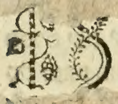
[illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[redacted]

ספר
חקרי לב
חלק ראשון מחלק יורה דעה

והוא קצת הערות וחקירות אשר הכינותי אני בעניי יוסף בן לאדוני אבי החכם המרומם
כמוה"ר חיים חזן בן להרב החסיד הר"ב חוזה דוד בן להרב
הכולל הר"ב שנות חיים בן להרב המובהק הר"ב
עין יוסף ועין יהוסף תנצב"ה

וגדול המוכה להביאו לבית הדפוס הו"ר והדר אמיד ניכאי סנבאר החכם המעולה
כמוה"ר רפאל משה דאלב"ה נר"ו ומבן אבות יחיה בעורו

נדפס בליוורנו יע"א

בשנת ורב לא ידעתי אחקרהו לפ"ג

בדפוס המשובח של החכם כמוה"ר אליעזר סעדון נר"ו

Con Approvazione

לפנים בישראל בחלק א"ח מספרי הקטן **חקרי לב** אשר עלה על מזבח הדפוס נכתב ונחתם · הלא מראש קדמא ואתיי' לעיני כל ישראל בן המט"ה ובא הספ"רה דברי יוסף שמו אותותם · אותותי הם המדברים לפני מלכים רבנן תקיפי ראשי אלפי שמעניקים חמה בקומתם · הם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם בפתודים היוצאים מכפתור כפתוריהם וקנותם · ואף כי היום **יוס"ף** ירו שנית מלא המעבית חורם ונשבית את שים כה ידיעה בתחילה קושט דברי אמת ומשרים כחק לישראל · המישרים אורחותם · תהא במאמינו תוכו ואוכבו אמת ישנה חבי כי לא מלכי היתה ואת לטכו"ע טב"ע והחתום כטבעת שהן עליה חותם· מכיר אני את מקומי כי ערך מאתמול ערכי עלי עצמי ובשרי בר"ו מהר נ"ר תם · ומיום היותי לעבד כמכר יוסף לפני כל יודעי דת ודין לכל משאם ולכל עבודת' ואף כי היום יצאתי ממחיצתי ומאת ה' היתה הנסיבה וה טעון הלל בעשייתם · ושפתי יוצאות חנונות קולי אל ה' אקרא בטומום של ברכות לראש צדיק מיראי ה' וחושבי שמו עבדי ה' וצדקתם · אשר שם ביתו בית ועד לחכמים כל עובר עליה יגידו בשרון לבעליה שטים כבואם שמחים בצאתם · שייף עייל שייף נפיק והו"ר ידו נטויה במיתן עביין לכל צרדיהם ולכל נרבותם · הלא זה הו"ר והדר ירדן הנביר החכם המעולה כמוה"ר **רפאל משה דאל'בה** נר"ו מתושבי **תירייא** יעא אשר הוא חונה שם להתם · כי זה ימים ושנים תושבי **ירושלם** דדהבא חד מינן בי סליק אשר נדבה רוחו להוציא לאור היוד מספרי הקטן **ה"ל** עליו ידו פרש שר לתת לכסף מוצא תקלין חדתין ותקלין מסרם יפה יפה ויתן אותם · **אנא** דאמרי ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה בכל מידי דמיטב ויהי עוד לנכח שם ושמח שוקט ובוטח בתוך ציון במשכנות מבטחים ועליות מרווחים בתימו לעולם משכנותם · אף זרעו כ**חיים** לפניו אברך זרת האב ברא כרעא דאבוה הדר הוא הנכון ומעולה ה"ן נביר כה"ר **חיים יעקב דאל'בה** הי"ו יגל **יעקב** בגילה ורנן בנפש האב ובנפש הבן ישבו ישרים לדור ודור בחצריהם ובטירותם אלה בני שם למשפחותם מסובבים זהב יהיו במילואתם · **אף** אני אביא האייגבסא דבהר"א שהקים עולה של תורה ירא אלהים מרבים ורב חסד מטה החכם הנעלה ונוי כמוה"ר **יוסף ברכה** נ"ע אשר מזה שנים רבות במלכי במה טובות חוקת חבר היה לי מעיר לעוזר תורה דיליה היא אם אשכחהו תשכח ימיני חסדו לעולם אשר נ"ו ובריתם · הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו תנוח נפשו בעדן גן אלהים בהדי צדיקייא וחסידייא יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבות' ואנו ליה פי ולבי שוין למתקף ברחמי לאלהינו היושבי בשמים ימהר יחיש פדות לעם בחר לו יש בניך בבני רחומיך כי אתה סברלתם · השקיפה ממעון קדשיך וראה כי שבעה לה נפשינו צרות תכופות על שתי כתפות וקנ"ף תועפות פנים וזועפות נכומות סרופות מחמם"ת המיכלם ללשנעותם באדםו"תם רוכב ערבות שוכה דכבות וראה כל העם כי ניחם ה' ציון אור פניך כי רציתם · יבא משיח לישראל בזרועו יקבץ שה פזורה ואסף איש מסור עמו ואן מרעיתו והניחם על אדמתם · ובנה אבלו ציון מקדש ה' כוננו ידיך תאיו ואיליו ואלמיו הלשכות וסעורות איש על דגלו קראו בשמותם · והכהנים הנכנסים שם יזבחו זבחי צדק כהנים בעבודתם · ולויים בדוכנם יוצאים בשיר וישראל עושה חיל בשומעו את רנתם · שמחים אלי גיל גילת ורנן אלו הן הגולין כי פקד ה' את עמו ולא בזה את תפלתם ·

כ"ד החותם פה **אזמיר** יעא שלהי סיון דהאי שתא בא סימן וערכם **לה' מנח"ת** לפ"ק:

המתקוה רחמי האל הון הצעיר **יוסף** בן לאדוני אבי כמוה"ר **חיים חזן** זלה"ה

ספר חקרי לב חלק ב'

יורה דעה הלכות שחיטה

סימן א'

נתתי לבי לבאר אם האוכל כזית בשר אבר מן החי או כזית מנבלה אי מלבד הלאו דנבלה או לאו דאבר מן החי אי עבר נ"כ בעשה כל דאכל בשר בלי שחיטה כדכתיב בפ' ראה וזבח' מבקרך ומצאנך וגו' כאשר צויתיך ודרשו בחולין דכ"ח מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ורוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה · וגם ראיתי להרמב"ם בפ"ג מה"ש הא' שכתב מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואח"כ יאכל דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך וכדבריו כתב הסמ"ג עשין ס"ג והחינוך והרמב"ן על התורה בפ' ראה יע"ש וכ"כ האחרונות חיים כי אם כן נראה דיש עשה דשאינו שחוט בין באבר מן החי בין בנבלה וכן ראיתי לתוס' בחולין דל"ב ד"ה אחד ושם בדנ"ז בד"ה משאח כתבו דאיכא עשה דאינו שחוט בין בתלש מן החי ובין בתלש מן הנבלה ע"ש . אכן ראיתי כ"ת הרדב"ז סי' שפ"ח שכתב וז"ל ומכ"ל לומר שהאוכל נבלה או אבר מן החי לא עבר על עשה דוזבחת כיון שהוא אוכל בלי שחיטה אעפ"י שיש באכילתו לאו מצד אחר ואף אם יהיה כן בשחיטה או בנרושין ע"ש הנה מבאר. דנטה דעתו יותר לצד זה ורפיא בידיה גם הרמב"ן ז"ל במנין המצות לא חשיב להר"מ שמנה לשחיטה מצוה ש"מ דמודי ליה גם ראיתי להתוס' ביצה דכ"ה ד"ה בחזקת שדחו פרש"י והעלו דבחזקת איסור עומד' באיסור שאינה זבוחה גם הרשב"א לחולין לד"ט גבי מ"ש בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הכריח כפירוש התוס' דהיינו איסור שאינו זבוח גם ראיתי כ"ש כי' לסנהדרין לדנ"ט גבי מ"ש ליכא מידי דלישראל שרי ולנוי אסיר הק' בשם תוספי הרא"ש מאבר מן החי דחיה ועוף הטהורים לר"מ דלישראל שרי ולנוי אסיר ותירץ דמ"מ אסיר משום עשה דאינו זבוח דכתיב וזבחת וכו' מה שאת זובח אתה אוכל ע"ש ודרש זה איתיה בחולין דל"א גבי נבלה סכין ושחיטה ע"ש :

אבן ראיתי להתוס' בשבועות דכ"ד ד"ה האוכל שהק' לרש"י דנתנבלה ביום הכיפורים הו"ל איסור בת א' ותי' דאיסור שאינו זבוח דאיתיה מחיים וגם לאחר מיתה קדים ודחה רדב"ז זה דא"כ לת"ד לאו לאברים עומדת היכי מצי חייל איסור אבר על איסו' שאינו זבוח ועוד בס"פ ג"ה אמרו דנטרפה עם יציאת רובה דאיסור אבר וחלב וטרפה בהדי הדדי אתו ולקי ג' היכי חיילי כולם על איסור שאינו זבוח וכן ק' למ"ד לאיברים עומדת איסור אבר היכי משכחת לה דלא קיימא לאיברים כמעי האם וא"כ היכי חייל על איסור דשאינו זבוח כי ע"כ דוזבחת לא אתי לאיסור אלא בא להתיר את האיסור דבהמה בחייה באיסור אבר מן החי ובמיתתה באיסו' נבלה והתיר הכתוב כאן בשחיטה ע"ש והדבר תימא דמה יענו כל הראשונים שהבאתי שחולקים עז"ל לכל הני ראיות שהביא רדב"ז דראיות גמורות הם :

ובהיותי משתומם עז' ראיתי אחר החיפוש להרב דברי אמת בקו' דנ"ה וד"ש שהביא דברי תוס' דחולין ודביצה ודברי הרשב"א בחולין כד"ט והרדב"ז בסי' שפ"ח דס"ל דוזבחת איסור עשה ותמה עלייהו מראיות התוספות דשבועות דכ"ד איך לא השגיחו עליהם ע"ש ולמה שביארתי דהרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג והחינוך שמנו כולם מצות שחיטה ע"כ דס"ל דיש עשה באינו זבוח ויגדל התימה דאיך יתכן לומר כן מכל הקושיית שהק' רדב"ז עז' והנה ראיתי להרב שם שתמה להרשב"ץ בס' זוהר הרקיע דהחזיק בכל עוז למנות כל לאו הבא מכלל עשה שהרמב"ם מנה קצת מהם והרמב"ן הוסיף עוד קצת מהם והרשב"ץ הוסיף ומנה יותר קצת מהם וא"כ לדעתו אמאי לא מנה בנבלה עשה דשאינו זבוח דכתיב וזבחת דלאו הבא מכלל עשה הוא כמ"ש התוס' והרשב"א בחולין והרדב"ז בסי' שפ"ח ע"ש והא לק"מ שכבר ראיתי להתשב"ץ בח"א בסי' ק"ס שכתב שהגאון בה"ג לא מנה השחיטה במצות עשה אף שהרמב"ם והרמב"ן מנאוה והביא ראיה ממדרש ילמדנו דאין השחיטה מצוה כלל דאם עמד מלשחוט לא ביטל מצוה ואם שחט לא הוסיף מצוה שאינו אלא כדי שלא יאכל נבלה ע"ש הרי דפשיט ליה כדעת רדב"ז וכן דעת בעל הלכות גם ראיתי להרב שם שהכריח כדעת רש"י דליכא איסור דשאינו זבוח מ"ש בביצה דכ"ה בהמה בחיים בחזקת איסור עומדת דהיינו איסור אבר מן החי ולא פרש"י בחזקת איסור שאינו זבוח והא ל"מ דנקט רש"י כן דס"ל דמחזקינן באיסור וה"נ מחזקינן מאיסור אבר לאיסור נבלה כמ"ש הרשב"א ז"ל בחולין ד"ט בפירוש דברי רש"י וכדעת מוהרימ"ט ח"א סי' פ"ב וא"כ בכל ספק שחיטה · דקי"ל לוקי אחזקתיה מד"ת א"כ דנין על הספק שחיטה בודאי נבילה שהוחזק מכח איסור אבר מן החי ולקי עליה משא"כ אם היה מפרש דבחזקת איסור דהיינו איסור דשאינו זבוח דאיתיה בין בחיים בין במיתתם א"כ ספק בשחי' אף דקי"ל אוקי אחזקתיה אינו לוקי עליה כי אין באיסור שאינו זבוח כי אם לאו הבא מכלל עשה דקי"ל דאין לוקין עליו גם מה שהכריח כן ממ"ש רש"י בחולין דק"ו ד"ה וחדא דכתב דחזיר חמור מנבילה דאית ביה תרי איסורי ע"ש והבין דכוונתו דבהמה טמאה אית ביה עשה ול"ת משא"כ בנבילה דליכא ביה כי אם איסור לאו ותמה לרש"י דש"ס ערוך הוא ביומא דל"ו דנבילה וטריפה עשה ול"ת דהיינו לכלב תשליכון אותו ולגר אשר בשעריך תתננה ואכלה והנ"ע דברי רש"י ע"ש אה"נ הא נמי לק' שכוונת רש"י שחזיר חמור מנבילה דאית ביה תרי איסורי הכוונה דגם נבילת חזיר נבילה הוי ולמ"ד איסור חל על איסור לקי על החזיר דליתיה בשחיטה כלל שנים משום חזיר ונבילה ובמעילה דז' פליגי אמוראי אי נבלת בהמה טהורה מצטרף עם נבלת בהמה טמאה גם הר"מ והראב"ד בפ"ד מה' מ"א הא נחלקו דהר"מ פסק כרב דלא מצטרפי והראב"ד פסק כלוי דמצטרפי וא"כ עכ"פ חמור חזיר מנבילה דשייך ביה תרי איסורי דאף למ"ד אין איסור חל על איסור חמור חזיר מנבילה שהרי ביבמות דל"ב תני רבי יוסי חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה והק' דהא ר"י אין איסור חל על איסור ס"ל ותירצו דמעלה אני עליו כאילו עשה שתים ואינו חייב אלא אחת וכ"מ לקוברו ברשעים גמורים וע"ש בפי' רש"י וא"כ ה"נ שפיר קא קרי ליה דחמור חזיר מנבילה דאית ביה תרי איסורי אף אי לא לקי אלא אחת מטעם דאין איסור חע"א והו נ"ק ממ"ש ביומא וגם ל"מ דרש"י לית ליה עשה דשאינו זבוח בנביל' אך מ"מ ק' להרמב"ם וסייעתיה מה יענו לקושיות רדב"ז וכאמור :

וישוב אחר הישוב ראיתי דלהר"מ וסייעתיה לק' מכל ראיות רדב"ז שהרי בפ"ק דחולין די"ז תני רבי עקיבא וכי כתיב וזבחת לא בא הכתוב אלא לאסור לדם בשר נחירה

נחירה שבתחי' הותר להם בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה ע"ש וקי"ל כוותיה דהלכה כר"ע מחבירו וגם מתני' דסתם ר' הקדוש בפ"ק דחולין אתיא כוותיה וכ"כ הרמב"ם בספ"ר מה"ש וביאר דמצות שחיטה איינו איסור נחירה שלא ינחור ויאכל אלא ישחוט ויאכל ע"ש ולפי' אין באוכל' אבר או בשר מן החי איסור דשאינו זבוח שהרי גם בשעת התר נחירה אבר או בשר מן החי הוה לקי עליה ואין איסור עשה זה כי אם בנחירה או שחיטה פסולה שהרי דומה כנחירה והנה אמת דלפי' היה נראה לדון כדעת הרמב"ם וסייעתיה דאיסור עשה זה אינו ענין כ"כ לנבילה ואיסור באפי נפשיה שהרי איסו' זה נוהג גם בשעת התר נחירה דכל שמתה מאליה בידי שמים הוי נבילה ולקי עליה גם בשעת התר נחירה וא"כ כי נאסר הנחירה בלאו הבא מכלל עשה לא לקי עליה משום נבילה שאין הנחירה ושחיטה קרוי נבילה. שהרי בשעת התר נחירה הוה שרי אף שנאסר נבילה וכי נאסר נחירה בו עשה דווזבחת לא קאי עליה גם בלאו נבילה דמהי תיתי לרבויי ביה לאו כיון דאיצטריך לגופיה ואולם ראיתי להרמב"ם גופיה בפ' שלישי מה' שחיטה הוא שכתב דכ"מ שאמרנו שחיטה פסולה הרי זה נבילה ולקי עליה משום נבילה ונראה שלמד ר' זה דבפ"ק דחולין ד"ט א' דאם לא בדק בסימנין אחר שחיטה נבילה ומטמא במשא גם בחולין דל"ב שנינו כלל אמר ר' ישבב משום ר"ע כל שנפסלה בשחיטתה נבילה ועם ש"מ דפשיט להו דכי אסר הכתוב נחירה ושחיטה פסולה אהדריה לאיסורא קמא דנבילה ואף שיש לגמגם על זה דבכי האי לא אמרינן אהדריה לאיסורא קמא לפי מ"ש התוס' בכיצד דל"ב ד"ה השוחט דכל דהותר בהדיא לא אמרינן אהדריה לאיסורא קמא וא"כ הרי הותר הנחירה בהדיא יש ליישב לפי מ"ש התוס' בחולין דכ"ט ד"ה רבא בשם ר"ת ועיין מ"ש הרב פר' דרכים בדרך המצות והרב דברי אמת בקו"רף כ"ח ע"ז וצריך להתישב בזה ואין כאן המקום להאריך ומ"מ הנה מבואר מכאן דאמרינן אהדריה לאיסורא קמא וכיון שהכו השחיטה למצות עשה ש"מ דס"ל דאם אכל בשר נחירה או שחיטה פסולה עבר על עשה דאינו זבוח ול"ת דנבילה אך כתלש אבר או בשר מן החי ליתיה כלל בעשה דשאינו זבוח וכיון שכן החכם עניו יחזו דל"ק לשיטת הר"מ מ"ש התוס' בשבועות דכ"ר דלמ"ד לאו לאיברי' עומד' היכי מצי חייל איסור אבר על איסור שאינו זבוח וכן שאר קושיות לק' שהרי בהמה בחייה ליתיה כלל בעשה דאינו זבוח ודעת רונכא דווזבחת התיר את האיסור ופי' דלשחיטה שרי ולא בנחירה אלא כרקיתא דעתו כבעל הלכות והרשב"ץ דאין עשה בשחיטה כלל וכי כתיב ווזבחת לרבויי בלאו דנבילה נחירה ושחיטה פסולה אתי דגם בהנך קאי לאו דנבילה והרמב"ם והרמב"ן וסמ"ג והחינוך והא"ח. חולקים וב"ל דווזבחת בא עיקרו לעשה לאסור נחירה אלא דת"מ אחר שנאסר בעשה קאי נמי בלאו דנבילה דכי אהדריה לאיסורא קמא אהדריה.

ואי ק"ל לדבריהם היכי מצי חייל איסור נבילה על איסור שאינו שחוט דאין איסור חל על איסור הא לק' דכי נחרה או שחטה בכישול דפקע מינייהו איסור אבר מן החי איסור עשה דשאינו זבוח ולאו דנבילה בהדי אהדדי אתו והו"ל איסור בת א' דלכ"ע איסור חל על איסור כמ"ש בחולין דק"ג ובשאר דוכתי אלא דאכתי ק' להתו' והרשב"א בחולין והרא"ש בסנהדרין והרונכא בפי' שפ"ח דס"ל דגם בחייה איתיה באיסור דשאינו זבוח הדר כי קושיין מה יענו להכרחיות רונכא:

והנ"ל ליישב לזה הוא דהא ל"מ דהא כוין דכפי' אסרה תורה אבר מן החי סרי גלי קרא דאיסור אבר חל על איסור שאינו זבוח דבין למ"ד לאיברים עומדת ובין למ"ד לאו לאיברים עומדת איסור דשאינו זבוח קדים אפ"ה רבייה קרא לאסור אבר עליו והרי זה דמי למ"ש בחולין דק"ב אי

בפ"ת אימא בעלמא קסבר אין איסור חל על איסור ושאני הכא דרבי רחמנא גדי וכן רבוותא וכה"ג אמרו בחולין דנ"ז וחלב נבילה וחלב טריפה התורה אמרה יבא איסו' נבילה ויחול על איסור חלב ויתיה הוא לרונכא דמעיקרא מאי ק"ל דלמ"ש פה למ' וכ"ת אכתי תקשי מאידך דאיה שהביא ממ"ש בפרק נ"פ דנטרפה עם יציאת רובה דאיסור אבר וחלב וטריפה בהדי אהדדי קאתי היכי מצי חיילי. כולם על איסור דשאינו זבוח הא נמי לק' שה"ל מינו דחייל איסור אבר דגלי קרא חל נמי איסו' חלב וטריפה ועיין מ"ש שם אח"כ מר סבר אתי חייל איסור טריפה על איסור אבר מדי דהוי אחלב ע"ש וכ"ת הרי מעיקר הסוגי' נראה דלא אסיק אדעתיה בתירוצא קמא טעם זה דמגו דחייל הא נמי ל"ק שה"ל ה"ד בנטרפ' לאחר מכאן דלא אלו האיסורים בבת אחת אבל כאן דבבת אחד הם אלים אה"נ דפשיט להו טעם זה דמגו דחייל א"נ השתא ס"ל כאידך דדחי דשאני חלב דהותר מכללו אצל חיה אבל כאן דאיסור אבר חל על איסור דשאינו זבוח והרי לא ניתר מכללו אה"ן דפשיט טעם דמגו דחל איסור אבר חל נמי איסור חלב וטריפה ועיין בהל"אם בפ"ה מה' מ"א ה"ה שכתב' ליישב דברי הרמב"ם מענין זה:

עלה בידינו בעיקר חקירתינו דשלש שיטות בדבר להתוס' והרשב"א והרא"ש והרונכא בין בחייה בין במיתתה איכא איסור עשה דשאינו זבוח מלבד לאו דאבר או בשר מן החי או לאו דנבילה ולהרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג והחינוך והאורחות חיים דבחייה ליכא איסור זה מכלל אבל במיתתה איתיה מלבד לאו דנביל' ולרונכא ולבה"ג והרשב"ץ ליתיה כלל בין בחיים בין במיתתה באיסור עשה:

סימן ב' יש לחקור במאי דקי"ל בכל דוכתי שוי לנפשיה חתיכה דאיסורא ומהם בש"ע בי"ד סוף סי"ב אי אסיר מד"ת או מדרבנן' וכ"מ אי ספיקו להקל או לא וראיתי בתשו' להרי"ב באה"ע סי' פ' בחרם שאמר ברמיזה שראה אשתו שוינת ושוב חזר בו נסתפ' הר' בטעם איסור דשוי לנפשי' חת"ד מאיזה טעם הוא דאפשר דמדין נדרי איסר נגעו בה ואע"ג דאינו ממש בנדר דהא לא מצינו בהם התר חכם אולי החמירו בהם בענין כ"ש דליתיה בשאלה ואפשר דאינו אלא מדין הודאת בע"ד כ"ק עדים דמי ואפי' לענין איסור במה שנוגע לעצמו ובין הכי ובין הכי אין החרם לא כדין הנדרים ולא כדין הודאת ועדות אך יש לגמגם שמא טעמא דשוי לנפשיה חת"ד אינו לא זה ולא זה ואנחנו לא נדע מה הוא ואיך נפסוק הדין ע"פ טעמים שאנו אומרים מדעת עצמינו אלו תורף דבריו ולדעת אני כדעתו דרפייא בידים אי הוי איסור תורה אי לאו שהרי לטעם דהוי מדין הודאת בע"ד ודאי דהוי מד"ת דהודאת בע"ד הוי מד"ת כמבואר בכ"מ דג' שאמרו ופיו אין מחייבו ממון והא הודאת בע"ד כ"ק עדים דמי ע"ש גם בקידושין דס"ה אמרו ומה להלן הודאת בע"ד כק' עדים דמי ופרש' דכתיב כי הוא זה ע"ש ואולם למה שנידר דמדין נדרי איסר נגעו בו איני רואה מקום דלהוי מד"ת שהרי אין בדבריו לשון נדר גמור או התפשה בדבר הנדור כי היכי דלהוי מד"ת ומה גם דאי נדר גמור סיה היה מועיל בו התר חכם דכי קי"ל בכ"ש דליתיה בשאלה כ"ש שאני כמ"ש הרמב"ם בפ"ג דנזיר דשמשון נזיר עולם היה ע"ש בכ"מ וגם יש מקצת פוסקים דס"ל דכ"ש מדרבנן וגם למה שנידר דאיסורו מטעם אחר ואנחנו לא נדע הסתם לא אסיר מד"ת דכל איסור שאינו ברור בש"ס מאי קרא נפיק. וכדפריך הש"ס בכל מילי דהוי מד"ת מנ"ל בודאי דאיסורו מדבריהם גם ראיתי להרב משפט צדק א"ח סי' ס"ה שהק' ב"ת הרשב"א בשוחט שאמר לא שחטתיה נגד שני עדים דאסיר לדידיה דשוי לנפשיה ח"ד דאיך יהיה נאמן נגד ב' עדים והשיב דטעם האיסור מדין

נדרי איסר כמ"ש הרשב"א ב"ת הביאו הרב בי"ד סי' ר"ט דהאומר אם אעשה כך פתי פת כותי ויינו יין דאע"ג דמתפיס בדבר האסור אינו נדר בע"ה אסיר ובעי' שאלת חכם וכ"ע השתא כצ"ה הם ועוד שכבר נהגו העולם לאסור וכבר אמרו בירושלמי כל שהלכה רופפת בידך צא וראה מה הציבור נוהג א"כ ה"נ שאמר שלא שחטה הנם שחטה בפני עדים ודאי אסרה על עצמו כאילו היתה בלתי שחוטה ושוי לנפשיה חת"ר וכו' ומדבריו מתבאר דהוי מדבריהם כיון דעיקר האיסור הוא דאע"ג דהוי מתפיס בדבר אסור או מטעם שכבר נהגו העולם איסור וגם למה שנידד א"כ דרוקא לאסור לאחרים נסתפק הרשב"א אבל לעצמו מורי ליה להרי"בש סי' תל"א דיחיד דינו כציבור דיכולים להחמיר שלא מן הדין בין הוא על עצמו כמו כ"ר ע"ש גם לנד זה איני רואה מקום דליתסר מד"ת אך את זה ק"ל היכי תלי עיקר איסור דשוי לנפשיה חת"ר דהוי מטעם ת' הרשב"א הלזו והרי בעיקר דינו של הרשב"א רבים פליגי עליה דהרא"ש והטור ור"ו והרד"ך הובאו דבריהם בב"י ס"ל דהאומר אם אעשה כך פתי פת כותי וכו' דשרי דאין כאן נדר כלל וא"כ לדבריהם תיקשי מאיזה טעם קי"ל ש"ל חת"ר דפשוט כן בכמה דוכתי בש"ס וא"כ ע"כ דטעם אחר יש בו וא"כ היכי תלי דין מוסכם דש"ל חת"ר עם ת' הרשב"א שהביאה הרב"י דרבים פליגי עליה :

והנ"ל בישוב דבריהם דס"ל דטעם ש"ל חת"ר הוי מדין הודאת בע"ד אך נגד עדים אין סברא דיהיה נאמן יותר משני עדים וע"כ ק"ל כת' הרשב"א שהאמינו ואסר נגד ב' עדים ולזה ישב דלשיטתיה אזיל דמתפיס בדבר האסור אסור וא"כ כל ש"ל חת"ר שייך ביה דין נדרי איסר וע"כ גם נגד עדים יכול לאסור על עצמו וכ"ת דלהחולקים ומתירים בנדון הרשב"א חולקים נ"כ בש"ל חת"ר נגד שני עדים דלדידהו שרי דהעדים נאמנים נגדו ומיהו אכתי ק' כמה שנידר דהרשב"א ס"ל כהריב"ש דיחיד יכול לאסור על עצמו ככ"ר על היחיד והרי גם הב"ד והציבור אין בא בידם לאסור פת ויין כשר כי אם על העובר עבירה והפושעים כידוע וכן ברור גם מתוך ת' הרשב"א שכתב הב"י בי"ד בסי' ת"ה ע"ש וכמו כן יחיד שיוכל לאסור על עצמו כב"ד של הריב"ש אינו אלא כאומר אם אעבור שבועתי פתי פת כותי ויינו יין דיכול לקנוס עליו מה שיהיה כח לב"ד לקנוס עליו כמבואר בדברי הריב"ש בסי' תל"ב אבל שוחט שלא עבר עבירה שיאסר על בשר טרף שיהיה אסור נגד שני עדים הנ"ל וע"ק שהרי הש"ע בי"ד סוף סי' ס"ו ומור"ם בי"ד סי' קכ"ז סעיף א' פסקו כהך ת' הרשב"א דש"ל חת"ר אף נגד ב' עדים אסור ואילו הש"ע שם בסי' ב"ה ס"ב פסק שהאומר יינו יין נך כאסר בכך ואם איתא לדבריו הו"ל להתיר כאומר לא שחטתי נגד עדים דהרשב"א לשיטתיה אזיל וב"ע אי ק"ל ביה גופא היקשי להרב"י באסאן ג"כ שכתב דטעם חת"ר הוי מדין נדרי איסר דא"כ איך התיר הרא"ש ודעמיה על האומר שיינו יין דשרי כדקי"ל דמתפיס בדבר האיסור אינו נדר וז"ל דרוקא היכא שבא לאסור דבר בהתפסת דבר אסור כגון יהיה ייני כיין דבדבריו מפורש דהדבר התר ובא לאוסרו בדבר האסור בכי האי שרי אבל אי היה אומר ייני נגע גוי ואסרו אה"ן דבי אסיר מדין נדרי איסר דאסרו חכמים ענין זה בנדר ומיהו למאי דאתאן עלה אין בירור בדעת הרב מ"ן דס"ל ש"ל חת"ר דהוי מדבריהם כי אם היכא דהוי נגד ב' עדים אבל בלא"ה אפשר דס"ל דהוי מד"ת לפי מה שביארתי בכוונת דבריו אך בדעת הר' באסאן נראה דגם בלי עדים אי איסורו מדבריהם תלוי בטעמים שנסתפק הרב בענין וה"מ דרפייא בידיה אי אסיר מד"ת · ולי נראה דהוי מד"ת ממ"ש התוס' והרשב"א והר"ן בנדרים ד"ן גבי מה שאנינו חורן לומר שלא

תהא אשה נותנת עיניה באחר ואומרת טמאה אני לך עד שתביא ראיה לדבריה והקשו כיון דמדינא אסירה דש"ל חת"ר איך התירום ותירצו דאע"ג דמדינא אסירה שרו לה רבנן דיש בח בידם לעקור דבר מן התורה והקשו עוד כי אין כח בידם לעקור דבר תורה בקום עשה כי אם בשב וא"ת עש"ב הנה מבואר בכל דבריהם דאיסור זה הוי מד"ת · ועוד ראיה ממ"ש הר"ת בפ"כ מ"ה א"כ. הי"נ דמי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן אבל אוסר עצמו בגרושה וזונה וחללה ואם נשא אן נטמא לוקה וכ' ה"ה הטעם דאינו קרוי התראת ספק לגבי נפשיה שכבר נאסר בודאי על פיו שהוא נאמן על עצמו להחמיר ע"ש הרי דאסיר מד"ת ולקי עליה וכ"ת דהתם שאני החדין חזקה הוא דלקי דבלא"ה אינו לוקי ע"פ עצמו וכמ"ש הרמ' בספ"א מה' אב' וכן הכריח הרמ"ל וזה אינו דמלבד דרוב דיני ש"ל חת"ר שייך חזקה וע"כ כי באה חזקה אחרין לקי עלה ואי עיקר האיסור ע"פ אינו מד"ת החזקה מאי אהני ליה דאין מלקות באיסור דדבריהם משום חזקה וכן ממ"ש בקי' דס"ב רבא אמר אין סוקלין לאיסור הימניה לקטלא לא הימניה ר"א אמר לכולה מילתא הימניה ומודינא באומרת נתקדשתי שאין סוקלין ואמר ר"א הא שמעתתא דידי מרפסן איגרי ואי ש"ל חת"ר לא אסיר מד"ת מהי תיתי לסקול דשאני א"ב דנאמן מד"ת לאסור כמ"ש בדס"ד ומאי מרפסן אגרי איכא א"נ דהוי מד"ת וכ"ת הרי אמרו לאב המניה לדידיה לא המניה פירושו לאב המניה כשני עדים לדידיה לא המניה דאינה נאמנת לכל העולם כי אם לעצמה והרי אינו נסקל ע"פ עצמו · וע"ש בפירש"י ועוד אבאר בסמוך מב' טעמים דש"ל חת"ר הוי מד"ת ורתיתי להרב שער המלך בפ"ט מה' איסות הט"ו שהביא דברי הר"ן שתמה להרשד"ם דרוקא בשחט ואומר לא שחטתי אסור מדין נדרי איסר אבל לאסור בתו כאומרו שהמקדש גדול נגד עדים דאיך יוכל לעשותם קידושין מה שאינם לפי דברי העדים דאינו כדבר אסר מקבל עליו לאסור דהכא לא שייך כלל והנ"ע ותמה עליו דאישתמיט מיניה דהרשב"א הביאה בי' בא"ה"ע סי' מ"ח כתב דמי שאמר שקדש האשה ואמר לה התקדשי לי בזה אע"פ שהעדים מכחישים ואומרים שנתנו לה בתורת פקדון נאמן על עצמו יותר מק' עדים ושוי קרובתיה אנפשיה חת"ר עו"ש הרי אע"ג דה"ן לא שייך טעמא דנדרי איסר אפ"ה כתב דהוי ש"ל חת"ר והנ"ע ואחר המחילה אי מהא ל"ק שעיקר קושיית הרב להרשד"ם דשוי לנפשיה וכו' אי הוי מדין נדרי איסר שייך היכא שבא לאסור דבר עליו אבל לאסור בתו דאין האיסור עליו דאינו יכול לאסור כנדר דבר שלו על בתו משא"כ כת' הרשב"א הלזו דבא לאסור על עצמו הקרובות עליו ש"ד דבי היכי דבבהמה שחוטה יכול לעשותה שאינה שחוטה ה"נ אשה שאינה מקודשת לו יכול לעשותה מקודשת לענין שנאסר בקרובותיה ומ"מ עיקר טעמא דהוי מדין נדרי איסר שכתבו הר"ן ומוהר"י באסאן כבר נתבאר דליתיה :

עוד נ"ל להביא ראיה דהוי מד"ת ממ"ש בכתובות ד"ט דהאומ' פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו והקשו אמאי ס"ס הוא ותירצו באשת כהן והדר הקשו מאי קמ"ל תניכא האומר לאשה קדשתיך וכו' ומבואר בש"ס וכפירש"י דהאיסור מדין חת"ר דשוייא לנפשיה ואי הוא מדבריהם אפי' בחד ספק לשתרי דספק דדבריהם להקל וע"ק מאי קאמר מאי קמ"ל והא טובא קמ"ל דגם על הספק אע"ג דעיקר איסור דש"ל חת"ר הוי מדבריהם אסרו של"א ודאי דפשיטא להו דהוי מד"ת ותימא על הרי"ב שנסתפק בזה וגם מ"ש דמדין נדרי איסר נגעו בה קשה דא"כ איך כתב הרמב"ם דלקי אם נשא או נטמא והרי אין האיסור הביאה שעושה אלא משום נדר כי ע"ב נראה ודאי דלא מן השם הוא

וזה כי עפ"י היה נראה להכריח דטעם ש"ל חת"ד הוא מטעם הודאת בע"ד הוי דכי היכי דהד"ת מתחייב בממון בהודאתו ה"נ נאמן לאסור על עצמו דברים המותרים וכמו שכתב הרז' באה"ע בתשו' הנז' גם ראיתי להרב פ"ח חיי בסי' ז"ד דנקיט בפשיטות דטעם ש"ל חת"ד הוי מטעם הודאת בע"ד אלא דק"ל מ"ש בקדושין דס"ה איתא להלן הודאת בע"ד וכו' א"ל התם לא קחייבא לאחריני הכא קחייבא לאחריני ע"ש הרי דהודאת בע"ד בקדושין ליכא ומינה ק"ל דאי מודו שניהם דקדשו לא נאסרה היא וגם לא נאסרו בקרובות דכיון דמחייבה לאחריני אינו נאמר בהודאת עצמו ומינה דהאומר קדשתיך בפני פ' ופ' ונאסר מדין ש"ל בקרובותיה אינו מדין הודאת בע"ד כי אם מטעם אחר אכן ראיתי בחי' הרמב"ן שהקשה דאי הודאה ליכא בקי' דחב לאחריני א"כ האומר קדשתיך בפני פ' ופ' לישתרי ויהיר דהתם איששת לעצמה שמא יבואו עדים ואפי' מתו כיון דאסרה בידיעתה בעדים קודם שמתו אסורה לעולם אף לאחר שמתו ולדבריו יש ליישב דאה"נ דבקידושין ל"ת שרי כיון דחב לאחרים אלא כיון דהודאתה שיש עדים אסרו רבנן וחשו לתקלה שמא יבואו עדים ואפי' מתו כיון שאסרו בידיעתה בעדים קודם שמתו שוב אין לה התר דאע"ג דמקדש שאמר קדשה בעדים והיא מכחשת ל"ח שיבואו עדים ושרינן לה התם ה"ט דע"א לא האמינתו תורה נגד חזקה באיסור ערו' ותלינן דשקר דבר אבל לגבי דידיה אסרינן ליה לתקלה שהעיד על עצמו ונ"מ לפי' דש"ל חת"ד בענין קידושין אסיר מדבריהם לבד משא"כ בשאר איסורים וע"ש בהרמב"ן בתירוץ שני ובחי' הרשב"א שהאריך עוד ומדבריהם יש לדון דכל דהודאתה דנתקדשה בעדים לא חשיב הודאה דחב לאחרים וכ"כ בדברי הרוטבא והר"ב הקידושין ע"ש ולדבריה' ז"ל דגם בקי' הוי מד"ת מדין הודאת בע"ד דכל דהודאתה עד עדים לא חשיב חב לאחרים אלא דאכתי ק"ל שהרי הודאת בע"ד וכו' מבואר מהך סוגיא דלא יליף מממון כי אם בג"ש ודבר דבר כמ"ש הר"ן ועתיק דילפה דבר דבר מממון וכו' ודחו דלא מצי יליף דחב לאחרים ומינה דשאר איסורים שאינן בערוה וממון דלא בעי ב' עדים דע"א אחד נאמן באיסורים וגם לא כתיב בהו דבר כי היכי דנילף בג"ש תו מנ"ל לומר בהם הודאת בע"ד מד"ת והרי ש"ל חת"ד ישנו בכל האיסורים והיכי נימא דהוי מד"ת מדין הודאת בע"ד והא לא מצי יליף וכ"ת דאתי מק"ו ומה ממון דבעי שני עדים מהני הודאה שאר איסורים דסגי בע"א לא כ"ש דהודאה מהני בהו הא כתי ל"ת דאיסורא מממונא לא ילפינן דהרי הודאת בממון מהני לכ"ע ואי ערוה הוה מצי יליף מיניה הוה אסרינן לכ"ע ערוה ואילו ש"ל חת"ד באיסורין לאו כאמנות גמור הוי כי אם דחושש לעצמו ש"מ דלא ילפינן הודאה מממון וא"כ איסור לגבי נפשיה מנ"ל:

והנ"ל דאיסור זה דש"ל חת"ד עיקרו בכריתות די"ב דפליגי ר"מ ורבנן דלרבנן ב' אומרי' אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור וקי"ל הכי וקבעו אי טעמייהו דרבנן אי אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים א"ד משום דאמרינן דאי בעי אמר מזיד הייתי והעלו דרז' ס"ל דה"ט דנאמן על עצמו יותר מק' עדים ואיפסיק הלכתא כרז' ע"ש ולעני' דהר"מ בפי"א מה' שגגו' נראה דפסק כבר שני המשום מנו הוא כבר השיגו הראב"ד ואין כאן מקום להאריך ומ"מ לפי פשט הסוגיא לבד זה דנאמן על עצמו יותר מק' עדים ע"כ ה"ט דכי הצריך הכתוב בערוה וממון ואיסור ע"א אינו אלא בדברים שבינו לכל העולם אבל בדברים שבינו לבין קונו הוא נאמן יותר דאם ירצה לעבור איסור מי מעכב בידו שלא יאכל חלב במקום שאין רואים אותו ולא האמין הכתוב ב' עדים בערוה וממון וע"א באיסו' כי אם לגבי העולם אבל

בינו לבין קונו לא מהימנו שהאמינם יותר ממנו וכולי סוגיא דהתם אף להתיר כגון ב' אומרים חלב והוא אומר שומן או נטמאו טהרותיך והוא אומר לא נטמאו וע"כ לא איבעייא ליה לתש"ם כי אם להאמינו בדברים שבין קונו לבינו להתיר דאינו נאמן כי אם במיגו אלא נגד ב' עדים אבל בשאין שם ב' עדים מכחישין כי אם ע"א לכ"ע נאמן הוא בלי מיגו כדתנן שם עד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור ונפק"ל מדכתיב הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים ומינה מדברים ק"ו דלאסור על עצמו נאמן כנגד ע"א לכ"ע ונגד ב' עדים תלוי במחלוקת הר"מ והראב"ד זה נ"ל ברור טעם איסור דש"ל חת"ד ותימא הוא להרז' באה"ע שנסתפק בטעם איסור זה שנראה דלא ראה הך סוגייא ולפי טעם זה נראה ברור כגרון הרב דגם חרש נאמן על עצמו בענין איסור בדברים שבינו לבין קונו ואמרינן ביה ש"ל חת"ד:

והנה בעת"ה ראיתי למוהרח"ש שהביא ראיה דש"ל חת"ד הוי מד"ת ממ"ש הר"מ בפ"ך מה' א"ב דאם נשא או נטמא לוקה ע"ש וקשה עליו איך לא הביא ראיה ממ"ש דכתובות ד"ט ודקדושין דס"ג דמוכח דהוי מד"ת וכמ"ש ועיין בהרימט חאה"ע סי' א' שהכריח דמאי דקי"ל ש"ל חת"ד אינו מדין נדרי איסר וישנו בשאלה אלא שהחזיק האיסור בדיבורו ע"ש:

סימן ג' עוד יש לחקור בדין דש"ל חת"ד דאע"ג דאינו נאמן לכ"ע לדידיה אסיר אם ה"ד בשהעיד באיסור ודאי כגון אשת איש אני או נתקדשתי ודומיהן אבל אם היה חתיכת שומן ובא זה ואמר דהיא ספק חלב ספק שומן בכי האי יש לומר דגם דלדידיה שרי כיון דלדבריו נ"כ אפשר להיות דשומן היא א"ד אחר דנתבאר דש"ל חת"ד הוייא מד"ת וקי"ל ספק תורה להחמיר א"כ גם באומר ספק חלב או שומן ש"ל חת"ד מכח ספק ונ"ל ראיה ממ"ש הריק"ו בשורש נ"ג על דבר השוחט אשר העיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן דאינו נפסל השוחט דהוי ע"א בהכחשה והעד מותר לאכול משחיטתו דלא ש"ל חת"ד בעדותו כיון שהדבר תלוי במחשבה מכאן ולהבא אם להרע או להטיב ע"ש וכדבריו פסק בש"ע בסי' א' גם הרב בנימין זאב בסי' תו"ב נשאל על זה והשיב ככל דברי הריק"ו גם הרדב"ז סי' רנ"ז כתב כן גם רש"ל בפ"ק דחולין סי' ט' והב"ח ביו"ד סי' א' הביאו דבריו הנה מבואר דבשחיטת חשוד דפיסולו מכח ספק דאם עשה תשובה אפי' בינו למקום שחיטתו כשרה דכי הצריכו ילבש שחורים וילך למקום שאין מכירין ויוציא טריפה מתחת ידו היינו דחששו להערמה שלא עשה תשובה גמורה כי אם לפנים ולכן הצריכו שיתברר תשובתו אבל בסתם מידי ספק לא יצא ודילמא עשה תשובה וכיון דהתיר לעד ש"מ דס"ל דכל דלא ש"ל ודאי איסור כי אם ספק איסור לא אסיר אמת שיש להתווה דמ"ל ודאי איסור או ספק איסור דכל דאי היה כאן עדים ששחט בפיסול הוה אסיר לאכול משחיטתו ה"נ בראייתו כק' עדים חשיב ואסיר וכבר תמה הפר"ח בסי' א' ס"ק מ"ב והעלה לאסור וכ"כ הכריתי ופליתי גם הרב מש"ל בפ"א מה"ש הכ"ו תמה עליו והביא ממ"ש בכתובות דמ"ד איכא בינייהו לאורועי סהדי ופירשו בה דאם הביא הלוקח עדים אלו לעדות אחר פסולין שכבר הודה שאתמו שקר ע"ש והנה אמת שסעד וסמך מצאתי לדברי הריק"ו בדברי הרד"ך סוף בית א' שנשאל בנערה שנשבית בין הגוים והלך יהודי כהן שם והגידה לו שנשבית וטהורה היא שיצילנה מידי הגוים והצילה אחר קצת ימים ולקחה לו לאשה ומצאת בתולה אי נאסרה לו דאע"ג דנשביתי וטהורה אני אסורה לו מ"מ באותם ימים עד שהצילה יש לחוש שנטמאה והרי ידע בה הבעל שהיא שבויה קודם שכנסה לו והרי היא לגביה חת"ד

והשיב דכל שלא הוחזקו בשני עדים שהיא שבויה אעפ"י שידע בעלה שהיתה שבויה אינה נאסרת לו מדין ש"ל את"ד דהרי שבויה אינה אסורה מן הדין אלא שגזרו עליה חכמים וה"ד היכא דבאו עדים והעידו לפנינו קודם שנישאת אבל זו שבעלה לבד ידע בה לא נכללה בכלל גזירת חכמים והביא ראיה מדברי הר"מ דמבואר כנשביתי וטהורה אני ויש עד אחד מעיד שהיא שבויה דמותרת לינשא אף לבעד וזה אעפ"י שהוא כהן ע"ש הנה מבואר דס"ל את"ד בשבויה דהיא אסורה משום ספק זונה לא אמרינן וכדברי הרא"ש ולתמיהת הפר"ח. והמ"ל היה מקום ליישב דס"ל דחשוד פיסולו מדבריהם שגזרו על הספק בשבויה והם לא גזרו בחשוד כי אם כשיש שם שני עדים או עד אחד ואין השוחט מכחישו אבל בעד אחד בהכחשה לא גזרו וע"כ הותר לאכול לעד משחיטתו אלא דאכתי ק"ל דבמקום אחר עמדתי על חקיר' זו אי פיסול חשוד הוי מד"ת או מדבריה' והעליתי דהוי מד"ת ולפחות מידי ספק תורה לא נפיק והכי דעת כמה מהראשונים דספק תורה להחמיר הוי מד"ת וכ"ש גבי חשוד דה"ל אוקי אחזקתיה דרשע דלכ"ע הוי מד"ת ול"ד לשבויה דה"ל אוקי אחזקתה דכשרה ולפז"ז יש לדון דגם הרד"ך בנדון הרא"ש מודה דאמרי' ש"ל את"ד והנ"ל בישוב דברי הרא"ש שהרב לשיטתיה אזיל שכתב בשורש פ"ה בשם רש"י דהמקדש בפסולי עדות צריכה גט מספק דחיישינן שמא הרו בתשובה והוו צדיקים גמורים והודה לדבריו ע"ש ולדבריו ע"כ צ"ל דכי פסל הכתוב בעדות הרשע כדכתיב אל תשת ידך עם רשע היינו כמי מספק כל שאפשר שעדין ברשעתו עומד דכי הצריך הכתוב שני עדים בעדות וממון היינו להוציא דבר מחזקתו כגון בעדות קידושין דבחזקת פנויה הוה קאי או בגרושין דבחזקת אשת איש הוה קאי. וכן בממון כמ"ש הרא"ש גופיה בשורש ע"ב דעע"א ע"ש אבל אה"נ דאין הדבר יוצא מידי ספק דשמא כשרים אלא דמספק אין כח בעדותם להוציא דבר מחזקתיה כדקי"ל המוציא מחבירו עליו הראיה דכל ספק קי"ל מד"ת אוקי אחזקתיה ומזה הטעם אמרינן בכתובות דמ"ר דכל שהודה דעדים פסולים הם אין יכול להוציא ממון עפ"י עדותם שהרי הודאת בע"ד מד"ת כק' עדים ואיך יוציא ממון מיד אחרים מספק דדילמ' אכתי עומד במרדו ורשע הוא אבל בחשוד לאותו דבר גבי איסורים אין פיסולו ברור מד"ת כי אם דקי"ל דכל ספק אסיר מד"ת דאע"ג שנחלקו הראשונים אי הוי מד"ת נ"ל דה"ד באיסור השוה לכל אדם אבל באיסור זה דלכ"ע שרי גמור הוי מהי תיתי דליתסר מד"ת בלי ריבוי דאדרבה מסתבר לדמויי לאיסור ממזר דהתיר הכתוב ספיקו כמ"ש בפ"ד דקדושין. ודאי ממזר הוא דלא יבא הא ספק יבא וא"כ ספק זה לכ"ע לא אסיר אלא מדבריהם וא"כ י"ל דטעם הרד"ך דחכמים לא אסרו בכל ספק כי אם עפי' עדות אבל כאן שהעד הוא שידע לא אסרו כי היכי דליהוי ש"ל את"ד:

ועוד נ"ל טעם אחר דלא אסרו חכמים על הספק כי אם באיסור דשוה לכל אבל באיסור זה דלכ"ע שרי ואין האיסור כי אם לזה לא אסרו דאיך יסכימו לאסור במה שהוא הותר להם באכילה היתר גמור וכל כי האי מיסתבר דאוקמיה אדיניה דכל ספק דאתמר שריא ואי ק"ל כיון דמד"ת כל ספק אוקי אחזקתה א"כ ה"נ בחשוד מוקמינן בחזקת רשע שכבר עבר עבירה בודאי אעפ"י דמעיקרא בחזקת כשר קאי הרי זה כפנויה שנתקדשה בעדים דאעפ"י דעד עכשיו היתה בחזקת פנויה עפ"י עדות קידושין בחזקת אשת איש קאי ה"נ בעדות שעבר עבירה בחזקת רשע קאי אי מהא ל"ל עפי' מ"ש התוס' בגטין ד"ב ר"א עד דאע"ג דע"א נאמן באיסורים מגידה ילפינן והו"ל להאמין גם בדיתחזק איסורא בגידה ל"ל דאינה בחזקת שתהא רוצה כ"ש ע"ש ה"נ אינו בחזקת שתהא עובר עבירה כ"ש בנ"ל בישוב דברי הרא"ש ומ"מ עיקר דינו אינו

נראה שכבר חלקו על תי' רש"י הנזו והעלה דהמקדש בפסולי עדות אינה צריכה גט כלל גם הב"י בא"ה"ע סי' מ"ב הביא ת' הרא"ש בשם רש"י הנזה וכתב שהם דברים תמוהים וכבר ביארתי במקום אחר כדעת החולקים לרש"י דס"ל אל תשת ידך עם רשע דאף ספק רשע פסל הכתוב להעיד דאעפ"י שאפשר שעשה תשובה בינו למקום והרי זה צדיק גמור כל שלא נודע לרבים תשובתו כמפורש בטח"מ סי' ל"ד תשובה כל עוברי עבירה אעפ"כ פסלו הכתוב מספק עד שתברר שעשה תשובה ומינה לחשוד לאותו דבר באיסורים דנאמנות ע"א באיסור מדין עדות הוי אלא דאיסור קיל מערוה וממון דהתם בעי ב' עדים והכא בע"א והתם חשוד לדבר א' חשוד לכל ובאיסור בעינן לאותו דבר ומ"מ גם איסור בכלל במאי דכתיב אל תשת ידך ומינה דפסלו הכתוב כל שלא עשה תשובה הידועה לרבים וא"כ פשוט הוא לפנ"ז דאמרינן ביה ש"ל את"ד בע"א המעיד דבר פיסול לחבירו ואין ראיה מדברי הרא"ש שהתיר דאיהו לשיטתיה אזיל וכמ"ש ואין התימה כי אם להרדב"ז והרב בנימין ז"ב והב"י שנמשכו אחריו אחר דבסימן מ"ב דחה דבריו דסי' פ"ה מינה דדחה גם אלו דטעם אחד להם למה שביארתי וכ"ש לת"ש במקום אחר דחשוד פיסולו מפורש בתורה דאין מקום להתיר:

אלא דאכתי לעיקר חקירתינו בשאר ספק איסור דאינו מבואר בכתוב איסורו גם על הספק כגון על אתיכת שומן שאמר ס' חלב ס' שומן אכתי יש לדון כדעת הרא"ש והרד"ך דבמקום ס' לא אמרינן ש"ל את"ד דבלי עדות ברור לא אסרו א"כ בדבר דשוי לכ"ע לא אסרו על ספיקו דס' תורה ולא איתחזק בעינן ש"ל את"ד כ"ע מודו דשרי:

שוב ראיתי שיש ראיה לאסור ממ"ש הרא"ש כלל נ"ב סי' ח' דידיעת הבעל אין לך עידי שביה גדול מזה ע"ש הרי דאוסר בידיעת הבעל שנשבי' בלי עידי שביה מטעם ש"ל את"ד וזה סותר כל דברי הרד"ך והנר' שהרד"ך לא ראה דברי הרא"ש אלו וכן ראיתי להרב כרם שלמה שדחה דברי הרד"ך מתוך דברי הרא"ש אלו גם כת' גבעות עולם למוהר"ר קוכו ס' ו"ו דחה דברי הרד"ך ושראה כת' אבקת רוכל שדחה דברי הרד"ך מתוך ת' הרא"ש ע"ש גם ראיתי להרב דרכי משה בא"ה"ע סי' ז' שהביא דברי הרד"ך אלו וסיים ודבריו נ"ע לדעתי גם ראיתי כת'סס חיי סי' יוד דנקיט בפשוט הפך דברי הרד"ך מקמיה דברי הרא"ש הנ"ל הנה מכל זה מבואר דגם אי משום ספק איסור אמרינן ביה ש"ל את"ד מכ"ש דידיעת הבעל שנשבית דלרוב הפוסקים איסור שבויה דאיסור ספק הוי הוי מדבריהם כיון שי"ל אוקי אחזקתיה דבחזקת כשירה קאי פ"ש בספק דאין בו חזקת התר:

אבן ראיתי להרב נאמן שמואל סי' מ"ה שחזיק בכל עז דברי הרד"ך ונדחק בפי' דברי הרא"ש הנז' והביא ראיה דעל ספק איסור לא אמרינן ש"ל את"ד ממ"ש הרא"ש בפ"ב דיבמות דבעידי ביעור וקלא דלא פסיק מפקינן אבל בראיית בעל לחוד אפי' בקלא דלא פסיק לא מפקינן וכ"כ הטא"ה"ע סי' י"א וכה"ג כתב הרא"ש שם בחזרת ר"ת וז"ל ומיהו בבעל שראה דבר כעור לא משוינן ליה אנפשיה את"ד בהכי אלא בדבר מבורר בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול ע"ש הרי דבל משוי לנפשיה דאינו ודאי איסו' דביעור אינו ודאי טומאה לא אסרינן ליה דתלינן דלא נטמאה וזה יורה כדברי הרד"ך ולע"נ דבענין זה עיניו יחזו דאיכא מ"ד דגם בראיית בעל בביעור מפקינן מ"מ רבו המתירים בראית הבעל וזה ראיה גדול' לדברי הרד"ך ולדברי הרא"ש א"א שהדבר קשה לת' הרא"ש וכ"כ דעת הב"ז כת' ומור"ם ושאר האחרוני' שוכרתי לעיל דפשיט להו דידיעת הבעל שנשבית נאסרה עליו ובדוחק יש ליישב דעידי ביעור אינה נאסרת מד"ת כל

דלא

דלא ראו הזונות דנאסרה אוקי אחזקתיה דלא זנתה אלא דחכמים גזרו משום לעז דמתפרסם הקול ודעת כל השומעים שזנתה בודאי וקשה להתיר דבר התמוה לרבים וע"כ דעת הרא"ש דדוקא בעידי כיעור גמור דהלעז בודאי בודאי אסור אבל בראיית הבעל הכיעור לא חששו ללעז אף בקלא דלא פסיק דאינו לעז גמור דקימר אמרי מדהתירוה חכמים ש"מ שאינו דכבן ודאי דשקר מעיד הבעל או דכ"ע ידעי דאין ע"א נאמן לאסור וא"כ אינו לעז גמור וע"כ לא אסרו כך יש ליישב בדוחק ומ"מ דברי הרא"ש וסיעתיה הם סמך גדול לדברי הרד"ך והרוקח :

אך את זה כ"ל ראיה גמורה ומינה ק"ט להרוקח שהרי כפ"ק דכתובות אמרינן דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו דש"ל את"ר והקשו דהוי ס"ס ותירצו באשת כהן או באשת ישראל דקבל אביה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד ע"ש הנה מבואר דאמרינן ש"ל את"ר אף בספק הפך דברי הרד"ך והרוקח ולהרד"ך יש ליישב דדוקא בשבויה התירו דמדינא ספק שבויה להתיר אף מדבריהם אלא דגזרו חכמים אף במקום חזקה כשרות ובכי האי ס"ל דלא גזרו כי אם בב' עידי שביה אבל בפתח פתוח דהוי ספק גמור דמדינא אסיר דאע"ג דהתם נמי איכא חזקת כשרות כבר כתבו התו' ד"ה לא דלא חשיבה האי חזקה ע"ש וע"כ כיון דמדינא אסור סוה כדקול ס'תורם להחמיר גם כש"ל את"ר אסיר אך להרוקח ק"ט שוב ראיתי דזה נמי ל"ק להרוקח שראיתי שם להר"ן ולהריטב"א ולר' יונה ולהרא"ש ולשאר הפוסקים שכתבו דכי נאמן היינו כשותקת או מכחשת ואומרת בתולה נבעלתי דהוי ברי וברי אבל אי טענה דנאנסה תחתיו דהוי ברי ושמא ברי עדיף ושריא ולדבריה' ל"ק להרד"ך והרוקח הך סוגיא דבראה הבעל והיא אומרת טהורה אני דהו"ל ברי ושמא בכי האי ברי דידה עדיף דהבעל שמא שלא ראה שנטמאה ומדינא שרי בדברי הראשונים וכן ל"ק להרוקח דהתם נמי כששוחט את"כ ואוכל ומאכיל לאחרי' משחיטתו אין לך טוען בברי ששחט כשר יותר מזה כמ"ש בגיטין דפ"ט דאשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת כר"ה דאמר חזקה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דאינה מעיזה ע"ש ה"נ כיון ששוחט להאכיל טוען ברי כשר שחטתי הוא וכה"ג כתב הרד"ך בית א' דנשביתי וטהור' אני דשרי אם ניסת אעפ"י דלא אמרה טהורה אני כל שניסת אין לך אומרת טהורה אני יותר מזה ע"ש וה"נ דכוותה ואת זה ק"ל כת' הרא"ש דאסר בידיעת בעל השביה דא"כ איך בפ"ק דכתובו' ד"ט העלה להתיר אי טענה נאנסתי תחתיך דהוי ברי ושמא והרי ה"נ בראה הבעל השביה כל דאמרה טהורה אני הו"ל ברי ושמא והכי קיים דעת רבו דשרי וכ"כ הטאה"ע סי' ס"ח בשם גו"ל דגבי שבויה דקי"ל אם יש עדים שנשבית דאסורה אינו מדינא דכי טענה האשה טהורה אני הו"ל ברי ושמא דעדים לא ידעי בודאי שנטמאה אלא דחכמים גזרו דרוב שבויות שכיח בהו דנבעלות וע"כ כיון שראה הבעל שנשבית דלגביה דידיה הוי כב' עדים שנשבית לא מהני ברי דידה דטהורה אני אבל גבי פתח פתוח אי נמי הוו ידעי עדים דפתחה פתוחה וטענה האשה דנאנסה תחתיו הוה שרי דהוי ברי ושמא דגם נגד עדים ברי עדיף דלא גזרו בה"ג כי אם בשבויה וע"כ בראה הוא דפתחה פתוחה וטענה דנאנסה תחתיו שרי דהוי ברי ושמא ומינה יש לדון גם בנדון הרוקח לאסור דהרי מדינא כל שיצאת נבילה מתחת ידו אסרו שחיטתו אע"ג דמכאן ולהבא הו"ל ברי ושמא וא"כ כל שידע הוא שיצאת נבילה מתחת ידו הו"ל כב' עדים שנאסר מדינא גם על הספק :

ומיהו עכ"פ גם מן הנדר זה אין דינו של הרוקח ברור דהרי דעת הראשונים בענין זה דפתח פתוח

דכי הוי ברי ושמא דשרי אינו מוסכם דמדברי הר"מ בפ"א מה' א"כ הו נראה שנאסרה עליו גם הטוענת נאנסתי תחתך וכ"כ ה"ה הביא דבריו הכ' בסי' ו' ובסי' ס"ח ע"ש באופן דמידים לא נפיק ואת זה תמהני להש"ע דמ"ש באה"ע סי' ס"ח סו' נראה להדיא שדעתו כדעת הר"מ דגם בברי ושמא נאסרה עליו ולפי דעת הר"מ אין ס' בראה שיצאת נבילה מתח' דאף להבא שחיטתו הוי ברי ושמא ונאסר לו כענין פ"פ ואיך פסק בי"ד סי' א' דברי הרוקח דקאי כדעת החולקים להר"מ וכ"ש לא"ס דגם החולקים להר"מ פליגי עם הרוקח באופן דהתר הרוקח והכי לא כ"ל והעיקר לאסו' ותכ"ש כשאר ספיקי דלא שייך ביה ברי ושמא כגון מי שאמר על חתיכ' שמן שהיא ס' חלב ספק שומן דמדינ' נאסר לו מדין ש"ל חתיכה דאיסורא לפי מה שנתבאר עוד ק"ל כדברי הש"ע שפסק כהרוקח שהרי כת' נבעות יעולם כתב בשם ת' מרן בס' אבקת רוכל שדחה דברי הרד"ך שהתיר בבעל שידע שנשבי' כיון דמדברי הרא"ש נר' להפך ע"ש וא"כ קשה איך התיר כאן לעד לאכול משחיטת החשוד שזה נראה הפך דברי הרא"ש :

אך את זה מצאתי סמך וסעד לדברי הרוקח מתשובת הרשב"א שהביא הב"י בח"מ סי' נ"ב מחודשין ו' דאם התובע טוען ברי שהוא חשוד שראה לחכמי ישראל שאינו נמנע להשביעו שדעתם שאינו נפסל לתנאין וכן כשהעיד עליו ע"א שהוא פסול לגבי עד זה וכשר אצל אחרים ע"ש ודבריהם כהרוקח שהרי שבועה לחשוד שייך ביה נמי ש"ל את"ר וציין מ"ש הב"י בח"מ סי' צ"ב בשם המרדכי ומוהר"ם והרמב"ן ותלמידי הרשב"א כאומר גזלתני אם משביעינן ליה ואוקי באתרין ומ"מ עכ"ז אינו מספיק להתיר כדברי הרוקח שגם סברא זו שהבאתי אינה מוסכמת וציין כתי' הרשב"א לנדרים ד"ן גבי טמאה אני לך דפשיט ליה באיסור זה דש"ל את"ר אי כס' אסיר ד"ס תורה להחמיר ע"ש ואוקי באתרין עוד נ"ל ראיה דגם בס' אמרינן ש"ל את"ר הפך הנראה מדברי הרוקח ממ"ש הר"מ בפכ"ד מה' אישות ובפ"א מה' סוטה דאם קינא לה בינו לבינה וראה שנסתרה נאסרת עליו מדין ש"ל את"ר וכ"כ הרשב"א בת' סי' תקנ"ז והרי איסור אשה עם קינוי וסתירה אינו אלא מכח ספק כמ"ש בסוטה דה"א מגיד לך הכתוב דספ' אסורה הרי דגם בספק אמרינן ש"ל את"ר :

עוד יש לחקור אי באיסורים דדבריהם נ"כ אמרינן ש"ל את"ר שכבר ביארתי לעיל דעת הרוקח והרד"ך דגם במקום ספק תורה לא אסרו וא"כ יש לומר דאיפ' דביארנו דנקיטינן לאסור בס' תורה מ"מ בדרבנן לא אסרו א"ד ל"ש גראיתי בת' שבות יעקב ח"א סי' נ"ג דנסתפק בזה והביא סמך דבדרבנן שרי מכח מ"ש הר"מ בפ"ך מה' א"ב ה"ג וטור אה"ע וש"ע סי' נ' דמי שבא ואמר כהן אני דנאסר בגרושה וחללה וזונה ע"ש ולא כתבו דאסור בחלוצה נ"כ גם בש"ע אה"ע סי' מ"ח גבי האומר קדשתיך דנאסר בקרובותיה לא ביארו דנאסר גם בשניות ושוב הביא ראיה ממ"ש התוס' בגיטין דף כ"ה ד"ה אמר דעד שאמר נתנסך יינך ואלה מכחישו דאינו נאמן לדידיה אסיר דש"ל את"ר אף דלי"נ בזמן הזה מדרבנן ע"ש ולדידי אין זה ראיה ברורה דלי"נ שניסך הגוי לעז אסיר מד"ת ושם יגע או מגיע גוי בין ישראל הוא דהוי מדרבנן וא"כ י"ל דנתנסך יינך ר"ל דנסכו ממש לעז דאסיר מד"ת ואמת דראיתי להב"ח בי"ד סי' קכ"ג שכתב לדעת הסוברים דגוים בזמן הזה לאו בני ע"ז להסך אף אי ניסך אינו כנסך מד"ת ע"ש ומיהו אין זה מוסכם מכל הפוסקי' וציין בת' הרשב"א הביאו הב"י בי"ד סי' קכ"ח אכן נ"ל ראיה דבכתובות ד"ט דפריך הש"ס דהאומ' פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו באשת כהן דס' אחד הוא ותקשו מאי קמ"ל תנינא האומר לאשה קדשתיך ע"ש ובדים' תורה דאזלינן להחמיר מחלוקת הראשונים הוא ודעת

הר"מ

הר"ן וסייעתיה דהוי מדרבנן ואעפ"כ אסרו כאומר פ"ע מדין ס"ל את"ד וצ"ד כ"ל ראיה מדתנן בכתובות דכ"כ נשביתי וטהורה אני מותר' מטעם דהפה שאסר הוא הפה שהתיר ס"מ דגם בשבויה אמרינן הכי וכן מבואר שם בש"ס דכ"ג שאמרו איהי ס"ל את"ד ע"ש והרי שבויה לדעת רוב הפוסקים איסורו מדרבנן דאוקי אשה אחזקת כשרות ואעפ"כ אסיר מדין ס"ל את"ד ס"ר שגם הר"ב שבות יעקב לא נסתפק כי אם באיסור חלונה או שניות דאין בהם עיקר איסור תורה כלל אבל גבי פ"פ דהאיסור איסור תורה כי זנתה וכן בשבויה אם נטמאת דכהני גם על הס' אסרו מש"כ כשעיקר הוי מדרבנן ז"ל דלא אסרו ומיהו רואה אני דאין טעם לחלק ביניה דת"ל איסור דרבנן דעיקרו מד"ת או אין עיקרו מד"ת כי ע"כ מהנך סוגיי יש להוכיח דגם בדרבנן אסיר וכן מבואר בת' הרז' כאסאן סי' פ' והרב מ"ל בפ"ג מה' יבום דפשיט להו דל"ש ובכל איסור דרבנן אמרינן ס"ל אתיכה דאיסורא:

סימן ד' פ"ש

נבן נבאר אי אמרינן ס"ל את"ד אף נגד ב' עדים או לא והרז"ל בח"ב סי' פ"ה נסתפק בזה כאמר קרשתיך בפני פ' ופ' ובאו פ' ופ' והכחישום אי נאסר וכן באשה והביא ראיה דהאומר דלא לוה והביאו עדים דלוה ופרע חייב דהודאת בע"ד כק' עדים דמי וא"כ מ"ל בפ"ט מה' אישות דט"ו הביא דבריו וכתב דראיותיו אין להם דקיון כלל לספק הרב והדין פשוט נות' הרשב"א הביאה הכנ' בו"ד סי' א' פסקה בש"ע דטבח שאמר לא שחטתי אף נגד עדים נאסר וכה"ג כתב הרשב"א בת' הביאה הכנ' באה"ע סי' מ"ח וכבר תמה להרז"ל בזה הר"מ די בוטון ע"ש ואני תמיה כדברי כולם דפשיטות ספק זה איכו מת' הרשב"א דאכתי מידי ספק לא נפיק כמו שאבאר בסמוך:

ואשר אני אחוה לי דספק זה הוא בעיא בש"ס ונחלקו בו הראשונים דבכריתות דו"ב גבי מתניתין ב' אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דר"מ מחייב וחכמי' פוטרין אמרינן אבעיא להו מ"ט דרבנן דאמרינן אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים א"ד משום דאמרינן מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי ופטור כי אמר נמי לא אכלתי פטור עד סוף הסוגיא:

והואיל ואתא לידן חל עלי חובת ביאור מה שיש להשיב בפירש"י והתוס' שהתוס' כתבו בד"ה או דילמא משמע לפום ריהטא שהוא נאמן מטעם מיגו שיכול לומר מזיד הייתי וקשה שהרי מיגו במקום עדים הוא וכו' והדבר קשה שהרי כוליה סוגיא מוכחת כמסקנת התוס' דמטעם דמתרבינן דבורו ואין מקום לפרשה אף בדרך רחוק דמשום מיגו ממש קאמר ועל הכל דא"כ מאי זה דקאמר נ"מ לאיפשט לטומאה ואי משום מיגו גם בטומאת חרשה שייך מיגו דהיה יכול להשיב נטמאתי ובמזיד נכנסתי או אכלתי את הקדש וכבר תמהו עז' הרב תורת חסד סי' ו' והרב ירי אליהו דפ"ח והרב תשבות יעקב דקת"ב ז"עש:

והנ"ל ליישב לזה דהתו' המה ראו כאן סוגייא הב' טעמים דבתחילה תלו הטעם במיגו ובסוף תלו הטעם דמתרץ דיבוריה כי ע"כ הוה ס"ל דמשום מיגו הוא שא דאין המיגו בכל מיגו דעלמא דהיינו על העבר אלא על ההוה ועתיד ואף דאמר לא אכלתי מני תרין דיבוריה לא אכלתי שוגג אלא מזיד והכי דייק לישנא דמתני' דתני מה אם ירצה לומר מזיד הייתי דירבה מורה לעתיד דאי הו"ל ככל מיגו דעלמא הו"ל למר מה אם רצה היה אומר מזיד אני וז"ש התוס' מטעם מיגו שיכול לומר מזיד הייתי כלומר מגו דיכול לתרץ דיבוריה ובהכי א"ש מ"ש דנ"מ לטומאה חרשה דהתם ליכא מיגו דיתרץ דיבוריה ועדז' סובב הולך כל הסוגייא וכ"ת אי מיגו מיפצי בהאי גם מגו דלשעבר מהני ככל מגו דעלמא

וא"כ גם בטומאת חרשה איכא מיגו דהיה יכול לטעון נטמאתי ומזיד נכנסתי למקדש או אכלתי את הקדש הא ל"ק דהא ודאי פשיט ליה לש"ס דמגו במקום עדים או במקום שמשים עצמו רשע לא אמרי' ושאני האי מגו דבידו לפטור עצמו במתרץ דבריו דאלים טפי שהרי בב"כ דקל"ד אמרי' האומ' זה בני נאמן הואיל ובידו לגרשה וכה"ג אמרו בקי' דס"ד דמוחזק לן באחי ואמר יש לי בנים נאמן דאמרי' מה לו לשקר דר' ס"ל מה לו לשקר בי עדים ואתי עדים ועוקר החזקה ע"ש וכת' עלה הר"ן דנ"ק דבב"כ ד"ה אבעיא לן ולא איפשיטא אי אמרי' מיגו במקום חזקה התם הוא במיגו שהיה יכול לטעון טענה אחרת דלא עדיף האי מיגו כולי האי אבל הכא האי מגו דבידו הוא שהיה יכול לומר לעדים כתבו גט לאשתי סמוך למיתתי ע"ש וה"כ דכותא כי מהני נגד עדים מגו ומע"ר היינו במיגו דבידו דאלים טפי אלא שהתו' דחו פי' זה דאעפ"כ אף לרבי דחשיב האי מגו בעדים לא אתו עדים ועקרי עדים וכ"ש לר"ן דלא אתא חזקה ועקרי עדים ואין סברא כלל לחלק במגו במקום עדים ומגו דמע"ר דבמגו דבידו דאלים דמהני וע"כ הכריחו דעיקר הטעם דמתרבינן דיבוריה ואינו מטעם מגו כלל ואף דלת"ש היה להם לבאר דאף במגו כה"ג נגד עדים ומע"ר לא אמרי' לא חשו להאריך כיון שאין טעם לחלק בכך וסתמו כפירושו וכן ראיתי בגליון תו' מתו' החדשים שכתבו בד"ה לא ו"ל ולר"מ אע"ג דמתרץ דיבוריה לא מהימן דהוי מ"ל לשקר במקום עדים והא דאמרי' בכמה דוכתין לכ"ע מיגו במקום עדים לא אמרי' היינו במקום שנמרו עדותן וכו' וק"ל כדבריהם דלפי חילוק זה דהכא דלא נמרו עדותן שלא ידעו אם שוגג אמרי' מגו במקום עדים א"כ ש"מ דטעם רבנן משום מגו ממש וכ"כ בפיסקי תוס' בכריתות סי' י"ו וא"כ קשה במ"ש ולר"מ אע"ג דמתרץ דיבוריה הרי לשיטתם איכו תלוי במתרץ דבריו אי לא וכן קשה במ"ש והתם מתרץ דיבוריה דהא דאמר של אבותי דסמיכא עלם כאבותי וכו' וליהוי נאמן לומר לא לויתי כלומר לא עמדתי בהלואתי:

והנ"ל ליישב דאה"כ דלשיטתם משום מיגו ות"ש ולר"מ אע"ג דמתרץ דיבוריה וכו' כוונתם דע"כ לר"מ ס"ל דאף דלא נמרו עדותן לא אמרי' מגו במקום עדים ואעפ"כ ק"ל דבמתרץ דבריו ליהמניה קמ"ל דאף לתרץ דבריו לא אמרי' מגו במקום עדים וכן מ"ש והתם מתרץ דיבוריה כוונתם לשלול דלא נימא דמגו במקום עדים אמרי' היכא דמכיכו לתרץ דבריו ותו ל"ק הני סוגיי אהדדי לוה כתבו דהתם נמי אפשר לתרץ דבריו ועדז' הוא שכתבנו בראייה לא לויתי ע"ש וכ"ת הרי בעיקר הסוגייא משמע דמטעם מתרץ דבריו הא ל"ק דהמגו הוא לתרץ דבריו ולומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכ"ת אי מטעם מיגו אפילו ובטמאה חרשה ליפטרו דאית ליה מגו דהיה יכול לומר מזיד נכנסתי ואף דלא מני תרין דיבוריה שהרי בכל מיגו קי"ל דנאמן אף דלא מני תרין דבריו הא נמי ל"ק ס"ל דשאני הכא דכיון דהוי מגו במקום עדים אעפ"י שהעדים לא גמרו עדותן לא אמרי' מגו כי אם במיגו דבידו לתרץ דבריו דאלים טפי וכעין דברי הר"ן בפ"ג דקדושין שהבאתי לעיל כך יש לדון בדעת התו' אלא דעיקר טעם רבנן משום מגו שהרי הקשו דהוי מגו במקום עדים ותי' דלא גמרו עדותן ש"מ דהכא משום מיגו וכ"כ מלשון פסקיתו' וע"כ לפרש דבריהם ע"ד שכתבתי:

אלא דאכתי ק"ל דתיקשי דהוי מיגו שמע"ר דת"ש בפנים דהכא דמכוין לטובה שלא להביא חולין בעזרה וזה שייך לשיטתם דמטעם דמתרץ דבריו הוא אבל לשיטת ואת דמשום מיגו הוא לא יתיישב בזה כדמוכח בסוגיא

בסוגיא דקי' ד"ן וכאשר באר הרב ידי אליהו במקום חנו' כי ע"כ סבותי אני אל לבי דמנר הכרח קושיית דהוי מגו במקום שהע"ר הוא שהוכרכו גם התו' חדשים לפרש הסוגייא כשיטת התו' דכפנים דמטעם דא"כ דמתרגינן דבריו הוא דפטרי רבנן ויאה דק"ל מזה אומר של אבותי ומהאומר לא לויתי ולא אמרינן מתרגינן משום דהוי כנגד עדים ולטענת מתרץ דבריו הוא דקרו להו מגו כדקרי לה בהך סוגייא דכריתות ות"ש בפסקי התו' דמגו במקום עדים דלא גמרו עדותן דאמרי' דנראה דמגו ממש אמרי' אף דלא שייך לתרץ דבריו הם מיירי במגו דאינו מע"ר בכל שהם מיגו דעלמא דבכי האי גם דלא שייך לתרץ דבריו אמרי' מגו כל דלא גמרו עדותן ווה נ"ל דעת התו' ביבמות דפ"ח ד"ה ומה וז"ל אבל דאין להקשות דהוי מגו במקום עדים דה"פ וכו' ואורי' דשפיר מוכח וכו' ומשמע ליה דאפי' באמרו ב' אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן משום דלא שכיח שיוכלו העדים לידע בירור הדבר אם שוגג אם מויד וכו' וקשה דא"כ מאי ק"ל מעיקרא דהוי מגו במקום עדים והוכרכו לפרש דה"פ דמתרגינן דבריו והרי אין זה מגו במע"ר כיון שאין העדים יכולים לידע בירור הדבר כי ע"כ נ"ל דהתום' דיבמות אולי כשיטת תום' חדשים אלא דאעפ"כ הוכרכו לטעם דמתרץ דבריו דבלא"ה קשה דהוי מגו דמע"ר ואעפי' שהתום' הכריחו זה דהוי מגו במ"ע היינו לס"ד דלא הוו ידעי דהעדים אין יכולין לידע בירור הדבר אלא דגם למסקנא לא דחו מ"מ בתחילה מטעם דאכתי יש להכריח כן מטעם דהוי מגו דמע"ר כנ"ל בכונתם בדוחק דעכ"פ ק"ק דא"כ הו"ל לפרש' להכריח זה מהטעם העיקרי ולא אמרינן מגו במקום דמע"ר דאילו עכשיו תלי תניא בדלא תניא ומ"מ שבקיה. דרחיק שגם למסקנת התום' דיבמות מבואר דטעם רבנן דמתרגינן דבריו וכן בתום' הרא"ש שם ביבמות שכתב כדברי התום' ומבואר בדבריו הטעם דמתרגינן דבריו באופן דלפו' כ"מ דמגו בעדים דלא גמרו עדותן במקום דלא מע"ר להתום' חדשים ותום' דיבמות ותום' הרא"ש אמרינן ולהתום' דכריתות לא אמרי' ומיהו יש לגרד בדעת התום' חדשים דס"ל דטעם רבנן משום מגו דלא הוי מיגו במ"ע כיון דלא גמרו עדותן ואי משום דהוי מגו דמע"ר ס"ל דבהא פליגי ר"מ ורבנן אי אמרינן מיגו דמע"ר ואנן קי"ל כרו' דהטעם דפטור דאדם נאמן על עצמו יותר מק' איש ואה"כ דמגו דמע"ר דהה"ט פליגי ארבנן והא איפסיק הלכתא כרו' ובהכי א"ש דלא נרגשו מתנו דמע"ר דס"ל כיון דפליגי בה ר"מ ורו' ורבנן ואנן קי"ל כרו' ובהכי אשכחנא פתרי דרשו' בפי' המשנה שם גבי מה אם ירצה לומר מויד הייתי וביבמות דפ"ח ובב"מ ד"ג פירש הטעם משום מיגו ואילו בכריתות ד"ב. ד"ה מגו דאי ארכביה אתרי רכשי מטעם מגו וטעם דמתרגינן דבריו וגם בבולי' סוגיא פירש הטעם משום דמתרגינן דבריו ואילו שם בע"ב ד"ה מודה ר"מ מפרש דבטעם מיגו פליגי ודבריו תמוהים וסתראי נינהו חדא דאיך פירש במתני' משום מגו דא"כ ק"ט דקי"ל כרבנן דפטרי ואמרי'. שאי גונו ואנן קי"ל מגו במ"ע לא אמרינן וע"ק איך כתב הב' טעמים וארכביה אתרי ריכשיה ושניהם לא יכונו כמו שכבר תמה עז' בת' תורת חסד סימן ז' והרב משכנות יעקב והם הביאו במינבנון אחד ליישב בדעת רשי' כדי ליישב דקי"ל דמיגו במ"ע לא אמרי' גום ס"ל דמטעם מיגו מתרגינן דבריו דלא אכלתי שוגג אלא מויד קאמר ע"ש ואכתי קשה דבכ"ב דל"א גבי זה אומר של אבותי ובשבועות דמ"א מוכח דמגו במ"ע אף דמכינן לתרץ דבריו לא אמרינן ולזה נ"ל דס"ל כדעת רוכא שהביא בתום' חדשים דכריתות שחילק בין ממון לקרבן אלא דאכתי ק"ט דמ"מ הו"ל מגו דמע"ר דקי"ל דלא אמרינן אך למה שנתבאר הנה נכון דאה"כ דרבנן דפליגי לר"מ ס"ל דמגו דמע"ר אמרינן אלא דאנן קי"ל כרו' דלא אמרינן וכי קי"ל דפטור היינו מטעם דאדם נאמן על עצמו יותר מק' איש:

כי מן הבאר עוד אחרת יש ליישב בת"ש רשו' בהך סוגיא כר"מ ומודים וז"ל אבל מגו דמתני' לא אמר דבוח לו לשקר לומר לא אכלתי מעשות דשם ולומר מויד הייתי ע"כ וק"ט דהרי שם ואיתיה בטהרות פ"ה פליגי ר"מ ורבנן בא"ל ב' נטמא' והוא אומר לא נטמאתי דמחייב ר"מ ופריך לה ר"א דפטרי מגו דאי בעי אמר טבלתי אמרו' לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי והרי בטענת טבלתי אינו מע"ר ואעפ"כ מחייב ר"מ וככר תמהו גם עז' הת"ח והרב מ"שי:

אך למ"ש הה נמי ל"ק דהא דר"ל ור"ש סברי בפשיטות דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש דאע"ג דסתמיה דש"ס מבעיא ליה אי מהאי טעמא פטרי רבנן או מטעם מגו לר"ש ור"ל פשיטא להו דמטעם דאדם נאמן על עצמו הוא דלהכי סידר הש"ס דברי ר"ל ור"ש אחר בעיא זאת להורות דלדידהו פשיט להו וא"כ מתניתין וברייתא דא"ל ב' דנטמאת דמחייב ר"מ איירי בטומאה חדשה דלית בה מגו דטבלתי אלא מגו דמזיד הייתי וקה"ט מחייב ר"מ דהוי מגו דמשים עצמו רשע ורבנן פטרי דסבירא להו דאדם נאמן על עצמו וא"כ דמגו דמשים עצמו רשע לא אמרינן:

אך את זה ק"ל למ"ש כדעת התום' דמגו במ"ע דלא גמרו עדותן ואינו מע"ר אמרינן בלי שיתרץ דבריו שהרי אמרו בשבועות דל"ד מנה מניתי לך בפני פ' ופ' העדים הואים מבחוץ אם אמר לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן ואי אמר שקלי ודירי שקלי כי אתו עדים מאי הוי ואם איתא ליהוי נאמן כי אמר להד"מ במגו דאי בעי אמר שקלי' ודירי שקלי' ואף דהוי מגו במ"ע הא לא גמרו עדות' דלא ידעי אי בהלואה נתן אי משלו נתן. כי ע"כ דבר זה צ"ע עדיין ועיין בת' הרשב"א אלף קנ"ג ע"ז:

וראיתי להרב תורת חסד שם שהקשה בעיקר הבעיא דנוא' קבעי אי משום מגו או דאדם נאמן ע"ע הא בפי' נראה דהוי טעמא משום מגו דהא קאמרי מה אם ירצה לומר מויד הייתי וכתב ליישב דאפשר דלדבריו דר"מ קא"ל ע"ש ותמהני עליו דאשתמיט מיניה מ"ש התום' בב"מ ד"ג ד"ה מה שהקשו כן וז"ל וללישנא דאדם כע"ע וכו' האי אם ירצה לומר מויד הייתי לדבריו דר"מ קא"ל כדתניא בפרק א"נ ולאידך לישנא טעמא דנפשייהו קאמר וכו' ע"ש:

ואולם בעיקר דברי התום' הקשה הת"ה והר"כ הוכח ותפארת שמואל ושאר המפרשים דמה דאיש סבירא דלדבריו דר"מ קאמר מפ' א"נ והם נדחקו ליישב דבריה' ע"ש ולדידי קוי דאין צורך. שראיתי להרשב"א ביבמות דף פ"ז שהכריח דקי"ל בטעם דמגו וז"ל ועוד דלישנא דמתני' הכי דייק דאמרינן התם פשיטא דטעמיהון דרבנן משום דאמרינן מגו דקתני א"נ מה אם ירצה לומר מויד הייתי פטור אע"ג דאיכא דלדבריו דר"מ קאמר דהיא בעלמא היא וכו' ע"ש הנה מבואר דקושית התום' ותירוצם הוו גרסי לה בהכי בסוגיא דכריתות אף דליתיה בגירסתינו וא"כ אין ס' דגם התום' הוו גרסי הכי וצריך להגיה כדבריהם כדאמרינן בפ' א"נ במקום כדתנן וראיתי להתום' חדשים בגליון בדיבור הנו' שכתבו וז"ל וכו' הא דפליגי רבנן דוקא באומר לא אכלתי אבל אמר שומן אכלתי מודים ליה והכי משמע בתוספתא' אך קשה דלעיל דאמר ר"מ למיבעט מינה לטומאה. אמאי לא קאמר לאומר שומן אכלתי וכו' וק"ל שהראיה מהתוספתא ראיה לסתור היא וז"ל התוס' כפ"ב דכריתות ב' אומרים חלב אכלת והוא אומר שומן הן נאמנין דר"א א"ל רז' היאך אתה אומר לזה עמוד והתודה והוא אומר על עצמי לא חטאתי מה אם ירצה לומר מויד הייתי אינו נאמן אמר ר"ש אימתי בזמן שהודה כן מתחי'

אבל

אבל אם אמר שומן אכלתי ושוב אמר חלב אכלתי כמזיד איכו נאמן ע"כ הרי הנה דאמר שומן אכלתי פטר רז' מטעם מגו והב"ל נייש' דבת"כ מייתי הך תו' בפ' ויקרא מתוקנ' דלגירסתיכן קשה לת"ל טעם מגו ת"ל דאיכו יכול להתודות דטעם דיהיב רז' ונרסי בה ר"ש אומר מה אם ירצה וכו' וכך נראה שהיה גירסת התוס' מדהביאו ראיה מינה דס"ל דר"ש לאפלוגי לרז' קאתי דעיקר הטע' דפטור נגד ב' הוא דיכול לומר מזיד הייתי נאמן והרי בכאן כיון שאמר שומן אכלתי איכו נאמן כמגו דמזיד אכי כיון דלא מכינן לתרץ דבריו ודוקא באמר לא אכלתי נאמן ולפי' מאי דתני את"כ אמר ר"ש נ"ל אמר ר"מ כגירסת הת"כ ומאי דנקיט בסיפא ר"מ שומן אכלתי אע"ג דבאמר שומן אכלתי גם ר"ש מודה איירי דנקיט הכי רישא לאשמועינן ריבותא דרז' נקיט סיפא הכי כ"ן לי כישוב דבריהם גם ראיתי שיטה אחרת בהך סוגיא בשיטת רב בצלאל לב"מ ד"ג גבי מה שאמרו מה אם ירצה לומר וכו' שכתוב בשם הרשב"א והר"ן דלאחר גישנא דהטעם משום מגו אע"ג דמגו במ"ע הוא הא אמרינן התם דמתרצינן דבריו לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואף על פי שבשאר דינים אין אומרים מגו במ"ע בזה שאני הכא דכתיב או הודע שיו ולא שיודיעו אחרי' וכו' וכ"ן מדברי הרמב"ן והריטב"א בחי' שם ולמאי דאתאן עלה בעיקר בעית הש"ס אי טעם רבנן משום מגו או משום דאדם נע"ע לפי פירש"י בהאי סוגיא פירש ב' לשונות ללשון ראשון אפשיט בעין דהטע' משום מגו וללשון שני לא אפשיט אלא דלפירש"י מבואר דאין ס' כי אם לרבנן דר"מ אך לרז' ס"ל דאדם נאמן ע"ע וכיון דאפסי' הלכתא כש"ס כרז' להדיא א"כ לדידיה נקטינן כפשוט דאדם נע"ע אכן ראיתי להתוס' שם ד"ה ומודים שפירשו פי' אחר ולפירושם כ"מ דגם לדעת רז' לא אפשיט בעין אי הטעם משום מגו או משום דאדם נע"ע והרמב"ם בפרק ז' מה' שגגות הלכה ח' פסק דאיכו נאמן נגד עדים אלא דאית ליה מגו דמתרצינן דבריו והראב"ד השיגו דאפסיק הלכתא כש"ס כרז' והכ"מ כתב כדעת הר"מ דמ"ש רז' לא אמרו אלא בינו לבין עצמו פירושו דלא אמר ר"ן הלכה כרז' אלא בינו לבין עצמו אבל לגבי קרבן קי"ל כרבנן והקשה לפי' הראב"ד דרז' לא אמרה לענין קרבן אלא לענין טהרות שזה איכו דבבריתא ובש"ס מבואר דרז' גם לענין קרבן איירי והלח"מ כתב דלענין קרבן נאמן בכ"ג אך לגבי טהרות איכו נאמן כי אם בינו לבין עצמו ע"ש וק"ל כדבריו דהרי בב' אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי איכו אלא בינו לבין עצמו וכן קשה לדרך הכ"מ בדעת הר"מ דאיך יפסוק כרז' בטהרות ובקרבן כרבנן דבעי מגו והרי קרבן כמי מידי דבינו לבין עצמו ולעצמו הוי ואדרבה לשיטת הראב"ד ל"ק דכיון דרז' האמינו יותר מק' עדים לגבי טומאה ופטרו מקרבן א"כ ס"ד דנאמן גם לגבי טהרות אף לגבי אחרים דנאמן לגמרי משמע ואע"ג דבפיטור הקרבן לא שייך אלא מידי דבינו לבין עצמו משכחת לה בטהרות שנוגע קמ"ל כיון דנקיט על עצמו ש"מ לא האמינו כי אם לעצמו לבד ומה"ט פטר בקרבן אבל לגבי אחרי' איכו נאמן ואי קשה הוא לדרך הכ"מ והלח"מ ולדרך הלח"מ יש לו' דגם בקרבן משכחת לה מידי דנאמן גם לגבי אחרים כגון אמרו לו ב' אכלת חלב כמזיד או שומן והוא אומר שאכל חלב בשוגג דאי נאמן ע"ע יותר מק' איש הרי זה מביא קרבן דמקרבין הכהנים חולין בעזרה לפי דברי העדים ואדרבה רב יוסף דאע"ג דלגבי קרבן מאמינו אף לגבי אחרים לגבי איסורים כגון דטהרות לא ואי ק"ל מ"ש קרבן והרי קרבן אית ביה איסור חולין בעזרה לגבי אחרים הא ל"ק דשאני קרבן דגלי ביה קרא או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרי' ש"מ דבידיעתו תלי מילתא אבל גבי איסורי' דלא גלי דוקא לעצמו נאמן דלא האמין הכתוב עדים אלא בדבר של אחרים כגון ערוה או ממון אבל לעצמו סברא הוא

שיהיה נאמן יותר מק' עדים והלח"מ כתב בדעת רבינו שדעתו כפי' התוס' דרבינא כי דאי היינו דגם רז' כי פטר הטעם מגו והייכו בטומאה ישינה דטומאת הגוף דרבנן לא חשבי ליה למתרץ דבריו ורז' חשיב ליה ופסק כרבינא וס"ל דגם ר"ן כי פסק כרז' היינו כרבינא מגו ע"ש וק"ל דאי מטעם מגו דמתרצינן דבריו אמרה רז' א"כ הו"ל להאמינו גם לב"ע כיון דאיכו מכחיש העדים דאי היה חשיב הכחשה לא היה מהימן כלל וא"כ איך אמ"ר יוסף לא אמר רז' אלא בינו לבין עצמו ולעצמו והרי כיון דנאמן מטעם מגו גם לגבי אחרים נאמן והרב לא נרגש מדברי רז' אלו ולא ידעתי למה והיה נ"ל ליישב לדבריו דס"ל דרז' לאפלוגי לרבינא ולר"ן אתי דאיכהו ס"ל דרז' מטע' מגו פטר א"כ נאמן לגמרי ורב יוסף ס"ל דמטע' דנאמן יותר מעדים ואף בטומאה חדשה וע"כ אמר לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו ולא קי"ל כוותיה אלא שקשה לזה הא דתנן בספ"ה דטהרות ב' אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי ר"מ מטמא וחכ"א הוא נאמן ע"ז עצמו ותני עלה בתוס' אין אומרים לו עסוק בטהרות אלא יחוש לעצמו ופירש הר"ש יחוש לעצמו דלגבי אחרים אין מועיל מאי דקאמר לא נטמאתי אלא לדידיה דלהך תנא לית ליה דמתרץ דיבוריה דלגבי אחריכי כמי היה לו להועיל אלא דקסבר דנאמן ע"ז עצמו ע"ש ואילו בספט"ו מ"ה שאר אבות הטומאות פסק למתני' והך תוס' וקרי לדרך הלח"מ הך תוס' אתיא כרז' ואכן קי"ל כרבינא ורב נחמן וז"ל דלדעתו כיון דמגו במ"ע לא אמרי' דמתרצינן דבריו כדמוכח בב"ב דל"א ובשבועות דמ"א ודוקא בקרבן מהני דגלי קרא או הודע וכו' וכדברי הרשב"א והר"ן בב"מ ד"ג א"כ לגבי איסור דלא גלי קרא לדידיה מהימן ולא לגבי אחרים ואתי הך תו' גם לטעם מגו ושלא כדברי הר"ש:

אף את זה ק"ל במ"ש הלח"מ שמ"ש הראב"ד דלא אמרו רז' אלא בינו לבין עצמו ולעצמו כוונתו להשיגו שהיה לו להר"מ לכתוב דלענין טהרות איכו נאמן לגמרי כמ"ש בגמ' ונסתלקו מעליו תלונו' הכ"מ את"ד והדבר קשה דאי לאו הכי פסק הר"מ בפרק ט"ו מה' שאה"ט הך תו' דיחוש לעצמו שהן הם דברי רז' וכפי' הרא"ש וז"ל דגם הלח"מ כבר ראה דברי הר"מ אלו דיחוש לעצמו אלא דאין גילוי בדבריו כי אם שלא יאכיל לאחרים או שלא יגע בטהרות אחרים אבל שלא יאכל טהרות בפני אחרים כמ"ש רז' בינו לבין עצמו לא נפיק מהך תו' ודברי הר"מ אלו ועז' השיגו הראב"ד דהיה לו לבאר בד זה ג"כ ואגב ק"ל כדברי הכ"מ שם בה' שאה"ט שהביא פי' הר"ש כיחוש לעצמו דלא יאכיל לאחרים ודחה פי' ופי' דיחוש גם לעצמו ולא יאכל עד שיטבול ע"ש והדבר קשה דמ"ש בסוגיין דרז' לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו מבואר דלגבי דידיה נאמן לגמרי ואיכו חושש וכ"כ מפירש"י ודברי הראב"ד וגם הכ"מ פירש כדבריהם לדעת הר"מ וז"ל דבסוגיין דכריתות איירי במה שסבר נגע דבכי האי איכו חושש ואוכלם משום פסידא אבל ליגע בטהרות מכאן ואילך יחוש לעצמו כיון דאפשר בתקנת דטבילה אלא דלפי זה קשה להר"מ אמאי השמיט דברי רז' דלא אמרו אלא וכו' דלמ"ש אין זה ענין להך תוס':

כי ע"ב נ"ל ליישב דעת הר"מ דמ"ש רז' לא אמרה וכו' פי' דאעפ"י דלגבי דידיה נוגע בטהרות ואין חוששין לו איכו אלא היכא דנוגע מדעתו אבל אכן אין אומרים לו עסוק בטהרות כיון דלגבי דידן טמא הוא ולעצמו פירושו הוא דלגבי אחרי' איכו נאמן להאכיל במה שנגע וכן הם דברי התוס' וכ"מ לפי' דשרי ליה לאכול גם בפני אחרים דבר זה אין גילוי בתוס' ודברי רז':

וראיתי להרז"ל בח"א סי' ל"ב שהביא הך סוגיא וכתב דב' מחלוקות בדבר ר"מ ורבנן ורז' ואפסיק הלכתא

הלכתא כר"י ומשמע לכאורה דס"ל לר"י דאדם נע"ע יותר מק' פריכ אף בטומאה חדשה דלא אבשר לתרץ דבריו הא לאו מילתא ומילי דכדי ניהו שכבר כתבו התוס' דרבינא דחה ואת הסברא דאף לר"י לא מהימן אלא מטעם מגו ואפי' אתמ"ל דסוגיא דב"מ מתחלפת לזאת הסוגיא כמ"ש התוס' הא נמי לאו מילתא היא כיון דהוי ספיקא אזלינן להחמיר וכר מן דין לר' להניא דקרבן וכו' אח"ד וק"ל כדבריו דאף לשיטת התו' אין ברירה כודאי דרבינא ס"ל כודאי דגם ר"י מטעם מגו הוי אלא דבדרך דחיה קאמר לה וכיון דסתמא דש"ס בב"מ ד"ג נקיט בפשוט דגם רבנן ס"ל דנאמן נגד עדים בלי מגו וכ"ש לר"י הינה דס"ל דרבינא בדרך דחיה קאמר לה ואה"ן דמשמע ליה דגם רבנן ס"ל כר"י דגם בלי מגו ומה מקום ספק יש כאן כדי להחמיר וצק' דאף לדבריו אין מקום להחמיר דהרי מבואר לפירש"י בב' הלשונות דלר"י אין ס' דנאמן גם בלי מגו והרי קי"ל כר"י וא"כ הו"ל ס"ס ספק אי קי"ל כפירש"י או התוס' ואת"ל כהתוס' ספק אי קי"ל כסוגיא דכריתות או דב"מ וע"ק איך לא זכר שר דמחלוקת הר"מ והראב"ד הוא זה:

והנה אמת שיש לתמוה כדעת הר"מ כיון דבב"מ ד"ג נקיט הש"ס בפשיטות גם לרבנן נאמן בלי מגו: ואילו בכריתות דברי רבינא הם דרך דחיה הכי הו"ל למינקט ואין ישוב הלח"מ מספיק לזה דאף אי ס"ל כפי' התוס' אין ספק דסוגית כריתות מוכיח מידי ודאי סוגית מציעא וגם לשיטת הכ"מ קשה דאף אי ר"כ לא פסק כר"י לגבי קרבן הרי כיון דאף רבנן ס"ל דנאמן בלי מגו כודאי דהכי קי"ל לגבי ר"מ ומה טעם יש לפסק הר"מ דבכה"ג כאן והנראה דס"ל דלפי' התוס' וכן לפירוש רש"י הראשון ע"כ אפשיט כינין דלרבנן הטעם משום מגו מדמודו לר"י בחלבין וכביאת מקדש ולא בטומאה וע"כ היינו בטומאה דלית בה מגו ולפי' ב' של רש"י לא ס"ל כלל וכיון דלפי' סוגייאות חלוקות הן וכ"ש דסוגיא כרוהתא עדיפא ומה גם דבבריתא דמודו חכמים לר"י אתיא כסוגיא דכריתות לא אם הר"מ לסוגיא דב"מ ומיהו אין זה מוכרח של"כ כיון דאיפסיק הלכתא כר"י לית לן לפרש במתני' דתני דפליגי ר"מ ורבנן דקי"ל כרבנן דרבי' ניהו דאתו כרבנן דר"י שלא כהלכה אלא י"ל דרבנן דמתניתין היינו ר"י דגם בלי מגו נאמן ולאו רבנן דר"י דבריתא ניהו ותרי רבנן ניהו ובדוכתי טובא אמינו דל"ק ליה לש"ס דרבנן אדרבנן וזה היה שיטת הש"ס דב"מ ד"ג ולפי' אית לן למינקט דגם בלי מגו נאמן וזה נראה דעת רש"י דפירש גבי מילתיה דר"ל ור"ש דר"מ כי פליג היינו במגו דמע"ר וכבר ביארתי לעיל דע"כ לדעתו בי פליגי ר"מ ורבנן בטומאה היינו בטומאה חדשה דליכא מגו דטבלתי דמתרץ אלא מגו דמזיד נכנסתי ולהכי פליג ר"מ ותינה דרבנן דפליגי לר"מ ס"ל דגם בלי מגו דמתרץ דבריו נאמן כר"י ואילו לפי' ראשון של רש"י ע"כ צ"ל דרבנן דבריתא קמייתא דטומאה אינן רבנן דר"י דבריתא ב' וכאמור ומ"מ נראה דלענין דינא הדבר ספק ואזלינן להחמיר דאף לחס שביארתי שנראה דעת רש"י דקי"ל כר"י וכן יש לדון כדעת התו' דב"מ ד"ג שכתבו דאתי הך סוגיא כלישנא דאדם נאמן ע"ע יותר מק"ע מינה דהכי קי"ל וכשיטת הראב"ד מ"מ מדעת הר"מ שכתב דאינו נאמן כי אם במגו לא יצאנו מידי ספק וכ"ת דברי הר"מ נגד דעת רש"י והתו' והראב"ד דברי יחיד הם והלכה כרבים אי מהא כבר ראיתי להסמ"ג עשין רי"ג שכתב כדעת הר"מ והוסיף על השמועה דאכן לא מתרצינן דבריו כי אם בטוען הוא הפך הנר' כדעת הר"מ בה' שגגות ובה' נזירות וע"כ מידי ספק לא נפיק ואזלינן להחמיר וכדברי הריב"ל לפי הדרך שכתבתי דאילו לדברי הריב"ל היה לנו להקל דהוי ס"ס וכאמור אך בגר אחר נ"ל דנקטינן דאדם נע"ע יותר מק"ע שהרי כתב הכ"מ כדעת הרמב"ם דת"ע ר"י לא

אמרה אלא בינו לבין עצמו ופי' דלא אמרה ר"כ הלכה כר"י, אלא בטומאה דלית בה קרבן אבל בקרבן קי"ל כרבנן דר"י וא"כ עכשיו דליכא קרבן קי"ל כר"י אף לדעת הר"מ וסמ"ג וא"כ ק' להריב"ל איך כתב דהוי ספק ואזלינן להחמיר והנראה שדעת הריב"ל כדעת הלח"מ דדעת הר"מ כהתו' וס"ל דר"י נמי מטעם מגו הוא דנאמן אלא שכבר ביארתי דמתני' דפ"ה דטהרות והתו' דתני עלה פסקה הר"מ בפט"ו מה' שאה"ט לא משמע הכי אף שיש ליישב בדוחק וכמש"ל ועל הכל שדברי הר"ש שם מורין דפשיט ליה דקי"ל דאדם נאמן בינו לבין עצמו יותר מק"ע ומ"מ נראה כיון שנראה דעת רש"י והראב"ד והר"ש בבירור דקי"ל דנאמן בלי מגו ואילו כדעת הר"מ וסמ"ג שכתבו דאינו נאמן בלי מגו יש לגדר דאינו אלא לגבי קרבן וכדעת הכ"מ ואף דלפי דברי הלח"מ וכן דעת הריב"ל נראה דבכה"ג אינו נאמן בלי מגו להר"מ וסמ"ג מ"מ מידי ספק כדעתם לא נפיק ואין ס' כדעת הר"מ וסמ"ג מוציא מידי ודאי של הראב"ד ורש"י והר"ש וכבר ידוע דאמרינן אין ס' מוציא מידי ודאי אף להקל שלא כדעת הריב"ל שהחמיר בדבר אלא שעומד לנגדי שראיתי להרש"ך ח"ב סי' קמ"ט והרב מקור ברוך סי' ל' שהביאו בסתם דברי הריב"ל וש"ר שהא נמי ל"מ שהרי הריב"ל גופיה לא סמך עז' הטעם דקי"ל כרבנן דר"י דאינו נאמן בלי מגו דמתרץ דבריו אלא עיקר סמיכתו מ"ש דאף את"ל דקי"ל כר"י ה"ד בדברים שבינו לבין קונו ולא בשבועה דהוי דבר דשייך לאחריני ע"ש וגם הרש"ך ומקור ברוך לא זכרו דברי הריב"ל כי אם מטעם זה לבד וא"כ י"ל דגם הם לא בריר להו טעם ראשון של הריב"ל ואף עז' י"ל דגם הריב"ל לא סמך עז' הטעם כי בכל אלה אכתי יש לדון דאדם נאמן בדבר שבינו לבין קונו יותר מק"ע עוד נ"ל טעם להקל כמאי דק"ל לדרך הלח"מ דהר"מ ס"ל כפי' התוס' דכי דחי רבינא היינו דגם לר"י הוי מטעם מגו וכי פסק ר"כ כר"י היינו נמי מטעם דמתרצינן דבריו ונראה מדבריו דר"י פליג לר"כ וס"ל דר"י מאמינו גם בלי מגו ואכן קי"ל כר"כ ע"ש והדבר קשה לדבריו וכי הלכתא למשיחא כדפריך הש"ס בזבחים ובסנהדרין וא"כ לאוקמתא דרבינא דמוקי דפליגי באמרו לו אכלת קדשים בטומאת הגוף ואמר לא נטמאתי דזה לא שייך אלא בזמן הבית דאיכא קודש וקרבן ותיקשי להכ"מ פסק ר"כ כר"י דאינו נוהג בזמנינו אלא ודאי דכיון דאמר ר"י נאמן אדם ע"ע דמשמע בדבר שבינו לבין קונו הוא נאמן יותר מעדים דשייך בזמנינו כגון טהרות דהיה שכיח בזמנים כידוע אך אוקמתא דרבינא בזמנינו לא יתכן ובכה"ג ראיתי להתו' יומא די"ג ד"ה הלכה שהקשו כה"ג ותירצו דכ"מ אפי' בזה"ז וע"ש עוד כתו' וסמך לדבר הוא זה דר"כ ס"ל לדר"י גם בלי מגו מאמינו בדבר שבינו לבין קונו והרי פסק כר"י ואין חולק בדבר:

וראיתי להרב משפטי שמואל סי' קכ"ט שכתב דאם העדים מעידים שנשבע להיות מלמד לת"ת והוא אומר שלא נשבע דאם אינם קרובין או נוגעים בדבר הוו מהימני דע"כ ל"פ רבנן בכריתות דלא מהימני אלא מתרץ דבריו לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכן בנזיר כי יאמר לא נטמאתי מ"ק נשאלתי על נזרי אבל בענין אחר ודאי מהימני בלי ספק ותדע דהא ב' פוסלים לכל אדם כשמעידים שעבר עבירה ע"ש וק"ל כדבריו דמה ראיה הביא מרבנן דר"מ ופשיט ליה דמסקנת הסוגיא דכריתות דטעם רבנן משום מגו דאכתי לפי פירש"י לב' הלשונות לר"י ודאי פשיט לן דס"ל דנאמן בלי שיתרץ דבריו כמבואר וכ"כ הלח"מ והרי איפסיק הלכתא כר"י וא"כ נאמן גם נגד עדים כשרים הפך מסקנת הרב ודוחק לומר דהרב מפרש כהתו' וס"ל כדעת הלח"מ דכי פסק ר"כ כר"י היינו נמי משום מגו דכל כי האי היה לו לפרש הבנין לנו גראות ב' פירושי רש"י ולתפוס פי' התוס' ואף גם

ואת לפרש בדברי ר"נ ורז' כדברי הלח"מ דכל כי האי ערכא צריך והא גם אחד שנחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד איך סתם דבריו כסתם משנה ועי"ן דלא היה צריך לזה דהכי אמ"ר יוסף לא אמרה אלא כיון לבין עצמו ופירש"י דלא יאכלו טהרות בפני אחרים וא"כ בב"ד אם לא היה מלמד בת"ת הו"ל עושה כדבריו נגד עדים בפני אחרים וע"ק בראיה שהביא רב' עדים פוסלין אותו לעדות וכדבריו כתב הרי"בל שם ולא ידעתי מה ראיה דעדות דבר התלוי באחרים דהרי לא האמינו רז' כי אם לעצמו וזה מוכרח דא"כ תיקשי ללישנא דאדם נאמן בלי מגו לרבנן וכן לרז' פיסול עדות בב' היכי משכחת לה דאי מוקי לה כשהודה הא קי"ל אין אדם משים ע"ר ואין אדם נפסל ע"פ כי ע"כ דבריו צ"ע :

שוב ראיתי להרז"מט ח"א סי' י"ד שכתב דמי שאמר שלא נשבע נאמן נגד ב' עדים כשרים דקי"ל כרז' ע"ש ולכאורה קשה איך סתם דבריו נגד הר"מ וסמ"ג וש"ר לו שם בסי' כ"ג שהביא הך סוגיא דכריתות ודברי התו' דכ"מ ר"נ שכתבו דסוגייא דכ"מ אתיא כלישנא דאדם נאמן ע"ע ותמה הרב דבהדייא אמרו בכריתות מודים חכמים לרז' בחלבים וביאת מקדש אלמא בטומאה פליגי עליה ס"מ דלכ"ע טעמא דרבנן דמתרצינן דבריו ותירץ דלר"נ דפסק כרז' קשה דבכוליה ש"ס ס"ל לרז' דהלכה כסתם וסתם מתני' דכריתות א"ל מה אם ירצה לומר מזיד הייתי ע"כ צ"ל דחכמים דמתני' לאו היינו רבנן דר"י כי אם רז' ומ"ש בב"מ ר"מ כר"מ ס"ל והיינו רבנן דרז' דבטומאה כר"מ והשתא א"ש ש"ס דבבא מציעא כרז' דפסקינן הלכה כוותיה והיינו רבנן דמתני' את"ד :

והנה בעיקר קושיתו דאיך יתכן דסבר הש"ס דלרבנן הטעם דאדם נאמן ע"ע דהרי מדתני ברייתא מודין חכמים לרז' בחלבין דטעמם משום מגו סתם דבריו שהרי לפי' פ' של רש"י ל"ק שז"ל דדוקא לגבי קרבן מודו לרז' ומטעם דנאמן בלי מגו אבל לא בטומאה דליכא קרבן אך לפי' א' של רש"י והתו' קשה ואקושית התו' אך בתירוצו שהכריח דכיון דפסקו כרז' היכי סתים מתני' כרבנן דרז' לרבי יוחנן דס"ל הלכה כסתם ק"ל דהא דפשיט ליה הכי תני מתני' דבר בשם אומרו וחכמים פליגי עליה דחשיב סתם הוא תימא בעיני דאינו אלא יחיד ורבים ולא דבר רז' אלא בסתם גמור וכ"כ מש"ש רז' ברפ"א דחולין ראה רבי דבריו של ר"מ ושנאו בלשון חכמים הכי דלא אמר וסתם כוותיה וכי אמרו בנידה ר"ל וכ"ת למסתמא כרבנן יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא וכו' הנה משום דתני כבא דחכמים מיותר הוא דחשיב סתם אבל בלא"ה יחיד ורבים הוא דהוי דאי חשיב סתם תיקשי סתמא דרישא למ"ל וכ"כ שם בנידה דמ"ט והנה אמת שבדברי הרשב"א ביבמות בפרק החולץ דמ"ב גבי נ"ש סתם וא"ב מחלוקת יש לדון קצת דס"ל דכל דתני במתניתין בשם חכמים חשיב סתם וכבר תמה על דבריו הרב דברי אמת בקונטריסין דו' ע"ש וא"כ תימא להרז"מט דחשב דפרכינן לרז' דאמר הלכה כסתם כי תני מתני' דבר בשם חכמים וזה אינו מכמה דוכתי בש"ס שאין זה כלל סתם אלא כלל דיחיד ורבים ולא דבר רז' בה דבכמה דוכתי פסקו כיחיד דמסתבר טעמיה כי ע"כ כ"ל עיקר לתרץ כמש"ל דר"ל ור"ש ע"כ ס"ל דטעם רבנן משום דנאמן בלי מגו ומינה דרבנן דר"מ במתני' דפ"א דטהרות ובריש פ"ג דכריתות רז' היא ועיין בתוס' חדשים בריש פ"ג דכריתות ד"ה דבר שמתבאר נ"כ הפך דעת הרז"מט שדעת חכמים חשיב סתם ע"ש גם ראיתי להרז"מט שתמה להר"מ בפ"א דשבועות איך פסק דנאמן במגו הפך מסקנת הש"ס דפסק כרז' ונראה דלא הוכח לו בישוב הכ"מ ונדק הלח"מ לא ס"ל ואנכי חזון הרביתי לדעת

הר"מ דבירושלמי בפ' ב' כזירים הביאו מתני' דפ"ה טהרות דפליגי בה ר"מ ורבנן ואמר רז' כיני מתני' ר"מ מטמא ורז' מטהר מילהון דרבנן מסייעין לרז' דאמ"ר גורייון בשם רז' לא אמרי' אלא בטומאה שבה שיכול לומר נטמאתי וטהרתי ותני כן הדבר על אכילת חלב וביאת מקדש ויורון ליה בטומא' מפני טומאת נזיר וכו' הנה מבואר דגם רז' הוא מטעם מגו ובטומאה אע"ג דאיכא מגו פליגי עלין רבנן מפני טומאת נזיר דלית ליה מגו וכיון דהר"מ מפרש הסוגיא דכריתות בתוס' כדברי הלח"מ אע"ג דרבינא בדרך דחיה קאמר לא תפס כזה דעת הירושלמי דפשיט ליה הכי כדעת רז' דאין ס' דש"ס בבלי מוציא מידי ודאי הירושלמי כידוע ומיפה פשיט ליה הכי מב"ש כדעת רבנן דמטעם מגו הוי אע"ג דבש"ס בבלי לא בריר ליה גם ראיתי להרז"מט שהנ"ע דברי התו' דנראה דס"ל כהר"מ דבנזיר ד"ך תנן מי שהיו ב' כתי עדים מעידות אלו מעידין שנזר ב' ואלו שנזר ה' נחלקו עדותם ופקסו בתו' היכי דמי אי בשותק שתיקה כהודאה דמיא ותירצו דמכחיש לכל אחת ואחת וכיון דקי"ל כב"ש דנזיר ב' דיש בכלל ה' שתים ואי דמכחיש העדים הוא נאמן א"כ הו"ל לומר דאינו נזיר כלל וש"מ דס"ל כהר"מ דבלי מגו אינו נאמן וזה כ"ל ברור כוונת הרז"מט ותמהני להרב חזון כ"מ תמורה דקע"ן שהביא דברי הרב וכתב דממתני' שהקשה הוא יש ראיה שאין הלכה כרז' ע"ש שנראה שהבין דהרז"מט הביא ראיה מהך מתני' דקי"ל כרז' וזה אינו כמש"ה המעיין וכוונתו להקשות מה שתמה להר"מ גם להתו' מש"ס דכריתות דפסקו כרז' ומ"מ ל מדנו דגם התו' דנזיר קיימי כשיטת הרמב"ם וכ"כ דעת רבינו עובדיה בפ"ג דנזיר מז' שפי' כתירוץ ראשון של התו' דאיירי במכחישים וכ"כ בספ"א דטהרות מ"ט שפי' דנאמן דמתרץ דבריו ע"ש וראיתי להרשב"א בחי' ליבמות דפז' ולהנמקי יוסף גבי מ"ש אלא לאו דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא שיקשה דבפ"ג דקי' דש"ס דייק מינה אביי איפכא דמשום נאמנות העד ותירצו דסוגיין דיבמות אתיא כלישנא דטעם רבנן משום דאדם נע"ע וסוגיין דקי' אתיא כלישנא דה"ט דמתרצינן דבריו וסוגיין דכריתות הכי אולא והכי קי"ל דסוגייא כרוכתא עדיפא וגם לישנא דמתני' דתני א"ל מה אם ירצה לומר מזיד הייתי משמע הכי את"ד גם הרמב"ן בחי' לקי' דס"ה כתב כדבריהם וב"כ הרז"טבא שם בקי' ע"ש ומדבריהם יש להכריח דאינו ברור בדעת רבנן בריש פ"ג דכריתות דמשום מגו הוא ופליגי הני תרי לישני ואע"פ שכתבו דקי"ל כלישנא דטעם דרבנן משום מגו היינו בדעת רבנן דאילו בדעת רז' לא אפליגו בו לישני ולכ"ע ס"ל דנאמן בלי מגו וכיון שפסקה כרז' מינה דלא קי"ל כרבנן דר"ת וכי כהבו דקי"ל כלישנא קמא דנאמן משום מגו היינו דטעם רבנן בסיפא כן ומינה דרישא כי האמין עד אחד משום נאמנות ולא משום שתיקה כהודאה דבזה לא פליג רז' שהרי מסתם לית לן למשוי דפליגי לפסק הש"ס דהלכה כרז' בלי חולק וכיון שכן גם מן הצד הזה יש הכרח לשיטת הראב"ד דנאמן נגד ב' עדים בלי מגו וכ"כ מדברי הר"ן בפ"ג דקי' גבי ע"א והלה שותק שכתב וז"ל שמא תאמר אנו דכין בע"כ הודאתו בשתיקה דתנן בערכין חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנים דמשום ה"ט פטרי רבנן בתרי אע"ג דאינהו מהימני וכדאיתא בסוגיין דיבמות דהתם דכיון דמילת דנפשיה לעולם אינו מתחייב אלא ע"פ עצמו ע"ש מבואר מדבריו דנקיט כפשוט בדעת רבנן דה"ט דנאמן בלי מגו ולדבריו אין ס' דהכי קי"ל כיון דאתו רבנן כרז' וש"מ דקאי בשיטת הראב"ד באופן שנראה דעת רש"י והתו' דב"מ והר"ן והראב"ד והרא"ש בספ"א דטהרות וכ"כ דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א דנאמן אדם בדבר שבינו לבין קונו נגד עדים גם בלי מגו והחולקים

והחולקים לזה הם הר"מ והסמ"ג וז"ל דאם הם לא ס"ל הכי כי אם לענין קרבן וכדעת הכ"מ אך התו' דנזיר ד"ך נראה דגם בלי קרבן בעי מגו וז"ל דנזירות נמי מירי דקרבן דחייב קרבן על נזירתו א"כ ז"ל דהתו' להך תירוצא אוקמו למתני' כרבנן דר"מ כריש פ"ג דכריתות דס"ל דמטעם מגו הוא דנאמן וא"ן דלמאי דקו"ל כרו' א"ן דאינו נוהג נזירות כלל להך תירוצא וא"כ אין חולק עו' כלל להדיא כי אם הרוכל ומשפטי שמואל שכתבתי לעיל ואיני רואה מקום להחמיר נגד הראשונים שזכרתי וכ"ש עכשיו שהרומט פשיט ליה הכי עד שהנ"ע דברי הכ"מ בזה :

גם ראיתי להרשד"ם חו"ד סי' ע"ו דנקיט בפשוט דקו"ל כרו' דנאמן בלי מגו גם ראיתי להרב טורש יוסף שהכריח כדעת הכריתות דס"ל דרבנן פטרי גם בלי מיגו דכריו ש"מ דהכי קו"ל וע"ש כדבריו שיש להשיב גם ראיתי להתשב"ץ ח"ב סי' קמ"ח שהשיב במי שנשבע כדבר והעידו עליה והוא אומר דע"ת נשבע שהשיב הרז' הלוי דדמי לב' א"ל אכלת חלב והוא אומר שוגג אכלתי שאינו נאמן להכחישם ודחה הרב דשם בכריתות אסיק הש"ס דאף בטומאה חדשה נאמן ע"ש הרי דנקיט בפשוט דקו"ל כרו' דנאמן וכשיטת הראב"ד ומיהו ק"ל איך לא זכר דעת הר"מ דחולק עו' והרי ידוע דנקומו מהריה דהר"מ ונהגו לפסוק כוותיה כמ"ש התשב"ץ כאותו חלק בסי' רכ"ו דהסכימו לדון ע"פ ספרו זולת קצת דברים ואחד מהם דין מורדת ע"ש גם ראיתי לבן בנו בספר יכין ובועז סי' קכ"ד שכתב דבג' דברים לבד ומורדת אחד מהם לא נהגו לפסוק כוותיה ותימא הוא בעיני לומר דגם זאת אחד מהג' וצ"ע ומ"מ נקוט מיהא דדעתו דקו"ל דנאמן בלי מגו ואולב ראיתי להרב תורת חסד סי' י': שהעלה בזה דפליגי רש"י והראב"ד עם התו' והר"מ ותימא על הרומט סי' י"ד שלא חש לסברת התו' והר"מ ע"ש ולדידי לק"מ דאי מהתו' ל"מ מידי דאע"פ דפירשו דדחי רבינא דגם לרו' בעי מגו אכתי ז"ל דדחויא בעלמא הוי וכיון דהתוס' בב"מ דג' כתבו דש"ס רכ"נו אתי כליבנא דנאמן בלי מגו לא שבקינן לה מפני דחיית רבינא אף לפי' גם מהר"מ לא ראה שהרומט בסי' כ"ג הביא סברתו והנ"ע והעלה עיקר כהראב"ד גם מ"ש דבשבועה דשייך לאחריני לכ"ע אינו נאמן כמ"ש הרוכל ח"א סי' ל"ב ואיך כתב הרב להפך הא נמי ל"ק דאע"פ שגם הרש"ך ח"ב בסי' קמ"ט אזיל בשיטת הרוכל מ"מ הרב מקור ברוך סי' ל' אחר שכתב כדברי הרוכל גמגם עליו מדברי הרא"ש והטור דס"ל דנאמן גם בדבר דשייך לאחריני וכן ראיתי להפ"ת סי' ג' כא"ב שהאריך להוכיח כן מתבו' והר"א ששון ע"ש שלא זכר דברי הרוכל והרש"ך גם מ"ת הרשד"ם חו"ד סי' ע"ו דלא דהה כדברי הרוכל נראה כן וכן נראה מת' התשב"ץ ח"ב סי' קמ"ח שהתירו בשבועה דשייך לאחריני נגד עדים וכן מת' הרשב"ץ בנו בסי' קי"ח ועיין בתשב"ץ ח"ד דכ"ג בסי' ת"ד כי ע"כ אין ספק כי גם הרומט דעתו כן גם ראיתי להתורת חסד שם שהכריח כדעת הרא"ש כהר"מ דאינו נאמן נגד עדים בלי מגו דכתב בכלל י"ו סי' ב' וז"ל כיון שלא האמינה עליו כב' עדים נאמן ראובן לומר מרגונו אני יוצא שאתרה שאנא ופטרתני מהשבועה כי הדברים הללו בינו ליוצרו ע"ש והרוכל ח"א סי' ל"ב עמד בזה והתורת חסד כתב ליישב דברי הרא"ש דה"ק מאחר שלא האמינה כב' עדים לכן נאמן בדבר שבינו ליוצרו אבל אם היה מאמינו כב' עדים הו"ל כאילו יש עדים מכחישים אותו ואינו נאמן גם בדבר שבינו ליוצרו ע"ש וכבר קדמו בזה הר"א ששון והאריך בזו ע"ש מ"מ לדידי ל"ת של"ל דכוונת הרא"ש הוא דאם האמינה כשני עדים אף דקו"ל דבדבר שבינו ליוצרו נאמן נגד ב' עדים כשיטת הראב"ד הכא אינו נאמן דבהאמינה נגד ב' עדים

הו"ל כאילו נכלל בכלל השבועה דפיטור לא יועיל אף בעדים כל זמן שתכחישנו ומעין זה ממש כתב הרוקח בסי' שנ"ח בנותן גט ע"ת אם לא באתי והאמינה נגד עדי' דאף אם באו העדים והעידו דבא הוי גט דהוי כאלו אמר יהא גט אפי' אם באתי כל שתאמר היא שלא באתי ע"ש והן הם דברי הרא"ש אלו ושוב מצאתי הרך וה כתב הרשד"ם חא"הע סי' קנ"ח והוא נכון בעיני וכיון שבן החכם עיניו יחזו דל"מ דס"ל דאינו נאמן נגד עדים בלי מגו :

אך את זה ק"ל כת' התשב"ץ דאיך פטרו משבועתו נגד עדי' בטענה דע"ת נשבע דאף אי קו"ל כרו' הכי אמ"ר יוסף דלא אמרה אלא בינו לבין עצמו ופירש"י דבפני אחרים אסור וכ"כ הראב"ד בפוא מא' שגגות שכתב ולא יאכל וכו' וכ"כ הרשד"ם חו"ד סי' ע"ו והנה אחת שראיתי להרומט סי' י"ד דכי אמר רב יוסף לעשות בפרהסיא דוקא גבי טהרות הוא דהחמירו בי היכי דלא ליתו לזלזולי בטהרות ע"ש אך תמהני עליו שגם בס' כ"ג כתב הרב גופיה להפך דלמד מהך סוגייא לשבועה דבפני אחרים אסור ודבריו סותרו' בינהו גם עיקר חילוקו להקל אינו מספיק שא"כ שגם בכל האיסורים אסור מטעם זה גופיה דלא ליזלזלו ביה ולפי דתיירי רו' בטומאה נקט רש"י דלא ליזלזלו בטהרות והיה נראה דיש להקל גם בפני אחרים כל שאינו בפני העדים שהכחישוהו שכ"כ מדברי הראב"ד בה' שג' שכתב וז"ל ולא יאכל קדש בפני העדים וכו' אלא שרש"י כתב להדיא דבפני אחרים אסור והכי דייק לישניה דרו' דאמר בינו לבין עצמו נראה דה"ה בפני אחרים אסור הפך דעת הראב"ד כי ע"כ קו"ל ליישב דברי הראב"ד דכי העידו ב' כדבר שהתורה האמינתם הו"ל כאילו כ"ע עדים בדבר וזהו שכתב ולא יאכל קדש בפני העדים וגם שוה דוחק ניתן ליאמר כדי ליישב דבריו וכדי דלא נאפושי במחלוקת ומ"מ אפ' אי הראב"ד מתיר בפני אחרים שאינם עדים נראה דנקטינן כר"ש שכ"כ פשט הש"ס וגם הכ"מ שם והרשד"ם חו"ד סי' והרומט בח"א סי' י"ד וסי' כ"ג הביאו בפשוט כן ואת זה תמהני להרומט חו"ד סי' כ"א שהתיר בה"ג בפני אחרים דאינן עדים וכשיטת הראב"ד והוא תימא בעיני איך לא חש לפירש"י ופשט הסוגיא והרב גופיה נגרר אחריו בח"א וכ"ש לה"ש שגם הראב"ד אינו חולק עם רש"י וכ"ע ומ"מ כ"ל עיקר כפירש"י ועכ"פ קשה בי קושיין בדברי התשב"ץ וכה"ג ק"ל בת' הרוכל ח"א סי' ל"ב שהאריך להחמיר היכא דמכחישים ב' עדים כשרים הטעמים שונים איך לא כתב דכנ"ד לכ"ע אסור דהוי דבר שבפרהסיא וכדברי דיו וכן קשה בת' משפטי שמואל סי' קכ"ט שהיה לו לאסור בכ"ד מה"ט וכה"ג קשה להרב מקור ברוך סי' ל' שבכ"ד נ"כ היה לו להחמיר מטעם זה לכ"ע כי ע"כ אלא כ"ל דס"ל דע"כ לא אסר רו' אלא כדבר דקום עשה כי התם דאוכל טהרות לדעתו בפני אחרים ואסרו לכתחילה זה כיון דיכול לעשות זה בינו לבין עצמו בלי שום פסידא משא"כ בנדון התשב"ץ והרוכל ומשפטי שמואל ומקור ברוך דהוי מידי דשב וא' תעשה ואם באנו לאסור עליו בפני אחרים לא תוכל עשותו גם בינו לבין עצמו דעיקר שבועתו היה בינו לבין אחרים ומיהו מדברי הרשד"ם סי' ע"ו יש להוכיח דהכל תלוי בין קום עשה לשב ואל תעשה דאילו לחילוק כ' גם בנדון הרב אינו באפשר לעשות כדבריו בינו לבינו דדבר שבועתו היה בינו לבין אחרי' ואע"פ כן אסר הרב בפני אחרי' וכן נראה מדברי הרומט ח"א סי' כ"ג:

הכלל העולה בענין זה הוא דלרש"י והתו' דב"מ והראב"ד והר"ש בפ"א דטהרות והר"ן בפ"ב דקי' וכ"ן דעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והנמק' הוא דאדם נאמן אף להקל באיסור תורה נגד ב' עדים כשרים וכן הסכים הרומט והרשד"ם וטורש יוסף וכ"כ דעת הר"ש יונה בסי'

בסי' ק"ד וכן התשב"ץ בח"א סי' קנ"א וח"ב סי' קמ"א ואף הר"מ ובמ"ב ות' נזיר ד"ך בתירוץ ראשון דפליגי עז"ל דהיינו דוקא לגבי חיוב קרבן אבל לגבי איסור גריד יודו וכדעת הכ"מ ומינה ל"מ גם מהירושלמי דפ' שני נזירים והחולק עז' הוא הלח"מ כדעת הר"מ והרו"בל והרב משפטי שמואל והרב תורת חסד כי ע"כ נ"ל עיקר כדעת המתירין ומיהו ראוי להחמיר בדבר תולה הואיל ונפיק מפומייהו דרבנן הנז' ומ"מ להאכיל אחרים לכ"ע אסור כדברי רז' ואין חולק בדבר וגם בפני אחרים אסור כשיטת רשז' וגם במידי דשב וא"ת שיש לדון כדעת התשב"ץ והרו"בל והרב משפטי שמואל להתיר יש להחמיר מדינא משום ספק בהצטרף דעת הסוברים דבכ"ג אינו נאמן נגד עדים בלי מגו דמתרץ דבריו אך לכ"ע במגו דמתרץ דבריו אין ספק דנאמן נגד ב' עדים כשרים וראיתי להר"ן בת' סי' י"ז שהשיב במי שנשבע והעיד עד אחד דאמר שבכל פעם ופעם שישאל ויותר האיסור שיחול עליו פעם אחרת אע"פ שהדבר ברור שאין לחוש בשביל דהו"ל ע"א בהכחשה כמו שנראה משטר קבלת העדות שהבחור אמר איני יודע בענין כל כך פעם ופעם ע"ש נראה דאם היו ב' עדי' היו נאמנין אף שהדבר בינו לבין קונו הוא הפך דעת רוב הפוסקים ואילו מדבריו בפ"ב דקי' שהבאתי לעיל יש להוכיח דס"ל דנאמן אף נגד ב' עדים וקשו דבריו אהדדי אך אחר הישוב נ"ק דשאני הכא שאינו מכחיש שלא אומר איני יודע דבה"ג לגבי ב' לכ"ע גם בדבר שבינו לבין קונו נאמנים העדי' וזה ברור גם כדעת הרשב"א נראה ראיה דקאי כשיטת הראב"ד שכתב בת' הביאה הב"ז אה"ע סי' מ"ח דמי שאמר קדשתיך ועדים מכחישים אותו נאסרו קרובותיה עליו דשוי' לנפשיה חת"ד והוא נאמן ע"ע יותר מק' עדים ע"ש וכ"ת שאני התם דהוי להחמיר אבל להקל לא ס"ל הכי אלא ס"ל כהר"מ דבעינן מגו דמתרץ דבריו זה אינו שהרי כי איתמר בש"ס לשון זה דאדם נע"ע יותר מק"ע הוא בהך סוגייא דכריתו' ואף להקל הוא ואי־דעת הרב דלא קי"ל כוותיה דהך מ"ד לא הוה נקיט בכתב והוא נאמן ע"ע שזה אינו כי אם בב"ד דהוי להחמיר וכל כי האי היה לו לבאר כי ע"כ נ"ל שגם הרשב"א קאי כשיטת הראב"ד אך את זה יש לדון כדעת רשז' דאינו נאמן נגד עדים כשרים ממ"ש רשז' ביבמות דפ"ח ד"ה ועשו וכו' שכל אדם נאמן ע"ע באיסורים כדבר הברור לו אלא א"כ יש עדות כשירה בדבר ע"ש הרי נראה דאינו נאמן נגד עדים כשרים והדבר קשה דהרי מפירשז' בכריתות די"ב מתבאר דפוסק כרז' וכמש"ל וכ"כ הת"ח סי' י"ן ס"ר דהא נמי ל"ק דהכא נ"כ הוא דבר שנוגע לבעל שניסת לו וכבר אמ"ר יוסף דלעצמו נאמן ואינו נאמן לאחרים וה"ן דבאיסור דאינו נוגע לאחר דנאמן גם בעדות כשר ועיין בת' הרשד"ם חו"ד סי' קי"א וקל"ב ומיהו ק"ל בענין זה מדתנן בכתובות דפז' דזכריה בן הקצב נשבע דטהורה היא אשתו ואמרו עליו אין אדם מעיד עז' עצמו ע"ש והשתא קשה דתיקו דהאשה עצמה איה נאמנת לומר טהורה אני כשיש עדים שנשבית שאינו דבר שבינו לבין קונו כיון דנוגע איסור גם לבעל אך כשהאשה והבעל הם אומרים טהורה הו"ל דבר שבינם לבין קונם דהם נאמנים נגד עדים כ"ש הכא דליכא עדים וכ"ת כיון דאיכא עידי שביה ואסרו חכמים מספק כאילו ודאי נטמאת וא"כ הו"ל דברי האשה והבעל נגד עדים מ"מ קשה לרז' דס"ל דנאמן לגמרי ה"ן הו"ל להאמינו ואף להחולקים דבעי שיתרץ דבריו דלא ליהוי דבריו נגד עדות הרי ה"ן אין בדבריהם נגד עדים וז"ל דמעלה עשו ביוחסין ומעין זה כתבו התו' שם ד"ה במסיח' יע"ש א"כ ז"ל דלהפריד איש מאשתו דבר קשה הוא כי עזה כמות אהבה וחששו דילמא משקרי כדי לקיים זווגם וזה נ"ל יותר נכון וראיתי להרב כרם שלמה בת' חו"ד סי' כ"ד להר"מ

ככר יהודה שעמד אי נאמן כשבועה נגד עדי"ב וכתב בפשוט דאינו נאמן והביא ת' הרו"בל ח"א סי' ל"ב ושוב הביא ת' מוהרז' אבא בת"ן ח"א סי' ד' שהבין כת' הרא"ש דנאמן נגד עדי' ותמה עליו דאיך יעלה כדעת דהרא"ש ס"ל הכי דבדבר שבינו לבין קונו נאמן לגבי עדים דא"כ ק' לדעתו איך אנו פוסלים אותו בב' עדים לעדות ולשבועה דפשוט דהרא"ש לא יחלוק עז' דהוא מוסכם והלכה רווחת בישראל כמ"ש הרו"בל אדרבא מדברי הרא"ש נראה להדיא דלגבי עדים אינו נאמן שהרי כתב כיון שלא האמינה עליו בב' וכו' ע"ש והם דברי תימא דהכרח זה למ' מידי שכבר כתב הרשד"ס בא"ע סי' קנ"ח דשאני נאמנות דהוי כאילו אמר נפי' בכלל שבועתו דאם יעידו יהיה בשבועתו ומה שהבין מוהרז' אבא כדברי הרא"ש כן הבין הרשד"ס בפשוט שם ותו מאי ק"ל למוהרז' אבא ויותר קשה שהוא גופיה לעיל הזכיר ת' הרשד"ס הלזו וגם מה שתמה דאיך יתכן דנאמן ואנו פוסלים אותו עז' שנים הא לא הכרעא דכבר אמרו שם בכריתות דאינו נאמן אלא לעצמו ולא לגבי אחרים והרי פיסול עדים ושבועה דבר שבינו לבין אחרים הוא וכבר תמהנו לעיל להרו"בל ולהרב משפטי שמואל שהביאו ראיה זו ועז"ק איך לא ראה דברי הראב"ד בפי"א מה' שגגות דס"ל הכי דנאמן נגד עדים וגם בכריתות די"ב לכל הפי' מכיציא לן וכבר ביארתי לעיל שכן דעת רוב הפוסקים ואיך לא ראה ת' רשד"ם חו"ד סי' ע"ו ות' הרז"מט ח"א סי' י"ד וסי' כ"ב וחו"ד סי' כ"א וע"ש בסי' י"ד דפשיט ליה דאע"ג דנאמן לגבי דידיה נפסל לעדות ע"פ שנים וכת' שדעת רו"בל ומ"ש והרב הנז' לחלק דבשבועה דשייך לאחריני כ"ע יודו דאינו נאמן זה אינו דהרי פיסול עדות ושבועה אינו תלוי בשבועה דשייך לאחריני דבכל מין שבועה נפסל סוף דבר שדברי הרב נפלאו ממני ועל הרו"בל ומ"ן אנו מצטערים בהכרח זה והוא בא להוסיף עליהם אך את זה לבי מהסס דבאיסור לא ליהוי מהימן נגד עדים כדעת הרו"טבא שכתב בחי' בריש מכות דתנן מעידין אנו באיש פ' שחייב גלות שהקשה והרי הוא נאמן יותר מהם כדתנן מה אם ירצה לומר מזיד הייתי ובשלמא להוא טעמא דאיתמר בכריתות דנאמן יותר מק' עדים דכתיב או הודע אליו ז"ל דהכא אינו נאמן נגד עדים דהכא לא כתיב והדבר מסור לב"ד אך לטעם דמתרצינן דבריו מאי איכא למימר וכו' ע"ש נראה דדוקא גבי קרבן דבלי קרא הוא דנאמן יותר מעדי' וא"כ בכל איסור שאין בו חיוב קרבן אינו נאמן אלא שדברי רי"ו שהתיר לאכול טהרות וכן מדברי הר"מ בפי"א מה' שגגות והתשב"ץ ח"ב סי' קמ"א והרז"מט ושאר פוסקים לא ס"ל הכי כי ע"כ נ"ל דלא לאפוקי במחלוקת שכוונתו דחיוב גלות אינו דבר שבינו לבין קונו אלא דבר שבינו לב"ד ולכן אינו נאמן אך לטעם דמתרצינן דבריו אין סברא לחלק בדבר שבינו לבין קונו לדבר שבינו לב"ד והכי דייק דבריו כמ"ש והדבר מסור לב"ד וס"ר בחי' הרמב"ן שכתב כדברי הרו"טבא ודבריו דייקי טפי למ"ש ע"ש ודוק וראיתי בספר פרי הארץ ח"א חח"מ סי' ח' דס"ו ע"ב ת' למוהר"א יצחקי שתמה בת' הרז"מט ח"א סי' י"ד שכתב דנאמן אף נגד ב' עדים בדבר שבינו לבין קונו ואיך כתב כאן בפשוט שהוא מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפי"א מה' שגגות ודברי הרמב"ם הם הפך פסק זה ע"ש ואחרי המחילה דהרי לא ראה דהרז"מט גופיה בסי' כ"ב הביא מחלוק' זה והכריע מהסיניאות כדעת הראב"ד והכ"ע דעת הרמ' וכן בשאר תשובותיו נקיט ואזיל כן לעיקר כמו שהבאתי דבריו לעיל ועז' סמך כאן בסי' י"ד דסתם כדעת הראב"ד ועיקר קושיתו כבר תמה ב"כ בת' תורת חסד סי' י"ו ותמהנו על דבריו כן כמו שביארתי לעיל:

והנה בעתה נדפס מקרוב הכנה"ג ושם בחו"מ סי' ר"ו עמד בחקירה ואת אי נאמן על עצמו נגד עדים והביא דברי הרז"בל בח"ת שכתב דהדבר ספק והקשה דמת' הרשב"א הביאם הב"י בחו"מ והרב בירב סי' ג' והרב בנלא"ל סי' כ"ה נראה הפך ותירץ דגם הרשב"א לא האמינו אלא כשאין עדים מכחישין והכריח כן ממ"ש הרשב"א בת' דאם מעידים שהוא חשוד אינו נאמן שפטרו משבועתו את"ר ותמהני עליו איך לא ראה דעת רוב הפוסקים דנאמן אף נגד עדים וכן הסכימו התשב"ץ והר"מט רבו וגם כדעת הרשב"א ככר ביארתי שדעתו כן והראיה שהביא שנעשה חשוד ע"פ ב' עדים לא מ' מידי דהרי אסיק הש"ס בכריתות דאינו נאמן בדבר הנוגע לאחרים וחשוד נוגע לאחרים וכ"ע ועיין בת' הרלנ"ח סי' כ"ו כי מן הב"אר ליפסינו בעיין שנסתפק בו הרב מס"ל אי אמרינן שוי לנפשיה את"ר נגד ב' עדים כשרים שככר נתבאר מהך סוגיא דכריתות דאע"ג דאדם קרוב אצל עצמו ואינו בתורת עדות היינו בעונש מיתה בדבר שבינו לב"ד או ערוה או ממון דדבר שבינו להבירו הוי אבל דברים שבינו לבין קונו לגבי עד כשר לכ"ע הוא נאמן אף להקל באיסורי תורה כדתנן בכריתות דא"ע אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור וגם בב' עדים ואית ליה מגו ומכינן לתרץ דבריו לכ"ע הוא נאמן אף להקל וכ"ש להחמיר וכדתנן בכריתות ב' אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דקי"ל דפטור אף נגד ב' עדים כשרים ולא מכינו לתרץ דבריו לפי דעת רוב הפוסקים שכתבתי לעיל דס"ל להקל נאמן וכ"ש להחמיר ואף החולקים יש לומר דה"ר להקל אבל להחמיר גם הם יודו דנאמן לאסור ומ"מ אין ספק דנקטינן להחמיר כדעת רוב הראשונים דס"ל דנאמן נגד ב' עדים אף להקל כמו שביארתי לעיל וכיון שכן תמהני להרז"בל ח"ג סי' פ"א שנסתפק באשה שאמרה נתקדשתי לפ' ובאו עדים והכחישוה אם נאסרה מדין ש"ל את"ר אף נגד עדים אי לא והביא ראיה דנאסרה ממ"ש בשבועות דת"א כל האומר לא לויתי כאילו אומר לא פרעתי דמי הרי דהודאת עצמו נאמן נגד עדים וה"ן דכוותא ולמה שנתבאר פשיטות ספק זה הוא תלוי בהך סוגיא דכריתות והרב גופיה הביא מחלוקת זה בח"א סי' ל"ב והעיד דבמחלוקת שנוי אי נאמן נגד עדים ואזלינן להחמיר ומינה ה"ן תלוי במחלוקת זה ולשיטת הרא"בד וסיעתיה נאסרה דאי להקל נאמן כ"ש להחמיר אך לדעת הרמ' אינו ברור להתיר שו"ל דוקא להקל בעינן שיתרץ דבריו אבל להחמיר אה"ן דנאמן לגמרי והראיה שהביא מהודאת בע"ד לא מ' דהתם שאני דמד"ת הוי דנאמן בממון כמ"ש בב"מ ד"ג זקי' דס"ה ופירש"י דכתיב במודה מקצת כי הוא זה אבל באיסור מנין הא קי"ל איסור מממון לא ילפינן וכ"כ דשם בקי' דס"ה הקשו דמלף ערוה מממון בג"ש דדבר דבר ותירצו דלא אפשר הכי דבלאו ג"ש לא ילפינן והרי באיסורים אין לנו בו שום ג"ש ואפי' בענין קידושין הרי אמרו דמשום דמחייבא לאחריני לא ילפינן הך ג"ש וראיתי להר"ס די בוטון סי' כ"ו ולהרב משנה למלך בפ"ט מה' אישות הט"ו שתמהו להרז"בל דפשיטות ספיקו אינו מראיה שהביא דל"ר לספק הרב והדין פשוט מת' הרשב"א שהביא הב"י בי"ד סי' א' דשוחט שאמר לא שחטתיה נגד עדים לכ"ע שרי ולדידיה אסיר משום דש"ל את"ר ע"ש ואחרי המחילה אי מהא לא מ' שהרי בדבר שבינו לבין קונו היכא שאומר נגד עדים ומכינן לתרץ דבריו שלא יהיה נגד עדים אין ספק בדבר דנאמן לכ"ע כדקי"ל בכריתות די"ב באומר לא אכלתי דמתרצינן לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואין חולק לזה כי אם ר"ב ולא קיימא לן כוותיה ושם בע"כ אמרו דאי מתרץ דבריו ואינו מע"ד גם ר"מ מודה וכפירש"י שם וכמ"ש דבריו לעיל והרי בנדון הרשב"א מכינן לתרץ דבריו לא שחטתי

דהיינו שנפסלו בשחיטה דלאו שחיטה חשיב וכמ"ש הרשב"א בת' זו וע"כ האמינו נגד עדים אבל במכחיש את העדים לגמרי בנדון הרז"בל וכן בכל ש"ל את"ר נגד עדים ולא מכינן לתרץ דבריו אה"ן דגם לדידיה שרי וכת' הרי כי נאמן היינו היכא דטען איהו ופירש דבריו שכוונתו כך אבל אנו לא מתרצינן דבריו וכדמוכח ממ"ש התו' בב"מ ד"ג ד"ה מה והסמ"ג יעשין רנ"ב וזה אינו דהתו' עצמם בכריתות די"ב ד"ה א"ר מתבאר מדבריהם דאכן כמי מתרצינן דבריו בלי שיטען וכן מבואר מדברי הר"ת בפ"ג ובפי"א מה' שגגות ובפ"ט מה' נזירות וכ"ן לי כדעת רוב הראשונים וכמ"ש עוד לקמן בסי' א"ן וא"כ אכלתי חשיב שפיר דמתרצינן דבריו ואם נפשך לומר שגם התו' והר"מ לא כתבו דאכן מתרצינן דבריו כי אם כשהבעל דבר שותק או אומר איני יודע למה נתכוונתי אבל במפרש דבריו דהוי הכחשה נגד עדים אה"ן דלכ"ע אינו נאמן גם זה אינו שראיתי בשיטת רב בצלאל לב"מ ד"ג שכתב שם הרשב"א גופיה הפך וזה דכי מסיק הש"ס בכריתות די"ב דנאמן מטעם דמתרצינן דבריו לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואע"פ דאסיק דיבוריה לא אכלתי כלל אנו מאותה שעה שאמר לא אכלתי רואין אותו כאילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ואע"פ שבשאר דינים אין אומרים מגו כזה במקום עדים שאני הכא דכתיב או הודע אליו ע"ש הרי דאעפ"כ שייך להאמינו מטעם דמתרץ דבריו ודוקא לכ"ע אינו נאמן כמ"ש הרב דמגו כזה במקום עדים בעלמא לא אמרינן וראייתו מש"ס דב"ב דל"א דשבועו' דמ"א דלא אמרינן מגו אף היכא דמכינן לתרץ דבריו משא"כ לגבי דידים דרבייה הכתוב וכת' הרי לא רבים כי אם לגביה חיוב קרבן וזה אינו דהרי רבי יהודה ס"ל הכי גם להאמינו בטהרות שנגע כמ"ש רב יוסף בכריתות די"ב וכפירש"י שם ואדרבא איסור בלי קרבן נאמן טפי לפי מ"ש הכ"מ בפי"א מה' שגגות כדעת הרמב"ם דאי נאמן להקל כ"ש להחמיר וא"כ במכחיש את העדים דלא מצי לתרץ דיבוריה כלל אכתי לא שמענו דנאסר אך ככר כתבנו דפשיטות ספק זה תלוי אי קי"ל כרי' דאדם נאמן ע"פ והרשב"א נ"כ הוא מדעת רוב הפוסקים דס"ל דנאמן בלי מתרץ דבריו שכ"כ מת' שהביאה הב"י באה"ע סי' מ"ח ואכתי מידי הירהור לא יצאנו שו"ל דלדעת הסוברים דבלי מגו אינו נאמן להקל ה"כ אינו נאמן להחמיר אלא דלא נפק"ל מידי כיון שדעת רוב הראשונים דנאמן בלי מגו להקל וכ"ש להחמיר וכן ק"ל להרשד"ם חא"ע סי' ט' שכתב באב שקדש בתו לאחר והעידו עליו שהיה קטן והאב אמר שהיה גדול שכתב חכם החולק דלא אמרינן ש"ל את"ר נגד עדים והשיב הרב שגם הוא היה חושב כן וש"ר ת' הרשב"א שהביא הב"י בי"ד סי' א' דהמבואר דאף במקום עדים מכחישים אותו בפי' אסורה לו ע"ש ומלבד דק' דמהך ת' הרשב"א אין ראיה כי אם היכא דמכינן לתרץ דבריו לבד וכמש"ל ואילו מדברי הרב דפשיט ליה דבכ"ג אמרינן נגד עדים ש"ל את"ר והיה לו להביא ת' הרשב"א שהביא הב"י באה"ע סי' מ"ח וכר מן דין קשה איך היה חושב כן אילולי שראה הך ת' הרשב"א והרי ש"ס ערוך בכריתות די"ב וכן דעת רוב הפוסקים וכן הרב גופיה מכללם בחו"מ סי' פ"ו דנאמן בדבר שבינו לבין קונו נגד עדים אף להקל וכ"ש להחמיר וכת' דבכ"ר אינו בדבר שבינו לבין קונו כי אם דבר שבין אתו לקונו א"כ תיקשי היכי יליף מת' הרשב"א אימא שאני התם דהוי דבר שבינו לקונו אלא ודאי דפשיט ליה דבתו לענין זה כגופיה חשיב כיון שהאמינו הכתוב לאוסרה א"כ תו לא צריך לת' הרשב"א דש"ס ערוך הוא בידינו ויותר מזה תמהני להרב משפט צדק ח"א סי' ס"ה שהביא דברי הרשד"ם הללו ותמה עליו דהראיה מת' הרשב"א לא דמי כלל והוא דק' בהך ת' הרשב"א איך אמר דש"ל את"ר

אחר

אחר דיש עדים שנשחטה ולא התפיס בדבר הנדור ומפוך זה העלה דהרשב"א לשיטתיה אזיל בת' שהביא הב"י בי"ד סי' ר"ה דמתפיס בדבר האסור אסור לגבי עם הארץ וכו' ע"ש:

ותם אני לא ידעתי מאי ק"ל דאיך יאסר נגד עדים והרי אף להתיר אמרו דנאמן נגד עדים לר"י דקי"ל הכי בכריתות די"ב שכן דעת רוב הפוסקים וכ"מ לפי זה דאיסורו מד"ת והיכי תלי ליה במתפיס בדבר אסור שאסרו חכמי' בינ"ה ועכשיו כ"ע נהגו איסור וצ"ע וכן ק"ל להכנה"ג בי"ד הגה"ב אות פ"ב שהקשה להרשד"ס דשאני בת' הרשב"א אוסר על עצמו מה שהוא מותר ויש יכולת בידו לעשות כן אבל בנדון הרשד"ס דבעבר קטן איך יכול לעשותה קידושין מה שאינו גם באה"ע סימן ז"ל הגה"ט אות ל"ח הביא דברי הרשד"ס ומ"ן ושהמ"ן כתב לבסוף מי יחלוק על הרשד"ס וכתב הרב שדעתו נוטה להתיר אף שהרשד"ס חולק והם דברי תימה שהרי תשובת הרשב"א שהביא הב"י אה"ע סימן מ"ח הם כדברי הרשד"ס להדיא ואף אם נאמר דס"ל דש"ל את"ד מדין נדרי איכר נגעו בו כדעת המ"ן ודוקא באוסר על עצמו שייך זה אבתי קשה שכבר נתבאר דטעם ש"ל את"ר הוא מטע' דאדם נינ"ע הוא והרי האמינו הכתוב לאסור בתו כמ"ש בקידושין דס"ד וא"כ נגד עדים נאמן כדברי הרשד"ס ומ"מ נ"ל עיקר בדעתו דאינו חולק כי אם לגבי האב שאוסר את בתו אבל לגבי דידיה שנאסר בקרובותיה וכן באשה שנאסרה לבני אדם אף נגד עדי' מודה הוא דנאסר מדין נדרי איסר דבלא"ה ק"ט דהרי בי"ד סי' א' ובאה"ע סי' נ"ז הראנו ידו הנפלאה להתיר בדבר נגד הרשד"ס אף שהמ"ן לא רצה להתיר נגד מה שאסר הרשד"ס ואילו הרב גופיה באה"ע סי' מ"ח הגהב"י אות א' הביא דעת חולק לרשד"ס אבל הרשד"ס אסר וכן מתברר מדברי הרש"ך ח"ב סימן נ"ה וכה"ג כתב בי"ד סי' קנ"ז הגהב"י אות יו"ד ושכ"כ מור"ס במפה ע"ש ודברים אלו מורים שדעתו שנדחו דברי החולק לרשד"ס וזה סותר מ"ש בסימן נ"ז ס"א באה"ע וגם בסימן א' וע"ק איך לא זכר דהמ"ן חולק אלא ודאי דס"ל דגם המ"ן אינו חולק כי אם האוסר לבתו דלא שייך ביה כולי האי דין נדרי איסר דס"ל דמה"ט הוא דקי"ל ש"ל את"ד:

והנה אמת שמצד אחר יש לי לדון הפך דברי רשד"ס אלו דאף למה שנתבאר בבירור דש"ל את"ר אמרינן נגד ב' עדים ובתשובת הרשב"א הנז' ומכל פרשת היבור אבתי לגבי אב האומר קדשתי את בתי בפני פ' ופ' ובאו עדי' והכחישוהו וכן בנדון הרשד"ס צריכה רבה אי נאמן לאוסרה דהרי באנו לומר דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים דקי"ל כר"י הכא לא שייך דאינו דבר שבינו לבין קונו אלא דבר שבינו לבתו ומדינא אינו נאמן כלל אף בלי עדי' דפסול לעדות הוא אך עיקר נאמנותו הוא כמ"ש בקי' דס"ד דגלי קרא את בתי נתתי לאיש לאיש אסרה והרי זה כי היכי דגלי קראי דעד אחד באיסורין או בעדות אשה וכן בסוטה וכן בעגלה ערופה דבכל הני האמין הכתוב בהם ע"א ובכל הני גם בפיסולי עדות האמין כמ"ש הר"מ בפ"ה מה' עדות וא"כ ה"ן האמין האב לאסור בב' עדים כשרים את בתו דהרי אמרו ביבמות דפ"ח כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן ב' ואין דבריו של אחד במקום ב' ובכל הני דוקא כי הכחיש ליה ע"א נאמן הא' אבל לא בב' עדים וכדתנן ביבמות דקי"ז והקשו פשיטא דאין דבריו של אחד במקום ב' ומינה דב' עדים שהכחישו לאב לא נאסרה הבת וכ"כ דבקי' דס"ג נחלקו רבא ורב אבי אי סוקלין ע"י וקי"ל דאין סוקלין דלאיסור לבד הימניה רחמנ' לאב ולא לקטלא וא"כ ה"ן יש לומר דבלי עדות כשר בב' עדים ולא פסים ב' עדים תכחישם ועוד דאי נאמן יותר מתרי תיקשי דניסקול על ידו מק"ו דהרי מתני' גבי תרי סוקלין ע"י כ"ש באב דנאמן יותר מתרי דאילו בל תרי ותרי שרי מד"ת והרי באב אנו רוצים לאסור נגד ב' אלא ודאי דנגד עדים אין אדם נאמן גם ראיתי הדבר בבירור ברבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב הביאו הב"י אה"ע סי' נ"ז גבי מאי דקי"ל באב שאמר קדשתי בתי ואיני יודע למי ובא אחד ובכנסה דאם בא א' ואמר אני קדשתי אינו נאמן לאוסר כתב דאם הביא ב' עדים שהוא קדשה אע"פ שהאב מכחיש לאחרון לאו כל הימנו ותצא מזה בגט וכן מזה ומותרת לעלמא וכ"פ הבית שמואל ס"ק מ"ח ובחלקת מחוקק ס"ק מ' סיים לזה ופשוט הוא הנה מבואר דגבי האב האומר קדשתי את בתי אינו נאמן לאוסרה נגד ב' דאי לאו הכי הו"ל להתירה לראשון כיון שמכחיש לשני אף שיש לו עדים כי ע"כ ראית הר שד"ס מ"ת הרשב"א ק"ט ל"מ דל"מ למ"ש ומן הגר הזה נראין עיקר לבין דעת המ"ן והכה"ג דאינו נאמן לאסור בתו נגד עדים ודברי הרשד"ס צ"ע אצלי:

ואין להשיב ממ"ש הריב"ש סי' תע"ט וז"ל ראיתי עדות אבי הכלה שאחתן נתן לו טבעת ואמר לו הרי בתך דעקלין נקודשת לי וכיון שהוא אומר כן אין ספק שהוא נאמן לאוסרה דרחמנא הימניה דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה והבי בב"ד היו שם עדים דלא נתקדשה ואעפ"כ האמינו לאב הא ל"מ דשאני בנדון הרב דהיו שם תרי ותרי דב' אומרים נתקדשה וב' אומרי' לא נתקדשה דכי כמי לא חשיבי כלל עדות ב' הכתות כיון דמכחשי אהדדי והותרה הבת דבחזקת פנויה קיימת ת"מ נאסרה מכח עדות האב אבל וה"ן דנגד ב' עדים כשרים אינו נאמן לאוסרה:

סימן ה' וגדולה מזאת יש לי לדון דבענין קידושין אפילו לגבי האיש והאשה שאמרה קדשתיך או קדשתני אינו נאסר בקרובות כל שהעדים מכחישים אע"ג דבעלמא קי"ל דבל כה"ג דנאמן אף נגד עדים הפך הנראה מהסכמת הריב"ל והמ"ן והר"מ די בוטון והכנה"ג והמש"ל שהנה ראיתי להתש"בן ח"ב סי' רע"ט שכתב דאם אמרו איש ואשה נתקדשנו בפני פלוני ופ' ובאו העדים והכחישום דלא נאסרו בקרובותיהם דלא שוו נפשייהו חת"ר אלא בעדות אותן העדים והרי הכחישום והכי מוכח בפ"ב דקי' את"ר ולכאורה יש לתמוה עליו דהא קי"ל דנאמן אדם ע"ע יותר מק"ע דאין לומר דס"ל כדעת הר"מ דבלי שיתרץ דבריו אינו נאמן להקל וס"ל דס"ה להחמיר זה אינו שהרי הרב גופא בח"א סי' קנ"ה ובח"ב סי' קמ"א קפסיק ותני דנאמן בכ"ג אף להקל נגד עדים וא"כ כ"ש להחמיר דנאמן וע"ק דקדייק לה מש"ס דפ"ב דקי' וצריך ביאור מהיכא קמייתי לה ושוב אחר החיפוש ראיתי להרב שער המלך בפ"ט מה' איסות הי"ו שהביא ת' התשב"ן הלזו וכתב דקדייק לה ממ"ש בקי' דס"א הכא במ"ע כגון דאמר לא קדשתיך בפני פלוני ופ' והלכו להם למ"ה ואם איתא עדיפ' מינה הו"ל לשנויי דבאו עדים והכחישום אלא שהשיב עליו שאין זה ראיה כלל ע"ש והא ודאי אי ראיית הרב הוי מהכא הדין עמו דלמ' מירי כי ע"כ אכתי צריכה רבה מהיכא קמייתי לה גם ראיתי להרב הנז' שכתב דגם התשב"ן לא כ"כ כי אם ביחד עדיו דתולה האיסור באותם העדים שהרי אין דבר שבערוה פחות מ"ב אמנם בההיא דטבח דליכא ה"ט מודה הרב דאמרינן ש"ל את"ד אפי' נגד עדים ומכלל האמור אין מקום למה שהקשה המ"ל והר"ס די בוטון על מוהריב"ל את"ד ואחרי המחילה אין זה מספיק ליישב דברי הריב"ל דאי הריב"ל סבר לחלק בהכי נוה ראיה הביא ממ"ש כל האומר לא לויתי וכו' והרי התם לא תלה הודאתו שלא פרע באותם העדים שהעידו שפרע וע"כ מהני נגד עדים נוה שא"כ בכ"ד שתלה איסורו בהם וכדברי הרב וא"כ טפי היה לו להביא ת' הרשב"א שהוא כענינן

ושפיר

ושפיר ק"ל להת"ל ולהר"ם די בוטון :

ואשר אני אמוס לי ברעת התשב"ץ ובראיה שהביא הוא דשם בקידושין דס"ה העלו דהמקדש בע"א אין חוששין לקידושין ואפי' שניהם מודים דאין דבר שבערוה פחות מב' והקשו מאי דעתיך דילפת דבר ממון אי מה להלן הודאת בע"ד כק"ע דמי אף כאן א"ל התם לא קא חייבא לאחריני הכא קא חייבא לאחריני הנה מבואר דאע"ג דבכל איסורים רשוי לנפשיה אע"ג דהוי בלי עדות כלל הכא גבי קידושין אפי' ב' מודים ואף דאיכא עד בהדייהו לא נאסרו בקרובות דגלי קרא בהדייא בג"ש דדבר דבר דאינם קידושין כלל בלי ב' עדים וא"כ לא שייך לומר ש"ל כיון דאין כאן איסור כלל ולפי זה כי נלם שקדשה בפני פ' ופ' ובאו והעידו שלא נתקדשה א"כ הו"ל כאילו אמרו נתקדשו בינו לבינה שלא בעדים והא קי"ל דאינם קיד' כלל ולא שייך באן ש"ל את"ד כיון דאין כאן איסור כלל וזהו הנ"ל בכוונת דברי הרב והיא ראיה גמורה בעיני וכת' כי אמרו נתקדשנו בפני פ' ופ' והלכו למ"ה או מתו ליאסרו בקרובות כל דליתנהו עדים דמסהדי הא ל"מ מידי כיון דהודו דנתקדשו בעדים דהלו הקידושין מהני הודאתם לאסור מדין ש"ל את"ד אע"ג דלא באו להעיד וכן ראיתי בחי' קי' שיטה לא נודע למי שכתב על ה דהך בעייא דכיתבן דהאומר קדשתיך דאסור הקרובות התם כיון דאמר דנתקדשה בעדים דהא קאמר דאתקיימו להו כספרי נאסר ע"ש ומדבריו יש להוכיח טעמא דמתו או הלכו למ"ה הא אם באו והכחישום שם כדברי התשב"ץ וכן מתברר מדברי הרמב"ן בחי' לקיד' להך סוגיא שהקשה כיון דהודאת בקידושין לא מהני אף ליאסר בקרובות מטעם דקמחייב לאחריני א"כ כי מודה נמי בפני פ' ופ' והלכו להם למ"ה לא ליהמנים כיון שחב לאחרים ותירץ דהתם חוששת לעצמה שמא יבאו ויעידו ועיין עוד שם בדבריו ומ"מ מבואר מדבריו דאם באו עדים והעידו להפך מותר בקרובות דאי למ"ה מאי שמא יבאו ויעידו והא אין צורך לעדותם דהא אם הכחישוהו אסור אלא ודאי דשרי וכן יש לדון משאר דבריו ועיין בחי' הרשב"א שם עז' כי מן הבאר ק"ל בת' הרשב"א שהביא הבז' אה"ע סי' מ"ח שכתב דאף נגד ב' עדים בקי' נאסר בקרובות דמהך סוגיא ודברי הראשונים אין נראה כן וכדברי התשב"ץ והנ"ל ליישב דנדון הרשב"א היה שאמר שנתקדשה בפני ראובן ושמעון והלכו למ"ה או מתו ובאו לוי ויהודה והכחישוהו שהם היו באותו מעמד ולא נתקדשו באופן המועיל דבכי האי כיון שדבריו נתקדשה בפני פ' ופ' והנך לא הכחישוהו כי הכחישוהו אחרים אמרינן הדין דנאמן על עצמו יותר מק"ע דהא אומר דפ' ופ' יעידו כדבריו והכחישוהו הנך סהדי דאע"ג דלדבריו הו"ל תרי ותרי אכתי מיתסר בספק ומהני הודאתו לאוסרה בספק כנ"ל גם מ"ש הכנה"ג בי"ד סי' קכז' ובאה"ע סי' מ"ח דמדברי הרש"ך ח"נ סי' נ"ה מתברר דמהני הודאתו ליאסר בקרובות אף נגד עדים בעת אין ת' הרש"ך בידי אך לפי מה שרשום בזכרוני שהיה בדון הרב למ' שנדון הרב היה שקדשה במשכון של אחר וטוענת שחייב לו ויש למפקיד עדים ורואה שאז הדין שאינה נאמנת ופקעי הקידושין דמ"מ נאסרת מדין ש"ל את"ד דהתם אין העדים מכחישים שאינו חייב לו אלא שהדין הוא שאינה נאמנת כל דאיכא עדים ורואה והכי אפשר שהאמת אתה והוי הודאתה כנגד סוקה לבד ובזו הוא שכתב הרב לאסור משא"כ באמר קדשתיך בפני פ' ופ' ובאו פ' ופ' והכחישוהו וראיתי להרב שער המלך שם שהביא דברי ה"ס דפ"ט מה' אישות הנ"א שכתב ופשוט הוא דאפי' אם בא ארוסה אינה נאסרת לו בלי גט מן הב' שהרי אין עדים מעידים כדבריה ע"כ וכתב שמדבריו נראה שחולק על הרשב"א דש"ל את"ד אמרינן נגד עדים ע"ש ואנכי הרואה

לא ירעתי מנ"ל הא דאי משום דכיון שקבלה קי' מב' הו"ל כאילו הודית על עצמה שלא קבלה קי' מאחר וא"כ הו"ל ב' עדים אלו מכחישים אותו דהיה לנו לומר דאפי' צריכה גט מב' מכח הודאתה הא למ' דזה ניחא אילו לא היתה מודית קודם שכבר קבלה קי' וא"כ הודאה ב' דקבלה קי' לא חשיבא וכיון דאיכא עדים כדבריה הראשונים לא שייך לאסור כלל אך מ"מ כבר ביארתי דהודאתה בקי' נגד ב' עדים שכתב התשב"ץ להתיר כך יש לדון מסוגיא דקי' ודברי הראשוני' שם ולת' הרשב"א יש לדחות כמ"ש כי ע"כ דברי רבני האחרונים דפשיט להו לאיסור למ' ומ"מ אין בידינו להכריע נגד דעתם ונקטינן לאסור והיה נראה להביא ראיה להתיר ממ"ש מוהרי"א בפסקים וכתבים סי' רכ"ו שכתב וז"ל ומ"מ אי לאו דאכחוש אחורתו לא סמכינן כיון דכבר ש"ל את"ד לאסור בקרובותיה וכו' הנה נראה דעכשיו דאיתכחש הותר בקרובות והנה אמת שראיתי להרב מש"ל שם שכרגש מזה וכתב לחלק שמוהרי"א איירי כשהמקדש חזר בו ולהכי כשיש עדים מכחישים דבריו הראשונים שרי משא"כ בנדון הרשב"א דלא חזר בו ע"ש אלא שעיקר חילוקו אין בו טעם מספיק וגם ראיתי להרב גופיה בה' יבום פרק ג' הי"ג שהקשה דברי מוהרי"א עם ת' הרשב"א ודחה חילוק זה דאין בזה טעם כלל ועוד ק"ל לחילוק זה שהרי הרשד"ם אה"ע סי' ט' הביא ראיה לנ"ד דאף נגד עדים אסור מהך ת' הרשב"א ואילו נ"ד חזר בו האב והודיע הרב שהיה שם אמתלא דמהני ואם איתא בלאו האמתלא כל שיש שם עדים מכחישים כיון דחזר ביה שרי אלא ודאי דפליג להרשב"א והרי כבר ביארתי בענין ש"ל את"ד מבואר בש"ם דבריתות דנאמן נגד עדים וכ"ש להחמיר ואיך יתכן שיחלוק מוהרי"א לזה אם לא שדעת מוהרי"א כתשב"ץ דגבי קי' כי אתו עדים והכחישוהו לכ"ע שרי וכהטע' שכתבתי :

אך אחר הישוב חוי הוית דהא למ' שעיקר קושית המשנה למלך בדברי מוהרי"א אחרי המחילה ל"ק שהרי המעיין בת' מוהרי"א הלזו יראה דתחילת נידו לאוסרה לעלמא ולא שני בדיבורו שקדשה קודם וע"י דיבורו יצא הקול בעיר דנתקדשה לו והרי חוששין לקול ועל מוכח זה כתב להתירה לעלמא ולבטל הקול כיון דאיתכחש בעדים דלא קדשה ועז' כתב דאין מקום להתיר בלי הכחשת העדות כיון דאיהו גופיה חזר בו והרי הקול יצא על דיבורו וכיון שחזר בו מבטלינן לקלא לזה כתב דאין בחזקתו כלום כיון דלגבי דידיה דנאסר בקרובות כדיבורו אף בחזרתו באיסוריה קאי דאין בחזרתו בלי אמתלא כלום ומינה דגם לבטל את הקול אינו מועיל זולת אי איכא אמתלא ואומדנא. כי היכי דמהני לאיסור דידיה מהני נמי לבטל הקול ושוב התיר גם בלי הכחשת עדים דבלי עדים כלל ל"ח לקול ועוד דקלא דבתר אירוסין ל"ח לקול וכו' ולפז' אין ברירה כדבריו לגבי איסור קרובות שהתירו ע"י הכחשת העדים דאה"ן שש"ל דאסור ואין דבריו כי אם לבטל הקול ולהתיר האשה אבל מעולם אין בירור בדבריו שהתיר לו קרובותיה ע"י הכחשת העדים וע"ש בדבריו בת"ש אפי' אי איתכחש דנ"ל דט"ס נפל ונ"ל אפי' אי לא איתכחש ותמהני להת"ל מעיקרא מאי ק"ל ובאמור ומפרשת העבור תשובה מובאת למה שנסתפק הרא"ח ח"א סי' מ"ה באשה הרה וכריסה בין שיניה ואמרה האשה דמראובן שנתקדשה לו בעדים היא הרה וראובן מכחישה שמעולם לא קדשה ולא בא עליה והאשה הנז' הוציא שטר קידושין חתום בחתימת העדי' על דבר הקי' דעל זה נסתפק הרב דלדבריו דלא בא עליה והרי יש עדים הרי נעשית זונה ונאסרה עליו ע"פ דש"ל את"ד א"ד כיון דלפי דבריו לא נאסרה כיון דאומר נ"כ דלא קירשה ואע"פ דלא נאמן בזה נגד עדים מ"מ גבי האי לא אמרינן ש"ל את"ד ופשט ספיקו ממ"ש

בשבועות

בשבועות דמ"ח כל האומר לא לויתי כאילו אומר וכו' ה"ן מבטלינן מה שאמר שלא קידשה מכח העדים וכיון דאמר דלא בא עליה והרי היא מעוברת הרי ש"ל חת"ד את"ד ואחרי התחילה הראויה שהביא לת' דהרי הודאת בע"ד דכק"ע הוי מד"ת כדמוכח בקי' דס"ה ופירש"י דכתיב כי הוא זה וע"כ מה שאומר לפטור עצמו אינו הודאה וע"כ אינו נאמן אבל במה שיוצא מדבריו שחייב לחבירו הו"ל הודאת בע"ד דמהני יותר מק"ע בממון אבל באיסור מנ"ל דאמרינן ש"ל חת"ד אף נגד עדים וא"כ לפי דבריו שלא קדשה י"ל דלא נאסרה כי לא מהימנין נגד עדים לא פלגינן דיבוריה ולראות כאילו אמר לבד שלא בא עליה וע"ק דפשיטות ספיקו תלוי בהך סוגיא דכריתות דקי"ל כר' דאדם נאמן ע"ע יותר מק"ע להקל וכ"ש להחמיר וכן דעת רוב הפוסקים כמ"ש לעיל וכיון שכן באיסור דידיה דהינו לבין קונו אם באנו לאוסרו מפני שאמר שלא בא עליה הרי קול וסוכרו עמו דאמר דלא קדשה והרי לגבי דידיה בדבר שבינו לבין קונו נאמן הוא אף נגד בע"ד אף דלהתירה לשוק אינו נאמן כמ"ש רז"ו לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו ואף שיש מרבני האחרונים דס"ל להקל אינו נאמן נגד עדים בלי שיתרץ דבריו מ"מ כבר ביארתי דהעיקר להקל דרוב מנין ובנין דס"ל הכי ומיהו כבר כתבתי בסי' הקודם דראוי להחמיר והנה בעתה ראיתי שגם הרשד"ם ז"ל מכת המחמירים דאע"ג שהבאתי לעיל דמ"ש הרשד"ם חו"ד סי' ע"ו וקי"א וקל"ג שכתב בפתם דקי"ל כר' דנאמן אדם על עצמו יותר מק' עדים ש"מ דקאי בשיטת הראב"ד הנה בעתה ראיתי להרשד"ם אה"ע סי' כ"ו שהביא ענין זה ונקיט בפשוט דכל דמתרצינן דבריו נאמן נגד ב' עדים ווה סותר מ"ש באיד בת' הנז' דמשמע דגם בלי מגו נאמן והנ"ל ליישב דבריו דס"ל כמ"ש התו' בהך סוגייא דכריתות דגם לר' שייך הבעיא כי האמינו יותר מק' עדים היינו ביכול לתרץ דבריו ובנדון דסי' ע"ו אינו סותר דברי העדים שאומר שנעשה באונס גם בסי' קי"א לא היה עדים בדבר וכ"ן שהביא ראיה מפרש"י שכתב אלא א"כ יש עדים כשרים ע"ש שנראה דנגד עדים ואינו יכול לתרץ דבריו אינו נאמן דאע"ג דלעיל כידרתי דלמ' מפרש"י דקאי בשיטת הר"מ מ"מ לא היה לו להרשד"ם לסתום ולהביא פרש"י הלזו גם מ"ש בסי' קל"ג התם נמי איירי דיכול לתרץ דבריו שלא יהיו נגד העדים כעין דברי הר"מ שהביא וא"כ אדרבה מתוך תשו' זו דאה"ע סי' כ"ו יש לדון בדעתו דקאי בשיטת הר"מ הפך מ"ש לעיל כי ע"כ דעת הרב הוא סניף להחמיר ב"כ:

סימן ו' יש לחקור לפי מה שביארתי לעיל דאמרינן ש"ל חת"ד אף נגד עדים וגם כבר ביארתי דאמרינן ש"ל חת"ד גם באיסורים דדבריהם אך באיסור דדבריהם נגד עדים לא שמענו. סו"ל דבוליה האי לא אסרו נגד עדים א"ד לא שנא אחת שראיתי להמש"ל בפ"ב מה' יבום הי"ג דאם אמרה דבת חליצה היא אסורה לכהן אף אם יבאו עדים ויעידו דלאו בת חליצה היא וסיים דזה דבר פשוט ע"ש ואחרי התחילה איני מכיר פשיטות זה דבדרבנן מנ"ל והראיה שהביא הם בטל תורה והיה כ"ל ראיה ממ"ש בכתובות דכ"ב אמרה אני טמאה וחבירתי טהורה וא"ל עד אחד את טהורה וחבירתיך טמאה איהי ש"ל חת"ד ע"ש והרי אמרו ביבמות דפ"ח כ"מ שהאמינו בו עד אחד הרי הוא כב' ע"ש וא"כ שבויה ידוע דאיסורו מדבריהם ואעפ"כ אסרו אף נגד ע"א דחשוב כב' וכן ראיתי להרב בני יעקב דר"א ולדידי אין זה מספיק שהרי אף במקום דהאמינו ע"א דחשוב כב' היינו לגבי עד אחד אך אם באו ב' נאמנין הב' כמ"ש ביבמות דקי"ז וא"כ י"ל דנאמנות אדם לאסור בש"ל חת"ד חשוב כב' לגבי ע"א אבל אם העידו ב' אה"ן דאינו נאמן אך

מדברי ריא"ז הביא דבריו הרב בני יעקב והמ"ל שם. יש ראיה שכתב שאם אמרה שהיא טמאה וכו' עדים מעידים שהיא טהורה אסורה לכהן דנאמן ע"ע יותר מק"ע ע"ש וש"ר דשא נמי למ' דשבויה דאסירא מדבריהם היינו. לגבי דידן דלא ידענו אם נטמאה ומספק אסרוה אך כשאמרה שהיא טמאה לגבי דידה הו"ל איסור תורה ויש לי להכריח דדוקא באיסור תורה ודאי אמרינן ש"ל חת"ד נגד עדים משא"כ בס' איסור תורה וכ"ש איסור דדבריהם שראיתי בשיטת ר"ב בש"ת לכתובות ד"ט גבי מ"ש פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו שהקשה בשם הריטב"א למה איבה נאמנת במכחישתו שהפתח נעול ושהוא משקר שאמר פ"ע מצאתי מגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי או מוכ"ן עץ אני ותירץ דהאי לאו מגו ברור דפוסלה נפשה מכהונה ע"ש ולכאורה דברי הריטב"א הם סותרים הך ת' הרשב"א שאמרינן ש"ל חת"ד נגד עדים שהרי דבר פשוט הוא דעדים עדיפי ממגו וכדמוכח בכמה מקומות כמ"ש בקי' דס"ד מה לי לשקר ע"ש בסר"ן ואי אמרינן ש"ל חת"ד נגד עדים כ"ש נגד מגו ושוב מצאתי להרב מחנה אפרים בה' איסורי ביאה דו"ט ת' להר"מ הכהן שכ"כ דהריטב"א חולק עם ת' הרשב"א ומיהו למה שביארתי בסי' הקודם שרינו של הרשב"א הם דברי רז"ו בכריתות די"ב שפסקו כר' וכן דעת הראב"ד כפי"א מה"ש ושאר ראשונים שזכרתי לעיל וכיון שכן איך יתכן דהריטב"א פשיט ליה להפך ע"ד דק"ל ומה גם דהתם להקל וכ"ש להחמיר דנאמן כי ע"כ יש לי לדון דשאני הך דפ"פ דלא ש"ל איסור ודאי אלא איסור ספק דאף דמצאה פ"פ איבה אסורה בודאי שהרי אפשר דנאנסה וכיון דאיסור קי"ל דאינו בודאי משו"ה פשיט ליה דאף במגו מותרת וכ"ש דאי איכא עדים דמכחשי ליה ואדרבא להר"מ כהן קשה שלא נרגש מזה ועשאו להריטב"א חולק עם הרשב"א בלי הכרח:

סימן ז' ויש להסתפק בדין זה דש"ל חת"ד נגד עדים דלכ"ע שרי ולדידיה אסיר אי אסיר לן להטעות לזה ולהאכילו שלא בידעתו מי נימא כיון דלגבי השוחט אסיר הו"ל כמושיט יין לנזיר דקאי בלפני עור כדתני בפסחים דכ"ב א"ר דוקא בזיר דנדרו גרם לו אבל כאן כיון דהאמין הכתוב ב' עדים אלא דלגבי דידיה הוא נאמן יותר מק"ע ולגבי דידן עדים הוא דנאמן א"כ הו"ל מושיט לו התר ולא דמי לנזיר וראיתי להפר"ח בה' יו"ט במנהגי איסור סב"נ שהעלה בשני ת"ח אחד אוסר ואחד מתיר דאם המתיר מאכיל לאוסר אף באיסור שאינו ניכר לא קאי בלפני עור הפך דברי הרא"ה שכתב דבאיסור שאינו ניכר קאי בלפני עור ועיין בתק"ק מ"ש על דבריו בדר"נ ובב"ר רואה אני יורו כ"ע שזו"ל דדוקא בב' ת"ח דלגבי כ"ע דלא הכריעו בדבר מידי ספק איסור לא יצאו וא"כ בי כתיב לפני עור וכו' לא תלה המכשול בנותן לבד הלא כל דהוי מכשול לכ"ע אבל כאן דלגבי כ"ע התר גמור הוא לית לן בה ואין ראיה ממ"ש בכריתות די"ב אמרינן לא אמרו אלא בינו לבין עצמו ולעצמו ופירש"י דלא יאכיל לאחרים הרי אע"ג דלגבי דידיה התר גמור הוא אסור להאכיל לאחר דלמ"ש יש לדחות דשאני התם דלגבי כ"פ מכשול הוי וע"כ קאי בלפני עור אף דלגבי נותן אינו מכשול משא"כ בכ"ד וראיתי להרא"ש בכלל ל"א סי' ב' שכתב וז"ל ואפי' הייתה מודה בפי' שקבלה קידושין ממנו לאו כל כמינה לאסור עצמה על אותו שקדשה בכר ולא היה בה שום איסור אם היה בא עליה אלא דהוה אמרינן דש"ל חת"ד שהרי אומרת שהיא אשת איש ולא הפינן לה איסורא ויוניאנה כנט וכו' ומ"ש ולא היה בה שום איסור אם היה בא עליה ואם איתא הרי גבי בעל שייך ביה איסור דלפני עור כיון דסובר דלגבי דידה אסיר משום ש"ל חת"ד ויש לדחות דמ"ש תחילה ולא היה בו

שום

שום איסור היינו איסור דא"א אבל אפ"ן דלמ"ש דאסיר לנבה משום דס"ל את"ד אסיר נם לדידיה משום לפני עור ונכלל במ"ש ולא פכינן לה איסור א"כ ז"ל כיון דאינה נאמנת לגבי בעל אי אמרת דשייך איסור דלפני עור נמצא דנאמנת גם לגבי אחרים דהיינו הבעל שהרי לא יתכן שום ביאה דליתיה כלפני עור וכה"ג ודאי ליתיה כלפני עור כדון וכ"ל. עוד ראיה דליתיה כלפני עורן כה"ג ממ"ש התו'. יבמות דף י"א כד"ת וז"ל וא"ת כיון וכו' אמאי אסורה לביתה ולתרומה וכו' ויש לתמוה שהרי התו' הקשו בפוטה דכ"ח ד"ה מ"ה הפך זה וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא ע"ש וא"כ מאי ק"ל הרי ספק אסיר מד"ת כסי' ח' עמדתי על זה והיצליתי דק"ל דגבי אשה לא שייך בה איסור דהא לית בה ספק והיא יודעת האמת ולכן ק"ל היכי תני איסור כדידה אי איסורו מספק עש"כ והשתא אם איתא דאי לגבי אחד הוא איסור ולגבי אחר התר לא קאי כלפני עור א"כ מה ק"ל הרי שפיר שייך איסור נם כדיד' משום לפני עור ויש לדחות דהיינו דוקא אי אסיר לו כתורת ודאי אך אם האיסו' הוא מגד ספק וזה ברור לו שהוא התר לית לן בה :

סימן ח' נתתי

לבי לבאר במאי דקי"ל ברוכתי טובא מגו במקום עדים לא אמרינן במקום שאפשר דבריו שלא יהיה נגד עדים אי מתרצינן דבריו או לא וראיתי להכה"ג בח"מ בסי' פ"ב בכללי מגו אות ס"ו שהביא מהר"ן בפ' חזקת הבתים גבי עובדא דזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי שמתבאר מדבריו דתנו במקום עדים שאפש' לתרץ דבריו שאינו מכחיש לעדים לא אמרינן שביא דבריו הנ"ל ח"א אך מדברי התו' בכריתו' דיב ד"ה מהא מתבאר להפך דאמרינן מגו במקום עדים היכא דמצי' לתרץ דבריו וכתב ליישב דהתם מתרצינן דבוריה לא אכלתי שוגג לא הוי' מפני שאין בדיבורו דבר שמשמעותו הפך זה ככי האי גם הר"ן מודה והתו' מודים בזה אומר של אבותי דלא מצי לתרץ דיבוריה של אבותי שלקחוה מאבותיך או דסמיכת עלי כאהבתי את"ד והרב שורש יוסף ד"ו ע"ר תמה להכה"ג אמאי לא הקשה דברי התו' אהדדי דהרי שם בב"ב דל"א ד"ה אמר רבה כתבו בשם ר"ת כדברי הר"ן א"כ תיקשי דברי התו' אהדדי ע"ש ואני תמיה על שניהם שיחסו דבר זה דלא מתרצינן דבוריה נגד עדים להר"ן והתו' וזה מוכרח עכ"פ מעיקר הסוגייא שם שהרי אסיק הש"ס בזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאהבתיה היא והאי אייתי סהדי דאכל שני חזקה דהוי מגו במקום עדים ואיכו כאמן הדר אמר האי דאמרי לך דאהבתי דסמיך לי עלה כדאהבתי אסיק הש"ס דחוזר וטוען ומודו נהרדעי היכא דאמר ליה של אבותי שלקחוה מאבותיך דחוזר וטוען הרי דאע"ג דכי מתרץ דיבוריה איהו גופיה דסמיך עלה כדאהבתי או שלקחוה מאבותיך מקבלינן מיניה ואעפ"כ אבן לא מתרצינן דיבוריה כי אם כדטען איהו גופיה וא"כ היא גופה היה להם לתמוה להתוס' דכריתות שכתבו הפך הש"ם דכ"כ וכד הוינן בה גם להתו' דכריתות אין מקום להקשות דהדי דברי התוס' הם מוכרחין שם בש"ס דכריתות דטעם דבבן דפטרינן ליה מקרבן באומר לא אכלתי דמתרצי' דיבוריה לא אכלתי שוגג לא מזיד כמבואר שם בכל הסוגיא וא"כ הנה מבואר דמתרצינן דיבוריה נגד עדים וא"כ קשו שתי הסוגיות אהדדי דבכריתות נראה דמתרצינן נגד עדים ובב"ב מוכח דלא מתרצינן ואילו הם תלו ענין זה בסברת הר"ן והתו' מה שהוא מוכרח בסוגייאות והוא דבר מתמיה בעיני כי ע"כ חל עלינו חובת ביאור אי זה דרך ישכון אור ליישב הני סוגיי והנה תירוץ הכה"ג לחלק בין דבר דאין בדיבורו דבר משמעות הפך מאי דמתרצינן להיכא דמשמעו' דבריו הפך מאי דמתרצינן הם דברי תימה כמו שכבר תמה

שם בספר שורש יוסף דאדרבה בכריתו' דמתרצינן לא אכלתי דר"ל לא אכלתי שוגג אלא מזיד הוא הפך המשמעות דלא אכלתי משמע לא שוגג ולא מזיד מלוור בשל אבותי משמע שמעולם היה של אבותיו ויותר מזה תמה הרב אורים ותומים בכללי מגו בסי' פ"ב ס"ק ז' דהרי אמרו שם בכריתו' מודה ר"מ בנזיר שאמר לא נטמאתי כתינו דנשאלתי על נזירותי ופירש' דה"ק לא נטמאתי בעודי נזיר ואין לך פירוש רחוק יותר מזה ואפ"ה מתרצינן בהכי דיבוריה באופן שחילוק הכנה"ג אינו מספיק ליישב הסוגייאות גם ראיתי מה שישב הרב שורש יוסף דלעולם לא מתרצינן זולת התם בכריתות דאיכא טעם גדול דלא פירש דבריו להדיא דאכל במזיד משום דלא משוי איניש נפשיה רשע וע"כ אמר לא אכלתי סתם דמשמע לתרי אנפי לכך מתרצינן דיבוריה ע"ש ואחר המחילה תמהני עליו דהרי אמרו שם בכריתות ומודה ר"מ בנזיר טמא שאמרו לו שנים שנטמא והוא אומר לא נטמאתי פטור דאי בעי אמר כשאלתי על נזרי ופירש' דבהכי מתרצינן דיבוריה וכ"כ הר"ת בפ"ט מה' נזירות והרי הכא דאי אמר להדיא נשאלתי על נזרי לא משוי נפשיה רשע ואעפ"ה כן קיל דמתרצינן דבריו ועוד אמרו שם מאי לא נטמאתי לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי ע"ש הרי שאין לחלק בכך והרב אורים ותומים תמה להכנה"ג דגם התו' דכריתות ומבואר יותר בתוס' דכ"מ ד"נ ד"ה מה דמיירי דהוא מפרש דבריו לבסוף רק שמתחילה סתם דבריו ולבסוף מפרש דבריו וכוה הוא שאמרו רבנן דכאמן ולא איירי שאנו מתרצים דבריו וא"כ ל"ק מההיא דשל אבותי דגם שם אם מפרש דבריו הא קיל דטוען וחוזר וטוען אברא דהר"מ פ"ג ופ"א מה' שגבות משמע שאין צריך לטעון כן ולפרש דבריו רק אנן מפרשינן ליה ולדעתו הדר קושיית הכנה"ג למקומה ע"כ ואני תמיה על דבריו במה שסבין כדברי תו' דכריתות דס"ל כמ"ש בכ"ת ד"נ וזה אינו לע"ד שהרי כתבו וז"ל השתא נמי מה שאמר לא אכלתי כך רצה לומר והכי מתרצינן דבריו דבהכי היה דעתו ע"כ הרי נראה דס"ל דאנן מתרצינן דבריו דלא טעין איהו ואף אי נרחוק כדבריהם אלו כדי להשוותם עם מ"ש בכ"ת הנה מת"ש עוד אחר זה וז"ל וא"ת ובשיליה אם היה דעתו לכך וז"ל דאפי' הדר אמר הכי לא אכלתי שוגג אלא מזיד כיון שלא אמר כך באותה שעה מחייב ר"מ וכו' וע"כ דכוונתם להקשו' דאף דלרבנן אנן מתרצינן דבריו כיון דהאמינו הכתו' מריבוי הכתוב או הודע נגד עדים והיינו כאפשר לתרץ דבריו א"כ לדידהו ל"ק בשייליה אם היה דעתו לכך כיון דרבי הכתוב להאמינו ע"כ הוא מבלי שיפרש דבריו דאי דמפרש דבריו אין זה הכחשה לעדים דאצטריך ריבוי זה דאו הודע ש"מ אך לר"מ דס"ל דלא האמינו ולהכי לא מתרצינן אכתי או טען איהו ומתרץ דבריו אמאי מחייב ר"מ וא"כ לא הו"ל לחייבו לר"מ בסתם אלא דשואים את פיו ואם פירש דבריו נגד עדים חייב ואי אמר דכוונתו לא אכלתי שוגג אלא מזיד פטור ותירצו דר"מ גם במתרץ דבריו דלא ליהוו נגד עדים אינו כאמן זה כ"ל מוכרח בפירוש דבריהם דאם באנו לפרש דק"ל בין לר"מ ולרבנן דאמאי מתרצי' דבריו בשיליה מה היה דעתו א"כ מאי תירצו דר"מ מחייב אף במתרץ דבריו אכתי תיקשי להו לרבנן דבשייליה אם דעתו בדבריו נגד העדים דהיינו לא אכלתי כלל חייב ואם מפרש דבריו דכוונתו לא אכלתי שוגג אלא מזיד פטור אלא ודאי דק"ל כי אם לר"מ ושוב ראיתי הדבר בבירו' בתוספי הרא"ש בכ"מ ד"נ הובאו דבריו בשיט' רב בצלאל שאחר שכתב כל דברי התו' דכריתות אלו כתב וא"ת ולר"מ נשייליה ושמא יפרש דבריו לא אכלתי שוגג אלא מזיד וזה היה טוב יותר כי שמא אנו מביאים חולין בעזרה וז"ל וכו' הנה מבואר פירוש התו' שהוא על דרך שכתבתי

וראיתי

וראיתי להרב קרבן אהרן כ"פ ויקרא דק"ב ע"ב שהביא דברי התו' ע"ש מ"ש בפירוש דבריהם ודבריו סתומים ויש להשיב על דבריו ומ"ש נ"ל עיקר וש"ר בס' יד אליהו דפ"ח שכתב כזה ויש להשיב בדבריו וא"כ תמהני להרב אורים ותומים שהבין בדבריהם דאכן לא מתרגינן דבריו לרבנן כי אם בדטען איהו שזה לא אפשר להלום בדבריהם שהרי כיון שהקשו בשיליה ש"מ דלא פירש אף דהתו' דכריתות חלוקים הם בזה עם תו' דב"מ וגם ראיתי בשיטת רב בצלאל שהביא בשם תו' מיגוניות כדעת תו' דכריתות דאכן נמי מתרגינן דבריו אף דלא פירש הוא דבריו ע"ש וגם מדברי התו' שהביא בסמוך מתבאר כן וזהו דעת כל הראשונים ודברי תו' דב"מ דברי יחיד הם זולת הסמ"ג עשין ר"ג דס"ל הכי כמו שאבאר בסמוך ס ע"כ תמיהת הכנה"ג מהתו' דכריתות להרן בפ' חזקת הבתים היא קיימת ודברי הרב או"ת נ"ע אצלי ולעיקר הקושייא כתב הרב הנז' ליישב ונראה לחלק בין קרבן לממון דשם לא בחשד לשקר ולמעט כפרה משא"כ כאן ע"כ וגם בתירוץ זה ק"ל דא"כ מאי ק"ל להתו' שם בכריתות דהוי מגו במקום עדים דאמרינן בב"מ דס"א דלא אמרינן אימא דיש לחלק בין ממון לקרבן עוד כתב ליישב בדר' אחר ואינו מספיק שגם הרב הנ"ע לדין בסוף דבריו איים לחלק בכך באופן דבעת שתי הסוגייאו' בתראי ניהו ואין בידינו ישוב מספיק ואת זה ק"ל להרב יבין שמועה בכללי מיגו סי' תקס"ט שלמד מהך סוגייא דכריתות ודברי התו' שם דמיגו במקום עדים במקום דאפשר לתרץ דבריו דלא ליהוו כנגד עדים מתרגינן ע"ש וק"ל איך לא הרגיש דמהסוגייא דב"ב דל"א גבי זה אומר של אבותי ודברי התוס' שם ושאר ראשונים מתבאר הפך זה שוב האיר ה' את עיני שעיק' קושיית הכנה"ג הלזו שעמדו עליו הרב שורש יוסף ואו"ת עמדו עליו רוב הראשונים והתו' מכללם בשבועות דע"א גבי מ"ש כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וז"ל דאביי לית ליה הא דתנן למחר אמר לו תנהו לי אין לך בידי חייב וכו' התם ליכא עדים דאמרי פרעו כי הכא וכו' וא"ת אמאי לא מתרגינן הכא דיבוריה לא לויתי כלומר לא עמדתי בהלואתי ולא פרעתי כמו בפ' אמרו לו גבי לא נטמאתי דמתרגינן דיבוריה לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי ואומר ר"י דהכא לא אמר לויתי אלא להר"ם דלא שייך לתרוצי ליבשיה אבל בפ' הכותב קשה דקאמר וכו' וז"ל דהאב הוי יכול לטעון ולתרץ דבריו אבל ליתומים לא טענינן מילתא דלא שכיח ועוד יש לחלק דהכא כשטוענין עליו בב"ד יש לו להשיב בענין שיפט' ואין לנו לתרץ דבריו עכ"ל והואיל דאתי לידן ראיתי להרב חידושי הלכות שהקשה במ"ש דהכא לא קאמר לא לויתי אלא להר"מ דאכתי תיקשי במתני' דהכא אין לך בידי דחייב למה נאמר דהיינו להר"מ כדאמרינן בב"ב ד' אמאי לא מתרגינן דיבוריה אין לך בידי לפי שפרעתי לך וליכא למימר דל"ק ליהו הכא לתרץ דיבוריה של משום דאיכא עד המסייע שפרעו ולהכי לא ק"ל אמתני' דהכא דא"כ מאי ק"ל מהך ד"פ הכותב דליכא התם דמסייע שפרע עכ"ל וק"ל כדבריו בראייה שרחה דל"ק ליהו דליתרץ דבריו אלא משום דאיכא עדים דמסייעי דפרע דאיך יתכן לומר והרי עיקר ראייתם דמתרגינן דבריו בכל כה"ג הוא מסוגייא דכריתות דלא נטמאתי מתרגינן לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי והרי התם ליכא עדים דמסייעי דטבל וא"כ לא היה צריך הרב לדחו' זה ממה שהקשו מההיא ד"פ הכותב דבלא"ה לית לה פתרי מסוגייא דכריתות שהביאו לראיה אך בעיקר קושייתו ראיתי להרב גידולי תרומה שער ז"א דס"ח שהקשה כן ותירץ דכיון שאמרו בב"ב ד"ו מאי אין לך בידי להר"מ ס"ל נראה דמאי דתני אין לך בידי לאו היינו דקאמר דברים שלא שאמר בפירוש להר"מ דהשתא ליכא לתרוצי דיבוריה עכ"ל:

וכאמת בתירוץ זה היה נ"ל דוחק גדול דא"כ ליתני להר"מ ולמכ"מ שיהא מתני' אכן ראיתי בשיטת מקובצת לב"ב שכתב בשם הרא"ב"ד כמ"ש מאי אין לך בידי להר"מ וז"ל פירוש כגון שפירש ואמר אין לך בידי מעולם ע"כ ולדבריו ל"ק מדברי הח"ה וע"פ דברי הרא"ב"ד אלו אפרק לן ממאי דק"ל עוד בתירוץ התו' שכתבו דהכא לא קאמר לא לויתי אלא להר"מ דלא שייך לתרוצי דבריו דתיבת שתירצו שפיר להך עובדא דהתם דהשיב להר"מ אך אכתי תיקשי במילתיה דרבא דאמר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי אמאי לא מתרגינן לא עמדתי בהלואתי ואי איירי דאמר להר"מ היכי נקיט לא לויתי דכורחי ליישב' כאמן כנגד עדים דבר זה קשה לשמוע אכן ע"פ דברי הרא"ב"ד יתיישב דכוונת התו' דאמר לא לויתי מעולם וקצר בלשון רבא ומיהו ק"ל בדברי התו' במ"ש וז"ל דהאב היה יכול וכו' דהא קי"ל דטענינן ליתמי כל מאי דמצי אבוהון למטען וגדולה מזו כתבו התוספות שם באותו דף ד"ה וכי דטענינן להו גם מאי דלא מצי למטען אבוהון וא"כ אי אמר א"כ בופיה לא לויתי אי אכן טענינן ליה ומתרגינן דבריו אף דלא טעין איהו שכ"כ פשט הסוגייא דכריתות דאכן מתרגינן דבריו וכנ' גם מדבריהם שכתבו אמאי לא מתרגינן וכו' דמתרגינן דיבוריה וכו' ואין לנו לתרץ דבריו ע"כ ש"מ דאכן מתרגינן דבריו בלי שיפרש הוא וא"כ אי טענינן לאב אע"ג דלא טעין איהו כ"ש דטענינן ליתמי כן ואין זה ענין דלא טענינן ליתמי מילתא דלא שכיח כגון טענת כאנסו דהתם אכן לא טענינן ליה כידוע אבל כאן אי טענינן לאב הכי כ"ש ליתמי ואין לי ליישב דבריהם כי אם דהתו' לס"ד ולתירוץ שני ס"ל דמ"ש בכריתו' דמתרגינן דבריו היינו אף דלא פירש הוא דבריו ומכח קושייתם הוכרחו לומר לתירוץ ראשון דהתם נמי בכריתות איירי שפירש הוא דבריו כן ולדעת התו' דב"מ ד"ב ד"ה מה ומיכה דהכא אי ק"ל הוא מכד דקי"ל דטענינן ליתמי מאי דמצי טעין אבוהון ולזה תירצו שפיר דבמידי דלא שכיח לא טענינן להו ואי ק"ל א"כ אמאי הוצרך ר"יבא לשנויי דהכא לא אמר לא לויתי ליסבי דאיירי דלא טעין איהו וע"כ אכן נמי לא טענינן ליה הא ל"ק דר"יבא נמי סבר דאכן נמי טענינן ליה אך מכח סוגייא בפ' הכותב דלית לה פתרי שיהם ופירש דאכן לא טענינן ליה כנ"ל ליישב ושוא דחוק דא"כ סו"ל לסתור תחילה היסוד דפשיט ליהו דאכן מתרגינן דבריו והיה להם לומר וז"ל דהתם בכריתות נמי איירי דטען איהו הכי דאי לאו אכן לא טענינן ליה וע"כ האב היה יכול לטעון כי ע"כ דברי התו' צ"ע אצלי:

וכו"מ הנה מבואר דקושיית הנך סוגיי נרגשו בה התוס' ולתירוץ ראשון ב"מ דבממון נמי מתרגינן ולתירוץ שני בממון לא מתרגינן אך את זה ק"ל בתירוץ ר"יבא דא"כ מה יענה להך סוגייא דב"ב דל"א גבי זה אומר של אבותי דהתם שייך לתרץ דבריו דספיך לי עלה כדאבהתי או שלקחוה מאבותיך שהרי אסיק הש"ס דאי טען איהו מקבלינן מיניה ואעפ"י כן אכן לא מתרגי' ליה דבריו כי ע"כ נ"ל להכריח מ"ש לעיל דלתירוץ ראשון אי לא טען איהו אכן לא טענינן ליה ואף שדבריהם סתומים שבקיה דדחיק ואוקי אנפשיה גם ראיתי בתו' חדשים דכריתו' שכתובי' בגליון תו' דו"ב ד"ה לא עמדתי שכתבו ליישב לזה דדוקא התם מתרגינן דאין העדים מעידי' עדות גמור שהרי לא ידעו אם שוגג אם מזיד אבל וכיון שאין מעידים עדות שלם מתרגינן משא"כ בההיא בזה אומר של אבותי וגבי כל האומר לא לויתי דהעידו עדות גמור וכשם ר"יבא תירצו וז"ל דלא מהמנינן ליה במקום עדים להפסיד חבירו אפילו במתרץ דבורו אלא דוקא הכא לפוטרו מקרבן שלא יביא חולין לעזרה וכו' ע"ש אלא דק"ל שדברי ר"יבא סתראי ניהו דלמ"ש התו' בשבועו' בשמו מבואר דגם בממון מתרגינן

מתרצינן וזולת ביתומים הפך מ"ש כאן בכריתות התוס' בשמן ושכור הייתי דשני התירוצי' הם מרוכא ותירו' שני עשאו עיקר וע"כ מתו' דכריתות לא כתבו בשמו כי אם התירוץ שני לבד שאז דק"ל דא"כ היכי תלו הטעם כדי שלא יביאו חולין לעזרה והרי בלא"ה כל שאינו משיב. בכ"ד מתרצינן וגם ראיתי בשיטה מקובצת לב"ב ד"ו בשם תו' חיצוניות שהביאו בשם רוכא תירוץ ראשון לבד גם ראיתי באגודה פ' שבוע' הדיינין סי' ל"א שהביא תירוץ ראשון בשם רוכא ותירוץ שני בשם ר"י ע"ש כי ע"פ דברי רוכא אלו צ"ע ותמהני להטור ובו' ורבני אחרונים בח"מ סי' ע"ט שלא זכרו להביא דברי התו' דשבוע' דשני התירוצים דב"מ טובא לענין דינא באומר לא לויתי אי טענינן ליה או אם טען הוא דלא עמדתי בהלואתי קאמר אם נאמן והיינו מסתמיות דבריהם נ"ל דס"ל דבה"ג בענין ממון לא מתרצינן דבריו דאי לאו לא הוו שתקי מלפרש גם בפסקי תו' בשבועות לא הביאו כי אם תירוץ שני לבד וכדברי התוס' דכריתות רוב דה"א דק"ל שהקשו דשוי מגו במקום עדים ותירצו דלאו מגו ממש אחר אלא דמתרצינן דבריו והדבר קשה איך לא נרגשו דא"כ קשה מסוגיית ב"ב דל"א ושבועות דמ"א דמוכח דלא מתרצינן דבריו וכ"ת דס"ל דיש לחלק בין ממון לקרבן כדברי התוספו' דשבועות א"כ תיקשי שעיקרא מאי ק"ל דבב"מ דס"א אמרו דמגו במקום עדים לא אמרינן ליישבי דיש לחלק בין ממון לקרבן והיה מקום ליישב דבבכורות דל"א אמרינן מגו במקום עדים לא אמרינן והתם לאו בממון איירי כי אם בנאמנו' באיסור ע"ש שאז דק"ל דא"כ לא היה להם להתוספו' להביא הסוגייא דב"מ כי אם הסוגייא דבכורות וכ"ת דס"ל כתירוץ ראשון שכתבו בשבועות א"כ ליישב הסוגייא דזה אומר דשל אבותי ע"כ צ"ל דאמן לא מתרצינן דבריו כי אם בטוען איהו גופיה כמ"ש לעיל והרי מדברי התו' שו דכריתות מבואר הפך זה דאמן נמי מתרצינן דבריו והנ"ל בכוונתם דהם ז"ל באו לפרש דמגו הנאמר בסוגייא לאו מגו ממש הוי דהוי מגו במקום עדים שעלו הפי' דמתרצינן דבריו ועם שקשה לזה שמבואר בהך סוגייא דמתרצינן הפך הנראה ממ"ש בשבועות דמ"א כל האומר לא לויתי לא חשו להזכיר כאן מזה שכבר כתבו בשבועות על זה ואה"נ שדעת תו' דכריתות כתירוץ שני דתו' שבועות באופן שנראה עיקר דבממון לא מתרצינן דברי כלל נגד עדים גם ראיתי בשיטה מקובצ' לב"מ ד"ב שכתבו בשם הרשב"א והר"ן לטעם דמתרצינן דבוריה דאע"ג שבשאר דינים אין אומרים מגו כזה במקום עדים שאני הכא דכתיב או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים וע"ש מה שהביא בשם הרמב"ן והריטב"א דנראה דס"ל הכי ותירוץ זה נכון וקיים דדוקא הכא מתרצינן דגלי ביה קרא ודברי הכנה"ג ושורש יוסף ואו"ת ויבין שמועה בזה צ"ע שלא ראו דברי התו' דשבוע' ושאר דברי הראשונים שהבאתי כי מן הבאר ק"ל בת' הרשב"א ח"ב סי' רנ"ב הביאה. הב"י ביו"ד סי' א' ופסקו בש"ע בתי' שאמר לא שחטתי הבהמה ועדים מעידים ששחטה כיון שעומד בדבורו שלא שחטה כלל אינו נאמן במגו דטריפה מצאתיה ע"ש נראה מדבריו דאי עומד בדבורו הראשון שאינו אומר אלא לא שחטתי דנאמן וכ"ש במפרש דבריו דמ"ש לא שחטתי היינו בנפסלה בשחיט' דהחליד או דרס דנאמן וכן הבינו בפשוט הש"ך ביו"ד סי' א' ס"ק ל"ט והט"ז ס"ק כ"א והפ"ח ס"ק ל"ט והכנה"ג בהגהת ב"י אות פ"א ע"ש ולמה שנתבאר ק' שכבר נתבאר דמגו במקו' עדים אף במתרץ דבריו אינו כדמוכח מהני סוגיי דב"ב ושבועות דמ"א ודברי הראשונים שהבאתי לעיל וכ"כ בשיטת רב בצלאל ב"מ ד"ב בשם הרשב"א דמתרץ דבריו במקום עדים לא אמרינן וא"כ ה"כ הו"ל להתיר לאחרים אף במתרץ דבריו וגם דברי הרשב"א קשו אהדדי אך להרשב"א ז"ל דס"ל דדוקא במפרש דבריו נגד עדים בעלמא לא אמרינן וגבי קרבן אמרינן אבל במתרץ דבריו גם בכל מקום אמרינן אלא שכבר בארתי שנראה עיקר דלא מתרצינן וזהו הפך כל דברי רבני האחרונים בדין זה ורוחק בעיני לחלק בין ממון לאיסור דמה טעם לחלק והרי מגו במקום עדים באיסור אמרו אותו מגו בבכורות דל"ו ש"מ דאין לחלק בכך כי ע"כ נ"ל עיקר דעת הט"ז שנראה מדבריו דדוקא במפרש דבריו הוא דהוא נאמן אבל בסתם שעומד בדבורו הראשון אינו נאמן דס"ל דאמן לא מתרצינן דבריו כי אם כדטען איהו וכענין הסוגיא דב"ב דל"א דמוכחי הכי אך מתוך דברי הרב ש"ך והפ"ח והכנה"ג יש לדון דאמן נמי מתרצינן דבריו ולדידהו ודאי קשה מכל מ"ש. וראיתי בס' פרי הארץ ח"א ח"מ סי' י"ב דע"ש שהביא דברי התו' בשבועות דמ"ו ד"ה עביד איניש דגוים ותמיהת הרוכל בחדושיו לשבועות בה"ג דמאי ק"ל דהאי עביד איניש דגוים ולא עביד הו"ל מגו במקום עדים ולא אמרינן וכת' ליישב דה"ט דתו' דכל מגו במקום עדים דאנו יכולין לתרץ דבריו שלא יהיה נגד עדים מתרצינן והביא ראיה ממ"ש הכ"מ בפ"ג מה' שאלה הלכה ב' ליישב השגת הראב"ד את"ר וע"ש והנה דברי תימא שכבר נתבאר דכל דלא טען איהו לא אמרינן מגו במקום עדים אף דיכולים לתרץ דבריו ועיקר ראיתו מדברי הכ"מ נ"מ שיש להשיב דהתם אין צורך לתרץ דבריו דכי אמר תנאי היה בפנינו אין במשמע דנעשה התנאי נגד העדים בעת מסירת הפקדון:

סימן ט' נתתי אל לבי לבאר בשוחט שנפסל אם נפסל שחיטתו למפרע ונאסרו כל הכלים שבישל בהם בשר בשחיטתו מכל מה ששחט קודם א"ד לא נפסל כי אם מכאן ולהבא לבד ולא מכל מה ששחט קודם ויען ראיתי שדין זה נחלק בג' סוגים האחד בשוחט שבדקו אותו ונמצא שלא ידע בקצת דיני שחיטה ובדיקה והשנית בשוחט שנמצא שאינו בקי בהרגשת הסכין בפגימתו הג' בשוחט שנתבאר שיצאת נבלה או טריפה מתחת ידו או בכל אלו נאסרו הכלים למפרע על מה ששחט כבר דכיון דאיתרע חזקתיה י"ל שגם מקודם זה לא היה בקי בדינים או בהרגשת הסכין או שהיה חשוד מקודם א"ד אין לנו אלא בשעת מציאתו ולשעבר מוקמינן אחזקתיה ולא מחזקינן איסור למפרע:

ולכאורה היה נ"ל כפשוט דבכל ג' סוגים אלו נאסרו הכלים שבישלו בשר משחיטת השוחט שנפסל שהרי פשוט הוא בכל דברי הפוסקים דשוחט שנמצא שאינו בקי בדינים או בהרגשת סכין או בפשיעתו או במזיד הוציא נבילה וטריפה מתחת ידו אם שחט אח"כ שחיטתו פסולה והכלים שבישלו בבשר נאסרו אין ספק בדבר והרי על העתיד גם כן אין לנו שום מופת חותך ששחט ונבדק שלא כהוגן ואפ"ה מספק אנו מחזיקין ששחט שלא כהוגן א"כ הינה נמי נלמוד למה ששחט קודם דלאסור מספק דמה מקום לחלק בזה בין עבר לעתיד וש"ר דהא לת' מידי שהרי אמרו בגיטין דכ"ח לרבא דקי"ל כוותיה שמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא. הרי דשאני טובא בין עבר לעתיד ומה"ט כתבו התוס' בקידושין דמ"ה בד"ה בפירוש בקטנה שהלך אביה למדינת הים דלשמא קדשה אביה לא חיישינן אבל לשמא יקדש חיישינן דקי"ל כרבי יוסי ע"ש וגם בה"ג כתב הנמקי' יוסף בריש פ' בתרא דיבמות גבי מה שכינו יצאת מליאה חוששת דה"ט דשמא הפילה לא חיישינן כי היכי דקי"ל שמא מת לא חיישינן ומעין זה חילק רבינא בפ"ב דעז' דכ"ג דשמא רבע הגוי לא חיישינן שמא ירבע חיישינן גם ראיתי להרי"קו שורש ק"ס שכתב בדין מומר דאי לא חיישינן לשמא יעבור כ"ש דלא חיישינן לשמא עבר ע"ש וכיון שכן ה"נ שפיר י"ל שמא ישחוט בפיסול חיישינן שמא שחט בפיסול לא חיישינן

חיישינן אלא דאכתי צריך ביאור טו"ל דכי קי"ל דלא חיישינן לשעבר ה"ד במקום דלא איתרע החזקה בכל הני שהבאתי אבל בכעין כ"ד דעכ"פ כבר איתרע חזקת השוחט בכשרות או בידיעה אה"נ דחיישינן גם לשעבר וראיה דבכל הני שהבאתי בחשש שמא ימות פליגי בה תנאי אי חיישינן כמבואר שם בגיטין ואינו בחשוד ששחט לכ"ע שחיטתו פסולה ומה גם לאה שחילקו התוס' שם בקידושין דכי חיישינן בכל הני לעתיד לשמא ימות ה"ד במקום שעושה איסור למפרע אבל בלאו הכי לא חיישינן לדברי הכל וכ"כ דעת שאר פוסקים בח"מ אנלי בח"מ סי' ק"ב ואילו הכא בחשוד חיישינן לכ"ע אף שאינו עושה איסור למפרע כי ע"כ לחלק דכל דאיתרע חזקתיה גרע טובא ובכל גווני חיישינן וא"כ מינה ז"ל נ"כ דחיישינן לשעבר כל דאיתרע חזקתיה ואין ראיה להתיר מכל מה שכתבתי:

הן אמת שיש לדחות ראיה זו ולומר דה"ט דחיישינן הכא לעתיד לכ"ע ואף שאינו עושה איסור למפרע דגלי בהו קרא דבחשוד כיון דכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד ואע"ג דפשט הכתוב איירי בעדות ומזון דבעינן שני עדים דהרי אמרו כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים ויש להכריח כן דרשע כל שעבר עבירה רשע מקרי ונפסל לעדות כמבואר בטח"מ סי' ל"ד ואילו גבי איסורים אינו נפסל כי אם ברשע לאותו דבר מ"מ כבר ביארתי בחלק זה בסי' דחשוד פסולו מד"ת דחשוד לאותו דבר באיסור הוי כרשע לאיזה עבירה דפסול לעדות גבי ממון מד"ת וגם סברא הוא דכי האמין הכתוב העד אחד באיסורים לא האמין החשוד לאותו דבר הקרוב לודאי שיאכיל איסור דאי על עצמו לא חס איך יחוס על אחרים וכן אם אינו בקי בדינים פשוט דאסור מד"ת לאכול מידו וכן אם אינו בקי בהרגשת הסכין ולא דמי לכל הנהו דוכתי שהבאתי דאף כי חיישינן לעתיד אין החשש בהם מד"ת כי אם מדבריהם ולפו"ז החכם עיניו יחזו דנכה טורא ביניהו בכל ג' סוגים בשוחט שנפסל בין עבר לעתיד דלעתיד כיון שנחשד לאותו דבר הרי עתה בחזקת רשע עד שיתברר שעשה תשובה כדין וכהלכה משא"כ לשעבר דהיה בחזקת כשר וכן בשוחט שנבדק ואינו בקי בדינים הרי עכשיו קאי בחזקת שאינו בקי בדינים או בהרגשת הסכין משא"כ לשעבר דכיון דנטל קבלה בחזקת בקי הוא קאי וא"כ זל דהעת דאיתרע חזקתיה נפסל אבל קודם מוקמינן אחזקתיה ואמרינן דעכשיו שכח הדינים או הרגשת הסכין או עכשיו נעשה רשע שהרי זה דמי לפנויה שנתקדשה דעד עכשיו הוא קיימה בחזקת פנויה ומעת שנתקדשה בחזקת אשת איש לכל דבר קיימא אלא דאכתי יש לנדד דכיון דאיתרע חזקתיה ומה"ט נפסל מד"ת לעתיד היא הנותנת לחוש לפחות מדבריה' בלשעבר דלשעבר באיתרע חזקה חשיב כלעתיד ולא איתרע בחזקה דעכ"פ חיישינן מדרבנן אכן נראה לי ראיה לזה שגם באיתרע החזקה לית לן למיחש לשעבר ממ"ש בריש נידה גבי הא ששנינו שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן הלל אומר מפקידה לפקידה ואמרינן מ"ט דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה ואשה בחזקת טהורה עומדת והלל כי אמרינן העמד דבר על חזקתו היכא דלית ליה ריעותא אבל אתתא כיון דמגופה קחזייא לא אמרינן אוקמיה אחזקתיה ופרש"י מועדת וצלולה היא לכך אין לה חזקת טהורה ע"כ הרי נראה דאי לאו ה"ט אף דאיתרע חזקתה עכ"פ דטמאה היא עכשיו הוו מודה כ"ע דמחזקינן לה למפרע לטהורה ומה גם למ"ש התוס' שם בד"ה מעת לעת דגם הלל ורבנן לא נחלקו כי אם לקדשים ותרומה דנופלה עשו בקדשים אבל לחולין מודו ליה לשמאי דמוקמינן לה בחזקת טהורה אף דמועדת וצלולה היא א"כ בשוחט שנפסל וחל הספק למפרע אף דאיתרע חזקתו דהוה ליה מעיקרא אכ"ם תוקמינן ליה אחזקתיה לכ"ע וכן הנעלו בתוס' בד"ה דאיכא ריעותא דאף באיתרע החזקה אזלינן בתר חזקה ע"ש:

ואי ק"ל מה"ש בעירובין דל"ו רבא אמר התם תרי חזקי לקולא הכא חדא חזקה לקולא הרי דלר"מ דתחומין דר"ת מחמיר בספק עירוב אף נגד חזקה וע"כ ה"ט דכל דאיתרע החזקה לא אזלינן בתרא וכה"נ כתבו התו' ליטב למאי דמוקי רבה ורב יוסף בספק תרי ותרי דכי מחמיר היינו מטעם דאיתרע החזקה ע"ש בד"ה הכא בשתי כתי עדים ואף לרבי יוסף דמקל בספק עירוב דהיינו דס"ל תחומין דרבנן כדפרש"י שם גבי הא שהקשו דרבי יוסי אדרבי יוסי לשינויא דרבא ותינה דבשל תורה גם רבי יוסי היה מחמיר א"כ ש"מ דכל דאיתרע החזקה לא אזלינן בתרא וק' מהך סוגייא דנדה והנה אמת דרש"י פירש בהך שינוי דמתני' דעירוב בשתי כתי עדים איירי ע"ש ולדבריו ל"ק טו"ל דכי מחמרינן בספק דאיתרע החזקה היינו בספק דתרי ותרי שידוע ד"ה דתרי ותרי חמיר טפי ואה"נ דבשאר ספיקי גם באיתרע החזקה אזלינן בתרא אלא שעיקר פרש"י ק' שאין שום הכרח בש"ס לאוקומי שינוי רבה דאיירי בספק דתרי ותרי וכן ראיתי בחידושי הריטב"א שתמה עליו בזה ע"ש ואולם לפי דרכינו יש ליטב פרש"י שרש"י הוקשה לו כי קושיין ראיך החמירו בספק נגד חזקה כיון דאיתרע והרי מסוגייא דריש נידה מתבאר דגם בכה"ג אזלינן בתרא כי ע"כ מכריח הוא דגם פירוקיה דרבא בספק דתרי ותרי דמשני לעיל מוה רבה ורב יוסף איירי ומה"ט הוא דמחמירינן ותיהו בלא"ה ז"ל ע"פ מ"ש התו' בד"ה אמר לחור שינויא דגם בספק עירוב איכא תרי חזקי לסקל ולהחמיר ע"ש וא"כ ז"ל דכי מחמירינן דאיתרע החזקה היינו משום דאיכ' נמי חזקת קנת להחמי' אבל בלא"ה אה"נ דאזלינן בתרא אף דאיתרע ושוב ראיתי להתו' בנדה ד"ב בד"ה התם וכן בחולין רי"ו בד"ה ודילמא שכתבו דמקרא דנגעים דילפינן בתר חזקה מינה איכא למישמע דאף דאיתרע החזקה אזלינן בתרא ע"ש וגם ראיתי להרמ"ט בח"מ סי' ל"ו שכ"כ בפשוט יעוש · והנה אמת שיש להשיב על זה מכמה דוכתי שיש להוכיח דכל דאיתרע החזקה לא חשיבא ולא אזלינן בתרא ולקמן בסי' עמדתי על זה ושם נאמר דבכל ספק דלמפרע אזלינן בתר חזקה אף דאיתרע כמו שהארכתי שם ועכ"פ הדין דין אמת דבכי האי אזלינן בתר חזקה אף דאיתרע:

ומתוך מה שכתב היה נראה בשוחט שנפסל להתיר שחיטתו למפרע מספק דאוקמינן אחזקתיה אע"ג דאיתרע החזקה וכמ"ש אכן ראיתי להרשב"א בת' ס' רי"ח בשוחט שנמצא שלא היה בקי בדינים שאסר שחיטתו למפרע ואסר הכלים ועיקר טעמו דאין בזה חזקה דכיון דנמצא דאינו בקי ולא ידענו בו מעולם שהיה בקי א"כ ז"ל שלא למד ולא ידע ואין בו שום חזקה ע"ש ומכלל דבריו נשמע דאי היה לו חזקה היה מתיר מפני החזקה אף דאיתרע דעכ"פ נפסל השוחט עכשיו וראיתי בספר דרכי משה הו"ד סי' א' שהביא תשובה זו והקש' ממ"ש האגודה דשוחט שנבדק ונמצא שאינו יודע דאין להטריף למפרע דאדם איתרע בהמה לא איתרע ואוקי שוחט בחזקתו ועד עתה ידע ע"ש ואיהו מפרק לה דאגודה איירי בנטל קבלה שהיה לו חזקה ועפו"ז פסק במפה דבנטל קבלה אין להטריף למפרע ולדבריו מ"ש רש"ל בפ' גיד הנשה סי' י"ו בשם תשובה הר' מנחם ובשם רבו הר"ש דאם בדקו לשוחט דלא גמיר דודאי שיש לאסור כל שחיטתו למפרע ע"ש צ"ל דאיירי נמי בלא נטל קבלה וכדבריו כתב הב"ח בי"ד סי' א' וראיתי להכה"ג הגב"י אות מ' שהבין דהחילוק הוי בין נטל קבלה בכתב לנטל קבלה בע"פ · ותמה דמה מקום לחלק בזה ולא ידעתי מי הכריחו לזה דודאי נטל קבלה בין בכתב בין בע"פ הוי דכל חזקה עו' פרים היא ומדבריו שם יראה שהכריח כן דלא משמע ליה לאוקומי ת' הרשב"א

הרשב"א בלא נטל קבלה כלל דאיך יעיד שיהיו שוחט על שקבל בלא קבלה והא ל"מ דהרי הרז"ה ס"ל דסמכינן ארוב המצויין אצל שחיטה מומחים הם בלי בדיקה כלל ואף דרבים חולקים עליו הרי אפשר דסמכו עליו א"כ טעו בדין וסמכו עליו בלי בדיקה וזה מוכרח שהרי עיקר טעמו דאין כאן חזקה ואי איירי דנטל קבלה הרי הוחזק שידע ומדברי הר"ן בי רב ס' כ' נראה דמפרש דאיירי שראוהו שלמד עם אדם גדול בקי בשחיטות ובדיקות וסמכו עז למנותו וגם מבואר דאפ"ה לא חשיב זה חזקה דדילמא לא גמיר שפיר ולא ידע דינים אלו מעיקרא דלא חשיב הוחזק כי אם כשבדקוהו בכל דיני שחיטה ובדיקה והרגשה והעידו עליו שבקי הוא אבל בלא"ה לא חשיב הוחזק ותו ל"ק על מור"ם ז"ל:

והנה ראיתי להרב טורי זהב בס"ק ז' שדחה דברי האגודה ומור"ם מתוך דברי התו' בחולין ד"י בד"ה סכין איתרעי שהקשו מה"ש בריש נדה במקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו על גביו טמאות למפרע מטעם דהוי תרי לריעותא דנגד חזקה מקוה שהיה שלם איכא חזקה גברא שהיה טמא וגם כעיקר חזקת המקום איתרע לא אמרינן מקוה איתרעי אדם לא איתרעי ותירצו ג' תירוצי' האחד דשאני מקוה דחסר ואתאי והשני דכי אמרינן סכין איתרעי היינו היכא דהוי ספק נגד ודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי וה"נ דכי אמרינן בהמה לא איתרעי היינו מטעם דאיתא ספיקי טובא שמא כיצנס נפגמה ושמא לא נשחטו הסימנים כנגד הפגימה ע"כ וא"כ בשוחט שבח אחר שנטל קבלה דשייך ביה שוכח ואתאי אוסר למפרע לפי תירוץ ראשון וגם דהוי ספק שקול יש לאסור גם לפי תירוץ שני ואף לתירוץ שלישי יש לאסור אע"ג דאיכא ס"ס ספק שכח מקודם ואת"ל שכח מקודם ספק לא אירע לו פיסול בשחיטתו מ"מ כיון דקול ברב הונא כלאשכר בו ענמות אע"ג דאיכא ס"ס כדברי התו' ס"ה דלדידן אין להתיר בס"ס כ"א היכא דהוי ספק נגד ודאי דהיינו שכר בו ענמות וא"כ בשוחט דהאי ספק שקול יש לאסור אף לתירוץ הג' למאי דקול כר"ה אק"ד והאמת דדינא קבעי נאחריו החוץ דברין הגפר"ח והעלה לאסור גם בנטל קבלה ע"ש ואולם ראיתי להב"ח בת' בי' א' שהאריך לדחות דברי הטז' וליישב דין האגודה ומור"ם לפי תירוץ ראשון של התו' כתב דב' תשובות בדבר דל"ד למקוה ובמקום תכף שחסר נפסל אבל הכא את"ל שכח ואתאי מי יימר דשכח דבר מעיקר דיני שחיטה שמא שכח בכל יוה דברים שהם מותרת בעלמא ואחרי המחילה אין דבריו נכונים שהרי מבואר בש"ס דכל דשייך חסר ואתאי אסור וא"כ בשכח קצת דיני השחיטה דשייך לומר היום שכח דין זה ולמחר דין זה דמי למקוה דמ"ש שמא שכח דברי' שאינו מעכב הרי כיון שאינו נפסל על הדברים אלו אין הספק עליהם כי אם על עיקרי הדינים. והרי שייך ביה שכח ואתאי ולדבריו גם במקוה שייך כן דסתם מקוה אינו ארבעים סאה כמכוון כי אם ביותר משיעור זה וא"כ נימא נמי דכי חסר ואתאי היינו מה שהיה בו יותר משיעורו אבל מה שנחסר השיעור המעכב נחסר עכשיו כולו באחת אלא ודאי דאמרינן דעל עיקר שיעור הפוסל הוא דאמרינן חסר ואתאי ה"נ על עיקרי הדעים שנפסל בהם הוא דאמרינן שכח ואתאי עוד השיב דשכחה אף באותם שיש להם זכרון אין השכחה באה באחת אלא מעט מ"מ אותם שאין להם זכרון טוב נשכח להם הדבר באחת והביא ראיה מה"ש התו' בנדה ד"כ בד"ה התם דל"ד נגעים למקוה דמקוה רגילות להתחסר מעט מעט אבל נגע דרגילות להתחסר בבת אחת פחות מכגרים וכ"ש שכחה ועם כאורך ולדידי גם זה אינו שהרי מה"ש ודילמא הגם הגם חזותיה נראה דכל דשייך להיות מעט מעט אף שאינו מוכרח שאפשר ג"כ להיות כולו באחת יש לאסור וא"כ תינח אף

לדבריו דשכחה אפשר להיות שוכח הכל באחת ואפשר נמי להיות שוכח מעט מעט אפ"ה יש לאסור ודברי התו' שהביא ל"מ דהם ז"ל הכריחו ליישב מאי דקול דנגע אין דרך להתחסר באחת כי אם בבת אחת ואף שהרב השיב דלפי הטבע נריך להיות מעט מעט אלא דתלינן להקל קשה דא"כ גם במקוה נמי אפשר באחת ולא תלינן כי ע"כ דקים להו הכי הפך הטבע ואנחנו לא נדע דנגעים לא כהיני ולא שכיחי כדי לידע מסותם אבל בענין שכחה דכל אחד יכול לשער בעצמו הלכה דברי רז"ל שהביא הטז' יעידון יגידון דשייך בהו לומר שכח ואתאי מינה דיש לאסור למפרע ובאבות דרבי נתן פכ"ד אמרו יכול אדם ללמוד תורה לעשרים שנה ולשכח בשתי שנים כיצד וכו' ע"ש שמבואר להדיא דהשכחה באה מעט היום ומעט למחר כדברי הטז' גם ראיתי לו להרב שם שכתב דק"ו הוא דאי בנגע דאיכא איסור תורה לשביא חולין לעזרה תלינן להקל כ"ש לגבי שוחט דאינו אלא איסור דרבנן שהרי בפ' כל היד ליכא מאן דפליג דאין ספק מוציא מידי ודאי אבל הכא גבי טבל ועלה והקוה שנמדד אמרינן דספק מוציא מידי ודאי וצ"ל דלהקל לכ"ע אין ספק מוציא מידי ודאי אבל הכא גבי מקוה שנמדד וגבי טבל ועלה החמירו רבנן בספק מוציא מידי ודאי וכו' ע"ש והם דברי תימא בעיני דגבי מקוה אין שם ספק נגד ודאי כי אם ספק שקול כמבואר וגם בנמצא סכינו פגום ונמצא שאינו יודע אין שם כי אם ספק שקול אי שכח עכשיו או קודם וא"כ הרי דמי לנגע ממש וכשאני לעצמי כ"ל דמאי דאסרינן במקום דאיכא תרי לריעותא במקוה איסורו מד"ת שהרי כל ספק מד"ת אזלינן בתר חזקה וכי הוו תרי חזקי דסתרי כמאן דליתנהו דמי וכמו שכ"כ מדברי התו' בערובין דל"ה בד"ה אחד ושם כדל"ו בפרש' בד"ה העמד טמא ע"ש וכיון שכן הוה ליה ספק במקום דליכא חזקה דלדעת התו' ורוב הראשונים מד"ת אזלינן להחמיר ואף לשיטת הר"מ דספק תורה להחמיר מדבריהם הוי מ"מ ככה"ג דבחזקה דלהקל איתרעא ובלהחמיר לא איתרעא מסתבר דאזלינן בתר חזקה דלא איתרעא וא"כ היכא דאיכא תרי לריעותא איסורן מד"ת עוד השיב דל"ד למקוה דמקוה ז"ל דמיד לאחר מדידה היה הולך וחסר ולא חשיבה חזקה כלל עיקר משא"כ בשוחט שנטל קבלה אי אפשר דמיד אחר שלמד שכח וכו' ע"ש וגם בזה איני רואה טעם דא"כ אי לא חשיבא חזקה דמקוה איך הותר בטבילה בלא מדידה אחר שטבילה כי ע"כ חזקה במורם חשיב כל שנמדד שלם ותו דא"כ מאי ק"ל להתו' ממקוה אנמצא סכין פגום והרי בנמצא סכין פגום ליכא למימר דמיד אחר בדיקת הסכין נפגם ואין הספק כי אם בעת השחיטה דעוד ספק פוגם הוי וא"כ הוי חזקה במורם משא"כ במקוה אלא ודאי דאין לחלק בזה גם ראיתי לו שהשיב לדחות גם לתירוץ דלא הכשיר ר"ח כי אם בנמצא סכינו פגום דהוי ספק נגד ודאי דעוד ספק פוגם ועכ"ם ודאי פוגם ואילו שוחט ששכח ספק שקול הוי השיב לזה דשוחט ששכח נמי הוי ספק נגד ודאי דאורך הזמן גורם השכחה ולדידי גם זה אינו דהרי הגע פעמים שיש שנה או שנתים שנטל קבלה והרי שנה אורך זמן הוי וא"כ לדבריו הרי אוסר למפרע בודאי והרי הם התירו בכה"ג אלדבריו אם עבר חודש חשיב ליה ודאי ועבר שנה או שנים רבות חשיב ליה ודאי והם תרי דסתרי דכעבר חודש מתיר דבכיר משני אינו גורם שכחה וכעבר שנה מתיר דבכיר משנה אינו גורם שכחה וכן כעבר שנים רבות ותו ראיזה זמן קתן לשיעור גורם שכחה בודאי כדי להתיר על ידי זה ואלו דברים שאין להם שיעור עוד השיב דרש"י דפירש דעצם המפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור ע"כ דלא ס"ל האי שינוייא ועוד להאי שינוייא קשה כיון דצריך לומר דעצם המפרקת פגמה טפי מעור א"כ אמאי פסקינן בסבר כר"ח

ובלא

וכלא שבר כרב הונא וצ"ע עכ"ל גם זה אינו דכוונת רש"י הוי דסתמיה דש"ס ור"ח פליגי בהא אי עגם המפרקת פגמה טפי מעור וחשיב כודאי אבל ספק או לא חשיבי כודאי וספק אלא כי אהדדי נינהו וקי"ל כרב הונא ולאו מטעמיה דלדידיה אף אי חשיב ספק אתי כפק ומוציא מידי ודאי ואכן לא קי"ל כוותיה בהא דאי חשיב כפק נגד ודאי אין ספק מוציא מידי ודאי אלא דס"ל דעגם המפרקת לא פגים טפי מעור ותו למ' מה שהכריח דרש"י חולק בתירוץ זה וגם לק' מדבריו על תירוץ התו' על זו ואדרבא מזה נ"ל להכריח דלדידן אין להתיר בודאי אבל ספק כי אם בודאי גמור שהרי דבר ברור הוא דעגם המפרקת פוגם טפי מעור אלא דאפי"ה כל שאינו מוכרח בודאי שיפגום כספק חשבינן ליה וזולת בשבר עצמות דהוי ודאי גמור כ"ש בשבחו שאין כאן אפילו קרוב לודאי נגד התר דמי הוא כגורם שיהיה השבחה היום ולא מאתמול שלשום ואין כדבר לתלות טפי בנגד ההתר · עוד השיב ליישב דברי מור"ם גם לפי תירוץ הב' של התו' דכי התיר ר"ח היינו דהוי ס"ס וביאר דהכא נמי איכא ס"ס בשוחט שנמצא שאינו יודע ספק לא שכח קודם כי אם עכשיו ואת"ל שכח קודם ספק לא אירע לו פיסול ע"ש וגם כזה אין דבריו נכונים שהרי למאי דקי"ל כר"ח בשבר עצמות לבד אף דבלא שבר עצמות נמי איכא ס"ס ס' בעגם בפגמה וספק לא נשחטו הסימני' כנגד הפגימה וא"כ ע"כ דלא מכשרינן אף בס"ס כי אם היכא דהוי ספק נגד ודאי דהיינו שבר בו עצמות וא"כ ה"נ בשוחט דהוי ספק שקול יש לאסור דדמי לבהמה סכין פגום ולא שבר בו עגם והנה ראיתי להרב בית יעקב סי' ד' הרבה להשיב על דברי הט"ז וכתב ליישב ח"ש למור"ם לפי תירוץ ראשון של התו' דכדאיכא תרי לריעותא דקי"ל לאסור היינו אי שייך ביה לומר אסר ואתאי והרי גבי שכחה נמי שייך שכח ואתאי ואיך התיר מור"ם העלה ליישב שדברי האגודה ומור"ם · הם בשכחה דין אחד לבד שבזה לא שייך לומר שכח ואתאי וא"כ דבשכח ב' וג' דינים מודו דיש לאסור לפי תירוץ זה ולדידי אין ישובו · מספיק דא"כ לא הו"ל להאגודה ולמור"ם לכתוס והיה להם לפרש דה"ד בשכח דין אחד לבד ותו הרי בד"מ מבואר שהכריח חילוק זה כדי ליישב האגודה עם ת' הרשב"א ס' רמ"ח דלא לפליגו אהדדי ע"ש ואילו לדבריו נ"ק כלל דברי האגודה עם ת' הרשב"א דבת' הרשב"א מבואר שם בשאלה דשכח ב' וד' דיני' כי ע"כ ע"כ שהבין מדברי האגודה דבכל גוונא הכשיר למפרע אף אם שכח הרבה דינים וה"מ גם הרב מודה דבענין שכחה שייך לומר נ"כ שוכח ואתאי הפך דברי הב"ח אך כוונת שהעלה דבשכח דין אחד לבד לא שייך ביה לומר שכח ואתאי לכאורה הדין עמו וכ"מ דבשכח דין אחד לבד לפי תירוץ התו' הלזו יש להתיר ובסמוך יתבאר שגם זה אינו דגם לתירוץ זה של התו' יש לאסור מספק גם בשכח דין אחד לבד מדיני השחיטה דשכיחי:

נב ראיתי להרב שם שהאריך לבאר דלק"מ מדברי הכ"מ וכלל דבריו ע"פ מ"ש הרשב"א בת"ה האחך שהקשה לפתמיו' דש"ס דס"ל כר"א כששבר בו עצמות להתיר אמאי נימא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כדקי"ל בהא כר"ה דאמר הכי והשיב דשאני הכא דבדק הסכין תחלה ובהמה שחוטה לפניך אמרינן העמד סכין על חזקתו ופגימה זו עי' שבירת עצמות הייתה ע"ש ולמד מדבריו דחזקת סכין בדוק מבטל חזקה בהמה בחייה דקאי בחזקת איסור וכתב דלפי' נ"ק משוחט שנטל קבלה מדין המקוה דהתם איכא תרי לריעותא משא"כ בשוחט ששחט ליכא למימר אוקי בהמה בחזקת איסור דחזקת השוחט שירע מבטל חזקת איסור הבהמ' כדברי הרשב"א ותמה מזה להתו' במה שהקשו בשוחט בסכין ונמצא פגום לר"ח דמכשיר מדין המקוה דלדברי הרשב"א נ"ק מידי דה"נ ליכא תרי לריעותא דחזקת איסור

דבהמה בטי"ל חזקת הסכין שהיה בדוק דאין לומר דהתוס' פליגי ע"ליה דהרשב"א דא"כ הוה ליה להרשב"א להביא דברי התו' והעלה ליישב לזה במה שתירצו התו' לזה וז"ל דהתם משום דעגם ודאי פוגם כיוונו לדברי הרשב"א דכיון דעגם ודאי פוגם א"כ פגימה זו על יד שבירת עצמו' היה ולא תלינן שנפגם בעור משום דהעמד סכין על חזקתו ואזלא לו חזקת איסור הבהמה וסוף דבר תמה על התימה של הט"ז הלזו דנעלם ממנו דברי התו' דנידה ולא דק בדברי הרשב"א אלו שהביאם הט"ז את"ד אף שהוא האריך הרבה · ואנכי הרואה לא ידענא מה אידון ביה שהבין מדברי הרשב"א דבכ"ג אתי חזקת סכין פגום ומבטל חזקת איסור הבהמה וזה אינו דקי"ל לאסור בשלא שבר בו עצמות אע"ג דהסכין בחזק' בדוק היה וע"כ הט' דבספק שקול לא מהני כלל חזקת הסכין בדוק כל שהסכין פגום ואפשר שנפגם בעור ואין כאן שחיטה וכיון דקי"ל בכל ספק אוקי אחזקתיה א"כ בהמה זו שנולד בפק אם נשחטה כדין או לא אוקמינן בחזקת איסור שהיתה מקדם קודם שנשחטה ודברי הרשב"א נדקו בשבר בה עגמו' דעגם ודאי פוגם כיון דקי"ל אין ספק מוציא ודאי א"כ הו"ל ודאי שנשחטה כדין ובעגם נפגם ובהא ודאי בטלה חזקת איסור הבהמה דו"ל קרי ביה רב דבהמה נתרת בשחיטת' ועיקר חידושיה דהרשב"א דס"ד הכא לאסור כל שישנו הספק לפנינו שמא בעור נפגם אף דאיכא למתלי טפי דבעגם נפגם אכתי מידי ספק לא נפיק וא"כ נ"ל אוקי אחזקתיה לאיסור כיון דקי"ל כר"ה בהא קמ"ל דלא קי"ל כוותיה בהא אי איכא למתלי טפי בגד התר מגד איסור דבכל כי האי אין ספק מוציא מידי ודאי ותלינן שנפגם בעגם ומעתה שפיר ק"ל להתו' לר"ח דמכשיר אף בספק שקול אע"ג דאיכא תרי לריעות' דמוקמינן בכה"ג לחזקת איסור הבהמה ואילו בנידה גבי מקוה אסיק הש"ס דבאיכא תרי לריעות' אסיר ועז"ו תירצו בתירוץ שני דלא הכשיר ר"ח כי אם מטעם דעגם ודאי פוגם דאין ספק מוציא מידי ודאי והיינו נמי כדברי הרשב"א דבספק ודאי כיון דנגד הספק במאן דליתיה א"כ אתי חזקת סכין ומבטל חזקת איסו' הבהמה כיון דנשחטה כדין וזה פשוט כדברי הרשב"א והתוס' ואילו מ"ש הרב בפירוש דברי התו' דעגם ודאי פוגם דרונה לומר כיון שיש לסכין חזקת בדוק מ"ה אמרינן דעגם ודאי פוגם משא"כ בלא שבר בה עגם לא מהני חזקת הסכין דע"כ נפגם בעור דליכא למתלי בגד אחר לא נהיר כלל דלדבריו עשו התו' המסובב סבה ולא זו הדרך והו"ל לומר דחזקת סכין ביטל חזקת איסור הבהמה וליכא תרי לריעותא וכר מן דין הרי ר"ח בלא שבר בה עגם הכשיר דאיכא למתלי בעגם המפרקת כפגם ולפחות הוי ספק שקול אי בעור נפגם אי בעגם המפרקת איפגים ואי בספק שקול אתי חזקת סכין בדוק וביטל חזקת איסור הבהמה א"כ התם נמי במקוה אתי חזקת המקוה שנמדד ובטיל חזקת טומאה למי שטבל בו דהתם נמי ספק שקול הוי ספק נחסר עכשיו או נחסר מקודם וא"כ תימה איך תירצו דהתם עגם ודאי פוגם אם הכוונ' דהוי התם ספק שקול והרי מקוה נמי נימא הכי כי ע"כ דברי התו' ברורים הם דדוקא במקום דשייך לומר אין ספק מוציא מידי ודאי מכשיר ר"ח לבד משא"כ במקוה דהוי ספק שקול וא"כ שפיר קמותיב הט"ז דא"כ בשוחט ששכח דהוי ספק שקול אית לן לאסור כדקי"ל במקוה וקשה למו"רם שהתיר והנה אמת שמדברי הרב בית יעקב נראה שהבין במקוה שנמדד ונמצא חסר דאיירי בשלא הוחזקה תחילה שהיו בו ארבעי' סאה שב"כ כראשי' דבריו דשוחט שלא נטל קבלה דמי למקוה ואם אמת כן עלו יפה כל דבריו אלא שדבר זה אינו ופשוט דסוגיין דנדה במקוה שנמדד שהיו בו מעיקרא מ' סאה ועכשיו נחסר איירי במבואר שם שהקשו מינה לנדה שאיתה בחזקת טהרה וכן

מת"ש

תמ"ש שם ארוכה העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר נראה כן להדיא וכן נראה דכלא"ה אף דליכא תרי לריעותא אסיר דקי"ל אוקי אחזקתיה דבחזקת טמא היה וכי אצטריכו לה"ט דהוי תרי לריעותא היינו כיון דאיירי במקוה שהיה בחזק' שלם וא"ל תרי חזקי דסתרי חזקת מקוה להקל וחזקת גברא לכחמיר ומטעם דהוי תרי לריעותא מחמירינן וכל זה פשוט כסוגי' וכל דברי הרב הם דברי תימה גם מה שהכריח דאין התו' חולקין להרשב"א דדוחק לומר דפליגי הוא תימה דבלא"ה הרשב"א ז"ל שם בת"ה כתב לעיל מזה כדברי התו' והאמת דלא פליגי כלל מהטעם שכתבנו וכל זה ברור בעיני ואילולי דב"ת לענין דינא לא היה צורך להאריך בכל זה כמו שיראה המעיין וע"ש בבית יעקב כ"ת הנו' שהביא הסוגייא דריש נדה והכריח מדברי רש"י והר"ן דאיירי במקוה שנמדד מעיקרו שלם כדין ואח"כ חסר והקשה על זה דא"כ איך אמרו דילפי' מסוטה ע"ש ולק' כמו שיראה הרואה וגם מה שהכריח מרש"י והר"ן הוא מבואר בסוגייא שם ואין להאריך על זה :

עוד כתב הרב ליישב דברי מור"ם גם לתירוץ ב' דב"ת דלמאי דקי"ל כר"ח דוקא כששבר בה עצמות בעינן דאף בס"ם אין להתיר אם לא דאיכא לתתלי טפי בהתר דאין ספק מוכיח מידי ודאי וא"כ בשוחט דהוי ספק שקול קשה למור"ם והאריך ליישב וזה וכלל דבריו הוא דכי בעינן להתיר ששבר בה עצם משום כיון דבעור פוגם גם כן קש"ה לא מוקמינן אחזקתיה אם לא שבר בה עצם דאי לאו דהעור פוגם הוא אמרינן גם לגבי סכין השתא הוא דאיתרע אף בלא שבר בה עצם כמו גבי שוחט את"ר ולדידי כל מה שכתב ליישב בזה איני רואה ישוב כלל שהרי כיון דבעינן שבר בה עצם ש"מ דגם בס"ם אסור כל דליכא למתליה טפי להתר ומינה לשוחט ששכח הת"ש דכי בעינן שבר בה עצם כיון דהעור פוגם נ"כ הרי לשוחט ששכח איתא נמי להא דאפשר ששכח מקודם דספק שקול הוי אי שכח עכשיו או קודם וה"נ בסכין בלא שבר בה עצם ספק שקול הוי אי נפגם בעור או בעצם המפרקת וה"ש דאי לאו דהעור פוגם היינו מתירים גם כן בלא שבר בה עצם איני מבין דבריו דהא ודאי דשרי כיון שלא היה בד ספק לאסור כי אם בד ודאי להתר דבעצם המפרקת איפגים ולזו לא הוצרכנו דגבי שוחט ששכח נמי אי ידעינן בודאי דלא שכח מקודם כי אם עכשיו לכ"ע אין אנו חוזרים למפרע כי ע"כ איני רואה בדבריו טעם כדי ליישב בהם דברי מור"ם ודבריו צ"ע · גם ראיתי להרב שהקשה בדברי התו' דחולין ובנדה שכתבו דאיכא ס"ס בנמצא סכין פגום דלמאי לא כתבו ספק אחד שיש דהיינו ספק בעצם ששבר בה נפגם דזה הספק הוא עיקר דהוא קרוב לודאי דעצם ודאי פוגם ונדחק דכיון שכתבו התו' ספק בעצם נפגם בכלל כלשון וזה בין עצם המפרקת בין עצם ששבר בו ע"ש והם דברי תימה שנדחק ללא צורך דמעיקרא לק"מ מ"ש על דברי התו' שהרי פשוט כדבריהם דכי ק"ל היינו לר"ח דאית ליה אין ספק מוציא מידי ודאי ושם במסקנא אמרו דמכשיר אף בלא שבר בה עצם וקס"ד דגם בספק שקול מכשיר וע"כ ק"ל שפיר עד שנדחקו בתירוץ שני דגם ר"ח אוסר בספק שקול אלא דס"ל דעצם המפרקת פוגם טפי מעור תשא"כ לדידן דקי"ל כוותיה דוקא כששבר בה עצם ל"ק מידי שהתירוץ ברור כיון דבעינן דשבר בה עצם ש"מ דה"ט דאיכא למתלי טפי בהתר אך בספק שקול אסור והרי מקום ספק שקול הוא ואין מקום להקשות וכיון דכי ק"ל היינו לר"ח וכפי תירוץ ב' היינו במונח דגם בספק שקול דהיינו בלא שבר בה עצם מכשיר מטעם ספק ספיקא הו' לא שייך כלל לומר ספק בעצם ששבר בו איפגים כיון דבלא שבר בו עצם דמכשיר ר"ח הוא הא דק"ל להתו' בת"ש ממקוה עדבריו תמוהים ועם שכתב

שהדין הוא עם מור"ם ושלא כדין הש"ג עליו הט"ז מדבריו אין בהם ישוב כלל לדברי מור"ם לפי קיצ"ד וכאחור גם ראיתי מה שהשי' על מ"ש הט"ז להכריח דבספק שקול יש לאסור מתה שפסק הש"ע בי"ד סי' י"ח דשחט עוף ונמצא סכין פגום אף שנגע בעצם המפרק' אסור אע"ג דיותר קרוב דנפגם בעצם המפרקת וכתב ע"ז לא הבינותי דבריו דהתם בלא שבר בה עצם דקי"ל כר"ה דאין חזקת סכין מבטל חזקת איסו' הבהמה כי אם כששבר בה עצם כדברי הרשב"א הנו' לעיל ע"ש גם זה אינו שכבר ביארתי דעיקר הטעם דבספק שקול אסור וקאי חזקת איסור הבהמה במקומה ואע"ג דאיכא ס"ם לדברי התו' וא"כ ה"נ בשוחט ששכח כיון דבספק שקול הוי אף בס"ם יש לאסור וראיתי להרב בשפתי כהן בי"ד סי' א' ס"ק א' שנרגש גם הוא מקושית הט"ז על דברי מור"ם והוא מפרק לה דשאני שוחט ששכח דאין דרך לשכוח משא"כ בשחט ונמצא סכין פגום ולא שבר בו עצם שדרך הסכין להיות נפגם בשחיטת העור וכן מקוה דרך הוא להתחסר מאליו ע"ש ואיני רואה טעם בחילוק זה דכיון דעכ"פ בששכח קימינן דלא נ"מ מידי אם היה דרך לשכוח אי לא כיון דעכ"פ כבר שכח וחל הספק בשכחה זו אם שכח עכשיו או מקודם ונדרי הספק שקולי' דאף דאין דרך לשכוח מ"מ כל דשכח הרי אפשר שכבר שכח מקודם ימים רבים או ששכח עכשיו ומה מעלה ומוריד בעיק' שכחתו שבאו לו כמארה דלא שכיח ליכא דעכ"פ שכח ואספק אם היה מקודם או עכשיו וכ"ת שכוונ' הרב היה כי היכי דאמרינן בעלמא חידוש הוא שחדשה תורה ואין לך בו אלא חידושו ה"נ כיון דאין דרך לשכוח ווה שכח אין לך בו אלא חידושו ועכשיו ששכח גם זה ל"ת דכי קי"ל הכי היינו שלא לרבו' בחידוש אבל כאן דאם באנו לומר ששכח מקודם אין זה ריבוי בחידוש כיון דעכ"פ ראה דאינו ששכח מכ"ל ששכח עכשיו ולא מקודם דליכא למיתלי טפי ששכח עכשיו מהגר אחר ששכח מקודם עוד כתב ליישב שם ובספר נקודת הכסף דשאני הכא דמסייע להתר רובא דקי"ל רוב המצויין אצל שחיטה מומחין וע"כ התיר גם כדאיתא תרי לריעותא משא"כ במקוה ובנמצא סכינו פגום ולא שבר בה עצם דקי"ל לאסור בתרי לריעותא דליכא בהו רוב המסייע לצד ההתר ע"ש :

וראיתי להרב פר"ח שדחה דבריו דרוב זה אינו כלום כיון דאיתרע שהרי בדקו אות' ורא והו שאינו יודע השחיטה ע"ש בס"ק ט' ו"ו וכשאני לעצמי דבר גדול דבר וצריך לפנים שהרי כבר ביארנו לעיל דכי קי"ל בכל ספק דמוקי אחזקתיה אף להקל היינו אף באיתרע החזקה כמ"ש התוספות בריש נדה והרי קי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ הדבר' ק"ו אי מוקמינן כל ספק אחזקתיה גם באיתרע כ"ש דמוקמינן כל ספק בתר רוב אף דאיתרע רובא ונמצאו לפי זה דברי הש"ך שרירים וקיימין שלא כדברי הפ"ח ומיהו כד דייקנא בה יש לומר שאין זה הכרח שהרי חזקה דאזלינן בתרא בכל דוכתא כגון חזקת פנויה או נשואה וכן בהמה בחיה בחזקת איסור עומדת אינו אלא כגוף הבהמה שידענו בודאי שהייתה אסורה בלי ספק כלל דאין צד התר אל אכר מן החי וע"כ כי איתרעא החזקה דהיינו שנפל ספק בשחיטה אין הספק עוקר בשום צד לחזקה זו שגם לצד שנשחטו כדין אינו עוקר חזקה דלמפרע וכיון דהחזק' אין בה ספק כלל והספק באפיה נפשיה ע"כ הדין נותן דניזיל בספק בתר חזקה אבל בענין רוב כגון רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם שאין ההתר מצד הרוב ודאי שהרי עכ"פ הא איכא מיעוט דלא מידי וכן כי נפל הספק אי נשחטו כדין כגון בספק שהיה ודרסה הרי עיקר הספק דאי נשחטה כדין א"כ הוברר דהשוחט היה מכלל הרוב ואי איכא כדין הוברר שהשוחט אינו מכלל הרוב כי אם מהמיעוט וכיון דנדרי הספק שקולים

שקולים

שקולים הרי חל הספק שקול גם כן אי יש כאן רוב או לא וא"כ מה יוסיפנו רוב זה כל שהספק חל עליו אי יש כאן רוב וקו"ל ספק תורה להחמיר וא"כ נראה דלענין זה גרע טובא כל הרוב מכח החזקה דבענין רוב כל דאיתרע לא אזלינן בתר רובא ואחר החיפוש ראיתי להרמ"ט ח"א סי' ל"ז שכתב ככל מה שכתבנו ולפו' החכם עיניו יחזו דצדקו דברי הפ"ח ודברי הש"ך ליתנהו שוב ראיתי שדבר זה תלוי במחלוקת גדולי הראשונים שהתוספות בחולין רז"א בר"ה אתייא מפרה כתבו דחזק' שלא נתבררה איכה חזקה ועל כן גבינות שעשו מבהמה וא"כ נמצאת טריפה שכולם אסורות דאין לנו להעמיד פרה בחזקה ולומר עכשיו נטרפה כיון שלא נתברר ע"ש והרשב"א הביא בשם בה"ג והתרומה כדברי התוס' דהגבינות אסורות אבל בשם ר"ש ורבינו יונה כתבו להתיר מטעם רוב גם הרא"ש נראה דעתו כן ועיין בטו"ר וב"י ורבני אחרונים בסי' פ"ו עז' ועכ"פ דשיטת התוס' הוי דטעם רוב לא מהני כיון דאיתרע וכ"כ רש"ל בפ"ק דחולין לדעתם וחולקי' ס"ל דאף דאיתרע הרוב מהני כי היכי דמהני בחזקה ותימה להש"ך והפ"ח שלא נרגשו מזה וכן קשה ב"ת הרמ"ט סי' ל"ז שכתב בפשוט דרוב דאיתרע לא מהני איך לא זכר דברי גדולי הראשונים המתירי' גבינות שנמצאת אח"כ טריפה דע"כ ס"ל הפך זה ואין לומר שדעת המתירים היינו מטעם חזקה דאתי מכח רוב זה וכמ"ש נשחטה בחזקת התר עומד' והיינו ודאי חזקה מכח רוב דאילו חזקה גמורה אין כאן וכמ"ש רבינו יונה שהביאו הרשב"א והר"ן ומ"מ כיון שיש כאן חזקה מש"ה מהני גם באיתרע כדקו"ל בכל חזקות שגם שאיתרע מוקמינן כל ספק אחזקתיה זה אינו שהרי הרא"ש והר"ש לא תלו התר הגבינו' כי אם מטעם רוב ש"מ דס"ל דכל ספק איסור במקום רובא אף דאיתרע הרוב אזלינן בתריה כדין החזק' ותו דא"כ גם בכל רוב שייך חזקה דאתי מכח רוב וש"מ דמהני כל רוב אף דאיתרע דחזקה זו אינו אלא כח הרוב ואי רוב דאיתרע אינו כלום כ"ש חזקה דאתי מכח רוב וגם אין לומר שדעת המתירים דאע"ג דחזקה שלא נתבררה אינו חזקה היינו שאינה חזקה גמורה כדי שיהיה כח בה להתיר ספק איסור אבל מ"מ חזקה חשיבה ועכ"כ היון דאיכא נמי רוב ואעג"ב דרוב דאיתרע אין בו כראי להתיר ספק איסו' מ"מ באצטרפו' רובא וחזקה דכלהו איתנהו בגבינו' אע"ג שאינה חזקה ורוב גמורות מ"מ יועילו שניהם דחשיבי כחזקה גמורה או רוב גמור דקו"ל להתיר ולפי זה שפיר יש לומר דבמקום רוב גריד ואיתרע כ"ע יודו דלא אזלינן בתריה גם זה אינו שהמעיין בדבריהם לבבו יבין שעיקר התירם אינו אלא מכח רוב בהמות כשירות לבד ולא בצירוף חזקה דכשרות גרוע וגם רבינו יונה סביא מדקו"ל בספק טריפה אע"ג דאיתיליד ריעותא להתיר מטעם נשחטה בחזקת התר עומדת והיינו דרוב בהמות כשרות כמ"ש בפ"ק דחולין ד"ט והרי התם אנו מתירים בכא זאב ונטל כיני מעים והחזירן כשהן נקובים אע"ג דלית לה לבהמה זו' חזקה דכה"ג ליכא כלל חזקה דכשירות דטריפה לא חיה דעד' זב חודש טריפה חיה א"כ ש"מ דכל עיקר דעת המתירים אינו אלא מכח רוב וש"מ דס"ל דרוב דאיתרע נמי אזלינן בתריה כי עפו' הכאר יש ליישב נמי מאי דהוה ק"ל כמ"ש הרי"ף והרא"ש בפ"ק דחולין שהקשו כיון דקו"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ומה"ט מצא בהמתו שחוטה מותרת איך קו"ל כרב הונא שם בדף דחולין דכל ספק בשחיטה דאוקי אחזקתיה ובהמה בחיים בחזקת איסור עומדת ותירצו דל"ק דהתם כגון דאיתיליד ריעותא בסכין אבל הכא כיון דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם במאן דאיתירע כמה נשחטה דמי ע"ש והדבר קשה דכי נמי איתיליד ריעותא מאי הוי והרי בכל ספק אוקמינן אחזקתיה גם באיתרע וקו"ל רובא

וחזקה רובא עדיף וא"כ כ"ש דכל ספק אזלינן בתר הרוב גם באיתרע דרובא עדיף אך למ"ש דלענין זה הרוב גרע מחזקה דרוב באיתרע אינו כלום ולדברי הרמ"ט ז"ל ל"ק אלא דאכתי לפי מה שביארתי דבדבר זה נחלקו בה גדולי הראשו' דלהתו' ודעימיה שאוסרים הגבינות שנעשו מבהמה ואחר זמן שחטה ונמצא טריפה ע"כ ס"ל דרוב דאיתרע אינו כלום אך לשיטת המתירים פליגי בה וס"ל שגם רוב באיתרע אזלינן בתריה וא"כ דוחק גדול לאוקמי להרי"ף בשיטת האוסרי' ויותר קשה שהרא"ש שם בפסקיו הסכים לדעת המתירים ולמ"ש נמצאו דבריו סתרי אהדדי והנכון ליישב דבריה' נראה דאע"ג דס"ל דרוב גם באיתרע מהני ורובא וחזקה רובא עדיף מ"מ במקום דרובא להתר וחזקה לאסור נהי דאי הרוב וחזקה הם גמורות דקו"ל להתר כיון דרובא עדיף אך אם הרוב איתרע וחזקה לא איתרע כל כי האי ודאי בתר חזקה אזלינן כיון דלא איתרע דהוי תרי לריעותא כדקו"ל גבי חזקה דאע"ג דאזלינן בתר חזקה אף באיתרע מ"מ אי הוו חזקה להתר נגד חזקה דאיסור אי איתרע חזקה דהתר אזלינן בתר חזקה דאיסור כמ"ש בריש נדה גבי מקוה וגבי חבית דכל דהוי תרי לריעותא אסיר וה"נ באיתרע הרוב דהוי תרי לריעותא עם חזקת איסור דבהמה בחיה דבתר חזקה דלא איתרע אזלינן אף נגד הרוב אף לדעת הסוברים דרוב באיתרע אזלינן בתריה כ"ש לדעת הסוברים ברוב דאיתרע אינו כלום דספק בשחיטה אסיר בלאו הטעם דתרי לריעות' אבל אי לא איתרע הרוב לכ"ע בתר הרוב אזלינן למאי דקו"ל רובא וחזקה רובא עדיף וזה נ"ל נכון ביישוב דבריהם:

אך את זה ק"ל בדבריהם כמ"ש כגון דאיתיליד ריעותא בסכין וכו' והרי ריעות' בסכין לא כיוונו כי אם למ"ש בדו' דחולין השוחט בסכין ונמצא פגום שאסר רב הונא מטעם דאוקי אחזקתיה דבהמה בחיים בחזקת איסור עומדת וה"נ ספק בעור נפגם ספק בעצם המפרקת נפגם מוקמי' אחזקתיה לאסור ולמה שנתבאר בביאור דבריהם דה"ט דהוי תרי לריעותא דהרוב איתרע קשה דכה"ג באיתיליד ריעותא בסכין אין בד ספק להתיר דלא שייך ביה הטעם דרוב מצוים אצל שחיטה מומחים הם דאף מומחה אפשר שיפגום הסכין בשחו' העור ולא הו"ל להביא כי אם באיתיליד ריעות' בבהמה כגון ספק שהה או דרס דהתם שייך רוב וקו"ל לאסור כיון דהוי תרי לריעותא אף נגד הרוב הן אמת שגם כ"כ באיתיליד ריעותא בסכין שייך תרי לריעותא שהרי הסכין בחזקת בדוק היה דהוי חזקה להתר נגד חזקת האיסור דבהמה בחיים בחזקת איסור עומדת ואפ"ה אסור כיון דהוי תרי לריעותא כדקו"ל במקוה אבל לא יתישב בזה דברי הרי"ף שהרי הקשו דקו"ל אזלינן בתר רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם להתר וקו"ל דבהמה בחייה בחזקת איסור לאסור והם בתרי דסתרי וא"כ איך שייך לתרץ דכי אזלי' בתר חזקה היינו כגון דאתיליד ריעותא בסכין דהתם לא שייך רוב להתר ומעיקר' ל"ק ובדוחק י"ל דס"ל דגם בפגימת הסכין שייך רוב דרוב מומחים אין הסכין נפגם בעור או בעצם המפרקת וא"כ הוי הרוב נגד חזקה דמטעם רוב י"ל שנפגם אח"כ בעצם המפרקת כדקו"ל לדעת המתירים בגבינות מה"ט אם לא דהכא אסיר דהוי תרי לריעותא כיון דאיתרע הרוב ומיהו ק"ק עדיין דכי קו"ל דאסיר בתרי לריעות' היינו בחזקה נגד חזקה או חזקה נגד רוב אבל בה"נ דהוי חזקה להתר דהיינו שהיה הסכין בחזק' בדוק ורוב דרוב סכינים אינם נפגמים נגד חזקת איסור דבהמה בחייה מנ"ל דהחזקה דלא איתרע אלים מחזקה והרוב דאיתרעו ותו רעדפי הו"ל למנק'ט' שהה ודרס דהוי רוב נגד חזק' דפתח ביה:

בי מן הבאר ק"ל למ"ש התו' ביבמות ד"ל בד"ה אשה זו דספק שקול כטריפה דליכא למתלי טפי להתר מאיסור

ד יש להתיר מטעם נשחטה בחזקת היתר עומדת וכ"כ התו' דחולין דמ"ג בד"ה קסבר עולא ע"ש וכן דעת הרא"ש כלל ך' שכתב בספק טריפה תלינן להקל גם ראיתי להש"ך בי"ד סי' ן' סק"ג שלמד מדברי התרומה והסמ"ג דקיימי בשיטת התו' דכל ספק טריפה שקול תלינן להקל ע"ש והדבר קשה שהרי התו' בפ"ק דחולין הצלו בדין הנבינות שנעשו ואח"כ נמצאת טריפה שהדבר ספק אי עכשיו נטרפה או קודם שנעשו הגבינות דאסורות מספק שאין כאן חזקה כל שלא נתבררה ע"ש והרי הכא בספק שקול אי עכשיו נטרפה או קודם עשיית הגבינות ואפ"ה קיל לאסור הספק מ"ש ביבמות וברמ"ג דחולין וכן קשה לבעל התרומה שכתב הש"ך כשנוו דקאי בשיטת התו' להתיר בספק שקול וכאן בגבינות כתבו הרשב"א והר"ן בשמו לאסור הגבינות אע"ג דספק שקול וכן קשה להרא"ש והסמ"ג דנקטו להתיר ספק שקול בפשוט וכאן בגבינות הכיאו שתי הסברות ולא הכריעו אע"ג דספק שקול הוי ונראה ליישב דע"כ לשיטת האוסרים בגבינות כיון שהחזקה לא נתבררה אע"ג דאיכא רוב דרוב בהמות כשרות ורובא עדיף מחזקה היינו מהטעם שביארתי דכל דאיתרע הרוב שעכשיו טריפה בודאי אינו מועיל להתיר על ידי רוב וזה ואע"ג שרבינו יונה הביא ראיה לזה ממ"ש בפ"ק דחולין נשחטה בחזקת היתר עומדת ואע"ג דאית ליה בה ריעותא וע"כ חזקה זו היינו מטעם רוב וש"מ דרוב נמי באיתרע אזלינן בתריה בכל ספק הא כמי למ' לדעת התו' דהם ס"ל דכי מהני הרוב באיתרע היינו דאיתרע מגד ספק כי האי דבא זאב והוציא נקובין דלגד דניקבו עכשיו בשיני זאב אין כאן טרפות וריעות' כלל ובכה"ג אזלינן בתריה אבל באיתרע ודאי כגון בגבינות דעכ"פ מוכרר דהבהמה טריפה בודאי וע"כ בכה"ג אין הרוב מועיל להתיר ספק זה וכבר רמז דחיה זו הרב רבינו יונה בעצמו כמ"ש הרשב"א בשמו אלא שרבינו יונה לא משמע ליה לחלק בכך בין איתרע הרוב מגד הספק לאיתרע מגד הודאי והאוסרים מחלקים בכך וכיון שכן תו ל"ק מזה שאסרו הגבינות בספק שקול והתירו בל ספק שקול בטריפה דספק הגבינות שאני דאיתרע בודאי הרוב כיון שהבהמה יצאת טריפה בודאי וכאן דליתיה כלל הרוב דהי וספק תורה אינו ניתר כי אם מטעם חזקה או מטעם רוב משא"כ בכל ספק טרי' שאין שם איתרע הרוב כי אם מגד הספק דטריפה היא ובכי האי מהני שפיר הרוב לכ"ע:

אך את זה ק"ל שהרי כתבו הרשב"א והר"ן בפ"ק דחולין בשם רבינו יונה דכל ספק שקול בטריפה אסור וכ"כ דעת הרשב"א בחידושיו ובספר תורת הבית הביא דבריו הפר"ח בי"ד סי' ל"ט ס"ק א' גם הש"ך בי"ד סי' ן' הביא בשם הסמ"ק ואיסור והתר הארוך דספק שקול בט' אסור וקשה שהרשב"א והר"ן בחידושם בפ"ק דחולין סמוך ונראה הביאו בשם רבינו יונה להתיר גבינות שנעשו ואח"כ נמצאת טריפה מטעם רוב והרי גבינות אלו ספק שקול הוי אי נטרפה סמוך לשחיטה ממש או קודם זמן הרבה ואיך העלה להתיר וכן קשה להרשב"א והר"ן שנראה דס"ל כרבינו יונה בהתר גבינות אלו ואילו הם לעיל מזה הביאו דברי רבינו יונה דיש לאסור בספק שקול והם כתרי דסתרי וכ"ש למ"ש לעיל דטפי יש לאסור בגבינות מספק שקול כיון דאיתרע הרוב בודאי ומה"ט אסרו התו' אע"ג שהם מתירים בספק שקול:

והנה אמת שהרשב"א במשמר' הבית פירש דברי רבינו יונה שלא התיר כי אם כשאפשר לתלות דאחר שחיטה נטרפה כגון מחט שנמצאת באחת מן המקומות שנקיבתן טורפת ולא נודע אם ננקבה הנקיבה מחיים או לאחר שחיטה אבל אם אין הספק כי אם קודם שחיטה ממש נטרפה או קודם שנעשו הגבינות נטרפה בכי האי גם רבינו יונה מודה דאסיר כ"ש בדפו' ולדבריו לא קשה בכל זה דלדבריו י"ל שאין בגבינות בספק שקול דטפי איכא למיתלי דנטרפה אחר שחיטה ואף את"ל קודם שחיטה נטרפה הכתי אפשר דנטרפה קודם שנעשו הגבינות מהנה וכל דאיכא למיתלי טפי להתר לכ"ע אזלינן בס' להקל כמבואר אך שציקר דברי הרשב"א הם תמוהים שכל דברי רבי' יונה מוכיח להדיא שמתיר בגבינו' אף בספק שא"א לתלות שנעשה אחר שחיטה וכן מורים כל דברי הרשב"א שם בתור' הבית וכבר ראיתי בס' טורי זהב בי"ד סי' פ"א ס"ק ג' שתמה על דבריו וגם שראיתי להפר"ח שם בס"ק ד' שנדחק ליישב דברי רבינו יונה והרשב"א בס' ת"ה לפי מ"ש בספר משמרת הבית החכם עיניו יחזו שהם דברי דוחק ונראין דברי הט"ז וא"כ לפי זה הדר כי קושיין שגם בגבינות אין בהם כי אם ספק שקול אם נטרפה קודם עשיית הגבינות או אח"כ ואיך התירו כיון דס"ל לאסור בספק שקול ויותר קשה להסמ"ק וא"ו"ה ומור"ם שהתירו בגבינות אף כהוגלד פי המכה שודאי שהיתה טריפה קודם שחיטת ג' ימים אעפ"כ כן גבינות שנעשו קודם ג' ימים התירו אע"ג שהם ס"ל לאסור ספק שקול בטריפה וזה תימא:

ואחר חישוב את זה מצאתי מקום ליישב דבריהם דספק הגבינות קיל טפי מספק שקול כל שאין שם ריעותא לפנינו דכי אסרו היינו בנשחטו אנפיה וכיוצא ולא נודע אם לאחר שחיטה או קודם דעכ"פ הטרפות ניכר בבהמה והספק אם נעשה אחר שחיטה וע"כ כל שהטרפות עומד לפנינו יש לאסור בספק שקול משא"כ בגבינות ואח"כ נמצאת טריפה שאין הטרפות הזה מורה איסור ודאי בגבינות שהרי נעשו מקודם והרי אפשר שאז בשירה היתה וכיון דס"ל דאזלינן בתר רובא גם ברוב דאיתרע בודאי א"כ מכח הרוב הדין נותן שעכשיו סמוך לשחיטה נטרפה וקודם זה היתה כשירה מכלל הרוב וא"כ אין טרפות הבהמה מוליד ריעותא לפנינו בגבינות ואין בהם כי אם ספק איסו' שקול בלי ריעותא ויש ראיה לזה ממ"ש בנדה דט"ו אמר אין שור שחוט לפניך ע"ש הרי דאע"ג דעכשיו נדה ודאית ואל הספק למפרע לא חשיב להו ריעותא לומן הספק דלמפרע ובכי האי גם הם מודו דאזלינן להקל שהרי זה כשאכרה הריאם דאע"ג שהצריכו בדיקה דשכיחי טרפות בהו ואפ"ה התירו רוב הפוסקים כיון שאין ריעותא לפנינו וגם הרי"ף והרא"ש כתבו הכאתי דבריהם לעיל דספק שחיטה דקיל לאיסור היינו באיתיליד ריעותא ע"ש והכי י"ל בדעת המתירים דס"ל דכל ספק שקול בלי ריעותא לפנינו שיש להתיר מטעם רוב וזה כ"ל ליישב לקיים דבריהם ויש ראיה לזה ממ"ש התו' בסוטה דכ"ח ובריש נדה דספק דלמפרע קיל טפי שאין ריעותא לפנינו ע"ש ומ"מ לאחי דאתאן עלה למרנו דרוב באיתרע אי איתרע וספק אזלינן לכ"ע בתריה אך באיתרע בודאי והספק קודם דאיתרע אי בה"ג אזלינן בתריה פליגי בה גדולי הראשונים דלהתו' ודעימיה שאוסרים בגבינות ס"ל דלא חשיב בה"ג רוב כלל ולדעת המתירים חשיב רוב גמור ואזלינן בתריה כי ע"כ חם שרצה ליישב הש"ך דברי מור"ם לקושיית הט"ז דהו"ל לאסור למפרע בשוחט שסכה הלכות שחיטה גם בבטל קבלה כיון דהוי תרי לריעותא ואינו מספק לה דהכא יש להתיר כיון דאיכא נמי רובא דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם בבר ביארנו שרוב בגדולי הראשונים האוסרי' גבינות שנעשו ואח"כ נמצאת טריפה אף שמור"ם והש"ך בי"ד סי' פ"א בכלל המתירי' ע"ש אין זה רוב כלל כיון דאיתרע בודאי דעכשיו כבר שכח עכ"פ הלכות שחיטה ודוחק לומר שדעת הש"ך דאעפ"פ דרוב דאיתרע בודאי אינו רוב הכא שאני דאיכא רוב וחזקה שבבר בטל קבלה נגד חזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דאע"ג דהרוב דהיינו רוב מצויים א"ש מומחים הם

והחוקה

דאיתרע וא"כ מכ"ש היכא דהחזקה דהתר איתרע כשוחט וחזקה דאיסור לא איתרע דעכ"פ יש לאסור וזה כ"ל דעת הריף והרא"ש שכתבתי לעיל שנראה דס"ל בכמגלת סכינו פגום דקי"ל לאסור כלא סבר בה עגס אע"ג דאיכא להתר

ויחזקה שנטל קבלה איתרעו בודאי דעכשיו שכח בודאי ה' שחיטה מ"מ דעתו דטפי עדיף רוב וחזקה דאיתרעו נגד חזקה לבד דלא איתרע ויג"כ יש להתיר למפרע מסא"כ בגבינות לדעת האוסרים שאין שם כי אם רוב דאיתרע לבד ואימו מספיק ספרי אי החזקה שנטל קבלה לא איתרע הו"ל לאסור דהוי חזקה זו להתיר נגד חזקה בהמה בחיים לאיסור וכל כה"ג כמאן דליתנהו דמי ושרי. קי"ל בכל ספק איסור ולא איתחזק דאזלינן להחמיר לשיטת התו' מר"ת ולשיטת הרמב"ם מדבריהם ועיין בתו' עירובין דל"ה כר"ה אמר ושם בסוגייא כפירש"י מאי איכא לך למימר הכתי איכא רוב הרי כיון דאיתרע בודאי הרי אסרו בגבינות בלא איתחזק אע"ג דאיכא רוב דאיתרע וא"כ מכ"ש היכא דהחזקה דהתר איתרע כשוחט וחזקה דאיסור לא איתרע דעכ"פ יש לאסור וזה כ"ל דעת הריף והרא"ש שכתבתי לעיל שנראה דס"ל בכמגלת סכינו פגום דקי"ל לאסור כלא סבר בה עגס אע"ג דאיכא להתר חזקת הסכין בדוק ורוב דרוב מומחים אינן פוגמים הסכין בשחיטת העור או עגס המפרקת נגד חזקת איסור דבהמה בחיים והיינו דחזקה דלא איתרע עדיף טפי מחזקה ורוב דאיתרעו וא"כ ה"כ יש לאיסור דהוי חזקה ורוב דאיתרעו נגד חזקת איסור דלא איתרע וכד הוינן בה נראה שגם גדולי הראשונים המתירים בגבינות יודו הכא לאיסו' דאילו בגבינו' שאין שם חזקה כי אם רוב דאיתרע ע"כ ס"ל דאזלינן בתריה כי היכי דאזלינן בתר חזקה דאיתרע אבל כשיש שם חזקה נגד חזקה והחזקה דהתר איתרע דקי"ל דאזלינן בתריה דלא איתרע כדקי"ל במקוה וחבית ברים נדה א"כ ה"כ אע"ג דאיכא רוב בהדי חזקה דאיתרע כיון דהרוב נמי איתרע כמאן דליתנהו דמו ואזלינן בתר חזקה דלא איתרע כלל:

אמת שי"ל דהכא כי הוי חזקה שנטל קבלה עם חזקת איסור כי אהדדי יש להתיר כיון דהתיר הכתוב בשחיטה אע"ג דהוי חזקה נגד חזקה אלא שעם כל זה נראה דחזקה דלא איתרע עדיף טפי מחזקה ורוב דאיתרעו א"ש בזה דלא פליגי המתירים עם הריף וכ"ש דלמאי דפסיק ליה דאיכא רוב בכמגלת סכינו פגום וכמ"ש לעיל א"כ כיון דקי"ל כר"ס כלא סבר בה עגס ש"מ מעיקר הסוגייא דאזלינן בתר חזקה דלא איתרע נגד חזקה ורוב דאיתרעו ומעתה אין מקום לדברי הש"ך אלו וכר מן דין אנכי הרואה שרוב זה דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים אינו מעלה ומוריד בענין זה כלל שהרי חזקה זו שנטל קבלה היינו שידענו בודאי שיודע כל ה' שחיטה וכיון שכן מה יתן ומה יוסיף כח הרוב דרוב מצויים אצל שחיטה דשרבא בטיהרא למאי מהמיא הרי החזקה ידועה במורה כאדם זה שסבר ידע וכיון דקי"ל דחזקה זו כיון דאיתרעה לא מהני נגד חזקת איסור דבהמה בחיים כחזקת כדקי"ל בספק וה וחבית א"כ לא תוסף תת כחה רוב זה דרוב מצויים דרוב זה במקום חזקה אינו כלום דרוב זה חלק אחד מחלקי החזקה הוי ואי החזקה כולה לא מהני הרי ככלל כח הרוב שאינו אלא חלק אחד מחלקי החזקה כאופן שישוב הש"ך בזה אינו נראה גם מ"ש שיש לחלק בגוונא אחרינא ולא ביאר איני יכול להשיב כיון שלא פירש באופן שראיית הש"ך לאסור סכלים למפרע יתד כל תימוט כעת:

והנה ראיתי כת' להרב עזריה יהושע ז"ל שהביאם במוהרא"ש ח"ב סי' י"א שנשאל בשוחט שנמצא סכינו פגום ב' וג' פעמים אם יש לאסור למפרע כל מה ששחט והשיב שהיה מקום להתיר מטעם ס"ס ספק אם היה הסכין פגום כששחט או לא ואת"ל שהיה פגום שמא לא היה הפגימה כנגד הסימנים והביא ראיה מהתו' בסוגיין שכתבו בתירוץ ג' דהוי ס"ס מה"ט ושוב דחה דלאו ס"ס חשיב כיון שאינו מתהפך ע"ש וקשה דא"כ תקשי להתו' שכתבו דתם

שהתירו בכמגלת סכינו פגום דהוי ס"ס ולדבריו אינו ס"ס דלא אמרת ספק שחט כנגד הפגימה תו ליכא לספוקי ספק לא היה פגום עוד כתב דגם התו' לא כתבו דהוי ס"ס גמור אלא דהוי כס"ס דאי חשיב ס"ס למ"ל לש"ס לומר עגס ודאי פוגם עור ספק פוגם הרי אף אם היה עגס ספק פוגם שרי מטעם ס"ס אלא ודאי דלא חשיבי ס"ס אלא כיון דהוי כמי עגס ודאי פוגם ואיכא כמי הכי תרי ספקי יש להתיר משא"כ בכ"ר דליכא ספק נגד ודאי כי אם תרי ספיקי שאינן גמורים ע"ש ואחרי המחילה אין דבריו נכוחים דכי הוצרכו לשנויי דהוי ס"ס אינו אלא לר"ח ושם במסקנא אמרו דר"ח מכשיר גם בלא סבר בה עגס דכה"ג אין כאן ספק נגד ודאי ומכשיר גם בספק שקול מטעם דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי ולמסקנא זו נשמע שאין טעם ר"ח מפני דהוי ספק נגד ודאי כדקס"ד מעיקרא אלא כמו שהצלו לבסוף דסכין איתרעי בהמה לא איתרעי ולטעם זה יש להתיר גם בספק שקול כמו שהתיר אף בלא סבר בה עגס וכ"כ מת"ש שם לאי בעית אימא דאי כר"ח מכרי' מתלא תלינן ממאי דבעגס המפרקת קמייתא איפגים וכו' הרי נראה דר"ח מכשיר גם בספק שקול ואע"ג דבתירוץ ב' דלעיל מזה כדתקו התו' ליישב דגם ר"ח לא הכשיר כי אם בספק שקול התם ראו מהדוחק שיש בו ותירצו אף לפשט הסוגייא דגם בספק שאינו שקול הכשיר ר"ח והיינו שיש כאן ס"ס וכיון שכן לא סברע' מידי מה שהכריח מדבריהם דלאו ס"ס גמור חשיבי וזעש להרב אי' הלכות שם שכת' בכוונת התו' כמ"ש ועיין בחי' הרשב"א שם כר"ה הלכתא כוותיה דרב חסדא ועל הכל תמיה אני עליו דראיה זו מהתו' להתיר בס"ס אין צורך להשיב מכל מ"ש כדי לחלק ביניהם דראיה לסתור היא שהרי התו' כ"כ כדי ליישב לר"ח שהתיר גם בלא סבר בה עגס אע"ג דהוי תרי לריעותא וע"כ כתבו דטעם ר"ח דהוי ס"ס ומינה נשמע דלדידן דקי"ל כר"ח לאסור בלא סבר בה עגס ש"מ דגם בס"ס יש לאסור ומינה. לנ"ד ולא היה צריך לכל מה שהאריך לחלק ביניהם ואין להקשות לר"ח איך מכשיר בס"ס כל שאין ס"ס המתהפך והרי הרז"ה והאגור כתבו כלל זה בשם התו' ודוחק לומר דבהא פליגי ר"ח עם סתמיה דש"ס דר"ח ס"ל שגם ס"ס שאינו מתהפך הוי ס"ס וע"כ הכשיר גם בלא סבר בה עגס וסתמיה דש"ס ס"ל דכל כי האי לאו ס"ס חשיב וע"כ אסור בלא סבר בה עגס ואנן דקי"ל לאסור בלא סבר בה עגס מינה דס"ס שאינו מתהפך לאו ס"ס חשיב דוחק הוא בעיני דפליגי בדבר זה והנ"ל. נכון ליישב לזה דגם ר"ח אע"ג דס"ל דס"ס זה כיון שאינו מתהפך אינו כלום הכא מהני שהרי איתחזק התר שנבדק הסכין ואוקי הסכין אחזקתיה מדינא ואע"ג דהוי חזקה דהתר דסכין נגד חזקה דאיסור דבהמה בחיים בחזקת איסור וכיון דהוי חזקה נגד חזקה כמאן דלתנהו ונשאר הספק בלי שום חזקה דקי"ל לאסור מד"ת או מדבריהם למר כדאית ליה וכיון דלגבי חזקה דהתר ס"ס דהוי כעין רוב אע"ג שאינו ס"ס גמור להתיר במקום דלא איתחזק כלל מ"מ אהני שפיר במקום דאיכ' תרי חזקים להקל ולהחמיר וראיה שהרי קי"ל דאזלינן בתר חזקה אף דאיתרע כמו שביארתי לעיל ואע"פ כן במקום דאיכא תרי חזקות דסיתרא אזלינן בתר חזקה דלא איתרע ואידך חזקה דאיתרע כמאן דליתיה דמי כדקי"ל במקוה וחבית שוהו ענין תרי לריעותא ה"כ בס"ס שאינו מתהפך בגוה דלא איתחזק אינו כלום במקו' דאיכא תרי חזקי דסתרי מהכי שפיר כיון שמסייע ליה חזקת התר דבדיקת הסכין ור"ח וסתמי דש"ס בהא פליגי דלר"ח החזקה דאיתרע דמסייע ליה ס"ס אע"ג שאינו מתהפך עדיף מחזקה דלא איתרעה וסתמיה דש"ס ס"ל דבחזקה דלא איתרע עדיף טפי מחזקה דאיתרעה אע"ג דמסייע לה כמי ס"ס שאינו מתהפך וקי"ל כסתמיה דש"ס:

אך את זה ק"ל להאי דקול לאביר כלא סבר כה"ע אע"ג דאיכא ס"ס כיון שאינו מתהפך הרי התוספו' בריש נדה ד"ב ר"ח התם כתבו שיש בזה תלת ספיקי ספק בפנים ספק בחוץ ואת"ל בחוץ שמא נפגם במיעוט בתרא את"ל נפגם במיעוט קמא שמא לא שחט כנגד הפגימה ע"ש ובתלת ספיקי לא שמיענו מאן דאסר אע"ג שאינן מתהפכין וכמו כן קשה במה שראיתי להרשב"א בספר תורת הבית דין שהביא תירוץ ב' של התו' דחולין דטעם ר"ח שמתיר כאן דאיכא ס"ס ודחאו דא"כ צ"ל דר"ח איירי בשוחט בסכין ארוכה שיש בסכין מלא שני צוארין וזה דוחק ע"ש והרב"ל קשה דאף בסכין מלא צואר בהמה איכא ס"ס ס' בחוץ ס' בפנים ואת"ל בחוץ ספק במיעוט בתרא איפגים ואיך לא ראה הרב ספק זה שיש בענין והו"ל ליישב במה שק"ש עכ"פ ג"כ להתו' דחולין שלא הזכירו ספק זה דבמיעוט בתרא נפגם כי ע"כ צ"ל דספק זה לא חשיב ספק שהרי מר"ת אזלינן בתר הרוב אף להקל וא"כ ספק זה רובו לאיסור דכל שוחט בפיסול יותר משליש בתרא אפילו כ"ש טריפה וכיון דהר"ת נליף אחר הרוב א"כ אין כאן ספק ומה"ט לא הזכירוהו התו' בחולין וגם הרשב"א לא חש לו ומה שהזכירו בריש נדה התו' ספק זה היינו דעכ"פ נד מיעוט להתר איכא בספק זה ומהכי שפיר איכא דאיכא ס"ס בלא"ה בעין מ"ש בכל דוכתי סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא וה"כ דכוותא ושוב ראיתי שיש לדקדק כן מדברי הרשב"א שהזכירה לאוקמי תירוץ התוס' זה דאיירי ר"ח בסכין ארוך שיש מלא שני צוארין דבלא"ה אין כאן ספק נראה דאי הסכין ארוך מלא צואר והכי נמי ר"ח אוסר וע"כ ה"ט דבתר רובא אזלינן וזה איכא רוב בפיסול א"כ צ"ל שגם ספק זה דשמא לא שחט כנגד הפגימה אינו ספק דכיון דבצד א' דבצור נפגם קיימינן הרי אי נפגם בתחיל' שחיטה בצור הנה קרוב לודאי שנכנס אח"כ הפגימה בסמנים ואם באנו לתלות שנפגם בעו' הגרדין הרי עור הגרדין הוי נד מיעוט לגבי שיעור הסימנין והרי כיארנו דאין בכרא לתלו' להתר בצד מיעוט נגד צד הרוב וכי קחשבי התו' ספק זה היינו בצירוף דאי שחט מיעוט בתרא בפגימה אינו אוסר א"כ סמוך מעו' זה לשיעור שחיטת הצור לצד בגרדים הוי פלגא ופלגא והוי ספק שקול ושני צדדי ספק אלו כחד חשיבי אלא שהתו' בחולין קצרו במוכן ושחט שלא במקום הפגימה שבשו אותו לספק הייכו בצירוף מיעוט בתרא והיו כל דברי התו' בחולין ובנדה שפה אחת ומ"ת נראה עיקר כתירו' ראשון שכתבתי דלתירוץ אחרון יש להשיב שהרי מת"ש בכולי סוגיין שמא בצור נפגם ולא אמרו שמא בשחיטה סימנין נפגם נראה דאין דרך לסכין שיפגום בשחיטת סימנים כי אם בצור דבשר אינו פוגם כלל וא"כ לפו' הרי הוי ספק שקול בשחיטת צדדי הסימנין בצור והספק דעל ידי הולכת והובאה לא נכנס הפגימה בפנים בתוך הסימנין כי ע"כ מחוורתא כדשנינן מעיקרא ומזה שנתבאר ק"ל במ"ש האגור הביאו הש"ך בו"ר סי' קו בכללי ספק ספיקא סוג דס"ס שאינו מתהפך אינו ס"ס והביא לדמיון שחט בסכין ונמצא פגום דאיכא ס"ס ספק בעצם ספק בצור ואת"ל בצור ספק במיעוט בתרא דאינו ס"ס לפי שאינו מתהפך ע"ש ולמ"ש קשה דספק זה שמא במיעוט בתרא אינו ספק כלל דברובא תלינן והרוב בפיסול ולא הו"ל למנקט כי אם הספק אחר שמא שחט שלא כנגד הפגימה וצ"ע:

והנה ראיתי להרב מנחת יעקב בקונטריס הספקות ס"ק כ"ג שכ' על דברי האגור אלו דלא נקט האגור כי אם לדמיון דעכ"פ גם אם היה מתהפך ס"ס וה הוה אמיר דס"ס במקום דאיתחזק איסור אינו כלום והכא איתחזק דבהמה בחייה בחזקת איסור ע"ש ולדידי אי בהא נ"ק של

שכיון שאיירי שנבדק הסכין תחילה א"כ הוה ליה תרי חזקות דסתרי חזקת סכין נגד חזקת בהמה במאן דליתנהו חשיבי דאע"ג דקול לאסור כיון דאיתרע חזקת הסכין מ"ה לא חשיב איתחזק איסור לבד:

הן אמת שאחר הישוב זה אינו במ"ש במקום אחר מ"מ זל שדעת אגור כן או דס"ל דס"ס באיתחזק נמי שרי כדעת קצת פוסקים עוד הקשה דבלא"ה אין זה ס"ס כיון דאיכא במ"ס להחמיר ספק בעור ספק לא נפגם בעור ואת"ל לא נפגם בעור ספק במיעוט סימנין נפגם ע"ש ולמ"ש לעיל הא נמי לא ק' שאין דרך שיפגום בשחט בשר כי אם בעור דקשה ומסוכל בבשר או שער וכיונא דמה"ט לא נקטו בסוגיין כי אם שמא בעור נפגם וכ"נ ממ"ש התו' בסוגיין דטעם ר"ח הוי דאיכא ס"ס ולדבריו אינו כלום כיון דאיכא ס"ס נמי להחמיר ואי קשה בדברי האגור אינו אלא מת"ש ועיקר ישובו דלדמיון לבד נקיט ליה אינו נח לי וכי ספיקי בניר ליה דנקיט ס"ס מה שאינו ס"ס בלא"ה:

גם ראיתי בת' בית יעקב סי' ד' שהקשה בדברי האגור שיש בענין זה ס"ס המת' על דרך זה ספק נפגם במיעוט קמא או במיעוט בתרא ואת"ל בתי' קמא שמא לא שחט כנגד הפגימה ע"ש ולדידי הא נמי ל"ק שהרי לצד שני דבמיעוט קמא איננו אלא במיעוט קמא של סימנים דאילו בעור אינו אוסר וא"כ איך שייך לומר שמא לא שחט כנגד הפגימה שוה סותר מה שאמרו ע"ש את"ל נפגם במיעוט קמא שאין ספק ראשון כי אם בסימנין ובמונח דשחט במקום הפגימה ועל דרך זה הם דברי האגור:

שוב ראיתי למוהר"ז מרדכי סי' ט' ולהר"ם די בוטון סי' כ"ג שהקשו למ"ש הרב"ש והליכות עולם בשם בעלי התו' דס"ס שאינו מתהפך לא חשיב ס"ס מדברי התו' אלו דחולין דשוחט ונמצא סכינו פגום הוי ס"ס ספק בעור ספק בעצם ואת"ל בעור שמא לא שחט כנגד הפגימה אע"ג דהוי ס"ס שאינו מתהפך דאי אמרת ספק שחט כנגד הפגימה או לא ואת"ל דשחט כנגד הפגימה תו ליכא לספוקי שמא בעור ספק בעצם ואע"פ כן כתבו דהוי ס"ס וליישב זה כתבו דהוי ס"ס המתהפך בדרך זה שמא שחט במקום שנמצאת הפגימה או לא ואת"ל שחט במקום שנמצאת הפגימה ספק נפגמה בעצם המפרקת ע"ש ונמשך אחר דברי הכנה"ג בי"ד סי' א' ע"ש הפך מזה שהבין בפשוט בת' הרב עזריה יהושע ז"ל שאין זה ס"ס המתהפך וכ"כ דעת מוהרח"ש בח"ג שם ואסר אני אחוה עם שאין ידיעתי מכרעת במקום גדולים כ"ל שאין זה ס"ס המת' שהדי דבר פשוט שבל ס"ס המתהפך ספק ראשון הוא במונח נד האיסור של ספק שני דרך משל הסוגין פתח פתוח דאמרינן בכתובות ד"ט דאיכא ס"ס ספק תחתיו ספק אין תחתיו את"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון דכי אמרינן ספק תחתיו או לא היינו בודאי במונח בצד איסור של ספק שני דהיינו ברצון נבעלה דאילו לצד דבאונס נבעלה אין כאן איסור אף אי תחתיו נבעלה וכן לצד ההיפוך דהספק ראשון אי באונס או ברצון ע"כ דעיקר הספק במונח דתחתיו נבעלה דאילו לצד דאין תחתיו נבעלה אין כאן צד איסור אף אי ברצון נבעלה וכן על דרך זה הם כל ס"ס המתהפך וא"כ בס"ס של התו' דהיינו ס' בעור ס' בעצם וס' שחט במקום הפגימה או לא שחט הוא נ"כ כדרך זה דבספק ראשון ס' בעור ס' בעצם היינו במונח דשחט במקום הפגימה דבלא"ה אין כאן צד איסור אף אי נפגם בעור וכן לצד ההיפוך ס' שחט במקום הפגימה היינו במונח דבעור נפגם דבלא"ה אין כאן צד איסור כלל וכיון דע"כ במונח דבעור נפגם הוא עיקר הספק אם כן אין צדדי הס' כי אם אי נכנס הפגימה בסימנין או לא וא"כ אין מקום לספק שני את"ל נכנס הפגימה

בסימנין

בסימנין ספק בעגס נפגס דהא לא אפשר דאחר שאנו תופסין דנכנס הפנימה בסימנין על כרחנו דבעור נפגס דאילו בעגס הרי נגמר שחיטת הסימנין והוא כס' נכנס וספק נגע שכתבו האגור והרוקח והליכות עולם בשם התו' שאין זה ס"ס המתהפך ומ"ש הם דיש גד שיהיה ס"ס המתהפך והיינו להתחיל לגד ההיפוך ספק אי נכנס מקום שנפגס הסכין בסימנין או לא דעל דרך זה גם לאתמ"ל יצוייר ספק שני דהיינו ספק בעור ספק בעגס לא נכון לעשות כן דכיון דבמונח דבעור נפגס הוא הספק ראשון לא תוכל להתעלם גד האיסור שיש בספק זה ולבדות מלבנו ספק אחר כדי להתיר את האיסו' כי לא מן השם הוא זה לבטל האיסור בידים והראיה שהביא הר"ס די בוטון דחשיב ס"ס המתהפך ס' באונס ספק ברצון ואתמ"ל ברצון ס' תחתיו ס' אין תחתיו לא' לת"ש דהתם אע"ג דספק ראשון דהיינו ספק באונס או ברצון שיינו במונח גד האיסור של ס' שני דהיינו תחתיו נבעלה מ"מ כשאנו אומרים אתמ"ל ברצון אין מזה הכרח שיהיה תחתיו שהרי אפשר שנבעלה ברצון קודם שנתקדשה משא"כ הכא כשאתה אומר אתמ"ל נכנס הפנימה בסימנין לא יצוייר בעולם דבעגס נפגס דהן נסתר מה שהניח במונח קיים דנכנס הפנימה בסימנין דמשמע מזה שנפגס קודם הגיעת העגס :

כי ע"כ נראין דברי הרב עזריה יהושע ומוהרח"ש דנקטו כפשוט שאין זה ס"ס המתהפך ומה גם שגם הר' אדרבי והר"ס די בוטון לא כתבו כן כי אם ליישב דברי התו' שכתבו דהוי ס"ס ואילו הם דעתם דס"ס שאינו מתהפך אינו ס"ס וכשאני לעצמי עיקר קושייתם הויא תימא ואדרבא דברי התו' אלו הם ראיה . לכלל זה דס"ס שאינו מתהפך לאו ס"ס חשיב שהרי פשוט הוא מדברי התו' דמ"ש דכי מכשירנן בנמלאת סכינו פגו' ולא שבר בה עגם אינו אלא לר"ח דסבירא ליה הכי אבל אנן קי"ל לאיסור כמ"ש שם הלכתא כוותיה דרב הונא שלא שבר בה עגם אע"ג דאיכא ס"ס ושיא גופא קשה מה טעם לאסור והרי קי"ל להתיר בכל ס"ס כי ע"כ נע"כ דרבהא פליגי דלר"ח מכשיר בס"ס אף כשאינו מתהפך ואנן קי"ל לאסו' דבעינן ס"ס המתהפך ותו ל"ק על התו' מידי ואדרבא כר בעינן מימר דס"ס וס ס"ס המתהפך הרי הדר בי קושיין מה טעם קי"ל לאסור מאחר שיש כאן ס"ס המתהפך וגם מטעם אחר ל"ק מדבריהם וכמ"ש לעיל דאע"ג דס"ס שאינו מתהפך אין בו כדאי להתיר היינו במקום דלא איתחזק כלל אבל כאן שיש תרי חזקי דסתרי חזקת בדיקת הסכין להתיר וחזקת בהמה בחייה לאיסור כל שיש ס"ס אע"ג שאינו מתהפך דמסייע לחזקת התר בתר חזקת התר אזלינן דעכ"פ אלים מפי חזקת התר משל איסור והבאתי ראיה על זה דקי"ל דאזלינן בתר חזקה אע"ג דאיתרע ואעפ"כ דאיכא תרי חזקי דסתרי אזלינן בתר חזקה דלא איתרעה ווהו דעת ר"ת שהתיר ואכן קי"ל לאסור דאף על פי כן כל שאינו ס"ס המתהפך אין להתיר אע"ג דמסייע ליה חזקת התר דבדיקת הסכין כיון דאיתרע גרע טפי וכמו שנתבאר לעיל :

איך שיהיה מכל מה שנתבאר נראין עיקר דברי הט"ז והפר"ח שהכריחו מדברי התו' דחולין ושאר המפרשים לכל תלת שנויי דשוחט שכח דיני שחיטה אף שנטל קבלה אסור שחיטתו למפרע הפך דברי האגורס ומור"ס :

וראיתי להפלתי בי"ד סי' א' שכתב לקיים דברי מור"ס לפי תירוץ ב' של התו' והוא שהקשה לר"ת דקי"ל כוותיה בלא שבר בה עגם והרי איכא ס"ס ובכל התורה קי"ל להקל ואיהו מפרק לה דהוי כעין מ"ש התו' בכתובות ד"ט דס"ס שהם משם אחד לא חשיב ס"ס דשם אונס חד הוא וה"כ ה"ס דבעגס נפגס וה"ס דלא שחט הסימ' כנגד שפגימה חד

חשיבי דשם הספקות אי שחט הסימנים בפנימה וע"כ לא חשיבי ס"ס משא"כ בשוחט שכח דהוי ס"ס גמור ע"ש ואין זה מספיק דלכי יהיבנא כל דיליה לא איפרק כי אם לתירוץ הב' של התו' לבד דלאידך שנויי אין גד להתיר ותו דלמ"ש התו' בריש נדה דיש כאן ספק ב' ספק במיעוט בתרא איפגי' ובגירוף ס' זה אין טעם לאסור מטעם זה דשם אחד להם גם בעיקר טעמו שרימה זה לדברי התו' דכתובות יש להשיב ועל הכל יש להשיב מיניה וביה שהרי הרב בסי' ק"ו בקונטרים הספק הרבה להשיב על דברי התו' אלו דכמעט בכל ס"ס שבש"ס שייך לומר כן שם אונס חד הוא ומתוך זה העלה שדברי התו' הם מטעם דלא הוי ס"ס המתהפך ע"ש ואי אתאן עלה בכ"ד להתיר בשוחט שכח דהוי ס"ס המתהפך גם זה איננו שוה דתינח לדעת האגור והרוקח וה"ע והש"ך דנקטו כן לעיקר דס"ס דאינו מתהפך לאו ס"ס חשיב א"כ ז"ל כמ"ש זה של התו' בשוחט בסכין ונמצא פגום קי"ל לאיסור כיון דהוי ס"ס דאינו מתהפך משא"כ בשוחט שכח דהוי ס"ס המתהפך :

אך מה נדבר שהרי ראינו לרבני האחרונים שדחו כלל זה והרבו בראיות דגם ס"ס דאינו מתהפך דהוי ס"ס כמ"ש הרמ"ט בי"ד והפ"ח בי"ד סי' ק"י ושאר רבני האחרונים ולדברי' אין מקום לחלק בין ס"ס של התו' דקי"ל לאסור מטעם דהוי תרי לריעותא לס"ס זה בשוחט שכח דשוין הם בדין ואי ק"ל הוא גופא תיקשי כיון דקי"ל ס"ס להקל בכל התורה מה מקום לאסור בשוחט שכח דאיכא ס"ס גמור וגם לדעת הסוברין דס"ס שאינו מתהפך הוי ס"ס א"כ תיקשי איך קי"ל לאסור בשוחט ונמצא הסכין פגום מאחר שיש בו הס"ס המתיר אף בעז' החמורה הא נמי ל"ק שהרי הרשב"א בת' הביא ראיה מענין זה דס"ס באיתחזק איסור לא מהני וכ"כ באיסור והתר הארוך הביאו הכ"מ בי"ד סוף סי' כ"ו וכן הכריח בת' משאת בנימין סי' ל"ו מת' הרשב"א הלזו ונשאר דוכתי' ודחה דברי מור"ס החולק עז' גם הט"ז והש"ך בי"ד סי' ק"י עם שדחו ראיות המשאת בנימין העלו עיקר כן דס"ס במקום חזקה אינו כלום וא"כ הכא בענין שחיטה דאיכא חזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ע"כ קי"ל לאסור בשוחט בסכין ונמצא פגום אע"ג דאיכא ס"ס ומינה בשוחט שכח דיני שחיטה אע"ג דאיכא ס"ס אינו כלום :

והנה אמת שהרב פר"ח בי"ד סי' ק"י האריך להוכיח דס"ס גם באיתחזק שרי וכ"כ דעת רוב רבותינו הספרדים בת' שהעלו להתיר בס"ס אף במקום חזקה ולא נרגשו כלל מזה וגם הרב הפלתי בי"ד סי' ק"י העלה עיקר כן ע"ש מ"מ הכה ראיתי לגדול אחרוני זמנינו הרב פני יהושע בקונטרים אחרון לפ"ק דכתובות הראנו ידו הנפלאה שפתים ישק משיב דברים נכוחים והכריח בראיות דאין מקום להתיר בס"ס דאתחזק וגם אני בעניותי עמדתי על דבר זה באורך וסוף דעתי נוטה דאין להתיר ס"ס במקום חזקה ומינה למה שאנו דנים בשוחט שכח אף דהוי ס"ס אסור שחיטתו למפרע כיון דהוי במקום חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת ושוב ראיתי דיש לאסור בשוחט שכח בס"ס אף לדעת הסוברים דס"ס גם באיתחזק איסור שרי ואמינא לה שהרי בריש נדה מבואר בש"ס דכל דאיכא תרי לריעותא כגון במקוה וחבית דקי"ל לאיסור אינו איסור מספק אלא בודאי דמה"ט במקום קי"ל דשורפין גם ברשות הרבים אע"ג דכל ספק טומאה ברה"ר טהור ואמרו שם להלל קשה ודאי עוד אמרו ואילו הכא טומאה ודאי עוד אמרו מ"ש הכא ודאי התם ספק מכל זה נשמע דכל ספק ואיכא תרי לריעותא איסור ודאי חשיב ולא איסור ספק וא"כ בשוחט בסכין ונמצא פגום דאיכא תרי לריעותא

ריעותא דאיכא חזקת איסור בהמה בחיים בחזקת איסור וחזקת היתר דבדיקת הסכין איתרע שהרי פגום ועומד וע"כ גם בס"ס הדין נותן לאיסור שהרי הספק ראשון שורת הדין דהוי ודאי איסור כיון דהוי תרי לריעותא וא"כ ספק שני ה"ל ספק גריד ואין איסור תורה ניתר בספק אחד ומה"ט הוא דקיל לאיסור אף בס"ס ומינה נמי בשוחט ששכח דהוי תרי לריעותא דאיכא חזקת איסור דבהמה וחזקה דשוחט שנטל קבלה איתרע כיון דעכ"פ שכח ואילו היה ספק אחד נגד היה אסור בודאי ולא בספק דס' זה בודאי וא"כ בס"ס הוי ליה כספק יחידי דקיל לאסור לכ"ע בשל תורה כי ע"פ הבאר יש ליישב מה שהקשה בדברי התו' דחולין אלו כמה שתרצו בתירוץ ראשון דשאני הכא דמקוה וחבית דאיכא למימר חסר ואתאי ע"ש והדבר קשה דתיגח מה"ס לעשות בתרי לריעותא הספק בודאי אבל להתיר לגמרי גם מגד ספק כיון דלא שייך ביה חסר ואתאי אין סברא כלל ואבתי קשה דליתסר עכ"פ מספק לפחות וכן קשה בתירוץ ב' דשאני בסכין פגום דאיכא תרי ספיקי ע"ש דמה בכך הרי כיון דבס' אחד הוי בודאי כי הוי ס"ס הוי כס' יחידי דאסיר מספק לפחות אכן נראה דר"ח כשיטת ר"ש קאי דס"ל גם במקוה וחבית דגם בתרי לריעותא אינו אסור בודאי כי אם מספק כמ"ש שם בריש נדה אלא אנן דקיל כרבנן קיל לאסור גם היכא דלא שייך חסר ואתאי דעכ"פ אסור מספק וכן בס"ס כיון דספק ראשון דינו בודאי :

והנה אמת שסר"ס פסק במקוה דהוי ודאי ובחבית פסק דהוי ספק וראיתי להפלתי שם ביו"ד סימן א' דכתב דטעמו דק"ל כעיקר הך סוגיא דנדה דמאי ק"ל חבית המקוה דשאני מקוה דהוי טומאה ויליף ברכ"ח דסוטה דגמר מסוטה דעשה הכתוב ספק בודאי משא"כ חבית דמידי דאיסו' ולא אתי מסוטה אין איסורו כי אם מספק ע"ש שהאריך ולדידי עיקר קושייתו ל"ק דכיון דבמקוה מטמאינן בודאי גם ברה"ר אע"ג דקיל ספק טומאה ברה"ר טהור וא"כ ע"כ דאין כאן ספק דכל דהוי תרי לריעותא בכל התורה כמי ודאי איסור חשיב ושפיר פריך חבית המקוה וכן מבואר שם בהך סוגיא בר"ג דנדה וגם בדברי התו' בר"ה ושניהם ע"ש ומ"מ גם לסר"ס אע"ג שפסק בחבית דאסור מספק אע"ג דהוא תרי לריעותא וס"ל דתרי לריעותא לא משוי ליה ודאי איסור לעולם זה כבר פסק גבי מקוה דטמא בודאי והכי קיימינן דנגד זה מבואר להדיא בהך סוגיא וכ"ש שהרשב"א והריטב"א וכל גדולי האחרונים דחו דבריו דגם בחבית אסור בודאי כמבואר בהך סוגיא דודאי דהכי קיימינן ואף גם זאת ראיתי להרב פני יהושע בח"ר בחידושיו לחולין לר"א שהאריך לחלק בענין זה בין איסור לטומאה ואין דבריו מוכרחים ויש להשיב בכל דבריו ולאריכות לא כתבתי ודבר פשוט אין לנו לסמוך בשום הסוגיא ודברי הראשונים בדברים שאין להם הכרע אף גם הצריך להחמיר לכ"ש להקל כי ע"כ איני רואה בכל דבריהם דבר מה שראוי לסמוך עליו להקל בשוחט ששכח דיני שחיטה כיון דאיכא שתים דהוי תרי לריעותא דגם לדעת הסוברי' דס"ס דאיתחזק איסור שרי היכא דאיכא תרי לריעות' גם הם מודו כיון דהספק ראשון הוי בודאי וכמ"ש :

ואולם אחר העיון ראיתי דלדעת הסוברים בס"ס דאיתחזק דשרי ה"ה נמי דשרי בס"ס דאיכא תרי לריעותא שהרי ספק ספיקא באיתחזק עדיף טפי מס"ס דאיכא תרי לריעות' דבדאיכא תרי לריעות' עכ"פ איכא חזקת היתר אלא דאיתרע מכ"ש בס"ס באיתחזק איסור ואין שם חזקת היתר כלל ואי בספק אחד במקום דאיכא תרי לריעותא חשיב בודאי איסור מכ"ש בספק אחד באיתחזק ואעפ"כ כן גם הם מתירים בס"ס הדברי ק"ו לס"ס במקום תרי לריעות'

ומכאן יש ראיה גם כן דס"ס באיתחזק אסור כיון דספק ראשון כמאן דליתיה והוי בודאי איסור ואין נר להתיר בשל תורה בספק אחד ודעת המתירים צריך עיון בעיני ודוק :

אך למה שאמר בסמוך דכי קיל בתרי לריעותא דהוי ודאי איסור היינו דקיל בתר הסתא אזלינן וזה לא שייך בכל ספק איסור ואיתחזק איסור ותו ל"ק מהך סוגיא לדעת הסוברי' דס"ס באיתחזק נמי שרי ואף גם זאת ראתה עיני מ"ש בקונטרים חוק לישראל ביו"ד סי' א' לקיים דברי הור"ס והאגודה שהתירו בשוחט שנטל קבלה ושכח דיני שחיטה מה ששחט למפרע לכל ג' תרוצי התו' דמ"ש לתירוץ ראשון דיש לאסור למפרע היכא דשייך לומר חסר ואתאי היינו דוקא בספק גרידי אבל בס"ס גם הם יודו להתיר ובשוחט ששכח דאיכא ספק ס' מודו דשרי וכן לתירוץ שני שכתבו דיש לאסור בספק שקול היינו נמי בספק גריד משא"כ בס"ס כי הך דשוחט דכלל מוסכם הוא בכל ס"ס להקל וגם לתירוץ ג' שכתבו דטעם ר"ח שהכשי' היינו משום דאיכא ס"ס וכיון דאנן קיל לאסור ש"מ דגם דס"ס אסיר בתרי לריעותא הוא הפרק לה דכל מ"ש התו' דחשיב ס"ס היינו לר"ה שהכשי' אבל לר"ח לאו ס"ס מקרי כי אם לספק אחד נגד דלדידיה לא הוחזק הסכין מעולה אע"פ שנבדק קודם שחיט' דכל שיש לחוש שמא בעור נפגם בטלה לה חזקת בדיקת הסכין דמעיקרא והביא ראיה ממ"ש הרמב"ן והר"ן והרשב"א דלר"ח אפילו שבר בה עצמות אי נמי שנאבד הסכין שחיטתו פסולה ולא מחזיקנן לשחיטה כשירה כי אם בבדיקת סכין דלאחר שחיטה והביא ראיה מתו' הרשב"א סי' ת"א שכתב להדיא דלר"ה לא חשיב ליה ס"ס ע"ש והיינו מטעם זה והתימה מהרב ט"ז שהביא תו' הרשב"א הלזו לראיה ואינה אלא ראיה לסתור אלו הם תורף דבריו ובשאני לעצמי איני רואה בכל דבריו טעם קנה להתיר יש להשיב וכנגד איסור לכל דבריו שכתב דלר"ה לא חשיב ליה ס"ס בלדידיה לא הוחזק ליה הסכין במה שנבדק קודם שחיטה כיון שיש לחוש שמא בעור נפגם אזל ליה חזקה בדיקת הסכין הם דברי תימה דפשוט הוא בכל הס"ם דכל ס' אוקי אחזקתיה להקל ולהחמיר וככר ביארנו לעיל דאף דאיתרע החזקה אזלינן בתרה וא"כ כיון שנבדק הסכין קודם שחיטה כשנמצא פגו' אחר שחיטה דאל הספק אי בעור נפגם או בעצם נפגם דיותר קרוב דבעצם נפגם דמה"ט הכשיר ר"ח דהוי כספק נגד ודאי ואף לר"ה שקולים הם נגדי הספק כיון דקיל בכל ספק אוקי אחזקתיה אף באיתרע החזקה א"כ שורת הדין לומר דבעצם נפגם ונדולה הוו קיל כריש נדה דכל הנשים דיין שעתן אע"ג דאית לה ריעותא מגופא כמ"ש שם בס"ס ופרס' מוצדת ונלולה היא לכך הרי שגם בחזקה דגליא טובא ואיתרעה בודאי אעפ"כ כן אוקמינן אחזקתיה שגם הנ"ל דגמר מפקידה לפקידה איכו אלא לטהרות כמ"ש שם וכן כתב התו' בריש נדה ר"מ מעת לעת וא"כ ס"ס בספק זה אי בעור נפגם או בעצם דאוקמי' אחזקתי' כי ע"כ כי קיל לאסור אינו אלא מ"ש דהוי תרי לריעותא כמקוה וכמו שהעלו בריש נדה וכיון דקיל לאסור בס"ס מטעם זה מינה לשוחט אע"ג דאיכא ס"ס ודין נותן לאסור והראיה דהביא דלר"ח גם בשבר בה עצם או נאבד הסכין אסיר הם דברי תימא דמה בכך אלא אנן קיל בנאבד סכין או שבר בה עצם להתיר דלא כר"ח כמבואר בסוגיא ובטור סי' י"ח בכל דברי הפוסקים א"כ ס"ם חזקת בדיקת סכין דמעיקרא חזקה גמורה הוי ומה בכך להביא מדברי ר"ה שאינן כהלכה והרי זו ראיה לסתור גם לדבריו גם בשוחט שנטל קבלה הו"ל לומר דלא הוי חזקה כיון שיש לחוש ששכח מקודם כמ"ש בפנימית סכין ובמה נסתגו גם מ"ש דמה"ט כתב הרשב"א בסי' רנ"א דלא חשיב בה"ג ס"ס אינו נראה כלל שהרי הביא

הדקיל

מדקו"ל שחט כמה בהמות ונמצא פגום דא"ם אף בקמייתא אע"ג דאיכא ס"ס ועוד כתב דלא חשיב ליה ס"ס ואילו הטעם שכתב הוא דבסלה חוקת בדיקת סכין לר"ס כיון דס"ל דנאבד הסכין או שבר בה עצם דאסיר ובלא אבן דקו"ל להתיר בנאבד הסכין או שבר בה עצם א"כ הו"ל להתיר בקמייתא לפי דבריו ואבן קו"ל לאסור כמובאר בדברי הפוסקים כי ע"כ מה שתמה על הטו' הוא תימא על תמיהתו שהטו' הביא ראיה שפיר מת' הרשב"א שהרב כבר ביאר ביו"ד סי' ק"י טעם הרשב"א דס"ל דס"ם באיתחוק לאו ס"ם חשיב ע"ש באורך וא"כ שפיר הביא כאן ראיה לשוחט ששכח שגם בכאן ס"ס באיתחזק הוי ואינו כלום כי ע"כ חכם עיניו יחזו דאין בכל דבריו טעם להתיר ודיבא קושיתו הטו' והפ"ה על דברי מור"ם שמכל ג' תירוצי התו' אלו מתבאר דבשוחט שאטל קבלה ששכח דיני שחיטה דאוסר למפרע כל מה ששחט והנה על עיקר תירוץ ראשון של התו' יש להשיב דמנ"ל דבתרי לריעותא דקו"ל לאסור הר' אי שייך לומר חסר ואתאי דאע"ג דאמרינן הכי בריש נדה היינו לס"ר דסבר לשנוי כהכי מתני' דריש נדה עם מתני' דמקוה אך לבתר שהקשו עלה והעלו ישוב המשניות בין תרי לריעות לחד לריעותא תו לא מחליקנן בין חסר ואתאי דלא הוצרכנו לחלק בכך כי אם ליישב הנך תרי סתמי והרי נתיישבו מטעם אחר וכ"כ שהתו' בריש נדה השמיטו תירוץ זה וכן ראיתי להפ"ת ביו"ד בוא שהעלה שגם התו' דפיה בידם או חילוק זה קאי גם למסקנא או לא ע"ש גם ראיתי בחידושי הרשב"א והר"ן לחולין שהשמיטו תירוץ זה ואין זה אלא דס"ל דלמסקנא כל דאיכא תרי לריעות טמא בודאי אף אי לא שייך הטעם דחסר ואתאי דטעם זה נראה ונדחה ואחר החיפוש ראיתי שיש להכריח כן שהרי בר' ע"ט דקידוש' גבי קדשה אביה וקדשה עצמה דאמר שמואל חיישינן לקידושי שניהם הקשו עליו ממתני' דמקוה שאני התם דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו אדרבא העמד מקוה על חזקתו אימר חסר לפניך ה"נ הדי בוגרת לפניך וכו' התם תרי לריעותא הכא חדא לריעותא ואם איתא שיש לחלק בין חסר ואתאי הו"ל לשנויי בהכי הכא איכא למימר חסר ואתאי הכא מי איכא למימר בגר ואתאי ותו לא הוה קשה מידי ומדלא משני הכי ש"מ דקו"ל לש"ס דלמסקנא אין לחלק בכך וק"ט על התו' דחולין שהעלו דכי לא שייך הט' חסר ואתאי יש להתיר גם בתרי לריעות ומהך סוגיא מוכח דאפילו ספק איסור לא חשיב כי אם ודאי איסור שהרי כי אסר שמואל היינו מספק ושוב אחר זמן ראתה עיני שכבר קדמני בקושייא זאת הרא"מ בחידושין לקידושין לדס"ו שהוכיח גם שם מתני' דמקוה תמה עוד ולא ישב כלום והנה בעתה רואה אני דאי מהא ל"ק שהרי בנדה דס"ו נחלקו בסימני בגרות דמר אמר כשיתקמטו הדדין ואחר אמר משיכסיף ראש החוטם וכו' ובכל הסימנים הנזכרים שם האדם יראה לעינים דאין נעשים ברגע כי אם מעט לפחות ביום אחד וא"כ ז"ל דה"נ שייך לומר גם כן בגר ואתאי וכיון דשוין הם לא מני לשנויי מידי ואדרבא יש לתמוה להר"מ איך הבין בפשוט להפך עד שת' מזה להתו' ואין הדעת נוטה כן כלל וגם מנד אחר ל"ק מדברי הרא"מ דא"כ דיש לחלק בכך דכי אסיר בודאי בתרי לריעותא הר' היכא דשייך לומר חסר ואתאי אלא דהכא בקדושין לא מני לשנויי בהכי דאי הוה משני הכי היה יובא דכל דשייך חסר ואתאי במקוה גם בחד לריעותא טמא בודאי שהרי בקידושין חד לריעות הוי ואלולי דלא שייך ביה לומר בגר ואתאי היה מקודשת לבד בקדושי עצמה וזה אינו דא"כ תקשי מתני' דריש נדה דאע"ג דשייך חואי ואתאי אינה טמאה וכמו שהקשו בריש נדה וע"כ לחלק בין תרי לריעות' לחד וא"כ גם כאן משני האמת וכ"ת אע"פ כן הו"ל לשנויי בהכי מעיקרא

ולבתר למיהדר לאקשויי ממתני' דרי' נדה דהנס כשייך חסר ואתאי אינו טמא ולבתר הו"ל לשנויי בין תרי לחד כעין סוגיא דריש נדה הא כמי ל"ק שו"ל דכל כי האי לא חש להאריך בכאן אחר שכבר דבריהם עשירים במקום אחר בריש נדה וסוגיא ברוכתא עדיף ותו דהקשו בקידושין לשמואל הוא דהקשו ואי הוה משני בין חסר ואתאי תו לא הוה מקשי ממתני' דנדה שוה עכ"פ קשה מתני' דמקוה עם מתני' דנדה כמו שהקשו בריש נדה ומה מקום לאקשויי לשמ' וכת' הרי עכ"פ לדבריכן כי הוי טמא בודאי היינו משום דהוי חסר ואתאי והוי תרי לריעות' והא בלא הא לא סלקא ואעפ"כ דבהך סוגיא לא נזכר כי אם הטעם דהוו ת"ל ואידך הטעם לא נזכר א"כ היא גופא קשה דהו"ל להזכיר הטעם דחסר ואתאי ואידך הטעם דת"ל לישתוק מיניה אם איתא כמי דטעם חסר ואתאי שריר וקים למסקנא הא כמי ל"ק דחילוק זה בין ת"ל לחד מוכרח ממתני' דנדה דבלא"ה לית ליה פתרי עם מתני' דמקוה ואין דרך לשנויי נגד סתם מתני' ליישב דברי שמואל משא"כ החילוק דחסר ואתאי אינו מוכרח כי אם מסברא הוא דאמרינן הכי וא"כ עכ"פ שני שפיר דאי לית ליה הך סברא והכל תלוי בת"ל עכ"פ נתישבו דברי שמואל וגם מתני' דמקוה עם מתני' דנדה ואף כי אית ליה הך סברא כיון דמסברא נפיק אין צורך לבאר וכ"ש שסומך בזה למ"ש בריש נדה:

אך את זה ק"ל בתירוץ התו' הלזו שהרי בפרק ג' דגיטין דל"א גבי פה שכינו אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר"א אמרינן אמר ר"א חלוקין עליו חביריו על ר"א דתנן מקוה שנמדד וכו' וגם הר"מ בפ"ז מה' מעשר פסק דלא כר"א ע"ש ואי אמרת דגם בתרי לריעותא כל דלא שייך חסר ואתאי שרי א"כ הכא דלא שייך אבד ואתי לכ"ע שרי ואיך דחו דברי ר"א והנה ראיתי בת' הב"ח סי' א' שעמד על זה ונרחק הרבה והנ"ל ליישב דשם אבידה נופל על סוגים הרבה שאבדו ממנו כגון שנגנבו או נפלו לים או נפל עליהם גל דבכל אלו לא שייך בהו אבד ואתאי ושייך נמי שנרקבו הפירו' או יין והחמיץ ואילו לנד זה שייך שפיר נפסדו ואתאי וכנד זה סוא דק"ל ודחו דברי ר"א וכת' אימא דאבדו דקתני היינו במציאות דלא שייך חסר ואתאי כגון מעות ופירות שנגנבו וכיוצא ז"ל כיון דאבדו הוא שם כולל גם בפירות שנרקבו ויין שהחמיץ וגם מדתני אח"כ בג' פרקי' בודקין את היין משמע להו דר"א הכשיר אחר מעת לעת בכ"ג וכן נראה מפרש' ודברי הרמ' ספ"א מה' תרומות שכ' ומכאן שאבדו ע"ש ואי איירי דליתנהו כלל כגון שנגנבו לא שייך לומר ומכאן שאבדו וכמוכן אלא דאכתי קשה להרמ' שפסק סתם דחושש לעולם ולמ"ש הו"ל לבאר דאי אבדו בענין דלא שייך לומר אבד ואתאי כגון שנגנבו אין לחוש ומדלא ביאר ש"מ דאינו מחלק בכך הפך דברי הת' ו' גם ראיתי בחי' הרשב"א לגיטין שם שכתבו דכי קו"ל כרבנן ה"ר דאבדו לגמרי אבל פירות ונרקבו או יין והחמיץ אין חוששין אלא עד שעה שאפשר ליין שיחמיץ ופירות שירקיבו ע"ש נראה מדבריו דאבדו ממתני' שאבדו לגמרי והיינו שנגנבו וכיוצא והרי בכה"ג לא שייך חסר ואתאי ואפ"ה קו"ל בפשוט דחושש לעולם כרקו"ל במקוה הפך דברי התו' ז"ל:

ישוב נתיישבתי בדבר שגם התו' מודו לרינא שגם היכא דלא שייך חסר ואתאי קו"ל לאסור שהרי גם הם לא כתבו כן כי אם ליישב דברי ר"ח שהכשיר בנמצא סכינו פגום גם בספק שקול ומשום דקו"ל דמה יענה ר"ח ומתני' דמקוה תרצו בכך דמתני' כי אסר מטעם דשייך חסר ואתאי ומינה לאתויי דקו"ל בפשוט בנמצא סכינו פגום בספק שקול דאסור אע"ג דלא שייך חסר ואתאי כדברי התו' ש"מ שר"ח הוא שמחלק בהכי ולא קו"ל כוותיה ותו ל"ק מדברי

הרמ"ט

מהרמ״ט דלעיל וכן לא קשה מהך סוגייא דגיטין וזה ברור ואדרבא תמהני להט״ז וש״ך והב״ח והפ״ח ות׳ בית יעקב ושאר רבני האחרונים שהאריכו לבאר בשוחט שניטל קבלה אי שייך שבח ואתאי או לא כדי לאסור למפרע ולמה שביארנו הם דברי תימא דאדרבא מתירוץ התו׳ הלזו מתבאר דגם בלא שייך חסר ואתאי יש לאסור למפרע כיון דקי״ל לאסור בנמצא סכינו פגום דלא כר״ח וצ״ע:

כי מן הבאר יש ליישב מה שקשה בדברי הרמ׳ בפז׳ מה׳ מעשר הד׳ שכתב המניח שאכרו הרי זה חושש לכל מה שהפריש ואינו מעשר ודאי וכתב הכ״מ פשוט הוא והדבר קשה שהרי בריש נדה מתבאר דתרי לריעותא הוי איסור ודאי ולא ספק וא״כ הכא נמי אינו מעשר כלל אף מספק ואף שהרב פסק בפ״ה מה׳ תרומות בחביות דהוי ת״ל דהוי טבל מספק הם דברי תימא. כמו שתמהו עליו רבים וכבר ראיתי להמ״ל שתמה עז׳ ועל׳ דברי הכ״מ ולמ״ש יש ליישב דאף שנתבאר דאסור בתרי לריעותא גם אי לא שייך חסר ואתאי הד׳ לאסור מספק אך לאסור בודאי עכ״פ בעינן דלהוי שייך ביה חסר ואתאי וא״כ ה״כ ז״ל שדבריו הם בכאן במקום דלא שייך חסר ואתאי וכדברי הרשב״א דלעיל ומ״ש בכאן שאכרו לד׳ דאיתנהו בעולם ובכי האי אינו אסור אלא מספק ואלתא דמסתבר ולנד זו ע״כ ליישב לקושיית הרמ״ט לסוגיין דקדושין כדשנינן מעיקרא ועפז׳ יתיישבו דברי התו׳ דגבי סכין ונמצא סכינו פגום מפשט הסוגייא מורה דאסיר מספק לדידן וא״כ קשה דהו״ל להקשות קושייתם ממקוה גם לדידן דהתם ודאי והכא ספק ולמ״ש אתי שפיר דהא פשיט להו דהכא דלא שייך חסר ואתאי אין כאן איסור ודאי אלא איסור ספק וכי ק״ל אינו אלא לר״ח דהתיר לגמרי והוכרחו ליישב דר״ח ס״ל דהכל דלא שייך ביה חסר ואתאי שרי לגמרי ואולי דעתו כר״ש דבחבית ומקוה נמי ס׳ משוי ליה אך אמנם זו היא שקשה כמ״ש התו׳ בכתובות ד״ט גבי טוען פתח פתוח דנאמן לאוסרה והקשו אמאי ס״ס הוא ס׳ תחתיו ספק אין תחתיו ואת״ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון ותירצו לא צריכה באשת כהן וכתבו התו׳ וא״ת ונוקי אחזקתה שהיא כשירה לכהונה וכימא דלאו תחתיו זנתה וי״ל דאדרבא אית לן למימר דעכשיו נבעלה דאוקמה אחזקתיה הגוף שהיתה בתולה ע״כ והדבר קשה דהם בכך אכתי הוה ליה תרי לטבותא דחזקת כשירה עומדת ואי משום חזקת הגוף הא איתרעא דעכ״פ בעולה היא ומותרת בודאי היא למה שנתבאר וש״ר בתוספי הרא״ש לכתובות שנדפס בקרוב וכבר הביא דבריו הרב בגלא׳ בשטתו שנרגש מזה וכתב ולא דמי למקוה שנמצא חסר דכל הטהרות שנעשו על גביו טמאות וכ״כ דהתם ה״ט כדפריש שם בריש נדה דאיכא למימר חסר ואתאי ע״כ הרי דפשיט ליה דת״ל בלי חסר ואתאי אינו כלום וכן נראה דעת התו׳ בהכרח ואילו הכא אע״פ שחילקו כן הרי ביארנו דלמאי דקי״ל לאסור בנמצא סכינו פגום מוכח שגם הם ס״ל דבת״ל גם בלי חסר ואתאי אסיר והם כתרי דסתרי ואחר היסוד נראה דהא נמי ל״ק ומכאן ראיה למ״ש לעיל ובת״ל ואיכא חסר ואתאי הוי ודאי אבל אי לא שייך חסר ואתאי הוי ספק וכי קי״ל לאסור בנמצא סכינו פגום היינו מתורת ספק וא״כ גבי פתח פתוח באשת כהן דהוי ת״ל ולא שייך חסר ואתאי אסורה מספק דלא ידעינן אי אלים חזקה דהתר דלא איתרעא נגד חזקה דאיסור כאיתרעא או לא וע״כ אסורה מספק דר״א גופיה הוא דס״ל בגיטין דלא כמתני׳ דמקוה כמ״ש שם אמר ר״א הלוקים עלין חבירין פ״ש ועיין בתוספות כתובות דע״ה בד״ה אבל היכא שהקשו שם דהוי תרי לריעות׳ במקוה ע״ש וצ״ל דהתם נמי שייך חסר ואתאי דתומים נעשים מעט מעט בכ״ז ודוק:

ומכלל הדברים האלו למדנו שגם בשוחט ששכח דין אחד מדיני שחיטה דלא שייך כלל שוכח ואתאי אעפ״כ אסור שחיטתו למ״פ דעכ״פ אסיר מספק כיון דקי״ל בנמצא סכינו פגום דאסור אע״ג בלא שייך חסר ואתאי ודברי מבית יעקב בסימן ד׳ שהבאתי לעיל שלמד מדברי התוספות בתירוץ ראשון להתיר בשכח דין אחד אינו וכמו שנתבאר:

והנה ראיתי במרדכי פ׳ אלו טרפות סימן תרל״ה שכתב להתיר בשם ר״ז גבינות שנעשו מבהמה ואח״כ נשחטה ונמצאת טריפה דאמרינן עכשיו נטרפה והקשה מדקי״ל במקוה דמטמאינן למפרע ויישב דהתם ה״ט דאיכא תרי לריעו׳ אבל הכא ליכא אלא חד לריעות׳ ושוב כתב דגם מוהר״ם כ״כ׳ בשם רבו להתיר משום דלא שייך הכא טריף ואתאי כמו גבי מקוה דשייך חסר ואתאי אלו תו״ד וק״ל בדברי מהר״ם משני נרדים חדא שנראה דגם בחד לריעות אי שייך חסר ואתאי דאסיר למפרע דבטרפה אין בבהמה חזקת איסור דהא קי״ל נשחטה הותרה וזה תימא שהרי הצלו בריש נדה דכל הנשים דיין שעתן כיון דהוי חד לריעות׳ אע״ג דשייך לומר חוזאי ואתאי ובדוחק י״ל שדעת רבו של מהר״ם דכי קי״ל נשחטו בחזק׳ התר עומדת היינו אי לא בולד ריעות׳ מחיים מעין מ״ש התו׳ בחולין דמ״נ בד״ה קסבר וכן כתב לעיקר מור״ם בי״ד סימן ז׳ ואף כת׳ הר״ם מלובלין השיגו וכן הפר״ח בי״ד סימן כ״ט מ״מ כבר ראיתי להפלתי בי״ד סימן ז׳ שהחזיק בכל עוז לקיים דברי מור״ם ע״ש וא״כ י״ל שדע׳ רבו של מהר״ם כן וכיון דחל הספק מחיים מחזקינן מאיסור לאיסור כי היכי דקי״ל בס׳ בשא׳ דאוקמינן אחזקתיה אע״ג דמחיים הוא קיימא בחזקת איסור אבר מן החי ועכשיו דעכ״פ נשחטה באיסור נבילה הוי וכמו שהאריך על זה הרמ״ט בת״ת ח״א סימן פ״כ לבאר דמחזקינן מאיסור לאיסור ובחזקת טריפה קיימא והוי חזקה זו נגד רוב בהמות כשירות וכיון דרוב זה איתרע הו״ל תרי לריעו׳ ושמעי׳ כמי דפליגי אדבר זה ר״ז ורבו של מהר״ם ועדיין צריך ישוב וע״ק בדברי מהר״ם שנראה שבת״ל ולא שייך חסר ואתאי מותר לגמרי וזהו הפך כל הפוסקים שביארתי לעיל דע״כ מידי ספק איסור לא יצא כי ע״כ דבריו צ״ע:

והנה ראיתי להרב ט״ז שהביא עוד ראיה לאסור למפרע ממ״ש המרדכי בב״כ פ׳ מי שמת סימן תרכ״א במלמד שהשכיר עצמו ע״מ שיודע ללמוד אם אחר כמנא שידע אמרינן דמעיקרא נמי היה ידע ה״נ כיון דהשתא לא ידע בתר השתא אזלינן ואף שרוב הפוסקים פסקו כרבנן היינו משום דס״ל התפ״ח כ״ש גבי איסור דאזלינן להחמיר את״ד ובת׳ בית יעקב השיג עליו דהתם ע״כ שידע שלמד עם אחר וע״כ אזלינן בתר השתא ומוקמינן בחזקתיה שידע משא״כ כאן דהחזקה מנגד למאי דהשתא ע״ש ולדידי אין זה השגא שכבר הכריחו התוס׳ בב״כ דקנ״ג בד״ה רבי נתן דסוגיא דלשם מוכיח דאף בלי שום חז׳ אזיל רבי נתן בתר השתא אף דבדע״ט דקידושין דאינן דבי אזיל רב בתר השתא היינו משום חזקה דכ״ע בריאי׳ הם מ״נו מהך סוגיא נראה דגם בלי חזקה ס״ל לר״נ הכי ע״ש ודברי מהר״ם הם כדברי התוס׳ אלו שהרי כתב שם ואפילו למאי דדחי הש״ס דכ״ע בחזקת בריאים הם וכו׳ נראה דעיקר דינו הוא גם בלי חזקה אלא דבכ״ד שהיה שם חזקה ניזד בן דגם את״ל בן הדין כן וא״כ ראית הט״ז אינו אלא מעיקר דברי מהר״ם שנראה דס״ל דר״נ גם בלי חזקה אזיל בתר השתא ותו ל״ק מידי עליה · אך את זה יש לי להשיב דא״כ תקשי לרוב הפוסקי׳ שהתירו גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת אח״כ טריפה ואמאי לא אמרינן בתר השתא אזלינן דאף א״ת דהפוסקי׳ כר׳ נתן אה״נ שיהיה דעתם לאסור הגבינות כדעת התוס׳ וסיעתיה מ״מ קשה דבריש נדה אמרי׳ דכל הנשים דיין שעתן כיון דהוי חד לריעותא ומוקמינן אשה

אחוקה

אחזקתה ואמאי כי מא ניזיל בתר השתא וטמאה היא כי ע"כ נראה דכי אזיל ר"כ בתר השתא היינו להכריע הס' כי התם רחל הספק בתחלה אי ס"מ או בריה היה וע"כ אזלינן בתר השתא להכריע הספק שהיה מקודם אבל בנדה ונבינות דלא היה הספק כלל ונולד הספק כמה שנטמאה או נטרפה אי היה הדם גם מתחלה וכן בטריפה וכיון שאין הספק חל כי אם המעשה של עכשיו היכי נימא בתר השתא אזלינן לברר הספק והרי המעשה זה גופיה הוליד הספק ומינה לשוחט ששכח ששכחה זו הוליד הספק גם ר"כ מודה דלא אזיל בתר השתא בכה"ג גם פ"ש דגם לרבנן כי לא אזלי בתר השתא משום חזקה דממון אבל גבי איסור ספק איסור להחמיר אף שכדבריו אמרינן בקדושין לטעם רבנן משום חזקה דממון ע"ש עם כל זה איכא ראיה דגם בספק איסור אזלינן בתר חזקה וא"כ כיון שהוחזק שנטל קבלה בתר חזקה אזלינן כי ע"כ אין נר להסתפק ביה לאסור כי אם שיש חזקה נ"כ לאיסור דבהמה בחייה בחזקת איסור והוי תרי לריעות ואין ראיה כי אם ממתני' דמקוה ואין כל חדש מהך דר"כ ורבנן ודוק:

גם ראיתי להרב פר"ח בסי' א' ובסי' פ"א שהביא ראיה לשיטת הטו"ז לאסור למפרע שחיטת השוחט ששכח דיני שחיטה גם לאסור הכלים למפרע ממ"ש הרשב"א בת"ה דפו' דבהמה שנשו ממנה נבינו' ואח"כ נמצאת טריפה וכגון בטרפות סירכה או טרפות אחר שאי אפשר לתלותם בעת שחיטה אסורות דהא עכ"פ יצאת מחזקת כשרות בחייה ואי אתה יודע מתי נטרפה ומתי יצאת מחזקתה וכיון מאי דקי"ל בכתמים שהאשה הטמאה משעת כיבוס כיון דכתם זה יבש ועל כורחין לא ראתה עכשיו וכו' וא"כ ה"ה בשוחט דאין לנו זמן ברור וידוע לתלות חסרון ידיעתו לא מסגחינן בחזקה ורובא כי היכי דלא מסגחינן בנבינות להתירן אע"ג דאיכא חזקה ורובא אלו תורף דבריו וראיתי בס' חוק לישראל שדחה ראיה זו דנבינות שאסרו ה"ט דכל רוב דאיתרע לא אזלינן בתריה כמ"ש נ"כ הפ"ח בס"ק יו"ד אבל חזקה אזלינן בתרה אף דאיתרע כמ"ש התו' בריש נדה וכו' וכ"כ ממ"ש התו' בפ"ק דחולין דאין להתיר הנבינות מטעם חזקה דכל חזקה שלא נתבררה אינה חזקה מכלל דאי הוה חזקה גמורה הוה מכשרינן אע"ג דאיתרעא דעכשיו טריפה היא. ע"ש ואני אומר דשפיר קדחי הרב לפי דעת הפ"ח בסי' פ"א ס"ק ד' שהעלה עיקר שגם המתירים לא התירו כי אם בטרפות ספק דהיינו ספק נטרפה מחיים ספק נטרפ' לאחר שחיטה דלאחר שחיטה אין כאן טרפות כלל ולדבריו בי מהכי רוב היינו באיתרע מספק אבל באיתרע בודאי כ"ע מודו דלא אזלינן בתריה ועל דרך זה הם נ"כ דברי הפ"ח בסי' א' ס"ק י' ויעש ונמצא לפי זה דחזקה עדיף טובא מרוב דאזלינן בתר חזקה אע"ג דאיתרע בודאי משא"כ ברוב דלכ"ע באיתרע בודאי לא מהני ובאיתרע הספק פליגי בה רבנן וא"כ אין ראיה מנבינות דקי"ל לאסור לכ"ע באיתרע בודאי לשוחט שנטל קבלה דשאני טובא חזקה מרוב ובאמור אכן נראה דראית הפ"ח קיימת ולאו מטעמיה שהבנה הטו"ז גם בסי' פ"א האריך להוכיח שהמתירים התירו גם בטרפות. ודאי דכל שיש לתלות שנעש' סמוך לשחיטה תלינן והאמת שכן נראה דברי המתירי' ודברי הפ"ח אינן נראין כמו שירא' המעיין וכמ"ש לעיל והנה בעת ראתה עיני דברי הפלתי בי"ד סי' פ"א שהאריך לקיים בכל עוז דברי הטו"ז ודחה כל דברי הפ"ח ע"ש ולדידי יש להכריח כן מעיקר דברי הראשונים שהרי הביאו בשם התו' לאסור הנבינות כיון דהוי חזקה שלא נתבררה ושוב דברי המתירים מטעם רוב ע"ש בדבריהם והנה ע"כ התו' שאין רוצין להתיר הנבינות מטעם חזקה היינו גם באיתרע בודאי דבחזקה כ"ע מודו בה דאזלינן בתרא גם באיתרע בודאי

אלא שהעלו דאין כאן חזקה ומינה דהמתירים גם בכה"ג התירו מטעם רוב דבלא"ה אין כאן מחלוקת דשפיר ז"ל שגם התו' לא אסרו כי אם באיתרע בודאי אבל באיתרע מספק אע"ג דחזקה ליכא מהני מטעם רוב כיון דלא איתרע בודאי אלא ודאי דהמתירים גם באיתרע בודאי התירו דלדידהו אין חילוק בין חזקה לרוב כלל כי אם האוסרים הוא דמחלקי בהכי דחזקה דאיתרע הוי חזקה ורוב דאיתרע אינו כלום וכיון שגם המתירים לא התירו כי אם היכא דיש לתלות דסמוך לשחיטה נטרפה אבל בסירכא דע"כ דנטרפה יום או יומים קודם שחיטה אסרינן לעולם למפרע ה"כ בשוחט ששכח דאי אפשר לומר דעכשיו שכח הכל יש לאסור לעולם כל מה ששחט למפרע וכ"כ שהרי ראיית הרשב"א לאסור הנבינות בשאר טרפות יום או יומים קודם שחיטה מהתם מייתי לה והרי התם אין היתר מטעם רוב כי אם מטעם חזקה דבחזקת טהורה עומדת ש"מ שגם בחזקה יש לאסור בכה"ג ומה שהשיב עז' בספר חוק לישראל דהתם ה"ט דחזקת טהרה דאשה כיון דמגופה קחזיא דמועדת ועלולה היא לאו חזקה היא הם דברי תימא דא"כ מה ראיה הביא לנבינות דאין הבהמה מועדת ועלולה להיות טריפה ותו דנראה שנעלם ממנו דכי מהני ה"ט היינו לקדשים ולתרומה לבד משום מעלה אבל לחולין גם הלל מודה דדיה שעתה מטעם חזקה כמ"ש בר"ו דנידה וכ"כ התו' וכל הראשונים שם בריש נידה וא"כ הכא דגבי איסור קיימינן אף אי מועדת ועלולה היא לכך אזלינן בתרה כי על כל אלה היה נראה דראיית הפ"ח הלזו שרירא וקיימת אך מגד אחר יש לי להשיב דמה זו ראיה התם בנבינות אין שם להתר כי אם רוב דאע"ג שהפ"ח בסי' פ"א כתב דאיכא רוב וחזקה ע"ש הם דברים בלתי מובן דחזקה ליכא התם כלל וכי קרו ליה הפוסקים חזקה היינו חזקה דאתי מכח רוב אך לא חשיב זה רובא וחזקה דגם בכל רוב שייך זה וזה פשוט משא"כ בשוחט דמלבד דאיכא רוב מצוין וחזקה דאתי מכח רוב זה איכא נמי חזקה גמורה שנטל קבלה וא"כ ז"ל דכל דאיכא תרי לטיבותא יש להתיר כי היכי דמחלקינן בספ"ק דכתובות בין רוב אחד לתרי רובי ליוחסין ע"ש ומיהו אחר הישוב גם זה אינו מספיק דלדידי רוב זה דרוב מצוין במקום חזקה שנטל קבלה לא מעלה ולא מוריד דאחר שנודע לנו בבירור דידע בודאי אין לנו ידיעה יותר מזה ומה יוסיף רוב זה דרוב מצוין בכחא דהתר ואי יש מקום לומר דחזקה זו אין בה כדאי להתיר אין כח ברוב זה דרוב מצוין להתיר כלל וכמ"ש לעיל בדברי הש"ך:

וישוב נתיישבתי בראיה זו ורואה אני דל"מ דהיא גופה קשה כיון שהעלו בריש נדה דבחד לריעותא אזלי' בתר חזקה אע"ג דאיתרעה בודאי כמו נדה ומחבית ומקוה אי לאו דהוי תרי לריעותא הוה אזלינן בתר חזקה א"כ אמאי בכתמי' שנינו בדף נ"ו דנדה דמטמאה למפרע בחד לריעותא ככר ראיתי להתוס' בנדה ד"ג בד"ה ושרגים שכתבו דה"ט דהואיל ואם הכתם יבש ע"כ טמאה למפרע וכו' ע"ש ש"מ דס"ל דכי אזלינן בתר חזקה דאיתרע' בודאי היינו כשיש לומר דבעת מציאה איתרעא אך כל דעכ"פ ע"כ קדם הריעו' לעת מציאה לא אזלינן בתר חזקה דמאן פלג דאיזה שיעור תתן וע"כ הביא ראיה שפיר הרשב"א לנבינות מכתמי' אבל שוחט ששכח דאף לדעת הטו"ז דשייך ביה שוכח ואתאי הרי בנדה אע"פ כן דשייך חואי ואתאי אזלינן בתר חזקה וכן בחבית ומקוה אי לאו דהוי תרי לריעותא אזלינן בתר החזקה אע"ג דשייך בהוא כמי חסר ואתאי או החמיץ ואתאי וא"כ מאין הרגלים לאסור נגד חזקה כל שאפשר דשכח הכל בעת מציאה דע"כ בנידה אע"ג דשייך חואי ואתאי כל שאפשר כמי דעכשיו בא הדם כאחד תלינן בהכי מכח החזקה וכן במקוה

אע"ג דהוא דנמעט מעט מעט כל שאפשר כדרך רחוק שנחסר בבת אחת וכן בחומץ כל שאפשר כדרך רחוק דעכשיו החמין הוה תלינן בהכי להצמיר דבר על חזקתו אי לאו דהוי תרי לריעותא א"כ בשוחט נמי אע"פ דשייך ביה שכח ואתאי כל שאפשר דבעת שנמצא שכח בא לו השכחה שכח הכל תלינן בהכי ודוקא בגבינות וכתמים לא אזלינן בתר חזקה כיון דאי אפשר בשום צד דבעת מציאתם בא לו הכתם או נטרפה ומה זו ראיה לשוחט ששכח וכתב שדעת הרב דגם שכחה אי אפשר בשום צד שעכשיו שכח הכל כי האי ערבא צריך ואין הדעת נוטה לכך והרי הב"ח כ"ת תק"ע עצמו דלא שייך בשוכח שכח ואתאי דשכחה באה באחת ועם שלא נראו דבריו מ"מ לומר גם כן דאין צד אפשרי ששכח הכל באחת לא אמר אדם בעולם כי ע"כ איני רואה בראיה זו טעם לאסור גם ראיתי להפלתי שדחה ראיה זו דבי קו"ל בכתמים ובגבינות לאסור דהוי ספק גריד ובכי האי לא אזלינן בתר חזקה אבל שוחט ששכח שיש בו ס"ס מאין ולאין לאסור ע"ש והנה אמת שיש להשיב לזה שהפ"ח לשיטתיה אזיל שלמד מתירוץ הב' של התו' שגם בס"ס יש לאסור מ"מ אין זה אלא מטעם דאי תרי לריעותא אבל בחד לכ"ע שרי וא"כ מה ראיה מכתמים ובגבינות דאי הוי ס"ס שרי וא"כ אין כל חדש בראיה זו טעם לאסור ומתוך מ"ש יתבאר דגם הראיה שהביא מ"ת הר"ן סימן ס"ו במקוה שהוחזק להיות מימיו מתמעטין כחזקה דעשויה להשתנו' אינה חזקה וגם כאן שכחה אינה ראיה דהתם מתורת ספק אתי עלה אבל כאן שיש ס"ס בלי חזקה נ"כ יש להתיר וגם ראיתי בספר חוק לישראל שדחה ראיה זו בטוב טעם ע"ש וגם עיקר יסודו שהניח בשכחה מצויה אינו דכי אמרי' הכי ה"ד בחכם שדעתו לכל מה שילמוד בארוכה מארץ מדה אבל שוחט שאין דעתו מעכב כי אם בדיני שחיטה וטרפות דכל מגמתו בהם שלא להכשיל את הרבים אין שכחה מצויה בהם וכל השוחטי' דאיתנהו בעולם שאינן שוכחים כי אם אחר מעיד לשנים או לשבעי' שנה יעיד אמיתות חילוק זה וגם הרשב"א כ"ת סימן ך' חלק בכה"ג ע"ש ובר מן דין דשוחט שהדינים שלמד ישנן במעשה מידי יום ביומו והלכה למעשה דאתי תדיר ולא פסיק לא עבידי אינשי דאתו בהו לידי שכחה כי אם על צד הזרות והרחוק ואין זה מבטל כלל כח החזקה באופן שאין ראיה לאסור בשוחט שבטל קבלה ששכח דיני שחיטה לאסור למפרע כי אם מדברי התוספות אלו וכ"כ שאר הראשוני' דמכל ג' תירוצים שחילקו התוספות שם הרי שוחט הוי תרי לריעות' ויש לאסור למפרע כדקו"ל בחבית ומקוה דאסיר מתורת ודאי וכמו שנתבאר גם ראיתי להתוספות ריד בקידושין דע"ט שהקשה כי קושית התוספו' דפ"ק דחולין דאיך התיר ר"א בשוחט שנמצא סכינו פגום והרי הוי תרי לריעות' ומ"ש ממקוה ותירץ וז"ל ולק"מ דלא דמי מקוה לסכין דסכין בדק אותו קודם שחיטה ובחזקת כשר היה אבל המקוה לא מדד בעת שטבל אלא זמן רב יש שנמדד ועכשיו שטבל נמצא חסר ולכך י"ל נחסר מאותה שעה שנמדד ובעת הטבילה חסר היה הלכך לא דמו ספק סכין לספק מקוה עכ"ל:

והחכם עיניו יחזו דגם לתירוץ זה שוחט ששכח למקוה דמי שלא נטל קבלה עכשיו בעת שחיטה וא"כ יש לאסור כדקו"ל במקוה וכ"ש שחילוק זה אינו אלא לר"ת אבל אנן דקו"ל לאסור כר"ה ש"מ שגם בכה"ג יש לאסור למפרע וא"כ דברי האגודה ותור"ס שהתירו בשוחט למפרע הם תמוהים דלכל הגדרים דמי למקוה דקו"ל לאסור למפרע ואיני רואה מקום לקיים דבריהם כי אם דס"ל דס"ס באיתחזק איסור נמי קו"ל להקל וס"ס שאינו מתהפך לאו ס"ס הוי וא"כ י"ל דבי קו"ל כר"ה בשוחט ונמצא סכינו פגום אע"ג דהוי ס"ס ה"ט דהוי ס"ס שאינו מתהפך אבל שוחט ששכח כיון דהוי ס"ס המתהפך יש להתיר ובי קו"ל במקוה לאסור היינו כספק גריד או ס"ס שאינו מתהפך דלא חשיב ס"ס מש"ה כס"ס גמור:

אך התר זה ראוי להעלימו מכמה אנפי חדא שכבר גיליתי דעתי שאחר שעמדתי על בירור ענין זה דס"ס באיתחזק אי חשיב ס"ס ונראין עיקר דברי רבני האחרונים רבני אשכנז שתפסו עיקר דלא חשיב ס"ס. וכ"ש שדעת רבני אשכנז להחמיר בשל תורה ואנו טפלים לרבותינו המתירים כיון שהם תפסו עיקר דגם ס"ס שאינו מתהפך הוי ס"ס וכיון דקו"ל בשוחט ונמצא סכינו פגו' לאסור אע"ג דאיכא ס"ס גמור אף דלא ידענו טעם הדבר מ"מ אין ספק בדבר והרי שוחט שהוחזק ושכח לאו דמי ונקטינן לאסור ועוד שהרי בשוחט ונמצא סכינו פגום כבר נתבאר לעיל דאיכא תלת ספיקי ובתלת ספיקי אין סברא דלבעי דמתהפכי וכ"ש למה שביארתי דבתלת ספיקי מתהפכי שפיר ומה גם למאי דקו"ל בששחט כמה עופות דאסיר אף בקמייתא אע"ג דאיכא טפי מתלת ספיקי ואע"פ כן נקטינן לאסור ומינה לשוחט ששכח ואת זה ק' לאמ"ך בס' נקודת הכסף שהתיר כדברי האגודה מטעם דהוי ס"ס ואילו הרב גופיה בסי' ק"י העלה דס"ס באיתחזק איסור אסור וא"כ גם בשוחט יש לאסור אף דהוי ס"ס כי ע"כ נראה עיקר דנקטינן לאסור והנה אמת שיש לבע"ד לחלוק ולהתיר ממ"ש הרשב"א בת' סי' רי"ח ולפיכך איני רואה שום הכשר למה ששחט ולא לכלים שאין כאן אלא חדא ספיקא וכו' נראה דבס"ס שרי והרי בשוחט שבטל קבלה איכא ס"ס הא נמי לא ק' שכבר פירש הט"ז כוונתו שהוא השיב דאין כאן צד להתיר דאין כאן חזקה בסכין שבדקוהו ומקוה שנמדד ואפ"ה איפליגי בהו אבל כיון שאין כאן חזקה איני רואה שום הכשר דאין כאן כי אם ספק גריד ומינה דאי היה כאן חזקה היה הדין תלוי בדין מקוה שנמדד ושוחט שנמצא סכינו פגום דפליגי בה רבנן אלא דלמאי דקו"ל לאסור במקוה שנמדד וכן בשוחט שנמצא סכינו פגום אע"ג דאיכא ס"ס כמו שנתבאר שמעינן דגם בבטל קבלה יש לאסור למפרע ובבר ראיתי להב"ח בת' ולבית יעקב בת' שהרבו להשיב על זה ואין דבריהם מוכרחים ויש להשיב בכל דבריהם ולירא שאריכות לא כתבתי והחכם עיניו יחזו:

ואין להביא ראיה להתיר ממ"ש בקדושין דס"ו דלר"ט דקו"ל כוותיה דמטמא למפרע במקוה שנמדד ונמצא חסר קיליף לה מבעל מום ואמרינן מקוה פסולו ביחיד בע"מ פיסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה שפסולו בשנים וא"כ שוחט דקו"ל כיון דס"ס א' דאינו נפסל בעד יחיד לא דמי למקוה וא"כ יש להתיר למפרע כדקו"ל. שם בבן גרושה אי מהא כבר דחה שפיר הט"ז ע"פ מ"ש התו' שם דכי קיליף ר"ט היינו למקוה שנמדד ונודע שהיה חסר קודם הטבילה דר"ט מכשיר גם בזה אבל בספק לאו מבע"מ יליף לה והוא ברור ומיהו לדידי לא היה צורך לזה שהט"ז כראה דעתו דאין שוחט נפסל בעד יחיד אך למ"ש במקום אחר דנראין דעת החולקים שגם בעד יחיד ומכחישו השוחט לגבי דידן מידי ספק לא נפיק ונפסלו מספק א"כ חזר הדין דשוחט נמי דמי למקוה וש"ר דאי מהא אין זה מספיק דגם לדעת הפוסלים אינו אלא מספק וגם כיון דפליגי בה שיש מרבותינו דמכשירין אותו א"כ הוה ליה ס"ס והרי לאסור עי' וא למפרע ריש גם בזה ס"ס כשו להו ספיקי וכד' ספיקי אין מקום לאסור כלל בדבר זה אך מצד אחר נ"ק מדברי הט"ז שהרי מבואר שם בש"ס דלרבא דאמר באשתו זנתה והלה שותק דאינו נאמן וקו"ל כוותיה כי קיליף ר"ט מבע"מ ואמרי מקוה פסולו ביחיד ובע"מ בפסולו ביחיד היינו דשתיק וא"כ שוחט נמי אי שתיק נפסל כמ"ש הרא"ש שורש ל"ג ומאי ק"ל ומרמיה ליה לבן גרושה דלמ"ש זה אינו וגם

בזה

כוס ראיתי בת' בית יעקב הה שהשיב כדברי הטז"ו ול"ק מידי כמו שיראה המעיין:

גם בעיקר הס"ס בשוחט שנטל קבלה ושכח דיני שחיטה דנקטו רבני האחרונים בפשוט שיש בו ס"ס והיינו ספק שכח עכשיו או קודם ואת"ל קודם ספק אי אירע לו שום פיסול בשחיטה יש לי להשיב שאין זה ס"ס מת"ש בת' הרי"ו בירב סי' ב' בשוחט שאמר שאין שהיה פוסל בקנה והגרי' שלים למטה מכנף הריאה כשירה והשיב דכל מה ששחט והכלים אסורות והתיר כשיש ג' שוחטים עם זה והלוקחים אינן יודעים מאיזה שוחט לקחו מטעם רוב דקי"ל חד בתרי בטיל ושוב כתב דאין להתיר מטעם ס"ס דלא יש כאן ס"ס כיון שלא ידע דיני שחיטה אין כאן כי אם ספק לקח משחיטתו או לא אבל כשתאמר את"ל שלקח משחיטתו בודאי שאסור כיון שלא ידע ואין שייך לומר ספק שחט כהלכה או לא דכיון שלא ידע ודאי שלא שחט כראוי ע"כ:.

ונראה מבואר דכל שראינו שלא ידע אין להסתפק שמא שחט כראוי דכיון שלא ידע בודאי ששחט בפיסול וא"כ שוחט שנטל קבלה ושכח דיני שחיטה וכאנו להתיר מה ששחט קודם שנמצא אין נר להסתפק כי אם אם שכח עכשיו או קודם לכן אבל לומר את"ל שכח מקודם שמא שחט יפה ולא אירע לו פיסול דאין זה ספק כי אם ודאי וכיון שכן אין מקום להתיר כלל בתרי לריעותא בספק אחד ויש לתמוה על רבני האחרונים איך לא נרגשו מת' הרי"ו בירב הלזו אברא שיש להשיב על דברי הרב מיניה וביה שהרי לעיל מזה השיב על שאלה שנשאל בנוסח אחר שלא ידע בדין הגרי' שלים למטה בכנף הריאה העלה להתיר מטעם רוב ומטעם ס"ס דהיינו ספק לקח משחיטתו או מזולתו ואת"ל משחיטתו לקח ספק דלא אגרים בשחיטה זו דהוי ודאי ס"ס המתהפך ע"ש והדבר קשה דנראין דבריו סתרי אהדדי וצ"ל דלעיל דמה שלא ידע הוא דין אחד לבד דהיינו הגרים שלים וגם דדבר דאינו מצוי כמ"ש הרב בת' זו כל כי האי ספק גמור חשוב אבל למטה דתלבר דין זה לא ידע שיש דין שהיה בקנה וכ"ש למה שדן הרב כדעתו דכל ה' דברים הפוסלים השחיטה אינן אלא בוסט ולא בקנה בכי הא ודאי אין זה חשיב ספק דקרוב לודאי הוא ששחט בפיסול זה כ"ל ביסוב דבריו א"ק שהרי מת"ש בחולין ד"ט דקת"ל אשמואל כיון דלא גמר זמנין דשהי ודריס ולא ידע נראה דמתורת ספק הוא שנפסל שחיטתו שמא שהה או דרס והרי לדברי הרב אין זה ספק אלא ודאי וי"ל שדעת הרב דשאני התם דאיירי ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ושחט שפיר ושוב שחט ולא ראוהו דבכי האי כיון דסירכים לשחוט כראוי א"כ כי שחט אח"כ אין האיסור כי אם מגד הספק אבל בלא"ה אה"נ דאסור מתורת ודאי אלא דאכתי קשה מת"ש הר"מ בריש פ"ח מה' שחיטה דמי שאינו יודע דברים הפוסלי' השחיטה אסור לאכול משחיטתו והרי זו קרובה לספק נבילה ע"ש הרי נראה דס"ל דקיל טפי מספק איסור ואינו אלא קרוב לספק נבילה וזה סותר דברי מהרי' בירב וראיתי להכ"מ שכתב דמ"ש דקרוב לספק נבילה שעמו דספק נבילה הוי כשנולד ריעות' ואין אנו יודעין מה הוא אבל כאן לא נולד דבר שכבר שחט לפנינו ב' וג' פעמי' ושחט שפיר אלא דאנו חוששין דילמא שהי ודרים ובכי האי קרוב לספק נבילה הוי את"ד:

ויש להשיב בדבריו שהרי בדין זה לא איירי הרב ששחט שפיר לפנינו ב' וג' פעמים שדין זה כתבו אח"כ בדין שני א"כ ש"מ דגם בלא שחט לפנינו הוי קרוב לספק נבילה כמ"ש בסי':

אך את זה קשה עדיין בדברי מוהרי' בירב מת"ש הרשב"א בת' סי' רו"ח בשוחט שנמצא שלא ידע ג' דיני שחיטה והשיב דאינו רואה שום הכשר דאין כאן אלא חד ספק אם אירע לו חד מאלו או לא ע"ש נראה דספק גמור חשיב ואילו היה שם ספק אחר ספק ספיקא חשיבי והרי הפך דברי מוהרי' בירב ודוחק לומר דמ"ש הרשב"א כן היינו דבכה"ג כבר העיד השוחט שלא אירע לו מהדברים שלא ידע דבכי האי אפ"ה דאינו נאמן כמ"ש הרשב"א אח"כ מ"מ אין זה אלא מכח חשש מדבריהם לבד וע"כ חשיב ספק גמור ואינו מספיק דא"כ היה לו לבאר או לכתוב קודם דאינו נאמן בכך ואח"כ לכתוב דאין כאן אלא ספק אחד לבד כי ע"כ דברי הרב צ"ע:

אך את זה קשה לי למה שנראה מפשט הסוגיא ודברי הפוסקים דשוחט שלא בדק בסימני' דהוי נבילה ולקי עלה כיון דתל הספק אי נשחטו רובן מוקמינן מילתא אחזקתיה שהרי כתבו הרשב"א בת"ה ד"ס ובחידושיו לחולין ד"ג וכן כתב הר"ן שם בחידושיו גבי מומר דקי"ל בודק סכין ונותן לו ואוכלים משחיטתו אף שלא ראינו בדיקת הסימנים ואינו נאמן גם כן לומר ששחט רובן דה"ט דחזקה ע"פ דעת כל שהוא מומחה דשוחט רוב הסימני' ואם לא שחט חוזר מיד וגומר קוד' שיעור שהיה ע"ש ואילו היה נבילה מד"ת גם בכשר לא היה המומר נאמן עליו דחשוד אינו נאמן לאותו דבר וכי סמכינן היינו על החזקה וכיון שיש כאן חזקה דשוחט רוב סימני' א"כ לא יתכן שיהיה נבילה בכשר שלא בדק פיסול תורה כי ע"כ היה נראה לאכריח מכאן כדברי הפ"ת דנבילה מדרבנן קאמר וס"ר דגם זה לת' דעיקר חזקה זו דסתם מומחה שוחט רוב סימני' היינו דמסתם בעת השחיטה בודק הוא בסימני' אי שחט רובן ואם רואה שלא שחט רובן גומר מיד קודם שיעור שהיה וא"כ שוחט כשר שאומר שלא בדק בעת שחיטה אי שחט רובן אין כאן חזקה כלל דחזקה זו אינו אלא כח הרוב דרוב מומחים בודקים הסימנים בעת שחיטה וכיון שהעיד על עצמו שלא בדק הוברר דבשחיטה היה מן המיעוט והרי זה כמאי דקי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים ואי שחט אחר ובדקנו וראינו שלא היה מומחה שחיטתו פסולה וה"נ דכוותה ובמומר מסתם כשר דסמכינן ארובא דרוב מומחי' בודקין בעת שחיט' ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה נתבאר מדברי מוהרי' בירב דהספק אם אירע לו פיסול בדיני שחיטה לא חשיב ספק דכיון דלא ידע בודאי שלא שחט כהוגן ואין לאשיב דקי"ל במומר דסגי בבדיקת סכין ולא חיישינן אם אירע לו פיסול בדיני שחיטה וכתבו הראשונים דה"ט דלפיסול הבא שלא מדעת לא חיישינן דרוב השוחטי' שוחטים יפה בלי פיסול וסמכינן ארובא וא"כ ה"נ נימא דאף דלא מכשרינן בלא ידע דיני שחיטה וחיישינן לפיסול הבא שלא מדעת מ"מ אין סברא דליהוי חשוב זה בודאי הא כמי לת' דבמומר דבמומחה עסקינן א"כ כל שידע תלינן דשחט כדין אבל כשלא ידע איך ישחוט כדין והוא לא ידע ענין השחיטה ול"ק מזה כלל לדברי מוהרי' בירב וכד הוינן בה נראין דבריו דספק זה רגיל וקרוב לודאי דמי שלא ידע דיני שחיטה לא ישחוט כראוי ואין זה חשיב ספק כמ"ש התו' בפ"ק דפסחים ד"י ע"ש גם מגד אחר נראין דברי הרב מהרי"ב דלא גרע מה שאסרו חכמים לאכול משחיטת מי שלא ידע דיני שחיטה מספק שמא לא ישחט יפה מגביבות הגנים שאסרו חכמי' מחשש עירוב חלב טמא דגביבו קיל טפי כנודע ואע"פ כן העלה הש"ך בשם או"ה בכללי ס"ס סי' י"ו דחשיב בודאי איסור תורה ואינו ניתר בספק שני ע"ש:

הן אמת שיש לתמוה מדברי מוהרי' בירב דא"כ נ"מ לשיטתו דגם בשוחט שנטל קבלה ושכח דיני שחיטה דאוסר שחיטה למפרע כיון דהוי תרי לריעותא וקי"ל במקום וחבית ונמצא סכינו פגום דאוסר למפרע שגם קצת מהפוסקים שהתירו עיקר התירם תלוי דהוי ס"ס' שכח עכשיו ואת"ל

מקורם

מקודם בספק אם אירע לו פיסול וכיון שדעת הרב דספק זה אינו כלום א"כ הו"ל בספק גריד דלכ"ע אוסר למפרע ואילו הרב כת' דחה דברי השואל שהתיר מטעם חזקה והאריך להוכיח דלא חשיב חזקה מפני שלמד עם אדם גדול ע"ש שמתבאר דאי היה ככ"ר חזקה גמורה היה מודה לו להתיר מי' חזקה וזה תימא דהכא הוי תרי לריעות' דקיל לאסור להפר' דאף אם נאמר דס"ל להתיר גם בתרי לריעות' אי איכא ס"ס כדעת קצת הפוסקים שהתירו מטעם ס"ס לא יתכן שהרי הצלה כת' זו דלא חשיב ס"ס וא"כ אין גר להתיר כלל גם בנטל קבלה וכדוחק ז"ל דכל מה שהשיב אינו אלא לדעת השואל דפשיט ליה דאי הוה כאן חזקה יש להתיר ולא ידע דבתרי לריעות' אין החזקה מהני להתיר כלל וצ"כ השיב לשיטתיה דאין כאן חזקה ואע"פ כן התיר מטעמים שכתב הרב שם ולא חש להאריך דגם לדעת השואל שהיה כאן חזקה אין מקום להתיר כיון דהוי תרי לרעותא א"כ נ"ל דלמה שהצלה הרב אח"כ דכיון דמה שלא ידע אינו אלא דין אחד וגם דאינו מגוי דבכי האי ככה הצלה דספיר חשיב ס"ס ודעתו כדעת קצת פוסקים המתירים בתרי לריעותא כל שיש ס"ס וצ"ב לא השיבו להשואל דנקיט בפשוט שיש להתיר מטעם חזקה וזה נ"ל ביישוב דברי הרב ומ"מ להדנו מדברי הרב דבשוחט שלא ידע כ' וב' דיני שחיטה אע"פ שנטל קבלה יש לאסור למפרע כל מה ששחט כיון דהוי תרי לריעות' ואין כאן ס"ס דכל כי האי אין גר להתיר כלל הפך דברי האגודה ומור"ם ודעת רש"ל בפ' ג"ה סי' י"ו שכתב בשם ת' הר' מנחם ורבו הר"ש דחשוד אין לאסור להפרע אבל אי בדקוהו ולא גמיר ודאי יש לאסור כל מה ששחט לרפרע ע"ש ומרקמפלני לאסור וכין היכא דלא גמיר ש"מ דבלא נטל קבלה דאי נטל קבלה מ"ש מחשוד דע"כ טעם חשוד דבחזקת כשר קוה קאי וא"כ גם בשכח שנטל קבלה הו"ל להתיר מטעם חזקה אלא ודאי דבלא נטל קבלה איירי וכ"כ בכ"ח בת' סי' א' כדעת רש"ל והר"מ והר"ם ותמהני מת' משאת משה חי"ד סי' ב' שכתב כפשוט שדעת רש"ל כטז שגם בנטל קבלה יש לאסיר למפרע שהכין בפשוט דבנטל קבלה איירי וזה אינו דהדרבא מפשט דבריו נראה דבלא נטל קבלה איירי:

הן אמת דלמה שאני עתיד לבאר בסמוך שיש מקום להתיר בחשוד מטעם חזקה ולאסור גם בשוחט שנטל קבלה ושכח דיני שחיטה יתכן דבריו. מ"מ הרי הרב לא בא לידי מדה זאת וכ' בפשוט בדבריו מה שאינו נראה גם ראיתי להרב שם שהשיב לדברי הפ"ח והטז' שהכריחו דגם לתירוץ ב' של התו' דטעם ר"ח שהתיר מטעם ס"ס כיון דקיל כרב הונא ולא סבר כה ענס ש"מ דגם בס"ס אין להתיר כי אם היכא דאיכא לאתלוי טפי להתר ע"ל וזה השיב דגם בשוחט ששכח דאיכא ס"ס יש להתיר דאיכא לאתלוי טפי להתר כיון שנטל קבלה ע"ש מ"ש עז והם דברי תימא דהחזקה לא משוי ליה דאיכא לאתלוי טפי להתר שהרי גם בנמצא סכינו פגום איכא חזקה שנבדק הסכין וכן במקוה אלא כיון דהוי הרי לריעותא אין החזקה מהני להתיר גם בס"ס אם לא דסבר כה ענס דהוי גד ההתר בודאי נגד גד האיסור משא"כ בשוחט ששכח וגם כמה שיש על זה יש לי להשיב ואין להאריך:

הכלל העולה דאף שדעת האגודה להתיר בשוחט ששכח דיני שחיטה ונטל קבלה למפרע ונמשכו אחריו מור"ם וב"ח והש"ך ול"ח ודמשת אליעזר וכן דעת הפלתי והרב פני יהושע דבני אשכנז מ"מ למה שנתבאר אין מקום להתיר ונראין דברי הטז וגם כת' הוכאה בת' נאוני בתראי השיב ידו לדחות דברי הב"ח וכן הצלה עיקר הפ"ח וכן נראה דעת מוהר"ר עזריה יהושע ומוהרח"ש והכנה"ג בהגהו' בו"ד סי' א' וכן הצלה עיקר בת' משאת משה גם

בספר דבר משה בח"ב הצלה כן וכבר נתבאר דשיטה זאת היא מוכרחת מהש"ס ופוסקים וגם מת' מהרי' בירב יש לדון כן כי על כן איני רואה מקום להתיר כלל לכל מה ששחט למפרע מכל מה שנתבאר:

והנה כעתה בין כתיבה למסיר' האיר וזרח שו"ת הבקת רוכל למאור הגולה המאיר לארץ ולדרים מרן הקדוש הרב כו' ז"ל וראיתי לו שם בסי' ר"ח שכביה קשו' לאחד קדוש מגדולי דורו שהכריח דבכפסל השוחט שיש לאסור למפרע הבשר והכלים והסכים עז מרן הבז' מאור ישראל אשר כל ישראל קבלנו הוראותיו ובפרט כרבר איסור להחמיר והמוצא דבר הרואה יראה שהסכימו לאסור גם באינו בקי בהרגשה יכמ"ש ל"ק בסי' יוד וגם בחשוד כמ"ש בסי' י"א וגם לאסור הכלים כמ"ש בסי' י"ג וי"ר ושמח לבי ויגל שכוונתי לדעת קדוש:

סימן יו"ד הלה

מעתה פה נבן לבאר מה יהיה הדין בשוחט שנטל קבלה שיודע דיני שחיטה ובקי בהרגשת הסכין כדין ושוב נמצא שאינו מרגיש בפגימה ולכאורה היה נראה דאין מקום לחלק בין שכח דיני השחיטה לשכח חוש ההרגשה ותלוי בפלוגתא דלעיל והנה אמת שהיה מקום לנדר להתיר בזו וזה לתירוץ ראשון שכתבו התו' דכי הכשיר ר"ח בנמצאת סכינו פגום אע"ג דהוי תרי לריעות' ה"ט דלא שייך הכא גומר חסר ואתאי ע"ם וא"כ באבד חוש ההרגש נמי דלא שייך נ"כ חסר ואתאי יש להתיר אך כבר ביארנו שגם התו' לא כתבו כן כי אם לר"ח אבל אנן דקיל כר"ה לאסור ש"מ דגם אי לא שייך ה"ט אסיר מספק ומינה לשוחט ששכח ההרגשה וראיתי להפרי תואר בו"ד סי' א' שעירר שגם האגודה לא התיר כי אם באיתרע השו' בהלכות אבל אי איתרע בבדיקת סכין הא ודאי כל סכין פגום הוא ואינו נכנס בגדר ספק ע"ש גם בזאתי להפלתי שהצלה עיקר כן דבשכח דיני השחיטה יש להתיר ובשכח חוש ההרגשה יש לאסור וכן נראה עיקר בלי ספק שהרי כבר נתבאר דעיקר התר קצת פוסקים על דברי האגודה אינו אלא דבשוחט ששכח איכא ס"ס ואילו בנמצא שאינו בקי בפגימה אין מקום להסתפק שמא שחט בסכין יפה דסתם סכינים אינם ברוקים וכיון דלא ידע בודאי דשחיט בסכין פגום וכן הצלה הר"ר עזריה יהושע והסכים עמו מהרח"ש ח"ב סי' י"א ע"ש ואולם ראיתי להכנה"ג בו"ד הגהב' אות מ' שהביא דברי האגודה ות' הרשב"א וחילוק מור"ם ודחה דבריו דאין טעם לחלק בין נטל קבלה בכתב לנטל בע"פ ואיהו מפרק לה דהרשב"א שאוסר מיירי בשאינו יודע בדיני בדיקות דרחוק הדבר לומר שידעם מקדם ועכשיו שכח כיון שלא ראינו בו שום טירוף ובילבול הדעת וצ"כ תלינן דמעיקרא נמי לא הוה ידע ואין כאן אלא חד ספק אבל האגודה מיירי שנמצא דאינו יודע בפגימה דאין לאסור למפרע כיון שיש לתלות דמעכשיו אבד חוש ההרגשה ע"ש ואחרי המחילה אין דבריו נכונים דמה שדחה דברי מור"ם כבר כתב לעיל שלא כיוון מור"ס עז' דנטל קבלה בין בכתב בין בע"פ בעדים הוחזק חשיב ומהאי טעמא התיר האגודה משא"כ בת' הרשב"א דלא איירי דנטל קבלה כלל כי אם דשוחט ע"פ מאי דקיל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם גם מה שחילק ביניהם איני רואה בדבריו טעם לחלק כי אם דבשכח הדינים שייך לומר שכח ואתאי משא"כ באבד חוש ההרגשה וכבר ביארנו שזה אינו דלמאי דקיל כרב הונא לא מדנו דגם היכא דלא שייך חסר ואתאי יש לאסור וכ"ש דכבר נתבאר דאדרבא איפכא מסתברא דטפי יש גד להתיר בשכח הדינים מהיכא דשכח חוש ההרגשה וגם מ"ש דבשכח הדינים ליכא אלא חד ספק משא"כ בשכח חוש ההרגש קשה דאדרבא נהפוך הוא כמו שנתבאר וגם ראיתי

לו להרב שהביא ת' מהר"ע יהושע בקיצור ותמה עליו איך לא ראה דברי האגודה דהוי כ"ד ממש והתיר מטעם דסכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי והסכימו הרב מור"ם עם ת' הרשב"א ואף א"ת דסובר הרב דפליגי ופסק כהרשב"א להחמיר מ"מ היה לו להביא דברי האגודה ולכתוב דקי"ל כהרשב"א לא שהוא ז"ל כתב בפשוט לאיסור כאילו אין חולק כל זה את"ר וכשאני לעצמי למה שנתבאר דגם האגודה ומור"ם שהתירו בנטל קבלה לא התירו כי אם כששכח הדינים אבל בשכח חוש ההרגש גם הם יודו לאיסור כמ"ש ספרי תואר והרב כרתי ופלתי תו ל"ק מדבריו שכ"ד דהיה ששכח חוש ההרגשה גם האגודה ומור"ם אוסרים ואין חולק על דינו כלל וע"ר שיש להשיב עדין שהרי הרב הביא ראיה מת' הרשב"א סי' רי"ח שאסר בשכח הדינים וכתב דהוי כנדון דידיה מ"מ פ"ש וא"כ אם איתא שהרב ירד לחלק כדברי הפרי תואר והפלתי היה לו להביא ראיה מת' הרשב"א מק"ו וחומר ואילו מדבריו נראה דשכח הדינים ושכח שחוש ההרגש' שקולי' וא"כ הדר כי קושיית הרב כנה"ג איך לא נרגש מדברי האגודה ומור"ם שהתירו שוב נתישבתי בדברי הרב ורואה אני דל"ק מדברי הכנה"ג ואדרבא יש לתמוה על תמיהתו שהרי דברי האגודה שהתיר אין ספק דאיירי בנטל קבלה דבלא"ה מהיכא תיתי להתיר בספק איסור ואיתחזק איסור בלי חזקת התר כלל והרי אף במקום חזקת התר עינינו הרואות דחשיב כודאי איסור כיון דהוי תרי לריעות' כדקי"ל כרים נדה במקוה וחבית בש"ק"ו כאיתחזק איסור ולא איתחזק התר כלל דכל ספק הנופל כודאי איסור חשיב וזה פשוט וגם מתקומו מוכרע שהרי ראיית האגודה ממ"ש סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ופשוט בסוגייא שגם ר"ח לא התיר כי אם כשנבדק הסכין קודם שחיטה דאיכא כמי חזקת התר נגד חזקת איסור דבהמה ומינה דשוחט ששכח כמי כאיתחזק התר איירי שנטל קבלה והנה מדברי הרב כנה"ג מבואר שהבין דנדון הר"ע יהושע נ"כ בנטל קבלה איירי כי ע"כ ק"ל למה לא נרגש מהאגודה שהתיר ואנכי הרואה שזה אינו שהרי כתוב בשאלה ראובן שהיה שוחט לרבים בחזקת רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם והיה בחזקת כשר ויודע וכו' ע"ש הנה מבואר דאיירי בלא נטל קבלה ולא הוחזק כלל כי אם מכח הרוב דרוב מצויים וגם כתוך הת' השיב דכיון שנמצא שאינו יודע לית לן לומר דמעיקרא הוה ידע דמהיכא תיתי לכדות מלבנו לומר כן שאין לומר נוקמיה אחזקתיה דרוב מצויים א"ש מומחים הם דאין חזקה כזאת מוציא מידי ספק אלא בחזקת ודאית וכנ"ד אין לזה השוחט חזקה ודאית אלא חזקה דרוב מצויים וכו' ועל זה הביא ת' הרשב"א דהוי כנ"ד מת"ש ע"ש הרי להדיא דנ"ד בלא נטל קבלה והכין נ"כ הדברי מור"ם כת' הרשב"א בלא נטל קבלה נמי איירי וא"כ תימא בעיני דמאי ק"ל מדברי האגודה ומור"ם שהתירו שהם לא התירו כי אם בנטל קבלה דמי שם פה לאדם להתיר בלא נטל קבלה הם כי לא להזכיר כי ע"כ דבריו נ"ע ומ"מ אף שנדון הרב היה בלא נטל קבלה מקום יש בדבריו לדון שאוסר גם בנטל קבלה שהרי כתב דאין להתיר מטעם ס"ס דאין כאן ס"ס דס' שכח עכשיו או קודם חשיב ספק אבל את"ל ספק ששכח מקודם ספק שחט בסכין יפה אין זו ספק דסתם סכינים בחזקת שאינן ברוקים ע"ש והרי ככר נתבאר לעיל שגם המתירי' כאיתרע השוחט אע"ג דהוי תרי לריעותא אינו אלא מטעם ס"ס וכיון שאין כאן ס"ס ש"מ דיש לאסור וגם בשכח הדינים לפי דברי מוהרי"ו בירב דלעיל אין בו ס"ס ומיהו אינו מוכרח כדעת הרב אם אוסר גם בנטל קבלה בשכח הדינים דאפשר דקחשיב ליה לס"ס גמור כי מן הבאר יש לקיים דברי הרב מסה א"נ אור סי' א' בשוחט שנטל קבלה ונמצא שאינו בקי בהרגש הפגימה בעלת

לאסור נגד האגודה ומור"ם וכתב דאע"ג שהכנה"ג התיר בשכח ההרגש' כיון דמהר"ע יהושע והסכים עמו מהרח"ש פליגי עליה נקטינן כוותייהו וכ"ש שגם הכה"ג להלכה כתב כן ולא למעשה ע"ש ולכאורה איכא למשדי נרגא שהרי נתבאר שמה"ע יהושע והרח"ש בלא נטל קבלה איירי א"כ ש"מ דבנטל קבלה גם הם מתירים ואין טעם בדבריו כלל לאסור בכ"ד שנטל קבלה אך למה שביארתי דלפי טעם ראשון שכתב מהר"ע יהושע יש ללמוד דגם בנטל קבלה יש לאסור דבר ה' בפיהו אמת אף שלא ירד להבין בכל מ"ש דאם איתא לא היה שתיק ומשה אמת ותורתו אמת שגם הכנה"ג לא סמך על דעתו להתי' למעשה שכ"כ מת' הכנה"ג או"ד סי' ו' במפתחות שנדפסו בס' קול בן לוי שנראה דעתו לאסור גם כן ומדברי הפרישה בי"ד סי' י"א סק"ו גבי מ"ש הטור דאם נמצא סכינו פגום דמכריזין על כל בשר שיצא מתחת ידו שהוא טריפה כתב הרב פירוש על בשר ששחט בסכין זה אבל מה ששחט קודם אין לחוש להכשיר כלים דאם סכין איתרעאי גברא לא איתרעאי ע"ש נראה דקאי בשיטת מור"ם ומכשיר בשכח ההרגש' ולמה שנתבאר דשורת הדין לאסור א"כ יש ראיה מהטור דכתב סתם על כל בשר שיצא מידו טריפה דלדבריו היה לו לבאר ותו דתיבת כל שכתב הטור לדבריו אין לו שחר כי ע"כ איני רואה לסמוך אשינויי דחיקי להתיר איסור תורה אלא דמכד אחר אין ראיה מהטור והש"ס שהרי ז"ל דהם דברו בלא נטל קבלה דבכה"ג לכ"ע אסור למפרע ולא ידעתי למה כדחק הפרישה והיה לו לפרש דבלא נטל קבלה איירי וע"ש בכנה"ג ובסי' א' הגה"ט שכתב גם כן בשם הרמשק אליעזר לאסור למפרע ולפסול השוחט בנמצא הסכין פגום והנ"ל עיקר דנקטינן לאסור :

סימן י"א והנה כי כן נתנה ראש לסכין כדין חשוד שיצאת נבילה מתחת ידו

במזיד היכי נדיינו ביה לאסור למפרע דבחשוד ודאי דלא מסני ביה קבלה שהרי אין אדם יכול להעיד על כשרות אדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב אלא דכל ישראל בחזקת כשר קאי והרי חזקה זו דהתר נגד חזקת איסור דבהמה וכיון דחזקת כשרות איתרעה הו"ל תרי לריעו' דקי"ל לאסור כמקוה וחבית ומיהו נראה דכמה שנחלקו בשוחט שנטל קבלה ושכח הדינים דיש אוסרים ויש מתירים כמו כן כאן פליגי בחשוד אי יש לאסור למפרע או לא אכן ראיתי לרבני האחרוני' בדבר זה שינוי ריעות' שיש מי שסובר דשוחט שנטל קבלה ושכח וחשוד שקולי' הם ויש מי שסוב' דאף להמתירי' בשוח שנטל קבלה ושכח בחשוד יש לאסור ויש מי שסובר דגם לאוסרי' בשכח יש להתיר בחשוד כי ע"כ חל עלי חובת ביאור להיכן הדין נוטה והנה ראיתי להש"ך בי"ד סי' א' ס"ק ח' שהביא ראיה לחשוד שאין לאסור למפרע ממ"ש הב"י בי"ד סי' קי"ט כבדק הבית וז"ל כתב בא"ח איתא בתו' בפ"ג דבכורות החשוד על ע"ז חשוד על כל התורה כולה ולא למפרע אם שחט או נקר ואח"כ המיר באותו יום אלא מכאן ולהבא עכ"ל ולדבריהם מזה יש ראיה גם בשוחט שנטל קבלה להתיר דהרי בחשוד נמי תרי לריעות' ושרי שהרי התיר גם בשחיטה אך לדידי ראיה זו ל"מ גם לחשוד שיש לומר דגם התו' לא התיר כי אם במומר לע"ז דישראל לא נחשד כלל על הע"ז ולא שכיח והעובד ע"ז כופר בכל התורה כולה וע"כ התירו ואמרינן ביה השתא הוא דאיתרע דהכי דלא להוסיף עלה משא"כ במומר לשאר איסורים דשכיחי במיעוט וכיון דאיתרע חל הספק דגם מקדם היה חשוד ותו דהרי בפ"ק דחולין ד"ד מבואר דחשוד לאותו דבר חמור מהחשוד לע"ז דקי"ל חשוד לע"ז מומר לכל התורה כולה שהרי כחשוד לאותו דבר ליכא מ"ד דכאמן לאותו דבר ואילו בחשוד לע"ז ב"ל לרב צבן דנאמן על השחיטה וכיון דהתו' לא קתני

כי

כי אם בחשוד לע"ז שאינו חשוד לכל התורה למפרע א"כ חשוד לאותו דבר לא תני יליף מיניה דאין למדין קל מחמור וכד מן דין חשוד לאותו דבר חמיר תמומר לע"ז דהתם אתו כה לאסור אין דעכשיו עובד ע"ז ואולי גם מקדם עבד וכי כמי עבד מקדם אינו ודאי דחשוד לדבר אחר דכי קיל דחשוד לכל התורה לאו מתורת ודאי פסלינן ליה כי אם מתורת ספק ואומדנא וזו ענין שאל דכי חשיד לכל התורה היינו בודאי חשוד ולא מספק וכה"ג אמרינן בבכורות דל"ו לר"מ דס"ל חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה איתר דאמר ר"מ לחששא לאחוקינהו מי אמר ע"ש וה"נ דכותה לדידן כי באנו לאסור למפרע כדבר אחר אכל חשוד לאותו דבר דמסברא נפיק דאי על עצמו לא חש איך יחוש על אחרים וכי חל הספק אי גם מקדם היה חשוד גם כן אין כאן אלא ס' גריד והדין נותן לאסור כיון דהוי תרי לריעות' ועיין בת' הרשב"א שהביא הב"י ביו"ד סי' קי"ט מ"ש שם בשם הר' יונה דמשם יש ללמוד דבחשוד לע"ז אין מקום לפוסלו מספק כי ע"ז דבר ברור הוא לכל שהוא שקר ע"ש ואוקי כאתרין וגם מעיקר התו' נראה דכי קיל דאינו חשוד למפרע אינו אלא בע"ז לבד שהרי קחשיב ואזיל כל החשוד לדבר אחד דחשוד לאותו דבר דוקא והדר תני דהחשוד על ע"ז חשוד לכל התורה אבל לא למפרע ואם איתא דגם לחשוד לאותו דבר אינו חשוד למפרע אמאי תני דין זה בחשוד לע"ז לבד וכ"ת כיון דתני ליה לבסוף א"כ לכל החשוד דתני לעיל קאי דאינו נעשה חשוד למפרע בכל החשודים גם זה אינו שהרי מייתי לה מדכתיב מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם ע"ש ופסוק זה כתיב בפ' שלח לך והיינו בשגגת ב"ד בע"ז ופירוש הכתוב לדברי התו' כך הוא וכי תשגו ולא תעשו את כל המצו' האלה דהיינו מצוה אחת שאם לא יכל המצו' דכתיב אשר דבר ה' אל משה דהיינו כפרש"ו דמפי הגבור' שמע ואת כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דהיינו דחשוד ככופר בכל התורה דניכוה קול דחשוד לכל התו' כולה מן היום אשר צוה ה' והלאה פרושו מן היום שעברו ע"ז אשר צוה ה' שלא לעבוד והלאה ה"ל דמכאן ולהבא יש להם דין חשוד ולא למפרע ומ"מ כיון דלא כתיב כי אם בחשוד לע"ז מנ"ל ללמוד כן לחשוד על סדבר דחמיר מיניה וכמ"ש כי ע"כ איני רואה כראיית הש"ך והפ"ח הללו טעם בעיקר גם ראיתי להפ"ח שהביא ראיה ממ"ש בחולין דל"ט שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקסרי' ולא אמרו בה לא איסור ולא התר והטעם כיון דשמעינן דחשיב אל הוכיח סופו על תחילתו נראה דאי עבד שינה ושחט אחרת וחישב עליה לכ"ע שרי ש"מ דקיל בפשוט דאינו נעשה חשוד למפרע וראיה זו הביאה רש"ל בפ' גיד הנשה סי' י"ו בשם ת' מהר"ם כ"ץ בשם הר"ש רבו דמסוגיא זו כשמע דאינו נעשה חשוד למפרע ע"ש וכשאני לעצמי אחרי המחילה הא נמי ל"מ דהלכך דלמה שנתבאר אין ראיה מחשוד לע"ז דאינו נעשה חשוד למפרע לכל התורה לחשוד לאותו דבר מהטעמים שכתבתי וא"כ בהך סוגייא דבחשוד לע"ז קיימינן אין ראיה לחשוד וכר מן דין ראיה זו ל"מ של דאה"כ דכיון דחשב לע"ז בזריקה נעשה חשוד מספק לכל מה ששחט לשעבר וכ"ש בשחיטת בהמה זו והא פשיט להוא דבהמה זו וכן כל מה ששחט למפרע אסורה באכילה מספק דשחיטה מומר נבילה הוי וכי קמבעיא להו ול א אמרו בה לא איסור ולא התר היינו לענין איסור הנאה דקיל אפילו בגוי דסתם שחיטת גוי לאו לע"ז וולת כשחשב בזמניה דחשיב וכי שחט ואח"כ חשב לזרוק דמה לע"ז קמיבעיא להו אם הוכיח סופו על תחילתו וחשב גם בשחיטה מה שאין כן מה ששחט מקדם אעפ"ו שאסור באכילה מספק אין נר לאסור בהנאה כיון דקיל סתם מחשבת גוי לאו לע"ז ותו' ל"מ מידי שאינו נעשה חשוד למפרע וכ"ת אכתי לרבינו ירוחם שהתיר בהנאה ואסר באכילה הביא דבריו

הבו"ד סי' ר' ש"מ דכי מספקא לאו היינו לענין איסור אכילה. וש"מ דאינו נעשה חשוד למפרע גם זה אינו שדעת רוו' ראב"ג דבסוגיין אמרו דלא אמרו בה לא איסור ולא התר מ"מ חכן דקיל כרבנן דרשב"ג בענין זה מינה קיל להתר הכא וה"נ דלענין איסור הנאה איתשילו :

והנה אמת שראיתי לרש"ל והש"ך והפ"ח שכתבו דבסוגיין בין לאיסור אכילה והנאה איתשילו ודעת רוו כיון דקיל כרבנן בעלמא דיינו לחוש בענין זה כאיסור אכילה ולא כאיסור הנאה ע"ש כדבריהם ולפע"ד יש מקום לראיה אבל אין זה מוכרח כלל שהרי דעת רש"ל והש"ך והפ"ח להתיר בחשוד למפרע וע"כ פירשו כדרך זה אבל אין לפירוש זה הכרח בסוגייא ודברי הראשונים להביא ראיה מזה :

ולי היה נראה להביא ראיה דנעשה חשוד למפרע ממ"ש בבכורות דל"ו גבי מה שאנו הבל נאמנין על מומי מעשר מ"ט דאי בעי שדי ביה מומי בכוליה עדרין ע"ש ואי אמרת דהעובר עבירה אין מחזיקין שעשה עבירה זו פעמים אחרות מאי מהני הא מנו אימא דעכשיו הוא שעבר עליו רוח טומאה להטיל מום בקדשי' וקודם היה כשר דמה"ט מכשירינן בחשוד לשעבר אלא ודאי כיון שנחשד עכשיו יש לדון שגם מקדם היה חשוד ושוב אחר הישוב ראיתי דגם זה ל"מ דנראה דכי איצטריכו לה"ט אינו אלא לכהנים שמבואר שם בגמ' דעשו אותם חשודים להטיל מום בבכור דכיון שראו שהיו כנות מהם מטילים מום עשו לכל הכהנים חשודים כמו שעשו לכל עמי הארץ חשודים על המעשר וכיוצא דאילו לישראל בלאו ה"ט נאמנין כמו שנאמן לכל דיעד אחד נאמן באיסורים ועל כן תקנו דאין הכהן נאמן שנפל מום בבכור מאליו כיון שנחשדו וא"כ ס"ד היה דלא יהיו נאמנין גם במעשר דלאו דמיטיל מום בולל לכל הקדשים והרי נחשדו קמ"ל דבמעשר לא עשו אותם חשודים בשאי מנו דקיל לא שביק התר ואכיל איסור כמ"ש במומר דאוכלין משחיטתו מה"ט וכיון שכן אם היה זה מן החשודים המטילים מום הוה עביד בהתר וכיון דלא עביד ש"מ דאינו מכלל החשודים כי אם מהכשרים וכל שסובר דמסכשרים הוא נאמן על עצמו ככל ישראל הכשרים דנאמנים במידי דאיסור :

אך את זה היה נראה להביא ראיה דאינו נעשה חשוד למפרע דהרי קיל דרשע שעבר עבירה דחייבי מלקו' או כרת פסול לעדות כמבואר בטח"מ סי' ל"ד ודבר פשוט הוי שאינו נפסל למפרע ראף למאי דקיל כאביי דעד זומם למפרע הוא נפסל היינו אם העיד בניסן והוזם בתשרי דנפסל מכל מה שהעיד מניסן כיון שהוברר דמאז העיד שקר כמ"ש הטור שם אבל כל מה שהעיד קודם ניסן כשר וגדולה מזו כתב הרא"ש בסי' רס"ו דאם העידו שעבר חרם ולא ביארו באיזה זמן עבר דאינו נפסל כי אם מעת שהעידו עליו בב"ד דמוקמינן נברא אחזקתיה ע"ש הרי לסדיא דחשוד אין לו דין חשוד למפרע ומינה לשוחט שיצאת טריפה מתחת ידו אינו אוסר כל מה ששחט למפרע וראיה ברורה היא בעיני ושוב ראיתי בת' עבודת הגרשוני סי' ט"ו שקדמני בראיה זו ע"ש אלא דהיא גופא קשיא רבא למה לא יהיה נפסל הרשע למפרע כפיסול עדות שהרי בתרי לריעותא דאוסר למפרע מתני' היא במקום שנמדד וכן בחבית בענין תרומה וגם בגיטין דל"א וכריש נדה וכרע"ט דקידושין הצלו כן בפשוט וא"כ מי שהעידו עליו שעבר עבירה דחל הספק אם היה חשוד מקדם אע"ג דאית ליה חזקת כשרות הרי חזקה זו כנגד חזקה דממון או ערוס שאין עדות בא כי אם להוציא מידי חזקה כמ"ש הרא"ש שורש ע"ב וא"כ החזקת כשרות איתרעא דעב"פ עכשיו רשע הוא הו"ל תרי לריעותא דאוסר למפרע

ולפי

ולפי הסוגייא דריש נדה איסור ודאי חשיב כמו שביארתי לעיל וא"כ ה"נ אף אי לא שייך לומר הרשיע ואתאי עכ"פ מידי ספק איסור לא יצא כמו שנתבאר לעיל וא"כ פשיטות דין זה דאינו נפסל החשוד למפרע עם מאי דקי"ל בתרי לריעותא דאוסר למפרע הם בתרי דסתרי ושוב נתיישבתי בענין וחזי הוית דגם זו איננה ראיה דהא קי"ל איסור מממון לא ילפינן וגם באיסור קי"ל דאזלינן בתר הרוב ואין הולכין בממון אחר הרוב וגם ס"ס באיסור תורה התר גמור הוי ובממון אף בס"ס אין מוציאין מיד המוחזק גם עד אחד נאמן באיסורין ואין דבר שבערוה ובממון פחות משנים וכיון דדבר שבערוה וממון חמירי טפי מאיסור והרי פיסול עדות נמי דינו כממון וערוה דבעי שנים כמ"ש הטור בפי' הנו' והכריחו כן מההיא דבר בניתוס דבפ' זה בורר והטעם כיון דעדותן להעיד בממון וערוה אם אנו פוסלים בעד יחיד ונפסל ואינו כשר עדותו נמצא ממון וערוה מתקיים ע"פ עד אחד גם באיסור קי"ל ספק איסור להחמיר וספק ממון להקל ומינה דפיסול עדות שדינו בממון מספק אינו נפסל כי היכי דאינו נפסל בעד יחיד משא"כ במידי דאיסור אסיר מספק כי היכי דנאסר ע"פ עד אחד וא"כ י"ל דכי קי"ל בספק איסור לאסור למפרע במקום דאיכא תרי לריעות' אינו אלא גבי איסור אבל בממון ופיסול עדות דאינו מתקיים בעד יחיד ה"נ אינו נפסל בספק אף בתרי לריעותא:

ישוב מצאתי ראיה לזה דבפ"ב דקידושין דס"ו נחלקו ר"ט ור"ע במקוה שנמדד דהוי תרי לריעותא אי יש לאסור למפרע דר"ט מטהר וגמר לה מכורע שהוא בן גרושה שעבודתו כשירה ור"ע מטמא וגמר לה מנורע שהיה בעל מום שעבודתו פסולה התחיל ר"ע לדון מקוה פיסולו ביחיד ובע"מ פיסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה שפיסולו בשנים הנה מבואר דלר"ע דקי"ל כוותיה אם היה מקוה פיסולו בשנים היה מטהר גם בתרי לריעותא כיון דדמי לבן גרושה דפיסולו בשנים וגמרינן מיניה דעבודתו כשירה ומינה ערוה וממון ופיסול עדות דבעי שנים גם בתרי לריעותא אזלינן להקל וזה ראיה ברורה לכל מ"ש:

הן אמת שהתו' שם בד"ה אמר ר"ט מכה קושיא פירשו הסוגייא בדרך אחר והוכיחו מפשוטה ולפי פירושם ל"מ ראיה זו מידי ע"ש בדבריהם מ"מ לעומת זה הנה ראיתי להריטב"א בחידושיו שישב קושית התו' בשם רבינו הגדול ונקיט הסוגייא כפשוטה וז"ל ורבינו הגדול פירש דבן גרושה לא הכשיר הכתוב למפרע כי אם בשנמצא ספק חלל וסבר ר"ט דהטעם משום דאזלינן בתר כהן דבחזקת כשר הוה קאי וא"כ אל תפסלנו מספק למפרע ואע"ג דמכאן ולהבא מיפסיל שאין מכשירין ספיקות לכתחילה אבל למפרע העמידנו על חזקתו וכי היכי דלגבי קרבן אזלינן בתר כהן ולא בתר המחוייב קרבן לומר אדם זה חייב קרבן בודאי אל תפטרנו מספק ה"נ במקוה בתר גופה אזלינן ולא בתר הטובל בו ור"ע מדמי ליה לבעל מום דעבודתו פסולה למפרע ולא אמרינן עכשיו הומם ה"נ גבי מקוה עכשיו חסר ע"ש ומכלל דבריו למדנו דגם ר"ע כי לא יליף מבן גרושה דמקוה פיסולו ביחיד ובן גרושה בשנים ומינה לכל דבר דבעי שנים כבן גרושה והוי תרי לריעות' כעין מה שאנו דנין בפיסול עדות דינא יתיב גם לר"ט להכשיר וכיון שכן נראה דאף להתו' שפרשו הסוגייא בדרך אחר בעיקר הדין מודו להרמב"ן והריטב"א אלא דדחיק להו לפרש כן בפירוש הסוגייא אבל לדין יודו להו כיון דעכ"פ איסור ממידי דבעי שני עדי' לא דמו האדדי מהטעמי' שביארתי לעיל ושוב ראיתי להתו' בכתובות דע"ה בד"ה אבל שהקשו דהיכי מני אמר דאי לאו חזקת ממון הוה אזיל רז בתר חזקת הגוף והא הוי תרי לריעות' במקוה שנמדד וכו' ע"ש הרי להדי' דגם בממון דבעי שני עדים אזלי' בתר תרי לריעות' כי ע"כ ע"כ דהתו' פליגי בדבר זה עם הרמב"ן והריטב"א ולדידהו ודאי אעיקרא ל"ק מקושיית התו' שם וכמוכן והכא כי כן הדר כי קושיין אמאי בפיסול עדות לא נפסל למפרע כיון דהוי תרי לריעות' וס"ר דלהתו' נמי ל"ק שהרי כתבו שם בפ' המדיר ליישב בשם רשב"א דחזקת פנויה לא חשיבא כלל לגבי חזקת הגוף ע"ש וא"כ לדבריהם ה"נ י"ל דחזקת ממון לגבי חזקת כשרות לא חשיבא כלל חזקת ממון וא"כ גם בתרי לריעות' לא נפסל וס"ר שיש להכריח שיטת התו' ממ"ש בקידו' דע"ט שהקשו לשמואל דאמר חיישינן לקידש שניהם מ"ש ממקוה שנמדד ותירצו התם תרתי לריעות' הכא חדא לריעות' ע"ש הנה נראה מזה דאי היה גבי קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר תרי לריעות' כמקוה הוה אזלינן בתריה אע"ג דקידושין הוי דבר דבעי שני עדים כמ"ש שם בקידושין דס"ה ע"ש וזה סותר דעת הרמב"ן והריטב"א שכתבנו ובדוחק י"ל דהתם אע"ג דעיקר קידושין בעי שנים התם אין תלות הספק בקידושין כי אם בסימני בגרות אם היו גם בבקר או עכשיו נולדו ובסימני בגרות לא בעי שני עדים דאפילו נשים נאמנות כמ"ש הר"מ בפ"ב מה' אישות והטור אה"ע סי' קנ"ה וא"כ חזר הדין דהוי כמקוה דפיסולו ביחיד אך כדי למעט במחלו' י"ל כיון דר"ע תרי טעמי קיהיב מקוה פיסולו ביחיד מקוה פיסולו בגופו וכו' לכן בעינן תרוייהו כי היכי דלא ניזיל בתר תרי לריעות' דאף אי פיסולו בשנים כל דהוי פסולו בגופו אזלינן בתר תרי לריעותא ותו ל"ק מהך סוגייא דקידושין לשיטת הריטב"א ומינה דגבי פיסול עדות דהוי פיסולו בגופו אזלינן בתר תרי לריעות' וא"כ הדר כי קושיין אמאי לא יפסל למפרע מספק ונ"ל כמ"ש לשיטת התו' דחזקת ממון לא חשיבא כלל נגד חזקת כשרות אך את זה ק"ט שהרי בדכ"ב דכתובות גבי מ"ש ב' שישבו לקיים את השטר וקרא ערער וכו' ופריך הש"ס אי ערער דגזלנות תרי ותרי נינהו ופרש"י דנפסל מספק דתרי ותרי וכן כ' הרי"ף והרא"ש וכ"כ הטח"מ סי' ל"ד והר"מ בפ' י"ב מהלכות עדות וכן דעת רוב הפוסקים זולת ר"ח והרז"ה שפירשו תרי ותרי נינהו והעדי' כשרים בספק דמוקמינן בחזקתיה דכשר הוא ע"ש וא"כ לשיטת ר"ח ניחא אף דהוי תרי לריעות' חזקת ממון לא חשיבא כלל נגד חזקת כשרות וא"כ כשר מספק אך להרי"ף ורש"י אלים ליה חזקת ממון ופוסל מספק א"כ הדר כי קושיין דא"כ היה לגבי לפסול מספק הרשע למפרע וס"ר דהא נמי ל"ק שהרי ביבמות פ' ד' אחים מבואר דספק דתרי ותרי אלים טפי ופליגי בה איכא מ"ד דבספק זה מד"ת אזלינן להחמיר נגד חזקה ואיכא מ"ד דגם בספק דתרי ותרי מד"ת אזלינן בתר חזקה אף להקל ומדבריה' הוא שהחמיר וכן נחלקו גדולי הפוסקים לפסק הלכה וא"כ אף אי לא חשי' כלל חזק' ממון מ"מ כיון דהוי ספק דתרי ותרי אזלינן להחמיר נגד חזקת כשרות למ"ד מדבריהם ולמ"ד מד"ת משא"כ בשאר ספיקי דקי"ל דאזלינן בתר חזקה להקל ולהחמיר א"כ בספק דלמפר' נמי דלאו ספק דתרי ותרי הוי אזלינן בתר חזק' כשרו' ואינו נפסל מספ' וסו"ר להרמ"ט חאה"ע סי' מ' שכ' כי מן הבאר הנה מקום אתי להשי' בת' פ"מ ח"ב סי' ק"ה שכת' דפיסו' עדות שנחלקו בו הרשב"א עם הרז"ה שע"ל דנפס' מספ' וכתב דזה תלוי במה שנחלקו הרי"ף ור"ח דלר"ח חזקת כשרות עדיף ולהרי"ף חזקת ממון עדיף ע"ש ולמ"ש אינו נפסל גם לשיטת הרי"ף שגם הם לא כתבו כי אם בספק דתרי ותרי משא"כ בשאר ספיקי ונ"ל שדעת הרב דספק שנחלקו הפוסקי' לספק דתרי ותרי דמי וס"ר להרב משנה למלך פ"ד מה' מלוה שכ"כ בשם מהרש"ך סי' כ"ד ע"ש אלא שעם כל זה אכתי קשה שראיתי להרמב"ן במלחמות והר"ן בהלכות שכתבו כדעת הרי"ף שפסל העדים בתרי ותרי דה"ט דאע"ג דאיכא חזקת

כשרות

כשרות חזקת ממון עדיף ומספק אין מוציאין ממון בעדותם ע"ש ס"מ דס"ל דחזקת ממון עדיף מחזקת כשר וא"כ הדר כי קושיין למה לא יפסל הרשע מספק למפרע כמו שאנו אוסרים בכל כה"ג למפרע מספק זה וכ"ש הכא דחזקת ממון עדיף והנ"ל ליישב בזה שיש לחקור בעיקר דין זה דרשע פסול להעיד דכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וקי"ל דאינו נפסל כי אם ע"פ ב' עדים והטעם נראה ע"פ מ"ש בפסחי' דקי"ג כי תראה חמור שונאך שונא שאמרו שונא ישראל ומי שרי למסנייה והכתיב לא תשנא את אחיך ואי דחזו ביה דבר ערוה כ"ע נמי מסנא סנו ליה אלא מכאן לעד יחיד הרואה דבר ערוה לחבירו מותר לשנאתו ע"ש והרי דרשע ע"פ ב' עדים הוא רשע לכל משא"כ רשע ע"פ עד יחיד אינו נאמן לאחרים וא"כ כיון דכתיב אל תשת ידך עם רשע ס"מ ע"פ שני עדים הוא דהוי רשע לכל העולם אך את זה צריך ישוב שו"ל דכל עד שהוא רשע בינו לבין עצמו בלי עדות כלל דאע"ג דקמי שמיא גליא דהוא רשע אע"פ כן עדותו כשר ואם קדש אדם על ידי עדותו קידושיה קידושין ואם בא אחר וקדשה אח"כ על ידי עדים כשרים לגמרי אינו כלום ולא הוו בניו ממזרים כלפי שמיא דאע"ג דלא איברו סהדי אלא לשקרי מ"מ י"ל דלא פסל הכתוב כי אם רשע לגבי בני אדם דהיינו שיש ב' עדים כדבר אבל בלא"ה לא פסל הכתוב עדות אע"ג דלגבי שמים רשע הוא א"ד רשע פסל הכתוב אלא דאנו אין לנו כח לפסול כי אם ע"פ ב' עדי' דהנסתרות לה' אלהינו אבל כל דהוי על האמת רשע אין בעדותו כלום וכ"מ דאם קדשה אחר ע"פ כשרים בניו של הראשון ממזרים הם וצריך היודע והיה נראה להביא ראיה לנדון זה ממ"ש בפ' שבועת העדות דעד היודע בחבירו שהוא רשע לא יעיד עמו דכתיב מדבר שקר תרחק והרי זה שאין לו שני עדים על רשעו כיון דאינו רשע לגבי בני אדם לא פסל הכתוב רשע כזה אלא ודאי נראה דכל רשע פסל הכתוב וש"ר דל"מ דכיון דקי"ל בעד יחיד הרואה דבר ערוה בחבירו דמותר לשנאתו הרי זה רשע גמור לגביה דידיה וכיון דבדידיה תלי דאם אינו מעיד אין מוציאין ממון על ידי זה כל כי האי מחייב שלא להעיד משא"כ ברשעו' שאין מכיר בו אלא המקום או גם בעד יחיד לגבי כל העולם עדותו כשר אף שעל האמת רשע הוא וכ"מ בעד יחיד שיודע בחבירו שהוא רשע וקדש אדם על ידו ושוב קדשה אחר על ידי כשרים דבניו של ראשון ממזרים הם לגבי דידיה ומשיקול הדעת אדרבא נראה כדבר ראשון וסמך לדבר מ"ש בחולין דק"מ לא אמרה תורה שלח לתקלה ה"נ לא אמרה תורה אל תשת ידך עם רשע לתקלה ועדיין הדבר צריך ליסוד ושוב מצאתי ראיה לזה מ"ש בקידושין דע"א צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה ע"ש וכן פסק הט"ו אה"ע סי' ב' וא"כ נראה דכל שכן בכ"ד ומ"מ אם אמת הדבר בנדר זה נ"ק מכל מאי דק"ל דאמאי לא יפסל הרשע למפרע מספק דמ"מ כל שאין עדים שעבר עבירה מקדם אע"פ שהוא רשע לא פסל הכתוב ודוק:

ומתוך מה שלבי מהסס בדין חשוד באיסורי' אי דיינינן ביה כדין פיסול עדות דאינו נפסל למפרע שו"ל דחשוד באיסו' מפיסול עדות גמרינן לה דאע"ג דכי כתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד וקי"ל כל הקום שנאמר עד הרי כאן שנים כמ"ש בריש סוטה וא"כ ע"כ בעד לממון וערוה דבר הכתוב ומה"ט בפיסול עדות נפסל בכל עבירה משא"כ באיסורים דהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר מ"מ בחשוד לאותו דבר דאינו נאמן באיסורי' בדין רשע לעדות הוי וא"כ י"ל דגם באיסור בחשוד לאותו דבר לא פסל הכתוב ברשע שאין מכיר בו אלא המקום אך יש לגדר כיון דלא דמי איסור לממון וכמ"ש וגם דבאיסור נפסל גם בעד יחיד א"כ י"ל

דגב הספק נפסל ואין בדבר הכרע:

שוב ראיתי דהגר אחר אין מקום לאסור למפרע בחשוד וכן בפיסול עדות אע"ג דהוי תרי לריעותא וקי"ל דהוי כודאי איסור שו"ל דכי אמרינן בתרי לריעות' דאוסר למפר' ולא מוקמינן אחזקתיה דהתם ה"ד בסכין פגום או מקוה שנמדד או יין והחמין דבכל או עיקר הספק בריעות' דאיתיליד דהיינו פגימת הסכין ומקוה שנמצא חסר והיין שהחמיץ ואין ברירה בריעותא זו אם נולד עכשיו או קודם אבל בחשוד שיצאת טריפה מתחת ידו וכן בפיסול עדות ברשע שעבר עבירה שאין ספק. בריעותא מתי נולדה שהרי איתברר לן שעכשיו הוציא טריפה או עבר עבירה ואין גר להסתפק אם טריפה או עבירה זו היה מקדם או לא ואין הספק אלא אי כמו שהוציא עכשיו מתי טריפה הוציא גם כן מקדם וזו לא שמענו בכל ענין זה דתרי לריעות' אי כל כי האי חשיב ספק כי היכי דנדון ביה תרי לריעותא וי"ל דכל כי האי לא חשיב ספק דאמרינן כאן נמצא וכאן היה עכשיו עשה איסור ולא קודם לכן והמכשילה הזאת לא עשה כן מקדם וראיה לזה שהרב מגן אברהם בא"ח סי' תס"ו ושאר רבני האחרונים העלו דלא מחזיקנן איסור ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא וכאן היה אבל מחזיקנן איסור מזמן לזמן והביאו ראיה ממה ששנינו בכתובות דע"ה היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו נכנסה ברשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה ע"ש וגם הרשב"א בת"ה דפ"ו בדין המבינות כתב דמאי דקי"ל נכנסה לרשות הבעל ה"ט דלא מחזקינן מרשות לרשות וע"ש בסוגייא וא"כ אפוא בכל הני דאסרינן תרי לריעותא ה"ט דהספק להחזיק איסור מזמן אל זמן אבל בחשוד דבאנו להחזיק מעשה אחר לגמרי דעדיף זה מלהחזיק איסור ממקום למקום דהתם עכ"פ אין מחזיקין מעשה מחדש ואע"פ כן לא מחזקינן כ"ש כאן להחזיק שעשה איסור פעם אחרת שאין זה ספק ואמרינן כאן נמצא וכאן היה וכ"ת הרי לעתיד דאינו נאמן אע"ג דהספק שמא יעשה כזאת פעם אחר הרי דמחזקינן איסור אף בכה"ג הא ל"ק דהתם ה"ט דאכבר חזקת כשרות והרי זה בחזקת רשע ורשע לא האמין הכתוב אבל להחזיקו ברשע למפרע בספק כזה לא מן ה' הוא וכ"ת א"כ בשכח הדינים או אבד חוש ההרגשה שהספק נ"כ אם בכל פעם אחר נמי נימא אין מחזיקין מעשה אחר הא לא איריא דנבא טורח בינייהו דבהני אי שכח קודם אגן סהדי דשחט בפיסול ועיקר הספק בשכחה אי עכשיו או מקודם אבל חשוד דמדעתיה עביד אין לנו לומר שגם מקודם היה רשע וגם הטעם אחר לא דמו דשכחה בא מאליו ואינו מחוסר מעשה אבל חשוד דעל מעשיו הרעים נפסל מחוסר מעשה הוי ואוקמינן בחזקת שלא עשה כל שאין לנו בירור כי ע"כ רואה אני שיש להתיר יותר בחשוד מהיכא דשכח הדינים וחוש ההרגש' וכ"ש דלנדר זה אתי שפיר התו' דפ"ב דבכורות שהביא הש"ך והסוגייא דחולין דל"ט שהביא רש"ל והפ"ת דאע"ג דיש לבעל דין לדחות ראיות אלו כמ"ש לעיל מ"מ ראיות נינהו אע"פ שאינן מכריעות וכן העלה הפ"ח דבחשוד אין לאסור למפרע ובשכח אסרינן למפרע אלא שהטעמים שכתב הרב על זה לדידי אין בהם כנ"ט דמ"ש דחזקה דכשרו' אינה עשויה להשתנות אי מהא אדרבא נראה דחזקת ידיעה בשוחט אלים טפי גם מ"ש דבחשוד לא שייך לומר הרשיע ואתאי כבר נתבאר לעיל דבתרי לריעות' אף אי לא שייך ה"ט דחסר ואתאי עכ"פ מידי ספק איסור לא יצא אך למ"ש נראין דבריו ואלו מטעמיה ודעת הב"ח בת' סי' א' ובב"ח או"ח סי' קי"ט וגם בת' גאוני בתראי סי' י"ד ואחריו נמשך הצמח צדק בת' סי' ע"נ וכנה"ג בי"ד סי' א' לאסור למפרע בחשוד ולהתיר בשוחט ששכח ע"ש בדבריהם שכתבו כן בהלכתא בלי טעמא

ואת

ואת זה ק"ל על הש"ך והפ"ח שכתבו בשם הב"ח להתיר גם בחשוד וזה תימה דלהדיא כתב בהפך וצ"ע :

וראיתי בס' חוק לישראל יצא לדון בדבר חדש לחלק בחשוד דבסתם כל אדם שאין בו אלא חזקה דאתי מכח רוב דרוב ישראל כשרים הם כל שנחשד הוברר דאינו מן הרוב ואוסר למפרע כמו דקי"ל בלא קבלה אע"ג דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם אבל כשהכרנו לאדם כשר וירא ה' דהוי חזקה גמורה יש להתיר כמו דקי"ל בבטל קבלה ושכח · ואינו מחוור בעיני דחזקת. וראית באדם שכשר לדידי לא יצוייר דמסור ללב הוא ובוחן לבות וכליות אלהים אין צור מלבדו ותו דחזקת זו על ידי עדות המכירים אותו שלא עשה איסור לא יתכן דלא ראינו אינה ראיה ולאו בכיפי תלו ליה משא"כ בבטל קבלה דמעידים על ידיעתו שחקרו אותו ונמצא בקי ואף אם ראו לשוחט כמה פעמי' שאסר את האיסור אין מזה ראיה דאולי בעת ההיא הרהר תשובה דרשעים מלאים חרטות ותו שגם רשע אינו עובר עבירה תדיר כי אם לפרקים שיצרו מתגבר עליו ועוד דכל שראו אותו אינו מצוי לחטוא כל דעביד לאגלויי והוא רוצה להחזיק עצמו לכשר ובמחשך מעשיהם כ"ש בשוחט על הקהל דאם יעשה בפרסום יסקלוהו גם מ"ש בפשוט דחזקת כשרות בסתם כל אדם אינה חזקה גמורה כי אם חזקה דאתי מכח רוב אינו מוכרח כמו שיתבאר בסמוך גם ת' הרשב"א סי' ד' ודברי הר"ן בפג"ה שכתבו דהכל לפי מה שהוא אדם שהביא ראיה דיש חילוק בין אדם סתם לאדם שהכרנו אותו לכשר אינה ראיה דהתם שיש לתלות בשוגג וטעין שוגג הייתי שהעלו להחמיר שלא להאמינו בכי האי ודאי מחלקינן דאם ידעינן ביה לכשר להאמינו דהכי דלא לוסיף עלה דחשוד חשש לכך אין אנו מאמינים אותו אבל אה"נ דאין זו חזקה וכה"ג יש להשיב בת' הר' וויל ות' רש"ל והרא"ש ע"ש בדבריהם והחכם עיניו יחזו :

וראיתי להב"ח בת' סי' א' ובת' הובאה בת' גאוני בתראי שהביא ראיה בחשוד לאסור למפרע ממ"ש הרשב"א בת' סי' תר"ך בשוחט שנמצא פגימה בראש הסכין וטען השוחט שסבר מוזהר עצמו שלא יגע בפגימה חשיב דמעבירין אותו וקרוב בעיני שיהיו הכלים אסורים ע"ש אחרי המחילה אינה ראיה דמלבד מה שדחה בנו של הב"ח דהתם שאני שהודה דכל ימיו היה שוחט בו ואין כאן ספק בר חן דין איני מכיר ראיה זו שו"ל דמ"ש דכל כלי העיר היינו אחר שהוברר ששחט ואה"נ דעל מה ששחט מקדם אינן נאסרים ומה גם שנראה שגם הרשב"א לא בריר ליה לאסור שכתב וקרוב בעיני וכן כתב כן הב"ח ע"ש :

אך את זה עומד לנגדי לאסור גם בחשוד למפרע ממ"ש הרשב"א בסי' תרי"ט בשוחט שנתן לו חבירו סכין לבדוק כדי לשחוט בו ובדק ב' בדיקות מהי"ב בדיקות ותו לא גם בפעם אחרת שחט ואח"כ בדק הסכין שני פעמים והכשיר השיב דחשוד הוא שאינו בודק סכינו וכיון שכן אפילו מה ששחט למפרע אסור וכו' ולפיכך כל מה ששחט למפרע אסור ומעשה היה במקומנו בטבח שנמצא ב' פעמים נבילה יוצא מתחת ידו ואסרו כל הכלי' למפרע ע"כ הרי דנקיט בפשוט בחשוד לאסור למפרע :

והנה אמת שראיתי להפ"ח שפירש דמ"ש לאסור למפרע היינו דבכ"ד נחשד שני פעמי' ועל זה הוא שכתב דלמפרע כל מה ששחט מחשד ראשון אסור אבל אה"נ דכל מה ששחט קודם חשד ראשון שרי וכן מ"ש ומעשה היה היינו נמי דכיון שיצא מידו ב' פעמים נבילה יש לאסור למפרע מעכשיו עד פעם ראשונה שיצאת נבילה מידו ע"ש והוא דוחק לומר דפשט דברי הרשב"א מורים להדיא שפוסל מספק בחשוד למפרע ומה שהכריח פירוש זה ממ"ש ומעשה היה וכו' שנמצא שני פעמים דאי אוסר למפרע למה הוצרך שיוציא שני פעמים והרי איסתאר בקמייתא' ונאסרו ולי נראה דכיון שסיים ואסרו ש"מ שהוא לא היה האוסר כי אם רבותיו והביא ראיה ממעשה רבותיו שהורו לאסור למפרע וא"כ י"ל דשיעור דבריו כך הם ומעשה היה במקומינו בטבח שנמצא ב' פעמים יוצא מתחת ידו ר"ל שאינו בענין זה שני מעשים שיצא טריפה מתחת ידי הטבח והיינו בשני טבחים נ"כ דמ"ש שנמצא וכו' לאו על טבח קאי כי אם על מעשה היה במקומינו ואף דעפי הו"ל לומר לפז' ומעשה היה במקומינו שנמצא ב' פעמים נבילה יוצא מתחת יד טבח אי מהא שבקים דדחיק הלשון מסורס הוא ויש לנו רבים בדברי הראשונים מעין זה א"כ י"ל לכשתמ"ל הדברים כפשטן דבטבח אחד איירי דמשכחת לה שהיה בענין שוגג בפעם ראשונה וכתב בת' סי' ד' דאף אי טעין שוגג הייתי אינו נאמן מ"מ בקבלת דברי חברות סגי וכיון שקבל ד"ח החזירוהו למיכויו וכיון שנמצא פעם אחרת שיצאת נבילה מתחת ידו הרי הוחזק לרשע ומזיד ואין לו תקנה כי אם בתשובה חמורה שנזכרת בפ' זה בורר שילך למקום שאין מכירים וכו' וע"כ אסרו נ"כ כל הכלים למפרע וכ"ת והרי דעת הרב בת' סי' תרל"ב דגם בפעם ב' סגי ליה בקבלת דברי חברות ועד פעם ג' בעי תשובה חמורה וא"כ הכא אמאי אסרו בשתי פעמים הפך תשובתו דסי' תרל"ב הא נמי ל"ק דהכא מיירי כשקבל דברי חברות וחזר לסורו הרע דבכי האי גם הרשב"א יודה ומ"ש הרשב"א דעד ג' פעמים סגי ליה בקבלת ד"ח התם שאני דלא נודע לב"ד בינתים כי אם בבת אחת שהוציא מתחת ידו ב' וג' פעמים ובכה"ג כחד חשיבי כיון דלא קבל דברי חברות בין ראשונה לשניה ואע"פ כן ס"ל דאם העידו שהוציא ג' פעמי' בפשיעתו מזיד גמור דכל כי האי ליכא למתלי בשוגג וחילוק זה תבלין יש בו וכ"כ מת' הרי"ק בשורש ל"א שפסל לגמרי בשתי פעמי' ע"ש והדבר קשה איך פסק נגד ת' הרשב"א שכתב דגם בפעם שנית יש לו תקנה בקבלת דברי חברות אך למ"ש א"ש דנדון הרי"ק היה שנודע לב"ד והחזירוהו בקבלת ד"ח דכל כי האי לכ"ע אם יצאת נבילה מתחת ידו פעם אחרת אין לו תקנה כלל אף שיש לתלות בשוגג ואי ק"ל דא"כ בכ"ד שנמצא שלא בדק כדין בשתי פעמים איך החליט הרשב"א לאסור והרי בבת אחת נודע לב"ד את שניהם ולא קבל דברי חברות בין ראשונה לשניה הא נמי ל"ק שהרי בנדון זה ליכא למיתלי בשוגג כלל כמ"ש הרב בת' דלעיל מזה וכל דליכא למיתלי בשוגג לדברי הכל נפסל בפעם אחת ואוסר למפרע באופן דהכרח זה שהכריח הפ"ח כדי לפרש דלמפרע ר"ל מחשד ראשון ל"מ ונשארו דברי הרשב"א כפשוטן דאם העידו בתשרי על שוחט שהוציא טריפ' בניסן דמעיקר הדין נפסל מניסן אין זה למפרע כלל ואילו הרב כתב פעמים נ' דיש לאסור למפרע ש"מ דגם קודם שנחשד נפסל וכ"כ ממ"ש לפיכך כל מה ששחט למפרע הרי ריבה כל ימיו וכן ראיתי בס' חוק לישראל שתמה על הפ"ח בזה דמה שפירש בדבריו אינו נראה כלל ע"ש ומת' הרשב"א הלזו כ"ל להכריח דעת הט"ז בשוחט ששכח דאף שנטל קבלה יש לאסור למפרע כיון דהוי תרי לריעותא אם לא שנאמר כדעת המתי' דעיקר התירם כיון דהוי ס"ס ואילו בחשוד אין שייך להסתפק כי אם עכשיו נעשה רשע או קודם אך את"ל דגם מקדם היה רשע תו ליכא לספוקי שמא לא אירע לו פיסול כיון דרשע הוא ואינו חושש לטרוח בבדיקת הסכין הרי כל סכין בחזקת שאינו כשר לשחיטה עומד וכמ"ש לעיל בשם מהר"ע יהושע והפ"ח והפלתי :

אך את זה תמהני להש"ך והפלתי איך נקטו בפשוט להתיר בחשוד למפרע ולא נרגש מת' הרשב"א דקאי באפיה

באפיה ואף א"ת דפסק בת' מהר"מ כ"ץ שהביא רש"ל שהתיר מלבד דאין זה שורת הדין לפסוק נגד הרשב"א להקל דמי לנו גדול עכ"פ קשה דהיה לו להזכיר ת' הרשב"א דחולק עליו זה ואם באנו לומר שהבין בדבריו כמו שהבין הפ"ח מלבד שכבר כתבנו שאין נראה פירוש זה כר מן דין אם איתא להא לא הוה שתיק מיניה כי ע"כ איני רואה מקום להתיר בחשוד למפרע שהרי מעיקר דינא דקי"ל לאסור כל דאיכא תרי לריעותא למפרע ה"נ בחשוד דהוי תרי לריעותא אסור ואי משום דאיית התו' דפ"ג דבכורות והסוגייא דחולין דל"ט כבר ישבתי לע"ד דאי מהא ל"מ גם הראיה מפיסול ערות כבר ביארתי לעיל דגבי איסור יש מקום לאסור מספק מה שאין כן פיסול עדות לממון וצרוה ואף שיש לגדר גם על זה מ"מ כיון שהרשב"א ורבותיו נקטו בפשוט לאסור אין חשיב להקל נגד דעתם כדבר דאכן יד עניי אין לנו בירור גם בלי דעתו להתיר וכ"ש עכשיו שהכ"ח והט"ז והכנה"ג ות' נחח נדק נקטו בפשוט לאסור וכ"כ דעת עבודת הגרשוני סי' כ"ד שהביא דברי הכ"כ כסתם ואף דבסי' י"ד התיר למפרע ותמה על דעת האוסרים הרואה יראה שם שגם הרב לא סמך על זה כי אם לטעמים אחרים שהיה שם בנ"ד להתיר ע"ש ות"ש בסי' כ"ד יעיד על זה :

גם הרשד"ס חו"ד סי' ל"ח כתב בפשוט לאסור למפרע בחשוד מת' הרשב"א הלזו דסי' תרי"ט גם מהר"ע יהושע והסכים עמו מהרח"ש וכן פסק בדבר משוח"ג דאם נמצא דאינו בקי בהרגשה שיש לאסור להפרע ולמד כן מת' הרשב"א הלזו דסי' תרי"ט ש"מ דקים להוא כן בחשוד לאסור למפרע כדברי הרשב"א ואין מתיר על זה כי אם הר"מ ורבו יהפ"ח וגם בת' בית יהודה חו"ד סי' מ"ח שנברר אחר דברי הפ"ח והפלתי ורבו האוסרים ומתוכם גדול הראשוני' הרשב"א ומי הוא המקל בדבר זה נגד רוב רבותינו הקדושים :

זו בלבד עומד לנגד עיני למאי דנקיט הרשב"א ורבותינו האחרונים לאסור בחשוד למפרע מספק וקשה לאלום דהרי אמרו בפ' המדיר דע"ה כאן נמצאו וכאן היו ולא מחזקינן ממקום למקום וא"כ כ"ש דלא מחזקינן לחשוד שהוציא טריפה מתחת ידו שגם מקדם היה מוציא טריפות ושוב ראיתי דמעיקר ענין זה דתרי לריעותא מתבאר כן דבחשוד אין לאסור למפרע שהרי כרע"ט דקידושין גבי קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר ביומא דמשלם שית דלית לה חזקה כלל דניצרה או בוגרת אמר רב הרי היא בוגרת לפנינו ולא חיישינן לקידושי אביה וקי"ל כוותיה ש"מ דמעיקר הדין בכל דבר הנולד ואל הספק אם עכשיו נולד או קודם שורת הדין דבתר השתא אזלינן ותלינן כמו שהוא עכשיו היה גם כן מקדם ומה"ט ס"ל לר"כ שם בנתן מתנה ולא ידענו אם היה ברי או ש"מ דבתר השתא אזלינן אם בריא עליו הראיה שהיה ש"מ ואם ש"מ הוא עליהם הראיה שהיה בריא ואף נגד חזקת ממון אזלינן בתר השתא ואף רבנן דפליגי עליה לא נחלקו כי אם משום דאיכא חזקת ממון אבל בלא"ה גם הם מודו דבתר השתא אזלינן א"כ ש"מ דלר"ע בכל ספק דלמפרע אף בלי חזקה שורת הדין דבתר השתא אזלינן אף להקל ותינח דכי קי"ל דכי הוי תרי לריעותא דאוסר למפרע דנראה דאי לאו משום דאיתרעא וקוי חזקה דאיסור נגד חזק' היתר שקולים הוא קי"ל להתיר אע"ג דחזקה נגד חזקה כמאן דליתנהו דמו והרי קי"ל הכי גם בלא איתחזק כלל התם ה"ט דבמקוה שנמדד בי לא איתרע חזקתיה אין חזקת טמא וטובל שם מהני מידי וכי טבל ביה בטל טומאתו וכן בהבית של יין כי לא איתרע אין חזקת טבל מועיל וכן בבהמה סכינו פגום כי לא איתרעא אין חזקת בהמה בחייה בחזקת איסור מעלה ומוריד וה"ה מוקמינן אחזקתייהו נגד חזקה זולת דאי איתרע חזקתייהו אסרינן כיון דהוי תרי

לריעותא ואה"נ שגם בלי חזקה כלל דינא הכי ה"נ דכי בעינן דלהוי תרי לריעותא כדי לאסור לו פרע היינו דבאיתרע שייך בהו לומר בתר השתא אזלינן משא"כ בלא איתרפא דלא שייך בהו ספק וגם לומר בהו בתר השתא אזלינן וע"ש בתו' בד"ה ושמואל אמר והכל זה שמעינן דעיקר הגורם בתרי לריעותא לאסור למפרע אינו אלא דשורת הדין נותן דבתר השתא אזלינן להקל ולהחמיר וכיון דהוי תרי לריעותא דיינין ליה כאילו אין כאן חזקה כלל והרי קי"ל בתר השתא אזלינן כל שאין כאן חזקה מנגד ואין בשוחט שהוציא טריפה דלא שייך ביה לומר בתר השתא אזלינן שאין הספק אם המעשה זה נולד עכשיו או קודם דהא ודאי ליכא ספיקא דעכשיו הוא שהוציא ואם באנו להסתפק אי גם מקדם הוציא פעם אחר אין זה בודק כלל לומר בו בתר השתא אזלינן וכיון דלא שייך ביה א"כ גם בתרי לריעותא אין מקום לאסור למפרע ושוב נתיישבתי בעיקר סוגיית דפ' המדיר ורואה אני דהא נמי ל"ק לשיטת הרשב"א שהרי מתוך הסוגייא מתבאר דכי אמרינן כאן נמצא וכאן היה אין זה חזקה גמורה לדון כן לעולם ודוקא גבי מומים דהוו חזקת הגוף נגד חזקת ממון ופליגי בה ר' ור"נ הי מינייהו עדיף דר"נ ס"ל חזקת הגוף עדיף וכי שייך לומר ביה כאן נמצאו וכאן היו הו"ל כאיתרע חזקת הגוף דכל כי האי גם לר"נ אזיל בתר חזקת ממון כיון דלא איתרעא וכ"כ בפירש רשי' שם בסוגייא ד"ה רבא אמר וכד"ה אמר ליה ע"ש וגם בסוגייא זו אמרינן דה"ט שצריך הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומים אלו דאי אחר שנתארסה הו"ל חזקת הגוף וחזקת אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו נגד חזקה דאין אדם מפייס בהומין הוי חדא במקום תרי הכא נראה דאע"ג דחזקת הגוף איתרעא כיון שה"ל כאן נמצא וכאן היה אע"פ כן לא בטלה לגמרי חזקת הגוף וכי איכא חזקה אחרת חשיב תרי לגבי חד וע"ש בתו' בד"ה וחדא במקום תרתי וממה שנתבאר י"ל דכי אמרינן כאן נמצאו כאן היו היינו דהוי חזקה נגד חזקה ותשי' איתרעא החזקה וקי"ל דאזלינן בתר דלא איתרעא שזהו ענין הרי לריעותא אבל עכ"פ הספק ספק גמור חשוב אף ממקום למקום אלא דקי"ל בכל ספק להלוך בתר חזקה וכיון דהוי חד לגבי חד אזלינן בתר דלא איתרע וא"כ נ"מ בספק כה"ג במקום איסור במקום דלא איתחזק כלל התר או איסור דקי"ל ספק איסור להחמיר ה"נ בספק זה כיון דספק גמור הוי וא"כ בחשוד נמי חל הספק אי גם מקדם עשה כן אף דחשיב ממקום למקום שאין דין זה דכאן נמצא עוקר הספק מעיקרו כי אם מכריע בין החזקות ואם הייתה שקולה מכרעת והרי קי"ל דאזלינן בכל ספק בתר חזקה דלא איתרעא ואף כאן בחשוד כיון דה"ל כאן נמצא וכאן היה הו"ל כאיתרע חזקת איסור דבהמה בחיים וכיון דגם חזקת כשרות איתרעא דעכ"פ עכשיו רשע הוא א"כ שתי החזקות שקולים הם וכמאן דליתנהו דמו וחזר הדין לספק גריד בלי חזקה כלל וכיון דגבי איסור קיימינן דקי"ל ספק איסור להחמיר גם בלא איתחזק כלל א"כ מינה דיש לאסור למפרע כל מה ששחט בספק זה ונשארו קיימים דברי הרשב"א ושאר הפוסקים ול"ק עליהם גם מגד זה כי מן הבאר יש להביא ראיה בתרי לריעותא יש לאסור למפרע גם בס"ס אע"ג דבכל ספק להקל שהרי בס"ס אי הוה ספק גריד ולא איתחזק אזלינן להחמיר ולא להקל ואילו בכל הני דהספק אי גם מקדם לא ידע אי לא איתחזק כלל קי"ל דבתר השתא אזלינן אף להקל כדקי"ל כרב דלא חיישינן לקידושי אביה כיון דהרי בוגרת לפנינו וא"כ כי איתחזק התר ואיסור נמי ואיכא תרי לריעותא מה"ט קי"ל דהוי כודאי איסור דמלבד דמסייע לגד זה חזקה דלא איתרעא דאילו חזקת התר איתרעא סייע נמי דמעיקר דינא בספק זה אי לא איתחזק כלל בתר השתא אזלינן

אולינן בודאי א"כ השתא נמי דאי לאו חזקת דהתר דאיתרע הוה אזלינן בתרא נגד חזקת איסור דמקוה שנמדד וטבל בו טמא אתי חזקת מקוה ודחי חזקת טומאה א"כ עכשיו שאיתרע חזקת מקוה לא אלים מחזקת טמא ובמאן דליתנהו דמו והדר דינא בתר השתא אזלינן בודאי כיון דקי"ל הכי אף להקל וא"כ כי הוי נמי בתרי לריעותי ס"ס כיון דספק ראשון אינו כיון דקי"ל בתר השתא אזלינן א"כ ספק שני אינו אלא ספק גריד אי בתר השתא אזלינן או לא וכיון דבאיסור תורה קיימינן דבר פשוט הוא שאין איסור תורה ניתר בספק אחד וכ"ת דגם להמתירים ס"ס אף באיתחזק איסור בענין תרי לריעותא שורת הדין לאסור ודוק היטב שטעם זה בעיני נכון וקיים :

ונראה שיש עוד טעם לאסור בחשוד למפרע שהרי עיקר גר ההתר שיש לנדון להתיר אינו אלא דאית ליה חזקת כשרות ואוקי אחזקתיה וכר הוינן ביה היא גופא צריכא רבא זה שנזכר בכמה דוכתי חזקת כשרות מה טיבה של חזקה זו אם היא חזקה גמורה כענין חזקת בהמה בחיים או חזקת פנויה או נשואה או חזקת הגוף או חזקת ממון ודכוותייהו טובא א"ד שאין זו חזקה גמורה כי אם חזקה דאתי מכח רוב דרוב ישראל כשרים וכ"ת כיון שאמרו בכל מקום חזקת כשרות ש"מ דחזקה היא ולא רובא הא ל"ק שהרי אמרו בד"ט דחולין בשחטה בחזקת התר עומדת ואין זה חזקה אלא דרוב בהמות כשרות כמ"ש הרשב"א בת"ה דפז' בהתר הנבינות הרי זו דקרו ליה לרוב חזקה דחזקה דאתי מכח רוב הוי ע"ש וא"כ ה"נ י"ל דחזקה מכח רוב הוי וכבר ראיתי בספר חוק לישראל בי"ד סי' א' דנקיט בפשוט דחזקת כשרות היינו מכח רוב דרוב ישראל כשרים הם ונראין דבריו שהרי בכל החזקות הם ידועה בבירור בלי שום ספק ואינו חזקת כשרות אינו ודאי דכמה רשעי ישראל שכיחי ואיך נאמר בכל אדם דקאי בחזקת כשר אך אי הוי מכח רוב דרוב כשרים הם א"ש אכן יש להביא ראיה דחזקה גמורה הוי ממ"ש התו' בחולין די"א בד"ה כגון וז"ל ועוד הוה מצי למרחי ודילמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת נדקת ע"כ ואי חזקה ואת הוי רוב מאי ק"ל הרי אכתי הוה שמעינן דאזלינן בתר רובא ויש לדחות משום דהוה ליה תרי רובי וז"ל דבתר תרי רובא אזלינן רוקא והוא דוחק דא"כ היה להם לבחר אך מנר אחר היה נראה להכריח כן שהרי אמרו בב"ב דקס"ה פסקו הר"מ בפ' כ"ב מאיסורי ביאה וטור אה"ע סי' כ"ה רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע וכיון שכן איך יצוייר חזקה דאפילו רוב ליכא אם לא כמ"ש רשב"ם שם דמ"ש רוב בגזל ר"ל כענין גזל שמורים התר במשא ומתן לעכב איש מריוח הראוי לחבירו ע"ש וא"כ י"ל דכיון דלא משמע להוא איסור לאו רשע מקרי כמ"ש הפוסקי' לגבי פיסול עדות בח"מ סי' ל"ד וגבי חשוד בי"ד סי' קי"ט אך עכ"פ מתיעוט בגזל גמור וכן בעריות שאין להם כר התר לא יכחנו וא"כ איך יצוייר חזקה זו אך אי הוי מכח רוב אתי שפיר ואחר הישוב גם זו ל"ק שהרי כתב הטח"מ בסי' ל"ד דכל עם הארץ בחזקת רשע וכל חכם בחזקת כשר וכיון דחזקה זו אינו אלא בת"ח א"כ י"ל דחזקה גמורה דמיעוט דשנו שמעניה אינו בגוי אלא דאכתי לה"ש התו' בדי"א דחולין וכ"כ כל הפוסקים דחזקה שלא נתבררה אינה חזקה א"כ חזקת כשרות נמי לא נתבררה דכשר הוא וי"ל דחזקת כשרות היינו דאינו עושה רשע אלא בקום עשה שעשה איסור וכל דמחוסר מעשה בחזקת שלא עשה כמ"ש הר"ן בפ' מי שאחזו בנותן גט עת' אם התנאי דק"ע בחזקת שלא קיים ואי בשב וא"ת בחזקת שקיים ע"ש וכעת אין לי בירור גמור בדבר זה שוב ראיתי להרב פני יהושע בחידושי גיטין די"ו גבי מ"ש שמא יחפה על בת אחותו דפשיטא ליה נמי דמכח רוב הוא וא"כ אם אמת דחזקה זו אינו אלא כח רוב א"כ יש לאסור בחשוד דכיון דאיתרע רוב דאיתרע אינו כלום כמ"ש הרמ"ט בח"מ סי' ל"ן וכבר כיארתי לעיל דרוב הפוסקים האוסרים גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה ס"ל הכי דאע"ג דאיכא רובא אין להתיר כיון דאיתרע וגם הרשב"א המתיר לפי מ"ש שם במשמרת הבית והסכים עמו הפ"ח בי"ד סי' פ"א דאין להתיר כי אם בספק דלאחר שחיטה נטרפה דא"כ לא חשיב איתרע בודאי כי אם מספק הכל בחשיד דאיתרע בודאי גם הם יודו לאיסור והרי זה סמך גדול לאסור בחשוד למפרע כיון דלדברי רוב הפוסקים אין זה חזקה כיון דאיתרע :

עוד נראה לי טעם אחר לאסור בחשוד למפרע שהרי גבי איסור מעיקר הדין אף בלא איתרע לא סמכינן אחזקת כשרות שהרי כתב הר"מ בפ"ב ובפ"ח ובפ' י"א מה' מאכלות אסורות דבח"ל יין ובשר אינן נקחים מכל אדם אלא א"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות ולמד כן ממ"ש בפ' אין מעמידים ד"ל ממ"נ אין לוקחים בסוריא אלא מן המומחה ואף שהראב"ד השיגו ת"מ מידי ספק לא נפיק וכ"ש שהטור י"ד וש"ע בסי' ס"ה כתבו כדברי הר"מ ואף להש"ך והפ"ח שכתבו בי"ד סי' קי"ט דגם הטו' וש"ע לא פסקו כר"מ כי אם בענין שחיטה דדיני שחיטה רבים הם וכהרף עין אדם שוהה ודורס ע"ש מ"מ בשוחט כבר מודו ליה וכבר קראו ערער על המנהג שכל הפושט ידו ליטול סמכא נותנין לו באין מבין וחקור דבר אם מוחזק בכשרות או לא כמ"ש הכנה"ג בי"ד סי' א' ע"ש וכיון דחזקה זו לא סמכו עליה בסתם דלא איתרע איך נסמוך אכן להתיר דאיתרע דבאיתרע גם הראב"ד יודה דלא סמכינן עליה וכענין זה כתב הרשד"ם חי"ד סי' ז' ע"ש ואוקי באתרין גם ראיתי בת' גאוני בתראי סי' י"ד ת' להרב בנו של הב"ח שכתב טעם זה לאסור למפרע בחשוד ואף שהב"ח אביו השיב דכי קי"ל דלא סמכינן אחזקה אינו אלא לכתחלה משא"כ לאסור בדיעבד ע"ש אם לדין אין זה תשובה דהתם אינו אוסר בדיעבד כיון דהחזקה קלה כמות שהיא לא איתרעא אבל באיתרע דגרע טפי דאין התר כי אם מכח תוקף החזקה וכיון דחזקה קליש טובא אינו מן הדין להתיר שהרי זה כרוב דאיתרע דאינו כלום ואפשר דקי"ל טפי מרוב סוף דבר מכל מה שנתבאר החכם עיניו יחזו דאין מקום להתיר בחשוד בכל מה ששחט למפרע והעיקר לאסור כי אם ואת כמ"ש הב"ח בסי' קי"ט בינאת טריפה ואינו ברור דמזיד היה דקי"ל דמעבירין אותו ואינו נאמן לומר שוגג הייתי דאי אית ליה הנאה מהכשרות יותר דיש לאסור גם כן למפרע וכמשך אחרינו בת' נמח כדק סי' צ"ג אין להחמיר כולי האי כיון דאינו חשוד ודאי דאפשר דשוגג היה ואתמ"ל מזיד היה אפשר עכשיו נעשה רשע ואף אי היה רשע מקדם אפשר דלא אירע לו פיסול ושחט בסכין יפה ומה גם שיש מתירים גם בחשוד גמור כל כי האי יש להתיר ודרך אגב עמדתי בתשו' עבודת הגרשוני סי' נ"ר שנשאל בב"מ ששחט ובדק ד' עגלים והכשירם ושוב בדק בודק אחד ונמצא סירכא בעגל ראשון והודה השוחט דשוגג היה אם יש לאסור גם האחרים והשיב להתיר מראיות השואל דאינם צריכים חיזוק ואע"פ כן אמרתי לתקוע יתדות בדברי קדשו לפי שראיתי בת' נמח צדק סי' ע"ג דברים שמתוכן יש מקום לטעות ולומר שיש לטרוף שאר העגלים שהרי כתב דאע"פ שיש הוכחה ששגג כיון שפשע ולא בדק שפיר חשוד הוי ע"ש וא"כ הכא נמי יש לחוש שלא בדק שפיר גם בשאר עגלים אמ"כ אברא שהרב כתב דבשוחט לאחרים אין אדם חוטא ולא לו ואוקמינן אחזקתיה ולא אסרינן כלים למפרע הרי שחילק בין בדק לעצמו לבדק לאחרים בלע"ד ה"ה לענין זו דלא אסרינן כלים למפרע אבל להכשיר מה שבדק אחר דאיתרע חזקתיה לא מחלקינן בהכי כי באמת סברא קלושה לחלק

לחלק בכך כיון שוגג ע"כ תורף דבריו וק"ל כדבריו דאי כ"ד היה כשוחט לאחרים א"כ לפי מה שחילק דגם ה"נ לא התיר כי אם להפרע ולא לעתיד א"כ נ"מ לאסור ואיך העלה להתיר והביא ת' הב"ן לבאר שמדבריו היה מקום לטעות ולאסור ואדרבא אין האיסור כי אם למה שביאר הוא במה שיש לחלק בזה ואי ר"ל דאע"פ שיש לחלק כן אין להחמיר הוא תימא דהיה לו לבאר מפני מה וגם מנ"ל לחלק כדי לדחות דבריו ואי כ"ד היה כשוחט לעצמו כ"ש למה שחילק דאי אמרינן למפרע כ"ש שיש לאסור מה ששחט אח"כ ודבריו צ"ע אם לא שחסר לשון:

ומ"מ אין ספק גם להמתירים בחשוד למפרע אם העידו עכשיו שזה כמשלש חדשים הוציא טריפה דלכ"ע כל מה ששחט בתוך זמן הזה אסור כמ"ש הפ"ח והוא מוכרח עכ"פ בת' הרשב"א ואף בפיסול עדות דחמיר קי"ל אם העידו בתשרי שעבר עבירה בניסן כל מה שהעיד מניסן ואילך בטל כמ"ש בטח"מ סי' ל"ד וכ"ש בחשוד ואין בדבר זה ספק או מחלוקת כלל:

סימן י"ב

אף את זה אל עלי חובת ביאור למה שביארנו. דבשוחט שנטל קבלה ושכח הדינים שיש לאסור למפרע וכן בחשוד אם ה"ד בששכח דיני שחיטה וכן בשנחשד על השחיטה אבל בשלא שכח כי אם דיני בדיקת ריאה וכן בשנחשד באיסור טריפה ולא בנבילה אם יש לאסור למפרע גם בכה"ג שהרי ז"ל דכל עיקר הטעם לאסור למפרע היינו משום דהוי תרי לריעותא וזה לא שייך כי אם באיסור נבילה דבהמה בחיים בחזקת איסור עומדת אבל באיסור טריפה דקי"ל נשחטה בחזקת היתר עומדת אין כאן תרי לריעותא כי אם תרי לטיבות' חזקת שנטל קבלה או חזקת כשרות וחזקת כשרות הבהמה כי ע"כ נראה דאין מקום לאסור למפרע בשכח דיני בדיקה או נחשד על הבדיקה וס"ר להפ"ת והפלתי בי"ד סי' א' שחילקו כן ונראין הדברים שהן נכונים בעצמן:

אך את זו תמהני להרשד"ם בי"ד סימן מ"א שכ"ד היה חשוד בבדיקת ריאה ואסר הכלים למפרע מתוך ת' הרשב"א דסימן תרט"ס גם בתשו' גאוני בתראי סימן ע"ד אסרו הב"ח וכנו להפרע בחשוד על הטריפה גם בת' צמח צדק סי' פ"ג אסר ג"כ בחשוד על הטריפ' למפרע וכ"נ דעת ת' עבוד' הגרשוני סימן כ"ד והכנה"ג בי"ד סימן א' הגהב"י את ת' ע"ש ויש לתמוה עליה' מנ"ל הא והרי הבנין אב שלהם הוא תשוב' הרשב"א והרי הרשב"א בחשוד על בדיקת הסכין הוא שאסר דהוי תרי לריעות' אבל באיסור טריפה מנ"ל לאסור בלי טעם כלל ומה גם שבת' הרשב"א מבואר כן שהרי כתב שמעון זה ודאי חשוד הוא שאינו בודק סכינו. וכיון שכן אף מה ששחט למפרע אסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת נראה דאי היה חשוד על הטריפה דבחזקת היתר עומדת שורת הדין להתיר וא"כ יש לתמוה לכל הני אשלי רברבי איך לא השגיחו בדברי הרשב"א ואסרו את המותר שוב נתיישבתי בדבר וחזי הוית דלק"מ וגם לא פליגי הנהו רבנן עם הפ"ת והפלתי הלא זה הדבר דבמקום אחר ביארתי דחשוד על איסור טריפה חשוד גם על איסור נבילה דנבילה וטריפה בחד לאו חשיבי והבאתי ראיות על זה ומכללם ת' הרשב"א סימן ך' שכתב טבח שיצאת טריפה מתחת ידו אסור לאכול משחיטתו הרי דעל חשד טריפה אסר שחיטתו וא"כ חשוד על הטריפה הרי נחשד גם על השחיטה ובשחיטה יש לאסור למפרע כיון דהוי תרי לריעות' משא"כ בשוחט שנטל קבלה ושכח מדיני בדיקת ריאה לבד אין ספק כלל בשחיטה כי אם בטריפה וכיון דבחזק' היתר עומדת יש להתיר למפרע ובזה הוא שהתירו הפ"ת והפלתי וצדקו כל דבריהם כי מן הבאר גם זה מן ההוכחות

למה שהעליתי שם דחשוד על הטריפה חשוד על השחיטה' דאי לאו הכי כל דברי רבותינו האחרונים שאסרו למפרע על חשד טריפה אין להם ישוב כלל אלא ודאי דפשיטא להו דחשוד על הטריפה חשוד על השחיטה וכאמור ואיך שיהיה נקטינן בשכח דיני בדיקת ריאה ונטל קבלה להתיר למפרע ובחשוד על בדיקת ריאה לאסור למפרע אם שחט אבל אם בדק לבד ולא שחט יש להתיר גם בחשוד כיון שאין בו חזקת איסור וכמו שנתבאר:

סימן י"ג

אלא דאכתי יש לנדד בכל מה שנת' לאסור למפרע בחשוד ובשכח הדיני' ואום ההרגש אף שנטל קבלה משום דהוי תרי לריעות' תינח לאסור הבשר ששחט כיון דבחזקת איסור קיימא אך בכלים שבשלו בהם הבשר מהי תיתי לאסור דאדרבה כי אתנו לאוסר' בספק מכח חזקת איסור הבשר שבשל בהם הדין נותן להתירם ולאוקמינהו אחזקתייהו דקודם שבשל בהם בחזקת כשירים הם עומדי' ומנ"ל דאזלינן בתר חזקת הבשר ולא בתר חזקת כלים וכתב דאכתי כיון דהויא חזקה נגד חזקה כמאן דליתנהו דמו ובתר השתא אזלינן גם בלי חזקה כדקי"ל כרב דאמר הרי היא בוגרת לפניך אף בלי חזקה כלל גם זה אינו שהרי הו"ל חזקת כשרות הכלים וחזקת כשרות השוחט להתיר נגד חזקת איסור הבשר וקי"ל בכה"ג סמי חדא במקום תרי כמ"ש בפ' המדיר גבי מומים ה"נ מה"נו הו"ל לאסור הבשר ולהתיר הכלים ואילו הרשב"א וכל הפוסקי' נקטו בפשוט לאסור הבשר והכלים וכנון דא צריכה רבא וראיתי להט"ז שנרגש בזה והביא ראיה ממ"ש רש"י בגיטין דל"א גבי מקוה שנמדד וז"ל כל תרומות וטהרות שנעשו בהם בכלים ואנשים שטבלו מטומאתם טמאות ע"ש הרי להדיא דאע"ג שיש לתרומות וטהרות חזקת טהרה כיון שנגעו בהם כלים ואנשים שטבלו במקוה זה דאיתרע לא מהני בהו חזקה ובתר חזקת טומאה אזלינן ודבריו נכונים ולא נהירא אלא שלפי שראיתי בס' בית יעקב סימן ד' שתמה על דבריו וז"ל ולא הבינותי מאי אולמיה הא דמס' גיטין הרי התוס' עצמן הקשו ממקוה ותירצו ב' תירוצים לחלק וא"כ היינו הפלפול דלעיל ע"ש ואיני יודע מה הוא כח וכאמת דבריו אלו צריך תלמוד לדעת מאי קאמר ומ"מ גם במ' נדה פירש כן רש"י בד"ה כל הטהרות שנעשו בכלים שטבלו בו ע"ש ונראה שלמד כן ממה שאנינו כל טהרות שנעשו על גביו דאי קאי על הטמאים שטבלו בו הו"ל למיתני כל מי שטבל בו טמא אלא ודאי דריבותא קמ"ל דגם טהרות שנגעו במי שטבל שם טמאות וראיתי להב"ח בת' סימן א' שהשיג להט"ז בזה דמהי תיתי להתיר כלים אחר שהבשר אסור ואין צורך לראיה ע"ש ואחרי המחילה צריכה לפנים דהבשר אסור מספק כיון דבחזקת איסור קאי אבל הכלים דבחזקת היתר עומדים הו"ל להתיר דקי"ל דאזלינן בתר חזקה להתר ולהחמיר ואף אחר שהביא דהיא ברורה היא גופא ק"ל מה טעם לאסור כאן בכלים וכן במקוה שנמדד דמטמאינן טהרות שנגעו בכלי' ואנשים שטבלו בו והוא מוכרח כמ"ש שהרי מדתני בה שם הברייתא ר"ש אומר ברשות היחיד תולין ש"מ דלת"ק שורפין וא"כ ע"כ דלאו בדבר דחזי לטבילה באדם וכלים איירי כי אם בטהרות שנגעו בהם אך עכ"פ לנו לדעת מנ"ל הא דכל כי האי לאו תרי לריעותא הוי וס"ר כתב הרא"ש ח"ב סימן כ"א שנשאל על זה והשיב דכי אזלינן בתר חזקה היינו באותו דבר שנולד בו הספק כגון בספק נגעו הטהרו' בטומאה' או לא נגעו משא"כ ספק נדה שנגעה בטהרות שאין הספק בטהרות כי היכי דניזיל בתר חזקה דידהו דטהרות נינהו ע"ש:

ואחר החיפוש ראתה עיני שדברי הרא"ש הן הם דברי' הריטב"א בחידושיו לעירובין לד"ו גבי מ"ש רבא

אמר

אמר התם תרי חזקי לקולא כתב כן במס הר"ם בר שניאור
אבל דעת הרשב"א שם ז"ל ואנו פירשנו במ' נדה דהטעם דלא
אזלינן בתר חזקת טהרות משום דכיון דודאי נגע בהם בקע
חזקה מינייהו כמ"ש גבי שליה בבית עכ"ל גם בחידושיו
לרע"ט דקידושין בפלוגתא דרב ושמואל עמד על זה וחילק
כדרך זה גם התוס' ר"ה שם חילק כן גם הרשב"א בריש נדה
חילק כן אך ראיתי בחידושי הרמב"ן בריש נדה שכתב בשם
יש מפרשים חילוק זה ודחאו ע"ש וא"כ נראה שדעת הרמב"ן
לחלק כדברי הר"ס בר שניאור והרא"ש ואיך שיהיה כבר כתב
בא"ה היטב דאין נר להתיר הכלים שבשלו בשר שנאסר מס'
למר כראית ליה ולמר כראית ליה דאף אתכא חזי הוית שאין
זה תוספות שהנה ראיתי להתוס' בעירובין דל"ו גבי מ"ש רבא
אמר התם הט' דרבי יוסי היא דאמר טמא על חזקתו שכתבו וא"ת
והא רבי יוסי מטמא אפילו טהרות אם נגע בהם וכו' דא"כ
אדרבא כימא אוקי טהר' על חזקתם וי"ל דבספיקא דרבנן וכו'
אבל טהרות הורי רבי יוסי דלא מטמאינן וכן איתא במקוואות
ורבי יוסי מטמא שספק ניטהר טמא לטמא אחרים טהור ע"כ
הנה מתבאר שרצתם דאע"ג דטמא שטבל בספק אם נגע
טהרות אע"ג דהוי ודאי מגע וגם שאין הס' נולד בטהרות
כי אם במקוה אעפ"כ אוקמינן בחזקת טהרתם הפך כל
דברי הראשונים שזכרתי והראיה שהביאו אינה מכרעת דכי
תני רבי יוסי דלטמא אחרים טהור היינו בודאי טמא וספק
נגע באחרים וכן פירש הר"ש שם והרא"ש בפירוש המשנה
ובדבריהם איתיה להדיא בפ"ב דידים מ"ר טרפון היה ידין
טהורות וכו' ע"ש אבל א"כ דלרבי יוסי טמא ודאי שנטהר
בספק כיון דס"ל לרבי יוסי דטמא כיון בחזקת טמא עומד
א"כ כי נגע בטהרו' דהוי ודאי נגע וספק טומאה פקע חזקת
טהרתם א"כ כיון שאין הס' נולד בטהרות לא אזלינן בתר
חזקה כדברי הר"ש בר שניאור אלא שהם ז"ל דלא ס"ל לחלק
בכך פשיט להו דגם בספק טבילה אם נגע בטהרות טהורות :

הן אמת שקשה לדבריהם שהרי במתני' דמקוה שנמדד
שהובא בריש נדה שכינו מקוה שנמדד ונמצא חסר
כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות ואמרו הטעם
דאוקי טמא על חזקתו ולדבריהם לגבי טהרות שנגע הו"ל
לטהר כיון דבחזק' טהרה קיימי ואילו מדתני כל טהרות נראה
שהיינו טהרות שנגע הטובל שם וכן פרש"י שם ובגיטין דל"א
כה"ש בשמו לעיל ואף א"ת שהם מפרשים כל טהרות דר"ל מי
שנטהר על ידי מקוה והיינו כמי אדם וכלים שהיו בחזק' טמאים
אבתי קשה שהרי מדבלינ' שם בברייתא ר"ש דקתני ר"ש אומר
ברשות הרבי' טהורות ברשות היחיד תולין ש"מ דלת"ק תרומה
וטהרו' שנגע בהם טמא שטבל במקוה זה שורפין ואילו לדברי
התוס' הם טהורות לגמרי דאוקמינן אחזקתייהו דטהורות הם
אכן אחר הישוב הא לא"ק שהרי שם הצלו דלת"ק כיון דהוי תרי
לריעות' ודאי טמא משוינן ליה מדינא וכודאי טמא פשוט
דמטמא טהרות ואין חזקתם מהני כלל שהרי זה בנגע כשרץ
וכל דברי התו' היכא דמטמאינן ליה מספק כיון דבחזקת טמא
קאי דעכ"פ טומאתו מספק וע"כ כי נתגלגל היינו לדבר
דקאי בחזקת טהרה כגון טהרות הדר דינא לטהרם מה"ט
גופיה דאזיל בתר חזק' ואין להשיב דאי בחזק' טמא כלי חזקת
בתר דמקו' כלל מהני חזק' הטהרו' כ"ש בתרי לריעות' דהוי חזק'
טמא כנגד חזק' מקוה דאף דאיתרע חזקת המקוה הו"ל לטהר
בטהרו' כיון שהם בחזקת טהורות ואי בתרי לריעות' מטמאי'
להו כיון דחשבינן לטובל שם לודאי טמא מכ"ש שיש לומר
להוחזק טמא וטבל בספק ואין חזקה למקוה דהוי כודאי טמא
הא כמי לא"ק שכבר כיארתי לעיל דהטע' בתרי לריעות' דחשיב
בודאי איסור או ודאי טמא היינו דמעיקר הדין כל ספק
דלתפרע קיל כתר השתא אזלינן אף להקל כל דליכא חזקה

כדברי רב כרע"ט דקידושין דאמר הרי היא בוגרת לפנינו
וע"כ כי הוי חזקה דטמא כנגד חזקת מקוה וחזקת מקוה
איתרעה חזר הדין למאי דקי"ל דבתר השתא אזלינן בודאי ולא
מספק ואף שמואל מודי בתרי לריעות' כיון דמסייע ליה חזקת
טמא דבתר השתא אזלינן כמ"ש כרע"ט דקידושין משא"כ
בס' טהרה ואיתחזק טומאה ולא שייך ביה בתר השתא אזלינן
אין טומאתו בודאי כי אם בספק ומכאן ראיה למ"ש לעיל על
זה ויש להשיב דבכל ספק אוקי אחזקתיה הוי ודאי כמ"ש התו'
בתוכות דכ"ב ע"ש ואי ק"ל עדיין מדברי ר"ש שאמר בריש
נדה דגם בתרי לריעותא אינו טמא ודאי כי אם מס' ואפ"ה
קתני ברשות היחיד תולין ולדברי התוספות הו"ל לטהר לגמרי
גם זה אינו דספק טומאה ברשות היחיד הלכתא גמירי לה
מסוטה כמ"ש בסוטה כדכ"ח אע"ג דבחזקת טהרה קאי
כדמוכח שם וכן כתבו התוס' בכתובות טובא ועיין בתוס' ריש
נדה וע"כ ס"ל לר"ש תולין משא"כ בספק טהרה ונגע
כטהרות :

אך את זה קשה לי שראיתי להרשב"א בחידושיו לעירובין
בכך סוגיא גבי מה שהקשו שם בגמ' דר"מ אדר"מ
דגבי תחומין הכל מספק וגבי נגע בא' בלילה מטהר בספק
הקשה בשם התוס' דמאי ק"ל רשאני גבי עירוב דגברא קאי
בחזקת בית שלא קנה עירוב מספק נגד חזקה ותירץ בשם
התוס' דכיון דודאי עירב ואין הספק אלא אם נטמא אם נפק
גברא מחזקת בית וזה וכו' ע"ש הרי שכתב בשם התוס' דודאי
נגע וספק טומאה פקע החזקה וזה סותר דברי התו' שלפנינו
טוב ראיתי שזה שכתב הרשב"א בשם התו' הם הן דברי התו'
בכך סוגיא בדל"ס בד"ה אמר רבי ירמיה שגררו כן שכתבו
וא"ת וכו' ואי הוה אמרינן דחזקה שלא עירב לא חשיב ליה
הש"ס חזקת אתי שפיר ומיהו רש"י פירש לקמן וכו' והכא במי'
ז"ל וכו' מבואר מדבריהם דאף שגררו כדי ליישב מה שהקשו
דלא חשיב בה"ג חזקה והיינו כדברי הרשב"א דודאי נגע
מפקיע החזקה אעפ"כ בטלו דעת זה מפני פרש"י שמדבריו
נראה שאין לחלק בכך וא"כ דברי התוספות דלעיל קיימי ב"כ
למה שהעלו עיקר כרש"י דגם בודאי נגע מהני החזקה אלא
שהרשב"א חולק עליהם ותפס עיקר הצד שדחו התוס' דודאי
נגע מפקיע כח החזקה ותו לא"ק דברי התוס' ואף גם זאת
למדנו דגם רש"י קאי בשיטה זאת דגם בספק טומאה ונגע
ודאי אזלינן בתר חזקה וכ"מ דספק טהרה הוא טמא מספק וכי
נגע בטהרות הם טהורות :

אך את זה תמהני להרשב"א כמ"ש עוד שם בכך סוגיא
גבי מ"ש התם תרי חזקי לקולא שפירש דאיידי בתרי
ותרי ונמצא עליו דמי הזיקו לרש"י לפרש דברי רבא כדאיכא
ספק וזהו שתי כתי עדים ותירץ בשם התוס' דס"ל לרש"י דכל
דליכא עדים הא ודאי הלימא טובא חזקת עירוב שהיה בחזק'
טהור וליכא לן לאשגוחי בתר חזקת גברא שלא עירב אבל
בשים כת שמעידים כנגדו לא משגחינן בתר חדא חזקה לקולא
וכו' ע"ש הנה נראה דלרש"י כל דלא הוי תרי ותרי לא חשיב
חזקה שלא עירב והיינו ודאי כטעמי הרב שכתב א"כ והדבר
קשה שהרי א"כ דתרין רבא דרבי יוסי אדרו' פירש רש"י דגבי
עירוב הוי חזקה דעירוב נגד חזקה שלא עירב וכדרבנן להקל
והיינו כשיטת התוס' דגם בספק דלאו תרי ותרי חשיב חזקה
אע"ג דהוי ודאי נגע ואף שהיה מקום ליישב כדברי דוחק אין
ראוי להאריך כדברי דוחק וצ"ע :

והנה ראיתי להר"ש בפ"ב דמקוואות מ"ב שהביא מאי
דתני בתוס' ב' מקוואות שאין בהם מ' סאה
ונפלו ב' לונין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפל
וא"כ ירדו נשמים ונתמלאו רבי יוסי אומר אומרים לו שלא
שבול ואם טבל ועשה טהרות טהורות וכו' ופרש"י דרבי יוסי
לטעמיה

לטעמיה דליטהר טמא ולטמא אחרים טהור ע"ש והם הן דברי התוס' ורש"י דלרבי יוסי גם בודאי נגע ובספק טומאה מהני חזקת הטהרות לטהר אכן ראיתי להרב משנה למלך בפי' מ"ה מקוואות ה"ו דנקיט בפשוט כשיקול דעתו דודאי נגע גם רבי יוסי מטמא כשנגע בטהרות ונדחק בפירוש התו' אלוו תוכ' הביא דברי הר"ש ותמה עליו לפירושו דבודאי נגע איך יטהר רבי יוסי והנ"ע דעם שדעתו דעת גדולים כמ"ש לעיל מ"מ אין מזו תימא כלל אם הר"ש חולק על זה והרי נתבאר שגם דעת התוס' ורש"י כן ואיך שיהיה נתבאר דלהתוס' ורש"י והר"ש יש להתיר הכלים בשכח הדינים אחר שנטל קבלה וכן בחסור כיון שהכלים בחזקת כשר הם ולשאר הפוסקי' שזכרתי יש לאסור גם הכלי' והנה אמת דלמה שביארתי דבתרי לריעו' כיון דהוי ודאי איסור גם התוספו' מודו א"כ גם להתוס' נאסרו הכלים ומראיה שגם רש"י פירש גבי מקוה דאם נגע בטהרות נטמאו אלא שנ"ל דבשכח הדינים ונטל קבלה דאיכא ס"ס א"כ אין סברא כלל דלהוי ודאי איסורו וכיון דאסיר מספק יש להתיר הכלים לדעתם והוי סניף גדול מאחר דבלא"ה יש מתירים גם הבשר אך בחסור דאין בו ס"ס איני רואה בטעם זה כדאי להתיר הכלים:

ואולם מטעם אחר היה מקום להתיר הכלים גם בחסור מה"ש הרש"ך ח"א בדין כוליה שיש בו ספק אם הגיע בו הלקות עד החריץ או לא אסר את הבשר דהוי ספק תורה ולהחמיר והתיר הכלים מטעם דהוי ס"ס ספק אם הגיע עד החריץ ואת"ל הגיע לחריץ שמא לא יתן טעם בכלים ע"ש וא"כ לדבריו ה"נ בשכח הדינים וחוש ההרגשה וחסור דכל איסורם לתפרע מכח ספק א"כ לגבי כלים הו"ל ס"ס דקיל להתיר גם בשל תורה אך קושטא דמילתא שאין בטעם זה סמך כלל להתיר כלים שדברי הרב אלו מרפסן איגרי וכבר ראיתי כת' למהר"ע יהושע שתמה עליו מ"ת הרשב"א בסימן רמ"ח שכתב בשוחט שנמצא שאינו בקי בדינים דיש לאסור הכלים והבשר מספק דשמא אירע לו איזה פיסול מדינים שלא ידע והכשיר ע"ש הרי שאסר הכלים גם בספק והנני יוסיף להפליא שגם מת' הרשב"א סימן תרי"ט ותר"ך שאסר בחסור למפרע הבשר והכלים הם הפך דברי הרש"ך דבגוור דאיסור החסור למפרע הוא מספק ואף ע"פ כן אסר גם הכלים ואף שהיה מקום ליישב דברי הרש"ך מת' הרשב"א אלו ע"פ מה שכבר ביארתי דתרי לריעותא איסור ודאי חשיב ולא איסור ספק כמ"ש בריש נרס וכיון שכן מעיקר הדין יש לאסור הכלים גם בספק ספיקא שהרי הספק ראשון אינו בספק כי אם ודאי איסור ולגבי בשר אסור בודאי וא"כ לגבי כלים אין בהם אלא ספק גריד שמא יתן טעם בתבשיל וספק תורה להחמיר משא"כ בנדון הרש"ך דאין בו תרי לריעותא כי אם ספק טריפה ולא איתחזק איסור הוי ס"ס וע"כ התיר אכן אחר היסוב אין זה נכון שהרי מת"ש הרשב"א בסימן רמ"ח דיש לאסור הבשר והכלים שאין כאן אלא ספק אחד אם אירע לו פיסול כמה ששחט למפרע נראה להדיא דספק שמא יתן טעם בתבשיל לא חשיב ליה ספק הן נסתר דברי הרש"ך ומה גם דמתשו' דסימן תרי"ט ותר"ך איני רואה בהם בבירור תרי לריעותא שהרי כבר ביארתי לעיל דכי קיי"ל בתרי לריעות' דהוי איסור ודאי עיקר הטעם הוא דקיי"ל בתר השתא אזלינן ואילו בחסור שאין הספק בכל ענין תרי לריעות' שהספק במקום וחבית ושכח הדינים אם החסרון במקוה והחמיצות בחבית והשכחה בשוחט שנמצא עכשיו לא נולד בהו כי אם מעכשיו או גם מקודם נולדו וכיון דקיי"ל בתר השתא אזלינן הרי הם בודאי שמקור' נולדו משא"כ בחסור שאין הספק שעכשיו הוא שנחסר על ידי מה ששחט ואין הספק בו כי אם אי אמרינן כמו שעכשיו פוגיא נבלעם וטריפה גם מקדם פוגיא וכל כי

האי ג"ל דלא שייך ביה לומר בתר השתא אזלינן כי היכי דנידון ביה דחשיב בודאי איסור אלא דכי קיי"ל לאסור היינו דבל בספק דלמפרע בפקוס דאיתרע החזקה ספק גמור הוי ובשל תורה להחמיר וכיון שכן כיון שאסר הרשב"א בחסור גם הכלי' מינה נשמע דלא חשיב ליה לס' שמא יתן טעם בתבשיל דאם איתא להא הו"ל להתיר כיון דהוי ס"ס וכיון דאסר נשמעינה מן הדא הפך דברי הרש"ך ומיהו יש לדחות למה שנ"ל כדעת הרשב"א יותר כדעת רוב רבותינו האחרונים דגם בס"ס באיתחזק איסור אסיר תו ל"ק מת' דסי' תרי"ט ותר"ך דהתם שאני דאיתחזק איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משא"כ בת' הרש"ך דנ"ד היה באיסור טריפה דקיל בחזקת כשרה עומדת דאף באיתיליד ריעותא ולא חשיבה לבקיה הספק מ"מ כיון שאין שם איתחזק איסור פשוט הוא לכ"ע דבס"ס יש להתיר הכלים אלו שכבר ביארתי דגות' הרשב"א בסימן רמ"ח לית נגר דיפרקינה ליישב דברי הרש"ך ואין ספק שנעלם ממנו עוד תמיה אני עליו שהרי כתבו התוס' והרא"ש והמרדכי בפ' אין מעמידין גבי מ"ש כ"ט לפגם מותר דבתם כלי גוים מותר מטעם דהוי ס"ס ספק אם נשתמשו בו ביום או לא ואת"ל בו ביום נשתמשו ספק אם נשתמשו בדבר שהוא פוגם ע"ש ומה"ט כתב המרדכי הביאו הב"י ביו"ד סימן קכ"ב לאסור סכינים וכלי ישראל שהניחם בבית גוי וחזר ולקחם בו ביום דבכי האי ליכא ס"ס ע"ש ואילו לדברי הרש"ך בלא"ה איכא ס"ס ס' אם נשתמשו בו ביום וס' אם נשתמש בדבר הפוגם וס' אם יתן טעם בתבשיל אלא ודאי דספק אם יתן טעם בתבשיל אינו ספק כלל וגם בעיקר ס"ס שכתב הרש"ך יש להשיב עליו מכמה אנפי אלא שאין צורך להאריך דלמה שאבאר בסמוך החכם עיניו יחזו דכל הפוסקים חלוקים על זה והוא כאחד ואין להתיר אף לעשות סניף כדבריו להתיר ואין בדבר זה ספק ואף שראיתי להר"ן בפ' א"מ גבי פת פורני והריב"ש בת' שהזכיר גבי סתם כלי גוים אינן בני יומן גם ספק זה דשמא לא יתן טעם בתבשיל בכלל הספיקות התם כיון שיש ס"ס גמור הזכירו נ"כ ספקי דגריעי דסניף מיהא הוו אבל ספק זה במקום ס"ס גריד גם הם מודו דספק זה גרוע הוא ולא יועיל להתיר איסור תורה ברמוכח כדברי המרדכי שהבאתי לעיל:

סימן י"ד אך

את זה פשנבון לבאר אם יש לאסור בשכח וחסור בכלים שאינן בני יומן על מה ששחט למפרע שו"ל דכיון דלא אסרה תורה של קדירה בת יומא דשאינה בת יומא משום גזירה אטו בת יומא כמ"ש בעו"ז דע"ו וכ"כ הפוסקים א"כ כיון דאיסורם למפרע בספק דינו לאסור כלים בני יומן דהוי תר"ת אבל שאינן בני יומן דספק דדבריהם להקל א"ד לא שנא וראיתי להרשד"ם חו"ד סי' ל"ח בדין כוליא שנפל בה ספק אם הגיע הלקות עד החריץ שכתב דאעפ"י שהבשר אסור מספק אין צורך לשבור הכלים מספק כיון דסתם כלים אינן בני יומן וטעמן פגום ואעפ"י דגזרו בקדירה שאינה בת יומא אטו בת יומא ה"ד באיסור ודאי ולא באיסו' ספק והביא דמות ראיה מת"ש הרא"ה הביאו הטו' ביו"ד סימן קכ"ב דקדירות ישראל שעמדו בבית הגוי משהא אותם מעת לעת ומותר הרי דאע"ג דאם ידענו בודאי שנשתמש בהם גוי אין להם תקנה מ"מ מספק מותרי' כשישהא אותם מעת לעת ע"ש ובענין ראיה זו יש להביא עוד ראיה לדבריו מת"ש המרדכי בפ' אין מעמידין סימן תת"לר בשם הר"ש שיורה שהניח בבית גוי עד למחר יש להתיר דהעמד יורה אחזקתה ואימור לא נשתמש ואף אי נשתמש כיון שאינה בת יומא הו"ל ספק איסור מדבריהם ולהקל עכ"ל הביאו הב"י שם בקצור ואי שייך לגזור בשאינה בת יומא אטו בת יומא גם בספק הו"ל לאסור אלא נראה דלא גזרינן אטו בת יומא כי אם בודאי

בודאי איסור ולא בספק איסור ולכאורה נראה דראיה נכונה היא להתיר כה"ג בני יומא בספק איסור וראיתי להרא"ש ח"ג סימן ז' שדחה ראיה זו דכי מתיר הריאה היינו דלאו ספק גמור הוי כי אם חשש לבד דהא לא איתחזק איסור ומדין חומר' לבד הצריך תקנה זאת שיגעלו אותם מעת לעת משא"כ בספ' גמור ע"ש ואחר המחילה אינו מספיק שהרי קי"ל כל ספק תורה להחמיר אף דלא איתחזק ובלא איתח' הוא שנחלקו הראשונים אי ספק תורה להחמיר הוי מד"ת או מדבריהם והרא"ה הוא מכלל הסוברים דהוי מד"ת כידוע גם מ"ש דאין זה ספק גמור כי אם חשש לבד אינו כיון שזה ספק גמור הוי ואדרבא ספק הרגיל וקרוב הוי שנשתמשו וכמ"ש המרדכי שם הביאו ג"כ הב"י בסימן קכ"ב וז"ל וליכא למימר ס' אם נשתמש בו דודאי רגיל להשתמש בו כיון שאין ישראל עומד על גבו ע"ש הרי דלא חשיב ליה ספק כיון דודאי הוי שנשתמש בו והנה אמת שדברי הר"ש שהביא אח"כ וגם דברי הרא"ה אלו נראי' דפליגי על זה וסברי דחשיב ספק גמור לומר אם נשתמש בו אם לאו אכן אין סברא כלל ליחס בדעתם דס"ל שאין זה ספק ובודאי לא נשתמש דמי מפיס ומי מעכב על יד הגוי שלא ישתמש בו כי ע"כ הדר ראיית רשב"ם למקומה אך הכנה"ג בטור סימן א' דחה ראיה זו שפיר דנדון הרא"ה שאני דאיכא ס"ס ספק נשתמש או לא ואת"ל נשתמש ספק בדבר הפוגם נשתמש דספק זה גם כן הוי ספק גמור דהה"ט קי"ל סתם כלי גוים אינן בני יומן דהוי ס"ס כמ"ש הראשונים והטור סימן קכ"ב ולדבריו גם ראית מדברי הר"ש שהבאתי לע' דהתם נמי איכא ס"ס כעין זה ומ"מ נראה דהר"ש והרא"ה חלוקים הם שהרי הר"ש לא התיר כי אם כדאיכא ס"ס דהיינו ס' נשתמש בו ביום או לא ואת"ל בו ביום שמא נשתמש בדבר הפוגם כדקי"ל בסתם כלי גוים ומה שהוצרך לכתוב ס' אחר דהיינו אם נשתמש כלל היינו לפי דבכלי גוים אע"ג דקי"ל סתם כלי גוים אינן בני יומן אעפ"כ צריכים הגעלה כידוע והטעם דגם בכלי גוים שייך לגזור כשאינן בני יומן אטו בני יומן וא"כ גם בכלי ישראל שהניחו בבית גוי הו"ל להצריך הגעלה גם בס"ס ולכן הוצרך שיש כאן ספק אחר דלא נשתמש בו כלל וכיון שהגעלה זו גם בס"ס הוי מדבריהם כל שיש ס' שלא נשתמש בו כלל יש להתיר לגמרי ואילו הרא"ה שהתיר גם כשהחזירן בו ביום שאז ליכא אלא ס"ס לבד דהיינו ספק נשתמש וספק אם נשתמש בדבר הפוגם כשהיה מעת לעת גם דליכא ספק אחר ש"מ דחולק להר"ש ואולי דגם הרא"ה כשהחזיר' למחר דאיכא ס' מלבד הס"ס הוא שהתיר ואעפ"כ הצריך שהיה מעת לעת דדבר שיש לו מתירים אין ליכנס בספק איסור ואולם מדברי המרדכי שהביא הב"י שדקדק הב"י בדבריו דעד כאן לא אסר והצריך הגעלה כי אם כשהחזירם בו ביום אבל אם החזירם למחר דאיכא ס"ס שרי ע"ש הרי שמתיר בס"ס בלי ספק אחר דהיינו ס' אם נשתמש כיון דדעתו דאין זה ספק כלל דקרוב לודאי שנשתמש א"כ ע"כ דחולק להר"ש שהביא אח"כ דלא התיר בס"ס לחוד :

הן אמת שדברי הר"ש נראים עיקר שהרי כלי גוים אע"ג דקי"ל סתמן אינן בני יומן דהוי ס"ס ואעפ"כ צריכים הכשר וא"כ מה טעם להתיר בכלי ישראל שהניחם בבית גוי בהאי ס"ס גופיה כי ע"כ היה נראה להכריח שגם המרדכי דעתו לאסור דמה שדייק הב"י בדבריו כמ"ש ומחזיר' לבו ביום ל"ת שול דכי נקיט הכי היינו לאסור מה שחתך בסכין זה דככי האי גם בכלי גוי אינו אוסר כיון דאיכא ס"ס ובכאן אסיר דאין כאן אלא ספק אחד ויש להחמיר בו טפי מכלי גוים כמ"ש ג"כ אח"כ בשם ר"ת אבל אה"נ דלהכשר הכלי לא נפק"ל מידי אם החזיר' בו ביום או למחר דאף בס"ס צריך הכשר כדקי"ל בסתם כלי גוים דאיכא ס"ס כעין זה וצריך הכשר אך הם נדבר אחר

שמרן הכי ומור"ס וקצת מרבני האחרונים נקטו בדבר להקל ונ"ל דתפסו עיקר ד"ס אם נשתמש ספק גמור הוי וא"כ הרי יש כאן ספק מלבד הספק ספיקא להתיר ולא ליבעי הכשר כלל ואי קשה הוא על הב"י דנקיט כן גם בדעת המרדכי :

שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דהעיקר להקל בס"ס ולא מבעיא לדעת הר"ש והרא"ה דס"ל דספק נשתמש ספק גמור הוי ולדבריה' מדינא יש להקל גם בהחזיר' בו ביום בס"ס לחוד דל"ד ס"ס זה לס"ס דסתם כלי גוים דהת' בכל שני הספיקות גם לצדדי ההתר על כל פנים הכלי צריך הכשר דע"ל ספק ס' נשתמש היום או מקדם אף לצד דנשתמש מקודם צריך הכשר הכלי שנשתמשו בו איסו' אף שאינו ב"י צריך הכשר כמ"ש גזירה שאינה בת יומא וגם בס' ב' שמא נשתמש בדבר הפוגם אף את"ל בודאי כן הכלי צריך הכשר כמ"ש מור"ס בסימן קכ"ב ס"ב בשם יש אומרים ע"ש מה שאין כן בס"ס דכלי ישראל שהניח בבית גוי דהספק ראשון דהיינו אם נשתמש את"ל שלא נשתמש פשוט הוא דאין צריך הכשר כלל ואף דלספק שני לכל הצדדים צריך הכשר לדברי מור"ס בסימן קכ"ב כבר כתבו הש"ך והפ"ח בכללי ס"ס והוא מוסכם דס"ס דספק א' עכ"פ אסיר מדבריהם ולספק שני שרי גם מדבריהם חשיב שפיר ס"ס ושרי וה"נ דכותא ואף שלדידי דברי מור"ס דסימן קכ"ב אינו מוסכם לדברי התוס' בעז' דע"ו בד"ה מכאן ואילך ליסתרי וכן מדברי הרא"ש שם בפסקיו יש להוכיח דכלי שבשל בו איסור פגום אינו צריך הכשר כלל וא"כ ס"ס זה בכלי גוים הרי לספק אחר יש להתיר גם הכלי ואעפ"כ הצריכו הכשר ומה בין זה לכלי ישראל שהניח בבית גוי עם כל זה שנא ושנא דבכלי גוים בספק אחד נאסר הכלי מדבריהם ולספק אחר הותר משא"כ בכלי ישראל שהניח בבית גוי דלכל שני הספיקות הותר גם מדבריהם דכיון אם לא נשתמש או נשתמש בדבר פגום אין הכלי צריך הכשר ועכ"כ טפי יש להכשיר בכלי ישראל שהניח בבית גוי מסתם כלי גוים כי ע"כ נראה דמ"ש הר"ש דהחזירו היורה למחרת לאו למימר דאי שהחזירה בו ביום הוה אסיר ומעשה שהיה הכי הוה וגם בטעם שני שכתב דכיון דאיכא ב' ספק דבריהם להקל לא סמך עליו דעיקר דעתו מ"ש בטעם ראשון דאוקי יורה אחזקתה ואימור לא נשתמש והיינו מטעם דאיכא ס"ס תלינן להקל בכלי ישראל מהטעם שכתבתי ולסניף בעלמא כתב טעם ב' דכיון דבכה"ג הביאו היורה ביום השני יש להתיר גם מצד זה וכ"כ מדבריו דעיקר דעתו מ"ש בטעם ראשון לבד ע"ש בדבריו ואף לדעת המרדכי דס"ל דס' נשתמש לא חשיב ספק דלדבריו אין צד להתיר כשהחזירם בו ביום מ"מ כשהחזירם למחר הנה מקום להתיר הכלי בלי הכשר אע"ג דס"ס זה הוא ממש הס"ס של סתם כלי גוים אינן בני יומן והתם עכ"פ הצריכו הכשר לכלי דשאני טובא בין כלי גויים לכלי ישראל שהרי דבר ברור דבכל ספק אזלינן בתר חזקה להקל כמ"ש בפ"ק דחולין ואף באיסור תורה וזולת בס' דתרי ותרי דמרע קצת כח החזקה כמ"ש בפ' ד' אחים וכן בקצת דוכתי דחששו חכמים להחמיר אף במקום חזקה כמו דקי"ל דחיישינן שמא ימות וכן כיוצא בו ואף בחשש שמא ימות פרש"י בגיטין דכ"ח דה"ט דלא מרע לה לחזקת דחי ע"ש אך לאביי שם מוכח דחייש אף במקום חזקה אבל בשאר המקומות בתר חזקה אזלינן אף להקל דכי קי"ל ספק תורה להחמיר היינו במקום דאיתחזק איסור שאז לכ"ע ספיקו אסור מד"ת וכן בלא איתחזק התר או איסור כלל שבזה הוא שנחלקו הראשונים אי אסור מד"ת או מדבריהם אבל במקום דאיתחזק התר אזלינן בספק להקל אף מדבריהם וזולת במקום שאסרו הם וכיון שכן מאי דקי"ל בסתם כלי גויים דצריך הכשר היינו דכלי איתחזק איסור וכי נפל ספק אי נשתמש בו ביום ספק זה ספיקו להחמיר מד"ת אלא דהמאכיל שבשלו בו

שרי

שרי דלגבי מאכל איכא ס״ס אך לגבי כלי כיון שגופו כשאינו בת יומא אטו בת יומא הרי בספק ראשון צריך הכשר וגם בספק שני לדעת מור״ם וכיון דאיתחזק איסור אזלינן לחומרי דגם בס״ס בשל תורה ובספק אחד בשל דבריהם דעת רוב הפוסקים דאזלינן להחמיר משא״כ בכלי ישראל שהניח בבית. הגוי דכלי זה בחזקת כשר הוה קאי אף בספק אחד אזלינן להקל דאוקי אחזקתיה ולא שייך לאסור כל שיש ס״ס דאם לא בשל בו ביום הא קי״ל נ״ט לפגם מותר ועל הספק במקום דאיתחזק היתר לא אסרו אטו בת יומא דכי אסרו בכלי גויים מספק היינו משום דאיתחזק איסור ומזה נ״כ היה מקום להתיר גם בהחזירן בו ביום דגם בספק א׳ דהיינו אם נשתמש בדבר הפגום או לא ס״ל כדעת מור״ם שאסר הכלי כשבשל בו דבר פגום וא״כ הרינא הו״ל להכשיר גם בספק נריך דאוקי אחזקתיה ומי אסר היינו דכיון דס״ל דספק נשתמש לא חשיב ליה כספק דקרוב לודאי שנשתמש א״כ שורת הדין לאסור דכל זה דקרוב לודאי מרע לה חזקת היתר הכלי כיון דקרוב לודאי שנשתמש בו אך בס״ס דהיינו כשהחזיר למחר אין מקום לאסור דגדולה חזקה דהיתר הכלי ובדברים האלה יש לדקדק בדברי הר״ש דעיקר ההיתר תלה דהעמד יורה בחזקתם ע״ש כי מן הבאר החכם עיניו יחזו שיש בראיית הרשד״ם הלזו מענין זה לספק טריפה שאינו אוסר הכלי כשאינו בני יומן טעם כעיקר דכל עיקר היתר הרא״ה והר״ש אינו אלא דלא הצריכו הכשר הכלים בסתם כלי גויים על הספק כי אם משום דאיתחזק איסור משא״כ בכלי ישראל שהניח בבית הגוי דאיתחזק היתר וא״כ בבשל בכליה בספק טריפה כיון דהכלים בחזקת היתר הם לא גזרי בספיקו אטו בת יומא והרי נתבאר דהרא״ה והר״ש גם בהחזירם בו ביום התירו מטעם דהעמד כליה בחזקתם ואי משום דהתם איכא ס״ס ס׳ נשתמש וספק נשתמש בדבר הפוגם הרי לדעת מור״ם בסימן ק״ג אין בספק שני טעם להתיר שהרי גם נשתמש גם כן בדבר הפוג׳ הכלי צריך הכשר וא״כ עיקר ההיתר הוי בספק אם נשתמש דאי לא נשתמש אי הכלי צריך הכשר ואוקי הכלי אחזקתו ואפילו לדעת החולקים דכלי שבשל בו דבר פגום אינו צריך הכשר וא״כ התם איכא ספק בספיקא משא״כ בנדון דשב״ס מ״מ אין טעם כלל לומר דלא התירו כי אם בס״ס שהרי כיון דאיתחזק היתר גם בספק אחד ואף בשל תורה אזלינן להקל וכ״ש כשאינן בני יומן שגם הכלי ביד הגוי הוא ביד ישראל יום אחד דאין בו כי אם איסור דרבנן דיש לאסור [illegible] שהרי הר״ן והרא״ה והרמב״ן התירו [illegible] ישראל של יין שהניח בבית גוי והחזירו בו ביום כמ״ש הבי׳ בא״ד סימן קל״ו אע״ג דאין שם כי אם ספק יחיד דהיינו אם הניח בו יין או לא והתם לא שייך אי נשתמש בו דבר פגום דבכונס אין איסורו כי אם משום יין ולא שייך ביה דבר פגום ואפילו כן התירו בספק יחידי כיון דהאיסור בכלי גויים דין מדבריהם וכן נר׳ מדברי הר״ש שלא הזכיר כי אם הספק דשמא נשתמש והתיר מטעם חזקה גם הרא״ה לא הזכיר כלל הספק דשמא נשתמש בדבר פגום ש״מ דעל ספק להודיע שמא נשתמש יש להתיר הכלי מטעם חזקה ואף להשתמש בכלי בו ביום שהחזירו היה מן הדין להתיר אלא דהוי ספק תורה אם לא השוו כאיסור תורה כיון שיש לו מתירין כשהיית הכלי יום אחד שכבר נחלקו הראשונים אף בס״ס אי יש להתיר בדבר שיש לו מתירין כ״ש בספק יחידי ואף דאיתחזק היתר בכמה מקומות אסרו בחשש רחוק מזה כידוע לא סמכי עלה להתיר גם בכאן וכ״ש דאיתיה בתקנתא וכמו שנתבאר אך כשאינם בת יומן דהוי איסור דדבריהם אין טעם לאסור בספק דאיתחזק היתר באופן דלפי ראיית הרשד״ם ברור מוכח שלא כדברי הרא״ש והכנה״ג שדחו ראייתו :

א׳ מה״ד אחר כ״ל דראיית הרשד״ם לדינו לנו׳ שהרי כבר ביארתי לעיל בשם הר״ם והר״ם בר שניאור והריטב״א והרשב״א ותו׳ רו״ד דכי אמרינן העמד ספק על חזקתו היינו בשהספק נולד במקו׳ חזקה או דהוי ספק מגע אבל ודאי מגע וספק איסור או שאין הספק נולד במקום החזקה לא מהני החזקה כלל להתיר הספק וכיון שכן דוקא בכלי ישראל שהניח בבית גוי מהני החזקה שהספק נולד בכלי אם נשתמש וגם דהוי ספק מגע דהיינו אם נשתמש אבל בנ״ד שהספק נולד בבהמה אם היא טריפה ונתגלגל אח״כ לכלים שבשלו בשר זה א״כ דהוי ודאי מגע וספק איסור שהרי בישול האוסרו כבר בשל בו ובכה״ג אין החזקה מהני להתיר וכיון דהבשר נאסר כיון דאיתיליד בה ריעו׳ כמ״ש הרב שם א״כ גם הכלי נאסר וגזרינן ביה כשאינו בת יומא אטו בת יומא ואין מקום לקיים דברי הרב כי אם ע״פ שיטת התוס׳ והר״ש דס״ל דבכל גווני מהני החזקה אך כבר נתבאר דרבים פליגי על זה ונקטינן כוותייהו :

ומפרשת העבור אעלה ארוכה למה שהקשו בדברי הרשד״ם דסתרי דבריו אהדדי דבכאן הכשיר כלי חרס שלא לשוברן בספק טריפה כל שאינם בני יומן ואילו שם בסימן מ״א כשאל במי שיצאת טריפה מתחת ידו אם נאסרו הכלים השיב ולענין הכלים אצריך שאלרת ואף שהיה מקום להתיר למפרע הכלים שבשלו בשר מידו קודם שהוציא טריפה מתחת ידו כיון דבחזקת כשר היה אבל מתוך ת׳ הרשב״א סימן תרל״ט אין נראה וכו׳ וא״כ הדין נותן לשבור הכלים של חרס ולהכשיר שאר הכלים כדינם אח״ר והרי כל חשוד למפרע אינו אסור כי אם מספק דאמרינן איסור גם מקדם היה חשוד ואעפ״כ הצריך שבירה לכל כלי חרס הפך מ״ש שם בת׳ דסי׳ ל״ח וכבר תמה על זה מהר״ע יהושע וקנ״ע והרא״ש בת׳ הנו׳ כתב ליישב דבריו דדוקא כשהספק בגוף הדבר כגון בכוליא אם הגיע לחרין התיר בכלים שאינם בני יומן אבל בטבח חשוד שיצא טריפה מתחת ידו ב׳ וג׳ פעמים איתחזק איסור ומפי שמזלזל בשחיטה ומחזקי׳ איסור אף בכלי׳ שאינם בני יומן ע״ש ואיני רואה בדבריו טעם דהא בכך אם הוציא ב׳ וג׳ הרי בפעם ראשונה בחזקת רשע להבא כל שלא עשה תשובה שהצריכו בו ואעפ״כ כי באנו לאסור למפרע אינו אלא מספק שמא מקודם היה רשע נ״כ והאכיל טריפות וכיון שגם מספק אסר הדר כי קושיין איך התיר בסימן ל״ח :

גם ראיתי להכנה״ג בא״ד סימן א׳ שכתב ג״כ ליישב מעין דברי הרא״ש דסימן ל״ח עיקר האיסור בספק אבל בסימן מ״א דעכ״פ חשוד הוא עכשיו והספק אי למפרע היה נ״כ חשוד או לא כיון דבחזק׳ כשר קאי וכיון שראה להרשב״א שכתב שמצון זה ודאי חשוד הוא אין לספק למפרע שמא לא עשה כן כיון דודאי חשוד הוא הרי הוא כודאי שהכשיר הטרף וע״כ אסר הכלים את״ר ואחרי המחילה איני רואה בדבריו ישוב שהרי מה שכתב הרשב״א ודאי חשוד הוא אינו אלא להבא אבל למפרע אסר מספק דאוקי אחזקתיה דבחייה כמבואר בדבריו ומה טעם לאסור חשוד טפי מספק טריפה ואדרבא ספק טריפה חמיר טפי כל שהריעותא לפנינו לא היה מי שהתיר בו ואילו בחשוד למפרע רבים וגדולים התירו בספק זה וגם הרשד״ם היה דעתו להתיר אם לא שחזר בו מתוך ת׳ הרשב״א וגם נתבאר לעיל בדברינו דכל ספק למפרע לא חשיב איתיליד ריעותא לפנינו כי על כן מה מקום להקל בזה מבזה ותו דכל האי שהאריכו רבה הו״ל לבאר הטעם בדברין אכן לדידי חזו ליישב דבריו מהטעם שביארתי לעיל דבספק טריפה לא התיר כי אם משום דאיתחזק היתר וכל ספק אוקי אחזקתיה ומה״ט הוא שהתיר הרא״ה במניח כלי בבית גוי שהוא אותו מעת לעת כיון שהכלי בחזקת כשרים היו משא״כ בכלי.

בכלי גוים דצריכים הכשר כיון דבחזקת איסור היו וצ"כ שהתיר בכ"ר נ"כ דספק טריפה איתחזק התר הוי דנשחטה הותרה ואף דאתיליד ריעותא לפנינו יש לאסור מ"מ עכ"פ לא חשיב איתחזק איסור וכיון שהכלים כמי בחזקת היתר הם ראה ויתר אבל בסי' ע"א דכל חסור דקי"ל לאסור למפרע בספק הרי נחשד גם על השחיטה מספק דחשור על בדיקת ריאה חשור על השחיטה כמ"ש לקמן בסי' קי"ט והרי בשחיטה איתחזק איסור ואוקי הספק על חזקתו וחשיב כודאי איסור כמו דקי"ל בספק גרושה דחייב עליה חטאת כודאי מטעם חזקה כמ"ש התו' בר"כ דכתובות ושאר הראשונים וכיון דהכא חזקה איסור הבהמה נעשה הספק כודאי אין מקום להתיר הכלים שבשלו בו כיון דבחזקת כשרים הם דאין חזקה מהני להתיר כי אם ספק איסור והרי ספק זה ככר קם ריכא דהוי ודאי איסור וכודאי איסור אין ספק כלל שנאסרו הכלים משא"כ בספק טריפה דבחזקת היתר עומדת ואע"ג דאתיליד ריעותא לפנינו לא סמכינן אחזקתה להתיר מ"מ מידי ספק לא נפיק כיון שאין כאן חזקת איסור וכיון שאיסור הבשר הוי מגד ספק כי בשלו בכלים בשר זה והרי לגבי כלים איתחזק היתר הוי אין מקום לאסור גם בשאינם בני יומן דלא אסרו כי אם בספק איסור דאיתחזק איסור כגון כלי גויים משא"כ בספק דאיתחזק היתר בספק טריפה דיינו לאסור כשהכלי בן יומו לבד דכיון דספק תורה הוי כי היכי דאסרינן הבשר אע"ג דבחזקת היתר עומדת כיון דאתיליד ריעותא לפנינו הרי ריעותא שיש בבשר היא גופא ישנו בכלים אבל בשאינן בני יומן דאיסור דרבנן הוי אין מקום לאסור במקום דאיתחזק היתר בכלים ומן האמור למדנו שגם דעת הרשד"ם הפך דעת התו' והר"ש זולת שדעתו להתיר באיסור דדבריהם כיון דאיתחזק היתר וכמ"ש ז"ל שגם דעת התו' והר"ש שהתירו בספק טמא ואיתחזק טמא כי נגע בכלי' כיון דבחזקת טהורי' הם שגם הם לא התירו כי אם בטומאה של דבריהם דבשל דבריהם אין מקום לעשות הספק כודאי כיון דהוחזק טמא כיון דמד"ת טהור והוחזק טהור לשל תורה א"כ איך יתכן לעשות הספק ודאי ודיינו לטמא בספק כיון דהוחזק טמא מדבריה' וכי נגע בכלים כיון שטומאתו בספק ובשל דבריהם מהני חזקת הכלים דטהורי' לטהר בספק זה אבל בה"נ בשל תורה גם הם יודו דלא מהני החזקה כשיטת הרשב"א ושאר הפוסקי' ומיהא שיש סעד גדול לדינו של הרשד"ם שהתיר כלים שאינם בת יומא בספק טריפה משיטת התו' והר"ש כיון דלמ"ש ז"ל שאין חולק עליהם ומיהו אינו מוכרח דפשט דברי התו' והר"ש מורי' דכה"נ גם בשל תורה היו מטהרים וא"כ רבים פליגי על זה כי על כן [illegible] לי בירור מן הצד זה. לאסור או להתיר כדינו של הרשד"ם והיה כ"ל ראיה לדברי הרשד"ם ממ"ש. הכ"מ בי"ד סי' ט"ל בשם ת' הר"ן ן' הרא"ש בשנים שהעידו בבועה בשיפולי ריאה ונפחוה ולא היה בשר מקיף וב' העידו. הפך השיב דלא היה אוכל מפני העדים ראשוני' והכלים לא הייתי משברם כיון שאין האיסור בעין וגם כי טרפות זה לא נוכר בש"ס רק מפי גאון ועוד דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי בהמה בחזקת התר והייתי סומך שלא לשבור הכלים ע"ש הרי דבספק אף שהבשר אסור יש להקל שלא לשבור הכלים כדברי הרשד"ם:

הן אמת דלמ"ש הכ"מ שם בדעתו דמריכא גם הבשר היה כשר מטעם תרי ותרי אלא דאע"פ כן הוא היה מחמיר על עצמו א"כ אין ראיה בספק טריפה דאסיר מדינא להתיר הכלים אכן ראיתי להרשד"ם חו"ר סי' ט"ל שהבין דהר"ן בן הרא"ש מדינא אסר הבשר דכל ספק דתרי ותרי לא אזלינן בתר חזקה דאיכא מ"ר דמד"ת אסור ואיכא מ"ר דמדרבנן הוא שאסור ע"ש ולדבריו הדר ראייתנו מדברי הר"ן בן הרא"ש לדינו של הרשד"ם וש"ר דגם לדברינו לת' דכי התיר הכלים

היינו מתלת טעמי דאין האיסור בעין וגם דאין טרפות זה מהש"ס וגם דהוי תרי ותרי מכלל דבספק שקול דשורת הדין לאסור הבשר היה אוסר גם הכלים וכ"ש למה שהבין הכ"מ בדבריו כי ע"כ אדרבא מדברי הר"ן בן הרא"ש יש לגמגם בעיקר דינו של הרשד"ם שהתיר הכלים בספק טריפה:

והנה ראיתי בת' הרדב"ז ח"ב סי' ק"ג שעמד בדין זה בספק טריפה אם יש לאסור הכלים גם בשאינן בני יומן שנחלקו בה שני ת"ח האחד התיר כדברי הרשב"א ושכנגדו חלוק עליו ואסר דלא שייך כאן לומר ספק דבריהם להקל כי אם כשהספק עצמו בדרבנן אך כל שהספק בשל תור' ונתגלגל הענין בשל דבריהם לא מקרי ספק דבריהם כי אם ספק תורה ואזלינן להחמיר דכיון שנאסר הבשר מפני הספק איך נתיר הכלים בספק זה גופיה והביא מה שנחלקו רז"ה ור"ת בספק טריפה שנתערב באלף דלר"ת שרי דהוי ס"ס ולרז"ה יש לאסור דהוי ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת ונחלקו בפירוש דברי רז"ה הרשב"א והר"אה והתרומה והעלה דלדברי כולם דעת רז"ה הוא דכל ספק תורה שנתגלגל לספק דרבנן ספיקו להחמיר ע"ש שהאריך והאמת שהיא ראיה נכונה לאסור כלים גם בשאינם בני יומן על ס' טריפה וגם הביא נ"כ ראיה מת' הרשב"א סי' רי"ח בשוחט ששכח הדיכים דאף שכתב דאסור מספק אסר הכלים ולא התיר גם בשאינן בני יומן ע"ש וכעין ראיה זו יש ראיה נ"כ מת' הרשב"א בסי' תרי"ט ותר"ך שאסר הכלים למפרע אף שאיסורו מגד הספק אלא דאי מהא יש לדחות דה"ד בספק דאיתחזק איסור אבל בלא איתחזק אה"נ דלא אסרו בשאינם בני יומן אטו בת יומא באיסור ספק וה"נ בספק טריפה בנ"ד יש לבע"ד לחלוק בראיה זו וכמ"ש לעיל בביאור דברי הרשד"ם וגם ראיתי שחקר חקירת חכם וז"ל ואם תאמר איך אפשר להחמיר מספק בבליעת כלים דמין במינו אינו אסור כי אם מדרבנן ומין בשאינו מינו הוי פלוגתא דרבוותא ואפילו בהיותן בני יומן וב"ש כשאינם בני יומן ולישב זה הביא דברי הרשב"א בפ' גיד הנשה גבי מ"ש בחלב בששים ובכוליה משערינן דלא ידעינן כמה נפיק מיניה שמקשה כיון שבחלב מדבריהם ושיעור ששים מדבריהם דמד"ת חד בתרי בטיל כי לא ידיענן כמה נפיק מיניה הו"ל ס' דדבריהם לקולא וכן קדרה שבלעה איסורי תור' אמאי משערין בכוליה קדירה הא ששים דרבנן נשער באומד להקל וז"ל דבקדירה דלא ידעינן כמאי דנפיק מינה דאיכא רוב דהתר ודאי לאסור דספק תורה הוי וכיון שכן גם בדבריה' לא, שיש רוב בהתר משערין בכוליה קדירה כדי שלא תחלוק' בשיעורין וכיון שכן אף באיסורים שעיקרם מדבריהם ושיעורן דדבריהם אית לן לומר הכי דכל מדתן של חכמים כך הוא ולעולם השוו מדותם ולא פלוג רבנן ע"ש ומינה למ"ד לגוירה שאינם בת יומא דאין לחלק בין איסור תורה ודאי לאיסור ספק כדי שלא תחלוק ולא פלוג רבנן ע"ש וגם ראיה זאת נכונה בעיני:

וראיתי להרא"ש בת' הנז' שתמה כדברי הרז"בל אלו דאי ק"ל דאיך מחמירינן בבליעת הכלים מספק שהרי קי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה ואף באיסור דרבנן נחלקו אי מבטלין איסור לכתחילה ולכ"ע בספק איסור תורה אין מבטלין וא"כ איך התיר לבטל בקדירה שבלעה ספק איסור תורה לבטל האיסור לכתחילה בידים ומה שהביא דברי הרשב"א גבי בחל לא דמי כלל דהתם איירי שהאיסור ככר מעורב בהתר כגון גבי בחל שנתבשל בבשר וכן בקדירת איסור שככר בשלו בה התר בזה הוא דק"ל להרשב"א להתיר בספק כיון דספק דדבריהם הוי אך לבטל איסור בידים מהיכא תיתי ותו איך יתכן להתיר להשתמש בכלים שבלעו ספק איסור על ידי שבישל בה רוב התר דשרי מד"ת. ואין

ספפק

הספק כי אם בשל דבריהם דמי ויכול לעמוד ולדקדק לבטל בה רוב היתר כיון שאפשר לפעמים שיבשל בה דבר מועט ולא יהיה רוב היתר ופגע בספק תורה את"ד:

ואחרי הסליחה נ"ק מידי מכל מה שתמה להרוכל שהרב הבין דקושית הרוכל להתיר כלים שבשל בהם ספק איסור בבת יומא על ידי שיבשל בה רוב היתר לצאת בודאי מידי איסור תורה ואין הספק כי אם בשל דבריהם וקיל ספק דדבריהם להקל ואין זה כוונת הרב כי אם דק"ל למאי דאביק בראיות שהביא דיש לאסור בכלים שבשלו ספק איסור גם כשאינם בני יומן ועל זה הקשה שפיר דאיך יתכן לאסור כשאינן בני יומא כיון דאף בני יומן הוי איסור דדבריה' כל שיש רוב היתר ואם כן אף דלא נתיר בבני יומן כיון דהוי מבטל איסור לכתחילה או מטעם דאפשר דיבשל בה היתר מועט ופגע באיסור תורה בכל דברי הרב מ"מ בשאינן בני יומן אין טעם לאסור כלל דמבטל איסור לכתחילה לא שייך שאין כאן רק ספק איסור דדבריהם אף כשיבשל בו דבר מועט כ"ש שעל הרוב מבשל רוב היתר וגם אין ספק דינגע בספק איסור תורה ועל זה הביא דברי הרשב"א דלא פלוג רבנן וה"נ אף בשאינה בת יומא גזרו אטו בת יומא ואף בספק איסור דכי היכי דגזרו בשאינה בת יומא בודאי איסור ה"נ בספק איסור וזה נ"ל ברור בכוונת דברי הרב ול"ק מכל דברי הרא"ש ומגד אחר ל"ק מדברי הרב אף למה שהבין דקושיית הרוכל להתיר לבשל גם בכלי בן יומו שבשל בו ספק איסור דמאי דנקט הרא"ש בפשיטות שיש איסור מבטל איסור לכתחילה גם בבליעת כלים לדידי צריכה רבה שהרי כבר כתב הרוכב בת' סי' שמ"ט שכל שאין כוונתו לבטל האיסור כי אם לצורכו שרי והביא ראיה ממה שהתירה תורה הגעלה לכלי מדין אע"ג דמבטל איסור לכתחילה כיון שאין כוונתו כי אם להכשיר הכלי וכה"ג כתב בת' תרומת הדשן בסי' קצ"א וכן הבו' בי"ד בסי' קט"ו גבי חמאה של גוים ושאר פוסקים וא"כ כלי שבלע איסור הכל יודעין שאין כוונתו ליהנות מבליעת הכלי כי אם במה שמבשל עכשיו ואין בזה איסור דמבטל איסור לכתחילה וכי קי"ל דקדירה בת יומא אסורה היינו דשמא יתן טעם בתבשיל שלא יהיה שם רוב היתר דאז נאסר מה שבשל בה מד"ת ואין זה מפני מבטל איסור לכתחילה ואין להביא ראיה עז ממ"ש התו' בעז דע"ו בד"ה מכאן והרא"ש שם בפסקיו דהקשו דכיון שהתירו המאכל אמאי לא התירו גם הכלי ע"ש מה שתירצו ואם איתא מאי ק"ל הרי לגבי קדירה הו"ל מבטל איסור לכתחילה וכן ראיתי בהגהת אשרי שם דאין לומר דנ"ט לפגם אסור לכתחילה דהא כיון שטעון שבירה הו"ל כבדיעבד ע"ש הרי דבבלע כלי לא שייך איסור דמבטל איסור לכתחילה הא ל"מ שו"ל דהתם דבליעת הכלי הוא לפגם הוא דפשיטא להו דלא שייך מבטל איסור אבל בבליעת כלי לשבח כגון בבת יומא אפ"ה השייך איסור זה:

הן אמת שראיתי להטור יו"ד סי' קכ"ב שכתב בשם הרשב"א דאיסור מועט שנבלע בכלי דאם הוא כלי שאפשר להשתמש בדבר מועט אסור להשתמש בו שאין מבטלין איסור לכתחילה ע"ש ש"מ דבלע כלי לשבח שייך ביה איסור דמבטל איסור לכתחילה ואולם ראיתי שם להפרישה והב"ח שכתבו דמבטל איסור דנקט לאו דוקא וכ"ל דגזרינן שמא יבשל בו דבר מועט וכן הם דברי הרשב"א בתורת הבית הביא דבריו שם הבו' דאילו מבטל איסור לא שייך כאן שאין כוונתו לבטל האיסור כי אם לבשל תבשילו ע"ש הרי לך דנקטו בפשיטות הפך דברי הרא"ש אלו אכרא דלפומת וזה רואה אני שם בהרא"ה בבדק הבית שמדבריו שם יש לדון דס"ל דשייך בבלע כלי לשבח איסור מבטל איסור לכתחילה וגם דברי הרשב"א שם בתורת הבית בדין זה שהגיע תחילה כבר ביארנו למעלה שאין מבטלין איסור לכתחילה נראה דשייך זה גם בבלע כלי טעם לשבח כדברי הרא"ש הפך דברי הפרישה והב"ח וכן נראה ממ"ש הרשב"א בת' סי' רכ"ב ע"ש ואוקי באתרין גם בתורת הבית דקב"ו כתב דכל שקבל הכלי טעם לשבח אין מבטלין איסור לכתחילה וכ"כ מדברי הרא"ה שם:

אמת שהפרישה והב"ח דינא קמשמעו דכל שאין דעתו לבטל האיסור לא שייך איסור ובבלע כלי לא שייך זה שוב ראיתי להר"ן בפ' אין מעמידין גבי קנקנים של גויים דהבעיא לן מהו לתת שכר בתוכם והקשה הרשב"א דאיך הותר לבטל איסור ותירץ דלא בלע כי אם משהו ומשהו מבטלין ותמה עליו דלא שייך איסור זה כאן שאין דעתו לבטל האיסור כי אם להכשיר הכלי ע"ש שהאריך ומדבריו נראה דעתו דבלע כלי אף לשבח לא שייך ביה מבטל איסור וא"כ יש לתמוה על הרא"ש כמו שתמה להרוכל ונקיט בפשוט דשייך בבלע כלי מבטל איסור וכבר ביארתי דהיא גופה צריכה רבה שוב עמדתי על ענין זה באורך ושם העליתי כדעת הרשב"א דמשהו בלוע דאינו מכוון לבטל הוה אסיר אי לאו דמשהו בלוע שרי לבטל הפך דעת הפרישה והב"ח כדעת הרשב"א ולפז' ל"ק מגד זה בת' הרא"ש וגם כל זה אינו אלא למה שהבין הוא בדברי הרוכל אך לדידי הרוכל לא כיון למ"ש הרב כדעתו ודבריו נ"ע:

עוד הביא הרוכל ראיה לאסור בספק טריפה גם כשאינם בני יומן ממ"ש הרשב"א לאסור כלים שבשלו בשולי גוים דכל שאסרו חכמים פליטתו כמוהו ואף הרא"ש שחולק על זה אינו אלא בבשולי גוים דגזרו משום חתנות ובבליעת כלים לא שייך משום חתנות אבל כ"ע מודו בשאר איסורים דרבנן דגם בליעת הכלי נאסר ולא גרע ספק איסור תורה מאיסור ודאי דדבריהם ע"ש ויש להשיב בראיה זו שו"ל דלא אסרו כי אם בבת יומא אך כשאינן בני יומן מנ"ל דגזרו באיסור דדבריהם כי היכי דיליף מיניה לספק איסור תורה וז"ל דקדייק לה ממ"ש הרשב"א דהכלים צריכים הכשר ואי שרי כשאינן בלי יומן הכשר למה להו לשהינו כ"ד שעי וליתשרו אלא לאו דגם בשאינן בני יומן גזרו כעין של תורה וכן מבואר בדברי הרשב"א שם שכתב דכלי חרס ישבר ש"מ שאסרו גם כשאינן בני יומן והרי זה ראיה גמורה בספק טריפה לאסור לגמרי הכלים:

אך את זה תמהני בדברי הרוכל שכתב אחר ראיה זאת וז"ל מכך ראיה וכינו לדין שלא כדברי המתירים שכתב שלא אסרו בליעת הכלים כי אם כשהם בלועים מאיסור ודאי אבל לא מאיסור ספק אפילו מדאורייתא לא אסרו ואפילו בהיותן בני יומן את"ד והדבר תמוה שהרי מבואר בדבריו בראש התשובה שהחכם שהתיר לא התיר כי אם כשהכלי אינו בן יומו דהוי ספק דדבריהם אך בבן יומו גם החכם המתיר אוסר כיון דהוי ספק תורה ואיך כתב שהתיר אף בבן יומו וע"ק דאם התיר בבן יומו גם כן לא הוה צריך ראיה דז"ל קרי כי רב שהרי ספק טריפה נאסר דקי"ל ספק תורה להחמיר וכיון דקי"ל דאסרה תורה קדירה בבת יומא כמ"ש בסוף מ' ע"ז א"כ כשבשל בה ספק איסור א"כ נאסר גם הכלי מספק כיון דאסיר מד"ת בודאי איסור ה"ה מספ' דספק תורה להחמיר ומה מקום להתיר הכלי ולאסור המאכל דבר זה אי אפשר לשומע וכי לזאת הוצרכנו להאריך בראיות ותו דעד פה כל דבריו לאסור בכלי שאינו בן יומו גם בספק איסור והביא ראיות גמורות על זה ואם כן טפי הו"ל לומר דוכה לדין לאסור גם כשאינן בני יומן ובבן יומו אתיא בקל וחומר כי על כן נראה לי ברור דטעות סופר נפל בדבריו וצ"ל אפילו מדאורייתא' לא אסרו בהיותן שאינן בני יומן ע"ש א"ק עדיין שכתב אחר זה וז"ל

איכרא

אברא שיש מקום לומר דה"ר כהיותן בני יומן אבל היכא שאינן בני יומן נ"ש איסורים דדבריהם ל"ש ספק איסור תורה לא גזרינן בהו אטו שאינן בני יומן ומ"מ קושטא דמילתא דלא פלוג רבנן במ"ש לעיל בשם הרשב"א ואח"כ מצאתי הדבר מפורש בת' הרשב"א סי' קכ"ב ע"ש באופן דמת' זו ומת' דסי' רי"ח נתבאר שהדין עם בנ' ע"ש דבריה אלו מורים שהראיה של כ"ב היא לאסור בספק איסור בבן יומו כנראה שהתיר התיר גם בבן יומו וס"מ שאין בדבריו דלעיל ט"ס כי ע"כ הדר בי קושיין הכל מה שתמהנו עליו עז ויותר מהמה דאיך לא ראה שהרשב"א כתב שם להדיא דכלי חרס ישבר הגי דאוסר בכ"ב גם כשאינן בני יומן וצ"ל שלא ראה דבריו בתורת הבית הארוך כי אם בקצר ולא כתב שם דכלי חרס ישבר וגם הטור בסי' קי"ב לא כתב זה בשמו וצ"ב אף דפשט דבריו מורים כיון שכתב דצריכים הכשר שאסר גם כשאינן בני יומן מ"מ כתב שיש לבע"ד לחלוק ולומר דלא אסר כי אם בבני יומן אף שאין נראה לומר כן אבל אה"כ שכל דבריו להביא ראיה לכשאינן בני יומן דבבני יומן לא היה אדם שהתיר ומה שלא הביא כן מדברי הרשב"א דבפ' ג"ה שכתב דלא פלוג רבנן היינו מפני שגם בראיה זו יש להשיב דה"ד גבי כחל שנזכר בש"ס דבבוליה מסערינן אף דהוי ספק דדבריהם כי ע"כ ע"כ דלא פלוג רבנן אבל בגזירה זו דשאינה בן אטו בת יומא דאין ברור בש"ס שגזרו גם באיסור דדבריהם מנ"ל לומר דלא פלוג רבנן דהיכא דאיתמר אתמר ואדרבא י"ל דהוי כעין גזירה לגזירה והרי אמרו גזירה לגזירה לא עבדינא כדאית' בריש ביצה וברים פ' כל הבשר, וצ"ב אינם ראיה מכרעת גם הראיה. דקי"ל ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת לא חשיב ס"ס דמיניה יש להכריח שיש לאסור גם בספק כשאינן בני יומן אינה מכרעת כל כך כיון דר"ת וקצת מהראשונים חולקים וס"ל דגם ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת חשיב שפיר ס"ס כי יצא כן תלה עיקר הדין מת' הרשב"א דסי' קמ"ב ות' הרשב"א דסי' רי"ח דאין להשיב עליהם כלל כנ"ל בכוונת הרב ומ"מ אנן כדירן דקי"ל כסברת ר"י דספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת לא חשיב ס"ס כמ"ש הש"ע בי"ד סי' ק"י וכל הבאים אחריו א"כ גם ראיה זו יתר כל תימוט גם הראיה מבשולי גויים כיון שכתב הרשב"א בת"ה והר"ן בת' סי' ו' ובשם ספר התרומה גם כן דכלי חרס ישברו ע"ש הרי נראה דגם כשאינן בני יומן אסרו גם זו ראיה גמורה היא ומה גם שכתב הריב"ל בת' זו שכבר אירע זה בזמן הקודם ונחלקו בו הרב מר דודו הריב"ל עם קצת חכמים שבדורו אבר ורבני שלוניקי שהיו בימים ההם הסכימו לאסור ואין ספק כדבר יע"ש עוד נראה לי ראיה ממ"ש הטור בסי' קכ"א במה שהתיר היצירו בקדירה של חרס שאינה בת יומא בהגעלה ג' פעמים דסיים הרשב"א דאפשר שלא התירו כי אם באיסור דדבריהם שאין לו עיקר מן התורה וכו' ע"ש ואי באיסור דדבריהם שרי כשאינן בני יומן למה ליה הגעלה והרי בשהיית יום סגי ליה אלא ודאי דגם באיסור דדבריהם גזרו בשאינן בני יומן וכן נראה מדברי הרא"ה בבדק הבית דקכ"ו בדין זה דבכל איסור דדבריהם אין תקנה לכלי חרס אף באינן בת יומן גם ראיתי בת' מהר"ע יהושע שהביא ראיה מהש"ס דגם באיסור דדבריהם גזרו כשאינו בן יומו ותמה להריב"ל שלא הביאה ממ"ש בחולין דקי"א דמליח כרותח דהביא פנכא דהוה בי רבאמי דמלח ביה בשרא ותבריה והרי דם שמלחו כתבו הפוסקים דאינו אסור כי אם מדבריהם וא"כ אמאי תבריה לשהייה עד שלא יהיה בן יומו אלא ודאי גם באיסור דרבנן גזרו כשאינו בן יומו אטו בת יומו והיא ראיה גמורה וגם שראיתי להכנה"ג בי"ד סי' א' שתמה עליו כראיה זו דל"מ דלרש"י והרז"ה ס"ל דדם שבשלו ומלחו עובר עליו ואף

לשאר המפרשים דאינו עובר עליו מנ"ל דאינו עובר עליו וליכא איסור תורה אימא אינו עובר עליו להיות חייב כרת אבל איסור תורה איכא וכן מוכח מדברי הר"ן את"ד וכעין זה ראיתי להרב בטו"ר סי' ס"ו סנבי' אות ל"ד שתמה לספר א' שכתב דדם בצים אחר שבשלו ספיקו להקל דדם שבשלו אינו אסור כי אם מדבריהם ותמה עליו דעכ"פ אע"ג דליכא לאו אסור מד"ת כמ"ש בפרק כל הבשר מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא ופרש"י דאע"ג דאין כן כזית אבי שיעור אסור וזהו לדעת התו' דאילו לרש"י חייב עליו כרת ואיך יהיה ספיקו להקל ע"ש ולדידי הם דברי תימא דהראיה שהביא אי הלישנא דש"ס דמשמע ליה מש"ש מעבר הוא דלא עבר איסור מיהא איכא דהיינו איסור תורה ל"מ מידי ונתברר בברה דלעיל מזה אמרו בה"ג גבי בחלב והתם אין ס' דאסיר מד"ת דחלב שחוטה מדבריהם וגם הש' פירש שם דאסיר מדבריהם ואי עיקר ראייתו הוי מפרש"י איני יודע מאי קאמר שהרי רש"י ס"ל דדם מבושל חייב כרת ודברי הרב הם לכל הראשונים שחלקו עליו ולדידהו אה"נ דאין איסור כי אם מדבריהם ואף לגוה שסבין דאיסור תורה קאמר לפ' שכבר כתבו התו' בחולין דק"ט בהך סוגייא כר"ה הלכ' קגעו דמתני' בין חי בין מבושל קאמר וא"כ בחי והאי דאסיר מד"ת גם תימא עליו שהרי מ"ש התו' שם ברקי"א כר"ה דם דאורייתא ז"ל אע"ג דאמרינן דם שבשלו אינו עובר עליו מ"מ תחילה כשנפלט עד שלא נתבשל היה דאורייתא וכו' הרי להדיא דדם שבשלו ס"ל דאיסורו מדבריהם ובדברי התו' כתב הרא"ש בפסקיו גבי מ"ש בדק"ט דחולין בכדא מה אתון בה גם נעלם ממנו מ"ש הרשב"א בתורת הבית דעו' וז"ל ואפילו תימא דדם גמור אינו אסור אלא מדבריהם דדם שבשלו אינו עובר עליו וספיקו להקל וכו' ע"ש גם הר"אה שם בדע"ד כתב להדיא כפשוט דדם שבשלו אסור מדבריהם ואף שהרשב"א בכאן לא החליט דדם מבושל הוי מדבריהם הנה שם בתורת הבית דקכ"ו הביא ראיה שגם באיסור דדבריהם לא מהני הגעלה לכלי חרס ממ"ש בפנכא דרבי אמי דתבריה אע"ג דדם שמלחו אינו אסור אלא מדבריה' ע"ש גם הטו"ר והבי' שם בסי' ע"ו כתבו להדיא בשמו דדם מבושל איסורו מדבריהם גם הרלב"ח בסי' קכ"א כתב כן בדעת הרשב"א והר"ן ע"ש שהאריך גם המרדכי בשם רבינו ברוך בפ"ק דחולין כתב בסי' תקע"ט דדם שמלחו מדרבנן ע"ש ומ"ש שמדברי הר"ן נראה דאסיר מד"ת לא ראיתי שום גילוי בדבריו ואדרבא בפ' כל הבשר גבי אין מניחין כלי תחת הבשר כתב דאין להחמיר דדם שבשלו אינו עובר עליו וגם אחר זה כתב גבי דגים ועופות שמלחן זה בזה דלא החמירו חכמים כל כך כיון דקי"ל דם שמלחו אינו עובר עליו ש"מ דס"ל דאסור מדבריהם דאי היה מד"ת אין מקום להקל כמ"ש מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת ה"נ מה לי איסור גריד מד"ת מה לי איסור לאו כי ע"כ תמהני איך נעלם מעיניו כל זה ואין ספק דראיית הרב הלזו יתר בל תימוט וגם מוהרח"ש כתב דמהך סוגייא מתבאר דגם באיסור דדבריהם גזרינן אטו בן יומו דמסוגייא זאת הביא ראיה הרשב"א בת"ה דקכ"ו דכלי שבלע איסור אסור גם שאינו בן יומו מדתבריה לפנכא דרבי אמי ולא שהה אותה עד למחר והרב גופיה הביא ראיה מהך סוגייא בדקכ"ו דגם באיסור דדבריהם לא מהני הגעלה לכלי חרס ש"מ דס"ל באיסור דדבריהם דגזרינן נמי אטו בת יומא גם מהרח"ש כתב בשם הרב שארית יהודה שיש לאסור גם בספק טריפה הכלים גם כשאינן בני יומן ושיש לו ראיות על זה והסכים על זה מהרח"ש. גם דברי המבי"ט ח"ג סי' ק"ס יש לדון מדבריו הרוקח על ספק דרבנן יש להתיר הכלים ולא בספק איסור תורה ע"ש בדבריו וכן נירד הכנה"ג בדבריו ע"ש ואין להביא ראיה מת' הרדב"ז סי' רנ"ו שכתב בגוי

שהחמיר

שהחמיר שלא לאכול מקנת שוחטים מפני שאינם נזהרים או שינאת טריפה מידם שאין לחוש לאכול מכלי האוכלים מידם חדא דרוב טבחי העיר כשרים ותו דרוב מצויים אצל שחיטה מומחי' הם ותו שמא בפעם זו שחט יפה ותו דטעמו ולא ממשו מדבריהם ותו דסתם כלים אינן בני יומן ותו דלפעמי' יש יותר מששים כתבשיל ע"ש שכבר ביארתי בסי' קי"ט שדברי הרב בשלא נפסל השוחט מן הדין וכגון בעד אחד וע"כ התיר מכל הנהו טעמי ומה גם דאף שנפסל מדינא יש להתיר בכ"ר שהרי כל דברי הרב הם להתיר המאכל שבשל בכלי' וכיון דקול סתם כלי נוייס אינן בני יומן המאכל מותר וצוד כיון דאיירי דאיכא רוב טבחי' כשרי' גם הכלים מותרי' דבתר רובא אזלינן כמ"ש הר"ז בירב בת' סי' נ' אך להתיר כלים בס' איסור מעולם גם הרב לא התיר שלא כדברי הכנה"ג בי"ד סי' מ"ר הגה"ט אות י"ט שכתב דהרדב"ז בשיטת הרשד"ם קאי ואף שכתב בכלל דבריו פסיקי טובא דבקנת מהם אי הוו ס"ס גמורי' יש להתיר גם בספק איסור הכלי' לגמרי לרווחא דמילתא כתב כן ועיקר התירו תלוי דקול סתם כלים אינן בני יומן ושרי מה שנתבשל וגם כיון שהיו שני שוחטים שרו גם הכלים וגם כיון שלא נפסל מדינא שרי כמ"ש הדיקו דשמא שחט יפה אך הטע' דרוב מצויי' אינו מספיק שהרי באיתיילי"ר ריצותא לא מסני רוב וזה כמ"ש הריף והרא"ש בפ"ק דחולין גם הטעם דלפעמי' יש ששים אינו דאם כן באיסור דרבנן הו"ל להתיר מספק זה כי ע"כ ע"כ שגם הרב לסניף לבד כתב טעמים אלו על דרך שאמרו משכה דרבכי שקיל מסכה זוטרי שקיל כי ע"כ איני רואה מתיר כי אם הרש"ך והרשד"ם וגם הם לא שוו בשיעוריהם והרי נתבאר שדבריהם תמוהים מכמה דוכתי וגם כל הפוסקים חלוקים עליהם כי ע"כ אין ספק דאין נכנס סברתם הלוו בכלל ספק דאי הוו ידעי הוו הדרי בהו והודרכתי על זה שראיתי להרב בני חיי בי"ד סי' ק"י שהביא ת' למהר"ר אשכנזי על ספק טריפה שנאסרו הכלים לגמרי והוא ז"ל השיב להתיר הכלים גם כלי הנעלה מס"ס ספק כשירה או טריפה ואת"ל טריפה ספק אם צריך הגעלה כשאינו בן יומו כדעת הרוב או אין צריך כדעת רשד"ם ע"ש ולדידי אין מקום להתיר דס' רשד"ם נגד כל הפוסקים וגדולי הראשונים בכלל אינו נכנס לבית הספק וצריכין הגעלה ובכלי חרס ישברו והיה מקום להתיר באיסור דרבריהם או בספק איסור בהגעלה ג' פעמים בכלי חרס ע"פ דברי העיטור והרשב"א בת"ה הארוך שהביא הטו"ד סי' קכ"א אך העיטור להלכה אמר וגם הרשב"א לא סמך על דעתו להתיר כמו שנראה ממ"ש בת"ה הקצר שהביא הטור והרא"ה שם והג"א פשיט לאו לאסור וגם הכנה"ג שם בהגה' כתב דכן המנהג א"כ אין להם תקנה אלא שבירה ומיהו בספק איסור דאיתחזק איסור כגון ספק בשחיטה ככר ביארנו שלא היה אדם שהתיר הכלים שגם הרשד"ם לא כתב כן כי אם בספק טריפה לבד דלא איתחזק איסור והראיה דבסי' מא' שהיה ספק בשחיטה אסר הכלים ובפ"ש לעיל וכמ"ש הרשב"א בת' סי' רי"ח ותרי"ט גם ת' מהר"ם ורבו הר"ש שהביא רש"ל בפג"ה וכ"כ דעתו דהכי ס"ל וכן נראה מדברי האגודה שהביא מור"ס בי"ד סי' א' וכן הסכימו הש"ך והט"ז והכ"ח ות' נמח צדק ות' עבודת הגרשוני וכ"כ בת' משאת משה ות' דבר משה ות' בית יהודה והפ"ח והפ"ת ות' מהר"ע יהושע והרא"ש וכן דעת הכנה"ג לאסור הכלי' בספק פיסול שחיטה אף כשאינן בני יומן ואין חולק על זה כלל :

ותמהני להפלתי בי"ד סי' א' שכתב על מ"ש מור"ס לאסור כלים בשלא בטל קבלה לא הבנתי כלים שעברו עליהם מעת לעת דהוי מדבריהם מהיכא תיתי לאסור והעלה דאין לאסור וש"ר להכנה"ג שהביא בשם הרבה מאחרו' להתיר וכן נכון ע"ש והם דברי תימא שלא ראה מ"ש

בענין זה וגם מ"ש בשם הכנה"ג שהביא כמה מתירים כבר ביארתי דבספק פיסול שחיטה לא עלה על לב חכם להתיר ודבריו צ"ע וכמו כן ראיתי דברים תמוהים להכנה"ג בי"ד סי' א' הגב"י אות מ"ב שהביא דברי הר"ז בירב בת' סי' נ' שכתב על שוחט שנמצא שאינו בקי בדינים ויש שוחטים אחרים בעיר דאין לאסור הבשר והכלים למפרע דהוי ס"ס המתהפך וכתב על דבריו דלהתיר הבשר הוצרך לטעם ס"ס וטעם רובא דלהתיר הכלים בלאו הני טעמי שרו מהטעם שכתבתי לעיל ומה שהרב נקיט כלי בהדי בשר לרווחא דמילתא כתיב כן והם דברי תימא דאין בדבריו דלעיל שום טעם להתיר כלי' בספק איסור ואף כשאינן בני יומן וגם בדבריו דלעיל נראה דעתו לאסור ועל הכל מה שכתב בדעת הר"ז בירב דכלים בלאו הני טעמי היה מתיר ולרווחא כתב כן איני יודע מאי קאמר שהרי כתב אח"כ דאם שכח ב' וג' דינים הבשר והכלים אסורים אם ירע שלקח מום הרי שאסר הכלים גם בספק כיון דליכא ס"ס ורוב ויותר תימא שגם הכנה"ג הביא דבריו אלו באות מ"ג כי על כן דבריו צ"ע ואין ספק שגם הר"ז בירב נקיט בפשוט לאסור הכלים בספק איסור :

והנה אמת דבספק טריפה אפשר דאי הוי הפסד מרובה ס"ל בדאי הוא הרשד"ם והרש"ך לסמוך עליהם בשעת הדחק אם לא ס"ל דכי אמרינן הכי היינו בשנחלקו הראשונים והרוב אוסרים וכן באחרונים שיחיד התיר נגד רבים אבל באחרון שחולק עם רוב רבני האחרונים ויש בכלל מגדולי הא' דסברי כן כיון שאין כח ביד האחרון לחלוק עם הראשונים ואי הוה שמיע ליה הוה הדר ביה איך נסמוך אנן עליו אף בשעת הדחק כיון דבריר לן שאינו עומד בשמועתו כי ע"כ איני רואה מקום להתיר גם בהפסד מרובה וכ"ש בס' איסור דאיתחזק איסור דלמ"ש לא היה מי שהתיר • וגם ראיתי בקנת דברי רבני אחרוני' זמנינו דעם שראו דברי הרשד"ם והרש"ך אסרו גם בהפסד מרובה הכלים וכן נראה עיקר :

אך את זה יש להתיר בהפסד מרובה ושעת הדחק בכלים שאינן בני יומן להתיר בהגעלה ג' פעמים בשוחט שבטל קבלה ושכח הדינים וחוש ההרגשה וכן בחשוד שכבר נתבאר שיש מגדולי רבני האחרונים שמתירים ואין אוסרי' כלל למפרע כמו שבא בדברינו לעיל באורך א"כ לגבי איסור שאינן בני יומן שעיקר איסורם מדבריהם יש לסמוך עליהם בשעת הדחק בהגעלה ג' פעמים כדעת העיטור והרשב"א כל שבעיקר האיסור יש רבים מהפוסק' מתירים אף שאינו עיקר לדין מכל מקום באיסור דדבריה' בהפסד מרובה וגם במירוף שיש מי שהתיר כן בודאי איסור דדבריהם נראה לי דיש לסמוך על זה בשעת הדחק :

ומיהו בחשוד או ששכח הדינים וחוש ההרגש' שנתברר עכשיו שהיה חשוד מקדם או ששכח מקדם וכן אם שחט אח"כ דפיסולו בודאי אין ספק שנאסרו הכלים שבוא' איסור ודאי ולכ"ע נאסרו הכלים גם כשאינן בני יומן וכן מתברר מדברי כל הפוסקים ואין פונה פה להתיר ואין ספק דיש לאסור הכלים בהפסד מרובה גם כן :

סימן ט"ו

אך את זה חל עלי חובת ביאור אם יהיה הדבר ששחט חשוד או מי ששכח הדינים וההרגש' ונתברר שגם מקדם היה חשוד ושוכח וכגון שהעידו העדים לאחר זמן והיה אחד או שני שוחטים אחרים אי גם כה"ג יש לאסור הבשר והכלים על מה ששחט הפסול עמהם או לאו :

וראיתי להר"ז בירב בת' סימן כ' שהתיר כשהיה שני שוחטים אחרים עם הפסול מתרי טעמי דהוי ס"ס ספק אם קנה בשר משחיטת הפסול או משחיטת הכשר ואת"ל

ואתמ"ל מן הפסול שחט לא הגרי' באותה שחיטה וגם מטעם רוב דקי"ל חד בתרי בטיל ע"ש וק"ל טובא במה שהתיר מטע' ס"ס שהרי ס"ס הזה הוי ספק אחד בגוף וספק אחד בתערוב' שנחלקו בו ר"ת והר"ז ולר"ז לא חשיב ס"ס וכן דעת רוב הפוסקים כמ"ש לעיל בקיצור וגם ר"ת ז"ל שלא התיר כי אם באיסור דדבריהם כגון דברים חשובים דמאי לא בטיל היינו מדבריה' ועל זה הוא מאי דס"ל דספק טריפה שנתערב באלף בדבר חשוב דשרי מטעם ס"ס אך בפיסול שחיטה דבאנו להתיר איסור תורה בהאי ס"ס כל דהוי ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת לא חשיב ס"ס וכ"ת והרי גם הכא יבש ביבש וחד בתרי בטיל ואין כאן איסור א"כ אין ההתר מצד ס"ס כי אם מצד רוב והרי התיר מלבד טעם רוב מטעם ס"ס וכ"ע ומ"ת טעם אחר שכתב דקי"ל חד בתרי בטיל בכון הדבר וכ"מ דמטעם ס"ס היה מקום להתיר כששחט אחד עם החשוד לבד דס"ס איכא כדעת חכם אחד שהובא ב"ת דבר משה חלק שלישי חו"ד סימן א' והרב רמה דבריו דמדברי הר"ז ביר"ב מתבאר דאין להתיר בס"ס כי אם כשיש שני שוחטים אחרים ולדידי אין בדברי הר"ז ביר"ב שום הכרח על זה דטע' רוב הוא טעם שני ולטעם שני ודאי דבעי שנים אך לטעם דהוי ס"ס מהי תיתי והרי הוי חתיכה משתי חתיכות דספק גמור הוי אך כבר כתבנו שאין זה ספק גמור כיון דהוי חד בגוף וחד בתערו' לדעת ר"ז שפסקו כוותיה רוב הפוסקי' וכאחד כשר וחד פסול ז"ל שגם ר"ת אוסר כמ"ש הרשב"א בת"ה בקיום לתירוץ ב' וכבר ביאר הפר"ח ביו"ד סי' קי"ז ס"ק מ"ו דהרשב"א נסתפק בדעת ר"ת אי ספק טריפה שנתערב באחד של היתר אי חשיב ס"ס ושרי ומ"מ לעיקר הדין אין ספק דקי"ל לאסור וזה היה לו להדבר משה להשיגו ועוד תמהני עליו דשם אין בו ס"ס היון דודאי חשוד היה וע"כ לא כתב להתיר הר"ז ביר"ב מטעם ס"ס כי אם בשכח דין אחד לבד בהגרמה וגם שאינו מצוי כמ"ש הרב שם אבל בשכח ב' וג' דינים או חשוד אין זה ספק כמ"ש הרב בת' זו אח"כ שנשאל ששכח ג' דינים השיב דאין זה ס"ס דכיון שלא ידע בודאי דשחט בפיסול וכמו שכבר ביארתי דבריו לעיל באורך וא"כ בחשוד דפיסולו בודאי דחשוד פסול להעיד באותו דבר איך יש ספק להתיר דשמא שחט יפה וזה ברור שאין בזו ספק כלל אך אי שחט הפסול עם שנים כשרים יש להתיר גם בחשוד ודאי שהרי נתערב חתיכות מה ששחט הפסול עם מה ששחטו הכשרים ויבש ביבש חד בתרי בטיל גם מדבריהם כמ"ש הש"ע ביו"ד סימן ק"ט וכדברי הר"ז ביר"ב בת' זו והררב"ז בסימן רכ"ו ע"ש:

סימן י' י"ז לחקור במה שנראה דקי"ל בשוחט בהמה מסוכנת בסכין של עז"ד דאסורה

ולא מהני הולכת הנאה ליס המלח דאע"ג שהטו"ד כתב בשם הרשב"א בסי' ז"ר דמהני בהולכת הנאה ליס היינו דקאי בשיטת רש"י בע"ז דמ"מ דתקנת ר"א מהני לפת גופיה וכן דעת הרז"ה והר"ן אך לשיטת התוס' והר"ת בפ"ג מה' ע"ז ורוב הפוסקים דס"ל דלא מהני כי אם להתערב לבד א"כ הכא דבלי תערוב' הוי ליתיה בתקנת ר"א וכדעת הר"ת בפ"ג מה' ע"ז וכדבריו פסקו הש"ע ביו"ד סימן קמ"ב וכן הסכים הפ"ת ביו"ד סימן יו"ד ס"ק י' וכ"כ עיקר להחמיר באיסור ע"ז דחמיר אך את זה אני מסופק אי שרי להאכיל לכלב או למכור לגוי בחזקת נבילה שהרי עיקר האיסור משום הנאת שחיטה וכי האכיל לכלבים או מכר לגוי הרי לא נהנה כלל דיכול היה להמיתה בכל דבר או אם היתה מניחה למסוכנת היתה מתה מאליה וכ"ת בפת ובגד בלא נתערב קי"ל ביו"ד סימן קמ"ב דלא מהני ביה הולכת הנאה ליס בתקנת ר"א אע"ג דינו' הולכת הנאה ליס הרי לא נהנה נ"מ דהתם ה"ט שאין בידו לסלק מהפת הנאת אפ"ה ועי' הנאה זו כאכלו כולו וחשיב כולו חתיכה באיסור משא"כ הכא דכי בא למכור לגוי או להאכיל לכלב הרי זה כאלו סילק הנאת איסור סכין של עז"ז מבהמה זאת אלא דמסתם דברי הר"ת בפ"ג מה' ע"ז ובכ"מ שם ובש"ע יו"ד סימן קמ"ב נראה דאין לה תקנה ואסורה בהנאה לגמרי וסתם איסור הנאה גם מכירה לגוי או להאכיל לכלב באסר ומיהו הדעת נוטה להכשי' ואף אי דעת הר"מ וש"ע לאסור בכי האי יש לסמוך לשיטת הרשב"א והר"ן ורש"י והרז"ה דגם בלא נתערב מהני ביה הולכ' הנאה ליס וכ"ש לשיט' הרא"ש שכתב הטו"ד בשמו דגם הולכת הנאה לא בעי כי ע"כ כ"ל עכ"פ להתיר במכירה לגוי או להאכיל לכלב וראיתי להכנה"ג ביו"ד סימן יו"ד הגה"ט אות א' שהקשה להרי"ף שהשמיט מימרא דר' כה' דסכין של עז"ז מותר לשחוט בה שדעתו דכי היכי דבשבת שוחט חשיב מתקן וחייב ה"נ בעז"ז כל שיש בה שום הנאה לאוסריאו גוירי אבר מן החי אף עפ"י שמקלקלא מצד אחר לא ידבק בידך מאומה מן החרם קרינן ביה ע"ש וק"ל שהרי הר"ן שחילק דבכל שיש קלקול יותר מן ההנאה דשרי בעז"ז הביא לזה ש"ס ערוך ממ"ש בעז"ז דמ"ת מה שמשביח בכביה פוגם בגל הרי דכה"ג גם בעז"ז שרי וכה"ג כתבו התוס' בעז"ז דס"ו ד"ה אביי גבי יין נסך שריכו בעז"ז ע"ש ובדוחק יש ליישב דברי הרב דלדעתו בהא פליגי רבנן ורבי יוסי דשם בדמ"ט אסיק הש"ס דרבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר לדידכו דאמריתו ווז"ב אסור אודו לי מיהת אף ירקות בימות הגשמי' ורבנן כדאמר רב מרי בריה דר"פ ע"ש והשתא קשה ורבי יוסי מאי ק"ל וכי לא ידע דמה שמשבית בכביה פוגם בגל אלא ודאי דר' יוסי ס"ל דכל שיש שום תיקון אף דהקלקולא רבה עליו אסיר בעז"ז אלא דרבנן פליגי עליה וכיון דאיפסיק הלכה שם כרבי יוסי מיכה נפיק דקי"ל כוותיה נמי במאי דס"ל דכל שיש בפת הנאה בעז"ז אסיר ורבה אמרה למילתיה דרבנן דרבי יוסי דרבים ניכהו ואנן קי"ל כשמואל דפסק הלכה כרבי יוסי וכן פסקו כל הפוסקים והרי זה סמך גדול לאסור בשחט בהמה בריאה בסכין של עז"ז אלא שהרב סתם דבריו במקום שהיה לו להאריך · וראיתי להרב ברתי ופלתי ביו"ד סימן יו"ד כתב ליישב מה שהשמיט הרי"ף הך מימרת דאתי כה"ר בפ"ב דר"ה מצוות ליהנות ניתנו אבל למאי דקי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו ליתיה ע"ש והרי זה לאידך גיסא דמכשיר גם במסוכנת הרי"ף ז"ל ושם ראיתי שכתב ליישב בזה דעת הרא"ש שהתיר בדיעבד במסוכנת מה"ט דמצות לא ליהנות ניתנו והחכם עיניו יחזו שדברי הרא"ש בפ"ק דחולין הם תיובתיה שלא התיר כי אם מטעם דאין כאן הנאה גמורה שלא הכשר לאכילה עז' שחיטה לא אסרו בדיעבד כה"ג והביא ראיות על זה וגם מדברי כל הפוסקי' מבואר כיון דאין להתיר כאן כלל מטעם מצות לאו ליהנות ניתנו ומיהו עיקר חקירתו צריכה לפני' אמאי לא נימא בזה מצות לאו ליהנות ניתנו והנה ראיתי להכ"ח ביו"ד סימן קמ"ב דנראה שנרגש מזה ומפרק לה כלאחר יד שכתב וז"ל ותו קשה וכי גרע הנאה זו מהנאת סוכת מי חטאת בימות החמה דקאמר רבא דאסור במודר הנאה כדאיתא בפ"ג דר"ה דכ"ח עכ"ל נראה דס"ל דכי היכי דאסרו כל דאיכ' הנאת הגוף בהדי מצוה ה"נ הרי נהנה הוא באכילת בשר בהדי מצות שחיטה אך רואה אני שאין זה מספיק דהכא אינו נהנת כלל בשחיטה דהנאת שחיטה אינו נרגש בחיך ועיקר הנאה גרונו בבשר בין אם שחטה או נחרה וכ"ת דמ"מ כיון שרצונו לקיי' המצוה ובעי פרוטה לשכר שחיטה הרי נהנה בפרוטה עי' המצוה דא"כ בסנדל של איסור הנאה ביבמות דק"ג ושופר של עולה בר"ה דכ"ח ולולב של עז"ז בסוכה דל"א כי בעי לקיומי להו הוה בעי פרוטות לקנות שופר או לולב או סנדל לחליצה והרי נהנה עכ"פ באיסורי הנאה אלא ודאי דזה לא חשיב הנאה כיון דהנאת פרוטה היה צריך לקיום המצוה וא"כ ה"נ בשחיטה ז"ל שדעת הרב דבכל הנך הנאת פרוטה

שבהנה אין בה הנאת הגוף כלל ולהכי שרי אבל כאן כיון שזה אינו רוצה לאכול בלי שחיטה כי שחט באיסורי הנאה ואכיל ליה הרי יש כאן מלבד קיום מצות הנאת הגוף בהנאת אכילה וע"כ כל דאיכא הנאת הגוף אסור אך דאכתי יש להשיב שהרי המאירי בבי' הביאו הרב שער המלך בה' לולב דנ"ד וכ"כ דעת הרשב"א כמ"ש הרב שם ס"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו וכי אסרו בסוכה .וטבילה בימות החמה היינו שהוא נהנה אחר קיום המצות ע"ש ולדבריהם אין מקום לאסור כאן בהנאת שחיטה כי ע"כ סבור אכי דלא נאמר מצות לאו ליהנות ניתנו כי אם במצות שהם חובת הגוף כגון שופר ולולב וטביל' מצוה דאשה משום עונה או הזאה וטבילה דמחוסרי כפרה שנתחייב בהם קרבן א"כ דחייב לטהר עצמו ברגל או משום הקרבת קרבן פסח או קרבנות החג אבל מצות שחיטה אינה חובה דאינו חייב לשחוט כי אם כשרוצה לאכול מבשר בהמה חייב הכתוב שלא לאכול כי אם בשחיטה ולזה לא יקרא מצוה להתיר בו איסורי הנאה דלא ליכול ולא לישחוט ואלינא נמי כל שהיבמ' רוצה ליבם או לחלוץ חיוב רמי עליה וכ"ת הרי בחולין דפ"ט גבי כסוי הדם התירו לכסו' בעפר איסורי הנאה מה"ט דמצות לאו ליהנות ניתנו והתם נמי אינו חייב בכסוי דם כי אם ברוצה לאכול מבשר העוף שחייבו הכתוב לשחוט ולכסות הדם והא ל"ק דכסוי הדם אינו תלוי באכילה דקיי"ל בש"ע יו"ד סימן כ"ח סי"ז דהשוחט אעפ' שאינו צריך אלא לדם חייב לכסות ע"ש וכת' עכ"פ אי לא שחט אינו חייב בכסוי והשחיטה ברצונו אכתי לא אריא דמ"מ אחר ששחט כבר חל עליו חובת הגוף לכסות אבל בשחיטה בעת שבא לשחוט לית ביה שום חיוב שישחוט ובכי האי ז"ל דלכ"ע במצוה הזאת ליהנו' ניתנו והדבר צ"ת עוד : ויש ראיה לזה ממ"ש הר"ן בחדושיו לחולין לדל"א דאע"ג דמצות צריכות כוונה טבילה ושחיטה לאו מצות הם אלא מכשירין יע"ש וא"כ ה"נ ז"ל בענין מצות לאו ליהנות ניתנו אלא דקשה דא"כ טבילה נמי אינה מצוה . וז"ל דהתם באשה דליתיה בפריה ורביה ומדי דברי בענין זה זכור אזכור מה שראיתי להרב הגדול מהר"ט אלגאזי נר"ו בס' גט מקושר ר"ל חקר חקירת חכם לדעת הפוסקים דשטר קדושין שכתבו על איסורי הנאה דמקודשת איך התירו ליהנות באיסורי הנאה שע"י קדושין אלו נעשית אשתו והותר לבא עליה דאי משום דמצות פ"ו קעביד ומצות לאו ליהנות ניתנו הרי אמרו בר"ה דכל דאיכא הנאת הגוף לא אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו וכה"נ הקשה במגרש אשה בגט איסורי הנאה דמגורשת ואף שרצונו לגרש' ואיך התירו דנהנה גופו בהדי מצוה ע"ש ואחרי המחילה לדידי ל"ק דל"ד לקונם תשמישך עלי או מודר הנאה מחבירו דאינו מזה עליו בימות החמה דהתם הנאת חבירו נאסר עליו ובכלל הנאת הזאה בימות החמה וכן בהנא' ביאה אבל בהנאת ביאה פנויה לא נאסר לאדם מד"ת ל"מ לדעת הראב"ד מפ"א מה' אישות דאיסור קדישה היא דמופקרת לכל אבל בהם ביאת פנוים ליתיה בלאו אלא אף לדעת הר"מ שם דביאת פנויה אסיר מד"ת בלאו עיין בהר"מ ספ"ב מה' נערה בתולה עיקר הביאה לא נאסרה כי אם כשבא עליה לשם זנות דע"י קדושין אינו לשם זנות כי אם לשם אישות נמצא דביאת פנוים ביאת היתר היא אלא שהצריכה הכתוב קדושין וכ"כ דאיך ואסר ביאת פנוים דבלעדו אין קיום בעולם אלא ודאי שעיקר הציווי שיקדש קודם שיבעול נמצא דהקדושין מונע היתר הנאת ביאת פנויה וכי קדיש בשטר דאיסור הנאה הרי לא נהנה בזה כי אם שקיי' מצות קדושין קודם ביאה א"כ במה נהנה גופו מלבד מצוה דהביאה כבר היתה מותרת משא"כ באוסר הנאת ביאת אשתו דנאסר לו הנאת ביאה וכי בא עליה קיים מצות עונה ונהנה גופו בביאה וכן בהזאה גם מה שהקשה . לדעת הר"ן והרשב"א דהמקדש באיסורי

הנאה דהאשה הוי חליפין צריך לקדשה פעם אחרת א"כ במקדש בשטר איסורי הנאה דהוי האשה חלופי איסור צריך לקדש פעם אחרת ומזה תמה בת' הר"ן סימן ס' שהתיר לקדש בשטר באשה שאסרה על נפשה כל קדושין ע"ש ולדידי כי קדשה בשטר לא חשיב האשה כחליפי איסור שאין קדושי שטר משום הנאת פרוטה של שטר דהא לא בעי שוה פרוטה דכתיבה הוא דמתקדשה והכתיבה אינה מאיסורי הנאה וא"כ אין האשה חילופי איסורי הנאה ועיין מ"ש הרא"ש בפ"ק דחולין ד"ח וז"ל אבל במסוכנת שכבר נדלה הבהמה ואינה אסורה כי אם להכשירה להאכילה ע"י שחיטה אע"ג שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסורי הנאה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד וכן מסתבר עכ"ל וה"כ אין הקדושין כי אם הכשר לביאה בכי האי אינו נאסר בדיעבד ואף להרשב"א שכתב הטור סימן יו"ד בשמו דבעי הולכת הנאה ליכא בכי האי בשטר קדושין לא בעי שוה פרוטה אין צורך להולכת הנאה ליכא דאין כאן דמי איסור וכה"נ כתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן בעז' דע"כ גם אם יש בו עבבת יין דבדבר שאין בו כדי הנאה אין צריך לפרש חוץ מדמי יין שבו דסתמו כפירושו ועיין בטור סימן קנ"ב וה"כ דכוותא ואף להר"מ שאוסר בהחלט כבר כתבתי הטעם דלא חשיב ליה השחיטה מצוה כיון שלא חייבו הכתוב לשחוט משא"כ בקדושי אשה דחייב לקדש משום מצות פריה ורביה וכן מ"ש בגט שכתבו על איסורי הנאה שנהנה אם רצונו לגרשה לא ידעתי מה הנאה היא ואת דיכול לשלחה בלי גט ואי משום חשש שלא יתנו לו אשה כל זמן שאינו מגרשה עיין רש"י כתובות דע"ז ד"ה ליתני נשא אשה ע"ש אינו רואה בזה הנאה ברורה כדי לאסור ועוד כיון דגט לא בעי שיהיה שוה פרוטה ואשה מתגרשת בע"כ הרי בידו לגרשה בלי שום עיכוב א"כ איני רואה בגט זה הנאה למגרש גם ראיתי להרב שם שהקשה במ"ש בר"ה דכ"ח דהמודר הנאה מחבירו אינו מזה עליו בימות החמה וכן הנודר הנאה ממעין אינו טובל בו בימות החמה עמ"ש בפסחים דף כ"ה דלא אפשר ולא קא מכוין לר"ע שרי ע"ש שהנע והא נמי לדידי ל"ק דה"ל ירד להקייר עלתה לו טבילה כמ"ש הש"ע בי"ד ס"ס קנ"ח וע"כ אסרו כיון דאפשר ליהנות בלי כוונת מצוה וכי מתירים לו לטבול אף כיורד להקר ולטבול ע"י ירידתו להקר מותר ואיך אפשר להתיר לו זה בשום צד ולהתיר לו במכוין לטבול לבד לא התירו דאתי להתיר גם במכוון להנאתו כיון דהדין דעלתה לו טבילה ואף למאן דפסק כרבי יוחנן דבעי כוונה מ"מ אי מכוין לטבול ולהקר שפיר דמי לכ"ע וזה ודאי לא יתכן להתיר לו ליהנות מאיסור בכוונה וע"כ לא פלוג ואסרו בכל ענין ומ"ש הריטב"א בחדושי סוכה לד"לה דאתרוג של ע"ז לא חיישינן שריח בו דבאיסור מודהר איכא ואי משום שעולה ריחו באפיו שלא בכוונה לא חיישינן ע"ש ל"ק למ"ש דהתם אין המצוה כי אם בנטילה ואינו הכרח שיריח וע"כ ל"א שיריח וכן שיעלה הריח באפיו ל"א כיון שאינו מוכרח בנטילה שיגיע לו ריח אבל טבילה בימות החמה עיקר הטבי' הוא הנאתו שע"י זה ירד להקר הוי ונהנה הוא עכ"פ בכך ודוק ומדי דברי עם רב אחא"י מ"נן ישענו הרב הכולל המליץ ההוא אמר ליסב קו' הרב המו' הנז' בב' דרכים חדא דשאני אתרוג דאמר לא איפשר ולק"מ הואיל ואיפשר באתרוג עצמו בדרך היתר דמיירי באשרה של משה משא"כ בהזאה ומעיין דהא איפשר בחברו עצמו שיזה עליו וכן במעיין גופיה והיינו בשיתירו לו דאפילו אי מיירי דנדר עד"ר לדבר מצוה לא' וכו' וקבי' עפ"י מאי דמפו' יוצא שם ר"פ כל שעה דאי פסיק רישיה אפילו בל"ב ולק"מ אסי' וא"כ בהזאה ומעיין דהוי פ"ר וכמ"ש הר"ן בנדרים דו"ן תו ל"ש לומר ל"א ולק"מ לא כן בההיא דאתרוג אינו בודאי שיעלה לו הריח ולאו פ"ר הוא אלו הם

ת"ר בקיצור י' שוב אשוב לעיקר חקירתינו בשוחט בהמה מסוכנת בסכין של עז' דנאסרה בהנאה אי שרייא בהנאת אכילת כלבים או מכירה לגוי דהנאה ואת אפשר בלי שחיטה והו"ל כהפרדת איסור מן ההתר שאין בזה משום אין מבטלין איסור לכתחילה כדקי"ל בהגעלה ע"ש והנה בעתה כ"ל ראיה לאסור מדתנן בריש פ"ג דערלה בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק וקשה אמאי ידלק ליסתרי בהעברת הצבע שהרי אמרו בב"ק דק"א שקלינהו במאי שקליה בנפון נפון עבורי מעבר השבח לא עביד וכה"ג אמרו בנדה דס"ב נפון צבע כמי מעבר ע"ש הרי דכל צבע יכול להעבירו בנפון וא"כ ליסתרי בהעבר' נפון דהוי באיסור שנתער' ברוב התר ומכיר האיסור ונוטלו דאין בו בד איסור והנה אמת דבב"ק דנ"ב הסיק הש"ס דבצבעו בקלא אילן אינו מעביר הצבע גם על ידי נפון וא"כ זל דכי אסר בגד שצבעו היינו שצבעו בקלא אילן וזה אינו דקלא אילן לא שייך בערלה דלא ידענו פרי שיש לקלא אילן ולא אסר הכתוב בערלה כי אם כל עץ מאכל וכ"ת דקלא אילן כי מערב בכל צבע שוב אין נפון מעבירו וא"כ מתני' איירי כשעירב בצבע קלא אילן גם זה אינו דבמנחות דמ' פרש"י בר"ה גזירה דקלא אילן צבע הוא דדמי לתכלת וכ"כ שם במנחות דמ"א דתני טלית שכולה תכלת כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא אילן ע"ש הרי דצבע בפני עצמו הוא דצבעו דמי לצבע תכלת ובר מן דין אי איירי בצבע איסור ועירב קלא אילן דהתר הו"ל זה וזה גורם דשרי דהוי כצבע בשמתני התר ואיסור כמ"ש הר"ן בת' סימן ע' ע"ש ותו כבר תמה הוא לאוקמי מתני' בנתערב בו קלא אילן לבד דסתם קתני בגד שצבעו בערלה ידלק ולא הוה שתיק הש"ס והראשוני' לבאר דאי יכול להעביר הצבע שרי כי על כן נראה דהבא בכל גווני נאסר דכיון דבעוד הצבע קיים בעי שרפה הוי תערובת גמור דחשיב בנתערב גוף איסור וחשיב כולה איסור ולהתיר מחוסר מעשה דהיינו להעביר הצבע עי' נפון שוב אין לו תקנה דדמי למאי דקי"ל בנגעי בגדים דבגד פחות מג' אינו מקבל טומאה ותנן בפ"א דנגעים מ"ב בגד מוסגר קצצו ועשאה מוכין טהור ומותר בהנייתו מוחלט קצצו ועשאו מוכין טמא ואסיר בהנייתו ומבואר הטעם להרא"ש שם דכיון שנזקק לטומאה שוב אינו ניתר ואין לדחות דאיסור מטומאה לא ילפינן שהרי בירושלמי פ"ג דערלה בעי בגד שצבעו ע"מ לחותכו תעבדיניה כמוסגר או כמוחלט ע"ש שמבואר שגם בכל איסורי הנאה כן ומינה יש לדון לחקירתינו כיון שאסם לאכול וחל על הבהמה איסור עז' שוב אין לה תקנה בשום צד כדין כל איסורי הנאה כעז' וכ"כ דקי"ל נ"ט לפגם שרי וכהשביח ולבסוף פגם אסור כמ"ש בעז' דס"ו אבל נפל לתוך גריסין גוככין והרתיחן כיצא בתי שהשביח ולבסוף פגם ואסור וכן פסק הטור סימן ק"ג ע"ש הרי כיון דחל האיסור אינו נוכר שוב בפגם הינה לנ"ד כיון שנאסר בצביעה כל שהצבע מעורב בבגד שוב אינו ניתר בהעברת הצבע בנפון וכ"ת א"כ איסור שנתערב בהתר ובא הבקי שמכיר בין איסור להתר ליתסר כיון דבלי שיבא הבקי כבר נאסר הא ל"ק דהתם האיסו' והתר כל חד באפי נפשי קאי ואין האיסור כי אם דאינו יודע איזהו ההתר וכי ידע נמצא דלא חל על התר שם איסור כלל אבל כאן דחל על הבגד איסור עי' תערובת צבע בבגד בכי האי כיון דנאסר תו לא פקע איסוריה אלא דקי"ל ממ"ש הרשב"א בת' ס' תנ"ם שהכריח דהפרדת איסור לא שייך דין מבטל איסור דא"כ בטלת כל הגעלה וליבון כי ע"כ ע"כ ליישב דכי קי"ל בגד מוחלט דאסור בקצצו ועשאו מוכין דאע"ג דפחות מג' אינו מקבל טומאה כל שקבל טומאה בעי שריפה ולא פקע במה שעשאו פחות מג' וכן השביח ולבסוף פגם ה"ס דאיכא פגם קצת ופגם גמור דהיינו נבלה מסרחת וכי ילפינן פגם קצת מנבלה מסרחת כבר כתב הר"ן בפ' השוכר את הפועל דה"ט דכיון דבפגם קצת אינו נהנה מן איסור א"כ בהשביח ולבסוף פגם דחל עלה שם איסור בעינן פגם גמור בנבילה מסרחת אבל הפרדת איסור מהתר הרי זה כאלו לא היה כאן איסור כלל כי ע"כ הדר בי קושיין למה לא יתירו בבגד שצבעו בקליפי ערלה בהעברת הצבע עי' נפן ולמה שאנו דנים יש להתיר והדבר צ"ת כי ע"כ גם בעיקר חקירתינו איני רואה ראיה מכל זה להתיר או לאסור :

סימן י"ז כתב הטורי זהב בי"ד סי' טז' ס"ק י"ג על מ"ש הש"ע חש"ו ששחטו הראשון בינם לבין עצמם מותר לשחוט השני וכ"ל דה"ה בגדול שאינו יודע ה' שחיטה וכו' ותמהני עליו דאדרבא המדקדק הדין בחש"ו ואמרו הטעם הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים מינה דבגדול שאינו יודע דעדיף ודאי מחש"ו אינו אלא ספק פיסול בשחיטה שכתב הטורי זהב אח"כ בפשוט דאסור לשחוט השני וע"ק הרי הכ"מ בריש פ"ד מה' שחיטה כתב דהאוכל משחיטת שאינו יודע ה' שחיטה קרוב לספק נבילה וביאר הכ"מ דגרע מספק גמור ויש להשיב על דבריו כמ"ש בסי' ז"ך מ"מ הנה מבואר דקי"ל מספק פיסול ש"מ דלא אמרינן בגדול רוב מעשיהם מקולקלין בקטן הפך דבריו וע"ק דהרי הרשב"א בתורת הבית ד"ח כתב דמי שאינו יודע ה' שחיטה מוסרים לו לשחוט כשאחד עומד על גבו ואינו דומה לחש"ו שאין מוסרין להם לכתחילה לפי שאלו מועדין לקלקל ואין יודעין לזמן את ידיו אבל הגדולים רוב מעשיהם מתוקני' ע"ש הרי בהדיא הפך דבריו וכבר פסק הש"ע סי' א' ס"ב דברי הרשב"א ושם כתב הטז' ס"ק ט' דמדקדק מתני' בחש"ו ש"מ דבגדול מותר לכתחילה ע"ש וא"כ לדבריו ה"נ נימא הכי מדנקיט בחש"ו ש"מ דבגדול אסור גם מ"ש דכי נקיט מתני' חש"ו היינו ביודעים הוא תימא דבקטן יתכן אבל חרש ושוטה לא יתכן שיהיה יודע לזמן ידיו ויודע ה' שחיטה וע"ק דהרי אמרו לר"מ דלקי משום נבילה ואי איירי ביודע איך יתכן וזה רי' הטז' גופיה כתב בסי' א' ס"ק ט"ו בשם הטור דאם הוא מומחה ואומן ביד כשר דיעבד בלי אחרים והביא הוא סמך לדבריו גם מ"ש אח"כ דכל ספק שחיטה אסור לשחוט השני ואין להקל ק"ט איך לא זכר שכבר כתבו דין זה הכ"מ להדיא בפ' י"ב מה' שחיטה ה"ה באופן שדבריו צ"ע :

סימן ח"י נתתי לבי לדעת במ"ש התה"ד סי' קפ"ו וז"ל וכ"כ כמי דאפי' ספק גמור של פיסול שחיטה כגון ברק סכינו ונמצא פגום דקי"ל כר"ה דחיישינן שמא בעור וספק נבילה היא וכ"כ הכ"מ בהדיא אפ"ה חייב בכיסוי ודוקא בחש"ו דרוב מעשיהם מקולקלי' פטרינן ליה מכיסוי משום דילמא אתי למימר שחיטה מעלייא היא אבל בספק השוה להכא ולהכא נראה דלא גזרינן ופטרינן וכו' ע"ש ורש"ל בפ' כ"ה סי' ו"ו סתם דבריו גם הש"ע בי"ד סי' כ"ח ס"ק כתב וש"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון הסוא דחיישינן שמא בעור נפגמה וכן כל כיוצא בזה ע"כ אכן הב"ח בריש סי' הז' דייק בדברי הטור שכתב בנמצא סכינו פגום דהוי נבילה ואילו הכ"מ וסמ"ג וסמ"ק כתבו דהוי ספק נבילה דל"ד דספק נבילה הוא דהוי אלא דכתב כן להורות דמחזקינן לה בנבילה גמורה ופטור מלכסות ושכ"כ מש"ה הטור סי' כ"ח דצריך לבדוק הסימנים וסכין קודם הכיסוי ומשמע דבשניהם פטור מלכסות ודלא כמהר"א סי' קפ"ו ע"ש וגם בסי' כ"ח סט"ו הכריח כן דבנמצא סכינו פגום כיון דאירע ספק בשחיטה עצמה ובהמה בחיים בחזקת איסור עומדת לא יצאה מחזקתה את"ר והש"ך תמה על דבריו דאיך יעלה על הדעת לעקור עשה מפני ספק דאפשר דבעגם מפרקת וכו' גם מה שחילק בין ספק טריפה

לספק

לספק בשחיט' לא נהירא כלל והכי מוכח בחולין דפ"ו דאי לאו דרוב מעשיהם מקולקלים אזלינן להחמיר להצריך כיסוי מספק את"ר בסי' כ"ח ס"ק כ"ז גם הפר"ח ס"ק לא תמה להב"ח דאפילו בספק שקול פשוט דצריך לכסות דהו"ל ספק תורה לחומרא ותדע דרבנן דפליגי לר"מ בחש"ו ומחייבי מספק לכסות כדמסיק התם אלמא דאספק שחיטה מחייב לכסות וכבר השיגו הש"ך וברור הוא ואני תמיה על תמיהתם שנראים דברי הב"ח דכל ספק שחיטה פטור מלכסות שהרי אמרו בפ"ט בחולין בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וגם. כאמר דמר"ת אזלינן בתר חזקה ומוכח בכמה דוכתי אף להקל והרמ"ט ח"א סי' י"א וסי' מ"ב כתב דאף בערוה וכ"כ הר"ן בפ"ק דקידושין ע"ש ומנא בספק במקום חזקה אין כאן ספק ולקי עליה בודאי ומביא קרבן וכ"כ התו' בחולין ד"י בד"ה אלא וכ"כ מהתו' כתובות דכ"ב ד"ה הכא דבמקום חזקה מביא קרבן חטאת ולא אשם תלוי וכ"כ שם כל הראשונים וא"כ כל ספק בשחיטה כיון דמוקמינן אחזקתיה הו"ל בודאי נבילה ולקי עליה א"כ מהיכא תיתי חיוב כיסוי דתנן השוחט ונתנבלה פטור מלכסות ומה בין ודאי פיסול לספק פיסול שחיטה וא"כ הפלאה זו שהפלא הש"ך איך יעקור עשה דכיסוי במקום ספק איכי יודע מהו דלמ"ש אינו ספק כי אם ודאי נבילה גם מ"ש דמה שחילק בין ספק טריפה לספק שחיטה לא נהירא כלל גם אני לא ארע למה שחילוק זה מבואר בדברי רה"ה דבשחיטה אוקי אחזקתיה לאיסור ובטריפ' להתיר גם עיקר ראייתם מרבנן דר"מ דמחייבי בכיסוי בשחט חש"ו כיון דלית להו רוב וה דר"מ ברוב מעשיהם מקולקלים אע"ג דהוי ספק תמהני דאדרבא מכאן ראיה הפך דברי התה"ד שהרי כתבו התו' בד"ה מאי הקשה הר"ש ורבנן מ"ט אי רוב מעשיהם מתוקנים א"כ יהא מותר לאכול משחיטתם והשוחט אמאי אינו סופג את הארבעים ואי פלגא ופלגא א"כ סהוך פלגא דמקולקלין לחזקה דעומד בחזקת איסור ואתרע ליה מתנה דמתוקנים א"כ יהא מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתן משום נבילה וי"ל דמספקא לרבנן אי רוב מעשיה' מתוקנים והשתא לא מהני חזקה הידי ולר"מ פשיט ליה ברוב מעשיהם מקולקלין ע"כ הנה מבואר דדוקא בספק זה דמספקא לה אי רוב מעשיהם מתוקנים דלנגד זה אין החזקה כלום דרובא וחזקה רובא עדיף הוא דמחייבי בכיסוי ואסרי לשחוט אחר יהב אבל כל שאר ספיקי דאין הספק אי איכא רוב להתר אזלינן בתר חזקה דסמיך הנך דאיסור לחזקה דאיסור ואתרע ליה נגד התר ולקי עליה משום נבילה מכח חזקה כי היכי דלקי לר"מ מכח רוב ורובא וחזקה שניה' מד"ת וכמבואר מדברי התו' ויותר תימה להפר"ח שכתב דחייב בכיסוי דהו"ל ספק תורה ולחומרא שזה אינו כי אם בלא אתחזק דאי אתחזק התר להקל אזלינן כמ"ש ג"כ הרב בכללי ס"ס בפשוט ע"ש והרי בכאן חזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור מסייע לפטור מכיסוי גם ראיתי להרשב"א במשמרת הבית דכ"א שכתב כדברי התו' בחולין דרבנן דר"מ מספק"ל אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלין ושוב כתב בשם רבינו שמואל דלעולם דפשיט להו ברוב מעשיהם מתוקנים ואע"ג דלא חיישינן למיעוטא במיעוט המצוי חיישינן ע"ש ולדבריו נמי ל"מ מדעת רבנן דמחייבי בכיסוי דהתם שאני דמד"ת שחיטה כשרה דאזלינן בתר רובא אך מדברי הרא"ה שכתב דכי פטר ר"נ בכיסוי וקי"ל הכי היינו דאיכא רובא וחזקה ע"ש נראה דבכל ספק בלי רוב גם בחזקה מחייב בכיסוי ווה ראיה לדברי מהרא"י אלא שכבר תמה עליו הרשב"א דגם ברוב לחוד או חזקה לחוד פטרינן מכיסוי דקי"ל דאזלינן בתר רוב או חזקה באופן דלפע"ד נראים דברי הב"ח וקשה שהתה"ד וש"ע שחייבו בכיסוי בכל ספק שחיטה אך את זה תמי דפשיט ליה

להב"ח בבהמה סכינו פגום דאינו חייב בכיסוי קשה שהרי בד"י דחולין פליגי בה רב הונא ור"ח בבהמה סכינו פגום ור"ח מתיר הטעם דעור ספק פוגם ועצם ודאי פוגם ואין ספק מוציא מידי ודאי הרי דבודאי נגד ספק עדיף מחזקה ואף רב הונא דאוסר היינו דחשש בספק נגד ודאי בסיוע חזקה דאיסור דאפשר דמשוי להו חזקה וספק נגד ודאי דשקולים אך מ"מ אין סברא כלל לומר דגם בספק נגד ודאי ליהוי חשוב כודאי איסור מכח חזקה דמהיכא תיתי וכן ראיתי להב"ח בפ"א מה' שחיטה ה"ד ע"ש וכ"כ מהתום' ד"ה טבל דלחומרא הוא דחיישינן בספק נגד ודאי גם ראיתי להרשב"א בת"ה ובמ"ם ד"ס שכתב דגם לר"ה אם נאבד הסכין ולא בדקנוהו לבסוף אין חוששין דהעמד סכין על חזקתו ע"ש א"כ נמצא דבבהמה סכינו פגום הו"ל תרי חזקי דסתרי חזקת בהמה לאיסור נגד חזקת סכין להתיר וגם דהוי ודאי אבל ספק להתיר ובכי האי אין סברא כלל לעשות ודאי נבילה לפוטר' מכיסוי ודברי הב"ח שפטר גם בזה הם תמוהים כי ע"פ הבאר הנה מקום. ליישב דברי התה"ד והש"ע שגם הם לא חייבו בכיסוי כי אם בספק בבהמה סכינו פגום דלא מהני החזקה לעשותו ודאי אבל בשאר ספיקי לא שכן כתב ונראה דאפילו בספק גמור בפיסול שחיטה כגון בדק סכינו וכו' דדוקא נקט ספק זה דלא שייך ביה לומר אוקי אחזקתיה דחשיב כספק בלי חזקה ומ"ש אח"כ אבל בספק השוה להכא ולהכא וכו' היינו בספק שקול בלי חזקה כגון בבהמה סכינו פגום אבל שאר ספיקי אינו שקול דחזקה דבהמה בחייה מכריע לגד האיסור ועושהו ודאי וגם דברי הש"ע סם בדרך זה ולפי זה יש לדון גם בדעתם דכל ספק פיסול שחיטה פטור מכיסוי אך את זה קשה שיש להביא ראיה דגם בכל ספק חייב בכיסוי ממ"ש הר"מ בפי"ב מה' שחיטה השוחט את הראשון והרי הוא ספק נבילה אסור לשחוט השני ע"ש ובחולין דפ"ח מבואר דפיטור כיסוי והתר שחיטה שנים שוים הם וא"כ ש"מ דגם בכל ספק שחיטה חייב בכיסוי וקשה להתה"ד והש"ך והפר"ח איך לא הביאו ראיה מדברי הר"מ אלו אלא שבעיקר דברי הר"מ מלבד שנראים שהם הפך דברי התו' והרשב"א ורבינו שמואל כמו שביארנו עכ"פ קשה הכי ספק במקום חזקה הוי כודאי ולמה יאסר לשחוט השני וכבר עמדתי על זה בסי' ע"ש כי ע"כ עיקר דין זה צ"ת ועיין בתורת חסד סי' ע"א מ"ש על דברי התה"ד אלו :

סימן י"ט יש לחקור במנהג העולם אם נמצא טריפה מתחת ידו בעוף או בהמה מוכרה ונותנה לגוי ואילו קרא כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וכ"ת דאיירי קרא כשנטרפה איכא ראויה לגוי שהיא מסרחת שיתננה לכלב דוקא ולא לשאר בהמה חיה ועוף זה אינו שהרי במכילתא בפ' משפטים בפ' ובשר בשדה טריפה דרשו אין לי אלא בשדה בבית מניין וכו' לכלב תשליכון אותו לכלב ככלב אתה אומר כן או אינו אלא לכלב כמשמעו ת"ל לא תאכלו כל נבילה והלא דברים ק"ו מה נבילה שמטמאה במשא מותרת בהנאה טריפה שאינה מטמאה לא כל שכן ומה ת"ל לכלב שהכלב מכובד מהעבד שטריפה לכלב ונבילה לעבד ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר וכו' אמר הקב"ה תן לו שכרו והלא דברים ק"ו ומה אם היה כך וכו' ע"ש ובפירושה דהך מכילתא עיין מ"ש הכנה"ג בא"ח בסי' כ"ט הגה"ט אות י"ר ובמקום אחר עמדתי אני בפירושה ובדברי הכנה"ג ולכל הדברות הנה מבואר במכילתא מת"ש דכלב מכובד מהעבד דנבילה לעבד וטריפה לכלב וגם מת"ש אמר הקב"ה תנו לו שכרו דציווי הכתוב לתת טריפה לכלב דוקא וא"כ קשה במנהג העולם על מה סמכו :

וראיתי להטו"ד סי' קי"ז אחר שביאר דאם כודמנו לו לצייד חיה ועוף טמא דמותר למכור לגוי כתב

וכן מי שנזדמן לו טריפה יכול למוכרה לגוי או ליתנה לו במתנה ע"ש וגם לדידיה קשה איך התיר הפך המכילתא ופשט הכתוב ושוב ראיתי מ"ש בחולין דכ"ד תרנגולת טריפה הואי ש"מ דשרי למכור טריפה לגוי וגם בכוליה סוגייא שם וכל הפוסקים שם מבואר כן ע"ש והנראה דלית להו דרשת המכילתא כי אם כזאת ק"ט להב"י שם בסי' קי"ז שכתב על דברי הטור וכן מי שנזדמן לו טריפה וכו' והו הקרא מלא לא תאכלו כל נבילה וכו' ע"ש ואתמהה שהרי הטור בטריפה איירי דכתיב בה לכלב תשליכון אותו והרי נתבאר מ"ש במכילתא דלכלב דוקא דהכלב מכובד מהעבד ואין ספק דהטור נקט טריפה לאשמועינן ריבותא דגם טריפה הותר הפך הנז' מהך מכילתא מכח הך סוגיא דחולין אך כדברי הב"י קשה מכל מ"ש וצ"ע : גם ראיתי בחולין דכ"ג גבי ההוא שרקפא דספק דרוסות שהקשו וליזבנינהו לגוים וכו' וליטעמיך ניספינהו לכלבים ולא לפרסומי מילתא הרי דטפי הקשו שימכור לגוי מנתינה לכלב ותימה דכי תנן בבכורות דכ"ח והאכילה ר"ט לכלבים היינו שלא מצא גוי לקנות שהרי למה שנתבאר היה בידו לתת ולמכור לגוי אך את זה ק"ל לרש"י בפירוש החומש בפסוק זה שהביא דרשת המכילתא וכ"כ בתרגו' יונתן שתרג' לכלבא תרמון יתיה בסוטריה ופירושו בשכרו ואיך הביאו רש"י דלמ"ש לית דחש לה גם בפסחים דכ"ב שאמרו נפק"ל מלכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה וכו' ור"מ אותו אתה משליך וכו' ופרש"י דמדאצטריך קרא למישריה לא מצי יליף דאי לאו אותו הוה אמינא קרא למצוותיה וכו' מבואר דעתו דס"ל דדרש המכילתא דרש גמור הוא וצ"ע אית להו דרש זה ר"נ ורז' ולכן לא דרשו איסור הנאה כי אם מריבוי תיבת אותו והתוספו' שם הביאו פרש"י ופירוש הר"ר דאורלייינש ולא דחו פרש"י וזה תימה דלמה שנתבאר נראה דלית דחש לדרש המכילתא הלזו ואי ק"ל היא גופה תיקשי כדברי המכילתא דמאחר שסבריות דלכלב ל"ד וה"ה שאר הנאות ומייתי לה מק"ו דנבילה שוב היכי דריש דכלב מכובד מן העבד דלפו' נמצא דלכלב דוק' אי מהא ל"ק ש"ל דאי לאו ק"ו הייתי אומר דאם איננו במתנה כלב דאסור למכור ולתת לגוי דלא שותר כי אם נתינה לכלב קמ"ל דכל מין הנאה מותר שלא דהקדים נתינה לכלב דאין הקב"ה מקפח שכר ונתן הקדימה בטריפה ללמדך שהכלב מכובד מהעבד אך את זה ק"ל כדרש המכילתא דא"כ נילף מיניה דהכלב מכובד מן הגר דהרי נבילה לגר וטריפה לכלב וזה אי אפשר שהרי גר ישנו בכלל מצות כו' מצות וגם מצווין אנו להחיותו וציוה עליו הכתוב בכמה מקומות ואיך יהיה הכלב מכובד ממנו וגם המכילתא לא דרש במכובד מהגר וא"כ קשה מהא לא איתיה הא נמי לא איתיה דשניהם בדבור אחד נאמרו והנ"ל ליישב דעיקר קרא כי אתי להתיר נבילה בהנאת מכירה לגוי ונתינה לגר לא איצטריך דאי הותר בהנאה פשיטא דשרי בנתינה לגר וכי איצטריך מבואר בדכ"א דפסחים דלר"מ איצטריך להקדים נתינה לגר ממכירה דגוי ולר"י איצטריך לאשו' ונתנה לגוי ע"ש בסוגיא וכיון שכן עיקר היתר הנאה איננו אלא מדכתיב או מכור לנכרי וגבי טריפה הוציאו הכתוב היתר הנאה בנתינה לכלב מינה דכלב מכובד מהעבד משא"כ מן הגר דלא איצט' לגופיה כאמור והנ"ל ליישב סתמיה דש"ס וכל הפוסקים כי היכי דלא ניפלינו עם המכילתא דס"ל דהכי קאמר דאה"נ דמכיר' לגוי לר"י או מכירה ונתינה לגר לר"מ עם נתינה לכלב לית בהו קדימה בכלל דכי אתי קרא דלכלב תשליכון אותו איננו אלא דאם אין כאן גוי או איננו רוצה למכור לגוי שיהיה חייב לתת לכלבים ולא לשאר בהמה חיה ועוף שיש קדימה לכלב מכל בהמה וחיה והיינו כמ"ש שם דאין הקב"ה מקפח שכר דכתיב לא יחרץ כלב וזהו נמי מ"ש אמר הקב"ה תנו לו שכרו

ר"ל שיקדים לכל בהמה וחיה אבל אה"נ דלתת ולמכור לגוי הרשו' בידו ואין בהם דין קדימה ומ"ש ומה ת"ל לכלב שהכלב מכובד מהעבד הכוונה דקדימה זו דכלב לכל בהמה אמאי לא כתיב גבי נבילה דפשוט הוא דקדימה זו ישנה גם בנבילה דמ"ש טריפה מנבילה ולכתוב בטריפה מאי דכתיב בנבילה ובנבילה ליכתוב לכלב תשליכון ללמד שקודם לכל שאר חיות אם לא שבא ללמד דלגבי השות הכלב מכובד מהעבד ולכן כתיב בנבילה לעבד ובטריפה לכלב אבל אה"נ דליכא קדימה לכלב ממכירה לגוי שהרי לא אמרו שיקדי' גוי לכלב וגם ליכא למילף מיניה קדימה ש"ל דאה"נ דהרשות בידו בין בנבילה וטריפה למכור לגוי מלתת לכלב אלא דכתיב תרוייהו להתיר הנאה בשתיהן ולהקדים כלב לשאר חיה אלא דכתב הנתינה לכלב גבי טריפה דלגבי הקב"ה הכלב מכובד מהעבד ולכן כתיב דין קדימת כלב לכל בהמה וחיה בטריפה דעדיף מנבי' כנ"ל נכון ביישוב המכילתא עם הש"ס וכל הפוסקים אך ק"ק לזה כלשון רש"י בפסחים שכתב לפיכך הקפידה תורה ליתן לו שכרו ונכבד הכלב מן הכותי שהנבילה ימכור לגוי וטריפה לכלב ע"כ נראה שיש קדימה לכלב בטריפה מהכותי ולדידים ודאי קשה מכל מה שנתבאר וכדוחק י"ל דכוונת רש"י שיש שני לימודים בפסוק זה חד להקדים כלב מכל שאר חיה וז"ש שאין הקב"ה מקפח שכר וכו' הקפידה תורה ליתן לו שכרו משא"כ לשאר חיה לא ציוה ומ"ש ונכבד הכלב וכו' הוא לימוד שני מדכתיב קדימה זו בטריפה ולא בנבילה אבל אה"נ דאין קדימה בטריפה לכלב מהכותי ומ"ש שהנבילה ימכור לגוי וטריפה לכלב היינו דכתיב מכירת גוי בנבילה וקדימת כלב לכל מין חיה בטריפה כנ"ל וכ"ת מהך מכילתא דאם בא לתת לכל בהמה וחיה חייב להקדי' לכלב ונראה דל"ד טריפה וה"ה נבילה ושאר איסורים דמש"ה הזכירו בבכורות דכ"ח וחולין דכ"ג וגם בשאר איסורים אמרו בפסחים דכ"ב גבי הא דתני שלא יושיט אבר מן החי לב"נ וכו' הא לכלבי' שרי וכן בקדושין דכ"ח יכול ישליכנו לכלבי' ותנן נמי בשבת דקכ"ו מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים ע"ש ומיהו ק"ק על כל הפוסקים שלא ראיתי שהזכירו דבר זה ולא ידעתי למה וצ"ע :

וראיתי להב"ח בי"ד סימן כ"ט שהקשה אהך מכילתא למ"ש הטור שם דהכי כתיב ובשר בשדה טריפה סתם טריפה היינו שטרפה ארי וכו' ואי אפשר לומר דבטריפה בעלמא שהוכתה מכה כל דהו תהיה אסורה דהא כתיב לכלב תשליכון אותו אלמא איירי בענין שאינה יכולה לחיות ואינה ראויה אלא לכלב ובא להשמיענו כיון שנטרפה בענין שאינה יכולה לחיות אפילו אם קדם ושחטה אסור וכו' וכדבריו כתב הר"מ בפ"ד מה' מ"א והסמ"ג לאוין קל"ד והחינוך בלאו דטריפה והיכי כפק"ל דכי כתיב טריפה היינו בענין שאינה ראויה לחיות מדכתיב לכלב והרי איצטריך לגופיה להקדי' כלב לכל חיה כמו שדרשו במכילתא ועוד הקשה לדבריהם דהרי בריש פ' אלו טריפות אמרו רמז לטריפה שאינה חיה מן התורה מנין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תיכול וא"כ הו"ל להביא מלימוד זה שהוזכר בש"ס והב"ח תי' לזה דהר"מ וסיעתיה כתבו כן לפי פשט המקרא דאין מקרא יוצא מפשוטו ופשט הכתוב ודאי משמע כדבריהם אבל מ"ש בר"פ א"ט ובמכילתא איננו כי אם לפי מדרשו של דבריו ואחרי המחילה איננו מחוור דכי דרשינן לפעמים פשט ומדרש כאחד היינו במקום שנזכר בש"ס פשוטו ומדרשו אבל כי הך דהכא דבמכילתא דרשו לכלב דהכלב מכובד מהכותי ובר"פ א"ט אמרו דטריפה אינה חיה מדכתיב זאת החיה ואילו דרש זה שכתב הר"מ דכתב הב"ח שהוא פשט הכתוב לא נזכר בשום מקום ומנ"ל לבדות מדעתינו דרש זה לפשט הכתוב אימא

דכולים

דכוליה קרא דלכלב לדרש המכילתא לבד אתי דכמה ריבויים כתיב בפ"ג ולא דרשינן גם הפשט גם מ"ש בת"ש כפירוש הכתוב הוא פשט הכתוב איני רואה בו פשט כי אם דרש גמור וצ"ק דכי אמרינן לפעמים פשט ומדרש היינו כל חד למילתיה כידוע עיין מ"ש בסימן אבל כאן אי מפשט הכתוב נפק"ל דטריפה אינה חיה תו מאי קבעו בריש פ' אלו טריפות רמז לטריפה שאינה חיה מן התורה מנין אחר דכתב כן כפשט הכתוב עצמו תו למ"ל רמז דבר זה קשה לשמוע וראיתי להכנ"הג בסימן זה שתירץ שדברי הר"מ וסייעתיה אינן הפך המכילתא דהמכילתא לא דריש כי אם דכתיב לכלב ולא כתיב מכירה לכותי אבל הר"מ לא נפק"ל אלא מדכתיב לכלב והיינו בין אי ר"ל כלב דוקא או ר"ל כותי דרש' דמיירי בענין שאינה יכולה לחיות ואינה ראויה אלא לכלב או לכותי עכ"ל ולדידי גם זה אינו מספיק שהרי מלבד זה קשה בדברי הר"מ והטור מנ"ל מדכתיב לכלב דאיירי בענין שאינה יכולה לחיות אימא דגם ואת שהוכתה מכה כל דהו אסורה וע"כ צוה לנו הכתוב להשליכו לכלב ושלא לאוכלה וכבר ראיתי להדרישה בסימן זה שהק' כן ותירץ דא"כ לא איצטריך קרא לכתוב לכלב תשליכון אלא ליכתוב לא תאכלו סתם ולישתוק אלא ודאי אתי ללמד דלא איירי אלא בטריפה עד שאינה ראויה אלא לכלב מפני שאינה יכולה לחיות ע"ש ולפי זה החכם עיניו יחזו דאי לכלב איצטריך עכ"פ לדרש המכילתא תו מנ"ל דאיירי בהוכתה מכה שאינה יכולה לחיות אימא דאף בהוכתה מכה כל דהו אסורה ולכן כתיב לכלב לדרש המכילתא הן אמת דק"ל כעיקר דברי הדרישה בתי' זה דאי נפק"ל הא מיתור לכלב תשליכון דלישתוק קרא מיניה הא ל"ק שהרי לרבי אבהו דאמר בפסחים דכ"א דלא תאכל איסור הנאה במשמ' אי לא כתיב לכלב הוה אמינא דאסיר גם בהנאה קמ"ל ורבי אותו אסור בהנאה בחולין ס"כ כמ"ש שם לר"מ דקאי כוותיה דרבי אבהו ואף לרז הא דריש ליה להתיר בהנאה שאר איסורים ואי לא כתיב לכלב תשליכון היכי מצי למיכתב אותו להתיר שאר איסורים בהנאה והנ"ל ליישב דהם ס"ל דכיון דטריפה היינו טריפה ארי וכי כתיב לא תאכלו היינו מפתתא עו' שחיטה דבלא"ה אסורה או כאיסורי אבר מן החי או כאיסור נבילה וכי כתיב לכלב תשליכון ע"כ בטריפה גמורה דלא חזי למידי כי אם לגוי או לכלב דאי להלכה לא חזי דמתנולא והולכת וגם אינה יולדת כמ"ש בחולין דנ"ז ואי להחליפה עם הגוי כיון שסופה למות אין הגוי מחליפה וא"כ לאכיל' כלב או כותי קיימא והרי כי כתיב לכלב כותי בכלל מק"ו דנכו' אבל אי איירי בהוכתה מכה כל שהוא הרי אף אי אסורה אינה עומד' לכותי וכלב דהא חזו למלאכה או לולדות או להחליפה עם הגוי וא"כ היכי כתיב לכלב דלאו בשופטני איירי קרא ותו ל"ק מקושיית הדרישה אך קושיית הב"ח לא נתיישב דא"כ דחזי לכל הני מילי אך אי לא כתיב לכלב הוה אמינא דאסור בהנאה קמ"ל וכי נקיט התר הנאה בכתיבה לכלב ל"ד דה"ה שאר הנאות אלא ללמד דאם בא לתת איסורי אכילה לחיה שיקדי' לכלב כי ע"כ קושיית הב"ח גדולה רבה והנ"ל לייש' כמאי דק"ל עוד בהך מכילתא דהיכי נפק"ל דכלב מכובד מהכותי מדכתיב כלב ולא כותי והרי בחולין דף ק"ב פליגי רז ור"ל דלרז כי כתיב ובשר בשדה טריפה מוזהר בשר מן החי ובשר מן הטריפה ולר"ל לא אתי כי אם לבשר מן הטריפה וה"ק דאי אכל בשר מן החי ובשר טריפה לרז לוקי אחת ולר"ל לוקי שתים וידוע דקי"ל כרז כמ"ש הר"מ בפ"ד מה' מאכלות אסורות ע"ש והרי בשר מן החי נאסר לבני נח באבר מן החי כמ"ש הר"מ בפ"ט מה' מלכים ואעפ"י שהכ"מ השיב על זה אי נאסר הרי דברי הר"מ הם ש"ס ערוך בחולין דקכ"א ודקכ"ח וכ"כ הרשב"א והר"ן והרמב"ן שם בחידושם ע"ש שכתבו בפשוט דגם בשר מן החי נאסר לב"נ ולפו' גמגו' דעל

כ"פ בשר מן החי אינו ראוי כי אם לכלבי' על דרך שאמרו גם בפסחים דכ"ב מנין שלא יושיט אבר מן החי לב"נ וכו' הא לכלבים שרי ע"ש וכיון דבשר בשדה טריפה כלל בשר מן החי וטריפה כי כתיב לכלב תשליכון על שניהם קאי וא"כ תו היכי מצי למידרש המכילתא דכלב מכובד מהכותי דבנבילה לא כתיב כלב ובטריפה כתיב כלב ולא כותי והרי בטריפה לא מצי למיכתב כותי כיון דכלל עם הטריפה בשר מן החי ואיך יתיר לתת לכותי דעבר בלאו דלפני עור לא תתן מכשול משא"כ בנבילה דחזי לכותי כתיב כותי דקודם לחיה ואין לומר דכיון דפשיט לן דבשר מן החי אסור לב"נ א"כ מינה דאי הוה כתיב לכותי תתננה ע"כ הוה מוקמי' ליה לטריפה לבד דאילו בשר מן החי הא לא חזי לכותי גם זה אינו שהרי לר"א בפסחי' דכ"א דקי"ל כוותיה דלא תאכלו איסור הנאה במשמע א"כ כי קי"ל כבשר מן החי וטריפה דמותר בהנאה אינו אלא מדכתיב לכלב תשליכון אותו דכלל את שניהם והרי התיר בהנאה וא"כ אי הוה כתיב לכותי במקום כלב שאז לא הוה קאי כי אם לטריפה לבד תו לא היה לנו התר הנאה בבשר מן החי ולהכי כתיב לכלב ותו מנ"ל ריבוי דהכלב מכובד מהכותי. בר מן דין דבירושלמי בפ"ב דערלה ובפ"ב דפסחי' פשיט ליה דלכלב תשליכון כלל בשר מן החי וטריפה שאמרו רבי אבהו בשם ר"א כ"ת שנאמר לא תאכל לא תאכלו איסור הנאה במשמע עד שיפרש לך הכתוב כדרך שפירש לך באבר מן החי ובנבילה מה פירש לך באבר מן החי ובשר בשדה טריפה וכו' ע"ש וע"כ באבר מן החי לאו דוקא ובשר מן החי קאמר דהוזהר בלאו זה ומ"מ הכי פשיט ליה דלכלב גם לבשר מן החי וכיון שכן תימה היכי מצי למידרש המכילתא מיניה לימוד זה דכלב מכובד מכותי מדכתיב כלב ולא כותי והרי לא מצי למיכתב כותי כיון דנאסר לב"נ כי על כל אלה נ"ל מוכרח דהך מכילתא קאי כוותיה דר"ל דס"ל דבשר בשדה טריפה לא הוזהר כי אם על הטריפה וכ"ת א"כ תיקשי מהך מכילת' לרז דגבי רז לא אמרי' תנא הוא ופליג כידוע הא נמי ל"ק שי"ל דרז ס"ל בחלוקת ר' אבהו וחזקיה אי לא תאכלו איסור הנאה במשמע דמחלוק' תנאים הוא כמ"ש שם בפסחים דכ"ב לימא כתנאי יעשה לכל מלאכה וכו' ע"ש וגם בירושלמי הנזכר אוקמוה כתנאי ע"ש גם התוספות שם בדכ"ב ד"ה ור' שמעון כתבו דלחזקיה ודאי תנאי היא וא"כ ס"ל לרז דהך מכילתא כחזקיה אתי דלא תאכל אין איסור הנאה במשמע וכי כתיב לכלב לא קאי כי אם לטריפה דהא לא איצט' כי אם ללמד דכלב מכובד מהכותי דאי לאו ליכתוב כותי והוה ידעינן דלטריפה לבד כתיב דאילו בשר מן החי אסור לב"נ ולהתר הנאה הא לא איצטריך דהא ס"ל דלא תאכל אין איסור הנאה במשמע ונויהו אנן דקי"ל כר' אבהו דלא תאכלו איסור הנאה במשמע וקי"ל נמי כרז דבשר בשדה טריפה מוזהר גם על בשר מן החי א"כ דלית לן כדרש הך מכילתא דהכלב מכובד מהכותי וע"כ שפיר כתבו הר"מ וסייעתיה דלכלב תשליכון לימד על הטריפה שהוא טריפה שאינה יכולה לחיות ול"ק מהמכילתא דאנן לא מצינן למידרש דרש המכילתא וכאמור וכהכי ל"ק נמי דבריש פ' אלו טריפות למדו כן מדכתיב ואת החיה ואיך שבקו לימוד הש"ס והמכילתא הם לימוד אחר דלמ"ש הא ל"ק דהתם ר"ל הוא דקאמר רמז לטריפה שאינה חיה וכו' והכי ר"ל אתי שפיר כהמכילת' דדריש דכלב מכובד מהכותי כיון דס"ל כרבי אבהו וס"ל נמי דבשר בשדה טריפה לא הוזהר כי אם על הטריפה לבד כמ"ש בחולין דק"ב ולדידיה לא מצי דריש לכלב תשליכון דלימד על הטריפה שאינה חיה דהא אתי לדרש המכילתא וכאמור ומש"ה הוצרך לרמוז זה אך לדידן דקי"ל כרז וכר"א דע"כ דלית לן דרש המכילת' א"כ קשה לכלב תשליכון למאי אתי וע"כ ס"ל דללמד על הטריפה שאינה חיה קוא וכ"ת אכתי קשה לדבריהם דהא

לכלב

לכלב תשליכון איצטריך להתיר הנאה הא כמו ל"ק דעכ"פ מדכתיב לכלב דמשמע כלב וכותי כמו מק"ו דנבילה נייכה כשמע דלא חזי כי אם להני ואי איירי בהוכחה מכה כל שהוא איכה עומד לכך לבר דהא חזי למלאכה או לוולדו או להחליפה לגוי ואיך גזר שיתן לכותי ולכלב לבר כי ע"כ דבטריפה שאינה יכולה לחיות איירי קרא דלא חזיא כי אם לכותי וכלב כי מן הבאר נתיישב מאי דהוה ק"ל להפוסקים שהשמיטו דין המכילתא שיקדים להאכיל לכלב טפי משאר חיה דלדידן דלית לן דרש המכילתא תו לית לן הך קדימה דכי נקיט לכלב דבר בהוה וללמד על הטריפה שאינה חיה לבד הוא דאתי כנ"ל ודוק הטב ומתוך מה שנתבאר ק"ל לרש"י בפסחים דכ"ב ר"ה אותו דהיכי נקיט שמכילתא לעיקר דלא יתכן למאי דקי"ל כר"ה דבשר מן החי מבשר בשדה נפיק וא"כ לא מצי לכתוב כותי וי"ל דגם רש"י אי לאו דכתיב אותו הוה שב"כ שאז ליכא ריבוי דלא תאכל איסור הנאה במשמע וא"כ הוה דרשינן כהך מכילתא דלהתר הנאה בבשר מן החי לא צריך ואי הוה כתיב לכותי ע"כ הוה מוקמינן לה לטריפה לבד אבל למסקנא דרבי אותו אה"נ דלית לן דרש המכילתא ובהכי יש ליישב ג"כ מאי דק"ל להתוספות שם בד"ה אותו שהביאו פרש"י וכתבו בשם הר"ר דאורלייכש דאיצטריך למישריה עובר שהוציא את ידו וקשה דמאי דחיק להו כפרש"י מאחר שדבריו הם המכילתא וצ"ק דטפי הו"ל לשנויי דאיצטריך להתיר בהנאה בשר מן החי כמ"ש בחולין דק"כ אך למה שביארתי ל"ק דדחיק להו כפרש"י דכיון דר"י למסקנא לית ליה דרש המכילתא ליתא דמלכלב נפיק וע"כ הוכרחו לפרש דאיצטריך לעובר ומה שלא כתבו דאיצט' להתיר הנאה בבשר מן החי הא כמו ל"ק דאי לאו יתור לאסור שאר איסורי אכילה בהנאה הוו שרו וא"כ התר הנאה בבשר מן החי לפ"ל מהי תיתי ועובר שאני דתרווייהו מבשרה נפקי ואיתקשו משא"כ בשר מן החי דמתיכת ובשר טריפה נפיק ולאו מבשרה הכ"ל אך את זה תמהני לרש"י בחומש פ' משפטי' בפ' ובשר בשדה שהביא פירוש התרגום דהיינו ובשר דתליש מן חיות וכו' דהיינו בשר מן החי כר"י ושוב הביא דרש המכילתא דלכלב תשליכון אותו דכלב מכובד מהכותי והם תרי דסתרי דאי כתיב בהאי קרא בשר מן החי הרי לא אפשר למיכתב כותי במקום כלב דהא אסיר לב"נ וכדוחק י"ל דס"ל כחזקיה דלא תאכל איסור הנאה לא משמע וא"כ אי הוה כתיב כותי הוה מוקמינן לטריפה לבד ת"כ י"ל דלרש"י ה"פ המכילתא דמה שנסתפקו אי לכלב דוקא הוא בטריפה לבד דגבי בשר מן החי פשיטא דכלב דוק' דאסור לתת לגוי ועז' מייתי לה מק"ו דנבילה והיינו לטריפה והדר הקשו ומה ת"ל לכלב ר"ל למה אפקיה קרא לאיסור טריפה עם בשר מן החי דלפז' כי כתיב לכלב בטריפה ה"ה כותי ובבשר מן החי כלב דוקא טפי היה לו לכתוב איסור טריפה בהדי נבילה דשוין הם ותירץ ללמד דכלב מכובד מהכותי וא"כ אי הוה כתיב טריפה בהדי נבילה מבשר מן החי א"צ דאינו מטמא כמ"ש בחולין דק"כ מ"מ לא הוה נפיק דהא לא הוה מצי למיכתב כותי במקום כלב דהא בשר מן החי אסיר לב"נ ודוק:

סימן ד' נתתי לבי לדעת במאי דקי"ל בטו"ר סימן ל' נחכסה הגולגולת ברובה טריפה וכן אם נפחתה ברובה טריפה אם הוא טרפות מצד עצמה א"ד אין טרפותה כי אם מצד הקרום דקי"ל ניקב קרום של מוח טריפה ובנחכסה או נפחתה סוף הקרום ליפסק וא"כ הוי טרפותה מצד ספק וכ"מ דאי חיה י"ב חדשים או ילדה כשירה כדקי"ל בכל ספק טריפה בטו"ר סימן נ"ז:

וראיתי לרש"ל בפ' א"ט סי' פ' שכתב דטרפות נחכסה הוא שסוף הקרום ליפסק ואם חיה י"ב חודש כשירה דחכמי' שהטריפו על רוב אמרו ע"ש גם ראיתי להתו' בחולין דמ"ב ר"ה ואמר שכתבו דטרפות נחכסה ונפחתה הוי שסוף הקרום ליפסק ע"ש נראה דקיימי כדעת רש"ל דאף ע"ג דנקיט נחכסה כבר כתב וכן כל כיוצא בזה וראיתי להרב כנה"ג בי"ד סימן ל' הגה"ט אות ז' שדחה דברי רש"ל והתוס' דרוב הפוסקים ס"ל דטרפות נחכסה ונפחתה אינו מפני הקרום כי אם מצד עצמם והוי טרפות ודאית ותחלה הביא מתשו' הרשב"א סימן נ"ח וכתב דמתוך דבריו מתבאר דאף טרפות דנחכסה הוי ודאי טריפה ולא מהני ביה אם חייתה י"ב חודש ע"ש ולמד כן ממ"ש ומ"מ כל אותם שמנו חכמים במשנת ינן ובסבר ושב שמעתתא שמנו חכמים מכללם אין להם בשום צד לבא לידי התר לעולם וכו' וע"ש עוד בדברי הרשב"א והרי נחכסה אחת משב שמעתת' היא כמ"ש בר"מ ב' דחולין ואה"מ אי מהא ל"מ שהרי דרוסה היא שנויה במשנתינו והיא אחת משמונה טרפות שנאמרו למשה והרי דעת הרשב"א בתורת הבית דמה דמהני בדיקה אף לודאי דרוסה וכתב שם דמהני לה שהיה ולידה גם נפולה שנויה במשנתינו והיא מה' טרפות שמנה עולא ומהני לה בדיקה כמ"ש כל הפוסקים כמ"ש בטו"ר סימן י"ח ומהני להו שהייה ולידה כמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' שחיטה והטו"ר וש"ע סימן נ"ז בשם בה"ג ע"ש א"כ תיקשי איך כתב הרשב"א דכל טרפיות השנויות במשנתינו ודאתו מזה הכלל דאין להם התר כלל ואפילו בשהיית י"ב חדש והרי דרוסה ונפולה אית להו התר בבדיקה או שהייה כי ע"כ דגם הרשב"א לא נתכוון אלא על הטרפיות הודאים השנויות במשנתינו משא"כ דרוסה ונפולה דמעיקרא כי אסרי משום ספק טריפה הוא וא"כ אתמ"ל דנחכסה או נפחתה הגולגולת משום ספק שניקב הקרום הוא א"כ ודאי דגם על הנך לא כתב הרשב"א דאין להם התר בשהייה והוו כדרוסה ונפולה · עוד הביא ראיה ממ"ש רש"י והר"מ והרשב"א וטו"ר דנחכסה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח וכ"כ ר"ן ע"ש ולא ידעתי מה זו ראיה דהא ודאי גם רש"ל והתוספות בלא ניקב הקרום איירי דאי ניקב יתיפוק ליה משום ניקב הקרו' אף שלא נחכסה או נפחתה הוי טריפה ואדרבה יש לדייק להפך דאי טרפותם אינו תלוי בנקיבת הקרום למ"מ כתבו דלא ניקב הקרו' וא"כ י"ל שכוונתם דאעפ"י שלא ניקב סופו ליקב עוד תמה ממ"ש בדנ"ז דחולין מעשה בעגל אחת שנפחתה גולגלתו ועשו לה חידוק של קרויה וחיה וכו' ואם איתא ליפשוט התם שלא ניקב הקרום וכו' ע"ש והא כמו ל"ק לרש"ל שהרי בניקב הקרומים נחלקו הראשונים אי בעינן נקיבת ב' הקרומים או סגי באחד מהם קרמא עילאה או תתאה כמ"ש הטו"ר והרב"י בסימן ל"א ורש"ל בפ' א"ט פסק להחמיר מספק דבניקב אחד מהקרומים טריפה וא"כ י"ל דמעשה דעגל איירי בנפחת הגולגו' וניקב קרום עליון דלמ"ד בניקב העליון או באחד משניהם טריפה הרי טרפות ודאי הוא זה ואף למ"ד דבעינן תרווייהו או דהכל תלוי בקרום התחתון אינו אלא בלי נחכסה או נפחתה הגולגל' אבל בנחכסה או נפחתה דבלי נקיבת הקרום כלל טריפה מספק דעתיד ליקב א"כ כשכבר ניקב גם קרום העליון אם נחכסה או נפחת' בכי האי ודאי דחשיב כודאי טריפה דעכ"פ יקב כודאי גם קרום התחתון ובכי האי גם רש"ל מודה דהוי טריפה כודאי ולא מהני ליה שהיית י"ב חדש ותו ל"ק מכל דברי הרב וכ"ת שכוונ' הרב דכי היכי דכיחש דלא חי י"ב חודש טפי הו"ל להכחיש דלא ניקב הקרום וה אינו דמכ"ל דהיה כאן הכחשה דילמא ה"ה ס"ל כרבי דטריפה אינה חיה היינו ל' יום ואדרבה ליה דבעי י"ב חודש א"כ ר"ל העיד שחייתה המכה וסבר דזה יורה דחיה והשיב רשב"א דיתכן דחית' המכה ואינה חיה י"ב חודש וכ"כ דעת רש"י בר"ה תוך י"ב חודש ע"ש ואף אתמ"ל דרשב"א הכחיש לגמרי עדות ר"ל כנראה מתוך תשו' הרשב"א סימן כ"ח מ"מ טפי עדיף להכחיש בחיות י"ב חודש דאפשר

לטעות

לטעות בכך כמ"ש שם הרשב"א ב"ת סנו' ולא להכחיש שלא ניקב הקרום שזה דבר נמנע להכחיש ואי קשה הוא מה שהק' הרב שם להתוספות בחולין דמ"ב שכתבו דחסרון הגולגולת עם ניקבת הקרו' דסוף תתאה ליפסק דא"כ לישני ר"ש דספק טריפה הוא ואי חייתה הוברר דלא ניקב קרום התחתון ואחר הישוב הא נמי ל"ק דרשב"א האמת משני וכמ"ש משם ראיה ימות החמה היה וכשירדו הגשמים מת וא"כ איך יתרץ דחי יב חודש מה שאינו והנה אמת שראיתי להרשב"א כתשו' סי' כ"ח שכתב בענין דברי הכנה"ג וז"ל למה הוצרך ר"ש לדחות ולומר וכו' ע"ש ולמ"ש לא ידעתי מאי ק"ל דאיך יניח תרוץ האמת ויתרץ בדרך אחר שאינו אמת כגון דהציר דלא חי יב חודש והנראה כדעת הרשב"א דס"ל דר"ש הכחיש עדות רבי יוסי כדי לקיים דברי חכמים אבל אם"כ שלא ראה שלא חיה ותיהו אין זה הכרח להשיב מזה על דברי התוס' והרי רש"ל בסי' פ' דחה דברי הרשב"א והצלה דיתכן דטריפה חיה יב חודש ואף ע"פ דטריפה ודבריו נראין עיקר כמ"ש במ"א וא"כ לפו' מ"א להכחיש עדות רואים בלי ראיה כי ע"כ לומר כמ"ש דרו' ס"ל דאינה חיה ל' יום למ"ד אינה חיה א"כ דהעיד דחיתה המכה ועו' השיב ר"ש דחיית' יב חודש לבד וכמ"ש לעיל:

ובזיהו כד הוינן בה אכתי קשה להתוספות מדברי רבי יוסי דמה ראיה הביא להכשיר נפחת הגולגולת מהך דעשו לו חידוק של קרויה וחיה והרי כיון דהטרפות מגד ספק כיון שחיה הורה דלא היה טריפה וס"ר דהא נמי ל"ק שהרי כתב רש"ל שם בסימן פ' דאעפ"י דיתכן מיעוט טריפה ודאי דחיה ע"פ הנס אעפ"י כן מביאין ראיה בטרפות שנחלקו חכמים בו דכיון דחיה אזלינן בתר הרוב דאינן חיין וס"ת דאין זאת טרפות כיון שאין הטרפות מוסכם ע"ש וא"כ כיון דר"ו מכשיר בנפחת הגולגול' שפיר הביא ראיה דראינו דחיה והרוב מכריח שאין זה טרפות ותו לא הוה מצי לשנויי ר"ש מידי ולפו' החכם עיניו יחזו דגם מ"ש הכנה"ג מהך סוגיא לרש"ל דכיון דהטריפו נחבסה מכח רוב דרוב נחבסות מתנקב הקרו' כמ"ש רש"ל שם א"כ הנ"ל כמיעוט דמיעוט דטריפה ודאי דחיה ואף ע"פ כן דעת רש"ל שהביאו ראיה בטריפות שנחלקו בו ואינו מוסכ' דאי ראינו שחיה כח הרוב דוחה דעת המטריף כמבואר בדברי רש"ל ותו ל"ק עליו מהך סוגיא מידי באופן דהראיות הכנה"ג לדחות דברי רש"ל והתוספות דטרפות נחבסה או נפחתה אינו מכח חשש ניקבת הקרום דעתיד ליקב ככר נתבאר דל"מ וא"כ היה נראה שיש לדון כדבריהם כל שאין חולק עליהם בפירוש ואדרבה היה נ"ל להביא ראיה לדברי רש"ל ממ"ש בסוטה דמ"ח נבי מה ששנינו אף הוא בטל את המעוררי' ואת הנוקפי' במתני' תנא שהיו חובטין אותו במקלו' וכו' אמ"ל עד מתי אתם מאכילי' טריפות למזבחות שמא ניקב קרום של מוח ע"ש והרי בטרפות נחבסה אינו אלא תנא שהכו אותה על ראשה כמ"ש רשי' בדמ"ב דחולין כד"ה הגולגולת ע"ש וא"כ קשה היכי תלי במה שאינו בחשש ניקבת הקרום ת"ל מחשש נחבסה הבא על ידי הכאה אלא ודאי כדברי רש"ל דגם טרפות נחבסה אינו אלא מחשש נקיבת הקרו' שוב ראיתי דהא נמי ל"מ דהדרי בעיקר הסוגיא קשה מאה נפשך אי לא היו בודקין הראש אי נחבסה רוב גובהה או רוב הקפה דבר תימה איך לא הוו ידעי עד יוחנן כ"ג אחד מהטרפות הודאות ולכהנים טועים לא יתכן שהרי בלשכת הגזית היתה ישיבת סנהדרי גדולה בכל יום ואי הוו בדקי ולא היו מכשירים כי אם בלא היה שם רוב א"כ מאי קאמר עד מתי אתם מאכילים טריפות והרי בנחבסה הגולגול' וליכא רוב כשירה בלא בדיקת קרום של מוח כדמוכח בדברי כל הפוסקים וכ"כ מור"ם בנופם בזה"ד סימן ל' דבבהמה ל"ח לנקיבת הקרום וכ"כ הכנה"ג בסי' ל' הגהו' אות יב ע"ש כי ע"כ נ"ל דטעם יוחנן כ"ג היה דאף

ע"נ דבנחבסה או נפחתה בבהמה כל דליכא שיעור המטריף אין צורך לבדיקת הקרום התם ה"ט דקי"ל לרז"ל דרוב בהמות דליכא בנחבסה רוב או בנפחתה כסלע אין קרומם ניקב והרי מד"ת אזלינן בתר רוב ומה"ט לא הצריכו לבדוק בשבעים טרפיות כי אם בטרפות הריאה דשכיח אבל כל זה אינו אלא בדיעבד אבל להכות על ראשה לכתחילה ולסמוך על בדיקת שלא נחבסה רובה לא נריך כיון דעכ"פ במיעוט שכיח בנחבסה דליכא רוב ואע"פ כן ניקב קרום של מוח דנשבר קנת הגולגולת וניקב הקרום ואין התר ליכנס לספק איסור לכתחילה אפילו אחת לששים דהוי כמבטל איסור לכתחילה וזה נ"ל עיקר בפירוש הסוגיא ותו ל"מ מזה דטרפות נחבסה ונפחתה הוי מחששה ניקבת הקרום וא"כ לא נשאר כי אם דעת רש"ל והתוספות דנחבסה ונפחתה הוי טרפות ספק מחשש ניקבת הקרום:

שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דנחבסה הגולגולת אינו מספק נקיבת הקרום הפך דברי רש"ל ואמינא לה ממ"ש התוספות בדבור הנז' דה"ט דלא קחשיב חסרון הגולגולת דהטרפות אינו אלא דסוף קרום ליפסק ובכלל ניקב קרום של מוח הוי ע"ש ואם איתא דנחבסה נמי הוי מה"ט א"כ תיקשי מאי ק"ל לפס"ם לתנא דבי ר' דלא קחשיב שב שמעתת והרי נחבסה חד מינייהו וא"כ בכלל ניקב הקרום נ"כ הוא ול"ק כי אם תמית שמעתת וכ"ת אה"כ ולא חש להא' הרי שם תירצו נקובי תמניא הוו חשבינהו כחד אפיק שב ועיל סב ואם איתא תיקשי דאף כגר ליה חדא דנחבסה בכלל ניקב קרום של מוח וגם לפס הקשו דרב עוירא משמיה דרבא נמי נקובי היא ולא הקשו מנחבסה וגם למסקנא העלו דנחבסה בכלל אח טרפיות היא ועע בש"ם בפרק' והרי לדעת התוספות אי לא חשיב חסרון גולגולת מה"ט היכי חשיב נחבסה אא ודאי דס"ל דטרפות נחבסה מגד עצמו ולא מחשש נקיבת הקרום ובדברי התו' כתב הר"ש כפ"ב דאהלו' מ"ג ש"מ דלית לוו כדברי רש"ל עוד תמהני עליו ממ"ש הרמב"ם בפיא מה' שחיטה ה"א וז"ל או שנחבסה גולגלת ואין ידוע אם רובה או מיעוטה אם היה וכר' ושהה יב חודש הרי זה בחזקת שלימה בחזקת כל הבהמו' וכו' הרי נראה דאי ידוע דנחבס רובה לא מהני לה שהיית יב חדש הפך דברי רש"ל ויעל הכנה"ג ק"ל שהביא ראיה מדברי הרמב"ס בפי' מה' שחיטה ה"ה שכתב דנחבסה טריפה אעפי שלא ניקב הקרום להפך דברי רש"ל והא ל"מ כמ"ש לעיל ואיך לא הביא דברי הרמב"ס אלו דבפירוש הם הפך דברי רש"ל וס"ר דעיקר דברי רש"ל מינם וכם הם תמוהים שהרי כתב דנחבסה הגולגולת הוא משום שסופו ליניקב הקרום אם שהה יב חודש כשירה דחכמים שהטריפו על הרוב אמרו ועש ש"מ דרוב בנחבסות מתנקב קרומם וא"כ קשה איך הכשיר בשהה יב חודש והרי לעיל גזה הכריח דכי קי"ל טריפה אינה חיה אינו אלא דרוב אין חיים ומיעוט חיים ואע"פ כן טריפה וא"כ הכא נמי כיון שוה' שחייתה מכח מיעוט הוא דאע"פ שהיא טריפה חיה וקי"ל דטריפה זמ"ל מיעוט דטריפה חיה ומ"ל מיעוט דנחבסה דלא ניקב הקרום וכ"ת כשהכשיר אינו אלא כשבדק הקרום ולא ניקב מלבד דכל כי האי היה לו לבאר וסתם נמי בלי בדיקה משמע בר מן דין דכי נמי בדק והקדוס קיים מאי הוי איתא דכי היכי דטריפה ודאית יתכן במיעוט נחיה ה"נ זאת שנחבסה וחיה הוי ממיעוט זה ומה"ט לא ניקב צדיין הקרום וסופו ליניקב כי ע"כ איני רואה גם לדבריו מקום להכשיר בנחבסה ושהה יב חודש ומינה שבש להתוס' לנפחתה ומה גם דמהתוספות ל"מ כמה שתלו דסוף הקרום ליפסק דהוי טרפות ספק של דאינו אלא ודאי דסופו ליניקב וכ"כ דלא כתבו דשמא יפסק אלא סוף קרום ליפסק ובהכי ל"ק ממ"ש הכנה"ג עליהם מסוגית חולין דנ"ז בעובדה דנפחת' גולגלת:

ואה"כ

ואי"ל לכל מ"ש לעיל ליישב דהכ"ל דס"ל דטרפות ספק הוא זה כי היכי דתי קשי להו כאופן שכ"ל עיקר כוותיה דהככ"הג דלא תהני שהייה ובידה לנחכסה ונפחתה דודאי טריפה ולאו מטעמיה כמו שנתבאר :

ואנב ראיתי להכל בו והאורחות חיים כו' ל"ה טרפיות שכתב דנפחתה כסלע טריפה וכן בנחכסה רוב גובהה או רוב הקפה אעפי' שהקרו' קיים טריפ' ובעל העיטור כתב דכל היכא דלא ניקב קרום של מוח כשירה ע"ש נראה מדבריהם דבעל העיטור מכשיר גם בנחכסה כל שלא ניקב הקרום וזה דבר חדש מדברי הטו"ד בסימן ל' ושאר פוסקים מתבאר דמודה בנחכסה דגם בלי נקיבת הקרום טריפה :

סימן כ"א בהמה שהיו מושכין אותה כחבל לשוחטה : ומחמת סירובה לאלך הכו אותה על ראשה מכה רבה ומחמ' ההכאה נכאבה ורבצה במקומה ולא יכלה לעמוד ושחטו אותה בלי עמידה ושהייה מעת לעת ומפעיין לן אם יש להטריף או לא והנה לכאורה נראה דטרפות' ריסוק איברים ליכא כי אם בנפולה כמ"ש הר"ת בפה"מ בפרק אלו טריפות וז"ל שריסוק איברים מכלל הטריפות ע"מ שאירע מחמת הנפילה ע"כ וא"כ תו מכ"ל לחוש בהכאה בריסוק איברים וכ"כ בחולין דכ"א שאמרו הכה על ראשה והלכה כלפי זנבה כלפי זנבה והלכה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי שליש חוטרא אפלגא דגבה חיישינן ופרש"י דחיישינן לפסיקת חוט השדרה וכ"כ הטו"ד בסימן ל"ב מכלל דבהכאה בכ"ג ל"ח לריסוק איברים וכתב הב"י שאף דברי הר"מ ורבינו ירוח' יש לפרש כדעת הטור ורש"י ע"ש א"ק להב"י איך לא נרגש מדברי הר"ן שהביא לעיל דבריו דשייך ריסוק איברים גם בהכאה מ"ש דבהלכה תו לא חיישינן ואיכא מ"ד דאפילו הלכה בר"ג בעיא בדיקא בחוט השדרה ע"ש נראה דלשיטתם שכתב תחילה אין החשש כי אם משום ריסוק איברים הפך דעת הטור וכ"ת דלא פליגי כי אם אי מהני הלכה לפסיק' החוט כי היכי דמהני לנפולה אבל אה"נ דלכ"ע החשש משום פסיקת החוט וזה לא יתכן דבדברי הר"ן כתב להדיא דבדאית ביה קטרי חיישינן לריסוק איברים והכ"ל ליישב דברי הב' כמה שקשה לשיטתם עוד מה שתמה הדרכי משה דאיך אפשר לפרש החשש לפסיקת החוט והרי בש"ס אמרו כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוק איברים ש"מ דכי שייך חשש כגון בשליש חוטרא אפלגא אינו אלא משום ריסוק וע"ק דאי אין שייך חשש כאן לריסוק למה הביאו ענין זה כאן בדין נפולה :

אבן ראיתי לרש"ל בפ' אלו טריפות סימן ס"ב שהכריח מזה דבכלל הנך שאמרו בש"ס חוששין דבעי שהיה ובדיקה כדין נפולה וע"כ אמרו אין חוששין לריסוק איברים והביאו ענין זה כאן אע"ג דאין זה שייך לדין נפולה להורות שדינה כדין נפולה ובעיא שהיה ובדיקה יע"ש ומיהו נ"ל ג"כ שגם כוונת הר"ן שכתב חיישינן לריסוק איברים הייכו כדין ריסוק איברים דבעי שהיה ובדיקה וכדמפרש ואזיל והוא שלא הלכה והאיכא מ"ד חולק שאין שהיה והליכה מועיל לפסיקת החוט כנפולה אבל אה"נ דכ"ע מודו דאין החשש כי אם משום פסיקת החוט וכ"ת מה יענה רש"ל שהביאו יעובדא דההיא אמרתא דהוו שדרן כריצה בתריית ככר נרגש מזה רש"ל וכתב דכיון דהביא עובדא דנדיא דרבינ' הביא נמי יעובדא דאמרת אע"ג דלא דמו ולי נראה דההיא נמי לרבינא דחייש לפסיקת החוט מהני בה שהייה והלכה וכי לא מהני הייכו דבעי' הלכה לבתרי מש"כ כבלוע על ירכו כמ"ש הרמב"ן הביא דבריו רש"ל בסימן ס"ה ואעפ"י שחלק עליו מ"מ בההיא אמרת מודה דאי חיישינן כרבינא לא חשיב הליכת בולע הליכה ע"ש ש"מ דהליכה מהני לפסיקת החוט כנפולה . ולהכי תייתי לא נבי

נפולה :

ומן האמור נתבאר שדעת הר"ן והרמב"ן והרשב"א שהביאו ראיה דהלכ' בולע על ירכה לא מפיק מריסוק ופסיקת החוט מההיא אמרת ש"מ דס"ל דהלכה מהני לפסיק' החוט ג"כ ונקטינן הכי דרבים נינהו והפר"ח כתב דנקטינן להחמיר אפילו הלכה בסימן ל"ב ס"ק א' ולא ידעתי טעם אם לא שהבין דמחלוק' שקול הוא וכבר ביארתי שזה אינו כי ע"כ נראה דמסורת הדין להכשיר :

והנה אמת שהר"מ תמה להטור ורש"י ממ"ש בהך סוגי' אין חוששין משום ריסוק איברים ש"מ דהחשש משום ריסוק איברים ותירץ דס"ל כדעת האיכא מ"ד דאף בהלכה צריך בדיקה בחוט השדרה ע"ש ש"מ דס"ל דגם בהכאה שייך חשש ריסוק איברי' הפך דעת הב"י ורש"ל שהעלו לכ"ע דל"ח וגם שדעת הטור ורש"י כדעת האיכא מ"ד שכתבו הר"ן וק"ל לדבריו דא"כ הטור הו"ל להביא דין זה בסימן כ"ח ללמד דחיישינן ביה לריסוק משא"כ עכשיו נראה דעתו דאין בהכאה חשש ריסוק וע"ק שהרי הש"ע ומור"ם בגופיה פסק לקמן בסי' כ"ח ס"ו דבעי הילוך יפה כדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן ואו"ה ואילו ראייתם הוא מההיא אמרת דלא מהני ליה הלכה ולדעתו דלפסיקת החוט לא מהני הלכה הא ל"מ מידי וזה סותר מ"ש כאן כר"מ כי ע"כ צ"ל דגם מור"ם כר"מ לא סמך על זה ובדרך אפשר כ"כ ליישב דבריהם וכ"כ דבלא"ה הו"ל להביה בסימן ל"ב או בסי' כ"ז דחיישינן נמי לריסוק אברי' וכ"מ כשלא הלכה אלא ודאי נראה דלדין הסכים לדברי הב"י :

אך את זה לבי מהסס דאי הטו"ד ס"ל דמהני שהייה והליכה להכאת השדרה איך סתם כאן בסימן ל"ב דחוששין לפסיקת החוט וסתם גם בלי שהייה כשר משמע דאף בהלכה צריך בדיקה שהרי בסימן ל"ב לא הוזכרו חילוקים אלו ומ"מ דעת הב"י גם כדעת הטור נ"ל כן שהרי בסי' כ"ח הביא בשם הכל בו שכתב דבהכאת אבר אחת בעי בדיקה אותו האבר ובכל איברי' בעי בדיקת כל הגוף ודקדק מדברי הטו"ד שם דהכי ס"ל ובדעת הכל בו כר' ברור דמהני שהייה והליכה מכ"ש דהכאת כל הגוף דמהני וש"מ דהכאת שדרה כי חששו מטעם הכל בו וכ"כ רש"ל בסי' ס"ב א"כ מינה דמהני שהייה וכנ"ל עיקר :

ומיהו יותר נכון בעיני ליישב דברי הר"ן לדעת הב"י דס"ל דפסיק' החוט קרי ליה בש"ס ריסוק איברי' כמ"ש הכנה"ג בב"ד סוף סי' ל"ב ליישב דברי רבינו ירוחם להב"י שכתב להדיא חיישינן לריסוק איברים וכ"כ מתוך דברי רש"י בדכ"א ד"ה אבל בדיקה שנתפרקו פרקיה וחולייתה וכ"כ בד"ה כנגד וכ"כ שם בע"א בד"ה אמתנייהו ע"ש וכ"כ הר"ן שם דל"ח שיתפרקו חוליותהן ע"ש גם הרשב"א בחידושיו כתב דבנפולה חיישינן שמא נתפרקו כל איבריה וחולייתיה עוד כתב שם דכי אמרו אין חוששין כלל ממ"ש בהכה כנגד כל השדרה אין חוששין לריסוק איברים וז"ל כלומר אפילו הכה לא על השדרה אין חוששין לריסוק איברים לומר שאעפ"י שהכה על השדרה ממש אין חוששין לפסיקת חוט השדרה וכו' הנה מבואר דפסיקת חוט השדרה בכלל טרפות ריסוק איברים הוא וכ"כ מקיצור פסקי הרא"ש שכתב אבל הכה על רוחב השדרה או שהיו קשרים במקל או שלא הכה על כל אורך השדרה או שהחזירו בנכים מחמת יראה חוששין לר"א ע"כ והרי הטור כתב בסי' ל"ב בהכאת השדרה דלא חיישינן כי אם לפסיקת החוט אלא ודאי דפסיקת החוט הכא על ידי פירוק החוליות ר"א קרי ליה ותו אין צורך למה שנדחק רש"ל והר"מ על זה . ואי ק"ל א"כ היכי תני מתני' ברים פ' אלו טריפות פסיקת החוט ונפולה בשתים והרי נפולה משום ריסוק ונפסק החוט בכלל הא ל"ק דנפולה שייך ביה רוב הטרפיות שניקבו או נפסקו

נפסקו או ניטלו אחד מן האברים הפנימים וגם שנפסד צורת האבר וצ"כ נקטו בש"ס הטרפות שנפסד צורת האבר דהיינו ריסוק שזהו הטרפות חדש שיש בנפולה משא"כ ניקבו או נפסקו אחד מן האברים הנטרפים דאף בלי נפולה טריפה וא"כ נפסק החוט גם בלי נפילה טריפה וא"כ ליתיה בכלל נפולה:

ומ"מ הנה נתבאר דבהכאת איברים ל"ח לריסוק איברים כי אם באותו אבר כדעת הטו"ר ורש"י וכ"כ לדקדק מדברי הרשב"א בחידושיו שכתב וכל מקום שאמרו חוששין כגון זכרים המנגחים או גנבים שהחזירו וכו' אצפו' שעמדו ושהו וכו' ע"ש ומדהשמיט חלוקה זאת דהכאת השדרה ש"מ דחלוקה זאת כיון דלא בעי בדיקה כי אם לפסיקת החוט לבד לא דמו לכל הנך:

ואולם ראיתי להפ"ח בסימן נ"ב ס"ק ח' שחלק על דברי הב"י דמדברי הר"מ מוכח בהדיא דגם בהכאת השדרה בעי בדיקת כל החלל מ"ש בכתם בכולם חוששין ובסוף הפרק כתב כל מ"ש חוששין צריך בדיקת כל החלל וכן דעת הר"ן שכתב שדינא כנפולה לשהייה ובדיקה ועוד שכתב חיישינן לריסוק איברים ע"כ וזה הפך פרש"י ע"כ וק"ל דמדבריו נראה דעל דברי רבינו ירוח' מודה להב"י דיתכן דס"ל כרש"י והטור וקשה שהרי רבינו ירוחם כתב בכלל ג' דינים דהכאת השדרה חוששין לריסוק איברים והרי הרב הבריח כדעת הר"ן ממ"ש חוששין לר"א דחולק להמ"ד ורש"י א"כ כ"ש על רו"ר דכ"כ פעמים ג' דמה"ט נידר הבנה"ג דהר"מ יתכן דקאי כשיטת הטו"ר משא"כ רבינו ירוחם גם בעיקר הבריחו מדברי הר"ן דחולק כיון שכתב להדיא חיישינן לר"א ל"מ ות"ש רס"ל דכי נקטו ריסוק איברים היינו דבחשש פסיקת החוט דינו כנפולה לשהייה והלכה א"כ כמ"ש לעיל כדעת רש"י והר"ן והרשב"א ותקיצור פסקי הרא"ש דפסיקת החוט בכלל ר"א דפירושו שנתפרקו החוליו' ועל ידי זה נפסק החוט ולדעתו לא ידעתי איך לא דחה דעת רש"י והטור ממ"ש בש"ס כנגד כל השדרה אין חוששין לר"א דהיגה דכי שייך החשש כגון בשליש חוטרא אפלגא אין החשש כי אב ריסוק איברים כי ע"כ ע"כ דנפסק החוט ר"א מקרי דמה"ט כתב הטור הלך המקל ע"פ כל אורך השדרה כשירה ולא חיישינן שמא נפסק החוט אע"ג דבש"ס אמרו אין חוששין לר"א אלא ודאי כונ"ש גם עיקר הבריחו כדעת הר"מ לדידי ל"מ שכוונת הב"י כמ"ש דסמכו על המבין דבהכאת יצל נגם ליכא' למיחש אלא לחוט השדרה ע"כ היינו דכי חיישינן לר"א בנפולה לכל האיברים היינו דנפילה על ידי החבט נפלה שייך החשש לכל האיברים אבל בהכאת אבר אחד מהי תיתי חשש ריסוק בשאר איברים וא"כ בהכאת שדרה נמי בודאי כי אין החשש כי אם לריסוק החוליו' דהיינו פסיק' החוט ומינה כמ"ש הר"ת שאמרו חוששין היינו בדיקת כל החלל היינו בנפולה דשייך החשש לכל האברי' משא"כ בהכאת השדרה לבד דסתמו כפירושו דבפסיק' החוט סגי וכ"כ דעת הבל בו שכתב הב"י בסימן כ"ח דבהכאת אבר אין צריך בדיקה רק באבר שהוכה וכו' והיינו ודאי שהבין דמ"ש דכי שליש חוטרא אפלגא או אית ביה קטריה או מחייה אפסקיה חיישינן היינו על פסיקת החוט לבד דאין ההכאה כי אם על החוט לבד וכ"ש כשהכה אותה לרוחב השדרה דלא הכה כי אם במקום חולייה אחת וכן ראיתי לרש"ל בפ' א"ט סימן ס"ב שהביא דברי הבל בו וכתב שזהו כמ"ש דבהכאת השדרה שא"צ בדיקה אלא לפסיקת החוט לבד ע"ש ש"מ דהבל בו למד כן מפרש"י שלא חש כי אם לחוט השדרה וכבר פסק מור"ם בו"ר סימן כ"ח ס"ב דברי הבל בו:

ותימה להפ"ח שגם בסימן כ"ח ס"ק ח' נראה מסכים לדברי הבל בו וזה סותר מ"ש כאן דכהב את על השדרה בעי בדיקת כל החלל והרי בהכאת השדרה וכ"ש בהכה לרוחב השדרה דאין ההכאה כי אם על אבר אחד ואיך הצריך בדיקת כל החלל גם ראיתי שכתב דאפשר דלא פליגי דרש"י והטור מיירי בשלא נפלו מחמת הכאה ולהכי ל"ח אלא לחוט והר"ם וסיעתיה איירי בנפילה ובנפילה כ"ע חיישי לר"א דלא גרע מאילים המנגחים דכי נפיל חיישינן לר"א והר"מ לא הוצרך לבאר דבנפלה איירי דסתמא הכי הוי דאי לא נפלה מסתמ' הלכה ובהלכה ליכא חשש נפולה וכ"ת א"כ אף בהכה על ראשה צ"פ כל השדרה ניחוש כיון דנפלה ז"ל דכיון דאין כח ההכאה בחוט השדרה אין כח באותה הכאה אף שתפול הבהמה מחמתה שתהא מתרסקת ריסוק המטריף את"ר:

וק"ל כדבריו דאי איירי הרב שנפלה הבהמה ברחיפת המכה הרי פשוט כנ"ל בדברי הראשונים דאף בלי הכאה ואף באין גובה עשרה טפחים טריפה כמ"ש הטו"ר בסימן כ"ח דמה"ט באילים המנגחים טריפה בנפל כיון שהפילה אחר שלא מדעת בבת אחת וכ"כ הר"ן דמ"ש ואי נפל חיישינן כתב דלאו משום הכאתם כי אם משום החבט וא"כ אי איירי הש"ס ודברי הר"ת בנפל מכח חוזק המכה דנחבט לארץ מכח המכה א"כ מ"ל על ראשה הרי בכ"ג חיישינן לריסוק ואיך חילקו בניהם ואי איירי שנפלה מעצמה מכח כאב המכה א"כ בנפל מעצמו בעינן גובה עשרה טפחי' ובלא"ה לא חשיב נפולה כלל:

וראיתי להפ"ת שכתב בכוונת הפר"ח דבנפלה מכח ההכאה עד שנחבט מכח הכאה לארץ הם דברי הפר"ח וכבר ביארתי דאין זה מספיק דא"כ תיקשי איך לא חששו בהכה על ראשה או על זנבה או כנגד כל השדרה והרי בהפילו אחרים בכל גוונא חיישינן אף בלי הכאה כ"ש כאן שיש הכאה ועיין בפר"ח בסי' כ"ח ס"ק כ' וס"ק י"ח וס"ק ך' גם מ"ש עוד דו"ל דכוליה סוגיא ודברי רש"י והר"ת בלא נפלה ואעפ"י כן ס"ל להר"ת דחיישינן לר"א ע"ש אי נפילה מכח הכאה ר"ל דמכח הכאה נחבט לארץ א"כ הו"ל הפילו אחרים שלא מדעתה או בבת אחת דקי"ל דבכ"ג חיישינן אך אם נפלה מעצמה מכח כאב המכה הרי כל שאינו גבוה י"ט לאו נפילה חשיב כלל כי ע"כ נראה עיקר דעת הב"י ורש"ל דלא פליגי והסוגיא איירי לדעת הר"ן בנפלה דאי לא נפלה מסתמא הלכה והרי דעת הר"ן והרשב"א והרמב"ן דגם לחשש פסיקת החוט מהני הליכה אך לאיכ' מ"ד דגם בהלכה חיישינן לפסיק' החוט א"כ יתכן דאיירי הש"ס גם בלי נפילה דהנפילה דהכא אינה מעלה ומוריד כי אם מקום הכאה וכאמור:

ואיך שיהיה מתוך מ"ש נתבאר דריסוק איברים בהכאה ליכא דכי חיישינן בהכאת השדרה אינו אלא לפסיק' החוט לבד למה שנתבאר אכן ראיתי להר"מ בפ"ט מה' שחיטה הא' שכתב וכן אם הכה אותה באבן או במטה ורצץ אבר מאיבריו טרי' וכו' הרי שיש ריסוק איברים בהכאה כנפולה גם הטו"ר בסימן כ"ח כתב או הכה באבן בכל גופה הרי שיש חשש ריסוק איברים בהכאה כנפילה וכתב הב"י שם דבהכאת כל גופה בעי בדיקה כל גופה אבל בהכאת אבר סגי בבדיק' אותו האבר לבד והנ"ל שלמדו כן ממ"ש בחולין באילי' המנגחי' וכן בהכו אותה על ראשה אין חוששין לריסוק איברים ואי בהכאה לא שייך כלל ריסוק איברי' מהי תיתי בהני לחוש לר"א אלא ודאי דהכאת כל גופא דינא כנפולה קמ"ל באילי' המנגחין דאין בהכאתם כדאי לריסוק וכן בהכו אותה על ראשה:

ואולם ראיתי להכ"מ בפ"ט מה' שחיטה הא' שכתב הכי משמע ודאי דכך מתרסקת בהכאת אבן כמו בנפולה והכי אמרינן דאי שליש חוטריה וכו' חיישינן ע"ש וק"ל כמ"ש דגם בהכאת מתרסקת כנראה דהריסוק הוא המטריף וזה אינו שהרי כתב הר"מ בפה"מ בריש פ' א"ט

דריסוק

דריסוק על ידי נפילה הוא המטריף כמ"ש לשונו לעיל ולע"ד כן מדלא תנן בכלל הטרפיות נתרסקו איבריה כי אם נפולה ש"מ דריסוק עי' נפילה הוא המטריף וא"כ אם זו ראיה דמתרסקת בהכאה כמו בנפולה וע"ק בראיה שהביא ממ"ש בהכאת שדרה דחיישינן דהרי התם אינו חשש ריסוק איברים כי אם לפסיק' החוט כמ"ש רש"י והטו"ר בסימן ל"ב וכתב הרב גופיה בכי' שגם דעת הר"מ ורבינו ירוחם כן וא"כ מנ"ל לריסוק איברים :

והנ"ל ליישב דבריו דהב"ת לא בא תחילה להביא ראיה דריסוק עי' הכאה מטריף כי אם אם יתכן ריסוק עי' הכאה דריסוק לא שמענו כי אם בנפולה קמ"ל דיתכן ריסוק גם בהכאה והראיה שהביא דריסוק עי' הכאה כמטריף ממש בהכאת השדרה כוונתו דהרב ס"ל כמ"ש לעיל דגם פסיקת החוט בכלל ריסוק אבר הוי דמתוך פירוק החוליות נפסק החוט ולריסוק החוט דהיינו שיפסד צורתו בלי פסיקה לא דעל הכאת במקום אחד אינו מתרסק החוט כולה וריסוק אבר מסתמא בעינן שיהיה בכל האבר וע"כ לא חיישינן כי אם לפסיקת החוט הכא עי' ריסוק איברים דהיינו פירוק החוליות כפרש"י וכי קא"ל דסגי בבדיקת החוט לבד אינו אלא מטעם שכל בו דהכאת אבר לבד סגי בבדיקת אותו האבר ובהכאת כל גופה בעי בדיקת כל גופה כנפולה ממש ולכן הביא ראיה שפיר דכיון דהכאת אבר בעי בדיקה אותו אבר משום ריסוק הכ' בהכאת כל גופה דבעי בדיקה כנפולה ממש :

א"ך כעיקר דברי הכל בו דהכאה דבכל אבר אם הוכה בעינן בדיקה אותו אבר א"כ בהכו אותה על ראשה אמאי לא חיישי לנקיבת קרום של מוח או נתרסק המוח וצריך לומר דבהכא' ראשה לא יש לחוש למוח דעצם המוח כיון שהוא קיים בודאי שלא ניקב קרום המוח או נתרסק דהעצם מגין עליו וכן בהכה על הצלעות מגין שלא ינקבו איברים הפנימיי' משא"כ בהכאת השדרה דכי הכה לרוחב יש לחוש שנכנס המכה בין החוליות וכן באית ביה קטרי יש לחוש דהקשר הבולט נכנס בין חוליא לחוליא וכן בשלי' חוטרא אפלגא דגבא יש לחוש שנכנס ראש המקל בין החוליות ונפסק החוט וכתב א"כ היכי שייך בהכאת איברים בדיקת אותו אבר כי אם בשדרה והרי מדברי הכל בו נראה דיתכן בשאר איברי' וע"ק דא"כ בהכאת כל גופה לא הו"ל לחוש כי אם לפסיקת החוט לבד דהא ל"ח בהכאה כי אם בשדרה מפני החוליות הא ל"ק דאם הכה על הכרס ועל המעים דאין עצם מגין עליו בעי בדיקת אותו אבר אם כנגד הלב וכן בריאה ובני מעים ואם הכה ע"פ כל אורך הכרס מלמטה שאין עצם מגין עליו בעי בדיקת כל הגוף וז"ל כוונת הר"מ שם שסיים בחשש ר"א בהכאה וז"ל באיזה אמרו באיברי' שבחלל הגוף כוונתו דריסוק עי' הכאת איברים אינו אלא באיברים הפנימיים שבחלל הגוף והיינו בהכאת הכרס מלמטה דאם באנו לומר דכוונתו על בדיקת נפולה באיזה איברים הוא קשה שהרי כתבו לקמן בהאי באורך ולמה חזר ושנה את פרקו כאן אך למ"ש באו דבריו בדיוק ואצ"ל שהרא"ב"ד השגנו באיברים שאם ניטלו כשרים אינו ברור אם הריסוק מטריף לאו שמבין שדברי הר"מ הם בבדיקת נפולה לא כיון שכתב דבהכאת איברי חלל הגוף חיישינן לר"א ושחול ובליו' בכלל א"כ מינה דריסוק מטריף בהו ולדידיה מספ"קל :

באופן דכעיקר חקירתינו דהכו אותה על ראשה ורבצה מכח כאב המכה ושחטה אין מקום לחשש טרפו' דמ"ש צריך הוא כדינו הכו אותה על ראשה אין חוששין לריסוק איברים וכמו שנתבאר :

אבן ראיתי בת' תורת חסד סימן ה' שנשאל על כ"ד והביא ראיה מדברי הר"מ בפ"ט מה' שחיטה ודברי

הכל בו שהביא הב"י בסי' כ"א ולמד מזה שדין הכאה כנפולה ולא דבהכאת אבר אחד סגי בבדיקת אותו אבר וא"כ הנ' כשהכו אותה על ראשה בעי שהייה והליכה וכל ששחטה בלי שהייה והליכה טריפה ונרגש מדקי"ל מנחבסה הגולגולת אם לא נחבסה רוב גובהה או רוב הקפה כשירה והרי נחבסה אינו אלא עי' הכאה כמ"ש הכלבו בה' טריפות והשיב דכי מכשרינן בנחבסה והיינו עי' הכאת ראשה היינו אחר שהייה והליכה דיצאת מידי חשש ריסוק איברי' אבל אה"כ דאם שחטוה בלי שהייה והליכה טרי' משום חשש ריסוק המוח או ניקב הקרום את"ר :

ותמהני עליו דמה יענה למ"ש בחולין דנ"א על זנבה והלכה לה בלפי ראשה ופירש הר"ן דלא נגיב בשדרה וזה מוסכם דבהכה אותה על ראשה לבד אין חוששין ועיין בכנה"ג בה"ט סימן ל"ב הגה"ט אות ט"ו וא"כ תיקשי היכי ל"ח לריסוק המוח או ניקב הקרום ואף א"ת דעל ראשה היינו על גולגולת כמ"ש רש"י אכתי ניחוש לפסיקת החוט אלא ודאי דשם העצם מגין עליו ואינו מניח להתרסק ועוד דע"כ גם בהלכה סמכה על ראשה אין חוששין דאי בהכה על ראשה חוששין היכי אמר בלפי ראשה ששם חיישינן ואי ל"ח אינו אלא בגולגולת וא"כ על גולגולת הו"ל לומר לא ודאי דרש"י דבר בהווה דהגולגולת נ"כ הולך המקל ול"ח ועוד בהכה על הצלעות ניחוש דנתרסק אחד מאיברים הפנימיים שבפני הצלעות אלא ודאי בכל שיש עצם מגין עליו בהכאה ל"ח לאבר שבתוך העצם כל שהעצ' קיים וכ"כ מת"ש בחולין דמ"ה גבי מ"ש נתמזמז המוח כשר אביי והא לוי הוה יתיב במסות חזייה לגברא דטרייה לרישיה אמר נתמזמז מוחיה ודין לאו דלא חיי לא שאינו מוליד ופירש בערוך ערך טרי דהיינו שנפל במרחץ והכה ראשו בכותל או בקרקע ע"ש ואם איתא מנ"ל ללוי דלא נתרסק המוח או ניקב הקרום דבודאי דלא חיי אי שייך חשש ריסוק בהכאת הראש אלא ודאי דהעצם מגין עליו ואינו מטריף כי אם בנחבסה רוב גובהה או נשבר העצם וכל שהעצם קיים ל"ח וכ"כ מת"ש בסוטה דמ"ח במתניתין תנא שהיו חובטין אותו במקלות וכו' אמר להם עד מתי אתם מאכילי' טריפות למזבח שמא ניקב קרום של מוח ע"כ ואי שייך חשש ריסוק בהכאת הראש א"כ תיפוק ליה משום ריסוק המוח וע"כ דאיך יתכן דעד ר' יוחנן כ"ג היו מקריבין כל הקרבנות טריפה דבר זה קשה לשמוע אלא ודאי דהם היו בודקין בעצם אם נחבסה או נפחתה דטרפיות ידועות הם והיו מכשירים לפי שלא היה בהכאתם שיעור שבירה או נפחתה כדי שיעור טריפה אלא דבי יוחנן כ"ג ס"ל דלכתחילה מיהא אסור להכותה על ראשה דלפעמים במיעוט גם בלי רוב גובהה או רוב הקפה ניקב קרום של מוח ש"ז דבדיעבד ל"ח לנקיבת קרום כל דליכא רוב גובהה או הקפה דקי"ל לרז"ל דרוב בהמות אין ניקב הקרום כי אם בנחבס רוב גובהה או רוב הקפה ומד"ת אזלינן בתר רובא ויוחנן כ"ג ביטל דלכתחילה מיהא אין ליכנס בספק טרפו' אך לדברי הרב דכי הכו אותה על ראשה ורבצה אסורה בלי שהייה והליכה משום ריסוק אבר המוח תימה הוא איך לא ידעו במקום סנהדרי גדולה אחד מהטרפיות והיו מקריבין קרבנות טריפה הם כי לא להזכיר וכ"כ דלשמואל שאמר דהיו מסרטין וביטל משום מום לאו דבעל מום הוי בשריטה אלא דתיחזי כמום וש"מ דהראשונים לא טעו בדין א"כ מינה נמי למתני' דהיו חובטין וכ"כ ממ"ש הר"מ בפי' מס' שחיטה הז' עוף היכשם שהכתה חולדה על ראשה או נגפה באבן או בעץ מניח ידו וכו' וכ"כ הטו"ר סימן ל' ופשוט בדבריהם דבבהמה לא בעי בדיקת ואם איתא גם בבהמה בעי בדיקה משום ריסוק איברים כמ"ש הכל בו הביאו הב"י בסימן כ"א דבהכאת אבר א' בעי בדיקה אותו האבר וכתב הב"י שכן נראה מדברי

הטו"ר

בטור שם ע"ש אלא ודאי דגם הם לא כתבו כי אם באיברים שאין עליהם ענם להבין משא"כ הכאת הראש כל שהענ' קיים אין חשש לריסוק אבר המוח או לניקב קרום המוח כנ"ל :

ואגב ראיתי להרב ת"ח שם שתמה בדברי הכ"מ בפ"ט מה' שחיטה הא' הבאתי דבריו לעיל דהביא ראיה מת"ש בהכאת השדרה דחיישינן שהרי לפי מ"ש הכ"מ שם ובבו' סימן נ"ח דלהר"ת בכל הנך דאמרו בש"ם חוששין מהני בהו בדיקה בלא עמידה ושהייה א"כ אין ראיה משם אלא להפך דאין דינא בנפולה ע"ש ואחרי שמחילה לק"מ מתרי טעמי חדא שכבר כתב בבו' בסימן נ"ח בשם הכל בו דבהכא' אבר אחד סגי בבדיקת אותו אבר ובהכאת כל גופה בעי בדיקת כל גופה בנפולה וכ"כ בכוונת דברי הטור ולדבריו גם דברי הר"ת הם בהכאת כל גופה אלא שנתרסק אבר א' דגם בנפולה יתכן דאין מתרסק אלא אבר אחד לבד כידוע :

ובבר כתב בבו' יו"ד סימן ל"ב בדעת הר"ת דבהכאת השדרה סגי בבדיק' החוט לבד ולא בעי בדיקת כל גופה ש"מ דהכאת השדרה הכאת אבר הוי וכ"כ רש"ל להדיא בפ' א"ט סימן ס"ב ע"ש וא"כ ראית הכ"מ הוי דאי חיישינן בהכאת שדרה משום פסיקת החוט דהיינו כמי בכלל ריסוק א"כ מינה דבהכאת כולה הוי בנפולה לגמרי דבעי' בדיקת כל החלל ובהכאת כולה דהוי בנפולה אה"נ דלא מהני בדיקת בלי שהייה ועמידה שהרי בהכאת כל גופה לא הוזכר בש"ס או בדברי הר"ת לשון חוששין כי היכי דכי הוי בתוך החלל דכ"פ שאמרו חוששין מהני בדיקה בלי שהייה ועמידה דזו הוי בנפולה לגמרי משא"כ בכל הנך שאמרו בש"ס דס"ל להר"ת דחשש מדרבנן הוא לבד וע"כ הקלו בהם בבדיקה בלי עמידה ושהייה ותו ל"ק מדברי הרב · ובר מן דין המעיין יראה דהר"ת נקיט דין הנפולה בנתרסק בודאי והיינו שלא שהה ועמד ושחטוה והוכר הריסוק אבר דבלא"ה הו"ל נפולה ששהתה מעת לעת או עמדה ונתרסק אבריה וכו' ועוד דא"כ כבר כתב זה בה"ט והגו וא"כ למה ליה לכתוב דין זה שני פעמים אלא ודאי שמ"ש בה"ח הוא בנפולה בלי שהייה ועמידה ששחטוה והוכר הריסוק דהוי טריפה בודאי וכ"ת הרי כתב הר"ן הביאו הב"ת שם בהגו דבלי שהייה לא מנכר הריסוק וא"כ איך יתכן דיכתוב כאן דהוכר הריסוק בלי שהייה הא ל"ק דהם כתבו דלא סמכינן אבדיקה דלפעמים לא מנכר בלי שהייה אבל אה"נ דיתכן לפעמים הריסוק דיוכר הריסוק גם בלי שהייה וכ"ת למג"מ כתב הר"ן זה דחלוקה זו ליתיה בש"ס :

אחרי היסוב נראה לי דבימוקו עמו שהרי בחולין דמ"ג אמרו ר"ח טרפיות נאמרו למשה מסיני ונפולה בכללם כמ"ש הר"מ ב"כ בפ"ה מה' שחיטה :

והדבר קשה לדעת הר"ת דס"ל דספק תורה להחמיר הוי הר"ם כמ"ש בפ"ט מ"ה ט"מ א"כ איך יתכן נפולה דליהוי מד"ת והרי טרפו' נפולה מספק הוי שיסכו בבדיקה ואם שחטה בלי שהייה דליתיה בבדיקה הרי כל ספק דחמנא שרייה ואיך אמרו דהוי נפולה הלכה למשה מסיני לכן הוכרח לכתוב דנפולה דהוי עד"ת דהיינו נפולה בלי שהייה והוכר הריסוק דאי לא הוכר הריסו' אף דליהוי טריפה דלפעמי' לא מנכר מ"מ אינו מד"ת ועדז' כתב דין הריסוק בהכאת דליהוי עד"ת שהכה אותה והוכר הריסוק שנב זאת הוי מד"ת בנפולה וזה ברור בדברי הר"מ וראית הכ"מ הוא דמכ"ל דריסוק הכאה מטריף שהרי הר"ת כתב בפה"מ בפ' א"ט דריסוק טריפה דוקא על ידי נפילה וא"כ י"ל דריסוק הכאה אינו מטריף לזה הביא מהכאת השדרה דקי"ל בש"ם דחוששין לר"א דפסיקת החוט מכח חשש ריסוק · איברים דהיינו פירוק החוליות וכמו שביארתי לעיל וכיון דשייך חשש ריסוק בהכאה

מינה דבהכו אותה והוכר הריסוק אף באבר אחד הא מד"ת וא"כ מכ"מ אי התם מהני בדיקה בלי שהייה דהתם אינו אלא מכח ספק והכא איירי בהוכר הריסוק בודאי דהוי טריפה מד"ת ותו ל"ק מכל דברי הרב :

עוד ראיתי להרב שם שהקשה בדברי הבו' בסימן נ"ח שכתב על דברי הכל בו דמשמע דדוקא בהוכתה באבן קאמר אבל בנפולה צריך בדיקת כל החלל ע"ש והקשה שוה שפת יתר הוא דפשיטא דבנפולה בעי בדיקה כל החלל :

ולי נראה כוונת הבו' דקמ"ל דבנפלה ולקתה במקום א' על ידי נפילה א"כ ס"ד דתולין במצוי להקל ולהחמיר וכאן במכאת הריעות וכאן היה ותיסגיה ליה בבה"ג בבדיקת אבר דכי קי"ל בנפלה דבעי בדיק' כולה דלא הוכר מכת נפילה מבחוץ ע"כ חיישינן למכה מבפנים וכיון דלא ידעינן בעי בדיקת כולה אבל בהוכר ליקוי מכת נפילתה מבחוץ היא הוראה דתוקף נפילתה היה כאן ואי נבדק ולא היה ריסוק מכ"ש בשאר איברים קמ"ל דהכאה מבחוץ אינו דומה מבפני' דלפעמים מבחוץ הנייע הלקות באבר אחד ומבפנים מגיע לאבר אחד רחוק מהמכה וזה מדוייק גם בדברי הבו' ודוק :

גם ראיתי שהשיב לת"ש הבו' עוד שם ונראה שזהו דעת רבינו שכתב או הבתה באבן בכל גופה כלומר או דוקא בעי בדיקת כל הגוף אבל אם הוכתה על אבר לא בעי בדיקה אלא באותו אבר ע"כ וכתב עו' ביאור דבריו דהכל בו מודה בהוכתה בכל גופה דבעי בדיק' כל גופה וגם זה נראה ברור מעצמו שדברי הכל בו הם בהוכתה באבר אחד ולא בכל גופה עכ"ל ת"ד ולא ידעתי איך השיא כוונת הבו' למה שאינו דהבו' טובא קמ"ל דהטור קאי בשיטת הכל בו ממ"ש בנפולה במורה או הכה באבן בכל גופה מינה דבאבר אחד לא בעי בדיקת כל גופה אבל בדיקה אותו אבר ליבעי עכ"פ ועל האמת אין זה הכרח של דהכאת אבר לחוד אינו מטריף כלל ול"א כי אם בהכאת כל גופה אלא שהבו' רצה להשוות דעת הטור להכל בו כיון שלא ראינו חולק עליו וא"כ לא ידעתי מאי ק"ל בדבריו ואי ק"ל איך לא הביאו ראיה מהכאת השדרה דחיישינן לפסיקת כמ"ש הטור בסימן ל"ב ובדברי הבו' הרי דבהכאת שדרה דהוי אבר אחד בעי בדיקת אותו אבר הא ל"ק של דוקא בשדרה חששו ולא בשאר איברים קמ"ל הכל בו והבו' דגם בשאר איברים במקום שאין עצם עליו דשייך ריסוק חששינן וציין בפר"ח בו"ד סי' נז' ס"ק ל"ט דאיכא מ"ד בדרוסה דאם לא האדים מבחוץ א"כ עוד לבדוק ובשירה :

סימן כ"ב יש לחקור בנפולה והלכה ד' ז' שגוררת רגליה שכתב הטור וש"ע סי' ל"ב דחיישינן אי סגי לה בבדיקת החוט או בעי בדיקת כל החלל כדין כל נפול ה כמ"ש בטו"ד וש"ע סי' נ"ח והיה נראה להביא ראיה דבעי בדיקה כל החלל שהרי הר"ן והרשב"א והרמב"ן כדין נפולה הבריאו דבעינן הילוך יפה לנפולה ובלא"ה חיישינן מדקי"ל בגוררת רגליה אע"ג דהולכת היא אי לאו דחוש השדרה לא שכיח חיישינן והיינו ודאי כאין ידוע שנפלה דבידוע שנפלה הא קי"ל דחיישינן ש"מ דבל הילוך שאינו יפה לא חשיב הילוך הביא דבריהם הרב"י בי"ד סימן נ"ח ופסקו בש"ע שם ס"ו ע"ש והרי בנפולת בלי הילוך יפה קי"ל דבעי בדיקת כל החלל בנפולה גמורה ומיבה כמי לנפולה וגוררת רגליה בעי בדיקת כל החלל אלא שראיתי להט"יר בסי' ל"ב שכתב בשם הרשב"א דאם נפלה חיישינן שמא עם נפילתה נפסק החוט שלה וכו' יע"ש נראה דאין החשש כי אם בפסיקת החוט לבד ·

וישוב נתיישבתי בדברי הרשב"א בשם הרמב"ן בח"י לחולין דנ"א שכתב וז"ל דעקרה רגלה להלוך לא מפיק מידי חשש פסיקת החוט עד שתלך כדרכה דלא מבעיא כי לא ראינו שהולכת כלל שיש לחוש לפסיק' החוט אלא

אלא אפילו הולכת וצולעת חיישינן דהרי כההיא אמרתא דאשתכח דהוה בפסוקת החוט ואפ"ה מהלכת קנת אלא ודאי עד דמהלכת כדרכה חיישינן ע"ש וא"כ י"ל דכי בעי הילוך יפה אינו אלא לחשש פסוקת החוט לבד דלשאר איברים גם הוא מודה דלא בכל שהלכה אף הילוך שאינו יפה וש"ר שאין זה נכון שהרי דברי הרי"ף והתרומה והתו' שהביא תחלה שפסקו דבעינן הילוך יפה מבואר דבלי הילוך יפה חיישינן לריסוק איברים בנפולת לגמרי והרי הרמב"ן והרשב"א באו להכריח סברתם ואיך יחלקו גם עליהם בסתם כי ע"כ נ"ל כי מ"ש הם דעקרה רגלה להלוך לא מפיק מידי חשש פסוקת החוט לאו למעט דמפיק מידי חשש ריסוק שאר איברים אלא כיון דראייתו הוא מפסוקת החוט דישנו אף בגוררת נקיט הכי ומיהו דחיישינן לריסוק כל האיברי' דאין טעם לחלק בין האיברים בזה בלי ראיה ואי בהולכת צולעת לא מפיק מידי חשש ריסוק ופיסוק חוט השדרה ה"נ בכל האיברים וכן ממ"ש דל"ת כי לא ראינו הולכת כלל שיש לחוש לפסוקת החוט וכו' והא ודאי פסוקת החוט דנקט ל"ד דפשוט דגם בכל האיברים חיישינן שהרי זה נפולה גמורה בלי הלכה כלל דקי"ל דבעי בדיקת כל החלל וכ"כ ברור כדברי הר"ן שכתב דבהילוך יפה מוציא מידי חשש קריעת כר סודקין מש"כ בהילוך שאינו יפה ע"ש בדבריו שיש לדון בנפולת וגוררת בעי בדיקת כל החלל כנפולה לגמרי וכ"כ לדקדק מדברי הר"מ בפ"ט מה' שחיטה ה' שבת אין חוששין שמא נתרסקו איברי' או שמא נפסק החוט שלה עכ"ל וק' דהרי בש"ס לא הוזכר חשש כי אם פסיק' החוט דלא וא"כ למג"ת הוסיף מדיליה חשש ריסוק איברים וצ"ק דהרי בחשש ריסוק איברים. פסוקת החוט נכלל בהדייהו וכמ"ש רש"י בד"ה אבל וכ"כ הר"ן שם בהלכות וא"כ למה חזר ופרט פסוקת החוט באפיה נפשיה כי ע"כ נ"ל ביישוב דבריו דנרגש דאי החשש משום פסוקת החוט לבד כדנקיט הש"ס למה הביאו הך עובדא דרבנא דכולי סוגייא בריסוק איברים איירי הו"ל להביא כדמ"ה דאיירי שם בפסוקת החוט כי ע"כ הכריח דאי הוה חיישינן הוה שייך בה תרי חששי דילמ' נפולה היא ונתרסקו איברי' ומזה בא עליו החולי הזה שגורר' רגליה א"כ הכו אותה לרוחב השדרה או שלים הוטרא אפלגא דגבא או אית במקל קטרי דבכל הנך קול' דחיישינן לפסוקת החוט לבד כמ"ש הטור סי' נ"כ וכתב הרב' שגם דעת הר"מ כן דל"ח לריסוק שאר איברי' ועש אלא דרבינא חד מתרי חששי דשייכי בה נקיט ואולי פסוקת החוט על ידי מכה שכיח טפי מנפולה ונקיט החשש דשכיח ולכן כתב הר"מ תרי חששי דכ"מ טובא דכי ל"ח ה"ד מסתמא אבל בידעי' שנפלה חיישי' לריסוק ובעינן בדיקת כל החלל אי נמי הכו אותה על השדרה באופן דחיישי' לה כמ"ש בהג"ה שאז אעפ"י שהולכת היא חיישי' לפסיקת החוט דבכל הילוך שאינו יפה אינו מוציא מידי חשש ריסוק איברים או פסיקת החוט ודברי הטור שהביא דברי הרשב"א שנראה דלא חייש כי אם לפסיקת החוט לבד נ"ל דלשיטתיה אזיל שהסכי' בסי' נ"ח לדעת הרא"ש דאף בעקרה רגליה ללכת מותרת מיד א"כ כ"ש דגוררת רגלים וא"כ ע"כ כי חיישינן הכא בנפולה והלכה לפסיקת החוט ה"ט דגוררת רגליה גרע טפי דאיתיליד ריעותא דגוררת רגליה מכח פסיק' החוט בא וא"כ כיון דנפלה וגוררת רגליה חיישינן לפסיקת וע"כ כתב בדרך זה דברי הרשב"א אף דהרשב"א חייש לריסו' כל האיברים כדין נפולה לגמרי :

אך לדידן דקי"ל דבלי הילוך יפה לא מהני לנפולה כלל א"כ דחיישינן הכא לכל ריסוק איברים אלא דאכתי יש מקום לנדר דלכ"ע בבדיקת פסיקת החוט סגי במה שקשה לדעת הרא"ש וסיעתיה דעקירת רגליה להלוך מוציא מידי חשש ריסוק האיברי' ומותרת מיד א"כ היכי חיישי הכא בנפולה וגוררת רגליה לפסיקת החוט ודוחק לומר דהם ס"ל כדעת האיכא מ"ד שכתב הר"ן גבי הכו אותה על רוחב השדרה דאף בהלכה חיישינן ע"ש והיינו ודאי דס"ל דשהייה והליכה לא מהני כי אם לר"א ולא לפסיקת החוט וע"כ חשש רבינא לפסיקת החוט אף בהולכת שהרי דעת האיכא מ"ד דברי יחיד הם לכן נ"ל דהם ס"ל דהולכ' מוצי' מידי חשש ר"א דרוב בהמו' שנתרסקו אינן הולכות ובתר רובא אזלינן אך בגוררת דהוי ריעות' בחוט דבנפסק החוט אינה יכולה להלוך אם לא בגורר' כיון דריעותא לפנינו וגם ידעי' שנפלה חוששין למיעוט דנפסק החוט וע"כ חיישי וזה היה דעת רבינא לחוש גם בלי נפילה וא"כ י"ל דגם להחולקים וס"ל דבעינן הילוך יפה ועקרה רגליה אינו מועיל והיכא כנפולה לגמרי דבעי בדיקת כל החלל מ"מ בגוררת דרגלי' לדבר דכי נפלה נטרפה בפסיקת החוט והוא הגורם לה לגרור רגליה בכי האי סגי בבדיקת החוט לבד דתולין במאי להקל ולהחמיר כך יש לנדר ואינו מספיק לכן נ"ל דבנפלה וגורר' בעי' בדיקת כל החלל וכ"כ דעת הלבוש שכתב דבנפלה חיישינן לפסיקת החוט וצריכה בדיקה ושהייה כמו שיתבאר בסי' נ"ח עכ"ל ואילו בסעיף דלעיל בהכאת השדרה כתב דבעי בדיקת ע"פ כל השדרה ש"מ דהכא בעי בדיקת נפולה לגמרי וכ"כ דעת הש"ך בסי' נ"ב ס"ק ז' שכתב דבנפל' וגוררת דבעי בדיקה לדידן דלא בקיאינן בבדיקה כמו שיתב' בסימן נ"ח אסור לעולם ע"ש ואי לא בעי בדיקה כי אם בחוט הרי בבדיקת החוט בקיאינן כמ"ש הט"ז בסימן נ"ב ס"ק ב' וע"ש והש"ך בנקודת הכסף לא השיגו וכ"כ דאל"ה הו"ל להש"ך לכתוב זה בסעיף ו' שהצריכו נ"כ בדיקה דאסור לעולם אלא ודאי דלבדיק החוט בקיאינן וא"כ מינה משמע שדעתו בנפלה וגוררת רגלים דבעי בדיקת כל החלל ככ"ל :

סימן כ"ג בהמה

שהיה לה מכה בצואר במקום שחיטה ונודע שהמכה נעשה לה ע"י גוי אומן שהיה לה חולי ולקח האומן ברזל ולבנו באור והניחו על צוארה כדי לשרוף החולי שזה היה תרופתה אי נטרפה הבהמה על ידי מכה מחשש נקוב' הוושט או אין לחוש ונתרת בשחיטה · ונראה דטריפה ואין לה תקנה ממ"ש בחולין ד"ח ליבן סכין ושחט שחיטתו כשירה חידודה קודם ללבובה והאיכא נהדין בית השחיטה מרווח רווח ע"ש בפרש"י ורוב הפוסקי' דלא כוותיה כיון דבהדי' אמרי' דבעינן אתלת רוחתא ש"מ דלא אמרינן בית השחיטה מרווח רווח וא"כ יש לחוש לנדרים דשורף את הסימנים דנקובת הוושט במשהו וטריפה כנקב כפירש' שם כמ"ש כל זה בטו' יו"ד וב"י סימן ט' וא"כ ה"נ יש לחוש דעל ידי הברזל מלובן שהניחו בצואר נשרף הוושט וניקב במשהו אלא שבכ"ד גם לר' וירא טריפה דהרי לא שייך כאן לומר חידודה קודם ללבובה שהרי לא היתה הכויה בסכין של שחיטה ואיכא מקודם כדי לומר בו שחידודה קודם ללבובה ואי בסכין של שחיטה חששו לנקיבת הוושט כ"ש בשצבה הגוי' כן בחתיכת ברזל מלובן שיש לחוש לנקיבת הוושט בכך אך את זה יש לנדר דאפשר דהרופא אומן ומכוון במלאכתו לאחוז עור הצואר לבד בלי סימני' באופן שלא יגיע כלל הברזל מלובן בסימנין כי אם בעור דכה"ג אין חשש לנקיבת הוושט וכעין מ"ש בעז' דכ"ב גוי' אם על בהמתו שלא תיעקר כ"ש דחש על בהמתו דלא תגע בוושט שתמות בו וא"צ"ל שאין הבהמה שלו אלא אומן דעלמא הרי אמרו אומן לא מרע נפשיה וסמכו על זה להקל באיסור כמ"ש לטעמיה כפילא ארמאה וכן בשאר מילי ויש לדון שיעשה כענין שלא ישרפו ולא יגע בסימנים אלא שאין זה ברור שהרי אפשר שאין רפואת' בשיגיע הברזל מלובן בעור לבד ואולי יטה לאחד מצדדי צואר הבהמה ואי הרפואה בדרך זה על כורחו הוא נכנס בספק זה דנקובת הוושט ואל הספ' עכשיו אי נשרף וניקב הוושט על ידי כויה ואת ועוד דאף

לכי

לכי אתכריד לן שרדך רפואה ואת לעשותה כצור לבר ולהניח הברזל הלובן עליו מ"מ אפשר דלא רק ועביר ולאו אדעתיה ופגע בוושט דנקיב' כחשהו ול"ד לגוי דלאמן בטעים האיסור דהתם שאני דמילתא דעביד לאגלויי הוא כמ"ש הרא"ש סימן קל"ב משא"כ הכא ועוד שאל דאומן לא מרע נפשיה ולא משקר אבל שיהיה זהיר במלאכתו שלא יגע בוושט ולהתיר ספק איסור כזה לא שמענו ואיך נסמוך מן הסתם על מעשה הגוי שעשה באופן שלא יגע בסימנים הא ודאי לא מן השם הוא וה וכ"ש בענין שחיטה דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור וכל ס' בשחיט' אוקי אחזקתיה והרי אף בסכין מלובן שהתירו כתבו הפוסקי' דלכתחילה לא שמא יטה כמ"ש ובמוקרסין לא ישחוט שמא נגע בבשר כמ"ש הרא"ש בחולין ד"ח ע"ש וא"כ בגוי דלא קפיד באיסור איך נסמוך אף דהיתיה קמן ואמר שנזהר שלא יגע בסימנין כ"ש היכא דליתיה שגוי דאין מקום להתיר גם כ"ל ראיה עוד לזה המ"ש הגה"ת סמ"ק והגהת אשירי והמרדכי הביאו ב"י סימן כ"ג לדעת הסוברים דשיעור שהייה כשיעור שהיה שע"כ יש ליזהר כשמתחיל לשחוט בעוף ומהך מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר לא יגמור שחיטתו שיש לחוש שמא שהט השהו מן הוושט קודם שיגביה סכינו ואף אם אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו ע"ש וכן פסק הש"ע שם בס"ב וגם שם בבי' על מ"ש הרוקח שרש ל"ר דדוקא ביצא דם חיישינן חלק עליו בבי' דכל שנחתך העופ' שלא יצא דם חיישינן שמא נגע בוושט גם הטור בסוף הסימן שהט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הוושט וכו' הנה מבואר דבשחט העור לבד חיישי' לנקיב' הוושט ורוב האחרונים הסכימו לסברת הב"י דגם בלא יצא דם חיישי' וגדולה מזו יש שהחמירו דאף בלא נחתך כל עובי העור אלא מקצתו וק"ו לנ"ד שברזל מלובן שהניח עליה כדי לשרוף החולי דודאי שורף כל עובי העור ונוקב ויורד עד הסימנין ויצא דם חשיב כיון שנעשה לה מכה ע"י בכויה ואת כל כך זמן ואי אפשר למכה בלי דם בודאי שיש לחוש לנקיב' הוושט וגדולה מזאת כתב הדמשק אליעזר הביאו הכנה"ג בי"ד סימן כ"ב הגב"י אות י"ט דיש להחמיר בנקרע העור ונגלה עליו כמין שאין כנגד הסימנים ואף בבהמה שיש לחוש שמא נעשה ע"י ברזל ובכין והן או קוץ והאר ע"ש והדברים ק"ו כשנעשה מכה ע"י הברזל מלובן בודאי דאינה נתרת בשחיט' ואף שכתב בש"ך בסימן כ"ג ס"ק ט"ו דאם יודע בבירור שלא ניקב הוושט כגון שהפס הקנה לבד שחיטתו כשירה מ"מ מבואר מדבריו דעכ"פ צריך שיאמר השוחט שנתכוון מתחילה דלא ליגע בוושט וסברי לו שלא נגע בוושט והרי בנ"ד גוי הוא ואינו נאמן להעיד באיסורין וכ"ש להתיר כמ"ש הכנה"ג בי"ד סימן קכ"ו וכ"ש דבנ"ד אין הגוי לפנינו שאן הסתם מספק אסורה וכת' אכתי הרי אפשר בבדיקה כמ"ש הפוסקים בי"ד בסוף סי' כ"ג אי מהא בבר הפלה הב' בבהמה שאין הכשרה אלא בב' סימנין אין לה תקנה והטעם דבשישחוט הוושט במקום אחר מתוך דוושט נמיך ופשיט חיישי' שמא כשישחוט הוושט לתעלב או למטה יפגע במקו' הנקב וכ"ש שכבר הצלו דבני האחרוני' דאין אנו בקיאין בבדיקת הוושט ועיין בש"ע בי"ד סימן ל"ג כ"ח דעוף הבא לפנינו נואו מלוכלך בדם דחיישינן לנקובת הוושט בכל אלין נראה דאין תקנה לבהמה זאת ואינה נתרת בשחיטה ותיבו עדיין יש לבע"ד לחלוק בכל הנך ראיות דאי לראיה מליבן סבין התם שאני כיון דכוונתו לשחוט תותך בסימנים משא"כ הכא שאל דהאומן אוחז העור לבד וגם מ"ש הב' בסי' כ"ג דכל דחתך ויצא דם דחיישינן שמא שהט משהו מהוושט התם נמי כיון דדעתו לשחוט וצריך שיאחז בסימנין חיישינן גם מ"ש הדמשק אליעזר דנקרע העור ונגלה כמין שאין התם חיישינן דקוץ או סכין נתחב בצואר שלא מדעתו ואם

כן יש לחוש שנגע בסימנין ולהכי חיישינן לנקיב' הוושט משא"כ הכא י"ל דאומן בקי במלאכתו שאוחז העור לבד ונותן בעור לבד הברזל מלובן וא"כ לפו' אין מקום לחוש בנ"ד כי אם דאפשר דעביד הגוי ולאו אדעתיה ופגע בסימנין ואי מהא יש לדון ולהביא ראיה להתיר בנ"ד ממ"ש הכנה"ג בי"ד סימן מ"ו הגב"י אות ט' שנשאל על המנהג שאוכלים תרנגולין המסורסים מיד גוים דיש לחוש לנקיבת בני מעים וגם יש לחוש שיצאו בני מעים לחוץ ונתהפכו והשיב להתיר משני טעמים חדא דס"ס הוא ספק ניקבו או נתהפכו או לא ואת"ל ניקב בפק אם עברו י"ב חודש ואע"ג דאין זה ס"ס המתהפך בכר מנינו מתירים בס"ס אף שאינו מתהפך והבי' מכללם בהלכות טרפיות ועוד מטעם שני דתרנגולים מסורסים אלו הרי הם כאילו אנו יודעי' שלא ניקבו ולא נתהפכו בני מעים דהמתעסק בסירוס בקי הוא שאינו נוגע בבני מעיים דכל המתעסק בזה הוא בקי במלאכה לעשות באופן שבעת הקריעה לא ינקבו בני מעיים וגם בדמשק אליעזר מטעם זה את"ר וא"כ בנ"ד נמי יש להתיר משני הטעמים אלו :

והנה אמת דלטעם ראשון אינו מספק שלא התיר בס"ס שאינו מתהפך כי אם באיסור טריפה דקי"ל נשחטה בחזקת היתר עומדת אבל בנ"ד דנקובת הוושט ספק בשחיטה הו"ל בחזקת איסור דנקובת הוושט כנבילה היא כמ"ש בחולין דל"כ וכ"כ הב' בי"ד סימן ל"ג והרי בס"ס באיתחזק איסור כמה מהפוסקי' שאסרו גם בס"ס המתהפך כי ע"כ אין להתיר בס"ס שאינו מתהפך ועוד דהכא ליכא לספוקי דעבר י"ב חודש שהרי המכה מעיד עליה שלא עבר י"ב חודש דכל שאינו טריפ' דרכה לחיות עד חודש ימים ש"א דאכתי עיקר התירו תלה הרב בטעם שני והרי בנ"ד י"ל דהאומן בקי לעשו' במלאכתו באופן שלא יגע בסימנין וע"כ נ"שב לדעתו לכל הני ראיות כדרך שכתבתי ועם כל זה אין זה מספיק להתיר דלעיקרא דברי הרב בכה"ג לאו אידוש לסמוך להתיר ספק איסו' תורה כאומרנו' אלו דגוי בקי במלאכה ומי' אפים דנכנס לספק טריפה ולאו אדעתיה וכי את התרנגולת אינו מתבקש מיד האומן העושה הסירוס וגם הרב לא סמך עז' כי אם שהייה המנהג להתיר ותלה בטעם זה גם משא"כ בנ"ד דאין מנהג מכ"ל לדחות מילתא למילתא שאל הכו' דלא לוסיף עלה וכ"ש דספק בשחיטה חמיר טפי מספק טריפה ועוד שאל דגם הרב לא התיר כי אם בנ"ד מנד האומדנא דאי סירוס נכנס בספק טריפה איך עושים אותו שנויים דכל הסירוס זה אינן עושים כי אם להרויח למכור ביוקר ואיך לא ירא שימות ויפסיד ממה ששוה עכשיו וזו ראיה מוחכת דידעי' שפיר לעשות שלא יהיה בדבר טרפות משא"כ בנ"ד דמתוך חולי שהיה לה עשו לה כן דליכא הך אומדנא מכ"ל שיתיר הרב ועוד דהתם דהסירוס מנוי ואנו רואים דרוב התסורסים חיים י"ב חודש משא"כ בנ"ד דאינו מנוי כי בכל אלה איני רואה טעם מספיק להתיר בנ"ד כנ"ל :

סימן כ"ד יש

לחקור בשוחט שהכניס ידו לבדוק לראות אם יש שם שום סירכה ואם נתפרקה הסירכה כשהכניס הבודק ידו כשירה כמ"ש הש"ע בי"ד סי' ל"ט סע' ז' אם לא ניתק הסירכה בפעם ראשונה והכניס ידו פעם שנית או ג' וניתקה הסירכה אם כשירה או לא ונראה דכל שהכניס ידו הבודק ובדק ויצאת מתחת ידו אעפ"י שאמר כשירה כל שנמצ' שם סירכה בחוץ' טריפה היא דחזקה שעשה הבודק ההגבהה כהוגן וכיון שלא ניתקה הסירכה טריפה וראיה ממ"ש הרא"ש בכלל ך' סי' י"ט דבודק שבדק ואמר טריפה ובדק בודק אחר ולא מצא בה שום סירכה דאפ"ה טריפה דאפ' שהבודק הב' הכניס ידו בחוזק והעביר הסירכה או הבודק הא' לא נזהר בה והעבירה כהוגנת ידו ע"ש וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט"ו הביאו ב"י בסימן ל"ט וכן פסק בש"ע סימן ד' הרי

דהכל תלוי בבדיקה ראשונה וא"כ ה"נ שכבר כדק והסירכה קיימת לעיני הכל בודאי דטריפה היא ואף אם אחר הבודק כשירה הכל רואה שהרי עינינו הרואות דהסירכה קיימת וכיון שבדק והעביר ידו בכל המקומו' שצריך לבדוק ולא ניתקה שוב אין לה תקנה בהגבהה ואף אי טעין דלא עשה ההגבהה כיון שלא ראה אותו אין בדבריו כלום דכיון דלא ראה אפשר שהעבירה והגביה בהכנסה ובהוצאת ידו ולאו אדעתיה מענין מ"ש הפוסקי' בש"ע בי"ד סימן כ"ג ס"ב ע"ש וכן בשאר דוכתי' כמ"ש בסימן הקודם וכ"ש כאן שיש לחוש שלא נזהר בו כיון שלא ראה אותה ומה גם כיון דאיתרע חזקתיה שהרי הסירכה לפנינו ולא ראה אותה נמצא שלא בדק יפה וכיון שכן ז"ל דאין להאמינו כיון שחל הספק דחסור הוי ואף אי שוגג היה ז"ל שאמר כן כדי להתגדל עצמו על שאמר על טרף כשר ועוד ראיה ברורה לזה ממ"ש הרשב"ש בת' סימן ק"ך דבודק שבדק ואמר טריפה ובדק אחר ולא מצא בה סירכה דטריפה דתלינן דע"י סילוק יד הבודק הראשון נתקה הסירכה ואעפ"י שלמדו מת"ש מר בר יעקב להגביה הסירכה ואם באותה הגבהה נתקה כשירה ובכרון זה נ"כ כשהוציא זה את ידו כשנענע הבהמה ונתקה הסיר' אין להכשירה מפני כך שאחר שהראשון עשה מה שראוי לעשות ולא נתקה ואסרה שוב אין להכשירה הסעם זה שאם כן באו ונאמרו שזה הראשון הגביה ולא נפסקה נביא אחר להגביהה ואם לא נפסק נביא אחר ואין לדבר סוף וכשם שאין אתה מצריך לא מאה ולא אלף ורבוא כך אין אתה מצריך לא שנים אלא כיון שהוציא הראשון ידו אחר שעשה מה שראוי לעשות ואסרה אין למעבד תקדקי' להתירה אלו תורף דבריו דון מינה ואוקי באתרין וכבר נתבאר דבכל שהסירכה קיימת לעינינו אף אי הבודק אמר כשירה דינו כאילו אמר טריפה שאינו נאמן להכשיר הטרפות לעינינו וכ"כ מ"ת הרשב"ש סימן תק"א ע"ש ואף שהרא"ש בפסקיו בפ' אלו טרפות והטו"ר בסימן ט"ל ורבינו ירוחם נתיב ט"ו כתבו להקל בהכנסת יד הטבח בנחת ולהגביה הגבהת כל שהוא ואם נפסקה מחמת הגבהת כל שהוא סירכה בת יומא היא וכשירה סימן דהסירכה אם יפרוק אדם אותה כל היום בין אצבעותיו הולכת ומתחזקת ע"ש וא"כ לפי דבריה' יש לדון דכיון שניתקה בהגבהה שנית או ג' ש"מ דלאו סירכה היא אי מהא ע"כ דיש לחלק בין הגבהה לפירוך באצבעות דפירוך באצבע קיל טפי דהא"ה קשו דבריהם אהדדי דתחילה כתבו דבכל שלא נפסק בהגבהת כל שהוא טריפה ש"מ דאין תיקון כי אם בהגבהה אחת ואילו ממ"ש את"כ נראה דגם לאחר כמה פעמים שרי כי ע"כ ע"כ דעל ידי הגבהה ודאי מתנתק הסירכה משא"כ בפירוך ביד ומ"ת כבר כתבו דבכל שלא נפסק בהגבהת כל שהוא טריפה בודאי דהכי נקטינן וכ"ש שמרן בש"ע תנאי התנה בהגבהה ואת דאינה נוהגת כי אם בבהמת ישראל ובבודק כשר וירא ה' מרבים ע"ש ולא אכשור דרי ובקושי יש להתיר הגבהה ואת ולהחזיק כל הבודקי' לכשר וירא ה' מרבי' ועל מעין זה כבר כתב הכנה"ג בי"ד סימן ל"ט הגב"ה אות ס"ב דון מינה ואוקי באתרין ומה גם דעיקר היתר הגבהת ואת חידוש הוא למאי דקי"ל לדעת רוב הפוסקים אין סירכה בלא נקב וא"כ יש לאסור גם כנפסקה בהגבהת כל שהוא ומה"ט יש מרבותינו שאסרו אפילו בסירכה תלויה וא"כ הבו דלא לוסיף עלה ומה גם במקומות דנוהגי' שבר השואסי' מהבשירו' לכר ראיב' חשש חימוד ממון שיש להחמיר בכל כה"ג אף לפני' תשורת הדין כ"ש לבה שביארתי שבר' שמעיקר הדין יש לאסור:

סימן כ"ה יש לחקור במאי דקי"ל בספק טריפה דמהני ליה שהיית י"ב חודש ולידה

כמ"ש הטו"ר וש"ע סימן נ"ז אם ה"ד ספק מציאות אבל ספק דדין לא שהדרי גדולי הפוסקים הם בדרוסה ונפולה דמהני להו בדיקה מהני להו שהייה ולידה אבל כל ספק טרפיות דאיבעיא לגמ' ולא איפשיט או שנחלקו הראשוני' אם טריפה או כשירה דליתיה בבדיקה ליתיה בשהיה ולידה נ"כ א"ד לא שנא:

והנה אמת שדעת הכנה"ג דל"ש שכתב בי"ד סימן נ' הגב"ה אות דנתכסה רוב הקפה ולא רוב גובהה לרש"י הוי ודאי טריפה ולהר"מ ספק טריפה וכ"מ דאם חיית' י"ב חודש לרש"י לא מהני וטריפה ולהר"מ מהני וכשירה ע"ש הרי בבירור דמהני שהייה ולידה גם בספק דדין ומחלוקת פוסקי' ומדי דברי עם מורינו הרב המופלא כמהר"ח אבועלפי' ז"ל השיב על דברי הרב דע"כ לא התירו שהייה ולידה כי אם בספק מציאות כגון דרוסה ונפולה אבל ספק דדין לא והביא ראיה דאי לאו הכי תיפשוט כל בעי' הש"ס בדיני טריפה ע"י שישהו אותם י"ב חודש דאם חיין נפשט הספק וכן בכל מה שנחלקו הראשונים היה להם לברר ע"י שיכשו אם יחיו בבה"נ או לא ועוד הביא ראיה דהר"מ בפ"א מה' שחיטה נקיט ספק טריפה דאינו יודע אם נחכם רובה או מיעוטא ולא נקיט בנחכם רוב גובהה או רוב הקפה ומזה העלה דלא מהני שהייה ולידה בספק דדין או מחלוקת פוסקים אלו תורף דבריו ואחרי המחילה אין דבריו נראין שבדברי הכנה"נ נר' מדברי רש"ל בפ' א"ט סימן פ' שהעלה דאע"נ דקי"ל דטריפה איכה חיה מ"מ במיעוט דמיעוט יתכן דחיה ואעפ"כ כן טריפה והנך עובדי דחולין דכגון בקדירת קנה בכמה ובשמוטת ירך בעוף ובנפחתה הגולגולת שהביאו ראיה דחייתה להכשיר בהם התם שאני דאין טרפיות מוסכמות וכיון שנפל עליו מחלוקת שפיר הביאו ראיה שאין אלו נמנים בכלל הטריפות וכו' ע"ש הנה מבואר דבמחלוקת פוסקים נביא ראיה שפיר אם חיה ולרחות דעת האוסר דאם דוחין דברי תנאים כ"ש ספק דדין ומחלוקת פוסקים גם ראיתי להב"ך בסימן נ"ז בי"ד ס"ק מ"ח שכתב וז"ל משמע מדברי רש"ל גם דבמקום דאיכא מחלוקת פוסקים אי חזינן דחייה י"ב חודש כשירה ודברים נכונים הם ע"ש גם הפר"ח בי"ד סימן נ"ז ס"ק ז' כתב כן ע"ש וכ"כ מתוך ת' הרשב"א סימן כ"ח שכתב ועל הטרפיות האלו הנוספים על הטרפיות המנויות והמוסכמות וכן על כל ספק הטרפיות כגון ספק דרוסה וכל כיוצא בזה אמרו סימן לטריפה י"ב חודש ע"ש הנה מבואר דבכל שאינה טריפה שנויה במשנתינו מוסכמת מהני שהייה ולידה כדברי הכנה"ג וכתב עוד שם בבקש"מ גם אל תוכיחו לענו על ד"א בכל מה שמנו חכמים בטרפיו' הודאין ולא עשאום ספק טריפה ע"ש הרי דכל טריפה שאינה ודאי מהני שהייה ולידה וכ"כ ממ"ש הכלבו וסאורחות חיים בתיבת י"ד בסוף ה' טרפיות וז"ל כל אשר יולד בהם ספק טריפה מכל הטרפיות שהזכרנו אם היה זכר ושהה י"ב חודש וכו' הרי שכתב דבכל מין ספק מהני שהייה דספק מציאות לא יתכן כי אם בדרוסה ונפולה ושבורה ואין להשיב ממ"ש רבינו ירוחם בתיב ט"ו אות י"ו סוף ח"א ספק טריפה כגון דרוסה או נפולה או מכל אותם שצריכות בדיקה אם לא בדקה ושהתה י"ב חודש בודאי לא נטרפה וכו' נראה דלא מהני כי אם בספק דכשר בבדיקה הא לא"מ שו"ל דנקיט הנך לרבותא' דאע"פ דאפשר לבדוק סמכינן אשהייה ולידה כ"ש בספק שאינו תלוי בבדיקה דכשר בשהייה דגם דברי הר"מ שבפ"א מה' שחיטה שהביא לראיה מדלא נקיט שנתכסה רוב גובהה או רוב הקפה לדידי נ"מ דהשתא נמי ה"ק דאין ידוע אם נחכסה רובה או מיעוטא דאי נחכם אחד מ"כ הא לא ידעינן אי חשיב רובה או לא וכ"כ דאל"ה שעור רובה איך לא ירצי דבמדידה תלי מילתא דתינח גבי דרוסה בחזות תלי מילת' ואפשר דעשויה כגוון דאי אפשר להכריע וכן יש לדון מתוך דברי הרדב"ז בחדשות סימן כ"ז דגם במחלוקת פוסקים מהני שהייה ולידה ע"ש ולעיקר קושית מורינו

מורינו הרב דא"כ איך לא איפשיטו בעי בעלי הש"ס עד שיהו אותם י"ב חודש הרבה מהם ואי כולם מתים נפשטו בעיא לאסור ואי חיין קצת מהם י"ב חודש נפשט הבעיא להתר נ"ל ליישב דהיא גופה קשה דאיך איפליגו תנאי ואמוראי אי טריפה חיה או אינה חיה ופסקו כמ"ד אינה חיה השיקול דעתם והתירו בזה ספק טריפה בשהייה ולידה הרי הו"ל לנסות ולשהו הרבה בהמות וחיה ועוף טריפות אם יחיו או לא דאם יחיה אחד מהם תיפשוט כמ"ד טריפה חיה ואי לא חיה אחד מהם תיפשוט כמ"ד דאינה חיה דאם היו עומדין על בירור דבר זה לא יתכן עוד המלורה תנאים ואמוראים וכבר ראיתי להר"ן בחידושיו לחולין לדמ"כ שעמד על זה וז"ל וא"ת והאיך נחלקו חכמי ישראל בדבר שאפשר לעמוד עליו ישהו הטריפות י"ב חודש לראות אם חיה אר לאו ז"ל שכבר שיהו הרבה ולא היו מתקיימות ואפ"ה מי שהיה אומר טריפה חיה מדרך קבלתו או מדרך חכמתו לא היה חוזר בו שהיה יכול לומר במקרי מת ולא שהחולי גרם לא או שהיה חולה ואומר אילו היה טבעה חזק הייתה מתקיימת את"ד אך לספק טריפה אין זה מספיק דהיה להם לנסות אם יחיו ולומר דשיהו כולם ומתו בכי האי הו"ל לפשוט הבעיא שהרי אין להם קבלה או מדרך חכמתו להטריף כיון דאיבהו גופייהו מספ"קל ועוד דכי היכי דאנו מתירים הספק בבהמה גופה בשהייה ולידה כמו שנתבאר ש"מ דיתכן שתחיה א"כ הו"ל לשהות בכל הספיקות לברר הספק ואיך לא אישתמיט לאחד מהם שתחיה ולברר הספק וגם בעיקר דברי הר"ן ק"ל דבכל התורה אזלינן בתר רובא וא"כ אם שהו הרבה טריפות ולא אחד בהם שחיה איך יחלוקו על זה ויאמרו דטריפה חיה ולתלות במקרה כי ע"כ נ"ל להוסיף עוד טעם על דברי הר"ן דבחולין דכ"ד אמרינן דאע"ג דחזינן במחו בגירדא נשיא או מחו כבוליא דמייתי אין להוסיף על הטריפות ונמירי דאי בדרי להו כמה חיי ע"ש ש"מ דטריפה שאמרה תורה היינו דאין תרופה להכה אף בכל מיני רפואה וא"כ י"ל דמ"ד טריפה חיה מודה דבלי רפואה בודאי דמייתי דלא גרע ממחו בגירדא נשיא או כבוליא דמייתי אלא ס"ל דיתכן על ידי רפואה שיחיו וכ"כ דבדנו דחולין אמרינן ועשו לה קרומין של קנה וחיה ועשו לה שכופר של קנה וחיה ועשו לה הידוק של קרויה וחיה ש"מ דמ"ד דחיה נמי על ידי רפואה הוא וא"כ אין ביד חכמים לנסות דכי מייתי יכול הבע"ד לחלוק דלא עשו לה רפואה וא"כ עשו לה רפואה אולי פשעו בשמירת הרפואה או לא היה רפואה זו עולה יפה ובפסחים דנ"ו אמרו דחזקיהו גנז ס' רפואות כ"ש שאין אנו בקיאין ברפוא' בהמת חיה ועוף ולפז"ז י"ל דמה"ט לא ניסו להשהות ספק טריפה לראות אם יחיו דקי"ל לרז"ל דספק טריפה נמי רובה מייתי בלי תרופה מכח החולי וא"כ לית להו ללמוד דרכי רפואת חוליי הבהמות ולעשות כדי לברר הספק וע"כ הניחו הדבר בספק:

וביותר נראה דאין מכל זה ראיה אם אירע בכל ספק טריפה דהוא בעיא דלא איפשיט או מחלוקת פוסקים שהעיד אחד שחיה י"ב חודש לברר הספק מכח עדותו דאע"ג דעד אחד נאמן באיסורים לכ"ע הוכא דלא איתחזק איסור הרי דעת הרמב"ם בפ"ג מ"ה מ"א הכא דכה"ג אינו נאמן אלא מי שהוחזק בכשרות וכ"כ בפ"ח ה"ז וכפוא הוא ואע"ג שהראב"ד השיגו וכן הסכים הרלב"ח סימן קכ"א וכ"כ דעת הש"ע בסימן קי"ט ז"ל דה"ד להתיר בגוף הדבר שהעידו אבל להתיר לעולם אה"נ דכ"ע יודו דכה"ג אינו נאמן מיהו בת"ח ז"ל דמהימן דבכל הש"ס היו מעידין על השמועה ואפי' יחיד אע"פ שהוא התר לעולם ובפ"ק דעדויות שנינו דאפילו אבות העול' לא עמדו על דבריהם ע"ש ואע"ג דהתם העידו שנים הרי בכל הש"ס מכו' דת"ח שאמר שמועה קודם מעשה שומעין לו וא"כ בת"ח או בשני בני אדם שהעידו על ספק טריפה או מחלוקת פוסקי' שחיה הבהמה בכך י"ב חודש שחוזר הדין להתר ואין כיון ספק אלא דאכתי בבעיא דעלתה בתיקו יש להשיב שהרי כתב רש"ל בפ"ק דביצה בסי' מ"ג דכיון דרב אשי ורבינא חתמו תיקו אלמא שהניחו בספק איסור עד שיבא אליהו גם בפ"ב דב"ק סימן ה' כתב דאין רשות לשום גאון בעולם לפשוט בעיא דלא איפשיט בש"ס כיון שנמדה בתיקו הוי כחולק על הש"ס ע"ש ולדבריו לא יתכן שיפשט בעיא דעלתה בתיקו אם גם שדעת הרפ"ח בכללי ש"ס דכל תיקו שבש"ס לאו ספק חשיבי אלא בודאי ולא מהני ביה ס"ס ע"ש ואע"פ שאין כן דעת רבני האחרונים וכבר השיב על דבריו הרב פ"ת בי"ד סימן ל"ג גם הרב פר"ח כתב בשם הרוקח והרב"ש דס"ל דחשיב ספק גמור מ"מ דעת הרפ"ח סניף מיהא לאסור בכה"ג ומטעם אחר יש לדון דאף בבעיא דלא איפשיט בלי תיקו לא מהני שהייה ולידת כי אם להתיר אותה בהמה אבל לברר הספק אין לנו שהרי כתב הר"מ בהקדמת היד דכל הדברים שבש"ס בבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הש"ס ולגזור גזירות' וללכת בתקנות' ע"ש וא"כ כיון דהניחו הדבר בספק והם אמרו ספק טריפה להחמיר איך אפשר להתיר אך במחלוקת פוסקים אחר חתימת הש"ס נ"ל שיש כח בעדות בירור דשהייה ולידה לברר הספק דנקטינן כדברי המכשיר שהרי מבואר בהקדמת היד דליכא לא הכריע אחר הש"ס ואם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא וכתב' לב"ד אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו ע"ש וא"כ בכה"ג אין ספק דנקטינן כדברי המכשיר דהוכיח הנסיון ואף אי כהנו לאסור מספק מנהג בטעות הוא דלא הוה בריא להו וכיון שנתברר דטעה האוסר אין זה נדר כמובאר ועיין בס' משא מלך בדיני המנהגים ובפר"ח ה"ט מ"ש על זה:

אך את זה צריך ישוב במחלוקת פוסקים ורוב הפוסקים הטריפו אי מהני שהייה ולידה שו"ל דכיון דכתיב אחרי רבים להטות הרי אין כאן ספק אלא ודאי טריפה א"ר ל"ש והנה אמת שמדברי הפר"ח בי"ד סימן נ"ז ס"ק ן' נראה להדיא דרוקא במחלוקת פוסקים שהוא שקול הוא דמהני שהייה ולידה ונראה ודאי טעמו כמ"ש אלא שאין טעם זה מספיק שהרי י"ל כי כתיב אחרי רבים היינו שאין בדבר בירור וכדי שלא ירבה מחלוקות בישראל אמרה תורה כן כמ"ש הראשונים דמסתם רבים יכוונו האמת אבל במקום דסמי גידן לברר עד ניסיון בכי האי לא מהני דעת רבים והרי דעת רבים לא ווהני מפני החוקה דאוקי' ממון אחוקתיה ומני אמר קיל כ"כ נגד רבים בירוע א"כ כ"ש הוא אף בענין איסור במקום בירור דעדיף מחוקה וכ"כ מתוך ה' הרשב"א סימן פ"ח דכי לא מהני שהייה היינו בטרפיות השנויות במשנתינו המוסכמות שאין בהם מחלוקת יעש מכלל דבל שיש מחלוקת בדבר מהני שהייה ל"ש בין יחיד לרבי' אלא שדברי הרשב"א נ"מ לדחות דברי הפר"ח דהרשב"א לטעמיה אזיל דטריפה ודאי לא יתכן בשום צד שתחיה וא"כ במקום מחלוקת וחיה אף נגד רבים הוי בירור גמור אך לדעת רש"ל וכנ"ל דעת שאר הפוסקים כמ"ש בסימן כ"ו דבמיעוט אפשר אף לטריפה ודאי דחיה ואעפ"י כן טריפה דכי אמרו אינה חיה על רוב אמרו א"כ במחלוקת פוסקים דהיחיד מכשיר וחיה מאי חזית למיזל אחר רוב החכמים ולומר זו מן המיעוט היא דאף שהיא טריפה חיה שהרי הכשר שהייה אינו בירור גמור כי אם מכח רוב וא"כ י"ל דטפי עדיף רוב החכמי' אלא דאכתי אין זה מספיק שהרי במקום אחר העלתי דכי כתיב אחרי רבים להטות ובטל דעת היחיד ה"ד כשנשאו ונתנו בדבר ובטלו דעתו אבל בלא"ה חייב לעשות היחיד כדעתיה וכן מבואר מדברי הרמב"ן בסה"מ שורש א' ושאר הפוסקים יעש וא"כ לפז"ז דרוב החכמים אינו רוב גמור כל

שלא נשאו ונתנו יחד ועמדו למנין ובטלו דעתו משא"כ רוב טריפות דאינן חיות הוא רוב גמור עד שהתירו מכוחו ספק טריפה בשהייה אף בדבר דאפשר בבדיק׳ כגון דרוסה ונפולה וא"כ ז"ל דמהני שהייה אף במחלוקת פוסקים שאינו שקול וכן יש לדון קצת מתוך דברי רש"ל בפ׳ א"ט סימן פ׳ ע"ש בדבריו ותיהו כסברת יחיד דאף לגבי מתון לא מני אמר קי"ל וכבר כתבתי במקו׳ אחר דגרע טפי יחיד נגד ב׳ מ"כ נגד ק׳ כמ"ש בסימן פ"ח א"כ ה"נ ודאי דבכה"ג לא מהני שהייה אך אם יש ב׳ מגדולי המורים שהתירו יש לי לדון דאף אי רבים פליגי עלייהו אי בא הנסיון שחיה י"ב חודש דנקטי׳ כדברי המכשירים ועיין לקרב נט פשוט בכללי ההוראה סי׳ א׳ שהעלה דכל שלא נחלקו פנים בפנים לא חשיב רוב דרובו מתוך כולו בעינן ע"ש ואוקי באתרין:

אך את זה יש לגדר דגם במחלוקת פוסקים שקול דלא מהני שהייה ולידה לברר הספק ש"ל דכי קי"ל כמ"ד טריפה אינה חיה ואנו מתירים לפז׳ ספק טריפה לאו דקים להו לרז"ל בבירור דטריפה אינה חיה דכל דסמי בידן לבאר באיזה אופן שיהיה איך יקבעו הלכה ולא יחושו דהבאים אחריהם יבררו ויוציאו לעז עליהם כי ע"כ י"ל דגב הם לא בריר להו וכי התירו בספק טריפה בשהייה היינו שיש בבהמה זאת ב׳ צדדים להתר וחד לאיסור ולא חשיב ספק אלא הוי כס"ם שהרי בהמה זאת בלי שהייה בספק טריפה עומדת ולא בודאי וכי שהתה י"ב חודש הרי למ"ד אינה חיה הוברר בירור גמור דאין זו טריפה כלל ואף דלמ"ד טריפה חיה לא יצאת מידי ספק טריפ׳ בשהייה מ"מ כיון דלא בריר לן אי קי"ל טריפה חיה או אינה חיה א"כ מידי ספק לא נפיק הרי בשהייה ניתוסף בבהמה עוד צד התר דאינה טריפה וכיון דאין בבהמה זאת ספק איסור שקול דצד ההתר מוכרע טפי ע"כ נקטי להתיר ובהכי א"ש במה שלא ניכו בספק טרפיות דדין להשהות אם יחיו דהרי אף אם יחיו לא הותר הספק כיון דלא בריר להו דטריפה אינה חיה בודאי ומינה דאם בכל ספק מחלוקת פוסקים דשיהו בבהמ׳ שיש בה ספק זה וחייתה י"ב חודש אותה בהמה הותרה שיש בה ש"ב צדדי התר וחד לאיסור אך שאר בהמות שיש בהן ספק ולא שהו י"ב חודש לא הותרו דאין בהם כי אם צד ההתר דהיינו כת המכשירים דאילו אם באנו לברר ספק הראשונים במה שראינו בהמה שהיה לה ספק זה וחייתה י"ב חודש אין זה בירור גמור דכל דלא בריר לן אי טריפה חיה או לא והרי האוסרים והמתירים לא בריר להו ואיך יבררו הספק בעבור שחייתה זאת י"ב חודש וכיון שכן לא התירו בספק טריפה בשהייה כי אם אותה בהמה ששהתה ולא יותר שיש בגופה שיש בה שני צדדי התר וחד לאיסור משא"כ שאר בהמות שלא שהו אכתי בספק קיימי ואסירי עד שישהו אותם י"ב חודש והנה אמת דמ"ת הרשב"א סימן פ"א נראה דקי"ל בודאי כמ"ד טריפה אינה חיה וכ"כ מדברי שאר פוסקים עם כל זה נ"ל טעם זה נכון כדי שלא לדון בדבר חדש כזה לברר ספיקי טריפה מחלוקת פוסקים כל שהעידו דבהמה שהיה לה אחת מספקי טרפיות חייתה י"ב חודש ועד פה לא ראיתי בשום פוסק שכתב כן וקשה להתיר דבר חידוש כזה ואין בידי לקיים האיסור בשאר בהמות כי אם בדרך זה שכתבתי ומ"מ הדבר נא"ת עדיין כיון שמדברי הראשונים נראה דפשיטא להו דקי"ל בודאי טריפה אינה חיה ודוק ותשכח וכ"כ בטור וש"ע אה"ע סימן י"ז סל"ב בשם הרמב"ן והרשב"א וה"ה דמתירין את אשתו להנשא אחר י"ב חודש כמ"ש בירושלמי ע"ש ש"מ דקי"ל בבירור דאינה חיה:

סימן כ"ו יש לחקור למה שכבר כתב׳ דגם בספק בדין מהני שהיה ולידה אי מהני בספק היתר במקום המטריף א"כ בספק טרפות הניכר דנולד

עמו א"ר בהנך לא שכבר נידר הרשב"א בת׳ סי׳ נ"א דבכה"ג אפשר לטריפה דחיה ע"ש והן קדם צריך לבאר אי קי"ל כמ"ד טריפה לא חיה שהרי ת"ק ורשב"ג נראה דס"ל דחיה מת"ש בדנ׳ דחולין סימן לטריפה שאינה יולדת רשב"ג אומר משבת׳ והולכת וכו׳ רבי אומר סימן לטריפה ל׳ יום אמרו לו הרבה מתקיימים ב׳ וג׳ שנים ומינה הקשו לרב הונא דאינה חיה י"ב חודש וע"כ דהאי אמרו לו היינו ת"ק ורשב"ג דאי רבנן דאמרו ס"ל דחיה ויולדת א"כ היכי תני רישא כדעת ת"ק דחשיב רבים בכל דוכתי דמהני לידה דא"כ קשה לרבנן אדרבנן ועוד דא"כ הו"ל למתני וחכמים אומרים אין סימן לטריפה כי ע"כ ע"כ דת"ק ס"ל דחיה ואינה יולדת ורשב"ג ס"ל דחיה ויולדת אבל אינה משבחת ורבי׳ קמ"ל דמלבד דאינה יולדת אינה חיה ל׳ יום וכ"מ להתיר ספק טריפה גם בזכר וכ"כ דעת התוס׳ מת"ש בחולין דק"מ בד"ה טריפות וז"ל דלמ"ד דיולדת כ"ש דחיה אפילו למ"ד דחיה מני סבר דאינה יולדת כדמשמע באלו טריפות דף נ"ז וכו׳ ע"ש ונראה ודאי שכונתם למ"ש דת"ק ורשב"ג ס"ל דחיה ואינה יולדת ואינה משבחת באופן שנר׳ דת"ק ורשב"ג ס"ל דטריפה חיה וכן תנא דבי ר"ז ס"ל בחולין דמ"כ דטריפה חיה ע"ש גם בנדה דף כ"ד מוכח דרבי ינאי ורבי יוחנן ור"ז בן יהושע ס"ל דטריפה חיה וכן נראה דעת שמואל דאמר שם במפלת בריה שיש לה ב׳ גבין וב׳ שדראות דהוי ולד והרי כל יתר כנטול דמו ואי טריפה אינה חיה אינו ולד ש"מ ודאי טריפה חיה ס"ל וכן ראיתי לאפלתי בז"ד סימן ל׳ שכתב דשמואל טריפה חיה ס"ל גם רבא שם בדף כ"ג ס"ל הכי דאמר ושטו נקוב אמו טמאה לידה גם רב אחא בר יעקב דס"ל דטריפה יולד׳ בחולין דנ"ז מכ"ש דס"ל דטריפה חיה וכיון שכן י"ל דקי"ל הכי אע"ג דאיכא תנאי דס"ל דאינה חיה דאי משום סתם מתני׳ דריש פ׳ אלו טריפות דתני כל שאין כמוה חיה טריפה דנראה דאתי כמ"ד אינה חיה אי מהא כבר כתב הרשב"א בת׳ סי׳ כ"א דמ"ד חיה ס"ל דכי תני שאין כמוה חיה דהיינו דלא חייתה המכה דסוף למות מאותו חולי ואי משום דכדף כ"ח דחולין אסיק הש"ס דספק טריפה מותרת כשהית י"ב חודש ש"מ דטריפה אינה חיה וכן פסקו כל הפוסקי׳ הא נמי לא מכרעה ש"ל דגם למ"ד חיה מודה דרוב הטריפות אינן חיות י"ב חודש והרי קי"ל דאזלינן בתר רובא ואת זה ק"ל להרשב"א שנשאל בסימן פ"א בטריפה שראו אותה שחייתה אם היא כשרה והרבה להשיב אפו הרשב"א דהוי מוציא לעז על ר"ח דקי"ל טריפה אינה חיה והעלה דאי יעידו שראו שחייתה אומרים לו שאי אפשר ונדחק דאולי ביתר אפשר דאי ורש"ל תמה על זה בפ׳ אלו טריפות סי׳ פ׳ דאיך אפשר להכחיש עדות ברור לומר שלא ראו ע"ש גם בספר גן המלך הרבה להשיב על זה והעלה דטריפה ודאי כי חייתה כשירה מדינא ע"ש ולכולהו קשה מאי כולי האי אדרבה דהו"ל להכריח מזה דטריפה חיה דאין בזה לעז דהא איפלינו בה תנאי ואי משום דקי"ל דס׳ טריפה מותר בשהיית י"ב חודש אימא דלכ"ע קי"ל הכי דלכ"ע רוב טריפו׳ אינן חיות י"ב חודש ואזלינן בתר רובא ותו אין צורך לכל מה שנדחקו ולהכחיש עדות רואים שחייה י"ב חודש וי"ל דיש להכריח מעיקר הסוגיא דמ"ר חיה רוב טריפות חיות שהרי ר"ה שאמר סימן לטריפה י"ב ח׳ פירש"י והתו׳ דהיינו להתיר ספק טריפה והקשו לו מדתני כל שאינה יולדת וכו׳ ומאי קושיא אימא דעכ"פ מודו בהתר ספק טריפה דעד י"ב ח׳ גם למ"ד חיה רובן אינן חיים ועוד כיון דת"ק אמר סימן לטריפה כל שאינה יולדת שמ׳ דחיות אינו סימן כלל וכן מת"ש לרבי והלא הרבה מתקיימות שנים וג׳ שנים ש"מ דרובן חיים וכן נראה שהרי רב אחא אמר הלכה טריפה יולדת ולמכ"מ אם לא שלא להתיר ספק טריפה וכ"כ דבריש פ׳ א"ט שקיל וטרי הש"ס מכ"ל דטריפה חיה ולמכ"מ וע"כ להתיר ספק טריפה הוא וכ"כ

הרשב"א

הרשב"א והר"ן בחידוש' ש"מ דמ"ד חיה אפילו רובן חיים א"כ ספק טריפה לדידהו אסיר באופן דלפו' נתבאר דכי קי"ל טריפה אינה חיה הלכה רווחת היא :

ואת זה ק"ל להרא"ש בפ' מצורע בפ' שתי צפורי' חיות טהורו' שפירש' חיות פרט לטריפות והרמב"ן טענן עליו שזה תלוי במחלוקת ולמ"ד טריפה חיה אינו כן השיב הרא"ש על זה בר"ה טהורות וז"ל דאינה טענה דול דרש' ז"ל סובר כמ"ד טרי' אינה חיה ולפיכך הביא המדרש כפי סברתו תדע וכו' ודבריו תמוהי' דהרי טריפה אינה חיה הלכה פסוקה היא בחולין דף כ"ח וכן פסקו כל הפוסקים כמ"ש בטו"ר סי' כ"ז וכן פסקו לגבי עינוגא כמ"ש בש"ע אה"ע סימן י"ז סל"ב וכל הפוסקים אין שום חולק בדבר ואילו מדבריו נראה כאילו הלכה זו במחלוקת הפוסקים שנויה וזה אינו דגם הרמב"ן נ"כ הכי ס"ל כמבואר בב"י אה"ע סי' י"ז והוא פשוט וע"כ כוונתו דהיה לו למעט מטהורות דאתי כב"ע ואי כוונת הרב היה דכיון דקי"ל הכי לא חש רש"י לזה א"כ לא הוה ליה לתלות דרש"י סובר כמ"ד טריפה אינה חיה אלא דרש"י סובר דכיון דקי"ל הכי אין לחוש להביא הדרש דאתי לכ"ע :

אך את זה ראיתי להפלתי בי"ד סימן כ"ט שהקשה לרש"י דמ"ש בפ' מצורע בפ' חיות טהורות מבואר דס"ל טריפה אינה חיה ואילו מ"ש בסוף פ' שמיני בפ' בין החיה הנאכלת וז"ל צריך לומר בין נבי לערוד והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנולדה סימני טריפה כשירה לנולדו בה סימני טריפה פסולה עכ"ל והיינו כמ"ד טריפה חיה והרי דבריו סותרים זה את זה והנ"ע :

ועי"ש דמ"ש ליישב את"כ לזה אינו ישוב לדעתי המספיק וכשאני לעצמי הא ל"ק מכל דברי הרב שדברי רש"י בס"פ שמיני אתו אף למ"ד טריפה אינה חיה וחיה הכתוב לאו לשון חיות קאמר אלא חיה ממש דבהמה נקראת חיה וחיה בכלל בהמה כמ"ש רש"י שם בפ' זאת החיה אשר תאכלו וע"ש ברא"ם וכי אתי קרא הוא דכי כתיב ובשר בשדה טריפה אין במשמע אלא דרוסה כמ"ש הר"מ בפ"ד מה' מאכלות אסורות ובפ"ה מה' שחיטה ע"ש קמ"ל כדרך כלל שנאמר גם שאר טרפיות כמו שניתן למשה מסיני והם הן דברי הת"כ ורש"י השא"כ תנא דבי ר"י דדריש בריש פ' א"ט כיון דס"ל דטריפה חיה דכי כתיב בין החיה היינו לשון חיות אבל רש"י והת"כ לא אמרו דבין החיה ר"ל לשון חיות הוא בי היכי דנילף מינייהו דס"ל טריפה חיה וש"ר הדבר כביאור כת' המיוחסות סימן קע"ח ובת' הרשב"א סימן ע"ג שעמד על ביאור דברי רש"י אלו וכתב דכי כתיב בין החיה היינו להבדיל בניה' לפי שמקרי' והם הם המקרים מקרי הטרפות שיש מהם אסורים ויש מהם מותרים כיצד ניקב קרום העליון כשירה שצריך היא חיה ואם ניקבו ב' פסולה שאינה חיה כדקי"ל טריפה אינה חיה וכו' הנה מבואר שמפרש דברי רש"י גם למ"ד אינה חיה וכמ"ש וכ"ב עוד שם שכתב ולדעת תנא דבי ר"י דס"ל טריפה חיה וכו' כ"ש שמפרש שפיר וכו' ע"ש הרי שדרשת הת"כ ורש"י אתו ככ"פ גם למ"ד אינה חיה ואדרבה יש לדייק דדברי הת"כ ורש"י דאתו דוקא כמ"ד אינה חיה וכי כתיב בין החיה הנאכלת היינו חיה ממש ובהמה בכלל חיה ממש ב"ל בין נבי לערוד וכו' הרי דנקיט מיני חיה דנבי מין חיה כמ"ש רש"י בפ' ראה בפ' איל ונבי ע"ש וש"מ דהבין חיה כפשוטו וא"כ אם איתא דלמאי דדריש נפיק מפשטיה ור"ל לשון חיות כל כי האי היה לו לפרש דעיקר הדרש תלוי בזה אלא ודאי כמ"ש דהדרש אתי שפיר גם לפשטיה דחיה היינו חיה ממש ותימה להפלתי שנעלם ממנו ת' הרשב"א הלזו :

אך את זה ק"ל כת' הרשב"א הלזו דאי הך דרש דת"כ ורש"י מני אתי אף למ"ד טריפה אינה חיה א"כ אין אמרו כדת"כ דחולין ואידך כמי מכיני ליה לכדתנא דבי ר"י אין ה"כ אלא טריפה חיה מנ"ל נפקא לן מאידך תנא דבי ר"י דתנא דבי ר"י בין החיה וכו' אלו הי' טרפיות שנאמרו למשה מסיני ואם איתא אכתי מנ"ל מכאן דטריפה חיה אימא דחיה ממש קאמר וקמ"ל דגם שאר טרפיו' אסירי מלבד דרוסה וכ"ת א"ה כ דתנא דבי ר"י מני אתי גם כמ"ד אינה חיה אלא דמ"ד חיה דריש ליה בין החיה לשון חיות זה אינו דא"כ היכי פריך לקמן שם אע"ג דיכולה ליכוות ולחיות למאן קאמר לתנא דבי ר"י תנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל ואילו לדברי הרשב"א הא ל"ת מידי דס"ל הכי ותימה לומר דהכי הוה קי"ל דתנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל וזאת שדברי הרשב"א הם מוכרחין וכמ"ש והיא גופה קשה בעיקר הסוגיא והנ"ל ליישב כמאי דק"ל כת' הרשב"א שכתב שם ובלשון אחר מפורש יותר שנויה תנא דבי ר"י ומייתי לה ריש פ' א"ט דאמרינן התם ולמ"ד טריפה חיה טריפה מנ"ל כלומר הטריפות האסורות מנ"ל נפק"ל מדר"י כלומר אע"פ שאלו ואלו אפשר לחיות הבדל בניהם וכו' ע"ש והדבר קשה דהדבר ברור בסוגיא דכי פריך אלא טריפה חיה מנ"ל פי' מכלן דחיה יותר מי"ב חודש וכ"מ דספק טריפה אסיר כמ"ש הרשב"א גופיה בחידושיו שם דאילו מה שפי' הרב דכל טריפות האסורות מנ"ל אין נראה כן כפי' הסוגיא וגם ראיתי בחידושי הר"ן לחולין שהבין על דרך שכתבתי ע"ש :

והנה אמת דנראה דהרשב"א נריש אלא טריפה חיה טריפה מנ"ל ע"ש ולהך גירסא ע"כ לפרש כדברי הרשב"א אלא דאכתי קשה גם לגירסתו דהרי עד פה שקיל וטרי הש"ס מנ"ל דחיה או דאינה חיה ולא איפרק למ"ד חיה וא"כ איך יתכן דשביק הש"ס קושיתו דעסיק בה דהיינו מנ"ל דחיה ופריך מנ"ל שאר טרפיות דאסירי דבר זה קשה לשמוע כי ע"כ נראה דהרב הוקשא לו במאי דשקיל וטרי הש"ס מנ"ל דחיה או דאינה חיה דמנ"מ דאילו מה שישב הרב דנ"מ להתיר ספק טריפה תינח דפריך הכי למ"ד אינה חיה דינא לדון בדבר חדש ולהתיר האיסור אך למ"ד חיה מאי קבעי מנ"ל דבודאי בלי לימוד מנ"ל להתיר ספק טריפה בשהיית י"ב חודש :

והר"ן בחידושיו נדחק הרבה ליישב זה כי ע"כ מפרש דכי בעי רמז לטריפה שאינה חיה הכוונה דלא כתיב כי אם דרוסה אבל שאר טרפיות דאסירי מפני שאינה חיות מנ"ל אימא דוקא דרוסה אסיר ואף דכיתנה למשה אינו בדין דלילקי עלייהו בלי רמז שבכתוב ומשני דכתיב זאת החיה דמינה ש"מ דאסר כל שאינה חיה והדר פריך למ"ד חיה מנ"ל דאסירי שאר טרפיות ופריק דמדכתיב זאת החיה ש"מ שיש חולאים דחיות מהם וטריפה וניתנו בקבלה והרי נרמזו בכתוב וכי הדר פריך ליה לה"ט הדר פריך אלא טריפה חיה מנ"ל ר"ל דאע"פ שחיה היא טריפה ולגירסת הרשב"א אתי שפיר טפי ומשני דנפ"קל מאידך תנא דבי ר"י וכי פשיט ליה דתנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל היינו דבלא"ה למ"ל דרש זה דלהבדיל תיפוק ליה מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו אלא ודאי דס"ל כמ"ד חיה וע"כ נפק"ל מהך קרא דמתפרש שפיר רמז הטרפו' אע"פ שחיות הנה וש"ר דאין זה מספיק דא"כ גם הדרש דת"כ ודברי רש"י דס"פ שמיני נ"ל דאתו כמ"ד טריפה חיה מדלא נפק"ל שאר טרפיות מדכתיב זאת החיה וזה אינו שהרי הרשב"א כתב בהך ת' דתנו אתו אף כמ"ד טריפה אינה חיה בי ע"כ יע"ב דאצ"נ דס"ל טריפה אינה חיה עדיף ליה להוציא שאר טרפיות מדכתיב ובין החיה אשר לא תאכל דהוי לאו גמור וא"כ הדרא כי קושיין מנ"ל לש"ס דתנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל כי יע"כ ב"ל דקי"ל להש"ס דכי הוה דריש תנא דבי ר"י אח טרפיות היינו דהוה נריש החיה לשון חיות כנ"ל ליישב בדוחק :

וראיתי להרא"ם בפ' מצורע בד"ה טהורות שכתב דרש"י ס"ל כמ"ד טריפה אינה חיה תדע שהרי גבי זאת החיה כתב רש"י מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל ואומר חיה אכול שאינה חיה לא תיכול והאי דרשה אינה אלא למ"ד טריפה אינה חיה כדאיתא בפ' א"ט וכו' ע"ש וגירסא זו שכתב הרב כדברי רש"י ליתיה בשום ספר אלא ה"ג זאת תאכלו וזאת לא תאכלו וגם הרא"ם בפ' שמיני הביא הגירסא כך ע"ש ומה גם שדברי רש"י הם מהת"כ כמ"ש הרא"ם שם ובת"כ גרסינן זאת תאכלו וזאת לא תאכלו וכ"כ מוכרח דכי היה מראה היינו מיני טהורים וטמאים שהרי דרשו כן בשרץ המים והעוף ובשרצים טמאים כן הביאו. רש"י שם ובכל הנך לא שייך טריפה וכשירה כי אם מיני טהור וטמא נזינה לבהמה וחיה הראה להם כן ואילו הרב כתב חיה אכול דהיינו טריפה וכשירה וזה לא יתכן לת"ש וכ"כ דהאי דרש איתיה בריש פ' אלו טריפות ואמרינן שתפס הקב"ה מכל מין ומין ע"ש ש"מ דמינים הוא דהראה לו ולא טרפות וכשר ואי ק"ל והרי שם בש"ס מ"ד טריפ' אינה חיה דריש הכי ודריש נמי חיה אכול שאינה חיה לא תיכול ואי זאת איירי במיני' היכי מני דריש החיה בטרפות וכשרות כי ע"כ היה נראה דהאי מ"ד דריש דכי הראה לו היינו מיני טרפיות ומ"ש מכל מין ומין היינו ממיני טרפות וי"ל דמ"ד אינה חיה דריש מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה דשני דברים הראה לו זאת החיה היינו טרפות וכשרות וחיה לשון חיות ומכל הבהמה נמי היינו דקאי לזאת דהראה לו נ"כ מכל מיני טהורה וטמאה ומ"ד טרפה חיה ס"ל דלא הראה לו כי אם מיני טהורה וטמאה וחיה היינו חיה ממש וכי כתיב הכי היינו להשמיענו שהבהמה בכלל חיה וכמ"ש רש"י שם בפ' שמיני וא"כ דברי הרא"ם שכתב לרש"י חיה אכול וכו' היינו שהכריח דרש"י אתי כמ"ד טריפה אינה חיה דהרי האי מ"ד אמרו בריש פ' אלו טריפות דדריש כתנא דבי ר"י דדריש זאת החיה דהראה לו למשה וכו' ש"מ דס"ל טריפה אינה חיה הך תנא וכיון דרש"י הביא דרש הך תנא מינה דגם הוא טריפה אינה חיה ס"ל ולהך מ"ד ע"כ חיה לשון חיות הוא דהראה לו נ"כ טרפיות וכשירות וע"כ פי' כמ"ש את זה תאכלו דכוונתו חיה אכול וכו' אלא דתמהני לדבריו דהרי שם בריש פ' א"ט העלו דגם מ"ד טריפה חיה דריש שהראה לו מכל מין ומין וא"כ תו מנ"ל דרש"י אתי כמ"ד טריפה אינה חיה מדדריש הכי וע"ק כמ"ש דהאי דרשה אינה אלא למ"ד טריפה אינה חיה כדאית' בפ' א"ט והרי אדרבה שם העלו דהך דרש אתי ככ"ע ועוד קשה למסקנא שהעלו בתנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל מינה דאיך דרשה דדריש זאת החיה שהראה לו מכל מין היינו לשיטתיה נמי דס"ל טריפה חיה ולדברי הרב קשה תנא דבי ר"י לאידך תנא דבי ר"י ואיך כתב דמאן דדריש הכי ס"ל טריפה אינה חיה הפך מסקנת הש"ס ובדוחק י"ל דהרב הוה גריס בדברי רש"י כנוסחא שהביא חיה אכול ושם בפ' שמיני אולי בדברי הרב נקיט תחילה דברי רש"י והמדפיס הביא כל דברי רש"י לפי גירסתם אבל הרא"ם לא הוה גריס אלא כמ"ש כאן ומ"ש דהאי דרשה אינה אלא למ"ד טריפה אינה חיה היינו הדרש דחיה אכול וכו' דהא ודאי אתי כמ"ד אינה חיה ואינו מספיק דדוחק לומר דהוה גריס נוסח אחר וכ"ש דליתיה הך גירסא בת"כ ועוד דהרי הרא"ם שם בפ' שמיני בתוך דבריו הביא לשון רש"י כגירסתינו וע"ק שהרי רש"י אח"ז כתב דכי כתיב זאת החיה היינו דחיה בכלל בהמה וזה כדעת מ"ד דחיה היינו חיה ממש וכן דרשו שם בת"כ כי ע"כ דברי הרא"ם צ"ע אמנם כי מן הבאר הנה מקום ליישב מאי דק"ל לעיל בעיקר הך סוגיא מנ"ל דתנא דבי ר"י דדריש בין החיה אשר לא תאכל דהיינו י"ח טרפיו' דס"ל טריפ' חיה והרי דרש זה אתי גם למ"ד אינה חיה וכמ"ש הרשב"א סימן ע"ב והנה בעתה י"ל שהרי בחולין דע"א דריש רבי ישמעאל דחיה בכלל בהמה מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה ע"ש ש"מ דס"ל דחיה דכתיב היינו חיה ממש ולא לשון חיות והרי בריש פ' א"ט העלו דמ"ד אינה חיה לא למד כן כי אם דכתיב זאת החיה ודריש לשון חיות דהיינו חיה אכול וכו' אלא ודאי דר"י טריפה חיה ס"ל וידוע דתנא דבי ר"י היינו ר"י כמ"ש בתוס' שבועות ד"ה ד"ה דתנא ע"ש ובפסחים ד"ה ד"ה דברי ע"ש אלא דאכתי יש להשיב דבת"כ פ' שמיני בפ' אך את זה לא תאכלו דרשו דהטעו כל הטרפיות יכול אף הכשרות ת"ל נבילה וטריפה מה נבילה שאין כמוה חיה אף טריפה שאין כמוה חיה ע"ש וא"כ לפו' ל"מ דמאן דדריש זאת החיה דהיינו חיה ממש דלית ליה טרי' אינה חיה ס"ל דנפק"ל הא מדכתיב נבילה וטריפה ואולי כיון דבש"ס דילן לא הביאו לימוד זה ש"מ דלא ס"ל דרש זה :

ואת זה ק"ק להר"מ דבפ"י מה' שחיטה הי"ב והי"ג ובפי"א שם הא' פסק דטריפה אינה חיה א"כ ש"מ דס"ל דכי כתיב זאת החיה היינו חיה אכול כדאסיק הש"ס בריש פ' א"ט ואילו הר"מ בפ"ב מה' מאכלות אסורות ה"ג כתב דהאדם אע"פ דכתיב ביה לנפש חיה אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב י' מיני חיה ואמר כאן זאת החיה אשר תאכלו וכו' נראה דס"ל דחיה דהיינו חיה ממש וזה אינו למאי דקי"ל טריפה אינה חיה לפי הך סוגיא דריש פ' א"ט והנה אמת דהר"מ בפ"ד מ"ה מ"א ה"א כתב דטריפה אינה חיה נפק"ל מדכתיב לכלב תשליכון אותו וכ"כ הטו"ר סימן כ"ט וא"כ לדבריו ל"ק אלא שדברי הר"מ והטו"ר אלו הם תמוהים דאיך שבקו לימוד דאסיק הש"ס בריש פ' א"ט והמציאו הם לימוד אחר וכבר תמהו עז' הב"ח והדרישה והט"ז ונדחקו ביישוב דבריהם וא"כ כ"ש דקשה נ"כ עליו איך הוליד דבשר אדם בעשה מדכתיב זאת החיה והא ל"מ למאי דאסיק הש"ס בריש פ' א"ט והנ"ל ליישב לכל זה דהר"מ והטו"ר הכריחו דאע"ג דקי"ל טריפה אינה חיה אינו מדכתיב זאת החיה כמ"ש בהך סוגיא שהרי בחולין דע"א אסיק הש"ס דבהמה בכלל חיה מהך קרא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה ומינה קי"ל דכי כתיב נפש כי תגע בכל טמא דהיינו טומא' קודש דאייתר בנבלת בהמה טמאה כנ"ש כמו שהעלו בשבועות דז' ע"ש והרי דכי כתיב זאת החיה היינו חיה ממש ואין לומר דהנך סוגיי אתו כמ"ד טריפה חיה דא"כ תיקשי דהנך סוגיי הילן דבטומאת קודש לא נפיק כי אם מבהמה בכלל חיה ועוד דהר' רבי הוא דדריש הכי ורבי ס"ל בחולין דנ"ז דטריפה אינה חיה כי ע"כ ע"כ דכל דמאי דאסיק הש"ס בריש פ' א"ט הוא לדעת ר"ל ור"ל לא ס"ל בהמה בכלל חיה או מפיק לה מריבוי אחר אבל אנן דקי"ל כרבי ישמעאל וכן עזאי ורבי נתן ורבי דס"ל דבהמה בכלל חיה מדכתיב זאת החיה א"כ טריפה אינה חיה לא נפיק מהכא ואית להו לימוד אחר וע"כ אשכח הר"מ דהיינו מדכתיב לכלב תשליכון ותו ל"ק מכל מ"ש אלא דאכתי ק"ל למה שבקו לימוד הת"כ דפ' שמיני שהבאתי לעיל דהיינו מדכתיב נבילה וטריפה ואולי שגם הדרש שהביאו הם מנאות באיזה תנא אך כדברי הר"מ דפ"ב דמ"א דא"כ דזאת החיה אתי לעשה דבשר אדם א"כ איך העלו בריש פ' א"ט דלכ"ע אתי לכדתנא דבי ר"י והרי כי איצטריך אינו אלא לבשר אדם וצ"ע :

ואיך שיהיה הנה נתבאר דטריפה אינה חיה הלכה פסוקה היא בלי חולק אך אם טריפה ודאי דחייתה י"ב חודש אם כשירה או טריפה כתב הרשב"א סימן נ"ח שהיה מי שסבר להכשיר והרשב"א הרבה להשיב עליו וכתב דכי תני זה הכלל כל שאין כמוה חיה ואמרינן בגמרא דתנא דמת מ' אית ליה טריפה אינה חיה ומאי דתנא תנא ומאי דלא

תני

תני אתי כזה הכלל וכו' אלא איכא מאן דאית ליה התם דהאי דקתני במתני' שאין כמוה חיה לאו אינה חיה י"ב חודש כלבד קאמר אלא אינה חיה מאותו טרפות וסופו למות ממנו לאחר זמן קאמר וכדאמרי ליה לרבי סימן לטריפה ל' יום אמרו לו והלא הרבה מתקיימות ב' וג' שנים ואוקימנא כתנאי ע"ש וק"ל כדבריו דתחילה כתב דתנא דמתני' אית ליה טריפה אינה חיה ואיך כתב אח"כ דאיכא מ"ד דכי תני כל שאין כמוה חיה אינה חיה מאותו טרפות וסופו למות ממנו לאחר זמן ווה סותר מה שאמר תחילה דמתני' אתי כמ"ד טריפה אינה חיה וע"ק דהא גם למ"ד טריפה חיה מודה דאינה חיה וסופו למות לאחר זמן מאותו חולי ומזה אמר דאתי מתני' גם למ"ד טריפה חיה ואין כמוה חיה היינו אינה חיה מאותו טרפות וסופו למות ממנו לאחר זמן וכדבריו נראה מהתוס' סנהדרין דע"ח ד"ה ההורג ע"ש דא"כ מאי קאמר בש"ס ולמ"ד טריפה חיה מנ"ל אימא דמהאי קרא גופיה נפק"ל חיה אכול שאינו חיה לא תיכול והיינו שאינה חיה מאותו חולי וסופו למות מאותו חולי דהרי י"ב חודש לא רמיז בכתוב כלל וכן קשה מ"ש בחולין דף ק"מ טריפות החיות נפקא הניחא למ"ד טריפה חיה אלא למ"ד טריפה אינה חיה מאי איכא למי' ולהרשב"א גם למ"ד טריפה חיה נתמעט החיות טריפה דאינה חיה מאותו טרפות כי ע"כ צ"ל דלמ"ד טריפה חיה היינו דחיה לגמרי ואינו מת מאותו חולי ואע"פ כן אסר הכתוב דכל הטרפיו' הל"מ מסיני הם הפך דברי הרשב"א:

והנ"ל ליישב לזה דכל דחיה י"ב חודש חיה מקרי ומ"ש דכי תני שאין כמוה חיה אינה חיה מאותו טרפו' וכו' לאו לשון חיות קאמר אלא לשון רפואת המכה וכדתנן בנידה דס"ד וב"ה אומרים עד שתחיה המכה ובמלכים כתיב על השחין ויחי ובישעיה ויחי מחוליו וא"כ לפי' מדכתיב זאת החיה וכן בשתי צפורים חיות לה"ד טריפה חיה לא ממעט טריפה דהרי לאו בבהמות שיש לה חולאים איירי קרא כי היכי דנפ' דחיות לשון רפואה אף קמיית' קשה דדבריו סתרי אהדדי וע"ק דהרשב"א גופיה בתורת הבית דכ"ב כתב ולענין פסק טריפה לדינן דקי"ל כתנא דמתניתין דא"ט דאין טריפה חיה כדתנן זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה אלמא טריפה אינה חיה וכו' ע"ש הרי להדיא דמתני' לא אתי אלא כמ"ד טריפה אינה חיה וע"ק דמבואר שם בסוגיא כן מה"ט רמז לטריפה שאינה חיה מן התורה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה מכלל דטריפה אינה חיה הרי נראה דמתני' אתי דוקא כמ"ד טריפה אינה חיה הפך דברי הרשב"א והנ"ל ליישב קצת דברי הרשב"א במאי דק"ל עוד במ"ש בנדה דכ"ד דאיפליגו בגונדאטוס וכמה יטל מן החי וימות רבי זכאי אומר עד הארכובה רבי ינאי אומר עד לנקבין רבי יוחנן אמר משום ר' יוסי עד הטיבור ואמרי' דאיכא בינייהו טריפה חיה ומבואר שם בש"ס ובפרש"י דרבי יוחנן טריפה חיה ס"ל והדבר קשה דהרי רבי יוחנן ס"ל הלכה כסתם והרי סתם במתני' דטריפה אינה חיה כדתנן כל שאין כמוה חיה טריפה וא"כ תיקשי דר"י אדר"י ודוחק לומר אימוראי נינהו ואליבא דר"י דכל כי האי הו"ל לש"ס לאקשויי ולשנויי בהכי כמ"ש הרשב"א בחידושיו לשבת לר"ז דאכן לא בעינן לשנויי אימוראי נינהו אליבא דר"י ואע"פ דבה"א סימן קל"ג הבאתי דהר"ן חולק עז' מ"מ להרשב"א קשה וידוע דגם כי אמר בשם אחר הכי ס"ל כמ"ש היד מלאכי סימן רמ"ה ובכללי הרי"ף סימן ו' כי ע"כ ליישב לזה דר"י סובר דמתני' אתי גם למ"ד חיה ואינה חיה מאותה מכה קאמ' וכ"כ דהרי רבא שם בנידה דכ"נ ורבי אחא בר יעקב בחולין דנ"ז ס"ל טריפה חיה וקשה איך שבקו סתם מתניתין אך למ"ש א"ש דס"ל דאתי מתני' גם כמ"ד חיה אלא דסתמא דש"ס חולק דפשט מתניתין אתי כמ"ד אינה חיה וקי"ל הכי ולפי' יש ליישב

במ"ש הרשב"א דאיכא מאן דאית ליה התם דהאי דקתני במתני' וכו' שדבריו הם לרב אחא ושאר אימוראי דלתנאים לא שייך לומר דכי ס"ל דטריפה חיה כי תני במתני' וכו' שרבי סידר המשניות והתנאים קדמו להו ומאי נפק"ל אי סתם רבי הכי או לא כי ע"כ צ"ל שדברי הרשב"א הם לאמוראי' שפסקו כמ"ד טריפה חיה וס"ל דרבא ורב אחא שפסקו הלכה כמ"ד טריפה חיה ה"ט דס"ל שאין בסתם מתני' הכרח דאתי כמ"ד טריפה אינה חיה דשפיר אתי גם למ"ד חיה ועיקר הכרחו לזה הוא מדר' יוחנן דס"ל הלכה כסתם ואפ"ה פסק כמ"ד טריפה חיה אבל אה"נ דאנן קי"ל כסתם הש"ס דס"ל דמתניתין אתי דוקא כמ"ד טריפה אינה חיה וקי"ל הכי וזהו שכתב תחילה דמתני' אתי כמ"ד טריפה אינה חיה וכמ"ש ב"ה בת"ה דכ"ב אך קשה עדיין בדברי הרשב"א שהקשו שם לתנא דבי ר"ז דליתני בהמה שנחתכו רגליה ותירצו סבר כר"ש דאמר יכול היא ליכוות ולחיות והקשו אע"ג דיכולה ליכוות ולחיות למאן קאמר לתנא דבי ר"ז תנא דבי ר"ז טריפ' חיה ס"ל וע"ש בפרש"י ולדברי הרשב"א הרי גם מ"ד טריפה חיה אינה חיה מאותו חולי וכיון דתני יכולה ליכוות ולחיות ש"מ דאינה טריפה וז"ל דר"ש בן אצור אומר בר"נ דחולין דטריפה אינה חיה י"ב חודש וכיון שכן מינה דכי תני הכא אי יכולה ליכוות ולחיו' היינו דחיה זמן ולדידיה אינה טריפה בכך וע"כ ק"ל שפיר דלתנא דבי ר"ז דס"ל דטריפה חיה ב' וג' שנים אין הכרח להכשיר בנחתכו רגליה דע"י כויה חיה י"ב חודש דחיות זמן אינו מוציא מידי טרפיות ולהכי משני דס"ל להתר כמו שהכשיר רשב"א אע"ג דאינן שוים בטעם דלתנא דבי ר"ז יכולה לכוות ולחיות לגמרי מאותו חולי:

עוד כתב הרשב"א בת' ז' וז"ל ועל זה הכלל סמכו להוסיף בסנר ושב שמעתת' ועוד היו מקצת מן החכמים מוסיפין והולכין כפי סברתם וסומכין על הכלל הזה כרז' שהיה אומר ניטלה הנוצה וכו' מבואר בדבריו שיש כח ביד חכמים להוסיף על הטרפיות כמה שאינה חיה מלבד הח' טרפיות ובסנר ושב שמעת' וסומכין בזה הכלל וקשה דבחולין ר' כ"ד אמרו דבימי ר"ש בר"י הוו מחו בנידא נשיא וקטלי אמר להם וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים וכן בימי רבי אבא דהוו מחו בכוליה וקטלי אמר להם דאין להוסיף על הטרפיות ע"ש והרי לדבריו הרשות נתונה להוסיף כל שירצו שאינה חיה וז"ל דס"ל להרשב"א דכי אמרו הכי היינו דידעו דאי בדרי להו סמא חייא וכי קי"ל כל שאין כמוה חיה טריפה היינו אף על ידי בירור סמנים משא"כ הנך וצ"כ אמרו וכי להוסיף על הטרפיו' יש הכוונה דכל שתמות בלי רפואה טריפה אין לך אלא מה שמנו חכמים דבכולם לא יחיו אף בריבוי רפואו' עוד כתב הרשב"א והאריך להשיב דכל המעיד על טריפה ודאי דחיה מוציא לעז על ה"מ הוי דהם אמרו דאינה חיה לעול' ומבואר בדבריו דה"ד על ודאי טריפה אבל על כל ספיקי טרפיות מהני שחייה ומקבלינן עדותם וק"ל שהרי דמעידים על כמה ספיקי טריפה שנשארו בש"ס בתיקו דלדבריו כי העידו בבהמה שחיה מספק טרפות זה ומקבלינן עדותם אף ע"פ דלפי' נפשט הספק שהניחו בש"ס והרי יש בזה לעז על ס"ח שהניחו הדין בספק ואנו ע"פ הבירור עמדנו על בירור הדין וע"כ לומר שהם לא חשו לברר הדינים אלא כפי חכמתן ולא יתחייבו להביא בהמות הרבה ולהשהותם לברר הדין כפי הנסיון א"כ ה"נ נימא שגם מה שנחלקו אי טריפה חיה או אינה חיה והכריעו דאינה חיה אינו אלא מכח חכמתן ולא חשו לעמוד על הנסיון ולהשהות הרבה טריפות ולראות אם אירע בהם שהיה בהם שחיה זמן ואה"כ דלא אירע לדורות הבאים שעמדו על בירור הדבר וחיה טריפ' ודאי מינה נתברר דהלכ' כמ"ד דחיה ומ"ל ספק בדין או מחלוקת תנאים ואף על פי

שהכריעו

שהכריעו את ההלכה כמ"ד אינה חיה מה בכך הרי ידענו דלא עמדו הם על הנסיון ובירור כיון שהניחו כמה טרפיות בספק ואם היו עומדים על החקירה להשהות ס' טריפות הרבה לראות אם חיה אחת מהם היו מבררים הדין וכ"ת דאה"נ דשהו הרבה בפיקי טרפיות ומתו כולם ואעפ"כ מהני שהיה אם בעידן שחיה שתלו חכמי' אולי במקרה מתו א"כ ה"נ י"ל במחלוקת אי טריפה חיה ששהו ומתו כולם ומ"ד חיה ס"ל דבמקרה מתו א"כ נמצא דכי הכריעו דאינה חיה אינו מכח הבירור אלא מכח החכמה וכי נתברר אח"כ ע"פ עדות ברור דגם טריפה ודאי דחיה דחוזר הדין דקי"ל כמ"ד טריפה חיה ואין בזה לעז דא"כ לא הוו מניחים בש"ס ספיקי טרפיות ואנו מבררים גם לדעתו ע"פ הנסיון אם אירע שחיה הרי שאין הבירור במה שלא יכלו לברר לעז א"כ ה"נ בודאי טריפה הכריעו כפי חכמת' במה שלא יכלו לברר הדין ע"פ הנסיון ואין בזה לעז:

והנראה לי ליישב לזה במה שהעלו הרמ"ט חו"ד סי' א' והפ"ח סי' ק"י בכללי ס"ס דספק תורה דאף למ"ד דהוי מדבריהם אינו אלא בספק דאי אפשר לברר אבל באפשר לברר לכ"ע הוי ספיקו להחמיר מד"ת וא"כ במחלוקת אי טריפה חיה או אינה חיה כ"ת להתירן בספק טריפה בשהיית י"ב חדש ובהא הוא דפליגי כמ"ש הר"ן והרשב"א בריש פ' א"ט ע"ש וא"כ אם איתא שזה שפסקו כמ"ד אינה חיה אינו בודאי גמור שידעו בודאי דאי אפשר עכ"פ בשום נד שתחיה אלא שהכריעו כפי חכמתם כשאר הדיני' וא"כ דהיה להם נד אפשר שיתברר ע"פ החקירה דטריפה חיה א"כ קשה איך התירו ספק טריפה בשהיית י"ב חדש שזה אינו כי אם דפשיט להו דטריפה אינה חיה והרי כיון דאפשר שיתברר ע"פ הנסיון דטריפה ודאי חיה א"כ אין התר לספק טריפה בשהיית י"ב חדש כיון דהוי ספק דאפשר לברר דהוי להחמיר מד"ת לכ"ע ואיך התירו ספק איסור בשהיית אלא ודאי דכי פסקו דטריפה אינה חיה הוא אחר כל הבירור וחקירה שעשו עד שלא נשאר להם ספק משהו דחיה וע"כ התירו ספק טריפה בשהיית דאין אפשר לברר כלל דטריפה ודאי דחיה וא"כ המעיד על טריפה ודאי דחיה חשיב שפיר מוציא לעז על ה"ח משא"כ על כל ספיקי טרפיות שהניחו בספק דקי"ל להחמיר לא חשו לעמוד על בירור דבלי בירור קי"ל להחמיר ואי יבררו לא נחתי להו כי אם להכשיר ובכי האי לא חשו דהבא להכשיר יעמוד על הבירור והרי לא התירו בזה שום איסור או ספק איסור במה שלא חשו לברר משא"כ בדין טריפה אינה חיה שהתירו בזה ספק טריפה בשהיית י"ב חדש ואי ישנו על נד הבירור אין כח בידם להכשי' א"כ י"ל דכל מאי דפשיטא ליה דהמעיד על טריפה ודאי דחיה דהוי כמוציא לעז על הח' שהרי דאינו דהעידו ע"ז חכמי ישראל והכחישום מכח קבלתם דאי אפשר שתחיה דהרי ר"ז בן נהוראי העיד על קדירת קנה שחייתה ובודאי דעל י"ב חדש העיד דבלא"ה לכ"ע טריפה חיה על י"ב חדש וכן ר"ש בן חלפתא העיד על שמוטת ירך בעוף שחיית י"ב חדש ועל שניהם הכחיש רזב"ל דתוך זמנה הוה וגם העיד ר"ז בן המשולם בנפחת הגולגולת שחיית וע"כ דחיית זמנה היה ואעפ"כ הכחישו רשב"א דתוך י"ב חדש הוה והיינו ודאי מכח קבלת רז"ל דלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ודרשו רז"ל אפילו על שמאל שהוא ימין וס"ל דע"כ המעידים לא היה להו קבלת רז"ל אפילו בטריפת קנה ושמוטה ונפחת הגולגלת וע"כ באו להכשיר בצרות דחייתה זמנה וגם שם העידו התנאי' דס"ל טריפה חיה דהרבה מתקיימות כ' וג' שנים ומסתם היו מהתנאים כדמוכח ג"כ ממ"ש רש"י בחולין דמ"ב ד"ה ולמ"ד מ"ש ואעפ"כ פסקו כמ"ד אינה חיה וע"כ דכך הוו גמירי בקבלה איש מפי איש דאינה חיה ומכח קבלה הכחישו עדות

גדולי חכמי ישראל וכ"כ מדברי הרשב"א שכתב דמ"ד הרבה מתקיימות כ' וג' שנים להד"מ ומי שמעיד טעה בכך וכמ"ש בגמרא שא"ל וכו' ע"ש ועיין עוד שם בדבריו נראה מדבריו שהכין בכל הנך דהכחישום מכח קבלתם וע"כ כתב דמי שבא להעיד עכשיו על ודאי טריפה דחייתה הוי מוציא לעז דאי הכחישו עדות חכמי ישראל מכח קבלתם איך יבואו הם לאמת מכח דמיונם דטריפה ודאי חיה משא"כ בכל ספיקי טריפה אין הספק מכח קבלה דאין ספק בקבלה וגם לא דאינו מי שהעיד שחייתה והכחישום דאי היה מי שהעיד דחייתה היו מבררים גם הם הספק וא"כ בכי האי אין כאן לעז והנה אמת שיש להשיב לכל הנך דבעדות ר"ז בן נהוראי ור"ש בן חלפת' דחייתה כבר פרש"י כר"ם ועל ר"א וכר"ה תוך י"ב חדש דהעידו דחייתה המכה ש"מ דהוה ס"ל דלטריפה אי אפשר שתחיה המכה ורזב"ל השיב דתוך י"ב חדש אפשר לחיות המכה ומינה דכי העיד ר"ז בן המשולם דעשו לו חידוק של קרויה וחייתה היינו שחייתה המכה והשיב רשב"א דתוך י"ב חדש הוה דאפשר לחיות המכה בתוך י"ב ואעפ"כ בסוף י"ב חדש תמות ולפ"ז אין בכל אלו מי שהעיד דטריפה ודאי דחייתה ואי משום רבנן דהם כו לרבי והלא הרבה מתקיימות כ' וג' שנים הא ל"מ שו"ל דלאו שמעידים על הראיה אלא דמכח חכמתן סברי דטריפה יכולה לחיות כ' וג' שנים דהא ס"ל טריפה חיה ולפ"ז אין מהש"ס בירור לראות עדות ברור בענין זה אלא שראה אני שאין דעת הרשב"א כן שהרי למ"ד מדהשיבו לכל הנך תוך י"ב חדש הוה א"כ ה"נ כשבאו להעיד עכשיו אנו אומרים טעה בכך ואילו לפרש"י מה זו ראיה התם שאני שלא העיד שחיית י"ב חדש אלא דחייתה המכה שזה אפשר אבל כל שהעידו דחייתה י"ב חדש מנ"ל מכל הנך לומר דאי אפשר והנ"ל שהרשב"א דחה פרש"י בזה דק"ל שהרי כי אפלינו תנאי הוא טריפה חיה יותר מי"ב חדש או לא וכיון דר"ז בן נהוראי ור"ש בן חלפתא ור"ז בן המשולם ס"ל טריפה אינה חיה היכי ס"ד להכשיר טריפות על שחייתה המכה אע"פ שלא חיו י"ב חדש דמי זה אמר דטריפה אין המכה חיה כדי להכשיר בזה טרפות שהסכימו בהם חכמי' כי ע"כ הכריח דהם העידו דחיו י"ב חדש ואע"פ כן הכחישו מכח הקבלה:

ואולם כשזכי לעצמי נ"ל דאכתי ל"מ ראיית הרשב"א שו"ל דכל הנך הוה ס"ל כרבי דאמר דטריפה אינה חיה ל' יום וכיון שראו שהעידו שחיה ל' יום ע"כ רצו להכשיר הנך טרפיות ורזב"ל ורשב"א דחו דתוך זמנה הוה וטריפה יכולה לחיות י"ב חדש:

עוד כתב ואם יש מי שלבו נוקפו ויאמר וכו' שאם כן כבר בטלתה כלל משנתינו וכו' וא"כ זה שראינו שחייתה וכו' שאם תתפוש החבל בשני ראשיו ותאמר וכו' זה בטל מכמה טעמי' וכו' ע"ש והדבר קשה דיש כאן כפל הלשון דמ"ש ואם יש מי שלבו וכו' היינו כמו מ"ש אח"כ שאם תתפוש החבל ומה שהשיב אם כן כבר בטלת וכו' היינו כמו מה שהשיב זה בטל מכמה טעמים האחד שזה דרך כלל אמרו וכו' וע"ק מהו התשובה והרי כיון שנידר לומר דכי קי"ל טריפה אינה חיה הוא ברוב א"כ פשוט דכי תנן במתני' שאין כמוה חיה הוא על הרוב ותו ל"ק מדבריו וע"ק דקי"ל אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ א"כ כ"ש כאן שו"ל כאן דמ"ש כל שאין כמוה חיה הוא על הרוב וע"ק דאם בא לגדר בזה דמיעוט חיה טפי הו"ל לגדר דמיעוט טריפה חיה ואע"פ כן טריפה דלפ"ז אף כי יתיבנא כל דילים לשואל שהיה כן דיתרת חבר דחייתה י"ב חדש לא מפני כן כשרה אלא טריפה כמו שהעלה על האמת רש"ל כן בפ' א"ט סי' פ' ע"ש ועוד שיש לדקדק דתחילה כתב ואם יש שלבו נוקפו ואח"כ קרא חבל ההבל ותו מאי בשני ראשיו כנראה דיבר עכשיו היה תופס החבל

הסכל כראש אחד כי ע"כ צ"ל דמ"ש ואם יש שלבו נוקפו הוא רבטרפיות דהיינו זה ובכגר וסב שמיצתא הם כדיוק ואין שום צד להתירם אלא דמ"ש טריפה אינה חיה הוא על הרוב ובמיעוט יתכן דחיה ואע"פ כן טריפה ולפז' אין בצרות דטריפה ודאי דחיה מוכיא לעז על ר"ח אבל אפשר שמקנתן חייס מנד חווק גופס ושבעם דכחווק גופם חיים בטרפותם יותר מי"ב חדש וסופס למות מאותו חולי לזה השיב דא"כ בטלת כלל משנתינו הכוונה שהרי כיאר כראש התשובה דעל הטרפיות הנוספות כגון ניטלם כונס הכשירו מדחייתה י"ב חדש וכן בקדירת קנה לדעת רז' כן כהוראי דאינה מוסכמת וכן ר"ש בן חלפתא שרנה להכשיר שמוטת ירך דסבר דטרפיות הנוספות הם ותהני שהיה לברר דאין זו טרפות עד שרחה רז"כל דטרפיות מוסכמות הם ולא מהני השהיה להכשיר בהם וכן בנפחת הגולגלת שהביאו ראיה מדחיה להכשיר לפי דעתו דטרפות הנוסף ע"פ דעת חכם מכח סברתו הוא וכל אלו אין היסוד זה כי אם מתוך הכלל דכל שאין כמוה חיה טריפה הא כמוה חיה כשירה וא"כ הנך נמי דחיו מינה דאינן טריפות ואי אמרת דכי כללי הוא על הרוב ובמיעוט חיים וטריפה א"כ איך יתכן להכשיר הטרף ע"פ דעת חכמים על שהיית תרנגולת דחיה י"ב חדש דילמא מן המועט שהרי המטריף אינו טרפות מספק אלא בודאי וגם הוא מודה דבכל טרפיות הודאי שהם הל"מ מסיני במיעוט חיים וא"כ מי הגיד שאין זאת התרנגול מהמיעוט ואיך בראי מזה להכשיר טרפות ודאי כי ע"כ דגם בכל טריפה אינה חיה הוא בדיוק דלא ימצא לעולם דטריפה דחיה וא"כ המעיד דחיה מוציא לעז על ר"ח דבא לעקור מה שהכריעו חכמים דטריפה אינה חיה וזהו שכתב וא"כ זה שראינו שחייתה והנה זה הגר שרחה אינו דעת המתיר ודאי טריפה בשהייה דלפי הגר זה אף בשהייה טריפה היא אלא שגדר בן כדי שלא נצטרך להכחיש עדות רואים דראו טריפה ודאי דחיה והוא ז"ל דחה גדר זה והכריח דע"כ צריך להכחיש עדות רואים בכל כה"ג וא"כ מ"ש אח"כ שאם תתפוס אבל הכלל עכשיו בא לדחות דעת המתיר טריפה בשהייה דלפז' צ"ל דכל הטרפיות שנמנו אינן טריפות בהחלט דיתכן בכל הטרפיות להכשיר אם שהו י"ב חדש וגם הכלל דטריפה אינה חיה אינו בהחלט דהרי יתכן טריפה דחיה וא"כ הכלל שאין כמוה חיה טריפה הוא על הרוב דהרי יתכן בכל הנך טרפיות שתחיה י"ב חדש ועל זה דחה האחד דמדהתירו טרפיות נוספות בשהייה מכח הכלל דכל שאין כמוה חיה טריפה הא יש כמוה חיה כשירה ואי טריפה אינה חיה הוא על הרוב א"כ אין טעם להכשיר טרפיות הנוספות מכח הכלל הזה דדילמא מהמיעוט היא ועוד משאר הראיות כמבואר בדבריו ע"ש שהראיה מאיוב נ"ק כי אם לגדר זה דמיעוט טריפה חיה כשירה דאי טריפה עכ"פ א"כ ע"כ דטרפותה עליה וסופה למות א"כ שפיר ק"ל מאיוב דחי עוד ק"מ שנים ואי היה טריפה לא יתכן דגם למ"ר חיה סופה למות מאותו חולי כמ"ש הרשב"א כת' וז כ"ש למ"ר טריפה אינה חיה ומה שהשיב לגדר זה ממ"ש בקדירת קנה ובשמוטת ירך ובנפחת הגולגולת דאיו להכשיר אע"ג דגם ונכל הנך קשה נ"כ לגדר דלעיל מזה דמיעוט חיה וטריפה ז"ל דאה"כ אלא שבבר נכלל זה במ"ש בבר בטלת כלל משנתינו דהכלל הוא נ"כ להכשיר טריפות הנוספות בשהיית י"ב חדש והרי המעידי' היה דעתם בטרפיות נוספות הם אלו קמ"ל דטרפיות מוסכמות הם ולא מהני שהייה מ"מ עיקר הכלל דטריפה אינה חיה הוא להכשיר ספק טריפה וטרפות הנוסף ואי מיעוט חיה לא יתכן וכמו שנתבאר:

כי מן הבאר יש להשיב על רש"ל בפ' א"ט סי' פ' שרחה דברי הרשב"א דמיעוט חיה וטריפה ובל הראיות

שהביאו הוא בטרפיות שנפל מחלוקת ע"ש ולמה שנתבאר זה אינו דבבר דחה הרשב"א זה בגר ראשון דא"כ איך כללו טריפה אינה חיה להכשיר טרפות הנוסף והלא המטריף יאמר דמן המיעוט דחיה י"ב חדש היא ואת ע"ק בדבריו שכתב דרז"כן נהוראי סבר שאין הלכה כרשב"ג מהאי עובדא שראינו דחיה י"ב חדש וכו' דהרי לא ראינו בכולי הש"ס מי שהכשיר קדירת קנה בבאיסר ואם הוא בא לחלוק מפני הראיה שחיה זבח א"כ מ"ל טרפות זה או שאר טרפות כל שראינו דחיה מינה בפיק המחלוקת ואיך כתב דבמוסכמות לא מהני שהייה זבח דול מהמיעוט היה וא"כ ה"נ הו"ל לרז"כב לומר דמהמיעוט היה וכ"כ מהשאלה קדירת קנה בבמה ש"מ דאיהו נמי לא בריר ליה בבמה כי אם מכח הראיה וא"כ ש"מ דגם לטריפה מוסכמת מהני שהייה ולהרשב"א א"ש דס"ל דרז"כב ור"ש ור' בן המשולם הוה ס"ל דגם לטרפיות המוסכמות מועיל עדות דחיה זבח ומכשרינן אותו טרפות ודחו רז"כל ורשב"א דלא מהני עדות נגד דח' ועדות בטל הוא שמינו בבך אך לרש"ל לא יתכן וצ"ק שנראה דרז"כב ורז"כל לאו מהתנאים הם שיוכלו לחלוק על רשב"ג שהרי רז"כל הנזכר בש"ס הרבה דפליג עם רבי יוחנן והרי גבי רבי יוחנן לא אמרינן תנא הוא ופליג במ"ש הרב יד מלאכי סי' תקנ"כ ומינה ז"ל לרז"כל בר פלוגתיה וכ"כ מת"ם רבינו יונה בפ' כינר מברכין דרבי חייא ורז"כל הלכה כרז"כל דהוא בתרא טפי ואף אתמ"ל דרז"כל הוי כרב דאמרינן ביה תנא ופליג מ"מ לרז' בן נהוראי דקטן מרז"כל דכל שואל לרב אחר הוא בתלמיד לו במ"ש התו' ברובתי טובא ומהם תו' חולקים די"ג ר"ה בצא ע"ש וא"כ נראה דלא היה רז"כב בגדר תנא לחלוק עם רשב"ג וכ"כ שאם בהך סוגיא אתכוה לר"ה דאמר טריפה אינה חיה י"ב חדש ותירנו כתנאי דתניא ובגולגול' וכו' ואם איתא היה לו להביא מדברי רז"כל שלא ודאי במ"ש וצ"ק כדברי רש"ל דאי רז"כב כראי לחלו' עם רשב"ג והביא דחיה זבח דבמחלוקת מהני שהייה א"כ מה השיב רז"כל משמוטת ירך דטריפה במחלוקת הוא והעיד ר"ש ולא הכשירו וצ"כ דתוך י"ב חדש הוה ס"כ תוך זבח דמה זו ראיה התם כיון שלא קבלו עדותו להכשיר ש"מ דתוך י"ב חדש הוה ומנ"ל לדחות עדות רז"כב האומר הדעת דאי טעה ר"ש מוכרח שיטעה רז"כב דבר זה קשה לשמוע אך להרשב"א א"ש דטרפיו' ידועות ואנו מכחישים עדותם וכ"ת שרש"ל ס"ל דרז"כב ור"ש ס"ל דמהני שהייה במחלוקת ורז"כל ס"ל דגם במחלוקת כל שנפסק הלכה כמ"ר טריפה לא מהני עדות להכשיר א"כ לא היו לו להשיב תוך זבח הוה אלא מהמיעוט היה כי היכי דק"ל הכי בטריפה מוסכמת דכי ראינו דחיה י"ב חדש תלינן במיעוט והיה מקום לישב לזה דס"ל כפרשז' דעדות רז"כב ור"ש היה דחייתה המכה תוך זבח הפך דעת הרשב"א ולפז' נ"ק כמ"ש תוך זבח הוה דאין זה הכחשה אך המעיין הטב בדברי רש"ל עיניו יחזו דלא ס"ל כפרשז' אלא דעדותם היה דחייתה י"ב חדש וא"ה קשה כי קושיין וראיתי להפר"ח בא"ר סי' נז' ס"ק ז' שתמה לרש"ל דמה יענה לראיה ד"פ א"ט דמ"ד ניקבה המרה כשירה הוכרח לומר דהא דכתיב ישפוך לארץ מררתי ועדיין איוב קיים שהיה מעשה נסים ולא קאמר שהיה מהמיעוט אלו דבריו ואתמהא דמאי ק"ל שהרי כתב רש"ל דבטרפות שנפל מחלוקת מביאין ראיה דחייתה להכשיר וכוס ישב כל הנך דהביאו ראיה בקדירת קנה ושמוטת ירך ונפחת הגולגולת להכשיר מדחיה זבח וא"כ מינה נ"ק נמי לאך דמרה דמחלוקת שנויה וחכמים הכשירו דשפיר הביאו ראיה מאיוב ואין לדחות מהמיעוט היו דא"כ איך ק"ל בטרפות שנפל מחלוקת להכשיר אם חיה נימא דמהמיעוט הייתה ואי קשה לרש"ל ממ"ש שם בדמ"ג דאלת"ס יפלה כליותי מי קחיי אלא כיפה שאני ה"נ ניסא שאני ע"ש והרי בטרפות לקו הכוליס

אין

אין בה חולק וא"כ כי ראינו דחיה ככר כתב רש"ל דמהמיעוט הוי וא"כ לא"ל לומר טעם כיסא וי"ל דאה"כ אלא דאגב דנקיט הכי משום טרפות המרס דיש בה מחלוקת וא"כ אין לומר מהמיעוט סים אלא דמעשה נסים היה מדכתיב רק את נפשו שמור כקים הכי גם לטרפות לקות הכוליה ומטעם אחר נ"ק מדברי הפר"ח שהרי כתבו התו' בחולין דק"מ דה' טריפות דגם למ"ד טריפה חיה אינה חיה זמן מרובה וכו' וכה"ג כתבו התו' בסנהדרין דע"א ד"ה ההורג דאף למ"ד טריפה חיה סופו למות בחבלה זו ע"ש וכ"כ הרשב"א בת' רנ"ז דלמ"ד טריפה חיה סופו למות מאותו חולי ע"ש וא"כ הכא ק"ל שפיר לכ"ע דאי הוי טרפות איך חי אח"כ ק"מ שנים שזה לא יתכן אף למ"ד טריפה חיה כ"ש למ"ד אינה חיה אלא דהמיעוט חיה וטריפה דכיון דטרפות עליה לא יתכן דחיה כל כך שנים ולזה אמרו דמעשה נסים היה דנתרפא לגמרי:

הן אמת שבעיקר דברי התו' דחולין שו שכתבו דגם למ"ד טריפה חיה אינה חיה זמן רב ק"ל ממ"ש התו' בזבחים דקי"ו ובע"ז ד"ו ד"ה ודילמא נח גופיה טריפה הוה וי"ל וא"ת והלא חי אח"כ ג' מאות שנה וי"ל דשמא לא היה ככח ובריאות כראוי לו ובוגייא כמ"ד טריפה חיה ע"ש הרי שהעלו דלמ"ד טריפה חיה מגי חיי אורך ימים ושנות חיים הפך דבריהם דחולין ולפי דבריהם דהכא קשו גם לדברי רש"ל דמאי ק"ל מאיוב כימא דמן המיעוט היה אלא שדברי התו' דזבחים הם תמוהים דאי מגי חיי כל כך שנים איך פטר הכתוב הורג הטריפה ובסנהדרין דע"א אמרינן דהורג הנוסס בידי שמים חייב והורג הטריפה פטור והרי נוסס רוב נוססין למיתה מיד ואעפ"כ טריפה גרע מיניה כי ע"כ היה כ"ל דנח שאני דמעשה נסים היה שכל מעשיו בתיבה היה בדרך נס וכ"כ שהרי במדרש רבה בפ' נח אמר רב הונא כשיצא נח מהתיבה הכישו ארי ושברו ולא היה כשר להקריב והקריב שם בנו ע"ש נראה שעשאו טריפה ועז לא היה כשר להקריב והרי ר"ה ס"ל בחולין דנ"ז דטריפה אינה חיה זכח וא"כ איך חי כ"כ שנים כי ע"כ ע"כ כי בדרך נס היה וי"ל דעשאו בעל מום ולא טריפה כגון ששבר שתי פרקי הרגל התחתונים וכתיב שבר רגל ואפילו לבני נח מחוסר אבר אית להו ומה שלא תרצו התו' דבדרך נס היה היינו מדהקשו ודילמא נח גופיה טריפה הוה דמנ"ל לתלות דהיה טריפה וחי דרך נס אדרבא כיון שראינו דחיה כ"כ י"ל דלא הוה טריפה:

ומ"מ בדעת התו' בע"ז ד"ו יש להוכיח דלמ"ד טריפה חיה מגי חיה רבות בשנים ממ"ש במנחות דל"ז בגולר בב' ראשים באיזה מהם מניח תפילין והרי כל יתר בנטול דמי והוי טריפה וכ"כ התו' שם ומבואר שם בש"ס והרי תפילין הוא מבר י"ג שנים וע"כ כמ"ד טריפה חיה אתי:

עוד קשה לן לשיטת רש"ל דס"ל רבה למאי דקי"ל טריפה אינה חיה היינו ברוב אבל במיעוט חיה וטריפה שהדי בריש פ' א"ט דבעי הש"ס למ"ד טריפה אינה חיה כתבו הרשב"א והר"ן שם בחידושים דהכי בעי הכי היינו דנ"ת להתיר ספק טריפה דנפק"ל מדכתיב זאת החיה אשר תאכלו דאינה חיה לא תיכול ע"ש ולשיטת רש"ל צריך לומר דהיינו ברוב דרוב טריפות אינן חיים והדבר קשה דא"כ בחולין די"א דשקיל וטרי הש"ס טובא מנ"ל דאזלינן בתר רובא אמאי לא הביאו ראיה מדהתיר הכתוב ספק טריפה בשחיית זכח כדקי"ל הכי מדכתיב זאת החיה והרי כי נמי שהו זכח אכתי מידי מיעוט דטריפה חיה לא יצאתו וא"כ איך התיר אלא ודאי דאזלינן בתר רובא וכ"ת ספק שאני דהתיר בו הכתוב אבל ודאי איסור המעורב בהתר י"ל דלא התיר אינו מספיק דכיון דספק תורה קי"ל להחמיר והוי מד"ת לדעת הסוברים כן והר"ן והרשב"א מכללם והתירו הכתוב ברוב א"ם מ"ל ספק מה לי

ודאי וכעין מ"ש מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת ומה גם דבספק טריפה דמהני שחיה כגון דרוסה ונפולה נראה דלכ"ע ספיקו להחמיר מד"ת שהרי אפשר לברר הספק בבדיקה וככר כתבו הרא"מ חו"ד סי' א' ופר"ח בסי' ק"י בכללי ס"ס דכאפשר לברר לכ"ע הוי מד"ת ע"ש והם התירו בשחיה בלי בדיקה ואף למה שנראה מדברי הר"מ בפי"א מה' שחיטה ה"א דכי התירו ספק טריפה בשחייה היינו בדאי אפשר לברר בבדיקה וא"כ לדידיה ע"כ לא ס"ל כדברי הר"ן דזאת החיה להתיר ספק טריפה אתי דא"כ תיפשוט מינה דספק תורה להחמיר הוי מד"ת והרי הר"מ דעתו להפך דהוי מד"ס כידוע מ"מ ככר כתבתי לעיל בריש סימן זה דעת הרשב"א בסי' ע"ג כפירוש הך סוגייא דקבעי שאר טרפיות מלבד דרוסה מנ"ל דאסירי קמ"ל זאת החיה חיה אכול שאינה חיה לא תיכול וכמ"ש לעיל וזה כ"ל דעת הר"מ וסיעתים דס"ל דספק תורה מד"ת להקל ע"כ לפרש בהך סוגייא בדרך זה שכתבתי לעיל ומ"מ גם לדרך זה לא אסר הכתוב כל הטרפיות אלא משום דאינן חיות זכח והרי לרש"ל מיעוט חיים ואעפ"כ אסר וא"כ תיפשוט מינה דאזלינן בתר רובא אלא דלזה י"ל דכיון דהמיעוט טריפה נ"כ י"ל דה"ט דסופה למות וא"כ י"ל כי כתיב שאינה חיה אף לחייתה זכח כיון דסופה לחות מחולי זה שאינה חיה קרי ליה וא"כ י"ל לשיטת רש"ל דמפרש בהך סוגייא בדרך זה שכתבתי לעיל ומ"מ אהני לן דע"כ דהר"ן שפירש בהך סוגייא דזאת החיה להתיר ספק טריפה אתי מינה דקאי בשיטת הרשב"א דאילו לרש"ל קשה דא"כ הו"ל להש"ס להכריח מזה לעיל די"א דאזלינן בתר רובא:

ואת זה קשה לי בת' הרשב"א הנזו דאמאי לא דחה דעת חכם השואל דס"ל דטריפה אינה חיה הוא ברוב וכי חייתה זכח כשירה דא"כ לפי"ז ס"מ דעיקר הלאו דטריפה דלקי עליו אינו אלא מכח רוב דאי לאו ניחוש דתהיה זכח וכשירה היא אלא לאו דאזלינן בתר רובא וא"כ אמאי לא פשיט הש"ס בחולין די"א מכאן דאזלינן בתר רובא וכ"ת שיש לדחות דוקא להחמיר אזלינן ולא להקל זה אינו שככר כתבו התוספות בחולין ד"י ד"ה אלא דכדאורייתא אין לחלק בכך ע"ש:

עק"ל בשיטת רש"ל מדתנן ביבמות דקכ"א מן הארכובה ולמעלה תנשא פסקו אותה כל הפוסקי' וכתבו הרמב"ן והרשב"א שם בחידושם דאינה מותרת להנשא מיד כי אם לאחר זכח דהרי טריפה חיה זכח ולמדו זה מהירושלמי דסוף מסכת יבמות וכן פסק הש"ע ומ"מ מבואר ממתני' דכי העידו על הטריפה המותרת להנשא דמן הארכובה ולמעלה אחת מהטרפיות הם כמ"ש בריש פ' אלו טריפות והשתא אם איתא לדעת רש"ל דמיעוט טריפה חיים הו"ל לחוש דילמא טריפה הוא וחי וכ"ת דלמיעוט ל"ח והרי כתבו התו' ביבמות דק"ך בד"ה למימרא דאין מעידין על הנוסס אע"ג דרוב נוססין למיתה וכ"כ בתוספי הרא"ש שם וכן העלה מהרח"ש בקונ' עיגונא דנ"ו ע"ש הרי דאף במיעוט חיישינן וא"כ כיון דקי"ל דמעידין על הטריפה ש"מ דגם מיעוט חיים ליכא ובדוחק י"ל דס"ל דמיעוט דחיים בנוסס הוא מיעוט דשכיח ומש"ה חיישינן וכ"כ התו' ביבמות דל"ו בד"ה הא לא שהה משא"כ מיעוט טריפה דחיה דאינו מצוי וע"כ לא חיישינן אלא דאכתי קשה דבירושלמי דפי"ו דיבמות סוף ה"ב אמרו נפל לבור אריות אין מעידין עליו אומר אני נסים נעשו לו כדניאל נפל לכבשן אין מעידין עליו אומר אני נסים נעשו לו כחנניה וכו' הרי דחייש אף לנס ואילו שם בה"ד שנינו מן הארכובה ולמעלה תנשא הרי דלא חייש לשמא תחיה דטריפה לא חיה אף בדרך נס וכ"ת והרי בחולין דמ"ג אמרו באיוב דהיה טריפה וחיה בדרך נס י"ל דהתם שאני דכתיב אך את נפשו

נפשו שמת וע"כ עשה לו גם רחוק מן הטבע וכ"כ דבלא"ה לתה נקיט קרא דדק את נפשו והרי ביבמות דקכ"א אמרו כה"ג אין מוכירין מעשה נסים בלי ריבוי וזה אף למ"ש א"ש דגם זו אינו הנוי דכמה חשיב. ותחיית המתים לא שכיח וי"ל דס"ל דהך תנא דהירושלמי דחייש למעשה נסים ר"מ הוא דחייש למעשה נסים שם בה"ר ורבי יוסי פליג עליה וכי קי"ל דמן הארכובה ולמעלה תנשא אינו אלא לרבי יוסי דלר"מ אה"כ דלא תנשא דחייש לשמא תחיה אלא שראיתי להרב נכי סי' ע"ו שכתב דגם ר"מ לא חייש למעשה נסים אלא דאין דבריו מוכרחים וגם לא ראה מ"ש בירושלמי שם להדיא דחיישינן למעשה נסים:

גם ראיתי להפר"ח שהכריח הפך דעת רש"ל מדברי התו' דחולין די"א בד"ה אתייא הפרה שהקשו דילמא משום דאוקי אחוקתה למ"ד טריפה אינה חיה וכו' ואם איתא דמיעוט חיה מאי ק"ל הרי אין כאן חזקה וכבר ראיתי להרב מנחת יעקב כלל ע"ב ס"ק וי"ו שהכריח כן משם הרב מר מתיו והירץ דאילו כונת התו' דע"ד דאיכא תרי רובי לא אזלינן ע"ש ולדידיה הוא דוחק דפשט דברי התו' מורים דכי חיה זנח הוי חזקה ולא רוב ע"ש בדבריהם ומה גם שמדברי הרא"ש בפ"ק דחולין שסיים על דברי התו' ועו"ל דלמאי דמסקינן דאזלינן בתר רובא וכו' ורובא עדיף מחזקה ע"ש הנה מבואר דכי חיה זנח חזקה הוי ולא רובא הפך דעת רש"ל וכ"כ מה"ש הרשב"א בתורת הבית בית ג' שער ששי בשם התו' דמדבריו גם מבואר דחיה זנח חזקה הוי ולא רוב וגם כתב שם בשם הר"ש בן ר"ש דאפילו תימא דאין הולכין אחר חזקה יש להתיר מכח רוב וכו' ע"ש וכ"כ מדברי הר"ן בפ"ק דחולין שהקשה דילמא משום דאיכא רובא וחזקה וע"ש בכל דבריו שמתבאר דכי חיה זנח חזקה הוי ולא רוב:

גם ראיתי להמנחת יעקב שהכריח מדברי התו' בד"ו דעז בד"ה ודילמא נח גופיה טריפה הוא הפך דעת רש"ל וכ"כ נודברי הר"מ בפי' מה' שחיטה הי"ג שכתב וכן אלו שמנו ואמרו שהם טריפה אע"פ שיראה כדרכי הרפואות שנידיעו שהקנתן אינם ממיתים ואפשר שתחיה מהם אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר ע"פ התורה אשר יורוך ע"כ ובתב הכ"מ שכן כתב הרשב"א בתשובה ואי קאי כדעת רש"ל דמיעוט טריפה חיה א"כ מאי קאמר דבדרכי הרפואה אף שמקנתם אפשר שתחיה אין לך אלא מה שמנו חכמים דכתיב ע"פ התורה וכו' והרי כי קי"ל טריפה אינה חיה אינו סותר דברי הרפואה כיון דמיעוט חיה ומיהו ק"ל להרשב"א אמאי לא כתב טעם הר"מ הלזו דכתיב לא תסור ימין ושמאל אף על שמאל שהוא ימין וא"כ המעידים דחיה הפך דעת חכמים קיימי בלא תסור:

והנ"ל שדעת הרשב"א דכי כתיב לא תסור היינו כחולק על חכמים בראיות השכל דעל האמת יש לדון דראיות כוזבות והם טועים בדמיונם והב אמת ודבריהם אמת אבל מחולק בראיות חוש הראות דאי אפשר לתבחיש ליתיה בלאו זה וע"כ כתב דעקר הם מעידים וכד הוינן בה ז"ל שגם הר"מ אינו חולק על זה דכל מ"ש הוא בחולק בראיות השכל מכח חכמת הרפואה ולא בחולק בניסיון שעשה טריפה וחיה ומיהו אחר הישוב אינו נכון שהרי ידוע שהיה הר"מ רופא גדול וא"כ לא יתכן דלא בא מעשה לידו שהיה לאחר אחת מהטרפיות וחי ואעפ"כ כן דעתו דקאי בלא תסור דבלא"ה לא היה כותב דבחכמת הרפואה יראה לקצת טרפיות דאפשר שתחיה דמה לתכן את הכר ואם חכמי שאר החכמות מכחישי' תורת אמת הכל המה מעשה תעתועי' ומה ליה להר"מ לכתוב כדרך זה כאילו האמין להם דטריפה חיה הפך קבלתינו אלא ודאי דהר"מ ראה מעשה בטריפה דחיה ואעפ"כ דטריפה

הוי דאין לך אלא מה שמנו חכמים בטריפות:

ובז"מ תמהני לרש"ל איך לא ראה דבדי הר"מ תנו שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דאדרבא דברי הר"מ דיקי כרש"ל שכוונת הר"מ דרז"ל שמנו הטרפיות בלי שום התר כמ"ש בחולין דס"ח מה טריפה כיון שנטרפה שוב אין לה התר וכו' והם אמרו דטריפה אינה חיה בסתם וכיון שראינו בקצת מהם שאפשר שתחיה ויתכן מי שיטעה לומר דניסיון יוכיח דאין זה טרפות בקצת מהטרפיות ויחזור הדבר להתר קמ"ל דבלא תסור קיימי וא"כ דעל האמת ע"כ צריך לומר דמ"ש טריפה אינה חיה הוא על הרוב דרוב הטרפיות אף במיעוט אינן חיים אבל קצת מהטרפיות רובן למיתה עד זנח ומיעוטם לחיים ואעפ"כ דהר"מ גופיה התיר בריש פי"א בפק טריפה כשהיית זנח או בלידה היינו משום דס"ל דגם במיעוט מיני הטרפיות דאפשר שתחיה בהם זנח אינו אלא במיעוט דרוב הבהמות שיש להם הנך טרפיות אינן חיים זנח והרי קי"ל מד"ת דאזלינן בתר רובא וזהו כדברי רש"ל אלא שמה שדן רש"ל דאם ראינו בטרפות אחת דחיה זנח שזה הכרח בכל הטרפיות דחיים במיעוט זנח בזה הנד אין נראה כן בדעת הר"מ אלא דאין לנו לדון אלא באותו טרפות לבד ועל השאר אינן חיים כלל אפילו במיעוט ומה שדחה הרשב"א נר זה דמיעוט קיה וטריפה מדמכשירינן קצת טרפיות הנוספות בנסיון זה דחיה זנח כמו שנתבאר לעיל אחר הישוב נ"ק דהא שהכשירו ביטלה הגוזה בצי' רפואה הגדולה בכנפים אחרונים יותר מהראשונים נ"ק דהו"ל לתלות במיעוט וי"ל דלהשבים במירי דמטריפה כה לא יתכן וכמ"ש בחולין דנ"ז גבי מה שרצו להתיר קדירת קנה ושמוטת ירך ונפחת הגולגולת בסביל שניסו באחת וחייה אם לא שהכחישו דתוך זנח הוה ואם איתא הו"ל לתלות במיעוט הא נמי נ"ק לדעת הר"מ שי"ל דאיכהו הוו במירי איוה הם קצת טרפיות דיתכן בהו דמיעוט דחיה ואילו בהנך הוה קים להו דאינן חיים בכלל גם במיעוט וע"כ רצו להכשיר וי"ל דס"ל כפרש"י דחייתה המכה הוא שהעידו דהוה ס"ל דטריפה לא יתכן דחייתה המכה ור"נ ורשב"א חדשו דיתכן ואעפ"כ בן תמות לסוף זנח א"כ י"ל כמ"ש לעיל דהמתירים הוה ס"ל כרבי דאינה חיה ל' יום והעידו בהנך דחיה ל' יום וחדשו ר"נ ורשב"א דמצי חיי עד זנח ותו נ"ק מדברי הרשב"א בכל מ"ש לעיל להק' לדברי רש"ל וגם נ"ק ממ"ש בחולין דמ"ג ישפוך לארץ מדרתי ועדיין איוב קיים ואם איתא הו"ל לתלות במיעוט שי"ל דשמעו מרבי יוסי דניקבת סמרה הוא טרפות במור דאף במיעוט אינן חיים וכן הוה קים להו בלקות הכוליא ופ"כ הוכרחו לשים אותו על כם גם למ"ש בדעת הר"מ נ"ק ממ"ג בריש פ' אלו טרפות טריפה אינה חיה מד"ת וכו"ל ופירש הר"ן דהיינו להתיר ספק טריפה ואי מיעוט חיה א"כ תיפשוט בדי"א דחולין מכאן דאזלינן בתר רובא דלמ"ש נ"ק דכיון דרוב מיני הטרפיות אף במיעוט אינן חיים א"כ אי הוה קי"ל דלא אזלינן בתר הרוב הוה מוקמינן דיבוי דואת החיה חיה תיכול דאיירי בהנך טרפיות דאף במיעוטן אינן חיים ובהני הוא דהתיר הספק בשהיית וכי קי"ל השתא דמהני שהייה לכל ספיקי טרפיות היינו לבתר דפשיט לן דאזלינן בתר רובא ואף לדעת הר"מ דס"ל דספק תורה לחומרא הוי מד"ת וא"כ ריבוי דואת החיה אי אפשר לפרש בדברי הר"ן דלהתיר ספק טריפה אתי וי"ל לדעתו דאתי לודאי טריפה ולהתיר עובדא אתי דהיינו שהעידו עליו דנעשה טריפה אי מותרת להנשא אחר זנח בעדות זה אם האמת כמ"ד אינה חיה ואע"ג דאיכא קצת טרפיות דמיעוטן חיים אי אפשר להכריח מזה דאזלינן בתר רובא שי"ל דכי התיר היינו בטרפיות דאף במיעוט אינן חיים וכי קי"ל עכשיו הכל מין טרפות דתנשא היינו לתאי דקי"ל דאזלינן בתר הרוב ואינו מיעוט

מיעוט דשכיח כדי שאמש בו במקום ערוה כדקי"ל בנוסס וכמו שביארתי לעיל ולדבריו אתי שפיר במ"ש בעז' ד"ו ודילמא בת גופיה טריפה הוה ול"ק מת"ש התו' שם דהרי חי אחרי זאת נ' תאות שנה דלהר"מ ל"ק דהכי פריך דילמא בת טריפה הוה מהנך קצת טרפיות דמיעוטן חיים וזה מן המיעוט הוה וגם דברי הראשונים שהבאתי לעיל בדי"א דחולין שכתבו דכי חיו זכה בחוקת שאינה טריפה עומדת אינו סותר דעת הר"מ דהם לא באו לידי ניסיון וע"כ נקטו בפשוט דכל הטרפיו' אף במיעוט אינן חיים משא"כ הר"מ דכל רז לא אניס ליה ובחכמת הרפואה העיד עליו הנסיון דיש בקצת טרפיות דמיעוט חיים. וזה כ"ל דעת הר"מ והוא הנכון בעיני לקיים דברי רבותנו שלא יהיה הפך המוחש שהעיד שואל דהרשב"א וגם הר"מ העיד כך דקצת טרפיות אפשר שתחיה וכמ"ש הכל יבא על נכון ונתקיים דעת רש"ל כוותיה ולאו מטעמיה:

אך את זה ק"ל להכ"מ שכתב על דברי הר"מ שכ"כ הרשב"א בת' והרי הרשב"א העלה דהמעיד טריפה דחיה דמוניא לעו על ד"א הוי ואילו מדברי הר"מ יש לדון דיתכן טריפה חיה יותר מי"ב חדש וסותר דברי הרשב"א ואיך כתב שכ"כ הרשב"א ובדוחק י"ל שכוונת הכ"מ שדברי הר"מ הם הפך דעת שואל הרשב"א שהתיר טריפה ודאי בשהיית י"ב חדש דלהרשב"א אין בו התר כלל ובזה הגר הר"מ דעתו כן אף שבטעם הם חלוקים:

ודעת רבינו ירוחם נתיב ט"ו בדיני דרוסה נ"ל שהוא כדעת הר"מ שכתב אבל אם ודאי נטרפה אינו מועיל שהייה ע"ש ואי ס"ל כהרשב"א הרי לא יתכן כלל לדעתו לודאי טריפה שתחיה זכה ואילו במ"ש אינו מועיל נראה שיתכן טריפה ודאי דחיה אך לדעת הר"מ אתי שפיר ויש לדחות דעל יתירת אבר שנידר הרשב"א דאפשר שתחיה הוא שכ"כ ואינו מספיק ויותר נ"ל דס"ל כהר"מ:

וראיתי למור"ם במפ"ה בי"ד סי' נ"ז סי"א שכתב וכל מקום שהוא ודאי טריפה אע"פ שנשתהא י"ב חדש והוא חי אסור וציין הרשב"א ונ"ל דהיינו ליתרת אבר שנידר הרשב"א דאפשר שתחיה דאילו על שאר טרפיות כבר האריך להשיב דלא יתכן והמעיד טועה ואי יעמיד בטעותו יבטל המעיד ואלף כיוצא בו:

אבן ראיתי בלבוש בי"ר סי' נ"ז סי"ט שכתב דודאי טריפה ביתרת אבר דחייתה זבח טריפה דטרפות הבא מן הבטן יכולה לחיות וא"ה דה"ה בל שרואין בה ודאי טרפות אפילו חיה זכה והוא חי דטריפה דס"ל דטריפה תוכל לחיות אלא דנאסר הל"מ ע"כ ויש לתמוה עליו דהיכן ראה בשום פוסק דפסק טריפה דחיה שכ"כ והרי כבר ביארתי בריש סימן זה דהלכה רווחת היא דטריפה אינה חיה:

וכבר ראיתי להש"ך בשם לחם חמודות שתמה עליו בזה אך אחר הישוב נרקו דבריו דתחילה כתב דעת הרשב"א ביתר אבר דנידר דיתכן לחיות י"ב חדש משא"כ שאר טרפיות ושוב הביא דעת הר"מ ורבינו ירוחם שכתבו דיש קצת טרפיות דמיעוטן חיים מלבד יתרת אבר ואע"פ כן טריפה דאין לנו אלא מה שמנו חכמים בטרפיות ובאמור ומ"ש דס"ל דטריפה תוכל לחיות היינו במיעוט וכמו שנתבאר:

ותמהני להש"ך בי"ר סי' נ"ז ס"ק מ"א שכתב על דברי מור"ם הנז' הרשב"א בת' כ"כ איתרת אבר אעפ"י שנשתהה זבח אסור כיון דודאי טריפה היא לא מהני שהיית זבח אלא בספק טריפה וכה"ג ואע"ג דטעם טריפה הוא משום שאין כמוה חיה מ"מ גם חי זבח אסור דאין להכחיש בשום ענין דברי רז"ל שאמרו שהיא טריפה ומשמע מדבריו שם דנ"ל פא דאי חיה זבח ע"כ גם הוא ונכ"פ טריפה אבל רש"ל

וכו' ומכל זה מבואר דלא דוקא יתרת אבר דאע"פ דהשואל סובר יתרת אבר מ"מ הרשב"א בכל ודאי טריפה אסר וזה פשוט דלא כלבוש דמשמע דמחלק בהכי ע"ש את"ד:

והוא תימא במ"ש דכי חיה להרשב"א הוא כנס דבמאי איירי אי ביתרת אין זה הטעם אלא דנס בלי נס תוכל לחיות במ"ש הרב אח"כ בשם הרשב"א גופיה ואי על שאר טרפיות הרי הרשב"א כפה מלא העד העיד דיבטל המעיד ואלף כיוצא בו וזה דעת רש"ל הוא החולק להרשב"א ואיך כתב עליו מה שאינו ושוב אחר החיפוש ראיתי בת' הרב נבי סי' עז' שתמה על הש"ך בזה ועק"ל במ"ש דלא כלבוש דמשמע וכו' והם דברי תימא דהלבוש הדין עמו דודאי טריפה לא יתכן דשהה זבח כי אם ביתר אבר ע"כ נקט יתר אבר אלא שהביא אח"כ דעת הר"מ ורי"ו החולקים עליו דגם בשאר טרפיות בקצת מהם יתכן דחיה זבח ודבריו צ"ע:

וגם להפר"ח בס"ק נ' תמהני שנמשך אחר הש"ך וכתב בשם הרשב"א ככל דברי הש"ך ע"ש והוא תימא וכמו כן תמהני למור"ם בדרכי משה שכתב על דברי הרשב"א בת' זו שהביאו הב"י בקיצור וז"ל וסיים שם כי לא נתנו שיעור של זבח אלא על ספק טריפה דרוב טריפות אינן חיות זבח אבל אם רואים ודאי טריפה לא מהני זבח וכ"כ תא"ו נתיב ט"ו עכ"ל וק"ט דאי ביתרת אבר דנידר דחיה הם דבריו איך כתב דכי מהני בספק שהיית זבח הוא דרוב טרפיו' אינן חיות זבח והרי ביתר לפי מה שנידר רובם ככולם יכולים לחיות דמה"ט כתב הש"ך דלפי טעם הרשב"א הלז לא מהני שהיית בספק טריפה דיתר ע"ש והדין עמו כי ע"כ דלשאר טרפיות קאמר וא"כ מ"ש על שם הרשב"א הוא דעת רש"ל החולק עמו כי ע"כ דבריו צ"ע ומ"מ הנה נתבאר שדברי הר"מ ורבינו ירוחם הם הפך דברי הרשב"א דס"ל דאפשר לקצת מיני טרפיות במיעוט דחיה זבח וטריפה וכעין דברי רש"ל:

ותמהני להרשב"א שכתב בתורת הבית בית ב' שער ג' דמז' שכתב גבי נפחתו בטפח דטריפה וז"ל ואע"ג דחזינן בבני אדם דאפילו נפחתה בטפח חיים אין לך אלא מה שמנו חכמים בטרפיו' ובכשרות דאי לאו אף אנו נתיר ניקב קרום של מוח וניקבו הדקין לפי שנשאלו לרופאים ואמרו שניסו וחיו ע"ש:

הנה מבואר דס"ל דגם בשאר טרפיות יתכן במיעוט דחיה ואין לומר דס"ל כר"ת דאדם שאני כמ"ש התו' בשמו כרמ"ב דחולין דמלבד דסברת ר"ת דחו אותם כל הראשונים בר מן דין דהו"ל לכתוב שאני טרפות אדם ואילו מדבריו נראה דשוים הם אלא דאין לנו אלא מה שמנו חכמים בטרפיות וגם בחידושיו לחולין לדכ"ר כתב וז"ל אע"ג דחזינן להו עכשיו דחיים בבירור שמתמכים עי' הרופא וכו' אין אומרים בטריפות אלא מה שמנו חכמים נ"כ הרי שהעיד גם הוא על הטריפה דחיה זבח הפך למה שהפליג למי שסבר כן כי ע"כ שנראה לי דת' זה הוא בתחילת ימיו ושוב עמד על הניסיון וגם ראה דברי הר"מ שנראים הפך דעתו וחזר בו והעלם דיש בקצת טרפיות במיעוט דחיה ואע"פ כן טריפה ותימא לרש"ל שלא ראה דבריו אלו:

ותמהני להכנה"ג בי"ד סי' ל' הגה"ט אות ויו שהביא דברי הרשב"א שבתורת הבית הנז' ודברי רבינו ירוחם בנתיב ט"ו הנז' לעיל וסיים שכ"כ הרשב"א בת' סי' כ"ת והאריך הרבה וכו' ומתוך דבריו מתבאר דאף טרפות דנחיבסה הגולגולת הוי ודאי טריפה ואפילו חיה יותר מי"ב חדש טריפה וכו' ע"ש והם דברי תימא שקירב את המרוחקים כזרוע שדבריו בת' הם הפך מה שכתב בת"ה דבת' העלה דלא יתכן ודאי טריפה דחיה זבח ויותר תימא במה שלמד מת'

פת' הרשב"א דכהאי גוונא הוי ודאי טריפה ואי חיה זכה כמי טריפה ווה לא יתכן כלל בשאר טרפיות מלבד יתרת הכבד שתחיה זכה וצ"ע :

וראיתי להאורחות חיים כתיבת יד בסוף ה' טרפיות שכתב וז"ל ומ"ש רז"ל טריפה אינה חיה זכה כמה פעמים אנו רואים שמתרפאת וחיה לפיכך יש מפרשים אינה חיה בטרפותה אבל מתרפאת וחיה יותר מי"ב חדש עכ"ל ולדבריו נ"ל דהמתירים שהביאו ראיה בקדירת קנה להכשיר מדחייתה זכה היינו דהתם לא נתרפא הנקב אלא שעשו לו קרומין של קנה וחיה וכן בשמוטת ירך עשו לה שפופרת של קנה וחיה אע"פ שנשארה בשמוטת ירך וכן בנפחת הגולגולת עשו לו חידוק של קרויה וחיה ונפחת במקומו וכן מ"ש בר"מ ב' דחולין הרכתיב ישפוך לארץ מרדתי ועדיין איוב קיים ולדברי הרב קשה אימא דנתרפא לגמרי ז"ל דפשיט ליה דבשפך כל במרם ליתיה ברפואה א"ק פדיין הראיית רבי יוסי מדכתיב יפלח כליותי מי קא חיי ומאי קושיא אימא דנתרפא וז"ל דס"ל כמ"ש התו' שם בד"ה יפלח דבלי רפואה לא יוכל להתרפאת ואיוב לא מצינו שעשו לו רפואה ות"מ גם הא"ח הסכים דיתכן ודאי טריפה דחיה הפך דעת הרשב"א אך לא ידעתי אי ס"ל דטריפה ודאי שנתרפא וחיה זכה אי כשירה או טריפה שול דכיון שנתרפא הרי אין כאן טרפות אלא שמת"ש בחולין דס"ח דטריפה אין לו התר נראה דלא יתכן לטריפה להיות כשירה ;

ומהך סוגייא ק"ל לשואל דהרשב"א דקתיר עו' שהיית זכה בודאי טריפה כי ע"כ נ"ל דגם הא"ח מודה דודאי טריפה אף דנתרפא וחיה זכה אסור דאחר שנטרפה אין לה התר ובהכי יש ליישב מאי דקשה לדבריו דא"כ מה ראיה הביא ר"ש בחולין דנו' בנטילה קנוקה דהנדילה כפפים אחרוני' דילמא דנטרפה לגמרי אך אי ס"ל דעכ"פ טריפה וסופה למות ל"ק מזה דא"כ כמידי דמטרפא לא הוה משכחת ואי ק"ל לדעתו דא"כ תיפשוט לדעתו מלאו דטריפה דאזלינן בתר רובא דהרי כל טריפה אפשר במיעוט להתרפאת הכא לת"ש דעכ"פ טריפה הוי ל"ק מזה כי ע"כ נ"ל דאין התר לטריפה ודאי אף דנתרפא וחיה זכה גם לדעת הא"ח ;

וראיתי להרב גינת ורדים בקונ' גן המלך סי' קמ"א שהשיב על ת' הרשב"א הנו' דכי קול טריפה אינה חיה הוא על הרוב ומיהו אפשר על דרך הזוכות שתחיה על ידי נס וכיון שנתברר דחייתה זכה יצאת מכלל טרפות דאע"ג דבהמה לית לה מזל מ"מ אשכחן השגחת פרטית לכל אחד ואחד כמ"ש בירושלמי דשבעי' חמא חד צייר צייר צפורים פרס מצודתיה שמע ברת קלא אמרה דימוס ואישתזיבת אמר ציפור מבלעדי שמייא לא יבדא כל שכן בר נש וכו' וכשם שאפשר לעוף לבוא להמלט מפח יקוש כך אפשר שימלט מכל חולי וחבר ובדור המבול נימולו עו' שלא נרבקו בשאינם מינם וכשם שאירע גם לאיוב כך אפשר לשאר ב"ח עו' גם זמה שדקדקו בגמרא בכל עובדי דמייתו דטריפה חיה זכה ודחה בש"ס דלא מתקיימא זכה ולא דחו שהיה עו' גם הדבר פשוט דעדיף מיניה קרחי לה שטעה ברמיונו שחשב שנתקיימו זכה ואינו כן אבל אה"כ דאפשר לטריפה שתחיה זכה ותצא מאיסור וכלל חכמים הוא ברוב המצוי ולפי' אין צורך לעיוני פילא בקופא דמחטא שנדחק הרשב"א וכו' ובסוף דבריו העלה דאפשר לטריפה שתחיה זכה ובזו תצא מאיסור אם לא שכבר הורה זקן לאסור אין כח בידינו להתיר את"ד ואחר המחילה אין בדבריו טעם דמ"ש דאפשר על צד הזכות שתחיה טריפה עו' גם לא ידעתי זכות לבהמה במה הוא דליתנהו בשכר ועונש גם מ"ש עו' גם אפשר שתחיה תמהני דבסוף מ"ק אמרו במי חיי ומזוני לא בזכותא תליא מלתא אלא במזל וכתבו התו' בשבת דקנ"ו בד"ה אין מזל דעל ידי זכות גדול משתנה וא"כ בבעלי חיים דליתנהו אף בזכות קטן איך ימולו אחר שהטבע גוזר שתמות בטרפותה וצ"ק דמוה נתבאר דהגם הוא גדול המזל דשינוי המזל הוא הנס ואילו בשבת דנ"נ אמרו אדם דאית ליה מזלא מסייע ליה בהמה דלית לה מזלא וכו' וא"כ אי מזל לית לה כ"ש נס וצ"ק שהרי ענייני הנסים נתגלים להאמנת הנבואה או לכבוד הנבואה או לצורך האדם לפי רוב מעשיו וכזה היינו עדת ישראל סגולה בניסי מצרים וכדתנן באבות בניסים שנעשו לאבותינו ולכן כמוזכר בש"ס ואי עביד קב"ה ניסא לכל בעל חי א"כ מה יתרון לאדם בכל עמלו וגם לא ראיתי בהגת בשום מקום דעביד גם לבעל חי ויותר מזה תמהני להש"ך ופר"ח בי"ד סי' נו' במקום הנו' שכתבו דאפשר לבהמה שתחיה עו' גם ע"ש והם דברי תימא בעיני גם הראיה שהביא מהירושלמי דיש השגחה פרטית לכל בעל חי הוא תימא דכולם מעיני הרב מה שהאריך הר"מ בספר מורה הנבוכים ח"ג פי"ז להכריח דאין השגחה פרטית בבעל חי כי אם במין וכ"כ בעל העיקרים מאמר ד' פי"א ועיין בספר עקידת יצחק שער כ"ד שעיקר השגחת פרטית באיש הוא ביראי השם והחסידים ע"ש וכ"כ המקובלים וכפרט הר"מ קורדובירו במ"ש בס' שומר אמונים סי' פ"א ע"ש ודברי הירושלמי וה"מ בפ' וישלח דשמיע דשבו' בת קול לגזירת צפורים ל"מ מידי דהתם מאת ה' היתה ואת כרי שיבין רשבו' לצאת מהמערה וכ"כ הר"ש יפה שם ע"ש והק"ו שדן רשבו' צפורי מבלעדי שמייא היינו מדרשבו' לא ידע דלעצמו שיצא מהמערה עשו כן מן השמים וסבר שיש השגחה פרטית גם בבעל חי מכך מעשה שראה אבל קאמת אינו כן דלא שגחת אדם שישנו בפרט עשו כן ומה גם דבגזירת צפורים דתלוי בזה מזונות הצייד שייך השגחה גם בבעל חי אם יהיו לו מזונות בריוח או לא וא"כ ע"כ נ"ל דהק"ו שדן רשבו' הוא כדרך זה ציפור מבלעדי שמייא לא מיתציד והיינו משום השגחת בן אדם במזונותיו כ"ש אדם דלא מיתציד דהוא השגחה לקיי אדם דעדיף טפי מהמזונות ווה מוכרח וא"כ אי השגחה ליכא בבעל חי כ"ש נס דליתיה אף באדם שאינו כשר כמ"ש בת"ר בפ' וירא בפ' בארות חמר וינוסו מלך סדום ועמורה ויפלו שמה ודרשו רז"ל שניצולו בדרך נס כדי שיאמינו בנס אברהם שיצא מאור כשדים ע"ש הרי שתלו נס מלך סדום באברהם גם הראיה שהביא דהבהמות שניצולו במבול היה מאותם שלא נדבקו אלא במינם אין דרש זה מוסכם דבפ' חלק ובת"ר ס"פ בראשית איכא מ"ר הכי ואיכא מ"ד דסשאר במוחו שלא נבראו אלא בעבור האדם במ"ש אם אדם חטא בהמה מה חטאה ש"מ דהנך שניצולו הוא לקיום המין ומסתבר כמ"ד זה דבהמה גרע משוטה דאינו במצות דאין בו דעת וליתיה בשכר ועונש והרי הרמב"ן בפירוש התורה בפ' נח בפ' מיד כל חיה אדרשנו שתמה איך יקים ענוש על החיים ואף מ"ד דבהמה וחיה שניצולו במבול היה על חטא שנזקקו לשאינם מינם כבר ראיתי להרב' אברבנאל בפ' נח שתמה עו' וכתב דכימן עליון מפוצל המערכה הביאם לזה והקשה דא"כ איך נענשו וכתב שכבר התר הר"ן להשיב על ספק זה והיותר טוב שנאמר שהוא דרך דרש ע"ש :

ולי נראה ע"פ מ"ש הר"ש יפה בפ' בראשית בפ' ותתן לאשה שהקשו איך נענשו הבהמות דלאו בני עונשים הם ותירץ שאז נבראו על כיוון היה הדעת קנת בבעלי חיים ע"ש וא"כ נ"ל דאו בימי נח היה קנת דעת בבעלי חיים וא"כ נראה דעכשיו אין הבעלי חיים בשכר ועונש כלל לכ"ע :

הנך רואה דמאי דנקיט הרב בפשוט דבעל חי ישנו בשכר ועונש אינו גם מ"ש דכשם שעשו נס לאיוב כך יעשו לבהמה אינו שקרי באיוב תלו דכתיב רק את נפשו שמור מכלל דבלא"ה לא יתכן גם דטריפה במת חשיב ובקיימת

במתים

המתים אינו מצוי אף בירושלמי השם זולת כאלישע ויחזקאל גם מ"ש דמה שרחו בחולין דנז' דתוך י"ב הוה ולא רחו דהיה דרך נס דעדיף מינה קמשני רואה אני שדוחה דברי הרשב"א בלי טעם כלל דהרי שם אמרו ועל דא את סמיך והרי שמוטת ירך בעוף טריפה וכו' מה אית לך למימר תוך זמן הוה ה"נ תוך זמן הוה הנה מבואר דעל כר הכרח דקי"ל טריפה אינה חיה הביאו עדות ר"ש בן חלפתא ועדות ר"ז בן כהוראי ואם איתא למ"ל להביאו עדות רואים היה לו להשיב דבדרך נס היה אלא ודאי דנס להחיות טריפה לא שכיח וכ"ש בבהמה ועל הכל ק"ל איך לא ראה דברי רש"ל ודברי הר"ן בפי' מה' שחיטה ודברי הרשב"א בתורת הבית ודברי רבינו ירוחם שהביאו דאף אי נמצא בקצת טרפיות טריפה דחייתה זמן אינה יוצא מאיסור טרפות ואיך רצה להכשיר נגד גדולי הראשונים ודבריו צ"ע:

ועק"ל בדברי הרב שהבין דכי שני הש"ס בחולין דנז' בג' עדויות דודאי טריפ' חיה זמן הייגו דהאמת שטעו המעידים בכך וכן לרש"ל שכתב שבכל הנך הם טרפיות שיש בהם מחלוקת לשהיית זמן בהם הוא ראיה דאינו טרפות ולדבריו צ"ל דכי אמרו תוך זמן הוה הייגו דהוברר להם דלא חיה זמן והדבר קשה דהרי מעשה דר"ז בן המשולם קדם לרבי שהרי ר"ש בן אלעזר חבירו של ר"ע היה כמ"ש הר"מ בהקדמת היד והרי בין ר"ז בין המשולם ורשב"א העידו דטריפה חיה פחות מזמן וא"כ איך יחלוק רבי על מעשה שראה דאינה חיה ל' יום אך להרשב"א א"ש דרשב"א מכח הקבלה הכחיש עדות רואים והכריח דתוך זמן הוה דס"ל דחיה עד זמן וא"כ דלקבלת רבי דאינה חיה עד ל' יום צריך להכחיש דתוך ל' יום הוה ולמ"ש לעיל דעת הראשונים שיש בקצת טרפיות דמיעוטן חיים זמן יש ליישב דרבי חולק להנהו תנאי דס"ל דטרפות נפחת הגולגולת אין המיעוט חיים וע"כ הכיאו ראיה מדחיה זמן ורבי ס"ל דטרפות זה מיעוט שבהם חיה והך מעשה מהמיעוט היה:

ואיך שיהיה לעיקר חקירתינו אי מחני שהיה בספק יתר או בכל טרפות הבא מהבטן שו"ל דבטרפות זה לכ"ע טריפה חיה א"ד ל"ש והנה ראיתי להארוך הביאו הכנה"ג בו"ד סי' נז' הגה' אות מ"ו שכתב דבטרפות הבא מהבטן שנולד עמו לכ"ע טריפה חיה והר"ש והכנה"ג תמהו עליו ממ"ש רש"י בעז' דכ"א והתו' שם בד"ו ד"ה ודילמא נה נופיה טריפה הוה שהקשו דאיך יתכן והרי חי אח"כ ג' מאות שנה ואילו לדברי הרב מאי ק"ל אימא דטריפה הבא מהבטן הוה והכנה"ג תירץ ב' תירוצים האחד דת"מ אינו מוליד וא"כ נח כיון שהוליד מינה דלאו טרפות הבא מהבטן ע"ש ואין ישובו מספיק כמ"ש הרב נופיה בתירוץ שני דכי הקשו ודילמא נח נופיה טריפה הייגו לת"ד טריפה יולדת כמבואר בש"ס גם מ"ש בתירוץ השני דבריו סתומים והנ"ל בכוונתו דאם באנו ליישב דכי הקשו נח נופיה טריפה הוה היינו בטרפות הנולד עמו א"כ שייך קושיא זו גם למ"ד טריפה אינה יולדת דהרי איצטריך להחיות זרע לכל הטרפיו' ומכל החי איצטריך לטרפות הנולד עמו דיולדת לכ"ע ולא נפיק מלהחיות זרע ומחוסר אבר מהיין וכ"ת אה"נ דלכ"ע פריך א"כ הו"ל לאקשויי בהכי קודם מה שתירץ אתך ברותים לך כי ע"כ דגם הך קושיא בטרפות שאינו נולד עמו הוא ולהכי לא פריך כי אם למ"ד טריפה יולדת וזה כ"ל בכוונת דבריו אלא דקי"ל דהיא גופיה תיקשי להש"ס אמאי לא פריך גם למ"ד טריפה אינה יולדת ונח טריפה מהבטן דבכי האי לכ"ע יולדת והנכון בעיני מ"ש בתירוץ ב' דבטרפות הנולד עמו דהיה לכ"ע לא מצינן למעט מדכתיב כל החי כיון דיוכל לחיות ואי ק"ל ממ"ש רש"י בעז' דכ"א והתו' בד"ו דמכל החי ממעט טריפה אף למ"ד טריפה חיה דמ"מ אינה בריאה ואינה ראויה לקיום המין ע"ש אי מהא

ל"ק דטרפות הבא מהבטן עדיף טפי דהוי כשאר בריאים ואפוה אסרה הכתוב כמו שנראה מת' הרשב"א סי' נ"ח משא"כ שאר טרפיות דאף למ"ד טריפה חיה סופה למות מחולי זה כמ"ש הרשב"א שם בת' הנז' וכ"כ התו' בסנהדרין דע"ח ע"ש:

ומיהו תמהני בעיקר קושייתם של הר"ש שנז' והכנה"ג שהרי דברי הארוך הן הם דברי הרשב"א בת' סי' נ"ח שכתב דיתר וחסר בידי שמים דטרפות הנולד עמו בכי האי לא אמרו טריפה אינה חיה ע"ש ותו מאי ק"ל מהתו' ורש"י וכי נבראו אגברא קדמית ורבו תלמוכות המקומו' שחולק הרשב"א לרש"י והתו' וכ"ש כאן שעיקר קושייתם שהקשו דאיך אמרו דנח טריפה הוה כיון שחי אח"כ ג' מאות שנה ואילו לשיטת הרשב"א והארוך הא ל"ק וזהו הכרח גדול לסברתם ותימא איך לא ראו דברי הרשב"א:

אך את זה ק"ל לשיטת הרשב"א והארוך ממ"ש בנידה דכ"ג אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה ופרש"י והתו' דס"ל טריפה חיה והרמב"ן והרשב"א בחירושם דחו פרש"י והתו' דקשה להעמיד דברי רבא שלא כהלכה דקי"ל טריפה אינה חיה ועוד דטריפה לא גרע מנפל דאמו טמאה וכ"ת התם הוא מתחילת ברייתו היה ראוי לבריאת נשמה דילמא ה"כ מתחילה ראויה היה אלא שלאחר זמן ניקב ושסו לכך פירשו דאתי גם כמ"ד טריפה אינה חיה דראוי היה לבריאת נשמה ולחיות ~~פחות~~ מזבח ועוד דילמא אחר זמן ניקב ע"ש ומדברי כולם מתבאר דגם בטרפות הנולד עמו טריפה אינה חיה דלפרש"י והתו' לה"ל לאוקומי לרבא שלא כהלכה אימא דאתי ככ"ע דש אני טריפה הנולד עמו מהבטן דלכ"ע טריפה חיה וגם הרמב"ן והרשב"א מבואר מדבריהם דגרע טפי טרפות הנולד עמו דלא חשיב בריה כלל לטרפות הנולד לו אח"כ וזהו הפך דעת הרשב"א והארוך כי ע"כ כ"ל להכריח מזה שגם הרשב"א לא סמך על זה הטעם ולרווחא דמילתא כ"כ דאף אם נאמין לעדות השואל אין בזה כדאי להתיר שו"ל דבטרפות הנולד עמו טריפה חיה לכ"ע אבל עיקר דעתו הוא מ"ש תחילה דלא יתכן לאמין דיתרת רגל שחיה י"ב חדש ועדות בטל הוא ומוכיח לגו על ד"ח:

ואולם בעיקר דברי רש"י ותו' ק"ל דאיך נקטו בפשוט דושט נקוב טריפה הוי והרי אסיק הש"ס בחולין דל"ב דנקובת הושט נבילה הוי והרי במקום שעושה אותה נבילה לכ"ע אין אמו טמאה כדאסיק הש"ס בדכ"ד המפלת גוף אטום דנבילה אינה חיה וכן מבואר בתמורה די"א ובבכורות ד"ג ע"ש והנ"ל ליישב דכי קי"ל בטרפות שעושה אותה נבילה דאין אמו טמאה אינו אלא במקום שעושה אותה נבילה מחיים כמ"ש שם בחולין דל"ב בניטל הירך וחלל שלה משא"כ נקובת הושט שאינה נבילה מחיים וכ"כ הדרישה בו"ד סי' ל"ג דנקובת הושט יבולה לחיות זמן ע"ש:

א"ך להר"מ בפי' מה' שחיטה לא מנה בכלל הטרפיות וכתב הכ"מ דטעמו דס"ל דהוי נבילה מחיים וכבר מנה שם בפ"ג הל"ט שש נבילות מחיים א"כ קשה לדבריו איך אמר רבא דניקב הושט אמו טמאה והרי בדבר שעושה אותה נבילה מחיים לכ"ע אין אמו טמאה לידה והנ"ל ליישב במה שהקשה הכנה"ג בו"ד סי' ל"ג הגה' אות ט' לשיטת הר"מ דנקובת הושט נבילה מחיים הוי והרי בדל"ב דחולין אסיק רבא דאינה נבילה מחיים ותירץ דרבי יוחנן דאמר שם כאן קודם חורה כאן לאחר חורה פליג לרבא וס"ל דגם נקובת הושט נבילה מחיים וקי"ל כר"י ע"ש וא"כ לפי' ל"ק מדאמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה דרבא לשטתיה אזיל דנקובת הושט אינה נבילה מחיים וא"ה"כ דלדידן דקי"ל כר"י דנבילה מחיים הוי אין אמו טמאה ובהכי אתי שפיר מה שהקשה הכ"מ בפי' מה'

איסורי

איסורי ביאה ה"י במה שהשמיט הר"מ דברי רבא דושטו נקוב אמו טמאה ותירץ דס"ל כפרש"י דרבא ס"ל טריפה חיה ואנן לא קי"ל כוותיה בהא ודבריו תמוהים דהרי ושט נקוב להר"מ הוי נבילה מחיים הפך דברי רבא דס"ל דלא הוי נבילה מחיים ולא הו"ל למיתלי דאין הלכה כרבא דטריפה חיה שהרי אף לדעת הרשב"א דפירש דגם למ"ד טריפה אינה חיה אמו טמאה אתי שפיר להר"מ דרבא ס"ל דאינה נבילה מחיים ואנן קי"ל דנבילה מחיים הוי לדעת הר"מ ולדידיה אין ספק דאמו טמאה דלכ"ע כדבר שעושה אותה נבילה מחיים אין אמו טמאה דאינו ולד כלל ושפיר עבד דהשמיט דברי רבא דרבא לשיטתיה אזיל ואין הלכה כוותיה דקי"ל כר"י ומה שלא כתבו כפירוש דושטו נקוב דאין אמו טמאה נ"ל טעמו דמאחר דרבא אמר להדיא בכירים דכ"נ אמו טמאה ואין חולק עליו בהדיא גם רבי יוחנן דחולק לרבא בחולין דל"כ דהוי נבילה מחיים אינו מבואר בש"ס להדיא כי אם דהר"מ דעתו כך בפירוש הסוגיא וע"כ לא רצה להתיר בהדיא ע"פ דעתו ותלה' ליה בגני שיטי פירוש דרך הר"מ להעתיק מה שנאמר בש"ס דלכך קרא חבורו משנה תורה כנודע:

וראיתי להרב נבי סי' פ"ז שהביא דברי הכ"מ אלו דבפי' מהלכות איסורי ביאה ותמה עליו דלתירוצו קשה דהיה לו להר"מ לכתוב ושטו נקוב אין אמו טמאה הפך דברי רבא וכו' ע"ש ותמהני עליו איך לא ראה דבב"י בי"ד סי' קנ"ד כרנש מזה וכתב דאין דרך הר"מ להעתיק כי אם הדינים שנזכרו בש"ס אליבא דהלכה ע"ש:

אך את זה ק"ל בדברי הר"מ שהרי רבא אמר שם לעיל מזה נכרא בירך אחד מן הנר אמו טמאה וע"כ לפרש"י לשיטתיה אזיל דס"ל דטריפה חיה שהרי ידוע דחסר רגל טריפה כמ"ש הר"מ בפ"ח מה' שחיטה ה"א דחסר רגל מתחילת ברייתו טריפה וא"כ איך פסק שם בפי' מ"ה א"כ ה"י דנכרא בירך אחד מן הנר אמו טמאה והרי אנן קי"ל טריפה אינה חיה ודבר שעושה אותה טריפה אין אמו טמאה וכן ק"ל עוד להכ"מ שם שהקשה להר"מ שפסק במפלת גוף אטום דעד לנקביו אין אמו טמאה והרי כיון דקי"ל טריפה אינה חיה הו"ל לפסוק עד הארכובה ע"ש ולדבריו טפי הו"ל לאקשויי איך פסק בנכרא בירך אחד דאמו טמאה והרי קי"ל טריפה אינה חיה וצ"ע אך לפ"ש נ"ק מכל זה דהר"מ דעתו כהרשב"א ורמב"ן דגם בדבר שעושה טריפה אמו טמאה אף למ"ד טריפה אינה חיה זולת בדבר שעושה אותה נבילה מחיים ומה"ט השמיט דברי רבא בושטו נקוב וכאמור:

ונראה לי להכריח מדברי התו' ורוב הראשוני' דחולקים על הארוך ודברי הרשב"א דאף בטרפות הנולד מהבטן. כגון יתר וחסר קי"ל דטריפה אינה חיה שהרי התו' בחולין די"א בר"ה אתייא מפרה הקשו היכי יליף מפרה ועדים וזוממין דאזלינן בתר רובא דילמא משום חזקה כיון דפרה בר שתים אוקי אחזקתה שאינה טריפה למ"ד טריפה אינה חיה ע"ש וכ"כ רוב הראשונים שם ואם איתא מאי ק"ל דחזקה אינה מוציאה מספק טריפה דהא איכא טריפה הנולד מהבטן דלכ"ע טריפה חיה וא"כ אכתי ניחוש דילמא טריפה מהנך טרפיות הם שאין חזקה מועיל בהם וע"כ מטעם רוב הוא וכדוחק היה מקום ליישב דאה"נ דלפרה הוו מצי לשנויי בהכי אלא דבלא"ה תירצו דבפרה איכא חזקה אחרת בנגדה ואי משום עדי' וזוממין דהכריחו מיניה עכ"פ דחזקה שלא נתבררה אינה חזקה י"ל דבי קי"ל הורג את הטריפה פטור דהוי אף למ"ד טריפה חיה כמ"ש התו' בסנהדרין דע"כ אין הטעם אלא משום דסופו למות מחולי זה דגם מ"ד חיה מודה בזה כמ"ש התו' שם בסנהדרין והרשב"א בת' סי' נ"ח אבל יתר וחסר בידי שמים עדיף טפי גם למ"ד טריפה אינה חיה דבכרי נמור חשיבי ואעפ"כ אסרו הכתוב אע"ג דאין סופו למות מחולי זה וא"כ י"ל דההורג טריפה כה"ג חייב מיתה לכ"ע דדוקא לענין טרפות אסרה תורה אף בחשיבי כברי גמור וע"כ הכריחו שפיר דחזקה שלא נתבררה אינה חזקה אלא שראיתי להרשב"א בחידושיו לחולין די"א והרא"ש בפסקיו לפ"ק דחולין וקצת גוהראשונים עוד שם שהכריחו מפרה דחזקה שלא נתבררה אינה חזקה ולא דחו כדברי התו' דאיכא חזקה אחרת כנגדה ולדידייהו לא שייך לשנויי בכל מ"ש ליישב לדברי התו' כי ע"כ ניכרים דברי אמת דכל הראשונים לא ס"ל לחלק כדברי הארוך דבטרפות הנולד עמו טריפה חיה לכ"ע ואי קשה הוא להרשב"א דבת' סי' נ"ח חילק בהכי כדברי הארוך והא כתי נ"ק שכבר כתבתי לעיל שגם הרשב"א לא סמך על זה הטעם ועיקר דעתו דבכל מין טרפות לא יתכן בשום נר דחיה יב"ח והמעיד בכך טועה הוא ומוציא לעז על ד"ח וע"כ כתב בחידושיו כעיקר דעתו כנ"ל:

עוד ק"ל לשיטת הארוך שהרי בת"כ בפ' שמיני למדו כל הטרפיות לאיסור מדכתיב נבילה וטריפה מה נבילה אינה חיה אף טריפה אינה חיה וכל דאינה חיה אסורה משום טריפה ואם איתא טרפות יתר וחסר מעת בריאה מנ"ל דאבירי והרי לא אסר הכתוב כי אם טריפה דאינה חיה גם בת"כ שם בס"פ שמיני דרשו בפסוק בין החיה הנאכלת רשו' בחומש בין נולדו בה סימני טריפה דאסורה לנולדו בה סימני טריפה דכשירה ופירש הרשב"א בת' סי' ע"ג דדרש זה אתי ככ"ע דלמד טריפה אינה חיה כי כתיב בין החיה לאו לשון היות הוי אלא חיה ממש והכלל שבניהם דכל שאינה חיה טריפה וכל שנמנו חיה יב"ח כשירה ע"ש וא"כ יתר וחסר כיון דחיה יב"ח מנ"ל דטריפה ועוד דבריש פ' אלו טריפות אמרו למ"ד טריפה אינה חיה מנ"ל דכתיב זאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה. לא תיכול ופירשו הר"ן והרשב"א דכי אינטריך קרא להתיר ספק טריפה כשהייה הוא ע"ש ולדידי זה לא יתכן כי אם לשיטתם דס"ל דספק תורה להחמיר הוי מה"ת דאילו לדעת הסוברים דכל ספק דאורייתא שרי ואיסור הספק מדרבנן א"כ למ"ל זאת החיה להתיר ספק טריפה כשהייה והרי. בלי שהייה התיר הכתוב כל הספיקות כי ע"כ נ"ל כמ"ש לעיל כדעת הרשב"א בת' סי' ע"ב דכי אינטריך קרא היינו לעיקר איסור הטרפיות דבתורה אינו מפורש כי אם. בדרוסה' לבד ושאר הטרפיות מנ"ל כי ע"כ למדו זה מדכתיב זאת החיה דשאינה חיה לא תיכול ולשיטת הארוך קשה טרפות יתר וחסר מנ"ל כיון דחיה ועוד דהיכי תלי חיה תיכול שאינה חיה לא תיכול והרי יתר וחסר דחיה ואעפ"כ טריפה:

גם הר"מ בפ"ה מה' מאכלות אסורות והטי"ד בסי' כ"ט כתבו דנפק"ל איסור הטריפות מדסמיך לכלב תשליכון אותו לבשר בשדה טריפה ללמד דכל שאינה ראויה לחיות אלא לבלב טריפה ע"ש והשתא אם איתא דטרפות הבא מהבטן יכולה לחיות אם כן מנ"ל בהנך דטריפה אלא ודאי דכל מין טריפה אינה יכולה לחיות יב"ח הפך דעת הארוך וע"ק דהרי בחולין דק"מ סק' מניחא למ"ד טריפה חיה אלא למ"ד טריפה אינה חיה מאי איכא למימר ע"ש והשתא לדעת הארוך מאי ק"ל ליסני דאיצטריך ליתר וחסר מעת בריאה דטריפה הוי ולכ"ע חיה אלא ודאי דאין לחלק בזה וצ"ע ועיין בתשו' פני יהושע חי"ד סי' ד' די"ד ע"ד שכת' דראה כמה מעשים בבהמות שהיו טריפות מן הבטן ולא שאל המורה אחר העגל כלל יעי"ש והוא תי' דאיך יתכן למאי דקי"ל דטרפה א"י ועיין בתמורה דל"א וכמו כן יש. להשיב בתשו' חינוך בית יהודה בחי"ד סי' פ"ו יעי"ש:

אך את זה ק"ל למה שהכרחתי דבכל מין טרפות אינה חיה שהרי בנידה דכ"ד אמרו דגולגלתו אטומה אפילו

כל דהוא אמו טהורה לכ"ע ואילו במנחות דל"ז תניא דמי שיש לו שני ראשים חייב עשר סלעים לפדיון והדבר קשה כיון דקי"ל כל יתר כנטול דמי ואי בחסר כל דהוא מהגולגלת אינו ולד ואמו טהורה כ"ש דחסר כל הראש וא"כ מהיכא תיתי לחייב בפדיון אלא ודאי דיתר אע"ג דטריפה מני חיי והוה קשה גם לת' הרשב"א שכתב דכי היכי דביתר מני חיי ה"נ כנולד בטרפותו חסר וא"כ תיקשי איך אמרו דנולד חסר מהראש קצת דאינו ולד ונולד בשני ראשים דהוי ולד וחייב בפדיון והרי כתב הר"מ בפי"א מה' ביכורים הו"ד דכל שאין אמו טמאה הבא אחריו בכור לפדיון כי ע"כ ע"כ לחלק דדוקא ביתר מני חיי משא"כ בכל טרפות הנולד עמו וזה סותר גם דברי הרשב"א והאלוף שכתבו דגם בחסר בידי שמים טריפה חיה לכ"ע והנה להרמב"ן בחידושיו שפירש בהך סוגייא דכל מ"ש אין אמו טמאה אין הטעם משום דטריפה דלא חיה דכל דחיה יב"ח ולד גמור הוי אלא דנכרא אטום אינו ולד ואטום לאו היינו חסר אלא סתום בלי חיתוך איברים וא"כ בגולגלת אטומה כמי היינו סתומה דלאו ולד הוי וא"כ י"ל דיתר בב' ראשים אע"ג דהוי טריפה מ"מ ולד גמור הוי אך לרש"י והתו' שתלו דכל דהוי טריפה למ"ד טריפה אינה היא אינו ולד והרי בחסר קצת מהראש אמרו דאינו ולד כ"ש ביתר ראש דהוי כחסר כל הראש ואיך חייבו בפדיון בעשרה סלעים והביאו הרא"ש לפסק הלכה בפ' יש בכור והטו"ר סי' ש"ה ע"ש וגם להר"מ קשה דמ"ש בגוף אטום דהיינו חסר ש"מ דס"ל כרש"י וא"כ לדידיה נ"כ קשה כי קושיין:

והנ"ל ליישב לזה במאי דקי"ט לשיטת רש"י והתו' דלכ"ע בדבר שעושה טריפה למ"ד טריפה אינה חיה אין אמו טמאה ולמ"ד חיה אמו טמאה דא"כ איך אמר ר"פ בגולגולת אטום בכל דהוא דלכ"ע אמו טהורה והרי נפחתה כסלע דקי"ל דהוי טריפה כמ"ש הטו"ר סי' ל' וכל הפוסקים טריפה הוי ולא נבילה דלא הוזכר בשום מקום ושם נבילות מחיים הם כמ"ש הר"מ בפ"ג מה' שחיטה וא"כ למ"ד טריפה חיה איך יורה בנפחת הגולגולת כל שהוא דאמו טהורה כי ע"כ ע"כ דגם לרש"י והתו' מודו דיש טרפות הנולד עמו דגרע טפי דאפילו למ"ד טריפה חיה לא חשיב בריה ולאו ולד הוי וא"כ י"ל דכי קי"ל כל יתר כנטול דמי אינו אלא לענין טריפה דהוי טריפה כדקי"ל כנטול אבל אה"נ דלענין ולד אשה שאני טובא דבנטול אינו ולד וביתר חשיב ולד וא"כ אי הרמב"ם ס"ל כרמב"ן דגם בטריפה למ"ד אינה חיה נ"כ חשיב ולד כיון דחיה יב"ח וזולת בקצת טרפיות דקים להו דלא חשיב ולד כלל נ"ק דבחסר אמרו דאינו ולד וביתר דהוי ולד אע"ג דבכל מין טרפות אינה חיה אך לרש"י והתו' שהכריחו דרבא טריפה חיה ס"ל מדטיהר בושטו נקוב ואי איתא דמודו דיש טרפות דגם למ"ד אינה חיה חשיב ולד א"כ מנ"ל לאוקמי לרבא שלא כהלכה אימא דטרפות ושט נקוב הוי כטרפות יתר הראש דחשיב ולד אע"ג דאינה חיה אלא ודאי דס"ל דטרפות יתר אבר לכ"ע טריפה חיה והיה נ"ל ליישב לזה דרש"י והתו' יסברו דהאי תנא דתני דולד בשני ראשים חייב בפדיון אתי כמ"ד טריפה חיה ולהכי חשבי ליה ולד אבל אה"נ דלמ"ד טריפה אינה חיה לאו ולד חשיב ואינו חיב בפדיון כלל וכ"נ דהרי שם בש"ס דמנחות מבואר דבהך עובדא ביגול פלימו ששאל מרבי במי שיש לו ב' ראשים באיזה מהם מניח תפילין וחשב רבי דאחוכי מחייך ביה דלא יתכן בריה בב' ראשים וכי אתי הך עובדא לענין פדיון ותני ליה ההוא סבא ביגול פלימו ומאת ס' היתה ואת ואי הך תנא כמ"ד טריפה אינה חיה ס"ל א"כ אכתי לא ביגול פלימו בחיוב תפילין פחות מעשר שנים ליכא כמ"ש בטא"ח סי' ל"ז וא"כ שפיר כעס רבי דפדיון שכיח דטריפה חיי ל' יום אבל עשר שנים לא שכיח אלא ודאי דהך תנא טריפה חיה ס"ל דמה"ט חשיב ליה ולד ושפיר בעי פלימו דיתכן למ"ד טריפה חיה וכנ"ל דעת הר"מ דבפי"א מה' ביכורים שהשמיט הך ברייתא דהנולד בב' ראשים חייב בעשר סלעים ולא ראיתי מי שהרגיש בזה וכ"ת דס"ל דלא שכיח והרי כיון דהברייתא תני לה ומפקי לה מריבוי הכתוב גולגולת לא הו"ל להשמיט אך למ"ש אתי שפיר דס"ל דאתי כמ"ד טריפה חיה דלמ"ד טריפה אינה חיה לא חשיב ולד אלא שעומד לנגדי דלעיל הכרחתי בדעת הרמב"ם דקאי בשיטת הרמב"ן דגם למ"ד טריפה אינה חיה חשיב ולד הפך דעת רש"י והתו' וא"כ שפיר מני אתי הך ברייתא גם למ"ד טריפה אינה חיה וצריך ישוב ומ"מ על כ"פ להרא"ש והטור שפסקו בהך ברייתא דחייב בולד בב' ראשים עשר סלעים א"כ ש"מ דאתי גם למ"ד טריפה אינה חיה דהרי הלכה רווחת היא טריפה אינה חיה ולהכרח הסוגייא שכתבו נ"ל דס"ל דכי כעס רבי על פלימו היינו דסבר דלא יתכן בריה זו בעולם וכיון דהוכרר דיתכן כי האי דגבי פדיון אע"ג דאכתי לא יתכן בעייתו למאי דקי"ל טריפה אינה חיה על זה לא היה כועס דגדולי עולם נחלקו בדבר זה וקבעי פלימו למ"ד טריפה חיה ואין מקום לכעוס עז ומ"מ לדידהו יש להכריח דטרפות יתר מני חיי לכ"ע כיון דבחסר קצת מהראש אינו ולד והרי יתר טריפה הוי וקי"ל דאינה חיה אם לא שנאמר דהרא"ש והטור חולקים לרש"י והתו' בזה וס"ל דגם למ"ד טריפה אינה חיה חשיב ולד לענין טומאת לידה כשיטת הרמב"ן אלא דאכתי ק"ל דמהך סוגיא דמנחות מוכח דרבי קבלה מיניה דההוא תנא דקדריש גולגולת דכתיב בפדיון לחייב בנולד בב' ראשים דסתם משמע דקבלה מיניה בר מן דין דהרי מריבוי הכתוב מייתי לה ואי לא ס"ל הו"ל להשיב דלאו להכי אתי והדבר קשה דהרי רבי אמר בחולין דנ"ז דטריפ' אינה חיה ל' יום וא"כ תיקשי לדידיה איך יתכן והרי ופדוייו מבן חדש כתיב ועיין בבכורות דמ"ט וא"כ אין חיוב הפדיון כי אם אחר ל' יום והרי לדידיה לא יתכן שיחיה ל' יום ואיך יתחייב בפדיון כלל כי ע"כ ע"כ דיתר אבר מני חיי וכחול ירבה ימים כדעת הרשב"א הפך מה שהכרחתי לעיל:

והנה אמת דלמה שביארתי לעיל בדעת קצת מהראשונים דיש בקצת טרפיו' דמיעוטן חיים וא"כ י"ל דכי תני הך ברייתא הוא למיעוט דגם טרפות היתר מיעוטן חיים אלא דלהרשב"א דס"ל דלא יתכן בשום טרפות דחיה וכתב בדרך אפשר דיתר אפשר דחיה ק"ט איך לא הכריח מהך סוגייא דע"כ לומר דיתרת אבר מני חיי לכ"ע וגם להר"ן והרשב"א בתורת הבית ורבינו ירוחם והא"ח שהבאתי דבריהם לעיל דמכל דבריהם מתבאר דאין הכרח בש"ס דיש הטריפה מיעוט חיים אלא שהכריחו הם כן מכח ראייתם ואילו למ"ש הרי מהך סוגייא מתבאר כן כי על כן הדבר צ"ע אצלי:

עק"ל למה שהכרחתי לעיל דגם בטרפות יתר טריפה אינה חיה לדידן דקי"ל הכי מת"ש בנידה דכ"ד המפלת בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות רב אמר באשה אינו ולד ובבהמה אסור באכילה ושמואל אמר באשה ולד בבהמה מותר באכילה איתיביה ר"ח בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו ב' גבין וב' שדראות פסול לעבודה ופרש"י דהיינו בבהמה והתו' הקשו עליו דבבכורות תני לה גבי מומי אדם ומתוך כך פר"ת דלרב פריך דאמר באשה ולד אלמא אינו מתקיים ע"ש וגם הרמב"ן בחידושיו כתב דהך מתני' גבי מומי אדם מתנייא וכ"כ נ"כ בחידושי הרשב"א ע"ש:

והדבר קשה שהרי בחולין דכ"א מבואר דניטל הגב והשדרה נבילה מחיים הוי וכ"כ הר"מ בפ"ג מה' שחיטה והרי קי"ל כל יתר כנטול דמי וא"כ אף אם נאמר דלא אמרו כן לענין נבילה דיתר כנטול אלא לענין טריפה אבל לגבי נבילה נטול הוי נבילה ולא יתר מ"מ טריפה הן

עכ"פ

עכ"פ וכיון דקי"ל טריפה אינה חיה תיקשי לס"ד דרב שימי דסבר דכיש לו שני נביה וב' שדראות ממש איירי וכן לשמואל מני סבר הכי על האמת ואיך יתכן והרי קיי"ל טריפה אינה חיה ואף א"ת דר"ח טריפה חיה ס"ל קשה דא"כ מאי ק"ל לרב איקא דרב טריפה אינה חיה ס"ל וס"ל דאי הוי טריפה אינו ולד כדעת רש"י והתו' והר"מ ועוד הרי כתבו התו' בחולין דק"מ דגם למ"ד טריפה חיה ה"מ לזמן רב מודה דאינה חיה כמו שכ"כ בחולין דנ"ז שאמרו הרבה מתקיימות שנים וג' שנים נראה דיותר מזה אינו מנוי שיחיה והרי כדי שיהיה ראוי לעבודה בכר כתב הר"מ בפ"ה מה' ביה"מ דהיינו עד עשרים שנה והרי לא יתכן טריפה שתחיה כל כך אלא ודאי יתר אכר מני חיי בכל הבריאים כדברי הרשב"א :

והנ"ל ליישב במאי דקשה לשמואל שבועה דאסר רחמנא לא"ל תיפוק ליה דהוי טריפה דכל יתר כנטול דמי כי ע"כ דלא הוי טריפה דהרי אמרו בחולין דנ"ח בנובתה דנפקא נקבי ריסי להו כלילא דכשירה דכל הני חיוי ברייתי הכי אית להו וכה"נ אמרו שם בחולין דמ"ז גבי ריאה ע"ש וא"כ ה"נ לשמואל כיון דסבר בריי' ביצלתא איתיה כה"ג אינו טריפה וא"כ י"ל דאף באדם אי נולד כה"ג לא הוי טריפה בכך וא"כ שפיר ק"ל לרב שימי לדרב מהך מתני' דע"כ בריה בעלמא איתיה ומתקיים דבלא"ה איך יתכן לפוסלו מן העבודה :

א"ך שראיתי להרמב"ן והרשב"א בחידושם שם שכתבו דלכ"ע מינה בעלמא ליכא כי פליג בבריה רב סבר דאינה בריה דלא חיי ושמואל סבר בריה בעלמא איתיה דמני חיי ע"ש ולדבריה' כיון דליכא מינה בעלמא כה"ג א"כ טריפה הוי והדר כי קושיין איך יתכן טריפה שתחיה עשרים שנה ובדוחק י"ל דגם לדידהו כיון דשכיח הרבה בריה בעולם כה"ג רחיה כה"ג אינה טריפה אע"ג דליכא מינה בעלמא כה"ג והוא דוחק :

וביותר היה מקום ליישב לכל זה ע"פ מה שהכרחתי לעיל כדעת קצת מהראשונים דס"ל דיש בקצת טרפיות דמיעוטן חיים וכבר כתבתי לעיל דבטריפה היתר יש להוכיח כן מבעיית פלימו במנחות דל"ז בנולד בב' ראשים באיזה מהם מניח תפילין והרי טריפה הוי דכל יתר כנטול דמי וא"כ איך יתכן שיחיה עשר שנים אלא ודאי דמיעוטן חיים וא"כ ה"כ י"ל דמיעוטן תיים הוא דאיצטריך רחב"א וגם זה דוחק גדול דגם המיעוט לא מסתבר יותר משלש שנים שהרי אף למ"ד חיה כתבו התו' דאינה חיה זמן רב ומיהו לעיל הכרחתי מדברי התו' כתו' ד"ו ד"ה ודילמא שחולקים על זה וס"ל דמני חיי זמן הרבה ע"ש וא"כ יתכן ליישב כדרך זה אף שיש להשיב עדיין מתוך מ"ש לעיל כי ע"כ דבר זה לא"ת עוד :

ומ"מ לענין הלכה נראה עיקר דאף בטרפות הבא מהבטן מהני שהיה לי"ם טריפה שכבר נתבאר דאף הרשב"א לא בהך על זה וגם לדעת רש"ל דס"ל דמיעוט טריפה חיה לכ"ע אין מקום לחלק בכך דהרשב"א הוכרח לחלק בהכי כיון שהעידו דיתרת טריפה חיה זכח ואילו גרס"ל נ"מ ש"ל דמהמיעוט היה ותמהני להרב נכי סי' עז' שכתב דגם רש"ל מודה להרשב"א דיתרת אכר חיה ע"ש שהרי רש"ל בפ"א דחולין סי' ך' כתב וז"ל אבל יתרת אבר ודומה לו שרגילות לבא מהבטן ואף שחיית הבהמה יותר משנה הוכרר להפרע שלא בא מהבטן וכו' ע"ש הרי נראה דגם ביתר ס"ל דאינה חיה כשאר טרפיות הפך דברי הרשב"א והארוך :

גם ראיתי בהגהות שערי דורא שער פ"ד בשם מהרא"י שכתב בדברי רש"ל דטרפות הבא מהבטן אסורות הנבינות עד י"ב חדש ע"ש גם בביאורי מהר"א שטיין לסמ"ג לאוין קמ"א כתב דטרפות הבא מהבטן שב' הסמ"ג והרי

עינינו הרואות כ' וג' שנים כי ע"כ נ"ל דהטרפות גדל בבטן ומן רב ע"ש וכל זה הוא הפך דברי הרשב"א :

והנה אמת שראיתי להב"ח בי"ד סי' פ"א שכתב בשם הגמ' בפ"ג דמ"א והאגור וא"ו דגם קודם י"ב חדש אסורות דטרפות הבא מהבטן מני חיי יותר מי"ב חדש ע"ש ולדידי כבר ראיתי דברי הגמ' ולא מכריעא מ"ש הב"ח כדעתו אך עכ"פ מדעת הב"ח והאגור וא"ה לא ילאכו דלדידה כ"מ דכם' טריפה בטרפות הבא מהבטן לא מהני שהיה זכח וכ"כ מהתו' והרמב"ן בקידושין דנ"ז כד"ה ובמנאת דטורפות הנולד עמו היינו מעת יצירת הולד ע"ש ומתוך דברי התו' שם שכ' כגון אם ניטל הכבד ק"ל להב"י בי"ד סי' מ"א שכתב דאי אפשר להבראות חסרת הכבד ע"ש והרי התו' כתבו להדיא הפך זה וצ"ע גם ראיתי למור"ס בתפ"ח בי"ד סי' פ"א ס"כ שכתב דבטרפות הבא מהבטן מה שנעשה מתנה מעולם אסור ע"כ נראה דקאי ברועה זאת דבטרפות הבא מהבטן לא אמרו דטריפה אינה חיה ולא מהני ביה שהיה וס"ר בתורת חטאת כלל ע"כ ס"ג שכתב הטעם דודאי טריפה לא מהני שהיה זכח כי אם בספק טריפה כמ"ש הרשב"א בת' סי' נ"ח ע"ש הרי נראה דלאו מטעם דביתרת אבר טריפה חיה מטי בה וע"ש שכ"כ כדעת או"ה וכ"כ הש"ך בי"ד סי' פ"א ס"ק ה' ע"ש :

הן אמת דק"ל איך כתב שכ"כ הרשב"א בת' והרי הרשב"א כתב דאי אפשר בשום צד דטריפה ודאי דחיה י"ב חדש כי ע"כ מוכרח לדעתו מ"ש רש"ל דהטרפות נולד לו אחר שנולד כי ע"כ היה נ"ל כדעת הפ"ח דדוקא בטרפות הבא מהבטן הוא שכ"כ דבכי האי טריפה חיה כמו שנידר הרשב"א אלא דקשה דא"כ כ"מ שנם בספק טריפה הבא מהבטן לא מהני ביה שהיית זכח ואילו מדבריו שם בת"ח מוכח הפך זה שגם בספק טרפות הבא מהבטן מהני ביה זכח כי ע"כ כ"ל שהת"ח ס"ל כרש"ל או כמ"ש לעיל כדעת קצת מהראשונים דיש בקצת טרפיות דמיעוט חיים ודחס כזה דעת הרשב"א וא"כ ה"כ י"ל דמהמיעוט ומ"ש שכ"כ הרשב"א היינו דעכ"פ דעתו דאין התר לודאי טריפה בשהייה אף שבטעם הרשב"א לא ס"ל כוותיה ככ"ל ליישב בדוחק ומ"מ איני רואה בכל מ"ש בדאי לאסור בספק טריפה הנולד מהבטן בשהיית זכח כדעת הב"ח דרוב הפוסקים חלוקים על זה ואף דברי התו' והרמב"ן בקידושין דנ"ז אינו סותר זה שי"ל דגם הם מודים דאינה חיה זכח וכ"נ דעת התשב"ץ ח"ב סי' קע"ב שנשאל בעוף יתר ברגלו במקום אצבע יתירה והשיב להתיר וסוף דבריו כתב דאי חיה זכח הדבר יותר פשוט להתיר שהן סימן לטריפה ע"ש ש"מ דגם ביתר מהני ביה שהיה וכן העלה הש"ך בי"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ח אלא שמ"ש דגם הרשב"א לא כ"כ כי אם בודאי יתרת שלא להכחיש דברי רז"ל אבל לא בספק יתרת ע"ש הוא תימא בעיני דכיון דיתרת חיה א"כ איך נתיר הספק בשהייה והרי למ"ד טריפה חיה לא מהני שהייה לספק טריפה אם לא שנאמר כוונתו כמ"ש לעיל דגם הרשב"א לא סמך על זה הטעם :

וראיתי להפ"ח בי"ד סי' נ"ז ס"ק נ' שכתב דבטרפיות הבא מהבטן דאין להתיר ספק בהכי בשהייה שהרי אנו רואין יתרת שלא כדרא דאוני טריפה ואעפ"כ חיה יותר מי"ב חדש ע"ש ולי נ"מ דהיא גופא תיקשי כשאר טרפיות דלא באו מהבטן ואעפ"כ כמיעוט במצא בקצת מהם דחיים זכח כדמוכח מדברי הל"מ בפי' מה' שחיטה ותורת הבית ורבינו ירוחם והא"ח שהבאתי דבריהם לעיל כי ע"כ נומר כמ"ש לעיל דיש בקצת טרפיות דמיעוטן חיים וא"כ ה"כ י"ל דמהמיעוט הם. וכר מן דין י"ל כדעת רש"ל ומהר"א שטיין והגש"ר דס"ל דא"כ נולד טרפות זה בבטן ותו. ל"מ לאסור

ועל

ומ"ל הכל לו יהי אלא ספק כיון דאינו כאיסור טריפה ודאי כי אם כאיסור ספק טריפה דאזלינן להקל דהוה ליה ספק ספיקא ככ"ל:

סימן כ"ז עמדתי על ספק הר"ב פר"ח בתשו' סי' ב' שנסתפק במאי דקי"ל בא"ר סי' ז"ן דכל ספק טריפה ששהתה י"ב חדש וכנקיבה שנתעברה וילדה כשירה דקי"ל טריפה אינה חיה ואינה יולדת אי אמרינן דה"ה לזכר טריפה דאינו מוליד א"ד דזכר אע"פ שהוא טריפה מוליד והרב אתי מתנית' בידיה מ"ש בגיטין דמ"ג אבעיא להו מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין ת"ש המית מי שחציו עבד וכו' והכריח מהא דגם זכר טריפה אינו מוליד ע"ש:

וכבר שדו בה נרגא בראיה זו הר"ב שער המלך בפ"א מה' שחיטה הל"א והרב באר יעקב בא"ר בסי' ז"ן והרב מחזיק ברכה בא"ר שם ע"ש בדבריהם גם ראיתי לגדולי רבני האחרונים שהביאו ראיה ממ"ש בעז"ר ד"ה מנין למחוסר אבר שאסור לכ"ן דכתיב מכל החי וכו' האי מבעי ליה למעוטי טריפה טריפה מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת וכו' ואם איתא דזכר טריפה מוליד א"כ גם למ"ד אינה יולדת קשה דאיצטריך קרא דמכל החי להורות טריפה דלא ידעינן מלהחיות זרע אלא ע"כ דטריפה זכר אינו מוליד:

ואולם ראיתי להרב אורח מישור ע"מ נזיר במהדורא בתרא על א"ר בסי' ז"ן שהשיב על ראיה זאת דלמ"ד דלענין קרבן איירי שם דאסור לכ"ן להקריב לגבי מזבח טריפה א"כ אם התורה אסרה נקיבה דטריפה מאי שנא זכר מנקיבה וכו' והראה אותנו כזה דכתיב להחיות זרע דקאי לדוגמא בעלמא ע"ש:

ואנכי הרואה דאין זה דיחוי והראיה יתד בל תמוט אי מהך ניסא אתינן עלה שהרי כתבו התוס' בד"ה מניין וז"ל דאין לאסור אלא זקן וסרים לקרבן במה שמיעטם מהבאת התיבה כיון דאיכא טעמא אחרינא דליכא למימר דהא דמיעטו הכתוב היינו לפי שאינם ראויים לקיום העולם וכו' ע"ש א"כ מינה נפיק דלמ"ד טריפה אינה יולדת אלא מפני קיום העולם ולא מפני שנאסר להקרבה לב"ן וכ"כ מבואר מדברי התוס' בחולין דק"מ ד"ה טריפות דמבואר מדבריהם דגם למ"ד טריפה יולדת לא הוי קיום העולם כטריפה ע"ש וכ"כ מבואר מהתוס' דזבחים דקי"ו ד"ה אבל ע"ש והנה אחת דקשה לזה ממ"ש התוס' בעז' ד"ו ד"ה אתך וז"ל דמיסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר דמאים מטריפה דלא מאים שאין באן חסרון וכו' ואי טריפה אין המיעוט להקרבה לקרבן כי אם משום קיום העולם מאי נ"מ בטריפה דלא מאים ומחוסר אבר דמאים דהא לא דמו אהדדי דמחוסר נאסר להקרבה משא"כ טריפה וצ"ק דהרי כתבו התוס' לעיל בד"ה מכן דכל דשייך הטעם לקיום העולם לא נאסר להקרבה א"כ אדרבא טפי מיסתבר למיעט טריפה דמשום קיום העולם נתמעטו מלהביאן לתיבה משא"כ מחוסר אבר דאתה בא לאסור להקרבה בלי הכרח אלא ודאי דפשיט להו דגם טריפה כי נתמיעט היינו נמי לאסור להקרבה וזה סותר דברי התוס' דלעיל ודברי התוס' דחולין וזבחים כי ע"כ נר' מוכרח שדעת התוס' כאן בעז' דלמ"ד כטריפה יולדת דחזיא לקיום העולם ואע"פ כן מיעט הכתוב מלהביא לתיבה ש"מ דמטעם דנאסר טריפה להקרבה דמחוסר אבר הוא דמיעט הכתוב וחולק להתוס' דזבחים וחולין שזכרנו דנראה דס"ל דגם למ"ד טריפה יולדת לא חזי לקיום העולם אך מ"מ למ"ד טריפה אינה יולדת אין הכרח בלל דנאסר להקרבה לב"ן כיון דשייך הטעם דלא חזי לקיום העולם וזה מוסכם מכל דברי התוס' הנז' וכאמור וכיון שכן

החכם עיניו יחזו שדחיית הרב אורח מישור לראיה זו אינה וכן ראיתי להר"ב באר יעקב לא"ר סי' ז"ן ולהרב כרתי ופלתי שם בא"ר סי' ז"ן ולא היה צריך להאריך בדבר זה שכבר ביארו הם באר הטב והוצרכתי לזה שראיתי להרב הגדול מחזיק ברכה בא"ר סי' ז"ן סי"ג שהשיב כזה על הבאר יעקב וכתב דאין מכאן ראיה כיון שאפשר לפרש הסוגייא דכי מיעט טריפה ה"ט דנאסר להקרבה כמו שנראה מהתוספות ד"ה אתך ע"ש ול"מ דהא מ"מ מבואר מהתוספות שם דלמ"ד טריפה אינה יולדת לא נאסר להקרבה והרי עיקר הראיה הוא להך מ"ד וש"מ דגם זכר טריפה אינו מוליד וזה גם לדעת התוס' דחולין וזבחים דפשיט להו לב"ע כן ומדבריהם לאדנו בהכרח גמור דזכר טריפה אינו מוליד ומיהו הא ק"ל בדברי התוס' דעז' ד"ה מכין שכתבו וז"ל וא"ת הא לקמן אמר דשוהירו נמי מלהביא זקן וסרים ולא נאסרה לב"ן ואם איתא דגם בטריפה ס"ל דהותר לב"ן אמאי לא ק"ל מטריפה דקדים טפי בש"ס וכ"ת דס"ל דנאסר טריפה להקרבה לב"ן הרי בתירוצם שכתבו דכל דלא חזי לקיום העולם אין הכרח דנאסר לב"ן מינה נפיק לטריפה למ"ד טריפה אינה יולדת והכ"ל בישוב דבריהם דגבי טריפה לא ברירא להו אי נאסר לב"ן ועי"כ לא מצו לאקשויי ודוקא בזקן וסרים הוא דק"ל דמצד בע"מ נאסרו אף לישראל והרי אסיק הש"ס דבעל מום הותר לב"ן. אך לתירוצם א"כ דנפיק דטריפה לא נאסר לב"ן:

והנה ראיתי להרב הגדול בס' מחזיק ברכה שם שכתב דבירושלמי דפ"ט דסוטה מבואר דטריפה הותר לב"ן להקרבה ובשאני לעצמי נ"מ מידי דאיתא שם דמומין אין פוסלין בעגלה ערופה ובעו מחוסר אבר מהו שיפסל בה והקשו אפי' בקרבנות ב"ן אינם לא כן אמר ר"א ומכל החי מכל בשר שלמין באיבריה' ודחו תמן יש בהם למזבח פירושו מזבח בבמה שלהם ברם הכא אין מהם למזבח רבי חוני מכיון דאת אמר כפרה כתיב בה כקדשים כמי שיש מהם למזבח טריפה מהו שתיפסל בה מכיון דאת אמר יש מהם למזבח טריפה פוסלת בה עכ"ל הירושלמי והבין הרב מדבעו בטריפה אע"ג דככר פשיטא להו דכל דנאסר לב"ן אסור בעגלה ש"מ דטריפה לא נאסר לב"ן להקרבה והא לא מכרעא דכי בעו הכי היינו משום דדחו לעיל דהקרבת ב"ן חמיר מעגלה כיון דיש למזבח מהן ולפי זה אף אי פשיטא לן כן דמחוסר אבר פוסל בעגלה כי היכי דפוסל להקריבה לב"ן מ"מ בטריפה דקי"ל מיניה ז"ל דדוקא בהקרבה לב"ן נאסר ולא בעגלה דכי כתיב בה כפרה כקדשים היינו למעט מחוסר אבר לבד דלהקישו כקדשים לגמרי לא אפשר דהא התירו בעגלה בעל מום וכיון שכן תו ל"מ דס"ל דטריפה הותר לב"ן ואדרבא ראיתי שם במראה הפנים שהכריח כדעת הר"מ בפ"ז מה' רוצח הל"ב שדעתו דמחוסר אבר שרי לב"ן ולא טריפה וחרי זה כתר איפכא מדברי הרב נר"ו ולגב עמדתי בדברי הרב מראה הפנים אלו שהקשה להרמב"ם בקושיית הכ"מ דאמאי אסר טריפה לעגלה והשמיט מחוסר אבר דאסור נ"כ בעגלה ותירץ לזה דס"ל דכיון דהתיר בעגלה בע"מ הוא הדין מחוסר אבר כדמצינו בב"ן דתרווייהו כשרין בבמה לשיטת הר"מ דלא פסק כוותיה דר"א שלא הביא מזה כלום בפ"ג מה' איסורי מזבח ומש"ה לא ראה לפסוק כפשיטות דהכא מטעמא דכפרה כתיב בה כקדשים אלא בטריפה לחוד דגרע ממחוסר אבר שאין בו טריפה כגון חסר יד וכה"ג את"ד והם דברי תימא דאיך יתכן לומר כדעת הר"מ שפוסק דמחוסר אבר שרי לב"ן הפך דברי רבי אלעזר שאין חולק עליו כלל ואין כח בידו לחלוק על האימורא. גם עיקר הכרחו לזה מדהשמיטו בפ"ג מה' א"מ ל"מ מידי שהרי בעז' דב"א אמרו שוחט בהמת מחוסר אבר לעז' פטור כיון דלדידהו אסור בבמה שלהם לגבוה ופסק

סר"מ

הר"מ כן בפ"ג מה' פו"מ ס"מ דס"ל כר"א ועז סמך שהשמיט דין זה דמכלל דין זה נפיק ותימא להרב שנעלם ממנו ולעיקר קושייתו וקושיית הכ"מ דאמאי השמיט דמחוסר אבר אסור בעגלה ערופה לדידי ל"ק שהרי בזבחים דקי"ו גבי מאי דתני זכרים ונקיבות תמימין ובעלי מומין אמרו לאפוקי מחוסר אבר דלא דאמר ר"א מנין למחוסר אבר שנאסר לב"ן וכו' הרי דדייק הש"ס מדתני בעלי מומין דשרי מכלל דמחוסר אבר דגרע מבע"מ אסור וא"כ כיון שכתב הר"מ ז"ל וז"ל ואין המומין פוסלין ואעפ"כ אם היתה טריפה פסולה ע"ש מינה נשמע דמחוסר אבר דגרע מבע"מ דפסול בעגלה ולא הוצרך ללמד כי אם בטריפה דקיל מבע"מ שהרי כהן בעל מום אסור להקריבו טריפה מותר להקריב כדתנן בבכורות דמ"ו ופסקו הר"מ בפ"ו מה' ביאת מקדש הי"כ ע"ש ומיהו בהך ירושלמי דפ"ט דסוטה ק"ל דמבואר מיניה דבע"מ כשר לב"ן ולא אסר ר"א אלא במחוסר אבר וע"כ לא ק"ל בהתר בע"מ בעגלה דאפי' בקרבנות ב"נ אינם כי אם במחוסר אבר לבד וק"ט דבירושלמי דפ"ק דמגילה הי"ג דתנן אין בין במה גדולה תני בברייתא דהכל קרב בבמה זכרים ונקיבות תמימים אבל לא בע"מ מניין דאמר ר"א מכל החי מכל בשר שיהיו תמימים ושלימים באבריהם ופי' הרב שדה יהושע דס"ל דגם בע"מ נאסר לב"ן וחולק לברייתא דזבחים דקט"ו דהתיר בע"מ עכ"ל והרי גם בירושלמי דפ"ט דסוטה אזיל כש"ס בבלי דמתיר בע"מ ר"א גופיה והנ"ל ליישב דהכל לא בע"מ דנקיט היינו מחוסר אבר לבד דהא"ג נקיט כש"ס בבלי דעז דב"א וזבח בע"מ לעז פטור ואסיק הש"ס דהיינו במחוסר אבר לחוד ע"ש אך להר"ב שדה יהושע שהבין דאסר גם בע"מ ק"ט איך לא ראה הירושלמי דפ"ט דסוטה:

ובעיקר דברי התוס' דעז ד"ו ד"ה אתך שכתבו וז"ל ושמא י"ל דמכל החי איצטריך למעט מחוסר אבר וכו' ק"ל דאימא דאתך מיעט בע"מ ומכל החי מחוסר אבר אבל טריפה שרי לא"ר דטריפה יולדת ומנ"ל למעט טריפ' דהרי בע"מ גרע מטריפה דמאים וז"ל דלמאי דאסיק התוס' בדיבור זה דמכל החי ממעט טפי טריפה ממחוסר אבר א"כ אי אתך מיעט בע"מ א"כ מכל החי איכו ממעט מחוסר אבר כי אם טריפה וא"כ אין סברא לאסור בע"מ ולהתיר מחוסר אבר דהרי מחוסר אבר בע"מ נמי הוי אלא ודאי איתך מיעט טריפה אייתר מכל החי למעט מחוסר אבר ומכאן תשו' למ"ש מוהרש"א בדברי התוס' אלו שכתבו ומ"מ ליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובע"מ וכו' דמאי קשיא להו דהא י"ל מש"ט איצטריך מכל החי לאסור מחוסר אבר כי היכי דלא נמעיט נם בע"מ דמדאיצטריך מכל החי לאסור מחוסר אבר א"כ ע"כ דבע"מ שרי ולא נפקא לאוסרו מאיתך וצ"ע א"ד ולמאי שנתבאר הא ל"ק דא"כ קשה נימא דאיתך מיעט בע"מ ולא טריפה ולזה איצטריך מכל החי למעט מחוסר אבר דמדאיצטריך מכל החי לאסור מחוסר אבר א"כ ע"כ דטריפה שרי ולא נפיק לאסור מאיתך א"כ איסור טריפה והתר בע"מ מניין כי ע"כ הוכרחו לתרץ כדרך שתירצו:

והנה ראיתי בחי' הריטב"א שהק' כקושיית התוס' וז"ל ק"ל ותיפוק ליה מהכא נמי מחוסר אבר ולמה לי מכל החי וז"ל דא"כ ואכן אלא קאמרינן ומהכא נפק"ל מיעוט טריפה ומחוסר אבר ור"א לא דריש איתך וס"ל כמ"ד טריפה אינה יולדת וכו' ע"ש וק"ל דא"כ לדבריו בע"מ נמי ליתסר וזה נ"ל כוונת התוס' שהקשו דנימעוט מהכא מחוסר אבר ובע"מ שכיוונו לדחות תי' הריטב"א דעכ"פ קשה מבע"מ ועפ"י סברא יש ליישב קו' מוהרש"א דלעיל מטעם אחר דמכל החי מכל בשר יש במשמע שיהיו תמימים ולא בע"מ ובי קמ"ל דמיעט מחוסר אבר ולא בע"מ היינו כיון דמריבוי נפיק תפסת

מועט תפסת ומחוסר אבר גרע מבע"מ אך לדבריו דאיתך מיעט הכל טריפה ומחוסר אבר ובע"מ א"כ איך השמיענו הכתוב התר בע"מ כמאי דהדר מיעט מכל החי מכל בשר והרי גם במיעוט זה יש במשמע למעט נ"כ בע"מ וטריפה וכת' א"כ מאי ק"ל דמאיתך כימעט כולם אימור תפסת מועט תפסת הא ל"ק דאיתך כרומין לך משמעות הוי ובמשמעות יש ללמד כל מאי דמשמע מיניה משא"כ בדרש דרבוי כידוע:

ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה ככר נתבאר דמתוך הך סוגייא ודברי התוס' יש להביא ראיה דזכר טריפה אינו מוליד והנה ראיתי שם להר"כ מחזיק ברכה שדחה ראיה זאת דהרי עכ"פ טריפה אינה חיה י"ב חדש כמ"ש בחולין דמ"ן והרי כי כתיב להחיות זרע הרי נתמעט גם זכר טריפה דאינו ראוי להקים זרע דהרי נאסרו בתיבה בתשמיש כמ"ש בסנהדרין דמ"ק והרי י"ב חדש היו בתיבה וא"כ אף אי זכר טריפה מוליד איך יכניס טריפה זכר דאינו חי כי אם י"ב חדש וי"ב חדש ככר נאסרו בתשמיש וא"כ שפיר נתמעט מלהחיות זרע גם זכר טריפה אע"פ שמוליד ושפיר קאמר הש"ס הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת ול"מ דזכר טריפה אינו מוליד ע"ש ורואה אני דגם זה אינו דיחוי דהיסוד שהניח אינו דהרי נח לא ידע כמה יהיו בתיבה ובתוך הי"ב חדש שלח את העורב וגם את היונה לראות הקלו המים וא"כ איך לא יכנים זכר טריפה דכיון דמוליד הרי ראוי להקים זרע בתוך י"ב חדש ואדרבא כיון שמיעט הכתוב הנקבות זרע דאינו מתמעט כי אם נקיבות ולא תלי בחיות לבד מיניה יכריח נח דיתכן להקים זרע בלי חיות דהיינו בתוך י"ב חדש לזכר ושוב אחר החיבוש כזדמן לידי ס' משנת דרע"ק ושם ראיתי כעז שעמד עז הדיחוי ראיה זאת כדברי הר"כ מחזיק ברכה והוא מפרק לה כדרך שכתבתי דנח לא ידע שיהיה סגור י"ב חדש בתיבה וכמ"ש:

באופן דגם מן הנר הוה הראיה במקומה:

גם ראיתי להר"ב מדרע"ק שם שהביא ראיה יותר ברורה לזה ממ"ש התוס' בעז ד"ה והשתא וז"ל וא"ת למ"ד טריפה אינה יולדת ונפק"ל טריפה מלהחיות זרע וא"כ אתך למ"ל ע"ש ואם איתא דזכר טריפה מוליד מאי ק"ל ליסני להחיות זרע מיעט נקיבה טריפה דאינה יולדת ומכל החי למעט מחוסר אבר ואתך למעט זכר טריפה המוליד דלא נפיק מלהחיות זרע אלא ודאי פשיט להו דגם זכר טריפה אינו מוליד ע"ש שוב כתיישבתי דאין מהך סוגייא וכל דברי התוס' שהבאתי ראיה לספק זה שהנה ראיתי בחי' הריטב"א בעז ד"ה בהך סוגייא דמחוסר אבר שכתבו וז"ל וא"ת והא בהאי קרא שנים מכל החי כתיב וא"כ בטמאין מיירי ומאי דכתיב בהן שבעה שבעה הוו טהורין ולקרבן כמ"ש בב"ר וכפי' רש"י בחו' וז"ל דאפ"ה לא פליג רחמנא בדין מחוסר אבר משום נתא דטהורין דבריכי להקרבה דלא ליפסיל עכ"ל:

הנה מבואר דלא חלקה תורה אף במין שאינו ראוי להקרבה כגון טמאים א"כ כ"ש במין הטהורים דכיון דמיעט הכתוב טריפה דאינה יולדת מינה נפיק גם לזכר אע"ג דמוליד דלא פליג בהם הכתוב אלא דאכתי יש להביא ראיה זאת כדעת התוס' שנר' דלא ס"ל כהריטב"א שהרי בר"ה דעז ד"ה מניין הקשו כקושיית הריטב"א הלזו ותי' וז"ל ולבהמה טמאה ע"כ נמי לא מני קאי דכיון דשלמי' נמי לא חזו להקרבה עכ"ל כו' דמתרצי לה דהלימוד כאם אינו ענין לטמאים תנהו ענין להטהורים אך אחר הישוב אין מזה הכרח דהתוס' חולקים בזה וס"ל דכל כי האי חלקה תורה של דהתוס' לא נחה דעתם בישוב הריטב"א דאף א"ת לא חלקה תורה אעפ"כ לא היה לן לכתוב למעט מחוסר אבר בטמאין דאין עיקר הקפידה בטמאים כי אם בטהורים דחזו להקרבה ואגב נאסר גם בטמאים

כטמאים ולזה תי' דע"כ נמי לא מני קאי לטמאים וכי אסר עיקר האיסור משום טהורים אבל אה"נ דגם הם מודו דנאסר גם כטמאים ותו ל"מ מראיה זאת וכאמור גם ראיתי להרב שער המלך שם שדחה לראיה זאת דהש"ס ה"ק הניחא למ"ד טריפה אינה יולדת דע"כ קרא דמכל החי אתי למעט מ"מ כמי דאי למעט זכר טריפה א"כ לישתוק קרא מלהחיות זרע ומקרא דכל החי ממעט טריפה זכר ונקיבה וכו' ע"ש אכן ראיתי שם להר"ב מחזיק ברכה שכתב גם הוא דחיה זאת והשיב דאין זה דיחוי דז"ל דאי לא כתיב להחיות זרע הו"א דמיעוט מכל החי דמעיט זכר ונקיבה טריפה היינו להקרבה לב"ן ואין האמת כן דשרו להקרבה וכו' ע"ש ולא ידעתי מאי קאמר דא"כ היכי דחה ס"ד זה להחיות זרע דאין במשמע דלקיום העולם נאסר ולא להקרבה והיכי השמיענו כן ואין בכתוב דלהחיות שום גילוי לזה ועי"ק דעיקר יסוד הס"ד שהניח סותר דברי התוס' שם בד"ה מנין שכתבו דכל דשייך הטעם דקיום העולם אינו נאסר להקרבה וא"כ מהיכא תיתי הטריפה למ"ד אינה יולדת שיהיה האיסור משום הקרבה כל דשייך ביה טעם קיום העולם כי ע"כ רואה אני גם מן הנך זה אין ראיה לספק זה גם מטעם אחר ל"מ ראיה זאת שהרי ביומא בר"פ שני שעירי דס"ב תני יקח שני שעירי עזים מיעוט שעירי שנים מה ת"ל שני שיהיו שניהן שוים וכו' וא"כ ה"נ כיון דנתמעט נקיבות טריפות מלהחיות זרע תו לא צריך מכל החי למעט זכרים המולידים דהא כתיב מן הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו דהכא נמי קשה ליכתוב שבעה איש ואשתו שבעה ב' למ"ל אלא ודאי ללמד שיהיו הזוגות שוין והרי נתמעט מזה טריפה גם בזכר אייתר מכל החי לימד על מחוסר אבר:

והנה ראיתי שהביאו ראיה לזה דגם זכר טריפה אינו מוליד ממ"ש בתמורה דל"א דלמ"ד טריפה יולדת משכחת לה כגון שנטרפה ולבסוף עיברה ולמ"ד טריפה אינה יולדת בהא פליגי וכו' ואי אמרת דאפי' למ"ד דטא"י מודה דבזכר מוליד לימא דהא דולד טריפה איירי שאביו היה טריפה ובהא פליגי דר"א סבר וזו"ב מותר ורבנן סברי וזו"ב אסור אלא ודאי דס"ל דטא"י בזכר נמי אינו מוליד ואפשר לדחות דולד טריפה אפשר דמשמע שבא מנקיבה טריפה עכ"ל:

וכשאני לעצמי יש לי להשיב על ראיה זאת שראיתי בחי' הר"ן לחולין דמ"ן גבי מ"ש אי הכי אדמפלגי לגבוה ליפלגינו להדיוט וז"ל דבנטרפה ולבסוף עיברה כולהו ס"ל דלהדיוט שרי מיהו ס"ל לר"א דלגבוה מאיס ואע"ג דשמעינן ליה לר"א כעז' דזו"ב אסור אפי' להדיוט דילמא הכא לאו וזו"ב מיקרי שעיקרו של ולד מן הזוכר הוא בא וכו' ע"ש וא"כ לדבריו ז"ל דאף רבי יהושע דמתיר ולד טריפה מטעם זוו"ב אינו אלא כשגורם ההתר עיקר דהיינו דהזוכר אינו טריפה אבל כשהזוכר טריפה דהוי גורם העיקרי באיסור אין זה זוו"ב שקול כדי להתיר וא"כ מה"ט לא מני לשנויי דפליגי בנטרפה ולבסוף עיברה גם למ"ד דטא"י והיינו בזכר טריפה דמוליד אלא שאני תמיה בדברי הר"ן אלה ממ"ש בחולין דע"ט דפליגי תנאי אי חוששין לזרע האב דאיכא מ"ד חוששין ואיכא מ"ד אין חוששין ואיכא מ"ד דספק הוי ע"ש ולכן קי"ל כדעת רוב הפוסקים דספיקא הוי אי חוששין לזרע האב ולכ"ע פשיט להו בודאי דזרע האם אסיר מד"ת ע"ש וא"כ איך יתכן לומר דזרע האב עיקר וזה אינו דזרע האם עיקר ואע"פ שהתוס' בחולין דמ"ן ד"ה מכאן כתבו דל"ק דאכן קי"ל זו"ב להתר וחוששין לזרע האב מספק דחוששין לזרע האב שייך היכא דשרי כל חד באפיה נפשיה אבל היכא דהוי חד איסור וחד התר הוי זוו"ב ע"ש מ"מ גם לדבריהם מבואר דטפי יש להחמיר היכא דכל חד התר באפיה נפשיה ואעפ"כ קי"ל בפשוט דעיקר האיסור

תלוי בזרע האם וא"כ גם היכא דחד התר וחד איסור מ"מ עיקר האיסור תלוי בזרע האם וכ"ת היא גופא תיקשי איך התירו בולד טריפה למ"ד וזו"ב מותר והרי עיקר הולד תלוי באם דהוי גורם באיסור וכ"ש למ"ד דאין חוששין לזרע האב אי מהא כבר תמהו התוס' בבכורות ד"ו בד"ה וכא ע"ש:

גם ראיתי להתוס' בסנהדרין בר"פ בר"ס אלא שבתחילה נידנו דבי אמרו בולד טריפה דשרי למ"ד שרי היינו במ"ד חוששין לזרע האב דאילו למ"ד אין חוששין חד גורם באיסור הוי ושוב הכריחו דהיכא דחד התר וחד איסור כ"ע מודו דחוששין לזרע האב ע"ש ואף לדבריהם אלו קאי קושיית התוס' דבכורות דכיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה וזו"ב לא יחשב זרע האב גורם בהתר כלל וליתסר ע"ש באופן שסברת הר"ן דזרע האב הוא העיקר הוא תימא בעיני ואדרבא יש להסתפק דאף למ"ד וזו"ב בולד טריפה אסור אינו אלא היכא דזרע האב שהוא העיקר הוא גורם האיסור אך כשהולד טריפה מצד הזוכר ז"ל שגם ר"א יודה להתיר אלא שראיתי להתוס' כעז' דכ"ר ד"ה ישראל שהקשו תימא לאב נמי אמאי אינם צריכים לשמור דאליביה דר"א קיימי דס"ל וזו"ב אסור ע"ש בר' דנקטו בפשוט דגם בזוו"ב דגורם האיסור מצד האב אסר ר"א והדבר צריך ביאור מנ"ל הא כי היכי דתיקשי להו כולי האי ושוב ראיתי דלמדו כן ממ"ש בבכורות ד"ז והא איפכא שמעינן להו וכו' ואם איתא מאי ק"ל מדר"א אדר"א לישני שאני טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דגורם האיסור בא מצד הזוכר שאינו עיקר אלא ודאי לא שנא ומ"מ סברת הר"ן דכתב דזרע האב הוא העיקר צ"ע מכל מה שנתבאר וכן קשה מהך סוגייא לדבריו מאי ק"ל מדר"א אדר"א לישני דלא כתיב כי אם בגורם האיסור בא מזרע האם דאינו עיקר משא"כ בעיבור' מן הטמא וצ"ק מדברי הר"ן גופיה שם בחי' לחולין דס"ח גבי מ"ש לא צריכא דאזיל אבן פקועה דבוותיה שכתב וז"ל וכ"ל דמש"ה נקיט דבותיה כלומר כל שיש לו ג"כ איסור יוצא דבלא"ה לרבנן דאמרי אין חוששין לזרע האב אפשר דאפי' למ"ד וזו"ב אסור וכו' ע"ש הרי בר' דזרע האם הוא יותר עיקרי בעניין וזו"ב כי ע"כ אין לדחות ראיה זאת ע"פ דברי הר"ן כי אם בדרך שדחו שם דמשמעות ולד טריפה הוא דהאם טריפה וכ"ן בבכורות ד"ז דלא קרי לבא מזכר טמא ואמו טהורה ולד טמא כי אם עיבורו מן הטמא וא"כ הכא נמי הו"ל למיתני עיבורו מן הטריפה:

שוב ראיתי להפלתי ביו"ד סי' ז"ן שהביא ראיה זאת ודחאה של' דאין חוששין לזרע האם דהאב הוא עיקר ע"ש והוא תימא דבזרע האם כ"ע מודו בכל התורה ומ"ש ליישב בזה מ"ש התוס' בחולין דס"ט ד"ה תלתא ע"ש הוא תימא לרואה עבין חוששין לזרע האב גם הראיה שהביא לזה ממ"ש התוס' בעז' דמ"ח ד"ה ורבנן ודמ"ט ד"ה שאם דאגוז וקרקע לא חשיבי וזו"ב ל"מ מידי דקרקע אינו מצמיח באגוז אלא הוא מכשר לבד משא"כ נקיבה דבלי זרעה אינה יולדת וכן מבואר חילוק זה בתוס' נדרים דז"ן ד"ה העלה וכן ק"ט עליו ממ"ש בבכורות ד"ז מאי ק"ל מדר"א אדר"א לישני דלא התיר כי אם בגורם איסור דזרע האם לבד כי ע"כ דבריו צ"ע ומיהו דל"ק במ"ש בזבחים דע"ד דאי עריב בולד טריפה וקאמר בגמ' כולהו כר"א לא אמרי בר"א לא מוקמינן ומ' לוקמא בבה"נ דהאב טריפה וחוששין לזרע האב וטריפה לכ"ע ואף ר"א מודה דטריפה וצ"ע אל"ד ולמה שנתבאר הא נמי ל"ק וכמובן:

גם מצד אחר ל"מ ראיה זאת דתנן בתמורה דכ"ח רובע והנרבע בכלל איסורי מזבח וכר"ל שנינו כל האיסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ושם בש"ס אמרו ותני עלה ור"א

אוסר א"כ מינה דפליגי בולד כרובע והנרבע והרי בנרבע לא שייך כלל דפליגי לת"ר דטמא בזוג דלכ"ע נקיבה אינה יולדת אך את זה נ"ל ראיה דזכר טריפה מוליד שהרי כתב רש"ל בפ' א"ט דכרוקא נקטו הפוסקים עד שתת עבר ותלד דעיבור לחוד אינו מתיר דאפשר עיבור שלא תבא לידי לידה אלא תמות בו ע"ש ועם שראיתי להר"ב פר"ח ביו"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ז שחלק עליו והעלה להתיר בעיבור לחוד ודייק לה מדברי הר"ן ע"ש מ"מ נר' דהעיקר כדברי רש"ל וכבר השיגו הפ"ת ודייק מדברי הר"מ להפך ודחה דבריו ע"ש ועד אחרן הר"ב בס' מחזיק ברכה סי' נ"ז באות ד' הכריח כן מדברי הר"מ וסמ"ג וס' התרומה והכל בו דאין היתר כי אם בעיבור ולידה ומכלל דבריהם למדנו דטריפה מורעת ורע לעיבור אלא שאין לה כח בלידה וא"כ בזכר דלא שייך ביה לידה כי אם טפת זרע לעיבור והרי מזריע הוא כיון דגם בנקיבה טריפה שייכה בעיבור וכ"ת דכי ס"ל להפוסקים דלא סגי בעיבור דבעינן לידה היינו דקים להו דאינה מורעת זרע ולד של קיימא וא"כ גם בזכר טריפה שייך זה זה אינו דאכ לא הו"ל למיתלי בלידה כי אם בעיבור אם הוא נפל או זרע של קיימא ונ"מ טובא דגם בלידה לא סגי כל שהולד לא חי שיעור המוציאו מידי חזקת נפל וזה לא שמענו לשום פוסק כי ע"כ ע"כ דלידה הוא דלית לה לטריפה וא"כ בזכר דלא שייך לידה בודאי דיכול לסוליד וכ"כ שהרי הר"מ ושאר פוסקים הצריכו גם בטעינת בנים לידה והרי בבנים לא שייך לחלק בין זרע של קשמא שהרי מתהוה בינה בלי תרנגול כדספנא מארעא אלא דאינו מגדל אפרוח כמבואר בביצה ד"ז אלא ודאי דעיקר ריעות הטריפה דאין לה כח לידה וכיון שכן כ"מ בזכר דתני מוליד :

והנה ראיתי להר"ב פלתי שם ביו"ד סי' נ"ז דרמי ומקשי הא דקיל דטריפה אינה יולדת ואילו בע"ז ד"ו דפליגי ת"ק ור"י אי שרי למכור בהמה גסה שבורה ור"י מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות ולחיות אמרו לו והלא מרביעין עליה ויולדת ואתי לשהויי אמר להם לכשתלד אלמא לא מקבלא זכר ע"ש הרי דפליגי ת"ק ור"י אי טריפה יולדת ור"י ס"ל דאינה יולדת וא"כ קשה להר"מ וכל הפוסקים שפסקו כת"ק דאף שבורה אסור למכור וא"כ הוכח דטריפה יולדת הפך מ"ש ביו"ד סי' נ"ז כל הפוסקים דטריפה אינה יולדת ויישב לזה עפ"י מ"ש רש"י בפסחים דנ"ן ד"ה עגלים וכ"כ שם ר"ע דגזרו שבורה אטו שאינה שבורה וקשה דבגמ' דע"ז משמע הטעם משום שמרביעין עליה ויולדת וצ"ל משום דק"ל לרש"י דאכן קיל טריפה אינה יולדת לכך ס"ל לרש"י דהטעם דגזרו אטו שאינה שבורה דרבנן לדברי ר"י קאמרי דלא ס"ל גזירה עכ"פ אורי לנו דמרביעין עליו ועז' השיב ר"י כשתלד אבל דחכמים פליגי עליה דר"י הוא משום גזירה וכו' ע"ש :

ותמהני על דבריו במ"ש לרש"י ור"ע ומתוך זה הוכרח לומר דרבנן לדבריו דר"י קאמרי לה איך נעלם ממנו דהוא ש"ס ערוך בבכורות ד"ב דאמרו דה"ט דרבנן משום דאתי לאיחלופי והקשו וטעמא דרבנן משום הכי הוא והתניא אמרו לו לר"י והלא מרביעין עליה ויולדת אלמא משום עוברה הוא הכי קא"ל טעמא דידן משום דאתי לאיחלופי בבהמה אלא את מ"ט שרית וכו' אך מה שרצה ליישב דכי אמרו לו והלא מרביעין עליה ויולדת היינו לדבריו דר"י וא"כ דהם כ"ל דאינה יולדת אין הכרח בש"ס כלל לזה אלא דרבנן בלאו ה"ט דמרביעין עליה ויולדת אסרי וא"כ דגם הם ס"ל דמרביעין עליה ויולדת וכ"כ מקתוס' דע"ז ד"ו ד"ה אבל שכתבו כיון דרבנן אית להו מרביעין עליה וכרצ"ש וכ"כ שם בש"ס שאמרו א"ר אפי' לרבנן לא קאסרי התם אלא דשתמיה לאו לשחיטה קאי ופי' רש"י דכחושה ומשהי לה לגדל

ולדות ע"ש הרי נר' דגם רבנן ס"ל הכי לאמת דמרביעין עליה ויולדת וכ"כ שהרי בחולין דנ"ן אמרו ודילמא קסבר רבי יהודה טריפה יולדת ומשכחת הרי דלא ברירא ליה לש"ס דר"י ס"ל דיולדת וכ"כ שהרי השיב לכשתלד דלא מקבלא זכר וא"כ איך הקשו עליו והלא מרביעין עליה ויולדת אם איתא דהם לא ס"ל ביולדת מכ"ל דר"י ס"ל דיולדת הפך דעתם עד שהקשו עליו וכ"ש דעל האמת אסיק ר"י דלא מקבלא זכר אלא ודאי דהם פשיט להו דיולדת והדר קושיית הר"ב לדוכתא שוב ראיתי להרב רוח אליהו שנדפס עתה מחדש בחי' לע"ז דו"ן שהק' קושיית הר"ב פליתי הנז' בשם הר"ב משפט צדק בכתיבת יד דקשה הלכתא אהלכתא והנ"ע ותמה עליו דאישתמיטתיה להר"ב הש"ס דבכורות ד"ב דמוכח דה"ט דרבנן משום איחלופי והאי דקאמרי והלא מרביעין עליה ויולדת לדבריו דר"י קאמר דסברי דטריפה יולדת וכמ"ש התוס' וכ"כ הר"ב ת"ח ושוב הקשה לזה מהש"ס דע"ז ד"ו ומהתוס' שם בד"ה אבל שהבאתי לעיל שנר' דס"ל דרבנן ס"ל לאמת דמרביעין עליה ויולדת וכתב דסוגייאות חלוקות הם ושוב נדחק ליישבם ע"ש ותם אני מה דאה הכרח בש"ס דבכורות דרבנן לית להו הטעם כמרביעין עליה ויולדת דאינהו סברי דאינה יולדת עד שתמה להר"ב מ"ב שנעלם ממנו הך סוגייא וגם תמה להש"ס בע"ז והתוס' וזה אינו דאין הכרח בש"ס כי אם דבלאו ה"ט דמרביעין עליה ויולדת אסרי אבל עכ"פ כיון דהקשו עליו מטעם זה דמרביעין עליה ש"מ דגם הם ס"ל דטריפה יולדת וכ"ש שזה מוכרח דהש"ס דחולין דנ"ן לא בריר להו לר"י דטריפה יולדת ואיך יקשו עליו אלא ודאי דהם פשיט להו הכי וא"כ הדר קושיית הר"ב מ"ב והפליתי למקומה :

אך מצד אחר תמהני עליהם בעיקר קושייתם שנראה שנעלם מהם מ"ש התוס' בבכורות ד"ב ד"ה דלא וז"ל ומ"מ מיסתבר הכא דאפי' מן הארכובה ולמטה שרי ר"י משום דלא מקבלא זכר ע"כ וכ"כ בפסקי תוס' דבכורות סי' ב' הרי דטעם ר"י לאו משום דטריפה אינה יולדת אלא דנולעה היא ולא מני לקבל זכר דהרי למטה מן הארכובה אינה טריפה כדתנן בחולין דנ"ו ע"ש וא"כ כי קאמרי רבנן לר"י והלא מרביעין עליה ויולדת לאו בשבורה דטריפה יאא דפרכי ליה כגון למעלה מן הארכובה דכהא ודאי גם הם מודו דאינה יולדת כי אם בשבר שאינו מטריף ומו לק"מ מכל דבריהם וכבר ראיתי להרב הפליתי שהביא ראיה מהך סוגייא לדברי האיסור והתר כלל כו' דטריפה זכר אינו נזקק לנקיבה ע"ש וכבר נתבאר דהא לק"מ ודברי האו"ה הם תמוהים וכבר תמהו עליו בזה ודרך אגב ראיתי שם להריטב"א בחי' לע"ז דו"ן שכתב דמודה ר"י בזכר שבור דמרבע על הנקיבה בשם הראב"ד והוא ז"ל חלק עליו דגם בזכר לר"י אינו יכול לרבע לנקיבה ע"ש וקשה דבת"ר בפ' נח בפ' ויתגל בתוך אהלו דרשו בשיצא מן התיבה הכישו ארי ושברו ובא לשמש מיטתו ונתפזר ונתבזה ע"ש וע"כ בשבר שאינו עושהו טריפה דהרי חי כמה שנים וקיל דטמא ועיין בתוס' דע"ז ד"י ד"ה ודילמא ואעפ"כ לא היה יכול לרבע וע"כ ר"י היא דאילו רבנן ס"ל אף בנקיבה דיולדת וזהו כדברי הריטב"א וז"ל דמתוך שברותו הוא דלא ידע להזהר בשבר שהיה לו עד שנתפזר זרעו וא"כ דאי היה שפוי היה יכול לרבע בשופי ומכאן היה נר' להכריח קצת דזכר טריפה מוליד שהרי בשבור פשיט ליה להראב"ד דנרע טפי נקיבה דנקיבה לא מקבלא זכר וזכר יוכל להזקק לנקיבה ונקיבה יש ללמוד לענין טריפה אינה יולדת ומינה אינו מוכרח אך כבר ביארתי שנ"ל יותר דזכר טריפה מוליד וא"כ כ"מ דזכר בספק טריפה שידענו בודאי שבא על הנקיבה והוליד ולד ממנו דאעפ"כ בספק טריפה קאי ואסור וגם ראיתי להר"ב הפליתי שכתב שנ"ל דזכר טריפה מוליד ע"ש גם ראיתי בס'

ארמת

אדמת קדש או"ד סי' נ' שנשאל בספק תרנגול. זכר שהטילה התרנגולת ביצים ממנו ומת תוך י"ב חדש אם הביצים מותרים והעלה להתיר מטעם דקי"ל זה וזה גורם מותר וגם מטעם דטפת הזכר פירשא בעלמא ע"ש שהאריך ולכאורה דבריו תמוהים דלמ"ל כולי האי והרי פשיטא דהביצים מותרות למאי דקי"ל טאז"ו וקי"ל בספק טריפה דאם חיתה י"ב חדש או ילדה מותרת וא"כ הכא נמי כיון שהטילה ביצים התרנגולת ממנו הרי הותר הספק טריפה שיש בו וא"כ פשוט דהבכים מותרים:

וכבר נשאלתי על דברי הרב אלו מעיר איכררכי יע"א והנה אמת שהיה מקום ליישב דבריו דאיירי הרב בספק הדין כגון בעיית הש"ס שכבר העליתי בסי' ט' דלא מהני בהו חי' י"ב חדש או לידה ע"ש הטעם אלא דק' דכל כי האי הי' לו לבאר ומה זו שתיקה אך למה שנתבאר דדעתי נוטה דכי קי"ל טריפה אינה יולדת ה"ד טריפה נקיבה דאין לה כח ללידה אבל עיבור אית לה ומינה דזכר טריפה יכול לעבר בהמה נקיבות א"כ תו ל"ק כדברי הרב ומיהו דבריו סתומים וקצר במקום שאמרו להאריך:

סימן כ"ח

יש לחקור במאי דקי"ל דאסור לישראל להושיט אבר מן החי לבני נח משום ולפני עור לא תתן מכשול כדתני רבי נתן בפסחים דכ"ב ופסקה הסמ"ג לאוין קס"א· והדבר קשה שיש לדון דאמ"ה הותר לב"נ דאע"ג דבסנהדרין דנ"ט אסיק דכל מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה ואמ"ה נשנית בסיני וא"ל דלזה ולזה נאמרה· הנה שם הקשה והרי מילה ופריה ורביה ואסיק דלמילתיה נשנו והדר הק' א"ה כל חדא וחדא נמי וכו' ה"ק אזהרה מיהדר ומיתנא בה למ"ל ע"כ.

והשתא ק' דאבר מ"ה למילתיה נשנה כמ"ש בחולין דק"ב דבכ"כ נוהג גם בטמאין ובישראל בטהורים לבד מדכתי' עם הבשר לדעת רבנן הרי דאיצטריך שפי' דנשנה בסיני למילתיה· תינח לרז' ור"א דאמרי שם דנוהג גם בטמאין לדידהו ודאי חשיב נשנה בסיני אך לרבנן מה בין זה למילה ופריה ורביה דשרי לב"נ מה"ט דנשנה למילתיה והרי אמ"ה נמי נשנה למילתיה דבשלמא גבי עז' וגילוי עריות דכתיב בהו עונש ואזהרה י"ל אם העונש נשנה למילתיה אזהרה למ"ל וחשיבי נשנית בסיני אבל באמ"ה דליכא אלא אזהרה לבד ואיצטריך למילתיה הרי זה כמילה ופריה ורביה דשרו לב"נ דחשיב כלא נשנה וא"כ ע"כ דכוליה הך סוגייא דסנהדרין אזלא כרז' ור"א דאמ"ה לישראל נוהג גם בטמאין· ואילו אנן קי"ל כרבנן דרז' כמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' מ"א והסמ"ג והטור סי' ס"ב והדר כי קושיין דאמ"ה דמי למילה ופו"ר דשרי לב"נ. וסבור הייתי ליישב עפי' מ"ש הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים הי"א דגם בשר מן החי נוהג בב"נ ולעפי' שהכ"מ השיב עליו כבר ישב הלח"מ ודברי הרמב"ם מוכרחין בחולין דקכ"ט וכ"כ הרמב"ן והרשב"א והר"ן בחי' לשם והרי קי"ל בחולין דק"ב דאזהרת בשר מן החי לישראל מבשר בשדה נפקא וא"כ י"ל דכי חשיב לאו דאמ"ה נשנית בסיני היינו מגד איסור בשר מן החי דלא נשנה למילתיה· גם זה איכו מספיק דגם מקרא דבשר בשדה איצטריך למילתיה לבשר שינא ממקומו כמ"ש בחולין דס"ח וכמ"ש התו' שם בדק"ב ובשר יעש וצ"ע· וכמו כן ק"ל להרמב"ם דבפ"ט דמלכים ה"י כת' דב"נ חייב על אמ"ה בכל שהוא שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל ואילו בדק"ב דחולין אמרו אבמ"ה צריך כזית מ"ט אכילה כתיב ביה וא"כ הרי איצטריך לאו דאמ"ה להצריך כזית והרי נשנה למילתיה· וש"ר דאי מהא ל"ק שכבר כת' הרא"ם לסמ"ג ה' ממן בדעת הרמב"ם והסמ"ג דאכילה כל שהוא משמע ואתי הלכתא והצריך כזית לעונש מלקות· ולכאורה ק' מהך סוגייא שאמרו אמ"ה צריך כזית אכילה כתיב ביה וכן בשאר

דוכתי וכבר עמדתי עז' בחא"ח סי' כ"ח והעלתי דכיון דבסוכה ד"ד וביומא ר"פ אמרו דשיעורין הל"מ מסיני א"כ ע"כ שהלכה דרוב שיעורים בכזית ויש בכבותבת ושאר שיעו' והם דאו דהיכא דכתיב אכילה שיעורו בכזית· וא"כ כי לא נשנה בסיני הוי אבמ"ה בכזית· לישראל כיון דכתיב אכילה ונתחדשה הלכה דרוב שיעורין בכזית והלכה לא נשנית כי אם לישראל כמ"ש התו' בנזיר דס"א ד"ה ואימא יעש ודוק·

ומסך סוגייא דסנהדרין תמהני למ"ש התו' בפסחים דכ"ב ד"ה ור"ש וז"ל הק' הר"ר תאורלייכאש היכי מני אתי כרז' ורז' אית ליה בפ' ג"ה ד"ך דג"ה אסו' לב"נ וקצבר משום ולפני עור לא תתן מכשול ואומר רי' דלק"מ דלא קאסר אלא לבני יעקב דקודם מ"ת נקראו ב"נ דהא לא נשנת' בסיני עכ"ל ואחי המ"ר תמהני דמאי ק"ל דהרי אמרו בהך סוגייא כאורה לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ והרי גיד הנשה לא נשנית בסיני ותו מאי ק"ל והכ"ל ליישב כמ"ש בסיום דבריהם דהא לא נשנתה בסיני דאין קשר לדבריהם עם מ"ש קודם כי ע"כ צ"ל דאיסור לשון יש וצ"ל א"כ י"ל דהא לא נשנתה בסיני· וכוונתם דאף אי הוזהרו כל ב"נ ל"ק דכיון דלא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ וכ"כ התו' בחולין ד"ץ דה' קדשים יעש· וראיתי לרשי' בהך סוגייא דסנהדרין ד"ה למ"ל שכת' בטו ישראל וכו' בשלמא עז' וג"ע וכו' וק' דהכי אסיק הש"ס אזהרה מיהדר ומיתנא בה למ"ל וא"כ גם בעז' וג"ע ק' וע"כ ה"ט כדרז' כ"ח ומי הכריחו לפרש דלא ק"ל אלא לאבמ"ה לבד אימא דלכל ז' מצות ק"ל ותו דגם לדבריו תינח בעז' וג"ע אבתי תיקשי מגזל כמי לת"ק ואידך נמי לשאר תנאי כי ע"כ ע"כ דלכולם ק"ל וא"כ איך מני סבר רשי' דלאמ"ה לבד הוא דקפריך· גם כמ"ש רשי' ד"ה אליבא דרז' וכו' ולרז' גופיה לישראל נאמרה וכו' וק"ט דא"כ תיקשי למה הוצרך למיתני בסיני ז"מ כדי ללמד דלזה ולזה נאמרה כדאסיק הש"ס לעי' והרי כיון דמג"ה לא מצו ילפי דלישראל נאמרה א"כ כיון דאשכחן גוים דענוש עלייהו אע"ג דלא נשנו ש"מ דלזה ולזה נאמרה· ואילולי פרשי' ל"ק שו"ל דהוה ילפינן ממילה ופו"ר דעם שנשנו בסיני כיון דנשנו למילתיה וחשיבי כלא נשנו וקי"ל בהו לישראל נאמרה ולא לב"נ מכ"ש בז"מ דלא נשנו כלל ואי משום עז' וג"ע דאשכחן דענש גויים עלייהו ע"כ לומר הנך דוקא דגלי בהו קרא דענש גויים עלייהו אך לרשי' שתלה הטעם מדאיתני עז' וכו' לדידיה קשה דא"כ לא ליכתוב שום אחת מז"מ בסיני דע"כ לישראל נאמר דליכא מידי וכו' כדאסיק הש"ס וגם לב"נ אסו' דאשכחן דענש גויים עלייהו ועיין להרב ח"א מ"ש עז' ובעיקר הסוגייא:

עוד ק"ל כפרשי' הלזו דסובר דג"ה לא נאסר אלא לבני יעקב ולא לכל ב"נ דא"כ ת"ק נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני לישראל נאמר· ולא לב"נ והרי ג"ה בני יעקב שנצטוו הן הם בני ישראל ואי ר"ל דשרי לשאר ב"נ מי הכניסם שיכאו והרי מעולם לא נצטוו לפי פרשי' וש"ר להרב מר"ן וקני בס' שנות חיים ד"ב שהק' כן· ואחרי נשיקת תחת כפות רגליו אי מהא ל"ק שו"ל דכי אמרו נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני למילה ולפו"ר קאי דאע"ג שנשנו כיון שנשנו למלתייהו חשיב כלא נשנו ושרי לב"נ וכי מסיק ואנו אין לנו אלא ג"ה וכו' מילתא באפיה נפשיה היא דליכא מידי דנאמר לב"נ ולא נשנית בסיני כלל כי אם ג"ה אליבא דרז' דמילה ופו"ר עכ"פ כבר נשנה למילתיה· וכ"כ מוכרח דבלא"ה תיקשי הא איכא מילה ופו"ר דלא נשנו חשיבי כיון דנשנו למילתייהו אלא ודאי דלא חשיב כי אם דלא נשנה כלל· א"ק תמ"ש רשי' ד"ה אדרבא מדלא נשנית בסיני וכו' מדבריו אלו נר' שסובר דמ"ש ר"ובה נאמרה לב"נ ולא נשנית בסיני לג"ה לבד קאי והא ודאי קשה לשמוע מכל מ"ש· וש"ר דהא נמי ל"ק דהא"כ למסקנא

פירוש

פירוש ודברי רוכח הם למילה ופו"ר כמ"ש וגם רש"י מודה בו אך לס"ד דס"ד דאכתי לא הק' ממילה ופו"ר א"כ לא הוה ידעינן כי אם זה כ"כ וגיד הנשה לבני יעקב וא"כ לס"ד ע"כ דנאמרה לב"כ ולא נשנית בסיני לג"ה לבד קאי וא"כ דהוה מני הש"ס לאקשויי כי קושיי' אלא דהש"ס חד מתרי פירכי נקיט וכיון דחסיק דמילה ופו"ר חשיבי כלא נשנו תו ל"ק שהבין דרובא קאמר לישראל נאמר ולא לב"כ למילה ופו"ר קאי ורש"י דפי' לג"ה היינו לס"ד דלא ידע ממילה ופו"ר ודוק הטב וראיתי להתו' ד"ה והרי פו"ר וז"ל ותימא מנ"ל דלא נאמרה לב"כ אי משום דלא חשיב גבי ז"מ הא אחרי' לפי' קום עשה לא קחשיב וז"ל דשב וא"ת הוא דמי שמצווה על פו"ר מצווה שלא להשחית הזרע עכ"ל והנה כל הנביאים פה אחד תמהו על התו' איך לא הקדימו קושייתם כשאמרו והרי מילה שלישראל נאמר ולא לב"כ דמנ"ל דלא נאמרה לב"כ והתם לא הוה שייך תירוצם · וראיתי להר"ב מש"ל בפי' דמלכים שרצה להכריח דאי אפשר לומר דב"כ מצווין על המילה מהא דתנן בנדרים קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אה"ע שאיני נהנה למולים מותר במולי אה"ע ואסור בערלי ישראל הרי בפי' דב"כ לא נצטוו על המילה · והק' שם הרב לדעת הרמב"ם וסיעתיה דסוברים דבני קטורה הם וכל זרעם נצטוו על המילה איך לא קתני מתני' דאדר' דהנודר מן הערלים מותר בב"כ והנודר מהמולים דאסור בב"ק וניחא ליה במאי דכתב הרמב"ם שם בפ"ז וז"ל והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה ע"כ וא"כ כיון דמעורבים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולא מחיה אניש נפשיה לספקא עכת"ד ועש בארוך · ונוראות נפלאתי על דברי הרב אלו מהא דאמרי' ביבמות פ' הערל דע"א דאיתמר שם ור"ע האי תושב ושכיר מאי עביד ליה אמר ר' שמעיא לאתויי ערבי מהול וגבעוני מהול ורש"י פי' אומה שמוהלין ובמן ע"כ והני מולין נינהו והתנן קונם שאיני נהנה לערלים וכו' אלא לאתויי גר שמל ולא טבל ע"כ והנה לדעת הרמב"ם וסיעתיה דסוברין דבני קטורה נתחייבו היום על המילה ע"כ צריכין אנו לומר דערבי מהול וגבעוני מהול דקאמר רב שמעיא היינו בני קטורה דאל"ה אלא דערבי וגבעוני מהול היינו אומה שדרכן למול ולא מפני שמצווין על כך א"כ כשהקשו ממתני' דנדרים קונם שאיני נהנה לערלים וכו' אמאי לא תריץ ר"ש דהתם לאמעוטי בני קטורה. אלא מוכרח דס"ל לש"ס דהתני' דנדרים דקתני הנודר מערלים דאסור במולי אה"ע והנודר מהמולים דמותר במולי אה"ע היינו אפי' בבני קטורה וזה מוכרח וכיוצא בזה איתא בפ"ב דע"ז דבן איתמר מנין למילה בכותי שהיא פסולה דרו בר פפא אמר משמיה דרב ואתה את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המל ימול מאי בינייהו א"כ ערבי מהול וגבעוני מהול והק' ממתני' דנדרים קונם שאיני נהנה וכו' אלא א"ב אשם וכו' ע"כ ואמאי ערבי מהול וגבעוני מהול דהכא נ"כ נ"ל דהיינו בני קטורה מהכרח שכתבנו והכרח זה לא קשה לדעת רש"י דכתב דערבי מהול לאו היינו בני קטורה אלא אומה שמוהלין דדרכם בכך לפי דרש"י לשיטתיה אזיל דכת' בפ' ד' מיתות דב"ק לא נצטוו היום על המילה וע"ש אבל לדעת הרמב"ם דכתב דב"ק נצטוו היום על המילה מוכרחין אנו לומר דערבי מהול היינו בני קטורה כמ"ש וכ"כ הרא"ם בפ' ויגש ד"ה והנה עיניכם רואות ובפ' בא ד"ה ערבי מהול וע"ש וכ"כ הריטב"א בחי' לע"ז משם המרדכי · וא"כ כיון דנקטינן משתי הסוגיות אלו דבין לענין פסח ונדרים ומילה אע"ג דבני קטורה מצווין ועושין אפ"ה נקראו ערלים · א"כ אפוא ניחא דהגויים מצווים על המילה ואפ"ה נקראו ערלים דלא גרע מב"ק וא"כ מאי ראיה מייתי הרב מהתני' דנדרים · גם מה שהק' הרב לדעת הרמב"ם דהאי לא קתני מתני' דהנודר מערלים מותר בב"ק והנודר מהמולים אסור בב"ק · אחרי המ"ר נ"ק דהש"ס ס"ל דבני קטורה כל זמן שלא קבלו עליהם עול מצות הרי הם כשאר גוים כמו שירא' המעיין בפ' הערל ובפ' אין מעמידין וכמ"ש · גם מה שרצה ליישב לזה דהואיל ונתערבו היום לא מחית איניש נפשיה לספקא וכו' אהמ"ר אינו דאם איתא מאי מקשה הש"ס ביבמות וכע"ז ממתני' דנדרים מאי קושיא והא במתני' הללו דוקא אנו אומרים דב"ק הואיל ונתערבו וגם לא מחית איניש נפשיה לספקא ובנדרים אזלינן אחר לשון בני אדם ב"ק הם כשאר גוים אבל גבי פסח · וגבי מילה או כיונא דל זה איצטריך קרא דפסח ומילה הם כנדרי' או כמנא דהכתוב בא להיכא דלא נתערבו :

ומדהקשה ש"מ דליכא האי חילוקא כלל וכה"ג כתבו התו' ביבמות דע"א שם אבל מה דנ"ע ליע"ד על מתני' דנדרים הללו הוא דקתני קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסו' במולי אה"ע שאני נהנה למולים אסו' במולי ישראל ומותר בערלי אה"ע ע"כ וכודאי דהאי ערלי אה"ע ומולי אה"ע דקתני יש ב"ק במשמע מהכרחיות שכתבנו וכהו שיראה מדברי הרא"ם בפ' ויגש ד"ה והנה עיניכם וז"ל ולא הספיק להם ראיית המילה שיראה להם שהוא מהול כיצד הודעתו לאחיו הוא מפני שאין ראיית המילה לבדה ראיה גמורה כי אעפ"י שהמילה מיוחדת לאומה ישראלית הבאה מזרעו של יעקב ולא לישמעאל ואם הוא מזרע אברהם שנצטווה ולא לעשו ואם הוא מזרע יצחק כמ"ש בסנהדרין פ"ד מיתות אתה וזרעך אחריך יצא זרע ישמעאל מדכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ויצא עשיו כמאמר יצחק ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך וכו' מכלל שהוא לבדו וזרעו של אברהם וכמ"ש הרמב"ם בפי' מה' מלכים וכ"ש שאינה לשאר האומות מ"מ יש לחוש שמא הוא מבני קטורה שחייבין במילה מפני שלא נתמעטו מקרא דכי ביצחק יקרא לך זרע אלא זרעו של ישמעאל שכבר בא לעולם אבל לא זרעם של ב"ק שעדיין לא באו לעולם וכו' עכ"ל ואחרי המ"ר לע"ד ז"ל במאי דקאמר דלא נתמעטו מקרא דכי ביצחק יקרא לך אלא זרעו של ישמעאל אבל לא זרעם של ב"ק דק"ט דתינח דלא אמעיט מפסוק זה אבל בכר אמעיט מפסוק ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך לפי גירסתו דגרים כגירסת הרמב"ם בפי' מה' מלכים הנז' מכלל שהוא לבדו וזרעו של אברהם דמשם נ"כ אמעיט עשו וכמ"ש הרב כאן · ועוד ק"ט לדבריו דכתב דכיון דלא אמעוט מפסוק כי ביצחק יקרא לך זרע מש"ה ב"ק חייבין על המילה דא"ה מאי מקשי הש"ס בפ"ד מיתות כשאמר דבני ישמעאל פטורין מדכתי' כי ביצחק וכן בני עשו וק' א"ה ב"ק לא לחייבו ואמאי לא לחייבו והא לא אמעיטו ולמ"ל דבוי דאת בריתי הפר והא לא נתמעטו · ולדעת הר"מ וגירסתו דגרים הרא"ם לא קשה לדעתו דמאי הקשה הש"ס ב"ק לא לחייבו והא לא נתמעטו מקרא דכי ביצחק אלא ישמעאל ולא ב"ק לפי דהרמב"ם גורס כשאמרו אלא מעתה בני עשו לחייבו אמר קרא ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך ומשם נתמעטו נ"כ ב"ק ומש"ה מ"ק בכה אלא מעתה בני קטורה לא לחייבו כיון דנתמעטו מלך ולזרעך ולכן איצטריך קרא דאת בריתי הפר · אלא דלדעת רש"י דס"ל דב"ק נצטוו לחור ק"ט דמאי מק' הש"ס אלא מעתה ב"ק לא לחייבו דלמאי לא לחייבו כיון דלא נתמעטו וכמ"ש ואף אם גירסתו היא כגירסת הרמב"ם דנתמעטו מפסוק דלך ולזרעך מ"מ פסוק זה לא נאמר אלא אחר שנולדו בני קטורה וב"ק לא נתמעטו דכבר היו מולים כיון דלא נתמעטו מפסוק דכי ביצחק וכיון דלדעתו קושיית הש"ס הוא לב"ק דוקא מאי קושייא היא ואמאי איצטריך קרא לזה וצ"ע · ומכאן יצא לנו

תירוץ לדעת הרא"ס דע"כ האי דאיצטריך קרא דאת בריתי הפר היינו משום דנתמעטו מלך ולזרעך אבל ב"ק והנולדים קודם פסוק זה לא איצטריך כיון דנתמעטו מפ' כי ביצחק וכו' וא"כ הרא"ס דקאי לב"ק עצמן לא איצטריך לאתויי קרא דאת בריתי הפר אלא מטעמם דלא נתמעטו וזרעם של ב"ק אלא עכשיו דכתיב לך ולזרעך ודוק · אלא דצ"ע בדברי הרא"ס דהאי איצטריך לכל זה והוא הפך דעת רש"י ואחרי המ"ר מעיקרא קושיא ליתא דראיית המילה אינה ראיה גמורה דדילמא נולד כשהוא מהול וכיון דזו חששא רחוקה הוצרך לראיית לשון הקדש · איך שיהיה למאי דאתאן עלה כפי' כתב הרא"ס דב"ק נצטוו היום על המילה הפך דעת רש"י ומש"ה בפ' בא ד"ה ערבי מהול דהאי ערבי מהול היינו ב"ק מהכרתיות שכתבנו ומוכרח לדעתו דהא דפסק' הש"ס והני מולין נינהו והתנן וכו' שאני כהנה לערלים וכו' היינו דפשיטא ליה לש"ס דהאי ערלי אה"ע דקתני ב"ק יש במשמע וכיוצא בזה נ"ל בפ"ב דעז' וברור ואעפ"י שמצווין ועושין. ולפז' קשה מהא דתנן בנדרים דל"א הנודר משובתי שבת אסו' בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום וכו' מעולי ירושלם אסור בישראל ומותר בכותים ואמרינן שם בגמ' המצווין ועושין שובתי שבת כותים א"כ מצווין ועושים מעולי ירושלם כותים מצווין ואינם עושים הרי דבמצווין ועושים כותים במשמע ומ"ש הכא דאמרינן דאפי' במצווין ועושין בני קטורה אינם במשמע והיה נר' לי לומר כמ"ש הר"ת והואיל ונתעו רבו היום בבני ישמעאל יתחייבו הכל במילה ע"כ וא"כ כיון דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובודאי לא מחית איניש נפשיה לספקא ובתירוץ הרמ"ל ואף דבכבר דחינו אותו מדהקשו ביבמות והני מולין נינהו וכו' ובמ"ש בכבר מ"מ היה נ"ל לומר זה ע"ד שכתב הרא"ס בפ' בא ד"ה ערבי מהול ובכעוני מהול · וז"ל לכן היותר נ"ל בזה לומר דהא דפריך בגמ' והני מולין נינהו והתנן קונם שאיני נהנה לערלים וכו' לא קשיא דשאני נדרים דאין הולכין אלא אחר לשון בנ"א וכיון וכו' אבל באכילת פסח דלאו בתר לשון בנ"א אזלינן וכו' והדברים שאמר רב שמעיא מתחילה בערבי מהול ובכעוני מהול לא נדחו כלל אלא בקיומם הם עומדים והא דחשבי לאתויי גר שמל ולא טבל רבותא בעלמא קאמר דאפי' את"ל דגבי אכילת פסח נמי הולכין אחר לשון בנ"א אפ"ה מינן לשנויי בגר שמל ע"כ אלא אעיקרא דדינא דבריו תמוהים בעיני דמלבד דלע"ד דברי דוחק הם כמו שיראה הרואה זאת ועוד דלדבריו הכ"ל השתא בגר שמל ולא טבל לא אכיל בפסח דאי מפסוק תושב ושכיר אימא דלרבות בני קטורה ועוד קשה לדבריו מהא דאמרי' בפ"ב דעז' דכז' איתמר מנין למילה בכותי שהיא פסולה דרו בר פפא אמר אמר קרא את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך ורבי יוחנן אמר המל ימול מאי בינייהו א"כ ערבי מהול והני מולים והתנן קונם שאיני נהנה לערלים אלא לאתויי מי שמתו אחיו מחמת מילה וכו' אלא איכא בינייהו אשה ע"כ והנה נצטרך לומר לדעתו דהכא נמי לק"מ אלא רבותא קאמר אבל זו לא יתכן דהא כשדחו לתירוץ מי שמתו אחיו מחמת מילה למה לא משני דלק"מ מנדרים למילה וכמ"ש ותו קשה דלדבריו התירוץ אמיתי הוא ערבי מהול ונכעוני וכל הפוס' לא פסקו כן וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דמ"ש משובתי שבת ואולי י"ל שאני מילה דכתיב כי כל הגוים ערלים ובכלל בני קטורה והיכא דגלי קרא שאני וראיתי לתוספי הרא"ש לסנהדרין שתירץ כדברי המ"ל ול"ק עליו מת"ש שול דס"ל כרש"י גם ראיתי שם בתוספי הרא"ש שתירץ עוד לזה כמ"ש פ"ב דעז' תניא עיר שאין בה רופא ישראל וכו' עד ימול כותי ולא ימול גוי דכתיב ואתה את בריתי תשמור וכו' עכ"ד ולא זכיתי להבין דבריו דאם כדבריו דמהכרח זה אמעוט גוים דלאחר מת"ת צריך נמי למעט

דקור מ"ת והא ודאי לא יתכן זה לפי תירוצו כמו שמבואר ודוק:

סימן כ"ט

יש לחקור למאי דקי"ל ח"ש אסיר מד"ת אם איתיה נ"כ באיסור אבר מ"ה ושאוכל חצי שיעור מאבר מן החי אי אסיר מד"ת ש"ל דבאיסור אבר מן החי אין ח"ש אסיר מד"ת שהרי ביומא דע"ד בעיקר מילתיה דר"י אמר ח"ש אסור מד"ת דכיון דחזי לאיצטרופי איסור קאכיל ואילו באיסור אבר מ"ה לדעת הרמב"ן והתו' והראב"ד דסברי דאינו חייב כי אם על אבר שלם כי אכל חצי אבר אף אם יאכל החצי האחר א"כ אינו חייב אף שיהיה בכדי אכילת פרס אע"ג דבשאר האיסורים בה"ג לקי באיסור אבר לא לקי כמ"ש בס"פ גיד הנשה בעי מיניה ר"ש לקיש מר"י חלקו מבחוץ מהו ופרש"י דחלק האבר לשנים ואכלן זה אחר זה מהו מי מצטרף לחיוביה ככל שאר איסורים דקי"ל דמצטרף שיעורייהו לחצאין בכדי אכילת פרס א"ר כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות בעלמא לא מחייב עלייהו והכא מחייב אימא אין לך בו אלא חידושו וכי אכיל ליה בבת אחת מחייב דסתם אכילה בבת אחת משמע אבל לחצאין לא ע"כ אמר ליה פטור וכו' הרי דבאיסור אבר אינו חייב אלא כי אכיל ליה בבת אחת וע"ש בתו' דפשיט להו דאי אכלו בבת אחת אי חלקו מבחוץ נמי פטור ע"ש בתו' וא"כ באיסור זה לא שייך לאסור מד"ת ח"ש שהרי רבי יוחנן טעמא טעים משום דחזי לאיצטרופי והכא לא חזי לאיצטרופי אלא שיש לנדד שגם באיסור זה ח"ש אסור מד"ת לפי מ"ש התו' שם בד"ה כיון וז"ל תימא אמאי לא קאמר טעמא כמ"ש בברייתא דבסמוך דכל חלב לרבות ח"ש וי"ל דאי מקרא הוה אמינא עיקר רבוי דכל כ"ו וח"ש מדרבנן ואסמכוה אקרא אבל השתא דקאמר טעמא דחזי לאיצטרופי סברא הוא מה"ט דדרשה גמורה היא לח"ש ע"כ ולדבריהם ז"ל דאין עיקר טעמו של ר"י משום דחזי לאיצטרופי שעיקר דינו קיליף ליה בבנין אב מדרבי קרא ח"ש גבי חלב אמינא לכל האיסורי' וכי קיהיב טעמא דחזו לאיצטרופי היינו לגלויי דעיקר הבנין אב לימוד גמור הוי ולאו אסמכתא היא וא"כ לפז' ז"ל שגם באיסור אבר מן החי אסיר מד"ת ח"ש דיליף בבנין אב מחלב ואי לא שייך הטעם דחזי לאיצטרופי אין זה מעלה ומוריד דכיון דידעינן דריבוי דחלב ריבוי גמור הוי שהרי גבי חלב שייך הטעם דחזי לאיצטרופי וכדברי התו' ותו מאי אהני לן טעם זה באיסורים אחרים וא"כ גם באיסור זה ח"ש אסיר מד"ת ואפשר נמי שגם לדבריהם מודו דבאיסור זה ח"ש שרי מד"ת דאי מבנין אב דחלב איכא למיפרך מה לחלב שכן חזי לאיצטרופי משא"כ גבי איסור אבר כי ע"כ הדבר צריך ישוב וצ"ל להביא ראיה דבאיסור זה אין בו דין ח"ש מדאורייתא ממ"ש הר"ן בפ"ג דשבו' גבי מ"ש בש"ס מחלוקת בשבועה אבל בקונמות דברי הכל בכל שהוא וז"ל ולענין הלכה קי"ל כרבנן דבשבועות בעינן שיעור כזית אבל בחצי שיעור פטור ויש אומרים דאיסור נמי ליכא דל"ד לשאר איסורים דקי"ל כר"י דח"ש אסיר מד"ת וכו' אבל הרמב"ם כתב שגם בשבועה ח"ש אסיר מד"ת וכדבריו נ"ל ואעפ"י שלא כתבתי כן בחידושי מדאמרינן בפ' יום הכפורים ח"ש ר"י אמר אסיר מד"ת כיון דחזי לאיצטרופי איסור קאכיל אלמא ח"ש דחזי לאיצטרופי ולהשלימו לכזית איסור מיהא איכא דאע"ג דהתם ביומא מריבוי דכל חלב מייתינן ח"ש הא ודאי ההוא ריבוי לא כתיב אלא גבי חלב ואפ"ה ילפינן לכל האיסורי' משום דפשיט לן דלא אסריה רחמנא אלא משום דחזי לאיצטרופי עכת"ד מבואר יוצא מדבריו שהכל תלוי בטעם דחזי לאיצטרופי וא"כ בנ"ד דלא שייך זה מהיכא תיתי שיהיה אסיר מד"ת ח"ש ועיין מ"ש הרב מ"ל פ"א מה' חמץ ומצה ה"ז ומה שהביא בשם הרא"ס בתוספותיו על הסמ"ג ועיין עוד להרב הנז' בפ"ד מה' שבועות ה"א ועש ואף לסברת הרמב"ם והרשב"א ז"ל דסברי

דבכזית

דבכזית אבר אף שאינו שלם חייב יש לנדד בח"ש אי אסיר מד"ת או לא שהרי גם לדבריהם אי אכל כזית מאבר בשתי אכילות נראה דפטור כמו שנראה ברור מהסוגייא דס"פ גיד הנשה שכתבתי לעיל וכן ראיתי לרבינו בפרקין שכתב ראי חלק האבר לשנים ואכלם זה אחר זה שחייב הפך הנראה מפרש' והתו' שהוא מפרש מ"ש חלקו מבחוץ פטור דהיינו שחלק הבשר מהגיד ועצם ואכל הבשר לבד דאין כאן איסור אבר אבל אה"נ דכי חלקו כברייתו בשר וגיד ועצם שחייב אף אם אכלם בזה אחר זה בכדי אכילת פרס ומיהו אינו מוכרח של שגם רבינו ס"ל דבאבר אכילה בבת אחת בעינן עיין בלח"מ בה"ג ובמ"ש שם ולדבריו הדבר פשוט דח"ש גם באיסו' אבר אסיר מד"ת כי ע"פ הדברי' האלו תשובה מוכחת לדברי הטור בסי' ס"ב וז"ל לפיכך אבר הפורש מן החי וכו' אסור לאוכלו בין אם יש בו כזית בין אם אין בו כזית וכו' וכתב עליו הרב בב"י דאע"ג דבחולין אמרינן אבר מ"מ צריך כזית היינו למלקות אבל מ"מ איסור איכא דהא קי"ל ח"ש אסור מד"ת ורבינו לענין אסור לאוכלו איירי לא לחייבו מלקות ומ"ת איני יודע מי הכניסו לרבינו לכתוב בן דהוה סגי למכתב שהם אסור לאוכלו ואנא ידענא דאף ח"ש אסור דמהיכא תיתי להתירי ועוד שהרי כתב בה' יום הכפורים דח"ש אסור ומהתם הוה ילפינן לכולהו איסורי ואף אתמ"ל דאיכא למדחי דלא כילף מהתם הו"ל לכתוב כן באחד משאר איסורין ולא באבר מן החי דאיכא למיטעי בלישניה לומר דאתי דלא כרב דאמר אבר מן החי צריך כזית ע"כ תורף דבריו וע"פ הבאר הקכם עיניו יחזו דאין טענה על הטור מזה שטען עליו הב' דהטור עמד במ"ש אי ח"ש אסיר מד"ת או לא ובשכלו הזך מכריע הוא דאסיר מד"ת ואולי דעתו כדעת רבינו דאבמ"ה כי אכל כזית בכדי א"פ נמי חייב ודלא כשיטת התו' ורש' שכתבתי ולהכי נחית לאשמועינן באיסור זה דח"ש אסור מש"כ בכל האיסורי' דפשוט הוא דאסיר ומרן בי' רנקיט בפשיטות דח"ש אבמ"ה אסיר מד"ת אחר המחילה אני אומר מאי דפשיט ליה למר טובא קמבעיא לי וכבר ביארתי שמדברי הר"ן יש לדון בפשיטות דח"ש דאבמ"ה שרי מד"ת לפי שיטת התו' ורש' בבעיא דחלקו מבפני' כי ע"כ נראה דהרב חשש יותר לבאר דח"ש אסור ולא חש במאי דאיכא למיטעי בלישניה דכיון דטובא אשמועינן בדברו מעריב תו ליכא למטעי שפוסק דלא כרב דבעי כזית דידוע דרך הרב שאין דרכו להביא דין התלוי בחיוב מלקות :

והנה אמת שיש לנדד בענין זה ולומר דבאיסור אבר אפילו לכ"ע ח"ש אסיר מד"ת והרי זה ככל איסורי' דאף לכשתמ"ל כדברי הר"ן דכל דלא שייך הטעם דחזי לאיצטרופי ח"ש שרי מד"ת ולכי מודעא נמי בשיטת התו' ורש' דלעיל דבאיסור אבמ"ה אינו לוקה כי אם בשאכל האבר שלם בבת אחת עם כל זה ח"ש אסיר מד"ת דעכ"פ כי אכיל חצי אבר מכתמא אית ביה משהו בשר והרי אסיר משום ח"ש דבשר מן החי שהדבר פשוט דלענין איסור. בשר מן החי כי אכיל כזית בשר בב' או בג' אכילות בכדי א"פ דלקי דע"כ לא אבעיא לן בחלקו מבפנים' כי אם באבר דחידוש הוא דלקי ביה על כזית בשר וגיד ועצם וכמ"ש התו' ורש' דליתיה לאאי חידושא בשאר איסורי' אבל באיסור בשר דכי לקי על כזית בשר הרי זה בכל איסורי' פשיטא דחייב וא"כ כי אכל ח"ש דאבמ"ה כי נמי לא אסיר ח"ש דאבר קאי עליה בח"ש דבשר אלא שיש לדחות ב"כ לזה שהנה יש לחקור עוד בענין זה אי אכל כזית אבר מאברים שיש בהם בשר לבד כמו הלשון לרבינו בכזית ממנו ולהתו' באבר שלם אי לקי עליו ב' משום אבר ומשום בשר לרז' שאמר דאבמ"ה ובשר מן החי מתרי קראי נפקי של כיון דאית ביה כזית בשר הרי עובר על בשר מן החי והוי אבר

נ"ב למה לא ילקי ב' אך יש לדחות דעיקר האיסור הוי אבר וכי רבי קרא איסור בשר לאו לאוספי לאו באבר קאתי דהרי אנטריך להיכא דהפריד הבשר מן הגיד ועצם דבה"ג לכ"ע לא לקי משום אבר ואי הוה אכיל כמה זתים של בשר לא הוה לקי להכי רבי ביה קרא דליחייב משום בשר וכל דאיכא למדרש לא מוקמינן בלאוי יתירי והיה נראה לא"ר לנדד זה ממ"ש בש"ס שם דהתולש חלב חי מטריפה למר לקי ב' ולאידך ג' ומוקמינן פלוגתייהו בבהמה גוובי ולכ"ע לא לקי משום בשר מן החי ואם איתא הרי בחלב עכ"פ כי היכי דליחייב בעינן כזית וא"כ לילקי נמי משום בשר מן החי דהא רבי יוחנן קאמר לה אלא נראה שכל דקאי עליה באיסור אבר לא חל איסור בשר דאיסור בשר לא הוה צריכה הכי האי הוה לקי נמי לעולם משום בשר והרי זה בלאו דשרצים דלקי בהו לפי ריבוי הלאוין כדאמרינן במכות אכל נמלה לוקי חמש ואילו גבי דם אע"פ שנאמרו בו חמש לאוין אין אוכל דם לקי אלא אחת וע"כ ה"ט דלאוי דדם כיון דכשנו לתלתייהו כדאמרינן בכריתות ד"ר אמר רבא חמש לאוין האמורין בדם אחד לדם חולין וכו' וכמו שהאריכו בזה רבינו הגדול והרמב"ן בספר המצות שורש ט' ע"ש באורך וא"כ ה"נ כיון דכל חד בשנה לדינו שיש בזה מה שאין בזה א"כ כי שייך תרווייהו נמי לא לקי אלא אחד ומאי דלקי היכא דשייכי אתרווייהו משום אבר ולא משום בשר היינו דעיקר האיסור איסור אבר הוי דאי כתיב איסור בשר לא הוה שמעינן מיניה כלל איסור אבר דלילקי על כזית מבשר וגיד ועצם דבכל האיסורי' אין גיד ועצם מצטרף לכזית ומה גם לדעת התו' דבעו אבר שלם אבל איסור בשר הוה שמעינן מאיסור אבר דבשר בכלל אבר ואם לאו דקי"ל דבשנה לדינו שיהיה חייב בבשר הפורש מאבר מן החי הו"ל לאו זה ריבוי לאו וא"כ השתא דדרשינן לאיסור בשר למה שהוא ושתצינן שאינו ריבוי לאו א"כ היכא דשייכי תרווייהו קאי בלאו העיקרי ועליה הוא דלקי כך היה נ"ל ללמוד מהך סוגייא דתולש חלב חי מהטריפה אבן ראיתי להתו' שם בדק"ב בד"ה שאין בו כזית דפשיט להו דאי אבר מן החי ויש בו כזית בשר לקי שתים וכי אמרינן בתולש חלב חי פם בדק"ב ולא לקי משום בשר היינו דלכ"ע אע"ג דפליגי תנאי ורז' ור"ל אי בהמה בחייה לאיברים עומדת מ"ר באבר אבל בשר לכ"ע לאו לחתיכת בשר עומדת וא"כ איסור אבר קדים ולא חל עליה וע"ל חלב וטריפה איסור בשר דאין איסור חל על איסור ומכח זה דחו שם סברת רש' שכתב בהפך דברים' דלכ"ע בהמה בחייה לחתיכת בשר עומדת יעש ומיהו נ"ל שדעת רש' כמ"ש דכי שייכי תרווייהו איסור אבר ואיסור בשר משום אבר לקי ולא משום בשר אע"ג דלדידן דקי"ל בהמה בחייה לאו לאברי' עומדת ולסברת רש' דאפ"ה לחתיכת בשר עומדת כמנא דקדים איסור בשר לאיסור אבר מ"מ משמע ליה דע"כ איסור בשר כיון דלאו לריבוי לאו קאתי ע"כ כי אסר היינו בבשר הפורש מן האבר או ביצוף שלם למאי דקי"ל בהמה בחייה לאו לאברי' עומדת דלא קאי עלייהו באיסור אבר רבייה קרא באיסור בשר אבל כשאכל אבר שלם סבבר מוזהר עליו באיסור אבר לא דבר בו הכתוב דבשר בשדה טריפה ולהכי לקי על אבר לחוד ותו ל"ק ברש' ממ"ש התו' עליו מההיא דתולש חלב חי דהתם ודאי לא קאי עליו באיסור בשר וזה נ"ל פשוט כדעת רש' וגם מדברי התו' יש לי לדון שהבינו כן בדעתו אלא דהם לא ס"ל הכי אלא דאי שייך איסור בשר נמי לקי שנים ולהכי הכריחו כדי ליישב לסוגייא דבסמוך דתולש חלב חי דלא לקי משום בשר דלכ"ע בהמה בחייה לאו לחתיכת בשר עומדת ושעד על זה שבם לא דחו מהך סוגייא דתולש חלב חי סברת רש' שלפי הנראה היה להם לדחות סברתו מהך סוגייא שאין עלה תשובה ואילו הם דחו סברתו מסוגייא דלעיל הנזה דאמרינן דאכל אבמ"ה מטרפה לרז' חייב שתים ולר"ל אחת

ומסברת

והסברת ר"ל דחו דברי רש"י אף שברא׳ זו יש לדחות גם כמו שדחו הם שם ואילו סברא זו דבהמה בחייה לכ"ע לחתיכת בשר עומדת שיש להכריח כן מההיא דתלש חלב חי תלו אותה התו׳ בשם ר"י דכ"ל הכי המ"ש רבי יוחנן בסמוך ולע"ד אין זה כי אם שגם הם לא דחו סברת רש"י מהך סוגייא שדבר פשוט הוא דרש"י ס"ל דבמקום דשייך ביה איסור אבר לא קאי עליה כלל איסור בשר ולפי׳ ראיית ר"י מההיא דתלש חלב חי לא מכרעא מידי לדחות דברי רש"י נמצא שעיקר חקירתינו במחלוקת הוא בין רש"י והתו׳ ולסברת רש"י דס"ל דאיסור בשר דאבר דשייך ביה איסור אבר לא קאי עליה כלל נראה דאי אכל חצי שיעור מאבר מן החי לא עבר על של תורה למה שנידרנו לעיל כיון דאיסור בשר לא חל על אבר א"כ לית ביה איסור ח"ש לא משום אבר ולא משום בשר ואחר הישוב נראה שגם לדעתו אסיר מד"ת משום ח"ש דבשר שהרי מדברי רש"י מתבאר דאי אכל עוף שלם דלא קאי עליה משום אבר אי אית ביה כזית בשר לקי משום בשר כיון דלא שייך ביה איסור דקי"ל בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת איסור בשר רביע עליה וא"כ כי תלש ח"ש דלא קאי עליה משום אבר אי משום דח"ש הוא ואי משום שגם אם ישלים כזית כיון שחלקו בחוץ פטור והשתא קאי עליה שפיר באיסור בשר ואסיר מד"ת דאי יאכל בכדי אכילת פרס שיעור כזית לקי משום בשר וא"כ ח"ש שלו נמי אסיר מד"ת כיון דחזי לאיצטרופי:

ומיהו בעיקר סברת רש"י שהעלינו כדעתו דס"ל שכל דשייכי תרווייהו כדבר האמור לעיל משום אבר לחוד לקי ולא משום בשר ק"ל כגוה מההיא סוגייא גופה דתלש חלב חי מטריפה דאיכא מ"ד דלקי שנים ואיכא מ"ד דלקי ג׳ ואסיקנא דפליגי בשנטרפה עם יציאת רובה דמ"ד ג׳ קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר וחלב וטריפה בהדי אהדדי קאתו ולהכי לקי ג׳ ומ"ד לקי שנים קסבר לאו לאברים עומדת איסור חלב ואיסור טריפה איכא איסור אבר לא מני חייל ואילו לסברת רש"י לא"ל למינקט ג׳ באכיל חלב חי מטריפה בלי טריפה לקי ב׳ משום חלב ומשום בשר שהרי סובר דלכ"ע בהמה בחייה לחתיכת בשר עומדת וא"כ איסור חלב ובשר בהדי אהדדי קאתו וי"ל דלמ"ד דלקי ב׳ ל"ק אמאי נקיט לה בטריפה שו"ל דריבותא נקיט לה דאע"ג דאיכא בשר מן החי ואבמ"ה וחלב וטריפה דהו"ל ללקות ד׳ לא לקי אלא שנים וכי ק"ל להתו׳ העין זה היינו למ"ד דלקי ג׳ שנראה דלריבותא דלקי בכזית אחד ג׳ מלקיות נקיט לה ולהכי ק"ל שפיר אמאי נקיט טריפה אך את זה קשה לשיטת התו׳ דסברי דכל דשייכי איסור אבר ובשר לקי ב׳ מת"ש שם בהך סוגייא ואי בעית אימא דכ"ע לאו לאברים עומדת ובמייתי איסור אבר חייל אאיסור חלב וטריפה קמפלגי מר סבר אתי חייל ומר סבר לא חייל ולהך לישנא תיקשי מ"ר ג׳ אמאי נקיט לה בטריפה בלא"ה לקי משום בשר מן החי דכי היכי דחייל אבר אחלב וטריפה דהוי איסור מוסיף שנוהג בב"נ ה"נ חייל איסור בשר שגם הוא נוהג בב"נ כמ"ש רבינו בפ"ט דמלכים והוא מוכרח בסוגייא דחולין בס"פ העור והרוטב יעש וכבר קדמני בזה מורי הרב בספר שער המלך בפי"ז דה׳ איסורי ביאה דקכ"ד ע"ש שתמה עליהם בזה אשר מזה יש להכריח מ"ש כדעת רש"י דבמקום דשייך איסור אבר שפי מכאן איסור בשר וכאמור דלדבריו ל"ק מזה כלום כמבואר ועפ"פ האמור החכם עיניו יחזו דלק"מ לרבינו כמ"ש בפרקין בה"ה דהאוכל חלב חי לוקה ב׳ חד משום אבר ואידך משום חלב ותמה עליו הפר"ח בי"ד סי׳ ס"ב דלמאי דקי"ל בהמה בחייה לאו לאיברים ואפ"ה לקי משום אבר ולילקי נמי משום בשר מן החי וסוף דבר הנ"ע הרב דברי רבינו גם מורי הרב הנז׳ עמד על זה והאריך בזה ליישב דבריו ולדידי הא ל"ק שדבר ברור הוא בעיני שרבינו קאי בשיטת רש"י שכל דשייך ביה לאו דאבמ"ה לא חל עליה איסור בשר שלא בא הכתוב לרבויי לאוי וכדכתיבנא ויש להכריח ממקום אחר שדעת רבינו כך הוא ממ"ש בדין שלפנינו שהאבר שאין בו עצם כיון שחתך כולו או מקצתו הרי אסור משום אבמ"ה ואי ס"ל כסברת התו׳ הרי אסיר נמי משום בשר מן החי אכן דעת שפתיו ברור מללו דרבינו קאי בשיטת רש"י ז"ל ויש להכריח סברתם ממ"ש שם בחולין דק"ב אמר רב אבמ"ה צריך כזית מ"ט אכילה כתיבה ביה ופרש"י אע"ג דתרי קראי נינהו חד לאבר וחד לבשר לא תימא דאתרבי אבר אעפ"י דאין בו שיעור בשר אלא ודאי יש בו שיעור בעינן דאין אכילה פחות מכזית ושם כד"ה במשהו בשר כתב דמשום טומאה לא מיחייב אגיד ועצם דאין בהם טעם ומשום אבר מחייב דלהכי פלגינהו קרא לאבמ"ה ובשר מן החי דמיחייב אאבר אע"ג דאין בו שיעור ואבשר אע"פ שאינו אבר הרי נראה להדיא דלמ"ד דרב דאבמ"ה לקי בכ"ש הוה שמעינן לימוד זה מדפלגינהו קרא בתרי לאוי אבר ובשר וגם למסקנא דבעי כזית הא מיהא שמעינן מדפלגינהו דלקי אמשהו בשר וגיד ועצם משלים לכזית כמבואר ואם איתא דכי שייכי תרווייהו לקי על שניהם מנ"ל ללמוד דלקי בכ"ש או במשהו מדפלגינהו קרא הרי עכ"פ אצטריכו דליחייב על שניהם בכזית אחד ולעולם שדינם שוה וכי קשה עלינו כשרכים למה פלגינהו קרא בשם לאוין וה"ב ריבותא אלא ודאי דהש"ס כל כמה דאשכח בריבוי לאוי דבר הלמד מעניינו דהיט ואזיל כי היכי דלא לאוקמי לעבור עליו בשני לאוין וליישב שיטת התו׳ נזה כ"ל שהם מפרשים דאה"נ דעכ"פ לס"ד ולמסקנא תרי לאוי אלו כי היכי דלילקי שנים קאתו ומאי דנפק"ל דלקי בכזית בין בשר וגיד ועצם היינו מדשני קרא ונקיט איסוריה באבר דהוו יכיל למנקט תרווייהו בבשר כמו חלב ודם דכתיבי כמה לאוי בלשון אחד ולשיטת רבינו ורש"י הלזו אתי שפיר מ"ש שם בש"ס אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר"י חייב ב׳ לר"ל אינו חייב אלא אחת אכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה לר"ל חייב ב׳ לר"י אחת וכו׳ ולשון זה מורה דבעינן שתי זתים דאל"ה הכי הו"ל למינקט אכל אבמ"ה ויש בו כזית בשר לר"י חייב ב׳ ובעין מ"ש שם בסמוך אכל אבמ"ה מן הטריפה הרי דהתם דאיירי בכזית אחת נקיט לה הכי ולעיל דאיירי בשתי זתים קאמר אכל אבמ"ה ובשר מן הטריפה לדברי הכל חייב ב׳ וכמ"ש שם בש"ס כאן בשתי בהמות כאן בבהמה אחת וה"נ דקאמר אכל אבמ"ה ובשר מן החי נראה דבשתי זתים איירי ואילו לשיטת התו׳ למ"ל הא וסרי אף באבר אחד ואף באבר שיש בו עצם אם יש בו כזית בשר לקי ב׳ וגם מדברי רש"י מתבאר דבב׳ זתים איירי שכתב ואע"ג דבחד אכילה וחד התראה אכילנהו לר"י חייב ב׳ ואילו אי משמע ליה דאיירי בזית אחד הכי הו"ל למכתב אע"ג דבחד אכילה וחד התראה אכליה אלא שדבריו מורים להדיא כאשר כתבתי כדעתו דכי אכל אבר שיש בו כזית בשר על אבר לחוד הוא דלקי ולשיטת התו׳ לא איפרק מחולשא כדברי הך סוגייא:

סימן ר׳ יש לברר אי באיסור אבר או בשר מן החי אי נוהג גם בטמאים או בטהורים

לבד דאע"ג דפליגי בה רבנן ור"י ור"א בחולין דק"ב כמאן קי"ל והנה ראיתי להר"מ בפ"ק מה׳ מ"א ה"א שכתב מפי השמועה למדו לא תאכל הנפש עם הבשר לאסור אבמ"ה ונוהג בבהמה חיה ועוף הטהורים לבד דעתו לפסוק כרבנן דר"י ורבי אלעזר וכן פסק הטו"ר בסימן ס"ב והש"ע שם וק"ל דע"כ רבנן דר"י דסברי דאב"מה אינו נוהג בטמאין ואסיק הש"ס דמפקי לה מדכתי׳ לא תאכל הנפש עם הבש׳ כל שבשרו מותר אתה מוזהר על איבריו סברי דבהמה בחייה לאברים עומדת דאי ס"ל לאו לאיברים עומדת למ"ל מיעוט דבשר כי היכי דלימעוט טמאין מאב"מה בל"אה ת"ל דאין איסור חל על איסור כיון דלאו בת אחת נינהו כמו שמבואר שם בש"ס

דק"נ דלר"י ור"ל אע"ג דקא חשבי לטריפה שבשרו מותר כיון שאינו בשר בשר הוא וכמו שהכריחו התוס' שם בד"ה ואר שכר ודבריהם מוכרחין לרבינו דבל"א פסקיו סתרי אהדדי שבדין זה כתב דאינו נוהג בטמאין ובכ"ה פסק אחת ושתים שחייב על אבר מן החי מן הטריפה והרי טריפה אין בשרה מותר אא ודאי כי קאמרי רבנן שבשרה מותר שאין בשרה מותר קאמרי ואפ"ה אמרינן שם בש"ס דלמ"ד בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת לא לקי משום אבר ע"ש באורך ומעתה למ"ל מיעוט זה ועל דרך שהקשו בסוגיין ור"י למ"ל קרא ליתי איסור אבר וליחול על טומאה וכו' וכ"ת דא"כ דרבנן סברי או כמ"ד בהמה בחייה לאיברים עומדת או כמ"ד איסור מע"א בכל גווני ולהכי דריש כל שבשרו מותר ואנן כיון דקי"ל אין אמע"א וקי"ל כמ"ד בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וכמו שמבואר בדברי רבינו בדין ה' שפוסק הכי והיינו כיון דפליגי בהא ר' ורשב"ש בסוגיין כע"כ דר' ס"ל לא"ע קי"ל כוותיה דהלכה כר' מחבירו ומה גם דלרב' מוקי פלוגתא דר"י ור"ל בהא ולר"י לא"ע ור"י ור"ל הלכה כר"י ומאי דקי"ל כרבנן דאינו נוהג בטמאין לאו מטעם דידהו שכל שבשרו מותר אלא דאין איסור אבר חל על טמאין כיון דאיסור קדים חשיב טומאה למאי דקי"ל בהמה בחייה לא"ע והש"ט הוא דאינו נוהג ולפ"ז אין פיסקי רבינו סתרי אהדדי הא ליתא דא"ה ק"ט למ"ל לש"ס לאוקומי לרבנן דסברי דאינו נוהג בטמאין דקי"ל כוותייהו דטעמייהו דכתיב עם הבשר כל שבשרו מותר וכו' שטעם זה אינו אמת לדידן לפי האמור ליתא שטעם דידהו נמי הוי דסברי בהמה בחייה לאו לאיברי' עומדת ובהכי כוותייהו נקטינן בכל מכל ומדמוקי הש"ס דטעם רבנן דכתיב עם הבשר היינו דס"ל ע"כ דמ"ד נוהג בטהורין לבד ס"ל בהמה בחייה לאיברי' עומדת ונמצא דברי רבינו במוכי סטרא לבי תרי וכ"ת א"כ דלמ"ד בהמה בחייה לא"ע בלי ריבוי אבר מ"מ נוהג בטהורין לבד וכי אינט' ריבוי דעם הבשר היינו למעוטי דלא תימא כיון דכתיב רק חוק לבלתי אכול הדם וסמיך ליה ל"ת הנפש לרבויי טמאין לאיסור אבר קאתי אע"ג דלא"ע הרי בפירוש רבתה תורה טמאין לאיסור אבר קמ"ל עם הבשר למעט אותם הא נמי ליתא דא"ה ק"ט לא ליכתוב לרבנן לא ואו' ולא הא' וא"כ לא ליכתוב דמו ולא עם הבשר ועוד דאם איתא להא תיקשי מאי ק"ל לש"ס ור"י למ"ל קרא ליתי איסור אבר וכו' לישני דאיצטריך כר"א הואיל וכתיב עם הבשר הוה דרשינן כרבנן כל שבשרו מותר והוה ממעטינן טמאין קמ"ל וכר מן דין דסמיכות דמו לאזהרת אבר איצטריך גם לרבנן דקי"ל כוותייהו שהרי מעין זה פליגי ר"ח בן גמליאל ורבנן אי לקי על דם מן החי משום מיון דר"ח דריש כי הדם הוא הנפש ל"ת הנפש והו"ל כאילו כתיב ל"ת דם הנפש עם הבשר ולא תאכל הנפש דהיינו אבר עם הבשר ורבנן סברי דלא לקי ודסמיך דם לאבר איצטריך לדם הקזה ע"ש בסוגיא דסנהדרין דנ"ט ובפרש"י שם וידוע דקי"ל כרבנן דלא לקי על דם משום חיות וע"ש בתוס' בד"ה ורבנן שהכריחו דרבנן דהתם סברי כרבנן דהכא דאי סברי כר"י ור"א הו"ל לשנויי דאיצטריך סמיכות דם לאבר לרבויינהו טמאין באיסור אבר ע"ש הרי דלרבנן סמיכות דם לאבר איצטריך לדם הקזה והש"ס הוא דלא חש להאריך וא"כ הדר כי קושיין:

והנה ראיתי להתוספו' בד"ה כי איצטריך שהקשו מעין זה דלר"א התינח אי ס"ל כמ"ד בהמה בלא"ע אך אי ס"ל לאיברים עומדת למ"ל קרא ת"ל דאיסור בת אחת הוא ותירצו דעכ"פ איסור טומאה קדים יעש ולדבריהם קשה הכי לרבנן לכ"ע דאי ס"ל נמי לאיברים עומדת אכתי לא צריך מיעוט לטמאין כיון דאיסור טומאה קדים ומעתה קשה כדבריהם שהם הקשו לר"א לחד מ"ד ולא הקשו היא גופא

לרבנן דלכ"ע קשה ואין תירוצם מספיק כמו שיראה הרואה והנ"ל ליישב כעיקר הסוגייא דרבנן איצטריכו למיעוט דכשר דבלא"ה הוה חל על טמאין דאיסור מוסיף הוי שאבר לב"נ והרי ידוע דבאיסור מוסיף איסור חע"א קמ"ל דלא חל והיינו שלא חשו התו' להקשות לרבנן למה שמבואר בש"ס דלר"י אבמ"ה נוהג בטמאין כיון דהוי איסור מוסיף ובהא ניחא לרבנן דאיצטריכו למיעוט ולפז"ו נתקיימו פסקי רבינו דלא סתרי אהדדי וראיתי להרוקח בסי' תס"ה שכתב אבמ"ה אסור ונוהג בבהמה ובחיה ובעוף בטמאים ובטהורים ע"כ הרי שפוסק כר"י ור"א הפך פסק רבינו וכל הפוסקים ויש לתמוה עליו איך פסק נגד רבנן כר"י ור"א ומה גם דסתים לן תנא בפ"א דטהרות כרבנן דתנן שם בעוף טמא והאוכל אבמ"ה ממנה אין סופג את הארבעים גם הסוגייא דפ"ד מיתות דנ"ט לרבנן דקי"ל הכי דס"ל דאין לוקה על דם מן החי משום חיות ופריך לדידהו למאי הלכתא אסמכיה קרא לדם באיסור אבמ"ה ומשני לדם הקזה אתי כרבנן דאילו לר"י ור"א הרי איצטריך לנוהג בטמאים דדרשינן כל שדמו אסור וכמו שהכריחו התו' שם והנ"ל ליישב דברי הרב שהרב הכריח דר"י ור"ל תרווייהו דלא כרבנן שהרי בדק"נ פליגי ר"י ור"ל באכל אבמ"ה מן הטריפה דלר"י חייב ב' ולר"ל אחת דלתירוצא קמא מוקי אביי דר"י ס"ל בהמה בל"ע ור"ל ס"ל לא"ע תרווייהו דלא כרבנן דאי כרבנן ת"ל שאין בשרה מותר וכבר התו' שם הקשו כן ותירצו דרבנן מין בשרה מותר קאמר והרב לא ניחא ליה בהך שינויא רחיקה וס"ל דתרווייהו כר"י דלית ליה שום דרש' אלא דאפ"ה חל על טמאים דהו"ל איסור מוסיף ואיסור חע"א באיסור מוסיף אלא דר"י ור"ל בעיקר הך כלל דאין איסור חע"א דפליגי בה תנאי נובלא ס"ל שאין איסור חע"א באיסור מוסיף וכמו שכן מוכרח עכ"פ בסוגייא דר"י ור"ל הכי ס"ל לפי הך שינויא וכמו שהכריחו התו' שם ולהכי לר"י דס"ל דבהמה בל"ע דהו"ל איסור בת אחת ולב"ע איסור חע"א לקי ב' ולר"ל לקי חדא ולאידך תירוצא דמוקי דלכ"ע בהמה בלל"ע ופליגי אי איסור אבר חייל אטריפה היינו דפליגי בפלוגתא דר"י ורבנן דרבי יוחנן ס"ל כר"י וע"כ לקי ב' ולר"ל אתי כרבנן ולהכי לקי אחת ולרבא דמוקי בתלש אבר וטריפה ור"י ס"ל לא"ע ור"ל ס"ל לאיברים עומדת תרווייהו כר"י אלא שהם ס"ל בכל התורה אין איסור חע"א אף באיסור מוסיף כי אם באיסור בת אחת וזה נ"ל פירוש הסוגייא לדעת הרב ועל דרך זה מתפרש שפיר אידך פלוגתא דרבי חייא ב"א עם רבי אמי ורבי אבהו באכל חלב חי מטריפה אי לקי ב' או ג' ע"ש בסוגייא ואת זה ק"ל להתו' כדיבור הנז' שהקשו דר"י ור"ל כמאן אי כר"א ליחייב בטריפה לכולהו ואי כרבנן היכי מחייב בטריפה יעש ולא ידעתי אמאי לא מוקו לר"י ור"ל כרבי יהודה כי היכי דבעו לאוקומי כר"א כי ע"כ דעת הרוקח נ"ל שמפרש שמכריח מזה דכולה הך סוגייא כר"י אתי וכיון דר"י ור"ל ס"ל כר"י בודאי דהכי נקטינן שנם אותה סוגייא דסנהדרין ל"מ מידי דכרבנן קאתי אלא דכר"י קאתי ולהכי דריש הסמיכות לדם הקזה שאת זה נ"כ יש לגמגם על התו' שם בד"ה ורבנן שהכריחו דהך סוגייא כרבנן דסברי אבמ"ה אינו נוהג בטמאה ולמ"ש הא ל"ש דא"כ דנוהג בטמאה אך לא כדברי ר"א אלא כר"י גם מת"ש במעילה די"ו ומכי ר"י היא דאמר נוהג בטמאה מדמוקי לה כר"י ולא כר"א ש"מ דס"ל שדברי ר"י עיקר וכל כי האי רחינן סתם דטהרות וזה נ"ל ליישב דעת הרב ומיהו לדברי' הכל הדבר פשוט דלב"נ מוזהר על הטמאין כטהורין כמ"ש רבינו בפ"ט מה' מלכי' הי"ג ותלמוד ערוך בסוגיין אמר רב מחלוקת בישראל אבל בב"נ ד"ה מוזהר על הטמאין כטהורין תניא נמי הכי אבמ"ה ב"נ מוזהר עליו על הטמאין כטהורין וישראל אינו מוזהר אלא על הטהורין אמר רב שובי אף אנן נמי תניגא וכו'

וכו׳ הרי דלכ״ע לכ״ע נוהג בטמאין והוזכרתי לזה לפי שראיתי להרב בעל החינוך פ׳ ראה סי׳ תס״ד שכתב בסוף המצוה וז״ל ומן הרומה שהחיוב לשאר האומות באבמ״ה בין בטמאין בין בטהורין וכן הורה זקן עכ״ל ומהנראה דכן הורה זקן שכתב על רבינו הגדול נתכוון והדבר פלא שאין זה דמיון ואין נורך להוראת זקן אחר שמבואר להדיא בהך סוגייא וכ״ע :

ובמ״ש רבינו נוהג בבהמה חיה ועוף יש ללמוד דכרנים וחגבים לית בהו איסור אבר וכ״כ

מור״ס ביו״ד סי׳ י״ג ס״א וכתב שם הפר״ח ובסי׳ ס״ב ס״ק ב׳ דנפק״ל מדכתיב רק חזק לבלתי אכל הדם לא תאכל הנפש כל שדמו אסור אתה מצווה על אבריו כמ״ש בפ״ק גיד הנשה ואע״ג דרבי אלעזר קאמר לה ואנן קי״ל כרבנן משמע דרבנן מודו בעיקר הך דרשא נמי והיינו למעט אבר דג וחגב יע״ש ולדידי אחרי המ״ר הא ליתא כמו שמתבאר מדברי התו׳ דסנהדרין דנ״ט בד״ה ורבנן דלרבנן הך סמיכות דדם עם איסור אבר למיסר דם הקזה הוא דאתי כמ״ש התו׳ שם והוא מוכרח מדלא משני התם דאיצטריך לכל שדמו אסור אתה מצווה על אבר לר״א לרבויי טמאין ולמעט דגי׳ וחגבי׳ ולרבנן למעט לבר אבר דג וחגב ומדלא משני הכי ש״מ דרבנן לית להו הך דרשה ואנן כמי לא קי״ל וכי אתי איכו למיסר דם הקזה לבד וכ״ע ומיהו הדין דין אמת דכיון דלאו בני שחיטה נינהו לא שייך בהו איסור חיות וכן מתבאר מת׳ הרשב״א סי׳ שס״ד ע״ש :

ודע דלמאי דקי״ל כרבנן דדרשי כל שבשרו מותר וכו׳ וקי״ל כרבי יוחנן דאמר בדק״ב דלא תאכל הנפש

עם הבשר זו אבמ״ה ובשר בשדה טריפה זו בשר מן החי הים נ״ל ללמוד שגם לדידן בבשר מן החי נוהג בטמאין שהרי ליכא למדרש כל שבשרו מותר אלא שרבינו בפ״ט מה׳ מלכים ובפ״ד מה׳ אלו ה״כ מתבאר דפשיט ליה שגם בשר מן החי נוהג בטהורין לבד ולא ידעתי מניין לו זה ואולי שגם בפסוק ובשר בשדה טריפה איכא למידרש כל שבשרו מותר ש״ל בשר שנטרף לא תיכול הא לא נטרף תיכול וטמא בכ״ג אסיר והרי זה כמו דדרשי רבנן הכא כל שבשרו מותר ועיין בדברי רבינו בפ״ב ובפ״נ ועיין מ״ש במעילה די״ו אימא הא חיי שניהם מנטרפין ומני רבי יהודה היא דאמר דאבמ״ה נוהג בטמאה והתו׳ הכריחו שם בר״ה מתיב דע״כ חיי שניהם דמנטרפין דדמי לאו לאיסור אבר איירי דאילו באבר הא אמרינן בפ״ב גיד הנשה חלקו מבחוץ פטור אלא לענין איסור בשר מן החי איירי דחלקו מבחוץ נמי חייב יע״ש ודבריהם מוכרחים נמי לדעת הסוברים דאבמ״ה אינו חייב כי אם באבר שלם ומזה יש להכריח דלרבנן בשר מן החי נמי אינו נוהג בטמאין דאל״ס אף כרבנן מצי לאוקמי והרי זה ראיה גדולה לפשיטות רבינו שגם בשר מן החי אינו נוהג בטמאין אלא שעיקר הך סוגייא לפי שיטת רבינו שסבור דבכזית אבר אף שאינו שלם חייב ולמה שנ״ל גם כן בדעת רבינו דכי אכיל שני חצאי זתים מאבמ״ה מבריית׳ אפילו בזה אחר זה חייב הפך שיטת רש״י והתו׳ כמ״ש בסי׳ כ״א א״ב סוגייא זו מצינן לאוקמי באבר דוקא ול״מ מכל מ״ש אלא דאכתי מדעת רוב הראשונים שחולקים לרבינו בשני דברים אלו לא יבאו דלדידהו יש להכריח בדברי רבינו דנדק בדינו ודוק׳ ודרך אגב ק״ל במ״ש הרמב״ם בפ״ט מה׳ מלכים ה״א אחד האבר או הבשר וכו׳ אבל העוף יראה לי שאין ב״נ נהרג על אמ״ה ממנו ע״כ ועיין בכ״מ מהיכן הוציא הרמב״ם דין זה יעו״ש והדבר קשה ממ״ש בתוספתא דע״ז בפ״ט דקחשיב ואזיל ז׳ מ׳ ב״נ ותני עלה אבר מן החי כיצד וכו׳ נטל נפור שאין בו כזית ר׳ פוטר ורשב״ש מחייב ומה על אבר חייב על כולה לכ״ע חנקה ואכלה פטור

הרי דעד כאן לא פליגי ר׳ ורשב״ש אלא אי בעינן בחייא לאברים עו׳ או לא כדאוקמוה בחולין דק״ב כי האי ברייתא דפליגי בה נמי רבי ורשב״ש גבי ישראל אבל כ״ע מודו באבר נפור דמיחייב הפך דעת הר״מ עוד ק״ל בדברי הכ״מ דלפי מ״ש מאי ק״ל לש״ס בהך סוגייא לרב דאמר אבר מן החי צריך כזית מדתנן אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את הארבעי׳ ואי ס״ד דביצי כזית מ״ל דקאכיל טמא ואילו לרב שובי לפי פי׳ דמוקי כולה מתני׳ בב״נ הלא ב״נ אינו מוזהר על הטמא וא״כ שפיר קתני אינו סופג את הארבעים ודוחק לומר דפריך לרב לדעת רבי מכי דמוקי לה רישא בישראל דמי הגיד למקשן דרב לא ס״ל כרב שובי׳ ועוד קשה בדברי הר״מ ממ״ש שם בהך סוגייא ור״ז למה לי קרא ליתי איסור אבר וליחול שכן נוהג בב״נ ופריך אה״נ וכי איצטריך קרא לר״א ואי אבר מ״ה בעוף אינו נוהג בב״נ הרי גם לרי אצטריך לרבויי טמאים מכל שדמו אסור לעופות ודוחק לומר דפשטיה דקרא לא איירי בעוף דמה״ט ס״ל לר״מ דאינו נוהג בעוף וא״כ אף לר״ז אין סברא לאוקמיה לכל שדמו אסור לעוף דוקא ועיין מ״ש התו׳ בע״ז ד״ס ד״ה מניין וז״ל ולבהמה טמאה ע״כ נמי לא מני קאי דכיון דשלימים נמי לא חזו להקרבה יע״ש הרי דמפרשינן קרא באם אינו ענין וה״נ דיכוותא ועיין בהרב בתי כהונה ח״א בבית ועד דפ׳ מ״ש שהק׳ על דברי הכ״מ אלו :

סימן ר״א נתתי

לבי לבאר בדין איסור אבר מן החי אי בעינן אבר שלם בין

באבר בשר לחוד או באבר בשר גיד ועצם או סגי בכוי׳ ממנו :

וראיתי להר״ס בפ״ה מה׳ מ״א ה״ב שכתב וז״ל אחד אבר שיש בו בשר גידין ועצמות ואחד אבר

שאין בו עצם אלא שהאבר שאין בו עצם בין חתך כולו אי מקצתו חייב משום אבר מן החי והאבר שיש בו עצם אינו חייב עד שיפרוש כברייתו וכו׳ ומדברי הר״מ בסמוך מתבאר שגם באבר מן החי שיש בו בשר גיד ועצם אי חתך ממנו כברייתו כזית ממנו לקי משום אבמ״ה אע״פ שלא אכלו כולו כי ע״כ הדבר מוכרח להר״ס דהחילוק שיש בין אבר שיש בו גיד ועצם לאבר שאין בו כי אם בשר לבד דבאבר של בשר לעולם חייב משום אבמ״ה בכוי׳ ממנו אבל באבר שיש בשר גיד ועצם אי אכל מקצת האבר כזית ויש בו בשר גיד ועצם לקי משום אבמ״ה ואי אכל מהאבר כזית בשר והניח הגיד ועצם לא לקי עליה אלא משום לאו דבשר מן החי דהיינו משום טריפה וזה פשוט ומוכרח בדעתו :

וה״ר ז״ל הביא בשם הרמב״ן דבאיברי׳ שאין בהם אלא בשר לבד אי אכל האבר כולו חייב משום אבר ואי אכל מקצתו חייב משום טריפה לבד ומוקי לאכל חלב דסוגיין באכל כוליה באלבה דהוי אבר והרשב״א בחידו׳ הביא דברי הר״מ והרמב״ן והכריח כהר״מ כנגד דעת רבו ז״ל ומדברי הראב״ד נרא׳ שדעתו כהרמב״ן וכ״כ ה״ה ז״ל ע״ש ויש לחקו׳ לדעת הרמב״ן והראב״ד דמכרכי אבר שלם כי היכי דליחייב משום אבר אם ה״ר באבר דלית ביה כי אם בשר אבל באב׳ שיש בו גיד ועצם נ״כ כי אכל ממנו כזית לקי משום אבר אף דלא אכל כוליה ש״ל דוקא באבר של בשר דבעירבא דאכל כזית הרי עבר על אבר ועל הבשר בבת אחת ואילו בה״נ גבי אבר שיש בו גיד ועצם לא קאי עליה כי אם באיסור אבר דאילו איסור בשר בעי כזית בשר והא ליכא וא״כ אין סברא לחלק בין אבר שיש בו גיד ועצם לאבר בשר ולחייב באבר בשר ב׳ שהרי לא בא הכתוב באיסור בשר לאוקמי האבר בלאו יתירה ולא לחייב על בשר אף שאינו אבר כברייתו וע״כ אמרינן דכי היכי דגבי אבר שיש בו בשר גיד ועצם יש חילוק בין אבר לבשר דאילו אי אכל משהו בשר וגיד ועצם משלים לכזית לקי משום אבר ולא משום בשר ה״נ באבר בשר לא לקי על אבר כי אם בשלם דאילו במקצתו הוי

זה

זה דאי לאכל בשר מאבר שיש בו גיד ועצם דלקי משום בשר לחוד והתם שני באיסור אבר במקצת כיון דמקצת אבר מקרי כיון שכלול בו גיד ועצם אבל באבר בשר בשלימותו קרוי אבר אבל מקצתו דלא מינכר ביה צורת אבר בשר מקרי ולנד זה איסור אבר קיל וחמיר מאיסור בשר דאילו בשר לעולם שני בכזית ואילו איסור אבר באבר בשר שלם וכזית בעינן וחמיר דאילו באיסור אבר שיש בו גיד ועצם במשהו בשר וגיד ועצם משלים לכזית לקי ובאיסור בשר לא לקי כי אם בכזית בשר א"ד הא דמדברי הרמב"ן והראב"ד גבי חלב כוליה כחלבה כי היכי דליחייב היינו משום דפשיטא להו דכי כתיב לא תאכל הנפש דמשמע מיניה אבר כוליה אבר בעינן ובלא"ה אי איכא כזית בשר משום בשר לקי משום אבר לא לקי ויש קצת סמך לנד ראשון בדעת הראב"ד ממה שלא השיג להר"מ בה"ג כמ"ש דלקי על אבר אף שאינו שלם ויש לדחות:

ואולם ראיתי להתוס' בחולין דנ"ו בד"ה ורבי יהודה שכתבו וז"ל וא"ת הא אמרינן בס"פ אבר מן החי צריך כזית דאכילה כתיב ביה דילמא הא דכתיב אכילה דמחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' וה' ותים וז"ל דלעולם לא מיחייב אלא באבר שלם דהיינו בשר גיד ועצם מדלא אשכחן בס"פ גר"ל דפטר חלקו בפנים דמיחייב אלא בגרומיתא זעירתא וה"ט דלא תאכל הנפש דדרשינן מיניה אבמ"ה משמע עד שיאכל אבר שלם הרי שהכריחו התוס' ז"ל דבכל האברי' לא לקי משום אבר כי אם באבר שלם וא"כ לית לן לאפושי בפלוגתא אלא ז"ל שדעת רמב"ן והראב"ד כדעת התוס' בכל הכל ומה גם שדברי התוס' יש להם הכרע:

והנה ראיתי להרב פר"ח בי"ד סי' ס"ב ס"ק ב' שהביא דברי הר"מ גבי אבר שאין בו גיד ועצם דלהר"מ בכזית אבר בשר לקי אף שלא אכל בולו לקי ודברי הרמב"ן ז"ל דפליג עליה ובעי אבר שלם ודחה דברי רמב"ן והסכים לדברי הר"מ ושם סמוך ונראה הביא דברי הר"מ בה"ג שכתב דאבר בשר וגיד ועצם שאכל ממנו כזית לקי משום אבר ולעומת זה הביא דברי התוס' שהבאתי דס"ל דאינו חייב משום אבר כי אם באבר שלם והסכים לדברי התוס' והנ"ע דברי הר"מ זעש ודבריו אחהמ"ר אין להם שחר שהרי מוכי סטרא לבי תרי דכיון שהסכים לדברי התוס' דאינו חייב משום אבר כי אם באבר שלם א"כ כ"ש באבר בשר לחוד דבעינן אבר שלם ואיך דחה דברי רמב"ן שהם דברי התוס' וכדברי התוס' הדבר ברור דס"ל דבכל אבר בעינן אבר שלם שהרי משמעות קרויש דלא תאכל הנפש שלם משמע ועוד דאי באבר בשר מודו רבני בכזית לבד אבתי תיקשי מנ"ל דאבמ"ה בעי כזית דילמא אכילה דכתיב לחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' וה' זתים ומשכחת לה באבר בשר גם בס"פ דקבעי הש"ס גר"ל דפטר חלקו מבפנים היכי משכחת לה דמיחייב ליסני בכזית בשר מאבר בשר בי ע"כ דברי הרב נ"ע ועיין להרב פרי תואר בי"ד סי' ק' שהקשה קושיית התוס' דלעיל דמנ"ל דאבר מ"ה בעי כזית ליתא אכילה דכתיב להיכא דאית ביה טפי מכזית וישב דגבי אבמ"ה לא בעי קרא לזה דהא כתיב ובשר בשדה טריפ' ומה לי פירש מן הבשר או פירש בשר וגיד ועצם א"כ לא תאכל הנפש לא אצטריך להיכא דאית ביה טפי מכזית ובודאי דלא אתי אלא לאבר עצמו דבעי כזית אלו דבריו ואני אומר לבי יהיבנא בל דיליה אבתי לא ישב בלום לריש לקיש דס"ל בחולין דק"ב דאיסור אבר ובשר מן החי תרווייהו נפקי מדכתיב לא תאכל הנפש ולדבריו להכי כתיבי תרווייהו בשם אחד דליחייב אכזית אע"פ שאינו אבר ואע"ג דגבי בשר לא שייך ביה דין בריה דלילקי בכ"ש כיון דנפיק איסורו בלשון בשר ובשר אם יחלק שמו עליו והיינו לפי שיטת התוס' בהך סוגייא בדנ"ו בפ"א בד"ה מ"ט וכדבריהם כתב הרא"ש בפסקיו לר"פ ע"פ

מ"מ כיון דגבי איסור אבר שייך ליהוי ביה דין בריה וקושיית הרב ועוד שגם לרבי יוחנן לא נפיק להיכא דאית ביה טפי מכזית ואכל כזית דליחייב באבר כמו דפשיטא לן באיסור בשר דאי התם הוה אמינא ומה התם בשר דוקא ה"נ בשר להך כתיב אכילה גבי אבר דליחייב אכזית בין בשר וגיד ועצם דכה"ג פריך הש"ס בחולין דק"ך ומינה מה התם בכזית ה"נ בכזית וע"ש ויש לי לקיים ישוב הרב לדברי הכל דלר"ל כיון דכתיב אכילה אתרווייהו אבשר ואבר הו"ל כאילו כתיב כל חד וחד באפיה נפשיה ואילו גבי אבר לא איצטריך דמאיסור בשר הוה נפיק ואי משום דהוה אמינא דבעי כזית בשר דוקא בכל האיסורין אה"נ דליבעי והן הדין נותן דלפו' נמצא דאבר ובשר ל"ד אהדדי דאילו אבר שלם בכ"ש לקי ובבשר עכ"פ בעי כזית וא"כ יש לומר דלהכי פלגינהו קרא איסור אבר ואיסור בשר דליחייב אאבר שלם בכ"ש ותו מניין לנו דליחייב בכזית אבר שאינו שלם בגיד ועצם דכי קי"ל הכי להסקנא היינו למאי דקי"ל גבי אבר שלם דבעי כזית וקי"ל א"כ למאי הלכתא פלגינהו קרא איסור אבר ואיסור בשר דבחד מינייהו הוה סגי הלכך מוכרחין אנו לומר דבאבר חייב בכזית בשר וגיד ועצם משא"כ בבשר אבל לפי הס"ד אין הכרח לזה כיון דאיצטריך לפרש אותם כי היכי דליחייב אאבר שלם בכ"ש ודבר זה יש ללמוד מדברי רש"י בחולין דק"ב ע"א בד"ה אבר מן החי ובד"ה במשהו בשר ע"ש ודו"ק ומיהו תימא הוא עליו שנעלם ממנו דברי התוס' דלעיל שהקשו בקושייתו ותירצו בענין אחר ואי ק"ל עדיין בישוב הרב כי לא כתיב אכילה באיסור אבר והוה קו"ל דלקי עליה בכ"ש אבר אבתי קשה איסור בשר ל"ל מה הוא בא באיסור אבר בגיד יש ללמוד דאי אכל כזית בשר דלקי וכמו כן קשה בעיקר הסוגייא לפי הס"ד וגם לפי המסקנא איסור בשר למאי איצטריך והרי כל הבשר מאיברים קאתו וכי אכל כזית וכי גרע מכי אכל כזית בין בשר וגיד ועצם דחייב וכ"ש באכל כזית בשר דחייב וי"ל דאיצטריך דאי לא כתיב איסור בשר הוה אמינא דאי חתך מאבר שיש בו בשר גיד ועצם הבשר לבד והניח הגיד ועצם דפטור דהרי אבר חסר דחמנא ואין בזה צורת אבר וגם אבר כיון דלא חתך בברייתו לאכי איצטריך איסור בשר דליחייב עליה נמי משום טריפה ולר"ל משום בשר מן החי אך את זה קשה בישוב הרב דאכתי מנ"ל באכל אבר כל שהוא דלא ליחייב ומ"ש מגיד הנשה דאי משום אכילה דכתיב נימא דאיצטריך להיכא דאית ביה טפי מכזית ואכל בזית דליחייב דאי לא כתיב אכילה הוה אמינא מה התם כזית בשר ה"נ כזית בשר להכי כתיב אכילה גבי אבר דליחייב אכזית בין בשר וגיד ועצם אבל לפי ישוב התוס' ל"ק מזה:

והנה מעתה קשה לשיטת הר"מ והרשב"א ז"ל דס"ל דאי אכל כזית מאבר מן החי אע"פ שאינו שלם לקי מה יענו לקושיית התוס' דמנ"ל לרב דאבמ"ה בעי כזית דאי משום אכילה דכתיב נימא דאתי לחייב על כזית היכא דאית ביה טפי מכזית ועד פה היה מקום ליישב לדבריהם כישוב הרב פרי תואר אבל כבר ביארנו דאין בישובו מעלה ארוכה וי"ל דס"ל כיון דאפשר דכי פלגינהו קרא היינו לחייב באבר במשהו בשר וגיד ועצם משלים לכזית ואכילה דכתיב היינו בין בשלם ובין בחסר ואפשר נמי דכי פלגינהו קרא היינו לחייב על אבר כל שהוא ובחסר בעי כזית ומיהו סגי במשהו בשר וגיד ועצם משלים לכזית מדאצריך ביה אכילה ואי בעי כזית בשר מבשר מן החי הוה מצינן למילף וכיון דלא ידעינן היכי בידרוש מיסתבר דבעי אף בשלם כזית דתפסת מועט תפסת תפסת מרובה לא תפסת כדאמרי' בכמה דוכתי וזה נראה ליישב לדברי הר"מ והרשב"א ז"ל ומה שהכריחו התוס' שנראה דאינו חייב כי אם באבר שלם מדלא אשכחן בס"פ ג"ה גר"ל דפטר

חלקו

חלקו מכפני' איסור אבר דלקי' כי אם בגרומית ועיניתא אלמא כוית רעלמא כה"ג פטור דלאו אבר שלם כבר דחה הפר"ח לזה דנקט גרומיתא דאורחיה בהכי לבולעו ע"ש בסי' ס"ב ויפה כיון שגם לדברי התוס' צ"ל כן שהרי היה יכול לישב גם לדבריהם הכ"ע באבר קטן שיש בו כזית דהא משכחת לה כן בשאר איברים ומה שהכריחו דלא תאכל הנפש אבר שלם משמע הרי גיד הנשה דכתיב לא תאכל גיד ומשמע גיד שלם כמ"ש התוס' שם בעמוד הקודם בד"ה מ"ט ואפ"ה לרבי יהודה בכזית ממנו חייב כיון דכתיב ביה אכילה ונראה שגם בכתיבה ממנו לקי הרי דמי ממש לאבר מן החי אלא ודאי דגיד ונפש משמע שלם ומשמע חסר ומה גם גבי אבמ"ה דו"ל שגם הני אבר קרוי נפש שגם הוא אינו עושה חליפין באופן שאין בהכרחיות התוס' כדאי לדחות סברת הר"מ והרשב"א:

וראיתי להרב פר"ח שדחה סברת הרא"ב"ד והרמב"ן דסברי דאינו חייב באבר בשר כי אם באבר שלם מה"ש בבכורות ד"ו דאי לאו דגלי קרא דחלב בהמה טהורה דשרי הוה אמינא דאסיר מטעם דליכא מידי דאתי מחי ושרי והרי חלב לאו אבר הוי דאילו בחלב משכחת לה באכל כולייה בחלבה משא"כ בחלב הרי דלא בעינן אבר שלם ולי לא מכרעא דאי לאו דשרייה לכ"ע הוה אסיר חלב מד"ת מדין הני שיעור דקי"ל חצי שיעור אסור מד"ת דה"כ אילו אכל כחל בחלבה הוה לקי וכי אכל חלב לבד הו"ל חצי שיעור ואסיר מד"ת והכי גלי בזה קרא דשרי ואף דר"ל ס"ל בפ' בתרא דיומא דח"ש מד"ת שרייא לא חש הש"ס לישב הסוגייא דבכורו' לר"ל דלא קי"ל כוותיה ואה"נ דאינהו הוו ידעי לישב גם לר"ל ועיין מה שהשיב הרב לראייתו בקונטרס אחרון ובעיקר סברת הר"מ דס"ל דבזית אבר אף שאינו שלם לקי עלה הפך סברת הרא"ב"ד והרמב"ן ותוס' כ"ל לה"ר מה"ש במעילה דו"ו מתיבי מיתת כרת והיי נמל אין מצטרפין זה עם זה שא מיתת שניהם מצטרפין וקשה לרב אסי אימא הא חיי שניהם מצטרפי ומני ר"ז הוא דאמר אבר מן החי נוהג בטמאה ופרש"י הא חיי שניהם מצטרפי לכזית אבר מן החי ואילו לסברת התוס' ודעימם דסברי דלעול' אינו חייב כי אם באבר שלם א"כ מה צירוף שייך באבר והכא היה צ"ל להכריח שדעת רש"י כהר"מ דלא בעינן אבר שלם אבן ראיתי בתוס' שם בד"ה מתיבי שכתבו וז"ל ומ"ת קשה היכי דחי הא חיי שניהם מצטרפין והא אמרינן בס"פ גה"נ דאף באבר שלם אם חלקו מבחוץ פטור וכ"ש כזית השני איברים אלא ש"מ דפ"כ מיירי הכא בבשר הפורש מן החי אלו תורף דבריהם וע"ש עוד בד"ה ור' היא וע"ש ולפרש"י בהך סוגייא דחלקו מבחוץ שפירש דחלקו ואכלו בזה אחר זה דפטור דבזית אבר בבת אחת בעינן קשה עליו כקושיית התוס' וצ"פ לפרש כפירוש התוס' דהך סוגייא לענין איסור בשר מן החי איירי וא"כ אין להכריע ממנו דקאי בשיטת הר"מ הן אמת שרש"י נקיט בלישניה לכזית אבמ"ה ואילו לדברי התוס' לכזית בשר מן החי הו"ל לכתוב;

ואולם ראיתי להרב ברכת הזבח שכתב בריש מעילה דמפרש מסכתא זו אינו רש"י אלא אחר מתלמידיו וא"כ י"ל שהרב ס"ל כהר"מ בכל מכל דלא בעינן אבר שלם וגם כי אכלן לחצאין כל שאכלן בכדיית אבר בכדי אכילת פרס חייב וא"כ אתי הסוגייא כפשטא דמשום אבר הוא דקתני דמצטרפי ומ"מ הנך רואה דמהך סוגייא הכריח הרמב"ם דבכזית אבר אע"פ שאינו שלם ואע"פ שאכלן בזה אחר זה לקי בכל שאר איסורים שהרי פשט סוגיא זו יורה דמשום אבר הוא דדחי הא חיי שניהם מצטרפין שהרי אמרינן ומני ר"ז היא דאמר אבמ"ה נוהג בטמאה הרי דבאבר קא עסיק דאל"כ הכי הו"ל לומר בשר מן החי נוהג בטמאה הן אמת שדברי התוס' דמעילה אלו הם תמוהים בעיני דמאי דק"ל דהיכי דחי הא חיי שניהם מצטרפי ואילו בס"פ ג"ה אמרינן דאף באבר שלם אי חלקו מבחוץ פטור וכ"ש כזית משני איברים ואתמהה שהרי רב אסי הוא דדחי הא חיי שניהם מצטרפין ואילו רב אסי שם בס"פ ג"ה אמר להדיא אכל חצי זית וה קיאו וחזר ואכל חצי זית אחר חייב מ"ט קרי נהנה גרונו בכזית ופרש"י דרב אסי פליג ארב דימי ורבנן דלעיל דאמרי משמיה דר"י חלקו מבחוץ פטור ואע"ג דזה אחר זה אב ליכהו לא איכפת לן הואיל ובכדי א"פ הואי וכו' הרי דרב אסי ס"ל שגם באבר מ"ה אי חלקו מבחוץ פטור והרי הוא ככל שאר איסורי' וא"כ שפיר דחי הש"ס אליביה דרב אסי אימא הא חיי שניהם מצטרפין וסבור הייתי לומר דכי קאמר רב אסי אכל חצי זית והקיאו וכו' לאו לאפלוגי ארבנן דלעיל קאתי כפרש"י אלא רב אסי בשאר איסורים איירי אבל באמ"ה אה"נ דיודי דבעינן אבר שלם ובבת אחת אלא שנראה שאין זה פשט הסוגייא דהרי עד פה באיסור אבר עסקינן ולהאי הלכתא הביא הש"ס דברי רב אסי ועוד שהרי שם בש"ס מבואר דרבי אלעזר ס"ל דחלקו מבחוץ חייב וכ"כ התוס' שם בד"ה חלקו ואילו שם בש"ס מתבאר דרבי אלעזר ורבי אסי תרוייהו שמיע להו הכי מרבי יוחנן רבם כי ע"כ דברי התוס' אלו הם מתמיהי' והכ"ל ליישב דבריה' דס"ל דרב אסי לחוד ורבי אסי לחוד ובחולין רבי אסי קאמר לה ובמעילה גרסינן רב אסי ושוב זיכני השם וראיתי להר"ן בנדרים לרכ"א שהכריח כן גבי מ"ש שם דאמ"ל רבי אסי כדו תכית אמר לא ושרייה וז"ל קשה פותחין בחרטה תימא וסא רב אסי הוא דאמר לעיל אין פותחין איכא למימר רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד ע"כ גם בחידושי הרשב"א כתב כן אחד מתלמידי הרשב"א ז"ע ולדידי חזי דאע"ג דהר"ן בלשון שמא אמרה יש להכריח כן דרב אסי לחוד ורבי אסי לחוד דרב אסי כבר ידוע שהיה תלמיד דרבי יוחנן כמ"ש הר"מ בהקדמת הי"ד וכן מבואר בהך סוגייא דחולין במ"ש רבי אלעזר לרבי אסי לא ומפין סגיאין אמרת קמיה דרבי יוחנן וכו' וכן בשאר דוכתי ואילו בזבחים ד"ו אמרינן אמר ליה רב אסי לרב אשי ומינה וכו' וקשה להלום דאיך יעוייר רב אסי בזמן רב אשי והרי בפ' עשרה יוחסין אמרינן יום שמת רבא נולד רב אשי ורב אשי סוף הוראה הוו ואילו רבא תלמיד רבה היה ורבה תלמיד מרב יהודה ורב יהודה תלמיד רב הוה ורב חבירו של רבי יוחנן היה כנודע ובזמן רב היו רבי אמי ורבי אסי אף בימי רב אשי לא יתכן כלל כי ע"כ תרי הוו ומעין זה כתבו התוס' על רבי אמי חבירו של רבי אסי בב"פ די"א בד"ה בעי דרבי אמי לחוד ורב אמי לחוד ז"ע ולמ"ש כ"ל להכריח גדולה מזו דג' הוו תרי רב אסי ורבי אסי לחוד דאל"ה קשה דאילו שם בנדרים דכ"א קאמר רב יהודה משמיה דרב אסי דאין פותחין הרי נראה דרב אסי נמי בימי רב ורב יהודה הואי דקדמי הרבה לימי רב אשי ואילו בזבחים מוכח דרב אסי ורב אשי חברים היו ודבר זה רחוק אלא נראה דתרי רב אסי נמי הוו ובהכי י"ל דברי הר"ן דקאמר לה בלשון שמא שגם הוא פשיט ליה דתרי רב אסי הוו אך הוא ס"ל דרב אסי קדמון היינו רבי אסי וכשעלה לארץ ישראל קרו ליה רבי וע"כ ק"ל שפיר דהתם ודאי רב אסי קדמון היה דרב יהודה קאמר לה משמיה ודו"ק וכ"כ שראיתי להתוס' בשבת דמ"ו בד"ה לאו משום שכתבו דרב אסי תלמיד דרב היה ורבי אסי תלמיד רבי יוחנן היה ורב אסי דנדרים תלמיד רב היה וא"כ ע"כ דרב אסי דזבחים אחר היה בימי רב אשי סוף הוראה אבן במקום אחר הכרחתי דתרי רב אשי היו והראשון היה בימי רבה ורב יוסף כדמוכח בב"ק דקי"ד ותו ל"מ דתרי רב אסי היו מלבד רבי אסי ודו"ק ועיין בתוס' חולין די"ח בד"ה אמר ר"ה דרב אסי ורבי אסי תרי נינהו ע"ש ועיין בחי' הרמב"ן לב"ב דקז' שכ"כ כי על כל אלה שפיר ק"ל להתוס' דהא פשיט להו דרב אסי לחוד ורבי אסי לחוד ומ"מ אבתי לא ידעתי מאי קא ק"ל דכיון

דרבי אלעזר ורבי אבי תלמידי דר"י אחרי דחלקו מכחוץ חייב א"כ כי ק"ל לרב אסי דהעילה מהברייתא דמייתי שפיר קרמי הש"ס אימא הא חיי שניהם מצטרפי דאולי רב אסי כרבי אלעזר ורבי אסי סבר לה וכי מוקמת לה כאבר א"ש נ"כ כמה שלא הקשה אלא לרב אסי ולא רב דאילו רב מני מוקי לה לענין טומאה דאבר מן החי קיל דמטמא וזל ואי ק"ל עוד כדברי התוס' איך מנו לאוקמי דאיית הש"ס דדחי הא חיי שניהם מצטרפין דלענין איסור בשר קיימינן דא"כ היכי קאמר ומני רבי יהודה היא דאמר אבמ"ה נוהג בטמאין והרי בחולין דק"ב קאמרי רבי יהודה ורבי אלעזר דנוהג בטמאין מטעם דכתיב רק חזק לבלתי אכל הדם לא תאכל הנפש וסברי כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איבריו והני טמאין אתה מצווה על דמן וכו' ואילו שם בע"כ פליגי בה רבי יוחנן ור"ל דר"י מפיק לא תאכל הנפש לאבמ"ה לאוסר גדיד ור"ל מוקי ליה לאבמ"ה ובשר מן החי ויורש דקיל כר"י ואילו לדידיה מנ"ל דר"י ור"א סברי דבשר מן החי נוהג בטמאה והרי באזהרת בשר מן החי דכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו אין לנו שום ריבוי שיהיה נוהג בטמאין וא"כ מזה יש להכריח רבי דחי לענין איסור אבר דחי הפך דבריהם הא ל"ק שהרי שם בחולין פרכינן ור"י למ"ל קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה שכן איסורו בכ"כ ותירצו אה"כ וכי איצטריך קרא לרבי אלעזר ולרבי יהודה נראה ודאי שגם לר"י בשר מן החי נמי נוהג בטמאין דאתי איסור בשר וחייל על איסור טומאה שכן איסורו נוהג בכ"כ כמ"ש הר"מ בפ"ט מה' מלכים וכדבריו מבואר בחולין בפ"ט העור והרוטב כדכתיבנא לעיל ובמעילה מאי דקאמר הש"ס הוא ומני ר"י היא אשר עפי"ז א"ש מאי דנקיט התלמוד דברי רבי יהודה ושבקיה לבר זוגיה רבי אלעזר ובחולין דקמייתי הש"ס תרי ברייתות בענין זה בברייתא אחת נזכר ר"י ור"א ובאידך ר"א לחוד אך ר"י לחוד לא שמענו אך ע"פ מ"ש הנה נכון ומיהו יש להביא קצת ראיה דרש"י קאי בשיטת הר"מ והן קדם אדברה נא מה שיש לחקור לדעת הר"מ דס"ל דאין איסור בשר מן החי נוהג כי אם בבשר המפורש מאיבריו ולדבריו באיברים שאין בהם גיד ועצם אלא בשר שכתב בדין זה דלקי עלייהו משום אבר א"כ נמצא דלא שייך באיברים אלו איסור בשר והנע עצמך שהתרו בו משום בשר לבד לקי עליה או לא שו"ל דכי נמי ס"ל להר"מ דכי שייכי תרווייהו לא לקי עלייהו אלא אחד כיון דאין כאן ריבוי לאוין מ"מ כשהתרו בו משום בשר לבד דאין כאן מלקות משום אבר למה לא ילקה משום בשר א"ד כיון דבאיברים אלו לא שייך בהו איסור בשר א"כ כי כתיב ובשר בשדה טריפה לא דבר באיברי' שיש בהם בשר לבד וא"ה איך ילקה אף לכשהתרו בו משום בשר לבד וצד זה נראה יותר שהרי נראה לדעת הר"מ דכי אכל כזית אבר מאבר שיש בו בשר גיד ועצם אם התרו בו משום איסור בשר לבד לא לקי אף שיש בו כזית בשר וה"נ דכוותה גם מת"ש הר"מ בדין זה דעל אבר בשר לבד לקי עליה משום אבר נראה קצת כצד שני ואינו מוכרח ומיהו אם האמת כצד שני א"ש הסוגייא דתלש חלב חי מטריפה דאיכא מ"ד דלקי שנים ואוקמוה דקסבר בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת דאיסור חלב וטריפה איכא איסור אבר לא מני חייל ולשיטת הר"מ ורש"י הוה ק"ל דאמאי נקיט לה משום טריפה ת"ל משום חלב ובשר מן החי עמ"ש לעיל ליישב לזה:

והנה כעתה אין צורך לזה דכל כה"ג דבחלב עסקינן אין בו איסור בשר כלל שהרי אין צד דליחול איסור זה עליו דכי אכל כזית הרי לקי משום אבר וכיון דפשיט לן דאיסור בשר לאו לרבויי לאוי קאתי א"כ נמצא דאיסור בשר באיברים שיש בהם בשר לבד לא דברה תורה ולהכי לא לקי עלייהו בשום צד משא"כ באיברים שיש בהם בשר גיד ועצם דתרי לאוי שייכי בהו אי אכל האבר כברייתו לקי משום אבר ואי תלש הבשר לבד לקי משום בשר ואי רש"י קאי בשיטה זו נ"כ החכם עיניו יחזו דל"ק עליו מ"ש התוס' בד"ה שאין דלרש"י דס"ל דבהמה בחייה לכ"ע לאתיכת בשר עומדת א"כ איך קאמר ר"ל דהאוכל אבר מטריפה לקי אחת ואוקמוה דס"ל בהמה לאו לאיברים עומדת ולהכי לקי על טריפה לבד ולרש"י לילקי נמי משום בשר דבכת אחת ניכהו ועד פה קושייא זו היה עומד לנגדי דאיך יעלה על הדעת לומר על מאור הגולה דאשתמיט מיניה סוגייא דבסמוך ונראה ואחרי הודיע אלהים אותי את זה אומר אני שדעת רש"י כאשר כתבתי כצד שני ופשיט ליה לרש"י דר"ל ור"י באכל אבר מטריפה מבתמא באבר שאין בו כי אם בשר הם המדברים דבכזית אחד עבר על שניהם דאילו באבר שיש בו גיד ועצם לא דמו אהדדי דבאבר לקי בכזית ממנו ולענין טריפה בעינן כזית בשר דוקא וא"כ לא לקי עליה משום בשר והרי זה סמך גדול לעיקר חקירתינו מדברי רש"י אלו אלא שיש לנמנס על זה באכל צפור שלם שיש בו כזית בשר היכי ס"ל לרש"י דלקי עליה משום בשר והרי זה אכלו כברייתו ולא קאי עליה איסור בשר וי"ל דכיון דשפיר חייל עליה איסור בשר על צפור זה דאי אכל הבשר מהאבר והניח גיד ועצם לקי עליה א"כ כי לא חל עליה איסור אבר כגון בחייו הו"ל כאילו הבשר נפרד לעצמו והגיד ועצם כמאן דליתנהו דהו אכל באיברים של בשר לבד דמעולם לא משכחת לה דקאי עלייהו איסור בשר כי נמי פטרת לאוכל משום אבר על שום מה איסור בשר לא מני חייל כיון דעיקר הלאו לאו עלייהו קאי ומיהו עכ"פ צ"ל לדבריו דמאי דתני שאין בו כזית נ"ר דכי נמי אית ביה כזית אחד לא לקי כיון דאי אפשר שאין ממנו שבו הוי מאיברים שיש בהם בשר לבד ובמשהו זה אין בו איסור בשר אבן י"ל שאין בו כזית דתני היינו באיברים של בשר וגיד ועצם אע"פ דבכולו יש בו כזית ואולי שגם דעת הר"מ כן דאי אכל צפור שלם ויש בו כזית בשר מאיברים דאית בהו גיד ועצם לקי משום בשר ואפשר נמי שבין להר"מ ולרש"י כי אכל צפור שלם כיון דגוף אחד הוי כי איכא כזית בשר בכולו אף דאית בהו איברים של בשר לבד אפ"ה לקי כיון דאיסור בשר חל אצפור זה מנו דחל על רוב איברים חייל נמי על אלו ודוקא כשפירש האבר של בשר באפיה נפשיה לא לקי ויש סמך קצת לדיעה זו ממ"ש התוס' בחולין דקכ"ח בד"ה בין רבי דלרבי לא אזיל אלא בתר רוב איברים ע"ש ומכל זה נראה קצת ראיה דרש"י קאי בשיטת הר"מ דכי אכל כזית אבר אף שלא אכלו כולו לקי דאי בעי אבר שלם הרי שפיר חל איסור בשר גם באיברים של בשר לבד היכא דאכיל כזית ממנו ולא אכל אבר שלם דכה"ג חייב משום בשר לבד והרי זה כאיברים של בשר וגיד ועצם דלקי עלייהו היכא שאכל הבשר לבד דלא קאי עליה משום אבר ואולי י"ל דלרש"י איסור בשר על ידי מעשה חל שמפרים הבשר מן הגיד ועצם משא"כ באיברי' של בשר דלית בהו שום מעשה היכא דאכיל כזית ממנו לבד ודברים אלו צריכים אגלי עוד לימוד ויישוב אך את זה יש לתמוה לסברת הרמב"ן והרא"ר והתוס' דס"ל דאינו חייב על אבר מן החי כי אם באבר שלם דוקא שהרי בהך סוגייא דתלש חלב חי מן הטריפה דאיכא מ"ד בשם ר"י דלקי שנים ואיכא מ"ד ג' ומוקי הש"ס פלוגתייהו לפי האי בעית אימא בתרא דלכ"ע בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן והמיתי איסור טריפה מיחיל אאיסור אבר קמפלגי מר סבר אתי חייל נוידי דהוי אחלב דאמר מר התורה אמרה יבא איסור נבילה או איסור טריפה ויחול על איסור חלב ואידך אחלב הוא דחייל דהותר מכללו ע"כ ואי לאיסור אבר בעינן אבר שלם וכי מחייבינן אחלב כאכל כולייה בחלבה

בחלבה עסקינן כדברי הרמב"ן וסיעתיה א"כ ק"ט היכי פליג אידך וקא מחייב שתים לבד משום אבר וחלב והרי כיון דפשיט ליה דטריפה חייל על איסור חלב כיון דהותר מכללו. מכ"ש דחייל אאיסור אבר שהרי מכי אכל כזית הרי חייב משום טריפ' לבד דכיון דקאכיל כולייה בחלבה לענין חלב לא חשיב כולייה חלב כידוע דבשר גמור הוי משום אבר אינו יחייב נ"כ כיון דבעינן אבר שלם וע"כ מדקא מחייבינן ליה באבר כולייה בחלבה משום אבר וחלב לא יצוייר דבאבר שיש בו כזית מצומצם קיימינן דהרי אי אפשר בלא משהו בשר בבשר הכולייה והיכי חייב משום חלב אלא ודאי דהכא במאי עסקינן בדאיכא כזית חלב בתוך הכוליא אלא דאי לאו בשר הכולייה אין כאן איסור אבר וא"כ נמצא דכי אכל כזית ממנה הרי עבר על איסור טריפה לבד וכי אכיל לכולה הוא דמחייב על חלב ואבר וכל כה"ג לכ"ע איסור חל על איסור כדמוכח בשבועות דכ"ב ב כי הא דתנן שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות חייב והקשו מושבע ועומד מהר סיני הוא ופריק רבי יוחנן בכולל דברים המותרים ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא אי דמפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן אי בסתם אליביה דר"ע וכו' הרי דאע"ג דאין שבועה חלה על האיסורים דאין איסור חל על איסור שבועה במפרש חצי שיעור חלה על האיסורי' וכ"ת דזה דוקא לר"ל דס"ל בעלמא דחצי שיעור אסיר מדרבנן' לבד אבל לר"י דקי"ל כוותיה דס"ל דחצי שיעור אסיר מה"ת א"כ דאין שבועה חלה עליו הא ליתא שהרי הכריחו התוס' בד"ה דמוקי לה דמדלא משני ר"י לא מוקי כר"ל דהא ס"ל ח"ש אסור מה"ת ואין שבועה חלה עליה ש"מ שגם לדידיה כיון דאין כאן איסור לאו ועשה אלא איסור גריד שבועה חלה עליו ומיהו לתירוץ שני אין הכרח לזה ע"ש בדבריהם ושם בדכ"ב בד"ה אהתיר' קמשתבעא נ"כ נידון על זה בדעת רבי יוחנן דס"ל ח"ש אסיר מה"ת אי שבועה חלה עליו או לא וע"ש ורבינו הגדול הכריח שגם לר"י שבועה חלה על ח"ש כמ"ש הר"מ בפ"ה מה' שבועות ומיהו נראה דבכל כה"ג באיסור חל על איסור לכ"ע חל שו"ל שגם להסוברי' דאין שבועה חלה על ח"ש ה"ד בשבועה דאיסור הבא מעצמו הוא על דרך שאמר ר"ל שם בשבועות כי אמרינן איסור כולל באיסור הבא מאיליו באיסור הבא על ידי עצמו לא אמרינן ה דהכא קיי"ל דל"ש בין איסור הבא מאיליו או על ידי עצמו מ"מ אין למדין קל מחמור ועוד שגם התוספות אי דאו שלעולם גם לר' אין שבועה חל על ח"ש ה"ד לגבי שבועה דבעינן לאו והן לקרבן אבל בשאר איסורי' דליתנהו בהן ולאו גם הם יודו דאיסור חל על ח"ש ועמ"ש הרב מ"ל בפ"ד מה' שבועות ה"א וגם הש"ע בי"ד סי' רל"ח פסק דשבועה חלה על ח"ש ולדבריהם כ"ש דאיסור חל על ח"ש דאיסור אלא שגם להרשב"א בסי' תרי"ו שכתב דאין שבועה חל על ח"ש באיסור חל על ח"ש לא שמענו ומיהו כ"ל דלדעתו אין לחלק בין שבועה לאיסור וא"כ אפוא למה שהוכחנו כדעת התוס' והר"מ והאחרונים דסברי דאיסור חל על ח"ש א"כ היכי לא חייל איסור טריפה דח"ש הוי לגבי חלב ואבר ואף אם אתמ"ל הכא במאי עסקינן שתלש החלב מהכולייה ואכל תחילה דבמנא דלא הוי טריפה ח"ש לגבי דחלב הנס דלא יצוייר זה למאי דקי"ל דחלקו מבחוץ פטור לרבי יוחנן וא"ם היכי חייב על אבר בר מן דין דאי משום חלב הא פשיט ליה גם להך מ"ד דטריפה חל עליו כדאמר איהו יבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב וכיון דמשום אבר הוא דלא חייל הרי הו"ל איסור טריפה ח"ש לגבי אבר ושפיר חל על איסור אחר וכמו שמצינו זה כתבו התוס' שם בחולין דק"ב בד"ה שאין דאיסור חל על ח"ש והביאו ראיה מהך סוגייא דשבועות אלא שהם כי כתבו הכי כדעת ר"ל קיימי כמו שע"ש. והכא בדעת ר' קיימינן הך כבר ביארתי דלהר"א והתוס' והש"ע והמ"ל כ"כ כדעת הטור ע"ש. במקום הנזכר סברי שגם לר' שבועה חלה על ח"ש ומכ"ש איסור אחר :

והנ"ל ליישב לזה דס"ל להנהו רבנן דאע"ג דאיסור חל על ח"ש ה"ד כשאכל הח"ש לבד אבל כי אכל שיעו' שלם לא דהיינו דאי הוה אכיל חצי אבר מטריפה לכ"ע חייב משום טריפה אע"ג דבטרפ' לאחר מכאן דאיסו' אבר קדים מ"מ כיון דלגבי אבר ח"ש הוי איסו' אחר חל עליו אבל כי אכל אבר שלם אע"ג דמכי אכיל כזית ממנו עבר על טרפ' ועל אבר ח"ש הוי מיהו כיון שאכלו כולו אינו חייב על אבר וטרפ' כי אם על אחד מהם דאי חשבת לאיסור אבר איסור קודם עכשיו שאכל שיעור שלם פקע מיניה איסור טריפה; וכי אזלת לאידך גיסא דחיי' משום טריפ' כיון דהוי ח"ש הרי נדחה מח"ש זה איסו' אבר וא"כ כי השלים ואכלו כולו הרי אין כאן אבר שלם דעל חצי האחר לא קאי עליה איסור אבר כיון דלקה משום טריפה ומהך סוגיי' שמעינן דאע"ג דאיסור חל על ח"ש מ"מ כי הדר השלים שיעור שלם פקע מיניה למפרע איסור ראשון ולהכי לקי הכא משום אבר וחלב ולא משום טרפה דכיון דאיסור קדים הוי אבר אע"ג דטרפה בכיר שיעוריה מאבר אי הוה אכיל בכיר משיעור אבר הוה לקי על טרפ' אע"ג דלאו קדים הוא אבל מאחר שהשלים ואכל שיעור אבר והרי לקי משום אבר היכי לילקו נמי משום טרפה והרי עכשיו הו"ל איסור חל על איסור בשיעור שלם וש"ר שגם הר"מ השמיענו כדברנו מעריב דבר וזה שהרי כתב בפ"ה מה' שבועות שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבילה וטרפה ואכל פחות מכזית חייב בשבועה הרי יש ללמוד מדבריו דאי אכל כזית שלם על נביל' וטריפה הוא חייב ולא על השבועה דאל"ה אכל סתם. הו"ל לכתוב ועוד דלפי סידור לשונו ואכל כ"ש הו"ל לומר שא נראה שהר"מ כיון למ"ש ודבר גדול דבר הנביא :

האף אמנם לכי הוינן בה אכתי קשה להתוספות שהרי יש לי ללמוד מדברי התוספות הפך מ"ש מת"ש בדק"ב בד"ה שאין וז"ל כגון שאין באבר זה כזית בשר דאינו חייב משום אבמ"ה היינו כשלקח בשר מטריפה אחרת והשלים לכזית ודוחק ועוד דא"כ אמאי לא חייל עליה איסור אבר כיון דליכא מטרפה אלא ח"ש וכו' והשתא למ"ש שכל שאכל והשלי' שיעור שלם פקע מיניה איסור החל בעוד שאכל ח"ש וקאי עליה באיסור הקודם א"כ ק"ל הכא והרי ה"ב כבר השלים ואכל כזית טרפה ולהכי עליה הוא דחייב דהוי איסור קודם ולא על אבר למאי דס"ל לאו לאיברים עומדת ולא נראה דהתוס' ס"ל דכל כה"ג בכ"ג כיון דחל האיסור בח"ש תו לא פקע מיניה והדר כי קושיין ובדוחק יש ליישב דבריהם שגם הם מודו בכל מ"ש והכא שפיר ק"ל :

והיה בהניח דע"כ מה שהוצרכו התוס' לדחוק ולאוקמי לשיטת רש"י פלוגתייהו דר"י ור"ל באכל אבמ"ה מטרפה דבאכל אבר שאין בו כזית בשר איירי וכי חייב על טרפה היינו כשהשלים כזית מטרפה אחרת איגו אלא לר"ל דאילו לר"י דס"ל דבשר מן החי ובשר מן הטריפה לא לקי עלייהו אלא חדא שפיר מצינן לאוקמי לדידיה אכל אמ"ה מטרפה דבאבר אחד שיש בו כזית בשר עסקינן ולהכי לקי ב' משום אבר וטרפה וכי צריך לדחוקי נפשין היינו לר"ל דוקא דס"ל דבשר חי ובשר טריפה לקי ב' וא"ה ע"כ לשיטת רש"י אכל בשר חי מטרפה דפליגי בה ר"י ור"ל לאו בחד גוונא דבקו שניהם דאי ר"י נקיט מילתיה באכל אבר מטריפה שאין בו כזית בשר והשלים מטריפה אחרת אין לו שחר דלמ"ל כולי האי ליבקוט לה באבר שיש בו כזית בשר ותולא מידי ור"ל אי נקיט לה כדנקיט לה ר"י באבר טריפה שיש בה כזית בשר וקאמר דלקי חדא זה לא יצוייר שהרי גם לדידיה לקי ב' משום בשר מן החי וטרפה דבהדי אהדדי קאתו כי ע"כ ע"כ להך אוקמתא דרב יוסף אכל אבר מ"ה מטרפה דפליגי בה ר"י ור"ל היינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לר"י באבר

שיש

שיש בו כזית בשר ולר"ל בשאין בו והשלים כזית מטרפה אחרת ומצתה ק"ל אמאי הוכרח רב יוסף לאוקומי לדברי ר"ל שדבריו כשנו כשתי בהמות לוקה כאבר אחד שאין בו כזית בשר ולקי על אבר אף דס"ל לאיברים עומדת כאן דלית ביה כזית בשר והו"ל ח"ש ואיסור אף שהוא אחרון חל על ח"ש והדמוקי רב יוסף דלקי משום טרפה ש"מ דבאבר שיש בו בזית בשר הם המדברים ר"י ור"ל וקשה לרש"י דלדבריו לילקי נמי משום בשר זה כ"ל ליישב בדוחק ומיהו להרמב"ן והרא"ד דקיימי בדעת התוספות כ"ל ח"ש כישוב הך סוגיי' מכון וקיים. ומן האמו' תשובה בוגא' לדברי הרוטבא בחידושיו לקידושין גרע"ז גבי הא דתני. ר"ש האוכל נבילה ביום הכיפורים פטור שהביא הרב פירושים רבים ודחאם והעלה דכי תני פטור היינו באיסור האחרון שאם נתנבלה מערב יוה"כ פטור משום יה"כ וחייב משום נבילה דקדים דאתצ"א קודם ואם נתנבלה ביוה"כ מעיקרא חייל עליה איסור יה"כ ולא חייל עליה איסור נבילה ורבנן נמי מודו ליה לר"ש בנתנבלה ביה"כ דחייב משום יהכ דקדים ולא משום נבילה יע"ש באורך ותמה עליו הרב בספר שער המלך ח"א פי"ו מ"ה איסורי ביאה דקב"כ דהיכי לא לקי בנתנבלה ביה"כ משום נבילה והרי שיעור נביל' בכזית ויהכ בככותבת וא"כ כי אכיל כזית חל איסור נבילה למאי דקי"ל איסור חל על ח"ש ומוה הנ"ע דברי הרוטבא וי"ל ואילו למ"ש ובנראה מדברי הר"מ הא ל"ק דכי קי"ל איסור חצ"א באיסור ח"ש ה"ד כשאכל החצי שיעור לבד אבל אם השלימה לכזית הדר לחילתיה קמייתא ולקי משום איסור הקודם לבד ולפ"ז ה"נ כיון דעכ"פ אכל ככותבת דאל"ה לא היה חייב משום כיפור קרי פקע מיניה איסור נבילה שחל בעוד שאכל ח"ש דכיפור ויש לתת טעם לזה דכי קי"ל איסור חל על ח"ש היינו דמתלא תלי נקאי אם שהא כדי אכילת פרס ולא אכל עוד כי אכ ח"ש ככה"ג חל ואי אכל עוד בכדי א"פ לא חייל מעיקר' ודוק הטב וציין למהרו"ך כדרישה בי"ד סי' ס"ב דב"מ כין אבר לבשר דאי אכל את שניהם לקי ב' ואי כיון הרב דליבעי ב' אכילות דוקא היינו כדעת הר"מ ואי כיון דאי באבר יש בו כזית בשר לקי ב' היינו כדעת התוס' וציין להרב מגדל עוז כרין זה שכתב בשם התוס' דאבר טפי מכזית ואכל כזית לבד דלקי ולעיל מזה הביא דברי התוס' דרב"ו דאבר שלם בעינן בי צ"כ דבריו תמוהים וצ"ע ובסמ"ק סימן רי"ט כתב אבר מן החי צריך כזית ואם אינו שלם אינו חייב ע"כ דבריו אלו מורים דקאי כדעת התוס' והרמב"ן הפך דעת הר"מ אבל ראיתי שם בהגהת סמ"ק שכתב על דבריו וז"ל דחלקו בחוץ גלותו וית לשני' ואכלן זה אחר זה אינו חייב וכו' ע"ש סבין הרב כוונה אחרת בדברי הסמ"ק ולי נראה כוונת סמ"ק כמ"ש׃

סימן ל"ב יש לחקור בדין אבר מן החי דאסור ולוקין בין באבר בשר וגיד ועצם

ובין באבר בשר שאין בו עצם כמבוא' בהר"מ פ"ה מ"ה מ"א וב"שם בי"ד סימן ס"ב אך לא ידענו מי שאבל ארכובה מן החי דאבר זה אין בו בשר כי אם עצם אי לקי עליה משום אבר דאע"ג דבכל איסורי תורה אין לוקין על עצמות איסור באיסו' אבר הרי אמרו בחולין דק"ב דבעי כזית ועצם משלי' לכזית משא"כ בשאר איסורי תורה א"כ ה"נ דאבר הוי לקי עליה א"ך אבר עצם לא שמענו דלקי ואע"ג דמצטרף אבל בפני עצמו לא לקי ונראה להביא ראיה דלקי עליה במאי דקי"ל כמאי דכתבן הר"מ והטי"ד דאבר שאין בו אלא בשר לבר בלי גיד ועצם לקי משום אבר דנפק"ל מדכתי' לא תאכל הנפש והאבר דבוי נפש אמ"ש רש"י בחולין דק"ב והרי כעין היסור אבר קי"ל גבי טומאה באבר מן החי מטמא כדתנן

בחולין דקכ"ו ושם בפרק ק"ח פליגי בה תנאי דרבי יוסי סבר אבר שאינו עושה חליפין ואבר בשר ואבר עצם נ"כ אינו עושה חליפין ור"מ סבר אבר שיש בו גיד ועצם ורבי סבר אבר שיש בו בשר גיד ועצם יע"ש ופסק הר"מ כפ"ב ובפ"ה מה שאר אבות הטומאות כרבי שכל אבר שאין בו בשר גיד ועצם אינו מטמא ואילו הכא לגבי איסור אבר כיון שפסק דגם אבר בשר שאין בו גיד ועצם לקי דהיינו כרבי יוסי ומא' שנא וי"ל דהתם כי פליגי היינו אי מקשינן למית' כרו אי לבהמ' כר"מ אי לבהמ' כרוב איברין כרבי כמבואר שם בג"ם וכתו' אבל הכא דאין כאן היקש כי אם דכתיב נפש אין לדרוש אלא מה נפש אינה עושה חליפין דאילו בנפש לא שייך בה בשר גיד ועצם דאינה אלא רוח חיים וע"ב לכ"ע כל איברים יש בהם איסור אבר שכולם אין עושין חליפין והוא׃ מוכרח דלגבי איסור אבר לא פליגי שהרי שם בפרק"ג דחולין מבואר דרבי יוחנן מיחייב על החלב משום אבר וכ"ת היינו משום דס"ל כרבי יוסי אכתי קשה אמאי לא מוקי פלוגתייהו בהכי דפליגי באכל חלב חי מטריפה דאיכא מ"ר מייב כ' ואיכא מ"ר נ' דפליגי אי הלכ' כרבי יוסי אי כר"מ כו ע"כ נראה דהכא כ"ע מודו מהטעם שכתבתי ומיהו יש לדון דחייב גם על ארכובה כיון דאינו עושה חליפין ומידי דאתי בק"ו דהרי רכובה לגבי טומאה מקרי אבר לכ"ע ואבר בשר לא מקרי אבר כ"ש לגבי איסור אבר דגם לר"מ באבר בשר לקי כ"ש ברכובה ומיהו יש לדחות שאני טומאה דגם בעצמו' שייך טומאה דעצם כשעור' מטמא אבל לגבי איסור דאינו לוקה על עצם אע"ג דבאיסור אבר מצטרף לכזית גירוף שאני מ"מ צ"ב עדיין הדבר צריך לימוד׃

סימן ל"ג יש לחקור אבר מן הסי שרסקו עד שנפסד ממנו בורת אבר אי לקי

עליה שהרי כדין בריה דקי"ל דלקי עליה בכל שהוא ולא בטיל כתבו הראשונים דאם ריסקה לא לקי עלה אלא בכזית ובטל בששים ועפרי לה מת"ש בטבות די"ו דריסק ט' נמלות בפו שהאריכו על זה הר"ן והרשב"א והרא"ש בחולין דק' והרש"ב בס' כת' סימן תרי"ג וסי"ר וש"ע סימן ק"א ואיכא נמ"ד דגם בריסוק אבר מן הבריה לא חשיב בריה כמ"ש בסימן ע"ש וא"כ מיכה י"ל באיסור אבר אתלת טעמי מרא דאיסור אבר חידוש הוא שחידשה תורה וי"ל דאין לך בו אלא חידושו דמס"ט כעי הש"ס בחולין דק"ב חלקו מבחוץ מהו ופרש"י מי מצטרפי לחיוביה בכל שאר איסורים דקי"ל דמצטרפי שיעורייהו לתנאין בתוך כדי אכילת פרס כמ"ש ביומא דף ה' א"כ כיון דחידוש הוא דהא נדין ועצמות בעלמא לא מחייב עלייהו והכא מחייב איתא אין לך בו אלא חידושו וכו' וכעין זה פירשו התוס' שם ד"ה חלקו ואסיק הש"ס דפטור וכן דעת הרא"ד בפ"ה מ"ה מ"א כפרש"י והתוס' ע"ש א"כ ה"נ י"ל חידוש הוא ודוקא כשאבר הוא כברייתו הוא דלקי עליה אע"פ שאין בו כזית בשר משא"כ ברסקו דאבר וממנו צורת אבר ויסנה אמת שהרמב"ם כתב כפ"ה מ"ה מ"א ס"ב דאם הפריד הבשר מן הגדין ועצמו אינו לוקה עד שיהיה בו כזית בשר מאחר שנשנה מברייתו וכתב הרב המגיד שוה מפרש רבנו בס"ם חלקו מבחוץ מהו ע"ש ולדבריו אין הכרח לדעת רבנו דכי חלק כזית אבר בברייתו לשנים ואכלו בתוך כדי אכילת פרס דפטור דמהי תיתי והא לא מבעייא לן אלא בהפריד הבשר דנשתנה מברייתו מבורת אבר אבל חלקו בברייתו אה"נ דמחייב משא"כ לרש"י והתו' והרא"ד אכן ראיתי להר' לח"מ שכתב דרבנו גם כן מפרש כפרש"י והתוספות והפריד הבשר מן הגידין ועצמות מסברא נפקא ליה דלא עדיף זה מאלו חלק האבר לשנים דפטור וה"נ בהפריד ע"ש אך לצ"ד יותר נ"ל כדעת ה"ה וחולק לרש"י והתוס' והרא"ד דבעיקר

פירוש'

פירוש' שכירשו דכי קבעו בחלקו מפחות דאיסור אבר משא"כ בשאר איסורים היינו משום דאיסור אבר מירוש הוא דגידין ועצמות בכלל התורה לא מצטרפי דאין בגידין ועצמות טעם ובגבי איסור אבר מחייב ק"ל דא"כ גבי איסור גיד הנשה כמי כיוא דאי חילקו לשנים ואכלו פטור למאי דקי"ל אין בגידין בנותן טעם כיון דחידוש הוא דמחייב אגיד לבד אי חלקו לא ליחייב וזה לא מצינו בשום מקום ואדרבה כתב רש"י בחולין רפ"ג להדיא דחייב בגיד הנשה בכזית בכדי אכילת פרס וכן גבי נזיר דלקי על חרצן ובנזיר דל"ו אמרינן בנזיר תמיר דאפילו חרצן אסיר ליה ופרש"י דלאו בר אכילה הוא וא"כ לפירושם התם נמי לא לחייב אכזית בכדי אכילת פרס ומאי שנא ונ"ע כי ע"כ צ"ל דלרבינו כי חלקו בברייתו לשני' ואכלו בתוך כדי אכילת פרס נמי חייב ובהכי אתי שפיר נמי מ"ש במעילה רי"נ אעמא הא שניה מצטרפין ומני ר' יהודה היא דס"ל אבר מן החי נוהג בטמאים ומ"ש בתוספות בר"ה מתיבי מה שנדחקו ליישב הסוגיא לפי פירוש' בהך סוגייא דחלקו מבחוץ אך לפ"ש בדעת רבינו אתי סוגייא זו כפשוטה וכ"ת לדעת רבינו תיקשי אמאי פטרי בהפריד הבשר מן העצם אי לאו מטעם דחידוש הוא ובעין פרש"י הא ל"ק דנ"ל דלרבינו אין הפיטור מגזר חידוש אלא כיון דאבר הכתוב אבר כדכתיב לא תאכל הנפש וכי הפריד הבשר מן העצ' לא מקרי אבר משא"כ בחלק האבר בברייתו דאף שהוא בשני חתיכות קרוי אבר ומ"מ למאי דאתאן עלה י"ל דפטור כרסקו לשני הפרושים דלפרש"י כיון דחידוש הוא בעינן שיהיה כברייתו ולפירוש הרמב"ם כיון שרסקו הרי נעשה מצורת אבר ולא מקרי אבר וגם מטעם אחר יש לפטור כרסקו שהרי כתבו התוס' בחולין דכ"ו ד"ה ורבי דאינו חייב על אבר מן החי כי אם באכל אבר שלם וכ"כ הרשב"א בחידושיו שם בשם הרמב"ן וכן כתב הסמ"ק בסימן רי"ט הפך דעת הרמב"ם והרשב"א כמ"ש על זה באורך בסי' ל"א ע"ש מ"מ לשיטת התו' רבאינו שלם לא לקי כ"ש בהתרסק האבר שהרי בדין ברייה למלקות דלקי בכ"ש ולא בטיל בששים הכריחו כל הראשונים בפשוט דבריה רסוקה לא חשיב ברייה מההיא סוגייא דמכות דרסק ט' נמלות כמ"ש רבריהם בסימן ה' ואילו בבריה חסירה אבר או ב' כל שנשאר רובא אבעייא לן בנזיר דכ"ב ולא איפשיטא ע"ש הרי כריסוק גרע מחסר וא"כ באיסור אבר להתוספות דפטור כ"ש בנתרסק וגם מטעם אחר יש לדון כן שהרי כתבו התוס' בחולין דצ"ו ד"ה מ"ט והרא"ש בפ' גיד הנשה והטו"ר וש"ע סימן ק' דאבר מן החי חשיב ברייה ולא בטיל אפילו באלף ע"ש וכיון שדין בריה אית ליה לאיסו' אבר הרי ביארתי שדעת הראשוני' דברייה רסוקה לא חשיב ברייה ומינה לאיסו' אבר ואף שאני תמיה עליהם בפשיטות דבר זה דאבר דין ברייה יש לו ולא בטיל כמ"ש על זה בסימן ס"ב מ"מ מדעת הפוסקי' שכתבו כן להדייא יש לדון גם מכד זה דאבר מרוסק בעינן כזית בשר. ועיין ב"ת הרשב"א סימן תקי"ג שכתב דאיסורים מרוסקים נפקא ליה לירושלמי מדכתיב כל נבילה ומינה למדו לכל איסורי' במה מצינו והר' כתב דלקי מידי דשוי איצור ערוטב דאיתרבו מהטמאים יע"ש ועכ"פ י"ל דאבר מן החי מרוסק שאין בו כזית בשר לא מצי יליף מנבילה שי"ל דין מה התם בכזית בשר ה"נ בכזית בשר וצ"ע. ואכרו בחולין דק"ד לענין מיחוי איסורין באופן דמבל זה יש לדון באבר מרוסק דפטור כל שאין בו כזית בשר והדבר צריך ליחוד עוד:

סימן ל"ד

יש לחקור במאי דקי"ל דהאוכל אכילה גדולה מדבר איסור דאינו חייב מלקות על כל זית וזית אלא חיוב אחת לכל האכילה כמ"ש הר"מ בפ' י"ד מה"א ה"ו ע"ש אך בגופין מוחלקין אי לקי אכל חד וחד בכל האיסורים או לא צריך ביאור וכן בבהמה אי חשיבי גופין מוחלקין או לא והנה בגופין מוחלקין דאדם כרא' דלקי לכל חד וחד וכמ"ש בקדושין דע"ו דהבא על ג' שמנות לקי ג' ונראה לשם דאף בהתראה אחת ופ"כ שם בתוס' רי"ד וכ"כ התוס' במכות ד"ך בד"ה לא צריכא יע"ש ושם ראיתי בתוס' רי"ד שכתב דעל גופין מוחלקין דב"ח בין דאדם ובהמה לקי אכל חד וכן אם תלש חלב מבהמ' חיה מג' בהמו' לקי ג' וכן באבר מן החי יע"ש והר ב' השנה לחלק בפ"א מה' איסורי ביאה הביא נ"כ דבר זה דעל גו"מ לקי אכל חד בהתראה אחת בשם התוס' רי"ד והתוס' ובסוף דבריו כתב ועיין מ"ש התוס' בזבחים דע"ח בד"ה הפיגול שהביאו שם סוגייא זו והנראה מדבריהם שם דפליגי לרבינו ישעיה ז"ל וס"ל דאמרינן גופין מחולקין אף בדבר שאינו ב"ח ובהתראה אחת שני והוא הטב בדבריהם שצריכים תלמוד אלו דבריו ולדבריו התוס' דזבחים הם כנגד מתניתין דמכות וסוגייא דחולין דפ"ב ושאר דוכתי שמבואר דכל דלא הוו גו"מ אלא כזית חלב לקי חד וזה דבר פלא:

אבן לפק"ד מה שהבין הרב בכוונת דברי התוס' ליתא שדבריהם נרקו בכל מכל וז"ל א"כ אפילו פחות מכדי אכילת פרס פיטור בשאכלן בשתי פעמים דבשהתירו בתחילה משום פיגול שמא נותר רבה ובשנים בשהתרו משום נותר פיגול רבה ואי משום שכבר התרו בו משום פיגול באכילה ראשונה ואמרי' בקדושין דבעל חמש אלמנות חייב בכל התראה אייר דאי בפ' התראות אף באלמנה אחת חייב דהתראו' מחלקו' שמא כיון דעשיק בביא' ומתרה בו תחיל' הוי התראה לכל חד וחד וה"כ הרי עשוק כל שנה באכיל' ותועיל לו התראה ראשונה לא דמי דשאני הכא דנראה כחוזר בו מהתראה ראשונה וכו' וכוונת דבריהם כ"ל ברור שהכה רש"י ז"ל ס"ל דטע' נזיר ודיכוותיה ששתה יין הרבה אף בזה אחר זה בהתראה אחת בתחילה דלקי חד ה"ט דעל כוס ראשון לקי שפיר אבל על אחרי' יכול לומר שכחתי שזה אסור וכ"כ התו' על שמו במכות ד"ך בד"ה לא וכ"כ הנמקי בחידושיו להרי"ף למכות על מתני' דנזיר שהיה שותה יין יע"ש וכדבריה' כתב הרמב"ן בס' המכות שורש ט' ע"ש והתוס' בדבור הנו' דחו סברה זו מדקי"ל דבגו"מ בהתראה אחת לקי אכל חד ואם איתא ליתא איסתלאי גם הריטב"א בחידושיו למכות דכ"א גבי מתני דנזיר שהיה שותה יין כל היום דאינו חייב אלא אחת הביא פרש"י הלזו ודחה דבריו בשם התוספות מהך סוגייא דקדושין דע"ו דמוכח מינה דכל דעסיק באותו איסור לא מצי לומר איסתלאי יע"ש ואל זה כיונו התוספות בדבור זה שהוקשה לשיטתם דמה"כ לילקי על מה שהתרו בו בתחילה דאי התרו בו על פיגול ויש לחוש שמא נותר רבה כי אכיל השאר והתרו ביה משום נותר לקי אפיגול ולפי שיש לדחות לזה כעין סברת רש"י דמצי למימר איסתלאי ועל אלה הביאו דהך סברא ליתיה ממה שמבואר בקדושין דכל דעסיק באותו איסור לקי אף כשעבר שהות רב ומעתה קשה כי קושייתם וזו כוונת התוספות והוא ברור ותו ל"מ מה שלמד הרמ"ל בדבריהם:

ודעת הר"מ נראה כדעת התו' רי"ד דגם בבהמ' לקי בגופין מוחלקין לכל חד בהתראה אחת ממ"ש הר"מ בפ"ה מה' סנהדרין ה"כ הבא על עריות הרבה בהעל' אחד איצפ"י שכולן מגם אחד הואיל והן גופים מוחלקין חייב על כל אחת ואחת כיכר וכו' מכאן אתה למד שום שאמרו חכמים הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחד חייב אחד כשהיה אותו הזוכר עצמו אבל אם היה זכור אחר בין שבא על שנים בין שבא על זה והביא זה עליו חייב על כל גוף וגוף וה"ה בבא על הבהמה והביא עליו בהמה עכ"ל.

ואני

ואני תמיה עליו שהרי אמרינן בסנהדרין דנ"ד בעיקר דין זה דהבא על הזכור והבי' זכר עליו וכו' הנרבע לזכר והנרבע לבהמה אמר רבי אבהו לדברי ר"ע חייב ב' חדא מלא תשכב וחדא מלא תתן שכבתך לדברי ר"י אינו חייב אלא אחת אידי ואידי לא יהיה קדש הוא אביי אמר אף לדברי ר"י חייב ב' דכתיב כל שוכב עם בהמה וכו'. הרי דבין לר"י ור"מ בין לרבי אבהו ובין לאביי כל דהוי שם אחד אף בגופים מוחלקים אינו חייב אלא אחת שהרי הנרבע לזכר ולבהמה הא איכא גופים מוחלקים וקאמר רבי אבהו דלר"י דנפק"ל אזהרת שניהם מלא יהיה קדש דהוי שם אחד אינו חייב אלא אחת ואף לאביי שאמר שגם לר"י חייב ב' היינו דאזיל לשיטתי' דנרבע לבהמה לר"י אזהרתיה מכל שוכב עם בהמה הא לא"ה אף הוא היה מודה דלר"י אינו חייב אלא אחת הפך פסק רבי' ש"ר שכבר תמה על זה בספר לחם יהודה בפ"ה מה' שגגות · ולעיקר הברת רבינו כבר ראיתי להתוס' שם בסנהדרין בד"ה הנרבע שכתבו אע"ג דגופים מוחלקים לא מיחייב ר"י אלא אחת וגבי חמש נשיו נרות בכריתות דט"ו וחמש שפחות חרופות שם בר"ט דמיחייב על כל אחת משום דדרשינן ואשה לחלק על כל אשה ואשה וכו' יע"ש הרי שכתבו דהיכא דגלי קרא גלי היכא דלא גלי לא גלי ומעתה תו לא מוכח מידי לדברי רבי' ואין להקשות ליגמור מינה דשאני הוא מגי יליף חד מחבריה והו"ל ב' כתובים הבאים כאחת ואין מלמדין ואף לת"ר דבב' מלמדין בג' אין מלמדין אולי דהכא נמי הוי ג' כתובים ואיכהו הוו ידעי כיון שדברי התוספו' הם מוכרחים בהך סוגיא דסנהדרין:

אשר עפ"י הדברים האלו מינח ניחא לי במאי דהוס ק"ל בדברי התוס' בכריתות ד"ט ר"ה והיא שפחה וז"ל תימא דהכא בעינא לחלק אע"ג דהוי גופים מוחלקים ואילו לקמן בדי"ו וכן בחולין דפ"ב משמע דפשיט ליה דעל גופים מוחלקים חייב על כל אחת ואחת אלו תורף דבריהם ולכאורה קשה דמאי ק"ל איפא דאה"נ לבתר דגלי קרא כאן בשפחה דבגו"מ חייב על כל גוף וגוף אף. דאתו כולהו משם אחד נגמרי' מיניה בכל דוכתי דעל גופים מוחלקי' חייב על כל אחת ואחת ותו"לק:

אכן לפי מ"ש יש ליישב שהתוספו' הכריחו מהך סוגייא דנרבע לזכר דגופים מוחלקים דאתו משום אחד אי גלי בהו קרא שחייב על כל גוף חייב וכל דלא גלי אינו חייב אלא אחת וכמ"ש הם בהך סוגייא ברבור הנזכר ומכח פשיטות זה ק"ל שפיר שם בכריתות כמובן:

והנה אמת שלפי סברת רבי' ה לזו נ"ק ממה שהקשו התוס' מהסוגייא דכריתות די"ו וחולין דפ"ב כיון דס"ל דבגרונין מכירה ושפחה והרי זה סמך לסברתו אין זה מעלה ארוכ' שלא מפני שאנו מדמין נרחה מה שבא לנו בפי' בש"ס דמהך סוגיין דסנהדרין מתבאר להדייא שגם בגופים מוחלקים ושם אחד אינו חייב אלא אחת כמ"ש בנרבע לזכר ונרבע לבהמה וכן מתבאר נמי ממ"ש עוד שם הבא על הזכר והביא זכר עליו הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בין לרבי אבהו ואביי לר"י חייב ג' וכו' ואילו לסברת רבי הו"ל לחייב ד' שהרי רובע זכר ובהמה תרי שמות נינהו הרי חייב ב' ונרבע לזכר ונרבע בהמה נמי אע"ג דשניהם משם אחד קאתו דהיינו לא יהיה קדש חייב ב' כיון דהוי גופים מוחלקים אדם ובהמה ומ"מ דחייב ג' לר"י דלא תברתיה דסברת רבי' וכן יש לגמגם עוד על סברת רבינו ממ"ש בכולה הך סוגייא הבא על הזכור והביא זכר עליו בא על הבהמה והביא בהמ' עליו ופשט לשון זה מורה דהביא זכר עליו היינו זכר אחר וכן בבהמה דאלא"ה הו"ל הבא על הזכר והביאו עליו·

ובעומדי על זה עיני ראו אותם שאמרו בכריתו דג' גבי הא דתנן הבא על הזכור תנא במאי קחשיב אי בגברי דל אשה ונרבעת אי בנשי קחשיב דל הבא על הזכור ועל הבהמ' אמר רבי יוחנן תנא גברי קחשיב ותני הכי הבא על הזכור והביא זכור עליו ור"י היא דאמר חייב ב' וכו' אי הכי נתני הבא על הבהמה והביא בהמ' עליו הא אמר אביי הבא על הבהמה והביא בהמה אפי' לר"י אינו חייב אלא אחת ע"כ ויש לתמוה במ"ש הא אמר אביי וכולי בנראה דליכא לתרוצי אלא לדעת' אביי ולא לדעת רבי אבהו שאמר דלר"י חייב ב' וק"ט דהרי בהך סוגייא דסנהדרין אסיקנא דהבא על הזכור ועל הבהמה והביא הזכור והבהמ' עליו בין לרבי אבהו בין לאביי לר"י חייב ג' לר"מ חייב ב' וע"ש בפירש"י וא"כ כיון דתני רישא הבא על הזכור והביא זכור עליו והיינו כר"י כי תני א"כ הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בין לאביי בין לרבי אבהו אינו חייב אלא אחת: וא"כ שפיר הוה מצי לשנויי אף לרבי אבהו ואילו מלשון הש"ם נראה דאי אפשר לשנויי תירוץ זה אלא לאביי והוא פלאי ושוב זיכני ה' וראיתי אחר החיפוש להרב רינה דחיי בחלק לאוין דק"ח ע"ד שתמה זה והנ"ע יע"ש:

ואולם כד הויכן בה ראה ראיתי דסוגייא זו מורה להדייא כסבר' רבינו דלדבריו שהעל' דבגופי' מוחלקים לקי ומביא קרבן על כל גוף וגוף אף דאתו משם אחד נ"ק מ"ש שהרי לרבי אבהו דרובע לזכר ונרבע מתכו לר"י חייב ב' כיון דתרי שמות נינהו וכי רבע נמי בהמה הרי חייב חטאת אחר משם אחר וכי נרבע תו מן זאת הבהמה אי הוה אזהרת נרבע משום רובע בהמה לא היה חייב עוד כיון דליכא בביאה זו לא שם חלוק ולא גוף חילוק אך כבר נתבאר בסנהדרין דלר' אבהו לדעת ר"י אזהרת נרבע לבהמה נפק"ל משם האמור לנרבע לזכר ואי הכי לדברי רבינו בה"ג חייב ב' משום רובע זכר ומשו' רובע בהמה פשו לן נרבע לזכר ונרבע לבהמה דאתו שניהם משם אחר עם כל זה חייב עליהם ב' כיון דתרי גופי נינהו אך לאביי לעולם לא נקי אלא ג' ב'. לרובע זכר ונרבע ממנו ואחד לרובע בהמ' ונרבע ממנה דהו"ל גוף אחד ושם אחד נמצא דלשיטת רבינו נ"ק מזה ואכן כדינן לא נדע מה נעשה שהרי לת"ש סוגיין דסנהדרין מוכח להדייא כסברת התוספות ואילו מהך סוגייא מורה כסברת רבינו ורא עקא:

וישוב אחר הישוב ראיתי שעיקר הך סוגייא דכריתות לא מכרע מידי לסבר' רבי' שיש ליישב למאי דהוס ק"ל באמאי לא משני הש"ס אף לרבי אבהו דאה"נ דאף לרבי אבהו שפיר מצי לשנויי הכי אלא דרנה לשנויי בקיצור כדשני לאביי אך לרבי אבהו היה נצריך עוד ריבוי דברים כמו שירמס המעיין וע"כ לא חש להאריך א"כ י"ל והוא הנכון דנר' אבהו לא מצי לשנויי הכי שהרי רבי יוחנן תירץ לעיקר הקושיא. תני הבא על הזוכר והביא זכור עליו וא"כ נראה דר"י כאביי ס"ל דאי כרבי אבהו הכי הו"ל למתניתין הבא על הזוכר. ועל הבהמה והמביא בהמה עליו והוה ניחא טפי שלא היה צריך להגיה כל כך במתניתין שבמקו' ואשה המביאה בהמה עליה היינו גורסים והמביא את הבהמה עליו משא"כ עכשיו שצריך למחוק בבא זו כולה ולגרוס בין שתי בבות דלעיל ומביא זכור עליו ועכ"פ אף אתמ"ל דאידי ואידי בי הדדי נינהו ומתני מאי פסקא למתני' מביא זכור עליו ולא ליתני מביא בהמה עליו ולפחות הכי"הו"ל למתני הבא על הזוכר ועל הבהמה ומביא זכור או בהמה עליו ומדקפסיק ר"י ואמר תני הבא על הזוכר ומביא זכור עליו ש"מ כאביי ס"ל לר"י דלאביי א"א למתני באופן אחר דלדידיה רובע זכר ונרבע ממנו לר"י תרי שמות מיוחדים נינהו ורובע בהמה ונרבע ממנה שניה' משם

אחד

אחר קאתו ותני חד מינייהו דהיינו הבא על הבהמה כיון דלית בהו חילוק חטאת ומשו"ה כשהקשו לר"י א"כ ליתני כמי מביא בהמה עליו לא רצה לשנויי הש"ס אלא כדעת אביי שדברי ר"י מטין לדעתו וכאמור זה כ"ל לישוב סוגייא זו ותו לא מוכח מידי לסברת רבי׳ ·

זאת זה ראיתי להרב באר שבע בהך סוגייא דכריתות גבי מ"ש הא אמר אביי הבא על הבהמה וכו׳ שכתב וז"ל ולרבי אבהו כפ"ד מיתות ב"ד דקאמר לדברי ר"ג חייב ב׳ נ"ל כדשני רב תני ל"ג חטאות ומיהו ק"ק בעיני למה לא דייק הש"ס ולרבי אבהו מאי איכא למימר עכ"ל ואחר המחילה ק"ט שגם לרבי אבהו שפיר מצי לשנויי כר"י וכמ"ש שם דהבא על הזכור ובהמה והביא זכור ובהמה עליו גם לרבי אבהו לר"י חייב ב׳ וא"כ שפיר קמתני וכמו שכבר נתבאר לעיל דהיא גופא אנחנו תמהי׳ בעיקר הסוגייא למה נקיט הש"ס שינוי זה לאביי והוה מצי למינקט ככ"ע ומעתה כל דברי הרב בזה הם תמוהים וצ"ע ·

ואגב ראיתי עוד שם להרב דברים תמוהי׳ בעיני מאד שכתב לעיל מזה גבי מ"ש הבא על הזכור והביא זכור עליו וז"ל פירוש אותו זכר עצמו אבל אם היה זכר אחר ליכא מאן דפליג כהא דחייב ב׳ ואפילו ר"ע מודה כיון שהם גופים מוחלקים אע"ג שהוא שם אחד כמו הבא על חמש נשיו נידות שחייב על כל אחת ואחת אף לר"ע עכ"ל הנך רואה כמה לא אלי ולא מרגיש הרב שינה לידון בדבר חדש כדברי רבי׳ בדין זה ולא ראה דבעיקר סוגייא זו גופא המפורש יוצא הפך דבריו מה"ש דנרבע לזכר ונרבע לבהמה לר"י חייב אחת וכבר כינסו התוספות מראיית הרב שהביא וכתבו דשאני התם דגלי קרא ואשה לחייב על כל אשה ואשה וכמו שכבר תמהנו בסברה זאת לרבינו הגדול ועל הכל אני תמיה למה לא זכר כדבריו שכן כתב רבי׳ ותי׳ גדול איך נעלם מתנו נ"כ דברי הרב בדין זה שהרי הרב ז"ל דן בעצמו סברה זו כאילו הפיו אנו חיים כי ע"כ גם דבריו אלו נא"ת ·

וישוב ראיתי שגם מהך סוגייא דכריתות נמי מתבאר ממנה הפך סברת רבינו והכאר שבע דעיקיה ואמינא לה שהנה יש לתמוה בהך סוגייא כמה שהוצרך רבי יוחנן לאוקמי מתני׳ כר״ע ומה שהקשו והרי סיפא דמגדף ע"כ ר"ע נדחק גב בזה ר"י והשיב רבי ישמעאל היא וכמגדף סבר לה כר"ע ואילו לדברי רבינו מאי כולי האי והרי אף כר"ע אתי ותני הבא על הזכור ומביא זכור עליו והיינו זכר אחר דהו"ל שני גופים דבה"ג גם לר"ע חייב שתים כדברי רבינו והב"ש וכמו כן ק"ט על האמת בתירוץ רבי יוחנן הלזו דליתני נמי הבא על הבהמה ומביא בהמה עליו והיינו בהמה אחרת מלבד הנרבעת דבה"ג לדברי הכל חייב שתים לפי סברא זו והא פשיטא דכי קתני מתני׳ ל"ד חטאות בגוף אחד לא משכחת להו שיהיה ב"כ הגורם לו כעבירות אלו בגוף אחד שהרי קחשיב אם ואשת אב וכלה וזכור ובהמה ואשה וכתם וכו׳ והני ודאי כמה גופים ניכהו אלא ודאי שהעיקר כסברת התוס׳ שגם כגופים מוחלקים כל דאתו משם אחד אינו חייב אלא אחת ותו לק"מ מכל זה ואם כפשך לומר להשיב לסברת רבינו לקושית זו דתנא דמתני׳ לא קחשיב ל"ד חטאות בגוף אחד כי אם כל"ד שמות שיש לכל חטאת בפני עצמו שם מיוחד לו וכל הנך דקחשיב יש להם לכל אחד שם בפני עצמו ואי הוה תני הבא על הזוכר ומביא זכור עליו ובא על הבהמ׳ ומביא בהמה עליו בגופים מוחלקים הרי בה"ג לר"י חייב ד׳ בב׳ שמות ולר"ע ב"כ שמות והיינו דה הוצרך לשנות דר"י היא ותני בא על הזוכר והביאו עליו ובא על הבהמה שחייב ב׳ בב׳ שמות ויש גר להכריח כן דהם מתני׳ היה רוצה למנות

חיובי חטאות ד׳ וה׳ משם אחד היה יכול למנות מנה מאתים דליחשוב הבא על חמש נשי אביו ועל חמש כלותיו ועל חמש זכרי׳ וכן על הרוב כזה הדרך אלא ודאי מתני׳ חיובי חטאות בגוף אחד בשמות מוחלקי׳ קחשיב ותו לק׳ לדברי רבינו מה"ש הא ודאי ליתא שהרי הקשו בהך סוגייא גבי הא דתנן המחלל את השבת אמרי שבת ס"ל ניכהו ותירצו דתנא שגגת שבת וזדון מלאכות קחשיב דלא מיחייב אלא אחת כך תירץ רבי יוחנן ורב ביבי תירץ שם שבת ושם עכו"ם קחשיב ואמרינן עוד דה"ר גבי שבת וע"א יש לומ׳ שם שבת שם עכו"ם שכבר שינה אותם התנא במקום אחר חילוק חטאו׳ דידהו בשם אחר משא"כ בשם הצלאה שאין שנוי במקום אחר הניחו בקושיא אמאי לא תני המעלה בחוץ והמעלה בפנים יע"ש באורך ואם איתא הרי שבת דמשכחת ביה ט"ל חטאות בשם אחד וק"ל דליתני ט"ל ומה שתירץ ר"י גבי שבת לא שייך הכא וגם לרב ביבי שתירץ שם שבת קתני כבר אחרו דה"ר בשבת שכבר שינה אותם במקום אחר ואילו הבא גבי זכור ובהמה לא תנן לה בשום מקום לאו מילתא דבסנהדרין דב"ד לא תני אלא בא על הזוכר ועל הבהמה ולענין סקילה ועיין מ"ש התוס׳ בזבחים דק"ו ד"ה הני תלתין ושבע ניכהו יע"ש הרי נתבאר דשפיר הוה הכי למנות תרי חיובי חטאת אף דאתו משם אחד והדר כי קושיין לסברת רבינו והב"ש וכאמור וכ"ת עכ"פ תקשי ליתני טובא לפי"ו כמו חמש נשי אבי וכיוצא הא לא איריא דהא ודאי אין זה עולה על דעת דכי רוכלא ליחשוב וליזיל ודוקא גבי שבת דהו"ל ט"ל מלאכות דהו"ל גופים מוחלקי׳ ולא דימו אהדדי דזורע וחורש וקוצר וכו׳ הו"ל גופי עבירה שאינן דומים זה לזה וכן גבי עכו"ם משא"כ גבי חמש נשי אביו וכיוצא דאע"ג דהוו גו"מ אינם משונים זה מזה והא לא קתני והדבר ידוע דהבא על הזכור והביא זכור אחר עליו הו"ל גופי עבירה שאינן דומים זה לזה ואי הוה שייך למתני הו"ל לתנא למתני ומדלא תני הכי ש"מ שהעיקר כסברת התוס׳ שאף בג"ו חלוק כל דאתו משם אחד אינו חייב אלא אחת ותיובתיה לסברת רבינו והב"ש והדבר נל"ת ודוק יע"ש ועיין בזבחים דק"ו ע"ב · ומיהו אי מהך סוגייא דכריתות לבד היה לנו הכרח שגם בגו"מ כמו בא על זכור והביא זכור אחר עליו חייב חדא כל דשם אחד להם הנה מקום אתי לדחות הכרח זה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אבל הסוגייא דסנהדרין שהבאתי מכריע הוא לזה וכאמור הן אמת דעל כל פנים קשה מסתם מתני׳ דחולין דפ"כ דתנן שחט פרה ואח"כ שחט שני בניה לקי שמוני׳ ולית דפליג ולפי מה שנתבאר מהך סוגייא דסנהדרין דכל דנפקי משם אחד אף בשמות מוחלקים כגון רובע זכר ורובע בהמה אינו חייב אלא אחת כ"ש בבה"ג דלא הו"ל למילקי דמשם אחד נפקי ושם אחד להם אותו ואת בנו גם בקדושין דע"ז אמרינן גבי הא דתניא אלמנה אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחד ה"ד איליםא שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון ועל אלמנת לוי אמאי אינו חייב אלא אחת הרי שמות מוחלקי׳ והרי גו"מ הרי מתבאר מהך סוגייא כפשיטות דכל דהוי גופים מוחלקים אף דמשם אחד נפקי לקי אכל חדא וחדא והרי זה כסתם מתני׳ דחולין וגם התוס׳ בסוגייא זו והתו׳ רז"ד הכריחו מסוגייא זו דבגופים מוחלקים לקי אכל חד וחד אף דנפקי משם אחד והדין עמם אלא דסוגיין דסנהדרין דכ"ד וכריתות ד"ג שמתבאר מינייהו דכל דנפקי משם אחד אף בגופים מוחלקים לקי חד מתמיה על זה ·

ובעומדי על ענין זה האיר אל עבר פני מורי הרב ז"ל במ׳ שער המלך שראיתי לו בפי"ז מה"א איסורי ביאה הי"א שתמה להתו׳ והתו׳ רי"ד שהכריחו מסוגי׳ דקדושין דע"ז דעל גופים מוחלקים אף דהוו משם אחד לקי

אכל

אבל חד וחד ומה יענו להך סוגייא דסנהדרין דמוכח מינה שאף בגופים מוחלקים כשם אחד לקי חד והכא זה העלה דאה"נ דרבי אבהו דסנהדרין ס"ל הכי אבל סתמא דתלמודא פליג עליה וס"ל דכל דהוו בגופים מוחלקים אף בשם אחד לקי אכל חד ומלבד שהדבר זה קשה בעיני אי כדבריו למה לא מותיב הש"ס לרבי אבהו מסתם מתני' דחולין שכתבתי לעיל דמוכח דבגופים מוחלקים לקי אכל חד ומה יענה רבי אבהו להך מתניתין ובר מן דין לדברי הרב צריך לומר דרבי אבהו ואביי דקאי כוותיה כדמוכח מהך סוגייא מח"ש אביי אמר אף לדברי ר"י חייב שנים דכתיב כל שוכב עם בהמה אם אינו ענין לשוכב תנהו ענין לנשכב וכו' ואי ס"ל דבגופי' מוחלקים חייב על כל אחת אף בשם אחד למה ליה. לאביי כולי האי ת"ל דגופים מוחלקים נינהו גם רבי יוחנן דמשמי בכריתות ד"ג הני הבא על הזכור ומביא זכור עליו ס"ל נמי שגם בגופים מוחלקים חייב חדא לפי מה שהכרחתי לעיל ומי ראה כואת דרבי אבהו ואביי ור' יוחנן קיימי בחד שיטה ולית דפליג עלייהו ותתמא דש"ס דחה דבריהם מכלי שום ראיה וגם לא חש להיפלג עלייהו אלא סתם דלא כוותייהו כי ע"כ עיקר סוגייאות אלו צריכה רבה גם דברי התוספות סתרי אהדדי דבקדושין דע"ז העלו דעל גופים מוחלקים לקי אכל חד ואילו בסנהדרין דנ"ד העלו דכל דלא רבייה קרא אף בגופים מוחלקים לקי חד ולדבריהם דסנהדרין מלבד שסתרי דבריהם לת"ש בקדושין כאשר כתבנו עוד יש לתמוה עליהם מת"ש בכריתות דט"ו שאל ר"ע את ר"ג ור"י הבא על אחותו שהיא אחות אחות אביו ואחות אמו מהו חייב אחת על הכל או חייב על כל אחת ואח' אמרו לו שמענו הבא על חמש נשיו נדות שחיי' על כל אחת ואחת ונראין הדברים ק"ו ופס בש"ס הקשו היכא לאיפרך מה לחמש נשיו נדות שכן גופי' מוחלקים אלא כתיב ערות אחותו לחייב על כל אחת והכי מסיק הש"ס במכות די"ד דהבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו שחייב על כל אחת לא נפיק מק"ו מהבא על חמש נשיו נדות משום דאיכא למיפרך מה לחמש נשיו נדות שכן גופים מוחלקי' אלא משום דרביה קרא להדייא ור"ג ור"י דעבדו האי ק"ו היינו משום דס"ל דגופים מוחלקים אינו מעלה ומוריד והכל תלוי בשמות. מוחלקים והשתא אם איתא לדברי התו' שהעלו דמדקי"ל בחמש נשיו נדות ובא עליהן שחייב על כל אחת לא גמרינן למלתא אחריתי דשאני התם דרבייה קרא ואשה לחייב על כל אשה למ"ל להש"ס למיפרך מה לחמש נשיו נדות שכן גופים מוחלקו' בלא"ה לא גמרינן מיניה ומה גם ר"ג ור"י היכי גמרי מיניה וביותר קשה מסוגיי' דמכות דכי פריך הש"ס מה לחמש נשיו נדות שכן גופים מוחלקים לרבי ישמעאל ור"ע הוא דפריך ואילו הם העלו דלר"י ור"ע מה' נשיו נדות לא גמרינן.

ובישאני לענפי היה מקום ליישב עיקר קושייתם דהא קי"ל בגופים מוחלקים שחייב על כל אחת כמו והבא על חמש נשיו נדות עיקר הטעם הוי דכיון שעל ידו נתחייבו הנבעלות כל אחת ואחת דלגבי נשיו פשוט שחייבות כולן וכיון שהוא גרם בביאותיו לחייב את חמש נשיו דין הוא שיתחייב גם הוא על ידם וכי אמרי' בכל דוכתא שעל גופים מוחלקי' חייב על כל אחת מה"ט הוא וכה"ג משיב ר"ע לר"א בכריתות די"ו אם אמרת בנדה שיש בה שתי אזהרות שהוא מוזהר על הנדה והנדה מוזהרת עליו וכו' וה"נ דכוותא · ולפי"ז ל"ק בסוגייא דסנהדרין דאמרינן דהנרבע לזכר והנרבע לבהמה דלר"י חייב חדא אע"ג דהוי גו"ת דגוף בהמה אינה חשובה להתחייב עלה בפני עצמה כיון דבהמה גופה לית בה חיוב ולאו בר הכי ואה"נ דאם נרבע בהמה תחילה ואח"כ לזכר דגם לר"י חייב שנים ותו ל"ק

הנך סוגיי דקדושין ודמכות ודכריתות דט"ו באיך דסנהדרין דנ"ד אהדדי ·

אכן דברי התו' והתו' רי"ד ודברי רבינו בדין זה דהעלו כולם שעל גופים מוחלקי' דבהמה נמי חייב על כל אחת ק"ט לדבריהם כישוב הנך סוגיי · הן אמת שגם לדברינו קשה מהסוגייא דכריתות ד"ג דמוכח מינה שגם גופים מוחלקים דאדם כל דהוו בשם אחד לקי חד לפי מה שכתבתי לעיל בביאור הך סוגייא · ובר מן דין סתם מתני' דחולין דפ"ר דתני שחט פרה ואח"כ שחט שני בניה סופג שמונים יורה ידין כדבריהם שגם בגופים דבהמה לקי אכל חד ·

וש"ר להא דאמרינן בכריתות דט"ו גבי הא דתני מודי' חכמים לר"א הבא על חמש נשיו נדות שחייב על כל אחת ואחת הואיל והוא גרם להן אמר רבא לר"כ מי אמרי הואיל והוא גרם להן והתניא וכו' אלא איתא הואיל וגופי' מוחלקין וכו' הנה מתבאר שהטעם שכתבתי על גופי' מוחלקי' נראה ונראה בהך סוגייא ונתבאו דברי התום' והתוספות רי"ד ודברי רבי' מוכרחים אלא דבעיקר הסוגייאות יש לתמוה עליהם ·

ואת זה אני תמיה להתו' בכריתות דט"ו ע"ב בד"ה האוכל נותר מחמש זבחים שכתבו וז"ל לא דמי לבא על חמש נשיו נדות דחיי' על כל אחת ואחת לדברי הכל דהנהו יש בהו שתי אזהרות שהוא מוזהר עליה והיא מוזהרת עליו כדלקמן ע"כ הנה בכאן הצלו דכי חשיב גופין מוחלקין ס"ד היכא דיש בהו שתי אזהרות היא והוא אבל בלא"ה לא חשיבי ולקי חד ולדבריהם אלו ל"ק הש"ס דקדושין דע"ז ודמכות די"ד עם אותה סוגייא דסנהדרין אבל לא ידעתי מה יענו למתניתין דחולין דקחשיב גופים מוחלקים אדם ובהמה ·

ואולם · אחר היסוב כ"ל ליישב דבריהם ועפ"י דבריהם יתיישבו כל הני סוגיי שהנה בסוגיי' זו דכריתו' ששאל ר"ע את ר"י באוכל נותר מחמש זבחים או חייב אחת או חמש השיב ר"י דק"ו הוא מאוכל מזבח אחד מה' תמחויין שחייב מעילה על כל אחת ומה זבח אחד שאין גופין מוחלקין חייב חמש כ"ש נותר מחמש זבחים דחייב חמש ופריך עלה ר"ע אם אמרת במעילה דמאכיל כאוכל ומהנה כנהנה וכו' תשא"כ בנותר והש"ס הצלו על משנה זו דפליגי בה. תנאי איכא מ"ד דרבי יהושע קבל פירכת ר"ע ומודה דאוכל נותר מחמש זבחים חייב חד ואיכא מ"ד דלא קבלה ר"י וס"ל דחייב חמש ע"ש בסוגייא · נמצא דליכא מ"ד דאוכל נותר מחמש זבחים שחייב חמש כי אם רבי יהושע לחד תנא ואהא ק"ל להתו' אמאי לא יתחייב חמש לר"ע כמו הבא על חמש נשיו נדות דלר"ע חייב על כל אחת כדתני שם לעיל מינה ולוה תירצו דבכל דלית בהו שתי אזהרות האיש השוכב עם האשה לא חשיבי גופים מוחלקים כמנא דגופים מוחלקים דלית בהו שני אזהרות לר"ע אינו חייב אלא אחת ולר"י פליגי בה תנאי איכא מ"ד דחולק לר"ע ואיכא מ"ד שהודה לר"ע ומצינה מתני' דחולין דתני שחט פרה ואח"כ שחט שני בניה לקי שמוני' אית לן לאוקמה על כרחין כההוא תנא דאית ליה כדעת רבי יהושע דבכל גווני גופים מוחלקי' אף דלית בהו שני אזהרו' חייב על כל אחת וא"כ ה"נ לקי שמונים וכי אמר רבי אבהו ואביי בסנהדרין דנ"ד דנרבע לזכר ונרבע לבהמה לר"י חייב חד היינו משום דפשיט להו דקי"ל כר"ע וכר"י לחד מ"ד דסברי דכל כה"ג כבא על בהמה או הביאם עליו כיון דבבהמה לא שייך בה אזהרה אף בגופים מוחלקים לקי חד כמו אוכל נותר מחמש וכחים דאינו חייב אלא חדא ואף אי נרבע לבהמה תחילה ואח"כ לזכר כל דבפעלם אחד עשאן ואין כאן גו"מ חד

חד הוא דמיחייב ותו לא גם הסוגייא דקדושין דע"ו דפשיט להו דעל גופים מוחלקים לקי אכל חד אתי שפיר דהתם דהיא כמי מוזהרת עליו לכ"ע לקי אכל חד כמו הבא על חמש נשים נידות דלכ"ע חייב חמש גם הסוגייא דכריתות ד"ב דמוקי רבי יוחנן מתני' דכריתות כרבי ישמעאל אף דסיפא ר"ע היא ותני בה הבא על הזכור והביא זכור עליו ולא מוקי לה ככ"ע ובבא על הזכור ומביא זכור אחר עליו דבה"ג לכ"ע חייב שנים היינו משום דפשיט ליה דמתני' לא קחשיב אלא שמות לאוין דאי בגופים מוחלקים הוה תני למנות מנה מאתי' כגון הבא על חמש נשים נידות ועל חמש כלותיו וכן כל כיוצא׃ כי'ע"כ איתנן במתני' הבא על הזכור והבי' זכור עליו משו' תרי שמות דאית בהו קחשיב ולא משום גופים וע"כ הוכרח לאוקמי מתני' כר"י דוקא ועפ"י דברי אלו נ"מ תכל מ"ש לעיל על סוגייא זו וכי אסיק הש"ס בכריתות דט"ו דהא דקי"ל לכ"ע בבא על חמש נשים נידות שחיי' חמש ה"ט הואיל וגופין מוחלקין נינהו ודלא כדתני בברייתא שהטעם שחייב חמש גם לרבנן הואיל והוא גרם לנשין בביאותיו לחייבן ה' חטאות חטאת לכל אחת אין וזה סותר לדברי התוספות אלו דאה"כ דעיקר הטעם שבגופים מוחלקים לקי אכל חד היינו כמי משו' דאית בהו שתי אזהרו' אלא דבהך ברייתא תלה הטעם הואיל והוא גרם להן ואהא מותיב בה שפיר מדתנייא הוא בהעלם אחד והיא בחמש הוא חייב חד והיא חמש הרי דלא אמרינן הואיל והוא גרם להן וזה נ"ל נכון בישוב דברי התוס' אלו׃ ועפ"י דבריהם הנך רואה דל"ק מכל הנך סוגיי אהדדי׃

ועפ"י הבא"ר ל"ק נמי במאי דהוה ק"ל טובא בענין זה בהא דתנן בהך סוגייא דכריתות שאל ר"ע את ר"ג ור"י השוחט חמש זבחים בחוץ חייב חמש או אחת אמר רבי יהושע שמעתי האוכל מזבח אחד מחמש תמחויין שחייב חמש ונראין הדברים ק"ו אמר ר"ש לא כך שאל ר"ע אלא כך שאל אוכל נותר מחמש זבחים חייב חמש או חד וכו' ואמרי שם מאי ק"ל לר"ש הכי ק"ל מה ראיה לשוחט מאוכל מה לאוכל שכן נהנה׃ והנה מסוגייא זו יש ללמוד דלענין דינא קי"ל בשחט חמש זבחים בחוץ דאינו חייב אלא אחת דכן לת"ק וכן לר"ש ר"ע מפריך ליה לראיית רבי יהושע דמייתי שחייב חמש וכדעת רבי יהושע הוא דפליגי בה תנאי אי הודה לדברי ר"ע ולא מיחייב אלא חד או לא אכל כדעת ר"ע הא פשיט ליה דלא מיחייב מספק אלא חד אלא דלר"ש הדברים ק"ו אי באוכל נותר מחמש זבחים קי"ל לר"ע דחייב חד אעפ"י שהוא נהנה כ"ש בשוחט שאינו מתהנה כלל וכן ראיתי לרבי' בפ"ו מה' ש"ו ה"ב שתפס כפשיטות דהשוחט חמש זבחי' בחוץ שחייב אחד והדין עמו כמ"ש אלא שיש לתמוה לזה ממתניתין דחולין דפ"ב דתני שחט פרה ואח"כ שחט שני בניה לקי שמונים הרי דעל גופים מוחלקים דבהמה אעפ"י שאינו נהנה חייב על כל אחת ומ"ש משחוטי חוץ׃

אכן לפמ"ש הא נמי ל"ק שכבר כתבנו דע"כ מתניתין דחולין אליביה דרבי יהושע לתנא דאית ליה דלא קבלה מיניה ויצור היום ס"ל לר"י בשחט חמש זבחים ואכל נותר מחמש זבחים שחייב חמש נשנה ומשו"ה לקי שמונים ומעין זה לאה דאינו סתם ברייתו' אליביה דהאי תנא כדעת ר"י שנשנו כמ"ש בכריתות ד"ד הבא במאי עסקינן שאכלן בשני תמחויין ואליבא דר"י דאמר תמחויין מחלקין וא"כ ריבוותא משני הש"ם בשבת דע"א יע"ש ומעתה לא נפלאת היא אי רבי נ"כ סתם משנתינו אליביה דר"י דבל בי האי י"ל אי רבי לא שנאה רבי חייא מנ"ל׃

ועפ"י סיטת התוספות הלוו שכתבנו יש ליישב מה שהקשה הרא"ש בקדושין דע"ו בתוספות שלו הביא דברין מהרימ"ט ז"ל בחידושיו דבהך סוגייא דקדושין מתבאר דעל גופים מוחלקים לקי אכל חד וחד אף בשם אחד ואילו בפב"ם דק"כ אמרי' דאי אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר"י דנפ"ל מתרי לאוי חייב ב' לרשב"ל חייב אחת ואי אכל בשר מן החי ובשר טרפה לרשב"ל דנפק"ל מתרי לאוי חייב ב' לר"י אינו חייב אלא אחת ואוקמה רב יוסף דבשתי בהמו' הם המדברים דאכול כזית מכל אחת בבת אחת הרי דאף בגו"מ כל דנפקי משם אחד חייב חדא ע"ש ולמ"ש הא נמי ל"ק דהא קי"ל כר"ע וכר"י אליבא דחד מ"ד דסברי דכי חשיב גופים מוחלקים לחייב על כל אחת ה"ד היכא דשייך בהו שתי אזהרות למעוטי אכל נותר מחמש זבחים ובשר מן החי וטרפה ואכת"ה להא דמי בכל מכל אכן לדברי התוספות דסנהדרין דכ"ד בד"ה מנרבע דפשיט להו דגופים מוחלקים אף דאדם כל דנפקי משם אחד לקי חד יש לתמוה עליהם בכל מ"ש דמלבד דסתרי דבריהם לת"ש בקדושין דע"ו מה יענו בעיקר הסוגייא דלשם דפשוט שם דעל גו"מ לקי אכל חד גם למתניתין דחולין דפ"ד דשחט פרה דמוכח בה להדייא דעל גו"מ לקי אכל חד וחד גם לא ידעתי מה יענו לסוגייא דמכות רי"ד שכתבתי לעיל דמוכח מינה דמאי דקי"ל בבא על חמש נשים נידות שחייב על כל אחת ה"ט כשאר עריות בה"נ הרי דגמרינן מינה וגם לא ידעתי איך יתיישב לדעתם מתני' דכריתות דמחייב חד על חמש שחוטי חוץ עם מתניתין דחולין דמיחייב בה"נ לכל חד וחד. גם הסוגייא דסנהדרין דכ"ד וחולין דק"ב דמוכח מינייהו שגם על גו"מ לקי חד איך יתיישבו עם ההיא דקדו' ודחולין דפ"ב וכעין זה ק"ט לתוס' רי"ד בקדושין דעו' שהעלה דעל גו"מ דבעלי חיים בין דאדם בין דבהמה בין דאכילה לקי אכל חד אף דנפקי משם אחד ודעת רבינו חלוק קצת עם התוספות רי"ד שדעת רבינו נ"ל דגופים מוחלקים לא חשיבי כי אם בב"ח שלימין כגו אדם או בהמה אבל אכת"ה ודומה לו לא חשיבי גו"מ לחייב על כל אחת כנ"ל מתוך דברי רבינו בעניינים אלו ולדעתם אתי שפיר הסוגייא דקדושין ודמכות די"ד אך סוגיין דסנהדרין קשה לדעתם גם להתוספות רי"ד קשה מסוגייא דחולין דק"כ דלא קחשבי גו"מ לאכת"ה ובשר מן החי גם מתניתין דחולין דפ"ב אתי שפיר לדעתם אך לצומת זה ק"ט מתני' דכריתות דט"ו דלפי פשט הסוגייא נראה ברור דהשוחט חמש זבחים בחוץ חייב חד לכד ולדבריהם אין לך גו"מ גדול מזה וככר ראיתי להרב משנה למלך בפ"ו מה' אלו ה"ב שתמה כדברי התוספות רי"ד דס"ל דעל גו"מ דבהמה נמי לקי אכל חד א"כ השוחט חמש זבחים בחוץ ליחייב חמש והרי אינו חייב אלא אחת ותמיה אני עליו שתמה לתוס' רי"ד בזה והיא סברת רבינו דגו"מ דבהמה נמי חייב אכל חד כמ"ש בדין זה וא"כ צריך מינה הי"ל להקשות על רבינו דדבריו נמי סתרי אהדדי דבפ"ו מה' אלו ה"ב פסק רבי שחים כמה זבחים בחוץ שאינו חייב אלא אחת הרי דגו"מ בבהמה לא אמרי' וזה סותר דבריו בדין שלפנינו ובדין שבסמוך והרב הביא דברי התוספות רי"ד כאלו חדשות הוא מגיד׃

וראיתי להר' שער המלך בפיו"ד מ"ה א"כ שישב לעיק' קושיית הרב מ"ל דגבי שחוטי חוץ כיון שהחיוב לא בא לו כי אם בגמר שחיטה א"כ לא חשיבי גו"מ דבגו"מ לא הוו כי אם בב"ח יע"ש ויפה השיב למה שהקשה הרב אכן לדידי אין זה נכון דא"כ תקשי ליה מתניתין דחולין דפ"ב בשחט פרה ושני בניה דלקי אכל חד הרי דאף בבהמה שחוט' חשיבי גופים מוחלקי' אלא דמה שהקשה הרב על התוספות רי"ד ומה שתמהנו על רבינו היא גופא קשה מהך מתניתין דחולין גבי אותו ואת בנו דחייב על שני בניה בל אחד בפני עצמו וגבי שחוטי חוץ מיחייב בה"ג חד ואי לאו הך מתני' דחולין עיקר קושיית הרב מ"ל לענ"ד ל"ק שהרי אמרם

אמרה בהך סוגייא מאי ק"ל לר"ש הכי ק"ל מה ראיה לשוחט מת לאוכל שכן נהנה הרי דכי פשיט לן בעלמא דעל גו"מ לקי אכל חד וחד גבי שחוטי חוץ לא מצינן למילף מינייהו כיון דלית ביה הנאה ותו מאי ק"ל להרב מ"ל לדברי התו' רי"ר והרי הרב לא דבר מעולם על לאו כזה אלא בעריות ואיסורי אכילה דאית בהו הנאה ואי קשה הוא מת"ש ·

וסבור הייתי ליישב שיטת התוספות דסנהדרין דכ"ר שהם הוקשה להם מתניתין דחולין דשחט פרה ואת שני בניה עם מתני' דכריתות גבי שחוטי חוץ וגם הני סוגיי דסתרי אהדדי כמו שביארנו וליישב כל זה ס"ל דכי איתרבי גופים מוחלקים לחייב על כל אחת ה"ד בחיוב מלקות אבל גבי חיוב קרבן אף בגו"מ חיי' חד אכולהו ואין זה רחוק שהרי בכריתות ד"ר פליגי ר"י ורבנן באוכל חלב שור וכשב ועז דלר"י לקי ג' ולרבנן לקי חד ואסיק הש"ס ומודה ר"י לענין קרבן דאינו חייב אלא אחת ואמרינן נמי עוד שם בחלב מוקדשין דלרבנן לקי ב'. ולר"י ג' ולענין קרבן מודה ר"י דאינו חייב אלא חטאת אחת וא"כ ה"נ דיכוותא ולפי"ז ל"ק מתני' דחולין בשחט פרה ושני בניה דלקי ב' דגבי מלקות בגו"מ לקי אכל חד וחד אבל גבי שחוטי חוץ לענין חיוב קרבן אינו חייב אלא אחת גם הסוגייא דקדושין גבי אלמנה א"ש דגבי מלקות היא מתנייא הש"ס כסוגייא דסנהדרין דאיירי לענין קרבן ולסוגייא דחולין דק"כ דמוכח מינה שגם לגבי מלקות אף בגו"מ לקי חד ל"ק לשיטה זו שי"ל דס"ל דגו"מ לא חשיבי כי אם בבריה שלימה אבל כזית בשר אין זה גוף חלוק מש"ה בהך סוגייא דסנהדרין דמוכח מינה שגם בגו"מ חייב חדא לא ק"ל לתוספו' מהנך סוגיי כי אם מנידה ושפחה דקי"ל דעל גו"מ מביא קרבן על כל אחת ועל זה תירצו דהתם שאני דגלי בהו קרא אך את זה קשה עדיין הסוגיא דמכות די"ד דקעבדי ר"נ ור"י ק"ו להבא על אחותו שהיא אחות אביו ואמו שחייב ג' מדקי"ל בבא על חמש נשיו נידות שחייב חמש ועלה פריך הש"ס מה לנידות שכן גופין מוחלקין ואם איתא דגבי נידות שאני דגלי בהו קרא הכי הו"ל למיפרך שאני התם דגלי קרא ותו ר"נ ור"י היכי עבדו האי ק"ו והרי פרין נידות לא גמרינן מיניה · ואולם כד הוינן בה הא נמי יש ליישב במה שיש לדקדק בהך סוגייא ור"נ ור"י היכי קגמרי לה בק"ו ולא שאני להו בין גו"מ לגוף אחד ופירכא זו פשוטה היא אכן ראיתי בתוס' דכריתות דט"ו שכתבו לזה דר"נ ור"י סברי שאין תלוי רבוי קרבנות כי אם בשמות. מוחלקים יע"ש ולדבריהם י"ל דכי גמרי ר"נ ור"י בק"ו בהדרגות קגמרי לה שהרי בנידה גלי רחמנא שעל גו"מ חייב על כל אחת והא פשיט להו דשמות מוחלקים עדיף מגו"מ וא"כ אף אי לא גמרינן מנידה לשאר עריות דליחייב בגו"מ אכל חד השום דגימא היכא דגלי גלי מ"מ לשמות מוחלקין דעדיף מגו"מ נגמור מינה ועלה פריך הש"ס דהא נמי לא גמרינן דקי"ל דגו"מ לא עדיף משמות מוחלקין כנ"ל נכון כעת ליישב שיטת רבותינו בעלי התו' ז"ל ·

אך כזאת לבי מהסס על דבריהם מהא דתניא ביבמות דנ"ב ומודים חכמים לר"א שאף בשאת לחמש בני אדם שחייבת בקרבן על כל אחד ואחד הואיל וגופין מוחלקין הרי דבאשה איש נמי דלית לן ביה שום ריבוי מביא קרבן על כל אחד בגו"מ וע"כ דגמרינן מנידה ושפחה וע"ק לר' יהושע דאית ליה בכריתות דתמחוין מחולקין וכ"ש בגופין שם כרט"ו ע"כ דגמר לה מנידה ואף ר"ע לא שאל כי אם בשחט חמש זבחים דלית ביה הנאה או באוכל חתיכות נותר דלא חשיבי כל כך גו"מ אבל בבא על חמש כלותיו ובנותיו פשיט ליה דחי' על כל אחת וכן מוכח שהרי שם כרי"ו שאל ר"ע את ר"א אי שבתות כגופין דמיין וחייב במלאכ' אחת על כל אחת ואם

איתא הרי אי הוו נמי כגו"מ חייב אחת דהא לא גלי בהו כי ע"כ אף לת"ש ליישב דבריהם דסנהדרין ק"ט בדבריהם מהנך סוגיי וצ"ע ·

ואם אחרנו ליישב דברי התוס' רי"ר יעפ"י דרך זה שכתבתי ליישב דברי התוס' אימנו שוה לי בכל עת שהרב מצריך ערכים בכל דבריו חיוב מלקות עם חיוב קרבן והיו כעיניו לאחרים שהרי לגו"מ דמלקות הביא ראיה מקרבן ומה גם שכתב להדיא דרובע חמש בהמו' חייב חמש והתם בקרבן הוא דמיחייב הרי דפשיט ליה דגו"מ דבהמה נמי חייב על כל אחת אכן דברי רבינו היה מקום ליישב בחילוק זה דס"ל דגו"מ דאדם דאית בהו שני אזהרות בין למלקות בין לקרבן חייב על כל גוף אבל גו"מ דבהמה לגבי חיוב מלקות לקי אכל חד אבל גבי חיוב קרבן לא חשיבי ולקי חד והיינו לפי שהיא סוגייא דכריתות ד"ר שמחלק ביניה' ותו ל"ק עליו מתניתין דחולין עם מתני' דשחוטי חוץ אלא שעיקר דבריו בדין זה דמיחייב קרבן בגו"מ דבהמה סותר את זה מלבד דהוו דבריו נגד עיקר הסוגייא דסנהדרין וגם עיקר חילוק זה בעיני אינו נכון דאי יש מקום לחלק ביניהם קשה בסוגייא דכריתות די"ד גבי הא דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר הבא על חמותו חייב עליה משום חמותו ואם חמיו ואם חמותו אמר רבי אושעייא ריב"ן וסומכוס אמרו דבר אחד דתנן שחטה ואת בת בתה ואח"כ בתה סומכוס אומר סופג שמונים ע"ש מה שדחה הש"ס ולת"ש מה זו ראיה דילמא ע"כ לא מיחייב סומכוס אלא גבי חיוב מלקות אבל גבי חיוב קרבן דהיינו כעין דברי ריב"ן אה"כ דמיחייב חד גם בחולין דפ"כ אמרי' על דברי סומכוס אלו אמ"ל אביי לרב יוסף מ"ט דסומכוס קסבר אכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חייב ב' חטאות וכו' ואם איתא אף לגבי זה תנ"ל דסבר סומכוס הכי בחיוב קרבן אלא נראה ששיטת הש"ס כך היא דחיוב מלקות וחיוב קרבן כי הדדי ניננהו ואין לנו חילוק ביניהם כי מ"ש בהך סוגייא דכריתות ד"ר מטעם האמור שם ומעתה נפל היסוד ואין לנו כעת ישוב לכל הני סוגיי כי אם כדרך התוס' דכריתות דט"ו דר"א מאוכל ע"פ מ"ש ככוונת דבריה' וכאמור דאילו דברי רבינו והתו' די"ר ודברי התו' דסנהדרין אין לנו פה להשיב לכל הני סוגיי דקתיכנא ·

אחר כל אלה הדברים כמעט שעברתי מהם האיר ה' את עיני וראיתי שדברי רבינו כענין זה בראי מוכח שסבר זה דגו"מ דבהמה אי חשיבי לחייב על כל א' וא' כגו"מ דאדם או לא פליגי בה תנאי ואמוראי והדברי' עתיקים הלא זה שסבר דבכריתות די"ו תנן שאל ר"ע את ר"א עושה מלאכות הרבה בשבתו' הרבה מעין מלאכה אחת חייב אחת או חייב על כל אחת ואחת אמ"ל חייב על כל א' וא' מק"ו מנידה שחייב על כל אחת אמרתי לו מה לנידה שיש בה שתי אזהרות אמ"ל הבא על הקטנות יוכיח שחייב על כל אחת אמרתי לו מה לקטנות שאעפ"י שאין בהן עכשיו יש בהן לאחר זמן אמ"ל הבא על הבהמה יוכיח אמרתי לו הבהמה כשבת ובפירושא נחלקו בה עמודי עולם דרבא אמר דתרתי בעי מר"א אי ודון שבת ושגגת מלאכות אי שבתות כגופין דמיין או לא ואי ולדי מלאכות כמלאכות דמיין או לא ותרווייהו פשיט ליה דשבתות כגופין דמיין וחייב על כל שבת וכן כולדי מלאכות כמלאכות דמיין ותרווייהו לא קביל מיניה דר"ע ס"ל דשבתות לאו כגופין וולדי מלאכות לאו כמלאכות ואביי השיב דר"ע מעולם לא שאל על שבתות אי כגופין דמיין דפשיט ליה דלאו כגופין דמיין וכי קבעי מיניה שגגת שבת וכו' ור"א פליג לאביי ורבא דס"ל דהעול' לא שאל ר"ע מר"א על שבתו' אי כגופין דמיין דפשיט ליה דכגופין דמיין וכי בעי מיניה שגגת שבת וכו' והקשו לרבא דאמר דשבתות אי כגופין

דמיין

דמיין בעי מיניה מאי מייתי ק"ו מנידה דבנידה אחת מאי גופין מוחלקין שייך בה ואי מייתי ק"ו מבא על חמש נידות ליתני נידות והו"ל למתני ומה נידות וכו' ותירצו דא"כ דתנן במתניתין נידות לרבא ושוב הביאו דשמואל ורב אדא בר אהבה תני במתני' נידה ור"כ בר הושעיא תני נדות כרבא זהו תורף עיקר הך סוגייא ומבואר עוד שם בסוגייא דלרבא דאמר דשבתות אי כגופין דמיין בעי מיניה כי חשיב ר"א סבא על הבהמה יוכיח היינו נמי הבא על כמה בהמו' דחייב על כל אחת וכי השיב ר"ע הבהמה בשבת למאי דס"ל לרבא דשבתו' כגופין דמיין פשיט ליה ולא קביל מיניה ה"ק דבהמו' נמי דמיין לשבתות כיון דלית בהו שני אזהרות וכיון דאסיק ר"ע דשבתות לאו כגופין דמיין ה"ה בהמות כיון דלית בהו שני אזהרו' לאו כגופין דמיין וכן לר"כ בר הושעי' דקאי כרע' רבא' נמצא למד בהך סוגייא דשבתות ובהמות אי חשיבי גו"מ לחייב על כל אחת לרבא ור"כ את זו שאל ר"ע ואסיק איהו דלא חשיבי וחייב חד ולאביי לא שאל ר"ע דבר זה דפשי' ליה דשבתות ומינה לבהמות דלאו כגופין דמיין ולר"א כתר איפכא פשיט ליה לר"ע דשבתות כגופין דמיין ולענין הלכה בא פשיטא לכ"ע דאין הלכה כר"א דבודאי קי"ל כר"ע אך אי קי"ל כדעת ר"ע כאביי ורבא ור"כ או כר"א ושמואל ור"א בר אהבה נחלקו בה הראשונים שרבינו כפי' המשנה וכפ"ז מה' שגגות דין א' פסק כר"א דשבתות לאו כגופין דמיין פשיט ליה לר"ע אבל רבינו עובדיה בפירוש המשנה תפס עיקר בדברי רבא ובעניותי אילולי שאיני כדאי להכריע היה נ"ל עיקר כדעת רע"ב דנגד רבא ואביי דבתראי נינהו ור"כ דקאי כוותייהו פשוט הוא דאין הלכה כר"א ואי משום דשמואל ור"א בר אהבה מרמתנו במתני' נידה ש"מ כר"א ס"ל והו"ל כ"א ושמואל ורא"ב"א וכן ראיתי למרן כ"מ שכ"כ בפ"ז מהל' שגגות ה"א דנה"ט פסק רבינו כר"א כיון דשמואל ור"א בר אהבה ס"ל הכי יע"ש·

ואחרי המחילה לדידי אין זה הכרח דמנ"ל דשמואל ור"א לא ס"ל כדברי אביי וא"ל לזה ואין להאריך

ומ"מ פוק חזי מאן גברא רבא אמרה וא"כ אפוא כר הויכן כה בבא על בהמות הרבה אי חייב אחת אי על כל אחת לרבא בפירושא איתמר דלא חשיבי גו"מ וכן לר"כ אך לאביי אין ברירה גבי בהמה לגבי גו"מ אי דמי לשבתו' או לא ומ"מ הק"ו כפיק דאי לרבא דמבעייא ליה בשבתו' לר"ע אי כגופין חשיבי פשיט ליה דבהמה כשבת הכ"ם לאביי דס"ל דר"ע פשיט ליה דשבתות לאו כגופין חשיבי דבהמה נמי דינם כשבתו' ומה גם כיון דלאביי ס"ל לר"ע דבהמה כשבת לענין ימים שבנתיים דהויין ידיעה לחלק ה"כ מסתבר לענין גו"מ אבל לר"א ור"א ושמואל דסברי דר"ע פשיט ליה דשבתות כגופין חשיבי מינה נמי לבהמה שמדברי רבא נשמע לכולהו והחכם עיניו יחזו דמהך סוגייא לחד רבינו מ"ש בדין זה דגו"מ דבהמה נמי חייב על כל אחת ואחת כיון שפסק כר"א ולא חש להך סוגייא דסנהדרין דכ"ר דאמרי רבי אבהו ואביי שיצא גופים מוחלקים דבהמה לקי חד דבדעת אביי כבר נתבאר בהך סוגייא דכריתות דס"ל הכי ואפי"ה רחה דברין רבינו הקמיה דר"א ור"א ושמואל ורבי אבהו נבי כבר הודה דכאביי ס"ל ואילו אנן קי"ל כר"א השתא דאתית להכי יש ליישב מאי דהוה ק"ל בסוגייא דכריתות ד"ג כמ"ש רבי יוחנן תני הבא על זכור והביא זכור עליו ור"י היא והקשו ונתני נמי הבא על בהמה ומביא בהמה עליו ותירצו הא אמר אביי הבא על בהמה ומביא בהמה עליו אף לר"י אינו חייב אלא אחת והקשנו לעיל על זה דמהדשני כאביי נראה דאילו לרבי אבהו דס"ל דלר"י חייב שנים לא מני רבי יוחנן לפרוקי מתני' דמתניתין ר"י היא ואילו שם בסנהדרין אסיק

סש"ס דהבא על זכור והביאו עליו ובא על בהמה והביא בהמה עליו בין לרבי אבהו בין לאביי לר"י חייב ג' ועש וא"כ מאהר דאוקי ר"י במתניתין בא על הזכור והביאו עליו ותנן והבא על בהמה בהך מתני' א"כ כי תני נמי ומביא בהמה עליו אין כאן חיוב חטאת מחדש באיסו' זה לדע' רבי ישמעאל לכ"ע בין לר' אבהו בין לאביי וא"כ אמאי דחיק הש"ס לשנויי דברי ר"י כאביי והרי אתי ככ"ע וכבר כתבתי לעיל ישוב לזה והנה בעת"ה נ"ל דאין צורך לכל מ"ש לעיל דסתמיה דש"ס כיון דס"ל כר"א דאליביה בגו"מ דבהמ' נמי חייב על כל אחת ואחת א"כ אי מוקי למתניתין דר"י היא ואליביה דרבי אבהו לא איפרק מאי דק"ל לש"ס וניתני נמי הבא על בהמה והביא' עליו דלר' אבהו דמפיק לר"י רובע וכר משם א' ורובע בהמה משם אחר ונרבע לזכר ונרבע לבהמה תרווייהו בשם אחד והייכו בזכר אחד ובהמה אחת א"כ הרי חייב לר' ר' דבנרבע לזכר ולבהמה הו"ל גופין מוחלקין חייב ב' בשם אחד ורובע זכר ובהמה ב' דתרי שמות נינהו והו"ל ל"ז חטאות וקשה בקושית הש"ס אבל לאביי דס"ל לדעת ר"י הרובע זכר ונרבע ממנו תרי שמות נינהו ונרבע לבהמה ורבעה חד שם ובחד גוף הוי וא"כ כי עביד כולהו ג' הוא דחייב ומשו"ה לא מ"ני אלא לאביי ישוב זה בעיני מתוק מדבש ועפ"י שאמור סוג' א זו הוי סמך גדול לפסק רבינו דשבתות כגופין דמיין כ ון דהש"ס סתם לן הכי ומזה אין לגמגם על פסק רבינו מ' בירי רבי אבהו דקאי כרבא ואי לאו הך סתמא כרבא הו"ל לא' סוף דהן רבים עתה אך למ"ש הא ליתא דשפי אית לן למ נקט בסתם סוגייא דכריתות ואי ק"ל כהך סוגייא דכריתות דאי ס"ל דגו"מ ליכקוט לה כר"ע נמי הבא על הזכור והביא' זכור עליו אי מהא כבר עמדנו על זה לעיל וכתבתי הנ"ל בישוב דבר זה. הלא לא נשאר תימא על ענין זה כי אם מתניתין דכריתות דט"ו וגם מפשט הסוגייא שנראה משם דשוחט חמש זבחים בחוץ לקי חד והרי הבא גו"מ נינהו וליחייב חמש הנה רבינו פסק בזה דחייב חד והיא גופא קשה לר"א שסרי בהך מתניתין נראה דפשיט ליה לר"ע דגו"מ דבהמה לא חשיבי ומכ"ש בשבתות והא נמי ל"ק ס"ל דאי פשיט לר"ע דשבתות ובהמות כגופין חשיבי ה"ד במידי דאית בהו הנאה כמו העושה מלאכה בשבת שנהנה במלאכה וכן בבא על בהמות שנהנה בהם משא"כ בשוחט קדשים בחוץ דלית ביה שום הנאה דמלבד דהשחיטה פסולה כדתנן בריש פרק אותו ואת בנו נאסר בהנאה ב"כ בשחיטה זו כמ"ש בקדושין דנ"ז מה שלי בשלך אסור ובפירש"י ובדבריו הסכים הריטב"א בחידושיו וע"מ התוספות שם על זה וכיון שאין באיסור מעשה זה דבר הנאה לא חשיבי גו"מ והרי זה כמ"ש שם מאי ק"ל לר"ש הכי ק"ל מאי ראיה לשוחט מאוכל מה לאוכל שכן נהנה יעש ואילו דאיית הרי היה מדקי"ל תמחויין מחלקין כ"ש גופים דמחלקים ועלה דחי דבי מחלקין היינו באיסור דאית ביה הנאה ועפי"ז נ"ק ממתניתין דחולין דפ"ב דתני שחט פרה וא"כ שחט שני בניה לקי שמונים דהתם ודאי נהנה הוא בשחיטתן דעי' שחיטה זו הותרו באכילה דשחיטה כשרה היא ולהכי לקי ב' דהרי זה כעשה מלאכות בשבתות הרבה ורבע בהמות הרבה דחייב על כל אחת·

הן אמת דאכתי ק"ל במתניתין דחולין היכי מחייבי ב' ומה הנאה אית ביה דאי משום שהותר בשרה לאכילה אין זה הנאה שהרי אמרינן בחולין ד"ח אמר ר"נ סכין של ע"ז מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה מותר לשחוט בה מקלקל הוא ופירש"י דאין זה הנאה שבחייה דמים מרובים מלאחר שחיטה שבחייה עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה ע"כ הרי דאף שחיטה כשירה אין בה הנאה ומקלקל חשיבי ועמ"ש התוס' והרשב"א דאע"ג דבפסחים אמרי'

אמרי' דשחט מתקן הוי מ"ר לגבי שבת דמלאכת מחשבת
אסרה תורה ובל דאיכא תיקון קצת במחשבתו תיקון חשיב
קשא"כ כאיסור הנאה דע"ז יע"ש ולדבריהם כ"ש בשוחט
סתם דמקלקל חשיב כי ע"כ היה נ"ל דהך מתני' דחולין ת"ק
דר"ש בהך מתניתין דכריתות גבי שוחטי חוץ היא דס"ל דכי
היכי דתמחויין מחלקין ה"נ בשוחט חמש זבחים חייב על כל
אחת וא"כ אינה הלכה אלא שרבינו פסקו להך מתני' ובזה
דבריו ז"ל כא"ת מה"ש ולסוגיא דחולין דק"ב דמוקי רב יוסף
לר"י ור"ל דמחייבי על בשר מן החי וטרפה וא"כמה אף בשתי
בהמות לפי שמות מיוחדים דאית בהו דאילו בשם אחד אף
בשני זיתים מב' בהמות לקי חד ז"ל דאתי כאביי ורבא דסברי
דבבהמה אין בה גופים מוחלקים דאילו לר"ח א"כ דלקי ב'
א"כ ז"ל דבזית בשר מבהמה שלם לא חשיב גוף והרי זה דמי
לאוכל נותר מחמש זבחים דקי"ל דתמחויין אינן מחלקי' וס"כ
דבוותא דאע"ג דהתם כי אכל משחוטין הוא דאכיל ואין כאן
גוף מש"כ הכא דכי תליש מבהמה חיה הוא דתליש דחשיב'
גוף מ"מ כיון דאין האיסור בשעת תלישה ולא בשעת אכילה
ואין כאן גוף ולהכי לא לקי לבי ריבוי הויתי' מבהמות חלוקין
ומיהו לדרך ראשון שכתבתי יש ליישב במאי דהוה ק"ל לרבינו
במה שהשמיט בפ"ד ובפ"ה מה' מאכלות אסורות כל הני
מימרי דאי אכל אבמ"ה ובשר מן החי חייב ב' ואי אכל בשר
מן החי ובשר טריפה חייב אחת ואי אכיל אבמ"ה ובשר
טריפ' חייב ב' למה שפסק שם כר"י ואילו רבי' לא הזכירם כלל וזה:

אך למ"ש דסוגיא זו אתי כאביי ורבא ואילו רבינו פסק
כר"ח נהגא דהני מימרי הם שלא כהלכה וע"כ
השמיט ואף דהיה יכול לכתוב הני מימרי והיינו בבהמה אחת
לא חש לזה שידוע הוא שאין דרך רבינו בחיבור זה אלא
להעתיק מה שנאמר בש"ס להדיא ואת זה ק"ל מהך פלוגתא
דאביי ורבא ורבא ורב חסדא למ"ש התוס'. שם בד"ה כר"ס
האוכל שכתבו וז"ל לא דמי לבא על חמש נידות דהנהו יש
בהם ב' אזהרות כדלקמן והנראה שהוקשה להם מאי קבעי
ר"ע באוכל נותר תיפשוט לה מנידות ותירצו שי"ל בין גו"ת
דאית בהו שתי אזהרות והיא גופה כיבי מר"ג והדבר קשה
דאכתי תיקשי לר"ח דפשיט ליה דר"ע שבתות כגופין פשיט
ליה אע"ג דלית בהו שתי אזהרות א"כ ה"נ ליחייב על כל
אחת כי ע"כ נ"ל ליישב לזה שגם לר"ח כי פשיט ליה היינו
כגוף שלם ושבת כגוף שלם חשיב ליה אך בחתיכת בשר דאין
כן חשיבות הוא דבעי מר"ג ורו' ומזה היה נ"ל להכריח כרע'
התוס' שפוסקים כאביי ורבא דבו"מ דבהמה לא חשיבי וע"כ
תירצו הכא לדעתם ואינו מספיק דאכתי הו"ל להתוספות
להקשות לר"ח ג"כ וליישב על דרך שכתבתי ולדידי דבריהם
אלו צריכים ישוב ·

וראיתי לרבי' בריש התמורה שכתב כל הממיר לוקה
על כל בהמה ובהמה שהמיר וכן כתב שם
בהי"ר המיר אחד במאה או מאה באחד לוקה כמנין הבהמו'
שהמיר ומרן כ"מ לא גילה לנו מנ"ל לרבינו דבשם אחד לילקי
עלייהו לפי ריבוי הבהמות אלא שנראה דרבינו לשיטתיה
אזיל שפסק כר"ח דשבתות כגופין דמיין ומינה לבהמות
וכמ"ש אלא דלמ"ש שגם כגו"מ דלית שהו הנאה לקי חד
ובתמורה אין במעשין הנאה חד הו"ל למלקי אף בהמיר מאה
תמורות באחד דמה בין זה לשוחט חמש זבחים בחוץ דחייב
אחת וא"כ דברי רבינו אלו ג"כ קשים לשמוע ·

אבנם אחר החיפוש ראיתי שדברי רבינו שו הם תלמוד
ערוך שם בתמורה דכ"ז במ"ש א"ר תמימה
תחת תמימה ובעל' מום תחת בעלת מום לאתפוסי ותרווייהו
לקי ושם כאמר עוד כיון דאיתחזק גברא באיסורי לקי בר'
מלקיות וכו' הרי דפשיט ליה לש"ס דכי המיר ד' וס' בהמות ·

כאחד שאמר הרי אלו תחת אלו לקי אכל חד וכן פסק רבינו
להנך בעיי בפ"ב מה' תמורה ה"ג יע"ש ואם איתא
למ"ש לעיל דטעם שוחט חמש זבחים בחוץ דחייב חד לפי
שלא נהנה א"כ לא לילקי אלא חד והיה נ"ל מכח זה דשחוטי'
לא חשיבי גו"מ וא"כ דבגו"מ אף דלית הנאה לקי אכל חד
אלא דשחוטים לא חשיבי וכי בעי ר"ע מר"ג בשוחט חמש
זבחי' בחוץ אי חייב על כל אחת אף הוא ידע דשחוטין כה"ג
דבשעת איסור כבר הם שחוטים דלא חשיבי גו"מ ואבי"ה
בעי דלא גרע זה מתמחויין דמחלקין למ"ד והיא גופא
מיבעיא ליה אי תמחויין מחלקין וע"ו הביא ראיה ר"ג מאוכל
נותר ועלה הקשה ר"ש מאי ראיה לשוחט מאוכל אבל א"כ
דאי הוו חשיבי גו"מ היה חייב' חמש אע"ג שאינו נהנה ומתני'
דחולין בשנית לדעת ר"י אליבא דת"ק שאינו מחלק בין שוחט
לאוכל ולפ"ז יפה עשה רבינו שפסק בתמורה דלקי אכל חד
וכמו שמבואר בהך סוגיא דתמורה שכתבתי אלא דיעב"פ
ק"ט בהך סוגיא דתמורה דבבעיי קמייתא אביי הוא דקבעי
לה וקאמר דלקי אתרווייהו וזה תימא דמהך סוגיא דכריתות
ומסוגיי' דסנהדרין דכ"ר מתבאר דאביי ס"ל דשבתות ובהמו'
לאו כגופין דמיין וא"כ היכי קאמר הכא דכי המיר ב' בהמות
בבת אחת שאמר הרי אלו תחת אלו לקי אתרווייהו והרי משם
אחד נפקי ואינו חייב אלא אחת כי ע"כ שכותי אני אל לבי
להכריח מכל זה דלכ"ע בין לרבא ואביי בין לר"ח ע"כ ל"פ
בגופים מוחלקים דבהמה אי חשיבי או לא אלא בשיגשין
בזה אחר זה כמו בא על כמה בהמות דבבת אחת לא אפשר
וכן כנרבע לזכר ולבהמה וכן בשבתות דבב"א לא יצוייר
ובהא הוא דפליגי אי חשיבי אן לא אבל בבת אחת כי עביד
חשיב גו"מ לכ"ע ותו ל"ק בהך סוגיא דתמורה דהכא בבת
אחת עסקינן ובהכי גם אביי מודה דחייב על כל אחת ומנא
תימרא שיש לחלק בין בבת אחת לזה אחר זה ממ"ש במכות
ד"ך גבי הא דתניא לא יקרחו קרחה לחייב על כל קרחה
וקרחה ועלה הקשו ה"ר אליעזר בזה אחר זה ובחמש התראות
פשיטא ואלא בהתרא' אחת מי מחייב והתנן נזיר שהיה שותה
יין כל היום וכו' לא צריכ' דסך חמש אצבעותיו בסא ואותבינהו
בבת אחת דס"ל התראה לכל חד וחד ופירש"י דכי אותבינהו
בבת אחת בחמש מקומות דהו"ל חמש קרחות ובחד התראה
דכיון דבבת אחת קעביד מאי חזית דחייל התראה אהאי
אצבע טפי מהאי אצבע וכו' הרי דכי עביד בבת אחת חייב
על כל קרחה ובזה אחר זה לא ובבת אחת דחייב כמ"ש ה"ט
דחשיב כל קרחה כגו"מ כיון דרבים קרא לחייב על כל קרחה
ואפי"ה מוקמינן לריבוי זה בהיכא דעביד בבת א' דמיסתבר
טפי אבל לא בזה אחר זה א"כ ה"כ אף לאביי ורבא דלא
חשבי לבהמות גופין חלוקין לחייב על כל אחת ה"ר היכא
דעביד בזה אחר זה אבל בבת אחת כ"ע מודו דחייב על כל
אחת דמאי חזית דחייל התראה אהאי בהמה טפי מהאי
בהמה וע"כ בתמורה דבבת אחת קעביד לקי על כל בהמה
ובהמה ואף שהתו' שם במכות כר"ה לא צריכא היצלו שגב אי
קרח חמש קרחות בזה אחר זה בידו חייב חמש הפך שיטת
רש"י התם ה"ט דס"ל דכי רבי קרא לחייב על כל קרחה גם
בזה אחר זה רבי אבל לעולם דטפי מסתבר לחייב היכא
דעביד בבת אחת מבזה אחר זה ואין להקשות לזה המ"ש
רבינו בפ"א מה' תמורה הי"ד וז"ל המיר אחד במאה או מאה
באחת בין בבת אחת בין בזה אחר זה הרי זו תמורה ולקי
במנין הבהמות שהמר ע"כ הרי שאינו מחלק בין בבת אחת
לזה אחר זה הא ל"ק דרבינו כבר פסק כר"ח דבהמות גו"מ
חשיבי בכל גווני כמ"ש לעיל וכמ"ש בדין שלפנינו ·

ועפ"י הכא"ר יש ליישב עוד אחרת שיש לתמוה בענין
זה מדתנן במכות דב"א יש חורש תלם אחד
וחייב·

וחייב עליו משום שמונה לאוין חורש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ופירש"י והן מוקדשין בש"ס מוקי לה בבכור בכור שור ופטר חמור וקעבר כהן משו' לא תעבוד בבכור שורך ואליבא דר"י דס"ל דפטר חמור אסור בהנאה דבכלל לא תעבוד הוא וכו' א"כ מתניתין כמאן דס"ל דפטר חמור שרי בהנאה שור וחמור דקתני מתני' לאו דוקא דשור ושה קאמר ונקט חמור משום לישניה דקרא וכולי ומבואר להדיא בדבריו שמפרש לפירוש ראשון כולה מתני' בהקדש דבכור דלית ליה שאלה ושור בכור שור וחמור פטר חמור וקחשיב מוקדשין תרי אע"ג דאשניהם משום לאו אחד דלא תעבוד בבכור שורך וכן לפירוש שני חמור דנקט ל"ד ושור ושה קאמר ובשניה' בבכור וקחשיב מוקדשין לב' כיון דקעבר אשור לחוד ואשה לחוד משום לא תעבוד וא"כ הו"ל מוקדשין שני לאוין וזה ברור בדבריו [למאן דשפיר חזי ולפירושו יש לתמוה לאביי ורבא דהך סוגיא דבריתות די"ו דסברי דשבתו ובהמות לאו כגו"מ וכל דנפקי משם אחד כמו הבא על בהמות הרבה חייב חד לר"ע דקי"ל כוותיה א"כ ה"נ דקעביד עבודה בבכור שור ובפטר חמור או בבכור שה דכולהו משם אחד נפקי לא לקי עלייהו אלא חד ואין כאן במוקדשין אלא חד ולפירש"י קחשיב להו לתרי שדבר תימא לומר דמתני' ר"א היא שבתם דכי הך מתניתין איכיה ומה גם דבש"ס שם אמ"ל ר"ל לר"י אי לאו דקילבך גברא רבא הוה אמינא מתני' כמי ר"ע דאמר המקיים כלאים בכרם לקי ומהך מתני' לפירש"י יש ללמוד דעל גו"מ דבהמה לקי אכל חד וחד וגם מש"ש בהך מתניתין כר"ה יש חורש וכו' וי"ל והא לא קעסיק שיהא חורש בכמה שוורים וכמה חמורים והרי נלקטים איסורים הרבה דלכל הפחות קאמר וכו' יע"ש וע"כ מאי דהוה ק"ל דליחשוב אחרישה דעבר הרבה לאוין וכשחרש בכמה שוורים וכמה חמורי' אין רצונו לומר היכא דעביד ד' וה' חרישות דהא לק"מ שהרי מתניתין בחריש ובהתראה אחת איירי דאילו בהרבה חרישות ובהרבה התראות בכל איסורים באיסור אחד נמי הוה תני למכות טובא כדתני ברישא דהך מתניתין אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ועוד דא"ה אמאי ק"ל הכי בחריש' לבד והרי בכולהו קשה ועוד דא"כ לא הו"ל לרש"י לומר שיהא חורש כמה חרישות דעל האמת בשור וחמור לבד יתכן זה כי ע"כ הדבר פשוט דהכי ק"ל קליחשוב בחרישה א' שצוכר כמה וכמה וכגון שחרש בכמה שווריס וכמה חמורים דלקי כמנין הבהמות ופריק על זה דלכל הפחות קאמר הכא נתבא' דפשיט ליה בהך מתניתין דעל גו"מ דבהמה לקי אכל חד אף בשם אחד ולדבריו הך מתני' תיובתייהו דאביי ורבא ור"כ ·

וראיתי לרש"י בפסחים דנ"י שפירש עלה דהך מתני' בענין אחר דמתניתין דחייב על מוקדשין תרי הייני בשור קדשי מזבח וחמור מקדשי בדק הבית דשור לקי משום לא תעבוד ובחמור משום מעילה דהזיר במעילה לקי הנך רוזה דמה שפירש בפסחים אין לו שום שייכות עם הפירוש דמכות דלפירוש זה אין להכריח ממתניתין דבשם א' לקי אגו"מ דבהמה אכל חד דכי לקי אמוקדשין תרי הייני בשני שמות חלוקין והתו' בפסחים יהקשו על פרש"י דא"ס כאינם דחר לאוקמי חמור בקדשי בדק הבית דאפילו בחמור של חולין שור קדשי מזבח לקי שנים אי הוי עולה או חטאת דלקי עלה משום לא תעבוד ומשום מעילה ועוד הקשו דהרי במכות אקמוה דמוקדשין דתני מתניתין בבכור איירי דלית' בשאלה ואילו קדשי מזבח ובדק הבית איתנהו בשאלה ומכח זו פירשו דמוקדשין לקי לחוד משום לא תעבוד וכלאים לקי בו יע"ש ולפירושם נ"ק כמי מכל מ"ש לפירש' ומ"מ הנך רואה דהך קושין שהקשו התו' על רש"י נ"ק נ"ב הפירושים דמכות

דמה שהקשו דלוקמה בשור של עולה דאית ביה משום עבודה ומשום מעילה נ"ק שהרי כבר פירש שם דמתניתין בבכור איירי כדאוקמה בש"ס ואילו בכור לית ביה מעילה דקדשים קלים הוי וכמ"ש הוא ז"ל במכו' להדיא גם מה שהקשו דהיכי מוקי לה למתניתין בקדשי מזבח וקדשי ב"ה והרי בש"ס דמכות אוקמוה דמוקדשין דמתניתין בבכור קעסיק הא נמי נ"ק לב' הפירושים דמכות שגם הוא אוקי לה כולה בבכור אלא דלפירוש ראשון חמור דוקא והיינו בבכור פטר חמור ולפירוש שני חמור נ"ד אלא שור ושה שניהם בבכור ולקי אכל חד משום עבודה ואי ק"ל להתוס' שהביאו פירש"י במכות והקשו עליו כמו שהקשו עליו בפסחים ומאי ק"ל והרי לדבריו דמכות נק"מ מהנך קושיי הא נ"ק דהתוספות שם נמי הביאו פרש"י דפסחים כדמותו כצלמו ועליו הוא שהקשו ואם כ' דלדבריו דמכות נ"ק להו מידי והוצרכתי לכל זה יען ראיתי להרב שער המלך שנדפס מחדש ח"ב פ"ט מה' כלאים ס"ט שהבין הרב דפירוש שני דמכות שפירש"י היינו מה שפירש בפסחים דאשור לקי משום עבודה ואחמור משום מעילה דבחמור של בדק הבית איירי וכתב על זה שהוא מבואר ואחרי המחיל' לית דאיך יבוייר זה והרי רש"י במכות בראש' מאמר כת' דמוקדשין מוקי בש"ס דהוי בבכור ורבע במתרים מוקי הפך וזה דמוקדשין היינו חמור בדק הבית ועוד דהרי רש"י בפירוש שני העלה דלהך פירושא חמור נ"ד ושור ושה קאמר ואי לדבריו מי הכניסו בתגר זה דמ"ל חמור בדק הבי' או אשה ב"ה באופן דאנב: חורפיה לא דק והכ"ל שהביאו להרב לזה דדחיק ליה שרש"י פירש במכות ב' פירושים ובפסחים הביא את שניהם ופירש בענין אחר כי ע"כ חשב לתעלות פירוש שני דמכות עם פירוש שני שכתב בפסחי' ואת לא איריא מידי דמפרש להך מתניתין דמכות אף שבשם רש' יכונה אינו רש' כי אם תלמידו ריב"ן שרש"י לא פירש על מס' מכות כי אם עד די"ט ע"כ ככתוב שם ולדידי ריב"ן תל מידו דאם פירש"י דפסחים מכח קושיות התו' ופירש בדרכים אלו וכבר ראיתי להרמב"ן בחידושיו למכות שהביא פירש"י כמו שהביאו התוס' וסיים זה פירש"י כמ' פסחים והקשה עליו כמו שהקשו התוספות גם התו' הביאו פירש"י ופי' ריב"ן בשם יש אומרים ע"ש ואת זה ראיתי להרב תיו"ט בפ"ג דמכות מ"ט עלה דהך מתניתין שכתב פירש הר"ב שור קדשי מזבח וחמור קדשי בדק הבית ותימא דהשתא אמאי דחקינן בחמור משום מעילה כדפירש הר"ב וכפירו' ריב"ן ת"ל דבשור גופיה איכא מעילה זכו' ואחרי המחילה ק"ט במה שהקשה לריב"ן וברור דלריב"ן הא נ"ק דאיהו מוקי למתניתין בבכור מכח מסקנת הש"ס ובבכור לית ביה מעילה כמ"ש ריב"ן ז"ל עצמו ודבריו נ"ע'

עוד ראיתי לו בס' שער המלך שם שתמה לפירש' דא"ת ליתני מתני' יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום עשרה לאוי והיינו בחורש בשור ושה מקדשי מזבח עולה וחטאת דאשור לחוד לקי תרי משום עבודה ומשום מעילה ואשה נמי לקי הכי תרי ותמה נ"כ לפירוש ר"י דא"כ ליתני ט' לאוין והיינו בשור ושה דבכור דלקי משום עבודה תרי אשור ושה וכלל במים אחרים ליתא לזה יעש"כ. ולדידי חזי דהא נ"ק דלפירש"י ור"י י"ל דמתני' לא קחשיב איסורים כי אם לאוין דתנן משום שמונה לאוין וא"כ כי נקיט לפירש"י בשור ק"מ ותמור קדשי בדק הבית איכא שמונה לאוין וכי הוה תני שור ושה דעולה הנס דניתוסף בענין ב' מלקיות מ"מ אין כאן לאו חדש ואי תנא דמתניתין כל עיקרו לא בא כי אם למתני ריבות' דבחד מעשה לקי ח' הו"ל למתני' ולקי עליו שמונה מלקיות אלא ש"מ דמתניתין ריבותא דריבוי לאוין בענין אחד קחשיב ותו נ"ק מקושיית הרב וכן נמי מה שהקש'

לפי' ר"י נ"ק מהאי סעמא דכתיבנא ·

איברא דהיא גופא אני מגמגם לפי' ריב"ן דלדבריו ע"כ קחשיב תנא דמתניתין ז' לאוין וח' מלקיות וא"כ היכי תני עובר עליו משום שמונה לאוין והרי אין כאן אלא שבעה לאוין לכל הפירושים ואולי דריב"ן דחיק בלישנא דמתניתין ומפרש דח' לאוין דקתני היינו ח' מלקיות ומיהו לרש"י ור"י נ"ק מדברי מורי הרב מטעם האמור וש"ר להריטב"א ז"ל כמכות עלה דהך מתני' שהביא פירש"י דפסחי' וכתב עליו וקא דלא חשיב מרן ו"ל חמור בפטר חמור דאף לר"י דאמר אסור בהנאה כיון דאתרווייהו משום לא תעבוד נינהו ליכא למיחשבינהו בתרתי דתנא לאוי קמני לא איסורי ומה"ט לא חשיב שור וחמור מקדשי בדק הבית דא"כ חד לאו נינהו דתרווייהו משום לאו דמעילה וכו' ושם אכבי על דבריו שכיונתי לדעתו ·

ובזיהו לכל הדברות לפירוש ריב"ן דנקיט כפשיטות כפירושא דהך מתניתין דעל גופין מוחלקים דבהמה לקי אכל חד וחד ק"ט דתיקשי מינה לאביי ורבא ור"כ דסברי דלר"ע שבתות ובהמות לאו גו"מ חשיבי ולקי חד אכולהו דלאוקמי מתניתין אליבייהו כרבי אליעזר הם כי לא לאוביר וגם כהך סוגייא הוה בעו לאוקמי הך מתניתין כר"ע ובר מן דין דבהך סוגייא גופא כשהקשו דליחשוב נמי שבועה שלא אחרוש בחול וכיו"ט דחייל שבועה משום כולל תירצו מידי דאיתיה בשאלה לא קתני והקשו והרי הקדש בבכור וכו' ואי ת תני' רבי אליעזר מאי ק"ל להש"ם מהקדש והרי רבי אליעזר ס"ל דאין שאלה בהקדש כמ"ש בערכין דכ"ג אלא ודאי דלית לן לאוקמי מתני' כר"א אכן למ"ש לעיל להבריא שגם לאביי ורבא ור"כ לקי אגו"מ דבהמה אכל חד אי עביד בבת אחת ובאמור הא נמי נ"ק דה"נ בבת אחת ·קעביד דהיינו בחרישה אחת וכל כה"ג לכ"ע לקי אכל חד וחד והרב שנזכר כתב כזה דברים בהפכן והחכם עיניו יחזו ודוק :

ישוב אחר החיפוש ראיתי להרב דברי אמת בקונטרס ה' דכ"ח שהביא דברי התוספות רי"ד דבבהמה נמי איכא גו"מ ולקי אכל חד ודברי הר"ל כפ"ו מהלכות שגגות שתמה עליו מסוחט חקש ובחים דחייב אחת והרב כתב עליו וז"ל ורואה אני שדברי רבי' ישעיה כתבם הרמב"ם בפ"ח מהלכות שגגות ודבריו מוכרחין אי ממ"ש בפ' תמורה דהאומר ב' בהמות אלו תמורת על אלו לקי ב' וכו' ובכריתות רי"ו תנן הבא על בהמה יוכיח ולסברת רבא דנרים נידות וקטנו לדרבו כשאמרו הבא על בהמה היינו על בהמות הרבה' וה"ט משום גופין מוחלקים מעתה תמיהת הרה"ל לא על רבינו ישעיה כי אם על הש"ם ועל הרמב"ם וכבר חילק רבי' ישעיה בין חיים לשחוטים וכב"ל עוד ראיה ממ"ש בסנהדרין דכ"א גבי סוסי' שחייב על כל סוס וסוס אלו תורף דבריו ·

והנה מ"ש שדברי רבינו ישעיה הם דברי רבינו שדין עמו אבל מה שהביא מסוגייא דתמורה כדבריו ואין זה אלא הסוגייא שהבאתי לעיל לא כיון יפה דבתמורה אביי הוא דקאמר דלקי ב' ואילו אביי בההיא סוגייא דכריתות מבואר איהו דלאביי בהמות לאו גו"מ חשיבי וא"כ קשה מיניה וכיה ופ"כ לחלק כמ"ש לעיל דבבת אחת לכ"ע לקי אכל חד ותו נ"מ לראיה לרבינו ישעיה · גם מה שהביא מסוגייא דכריתו' אחר המח"ר נכתב שלא כהשגחה שהביא מדברי רבא דס"ל בהמות גו"מ חשיבי ואינו אלא דבר בהפכו שדברי רבא ואביי הם כנגד דברי רבינו ותו' רי"ד שהרי פשיט ליה דבהמות ושבתות כגו"מ חשיבי ולא קביל מיניה ר"ע כמבואר בסוגיי' גא ולמד מדברי רבינו עובדיה בהך מתניתין שפסק שרבא יפ"ש באופן שמה שהביא לראיה ראיה לסתור היא גם מה שחי' לק בין חיים לשחוטין וכ"כ בשם רבינו ישעיה אין להם מוכן אם לא שנאמר שכיון לחילוק מורי הרב שהבאתי לעיל שישב לקושית הר"ל דגבי שחוטה כיון דנאמר סחיטה עבר על איסור לא חשיבי גו"מ וכבר כתבתי לעיל דאין זה נכון דאכתי ק"ט ממתניתין דחולין גבי אותו ואת בנו דגם כה"ג מחייב אכל חד וכישובן של דברים כבר כתבתי לעיל הנ"ל אם הראיה שהביא ממ"ש בסנהדרין בלאו דלא ירבה לו סוסים שחייב על כל סוס וסוס ומינה מכריח שגם בגו"מ דבהמה חייב על כל אחת גם בזה תלבד שאין זו ראיה היא גופא קשה לתאן דס"ל דגו"מ דבהמה לקי אכל חד דא"ה לת"ל ריבוי דסוסים לזה שהרי אמרו שם מכין שאפילו סוס אחר כשל ת"ל למען הרבות סוס א"ה סוסים לת"ל לעבור עליו בל"ת על כל סוס וסוס הכה מבואר דאי לאו ריבוי דסוסים הוייתי אומר שגם לכמה סוסים ליכא עליו אלא חד לאו וכ"כ התוס' שם להדייא בפירוש הסוגייא ואי בכל איסורין לקי אגו"מ דבהמה אכל חד לת"ל ריבוי לזה ויסנה לגירסת שהביאו התו' נ"ק לזה אכן לגירסתינו היא גופה קשה לר"ח דכריתות דס"ל דבהמות נמי גופין מוחלקין חשיבי לר"ע ולר"א א"כ הך בריי' תני אך לאביי ורבא א"ש דר"ע דס"ל דלא חשיבי גו"מ היא ולהכי אצטריך ריבוי דסוסים ואת זה ק"ל כמה שראיתי בס' דינא דחיי לאוין דכ"ג דר"ג שהביא משם הרב תר אחיו לישב מה שהקשה הכ"מ בפ"ג מה' מלכים ה"ג על רבינו שהשמיט דין זה שחייב על כל סוס וסוס עי"ש והשיב לזה שאין הכרח בברייתא דלקי על כל סוס וסוס אלא שעובר וא"כ דלקי חד וע"כ השמיטה וע"ש מה שהשיב עליו הרב דינא דחיי ולדידי סא ליתא דפשוט הוא לרבינו דלקי אכל חד לרבינו שפסק כדין שלפנינו דיש גו"מ כבהמה ולכ"ע כגי' דהא' דבייה קרא ולדידי חזי שרבינו סמך בזה למ"ש בס' תמורה וכדין זה דבכל כה"ג לקי אכל חד וכמ"ש ג"כ בדין אותו ואת בנו דשחט פרה וא"כ שחט שני בניה לקי שמונים והוא רוחק ומיהו בעיקר הברייתא קשה כי קושיין ואולי דכי אצטריך ריבוי היינו אם קנאם כאלופין או כשבירות מקום כמה סוסים כאחד דאצ"ג דאסיקנא דבבת אחת לכ"ע לקי אכל חד ה"ר היכא דהאיסור תלוי בבהמת גופה כמו הבא על בהמה ושחט אותו ואת בנו וכיוצא אבל הכא שאין כאן מעשה איסור בגוף הבהמה דכל האיסור הוי הקנין לא חשיבי גו"מ כה"ג לחייב על כל אחת בלי ריבוי אלא דלפי"ז אין ישוב שכתבתי לרבינו שהשמיט דין זה מספיק כי ע"כ עיקר ברייתא זו צריך ישוב אגלי ועכ"פ הנך רואה שדברי הרב דברי אמת בראיה זו שהביא אין להם שחר ואכן בדין כבר כתבנו מאין הוציאו רבינו ורבינו ישעיה דבר זה והדין עמם כמ"ש אלא דלרבינו יש לתמוה עליו במה שפסק למתניתין דחולין דשחט פרה ושני בניה לקי ב' דלפי מה שביארנו אינה הלכה אכן כדברי התו' רי"ד הגם דנ"ק עליו מהני סוגיי יש לתמוה כמ"ש שם וז"ל וכ"ל דגם בבהמה אמרינן גו"מ דמה לי רבע חמש בהמות ומה לי בא על חמש נירות וכו' דמאי כ"ל דקאמ' והרי כבר נתבאר בכריתות די"ו שדבר זה פליגי בה אביי ורבא ור"ח וכל כי האי לא שייך לשון זה ויש ליישב בדחק ·

סימן ל"ה ודרך אגב יש לחקור באתם ששנינו בסנהדרין דף א' מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכפה ואסיק הש"ם דבמלקיו' של כריתו אסיקנן דנברא בר קטלא וקרובי הוא דלא מקרב לקטליה וכיון דקמותר נפשיה לקטלא מקרבינן ליה וכן פסק הר"ת בהלכות סנהדרין · וצריך לימוד בין י"ג עד בן עשרים דיש"ו במלקיות וליתיה בכרת כמ"ש פירוש' דביכורים ומ"ר כפ' חיי שרה ורש"י והתו' והרמב"ן והרא"ש שם כמ"ש בספרי הקטן הא'ר'א סימן ס"ד דקי' ועם האיכא י"ג אי לקה ושנה אי ישנו בכפה מי כיתא עון דכרת אעפי' דפטור ישנו בכפה א"ד כיון דליתיה

ככרת

בכרת הו"ל בחייבי מלקיות דליתיה בכפה · ומה"ש דגברא בר קטלא הוה נראה דחיוב כפה הוא דעכ"פ סופו למות והרי בפחות מבן עשרים אין סופו למות · אלא דק"ל בהך סוגיא דהרי שנינו בסו' מכות חייבי כריתו' שלקו נפטרו מידי כריתתן וא"כ ה"כ כיון דלקה אינו בר קטלא ואע"ג דכעי' תשו' עם המלקות כדי שיכפר הרי הודוי בעת מלקות היה התשובה כמ"ש הרמ"בם ז"ל בה'תשובה · כי ע"כ סבור הייתי דלפעם ג' דאינו לוקה כי אם הכנסת כפה לבד הוא שאמרו דגברא בר קטלא דאע"ג דהו"ל למלקי לפוטרו מכרת הא ל"ק דכפה אלכה למשה מסיני הוא אלא דאכתי ק"ק דמה"ש וקרובי הוא דלא מקרב קטלי וכיון דקא מותר וכו' ופרש"י עדיין לא נתקרב מיתתו נראה דהפעם ראשונה ישנו בחיוב כרת ואולי דהך סוגיא אתי כסבירין של רחב"ג דסו' מכות דס"ל דאינו נפטר מכרת ע"י מלקות והוא דוחק דקי"ל כרחב"ג כמ"ש עו"ג בספרי סנו' בסי' כ"ר · ומ"מ לכשתמצי לומר דמ"ש דגברא בר קטלא הוא לפעם ג' לבד דאינו במלקות וחיוב כרת עליו וא"כ בבן י"ג דליתיה בכרת אינו בחיוב כפה · אכתי מבעיא לי בבן י"ג דלקה ושנה ובפעם ג' שעבר היה מבן י"ד דישנו בחיוב כרת אם מצטרפי הב' עבירות ראשונות דליתיה בעונש כרת · א"ד כל שהאיסור איסור כרת מצטרפי שפיר · ומיהו אפשר לפרש כה"ש דגברא ב"ק הוא כדרך ב' דרו' ס"ל כמבירין כרחב"ב · וא"כ דלדידן אע"ג דנפטר כיון שעבר על איסור כרת ישנו בחיוב כפה ולפי פי' זה יש לצדד דגם אם עבר בפעם ג' ג"כ בפחות מבן י"ד ישנו בחיוב כפה כיון דעבר עכ"פ איסור כרת אע"ג דאינו כענש א"ד לא דמי גדול שנתחייב ונפטר במלקו' לזה שלא נתחייב מעולם והדבר צ"ת :· והנה אחת שראיתי בתשובות הרב נבי סי' מ"ט שדעתו דגם בן י"ג ישנו בכרת יעש אלא דאיני רואה מקום לדבריו נגד דעת הראשוני' :

סימן ל"ו

יש לחקור במאי דקי"ל דאין צריך מליחה לצלי כמ"ש בטוי"ד סימן ע"ו

אם נתן הבשר במחבת בלי שום משקה או מים ונתנו על גבי האש או בתנור לצלותו אי חשיב זה כצלי גמור ושרי א"ד כבל כי האי בישול חשיב והביר בלי מליחה ואת"ל דאסיר במחב' כיון שיש לכלי בית קיבול אכתי צריך לברר אם נתן הבשר על גבי חתיכת מתכת חלק בלי בית קיבול כלל ונתן על האש לצלותו אי שרי בה"ג. או לא והנה ראיתי להרב בנה"ג בי"ד סימן ע"ו הגב"י אות כ"ה שהביא ראיה להתיר בגרף התנור ונלה בו בחום תנור דשפיר דמי דשורף את הדם באש ממ"ש בפסחים דע"ה תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש שנאמר צלי אש שני פעמים ומסיק בלישנא בתרא דהאש קפיד רחמנא ואי לאו צלי אש כ"כ הוה אמינא דאפילו גרפו נמי צלי אש ופירש"י האש קפיד רחמנא וחום תנור תולדת אש הוא ואם תתן בו בגד נשרף ונעש' פחם ואש ע"ש מוכח דאף גרוף וקטום בלתי גחלים אלא חום לבד שורף בגד וה"ה דשורף הדם את"ד וכבר הוינן בם אך ראיתו מספק' להתיר כיון דלתירוצא קמא מוכח להפך שאמרו שם צלי רחמנא סתם וילפינן מיניה ש"מ דחום תנור לא מקרי צלי אש בכל מקום ומה"ט התירו תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת ומינה נמי לאיסור דם כיון דלא חשיב צלי אש אין בו כח לשאוב את הדם וכיון דאין בירור בפוסקים אי קי"ל כתירוצא קמא או כתירוצא בתרא אכתי מידי ספק איסור לא יצאנו דאע"ג דכב"מ פוסקים כלישנא בתרא עמ"ש בסימן ר"ל מ"מ שם פליגי הפוסקים כלן אי קי"ל כתירוצא קמא ע"ש ושוב ראיתי להרב דבר משה ח"ב בחי"ד סימן ג' שכתב דגם ללישנ' קמא שרי הוא אינו מכחיש דאש הוא וזה אלא כיון דאמר קרא צלי אש שני פעמים אמרינן דאש ממש בעינן ולא כשהוא גרוף ומינה ילפינן דבכל מקום שנאמר אש אין זה אש דהיינו קליפי ערלה דהאש קפיד רחמנא הא בעלמא דלא כתיב אש כגון לענין צליית בשר בתנור דקרינן ליה צלי לכד דסתם צלי במקום שישרף הדם צלי קרינן ליה ולא תלאו הכתו' שיהיה דוקא אש דכ"ע מודו דשרי וראיה דכרע"ר דפסחים מיעטו שפוד של מתכת דצלי אש כתיב ולא צלי מחמת דבר אחר ואילו בתנור גרוף אי לא כתיב צלי אש כ"פ הוה חשבינן ליה צלי אש גמור ולא חשיב צלי מחמת דבר אחר דנתמעט גם בחד צלי אש ש"מ דחו' תנור צלי אש גמור הוי דעדיף טפי משפוד של מתכת את"ד ע"ש ותמהני עליו שהרי בירושלמי הביאוהו התוס' שם בפסחים דע"ה ד"ה וגרפו וז"ל ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה בתנור והגחלים תחתיו הלא חום תנור כמו כן מבשלו והוי צלי מחמת דבר אחר ומפרש כי איכא אש האש נוגע בו התנור והתנור מגרף בו הגחלים שלא יתפור ע"כ שרי דחום תנור אף שיש שם גחלים קרי ליה צלי מחמת דבר אחר אם לא דהאש נוגע בו התנור ומיהו בתנור שגרפו עכ"פ הוי צלי מחמת דבר אחר הפך פשיטות הרב והנראה כרעת הירושלמי וסתו' דאי נתמעט בצלי בחום תנור שגרפו דהוי צלי מחמ' דבר אחר והוי כדין השפוד של מתכ' דנתמעט מה"ט וכ"ת א"כ למה תלו משום דכתיב צלי אש כ"פ והרי לעיל לא תלו בצלי מחמת דבר אחר משום דכתיב צלי אש ב' פעמים ש"מ דגם בחד צלי אש נתמעט ומינה דחום תנור דאיצטריך ריבוי שני ש"מ דלאו צלי מחמת דבר אחר הוי הפך הירושלמי הא ל"ק דחד צלי אש איצטריך לגופי' ודרשינן מיניה בפסחים דמ"א דמתבשל פסח בחמי טבריה דחייב משום דכתיב כי אם צלי אש וא"כ כי מיעטו צלי מחמת דבר אחר היינו משום דכתיב צלי אש כ"פ וזהו שאמרו אין זה צלי אש שנאמר צלי אש צלי אש כ"פ כ"כ מוכרח לפי הך ירוש' ומינה אין מקום לחלק כלל בין צליית שפוד לצליית חום תנור גם עיקר חילוקו דגם לתירוצא קמא כי ילפינן מיניה היינו במקו' דכתיב בהו אש כי ערלה דהאש קפיד רחמנא ע"ש תמהני דהרי בערלה לא כתיב אש אלא דכתיב לא יאכל ולמדו איסו' הנאה מיניה כה"ש בק ידושין דנ"ו ועיקר מצות שריפה בערלה לא כתיב לשריפה וכבר הקשו התוספות תמורה דל"ג ד"ה אלו דמנ"ל דערלה בשריפה ופירש"י משום דאתקש לכלאי הכרם ע"ש ואף לרש"י גם בכלאי הכר' לא כתיב לשרייה אש כי אם דכתיב פן תקדש ודרשו פן תוקד אש ועיין בתוספות סוכה דל"ה ד"ה לפי נסתפקו אי ערלה בשריפה הוי מד"ת ע"ש וגם ראיתי כ"ת משאת משה חאה"ע סימן ד' שהכריח מהירושלמי דערלה וכלאי הכר' דנשרפין אינו מד"ת ע"ש וכיון דגבי ערל' לא כתיב בה אש ואפ"ה לתירוץ ראשון יליף מק"פ דלא חשיב צלי אש א"כ מינה נפיק גם באיסור דם דאין זה צלי כי ע"כ כל מה שהשיב עליו הרב השואל להרב דבר משה הדין עמו אך מכר אחר תמהני על שניהם דאין ספק דצלי בחום תנור גרוף צלי אש גמור חשיב גם ללישנא קמא שהרי בפסחים דכ"ו גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו פליגי רבי ורבנן דלרבי הפת אסורה ולרבנן הפת מותרת ומוקי לה הש"ס באב וקש כנגדו דנפסה מן האיסור בעין לרבי ורבנן סברי אין שבח עצים בפת דשבח הסק איסור כבר כלה ופרש"י ותו' ותני סיפא בשלו על גבי גחלים קבריה"כל מותר ומינה דכי בעי הש"ס בפסחים דע"ה בתנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת לדברי האוסר מהו היינו לדברי רבי דס"ל יש שבח עצים בפת הוא והיינו אי חום תנור גרוף הוי כאבוקה ואסיר או כגחלים ושרי וכבר התוס' כד"ה וגרפו תמהו בשם ריב"א דגחלים אפילו עוממות לא גריע חומו מחום תנור שגרפו ואי בגחלים שרי מכ"ש בתנור שגרפו ותירצו דגחלים אין חומם בא מחמת שלהבת אלא מחמת עצמן ועפר בעלמא הן אבל חום תנור שגרפו מכח חום

סוף שלהבת האבוקה כה שאות איסור גמור עיין שם נמצא לדבריהם דחום תנור שגרפו חמיר אף מגחלים לוחשות וכיון דאסיק הש"ס דגם בחום תנור שגרפו שרי ומותיב הש"ס דלגבי ק"פ אין זה צלי אש ומינה דלגבי ערלה דלא צלי חשיב כאבוקה ולא כגחלים ומפרק לה הש"ס דצלי בק"פ דלא חשיב כאבוק' וילפינן מיניה בעלמא ולכן גם בערלה אין דינו כאבוקה ואי אמרת דחום תנור גרוף לא חשיב צלי אש לגבי איסור דם א"כ מכ"ש בצלה על גבי גחלים דקי"ל שפי מחום התנור שגרפו לפי האמור וא"כ מי שם פה לומר בצלי על גבי גחלים אינו שורף הדם שזה ברור בש"ס בדוכתי טובא דשפי' דמי ושם בפסחים דע"ד גבי אומצא דאסמיק אמרו אמתיה אגומריה דמשאב שאיב ושרי פ"ש כי ע"ב ע"כ דגולים שוני' דהכא דקבעי דחום תנור גרוף אי חשיב כשלהבת או כגחלים היינו דסתם אש דכתיב בתורה היינו שלהבת כדאסיק הש"ס בתר הכי לגבי מכות אש וגבי בת כהן שזנתה וגבי שריפת קדשים וקטורת אי גחלת הקבי בהו מאחר דכתיב בהו אש ע"ש וכיון שכן לגבי איסור דם דקי"ל דגם גחלים שורף הדם מכ"ש חום תנור דאף לתירוצא קמא דילפינן מק"פ לעלמא דחום תנור גרוף אין זה צלי אש ומינה לערלה היינו דלא חשיב כאבוקה אבל מכ"פ פשיטא לן דעדיף מגחלים מדקבעי בתנור שגרפו ובגחלים פשיטא לן דשרי והרי לגבי דם הותר בצלי דגחלים מכ"ש דצלי דחום תנור גרוף לכ"ע כי ע"כ איני רואה מקום ספק כלל בהך סוגיי' לאיסור צלי בחום תנור גרוף גם לתירוצא קמא והרי זה כוותיה דהרב ר"מ ז"ל ולא הטעתיה והנה אחת שראיתי לרש"י בפסחים דכ"ו ד"ה בשלא ע"ג גחלי' שכתב וכ"ש בתנור גרוף ואין אבוקה כנגדו ע"ש הרי דגחלים עדיפי מחום תנור גם ראיתי להרז"ה שם כ"פ כ"ש שהכריח דקי"ל כמ"ד כגחלים לוחשות דאסיר שדינם כאבוק' מדקתני הש"ס בפסחי' דע"ה בגרפו מכלל דבלוחשו' אסיר ע"ש ולדבריהם ס"ל דלוחשות באבוקה ועוממות שרי ובגרפו מבעייא ליה אי חשיב בגחלים עוממות או בלוחשות ואסיר ולפי זה מקום יש ליישב דברי הרב ר"מ. גם ראיתי להרמב"ן במלחמות כ"פ כ"ש שהשיב להרז"ה דגרפו קיל טפי מגחלים עוממות ע"ש אלא שהדבר קשה שסברי דעת הרי"ף והרמב"ם וכן פסק הב"י בי"ד סימן קמ"ב דלוחשות מותרות א"כ אי חום תנור קיל מגחלים לוחשות מדקבעי בגרפו א"ב אדתיקשי ליה ת"ש ר"י דחום תנור אין זה צלי אש אדרבה הו"ל לסייעי מדתני ע"ג גחלים דשרי והיינו לוחשות להך מ"ד מכ"ש בחום תנור גרוף כי פ"כ ע"כ ליישב דבריהם דבולי בך שקלא וטריא ס"ל דלוחשות נמי לא מקרי אש כי אם אבוקה לבד וע"כ לוחשות מותרות אלא דקבעי בגרפו דאתי מכח שלהבת אי חשיב כאבוקה וכי אסיק דשרי הותיב שפיר מדרי' דאין זה צלי אש לגבי ק"פ מכלל דבעלמא דינו כאבוקה ועדיף מלוחשו' ואסיק הש"ס דילפינן מיניה דלא חשיב כאבוקה וכשיטת התוספות ולדבריהם נתבאר דלכ"ע לגבי איסור דם דגרפו שרי מכ"ש בגחלים לוחשות ולדברי הרמב"ן בס' המלחמות ק"ל כדבריו במ"ש לקמן בסימן ואין כאן המקום להאריך אלא דק"ל עדיין דהרי כתב רבי שם בהך סוגייא לצלות הפכה ע"ג גחלים לוחשות ולית דפליג עלים וכן פסק הר"ת בפ"ח מ"ה ק"פ ואי חום תנור גרוף חשיב טפי מלוחשות היכי קי"ל בתנור גרוף לאסור ולהתיר על גבי גחלים ד"זה כתרי דסתרי וקצ"ל ליישב דהא פשיט ליה בר בי דלוחשו' מקרי אש דאף אי לא חשיב אבוקה דהא קל' איסורי' הכתי אש גמור נינהו יותר מתנור שגרפו וגבי ערלה בלוחשו' שרי דלא חשיב אבוקה וקבעי בתנור שגרפו כיון דהחום בא מכח השלהבת דייננן ביה באלו השלהבת איתיה בעיניה ואסיר אע"ג דחום תנור גרוף קיל מלוחשות א"ד ע"ו דחום

תנור בא מכח השלהבת מיהו לא חשיב כאיתיה השלהבת בעיניה והשי' דשרי ומותיב מדלגבי ק"פ אצטריך מיעוט ש"מ דבעלמא חשיב כאיתיה בעיניה דאי לאו מהי תיתי שיהיה חשוב אש גמור חום תנור וא"כ מינה דאסיר בערלה ושני ליה בתירוצא קמא דילפינן מיניה בעלמא דלא מקרי אש דלא חשיב כאיתיה לאבוקה בעיניה ולכן שרי נ"כ בערלה ולאב"א משני ליה דאה"נ דבעלמא חשיב כאיתיה לאבוקה בעיניה ואפ"ה שרי דכי אסיר כאבוקה כנגדו היינו מחמת דאיתנהו לעצים דאיסור בעינייהו וע"כ אסור דעיקר האיסור בעיני איסור אבל חום תנור אף אי חשיב כאבוקה בעיניה אעפ"י כן שרי כיון דליתנהו עצי איסור בעיניה ועיין בתוס' פסחים דכ"ו בד"ה חרש ודכו' בד"ה מכלל ולמאי דאתאן עלה נתבא' לנ"ד דלא נפק"ל מידי אי איתנהו לעצי איסור בעיניה וכן לתירוץ ראשון אי חשיב כאבוק' בעיניה או לא לכ"ע שפיר דמי וראיה דלא מצינו שום פוסק דאסר לצלות ע"ג גחלי' עוממות ושרי לגבי עוממות חום תנור עדיף טפי וחשיב צלי גמור אלא דאכתי אין בידינו ראיה להתיר צלי ע"ג תנור גרוף דאף לגבי פשיטא לן דחום תנור אש גמור חשיב ושורף הדם יש להתי' בתלה הבשר בשפוד או באסכלא מנוקבת ע"ג התנור אך להתיר לצלות בשר ע"ג התנור ממש אין ראיה דהרי הבשר בכח חום התנור פולט הדם ונופל בקרקע התנור תחת הבשר וחוזר הבשר ובולע מהדם שפלט ומאסר הבשר וזאת זה ק"ל להכנה"ג ולהרב ר"מ איך לא נרגשו מדבר זה וכתבו להתיר בפשיטות ואין לומר דכח האש לשאוב הדם ואינו נפלט לחוץ כלל וכ"כ מדהתירו לצלות בשפוד ולהפכו תמיד כגון מה שמהפכין עי' כלב דבלי זה אינו נפלט דם לחוץ כלל ואע"פ כן שרי כמ"ש הכנה"ג בי"ד סימן ע"ו הג"הט אות כ' והביא ראיה מדברי הרא"ש פ"ש זה אינו שהרי בחולין דקי"א אמרו ואי איכא בי דוגי בשרא טילוי בבירא בתי אסיר וכ"הג אמרן שם בדקי"ב אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמימות הבה הרי שהדם נוטף לחוץ וכן ראיתי בחדושי הרשב"א חולין דקי"ב גבי התר השפוד שכתב וז"ל אין לומר שהאש שואב הדם ואין מניח אותו לירד על השפוד דהא קמינן דלאו הכי הוא אלא דרך הניקב הדם שותת וכו' ע"ש וה"ב עינינו הרואות דזב הדם מתחת הבשר כי ע"ב ע"כ דשאני התם בצלי בסיבוב תדיר בלי הפסק דנב"פ נפלט הדם ע"ג הבשר והאש שורפו שם לגמרי משא"כ ע"ב תנור דנפלט הדם ע"ג קרקע ושרוי שם ובמאי דבעי בעי יש לחוש שבלעו הבשר אכן כ"ל ראיה להתיר ממ"ש הטור סי' ע"ו והרשב"א אסר השפוד שצולין בו דבולע הדם והרא"ש אסר גם הבשר אם שהה בלי בשפוד לאסר שאוסר מן האש דיחזור הבשר ויבלע ממנו דכל זמן שזב ופולט אינו בולע מהדם והרא"ש התיר בגורא משאב שאיב ובב"י כתב דהר"ן התיר מטעם אחר דכבולעו כך פולטו והצלו עיקר להתיר שכן עמא דבר פ"ש ומדברי כולם יוצא התר לנ"ד דגם האוסרי' בשפוד הינו אלא שלא לצלות בו פעם שני אבל בפעם ראשון שרי וע"כ ה"ט דליכא למיחש שיבלע השפוד ויפלוט לבשר הדם שבלע מ"ל דאיידי דטריד למיפלט הבשר לא בלע וכמבואר בדברי הראב"ד וגם הטעם דר"ן דכבולעו כך פולטו ה"נ י"ל דאי בלע הבשר מהשפוד כך פולטו א"כ ה"נ בצלה ע"ג תנור גרוף י"ל דאין הבשר בולע מדם שבקרקע דאיידי דטריד למיפלט לא בלע בשר בקי בלע י"ל דחוזר ופולטו לחוץ עד שהאש שורפו מידי דהוי לצלי בהפוך תדיר ע"ג האש דשורף כל הדם וגם להרא"ש שתלה ההתר דהרא משאב שאיב ואלו בנ"ד דאנו רואים דהדם זב ושותת על הקרקע הו"ל כבי דוגי דאסיר הא נמי ל"מ שגם הרא"ש מוד' דאיידי דטריד למיפלט לא בלע א"כ בנ"ד נ"כ אינו בולע הבשר כשיור הבשר וב

ופולט

ופולט וכ"ת אכתי יש לחוש דלאחר דנגמר פליטת הבשר לפלוט כל הדם חוזר ובולע מדם שנפלט לחוץ בקרקע התנור שכ"כ מדברי הרשב"א שכת' הטור דאף בעוד הבשר על האש כל שנגמר לפלוט נאסר מן השפוד וכ"כ הלבוש בדעתו אלא דהרמב"ן והרא"ה התירו בעודו על האש מטעם דכבולעו כך פולטו וכן ראיתי להש"ג בפ' כל הבשר שהעלה דבעוד הבשר באש ושהה אחר שגמ' לפלו' להרשב"א אסור ולהרמב"ן שרי וכבר הביא דבריהם הר"ן שם הביאו הב"י בי"ד סי' ע"ו ותמהני להש"ך בי"ד סימן עז ס"ק כ"ב שהכריח מדברי הר"ן והש"ג דבעודו על האש שרי אף שגמר לפלוט ותמה להלבוש דנראה דאוסר למאן דאסר ע"ש וכבר נתבאר דלהרשב"א גם בכה"ג אוסר דבזו הוא שחולק הרמב"ן עליו שהביא הר"ן והרי הטור לא זכר כי אם סברת הרשב"א וגם הש"ע הביא הסברות שכתב הטור והכללם סברת הרשב"א א"כ יפה כיוון הלבוש דגם בעודו על האש אוסר כשגמר לפלוט והראייה שהביא הש"ך מהש"ג הנה כדברי הש"ג מבואר דלדעת הרשב"א גם בעודו על האש אוסר ולהרמב"ן הוא דשרי דכבולעו כך פולטו והרי הטור והש"ע לא הביאו כי אם דברי הרשב"א ותו קאי ק"ל כדברי הלבו' אלא דלמאי דאתאן עלה נראה דקי"ל עיקר כהרמב"ן והרא"ה והר"ן וכ"כ דעת הרשב"א בחדושיו בחולין דקי"ב וכן פסק הש"ע הפך דעת הרשב"א א"כ כיון דנקטינן דכבולעו כך פולטו א"כ ה"נ אף אי גמר פליט' הבשר ובלע מדם שבקרקע התנור מ"מ אכתי י"ל כבולעו כך פולטו ושרי אכן ראיתי בהגהת פרישה בי"ד סימן ע"ו דנסתפק דגם הרא"ש לא התיר השפוד כי אם כשנצלה ע"ג האש כל צורכו אך אי שהה הבשר שלא על האש קודם שנצלה כל צרכו שנאסר השפוד דאז לא שייך לומר דנורא השאיב שאיב דהרי אינו על האש ובולע ע"ש והב"ח כתב כזה לאסור בפשוט ע"ש וכיון שכן יש לדון דחום תנור גרוף לא עדיף מחום כלי מיד שהוסר מעל גבי האש דבכי האי לא שייכי הני טעמי דאיירי דטריד להיפלט לא בלע אלא אמרינן דבלע שפיר ושוב לא שייך לומר דבולע ופולטו דהרי בהוסר מע"ג האש אף שלא נצלה כל צורכו שיש בבשר דם לפלוט אינו פולט ובולע א"כ ה"נ יש לדון בחום תנור גרוף ושוב ראיתי דהא נמי לא איריא שהרי הט"ז וכנה"ג העלו להתיר בספק זה של הגהת פרישה וכן המנהג להתיר ע"ש א"כ תינח נמי בחום תנור גרוף ובר מן דין נ"ל שגם הגהת פרישה והב"ח מודו בכ"ד דהרי נתבאר מעיקר הראי' שהביא הכנה"ג מת"ס בפסחים דע"ה דתנור גרוף מקרי כלי אש גמור לגבי איסור דם ואם איתא דדמי לחום שהוסר מע"ג האש א"כ תיקשי היכי מהני כיון דלא שייך ביה לומר נורא משאב שאיב ואמרינן דאינו פולט ובולע ואם אין בו כח בחום זה לפלוט הדם היכי שרי אלא ודאי בחום תנור גרוף ע"כ דהאש בגוף חשיב טפי מהוסר הכלי מע"ג האש כי ע"ש בכל הנדרים אין כאן מקום לחוש בכלי בתנור גרוף וכדברי הכנה"ג והד"ח:

והנה כי כן יש לדון להתיר בכלי ע"ג כלי מתכת חלק שהניח על האש וכן אם הניח הבשר במחבת בלי שום משקה דשפיר דמי ואידי דהוי לגלי ע"ג תנור גרוף דכוליה תנור כלי הוא ושרי בכלי ע"ג תנור על ידי כח האש ה"נ במחבת או ע"ג דבר חלק של מתכת שרי אכן בפ' כ"ש דצ"ח אמרינן איכא בינייהו כלי קידר דלת"ק הוי כלי ולרבי הוי בישול והר"מ בפ"ח מה' ק"פ פסק כת"ק ואפ"ה חייב בכלי קידר משום בישול וכתב הכ"מ דגם ת"ק דריש ובשל הכתוב לרבות כלי קידר הרי דכלי קידר מקרי בישול כיון דנפלט מים מהבשר ולקי עליה משום בישול א"כ מצא יש לאסור משום דם כיון דחשיב בישול הא ל"ת שבבשר כתיב הת'

בסנהדרין ד"ד ד"ה דרך דשאני ק"פ דרבי קרא ובשל מבושל לגלי קידר אבל בלא"ה כלי קידר כלי חשיב ולא בישול וכ"כ תמ"ש התוס' בפסחים דמ"א ד"ה איכא דכתבו דלכ"ע בכלי קידר איכא עשה דכלי מחמת דבר אחר וכן במשקין איכא עשה דכי אש כלי אש ע"ש נראה דגבי כלי קידר קרינן ביה כלי אש אם לא דכתמעט כלי מחמת דבר אחר וכיון שכן לגבי איסור דם דמהני ביה כלי מחמ' דבר אחר דהרי מהני ביה חום תנור גרוף דהוי כלי מחמת דבר אחר כמו שנתבאר ה"נ מהני ביה נ"כ כלי קידר ועיין בפר"ח ובפר"ת ובפליתי בי"ד סימן פז גבי בשר בחלב בכלי ע"ש ושו'חוי הוית דאכתי אין בידינו ראיה להתיר בכלי קידר שהרי התיר הדם בכלי אש הוא במליח' לבישול שבשם דטבע המלח לפלוט הדם לחוץ ה"נ טבע האש לפלוט דם הבשר לחוץ שהרי גבי כלי אמרו בחולין דקי"א דבכירא עילויה בשרא שרי דדם משרק שריק וגם במליחה אמרינן כן כמ"ש התוס' שם בחולין דקי"ב ד"ה ודגים וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו גם בכלי מבואר מדברי הרשב"א שכתב הטי"ד סימן ע"ו דאמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע וה"נ אמרינן במליחה כמבואר בפרש"י והתוספות שם בחולין גבי דגים ועופות שמלחן וה כוס ע"ש ושם בדקי"ג ד"ה אין מחויקין גם בכלי אמרו בפסחים דע"ד כבולעו כך פולטו וה"נ אמרינן במליחה כמ"ש הטור בסימן ע' גבי בשר שנמלח שנתנוהו על בשר שלא נמלח ע"ש וכיון שכן הרי דאינו במליח' שאסרו אי מלח בכלי שאינו מנוקב כמ"ש בחולין דקי"ג ומה"ט כתבו התוספות שם בדקי"ב ד"ה ודגים דבשר שבתוך הכיר כגון בכלי שאינו מנוקב אין להתיר דאין לו שם כח לפלוט מחמת גומא שקוע בתוך הכיר ובולע ע"ש וא"כ ה"פ יש לדון דבכלי ע"ג כלי מנוקב דאסיר דסתם כלי שתולה בשפוד שרי דהדם שותת לארץ וכן בכלי ע"ג גחלים דכוותא במליח' אי מלח ע"ג פחמים שפיר דמי דיש מקום לדם לזוב לחוץ אבל לגלות בכלי שאינו מנוקב ז"ל כשם שאסור גבי מליחה דכל שהדם שם ואינו נופל למקום אחר הו"ל כשקוע בדם דאין לו כח לפלוט ובולע ה"נ ז"ל בכלי' וכ"ת א"כ למה הצריכו מיעוט בק"פ בפסחים דמ"א לגלי קידר תיפוק ליה משום איסור דם הא ל"מ דאיצטריך שילקה עליו דמשום איסור דם לא לקי ועוד הרי התוספות בפסחים דע"ד ד"ה כבולעו הקשו מעין זה ע"ש מה שתירצו ואוקי כאתרין כי ע"כ מן הכר הוא איני רואה מקום להתיר בלי קידר דאם באנו לומר דכח האש אלים טפי ממליחה ושואב הדם אף שמונח בכיר דהא ודאי צריכה רבה ומכ"ל לדון כן ולהקל בלא ראיה:

בי מן הכאר גם מקום ללון על היתר כנה"ג והד"ת בכלי ע"ג תנור גרוף דאף אם התנור חלק ואין שם גומות הרי דכוותא גבי מליחה כתב מור"ם בהגה בי"ד סימן ס"ט ס"ו ודף חלק כרהיטני שתים זבין ממנו אין צריך להניחו במדרון אבל אם אינו חלק כרהיטני צריך להניחו במדרון ע"ש וא"כ בתנור גרוף שיש הפרש קצת ואינו חלק לגמרי יש לדון דלאו שפיר דמי לכתחילה ואולי כיון דבמליחה אינן כרוך איסורו ועיין בכנה"ג הגה"ט אות ל"ה כזה א"כ בכלי י"ל דכח האש עדיף טפי וכל שאין בתנור גומות שרי אף לכתחיל' וכן בכלי ע"ג דף מתכת חלק דשפיר דמי אך בנתן הבשר במחבת איני רואה מקום להתיר:

סימן ד"ן

עמדתי על מה שנחלקו הראשונים על בשר אדם איכא מ"ד דהוא בעשה כמ"ש הר"ת בפ"ב מהמ"א ולהרא"בד והרמב"ן ליתיה אף בעשה ובאסיפת זקנים לכתובות בר"ם כתב בשם הרז"ה הלוי והרא"ה והריטב"א דאיתיה בלאו ומור"ם בי"ד סימן ע"ם פסק דאסיר מד"ת ועי"ש בפר"ח ואני בעניי נ"ל דליתיה בלאו מהא דתנן בפ"ק דאהלות האברים אין להם שיעור אפילו פחות

מכזית

גבוית מן המת ופחות כזית מן הנבילה ופחות מכעדשה מן השרץ מטמאין ע״כ ובמעילה דף ט״ו איתא וקלסיה רבי יוחנן מתיבי האברין אין להם שיעור אפי׳ פחות מכזית נבילה ופחות מכעדשה מן השרץ מטמאין ואמר ר׳ אין לוקין אלא בכזית וכו׳ ושם ראיתי לרש״י והתוס׳ שכתבו בהא דתני דאברין וכו׳ בשם ברייתא פעמים שלש · ולכאורה קשה שהרי נתבאר שהיא משנה שלימה באהלות · ואיך כתבו שהיא ברייתא · אמנם מלשון שהדין עמהם שהרי במתני׳ דאהלות תני בהדייהו פחות מכזית מן המת ואילו בהך סוגיא ליתיה האי חלוקה ואין לו׳ דאולי לא הוי גרסי להך חלוקה במתני׳ דאהלות שהרי בכר סוכאה הך מתני׳ בנידה דמ״ג ואיתא להך חלוקה יעש״ ׳ כי ע״כ אלה הוכרחו לומר דהא דמייתי בהך סוגיא לאו מתניתין דאהלות היא אלא ברייתא אחרת והך ברייתא לא תני חלוקה דפחות מכזית מן המת דאי ל״ה למה שבקיה לבר זוגיה · וכן יש לי לדון מדברי הר״ש שם בהך מתני׳ שכתב וכל המשנה סוגית מייתי לה בפ׳ יוצא דופן דמ״ג וכו׳ הרי דלא כתב שהוב׳ ג״כ במעילה · וכ״ת היא גופא תיקשי בהך סוגיא למה לא מותיב לר׳ מהך מתני׳ במקום הברייתא · ואם כאמר דר׳ שאמר אין לוקין וכו׳ עליה דברייתא קאי ולא אמתני׳ אכתי תיקשי לר׳ למה לא נקיט מילתיה במתני׳ ונקיט אברייתא · כי ע״כ אלא ניכרים דברי אמת דר׳ לא נקיט מילתיה במתני׳ כיון דתני כזית מן המת והיכי שייך למתני׳ עלה לענין אכילה אינו לוקה בכזית והרי אף בכזי׳ לא לקי דבשר מהלכי שתים ליתיה בלאו להרמב״ם כדאית ליה ולהראב״ד כדאית ליה ופ״כ נקט מילתי אברייתא דבברייתא לא תני אלא כזית נבילה וכעדשה מן השרץ ועלה שייכי שפיר דברי ר׳ · ומיהו אף לבה״ת ז״ל דגם בהך סוגיא דמעילה מתני׳ דאהלות היא דמייתי ולאו ברייתא היא תירוץ מינה מדשבקיה לבר זוגיה דכזית מן המת ע״כ משום ר׳ דקאמר עלה ולענין אכילה אין לוקין אלא בכזית וזה לא שייך בחלוקה דאשונה מש״ה לא הביאה ואחה״מר דא תיובתיה דמ״ר שסבר אדם איתיה בלאו · וכ״ת הלא לפי המסקנא ר׳ לא קאי אסא דתני האברין וכו׳ כמ״ש רש״י וא״כ אכתי קשה ככל ק״ש הא לא איריא שהמקשה לכ״ע הוה ס״ל דר׳ עלה קאי דתני האברים אין להם שיעור קאי כמבואר בדברי רש״י והתוס׳ בהך סוגיא והך ברייתא המקשן הביאה ותו ל״ק תוה כלום ודוק:

סימן ל״ח ייש לחקור במתי דקי״ל בשמונה שרצים דשיעור׳ ללקות באיתתם בכעדש׳

כמ״ש הר״מ בפ״ב דמ״א ה״ז האוכל מבשרם בכעדשה לוקה ולמד כן ממ״ש במעילה די״ו יעש וכבר הוינן בה יש לדייק דלקי בכל שהוא כל שיש בשרץ שיעור כעדש׳ ואכל כ״ש ממנו לקי׳ שהרי אמרו שם בהך סוגייא דמעילה פתח הכתו׳ באכילה וסיים בטומאה לומר מה טומאה בכעדשה אף אכיל׳ בכעדשה ואילו לענין טומאה נראה ברור דכי נגע נגיעה כל שהוא בכעדשה של שרץ מטמא אף דלא נגע שיעור כעדשה אלא דבעינן שיהיה בשרץ שיעור כעדשה כי הכי דליטמא כנגע בו בכל שהוא והנה אמת דבנזיר דכ״ב אמרינן בהם יכול בכולן ת״ל מהם אי מהם יכול במקצתן ת״ל בהם הא כיצד עד שיגע במקצתן שהוא ככולן ושיערו חכמים בכעדשה ופירש״י יכול בכולן דכי נגע בכולן הוי טמא אבל לא במקצתן ת״ל מהם ושיערו חכמים שמגע עדשה יטמא וכו׳ הנה מפשט הך סוגייא ופירש״י נראה דאינו מטמא כי אם במגע כעדשה ולא בנגיעה כ״ש · אך אחרי העיון זה אינו שהרי אמרו בחולין דקכ״ו הטמאין לרבו׳ כינת השרץ יכול אפי׳ לא רקמה ת״ל השרץ יכול אף אם לא ניקבה ת״ל הנוגע יטמא את שאפשר לו ליגע טמא וכמה נקיבתה כחוט השערה שאפשר ליגע בקוט השערה ופירש״י דאי הכנים בנקב שעד ראשו

הרי נגע וטמא · הנה מבואר דבנגיעה כל שהוא מטמא כי ע״כ בסוגיין דנזיר ע״כ צריך לפרש יכול בכולן דכי נגע כ״ש בשרץ שלם מטמא ולא כאמר ת״ל מהם שנגע במקצת שרץ מטמא בנגיעה כ״ש ושיערו חכמים דאינו מטמא עד שיהי׳ בו כעדשה וכי אית ביה שיעור כעדשה אז״כ דבנגיע׳ כ״ש מטמא כאירך סוגייא דחולין ולפ״ז כי אמרינן בסוגיין דמעילה מה טומאה בכעדשה לאו לענין נגיעה קאמר אלא דשיעור השרץ יהיה בו כעדש׳ וא״כ דבמגע כ״ש טמא וא״כ מינה נפיק לענין איסור אכילה כל שיש בשרץ שיעור כעדשה לוקי עליה אף שאכל כ״ש ממנו וכיון שכן קשה להר״מ מנ״ל דלא לקי עד שיאכל שרץ כעדשה והרי הטומאה יליף לה ובטומאה כל שיש שיעור כעדשה מטמא על הנגיעה בכ״ש וצריך לומר דמשמע ליה דכי הקיש הכתוב שיעור טומאה לשיעור אכילה היינו שיעור קבלת טומאה עם שיעור אכילה ודייק לה דאלת״ה הו״ל לומר מה טומאה בנגיעה כ״ש טמא אף אכילה כן דהוי ריבותא טפי וממ״ש מה טומאה בכעדש׳ אף אכילה בכעדשה משמע דאי אכיל בציר הכעדשה לא לקי כנ״ל · ומתה שנתבאר אני תמיה לרש״י בזבחי׳ דק״ו שכתב גבי מ״ש שם מה לשרצים שמטמאין בכ״ש פירש׳ טומאתו בכעדשה והתוס׳ הקשו עליו בד״ה מה תימה דבכ״מ מזכיר כעדש׳ וכאן נקיט משהו ומתוך כך פירשו דהיינו בבריה דלקי בכ״ש ויש לתמוה לרש״י והתוספות דהיה להם לפרש כפשוטו והיינו דבנגיעה כ״ש מטמא כדמוכח מהש״ס דחולין דקכ״ו שהבאתי וכה״נ כתב רש״י בחולין דק״ך דפריך הש״ס כי הכא והתוס׳ הקשו עליו בד״ה שכן כמו שהקשו בזבחי׳ ולא ידעתי מי הכריחם לכל זה ולא לפרש במהות הטומאה דבמגע כ״ש כגון נגיעה בשער ראשו מטמא ונ״ע · וראיתי לרש״י בב״ק דע״ט גבי מתניתין דתני אין מגדלין תרנגולין בא״י פירוש דשמא יביאו עצם כעדשה מן השרץ יעש״ וזה תימא שהרי בשרצים אין העצם מטמא כפסקו הר״מ בפ״ד מהלכות אבות הטומאה · גם ראיתי לרבינו עובדיה שכתב עצם כשעורה יעש וגם זה תימה דשיעור כשעורה בשרצים ליכא כי אם בכעדשה ועוד דעצם השרץ אינו מטמא וכן ראיתי לרש״י שם בב״ק דפ״ב שכתב שהתרנגולין מנקרין באשפה ומביאי׳ בשר שרצים בפיהם ע״ש ופירוש זו נורק אך מ״ש רש״י ור׳ עובדיה במתניתין הוא תימא כי ע״כ נ״ל דט״ס נפל בדבריהם וצ״ל בשר כעדשה א״כ נ״ל עצם כשעורה מהמת וכעדשה מן השרץ ונ״ע · ומתה שנתבאר תמהני לרבי׳ בעל הטורים ברמזי׳ על התורה בפ׳ שמיני כפ׳ וזה לכם הטמא בשרץ השרץ׳ על הארץ שכתב השרץ השורץ בגימטריה כשעורה ששיעורו בשעורה ע״כ · וזה תימא דכשעורה בשרצים ליכא כי אם בכעדשה ושיעור כעדשה לחור ושיעור כשעורה לחור כידוע ותנן בפ״ו דנגעים מ״א מקום הנרים ט׳ עדשות ותנן בפי״ז דכלים מ״ת כשעורה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית וז מדברית כעדשה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית וז מצרית הרי דכל חד שיעור לחודיה ואינן שוין והרי בשרצים כשעורה ליכא כי אם כעדשה ·

שוב ראיתי בפרישה ודרישה לטור סימן ק״ן על מ״ש הכי׳ דט״ס נפל שעורה במקום עדשה דאין כאן טעות דשיעור כעדשה ושיעור כשעורה שוין ושכ״כ מהר״ו ז״ל סימן ס״כ וגם הבנה״ג הביא דבריו וכעת אין את׳ מהרש מבוי אבל אך עפ״י דבריו יש ליישב דברי רבי׳ יעקב בעל הטורים ·

ומדי דברי ראיתי לרש״י ביבמות דקי״ד גבי הא דאמרינן ונריכי דאי אשמועינן שרצים דאיסורם במשהו אבל דם דעד דאיכא רביעית וכו׳ ופירש״י במשהו בכעדשה בטומאתם ע״כ והתוספות שם כתבו פירש הקונטרס איסורם בכעדשה

בכעדשה ולא דק דהרי אמרינן במעילה אכילת שרצים בעי כזית מ"ט אכילה כתיב ביה ובמכות כמי אמרינן ריסק ט' נמלים ואחד חי והשלים לכזית אלא ז"ל דאיסורם במשהו היינו דלקי על נמלה דהוי בריה עכ"ל ולכאורה דבריהם תמוהים דמאי ק"ל מסוגייא דמעיל' דאמרינן אכילת שרצים בעי כזית מאחר דמסקינן שם דכ"ח שרצים בכעדשה לקי וא"כ היינו פירכא דהכא דיש בענין שרצים צד חמור דפירכא כל דהוא פרכינן דהרי כדם דפרכינן דאיכ' כרת והרי כדם התמצי' ודם האברי' ליכא כרת כמ"ש בכריתו' ופסקו הר"מ בפ"ו מהא' מ"א ה"ד וע"ש וא"כ ה"כ בשרצים שפיר פריך מח' שרצים במיתתם ואדרבא עדיף טפי האי פירכא מהפירכ' שכתבו התו' לפירוש' דהוי פירכא דלא שייכא דגבי חלב לא שייך בריה כמבואר ·

ואם באנו לומר דס"ל להתוס' דכל כה"ג לא חשיב פירכ' כיון דנ"ל תיתי משרצים טהורים דכתיב בהו לא תאכלום ואיצ"ל דשיעורם בכזית ומשו"ה ק"ל שפיר משאר שרצים א"כ לדבריהם תקשי איך עביד פירכא בדם משום דאיכא כרת אכתי תיתי מדם שאין הנפש יוצאה בו ולית בהו אלא לאו דהיינו לא תאכל דם וכ"ת דגבי דם נ"ל דכי כתיב אזהרה זו דלא תאכל דם להזהיר על הקטני' היינו בדם דאית ביה כרת א"כ מטונך גבי שרצים נ"כ אימא דהיינו לא' שרצים דוקא הוא דאזהר לגדולים על הקטנים דהרי פסוק זה הוא כולל לכל השרצים כמו דם ·

אבן נ"ל ליישב דבריהם עפ' מ"ש התוספות בפסחים דכ"ד ובערוכין דכ"ח גבי הא דאמרינן אכל נמלה לוקה חמש צרעה לוקה שש ופירש' דלקי שש משום לא תשקצו ולא תטמאו דכתי' בפ' שמיני ומשום שקץ הוא לא יאכל ולא תאכלו כי שקץ הם ולא תטמא ומשום שרץ העוף דכתיב טמא הוא לכם לא יאכל הרי כאן שש ולא תשקצו וכו' בבהמ' ובעוף איכו מהמכין דלאו בשרצים כתיב עכת"ד רש' ז"ל וע"ש והתוס' ז"ל כתבו דלא תשקצו וכו' איירי בח' שרצים דוקא וכדאיתא במעילה ודאו תירוץ רש' וע"ש ועפ' דבריהם אלו יש ליישב דבריהם דהכא דס"ל דכה"ג לא חשיב פירכא דהרי אכתי נ"ל תיתי משרצים טהורים דאם איתא דאזהרה זו הוי משום דיש בו צד חמור כענין דהיינו כ"ח שרצים דאיסורם בכעדשה א"כ הו"ל לכתוב כענין דח' שרצים דהיינו בפסוק דלא תשקצו שם הו"ל לכתוב אזהרה זו דלא תאכלום להזהיר על הקטנים והדכתביה דמהכא אזהרה זו בשרצים טהורים ש"מ דלא תלי האי מילתא בחומרא דכעדשה וא"כ לא הוי פירכא ומכח זה הוכרחו לפרש דכי קאמר דאיסור' בכעדשה היינו לכל השרצי' כי היכי דלהוי פירכא אלא דאכתי ל"ק לרש"י דהרי לרש"י לית לן אזהרה מיוחדת לשרצים טמאים דהרי לא תשקצו כבר כתב רש' דלאו בשרצים איירי וכיון דכל השרצים טמאים וטהורים נכללו באחת בכמה לאוין והוו כולהו חד עיניינא א"כ תו לא שייך לומר תיתי משרצים טהורים כי היכי דלא אמרי' גבי דם תיתי מדם האברים דליכא כרת דדא ודא אחת היא ושפיר הוו פירכא לשיטת רש' הלזו ·

ועב"פ דברי התוס' אלו דיבמות מגומגמים הם בעיני דאף דנימא דהם ז"ל אזלי לשיטתם דערוכין ופ"פ מ"ש ועז' דאו דברי רש' ק"מ כל כי האי הו"ל לפרש בדבריהם ולא לכתום גם מה שהקשו עוד לרש' מדאמרינן דיסק ט' נמלים ואחד חי והשלים לכזית והכראה דקא ק"ל דלרש' למה בעי כזית וזה תימא דהא ודאי לק"מ דגם לדבריהם תקשי למה בעי כזית כיון דאיכא אחד חי שא דבעי כזית משום לאו דנבלה כמבואר שם במכות דיו וא"כ מאי ק"ל לדעת רש' אך כוונת דבריהם נ"ל דהכי קא ק"ל מדאמר' חמש משום בריה ולרש' למה הוצרך לטעם בריה תיפוק ליה דהא איכא יותר מכעדשה ·

איברא דקושיי' זו קשה נ"כ לדבריה' דלמה נקיט ליה משום בריה תיפוק ליה דהא איכא כזית דלכ"ע בכזית לקי וכבר נרגשו התוספות מזה שם ותירצו דכיון דאיכא לאוי דשרצים דלא כתיב בהו אכילה א"כ לא סגי בכזית ובעי בריה משו"ה נקיט לה משום בריה וע"ש ותירוץ זה יתכן לדעתם דשרצ"ט בעי כזית אך לדעת רש' דהוי בכעדש' אף דכתיב בהני אכילה וכ"ש בהנהו לאוי דלא כתיב אכילה דאינו סותר למאי דסגי בכעדשה דאילו הנהו דכתיב בהו אכילה דמשמע כזית אפ"ה סגי בכעדשה ולא משגחינן בלשון אכילה כ"ש באידך דלא כתיב בהם אכילה וא"כ לדעת רש' לא יצוייר תירוץ זה והדרא קושיית התוס' דאמאי נקיט לה משום בריה ווהו מאי דק"ל לאתו' על רש' מריסק ט' נמלים ·

אך נ"ל דאין מכאן טענה לרש' דהרי כבר כתבנו דגם לרש' בשאר שרצים בעי כזית ובעדשה היינו בח' שרצים דוקא אלא דאפי"ה חשיב פירכ' וכמ"ש לעיל ועוד נוכל ליישב דרש"י יתרץ דהאי דנקט משום בריה דרך אגב רבה להשמיענו דלא תימא דאי הוי בריה ואיכא כעדשה נילקי א' עשר חמש משום בריה וחמש משום כעדש' ואחד משום נבלה קמ"ל דכעדשה ובריה הוי חד מילתא ואינו לוקה על כל אחד בפני עצמו וכבר ראיתי להריטב"א בחידושיו למכות דיו שיש' כן בשם הר"א וע"ש·

ועפ"ז מ"ש נ"ל ליישב מאי דהוה ק"ל בדברי התוספות אלו דנראה ברור מדבריהם דחומרא דח' שרצים לא חשיב פירכא כיון דנ"ל תיתי משרצים טהורים ואילו בחולין דק"ך דקעביד גריבות בה"ג אמרינן משרצים לא אתי שכן טומאתם במשהו וכו' ולדבריהם אכתי תיקשי תיתי משרצים טהורים אך לפמ"ש לק"מ דגם התוספות מודו דכה"ג חשיב פירכ' אלא דהכא לא הוי מטע' דאם איתא לההיא הו"ל לכתו' פסוק זה בשרצים טמאים וכמ"ש וזהו מסוגייא דחולין דכתיב ריבוי' דהטמאים בח' שרצים א"כ שפיר הוי פירכא בכה"ג וכמ"ש ודוק ועיין שם להרשב"א בחידושיו שפירש דמשהו דאמרינן בסוגיין דיבמות היינו משום בריה כדברי התוס' וע"ש ·

וישר"ד לרש' בזבחים דק"ו ד"ה שכן איסור' דכתב לסדינ' דכל השרצים איסורם בכעדשה וע"ש וכבר עמדו עליו התוס' בזבחים וע"ש ובהכי ניחא לי דברי התו' דיבמות דכיון דשמיע להו דרש' ס"ל דכל השרצים איסורם בכעדשה ק"ל שפיר מסוגייא דמעילה דע"כ דהכא נ"כ כי אמר רש"י דאיסורם בכעדשה היינו לכל השרצים וגם לא ניחא להו לפרש בסוגיא דכי אמר במשהו היינו בכעדשה והיינו פירכא אע"ג דהוי בח' שרצים משום דבסוגייא דזבחים דק"ו ע"כ לפרש' האיסורים במשהו משום בריה וע"כ ניחא להו לפרש חד טעמ' לכולהו ומ"מ דברי רש' בסברה זו דס"ל דכל השרצים איסורם בכעדשה נ"ע טובא מסוגייא דמעילה וכמ"ש ולענ"ד ק"ל עוד דלא דיבמות שדבריו הם הפך הסוגייא אלא שדבריו נ"כ סותרים זה את זה שהרי בערוכין דכ"ח ד"ה פוטית' וז"ל שרץ המים קטן שאין בו כזית ואפ"ה כיון דבריה הוא לקי וכו' הרי נראה דאי לא הוי בריה בעי כזית ודבריו סתרי אהדדי ונ"ע ·

ועד נר הדוחק נ"ל ליישב שיטת רש"י הלזו הוא הדבר דגם רש' מודה דשאר שרצים הוי בכזית ודוקא בהנהו לאוי דכתיב בהו לשון אכילה דמשמעות אכילה הוי בכזית כדאיתא שם במעילה די"ו ובכמה דוכתי אבל בהנהו לאוי דלא כתיב בהו אכילה הוי בכעדשה דהרי לא כתיב בהו אכילה כי היכי דנימא שיעורו בכזית וכבר כתבנו דלרש' האי קרא דהבדלתם בין הבהמה וכו' ולא תשקצו וכו' לא איירי בשרצים טמאים כמו שנראה בדברי רש' בערוכין דכ"ח ובפסחים דכ"ד וע"ש ואפי"ה גמרינן מיניה בשיעור טומאתם כך שיעור אכילתם וכיון דבהנהו לאוי דלא כתיב

כתיב בהו אכילה לא ידעינן שיעורו גמרינן משרצים טמאים דאי בכזית לכתוב בכולהו לשון אכילה כנ"ל כדעת רש"י. וכן מוכרחין אנו לומר דיש חילוק בין הנהו לאוי דכתיב בהו אכילה להנהו דלא כתיב וכמו שהכריחו התוס' במכות ד"ו וע"ש אלא דלדעת התוס' הנהו לאוי דלא כתיב בהו אכילה גריעי מהנהו דכתיב בהו דאילו בהנהו דלא כתי' אינו לוקה אפי' בכמה ותים אם לא דהוו בריה וכמ"ש התוס' והריטב"א שם אך רש"י לפמ"ש פליג עלייהו בזה וס"ל דהנהו לאוי דלא כתיב בהו אכילה עדיפי טובא ולקי עלייהו בכעדשה וכ"ת לשיטת רש"י קשה מדאמרי' במעילה די"ו אכילת שרצי' לקי בכזית נראה דלקי על כולהו לאוי ועכ"פ בעי כזית הא ודאי ל"ק דהרי גם לדברי התוספו' והריטב"א תיקשי איך קאמר דלקי בכזית והא בעינן דיהיה בריה וע"כ אתה לומר דרב איירי בהנהו לאוי דלא כתיב בהו אכילה א"כ גם לדברי רש"י לק"מ כמבואר ואדרבה דברי רב דייקי כשיטת רש"י דאילו לדברי התוספות ע"כ רב ריבותא אתא לאשמועינן דלא תימא דסגי בכעדשה קמ"ל דבעי כזי' אלא דקשה לוה לשמועינן טפי ריבותא דלא סגי אפי' בכזית דהיינו בהנהו לאוי דלא כתיב בלשון אכילה כדם לדברי רש"י א"ש וכ"ת לדברי רש"י כי אקשינן עליה דרב מהא דוהבדלתם וכו' ליתני כאן בהנהו לאוי דכתיב אכילה וכאן וכו' הא לק"מ דהרי משמעות הכתוב הוא דשיעורם בכעדשה כטומאתם וא"כ מ"ל הני לאוי מ"ל אידך וע"כ הוכרך לתרץ כאן במחייהם וכו' והיינו דליכא טומאה ובכהי אהני לשון אכילה אך אמנם קצת יש לגמגם לשיטת רש"י מדברי ר"ג שאמר שם אין לוקין עליהם אלא בכזית ע"כ ולדברי רש"י לא דייקי דברי ר"י דהרי בהני לאוי דלא כתיב אכילה לקי דאילו לדברי התוספות א"ש דס"ק לא משכחת דלקי אלא בכזית ואף דבאידך לאוי לא לקי בכזית ובעי בריה וי"ל לדעת רש"י דר"ג כיון דבא לאשמועינן דלא סגי בכעדשה נקיט כי האי לישנא וא"כ דלאו לכולהו לאוי קאמר ואפילו דתימא דדברי ר"ג דייקי בשיטת התוספות הרי דברי רב דדייקי בשיטת רש"י וא"כ מהא לא איריא.

ואיך שיהיה מ"מ כדעת רש"י נהגנא דעל כולהו שרצי' רשורץ על הארץ אם אכל כעדשה לקי ג' מהם תשו' ולא תשקצו ואידך לא תטמאו בהם ולא תטמאו את נפשותכם הרי כאן ג' ואי אכל כזית לקי חמש תלת הא דאמרן ואידך תרי לאוי דכתיבי בלשון אכילה ומעתה נדקו דברי רש"י כמ"ש בזבחים דק"ו מה לשרצים דאיסורם במשהו דהיינו בכעדשה וע"ש והיינו בהנהו לאוי דלא כתיב בהו אכילה ומעתה סרו תמיהת התוספות שם כמבואר וכן בסוגיין דיבמות דפי"ג כ"כ דאיסורם במשהו ניחא ול"ק מ"ש התוספות אך דברי רש"י דערובין דכ"ח כתבנו דבריו לעיל קשים לשמוע אף לפמ"ש דלדבריו התם סגי בכעדשה דהרי בתרי לאוי דשרץ המים לא כתיבי בלשון אכילה ואולי ז"ל דרש"י נקט כזית משום נמלה והוא דוחק ודוק. ודע דק"ל לדברי התוס' שכתבו ביבמות דפירוש מה לשרצים דאיסורם במשהו היינו בבריה יע"ש ולא ידעתי לדבריהם מאי אצטריך הש"ס לאיעבר כי האי פירכא דהוי פירכא דלא שייכא ומה גם דאינו שוה בכל בירוע והיה יכול לעשות פירכא בכה"ג מה לשרצים דאיסורם בכזית אבל דם דעד דאיכא רביעית בריכא ודע דראיתי להריטב"א בחידושיו לעו' דס"ט גבי הא דאמרינן נפל לגו חלא ואסר רב כהנא אמ"ל הוא איתרעותי איתרטט ופירש"י נעשו התיבות דקות ושרץ איסורו בכעדש' כטומאתו וכו' ע"כ וכת' עליו הריטב"א ז"ל ואינו נכון הרא דלא מצינו בשום מקום דמדמה איסור לטומאה לשיעורו אלא כל האיסורים בכזית וכו' ע"ש ותמהני עליו מהסוגיא דמעילה די"ו דשרצים שיעורם בכעדשה דכשיעור טומאתם כך שיעור אכילתם וכמ"ש הרמב"ם והתם ג"כ באיסור קעסיק דהוי קמ' דרמ"ס ודבריו צ"ת ועיין בירו'

דנזיר פ"ג מינים ס"א דאיכא מ"ד דגם בא' שרצים איסורם בכזית יע"ש ומ"מ הא ק"ל כשיטת רש"י לפמ"ש לעיל כדעתו ממ"ש בכריתות ד"ד אי לאו הקש הו"א לטומאה אבל לאכילה לא קמ"ל ופירש"י לאכילה בכזית וכ"כ התוס' שם ואם איתא תרי לקי נ"כ בכעדשה ודוחק לומר דהיינו כפי להנהו תרי לאוי דכתיבי בלשון אכילה ודוק שם.

סימן ל"ט הנני בא לבאר לעיקר הדין כמה שנחלקו הפוסקים בתולעים

הנמצאין במים מושכין שאינם נובעים כגון חריצין ונעיצין שאינם נובעים אי אסירי או לא דבחולין דס"ו אסיק הש"ס דמדכתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו התיר תולעים הגדילי' במים שבכלים כלי' כימני טהרה וכי כתיב ברישא את זה תאכלו מכל אשר במים התיר גם שרצים הגדילים במים שאינם נובעים כגון בורות שיחין ומערות והקשו דלהוי במים כלל בימים ובנחלים פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ימים ונחלי' אין חריצין ונעיצין לא ותירצו דבמים חזר וכלל והאי תנא דבי רב סבר דכל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכות זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופו"ך ותנא דבי ר"י פליג עליה דס"ל דתרי כללי דסמיכי דיינינן להו בריבה ומיעט וריבה ופרש"י דמפלגי אי כלל קמא או שני עיקר דתנא דבי רב סבר כלל ב' דוקא ואין לדון מכעין הפרט אלא מה הפרט מים נובעים וגדילים על גבי קרקע ודבי חריצין לאיסור ומיעט בורות להתיר דאע"ג דלמ"ד כלל ב' דוקא יש לרבות מעין הפרט אף בדמי בחד נר לאיסור דהיינו בורות שהם מים גדילי' ע"ג קרקע ואין למעט בי אם כלי' הכא שאני דא"כ תאכלו קמא מאי אהני ליה וע"כ דהתיר בורות ומינה דלא ריבה כי אם חריצין ונעיצין דדמו לפרט בב' נדרים דנובעים וגדילים ע"ג קרקע ותנא דבי ר"י סבר כלל קמא דוקא וא"כ מדינא אין לרבו' בכלל מעין הפרט כי אם בדמי בב' נדרים ואי תרי כללי דסמיכי בכלל ופו"ך דיינינן א"כ תאכלו קמא לא אהני מידי וע"כ ס"ל דכה"ג דרשינן בריבה ומו"ר דבמדה זו אין למעט כי אם הגרוע מכל הסוגים דהיינו מים שבכלים ומציה אהני שפיר תאכלו קמא שהתיר גם בורות כל שאינם נובעים והתוספות הקשו על פרש"י הלזו ופיר' דחריצין ונעיצין לאיסור האמו' גבי תנא דבי רב איירי באינן נובעים דכיון דדמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים בכלים כיון דמים מושכים הם איתרבו לאיסור אבל בורות דאינן נובעים ועצורים בכלים אהני תאכלו קמא להתיר כיון דדריש ריבוי אבל תנא דבי רב דדריש כללי מרבה מתאכלו להתר אף חריצין כיון דאינן נובעי' והרא"ש בפסקיו הביא דברי התוספות וכתב דגם לפירוש זה נראה דהלכה בתנא דבי רב כי היתה שגורה בפי הכל והיא עיקר נגד תנא דבי ר"י וכדבריו פסק הטור סימן פ"ד ורבינו ירוח' נתיב ט"ו ע"ש והרשב"א בחידושיו הביא פרש"י ופירוש התו' ותמה לפי' התוספות דאיך בחלוק בין חריצין שהזכיר מאן דדריש כללי ובין חריצין שהזכיר מאן דדריש ריבויי ושניהם חריצין ונעיצין סתם הזכירו נראה דעתו עיקר כפרש"י להתיר חריצין שאינן נובעים דאע"ג שסיים שם לפסק הלכה שתולעים שבבורות מותר דלא אסרה תורה אלא בימים ונחלים והדומה להם כגון חריצין ונעיצין שאינן עצורים בכלים כנראה דכל שאינן עצורי' אסירי וזה אינו אלא לפירוש התוספות לדעת תנא דבי ר"י הא לא מכרעה דלשון הש"ס נקיט ולפרש"י מ"ש שאינן עצורי' בכלים היינו נמי בנובעים וא"כ גם דברי הרב בנובעי' איירי ובפלוגתא לא איירי וכ"כ דבלא"ה הו"ל להזכיר שני הסוגים חריצין דנובעים ואינם נובעים וכיון שהביא שני הפירושים ותמה על פירוש התוס' ש"מ דלא ס"ל הכי מנם בלא"ה תהיה צריכה רבה להכריע בין רש"י והתוספו' אבל ראיתי לו בתורת

הבית

הבית בית נ' דס"ג שהביא הסוגייא ופירוש התוספו' והעלה לדין דחריצין שאינם נובעים אסירי ע"ש וקשה דאיך שבק שיטת רש"י שהיא פשט הסוגייא ותו דאף לפירוש התוספו' אין הכרח לאיסור כיון דלתנא דבי רב שרי והו"ל לומר לפחות דקיי"ל כתנא דבי ר"י וכבר כתבנו דעת הרא"ש שהתיר גם לפירוש התוספות דתנא דבי רב עיקר נגד תנא דבי ר"י ואילו הרב לא חש להזכיר דקי"ל כתנא דבי ר"י כאילו אין בדבר ספק והרמב"ם בפ"ב מה' מ"א הי"ח כתב שרץ המים הנכרת בבורו' שיחין ומערות הואיל ואינן מים נובעים והרי הן עצורין הרי הם כמים שבכלי' ומיהו נראה דוקא משום שאינ' נובעים ועצורין אבל חריצין שאינם נובעים ואינן עצורין אסירי כשיט' הרשב"א שבתורת הבית וכ"כ הטי"ד סימן פ"ד כדעתו. גם ה"ה כתב שדעתו כפירוש התוספות ופוסק כתנא דבי ר"י וכ"כ מדברי הסמ"ג דבלאוין קכ"ט הביא הברייתא דתנא דבי ר"י וסיים דבכלים בורות וכו' העצורין בכלים שרי וכ"כ שם בלאוין קל"ב נראה דכל שהם מושכים אסירי גם ראיתי להר"ן בהלכות שאחר שהביא הסוגייא ופרש"י כתב ואיכא מ"ד דכל שהם מים זוחלין אע"פ שאינן מים נובעים אסורין דלא איתרבו להתר אלא מים שהן עצורין וכתב הסמ"ג שם שזהו דעת הר"מ וכן מוכח מדברי התוספות וסמ"ג גם ה"ה כתב דברייתא דת"כ משמע כדבריה' כאופן דפליגי בה רש"י והרא"ש והטור עם הרמב"ם והרשב"א וסמ"ק והתוספו' וכ"כ דעת ה"ה ז"ל וכיון שכן נראה דהכי הוה לן למינקט דהם רבים עתה וכ"ש דבכל תורה נקטינן להחמיר אך יש לדון דכוחא דהתרא עדיף בדין זה שסברת המתירים שהם רש"י והרא"ש והטור · אין בהם שום ספק ואילו האוסרים אינן ברור שאף הרשב"א שאם' בפירוש הנא בחידושיו נרא' שפוסק להתר וכה גם שבדבריו שבתורת הבית יש להשיב שניהם וכמ"ש לעיל ואין אתנו יודע אי' מהם עשה עיקר גם דברי הר"מ אף שה"ה והטור והסמ"ג כתבו כן בפשוט לדידי אומר שאינו מוכרח שהרי דברי הר"מ הם המוזכרים בהך סוגיא שהרי אמרו מה הפרט מפורש מים נובעים אף כל מים נובעי' ובאידך ברייתא דתני מתתיה אמרו ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין בכלי' הרי דאמרו שני הטעמ' בהך סוגייה להתר בורות שאינן נובעים והם עצורין והן הן דברי הר"מ ובשגת' לשיטת התוספות דהנך ברייתות פליגי בדין זה שלפנינו יש לדון בדעתו כדברי ה"ה והטור אך לשיטת רש"י דלא פליגי בענין דינא ע"כ דכי אמרו הטעם שהם עצורין בכלים להתר בור ת' ריבותא נקטו דאלכר שלא דמו לימים שאינן נובעין אף גם זאת שהם עצורין בכלים אבל אה"נ דעיקר הדין תלוי דכל שאינם נובעים שרו דבלא"ה פליגי בה הנך שתי ברייתו' הפך כרש"י ומדברי רש"י בד"ה שהם עצורי' שכתב שאין להם מוצא ומובא אלא עצורין בכלי' וכו' נ"ל שהבין דגם טעם שאין עצורין היינו נמי שהם מים נובעים דכל מים נובעים אינן נעצרים משא"כ בורות מי גשמים וכיוצא כיון שאין להם מבוא אינן זוחלין דאף אם נפלו מים בבור יותר מכדי סיפוקו ערב שהם זוחלין אין המים הזוחלין מן הבור כי אם מבחוץ משא"כ מים נובעים שאין זוחלין כי אם מתחת מקור מים חיים · ושני הדברים ענין אחד דבעינן לאיסור שיהיה מים נובעים כנ"ל כדעת רש"י ומיהא לא מכרעא דברי הר"מ שגם הוא עשה עיקר שיהיו מים נובעים ומ"ש והרי הם עצורין ר"ל דכיון שאינם נובעים זה גורם שהם עצורין בכלים וכתב כן כיון דבסוגיין נאמר כן אבל חריצין שאינם נובעים אף ע"ג דשרו ואע"ג דע"כ כי פליגי בחריצין ונעיצין שאינם נובעי' ומושכי' אי אסירי ש"מ דמשכחת שיהיו מושכי' ואינם נובעים כגון בימו' הגשמים מגשמי' ושנ"ל דאה"נ דאחריצין משכחת לה זוחלין ואף שאינם נובעים אבל כיון דע"כ בבורות לא משכחת

ל' ה' דלא דאיכו מי שנסתפק בבורות כה"ג באופן דבבורות א' ת' בהו תרי לטיבותא שאינם נובעים ואינם זוחלין ומסתבר להתר יותר מחריצין דכיון שנובעים הם זוחלין ואע"ג דמשכחת בהו זוחלין בלי נובעים מ"מ בורות עדיפי דאינם נובעים ואינם זוחלין וכי נקטו שהם עצורין בכלים היינו לריבותא דהתר בורות דשייך בהו תרי לטיבותא ובדיבור אחד שהם עצורין כאמרו דאין מים נובעים כעצורין וכי אמרו ומוציא אני חריצין שאינם עצורין אע"ג דבאלו שייך זוחלין בלי נובעים בדרך איידי נקטו הכי ואה"נ דכל שאינם נובעים שרו דאינן עצורין מחמת שהם מים נובעים קאמר ולא מחמת דבר אחר ושייך למתני בהכי דבבורות מ"מ שהם כעצורים היינו משום דלא נבעי ומעלמא אתו וכאמור זה נ"ל ליישב ברוחק וגם שראיתי להרב קרבן אהרן בפ' שמיני שישב לקושיית התוספ' הללו כרמ"א דמ"ה שלא תירצו על ואיפוך אנא דחריצין נובעי' ובורות לא איכא קושייא דרנה להביא דברי מתתיה' ע"ש ואין זה מספיק שהרי קושיית התוס' על פרש"י שייך גם על דברי מתתיה דתלי תנייא בדלא תנייא דלטעם שאינן עצורי' אכתי קשה מחריצין שמושכים ולא נבעי דשרו והו"ל למתלי דחריצין נבעי ובורות לא ותו אין בדבריו שום ישוב עוד תירץ דאין טעם להוציא בורות יותר מהחריצין וזה דאם חריצין דומים לימים במה שהם נובעים הרי בורות ג"כ דומים לימים במה שגדלי ע"ג קרקע וא"כ מ"ט יוציא להתר יותר מחריצין ולזה אמר דאינו משום נובעים אלא דבורות לא דמו כלל לימי' כיון שהם עצורין והחריצין לא ע"ש וגם בזה אחרי המחילה אינו שום שהרי מאי דקמדמי בורות לימים במה שגדלי ע"ג קרקע אין בזה עדיפות לבורות יותר מחריצין שגם חריצין מימיו גדלי' ע"ג קרקע ושניהם בצד זה דמו לימים אבל בצד שנובעים חריצין דמו לימים ולא בורו' וע"כ מסתב' להתיר בורות דלא"ד בצד זה לימים ונחלים והדרא קושיית התוספות דאף א"ת מה שאין הפה יכולה לדבר דכל דדמו בורו' בצד אחד וחריצין בב' שקולים הם ושייך להקשות ואיפוך אנא א"כ תיקשי גם במה שתירצו דבה"ג שם עצורין מ"מ ז"כ חרין דמה בהך הרי עכ"פ גם בורות דמו לימים דגדלים ע"ג קרקע וע"כ לומר דמשני שפיר כל דלא דמו לימים בצד זה ה"נ הוה מצי אמר בצד דחריצין נובעים ובורות לא:

ש"ב ראיתי להר"ן בחידושיו לחולין שנדפס מקרוב שהקשה דהו"ל למתלי הטעם דחריצין הם מים נובעים משא"כ בורות ותירץ דמים שבבורות מרובו' ושבחריצין מועטין ונשו"ה קאמר מה ראית דאע"ג דחריצין דמו טפי לימים שהם נובעים בורות דמו טפי שמימיה' מרובין ומשני דחריצין דמו טפי בתרתי שהם נובעים ואינם עצורים משא"כ בורות דל"ד כי אם בצד אחד שהם מים רבים ע"ש ומ"מ לדבריו אין בדברי הר"מ הכרח שאוס' חריצין המושכי' ואינם נובעים דכי הוצרכו לטעם התר בורות שהם עצורים היינו משום שהם מים מרובין ושקולים הם עם חריצין דהם נובעים ומועטים ואלו אינם נובעים ומרובים אבל חריצין שאינם נובעים ומועטים אף שהם זוחלין סברא מקמיה תרי ואדרבא דברי הר"מ דייקי הכי דאי ס"ל דיש לאסור בחריצין שאינם נובעים וזוחלין הו"ל לאשמיענו בפירוש דהוי ריבות' ולבי אומר לי דהר"ן הוליד תירוץ זה מכח דברי הר"מ אלו ומינה שגם בדברי הסמ"ג אין ראיה ממאי דיהיב טעם התר בורות שהם עצורים דלדברי הר"ן ל"מ וכו' מן דין. אין בדבריו הכרח שהוא לא כתב כי אם דברי מתתיה ומה שפי' רש"י בעיקר הסוגייא יתיישב ג"כ דברי הר"מ גם מה שכתב הסמ"ג דמהתוספות מוכח דיש לאסור בחריצין וזוחלין שאינם נובעים אחרי המחילה אינו מוכרח שהרי התוספות תלו זה דפליגי תנא דבי רב עם תנא דבי ר"י והם לא הכריעו אי

קי"ל

קי"ל כתנא דבי ר"י וגם בפסקי תו' לא כתבו בו איסור והתר והרי הרא"ש כתב בפסק' דאית לן למיפסק כתנא דבי רב נגד תנא דבי ר"י לא נשאר כי אם דעת ה"ה נגד רש"י והרא"ש והטור ורי"ו והלכה כרבים ואף שהר"ן ג"כ בהלכות הביא סברת האוסר בשם איכא מ"ד נ"ל שכיון על דברי הרשב"א בתורת הבית ואולי לא ראה דברי הרב בחידושיו ואף מדברי הרב נראה דס"ל דשרי דסתם תחלה ואח"כ כתב סברת האוסר בשם איכא מ"ד ומי שירצה לנהג' דאין זה חשיב סתם כיון שלא כתב תחלה היתר בחריצין שאינם נובעים וזוחלין אף אני אביא דברי הר"ן בחידושיו שיסד פרש"י ולא הביא שיטת התוספות כלל ווה יורה דלא ס"ל כשיטת התוספו' אלא כדעת המתירים אלא דאכתי יפה נכון דאיית ה"ה מברייתא דת"ק לאיסור דתני שם אין לי אלא ימים ונחלים שמושכים בימות החמה ובימות הגשמים מנין לרבות שאר ימים ונחלים שמושכין בימות הגשמים ולא בימות החמה עד שאתה מרבה מים שבביברין ת"ל במים ע"כ כן הוא גירסת ה"ה. אבל בגירסתנו איתא עד שאתה מרבה מים שבבורות וכו' ופירו' נראה דה"ק מנין לרבות וכו' דהיינו שאינם מים נובעים אלא מי גשמים עד שאתה מרבה מים שבביברין שגם הם אינם נובעים אלא מי גשמים ת"ל במים ש"מ דכל דמושכים מימיו אף שאינם נובעים אסירי כדעת האוסרים ואנכי הרואה דהא נמי לא מכרעא די"ל דה"ק מניין לרבות וכו' שיש נחלים מים נובעים דלא פסקי כים הגדול ונהרות גדולות ויש נחלים דנבעי בימות הגשמים ולא בימות החמה שזמן הגשמים הם הגורמים ריבוי המקורו' כמ"ש רז"ל אין טפח יורד מן הגשמי' שאין שני טפחים עולים כנגדו וגם בעינינו ראינו מקור מים שפוסק בימות החמה אבל אה"נ דנחל העשוי ממי גשמי' לאו חשיב ושרי ומ"ש עד שאת' מרבה מים שבביברין היינו בביברין העשויים על שפת הים והנחל דהם מים נובעים דכים ונחלים חשיבי אבל אה"נ דביברין שאינם מים נובעים דשרו ולגירסת ראיתים בורות במקום ביברין יש לפרש בשני פנים האחד דקאמרו בריבוי זה גם בורות שיחין ומערות שגם הם מים אלא דבורות התירם הכתוב מדכתיב תאכלו כל אשר במים. וכדתני לעיל מזה ואי לאו ריבוי זה גם בורות הוה אסירי וכמבואר בהך סוגייא א"נ י"ל במה שיש לחקור אם הותר שרצים הגדלים בבורות דנבעי ועיין בערוכין די"ח דאמרו שיש בורות שהם מים המכונסין ויש בורות שהם מים חיים וגם בפסוק מתבאר כן בבארות אברהם ויצחק גם במדרש אמרו דכל באר הם מים חיים ובהכי אם הותרו שי"ל לא הותרו בורות כי אם משום דלא נבעי והני דנבעי אסירי אלא שי"ל דגם בורות דנבעי אינן זוחלים ולתנא דבי ר"י ולמתתיים שרי ולשיטת רש"י דהני ברייתות לא פליגי צ"ע אי אסיר או לא אי בעינן שני הטעמים להתר או שניהם לאיסור שי"ל דכל שאינם נובעים וזוחלין שרו א"ד כל שאינם נובעים או זוחלין שרו והני דנבעי אסירי ויש להכריח כצד ראשון שהרי נראה מהפוסקים דלרש"י חריצין דלא נבעי וזוחלין שרו ש"מ דבעינן שני הטעמי' להתר אלא דלמ"ש הר"ן בפירוש הסוגיי' שהבאתי דבריו לעיל דחריצין שאני שהם מים מועטים אבל בורות שהם מרובים ונבעי אסיר באופן דלשיטתו אין לנו בו בירור אך לשיטת התוספות נראה דלתנא דבי רב בורות דנבעי אסירי דבעינן הפרט כינהו אך לתנא דבי ר"י שרו כיון דאינם זוחלין ולתנא האוסרים בחריצין דאינם נובעי' וזוחלין מתירין בבורו' דנבעי ואינם זוחלין אך יש לדחות דבשם דאסרי בחריצין משו' שהם זוחלין ה"נ אסרי בבורות כיון שהם נובעים וכ"ש לתנא דבי רב בורות דנבעי דאסירי כיון דס"ל כלל שני עיקר ובדמי בנד אחד שהם מים גדולים ע"ג קרקע מדינא אסיר אלא מריבה אותם. תאכלו דבעינן נמי מים נובעים והוי נמי מים

נובעים ומיהו אין זה הכרח דא"כ קשה מנ"ל לתנא דבי רב דריבוי דהתיר ליכא דבעינן שתי גדרים היינו גדלים על גבי קרקע ומים נובעים והתיר בורות דלא נבעי וחריצין דלא נבעי אף דזוחלין ואסר בורות דנבעי אף שאינם זוחלין אימא דבעינן שתי גדרים בעין הפרט גדלים ע"ג קרקע וזוחלין והתיר בורות בין נבעי ובין לא נבעי ואסר חריצין דלא נבעי כיון דזוחלין וכיון דלא ידעינן אם הגדר דנובעי' או זוחלין צריך שי נוכייהו מפקת ואם שתי גדרים שוין הם י"ל דהותרו שניהם בין בורות דנבעי וחריצין דלא נבעי וכ"מ דלתנא דבי רב בורות דנבעי שרו אלא שי"ל דקי"ל לש"ס דגדר מים נובעים אלים טפי וע"כ מסתבר להתיר חריצין ולאסור בורות באופן דאיסור בורות דנבעי יש בו פנים הנראים יותר מחריצין דלא נבעי וא"כ י"ל דבורות דקמרבה בהך ברייתא דת"כ לאיסור היינו בורות דנבעי וכי התיר ברישא בורות היינו דלא נבעי וכ"ת זה דוחק לחלק בין בורות דרישא לבורו' דסיפא הא נמי לא איריא שחילוק הוה מדוקדק בלשון ברייתא שם דבהתר בורות דרישא קתני מניין אפילו הם בבורות וכו' דלשון זה יורה דהמים נתנו בבורות וש"מ דאיירי בלא נבעי דדוחק לו' דתיבת אפילו הם לא קאי למים כי אם לשרצים שנבראו שם דא"כ לא שייך למתני דשוחה ושותה ואינו נמנע דקאי למים והו"ל למר שמותרים לאוכלם אבל אי קאי למים א"ש ואילו בסיפא תני עד שאתה מרבה מים שבבורות וכו' ולשון זה משמע שהמים נבראו שם וע"כ דאיירי בבורות דנבעי באופן שגם מהך ברייתא אין בה ראיה לאיסור וכיון שהרשב"א בחידושיו כתב כפרש"י ובתורת הבית פסק לאיסור כמאן דליתים דמי ונגד רש"י והרא"ש והטור ורי"ו והר"ן אין עומדים דברי ה"ה אף שהבין כן בדעת הר"מ שכבר ביארנו דלא מכרעא ואת זה תמהני בדברי ה"ה ז"ל שכתב דמהך ברייתו' דת"ק מוכח דקמרבי לאיסור כל שאינם נובעים אף שזוחלין דא"כ ש"מ דס"ל לת"כ כתנא דבי ר"י דבכללות הסמוכים בריבוי ומיעוטי דרשינן להו דלא כתנא דבי רב דדריש בכה"ג כללי ופרטי וקשה להלום שהרי רישא דהך ברייתא היא הך ברייתא דתנא דבי רב דתייתי בסוגיין ולדבריו קשה רישא לסיפא דרישא דריש כללי כתנא דבי רב וסיפא דריש ריבויי כתנא דבי ר"י ורישא מתיר חריצין דלא נבעי וסיפא אוסר אך לדרך שכתבתי בפירוש הך ברייתא ל"ק ואין לאחרים והנ"ל ליישב כמאי דק"ל עוד בדברי התוספו' שכתבו דתנא דבי רב פליג עם תנא דבי ר"י דלתנא דבי רב דדריש כללי מתיר גם חריצין דלא נבעי ולתנא דבי ר"י דדריש ריבויי אוסר בחריצין אע"ג דלא נבעי והדבר קשה הלא בברייתא דלעיל דתנא דבי רב לא אמר דדרשינן כללי אלא שהתיר מי בורות והש"ס הוא שהקשה דהוי תרי כללי דסמיכי ותירץ רבינא כדאמרי במערבא דכה"ג דרשינן בכלל ופו"ך וזה לא נאמר בברייתא דלעיל וא"כ כשהביאו אח"כ הברייתא דתנא דבי ר"י דהוא תנא דס"ל דכה"ג בריבויי דרשינן א"כ מינה נדחו דברי רבינא שאין האמורא יכול לחלוק על התנא וגם בברייתא דלעיל ל"ק שהרי גם כי דרשינן כה"ג בריבוי א"ש שהתיר בורות ואי משום דרבינא אמרה משמיה דבמערב' אמרי הלא בסנהדרין די"ו אמרו דאמרי במערב' היינו רבי ירמיה שהוא אמורא וגם דבריו נדחו מכח דברי תנא דבי ר"י ונכונא דנקטינן לאיסור למסקנא ואיך הביאו הדבר בפלוגתא וכ"ת שגם התוספות יודו דלמסקנא נקטינן לאסור בחריצין דנראה תירוץ רבינא וא"ש דלמאן דדריש כללי חריצין דלא נבעי מותרין לאו דקאי כן למסקנא אלא לתאי דשני רבינא מעיקר' שלא ראה הברייתא דתנא דבי ר"י וכתבו כן לבאר דחריצין המוזכרים אבל מאן דדריש כללי היינו בחריצין דנבעי דאי לאו נבעי לא אתו מכעין הפרט מא"כ חריצין המוזכרי' אבל

מאן

מאן דדריש ריבויי דאיירי גם בלא נבעי דאין בידינו למעט בי אם בלים ובריבוי ראשון בורות דלא נבעי ואיכן זוחלים דתפסת מועט תפסת ובאמת יש ליישב דברי הסה"ג שכתב בפשוט דהתוספות דעתם לאסור ותמהני בדברין שהתום' לא כתבו אלא דפליגי בה תנאי אבל לא פסקו כמאן קי"ל ואין ברירה בדבריהם אך למ"ש נ"ק דכיון שדברי רבינא נדחו בסוגייא מינה דנקטו לאיסור בתנא דבי ר"י ובהכי מתיישבו נ"כ דברי ה"ה דס"ל דעל האמת ישוב הברייתא דלעיל שהיא ברישא השנויים בת"כ הוי כמאן דדריש ריבויי דדברי רבינא נדחו ובאמור וכן האמו' הדר דינא לדירן לאסור בחריצין דכיון דהתוס' וה"ה נקטו לאסור ודברי הרשב"א כן מורים ודברי הר"ת וסמ"ג יש לנדר בהו דאסרי אית לן למינקט הכי אך מה נדבר בדברי הרא"ש שכתב דגם להתוספות אית לן למנקט כתנא דבי רב ונגררו אחריו הטור ורי"ו בנו ותלמידו ולמ"ש קשה להלום דהיון שדברי רבינא נדחו לא פליגי הנך ברייתות שגם ברייתא דבי רב מודה דבריבויי דרשינן גם דברי ה"ה אינם מורים למ"ש שהרי כתב דמשמע התם דתנא דבי ר"י פליג אתנא קמא בחריצין דלא נבעי ולמ"ש אין כאן מחלוקת שוב ראיתי בשבועו' ר"ה דפליגי רבי ורבנן אי פודין בקרקע וע"ב דפליגי אי בה"נ בתרי כללי דסמיכי כללי דרשינן או ריבויי ואוקי דרבנן ס"ל כדאמרי במערבא ורבי כתנא דבי ר"י ומינה שדברי רבינא לא נדחו כיון דרבנן דגבי פדיון דאמרי אין פודין בקרקע ע"כ דכה"ג דריש כלל ולפ"ז נ"ק בדברי התוספות מידי וכן נ"ק בדברי ה"ה שיחס הברייתא דת"כ דס"ל כתנא דבי ר"י דא"כ שאפשר לומר כן אלא דע"כפ איכא תנאי דכה"ג דרשי כללי דהיינו רבנן דרבי דגבי פדיון ולפ"ז אין בדברי התוספות הכרח שפוסקים להתר או איסור והדרן לדברות הראשונות אלא דאכתו דברי הרא"ש קשים לשמוע דאיך הכריח להתר משום דקי"ל כתנא דבי רב כנגד תנא דבי ר"י שהיא שגור' בפי הכל והרואה יראה שאין בדברי הברייתא דבי רב הכרח דדריש כללי הרי אפש' דדריש ריבויי ובאמור וראיה לזה הם דברי ה"ה אלו וכ"ת שראיית הרא"ש מדשני הש"ס הברייתא דת"כ כמאן דדריש כללי ולא כמאן דדריש ריבויי ש"מ דקי"ל הכי הא ליתא דא"כ לא הו"ל לומר אלא דסתם הסוגייא מוכח דקי"ל כמאן דדריש כללי וכר מן דין אין זה הכרח כיון שהביאו כישוב הדין דהתר בורות בין למאן דדריש כללי ובין למאן דדריש ריבויי דבדגלי הש"ס בשמביא מאן דדריש כללי הוא רבינא בשם אמרי במערבא מנ"ל דקי"ל לש"ס הכי או הכי ובעת דברי הרא"ש צ"ע אבלי ואף גם זאת ק"ל לרש"ל בפ' אלו טרפות סימן קכ"ב שהקשה להרשב"א ושאר פוסקים שפסקו בחריצין דלא נבעי לאיסור שהרי בכל מקום קי"ל הלכה כת"ק ע"ש מה שישב לזה ולא אדע מאי ק"ל דבי ק"ל כת"ק כנגד יחיד היינו בברייתא אחר דסת' ואח"כ הביא חולק אבל כה"ג דברייתא אחת סתם וברית' אחרת הובי' בשם אומרו להפך כתם שניהם סתם תמיכי ויכול לפסוק כמו שירצה והכא נקטו להחמיר ואמת שה"ה כתב ומשמע התם דפליג את"ק וכו' ע"ש והוא לשון מושאל דכיון דברית' דדריש כללי הביאו בש"ס תחילה קרי ליה ת"ק וכאילו אמר תנא דליפיל אבל דברי רש"ל הם תמוהים ויצא שבכ' ביארנו דברייתא דלעיל מני סבר גם כתנא דבי ר"י שהברי' לא הוכיר כללי אלא הש"ס הוא דישב הברייתא למאן דדריש כללי וכשהביאו הא"כ הברייתא דתנא דבי ר"י דכה"ג ריבוי ומיעוטי דרשינן אתי הך בריית' כ"כיצ בין למאן דדריש כה"ג כללי ריבויי וכי הוצרכו להביא דברי רבינא דדריש כה"ג כללי ליישב הבריתא דת"כ אע"ג שאין גילוי בה דדריש בה כללי היינו משום דכיון דע"כפ בתר כללי דסמיכי פליגי בה תנאי אי כללי או ריבויי דרשינן וה"נ גבי שרץ המים פליגי בה רב'

כללי דסמיכי ניכהו הוכרח להביאבין למאן דדריש כללי או ריבויי ובזה מינח ניחא לי דברי ה"ה שכתבתי לעיל שהכריח מהברייתא דת"כ דס"ל כתנא דבי ר"י דריבויי דרשינן ואילו שם ברישא תני הך ברייתא דתנא דבי רב וא"כ קשה תיקשי לרבינא דאמר ליישב הך ברייתא דתנא דבי רב דתרי כללי דסמיכי כללי דרשינן דא"כ הו"ל לאקשויי מסיפא דהך בריית' דע"כ ריבויי דריש כמו שהכריח ה"ה ז"ל ואוסר חריצין דלא נבעי אך למ"ש נ"ק שתירוץ הש"ס הוי ליישב הני קראי בין למאן דדריש ריבויי או כללי ·

ואיך שיהיה למה שביארנו התבם עיניו יחזו דכוונה דהתרא' עדיף בחריצין ובעיצין שמושכים ואינם נובעי' אך כל היד המרב' לברוק אין בידו התר ברור שיש לגדר דלפרש' במ' חריצין המושכים ולא נבעי תלוי בפלוגתא דבי רב ודבי ר"י דלדבי רב דדריש כללי הני נמי לאו כעין הפרט נינהו כיון דאינם מים נובעים ודבי ר"י דדריש ריבוי אין להתיר כי אם בורות דאין למעט במיעוט כי אם הגרוע שבכולם והא דלא פירש בפלוגתייהו דהני תנאי דפליגי בחריצין דלא נבעי דלברייתא ראשונה שרי ולתנא דבי ר"י אסיר בפירוש התום' ואוקי דפליגי אי כלל ראשון עיקר או כלל שני עיקר והוא א"ש דנ"ק מ"ש התוספות דלמ"ל להזכיר שאין עבורין אי מהא הלא גם בפירוש התוספות קשה דלא הוה ליה להזכיר חריצין ובעיצין גבי בריית' דתנא דבי ר"י סתם דמשמ' דבחריצין דנבעי איירי כהני שהזכיר לעיל בברייתא דבי רב והמו שכבר תמה על פירושם הרשב"א ז"ל וא"כ י"ל דמ"ש הוכרח לפרש דפליגי אי כלל ראשון עיקר או כלל שני עיקר דנ"מ טובא לכמה ענייניס ואי ק"ל דאכתי תיקשי בעיקר הסוגייא אמאי לא אמרו דבי פליגי הני תנאי היינו בחריצין שאינן נובעים אי שרי או לא הא נ"ק שו"ל דחד מינייהו נקיט וא"כ דחריצין דלא נבעי כמי אי דרשינן הני קראי בכלל ופרט חריצין דלא נבעי שרי דלאו כעין הפר' נינהו ואי בריבויי דרשינן אין בידינו למעט כי אם בורות שאינם נובע יש ואינן זוחלין דאית בהו תרי לריעותא וכול' סוגייא בסתם חריצין שהם נובעים איירי ולפי נר זה לא פליגי רש"י והתוספות בדין זו כלל דלכ"ע חריצין דלא נבעי אי שרי תלוי בתרי כללי דסמיכי אי כללי הוי או ריבויי אלא דפליגי בפירוש הסוגייא אם אמרו הכניס דכלל ראשון או שני עיקר או הכניס דחריצין דלא לביצי דעל האמת פליגי בתרווייהו והש"ס חד מינייהו נקיט ברמז וכר הוינן בה י"ל דלרש"י חריצין דלא נבעי לכ"ע אסיר דלתנא דבי רב דדריש כללי כיון דס"ל כלל ב' עיקר ואיתרבי כלל דדמי בחד צד וכעין הפרט שייך ג' צדדי' שהם מים נובעים וזוחלין ונדילים ע"ג קרקע ובורות אע"ג דדמו בצד אחד דגדילים ע"ג קרקע ריבוי דתאכלו התיר צד זה אבל שני צדדים אחרי' לא הותר וא"כ חריצין דלא נבעי דדמו לפרט בשתי צדדים דהיינו גדילים ע"ג קרקע וזוחלין אסירי כיון דס"ל כלל שני עיקר וכ"ש לתנא דבי ר"י דדריש ריבויי דאסירי ואי ק"ל דא"כ הו"ל לסזכיר צד זה דזוחלין דכ"מ דאסיר בחריצין גם דלא נבעי אי מהא ז"ל דלריבותא דאיסור בורות דנבעי נקיט דכיון דתליא במים נובעים ש"מ דבורות דנבעי כמי אסי' אבל אי הוה תלי בזוחלין הוה שרי גם בבור ו' דנבעי דבכל נר יש בו קולא וחומרא במים נובעים בורות הנובעי' ואיכן זוחלין אסיר וחריצין דלא נבעי שרי ובנר זוחלין כל בתר איפכא אך קשה מזה להתוספות שכתבו דלתנא דבי רב וחריצין דלא נבעי שרי דמנ"ל וסרי דמו לפרט בנר זה דזוחלין וצ"ל דהתוספות ס"ל דכיון דנר זה לא הוזכר בש"ס ש"מ דלא חשיב להו דבר זה דמנ"מ אי זוחלין או לא ועיקר הכרחם היה כדי ליישב הסוגיי' דלא תיקשי מה שהקשו לפרש"י וא"כ י"ל דרש"י שלא פירש כן היינו שחולק עליהם וס"ל דבר

בגוף

גמור הוי וא"כ לכ"ע חריפין דלא נבעי אסיר ומינה דכי פליגי היינו בכלל ראשון או שני עיקר ומיהו ק"ק לנר זה דהו"ל לש"ס לפרש השתי נדרים תה הפרט המפורש מים נובעים ומחלין ויש לדחות באופן דלמ"ש אין לנו בירור לשיטת רש"י דחריפין דלא נבעי שרי וע"פ האמור יתיישבו דברי הרשב"א שבחידושיו תמה לפירוש התוספו' ואילו בס' תורת הבית פסק לאסור בחריפין דלא נבעי וכ"כ גם מדבריו שם בחידושיו ולמ"ש א"ש דס"ל דלא פליגי רש"י והתוספות בדין זה כלל וכאמו' גם דברי הר"ן שכתב דשם איכא מ"ד לאסור אין ראיה דלא ס"ל הכי אלא כיון שדין לא נזכר בש"ס כתב כן וא"כ שגם הוא חושש לו כיון שי"ל דנר זה ג"כ נר גמור חשיבי גם דברי הר"מ וסמ"ג כיון שהזכירו שני נדרים אלו למ"ש יש לדון כדבריהם דאסרי לא נשאר מהמתירים כי אם הרא"ש והטור והר"ן דכול' מכח הרא"ש קאתו ואין לך ספק איסור תורה גדול מזה.

אלא דאכתי ראיית הפר"ח להתיר בזה סימן פ"ד ס"ק ז' היא יתר כל תימו' וז"ל בקיצור דשנינו בבכורו' רנ"א אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ובש"ס מתני' דלא כרבי דתניא רבי אומר בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות ואוקמוה דפליגי בתרי כללי דסמיכי דלרבנן בכלל ופרט דיינינן ליה ולרבי בריב' ומיעט ע"ש ואילו התם בודאי דקי"ל כרבנן דרבים נינהו ואחרי ליה דאין הלכה כרבי מחביריו ואף גם זאת דקי"ל כהתם מתני' וכן פסק הר"ם וסמ"ג והטור וש"ע ולא ראיתי חולק בזה וכיון שכן ש"מ דבתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דיינינן ומינה דחריפין דלא נבעי גם לשיטת התוספות קי"ל להתר כתנא דבי רב ויש לתמוה לדעת הפוסקים שפסקו לאיסור וגם למ"ש כדעת הר"מ דבריו סתרי אהדדי וכבר תמה עליהם הפר"ח בזה ומה שנדחק ליישב אינו נכון כלל וכמו שהשיב עליו הרב פרי תואר וגם ראיתי מה שיישב לזה הפ"ת שהפוסקי' מספקא להו אי קי"ל כתנא דבי רב או כתנא דבי ר"י ופסקו בפדיון להחמי' כתנא דבי רב ובשרצים להחמיר כתנא דבי ר"י ונמשך אחרין הרב הגדול כרתי ופלתי ונרידי אין זה שכן דמה מקום להסתפק במחלוקת תנאי' ובהם מתניתין כחד מינייהו בודאי דקי"ל בהתם ואי יש להסתפק בזה נעשו רוב דיני התור' ספק ותו דהו"ל לבאר דאין פודין מספק וכ"ת דאם נתחפה שדה ומת העבד אינו חייב דספק ממון הוי והמוציא מחבירו ע"ה כדקי"ל בש"ע סימן ש"ה סי"ב ודוחק לחלק בין ספק אם חיו' לספק אם נפדה דבכי בחיוב הוי שאין דין זה ברור לחלק בהכי ועיקר התימה להר"מ ל"ק למ"ש לעיל דאין בדברי הר"מ בירור שפוסק לאסור וכן בסמ"ג אלא דקשה להרשב"א שאסר להדיא וכן ק"ק להרא"ש שלא הביא ראיה זו שהיא ראיה גמורה ומגר אתר ל"ק על הר"מ וסמ"ג וכן להרשב"א למ"ש לעיל שי"ל דלשיטת רש"י ס"ל דמים ומחלין נר גמור חשוב וגם למאן דדריש כללי לא אתי מבעין הפרט אלא שעם כל זה ניחא דהתר עדיף דכיון דלשיטת התוספות והרא"ש והטור והר"ן יש להתיר בודאי ודברי הר"מ וסמ"ג יותר יש לדון כדבריהם למ"ש להתר אין דברי הרשב"א וה"ה עומדים דהו"ל לבאר הפך שיטת התוספו' דגם לתנא דבי רב יש לאסור ואילו ה"ה כתב לאסור בשיטת התוספות וזה לא יתכן גם הרשב"א הביא בחידושיו ולא דמה דבר זה דגם לתנא דבי רב יש לאסו' כי ע"כ נראין דברי המתירין מתוך ראי' הפר"ח ושוב אחר הישוב ראתה עיני דאין לסמוך להתר על ראיה זו דקי"ל כמ"ד בתרי כללי דסמיכי דיינינן בכלל ופרט שיש להביא ראי' הפך זה שהרי מפשט הסוגיא ובפרש"י והתו' ושאר מפרשים דע"כ תנא דבי רב דדריש כללי פשיט ליה דבכלל שני עיקר וכל דדמי כבגד אחד מייתינן לה מבעין הפרט דבלא"ה לית לן

פתרי לבריית' התיר כורות ומדכתיב תאכלו כל אשר במים וריבוי זה כי כתיב להתר כורות כתיב ש"מ דנאסר מבעין הפרט וע"כ דכלל שני עיקר משא"כ לתנא דבי ר"י דאע"ג דכלל ראשון עיקר אינטריך תאכלו דריבה ומיעט ואין למעט אלא כלים ולהכי אינטריך תאכלו להתיר גם כורות ומינה אם איתא להא דתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דיינינן א"כ ש"מ מדאינטריך תאכלו להתר כורות דקי"ל לעיקר כלל שני עיקר ואילו לענ' כדש"ס דפליגי תנא דבי רב עם תנא דבי ר"י בענין חגבי' דתנא דבי רב לא דריש לקראי בכלל ופרט וכלל ותנא דבי ר"י דריש להו בכלל ופו"ך ושם בסוגייא מבואר דלמאן דדריש קראי בכלל ופו"ך ע"כ ס"ל כלל ראשון ובעינן דדמו בכל הנדדים דבלא"ה קשה קושיית הש"ס חרגול דכת' רחמנ' למ"ל וכמו שפירש רש"י והתוספות באורך ואיני כותב בזה כי אם ריש מילין ע"ש כדבריהם ושם בע"א בתוספות ד"ה רבי יוסי כתבו דקי"ל כתנא דבי ר"י דסתם מתניתין אתי כותיה ע"ש וכן פסק הרא"ש גם הרשב"א בחידושיו הסכים כן וכ"כ כדעת הרמב"ם ודחה דברי הרי"ף ז"ל שנראה חולק לזה גם הר"ן בהלכות הכריח כן ונדחק ליישב דברי הרי"ף באופן דרוב הפוסקים נקטו לעיקר כתנא דבי ר"י בחגבים ומינה ש"מ דקי"ל כלל ראשון עיקר וגם רש"י כ' להדי' בסוגיין דתנא דבי ר"י ס"ל הכי לעיל בכלל ופו"ך בחגבי' דכלל ראשון עיקר ומינה דע"כ קי"ל כתנא דבי ר"י בתרי כללי דסמיכי בריב' ומיעט דאי כלל ופו"ך נינהו כיון דקי"ל כלל ראשון עיקר א"כ תאכלו למאי אתי דהא"מ הכריח רש"י דר"י דס"ל דבה"ג ריבה ומיעט דרשינן היינו כיון דס"ל כלל ראשון עיקר באופן דלמ"ש אית לן למינקט כתנא דבי ר"י כיון דקי"ל כלל ראשון עיקר ומינה דחריפין דלא נבעי אסירי ויש לתמוה להרא"ש והטור והר"ן איך פסקו כתנא דבי רב הן אמת שראיית הפר"ח וראיה זו הרי דסתרי דמהתם גבי פדיון מוכח בתרי כללי דסמיכי דבכלל ופו"ך דרשינן וש"מ דכלל שני עיקר ואילו מענין חגבי' דקי"ל כתנא דבי ר"י ש"מ דכלל ראשון עיקר וקש' לזוגם ותמיה לי איך לא נרגשו רבני אחרונים מזה כי ע"פ הבאר נתיישבו דברי ש"ג דלעיל שכתב דהתוספות פסקו כתנא דבי ר"י לאסור חריפין דלא נבעי ותמהנו בדבריו שהרי לא הזכירו התוספות בדבריהם הלכה כדברי מי ולמ"ש ל"ק דכיון שתלו בפלוגתא דר"י ודבי רב דפליגי בכלל ראשון או שני עיקר והתוספות לעיל פסקו בענין חגבים כתנא דבי ר' דכלל ראשון עיקר ש"מ דבתרי כללי דסמיכי בריבה ומיעט דרשינן להו אלא דלפי"ז קשה עליהם דבשבועות ד"ר בתוספו' ד"ה בכל פודין מתבאר מדבריהם דקי"ל כרבנן דאין פודין בקרקע ועבד וכ"כ בפסקי תוספות שם סימן נ' וש"מ דתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן להו הפך דעת תנא דבי ר"י וכן קשה להרא"ש והטור והר"ן שהם פסקו בענין חגבים כמ"ד כלל ראשון עיקר ואיך פסקו בתרי כללי דסמיכי כתנא דבי ר' דתרי כללי דסמיכי בריבה ומיעט וכן קשה לדעת האוסרים בשרץ דחריפין דלא נבעי והיינו כתנא דבי ר"י והרי לענין פדיון פסקו דאין פודין בקרקע דהיינו הפך דעת ר"י והנה אנת דלנד שכתבתי לעיל דלשיטת רש"י אפשר דחריפין דלא נבעי לכ"ע אסיר גם למאן דדריש כללי דכיון דס"ל כלל שני עיקר ומרבינן בבעין הפרט בדמי בגד אחד לפו' ל"ק לדע' האוסרי' מידי דכי פסקו לאסור חריפין דלא נבעי היינו בשיטת רש"י וא"כ דס"ל כתנא דבי רב דתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן אלא שדברי ה"ה שכתב לאסור בשיטת התוספות אלא דקי"ל כתנא דבי ר"י לא יתיישבו בדרך זה וש"ר שגם לשאר דעת האוסרים לא איפרק שהרי כיון דפסקו בענין חגבים כמ"ד כלל ראשון עיקר א"כ לא מרבינן בבעין הפרט אלא בדמי בכל נר ולא יתכן לאסור חריפין דלא נבעי כיון דלא דמי בב'

נדרים וליישב דעת הרא"ש והטור ורבינו ירוחם כמו נראה לי שדעתם לפסוק כמ"ד כ"ק דוקא והתר בורות שיחין ומערות מינה נפק"ל דלא אתו הכעין הפרט כיון דלא נבעי ולא דמו בבר אחד ומינה נמי נפק היתר חריצין דלא נבעי ומאי דק"ל א"כ תאכלו למאי אתי י"ל דדריש ליה בענין אחר ומ"ש דתנא דבי רב ס"ל כלל שני דוקא היינו משום דקמייתי היתר בורות ותאכלו ש"מ דהוה אתי מכעין הפרט כיון דדמו בבר אחד אלא שזה דוחק וגם דלא הו"ל להביא היתר בורות מתאכלו ותו דהו"ל לבאר כי ע"כ אין ישוב זה מספיק בעיני וליישב דעת האוסרים בחריצין דלא נבעי כתנא דבי ר"י כ"ל דס"ל דא"כ דקי"ל כמ"ד כלל ראשון דוק' ובתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן אלא דלפי איתר לן ריבוי תאכלו למאי אתי כי ע"כ הכריח ר"י דבמי' במים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט אבל בעלמא א"כ דתרי כללי כלל ופרט הוי כי על פי האמור מתיישב דברי ר"י דנקיט במים במים והו"ל לומר כ"מ שאתה מוצא שני כללות כדנקטו במערבא ותו מאי נקטו בל' שלילה אין זה כלל ופרט הו"ל לומר במים במים ריבה ומיעט אך לה"ט א"ש דבעלמא ס"ל דכלל ופרט והכא דרבי תאכלו ע"כ דריבה ומיעט הוי ואק"ל א"כ בשבועו' ובבכורות ד"נא ובב"ק דס"ג איך אמרו דס"ל לרבי כתנא דבי ר"י והרי רבי ישמעאל לא ס"ל הכי כי אם גבי תולעים מריבוי תאכלו כיון דס"ל כלל ראשון דוקא אבל בנביה ופדיון בכלל ופרט דריש י"ל דא"כ דר"י לא ס"ל כי אם גבי תולעים אלא דהש"ם לישב דעת רבי אמרו דס"ל בכ"מ מדשינה הכתוב וכתב תרי כללי דסמיכי ואי ק"ל עדיין כיון דעכ"פ רבי ס"ל הכי בכ"מ א"כ מנין לנו דר"י לא ס"ל הכי כי אם גבי תולעים דא"כ הו"ל ב' סברות בדבר וידוע דאפושי פלוגתא הוי י"ל דס"ל מדנקיט ר"י במים במים ולא נקיט בלשון כלל וגם שמצינו לר"י דס"ל כלל ראשון דוקא דמיניה יש להכריח בהני קראי דריבה ומיעט הוי אך באידך סוגיי ליישב דברי רבי הוכרחו לומר מגם בכל תרי כללי דסמיכי ריבה ומיעט הוי ולפז"ז אף שפסקו גבי פדיון דתרי כללי דסמיכי כלל ופרט פסקו גבי תולעים כתנא דבי ר"י דשאני הכא דגלי קרא כיון דקי"ל כ"ק דוקא אבל ע"פ האמור יש ליישב תמיהת התוספות בשבועות ד"ה כר"ה דתני דאמאי לא תני ר"י מדה זו דתרי כללי דהוי ריבה ומיעט ולמ"ש ל"ק דר"י ס"ל נמי דהוי כלל ופרט וגבי תולעים שאני דגלי קרא וזה לא שייך למתני דהא בב"ק דס"ג אמרו כל ריבוייא הוי וכן בשאר דוכתי ולא ק"ל להתוספות דליתני דר"י לא מנה כי אם מדות שקבלו ולא מאי דכתיב להדיא ונ"מ מדברי התוספות נראה דס"ל דר"י בכל מקום ס"ל הכי וכ"כ מתוך פרש"י בהך סוגייא דחולין בד"ה במים שכתב הטעם דר"י מדשינה הכתוב וכתב דתרי כללי מופלגים ש"מ דלאורויי שאין זה כלל ופרט שינה ולפירושו מתיישב נמי מאי דנקיט בלשון שלילה דבא לאורויי מדשינה ש"מ דאין זה כלל כלל ופו"ך ולשיטתם קשה וש"ר דגם לדבריה י"ל דא"כ דס"ל דר"י בכ"מ דריש הכי אלא דהפוסקים המה ראו גבי פדיון דקי"ל כרבנן דתרי כללי כלל ופרט דיינינן בסתם משנה וגבי חגבים דקי"ל כתנא דבי ר"י דכלל ראשון דוקא בסתם מתניתין כי ע"כ הני קראי דתולעים אין להם ישוב דתרי כללי כלל ופרט הוי וכיון דס"ל כלל ראשון דוקא א"כ תאכלו למאי אתי כי ע"כ ע"כ דתאכלו הורה דריבה ומיעט הוי וזה היה כ"ל לישב וגם בזה יש להשי' דא"כ תיקשי לכותב התורה למו"מ כתב ריבוי דתאכלו להכריח מיניה דבמים במים הוי ריבה ומיעט לא ליכתוב תאכלו וכיון דקי"ל כך דוקא בתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן ומינה נפיק איסור בחריצין דלא נבעי ובחידושי לשבועות לר"ה שם הארכתי בשני ענינים אלו אי קי"ל בתרי כללי דסמיכי דכלל ופו"ך הם או ריבה ומו"ר וגם אי קי"ל כלל קמא עיקר או כלל שני ושם הבאתי שדעת רש"י והרא"ש ס"ל דקי"ל כלל קמא עיקר והר"י טבא והמאירי ס"ל דקי"ל כלל שני עיקר והבאתי שם כמה סוגייאו' המורים דקי"ל כמ"ד כלל קמא עיקר ואין בידי להכריע כי ע"כ החכם עיניו יחזו דל"מ מידי ראיית הפר"ח להתיר דאי קי"ל כלל קמא עיקר כ"מ לחריצין ונעיצין שאינם נובעים לאיסור ומדי ספק לא נפיק ונקטינן לאיסור כנ"ל בעת ודוק ויש להביא עוד סמך לאסור שהרי מתנ"ט בפ"ח דבכורות מ"מ הלכה זו העלה דקי"ל כמאן דדריש ריבויי ע"ש וכ"כ דעת הרב עצמות יוסף בחידושיו לקדושין לרב"א ואף שאני תמיה עליהם מכמה דוכתי מ"מ מדעת שני גדולי הדור אלו לא יזאכו גם ראיתי בספר חזון נחום בפי"ר דנגעים דמה שפסקו כמאן דדריש ריבויי גבי במים במים היינו דהלכה עוקבת המקרא ע"ש ועם שיש להשיב על דבריו מ"מ מדעת הרב לא יזאכו ·

סימן מ' והואיל ואתי לידן ענין זה אי בכל התורה כללי ופרטי דרשינן או

ריבויי ומיעוטי וכן אי כלל קמא עיקר או כלל שני עיקר וכן בתרי כללי דסמיכי אי בכלל ופו"ך דרשינן או בריבה ומיעט וריבה דבכל ב' דברים אלו נחלקו בו תנאי ונריכה רבה כמאן קי"ל דכלל גדול הוא בתורה ומה גם דכ"מ לעיקר חקירתינו דלעיל כמו שביארתי ראיתי להעתיק מ"ש אנכי בחידושי לשבועות ד"ד בכל ב' סוגים אלו אף שאינו מענין חיבורי זה ואבא היום לבאר בתרי כללי דסמיכי אי בכלל ופו"ך דרשינן הלא כה דברי גבי מ"ש ורבינא אמר רבינא כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא וכו' הנה מתבאר מהך סוגיא דנקטינן גם בתרי כללי דסמיכי דדרשינן להו בכלל ופו"ך ולא בריבה ומיעט וריבה שהרי קי"ל כרבנן וכדסתם לן מתניתין בבכורות דנ"א כרבנן ע"ש וכן פסקו הפוסקים ויש לתמוה על זה דבחולין דס"ז דפליגי תנאי בקראי דדגים דאיכא תנא דבי רב דדריש קראי בכלל ופו"ך אע"ג דהוו תרי כללי דסמיכי אהדדי ותנא דבי רבי ישמעאל דריש להו בריבה ומיעט וריבה וכתבו התו' דכ"מ חריצין ונעיצין הזוחלים ואינם נובעים דלמאן דדריש ריבוי ומיעוט כס"ג מרבה חריצין ונעיצין כאלו לאיסור ולמאן דדריש בתרי כללי דסמיכי בכלל ופו"ך איתרבו מתאכלו להתר אף חריצין ונעיצין דזוחלין כל שאינם נובעי' ע"ש ושם ראיתי שנחלקו הפוסקים בפסק הלכה שהרמב"ם בפ"ב מה' מ"א הי"ח כו' ומדבריו שפוסק כתנא דבי ר"י שכל תרי כללי דסמיכי בריבה ומיעט דרשינן וכ"מ דחריצין ונעיצין שאינם נובעים אסירי וכ"כ ה"ה והכריח בדבריו הבריתא דת"כ וכ"כ הטו"ד סימן פ"ד בדעתו גם הרשב"א בתורת הבית בית ג' דס"ב פסק כן כתנא דבי ר"י לאסור חריצין ונעיצין בב"ג וכ"כ מהסמ"ג בלאוין קכ"ט וקל"כ שהמדקדק בדבריו יראה דנקיט לעיקר כתנא דבי ר"י גם הר"ן בהלכות אחר שהביא הסוגיא ופרש"י כתב ואיכא מ"ד דכל שהם זוחלין אף שאינם נובעים אסירי דהיינו שיטת התוס' וכתנא דבי ר"י וכתב שם בשה"ג שזהו דעת הר"ת וכ"כ דעת התוס' והסמ"ג ע"ש גם הפרי תואר כ"כ בשם רבינו יונה ולעומת זה הרא"ש בפסקיו כתב דנקט' כתנא דבי רב שהיא ברייתא שגורה בפי הכל וכדבריו פסק הטו"ד ורבינו ירוחם והש"ע הביא שתי הסברות ולא הכריע ומעתה יש לתמוה לשיטת הרמב"ם שהרי מהך סוגיא מתבאר דקי"ל כמאן דדריש בתרי כללי דסמיכי בריבה ומיעט וריבה כמו שפסק הר"מ וכל הפוסקי' כרבנן דרבי דאין הלכה כרבי מחביריו ומה גם דקי"ל הלכה כסתם וסתם לן התנא בבכורות דנ"א ואיך פוסק להפך גבי דגים וכן קשה לכל הפוסקים דקיימי בשיטתיה וגם להש"ע שלא הכריע ואף להרא"ש קשה דתלי תניא בדלא תניא שפסק כתנא דבי רב

משום

משום שהיא שנויה ת"ל דקי"ל כסתם מתני' דבכורות ונבי פדיון אין שום חולק ומסתפק אי קי"ל כרבנן וכבר ראיתי להרב פר"ח בכור סימן פ"ר ס"ק ו' שתמה על זה ושם ראיתי שרצה לידחק ליישב לזה עפי' מ"ש התוס' לעיל בד"ד בר"ה ר' עקיבא דר"ע אע"ג דאית ליה ריבויי ומיעוטי אפ"ה קפטר בקרקע דשמא אית ליה שום מיעוט למעט קרקע משבועה כדמוכח בב"ק דס"ג דכשיש מיעוט גם למאן דדריש ריבויי ממעטינן קרקע ושטר וא"כ ה"נ י"ל דס"ל גבי פדיון דבריבוי ומיעוט דרשינן אלא דאית להו תרי מיעוטי למעט קרקע ועבד ושוב כתב דהסוגיות דבכורות אין נראה כן והנ"ע ע"ש וכוונתו דא"כ למ"ל לש"ס לומר דרבנן דרבי כללי ופרט דריש לא הו"ל למימר אלא דאית ליה מיעוטי ורבי הוא דלא דריש להו והדין פמו וכר מן דין דמיעוט לא שייך כי אם בפרט דאיכא ב' וג' פרטים כי ההיא סוגיא דב"ק שיש בענין כפל כמה פרטי' וכן בשבועה ובגזל אבל בפריון דאין בו כי אם פרט אחד דהיינו מיעוט שטרות לא שייך לומר כן ותו שאין זה כי אם בדברי נביאות שאם התו' כתבו כן היינו כדי ליישב דברי ר"ע ודברי רב אהדדי אבל הכא שפשט הסוגייאות מודה דבמאי דפליגי רבי ורבנן פליגי בה תנא דבי רב ותנא דבי ר"ז דתנא דבי רב כרבנן ותנא דבי ר"ז כרבי מיהו כיון דקי"ל כרבנן קי"ל נמי כתנא דבי רב גבי דגים והכ"ל לפדות דקי"ל כתנא דבי ר"ז וגבי פריון אולי יש להם שום מיעוט זו אין הדעת סובלו כי ע"כ אין בדברי הפר"ח ישוב לזה כלל ובעיקר דברי התוס' דשבועות ר"ד ד"ה רבי שהביא הפר"ח דגם מאן דדריש ריבויי אפ"ה בטר בקרק' דאית ליה שום מיעו' ע"ש דא"כ ק' מאי ק"ל לש"ס שם בסמוך דרבי הכא דריש ריבויי ובבי מנורה דריש כללי אימא דגבי מנורה דריש ריבויי נ"כ שא דאית ליה שום מיעוט דבעינן של מתכת כמ"ש כאן לדעת ר"ע וז"ל דלא כתבו התוס' כן אלא היכא דהש"ס קים ליה המיעוט ואכן שוא דלא ידעינן ליה וע"כ שפיר תירצו דה"כ ירע הש"ס המיעוט שהיה דורש ר"ע וגבי מנורה שפיר ק"ל דקי"ל לש"ס דאין שום מיעוט ובהכי א"ש מה שדקדקו התו' לקמן בד"ה דתניא שכתבו סו"ת לאתויי מהיא דהקומץ רבה וכו' ולמ"ש ז"ל דלהכי הביאו ענין דמנורה שלא ראו בו שום מיעוט משא"כ בההיא דמנחו' דבלי שרת דאולי יש שם שום מיעוט והוה יכיל לשנויי דרבי דריש ליה ולעולם דרבויי דריש והנה ראיתי להרב פרי תואר שתמה בדברי הפר"ח אלו דבר כייס ושכיב אמר הפר"ח להני מילי דהש"ס מכחיש פירוש זה דקאמר מתני' דלא כרבי ולדידיה היינו רבי וכו' ע"ש ול"ק מזה כלל דגם להפר"ח פליגי בעיקר דינא דרבי קאמר להדיא בכל פודין חוץ מן השטרות ורבנן ס"ל אף חוץ מקרקע ועבד ולהפ"רח פליגי במיעוטים אי דרשי' להו למעט קרקע ועבד או לא וא"כ שפיר קאמר הש"ס מתני' דלא כרבי ואי קשה בדברי הפר"ח אינו שא מתה שכבר ביארתי שאין ישוב זה ישוב כלל גם ראיתי לו להרב פרי תואר שישב לזה ונגרר אחריו הרב כרתי ופלתי דדעת הר"ת וביעתיה שפסקו לאסור בחריצין ונעיצין שאינם נובעים היינו משום דמספקא להו אי קי"ל כתנא דבי רב ושרי או כתנא דבי ר"ז ואסיר וקי"ל לאסור דספק תורה הוא וכן מאי דקי"ל אין פודין בקרקע ועבד היינו נמי מה"ט דמספקא לן אי קי"ל כתרי כללי דסמיכי בכללי דרשינן או ריבויי דרשי' ומספק אין פודין את"ד פ"ש ולדידי' אינכו שוה לי ישוב זה כלל דהיכן ראינו להר"ת שנסתפק בכל כה"ג והרי פסק בכל מחלוקת הפוסקי' כשיקול דעתו ותו מה מקום להסתפק במקום סתם מתני' דקי"ל כסתם ומ"ש הרב דגם מתני' דסתם אין פודין. בקרקע ועבד משום ספק הם כי לא לנזכיר דלגבי דידהו כל רז לא אנים להו ועיין בסו' שבועות ד"ך ד"ס איסר שכתבו דאין דרך משנה או ברייתא שיסתפק ועת"ש בח"א סי' ת"ת דפ"א ותו דאי משום

ספק הו"ל לפרש ותו גם דר"ת גבי פדיון דאי פדה בקרקע ועבד אין צריך לפדות כדקי"ל בכל ספק פדיון דהמ"עה והנ"ל ליישב לזה במאי דק"ל בעיקר סוגי' זו דחולין דס"ל לתנא דבי ר"ז דתרי כללי דסמיכי כריבה ומיעט וריבה דרשינן והטעם פרש"י דלהכי שינה וכתב תרי כללי דסמיכי כי היכי דנידון ביה ריבוי ומיעוט ולתנא דבי רב נ"ל דאורחיה דקרא הכי הוא דמורית כלל ופרט שוי תרי כללי ופרט ומ"ל כלל ופו"ך ומ"ל תרי כללי ופרט ושם בסוגיא מתבאר דבהרתי' פליגי דתנא דבי רב ס"ל כלל שני עיקר ותרי כללי ופרט ככלל ופו"ך דרשי' ותנא דבי ר"ז סבר דכלל קמא עיקר ותרי כללי דסמיכי כריבה ומיעט דרשינן דאי כלל ופו"ך הו"ל למכתב כלשון כלל ופו"ך והשתא קשה כיון דר"ז מכח שינוי הכתוב הוא דדריש ריבויי ומיעוטי לא הו"ל למדרש כי אם כללו פו"ך שא דכלל שני עיקר כתרי כללי דבגייכי משא"כ בכל כלל ופו"ך דכלל קמא עיקר ומבואר שוא בערובין דכ"ח דכ"ת טובא אי דרשינן כלל ופו"ך לכלל שני עיקר להיכא דדרשינן ריבויי ומיעוטי דבמדת כלל ופרט לא רבינן כי אם בדבר הדומה לפרט כתרי נרדין וגבי העשר נתמעטו דגים ולמ"ד ריבויי ומיעוט איתרבו דגים הרי דרבי טפי מדת ריבויי ומיעוט ממדת כלל ופו"ך וכלל שני עיקר וכיון דמכח שינוי דריש הכי מנ"ל לרבות טפי ממיד' כלל ופו"ך וכלל שני עיקר דתפסת מועט תפסת בירוע ושוב ראיתי דסא נ"ק דלתנא דבי ר"ז כיון דס"ל במידת כלל ופו"ך דכלל קמא עיקר ולא רבינן כי אם דבר הדומה לב' וג' נרדים כי שני הכתוב דנרבי ביה גם דבר הדומה באחד נד ריבוי ומיעוט קרי ליה כיון שאין כח בכלל לרבויי כי אם כרמי לפרט בכל נרדים והכא רבינן אף דלא דמי בכל נרדיו ואף שו"ל דלא רבינן כמ"ד ריבויי ומייעוט דהתם אין כח למיעוט למעט כי אם דבר אחד ותו לא ואילו הכא ז"ל דשינוי הכתוב אינו שא כי אם דרבי כעין הפרט אף דלא דמי כי אם בגד א' ועכ"פ אי יש בידינו להעט ב' וג' סוגים דלא דמו לפרט גם בגד אחד כולם נתמעט אף שיש סברא למעט הא' יותר מן האחר מ"מ אכתי ריבה ומיעט חשיב ובהכי יומתק לאבי דברי רבי ישמעאל דקאמר במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומייעט דלמכ"ת נקיט כלשון שלילה ולא הו"ל לומר אלא במים במים ב' פעמים ריבה ומיעט הוא אך למ"ש א"ש דר"ז שמע לתנ' דבי רב דדריש ליה בכלל ופרט וס"ל כלל שני עיקר לזה אמר דדרשת כלל ב' עיקר אין זה כלל ופרט כי אם ריבה ומיעט כל דמרבינן אף כרמי לפרט באחד נד וא"י ק"ל דא"כ תיקשי לשיטת התוס' שם דס"ל דתנא דבי רב ותנא דבי ר"ז פליגי בדין חריצין ונעיצין שאינם נובעים דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"ז אסיר ואילו לת"ש אין בניהם הפרש דתנא דבי רב כלל ופרט דריש וכלל שני עיקר ותנא דבי ר"ז ס"ל שאין זה כי אם ריבה ומיעוט דבעלמא קי"ל כלל קמא עיקר וא"כ גבי דגים לא מרבינן לכ"ע כי אם כרמי באחד נד והריצין ונעיצין כיון דנגדלים על גבי קרקע אף לתנא דבי רב נ"כ אסיר הא נ"ק דאי קשה בלא"ה קשה שהרי מבואר שם בסוגיא דתנא דבי רב ס"ל כלל שני עיקר ולהך מ"ד כדמי באחד נד רבינן והרי חריצין ונעיצין דמו באחד נד דנגדלים על גבי קרקע שא דהא לא איריא שהרי לתנא דבי רב כיון דס"ל כלל שני עיקר וא"כ תאכלו יתר לא הוה צריך דעכ"פ בורות וחריצין כולם דמו באחד נד ואתרבו לאיסור וכיון דכתיב תאכלו יתר לאסר ש"מ דהודה דלא כרבי כי אם כרמי לב' נרדים וע"כ הותר תולעים שבבורות ומינה נמי לחריצין שגם הם לא דמו כי אם באחד נד וכ"כ רש"י שם להדיא בד"ה א"כ תאכלו דתאכלו שורה דהכא כלל קמא עיקר עבדינן והרי חריצין נ"ר כי אם באחד נד וכ"ת חריצין דמו בב' נרדים דנגדלים ע"ג קרקע וזוחלין זה אינו דזוחלין אינו נד חשוב כי אם נד גרוע דמה"ט לא חשוכר נד זה בש"ס

וכיון דלא דמי לפרט בב' צדדים שחשובים לא רבינן לאיסור בגנא דכי קי"ל בתרי כללי דסמיכי למאי דקי"ל כתנא דבי ר"י דכלל קמא עיקר דריבה ומיעט דרשינן אכתי ל"ד עם מאן דדריש בכל מקום ריבויי ומיעוטי דלמאן דדריש ריבויי בכל התורה אין במיעוט כי אם דבר אחד והשאר איתרבי אך למאן דדריש כללי ובתרי כללי דסמיכי מכח שינוי הויא איכו אלא במדת כלל ופו"ך ובמאן דדריש כלל ב' עיקר כיון דר"י בעלמא כלל קמא עיקר ס"ל דאי הוה ס"ל כלל שני עיקר והוה דריש השינוי בתרי כללי דסמיכי היה מוכרח לדרוש המדה בריבה ומיעט כמאן דדריש בכל התורה ריבויי ומיעוטי ומינה גבי פריון דכתיב תרי כללי דסמיכי וס"ל לרבי דבריבה ומיעט דרשינן ולא נתמעט כי אם שטרות ע"כ דרבי ס"ל בעלמא כלל שני עיקר וכיון דדריש השינוי דכתיבי תרי כללי דסמיכי אהדדי מוכרח הוא לדרוש המדה בריבה ומיעט גמור דהיינו למאן דדריש ריבויי ומיעוטי דאי בעלמ' ס"ל כלל קמא עיקר אין כח בשינוי כי אם לרבויי במדה גם בדמי בחד צד והרי ב' צדדים דהכא דהיינו דבר המטלטל וגופו ממון שקולים הם וכחד חשיבי דמי ביניייהו הפקת ולכ"ע גם לת"ד כלל ב' עיקר נתמעט קרקע ושטר שזה מטלטל ואין גופו ממון וזה אינו מטלטל וגופו ממון ואין בא' צד דמי טפי לפרט יותר מחבירו וכבר הכריעו התוס' בחולין דס"ו בסוגיית חגבים בד"ה וכ"ת דמאי דממעטינן בכל הש"ס קרקע ועבד ושטר למאן דדריש כללי היינו אף למ"ד דכלל שני עיקר מה"ט דכל שב' הצדדים שקולים כחד חשיבי ע"ש באורך ומינה דע"כ רבי בעלמא כלל שני עיקר ס"ל והכא דשני בתרי כללי דסמיכי בריבה ומיעוט גמור דריש ולהכי מרבה קרקע ועבד ולפ"ז כשהקשו מ"ט דרבנן כיון דלא ידעינן אי ס"ל כלל שני עיקר או כלל קמא עיקר לא ידעינן בירור גמור בדעתם דאפשר דס"ל כלל קמא עיקר ודריש גם השינוי דתרי כללי אלא דדריש בכה"ג כלל ב' עיקר ולהכי מיעט קרקע ועבד שגם למ"ד כלל שני עיקר נתמעטו וכמו שביארנו ואפשר נמי דס"ל בעלמא כלל שני עיקר אלא דלא דריש השינוי בתרי כללי דסמיכי וכתנא דבי רב דהתם וע"כ כיון דלא בריר להו נקיט הש"ס הטעם הפשוט דהיינו דס"ל דגם בכה"ג בכלל ופרט דרשינן שבזה כולל שני הדיעות דאי ס"ל כלל קמא עיקר גם הם דרשי השינוי כתנא דבי ר"י אלא כיון דבכה"ג אין כח במדה לרבויי כי אם כמדת כלל ופו"ך ובמ"ד כלל שני עיקר ושפיר נתמעט קרקע ושטר או דס"ל כלל שני עיקר ולא דריש השינוי כלל בתרי כללי דסמיכי וע"כ ממעטו קרקע ועבד ולמה שנתבאר החכם עיניו יחזו דאף דסתם מתני' כרבנן דאין פודין בקרקע ושטר אין מזה ראיה נגד תנא דבי ר"י דאי ידעינן דס"ל כלל ב' עיקר מינה דלא דרשי השינוי דתרי כללי בשום צד ומינה דלא קי"ל כתנא דבי ר"י אך אי ס"ל כלל קמא עיקר שפיר מצי סברי כתנ' דבי ר"י ודרשי השינוי דבכל תרי כללי דסמיכי בכלל דרשינן אלא דדרשינן להו על דרך מאן דס"ל כלל שני עיקר וכיון שהר"מ וסייעתיה המה ראו בעינין חגבים דסתים לן כתנא דבי ר"י דכלל קמא עיקר כמבו' שם בחולין דס"ה ע"כ וכמ"ש התוס' שם בעמוד הקודם בד"ה רבי יוסי ע"ש וכיון דקי"ל כלל קמא עיקר אף אי דרשי' השינוי כתנא דבי ר"י נתמעטו קרקע ועבד פסקו גם הם כתנא דבי ר"י גבי דגים שאין סתם מתני' דגבי פריון סותר זה למה שנתבאר ודוק היטב:

ובזה' אכתי פה נבן שזה שכתבנו דקי"ל לעיקר כמ"ד כלל קמא עיקר שזה היסוד ליסוב זה אף שיש להבריח בן ממאי דקי"ל כתנא דבי ר"י גבי חגבים וכתנא דבי ר"י גבי דגים להרמב"ם וסייעתיה אכתי פריכא רבה שיש להשיב דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר וכמו שאבאר כל זה בסמוך והדברים עתיקים כי ע"כ אתמ"ל דנקטינן כמ"ד כלל ב' עיקר

קשה כי קושיין וא"ת זה ק"ל עכ"פ ממ"ש בזבחי' דת"ר דתני' לשם דפיגול דכתיב בשלמי' כלל ופו"ך הוי דכתיב ואם האכול יאכל מבשר זבח שלמיו ודרשו מה הפרט מפורש דהיינו שלמי' שיש להם מתיר בין לאדם ולמזבח אף כל שיש מתירין בין לאדם ולמזבח ואיתרבי כל הקדשי' ונתמעטו הקומץ והלבונה וכו' שאין להם מתירין והקשו שם הני תרי כללי דסמיכי אהדדי נינהו אמר רבא כדאמרי במערב' כל מקום שאתה מוצא שתי כללות דסמיכי אהדדי הטל פרט ביניהם ודינם בכלל ופרט ע"ש באורך ושם במשנה דמ"ג סתם לן תנא כהך בריתא וכן פסק הר"מ בהל' פסולי המוקדשין ומינה דקי"ל לעיקר בתרי כללי דסמיכי דבכלל ופרט דרשינן וכרבנן דגבי פריון דסוגיין והדבר קשה להרמב"ם וסייעתיה שפסקו גבי דגים כתנא דבי ר"י בחגבים ובעינין שאינם נובעי' דבריבוי ומיעוט דרשינן והם תרי דסתרי אהדדי וסבור הייתי לומר דהתם אתי גם למאן דדריש ריבויי ומיעוטי דכיון דכל הני דנתמעטו ל"ד כלל למיעוט שלמי' בשום צד כיון דאית להם מתירין לכ"ע נתמעטו בין למאן דדריש ריבויי או כללי דאע"ג דקי"ל בכלל דריבויי ומיעוטי דלא ממעטינן כי אם דבר אחד דנגרוע מכולם והכא מיעטו הרבה קומץ ולבונה וכו' הא ל"ק דז"ל דכולם שקולים הם וכה"ג ממעטינן ב' וג' וכמ"ש התוספות בשבועות דכ"ו בד"ה מיעט דבר מכוה דממעטינן למאן דדריש ריבויי דבר מכוה ומידי דליתיה בלאו וחן ומידי דליתיה בלהב' כיון דשקולי' הם ע"ש ואוקי באתרין וכ"ת א"כ במאי פליגי מאן דדריש כללי עם מאן דדריש ריבויי דלמ"ש אין ביניהם מחלוקת הא נמי ל"ק דא"כ דכיצבכין כזה לא נפק"ל מידי אי כללי דרשינן או ריבויי דרשינן כיון דאין כאן כי אם סוג א' למעט וכי אמרי' אמר רבא כדאמרי במערבא לאו למעט סברת מאן דדריש בכה"ג ריבוי אמר הכי אלא דהמקשן הוה ס"ל דתרי כללי דסמיכי איכא מדה כלל וע"כ אמר שגם כה"ג מדה היא ואה"נ דאתי גם למאן דדריש ריבויי אלא כיון דלא נפק"ל הכא מידי והדין דין אמת בין אי כללי דרשינן או ריבויי דרשינן ע"כ נקט חד מינייהו כדאמרי במערב' וכזה א"ש נמי דכל"א קשה בהא סוגי' דאמאי לא הקשו למאן דדריש כה"ג ריבויי ואי פליגי אמתני' הו"ל לפרש אלא דקשה על זה שהרי פליגי שם ת"ק ור"ש דת"ק מרבה פרים הנשרפין דלא חשיב ליה הנך דמה שלמים מיוחדים על מזבח החיצון ור"ש פוטר ואי שייך לדרוש כה"ג בריבויי ומיעוט הא כ"מ טובא דאי כללי דרשינן לא איקרבו פרים הנשרפין דשני לאו כעין הפרט נינהו בחד צד שאינן על מזבח החיצון כשלמים אך למאן דדריש ריבויי הני נמי איתרבו ולא מיעט כי אם קומץ ולבונה וכו' דלא שייך בהו מתיר אבל פרים הנשרפין כיון שיש להם מתיר איתרבו וכ"מ דת"ק דריש ריבויי ור"ש דריש כללי ואילו בסוגיין אמרו לת"ק דדריש כללי ותו דא"כ תיקשי למאן דס"ל דתרי כללי דסמיכי בריבוי ומיעוט דרשינן כיון דשינה הכא למה שינה אם איתא דלא נפק"ל מידי הכא או כללי דרשינן אי ריבויי דרשינן ע"ק דבחולין דס"ו מתבאר דמאן דס"ל בתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן כתנא דבי רב ס"ל כלל שני עיקר והוא מוכרח דאי ס"ל גם בתרי כללי דסמיכי כלל קמא עיקר א"כ תאכלו דגבי דגי' יתר ולא אהני מידי ואילו הכא מתב' מעיק סברית' דס"ל כלל קמא עיקר שהרי הוכרך ריבוי לרבויי להנהו דיש להם מתירין ונאכלים ליום ולילה וריבוי לאין שיריו נאכלים ואי ס"ל כלל שני עיקר אין צורך לריבויים אלו דכל דדמו בחד צד לפרט דהיינו שיש להם מתירין אף דלא דמו בצד אחר אית רבו כי ע"כ מוכרח דס"ל כלל קמא עיקר ואיצטריכו שפיר הני ריבויי וכ"כ מדברי התו' שם בד"ה ודונם דאיצטריכו יתורי דאי מכלל ופרט לא מרבי שלא בדומה לפרט בכל צדדין ע"ש וברור שאין זה כי אם לת"ד כלל קמא עיקר וא"כ קשה היכי קאמר

דס"ל

דס"ל בתרי כללי דכלל ופרט דרשינן והס כתרי דסתרי דמאן דס"ל כלל קמא עיקר ע"כ בתרי כללי דסמיכי ס"ל ריבה ומיעט או כלל שני עיקר הן אמת דעכ"פ קשה זה דמעיקר הברית' מתבאר דס"ל כלל קמא עיקר גם בתרי כללי דסמיכי וזה דלא כמאן לא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי ר' ולרידיה תאכלו דגבי דגים אין אתנו יודע למאי אהני כי מן הבאר נראה ונראה שהיה מקום לומר דת"ק ור"ש בכלל קמא או כלל שני עיקר פליגי דת"ק ס"ל כלל שני עיקר וע"כ מרבה פרים הנשרפין דמתו כחד נר ור"ש פוטר דס"ל כלל קמא עיקר והא לא דמי בשתי נרדים וכהכי הוה א"ש דת"ש דת"ק כלל ופרט דריש היינו בכלל שני עיקר והיינו מכח השינוי דכלא"ה הוה ס"ל כלל קמא עיקר ור"ש לא דריש השינוי וס"ל כלל קמא עיקר אלא דגם לפז קשה דא"כ לת"ק למ"ל השינוי והרי אף דכתיב כלל ופו"ך וכלל קמא עיקר אכתי איתרבו כל הני מהיתורים כדתני כברייתא או ליסתוק מהיתורים וכיון דשינה ש"מ דכלל שני עבדינן הכא עיקר ואיתרבו כל הני ותרתי למ"ל ותו דר"ש מה יענה לריבוי דתאכלו דכתי' גבי דגים ותו שקשה לומר דלא ס"ל לא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי ר' ולוס י"ל כיון דפליגי הכא אי כלל קמא או כ' עיקר ופליגי כמי תנאי בתרי כללי דסמיכי אי דרשי' השינוי או לא י"ל דר"ש ס"ל כתנא דלא דריש השינוי וכתנא דס"ל כלל קמא עיקר ואי משום דאיתר ליה תאכלו דגבי דגים י"ל דאולי דריש ליה כענין אחר גם מאי דק"ל לת"ק תרתי למ"ל יתור ושינוי י"ל ע"כ כ"ש התו' בערוכין דכ"ח בר"ה אהני כללא כתירוץ שני דגם לת"ר כלל שני עיקר צריך שידמה בכל הנרדים החשובים אף שא' חשוב מחבירו רק שלא יהיה נר נרוע יותר ע"ש וא"כ ה"נ י"ל דס"ל כלל קמא ובשינוי אהני למירבי כדמי כחד נר ואפ"ה איצטריכו יתורי כיון דנרדים חשובים כל שאינם גרועין בעינן להו גם לכי דרשת בכלל שני ולהכי אצטריכו ריבויי ואהכי השינוי דאי לאו השינוי הוה בעינן כמי הנר שדמן ניתן על מוכח התיכון וכיון דתרי כללי דסמיכי נינהו איתרבו. כמי פרים הנשרפין והיינו כיון דקי"ל כת"ק ש"מ דכלל קמא עיקר ובתרי כללי דסמיכי כיון דשינה כלל שני עיקר עבדינן ובעין מ"ש ליישב לציל לסוגיין דפריון עם מה שפסקו הפוסקים כתנא דבי ר' גבי דגים ותו ל"ק מכל מ"ש אך לכשת"מ דקי"ל כלל שני עיקר קשה כי קושיין וגם לתירון התוס' ראשון בערוכין דכל דדמי בחד נר או שנים כשהם שקולים תו לא בעינן לת"ר כלל שני עיקר קשה בכל מ"ש ועפ"י האמור אין להכריח דקי"ל כת"ר בתרי כללי דסמיכי דבכלל ופרט דרשינן מאותה שכתבו התו' בכ"ה ד' בר"ה ת"ל דבי רבינן גנו מנירו בגניבה ובגנט היינו במדת כלל ופרט וכ"כ התוס' בגיטין דפז ע"ש וכ"ל דלדבריה' ממעטינן מכלל ופרט הנר שאינה משתמרת לדעתו וכמ"ש בגיטין שם בע"ב הרי נראה דאע"ג דהדרי כללי דסמיכי נינהו דיינינן בכלל ופרט וכ"מ גבי חרינן ובעינן להתר אך למ"ש י"ל דא"ה דגם למאן דדריש ריבויי אתי כיון דאין כאן סוג אחר למעט כי אם חנר שאינה משתמרת ולרבות הנר המשתמרת לכ"ע איתרבי חנרו מ"ש דכלל ופרט היינו דבקטו כחד מיבייהו אלא דק"ק לפז דלמאן דדריש כה"ג ריבויי והיינו מכח השינוי ע"כ דאצט' השינוי וא"כ צ"ב דפליגי בדבר מה וכיון שכתבו דדריש כלל ופרט ש"מ דקי"ל הכי כדעת התפא ואכן דקי"ל כהאי תנא ש"מ דקי"ל כה"ג כלל ופרט דרשינן וכ"כ דעת הרא"ש ד הובאו דבריו בשיטת מקובצ' לב"ק לדבז גבי אבידה שכתב דוכן תפש לחבורו פרט וכל אבידת אחיך כלל אשר תאבד ממנו כלל והטל פרט כניסם ע"ש נראה דבתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט נ"כ דרשינן כתנא דבי רב:

ומ"ש עוכרי ק"ל בענין. זה מה"ש בברייתות ד"ו דתני שם תני דבי ר"י שמים כלל נטף פרט שמים כלל.

ואי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר שקיטר ועולה וריחו נודף אף כל דבר שקיטר ועולה וריחו נודף ואחרי' שם הכי קא ק"ל שמים קרמאי תרין כי שמים בתראי אדר ושני כדשנינן דא"כ ניכתוב קרא שמים שמים נטף וכו' וקשה ביון דאינו ס"ל בתרי כללי דסמיכי דבריבה ומיעט דרשינן הוא רבינן מקטר ועולה אף שאין ריחו נודף או ריחו נודף אף שאין מקטר ועולה דבריבה ומיעט לא בעינן שיהיה כעין הפרט בידוע ואין להשיב עז דא"כ ליסתוק מלכונ' והוה אתי מריבוי דעכ"פ צריכי למנין שיהיו אחד עשר סממני' וכעת צ"ע ומיהו לא"ש לעיל דגם ר"י דריש במדת כלל ופרט למאן דדריש כלל שני עיקר וא"כ י"ל דקיטור ועולה וריחו נודף נרדים שקולים ובעינן לתרתי אף לת"ר כלל שני עיקר לשיטת התוס' ל"ק מוס ודוק עיין בתו' יומא דב"ד בר"ה אין בכלל וראיתי להרב כרתי ופלתי כי"ד סימן פ"ד שישב פסקי הר"מ דא"כ שגם גבי פדיון ריבויי חשיב ואפ"ה ממעט קרקע ועבר על פי דברי התו' בפ"כ דפ"ו ד"ה קני לך שכתבו דקנין שטרות דרבנן דשיעבו' אינו כקנה דקי"ל אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו ובסוגיין דרבי ורבנן מיעטו שטרות היינו דסתם משנה ר"מ וביבמות דפ"ג אמרו דרבי ור"מ ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעול' ונראה דכ"ש לדידהו דבר שאינו ברשותו וא"כ שייך קנין מד"ת בשטר דהיינו שיעבוד וע"כ הוכרח הש"ס לאוקמי פלוגתייהו אי כללי דרשינן או ריבויי אבל אכן דקי"ל אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו א"כ אף אי דרשינן ריבויי לא שייך למעט שטר כיון דאין קנין שטר מד"ת למ"ל קרא ואין למעט כי אם קרקע ועבד דהוקש לקרקע את"ר ע"ש ואחרי המחיל' אין ישובו נכון שהרי בכ"ק דס"ג מתבאר דבי קי"ל דעבד הוקש לקרקע היינו למאן דדריש כלל אך אי דרשינן ריבויי כי התם דכתיב כל דהוי ריבוי וכתיב מיעוט לקרקע לא ממעטי' עבד נ"כ כי אם היכא דכתיב מיעוט אחר וכ"כ התוס' שם בדס"ג בר"ה וחד למעוטי עבדים ע"ש וא"כ כיון שמיעט עבדים ש"מ דכללי דריש וצ"ע שנראה שלא ראה סוגיין דב"ק ודברי התו' ומהך סוגי' דתרי כללי דסמיכי דהוי ריבה ומיעט וריבה ק"ל למ"ש התו' בנזיר דל"ה ד"ה איכא דמאן דדריש ריבויי בריבה ומיעט. וריבה ריבוי קמא לא אהני מידי דקי"ל דמיעט וריבה לאחר הוי כריבה ומו"ר וא"כ ר"ק לא אהני מידי והוי אורחיה דקרא ע"ש וא"כ בתרי כללי דסמיכי רו לנו דר"ק יתר והוי ריבה ומיעט שגם אם אנו מטילי' ריבוי ב' אחר המיעו' ריבוי ראשון יתר וכיון דעכ"פ יתר מכ"ל דהוי מיעט וריבה ודוחק לומר דאורחיה דקרא הוי ריבה ומו"ר אבל תרי ריבויי דסמיכי לאו אורחיה וי"ל דמאן דדריש כללי אין מדה בתורה מיעט וריבה כדי להכריח מזה דריבה ומו"ר ר"ק הוי אורחיה דקרא וע"ב בתרי כללי דסמיכי אי כלל ופו"ך דריש אין בו יתור ומכח השינוי דריש דרבי אף שלא כעין הפרט ומיהו קשה דא"כ נ"ל דמאן דדריש ריבוי פליג עם רבי דהוי הכא ריבה ומיעט לבד כי ע"כ כ"ל דבי הוי אורחיה דקרא היינו כדרך לא זו אף זו דתחילה רבי כעין הפרט בריבה ומיעט ואחר כך רבי שלא כעין הפרט במיעוט וריבה ואף דא"כ ר"ק לא נריך כך היא דרכה של תורה דכתיב אף בלשון הכתוב לא זו אף זו אבל בתרי ריבויי אי כמי דריבה ומיעט הוי ואין אנו מטילים ריבוי שני אחר המיעוט אין בו טעם לר"ק ולא זו הדרך דאין יתר וחסר בתורה כי מן הבאר יש להשיב במ"ש בשבועות דף כ"ו אין לי אלא להבא לשעבר מנין ת"ל לכל אשר יבטא הנה נראה דלמסקנ' דר"ע דריש ריבויי מריבוי קמא מרבה דברים שא"כ הרבה ומריבוי שני מרבה לשעבר ואינו תרי ריבויי וקשה מזה למ"ש התו' בנזיר דל"ה בר"ה איכא דלמאן דדריש ריבויי ר"ק לא אהני מידי בריבה ומו"ר אלא אורחיה דקרא הוי וא"כ ה"נ דברים שא"כ הרעה ולשעבר מריבוי שני איתרבו

איתרבו וריבוי ראשון אורחים דקרא והרי"ף. בהך ברייתא לא אמר הכי והאמת שדברי התוס' הם מוכרחין למה שנתבאר שם בסוגיא דמיעט וריבה לבד קי"ל דרבי כל מילי ולא מיעט כי אם הגרוע וש"מ דמיעט וריבה הוי כריבה ומיעט וריבה וכ"כ רש"י שם בסוגיא והרי כתנא דר"ק לא אהני מידי וקשה בהך ברייתא דקילף דברים שא"כ הרעה מריבוי ראשון ואין כן המדה והנ"ל ליישב וכן קדם יש לי לתת טעם לעיקר דברי התוס' דריבה קמא יתר דא"כ ק"ק למאי כתביה קרא ואי משום דאורחיה דקרא לכתוב כה"ג הרי מצינו שיש בכתובים מיעט וריבה ולא קפיד אאורחיה דקרא אכן נראה דכיון דקי"ל דריבה ומיעט לא רבי כי אם מעין המיעוט ומיעט וריבה רבי אף שאינו כעין המיעוט ורבי טפי ממדת ריבה ומיעט א"כ כי כתיב ריבה ומו"ר שני מדות הם דתחיל' רבי הכתוב דברים שהם כעין המיעוט כמאי דכתב ריבה ומיעט ושוב רצה לרבו' גם דברים שאינם כעין המיעוט חזר וכתב ריבוי שני ראשי מיעט וריבה ונתרבה גם דבר שאינ' כעין המיעוט והוי בדרך לא זו אף זו וזהו שכתבו התו' דריבוי ראשון הוי אורחים דקרא דהוי לא זו אף זו ותו לא שייך לאקשויי דהיכי הוי אורחיה כיון דמצינו בכתובים מיעט וריבה לבד דלאו כלל הוא למתני הכל בדרך לא זו אף זו שגם במתני' פעמים תני בדרך לא זו אף זו ופעמים תני דבר החידוש לבד והשאר מק"ו נפיק כידוע שהרי זה במאי דקי"ל מילתא דאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא ועל הרוב לא כתיב מידי דאתי בק"ו וה"נ ריבויות ואף דהכא לא שייך מידי דאתי בק"ו כיון דעכ"פ בריבוי שני משמע כולם קל וחמור מ"מ מגד אחר עדיף טפי כיון דכתיבי תרוויהו זה אצל זה דשייך לומר לא זו אף זו ועפ"ז נ"ק מהך ברייתא להתו' דר"ע בא לאשמועינן דלא שני בריבה ומיעט לבד שאז לא הוה רבי כי אם מעין המיעוט ולא נתרבה כי אם דברי' שא"כ הרעה דהוי מעין המיעוט משא"כ לשעבר כדברי רבי ישמעאל דבפסוק דדריש כלל ופו"ך וכי איצטריך ריבוי שני אינו אלא לשעבר דלא הוי כעין המיעוט ונקיט הכי לאשמועינן הצריכו' דריבוי שני שכבר כתבו התוס' דבריבוי שני לא אמרי' אורחים דקרא הוי כנ"ל:

וראיתי להרב יבין שמועה דכ"ד סימן קל"ב שהקשה כדברי התוס' אלו דבנזיר דא"כ גם בכלל ופו"ך נמי נימא דכלל קמא היינו אורחים דקרא וליכא אלא פו"ך ותירץ ע"פ מ"ש התו' שם דפרט היינו פירושו של כלל וכזה ניחא דבכלל ופרט אין אנו יכולים לומר דכלל קמא לא דרשי' דאורחיה דקרא הוא משום דכיון דהפרט בא אחריו לפרש א"כ איך מפרש מה שאינו דוקא אלא משום אורחיה דקרא וברור אלו דבריו ואחרי המחילה תיובתא ופירוקא לא קחזינא דמה שישב אינו מספיק שהרי כתיב בתורה פרט וכלל וכתבו התו' שם דכה"ג אין הפרט פירוש אחר שקדמו ואדרבה הכלל הבא אחריו מבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה א"כ בכלל ופו"ך נמי נימא דכלל קמא הוי אורחיה דקרא ואין כאן אלא פו"ך לבד גם עיקר קושייתו נ"ק שהרי פו"ך עכ"פ הפרט יתר כמ"ש התו' דהכלל מבטל הפרט לגמרי א"כ היכי נימא שגם הכלל יתר דהוי אורחיה דקרא דאע"ג שתירצו התוס' דאהני פרט דלא נילף מג"ש או מק"ו למעט אפ"ה אין דרך לכתוב גם כלל אחד יתר כה"ג לאורחיה דקרא דהוי כלל ופרט שניהם יתירים משא"כ במיעט וריבה דשניהם צריכי לן ופייהו חד למעט וחד לרבות ובר מן דין לק"מ שהרי דבר ברור הוא דכי פליגי אי ריבויי דרשינן או כללי דרשינן ב"מ דפליגי בעיקר קבלת המדו' דלמאן דדריש ריבויי שני מדות הם ריבה ומיעט ומיעט וריבה דאילו ריבה ומייעט וריבה אינה מדה בפני עצמה כיון דדיינינן בה כמדת מיעט וריבה משא"כ מאן דדריש כללי דהיינו ג' מדות כלל ופרט ופרט וכלל וכלל ופו"ך

ואי"ת מדת דכי כתיב כלל ופו"ך כלל קמא היינו אורחיה דקרא א"כ אין כאן אלא שני מדות ואיך שייך להקשות כה"ג ראש הס' קבלו ג' מדות בענין זה ע"כ דכלל קמא איכא דכתיב כלל ופו"ך לג ופיה כתיב דבלא"ה איכא מדה בפני עצמה ומה גם שי"ל שגם פירוש מדות קבלו שיש מדה דרבי כעין הפרט לבד וע"כ לא שייך זה כי אם בכלל ופו"ך לבד משא"כ למאן דדריש ריבויי כיון דע"כ לדידהו אין כאן אלא שתי מדות מינה דריבה ומו"ר ריבה קמא לאורחיה דקרא כתיב ותו לק"מ מדברי הרב מידי:

סימן מ"א והנני

בא לבאר הסוגיא שבית אי קי"ל כלל קמא עיקר או כלל שני עיקר דבשבועות ד"ד אמרינן כל מקום שאתה מוצא שתי כללות וכו' מהך סוגי' מתבאר דקי"ל כלל שני עיקר שהרי קי"ל כרבנן וכסתם מתני' דבכורו' דב"א דאין פודין בקרקע ועבד והיינו דדרשי' קראי בכלל ופרט אע"ג דהוו תרי כללי דסמיכי וכדאמרי בתערכא ובחולין דס"ו מתבאר דמאן דדריש בתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דהיינו תנא דבי רב ודריש קרא דדגים דכתיב במים בנוים בימים ובנחלים בכלל ופרט ס"ל כלל שני עיקר דמש"ה איצטריך תאכלו דכתיב ברישא להתיר כודו' דאי ס"ל כלל קמא עיקר תאכלו לא אהני מידי דבלא"ה כורות מותרים ולא אתו מכעין הפרט וכ"כ רש"י והתוספו' שם בסוגיא ולמאן דדריש כה"ג ריבויי כתנא דבי ר"י היינו משום דס"ל כלל קמא עיקר וכי איתרבו כורות לאיסור היינו משום דבריבוי ומיעוט דרשינן ומינה כיון דקי"ל בתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן ש"מ דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר וכן נראה דבעירובין דכ"ח דפליגי בה תנאי אי כלל קמא עיקר או כלל שני עיקר אמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו עופות דלמ"ד כלל קמא עיקר עופות אינם נקחים בכסף מעשר ולמ"ד כלל שני עיקר עופות נמי נקחים כיון דדמו לפרט בחד צד דהיינו פרי מפרי וגידולי קרקע:

והרמב"ם כפ"ז מה' מעשר שני ה"ה פסק הדגים והביצים והחלב הרי הן כבקר וכו' ע"ש ונראים הדברי' דק"ו לעופות דהרי ביצים אינן ולד ולדות הארץ ואפ"ה ניקח דגריעי טפי מעופות וש"מ דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר וכן פסק בסמ"ג עשין קל"ו וכבר ראיתי לספר"ח בי"ד סימן פ"ד ס"ק ז' שכתב בפשוט דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר מדברי הר"מ אלו ולמה שנתבאר יש ראיה לדבריו למאי דקי"ל גבי פדיון בתרי כללי דסמיכי דכלל ופרט דרשי' דמינה נשמע דקי"ל כמ"ד כלל ב' עיקר ועל הפר"ח ק"ל דלא אלי ולא מדני' בסוגייא שלפניו וגם הרב שם העלה כדין חרינן ונעיינן דלא כבעי דקי"ל כהרא"ש והטור דשרו מהך סוגייא דגבי פדיון קי"ל בתרי כללי דסמיכי דכלל ופרט דרשינן כתנא דבי ר' ספק דעת הר"מ וסיעתיה שפסקו כתנא דבי ר"י ואילו למ"ש מינה נשמע דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר ואת זה ק"ל שהר"מ בפ"ב מה' מאכלות אסורו' הוא פסק בחרינן ונעיינן שאינם נובעי' לאיסור והיינו כתנא דבי ר"י וכמ"ש שם ה"ה והביא ראיה לדבריו וכ"כ הטו"ר כדעתו גם הרשב"א בתורת הבית בית ג' דס"ג פסק כתנא דבי ר"י דתרי כללי דסמיכי בריב' ומיעט דרשינן וכ"כ דעת הסמ"ג לאוין קכ"ט וקל"ב ע"ש גם הר"ן כתב בשם' בשם איכא מ"ד דחרינן ונעיינן דלא נבעי לאיסור והיינו כתנא דבי ר"י גם הסה"ג כתב שכן דעת התוספות גם הפרי תואר כתב בשם רבי' יונה דקי"ל כתנא דבי ר"י הפך דעת הרא"ש והטור ורבינו ירוחם שפסקו להתר כתנא דבי רב והשתא קשה למה שנתבא' מהך סוגייא דחולין ומפרש' דתנא דבי רב ותנא דבי ר"י דפליגי בתרי כללי דסמיכי אי כללי דרשינן או ריבויי עיקר פלוגתייהו הוי אי כלל ראשון עיקר או כלל שני ולשיטת הרמב"ם וסיעתיה שפסקו שם כתנא דבי ר"י

דבריבוי

דריבויי דרשינן ש"מ דכלל קמא עיקר קי"ל ואילו גבי פדיון שפסקו בתרי כללי דסמיכי כרבנן דכללי דרשי' נ"מ דכלל שני עיקר וכן בענין מעשר שנראה דפוסק דעופות ניקח בכסף מעשר והיינו כמ"ד כלל שני עיק' והם בתרי דסתרי קלכד מה שקשה כשיטת הר"מ דגבי פדיון פסק כמ"ד בתרי כללי דסמיכי דכללי דרשינן וגבי דגים פסק כמ"ד ריבויי דרשינן וכמו שכבר הארכתי לעיל מזה הנ"ל בישוב לזה ושם כאמר שאין לי מקום ליישב כי אם אם נאמר כדעתו דס"ל כלל קמא עיקר ולמ"ש לעיל לא פסק גבי פדיון כי אם כללי אלא דכיון דס"ל בעלמא כלל קמא עיקר הכא גבי פדיון מכח השינוי דתרי כללי דסמיכי גיכהו דרשינן ליה בכלל ופו"ך וכלל שני עיק' ותו ל"ק לא בענין תרי כללי ולא בענין כלל קמא או שני עיקר כדברי הרמ"בם ושיטתיה שכבר העליתי שם שדעתו דקי"ל בתרי כללי דסמיכי דכללי דרשינן וכי איתרבו קרקע ועבר היינו מכח השינוי דתרי כללי דסמיכי כלל שני עיקר אבל בלא"ה כלל קמא עיקר וכמ"ש לעיל באורך אך את זה הנה עומד דאף לדרך זה קשה עדיין דגבי מעשר פסק דעופות ניקח בכסף מעשר וכמ"ד כלל שני עיקר ווה ודאי סותר למה שפסק בפ"ב מה' מ"א גבי דגים כתנא דבי ר' דמינה ש"ה כלל קמא עיקר ולמ"ש קשה כמו מה שפסק גבי פדיון דקרקע נפדה בו והיינו במ"ד כלל קמא עיקר לפי מה שביארנו בישוב דבריו לעיל ולכשתמ"ל שאין דרך וה מוכרח עכ"פ קשה דהוי דברי הר"מ דגבי מעשר וגבי פדיון כמ"ד כלל שני עיקר הפך מ"ש בה' מ"א גבי דגים שנראה דעתו כמ"ד כלל קמא עיקר שבם'בתרי כללי דסמיכי בריכה ומיעט וע"כ היינו השינוי הכתוב כפרש' שם כר"ה במים ואי כלל שני עיקר למ"ל שינוי בלא"ה כיון דכלל שני עיקר איצטריך תאכלו להתיר בורות וו"ל לדעתו דאה"כ אלא דאיצטריך לאסו' חריכין ונעיצין דלא כבצי דאי מכלל ופו"ך היינו מתירים מריבוי דתאכלו שאורה דכל דלא כבצי שרי מש"כ לכי דרשי' ריבויי ולפז' נ"ק דמת"ש גבי פדיון וגבי מעשר נראה דס"ל כמ"ד כלל שני עיקר באופן שלפז' נראה דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר אכן אחר העיון עיני ראו דאדרבה מהא דמעשר שהבי' הפר"ח לראיה דקי"ל כמ"ד כלל שני ממה שפסק הרמב"ם בפז' הל'מעשר שני דעופות ניקח בכסף מעשר לדידי מדברי הר"מ אלו יש להוכיח דקי"ל כמ"ד כלל קמא עיקר והן קדם אל עלי חובת ביאור דברי הרמב"ם אלו וז"ל שם בה"ב אין נקח בכסף מעש"ש אלא מאכל אדם שגידוליו מן הארץ או גידולי גידוליו כגון הפרט המפורש בתורה בבקר ובצאן לפיכך אין לוקחין בכסף מעשר מים ומלח כמהין ופטריות לפי שאין גידוליהם מן הארץ ולא פירות המחוברות לקרקע ולא פירות שאין יכולים להגיע לירושלים לפי שאינן דומין לבקר וצאן הדגים והעופות והחגב הרי הן כבקר וצאן שאע"פ שאינן גידולי קרקע הרי הם גידולי גדולים עכ"ל וק"ל כדבריו טובא דלמה השמיט הגר דפרי הפרי שנאמר בהך ברייתא דבין לת"ד כלל קמא או כלל שני עיקר מורו בשתי גרדי' אלו שהם פרי מפרי וגידולי קרקע כמ"ש שם דלמ"ד כלל שני כל דדמי בב' צדדי' מייתינן ולאידך בעינן כמי הגר דולר ולדות הארץ וגר זה דולר ולדות שהשמיט ל"ק שי"ל דס"ל כמ"ד כלל שני עיקר וכמו שכ"כ מת"ש דגינים ניקח בכסף מעשר ומינה נראה דכ"ש עופות והיינו כמ"ד כלל שני וכראיית הפר"ח שהבאתי דבריו לעיל וגם ראיתי דאין נורך לזה דבפ' זה בה"ב כתב אבל חיה ועוף לוקחין שאינם ראויים לשלמי' ע"כ הרי להדיא דס"ל דעוף ניקח בכסף מעשר וצל הפר"ח ז"ל ק"ל שהוצרך ללמוד סיפא מבינו' כנראה שלא ראה דברי הר"מ אלו ועכ"פ לכ"ע ב' צדדים בעינן ואיך השמיט גר זה ותמה גם שאין דרך הרב להביא בחיבור זה הלימוד של הדינים

וכאן שהביא הלימוד ונקט הגר דגידולי קרקע ושביקיה לגר וגי' דהיינו פרי מפרי הוא דבר קשה בעיני ועוד שרשי בריש פ' בכל מערבין כתב שטעמו אבל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים והמלח כתב דלאו פרי הפרי נראה דהיינו ומלח נתמעט מהגר זה וכדבריו נראה שם בש"ס דאמרינן תאן דתתני אעירו' אבל אמעשר לא מ"ט פירא בעינן וליכא ואילו הרב מיעט מים ומלח דלאו גידולי קרקע ולדעתו שפיר עביד שהשמיט גר זה דלא נפק"ל מיניה מידי דמים ומלח וציר ודגים כולם נתמעטו מן הגר דגידולי קרקע ש"א שהדבר קשה שהרי מהסוגייא שהבאתי נראה הפך זה ועוד דהיא גופה יש לסכרים מהברייתא דנקט גר זה מפרי מפרי ולדבריו אין גר זה מעלה ומוריד ש"מ כפרש"י דמי' ומלח מן הגר זה נתמעט וע"ק שהרי בהך סוגייא הצלו בהאי פלוגתא דאיבא בינייהו עופות וא"כ היה לו לפסוק זה דעופות ניקח דאע"ג דמש"ס בה"ם ובה"י"ב נראה דעתו כן אין זה מספיק דבל דאיפלוגו תנאי בדב'ומה היה לו לפסוק כן להדיא שכן דרכו בכל חיבורו ולכן קרא לחיבורו זה משנה תורה וע"ק דבהך סוגייא הוא ס"ד לומר דכי פליגי תנאי היינו ברגים והצלו דכדגים לכ"ע איכו ניקח ולמה השמיט זה דהיה לו להזכיר בהדי מים ומלח וכו' וע"ק טובא דבה"י כתב עירב מים ומלח אם נתן לתוכן שמן הרי הן במוריים ולוקח מהן מכסף מעשר ואילו מוריים ידוע דהיינו ציר דגים במים ומלח כמ"ש הרב בפירוש המשנ' בפ"ב דעו' ובסוגיין מבואר דלמאן דדריש ריבויי דלדידהו דג' ניקח בכסף מעשר ואפ"ה פליגי ר"א ור"י בן נדיש בציר אם ניקח ומינה דלמאי דקי"ל דדגים אין ניקח בכסף מעשר כיון כיון שאינם גידולי קרקע מכ"ש בציר ואיך כתב הרב הרי הן במוריים שנראה דבמוריים פשוט הוא שנלקח ואין זה אלא תימה וע"ק דבנתן לתוכו שמן ובהבלעה מתבאר מהך סוגי' דלכ"ע ניקח בכסף מעשר אבל בציר דגים פליגי בה דלכ"ע איכו ניקח וולת לר' יהודה בן נדיש דציר שומן דגים הוא דלאו גידולי קרקע הוא וא"כ תימה הוא שתלה הקל בחמור דנתן לתוכו שמן הרי הן במוריים :

גם ראיתי להר"מ בפ"ח ה"ם שכתב שהקדיש לתוך הקנקן רביעית חולין או שכנס לתוכו שמן או חומץ או ציר או דבש של מעשר שני וכו' הרי כתב דציר ניקח בכסף מעשר והוא תימא דאכן דדרשינן כללי מבואר בש"ס דאינו ניקח ואף למאן דדרשי ריבויי נחלקו בציר וכאמור :

וראיתי להרדב"ז בנימוקו לפ"ח דמעשר שני כדין זה שכתב בדין זה שכתב וז"ל וא"ת בשלמא כל הנך איתנהו במעשר אבל ציר ומוריים ליתנהו במעשר וי"ל כיון שקנה אותם בדמי מעשר ונתפסו בדמי המעשר ע"כ ודבריו תמוהים דא"כ הו"ל להר"מ לומר דאינו ניקח שזו היא עקו' לומר דמ"ש כאן הוא דאעפ"י כן נתפס בקדושת מעשר אבל בסתם נראה שדעתו דציר ניקח בכסף מעשר וע"ק שהרי הרב לעיל בפז' בהי"ד העלה כדעת הר"מ דכל דאינו ניקח מד"ת לא קנה מעשר כלל בין בשוגג בין במזיד והרי ציר לדבריו מד"ת נתמעט ואיך תופס קדושת מעשר וע"ק שהרי בפז' ה"י כתב להדיא דמים ומלח ושמן הרי הם כמוריים ולוקח מהם בכסף מעשר הנה נראה דפשיט ליה דציר ומוריים ניקח בכסף מעשר באופן שדברי הרב צ"ע ואם באנו לומר שהר"מ דעתו לפסוק כסתם מתני' דפ"ב דעירובין דתני הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומלח ק"ט שהרי בכל מקום דפליגי תנאי אי כללי דרשי' או ריבויי פוסק הרב כמאן דדריש כלל ופו"ך ואילו מק"ו אתי כמאן דדריש ריבויי ואינה הלכה וע"ק שהרי הרב כת' להדיא המידם בכלל ופו"ך ·

והנ"ר כישוב דבריו שהרב פוסק כמאן דדריש כללי וכת"ד כלל שני עיקר אלא דכת"ש שם דלת"ד כלל שני עיקר אהני כלל קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני גדדים חלוק הוא עם מה שפרש"י והתוספות שהביאו דעכ"פ גם למ"ד כלל שני עיק' לא מרבינן מכעין הפרט כי אם כדתי בשתי גדדים והוא מפר' למעוטי כל דלא דמי ליה משני גדדי' ר"ל דלא דמי לשום צד משני גדדים לאפוקי דאי דמי באחד צד מרבינן וכי נקיט התנא שני גדדים היינו לרבות כל דהוי פרי מפרי אף שאינן גידולי קרקע ואינו פרי מפרי אך למ"ד כלל קמא עיקר לא רבינן מכעין הפרט כי אם עד דדמי לפרט בכל ג' גדדים וע"כ פליגי בעופות דלמ"ד כלל שני עיקר כדמי באחד צד סגי כ"ש עופות דדמו בשתי גדדים ופליגי במי הדגים דלמ"ד כלל שני עיקר דגים כיון דדמו לפרט באחד צד דהיינו פרי מפרי נתרבה מכעין הפרט מש"כ למ"ד כלל קמא עיקר דעופות אין ניקח אף דדמו בשתי גדדים וכ"ש דגים דלא דמו כי אם באחד צד דלא רבינן מכעין הפרט כי אם עד דדמי ליה בכל גדדין ואי ק"ל לפי פירוש זה א"כ למה הוצרכו לשנויי דפליגי בעופות הרי אתי שפיר כתירוץ אביי דשני דגים איכא בינייהו הא ל"ק דלס"ד דדגים גידולי קרקע נינהו אפשר לאוקמי פלוגתייהו דלת"ק דנקט ב' גדדים דהיינו פרי מפרי וגידולי קרק' איתרבו דגי' כיון דדמו לפרט בכל שני גדדיו דאף באחד סגי כיון דס"ל כלל שני עיקר כ"ש דגים דדמו בשני גדדיו ופליג ליה אידך ברייתא דס"ל דבעינן דמי בכל גדריו דכלל קמא עיקר וע"כ הזכיר גד אחד שיש בפרט דליתיה בדגים דהיינו ולד ולדות וכיון שהבריחו דדגים לאו גידולי קרקע נינהו אף לדע' הר"ת דלמ"ד כלל שני עיקר כל דדמי באחד גד מרבינן אם איתא דבדגים פליגי למ"ל לתנא בתרא להזכיר גד דולד ולדות והרי כיון דס"ל כלל קמא עיקר בשתי גדדים אלו כמי דהיינו פרי מפרי וגידולי קרקע נתמעטו דגים כי ע"כ הוכרח רבינ' לשנויי דבעופות פליגי דלת"ק ניקח ולתנא בתרא אינו ניקח אבל אה"נ דדגים נמי פליגי דלת"ק ניקח כיון דדמי באחד גד ולאידך אינו ניקח והא נ"ק לפי דרך זה דא"כ גם לת"ק תיקשי למה הוכיר שני גדדי' למה שביארנו דבאחד גד סגי ליה הא לא איריא דהאי תנא אמתני' קאי דתני חוץ מן המים ומלח וע"כ ה"ט דלא דמו בשום גד דלאו פרי מפרי נינהו כפרש"י ולאו גידולי קרקע נינהו כדברי הר"ת בדין שלפנינו דאי לאו דלא דמו בכל שני גדדים והוו דמו באחד גד היה ניקח ולכן נקט שני גדדים אלו למעט מים ומלח ותנא בתרא כיון שהזכיר גד אחר ע"כ דבעי שידמה לכל ב' גדדים ולמעט עופות ודגים דאי ס"ל כת"ק לא נפק"ל מידי בגד זה שהוסיף דאי למי' ומלח הא לא דמו גם לשתי גדדים שהזכיר ת"ק.

והחכם עיניו יחוו דלדרך זה נ"ק מה שהקשו התוס' שם בעירובין בד"ה אהני דכנוי' דל"ה אמרי' דכלל ופו"ך כל דדמי באחד גד מייתינן שזה דלא כמאן שגם למ"ד כלל שני עיקר בעי עכ"פ דדמי בשתי גדדים ע"ש מה שנדחקו ליישב זה ואילו לדרך זה נ"ק דה"נ ה"ק כל דלא דמי ליה משני גדדים דהיינו בשום גד משני גדדים שיש בפרט ובאמת שזה דחיה במודה לדרך זה ועל התוספות קשה מנ"ל לפרש כן כפשוט כי היפי דתיקשי להו הסוגייאות אהדדי כי מן הבאר יש ליישב דברי רש"י שם בכנויי דל"ה גבי מה שכתב ומנ"ל דהכי הוא דתניא ונתת הכסף בכל אשר תאוה בבקר ובצאן ובכל אשר תשאלך בכלל ופו"ך אי אתה דן אלא כעין הפרט פרי מפרי וגידולי קרקע מכדי כלל ופו"ך כעין פרט דייקינן כללא בתרא מאי אהני לאוספי כל דדמיה ליה ופרש"י ואפילו מגד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גידולי קרקע דאי ליכא כלל בתרא הוה אמינא אין בכלל אלא

מה שבפרט ע"כ הנה לאדיא דדגי' ניקח בכסף מעשר אף למאן דדרי' כללי כיון דדמו באחד גד וזהו הפך סוגיין דעירובין הלוו שהעלו דלכ"ע בעינן שתי גדדי' אלו דפרי מפרי וגידולי קרקע ודגים כיון דאינן גידולי קרקע אינו ניקח וכמו שפירשו רש"י והתוספות שם ואיך כתב כאן דדגי' ניקח דבאחד גד סגי אך לפי דרכנו י"ל שרש"י כיון שראה בהך סוגייא שאמרו דכל דדמי באחד גד מייתינן שזהו הפך הסוגייא דעירובין חזר ופיר' דמ"ש כל דלא דמי ליה משני גדדי' דר"ל בשום גד משני גדדי' וכ"מ שגם דגים לת"ק שלא הזכי' הגד דולד ולדו' ניקח בכסף מעשר וכדרך שכתבתי לדע' הר"מ וזה היה נראה ליישב דברי רש"י ואינו מספיק דאכתי יש לתמוה לרש"י שהרי בדיבור דלעיל מזה כת' אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ואיתרבו להו עופות ואימעיטו להו דגים שאין גדלים על גבי קרקע כדאמרינן בפ"ג דעירובין ע"כ הרי דקאי הכא בשיטתיה דעירובין דלת"ק דהיינו למ"ד כלל שני עיקר איתרבו עופות דדמו בשתי גדדים ונתמעטו דגים כיון דלא דמו כי אם באחד גד ואיך כתב אח"כ בדיבור שלאחריו דרבינן מאי דדמי אפי' באחד גד כגון דגים והם דברים הסותרים זה את זה והסוגייא דעירובין וכדוחק י"ל שהדיבור מתחיל ואפילו מגד חד וקאי עמ"ש דתרי כללא ופרטא אי איכא דדמי אפי' באחד זה מרבינן ולזה פירש כגון דגי' דדמו באחד גד ולאו שהדין כן שלא לדוגמא נקיט הכי אבל אה"נ דאינו ניקח לפי הש"ס דעירובין ולישו' הסוגייאות ז"ל דס"ל כשיטת התוספות דעירובין דהיכא דהגדדים שקולים בעינן שתים ועדיין צ"ע.

ואיך שיהיה דלדע' הר"מ נראה שסבין בדרך זה דלת"ק באחד גד סגי ולאידך עד דאיכא ג' גדדים וכ"מ דבדגים נמי פליגי ולפי דרך זה יתיישב שפיר בהך סוגייא בגמ"ש אביי דגים א"כ דגים גידולי קרק' נינהו והקשו מדאמ' אביי אבל פוטיתא לוקה ארבע ואם איתא נילקי נמי משום שרץ השורץ על הארץ ושני רבינא עופות איכא בינייהו והדב' קשה כדעת אביי היכי שני דגים א"כ כיון דאיהו קאמר דדגי' לאו גידולי קרקע ואי הדר ביה אכתי קשה נימא דמהך ברייתא סבירא דדגים גידולי קרקע הם ושפיר קאי שינויא דאביי אך למ"ש א"ש דשינויי דאביי לא נדחה גם למסקנא דאביי אמר דבדגי' פליגי והש"ס הוה ס"ד דלא פליגי כי אם בדגים וע"כ מוכרח להבין בדעתו דדגים ג"ק הם דאל"ה לא הוה צריך תנא בתרא להזכיר גד אחר דולד ולדות דבלאו גד זה לת"ק דבגד אחד סגי דגים ניקח ולאידך לא כיון דלא דמו בשתי הגדדי' ולהכי הקשו דאביי הוא דאמר דדגי' לאו גידולי קרקע הם ושני רבינא דעופות א"כ ולהכי הזכיר גד אחר ולאו דאביי לא ס"ל הכי דאביי לא חש להזכיר כי אם דפליגי בדגים לריבותא דלת"ק גם באחד גד סגי אבל אה"נ דתנא בתרא דנקט אחר ש"מ דפליג את"ק גם בעופו' וה נ"ל נכון בפירוש הסוגייא ולמה שנתבאר נ"ק ממה שנראה דעתו דדגים וציר ניקח בכסף מעשר כיון שפוסק כמ"ד כלל שני עיקר ובגד אחד סגי ודגים וציר פרי מפרי נינהו ונ"ק נמי במ"ש בסוגייא דמים ומלח נתמעטו דלאו פרי נינהו והס' תלי הטע' דלאו גידולי קרקע הם דאה"נ דאיצטריכו תרווייהו דאי הוו גידולי קרקע היה ניקח כיון דבאחד גד סגי ולא אי דהוה ק"ל אמאי השמיט הגד דפרי מפרי ז"ל שדעתו לדרך זה שכתבתי דגד זה מיעט אותה שאינו בסוף פ"ק דמעשר שני אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות ובהמה טמאה בדמי מעשר שני דנתמעטו דלאו כעין הפרט נינהו ובמירי דמאכל הם וגם בספרי פ' ראה מיעטו אלו מדכתיב בבקר ובצאן והביאו הר"ש שם בפירושו וגו"ש פרי מפרי והכי לאו פירי מעיקרא נינהו ז"ל דנקטו הכי שאין פרי בעולם אלא הנולד מפרי אחר דכל הוא נפסד וגם במים ומלח אמרו בש"ס שם דלאו

דלאו פרי נינהו ס"מ שאין הצד כי אם דהוי מידי דאכילה וכיון שכן הרי כתב אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגידולו מן הארץ ומאכל אדם היינו הצד דפרי מפרי וצפ"ו דרך זה א"ש מה שקשה דסת' מתניתין דתני הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים והמלח דאתי כמ"ד דדרשינן ריבויי הפך הם דסתם כגוזיר פ' ב' מינין וכשאר דוכתי במאן דדריש כללי אך למ"ש ל"ק דמתני' כת"ק דדריש כללי וכמ"ד כלל שני עיק' וצ"כ לא נתמעט כי אם מים ומלח אבל ציר ודגים ניקח ואין בין דדריש ריבויי ומאן דדריש כללי וס"ל כלל שני עיק' פלוגת' כלל וצ"כ פסק כמ"ד כלל שני עיקר כיון דסתם מתני' אליביה והא ל"ק דא"כ ליתני מתני' חוץ מן המים ומלח וקרקע ועבד שו"ל דמתני' כי קתני במידי דמזון ומים ומלח מידי דמזון נינהו משא"כ קרקע ועבד דלא חזי לאכילה וכ"כ דגם למאן דדריש ריבויי נראה דמוקי דאינו ניקח בכסף מעשר דגריעי טפי ממים ומלח ומיהו גם דכתיב ואכלת שם והני לאו בני אכילה נינהו הי ע"כ יצ"כ דמתני' מירי דמזון קתני ומעת' ל"ק מה שלא הוכיר דדגים ועופות ניקח בכסף מעשר דכיון שפסק לסתם מתניתין דהכל ניקח חוץ מן המים ומלח כיון שפרט הדברים שאינן נקחים מינה דכל שאר מילי נקחו וציר ודגים ועופות בכלל באופן דלמ"ש נתבארו דברי הר"מ על נכון ול"ק הכל מ"ש ומצאתי ראיה לדרך זה דבירושלמי בפ"ק דמעשר שני גבי מתני' דהלוקח מים ומלח וכו' אמרו מתניתין דר"ע היא דלא כרי' דרו' דריש ונתת הכסף כלל ופו"ך מה הפר' מפורש ולד ולדות הארץ אף כל וכו' ר"ע מפרש מה הפרט מפורש דבר שהוא פרי וולד פרי ומכשירי פירי אף כל דבר שהוא פרי וולד פרי ומכשירי פרי מה נפק מן ביניהון דגים וחגבים כמהין ופטרייות כר"י נקהין בכסף מעשר ע"כ ופירו' מכשירי פרי כ"ל דבקר וכאן אינם ראויים לאכילה כמות שהן בלי הכשר דהיינו שחיטה ובישול וצ"כ ניקח בכסף מעשר דבר שאינו ראוי כי אם אחר הכשר והצלו בהני ברייתות דרו' ס"ל כלל קמא עיקר ור"ע כלל שני ודגים וחגבים לר"ע דס"ל כלל שני ניקח בכסף מעשר ומתני' דקתני הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים והמלח כמ"ד כלל שני עיקר אתי ולדרכינו אתי שפיר עם הש"ס בבלי וידוע דכל כמה דמצינן לאשווי הש"ס בבלי עם הירושלמי דלא פליגי עדיף טפי והרי זה סמך גדול לשיטת הר"מ הלוי.

ואולם ראיתי להר"מ בפירוש המשנה פ"ק דמעשר שני גבי הא דתנן הלוקח מים ומלח ופירות שאינם יכולין להגיע לירושלי' לא קנה מעשר כתב הר' דדריש ונתת הכסף בכלל ופו"ך מה הפרט מפורש דבר שהוא אוכל וגידולי קרקע ותלוש ואפש' להתקיי' ומן מה אף כל אין נלקח בכסף מעשר אלא דבר שיש בו ענייניס הללו יצאו מים ומלח דאע"פ שהם אוכל אינן גידולי קרקע יצאו פירות המחוברים לקרקע ופירות שאינן יכולי' להגיע לירושלים דלא דמו לבקר וכאן את"ד יעש·

והחכם עיניו יחזו שלדבריו מתני' לא אתי לא כת"ק ותנא בתרא דבפ"ג דעירובין שהרי פירות המחוברים דמו לפרט בכמה צדדים דהוי אוכל ומתקיי' וגידולי קרקע דהוו ג' צדדים וקי"ל דאינו ניקח בה פירות שאינן יכולי' להגיע לירושלים דדמו בג' צדדים דהיינו אוכל וגידולי קרקע ותלוש ואינו ניקח וכל כה"ג גם למ"ד כלל קמא עיקר שני בג' צדדים וצ"ל דס"ל דבעינן עד דדמי בכל הצדדים ואי חשבינן הצדדי' שנזכר בסוגיין דף בכל מיצרכין אית בהו נמי הצד דולד ולדות הארץ וא"כ ש"מ דקי"ל כמ"ד כלל קמא והא ל"ק אמאי לא תני מתני' דפ"ג דעירובין חוץ מן המים ומלח ומחובר ואינו מתקיים שו"ל דלא קחשיב אלא המינים שאינם נקחי' ומחובר הכין ניקח בתלוש ואינו מתקיי' ניקח במתקיים

ודברי הר"מ דפ"ז דמעשר חורים לאדי' שפסק כהך מתני' לפי מה שפי' הוא לדעת' במיד' כלל ופרט ומינה דמה שפסק כיניפו' דניקח היינו דכל דדמי בד' צדדי' שו דהיינו אוכל וגידולי קרקע ותלוש ומתקיים תו' לא בעינן צד אחר ולפי זה נ"מ דדגים אינו ניקח כיון דלאו גידולי קרקע הם למאי דקי"ל אכל פוטית' לקי ארבע והדבר קשה דמלבד שמדבריו נראה דדגים ניקח וכ"כ מסתם מתני' דלא תני נמי חוץ מן הדגים וחגבים וכמו שהכריח הירושלמי דמתני' ר"ע ואי ק"ל עכ"פ קשה בסוגיין היכי ממעט עופות ודגים כיון דלא דמו בב' צדדים הא דמו דגים בפרי מפרי ותלוש ומתקיים ועופות בפרי מפרי וגידולי קרקע ותלוש ומתקיים ותימה לומר דהני ברייתות לית להו דמחובר ואינו מתקיים אינו ניקח אי מהא ל"ק שי"ל דקרקע נתמעט מדכתיב ואכלת וכן אינו מתקיים דכתיב ואכלת שם והרי אינו יכול לאכול כיון שנפסדים כמנא דקרקע ואינו מתקיי' אי נתמעטו מבעין הפרט של שראיתי בספרי שמיעטו קרקע מבעין הפרט הביאו הר"ש במשנה דסוף פ"ק דמעשר שני והשתא קשה בסוגיין דהא איכא צד אחר דתלוש והוו דגים דמי בשתי צדדים ועופות בג' צדדים כי ע"כ היה נראה דהני ברייתו' לית להו דברי הספרי כי אם דממעט ליה מדכתי' ואכלת א"ק עדיין דא"כ מחובר מנ"ל דאינו ניקח דמואכלת לא ממע' ליה כיון דהוי אוכל אך מבעין הפרט נתמעט שפיר דתלוש בעינן ואין זה תלוש וכדברי הרמב"ס וכדוחק י"ל דהך מתני' והברייתות שהובאו בפ"ג דעירובין לא פליגי דעכ"פ יש בפרט כל הנך צדדי' ומה שלא הוכיר ת"ק כי אם פרי מפרי וגידולי קרקע היינו שכל עיקר הברייי' לא באה כי אם לבאר טעם מתני' דקתני דמים ומלח אין ניקח ופירש דלית ביה הני צדדי דלאו פרי ולא ג"ק הם ותנא בתרא דרצה למעט ג"כ עופות הוכיר הצד דולד ולדות ואה"כ דכ' הברייתות מודו דמחובר ואינו מתקיים אינו ניקח דהני צדדי דתלוש ומתקיים ומ"ש בסוגיין ב' וג' צדדים ל"ד של כיון דהברייתו' לא הוכירו כי אם הנך צדדי גם הם אמרו ב' וג' צדדים·

א"ק עדיין דכיון דמיעטו במתני' מחובר ואינו מתקיים ש"מ דס"ל כלל קמא עיקר דלמ"ד כלל שני הא דמי בב' צדדים וכמו שביארנו לעיל ומינה דדגים נמי אינו ניקח כיון שאינם גידולי קרקע אף דדמו בב' צדדים דמ"ש ממחובר ואינו מתקיים ואילו ממתני' דלא תני נמי חוץ מדגים וחגבים נראה דדגים וחגבים ניקח וכדברי הירושלמי וכ"כ מדברי הר"מ וכמ"ש לעיל והרי הם תרי דסתרי אהדדי וכדוח' י"ל דגם למ"ד כלל שני עיקר הצד דתלוש ומתקיים בעינן עכ"פ אף דדמו בב' או ד' צדדי' דואכלת רבי דהני צדדי צריכ עכ"פ וכי פליגי היינו בצד דגידולי קרקע וולד ולדות שאין ריבוי בכתוב וקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר ובהכי א"ש דהני ברייתות לא הוכירו הני צדדי דתלוש ומתקיים דבהני לכ"ע צריכי מריבוי הכתוב.

וראיתי להתיו"ט פ"א דמעשר שני ה"ב שהשיב לרבי' עובדיה דבה"ג כתב הטעם מים ומלח הוי דלאו פרי מפרי וג"ק הם ואילו שם בה"ה כתב הטעם דאינם ג"ק ולמ"ש ל"ק דא"כ דתרוווייהו צריכי דאי דמו בחד צד הוה רבינן מבעין הפרט דמתני' אתי למ"ד כלל שני עיקר ומים ומלח אינן פרי מפרי ואינן ג"ק ומש"ה נתמעטו אכן ראיתי בהר"מ ורבינו עובדיה שכתבו דמים ומלח אף שהם אוכל כיון שאינן ג"ק אין נקחים והשתא ודאי נראה דדגים אינו ניקח דדגים נמי אוכל הם ואינן ג"ק והדר כי קושיין בכל מ"ש וי"ל דאכתי נ"ד דמים ומלח בצד דאוכל דמו לפרט אבל בצד דפרי מפרי וג"ק לא דמו אבל דגים דמו בצד דאוכל ובצד דפרי מפרי ול"ד בצד דג"ק לבד ומשום הכי איתרבי' מבעין הפרט·

עוד ראיתי להתי"וט שהקשה ממתני' דלא מיעט כי אם מים ומלח ולא דגים ש"מ דריבויי דריש וא"כ לא הו"ל להביא הברייתא דדריש כללי ע"ש ולמה שנתבאר הא ל"ק דמתני' אתי נמי למאן דדריש כללי וכמ"ד כללשני עיקר וכדברי הירושלמי ועל דרך שכתבתי ודו"ק ומ"מ הנה נתבאר דלהבריח מענין זה דמעשר שני דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר ממה שהתיר ליקח עופות בכסף מעשר וכדברי הפר"ח אין זו ראיה שהרי לדברי הר"מ עופות דמו לפרט בכמה נדדים שהם אוכל ופרי מפרי וג"ק ותלוש ומתקיים ובחמש נדדים לכ"ע איתרבי ואדרבה יש להבריח דס"ל כלל קמא עיק' מת"ש דמחובר ואינו מתקיים אינו ניקח אע"ג דדמו בנד דאוכל ופרי מפרי וג"ק אלא שכבר כתבתי מה שיש ליישב בדוחק לזה כי עכ"פ אין בידנו מענין זה בירור גמור כמאן קי"ל ·

אך יש להבי' ראי' דקי"ל כמ"ד כלל קמא דבחולין דס"ו בקראי דחגבי' דלתנ' דבי רב כלל ופרט ולתנא דבי ר"י כלל ופרט וכלל ופליגי בחגב דראשו ארוך דלתנא דבי רב אסור ולתנא דבי ר"י שרי והעלו שם בברייתא' דלתנ' דבי ר"י ראשו ארוך לא אתי מכעין הפרט דאע"ג דדמי לפרט בארבע סימני' אכתי כל דלא דמי בנד זה דאין ראשו ארוך לא רבינן אלא דאיתרבי הסלעם יתר דאתי מכלל ופו"ך דארבה וחרגול דדמי סלעם לארבה והרגול ואם אינו ענין לגופיה תנהו ענין לראשו ארוך ומינה דקי"ל להנא דבי ר"י כמ"ד כלל קמא עיקר דאי כלל ב' עיק' אין צורך לכלל ופו"ך דהרגו' וסלעם דהא אתי מכלל ופו"ך דארבה שהרי כולהו חגבים דמו לארבה בד' סימנים והרי איתרבי כולהו ואהכי כלל קמא למעוטי כל דלא דמי לפרט בד' סימנים אלא ודאי דס"ל כלל קמא עיקר ובעינן שידמו לפרט בכל נדדיו ובע"כ איצטר' ליה הני כללי ופרטי וכן הבריח רש"י והתו' שם בסוגייא באורך ע"ש.

והתוספות שם בדס"ה בר"ה רבי יוסי כתבו דקי"ל כתנא דבי ר"י דסתם מתניתין כוותיה וכן פסק הרא"ש שם גם הרשב"א בחידושיו הסכים כן וכ"כ בדעת הרמב"ם ודחה דברי הר"יף ז"ל שנראה חולק בזה גם הר"ן בהלכות הבריח כן ונדחק הרבה ליישב דברי הרי"ף ז"ל באופן דהסכמת רוב הפוסקים דקי"ל כתנא דבי ר"י ומינה דקי"ל כלל קמא עיקר וק"ט דגבי פדיון פסקו כל הפוסקים כרבנן דאין פודין בקרקע ועבד והיינו כמ"ד בתרי כללי דסמיכי בכלל ופרט דרשינן ובחולין דס"ז מתבאר דלהך מ"ד ס"ל כלל שני עיקר ולהכי איצטריך תאכלו יתר להתיר בורות דאי כלל קמא עיקר בלי ריבוי שרי ותיהו לגמ"ש לעיל ליש' שיטת הרמב"ם דגבי פדיון פסק כתרי כללי דסמיכי כללי וכדגים ריבויי שדעתו דקי"ל כלל קמא עיקר ומכח השינוי דתרי כללי דסמיכי דרשינן כללי והכלל שני עיקר הא ל"ק ואדרבה הוי ראיה לדבריו ·

א"כ שהרא"ש והטור והרי"ו פסקו כרבנן כתנא דבי רב דתרי כללי דסמיכי כללי דרשינן ומינה ש"מ דקי"ל כלל שני עיקר ואילו הכא דקי"ל כתנא דבי ר"י בחגבים ש"מ דקי"ל כלל קמא עיקר והם תרי דסתרי אהדדי ·

והנה ראיתי להריטב"א בחידושיו לעירובין לדכ"ח שהקשה למ"ד כלל שני עיקר מהך סוגייא דבעינן במעין הפרט ארבע נדדים ד' רגלים וד' כנפים וקרסולי' וכנפיו חופין את רובו וליכא למימר דהך אתי כמ"ד כלל קמא עיקר דהא קי"ל כמ"ד כלל שני עיקר ולא מוקמינן לה דלאו כהלכת' והנכון דההיא ל"ק כלל דההיא לאו חד כלל ופו"ך בלחוד הוא אלא טובא כדאמרינן התם הרי זה כללי כללות ופרטי פרטות משום דכתיב למינהו זימני טובא הת"ר ע"ש ·

והנ"ל כביאור תירוצו דגבי חגבים כ"ע מודו דכלל קמא עיקר דאי כלל שני ניכתוב כלל ופו"ך דארבה ואכו מרבים כל דדמי בחד נד לפרט ומדאוצרך לרבויי חרגול ודמי ליה בכלל ופו"ך אחר ש"מ שאין לרבות במעין הפרט כי אם בדמי בכל נד ולהכי אי כתיב כלל ופו"ך דארבה הוה בעינן ד' סימנים ועוד סי' דאין לו גבחת ·

ובשאני לעניות כ"ל ליישב באופן אחר דהכא לכ"ע כלל קמא שהרי כלל קמא ריבה כל שיש לו ד' רגלים ורבי כל מילי ופרט מיעט כולם חוץ מן הארבה ולמינהו דכלל שני לא ריבה כי אם למינהו דארב' ומין דארב' יש לו ד' סימנים ואין לו גבחת וכמ"ש שם בסוגייא דל"ל כלל קמא לכלל בתרא דכלל קמא ריבה כל שיש לו כרעים וכלל בתרא עד דשוי בד' סימנים וא"כ כה"ג אי אמרת כלל שני עיקר בעינן שידמה לפרט בכל נדדיו דכפירוש כתיב למינהו דלא ריבה כי אם מן הארבה במנא דהכא לא נפק"ל מידי אי כלל קמא עיקר או כלל שני דאי כלל קמא עיקר אין לרבות כי אם בדמי בכל נד ואי כלל שני עיקר נמי בעינן דדמי בכל נד כיון דבכלל שני למינהו כתיב ומיעט כל דלא דמי לפרט ואי ק"ל א"כ איך אמרו וכ"ת כיון דשוו בד' סימנים [מייתינן ולא פרכינן ואיך אפשר לרבויי כל דכתיב בכלל למינהו י"ל דה"ק דס"ד דלמינהו לאו לארב' קאי כי אם לשרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים קאי למין השרץ ההם וא"כ ריבה בכלל קמא של שדמו בנד זה דא"כ חרגול למ"ל ומינה דלמינהו לפרט קאי וכיון שכן ראשו ארוך מניין והעלו דנפק"ל מסלע' יתירה ומינה דמדכתיב חרגול למ"ד כלל שני ש"מ דלמינהו לפרט קאי וא"כ אף אי כלל שני עיק' נפיק דבעינן דדמי בכל נד ול"ק להך מ"ד מהך דתנא דבי ר"י ככ"ל ליישב ומ"מ אף שהריטב"א פשיט ליה דקי"ל כמ"ד כלל שני וכ"ל טעמו דנפק"ל ממאי דקי"ל כרבנן גבי פדיון בתרי כללי דסמיכי דכללי דרשי' וכבר נתבאר דהך מ"ד ס"ל כלל שני עיקר ולהך סוגייא דחגבים ישב בה לפי דרכו ·

והנה רש"י והתוספות פליגי עלייה שהרי כתבו בפשוט דתנא דבי ר"י מוכרח דס"ל כלל קמא עיקר ושם לא ראינו לשום אחד מגדולי הראשונים שחלקו עליהם ש"מ דקי"ל הכי וכיון דקי"ל כתנא דבי ר"י מינה דקי"ל כלל קמא עיקר ודברי הריט"בא הם דברי יחיד דאם איתא להא לא הוו שתקי המפרשים להשיב על דברי התוספות ורש"י ואין עומד לנגדי כי אם דברי הרא"ש והטור והרי"ו שפסקו כתנא דבי רב גבי דגים דמינה כשמע דכלל שני עיקר הפך מה שנרא' מענין זה דחגבים וכאמור כי ע"כ היה נראה דע"כ שדעתם כדעת הריטב"א או לפי דרכנו בפירוש הך סוגייא דחגבים באופן שאין בבירה הסוגייא אי קי"ל כלל קמא עיקר ·

וישוב אחר החיפוש מצאתי שדע' הרא"ש דקי"ל כמ"ד כלל קמא עיקר שראיתי להתו' בב"מ ד"ק גבי מ"ש שם דר"מ ס"ל נשבעין על העבדי' ולא על הקרקעו' שהקשו בר"ש דילמא דאי דריש ריבויי א"כ קרקע נמי אין נשבעין ואי דריש כללי עבדי' נמי אין נשבעין ע"ש מה שתירצו ושם ראיתי בשי' מקובצ' שכתבו משם הרא"ש שתי' לזה וז"ל וז"ל דדריש כללי והא דממעטינן בכוליה תלמודא עבדי' מהקש דקרקעו' היינו למ"ד כלל קמא עיקר וממע' כל דלא דמי ליה בשני נדדים ועבדי' לא דמו למטלטלין אלא בנד אחד ואע"פ שהם מטלטלין וגופו ממון זה אינו כי אם נגד אחד והוקשו לקרקעות לקנייה ולכמ' דברים ומאן דאית ליה כלל בתרא דוקא מרבי כל דדמי ליה בחד נד ור"מ סבר כלל בתרא דוקא עכ"ל ·

הנה מתבאר דפשיט ליה דמאן דמקיש עבד לקרקע במידת כלל ופו"ך היינו משום דס"ל כלל קמא עיקר וזה פשוט דקי"ל כרבנן דר"מ דאין נשבעין על העבדי' וכן גבי פדיון פסקו דאין פודין בעבד גם ראיתי להרא"ש בפסקיו לב"ק דכ"ו שהבריח דקי"ל כרב דעבדא כמקרקעי

דמי

דמי הפך דברי ברי"ף ע"ש הרי נתבאר דלדבריו קי"ל כמ"ד כלל קמא עיקר שלא כדברי הריטב"א כי ע"כ הדר בי קושיין להרא"ש נביפריון ודנים דתרי כללי דסמיכי כללי דרשינן ומוכרח לאפי מ"ד דכלל שני עיקר דאי כלל קמא עיקר תאכלו למאי אהני כמבואר מפרש"י והתוס' וכרוחק י"ל במה שיש לחקור דקי"ל דמילתא דאתי בק"ו טרח וכתב לה קרא והכריחו הראשונים שכן בהקש וגזרה שוה ואני עמדתי במקום אחר אי מידי דאתי במה הנד טרח וכתב לה קרא והעליתי דפליגי בה רבנן וא"כ אפוא לא ידענו אי מידי דאתי במידת כלל ופו"ך טרח וכל"ק דאע"ג דלעיל כסוגיין דחגבים הכריחו מדתרנגול לא איצטרי' ש"מ דלהתיר ראשו ארוך אתי ולא אמרי' טרח וכל"ק הא ל"ק שהרי גם בק"ו אמרינן דכל דאיכא למדרש לא מוקמינן דטרח וכל"ק כמ"ש בחולין דקי"ח ובשאר דוכתי וה"נ כיון דאיכא למידרש להתיר ראשו ארוך דרשו וא"כ דטרח וכל"ק במידי דאתי מכלל ופו"ך ובעת אין לי בירור אך אתמ"ל דאמרינן טרח וכל"ק ל"ק מדברי סרא"ש שפסק נ בי דנים כתנא דבי רב של"ל דא"כ דכלל קמא עיקר וכורות הותרו מכלל ופו"ך ואפ"ה טרח וכל"ק לת"ר כלל קמא עיקר ואף אתמ"ל דתנא דבי רב ס"ל כלל שני עיקר אכן לא קי"ל כוותיה בהדי ודוק ועדיין צ"ע·

ודעת רש"י כ"ל דס"ל כמ"ד כלל קמא עיקר שהרי בפירוש החומש כפ' ראה בקראי דמעשר שני כתב בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן פרט ובכל אשר תשאלך כלל מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וראוי למאכל אדם וכו' הרי דנקט בעיקר כתנא בתרא דכפ"ג דעירובין דדריש הכי דבעי ג' גדרי' וכמו שהעלו שם דלהאי תנא ממעט עופות דס"ל כלל קמא עיקר·

ותמהני על הרא"ש שכתב בכפרי ומייתי לה בפ' מרובה מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע ופירש"י דפרי מפרי היינו ולד מולד ומיעט מים ומלח וגידולי קרקע מיעט דגים ע"כ הנה נראה מדבריו שהבין דולד ולדות הארץ שכתב רש"י ר"ל פרי הפרי וכפרש"י בב"ק ראי לאו הכי לא הו"ל לאתויי כי אם ברייתא שנים דפ"ג דעירובין דב"ח שמיעטה נמי עופות ודברי תימה הוא אי נעלם ממנו הך ברייתא שהביאור בפ"ג דעירובין וצ"ע ומ"מ מדנקיט הך ברייתא ש"מ דס"ל דקי"ל כלל קמא עיקר·

אך את זה כ"ל ראיה דקי"ל כלל שני עיקר דבמנחות דב"ח פליגי בה רבי ורבי יוסי בר יאודה דר"פ תני דכ"ע מודו דבעינן שיהיה מין מתכת ופליגי אי בעינן דבר חשוב דרבי פוסל ורבי יוסי בר יאודה מכשיר ואוקי דפליגי דרבי יוסי דריש כללי מה הפרט מפורש מתכת אף כל של מתכת ורבי דריש כללי מה הפרט מפורש דבר חשוב אף כל דבר חשוב ורבי יוסף תני דפליגי בשל עץ דרבי פוסל ורבי יוסי בר יאודה מכשיר ופליגי אי כלל ופו"ך דרשינן דר' דריש כללי ורבי יוסי בר יאודה דריש ריבויי והעלו שם כהאי תנא דתני רב יוסף דדמי חדא מקמיה תרי ופסק הרמב"ם בפ"ס מ"ה בית הבחירה כרבי דשל מתכת כשר·

והחכם עיניו יחזו דכי פליגי תנאי להאי דתני דר"פ דכולהו כללי דרשינן ופליגי בענין הפרט אי הוי מתכת או דבר חשוב היינו דפליגי אי כלל קמא עיקר דר' ס"ל כלל קמא עיקר ובעינן שתי גדדים דאף דהוי מתכת לא דמי לפרט דהפרט הוי דבר חשוב ור' יוסי ס"ל כלל שני עיקר וכל דדמי לפרט בגד אחד דהוי מתכת איתרבי ולתנא דרב יוסף דתני דרבי מכשי' בכל מין מתכת ש"מ דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר וכיון דקי"ל כרבי ש"מ דכלל שני עיקר וכ"כ בסוגיין שנחלקו רבי ורבי יוסי במרגע דהוי כלל ופו"ך לרבי דכל דהוי של מתכת כשר ואע"ג דאיכא גד שני מה מכנע שהוא כלי ומתכת ולא מצריך רבי שיהיה כלי וקי"ל כוותיה כמ"ש הרמב"ם בה' עבדים ש"מ דקי"ל דכל דדמי לפרט בגד אחד סגי:

וש"ר להריטב"א בחידושיו לעירובין שם שהקשה ששם העלו דגם למ"ד כלל שני עיקר בעינן שתי גדדים ואילו בנזיר דל"ו אמרינן בתרין כללי ופרט כל דדמי בחד גד מרבינן גם בשבועות ד"ר אמרינן לרבי מה הפרט מפורש של מתכת ולא נקטו שני גדדים מה הפרט מפורש כלי ומתכת ויש מתרצים דהני סוגיי כמ"ד כלל שני עיקר וכי בעינן טפי מחד גד היינו דאיכא טפי מחד פרטא אבל אי כתיב חד פרט רבינן כל דדמי בחד גד עיקרי וכו' ע"ש הרי דנקיט בפשוט דרבי ס"ל כלל שני עיקר והסוגייא דמנחות דלעיל היא ראיה לזה דרבי כלל שני עיקר ואי ק"ל שהרי בסוגיין העלו דרבי בתרי כללי דסמיכי בריבויי דרשי' ובחולין דס"ו הכריח רש"י דתנא דבי ר"י כלל קמא עיקר ס"ל דאי כלל שני לת"ל שינוי דתרי כללי דסמיכי דליהוי ריבויי דנרבי טפי ומאי ריבה והרי גם בכללי אי כלל שני עיקר איתרבי בורות לאיסור ואיצטריך תאכלו שפיר להתיר בורות וי"ל דלהתוספות שכתבו דפליגי בחריגין ונעיצין דלא בבעי דאי ריבויי דרשינן אסיר ואי כללי דרשינן שרי וא"כ י"ל דאה"נ דגם לתנא דבי ר"י כלל שני עיקר ואיצטריך השינוי דתרי כללי דסמיכי לאסור חריגין ונעיצין דלא בבעי וכעין מ"ש לעיל על זה ומ"מ יש לדחות דבכלי כ"ע מודו דגם רבי יוסי בעי כלי דהיינו דבר אחר שיהיה ראוי לרבוע ויהיה גוף אחר ומה"ט מיעט סס ורבי בעי נמי שיהיה דבר של מתכת והו"ל שני גדדים ורבי ש"מ דס"ל כלל קמא עיק' וכ"כ מוכרח שהרי בירושלמי דפ"ק דקדושין הביאו דברי רבי ורבי יוסי בשם ר"ע ורבי ישמעאל דר"י ס"ל כרבי ואילו ר"י כבר נתבאר לעיל דס"ל כלל קמא עיקר וכן אמרו בירושלמי בפ"א דמעשר שני וא"כ למאי דהו' בעינן תיתר· שדברי רבי הם כמ"ד כלל שני עיקר קשה לר"י מיניה וכיס אך למ"ש ל"ק·

והנה ראיתי בשבועות דכ"ז דאמרינן אהני כללא לאתויי אפילו וכו' אהני פרטא למעוטי וכו' קשה דבכל סוגיי דאייתי ענין זה דכללי ופרטי או ריבויי ומיעוטי לא נאמר בלשון זה אלא מה הפרט מפורש בכך וכך יצא וכו' וכן לעיל בד"ר ולקמן בדל"ו ודמ"ב ובשא' דוכתי וע"כ אהנו כלל ופרט דאי הוי כלל ופרט אין בו ריבוי ואי הוי פרטו כלל אין בו מיעו' וכי הוי כלל ופו"ך יש בו המיעו' ריבוי כעין הפרט ומיעו' כשאינן כעין הפרט וא"כ ה"כ הו"ל לו' יצא לשעב' ותו לא מידי·

והנ"ל ליישב לזה בהאי דקשה עוד דהיכי רבינן על ידי כלל דברי' שאין בהם הרעה והטבה והרי בעירובין דכ"ח דפליגי תנאי במדת כלל ופרט וכלל אי מרבינן עופות דלמ"ד כלל בתרא עיקר איתרבו עופות כיון דדמו לפרט בשתי גדדים דהיינו פרי מפרי וגידולי קרקע אף דלא דמו בחד גד דאינן ולד ולדות הארץ וכי מיעט היינו דגים דלא דמו בשני גדדים דאינן גידולי קרקע וולד ולדות הארץ אף דדמו בחד גד דהיינו פרי מפרי דסמי חד מקמיה תרי ולמ"ד כלל קמא עיקר גם עופות נתמעטו כיון דלא דמו לפרט בכל ג' גדדים ולא איתרבו כי אם דבר דדמו לפרט בג' גדדים ומ"מ הכא שאין בפרט כי אם ג' גדדים הרעה והטבה ולהבא ודבר הרשות דלהבא כדברים שאין בהם הרעה דמי לפרט בשתי גדרים דהיינו רשות ולהבא·

וגם לשעבר דמי בשתי גדדים בהרעה והטבה ודבר הרשות' וכן דבר מצוה דמי בשתי גדדים בהרעה והטבה ולהבא ומה מקום יש לרבות דברים שאין בהם הרעה ולמעט לשעבר ודבר מצוה והרי שקולים הם דאף למ"ד כלל שני עיקר ואיתרבי כל דדמי בשני גדדים א"כ הו"ל לרבויי גם לשעבר ודבר מצוה דכולם דמו בשתי גדדים וכ"ש למ"ד כלל

כלל ראשון עיקר דהו"ל למעט גם דברים שאין בהם הרעה כל דלא דמי לפרט כב' נרדים והנה אמת דלרבר מגוה כיון דכ"ע מודו בו לפיטור ש"מ דבר דרשו' עדיף טפי יותר מהשני נרדים אחרים וא"כ י"ל דלמ"ד כלל ב' עיקר רב' נרדים סגי דבר מגוה לא מרבינן כיון דבר רשות אלים טפי וחשיב כדמי כנד חד אכן בלשעבר מכ"ל למעט דאידי ואידי דמי בשתי נרדים ולא דמו כנר חד והרי לס"ד אין שום עדיפות לשום נר ואיך ריבו אחד ומיעטו אחד וכ"ש דלמ"ד כלל ראשון עיקר דהו"ל למעט גם דברים שאין בהם הרעה כיון דלא דמו כב' נרדים ·

וראיתי להתוס' שם בעירובין בד"ה אהני שהעלו דלמ"ד כלל ב' עיקר מרבינן כדמי כנר אחד ולמ"ד כ"ק עיקר בעינן ב' נרדים וכי אמרו התם ב' ושלשה נרדים ה"ד כששני הנרדים שקולים כחד חשיבי ולדבריה' ה"נ יש למעט דבר מגוה כיון שאינו שקול נר זה בשני נרדים אחרים דבר זה וע"כ דקי"ל שהוא הגרוע דלמ"ד כ"ק עיקר בעינן שתי נרדים והכא הרעה והטבה ולהבא כחד חשיבי ואידך דרשות הוו כ' נרדים והא לא דמי בב' נרדים אך למ"ד כ"ב עיקר דעכ"פ דבר מגוה דמי לפרט בשתי נרדים ואף דשקולים הוו מ"מ גם כחד סגי ואיך מיעטו דבר מגוה ודוחק לומר דסוגיין אתי כמ"ד כ"ק עיקר לבד ותו דגם לפ"ז איך מיעטו לשעבר כיון דדמו כחד נר עיקרי ומ"מ מהנך אחד דלהבא ואף למסקנא דקי"ל דנר דלהבא אלים טפי מאידך דהרעה מ"מ גם לשעבר דמי בתרי נרדים כהרעה ורשות ולמ"ד כ"ב עיקר אי כחד חשוב סגי כ"ש כה"ג דהוו שתים וגם לזה למ"ד כ"ק עיקר יש ליישב כיון דבעינן דדמי בשתי נרדים והכא דשתי נרדים אינן חשובים כהני דלהבא לא מרבינן אלא דגם למ"ד זה קשה דכיון דלדברי התוספות אין חילוק בין חשוב לגרוע אלא דכל דב' נרדים שקולי' כחד חשיבי ובכ"פ כיון למ"ד כ"ק עיקר כשאינן שקולים נרבויי דדמי בשתי נרדים והרי לשעבר ודבר מגוה דמי שפיר כב' נרדים ונתרבו גם אלו וכ"ש למ"ד כ"ב עיקר וי"ל דלרב יצחק יש כאן ד' נרדים הרעה ולהבא ורשות ולאו דכל יחל וא"כ דברים שאין בהם הרעה דמו כב' נרדים אבל לשעבר לא דמי כי אם כב' נרדים דליתיה בלהבא וליתיה בבל יחל וכן דבר מגוה פשיט להו דלמלקות משום לא תשא הוא דלקי והרי ל"ר כ"ב נרדים דליתיה בבל יחל ואינו רשות וע"כ למ"ד כ"ק עיקר אתי שפיר וגם לתירוץ דר"י בר אבין נ"ק כיון דמיעט קרא לשעבר כ"ש דבר מגוה הגרוע מיניה אך למ"ד כ"ב עיקר בשלמא לתירוץ ר"י בר אבין נ"ק דכיון דמיעט הכתוב לשעבר כ"ש ד"מ הגרוע מיניה אך לתירוץ רבי יצחק קשה דנהי דאיתרבי דברים שא"כ הרעה כיון דדמו כב' נרדים אבל לשעבר וד"מ איך נתמעטו והרי דמו לפרט כב' נרדים כי ע"כ צ"ל דסוגיין לא שייך הא פלוגתא דכ"ק עיקר או כ"ב דאף לס"ד כב' סוגים דשייך בעינן זה אף דכולהו דמו כב' נרדים למ"ד כ"ב עיקר ע"כ לא נתרבו כולם וגם למ"ד כ"ק עיקר דבעי ג' נרדים לא נתמעטו כולם דא"כ כללי מאי אהני וכן להפך פרט מאי אהני כי ע"כ צ"ל דמ"ג סוגים אלו יש בהם פיטור וחיוב ומינה דדבר מגוה דפשיט להו שהוא הגרוע ע"כ נתמעט אלא דכיון דשמעינן ליה לר"י דקפטר לשעבר הילו שגם סוג זה נתמעט מכח הפרט דכיון דג' סוגים אלו לד' כב' נרדים כולם הו"ל למעט וכמ"ד כ"ק עיקר וכי אהני הכלל היינו לחד מינייהו והיינו דברי' שא"כ הרעה ועל זה הוצרכו לפ' בסוגי' זו לבר אהני כללא אהני פרט כיון דכל הסוגים כולם שוים הם דדמו בשתי נרדים ואין לנו מקום לדון איזה מהם לריבוי ואיזה מהם לפיטור כי אם מהכרח המדה שצריך שיהא בה חיוב ופיטור וע"כ דברים שא"כ הרעה רבו על ידי הכלל

והשאר לפיטור והנה למ"ד כ"ק עיקר דינא יתיב כן דהמועט לריבוי כיון דמריבא כולם נתמעטו של דגם למ"ד כ"ב עיקר יש ליישב שסרי פשוט בכל הסוגיאות דמאן דדריש קראי בכלל ופו"ך ממעט בפרט טפי ומאן דדריש ריבה ומיעט וריבה על ידי מיעוט ולפחות ממעט ב' דברים מש"כ למאן דדריש כו"מ וריבה דאינו ממעט כי אם דבר אחד וש"מ דלשון פרט הוא כלל ב"כ לענין המיעוט דאי לא מיעט כי אם דבר אחד מאי אהני הפרט על ידי מדה זו שקבלו בלא"ה כל מיעוט כל מדה זו ממעט דבר כי ע"כ כיון שאין בענין זה כי אם ג' סוגים ס"ל ד"ב לפיטור וחד לחיוב ·

הן אמת דלנר זה קשה דאי פשיט להו כן בפרט דממעט ב' כ"ש בכללי דמרבה ב' דברים לפחות וכיון שאין כאן כי אם ג' סוגים איך ימעטו ב' וירבו אחד דהוי כיביב כארעא דלעולם בשני המדה הוי לרבות יותר מן המיעוט ואף אי כי סרדי כינהו מאי חזית למעט הב' ולרבות אחד וי"ל דלגבי הריבוי עכ"פ אהני לדברים אחרים דר"ק אהני למעט גמר כלכו ולא הוציא בשפתיו וכ"ב אהני לרבויי גמר כלכו פת חיטים והוציא פת סתם וכמ"ש לקמן כיצ"ב ע"ש מש"כ הפרט דלא מגינו דאהני לדבר אחד וע"כ מיסתבר להו למעט הב' סוגים מג' סוגים אלו ודבר מגוה הא קי"ל שהוא הגרוע מכל הסוגים ומה"כ סוגים מיעט לשעבר ועלה הקשו איפוך אלא דכיון דכ' סוגים אלו שוים הם מי יימר דלשעבר לפיטור ומשני רב יצחק שיש כאן ד' נדרים ודברים שא"כ הרעה דמי כב' נרדים ומדינא איתרבי לכ"ע וכיון דלשעבר ודבר מגוה שוים רב' דמו כב' נרדים שקולים הם ונתמעטו תרווייהו על ידי פרט ור"י בר אבין תירץ דכיון דדבר מגוה פשיט להו דגרוע מכולם ואילו דברים שא"כ הרעה איתרבו בתרי כללי מש"כ לשעבר דאיתרבי בכלל ב' ולא בכלל ראשון ש"מ דלגלויי לן דלא רבינן כי אם דברים שא"כ הרעה דאיתרבי בתרי כללי ומ"מ פשט הסוגייא אזיל כמ"ד כ"ק עיקר וא"ש בזה דמיעטו לס"ד ד"מ ולשעב' דאילו למ"ש ליישב למ"ד כ"ב עיקר דעכ"פ צריך שיהיה במיעוט ב' דברים קשה למ"ש התוספות בב"מ ד"ה כד"ה אמאי וז"ל תימא הא ליכא קרא מיותר למעט קרקעות אלא מכלל ופו"ך מתמעטינן להו ואילו כלל ופו"ך איצטריך למעט שטרות וכו' ע"ש הרי דפשיט להו דשייך במדה זו כלל ופו"ך למעט דבר אחד לבד כי ע"כ צ"ל דהש"ס הכריח דרו' דקפטר לשעב' ע"כ דס"ל כמ"ד כ"ק עיקר דלפ"ז אילאו הכרח דלמאי אהני הכלל הו"ל למעט כל הג' סוגים אלו וכיון דמכח הכרח הכלל צריך לרבויי דבר מג' סוגים אלו אין לרבו' כי אם דבר אחד מהם דהכו דלא לוסיף עלה:

וישוב אחר החיפוש ראיתי שכן הוא האמת ואין אנו באים לדון כדבר חדש דרבי ישמעאל ס"ל כמ"ד כלל קמא עיקר מהכרח שכתבתי דבלא"ה רבי ישמעאל ס"ל הכי כדמוכח בברייתא' דאיתא בחולין דס"ה גבי חגבי' דפריך הש"ס לתנא דבי ר"י מה להנך שכן אין ראשו ארוך וכ"ת כיון דשוו בד' סימנים מייתינן ולא פרכינן אי הכי חרגול נמי דשוו להו לא ליכתוב וכו' ומוכרח דלתנא דבי ר"י מדאיצטריך חרגול אף דשוי בב' נרדי' ש"מ דס"ל כלל קמא עיקר וכן הכריח רש"י והתוספות עש"כ וגם לשם בברייתא אחרת גבי דגים בדס"ו מתבאר שם דלתנא דבי ר"י כלל קמא עיקר ע"ש בסוגייא ובפרש"י שם כי ע"כ רווחא שמעתתא דהכא דאתי כמ"ד כלל קמא עיקר כיון דלר"י קיימינן ואיהו ס"ל הכי ואין להשיב דתנא דבי ר"י לחוד ורבי ישמעאל לחוד שהרי כתבו התוספות בפסחים ד"ה דככל דוכתי פריך מר"י אתנא דבי ר"י ע"ש וכ"ש מדברי התוספות במכילתין ד"ה כד"ה בשבועות ע"ש

ואי

ואי ק״ל א״כ מנ״ל דר״מ דריש ריבויי ומיעוטי איתא דגם ר״מ כללי ופרטי דריש אלא דס״ל כלל שני עיקר וכיון שכן כל דדמי בחד נגר מייתינן ודברים שאין בהם הרעה להבא ודברי׳ שיש בהם הרעה לשעבר דדמו להו בשני נדרים מרבינן דאף דבר מגונה הו״ל לרבויי דגם הוא דמי לפרט בשתי נדרים. אם לא דקי״ל דבר הרשות אלים טפי מכולהו ועכ״פ בעינן שידמה לפרט בנדר. החשוב מכולם ודבר מגונה לא דמי לפרט בנדר החשוב א״כ י״ל דדבר מגונה כיון דפשיט להו דגרע מדברים שאין בהם הרעה ולשעבר ע״כ דנתמעט מן הפרט אע״ג דדמי בשתי נדרים דבלא״ה לא אהני לן הפרט ואיתרבי כולן בטלה מדת כלל ופרט וכלל ומעתה בין דס״ל כלל שני עיקר מינה דחייב בלשעבר ופרוט מדבר מגונה ותו מכיין לנו דר״ע ריבויי ומיעוטי דריש דלמ׳ שנתבאר ל״מ מידי׳

ואחר היסוב הא כתי ל״ק כמה שיש לדקדק עוד בסוגיין כת״ס אמר ר״י רבי ישמעאל ששמש את רבי נחוניה וכו׳ ור״ע ששמש את נחום איש גם זו דקשה דמאי כוליה האי והו״ל להימר בכלל ופרט או ריבוי ומיעוט פליגי כאורחיה דש״ס בכל דוכתי אך למ״ש איצטריך שהרי יש מקום לו׳ דע״כ כללי ופרטי דרשי וכי פליגי הייכו אי כלל קמא עיקר או כלל שני עיקר כדפליגי תנאי בפ״ג דעירובין וצל דרך שביארנו אם לא דרו׳ קים ליה דנחום איש גם זו רבו של ר״ע ריבויי ומיעוט דריש וגם ר״ע תלמידיה כוותיה ס״ל גם מצאתי לו לר׳ יוחנן דמוקי לר״ע דס״ל ריבויי ומיעוט בשבועות דל״ר כת״ס שם משכיב עידי קנס איכא בינייהו ומתבאר שם דגם ר״ע ס״ל ריבויי ומיעוט וא״כ דאי לאו דידעינן דר״ע ריבויי ומיעוטי דריש הוה מצי לאוקמי לר״ע דמחייב בלשעבר גם למ״ד כללי ופרטי אלא דס״ל כלל שני עיקר :

כי מן הבא״ר אפרק לן מאי דק״ט בעינן זה שהנה ידוע דקי״ל כמאן דדריש כללי ופרט כסתם מתני׳ דב״ק דף ובסתם מתני׳ דסנהדרין דמ״ו ובסתם מתני׳ דנזיר פ׳ ר׳ מינין וכן כדוכתי אחריני כידוע כרבנן נגד רבי אליעזר ומינה בעינן זה דשבועה לשעבר דלמאן דדריש כללי ופרט קפטר בלשעבר הכי הו״ל להיכקט ואילו הר״מ בפ״א מה׳ שבועות ושאר הפוסקים פסקו כר״ע דמחייב והייכו כמאן דדריש ריבויי ומיעוט והם תרי דסתרי אהדדי וכבר ראיתי להרב פר״ח כו״ד סימן פ״ר סק״ו שתמה על זה והנ״ע וגם הרב עצמות יוסף בחידושיו לקידושין לדכ״א תמה על זה גם הרב לח״מ כפ״ו מה׳ שבועות תמה על זה ע״ש וכר הוכן בה היא גופה קשה בעיקר הסוגייאות דבכל הסוגייאות מתבאר דנקט הש״ס לעיקר כמ״ד כללי ופרטי ואילו הכא מת״ש לעיל כדפ״ה גבי פלוגתא דרב ושמואל ביורוק פ׳ גרור ליס מתבאר דכולהו ס״ל כר״ע גם בסוגיין דסוף שבועות קיימי כל האימוראים כר״ע והדבר קשה שהרי זה כמוכי סטרא אבי תרי אך למה שנתב׳ הא ל״ק דלגבי שבועה יתכן לפסוק כר״ע אף למאן דקי״ל כמאן דדריש כללי ופרטי והייכו למ״ר כלל שני עיקר וכדקי״ל הכי וכמו שיתבאר בסמוך וכבר ביארנו דרו׳ דקפטר בלשעבר היינו דלשיטתיה אויל דס״ל כלל קמא עיקר דלמ״ר כלל שני עיקר הכא שאין בעינן כי אם ב׳ סוגי׳ וכולם שוין דדמו בשתי הנדרים ולא בחד נד וכולן הו״ל לרבויי אם לאו דא״כ פרט למאי אהני וכיון דכלל שני עיקר דייכו למעט כפרט דבר מגונה שהוא הנד הגרוע מכולם אבל לשעבר איתרבי שפיר כל דדמי בחד נד כ״ש דהא דמי בשתי נדרי׳ ואע״ג דבסוגיא דעירובין הכו׳ מתבאר דלמאן דדריש ריבויי ומיעוטי מרבה טפי ממאן דדריש כללי ופרטי אף למאן דס״ל כלל שני עיקר ואילו למ״ש שוין הם מאן דדריש ריבויי עם מאן דדריש כללי וס״ל כלל שני עיקר הא ל״ק דה״נ דאם היה כאן בעינן זה סוגים אחרים דלא דמו לפרט כי אם בנדר א׳ אף אם היה ארבע וחמש סוגים היו מתמעטים למאן דדריש כללי אף למאן דס״ל כלל ב׳ עיקר יחד כולם משא״כ למאן דדריש ריבויי שאין למעט כי אם סוג א׳ הגרוע מכולם אבל כיון שאין בעינן כי אם ב׳ סוגים למ״ר כלל שני עיקר דבמכילתא עיקר המדה ריבויא היא טפי אית לן לאישרי שני סוגים לריבוי ואחד למיעוט כלומר תרי לפיטור ואחד לחיוב ומה בכך אי לא כ״מ מידי כין מאן דדריש ריבויי למאן דדריש כללי דאין דנים אפשר משאי אפשר ועכ״פ פסקו בעניין זה כרו׳ מדריש כללי ופליגי עליה כחדא ראיהו ס״ל כלל קמא עיקר ואכן קי״ל כמ״ר כלל שני עיקר ומינה דלשעבר חייב ויש ראיה לדבריהם דמתני׳ תני לה לשעבר חייב או פטור כר׳ ור״ע ורו׳ ור״ע קי״ל כר״ע והייכו כוותיה ולאו מטעמיה ותו ל״ק מידי:

ואי ק״ל לפו׳ דא״כ לעיל בפ״ק ד״ה אך אמרו השתא דאמרת רבי כללי ופרטי בילל כורחך קשיא שבועות אלא בשבועות נסיב לה אליביה דר״ע וליה לא ס״ל ואם איתא למ״ש מאי קושיא איתא דרבי כללי ופרטי דריש אלא דס״ל כלל שני עיקר וכדקי״ל הכי מה״ט אי מהא ל״ק דהתם קאי למאי דמשני רב כהנא לא תימא הכי היא ונסיב לה אליבא דתנאי ולא ס״ל אלא רבי טעמא דנפשיה קאמר דהייכו שידוע לנו דר׳ ס״ל בידיעות כר״י ובשבועות כר״ע ומתניתין רבי היא ולאו דנסיב לה אליבא דתנאי ובידיעות מנאו להדיא דרבי כר״י אבל בשבועות הוה ס״ד כן ממ״ש גבי פדיון דריבויי דריש וא״כ ע״כ כר״ע ס״ל ולבסוף העלו דרבי כללי דריש ומינה אין כאן בירור דמחייב לשעבר כר״ע כיון דאפשר דס״ל כרבי ישמעאל דכלל קמא עיקר ואי פריך מינה דברי ר״כ כהנא וזה שאמרו השתא דאמרת ר׳ כללי ופרטי דריש ע״כ קשיא שבועו׳ הכוונה קשיא שבועו׳ לדברי רב כהנא דלא אשכחן ביה טעמ׳ דנפשיה כי היכי דנימא רבי היא אלא מוכרח דשבועות נסיב לה אליבא דר״ע והכונה דהייכו כתירוץ רב יוסף דשני רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי אלא דצ״ר השתא גם ידיעות היא אליבא דתנאי אכן כיון שנתבאר דבידיעות עכ״פ סבר כר״י א״כ אין לומר דנסיב אליבא דתנאי כי אם בשבועות ומש שסיימו וליה לא ס״ל אין פירושו דקפשיט ליה בודאי דלא ס״ל כר״ע אלא ה״ק וליה לא ס״ל בבירור משא״כ בידיעות דפשיט לן דס״ל כר״י ופירוש זה נוכרח ממ״ש שם רב כהנא לא תימא רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי וליה לא ס״ל וכו׳ ואי כ״ל דבודאי לא ס״ל לרבי הדבר קשה מי הגיד לאם כן דרב יוסף לא אמר אלא רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי וב״ש כפרש״י ואין במשמע דרבי יסבור דלא כר״י בידיעות ודלא כר״ע בשבועות שזו מכין לנו ואפשר דרבי ס״ל כר״י בידיעות וכר״ע בשבועות או בתרווייהו כר״י או כר״ע בידיעו׳ וכר״י בשבועו׳ ואין ברירה כדעתו אבל שיהיה בודאי כר״י בשבועו׳ וכר״ע בידיעות אין הפה יכולה לדבר שאין לזה הכרח כלל בו ע״כ צ״כ דליה לא ס״ל דקאמר בטעמא דנפשיה קאמר על שלא שמע לרבו שאמר כן להדיא ומינה דה״ג למסקנ׳ דקאמר בשבועות דלא ס״ל מטעמא דנפשיה קאמר שלא ידענו אי ס״ל כלל קמא עיקר כר״י או כלל ב׳ עיקר כתנא בתרא בפ״ב דעירובין:

ויש״ר שאין צורך לכל זה דמוכרח דרבי ס״ל כלל קמא עיקר שהרי אמרו שם דטעם רבי דדריש ריבויי ומיעוטי גבי פדיון הייכו משום דהוו תרי כללי דסמיכי אהדדי ופדויו מבן חודש תפדה וס״ל כתנא דבי ר״י כתים בבים שני פעמים אין זה כלל ופרט וכלל אלא ריבה ומיעט וריבה ואילו בחולין דס״ז מתבאר דמאן דס״ל כתרי כללי דסמיכי דבריבה ומיעט וריבה דרשי׳ מינה דס״ל כלל קמא עיקר וע״כ לא הוו מתרבי כוורות בכלל ופו״ך ולא הוה איצטריך תאכלו יתר אם לא דבס״ג ריבה ומיעט וריבה ובאן דדריש בה״ג בכלל וכו׳

היינו משום דס"ל כלל שני עיקר והוו מתרבי כורות ואיצטריך שפיר תאכלו יתר ומינה דרבי כיון דס"ל גבי פריון בתרי כללי דסמיכי דבריבה ומיעט וריבה דרשינן ע"כ דס"ל כמ"ד כלל קמא עיקר ושפיר קאמר על כורהיך קשיא שבועות וש"מ דשבועות נסיב לה אליבא דתנאי וליה לא ס"ל. דע"כ כר"י ס"ל למ"ש ויש להשיב עוד על זה ואין כאן מקום להאריך :

וישוב ראיתי בי"ב מדות של ר"י דתני והדר מפרש כלל ופו"ך כיצד דכתיב ונתת הכסף בכל כבקר פרט ובכל אשר תשאך חזר וכלל מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע אף כל ולד ולדות וג"ק ע"כ הרי דנקיט כתנא בתרא דפ"ג דעירובין דס"ל כלל קמא עיקר :

וישוב אחר החיפוש ראיתי שדעת הירושלמי כזה הוא יע"ד שכתבנו דכי פליגי ר"י ור"ע היינו אי כלל שני עיקר או קמא שהרי בפ"א דמעשר שני הביאו שם דר"י ור"ע פליגי בכלל ופו"ך דלר"ע כלל שני עיקר ולר"י כלל קמא עיקר ע"ש ולדבריהם ק"ט שהרי הכא גבי שבועת ביטוי ע"כ דר"ע דריש ריבויי דקמחייב לשיגבר וכדהעלו כן בש"ס בבלי בסוגיין ואיך העלו הם דר"ע דריש כי ע"כ: ע"כ שדעת הירו' הוא דה"כ בכלל שני או קמא עיקר פליגי וע"ד שכתבתי אלא דש"ס דילן קי"ל דר"ע דריש ריבויי וע"כ מוקי פלוגתייהו בהכי אבל מ"מ לענין הלכה שפיר יש לפסו' כר"ע דאף דקי"ל כללי דרשי' הא קי"ל כלל שני עיקר ואין בידנו לפטור לשיגבר כי אם לר"י דכללי דריש וכלל קמא עיקר ואכן קי"ל כוותיה בחדא ולא קי"ל כוותיה באידך ועיין בתוספות חולין דס"ו גבי חגבים שנידרו הם דכל מאן דדריש ריבויי אפשר לומר דדריש כללי וכלל שני עיקר ע"ש וגד זה כ"ל שהוא דעת הירוש' שלא ראיתי בשום מקום שהזכירו דאיכא מאן דדריש ריבויי כי ע"כ נראה דכ"ע דרשי' כללי וכי פליגי היינו אי קמא עיקר או כלל שני ככ"ל כעת :

אבן ראיתי בירושל' דפ"ק דקידושין גבי מרצע שהביאו שם דר"ע אמר בכל דבר ור"י אמר בשל מתכת לבד ולעיל בסוגיין ר"ר מוקי דפליגי אי ריבויי דרשינן או כללי וש"מ דר"ע ריבויי דריש ואולי י"ל דר"ע דריש הכי מה הפרט מפורש כלי דכל שראוי למלאכה כלי חשיב לענין זה משא"כ הם וכיון דר"ע ס"ל כלל ב' עיקר כל כלי אף שאינו של מתכת ור"י כיצי שתי נדרים דמרצע הוי כמי של מתכת וכהכי א"ש דאי ר"י סני ליה כדבר מתכת אף שאינו כלי הרי בירושלמי דמעשר אמרו דס"ל כלל קמא עיקר וא"כ הכא הו"ל לומר מה מרצע כלי ומתכת אף כל כלי ומתכת אך למ"ש אתי שפיר ודוק הטב :

עוד נראה ראיה דקי"ל כמ"ד כלל שני עיקר מה"ש כנזיר דל"ה מכרי תרין כללי ופרטי ותרין פרטי וכלל כעין ספרט דייכינן מאי איכא בינייהו איכא דאילו תרין כלל ופרט איאיכא פרטא דדמי ליה אפילו באחד נד מרבינן ותרין פרטי אי איכא פרטא דדמי ליה בשני נדרי' מרבינן ואילו למ"ד כלל קמא עיקר גם בתרין כללי ופרטי בעינן ג' נדרים ואף דגם למ"ד כלל שני עיקר אמרינן בפ"ג דעירובין דבעינן שתי נדדים כבר כתבו התוס' שם דהתם איירי כשהנדרים שקולים בעינן שניהם והכא בשאינן שקולים דסגי באחד העיקרי וגם בהך סוגיא כתבו התו' בשם ה"ר פרץ דהך סוגיא אתי כמ"ד כלל שני עיקר :

אך את זה ק"ל שהרי בהך סוגייא לא הובא מידת כלל ופו"ך כי אם בהך ברייתא דמעשר שני וא"כ הו"ל לומר שתי נדרים שהרי הכא שתי הנדרים שקולים הם דמה"ט הצריכו בעירובין לכ"ע שתי נדרים ואיך אמרו דסגי באחד נד דתירוץ התוס' היה לו מקום אם לא היו מביאים הך ברייתא דמעשר וברוחק י"ל דהכא שבאו לבאר חילוק המידות שבולל

כל מקום דכתיב כלל ופו"ך נקטו דסגי באחד נד לאשמועינן דמעיקר דינא לאחד נד סגי משא"כ התם דלא איירי הסוגיא כי אם במידה זו דכלל ופו"ך דכתי' במעשר לבד אמרו דבעי' שני נדדים כיון דשקולים הם ומדברי ה"ר פרץ יש לדון דלא ס"ל כתירוץ התו' הלזו שהרי אחר שכת' דסוגיין כמ"ד כלל שני עיק' הקשו דרבנ' דדרשי בכי יתן כלל ופו"ך מיעט עכר וקרק' וכן ר"א דדריש פרט וכלל ופרט הרי דבכ"ג בעינן ב' נדדים ותירכו דרבנן ס"ל כלל קמא ור"א ס"ל פרט שני עיקר ולדברי התוס' הרי הכא נדדים שקולים הם ולכ"ע בעינן שניהם ומאי ק"ל ואף שהתוס' אחר זה תירצו פה"ג היה להם לדחות תירוץ ראשון מכח האי סוגייא דפ"ג דעירובין כי ע"כ כ"ל שדע' ה"ר פרץ לפרש בהך סוגיא דעירובין דכי אמרינן כל דלא דמי ליה משני נדדים ר"ל בשום נד משני נדדים וא"כ כדמי באחד נד מרבינן וכ"מ דדגים ניקח בכסף מעשר וכמ"ש לעיל כדעת הר"מ שתירוץ אביי לא נראה כי אם דאי בדגים לבד פליגי לא היה נריך תנא בתרא להזכיר הנד דולד ולדות דבלא"ה כיון דס"ל כלל קמא עיקר בעינן שידמה בב' נדדים ודגים לא דמו כי אם באחד נד לבד וע"כ הוצרכו לשכויי עופות איכא בינייהו וכי אמר אביי דגים איכא בינייהו לאו על הך ברייתא קאמר כי אם דכ"מ הכא למאי דפליגי תנאי בעלמא אי כלל קמא או כלל שני עיקר דגים ועל האמת פליגי בה הני תנאי בדגי' ועופות וכמו שהארכתי על זה לעיל וזה כ"ל דעת הגר"ש דבמידת כלל ופו"ך כתב וצריך לדקדק מאי איכא בין מאן דדריש ריבויי ובין מאן דדריש כללי וכלל שני עיקר הרבה יש דלמאן דדריש ריבויי מרבינן הכל אף דלא דמי משני נדדים כגון דגים ולא מיעט כי אם ציר ולמאן דדריש כללי וכלל שני עיקר ממעט דגים ולאביי דאמר דגים א"כ למאי דדריש כללי וכלל שני עיקר מרבה דגים ואיכא בינייהו כמהין ופטריות עכ"ל :

וקשה אחר שנדחו דברי אביי מיניה וביה למ"ל ליישב אליביה שאין לומר שרבה ליישב לס"ד דאביי דמכ"ל דבכל ענין נריך שיהיה חילוק בין מידת ריבויי למידת כללי דלדעתי במקום שאין שם כי אם שתי סוגים חד למעט וחד לרבות אין חילוק בין מאן דדריש ריבויי או מאן דדריש כללי בין אי כלל קמא או כלל שני עיקר כמו שכ"כ לקמן בדכ"ו גבי שבועת ביטוי דליכא כי אם ב' סוגים דלא שייך בשתי ריבויים ב' סוגים נפרדים כמ"ש לעיל וכן ממקומות אחרים כי ע"כ כ"ל שדברי הגר"ש הם במקום שיש הרבה סוגים שיבוייר לחלק ביניהם כמעשר ותו אין מקום לפרש כדבר שנראה כי ע"כ כ"ל שדעתו דאביי ורבינא דאביי ס"ל דמ"ד כלל קמא בעי ב' או ב' נדדים ומ"ד כלל שני נד אחד ולרבינא מ"ד כלל קמא בעינן ג' נדדים ומ"ד כלל שני ב' נדדים וכ"מ דדגים לאביי פליגי בה הני תנאים דלמ"ד כלל שני דגים ניקח אך לרבינא לכ"ע בעינן ב' נדדים ודגים אינו ניקח בכסף מעשר ואי ק"ל לאביי תיקשי למה נקיט ת"ק שני נדדים ואידך שלשה נדדים ל"ק דת"ק למעט מים ומלח דלא דמי בשום נד נקיט הכי דאי הוה דמי באחד נד כדגים הוה מרבינן ותנא בתרא דנקיט ג' נדדים היינו למיעט עופות ודגים דגים דל"ד כי אם באחד עופות דלא דמו כי אם בשני נדדים ורבינא הוא דפליג דס"ל דת"ק דנקיט שני נדרי' היינו למעט דגים דבעינן ע"כ שתי נדדים וסוגיין דנזיר כאביי אתיין ולהכי הוצרך לבאר גם להאי מ"ד דהיינו אביי דלא נראה לגמרי ככ"ל בביאור דבריו:

ואגב ראיתי להרב יבין שמועה סי' קל"ב דכ"ה שתמה בדברי הגר"ש אלו שכתב דלמ"ד כלל שני עיקר כמהין ופטריות למאן דדריש ריבויי ניקח ולמאן דדריש כללי אינו ניקח והרי האי מ"ד דצריך פרי מפרי וגידולי קרקע והרי כתבו התוס' בפ"ג דעירובין דכז' כר"ה מאן דמתנה דכמהין ופטריות

ופטריות פרי מפרי וגידולי קרקע הם וא"כ גם למאן דדריש כללי וכלל שני עיקר נקחין בכסף מעשר ע"ש שהג"ה :

ואחרי המחילה לק"מ שהרב חשב שדברי התוספות מוסכמים ואילו רש"י בב"ק דנ"ד ודס"ד כתב דכמהין ופטריות לאו פרי מפרי הם ולת"ק אינו ניקח בכסף מעשר והן הם דברי הג"רש · גם ראיתי להר"מ בפ"ז מהלכות מעשר שני שכתב דכמהין ופטריות אינו ניקח בכסף מעשר וי"ל דלא פליגי רש"י והרמב"ם ש"ל דכמהין ופטריות לרש"י והתו' אינן פרי מפרי וגידולי קרקע ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכ"כ להכריח כדעת הר"מ שהרי כיארנו לעיל כדעתו שדגים ניקח בכסף ע"ש ואי כמהין הוו פרי מפרי מ"ש מדגים דכיון דדמו בגד וזה דפרי מפרי ניקח אלא ודאי דאינן פרי מפרי :

א"ך על כולם דבירושלמי פ"א דמעשר ב' אמרינן דכמהין ופטריות הוו כדגים דפרי מכרי הם ואינן גידולי קרקע ע"ש וזה סותר דברי התוס' והג"רש ורש"י והרמב"ם ולהרמב"ם י"ל שדעתו דהוו פרי מפרי הפך מ"ש לעיל כדעתו אך להתוס' ורש"י והג"רש קשה גם ראיתי בחידושי הריטב"א שם לעירובין שכתב דכמהין ופטריות לאו פרי מפרי הם ע"ש וצ"ע גם ראיתי ב"נ מידות דר"י דתני להדיא דכמהין ופטריו' אינן נקחין ש"ת דאינן גידולי קרקע כדברי הר"מ וצ"ע להתו' וגם ראיתי כתשו' באר שבע סימן כ' שעמד במחלוקת התוס' והרמב"ם ושמ"ג בזה וגם להרב ק"ל שלא ראה הירוש' והספרי וכאמור :

איך שיהיה לדברי הכל נלמוד מהך סוגיא דנזיר דאתי כת"ר כלל שני עיקר וכיון שכן ז"ל דקי"ל הכי כסתם רש"ם דסתים הכי ויש לדחות דל"מ דכי נקטו הכי כת"ר כלל שני היינו דלעיל הכיאו הברייתא דתני ת"ק פרי מפרי וג"ק דלעיל לא נחית כי אם דמכ"ל עיקר מידת כלל ופו"ך ילא כפק"ל מידי בין כלל קמא או כלל שני עיקר שם כדי שיביאו שתי הברייתות וע"כ כשבאו לפרש הבנייה דתרין כללי ופרט לתרין פרטי וכלל נקטו להך ת"ר שהוזכר לעיל ואה"כ דלאידך ת"ר נהפוך הוא דעפי מרבה תרין פרטי מתרין כללי וכדברי ה"ר פרק א"כ ז"ל דכולי סוגיא דהתם איכא דר"א דדריש ריבוי ומודה בפרט וכלל ופרט :

והתוספות הקשו שהרי רבנן דרשו הני קראי דכי יתן בכלל ופרט וכלל ופטרי קרקע ועבד ושטר וכן לר"א דדריש להו בפרט וכלל ופרט פטר נמי עבד ושטר וקרקע א"כ נראה דאין חילוק בין תרין כללי לתרין פרטי ותירצו בתירוץ ראשון דפליגי בכלל קמא עיקר או כלל שני דרבנן ס"ל כלל קמא וע"כ פטרי בקרקע ושטר כיון דלא דהו בשני נדרים ור"א ס"ל כלל שני עיקר וע"כ בפרט וכלל ופרט פרט שני עיקר ובעי שתי נדרים ע"ש וכיון דלר"א קיימי נקטו בשיטתיה דס"ל כלל ב' עיקר ואה"כ דלרבנן נהפוך הוא דהרבה טפי תרין פרטי כיון דכלל קמא ואדרבה יש להביא ראיה דקי"ל כלל קמא עיקר שהרי ידוע דקי"ל כרבנן דדריש כללי ופרטי ולדידהו קראי דכי יתן בכלל ופו"ך דרשינן וכיון דפטרינן קרקע ועבד ושטר וכן בכל מקום קי"ל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון וכמ"ש ג"כ לעיל בסוגיין גבי פדיון דבעי שתי נדרים ש"מ דקי"ל כלל קמא עיקר ואף דלתירוץ שני של התוס' דהיכא דהנדרים שקולים גם לת"ר כלל שני עיקר מודה דבעינן שתי נדרים ל"מ ראיה זו ש"ל דדבר המטלטל וגופו ממון חד נד חשוב וכמו שנידרו התוס' בחולין דס"ו כזה ע"ש מ"מ כיון דלתירוץ ראשון קי"ל כלל קמא עיקר ולתירוץ שני אין כרידה הו"ל כספק אבל ודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי וכ"כ מ"ש בזבחים דמ"ד גבי פיגול דאם האכול יאכל דאמרינן דהוי כלל ופו"ך ודרשו שם

בברית' כמה יתורי לרבויי כמה מילי אע"ג דהוה אתי מבעין הפרט כרמי כחד נד וע"כ דאיצטריכו דאי מכלל ופו"ך לא אתי עד דדמי בכל הנדרים והיינו כת"ר כלל קמא עיקר וכ"כ: מהתוס' שם כד"ה ודוכם וז"ל ות"מ נריכי יתורי דלעיל דמכלל ופו"ך לא מרבי אלא הדומה לפרט בכל נדרים ע"כ הרי נראה דסתם ברית' זו דקי"ל כוותה ס"ל כלל קמא עיקר וכ"כ כזבחי' ד"ר דפריך אי מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עליה בחוץ וכו' גם בר"ח פריך בה"ג אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר ונדבה וכו' הרי דאע"ג דדמי כחד נד בעינן שידמה גם לשאר נדרים וזה כת"ר כלל קמא עיקר ואף דלמ"ש התוספות בפ"ב דעירובין בד"ס אהני בתירוץ שני ל"מ הנך ראיות מב' סוגייאות אלו נקוט מיהא דלתירוץ ראשון בכל הש"ס דבעי אי מה הפרט מפור' בכתם היינו לת"ר כלל קמא עיקר ומדסקי"ל וטרי הש"ס כסתם בכל מקום הכי ש"מ דקי"ל הכי :

ומידי עוברי ראיתי להרי"מט בחידושיו לקידושין לדכ"ר גבי מ"ש אי מה הפרט מפורש מומים שבגלוי ובטל ממלאכתו וכו' לחפשי ישלחנו ריבוייא הוא על זה

וא"ת להכי דדריש כל התורה בכלל ופרט כדאמרינן לעיל דכ"א מכלן וי"ל דמשום דלא דמי כלל קמא לכלל שני לא דיינינן בכלל ופרט דכי יכה ריבה הכאו' וישלחנו ריבה שילוחי' וכמ"ד בב"ק דס"ד דכל דלא דמו לא דיינינן בכלל ופו"ך וא"ת ולר"י דס"ל דאע"ג דלא דמו דרשינן מכלן וי"ל דס"ל דכל דדמי כחד נד סגי וכת"ד כלל שני עיקר דבגמרא לא הקשו כי אם לת"ד כלל קמא עיקר ומתרץ לה שפיר לרבנן דר"י ותיהו ר"י ס"ל כללא כתרא דוקא עכ"ל :

ואחרי המחילה כל דבריו הם דברי תימה דעיקר קושייתו הוא מפני שהבין דכי תירצו ישלחנו ריבוייא הוא ר"ל דס"ל כמאן דדריש ריבויי וזה אינו דז"כ הו"לל האי תנא ריבויי דריש כי ע"כ דבר ברור הוא דס"ק ישלחנו אין משמ' כלל כי אם ריבוי ובכה"ג כ"ע הודו דריבויי דרשינן וכעין מ"ש בב"ק דנ"ד ודס"ד כל ריבויא הוא ואי כעית איתא כל דהכא ריבויא הוא וכו' הרי דהיכא דאיכא שום משמעות הוי ריבוייא וה"נ י"ל דישלחנו ריבוי משמע נמי וכ"כ מפרש"י ע"ש וכעין זה כתבו התוספות בזבחים ד"ח בד"ה אלא גבי מ"ש לזבח ריבוייא הוא ע"ש שכתבו להדיא ותו ל"ק מ"ש הרב ·

גם ראיתי להרב החידושין שכת' דנפק"ל דלחפשי ישלחנו הוו תרי כללי ובהד מינייהו סגי וכלל שני לאורויי דריבויי דרשינן כאופן שמה שהבין הרב בפירוש הסוגיא אינו גם מה שתירץ דס"ל דתרי כללי דלא דמו אהדדי לא דיינינן בכלל ופרט הם דברי תימה דא"כ נמצא דת"ר דלא דיינינן בכלל ופרט כי אם בריבה ומיעט וזהו עדיפות מכלל ופרט אין הלשון משמ' כן כי אם דחשיב כלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט וכ"כ בחולין דס"ו דהאי ת"ר דריש בה"ג בכלל ופרט לחוד וגם לדבריו מאי ק"ל לתנא דבי ר"י דלא דמו תרי כללי אהדדי ולדברין דהוי ריבה ומיעט וריבה כ"ש דאיתרבי ראשו ארוך גם מ"ש דר"י ס"ל כמ"ד כלל שני עיקר תמהני איך נעלם ממני סוגיין דחולין דהצבים בדס"ו וסוגיין דדגים שם כדרש"י שנתבאר שם דר"י ס"ל כלל קמא עיקר וכמ"ש רש"י והתוספות גם בירושלמי בפ"א דמעשר שני פליגי בה ר"י ור"ע דר"י ס"ל כלל קמא עיקר גם בפ"ג דעירובין דנ"ז אמרו דברייתא שהוזכר הנד דולד ולדות ש"ל כלל קמא עיקר ואילו ר"י בברייתא זו ד"ג מידות שהתורה נדרשת תני והדר מפרש וכלל וכו"ך כיצד ונתת הכסף וכו' מה הפרט מפורש ולד ולדות וכו' ע"ש הרי להדיא דר"י ס"ל כלל קמא עיקר כי ע"כ דברי הרב צ"ע אצלי ועיין בפרש"י בסנהדרין דמ"ו בד"ה כי קללת

שמתבאר

שמתבאר מדבריו דנקיט כמ"ד כלל קמא עיקר ע"ש:

וראיתי לרש"ל בפ"ד דשבועות ד"ה דדריש ריבויי וכו' וכי הדר אתי כלל אחר כי הכא דכתיב לכל אשר יבטא דיי לך אם תוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים שאין בהם הרעה והטבה ויהיו כעין הפרט להבא ולא נשבע שאינו דומה לפרט כלל וכו' קשה דהפרט דלהרע ולהטיב אין בו כי אם ב' צדדי' להבא ודברים שיש בהם הרעה והטבה ודבר הרשות ודבר מצוה ודברים שאין בהם הוה"ט ולשעבר כולם דמו לפרט בשתי צדדים ולא דמוכחד צד דלשעבר הוי דבר שיש בו הרעה כגון אכלתי ולא אכלתי והוי דבר רשות אך אינו בלהבא ודברים שאין בהם הוה"ט כגון אזרוק ולא אזרוק הוי להבא ודבר רשות אבל אין בו הוה"ט ודבר מצוה הוי להבא ודבר שיש בו הוה"ט אלא שאין הדבר רשות ולגבי דבר מצוה נ"ל דקי"ל דבר רשות הוא החשוב ועי"כ נתמעט אבל לשעבר ודברים שאין בהם הוה"ט שקולים הם וכי נתמעט חד ונתרבה חד היינו מהכרח דאי נתמעטו כולם מאי אהני הכלל וכי נתרבו כולם מאי אהני פרט וכן אמרו להדיא לקמן דכ"ו אהני כללא אהני פרטא וכו' אבל לומר דדברים שאין בהם הוה"ט דמי לפרט ולשעבר לא דמי בכלל קשה להלום שהרי שניהם שקולים וראיה דלקמן הקשו ואיפוך אנא ולדבריו מאי ק"ל כיון שזה דמי וזה לא דמי כלל ואף שתירצו שם רבי יצחק דוכייא דלהרע וכו' אכן רש"ל בר אבין מי שהשבוע קודם לכיפוי וכו' אין זה כי אם גילוי מלתא לבד אבל בעניין הצדדי' שקולים דשניהם לא דמו כחד צד ודמו בשני צדדים ולא שייך בזה לומר דזה דמי לפרט וזה לא דמי כלל וי"ל שדעתו דתירוצא דרש"ל היינו שיש כאן ד' צדדים ג' הנזכרים ואידך דאיסורו משום בל יחל וא"כ דברי' שאין בהם הוה"ט דמי בג' צדדים ולא דמי בחד צד אבל דבר מצוה ולשעבר דמו בשתים ואינן בשתים דשניהם ליתנהו בבל יחל וכיון שיש צד אחד דדמי לפרט דברי' שאין בהם הוה"ט משא"כ לשעבר כתב הכי

ואבתי קשה דאפתי לא שייך לומר שאינו דומה לפרט כלל אחד דדמי בשתי צדדים ותו דלר"י בר אבין אין בו צד אחר וא"כ מי הכניסו בתנאי זה והו"ל לו' דמיסתבר טפי לרבות דברים שאין בהם הוה"ט כדלקמן ע"ק בדבריו דהכא מה"ש אין בכלל אלא מה שבפרט וכי הדר אתי וכו' דיי לך וכו' נראה שמפרש וליכא דמ"ד כלל קמא עיקר דפליגי תנאי בפ"ב דעירובין דכ"ח כזה ואמרינן שם דאיכא מ"ד דעיקר המידה הוי כלל ופרט ואהני כלל ב' לרבות וכו' ואילו שמה שסיים דלהכי אהני כלל קמא אין זה כי אם למ"ד כלל ב' עיקר ואהני כלל קמא למעט ואיך אדרבא אתרי ריבשי וכד הווינן בה בדברי הראשונים עיקר שהרי רבי ישמעאל הוא דדריש לקמן כללי ורש"ל ס"ל כלל קמא עיקר כהולין דס"ו ורמ"ז כמ"ש רש"ל שם בהכי סוגיי ע"ש ובדוחק י"ל דמ"ש דלהכי אהני כלל קמא לאו דוקא ור"ל כלל ופרט וכוונתו דאין לרבות הכל בכלל שני דא"כ כלל ופרט מאי אהני ולקושיין דלעיל סבור הייתי לומר דה"ש ולא לשעבר וכו' היינו כמי כדברים שאין בהם הוה"ט דהיינו זרקתי ולא זרקתי דהא ודאי לא דמי כלל ואינו נכון דא"כ כ"מ דמאן דדריש כללי מודה דחייב לשעבר בדברים שיש בהם הרעה כגון אכלתי ולא אכלתי וזה אינו דגם בה"ג פוטר רש"ל כדמוכח מכולי סוגיין דלעיל דלר"י לא משכחת לה שתים שהן ארבע:

עוד כתב בדיבור זה וז"ל כלא ריבוי בתרא מישתמע ליה זה וכיוצ'בו הלכך כי אתי ריבוי אחרינא בתרא לרבות בא ואף שלא כעין הפרט וכו' מכאן תשובה למ"ש בס' כריתות לגאון דר"ש במידת כלל ופרט בית חמישי דריבה ומיעט וכו' דדריש ריבויי הוי במידת כלל ופו"ך למאן דדריש כללי ונראה דהוי כמ"ד כלל קמא דוקא דבעינן דמי לפרט

גמדי וטעות הוי כדפרש"י בריש שבועות ד"ד ע"כ שדבריו סתומים וחתומים:

וראיתי להרב יבין שמועה דכ"ד שפירש שדייק הר"ש דמה"ש דלהכי אהני כלל קמא למיעוטי נראה דס"ל כלל שני עיק' ותיכה כמי למאן דדריש ריבויי וש"נ דכלל שני עיקר ואין דבריו נכונים חדא שהרי ביארתי לעיל שדברי רש"י אדרבה דייקי כמ"ד כלל קמא עיקר ממ"ש תחלה דיי לך אם תוסיף על הפרט בכלל אחרון נראה דמפרש לה כמ"ד כלל קמא עיקר ומה שכתב להכי אהני כלל קמא ר"ל כלל ופרט והכרחתי כן שדברי רש"י הם לרז' ואילו רז' כלל קמא עיקר ותו דכיון שכתב ונראה דהוי כמ"ד כלל קמא נראה דבא לומר דכי פליגי אי כלל קמא או כלל שני ה"ד למאן דדריש ריבויי בריבה ומיעט דהוי כמידת כלל ופו"ך כ"ע מודו דבעינן דבר הדומה בכל צדדיו דאילו אם כאנו לומר דבא להכריע דקי"ל כמ"ד כלל קמא עיקר לא הו"ל לאיתלי בריבה ומיעט דלא קי"ל הכי כי אם למאן דדריש כללי דפליגי תנאי כמ"ש בבית שני מחלוקת זה ושם לא הכריע כלל ותו שאין דרכו בחיבורו לפסוק כחד מינייהו וגם מדברי רש"י שהביא אינו פסקן ואם פירש כמ"ד כלל שני היינו דנקיט כחד מינייהו כי ע"כ מה שהבין בדברי הר"ש אינו כ"ל כלל:

כי ע"כ נ"ל ביאור דבריו שהר"ש נראה לו דלמאן דדריש ריבויי בריבה ומיעט בעינן דמי בכל צדדיו לכ"ע דנ"ר לכלל ופו"ך וגם שם עכ"פ שני מידות פליגי בה אי מינייהו עיקר אבל בריבה ומיעט דמידה אחת כיון דבעינן לפרט מסתמא היינו בכל צדדיו ולזה הכריח מרש"י להפך דכי היכי דפליגי בכלל ופו"ך ה"נ בריבה ומיעט שהרי כתב רש"י דכי קי"ל בריבה ומיעט וריבה דקי"ל דרבי כל מילי למאן דדריש ריבויי היינו דאי לרבות כעין הפרט בריבה ומיעט נפיק דרבי כעין המיעוט והשתא אם איתא דלא רבי כי אם בדמי בכל צדדיו אימא דריבוי אחרון ריבה אף בדמי בחד צד והיינו כמאן דרבי מאן דדריש כללי וכלל שני עיקר מכח ריבוי דתפסת מועט תפסת אבל דרבי כל מילי אע"ג דלא דמי לפרט בשום צד מניין לנו כי ע"כ דה"כ י"ל דרבי בריבה ומיעט לבד גם בדמי בחד צד ומיכה דריבוי שני רבי כל מילי גם דלא דמי כלל למיעוט ולא מיעט כי אם דבר אחד דגרוע מכל הסוגים ואדרבה י"ל דבריבה ומיעט כ"ע יודו דבדמי בחד צד סגי כנ"ל כישוב דבריו ומ"מ לבי אומר לי שמ"ש כדברי הר"ש וטעות הוא הוא טעות ואינו מן הספר ומ"ש כדפירש"י בשבועות היינו ראיה לכל מ"ש לעיל דריבה ומיעט הוי כמידת כלל ופו"ך ככ"ל דאילו מ"ש אין דרך הרב לכתוב על סברתו דטעות הוא כיון דרש"י חולק וגם דבענין זה היה לו מקום להכריח מעיקר הסוגייאות וי"ל שדברי רש"י הם מוכרחים דמנ"ל לרבות בריבוי שני גם בלא דמי בחד צד ועי"כ כתב שהוא טעות:

ומידי דברי בענין זה ראיתי להתוספות שבועות דכ"ו ד"ה ולא שקדמה וכו' דברי התוספות סתומים וראיתי להרב מעשה חייא בחידושיו לריש שבועות שהביא דברי התוספו' אלו וביאר דק"ל שהרי בכלל שני הביטוי קודם לשבועה כדכתיב לכל אשר יבטא הא דם בשבועה ומאי חזית דדייקת כלל קמא תידוק מבתרא לזה תירצו דאתי האי כלל קמא לבלויי על להרע או להטיב את וכ' ויש להשיב כד כרי התוספות לפי דבריו שהרי בפ"ג דנזיר ין פליגי תנאי אי כלל קמא דוקא או כלל שני ור"י מתבאר כחולין דס"ה ודס"ו דס"ל כלל קמא עיקר וא"כ י"ל דלהכי דייק כלל קמא דלדידיה כלל קמא עיקר ועוד דממה שסיימו התוספות אבל בהאי לחודיה לא סגי נראה דהוה ק"ל דא"כ תיסגי ליה בכלל קמא ואין זה פולם

שולה לפי פירושו ובעיקר דברי התוספות קשה דאי כתיב כלל קמא הוה הוה מתמעט שפיר לשעבר והוה מתרבה דבר מגוה כיון שאין בכלל זה מיעוט לו ואי ק"ל דהיכני ליה בכלל ופרט לכך הא ל"ק דקי"ל אין בכלל אלא מה שבפרט והוה מתמעט נ"כ דברים שאין בהם הרעה כי עכ"פ לא אפשר כי אם בכלל ופו"ך ותו מאי ק"ל:

והנ"ל כפירוש דבריהם הוא דק"ל דכפ"ג דעירובין מתבאר דכלל ופו"ך הם שני מידות כלל ופרט וכלל וידוע דעיקר הריבוי לכ"ע הוי בכלל שני דהוי פרט וכלל דקי"ל נעשה כלל מוסף על הפרט דגם לת"ד כלל קמא עיקר אין דבר מתרבה כי אם בכלל שני וכל כה"ג דל"ד כלל קמא לכלל שני אע"ג דר"י אמרינן בחולין דס"ו דדאין כה"ג מ"מ בכ"ק דס"ד אמרינן לרבות כל דבר מהיכא קמייתי לה מכלל בתרא כללא גופיה חיים כתיב ביה שמתבאר מזה דאינו מתרב' כי אם בכלל הנרוע דתפשת מועט תפשת שא דאכתי אין מכל זה ראיה לסוגיין דהתם דכלל ראשון דכי מרבה וכלל שני לא דכי כל כך הדין נותן לעשות עיקר הכלל שני כיון שאין דבר מתרבה כי אם על ידי כלל שני דכלל קמא אינו שא מיעוט דאין בכלל אלא מה שבפרט אבל כעין סוגין דכלל שני דכי הרבה וכלל קמא לא דכי כל כך י"ל דרבינן כל מילי כיון שעיקר הריבוי כלל שני ומשמע לרבות טפי מכלל קמא וכ"כ מפרש"י בכ"ק שם כר"ה ה"ג לרבות ע"ש בדבריו ·

וש"ר בשיטה מקובצ' לב"ק לרב"ד שכתבו בשם הרא"ש וז"ל ואע"ג דהשתא מרבינן מכעין הפרט טפי מהאי דמשמע כללא קמא גופיה ולקמן במרובה פריך כה"ג כללא גופיה חיים כתיב דוקא התם משום דחיים הוי כלל שני וכל מאי דאיתרבי מכח כלל שני הוי דאי לאו הוי כלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט ולכן אין לרבות טפי מכלל שני אבל אי הוה טפי מכלל קמא אין לחוש ע"כ הרי דרש"י והרא"ש וכ"כ מעיקר הסוגייאות דאי כלל שני משמע ריבוי טפי מכלל קמא רבינן בכלל שני וא"כ ק"ט בסוגיין אכתי מכ"ל למיעט לשעבר כל שבכלל שני איתרבי שפיר וזה כ"ל שנרגשו התוספות ויפה דל"ד להנך סוגיי דאה"כ אם יש בידינו לרבות הכל רבינן כל שנשאר מה למעט בכלל קמא אבל כעין סוגיין דאין כאן כי אם ב' סוגים דברים שאין בהם הרעה ולשעבר ודבר מגוה דלמעט דבר מגוה לחוד לא אפש' דא"כ אין זה כלל ופו"ך כי אם ריבה ומיעט וריבה שגם ר"ג דדריש ריבוי הודה בו וא"כ הדין נותן למעט ר"ת שהוא הגרוע לכ"ע וחד מהנך או לשעבר או דברים שאין בהם הרעה וגם בסוגיין לא הקשו לרבות את שניהם כי אם ואיפוך אנא ועכ"כ משני שפיר דדברים שאין בהם הרעה נתרבה בתרי כללי ולשעבר לא נתרבה כי אם בכלל שני אין להביא דבר שנתרבה בשתיהן ולרבות דבר שלא נתרבה כי אם בכלל שני שזו איבה תורה וז"ש ואתי האי לגלויי כוונתם דכל שאין בידינו לרבות את שניהם כי כתיב כלל קמא כה"ג הייכן לגלויי על הפרט היכי דייניכן אבל בהאי לחודיה לא בגי ר"ל דאי לאו דע"כ למעט חד מינייהו בפרט לא מתני מידי דבכלל קמא לא משמע לשעבר כל דבכלל שני מתרבה ולענין ריבוי כלל שני עיקר כנ"ל ודו"ק ·

סימן מ"ב י"ט

לחקור חומץ שיש בו תולעי' וסננו אותו פעמים שלש ואעפ"י כן היו עוברים התולעים אם יש להתיר לבטל החומץ שימותו ואח"כ לסננו או לא ולכאורה יש לי להתיר מת"ש הב"י בשם הא"ת להתיר לחמם הדבש כדי לסננו מהדבורים ונמלים שבתוכו דאין כוונתו אלא לתקן הדבש ע"ש וכן פסק הש"ע וכן קיימו רבני האחרונים וא"כ ה"נ יש להתיר מה"ט ואולם ראיתי להרב כנה"ג בי"ד סימן פ"ד הגב"י אות ס"ו וב"ת קו"ד סימן קכ"ו דלא התיר הא"ת אלא בדבש דיש להבין מהו כוונתו באומרו שאין כוונתו אלא לתקן הדבש הא ודאי פשיטא ועוד בכל הדברים הנאסרים משום תולעים ובאנו לחממו ולסננו אין כוונתינו אלא לתקן דבר הנאסר ונ"ל שכוונתו דבדבש שהיא עבה ואינה עוברת במסננת ובחימום ניתך הדבש ועוברת במסננת והנמלים נשארים למעלה ולפז אין בתיקון הזה אלא דווקא לדבש שהיא עבה אבל שאר משקין שעוברים במסננת אלא שעוברים גם התולעים אין להתיר לבטל כדי שימותו ולא יעברו וכ"כ מדברי המפרשים שלא התבו תיקון וחימום לכתחילה אלא בדבש ובשאר משקין כתבו אם עבר ובשלן לסנן הרוטב ועם שהעיד הר"א ברזלי שראה בנפת מהר"א פלקון והר"ת ברזלי וזולת מגדולי הדור לבשל החומץ ולסננו תמה עליהם שהדברים נראים דאין להתיר כי אם בדבש וכ"כ מהת"ד סימן קע"א וכ"ש החולקים עליו וכו' · ומדברי דמשק אליעזר מוכח דל"ד דבש וה"ה מים וכל דבר לח ואין נ"ל כן את"ד ודבריו בעיני מן התמיהו' שאיני רואה טעם כלל לחלק בין דבש לשאר משקין דמה שדקדק במ"ש שאין כונתו אלא לתקן הדבש דהא פשיטא לא ידעתי מאי ק"ל כפשוט דעיקר ההתר דכי קי"ל אין מבטלין אס"ל היינו בהכוון לבטל כדי ליהנות בו וכל שאינו מכוון לבטל שרי ועכ"כ כתבו דה"כ אין כוונתו לבטל טעם הדבורים בדבש כי אם לתקן הדבש דאי אפשר להפריד האיסור כי אם בחימום זה וא"כ כל מה שהכריח מזה דהיינו מפני שהדבש עב ואינו עובר במסננת ל"מ גם מ"ש דגם בכל דברים הנאסרים וכו' הא כתי ל"ת דאה"כ דאם יתכן כה"ג בכל משקין הדין כן אלא שדברו בהוה דההוה בדבורים ונמלים ומעשה שהיה כך היה גם מ"ש שכ"כ מהמפרשים דבשאר משקין כתבו אם עבר ובשלן לסנן הרוטב וכ"כ כתב סי' קל"ח ע"ש וזה תימה דהם דברו בתולעים שבפירות כעבר ובישל ואיך שייך סינון בפרי שיש בו תולעת כדי שיתיכו בחימום כמו שהתירו בדבש ועוד דאם אפשר לסנן אפשר גם בגונן בלי חימום גם עיקר חילוקו איני רואה בו טעם דמה בכך אם החימום מפני שהדבש עב הרי עכ"פ אין החימום כי אם מגד התולעים דבלא"ה מנ"ת אי יעבור במסננת או לא והנראה בדעתו דגבי דבש דאף אי תערובת נמלים לא הוו אסירי כיון שאינו ראוי הדבש לאכול הדבש בתערובת וה היה צריך עכ"פ חימום כדי לסנן הדבש כמנא דלא בא החימום מגד האיסור משא"כ בחומץ דאין התולעים פוסלי' החומץ שאינו ראוי לאכילה מחמת תערובתן שהרי ראויים הם לאכילה דאין תולעים דקים מונעין ואין החימום כי אם מגד האיסור ואין זה מספיק דמסתמא כל שיודע שיש תולעים מאיס והרך שאינו אוכל בלי סינון ועל הכל ק"ל שהרי כתב הר"ן בפרק אין מעמידין גבי מ"ש מהו לתת לתוכו שכר דהיתר שאר משקי' היינו דכי קי"ל אין מבטלין אס"ל היינו אלא כמכוון לבטל כדי ליהנות מהאיסור ועכ"כ בכתן שאר משקים שרי לכתחילה דאין כוונתו לבטל כי אם לקיים המשקים בכלי והכריח כן מדהתיר הכתוב הגעלה והמים שרי אע"ג דהרי מבטל האיסור במים כיון שאין כונת ו כי אם להכשיר הכלי ע"ש גם הרוכש סימן שמ"ט התיר מה"ט הדביק חבית נסכין בחלב ע"ש גם הטא"ח סימן תנ"ג התיר מה"ט לטחון חיטי חמץ המעורבי' בחיטי כשרים גם בירושלמי דפ"ה בתרומות התירו מה"ט לטחון חיטים של מדומע מה"ט דאינו מכוון כמ"ש הרא"ש והרשב"א כתשו' סימן תס"ג גם הת"ה סימן קי"ד התיר כה"ג וכן כסי' קע"א ע"ש הרי שדין זה עיקר התירו דאינו מכוון לבטל שרי לכתחילה והן הם דברי הא"ח וא"כ מה מקום לחלק בין דבש שהוא עב לשאר משקים דכל שאין כוונתו לבטל שרי לכתחילה וכודאי כראים דברי הדמשק אליעזר והר"א פלקון והר"ת ברזילי ושאר

גדולי

גדולי צפת שהתירו וכל מה שהדקדק הרב בנה"ג בזה כדי לקיים דבריו אינו נראה וגם ראיתי להרב תופת הדור בספר מחזיק ברכה כר"ו שכתב בסי' פ"ד אות ח' בשם תכ' למהר"ם תולכו שהתיר גם הוא לבשל החומץ ולסננו ושם ראיתי שכתב שהתיר גם הוא לבשל החומץ ולסננו ושם ראיתי שכתב מכתב דכבי ירושלי' לסנן היינן כבגד עב ואח"כ מבשלים ומסננים' אותו פעם אחרת ע"ש וטעמם דאע"ג דשרי לבשל בלי סינון בלל מ"מ כיון דאפשר לסנן ולהסיר רוב האיסור בודאי דרך ישר שלא התירו כי אם בדלא אפשר א"כ ז"ל שדעתם דחשו אולי לא יהיה כהתר שפים ובו' הבישול יאסר ואיירי שכבר סיננהו מקודם וכ"כ עיקר דאל"ה קשה דטפי עדיף לבשל קודם סינון דלבשל קודם סינון איכי מוכח בו איסור דהרי לא פירשו דאף אי פירשו ברופני הכלי שרי כמ"ש הש"ע סי' פ"ד ס"א ואין האיסור כי אם על ידי סינון כמ"ש שם בש"ג וא"כ הבא לבשל חומץ בלי סינון מה איסור שייך בו שלא ודאי דאיירי שכבר סיננהו במקום שיש לחוש דחזרו לתוכו מן המסננת כי ע"כ נראה שגם לדעת הרב בנה"ג יש להתיר כל שראה בתוך החומץ תולעים שיבשל קודם סינון כלל וא"כ יסנן שאז אין לחוש כלל כיון דהם עצמם מותרים כ"ש טעם דידהו :

סימן כ"ג נתתי אל לבי לבאר במה שנסתפק הרב משאת משה בח"ב הג"ד

סימן נ' באכל פרי שיש בו תולעת שלעסו בפיו ואכלו אי לקי עליו בדין בריה כיון שבא שלם לתוך פיו א"ד עיקר המלקות על הבליעה והרי באותה שעה כבר נתרסקה הבריה בלעיס' ובכלל הר איות הביא מ"ש בחולין דק"ג חלקו לו בפנים ר"י אמר חייב הרי נהנה גרונו בבזית ור"ל אמר פטור אכילה בתיעיו בעינן וליכא וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מ"ה מ"א שמא ס"מ דלעיסה לא חשיב אכילה דאי לא כן מאי קמבעי' ליה הא פשיטא דכיון דלעסו אע"ג דבלעו בשתים עלתה לו דהרי נהנה פיו בבזית ומאי ענה ר"י דחייב אמטול גרונו ת"ל דנהנה פיו אלא ע"כ דליתא ושוב דחה הרב ראיה זאת לדעת התוס' בחלקו מבפנים לאו בחלקו לשנים שלא יבלענו כאחת אלא בחלק הבשר מעל העצם לענין שיבטל ממנה שם בריה וקי"ל דחייב אלא חלקו מבפנים בדרך לעיסה לא יבלנו מכף האיסור ה"כ לראתאן עלה וכו' את"ד :

הנה תלה הרב ז"ל ספיקו דלרש"י פטור ולהתוספו' חייב ויען ראיתי מי שלא הבין בוונת הרב ותמה עליו דגם לפרש"י מבואר דחייב בכה"ג ואיך תלי במחלוקת דלרש"י פטור מה שאינו אלא עלי חובת ביאור בוונת הרב והוא שרש"י פירש בד"ה מבפני' וז"ל לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין ע"כ נראה דאי חלקו קודם שבא סמוך לבית הבליעה גם ר"י פוטר ולהד כן מדתלי ר"י הרי נהנה גרונו ש"מ דבעינן שיהיה בולה בזית סמוך לבית הבליעה כי היכי דליחייב וכ"ן תפ' רש"י שם ד"ה כשר שבין השיניים דאף לר"י פטור דהא אין נהנה גרונו ולא מיעיו שאין אדם טועם עד שיהא סמוך לבית הבליעה כדכתיב וחיך יטעם אוכל הנה מבואר דלר"י עיקר החיוב בעוד האיסור בחיך דהיינו סמוך לבית הבליעה וא"כ שינה לדין בריה כל שנתרסקה קודם הגיעה לחיך סמוך לבית הבליעה פטור משא"כ לפי' התוס' בחלקו בפנים היינו בפיו דלר"י חייב הדרך הוא שנחלק בפיו באמצע לעיסה ומינה דבריה שנתרסק בפיו חייב ומדברי הרב יש לדייק דדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה דמ"א הל"ר נוטים לפרש"י והיינו דדייק כמ"ש מעצמו שנחלק בפיו בפנים קודם שיבלענו חייב הרי כו' דלא מחייב כי אם על היותו שלם סמוך לבית הבליעה מכלל דאי חלקו בשיניים קודם שהגיע לחיך פטור והרי התולע הפרי מתרסק מיד בשניה הנגרי בפיו בתחילת לעיסה מתרסק ומ"מ עיקר בספק הרב כ"ל ראיה דחייב במ"ש בירושלמי דנזיר פ"ג

מינין דאמרו חלקו לאבר מן החי בפיו ר"י אמר חייב דעבר פיו בלפנים ור"ל אמר פטור דעבר פיו בלחוץ ואמרי עלה במלא שהלקה בפיו ואכלה בפלוגתא דר"י ור"ל ע"ש ומהך ירושלמי קשה לפרש"י דבשלמא בש"ס בבלי שאמרו חלקו מבפנים יכול לפרש דהיינו בלעו לחצאין וסמוך לבית הבליעה הא איכא בזית שלם ודייקי דברי ר"י הכי דאמר הרי נהנה גרונו בבזית אבל בירושלמי דנקיט חלקו בפיו אין במשמע פיו כלל לבית הבליעה ועוד מדתלו בנמלה שחלקה בפיו ואכלה בפלוג' תנא דר"י ור"ל והרי בדין בריה גם רש"י מודה דכי חלקה לשנים קודם שהגיע סמוך לבית הבליעה אף דשני החצאין הם סמוך לבית הבליעה פטור דנבי אבר ס"ל לרש"י הגם כי חלקו לשני' מבחוץ ואכלם בבת אחת חייב וזה לא יתכן בדין בריה וא"כ איך אמרו בנמלה שחלקה בפיו דלר"י חייב אלא ודאי עיקר הפירוש כדברי התו' ודברי הר"מ נ"מ בולי האי דפליג לתו' וכ"ע גם להתום' איך לא דחו פירושו מהך ירושלמי וז"ל דס"ל דכיון דשינה הש"ס בבלי נקיט חלקו מבפנים וגם שאמרו הרי נהנה גרונו ובירושלמי נקיט חלקו בפיו ש"מ דש"ס בבלי ס"ל דלא נחלקו כי אם לבליעו לחצאין וא"כ דלש"ס בבלי נמלה שחלקה בפיו גם לר"י פטור ואינו מספיק לדחות הירושלמי בל דאפשר להשוותם דלא פליגי כי ע"כ כ"ל עיקר מהך ירושלמי כדברי התוס' ומינה נתבאר דעיקר ספק הרב היינו מאי דפליגי ר"י ור"ל בנמלה שחלקה בפיו לר"י חייב וידוע דקי"ל בר"י :

וראיתי לרש"י במכות די"ג גבי מ"ש נמלה לוקה חמש שכת' וז"ל בלע נמלה חיה הואיל ובריה שלימה היא לקי בר"ם הנה מבואר דאי חלקה בשני' בפיו או שלעסה לא חשיב בריה לכן מפרש"י שם דט"ז גבי רסק ט' נמלות והביא אחד חי שכתב דכשבולעו הוא מת ומצטרפי לבזית בבילה הרי דלא משכחת לדידיה חיוב בריה כי אם בבליעה ווהו לפי שטתו במה שפירש גבי הלקו מבפנים ש"מ שבדין בריה כי הלקה בפיו גם לר"י פטור. וזה ראיה גמורה למה שהבין הרב משאת משה בדעת רש"י אלא דקשה עליו איך לא נרגש מדברי רש"י אלו ודברי רש"י אלו היה לו להביא לצד הפיטור ומיהו בכבר נתבאר דהירושלמי תיובתיה דרש"י וכאמור :

ובעיקר דברי רש"י דמכות די"ג שכתב בלע נמלה חיה הואיל ובריה שלימה ק"ל דכר' מדבריו דבריה לא הוי אלא בחיים ולא במיתתה והרי בחולין דק"ב מבואר להפך דקתני טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וע"ש בפרש"י ואין לדחו' דחיה שכת' רש"י ל"ר וד"ל שלימ' וכה"ג פירשו התוס' בחולין דף צ"ו ד"ה ורבי וכ"כ הב"מ בפ"ב מ"ס מ"א ה"ל כ"ה ע"ש וה אינו שהרי מת"ש רש"י במכות די"ו גבי רסק ט' נמלות והביא אחד חי שכתב שכשבולעו הוא מת ומצטרף לבזית בבילה מבואר מפרש אחד חי כפשוטו חי ממש ולא שלם דלית ליה פירוש התוס' וא"כ הדר כי קושיין מש"ס דחולין דק"כ וגם רש"י כתב שם להדיא דנמלה מתה חשיב בריה וכ"ב ובמקום אחר כתבתי ישוב לדברי רש"י אלו בסי' ע"ש :

ובעיקר ספק הרב משאת משה ק"ל דאיך יתכן דלילקי על תולע שבפרי משום בריה דאי שנבראת התולעת בתלוש הרי הותר כל שלא פירש כמבואר בטו"ר סי' ר"פ והרי אכל הפרי בתולע שבתוכו ומנ"ל דפריש כי היכי דלילקי ואף אי איירי בתולע שנבראת בפרי במחובר דלא בעי' ביה פירש וכמ"ש שמואל בחולין דס"ז קישות שהתליעו באיביה אסור הרי נחלקו גם בזה דהתוספות שם ד"ה דייקא כתבו בשם ר"ת ורבינו נתנאל ור"בא דאין הלכה כשמואל וא"כ איך יתכן דילקה על הספק במקום שנחלקו גדולי עולם וגם ראיתי להרב גופיה שם בח"ד סימן ה' ר"ז בהתר היפראקים שכתב שספק זה לעשות בו ס"ס כיון שנחלקו בו הראשונים אי קי"ל

קו"ל בשמואל אן לא מידי ספק לא כפיק ובדוחק י"ל דעיקר כפק ברב היה לדעת הפוסקים כשמואל אי כה"ג שרסקו כפיו אי לקי עליה משום בריה אך דבריו בתומים וקצר במקום שהיה לו לפרש עוד יש לתמוה עליו איך יתכן דלילקי והרי אמרו בזבחים דף ע"ו דאיסורים מבטלים זה את זה וע"ש בתוספו' בשרוב היתר דמבטל לאיסור וכבר תמהו עליו בזה ב"ס פרי האדמה בח"א בפ"ג מ"ה מ"א ע"ש :

סימן מ"ד והואיל

ראתי לידן ראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' מ"א ה"ל כ"ה שכתב רסק נמלות והביא אחת שלימה וצרפה לאלו שנתרסקו ונעשה הכל כזית ואכלו לוקה שש חמש משום נמלה ואחת משום כזית הנבלת הטמאין הכי איתא במכות דט"ז ורבה בר רב הונא ורבא ורב יוסף ורבי יוחנן כולהו אמרי הכי והתוס' שם הקשו לת"ל אחד חי ת"ל דהא איכא כזית ולילקי על לאוי דשרצים ותירצו דאיכא לאוי בשרצים דלא נכתבו בלשון אכילה ובאותם לא לקי עד שיאכל בריה שלימה אבל קשה איך יצטרף אותו שלם לכזית והלא אין איסור נבילה חל עליו דהכי בתי אמרינן במעילה דט"ז דאין איסור נבילה חל על איסור טמאה וי"ל דהכא אתי כמאן דאית ליה איסור חל על איסור ע"ש והנה כי כן יש לתמוה לרבינו בקושית התוספות אלו דתירוצם אינו מספיק לרבינו דמ"ש ליישב לקושיא ראשונה דאיכא לאוי בשרצי' דלא כתיב בהו אכילה ובאלו אינו חייב בכזית כי אם בבריה שלימה הרי רבינו בפרקין ה"ל וב' ואג כתב דלקי אלאו דלא תשקצו את נפשותיכ' ואלאו דלא תטמאו את נפשותיכ' בכזית הרי דחולק בסברת התוספות הללו והרב כסף משנה הביא על דברי רבינו דברי התוס' הנזכר כנראה שתירוץ התוס' יגהה מזור לדברי רבינו ודבריו תמוהים שהרי רבינו חולק בסברת התוס' כמ"ש והרב לח"מ כתב דקושית התוספות ל"ק לרבינו שרבינו לפי שטתו דלעיל מפרש דנמלה שלימה היא נמלה שפורחת הגדולה במים דשייך בה חמש מלקיות אבל הנמלות הרוסוקות אינן מורכבות מפיצולות אלו דלית בה כי אם לאו דכל השרץ השורץ על הארץ וא"כ אם יהיה הנמלה המורכב' בה חמש לאוין הרוסק' דבה"ג לא חשיב בריה ובעי כזית א"כ איך יצטרף לכזית עם שאר הנמלות למילקי חמש והרי נמלה דחיוב חמש אין כאן אלא משהו אלו דבריו ז"ל ואחרי המ"ר ואין דבריו נראין בעיני דהכתי קשה גם לרבי' לת"ל אחד חי לינקו' לה בכזית ברוסקין ובנמלות מורכבו' משרץ העוף ושרץ המים ושרץ הארץ וצ"ק דלדבריו הו"ל לרבינו לפרש בדין זה דלאו בחד גוונא נמלות איירי ועכ"פ חקו' הב' ק"ט לדעת רבינו שידוע הוא שרבינו פוסק דאין איסור חל על איסור אם לא באיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת כמ"ש בפ"ז דאיסורי ביאה והרי לית כאן אחד מג' דברים אלו וכבר תמה על זה הרב המגיד בפ"ד מה' אלו הל"כ והנ"ע גם הלח"מ הנ"ע דבר זה :

עוד ק"ל טובא לדעת רבינו לה"ש בפ"ד מה' אלו ה"ג דהאוכל עוף טהור חי כל שהוא לוקה משום אוכל נבילה ואעפ"י שאין בו כזית ולדבריו לת"ל הכא כזית כדי שילקה על נבילה בנמלה שלימה לבד הרי לקי שש חמש משום שרץ ואחת משום נבילה:

ואחרי היסוב ראתה עיני שאין בדברי רבינו ערעור חד שבל דבריו כראי מוצק דאילו שיטת התוספות דמוקמו דרבה בר רב ורבא ורב יוסף ורבי יוחנן כולהו ס"ל איסור חל על איסור אף שאינו כולל ומוסיף ואיסור בת אחת הוא דבר תמוה לאוקומי לכל הני אמוראי אשר בית ישראל נכון עליהם והתימה דתלמודא המביא דבריהם בסתם משנה שלא כהלכה ועוד ק' לשיטתם שהרי אמרינן בשבועות דכ"ג גבי הא דתנן שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטרפות חייב

הא מוקמינן מהר שיני הוא רב ושמואל ורבי יוחנן דאמרי בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים הרי להדיא דר' יוחנן איסור כולל הוא דאית ליה אבל בלאו הכי אין איסור חל איסור דאי ס"ל בכל גווני איסור חל על איסור לע"ל כולל גם בחולין דק"ג פליגי ר"י ור"ל באוכל אבר מטרפה ובאוכל חלב מן הטרפה ואוקי הש"ס לשתי תירוצים דר"י ור"ל ס"ל דאין איסור חל על איסור לא באיסור כולל ולא באיסור מוסיף כי אם באיסור בת אחת ולאידך תירוצא איסור מוסיף ואיסור בת אחת אית ליה לר"י ולא עוד יע"ש בתוס' ד"ה ומר סבר שהקשו מאידך סוגיא דשבועות דאית ליה לר"י איסור כולל וכ"ש איסור מוסיף והרי בהך סוגיא לבבא קמא ובתרא ס"ל לר"י דאין איסור חע"א באיסור מוסיף ותירצו דאה"נ דר"י ור"ל לית להו איסור כולל והיסור מוסיף אלא דהתם בשבועות מוקי לה ר"י ור"ל למתני' דאית ליה איסור כולל דכל"אה לית לה בהדי וליה לא ס"ל דאיסור חל על איסור א יבא תנאי טובא דפליגי בה ע"ש ומעתה ק"ט דגבי ריסק ט' נמלים ס"ל לר"י איסור חל בכל גווני והכא גבי אבר טרפה לית ליה לר"י איסור חל על איסור אף באיסור מוסיף ורבא גופיה דאמר במכות בשם רבי יוחנן דלקי על כזית נמלה חמש משום שרץ ואחד משום נבילה איהו גופיה מוקי לר"י בסוגיא דחולין דס"ל איסור בת אחת לבד אך את זה קשה עכ"פ בהך סוגיא דחולין דף ק"ג דמוקי הש"ס לחד תירוצא דס"ל לר"י דלהכי לקי ב' באבר טרפה דאיסור חע"א ואי ר' יוחנן ס"ל איסור חע"א בכל גווני היכי מוקי רבי יוחנן למתני' דשבועות בשבועות דכ"ג דאיירי באוכל ולת"ל כולל בלא"ה לדידיה חל ומי דחה כולא דפשטיה דמתני' אתי כוותיה ודחיק בשינויא דחיקא ואוקי למתני' דלא כוותיה ועל התוס' שם בחולין קשה שהקשו מהך סוגיא ואי בעית אימא קמא ולא הקשו לתירוץ ב' דלא הוה שייך תירוצם וי"ל דלהך מ"ד ס"ל דרבי מוקי ר"י למתני' דשבועות באיסור כולל ה"ט דס"ל דאע"ג דס"ל לר"י איסור חע"א בכל גווני ה"ד באיסור הבא מאליו אבל איסור הבא על ידי עצמו כמו שבועה לא חל אם לא באיסור כולל ועל דרך שאמרו שם ר"ל מ"ט לא אמר כר"י אמר לך כי אמרינן איסור כולל באיסור הבא מאליו באיסור הבא על ידי עצמו לא אמרינן א"נ י"ל דבטרפה לבד הוא דס"ל דחל על איסור אחר כיון דגלי קרא דטרפה חע"א חלב כמ"ש שם התוס' המרם יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב וכי היכי דעל חלב חל הכ' על איסור אחר יעל דרך זה יש מקום ליישב לסוגיא דמכות דכי אית ליה לר"י דאיסור חע"א בכה"ג ה"ד התם באיסור נבילה דגלי ביה קרא דנבילה חל על איסור חלב וכמ"ש בזבחים ד"ע וס"ל לר"י דכי היכי דחל על חלב חל נמי על איסור אחר כגון טמא וגם התוספות במכות כתבו תירוצם בדרך זה אלא שהקשו עליין מסוגי' דחולין הללו דמוקי אביי דר"י ס"ל בהמה בחיה לאיברי' עומד' וכשנטרפה עם יציאת רובה דהו"ל איסור אבר וטרפה איסור בת אחת ואם איתא נת"ל כוליה האי והרי אם נטרפת אח"ך אתי איסור טרפה חייל על איסור אבר כי היכי דחל על חלב כמו נבילה דאמר רבי יוחנן בסוגיא דמכות דחל על איסור טמאה מה"ע ובמ"ש התוס' וכן קשה כמ"ש עוד בחולין שם גבי אכל חלב מן מטרפה דאיכא מ"ד בשם ר' יוחנן דלקי ב' ואיכא מ"ד בשם ר"י דלקי ג' ואוקי הש"ס דלמ"ד ג' ס"ל לאו לאיברים עומדת וכשנטרפה עם יציאת רובה דהו"ל איסור בת אחת ואם לדבריהם לת"ל הך אם נטרפה אח"ך חל כי היכי דחייל על חלב גם לאי בעית אימא בתרא דנימי למ"ד שנים בשם ר"י לאברים עומדת וכשנטרפה לאחר מכאן דלא אתי איסור טרפה וחייל על איסור אבר וחלב ולדבריהם הרי רבי יוחנן קאמר להדיא במכות דנבילה חל על טמאה כי היכי דחייל על חלב ולא אמרינן שאני חלב דהותר מכללו

וכל

וכל זה קשה לשיטת' הלזו וכעין זה כתבו במעילה דט"ו כד"ה אמר רב נבי הא דפליגי רב ורב אסי ולוי דרב ורב אסי אמרו דכי אכל חצי זית מנבילה טהורה וחצי זית מנבילה טמאה דאין מצטרפין ולוי אמר דמצטרף והיינו שם בתוס' דלכ"ע אין איסור חע"א וכי פליגי הכא היינו דלוי סבר דנבילה כי היכי דחייל על חלב דגלי ביה קרא ה"כ חל על איסור אחר ורב ורב אסי סברי דדוקא על חלב חייל דגלי ביה קרא אבל לא על טמא ע"ש וקצת ק"ל כדבריהם דהו"ל להכריח דבריהם מהך סוגיא דחולין דק"ג דאוקי הש"ס דפליגי רבי חייא עם רבי אמי ורבי אבהו כדעת ר' יוחנן בדבר זה דלר"ח כי חייל היינו על חלב לבד ולרבי אבהו ודבי אמי כי היכי דחייל על חלב חל נמי על אבר ע"ש וכל כי האי הו"ל להתוספו' להביא הך סוגיא ועוד יש לתמוה לדבריהם דא"ה רבי יהודה דאמר בחולין ר"ה יצא זה שאין איסורו משום נבילה דמוכח מיניה להדיא דס"ל דאין נבילה חל על טמאה אתי כרב ורב אסי וא"כ תיקשי ללוי מהך ברייתא כי היכי דהקשה לרב ורב אסי שם מברייתא דמיתת פרה וחי נמל וללוי לא הוה מצי לשנויי מידי דכיון דאסכחן דלמאן דלית ליה איסור חע"א אף בנבילה עם טמאה ס"ל דלא חל א"כ מוכח דלא אמרינן דכי היכי דחייל על חלב חייל נמי על טמא ותיובתי' דלוי ואדק"ל לש"ס לרב ורב אסי עדיף טפי הו"ל לאקשויי ללוי דלדידיה לא מצו לשנויי מידי וכבר הקשה מוהרש"ל בחולין דק' לדברי התוספו' דמכות דט"ו מנין זה ע"ש הן אמת דהיא גופא ק"ל בסוגייא דחולין דק"ג לאו בעית אימא בתרא דמוקי דמ"ד לקי ג' באכל חלב חי מטרפה היינו דכי היכי דחייל על חלב חייל נמי על איסור אבר והרי מהך ברייתא דרבי יהודה דק' דקאמר דאין איסור נבילה חל על איסור טמאה הוי תיובתיה וצ"ע:

הנה נתבאר דשיטת התוספות הלזו קשה להולמה כי ע"כ כ"ל לפרש בהך סוגיא דמכות דט"ו והך סוגיא דמעילה דט"ו שלא כדברי הראשונים בעלי התוספות הלא זה הדבר דגבי ריסק ט' נמלים ואחד חי והשלים לכזית לכ"ע אף למאן דלית ליה איסו' חל על איסו' כלל כין באיסו' מוסיף לאיסו' כולל ואיסו' בת אחת הכא חל ולקי בהו על נבילה שהרי אמרי' בשבועות דכ"ג גבי שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפו' חייב ואמאי מושבע ועומד מהר סיני הוא ומשני ר"ל אי אתה מוצא אלא בכפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן וכו' הנה מבואר בהך סוגייא דאע"ג דאין איסור חל על איסור ואף באיסור כולל כמ"ש שם לר"ל איסור שבועה חל על איסור חצי שיעור ומה"ט כנשבע שלא יאכל כל שהוא ואכל כל שהוא מנבילה הוי דאיסור חל על חצי שיעור דאיסור ואע"ג שהכבר זה ר"ל קאמר ואנן קי"ל כר' יוחנן דמוקי מתני' בכולל מ"מ הרי הכריחו התוספות שגם רבי יוחנן מודה בה דאיסור חל על חצי שיעור דאל"ה למה לא משני הש"ס רבי יוחנן לא אמר כר"ל משום דס"ל חצי שיעור אסור מד"ת וא"כ אין איסור חל עליו אלא בראה שגם לרו' כל שאינו איסור לאו או איסור עשה איסור אחר חל עליו ע"ש כר"ה דמוקי וע"ש בדכ"ב כד"ה אהיתרא ואף לתירוץ ב' שכתבו התוספו' ז"ל שם שאין להכריח דר"י ס"ל איסור חל על איסור ח"ש ז"ל דהיינו דוקא באיסור שבועה דאיסור הבא על ידי עצמו הוא אבל באיסו' אחר הבא מאילין אה"נ דכ"ע מודו דאיסור חל על ח"ש ומיהו רבינו הגדול בפ' ה' מה' שבוצו' הלז כתב דאיסור שבועה חל על ח"ש וכדבריו פסק מרן בשולחנו הטהור סימן ח"ל והרב מס"ל בפ"ד מה' שבועות הלא הכריח כן כדעת הטור ע"ש ולדבריה' הדברי' קל וחומר אי איסור שבועה דאיסור הבא על ידי עצמו הוא חל על ח"ש כ"ש איסור אחר הבא מאיליו וכ"כ התוס' בחולין דק"ב כד"ה שאין וז"ל ועוד דא"כ אמאי לא חייל עליה איסור אבר מן החי כיון דליכא מטרפה אלא ח"ש דבפ' בתרא דיומא ופ"ג דשבועות מוקי ר"ל במפרש ח"ש אלמא אע"ג דלא נוייל שבועה אכזית חל בחצי כזית וכו' ע"ש והנה כי כן בריסק ט' נמלים דלית בהו כזית והביא אחד חי דלקי על שרצים בכל שהוא עליה דבריה היא וכה השלים כזית נמלה א"כ כי אכיל הנמלה שלימה הרי לקי עלה לבד חמש לאוי בשרצים ולענין נבילה הרי לית בם כי אם כל שהוא וא"כ כי אכיל עוד ט' מרוסקין שהן פחות מכזית דבנמלה השלימה ג"כ אית בה כזית א"כ הו"ל ט' נמלות מרוסקות שו לענין איסור שרץ ח"ש דהבא לה שלימה אינו מצטרף עמהם כיון שכבר לקה עליה ופשוט הוא דאי אכיל כזית איסור והתרו בו אי אכיל אח"ך עוד חצי זית מאותו איסור אף בכדי אכילת פרס דלא לקי מו עליה ולפז"ה כמנא דכי אכיל מו תשעה נמלות מרוסקות הו"ל ח"ש לגבי שרץ ושיעור שלם לנבילה דמשהו כמי בנמלה שלימ' מצטרף לכזית נבילה כיון דלא היה בה איסור שלם הא למה זה דומה למי שנשבע שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא מנבילה דלקי על שבועה כיון דהוי ח"ש אי אכל אח"ך עוד נבילה בכדי אכילת פרס והשלי' לכזית שפשוט הוא דלקי משום נבילה דכי לקה על ח"ש תחילה לאו משום נבילה לקה אלא משום שבועה וכי השלים ואכיל כזית נבילה פנים חדשות באו לכאן ובדמוכח בשבועו' דכ"ח דנשבע שלא לאכול עשר ותשע דאי אכיל עשר חייב שתים כיון דשני שבועות הם והוי כשני איסורים ע"ש ולהכי ס"ל לרבה בר ר"ה ולרבא ורב יוסף ורו' דלקי בכה"ג אשרץ ונבילה וכהכי נ"ק מתה שהקשו התוספו' דאמאי לא נקיט כולה בכזית מרוסקין דבכזית מרוסקין באנו למח לוקת דלמ"ד איסור חל על איסור לקי על נבילה נ"כ ולמ"ד אין איסור חל על איסור לא לקי על נבילה וכהכי א"ש מאי דנקיט רו' אפילו אחד והוא והקשו התוס' ז"ל ולא ידענא כיון דנחית להכי לימא בחד לבד לקי שש חמש משום נמלה ואחד משום נבילה וכו' ע"ש שנרחקו ליישב לזה ואחרי המחילה אני כעניותי לפי דרכנו ברוקא נקיט לה שכי דאילו בחד לא לקי על נבילה דהא ס"ל אין איסו' חל על איסור וזה נ"ל דעת רבינו ול"ק עליו מידי ממה שפסק בפ"ד מ"ה אלו הל"ב דאין איסור נבי' ח"ע איסור טמאה גם ל"ק ממה שפסק שם דעוף כ"ש לקי על נבילה כה"ג והכא דנריך כזית ולא סגי ליה בנמלה חיה לבד דלילקי עליה שם דבכל כה"ג כיון דבשלימות' חל עליה איסור שרץ ונבילה לא לקי על נבילה דאין איסור חל על איסור כל דלא הוי איסור כולל או מוסיף או בת אחת זה נ"ל דעת רבינו ודרכו דרך ישרה הוא בעיני למאי דקי"ל איסור חל על ח"ש ואפשר נמי לפי דרך זה דכי אכל תחילה כמי ט' נמרוסקין ואכל אח"ך הנמלה חיה שגם כה"ג דלקי על נבילה דכי אכל נמלה שלימה הרי לקי עליה לבד משום שרץ ואידך דאכל הו"ל ח"ש דשרץ והנמלה חיה מעלימה לכזית נבילה ודוק דנריך ישוב לזה:

ועל פי הבאור יש לפרש נמי כה"ג הסוגי' דמעילה דלוי דאמר דחצי זית מנבילה טמאה וחצי זית מנבילה טהורה דמצטרפי היינו טעמ' דהו"ל איסור טומאה ח"ש ובח"ש איסור חל עליו ורב ורב אסי דאמרי אין מצטרפין ס"ל דאין איסור חל על ח"ש ואין צורך לכל מה שנדחקו התוס' אלא שיש לתמוה על רבינו שבפ"ד מה' אלו ה"ל טו"ב פסק כרב ורב אסי דחצי זית מבשר נבילה טהורה וחצי זית מבשר נבילה טמאה אין מצטרפין והדבר תמוה דכלוי הו"ל למיפסק כמו שפסק כדין שלפנינו ודבריו שם סתרי למ"ש בדין זה ולמ"ש בפ"ד מה'שבועות דאיסור חל על ח"ש וזה נ"ל דעת הראב"ד שהשיג לרבינו דה"ל לפסוק כלוי וציין מה שתמה עליו הרב המגיד ולמ"ש דברי הראב"ד נכונים שהוא סבור כרבינו דאיסו' חל על ח"ש מדלא השיג לרבינו בפ"ה דשבועות ודברי רבינו שם הם תמוהים בעיני והדבר נ"ת:

גם על רבותינו בעלי התוס' ז"ל שהר"ש בשבועות דכ"ב ודכ"ג נר' דעתם דס"ל איסור חל על א"ס אני תמיה איך בהני סו גיי הטילו עצמם לדבר אחר ונדחקו ליטב איך איסור חל על איסור כי ע"כ הדבר צריך ישוב ודרך אגב ראיתי לרש"י בחולין דף ב"ה ולוי אמר לאכילה נמי הנטרפין שכתב וז"ל דסבר איסור חל על איסור וחייב שתים אחת משום בהמה טמאה ואחת משום נבילה ע"כ ודבריו תמוהים דאיך יתחייב על בהמה טמאה והרי לית כאן כי אם חדי זית של טמא ואף לר"מ דאמר בפ"ז דס"ו דכל האיסורים הנטרפין וש עם זה פשוט דלא לקי אלא חד וצ"ל שגם רש"י מודה דלא לקי אלא על נבילה והבא בבוית שלש הבהמה טמאה מתם הוא דקאמר דלקי ב' למאי דסבר איסור חל על איסור והוא דוחק :

סימן ב"ה והב הש"ע בטור ס"ק כ"ו כ' כ"ד שרץ שרוף מותר לאכלו משום רפואה ויש לחקור הלא בב"י כתב דין זה בשם האח' דמותר לשרוף שרץ לאוכלו ובדבריו כתב המרדכי בר"פ כל שעה בשם ראבי"ה דכל שלא כדרך הנאה שרי לנכרי ובלשון הזה פסק מור"ס בסימן קכ"ה וא"כ למה שינה הש"ע ונקיט בשכבר נשרף השרץ ונפקי רבותא טו"ל להשמיענו דשרי לכתחילה ליקח שרץ ולשורפו ואולם בענין דברי ראבי"ה והאח' ומור"ס ק"ל תינח דאיסור שרוף פקע איסוריה אך לעשות כן לכתחילה אסור עכ"פ מדין מבטל איסור לכתחילה שנחלקו הפוסקי' אי אסור מד"ת או מד"ס דהא לי להתיר איסור ע"י ביטול ברוב או להתיר ע"י פגם והה"ט ק"ל דאסור לעשות כ"ט לפגם לכתחילה כמבואר בטור סימן ק"ג וסימן קכ"ב ע"ש וכמ"ש הרשב"א בתשובות תנ"ח ואיך התירו לעשות איסור פגום בעיניים לאוכלו דלה"ד מד"ת לא שרי כי אם במקום סכנה ואילו מדברי ראבי"ה נר' דשרי גם בלי חולי כלל ע"ש · והנר' שרפתם כדעת הרא"ה בב"ה דק"ו שכתב דלעשותו פגום ולאוכלו ל"ש דין מבטל איסור ואי ק"ל לדבריו א"כ בא ונבטל איסורין במקום שאינו נ"ט אלא לפגם כגון חומץ ע"ג גריסין דתנן בע"ז דף ס"ח וזה אינו הא ל"ק דבפגם זה דהיינו פגום לגמרי אלא פגום קצת דאינו ניכר הפגם מכח התערובת כמ"ש הרא"ה שם בדק"ט ע"ש · בכי האי ודאי אסיר לכתחי' אבל פגום שנפסל מאכילת אדם אה"נ דשרי אף לכתחילה וה"ת מדברי הרשב"א ושאר פוסקים ל"ל דחולקים עליו וס"ל דגם בפ"ג הוי מבטל איסור וזה כ"ל דעת הש"ע דשינה וכת' לה בשכבר נשרף השרץ דלכתחילה אסיר בלתי סכנה אך מור"ס בסימן קכ"ה נר' שהתיר לכתחילה לשרוף כיון דלרפואה קעביד דאין כאן איסור תוס' ברור כדי לאסור · וראיתי להפ"ח בס' מים חיים בתשו' סימן י' שהביא דברי מור"ס וכתב דלאו לרפואה לבד הוא שהתיר אלא אורחא דמילתא נקט ע"ש · ות' עליו איך לא זכר דהוי מח"ל דהא לעשותו פגום אסור כדמוכח מתשו' הרשב"א סימן תנ"ח ונ"ע :

סימן מ"ו יש לחקור בבשר וחלב ושאר איסורי הנאה אי שרי להאכיל לבהמה חיה ועוף של הפקר או לא וראיתי במכילת' פ' משפטים בפ' לכלב תשליכון אותו בכלב אתה אומר בכלב או אינו אלא לכלב כמשמעו ת"ל לא תאכלו כל נבילה והלא הדברים ק"ו ומה נבילה שמטמאה במשא מותר' טריפה שאינה מטמאה לא כ"ש ומה ת"ל ללמדך שהכלב מכובד מהעבד וכו' ע"ש והרשב"ץ ח"ב סימן רכ"ב נשאל דהטריפה מאחר דהיינו דרושה אסורה בהנאה ושאר מיני טרפות מותרת בהנאה והשיב שזה טעות שהטריפה גם על ידי אחרי אינה אסורה בהנאה דכתיב לכלב תשליכון אותו וה"ה לשאר הנאות שדברים האסורין בהנאה אין מאכילין לכלב של הפקר כמ"ש בפ"ב דפסחים וכו' ע"ש וראיתי להרב כנה"ג בטור סימן כ"ט הגה"ט אות י"ד שהביא ת' הרשב"ן הלזו ותמה עליו דמהך מכילתא מוכח דאי אמרי' לכלב דוקא ולא לגוי היתה אסורה בהנאה ופירושו כך בכלב אתה אומר בכלב בלומר לאו דוקא לכלב מפני שהוא הבורי' בהנאה אלא כלומר לעבד שהוא בכלב או אינו אלא לכלב כמשמעו ואסורה בהנאה ומייתי ק"ו דאינה אסורה בהנאה ומ"ש הכתוב לכלב ללמד שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה וז"כ ס"ח דאיסורי הנאה הותרו לתת לכלב הפך דבר' הרשב"ן ומ"ש בפסחים דכ"ב אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורים שבתורה היינו דרשה הוי מפני שסובר דלכלב לאו דוקא אלא ה"ה לגוי ואתא אותו לומר אותו משליך לכלב דהיינו עבד ואי אתה משליך לכלב כלומר לעבד כל איסורין שבתורה · ועוד הקשה דלמ"ל להתווי דמותר בהנאה מדכתי' לכלב תשליכון אותו ושאינה מטמאה במשא מפ' בהמה המקשה ופ' אלו דברים הי"ל למתווי מהך מכילת' וכו' אלו תורף דבריו ומינה כשמיצ רעיקר מחלוקתינו במחלוק' שנוי דלהרשב"ן אסור להאכיל איסור הנאה לבהמת הפקר ולהכנה"ג שהכריח מהמכילת' שרי :

ואולם בשאני לעצמי איני רואה מקום לדחות דבר הרשב"ן מהך מכילת' שכ"ל פירוש המכילת' באופן אחר ותו ל"ק מדברי הכנה"ג שגם המכילת' פשיט ליה דאיסורי הנאה אסור לתת לכלב וכיון דהתיר הכתוב טריפה לכלב ע"כ דשרי בהנאה אלא דמכילת' דקדק דלא הו"ל לקרא לכתוב התר הנאה על ידי נתינה לכלב דהנאה זו גריע מוכח מנתינה ומכירה ושאר הנאות כידוע דמה"ט דעת הכנה"ג להתיר נתינה לכלב באיסורי הנאה והו"ל לכתוב התר הנאה בנתינה ומכירה לגוי כדכתיב בנבילה וכ"ש נתינה לכלב כי ע"כ היה רוצה לדון דבטריפה לא שרי בשאר הנאות כי אם בהנאת נתינה לכלב דגריע אך שאר הנאות אסירי דאין לנו אלא מה שהתיר הכתוב ואין למידין חמור מקל קמ"ל דלכלב לאו דוקא ור"ל בכלב כלומר דכשם שהותר הנאה נתינה לכלב הותר כל מין הנאה או אינו אלא לכלב כמשמעו ור"ל דלא התיר כי אם הנאה גרוע דנתינת לכלב לבד לכן מייתי לה מק"ו מנבילה דהותר גם שאר הנאות כנתינה ומכירה לגוי וק"ו לטריפה ומה ת"ל לכלב ר"ל למ"מ אפקיה קרא התר הנאה בנתינה לכלב דגריע ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר זה כ"ל פירוש המכילת' וזהו שדקדק הרשב"ן שכתב דכתיב לכלב וה"ה שאר הנאות וכו' והיינו כדברי המכילת' שהכל הביאה אריבא שם מכח הק"ו דנבילה והביא ראיה שפיר דכתיבה לכלב אסיר באיסורי הנאה מת"ש בפסחים ואי אתה משליך לכלב כל איסורים שבתורה דמה שדחה הכנה"ג לזה דהיא דרש הוי משום דלכלב ל"ד וה"ה לגוי וכו' הוא תימה בעיני דכיון דהך מכיל' לא הובאה בש"ס לא תינה ולא מקנתה איך סתמו ואי אתה משליך לכלב שאר איסורי הנאה דפשטיה דגם לכלב אסיר מפני המכילת' שדרשו דלכלב לאו דוקא אלא ה"ה לגוי וצ"ק שהרי גם להמכיל' לא דרשו דלכלב ר"ל לעבד אלא דה"ה עבד כמ"ש בכלב וכ"כ לאסקנא דכתיב לכלב דהכלב מכובד מהעבד וא"כ כי אמרו ואי אתה משליך לכלב לפי דרש המכילת ר"ל לכלב וה"ה לגוי ומ"ת ש"מ דנתינה לכלב אסיר באיסורי הנאה הפך דברי הכנה"ג גם מה שהק' להרשב"ן עוד דלמ"ל להביא התר הנאה בטריפה מש"ס דפסחים ושאינה מטמאה במשא מש"ס דחולין הו"ל להביא מהך מכילת' ע"ש לדידי ל"ק דאין לנו ראיה ברורה כי אם מהש"ס ומפיו אנו חיים דאילו ממכילתא כל שלא הביאה הש"ס מידי ספק וניתנוס לא יצאנו ואי ק"ל למ"ש בפירוש המכילת' כמ"ש או אינו אלא לכלב כמשמעו שפירושו דמותר נתינה לכלב לא נפיק שאר הנאות בלי לימוד ואילו בקידושין דנ"ח אמרו יכול לא ישחוט ואם שחט ישליכנו לכלבים ת"ל

לכלב

לכלב תשליכון אותו וכו' ומדכתב ישליכנו לכלבים במקום התר כל הנאה נראה דפשיט ליה דכיון דהתירו נתיכה לכלב ה"ה שאר הנאות הא ל"ק מ"ל דעל האמת דהכריח סמכילת' דלכלב לאו דוקא וה"ה שאר הנאות הנ' בחולין שנשחטו בעזרה א"כ יל' דהרי עכ"פ קשה לתה נקיט הש"ס התר הנאה לכלב ולא מכירה לגוי וע"כ דאיירי דמפיק התתר מלכלב נקיט הכי ותו ל"ק מת"ש ואדרבה יצדיף טפי דנקיט הכי דאף התר הנאה זאת דנדריש כאסר :

ואף גם זאת ראתה עיני דמה שרמה הכנה"ג הראיה דפ"כ דפסחים אינו דגירסתו כת' הרשב"ן היה וז"ל כמו שמוזכר בפסחים בפרק כל שעה וכו' וחשיב שכיוון לגו"ש שם כדכ"כ ואי אתה משליך לכלב וכו' אך בגירסתינו כתוב כמו שמוזכר בפסחים וירושלמי בפ' כל שעה וכו' וכירו' ר"פ כל שעה איתיה לא יאכל חמץ ואפילו לכלבים הרי זה בא לאסור בהנאה ומה הכן קיימין אם לכלבו הרי יש בו הנאה אלא מה אנן קיימין אפילו לכלב אחרים זאת אומרת שאסור בהנאה להאכיל לבהמת הפקר ע"כ הרי בבירור כדברי הרשב"ן דאסור להאכיל איסור הנאה אף לבהמת הפקר וגם ראיתי להטור א"ח וש"ע סימן תמ"ח שכתבו ואוסר עוד בירו' להאכיל חמצו בפסח אפילו לכלב הפקר וכו ע"ש וכ"כ הרא"ש כלל יד סימן ג' וז"ל אין צריך לשרוף החמץ אלא נותנו לגוי או זורקו לכלבים דאין חמץ טעון שריפה אלא לאחר שש ע"ש ש"מ דאחר שש אסור להאכיל לכלבים וכ"כ הגמ' בשם רוכק הביא דבריו הכי' סימן תמ"ה והביא ראיה מהירושלמי ע"ש והיינו ק"ל להטור והגמ' והרשב"ן דלמ"ל להביא מהירושלמי ומשנה שלימה שנינו בר"פ כל שעה כל שעה שמותר לאכול מותר להאכיל לחיה ועוף מכלל דבשעה שאסור בהנאה אסור להאכיל וצ"ל דס"ל דהאי מהתניתין היה אפשר לפרש דהיינו בהמה חיה ועוף שלו דמזונותיו עליו דהא ודאי אסור שהרי נהנה הוא בכך כמ"ש בירושלמי אך מהירוש' הוי ראיה שפיר דגם לבהמת הפקר אסיר ומ"מ יש לתמוה להרב כנה"ג איך כתב להתיר איסור הנאה לכלב הפך הירוש' והפך כל דברי הראשוני' ועל הכל דהא קרא סתם כתיב לכלב תשליכון אותו דמשמע אף כלב שלו ואילו בכלב שלו הנאה גמורה הוי כדתנן בנדרים דל"ח ולא יזון את הבהמה שלו בין טמאה בין טהורה וכ"כ מדברי הר"ה בפ"ח דמ"א הז' שכתב כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לגוים או לכלבים וכו' הרי דנתינה לכלב הנאה חשיב ואף אי דעת הרב המכיל' הפרש לקרא בכלב של הפקר לס"ד דלכלב כמשמעו אכתי קשה דכל כי האי היה לו לפרש :

וראיתי להרב כני יהושע חא"ח סי' ז"ב שאחר שהביא דברי הגמ' הנז' הביא דברי רש"י בפסחים ר"ה גבי ת"ש ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה שכתב דאי השבתתו בכל דבר ישליכנו לכלבים ע"ש ותמה עליו מהך ירושלמי ובדבריו ק"ל נ"ה כת' הרשב"א סימן ע"א שהביא דברי רש"י אלו בכתם ולא השיב עליו ש"מ דהודה לדבריו וזה תימה מהך ירושלמי אך אחר היש"ב רואה אני דל"ק שהרי שם בירוש' בר"פ כל שעה איכא מ"ד דשרי להאכיל חמץ לבהמת הפקר וז"ל גבי התני' כל שעה שהוא מותר לאכול מותר להאכיל לבהמה לחיה ועוף התיב רבי בא והתני' שאור ישרף והאוכלו פטור אמר ר"ה אמר רב מותר להאכילו לכלבי' אמר רבי יוסי מה אתינן מיתני כל חמץ לא שעות תאן תנא שעות ר"מ ופירושו דכפ' אלו עוברין הני שאור ישרף דהיינו חמץ נוקשה שישנו בלאו כמ"ש שם בירושלמי רפ"ג דפסחים ואעפ"כ אמר רב דמותר להאכילו לכלבים ונראה לי דגרסינן לכלבו וכן הגיר' שם בירושלמי פ"ג מיסנ"ה ה' ותירץ דמתני' תני כל שעה וע"כ ר"מ הוא כמו שהכריחו לעיל מזה ואילו מתניתין

דפ"ג ר' יהודה היא כדמסיים דברי ר' יהודה וחכמים דפליגי עליה דרש"י ר"מ כמ"ש בגמ' דילן בפסחים דמ"א וא"כ הרי לר"ת גם בשאור חייב כרת ולדידיה ודאי דאסיר להאכיל לכלבו אמרו עוד זאת אומרת שמותר להאכיל לבהמת הפקר פירוש מדאמ' רב מותר להאכילו לכלבו תירוק מינה שא חמץ גמור אסיר להאכיל לכלבו הא לכלב אחרים גם בחמץ גמור שרי דאל"ה הו"ל לומר לכלב סתם ומינה דכי תנן מאכיל לבהמה לחיה ועוף היינו בהמה וחיה שלו דבשל אחרים בכל גונא שרי ואף אי גרסינן כגירסת להאכילו לכלבים יליף שפיר דכי אמר רב הכי להתירו בהנאה וא"כ ע"כ דאיירי בכלב שלו שיש בו הנאה משא"כ בכלב הפקר שאין בו הנאה בירוש' ומינה לחמץ גמור הנאה כאסר ולא כלב אחרי' דאין בו הנאה התיב ר' ירגניה והתנינן המפרר סבר רמי ירמיה פכרות פירושו דלמ"ל לפרר בלי פירור תיסגי לאכילת כלבים דס"ל דבככרו' חמץ איירי דחזו לכלב משא"כ חיטים או שק של חיטים ותירץ לא תמר אלא מפרר מיון שפררו בטל וא"כ דגם לאכילת כלב שרי וכי תני מפרר לרבות ראף שלא ביערו מהעול' אלא שפיררו שרי ואיירי אמר לא יאכל חמץ ואפילו לכלבים וכו' והיינו דפליג למ"ד קמא דהתיר להאכיל לבהמת הפקר ולפי זה ל"ק לרש"י והרשב"א ז"ל דהם פסקו כמ"ד דשרי ואדרבה ק"ל להגמ' והטור והרשב"ן איך כתבו לאסור והביאו ראיה מהך ירושלמי לאסור בסתם והרי מהך ירושלמי במחלוק' שנוי ומכ"ל פשיטת וה דקי"ל כמ"ד דאסיר :

והנ"ל ליישב המאי דק"ט עוד בדברי הגמ' שאחר שהביא ראיה מהירושלמי לאסור באכיל' בהמת הפקר כתב והא דתנן מפרר היינו משום דמחזי להו מייא קודם שיבא לידי איסור אכילה ופירוש דבריו כתב כת' פני יהושע שם דק"ל איך התירו לפרר ולהטיל לים דהו"ל מאכיל לדגים ותירץ דמחזי להו מייא ולא חזו לדגים וקשה דהרי בפסחים דכ"ח אבעיא להו אי במטיל לים בעי פירור או שרי להטיל פיציין והעלה רבה דבים לא בעי ובנהרות בעי פירור ולרב יוסף גם בנהרות לא בעי ואילו לדבריו הרי כב"ג בעי פירור דבלא"ה מאכיל לדגים הוא ומתוך הסוגיא ופרש"י מבואר דכל החשש הוא שלא ימצאנו ישראל אחר דלאכילת דגים לא חיישי כלל וכ"כ שהרי כה"ג קבעו גבי ע"ז דתני שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אי במטיל לים בעי שחיקה ואי החשש משום אכילת דגים מירי דבעי שחיקה פעז ואכן ומתכות לא חזו לדגים לאכיל' וא"כ מתבאר מהך סוגיא דלא חיישי לאכילת דגים ותו מאי ק"ל מתפרר והרי אי קשה לא קי"ל כירושלמי דהרי מבואר בש"ס דלא חיישינן כי ע"כ נ"ל דהגמ' הוה גריס בהך ירושלמי גם כמ"ד קמא זאת אומרת שאסור להאכיל לבהמת הפקר ומפרש דקדייק הכי מדתני מותר לאכילו לכלבים בחמץ נוקשא כיון דאינו חייב כר"ת מינה דבחמץ גמור אסור גם לכלבים והדר מתיב רבי ירמיה מתפרר דעכ"פ משמע מתתני' דשרי להטיל לים אף דקמאכיל לדגים ומשני דמחזי להו מייא ולא חזו לדגי' דס"ל דגם במטיל לים בעי פירור וא"כ מ"ש הגמ' והא דתנן מפרר וכו' לאו דברי עצמו כי אם דברי הירושלמי וא"נ דש"ס בבלי חולק עליו בזה דבל כי האי לא חיישינן כל שאינו מאכיל בידיו לדגים כי אם דמטיל לים והדגים אוכלי מאליהם מ"מ לא נמנע מלהביאו דעכ"פ כהאי דפשיט ליה להירושלמי דלאכיל בידים אסיר אין ברירה בש"ס בבלי להתיר וכנגד זה לא שבקינן פשיטו' הירושלמי כל דליכא בירור בש"ס בבלי להתיר ותו ל"ק להגמ' וכהכי ל"ק נמי להטור והרשב"ן שכתבו בפשוט לאסור אכילת בהמת הפקר בשם הירושלמי אך מכר אחר ק"ל לדרך זה דהרי בעיקר דברי הירושלמי בפ"ב דפסחים מ"א ובפ"ג מה' דאמר רב על מתני' דתני שאור ישרף והאוכלו

פטור

פטור דמאכילו לכלבו קשה דאיך יתכן אחר דתני ישרף וכיצד זה הקשו בש"ס בבלי בפסחים דף כ"ב על ברייתא דתני שאור ישרף והאוכלו פטור ונותנו לכלבו הא גופא קשיא אמרת שאור ישרף אלמא אסור בהנאה והדר תני ונותנו לפני כלבו אלמא מותר בהנאה ותרצו דאיירי נותנו לכלבו בשאור דר"ת לרו' דאסיר מדבריהם לבר כמ"ש התוס' שם ד"ה ונותנו ותירוץ זה לא שייך בהך הירושלמי דא"כ מאי ק"ל מינה למתני' והרי מתני' לא תני כל שעה שמותר לאכול כי אם היכא דאסיר מר"ת דהרי אוקמוה כר"מ דאילו לרו' שעה חמישית דאסיר מדבריהם מאכיל לכלבו וכר מן דין דשם בירושלמי פ' תמיד נשחט ה"ר אמרו שחטו על שאור מאחר דאמר רב מותר להאכילו לכלבו פטור או מאחר דאמר רב לוקין על אכילתו חייב ע"ש גם בריש פ"ג שם אמר רב דלוקין על שאור כי א"כ סבור הייתי דגרסינן להאכילו לכלבים והיינו כלב הפקר ואין זה נכון דכיון דבפ"ג ובפ"ה הגירסא לכלבו ובפ"ב הגירסא לכלבים סתמי מדא מקמי מדי ועוד דא"כ בפ"ה מה בספק דלא חשיב שוחט על חמץ בח"נ כיון דמאכיל לבהמת הפקר והרי אין בזה התר הנאה כי ע"כ דגרסינן לכלבו:

והנ"ל ליישב דרב ס"ל דמתני' דמ"ח דתני שאור ישרף והאוכלו פטור רבי יהודה אבל חכמים דהיינו ר"מ פליג דמותר בהנאה ולוקין עליו והרי קי"ל כר"מ שם וכ"ב דבברייתא' שם בשמיט ר"מ ישרף ואוכלו פטור בשאור ע"ש ובברייתא' דש"ס בבלי דת"נ מוקים לה הירושלמי רישא רו' וסיפא ר"מ כנ"ל בישוב הירושלמי ולפי דרך זה לא יתכן לגרוס בירו' אחר וזה זאת אומרת דאסור להאכיל לבהמת הפקר שהרי רב בח"נ התיר לכלבו הא חמץ גמור אסור אך לכלב הפקר הנ"ל והדר כי קושיין להגה' והטור ורשב"ן וליישב דבריהם נ"ל דהם המפרשים דזאת אומרת על מתניתין קאי דקתני לבהמה חיה ועוף ולא תני לבהמתו וחייתו ש"מ דגם בשל הפקר אסיר וכי נקיט רב לכלבו לריבותא' נקיט הביודעת רש"י והרשב"א כ"ל דס"ל דבהמה חיה ועוף היינו בשלו וגרסינן בירושלמי כגירסא שלנו וזאת אומרת דמותר להאכיל לבהמת הפקר והיינו דקאי על דברי רב מדמתיר כלבו בח"נ הא חמץ גמור אסיר אך בכלב הפקר בכ"ג שרי:

אכן בעיקר דרש הירושלמי דדריש לא יאכל אפי' לכלבי' הקשה הרב פני יהושע שם דהרי בדכ"א דפסחים מפיק חזקיה מלא יאכל איסור הנאה ואף רבי אבהו אינו חולק בזה דא"כ בדכ"ב דבעו מאי בינייהו תולין שנשחטו כעבור איכ' בינייהו ליעני דא"כ להאכיל לבהמ' הפקר לר"א אסיר ולחזקי' שרי ומתוך כך הכריח דאסיר מדבריה' וקרא אסמכתא בעלמא' לדידי אי מהא לא מכרעא ויותר מזה קשה להירושלמי דאי מש"ס בבלי י"ל דאה"נ דסירושלמי חולק לבבלי בזה וס"ל דלרבי אבהו כי כתיב לא יאכל לאסור אכילת בהמת הפקר ואי קשה להירושלמי הא ק"ל דשם בירושלמי אחר זה הביאו מחלוקת רבי אבהו וחזקיה ואמר מתני' מסייע לדין ולדין לא יאכל חמץ ליעשות המאכיל כאוכל או אינו אלא לאוסרו בהנאה כשהוא אומר לא תאכל הא למדנו שאסור בהנאה מה ת"ל לא יאכל ליעשות המאכיל כאוכל דברי רבי יאשיה רבי יצחק אמר אינו צריך ומה שרצי' קלים עשה בהם מאכיל כאוכל חמץ חמור אינו דין שנעשה ומה ת"ל לא יאכל לאוסרו בהנאה ע"ש הרי דרבי יאשיה דס"ל כר"א דריש לא יאכל לחייב המאכיל ולר' יצחק דס"ל כחזקיה דריש ליה לאיסור הנאה וא"כ אכיל' לבהמת הפקר דאינו בהנאה מנ"ל להך ירושלמי ריבוי לאסור אך אחר הישוב הא נמי ל"ק שי"ל דהך תנא ס"ל כר' אבהו דלאיסור הנאה מלא תאכל נפיק ואי לעשות המאכיל כאוכל ס"ל כרבי יצחק דמק"ו דשרצים נפיק וא"כ שינוי לא יאכל למאי ודריש

ליה אף לאאכיל לבהמת הפקר וכדהוינן בה ז"ל דגם ר' יאשיה דאמר ליעשות המאכיל כאוכל היינו לרבות אכילת בהמת הפקר דבלא"ה קשה ליה כדברי רבי יצחק דמק"ו נפיק ולמ"ש נ"ק דשרצים הותרו בהנאה וא"כ מאכיל לא איתרבי כי אם מאכיל לגדולים והגדול שונג או לקטנים אבל לגוי וכלבו וכ"ש כלב הפקר שרי קמ"ל כחמץ דאע"ג דגוי וכלבו אסיר מטע' הנאה אך כלב הפקר היה שרי קמ"ל דאסיר ומ"ש לעשות המאכיל פירושו לכל מי שהאכיל ורבי יצחק חולק דלא משמע ליה דריבה בהמת הפקר ד הרי איסור הנאה לית ליה ושרי אף לגוי וכלבו וכ"ש כלב הפקר ולכך דריש להנאה וכ"מ לדידיה דלא אסיר להאכיל לבהמת הפקר אלא דירוש דאנן קי"ל כר' אבהו הלכך הרא"ש דפסק כחזקי' וא"כ אסור מד"ת להאכיל לבהמת הפקר:

הן אמת שיש להכריח דש"ס בבלי לא ס"ל דרש זה דא"כ בדכ"ב דפסחים ליעני איכא בינייהו להאכיל לבהמת הפקר לר"א אסור ולחזקיה שרי אלא דאי מהא לא מכרעא דהרי כתבו התוס' בכ"ק דל"ג ד"ה הקדישו וכ"כ בכ"ב ד"ה ואפילו דלפעמים יש בעיא אחרת ואינו אומרה דחד מינייהו נקיט וא"כ ה"נ י"ל הכי:

הן אמת דהכלל זה של התוס' ק"ל מדוכתי אחריני דנר' דלא ס"ל הכי והרי בפסחים דכ"ג ד"ה מאי הכיחן בתימה אמאי לא אמר בנייה אחרת וכן בכ"כ דל"ג ד"ה מא, וכ"ע ומ"מ מכח קושייא זאת אין כדאי לדחות דין הירושלמ, וכ"ש דלמ"ש הרב פני יהושע דהוי מדבריה' ל"ק וכמוכן וכ"כ דאי הוי דרש גמור קשה להטור בסי' תמ"ח איך פסק לאסור והרי הרא"ש בפ' גיד הנשה דצ"ג כתב דקי"ל כחזקיה דרביה דרבי אבהו היה והרי לחזקיה למה שנתבאר אין מקום לרבוי אכילת בהמת הפקר וא"כ איך יחלוק הטור עם אביו הרא"ש בסתם ומ"מ למה שביארתי אי הוי מד"ת ס"ל דרש"י והרשב"א שהתירו ס"ל כחזקיה ווה רוחק בי יע"כ גם מנד וה כ"ל דאיסורו מדבריהם וכ"כ מת"ש הרא"ש כלל י"ד סימן ג' דחמץ אינו יכול לוורקו לכלבים דטפון שריפה ע"ש שתלה דבעי שריפה ולא מריבוי גם הב"מ תלה הטע' דבעי קבורה והביא ראיה מהירושלמי ואי ס"ל דמריבוי קדריש הירושלמי למ"ל הטעם משום דבעי קבורה כי ע"כ נראה דס"ל דהירושלמי דאמר לא יאכל חמץ אפילו לכלבים לאו לשון הכתוב מייתי כי אם לשון הירושלמי כך יש לגרד ואינו מוכרח ומהך ירושלמי שהבאתי תשובה מוכחת למה שכתב הרא"ם בפ' שמיני בפ' לא יאכלו שדרשו בת"כ הביאו רש"י לחייב המאכיל כאוכל או אינו אלא לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלו באכילה אסור ובהנאה מותר והכריח הרא"ם דאתי כחזקיה אלא שתמה דא"כ מאי אהני דכתיב לא תאכל שלא לדרוש לא יאכל הרי חמץ אע"ג דכתיב תאכל דרשו לא יאכל לאיסור הנאה עיין שם וכפי דברי הירושלמי ל"ק דיל דה"כ דכי כתיב לא יאכל ולא תאכל באיסור אחד אי אפשר לדרוש לא יאכל לאיסור הנאה דא"כ לא הוה כתיב נמי ולא תאכל דמשמ' התר הנאה מה שאינו והו"ל לכתוב בכולם לא יאכל וע"כ הכריחו דלחייב המאכיל אתי וכי קי"ל לחזקיה בחמץ דכי כתיב לא יאכל לאיסור הנאה אע"ג דכתיב נמי לא תאכל היינו משום דלא אפשר לדרוש לחייב המאכיל דהא מק"ו דשרצים נפיק כדברי רבי יצחק וא"כ ע"כ דלאסור בהנאה אתי דאין לנו עוד במה לדרוש שוב ראיתי להרב ספר המלך פ"ח מה' חמץ הב' שכרנם כדברי הרא"ם מהך דירושלמי וכר מן דין ק"ל כדברין דמאי ק"ל מחמץ והרי לרבי יהודה אמרו בדכ"ח דפסחים חד לפני זמנו וחד תוך זמנו וחד לאחר זמנו וא"כ כי כתיב לא יאכל לתוך זמנו הוי ואה"נ דע"כ ואחר הפסח דלא כתי' לא יאכל לא אסיר בהנאה מד"ת וא"כ לא דבי לאתבא דבנוף אחד כתיב

נתי

כמו לא תאכל וכתב תרי סתוספו' שם בדכ"ח ד"ה וחד כתבו דלחזקיה גם לפני זמנו אסיר בהנאה מד"ת דסברה הוא שלא לחלק בניהם ע"ש ככר ביארתי בחא"ח סימן פ"א דרבים חולקים להתוס' בזה והרא"ש גופיה בתוספי הסמ"ג פ' אמץ כתב דלחזקיה חמץ בע"פ מותר בהנאה מד"ת ותו מאי ק"ל הכא עק"ל בדברי הרא"ש שם שכתב דלרש"י שפירש דמ"ש לחייב להאכיל כאוכל היינו לקטנים לבד ואין בו מלקות אלא איסור בעלמא לבד כמ"ש הרמב"ם וסמ"ג ע"ש ולדבריו קשה כהך ירושלמי דתני רבי יאשיה או אינו אלא לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכל למדנו שאסור בהנאה מה ת"ל לא יאכל לחייב למאכיל ואי אין בו מלקות אלא איסור לבד תיפוק ליה כיון שאסור בהנאה הרי אסור להאכיל אפילו לכלבו ונתינה כאמר כדכתיב תתננה ואכלה וכמ"ש הר"מ בפ"ח דמ"א ודוחק לו' דס"ל דאיירי לקטן דאחר וס"ל דמתנה לקטן לא חשיב נתינה דלא עביד ליה ניחא נפשא ויש סמך לזה מדתנן בנדרים דל"א זן את אשתו ואת בניו ומיהו אין זה ברור ש"ל דבנתינה לקטן נמי חשיב הנאה כי ע"כ היה נראה להכריח דלרש"י חייב במאכיל מלקות ולהכי איצטריך ריבוי לא יאכל דאי מטעם הנאה הרי דעת הר"מ בפ"ח דמ"א דאין בו מלקות ולהכי איצטריך ריבוי וזה עכ"ל כמ"ש הרא"ש דלא גרסי' לא תאכלו' דאיך יביאו ראיה משרצי' לעופות ע"ש וקשה דבדכ"ג דפסחי' הקשו והרי שרצים דכתיב שקץ הוא לא יאכל ותנן וכו' ותירצו שאני התם דאמר קרא לכם וכו' ופרש"י דכתיב ושקץ יהיה לכם ע"ש והרי לא יאכל כתיב בשרצים ושקץ יהיו לכם כתיב בדגי' טמאים ואיך הביאו ראיה מדגים לשרצים דע"כ כיון דבשניהם' כתיב בהו שקץ ילפי אהדדי א"כ ה"נ בעופו' דכתיב לא יאכלו כי שקץ הם ילפי אהדדי ובדוחק י"ל דכוונת הרא"ש דא"כ דילפי אהדדי אבל כאן דמצי למילף מעופות לעופות אין דרך שיביאו ראיה משרצים לעופות אך מ"מ קשה מהך סוגיא לרש"י דגבי עופות דרש לא יאכלו לחייב למאכיל וכן גבי שרצים בס"פ שתיכי כפ' לא יאכל דרש לחייב למאכיל וקשה תרי למ"ל והרי ילפי אהדדי:

ואיך שיהיה למה שאבו רבים מהך דירושלמי דכל איסורי הנאה אסור להאכיל לבהמת הפקר אינו מוכרח ש"ל דהירושלמי מריבוי לא יאכל דכתיב בחמץ למדו כן אבל שאר איסורי הנאה מנ"ל אלא דמדברי הגמ' דכתב דאסור להאכיל לבהמ' הפקר כיון דבעי קבורה נ"כ כל איסורי הנאה לבינו שריפה או קבורה כדתנן בסוף מ' תמורה אסיר נ"כ בחמץ וכ"כ מהטור דהרי הרא"ש פסק כחזקיה בפרק גיד הנשה דלא יאכל לאיסו' הנאה אתי וא"כ ע"כ לאו מריבוי יליף כי אם משום דבעי' שריפה או קבורה מינה לשאר איסורים וכ"כ גם מת' הרשב"ן דקיליף מחמץ לכל איסורי הנאה ש"מ והטעם משום דבעי קבורה ורואה אני שיש לצדד דאף רש"י והרשב"א דהתירו להאכיל חמץ לכלב הפקר ז"ל דבשאר איסורי הנאה אסור דהרי לרבנן דר"י בר"פ כל שעה נראה דלא בעי בחמץ שריפה או קבור' דהרי התירו במפרר וזורה לרוח וא"כ ז"ל דלרבנן תשביתו דחמץ בכל ענין כמ"ש בדי"ב דפסחי' אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר וכה"ג אמרו רבנן בדכ"ז לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל והתורה אמרה תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו ע"ש וא"כ מה"ט אין לנו לאסור להאכיל לבהמ' הפקר משא"כ כל איסורי הנאה דקיל בהו דבעי שריפה או קבורה כדתנן בסוף תמורה א"כ דדוקא שריפה או קבורה בעו ולא דבר אחר ומינה דבשאר איסורי הנאה כ"ע יודו דאסיר להאכיל לבהמ' הפקר הפך דעת הכנה"ג ואין להביא ראיה לאסור ממ"ש בפסחים דכ"ב והרי אבר מן החי דכתיב וכו' ותנן רבי נתן אומר וכו' הא לנבילם שרי ותכלל דבאיסור הנאה לכלבים אסיר דאי מהא ל"מ דע"כ לכלבים שלו דלכלב הפקר עכ"פ אין האיסו' מטעם הנאה דהרי אין בו הנאה דמיכה דגם בקרא לכלב תשליכון היינו לכלב שלו וא"כ קשה להכנה"ג שכת' דלהמכיל' נתינה לכלב שרי באיסור הנאה ואילו מהך סוגי' מוכח להפך ומיהו כמו ק"ל לרש"י בפסחי' ד"ו והרשב"א בת' שכתבנו דלמ"ד דלא בעי שריפה בחמץ מותר להשליכו לכלבים והרי לכלבים סתם כלבים שלו משמע דיש בו הנאה ואיך יתכן להתיר הנאה דלכ"ע אסיר מלבד רבי יוסי הגלילי דיחידאה הוא:

והנה ראיתי להרב באר יעקב לחו"ד סימן כ"ט שהביא דברי הכנה"ג ותמה עליו שדברי הרשב"ן מוכרחים שם בפסחים דכ"ב דפריך ור"מ למ"ל אותו ומשני אותו אתה משליך וכו' ואי אתה משליך חולין שנשחטו בעזרה ואי אמרת כסברת הכנה"ג דהש"ס קאי למסקנ' המכילת' לא מקשה הש"ס מידי דז"ל אף לר"מ אי לא כתיב אותו הייתי אומר דכל איסורים שבתורה מותרים בהנאה וכ"ת למ"ל או מכור לנכרי בנבילה דז"ל אי לא הוה כתיב בנבילה הייתי או' דלכלב תשליכון דוקא לכלב ולא לגוי דלגוי אסור בהנאה ובכלב של הפקר איירי קרא והוה ילפינן מק"ו שיהיה נבילה אסור ולהכי איצטריך בנבילה או מכור ומאילא ידעינן מק"ו במכילתא הנו' ולעולם לא תאכל אין משמעו כי אם אכילה ולהכי איצטריך א"ו ודאי דהש"ס דילן לא ס"ל כסברת המכיל' דאי כתיב לכלב דיהיה ס"ד לכלב הפקר משום דזה הוי איסור הנאה דליתא רק דזה מקרי התר הנאה ואין סברא כלל לחלק בין כלב לעבד ולהכי מקשה הש"ס שפיר לר"מ למ"ל אותו:

וכן קשה להכנה"ג לר' אבהו דיליף באמת מדאיצטריך או מכור לנכרי בנבילה דהא איצטריך כי היכי דלא נימא טריפה אסור בהנאה מכ"ש נבילה להכי התיר בנבילה וילפינן טריפה מק"ו כמ"ש במכילת' הנו' לעיל אלו תורף דבריו ע"ש ולכאו' מאי דקמותיב שפיר קמותיב אמלבד דקשה להכנה"ג קשה בעיקר המכילת' למישני דהש"ס חולק עליה וגם לפי מה שפירשתי בפירוש המכילת' דא"כ דמודה דכתיב' כלב הוי התר הנאה אלא דס"ד דהנאה זאת דגריע התיר ולא מכירה לגוי קשה דעכ"פ איצטריך או מכור לנכרי ללמד בטריפה דשרי במכירה לגוי מק"ו דנבי' וא"כ קשה כי קושי' הרב הנז' גם לפי דרכנו:

והיה מקום ליישב לכל זה דאי אפשר דאותו איצטריך לכל איסורין דאסירי בהנאה ש"א דבלא"ה או מכור לנכרי אי אפשר כיון ש"ל דבכלב הפקר איירי וא"כ דאסיר בהנאה דא"כ תיקשי ליכתוב או מכור בנבילה ולישתוק מכלב דמנבילה הק"ו הוה יליף שפיר לטריפה דשרי בהנאה וכ"ת דלכלב איצטריך לדרש המכילתא שכלב מכובד מהעבד אכתי קשה אותו למ"ל והרי סגי דליכתוב לכלב תשליכון לבד ובמו שפרש"י שם בד"ה אותו דלרז' לאו מלכלב תשליכון יליף כי אם מריבוי אותו אכן נראה דאין זה מספיק דהרי מבואר בש"ס דכל דלא מייתר לא ילפי' מיניה הא שאר איסורין אסירי וא"כ לכלב תשליכון אצטריך ללמד דכלב מכובד מהעבד ולימוד זה אי לא כתיב בנבי' או מכור לנכרי אי אפשר דא"כ היה אפשר דלכלב דוקא דאסיר בהנאה וכ"ש טריפה וא"כ מנ"ל דהעבד מכובד ולהכי אצט' או מכור אייתר אותו ללמד דשאר איסורין אסירי בהנאה:

והנ"ל ליישב לזה כמאי דק"ל עוד בדברי המכילת' לפי דעת הכנה"ג דמאי קאמר או אינו אלא לכלב כמשמעו והייתי לה מק"ו דנבילה והרי בלאו ק"ו אי אפשר לפרש לכלב כמשמעו דא"כ כ"מ טריפה אסורה בהנאה וא"כ תיקשי אותו למ"ל דבין לר"מ דדריש ליה לחולין שנשחטו בעזרה דאסירי בהנאה ובין לרבי יהודה דדריש ליה לכל שאר איסורין דאסירי בהנאה ואי גם טריפה אסירת בהנאת א"כ

היכי

היכי מני לדרוש אותו אתה משליך וכו' ואי אתה משליך ואחרי טריפה שוה להם דאסירי בהנאה ושרו לכלב הפקר וא"כ הו"ל להמכילת' להכריח דלכלב ר"ל ככלב מדאצטריך ריבוי אותו :

כי ע"כ ע"כ ליישב לזה דא"נ דהוה מני להכריח גם מגר זה דלכלב ר"ל ככלב והתיר הנאה לא רחר מתרי טעמי נקיט וק"ו חביב ליה ומייתי ליה וכיון שכן החכם עיניו יחזו דל"ק מדברי הרב דשפיר פריך לר"מ אותו למ"ל דאי לאסור שאר איסורים בהנאה אתי א"כ או מכור לנכרי ככבי' למ"ל דהא ליכא למימר דאצטריך דלא נימא דלכלב כמשמעו ואסיר טריפה בהנאה דכיון דכתיב אותו דמינה משמע דטרי' שרי בהנאה ושאר איסורין אסור מינה דלכלב ר"ל כלב שלו וא"כ או מכור לנכרי למ"ל וא"כ ע"כ דאו מכור לנכרי ללמד שאר איסורין דאסירי בהנאה וא"כ ליכתוב בטריפה לכלב תשליכון ומק"ו דנבילה ילפינן דבכלב שלו איירי ואייתר אותו דלא ריבה כלום ובהכי ל"ק נמי מ"ש לרבי אבהו דמנ"ל דהדאצט' תומכור לנכרי דשאר איסורין אסירי בהנאה אימא דאצטריך דלא נימא לכלב כמשמעו וטריפה אסירת בהנאת ומכ"ש בנבילה ולמ"ש ל"ק דלהא לא צריך דכיון דכתיב אותו ע"כ ילפינן מיניה בין לר"מ ורג' דטריפה שרי בהנאה ולכלב ר"ל ככלב ומותר בהנאה אלא שרואה אני דישוב זה שכתבתי יתכן לדעת הסמ"ג דלס"ד דלכלב כמשמעו היינו ככלב של הפקר דשרי אף באיסורי הנאה אך לפי דרכינו בפי' המכילת' דגם לס"ד דלכלב כמשמעו היינו נמי ככלב שלו והתירו שכתוב בהנאה אלא דלא התיר כי אם הנאת נתינה לכלבו דגריע אבל מכירה ונתינה לגוי לא ולהכי מייתי לה בק"ו ולפי פירוש זה אתי שפיר טפי דל"ק מה"ש לעיל למ"ל להמכילת' לאתויי מק"ו תיפוק ליה מיתור אותו דע"כ ש"מ דטריפה שרי בהנאה בין לר"מ ורג' ולדרכינו אה ל"ק דגם לס"ד דלכלב כמשמעו הרי התיר הנאת כלבו ושפיר מכינן למדרש דטריפ' שרי לכלבו ולא שאר איסורין או חולין שנשחטו בעזרה דאף הנאה גרוע דנתינה לכלבו נאסר בהם ולפו' הדר קושיות הרב מאי פריך ולר"מ למ"ל אותו לשני דלימוד כל האיסורין דאסירי בהנאה וכ"ת למ"ל או מכור לנכרי הרי אצט' דבלא"ה הייתי אומר דטריפה לא התיר כי אם הנאת כלבו לבד וכ"ש נבילה קמ"ל דנבילה גם במכירה ונתינה לגוי ומינה דכי כתב לכלב ר"ל ככלב וגם לעבד שרי מק"ו דנבילה דאי מריבוי אותו הרי שפיר נדרש גם לס"ד וכמ"ש :

עוד נראה לי ליישב לקושיו' הרב בעל יעקב לדברי הרב סמ"ג והמכילת' דהרי מבואר בש"ס דרב"א ודר"כ דפסחים דרבי אבהו לא יליף משמעות אכילה או הנאה ג"כ כי אם מיתור הכתוב וא"כ כיון דכתיב לכלב תשליכון בטרי' אי ס"ד דלכלב דוקא והיינו בכלב הפקר ואסירת בהנאה א"כ מיתור זה ש"מ דאכילה אכילה משמע ולא הנאה דאי לאו הכי והנאה במשמע ליסתוק מלכלב וכיון שכן או מכור לנכרי לה"ל והרי למדנו דאכילה הנאה לא משמע מדאצטריך לכלב וכתב דאצטריך ללמד שהכלב מכובד מהעבד הרי לס"ד דלכלב דוקא לא כפיק דלהעבד אסיר מטעם הנאה וכן מבו' במכילת' וכתב דהוה יליף מק"ו דטריפה לנבילה דאסירת בהנאה הא לא אפשר דכיון דכתיב לא תאכלו כל נבילה דמשמע אכילה ולא הנאה לא מני יליף בק"ו דהא בלי קרא להדיא במשמעות אכילה והתיר וא"כ ע"כ דלכלב ר"ל כלב שלו ולימד דכלב מכובד מהעבד ואיצטריך נמי או מכור לנכרי ללמד דשאר איסורין אסירי בהנאה ותו ל"ק מכל דברי הרב כמו שירא' המעיין אלא דגם לפי ישוב זה רואה אני דלפי דרכנו בפירוש המכילת' גם ישוב זה לא יתכן דהרי גם לס"ד ולכלב דוקא והיינו לכלבו לא נפיק דאכילה הנאה לא משמע דהרי זו' דגם במשמע ואפ"ה כן איצטריך להתיר הנאת כלבו

א"כ שפיר איצטריך או מכור לנכרי להתיר גם נתינה לגוי ומינה דלכלב ל"ד ור"ל ככלב מק"ו דנבי' והרי נריכי תרווייהו ואייתר אותו ללמד על שאר איסורין דאסירי בהנאה ותו מחי ק"ל לש"ס לר"מ אותו למ"ל :

וגם ראיתי להרב בעל יעקב שם שישב בדרך אחר המכילת' עם הך סוגייא דפסחים וגם לדרך הרב לפי מ"ש בפירוש המכילת' לא יתיישב כי ע"כ היה נ"ל להכריח מזה דעת הסמ"ג דהמכילת' ס"ל דאי לכלב דוקא מינה דאסיר בהנאה אלא דאע"פ כן שרי לכלב הפקר דמינה קשה להרשב"ץ דאסר איסורי הנאה לבהמת הפקר דגם מהירושלמי דאסר בחמץ ז"ל דמלא יאכל אמרו כן והיינו כרבי אבהו מש"אכ בשאר איסורי הנאה :

הן אמת דעכ"פ ק"ל כדברי המכילתא דמהך סוגייא דפסחים דב"א מוכח להפך דאי כדברי המכילתא דכי כתיב לכלב תשליכון לימד דהכלב מכובד מהעבד דנבילה לא נצבר וטרפה לכלב קשה דא"כ רבי אבהו ור"מ דקאי כותיה מנ"ל דאכילה הנאה במשמע מדאינטריך או מכור לנכרי והרי איצטריך ללמד דכלב מכובד מהעבד דאי כתיב לכלב תשליכון לבד מנ"ל דכלב מכובד דאף אי כלב עבד נ"כ במשמע אכתי מנ"ל דמכובד הרי לא ציוה בנבילה לעבד וא"ל כיון דמריבוי אותו ילפינן דר"ל ככלב וה"ה לעבד א"כ מדפרט כלב ולא עבד ש"מ דכלב מכובד מהעבד א"כ ז"ל דגם להמכילתא מודה דר' אבהו לא כתיבי בתורה לכבד הכלב דאי משום דאין הקב"ה מקפח שכר כבר יש לימוד לזה במקום אחר וכי דריש הכי היינו משינוי הכתוב דהו"ל לכתוב לכותי וכתב כלב כיון דלמדה מק"ו דגם לעבד מותר לתת אלא שראיתי גרסי' בפסחים דכ"כ ר"ס אותו שכתב דעיקר קרא דלכלב תשליכון אתי דהכלב מכובד מהעבד · אכן ראיתי כתו' שם ד"ה אותו שהביאו פרש"י וכתבו תירוץ אחר בשם הר' מאורלינ"ש ע"ש והדבר קשה דמאחר דמדברי רש"י הם שנויים במכילתא מה ראו לפרש בענין אחר אך למ"ש נ"ל דהתו' ס"ל דריבוי לא כתיב לזה והמכילתא השינוי קדריש ודוק :

אלא דאכתי ק"ל בהך מכילתא לפי פירוש הסמ"ג דהרי בחולין אמר רבי יוחנן דבשר בשדה טריפה אתי לבשר מן החי וטריפה וקי"ל כרג' נגר ר"ל כמ"ש הר"מ בפ"ד ממאכלות אסורות הו' ואילו בשר מן החי קי"ל דאסיר לבני נח כמ"ש הר"מ בפ"ט מ"ה מלכים הו' ואע"פ שהב"מ תמה דכיון דנפיק מדכתיב ובשר בשדה טריפה א"כ בני נח דלא הוזהרו על הטריפה איך יתחייב כבר ישב שפיר הלח"מ שם והביא ראיה לד"מ מברייתא דחולין דקב"א ע"ש וכן יש ראיה מה"ש שם בדקב"ט אלא לצולם אסיפא ולאו אאבר של שבשר וכו' ע"ש וגם ראיתי להרמב"ן והרשב"א והר"ן בחידושם שם לחולין שהעלה דבשר מן החי אסור לבני נח ע"ש וא"כ בפסוק זה דכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו דכלל בשר מן החי וטריפה ועליהם כתיב לכלב תשליכון אותו ע"כ לכלב דוקא דאילו לגוי הרי קאי דלפני עיור כבשר מן החי כמ"ש בפסחים דכ"כ שלא יושיט אבר מן החי לבני נח וא"כ מאי קאמר המכילתא דלכלב ר"ל ככלב דהיינו לגוי וזה אינו וע"כ לומר דהך מכילתא כר"ל אתי דאמר בחולין דק"ב דבשר בשדה טריפה לא הוזהיר כי אם לטריפה וע"כ מוקי לכלב ככלב אך למאי דקי"ל כרג' בי כתיב לכלב היינו בכלב דוקא :

אך מ"מ ק"ט דאם כדברי הסמ"ג דאי לכלב דוקא ב"ת דאסיר בהנאה א"כ נ"מ למאי דקי"ל כרג' וא"כ לכלב דוקא דבשר מן החי וטריפה אסירי בהנאה וזה אינו דקי"ל בהו דשרי בהנאה וכן מוכרח שהרי דרשו אותו אתה משליך לכלב וכו'

וכו' ש"מ דהותרו בהנאה והשתא לא שייך לשנויי כדברי הכנה"ג דקאי למסקנת המכילתא דלכלב ל"ד ור"ל ככלב וה"ה לעכבר דהרי נתבאר דלרי' דקי"ל כוותיה ע"כ לכלב דוקא וא"כ ע"כ דכי כתיב לכלב והוי לכלב דוקא יש בו התר הנאה דהיינו לכלבו ומינה דהמכילתא נמי לס"ד דלכלב דוקא אה"נ דשרי בהנאה דכתיבה לכלב דלכלב סתם היינו לכלבו דיש בו הנאה ואינה ע"כ לפרש כמ"ש דכי אמר או אינו אלא לכלב כמשמעו היינו דלא התיר כי אם הנאת כלבו הפך דעת הכנה"ג · ונדוחק היה תקוס ליישב דרך הרב לפי מה שנתבאר דסוגיא דפסחים דלעיל לא מתישב לפי דרכנו כי אם לפי דרך הרב של"ל דאע"ג דכתיב ובשר בשדה טריפה דכלל בשר מן החי וטריפה מ"מ כי כתיב לכלב תשליכון לא קאי כי אם לטריפה לבד ותו ל"ק מכל מ"ש :

אך אחר החיפוש ראיתי שזה לא יתכן שהרי בירושלמי כפ"ג דערלה ובפ"ב דפסחים אמרו רבי אבהו בשם ר"א כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו לא יאכל את תופס איסור הנייה כאיסור אכילה עד שיבא הכתוב ויפרוש לך כדרך שפירש באבר מן החי ונבילה מה פירש לך באבר מן החי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וכו' וצ"ב באבר מן החי דנקיט לאו דוקא ור"ל בשר מן החי וכ"כ בפירוש רבי אליהו כפ"ג דערלה ע"ש ומ"מ ש"מ דפשיט ליה דלכלב קאי גם לבשר מן החי ואע"פ כן יליף מיניה התר הנאה וא"כ לכלב ר"ל כלבו וא"כ ע"כ לפרש כדברי המכילתא כדרך שפירשתי הפך פירוש הרב כנה"ג וצ"ע :

וליישב · דברי המכילתא נ"ל דמ"ש שם בירושלמי אחר זה תני חזקיה ופליג פירושו דחזקיה מוקי לה לכלב ככלב של הפקר דאין בו איסור הנאה וא"כ כפ' זה לא התיר הנאה דליהוי שני כתובים הבאים כאחד דאין מלמדין ומנבילה ילפינן בבנין אב דלא תאכל לא משמע איסור הנאה וזהו ברייתא אתי כר"ל דבשר בשדה טריפה בטריפה לבד כתיב וס"ל דס"ד כחזקיה דלכלב היינו כלב הפקר ואסיר בהנאה אלא דיליף מנבילה דאכילה אין הנאה במשמע ולפי דרך זה יתכן ליישב דברי הכנה"ג דע"כ לא פליגי רבי אבהו וחזקיה אלא לכלב משמע כלבו או כלב הפקר אך לכ"ע דברים האסורים בהנאה הותרו להאכיל לכלב הפקר הפך דברי הרשב"ן כך יש ליישב דברי המכילתא לפי דברי הכנה"ג כדי שיתיישב המכילתא עם הסוגייא דפס' דכ"ב ועדיין הדבר צריך לימוד כי ע"כ לעיקר חקירתינו נ"ל עיקר להחמיר כדברי הרשב"ן דאיסו' הנאה אסיר להאכיל לבהמת הפקר :

והנה כעתה ראתה עיני להכנה"ג בי"ד סי' פ"ז הגה"ט אות יו"ד ובסי' נ"ד הגב"י · אות כ"ב שכתב בשם שערי דורא והאו"ה ורש"ל ות"ח דאיסורי הנאה אסור ליתנם אפי' לכלבים דעלמא · וקשה עליו איך בסי' כ"ט נקיט בפשוט דאיסורי הנאה מותרים לכלבים דעלמא יעש :

סימן מ"ז

יש לחקור אם יש התר לאכול סוקאר עם בשר לפי שאומרים שמבשלין הסוקאר עם חלב בהמה טהור' תרי מאה :

וראיתי להר"ב פר"ח בח' יו"ד סי' פ"ז בסק"ז שצלה להתיר משם הרדב"ז שהרי נותני' עם הסלקאה כפלים מים והרי נתבטל החלב במים ובסוקאר ע"ש וק"ל דהכתי אין התר זה מספיק שהרי כתב מוהרח"ו בס' טעמי המצות פ' משפטים שמעתי אוסרים הסוקאר בניגשים מהקני' מתוקים לפי שבעשותו נותנים בו חלב ועו' חלב בלוגה :

וראיתי למורי שאכל ואפי' עם בשר עכ"ל · והרב פאר הדור בס' מחזיק ברכה הביא לשון זה בביאור יותר ושם כאמר לפי שנגויים אלכנים אותו ע"י שמערבים בו חלב עזים ע"ש וכיון שכן ק' שהרי בב"ק דק"א בעיא דלא אפשיט אי חזותא מילתא או לא וכתב הר"ן בתשו' ס' ע' דנקטינן בשל תורה להחמיר ובדרבנן להקל וכן הסכי' הר"ב פר"ח בא"ור סי' ק"ד ע"ש ומידי דלחזותא עביד לא בטיל כמ"ש הר"ב מנחת כהן בס' התערובות דנ"ט וכ"כ הר"ב שולחן ערוך ב"ח א"ח סי' תקי"ב ומור"ם בא"ור סי' ק"ב וא"כ ה"ה כיון שנותנים החלב ללבן תו לא בטיל והנה אמת שהר"ב מנחת יעקב כלל ס"ד בסק"ה שרחה דבריהם דהרי בדרבנן נקטינן חזותא לאו מילתא דספק דדבריהם להקל כמ"ש הר"ן והרי כל דברים החשובים דלא בטלי הוא מדרבנן דמדין תורה ברוב בטיל כל איסורין וא"כ איך שייך לומר דמידי דלחזותא עביד לא בטיל ולדידי אי מהא ל"ק שנ"ל דאי חזותא מילתא לא בטיל אפי' באלף מד"ת דכל דניכר האיסור וא"א להפרידו מן ההתר לא בטיל ברוב מד"ת וכ"כ בתשו' הרשב"א סי' קפ"ג וכ"כ הר"ב מש"ל בפט"ו מה' מאכלות וכ"ן מעיקר הסוגייא דהרי רביה קרא לאיסור נביעה בבגד בערלה כמ"ש בב"ק דק"א והרי כל נביעה איכא רוב התר דעיקר הבגד ואפ"ה אסר הכתוב ולהכי תנן בגד שצבעו בקלופ' עורלה ידלק ש"מ דלא שייך ביטו' ברוב כאן כיון שאיסו' ניכר לעין ואינו יכול להפריד ההתר מן האיסור וכ"כ שהרי הקשו שם במתני' בגד שצבעו בקליפי ערלה עם מתני' דרביעית דם שנבלע בכסות ואי שייך ביטול ברוב מאי ק"ל ליסני דהרי נתבטל רביעית דם בכסות ולהכי אינו מטמא את הבית אלא ודאי דלא שייך כאן ביטול ברוב וכן מבואר מתשו' הר"ן סי' ע' שכתב וז"ל אבל להתיר תערובת גוף איסור כל שלא נתבטל מטעם זה וזה גורם ח"ו יע"ש הרי דאי חזותא מילתא לא שייך ביטול וכן ממ"ש הר"ן בסוף פרק כל הצלמים וז"ל אבל מכיון שהקשו עלה בירושלמי במתני' דבגד שצבעו בערלה ידלק אמאי ימכור לגוי חוץ · מדמי איסור שבו משמע דרשב"ג אפי' בשלא נתבטל הוא אומר כן וכו' וע"ש ש"מ דבגד שצבעו לא שייך ביה ביטול מדין תורה כלל וכיון שכן הדר כי קושיין איך התירו לאכול הסוקאר עם בשר דכיון דלחזותא עביד לא בטיל וכבה"ג ק"ל בתשו' במה נרק סי' פ' שנשאל על יין לבן שאין מראיתו לבן וכלול ויודעין סגולה שמערבין מעט חלב ועי"ז כן נראה היין לבן וכלול אם שרי לאוכלו עם בשר דאע"ג שיש ביין ששים יותר מן החלב מ"מ הא קי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה עש"ב ולמה שנתבאר קשה הא מידי דלחזותא עביד לא בטיל והנה אמת דלקמן בסימן ס"ז העליתי לפי ק"ד דלא שייך לאסור חזותא כי אם באיסורי הנאה משא"כ באיסורי אכילה דשרו בהנאה ע"ש מ"מ הרי בשר בחלב מכלל איסורי הנאה וגם לכ"ע שייך ביה איסור חזות' והנ"ל בקיום ההתר שידוע דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה כמ"ש דאי תרו ליה כולי יומא בחלב שרי מדרבנן הוא דאסרה גם בלי בישול ובל שאין איסורו מדין תורה מותר בהנאה כמ"ש הש"ע ומור"ם עוד בסימן פ"ז וא"כ בנ"ד אף שבשלו החלב עם הסוקאר ולבנו ולא בטיל מ"מ כשנותנים בסוקאר על תבשיל בשר שהדרך לתת על כלי ב' דהוי בוכן לתוך חם לא חשיב בישול מד"ת וע"ש בתשו' גו"ר כ"ח א"ח כלל ג' מה שהאריך הוא בהתר נתינת קאהוי בכוס ולערות עליו ויציין בהר"ב זרע אמת בה' שבת בסי' ט"ל על מעין זה וכיון שנראין בזה איסור תורה הי"ל חזותא בדרבנן דנקטינן להקל אך כ"ת דאם באו לבשל ע"י האור בשר עם הסוקאר יש לאסור לגמרי לפי מה שנתבאר שוב ראיתי שיש להתיר גם בזה ורחיה ממ"ש התוס' ביצ"ז דל"ב ד"ה האי וז"ל מתוך כך התירו המלח"אעפ"י שמשימים עליו דם בעת רתיחה ללבנו ע"כ וכ"כ בפסקי תוס' שם סי' כ"ט גם המרדכי בפ"ב

בב"ב מצו' סימן תתכ"ג כתב נ"כ מהני טעמא להתיר דהוי כוורק מים לטיט שהוא מתייבש ואינו אלא הנאה בעלמא שהתלכן בכך ע"ש ובכה"ג כתב הרא"ש בפסקיו שם וא"כ הכא נמי י"ל דמצט חלב שנותני' באסוקאר אזיל לאיבוד וחשיב כוורק מים לטייט ושרי שהרי כתב הררב"ז בתשו' שם שהחלב מתמעט עי' האור והאסוקאר אינו מתמעט ע"ש ומיהו ק"ל בדבריו איך לא הזכיר סוגיא זאת והיה לו להביא ראיה מהך סוגיא ודברי הראשונים להתיר והנה אמת דאכתי יש להשיב התר זה דלקמן בסימן עמדתי על ענין זה דהתר זה דאזיל לאיבוד במחלוקת הוא שנוי דיש מרבותינו אוסרים ואכתי בספק איסור קיימי ועם כל זה יש להתיר הטעם ס"ס בספק אי חזותא מילתא או לא ואת"ל מילתא ס' אי כל דאזיל לאיבוד שרי או לא ופריין נריך ישוב אי דמי ממש לנ"ר לאזיל לאיבוד כהך סוגיא ודברי הראשונים :

סימן מ"ח

יש לחקור בלאו דלא תבשל גדי בחלב אמו אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי דהיינו שליש בשול או הני בשול גמר כדאית ליה כמבואר בטור א"ח סימן שי"ח וסימן רנ"ג לענין בשול שבת ע"ש אי חשיב בשול ולקי עלה א"ר בעינן בישול גמור כי היכי דלילקי :

וראיתי להרב פר"ח ביו"ד סימן פ"ז ס"ק ג' שכתב דלקי על בשול מאכל בן דרוסאי ולמד כן מה"ש בחולין דק"ח באיזה בשול אמרו כבשול שאחרים אוכלי' אותו מחמת בשולו ע"ש והבין הרב באחרים אוכלים אותו היינו מאכל בן דרוסאי ואני תמיה עליו שהרי פרש"י שם שאחרים אוכלי' אותו גוים כלומר שנתבשל כל צרכו ע"כ הרי נראה דבעי בשול גמור ופטור בבישול מאכל בן דרוסאי וכת' לפרש"י להכ"מ נקיט שאחרים אוכלים י"ל דכיון שנאסר וישראל אינו יכול לטעם נקיט הכי וכעין מ"ש ליטעמיה קפילא ארמאה ואף אי גבי שבת חייב בבישול מאכל בן דרוסאי לת' לגבי בשר בחלב שאני דבישול כלשון הכתוב בישול גמור משמע :

גם ראיתי בתוספתא פ"ג דמכות דתני כמה יתבשל ויהא חייב כדי שיהא נאכל השום בישול ע"ש משמע דבעי בישול ואי לאו דמיסתפינא אמינא דט"ס נפל בדברי הפר"ח דתיבת שלא יתר וה"ג לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כו' אלא דק' להגיה וגם בספר לחם הפנים סתם כל דברי הפר"ח כמו שהן :

אך את זה קשה ת"ש מור"ס ביו"ד סימן פ"ז ס"ו דאין לערב מים שהדיחו בהם כלי בשר עם מים שהדיחו בהם כלי חלב ולי תן לפני בהמה וכתב הש"ך בס"ק י"ט דאיירי כשעירבן כשהם רותחי' דאי לאו הכי לא נאסרו בהנאה דדרך בישול אסרה תורה הרי דיצל מים רותח לבד חשיב בישול ובכ"ש בבישול מאכל בן דרוסאי דהוי חצי או שליש בישול דחשיב בישול אי מהא. ל"ק שאני דחימום מים במים מתבשל מיד דדבר פשוט דהשיעור בישול כל חד לפי ענייני דבהמה דקה מתבשל בחצי שעה ובהמה גסה בשתי שעות וא"כ מים החימום שלהם הוא בשולם.וע"כ כשערב מים של בשר עם של חלב רותחין מיד חשיב בשול וכנר' דהרי הר"ח בפ"ט דשבת כתב דמדיח בחמין דג מלוח ישן או דג רך ודק ביותר מי כ הטלת שהדחתן בחמין זהו גמר בשולם ע"ש א"ק דהרי אמרו כריש פ' כל הבשר דק"ר לא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון ופרש"י בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דהו"ל בישול ש"מ דחום כלי ראשון הוי בישול גמור מיד שהרי בישב לאכול איירי ולא איירי שבא עכשו לבשל את"כ כי נמי עירב ואכלן שרי מד"ת וי"ל דאיירי שהבשר כבר היה מבושל ואפ"ה חייב דיש בישול אחר בישול כמ"ש הרב שבות יעקב בח"א סימן ל"ח ע"ש וא"כ בכי האי שכבר נתבשל בנתינה לכלי ראשון רותח הוא גמר בישול :

ישוב האיר אל עבר פני ס' כרתי ופלתי ביו"ד סימן פ"ז ס"ק ג' כתב דעת הפר"ח דאם לא נתבשל המאכל כן דרוסאי דאין אסור מד"ת וליתא דכל חום כלי ראשון אסור מד"ת ע"ש וגם ס"ק י"ו והפליתי שם ותמהני עליו דמה יענה לבריתא שהביא כל שאחרים אוכלים אותו ופרש"י כל צרכו ופשוט דאין בישול מאכל בן דרוסאי מקרי כל צרכו וכמבואר גבי מתוך דברי ה"ה והב"ח בפ"ט מה' שבת ה"ג ע"ש :

אך את זה אני מסופק דנתינת לכלי ראשון רותח כדבר דבעי שעור להתבשל דאעפ"י שיהיה פטור בלאו דבישול אסור מד"ת באכילה ובהנאה דאע"ג דדרך בישול אסרה תורה היינו להתיר בכוס אף בנותן טעם בת"ם בפסחים דמ"ד ע"ש אבל אה"נ דלא בעינן לגבי איסור אכילה שעור בשול דכל דהוי דרך בישול מיד שניתנו שניהם ע"ב קאם חשיב דרך בישול דדרך בישול הקפיד הכתוב ולא שיעור בישול וכ"ת דמשכחת איסור אכילה בלי איסור בישול ואתי שפיר כזה פשט הש"ס בחולין דק"ד ודברי הראשונים דמשמע דכל חום כלי ראשון כאסר מד"ת ומשמע בכל גווני אף בבשר' דתורא ולמ"ש ניחא וכן מדברי מור"ס ס"ו שאסר לערב מי בשר עם מי חלב ולתת לבהמה דאסורין בהנאה וק' ת"ל דקעבר בלאו דלא תבשל וכבר תמה הפליתי ונדחק ע"ש ולמ"ש ל"ק דנקיט הכי אף אם לא נתבשלו עדיין מיד דמשום בישול ליכא ואיסור הנאה איכא וכבר כתבו הראשונים גבי עירוי וכלי ראשון דאף אם אינו מבשל מ"מ מבליע ומפליט הביא דבריהם הפר"ח ביו"ד סימן ס"ח ס"ק ה' ועיין בש"ע יו"ד סימן ק"ה ס"ב ומיהו הדבר צריך לימוד עוד ולא יכול יוסף להתאפק :

סימן מ"ט

ואגב נ"ל להכריח דגבי שבת אי בישל דבר הנאכל כמות שהוא חי דחייב לפי שראיתי בתשו' הרדב"ז בנדפסות מחדש סימן רי"ב דפשיט ליה דפטור ויש להשיב על דבריו כמו שכבר עמד עליו הרב הגדול בישראל בס' ברכי יוסף בא"ח סימן שי"ח ולדידי יש להשיב עליו מענין בשר בחלב דכתיב לא תבשל אע"ג דחלב נאכל כמות שהוא חי וי"ל דדיוק הכתוב דכתיב לא תבשל גדי בחלב משמע דכי כתיב בישול דבשר לבד קאי א"ק דהרי בחולין דק"ח אסיק הש"ס חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה על בשולו ואם איתא דכי כתיב בישול היינו על בשר לבד היכי לקי על חצי שעור ואולי י"ל שאני בשר וחלב דחידוש הוא ולא גמרינן כמ"ש בפסחים דמ"ד ויש להשיב דמכ"ל דפוי חידוש איתא דעל בשר דשייך בישול הוא דהקפיד וצריך ישוב :

סימן נ'

יש לחקור דקי"ל בבשר וחלב דרך בישול אסרה תו' ומה"ט התירו בכוס ומליח אע"ג דכ"ט גמור הוא אך י"ל דה"ד להתיר טעם כזה בחלב בלי דרך בישול והיינו לאכול כל חד באפיה נפשה אף שיש בו טעם אבל לאכול בשר וחלב יחד דהיינו גוף האיסור אה"נ דאסיר מד"ת גם בלי דרך בישול דהיינו צונן בצונן א"ר ל"ש וש"ר להכנה"ג ביו"ד סימן פ"ז הגה"ט או' ג' שכתב בשם דמסק אליעזר דלאכול גוף האיסור גם בלי בישול כגון צונן בצונן אסיר מד"ת באכילה ובהנאה יעש ותמהני שהרי אמרו בר"פ כל הבשר דק"ד מתקיף לה ר"ש סוף סוף צונן בצונן הוא ופרש"י דאפילו כי אכיל להו כי הדדי ליכא איסור תו' דדרך בישול אסרה תו' יעש וכ"ע :

סימן נ"א

זה עוברא שתחב כף חולבת כי בקדירה של בשר גמרק ולא הוא בודאי שיעור ששים נגד שיעור הכף שתיחב בקדירה ומאי דכיני ביני גם בלא דעת ריבם האשה מרק התר בקדירה דקי"ל בסימן צ"ט כל פאיסורים

איסורי' שריבה עליהם שוגג מותרי' ע"ש אך אספק דחתיכו' כשר דנאסרו אי גם חוזרים להתר כדעת הרשב"א בת"ה ובת' סימן קנ"ו וכן פסק הש"ע בי"ד סימן ק"ו אף דבסי' צ"ב פסק להתיר כדעת הרא"ה בבר כתבו דנקטינן להחמיר עם כל זה נראה להתיר דמסתיין לאסור כשבלע החתיכה גוף האיסור אבל כאן שבלע טעם הכלי דלגבי פליט' הכלי יש בה שטים בודאי וכי ליכא שטים בודאי איכו שא בכוליה משערי' דבמאי דנפק מניה לא ידעינן א"כ בכי האי נקטינן להתיר כדעת הרא"ה וראיה דכתב הרדב"ז בת' סימן רס"ו הביאו הכנ"הג בי"ד סימן צ"ד הגב"ז אות ו"ו דכי קי"ל בכולי משערינן איכו אלא באיסור ודאי ולא באיסור ספק וכ"ל טעמו דהרי ס"ס דכי משערינן בכוליה היינו מחמת ספק דבמאי דנפק מניה לא ידעינן א"כ ספק איסור הו"ל ס"ס דשרי אף באיסורי תורה א"ק שהרשב"א בחידושיו להולין דצ"ח כתב דבכוליה משערי' לא חשיב ספק דא"כ בכחל דרבנן איך אסרו דקי"ל ספק דרבנן להקל אלא ודאי דהוי ספק המוסר ידיעה ולא חשיב ספק א"כ גם בספק איסור הו"ל לאסור דבכוליה משערינן והנ"ל ליישב שגם הרדב"ז לא התיר מה"ט כי אם בקדירה דאיכא סרא"ב"ד והרי כן פלט שהתירו כל שחוזר להכשר על ידי הגעלה ואף ע"ב דרבו החולקי' מ"מ בצירוף דהוי ספק איסור התיר דדעת' בצירוף ספק מחוסר ידיעה חשיב ספק גמור והוי ס"ס ומיכה כ"מ לנ"ד להתיר דהאי נמי חוזר להכשר על ידי הגעלה וכיון שה"רא"ה וביעתיה התירו גם בחתיכה הוי ס"ס ושרי אך עדיין צריך יישוב דכל דנקטינן כדעת רוב הפוסקים לא חשיב ס"ס במ"ש הכנה"ג בתשובה אך מרן וזקיני חשיב ליה ס"ס והדבר צריך ישוב במ"ש בקו' הספק:

סימן נ"ב יש לחקור במה שנחלקו הראשונים בדברי' החריפים אי אוסר גם בנ"ט

לפגם דהחריפות חשוי ליה לשבח והסכמת רבני האחרונים להחמיר מספק בכל דברים החריפים כמו חלתית דפ"ב דע"ז דל"ט כמבואר בטו"ד ובי' סימן נ"ו ובפוסקים ולא ידעתי אי בשל שכר או יין שרוף בכלי איסור שאינו בן יומו אי חשיב דבר חריף מחמת קיוהא דאית בהו או לא והיה נ"ל ראיה במ"ש הטורי זהב בי"ד סי' נ"ו בק"ט דמסקה שצושין מסובין עם מים שקורין בארשט נראה פשוט דהוי דבר חריף ע"ש ונראה ודאי לפו' דשכר ויין שרוף חריפי יותר ממשקה זה הנק' בלשוננו בווה וכ"כ דהנך חריפי טפי יותר מפירות חמוצים שכתב הש"ע שם ע"כ דהוו דבר חריפי אכן ראיתי בבאר הטב בשם ספר בית הלל שכתב דבארשט לא הוי דבר חריף דלא מקרי חריף כי אם כשאינו נאכל אי כמו חומץ ע"ש וא"כ לדבריו גם בשכר ויין יכולין לשתותו כשהוא חי דדרך שתייתו כך הוא ושוב ראיתי הדבר בבירור בטז"ה א"ח סימן תמ"ב ס"ק ד' שכתב דבמקומו' שעושין המעד בכל השנה ביורות שעושין בו יין שרוף דהוי דבר חריף וכ"ט לשבח גם בכלי שאינו בן יומו ע"ש הנה מבואר דפשיט ליה דחשיב חריף וכ"כ ברור דעת קמבן אברהם א"ח סימן תמ"ז ס"ק כ"ה וסימן תכ"א ס"ק ת' גם ראיתי בת' תורת חסד סימן ו"ז שנשאל ממהר"ס הלוי נזיר אלהים במקום ששותין שכר מותים הנעשה בכלים שעשו בו יין שרוף דאין להתירו מטעם שהם כלי גויים אינן בני יומן דדבר חריף הוא כל סתם שכר ותיהו לא מחיתי בהם כי אמרתי לא מפני שאנו מדתין בזה לומר דכל סתם שכר חריף הוא כעשה מעשה והרב השיב על זה הנה מע"כת הסתפק להחמיר מטעם שהוא דבר חריף ולבסוף נטה להקל מפני שדבר זה אינו מוסכם וכן הוא שראוי לעשות בזה מ"מ הטור בשם מוהר"ס שלא היה מוחה ביד המתירין את"ר וראיתי להרב בית דוד חו"ד סימן ע"ב שתמה עליהם דאיך מתירין מטעם שאינו מוסכ' דאכתי כל ספק אי לפגם או לשבח מדינא אסיר וסבריה בן כרהיות ואח"מ כאינס תמה עליהם דהמעיין בדברי מהר"ס השואל יראה דמתחילה נסתפק דאף דקי"ל דכל דבר חריף משוי ליה לשבח מ"מ אעיקרא לא ברירה ליה אי שכר הוי בכלל דברי' החריפי' ושוב נטה להקל דאעיקר הא דקי"ל דכל דבר חריף משוי לשבח איכו מוסכם דהוי ס"ס ספק אי שכר דבר חריף ואם תמ"ל דהוי דבר חריף ספק אי' כל דבר חריף משוי לשבח דהא איכא מ"ד דאיכו משוי לשבח כי אם בחלתית לכן וכן מבואר בדברי הרב ת"ח שכתב מעכ"ת נסתפק להחמיר מטעם שהוא דבר חריף ולבסוף נטה להקל מפני שדבר זה איכו מוסכם ע"כ ש"מ דגם בלי ידיעת דין זה דדבר חריף משוי לשבח איכו מוסכם אפ"ה לא היה הדין ברור לאסור כי אם ספק ובודאי דה"ט מפני הספק אי שכר חשיב דבר חריף ככל דברים החריפים כי ע"כ ל"ק מכל מ"ש הרב עליהם וכ"מ דלמה שהבין הרב בדבריהם יוצא דפשיט להו דשכר הוי דבר חריף ואזילו למ"ש גם הם מידי ספק לא נפיק להו אי שכר הוי מדברים החריפים או לא וש"ר להלבוש בא"ח סימן תמ"ז שכתב דבחמץ לא מיקרו דבר חריף והרב מגן אברהם שם ס"ק ד' תמה עליו דבארשט הוי דבר חריף כמ"ש הט"ז ע"ש ובספר באר יעקב שם סימן תמ"ז הקשה ג"כ דיין שרוף מתבואות מקרי דבר חריף כמ"ש הט"ז בסימן תמ"ב ומתוך זה העלה דהלבוש דעתו כבית הלל דשכר ובארשט לא מקרו דבר חריף ע"ש באופן דשכר אי הוי חריף מידי ספק לא נפיק ולי נראה להביא ראיה דשכר לא הוי דבר חריף דבע"ז דף ס"ח העלו דעכברא בשכרא לא ידענא נ"ט דרב אי משום דקסבר נט"ל אסור ולית הלכתא כוותיה או דקסבר נ"ט לפגם מותר ועכברא בשכרא אשבוחי משבח ושוב אסביא להו כהל לגו חלא מאי וכתבו שם התוס' בד"ה ד"ה אסביא וז"ל וא"ת מ"ש משאר האיסורים כמו בשכרא וז"ל משום דחלא חזק מאד ואגב חורפיה נ"ט לשבח כמו גבי חלתית א"ד מיצט שרץ כנגד המשקה ע"ש וע"ש בתו' בדיבור דלעיל בד"ה אמר שכתבו וא"ת מאי קאמר וכו' וז"ל דשמא עכברא וכו' ע"ש הנה מבואר דבשכרא מטבע העכבר להשביח ואין בשכר חריפות וכ"כ מעיקר הסוגיא דרב נט"ל אסור ולית הלכת' ואי שכר דבר חריף אף אי נט"ל פ שרי אסיר וגם ראיתי למהרש"א שמתוך מ"ש בכוונת דברי התוספות מבואר דשכר איכו דבר חריף ע"ש ותמהני עליהם איך לא ראו דבני האחרונים הך סוגיא ודברי התו' והנה אמת דקשה להתוספות שהרי בחולין דקי"ל ד"ה אגב הב"ע בכל דברים החריפים משוי לשבח ע"ש ואיך בכאן פשיט להוא דחומץ דבר חריף משוי לשבח ואולם ראיתי להתוס' בע"ז דל"ט ד"ה אגב הביאו מחלוקת בדבר זה וא"כ י"ל דהתו' דהכא אזלי כשיטת האוסרים אך היה מקום לומר דהתוספות דהכא אזלי כדעת מתירים בכל דבר חריף אלא דס"ל דחומץ חריף טפי והוי כחלתי' ולפי' אין ראיה לדידן דשכר איכו חריף אלא שאין סברא לזה דחומץ יהיה חשוב חריף יותר משאר דברים חריפי' ועוד דא"כ הו"ל להתוספו' לומר דהיא גופה בעיית הש"ס אי חומץ דמי לחלתית או דמי לשאר דברים חריפים ועוד דהרי דעת המתירים דאי כל דברים חריפים הוי כחלתית אמאי נקיט חלתית שאינו מצוי כמ"ש הרא"ש בע"ז דל"ט בשם מהר"ם וראיתי בס' לא"ת כפוא מה"מ א"ח ה"א שכתב כדעת הרמב"ם דשכר וחומץ הוו דבר חריף ע"ש ומ"מ לענין דינא נ"ל בשכר אי חשיב כדברים החריפים מידי ספק לא נפיק ודינו כמ"ש בת"ח דאין למחות ביד הנוהגים התר כיון שדין זה דחריף משוי לשבח איכו מוסכם ומיהו נ"ל דיש להחמיר וכ"ל ראיה דשכר איכו חריף שהרי הרמב"ן במלחמות בפ' כל שעה והר"ן שם כתבו דאיסור כלי יין נסך לתת לתוכם יין אף דבזמן איכו בולע ופולט וע' דיין חריף הוא ובולע ופולט בזמן כרותח

ע"ש וקשה דהרי התירו בע"ז דל"נ לתת לתוך כלי יין נסך שכר ואי הוי חריף וחשיב כרותח הו"ל לאסור וכת' דאפ"ה אינו פולט כדי נתינת טעם כי אם משהו וביין נסך קי"ל מין במינו אינו בנ"ט כמ"ש הטור סי' קל"ד וזה אינו דהרי התירו הפוס' כלי זה בקליפה בקרדום כיון דבליעת' במשהו והרמב"ן אסר כמ"ש הרשב"א בשמו הביאו הב"י בטור סימן קל"ה גם הר"ן בפ' אין מעמידין כתב דלא סגי להו בקליפה ע"ש ש"מ דס"ל דאגב חורפיה בולע ופולט כדי נתינ' טעם וכתב דס"ל כמ"ש הרא"ש בפ' א"מ דל"נ שם בהך סוגיא דמים ושכר כיין הוי לפגם ופגום מעיקרו חשיב ושרי אף לכתחילה אכתי קשה דהרי קי"ל דאף פגום וחריף אסור דמשוי ליה לשבח וא"כ ה"נ ליתסר ובדוחק יש לדחו' דתרתי לא עביד דחריף נותן כרותח או פגום דותח כלשבח אבל נותן פגום דלהוי חשיב כרותח ולשבח כולי האי לא עביד ולהרמב"ן בלא"ה יש לדחות דאולי ס"ל כפירוש אחרים שפירשו שהביא הר"ן שם בפ' א"מ דשכר מקלא קלי ליה לחמרא אך להר"ן שדחה פירוש זה צ"ל כמ"ש ודוק וכדעת הב"ח יש לדון נ"כ דאינו חשוב השכר חריף שכתב בא"ח סימן תנ"א דמ"ש רבינו האי בעריבה של חרס דלשין בה דלא מהני הגעלה ה"ט דהוי כבית שאור דחימוצו קשה משא"כ בחבית של שעורים שהתיר רבינו יואל גם רבינו האיי מודה ליה ע"ש והרי בית שאור דחמיר אינו אלא דחריף וחשיב כרותח ואי שכר נמי חשוב כרותח איך יתיר בהגעלה בחבית שכר ויאסור בבית שאור אלא ודאי דס"ל דשכר אינו דבר חריף וראיתי להרא"ש בפ"ב דע"ז גבי גודות הגויים שכתב דיין חזק ובולע בכר שני ע"ש נראה דחשיב ליין לחריף וכ"ש שכר גם הלבוש א"ח סימן תנ"א בס"א כתב דשכר הוי דבר חריף אך מהגהת ש"ד שהביא הב"ד בי"ד סס' צ"א שדחה פרש' דאין בכישה אלא בחומץ מדאמרי עכברא בשיכרא ע"ש נראה דפשיט ליה דשכר אינו חריף כחומץ כי בכל אלו כעת אני נבוך בדין זה :

סימן נ"ג נשאלתי במי שהיה לו זתים למכור והתליעו אי שרי להחזירן

למכתשת להוציא מהם שמן או אסיר הטעם דקי"ל בטי"ד סי' צ"ט דאין מבטלין איסור לכתחילה ואף גם זאת יש לחקור אתמ"ל דאסיר כה"ג הרבכים של ענבים או במוקין המרויים במים להוציא מהם שכר שהתליעו ואי אפשר לברר הזבובים או התולעים אי הותר להוציא מהם יין שרוף מטעם דאין כאן תערובת ממשות האיסור ואינו אלא זיעה בעלמא א"ד הא נמי אסיר משום לתא דמבטל אס"ל · וראיתי להר"ן בע"ז בפ' אין מעמידין גבי מ"ש מהו לתת לתוכם שכר שכתב דלא מיאסר לבטל איסור לכתחילה כי אם במתכוין לבטלו כדי ליהנות ממנו הא לאו הכי שרי והביא ראיה מדהתירה תורה להגעיל כלי מדין למ"ד דאסיר מד"ת לבטל איסור לכתחילה והרי מבטל איסור הבלוע בהם לכתחילה במים ע"ש וכעין דברי הר"ן כתב הרוקח בת' סי' שמ"ט אלא שהוסיף דלמ"ד אין מבטלין איסור לכתחילה מד"ת א"כ בהגעלה כי עבר ובטל נאסרו המים וחוזרים ואוסרים הכלי ואיך התירה תורה בהגעלה ע"ש וראיתי להפר"ח בי"ד סי' ס"ד ס"ק כ"ו שתמה בדברי הרוקח שגם הרא"בד מודה דאי עבר וביטל במזיד דשרי מד"ת ורבנן הוא דאסרו וא"כ איך יאסרו המים וחוזרים ואוסרי' הכלי הנגעל ועו"ק דמה ראיה הביא מהגעלה אימא דאף באינו מכוון אסיר לבטל וכ"ת א"כ איך התירה תורה בהגעלה דבל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הא לא מכרעא דשאני הכא דגלי קרא אמנם בעיקר הדין כיון יפה דכל שאין כוונתו לבטל שרי כמ"ש הב"י בסי' פ"ד בשם א"ח על דבש נמלים והכי מוכח במ' תרומות וכו' את"ד · ואני תמיה עליו דהו"ל להכריח דינו של הרב מדין

הגעלה דאיך התירה תורה הגעלה למ"ד דמבטל איסור לכתחילה הוי מד"ת והרי מבטל איסור הבלוע בכלי במים והמים מותרים ואי גלי קרא נילמוד מיניה דמד"ת שרי לבטל וראיה זאת הביאה הר"ן כמ"ש דבריו לעיל ואילו לראיה זאת מדהגעלה ל"ק מה"ש הפר"ח דאע"ג דמידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הכא מהני דגלי קרא דאכתי קשה איך התיר להגעיל דהוי מבטל איסור לכתחילה וכ"ת דהה"נ אלא דק"ל כדברי הרוקח שהביא הראיה בדרך אחר זה אינו דא"כ כשכתב א"כ דלעיקר הדין כיון יפה והביא ראיה מהא"ח בלא"ה הרי מענין הגעלה יש להכריח כן ובדוחק י"ל שהפר"ח לא חש לראיית הר"ן הלזו דאינה אלא למ"ד דמבטל אס"ל הוי מד"ת כדעת הרא"ב"ד ואילו הפר"ח בסי' צ"ט ס"ק ח' הכריח דלא כהרא"ב"ד ואיסורו מדבריהם ואיך יביא ראיה ממאי דלא קי"ל וע"כ הביא מהא"ח דקי"ל הכי · אך מצד אחר ק"ל בעיקר ראית הר"ן הלזו אימא דאה"נ דהמים אסורים אלא שהכלי הותר דלגבי הכשר כלי לא שייך מאס"ל דאינו אלא הפרדת האיסור ש"ד דהא ל"ק שהרי בעבר במזיד וביטל לכ"ע שרי מד"ת וא"כ כי התיר להגעיל אין מקום דאסר הכתוב המים דהרי כדיעבד אינו נאסר מד"ת וא"כ נמצא שהתיר לבטל אס"ל בהתר הגעלה ועל דרך זה הנה מקום ליישב דברי הרוקח ול"ק עליו מכל מ"ש הפר"ח עליו :

ואחר החפוש ראיתי שהקדמני הרב נחפה בכסף בחידושיו על הרא"ש דקס"ו ע"ג ע"ש · וראיתי להפר"ח סי' קכ"ב סק"ג שהשיג להר"ן במ"ש דאין כאן מבטל איסור לכתחילה כיון שאינו מכוון לבטל דאינו מספיק לתאי דקשרינן לתת בו שכר לכתחילה בידים ואף שאינו מתכוון הכשר הכלי אינו בדין להתיר ע"כ וראיתי להרב אדמת קדש א"ח סי' ד' דכ"ה שתמה עליו שהרי הפר"ח גופיה בסי' ס"ד העלה דכל שאין כוונתו לבטל כדי ליהנות מהאיסור שרי והביא ראיה מהא"ח גבי דבש ומהירושלמי בתרומות גבי טחינה וזה עצמו טעם הר"ן ואיך דחה דבריו ואין חלוק בין הטעמים אפי' כמלא נימא ואין זה אלא שכחה ע"ש ולענות זה ראיתי להרב נחפה בכסף דקס"ו תמה על תמיהתו שכוונת הפר"ח פשוטה דתינח לגבי הגעלה דאינו מכוין לבטל האיסור כי אם להכשיר הכלי אך נתינת שכר בכלי יין אין כוונתו להכשיר הכלי כי אם לשתות השכר וכו' ע"ש · וכשאני לעצמי דברי הפר"ח הם תמוהים דהמעיין בדברי הר"ן יראה שהביא דברי הרשב"א והרא"ב"ד שהכריחו מהך סוגייא דהתירו לתת לתוכם שכר דבאיסור משהו מבטלין לכתחילה וגם דברי רבינו נרפת להתיר בכלי יין בקליפה כיון דבליעתם במשהו והוא ז"ל דחה ראיית הרשב"א וראיית רבינו נרפת דאין מהך סוגייא ראיה לדינם ש"מ דפליג לב' הדינים והדבר צריך ביאור דאילו בסיום דבריו כתב ולפיכך אין ראיה מכאן דבליעת כלי יין במשהו וסגי להו בקליפה ע"ש דהו"ל להזכיר שגם אין ראיה מכאן דשרי לבטל משהו איסור ואילו הר"ן פתח בתרי וסיים בחד ועו"ק במ"ש דלא אמרו אין מבטלין אס"ל אלא במכוון לערב איסור בהתר כדי ליהנות ממנו וכו' נראה דכל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות שרי ליהנות ב"כ אף באיסור וכגון במי הגעלה ואילו במה שסיים אבל במתכוון להכשיר הכלי ואינו נהנה מהאיסור שרי נראה דעכ"פ אסור ליהנות בתערובת איסור שנערב אף שלא במתכוון ליהנות וזה סותר דיוק ראשון ועוד דא"כ כ"מ דמי תלוי ועירוי אסורין וכן מי הגעלה והרי הכריח בריש דבריו דמי תלוי ועירוי מותרין וגם הרוקח סי' שמ"ט הכריח כדברי הר"ן אלו להתיר מי הגעלה כי ע"כ צ"ל דגבי מי הגעלה לא שייך הנאה באיסור כלל שהרי אין בבלע בלי ממשות של איסור כי אם

טעמו

מעמו לכד והרי כי מהני הנעלה אינו אלא כשיש ס' במים נגד האיסור כמו שהכריח הפר"ח א"ח סי' תנ"ב והרי כשיעור ס' אינו נותן טעם כלל וסרי אינו נהנה מהאיסור כלל וכן כמי הילוי ועירוי דקים להו דאין כפליטת כלי כדי כ"ט א"כ אינו נהנה כלל וכי שייך הנאה בביטול איסור אינו אלא לגבי ממשות של איסור כגון חד בתרי גבי יבש ביבש דעכ"פ נהנה מן האוסור דעד עכשיו ב' ועכשו ג' וכן לא בלא דבעי ס' דעכ"פ גם כשיש בו ס' אכתי באיסור הגדיל התערובת שיש כאן עם האיסור ס' ואחד ודעת הר"ן דכי שרי היינו דאינו מכוין לבטל כדי ליהנות בו וכ"מ דאי אינו מכוין שרי ליהנות והיינו היכא דהביטול בממשו של איסור אלא דבענין הנעלה כמי עירוי דאין כאן ממשות האיסור אלא טעם דכיון דנתבטל האיסור הרי אין בו טעם ואין כאן הנאה כלל לכן סייס אבל כמתכוון להכשיר הכלי ואינו נהנה וכו' כיון דכאן לא שייך הנאה כלל ותימה דכי התירו בכלי יין מלוי ועירוי לאו משום דבליעתם במשהו שהרי שפיר ז"ל דיהבינן להו כל דין ככוס דקו"ל הרי הוא כמבושל ובלע טפי כדי כ"ט אלא דבכונן אינו פולט כדי כ"ט כבליעה דאין כבישה בכלים בענין פליטה ואינו פולט כי אם משהו וע"כ אסרו ביין לכד דקו"ל דיין ביין אוסר במשהו מש"ה שאר משקים דבעי בכ"ט וכי התירו במילוי ועירוי דקו"ל דעז"ז בטל טעם היין הבולע ואף דפולט משהו במים התים מותרים דאינו מכוין לבטל כדי ליהנות כ"ש כאן דאינו מכוין ואינו נהנה דאין כאן לא ממשות או טעם האיסור ומיכה שנדחה דינם של רבני צרפת שהתירו כלי יין בקליפה אך כדינו של הראב"ד ורשב"א דאיסור משהו שרי לבטל חולק עליהם בטעם אבל בעיקר דינם מודי להו מטעם אחר דלדעתם דלא ס"ל לחלק בין מכוין לבטל או אינו מכוין וכן בין נהנה מהאיסור עז"ז ביטולו לאינו נהנה אין מקום להתיר משום דאינן באים לידי כ"ט שהרי לפי דעתו אין מקום בהך סוגייא להכריח חילוק זה דכי התירו לבטל במילוי ועירוי אינו אלא דאינו מכוין לבטל ואינו נהנה ומ"מ מודי לזו במשהו שנבלע בקדירה דאינו בא לידי כ"ט כלל דשרי בשל בקדירת מטעם דאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מהאיסור דהרי כיון שאינו כ"ט במאי יהנה דאין כאן טעם בעיקר כלל ואין כוונתו כי אם ליהנות מהבישול שנותן בו עכשו וא"כ אינו מכוין ואינו נהנה ושרי גם לדידיה ומה"ט הוא דהתירו לתת לתוכם שכר דהרי אינו מכוין לבטל כדי ליהנות שהרי אין בא כגונן לפלוט כדי נ"ט אלא משהו וכיון דאינו מעורב בשכר ממשות של יין ולא טעמו הרי הוברר דאין כוונתו לבטל כדי ליהנות הוי וכ"ש כאן דאינו נהנה כלל ואין דעתו להשהות השכר בעיקר הכלי דהכלי אינו עיקר איסור ותו ל"ק מדברי הפר"ח מידי ונ"ל ראיה לזה ממ"ש הטו"ד סי' קכ"ב בשם הרשב"א אבל אם הוא כלי שמשתמשים בו בדבר מועט כמו קערה וכיוצא אסור להשתמש בו דאין מבטלין אס"ל אפי' איסור מועט ואפי' איסור בלוע והקשה הפרישה דבתורת הבית תלה הטעם גורם שלא ישתמש בו בדבר מועט ותירץ דבת"ה כ"ט למה אין מבטלין אס"ל הא קי"ל דכשאין מתכוון לבטל האיסור שרי וכו' ע"ש הרי להדיא דלהשתמש בכלי הבלוע האיסור שאין בו כדי כ"ט אינו מכוין לבטל חשיבי ושרי ומיכה ל"ק כמה שהתירו לתת לתוכם שכר כקושיית הפר"ח · שוב ראיתי דגם עיקר קושיות הפר"ח הלזו כבר קדמו הב"ח בקונ' אחרון סי' קל"ז שהקשה להר"ן דאין תירוצו מספיק למה שהתירו לתת לתוכם שכר ככל דברי הפר"ח ע"ש וכבר נתבאר דהא ל"ק ויגדל התימה על הב"ח דהרב גופיה כריש סי' קכ"ב ושם ג"כ על דברי הרשב"א ס"ד וכן בסי' קל"ז ס"ד האריך להוכיח דבלע כלי שאין בו בנ"ט וכל כה"ג שאינו נהנה מהאיסור שרי לבטל לכתחילה כיון שאין כונתו לבטל

האיסור ע"ש כי ע"כ לא ידעתי מאי ק"ל הכא בקונ' אחרון בדברי הר"ן וצ"ע · אך את זה ק"ל בראיית הר"ן הלזו מענין הנעלה דכי ק"ל אין מבטלין אס"ל ולהראב"ד הוי מד"ת אינו אלא כאיסור בעין אבל בבלע כלי שאינו בעין מנ"ל דיהא אסיר מד"ת כי היכי דידחה מכח זה דברי רבותינו הראב"ד והרשב"א ורבני צרפת וגם ראיתי הדבר בבירור להרשב"א במשמרת הבית דק"ט בענין כ"ט ל"פ שכתב להדיא דאף למ"ד אין מבטלין אס"ל מד"ת הייכו באיסור בעין דאפשר ליהנות מהאיסור בפני עצמו אבל בלוע שבקדירה אי אפשר ע"ש כי ע"כ אין ס' שגם הראב"ד ורבני צרפת דעתם כן ותו מה ראיה הביא נגד דבריהם מענין הנעלה דאינו אלא בלע דלכ"ע שרי מד"ת לבטלו לכתחילה וכ"כ להכריח כדעת הרא"ה בבדק הבית דקכ"ו שכתב עוד אני אומר שאין דין ביטול איסור לכתחילה אלא במה שמתקיים האיסור בתוכו כגון נבלה וחזיר לתוך אוכל דהאיסור קיים ושמו עליו דמעיקרא אוכל והשתא אוכל אבל יין במים שהוא נפסל לגמרי וכן רוטב חזיר מועט לתוך ס' של מים מותר לבטל לכתחילה וכו' הרי שמתיר אפי' ממשות של איסור כגון יין ורוטב כיון שאינו מתקיים ונפסל לגמרי כ"ש בבלע כלי שבקדירה דאין בו אלא טעם דשרי לבטל וכ"כ להדיא הפ"ת בסי' קכ"ב סק"ה בביאור דברי הרא"ה וזה ג"כ הפך פשוטו' הר"ן שיש בבלע כלי איסור תורה לבטלו והנה אמת דק"ל להרא"ה דדבריו סתראי ניכהו דממה שהשיג להרשב"א שם בדק"ט דא"כ כלי שאינו בן יומו חשיב איסור לשבח ואסיר מד"ת לבטל לכתחילה ע"ש נראה דפשיט ליה כדעת הר"ן הפך מ"ש בדקכ"ו וצ"ע ומיהו להר"ן והרו"בש ק"ט כראיה זאת דהנעלה דלמ"ש ל"ת וצ"ע · וראיתי להככה"ג בי"ד סי' פ"ט הגב"י אות כ"ב שהביא בסתם דברי הרשב"א במשמרת הבית דבבלע כלי לכ"ע שרי מד"ת · וקשה איך לא זכר דהרא"ה שם חולק עז"ז וגם הר"ן בפ' א"מ והרו"בש סי' שמ"ט חולקים עז"ז וס"ל דגם בבלע כלי אסיר מד"ת · עוד תמהני להר"ן בראיה זאת לחלוק נגד רבותיו שהרי ידוע מחלוקת הפוסקים אי טעם כעיקר הוי מד"ת או דרבנן והר"ן גופיה הביא מחלוקת זה בפ"ע גיד הנשה והכריח כרש"ל דטעם כעיקר דרבנן ע"ש ובפר"ח א"ח סי' תמ"ב ש האריך עז"ז והרי בבליעת כלים לית בהו ממשות של איסור כי אם טעם בעיקר כמ"ש בפסחים דמ"ד דמאן דס"ל טעם כעיקר מד"ת יליף מגעולי נכרים גיעולי גוים לאו טעמא בעלמא ואסר הכא כמי ל"ש ורבנן גיעולי גוים כמי חדוש הוא דהא כל נטל"פ מותר ע"ש וכיון דהר"ן גופיה ס"ל דגיעולי גוים חידוש הוא דמדינא שרי תו מאי ק"ל איך התיר להגעיל דהוי מבטל אס"ל אימא דבדין מבטל אס"ל לא חידשה בו תורה ג"כ לאסור ואוקמיה אדיניה דטעם כעיקר דרבנן ודוקא אסר כלי הכשר דחידוש הוא ואין לך בו אלא חידושיה וגם הרשב"א אע"ג דבת"ה כ' דטכ"ע מד"ת הלא בת"כו תנ"ו וגם רבינו ירוחם הביאו בו בי"ד סי' נ"ח כתב בשמו דס"ל כרש"י דטכ"ע דרבנן ותו ל"ק עליו מענין הנעלה אף אי ס"ל אין מבטלין אס"ל הוי מד"ת כ"ש דבמשמר' הבית דק"ט העלה דהוי מדרבנן והנר' שראיי' הר"ן הלזו הוא לדע' הסובר' דטכ"ע מד"ת כיון דפליגי בה תנאי ואמוראי והפוסקים אע"ג דליה לא ס"ל מ"מ אכתי לדעתם יש להכריח כן אלא דק"ל דאם הוצרך לברר ראייתו דהייכו למי שסובר דאין מבטלין אס"ל מד"ת הוא איך לא חש לברר ג"כ דראייתו היא למאן דסבר טכ"ע מד"ת הוי וכדוחק ז"ל דכיצינן טכ"ע דסברת מ"ד דהוי מד"ת גלוי וידוע לכל כיון דאיכא תנאי ואמוראי דאמרו להדיא דהוי מד"ת לא חש לבאר מש"כ בענין אין מבטלין אס"ל אי הוי מד"ת דאין גילוי בש"ס כלל ועיקר מטרין שלם הראב"ד המביאם ע"כ

הוצרך לבאר ומ"מ כל זה אף לפי דעתו דס"ל דשייך בבלע בלי דין ביטול אס"ל מד"ת אהת"ה ל"מ ראיה ואת שו"ל דאם"כ לדעת הסוברים דאין מבטלין אס"ל הוי מד"ת וטכ"פ הוי מד"ת כל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות באיסור שרי כיון שיש ללמוד היתר זה מדהתיר התורה להגעיל כלי איסור כן יומו אך למאי דקי"ל דביטול איסור שרי מד"ת או דטכ"ע שרי מד"ת דתו ליכא שום הכרח וראיה מהכתוב דהתיר לבטל כל שאינו מכוין לבטל הנ"ל להתיר בלי שום ראיה לזה ומ"מ הנה מתבאר שדעת הר"ן והרא"ש דכל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מהאיסור שרי:

אך ממקום אחר נ"ל ראיה דכל שאינו מכוין לבטל שרי שהנה ראיתי להפר"ח בי"ד סי' נ"ט ס"ק ח' שהביא מחלוקת התו' והראב"ד דלהתו' מד"ת שרי לבטל אס"ל ולהראב"ד אסיר מד"ת וכמ"ש הר"ן בפג"ה והרשב"א בת"ה ריש שער ג' וכן מוכח דעת הר"ת שכתב אסור לבטל איסור תורה ואם בטל הרי זה מותר ואעפ"י כן קנסו אותו חכמים ואסרו הכל ונראה סיוע להתו' מדתנן בפ"א דתרומות מנורה שבינה מהנה תרומה וכו' וכן חבית של תרומה וכו' ובהי דבה"ב לא אסיר מד"ת לבטל כיון שאין כוונתו לבטל האיסור מ"מ אם איתא דביטול איסור אסיר מד"ת מדרבנן מיהא היכי מקלינן כולי האי אלא ודאי דהוי מדבריהם את"ד ׃ והואיל דאתי לידן ק"ל בדבריהם בשלמא מ"ש דהר"ן ס"ל כהראב"ד ניחא כיון שהביא דעת הראב"ד באחרונה אבל בדברי הרשב"א קשה דאע"ג שהביא דעת הראב"ד באחרונ' הרי כתב אח"כ לכ"ע אסור לבטל לכתחילה לת"ד מד"ת להתו' מדרבנן וכיון שכן ז"ל בגמר דבריו אדם נתפס דגמר וכתו' דהוי מדבריהם ותה גם דראיתי להרשב"א במשמרת הבית דק"ט דכתב דהעיקר כסברת התו' ע"ש וסבור הייתי דמ"ש הפר"ח שכ"כ הר"ן והרשב"א כוונתו דהביאו מחלוקת זה דהראב"ד והתו' אך ממ"ש וכן מוכח דעת הר"ת וכו' נראה דגם הר"ן והרשב"א הכי ס"ל ועכ"פ נראה דלא ראה דברי הרשב"א דבמשמרת הבית דס"ל דהוי מדרבנן דהיה לו להביאו כיון דהכריח כן וגם ראיתי להרב בני חיי בהשמטו' לאו"ד דכ"ב בשם הרשב"א דהוי מד"ת ע"ש ולא ראה דבריו שבמשמרת הבית שהבאתי ׃ גם במ"ש דכן מוכח דעת הרמב"ם ראיתי בת' פרי הארץ ח"ב סי' י"ג דכ"ח שתמה עליו מהיכן מוכח כן דאדרבא ממ"ש ואם עבר ובטל מותר מוכח דאיסור' דרבנן דאי מד"ת ל"ש לן בין לכתחילה לדיעבד ע"ש ולדידי נדק הפר"ח דאי ביטול אסור' הוי מדבריהם א"כ כשכתב אם עבר וביטל מותר היינו אף מדרבנן ואיך כתב ואעפ"י כן קנסו אותו חכמים ואסרו דא"כ איך כתב דמותר והיינו אף מדרבנן דאי מד"ת גם לכתחילה שרי לבטל כי ע"כ ע"ה דמ"ש אסור לבטל איסור תורה היינו מד"ת ואם עבר וביטל מותר מד"ת ואעפ"י כן אסרו חכמים וזה פשוט ותמהני איך לא הבין זה כדבריו גם ההכרח שכתב דבשל תורה אין לחלק בין לכתחילה לבדיעבד לא ידעתי דא"כ תיקשי להראב"ד דס"ל דאסיר מד"ת ואעפ"י כן מורה דאי עבר וביטל שרי מד"ת כמ"ש הר"ן בפג"ה והוא מוכרח והרב גופיה כתב שכן דעת רוב הפוסקים ותיקשי להו א"כ כי עבר וביטל נמי ליתסר מד"ת גם נראה שלא נרגש שהפר"ח גופיה כבר יישב לזה בסי' ס"ד ס"ק כ"ו דאע"ג דבכל מידי דאמר קרא לא תעביד אם עביד לא מהני שאני הכא דכיון דאם נתבטל ממילא שרי ה"ה אפי' בטלו בידים ע"ש א"כ י"ל כמ"ש הפר"ח בס' מים חיים בפ"ו מה' בכורות ה"ה דבכל דליכא לאו ואפי' לאו הבא מכלל עשה כי אם ציווי לבד בכי האי אי עביד מהני לכ"ע וראיתי להרב בני חיי בהשמטות לאו"ד שהביא דברי הפר"ח אלו והביא ראיה דהוו מד"ת נגד דעת הפר"ח מש"ס

בגיטין דנ"ר והא הכא דמד"ת חד בתרי בטיל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר"ו ואם איתא להתו' דהוי מדבריהם אפי' תימא דדבר חשוב איגו בטל ד"ת מ"מ פגיעת אגווים הוי מדרבנן וקניס ר"ו אלא ודאי דמד"ת אסיר ע"ש וכדברי ראיתי להפר"ח א"ח בלקוטיו לאו"ד דכ"ח שהביא גם הוא ראיה זאת ע"ש ואחרי המחילה לדידי ל"מ דאי הוה נקיט הש"ס והא הכא דמד"ת שרי לבצוע ורבנן הוא דגזרו הוה יובא דאי לא פגען ואכל מתערובת כששם שלמים אסיר מד"ת דאי שרי גם בשלמים דהיינו קודם שיבטלו האיסור בידים היכי שייך והא הכא דמד"ת שרי לבטל אי מד"ת גם בלי ביטול שרי וכיון דדבר חשוב מד"ת חד בתרי בטיל היכי מני למינקט ולתלות על הבטול כיון דגם בלי ביטול שרי וע"כ הוכרח הש"ס למינקט עיקר ההיתר דמד"ת גם בלי ביטול שרי וציין בת' תמים דעים להראב"ד סימן רל"ט שאדרבה נרגש דלשיטתו קשה ממ"ש בהך סוגיא ורבנן הוא דגזור דנראה דביטול איסור הוא מדרבנן ע"ש מה שיישב ומעולם לא עלה על לבו דיש הכרח בהך סוגייא לדבריו כדעת הפר"ח והבני חיי זה"ט כמ"ש ׃ ואולם בעיקר ראית הפר"ח ממתני' דמגירה דאיסור ביטול אסורין מדבריהם ראיתי להרב אדמת קדש ח"א חו"ד סימן ד' דכ"ג תמה בשם מהר"ו ערוך ז"ל דלדברין בדל התיתא על הר"ת שהוא מכת הסוברים דאסיר מד"ת א"כ קשה להך מתני' דמגורה של תרומה שפסקה הר"מ בפ' ה' מה' תרומות והרי הך מתני' לא אתי אלא למאן דא"ל דביטול איסור מדרבנן וכת' דהר"מ יפרש הך מתני' דתרומה בזה"ז דרבנן זה אינו דהרי הרשב"א כת' סי' שכ"כ נראה שמפרשה בתרומה של תורה את"ד ׃ וכשאני לעצמי הא ל"ק מתרי טעמי חדא דאם הפר"ח דחה כראי' ואת מסברתו דאם אסיר מד"ת באינו מכוון לבטל לפחות אסיר מדבריהם ודחה בזה דעת גדולי הפוסקים והראב"ד מכללם א"כ אין ספק שדחה ג"כ דעת הר"ת שפסק מתניתין דמגורה לדעתו דס"ל דבטו' איסורין אסיר מד"ת ומה זו תשובה מדעת הר"מ שהוא תמה לסברתו וכבר מן דין מדע' הר"מ ל"ק ליה להפר"ח שהרי הר"מ בפ"טו מה' תרומות ד"ט פסק דקדירה שבישל בה תרומה בשטיפה לבד מותר לבשל בה ע"ש הרי דאע"ג דבלע בלי הוי טעם גמור כמ"ש בפסחים דמ"ד דמה"ט הצריך הכתוב הכשר לגיעולי גויים אף באיסורים קלים כנבלה ואף יגפ"כ מתי' והראב"ד השיגו על זה והכ"מ כתב תשובת הר"מ שנשאל מחכמי לוניל על זה והשיב דלמ"ד כן ממתני' דמגורה והתערה מכד אל כד דלא חשו חכמים גם במחשו של איסור והתירו בתרומה תשא"כ בשאר איסורי' וכ"ש בבלע בלי ע"ש וכבר האריך הפר"ח בסימן קכ"כ לתמוה עליו מש"ס בבלי וירושלמי והעלה דהר"מ ס"ל דקול' הוא שהקלו באיסו' תרומה אף במחשו שאינו חשוב וכ"ש בבלע בלי ודחה סברתו והעלה כדעת רוב הפוסקים החולקי' עליו ע"ש וכיון שכן הרי מבואר דלהר"מ ל"ק מהך מתני' דהרי התיר בבלע כלי אף שיש בו כדי כ"ט דבתרומה שרי כ"ס משום תרומה דשרי לבטל שאינו חשוב וכי ק"ל מהך מתני' היינו למאן דקי"ל דאדרבה חמיר תרומה משאר איסורים דעון מיתה כי ע"כ שפיר הביא ראיה הפר"ח ול"ק מכל מה שהקשו עליו ׃ אך מנד אחר תמהני עליו שכל ראייתו הוא במונח שהניח יסוד מוסד דאי אסור מד"ת אין ראוי להתיר לגמרי מדרבנן כתי כאינו מכוון לבטל וראה אני דהר"ן בפ' א"ת והרא"ש בסימן שת"ט פשיט להו הפך זה שהרי הכריחו דבאינו מכוין לבטל שרי לגמרי מדקי"ל דאין מבטלין אס"ל מד"ת הוי איך התיר הכתוב הגעלה דהוי מאס"ל וכו' ולדעת הפר"ח ראיה לסתור הוי דעכ"פ אינו בדין להתיר אף מדרבנן וכתב דהרי כתב הט"ז בי"ד סימן קי"ז דכל שהתירו מפורש בכתוב אין כח ביד חכמי' לאסור אכתי תיקשי

היכי למד מינים לעלמא להתיר לגמרי איתא שאני הנעלה דהתירו הכתוב ואין כח ביד חכמים לאסור ואי ס"ל דכל כי האי אין כח לחכמים כשום איסור לאסור א"כ תו ל"מ מידי ראיית הפר"ח ואי הרא"ש והר"ן פשיט להו דלמ"ד מד"ת באינו מכוין שרי אף מדבריה' ודחה מכח זה דעת רבותיו מה זו ראיה הפך תוכח זה וצ"ע. וראיתי להרב א"רעא דרבנן סימן י"ו שהבי' ראיית הפר"ח והשיב עליו ש"ל דמתני' דמגורה בתרומה כזה"ז דהוי מדרבנן איירי ואין ראיה כי אם להרמב"ם שנראה שמפרשה בתרומה מד"ת כמ"ש הרשב"א. בת' סימן רכ"ב כי ע"כ תימא להפר"ח שלא הזכיר ת' זו כלל ע"ש. ואחרי המחילה אין דבר כלום מעיני הפר"ח שהרי הפר"ח גופיה סימן קכ"ב סק"נ שעמד במחלוקת הרשב"א והטור אי באיסור משהו מבטלין אותו לכתחי' כתב דראית הרשב"א ל"ג וא"כ אין להקל כהרשב"א בלי ראיה ושוב הביא תשובת הרשב"א הלזו דסי' רכ"ב והעלה כיון דהרשב"א והרז"ה והראב"ד והרא"ש התירו ולפי מ"ש בסימן נ"ט ס"ק ח' שיותר נראין דעת הסוברים דבטול איסורין מדבריהם א"כ מורינן להקל כפסק הש"ע אף באיסור משהו בעין כפשט מתניתין דמגורה דמיירי אף בתרומה דאורייתא ומינה ילפינן לכל האיסורין את"ד. הרי דראייתו שהביא ממתני' דמגורה דביטול איסורין דרבנן הוא אף שראה ת' הרשב"א דסימן רכ"ב והיינו דס"ל כהר"מ ורבותיו של הרשב"א כפשט מתניתין בתרומה מד"ת איירי ותו ל"ק עליו מדברי הרב. אך את זה ק"ל בדברי הפר"ח דאילו בכאן הכריח דהתר מתני' דמגורה הוא דבאיסור משהו אף בעין מבטלין לכתחילה כשיטת הרשב"א וא"כ איך בסימן נ"ט הכריח דטעם מתני' דאין כוונתו לבטל ואי ביטול איסור מד"ת לא הו"ל להתיר אף מדבריהם דמלבד דהלי תניא כדלא תניא אף גם זאת דל"מ ראיתו ש"ל דא"כ דהוי מד"ת וכי התירו אף מדבריהם היינו מטעם דהוי איסור משהו דאינו בא לידי כ"ט. שוב נתיישבתי ורואה אני דהא כתי ל"ק בדברי הפר"ח שדעתו דגם לטעם הרשב"א אי הוי מד"ת לא היה להם להכביר להתיר במשהו אף מדבריהם וא"כ מהתני' דמגורה יש ראיה לב' השיטות בין לטעם הרשב"א דהוי דבאיסור משהו שרי או לטעם הר"ן דבאינו מכוין לבטל שרי וזה שכתב ופירש בסימן נ"ט הטעם דמתני' דמגורה כטעם הר"ן היינו דטעם הר"ן ק"ל לעיקר הדין יותר מטעם הרשב"א כמ"ש בשבו' ס"ר ואילו כטעם הרשב"א לא בריר ליה כולי האי כמבואר מ"ש בסימן קכ"ב ואי ק"ל עדיין כיון שהפר"ח העלה ב' טעמים לעיקר דמשהו מבטלין ואינו מכוין לבטל שרי א"כ נימא דאע"ג דביטול איסורין מד"ת מ"מ באיסור משהו אסיר מדבריהם וכן באינו מכוין לבטל אסור מדבריהם אבל כאן דאיכא ב' הטעמים דאיסור משהו ואינו מכוין לבטל הוי התירו לגמרי אף מדבריהם וז"ל שדעתו דאי הוי מד"ת לא היה להם להקל גם בצירוף ב' הטעמים אף מדבריה' שהרי לשיטת הרשב"א דמשהו מבטלין הרי כל תערובת משהו אינו מכוין לבטל הוי כיון דלא שייך כיה הנאה ותיהו החכם עיניו יחזו דאין כראייתו הכרח לדחו' דעת הראשונים דביטול איסורים מד"ת כיון ש"ל דבאיסור משהו ואין כוונתו לבטל התירו אף מדבריהם וזה מוכרח בדעת הראב"ד דס"ל דהוי מד"ת וס"ל דבמשהו שרי לבטל אף מדבריהם וק"ל בדברי הר"ן דכפ' א"מ סרחה דעת רבותיו שכתבו דמשהו איסור מבטלין והעלה הטעם דכל שאינו מכוין לבטל הוא דשרי. ואילו בשיטה מקובלת לב"ב לרפז' שהובא מתני' דתרומות במגורה מכר אל כר כתוב שם בשם הר"ן דכי התירו במגורה בדרך שנוהג בחולין ובחבית שמן כנ' טפות והתירו לתת לתוכם חולין וט' דביטול איסורין דרבנן הוא וכי התירו דוקא בכונן לפי שכיון שהוא דבר מועט

אי אבשר לחולין שיתכנו בה שלא יהא. בהם בדי לבטל והביא ראיה מהירושלמי דפ"א דתרומות ע"ש שהאריך הרי נראה דקאי כשיטת הרשב"א דאיסור משהו שאינו בא לידי כ"ט מבטלין ואיך בפ' א"מ דחה דבריו ובת' דחה דבריו דאין ראיה מהך סוגיא וא"כ דמודי ליה לדין מהך ראיה ממתני' דמגורה וזה אינו דבל כי האי היה לו לבאר דבעיקר דינו נדחק מהך ראיה מתתני' דמגורה ואילו דבריו מורים דלית ליה טעם הרשב"א כלל ועוד דלטעמו דבאינו מכוין לבטל שרי לא מידי לדברי הרשב"א מהך מתני' דמגורה כיון ש"ל דכי שרי ה"ט דאינו מכוין לבטל הוי והו"ל לפרש כדעתיה וכ"ת דמ"ש בחידושיו לב"ב דבאיסור משהו דאינו בא לידי כ"ט דמבטלין היינו כמי מה"ט דאינו מכוין לבטל אינו מכפיק כיון דכדבר זה קרא ערער הר"ן גופיה על רבותיו ועוד דא"כ מאי ק"ל לרבותיו אימ' דאיהו נמי מה"ט הוא דקא' דמבטלי משהו דאינו בא לידי כ"ט כיון דלית ביה הנאה אינו מכוין לבטל הוי כי ע"כ יש לי לדון ברעתו דאע"ג שהשיב על דבריהם לא סמך על דעתו נגד דעת רבותיו ותופס עיקר כדעת רבותיו ומן הכר הוא אין הכרח גמור דתופס הר"ן עיקר בשיטתיה דבאינו מכוין לבטל כשאינו משהו דשרי לבטל אעפ"י שהביא ראיה לדבריו ומיהו יותר נראה דתופס. כן עיקר להלכה וכ"כ שהבין הרא"ש כדעתו ומיהו ככר נתב' דמהך מתני' דמגורה אין ראיה לדבריו אך את זה ראיתי להר"ש בפ"א דתרומו' מ"ה שכתב דטעם התר דמגורה דאין זה מבטל אם ל שלא נתכוון לבטל ס"מ דקאי כשיטת הר"ן והרא"ש ושוב נתיישבתי בדבר וחזי הוית דלא מכרע' כולי האי ש"ל דכי התיר במגורה מה"ט היינו דאיירי דאינו רואה חיטי תרומה ומניחם ואפילו חטה אחת דבכי האי אסיר אלא דכבר ככר כדרכו אלא שלא בדק בחורין ובסדקין ובכי האי שרי דכיון דאינו ידוע בודאי שיש שם חיטי תרומה לא מיחזי למבטל איסור וא"ש שלא נתכוון לבטל ופירושו כיון שאינו ודאי אלא ספק וא"כ דבבלע כלי אפילו משהו דודאי פולט ע"י בישול אסיר וכ"כ שהרי כתב אח"כ דכוס שפיכה ממנו יין לא שרי ואין ראיה מדתנן חבית תרומה וכו' דההיא לא איירי ברוצה לתת לתוכו חולין וכו' והדבר קשה דה"כ שייך הטע' דאינו מכוין לבטל ומ"ש מהתר' דמגורה אך למ"ש א"ש דיכם כיכם כי סלקו אינו נשאר שם שום ממשות משא"כ כדבר לח דנשאר קצת מינוי שמן בחבית והכי דייק מתני' דלא תני עכבר בדרכו כדרך שנוהג בחולין דנ"ז משמע דשרי אף דיש שם קצת חיטים כיון דלא חשיבי שא תני מכבד כדרכו ונותן לתוכו חולין וא"כ י"ל דבכיבוד גמור איירי שלא הניח חיטים שם הנראים לעין אלא שלא בדק בחורין ובסדקין כבדיקת חמץ וע"כ התירו בי"ע"כ אי מדעת הר"ש באינו להתיר באינו מכוין כשיש שם ודאי משהו איסור אינו מספיק:

וראיתי להפר"ח בו"ד בסי' ס"ד שהביא ראיה דאינו מכוין לבטל שרי מדתנן בפ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וטחנן והותירו כשם שהתירו חולין כך התירו התרו' ואסור ואי ידוע שהחיטים של חולין יפות משל תרומה מותר ואמרינן עלה בירושלמי דאף לכתחילה טוחן ומתיר והטעם שאין כוונתו לבטל האיסור אלא כוונתו לטחון ולאכול את"ד. ולפי שיש לי להשיב על ראיה זאת והרב לא העתיק הירושלמי אני אביא דברי הירושלמי וז"ל תני אף טוחן הוא בתחילה ומתיר מתני' דרבי יוסי דרז"ו אומר אף נתכוון וילקוט ויעלה באחת ומאתיים אמר ר' זעירא שכן דרך הכהני' להיות טוחנין מדומע בבתיהן מה נפיק מביניהון בגאי הכרם על דעתיה דרז"ו טוחן ומתיר על דעתיהון דרבנן אינו טוחן ומתיר ע"כ וכבר הובא הך ירושלמי בפ"ק דערלה גבי תילתייהו דרז"ו ורבנן בנטיעה של ערלה ובלאי הכרם שנתערבו

שנתערבו דלת"ק לא יתכוין ללקוט ולר"י אף מתכוין ללקוט ויעלה בר"א ע"ש והנה בטעם שהתירו כאן לטחון ולבטל אס"ל אף דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחי' ראיתי להרב שדה יהושע שכתב דלא מבטל אס"ל אלא מגלה זה הטוחן שההתר היה יותר ממה שהיינו סבורין ע"ש ובדבריו כתב התי"ט בפ' ה' דתרומות מ"ט ע"ש וכ"כ הרב סיריליו בפי' הירוש' הביא דבריו בת' פרי הארץ ח"ב סימן ג' דל"ד ע"ש · ותמהני עליהם דלא יתכן לפרש כן דא"כ איך קאמר הירושלמי מתני' דר"י דתני אף יתכוין ללקוט והרי גבי נטיעת ערלה שנתערב' לא שייך טעם זה ואמאי התיר ועוד דאי טעם זה אמיתי הא אתי גם כרבנן דאין כאן ביטול איסור משא"כ בנטיע' ערלה ואמאי מורן לה כיחידאה וגם לר"ז דמוקי לה ככ"ע טעמא טעים שכן דרך לטחון וכו' ופי' הר"ש סיריליו והרב שדה יהושע דהוי כשלוחו של כהן הרי דההתר מטעם אחר ואיך כתבו טעם בירושלמי דהירושלמי לא ס"ל הכי וראיתי להרב פרי הארץ שם שנראה שנרגש מזה וכתב דטעם לרבי יוסי אתי ע"ש ואכ"מ אינו דהרי תיקשי איך התיר בנטיעה דלא שייך זה וע"ק דהרי התי"ט כתב כן לפרש דברי רבינו שהכריח שהתיר לטחון לכתחילה ואילו ר"ע בפ"ק דערלה מ"ו פסק דלא כרבי יוסי ע"ש וע"ק דע"כ דרבי זעירא חולק עז' דהרי אסיק הש"ס דבחיטי כלאי הכרם אינו טוחן והתיר לרבנן ובודאי דקי"ל כרבי זעירא כמו שאבאר בסמוך וא"כ איך פירשו הברייתא דלא כהלכה והנ"ל ליישב דבריהם דהם דקדקו בירו' כמ"ש מתני' דר"י וכו' דמשמע דקאי על סתם מתני' דאילו גם על ברייתא דתני דטוחן ומתיר קיימי לא הו"ל אלא תני ר' יוסי והרי בסתם מתני' לא תני כי אם בעבר וטחנן ולא התירו לכתחילה לטחון כי ע"כ הם מפרשים דעל מתניתין קיימי דהתירו בעבר וטחנן וסתם אף טחנן במזיד משמע ואילו אנן קי"ל דעבר וביטל במזיד אסור כמ"ש הש"ע בי"ד סימן צ"ט וסימן ק"א ע"ש ולזה תירצו דמתני' רבי יוסי דהרי תני רישא ואם לקט יעלה בר"א ובלבד שלא יתכוין ללקוט נראה דאי כוון לא בטיל וסיפא תני רבי יוסי אומר אף מכוין ללקוט יעלה באחת ומאתים הרי דמתיר גם בביטול במזיד דבו' דרבנן לא קנים בדיעבד ור"ז תי' דבכ"ע אתי דהכ' הודו כ"ע דבדיעבד שרי שכן דרך הכהנים וכו' וכל זה לדעת סתם מתני' דלא שרי כי אם בעבר במזיד וטחן אך להתיר לכתחילה לכ"ע אסיר הפך הברייתא דהתיר גם לכתחילה והרי טעם התי"ט והר"ש סיריליו והשדה יהושע אינו אלא לברייתא דהתיר גם לכתחי' א"ק להתי"ט שהרי רבינו עובדיה והתי"ט בפ"ק דערלה מ"ו פירשו דרבי יוסי מתיר גם לכתחי' ע"ש ואינו צודק לפי הדרך שכתבתי וע"ק דאי סתם מתני' אוסר לטחון לכתחילה איך פסקו ר"ע ותי"ט כהך ברייתא דהתיר גם לכתחילה ואנן קי"ל כסתם מתני' וצ"ע · ומ"מ נראין דברי הפר"ח שהבין דבי מתיר הירושלמי לכתחילה היינו מטעם דאינו מכוין לבטל ואינו כטעמיה דרבי זעירא דאמר שכן דרך הכהנים לטחון מדומע בבתיהם ופירשו דתרומה שנתערבה בחולין בפחות ממאה לא חזי אלא לכהנים ודינו למכור לכהנים דתרומה לישראל דשרי בהנאה וא"כ יכול לטחון חיטים של תרומה כדי למכור לכהנים קמח במקום חיטים ובי' כשטחנו הרי הותרו באכילה לזרים כיון שהותירו ויש בחולין ק' כנגד תרומה וא"כ עיקר טחינה אינו מכוין לבטל כי אם כדי למכור לכהנים וזהו שכתבו הר"ש סיריליו דהוי כשלוחו של כהן ע"ש דכוונתו למ"ש וכן ראיתי להרא"ש בכלל כ' סימן י"ד שפירש כן להביא כדברי הירושלמי והביא תשובתו להרשב"א בסימן תס"ג ונראה דגם הרשב"א מודה ליה באופן דמהך ירושלמי היה נראה להכריח דבאינו מכוין לבטל שרי כדברי הפר"ח ומ"מ ק"ק להפר"ח דלא זכר בת' הרא"ש הלזו וראיתי בת' פרי הארץ ח"ב דנ"ד

שהכריח פי' הפר"ח דהתר הירושלמי הוא משום שאין כוונתו לבטל אלא לטחון ולאכול ומ"ש שכן דרך כהנים לטחון פירושו תדע לך שהרי כהנים דרכן לטחון מדומע ואמאי לא אסרינן משום דהו"ל מבטל אס"ל אלא ודאי דהואיל ואין כוונתם לבטל איסור אלא לטחון ולאכול ה"נ בעלמא וכו' ותמהני בדבריו דתרומה ומדומע דשרי לכהנים מאי מבטל אס"ל שייך בהא ואי תרומה בעיניה טוחנים ואוכלים כ"ש תרומה שנתערב בחולין דטוחנים ואוכלים וצ"ע :

וגם נ"ל עוד ראיה לזה ממ"ש בירושלמי בפ"ק דערלה גבי הא דתני ר"י אומר אף מתכוין ללקוט יעלה בר"א וז"ל מ"ט דר' יוסי שכן דרך בני אדם להיות מדל בגפנים וכבר הביאו הר"ש הך ירושלמי שם בפ"ק דערלה ופירשו דאף בפירות שאינן ראויים לאכילה דרך בני אדם להסירם מהאילן דבוכר הפירות שובר האילן וא"כ אינו מכוין לבטל כי אם לסלקם מהאילן לקיום האילן ולאחר שסלקם הותרו גם לו הפירות כיון דלא חשיבי כנטיעה ובטלי בר"א וטעם זה דמי ממש לטעם דר"ז דאמר גבי מדמע שכן דרך הכהנים לטחון וכו' וראיתי להרב שדה יהושע שהקשה כיון דקי"ל דאין מבטלין אס"ל מה תקן הש"ס ירושלמי בטעם זה דהרואה אומר מדל הוא סוף סוף הרי הוא מבטל אס"ל ואפשר כיון דמד"ת חד בתרי בטיל ודבר חשוב דלא בטיל דרבנן הוא לכן ס"ל לר"ז כיון דמדרבנן הוא וליכא משום מראית העין לא החמירו רבנן ושוב הביא דברי הר"ש סיריליו דפירש דטעם דאין כפינולתן הברח דלבטל נתכוון משא"כ בפניעת אגוזים והבין הרב בדבריו דהירושלמי לא בא לתת טעם אלא דמ"ש דהכא שרי ר"י ובפניעת אגוזים אסר ותירץ דהכא שאני דהרואה אומר מדל הוא אבל אה"נ דעיקר טעם התר דר"י הוא דכיון דמדרבנן הוא בכל דליכא מראית העין לא גזרו רבנן את"ד · ואה"נ אין דבריו נראים דמעיקרא ל"ק מכל דבריו שפירוש הירושלמי הוא כמ"ש דכל דאינו מכוין לבטל שרי וכיון שדרך ב"א להיות מדל הלקיטה מוכחת גם אם · נאסרו כדי לקיים האילן וכך הם דברי הר"ש סיריליו דאילו מ"ש הרב דטעם הירושלמי כי היכי דלא תיקשי מפניעת אגוזים א"כ הו"ל להביא הברייתא דפניעת אגוזים ולתירצי להו אהדדי וע"ק שהרי הר"ן בפ' א"ת והרו"ם סימן שמ"ט התירו באינו מכוין לבטל גם באיסור תורה דהרי הביאו ראיה מהכשר כלים דהתיר הכתוב בהגעלה וגם הר"ש בפ"א דתרומו' גבי מתני' דמגורה פירשה מטעם זה אף דאיכ' משהו תרומה בעין דאסיר מד"ת ואף למה שצידדתי לעיל דלא התיר כי אם מספק הרי ספק דרבנן וקרוב לודאי שיש שם קנת חיטי תרומה וספק כזה לכ"ע אסיר מד"ת ואעפ"כ התירו מטעם דאינו מכוין לבטל ותימה הוא עליו דנראה דלא ראה דברי הר"ש והר"ן והרו"ם ושאר פוסקים שאבאר בסמוך דפשיטא להו דגם בשל תורה שרי באינו מכוין לבטל שלא ירד לכבין זה כפירוש הירושלמי וצ"ע ומיהו הא ק"ל כדברי הירושלמי דהרי ערלה וכלאי הכרם איסורי הנאה הם ומנותן בשריפה כדתנן בסוף מ' תמורה וכיון דלא חזו למידי ומחייב לשורפם א"כ מה טעם אמרו שכן דרך ב"א להיות מדל דזה מיתא אי הוה שרי בהנאה בשלמא גבי ערלה ל"ק שהרי לא נאסרו כי אם הפירי לבד אבל עיקר העץ שרי ושרי גם באכילת אחר ג' א"כ גם בשני ערלה שרי להיות מדל לקיום האילן אבל גבי כלאי הכרם דנאסרו גם הקשין והענבים וכדתני בדכ"ו דפסחים תנור שהסיקו בקליפי ערלה ובקשין של כלאי הכרם וכן פסק הר"מ בפ"ה מה' כלאי' הז' דאפי' הקש של תבואה והענבים של גפנים אסורין בהנאה ושורפין אותם ע"ש וכיון דלשריפה קיימי הנך נטיעות א"כ מאי מהני טעם זה שכן דרך ב"א להיות מדל ובת' דר"י בערלה לבד התיר זה אינו דשרי הר"מ כפ"ו מה' מ"א הכ"ה

פסק כרז"ו והתיר גם בכלאי הכרם וכ"ת כיון דמד"ת חד בתרי בטיל לא אסרו בהנאה ולא בעו שריפה וה"ה איכו דהרי שנינו בפ"ג דערלה נתערב באחרים כולם ידלקו וסבור הייתי ליישב דבעז"ה דמ"ר פליגי ת"ק ורשב"ג ביין שנתערב דלרשב"ג ימכר כולו לגוי חוץ מדמי יין שבו ואיפסיק הלכה בש"ס כרשב"ג גבי חבית בחבית ע"ש ונטיעת ערלה שנתערבה בנטיעות כחבית בחבית דמי ושרי כתקנת רשב"ג וא"כ הרי יכול למוכרם לגוי חוץ מדמי נטיעות האיסור ושפיר דמי אי רוצה בקיומן של הנטיעות א"ק שהרי הכריחו התו' בזבחים דע"כ ד"ה כולם והר"ש בפ"ג דערלה בשם הירושלמי דה"ד בדבר דאיכו ניקח מן הגוי כיין אבל דברים שניקח מן הגוי אסור למוכרם ושריפה בעו וכ"כ שאר הראשונים הביאם הש"ך ביו"ד סימן קי"ו ס"ק ב' ע"ש ועמ"ש עז' באורך בח"א סי' פ"ב כי יע"כ הדר בי קושיין · ש"ר דאי קשה קשה גם בגופה דמתני' דתני נטיעה של ערלה ושל כ"ה וכו' הרי זה לא ילקוט והרי בכלאי הכרם כיון דבעו שריפה כדתנן בפ"ג דערלה גבי חבילי תלתן שנתערבו באחרים כולם ידלקו א"כ ליתני הכא נ"כ כולם ידלקו והו' לא שייך הרי זה לא ילקוט דאע"ג דהתם רבנן פליגי דיעלו בר"א היינו דס"ל דלא חשיבי ובטלי אבל כאן בנטיעה דחשיבה ולא בטלה כיון דמחובר הוי א"כ לכ"ע ידלקו וגם להר"מ קשה איך התיר ללקוט ובעו שריפה מריבא והנ"ל ליישב לכל זה במה שנ"ל דהכי תנן במתני' הרי זה לא ילקוט פירושו שלא ילקוט בידיו מהאילנות אלא מניח הפירות באילנות וסופם להיות הפירות נושרין ואז הותרו דבטל חשיבותייהו וגם לא בטל חשיבותן בידים כי אם מאליין ולפז' לא בעו שריפה שהרי יש להם מתירין כשנשרו הפירות מאליו דסופן להיות הפירות נושרות ושרו וא"כ שפיר דמי אי רוצה בקיום האילנות דל"ד לחבילי תלתן דבי נאסרו מכח התערובות אין סופן להיות ניתרים מאליהם משא"כ הכא דניתרים מאליהם ושרו וכדתנן בפ"ג דערלה כיצד נתפצעו האגוזים וכו' ע"ש באופן שגם מהך ירושלמי יש להכריח דכל שאינו מכוין לבטל שרי ומיהו אם באנו להכריח דין זה מהך ירושלמי שביארנו איכו מספיק להתיר כי אם בדבר שכבר נתבטל הד"ת מאליו כי הכא דנטיעת ערלה מד"ת חד בתרי בטיל וכן בחיטי תרומה שנתערבו מד"ת ברובה בטיל ושיעור ק' מדרבנן ובכי האי התירו כשאינו מכוין לבטל אבל לבטל איסור תורה בטעם זה דאינו מכוין לבטל מנ"ל וכן יש לי לדון מת' הרשב"א סימן תס"ג שהרא"ש הביא ראיה דבתר השתא אזלינן מהך מתני' ואם ידוע דהחיטים של חולין יפות ודמאה והשיב דכריך טובים ובכוחים אלא שעוד יש לי בזה דלפי שהחמירו ואסרו עד מאה הקלו בה במקומות שלא להחמיר עליה כל כך וכו' ע"ש ומינה י"ל דלפי שהחמירו ואסרו עד ק' הקלו במקום שאינו מכוין לבטל ומנ"ל להתיר בשל תורה כשאינו מכוין לבטל וקשה מזה להפר"ח בססי' ס"ד מה ראיה הביא מהך ירושלמי לדינו של הרלב"ג שהתיר לבטל חלב בידים מה"ט דאינו מכוין לבטל דלמ"ש ל"ת ונבה טורא ביניהו וגם מצד אחר לא מכרעא כולי האי שהרי באידך ירושלמי דטוחן ומתיר שהבאתי לעיל לתירוצא קמא דשני סתם הש"ס ירוש' דמתני' רבי יוסי היא ע"כ דלא ס"ל לחלק דבאינו מכוין לבטל שרי דא"כ בכ"ע אתי כדברי רבי זעירא ש"מ דס"ל דבדרבנן שרי לבטל בידים ואנן לא קי"ל הכי כדתנן בפ"ג דערלה שנתפצעו האגוזים וכו' ואי פצען במזיד תני בברייתא דגיטין דנ"ד דאסור וכן פסק הטור סימן ק"א וא"כ להך שינויא כ"נ דגם באינו מכוין לבטל אסיר והרא"ש בת' שתפס כתירוץ ר' זעירא בפתם ש"מ דס"ל דכוותיה קי"ל ולדידיה יש ראיה מהך דירושלמי דבדרבנן באינו מכוין לבטל שרי אך הפר"ח שהביא הירושלמי בסתם דמתיר באינו מכוין לבטל לא ידעתי איך לא

כרבנן דמחלוקת הוא בירושלמי וצריכה רבה במי נפסוק · והנה אמת שיש לתמוה בהך תירוצא קמא דאמר מתניתין רבי יוסי ש"מ דרז"ו מתיר בכל ענין לבטל בידים בדרבנן והרי בגיטין דנ"ד תני בברייתא דלר' יוסי אם פצען במזיד אסירן הרי דגם בדיעבד אוסר רז"ו ותירוץ הש"ס בבלי דשני דאין אדם אוסר כרמו לא אתי לפי הך שינויא דירושלמי שהרי גבי טחינת חיטים לא שייך זה ומתיר רבי יוסי וא"כ תיקשי ליה דרז"ו אדרז"ו וגם בירושלמי בפ"ג דערלה תני בפציעת אגוזים רבי יוסי שוגג יעלו מזיד לא יעלו וא"כ איך יתכן דנימא סתם הירושלמי הפך זה כדעת רבי יוסי ובכבר ראיתי להרב שרה יהושע שתמה על זה והנ"ע ועק"ל דהרי בתחילה קאמר סתמיה דש"ס דירושלמי מ"ט דרבי יוסי שכן דרך להיות מדל ובתר הכי הביאו הך ברייתא דטוחן ומתיר והיצלו דמתני' ר' יוסי וכו' והשתא קשה דהיכי סתים דבכ"ג מתיר רבי יוסי ולעיל מזה סתמו דה"ר מ"ט שכן דרך כ"א להיות מדל וכתב דרבנן פליגי עליה וס"ל דגם באיכו מכוין לבטל אסיר א"כ היכי שני רבי זעירא דבכ"ע אתי שכן דרך הכהנים להיות טוחנין מדמע והרי ת"ק דרז"ו לא ס"ל ה"ט מדאסר במכוין ללקוט שוב נתיישבתי בדבר ליישב הירושלמי דכי שני הש"ס שכן דרך כ"א להיות מדל ופירושו דאיכו מכוין לבטל חשיב מינה דרבנן דרז"ו פליגי עליה והברי גם באינו מכוין ועז' שביאו הברייתא דטוחן ומתיר וע"כ ה"ט דאיכו מכוין לבטל הוי ע"כ נ"ל דברז"ו אתי דאילו ת"ק לית ליה ה"ט ואוסר ורבי זעירא חולק על זה וס"ל דגם רבנן דרבי יוסי מודו דכל שאינו מכוין לבטל שרי ובכי אסרי ללקוט ה"ט דמי שחס על קיום אילן ולוקט הפירות שלא יפסד האילן אינו מכחין ללקט הפיר' כשנגמרו בישולם דב"ש דעדיף טפי אם היה לוקטן כשלא נגמרו וא"כ זה שבא ללקוט אחר שנגמרו הפירות שראויין לאכילה היכי נימא שכן דרך כ"א להיות מדל והרי מעשיו מוכיחין דלאכילת הפירות לוקט ועוד דבישול הפירות כולם אינן נגמרין כאחת וזה שלוקט הנך דחזו לאכילה לבד היכי נתיר בטעם זה דלהנא' האילן לוקט וע"כ אסרי משא"כ גבי טחינת מדומע דחיטים אינם ראויים כי אם אחר טחינה ובכי טחנן אין במעשיו גילוי דלמבטל שאיסור מתכוין דהרי גם כהנים טוחנים וא"כ טוחן ע"ד למכור לכהן הוא ובכי האי גם רבנן דרבי יוסי מודו בה והו דעת רז"ו ולפז' התכם עיניו יחוו דל"ק בירושלמי מידי וא"ש נמי דברי הפר"ח שכתב בסתם בשם הירושלמי דמתיר באינו מכוין לבטל כיון דלתירוץ ראשון מודה בו וזה נ"ל נכון בפירוש הירושלמי באופן דלכז' יש להכריח מהך ירושלמי לכל השינויים דבאינו מכוין לבטל שרי אלא שכבר נתבאר דאין ראיה מספקת כי אם להתיר בשל דבריה' דהיכו שכבר נתבטל מאיליו באי' תורה אא דלא נתבטל מדבריהם כיון דהוי דברים החשובים אך לבטל איסור תורה כיון דאיכו מכוין לבטל אין זאת מכרחת ובאמור :

אך מצד אחר יש לדון דאין ראיה כלל מהך הירוש' להתיר גם בשל דבריהם שהרי בגיטין דנ"ד בש"ס בבלי הקשו ורמי דרז"ו אדרז"ו דתנן נטיעה של ערלה וכו' ותירצו אמר רבא חזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת וכו' ואם איתא דס"ל לש"ס בבלי טעם דאיכו מכוין לבטל הו"ל לשנויי שאני הכא שכן דרך כ"א להיות מדל כנפנים כדתירצו בירושלמי דמה"ט התיר ר' יוסי ומדמשני לה מטעם חזקה ש"מ דלית ליה טעם זה ובודאי דנקטינן כש"ס בבלי וא"כ קשה להפר"ח שהביא ראיה מתמו איך לא נרגש דנראה דש"ס בבלי להפך וכן קשה להרא"ש שסתם כפי' מתניתין כדעת הירושלמי כמ' שזכרתי לעיל וכן להר"ן והרלב"ג ושאר פוסקים דס"ל לעיקר דכשאינו מכוין לבטל שרי קשה דהרי מהך סוגייא דגיטין יש להוכיח הפך זה ואולם לפי דרכינו דלעיל כדי ליישב דברי

הירושלמי

הירושלמי מקום יש כראה ליישב דברי הראשונים נ"כ דהם ס"ל דאה"כ דגם הש"ס בבלי מודה דלכ"ע כאינו מכוין לבטל שרי אלא דבמתני' דנטיעה של ערלה ס"ל דלא שייך ה"ט גם לרבי יוסי דאין דרך להיות הדל וללקוט הפירות כשנגמרו וראויי לאכיל' דאי הכי מדל אותה קודם וגם אינו לוקט הראוי' לאכילה לבד והיינו כדעת רבי זעירא כדעת רבנן דרו"ו ופתמיה דש"ס בבלי ס"ל דגם רבי יוסי מודה בו אלא שהתיר מטעם חזקה דאין אדם אוסר כרמו והינה דגבי ברייתא דטוחן ומתיר גבי תרומה כ"ע מודו בה וגם ש"ס בבלי מטע' שכן דרך הכהנים דטוחנין מדומע וא"כ שפיר יש להביא מהך ירושלמי דבאינו מכוין לבטל שרי וכאמור ודוק:

אלא דאכתי יש להשיב דל"מ מהך ירוש' להתיר כאינו מכוין לכתחילה שהרי כמ"ש בירושלמי קתני עלה אף טוחן הוא בתחי' ומתיר אינו רואה בזה שום הכרח להתיר לכתחילה לטחון אלא כלפי דקי"ל בביטול איסורין בשוגג יעלו במזיד לא יעלו וכדתנן בפ"ב דערלה נתפתחו החביות וכו' קמ"ל הכא דאף בטחן במזיד שרי ומטעם דאינו מכוין לבטל הוי וזהו שאמרו אף טוחן הוא בתחי' ומתיר ודייק הכי ממתני' דתני ובחנן בסתם דמשמע אף במזיד יעלה הוא דמוקי' דמתני' כרבי יוסי דאמר אף מתכוין דס"ל דגם רבי יוסי לא התיר כי אם בעבר ולקט במזיד דשרי אבל להתיר לכתחילה גם רבי יוסי לא התיר ושוב ראיתי שכ"כ שהבין הרא"ש מת"ש בת' הגו'ז"ל וכל האיסורים שריכה עליהם שוגג מותר ואעפ"י שטחנן מזיד נקרא שוגג לענין ביטול דלא נתכוון לבטל אלא לטחון ולאכול כמ"ש בירושלמי אף טוחן לכתחילה ומותר וכו' הרי נראה שלא התירו כי אם בעבר וטחן במזיד וא"ה"כ דלכתחילה לא שרינן ליה לטחון וכ"כ מת"ש עוד וז"ל הלכך אפילו ישראל טוחנן במזיד ובטלן ואינו נראה כמתכוין לבטל בראה דבעבר וטחן במזיד לבד הוא דהתירו וא"כ גם מן הגה' הזה קשה להפר"ח שהביא מזה ראיה להתיר לבטל לכתחילה כשאינו מכוין להתיר · דלמ"ש הא ל"מ וכ"כ גם מת' הרשב"א בימן קס"ב שכתב וז"ל וגם הקלו לבטל כשטחנן וראיין כאלו של חולין היו מרובין וכו' ואי הכין דשרי לטחון לכתחילה לא היה לו לומר בשטחנן וכו' אלא ולטחון · דמשמע גם לכתחילה וגם מתני' דייק הכי דתני וטחנן ואי שרי על האמת לכתחילה לטחון מפני ריבותא הו"ל להשמיענו דטוחן לכתחי' ואי הברייתא התיר לכתחילה הרי מתניתין נראה להפך אך לדרכנו א"ש דלכתחילה לא התירו מעולם של דהברייתא השמיענו דטחנן דמתני' היינו אף במזיד וכאמור · והנה אמת שראיתי לרבינו עובדיה כפ"ה דתרומות מ"ט שכתב ואפילו לכתחילה יכול לטחון כדי להתירן ע"ש ש"מ דהירושלמי גם לכתחילה התיר וכן נראה מדעת הר"מ כמו שאכאר מ"מ נ"ל דאינו מוכרח והן קדם חל עלי חובת ביאור מתני' דפ"ק דערלה דתני רבי יוסי אומר אף מתכוין ויעלה כר"א אם גם לכתחילה א"ר דלא התיר כי אם בעבר וכוון במזיד ללקוט אבל אה"כ דלכתחילה לא שרינן ליה ושם ראיתי לרבי עובדיה דאזל בשיטתיה דהכא להתיר גם לכתחילה וכדבריו כתב הר"מ בפי' מה' מ"א הכ"ה נטיעה של ערלה וכו' הרי זה לוקט לכתחילה מן הכל וכו' הרי שהבין דרו"י גם לכתחילה התיר · ולכאורה קשה כדברי הר"מ ור"ע שפירשו דרבי יוסי מתיר גם לכתחי' מנ"ל הא והרי פשטא דמתני' משמע דת"ק אסר בעבר במזיד וכיון ללקוט והתיר רו"י אף בתכוין ללקוט במזיד אך להתיר לבתחי' מנ"ל וכבר ראיתי להפר"ח בס' מים חיים בגיטין דנ"ד שתמה על זה וכתב ליישב דשמא כיון דטעמא משום חזקה דאין אדם אוסר כרמו מה"ט גופיה יש להתיר לכתחילה ע"ש וא"ה"מ אין זה מספיק שהרי ע"כ דת"ק דהתיר לפחות בלקט בשוגג אף ע"ג דסתם משנה ר"מ היא והרי ר"מ קנים בדרבנ' שוגג

אטו מזיד כדתני בברייתא נתפצעו האגוזים אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו וע"כ ה"ט דמשום הך חזקה לא אסר כאן אף בשוגג ואעפ"כ לא אהני הך חזקה להתיר לכתחילה וכיון שכן לרבי יוסי נמי מנ"ל דאהני הך חזקה להתיר אף לכתחילה מסתיין להתיר במזיד לרו"י ולת"ק להתיר בשוגג לבד אבל לומר דלת"ק מהני הך חזקה להתיר גם במזיד ואסור לכתחי' לבד ולרו"י אהני גם להתיר לכתחילה מנ"ל דאין הכרח כלל לזה:

אכן נראה שלמד הר"מ כן ממ"ש בירושלמי בפ"ק דערלה אף טוחן הוא בתחילה ומתיר מתני' רו"י דאמר אף מכוין ללקוט ורבי זעירא מפרש לה דגם ת"ק דרו"י מודה שכן דרך כהנים לטחון מדומע בבתיהם והך ירושלמי איתיה נ"כ בפ"ה דתרומות נראה דהירושלמי הבין דלכתחי' פליגי ומוקי לברייתא דמתיר לכתחילה כרבי יוסי וכ"כ ר"ע בפ"ה דתרומות דשרי לכתחילה לטחון יע"ש וא"כ נר' דמכאן ראיה נמורה לדעת הר"מ ומה מאד תמהני להפר"ח דבזו' בסי' ס"ר הכריח דבל שאינו מכוין לבטל שרי לבטל לכתחילה מהך ירושלמי דהתירו לטחון לכתחילה ע"ש וכיון שכן לא ידיעתי מאי ק"ל הכא להר"מ דמנ"ל דרו"י התיר גם לכתחילה מאחר שמבואר כן בירושלמי שהביאו הרב גופיה ואיהו על האמת הכר ביארתי דאין ראיה מהך ירושלמי שהתיר לכתחי' כי אם שהתיר בעבר וטחן במזיד אך לכתחילה אה"כ דאסיר במו שכן נראה מדברי הרשב"א והרא"ש וכאמור וכ"כ מפרשי' שהבין דבי פליגי ת"ק ורו"י היינו בעבר ולקט במזיד אבל לכתחילה לא שהרי כתב כר"ה יעלו דהו"ל שוגג וכו' נראה דבמזיד לת"ק אסור וכ"כ מת"ש ובלבד שלא יתכוין ללקוט בכוונת ביטול וכ"כ מת"ש אף המתכוין אלמא במזיד נמי בטיל הרי נראה דלא התיר רו"י כי אם בעבר ולקט במזיד אך ללקוט לכתחילה גם הוא לא התיר וכ"כ מת"ש עוד כר"ה אין וכיון דלא שכיח לא אחמור בה רבנן וכו' ולשון לא אחמור לא שייך כי אם בהתר ואיסור התערובת דאי פליגי אי שרי לכתחילה הו"ל לא אסרו בו רבנן כי ע"כ מכל זה נ"ל ברור דעת רש"י דחולק להר"מ וס"ל דלכ"ע אסיר לכתחילה וכי פליגי בלקט במזיד דלרו"י שרי וכ"כ דעת הראב"ד בס' תמים דעים סימן רל"ט דס"א שכתב עלה דמתניתין ובלבד שלא יתכוין ללקוט כלומר שלא תהא כוונתו לבטל האיסור רו"י אומר אף המתכוין ללקוט יעלה כר"א דכיון דמבטל איסור כה"ג דרבנן הוא דאסור אפילו במזיד דאי עבר מותר הרי דלכתחי' גם רו"י לא התיר ואת זה ק"ל דאיך לא השיג להר"מ בזה בפי' מה' מ"א שהתיר גם לכתחילה הפך דעתו וכ"כ להכריח מדעת המרדכי מת"ש בס"פק דקדושין בהגהת שנית דתני שמבריך ומפסיקו מן האב יניין אותה כדי שלא יתערב לו נטיעה של איסור הוך נטיעות דהתר ואם לא יניין פלוגתא דרו"י ורבנן וכדתניא בגיטין דנ"ד נטיעה של ערלה וכו' רבי יוסי או' אף אם נתכוון ללקט יעלה כר"א וקי"ל כרו"י מדפירשו רבא ורב טיצמיה וכו' ע"ש ומת"ש כדברי רו"י אף אם נתכוון וכו' מורה להדיא דבעבר במזיד הוא שהתיר דאי גם בכתחילה שרי הו"ל להביא הגירסא אף יתכוין ללקוט אלא ודאי דקאי בשיטת רש"י והראב"ד וגם מנד אחר יש להכריח כן במאי דק"ל בדברי המרדכי שכאן כתב להדיא דקי"ל כרו"י ואילו שם לעיל מזה בהגהה ראשונה שכתב שאלו על כרם שהיה בו ד' נטיעות של ערלה ולא נודע מקומם ואסר מוכי הרב רו"י כל הכרם ולי נר' דהכל מותר ואפי' לאכול מהאשכולו' במחובר לקרקע ואע"ג דנטיעת ערלה אפי' באלף לא בטלה היינו ודאי ערלה אבל בספק ערלה מותר בא"ל וכו' והשתא ק"ל אי קי"ל כרו"י איך אסר רבו כל הכרם והרי שרי ללקוט לכתחי' ומאי איסור כל הכרם שייך ביה וגם המתיר לא התיר

כי אם בערלה בה"ל אבל בא"י גם הוא אוסר ואיך יתכן אי ק"ל כרי"ו וכ"ת דאיירי בשאין שם מאתים נטיעות כדי לבטל הרי מת"ש ואע"ג דנטיעה של ערלה אפילו באלף לא בטלה נראה דגם בשיש שם אלף נטיעות הם המדברים והרי כה"ג קי"ל כרי"ו דהתי' ללקוט ותימא הוא לומר דהגהה זאת ס"ל דקי"ל כת"ק דרי"ו הפך הגהה שניה שכבר ביארתי שכ"כ מוכרח לפסוק כרי"ו כי ע"כ דס"ל דאע"ג דקי"ל כרי"ו היינו לכתחילה אין תקנה דהוי מבטל אס"ל וע"כ אסר רבו כל הכרם והוא התיר מטעם דספק ערלה מותר באופן שכ"ל דרוב הפוסקים חולקים להר"מ ואוסרים ללקוט לכתחי' ולשיט' הר"מ ק"ל כמ"ש בהך סוגיא ורמי דר"ו אדר"ו דתנן נטיעה של ערלה ואי ר"ו מתיר גם לכתחילה אין זה דומיא דר"ו אדר"ו דהרי מעולם לא נזכר שם בהך סוגיא לשום מ"ד דשרי לבטל אס"ל אף בדרבנן והרי רי"ו הוא המקל דלא קנים שוגג אטו מזיד ועכ"פ במזיד אסר ואי בכאן התיר גם לכתחילה בלאו הך דרי"ו דאסר במזיד היה לו להקשו' דאיך התיר לבטל אס"ל שלא היה אדם שהתיר אך לשיטת רש"י א"ש דגם בכאן לא התיר כי אם במזיד וע"כ שייך שפיר למירמי דרי"ו אדרי"ו וברוחק י"ל דהכי קא ק"ל דהכא אסר במזיד וכ"ש דלכתחילה אסור ואילו בכאן התיר אף לכתחילה אלא שאיני רואה הכרח לסברת הר"מ כדי לדחוק עצמינו בפירוש הסוגי' וע"ק לדעתו מדתנן בפ"ט דתרומות מ"ה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' ק' של חולין ואחד של תרומה כולן אסורים ואי קי"ל כרי"ו דהתיר כה"ג ללקוט אף לכתחילה א"כ היכי תני כולם אסורי' והרי שרי לתלוש ואי אתי' מתני' כת"ק דרי"ו הכי הו"ל למנקט כיון דסתם מתני' הכי דקי"ל הלכה כסתם ועוד דהכרח הר"מ לפסוק כרי"ו מדפרשי רבא ורבי יוחנן מילתיה דרי"ו ש"מ הכי ס"ל כמ"ש הכ"מ והרי ר"י ס"ל הלכה כסתם וא"כ ע"כ אע"ג דר"י פי' מילתיה דרי"ו לא ס"ל הכי וע"ק דהרי שם בתוספתא הביאה הר"ש שם בפ' ה"מ תני אבל דבר שאין זרעו לא יעלם שאין הקרקע עולה בק' ואחד תלש יעלה ובלבד שלא יתכוין לתלוש ר"ש אומר אף יתכוין לתלוש ויעלה בק' וא' הרי דפליגי הכא כדפליגי ת"ק ור"יו והרי סתם מתני' ע"כ כת"ק אתי וש"ה דלא קי"ל כרי"ו ור"ש ויותר תימא שהר"מ בגופיה בפי"ג מה' תרומות הי"ב פסק וז"ל אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ כגון השום והבצלים אפילו ק' לגינה של חולין ולגנה אחת של תרומה תערוב' ביניהן הרי הכל תדומע ואם נתלש הכל תעלה התרומה בק' ואחד ולא יתלוש לכתחילה ע"כ הרי דאסר כאן לכתחילה ואי ס"ל דלכתחי' פליגי א"כ פסק כת"ק וזה סותר מ"ש בפי"ו מה' מ"א דפסק כרי"ו ולישב לשאר ראשונים אתי שפיר דה"כ בתלש במזיד פליגי ולכתחילה לכ"ע אסור וא"כ מתני' דתני כולם אסורי' מני אתי גם כרי"ו וכר"ש אך להר"מ קשה מכל מ"ש וסבור הייתי ליישב דבריו שדעתו דכי התיר רי"ו לכתחילה דיינו מטעם דאין אדם אוסר ברמו בנטיעה אחת וס"ל דלא שייך כי אם באיסור הנאה אבל תרומה דשרי בהנאה דיכול למוכר' לכהנים ליכא הך חזקה דאין אדם אוסר כרמו וא"כ אין להתיר לכתחילה וע"כ פסק כאן כת"ק דר"ש דגם רי"ו מודה בו א"ק דא"כ תיקשי לר"ש דתום' איך התיר כיון דלא שייך הך חזקה וכ"ת דכסברת רבי יוסי שהתיר לכתחילה מהך חזקה פליגי ת"ק ור"ש דת"ק ס"ל דבתרומה דשרי בהנאה ליכא הך חזקה ור"ש חולק דאיכא הך חזקה גם בתרומה ופסק כזה כת"ק נגד ר"ש דרבים נינהו א"ק עדיין דמדבריו נראה דגם בתלש במזיד שרי ועולה בק' וא' ואי ליכא גבי תרומה הך חזקה הו"ל לאסור בתלש במזיד וצ"ע · עק"ל לשיטת הר"מ מת"ש בירושלמי דפ"ק דערלה גבי מתניתין דנטיעה של ערלה ס"ל בשם חזקיה לוקט ב' אשכולות ומתיר והקשו והא תנינן הרי זה לא ילקוט לשצבר ופירשו דק"ל איך התיר ר"ל ללקוט לכתחילה ותירצו דר"ל כמי כדיעבד שכבר לקט אשכול אחד ואיירי עיין בפירוש הרב שדה יהושע והדבר קשה מאי ק"ל והרי רי"ו התיר ללקוט לכתחילה וקי"ל כוותיה וא"כ גם ר"ל ס"ל הכי ותו מאי ק"ל ולומר דהירושלמי ס"ל דר"ל כת"ק קשה להר"מ והמרדכי שפסקו כרבי יוסי כי ע"כ דגם רי"ו לא התיר כי אם בצבר ולקט במזיד אך לכתחילה אסיר לכ"ע וע"כ ק"ל שפיר לר"ל אך לשיטת הר"מ קשה כקושיין :

באופן דלבטל לכתחילה איסור באינו מכוין לבטל איני רואה מהך ירושלמי ראיה להתיר · וראיתי להמג"א בסי' תנ"ג שכתב בשם הרב פרץ יש נוהגים לברר החטים אחד אחד מאכילת עכבר וכו' ונראה שאין לחוש כלל וכו' אפילו יש בה נישוכין אינו אחד מאלף ומתבטלים הם כשיטחן ואין כאן מבטל א"ל שאינו טוחן כדי לבטל' ע"כ הנה מבואר שגם דעת הטור להתיר לבטל לכתחילה כשאינו מכוין לבטל וק"ל בדבריו שהרי הרא"ב"ר והרשב"א התירו לבטל איסור משהו לכתחילה כגון בלע משהו בקדירה גדולה דכל שאינו יכול לבא לידי נ"ט שרי ולמדו כן מת"ש בפ"ב דעז' דשרי לתת לתוך כלי יין של גויים שכר ושאר משקין והר"ן בפ' ב' דעז' הביא דבריהם וכתב שטעם ההתר הוא שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מן האיסור ע"ש ומבואר בדבריו דבעיקר דינם מודי להו דבלע משהו בקדירה גדולה שאינו נהנה כלל בבלע וכי בא לבשל בקדירה אינו אלא ליהנות בבישול שנותן בו עכשיו דאילו הבלע שיש בו אינו נ"ט כלל ונמצא שאינו מכוין כדי לבטל ושרי אלא שהקשה לדבריהם שתלו ההתר בטעם אחר וכמו שביארתי לעיל ואילו הטו"ר בסימן קכ"ב הביא דברי הרשב"א דאיסור מועט שנבלע בכלי אם דרכו שלא להשתמש בו בדבר מועט בכדי שיתן זה טעם בהתר דמותר להשתמש בו וכו' ואינו נראה להתיר מק"ו דאפי' קדירה שאינה בת יומא מותרת אסורה משום גזירה אטו בת יומא כ"ש באותו כלי עצמו יש לגזור אטו שמא ישתמש בהתר מועט ע"כ והרי איסו' משהו אינו מכוין לבטל ואעפ"כ אוסר ואיך התיר כאן מה"ט ול"ת דס"ל דגבי כלים גזרו באינו מכוין אטו מכוין כי היכי דגזרו דאינו בן יומו אטו בן יומו דא"כ מאי קשה דאי גזרינן כה"ג בכלים כ"ש באיסור עצמו בעינים דגזרינן באינו מכוין אטו מכוין והרי כפל התר באינו מכוין לבטל כבירא כי יצ"כ כ"ל שגם הטא"ח לא התיר בסימן תנ"ג כי אם בספק איסור לבד דעיקר התרו סמך למ"ש קודם דחשש רחוק הוא לחוש שתחמיץ חטה קשה במעט רוק שבפי עכבר וכיון שאין כאן ודאי איסור התיר מה"ט אבל בודאי איסור א"כ דגם הטור מודה דאסור ומ"מ כדעת הרב פרץ שהם דברי הגהת סמ"ק בלאו דאכילת חמץ בפסח שהעלה דצריך לברר החטים הנישוכין מעכבר יש לדון דס"ל דגם באינו מכוין לבטל אסור דאי לא כל שיש בהתר ס' ליש תרי וכן ראיתי להב"ח בא"ח סימן תנ"ג שהכריח כן בדעת הסמ"ק אלא דק"ל דהרי שם בהגהת סמ"ק אחר שכתב זה כתב על הדגן שצמח דחמץ גמור ובשהוא מעורב בתבואה אחרת צריך לבררו יפה שיהא ס' מאותו שלא צמח וכו' וגם צריך שתהא כאפה קודם פסח דאי בפסח אפי' כ"ש אסור ע"כ נכון ליזהר שלא יהא כלל מאותו בירמי בתבואה כי לעולם הוא שם ומתערב בתבואה ורגילות לאפות מצה בפסח ע"כ וככר הביא דבריו הב"י בסימן תנ"ג ע"ש הרי שהתיר בבריה שיש ס' בהתר נגד הנישוכין ש"מ דס"ל דכל שאינו מכוין לבטל שרי דאי לא הו"ל להצריך לברר שלא ישאר מדגן שצמח אף שאופה קודם פסח וקשה להב"ח איך כתב כדעתו להפך והנה אמת שהטור כתב בשם סמ"ק דצריך לברר החטים אחד אחד מאכילת עכבר נראה דמצריך ברירה שלא ישאר כלל וקשה

שזה מותר מ"ש אח"כ כרנן שנהג דבבירה שיהא בהתר ס' כני ואילו כלשון הסמ"ק גופיה וכלשון זה הביאו ב"י בשם הגמ' כתב בספרו לברור חטים מאכילת עכבר ע"ש ולפי לשון זה נ"ל דאה"נ דבעי כשיהא בהתר ס' אך להטור קשה שוב ראיתי דגם ללשון הטור נ"ק דברי הסמ"ק דבי הצריך ברירה תהד אחד מאכילת עכבר טעמו כמ"ש אח"כ כרנן שנהג דבכון ליזהר שלא יהא שם תערובת כלל דרגילות הוא לאפו' מנה בפסח דס"ל דקמח בקמח יבש ביבש וחוזר וניעור האיסור בפסח דאיסורו בכ"ש בפסח אבל אה"נ דאם בא לאפות קודם פסח דשרי לכתחילה בברירה שיהא בהתר ס' וא"כ מה שחלק הטור הוא דאינו מחמץ ואת"ל במחמץ כבר נתבטל דקמח בקמח לא בלא הוא ואינו חוזר וניעור אף באופה בפסח אך מ"ש דאין כאן הא"ל דאינו מכוין לבטל אה"כ דגם הסמ"ק מודה בו הפך דעת הב"ח · אך את זה ק"ל להתה"ד בסימן קי"ד שנשאל במנהגם שבוררים החטים אך לא בדיוק והביא דברי הסמ"ק גבי ברירת חטים נישוכין וכרנן שנהג ושוב כתב דבטא"ח כתב דשפיר מתבטל קודם פסח ולא השיב הא"ל כיון שאינו מכוין לבטלו ע"כ נר' מדבריו שהבין דלהסמ"ק חשיב כה"ג הא"ל והטור חולק עליו וכ"כ שהרי כתב כלשון הסמ"ק שאינם בטלים אפילו נטחן קודם פסח וכו' נראה דלא התיר כי אם כשכבר נטחן ואה"כ דלכתחילה צריך לברר ברור גמור שלא ישאר אפילו חטה נשוכה או מדגן שנהג וקשה לשהוע שכבר ביארתי דלשון הסמ"ק הורס הפך זה ופשוט הייתי דהת"הד הבין כמ"ש כמ"ק וכשהוא מעורב צריך לבררו שיהא ס' מאותו שלא נמח הכוונה דאיירי בדיעבד שכבר נטחן וע"ז כתב דבנתערב וכבר נטחן כדי להתיר צריך לבררו שיהא ס' מאותו שלא נמח נ"ל דאי עשו ברירה כמנהג שכתב התה"ד שהיו בוררים שלא בדיוק יש להתיר לאפות קודם פסח למעוטי שאם נטחן בלא ברירה כלל אסור אף בדיעבד כיון שאינו ידוע אם היה בו ס' והוא דוחק גדול דצריך לבררו לא משמע הכי וצ"ע :

ישוב בהיישבתי בדבר וראיתי שהרב הבין בדברי הסמ"ק דמ"ש דנכון ליזהר שלא יתערב בתבואת דגן שנהג דרגילות לאפות בפסח היינו כשלא נטחן דיש התר בברר אבל כנטחנס אה"כ דשרי בתנאי שיאפה קודם פסח וע"כ כתב בדעת הסמ"ק דאם טחנן בדיעבד דאילו קודם טחינה כבר הסיק הסמ"ק דנכון ליזהר לברר שלא ישאר כלל ולא מטעם דהוי מא"ל אלא דרגילות לאפות בפסח ולפז אה"כ דהתה"ד הבין בדעת הסמ"ק דבאין מכוין שרי לבטל · וראיתי להרב גופיה בפסקים וכתבים סי' קמ"ו שכתב כל מ"ש בתה"ד סי' קי"ד ואחר שהביא דברי הסמ"ק כתב ואז כתב דשפיר מתבטל קודם פסח וכו' וכ"ל דט"ס נפל וצ"ל וא"ח כתב וכוונתו להטור דכלשון זה כתב מ"ש בתה"ד סי' קי"ד דאי לא הו"ל להזכיר כאן גם להטור וכתה"ד גם להאז וגם שם בתה"ד סי' קע"א לא הביא בדיעה זאת כי אם להטור כי ע"כ נראין הדברים דט"ס נפל בדפוס ז' במקום א' וק"ק להכנה"ג בסי' תנ"ג שהביא דבריו וכן שאר פוסקים שלא כרגשו דאין המתיר הא"ז כי אם הטור א"ח · גם ראיתי עוד להב"ח שם בסי' תנ"ג שכתב דהסמ"ק ומהר"ם שהובא בת' הרשב"א בי' תק"ל"א שגם באינו מכוין לבטל אסיר לבטל א"ל ווה ג"כ דעת הר"ן בפ' כ"ש בההיא ארבא דטבעא באושפא וכ"כ ג"כ בת' סי' כ"ה וכ"ט ע"ש וז"ל הר"ן בפ' כ"ש והא דלא מפלגינן בין נתבקעו ללא נתבקעו משום דאיטי כינהו ואיטי לא בעי ביקוע כך כתב הרא"ה ולפי מ"ש לעיל קנת חטים היו מבוקעות בהם ואיישינן דילמא זבין להו לישראל ולאו אדעתיה א"כ משום יטחנם הגוי ויחזור וימכור לישראל עכ"ל וקדייק הב"ח דבי נמי טחנן

הגוי שרי כיון דאינו מכוין לבטל אלא ודאי דס"ל דגם באינו מכוין לבטל אסיר ואחרי המחילה אי מהא ל"מ בידי שלא דלכתחילה נראה כדי ליישב דלא מפלינ בין נתבקעו ללא נתבקעו לשיטתו דלעיל דחולין להרא"ה שגם באיטי בלי ביקוע שרי וא"כ הבא אי בנתבקעו איירי הו"ל להתיר למכור לגוי דישראל לא יקח לפסח ממנו כיון שרואה שנתבקעו ואי איירי בלא נתבקעו הרי מדינא שרו לכל ישראל לפסח כי ע"כ הוצרך לדחוק דאיירי דקנת חטים נתבקעו לבד ויש להוש שיקח הישראל ממנו דלאו אדעתיה ולכן כתב בדרך שני ליישב בלי דוחק זה דאיירי דכל החטים נתבקעו שיש לחוש שיטחנם הגוי וימכור לישראל דבכי האי אינו ניכר החמץ ולפז לא שייך ביטול איסור כלל כדי להכריח מיניה דס"ל דמא"ל גם באינו מכוין לבטל אסיר וגם מטע' אחר ל"מ דכי נמי יהבינן כל ריליה שגם דרך ב' של הר"ן איירי כהונא דאשון דקנת חטים לבד נתבקעו אכתי נ"ל דהיינו דנתבקעו כפחות מס' דכי יטחנם דהוי לא כלא לא בטלי דאין בהתר ס' ותו היכי מני להכריח מיניה דגם באינו מכוין לבטל אסיר ביון דאין בהתר ס' כדי לבטל והרי כמ"ש קנת חטי' מבוקעות היו אין במשמע דהמבוקעות היו אחת לששים או לשבעים דגם אחת לעשר קנת מקרי דקנת נופל על מיעוט נגד הרוב כי ע"כ לא ידעתי מנ"ל לדון בדברי הר"ן שחולק להטור בזה ועל הכל ק"ט שהרי הר"ן בפ"כ דיעו' גבי מהו לתת לתוכו שכר הכריח דכל שאינו מכוין לבטל שרי לבטל אף לכתחילה ע"ש וככר הביא דבריו הב"ח ב' פי' בקו' אחרון לזר סי' קל"ח ע"ש א"כ לדבריו תיקשי דברי הר"ן אהדדי אלא ודאי כמ"ש שאין בדברי הר"ן דפ' כ"ש הכרח שחולק להטור בזה · אך את זה ק"ל עכ"פ מ"ש הר"ן בת' סי' כ"ט שנשאל בחיטים שהיו בהם מבוקעות אם מותר לטחון החיטי' המבוקעות עם שאינם מבוקעות או אסיר משום דאין מא"ל והשיב דיש לאסור מב' ספקות האחד שנוכל לומר דאין ההתר מתבטל בהתר והשני דכי אמרינן לפני זמנו בס' ה"מ לאוכלו קודם פסח אבל לאוכלו בתוך הפסח י"ל אעפ"י שנתבטל קודם פסח בתוך הפסח הוא חוזר וניעור ושוב הביא ראיה דהתר בהתר מתבטל וס"מ כיון שנתבטל שוב אינו חוזר וניעור לפיכך כל שאין בחיטי' המבוקעות אחד מששים מותר לטחון הכל קודם יו"ד אבל למעשה לא מלאכי לבי להקל בכך אלא בררו אותם והסירו מהן המבוקעות והשאר מותר את"ד והשתא קשה דלמ"ל כולי האי ה"ל דיש להתיר דאין בטחינה ביטול איסור שאינו מכוין לבטל דגם לאכול קודם פסח או למכור לגוי לאכול טחינה בעי והרי הכריח בפ"כ דעו' דכל שאינו מכוין לבטל שרי לבטל לכתחילה · כי ע"כ צ"ל להכריח שגם הר"ן אינו מתיר כי אם באינו מכוין לבטל ואינו נהנה מאיסור כמו הנעלה ועירוי וכה"ג כתב שם בסוף דבריו דאע"ג דבתחיל' כתב דכל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מהאיסור שרי נראה דאינו מכוין גם בנהנה שרי וכן נידדתי לעיקר לעיל בדעת הר"ן הנה בעת"ה כדי ליישב דברי הר"ן אהדדי נ"ל שדעתו דכל שנהנה מהאיסור גם באינו מכוין אסיר ומ"ש דכל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות שרי היינו דלא שייך אינו מכוין לבטל כי אם באינו נהנה דאי נהנה מי מפיס שאין כוונתו לבטל כדי ליהנות וא"כ ה"נ כל שנהנה בחטים המבוקעות דממשו של איסור אוכל מכוין לבטל חשיב הפך דעת הטור דכתב דחשיב אינו מכוין וכ"ת הרי בירושלמי דפ"ה בתרומות התירו במדומע לטחון מה"ט דאינו מכוין לבטל הא נמי ל"ק שלא דהר"ן יפרש כמ"ש לעיל בדעת הרא"ש והרשב"א דגם הירושלמי לא התיר כי אם כעבר וטחן במזיד דלא קנסינן ליה ואה"נ דאסור לטחון לכתחילה · גם מת' מהר"ם שהובא בת' הרשב"א סי' תתל"א מבואר דגם באינו מכוין לבטל

הביר

אסיר וכ"כ מת' הרשב"א סי' תפ"א דאסר כחטי' שנפל עליה' מים
ונתערב ברוב חטי' כשרי' אך לא היה בהתר ס' אי שרי להוסיף
עליהם חטים לבטל בס' ואסר משום מא"ל ע"ש · וראיתי
להשכנה"ג א"ח סי' תנ"ג הגה"ה והפר"ח ס"ק ג' שכתבו
דנ"מ דהרשב"א חולק להטור דמודה הרשב"א דאם נתערבו
במנין שיש בהתר ס' מן האיסור ·דיכול לטוחנם ואין בו משום
מא"ל אבל נדון הרשב"א לא כך היה אלא שנתערבו בחטים
הנגובי' ברוב חטי' כשרי' אבל לא היה בהם ס' והיו רוצי' לערב
ס' בהם לבטלם על זה השיב הרב דהעירוב הוי כמא"ל שהרי
אין כוונתו בעירוב הזה אלא לבטלם דלא הוי כטחינה דאין
כוונתו לבטלם את"ד וכשאני לעצמי אכתי יש להכריח מדברי
הרשב"א דהא חולק להטור שהרי מבואר מדבריו דגם אם
היה התערובת אחד מאלף כד' היה אוסר לאוכלם בפסח ולא
שרי בטחינה דהרי השיב דיש לאסור מטעם דהוי איסור
ניכר דלא בטיל וא"כ חטי' אלו דאפשר לבודק' דילמא אית להו
גרגרים שנתבקעו אסורין לכ"ע וכו' ולפי טעם זה שהעינן
דגם אי היה נד' שנתערב חיטי חמץ באלף אסורין ואם
איתא ליסתרו בטחינה דאינו מכוין לבטל והרי ע"י הטחינה
אינו ניכר האיסור אלא ודאי דס"ל דגם באינו מכוין לבטל
אסור וכ"כ שהרי תיקשי להטור איך התיר כשיש בהתר ס'
שהרי איסור ניכר לכ"ע לא בטיל אפי' באלף מראיות הרשב"א
וכ"כ הר"ן בפ"ק דסוכה גבי מתני' דהעושה סוכתו תחת
האילן ע"ש והוא מוסכם שלא יוכל חכם לחלוק על זה כי יצ"כ
ע"כ טעמו דאין האיסור כי אם באכילה שהוא אחר הטחינה
והרי אחר טחינה אינו ניכר האיסור ואין האיסור כי אם
בטחינה דהוי מא"ל וכיון דאינו מכוון לבטל שרי וכיון שביארתי
דהרשב"א אוסר א"כ ע"כ דס"ל דגם באינו מכוין לבטל אסיר
ואין כדברי כנה"ג והפר"ח מקום לייסב דלא פליגי וסבור
הייתי דס"ל דכל מ"ש הרשב"א לאסור משום איסור ניכר אינו
אלא לגבי איסור שהיה משום כל יראה דהא יסור בעיניה ואה"ן
דאם יש בהתר ס' דיכול לטוחנן ולאוכלם בפסח שרי א"ק
דא"כ הו"ל להתיר לטוחנן ולהשהותם דאינו ניכר האיסור
ואינו מכוון לבטל וכ"ת דכיון דאיירי באין בהתר ס' כי טחנן
והרי כי נטחן הוי לה כלא דבעי ס' ובפחות מששים עכ"פ
צריך לבער וא"כ א"א להתיר ע"י טחינה אכתי אינו מספיק
דמכתם דבריו יש להוכיח דגם ביותר מס' וק' לא היה תקנה
להשהותם אף ע"י טחינה וכ"כ גם מת"ש בסי' נ"ג דס"ל
דבחוזר וניעור גם לגבי שהיה כי ע"כ מן הגדר זה יותר נ"ל
מדבריו דס"ל דגם באינו מכוין לבטל אסיר שלא כדברי
הכנה"ג ופר"ח גם ראיתי להפר"ח שדחה דעת הטור דשרי
לטוחנן מטעם הרשב"א דאיסור ניכר אף באלף לא בטיל
וחטים אלו הרי אפשר לבודקן ואסור לטוחנן וזה אמת ויציב
ותמהני עליו איך חשד להטור בכך דס"ל דיש ביטול גם
לאיסור ניכר וכבר ביארתי דעת הטור דהאיסור בעת אכילת
אחר שנטחן שאז אינו ניכר האיסור ובטל בס' כדינו ואין נד
לאסור כי אם המחינה דהוי מא"ל וכיון דס"ל דבאינו מכוין שרי
א"כ אין כאן איסור גם בטחינה ובר מן דין שכבר ביארתי
שגם הטור לא התיר כי אם בחטים נישוכין דאינו ודאי חמץ
כי אם ספק חמץ ובכי האי ז"ל דגם באיסור ניכר בטיל משא"כ
בנדון הרשב"א דאיירי בודאי חמץ אה"נ שגם הטור מודה
דאסור לטוחנן · גם ראיתי להפר"ח שכתב דהרשב"א בסי'
תפ"א ס"ל כהטור ע"ש ויש לדון בדבריו דהכין דס"ל
להרשב"א דבאינו מכוין שרי לבטל וכן למד הב"ח בסי' תנ"ג
מהך ת' הרשב"א ולדידי אימי ראה בכל דבריו הכרח לזה דאי
מה"ש דבדרבנן עבדינן עובדא והדר שואלין אינו ענין לזה
כלל וכבר ביארתי דמה"ש בסי' תפ"ה יש לדון דחולק להטור
וגם יש להכריח כן דהרי בתורת הבית הביאו בי"ד סי'

קכ"ב הכריח דאיסור משהו בלוע שרי לבטל לכתחילה והביא
ראיה מדהתירו לתת לתוך כלי יין שכר ושאר משקים ושרו
בשתיה והר"ן בפ"ב דע"ז תמה עליו דהא נ"מ דהתם הטעם
דאינו מכוין לבטל שרי ע"ש וא"כ מינה דהרשב"א דהכריח
מהך סוגייא דאיסור משהו דאינו בא לידי כ"ט שרי לבטל ש"מ
דס"ל דאי הטעם דאינו מכוין לבטל אפ"ה אסיר לכתחילה
ש"מ דחולק להטור הפך מ"ש בדעתו הב"ח וכנה"ג. גם יש
להוכיח כן ממ"ש בסי' תפ"א דלא אמרו אמא"ל אלא כשמבטל
האיסור ואוכלו אבל לפחות האיסור ולהוציאו מתוך ההתר אין
זה מ"א אלא מכשיר ההתר ומפריד ממנו האיסור דאי לא כן
בטלת כל הגעלה וליכון ע"ש נראה דאי בהגעלה שיש אוכל
האיסור דהיינו הבלוע שבכלי אסיר וא"כ התר ע"י טחינה לא
יתכן כיון דעכ"פ נהנה מן החטים של חמץ וכן ראיתי להרב
אדמת קדש חי"ד סי' ד' דכ"ד שהכריח כן ומיהו אי מהא יש
לדחות דכי כ"כ הרשב"א היינו להתיר חתיכה בלועה מאיסור
דאין בה ס' בהגעלה דאין בזה משום מא"ל אע"ג דכי בא
להגעיל היינו דכוונתו לבטל האיסור וא"כ אין ההתר דמפריד
האיסור לא שייך מא"ל וכן בהגעלה והיינו לגבי התר הכלי
דבכוונה לבטל האיסור מגעילה אבל אה"כ דאי אינו מכוין
בטחינה אף שהאיסור נשאר שם אסיר וכ"כ דאם לא כן תיקשי
בהגעלה דלגבי מי הגעלה אין האיסור נפרד איך התירו ויש
לדחות דאולי ס"ל דמי הגעלה אסירי א"כ כל דאינו נהנה
מהאיסור שרי אך מ"מ אין מדבריו ראיה דאוסר גם באינו
מכוין לבטל ושם ראיתי להרב הנז' שהביא ת' הרשב"א בסי'
תס"ג שהביא בשם הרא"ש דבאינו מכוין לבטל שרי וכתב
דהרשב"א אינו מודה לו בזה אלא כדמוכח בסי' תנ"ה דגם
באינו מכוין אסיר והקשה להירושלמי דתרומות דאמרו דטוחן
הוא בתחילה ומתיר ויסב דאפשר דס"ל הטעם כדברי הר"ש
סריליין שכבר סאה זו היתה מבוטלת מעיקרא אלא דבשנטחנו
נתגלה הדבר למפרע א"כ דס"ל דאיירי בתרומה בזה"ז דרבנן
וקי"ל כדרבנן דמבטלין ע"ש וק"ל כדבריו שהרי הרשב"א
השיב להרא"ש ראיתי דבריך טובים ונכוחים אלא שעוד יש לי
בזה לפי שהחמירו בתרומה ואסרו עד ק' הקלו במקומות שלא
להחמיר עליה כ"כ וכו' הרי שהודה להרא"ש דבאינו מכוין
מדינא שרי וטעם הר"ש סריליין כבר ביארתי לעיל דלית לה
פתרי עם הירושלמי שם וא"כ למה שביארתי דהרשב"א ס"ל
דגם באינו מכוין לבטל אסיר א"כ קשה מהך ת' דסי' תס"ג
דנראה סותר לזה ומיהו למה שהוכחתי לע"ל כדברי הרא"ש
אלו שגם הרב לא התיר לטחון לכתחילה אלא דאם עבר וטחן
במזיד ביטל דשוגג מיקרי כיון שאינו מכוין לבטלתו נ"ק
מדברי הרשב"א אלו וראיתי להרב החסיד בקו' ארעא דרבנן
סי' י"ו שתמה להרשב"א דבסי' תס"ג כתב דבאינו מכוין
לבטל שרי ואילו בסי' תתל"א כתב להדיא דיש לאסור מכיון
שאמא"ל והנ"ע ותמהני עליו דנראה דלא סיימוה קמיה
דאותה דסי' תתל"א אינה מתורת הרשב"א כי אם מהר"ם
ותו מאי ק"ל גם אותה דסי' תס"ג אינו אלא בדברי השואל
הרא"ש ואיך הביא דברי הרא"ש להקשות להרשב"א ואם
משום דשתיק ליה הרשב"א והשיב דבריך טובים ונכוחים כל
כי האי היה לו לבאר ולא להקשות בסתם גם ראיתי שהקשה
בת' הרשב"א שהביא הב"י ביו"ד סי' קל"ד דאין לתת יין
שנתערב בו מים בכלי יין לכתחילה ע"ש ואמאי הרי אין
כוונתו לבטל האיסור אלא לשים בו יינו ונמצא הרשב"א נסתר
מחמתו ע"כ ועיין בדרכי משה סי' קל"ד והרש"ך ח"ג סי'
פ"ה שהבינו בדבריו כדברי הרשב"א אך עיקר קושייתו נ"ק
דאין ברירה כדעת הרשב"א דבאינו מכוין יכול למבור לבטל
ואדרבא כבר ביארתי שיש לדון כדעתו דגם באינו מכוין
אסיר ות' זו נ"כ הוא סמך לזה אף שיש להשיב על זה · פס

בכן שיש ראיה להתיר באינו מכוין לבטל לכתחילה ממ"ש הב"י בא"ח סי' פ"ד בשם א"ח שהתיר לחמם הדבש עד שיהא ניתך ויסננו וישארו הנמלים למעלה ואין בזה משום מא"ל שאין כוונתינו אלא לתקן הדבש ע"כ ופסקו בש"ע וכן פסקו כל רבני האחרונים וראיתי בשיירי כנה"ג א"ח סי' תנ"ג שהקשה היכי פסקו להתיר כן מאחר דמת' הרשב"א סי' תפ"ה ושם בסי' התל"א ת' למהר"ם והר"ן בת' סי' כ"ט נראה דס"ל דגם באינו מכוין לבטל אסור ויישב לזה דהרשב"א אינו חולק לא"ח דבנדון הרשב"א לא היה בהתר ס' ובא לערב כדי לבטל משא"כ גבי חימום דבש כבר היה בהתר ס' מן האיסור ולא היו צריכין אלא לחמם הדבש ואין החימום כוונתו לבטל האיסור ות' הר"ן כבר הסכים דשרי אלא דלמעשה לא מלאו לבו להקל ואין ספק הר"ן מוציא מידי ודאי של הטור וא"ח ותה"ד וסייעתם לא נשאר כי אם מהר"ם ויחידאה הוא לגבי כל הני רבוותא ע"כ ת"ד וכ"כ בכנה"ג יו"ד סי' פ"ד הגה"ה אות ס"ה בקיצור ע"ש וראיתי בת' פרי הארץ חיו"ד סי' י"ג דל"ה שתמה עליו דהנמלים בדבש מה ביטול שייך בהם הלא בריה אפי' באלף לא בטלה וע"י החימום והסינון הוא דמבטל להו וא"ה לק"מ שהרי גם בדברי הטור תיקשי שהרי חטים ניסוכין דאיסור ניכר אפי' באלף לא בטל כמ"ש הרשב"א בסי' תפ"ה וע"י הטחינה מבטל להו וע"כ ה"ט כיון שנאכל אחר טחינה דאינו ניכר בטל כדינו ואין האיסור כי אם בטחינה דהוי במערב חיטי חמץ בכשרים דקודם טחינה אינם מתערבים כל דניכרים וכיון דאינו מכוין לבטל לא הוי מא"ל וא"כ ה"נ גבי דבש מכ"מ אם הנמלי' בריה דלא בטלי והרי אין ההת' לאכול הנמלי' דבלאו טעם בריה איסו' ניכר לא בטיל והרי א"א לבוררם וכי באנו לחמם דע"י חימום יסנן ויפריד הנמלים אין האיסור כי אם דמבט' פליטת נמלים בדבש ואף דיש בדבש ס' הא קי"ל אין מא"ל וכיון דאין כוונתו אלא לתקן הדבש שרי בהתר טחינה ותו אין מקום למה שתמה עליו ועוד יש להשיב כמ"ש עוד על דברי הרב ולייראת האריכות סמכתי על המבין אך בעיקר דברי כנה"ג כבר ביארתי שנ"ל דעת הרשב"א דגם באינו מכוין אוסר ועם כל זה אינו חולק להטור דשאני חטים ניסוכין דאין שם ודאי חמץ ובספק חמץ גם הרשב"א יודה דכל שאינו מכוין לבטל שרי גם מ"ש דהר"ן מספק"ל ואין ספקו מוציא מידי ודאי של הטור והא"ח ק"ט דהרי אין הספק כי אם אם התר בהתר מתבטל אי נמי בדבר שנתבטל קודם פסח אי חוזר וניעור בפסח אך מ"מ מבואר בדבריו דאי לאו שהטחינה בזמן התר ואין איסור בזה משום מא"ל היה אסור מדינא ש"מ דאי לאו ה"ט הוה אסיר להראב"ד מד"ת משום מא"ל אע"ג דבטחינה אינו מכוין לבטל והרי סותר בזה דעת הטור והא"ח ומאי קאמר דאין ספקו מוציא מידי ודאי של הא"ח והרי בדינו של א"ח פשיט ליה לאסור אכן לדידי חזי דהאמת דל"מ שהרי כבר ביארתי דהר"ן דוקא הכא שנהנה מן האיסור הוא דאסר משא"כ בדבש שהרי בפ"ב דע"ז הכריח כן להדיא דבאינו מכוין ואינו נהנה שרי וכהכי נ"ת נמי דמהר"ם חולק על זה שהרי גם בנדון מהר"ם כי אסר היינו שנהנה מחיטי חמץ משא"כ בדבש · וגם ראיתי כן להדיא בבר"ח סי' תנ"ג שכ"כ דדינו של הא"ח גם מהר"ם מודה דשרי ע"ש וגם הטעם אחר נ"ל דאין ראיה להתיר באינו מכוין לבטל מהתר זה דהא"ח דחמום דבש דהרי נמלה ודבורים הם מאוסים והרי כתב הטור בסי' ק"ד בשם הרשב"א דברובא בטיל דנ"ט לפגם מותר וכ"כ הטו"ד בסי' פ"א בשם סמ"ג וע"ש בב"י והרי הא"ח לעיל מזה כתב כדברי הרשב"א דדברים מאוסים ברובא בטיל וא"כ י"ל דלא התירו בחמום דבש כי אם דנטל"פ הוא ושרי אלא דאסרו לכתחילה ליהנות מהטעם פגום וכיון דאינו מכוין לבטל התירו גם לכתחילה אך באיסור גמור דנ"ט לשבח או בממשו של איסור אה"נ שגם באינו מכוין אסרו · וראיתי בת' כנה"ג חיו"ד סי' קע"ד שהכריח מת' הרשב"א סי' תנ"א באינו מכוין לבטל שרי וא"ה ל"מ דהתם מפריד האיסור וא"כ דיסכור דמי הנעלה יהיו אסורים דשייך בהו דין מא"ל והרי אין בדבריו התר במי הנעלה כדי להכריח כן בדעתו וכבר ביארתי דאדרבא יש לדון מדברי הרשב"א דס"ל דגם באינו מכוין דאסיר · ומ"מ בדעת הרשב"א והראב"ד והר' יונה שכתב הר"ן בשמם בפ"ב דע"ז והרוקח סי' שמ"ט דאיסור משהו בלוע יכול לבטל לכתחילה כיון דאיכו בא לידי נ"ט ולהדו כן מה דהתירו לתת לתוך כלי יין בפ"ב דע"ז שכר ושאר משקים ש"מ דס"ל דגם באינו מכוין לבטל ואינו נהנה אסיר דמה"ט תמה הר"ן עליהם דאין ראיה לדינם ש"מ דהם לא ס"ל ה"ט וז"ל דהם ס"ל דכיון דנכשר הכלי שנאסר בבישול זה שבישל שיש בו לבטל האיסור מעט שנבלע בכלי מכוין לבטל כדי ליהנות בו חשיב ואסיר אם לא דאיסור משהו בלוע מבטלין לכתחילה לכ"ע ואת זה ק"ל להפרישה בסי' קכ"ב שהקשה בדברי הרשב"א שכת' דאם הוא כלי שמשתמש בו בדבר מועט אסור להשתמש בו דאין מא"ל ואילו בתורת הבית הארוך כתב הטעם גזרה שמא ישתמש בדבר מועט ויבא לידי נ"ט ע"ש ולמ"ל ה"ט ותירץ דהוצרך לזה דאי משום דאין מא"ל הא קי"ל דכשאין מתכוין לבטל האיסור שרי לזה כתב הטעם דגזרינן שמא ישתמש בה דבר מועט ע"ש ולמה שנתבאר קשה דאיך כ"כ בדעת הרשב"א דע"כ מדתלי הרשב"א הטעם דאיסור משהו בלוע דמבטלין ש"מ דלית ליה ה"ט דבאינו מכוין לבטל שרי דהר"ן הוא דס"ל הכי משא"כ הראב"ד והרשב"א והר' יונה ואת זה ק"ל להרוקח סי' שמ"ט שנשאל על קנקנים של יין שמשימים חלב בין נסר לנסר כדי שלא ינטף היין ואסר מטעם מא"ל ושוב חזר להתיר כיון שהחלב מועט ואי אפשר לבא לידי נ"ט ובכה"ג התירו הראב"ד והרשב"א והר' יונה ודחה זה דהם לא אמרו אלא באיסור הבלוע כבר אבל לערב איסור לכתחילה כדי לבטלו לא ושוב התיר דכיון שהיין הנוגע בחלב כבר הוא מתערב עם היין האחר ואין זה כמא"ל כיון שאין כוונתו לבטלו וליהנות מן האיסור אלא כוונתו לתקן הכלי ולהדביק נסריו והביא ראיה מדברי הר"ן בפ"ב דע"ז שכתב כן ע"ש ולמה שנתבאר קשה דהביא בסתם טעם הרשב"א להתיר באיסור משהו וטעם הר"ן דבאינו מכוין לבטל שרי והם תרי דסתרי אהדדי וע"כ הרשב"א וסייעתיה שהתירו באיסור משהו בלוע אוסר באינו מכוין לבטל והר"ן דמתיר באינו מכוין לבטל לית ליה טעם הרשב"א דאיסור משהו בלוע שרי לבטל ואף למה שביארתי לעיל דהר"ן מודה בדינו של הרשב"א דאיסור משהו בלוע שרי לבטל כיון דאינו מכוין לבטל הוי אכתי קשה איך סמך לדעת הר"ן נגד הרשב"א והראב"ד והר' יונה ועוד שהביא שני הדיעות בסתם כנראה דלא פליגי אהדדי וזה אינו :

ובדרוזק י"ל דבכה"ג דאין האיסור כי אם משום נגיעת איסור בהתר דבעי הדחה מדינא כמבואר בא"ר סי' נ"א ואינו אוסר בדיעבד כמבואר שם א"כ איסור קי"ל מדרבנן ודעתו להקל בכל מחלוקת פוסקים דספק דדבריהם קיל להקל וע"כ כתב להתיר בכל אחד משני טעמים או טעם הרשב"א וטעם הר"ן אף דפליגי אהדדי דמ"מ מידי ספק ומחלוקת פוסקים לא נפיק וקי"ל ספק דדבריהם להקל ואת זה ק"ל להטו"ד דבסי' קכ"ב אסר לבטל איסור משהו בלוע אע"ג דאינו מכוין לבטל כמ"ש הפרישה והב"ח דבכל משהו בלוע בקדירה אינו מכוין בבישול ליהנות מן האיסור א"כ ש"מ דמי תילוי ועירוי או מי הנעלה אסורין דאי שרו הו"ל מא"ל והרי הטו"ד בסי' קנ"א התיר מי תילוי ועירוי וז"ל דה"ט דשאר משקים

משקים כיון הכי נ"ט לפגם כמ"ש הטו"ר ססי' קל"ז ופגום מעיקרו הוי דשרי אף לכתחילה כמ"ש הרא"ש בפ"ב דע"ז:

ואת זה ק"ל להש"ע דבי"ד סי' נ"ט ס"ז ובסי' קכ"ב שפסק כרשב"א דאיסור משהו בלוע דמבטלין לכתחילה ש"מ דלית ליה טעם דאינו מכוין לבטל דשרי דא"כ הו"ל לתלות ההתר מה"ט ואילו הש"ע בא"ח סי' תנ"ג וביו"ד בי"פ"ד פסק כטעם זה דכאינו מכוין לבטל שרי ולדבריו דסי' תנ"ג י"ל דה"ט כדברי הרשב"א דהביא בפי' דאין נר חמוץ בנשיכת עכבר א"כ כדברי הטור דאינו אלא ספק חמוץ וס"ל דבספק איסור לבד מהכי ה"ט דאינו מכוין לבטל אבל כמ"ש ביו"ד בדבש דשרי לחמם קשה וי"ל דהתם נמי דבטל"פ הוי דהוי דברים המאוסים דברובא בטיל כמ"ש בש"ע ביו"ד ססי' ק"ד וא"כ אין האיסור כי אם לכתחי' ומש"ה שרי בה"ט דאינו מכוין לבטל משא"כ באיסור ודאי דהוי לשבח אה"כ שדעתו דגם באינו מכוין לבטל אסור. והנה ראיתי להר' שער המלך בכט"ו מה' מ"א דקא"ל שהכריח דהתו' ס"ל דבאינו מכוין לבטל שרי ממ"ש בעז' דכ"א ד"ה הכא וז"ל תימא דליבטיל והוא פורתא בס' י"ל דמין במינו הוא וקסבר לא בטיל ע"כ וקשה מאי קו"ל הא קי"ל אין מא"ל ועי"כ אמר להו רב שקילה וזוי מינייהו הא לא"ה אסיר לכתחילה וכן הקשה בס' לחם סתרים כי ע"כ הכריח דס"ל דכל שאינו מכוין ליהנות שרי אלא שמדברי התו' בפסחי' ד"ל ד"ה לשהינהו נראה דס"ל דגם כאינו מכוין אסור את"ד:

ואה"נ לא נתחוורו לי דבריו דלכי יהבינן כל' דילית ל"מ שהרי ז"ל דהתו' דע"ז ס"ל כהרשב"א שכת' הטו"ר בש"ע בסי' קכ"ב דמשהו בלוע יכול לבטל לכתחילה אף שאינו פגום ואף דמדברי התו' בפסחים ד"ל שהביא נראה דגם במשהו אסיר לבטל הריעכ"פ גם לדעת הרב ג"כ דברי התו' אלו סתרי אהדדי וכיון שכן מכ"ל לדון דבאינו מכוין פליגי ליתא דפליגי אי איסור משהו דאינו בא לידי נ"ט אם יכול לבטל ועיין בת' הרשב"א סי' רכ"ב ומה גם דלמה שאבאר בסמוך אין בדברי התו' דפסחים סתירה למאי דס"ל בעז' דאיסור משהו יכול לבטל וכר מן דין לת' אידי שו"ל דהתו' דיקו שפיר במ"ש. וכי שקליתו דמי יין שקליתו דלשון זה משמע דאוסר אף בדיעבד וזה מוכרח ממ"ש שם בש"ס כמאן דלא כרשב"ג ואסיק דרב ביין פוסק כת"ק ואי משום לכתחילה לבד הרי מני אתי ככ"ע וגם ראיתי להרב תורת חיים שהכריח כן ותמהני להרב שכתב לבסוף ועיין מ"ש בס' תורת חיים דמלבד שדברי הת"ח הם מוכרחים בסוגייא ומאחר שראה דבריו תו מאי ק"ל גם מה שהכריח מתו' דפסחים ד"ל דגם באינו מכוין אסור לת' דלדבריו הו"ל להכריח כן מעיקר הסוגייא שהרי בעז' דע"ו דאמרו לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא והקשו מכאן ואילך ליסתרי ותירצו גזרה שאינן בני יומן אטו בנ' והרי איסור בטל לכתחיל' כי נאסר מדין מבטל איסור דנ"ל ביטול עי' רוב ות"ל ביטול עי' פגם ואפ"ה אסרו באינן בנ' אטו בי' ואמאי והרי באינן בנ' דאינו נהנה בבלע דפגום הוא ואף באיסורי הנאה הותר כגון חותן על גבי גריסין כדתנן בעז' דס"ה ואמאי אסרה הכא והרי אינו מכוין לבטל הוי כי ע"כ דאעפ"י כן אסרו בכלים משום גזירת בני יומן וא"כ שפיר ק"ל להתו' בפסחים דס"ל דאף דבאינו מכוין שרי מ"מ בבלע כלי אסור גם כמשהו דאינו נהנה משום גזרה שיהנה בבלע שיש בו כדי נ"ט כי היכי דגזרו באינן בנ' אטו בנ' וכ"פ להדיא הטו"ר סי' קכ"ב והקשה מזה להרשב"א והוא ס"ד דתו' דגם במשהו ונטל"פ יש לגזור אטו שיבשל בכלי בנ' בכדי שיתן בו טעם וא"כ דבשאר מילי דלא שייך האי גזירה כל שאינו מכוין לבטל שרי ותו ל"מ מכל דברי הרב גם מ"ש כדברי הר"ן

אהדדי ל"ק וכמו שכבר כתבתי על זה בסי' כ"ו ע"ש וע"ק על דבריו דנראה שלא ראה הרב מ"ש התו' בחולין דנ"ז ד"ה אמר שהביאו דעת ר"ת דהתם ייבש בטל בס' וז"ל והיא דקנקנים דקדים ופסק נוי אסור דע"כ וכו' יש לפרש דהאי אסור דקאמר היינו דאסור לכתחילה לעשות דאין מבטלין אס"ל א"כ למ"ד מין במינו לא בטיל ע"ש וברור הוא דהא לא ק"ל מאידך סוגייא דכי שקליתו דמי יין שקליתו דאיתיה כרע"א היינו דהתם ע"כ לשנויי דאתי כמ"ד מין במינו בכ"ש כיון דמבואר בש"ס דאף דיעבד אוסר וכמ"ש בפי' דברי התו' דע"ז וע"כ הביאו הש"ס דרע"פ דהיינו ההיא דקניסקין שאפשר לפרשה גם לכתחילה וע"כ נידרו דאי לכתחילה אסר מני אתי ככ"ע ואי בדיעבד אתי כמ"ד מין במינו בכ"ש ומ"מ מכאן מבואר דעת התו' להדיא דאי באינו מכוין אסור לכתחילה אעפ"י דלא שייך גזרה אטו בנ' דאי לא"ה תיקשי דה"נ אינו נהנה דבטיפת ששם יינם אין בו הנאה ואינו מכוין לבטל כי אם למדוד וזה סותר דעת הרב שלמד מדבריהם להפך · והנה אמת דק"ל לשיטתם דס"ל דגם באינו מכוין אסיר ממ"ש בעז' דע"ו מכאן ואילך ליסתרי ותירצו גזרה אטו בנ' ואי אינו מכוין אסיר קשה מאי ק"ל מכאן ואילך לשתרי וכי לא ידע דקי"ל אין מא"ל ואיכא מ"ד דהוי מד"ת והוא הראב"ד וא"כ כל נטל"פ אסור לכתחילה דמ"ל ביטול עירוב ומ"ל ביטול עי' פגם וזה פשוט וכן נתברר לי מדברי הראשונים ואף אי לא ידע היכי תלי בגזרה אטו בנ' מ"ל דמדינא אסיר דקי"ל אין מא"ל כי ע"כ הדבר מוכרח דהכי ק"ל דהכא כיון שאינו נהנה בבלע דפגום וכוונתו לבשל א"כ אין כוונתו לבטל הוי ושרי מדינא אף לכתחילה. ואדרבה הש"ס דאפ"ה גזרו אטו בנ' בכלים אך אי אמרת דבאינו מכוין לבטל אסיר קשה כי קושיין ש"ר דהא נמי ל"ק שראיתי להתו' פסחים ד"ל ד"ה ולשהינהו שנחלקו הר' יוסף והרי' דלהר' יוסף לבשל בכלי חרס אסור אף דבכלי חרס אין להם תקנה אלא שבירה חשיב לכתחילה ולר"י חשיב דיעבד והסמ"ג לאווין ע"ח כתב התוס' דאם בא חמץ דבה"ט שגם דעת הסמ"ג והר"י רבו ור"ת כר"י דחשיב דיעבד ע"ש וכ"כ דעת הר"א ממיץ שהביא הסמ"ג ע"ש וכ"כ דעת התו' בעז' דע"ו ד"ה מכאן והרא"ש בפסקיו שכתב כדברי התו' וכ"כ הגהת אשירי בסוף מ' עז' בכוונת התו' והרא"ש דבכלי חרס כיון דבעו שבירה חשיב דיעבד ע"ש ובסי' כ"ו הצלתי כן בדעת הטור יו"ד בסי' קכ"ב ע"ש וכ"כ מת' הרשב"א סי' תנ"ט וכמ"ש כל זה כברור בסי' הנו' וא"כ לדעתם לת' אידי מהך סוגייא דאינו מכוין לבטל שרי דהרי כיון דחשיב דיעבד שפיר ק"ל מכאן ואילך לשתרי דכל נטל"פ דיעבד מותר וא"כ דגם באינו מכוין שרי אלא דלפי זה למדנו דלהר' יוסף דס"ל דחשיב לכתחילה וכן הכריח הר"ן בפ' כ"ש שם וכ"כ מתוך דברי הרא"ה והרמב"ן בבדק הבית דקכ"ו גבי אם אסרו באינן בני יומן בבלע התר ע"ש וכ"כ מדברי הריטב"א בעז' דס"ז גבי נטל"פ באיסורי משהו ע"ש וכ"כ דעת רש"י בעז' דע"ו ד"ה מכאן שכתב אף לכתחילה ע"ש ולדבריהם ע"כ דס"ל דבאינו מכוין לבטל שרי כדי ליישב הסוגייא וכאמור באופן שנראה לי שדין זה באינו מכוין לבטל אי שרי תלוי בפלוגתת הראשונים אי כלי חרס שאין להם תקנה חשיב דיעבד או לכתחילה ולמ"ש יש לדון כדעת הר' יוסף והר"ן והרא"ה והרמב"ן והריטב"א ורש"י דבאינו מכוין לבטל שרי ומיהו ל"מ מידי מזה להתיר איסור תורה אך את זה כ"ל ראיה דבאינו מכוין שרי ממ"ש בעז' דמ"ח וסבר רבי יוסי זה וזה גורם אסור והתניא ר"ן אומר נוטעין יחור של ערלה וכו' ולכאורה ק"ט בעיקר הסוגייא דמאי ק"ל והרי גם למ"ד זוז"ב מותר לכתחילה אסור וכדתנן. ואין נוטעין אגוז של ערלה

והרי

והרי במתני' אין ברירה דאסר משום גניה כי אם לכתחילה דבוה לכ"ע אסיר וכבר הקשו הר"ן בהלכות והרשב"א בחידושיו כן ותירצו דכי אסיר לכתחילה כוו"ג כגון נטיעה שעושה האיסור בידים דהוי כמא"ל אבל כגון ירקות דמתני' דהנאה מ"מ לא אתיא לא דמי למבטל אס"ל ואף לכתחילה הוי"ל לאיסורי אס"ל וזו"ג דוחק וכדבריהם תירץ הרמב"ן בחידושיו אלא שהוסיף דכתבתי' הנאה דממילא הוא ולא על דעת אותה הנאה נטעו מתחילה ע"ש ונראים הדברים דגם הר"ן והרשב"א שתלה ההתר הטעם דהנאה דממילא היינו ה"ט גופיה שכתב הרמב"ן דכאינו מכוין לבטל שרי דכי אסיר מכ"מ אי נעשה הנאה מאליו הרי עכ"פ כאסר ליטע תחת האשירה כבוף העלים ליפול ונהנה מצ"ו עז נטיעה זאת כי עכ"פ מכאן יש להוכיח דכל שאינו מכוין שרי לבטל לכתחילה וקשה להתו' ושאר פוסקים דאסרי והיה מקום ליישב לדעת הסוברים דמבטלין אס"ל הוי מד"ת דמה שנ"ל דגבי וזו"ג דקיל דאסיר לכתחילה אינו מד"ת כיון שאינו מבטל ואוכל עיקר האיסור כי אם באיסור גורם באיסור לבד שכ"כ מה"ם הרשב"א במשמרת הבית דק"ט דגבי טעם כעיקר דאסיר מד"ת אינו אסור מד"ת לבטל כיון שאינו מבטל גוף האיסור כי אם טעמו לבד ע"ש וכ"ש בענין גורם איסור וא"כ נ"ל דאיסור דאינו מכוין הוי מדבריהם וכן הכריח הפר"ח בסי' נ"ט סק"ח לדעת הראב"ד ע"ש וע"כ בענין וזו"ג דגם במכוין לבטל אין איסורו מד"ת בי אם מדבריהם לא רצו לאסור בו גם כאינו מכוין לבטל אך למה שנ"ל לעיקר כדעת רוב הפוסקים דס"ל דביטול איסור אינו מד"ת וא"כ אי אסרו גם בכל איסורין גם כאינו מכוין הו"ל לאסור ג"כ בענין וזו"ג והרי התו' דעתם דלבטל אס"ל אינו מד"ת והם ס"ל דגם באינו מכוון אסיר וקשה מהך סוגיא והנ"ל ליישב עפ"מ ש"ש הרא"ש בפ"ק דחולין ד"ח גבי השוחט בסכין של עז דכי אסר לא"ד וזו"ג אף בדיעבד אינו אלא בעיקר הנאה דנגמר כולו בגורם האיסור אבל בהנאת גל דהך מתני' דזורעין תחתיה דאינו עיקר הנאה שרי בדיעבד ע"ש ומינה נ"ל דגם הנאת נגיה אינה עיקר הנאה ושרי בדיעבד וכבר עמדתי על זה ביישוב דברי הרא"ש ז"ל בסי' ע"ש וא"כ נ"ל דבאיסור קל דאינו אוסר דיעבד לא אסרו לכתחילה באינו מכוין לבטל וגם בכל האיסורים יודו כ"ע דבדבר דאינו אוסר בדיעבד שרי אם אינו מכוין אף להתחילה כנ"ל ליישב ומ"מ הנה נתבאר מכאן שדעת הרמב"ן והר"ן והרשב"א דס"ל באינו מכוין לבטל דשרי אף לכתחילה אך את זה תמהני דבחולין דק"מ אמרו דכי כתיב ב' צפורים חיות טהורות דטהורות למעוטי צפורי עיר הנדחת למאי אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה אלא לשחיטה ומסק סוגיא ק"ט למ"ד דמבטל איסור לכתחילה אינו מד"ת שכן דעת התו' והרשב"א והר"ן שהרי אחר שילוח אין כאן תקלה דמד"ת בטל ברוב צפורים שבעולם שהם כשרים וכל דפריש מרובא פריש ומאי תקלה איכא כי ע"כ פ"כ דת"ש לא אמרה תורה שלח לתקלה היינו דהוי מבטל איסור תורה בידים וש"מ דאסיר מד"ת דאם הוי מדבריהם מאי קאמר לא אמרה תורה שלח לתקלה וכן ראיתי להרב משנה למלך בפ"ז מה' מעילה שהביא ראיה מכאן דהוי מד"ת וגם הרב שער המלך בפט"ו מה' מ"א תמה מזה לדעת הסוברים דמד"ת אינו אסור לבטל אס"ל ע"ש ואני תמיה על שניהם דהרי הכא אינו מכוין לבטל כדי ליהנות כי אם משום מצות שילוח והרי בכי האי כבר נתבאר שדעת רוב הראשונים דשרי לגמרי וא"כ תיקשי לכולהו מהך סוגיא מ"ק לא אמרה תורה שלח לתקלה ואיך הרב המ"ל הכריח דבשילוח עבר על ביטול איסור וכן הרב שער המלך שהכריח דעת הראב"ד מזה ולמ"ש גם לסוברים דהוי מד"ת דבכי

האי שרי לגמרי ועכ"פ באינו מכוין גם הראב"ד יודה דהוי מדבריהם כיון שאינו מכוין לבטל כמ"ש הפר"ח בסי' נ"ט ע"ש ואף אתמ"ל דגם באינו מכוין יהיה אסור קשה לשנויא שיהיה זה אסור מד"ת וסבור הייתי ליישב דהרי בעיר הנדחת כתיב ואת כל בהמתה לפי חרב וכתב שריפה ברכתיב תקבוץ ושרפת וכן בעז מנותו בשריפה ואחת מרמ"ח מ"ע לאבד עז ועיר הנדחת וא"כ היא גופא קשה בהך סוגיא למה תלו דלא אמרה שלח לתקלה ת"ל דבעינן לקיים בהו מצות שריפה עיין בהר"מ בפ"ד ובפ"ז מה' עז כי ע"כ נראה דהשתא גבי ה"ק לא אמרה תורה שלח לתקלה לא בעינן לקיומי בהו מצות אבידת עז ונכסי עיר הנדחת וכ"ת א"כ היכי תלי בתקלה ופרשו שלא יכשלו כ"א כלא"ה ת"ל דחייב לאבדם מן העולם וכתב שריפה ועיין תו' בהך סוגיא ד"ה למעוטי הא ל"ק שול דס"ל דכי הצריך הכתוב שריפה לעז ונכסי עיר הנדחת וכן בכל איסורי הנאה הנשרפין דתנן בסוף מ' תמורה היינו משום דלא ליתו בהו אינשי לידי תקלה שיכולו ליהנות ביהו ושוב ראיתי הדבר בביאור בפרש"י בע"ז דמ"ב ד"ה שריפה בעי שכתב דהא אתי לידי תקלה וכו' הרי דמשום תקלה הוא דהצריך הכתוב שריפה אלא שאני תמיה על פרש"י שהרי בסנהדרין דכ"א תני מה אילנות שאין אוכלין ושותין אמרה תורה השחת שרוף וכלה הואיל ובא לאדם תקלה על ידן הרי להדיא דאין הטעם דלא ליתו לידי תקלה להתהנות מיניה אלא משום דבא לאדם תקלה על ידו וצ"ע ולמאי דאתאן עלה הדר בי קושיין ועוד דהרי בחולין דקט"ו אמרינן שילוח הקן ליתסר לא אמרה תורה שלח לתקלה וכה"ג אמרינן בקדושין דנ"ו ואילו כהאי סוגיי שאין באיסורו איסור הנאה לא שייך לפרש דשלח לתקלה היינו כמי דמצות שריפת עז משום דלא ליתי לידי תקלה כי ע"כ קשה בהך סוגיא דדק"מ היכי תלי תניא בדלא תניא דת"ל דבעי לקיומי מצות שריפת ולזה נ"ל דאה"כ דבעי לשנויי הכי אלא דמשום דה"ט דשלח לתקלה תירץ הש"ס כדוכתי אחריני ניחא ליה לש"ס למינקט התירוץ שאמרו כן לענין אחר וזכורני שכן ראיתי שכתבו התו' כלל זה ומ"מ מהני סוגיי קשה מכל מ"ש דתיפשוט דלבטל אס"ל גם כאינו מכוין לבטל הוי מד"ת מה שאי אפשר לשמוע:

והנ"ל ליישב דידוע דאיסור ניכר אפי' באלף לא בטיל כמ"ש הרשב"א סימן תפ"ה ועיין בטור ורבני האחרונים סימן ק"ר וגם דבר ידוע דשייך טביעות עין בצפרות ובצפורים וכן סימנין ועיין בש"ע ג"ר סימן א' ס"ר וא"כ הכא דהכהן השולח הצפור החיה שהכירה הרי לגבי דידיה לא שייך בטול כל שמכירה והרי אפשר ורוב וקרוב הוי דאם מצא אחר את הצפור משולחת יכירנה לאחרים דבכי האי באיסור עומד בלי ביטול כלל וא"כ איך תצוה התורה לכהן שישלחנה על פני השדה דמסתם אחר יקחנה ויקבר כהן בולפני עור לא תתן מכשול שזה אסור מד"ת אף אתמ"ל דביטול אס"ל שרי מד"ת שוב נתיישבתי וחזי הוית דלמ"ד מידי דביטול אס"ל הוי מד"ת שהרי למ"ד דהוי מדרבנן כבר הקשה הר"ן בפ"ג ד הנשה גבי מ"ש בדכ"ט דחולין נמי גמרינן מיניה והתניא הוא התר הכא מכלל איסור וכו' לא צריכא לר' דאמר מין במינו לא בטיל ואם איתא ליתני דהכא פורוע בגלא התיר לבטל משא"כ בשאר איסורין דאסיר מד"ת ותירצו דס"ל דגם בשאר איסורים שרי מד"ת והדר הקשו דא"כ היכי תסני הש"ס דחידוש הוא ומחידוש לא גמרינן ומאי חידושא אי גם בכל איסורין שרי ותירצו דאין החידוש דמותר לבטל אלא שמצוה לבטל משא"כ בשאר איסורי' שאין מצוה לבטלם ע"ש וכדבריו כתב הרשב"א ע"ש ולפו"ז אביר קאמר. הכא לא אמרה תורה שלח לתקלה דאעפ"י דשרי לבטל מד"ת מ"מ אינו מצוה וא"כ

פ"כ מהי תיתי שיעשה מצות שילוח כבפור אסור מד"ת דבמצא' מצות שילוח לבטל איסור תורה והא ודאי אע"ג דשרי לדבר הרשות אין סברא להתיר כדבר מצוה דבמצאת בעיקר מצותו מקיים ביטל האיסור ואדרב' נ"ל שחילוק זה שחלקו בין ביטול רשות לביטול מצוה לא למדוהו כי אם מהך סוגיא דשלא לתקלה ככ"ל ותו ל"ק מדברי הת"ל והש"ה ומיהו למה שאנו דנים דשרי לגמרי אף מדבריה' באינו מכוין לבטל אכתי קשה מהך סוגיא דכיון דשרי לגמרי א"כ גם בקיו' מצוה הותר דאין כאן נפקא כלל שציוה הכתוב להנוה דבר שראוי לאוסרו כי ע"כ לייסב לזה אין לנו אלא כדרך ראשון שכתבתי וצ"ע עדיין:

עוד תמהני בשברת הראשונים דבאינו מכוין לבטל שרי לבטל שהרי בגיטין דכ"ד אסיק הש"ס דאי עבר וביטל במזיד אסור דקנסינן ליה אך אי נתבטל בשוגג פליגי בה תנאי וקי"ל כרבי יוסי דבטל תורה קנסינן שוגג אטו מזיד אבל לא באיסור דבריהם וכן הסכים הפר"ת בי"ד סימן נ"ט ס"ק י"ב בדעת הרמב"ם הרשב"א והרא"ש ע"ש והרי שוגג אינו מכוין לבטל הוי ואי אסרו אף בדיעבד מכ"ש דלא שרי לכתחילה והרי הר"ן כי התיר באינו מכוין לבטל ואם בטל תורה התיר דהרי הביא ראיה בפ' א"ת והרו"ב סימן שח"ט מדהתיר הכתוב הנעלה בכלי מדיין אע"ג דלהראב"ד אסור לבטל אס"ל הוי מד"ת גם הט"ח סימן תנ"ג התיר בחמץ דאיסורו בכרת גם הירושל' דפ"ק דערלה התיר לבטל תרומה של תורה גם הרמב"ן כעי' דמ"ח התיר ליהנות מאשירה דהוי מד"ת וכן הא"ח שהביא הנ' בסימן פ"ג טעם השרני' דכולהו איסורי תורה הם והיה מקום לייסב דכי אסרו שוגג ה"ט דאף ע"ג דבעת הביטול אינו מכוין לבטל מ"מ כשידע העירוב שנעשה בודאי דניחא ליה דנהנה ואוכל גם האיסור וע"כ קנסו כה"ג דלא ליתי לאערומי ולבטל במזיד אבל בענין דעושה כמזיד אלא שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מאיסור כגון כמו הנעלה דאינו נהנה מהאיסור כלל אה"נ דשרי דכי אסרי גם באינו מכוין היינו כשאינו נהנה אבל אם נהנה לא קרינן ביה אינו מכוין לבטל כדי ליהנות דכל דשייך הנאה מי הפים דאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מאיסור ומכוין לבטל ליהנות באיסור חשיב ואעפ"י דלעיל בירדתי בפירוש דברי הר"ן בפ' א"מ לעיקר דכל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנות אף אם נהנה אח"כ מהאיסור שרי הנה בע"תה כדי לייסב כי קושיין כ"ל עיקר כדרך זה דכל שנהנה אסור גם באינו מכוין דלא צריך משוגג דאסרו אף בדיעבד וכבר עמדתו עוד בדברי הר"ן אלו והעלתי כן לעיקר ולייסב דברי הט"ח סי' תנ"ג שהתיר לטחון חיטי חמץ אע"ג דאוכל חיטי חמץ ז"ל דהיינו משום דס"ל דאין בנשיכת עכבר חמוץ מד"ת כי אם חשש חמוץ מדבריהם וע"כ התירו באינו מכוין גם בנהנה גם לבה"ח שהביא הנ' סימן פ"ג שהתיר לחמם הדבש כדבורים ה"ט דהם דברים מאוסים והוי לפגם כמ"ש הטו"ף סימן ת"ג וא"כ הרי אינו נהנה בפליטת טעם הדבורים דהוי נטל"פ ואף אי חשיב הנאה הרי לא בא לבטל כי אם טעם לפגם דשרי מד"ת גם דברי הרמב"ן והר"ן כעי' דמ"ח שהתיר גם לכתחילה בנביה מה"ט דאינו מכוין לבטל ז"ל דהתם שאני דאיכה הנאה נמורה ואין גורם איסור זה אוסר גם למ"ד וזנ"א אסור כי אסב לכתחילה לבד כדברי הרא"ש בפ"ק דחולין שהבאתי לעיל וא"כ לא קשיב זה מבטל איסור תורה כיון דגם למ"ד אסור הכא שרי בדיעבד אלא דאכתי אין זה מספיק שרואה אני דאין הכל מודים להרא"ש בחילוק זה וסוברי' דגם בהנאת נל ונביה אוסר בדיעבד נ"ב למ"ד זו"ב אסור וכ"כ הרמב"ן שם בחידושיו להדי' כי יצ"פ הדר כי קושיין איך התירו באיסור הנאת עז' בה"ט דאינו מכוין לבטל כיון דאסרו אף בדיעבד בביטול בשוגג וכן בירושלמי דפ"ק דערלה שהתירו לטחון ולבטל מדומע ל"ק ש"ל דהתם שאני דאחר שנתערב תרומה עם החולין בפחות מק' דמד"ת שרי דברובא בטיל ובדרבנן התירו דבאינו מכוין לבטל דהא קי"ל כר"ו דבדרבנן לא קנסינן שוגג אטו מזיד וא"כ אינו מכוין לבטל בדיעבד שנעשה בשוגג חשיב דשרי כי ע"כ ל"ק מהך סוגיא כי אם לדברי הרמב"ן והר"ן והריטב"א דעז' וכמו שכתבא' וז"ל דהנאת נל לגבי זרעים ס"ל דאינו מד"ת דאין בו ממש ובפסחים דף כ"ו אסיק הש"ס דקול ומראה וריח אין בהם מעילה דאין בהם ממש וכן הנאת נביה לזרעי' אינו מד"ת דהוי שלא הדרך הנאתו דהנאת שאילן לפירות והסק אבל לזבל הוי שלא כדרך הנאתו דלא אסיר אלא מדבריהם וע"כ התירו מה"ט דאינו מכוין לבטל. וכ"ל ראיה בדעת הר"א ממיץ דגם באינו מכוין לבטל ואינו נהנה אסיר מת"ש בסימן קמ"ו וז"ל ואפילו יכוין לבטל מי טפיחת האיסור אסור לבטל אס"ל ואין לטעות ולהביא ראיה שאין להקפיד ולבטל אס"ל בטפיחת דם דתנן בתרומות המערה מכד לכד נוטף ג' טפין וכו' ע"ש והרי בטיפת דם התערב במים שמתבטל בבישול עז' המים והבשר שמתבשל בקדירה אינו מכוין לבטל ואינו נהנה ואעפ"י כן אסר וגם התר המערה מכד לכד בלאו הטעם שכתב הרא"ש כתב הרשב"א בת' סימן רכ"ב והר"ש שם בפר"ת דה"ט דאינו מכוין לבטל ומדרתי הרב דהתם התר דבתרומה גדולה איירי שאין קדושה תלויה בדעת התורם ואמרו רבנן שאין דעת התורם על טפיחת כלי אחר נטיפת ג' טיפין ע"ש ש"מ דס"ל דגם באינו מכוין לבטל ואינו נהנה אסיר בדעת התום' ואעפ"י דאין טיפת הדם בעין אלא שנתערב עם המים וכ"כ מהירושלמי בפ"ה דתרומות שהבאתי לעיל שאמרו מה נפיק מביניהון כלאי הכרם ע"ד דרז"ו טוחן ומתיר ע"ד דרבנן אינו טוחן ומתיר ע"כ נראה דלא התירו מה"ט דאינו מכוין כי אם בתרומה דחזי לכהן ומיחזי כשלוחו של כהן כמ"ש הר"ש סריליו אבל בשאר איסורים דאסור לבל לא מהני ה"ט דאינו מכוין לבטל וקשה מזה לקצת דבני האחרונים שהביאו ראיה מהך ירושלמי גם לכל איסורים והרי אנן קי"ל כרבי זעירא שם ודוק. הכלל העולה לענין הלכה דבאינו מכוין לבטל אבל עכ"פ נהנה מהאיסור מת' מהר"ס בת' הרשב"א סי' תקל"א ומת' הרשב"א סימן תנ"ס ומת' הר"ן סי' כ"ט מתבאר דאסיר לבטל והנראה חולק ע"ל וה הוא הט"ח סימן תנ"ב שהתיר חיטים נישוכין לטחנם אף שנהנה וכבר ביארתי דל"מ דכי התיר היינו משום דגר החמון בנשיכת עכבר הוא חשש רחוק ואינו אלא חמון דרבנן ומדרבנן בספק חמון ז"ל הוא שהתיר גם בנהנה ולי משום דבירושל' דפ"ק דערלה התירו במדומע לטחון לכתחילה ולבטל אף שנהנה הא כתי ל"מ דמלבד שכבר ביארתי דעת גדולי הראשונים דמפרשים להך ירושל' דבעבר וטחן כמוי' לבד הוא שהתירו ואה"כ דלכתחי' אסיר ואף אתמ"ל דגם לכתחי' התירו ז"ל דהתם שאני דאיירי במדומע דרוב התר דמד"ת בטל ברוב וכי הצריכו שישו'ק הוא מדבריה' ובכי האי הוא שהתירו לבד אבל לבטל איסו' תורה ונהנה מהאיסו' מה"ט דאינו נהנה אה"כ דאסיר וכיון שכן לא שבקינן דעת התוספו' והרשב"א ומהר"ם והר"ן בלי בירור מי שחולק עליהם. וזה יברור וראיתי בת' פרי הארץ ח"ב סימן י"ג דל"ד שסברי' דגם בנהנה מהאיסור שרי באינו מכוין לבטל שהרי התיר הרו"ב סימן סכ"ט מה"ט אע"ג דעז' הביטול נהנה מגוף האיסור דהחלב הדביק הנסרים ע"ש והא ל"מ דהרי בנדון הרו"ב עיקר האיסור הוא בנגיעת החלב האסור כיון דהתר בגופו דאינו אוסר מד"ת אלא דבעי הדחה כמבואר בטו"ר סימן פ"א וא"כ הרי אינו בא לבטל איסור תורה ובאיסור דרבנן אה"כ ש"ל דגם בנהנה שרי תשא"כ באיסור תורה לבטל ולאכול עז'

התערובת

התערובת גוף האיסור וכר מן דין איני רואה בירור מהרו"כם דהתיר בנהנה גם באיסור דדבריהם דבנ"ד אף שנהנה שהדביק נפריו בחלב הרי אין זה הנאת אכילה והנאה שאינה עי' אכילה הותר בחלב דהיינו מאיסורי הנאה וכי אמרינן דבאינו מכוין לבטל בנהנה אסור אינו אלא בהנאת אכילה דנאסר משא"כ שאר הנאות דלכתחילה בלי תערובת כלל מותר ליהנות בו גם הראיה מהירושלמי שאמרו טוחן ומתיר כבר נתבאר דל"ת מידי גם מה שהקשה להר"ן בפ' א"ת שאוסר בנהנה מהך ירושלמי אין צורך לכל מ"ש דלמה שנתב' פה נ"ק באופן דלבטל איסור תורה ונהנה בהאיסור מה"ט דאינו מכוין לבטל איני רואה בו מתיר ואדרבא גדולי הראשו' אסרו מלבד הראיות שהבאתי לעיל לזה כי ע"כ נ"ל עיקר להסור · גם לבטל איסור תורה ואינו נהנה מה"ט דאינו מכוין לבטל ג"כ איני רואה ראיה להתיר דמדברי הטא"ח סי' תכ"ג נ"ת שז"ל שדעת הטור שאין בנשיכת עכבר חימוץ כלל וכי נידד א"כ שיש לד חמוץ והתבטל בטחינה אינו אלא חשש חמוץ הר"ס דספק רחוק אינו אסו' מד"ת לכ"ע וא"כ י"ל דמה"ט התיר לבטל לכתחילה באינו מכוין וא"כ דבאיסור תורה גם באינו נהנה אסיר וכבר ביארתי לעיל שיש מקום להכריח כן כדעתו וכן מהירושלמי דערלה לא התיר כי אם במדומע דאיסורו מדבריהם וא"כ דבטל תורה גם באינו נהנה אסור גם מהא"ח שהתיר לאפס הדבש נ"מ שכבר כתב הטו"ר סימן פ"א ובס"ג ורא"ס ומרדכי הביאם הב"י שם דדבורים ברכש בטל"ף והדי כל בטל"ף שרי מד"ת גם לכתחילה וע"כ התיר מה"ט באינו מכוין לבטל גם הרמב"ן והר"ן והריטב"א בע"ז ר' ב"ח שהתירו מה"ט איסור הנאת ע"ם נ"מ שכבר נתבאר דאינה עיקר הנאה ואינה אוסרת בדיעבד להרא"ש וגם להחולקים איסור הנאת צל והנאת נביה אינה מד"ת וא"כ דבטל תורה גם באינו נהנה אסיר אך את זה יש ראיה להתיר מה"ט גם בטל תורה ממ"ש הר"ן בפ' א"ת והרו"כם סי' שמ"ט שהביאו ראיה באינו מכוין לבטל מדהתיר הכתוב הנעלה אף ע"ג דלהראב"ד מא"ל הוי מד"ת ע"ש הרי כר' דמתיר באינו מכוין ואינו נהנה גם בטל תורה אך כבר נתבא' דמת' הרשב"א סימן תפ"ה נראה דבאיסור תורה כל שעו' מעשיו מתערב האיסור בהתר אעפ"י שאינו מכוין ואינו נהנה אסיר גם ממ"ש בספר יראים סימן קמ"ה נראה כן גם מתו' חולין דפ"ז נראה כן גם בפסחים ייכס מדבריה' והיה נ"ל להכריח כן כדעת הר"אה בבדק הבית דקב"ו והטו"ר סימן קכ"ב וכנ"ל כדעת רוב הפוסקים כמ"ש בסימן י"ו דבלע משהו לשבח אסור לבטל אע"ג דאינו מכוין לבטל ואף הרשב"א והראב"ד והרב יונה שהתירו לאו מה"ט דאינו מכוין התירו כמבואר בדבריה' ע"ת מדברי כל הני רבוותא שגם באינו מכוין אסיר בטל תורה וכמ"ש כל זה לעיל אך אחר הישוב אי מהא נ"מ שז"ל דבכלי גזרו אף בשאינו מכוין לבטל שהרי גזרו בע"ז דף ע"ו בכלי שאינו בן יומו אעפ"י שאינו מכוין לבטל משום גזרה אטו בן יומו והרי כל דברי הראשונים הם באיסור בלי דשייך גזרה זאת :

אך מצד אחר נ"ל להכריח כן כדעת הרא"ש והטו"ר שהרי כתב הרא"ש בפ"ב דע"ז דל"ג גבי מ"ש מהו לתת לתוכו שכר וז"ל ואע"ג דבכוליה משערינן ואין במים ובשכר ששים לבטל אפ"ה שרי כי טעם היין הנפלט לתוכו פגו' מעיקרו הוא ע"כ וכדבריו נראה מדברי הטו"ר סוף סימן קל"ז ע"ש וכבר ברור הוא שמה שהוצרך הרא"ש לומר דהוי פגום מעיקרו אע"ג דכי קי"ל נט"ל מותר הוא גם בכפגם אחרין כידוע הוא משום דקי"ל דהרי כי כמי הוי נטל"ף הא קי"ל נטל"ף לכתחילה אסור כידוע ואיך התירו כאן לכתחילה לכן כתב דהוי פגום מעיקרו דבכי האי גם לכתחי' שרי דמה"ט דפגום מעיקרו כתב הסמ"ג והג"מ דהותר הדבש הביא דבריהם הב"י בי"ד סימן פ"א וכתב האיסור והתר הביא דברי הסמ"ג שם הגה"ה אות ס' דמה"ט הותר גם לכתחילה ע"ש ואי אמרת שדעת הרא"ש באינו מכוין לבטל שרי א"כ למ"ל ה"ט דפגום מעיקרו ת"ל דאינו מכוין לבטל כי אם לקיים בכלי המים או השכר וכ"ת דבכלי שייך לג זור אטו בן יומו זו אינו דהכא בכלי יין אין חלוק בין בו' לאינו בו' דלגבי יין אפילו באינו בו' הוי לשבח כמ"ש הרא"ש כת' הביאם הב"י בי"ד סימן קל"ז ולגבי שאר משקים הוי לפגם גם בבו' דאפי' יין בעינים בשאר משקים פוגמין דמה"ט כתב הטו"ר סי' קל"ד דמתבטל בששה חלקים כי ע"כ דס"ל דאסור לבטל אם"ל גם באינו מכוין לבטל ויש לדחות דמה שהוצרך לטעם דפגו' מעיקרו הוא דאי לאו הכי דלא היה הפגם כי אם מגד שנפגם בכלי הוה שייך בהו גזרה אטו בו' דבכה"ג אינו נכנס דבכי האי גם באינו מכוין הו"ל לגזור קמ"ל דפגום מעיקרו הוי ולא שייך גזרה זאת ושרי גם מה"ט דאינו מכוין לבטל כי ע"כ אין הכרח כדברי הראשונים מי שחולק להר"ן בזה כי אם הרשב"א בסימן תנ"ת והרא"ה מתיק סימן קת"ו ותו' חולין דנ"ז וכמו שביארתי וכ"כ דעת ראבי"ה שהביא המרדכי בפ"ב דע"ז שאסר מי מילוי ועירוי משום מא"ל · והנה אחת דראיתי להש"ך בי"ד סי' קל"ה ס"ק כ"ט שכתב הטעם דמי מילוי ועירוי דאין בהם הספר לכתחילה השיב וכיון דנותן מים להכשירו אסרו ע"ש וא"כ לפו' נ"מ שחולק להר"ן מ"ת מדברי הב"י בי"ד סימן קל"ד שכתב דהתו' והתרומה חולקים להמרדכי ע"כ דלא ס"ל לחלק כהכי וכמ"ש הש"ך שם כי ע"כ יש לדון קצת כדעת מרדכי וראבי"ה שחולקים על הר"ן בזה וכ"ת אכתי תיפשוט כדעת התוספו' והר"ן והתרומה והרשב"א דהתירו מי מלוי ועירוי ויש לדון מדבריהם שגם מי הנעלה וכ"כ מדעת שאר הראשונים וע"כ ה"ט דכל שאינו מכוון לבטל שרי כדעת הר"ן הא נ"מ דהרי כתב הרא"ש בפ"ב דע"ז דיין במים הוי פגום מעיקרו וא"כ י"ל שגם כל טעם בלוע שבקדירה אפילו בן יומו במים דלשתיה קיימי הוי לפגם ופגום מעיקרו הוי כדברי הרא"ש וע"כ התירו מי הנעלה ומי מילוי ועירוי ותו נ"מ מזה דבאינו מכוין שרי · ודעת התה"ד סימן קי"ד נראה כהר"ן שהרי התיר בחטי' הנישוכין וחטים שנתחו דמשוי להו הסמ"ק לחמץ גמור התיר הוא דכבר בטלי בששים קודם פסח ולא חשיב מא"ל כיון שאינו מכוין לבטל והביא ראיה מהטא"ח סי' תנ"ג ע"ש הרי שהתיר גם בחטים שנתחו דהוו חמץ גמור מה"ט דאינו מכוין לבטל ואף שז"ל כיון דינב"פ הצריך בירור בעיונא דעלמ' וא"כ י"ל דהאחר בירור אינו אלא ספק חמץ וע"כ התיר והכי א"ש דקשה דמה ראיה הביא מהטור · איפא דלא התיר כי אם לדידיה דחימוץ בנשיכת עכבר הוא הספק לכד כמבו' בדברי הטור אך למ"ש נ"ק דגם הרב לא התיר כי אם אחר בירור דהדבר ספק וכ"כ ממ"ש עוד בסימן קמ"א בחטים מתולעים דשרי לטחון ואין זה מבטל איסור כיון דספק הוא אם יתערב שם שום איסור כלל וגם אינו מכוין לבטל כמ"ש הטא"ח סימן תנ"ג וכן פסק בש"ע בי"ד סי' פ"ד וכן פסקו כל רבני האחרוני' הרי דנקטו כולם בפשוט דבאינו מכוין לבטל שרי אך למ"ש נ"מ להתיר כי אם בספק איסור דגם התה"ד לא התיר כי אם בספק איסור דאע"ג דנחלקו הראשונים בספק איסור תורה אי אסיר מד"ת או מדבריהם וא"כ לת"ר דהוי מד"ת תיפשוט דגם באיסור תורה בודאי יש להתיר מה"ט מ"מ י"ל כיון דלדידן מידי ספק לא נפיק אי איסור ספק הוי מד"ת וע"כ התיר מה"ט בספק איסור וא"כ דבודאי איסור גם הם יודו להחמיר :

והנה אמת דאי לא היה לנו ראיות לאסור הו"ל להיקט מדבריהם להתיר גם באיסור תורה אך למה שנתבאר

שנתבאר כדעת התוס' והר"א ממיץ והרשב"א דאסרי וכ"כ מעיקר הנך סוגיי שהבאתי לעיל וכיון שגם בדברי המתירים אין ראיה גמורה מהם להתיר מה"ט כאיסור תורה ודאי אין לנו להקל כהר"ן והריב"ש נגד התו' והרא"ש והרשב"א כאיסור תורה וכ"ש לדעת הראב"ד דביטול אס"ל אסיר מד"ת דאין להקל מספק · וראיתי בת' גנת ורדים חי"ד כלל א' סימן י"ח דנקיט בפשוט כריסוק תולעי' ע"י כתישת הפירות דשרי לבטל מת' הריב"ש סימן שמ"ט ומדברי א"ח הביאו הט"ז בי"ד סי' פ"ד ע"ש:

ואה"מ אין דבריו נראים בעיני שכבר נתבאר דמת' הריב"ש ל"מ דהתם אין בו איסור תורה דנגיע' איסור אינו אוסר מד"ת גם מהא"ח ל"מ דשאני דבורים כדבש דנטל"פ הוי ושרי מד"ת אך לדבריו שהצריך שיש בטע' התולע ש"מ דנקיט בפשוט כדעת הסוברים שהביא הט"ז בי"ד סימן ק"ד שגם טעם שרצים דמאיסי ופגומין הם אסר הכתוב א"כ מנ"ל להתיר לבטל אס"ל לפי שאינו מכוין לבטל ואינו כהנה ובר מן דין דאף את"ל דקי"ל דטעם שרצים הותר מטעם נטל"פ כדעת הט"ז מה שאינו עיקר אכתי ל"מ דעכ"פ עיקר התולעת דניכר כפרי וכל איסור ניכר לא בטיל לכ"ע כמ"ש בת' הרשב"א סימן תפ"ה והרי שרצין בעינייהו אסרן הכתוב אף דמאיסי כמ"ש בעז"ה דס"ח דאף שהרא"ה בבדק הבית דק' יצא לדון בדבר חדש להתיר שרצי' דמאיסי דברי תימה הם כמו שתמה עליו הרשב"א במשמרת הבית וכל הפוסקי' חלקו עליו ואף הריטב"א תלמידו בחדושיו לע"ז דחה דבריו וגם מצאתי להחינוך בפ' ראה סימן ת"ק כלאו דנבלה שכתב דגם שרצים דמאיסי אסר הכתוב ע"ש והרי ידוע דספר החינוך מכונה להרא"ה שהוא חיברו ש"מ דחזר בו ממ"ש בבדק הבית וכיון שכן הבא לבטל תולעת הפרי שהוא בעיניה דלקי עליו על ידי מיעוך והגסה בפרי אין לך מאס"ל כאיסור תורה יותר. ומזה דל"ד לדין הא"ח דאינו בא לבטל גוף הדבורים כי אם טעם הדבורים ובכי האי אם טעם שרצים חשיב פגם ושרי לא חשיב מבטל איסור תורה והנה אחת שיש לדון מת' הר"מ מלובלין סימן כ"ז דמתיר לרסק הפירות עם התולעי' לכתחילה שנשאל בבישול שכר ומשקים שנותנים בתוכו כשות שיש בו תולעים והשיב שהם נימוחים בבישול הכשות ובטלים בששים דוגמת מה שהתיר התה"ד סימן קע"א לטחון חטים מתולעים ואף אי לא היה בו ס' בשכר וכשות נגד התולעים שרי כפי מ"ש הט"ז בסימן ק"ד דדברים מאוסים הוי פגם ובטל ברוב ואף אם אינו ברור שנימוחו לגמרי יש לסמוך שמסננים אחר הכשות דרך הסל ונשארים למעלה עם הכשות והטעם בטל בששי' כדלעיל וגם יש לסמוך על ידי הרתיחה דנשארי' למעלה או יפלו למטה וסברה זאת יותר חשובה לסמוך עליה מסברה שכתב התה"ד שם דבורקים התולעים מכדכוד הרחים כפרט דאין אנו מתירי' הכשות שבהם התולעים כי אם המשקה וגם אחר הרתיחה אפשר לסנן על ידי סינון בגד אף על ידי ישראל יש להתיר שאין זה מבטל אס"ל ולא נצטרך למוכרם לגוי ויותר טוב למוכרם לגוי כי אינו דומה דבר שנתבטל על ידי גוי לנתבטל על ידי ישראל ואם היה כל הכשות מתבשל על ידי ישראל היה בקל למצוא היתר שבעת שיבשלו הכשות דרך הסל שיניחו ג"כ בגד על הסל ואז היו כל המשקות מתוקנות והנלע"ד משום הפסד מרובה וגם שהוא מצוות שאינו יוכל לתקון וא"א למנוע שתיי' המשקים ומוטב שיהיו שוגגים את"ד והנה לא נתבאר בדבריו אם התיר גם לכתחי' לעשות שכר בכשות מתולע אף שמרסק התולעת במשקה או לא התיר כי אם בשכבר נעשה וראיתי בת' פרי הארץ דל"ה שהבין בפשוט דגם לכתחילה התיר וגם בת' הדמת קדש יו"ד סימן ה' הכריח כן דאי לא כן היה לו לגזור שלא יתנו עוד כשות מתולע בשכר ע"ש ושכנגדו חלוק עליו בס' דגול מרבבה דקנ"ב דהא ל"מ ולא התיר כי אם בדיעבד ע"ש גם בבית דוד יו"ד סימן כ"ח הבין כן בפשוט ובשאני לעצמי יש לי להכריח דגם לכתחילה התיר ממ"ש ואם אחר הרתיחה אפשר לסנן על ידי סינון בגד אף על ידי ישראל ולא יצטרך למכור לגוי ואי לא התירו בשכבר נתבשל הכשות מה"ת במכירה לגוי הרי הביטול נעשה על ידי ישראל והרי בסינון בגד אין בו חשש איסור דמא"ל דאינו אלא מפריד האיסור וא"כ מ"ש גוי מ"ש ישראל ואי ר"ל דימכור לגוי ולא ישתו ממנו ישראל א"כ כל גדרי ההתר שכתב להיכן אזיל אלא ודאי דמתיר גם לכתחילה אלא דביטול זה טפי עדיף על ידי גוי כמ"ש הש"ך דבישראל את"ל דגם באינו מכוין לבטל אסיר א"כ הו"ל מבטל במזיד דאסור לכל מי שנתבטל בשבילו כמ"ש בטו"ד סימן צ"ט אך על ידי גוי שרי וכ"כ ממ"ש אח"כ היה בקל למצוא התר לגוות למתעסקים בבישול שכר שבעת שיבשלו לסנן הכשות וכו' הרי נראה להדיא שמתיר גם לכתחי' וע"ש ותיכף כבר נתבאר שאין לו ראיה לדינו. לא מהא"ח דהת' בטעם תולע בפגום הוי מדבריהם התיר דאינו מכוין לבטל גם התה"ד לא התיר כי אם בספק איסור אבל להתיר לרסק תולעת דאסיר מד"ת בעינים אין ראיה כי אם מהר"ן דאף בדברי הריב"ש ז"ל שלא התיר בכ"ד כי אם דהוי איסור בנותן ורבו האוסרים ואגב ראיתי דברי תימא להרב בת' זו שכתב דיש לסמוך למ"ש הרשב"א הביאו הטו"ד דדברים מאוסים ברובא בטיל וכתב הט"ז שכ"כ רבינו ירוחם בשם הר"מ והרא"ש ותמה על ש"ד והטור סימן ק"ז שהצריכו ס' בזבוב ע"כ וזה תימא שהרי רבינו ירוחם כתב בשם הר"מ והרא"ש להפך דבעי' ששים כדינת הש"ד וגם הט"ז כתב כן ותמה גם עליהם שדברי הרשב"א מיוסדים על אדני פז ואיך כתב דברים בהפכן ואולי ט"ס נפל וצ"ע וראיתי בת' כמח נרק סימן כ"א שהשיב על עשיית יין שרוף מפירות גסים מתולעים דבטל טעם התולע בפרי בששים דאין בו משום מא"ל כיון שאינם מכוונים לבטל טעם התולע והביא מטא"ח סימן תנ"ג ומהא"ח שהביא הט"ז בי"ד סימן פ"ד שלא הצריך אלא לסנן כדי שלא יהא ממשו של איסור בעין אבל הטעם נתבטל ואין בו משום מבטל אס"ל ה"ה בכ"ד שאין שום ממשות מפירות ותולעים ביין שרוף אלא הטעם מהם וטעם של תולעי' נתבטל ואינו מכוין לבטל הטעם והביא ראיה מת' מהר"ם מלובלין הנז' אע"ג דלא התיר אלא מדוחק ה"ד הכא דאיכא חשש ממשות התולעי' דגופן נתרסק ונתבטל בשכר אבל בכ"ד דליכא ממשות איסור דיי"ש אינו של מהטעם שרי אף שלא בשעת הדחק את"ד וקשה במ"ש לחלק בין ממשו לטעמו תינח לדעת הראב"ד דס"ל דמבטל אס"ל הוי מד"ת א"כ י"ל דבטעמו אע"ג דטעם כעיקר מד"ת שרי מד"ת דלא אתי מזרוע בשלה כמ"ש הרשב"א במשמר' הבית דק"ט דגם הראב"ד מודה בטעם איסור דלא אסיר מד"ת מבטל וא"כ י"ל דה"ט דאינו מכוין לבטל מהני להתיר היכא דאסיר מדבריהם לבטל לגר דהיינו בטעם כעיקר משא"כ בממשו אבל למ"ד דמא"ל הוי מדבריהם כמו שכן דעת התו' והרשב"א והר"ן וכ"כ עיקר א"כ אידי ואידי בין ממשו בין בטעמו איסורו מדבריהם ואידי ואידי עיקר איסורם מד"ת דטעם כעיקר לרוב הפוסקים הוי מד"ת א"כ מה מקום לחלק להתיר מה"ט דאינו מכוין לבטל בטעם האיסור ולאסור בממשו דמהי תיתי וצ"ק הרי הראיה שהביא מטא"ח סימן תנ"ג הוא להתיר נממשות האיסור מה"ט דאינו מכוין לבטל הרי דגם בממשו שרי והנ"ל בכוונת דבריו דאה"נ דמה"ט דאינו מכוין גם בממשו שרי אלא דביטול שייך יבש ביבש או לח בלח אבל יבש במשקה אינו בטל דניכר האיסור וכה"ג כתבו רבני האחרונים בפירוש דברי הטו"ד סימן ק"ד שאסור כשנכר שנימוק בשכר דחשיב כניכר האיסור ע"ש וא"כ בדינו של

של הא"ח אם היה נשאר קצת ממשות הדבורים הוה אסיר דלא שייך כאן ביטול כדבש וכן בנדון הר"מ מלובלין אם היה נשאר ממשות התולע אפילו שאינו שלם אסיר מה"ט דלא שייך ביה ביטול והיינו עכ"פ ק"ל כראייתו מט"א ח שכבר נתבאר דל"ה דלא התיר מי אם בספק חימוץ גם הא"ח לא התיר כי אם לבטל טעם תולע דפגום דס"ל דבנט"ף שרי גם בשרנים אך להתיר לרסק התולעת עם הפרי דבעינים לקי עליה מה"ט דאינו מכוין לבטל מנין והנראה ליישב בדעת הר"מ מלובלין וג"כ דס"ל דלרסק תולעת עם הפרי וליקח המשקה אינו חשיב ממשות האיסור דמיחוי התולע המתערב במשקה אינו אלא טעם התולע וכיון דבטעם התולע פליגי בה אי חשיב פגם ושרי מד"ת או חשיב לשבח ומידי ספק לא נפיק א"כ הו"ל כספק חימוץ שהתיר הט"א ח מה"ט דאינו מכוין לבטל וכן הא"ח גבי דבורי' ויש פנים בהלכה דכל מיחוי איסור שנתערב שאינו ניכר טעמו ולא ממשו מקרי כמו שהארי' הפר"ח בא"ח סימן תמ"ב ע"ש · והנה ראיתי שנחלקו חכמי הדור שלפנינו בהתר סחיטת תותים המתולעים שהרב אדמת קדש והרב פרי הארץ שם והרב נחפה בכסף בביאורו לרא"ס לה' חמץ התירו לכתחילה מה"ט דאינו מכוין לבטל והרב דגול מרבבה אסר ולמה שנתבאר לא היה מקום להתיר כהר"ן נגד רבים אך כיון שהש"ע וכל רבני האחרונים בי"ד סימן פ"ד פסקו להתיר חמוס דבש שיש בו דבורים ולטחון חטים שיש בו תולעים דעכ"פ מידי ספק איסור תורה לא יצא והרי טעם תולעים אי אסיר מד"ת נחלקו בו הראשוני' כמ"ש הבי' סימן ק"ד אי חשיב פגם ושרי א"כ מידי ספק לא נפיק אך במקום א' עמדתי על בירור דבר זה והעליתי עיקר כדעת האוסרים שכן דעת רוב הפוס' ע"ש וכיון דרובא מד"ת א"כ הו"ל כודאי איסור וא"כ איני רואה מקום להתיר לכתחילה בסחיטת תותים שיש בו תולעים לשתיית המשקה אם לא שעושין אותו לרפואה אבל בלאו הכי מאחר שכבר ביארתי דעת גדולי הראשונים לאסור שכתב המתירי' לא זכרו את שמותם והתר הא"ח והתה"ד חידוש הוא והבו דלא לוסיף עלה ובר מן דין אי מותר טחינת חטים מתולעי' שפסק הש"ע להתיר אתיכן עלה ל"מ דהש"ע לשיטתיה אזיל שכתב בי"ד סימן פ"ה דתולע הגדל בתלוש לא חיישינן דפירש וחזר וא"כ חטים מתולעים שרו לאוכלם בעינייהו ונגד האיסור ע"י טחינה ליכא לחוש דפרשי' וכמ"ש הרב בית דוד חי"ד סימן כז' וכ"ח ע"ש ועכ"פ שרי מה"ט דאינו מכוין לבטל דאין כאן בעת שבא לטחון איסור לבטל וגם הוא ספק דיפרשו ואינו מכוין לבטל · ועכ"פ צריך ברירה מהתולעי' שהם מבחוץ כמ"ש הב"ר שם וא"כ בתולע שבתותים דבמחובר דאף בלא פירשו אסורין כמ"ש הש"ע ס"ו מי התיר בלי ברירה התולע ומה"ט אסר הב"ר הקוה"ג שיש בו תולע ע"ש גם מהתר חמוס הדבש ל"מ דהתרי טעמי חדא שכבר כתב הפמ"ג לאוין קל"ב דהוי כנבלה סרוחה דמעיקרא הביאו הב' בסימן פ"א וכ"כ הש"ך סימן ס"ב ובנבלה סרוחה דמעיקרו שרי אף לכתחילה כמ"ש האיסור והתר הביאו הכנה"ג שם וכ"כ מהרא"ש עז' דף ל"ב שכתב דה"ט דהתירו לתת לתוך כלי יין שאר משקים דהוי פגום מעיקרו וא"כ י"ל דהא"ח ס"ל דבצירוף ה"ט דהוי אינו מכוין לבטל הוא שהתירו גם בפגום מעיקרו אבל במשקה התותים דאינו פגום מעיקרו וכ"ש לדעת רוב הפוסקי' דטעם תולע אסר הכתוב ג"כ אף דמתאיסי מכ"ל לכתיר ועוד שהרי בעיקר דברי הא"ח קשה מה איסור יש בחמום דבש דאי משום טעם הדבורים הלא הם שרויים הדבורים שם גם בלי חמום והרי קי"ל בטו"ד סימן ק"ה דכל כבוש הרי הוא כמבושל ע"ש וא"כ בלי חמום חשיב כחמום ומנ"מ בהחמום כי ע"כ נראה דהכבישה אינה מעשה על ידו אבל החמום דעושה על ידו היחוי כמבטל אס"ל וא"כ י"ל דוקא בחמום דבש דבלאו כ"ט

כדבש התירו גם בחמום אבל בסחיטת תותים אה"נ דאסיר גם מתוך ת' כנה"ג סימן קל"ח יש לדון לאסור ע"ש ועוד של"ל דלא התירו כי אם טחינה וחמוס דגם אי אסרינן ליה עושה כן כדי למכור לגוי אבל בתותים דלאכילה בעינייהו עומדים א"כ כשזה בא לסחוט אותם מיחוי ודאי דהוי מא"ל כי ע"כ אני כעניותי איני רואה מקום התר לסחיטת התותים וכבוד המתירים במקומם מונח כי תורה היא:

ונשאל מה שנתבאר יש לדון בכ"ד בזתים שהתליעו ביד ישראל שאסור להוציא מהם שמן ועם שראיתי בת' דבר שמואל סי' רפ"ו שהשיב להתיר ליקח שמן שהתליעו הזתים וכתב דיש קצת צדדים להקל אף כשישראל עצמו טוחנן ומבטל האיסור מת' תה"ד ומרדכי א"ח גבי דבש ע"ש הנה הרב בשיטת הר"מ מלובלין וג"כ ובינת ורדים קאי וכבר נתבאר מה שיש להשיב על זה ואילולי שכבר ביארנו דעת הראשונים שאוסרים בודאי שהיה לנו לסמוך על דבריה' להקל אך נגד דעת הראשונים אין מקום להתיר ושוב מצאתי התר לזה מצד אחר שהרי כתבו התוספות פסחים דכ"ז ד"ה בין וז"ל דהכא הוי דיעבד דאם כאמר חרש יותן יפסיד התנור ע"כ וכ"כ הרא"ש שם והטו"ר סימן קמ"ב ושאר הפוסקי' גם ראיתי להרשב"א במשמרת הבית דק"ט שכתב ועוד שאם אתה בא לאסור הקדירה לעולם איכא הפסד כלים ובענין שחששו והתירו בתנור חדש שהסיקוהו בקליפי ערלה ובגינה שנזדבל' בזבל עז' ופרה שנתפטמה בכרשיני ע"ז משום דזוז"ג ואין אומרים חרש יותן וגינה תבור ופרה תרבה וכו' ע"ש גם התו' בע"ז דע"ו ד"ה מכאן ובדבריהם כתב הרא"ש שם בפסקיו ומדבריהם מתבאר דלבשל בכלי חרס של איסור לכתחילה בדיעבד חשיב כיון דבכלי חרס אין להם תקנה אלא שבירה ומשום בליעת איסור שבתוכו אם אינו אוסר בדיעבד אם נאסור הכלי שלא לבשל בו שהוא נפסד חשיב דיעבד וכ"כ הגהת אשירי שם וכ"כ לי מדברי הטו"ר סימן קכ"ב ובמקום אחר הבאתי עוד דעת מגדולי הראשוני' דקיימי בשיטה זאת אע"ג דהר"ן בפ' כ"ש גבי קדירות בפסח כתב להפך דאע"ג דבעי שבירה חשיב לכתחילה וגם רז' והרב יוסף נחלקו בדבר זה כמ"ש התוס' בפסחים ד"ל ד"ה לשהינהו ע"ש וא"כ ה"ה בכ"ד אי מגד דאין מבטלין אס"ל אתיכן עלה כיון דאי אסרינן ליה יפסיד הזתים דהתר חשיב דיעבד וכ"ת אי התירו מה"ט אינו אלא בתקו' דאי עבר ועשה גם במזיד שרי משא"כ בכ"ד דקי"ל דאף במזיד אסור כמ"ש הטו"ר סימן צ"ט וזה אינו דגבי כלי שאינו בן יומו כגון סתם כלי גויים מבואר דגם אי עבר במזיד אסור כמ"ש הרשב"א הביאו הטו"ר וש"ע סימן קכ"ב ס"ו דאי אמר לגוי בשל לי אסור וכ"ת · דהכא אפשר על ידי שימכור הזתים לגוי ולית ליה פסידא כולי האי א"כ גם בכלי חרס ישנים דאינו ניקח מהגוי יכול למכו' לגוי ואעפ"כ התירו לכתחילה והחשיבוהו דיעבד וכ"ת אכתי מידי ספק לא נפיק אי חשיב דיעבד כיון שיש חולקים דס"ל דחשיב לכתחילה הא נמי לא איריא דאף אי ביטול אס"ל הוי מד"ת יש להתיר דהוי ס"ס ספק אי כה"ג חשיב דיעבד ואת"ל לכתחילה ספק אי באינו מכוין לבטל שרי כדעת הר"ן והריטב"א וכמה מגדולי האחרונים שהתירו מה"ט כמו שנתבאר · אך את זה יש לדחות דאי הוי מד"ת לכ"ע אף דאין להם ת קנה אסיר לכתחי' דגם הראשונים לא כתבו כי אם באיסור פגום דשרי מד"ת וגם זה ל"ת לאסור ומה גם שדעת רוב הפוסקים דהוי מדבריהם ואף גם זאת שיש לנדר דבכ"ד לכ"ע יודו דחשיב דיעבד משום הפסד זתים דע"כ לא ס"ל בכלי חרס דחשיב לכתחילה כיון דעכ"פ יש להם תקנה על ידי חזרת כבשן כמ"ש הרא"ש בפ' כ"ש כי ע"כ בצירוף טעם זה וגם שדעת הר"ן וקצת גדולי האחרוני' סבירא להתיר בלאו ה"ט ומה"ט יש להתיר בבהיע'

מתותי' בתותים שגדלו מאילנו' שלו אבל לקנות זתים מתולעי' ולעשות שמן או תותים לסחוט אותם למשקה בכי הא נראה ודאי לאסור מכל מה שנתבאר ואי ק"ל א"כ הא"ח שהביא בב"י בי"ד סימן פ"ד לא"ל לטעם דאינו מכוין לבטל ת"ל דכה"ג הוי דיעבד י"ל דחד מתרי טעמי נקיט א"כ ס"ל כדעת השוכרי' דגם כה"ג אשיב לכתחילה ועיין להרב בית דוד חי"ד סימן כ"ח. ודבר משה חי"ד סימן ח' שאסרו הקומוס שהוחזק בתולעים אע"ג דאכילתו על ידי כתישה ע"פ דעת הש"ך ורש"ל ופר"ח דבאי אפשר לברר לא התיר התה"ד ומינה יש ראיה לאסור בחיטת זתים ותותים כיון דאי אפשר לברר הפך דעת רבני האחרונים בת המתירי' בתותים כי ע"כ אין להתיר כי אם כל אדם בשלו מהטעם שכתבתי:

סימן נ"ד ואבא היום לחקירת שנית בחרצנים וזגים או צמוקים שרויי' במים

שהתליעו אי שרי להוציא מהם יין שרוף נראה דשרי לפי מה שנתבאר ואולם ראיתי בת' כנה"ג שנדפסו מחדש חי"ד סימן קנ"ח שנשאל על זה והשיב לאסור והשיבו עליו בני החבורה מותר הא"ח לחמם הדבש וה"נ אין כוונתו לבטל התולעי' אלא לתקן השכר והוא השיב דא"כ חטים שהתליעו למה ציוה ה"ר חיים להשליכן לנהר דובאי כמ"ש הגש"ר הביאו ב"י בי"ד סימן פ"ד וגם התה"ד סימן קע"א דהתיר דבורחים התולעי' מקול נדנוד הריחים ת"ל דאינו מכוין לבטל כי ע"כ חילק דשאני גבי דבש שגם בלי חמום ראוי הדבש לאכילה והחמום הוצרך כדי לסנן מפני הדבורי' אבל בחטי' דאי אפשר לעשותם קמח כי אם בטחינה אין אומרים שאין כוונתינו אלא לתקן החטים א"כ דוקא דבש שרי דאינו משתנה על ידי חמום דדבש הוו קרו ליה ודבש היא עכשו אבל חטים וכ"ד משתנה על ידי טחינה דעד עכשו חטים הוו ועכשו קמח את"ד דהנה עיקר חלוקו הראשון אחרי המחילה אדרבא איפכא מסתבר דבדבש דמאכלת והחמום אינו אלא מפני הדבורים לסננם הו"ל לאסור דהוי. במכוין לבטל האיסור משא"כ חטים דגם בלי תולעים צריכים טחינה אין הטחינה חשוב לבטל התולע ואם אסרו הטחינה כ"ש החמום גם חלוקו השנית אין בו טעם דמאי נ"מ אי נשתנה שמו או לא לגבי איסור זה דמא"ל ועכ"פ במאי דס"ל דטחינה חשיב מבטל אס"ל מכוין לבטל שהרי בירושלמי דפ"ה דתרומות התירו טחינה במדומע מה"ט דאינו מכוין לבטל כמ"ש הרא"ש והרשב"א בת' סימן תס"ג וז"ל דה"ד בתרומה אך בכלאי הכרם אמרו שם דאסיר וה"נ באיסור תולעים וכיוצא ועיין בפר"ח סוף סימן ס"ד שכתב הפך זה וגם עיקר קושייתו לדידי ל"ק דגבי דבש דבא לבטל טעם הדבורים ואפשר דס"ל כדעת הרשב"א הביאו בטו"ד שכתב דטעם שרצים דמאיסי לא נאסר דהוי פגום דקי"ל כרבא בע"ז דס"ח דאע"ג דשרצים אידוש הם דמאיסי ואסרן אין לך בו אלא אידושו ודוקא איניהו בעינייהו אבל טעמן שרי וא"כ בחמום בא לבטל הטעם דשרי מד"ת אבל חטים שיש בהם תולעים דבא לבטל גופן דאסרן הכתוב עכ"פ הוי מא"ל גמור ואע"ג דגם בנמוח גופן כתב הרשב"א להתי' ברוב דחשיב פגם מ"מ הבא לבטל איסו' תורה הוא מבטל והרי הבי' דעתו כהרשב"א בסימן ק"ד וע"כ פסק דברי הא"ח ואף למה שהעלתי בסיון ע"ו דגם טעם שרצים אסר הכתוב ע"ש מ"מ שרצים בדבש נטל"פ כמ"ש הר"ת בפט"ו מה' מ"א ה"ל וטו"ד סימן ק"ד דאף בשר שמן במשקין יין ושמן דבש פוגמין וא"כ גבי חמום דבש הוי פגם גמור וע"כ התירו משא"כ מיחוי תולע דאמרו בחולין דק"ד דמיחוי שרצים לקי עלייהו והרי בתערובת הקמח אינו לפגם לפי שיטת האוסרי' וע"כ אסר גם מצד אחר ל"ק דבת"ח כלל מ"ו נביא מעשה זה של הגהת ש"ד על קמח חטים שהתליעו וכתב ומשמע דה"ה לחטים ע"ש ש"ת דהיה גורם

שהתליעו קמח חטים וכו' ובבי' חסר תיבת קמח וגם ראיתי בת' חינוך בית יהודה סי' נ"ז שהביאו וגם הביא דברי הגהת ש"ד עם פירוש רש"ל דגורס כן להדיא קמח חטים ולפי"ז ל"ק דברי הא"ח עם דברי הגש"ד גם מ"ש בת' תה"ד דלמ"ל לטעם דבורחים התולעים ת"ל דאינו מכוון לבטל לדידי ל"ק דאצטריך להתיר בלי ברור תולעים בחטים הנקובים דלה"ע דאינו מכוין לבטל אינו צורך להתיר דלא ידעינן אם יש ששים בקמח נגד התולעים דמ"ש התה"ד אח"כ דאף אתמ"ל דאין דבר זה ברור אין להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטלים בששים וכו' אחר הטעם דבורחים מנדנוד הריחים הוא שכ"כ דאע"ג דלא פשיטא ליה שכל התולעים בורחים מ"מ ברוב תולעים שבחטים בורחים הא פשיט ליה וא"כ בלי טעם זה בלי ברירת חטים מהתולעים אסיר מספק שמא אין בהתר ששים דאף שכתב מהר"ם שאין פרי שאין בו ס' נגד התולע כבר כתב התה"ד גופיה בסימן קע"ב דהיינו בפירות גסים ע"ש וא"כ בחטים יש לאסור גם בדיעבד ומכ"מ אי לא אסיר מדין מבטל אס"ל והרי אין כאן ביטול כלל עוד כתב דלטעם שני שכתב התה"ד כ"מ לכ"ד להתיר אלא שכ"ל דשני הטעמי' טעם אחד להם דמפני דבורחים התולעים מקול נדנוד הריחים דאף אתמ"ל דאין זה ברור ואין בורחים מ"מ מידי ספק לא נפיק אם בורחים וכיון דספק הוא אם נשאר שם תולע וגם אינו מכוין לבטל הוי כיון שאפשר שיברחו וכ"כ מהטורי זהב ולפי"ז לא יש התר בריחי' של יד אבל אין נראה כן מהש"ע שלא חילק בין ריחים שיש בו אפרכסת לריחים דיד וכן פירש הש"ך דברי התה"ד ודברי הש"ע אלא דק"ל איך כתב התה"ד ואין זה מבטל אס"ל כיון דספק הוא אם נתערבו בו שום איסור והרי בריחים דיד הוא ודאי איסור וכו' את"ד ואה"נ ל"ק בזה שלא חילק בין ריחים דיד ליש בו אפרכסת דכל מה שמ"ש התה"ד היינו דס"ל כמ"ד דבנקובי' חיישינן דפי' התולעת וחזר לחורו כמבואר בדבריו והרי הש"ע בס"ד פסק כמ"ד דלא חיישינן וא"כ כל שבירר התולעים דהם בחוץ דפרשי' על ידי שטיחת חטים בשמש וכודאי דאיירי שהסיר התולעים הרוחשים בחוץ דלא התיר לטחון אלא חטים לא תולעים הנראים וכל חשש התה"ד משום חטים נקובים דחייש דפירשו וחזרו ולזה הוצרך דבורחים מקול נדנוד הריחים אך לדידיה דל"ח ל"מ בין ריחים דיד לריחים שיש בו אפרכסת וכ"ת ניחוש דעל ידי הטחינה פרשי כמ"ש הר"ן בפ' אלו טריפות דעל ידי הבישול חיישינן דפרשי ע"ש וא"כ מכ"ש על יד טחינה הא לא איריא דאף אי פרשי נטחנים ולא חשיב מא"ל דהרי כי בא לטחון אין שם איסור ובטחינה נולד האיסור וגם ההתר דאי פרשי הם נטחנים ובטלי ולא חשיב זה מא"ל כיון דאינו בא לבטל איסור בעין וכ"כ מוכרח הדעת התה"ד שהרי נראה מדבריו דאי קי"ל דל"ח בנקובים פירשו וחזרו הוה שרי בלאו ה"ט דבורחים ואם איתא לכ"ע אסור דעל ידי טחינ' פרשי כמ"ש הר"ן ושאר ראשונים דעל ידי הבישול פרשי וה"נ בטחינה כי ע"כ ע"כ דס"ל דכיון דאין האיסור בעין ואף דעתיד ליאסר עתיד נמי להיות ניתר או דס"ל דעל ידי טחינה לא פרשי ואינו כבישול כי ע"כ לדעת הש"ע אין חילוק בין ריחים שיש בו אפרכסת לריחים של יד וכן ראיתי הדבר כבירור בת' בית דוד חי"ד סי' כ"ח שכתב כדרך זה כי ע"כ דברי הכנה"ג הם תמוהים בעיני ואת זה ק"ל להש"ך בסי' פ"ד ס"ק מ' שכתב דמהתה"ד נראה דדוקא בריחים שיש בו אפרכסת שרי אך לטעם שכתב אח"כ גם בריחים דיד יש להתיר וכ"כ מדברי הש"ע ע"ש ולמ"ש ל"מ של"ל דלהתה"ד גם טעם שני הוא בצירוף טעם אפרכסת דבורחים התולעים הוא שהתיר אבל בריחים דיד אוסר דהוי ודאי איסור אלא דלהש"ע דל"ח דפרשי וחזרו הוא שהתיר בסתם ואיך הביא ראיה מהש"ע לדידהו דהם ס"ל כתה"ד

כתה"ד דחיישינן דפרשי כש"ר וז"ל דס"ל דהתה"ד מתיר מה"ט דאינו מכוין לבטל גם בודאי איסור שהרי בסימן קי"ד נראה שהתיר מה"ט גם כדגן שנמת דהוי חמץ גמור ומיהו אי מהא ל"מ כמ"ש בסמוך וה"מ קשה דאין ראיה מהש"ע והו"ל להבי' הת' תה"ד דסימן קי"ד גם מ"ש הכנה"ג להש"ע דבריחים של יד הוא ודאי איסור ואיך כתב התה"ד דהוי ספק איסור הא כמו שכ"ק שז"ל דהתה"ד כתב שני טעמים להתיר חדא דבספק איסור לא אסרו לבטל אם"ל וטעם שני דכאינו מכוין לבטל גם בודאי איסור שרי וא"כ לטעם שני גם בריחים דיד שרי וכן ראיתי בת' הריטב"ץ סימן פ"א שכתב להתיר מכל א' משני טעמים אלו ע"ש ומ"מ מה שהעלה הכנה"ג דלהש"ע שהתיר גם בריחים של יד ה"נ בכ"ד ע"ש הנה לה"ש הא ל"מ דכי התיר התם דאין איסור ודאי כיון דהנראים בחוץ כבר הסירם והרי ל"ח כנקובים דפרשי וחזרו אך בכ"ד דעושה יין שרוף והתולעים וזבובים בעין מנ"ל דמתיר הש"ע בזה עוד כתב דלכ"ע יש לאסור שכבר כתבו רש"ל והש"ך דבאי אפשר לברר התולעים לא התיר התה"ד ושוב הביא דהט"ז התיר להדיא וכיון דהוא התיר ואין חולק עליו בפירוש יש לסמוך עליו ע"ש והדבר קשה דבדור הוא שגם התה"ד לא התיר לטחון חטים עם התולעי' הנראים בחוץ והרי רש"ל וש"ך דאסרי באי אפשר לברר הם חולקים להט"ז ואיך כתב דאין חולק עליו בפירוש וסמך על דבריו והנ"ל כדעת הרב דמחלק בין בא לבטל גוף האיסור דהיינו תולעים שבחטים דנמחה גופן לתוכו משא"כ ביין שרוף דאין בו אלא טעם התולעים דמלבד דלמ"ד דטעם שרפים פגום הוא ולא אסר הכתוב ואף להאוסרים מ"מ קיל טפי טעם שרצים מגוף שרצים וכמ"ש לעיל כדעת הר"ת מליבלין והנ"ב ועכ"כ התיר גם בא"א לברר ביין שרוף וכ"כ בדעת רש"ל והש"ך דאסרו באי אפשר לברר דא"כ תיקשי להו מדברי הא"ח שהתיר מה"ט לחמם הדבש עם הדבורים שהם בעין ואי אפשר לברר והרי פסקו התר הא"ח ואיך אסרו כאן באי אפשר לברר אך למ"ש ל"ק דדוקא בבא לבטל גוף השרץ אסרי באי אפשר לברר אבל בבא לבטל טעם שרצים לכך מתירים גם באי אפשר לברר ומיהו בשאני לעצמי אין בדברי הט"ז בדאי להתיר דהוא התיר דס"ל בסימן ק"ד ס"ק ו"ו כפסק הש"ע דטעם שרצי' התיר הכתוב ועכ"כ הקל בטעם שרצים גם באי אפשר לברר אך למה שהעלתי עיקר בסימן ע"ו דגם טעם שרצים אסר הכתוב אין טעם כלל להתיר ואי משום התר הא"ח בחמום דבש שפסקו כל רבני האחרונים כבר ביארתי דל"מ שז"ל דהתם שאני דהוי סרוח מעיקרו א"כ דבלא"ה כבר כ"ט על ידי כבישה ושרי הדבש לאכילה דבטל הוא בס' או משום פגם משא"כ להתיר חרנני' ונמוקי' שהתליעו להוציא מהם יין שרוף וכאמור :

וראיתי להרב בית דוד חי"ד סימן כ"ז שנשאל גם הוא על זה והביא דברי התה"ד וכתב דעכ"פ התולעים הנראים בחוץ צריך להסירם וכתב דאם אי אפשר לברר מותר מה"ט דאינו מכוין לבטל דאע"ג שהתה"ד תלה בב' דברים שהוא ספק אם יתערב איסור הב' שאינו מכוין לבטל ובכ"ד לא שייך כי אם טעם ב' ע"כ דהתה"ד ס"ל כטעם ב' גם בודאי איסור מת"ש התה"ד סי' קי"ד ואם ע"כ דלרווח' כתב טעם ראשון וכ"כ מהא"ח שהתיר מה"ט גם בודאי איסור והביא דברי הט"ז שהתיר בה"ג ע"ש ואה"מ אין ראיותיו מכריעו' דאי ממ"ש התה"ד סימן קי"ד ז"ל דלא התיר שם מה"ט כי אם בחמץ דבשיכת עבבר המנוי דהוי בספק חמץ דרבנן בשיכרים דאין בו חשש חימוץ א"כ שאני חמץ דאיכא מגדולי הראשונים דס"ל דלבטל קודם פסח לא שייך ביה דין מבטל אס"ל כמ"ש הר"ן בת' סימן כ"ט ואף שיש חולקים הוי בספק וע"כ התיר בחמץ ודאי מה"ט וכ"כ עיקר לפי מה שביארתי

דעת הראשונים דאסרי באינו מכוין לבטל וא"כ אף אם היה מתיר בפירוש אינו עיקר לדון וא"כ אין לנו ליחס בדינתו נמי שאינו נראה להלכה גם הראיה מהא"ח כבר נתבאר דל"מ ואי משום התר הט"ז הרי נתבאר דרש"ל והש"ך וכ"כ בספר מנחת יעקב והפר"ח וכ"כ דעת הכנה"ג דלא התירו כי אם באפשר לברר ובירר אבל בלא"ה אסור כי ע"כ אין נד להתיר כי אם להט"ז דס"ל דטעם שרצים התיר הכתוב ואנן לא קי"ל וגם הרב שם כתב דסתמיות כל הפוסקים דגם בטעם שרצים אסיר ובעים' כי ע"כ איני רואה בכל דבריו טעם להתיר בכ"ד ועק"ל כדבריו שהרב שם בסימן כ"ח השיב לאסור הקומ"ז יען דהאחות בתולעים אף שנאכל על ידי שכותשין אותו במכתש דגם התה"ד לא התיר כי אם אחר שבירר התולעים מבחוץ וא"כ בקומ"ז אף שעושין ברירה אינה על דעת התולעים ע"ש וקשה דא"כ איך התיר בסימן כ"ז אף באי אפשר לברר ואי בקומ"ז אפשר לברר וע"כ אסר קשה דא"כ הו"ל להתיר שיברר ויאכל ועוד שהרי בת' דבר משה חי"ד סי' ח' כתב דבקומ"ז אי אפשר לברר וא"כ דבריו סתרי אהדדי מ"ש בסימן כ"ז ובסימן כ"ח עק"ל כמ"ש בסימן כ"ח דהתה"ד בסי' קי"א לא התיר מה"ט דאינו מכוין לבטל כי אם בשעת הדחק לבר וא"כ איך התיר הש"ע בסתם ע"ש וזה אינו דמ"ש להתיר בשעת הדחק הוא על ידי ברירה בלאו הכי טעמי שכתב אח"כ דבורסים מקול נדנוד הריחים וגם באינו מכוין לבטל ואח"כ דזהר שמבלא הנהו טעמי יש להתיר גם בלי שעת הדחק וכ"כ דהרי התיר מה"ט בסי' קי"ד גם בלי שעת הדחק והרי הבין הרב דהתיר שם ודאי חמץ ואי בספק איסור לא התיר כי אם בשעת הדחק כ"ש ודאי איסור אלא ודאי כמ"ש עק"ל במ"ש בסימן כ"ח דהש"ע שהתיר בסתם לטחון חטים שיש בהם תולעים ולא פירש דסתם פרי יש בו ס' מן התולע ש"מ דלא ס"ל הכי אלא דיתכן פרי שאין בו ס' נגד התולע ועכ"כ אסר מה"ט הקומ"ז ע"ש וקשה דהרי הרב שם בסימן כ"ד הכריח שכן דעת הרשב"א שהביא הב"י בסי' פ"ד דהתירו עכבר ובישל דהוי ס"ס ספק לא יש בו תולע וספק נימוח ונתבטל ע"ש ש"מ דעכ"פ יש בו כדי לבטל ע"ש והרי הש"ע שם ס"ט פסק כהרשב"א והתיר ש"מ דהכי ס"ל וגם מור"ם במפה פירש כן כהכרח הרב דס"ל דסתם יש בפרי ס' נגד התולע וא"כ איך כתב בסימן כ"ח דהש"ע לא ס"ל הכי גם עיקר הכרחו ל"מ משני הנדדי' דהתר הרשב"א ז"ל כיון דאיירי בתבשיל דמסתמא יש בו בשר ומרק ותבלין דמצטרף עם הפרי להכי פשיטא ליה דיש בו ס' משא"כ הפרי עצמו לבד גם עיקר הכרחו הדדלא פירש הש"ע דסתם פרי יש בו ס' נגד התולע ל"מ דאין דרך הש"ע לפרש כולי האי באופן שדברי הרב צ"ע אצלי :

ומ"מ יש להתיר בחרננים ונמוקים שהתליעו להוציא מהם יין שרוף מהטעם שביארתי דכיון דעל ידי התולעים אזיל לאיבוד ואין להם תקנה חשיב דיעבד ואין כאן משום מא"ל ואף שיש חולקים יש להתיר מטעם דהוי ס"ס וגם יש להתיר שיש עוד סניף להתיר שראיתי להרב פני יהושע מרבני אשכנז חא"ח סימן י"ג שכתב דיין שרוף שהוציא מאיסור אינו אסור מד"ת דמד"ת אינו אסור אלא משקה היוצא מזיתים וענבים אבל שאר דברים הוי שלא כדרך הנאתו ושרי מד"ת ע"ש וא"כ לדבריו אין כאן איסור מד"ת ועכ"כ יש להתיר מה"ט דאינו מכוין לבטל והר"ש פלורינטין בס' בית הרואה דנ"ז כתב שצריך בת' להתיר חרננים מתולעי' ליין שרוף גם ראיתי להרב מחזיק ברכה בסימן פ"ד אות י' שכתב בשם ת' הר"ש הלוי אב בית דיננו בת' כ"ז שהתיר גם הוא ע"ש ולי נר' כמ"ש דדוקא כל אדם בשלו שרי אבל לקנות זתים ונמוקים להוציא מהם יין שרוף אסור מהטעם שביארתי :

סימן נ"ה עמדתי במחלוקת התוס' והראב"ד באיסור מבטל איסור לכתחי'

דלהתוספות הוי מדבריהם ולהראב"ד ס"ל דהוי מד"ת הביאו מחלוקת זה הר"ן בפ' גיד הנשה והרשב"א בת"ה הביא דבריהם הב"י בי"ד סימן צ"ט והפר"ח העלה שם דהוי מד"ס והפ"ת חלוק עליו דהוי מד"ת. וכבר עמדתי על ענין זה בסי' נ"ב בקצת ראיות שהביאו דהוי מד"ת דל"ת ושם הבאתי דעת הרשב"א והר"ן כהתוספות ואם הם שהיו תלמידים להראב"ד ולגולם מבטלים דעתם נגד דעת הראב"ד אף להקל כמ"ש הרשב"א בתשו' לא חשו בכאן ועשו עיקר דעת התוס'. נר' דאנן כמי כקטי' הכי דרבי' כינהו וגם כ"ל ראיה דהוי מדבריה' מדתנן בשבת דקכ"ב נכרי שהדליק את הנר משתמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. וכתבו התוספות ד"ה ואם דאסור לכל ישראל דדוקא בחוץ לתחום דרבנן אמרינן בפ' בכל מערבין הכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אבל באיסור תורה כי הכא לא וע"ש בתוס' וכדברי כתב הרא"ש והר"ן שם והטא"ח וש"ע סימן רע"ו יעש והרי בדין מבטל איסור לכתחילה במזיד כתבו הרמב"ם וכל הפוסקים דאסור למבטל עצמו או לכל מי שנתבטל בשבילו אבל לאחריני שרי כמ"ש בטו"ד סימן צ"ט ואי ביטול איסור לכתחילה הוי מד"ת איך התירו לשאר ישראל והרי אפילו על ידי גוי דאינו מוזהר מד"ת אסיר כ"ש על ידי ישראל אלא ודאי דהוי מדבריה' וכ"ת דדוקא בגוי חששו היכא להתיר לצוות לגוי שיעשה לו מלאכה גם אנו מתירי' לו משא"כ בעשה ישראל דלא שכיח שיחלל שבת בעבורו וזה אינו דהרי הקשו התוספו' שם לזה ממבשל בשבת ותירצו כיון דהוי בסקי' וחמי' ליה לא אתי לבשולי במזיד ע"ש ש"מ דבאיסור תורה גריד דקיל חיישי' ועוד דא"כ כ"מ דבגוי המבטל איסור בשביל ישראל. אסור לכל ומסתמיות דברי הפוסקים אין נראה כן והטו"ד בסי' קכ"ב כתב בשם הרשב"א דאם אמר לגוי בשל לי בקדרתך אסור ע"ש שנראה דשוה גוי לישראל בדין זה ועיין בהרו"בש סימן תנ"ח ובת' תורת חסד סימן עז' ועוד דהב"י בסימן צ"ט כתב דגם בישרא' יש לחוש שיבטל איסור בשביל אחר דלא חמיר להו לאינשי איסו' כזה ע"ש כי ע"כ יש לי לדון מזה דפשיט להו דמבטל אס"ל הוי מדבריהם אך להר"ן בפ' כ"ב שבת דאף באיסורים דרבנן אין להתיר דכי התירו בתחומין היינו שאינו שוה לכל דמה שהוא חוץ לתחום לזה הוא תוך תחומין של זה אבל בשאר איסורי דרבנן לא יעש וק' דמה יענה לביטול איסור דשרי לאחריני דלא שייך ה"ט דשוה לכל והרי הר"ן בפ' ג"ה כתב בשמם דעת הרמב"ם והראב"ד דשרי לאחריני וצ"ע :

סימן נ"ו נתתי לבי לדעת במחלוקת ראשונים במשהו איסור בלוע בכלי אי

מבטלין אותו לכתחילה שנחלקו בו הרשב"א והטו"ד בסי' קכ"ב היכי קומל יען ראיתי שהש"ע פסק להתיר כהרשב"א ודעת הב"ח והטז' וכ"כ דעת הש"ך לאסור ולכאורה היה נראה להתיר כפסק הש"ע כיון שמור"ס לא הביא חולק ש"מ הכי ס"ל וכ"כ דעתו בתורת חטאת כלל פ"ה סי' י"ב גם הלבוש בי"ד סי' צ"ט העתיק בסתם דברי הרשב"א וכ"כ מדברי הפרישה והדרישה בסי' קכ"ב גם הפר"ח בסי' קכ"ב העלה כן לעיקר אך אחר הישוב נ"ל עיקר להחמיר והנה המתירים במשהו בלוע לשבח הם הרשב"א וכ"כ הראב"ד הביאו הר"ן בפ' אין מעמידין והרו"בש סי' שח"ט ושם נאמר שגם הר' יונה רבו של הרשב"א הכי ס"ל ע"ש בהר"ן והרו"בש ומיהו כדעת הר' יונה אינו מוכרח שהרי הקשה איך התירו לתת שאר משקים בכלי יו"כ ותירץ שבליעת היין אינו אלא משהו ואי אפשר לבא לידי כ"ט ע"ש והרי אפשר דס"ל כמ"ש הר"ן דשאר משקים מפיגים טעם היין והוי כ"ט לפגם ואעפ"כ

ק"ל איך התירו להשתמש בהם לכתחילה שהרי בעז' דע"ו אמרינן דגזרו דאינן בני יומן אטו בני יומן ולזה תירצו דבמשהו לא גזרו כיון דהוי תרי לריעותא כטל"פ ומשהו וא"כ דבמשהו לשבח גזרינן שמא ישתמש במועט כי היכי דגזרו דאינן בני יומן אטו בני יומן אכן ראיתי בחידושי הריטב"א לעז' לדלג גבי מ"ש ישראל נותן לתוכו יין שהביא דברי הר' יונה אלו ומדבריו שם מתבאר דבל משהו בלוע שאינו בעין דאי אפשר לבא לידי כ"ט מבטלין אותו לכתחילה אף שהוא לשבח ע"ש ש"מ דגם הר' יונה בשיטת הראב"ד והרשב"א קאי אך כדעת הר"ן הדבר צריך ביאור אי מתיר לבטל משהו בלוע אף שהוא לשבח שיש לדון בדבריו דבעיקר דינם מודה להו דשרי אלא דק"ל דהטעם שתלו להתיר דבל משהו בלוע שרי והביאו ראיה מכלי יו"כ דהתירו לתת לתוכם משקים ל"נ דעיקר הטעם שהתירו דבל דאינו מכוון לבטל כדי ליהנות שרי ומ"מ בעיקר היתר משהו בלוע לבטל לכתחילה גם הוא מודה דהרי כי בא לבשל בכלי שיש בו בלע משהו איסור שאין כוונתו לבטל כדי ליהנות בו דהרי אין בו הנאה כלל וכוונתו לבשל תבשילו שנותן בו עכשיו לדבריו אין מקום לאסור כי ע"כ שמעינן שגם הר"ן דעתו להתיר מש"ט דאינו מכוון להתיר ולעיל בסי' נ"ג העליתי כן לעיקר כדעת הר"ן והנה כעתה חזי הוית שיש להכריח כדעת הר"ן דאוסר במה שיש לתמוה עליו ממ"ש הר"ן בפ' כל שעה גבי מ"ש שם אמר רב קדירות בפסח ישברו והקשו ולשהינהו לאחר זמנן ונעביד בהו שלא במינן והקשה הר"ן עז' וא"ת ובהוי כמי איסור משהו הא אין מבטלין אס"ל ותירץ דכיון דאשתמש בהתר אשתמש וליתיה בעיניה הקלו לבטל לכתחילה ע"ש והרי הכא דאינו מכוון לבטל כדי ליהנות שהרי מה הנאה שייך במשהו בלוע והוא פגום ואפ"ה העלה דאי לאו דבהתר אשתמש הוה אסיר וזה סותר מ"ש כאן בפ"ב דעז' דבל שאינו מכוון לבטל כדי ליהנות שרי לבטל ושוב ראיתי שכבר תמה עז' הרב שער המלך בפט"ו מה' מאכלות אסורות הכ"ה והנ"ע דברי הר"ן אך אחר הישוב נדקו דברי הר"ן והוא במה שיש לדקדק עוד בשיטת הר"ן דס"ל דבאינו מכוון לבטל שרי והרי בעז' דע"ו גבי מ"ש לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא הקשו מכאן ואילך ליתסרי גזירה וכו' והרי קדירה שאינה בת יומא אינו מכוון לבטל הוי דהא אינו בהנה בטעם פגום והרי פגום הותר גם באיסור הנאה כגון חומץ על גבי גריסין כדתנן בעז' דס"ה אע"ג דחומץ יו"נ אסור בהנאה אלא ודאי דאע"ג דשרי מדינא לבטל לכתחילה כיון דאינו מכוון לבטל אסרו הכא משום גזרה בת יומא וכ"כ מעיקר הסוגיא שהרי ידוע דבל נטל"פ אסור לכתחילה כגון לבשל חומץ ע"ג גריסין וכיוצא כמבואר בדוכתי טובא וכמ"ש הרשב"א בת' סי' תנ"ט וא"כ כשהקשו מכאן ואילך ליתסרי הו"ל לשנויי דאפ"ה אסרו חכמים כל נטל"פ לכתחילה והיכי תלו בגזירה אטו בת יומא שהרי באיסור פגום בעיניה אסיר לכתחילה אע"ג דלא שייך אטו בת יומא ואף אי בכל מילי שייך לגזור אטו שיאכל כלי פגם א"כ הו"ל לתלות דגזרו בכל נטל"פ לכתחילה ולא הו"ל לתלות הגזירה בקדירה לבד אטו בת יומא אמת דאי מהא היה מקום לומר דבתם קדירה הוא כלי חרס וכלי חרס אין להם תקנה אלא שבירה וא"כ לא חשיב כי האי גוונא לכתחילה אלא דיעבד גמור וע"כ כי ק"ל דליתסרי דחשיב דיעבד לפי מ"ש וכ"כ להדיא הגהת אשירי בסוף מ' עז' ע"כ הוכרח לשנויי משום גזירה וכד הוינן בה זה אינו שהרי הר"ן בפ"ב דפסחים שם לעיל מזה הכריח דאע"ג דכלי חרס כי נאסרו לית להו תקנה ובעו שבירה אם התיר לבשל בהם לכתחילה גמור חשיב ע"ש וא"כ לדבריו אכתי קשה כי קושיין דאמאי תלו האיסור בגזירה

אטו

אטו בת יומא הרי בלא״ה כל נטל״פ אסרו לכתחילה אלא ודאי דהכא מדינא שרי כיון דאינו מכוון לבטל ואינו נהנה דלהר״ן מדינא שרי ואסרו כאן משום גזירה וא״כ דעת הר״ן כדעת המו״ד שהשיג להרשב״א דגם במשהו יש לגזור אטו שישתמש בדבר מועט כי היכי דגזרו דאינה בנ״י אטו בנ״י וע״כ ק״ל שפיר דמאי פריך לשהינו אחר הפסח דאף אי הוי משהו ונטל״פ הרי אסרו בכלים שאינו בנ״י אטו בנ״י ובמשהו גזירה שמא ישתמש בדבר מועט והוצרך לשהויי דבבלע בהתר התירו ותו ל״ק ממה שהכריח הר״ן דמי מילוי ועירוי מותרים כיון דאינו מכוון לבטל מדהתיר הגעלה הכתוב אע״ג דלנכי מי הגעלה הוי מבטל האיסור דאה״נ דהתם שרי כיון דלא שייך שום גזירה אטו בת יומו או שישתמש בהתר מועט דאף אי יגעיל בבת יומא אינו עושה איסור באופן דלפ״ז הדבר מוכרח דהר״ן חולק במשהו איסור בלוע שהתיר הרשב״א אלא דלפי האמור קשה בדברי הר״ן דאכתי יש להכריח כדברי הרשב״א מדהתירו בע״ז דל״ג לתת בכלי יי״נ שאר משקים דאי משום דאין כוונתו לבטל כיון דכבונן בליעת ופליטת הכלים אינו אלא משהו אכתי אם איתא דהר״ן סבור דגם במשהו גזרינן אטו שישתמש בדבר מועט א״כ איך התירו בכלי יי״נ במשהו בלוע לתת לתוכם מים ומשקים והרי בכלים גם בנטל״פ או משהו גזרו והנה אמת שראיתי להפר״ח סי׳ קכ״ב ס״ק ב׳ שהקשה כן בדברי הר״ן וכן ראיתי להרב כנה״ג בת׳ שנדפסו מחדש או״ח סי׳ קע״ד שהקשה להר״ן דאכתי איך התירו לתת לתוכם משקים דכיון דאינו מכשר הכלי בנתינת מים או משקים דרוקא מילוי ועירוי ג״פ כ״ד שעות או נתינת ציר או מורייס לבד מכשיר הכלי וא״כ בנתינת שאר משקים לא שייך לומר דכוונתו להכשיר הכלי כי אם כוונתו לערב ולבטל משהו בלוע במשקים וא״כ אין מקום להתיר מטעם הר״ן מדהתירו מי הגעלה ועירוי מטעם שאין כוונתו לבטל וע״ש בכנה״ג שהאריך לדחוק עצמו כדי ליישב דברי הר״ן ולא עלתה לו והנראה שלא ראו שקושיא זאת כבר קדמה קכ״ח בקונ׳ אחרון לא״ר סי׳ קנ״ז ע״ש ועם כל זה אחרי המחילה אי מהא לק״מ דעיקר טעם הר״ן להתיר כל שאין כוונתו לבטל כדי ליהנות והרי ה״נ בנתינת משקים לכלי יי״נ אין כוונתו לבטל כדי ליהנות דהרי בפליטת משהו מה הנאה שייך ביה כיון דאינו נ״ט הרי ליכא הנאה ואין כוונתו כי אם בכלי עצמו אף כלי בלע איסור שיש בו דאין בלע משהו איסור שבכלי מחזיק המשקים כי אם חרסו של כלי והרי חרסו של כלי אינו אסור ומותר ליהנות בו וכי נהנה בעיקר חרסו של כלי דשרי הוא שנהנה וכן מבואר בש״ך בי״ד סי׳ קנ״ז ס״ק ב׳ וא״כ ה״נ כוונתו לקיים המשקים בכלי דהקיום בחרס הכלי הוא וא״כ אין כוונתו לבטל כדי ליהנות באיסור דכיון שאינו נהנה מהאיסור שרי ואע״ג שסיים הר״ן אבל במתכוון להכשיר הכלי ואינו נהנה מהאיסור היינו דהתם עיקר הגעלה משום בלע איסור שבו הוא קמ״ל דאעפ״כ אין כוונתו לבטל כדי ליהנות כי אם להכשיר הכלי וה״נ אין כוונתו לבטל ליהנות בבלע איסור שבו כי אם בחרס הכלי דאינו אסור כי ע״כ לא ידעתי מאי ק״ל להפר״ח וכנה״ג וכ״ח כדברי הר״ן ואולם למה שביארתי דגם הר״ן מודה דבכלי׳ גם בנטל״פ או משהו דכי מבטל בכלי אין כוונתו לבטל כדי ליהנות אסור משום גזירה דאינו בת יומו גזרו אטו בן יומו כמ׳ בע״ז דע״ו אע״ג דאין כוונתו לבטל כדי ליהנות וגם במשהו גזרינן שמא ישתמש בדבר מועט כדעת הטו״ד בסי׳ קכ״ב שכן יש להכריח ממ״ש הר״ן בפ״ב דפסחים דאע״ג דקדירות משהו ונטל״פ הוי אי לאו דהתר בלע אין להם תקנה אף שלא במינו דהוי בכ״ט דאין מבטלין אס״ל ש״מ שגם במשהו גזרינן בכלים אע״ג דאין כוונתו לבטל כדי ליהנות ולפ״ז הדר כי קושיין

דאכתי אינו מספיק כל מ״ש לדחות דברי הרשב״א כיון שהתירו בכלי יי״נ להשתמש בהם בשאר משקים וגם הי׳ שנראה מדבריו דפ״ב דפסחים דמשהו אין מבטלין לכתחילה ק״ט שהרי התירו לתת לתוך כלי יי״נ שאר משקים לכתחילה אע״ג דאיכא פליטת איסור משהו בהם:

והנ״ל ליישב לזה דהר״ן ס״ל דשאר משקים פוגם ביין שהרי כתב דאין המים מכשירין אלא מפני שמפיגי׳ היין שנבלע בתוך הכלי ומבטלין טעמו וא״כ פליטת הכלי יי״נ בשאר משקים הו״ל נטל״פ ומשהו וא״כ נ״ל דאף דגזרו בכלים בנטל״פ וכן במשהו דאין מבטלין לכתחילה אף באינו מכוון לבטל הכא כיון דאיכא תרי לריעותא משהו ונטל״פ התירו גם לכתחילה וכדעת הר׳ יוסף שכתבו התו׳ בפסחי׳ ד״ל ר״ב לשהינו יע״ש אלא דאכתי ק״ל שהרי בקדירו׳ דפסח נטל״פ ומשהו הוי ואעפ״י כן מתבאר מדברי הר״ן בפ׳ כ״ש דאי לאו דהתר בלע הוה אסיר לכתחילה וכיון שכן קשה איך התירו לתת לתוכם שאר משקים בכלי יי״נ דאף אי הוי נטל״פ ומשהו הרי דעת הר״ן לאסור לכתחילה אפי׳ שוב נתיישבתי וחזה הוית דהא נהי ל״ק דהר״ן רפיא בידיה בדין זה אי גם בנטל״פ ומשהו גזרו שלא לבטל לכתחילה ועיקר הספק בזה דהתירו לתת לתוכם משקי׳ בכלי יי״נ ש״מ דנטל״פ ומשהו שרי אף לכתחילה אלא שהר״ן דחה ראיה זאת במ״ש בפ׳ כ״ש אין מעמידין דאין כונן פולט כלל ואין המים מכשירין אלא מפיגים את היין ומבטלין טעמו ולא שמערבין אותו עם ההתר אלא הרי הן כאלו שורפין אותו במקומו ולפי״ז זה נ״מ מהך דקנקני׳ של גוי׳ להתיר לכתחילה משהו ונטל״פ כיון דבקנקנים אין שם אפי׳ משהו איסור כיון דכבונן אינו פולט כלל אלא שנידר א״כ כדרך אם תמצא לומר דפולט ומתערב האיסור בהתר אפ״ה שרי כיון דאינו מכוין לבטל וכוונתו דבמשהו ונטל״פ שרי לבטל לכתחילה שהרי מהך דקנקנים יש להכריח כן לפי צד זה דגם כבונן איכא פליטת משהו אלא שדעת הר״ן לעיקר דאינו פולט כלל אלא דהתר מים ומשקים דמפיגים טעם היין במקומו ואינו נפלט כלל ולפ״ז לא׳ דמשהו ונטל״פ שרי לבטל לכתחילה מהך דקנקני׳ ולכן בפ״ב דפסחי׳ העלה דמשהו ונטל״פ ג״כ גזרו בכלים וזולת כשנבלע בהתר כיון דהראיה להתיר מהך דקנקני׳ והרי לפי דעתו בפ״כ דע״ז שכתב לעיקר דאינו פולט כלל אין ראיה כלל וא״כ דלצד שנידר דפולט משהו ומתערב במשקים וה״נ דיש להכריח לצד זה דמשהו ונטל״פ שרי א״כ נ״ל מהך דקנקנים ל״ה שאל דבשם שגזרו דאינו בן יומו וכן במשהו ס״ל גזרו במשהו ונטל״פ ומיהו כי גזרינן דאינו בנ׳ היינו היכא דאפשר לבא לידי נ״ט דאסיר מד״ת וכן במשהו דאפשר להשתמש בדבר מועט ויתן טעם דאסיר מד״ת וכן במשהו ונטל״פ גזרו שישתמש היכא דהוי לשבח דאסיר מד״ת משא״כ בקנקנים של גוים כיון דפליטתם כבונן א״א לבא לידי נ״ט כלל וכיון דלא אפשר שיעבור איסור תורה בשום צד לא גזרינן וע״כ התירו בקנקני׳ לתת לתוכם משקים מטעם דאינו מכוון לבטל דלא שייך לגזור כלל דלא אתי לידי איסור תורה ואגב ראיתי שם בת׳ כנה״ג שהקשה בדברי הר״ן שהניח פרש״י דכתב דשכרא מבטל טעמא דחמרא ופירוש אחרים שפירשו דשכרא מקלא קלא לחמרא וכתב שפרש״י עיקר וא״כ איך אח״כ כתב הטעם משום שמפיגים היין ונבלע והרי הוא כאלו שורפין אותו במקומו שהוא כטעם אחרים שהזכיר הר״ן ע״ש דמה שיש לזה הוא דוחק גדול · ואחרי המחילה הא נמי לק״מ שהרי נראה דנ״מ טובא בין פרש״י לפירוש אחרים דלרש״י דהשכר מבטל טעם היין דהיינו דחשיב לפגם א״כ אינו מכשר הכלי בנתינת שכר והוי כמים ושאר משקים דאינו מכשר בנתינה כי אם במילוי ועירוי ג״כ כיד משא״כ אי נתן ציר או מורייס

דמכשר

דנכשר דהכי שורפין בנתינה את היין אך לפירוש אחרי' דסברא מקלא קלי ליה לחמרא א"כ דינו ככיר ומוריים דנכשר הכלי בנתינת שכר משא"כ במים ושאר משקים וכבר ביאר כל זה הרב גופיה בכנה"ג בי"ד סי' קל"ז הגהת ב' אות כ"ב ע"ש ואף מ"ש א"כ דהכשר הכלי במילוי ועירוי מים הוא דהפסיד טעם היין והרי הוא כאלו שורפין אותו במקומו אין זה ענין למ"ש לעיל כפרש"י ואחרים דהכשר מים לא שייך כלל דמקלא קלי לחמרא לכ"ע וגם הר"ן תלה הטעם דמפני' טעם היין שא שכוונתו דאין מתכשר משום דנפלט האיסור דאין פליטה בנוגן אלא המים מפיג טעם היין ואע"ג דבנתינת מים אינו נכשר הכלי כי אם במלוי ועירוי היינו דבנתינת מים אין כח במים לפגום כי אם הטעם שקבל מבליעת הכלי אבל הבלוע גופיה אינו נפגם ובמלוי ועירוי קים להו לרז"ל דנפגם לגמרי והוי כנשרף ובטל הבלוע לגמרי וזה ברור בפירוש דברי הר"ן ותו ל"ק ממ"ש לעיל שאין זה ענין למ"ש לעיל · ומ"מ הנה נתבאר דהר"ן מדעת האוסרים לבטל איסור משהו בלוע אלא דק"ל מת"ש הר"ן בכ"כ דפז' הובאו דבריו באסיפת זקני' גבי מתני' דתרומות המערה מכד לכד ונטף ג' טפין וז"ל והא דשרינן בתרומות מכי נטיף ג' טפין נותן לתוכה דוקא בנוגן לפי שכיון שהוא דבר מועט אי אפשר לחולין שיתנו בה שלא יהא בהם כדי לבטל וכו' הרי דמתיר לבטל לכתחיל' אף משהו בעין וזה סותר מ"ש בפ' כ"ש דאף משהו ונטל"פ אסור לבטל לכתחילה ולא שרי כי אם בחמץ דהתר בלע וכדוחק ז"ל דבקדירות גזרו דאינן בני יומן אטו בני יומן וגזרו בבלע משהו אטו בלע מרובה דאע"ג דבלע חמץ הוי כב"ש אי שרינן לא אתי להשתמש גם בבלע שאר איסורי' דסתמן בלעי כדי נ"ט דדוקא בחמץ אי אפשר לבא לידי נ"ט שאין משתמשין בהם חמץ הרבה כמ"ש הר"ן בפ' כ"ש שם ואף בבלע חמץ שאינו בן יומו הו"ל לגזור שמא ישתמש גם בבלע שאר איסורים אפילו בבן יומו דאסיר מד"ת וחכמי' עשו חזוק לד"ת וגזרו אי לאו דכיון דהתר בלע כולי האי ליכא למגזר משא"כ במערה מכד לכד שמן תרומה דאי אפשר לחולין שיתנו בו שלא יהיה בהם כדי לבטל א"כ לא משכחת בשום גד שיעבור איסור תורה אם נתיר לו בכי האי גם במשהו לשבח בעיניה התירו כיון דלא שייך לגזור ואעפ"י שהרשב"א בת' סי' רכ"ב הקשו לו להראב"ד שלא התיר לו לבטל כי אם משהו בלוע ואי לא מהך מתני' דתרומות נראה דאף משהו בעין יש להתיר ע"ש מה שנדחק לזה ואם איתא ליתני ליה שאני הך מתני' דלא שייך לגזור אטו שיעבור איסור תורה הא ל"ק דהראב"ד והרשב"א דס"ל דבבלע משהו לשבח שרי ולא גזרינן אטו בלע מרובה וש"מ דלא גזרו כי אם בבלע שיש בו כ"ט אף באינו בן יומו אטו בן יומו לדידהו ודאי לא מצי לשנויי הכי אלא דאכתי יש להוכיח כדעת רבני נרפת דס"ל כהרשב"א להתיר בלע משהו שהרי כתב הרשב"א בס' תורת הבית דקנ"ה בית ו' שער שני בשם התרומות ורבינו יונה דכלי עץ של יין אם קלף אותם בקרדום מותר דבנוגן אינו בולע ופולט אלא כדי קליפה וראיה מדהתירו לתת לתוכ' מים ושאר משקים ע"ש וכ"כ הר"ן בפ' אין מעמידין בשם קצת מרבני נרפת וכ"כ התו' בע"ז דע"ד ד"ה דר"ש ע"ש וכן פסק הש"ע בי"ד סי' קל"ח ס"ח דפליטת כלי יין דבנוגן במשהו ואפ"ה התירו לתת לתוכם מים ושאר משקים ש"מ דמבטלין איסור לכתחילה במשהו ואחר היישוב ל"מ של דמים ושאר משקי' ביין נ"ט לפגם הוי וכ"כ מפרש"י בע"ז דל"ג ד"ה לא אם שכתב דסברא מבטל ליה לטעמיה דחמרא ע"ש וכתבו התו' שם ד"ה שר"א הותר וכו' ד"ה מים וכל שאר משקי' וא"כ ז"ל דלא הרי לבטל כי אם במשהו ונטל"פ והכא משהו ונטל"פ · וראיתי להט"ז בי"ד סי' נ"ט ס"ק ט"ו שהקשה להטור דבסי' קכ"ב

שחלק להרשב"א ואסר במשהו איסור בלוע ש"מ דס"ל כהר"ן דאין כאן איסור משהו בלאו הכי מילא לא סגי לכלי של גוי קליפה ואמאי הביא בסי' קל"ה דברי הרשב"א דסגי ב קליפה הא הני מילי סתרי אהדדי דאי קיימ' הא דסגי בקליפה ממילא לא הוי רק איסור משהו לא קיימא הא דחולק עליו במה שהתיר איסור משהו בלוע ונדחק ליישב שגם הרשב"א ס"ל דמים ושאר משקין פוגמין ביין וא"כ טעם ההתר בכלי יין לתת לתוכם משקים דהוי נטל"פ ומשהו ע"ש · ותמהני בעיקר קושייתו להטור דאיך הוליד דכיון דס"ל דאסור לבטל בלע משהו בכלי יין בלעי טפי ממשהו דהרי ראיית הרשב"א להתיר מדהתירו בכלי יין לתת מים ושאר משקי' שהרי אי הטור ס"ל דבלעי משהו בנוגן קשה אכתי עליו איך התירו דהרי לדידיה גם במשהו אסור לבטל וא"כ איך הפה יכולה לדבר דהטור ס"ל דכלי יין בלעי כדי נ"ט דא"כ יגדל התימא איך התירו לתת לתוכ' מים ושאר משקי' והיכי תלי הא בהא וקשה לוונם ואין נר כלל להכריח כדעת הטור דכלי יין בלעי טפי והיא גופא קשה גם בדברי הר"ן איך התירו לתת לתוכם משקי' דהרי גזרינן באינו בן יומו וכן במשהו בלוע וע"כ ק"ט דהר"ן כבר כתב דמים מפיגים טעם היין ש"מ דהוי נטל"פ וכמ"ש לעיל וא"כ אי הטור ס"ל כהר"ן ל"ק ממה שהתיר בקליפה כיון דעכ"פ אינו פולט אלא משהו ואעפ"י שרחה הר"ן דינם של רבני נרפת דלא סגי בקליפה דאין מכאן ראיה כבר כתבתי במקום אחר דע"כ דס"ל דיש כבישה לכלים ואמרינן בהו כבוש כמבושל ובלעי כדי נ"ט אך לענין פליטה אינו פולט בנוגן כדי נ"ט אלא משהו כמ"ש הר"ן להדיא כן וע"כ התירו לתת לתוכם משקי' דהוי משהו ונטל"פ וזהו הפך דעת המתירי' בקליפה דס"ל דבנוגן לא בלעי אלא משהו גם בהכבש יום או יומים ודבר זה אינו תלוי במחלוקת הרשב"א והטור בבלע משהו דהרי שפיר ז"ל דאף דס"ל דבלע משהו אסור דס"ל דבנוגן אינו בולע אלא משהו וע"ק דיותר מזה היה לו להקשות איך התיר הטור בסי' קל"ז לתת לתוכם מים ושאר משקי' מה אית לך לומר לזה הא ל"ק שכבר כתב הטור שם הטעם דיין פוגמים המים ושאר משקים מינה ל"ק להטור שהתיר כלי יין בקליפה שהרי אין הכרח כלל כדעתו דכלי יין בלעי כדי נ"ט וכמו שצל האמת העלה כן כדעת הטור והיה לו להביא דברי הטי"ד סי' קל"ז דמים ומשקי' פוגמין ביין וא"כ הו"ל משהו ונטל"פ וע"כ שפיר התיר כלי יין בקליפה גם בעיקר תירוצו ק"ל שהרי כתב הרא"ש בפ"כ דע"ז דל"ג גבי מ"ש מהו לתת לתוכו שכר וז"ל ואע"ג דבכוליה משערינן ואין במים ובשכר שיש לבטל אפ"ה שרי כי טעם היין הנפלט לתוכו פגום מעיקרו הוי עכ"ל הרי נראה דגם בנוגן בלעי כלי יין ופלטי כדי נ"ט וזה ודאי סותר דעת רבני נרפת וכודאי הטור כאביו ס"ל שגם מ"ש בסי' קל"ז דהם פוגמין ביין הן הם דברי הרא"ש אלו ומגד זה ק"ט להטור ואין בכל דבריו ישוב לזה וז"ל ע"פ מ"ש הכנ"ה בי"ד סי' קל"ז בשם תש' הרא"ש דלדברי המתירי' סתם יינם בהנאה מותר ליתן בו יין דנפלט פליטת הקנקן ומתערב בהתר ומתבטל וכ"כ הר' פרץ ושכן עבד רב עובדא בנפשיה ותמה הכנ"ה עליה' דאיך יתרצו מתני' דע"ז דכ"ט נודות הגוי' וקנקני' דיין של ישראל כנוס בהם אין איסור הנאה ותירץ דאפשר דמוקי לה בשנתן בהם יין מועט שאין בו ס' כנגד הקליפה ע"ש וא"כ ז"ל דמודה הרא"ש דאין פליטה בנוגן כי אם במשהו ומ"ש בפ"כ דע"ז דאע"ג דבכוליה משערינן ואין במים ובשכר ס' היינו דבא להתיר אפי' נתן בהם מים או שכר מועט דאין בו ס' כנגד הקליפה ואפ"ה שרי שטעם דהוי פגום וש"ר להש"ך בי"ד סי' קל"ז ס"ק י"ז שהכריח כן כדעת הרא"ש דאי לאו קשה דברי הרא"ש אהדדי · והנה אמת דק"ל כדברי הכנ' דהי נתן בהם יין מועט מאי הוי הרי

כלי

כלי זה בלע מיין בכוליה כלי שהיה מלא מיין וכי נתן יין הרבה שמילאו ביין כשר הרי נפלט האיסור בו בכולו וכי נתן בו יין מועט הרי לא נמלא הכלי וא"כ לא נפלט כל בלע הכלי כי אם מקנתו במקום שיין כשר נוגע בכלי ואי בכוליה איכא ס' גם במועט איכא דבמונן אינו יכול לפלוט כי אם בשיעור הכלי שמרוי בו יין כשר דבכלי מונח לא שייך כלל לומר בו חם מקנתו חם כולו וא"כ מ"ל נתן יין הרבה או מועט וצ"ל דמשכחת לה דאי נתן קנת יין דעכ"פ קרקעית הכלי דהיינו שטח הכלי נוגע היין אע"פ שאין בו רביעית נוגע בכוליה שטח הכלי משא"כ אם בא למלא את הכלי גם בגובה כלי צריך שיתן בו יין הרבה כנודע ובכי האי אם נתן שיעור למלאת את שטח הכלי לכד הוא דס"ל להב' והש"ך כדעת הרא"ש דאין בו ס' כנד קליפת הכלי אלא דאכתי ק"ל מת"ש הרא"ש אע"ג דבכוליה משערינן ואילו לדברי הש"ך דנתן בו מעט ושכר איירי הרי לא משערינן כי אם בשטח הכלי וכן ראיתי להב"ח בה"ד ריש סי' קל"ז שכתב דמה שהתיר הרא"ש היין שניתן בכלי יין לר"ת דכתם יינס בטל בס' איירי באין מכניסו לקיום דבכי האי בולע פורתא אבל כשמכניסו לקיום אוסר היין דבולע הרבה ואין בו ס' והכריח כן מדברי הרא"ש ודחה דברי הב' ע"ש ולדבריו א"ש דברי הרא"ש אלו כפ"ב דעז' שכתבתי דאיירי גבי התני' דנודות וקנקנים של גויים דאיירי במכניסו לקיום דבולע הרבה ופולט הרבה ולדבריו ע"כ צ"ל דס"ל דלא בגי לכלי יין בקליפה והדר בי קושיין להטור בי' קל"ה שסתם כדברי הרשב"א דבגי להו בקליפה וצ"ע:

וראיתי להטז' שם שהבין בדברי הרשב"א שאין להתיר כלי יין לתת מים ושאר משקים כי אם בכלים גדולי' דתשמישו בכונן בשופע אבל כלים קטנים אסור ויש בהם בנ"ט ומכח זה הקשה כמ"ש הרשב"א בתורת הבית דקנ"ה ע"כ דכל הכלים אם בא להשתמש בהם בשאר משקי' קודם שהוכשרו מותר ובלבד שידיח תחילה לכלוכי היין שע"פ הכלים ע"ש הרי שהתיר אף בכלים קטנים ומכח זה הכריח כדעתו דכל שאר משקים פוגמין ביין ע"ש ולדידי דבר זה קשה לשמוע דא"כ איך הכריח מדין זה דמשהו לשבח מבטלין והרי לדבריו הוי נטל"פ ומשהו ומה שנדחק הרב ליישב לזה אינו מספיק אמת שהרב דייק הכי בדברי הרשב"א בדקכ"ו שכתב דכל שמשתמשין בו בכונן אין בלעו אלא מועט וכיון שכן כלי זה משתמשין בו היתר בשפע וכו' נראה דבכלי גויים אי משתמשין בו מועט אסור והא נ"מ שו"ל דקאי לדינו דמשהו איסור דנבלע בכלי והיינו עז' האור וא"כ דבכלי יין כיון דבכונן הוא גם בנתן בו משהו שרי דאינו פולט נ"כ כי אם מעט אך ממקום אחר יש לי לדקדק כהרשב"א כדברי הטז' מת"ש בדקכ"ה בהתר כלי יין בקליפה בקרדום שהביא ראיה מדהתירו לתת לתוכם מים ושאר משקים וכתב ואעפ' שהיין הנבלע נפלט עי' אותם מים וכו' הכא שרי לפי שהיין הנבלע מועט והקנקן כלי שאין דרכן להשתמש בו בדבר מועט אלא בדבר מרובה ע"ש הרי דגם בכלי גויס אוסר אם נתן בו מעט אך מה שהבין דבכלי' גדולים שרי ובכלים קטני' אסור הוא תימא בעיני דמ"ל כלי גדול ומ"ל כלי קטן דבקטן נמי המעט נבלע והמעט נפלט כי ע"כ צ"ל החילוק דאסיר בין בגדול ובקטן בשנתן בו מעט שממלא כל שטח הכלי ברביעי' דאין בתי רביעית לבטל קליפת שטח הכלי ודברי הטז' צ"ע אצלי · ומ"מ הנה נתבאר דהמתירים כלי יין בקליפה אין ראיה דמתירים בלע משהו שו"ל דדוקא בכלי יין התירו דהוי משהו ונטל"פ וגם מצד אחר נ"מ מת"ש הרא"ש בבדק הבית דקכ"ו דאיסור כלי יין בכונן אע"ג דכונן אינו בולע ופולט בכלל לא מפני בלע כלל הם נאסרין אלא מפני קליטה שקולטין

טעם היין וכשנותנים בו יין אחר בלי הכשר קולט נ"כ מטעם זה משא"כ שאר משקים שבשהייתם מפיגין טעם קליטה זו הלכך לא חשיב ביטול איסור שאין בו מגוף האיסור ע"ש ובדבריו הכריח הרוטבא בחדושיו לעז' לדל"ג ע"ש שהכריח מזה דעת רבני צרפת דבגי לכלי יין בקליפה ולדבריהם שאני כלי יין דאף חשיב לשבח אין שם פליטה כלל אפי' משהו וע"כ שרי משא"כ בלע משהו א"כ דאסיר באופן שנתבאר דהר"ן דעתו כהרא"ה לאסור בלע משהו וגם הטו"ד השיב על דברי הרשב"א אלו ואינו נראה להתיר הק"ו דאפי' קדירה שאינה בן' שהיא מותרת אסורה משום גזרה אטו בן' כ"ש וכו' והכי השיב דשאני התם דאדם עשוי לבשל גם בכלי בן' אבל כאן אינו מצוי להשתמש בקדירה גדולה בדבר מועט ע"ש והאמת שקשה בדברי הטור דמאי ק"ל שהתירוץ ברור כדברי הבן' והדרישה נידר לייסב דאעפ' שאינו מצוי חייסינן שמא כשיערה ממנה מה שנתן לתוכו ישאר דבר מועט ממנו תוך הכלי ע"ש וקשה דמאחר שנתבטל ביותר מס' בעת הבישול אף אי עירה מה שנתן ונשאר מעט בכלי הרי נתבטל הבלע ואינו חוזר ואוסר ועיין בטו"ר סי' נ"ר בתחיבת הכף שני פעמי' ובדרישה וע"ק בדברי הטור כמ"ש דאינו נראה להתיר מק"ו דמאי קו' איכא והרי דיינו דנאמר דגם במשהו גזרינן כדגזורי באינו בן' כיון שו"ל דבאינו מצוי לג' ואיך כתב דבמשהו יש לגזור מקו' דאינו בן' ודבר זה קשה לשמוע וכ"ת דהקו' דהתם הגזירה משום כלי אחר בן' משא"כ הכא דהגזירה בכלי גופיה מלבד שקשה עז' מ"ש הב"ח דגם בגזירה בן' מנ"ל דאינו גם בכלי זה דיסבור שאינו בן' והיא בן' בר מן דין קשה כמ"ש הטור שהיא מותרת וכו' דמה תשובה היא זאת דגם בבלע משהו כיון דלא אתי לידי נ"ט הוא מותר דהתר בטול בס' עדיף מותר נטל"פ דהא איכא מ"ר בעז' דס"ו נטל"פ אסור כי ע"כ הנ"ל בכוונת דברי הטור הוא דמה שנ"ל דעת התו' והרא"ש דאיסור קדירה שאינו בן' לבשל בה לכתחילה דיעבד גמור חשיב מת"ש בעז' דע"ו ד"ה מכאן ויש לתת טעם מה ראו להתיר המאכל ולאסור הקדירה וכו' ע"ש ואי חשיב לכתחילה הא קי"ל נטל"פ אסור לכתחילה ומאי ק"ל להתו' והרא"ש אלא ודאי דס"ל דכיון דבתם קדירות הם הכלי חרס וכלי חרס אין להם תקנה אלא שבירה דיעבד גמור חשיבי וכ"כ הגהות אשירי בסוף מ' עז' ע"ש והפוה אסרו משום גזרה וא"כ ק"ל הכא להטור דס"ל הכי כדברי הרשב"א שהתיר משהו בלוע לשבח דהיינו בכי דהוי לכתחיל' גמור דאי ימתין למחר שרי דהוי משהו ונטל"פ דהדברים ק"ו אם אסרו בקדירה שאינה בן' אף בדיעבד כ"ש שיש לגזור כן במשהו לפחות לכתחילה דאף אי בדיעבד לא גזרינן במשהו כיון דאינו מצוי דיינו להתיר בכברא זאת בדיעבד אך לכתחילה חמיר טפי אף דאינו מצוי מדיעבד וכמצוי וזהו שכתב והיא מותרת ר"ל דמדינא שרי דכל נטל"פ לכתחילה משא"כ בבלע משהו בן' דלכתחילה אסיר מדינא דקי"ל אין מבטלין אס"ל ולייסב דברי הרשב"א נ"ל דס"ל כדעת הר"ן בפ' כ"ש גבי קדירות בפסח שהכריח דאע"ג דבעו שבירה חשיב לכתחילה וכן יש לדון מדברי הרשב"א בת"ה דקנ"ו ע"א וע"כ דהכי ס"ל ע"ש וא"כ לדידיה אין כאן ק"ו וא"כ מה מגינו כוו שו"ל דדוקא באינו בן' דמצוי גזרו ואסרו לכתחילה משא"כ באינו מצוי לא גזרו בלכתחילה וכ"מ לפז' שעיקר מחלוקת הרשב"א והטו"ד תלוי אי איסור קדירה שאינה בן' חשיב לכתחילה או דיעבד:

גם ראיתי להרטב"א דקאי בשיטת האוסרים שכתב בחדושיו לעז' לדל"ג אחר שהביא דברי רבינו יונה שכתב דהתר נתינת מים. ושאר משקים הוא במשהו בלוע יכול לבטל לכתחילה. השיב ודבריו נראין חווק. דהיא

דקדירות

בקדירות דפסח אל ישברו אלא משהי להו לאחר זמנן לאו נושים דחמץ דאית בהו משהו אלא טעמא דידהו משום דהתר בלע כדפרישנא בדוכתיה ומ"ש עיקר ע"כ הנה מבואר דאוסר גם במשהו בלוע וכ"כ להדיא דעת התו' מ"ש בפסחי' ד"ל ד"ה לשהינהו שהקשה תימא לר"י בהי כמי דטעם חמץ בקדיר' חשיב משהו וכו' ומפרש הר' יוסף הואיל ואיכא תרי לטיבותא שהוא נטל"פ ומשהו וכו' ור"י מפרש וכו'· ע"ש הנה מבואר דלהר' יוסף דוקא משהו ונט"ל הוא דשרי לכתחילה ולר"י גם משהו ונטל"פ דוקא בדיעבד שרי וכולם חולקים בהתר הרשב"א· באיסור משהו בלוע לשבח ומיהו בדעת הר"א ממיץ שהביא הסמ"ג לאוין ע"ח יש לדון דקאי כשיטת הרשב"א שהרי כתב אמר הר"א ממיץ דהא דקי"ל נטל"פ מותר הנ"מ באיסורין שאין אוסרין בכ"ש אבל חמץ בפסח שאיסורו בכ"ש וכו' נטל"פ אסור וראיה דאמרינן בפ' כ"ש קדירות בפסח ישברו והמאי לשהינהו עד לאחר הפסח וליעביד להו שלא במינן ומשני גזירה דילמא אתי למיעבד בהו במינן פירוש ובמינן אמר רב לאסור וטעם זה שבקדירות פגום הוא לאחר יום ראשון ומה יש לחוש אם עביד בעינן אפי' בפסח וכרב קי"ל דהא דאמר חמץ בזמנו שלא במינו בכ"ש שהרי רבא פוסק כן ש"מ נטל"פ אסור וכו' אבל מורי רבינו יהודה בשם רבנו ר"י ור"ת אומרים דבכל מקום נטל"פ מותר עכ"ל והואיל ואתי לידן וגם דכ"מ לעיקר מחלוקת זה נימא בה מלתא במה שראיתי בתו' ראש לה' חמץ דר"ג ע"כ שכתב אבל מלתיה דרב בקדירות בפסח ישברו ולא יבשל בהם בפסח אעפ"י שטעמו פגום לאחר יום ראשון אין ראיה דו"ל דאף אתמ"ל דדבר שאיסורו במשהו בנטל"פ מותר הכא אסור דלא התירו אלא דיעבד אבל לכתחילה לא גזרו אטו בת יומו והכא לכתחילה אם היה אפשר להשהותן לאחר הפסח לבשל בהם שלא במינן אבל השתא דפריך הש"ס ולשהינהו לאחר הפסח וכו' ומשני גזירה וכו' דלית בהו תקנה בשום אופן וחשיב כמו דיעבד כדלעיל ואפ"ה אסרו לבשל בהם גזרה אטו מינן שממינן שפיר דנטל"פ באיסור משהו אסור אף בדיעבד אבל ק"ק דכפ"כ דע"ז מספק"ל לש"ס אליבא דרב אי נטל"פ אסור או לא וא"כ אין לפשוט מדאסר לאחר הפסח ש"מ נטל"פ אסור בדבר שאיסורו במשהו דו"ל דטעמיה דרב משום דס"ל נטל"פ אסור וכו' אבל אי הוה ס"ל דנטל"פ מותר היה שרי לגבי חמץ כמו את"ר· והנה ראיתי להרב שער המלך ח"א בפ"ה מה' חמץ ד"פ שתמה על דבריו היך היה אפשר לומר דטעמיה דרב משום דנטל"פ אסור לכתחילה כיון דאפשר להשהות אחר הפסח דא"כ איך אמר קדירות בפסח ישברו ישהו אותם אחר הפסח הול"ל ע"ש · ואחרי המחילה הא ל"ק וברור שכוונת רא"ם להקשות דאף דמדברי רב שמעינן תרתי איסור בפסח ואחר הפסח וא"כ היה לו להכריח מדאסר בפסח אף דהוי נטל"פ שהרי פסח קודם לעולם לזמן אחר הפסח ומדנקיט הכרחו מאיסור קדירות אחר הפסח מודה דאילו בפסח גופיה לא' להוציא דינו וזה אינו וזהו שכתב ממלתיה דרב דקדירות בפסח ישברו ולא יבשל בהם בפסח וכו' הכוונה דגם איסור בפסח ממלתיה דרב נ"כ נפיק ותו ל"ק מדברי הרב· ועיין להרב נחפה בכסף דקצ"כ שנדחק בזה ואין צורך לפי מה שביארתי בפירוש דבריו גם ראיתי עוד נזקה להרא"ם במה שהקשו דדילמא טעמא דרב משום דס"ל נטל"פ אסור דמאי ק"ל דראיית הר"א ממיץ מבוארת שכוונתו להקשו' דהיכי מספק"ל לרב אי ס"ל נטל"פ אסור או מותר תיפשוט מהכא דס"ל נטל"פ אסור וכמו שהקשו התוס' וזה פשוט עכ"ל· הא ודאי ה"ט וכבר קדמו הרב נחפה בכסף דקצ"כ וכתב ליישב בג' דרכים ולכולהו אית להו פירכ' כמו שיראה המעיין וא"ל ראיה

זאת כיון דהרשב"א בת' סי' נ"ט שהכריע כדעת ר"י דנטל"פ אוסר גם במשהו וכתב וכמדומה אני שיש לו ראיה מפורשת מפלוגתא דרב ושמואל דקדירות דפסח ומסוגיא דאתמר עלה ואין מפרשין לחכם ע"ש וכונתו לראית הר"א ממיץ הנז' · עוד ראיתי בתו' רא"ם שהקשה במ"ש וכרב קי"ל וכו' דמה ענין זה לכאן ע"ש שהאריך וכדברי הרב נחפה בכסף ולדידי יותר מזה היה לו להקשו' שהרי הסמ"ג בלאו זה לעיל הביא מחלוק' ראשונים אי חמץ בפסח שלא במינו אוסר במשהו ויותר נראה דעתו דקאי· כשיטת ר"ת שכתב באחרונה דאינו אוסר אלא בס' ואיך כתב כאן בסתם דקי"ל דאוסר במשהו אך ראיתי דברי הר"א ממיץ בס' יראים סימן ק"ו שכתוב שם בכל מ"ש הסמ"ג בשמו ומבוא' בדבריו שם דסיום ראייתו לדינו דנטל"פ אסור בפסח הוא עד לשון וכרב קי"ל וכו' וזה שכתב וכרב קי"ל הוא דין אחר דקי"ל בחמץ בפסח דאוסר שלא במינו במשהו כדעת הסוברים כן ומה שסיים הסמ"ג אחר לשון זה ש"מ נטל"פ אסור אינו מדברי הר"א ממיץ כי אם מדברי הסמ"ג עצמו דהסמ"ג הביא גם לשונו שכתב וכרב קי"ל וכו' ·אע"ג דאין זה שייך לדין נטל"פ להורות לנו דהר"א ממיץ דעתו לאסור בפסח שלא במינו משהו דהביא דעות הראשונים ולא הביא דעת הר"א ממיץ דסמך על מ"ש כאן זה נ"ל ברור בדעת הסמ"ג ול"ק עליו מידי · ושוב אחר זמן רב ראיתי בתשו' מהר"ם מפאדווה סי' פ' דפ"ח שעמד על דברי הרא"ם אלו ע"ש בדבריו ולמאי דאתאן עלה היה מקום לדון כדעת הר"א ממיץ דס"ל כהרשב"א כיון דס"ל נטל"פ אסור בפסח א"כ מדהקשו ולשהינהו לאחר הפסח תיקשי דהא אין מבטלין אס"ל אם לא דס"ל דבלע משהו מותר לבטל וש"ר דל"מ מידי מתרי טעמי חדא דו"ל כי הקשו הכי דהיינו דהוי משהו ונטל"פ וכתירוץ הרב יוסף ועוד דע"כ מדיליף נטל"פ לאסור בפסח בדיעבד מאיסור קדירות ש"מ דאיסור קדירות דיעבד גמור חשיבותו ל"מ מידי להתיר בלע משהו בן יומו דהוי לכתחילה כיון דאפשר להמתין למחר כאופן דאי משא ל"מ ושוב אחר החפוש ראיתי דהר"א ממיץ קאי כשיטת האוסרים עמ"ש בס' יראים סימן קמ"ה ה' מליחה וז"ל והמדיח בכלי וחוזר ונותן הבשר בכלי אחר במים ומדיחו ונותנו בקדירה העושה כן אוכל דם שהרי אוכל תערובת תפיחת מים האסורין ואפילו יכוין לבטל מי טפיחת האיסור אסור לבטל איסור לכתחילה ואין לטעות ולהביא ראיה שאין להקפיד ולבטל אס"ל בביטול טפיחת הדם דתנן בתרומות המערה מכד לכד וכו' דהתם בכ"ג מיירי שאין קדושה תלויה אלא בדעת התורם וכו' הרי דאסור לבטל משהו דם המעורב במים אעפ"י דליתיה בעיניה אע"ג דאי אפשר לבא לידי כ"ט והראיה ממתני' דמערה מכד לכד שהביא הרשב"א בת' סי' רכ"ב דחאה ש"מ דבלע משהו נ"כ אסור לבטל בכ"ג :

עוד יש לי לדון מדעת קצת ראשונים דס"ל לאסור בבלע משהו לשבח שהנה כבר ביארתי בביאור דברי הטו"ז שהשיג להרשב"א וכתב ואינו נראה להתיר מק"ו מקדירה שאינה כו' שכוונתו דס"ל כדעת התו' והרא"ש והב"ח בע"ז דע"ו דמוכח להדיא דס"ל דכלי חרס שנאסרו כי באנו להתיר לבשל בהם לכתחילה דיעבד גמור חשיב כיון דאין להם תקנה אלא שבירה וא"כ אי גזרו בהם באינן בנ"י אף דיעבד כ"ש שיש לגזור אף במשהו אטו שישתמ' בהם במועט דאעפ"י שאינו הנוי מ"מ לכתחילה שלא להתיר בכה"ג הו"ל לגזור וכמו שביארתי לעיל · והנה אמת דק"ל כדברי הטור מ"ש בי"ד סי' קכ"ב וכל קדירה שאינו בנ"י חשיבא טעם לפגם ומיהו חכמים אסרו לבשל בה לכתחילה גזירה אטו בת יומא נראה דלכתחילה חשיב וכ"כ הב"ח בפירוש דבריו ע"ש והדבר קשה שזה סותר דעת אביו הרא"ש וגם מ"ש אח"כ במ"ש ואינו כר'

להתיר

להתיר הק"ו וכו' וכמו שביארתי וש"ר דהא נ"מ דא"כ דהטור ס"ל דחשיב דיעבד כדעת אביו הרא"ש הפך מ"ש כדעתו הב"ח ומ"ש אסרו לבשל בה לכתחילה הכוונה דאם עבר ובישל בשוגג התבשיל מותר כידוע וא"כ דהאי לכתחילה לגבי איסור הקדירה דיעבד גמור חשיב ומ"מ נ"ל דגם הרשב"א לא התיר כי אם דס"ל כהר"ן דחשיב לכתחילה וכ"מ דמאן דס"ל דאיסור קדירה שאינה ב"י חשיב דיעבד חולק להרשב"א מכח הברח הק"ו שכתב הטו"ר ואינה שאתו' והג"א והרא"ש דס"ל דחשיב דיעבד אסרי בבלע משהו ב"י לבטל גם ר"י כתבו התו' כשמו בפסחי' ד"ל ר"ה לשהינהו דחשיב דיעבד כיון שאין להם תקנה וז"ל ור"י מפרש וכו' ואע"ג דלענין איסור קדירה שאינה בת יומא אסרינן לה אעפ"י שאין לה תקנה וכו' כוונתם דאף דהוי דיעבד הרי אסרו כע"ז דע"ו אטו ב"י אע"ג דהוי דיעבד וא"כ ה"נ ליגזור ותירץ דהתם בלע איסור הרבה אבל הכא ליכא אלא משהו וכו' וכוונתם דבמשהו וכאינו ב"י ל"ג וזה פשוט והוזכרתי לזה שראיתי להרב שער המלך בפ"ה מה'חמץ דע"ט שהביא דברי ר"י וכתב דנראה דס"ל דטעם דקדירה שאינה ב"י אסורה והמאכל מותר הוא משום דס"ל נטל"ף לכתחילה אסורה ומש"ה אסור לבשל בו לכתחילה ואם עבר ובשל מותר והביא דברי התו'דע"ז דע"ו ד"ה מכאן וכתב דלפי דבריהם נראה דל"ק להו מידי מקדירה דאינו ב"י דהתם לאו משום טעמא דלכתחילה אסור אלא משום דבלע איסור גמור תחילה והתימא להג"א שם בסוף מ' ע"ז שכתב בשם ר"י אבל אין לומר הטעם דאין להתיר לבשל הקדירה לפי שזה הוא לכתחילה וכו' ויש לתמוה שהרי מדברי ר"י שכתבו התו' מבואר דס"ל דטע' דקדירה שאינה בת'יומא אסור הוא משום דנטל"ף לכתחילה אסור דאי לא כן לא תיקשי להו מידי וצ"ע אח"ר וגם אני לא ידענא מאי ק"ל דהרי אדרבא דברי ר"י שהביאו התו' הם ממ"ש כדברי התו' דע"ז דס"ל דחשיב דיעבד כיון שאין לה תקנה וע"כ ק"ל שפיר למה דיעבד בנטל"ף התירו המאכל ואסרו הקדירה ולזה תירצו דגבי קדירה כיון שנכנס האיסור בעודו לשבח הו"ל כדשביח ולבסוף פגם דאסור אף דיעבד כמ"ש הטו"ר וש"ע סימן ק"ג ע"ש והרא"ש הוסיף בזה עוד טעם אחר והם הן דברי הג"א והם דברי ר"י דבפ' כ"ש דק"ל שהו"ל לגזור בה בקדירה דחמץ שנה בהתר בלע בזרי' כמ"ש הטו"ר סימן קכ"ב וכ"כ הרשב"א בת"ה דקכ"ו אף על פי שהראב"ד שם חולק עז' כי ע"כ דברי הרב ב"ע אבלי כאופן שדעת ר"י ג"כ דחשיב דיעבד ולמה שנתבאר כ"ן שגם ה' אוסר בבלע משהו לשבח גם דעת הסמ"ג וכשם רבו הר יהודה ור"י ור"ת שכתב בשם הסמ"ג דס"ל נטל"ף מותר כתב התוס' דא"ס כדעתם כהו' ליישב ראיית הר"א ממין דס"ל דחשיב לבשל בקדירת איסור דיעבד כיון שאין להם תקנה ש"א סבירה ע"ש ומיהו אחר היישוב נ"מ שז"ל שדעת הסוברים נטל"ף מותר בפסח כי אסרו לרב קדירות אחר הפסח באינן מינן אטו מינן היינו משום דס"ל דאף דנטל"ף מותר בפסח היינו דיעבד והכא לכתחילה ובמשהו ונטל"ף התירו לכתחילה משא"כ במינן דאוסר במשהו אסור דנטל"ף לכתחילה מדינא וגזרו שאינן מינן אטו מינן כי ע"כ איני רואה ראיה דס"ל דחשיב דיעבד כי אם כדברי ר"י שכתב כן להדיא וכן כדעת הר"א ממין דעיקר הראיה מדין קדירות בפסח דנטל"ף אסור בפסח הוא ביסור זה ואת זה ק"ל כת' הרשב"א סימן תכ"ט שהעלה כדעת ר"י דנטל"ף בפסח אסור והביא ראיה מהך סוגיא דקדירות בפסח כדברי הר"א ממין ס"מ דגם הוא ס"ל דלבשל בקדירת איסור דיעבד חשיב דאי חשיב לכתחילה אין כאן ראיה וכמובן · וגם תימא דמלבד דקשה דא"כ איך התיר בבלע משהו בכה"ג דלפחות במשהו הו"ל לגזור בלכתחילה וקושית הטור למה שביארתי כי ע"כ דס"ל דלכתחילה

חשיב הפך מ"ש כאן וע"ק שהרי בתורת הבית דקכ"ו אחר שהכריח דבכלי שאינו ב"י אסור לבשל לכתחילה כתב וכן הדין לקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב אעפ"י שאינו ב"י וכו' רואין אותו כאלו עומד בשבחו שלא להתירו לכתחי' מיהא וקדירות בפסח יוכיחו וכו' מדבריו אלו מתבאר דס"ל דחשיב לכתחילה גם בת' סימן תנ"ז אחר שהכריח דנטל"ף לכתחילה אסור הביא ראיה מפינכא דר' אמי דאימלח בה בשרא ותברה וגם מת' רב שרירא דגרים שם כע"ז נט"ל לכתחילה אסור הרי נראה דגם בכלי חרס לכתחילה חשיב וזה סותר מ"ש אח"כ בסימן תכ"ט ע"ק לי דבת' זאת סימן תכ"ט הכריח דנטל"ף אסור בפסח ומה"ט אסרו קדירות בפסח לכ"ע ואחר הפסח לרב ואילו בת"ה דקכ"ו אחר שכתב דגם בבלע התר אסרינן הכלי כאינו ב"י לכתחילה הכריח כן וז"ל וקדירות בפסח יוכיחו שאם אתה אומר כלי שנשתמש בו חמץ קודם פסח יהיו מותרין שהרי מן ההתר בלעו וכו' וזה תימא דהרי אסיק דנטל"ף אסור בפסח ומדבריו כאן נראה דשרי ודבריו סתרי אהדדי ובדוחק י"ל דהרב מספק"ל אי כלי חרס חשיב דיעבד או לכתחילה וע"כ החמיר בסימן תכ"ט מראיית קדירות בפסח והיינו לצד דחשיב דיעבד דאי חשיב דיעבד יש ראיה במורה דנטל"ף אסור בפסח וע"כ החמיר מספק וכאן בת"ה קחמיר לאידך גיסא בהתר בלע לצד דחשיב לכתחילה דאי חשיב לכתחילה יש ראיה במורה מראיית קדירות בפסח דגם בהתר בלע אסור ומספק החמיר גם בזה ועדיין צ"ע · אך את זה ק"ל לשיטת ר"י וסייעתיה דס"ל דכלי חרס כיון שאין להם תקנה חשיב דיעבד וכי התירו קדירות לאחר הפסח היינו משהו ונטל"ף ולא גזרו דיעבד וקשה דא"כ איך התירו בע"ז דף ל"ג לתת לתוכם של כלי יין מים ושאר משקים כמ"ש ר"י גופיה בתוס' ד"ה שר"א דאף אי ס"ל דמים ושאר משקים כבנמין כיין והו"ל משהו ונטל"ף מ"מ לסברתו לא הותר כי אם בדיעבד לבד דאין להם תקנה והרי בכלי יין יש להם תקנה במלוי ועירוי כידוע וכת' דס"ל כשיטת הרא"ה דאינו פולט כגון כלל אלא דיין חריף וקולט הטעם וה"ט קליטה כיין משא"כ בשאר משקים קשה דהרי מדברי התוס' בע"ז דע"ד ד"ה דר"ש מבואר דס"ל דגם בגון בולע ופולט כדי קליפה דהיינו משהו וא"כ הדר כי קושיין ולשאר פוסקים ל"ק שז"ל דס"ל דמשהו ונטל"ף מותר לכתחילה אך לשיטת ר"י קשה והיה מקום ליישב ע"פ מ"ש הרא"ש בע"ז דף ל"ג דאע"ג דבכוליה משצרינן וכו' שאני הכא כי טעם היין הנפלט מתוכו פגום מעיקרו ע"ש והיינו דס"ל דבפגום מעיקרו שרי אף לכתחילה מעין מה שחילק הש"ס בע"ז דף ס"ח במחלוקת זה דנטל"ף אי אסור או מותר ע"ש · וא"כ י"ל שגם דעת ר"י כן דחשיב פגום מעיקרו וע"כ התירו אף לכתחילה אלא שבעיקר דברי הרא"ש ק"ל היכי חשיב להו לבלע כלי יין פגום מעיקרו והרי בלע יין שבתוכו הוא לשבח לעולם ואף באינו בן יומו כמ"ש הרא"ש בת'הביאה הב"י בטו"ר סימן קל"ז הפך דעת הרמב"ן ז"ל ע"ש ומה"ט כי נתן לתוכו יין נאסר ואף לגבי מים הרי שנינו בע"ז דע"ב יין במים ומים ביין בנ"ט ש"מ שאינו פוגם כי ע"כ נראה שדעת הרא"ש כדעת הראב"ד הרי דיין במים מתבטל בששה חלקים כמ"ש הרשב"א בת"ה והר"ן בפ' השוכר את הפועל גבי מ"ש שני כוסות אחד של חולין וכו' מטעם דיין במים עד שיעור ששה חלקים נ"ט לשבח יותר מזה הוי לפגם וקי"ל נ"ט לפגם שרי ע"ש ומעתה ק"ל להטו"ר שהביא מחלוקת זה בסימן קל"ד איך לא כתב שכן דעת אבי הרא"ש מדברי הרא"ש אלו לפי האמור א"ק עדיין בדברי הרא"ש דהרי כל נטל"ף דעל ידי התערובת נפגם כגון חומץ על גבי גריסין קי"ל דאסיר לכתחילה שכ"כ מדתנן בע"ז דס"ה וכל שאין בהנאתו בנ"ט כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין וכן מתבאר מדברי הטו"ר סימן ק"ג ובסי' קנ"ד ·

וכן מוסכם בפוסקים וא"כ ה"כ איך התירו לערב בלע יין דמושבח בתוך מים ומשקים שאי משום שדעת הרא"ש דכלי חרס כיון שאין להם תקנה אלא שבירה חשיב דיעבד וה איכו שרי לגבי כלי יין יש להם תקנה במלוי ועירוי ג"פ והיה מקום ליישב גם לזה דשאני כל נטל"פ עי' התערובת דהוי בעיניה וכלי תערובת חשיב לשבח ואסיר דהוי כהשביח ולבסוף פגם וע"כ אסיר לכתחילה משא"כ בלע כלי דליתיה בעיניה ואיכו יכול ליהנות בו לשבח כי אם על ידי תערוב' וע"כ בתר דעתו אזלינן דכיון שדעתו לתת לתוכו דבר דפוגם פגום מעיקרו חשיב ושרי אף לכתחילה אלא שקשה עז' מת"ש הרא"ש בעז' דע"ו דה"ט דאסרו כלי שאינו בן יומו משום שהבלע שבתוכו תחילתו כשהיה בן יומו היה לשבח ע"ש הרי דגם בבלע כלי דליתיה בעיניה חשבינן ליה לשבח והוי כהשביח ולבסוף פגם ויש לאסור הכלי וא"כ ה"כ ליהוי הכי ולפחות ליתסר לכתחילה:

שוב · נתיישבתי בדבר והא נמי ל"ק דשאני התם דהבלע שבכלי כשהוא בן יומו הוא נ"ט לשבח בכל מין מאכל על הרוב משא"כ כלי יין דמלבד יין הוא פוגם בכל משקה והרי דעתו לתת בו אחד מהדברים הפוגמין א"כ לא היה לו שעה דהיה חשוב לשבח ואילו התם כשהיה בן יומו דעשוי לבשל גם בקדירה כו' הרי כיומא קמא היה לשבח וע"כ גבי כלי יין פגום מעיקרו חשבינן ליה ולפי האמור שפיר יש ליישב בזה דברי ר' שהרי ר' הוא הסובר דיין כמים יותר משם פגם חשיב וא"כ ז"ל דס"ל דה"ה לכל שאר משקי' וחשיב כפגום מעיקרו דשרי אף לכתחילה ומיהו אכתי לא איפרק מחולשא דאיך כתב להתיר מים ושאר משקים בסתם לכתחילה וכל כי האי היה לו לכתוב הטעם דפוגם היין לכל משקה וחשיב כפגו' מעיקרו ויש להתיר אף לכתחילה כי ע"כ הדבר בא"ת עדיין · ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה למדנו כדעת התוס' והרא"ש והב"א דס"ל דכלי חרס כיון שאין להם תקנה חשיב דיעבד מינה דס"ל דבלע משהו לשבח אסיר לכתחילה למה שנתבאר ויש לדון שגם דעת רש"י כן מת"ש רש"י בפסחים ר"ל ד"ה אמר וז"ל ועוד דקי"ל נטל"פ מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח הופג טעמו כדופני הכלי ע"כ ואי ס"ל דלבשל בכלי חרס שנאסר חשיב לכתחילה א"כ מה זו ראיה דנטל"פ מותר והרי לכתחילה לכ"ע אסור · וכן ראיתי להרב שער המלך בפ"ה מה' חמץ דע"ט שהכריח כן בדברי רש"י אלו ע"ש · אכן תמהני על זה דהרי נראה דבמחלוקת זה אי חשיב דיעבד או לכתחילה תלוי בפירוש הסוגיא דעז' דע"ו שאמרו מכאן ואילך ליתסרי דלדעת הסוברי' דחשיב לכתחילה כי ק"ל מכאן ואילך ליתסרי דהיינו סבור המקשן דנטל"פ בבלע כלי גם לכתחילה אסור וציין בת' הרשב"א סימן תנ"ח ואדית התרגן דגם בבלע כלי נטל"פ אסיר לכתחילה א"כ דאע"ג דנטל"פ אסיר לכתחילה דאין מבטלין אס"ל הכא שאני דאיכו מכוון לבטל כדי ליהנות כיון שאין בבלע פגום שום הנאה דמדינא שרי לבטל לכתחילה כדעת הר"ן בפ"כ דעז' וכ"כ הב"ח בי"ד ריש סי' קכ"ב ותירצו דאפ"ה אסרו משום גזרה משא"כ לדעת הסוברים דחשיב דיעבד אתי קושיית המקשן כפשוטה דק"ל מכאן ואילך ליתסרי כיון דחשיב דיעבד ושרי לכ"ע ותירצו דאפ"ה אסרו משום גזרה והרי רש"י שם ד"ה מכאן ואילך ליתסרי כתב וז"ל אף לכתחילה ע"כ הרי נראה דס"ל דחשיב לכתחילה וע"כ הוכרח לפרש דס"ד דגם לכתחי' ליתסרי דאי ס"ל דחשיב דיעבד אף שהמעשה עכ"פ לכתחילה שמבשל בכלי בכוונה לא היה לו לכתוב אף לכתחילה כיון דס"ל דדיעבד חשוב וא"כ למה שהבין הרב שע"ה דדברי רש"י בתרי אהדדי כי ע"כ נראה דאה"נ דס"ל דחשיב לכתחילה ומ"ש בפסחי' ר"ל דשרי אף לכתחילה התם שאני דהוי משהו ונטל"פ

הכי האי ס"ל דגם לכתחילה שרי כי ע"כ דברי הרב שע"ה צ"ע ולפמ"ש י"ל דגם לכתחילה שרי כי ע"כ דברי הרב שע"ה צ"ע ולפז' נ"מ כדעת רש"י דאוסר בבלע כלי משהו לשבח · וכן יש להכריח כדעת הרמב"ן שאוסר ממ"ש הרא"ה בבדק הבית דקט"ו שהקשה במ"ש בפסחים ד"ל ולשהינהו לאחר הפסח וכו' והרי קי"ל דאין מבטלין אס"ל ותירץ הרמב"ן דהכא דהתר בלע והוי פגום ומשהו שרי לבטל ע"ש ש"מ דאי לאו דהתר בלע גם משהו ונטל"פ יש לאסו' ואעפ"י שהרשב"א כתב על הרא"ה דחס ליה להרמב"ן דיכתוב כן אין לא ראיכו ראיה ועדותו של הרא"ה נאמנו מאד וב"ש שהר"ן בפ"כ"ש והריטב"א בפ"כ דעז' הכי ס"ל ע"ש אלא דק"ל שהרי הרמב"ן בחדושיו לכ"כ לדפז' גבי מתני' דהמערה מכד לכד כתב שטעם מתני' דהתירו להרבות עליו חולין וקי"ל הוא שהקלו חכמים בדבר שא"א להטריח על הצבור יותר מדאי וע"ש שכתב דמתני' גם בתרומה דאוריתא איירי. ואי התירו משהו בעין איך לא יתירו בלע משהו וכ"ש היכא דהוי נטל"פ דאילו מעיקר מתניתין ל"ק לדעת האוסרים משהו לשבח שכבר כתבתי לעיל דברי הר"א ממין שכתב דהתם שאני דתלוי בדעת התור' וכ"כ דעת התו' ב"כ דפז' ד"ה והתנן ע"ש א"כ י"ל דאיירי בתרומה בזה"ז דרבנן כמ"ש הרשב"א סימן רכ"כ אך להרמב"ן קשה וכ"ת דהתם התירו במשהו בעיניה דמשום שלא רבו להטריח הציבור התירו משא"כ בשאר מילי דא"כ תינח דיאסור משהו בכו' דיוכל להמתין עד למחר אבל דיאסרו כלי דבבלע בו משהו ונטל"פ ויפסיד הכלי מהי תיתי והדוחק י"ל שמדבריו שהביא הרא"ה נראה דגם בבלע חמץ ס"ל דיש בו כדי נ"ט וכ"כ בדעתו הר"ן בפ' כ"ש אלא דאחר כ"ד שינות שמתייבש חשיב משהו וא"כ י"ל דגזרו אטו בן יומו דהיה בו כדי נ"ט ולשבח אעפ"י שעכשו הוי משהו לפגם משא"כ כאן דמעולם לא יוכל לבא לידי נ"ט א"ק עדיין דלדברי הרמב"ן תיקשי איך התירו בעז' דל"ג לתת לתוכם של כלי יין מים ושכר ושאר משקי' והרי דעת הרמב"ן דיש בבלע כלי יין אף בגוכן כדי נ"ט דחשיב כרותח משום דהיין חריף טובא והוי כי הא דקי"ל מליח הרי הוא כרותח כמ"ש בספר המלחמות בפ"כ"ש וכ"כ הר"ן בשמו שם ומה"ט ס"ל דלא סגי להו בכלי יין בקליפה כמ"ש הרשב"א בת"ה בשמו הביא דבריו הב"י בי"ד סימן קנ"ה דאף אם איכו פולט בגוכן כדי נ"ט דפליטה גרע מבליעה וכמו שכ"כ מדברי הר"ן דבפ"כ דעז' שהבאתי לעיל מ"מ כיון שיש בכלי זה בלע כדי נ"ט אעפ"י שאיכו פולט כי אם משהו לא סגי ליה בקליפה וא"כ התר בכלי יין נתינת שאר משקים מהי תיתי שאף אי ס"ל דיין בשאר משקים פוגמין הרי אוסר לכתחילה גם במשהו ופגום וכרוחק י"ל דס"ל כהרא"ש דחשיב פגום מעיקרו כיון שדעתו לתת בתוכו דבר פגום א"כ לא היה מושבח מעולם משא"כ בקדירות דגם בכו' עשוי לבשל ובכל מאכל הוי לשבח כי כשתכו וכיבשו שאיכן בו' הו"ל כהשביח ולבסוף פגם · ומיהו אכתי ק"ל מעכין זה שאמרו בהך סוגיא בכלי יין דאם נתן בו יין אסור דהוי במשהו ושאר משקים להרשב"א אעפ"י דהם לשבח הותר דבלע משהו גם לשבח שרי ולהר' יוסף דוקא כי הוי משהו ופגום וכן יש לדון כדעת הטו"ד סימן קכ"ב ולר' והר"ן והרמב"ן מטעם דחשיב פגום מעיקרו ולכולהו קשה שהרי כשהקשו בפסחים ד"ל לשהינהו לאחר הפסח וליעביד בהו שלא במינן תירצו דגזרו אטו מינן א"כ ה"כ הו"ל לגזור מים ושכר ושאר משקים דהיינו כשאינו מינו אטו שישתמש בו יין דהייכו מינו ואדרבא אמרו בהך סוגיא דעז' דף ל"ג שרא למירמי ביה שיכרא אזל רמא ביה חמרא ואפ"ה לא חש למלת' אמר אקראי בעלמא ות"ש מחמץ דאסרי שאיכו מינו אטו מינו ובשלמא לשיטת הרא"ה והריטב"א דבשאר משקים איכו פולט כלל י"ל דדוקא בחמץ גזרו באיכו מינו דעכ"פ יש שם פליטת איסור משהו וע"כ גזרו משא"כ בכלי יין דאין שם פליטת איסור

איסור

איסור כלל · גם לשיטת הרא"ש דס"ל דחשיב פגום מעיקרו ול"ל דהוי היתר גמור ככי האי לא גזרו אטו מינו אך לדעת הרשב"א ושאר פוסקים דלא ס"ל כי הני טעמי קשה כי קושיין וה"ל דרוקא בכלי אכילה דבכל יום עשוי לבשל בו מין א' בכל אשר תאוה נפשו לאכול ע"כ שייך לגזור אטו מינו משא"כ כלי יין דעשוי להכניס בו יין ומשקים לקיום א"כ כיון שדעתו לתת בו שאינו מינו ועשוי לתת לזמן רב דהכניסו לקיום ככי האי לא שייך לגזור אטו מינו אלא דקשה לפו' דלתת לתוכו מים הו"ל לאסור דהרי מים אינו עשוי לתת בתוכו לזמן רב והוי כמאכל וה"ל דמ"מ קפדי ביה אינשי שלא לשנות לתת בכלי מים יין דהלחות של מים שבתוכו הויק ליין וע"כ ל"ג גם במים כנ"ל :

גם מגר אחר יש להכריח לאסור בלע משהו לשבח כדעת הרא"ה וסיעתיה שהרי בהך סוגיא דפסחים דף ל' דפליגי רב ושמואל גבי קדירות פסח דלרב ישברו ולשמואל לא ישברו ולכ"ע פשוט בש"ס ובכל הפוסקים דאסור לבשל בפסח בקדירות חמץ ואילו שם במה שהקשו ולשהינהו אחר הפסח וליבשיל בהו שלא בהיכן הכרוחו רש"י והתוספות והר"ן ושאר פוסקים דבלע חמץ שלא בהיכן בקדירות אינו אלא משהו וגם בבר ידוע דנטל"פ בפסח רבו המתירים וכן פסק הטא"ח והש"ע ופר"ח ושאר פוסקים ואילו לשיטת הרשב"א קשה דאמאי לא שרינן לבשל בפסח בקדירות חמץ אחר יום ראשון דנ"ט לפגם שרי ותו לא כ"מ אי הוי במשהו או בנ"ט והרי משהו התיר הרשב"א גם לשבח ואיך לא התיר בכאן דהוי משהו פגום ולהרשב"א גופיה ל"ק מזה שכבר כתב בת' סימן תנ"ט דנטל"פ אסור בפסח והרי חמץ בפסח במשהו וע"כ אסור הרינא אך להש"ע והפר"ח ושאר פוסקים דפסקו נטל"פ מותר בפסח וכיון דמשהו הותר לבטלו גם לשבח ק"ט איך אסרו הש"ס והפוסקים לבשל בפסח בקדירות כל השנה והרי מיום ב' ואילך שרו לגמרי והיה מקום ליישב דגזרו בקדירות שאינן בני יומן אטו יומן מעין מ"ש בע"ז דע"ו דא"ף על גב דהמתירים ל"ג במשהו גם לשבח ה"ד בשאר איסורים דאינן אוסרים בכ"ש אבל בפסח דהוי בכ"ש א"כ משהו חמץ בבג' הוי בנ"ט בשאר איסורים: וכי היכי דהתם גזרו אטו יומן ה"נ גזרו בקדירות בפסח אלא דאכתי יש להשיב דכי שייך לגזור היינו כדאיכא בנ"ט עבר איסור תורה דטעם כעיקר לרוב הפוסקים הוי מד"ת אבל משהו בפסח הדבר פשוט דהוי מדבריהם כמ"ש הפר"ח בה' פסח והוא ברור וא"כ אי גזרינן גם בשאינן בו' אטו יומן הו"ל גזירה לגזירה · והנה אמת שיש לדחות לזה דלא פליג רבנן אכן ראיתי בת' הרל"נח סי' קכ"א שנכנס בחקירה זאת אי באיסורין דרבנן גזרינן ג"כ אטו יומן ועם שהכריח כדעת קצת מהראשונים דאפ"ה גזרינן מ"מ העלה כדעת הרמב"ם דבדרבנן ל"ג ע"ש וכ"כ דעת רשד"ם חו"ד סימן ל"ח בדין טרפות כוליה דל"מ באיסור דרבנן אלא אף בספק תורה דאתור טפי ל"ג אטו יומן גם הג"כל ח"ב סי' ק"ג הביא שנחלקו חכמי דורו עז' והנה אני בעניי על מבוכם זו ישבתי לעיל בסימן יד ושם באתר דיש להוכיח מדברי כל הפוסקים כפך זה וגם בשל דבריה' גזרינן מ"מ אהני לן בזה שדעת רשד"ם ומאן דס"ל כוותיה: גם הדעת האוסרים לבטל איסור משהו לשבח למאי דקיי"ל נטל"פ בפסח שרי דבלא"ה לא משכחת נוקום פטור באיסור קדירות בפסח מה טעם יש בו וגם מגד אחר קשה דהרי ידוע שיש קצת מגדולי הראשונים דס"ל דחמץ בפסח בטל בששים ומכללם בה"ג וכ"כ דעת ר"ת וכמ"ש הפוסקים וא"כ לדידהו אי ס"ל כהרשב"א הותר בפסח לבשל בקדירות כל השנה ודבר זה קשה לשמוע וכה"ג הקשה הרשב"א להר"א בספר משמרת הבית דקכ"ו ע"ש ואוקי באתרין :

וגם דעת הארחות חיים לאסור שמ"ש בא"ו סימן ה' מאכלות אסורות וז"ל בבית החכם רבי אליעזר נמצאו נמלים בכלי הדבש ושאל מה יעשה ואמרו לו החכמים שירתם הדבש עד שיהא ניתך וישארו הנמלים למעלה ויצנה הוא למתירין הרי נמצא שמבטלין איסור במשהו לכתחילה שהרי יפלטו הנמלים בדבש והשיב לו רבי דוד הכהן רבו אין כאן ביטול איסור שאין כוונתינו אלא לתקן הדבש עכ"ל · ומדברי כולם מבואר דגם משהו אסור שנראה דכ"ד היה ברור שהיה יותר מס' בדבש נגד הנמלים וכ"ת איסור בעין שאני הרי הרשב"א בסימן רב"כ · נראה שגם במשהו יש להתיר ועוד דפליטת טעם · נמלה לא חשיב איסור בעין ואי משום דאיסור ניכר במשהו אין טעם לחלק בכך דהרי הרשב"א בסי' תפ"ה שהחמיר באיסור ניכר ושם בסימן רכ"ב ניד להתיר גם בניכר אם הוי משהו כי ההיא דמנורה ומערה מכד לכד · הכלל העולה דבדין זה דבלע משהו לשבח אי יכול לבטל רבו האוסרים ולהכו' והפר"ח שפסקו להתיר ק"ט דאף אם לא ראו בת האוסרים כי אם הר"ן והרא"ה והטו"ר נגד הראב"ד והרשב"א ורבינו יונה דאף שבלשה המה הב מגדולי הראשוני' מ"מ טפי אית לן למיבקט כהרא"ה וטו"ר והר"ן דבתראי נינהו והלכתא כבתראי והנ"ל דכי פסקו כן הוא שראו בת' הרי"בש סימן שמ"ט שבתם כדברי המתירים ש"מ דהכי ס"ל ואה"נ בא ל"מ שהרי אח"כ התיר מטעם הר"ן דכל שאינו מבטל בכוונה כדי ליהנות מאיסור שרי והדבר מבואר דהני טעמי דהרשב"א והר"ן סתרי אהדדי דאי טעם היתר כלי יין הוא באינו מכוין כ"מ דגם איסור מועט אסור לבטל ואי הטעם דהוא מועט ואינו בא לידי נ"ט כ"מ דגם באינו מכוון אסיר ואיך הרי"בש סתם להתיר בשני הטעמים ובבר עמדתי בזה בסי' כ"ג והעליתי דבדון|הרי"בש שהיה איסור נגיעת חלב ביין דאינו אוסר בדיעבד ואיסורו מדרבנן וקי"ל ספק דרבנן להקל ע"כ התיר או מטעם הרשב"א או מטעם הר"ן דמידי ספק לא נפיק ע"כ כי ע"כ ל"מ מזה דסובר כהרשב"א ועכ"פ ק"ט להש"ע ומור"ם ופר"ח איך לא ראו דברי התו' בפ'. נ"ס ר"ל דהר' יוסף ורז' אוסרים גם קשה איך לא ראו דברי הר"א ממיין סימן קמ"ה דאוסר. גם דברי הרמב"ן שהביא הרא"ה בבדק הבית דקכ"ו וגם בבר הבאתי דגם הרי"טבא אוסר וש"כ דעת התוס'. והרא"ש והגהת אשירי וכ"כ. גם דעת ראשונים דפסקו נטל"פ מותר בפסח כי ע"כ נ"ל עיקר כהרשב"א וטז' וש"ך דנקטו לאסור. וראיתי בת' נחת צדיק סי' פ' דעשה עיקר כהכו' להתיר ולמה שנתבאר אינו כ"ל :

גם ראיתי להטז' בא"ד סי' נ"ט שכתב דהלכוש פסק לאסור כדעת הטור וראיתי להכנה"ג בא"ד סימן קכ"ב הגהו' אות. ז"א שתמה עליו שהרי הלבוש בין בסימן נ"ט ובסי' קכ"ב העתיק לשון הש"ע שפוסק כהרשב"א ע"ש ואה"נ נ"ל דנדק הטז' שדעת הלבוש לפסוק כדעת הטור דאע"ג דבסימן נ"ט הביא דברי הרשב"א לבד מ"מ ציין לבסוף וציין בסי' קכ"ב והרי בסימן קכ"ב הביא שתי הסברות דעת הרשב"א והטור יש לדון שדעתו לפסוק כיש אוסרים דאע"ג דעל הרוב כל כי האי שסתם תחילה כדברי הרשב"א ושוב כתב דעת הטור כיש אוסרים דעתו כסתם הבא נראה דדעתו כיש מתברי' שהרי עיקר פלוגתיה דהרשב"א והטור תלוי אי יין פוגם שאר משקי' דאי פוגם אין ראיה להתיר משהו בלוע לשבח מכלי יין דהתם שאני דהוי לפגם וכי התיר הרשב"א היינו דס"ל דאינו פוגם כמ"ש הפרישה בסימן קכ"ב והוא ברור. אף שהטז' מדר הפך זה והרי הלבוש בסימן קלז' כתב דהתר כלי יין בשאר משקים ה"ט דהוי משהו ונטל"פ ש"מ דמשהו לשבח אוסר וכי סתם דברי הרשב"א בסי' נ"ו וקכ"ב היינו מפני הנך דמשהו בלוע ואינו בו' דהא · ודאי דס"ל דשרי ואה"נ דהיה שאוסיף להתיר

גם

גם בכה"ג דהוי לשבח אינו פוסק כהותו וכה"ג לא חשיב סתם כמ"ש השכנה"ג א"ח סימן רס"ח יע"ש :

ועוד תמהני לפסק זה של הכנ' ומור"ם ופר"ח דאף אם לא היה כנ"ד דעת רוב הפוסקי' לאסור והיה שקול היה לנו להחמיר מספק דאף דהוי ספק דדבריהם אסור דהרי קי"ל כטו"ד בסימן קי' דכל דבר שיש לו מתירים גם בספק דדבריהם אסור כמ"ש בפ"ק דביצה וע"ש בפר"ח דאין חולק ע"ז כלל וכת' דהכא דליכא ממשו של איסור אלא טעמו לא חשיב דבר שלא כמ"ש מור"ם בי"ד סימן ק"ב גם זה אינו דהרי הש"ך והפר"ח חלקו למור"ם בזה שם ע"ש ומפרסת הצבור תמהני שראיתי להכנ' בי"ד סימן קל"ד שהביא תוס' הרשב"א על כלי יין שנתנו בו יין כשר אם מועיל מים שמשימין יין בשעת דריכת ענבים ודאי זה אסור לכתחילה וכו' ותמה עליו בכנ' דכיון שנתן המים קודם שנאסר לא הוי מבטל איסור וצ"ע ומור"ם בדרכי משה גם תמה על הכנ' דכוונת הרשב"א שיינו ליתן היין שבכלי של איסור ולסמוך שהמים יבטלו היין הבלוע ע"ש וכדבריו כתב כת' הרש"ך א"ב סימן פ"ה ע"ש · ואני תמיה עליהם דהרי הרשב"א גופיה שתיר לבטל טעמו בלוע לשבח והביא ראיה מדהתירו לתת בכלי יין מים ושאר משקים לכתחילה הביא דבריו הכנ' בי"ד סימן קכ"ב וכיון דקי"ל יין במים ומים ויין מתבטל בששה דאמרינן סלק את מינו כמי שאינו א"כ שרי לתת גם לכתחילה לתת יין שיש בו מים בכלי יין דהוי כנותן מים בכלי יין דשרי גם לכתחילה כיון דהוי טעמו בלוע דאי משום היין שיש עם המים הרי קי"ל כל מינו דבר אחר סלק את מינו דאין אנו באים לבטל טעמו יין עם היין כי היכי דליתסר דהרי יין ביין אינו בטל ואין הבטול כי אם במים שזה שרי גם לכתחילה וצ"ק לדבריה' דהו"ל להתיר שזה אינו מכוון לבטל פליטת יין שבכלי כי אם לשים בו יינו דההרס שהוא מותר הוא המכניסו לקיום ובאינו מכוון לבטל שרי גם לכתחילה כמ"ש הטא"ח סימן תנ"ג וכבי' י"ד סי' פ"ד בשם א"ח וכדעת הר"ן בפ' א"מ וא"כ אכתי דליששתרי גם לכתחילה והנה אמת דאי מהא ל"ק בדברי הרשב"א שהרי נ"ל דהרשב"א חולק על זה וס"ל דגם באינו מכוון אסיר כמ"ש על זה באורך בסימן כ"ג אך מור"ם והרש"ך שסתמו להתיר הטעם הרשב"א קשה בכל מ"ש ואין לומר דכי אמרינן סלק את מינו היינו שצריך לבטל גם היין כשר במים שזה אינו שהרי אין במים כדי לבטל היין כשר ועוד דיין כשר מה איסור שייך ביה כדי לבטלו ואיך יהיה אסור לבטל התר כי ע"כ דברי מור"ם והרש"ך צ"ע אצלי ומדברי הב"ח בי"ד סי' קל"ד נראה שסברם דברי הרשב"א דאוסר כנת לתת בו ענבים דרוסי' על סמך שנותן בו מים א"כ בעת דריכת ענבים ע"ש ולדבריו צ"ק מכל זה דאסור לכתחי' דהרי תחילה נותן ענבים דרוסים ונאסר וכי נותן בו מים א"כ הוי מבטל אס"ל והכנה"ג כתב בסי' קל"ד הגהב"י אות ט' דהב"ח תירץ כמור"ם והרש"ך ולמ"ש גבה טורא בינייהו ואע"ג דהב"ח גופיה כתב שכ"כ מור"ם כוונתו דגם מור"ם סובר בפשוט דאין לאסור לתת מים בין בעת הבציר וא"כ שבעיקר דברי הרשב"א הם חלוקים בפירושו וכבר נתבאר בפירוש הב"ח עם שהוא דוחק בלשון הוא בודק יותר דל"ק עליו מידי · ומזה ק"ל ג"כ למ"ש הכנ' בי"ד סי' קל"ז וז"ל והא דמהני נתן בו קיתון של מים היינו כשלא נתכוון לבטל דאם נתכוון לבטלו אסור דקי"ל אין מבטלין אס"ל ואם בטלו אינו מבוטל כמ"ש בסי' צ"ט ע"כ וקשה דמאי כולי האי הרי התירו בסימן קכ"ב לבטל טעמו בלוע לשבח וה"כ אינו אלא טעמו שאינו בא לידי נ"ט ושרי לבטל לכתחילה לפי דעתו ומיהו לעיקר דינא יש לאסור בכל זה למה שנ"ל עיקר דאסור לבטל טעמו בלוע לשבח · אך הגר אחר יש להתיר גם בזה דטעמו ונטל"פ גם בדעת הטו"ד אינו ברור לאסור וז"ל

דבכי האי לכ"ע שרי והרי דעת הטו"ד והרא"ש ושאר פוסקים דיין במים ושאר משקים פוגם והרי דעת הרב יוסף ושאר פוסקים ראשונים דשרי ואע"ג דרי' שכתבו התוספות בפסחים בשמו אוסר וכ"כ הר"ן שם והרא"ה והרמב"ן בבדק הבית דף קכ"ו והרשב"א בת"ה דל"ג מלבד דרבו המתירים בר מן דין דהרי התירו לתת בכלי יין מים ומשקים אע"ג דטעמו פגום כמי אסור וע"כ לומר דס"ל כהרא"ש דשאני הכא דהוי פגום מעיקרו כי ע"כ יש להתיר לתת יין שיש בו מים בכלי יין ועם כל זה הדבר צ"ת ועיין בתשובת הרב ב"ח החדשות סימן תשכ"ה שהתיר בלע טעמו לבטל לכתחילה וקשה דרבים וגדולים אסרו כמו שנתבאר לעיל :

סימן נ"ז

יש לחקור בדין בריה דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל כמ"ש הטו"ד וש"ע סימן ק'

ועיקר טעם בריה לביטול דלא בטיל היינו ביין דאחשביה הכתוב ולקי על בריה בכל שהוא אף דליכא כזית וא"כ אפוא בתקרובת ע"ז דפשוט בש"ס דאסיר באכילה ובהנאה כמ"ש הר"מ בפרק ז' מה' ע"ז ובפ"ח מה' מאכלות אסורות שהאוכל כ"ש מתקרוב' ע"ז לקי דכתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרם וא"כ צריכה רבה כיון דתקרובת ע"ז וחשביה רחמנא דלקי עליה בכ"ש ומינה לענין ביטול לא בטיל א"ד אין בתקרובת ע"ז דין בריה לביטול כל שלא נזכר בדברי הראשונים בבירור כי ע"כ חל עלי חובת ביאור בכל דברי הראשונים בענין זה כדי לברר עיקר חקירתנו לאיכן הדין נותן וראיתי להר"ת בפ"ב מה' מ"א הב"א שכת' וז"ל וזה שאמרנו בפרק זה שהאוכל כזית חייב כשאכל כזית מבריה גדולה וכו' אבל האוכל בריה טמאה כפני עצמה כולה הרי זה לוקה מד"ת ואף שהיתה פחותה מחרדל בין שאכלה מתה או חיה וכו' דין זה מבואר בכמה דוכתי ומהן בר"פ אלו הן הלוקין דלקי על בריה אף שלא יהיה בה כזית אבל במהות בריה מאמתי קורין אותה בריה אפליגי בה הראשונים שהתו' בחולין דצ"ו הקשו גבי גיד ועוף טמא ואבר מן החי ושרץ דלקי על בריה ואילו נבילה לא לקי אלא בכזית כמ"ש בחולין דק"ב וכן בטבל בעי כזית בדתנן בר"פ אלו הן הלוקין ומ"ש ותירצו דבהני דכתיב בהו לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא ולא תאכל הנפש דהיינו אבר מן החי ולא תאכל שרץ הוי כאילו פי' בין גדול ובין קטן דקטן כמי הוי אבר וגיד ועוף ושרץ אבל בנבילה חתיכה כמי מיקרי נבילה וכן טבל דאי הוה כתיב אל תאכל חטה של טבל או הוי בריה וכו' ונגס וכדבריהם כתב הרא"ש בפסקיו וק"ל לפי שיטתם גבי נזיר דכתיב וענבים לחים ויבשים לא יאכל וכן מחרצנים ועד זג לא יאכל ביתא דלילקי על ענבה וחרצן וזג בכ"ש דהכי כמי משמע בין קטן בין גדול ואם יחלק אין שמו עליו דאתיב' ענב וחרצן מיקרו וכ"ת דבהני כיון דכתיב בלשון רבים ענבים וכן בחרצנים אין טעם לומר שכוונת הבורא לאסור בריה דא"כ הו"ל למיכתב ענב וחרצן דאי כאמר כמי דבריה דהכא הצריך הכתוב ב' ענבים או ב' חרצנים דמיעוט רבים ב' הא כמי לא איריא דעים דמיעוט רבים ב' מיהו אינו מוכרח אלא דכל דהו"ל לקרא לפרש דבלא"ה לא ידענא פירושו בכמה בכי האי אמרינן דסתמו כפירושו דהוי ב' דתפסת מועט תפסת אבל הכא דבכל התורה הא קי"ל כל האיסורים בכזית א"כ ענבים וחרצנים מעין ענבים קאמר דאי לאו ענבים ב' הו"ל לכתוב בפי' אלא דאכתי אין זה מספיק דא"ה זוג ליחייב בכ"ש ואכן קי"ל בכזית כמ"ש ר' בפ"ה דנזירות וכ"ת כיון דכתיב מחרצנים ועד זג הו"ל חרצנים וזג חד לאו וא"ה לא יתכן בו דין בריה הא ליתא דא"ה הו"ל לומר דלא לחייב אלא א"כ חרצנים וזג דוקא וזהו סברת ר"א ורבנן פליגי עליה כדתנן בנזיר דל"ד וקי"ל כרבנן כמ"ש רבינו שם ואי משום דאפקיה קרא ללאו זוג בחד אכילה עם חרצנים בדכתיב אתרוייהו לא יאכל

יאכל וא"כ אע"ג דלאוין חלוקין הם מיהו להכי אפקיה קרא איסורו עם חרצן להקיש זג לחרצן דלית ביה דין בריה הכי אמר מן האי דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ודריש מיניה ר"ל לא תאכל הנפש זה אבר מ"ה עם הבשר זו בשר מ"ה בחולין דק"ב ואפ"ה כאבר מ"ה אית ביה דין בריה ובבשר מ"ה בעי כזית ויש לדחות בזה לפי מ"ש בסי' ס"ב דלפי האמת באבר מ"ה לית ביה דין בריה ולפי הס"ד הוה ס"ל לש"ס כן כדברי רב וא"כ י"ל דהא"ן דס"ל לש"ס דר"ל פליג עליה דרב בדבר זה ורב דאמר בריה דמפיק בשר מ"ה מדכתיב ובשר בשדה טרפה שם בחולין ועיש אך שיל שם בכך סוגיא מתבאר דלס"ד היה הבריה כן ממתני' דטהרות ומברייתא דר' ורא"ש וא"כ לא"ש הו"ל לאקשויי לר"ל כמו שהקשה לרב וי"ל דהא"ן דהוה ק"ל לר"ל אלא כיון דשני להו רב תו לא ק"ל לר"ל ותיהו אינינו שוה לי דהרי מדעת הפוסקים דאבהמ"ה חשיב בריה קשה ועוד דמה בכך אי אפקינהו בחד אכילה והרי כיון דחלוקין בלאו מכ"ש לענין זה ומה שנ"ל ליישב לזה שגם לסברת התו' והרא"ש עכ"פ כי היכי דליהוי בריה בעינן שיהיה דבר שלם כברייתו ואילו הכא ב' לאוין דאמרו בבריה זו דהיינו הפרי שבתוך הענב דהיינו ענבים דכתיב והקליפה שחופה לה דהיינו זג והגרעינין שבתוכו דהיינו החרצנים וכל כי האי לית ביה דין בריה אלא דא"ה קשה איך סבר ר"א שם דלקי על ב' חרצנים וזג אף שאין בהם בכזית כמ"ש רב"פ מברטנורה והתו"ט בפי' המשנה וע"כ משום בריה הוי והרי לא כברייתו הוי דהרי אכתי חסר מהבריה הפרי שבתוכו ואולי דהא"ן דלר"א אינו חייב אלא כשיאכל ענבה שלימה דאית ב' חרצני' וזג וכי הוציא הכתוב לפרי ללאו בפני עצמו היינו לחייב בפרי בכזית דוקא דאי לאו ליכתוב ענבה לא יאכל ולישתוק אלא דאין נראה לומר כן בדברי ר"א כמ"ש אינו חייב עד שיאכל ב' חרצנים וזג שנראה דחרצנים וזג לחוד לקי ועי"ק כמ"ש שם בנזיר דל"ה א"כ ליכתוב קרא או ב' חרצנים או ב' זגים או חרצן וזג לחאי הלכתא כתיב מחרצנים ועד זג וכו' ואילו למ"ש לא היה יכול לכתוב חרצן וזג דא"ה הוה לקי על ענבה אחת משום זג ומשום חרצן ומשום בריה וא"כ להכי כתיב חרצנים דלא ליהוי דין בריה ואת זה קשה גם ליישוב ראשון שכתבתי לעיל ועי"ק דא"כ גם לרבנן הו"ל דאי אכל ענבה אחת דלקי משום זג דלהכי אפקיה בלשון יחיד ואם כפשך לומר דלדעת התו' והרא"ש ס"ל דגם לרא"ב"ע לא לקי בב' חרצנים וזג עד דאיכא כזית אכתי קשה בזג ליחייב בכ"ש בין לרבנן בין לרא"ב"ע משום בריה ובעת אין לי לומר אלא דס"ל דבל ב' לאוין שנכללו בלאו אחד אין בהם דין בריה כלל ולר"ל הא"ן דס"ל דבאמ"ה אין בו דין בריה ואין טעם אלא לדבר זה ומה גם ש"ק להתו"ט ורע"ב דס"ל כדעת ר"א דלקי אחרצנים וזג אע"ג דלית בהו כזית והנה אמת שלפי דברי התו"ט ורע"ב אלו קשה נמי לדברי שאר הראשונים שאכתוב לקמן שס"ל דלא חשיב בריה אם לא דאתי מבריית נשמה ושאיסורו חל עליו משעת בריאת ולדבריהם תיקשי היכי לקי אחרצנים וזג הכי לא אתו מבריית נשמה ואין איסורו מעת בריאה :

איבר"א מאילו דברי התו"ט והרע"ב דס"ל דלרא"ב"ע לקי על ב' חרצני' וזג כמשהו היה מקום ליישב לכן דהכא גבי זג אין סברא שיהיה בה דין בריה שהרי עיקר איסור זג וחרצן חידוש הוא שחידש תורה שהרי עיקר האיסור הוי הפרי שיוצא ממנו יין אבל זג וחרצן אין יוצא ממנו יין ולאו פרי הוי ושר בנזיר דל"ז אמרי דמנזיר לא ילפינן דאפי' חרצן אסיר ליה וחמיר ווה איך יצוייר דאי אכל ענב אחת במשהו דלא לילקי משום הפרי ולילקי משום זג דזג בגופיה תוספת איסור הוי וע"כ ה"ק וענבים לחים וכו' ולא זו בלבד אבדתי

לך הפרי אלא מכל אשר יצא אפי' מחרצנים ועד זג דפסולת פרי בינהו לא יאכל ונקט הני דפרי זו אית ליה ב' חרצני' וזג אחד וכיון דבפרי גופיה לא ריב אב ודין בריה היכי נימא דלהכי כתיב זג לאסור בריה וכי ימיכא באורעא וגיורא בשמי שמיא וכל כי האי ל"ר לאורך לאוי דגיד וצוף וכיונא דכתיב לא תאכל סתם ולרא"ב"ע ניחא טפי דאיצטריך למיכתב אכי כי היכי דלילקי על כזית אם לא דאית בזו ב' חרצנים וזג א' וא"א ללמוד כן בלא"ה וזה כ"ל ליישב בדוחק קצת אך לשיטת התו"ט ורע"ב בליעיל הדבר צריך ישוב לבל הפי' אי כמי יש לומר באופן אחר דהכא ע"כ אין בו דין בריה שהנה בהך סוגיין דחולין דפליגי רה"ז ורבנן גבי גיד הנשה אי לקי בגיד שלם משהו אסיק ר"פ דלכ"ע אכילה כי כתיב הוי בכזית ש"מ שבמקום שיש דבבריה בתי לקי שדינן אכילה דכתיב דהיכא דאית ביה ד' או ה' זיתים ואכל זית חד מיניה דחייב וה"ט דרבנן גבי גיד דשדי לשון אכילה להיכא דאית ביה טפי מכזית ולא אכלו כולו דחייב אלא דרה"ז פליג עלייהו בזה דהוא דריש מאשר על כף הירך דאף אי לא אכלו כולו אלא גיד שעל הכף לבד כזית חייב וא"כ אייתר ליה לשון אכילה ומזה הוכרח לומר דאף בגיד שלם בעי כזית ורבנן דפליגי עליה דריש אשר על כף הירך לענין אחר ולהכי לא אייתר ליה לשון אכילה ודריש ביה דחייב בכזית ואף אי לא אכלו כולו כמנא לפו"ז למסקנת הש"ס דכי כתיב בלאו אסר כענין שיש לנו לומר שכיון לאסור בריה וכתיב נמי ביה לשון אכילה דמשמע כזית ושותר בדין בריה כל כי הא אי מצינן לאוקומי אכילה דכתי' דאתי לומר דאית ביה טפי מכזי' ואכל כזי' ולא אכל כולו דכה"ג דאהכי דין בריה ואהכי לשון אכילה הא כדאיתיה והא בדאיתיה לקי על בריה אבל אם אפשר לאוקומי אכילה דכתיב להיכא דאית ביה טפי מכזית כמו לרה"ז גבי גיד הנשה בכי האי תפסינן לשון אכילה עיקר ואין מסגיסין בבריה וא"כ אפוא הכא גבי נזיר דכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל דגבי זג הוציאו הכתוב בלשון שיהיה חייב בבריה והתיב נמי לשון אכילה וצריכין אנו לומר לקיים דין בריה דאכילה דכתיב אתי לחייב האוכל מהזג כזית אף שלא אכלו כולו דחייב ודבר זה אין הפה יכולה לדבר דאיצטריך ריבוי לזה פיון דאיכו בנמצא דאפי' בענב אחד דאית בה זג ופרי וב' חרצנים לא משכחת בה לעולם שיהיה כזית ומכ"ש בזג לחוד ואף כאשכול שהביאו המרגלים לא משכחת בזג לבד שיהיה בו כזית כי ע"כ על כורחין אכילה דכתיב להצריך ביה כזית קאתי כמו לרה"ז גבי ג"ה אלא דהכא גם רבנן מודו בה דהכא ל"פ וא"כ ע"כ אין בזג דין בריה השתא דאתית להכי יש לי לקיים דברי התו"ט ורע"ב והיה כהנא דרבנן ורא"ב"ע פשיט להו דלא משכחת בזג אחד שיהיה כזית אבל בזג וב' חרצנים פשיט להו דמשכחת שיהיה בין ג' כזית ואין זה כ"כ רחוק ואע"ג דבזמנינו לא משכחת כי האי שיעורא אין זמנינו ראיה שהרי אמרו משחרב בה"מ ניטל שומן הפירות כדתנן בסוטה דמ"ח וא"כ י"ל דבשעת מתן תורה היה בנמצא בב' חרצנים וזג שיהיה ביניהם כזית ולהכי לרבנן דס"ל דחרצנים לאו לחודיה וע"כ הצריכו כזית כיון דזג אין בו כזית אבל לרא"ב"ע דס"ל דב' כדיבור אחד חשו"ה מחייב בבציר מכזית :

אלא דלפו"ז כ"מ דלרא"ב"ע אי אכל כזית מב' חרצנים וזג אף שלא אכלם שלמים חייב ואין זה רחוק וזה נ"ל נכון ליישב דברי הראשונים ורע"ב והתו"ט בדבר זה ודוק ותיהו לדרך זה קשה כמ"ש התו' דאי שוה כתיב אל תאכל חטה הכא לקי על חטה והרי ה"ן אין חטה בעולם שיהיה בה כזית וא"כ אכילה במאי הוה מוקמי לה אלא ודאי דאכילה הוה מוקמי לה באכל עשר חטים שבורין ויש בהם כזית דלקי וא"כ גם בזג נימא הכי כי ע"כ צריך ישוב בכל

מ"ש ודוק:

ואי ק"ל עוד לשיטת התו' והרא"ש ושיטתם הלזו מדכתי' גבי חדש ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו ובשלמא גבי קלי וכרמל דהוו שם העצם דחתיכה נמי מיקרי קלי וכרמל תינח דבעינן כזית בהו דאם יחלקו נמי לא יאבדו שמם אבל גבי לחם דידוע דאם יחלק אבד שמו דחתיכת לחם מיקרי אמאי בעי כזית כמש"ר בפרק יו"ד מק' אלו הב' והרי הו"ל בריה ואף אם יהיה פחות מכזית שלם ללקי וסבור הייתי לומר כיון דהך בריה אינה בריה משעת יצירה אלא על ידי בני אדם נעשית לא דיינינן בה דין בריה ואין בזה טעם לפמ"ש התו' דדין בריה תלוי בלשון הכתוב בלשון שהוציא איסורו ולדבריהם אין טעם נכון לחלק בזה והקרוב אלי ליישב בזה דגבי דבר שיש בו רוח חיים אף שיש בתוכו קטן וגדול אין שמם משתנה דעיקר השם על נשמה שיש בו נקרא דעל חשיבותו נקרא ובכה"ג קטן וגדול שם אחד להם אבל בדבר שאין בו רוח חיים ודרכו להיות גדול כמו לחם א"כ כי עשאו כמשהו י"ל דלאו לחם מיקרי ולפחות בעי כזית דאכילה בכזית דבציר מהאי ליכא הנאת גרונו אלא דא"ה צ"ע דלחם קטן בציר מכזית אינו יוצא בו י"ח לחם משנה בשבת כיון דלחם כתיב וצ"י לעיקר הדין:

וראיתי להרא"ש שהקשה לשיטתו ולשיטת התו' הלזו משור הנסקל דמוכח בריש פרק התערובות דאין בו דין בריה ומ"ש מגיד ושרץ ותירץ דאי הוה כתיב לא יאכל שור נסקל הוה חשיב בריה ומדכתיב ולא יאכל את בשרו דמשמע אפי' חתיכה ממנו דבשר אם יחלק שמו עליו. וק"ל עליו דא"ה גבי דג דכתיב ביה מבשרם לא תאכלו בדג טמא לא ליהוי דין בריה לפי דבריו ואילו הרב שם סמוך ונראה וכל הראשונים כתבו בפשיטות דדג טמא בריה חשיב וז"ל כיון דכתיב מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הוא לכם ולשון זה שפיר משתמע ביה דין בריה שהרי אם יחלק חתיכת שרץ מיקרי ואע"ג דלא כתיב האי לישנא בלאו אין קפיד' בכך דא"ל דכתיב הכי לאסור פחות מכזית איסור גריד' ולהכי לא כתיב הכי גבי לאו כי היכי דלא ליליקי אלא בכזית דאי להא לא איצטריך דהא קי"ל חצי שיעור אסור מד"ת בכל התורה ואף לר"ל דס"ל כר"פ בתרא דיומא דח"ש מותר מד"ת אפ"ה שפיר יש לומר דכי רבי קרא אף למלקו' רבייה והא דכתי' מבשרם בבר דרשו רז"ל דמיעט סנפיר ועצמות:

אך את זה ק"ל לשיטה זו גבי ערלה דכתיב וערלתם ערלתו את פריו ג' שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל לא ליבעי כזית דכל פרי אם יחלק אין שמו עליו וכל פרי בין קטן בין גדול שם אחד להם וכ"ת כיון דלא כתיב פרי גבי לאו לא מהני מ"ש מדג טמא שכתבתי לעיל דלא כתיב שם שרץ גבי לאו ואפי' הכי יש בו דין בריה כי ע"כ דהכא ה"ט דכיון דהוציא הכתוב איסורו בלשון הכולל דהיינו פריו ולא הוציאו בלשון העצם דכל פרי ופרי יש לו שם בפ"ע והרי זה דמי ממש לנבילה דנבילה שם הכולל הוא אבל כל נבילה ונבילה יש לה שם בפ"ע אם שור אם שה וכיוצא והא פשיט להו דבשם הכולל אם יחלק נמי שמה עליו דמה"ט נבילה אין בה דין בריה א"כ ה"נ גבי פרי דשם כולל אם יחלק נמי שמו עליו ולהכי לית ביה דין בריה וזה נ"ל פשוט לשיטה זו אלא שק"ל טובא איך פשיט להו גבי דג וגבי שרצים דאית בהו דין בריה והרי גבי דגים טמאים הוציא הכתוב איסורן בלשון כולל כדכתיב מכל שרץ המים וזה שם כולל דכל דג יש לו שם היחוד שיחד לו אבינו הראשון אדם וכן גבי שרצים דכתיב בהו אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ וכו' לא תטמאו בהם וכתיב נמי כל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וכתיב נמי לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וכתיב נמי לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ וכתיב נמי כל שרץ העוף לא תאכלו הרי שלך לפניך דכל לאוי דשרצים הוציאם הכתוב בשם הכולל דהרי ודאי כל שרץ השם כשם יקרא וא"כ כי פשיט להו דשם כולל אם יחלק שמו עליו ומה"ט גבי נבילה וערלה לית בהו דין בריה א"כ גבי דג טמא ושרצים הו"ל לומר כן דלא ליהוי בהו דין בריה כיון דנפיק איסורן בשם הכולל ובמאי נשתנו ואחר החיפוש עיני ראו דהא נמי ל"ק שהנה ראיתי לרש"י בפי' החומש בפ' בראשית בפסוק ישרצו המים וכו' שכתב וז"ל שרץ כל דבר חי שאינו גבוה על הארץ קרוי שרץ כגון זבובים ונמלה וחפושית ותולעים וחלד ועכבר והכח וחמט וכיוצא בהם וכל הדגים ע"כ וכה"ג כתב רש"י בפסחים דכ"ד ומכות דט"ז גבי מ"ש אכל פוטיתא לוקה ארבע וכו' ע"ש ולפז"ז דל"ד שם הכולל דשרצי לשם דנבלה וערלה דגבי שרץ דשם כולל זה נקרא על שם שרוחש ושורץ ונראין כאילו נגררין שאין הילוכן ניכר וא"כ חתיכת ממנו שאין רוחש ושורץ לא שייך שם זה עליו וא"כ נמצא דשם כולל זה אם יחלק אין שמו עליו כמו שם העצם משא"כ גבי נבילה דכל בעל חי שמת נקרא בשם נבילה אפילו שמץ מנהו וכן בפרי שכל מאכל אילן קרוי פרי ואפי' חצי דבר ולהכי לית בהו דין בריה כנ"ל נכון ליישב לכל זה אך לעיקר שם פרי אי חצי פרי קרוי פרי צריכה רבה וקצת סמך מצאתי מדתנן פ' לולב הגזול אתרוג שחסר ניקב פסול ומוכח שם בש"ס דפסול זה נפיק מדכתיב הדר ובחידושי הראשונים מצאתי דנפקא ליה מדכתיב ולקחתם דבעינן לקיחה תמה הרי מוכח דחסר נמי פרי מקרי ולא חתיכת הפרי דאי לאו הכי למ"ל כוליה האי הא כתיב פרי עץ דחסר לא פרי מקרי. אלא שיש לדחות לזה לפי מה שאכתוב בסמוך בס"ד ומיהו אני תמיה בשיטה זו מה"ז דאמרינן בנזיר דנ"א בעי רבא נמלה שחסרה מהו שיעורא גמירין לה והא חסר או בריה גמירין לה והא ליכא. והו' ולא איפשיטא ע"ש בפי' רש"י והתוספות ולשיטה זו קשה שלדבריהם דין בריה מפורש בכתובים ולאו הלכה למשה מסיני ואילו הכא פשיט ליה לש"ס דגמירי לה הלכה כידוע דכל גמירי הלכה ועוד כיון דכך גמירי לה מאי ק"ל להתוס' מחלב ונבילה וטבל דלית בהו דין בריה ומאי קושיא כי גמירי לה היינו לאבר מה"ח וגיד ושרץ וכיוצא ולא כטבל וחלב ונבילה וע"ק שהם ז"ל פשיט להו דכל בריה אם יחלק אין שמו עליו ובהכי חשיב בריה ולקי עליו ואילו הכא פשיט ליה לש"ס להפך דנמלה חסר נמלה מיקרי וכד הוינן בה נראה הכי דהדרי נמלה חסר אבל לא אבד שמה יעידון יגידון כל יושבי תבל ואם שכתבו להפך אינו אלא תימה וצ"ק שהרי ידוע בדוכתי טובא דפריך וכיון דהלכתא נינהו למ"ל קרא ומשני דאסמכתא בעלמא דוק ותשכח שאין להאריך בזה ואילו לדבריהם לימוד גמור הוי ותיקשי למ"ל קרא והנה אמת שאילולי שכתבו דדין בריה מפורש בכתוב ודבר זה קשה להלום דא"ה קרא והלכה למ"ל היה מקום ליישב למה שקשה עוד מהך סוגיא לדבריהם וכמ"ש דהם ז"ל לא ס"ל דכי גמרו ההלכה גמרי לה בכל ענין אלא שסתם קבלו כל בריה דאיסור לקי עלה וחכמים מפרשים זו נקרית בריה וזו לא חשיב וע"כ ק"ל מ"ש ותירוצ' שכל שאם יחלק חתיכה ממנו אותה חתיכה לא אבד שמה ונקרית על שם כולה בכה"ג לא חשיב בריה ואי אבד שמה חשיב בריה ומ"ש התו' דכולהו גיד ואבר מיקרו ובלבד שיהיו שלמים לאו למימרא דאי חסר ליה אבר או ב' לא מיקרי שרץ דהא ליתא אלא כוונתם דכי מיקרי שרץ היינו על שלימותו דאי חתך ממנו אבר אין אבר זה קרוי שרץ וכן באיבר ועל דרך זה יש לפרש דברי הרא"ש ודברי התוס' במכות דף י"ז בד"ה ורבנן ועם אמת שצריך לדחוק בדבריהם בפירוש זה מיהו אי מהא שבקיה דדחיק ואוקי אנפשיה ובהכי ל"ק מהך דפשיט להו לש"ס דנמלה חסר אבר נמלה

נמלה מקרי אבל בת"ש דדין בריה באיסור שנהנה בו היינו משום דבפירוש ריבתה תורה כמאי דכתיב לא תאכל גיד וכו' וכן בע"ב בדיבור המתחיל ורז הכריחו כן ועש יש לתמוה עליהם מתוך מ"ש ובדוחק י"ל דהם ס"ל דדין בריה אין לנו בה הלכה אלא נפקא ליה מדכתיב לא תאכל גיד ושרץ וכיוצא בם"ש הם וכי קבעי נמלה שחברה מהו הכי קבעי כי נפק"ל מדכתיב לא תאכל שרץ דמשמע אפילו קטן והיינו דלקי על בריה שיעורא קנמרי מינה דהיינו דקפיר על שלימותה כי היכי דליהוי בריה דפתח בינל חי שלם כאברין וא"כ אי חסרה הא ליכא שיעור בריה שלם א"ר בריה נמירי וכל שמתה עליו דמקרי נמלה רבי קרא בדין בריה אלא שקשה לזה היכי ביצי למיפשט מדקול בשרנים דמטמא בכעדשה ומה ענין זה לזה והרי הכא כל בעייהו תלויה בפסוק היכי ילפינן אבל אי אתי מהלכה כפי למיפשט שפיר שכל הלכו' אלו שיעור נמירי לה כאופן דשיטת התוס' והרא"ש הלנו לבי ומעי יהמו מהך סוגיא וצ"ע:

וראיתי כתו' שהקשו לשיטתם דלר"ש דע"כ לית ליה ה"ט דבריה הו"ל כאילו פירש בה הכתוב כיון דקחשיב לחטה של טבל בריה א"כ איך תרומה עולה באחת ומאתי' הרי אמרינן דבריה אפילו באלף לא בטיל וכ"ת דהכא לא בולד האיסו' כמו דעד שימרח מותר לזר א"כ ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו ע"כ ויש להפליא כדבריהם דמאי כולי האי עד שתכח זה איפריך שיטתם מהך דר"ש והחכם עיניו יחזו דעיקר קושית' במעט קט יש לייסב דאעיקרא מנ"ל דר"ש אית ליה דין בריה דאין לה ביטול דבשלמ' לדידן דבכל איסורי' בעינן כזית למלקות ובבריה במשהו מהטע' שכתבו הם כר"ה אמטו להכי גזרו הם כעין דאורייתא דכמו דבריה חשיבא עד דלקי ה"נ הם אמרו דחשיב ולא בטיל אבל לר"ש דס"ל דבכל התורה דלקי במשהו ולדבריו דין בריה מד"ת לענין מלקות לא יבוייר דבלא"ה לקי במשהו ומנ"ל לרבנן לאסור לענין ביטול בריה ואפי' באלף והדעת נוטה מוכרח זה לומר דלר"ש בריה בטילה בס' דאי לאו בטיל אפילו שלא יהיה בריה כיון דאידי ואידי לקי במשהו הו"לל דלא ליבטיל מין בבריה בין אם איכא בריה ומדהא יש לה ביטול בריה נמי בטיל ושוב ראיתי להרשב"א בת' סימן תר"ם שהשואל הקשה קושית התוס' הלזו והשיב הרב כדברי אלו דלר"ש בריה נמי בטיל בס' בל אחד בדינו ועש והנה כיכן כמו זר נחשבו דברי התו' הללו שהניחו קושיא זו בתימא בלא דבר ובת"ש ועיין תוס' דעז' דף ס"ס ועש:

ואחר הישוב ראתה עיני דנדקו התוספות במה שלא תירצו כאשר דימיתי שהרי הם לעיל הוכרחו לומר בהא יא סוגיא דמכות דאסיקנ' לרבנן דר"ש דנמלה דאית בה נשמה חשיב בריה מסא"כ טבל ואילו לשיטת התוס' אין הטע' תלוי בזה שהרי גיד הנשה ואמ"ה לית בהו דין נשמה וחשיב בריה והכל תלוי בלשון הכתוב אם הוציאו בלשון דמשתמע מיניה שכיון לאסור בריה וכדלעיל ומכח זה הוכרחו לדחוק דהש"ס משני לרבנן לדבריו דר"ש שהרי מדקחשיב ר"ש לחטה דטבל בריה וע"כ הקשה לרבנן אי אתם מודים לי באוכל נמלה כ"ש שחייב ש"מ דלא ס"ל וטעם בריה הוי דהוי כאילו פירש בה הכתוב דאי הוה ס"ל הכי לא הוה ק"ל מנמלה לטבל דגבי טבל לא כתיב אל תאכל חטה של טבל ועכ"פ ר"ש לא מני סבר הכי בטעם בריה כיון דאיהו ס"ל דבכ"ב אף בקמת לקי במשהו ואפילו הכי לא מני סבר דטעם בריה הוי דהו"ל במפרש כמבואר וע"כ אסיק הש"ס לדבריו דר"ש דאף לפי דבריו אכתי ל"ק מטבל דנמלה בריה נשמה היא וחשיב אבל חטה לא חשיב וכו' ככתוב בדיבור זה והנה תירוץ זה יערק אי ר"ש אית ליה דין בריה לפחות גבי ביטול אבל אי ר"ש לית

ליה דין בריה כלל לא למלקות ולא לביטול א"כ ר"ש דק"ל אי אתם מודים לי לדבריהם דרבנן קאמרי ולדבריהם ל"ק כלל כיון דרבנן כי אית להו נמי בריה היינו כשפירש בה הכתוב ותו היכי משני הש"ם לשאילת ר"ש לדבריו דר"ש והרי ר"ש מעיקרא לית ליה כלל דין בריה כי היכי דלישני ליה לדבריו כי ע"כ יע"כ ר"ש מודה בדין בריה לגבי ביטול אבל לא מטע' מפורש בה' כרבנן וע"כ ק"ל לרבנן גבי חטה דאף לדבריהם דסבריתו דבכל התורה באיסורי אכילה לא לקי אלא בכזית הכא גבי חטה הו"ל לכם לחייב כיון דאתם מודים בבריה דלקי' בכ"ש ה"ן דלילקי דאילו לדידי בלא"ה לקי במשהו אף שאינה בריה ולהכי דחי ליה הש"ם לפי דבריו בטעם בריה ואי ק"ל לפז' כתשו' הרשב"א שייסב לקושית התוס' דר"ש לית ליה דין בריה כלל דבטילה היא ב"כ בס' ואילו למ"ש דבר זה לא יבוייר ובאמור הא נמי ל"ק אחר הראות דברי הרשב"א בתורת תכית דק"ד שמבואר דעתו שם דאיהו ס"ל דלדידן נמי כי היכי דליהוי חשיב בריה בעינן שיהיה בריית נשמה כגון ציפור וגיד שהיה לו חיות בעודינו בבהמה לאפוקי חטה ועש ולדבריו כי שני הש"ס בריה נשמה חשיבא חטה לא חשיב אין צורך לדחוק דלדבריו דר"ש קמשני כמ"ש התוס' כיון דהא ס"ל דלדידן נמי בעינן בריית נשמה א"כ שפיר קדחי יעל הדין ועל האמת וא"כ אפוא שפיר מצינן למימר דר"ש לית ביה דין בריה כלל הן אמת דאכתי ק"ק אי ר"ש לית ליה בריה א"כ מאי ק"ל לרבנן מנמלה דחשיבי לה רבנן בריה ואי עיקר קושייתו היינו מדסברי רבנן דין בריה הרי אמרו הם דבעינן בריית נשמה ותו מאי ק"ל ואולי לזה ז"ל דר"ש כי נמיר סברת רבנן בדין בריה לא סייתוה קמיה התנאי שהתנו שיהיה בריית נשמה והיינו שלא חשו רבנן להשיב לו והדחיה מבואר וכדמיית הש"ם בריית נשמה חשיב:

אכן ראיתי להרשב"א בת' הנו' שהשיב עוד לקושית התוס' הלזו וז"ל א"נ אפשר דאפילו לדידיה בריית נשמה לא בטלה כמו לרבנן אבל חטה דלאו בריית נשמה מודו לרבנן דבטלה כרי שלא להפריש בין כלאי הכרם לתרומה דבטלה אפילו לדידיה ע"כ וכישוב זה ק"ט כיון דר"ש אית ליה דין בריה לביטול ומחלק בין בריית נשמה לחטה תו מאי ק"ל לרבנן אי אתם מודים לי באוכל נמלה והרי איהו נמי תיקשי הכי גבי ביטול וע"כ לייסב דשנא ושנא בריה דאית בה נשמה ואילו בסבר' רבנן אוהב לטעון ושונא לפרוק ושם ראיתי להרב בעל השאלה שרצה לישב קושית זו וז"ל דבריה לא בטלה במקו' שאין אנו מוצאין פסוק להתירה כמו ערלה וכלאי הכרם דכתיב ממשקה ישראל מן המאתים שנשתיירו בבור אבל יותר בטל לפיכך אמרינן שיבטל אבל כי ליכא ראיה להתיר לא אמרי' דתבטל בריה והרב דחה תירוצו וז"ל תשובה לא מן השם הוא זה דלאו מקראי ילפינן לה דבריה לא בטלה לאו דאורייתא אלא דרבנן וכו' ולי נראה כוונת הרב השואל שהוא סבור שאין כח ביד חכמים לאסור איסר דבר שהתירו מפורש בכתוב ולהכי גבי ערלה וכלאי הכרם דמד"ת בטל באחת וכו' כמו שהביא מפסוק ממשקה ישראל דאיתיה בפסחים דמ"ח ובריה דאין לו ביטול ידוע הוא דמדבריהם הוי ולהכי אין כח בידם לאסו' ביטול בערלה וכלאי הכרם כיון שביטולו מפורש בכתוב ודבר זה לא נפלאת היא שהנה ראיתי להרב טז' בא"ח סימן תקפ"ח וביו"ד סימן קי"ז שכתב להדיא שכל דבר שהתירו מפורש בכתוב אין כח ביד חכמים לאסור משום סייג או גדר וכדבריו כתב הפרי תואר ביו"ד סי' קי"ז ועיין בערלה פ"ב מ"א בהר"ש ובהר"ש דנפק"ל ביטול ערלה וכלאי הכרם ממקום אחר ועש ותיהו מדברי הרשב"א יש לדון הפך דברי הטז' והפרי תואר:

אך את זה יש להשיב בישוב השואל שהרי הכא אין התירו מפורש בכתוב דביטול דכתיב מצינן לאוקמי בדבר שאינה

שאינה בריה כלל כמו קמח ויין ומה גם דעיקר ביטול גבי משקה כתיב כדכתיב וממשקה ישראל וכל כי האי יש ויש כח ביד חכמי׳ לאסור ועפ״ז יש ליישב מה שהשיג עליו הרשב״א ועי׳ בהדת חד בתרי בטיל והנך דרשות אסמכתא כרבנן ובכן התיר הכתוב בערלה ע״ש :

ומיהו כ״ל ליישב לעיקר קושית התוס׳ והרשב״א הלוו שהנה ידוע הוא דר״ש ס״ל כל העומד לזרוק כזרוק דמי כדאיתא בכריתות דכ״ד ובב״ק דמ״ז ובמנחות דף ק״ב כמי אמרי׳ אמר ליה רב אשי לרב כהנא מדאמר ר״ש כל העומד ליפרף כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאין טומאת אוכלין ועפרא בעלמא ניכהו א״ל חיבת הקדש מכשרתן וכו׳ וכפ״ב דביצין כתב הר״ן גבי מ״ש כתבו על איסורי הנאה כפר וז״ל והיינו כאו׳ איסורי הנאה שנריכין להתבטל מן העולם לא״ד כל העומד ליפרף כשרוף דמי ועפרא חשיב משמע דלא הוי נט דהמאן דליתנהו דמי ע״כ הרי נתבאר דלר״ש כל העומד ליפרף כשרוף דמי ועפרא חשיב וכמאן דליתיה דמי והנה ידוע דערלה וכלאי הכרם מצותן בשריפה כדתנן בסוף תמורה דל״ב ע״ש ואי הכי היכי ניתא לר״ש ערלה וכלאי הכר׳ דלא ליבטילו דכיון דבריה ניכהו חשיבי ולא בטלי והא עומדין לשריפה וכשרוף דמי ועפר בעלמא ניכהו והיכי לא לבטילו מאחר דכמאן דליתנהו דמי ומאפס ותהו נחשבו ואילו עיקר בריה דלא בטיל משום חשיבות הוא כמו בעלי חיים דחשיב ולא בטלי ואי ק״ל א״ה האוכל ערלה לא ליחייב דהו״ל כאוכל עפר בעלמא שאין בו איסור כלל הא לא איריא שכיון שאסרה תורה ערלה א״כ ע״כ גזירת הכתוב דלא אם יהיה עפר לא תאכל דלא גרע זה מנ״ה דלדידן דקי״ל אין נגזרין כב״ט ועץ בעלמא הוי ואסיר וכן חרכן דכזיר ואי ק״ל לדבריכו ערלה וכלאי הכרם לר״ש לא יטמאו טומאת אוכלין דגבי טומאת אוכלין אכילה כתיב כדכתיב מכל האוכל אשר יאכל והכי לאו אוכלה ניכהו דאפרי חשיבי אה״ן דלר״ש דינא הכי כמ״ש בבכורות ד״ט אע״ב דמטעם אחר מפיק ליה וז״ל דאיצטריך לאינך כגון שור הנסקל ועגלה ערופה וכו׳ דלאו בני שריפה ניכהו ועיין מ״ש התו׳ בסוטה דכ״ח בד״ה לאו כגבוי דמי ע״ש ועיין ביבמות דק״ב דאמרינן בתותי תכלת שיעוריה ומטעם זה היה נראה דלכ״ע בערלה וכלאי הכרם אין בו דין בריה אף לרבנן דר״ש אלא דבלא״ה הא ס״ל דבהני לית בהו דין בריה והוא טעם שני לר״ש דלא ליהוו בהני דין בריה אף לשיטתיה ודוק :

ואולם בעיקר דברי התוס׳ אלו אני תמיה בהם במ״ש וכ״ת דתרומה כשנולד לא נולד האיסור עמו כגיד וטרך אבל תרומה מותר עד שימרח וכו׳ ודבריהם אלו לא יכולתי להולמם דמה ענין מירוח אצל תרומה דאף אי מרחם והביאום לבית והניחם בטבלייהו כמה שנים אין בהם איסור תרומה דתרומה בהפרשה תליא דתנכא בקריאת שם תרומה ובחולין דק״ל אמרינן בן לוי שאכל פירותיו טבלים פטור מתשלומין דכתיב לא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה׳ אין לך בהם אלא משעת הרמה ואילך ופסקו ר׳ בפ״א מה׳ מע״ש ה״ה ודבר זה פשוט דאוכל טבל משכים קדמוני׳ אינו חייב משום תרומה כל שעורם בטבלייהו ואי הפריש תרומה אינו חייב משום טבל אלא משום תרומה וא״כ איך כתבו עד שימרח שכבר זה אין לו שייכות כלל עם תרומה וסבור הייתי ליישב ולומר שגם הם דעתם כן אלא דס״ל דאינו חייב על הטבל אלא משעת מריחה ובמירוח נתחייב התבואה לתרומה ומעשר וחשיב טבל וא״כ נמצא דכי אכל חטה של תרומה נולדה בה האיסור משעת מירוח דאע״ג דמשעת מירוח עד הפרשה איסור דשייך בה הוי טבל ולא תרומה מ״מ נולדה איסור בה חשיב כיון שאסור באכילה דמה לי שיהיה אסור באכילה משום תרומה או משום טבל וע״כ כתבו דאכתי לא חשיב כגיד וטרך כיון דלית בה איסור עד שעת מירוח אלא דאכתי קשה שהרי בב״מ דפ״ח פליגי ר׳ינאי ור׳ז מאימתי טבל מתחייב במעשרות דמר סבר משיראה פני הבית ומ״ס דאפי׳ חצר קובע וקי״ל כר׳ז דאין קבע למעשרות הד״ת אלא משיראה פני הבית כמ״ש הרמב״ם בריש פ״ד מה״מ ואילו הם כתבו עד שעת מירוח וזו לא שמענו ואולי סדעת׳ לפסוק כאי בגינת אימא שם בב״מ דאמרינן כי אמר רבי ינאי בוית ועגבל דלאו בכי גורן ניכהו אבל חטין ושעורים גורן בהדיא כתיב ועמ״ש התו׳ במנחות דכ״ז בד״ה כדי יע״ש וכן דעת הראב״ד לפסוק כהאי אב״א שהשיג לרבינו בפרק ג׳ וכפ״ד דמעשר יע״ש :

ומיהו לכל הדברות ק״ט לדבריהם דאי ר״ש מה״ט לא חשיב ליה בריה תרומה כיון דלית בה איסור עד שעת מירוח א״כ מה״ט נמי טבל לא חשיב בריה כיון דאין איסורו לפחות משעת מירוח ולהרמב״ם עד שיראה הבית ואי הכי תיקשי מאי ק״ל לר״ש לסברת רבנן או אתם מודים לי באוכל נמלה כ״ש שהוא חייב לדבריהם מאי קושיא והרי גבה טורא ביניהו דטבל לא נולד האיסור עמו וגם ר״ש לא קמחשיב לתרומה בריה מה״ט כדברי התוס׳ וכ״ת דהכי קא ק״ל לר״ש שהרי לרבנן דבר שאין לו ביטול דהיינו בריה כנגדה כל תורה נקי עליה כמשהו א״כ טבל דאין לו ביטול משום דבהיתרו כך איסורו כמ״ש בעז׳ דע״ב או משום דהוי דבר שיש לו מתירין כמ״ש התו׳ שם בשם הירושל׳ א״כ כנגדו כל תורה נילקי עליה כמשהו הא ליתא דמעולם אין סברא שיהיה תלוי ד״ת כשל דבריה׳ והפוך הוא דרבנן אסרו בבריה ביטול בעין של תורה ועוד דא״ה הו״ל לאקשויי מכמה דברים שאין להם ביטול כגון חתיכה הראויה להתכבד וב״ח ודבר שיש לו מתירין ועוד דא״ה רבנן דרחו ליה מפני שהיא כברייתה כוונתם ולא נקי בב״ם אלא בבריה וא״ה תו מאי קאמר אף חטה אחת כברייתה והרי לפי דבריו כמי חטה לאו חשיב גבי טבל באופן שדברי התוס׳ אלו צריכין אבלי תלמוד ואת זה ק״ל בהך ת׳ הרשב״א שמ״ש בסוף התשובה וז״ל וכדי שלא להפריש בין כלאי הכרם לתרומה אף לדידיה ע״כ וגם השואל מתה שלא הקשה מתרומה דלא ליבטיל לר״ש משום שהיה כמו שהקשה מערלה וכלאי הכרם נראה דגבי תרומה פשיט להו טבא לר״ש לא חשיב בריה והיינו מהטעם שכתבו התוס׳ דלר״ש בריה לא חשיב אם לא שנולדה האיסור עמה ודבר זה קשה להלוך מפרשת העבור וכ״ע עוד ק״ל בשיטת התוספות והרא״ש הלוו שהעלו דדין בריה מפורש בכתוב הדקיט ליה בש״ס העעם ולא גלי ביה דבר שיבטל דין בריה דא״ה תיקשי בסוגיין לר״ז דסבר בב״ה אבלו ואין בו כזית פטור ואמרינן מ״ט דרבנן בריה בפ״ע היא ור״ז אכילה כתיבה ביה וכו׳ ואכתי תיקשי לר״י והא אפקיה קרא בשם העעם כדכתיב לא תאכל גיד ומשמע בין קטן בין גדול והרי מבואר בהך סוגיא דאי ר״י הוה מני דריש אכילה דכתיב לענין דכי אית ביה ר׳ זיתים ואכל חד חייב כרבנן היה מודי להו לרבנן דלקי בגיד כמשהו וע״כ דהדאפקיה קרא בכהאי לישנא הוה קילוף לה כמו שמודה נ״ב בנבלה וכיוצא דלקי בכ״ש מה״ט וכיון דמשמעות זה משמעות גמור אי כתיב אכילה כמי מאי הוי דאף לדבריו דאכילה דכתיב ע״כ להצריך כוית אף בשלם קאתי אכתי הו״ל תרי משמעות דסתרי אהדדי ומי הגיד לו לתפוס עיקר המשמעות אכילה ומה גם דהו״ל להכריח מזה סברת רבנן דלדבריהם אין בכאן שני משמעיות המכחישין זא״ת זה ועכ״פ קשה בהך סוגיא כיון דר״ז ורבנן בקראי פליגי הו״ל לש״ס לאקשוי לר״ז מטעם רבנן כמו שהקשה לרבנן מטעם ר״ז ויותר הוא דבכה״ג הש״ס פריך ואידך ואידך ואי לא מני פריך סברת האחד אביק הש״ס קשיא ואילו בכאן לא נרגשו כלל

מטעם דרבנן או' דרבנן דקסברי דלקי אגיד בכ"ש מדין בריה אין לזה שום הוכחה ונקרא אלא דבל בריה הלח"ם גמירי לה האיסורים דלקי עליה בכ"ש וה"נ בריה היא ולהכי לקי הר"ן כיון דמשמע ליה אכילה בכזית סובר דכי גמירי בהלכה דלקי על בריה לאו על נ"ה כי אם על שאר איסורים דגיד הנשה יצא אין הכלל כיון דגלי ביה קרא והו"ל כנבילה ודמי להו דלכ"ע מין במס דין בריה ולהכי ק"ל לש"ם ורבנן דאי קשה הוא לרבנן דלר' לק"מ והרי סוגייא זו מוכח להדיא כאירך סוגיא דגיד שכתבתי לעיל דמוכח מינה שדין בריה בהלכה גמירי לה וכל זה הפך שיטת התו' והרא"ש וצ"ע :

וכן קשה לדבריהם הנ"ל לר' בשרץ ועוף טמא ודומיהן דלקי על בריה בכ"ש דאי משום דכתיב לא תאכל שרץ דמשמע בין גדול וקטן הרי גיד דכתיב לא תאכל ולא לקי דלא תאכל גיד לר' ושיעור אכילה בעי וא"כ בשרץ נמי גימא הכי דאין זה דרש מכח יתור דהכל לפי הענין דיתור חד בענין אחד הרבי ובענין אחר ממעט כידוע דהכא משמעות הוי ואין משמעות משתנה מענין לענין עוד ק"ל בדברי התו' אלו שמ"ש וב"ת דהתם ה"ט כשנולד נולד האיסור עמו וכו' נראה דס"ל דלא חשיב בריה אם לא שנולדה האיסור עמו ולפז' קשה דמאי ק"ל מנבילה דקי"ל דלא הוי בריה והרי נבילה אין איסורה משעת בריאת וכן טבל לפי מ"ש לעיל ותו דמכ"ל לחלק בין אוכד שמו לכשאינו אוכד שמו דאי מנבילה וטבל ל"ק דלגבי טבל כבר נתבאר מ"ש לעיל שדעתם דטבל נמי חשיב ליה לאיסור משעת בריאה וכמו שתמהנו עליהם לעיל בדבר זה אבל גבי נבילה דאין הפה יכולה לומר דחשיב איסורו משעת בריאה א"כ על מה חדדו התו' עלינו שהקשו בדין בריה מנבילה והיה כ"ל ליישב לזה שדעת התו' דנבילה נמי חשיב איסורו מעת בריאת דמשעת בריאה אסיר באכילה מדין אבר מ"ה וכי מתה פרח ואזיל איסור אבר מ"ה מיניה ואסיר מדין נבילה ואע"ג דאיסור נבילה לא רביע עלה משעת בריאה כל דאסירא איך בכך כלום אי אסיר משם אחר כמה דחשיבי התו' לתרומה דאיסורו משעת מירוח אע"ג דממירוח עד הפרשה קאי עליה באיסור טבל דהיינו בלאו אחר וה"ן דכוותא ואע"ג דבחולין דק"ב פליגי בה ר"י ור"ל אי בהמה בחייה לאיברים עומדת או לא וקי"ל כר"י דאמר לאו לאיברים עומדת וא"כ נקנא דבהמה בחייה לית בה איסור אמ"ה דאיסור זה לא חייל עלה אלא עד שעת שפירש האבר מן הבהמה וא"כ אין בה איסור מעת בריאה הא לא איריא ס"ל לזה בב' פנים האחד דכיון דלרשב"ל קשה עכ"פ מ"ש בכיל' מגיד ושרץ דלר"ל נבילה נמי חשיב איסורו מעת בריאה הוצרכו לייטב בין אבר שמו לכשאינו אובד א"כ דאף דלדידן דקי"ל בהמה בחיה לאו לאיברים עומדת ולא חל על בהמה שלימה בחייה אמ"ה אכתי איסור' מעת בריאת חשיב כיון דאי בעי אכיל מגניה קאי עלה באיסור אבר וע"כ הוצרכו לייטב מענין אחר וזה כ"ל לייטב בדוחק :

אלא דאכתי קשה מה"ש התו' בזבחים דע"כ בר"ה ולבטילו שהקשו דאמאי לא משני דלא בטלי מדין בריה ע"ש מה שתירצו ואילו לה"ש אמאי לא תירצו הכי אין איסורם מעת בריאה וי"ל דהכי נמי אסירי קודם גמר דינם משום אמ"ה וכדלעיל ומיהו כ"ז אינכו שוה לי דאיך יצוייר דהתו' תלו דין בריה בין איסורו מעת בריאה לכשאינו מעת בריאה והרי גלוי וידוע בדבריהם שסוברי' שדין בריה בדברים שנוהג בהם ה"ט דגלי בהו קרא כדכתיב לא תאכל גיד ומשמע קטן וגדול כמבוא' וא"ה קשה לשמוע מה יתן זה שאין איסורו מעת בריאה דאיגלי ביה קרא שגם על בריה לילקי מסיתותי דלא לילקי ואי לא גלי גם שיהיה איסורו מעת בריאה לא לקי וב"ת עכ"פ תיקשי במה שחילקו דבריה לא חשיב בדבר שאינו אוכד שמו לכשנחתך בגואי עסיקינן אי גלי ביה קרא היכי לא לקי ואי לאו בלא"ה לא לקי הא ל"ק דמשמעות הכתוב תלוי בדבר זה כמו גבי נבילה דאי נבילה אוכד שמו לכשנחתך א"כ כי כתיב לא תאכלו כל נביל' ונבילה בין קטן בין גדול נבילה מיקרי א"כ י"ל דלהכי אפקיה בלשון זה דלילקי על בריה אבל אי חתיכת ממנו מקרי נ"כ נבילה איך אפשר דבא הכתוב לרבויי דלילקי בכ"ש דא"כ לקי במשהו אף בחתיכ' ממנו דלאו בריה היא כיון דנבילה דכתיב הכי משמע וזה לא יתכן דהרי אכילה כתיב ביה דבעי' כזית וכתאי מוקמת לה הילכך לא אפשר דלרבויי בריה כיון הכתוב וזה פשוט בדבריהם אבל גבי חילוק זה שאינו תלוי כלל בפי' שריבתה תורה כידוע איני מוצא לו יסוד כי ע"כ צ"ל עיקר בדעתם שהם לא ס"ל כלל האי חילוק בין בריה דאסיר מעת בריאה ללא אסיר ומ"ש חילוק זה אינו אלא לר"ש דלר"ש אי ס"ל דין בריה גבי ביטול ע"כ לאו מטעם מפרש הוי וכדקי"ל לדידן שהרי לר"ש דס"ל דבכל האיסורים לקי בכ"ש בכל מקום בריה גבי מלקות מד"ת לא שייך כלל וגבי ביטול גזירה חדשה היא דלאו כעין של תורה היא ומיהו לית לן לאפושי בפלוגתא ולומר דלר"ש בכל התורה אין לבריה ביטול ואפי' בטבל ונבילה ודומיהן דאפושי פלוגתא היא כי ע"כ ר"ש נמי מודה להו לרבנן בדין בריה אבל לא מטעמייהו אלא מטעם אחר והיינו דבין בריה דאסיר מעת בריאה בין בריה שנולדה בה איסור אחר בריאה ויגיד עליו ריעו הוא הרא"ש שהרא"ש בחר לו דברי התו' במ"ש בפסקיו ומדבריו יש לדון דלא ס"ל לדידן האי חילוק כלל במ"ש בס"ד וש"ר בפסקי התו' למנחות סי' כ"ג שכתבו וז"ל רש"י פי' כל שאיסורו משעה שנולד קרוי בריה אבל נראה דבריה היינו כל דבר שאובד שמו כשהוא מכוסה ואין נקרא בשם ראשון ע"כ ודברים אלו מורים שהתו' חולקים על פירש"י וכמ"ש וגם מדברי הב"י בי"ד סי' ק' יש לדון שהביא דברי התו' והרא"ש ואחר הביא והר"ן כתב דבריה לא חשיב אם לא שאסור מעת בריאה ובדברי רש"י בההיא דאכל ציפור טהורה וכו' ועכ"ז נראה שדעת התו' והרא"ש וסמ"ג ובכה"ג שעומדים בשיטת התו' לא ס"ל חילוק רש"י והר"ן הלז לבד את זה ראיתי בספר לחם חמודות בפרק ג"ה סי' קמ"ה שהביא דברי הארוך שכתב בשם ר"י דבריה לא חשיב כי אם כשהיא בריית נשמה ואיסורא מעת בריאה ושאם יחלק אין שמו עליו ע"כ ועכ"ז והם דברי תימא שכבר ביארנו שדעת התו' לגבי בריה לדידן אין חילוק בין אם הסיר מעת בריאה או לא וגם מ"ש בשם ר"י דבעינן בריית נשמה הלא מדברי התו' בסוגין ובמכות די"ו ובזבחים דע"ב מוכח שאין חילוק כלל בזה וכעת אין ספר הארוך מצוי אצלי :

ובפרישת הטור מתבאר דאין חילוק ג"כ לדעת הרא"ש בין בריה דאסיר מעת בריאה ללא אסיר שהרי שיטת הרא"ש היא ממש שיטת התו' אין ביניהם כמלא נימא ומה גם שהקשה מנבילה דלא חשבינן לה בריה והוצרך לייטב והרי נבילה היה יכול ליטב דלא אסיר מעת בריאה גם מה"ש דאי הוה כתיב אל תאכל חטה של טבל הוה חשיב בריה וכבר ביארתי דטבל אין איסורו מעת בריאה ועוד שהביא פירש"י שמחלק בהכי והקשה עליו מחלב והביא פי' ר"י ועוד שהקשה משור הנסקל ויטב דהתם שאני דכתיב לא יאכל את בשרו ואם איתא הרי שור הנסקל אין איסורו מעת בריאה באופן שנראה ברור כדעת הרא"ש שאין חילוק בין אסיר מעת בריאה ללא ועל הכל שב"ל שבל החילוקים אלו שבאמת בבריה למר בדאית ליה ולמר בדאית ליה כאמרו מכח הכרח שאינן בקצת איסורים דלית בהו דין בריה ומ"ש דבלא"ה אין בנו כח לחלק בסברא כל דהוא ולמעט איסורים מדין בריה ואילו למה שחילקו התו' והרא"ש

בין

בין דבר שאם יחלק אין שמו עליו ללא הרי כתיסב הכל ותו מנ"ל לחלק וזה ברור ומעתה אני תמיה לרבינו יעקב בעל הטורים שכתב בקיצור פיסקי הרא"ש בפרק ג"ה סי' ל"ג וז"ל בריה כגון גיד ונמלה ואת"ה ועוף טמא ושרץ וכיוצא כל דבר שנוצר באיסורו וכו' אפי' באלף לא בטיל נקיט הרב בכאן חילוק רש"י לעיקר והוא דבר תימא שאין זה דעת הרא"ש כלל וכמו שביארנו ועל הכל שלא חילק עיקר החילוק בין אוכר שמו לאינו אוכר שמו שתקע את אהלו אביו ז"ל וגם הוא בחיבורו סי' ק' לא הזכיר אלא חילוק זה יע"ש וצ"ע:

ואי ק"ל לשיטה זו ציפורי מצורע לא לבטילו מדין בריה דהני איסורי באכילה ובהנאה כדנפק"ל בקי' דנ"ז ובמ"ש הרמב"ם בפי"א מה' סומאת צרעת ואילו בע"ז רע"ד מוכח דלא בטלי מדין דבר שבמנין וי"ל דהא"ן דהא והא איכא א"כ י"ל כל דלא אפקיה קרא בשם העצם של סתם מכח ריבוי לית לן בה א"כ י"ל דכיון דלית בהו מלקות איך יצוייר שכיון הכתוב בריה והוצרכתי לזה לפי שראיתי להרשב"א בתורת הבית בדיני התערובות דק"ד שכתב דבריה לא חשיב אלא אותה שאסיר מתחילת ברייתה לאפוקי שור הנסקל וציפורי מצורע וכו' ולמ"ש ק"ק מאי ק"ל מציפורי מצורע עד שהוצרך לחלק במ"ש והרי מציפורי מצורע ל"ק דאימא דהא"ן דמדין בריה לא בטלי וז"ל וגם ראיתי להרשב"א ז"ל שדעת אחרת אתו בדין ביטול בריה שכתב וז"ל ואיזו היא בריה שאינה בטילה דוקא שאיסורה מחמת עצמה כעין נמלה וגיד שאסורין מצד עצמן מתחילת ברייתן אבל בריה מותרת אלא שקבלה איסור מחמת ד"א כגון שור הנסקל וציפורי מצורע וכן תרנגולת טריפה או תרנגולת שנתבשלה עם הנבילה אין זו בריה שאינה בטילה וכו' ויש לגמגם בדבריו טובא דמפראיה שהביא ממש אכל ציפור טהורה במיתתה בכזית הרי נתבאר שדעתו כדעת כל הפוסקים דבנבילה לית ביה דין בריה וא"כ הו"ל לומר וכן תרנגולת טריפה ונבילה או בשירות שנתבשלו עם האסורות וע"ק שמ"ש או תרנגולת שנתבשלה עם הנבילה נראה דהא נבילה גופא בריה היא ולא בטיל ואילו הרב הביא ראיה לזה מנבילה דבטיל וכיון דהיא גופא בטילה מהי תיתי דלא ליבטיל פליטתה ועוד דא"ה תידוק כשירה שנתבשלה עם נבילה בטילה משום דנבילה גופא בטילה הא אם נתבשל' עם שרץ וגיד דהכי לא בטלי וזה תימא דמלבד דכל הפוסקים כתבו בפשיטות דפליטת בריה בטילה גם הרב גופיה כ"כ בפשיטות בת' סי' ת"ו וסי' ק"א ומשנה שלימה שנינו בחולין דצ"ו ע"ה שנתבשל עם הגידין בזמן שעדירת בנ"ט הרי בגיד שאסורין כולם מדין בריה וכמ"ש בש"ס ואפ"ה תנן דהרוטב בנ"ט דהיינו בס' כי ע"כ היה נ"ל להגיד שנתבשלה עם הנמלה ומה שלא ביאר דבנבילה יש לה ביטול היינו שסמך לראייה שהביא מנבילה והיה מקום ליישב גירסא זו דמ"ש בנוסח זה היינו דגבי נבילה בביטול לא יצוייר שהרי אם נתערב נבילה עם תרנגולי' כשרי' אם הם בעוד' חיי' אי במת לא מחלף ואי בת בשחוטי' הרי מכרכי בשחיטה ואם באנו לומר שאחטו נ"כ הנבילה מילתא דלא שכיח היא ואף שאפשר שנתנבלה בשחיטה פסולה הא כתי לא שכיח טובא ועוד דבל כי האי אי חשיבי בריה יש לנדר וע"כ לא חש לזה אלא דאכתי קשה דמדקדוק דבריו יש לדון דבנבילה חשיב בריה ואי לא שייך גבי ביטול הא כ"מ טובא גבי מלקות דלקי על נבילת עוף בכ"ש וזה שקר ומי הכניסו בתגר זה למינקט נבילה להתגולל עלינו את כל זה כי ע"כ היה נראה להגיה במקום הנבילה הנמלה וכאמור ודוק:

וכתב הרב עוד וז"ל ואי ק"ל א"כ חלב שנאסר מתחילת בריאה יהא נאסר בכ"ש כג"ה כבר כתב רבינו יצחק שכל שלא יחלק שמו וכו' אין זה קרוי בריה וכו' וק"ט

כיון דס"ל כדברי ר"ז איך הכריח מנבילה דבעינן שיהיה בריית איסור מצד עצמו מעת בריאת והרי לדברי ר"ז נבילה לא חשיב בריה לפי שאם יחתך שמו עליו כמו שנתבאר לעיל מדברי התו' והרא"ש שהם בעלי סברא זו וכן קשה ממ"ש הרב דבריית לא חשיבי אם לא דאתי מבריית נשמה והכריח כן מדקי"ל בטבל דלא חשיב בריה ואילו לשיטת ר"ז הא כמי לנ' דגבי טבל לא כתיב אל תאכל חטה של טבל כי היכי דליחשוב בריה אלא ולא יחללו קדשי בני ישראל וא"כ אני חטה במי קרוי טבל והו"ל כחלב ונבילה כמ"ש התו' וא"כ קשה מנ"ל ב' תנאים של בדין בריה שיהיה אסור מעת בריאת ושיהיה בריית נשמה מאחר דהרב קאי נמי בסברת התו' וכבר נתבאר דלהתו' הכל תלוי בדבר שאם יחלק שמו עליו ותו לא כי ע"כ נ"ל דהרב מודה ליה בהדא ופליג בהדא דלהתו' כבר נתבאר דס"ל שהכל תלוי בלשון הכתוב בלשון שנאמר האיסור ומיהו אף אם הוציאה בלשון דמישתמע ריבוי מיניה לבריה אם האיסור דבר שאם יחלק שמו עליו אין זה בריה ודעת הרב שדין בריה אין לה עסק בלשון הכתוב דעיקר דין בריה למלקות הלכה למ"מ היא אלא דס"ל דבריה לא חשיב אם לא שאסור מעת בריאה ושאם יחלק אין שמו ולהכי גבי חלב אדם לא חשיבי בריה דהכי ודאי אם יחלקו שמם עליו אבל נבילה וטבל אף לפי חילוק זה חשיבי בריה דבל נבילה אם שור אם שה וכל בהמה חיה ועוף יש להם שם מיוחד כפ"ע והרומה ציפור ובשר ודומיהן ושמות אלו אם יחלקו אבדו שמם דציפור אם יחלק חתיכת ציפור מקרי וכן כל כיוצא בזה ובהרי זה דמי לגיד ושרץ ואבר ונמלה ואע"ג דבשם נבילה וקדש אם יחלקו שמם עליו אין בכך כלום לסברת הרב דלא אזיל בבריה בתר לשון הכתוב וכיון שכן בכ"מ אזלינן בתר שם העצם ומש"ה הוצרך לחלק דלא חשיב בריה אם לא דאסיר מעת בריאה כדי ליישב נבילה ובעינן בריית נשמה כדי ליישב טבל וזה נ"ל ברור בכוונת הרב:

אך את זה יש לתמוה בדברי הרב למה הוצרך ליישב בטבל דלא חשיב בריה כיון דלית ביה בריאת נשמה והרי כיון דס"ל דלא דייקינן דין בריה אם לא דאסיר מעת בריאה ואילו גבי טבל הא קי"ל דאינו חייב על הטבל אלא משראה פני הבית כר"ז וכמו שפסק רבינו בריש פ"ד מה' מעשר ואף להראב"ד שהשיגו לסר"מ בזה ופוסק כאב"א הא מיהא גם לדבריו אינו חייב אלא עד שעת גורן ומקמי הכי לית ביה איסור וא"כ לכל הדברות לא חשיב איסורו מעת בריאה ותו ל"ק מטבל ומעתה מנ"ל להרב לחלק בין בריאת נשמה לאין בו בריאת נשמה וכבר תמהתי לעיל בזה ג"כ בדברי התו' דמדבריהם נמי יש לדון דס"ל דטבל אסור מעת בריאה חשיב ותם אני לא אדע על מה ועל מה ואי ק"ל כביל' כמי אסור נועת בריאה שמשעה שיצא לאויר העולם אסירא מדין אבר מ"ה וכי מתה אזלא לה איסור אבר וקאי עלה באיסור נבילה ז"ל דאסיר מעת בריאה באיסורו בעינן ולא באיסור אחר ולעיל נידרתי כדעת התו' דבל כה"ג אסיר מעת בריאה חשיב וכ"ל דפליגי בזה התו' והרב וכדעת הרשב"א נראה ברור סברת רש"י שהרי כדק"ב גבי מ"ש טמאה בין בחייה בין במיתתה בכ"ש דבריה היא אבל לאו דנבילה ליכא לחיובי משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבילה וכו' הרי דפשיט ליה דבנבילה איכא אסיר מעת בריאה והר"ן בחי' העלה בס"פ גיד הנשה בדין בריה כדברי הרשב"א אלא שכמ"ש הרשב"א דבריה לא חשיב אם לא דהוי דבר שאם יחלק אין שמו עליו וכדי ליישב חלב דקי"ל דלית ביה דין בריה לא הודה לו במאי זה וכדי ליישב חלב הטיל תנאי אחר במקומו דבריה לא חשיב אלא שכולו במקום אחד שמקובץ באחת לאפוקי חלב שאין כולו במקום אחד ושיטת הר"ן

הר"ן הלזו היא שיטת הרמב"ן ז"ל הביאה בשמו הרשב"א בת' סי' תרי"ג גם הריטב"א בחידושיו להכות דעתו כן שכתב בדי"ן ובכר כתבתי בפרק ג"ה שבריה בעינן ג' דברים האחד דהוי בריאת נשמה והב' דאסיר מתחילת בריאה ודבר שכולו בגוף המחובר ושאילו נחתך אין שמו עליו לאפוקי חלב וכו' את"ר אלא שיש לתמוה בדבריו במה שהצריך תנאי הרשב"א והרמב"ן והר"ן גבי לייחס לחלב והרואה יראה דאין צד להכריח ב' תנאים אלו דבחד מיניהו יש לייחס לחלב ותו מנ"ל להקל באיסור בלי הכרח וי"ל שהרב ספוקי מספקא ליה כדי לייחס לחלב אי כדברי הרשב"א אי כדברי הרמב"ן רביה דרכו וע"כ כתב את שתיהן ומיהו לענין דינא אנו אין לנו אלא אחת וש"ר שהדבריו יש לדון בן שהרי כתב דבריה חשיב בג' דברים והדר מפרש ד' דברים כי ע"כ שגם הרב לעיקר דינא ג' תנאים הוא דאית ליה דהיינו אסור מד"ב ובריאת נשמה ותנאי ג' שיהיה כולו בגוף מחובר אי כדברי הרמב"ן או שאם יחלק אין שמו עליו דהיינו כדברי הרשב"א באופן שיטת הרשב"א היא שיטת הרמב"ן והריטב"א והר"ן אלא שחלוקים בהקנת כאמור גם הרא"ה בספר החינוך פ' שהיני כתב כשיטה זו יע"ש ותמיה אני בשיטתם הלזו מאותה שאמרו בחולין דק"ב שהביאוה הם בדבריה' שהקשו לרב דאמר אמ"ה צריך כזית מאידך דרב דאמר דאכל ציפור טהורה בחייה בכ"ש במיתתה בכזית טמאה בין בחייה בין במיתתה בכ"ש קתני מיהא בחייה בכ"ש והירנו בהשהו בשר וגידין ועצמות ואילו לשיטת הני קמאי המאי ק"ל דרב אדרב והרי לו יהי דאבר מ"ה צריך כזית מדכתיב אכילה אכתי כי אכל כוליה חייב משום בריה הי גרע משרץ ודג טמא ועוף דבעו בכזית ובבריה לקי עלייהו בכ"ש ואע"ג דבכולהו כתיב בזו אכילה דהכא נמי אסיר מעת בריאה דהוי ברית נשמה ואם יחלק אין שמו עליו וכ"ת אמ"ה בעוף שלם לא חשיב אסיר מעת בריאה לגבי דקי"ל בהמה בחייה לאו לאברים עומדת דכשלימה לא חלה עלה איסור אמ"ה הא ליתא שהרי פשוט שם בסוגיי' דרב אמרה לשמעתי' כמ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת דאל"ם אינו מחייב בעוף שלם אף שיהיה בו מאה זיתים בשר וכיון דרב ס"ל כמ"ד בהמה בחייה לאברים עומדת וא"כ חשוב שפיר אסור מעת בריאה והנה לשיטת התוס' והרא"ש דלעיל ל"ק הכי שהרי אי גבי אבר מ"ה אי הוה ביה דין בריה הוה לקי בכ"ש ואבר כל שהוא לחוד דהרי כתיב לא תאכל הנפש דהיינו אבר כמ"ש רש"י בדק"ב בד"ה לא תאכל דאבר אי מקרי נפש כיון שאינו עושה חליפין כנפש ע"ש ולשיטתם שדין בריה תלוי ברבייה קרא והרי הכא רביה דנפש אף אבר קטן כ"ש נפש מקרי וכיון דכתיב ביה אכילה דמשמע בזית הרי מיעט ביה דין בריה וכ"ת לוקי אכילה דכתיב לאבר דאית ביה טפי מכזית ולא אכל זה כי אם כזית כדמוקמו רבנן דר"י בסוגיין אכילה דכתיב גבי ג"ה ר"י נמי לא פליג אלא התם משום דכתיב אשר על כף הירך אכל הכא אתי כר"ע בכר הקשו התו' בסוגיין בד"ה הכי יעו"ש שתירצו דגבי אמ"ה לעול' אינו חייב אלא באבר שלם וא"כ ע"כ אכילה דכתיב למעט ביה דין בריה ולדבריהם כיון דאימעיט דין בריה באבר אף ע"ג דמשמע ביה דין בריה א"כ גם כי יהיה עוף שלם לית ביה דין בריה דמהי תיתי כיון דלא רבייה קרא אך לשיטת שאר הראשונים שהעלו שדין בריה לא בתיבה אלא גמרא גמירי לה כשפטי התנאים שהעלו הם ופשוט דגבי בריה אף אבר חשיב בריה כמו ג"ה ואמ"ה אי לאו דכתי' ביה אכילה ומיעטה כי מיעט הכתוב גבי אמ"ה דין בריה באכילה דכתיב אכתי נוהג שפיר דין בריה בעוף שלם דבאב' לחוד הוא דגלי דבעי כזית אבל אי אכל בריה שלימה לא גלי וידוע דאין דנין קל מחמור וכן קשה לשיט' זו ממה שהקשו עוד בהך סוגיא לר"ש

מדתנן נטל ציפור שאין בו כזית רבי פוטר ורשב"א מחייב ע"כ לפי' אלא אי בהמה בחייה לאברים עומדת דכ"ע לא בעינן כזית וכו' ומאי קושיא והרי הכא בבריה שלימה פליגי ובבריה שלימה מי זה אמר דס"ל לרב דבעי' כזית דמותיב ליה כולי האי מאחר דאם רב אף אם בפירוש אמרה דגם בבריה שלימה לית ביה דין בריה הו"ל לאותובי מנ"ל הא דהא לא נפיק מאכילה דכתי' כאמור כ"ש עכשיו דדייק רב בלישניה דנקט אמ"ה צריך כזית ומטין הדברים דבבריה שלימה אה"ן דלא ליבעי כזית ועל מאור הגולה רש"י ז"ל יגדל התימה שבהך סוגיא העלה בדין בריה דבעינן שיהיה אסיר מעת בריאה איך לא זכר שם דלהך שיטה מאי ק"ל לש"ס דרב אדרב ומברייתא דרבי ורשב"א ובכר ביארתי דלשיטה זו תיובתא לא קא חזינן ועוד ק"ל כמ"ש רש"י בהך סוגיא בד"ה ר' פוטר דהא תני נטל ציפור שאין בו כזית דאי הוה ביה כזית לכ"ע הוה חייב משום בשר מן החי יעו"ש והיינו דס"ל דלכ"ע בהמה בחייה לחתיכת בשר עומדת ובכר עמדו התוספות עליו בזה יעו"ש:

אך למאי דאתאן עלה קשה דכי לית ביה כזית בשר עכ"פ נילקי לכ"פ בכ"ש משום בשר מן החי היון דלכ"ע לחתיכת בשר עומד' וכיון דבריה שלימה הוה לקי עליה בכ"ש. ולשיטת התוס' והרא"ש ל"ק מזה דכיון דאפקיה קרא איסורו בשם בשר ובשר אם יחלק שמו עליו כמ"ש הרא"ש לענין שור הנסקל דלית ביה דין בריה מה"ט יע"ש בפסקיו ואין לומר בשר מן החי לא חשיב בריה לכ"ע כיון דעוף זה אינו כולו איסור שהרי העצמות והגידין המעורבים בו דהיתר נינהו שאינם בכלל בשר ובכל כי האי לא דיינינן ביה דין בריה דבריה כולה איסור בעינן הא ליתא דשרץ ודג ועוף העצמות והגידין שלהם דהיתר נינהו דגבי דג כתיב מבשרם לא תאכלו וממעטינן סנפיר ועצמות ובכן הא לכל האיסורים ופסקו ר' בפ"ד מה' מ"א הי"ח יע"ש הרי דבריה לאו כולה איסור בעינן וסבור הייתי דבאבר ובשר מ"ה לא שייך ביה דין בריה להני רבנן קדישי דס"ל הכי דבריה אסיר מעת בריאה בעינן ואילו איסור אבר ובשר מ"ה אין איסורם אלא מעת לידה ממש ואכן אסירי מעת בריאה במעי אמם בעינן בשרץ ועוף טמא ובסוגיין בחולין דק"ג מוכח דאיסור אבר ובשר מ"ה אין איסורם אלא מעת לידה ממ"ש אמר אביי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מר סבר בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור טריפה ואיסור אבר בהדי אהדדי קאתו וכו' ועיין עוד שם בפירש"י. וכמ"ש התוספות בד"ה דאיסור חלב יע"ש הרי מתבאר דאבר ובשר מ"ה לא אסירי כי אם מעת יציאתו לאויר העול' גם בר"פ בהמה המקשה מפיק רב לאבר העובר דאסיר מדכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ור"י דאסיר משום טרפה ולא משום אבר מ"ה ובן מתבאר להדיא מדברי התוס' בשבועות דכ"ד ד"ה האוכל נבילה יע"ש ולפו"י דברי הראשונים דלא תיקשי להו מהך סוגיא מידי כמו שיראה לפנים הרואה אלא שקשה עו"ד דאי בברי הראשונים ז"ל דכי בעינן אסיר מעת בריאה היינו שיהיה אסור מעת יצירת הולד שנתקרו אבריו א"כ קשה מאי ק"ל דחלב נילקי בכ"ש מדין בריה ולייסב זה אינו לדרכו פנו והשתא מאי ק"ל והרי חלב לא אסיר מעת בריאה דבמעי האם לא אסיר כדמוכח בהך סוגייא דדק"ג בס"ש במאי קמפלגי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מ"ר שלם קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת דאיסור חלב ואיסור טרפה בהדי אהדדי קאתו הרי מוכח דבמעי האם שרי חלב שליל ואע"ג שהתוס' הקשו מדאמר ר"י בחולין דעי"ה תלש חלב חי מבן ט' חלבו בחלב בהמה מ"נ בכר העלו דאינו חייב גם לר"י אלא משיצא לאויר העולם ומיהו יש בזה דעות לראשוני' חלוקות וזה מזה פבנה ר"מ ור"י

פליגי

פליגי בגידוי וחלבו אי אסיר ור"י מתיר ורבי יוחנן ור"ל פליגי בחלב חלב משליל בן ט' חי ור"י אוסר דאיכא מ"ד דר"י ור"ל פליגי בפלוגתא דר"מ ור"י ור"י כר"מ ווה דעת רבינו משה ובינו אפרים והעיטור אלא שגם הם פליגי דרבינו אפרים פסק כר"מ דר"י קאי כוותיה וגיד וחלב שליל אסור ודעת רש"י והתוס' ושאר המפרשים כתבו דר"מ ור"י בחלב שליל פליגי אחר שחיטת האם ור"י ור"ל פליגי בחלב שליל קודם שחיטת האם ויש שפסקו דחלב שליל אסור וגידו מותר דוק ותשכח ומיהו לכ"ע חלב שליל מבן ח' חי שרי ובבן ט' הוא דפליגי כולהו תנאי והני אמוראי וגם הראשונים בפסק ההלכה הרי דלא אסיר חלב מעת יצירה במעי האם לכ"ע וא"כ מאי ק"ל מחלב וכ"ת דכל דבמעי האם משכחת בו איסור מעת בריאה חשיב תיקשי להרמב"ן דס"ל דחלב בן ט' שרי ולדידיה הרי לא אסיר מעת בריאה וגם להרשב"א דס"ל דחלב אסור וגיד שרי קשה דא"כ איך קחשיב לג"ה בריה מאחר דס"ל דג"ה אינו נוהג בשליל אלא ודאי דס"ל דכל דאסיר מעת יציאתו חשיב בריה משום דחשיב שפיר אסור מעת בריאה ואי הכי הדר כי קושיין בכל מ"ש:

והנה עדיין יש לי לייסב שיטת הראשוני' דסברי דבבשר ובאבר מ"ה לית בהו דין בריה מטעם דנפש דכתיב באבר מן החי עיקר פשטיה קאי על שלימות העוף והבהמה דנפש חיות משמע כמו מכה נפש בהמה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכן בכולהו אלא דמשמע מיניה נמי אבר דאבר חי נמי מקרי נפש וא"כ כי מפיק רב דאמ"ה בעי כזית משום אכילה דכתיב מינה נמי דכי אכל כוליה בעי כזית כיון דפשטיה דקרא אזהר על האוכל בריה חיה והרי מיעט ביה דין בריה מדכתיב אכילה:

וביותר יש לי לגמגם במוכח זה דא"ה איך פטר רבי באכל עוף שלם מטע' דבהמה בחייה לאו לאברי' עומדת והרי לת"ש עיקר פשטיה דקרא באכל עוף שלם איירי והאי אהכי עוד אי לאו לאברי' עומדת אומר' כל דמשמע עוף שלם ומשמע נמי אבר לחוד עיקר קרא לאבר לחוד קאתי כיון דבכלל מאתים מנה וה"נ כיון דחייב על אבר כ"ש על כולה א"כ לרבי כיון דלאו לאברים עומדת הוקי לקרא דקאי לאבר לחוד ולגד זה ז"ל כיון דס"ל לרב בהמה בחייה לאברים עומד' א"כ לדידיה לא תאכל הנפש דכתיב קאי בין על האבר בין על העוף כולו וכי כתיב ביה לא תאכל מינה שמעינן דאמ"ה בין אוכל אבר לחוד בין אוכל העוף כולו בעי כזית ולית ביה דין בריה כלל ולהכי ק"ל לש"ס שפיר דרב אדרב ומברייתא דרבי ורא"ב"ש לדידיה דס"ל בהמה בחייה לאברים עומדת הן אמת שעדיין יש לגמגם דלרב דס"ל נמי בהמה בחייה לאברים עומדת תנ"ל לרב דאכילה דכתיב קאי לתרוייהו איתא דבאבר לחוד בעי כזית אבל בבריה שלימה לא וז"ל:

אך את זה קשה גם לדרך זה לרש"י דס"ל דבהמה בחייה לכ"ע לאתיכת בשר עומדת א"כ באכל עוף שלם בכ"ש לילקי עליה לכ"ע משום בשר מן החי שהרי בכל האיסורים בעי כזית דכתיב בהו אכילה ובבריה לקי עלייהו בכ"ש וא"כ ה"ן לילקי הן אמת שראיתי להתוס' שדחו סברת רש"י הלזו ובכריתו דלכ"ע בהמה בחייה לאו לאתיכת בשר עומדת יעש וא"כ ז"ל דברי שאר הראשונים אבל לסברת רש"י קשה כמ"ש וגם בעיקר היסוד לשיטת הראשונים שכתבתי יש לגמגם שהרי נראה לדבריהם שדין בריה לא רמיזא בכתוב באופן שדבר זה צריך אצלי לימוד ברור ודוק:

וראיתי להרוקח בסימן תע"ו שהעלה בדין בריה כדברי התוס' והרא"ש שבתחילה כתב לפרש בפירש"י שדין בריה תלוי באיסור מעת בריאה ודחאו נוכח

דק"ל דא"כ חלב לילקי בכ"ש יעש שהכריח מזה סברת התו' והרא"ש וכ"ע דלעיל מזה בסימן תס"ז שיבא את טעמו שכתב וז"ל הא דאמרינן בריה חשיבא ולא בטלה אלא בדבר שאיסורו חל בשעתברייתו כגון נמלה בפרק בתרא דמכו' ולר"ש אפי' חטה בריה הוי ולגבי ג"ה בפ' ג"ה אכל שור הנסקל דאיסורו אינו מברייתו אלא מגמר דין לא ויש כל דבר שאיסורו מעת ברייתו ואיסורו שוה בכל אותו המין כמו ג"ה אסורין כל הנבלות וכל טבל אסור ואותו איסור מעת בריאה משא"כ בשור הנסקל ובחטאות המתות וקשה מאגוזי פרך ורימוני בדן לכך הכל מותרין בזה דלא חשיב בריה אלא דאסיר מע"כ ואיסור שוה בכל מין כזה אבל אגוז סתם ורימוני סתם אין איסורם שוה בכל אגוזים ורמונים דעלמא וכן שור הנסקל אין שוה בכל השוורים והא דפליגי רבנן במכות משום דבעינן בריית נשמה כמו נמלה וגיד ולא חטה ור"ש סבר אף חטה והא דאמרינן ביצה בה אסורה בם שיש בה אפרוח עכ"ל הנך רואה דתכר את גזוזיה וקם לו דרך אחרת בענין בריה חלוק מכל הראשונים שדעתו שדין בריה תלוי באסיר מעת בריאה ואיסורם שוה באותו המין כולו ובדרכו קשה חלב יהיה חשיב בריה דשוה במין הוא וכ"ת כיון דליתיה אלא בשור וכשב ועז הרי ג"ה דאינו נוהג בעוף וחשיב בריה וי"ל דחלב כיון שיש חלב מותר כמו האליה ודומה לו א"כ דמי לאגוזי פרך ורימוני בדן דלא חשיבי בריה כמ"ש הרב מה"ט וע"פ דרכו היה מקום ליישב מ"ש התוס' דלר"ש תרומה וערלה לא לי בטילו דתרומה ז"ל דלא אסיר מע"כ א"כ אינה שוה במין דכל חטים לאו של תרומה נינהו וכן ערלה כל האילנות לאו של ערלה נינהו אלא דא"ה קשה טבל נמי איך חשיב בריה וכי כל החטי' דטבל נינהו וע"כ כל דמין זה שייך ביה איסור זה שוה במין חשיב וא"כ ערלה נמי שוה במין לפז"ו ויש לדחות דטבל בזמן אחד כל המין אסיר כמו בזמן הקציר או בשנה אחת משא"כ ערלה דבשנה אחת יש במין אחד היתר ואיסור ויש לתת טעם לזה שבשעה שנכנסו ישראל על הטבל כל החטי' אסורי' דעוד בטבלייהו אבל כשנכנסו על ערלה לא כאסר אותו ומן כל המין כולו שכל האילנות לאו של ערלה הם והוא דוחק קצת ומיהו יש לגמגם בדברי הרב למה הוצרך לחלק דבריה לא חשיב אם לא דאסיר מע"כ והרי למה שחולק הרב דבעינן שיהיה שוה במין תו ל"ק משור הנסקל וחטאות מתות ואגוזי פרך והו"מ לחלק עוד בין אסיר מע"כ ללא ואילו מדבריו כר' דשני תנאים מנרך בריבי וז"ל שהוצרך לזה כדי ליישב נבילם דנביל' לא חשיב ליה שוה במין שאין מין כולו מת א"ת שקשה יעו"ש שהרי מין זה כולו עתיד למות והו"ל כטבל כיון דבמין כולו שייך באיסור שוה במין חשיב אך למ"ש לייסב לערלה ל"ק מזה כמבואר ומיהו בלא"ה יש לדחות דכיון דבשחיטה שרי ואינו בא לכלל נבילה לאו שוה במין חשיב וכן מוכרח דאי הרב ס"ל דלא חשיב ערלה שוה במין למה הוצרך הרב לייסב לאגוזי פרך ורימוני בדן דאינו שוה במין כיון שאינו שוה בכל האגוזים ורימונים דעלמא ואם איתא ת"ל דאגוזי פרך ורימוני בדן משום ערלה אסירי וערלה אינו שוה במין דאל"ה כל ערלה לא ליבטיל וז"ל דה"ק דערלה אינו שוה במין דלאו כל אגוזים אסירי ומיהו קשה במאי דק"ל מאגוזי פרך והרי הכי לאו בריית נשמה הוא ורבנן הא ס"ל דבעינן ברוית נשמה ואי דק"ל לר"ש דס"ל דחטה חשיב בריה א"כ למ"ל באגוזי פרך דלא בטלי משום דהוי דבר שדרכו לימנות ת"ל נשום בריה לא ידעתי מנ"ל דר"ש לא ס"ל דהכי לא בטלי משום בריה ועוד דהו"ל לאקשויי ערלה איך בטילה ב"ר ואחת ושם לא הוה שייך תירונו למה שנראה בפשט דבריו וכ"ע וכמ"ש הרב אבל אגוזי סתם ורימוני סתם אין איסורם שוה וכו' הם דברים בלתי מובני' ולדידי הכי נ"ל אגוזי פרך ורימוני

כדן

כדין או אינם אסורים שאין איסורם שוה וכו' ודוק:

וראיתי לרבינו ירוחם נתיב ט"ו בדיני התערובות שכתב בריה נקרא כל שנאסר מע"כ ולרש"י ה"ט דנבילה לא חשיב בריה כיון דאין איסורו מע"כ והקשו עליו דא"כ חלב וערלה וכלאי הכרם נוגרו באיסור ויש שפירשו כי כל דבר שנחלק וכו' וכן פי' בתוס' והרא"ש ויש מי שכתב דאינה נקראת בריה אלא א"כ באה מבריית נשמה וכן עיקר ע"כ ת"ד וקשה דמדבריו נראה שתלה דין בריה בבריי' נשמה לחוד וקשה לשמוע דאכתי קשה חלב וגיד' לא ליבטילו והנ"ל בכוונת הרב דהרב ס"ל כתו' והרא"ש אלא שחלוק בקצת דהם ס"ל דגם במידי דלא הוי בריית נשמה חשיב בריה והוא חולק בזה ומ"ש ויש מי שכתב דאינו נקרא בריה וכו' כוונתו שיש מי שמצריך תנאי אחר אלא שדבר זה קשה להלום דלשיטת התוס' שדין בריה תלוי בפי' הכתוב דהיכא דגלי גלי א"כ תנאי זה אין לו יסוד דאי גלי מאי אהני אי לא הוי בריית נשמה וכ"ת היא גופה תיקשי להרא"ש שכתב בסיום דבריו וז"ל דאף דבכן בעו דבר שיש בו בריית נשמה וכו' הא ל"ק דהנך ית' אה"נ דבעו תנאים אחרים כדי ליישב הכל והיינו כדעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ה אלא שהוא לא חש להביא כל סברת' כיון דלא ס"ל אבל הרב שתפס עיקר סבר' זו קשה מ"ש ואם באנו לומר דהרב ס"ל כרש"י ובעי נמי בריית נשמה ויש סמך לזה שכרים דבריו סתם כרש"י שכתב בריה נקרא כל שבתחיל' בריאת נאסר וכו' אלא דא"ה אכתי לא ישב כלום למה שהקשו עליו מחלב וערלה וכדוחק ז"ל דהרב ס"ל ככולהו ובעי שלשה תנאים אלו ומ"ש וכ"כ עיקר קאי לג' הסברות דהא והא איכא והיינו כדעת הרשב"א ז"ל דס"ל הכי ומיהו דבריו מגומגמים הרבה כמ"ש המעיין ודוק וצ"ע · ובכל זאת לא נתבאר דעת הר"מ בדין בריה באיזה דבר תלוי ומ"ש בפ"ב מה' מ"א בכ"א נתבאר דעוף טמא חשיב בריה. ובפרק ז' גבי גיד הנשה ה"ו כתב דהוי בריה הרי נלמד מדבריו דשרץ ועוף טמא חשיב בריה וכן ב"ה · וראיתי להרמב"ם בפי' המשנה בריש פ"ו הן הלוקין שכתב וז"ל ואין הלכה כר"ש כי לא נאמר בריה אלא בריית נשמה לבד עכ"ל הנה נראה שתפס הר"מ עיקר מ"ש בש"ס דרבנן בריית נשמה אית לה וחשיבא ורב"ע כתב ולא קרינן בריה אלא בבריה שיש לה נשמה והת"יט תפס עליהם בזה ממה שהכריחו התוס' מג"ה ואת"ה דחשיבי בריה ולא הוי בריית נשמה וע"כ מ"ש במכות ורבנן בריית נשמה אית לה לדבריהם דר"ש דאמר ואכן קי"ל בכל גווני דחשיב בריה וממה שכתב' הא לק"מ שכ"כ שהרא"ה והרמב"ן והר"ן והרשב"ם והאטבא והרוקח נמי כן אלא שכ"כ שכל דאתי מבריית נשמה בריית נשמה חשיב וגם סברא זו הביאה הרא"ש וא"כ זהו נמי דעת הרמב"ם:

אך כזאת בדברי רב"ע שהוסיף על דברי רב' אלא לבריה שיש לה נשמה נראה שדעתו דבעינן בריית נשמה ממש ודבריו תמוהים בזה מג"ה ואת"ה ומהנראה מדברי הר"מ הביאו הרב לזה וכבר כתבתי שאין זה דעת הר"מ ואולי יש לדחוק בדברי הרב דשיש לה נשמה שהיה לה נשמה קאמרי וצ"ע ומ"מ כבר נתיישב לדעת הר"מ מאי דלא דייקינן דין בריה בטבל ותרומה וערלה וכלאי הכרם כיון דלית בהו בריית נשמה לרבנן דר"ש אך קשה עדיין לדעתו נבילה דמוכח בחולין דף ק"ב דלית ביה דין בריה. וחלב שהצריך הרמב"ם כזית מ"ש מג"ה וכן שור הנסקל דמוכח בזבחים דע"כ דלא חשיב בריה כמ"ש התוספו' וגם מדברי הרמב"ם בפ"ו מה' מ"א מתבאר כן דבהו כתב דג"ה אין לו ביטול מדין בריה ובהז' כתב דשור הנסקל אין לו ביטול מדין ב"ח חשיבי ואם איתא ת"ל מדין בריה אלמא לא חשיב בריה ומה שתירצו התוס' לגופ' לא יתכן דעת הר"מ דאי הר"מ ס"ל כהתו'

אך כתב במכות בריש פ"ג דבעינן בריית נשמה וכבר כתב' שדעת התוס' בזה דלדבריו דר"ש קאמרי ליה ואילו לשיטתם דבריה מפורש בכתוב לא יתכן לחלק בין בריית נשמה ללא כי ע"כ נ"ל שדעתו כדעת הראשונים דבעינן איסור מע"כ ולהלב ע"כ לחלק בחילוק הראשונים ונמצא דעתו כדעת הרמב"ן והר"ן וסיעתיה:

ועי"פ הבאר ת' מונחת לדברי הרשב"ש כת' שנדפסו מקרוב שבסי' תרי"ג כתב בדין בריה שיטת התו' והביא שיט' הרמב"ן דפליג עלייהו ואסוף דבר כתב והרמב"ן כתב ז"ל בחי' דג' תנאים אלו מוסכמים מהרמב"ם והרשב"א והר"ן ז"ל וכו' יע"ש ודבריו תמוהים שהרי הרמב"ם לא דבר בענין בריה שום דבר כדי להכריח אי ס"ל כתוספו' או כהר"ן דבחיבורו לא פסק בביטול בריה כי אם לגבי ג"ה והוא ש"ס ערוך דכולהו מודו בה אך למ"ש א"ש דרמב"ן הכריח דעת הרמב"ם על דרך שכתבתי אלא דלב כל חכם עינו ראה דט"ס נפל בדברי הרב אלו דאיך יצוייר דהרמב"ן כתב דג' תנאים אלו מוסכמי' מהרמב"ם והרשב"א והר"ן שהרי ידוע שרשב"א תלמידו היה והר"ן תלמיד תלמידי הרשב"א כי ע"כ נ"ל להגיה והרמב"ן כ"כ בחי' דקאי לדלעיל בדין בריה רסוקה ואח"כ כתב וכג' תנאים אלו מסכימי' הרמב"ן והרשב"א והר"ן כנ"ל ומיהו למאי דבעינן מיתר דהרמב"ם ס"ל כהר"ן דבעינן שיהיה אסיר מע"כ דבלא"ה אין בידינו ליישב ענין בריה במה שכתבו אלו תנאי לדעתו ק' לזה דא"ה למ"ל להר"מ בפ"ז מה' מאכ"א הו' למיהב טעם דב"ח חשיבי ולא בטלי לפטר חמור שנתערב בין החמורי' דאסורין כולם ת"ל מדין בריה שהזכיר לעיל מזה שהרי פטר חמור האדם יראה לעינים דהוי איסורו מע"כ והוי בריית נשמה ואם יחלק אין שמו עליו ונמצאו בו כל משפטי התנאי' ולמ"ל למיהדר אטעם אחר כי ע"כ סבותי אני אל לבי ליישב שיטת הר"ת שדעתו כדעת הרוקח בסימן תס"ז שכתבתי לעיל דבריה לא חשיב אלא באיסור שוה במין ופטר חמור אינו שוה במין כמבואר:

אך את זה קשה עכ"פ כדעת הר"מ שבנה מדבריו שכתב בפ"ו וכן כל ב"ח חשובין ולא בטלי לפיכ' שור הנסקל שנתערב וכו' או ציפור השחוטה באלף ציפורים כולם אסורים בהנאה ע"כ הנה יש ללמוד מדבריו בפשיטות דס"ל דכי קי"ל ב"ח חשיב לא בעודם בחיות' אלא אף לאחר מיתה חשיבי ואין לתמוה לזה שהרי הם אמרו ב"ח חשיבי ומתו לאו ב"ח נינהו שי"ל דס"ל דב"ח פי' דבר שמינו חי דאי הוי אמרינ' חיים חשיבי אין מת בכלל אבל ב"ח מת במשמע שדבר זה היה ב"ח ומש"ה פסק דציפור מגורע שחוט דאיסורו מיתת שחיטה אין לו ביטול מדין ב"ח ודעת הר"ת נראה חולק עם הרשב"א בת"ה דק"ג שכתב דב"ח שנשחטו בטלין וכ"כ בטי"ר בסי' ק"י והש"ע שם ואילו להר"ת נמי כי מיית נמי מאי הוי אכתי ב"ח חשיבי ומהתימא להב"י שנראה שלא הרגיש בדברי הר"ת אלו ומה גם שמדבריו בהקדמתו לא"ח נראה שהרב תופס דעת הר"מ אף אם יהיה חלוקין עליו רבים נכבדים כל קבל שהרי"ף והרא"ש לא גילו דעתם בזה וא"כ כדברי ר' הו"ל לפסוק גם הפר"ת בסי' ק"י ושאר אחרוני' כתבו בפשיטות משנה בברת הטור. וצ"ע איכו הסתא לדעת הר"מ קשה הא דמצריכינן לדין בריה דלא בטיל ולדבריו משנה שאינה צריכה היא דת"ל דהא קי"ל ב"ח חשיבי ולא בטלי ושרץ ועוף טמא ודומיהן אפי' מתים לא בטלי דב"ח נינהו לדבריו אך לדעת החולקים א"ש דבריה אצטריך למת וב"ח להיכא דלית ביה דין בריה כעין שור הנסקל ודומיהן והדבר קשה אשר ע"כ דעת הר"מ נ"ל דס"ל דכל בע"ח בין בחייהם בין במותם לא בטלי מדין ב"ח חשיבי ואה"נ שדין בריה לא נצרכה אלא לג"ה דלאו בע"ח מקרי והרי בכלל הש"ס לא מצינו שהזכירו

בריה לביטול כי אם לגבי ג"ה לבד אלא דכ"מ טובא אי דעת הר"ע כאשר דימיתי שהרי נבילה וטריפה לא ליבטילו שהרי ב"ח חשיבי הן אמת דגבי נבילה לכל הדברות יש לשמוע כדעתו דלא בטיל לפי מ"ש הר"מ בפ"ד מה' מ"א ה"ג. דהאוכל עוף טהור חי כ"ש לקי משום נבילה ואי אכלו אחר שמת עד שיהיה כזית בשר וגיד ועצם יעש והנה לפי דבריו מתבאר דנבילה חשיב בריה דלקי עליה בכ"ש וגם מ"ש דאחר שמת בעי כזית בין בשר וגיד ועצם ובכל כי האי חשיב כמשהו שהרי סתו' והרא"ש העלו דאת"ה חשיב בריה אע"ג דבעי כזית בשר וגיד ועצם שכל דלמלקות לא בעי כזית בשר חשיב בריה וא"כ לדבריו בריית נבילה לא בטלה הפך דעת כל הפוסקים:

והנה אמת שדבריו אלו בפ"ד מרפסן איגרי ובכר עמדו כל המפרשים וילאו למצא הפתח יעש ונבילה גבי ביטול השכחת לה כצפור שחוטה שחיטה פסולה בין שחוטים כשרים אלא דאי נמא היה מקום לומר שדעת הר"מ דנבילה שחוטה לא הוי בריה דהו"ל כנבלה שחסרה שכתבו הפוסקים שאין לה דין בריה אבל מדבריו אלו למ"ש יראה דלא בטלה מדין ב"ח חשיבי שהרי זה כצפור. מגורע השחוטה וכן בטרפה ומדבריו אלו שבפ"ד יש להכריח כן שהרי אי הר"מ ס"ל כדברי הראשונים הלא המה הרמב"ן והר"ן א"כ איך קחשיב לנבילה בריה הרי נבילה לא אסיר מע"ב ואי ס"ל כדברי הרוקח כדהוו בעינן מימר הרי אינם שוה במין כמו שהוכרחתי לעיל בדעת הרוקח אם לא שנאמר דפליג נמי להרוקח בזה ומקום יש בראש לחלוק כמו שיראה המעיין בדברי לעיל ומ"מ הנך רואה שבדין בריה דעת הר"מ לחלוק בכל הראשוני' שאין שיטת שום אחד מהם מתיישב לדעתו כי ע"כ אחד הרואה דברי הר"מ בפרק י"ו מה' מ"א שכתבתי יורה ידין לדעתי כאשר חשבתי לעלות כדעתו:

ומפרשת העבור אעלה ארוכה להרי"ף שהנה הרי"ף בהלכות לביטול בריה לא כתב בשום מקום דבריה לא בטלה דבריה דלא בטיל לא למדנו אלא מדתנן בפרק ג"ה דצ"ו ג"ה שנתבשל בין הגידין בזמן שמכירו בנ"ט ואי לאו כולן אסורין ושם בר"ן הקשו ולבטיל ברובא בריה שאני והרי"ף ז"ל השמיט הך מתני' כולה ואוקמתא דש"ס ואע"ג שבס' הרי"ף שבידינו נמצא כתוב הך מתני' ואוקמתות הש"ס אין זה אלא שהאחרוני' העתיקוהו שהרי"ף לא דבר כלום בזה וגם בספר שבידינו ציינו ב' חצאי לבנה להורות זה וכ"כ הר"ן ז"ל בעז' לדע"ד גבי מתני' דאלו אסורין ואיסורן בכ"ש שהביא פירש' בההיא סוגייא דלפירושו אין לך דבר חשוב דלא בטיל אם לא דהוי מאיסורי הנאה ולדבריו מתני' דגיד שנתערב בין הגידין וחתיכת נבילה בין החתיכות דלא בטלי פליג עם אידך סתם. דעז' דלאידך סתם הני כיון דלאו איסורי הנאה נינהו בטלי ואפשר שזה היה דעתו של הרי"ף שהשמיט אותה משנה שבפ' ג"ה וכתב כאן דליתיה. להאי כללא דהא איכא חמץ בפסח מכלל דבשארא איתיה וכו' יעש גם הריטב"א בחי' לעז' כתב כן בדעת הרי"ף שדחה הך מתני' מקמי אידך שבשבית בעז' דבעי כגוי איסורי הנאה גם הרשב"א בחי' ובספר ת"ה דק"ג העלה כן בדעת הרי"ף יעש ודברים תמוהים דאף לדבריהם תינח שדחה חלוקה דמתני' דחתיכת נבילה ודג טמא כיון דהכי טעמא דלא מבטילי הוי משום דבר שבמנין והוא ס"ל דדבר שבמנין דלאו של איסור הנאה הוי בטיל אבל חלוקה דרישא דגיד דלא בטיל דלאו משום דבר שבמנין דלאו בטיל שהרי אינו ראוי להתכבד ולאו דבר שבמנין הוי וגם בש"ס תירצו דלא בטיל מדין בריה ובהכי לא איירי תנא דעז' דלא קחשיב אלא דבר שבמנין אבל בבריה לא קעסיק וא"כ אכתי יש לתמוה עליו אמאי השמיט מתני' דפרק ג"ה גיד שנתערב ומדבריהם נראה ברור שהרי"ף דחה ג"כ חלוקה דרישא מה"ט ולדבריהם ע"כ ס"ל דלבד זה השנוים במתני' כולהו בטלי וק"ט דהא איכא הן רבים דלא בטלי כמו דבר שיש לו מתירין שפסק הרי"ף דלא בטיל בפ"ק דביצה ותו קשה דא"ה הו"ל לדחות סתם דעז' כיון דבכל הש"ס קי"ל כהכי ודכוותיה דלא בטלי וכן קשה דלדבריו שם בעז' אדק"ל לש"ס דליתני חתיכת נבילה מרישא הו"ל לאקשויי דליתני ג"ה דאין לו ביטול א"ו מתני' דבר שבמנין קחשיב ולא בטיל ותו לא וצ"ל הכל יש לתמוה על הרי"ף דעכ"פ ממאי דהשמיט מתני' דפרק ג"ה דג"ה אין לו ביטול הרי נראה דעתו דלית ליה בריה לא בטיל אם לא באיסורי הנאה. דלא בטלי מדין דבר שבמנין ואילו הרי"ף בת' כתבו רז"ו כתיב ט"ו בדיני התערובות דבריה לא בטיל ודוקא חסר בטיל ושרץ שנפל לקדירה אם אינו מכירו אוסר בכ"ש יעש ושם כתב עוד משמו דבטל בתתק"ס הרי שגם הרב דעתו דבריה לא בטיל הן אמת שרבינו ירוחם לא הביא ת' הרי"ף כמו שהיא אלא שהרב כ"כ על שמו ואנכי הרואה ראיתי ת' הרי"ף כדמותה שהעתיקה בספר הכלבו בז"ד. בה' מ"א וז"ל מי שמצא אחד מן השרצים תולעת או זבוב או נמלה משליך אותו ולא כאשר התבשיל אבל אם נפסק השרץ בתבשיל שיעורו כשאר איסורי' בס' עכ"ל ואין בדבריו אלו הכרח גמור דס"ל דבריה לא בטיל דמאי דנקט נפסק אפשר דלאו דוקא למעוטי שלם נקיט הכי דה"ה שלם בטיל אלא דבשלם לא אפשר דלא מינכר דשרץ בטהור מינכר והוא דוחק אך מקרוב נדפסו ת' הרי"ף ושם בסי' ש"ה הובאה תשובה זו ואין בדבריו שום גילוי דבריה לא בטלה והמעיין בדבריו ידין יותר בדבריו כמ"ש דנקט נפסק דאי בשלם מינכר ואדרבא אי ס"ל דלא בטיל הו"ל לפרש. ובכבר ראיתי להרא"ש בסוגיין שלמד מדברי הרי"ף דבריה חסירה בטיל וכן למד הרשב"א בת"ה דק"ד מדבריו אלו. הכי דנקט מושלם כדעת הרי"ף דבריה לא בטיל בי ע"כ ק"ט מכל מ"ש למה שהבינו בדבריו:

ואולם ע"פ מ"ש הנה מקום אתי ליישב דברי הרי"ף שדעתו כדעת הר"מ דחכמים לא אסרו בריה בביטול כי אם לגבי ג"ה דאילו שאר בריות דאיסור מאי דלא בטלי הוא מדין ב"ח דחשיבי ובריה לא איצטריך כי אם לגבי ג"ה דלאו ב"ח חשיב. והנה כי כן ז"ל דהרי"ף ס"ל כיון שדין בריה לא אשמועינן בה כי אם האי תנא דקחשיב ליה ואילו האי תנא ס"ל דכל חתיכה הראויה להתכבד לא בטיל אע"ג דלאו של איסור הנאה הוי ואנן לא קי"ל הכי אלא באיסורי הנאה א"כ מינה מ"ד דחתיכה דחשיבא מצד עצמה כיון דלאו איסורי הנאה בטלה כ"ש גיד בין הגידין דגיד מצד עצמו לא חשיב אלא דחשיב מצד דאחשביה קרא דלקי עליה בכ"ש לא עדיף הא מדבר חשוב בעצמו דקי"ל דבטיל אי לית ביה איסור הנאה ואיהו ס"ל כמ"ד ג"ה מותר בהנאה כמו שפסק הר"מ בה' מ"א וע"כ השמיטה דאיהו ס"ל דלדידן דין בריה לא היה ולא נברא וע"פ זה יפה עשה רבינו הגדול שהשמיטה דבלא"ה לכל הדברות קשה דהו"ל להביאה. אף אי גבי גיד לבד הוא דלא ס"ל דין בריה כיון דלא חשיב אבל בבריה שלימה מודה אכתי הו"ל להביאה לאשמועינן דבריה לא בטלה שעיקר בריה לביטול מהכא שמעינן לה אך למ"ש א"ש וזהו מה שנ"ל כעת ליישב דעת הר"מ והרי"ף בדוחק ועדיין צריך ישוב ברור ודוק:

והנה ראיתי להב"י בטור סי' ק' שהביא מחלוקת הרשב"א עם שאר הראשונים אי בריה בטלה בתתק"ס וסיים. ולענין הלכה כיון שסתו' והרא"ש והר"ן מסכימים לאיסור וגם דעת הרי"ף והרמב"ם נראה כן נראה שוכירו דבר זה הכי נקטינן ע"כ ודבריו תמוהים דאי הרי"ף היה מעתיק

דין

דין בריה בחיבורו היה מקום לדבריו לא כן עכשיו דבריה דאין לה ביטול לא נזכר בדבריו ושתיקה זו מורה מן הקצה אל הקצה דבטיל בס' וצ"ע ומהרב"ר קדמו"ת יש לי להלין טוב בעד מוהרי"ל שכתב בדרשותיו בה' התר התערובות וז"ל אבל בריה כמו זבוב או דג טמא שלם או עוף טמא או ג"ה כשהוא שלם אי נפל בהתר כשהוא מכירו ימירנו והטעם בטל בס' ואם אינו מכירו אף באלף לא בטיל דבריה איכה בטילה לעולם ודוקא כשהם שלמים קרינן בריה ודוקא כשהאיסור מחמת עצמן כמו טומאה או טרפה אבל בריה דעוף טהור שנאסר מחמת שום איסור אותה בריה בטיל בס' הואיל והאיסור לאו מעצמו וכן כל דבר שבמנין וכו' אבל כל דבר שאין האיסור מה"ע הן ראוי להתכבד הן בריה וכו' בטל בס' וכו' ע"ש ויש להפליא בדבריו במ"ש וטרפה חשיב בריה וחשיב איסור מה"ע וזהו נגד כל רבותינו הקדושים שאין בידו לחלוק עליהם דהנה לשיטת הרא"ש והתו' והטור וסה"ת וסמ"ג והרוקח ושאר פוסקים שתלו בריה בדבר שאם יחלק אין שמו עליו הכא במי טריפה אם יחלק שמו עליו דאי אזיל בלאו דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו בשר לעולם שמו כמ"ש ליישב לשור הנסקל ואי אזיל בתר טרפה טרפה נמי שם כולל ואינו אובד שמו לכשיחלק גם לשיטת הרמב"ן והרשב"א ורא"ו והר"ן והריטב"א והרא"ה והש"ע וכל האחרונים טרפה אינו אסיר מחמת בריה והוא לבדו נשאר והיה נ"ל דט"ס נפל במ"ש טרפה א"נ דהרב בטרפה שנטרפה במעי אמו איירי דהוי איסורו מע"כ הפך מ"ש הרפ"ח בי"ד סי' ק' ס"ק ה' ובהכי יש לקיים דבריו ברוחק אלא שזה אינו שהרי הרב לא הצריך תנאי זה דאסיר מע"כ כלל שלא הזכיר אלא שיהיה איסור מה"ע וא"ה לדבריו נבילה וטרפה חשיב אסיר מחמת עצמו ומלבד דהוי נגד כל הפוסקים גם בחולין דק"כ איתא אבל עוף טהור בחייה בכ"ש במיתתה בכזית הרי דנבילה לא חשיב בריה וגם לומר דט"ס נפל בדבריו אינו נח לי שהרי מ"ש אח"ז אבל כל דבר שאין האיסור מה"ע הן ראוי להתכבד הן בריה בטל בס' הרי דכליל להו כדין אחד ואילו לגבי חתיכה הראויה להתכבד הדבר פשוט דנבילה וטריפה חשיבא מה"ע כמבואר בטו"ר ובב"י המביא דברי הראשונים בסי' ק"א ומזה יורה דלעיל שכתב או טרפה יש בו דעת כפלים והוא פלא אך למ"ש הר"ת והרז"ף ז"ל הכ"ם"ל מדין ב"ח חשיבי ומיהו גם לסברת הר"ת והרז"ף צריכין ליישב כאחד מן השיטות אלו כבריה למלקות דבחלב ונבילה. וה"ה טרפה לא לקי בכ"ש. ואילו נמלה וג"ה ועוף ודג טמא לקי בכ"ש הרי דלמלקות אין כל ב"ח שוין:

והנה עד פה לפי דעת כל הפוסקים מבואר יוצא דבריה דלא בטיל תלוי במחלוקת אי לקי בכ"ש דאחשביה קרא לביטול כמי חשיב ולא בטיל ואי בעי כזית אין לה דין בריה לביטול וזה דבר פשוט כדבריהם לכל דס"ל דבריה לא בטיל מדין בריה ומזה אני תמיה במ"ש התו' בזבחים דע"ב בד"ה ולבטילו ברובא וז"ל דמטעם בריה אין לומר דלא בטיל ואע"ג דאמ"ה חשיב בריה בחולין איסור תערובות דהכא לאו משום אמ"ה אלא שלא ישחוט ויאכל משום חטאת מתה ושור הנסקל וכי שחיט ליה אזיל ליה איסור אמ"ה ואיסור חטאת מתה ושור הנסקל אפי' שלם לא חשיב בריה כמו נבילה וחלב ודם דלא הוי ברי' ועוף טהור קטן שלם אם אין בו כזית בשר אין לוקה עליו משום נבילה דלא חשיב דעוף טמא ודאי חשיב בריה וכו' ומלבד שדבריהם תמוהים כאשר ירדוף הקורא בהם יעש ולא ידעתי מאי ק"ל מחטאות מתות בלאמ"ה והרי אמ"ה אחשביה קרא בריה כמו שהביאו מהסוגייא דחולין אבל בחטאות מתות שלא מצינו בהם באוכל מהם מלקות או לאו דאף לגבי מעילה תנן בריה פ"ד דתמורה ופ"ג דמעילה לא נהנין ולא מועלין ולא כאין דתני נמי מדבריהם הוי ואי שחט אחד מחמש חטאות המתות לדידי לכל הדברות לא משכחת ביה איסור כי אם שביטל סהל"מ דגמירי דמתות ואפשר דהא נמי לית ביה כיון דגם הוא המיתה דכמהות המיתה שנועל דלת בפניה ומתה מאיליה לא שמענו דגמירי בה הלכה ואפשר דכי גמירי בהלכה דמתות קבלו כמי מהות המיתה ועכ"פ אין בהם לאו וא"כ מאי ק"ל דלא לבטילו מדין בריה דאי משור הנסקל בריך הוה ק"ל דיש מלקות באכילה החד שתי אבל השתא דק"ל מחטאות מתות נמי קשה ודקרי לה מני קרי לה והכנה"ג דס"ל דבכלל פסולי המוקדשין גם דלקי עלייהו משום לא תאכל כל תועבה כמ"ש הר"ם בפי"ח מה' פהמ"ק ה"ג וע"ש בה"ד וכד הוינן בה ראיה עיני שגם משור הנסקל ל"ק דאי מהך סוגייא יש לכב"ב לחלק ולומר דשור נסקל חשיב בריה דלקי עליה בכ"ש כגון עוף טהור שהרג את הנפש ולא בטיל והא דק"ל ניבטילו ברובא לאו משור הנסקל קפריך אלא מחטאות מתות קפריך דלא שייך בה בריה וכמו שמעינן זה תירצו התו' בדיבור שלאחר זה דכי פריך הניחא לת"ד כל שדרכו לימנות וכו' דמחטאות לבד פריך וא"כ מינה אל בעיקר הקושיא דלבטילו ברובא דמחטאות מתות לבד הוא דפריך:

גם ראיתי לרוקח בסי' תס"ז ותצ"ו שהקשה כקושית התו' הלזו והכריח מהם מה שהכריח גם הרא"ש בפסקיו גזור אומר דמהך סוגיא דזבחים מוכח דשור נסקל לא חשיב בריה גם הרשב"א בחי' לחולין לד"ן הקשה ג"כ כקושית התו' יעש ואכבי הראה לפמ"ש תיובתא לא קחזינן שהרי מ"ש התו' בדיבור שלאחז אתת ויכיב לכל הפירושים ודוק ותשכח ולדברי הרוקח והרשב"א והרא"ש אלו נ"ל ליישב דפליגי בתירוץ התו' בדיבור שאחר זה הלא בה דברי ש"ל בדברי התו' דבסמוך שהם הקשו תיובתא מי גרע שור גדול מאת שדרכו לימנות וכו' ותירצו וז"ל וכ"ל דמשום חטאות ומתות פריך לת"ד את שדרכו לימנות דמשמע אפי' חטאות העוף כדתנן בפ"ב דקינים או ספרח לכון המיתות ימותו דאע"ג דקתני זבחים ועוף לאו זבח מקרי מ"מ מדקתני כל הזבחים עוף בכלל עכ"ל והנה בדבריהם אלו מלבד מה שנדחקו הם לדידי חזי שאין ישוב זה עולה לכל הראשונים שהנה הא דפשיט להו דחמש חטאות ישנן בעוף הנא לרש"י ז"ל בנזיר דכ"ה כתב דליתנהו בעוף וכדבריו כתב הרא"ש בחי' לקינין בספ"ב גבי הא דתנן האשה שהביאה חטאתה ומתה ובתוספתא דפ"א דקנים איתא כן להדיא והראיה שהביאו הם ל"מ לא עת האסף פה וכבר עמד על זה הרב המופלא בס' שנדפס מקרוב שער המלך בח"ב פ"ד מה' פסולי המוקדשין ה"א ע"ש שהביא מתוס' איבוביות בשם הר' יחיאל בר יוסף כדעת רש"י והרז' מאורלינש והעלה כן כדעת רב"ע יעש הנך רואה דאכתי תירוץ התו' לא יבהה מזור לרש"י ורפ"ב והרז' מאורלינש והרא"ש כו ע"כ נ"ל ליישב ע"פ דרכם כלפי לייא דכי פריך משור הנסקל לבד פריך שהנה ידוע דעוף שהרג את הנפש נסקל כדתנן בפ"ו דעדויות ובפ"ק דסנהדרין דאע"ג דכתיב וכי יגח שור את איש ה"ה כל בהמה וחיה ועוף כמ"ש הר"מ בפי' מה' נזקי ממון יעש ושור דכתיב דבר בהוה כדתנן בב"ק דנ"ד לבהמה מילי וא"כ מינה דמתניתין דתני כל הזבחים שנתערבו בהם שור הנסקל לר' שור דאי משום דהוי דבר שדרכו לימנות נקיט הכי הו"ל למיתני בהמה הנסקלת ומדנקט שור ש"מ שור זה כשור דקרא ומש"ה ק"ל הניחא כשור וכעוף נסקל מאי איכא למימר וזה נ"ל ליישב להסוברים דבעוף לית להו חמש חטאות המתות ועפז"ה יש ליישב דברי הרוקח והרשב"א והרא"ש דק"ל שפיר דכיון דכל עיקר קושיא שם"ם לא קאי אלא לשור הנסקל ליסני דלא בטיל מדין בריה אלא ש"מ דס"ל דשור הנסקל לאו בריה חשיב זה נ"ל

להלין

להלין טוב כעדם :

אבינם אחר הישוב נראה שכל דברי הראשוני' שהכריחו מההך סוגיא דזבחים דשור הנסקל לא חשיב בריה אחרי המחילה הם תמוהים בעיני והן קדם אחת שאתי בענין זה לגבי איסורי הנאה היכי לירייתו דייבי להאי דיכא כדין בריה כין למלקו' וכגון נ"ה דלכל הכי באוני חשיב בריה וגיד הנשה איפלינו תנאי אי אסיר בהנאה ויש מן הראשונים שפסקו דגיד הנשה אסור בהנאה דוק ותשכח וא"כ יש לחקור אי נהנה מנ"ה שלא כדרך אכילה דלרוב הפוס' מלבד הר"ת סברי דלקי על א"ה לחוד וידוע דשיעור הנאה שוה פרוטה וא"כ אי נהנה מנ"ה פחות משוה פרוטה אי לקי של"ל דכי היכי דגמירי בריה למלקות באכילה ה"ן בא"ה דמינה דאם נתערב נ"ה בין הגידין לא בטלי ואסירי בהנאה ולדידי חזי לי דכי גמירי בריה באיסורי אכילה דוקא גמירי שהדעת נוטה לגבי זה וכן כדין דאף באכילה אי לא אכל כוליה בעי כזית ואילו בהנאה אי מכר ונתן הרי כולו שלם ואף אי שדי לכלבו אין הנאה באה לו באכילה כי אם לאחר שמילא הריסו והרי בשעה שנהנה ליתא לבריה לא מינה ולא מקצתה וכל כי האי גם באכילה לא לקי בכ"ש דהא איבעיא לן בכזיר נמלה שחסרה הרי דבהנאת גרונו בעינן דאכל כולי' ועוד דא"ה נמנא חמור מהלמד דאילו גבי אכילה לא לקי בכ"ש אלא חד ואילו לגבי הנאה לקי ב' או ג' בבריה אחד אי מכר לאחר ואחר לאחר הכלל העולה שנ"ל שאין באיסור דין בריה למלקות באיסור הנאה למאן דס"ל דלקי על הנאה ומינה דבטיל באיסו' הנאה ומעתה יש לתמוה מאי ק"ל לרבנן קדישי בהך סוגיא דזבחים דליפשי' דשור נסקל וחטאת מתה לא בטלי מדין בריה והרי במתניתין שנינו כל הזבחים שנתערב בהם שור הנסקל או חטאת מתה אחד בריבוא ימותו כולם הרי דפסיק ותני דלא בטיל אף בא"ה ימותו כולם תנן ואי בטלי בהנאה הו"ל ירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיו להקדש וא"כ כי ק"ל לבטילו ברובא היכי הוה מצי לשנויי לא בטלי משום בריה דא"ה בהנאה אמאי לא בטלי ולומר דס"ל להראשונים אלו שדין בריה גמירי ג"כ לאיסור הנאה מלבד שהדבר זר בעיני כר מן דין לא ידעתי פשיטות זה מנ"ל עד דק"ל בהך סוגיא דאדרבה תיפשוט מינה דבר בהפכו כי ע"כ דברי הראשוני' אלו צריכין אבלי תלמוד ובדעת רש"י אין בו כדי הפיסת יד כמאן ס"ל דלעיל נידרנו שדעתו כדעת הרמב"ן והר"ן ואפשר נמי שדעתו כדעת הרוקח דשוה כמין בעינן ואפשר נמי ליחס אליו סברת הר"ת א"כ לפי מ"ש הר"ן וברש"בא והרא"ש בע"ז דע"ד דלפי' שם מתני' דגיד בין הגידין פליג עם מתני' דע"ז דבעי דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכדעת הרי"ף א"כ אפשר שדעתו כדין בריה כדעת הרי"ף ז"ל שכתבתי ואין ברירה בדעתו ז"ל :

וראיתי להבו' סימן ק' שהביא סברת התוס' והרא"ש והחולקים עליהם וסיים וז"ל ופי' זה דבריית נשמה כתבו הרא"ש בשם י"מ והתוס' ג"כ באלו הן הלוקין ודחו אותו ע"כ גם בס' תורת חטאת כלל מ"א הביא דעת התוס' ודעת הר"ן החולק ואח"כ כתב והתוס' והרא"ש דחו סברת זו וראיתי להרב מנחת יעקב כלל מ"א ס"ק ה' שהק' עליהם שהרי הרא"ש הביא בשם י"מ דבעינן בריית נשמה ולא דחאה גם מדברי התוס' בפרק הלוקין אין הכרח מהם שדחו סברא זו שהם הכריחו דבעינן דבר שאם יחלק אין שמו עליו ולא סגי בבריית נשמה אבל אה"ן דמצרכי נמי דבעינן בריית נשמה ולק"מ שדבר פשוט הוא שהתוספות והרא"ש לא ס"ל חילוק זה דאל"ה לא היו צריכין לידחק בסוגיא דמכות דכי אמרינן ורבנן בריית נשמה אית לה ולרבריו דר"ש קאמר ואי ס"ל חילוק זה לכ"ע היא וכר מן דין שלפי דעתם דין בריה מפורש בכתוב באיסור הנוהג בו אין הפה יכולה לחלק חילוק הנזכר דאי

בלי מה כב"ב כמאי דלית ביה בריית נשמה ומכלל הדברים אתה תמוה דמ"ש שכ"ח בסימן ק' דכחל חשיב בריה ולא בטיל ומזה תמה להרשב"א והטור אחרי שמחילה ק"ט דאי לסברת התוס' והרא"ש שבריה תלוי היכא דגלי קרא הרי כחל אסיר מדבריהם ואי לסברת הרמב"ן הרי אינו אסיר מיג"ב ומה גם דבאיסור דרבנן מנ"ל דגזרו בריה והרי בריה כעין של תורה גזרו וכבר דחו דבריו האחרונים הש"ך והפר"ח אבל ראיתי בספר מנחת יעקב כלל כ"ט ס"ק ז"ט שכתב שדברי הב"ח נדקו לדעת התוס' והרא"ש שתלה דין בריה בדבר שאם יחלק אין שמו עליו וה"ן כחל אם יחלק אין שמו עליו ז"עש וק"ט שהרי מבואר בתוספו' שהכל תלוי בלשון שהוציא איסורו הכתוב כמו לא תאכל גיד דמשמע קטן וגדול ומאי דבעינן דבר שאם יחלק אין שמו עליו הייגו דגיד שלם משמע ואי חתיכה נ"כ נקרא גיד א"כ אוכל כ"ש מגיד הו"ל לחייב והא לא אפשר דאכילה כתיב דבעי כזית ובמאי מוקמת לה כמו שביארתי לעיל :

ודע שכדין בריה הנם שנחלקו עליה הראשונים ז"ל לענין דיכא מהנרא' דאין ביניהם כמלא נימא שהרי לשיטת התו' וסיעתיה ולשיטת הרמב"ן ולשיטת הרוקח מדברי הכל נלמוד דשור נסקל וצפורי מצורע ונבילה וטריפה וחלב ודם ובשר מן החי אין בהם דין בריה לכ"ע ובשרץ וג"ה וחמ"ה ועוף ודג טמא אית בהו דין בריה לכ"ע הרי לא מצינן דבר דלמר חשיב בריה ולמר לא חשיב ומשמעות דורשין איכא בינייהו וא"כ יש לנמנם טובא על הרשב"א בת' סימן תר"ב שאחר שהביא סברת התוספות והרא"ש והחולקים הלא הם רמב"ן ורשב"א והר"ן סיים ועליהם יש לסמוך שתורתינו שלהם וכ"ש שמכיאין ראיה לדבריהם ע"כ ולא ידעתי מה זו סמיכה כל קבל דאין במחלוקת זה נפקותא לענין דיכא ועיין בהג' א"ח סימן קז' מה שתמה להטור דאין דרכו להביא מחלוקת אי לא נפק"ל לענין דינא ע"ש ואחר הישוב ראיתי עיני שב"ת טובא לענין דינא והיינו בעיקר חקירתינו לענין תקרובת ע"ז שמוכרח מכמה סוגיי דאסירי באכילה והנאה וכמ"ש הר"מ בה' ע"ז שהאוכל כ"ש מתקרובת ע"ז לקי וכ"כ בפר"א מה'מ"א ע"ש וכיון דתקרובת ע"ז אחשביה רחמנא דלילקי בכ"ש עליה מינה לענין ביטול דלא בטיל שהרי פשוט בדברי הראשונים דבריה לביטול דלא בטיל משום חשיבות הוי מדאחשביה קרא אחשביניהו אינהו נ"כ בביטול בכל דבר חשוב דלא בטיל ה"ן איג"ב דמכר עצמו לא חשיב לא בטיל כיון דרחמנא אחשביה וא"כ מינה לתקרובת נמי לא בטיל דהא גלי קרא מלא ידבק בידך מאומה מן החרם דכ"ש לקי ולימוד זה עדיף דלקי בכ"ש שאינו מפורש בכתוב כ"כ דלילקי בכ"ש מכל בריה כמו לא תאכל גיד דבפ"קל דלקי בכ"ש דגיד בין גדול ובין קטן מקרי גיד ואילו הכא מאומה כתיב וא"כ משהו נותקרובת ע"ז שנתערב אין לו ביטול לעולם מדין בריה וב"ת לדעת התוס' שכתבו דבריה לא חשיב אם לא שאם יחלק אין שמו עליו אם יהיה התקרובת ע"ז דבר שאם יחלק שמו עליו היכי לא ליבטיל הא ליתא שכל דגלי קרא להדיא דלקי בכ"ש אין צורך לתנאי זה וכי התנו הם היינו באיסורים שאינו פשוט בכתוב שכיון דלילקי בכ"ש בבריה וביסוד זה נמנא בכתוב מפורש כעין גיד דאי גיד חתיכה נמי מקרי גיד א"כ איך אפשר דכוונת התורה דלילקי בכ"ש כיון דקטן נמי מקרי גיד דא"ה נ"מ דאי אכל כ"ש מהגיד נמי לקי כיון דחתיכה נמי קרוי גיד ואילו קרא אפקיה בלשון אכילה דהיינו כזית וזה לא יצוייר אך אי חתיכה אינה קרויה גיד יתקיים אכילה בחתיכה וכ"ש בריה וכל זה פשוט בדברי התוס' בסוגיין בד"ה מ"ט ובד"ה ורו' ז"עש וא"כ גבי תקרובת ע"ז שמבואר בכתוב דלקי בכ"ש בכ"ג לקי בכ"ש והיינו נענין ביטול נמי לא בטיל וזה נראה בעיני שיונא לענין

לענין דינא מדברי התוס' אכן לשיטת הרמב"ן והר"ן ולשיטת הרוקח דכברי שדין בריה אין לה זכר בתורה כי אם בהלכה גמירי לה דבבריה לקי בכ"ש כמו דכל השיעורים הל"מ והם קבלו השפטי התנאים לקרותה בריה ולדבריהם תקרובת ע"ז אין לה שייכות עם כל הני דלקי בכ"ש דהכי אתי מההלכה ותקרובת גלי ביה קרא להדיא ואם כן לדעתם יש לגדר דכי גזרו הם הביטול בבריה כעין ההלכה גזרו שיהיה בהם התנאים הצריכים לבריה שיהיה אסיר מע"כ ושיהיה בריית נשמה וכו' אבל בתקרובת ע"ז דלא אסיר מע"כ ולאו בריית נשמה היא אף דלענין מלקות בכ"ש לקי גבי ביטול בטיל כדינו כיון דלית ביה תנאים הנז' לעיל ואפשר שגם לדבריהם כי אסרו רבנן הביטול בבריה לאו משום דאסור מע"כ או שיש בו בריית נשמה אלא משום דלקי בכ"ש גזרו הם הביטול וא"כ תקרובת ע"ז דלקי בכ"ש לענין ביטול נמי לא בטיל בדין בריה ועיין בירושלמי בפ"ב דע"ז הדא דאת אמר בע"ז שבורה אבל בע"ז שלימה בכ"ש ועיין במראה הפנים ובש"ס בבלי בזה בשבת דף פ"ג וכי תימא זה מנ"ל כדי לדון בדבר חדש בזה אימא תקרובת ע"ז בטיל כדינו לכ"ע דכי אסרו הביטול רבנן בבריה ה"ד בדבר דחשיב מצד עצמו דכל בריה שלימה דבשלימותה אית בה חשיבו' קצת ובכה"ג אע"ג דלאו חשיבה כולי האי כמו חתיכה הראויה להתכבד או ב"ח או דבר שבמנין דכל הני לא בטלי משום חשיבותם מ"מ בהצטרף עם קצת חשיבות שיש בהם עם מאי דאחשביבהו רחמנא אסרו רבנן הביטול ועשאוהו כדברים החשובים אבל בכ"ש דלאו בריה היא כעין תקרובת ע"ז דלא חשיב כלל אה"ן דלא אסרו חכמים הביטול משום מאי דלקי עליה בכ"ש דמשום זה לחוד לא חשבי ליה רבנן דבר חשוב כעין הני אי מהא גם בזה אני אומר תיפשוט לשיטת התוס' דכ"ש מתקרובת ע"ז לא בטיל שהרי מבואר בדברי התוס' בסוגיין שהבאתי בראשית מאמר דאי טבל הוה קי"ל דלקי בכ"ש בר"ש משהו מטבל לא הוה בטיל כמו שנראה מדבריהם דלר"ש משהו מטבל לא בטיל מדין בריה ומזה הקשו דערלה וכלאי הכרם לא ניבטילו ואילו משהו מטבל מה חשיבות אית ביה אלא נראה שהם ז"ל ס"ל דבריה לביטול בדין מלקות תלוי לגמרי ובר מן דין אם איתא להא תיקשי איך חשבי רבנן לגיד דלא בטיל והרי קי"ל אין בגידין בנ"ט ובעצים יבשים דמו א"ו שאין לחלק בכך ומינה ב"כ בין לדעת הר"ח שסובר דלקי בכ"ש ולמ"ש לשיטת התוס' אם נתערב בהתר אפי' באלף לא בטיל ולדעת שאר הראשונים יש לגדר בדבר להקל ולהחמיר אבל למ"ש בדע' הר"מ והרי"ף ואולי רש"י מכלל בתקרובת ע"ז ויין בטלי כשאר האיסורין ואי ק"ל הלא משנה שלימה שנינו בע"ז דע"ד אלו אוסרין בכ"ש יין ועורות לבובין וע"ז ופי' בה התוס' ורש"י והרא"ש והר"מ דאיירי בדבר חשוב הדבר שבמנין דכולה מתניתין בהכי איירי אבל בלאו הכי בטלי אבל הר"ן והריטב"א ובשם גדולי המפ' כתבו דבע"ז ויין לא בעינן דבר שבמנין דאפילו משהו אוסרין בכ"ש ועם הרי שהתוס' ס"ל דע"ז ויין בטיל בס' היכא דלאו דבר חשוב הוי וכן הרא"ש והטור ואילו הר"ן והריטב"א שיש לגדר בדעתם דהני בטלין ס"ל דלא בטלי והרי זה כל בתר איפכא הא לא איירייא דמתני' לגבי איסורי הנאה מתניא וגבי א"ה כבר ביארנו שאינו ברור בהו לומר דלא בטלי מדין בריה אבל לגבי איסור אכילה י"ל דאה"ן שיודו התוספות והרא"ש דמשהו מהני לא בטלי מדין בריה :

דין אמת שנה בע"ז דף ע"ג שנינו יין נוסך בכ"ש ואמרי' שם בשם ר' דאי מערה מחבית לבור בטיל וכו' ופירש רש"י דכל הני דבטלי ה"ד לגבי איסור הנאה והרא"ש חלק שגם בשתיה נמי בטיל ואילו למ"ש הרי דיין לקי בכ"ש לביטול נמי כ"ש נמי לא בטיל ומשיתן זה אי מערה מחבית לבור או מבירור קטן והרי בביטול בריה לא חזינו חילוק זה וגם אין טעם לחלק בהא בכך ועוד דמדברי מור"ם בהגה בש"ע בי"ד סימן קל"ד ס"ב נראה דמתיר ביין ואינו דבר שבמנין וגם לשיטה ועל הכל קשה דכי פליגי הראשונים אי ביין בעינן דבר שבמנין היינו ביבש ביבש אבל לא לח בלח מוכח שם ממתני' דרע"ג ושם בדע"ד במתני' דיין שנפל לבור דלב"ע לא בטיל ואילו אתינן עלה מדין בריה הו"ל דלא בטיל בכל ענין ועוד דיין אינו אוסר בכ"ש כי אם במינו כדתנן שם בע"ז דף ע"ג ואילו בדין בריה הוי במשהו גם בשאינו מינו בידוע כי ע"כ יש להכריח מכאן שיטת הרמב"ן דאילו לשיטת התוספות קשה אמאי לא ליהוי בתקרובת ע"ז ויין דין בריה אלא שאחר הישוב נראה שאין מכל זה טענה שהנה בתקרובת ע"ז אין הלאו מפורש בה שכבר הביא הרשב"א בקדושין לרב"ח שיש אומרי' שתקרובת ע"ז שאסור באכילה הוי מדבריהם ע"ש שדחה לדבריהם ואי לגבי איסור שאין הדבר פשוט כ"ש לגבי מלקות ואף אתמ"ל דלמלקות דלילקי בתקרובת ע"ז ויין הוא דבר מוסכם מכל הראשונים אשר בית ישראל נכון עליהם לענין דלילקי עלייהו בכ"ש אינו מוסכם והרי הרמב"ן בהשגותיו לס' המצות כתב דאזהר' יין נפיק מדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו הביא דבריו בכ"מ פ"א מה' מ"א ואילו לפי דבריו אינו מוכרח דלילקי בכ"ש דהרי אכילה כתיב וכבר ראיתי להרב דברי אמת בקונטרים ט' דכ"ב שהביר בדעת התוס' דס"ל דתקרוב' ע"ז שיעורו בכזית והכריח כן מדברי התוס' בחולין דקי"ו ע"ש ולפ"ז נמצא שאין בידינו להכריח בדעת התוספות והראשונים והרא"ש והטור אי תקרובת ע"ז ויין לא בטיל דחשיב משום דלקי עלייהו בכל שהוא דאעיקרא מנ"ל דס"ל דלקי עלייהו בכ"ש ומ"מ הנה נתבאר לעיקר מקירתינו דבתקרוב' ע"ז ויין אע"פ דלקי בכ"ש אין להם לביטול דין בריה וכאמור והשתא דאתית להכי קשה בת' הרשב"א וכל הראשונים ורבינו ירוחם והב"י בי"ד סימן ק' שהאריכו לבאר מחלוקת הראשונים בדין בריה ולמ"ש כל זה משנה שאינה צריכה כיון דלא נפק"ל במחלוקתם לענין דינא והב"י בא"ח סימן קז' הקשה מענין זה להטור :

סימן נ"ח וישוב

אחר הישוב נראה דעוד נ"מ לענין דינא במחלוקת הראשוני' הלו הלא זה הדבר אם נדר אם נשבע על הככר שלפניו או על העוף ותנב פלוני או על תפוח ורימון וביוצא שלא יאכל שלפי שיטת התוספות נראה אי אכלו כולו לקי שהרי לדבריהם מאי דלקי בכ"ש בבריה בקצת איסורים ה"ם לפי דגלי בהו קרא לא תאכל גיד לא תאכל שרץ וגיד ושרץ בין קטן בין גדול משמע ואילו בשבועות דכ"א בפלוגתא דרבנן ור"ע באומר שבועה שלא אוכל ואכל כ"ש דר"ע מחייב ורבנן פטרי א"ל היכן מצינו באוכל כ"ש דחייב והקשו בש"ס והרי נמלה בריה שאני והרי מפרש מפרש נמי כבריה דמי ומהך סוגיא הכריחו התו' והרא"ש שיטתם הלוו דטעם בריה הוי דהוי כאילו פירש הכתוב ומשו"ה מפרש בשבועה לקי בכ"ש אלא דבסתם בעי כזית שגם בכל האיסורין כיון שהזכיר אכילה בעי כזית וא"כ כי אמר לשון דבה"ג בשל תורה לקי בכ"ש ה"ה בשבועה לקי בכ"ש בבריה והיינו כגוונא דכתיבנא דכי נשבע שלא יאכל עוף פלוני אי אכל מתנו כזית ולא אכלו כולו לקי ואי אכלו כולו אע"פ שלא יהיה בו כזית בכל שאיסורים שנוהג בהם דין זה כ"ל לפי דעתם לאפוקי דעת הרמב"ן ושאר הראשונים שנדר ושבועה לא מנית אמרת דלילקי בכ"ש כיון דהלכה גמירי שאין בריה אסיר אלא באסיר מע"כ ואיסור נדר ושבועה אינו אסיר מע"כ ומינה נמי נ"מ לענין ביטול דלהרמב"ן אם נתערב העוף בכשרים לדידיה בטיל בס' ולתוס' לא בטיל ומה גם למה שראיתי להמש"ל בפרק ד' מה'

שבועות שאברית דבין לר"ע ובין לרבנן בלשון בני אדם
אכילה בכ"ש משמע ולדברי הכל בנדרים אזלינן אחר לשון
בני אדם אף שבלשון תורה מנגדו וכדבריו אלו הבריח הרוקח
בסימן רז' ומהנראה שדברי הרוקח נעלם מעיני המש"ל ז"ל
ומזה הבריח הרב דר"ע ורבנן כהא פליגי דלרבנן אף שלשון
אכילה בלשון בני אדם בכ"ש משמע ולשון תורה דהוי בכזית
לא מעלה בנדרים מ"מ אמדינן דעת הנודר שלא כיון לאסור
על עצמו יותר מסיעור שאר איסורי תורה דהוי בכזית ור"ע
לא אזיל בתר הך אומדנא וכל זה כשהזכיר לשון אכילה דהא
מיהא איכא לשון תורה שמסייע לאומדנא דהוי בכזית אבל אי
לא הזכיר אכילה כמו בקונמות אף רבנן מודו דלקי בכ"ש
דבל כי האי במפרש חשיב וע"ש בדבריו באורך' ולדבריו בנדון
דידן שנם בלשון תורה בכל בה"נ בכ"ש כמי משמע הו"ל
בקונמו' דחשיב כמפרש ואולי יש לדחות כיון דבהזכיר אכילה
בלשון תורה הוי בכזית א"כ י"ל דאמדינן דעתיה פדעתו
לאסור עצמו כרוב כל האיסורי' דהוי בכזית ואי משום שהזכיר
עוף פלוני ועוף בין קטן בין גדול משמע אין זה עדיף מלשון
אכילה דבלשון בני אדם הוי בכ"ש ובנדרי' לשון בני אדם הוא
העיקר ואפ"ה אין משגיחין בו מכח אומדנא ומיהו אין זה
סברא נכונה וכ"ת לענין ביטול לא נפק"ל מידי דהא קי"ל
דאיסור נדר דשבו' לא בטיל מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין
כמ"ש הרמב"ם בפרק ד' מה' נדרים והש"ע בי"ד סימן ר"ו
אכתי י"ל דאילו מדין בריה בריה בין במינו ובין שלא במינו
לא בטיל אבל דבר שיש לו מתירין במינו הוא דלא בטיל אבל
שלא במינו בנ"ט הוא דוק ותשכח :

סימן נ"ט עוד

נ"ל דנ"מ במחלוקת זה הוא הרבר שהנה הרמב"ם בפט"ו מה' מ"א
הט"ט כתב דבינה שיש בה אפרוח שנשלקה עם הכשירו' ביטולו
בס' ואחת ומפני שהיא בריה הוסיפו על שיעורו והרשב"א
הביא דברי הר"ת הללו והביא משם הרמב"ן שחול' עליו ומזה
היעלה הבי' בדעת הר"ת דבינת אפרוח לא בטיל אף באלף
בדין בריה ובפליטתיה הוא דבעינן ס' ואחת ומזה נסתפק
בסימן ק' אי בינה שיש בה דם אי חשיבא בריה ובש"ע בסימן
ק' פסק דוקא בבינת אפרוח חשיב בריה והרלנ"ח בסי' פ"ד
העלה דאף בינה שיש בה דם חשיב בריה ע"ש ודברים אלו
קשין להולמם דאפרוח זה עיקר איסורן מדבריהם ואף לבעל
התרומה שהביא הרשב"א בס' ת"ה דנ"ד דס"ל דמדר"ת אסיר
אינו אלא משום נבילה וכבר נתבאר לעיל דבי אסרו רבנן
הביטול בבריה היינו בעין של תורה דלקי בכ"ש ומשום
חשיבות וזה אחשבינהו אינהו נ"כ בביטול וא"כ בינת אפרוח
דאין בה מלקות מהי תיתי דלא ליבטיל ואף דלילקי משום
נבילה הרי בנבילה כבר נתבאר דלכ"ע בעי כזית בי ע"כ
דבר זה שהוליד הבי' והרלנ"ח בדעת הר"ת איני יכול להלום
ומה גם לה"ש בדעת הר"ת דמעולם לא אסרו רבנן הביטול
בבריה כי אם לענין נ"ח כי ע"כ בדעת הר"ת נ"ל חדא
מתרי דמ"ש הר"ת דבטיל בס"א בין לענין פליטתה בין גופה
בטיל בס' ואחת דכיון שהיא בריה דהיינו האפרוח עשו בה
הכר והוסיפו בשיעורה וה"ד בבינת אפרוח אבל בבינת עוף
טמא בס' סגי דלא הוי בריה בדי להוסיף בשיעורה א"כ דביצ'
אפרוח חשיב הר"ת ב"ח וקי"ל ב"ח חשיבי ולא בטלי ואף בשל
דבריהם דהבא החשיבות מגד עצמו ובבה"ג ל"ש בין של
תורה לשל דבריהם במ"ש בי"ד הבי' סימן ק"א בשם הר"ת וע"ש
ולפו' מ"ש הר"ת דסגי בס"א היינו לבטל פליטתה דוקא ומ"ש
מפני שהיא בריה בפ"ע רצונו לומר והו"ל ב"ח ולא בטיל אך
בזאת יש לחקור בינת עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם
בתוכה שמדברי התוס' בחולין דס"ד ד"ה שאם רקמה מתבאר
דס"ל דאף בלי רקום לקי עליה ודעת הר"ת בפ"ג מה' מ"א
ה"ת דוקא אם רקמה לקי עליה משום שרץ ועוף ובן דעת רוב
הפוסקים זולת הרשב"א בס' ת"ה דנ"ד שכתב שאם ריקמה
לא לקי עליה ויחיד הוא בדבר זה וגם לדבריו בינת השרץ
שריקמה לקי עליה משום שרץ כדאיתא בש"ס שם בחולין דף
ס"ד להדיא ובהכי יש לחקור אי לקי על שבינה אי רקמה למר
כדאית ליה ולהתו' בב"נ בכ"ש או בעי כזית ומינה נ"מ לענין
ביטול והנה לשיטת התוס' נראה פשוט דלקי עליה בכ"ש
דבי כתיב ואת בת היענה קטן וגדול מקרי בינה ואם יחלק
אין שמה עליה ובן בשרץ כיון דלקי עליה משום שרץ ש"מ
דבבינה זו שרץ קרינן וא"ה לקי עלה בכ"ש ומינה דלא בטיל
אבל לשיטת הרמב"ן והר"ן וסיעת מרתתוהי יש לברר דאפשר
דבעי כזי' דאע"ג דאסיר מע"ב מ"מ כיון דבצו בריית נשמה
א"כ אפשר בינה דלא חשיב בריית נשמה ואפשר כמי דחשיב
בריית נשמה וכבר ראיתי בת' להרשב"א סימן מ"ו ולהר"טבא
בחי' למכות לדו' דפשיט להו דבינה לא חשיב בריית נשמה
כיון דלית בהו חיות ואין לתמוה עליהם דמי גרע בינה ומה
גם כנתרקמה מנ"ה והרי גיד נמי בשיעת עירובו ובן אמ"ה
לית ביה שום חיות וחשיב בריה כיון דאתי מברי' נשמה ובינה
נמי מברית נשמה קאתי ואי לאו דגלי קרא דשרי הוה אסיר
מדין אמ"ה כמ"ש התוס' בחולין בד"ה שאם רקמה וע"ש וא"כ
הו"ל לחשוב לבינה בריה וכ"ש ברקמה דהא אית ביה קנת
חיות שי"ל דס"ל כיון דגלי קרא דבינה שריא ש"מ דלאחר שאיב'
מעורה בגידין בריה בפ"ע היא ולהבי שריא דכיון דלית בה
חיות לא שייך איסור אמ"ה וע"כ גם רקמה לא חשיב בריה
בפ"ע דלא עדיפא מנפל במעי אמו שאין בה איסור אמ"ה כי
אם משום טרפ' כמו שבוארנו לעיל וא"כ לא חשיב חיות דאית
בה בריית נשמה בנמלה וכיון דבעודה בינה חשיבא בריה
בפ"ע ולאו אבר מהלידה חשיב וא"כ לא אתי מבריית נשמה
ובטיל וזה נ"ל ברור בדעתם אך לשיטת התוס' אין טעם לומר
בבינת שרץ שרקמה ובינת טמאה דלא נילקי עלייהו בכ"ש
ומינה דלא בטלה וש"ר בשיטה מקובצת לר"נ שכתב בשם רז'
דבינת עוף טמא חשיב בריה מש"כ בינת נבילה וטרפה
דהכי לא אסיר מע"כ ע"ש ומ"מ נ"ע שהרי הו"ל למיתלי
הטעם שאם יחלק אין שמו עליו כשיטתיה דלר' כבר כתבתי
לעיל דלא ס"ל ה"ט וצריך ישוב :

אלא שיש לתמוה לשיטתם ולהבי' והרלנ"ח דחשבי לבינה
רקומה בריה מאותה סוגיא דחולין דס"ד ממ"ש
בידוע שהיא בינת שרץ למאי הלכתא אמר רב עוקבא ב"ח
שאם רקמה ונקבה בכעדשה מטמאה ע"כ ואי בינה רקומה
חשיב בריה ק"ט למ"ל שיעור כעדשה לטומאה והרי בכ"ש
פשיטא דמטמאה דהא תנן בפ"א דאהלות האיברין אין להם
שיעור אפילו פחות מכעדשה מן השרץ מטמא ופסקה הר"מ
בה' אבות הטומאה ואי אבר מתנם מטמ' בולה לא כ"ש דומה
למ"ש שם בחולין דק"כ ע"ש וזה פשוט ומדבעי כעדשה ש"מ
דלא חשיבא בריה ואין לומר דבי אמר בכעדשה היינו לענין
הניקוב דנמירי דבעי שיעור זה הא ליתא שהרי שנינו שם
בחולין דקכ"ו ניקבה כ"ש טמא הרי דבניקוב כ"ש סגי וכדומ'
יש ליישב דהבא אי אפשר דלית בריקומה בכעדשה שהרי
בנזיר דנ"ב רמו קראי אהדדי כתיב כל הנוגע בהם יכול
בכולן ת"ל כל אשר יפול מהם יכול במקצתן ת"ל מהם הא
כיצד עד שיגע במקצתם שהוא בכולם ושיערו חכמים
בכעדשה שהרי החומט תחילת ברייתו בכעדשה ופשיט ליה
לש"ס דהבא דבי נקיט הברייה שבן החומט היינו שאין ב"ח
שרצי' שיהיה נמצא בהם תחילת ברייתו בכעדשה אלא החומט
דהשאר גם בתחילת ברייתו הוי טפי מכעדשה וע"כ גמרי
מהחומט דבציר שיעורים יותר מבולן וא"ב לא יבויר בינת
שרץ שרקמה שיהיה בניר מכעדשה אלא דאכתי קשה לתנ"ת
הזכיר

הזכיר הש"ס שיעור כפרט' ככאן כיון דככר פשיט ליה דבגיר חשבי אינו כנתנ' ואי היה כנתנא מטמא כי ע"כ ע"כ דלאורויי שאין בה דין בריה קאתי ונ"ע:

ולענין הלכה נ"ל שאע"פ שהתוספות והרא"ש והטור והסמ"ג וספר התרומה קיימי בחד שיטה אין הלכה כשיטה זו דמלבד מה שנדחקו הם לסברתם בסוגית דמכות בג"ש ורבנן ברית נשמה חטה לא חשיב במו שיצויין בדבריהם ככר נתבאר לעיל דהסוגי' דגזיר דכ"ב כולה תורם שלא כדבריהם גם הסוגיא גופה דפליגי בה ר"ג ורבנן אי אכלו ואין בו כזית והסוגיא דחולין שהבאתי בסמוך קשה לדבריהם ומה גם דהס רבים החולקי' על סברא זו הלא המה הרמב"ן והרשב"א והרא"ה והריטב"א והר"ן והרשב"ם אשר בית ישראל נכון עליהם ס"ל שבריה תלוי במשפטי התנאים שכתבו הם גם הש"ע והאחרונים השכימו עמם בודאי דהכי נקטינן ומה שהכריחו התוס' סברתם מת"ש בשבועות מפרש נמי כבריה דמי שנראה שטעם בריה משום מפרש הוא הא ל"מ וגם הראשונים לא חשו ליישב זה לדעתם שז"ל בנקל דה"ק אבן כי ק"ל היכן מנינו באוכל כ"ש שחייב באיסור סתם שאינו מפורש שיעורו בכתוב ק"ל וה"כ בשנדר סתם ולא הזכיר שיעור ליבעי כזית אבל מפורש הו"ל כבריה דלקי בכ"ש כיון דנהירי לה כהריא וה"ן כיון שפירש הו"ל כבריה ואי ק"ל הרי שיעור כזית נמי גמירי לה בכל האיסורים וא"כ ל"ר לנדר ושבועה יש לומר דהתם כי גמירי דבעי כזית ב"מ דאכילה דכתיב בכזית וא"כ אמדינן שדעתו לאסור עצמו כשיעור האיסורי' וא"כ מפרש ליכא הך אומדנא כלל ועל דרך שכתבתי לעיל בשם המש"ל ז"ל שע"פ דברי הרמ"ל יש לי ליישב מאי דהוה ק"ל לכאורה בסברתם מסוגיא זו דשבועות שהביאו הם לראיה מינה תברה לסברתם שהרי אחד הרואה יבין מדברי התוספו' בסוגיא זו בר"ה מ"ט ושם בע"כ בר"ה ורז' דפשיט להו שדין בריה כי היכי דלילקי עלה בכ"ש אף אם משמעות הכתוב הוי דריבה בריה בכ"ש למלקות מיתלא תלי וקאי אי מנינן לקיומי אכילה דכתיב דהוי בכזית כמו דכתיב לא תאכל שרץ המדכתיב לא תאכל ש"מ דבעי כזית ומדכתיב שרץ ש"מ דבכ"ש לקי מוקמינן אכילה במרוסקין דלית בהו דין בריה ושרץ בבריה שלימה ואי אי אתה יכול לקיים את שניהם תפסי' עיקר לשון אכילה ובעי כזית ואין משגיחין בבריה דמה"ט בעי כזית באת"ה אע"ג דכתיב לא תאכל הנפש ומשמע אף אבר כ"ש אלא כיון דקי"ל דאינו חייב לעולם כי אם באת"ה שלם ואי לקי בכ"ש אכילה דכתיב דמשמע כזית היאך יתקיים כי ע"כ בעי כזית ואין משגיחין בבריה שריבה הכתוב זה פשוט כדבריהם וא"ה תיקשי לדעתם הנשבע שלא יאכל כ"ש הרי הם דברים סותרים דאכילה כזית משמע ובכה"ג גבי בריה כזית בעי וא"כ כשהקשו והרי מפרש היכי שני הש"ס מפרש כבריה דמי והרי בה"ג בריה לא לקי בכ"ש דה"ן אין גד לקיים אכילה שהזכיר אכן לדברי המש"ל ל"ק שז"ל דה"ק מפרש בשבועה דבלשון בני אדם אכילה בכ"ש ואומדנא נמי ליכא כל שאסר על עצמו כ"ש כבריה דמי ועיין להרב בעל הלבוש ביו"ד סי' ק' שכתב דטעם בריה דלקי עליה בכ"ש ה"ט דכתיב לא תאכל גיד ושרץ ומשמע בין קטן בין גדול וכיון דאחשביה קרא אחשביניהו רבנן נ"כ לביטול וכדברי התוספו' ולא"כ הצריך התנאי שיהיה בריית נשמה ואסיר מע"כ ושלם יחלק אין שתו עליה וכשיטת הרשב"א ז"ל ע"ש ודבריו תמוהים במה שחשב שדברי התוס' והרשב"א קיימי בחד שיטה וזה לא יתכן כלל כמבואר וצ"ע ודוק וז"מ למאי דאתאן עלה נראה דנקטינן בנשבע שלא לאכול עוף וכיוצא דאין בו דין בריה כשיטת הרמב"ן שהיא עיקר ואף בספק כיון דבמידי דרבנן נקטינן כדרבנן להקל וגם בביעת אפרוח או שיש בה דם או

ביצת שרץ שרקמה בכל אלו נר' מעיקר דינא לפי דעת רוב הפוסקים דלית בהו דין בריה וטוב אחר ומן רב נדבה בכר כרתי ופלתי ושם בסימן ק' ראיתי שקדמני בקנת דברים ושמתי בעל כל הון שכונתי לדעת גדול:

סימן ס' יש

לחקור בדין בריה דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל ואם נתרסקה הבריה בטיל בשיש בהם שיעור הריסוק דליבטיל מדין בריה והנה הרמב"ם בפי"ו מה' מ"א ה"ו כתב וז"ל וה"ה בחתיכה של בשר וחלב וכו' וכן גיד הנשה שנתבשל עם הגידין או עם בשר בזמן שמכירים מנביהו ואם אינו מכירו הכל אסור מפני שהיא בריה בפ"ע הרי הוא חשוב ואוסר את הכל בכל שהוא ע"כ הכי איתא בחולין ד"ק וכתבו הר"ן והרשב"א והרא"ש ושאר פוסקים דבריה רסוקה אין לה דין בריה לא למלקות ולא לביטול והביאו ראיה מת"ש במכות דיו רסק ט' נמלות ע"ש וכן יש ללמוד מדברי רבינו שהרי בסוף פ"ב מה' אלו כתב רבינו דין זה דריסק ט' נמלות ומינה נ"מ לביטול אלא שהרשב"א בחדושיו כתב וז"ל ומיהו אם נתרסק או נחתך ממנו קצתו לא מקרי בריה והביא ראיה לריסוק מת"ש רסק ט' נמלות ונחתך ממנו קצתו והביא ראיה מת"ש במעילה דיו אכילת שרצים בכזית וצ"כ בחתוכים איירי דאלו בשלמים לא בעו כזית דנמלה בל שהוא לקי ובראיה זו קשה דמי הגיד לו דלא איירי במרוסקין וא"כ אכתי ליתא דחסר קצתו חשיב בריה דרובו ככולו בכל התורה:

והנה אמת שהראיה אחרת שהביא לזה דבגזיר דנ"ב איבעיא לן נמלה חסר אבר אי לקי ולא איפשיטא ולגבי ביטול הו"ל ספקא דרבנן ולקולא היא ראיה שאין עליו תשובה אבל ראיה ראשונה הא לא מכרעא למ"ש:

והנ"ר ליישב לזה דפשיט ליה להרב דחסר מקצת ממנו גריע טובא מנתרסק דאילו בנתרסק הבריה שלימה היא אבל חסר הרי אין כאן בריה שלימה וכל עיקר ראיית הרב היה לנתרסק וכיון דגמר לה שאין בה דין בריה מההיא דריסק ט' נמלות מכ"ש נפיק לחסר ומה שהביא הסוגיא דמעילה היינו לחסר דאלו אי בעי לאפסוט מינה דין הריסוק יש לבע"ד לחלוק דכי קי"ל דשרצים בעי כזית היינו בחסרים אבל ריסוקים אה"נ שדין בריה להם וע"כ הביא תחלה ראיה לנתרסק וכל זה לפי הנחתו דמשמע ליה דחסר גריע מנתרסק ואי ק"ל איך אפשר דחסר גריע מריסוק והרי גבי ריסוק פשיט ליה לש"ס במכות בההיא דריסק ט' נמלות דלא חשיב בריה ואילו בריה חסרה אי חשיב בריה הוי בעיא דלא איפשיטא בגזיר דנ"ב הרי שבבריה גריע נתרסק מחסר הפך מ"ש בדעתו אלא דהיא גופא קשה עכ"פ כדברי הרב בנואי דמוקי לסוגייא דמעילה דיו דאמרינן אכילת שרצים בכזית בשרצים חסרים ושמעינן מינה דבריה חסרה פשיט לן דלא חשיב ואילו בגזיר אבעיא להו הך מילתא ולא איפשיט הביאה הרב סמוך ונראה וכתב וכיון דלענין ביטול דלא בטיל דדבריהם הוי הו"ל ספק דדבריהם ולהקל ע"ש ואילו מהסוגיא שהביא הרב לעיל מזה ואוקי לה בחסר הרי איפשיטא הך בעיא דלא חשיב בריה וזה תימא כי ע"כ ליישב דברי הרב דמשמע ליה דכי קמבעיא לן בגזיר נמלה שחסרה מהו היינו שחסרו ממנה אבר אחד אבל אי חסרה ג' וד' איברים בודאי דפשיט להו דלא חשיב בריה וכי כתב הרב דנחתך ממנו קצתו לא מקרי בריה היינו נמי בכה"ג שחסר ממנה קצת אברים ובהכי הוא דמוקי לסוגייא דמעילה דכי בעי כזית בשרצים היינו בחסרים שחסר ממנו ד' או ג' אברים וזהו מה שנ"ל בדעתו אבל מדברי רש"י והתו' בהך סוגייא דגזיר יש לדון מהם שלא כדברי הרב אלא דאיבעיא לן בכל גווני חסרה כל שנשאר רובו שהרי פרש"י בגדרי הבעיא לגר דחסרה נמי

חשיב בריה דכיון שנשאר רובה הא אמרינן רובו ככולו ושתי׳ כתבו דבכל שראויה לחיות בריה חשיבה ע״ש הרי נראה שאין מחלקים בין חסר אחד אבר לחסר עשר ועשרים וכי היכי דלא ליפוש בפלוגתא כ״ל לומר שגם הרב דעתו כן ומ״ש דמ״ש במיצילה דאכילת שרצים בכזית היינו בשאין שלמים לאו חסרים קאמר אלא רסוקים דשלם רסוק שאינו שלם קרי ליה ושבקיה דדחיק ואוקי אנפשיה ומיהו לכל הדברות נראה דכין אם נתרסק דהיינו מיעוך וכתות והוא שלם או שהוא כברייתו אבל חסר ממנו אבר לא מקרי בריה ובטיל בששים כשאר איסורים וכ״כ להדיא בת׳ סי׳ ק״א ע״ש גם הרא״ש בפסקיו כתב דנתרסק או נחתך ממנו קצת לא קרי בריה וכ״כ הרשב״א בת׳ סי׳ תרי״ג וכ״כ הטו״ר בסי׳ ק״כ דאם נתרסק לא חשיב בריה והסתימא להרדב״ז בת׳ סי׳ קמ״ב שכתב ולענין מ״ש שאינה בריה כיון שניטלו ראשה ורגליה כך אני סובר שהרי נמלה אם נחתכה רגלה ואכלה פטור עליה ואם רסקה כיון שהיא שלימה אעפ״י שהיא מרוסקת חייב עליו וכו׳ ע״ש ודבריו תמוהים דברסקה נמי פשיטא דפטור כמ״ש כל הפוסקים ומבואר במכות דיו כמ״ש ריסק ט׳ נמלות ודבריו צ״ע כעת מכל הפוסקים ומהך סוגייא ומדברי כל הנהו רבוותא מתבאר דכי לא חשיב בריה אם נתרסקו היינו ברסקה כולה אבל אם רסקה אבר אחד לבד אין בכך כלום דבריסוק אבר אחד לא נפסד הבריה והוא מוכרח שהרי בריסק פשיט לן דלא חשיב בריה ובחסר אבר הוי בעיא דלא איפשיטא ואי ריסוק אף בריסוק אבר אחד חשיב ריסוק מכ״ש בחסר דנריע טובא מריסק וא״כ מאי קמבעיא ליה לש״ס בנזיר אי חסר אבר חשיב בריה או לא תיפשוט לה מדין ריסוק בקל וחומר ותמהני על הר״ן שכתב בסוף פרק גיד הנשה התנאי ב׳ שתהיה שלימה כיצד שאלו נתרסק ממנה אבר אין תורת בריה עליה כדאמרינן במכות ריסק ט׳ נמלות וכו׳ ואפי׳ אותו אבר שנתרסק אין הנשמה תלויה בו הרי היא מתבטלת כאלו אינה בריה דבנזיר אבעיא לן כה״ג למלקות אי חשיבה בריה או לא ולא איפשיטא ולענין ביטול הו״ל ספק דרבנן ולהקל וכו׳ ודבריו תמוהים דבתחלה הביא ראיה לריסוק אבר אחד מריסק ט׳ נמלים והיא ל״מ מידי דהתם ברסקה כולה עסקינן וא״כ הביא עוד ראיה לריסוק אבר מהסוגייא דנזיר והתם בחסר הוא דמבעיא לן דמוכח מינה דאילו בריסק כה״ג פשיט ליה דהוי בריה והרי זה ראיה לסתור דלדבריו עדיף מינה הו״ל למבעי בריסק אבר מחסר אבר דבריסק אבר הוי הבריה כמות שהיא וגם כל הפוסקים לא כתבו דבריסק לא חשיב בריה אלא ברסקה כולה או רובה שנפסדה צורת הבריה אבל בריסק אבר אחד לא שמענו:

אך את זה ראיתי בפסקי הרא״ש שחבר בנו בעל הטורים בפ׳ גיד הנשה שכתב בסי׳ ל״ה וז״ל בריה שנתרסקה אחד מאבריה תו לא מקרי בריה וכו׳ וזה ממש כדברי הר״ן הנזכרי׳ ובאמת שאין רמז לזה בדברי הרא״ש גם בחיבורו בסי׳ ק״א לא הזכיר מזה דבריסוק אבר לית בה דין בריה כי ע״כ דבריהם תמוהים בעיני. וכ״ל דאין לסמוך עליהם בזה וזה כ״ל דעת השערי דורא הביאו הב״י בסי׳ ק״א וז״ל אם הדג מרוסק אין עליו דין בריה ויש מפרשים דאם רוב הדג שלם חשיב בריה וכן מוכח בנזיר גבי נמלה דרובו ככולו ולא בטיל וכו׳ ומ״ש דאם רובו שלם אם הדברים כפשטן יש לתמוה עליו שהביא ראיה מנזיר והו״ל ראיה לסתור דהתם לא איפשיטא ובביטול דרבנן אזלינן לקולא ולא חשיב בריה כי ע״כ נראה דרובו שלם היינו דמיעוטו נתרסק אבל אינו חסר ממנו אבר ובה״ג כתב דחשיב בריה ומייתי בה מהש״ס דנזיר מדאבעיא לן דחסר ש״מ דבריסק כה״ג פשיט ליה דהוי בריה והיינו ראיית הרב כנ״ל כוונת הרב ומיהו יש לגמגם בדבריו כמ״ש

זה כשם יש מפרש׳ דלדידי אין מי שיחלוק על זה שכבר נתבאר דדברי הר״ן כלשון יחיד אני שונה אותו ואת זה יש לתמוה להב״י בסי׳ ק״א ולכל האחרונים הבאים אחריו שלא נרגשו מזה ונקטו סברת הר״ן עם סברת הרי״ף והרמב״ן והרא״ש ודעימם לשפה אחת וכבר נתבאר דקשה לזווגם עיין בדבריהם ונ״ע:

סימן ס״א ודע

דאני מסופק בכל דין בריה בין למלקות בין לענין ביטול אי אבר אחד מדולדל ממנו באופן שאינו מעלה ארוכה וסופו להיות אותו אבר נופל ממנו אי חשיב כנפול והאוכל בריה זו לא לקי עליה אלא בכזית ומינה לענין ביטול בטל בששים א״ד כל שסבריה שלימה בריה חשיב ולקי בכ״ש ולא בטיל:

והנה בחולין דקכ״ז תנן האבר והבשר המדולדל בבהמה מטמאין טומאת אוכלין ושם בש״ס אסיקנא דדוקא לענין טומאת אוכלין חשיב אבר המדולדל כתלוש אבל לענין טומאת נבילה אינו מטמא לא משום אבר מן החי ולא משום נבילה ומתניתה כ״ר אי מדמינן ליה לטומאת אוכלין כתלוש חשיב ולאו בריה חשיב ואי מדמינן ליה לאבר מן החי ונבילה כמחובר חשיב ובריה שלימה היא ונראה שיש לדמות ענין זה לטומאת נבילה דלא גמרינן מטומאת אוכלין כדמוכח שם דאמרינן מסייע ליה לשמואל דאמר תאנים שנמקו באי בהין מטמאות טומאת אוכלין והתולש מהן בשבת חייב הרי דתלוש לענין טומאת אוכלין לא גמרינן מיניה לאיסור ה״נ כיון דאבר מדולדל חשיב מחובר לטומאת נבילה ותלוש לענין טומאת אוכלין כשאר איסורים מחובר חשיב כמו טומאת נבילה דאתי מבכין אב וא״כ נמצינו למדין דבריה שאבר מדולדל בה בריה חשיב ולקי בכ״ש אלא דלפע״ד יצא לנו דבר חדש דבריה חיה שאבר מדולדל בה ומתה אי אכלה לא לקי עליה בכ״ש ואם נתערבה בטל בששים דהא קי״ל דמיתה עושה ניפול כדתנן שם בהך מתני׳ מתה הבהמה האבר מטמא משום אבר מן החי ופרש״י דמיתה עושה ניפול וכן אסיקנא שם בחולין דע״ב דאין שחיטה עושה ניפול ומיתה עושה ניפול ע״ש ומיהו יש לבע״ד לחלוק דהדין בריה בכל גווני אבר המד׳ ולדל בה כתלוש חשיב אף בחייה שהרי דין בריה חדוש הוא שחדשה תורה דבכל התורה לא לקי באיסור אכילה כי אם בכזית ואילו בבריה לקי עליה בכ״ש וכיון דחידוש הוא דלא לוסיף עלה דכה״ג אמרינן בחולין דק״ג בעי מיניה ר״ל מרי אלקו מבחוץ מהו ופרש״י מי מצטרף לאבר מן החי לחיובים בכל שאר איסורים דקי״ל דמצטרפי שעורייהו לחצאין בכדי אכילת פרס א״ד כיון דחדוש הוא גידין ועצמות בעלמא לא מחייב עלייהו והכא מחייב אימא אין לך בו אלא חדושו וכי אכיל ליה בבת אחת הוא דמחייב וכו׳ ואסיקנא דאלקו מבחוץ פטור דאבר מן החי חדוש הוא. ואין לך בו אלא חדושו ומהך סוגייא יש ללמוד דבריה שאלקה מבחוץ דפטור מק״ו דאבר מן החי דהשתא ומה באבר מן החי דעכ״פ לא לקי עליה אלא בכזית כמ״ש שם בחולין בדק״ב אמר רב אבר מן החי צריך כזית מ״ט אכילה כתיבה ביה אפ״ה חשיב חדוש כיון דגיד ועצם מצטרף לכזית משא״כ בכל האיסורים ומינה פשיט לן דלא דייקינן ביה כזית בכדי אכילת פרס דקי״ל בכל האיסורים דלקי מטעם דאין לך בו אלא חדושו ואילו בריה חדוש דחדוש הוי דלקי עליה בכ״ש במות שהיא ופשוט הוא דחלקה מבחוץ הבריה פטור וכ״ל דהאכא הוא דפשיט לן דאי אכל בריה לחצאין דלא לקי עליה בכ״ש וא״כ נראה דה״נ לענין אבר מדולדל בבריה אע״ג אי בכל התורה כולה חשבינן לה כמחובר וא״כ לגבי אחר דאיבעיא לן בנזיר דכ״כ דבריה שיצורה גמירים לה ונמלה חסרה לאו בריה היא בריה דאבר אחד מדולדל כתלוש חשבינן כיון דבריה חדוש הוא שחדשה תורה לא גמרינן מדקי״ל בעלמא

בעלמא בכל איסורים דחשיב מחובר כמו לענין אבר הבריה דלא מחייב בהו כזית כדי אכילת פרס דקיל בכל האיסורים מה"ט דחדוש הוא וכ"ש לענין זה שהרי מהיכו דחשבינן ליה כתלוש לענין טומאת אוכלין ואדרבא י"ל מינה תגמור וכ"ת והדי לגבי טומאת אבר מן החי הוא דקיל דחשיב מחובר אבר מדולדל וטומאת אבר חדוש הוא שהרי תנן בפ"ט דאהלות האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית נבילה ומת ובערשה מן השרץ מטמאין וכן הדין באבר מן החי שלהם כמ"ש הר"ש שם בפירוש המשנה וכ"כ רבינו בה' שאר אבות הטומאות בפ"ב ובפ"ד ע"ש הרי שדין אבר מן החי לטומאה חדוש הוא ואפ"ה קיל ביה דאבר מדולדל כמחובר חשיב ומינה לענין בריה הא לא איריא דבאיסור מטומאה אף בדבר שאין בו חדוש לא גמרי אהדדי שהרי אמרינן ביבמות דק"ג איסור מטומאה לא גמרינן ובסוכה דוא אמרינן שאני הלכות טומאה דהכי גמירי לה ופרש"י דהלכות טומאה הלכה למשה מסיני הם ומהלכה לא גמרינן מידי אחריתי ע"ש וכבר כתבתי על ענין זה במקום אחר ע"ש וא"כ כ"ש באיסור דעיקרו אינו אלא חדוש כי ע"כ יש גם לומר שבדין בריה כל שאבר אחד מדולדל בו כתלוש חשיב והו"ל חסר אבר ולא לקי עליה מספק בכ"ש ומינה לענין ביטול בטל בס' וא"י ק"ל לפי זה שהרי בגיד דכ"ב מבעיא לן במלה שחברה מהו שיעור גמירי והא חסר א"ר בריה גמירי והא איכא נראה דלא מבעי להו אלא בחסר אבר לבד וגם בגררי הבעיא י"ל דבל כה"ג אף אי שעור גמירי הא איכא שיעור ומהך סוגיא יש להכריח דאבר מדולדל כמחובר חשיב לדין בריה הא ל"מ ש"ל דכי קבעו בבשר ולא באבר מדולדל היינו משום ריבותא להגר שגם בחסר בריה חשיב א"כ י"ל דשפי ניחא ליה למנקט בעייתו במירי דשכיח אבל אה"נ דלגר דשעור גמירי לא אבר מדולדל אי כתלוש חשיב הא בגיר לה שעוריה ומ"מ מידי ספקא לא נפקא והיה מקום לומר דהו"ל ספק דדבריהם ולהקל אלא שיש לגדר בספק זה דביזיל להחמיר לפי מ"ש הרב משנה למלך בפ"ח מה' שאר אבות הטומאות דתרי ספקי להחמיר אף בשל דבריהם אזלינן להחמיר וע"ש וה"נ איכא תרי ספקי ספק אי אבר המדולדל חשיב כתלוש והו"ל חסר אבר או לא ואת"ל דחשיב כתלוש ספק אי חסר אבר לא חשיב בריה או לא שהרי חסר אבר בעיא דלא איפשיט היא וא"כ אזלינן להחמיר לדברי המ"ל אכן ראיתי להרב בספר שער המלך ח"ב בפי' מה' מקוואות בכללי ספיקי דרבנן כלל חמשי הלכה ז' העלה שבשל דרבנן גם בתרי ספיקי להחמיר אזלינן להקל ושכן דעת רוב הראשונים ע"ש וא"כ אי כ"ד אתינן לבית הספק הדר דינא בכל ספק דדבריהם דאזלינן להקל וכעת דבר זה צריך אלא עוד לעיין ודוק ובפ"ק דחולין דמ"א אמרינן גבי ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים דהכ"מ היכא דמתיך ליה לגמרי אבל היכא דלייף לית לן בה ויש לחלק בין מדולדל דאי דאבר בחיות עי' הדלדול לדלדול דמת ודוק וע' בזה בת' שבות יעקב ח"א א"ח סי' ל"ה בדין אתרוג ועיין מ"ש בסוכה דל"א הב"ע דשלפינהו שלופי ובפרש"י ותוס' :

סימן ס"ב נתתי

אל לבי לדעת אי אבר מן החי יש לו ביטול או אם חשיב בריה ואפי' באלף לא בטיל והנה ראיתי בענין זה להתו' בחולין דצ"ו בד"ה מ"ט שכתבו ז"ל ובסוף פרקין נמי אפריקן כה"ג אבל נפור בחייה הכל שהוא דאבר מן החי ועוף טמא חשיב להו בריה וא"ת מ"ש דאבר מן החי וכו' חשיב בריה וז"ל וכו' וכן באבר מן החי וכו' ע"ש הנה נתבאר דס"ל דאבר מן החי חשיב בריה ומינה דאין לו ביטול גם הרא"ש כתב בפסקיו והא דגיד מקרי בריה וכן אבר מן החי דאמרינן לקמן אבל נפור טהורה בחייה וכו' ותמיה אני עליהם בזה מאין הדגלים לדון באבר מן החי דין בריה והרי שם בחולין אמרינן דאבר מ"ה צריך כזית וא"כ מה בין זה לשאר איסורים כחלב ונבילה דאית להו ביטול ומה גם למה שהכריחו התו' בהך סוגיא כרנ"ו בע"כ כר"ה ורבי יהודה דאבר מן החי אף בבהמה ותים כל שלא אבל כולן לא לקי עליה נמצא דאיסור אבר בגר זה קיל השאר איסורי דכה"ג אף בכזית לא לקי ואילו דין בריה לביטול בשום הוא דתלוי במלקות דאי אחשביה קרא דלילקי עליה בכ"ש אחשבינהו איכהו נ"כ לבטול בכל דברים חשובים דלית להו ביטול ואילו הכא הא לא חזינן ביה האי סימנא וכ"ת דה"נ אחשביה קרא לענין מלקות דלקי עליה במשהו כשר וגיד ועצם משלים לכזית ולהכי אחשבינהו איכהו נ"כ לביטול אם איתא להא אף אבן כתי נימא כזית מגיד הנשה לא ליבטיל לדידן דקי"ל אין בגידין בנ"ט וכיון דבנ"ט אחשביה קרא דלקי עליה ה"נ לא ליבטיל וכן כזית חרבן דאמרי' בנזיר דל"ו דנזיר שתיר דאף חרבן אסיר ליה דאין בחרבן טעם ובגיד ועצם חשיבי הרי דאחשביה קרא ולא ליבטיל ואילו בגיד מבואר שם בחולין דר"ק דכזית בגיד בטיל כל שאינו שלם דדוקא גיד שלם אמרו דבריה חשיב וזה פשוט דכזית גיד וחרבן בטלי והוכרח דבי אמרו הביטול ה"ר כמידי דלית ביה שיעור למלקות בכל בריה דלקי בכ"ש משא"כ באלו דבעו כזית וקל וחומר הוא לאבר מן החי וע"ק שהם כתבו דה"ם דאבר מ"ה חשיב בריה כיון דכתיב לא תאכל אבר בין גדול בין קטן מקרי אבר וזה דבר תימה שהרי למאי דקי"ל דבעי כזית א"כ ע"כ אבר גדול לגבר שיש בו כזית מקרי אבר ולא קטן וע"ק מי הגיד להם כן זה דבי אסרו רבנן הביטול היינו בכל איסור דאית ביה חשיבות קנת כמו אבר דגיד ועצם מצטרף לבשר ואין לזה שום גלוי כי ע"כ הייתי סבור לומר שגם התו' והרא"ש מודים שבאיסור אבר לית ביה דין בריה למאי דקי"ל דלא לקי עליה אלא בכזית וכי הקשו מ"ש דאבר מן החי וגיד חשיבי בריה ונבילה וחלב לא חשיב בריה היינו לס"ד דס"ם דהוה ס"ל דאבר מן החי לקי עליה בכל שהוא והוו סברי דרב דאמר אבל נפור טהור' בחייה בכל שהוא היינו בכ"ש מתש גם מתניתין דטהרות דתני האוכל אבר מן החי מבהמה אינו לוקה היינו בכ"ש וכן בברייתא דנטל נפור שאין בו כזית בדתובה שם בס"ם שאלולי דברי רב דהצריך כזית הוה ס"ל דלקי עליה בכ"ש ולהך סברה דהוו חשבי לאבר בריה ק"ל שפיר מ"ש מנבלה וכן מדוקדק בדבריה' שלא הביאו ראיה דאבר מן החי חשיב בריה בדקי"ל שם בהך סוגייא דגיד ועצם משלים לכזית אלא מדברי רב דאמר אבל נפור טהורה בחייה בכ"ש והיינו נמי דבתירוצם לא כתבו וכן באבר מן החי דכתיב לא תאכל הנפש וכו' אלא כתבו וכן באבר מן החי כתם דכיון דבאבר לפי המסקנא לית ביה דין בריה ועיקר קושייתם אינו אלא לגבי הס"ד ע"כ לא חשו להאריך בו וכ"ת א"כ תיקשי לפי מה שהעלו התו' בדין בריה אבר מן החי ליהוי ביה דין בריה כיון דכתיב לא תאכל הנפש ומשמע קטן וגדול הא לא איריא דכיון דכתיב ביה אכילה גלי דלא ליהוי ביה דין בריה ואע"ג דבגיד ושרץ כתיב נמי אכילה וחשיבי בריה בבר הקשו התו' שם בפ"ב כר"ה ורז' ע"ש מה שתירצו וזה היה נ"ל ברור בתחלת ההשקפה אלא שדברי התו' מוכחים דע"כ כר"ה וליבטילו הם מבוטלים בעיני לפי הנחה זו כמ"ש שם וז"ל דמטעם בריה אין לומר דלא בטיל דאע"ג דאבר מן החי חשיב בריה וכו' הנה פשט דבריהם מורים דאבר חשבי ליה בריה לפי האמת ואינו מוכרח כ"כ שיש לדחוק בדבריהם אלו ג"כ כ"ד שכתבתי בדבריהם דחולין אלא שראיתי בפסקי הרא"ש שהכד הטור בפ' ג"ה סימן ל"ג שכתב כ"ש בריה כגיד הנשה ונבלה ואבר מן החי אפי' באלף לא בטלי ואילו למ"ש הו"ל להשמיט אבר גם בחבורו בי"ד סי' ק' כתב דאבר מן החי לא בטיל והנה זה עוזר לדברי והדבר קשה לשמוע מכל מ"ש :

וראיתי

וראיתי לרבינו בפה"מ פ"א דטהרות שכתב גבי הא דתנן שם והאוכל אבר מן החי מתנה סופג את הארבעים וז"ל ואפילו אם היה זה האבר פחות מכזית כפי מה שקדם כראשון באהלות דתנן האברים אין להם שיעור וכו' ע"ש וכדבריו כתב רבינו עובדיה שם בפירוש המשנה ע"ש ודבריהם תמוהים דמלבד שדברי רבינו סותרים זה את זה שבפרקין פסק דאבמ"ה צריך כזית ודבר זה ש"ס ערוך הוא בסוגיין דחולין דק"ב מסמיה דרב דאבמ"ה צריך כזית דאכיל' כתיב בה וליכא מאן דפליג עליה וא"כ איך כתבו רבינו ורע"ב דאבר מן החי אף אם יהיה פחות מכזית וכבר ראיתי להרב תי"ט שם שתמה עליהם כזה ותמה עוד לרבינו עובדיה שכתב עוד שם במ"ג גבי הא דתנן והאוכל אבמ"ה מתנה אינו סופג הארבעים וז"ל ואע"ג דאוכל כזית בשר וגיד ועצם דהשתא אף למ"ד אבר מן החי צריך כזית דאכילה כתיבה בה הכא איכא כזית אפ"ה אינו לוקה ומשום טמא לא מחייב דליכ' כזית בשר עכ"ל הנה הורה בדבריו אלו דס"ל שדברי רב שהצריך כזית לאבמ"ה דברי יחיד הם ורבים פליגי עליה וע"כ פסק במשנה ראשונה כמ"ד דבכ"ש לקי ווה דבר פלא שהרי ליכא שום מ"ד דפליג לרב כזה · ומדי עברי ראיתי מענין זה להרא"ש שכתב שם על משנה זו בפ"א דטהרו' מ"ג וז"ל אינו סופג הארבעים דאבמ"ה אינו נוהג בטמאין ומשום טמא אינו לוקה דאין בו כזית בשר אבל יש בו כזית בשר גידין ועצמות לוקה ולענין איסור אבמ"ה מצטרפי יחד לכזית למאן דבעי כזית אבמ"ה וכו' עכ"ל. ודבריו תמוהים דמ"ש דאי יש בו כזית בשר וגיד ועצם לקי קשה להלוס שידוע הוא דגיד ועצם אין מצטרפין לכזית איסור כמ"ש רבינו בפרק דלעיל והוא ברור בסוגיין דחולין דמותיב הש"ס לרב דאמר אבמ"ה צריך כזית מהך מתני' דקתני אכל אבמ"ה ממנה אינו לוקה ואי ס"ד בעינן כזית ת"ל דקאכיל כזית טמא ופריך במשהו בשר וגיד ועצם הרי להדיא דעוף טמא לא לקי אלא על כזי' בשר ולא על גיד ועצם ומלבד זה דבריו סתרי אהדדי דמה"ש תחלה ומשום טמא אינו לוקה דאין בו כזית בשר נראה דבעי כזית בשר דוקא ורגע כממריה תבר גזיזיה גם מ"ש למאן דבעי כזית באבמ"ה ככר' כאלו איכא דפליגי עליה ווה היפא דליכ' דפליג עליה ואין בידי ליסב דברי הרב אם לא להגיה לשון הרב כנוסח זה אבל יש בו כזית בשר לוקה ובידין ועצמות לענין איסור אבמ"ה מצטרף יחד לכזית למאי דבעינן כזית באבר מן החי וכו' ובנוסח זה לקי עליה אלא דנ"ע להגיה לשון הרב ומה גם שכת"ש למאן דבעי כזית באבמ"ה כדבריו כתב רבינו עובדיה וגם רבינו נראה דפוסק דלא כרב וע"כ דאיכא דפליגי עליה וכיון שרבינו ורע"ב כתבו כדברי הרא"ש איך הגיה לשון הרב ומה שנ"ל ליישב ברוחק דברי רבינו ורע"ב והרא"ש דאע"ג דבסוגיין הביאו דברי רב בסתם משנה ושקלו וטרו אליביה משמע להו שדבריו דברי יחיד ולית דחש לה שהם הוקשה להם כדברי רב אבמ"ה צריך כזית כיון דאכילה כתיבה ביה ואילו שם בחולין בדצ"ו גבי הא דפליגי ר"י ורבנן בגיד הנשה שאין בו כזית דלקי אסיק הש"ס דרבנן סברי בריה היא ולקי ורבי יהודה סבר אכילה כתיב בה ובכזית ורבנן אכילה דכתיב להיכא דאית ביה טפי מכזית ואכל כזית ור"י מאשר על כף הירך נפיק ורבנן האי,מבעי ליה לכדשמואל וכו' הרי מתבאר מהך סוגיא דלכ"ע כי כתיב בכל האיסורים אכילה אין לנו למעט דין בריה מהאי דכתיב אכילה שהרי איכא לאוקומי בדאית ביה טפי מכזית ומה"ט לא פליג רבי יהודה בשרצים ועוף טמא והומיהן דלא לקי על בריה בכ"ש אלא מפני בהם חולק ובי פליג ה"ר גבי גיד הנשה דכתיב אשר על כף הירך כמבואר בס גיא וכן הכריחו התוס' שם בר"ה ורבי יהודה ע"ש וא"ה

גבי אבמ"ה דדמי ודאי לגיד הנשה ולית לן לרבויי לאיכ' דאית ביה טפי מכזית ואכל כזית דחייב א"כ ודאי דאכילה מוקמינן לה להכי ואי אכל כולו בכ"ש לקי לפי הך סוגיא לר"י ורבנן ותיובתיה דרב וכבר הקשו התוס' כן לרב ותירצו דגבי אבר פשיט ליה לש"ס דבעינן אבר שלם ובלא"ה לא לקי אף שאכל כמה זתים ולהכי לא מצינן לאוקומי אכילה דכתיב להיכא דאית ביה טפי מכזית ע"ש כדבור הנזכר ולב כל חכם עינו רואה דאין תירוץ זה מספיק כלל לדעת הרמב"ם והרשב"א דסברי שגם כי אכל הזית מאבר אף שאינו שלם לקי דלהך סברה קושיית התוספות לרב נריכה כגר דלפריקיניה ואני בעניותי כבר כתבתי במקום אחר מה שיש ליישב לזה לדעתם ברוחק והנה בעתה הא ל"ק שהם סוברים דאה"נ דרב לא שמיע ליה ברייתא זו שידוע הוא שהאמוראים לא בקיאי כ"כ בברייתות כמו במשניות ואיהו לא שמיע ליה הך ברייתא דפליגי בה ר"י ורבנן בגיד הנשה וסבר איהו דאע"ג דקיי"ל בשרץ ועוף טמא דאי הוו בברייתן לקי עלייהו ואכילה דכתיב בהו להיכא דאית בהו טפי מכזית ה"ד בבריה שלמה דחשיב אכל גיד הנשה ואבר מן החי דלא חשיב כולי האי דלא הוו כי אם חתיכה בלבד ובעינן מ"ש במכות דאין בריית נשמה חשיב חטה לא חשיב וכל כי הני כי כתיב אכילה בהו אין סברה לאוקומי אכילה דידהו להיכא דאית בהו טפי מכזית אלא לבל גווני גם כי אכיל עליה גיד וכוליה אבר כיון דלאו בריה הוי ואתיכה בעלמא לא הוה סבר דליחשוב בריה ומיהו אי לא כתיב בהו אכילה הוה לקי אכל שהוא כיון דלית לן לימוד לכזית וזהו סברת הרב וכסברתו הלז מותיב ליה ממתניתין דטהרות הלזו ומברייתא דרבי והוכרח הש"ס לשנויי להו לרב בשנוי דחיקי והתלמוד לית להו הא דרב מהכרח אותה ברייתא' דפליגי ר"י ורבנן לגיד הנשה ולב"נ חשבי ליה בריה ומוקמו אכילה דידיה להיכא דאית ביה טפי מכזית וכ"ש גבי אבר דאית ביה חשיבות דבשר הוי ולא חש הש"ס להביא דאיכהו לא ס"ל הא דרב שסמכו למה שהעלו לעיל מזה בדצ"ו גבי ג"ה ולא מותיב ליה כמי מהך ברייתא' דפג"ה דפליגי ר"י ורבנן ומשמע דג"ה חשיב בריה כיון דיכול לשנויי דבהא פליגי ר"י ורבנן ור"י כמי אית לשמואל אלא דס"ל לר"י כיון דלא חשיב גיד הנשה כבריה בעלמא מש"ה כי כתיב אכילה מיתבר דלהצריך כזית בכ"ג קאתי גם כשהוא שלם וא"כ מני למימר אכא דאמרי כרבי יהודה אלא דסתמיה דש"ס לא ס"ל הכי וכיון דאסיק הש"ס דפלוגתא דר"י ורבנן כדשמואל ולב"נ חשיב בריה הרי הורו דלא ס"ל כהאי דרב כאופן דרב שוא דס"ל הכי והש"ס מכח מתני' דטהרות וברייתא דרבי ורבנן דגיד הנשה שמוכח מינייהו דגיד ואבר חשיבי בריה דאשינויי דחיקי דרב וליפסוק כרבי יהודה נגד רבנן לא ניחו ולהכי ע"כ לא ס"ל לש"ס כדברי רב ואמן ודאי כתרייהו גרירנא וכוותיה דש"ס אית לן למיבקט וע"כ כתב רבינו ור"ע במתני' דטהרו' דאף פחות מכזית לקי על אבר דלא כרב גם הרא"ש שכתב למאן דבעי כזית אבמ"ה כיוון לזה שדעתו נ"כ כרבינו ורע"ב ול"ק מכ"ל מה שיש לתמוה לדבריהם וכבר זה שכתבתי דהש"ס הכין ג"כ דרב שמיע ליה ברייתא דפליגי ר"י ורבנן גבי ג"ה אלא שהוא מפרש דבהא פליגי ואיהו סבר כר"י א"ש דלא תיקשי א"כ אמאי לא מותיב הש"ס לרב ממתני' דלשם דתני אכלו ואין בו כזית חייב הרי דחשבי לגיד בריה והנה אמת שהיה בידי ליישב גם לזה ברוחק ומיהו לבר זה הא ל"ק דאה"נ דרב מודה דרבנן פליגי עליה ואיהו ס"ל כר"י ומתנא דבר אתה תחוה דלפי האמור אשכחנא פתרי לדברי הטו"ד בסימן ס"ב שכתב דאבמ"ה נוהג בטהורים לבד בין אם יש בו כזית בין אם אין בו כזית ומרן בי פירש דבריו דלענין איסור קאמר ומשום דקיי"ל ח"ש אסור מן"ת דאל"ה הוו דבריו

ספק דברי רב דקאמר דאבמ"ה בעי כזית ועל הכל תמה עליו דמי הכניסו בתגר זה לתת פתחון פה לבע"ד לחלוק שפוסק דלא כרב ואי בא לאשמועינן דין ח"ש כבר השמיענו גבי איסור אכילת יום כפור ולפחות הו"ל לאשמועינן באיסור אחר לא בכאן ע"ש וכבר כתבתי לעיל בסימן כ"ט ישוב לזה והנה בעתה אם כנים הדברים שכתבנו כדעת רבינו ורע"ב והרא"ש אין בדברי הטור נפתל ועקש דמסתמא הטור כתב דעת אביו הרא"ש ז"ל גריר ובכוון כתב בין אם אין בו כזית לאפוקי הא דרב וכ"ת איך יתכן לייחס כן לרבינו והרי הרב פסק בדין דבסמוך דאבמ"ה בעי כזית כרב הא לא מכרעא שהרי בכמה מקומות מחלפא שטתיה דרבינו הפירוש המשנה לחבורו ואף גם זאת חדא מינייהו דלאחר זמן דק ואשכח והעלה דעתו כדעת רוב הראשונים דהא דרב הלכה היא וחזר בו ממ"ש בפה"מ ולעיקר הקושיא הוא מפרק לה ברוחב תבונתו ואנחנו לא נדע:

אך את זה ק"ל בדברי רבינו בפירוש המשנה דלעיל דמאי ראיה מייתי דלקי על אבמ"ה בכ"ש מדתנן בפ"א דאהלות האברים אין להם שיעור והרי שם לא נשנה אבמ"ה דמטמא על אבר בכ"ש כי היכי דלילף מינה לאיסור וכ"ת שרבינו ס"ל דמת ונבלה ושרץ דתני לא"ר אלא תנא ושייר וא"כ ה"ה לאבמ"ה לגבי טומאה דלית לה שיעור א"נ דאבר מן החי כלול במת דכי תליש אבמ"ה אבר זה מת מקרי על דרך שכתב רבינו בפרקין דלעיל דבשר הפורש מהחי טרפה מקרי דמ"ל טרפה כולה או מקצתה ע"ש א"כ תיקשי היכי קיליף לה והרי במעילה רפ"ג מייתי הש"ס כעין מתני' דאהלות ומסיק שם אמר רבי יוחנן ולענין אכילה אין לוקין אלא בכזית הרי דהראיה שהביא מינה תברא לשטתיה ואין לדחות דברי הר"מ ז"ל לפי המסקנא דלשם לא קאי לברייתא דהאברים אין להם שיעור אלא למתניתין דמעילה דתני כל השרצים מצטרפין וזה עם זה קאי כפרש"י שם במעילה ע"ש ועם שהתוס' שם פירשו כר"ה אמר דר"י גם לפי המסקנא קאי לברייתא דאברים הא ל"מ שו"ל דרבינו קאי כשיטת רש"י ז"ל הא ליתא שהרי כתב ה"ה ז"ל בפ"ב מה' אלו ה"ח דלרבינו ר"י קאי גם למסקנא לברייתא דאברים אין להם שיעור ע"ש בדבריו כי ע"כ קשה על רבינו מה זו ראיה הביא ממתניתין דהאברים אין להם שיעור וצ"ע ואיך שיהיה למה שנתבאר דעת הר"מ בפה"מ ורע"ב והרא"ש והטור נרא' דס"ל דאבמ"ה לקי בכ"ש דלא כרב:

ולפ"ז הא נ"ק מדברי הטור ודברי הרא"ש ומיהו לדידן אין זה עיקר שאין לנו לדחות דברי רב כל דלא חזינן להדיא חולק וכן הוא דעת כל הפוסקים אלא שהש"ע וכל רבני האחרונים נמשכו כולן בסימן ז' דאבר בריה חשיב ואין לו ביטול גם בפסקי תו' בחולין סימן רמ"ה קחשיב שם איסורים דנוהג בהו דין בריה וכליל בהדייהו אבר מן החי ולדידי דבר זה קשה לשמוע וראיתי בענין זה דברי הר"ן והרשב"א והרמב"ן והרשב"ש והריטב"א והרא"ה בס' החינוך שכולם השמיטו איסור אבר בדין בריה ולא העלו אותו על שפתם והדבר ברור בעיני דאין זה אלא דלא משמע לן דאבר מן החי אין לו ביטול ואי לאו דמסתפינא הוה נ"ל כן עיקר ולהלכה· ויש להביא ראיה לדברי אלו ממ"ש הרשב"א בת' סימן תקי"ב שנשאל באבר שרץ או נבלה שנתערב בהתר אם יש להם ביטול או לא דדילמא כיון שאין להם שיעור אין להם ביטול כבריה א"ר אין להם שיעור אמרו אין להם ביטול לא אמרו והשיב שברור הוא שיש להם ביטול שלא אמרו שיהא האבר שאין בו כזית או כעדשה חשוב יותר מן הבשר שיש בו שיעו' והווה יש להם ביטול ולא עוד אלא שאין אחד שהם ממנו אבר בטל אבר א' לגבו אינו בטל ונבלה כולה שלמה בשלה

אבר מחמה לכ"ש עכ"ד:

ויש להשיב בדברי הרב דודאי עיקר ספקו של הרב השואל היה כלפי הא דתנן בפ"א דאהלות האברים אין להם שיעור אפילו פחות מכזית ממת ונבלה ופחות מכעדש' מן השרץ מטמאין ומייתי לה בנדה דמ"ג להך מתני' ועז' נסתפק דכי היכי דאחשביה קרא לאברים לענין טומאה אחשבינהו רבנן נ"כ לביטול מידי דהוי לבריה דאסרו רבנן הביטול ופשוט הוא מדברי כל הראשונים דכי תקון רבנן דבריה לא ליבטיל כעין של תורה תקון דאחשביה קרא לברי' דלילקי עלה בכ"ש וע"כ אחשבינהו רבנן נ"כ לביטול וא"כ באברים נמי דאחשבינהו קרא לענין טומאה הדין נותן דליחשבינהו רבנן גם הם לביטול דלא ליבטילו אלא שהצד ב' שכתב הרב דאין להם שיעור אמרו אין להם ביטול לא אמרו אין בו הכרח שהרי גבי בריה כי גלי קרא דלילקי עלה בכ"ש הוא דגלי וביטול מדבריהם הוי וא"כ מה בין זה לבריה וכ"ת שכוונת הרב היא דבבריה אמרו להדיא אבל באברים לא אמרו דלא ליבטילו גם זה אינו מוכרח שגם בבריה לביטול בכל הש"ס כעת לא ראיתי שאמרו דבריה לא בטיל כי אם לגבי גיד הנשה ומינה גמרי הראשונים לכל האיסורים הרי דסמכו הם למאי דמפורש דין בריה למלקות ה"נ באברים ניחא הכי:

אמנם נראה שיש טעם גדול לצד שני של הרב השואל שהרי בדין אברים אע"ג דראינו דאחשבינהו קרא לענין טומאה דליטמו בכל שהוא הרי לא אחשבינהו לענין איסור דהאוכל אבר נבלה לא לקי עלה עד בכזית וא"כ היכי ליתסרו הם הבטול משום דאחשבינהו קרא לטומאה והרי לגבי איסור לא אחשבינהו דהיינו למלקות וא"כ מאי חזית דמדמית' ביטול איסור לטומאה ולא לאיסור מלקות וזה נ"ל ברור ספיקו של רב השואל ולב כל חכם עינו רואה דאין בתשובת הרשב"א תשובה נכוחת לספק השואל דמ"ש שלא אמרו שיהא האבר חשוב מכזית בשר אינה למפרך בריה יוכיח שאמרו שיהא חשוב בריה כ"ש דלא ליבטיל מכזית בשר דבטיל גם מ"ש דמין אחד שהסר אבר בטל כולה לכ"ש לא ידעתי מי הגיד לו וזה דאי מנבלה היכן נתבאר בש"ס דבטיל כי היכי דליתי ראיה מיניה· והנה אמת דאי משום בריה לדברי כל הראשונים אינה חשובה בריה אבל מדין אבר נימא דלא לבטיל ולזה נ"ל שראיית הרב היא מדברי רוב הראשוני' שכתבו בדין בריה דנבלה לא חשיב בריה ובטיל הבאתי דבריהם בארוך בסימן ט' ואי ס"ל באבר נבלה לא בטיל מכ"ש כולה כמו שמעין וזה אמרו בחולין דק"ב על אבר מנבה חייב על כולה לכ"ש ומדאי דנקטי בפשיטות דנבלה בטיל ש"מ דס"ל דאברי' אית להו בטול ומ"מ אף בלי ראיה כלל עליו יש לסמוך במאי דנקיט בפשיטות כצד שני· אך בזאת לבי מהסס במאי דנקיט הרב בחושלם דאבר שרץ נמי בטיל בששים ואילו במעילה רפ"ג אמרינן פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לו' לך מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה מיתיבי האברי' אין להם שיעור וכו' ואמר רבי יוחנן ולענין אכילה אין לוקין עליהן אלא בכזית אמר רבא במובדלין דבר הכתוב וע"ש בדברי התו' בד"ה אמר רבא ובפרש"י שמבואר יוצא מדבריה' דמשמע להו מהך סוגיא דהאוכל אבר שרץ כל שהוא לקי כיון דהקיש הכתוב בו אכילה לטומאה ע"ש ומעתה יש לדון לגבי ביטול דאבר שרץ לא בטיל כיון דאחשביה קרא בכל מכל לאיסור הטומאה והרי זה דמי ממש לבריה דלית לה ביטול מה"ט ומעתה קשה בתשובה זו בין לרב השואל בין להרשב"א דגבי אבר שרץ מהי תיתי דליבטיל וכ"ת דס"ל דכי אסרו רבנן הבטול בבריה היינו דמלבד דאחשביה קרא מצד עצמ' אית ביה חשיבות להיותו בריה שלימה ובהצטרפות שני'

טעמים

טעמים אלו עשאוה כאחד מדברים החשובים דלא בטלי באגוזי פרך ורמוני בדן שפסקן רבינו בפרקין והנה כי כן באבר שרץ דלית ביה בעצמו חשיבות כלל כיון דלאו בריה היא בכי הא לא חשבי ליה רבנן לבטול משום דאחשביה קרא דאין חשיבות זה לבד מעלה ומוריד לענין בטול כל דמצד עצמו לית ביה חשיבות כלל הא ליתא דא"ה גיד הנשה היכי חשבינן ליה בריה בחולין ד"ק והרי גיד מצד עצמו לית ביה חשיבות כלל וגריע מאבר דאבר הא מיהא אית ביה משהו רחזי לאכילה אבל גיד עץ בעלמא היא למאי דקי"ל אין בגידין בנ"ט ואפ"ה חשבי לה לביטול ולא בטיל מכ"ש באבר · והנה אמת שראיתי לרבינו בפ"ב מה' שו הא' שכתב דהאוכל שרץ אינו לוקה עד שיהיה בו כעדשה וע"ש בה"ה ובל"מ מ"ש לדעתו בפי' הסוגיא דמעילה הלזו והנה כי כן היה מקום לו' שדעת הרשב"א ג"כ כדעת רבינו דלא לקי על אבר שרץ בכ"ש ותו ל"ק עליו מכל מ"ש כמבואר גם זה אינו שהרי מבואר בהרשב"א בס' תורת הבית דקו' שדעתו כדעת התוס' דאבר שרץ לקי עליה בכ"ש וכ"כ עוד להדיא שם בדף ק"ד דלקי על אבר שרץ בכ"ש ושם ג"כ כתב דלענין בטול בטיל בששים ולדידי אחה"מ דבר זה קשה לשמוע ומ"מ הנך רואה באבר שרץ שהגם דלקי עליה בכ"ש לענין ביטול דעת הרשב"א דבטיל בס' כ"ש באמ"ה שגם למלקות בעי בזית דלענין בטול בטיל בס' ולדידי חזי שדברי הרשב"א אלו הם פסק גדול למ"ש דאבר מן החי בטיל בששים ובעיקר דברי הרשב"א אלו דס"ל שבדין אבר לית ביה דין בריה היה מקום לומר דס"ל שבריה לבטול כי אברו היינו בכולי איסורא בעין בריה אבל אבר שאינו כולו איסור שגם הנשאר בשרץ איסור הוא לא חשיב בריה וגיד כמי במקום בריה כולה קאי כיון דבבהמה כולה גיד זה הוא דאסיר משום גיד הא כמי לא נזירייא דהניחא לר' דכפ' גיד הנשה בחולין ד"ץ דאית ליה רגיד הנשה אינו נוהג אלא בירך של ימין אבל לרבנן דר' דס"ל דנוהג בימין בירך ימין ושמאל וקי"ל הכי כמ"ש הש"ע סי' ס"ה מאי איכא למימר וניהו נ"ל דהתו' והרא"ש והטור דחשבי אבר מן החי בריה לביטול הכי נמי ס"ל באבר דשרץ דאין לו ביטול ווה נ"ל כדעת הטו"ד בסימן ק"ד שכתב דעכבר שנפל לשכר וחומץ אם נחתך בתוכו לחתיכות דקות ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר ממנו כלום בטל בששים ואם נמוח בתוכו לגמרי נמי בטל בששים ואם נחתך בענין שאינו יכול לבררו הכל אסור ע"כ ובדבריו אלו נתחבטו האחרונים שגם באינו יכול לבררו למה לא לבטיל בששי' בכל איסורין והדרישה והטורי זהב והפר"ח ובס' מנחת כהן העלו דבל בה"ג שהאיסו' ניכר ואינו יכול לבררו אין לו ביטול בכל איסורי' והטור בשניכר האיסור קיפסיק אבל רש"ל והדרישה ומור"ס בעל המפה בדינת האיסור והתר והב"ח והש"ך יחד כולם העלו שגם אם אינו ניכר האיסור בשרץ אין לו ביטול אע"ג דאין כאן דין בריה שהרי נחתך לחתיכות דקות ובריה לא חשיב כי אם בשלם שאני בשרץ כיון דאיסורו כטומאתו ובכעדשה לקי ואילו בשאר איסורים לא לקי עלייהו אלא בכזית ע"כ אמרו שגם חתיכת שרץ לא לבטיל ע"ש בדבריהם וסברה זו היא תמוה ובכר דחו אותה בעלי סברה האשונה לקך סברה אך למ"ש אפשר לומר כדבריהם ולא מטעמייהו אלא דהכא לא בטיל שיש לחוש לאבר שלו ואבר שרץ לא בטיל באופן דלדידי באבר שרץ יש לדון דלא לבטיל ובאבר מן החי יש לדון דבטיל וזה שלא כדברי רבני האחרונים כי ע"כ דבר זה בא"ת עוד ודוק · והנה ראיתי דרך אגב להרב הגדול שער אפרים סימן פז' שתמה לדברי מור"ס אלו במ"ש דבנחתך לחתיכו' דקות בשרץ לא בטיל ובשאר איסורים אין לחוש וכן תמה על הטור שם ועל הרשב"א שכתבו דבנחתך לחתיכו' לא בטיל והא ליתא שבכל התורה כל דלא ניכר האיסור בטל בששים והביא דברי הרשב"א בת' סימן תקי"ב שהבאתי לעיל דאבר שרץ נמי בטיל ע"ש מה שטרחתי ליישב לכל זה והחכם עיניו יחזו דל"ק מכל דברי הרב דהטור והרשב"א כשניכר האיסור קיימי כמ"ש בסברה ראשונה גם מ"ש לחלק כדעת הרשב"א דדוקא בפליטת שרצים הוא דחשיב פגם משא"כ בנמחה גופו ע"ש הם דברי תימא דהרי פשוט בכוליה הש"ס דבכל איסור דבעי יותר מרוב להתבטל מד"ת אינו אלא דטעם כעיקר מד"ת ולא בטיל ברוב דעד ס' יהיב טעם אבל ממשו מד"ת בטל ברוב ומה"ט יבש ביבש דליכא טעם בטל ברוב אף מדבריהם וא"כ מ"ל פליטת שרץ מ"ל נמחה לתוכו והרי שניהם אסורים מצד הטעם ואי חשיב פגם גם בנמוחה לתוך שמאכל פוגם ואדרב' ראיתי להב"ח בי"ד בקו' אחרון סי' ק' שחילק להפך דבנמחה לתוכו לבד פוגם אבל בפליטתו אינו פוגם ע"ש אעפ"י שאין טעם גם לזה מ"מ לחלק בהפך זה אין בו טעם כלל ועוד תמהני עליו דאיך לא ראה דהרשב"א בתורת הבית דף קי"ב והביאו הטו"ד בס"ס ק"ד האריך להוכיח דגם בנמחה השרץ לתוך המאכל בטל ברוב · דהוי נטל"פ כיון דמאים בי ע"ב דבריו נ"ע · גם מ"ש דבמעילה דין אמרינן דעל אבר שרץ לקי עליה בכל שהוא ע"ש הוא תימא דלא אתמר התם אלא לענין טומאה לבד והרי הר"מ בפ"ב מה' מ"א ה"א כתב להדיא דלא לקי על אבר שרץ כי אם כעדשה וע"ש בדברי ה"ה ובלח"מ מ"ש בפירוש הסוגיא לדעתו ואע"ג שכבר כתבתי דהתוס' והרשב"א חולקים עליו בזה מ"מ איך כתב דשם בסוגיא אמרו דלקי בכ"ש מה שאינו ובמקום שהרמב"ם מבין להפך הא ודאי ק"ט והנה אמת דפשט הסוגיא מורה יותר כדברי התוס' והרשב"א דלקי בכ"ש ודברי ה"ה ולח"מ בזה אין בהם כדי שביעה והיא גופ' בריכה רבה מנ"ל להר"מ לדון בדבר חדש כזה והנ"ל דלמד הר"מ כן ממ"ש בשבועות דף כ"א גבי מה שמנינו היכן מנינו באוכל כ"ש שהוא חייב הקשו והרי נמלה בריה שאני והרי הקדש הא בעינן שוה פרוטה וכו' ואם איתא תיקשי והרי איברי שרץ אלא ודאי דבעי כעדשה וכל דבעי שיעו' לא הוי משהו וכ"ת דא"כ דהוה מצי לאקשויי הכי ויכול לתרוצי אבר שאני כי היכי דתירצו בריה שאני זה אינו דבשלמ' דבריה דחשיבה י"ל דלא חשיב ליה משהו דמה"ט לקי עלה בכל האיסורין בכ"ש אבל באבר דלית ביה בריית נשמה ולא חשיבה ומה"ט בכל האיסורין בעי כזית מלבד שמונה שרצים לא שייך לתרוצי אבר שאני ואת זה קשה להתו' דכאן במעילה הצלו · דלקי בכ"ש כשם דמטמא בכ"ש ואילו התוס' בעז' דס"ט ד"ה אמרטוטי כתבו וז"ל והא דאמרינן אברים אין להם שיעור וכו' היינו לענין טומאה וכגון דאיכא בשר עילויה הא לאו הכי טהורו' ולענין אכילה שפיר דמי ע"כ נראה מדבריהם דדוקא לגבי טומאה אין להם שיעור אך גבי איסור אכילה גם בח' שרצים דמטמאים לא לקי שלא בכעדשה וזה סותר מ"ש התוס' במעילה ומה שיש להשיב עוד בדברי התוס' אלו כבר כתבתי בספרי חקרי לב ח"א סימן קז' ע"ש:

סימן ס"ג נתתי לבי לבאר על מה שנסתפק הרב בית דוד חא"ד סימן כ"ב בתולעי' הגדילים בתלוש בפירות דאם פירשו

אסורין ואם לא פירשו מותרים אי בתולעים כאלו אית להו דין בריה דקי"ל אפילו באלף לא בטיל א"כ כיון דמתחילה היה מותר כשהיה בפרי ועל ידי שפרש נאסר לא חשיב בריה לומר שאינו בטל אפילו באלף דלא חשיב בריה אלא כשהאיסור מתחילת ברייתה לאפוקי עוף נבילה ועוף הנסקל שמתחילה היו מותרים לית בהו דין בריה וה"ה תולעים הגדילים בתלוש דהיו מותרים בתחילה וכמבואר · ענין זה בטו"ד סימן ק' אלו דבריו ולכאורה הנראה דבתולעי' כאלו דלא אסירי כי אם בפירשו דבמחלוקת

דבמחלוקת הוא שנוי שהתוס׳ בחולין דף נ״ו ד״ה מ״ט העלו שדין בריה תלוי בדבר שאם יחלק אין שמו עליו ע״ש וכ״כ הרא״ש שם בפסקיו והטור סימן ק׳ וכן דעת הסמ״ג וספר התרומה אבל הר״ן והרשב״א שם בחידושם לחולין העלו דלא חשיב בריה כי אם היכא דאיסורו מתחילת בריאה וכיון שכן בתולעים אלו לשיטת התוס׳ חשיבי בריה ולשיטת הר״ן בטל בששים וא״כ היה נראה דנקטינן להקל שכבר ביארתי בסי׳ נ״ג דשיטת הר״ן והיא דעת רוב הפוסקים ונראית עיקר יותר מהוך הסוגייא׳ וכיון שדין בריה דלא בטלה הוא מדרבנן הא קול ספק דדבריהם להקל שוב הגיע לידי ספר כרתי ופלתי שנדפס מחדש ושם ראיתי בפלתי בי״ד סימן ק׳ דעם שהעלה בתולעים אלו אי חשיבי בריה או לא תלוי בין שיטת הר״ן ושיט׳ התוס׳ והרא״ש ועם כל זה כתב דא״ו להקל בשום גר ע״ש ולא ביאר הטעם למה כיון דאיסור בריה מדבריהם וספיקו להקל והקרוב נדפס ספר הבהיר החוין ברכה וראיתי לו בי״ד סימן פ״ד כי שכתב דיש לחלק דחשיבי בריה ולא דמי לנבלה ושור הנסקל דהנהו נתחדש בגופם דבר אבל הני שינוי מקומם גרם להם ואין זה נקרא שדבר אחר גרם להם ליאסר ועוד דגם שינוי מקומם אינו איסו׳ ומתחילה נודע דהיינו דביתייהו דפרשי והלא הראש לכך הם נועדים והן אסורים מחמת עצמן ולא מחמת דבר אחר אלו דבריו וכשאני לעצמי אין טעם זה מספיק דאע״פ דהר״ן בפ׳ גיד הנשה תלה הדבר שיהיה האיסור מגופיה שיהא אסור מתחילת ברייתו לאפוקי נבילה שדבר אחר גרם ליאסר ע״ש מ״מ רש״י בחולין דף ק״ב ד״ה טמאה תלה הדבר שיהיה אסור מתחילת ברייתו וכן הרוקח סימן תס״ז וכ״כ הרשב״א בחולין ד״ק וכ״כ הריטב״א בחידושין למכות לד״ו וכ״כ הרא״ה בספר החינוך בפ׳ שמיני סימן קס״ג וכ״כ הרשב״א בסימן תרע״ג ושכן דעת הרמב״ן ע״ש והרי לדבריהם אין תולעת פרי הגדל בתלוש אסיר מעת בריאה וא״כ קשה לומר דהר״ן חולק עליהם בזה ומה גם שגם הר״ן תלה נ״כ שיהיה אסיר מעת בריאה אלא דארכביה אתרי רכשי והנ״ל דבתר הטעם שיהיה אסור מגופיה ולא שדבר אחר גרם ליאסר אזלינן ולא בתר הטעם שיהיה אסור מתחילה בריאה והנ״ל לדון כדבריו כן כדי לאפוקי במחלוקת ומה גם שז״ל דה״כ חשיב שדבר אחר גרם לו ליאסר דהיינו מה שפירש מעל הפרי דעיקר חילוק הרב אין בו כדי תפיס׳ יד להכריע שיחלוק הר״ן בזה על רבותינו כי ע״כ יש לדון דלא ליפני דין בריה בתולעת הגדל בפרי בתלוש וכן בתולעים הגדלים בשכר ויין וחומץ דמבו׳ בחולין דס״ז דלא אסיר כי אם בפירשו כמ״ש לא לשפי איניש שיכרא בנבייתא ע״ש וש״ר שגם בתולעים כאן חשיבי בריה לכ״ע שראיתי להחינוך פ׳ שמיני סימן קס״ג דלאו זה דתולעים הגדלים בפירות במחובר ובתלוש כשפירשו וכן תולעים הגדלים ביין או בשכר אחר שביאר כל זה הביא דיני בריה דלקי עליה בכ״ש ולא בטיל והצריך שיהיה אסור מתחיל׳ בריאה לאפוקי נבילה ע״ש ואם איתא טפי הו״ל לומר לאפוקי תולע הגדל בפירות בתלוש ועוד דלא הו״ל לסדר דיני בריה בלאו זה דתולעים דעל הרוב לא משכחת לה בהו והיה לו לבאר בלאו דדג טמא או בשאר לאו דשרצים אלא ודאי שדעת הרב דגם בתולעים בכל גווני חשיבי בריה גם ראיתי הדבר בבירור בהר״ן בפ׳ אלו טריפות גבי מילתיה דשמואל שהובא בחולין דנ״ח דאמר קישות שהתליעה באיביה אסורה שכתב וז״ל ואמרינן דלבתר תריסר ירחי שתא שרי יש בעלי הנפש שהחמירו ואמרו דהנ״מ לאוכלן אבל לבשלן בתות שהם חיישי׳ שמא על ידי הבישול יהיו פורשין ולא בטלי דבריה לא בטלה וכו׳ ע״ש הרי להדיא דגם בתולעת הגדל בתלוש דלא אסירי כי אם כפירשו אית להו דין בריה והרי הר״ן בפ׳ גיד הנשה הצריך הדין בריה שיהא אסור מגופו ואסור מעת בריאה וכ״כ

מרדכי ה״ה בפ״ב מה׳ מ״א הט״ו שכתב דשהה הפרי שנים עשר חודש בשם הרמב״ן והרשב״א דיכול לבשלן ולא חיישינן שמא יפרישו בשעת בישול והטעם שאע״פ שמנוי שיפרוש בשעת בישול אם נימוח בטל בששים ואם הוא בעין זורקו ע״ש ש״מ טעמא בנימוח וקי״ל דבריה דסוקה בטלה במ״ש בטו״ד סימן ק״א הוא דבטל בששים הא לאו הכי בריה חשיבי ולא בטיל אפילו באלף דאי לאו הכי תיפוק ליה דבכאן ליכא דין בריה ובטל בריבו דמסתם יש ששים ויותר וא״כ אם הוא בעין דאיסור ניכר לא בטיל אם זורקו אלא ודאי דפשיט לנו דאם הוא בעיניה ואינו ניכר כדי לזורקו אסיר משום בריה והרי הרמב״ן והרשב״א הם שהצריכו שיהיה אסור מתחילת בריאה כי ע״כ דגם לתולעים אלו חשיבי ליה דאסירי מתחילת ברייתן כי ע״כ תמהני להבית דוד שנסתפק בזה וגם להפלתי שכתב דלא ראה בשום פוסק דחשיב לתולע הגדל בתלוש דחשיב בריה כי אם כת׳ הרא״ש איך נעלם ממנו דברי הר״ן ודברי ה״ה ודברי החינוך אלו שהבאתי אלא דאכתי עיקר דינם צריכה תבלין מפני מה חשיבי להו לתולעים אלו דאסירי מתחילת בריאה מה שאינו נראה כן אך אחר העיון נ״ל דגם הנהו תולעים חשיבי שפיר דאסירי מתחיל׳ בריאה במה שנודע עיקר טעם ההתר בתולעי׳ הגדילים בתלוש ושרו כל זמן שלא פירשו מה טעם יש בו דהרי שרץ הם ומי התיר בלא פירשו ואסרם בפירשו אכן נראה דההתר בלא פירשו הוא כמ״ש בחולין דף ס״ז דתולעים הגדילי׳ בדגים כיון דבאסיפא בעלמא תישתרו הכי כי גדלי בהתר קגדלי וכיון שכן תולעים שבפירו׳ בתלוש כי גדלי בהתר גדלי ובטלי אגב פירי ובפסולת פרי חשיבי ושמא דאסר במחובר ה״ט דכיון דהפרי יונק מהקרקע בטל הפרי לגבי קרקע וחשיבי כגדלי מקרקע דאסר הכתוב להדי׳ דכתיב כל השרץ השורץ על הארץ משא״כ בתלוש וע״כ כשפירשו מן הפרי קנו שם לעצמן ובתר קרקע גרירי ומקרי שפיר שרץ השורץ על הארץ ולפ״ז במנא דלא מקרי שרץ כי אם כשפירשו דכל שלא פירשו כפסולת פרי חשיבי ובטלי אגב פרי וא״כ הו״ל כפירשו אסורין מתחילת בריאתם דלא מקרי שרץ כי אם כפירשו לפי הטעם שכתבתי וע״כ חשיבי בריה לכ״ע ואין בדבר ספק או מחלוקת כנ״ל ברור ודוק:

סימן ס״ד

יש לחקור במאי דקי״ל בדין בריה לחלקות ובטול בטו״ד סי׳ ק׳ דאי חסר אבר אין לה דין בריה ובעיא דלא איפשיטא הוא בנזיר דנ״ב אם נולד חסר אבר אי לא חשיב בריה של׳ דדוקא דנחסר אח״כ הוא דכתבו במ״ש במנה שחסרה אבל נולדה חסר אבר מחמת בריאה בריה חשיב · וחילוק גדול יש בדבר שהרי כת׳ הרמב״ם בפ״ח מה׳ שחיטה דכל מקום שאמרו ניטל טריפה אינה נאסרת אלא אם נחתך ממנה אבל נבראת חסר מו׳ גם הרשב״א בתשו׳ סימן נ״ח כת׳ דאע״ג דטריפה אינה חיה יתר אבר מני חיה וציין הפר״ח בי״ד סי׳ נ״ו ס״ק מ״ט וציין מ״ש בסי׳ נ״ו ועל זה הרי שיש חילוק בין חסר אחר בריאה לנולד חסר מעת בריאה גם כה״ג חילק הטו״ד סי׳ שע״ג וז״ל והנ״מ שנחסם לאחר מיתתו אבל חסר ממנו אבר בחייו ומת מטמא לו ומ״מ אע״ג שנראה יותר דבנולד חסר חשיב בריה אכתי הדבר צ״ת:

סימן ס״ה עוד

יש לחקור אתמ״ל דגם בנולד חסר אבר לא חשיב בריה אם נולד יתר אבר אי חשיב בריה למאי דקי״ל בטו״ד סי׳ ק״ה כל יתר כנטול דמי ודעת הר״מ ורוב הפוסקים דהיינו שדינו דחסר אבר א״ד דכנטול אמרו לגבי טריפה ולא לגבי בריה וצ״ת והיה נ״ל דכל יתר ליתיה כי אם לגבי טרפות שהכי כת׳ הר״מ בפ״ד מה׳ בכורות ה״א היה לו כאחד מכ׳ אבר אחד כגון יד או רגל וכו׳ וכת׳ הכ״מ וא״ת היכי משכח״לה שיחתך שום אבר ולא תהיה בע״מ וז״ל דמשכחת לה כגון שהיה יתר אבר בו־

או כרבל ולא היה בו ענב דאם אתכו בשר · וקשה כיון דקי"ל כל יתר כבטול א"כ הו"ל חסר אנבע וכה"ג אמרו בבכורות ר"מ פסקו הר"מ בפ"כ מה' איסורי מזבח ה"ה אלא כר' דיתר הוא דהוי מום אבל חתכו דליתיה ליתר בשר דלא נאמר בו כל יתר כבטול דמי וצ"ע של"ל דבלי ענב לא חשיב יתר אלא תלתולי בשר בעלמא שכ"כ מת"ש המרדכי הביאו הב"י ביו"ד סימן כ"ה בתרנגול שהיה לה בנומת הנידין בירך אנבע אחד יתר והיה בו ענב וצפורן וכו' כר' דבלי ענב לכ"ע לא חשיב יתר אבר א"ק לפ"ז דא"כ איך כתב הר"מ היה לו כאחד מב' אבר אחד וכו' והרי לאו אבר חשיב כי אם דילדול בשר בעלמא וצ"ע :

סימן ס"ו יש לחקור במאי דקי"ל בטור סימן ק"א בחתיכה הראויה להתכבד שנתערב'

בין החתיכות דלא בטלה אפי' באלף וכן בכל הדברי' החשובים כאגוזי פרך ורמוני בדן דאם נתחכה חתיכ' אחת מן התערוב' שאינה ראויה להתכבד דאותה שנחתכה לבד מותרת והשאר אסורו' כמ"ש הרא"ש והר"ן בפ' גיד הנשה והרשב"א בתשובת סי' שכ"ה וכן פסק הש"ע כאן · ומדברי כולם מבואר דלעולם אסור לחתוך או לפצוע כדי לבטל החשיבות כדי להתיר דהוי מבטל איסור לכתחילה · והנה ראיתי בירושלמי שיש צד להתיר גם לכתחילה כי ע"כ אל עלי חובת ביאור אי קי"ל הכי או לא · וז"ל הירוש' בפ"ק דערלה גבי מתני' דנטיעה של ערלה וכלאי הכרם שנתערבה בין הנטיעות · ר"ל בשם חזקיה לוקט ב' אשכולות ומתיר מחלפה שיטתיה דר"ל תמן אומר בשם רבי הושעיא היו לפניו מאה וחמישים חביות נפתחו מאה מאה מותרות והשאר אסורות ולכשיפתחו יהיו מותרות ואמר רז"ל לא אמרו אלא לכשיפתחו הא לפתוח לכתחילה אסו' תמן בשם ר"ה והכא בשם חזקיה · ופי' הרב מוהר"ר אליהו דהתם מצריך מאה והכא סגי ליה בב' ומשני דפליגי ר"ה וחזקיה · אמרו עוד והא תנינן הרי זה לא ילקוט לשעבר והא תנינן ואם לקטו יעלו באחת ומאתים · ופי' הרב הנו' דתרתי ק"ל חדא דתני לא ילקוט כך לשעבר דהיינו דיעבד והוא התיר לכתחילה וגם דמתני' הצריך אחת ומאתים והוא סגי ליה בב' · ותירצו אמר רז' בר' בון כאן כשליקט ב' כאן כשליקט כולהון · ופי' הרב הנו' כשלא ירצה רק ב' מותר לכתחילה וגם סגי ליה בב' אבל אי לקט מכולם דמאיסור ודאי ג"כ נקט או נריך אחת ומאתים יעש · ואי ק"ל הרי אמרו בזבחים דע"ר חבית של תרומה שנפלה במאה חביות ונפתחה אחת מהם וכו' הרי שלא התירו כי אם דיעבד ור"א דאמר פותח אמר ר"ב גמע ושתי קא חזינן הכא וש"מ דלית להו הך דירוש' · אי מהא ל"מ שהרי גם בירוש' לא התיר באחת כי אם בב' דהו"ל תרי רובי חדא של דאיסורא ברובה איתיה ועו' דעכשיו נמי לקט ב' דמד"ת חד בתרי בטיל משא"כ בלקט אחת לבד דאין כאן אלא חד רובא וע"כ לא התירו בש"ס כי אם דיעבד וכן בלקט רוב התערובת דליכא אלא חד רוב דברובה בטיל אבל לומר איסור ברובה איתיה ליכא כיון שלקט רובא ובחד רוב התירו דיעבד לבד ובתרי רובי התירו גם לכתחילה · אלא שקשה לגדולי הראשונים שהשמיטו התר זה דמנ"ל לדחות הירוש' בלי הכרח גמור דחולק עם ש"ס בבלי · אלא דק"ל לפיפי' הרב הנו' דמאי ק"ל מדאמרו במאה וחמישים חביות נפתחו מאה מאה מותרות וחמישים אסורות · אימא דאה"נ דגם בנפתחו ב' שרי וכי נקיט נפתחו מאה לריבותא דאעפ"י כן דחמישים אסורות אף של איסורא ברובה איתיה וכיון דהותר הרוב הותר גם המיעוט · וכ"כ מתיקר סוגייא דזבחים · לכן נ"ל עיקר כפי' הר"ב שדה יהושע שפי' דהכי ק"ל דהתם אע"ג שנפתחו מאה דהיינו הרוב והותר דא"כ בשאר יל איסור ברוב איתיה וא"כ היה לנו להתיר נלקוט ב' מן החמישים דהו"ל תרי רובי והרי בתרי רובי מתיר הוא לכתחילה ותירצו דפליגי ור' הושעיא גם בתרי רובי אינו מתיר לכתחילה · ולדבריו נ"ק להפוסקים שהשמיטו דין זה של דס"ל דקי"ל כר' הושעיא דאוסר וע"ש להרב שו' שפי' פי' אחר גם בקושייא שניה של הירוש' וכר' יותר פירושו · באופן שנר' עיקר דאין להתיר לכתחילה אף אי לקט דיעבד אחת לא שרי ללקוט שנים כי אם מותרת האחת לבד כפשט הסוגייא דזבחים הנו' כנ"ל :

סימן ס"ז נתתי לבי לדעת אי מידי דאיסור דעביד לאוותא בעלמא באיסורי

אכילה דשרו בהנאה אי נאסר מטעם חוותא א"ד אין הנאת חוותא בכלל אכילה כי אם בכלל הנאה ובאיסורין דשרו בהנא' גם חוותא הותר בהם :

וראיתי להפר"ח בו"ד סי' ק"כ עמד על בירור ענין זה והעלה דאי חוותא מילתא בעיא דלא איפשיט הוא ובשל תורה להחמיר ובדרבנן להקל והביא ת' הר"ן סי' ע' שכתב ואע"פ כן כיון דנקיטנא מבעיין לענין איסורי הנאה של דבריהם דחוותא לאו מילתא אפילו תאמר דהחמיר הכתוב בעז' בערלה ושביעית אפ"ה אין גוף האיסור שם כיון דחוותא ל"מ אלא בריית הנאה הוא שאסר הכתוב וכל שההנאה באה על ידי שני גורמין בכ"ר יש להתיר מטעם זה וזה גורם את"ד ותמה עליו משני נדרין דכיון דמספק"ל אי חוותא מילתא דהוי בגוף האיסור ואין כאן זה וזה גורם איך אפשר להתיר מספק דהוי ספק תורה להחמיר ותו דבכ"ר דהוי סתם יינם דרבנן הו"ל ספק דרבנן להקל ולא מיתסר בהן חוותא ע"ש והרב פרי תואר כתב ליישב דברי הר"ן דלאוקמתת דבינא עיקר הבעיא דחוותא מילתא היינו אי מקרי הנאה או לא אבל אי הוי בגוף האיסור שם הא פשיט ליה דלא חשיב בגוף האיסור ע"ש שהאריך והעלה דבאיסורי אכילה דשרו בהנאה לא שייך בהם לאסור משום חוותא ואה"נ אין דבריו נראין שכל מ"ש בפירוש הסוגייא לדעת הר"ן כל דברי הר"ן בת' זו הם תיובתיה דבפירוש כתב הר"ן פעמים ב' דבי בעי הש"ס אי חוותא מילתא היינו בגוף האיסור שם ולא מהני ביה זה וזה גורם דחשיב בכוליה איסור שם ואי מהא אין זה מן התימה עליו שכבר כתב שלא היה לו ת' הר"ן א"ק איך לא ראה מ"ש הר"ן בס"פ השוכר את הפועל וז"ל אבל לפי מ"ש אין צורך לכך כיון דבפת בלבד התירו משום דאיסור עבי' שבו קליש מנ"ל להתיר באיסור נביעה דהוי כאילו נתערב שם בגופו של איסור דהכי מוכח בפ' הגוזל וכו' הרי להדייא דכי קבעי היינו אי חשיב כממשו של איסור שם וע"ק דגם מעיקר הסוגייא יש להוכיח הפך דלדבריו דכי קבעי היינו אי מקרי הנאה או לא והא פשיט ליה דלא חשיב בשום נד כממשו של איסור שם דא"כ מאי קרמי רבא תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק ורמינהי רביעית דם וכו' ומאי קושיא והרי לגבי טומאת רביעית דם לא שייך ביה איסור הנאה וא"כ נימא אה"כ דחוותא מילתא וחשיב הנאה אך מ"מ אינו מטמא משום חוותא כיון דעכ"פ אין שם ממשות רביעית דם כי היכי דליטמא אלא ודאי הכי אמרינן חוותא מילתא חשיב כממשו של רביעית דם בעיניה שם ומיהו עיקר קושיית הפר"ח בדברי הר"ן שהוצרך הרב לידחק בכל זה כדי ליישב דבריו אין צורך לזה דמעיקרא נ"ק שבונת דברי הר"ן הוא פשוט וכבר ראיתי להרב בני יעקב בת' סי' ג' שקדמני בביאור דברי הר"ן ע"ש :

גם ראיתי בספר חוק לישראל בהשגותיו על הפר"ח שהעלה דכי נאסר חוותא ואיבעיא לן אי חוותא מילתא אינו אלא לגבי איסורי הנאה וכי אסרי המרדכי ומור"ם כי ליבן המאכל בבינה שנולד בו"ט משום חוותא וטעמ' אינו תלוי בהך בעיא דאף אי חוותא לאו מילתא אסרי דכיון

שעירב

שעירב הכיפה של איסור ללבן המאכל ולהשביחו נמצא שהחשיב האיסור ותו לא בטיל בס' דהוי כשאור שמשביח כל העיסה וכמו תבלין דאינם בטלים בס' את"ר וגם בדבריו ק"ל דאי חזותא ליתיה כי אם באיסורי הנאה מאי ק"ל לרבא מתני' דבגד שצבעו עם רביעית דם המת דהתם לית ביה איסור הנאה גם הטעם שכתב לאסור חזותא באיסורי אכילה אף באיסורים דדבריהם אף אתמ"ל חזותא נ"מ דכיון שעירב האיסור ללבן המאכל ולהשביח נמצא שהחשיב האיסור ותו לא בטיל בס' כשאור ותבלין איני רואה טעם בדבריו דכל דליכא ממשו של איסור או טעם דפליגי בה רבנן אי טעם כעיקר הכי היתי איסור וכי קי"ל בשאור דלא בטיל היינו דקי"ל דנותן טעם יותר מששים כמ"ש בחולין דנ"ט וכי יש בו כדי להמן בק' וחד אמאי לא בטיל ותירצו שאני שאור שחימוצו קשה וע"ש בתוס' ד"ה לא שמבואר מדבריהם דלמסקנא כי לא בטיל ה"ט דחימוץ חשיב טעם יותר מהעמד' ע"ש וכ"כ בחולין ד"ו שאמרו שאני שאור ותבלין דלטעמיה עבידי ולא בטלי הנה מבואר דכי קי"ל דכל האיסורים בטלין בס' היינו דמסתם אין לך דבר שנ"ט יותר מששים משא"כ שאור ותבלין דקי"ל דנ"ט אפילו באלף והרי אסר הכתוב טעם כעיקר ואף במעמיד דקי"ל דאפילו באלף לא בטיל התם נמי משום נ"ט הוא דאע"ג דאינו נותן טעם העיקרי של איסור בהתר מ"מ על ידי האיסו' הוליד טעם חדש בהתר וכן בשאור וטעם זה שהוליד האיסור הוי טעם גמור של איסור כמ"ש הרז"ה בפ"ג דפסחים גבי ד' מיני מדיבה וכבר עבדתי' על כל זה לקמן בסי' וא"כ כי יהיב חזותא האיסור בהתר כיון דלא הוי בגוף האיסו' וגם ליכא טעמא איסור מכ"ל דאי משאור ותבלין כבר נתבאר דהתם משום טעם הוא דנאס' ואי אהינן עלה דכל דמכשיר המאכל לא בטיל כמ"ש הרשב"א בי' ל' וכת' שהביא הב"י בי"ד סי' קנ"ד מלבד שכבר ביארתי שם בסי' הנו' דהכשר המאכל דלא בטיל אינו אלא באיסורי הנאה לבד משא"כ באיסורי אכילה דשרו בהנאה בר מן דין דכל דהכשר זה אינו נרגש בחיך אין טעם לאוסרו כלל כי ע"כ מכל זה היה נראה עיקר דעת הפר"ח דתלוי בהך בעיא דאי חזותא מלתא חשיב כגוף ומתשות האיסור שם דחשיב כאוכל גוף האיסור דאסיר לבד דחזותא מילתא :

אך אחר העיון איני רואה הכרח מעיקר הך סוגייא לאסור חזותא באיסורי תורה באיסורים שהותר בהם הנאה דכי נמי פשיט לן דחזותא מילתא והוי כגוף האיסור שם מה בכך הרי כל איסורי תורה אין לוקין אלא דרך הנאתן כמ"ש בפסחים דכ"ד ואמרינן נמי בחולין דק"כ על הנאת גרונו הוא דמחייב וא"כ כי לבן המאכל באיסור שאין החזותא נ"ט כלל ואינו נרגש בחיך כלל אין זה בכלל אכילת איסור דראיית העין אינו בכלל אכילה וא"כ י"ל דכי קבעו חזותא מילתא היינו אי חשיב הנאה גמורה א"ד כיון דאין בהנאה זו ממש לא חשיב כלל וכמ"ש בפסחים דכ"ו קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה ופרש"י דשרי מד"ת הואיל ואין בהם ממש ופשיט ליה מדתני בגד שצבעו ש"מ דאסיר מד"ת דחשיב כיש בה ממש והא דלא דחו דמדרבנן הוא דאסרו לבד היינו דאי שרי מד"ת לא הו"ל לאסור הבגד בדיעבד דעיקר הנאת הבגד אינה הצביעה ודתו דבערלה ושביעי' גלי קרא לאסור הנאה הנראה לעינים אך לאסור צביעה באיסורי אכיל' אין ראיה מהך סוגייא לאסור וכ"ג מה"ש אמר רבא הנאה הנראה לעינים אסרה תורה ש"מ דכי כאסר היינו מגד איסור הנאה דגם צביעה והדלקה בכלל הנאה וכ"כ מדתני אין לי אלא איסור אכילה שלא יסכה ולא יצבע הרי נראה דגד האיסור בצביעה והדלקה מגד איסור הנאה דאי הוה שרי בהנאה הוה פשיט ליה התר צביעה והדלקה וכ"כ מהתוספות שם ד"ה ולא וז"ל אע"ג דאסר שאר הנאות לא צריך לרבויי צביעה והדלקה וכו' הרי דהנהו נגיעי

מכל מיני הנאה ואי צביעה ישנו גם באיסורי אכילה אדרבה אמיר צביעה מכל שאר הנאה שנאסר במקום שהותר כל מין הנאה וכ"כ מהתוס' פסחים דכ"ב ד"ה מנין ע"ש וכ"כ מתוך דברי הר"ן בת' סי' ע' שכתב וז"ל ולא מבית אמרת דהאי רינא לא שייך אלא בגוזל ונגזל דנותנו'הוא אבל באיסורי הנאה הנאה קא אסר רחמנא והא קא מתהני וכו' דהא צביעה והדלקה מקראי אתו ולאו בכלל הנאה נינהו וכו'אבל לא יצבע דלית ליה הנאה וכו' וכ"ת אדרבה כיון דגלי קרא בחד מאיסורי הנאה דהיינו ערלה דחזותא מילתא ה"ה לכל איסורי הנאה וכו'לענין איסורי הנאה של דבריהם איכא למיקט לק ולא וכו'אלא נראת הנאה אסר הכתוב ע"ש בכל דבריו שמבואר דאין הנעיא בי אם לגבי איסורי הנאה אבל במקום שהתיר בהם הכתוב הנאה לאסו'חזות'בכלל אכילה מיעול'לא עלה על לב וכ"ת א"כ תיקשי מאי קרמי רבא מתני' דבגד שצבעו עם רביעית דם שנבלעה בכבות דבערלה נאסר משום הנאה משא"כ גבי טומאה דלא שייך ביה איסור הנאה הא נמי ל"ק של' דהכי פריך דאי פשיט לן דחזותא מילתא לגבי איסורי הנאה ש"מ דחשיב כממשו של איסור שם וכי פטרינן לגבי איסור אכילה דאף דחשיב כאכל ממשות האיסור מ"מ כל דליכא הנאת אכילה פטור דעל הנאת גרונו הוא דמחייב ואין בחזותא הנאת גרונו אבל לגבי טומאה דאינו תלוי בהנא'כי היכי דליטמא א"כ אתמ"ל דחשיב כממשו של איסור שם כדין הוא דיטמא הבית כיון דחשיב איש שם רביעית דם ואי ק"ל הרי בעז' דס"ו דפליגי בה בכת תיהא אי ריחא מילתא או לאו מילתא והכריחו התוספות ד"ה אביי דחשיב כשותה ואסיר גם באיסורי אכילה דשרו בהנאה והרי התם בריח אינו נרגש כי אם בחוטם ואפ"ה אסר מ"ד ריחא מילתא בכלל אכילה בהנאת גרונו א"כ ה"כ נימא בהנאת ראיית העין הא נמי ל"ת שראיתי בערוך ערך תה שפירש דמכניסי'פיהם ע"פ הנקב ושואפין את ריחו של יין ע"ש וכדבריו ראיתי להרמב"ן במלחמ'בפ' כיצד צולין שפירש כדברי הערוך

גם ראיתי להר"ן בפ' גיד הנשה שכתב וז"ל אלא ע"כ פלוגתייהו דאביי ורבא בהנאה דאכילה תליא דאביי סבר ריחא מילתא כלומר כשמניח פיו עליו ושואף הריח הרי הוא כאילו שתה ממנו דריחא מילתא וכאכילה חשיב וכו' רבא סבר ריחא ל"מ כלומר דלא חשיב אכילה ע"ש הרי דבשואף הריח בפיו דאיכא נמי הנאת גרונו הוא דפליגי אביי ורבא ואע"פ כן התיר רבא מכ"ש בהנאת חזותא דליכא הנאה כלל הנאת גרון דלכ"ע שרי באופן שאיני רואה מקום לאסור חזותא בלי טעם באיסורי אכילה ודברי המרדכי בריש ביצה וכ"כ בש"ע א"ח סי' תקי"ג ומהר"ם בי"ד סי' ק"ב התם שאני דאיכא נמי טעמא וא"כ דחזותא לבד אינו אוסר ומכ"ש דלא ליבטיל :

וישוב אחר החיפוש ראיתי להרב מנחת יעקב כלל ע"ר ס"ק ה' שהאריך להשיג להמנחת כהן והש"ך שכתבו דמידי דלחזותא עביד לא בטיל שום אינו ע"ש וה"כ עיקר דאם איתא להא לא הוו שתקי הראשונים לבאר שורש איסור זה אלא ודאי דליתיה כי אם באיסורי תורה דוקא כיון דבעיא דלא איפשיטא הוא :

אך את זה היה מקום להכריח דגם באיסורי אכילה דשרו בהנאה שייך חזותא מילתא מדפריך דתני בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק ודחו שאני התם דכתיב תהיה וע"כ דאיירי אחר הביעור דקודם הביעור ניתן גם לצביעה כדתנן בפ"ו דשביעית ולאחר הביעור נחלקו בו הראשונים דהר"ת והראב"ד בפז' מס' שמיטה כתבו דפירות אחר הביעור בעו שריפה או משליך ליס אך התוס' בפסחים דנ"ב והרמב"ן בפירוש התורה בפ' בהר האריך לבאר שאין איסורי אכילה והנאה בהם אלא מפקירן לכל אדם וכ"כ הסמ"ג כמ"ש כל זה הכ"מ שם ולכאורה ק"ט לשיטת התוספו' וסמ"ג והרמב"ן מהך

בריית' דתני בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק ואמאי הרי לדידהו כהפקר שני ושוב אחר החיפוש ראיתי להר"ת כן הכיב בתוספ' יוהכ ליומא דפ"ג שהקשה כן ותירץ דמיירי דכשהגיע שעת הביעור לא הפקיר והחזיק בהם אחר הביעור לצבוע בהם ע"ש ולדידי אכתי קשה שגם בזה לא כתב הרמב"ן שם בסוג זה כי אם איסור אכילה ולא איסור הנאה ומכל דבריו שם שכתב דלא מנו שביעית בנשרפין או נקברין ש"מ דאינו אסור הנאה ע"ש ש"מ דלא שייך ביה איסור הנאה כלל דאי לאו לדידיה נמי תיקשי אמאי לא מנו כהגיע הביעור והחזיק בהם לאכול דאסיר בהנאה גם ראיתי להתוס' קדושין דנ"ח ד"ה ושני שכתבו בפשוט דאין בשביעית איסור הנאה ואפ"ה קפשיט מיניה דחזותא מילתא ש"מ דגם בלי איסור הנאה שייך דין חזותא :

ודהנ"ל ליישב דברי הראשונים הוא דמאי דקי"ל שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה דרשו בת"כ דניתן גם לצביעה והדלקה ולמדו זה מדכתיב תהיה פסקו בר"מ בריש פ"ה מה' שמיטה וא"כ י"ל דה"כ בדבר הראוי לאכילה כי החזיק בעת הביעור כדי לאכול נאסר באכילה ולא בהנאה אבל כשצבע כי החזיק בהם בעת הביעור ע"מ ליהנות בצביעתו שאין מקום לאסור באכילה שאינו ראוי לאכילה א"כ לא שייך איסור בו כי אם הנאה וע"כ נאסר בהנאה :

א"ך עדיין שכתב הרמב"ן שם דאפשר דאיסור זה מדברי סופרים ואולי הביעור כולו מד"ס והרי בהך בוגייא אמרו שאני התם דכתיב תהיה ש"מ דמד"ת נאסר הבגד משום צביעה ובדוחק י"ל דס"ל דתהיה גלי דניתן לצביעה כדרש' הת"כ והיינו משום דחזותא מילתא כשביעית וכי תני דידלק לאו מד"ת כי אם מד"ס משום חומר הביעור ומינה למ"ש ל"מ מידי דשייך חזותא גם באיסורי אכילה דשרו בהנאה ועיין בתוס' עז' דמ"ט ד"ה שאם ושם דס"ו ד"ה אמר ובעיקר דברי הר"ן בת' זו שכתב דלמאי דמבעיא לן ולא איפשיטא אי חזותא מילתא לגר דלאו מילתא אף בערלה ושביעית דאסר בהו הכתוב חזותא לא חשיב כגוף האיסור שכיון דחזותא לאו מילתא אלא גרמת הנאה הוא שאסר ע"ש וק"ל שהרי בס"פ כל הצלמים גבי פלוגתא דת"ק ור"א אי בגי בהולכת הנאה ליש שנחלקו בו הראשונים אי גם בפת הנאפה בינבי עז' מתיר ר"א בהולכת הנאה ליש או לא ודעת הרז"ה והר"ן שגם לפת גופיה בלי תערובת מהני והקשה דא"כ מתני' דבגד שצבעו בקליפי ערלה אמאי ידלק יוליך הנאת הצבע ליים וליפתרי ותירץ דבפת לגר התירו דאיסור עצים שבו קליש ומנ"ל להתיר באיסור צביעה דהוי כאילו נתערב עם גופו של איסור דהכי מוכח בפ' הגוזל וכו' ע"ש והשתא קשה תיפשוט דחזותא מילתא ולהכי ידלק ולא מהני ביה הולכת הנאה ליים אך אי חזותא ל"מ ומשום גורם הנאה נאסר תיפשי ליה בהולכת הנאה ליים כי היכי דהתירו בפת דאידי ואידי גורם הנאה ניהו :

גם מה שתירץ עוד שם דדוקא בעז' הוא דמהני הולכת הנאה ליים דעז' תופס דמיו ולא בשאר איסורין וקשה דא"כ תיקשי דתני שם בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק ואמאי תיסגי ליה בהולכת הנאה ליים דהרי שביעית נמי תופס דמיו כמ"ש בקדושין דנ"ח ובדוחק י"ל דמוקי לה כת"ק דר"א וכי ק"ל היינו מבתם מתני' דפ"ג דערלה דקי"ל כסתם וקי"ל כר"א והוו תרי דסתרי :

ע"ק לדברי הר"ן דלדבריו דגורם הנאה הוא שאסר הכתוב בערלה ושביעית דא"כ כמנא דשאר איסורי הנאה גורם הנאה הותר שהרי עיקר דחיית הגמ"ם דמהכי לא ילפינן כמ"ש הר"ן שם וקשה דהרי בפסחים דכ"ו תני תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם

חדש יותץ וכה"ג בס"פ כל הצלמים גבי עז' ופסקו בטא"ר סי' קמ"ב ומבואר בכל דברי הראשונים דכל דהוי כוליה גורם באיסור דליכא זה וזה גורם בין בערלה וכלאי הכרם ועז' אסור ואם איתא הרי גורם הנאה לא נאסר כי אם בערלה ושביעית לבד וכת' דגורם הנאה דהסק חמיר טפי קשה דהרי צביעה והדלקה שניהם נפקי מריבוי דזה וע"ק דהרי כתב הר"ן בס"פ כל הצלמים דאדרבה צביעה חמיר מהסק ואי צביעה הותר כ"ש הסק כי ע"כ דבריו צ"ע אצלי :

סימן ס"ח ואג"ב

עמדתי במה שנסתפק הר"ן בת' זו לגר דחזותא לאו מילת' ואפ"ה אסר הכתוב בערלה ושביעית אי עז' נמי נאסר בה הזותא דבעז' נמי כתיב ביה והיית חרם וקשה איך לא הביא ראיה דבירושלמי פ"ג דערלה נראה דגם בעז' נאסר מת"ש שם פשיטא שאין הקרקע נאסר נר צורה בקרקע נאסר נבע דבר שיש בו רוח חיים אילו הפתחוה לו לא אסור מפני שנצבעו אסור מוכין שנצבע נריכה ופירש בו מהר"ר אליהו דבעז' בעי אי אסרן בצביעה דחזותא מילתא או לא ונשאר בספק הרי נראה דהספק הר"ן הוא בספק הירושלמי וכר־הוינן בה מדבעי במוכין ולא בבגד ש"מ דבבגד חזותא מילתא ומיהו לזה י"ל דמפרש כפירוש הרב שדה יהושע דכי קבעו מוכין שנבען הוא בערלה וא"כ י"ל דא"כ דבעז' פשיט ליה דלאו מילתא :

א"ך דבעיא דלעיל בנבע דבר שיש בו רוח חיים מבואר שם דבעז' קבעי כפירוש הר"ר אליהו וי"ל דהתם בין אי חזותא מילתא או לאו עכ"פ בבר עשה מעשה וכל דעשה מעשה מיתסר וכי קבעי היינו אי בעינן מעשה בגוף עז' כגון חפר בקרקע בור אבל צביעה דאינו אלא בעור הבהמה לא נאסרה גוף הבהמה אבל העור שעשה בו מעשה א"ד כיון דהעור מחובר לבשר חשיב כעשה מעשה גם בבשר :

סימן ס"ט יש"ש

לחקור בפת משאור של כל האיסורי' כגון תרומה וכלאי הכרם אי אסיר מד"ת ולקי עליה שהרי אמרו בביצה דף ז' ובמפילת בפ' בת דשאור אינו ראוי לאכילת אדם וכתוספות דפסחים הבילה הסמ"ג בה' חמץ דאינו נקרא שאור עד שיפסל מאכילת אדם והו"ל כנבלה מסרחת דהתיר הכתוב דנבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה א"ד הרי אסר הכתו' פת שאור בפסח כדכתיב שאור לא ימצא בבתיכ' אע"ג דלא חזי לאכילה וכ"ת התם ה"ט דכ"ט לפגם אסר הכתוב בפסח משא"כ בשאר איסורים וזה אינו דרוב הפוסקים ס"ל דנטל"ף שרי גם בפסח כמ"ש הטא"ח סימן תנ"ז ובב"י שם ואף האוסרים לא אסרו כי אם מדבריהם ולאו בפסח לבד כי אם בכל איסורי מ"מ כי ע"כ ע"כ דאסר הכתוב החמץ והמחמיץ נ"כ באסר הואיל וראוי להחמיץ אחרים ומה"ט אסר הכתוב גם בנטל"ף דכיון דראוי להמין אבל בשאר איסורי' דלא אסר בהו החימוץ א"כ דפטור כי אכיל פת שאור א"ק דא"כ היכי קי"ל דשאור איסור דאוסר בכל שהוא והרי נבילה מסרחת בעיניה שרי כ"ש דאינו אוסר תערובתו וכיון דאסרו ש"מ דגם שאור בעיניה אסיר וסבור הייתי דה"ט דאוסר דקי"ל בטי"ד סימן ק"ג דפגם ולבסוף השביח אסור וא"כ ה"נ שאור כי נותנו בעיסה משביח ואינו נוספיק שהרי בירושלמי דפי' דתרומות ובפ"ב דערלה פליגי בה ר"י ור"ל בפגם ולבסוף השביח אי אסור וגם בש"ס בבלי בעז' דף ס"ז פליגי בה בהשביח ולבסוף פגם ומינה למדו הפוסקים לפגם ולבסוף השביח ואם איתא תיפשוט לרמודין שאור אסור דאוסר העיסה ועוד שנ"ל דפגם ולבסוף השביח דאסיר אינו אלא כשמשביח מאליו כגון חומץ על גבי גריסין רותחין ונצטננו אבל על ידי תערוב' כיון דהותר בעודו פגום שוב אינו חוזר וניעור האיסור על ידי תערוב' כי ע"כ יתגלגלו

הכי

דכי היכי דאסר הכתו' שאור בפסח מה"ט הואיל וראוי לחמץ וכמ"ש הר"ן בפ' כ"ש גבי קרירות בפסח ובפ' אלו עוברין גבי פת שעפשה יע"ש ה"נ אסר מה"ט בכל האיסורין וכ"כ שהרי פת שעפשה אסרו בפסחים דף ט"ל מה"ט דראוי לשאור ולחמע בו לדעת הר"ת בפ"א מה' חמץ דבפת חמץ שעפשו איירי ע"ש בה"ה ובכ"מ ומכ"ל הא איתא דוקא בשאור דלא חזי לאכילה ואעפ"י כן אסר הכתוב מהני ס"ט אלא ודאי דטעם שאור דכל דעומד לחמץ ואינו פגום כשנותנו בעיסה אסר הכתוב אע"פ שהוא פגום וא"כ גם פת מעופש עומד לכך דהא לא חזי לאכילה ולפז' כ"מ דגם פת של איסורים אסיר מד"ת אך את זה כ"ל ראיה דבפת שאור משאר איסורי' וזולת בחמץ פטור תמ"ש בדף כ"ד דפסחים דבכל האיסורים אינן לוקין אלא דרך אכילתן פרט לאוכל חלב חי וע"ש בתוס' וכן פסק הר"מ בפי"ד מה' מ"א ע"ש ואי כשאור ישנו בלאו הואיל וראוי לאכילה על ידי תערובת קמח שניעשה פת חמץ מכ"ש בחלב חי או בבילה חיה דלקי הואיל וראוי לאכילה על ידי בישול כי ע"כ ע"כ דדוק' בחמץ אסר הכתוב החמץ והמחמץ אעפ"י שאינו ראוי לאכילה מידי דהוי לעכבר דמאיס ואינו ראוי לאכילה ואסר הכתוב כמ"ש בעז' דף ס"ח וכן ביד הנשה דאינו ראוי לאכילה וכן חרבן כגויר אבל בשאר איסורים מכ"ל ומ"מ הדבר צריך תלמוד :

סימן ע' ייש לחקור בכל תערובת איסור הנאה דנותן טעם לפגם אי שרי ואין להביא

ראיה מדתנן בעז' דף ס"ה דחומץ על גבי גריסין הוי בטל"ף ושרי ופסקו הטו"ר סימן ק"ג וסימן קל"ד והרי חומץ יין אסור בהנאה ל"מ דהתם כיון דתערובת איסור פגם הרי לא נהנה מאיסור כי תיכעי לך ביין שנפגם ואינו ראוי לאכילה אבל חזי לשום הנאה וכיון דס"פ הרי נהנה מאיסור ומכ"מ כפגמו א"ר בי היכי דהתיר הכתוב בטל"ף באיסור אכילה ה"נ לגבי איסור הנאה הותר וב"ת הרי גחלת עז' אסרו בכינה דף ט"ל וכן אסר עז' בפסחים דף כז' וכן בפ' כל הצלמים דמ"ט אסרו בזבל עז' ובעז' דל"ר אסרו פרש עז' ע"ש ובכל הני עיקרם פגום ולא חזו לאכילה ואע"פ כן אסורין הא נמי ל"מ סי"ל דבדברים דלא חזו לאכילה חל עליה' איסור הנאה עכ"פ אבל מידי דחזי לאכילה ונפגם הואיל ואשתרי באכילה על ידי פגמו ה"נ הותר בהנאה וראיתי להב"י בא"ח סימן קנ"ג שכתב בשם אורחות חיים דחומץ יין בנכנע פרי כיון דנפג' ויצא מכלל אוכל ע"ש אלא שהב"י כתב בשם הרב יונה דחומץ בנכנע אסיר וכן דעת הר"ן כת' בסימן ע' גם הב"י הביא ראיה מתוס' דדמאי ע"ש ש"מ דפליגי על זה וס"ל דפגם התיר לבד איסור אכילה ולא איסור הנאה וכ"ל ראיה לאסור ממ"ש בעז' דל"ד דבכרי הסרי מתרא לבי מלחי דשרי מטעם דהויל לאיבוד וע"ש כתו' ומרדכי והרי יי"ן במלח לפגם הוי לפי מ"ש מור"ם בי"ד סימן קל"ה ומדהוצרכו לטע' דהויל לאיבוד ש"מ דלגבי איסור הנאה גם בנטל"ף נמי אסיר ויש לדחות דשאני התם דמעמיד על ידי היין המלח ובבי איסור מעמיד ול דגם בנטל"ף אוסר כמ"ש הפר"ח בי"ד סוף סימן ק"ס ע"ש והיה נ"ל ראיה לספק זה ממ"ש בפסחים דף כ"א חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו וכתבו בתוס' דהיינו דנפסל מלאכול הכלב ע"ש ופסק כן הר"ה בפ"ב מהלכות חמץ ובא"ח סימן תמ"ב ע"ש הרי דהתירו חמץ פגום בפסח אף בהנאה אלא דק"ל דמהך בעיא מבואר דאי חרכו אחר זמנו דהיינו בפסח אסור בהנאה וכתב הר"ן הטעם דלא פקע איסוריה עד דשריף ליה לגמרי שנאמר לא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה ושום הנאה באים לידי אכילה ע"ש וכ"כ ברור בפסחים דמ"ה דתני עריבת העברנין שנתן לתוכה קמח תוך ג' ימים חייב לבער וכו' וכ"פ הרא"ש והר"ת בפ"ד מה' חמץ וטא"ח סימן תמ"ב ע"ש הרי כיון דחל האיסור שוב לא פקע אף שנפגם וא"כ קשה בהתני' דעז' דס"ד איך התירו בחומץ ע"ג גריסין מטעם פגם והרי כיון דחל האיסור על החומץ שוב לא פקע על ידי פגם וי"ל דהתם שאני דליתיה בעיניה וכתב טל על ידי תערובת דמד"ת ברוב' בטיל ואי משו' טעם בעיניה' כיון דהוי לפגם לא חשיב טעם וגם הטעם נתבטל וא"כ הרי אינו נהנה מהאיסור כלל משא"כ בחרכו אחר זמנו דאיתיה לאיסור בעיניה וכי נהנה בכל מין הנאה אחר שחל שם איסור עליו לא התירו אלא דקשה עדיין דהרי עריבת העברנין שנסרחה בפסח וקילור ורטיה ואספלני' ותריאקה ומלוגמה שנסרחו אחר שנתחמצו בפסח מבואר בדברי הרא"ש שם בדמ"ה דפסחים וכ"כ הראב"ד בפ"ד מה' חמץ הי"א ושאר הפוסקים דאסור בהנאה וחייב לבער והרי בכל אלו על ידי תערובת דמד"ת ברובא בטיל ואי משום טעם טעם פגום הוי ושרי ואע"פ כן אסרו בהנאה אע"ג דליתיה לאיסור בעיניה כי ע"כ נראה דכל דחל שם איסור גם על ידי תערובת ונפגם אסור ליהנות וכי התירו חומץ ע"ג גריסין ה"ט דהרי אינו נהנה דנטל"ף לאו הנאה הם וא"ה"כ דאי חזי לשום הנאה או ש"פ אסור ליהנות מחומץ על ג' גריסין וכי התירו ה"ט דלא חזי למידי ובאכילה לא חשיב הנאה כיון דהוי לפגם אך את זה תמהני לה' אורחות חיים שהביא הב' בי"ד סי' קנ"ג דכתב דנכנע של גוים העשוי בחומץ דשרי כיון דנפגם ויצא מכלל אוכל והרי חומץ זה דבכר חל עליו איסור יי"ן תו לא פקע על ידי פגם כדקי"ל בחרכו אחר זמנו ובכל הנך שהבאתי כמו שפסק הרב גופיה בנדפס בה' חמץ דע"א ע"ג סימן ת"א ע"ש ועי"ק בדברי הא"ח דהרי בפסחים דכ"ו בד"ה שאני כסתפקו התוס' אי בעז' אסיר אף שלא כדרך הנאתם ע"ש וא"כ מה בכך אי נפגם ויותר קשה שראיתי באורחו' חיים בתיבת יד על יין שכתב דסתם יינם אסיר אף שלא כדרך הנאתו דהוי כמאי שיעור אם לא במקום חולי ע"ש וא"כ איך התיר כאן משום שנפגם ועי"ק שהרי בעז' דף ס"ב גבי ההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינם ויהבו ליה חיטי באגרא אמרו ולקלינהו וליבדירנהו דילמא מוכלי בהו ע"ש וכ"כ הרא"ש כת' סימן רכ"ה הרי דאסרו בסתם יינם אע"ג דלאו דרך הנאתו חיטים ואי כסבר סתם יינם דקיל אסרו כ"ש בסתם יינם גופיה ועיין מ"ש בסמוך על זה וכמו כן ק"ל מכל זה למור"ם בהגה בי"ד סוף סימן קל"ד שנ"ב דהתיר נבינה שנתנו בו חומץ או מלח שנתנו יין פו דם כיון דהוי לפגם יע"ש וקשה עליו מכל מ"ש • והכ"ל ליישב שדעת הא"ח דדוקא יין ביד ישראל דחל האיסור עליו דחייב לבערו מן העולם הוא דאסיר אף שנפגם אבל ביד ישראל דהוי בחרכו אחר זמנו דלא פקע היסוריה מיניה אבל יי"ן שנפגם ביד גוי מותר בהנאה לישראל דכל שלא בא ליד ישראל לא חשיב דחל האיסור עליו והשיב בחרכו קודם זמנו דשרי בהנאה אף לאחר זמנו ותו ל"ק ממ"ש בעז' דף ס"ב דהתם בעמור חיטים ביד ישרא' חל האיסור עליו וכן מ"ש לאסור סתם יינם שלא כדרך הנאה היינו שבא סתם יינם ביד ישראל • ונהנה בו שלא כדרך הנאתו ובכי הא אסיר משא"כ כשבא פגום ליד ישרא' אלא שהב"י שם סי' קנ"ג שהכריח מהתוספת' דאף בה"ג אסור וכ"כ בשם ה"ר יונה ות' הר"ן ע"ש מ"מ דס"ל דאף יי"ן ביד גוי חשיב דחל האיסור עליו וע"כ הו"ל בחרכו אחר זמנו דקי"ל דאסיר באופן שנתבאר לעיקר חקירתינו דפגם לגבי איסור הנאה כל דחל האיסור עליו תו לא פקע ואסיר בהנאה וזולת באיסורי הנאה שנפגמו ביד גוי פליגי בה הא"ח עם הר' יונה והר"ן והב"י וכודאי דנקטינן כרבים לאסור ומור"ם שפסק להתיר כהא"ח כבר תמהתי עליו במקום אחר דהיכי עביד כיחידאה ושוב אחר החיפוש ראיתי להרב משנה למלך בפי"ד מה' אבל הכ"ח שנסתפק בזה אי באיסורי הנאה שנפגמו הותרו בהנאה או לא ואין ולאו ורפיה בידיה

ע"ש ותמהני עליו איך לא פשיט ליה מחרכו קודם ומכו דשרי בהנאה ואחר ומכו אסור וגם לא כרגם מדברי הא"ח ומור"ם והחולקים עליו כמו שהבאתי לעיל אלא דק"ל ממ"ש בעז' דף ס"ח דבנבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ור"מ ההיא למעט סרוחה מעיקרא ור"ש סרוחה מעיקרא לא צריך קרא עפרא בעלמא הוא וידוע דאנן קי"ל כר"ש דנבילה שהסריחה מותרת וקשה מ"ש מחרכו אחר ומכו דקי"ל דאסיר וה"נ כל דחל האיסור בנבילה קודם שנסרחה תו לא פקע האיסור מינה וכ"ת דוקא בנבילה קי"ל הכי דגלי ביה קרא להתיר זה אינו דהרי כתל"ף בכל האיסורים למדו שם בעז' מנבילה מסרחת דשרי ס"ה דגם בכל האיסורים וגם בפסח דעת רוב הפוסקים להתיר כמ"ש הט"ח סימן קמ"ז וכן פסק הש"ע שם בי ע"כ כ"ל ליישב דדוק' באיסורי הנאה דחל האיסור ושוב נפגמו אסיר דכיון דלשריפה קאי ולבערם מן העולם קיימי שוב אין להם התר על ידי פגם אבל איסורי אכילה דשרו בהנאה דקודם שנפגמו לאו לבער קיימי כיון דשרו בהנאה כי נסרחו שרי אף באכילה ויש סעד לחילוק זה ממ"ש הר"ן בר"פ כ"ש דחרכו אחר ומכו אסיר דלא פקע איסוריה עד דשריף ליה לגמרי ע"ש ואי ק"ל א"כ איך פטר הר"מ בפי"ד מה' מ"א בעי רב דבר מה בתוך יין כיון דאיסור הנאה הוא וחל האיסור עליו הא נמי ל"ק דכי אסרו נמי באיסורי הנאה בחרכו אחר ומכו היינו בדבר שנהנה בו אבל עירב דבר מר ביין ואכלו הרי לא נהנה כיון דפגום הוי ואה"נ דאי חזי ליהנות ממנו בשום דבר שלא כדרך אכילה או דשוה פרוטה אסור ליהנות ממנו או למוכרו או לתת במתנה ואי ק"ל למ"ש דבאיסור אכילה בעין נבילה מסרחת שרי והרי כתבו התוספות והרא"ש בעז' דף ע"ו ד"ה מכאן דמה שאסרו לבשל בקדירה שאינה בת יומא והתירו שמאכל ה"ט דבקדירה היה בו איסור גמור תחילה משא"כ במאכל ע"ש ולמ"ש מה בכך הרי באיסורי אכילה אעפ"י דחל האיסור פקע כשנפגם וראיה מדהתיר הכתוב נבילה מסרחת וי"ל דעיקר הגזירה אטו בת יומא אלא דלא גזרו מה"ט במאכל דקבל האיסור בעודו פגום דקי"ל טפי פגום מעיקרו כמ"ש בעז' דף ס"ח סרוח מעיקרא לא צריך קרא דעפרא בעלמא הוא משא"כ בקדירה דקבל האיסור מושבח מתחילה דחמיר טפי עוד נ"ל ראיה דבאיסור הנאה גם בנפגם אסור דהרי איסור פגום דשרי מד"ת באכילה איתיה גם באיסורי הנאה כמ"ש בדף כ"ה דפסחים וכ"כ הר"מ בפי"ד מה' מ"א ע"ש וכדברי שאר הפוסקי' והרי התר נבילה מסרחת אמרו בפסחי' דף ט"ו ובעז' ד' ס"ז ובשאר דוכתי דעפרא בעלמא ואילו בסוף מ' תמורה תני דכל הנשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור וקחשיב שם מתניתין אלו הם הנקברין קדשים שהפילו ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה והרי כל הני מיני מאכל הם וכי נעשו עפר ואפר אין לך פגם יותר מזה וכיון דאע"פ כן אסרו אפרן ש"מ דבאיסור הנאה אין הפגם מעלה ומוריד וכ"ת דגם באיסור פגום אסיר מדבריהם וכי אסרו אפר הנקברין היינו נמי מדבריהם הנה מלבד דבמקום אחר הבאתי דעת גדולי הראשונים שיש שהתירו אף לכתחילה בר מן דין דאיסור אפר נקברין יש לנדר דאסיר מד"ת וכ"כ מהתוספו' תמורה דף ל"ג ד"ה הנשרפין וכבר עמדתי עז' במקום אחר ואין כאן מקום להאריך וכיון שכן אין לנו לדון אלא דבאיסור הנאה גם בנפגם אסיר כי מן הנאמר יתיישבו דברי ראבי"ה שהביא המרדכי בר"פ כ"ש וז"ל דכל איסורין שרו באכילה שלא כדרך הנאתם או ליהנות ממנו שלא כדרך הנאת' וכ"ש מאפרן דתנן כל הנשרפין אפרן מותר וכו' וראיתי להרב שער המלך בפ"ב מה' יסודי התורה דף נ' דתמה עליו דנקברין יוכיח כשור הנסקל כשלא כדרך הנאתו שרי ואפרו אסור אלא ודאי דאף על גב דשלא כדרך הנאה שרו אפרן אסור כדרך הנאתו ואיך קאמר וכ"ש אפרן וכ"ע אלו דבריו ולדידי ל"ק דמ"ש ראבי"ה וכ"ש מאפרן היינו נמי ליהנות מאפר שלא כדרך הנאה וכעין כ"ד דעשאו לאכילה לרפואה ואילו סתם אפר דרך הנאתו הוא לזרוע בו או לזבל בו ואכילת עפר אין לך שלא כדרך הנאה יותר מזה והכ"ש אפרן שכתב כוונתו דעכ"פ כשהאיסור בעיניה ונהנה בו שלא כדרך הנאה חמיר מאילו נעשה איסור אפר דהרי התירו הנשרפין אפרן אלא דבנקברין אסיר והי אסיר אינו אלא כדרך הנאה אבל לאכול עפר איסור גם בנקברין שרי ומ"ש א"כ אך בכלאי הכרם ובשר בחלב פליגי וכו' אין הכוונה דבהני יש לאסו' גם בנשרף ונעשה אפר דהרי כלאי הכרם אפרו מותר דמנשרפין הוא ושלא כדרך הנאתו היכא דאיתיה בעיניה אסיר אלא כוונתו דבעיניה גם שלא כדרך הנאה פליגי בה אביי ורבא ותו ל"ק בדברי ראב"ה מידי ומכלל דבריו למדנו דבאיסור הנאה גם בנפגם אסיר וכ"כ שסרי הא דקי"ל דמת אסור בהנאה נראה דגם שלא כדרך הנאה נאסר וכמ"ש הרב מ"ל בסוף ה' אבל בדין המומיא ואילו בתמורה דף ל"ד מתיב הש"ס לנקברין אפרן אסור מדתניא בשר המת שנפרך טהור וקס"ד טהור ומותר ע"ש והדבר קשה דעכ"פ קשה דכיון שנעשה עפר הרי נפגם וקי"ל ביה דאסי' אף שלא כדרך הנאה כיון דלא כתי' ביה אכילה וא"כ אף אפר נקברין שרי קשה דכאן במת אסור ומאי ק"ל אלא ודאי דלגבי איסור הנאה לא נפק"ל מידי בנפגם כל דחזי ליהנות בו וכ"כ להבריח מגר אחר והן קדם אני אביא מה שראיתי מקשים להתוס' בעז' דף ז"ב ד"ה אלא שנסתפקו אי בעז' אסיר אף שלא כדרך הנאתו או שרי בכל האיסורים גם הראב"ד הביאו הטו"ר סימן קמ"ב ופסקו בש"ע דכל בית עז' כל של אחריו מותר מטעם דהוי שלא כדרך הנאתו ע"ש גם הרמב"ן במלחמת בפ' כיצד צולין גבי ריחא מלתא כתב דשלא כדרך הנאתו ביין מותר ע"ש וקשה דהרי בעז' דף ס"ב גבי ההוא גברא דאגר אריגיה דסתם יינם אמרו וליתן ליה וליבררינהו אתי לזבולי בהו הרי דאסרו לזבל בחטים של שכר סתם יינם אע"ג דהוי שלא כדרך הנאתו וכ"ל ליישב דהס ש"ל דכי שרף החיטים וזורה עפר שריפת החיטים דהזבל דרך הנאתו הוא דאם היה בא לזבל בחיטי' בלי שריפה א"כ דשרי דהוי זיבול שכ"ד הנאתו דעיקר הנאתו לאכילה וכיון דמדינא בעי שריפה וזה בא לזבל בעפר שריפתם דרך הנאתו חשיב דעפר הנאתו לזבל וע"כ אסרו וא"כ דשאר הנאות אי חזו למידי כל שאין דרך הנאתו בכך שרי אפילו בחיטים להניח רטייה ומלוגמא למכתו ואיק"ל הרי כתבו התו' בעז' דף מ"ב ד"ה אמרו דשוחק וזורה לרוח הוי שלא כדרך הנאתו ובעז' אסור ע"ש ואם איתא הרי אחר שריפה לא חזי כי אם לזבל בו הא נמי ל"ק שכבר כתבו התוספות בחולין דף פ"ח ד"ה שחיקת דמתניתין בעז' של מתכות איירי מדמייתי עלה קרא דעגל ע"ש וידוע דשחיקת מיני מתכות אף כנשרפו חזו לכמה דברים ואין עיקר הנאתם לזבל ואי ק"ל עדיין דא"כ במפרר וזורה לרוח דגבי חמץ למה כתבו דאינו אסור דשכ"ד הנאתו הוא והרי גבי חמץ קו"ל כחטי' הא נמי ל"ק דהתם בחמץ בלי שריפה איירי כדתני אף מפרר וכו' ופירודי חמץ בלי שריפה חזו לכמה דברים ואין עיקר הנאתו דזיבול בו ולמה שנתבאר נראה דכי בא אדם לשרוף דבר איסור הנאה דחזי לאכילה כדי ליהנות בו כהסק גחלת דידיה אין מקום להתיר לדעת הסוברים דשכ"ד הנאתו מותר גמור הוא דאע"ג דבעת דבא לשורפו כדי ליהנות שרי דבעת ההיא דחזי לאכילה הוי שכ"ד הנאתו מ"מ עיקר הנאתו בעת שנעשו גחלת והרי באותה שעה לא חזי למידי כי אם להנא' הסק ודרך הנאתו הוא ומהי תיתי להתיר אם לא שנאמר כיון דבעת דבא לשורפו שרי הוא"ל

בואיל ואשתרי אשתרי ואין זה מוכרח להתיר כי ע"פ הבאר הנה מקום ליישב דברי התוס' בפסחים דף כ"ח ד"ה ותנן וז"ל א"כ מתני' דהכא א"ש כרבנן דהתם וכו' והכא ה"ט דבחמץ כתיב לא יאכל ואינו אסור אלא כדרך הנאה ע"ש ופשט דבריהם מורים דס"ל דבחמץ שרי שכ"ד הנאתו אף מדרבנן' וכמ"ש ג"כ בפ"ב דקדושין דף נ"ו התוספות שם גבי המקדש בערלה וכ"כ הרב מ"ל בפ"ה מה' יסודי התורה ה"ח דפשט דבריהם מורה דשרי לגמרי ע"ש וראיתי להרב שער המלך שם בד"א ע"ד שתמה על זה דהא תנן בריש פ' כ"ש ולא יסיק בו תנור וכיריים והא פשיטא דחמץ אין דרך הנאתו להסיק בו תנור וכיריים ואסרו לפחות מדבריהם ע"ש ואילו לה"ש נ"ל דס"ל דכל דבעת שנעשו גחלים דהיינו שעת הנאתו הוי דרך הנאתו בכך דפת שרוף לא חזי לאיכל כי אם להסיקו תחת תבשילו כדרך הנאה חשיב ואסיר מדינ' ואולם ראיתי להאחרי' הביאו הרב ברכי יוסף בא"ח סימן תמ"ה ס"ב שכתב דכי אסרו להסיק בשריפת חמץ תנור וכירים הוא מדבריהם דהוי שכ"ד הנאתו ע"ש נראה שחולק להתוס' וס"ל דבתר התחלת ההבק אזלינן דבעת שבא לשרוף החמץ ליהנות בהנאתו שרי מד"ת דבעת ההיא הוה חזי לאיכל ובואיל אשתרי אשתרי ואין בדבר הבנה לשום כד ונ"מ בהך מתני' דלא יסיק בו תנור ומדברי האחרי' יש ראיה גמורה דלגבי איסור הנאה אוכל שנפגם מאכילה באיסור הנאה קאי דאי לא תיקשי דהרי כיון שנשרף הרי נפגם לאכילה וליתשרי גם בהנאה אלא ודאי דלגבי הנאה אסיר ומדברי האחרי' מוכח דאי היה כדרך הנאה הוה אסיר מד"ת ליהנות בו אע"ג דנפגם מאכילת אדם וכלב ועיין בתוס' ע"ז דף ס"ח ד"ה אלא שכתבו אלא גבי טומאה מה בכך אי הוי פגם ותירצו דהרי טיהר' נבילה בגומה ע"ש מדבריהם יש ללמוד דפגם לגבי איסור הנאה אסיר וש"ר הדבר בבירור בהג"א בפ' בתרא דע"ז הביאו הב"י ביו"ד סימן נ"ד שכתב דקדירה שבישל בשר וחלב אם בישל בה אסור אף כשאינה בת יומא דבאיסורי הנאה אין לחלק בין בת יומא לשאינה בת יומא וכ"כ המרדכי השם בשם הספרים ע"ש כי ע"כ נ"ל דמ"ש מור"ם להתיר ביו"ד סי' קל"ד סי"ג הטעם פגם היינו דאזיל לשיטתיה שכתב ביו"ד סימן קכ"ג ס"א דסתם יינם בזה"ז מותר בהנאה בדיעבד אלא דלכתחילה אסור לקנותו ולמוכרו דאע"ג דיש מקלין בזה טוב להחמיר ע"ש וכיון דסתם יינם בזה"ז קיל איסוריה ראה ויתר היכא דהוי נ"ט לפגם אבל אי הוה אסיר מדינא בזמן הש"ס אה"נ דאסיר גם בפגום ככ"ל ותו ל"ק מכל מאי דק"ל כדבריו ודוק וראיתי להפנ"י ביו"ד סימן פ"ז ס"ק ד' שתמה דלמ"ד כ"ש לבגם שבי גם בחמץ וכל איסורי הנאה והרי התר נטל"ף הוא דבנבילה שאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה ואילו בנקברין תנן בתמורה דף ל"ג דאפרן אסור והרי הני לא חזו לגר ואפ"ה אסרו ואיך התירו נטל"ף גם בנקברין והנ"ע ע"ש וכבר נתבאר דהא ל"ק דכי אסרו אפר נקברין היינו בהנאה אי חזי ליהנות בו דנטל"ף באיסור הנאה לא הותר וכי התירו נטל"ף גם בנקברין היינו באכילה דהא לא נהנה כיון דהוא פגום:

סימן ע"א יש לחקור דקיי"ל דכל איסור שנסרח ונפסד והבאיש מאוכל אדם פקע איסוריה כמ"ש בע"ז דמ"ח דנבילה מסרחת שאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה אם הדין כן באיסור שרצים אי פקע איסורם בנסרחו של"ל דשאני שרצים דסרוחין הם ואע"פ כן אסרן הכתוב כמ"ש בע"ז דמ"ח דחידוש הוא דממאס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא וכו' וא"כ י"ל ה"ה בנסרחו כיון דסרוחין ועומדים לעולם ואסרם הכתוב א"ד אין לך בו אלא חידושו ובנסרחו שיש בהם שני מיני פגם דהם עכשיו מאוסים ונסרחו פקע איסורו:

וראיתי להר"מ בפ"ב מה' מ"א הכ"א שכתב דאפילו סרחת הבריה ונשתנית צורתה הואיל ואכלה כולו לוקה וכתב ה"ה דה"ד בשלא סרחה והבאישה עד שלא תהיה ראויה לאדם אבל אם סרחה כל כך כבר ביאר הר"מ בפי"ד שמי שאכל איסור אחר שהסריח והבאיש מאוכל אדם דפטור ע"ש והרי הר"מ שם ביאר עוף ודג וחגב ושרץ טמא דבעי כזית ואח"כ כתב דבבריה אפילו סרחה לקי וכיון שכתב ה"ה דבסרחה שאינה ראויה לאדם פטור מינה שגם בשרצים פטור:

אכן ראיתי להפר"ח ביו"ד סי' ק"ג ס"ק א' שכתב דבשרצים גם בנסרחו לקי כיון שהם בעצמן סרוחין ואסר הכתוב והביא דברי ה"ה וחלק עליו דהר"מ איירי בבריה פגומה וסרוחה מעיקרא ולכן כתב' דאפילו סרחה ונפסלה מאוכל אדם דלקי וכן עיקר אנ"ד:

ואחרי המחילה יש לדון דגם בשרצים בנסרחו שרי והנה קדם אני אביא מאי דק"ל דבפסחים דכ"ד אמרו כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן ואביי דבכלאי הכרם לוקה עליו אף שלא כדרך הנאתו מ"ט דלא כתיב בהו אכילה גם בבשר וחלב אמרו שם אטו בשר וחלב אכילה כתיבה ביה וכן פסק הר"מ בפי"ד מה' מ"א דכל האיסורים אין לוקין אלא דרך הנאתן חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב ופירוש שכ"ד הנאתו כתב הר"מ שם דהיינו ד' סונים או אכלו חם עד שנכוה גרונו או אכלו חי כלי בישול או עירב דבר מר בתוכו או אכל איסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם ע"ש והשתא קשה אמאי לא אמרו נ"כ חוץ משרצים דהרי אמר ר"ש בסוגיין דע"ז דמ"ח חידוש הוא שחידשה תורה דהא ממאס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא ש"מ דשרצים סרוחין מעיקרו נינהו ואפ"ה אסרן הכתו' ש"מ דגם שכ"ד נאסר וא"כ ק' אמאי לא אמרו חוץ משרצי' וכעין זה הקשו התו' ד"ה הכל ולא שייך כאן תירוצ' וצ"ק דהרי מכל הך סוגיא מבואר דפיטור שכ"ד הנאה בכל איסורי' ממשמעות אכילה נפיק והרי שרצים דכתיב בכל לאוי בלשון אכילה ואפ"ה לקי עלייהו שכ"ד הנאה כמ"ש בהך סוגיא דע"ז לר"ש ואף דרבא פליג עליה דר"ש אינו אלא בטעם שרצים דס"ל דאין לך בו אלא חידושו ובעיניה אסר הכתיב אף שהוא פגום ולא טעמו וכיון דהוי פגום שרי ומ"מ גם הוא מודה דגוף שרץ שנאסר אף שהוא פגום נאסר ש"מ דשייך לשון אכילה גם בפגום וא"כ תיקשי היכי פשיט לן פיטור שכ"ד הנאה בכל איסורין ממשמעות אכילה הרי שרצים דשכ"ד הנאה הם וכתיב בהם אכילה וכמ"ש ג"כ במעילה דהו אכילת שרצים בכזית מ"ט אכילה כתיב בהו וע"ש דמוכח שגם ב"ח שרצים כתיב בהו אכילה וגם אין לומר דדוקא עכבר מאיס ופגום שהביא הר"ן והרשב"א בת"ה והטור סי' ק"ד וכ"כ מדברי שאר הפוסקים דבכל מיני שרצים הם מאוסים ופגומין כי ע"כ נ"ל ליישב לזה דמידי דמאיס אינו ממש כמוסרח דמידי דמאיס נפש היפה שאינו איסטניס אוכל ואינו חושש כל כך משא"כ בנסרח דלא חזי לשום אדם וא"כ י"ל דכל מידי דמאיס בשרצים אי לאו דאסרן הכתוב להדיא הוינן מתירים בכל איסוריה דהוי שכ"ד הנאה אלא דחידוש שחידשה תורה לאסור בשרצים אף דמאיסי דהחשיבן הכתוב כאילו אינן מאוסים ולהכי כתיב בהו אכילה דלא חש למיאוסם והחשיבם כדרך הנאה ומינה דאי אכל שרצי' חיים או חמים או בתערובת דבר מר או נסרחו דפטור דהא אכילה כתיב בהו ואין החידוש כי אם דבר דמאיסי לא חייש הכתוב בהם וזהו כמו שנראה מדברי ה"ה דגם שרצים שרו בנסרחו אך להפר"ח ק"ט בהני סוגיי:

עוד נ"ל ראיה מ"ש המרדכי בפ"ב דביצה וכן אגודה בפ"ב דביצה ובפ"ה ובפ' בתרא דע"ז ושערי דורא

סי' ס"ה וסמ"ג לאוין קל"ב הביא דברין הב"י בו"ר סי' פ"א והתיר הדבש אע"ג שמרתיחין הדבש וגופי הדבורים מעורבי' בו דהוי נטל"פ והוי כנבילה מסרחת דמעיקרא דאף למ"ד בעו' נטל"פ אסור דשרי ע"ש ופירוש דבריהם כ"ל דאף דשרנים מאיסי ואסרן הכתוב הכא דמתו ונסרחו דנבילה מסרחת התיר הכתוב ות"ש דלכ"ע שרי היינו דס"ל דכיון דמאיסי מגד עצמן עכשיו שנסרחו כ"ע מודו דשרי דחשיב נבילה מסרחת מעיקרא דכ"ע מודו בה כמ"ש בעו' דס"ח ע"ש:

ותמה"ני להב' בו"ד ססי' ק"ד שהביא דברי סמ"ג ומרדכי אלו והכריח מהם דס"ל דטעם שרצים דמאיסי שרי דהוי נטל"פ ע"ש וקשה דהא נ"מ להתיר כי אם בנסרחו לבד ואיך למד לטעם שרצים גם בלא נסרחו ובנראה שהבין דכי חשבי להו לנבילה סרוחה דמעיקרא לאו בנסרחו איירי אלא כיון דמאיסי ואע"ג דאע"פ כן אסרן הכתוב היינו בגוף השרצים אבל טעמם כיון דמאיסי חשיב פגם ולכ"ע שרי כדעת הרשב"א שם ומיהו אחרי המחילה נ"ת שול דהם לא התירו כי אם בדבורים מתים שנשתהו כמה ימים בדבש דסתמן הו"ל נבילה מסרחת דנבילה ששהא יום או יומים הסרחת אבל בלא"ה אה"כ דאסיר דכשם שנאסר השרץ אף דמאים ה"נ נאסר טעם דידהו וכבר עמדתי על דברי הב' אלו בסי' ע"ו והבאתי ראיה להסמ"ג וש"ד ואו"ס דכתבו כן ס"ל דגם טעם שרצים נאסר וא"כ ע"כ לפרש בדבריהם כמ"ש דהם בנסרחו הוא שהתירו ומינה ש"מ הפך דעת הפר"ח דשרצים שנסרחו שרו ואי ק"ל לפי פירוש זה שכתבתי בדבריהם הרי כתב הרשב"א בתשו' סי' פ' דנמלים בדבש יש לאסור גם אחר י"ב חדש דהדבש סגולתו להעמיד ולקיים הדברים הנטמנים בתוכו כמ"ש בב"ב גבי הורודוס הטמינה בדבש ז' שנים ע"ש ש"מ דאינו מסריח מת שטמון בדבש ואיך יתירו הם הדבש בטעם דבורים מטעם דסתמן נסרחו הא ל"ק דככר כתב שם הרשב"א דה"ד בשלימין אבל חתוכין אדרבה סגולת הדבש למהר למחות ולכלות דברים חתוכים שנפלו לתוכו וא"כ י"ל דרוב הדבורים הנמצאים בדבש חתוכים והנך נטל"פ הם ואי משום מיעוט שלימים בהא ודאי איכא יותר תששים בדבש ולדעת הב' והפר"ח שהבינו בדברי הראשונים דחשבי לדבורים לנבילה סרוחה מעיקרא דהיינו משום דמאיסי אע"ג דלא נסרחה ק"ל מת"ש בעו' דס"ח ור"מ ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ור"ש סרוחה מעיקרא לא צריך מיעוט עפרא בעלמא הוא ואי אמרת דכל סתם שרצים חשיבי כסרוחין מעיקרא ואע"פ כן אסרן הכתוב א"כ תיקשי לר"ש מכ"ל דנבילה מסרחת התיר הכתוב אימא דסרוחה מעיקרא הוא שהתיר לבד ות"ש דלא צריך מיעוט עפרא בעלמא אינו מספיק דהרי שרצים דאסר אע"פ שהם סרוחין מעיקרא כדברי הראשונים דמה"ט כתבו דגם ר"מ מודה בו וע"כ שפיר אינטריך בנבילה ריבוי להתיר בנבילה סרוחה מעיקרא כיון שאסר בה"ג בשרצים אלא ודאי דשרצים דמאיסי קילי טפי מנבילה מסרחת דבסרוחין לא חזו כלל לשום אדם משא"כ דבר מאוס וכי קרי להו נבילה מסרחת מעיקרא היינו דשרץ בדבש פוגם כמ"ש הר"ן והטו"ד בסי' ק"ד וא"כ כי נסרחו נ"כ חשיבי כנבילה סרוחה דמעיקרא כיון שיש בהם ג' מיני פגם פגם דמאיסי ופגם מגד התערובת ופגם שנסרחו דאע"ג דפגם דמאים אסר הכתוב גם בטעם שרצים מ"מ בצירוף פגם מגד תערובת ופגם שנסרחו מיסתבר דחשיב כסרוח מעיקרו דמודו בה כ"ע וע"כ שפיר אמר ר"ש סרוח מעיקרו לא צריך מיעוט דשרצים דמאיסי קילי טפי מנבילה מסרחת וכ"ש לנבילה סרוחה דמעיקרא אך לפי דעת הב' והפר"ח ק"ט מכל מ"ש:

הן אמת דלפי דרכנו קשה כמ"ש לשי' ר"ש סרוחה מעיקרא מוכת שחין מחיים דהואיל ואיפנימא קודם שבא לידי נבילה לא חל שם נבילה עליה אבל היכא דאיתסר מעיקרא תו לא פקע איסור משום פגם ע"כ הרי דקחשיב למוכת שחין משום דמאים לסרוח מעיקרו ולדבריו קשה נ"כ מכל מ"ש:

כי ע"כ כ"ל דגם רש"י במוכת שחין שנסרחה מחיים הוא דחשיב סרוח מעיקרו וא"כ דבלא נסרחה אסירת:

וש"ר לרש"י בבכורות דכ"ג ד"ה הסריחה שפירש דהיינו כשתכרו איבריה מחיים והתליעה ע"ש ומזה ראיה דגם רש"י בסוגיין במוכת שחין דנסרחה הוא דאיירי אלא דאכתי קשה לפי דרכנו דמפרש"י מתבאר דכי פליגי ר"מ ור"ש היינו דלר"מ כל דחל האיסור שוב אינו ניתר בפגם כי אם בקדם הפגם לאיסור וא"כ קשה איך כתבו הנהו רבנן סבוראי דדבורים בדבש חשיבי סרוחים מעיקרם דאף אי איירו למ"ש בנסרחו מ"מ כבר חל שם איסור שרץ עליהם ותו לא פקע איסורם לר"מ ואילו הם כתבו דגם לר"מ שרי ולדעת הב' שהבין דכי חשיבי סרוח מעיקרו היינו מגד דמאיסי וס"ל דטעם שרצים הותר משום פגם כיון דמאיסי אתי שפיר לדידיה ס"ל דלגבי טעם שרצים דלא נאסר מעולם דפגום הוא לכ"ע שרי דלא חל על טעמם שם איסור מעולם והוי כנבילה סרוחה מעיקרא אך לפי דרכנו קשה והדבר צ"ת משני נדרים ומ"מ מפשט דברי הראשונים כ"ל הפך דעת הפר"ח דהם ס"ל דשרצים כל שנסרחו פטור ואינו לוקה עליהם:

והיה נראה להביא ראיה לדעת הפר"ח ממ"ש התוס' בע"ז דס"ט ד"ה ההוא וז"ל ואע"ג דהוי פגם מ"מ השרץ עצמו דאיפגם מתסר לכ"ע וכו' הרי נראה דשרץ שנפגם או נסרח לקי עליה כדברי הפר"ח גם הרא"ש בפסקיו כתב כעין דברי התוס' וז"ל ואפילו יפגום בדבש השרץ מיהא אסור וכו' ע"ש:

והיה מקום לדחות לזה דהפגם בדבש הוא מגד דמאיסי וכיון דטעם מאוס הו"ל נטל"פ התיר הדבש דס"ל דטעם שרצים הותר כדעת הרשב"א שהביא הטו"ד סי' ק"ד והשרץ עצמו אע"ג דמאים אסור לכ"ע כידוע:

אך אין זה מספיק שהרי כדעת הרא"ש מבואר בב"י בו"ד סי' קז' שגם טעם שרצים דמאיסי נאסר וצריך ששים הפך דעת הרשב"א גם כדעת התוס' עמדתי בסי' ע"ו והעליתי שדעתם דגם טעם שרצים דמאיסי נאסר כי ע"כ ע"כ לדידהו דפגם בכולי שוגיין דע"ז גבי עכברא בשיכרא וחלא אינו אלא מגד התערובת ואי הותר הדבש דנפגם השרץ בתערובת הו"ל להתיר גם השרץ גופיה ומדאסרי ש"מ דס"ל דגם בנפגם השרץ ונסרח אסיר וכדעת הפר"ח:

אך אחר העיון הא ל"מ מידי שהרי ידוע כי התירו נטל"פ היינו בפגם כל דהו אף שהוא ראוי למאכל אדם וכ"כ הרשב"א בת"ה דק"ט והר"ן בפ' השוכר את הפועל והקשו לזה והלא נטל"פ מנבילה גמרינן לה ונבילה הראויה לגר שמה נבילה ותירצו דהתם היינו להתירה בפני עצמה הלכך עד דמפגמה לגמרי מאכילת גר או סרה אבל איסור תערובת שהולכין אחר נ"ט כיון שנותן טעם לפגם כל שהוא בתערובתו מותר לפי שאינו נותן טעם דאדרבה פוגם וכו' ע"ש וזה עצמו נ"ל כוונת התוס' והרא"ש דעכבר בשיכרא וחלא אף אמת"ל דפוגם בשכר וחלא אינו פגם גמור עד שאינו ראוי למאכל אדם אלא פגם כל דהוא ואפ"ה גזירא שרי התערובת אבל השרץ עכ"פ אסור כיון דאינו פגם גמור עד שאינו ראוי למאכל אדם וכד הוינן בה אדרבה כ"ל ראיה גמורה מדברי התוס' והרא"ש אלו הפך דעת הפר"ח שהרי התירנו בשם ר"ת דרגלי הדבורים כיון דעצמות בעלמא ניהו כדתנן עצמות

התהור

החמור טהורים וכו' וכדבריהם כתב השערי דורא סי' ס"ח ע"ש והרי בפסחים דכ"ד מבואר דכל איסור שכ"ד הנאה דפטור ממשמעות אכילה נפיק וא"כ פיטור עצמות בכל איסורים ממשמעות אכילה נפיק ואע"ג דבת"כ דרשו מבשרם לא תאכלו למעט את העצמות גם לגבי טומאה בחולין דע"ז מיעטו מדכתיב בנבלתה ולא בעצמות וכן דרשו בת"כ והביא רש"י שתי הדרשות בחומש בפ' שמיני ועיין בהרמב"ם בפ"ד מה' מ"א הל"א ובדברי ה"ה שם ואם איתא תיפוק ליה דלאו אוכל חשיבי הא ל"ק שו"ל דדוקא בבשר דחזי למיכל בדרך אכילה ואכלו זה בדרך הנאה פטור אבל עור ועצם דבשום כך לא חזו למיכל י"ל דאע"פ כן אסר הכתוב מידי דהוי לשרצים דמאיסי דאסר ולגיד הנשה למאי דקי"ל אין בגידין בנ"ט ואסר וחרצן לנזיר דאינו ראוי לאכילה כדמוכח בחולין דק"ב ונזיר דל"ז ע"ש קמ"ל דפטור מדכתיב בשרם ואם איתא דבשרצים אף שכ"ד הנאה נאסרו אם כן פיטור בעצמות דשרצים מנ"ל והרי בשרצים לא כתיב בהו ריבוי דמבשרם לא תאכלו ואי דיליף מאיסור בהמה וחיה ודג טמא דגלי בהו קרא דעצם פטור הרי שרצים לא מצי יליף דהא להנך דפטר בהו שכ"ד הנאה משא"כ בשרצים לפי דעת הפר"ח וכיון דפשיטא להו בשרצים דעצמות מותרין ש"מ דשכ"ד הנאה מותר בהם וא"כ נבראו לא לקי עלייהו ופיטור בעצם דשרצים יש לדון כן מהמתני' דמעילה דט"ז דתנן דם השרץ והבשר מצטרפין זה עם זה וכו' וכ"כ הר"מ בפ"ב מה' מ"א ה"ט נראה דעצם אינו מצטרף והיינו שמעינן דכל שכ"ד הנאה מותר בהם הפך דעת הפר"ח :

וע"ק טובא להפר"ח ממ"ש הר"מ בפ"ה מה' יסודי התורה ה"ח בר"א דאין מתרפאין בשאר איסורים אלא במקום סכנה בזמן שהן דרך הנאתן כגון שמאכילין את החולה שקצים ורמשים וכו' הרי נראה דשרצים דוקא כדרך הנאתן לבד נאסרו אבל שכ"ד הנאה הותר דאע"ג דמאיסי אי בכד. זה הרי החשיבם הכתוב כאלו שאינן מאוסים ואסר אבל כי אכל שרצים בכל ד' סוגי מיני שכ"ד הנאה שכתב הר"מ בפיה"מ מ"א גם בשרצים פטור הפך דעת הפר"ח :

וע"ק ממ"ש הגה"מ בפ"ד מה' מ"א הל"ו בשם ה"ר יעקב על נכפה שרפואתו להאכילו דבר שיש בו שרץ העוף כתב וז"ל מ"מ היכא דאיכא סכנה מותר גמור כגון גוהרקי דערלה דהוי שכ"ד הנאתו אבל בזה המעשה יכול להיות שהוא דרך הנאה באכילה זו ואסור כיון שאינה רפואה ידועה ול"ד לאכילת חלב חי וכו' הרי נראה דפשיטא ליה דשכ"ד הנאה שרי גם בשרצים הפך דעת הפר"ח :

וע"ק ממ"ש המרדכי בריש פ' כל שעה וז"ל כתב ראבי"ה דכל איסורין שבתורה שרי לאוכלן שכ"ד הנאתן או ליהנות מהן שכ"ד הנאה וכ"ש מאפרן דתנן כל הנשרפין אפרן מותר ומעשה בא לידי ושאלוני מהו לשרוף שרץ אחד טמא ולשתות העפר לרפואה והשבתי דמותר דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב פליגי אביי אמר שלוקין עליהם שכ"ד הנאה וכוותיה קי"ל ושאר איסורין מותרין אפילו באכילה וכו' ואע"פ שדבריו צריכין ביאור כמו שעמדתי על דבריו בסי' פ' ע"ש מ"מ למאי דאתאן עלה החכם עיניו יחזו מתוך דברי הרב דפשיטא ליה דשכ"ד הנאה מותר גם בשרצים הפך דעת הפר"ח :

עוד תמהני בדעת הפר"ח שהבין דכיון דאסר בשרצים אף דמאיסי א"כ בנבראו וכל אין שכ"ד דא"כ לא ונאסור ג"כ נבילה וטריפה מסרחת דלילקי עלייהו אף בשכ"ד הנאה שהרי בבכורות דל"ז תני ואלו הן דברים שנפשו של אדם קצה בו נבילות וטריפות שקצים ורמשים וכו' גם בהוריות דו"א אמרו ואיזהו מומר דבשתנו כדנקי הוי אומר אוכל נבילה

וטריפה שקצים ורמשים וי"ש כפרש"י הרי דגם נבילה וטריפה מאיסי כשקצים ורמשים :

ואי ק"ל הרי בע"ז דס"ח אמרו דשרצים חידוש שחידשה תורה דמתאס מאיס ואפ"ה אסריה רחמנא ואם איתא מאי חידושיה הרי נבילה וטריפה נמי דמאיסי ואסר וכ"ת דא"כ דהני נמי חידוש הם הרי עיקר נטל"פ מנבילה גמרינן לה דהתיר נבילה מסרחת שם בע"ז וא"כ שרצים נמי איכהו דמאיסי אסר אבל טעם פגום שרי כנבילה אי מהא ל"ק שנראה שכבר נרגשו התוס' מזה בע"ז דכ"ו ד"ה וחד שפירשו וז"ל פירוש נבילה שמתה מחמת חולי וטריפה שנשבר מפרקתה שמתכונה והולכת ואינה ראויה לאכילה ע"ש ש"מ דכל סתם נבילה וטריפה לא מאיסי :

וראיתי בתוספי הרא"ש שכתב בשם הרמ"ה הביא דבריו הרב שער יוסף בהוריות דנבילה היינו נבילה מסרחת ע"ש וקשה דהרי קי"ל כר"ש בע"ז דס"ח דנבילה מסרחת התיר הכתוב מדכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר וא"כ מאי מומר וצדוקי שייך בה כיון דשרי וכ"ת דמדרבנן ס"ל דאסיר הרי שם פליג רבי יוסי אף הלובש כלאים ואמרו איכא בינייהו כלאים דרבנן ש"מ דלת"ק באיסור דרבנן לא הוי מומר ודוחק לומר דפוקי לה כר"מ דס"ל דנבילה מסרחת נמי אסר הכתוב כי ע"כ נראה עיקר כפירוש התוס' ומ"ת מדקחשיב מומר לאוכל נבילה דמאיס ש"מ דגם במאיס לקי עלה וא"כ לדעת הפר"ח גם שכ"ד הנאה נאסר וזה תימה שהרי בפסחים דכ"ה הוה סבר דבשר בחלב גמר מנבילה דשכ"ד הנאה פטור בו גם בע"ז דס"ח קי"ל כר"ש דפטר בנבילה מסרחת אלא ודאי דאף דלקי דמאיס פטור באכל שכ"ד הנאה הפך דברי הפר"ח :

וע"ק להפר"ח שהרי ביבמות דקי"ד אמרו דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מ"ל גלי קרא בדם ושרצים וטומאה וקעביר צריכות אמרו ואי אשמועינן שרצים דאיסורם בכל שהוא וכו' וכה"ג עביר הש"ס צריכות בחולין דק"ך גבי מיחוי איסורין ע"ש ואי לקי בשרצים אף שכ"ד הנאה הו"ל למיפרך מה לשרצים דלוקין עליהם שלא כדרך הנאה משא"כ בשאר איסורים ומדלא פריך הכי ש"מ שגם בשרצים שכ"ד הנאה הותר בו :

עק"ל לדעת הפר"ח שהרי בנזיר דל"ז אמרו דנזיר חידוש דאפילו חרצן אסיר ליה ופרשו דאינו ראוי לאכילה וכן גיד הנשה דמוכח בחולין דק"ג דחידוש הוא דאין בגיד טעם א"כ לדבריו בואו ונאמר דשכ"ד הנאה ג"כ נאסר בהו וכ"ת אם"כ א"כ בפסחים דכ"ד הו"ל לומר ג"כ חוץ מחרצן לנזיר וגיד הנשה ועוד דמאכילה קפטר שכ"ד והרי בהני כתיב בהו אכילה אלא ודאי חרצן אע"פ דאינו ראוי לאכילה אחשביה קרא כאילו חזי לאכילה וכן בגיד ולהכי כתיב בהו אכילה ומינה דשכ"ד הנאה פטור בהם ומינה לשרצים אע"פ דמאיסי אחשבינהו הכתוב וע"כ כתיב בהו אכילה ומינה דגם שכ"ד הנאה פטור בהם :

ע"ק הרי דם דאמרינן במנחות דכ"א דם שבשלו אינו עובר עליו א"כ אינו חייב כי אם באוכל דם כמות שהוא חי אע"ג דהוי שכ"ד הנאה דהרי פטרו באוכל חלב חי וא"כ לדבריו מאי ניחא דגם בנסרח או עירב בו דבר מר לקי א"כ הו"ל להזכיר חוץ מדם שם בפסחים ועוד דהא כתיב ביה אכילה אלא ודאי דבוב זה דשכ"ד הנאה באוכל חי אחשביה קרא וכיון דכתיב ביה אכילה ע"כ לפטור שאר סוגי שכ"ד הוא דאתי דהיינו בנסרח או בעירב בו דבר מר דפטור :

והנה אמת דקשה ממ"ש בחולין דק"ך גבי הקפה את הדם כיון דאקפיה אחשובי אחשביה ש"מ דבקפוי לבד הוא דאסר ומשום דהוי דרך הנאתו בכך בבישול אוכל חי

ממש א"כ דפטור אלא שלא ראיתי להר"מ ושאר פוסקים שביארו כן ואדרבה מבואר בפי"ד מה' מ"א ה"ט דגם השותה דם חייב ע"ש כי ע"כ נ"ל דמ"ש דכיון דאקפי' אחשביה היינו דעשאו אוכל ע"י הקיפוי וחייב דאכילה כתיב ביה ואה"נ דלס"ד דבמקום דכתיב אכילה פטור על המיחוי ושתיה א"כ גם בדם פטור בשתיה אי שתה דם חי אבל כיון דאסיק הש"ס דבכל איסורין נמי חמץ וחלב ונבילה שחייב על המיחוי מינה נפיק גם לדם דכי שתה דם נמי חייב אע"ג דכתיב אכילה :

כי ע"פ הבא"ר הנה מקום אתי לישב במאי דק"ט בת"ש ביבמות דקו"ד אכל דם דעד דאיכא רביעית ע"ש ש"מ דשיעוריה דדם ברביעית ותמה על זה הרב מוגל מאש שבס' רב יוסף סי' ד' שהרי בנזיר דל"ח תנו כל ששיעורם ברביעית ואמרו עשר רביעיות הם ואילו דם ליתיה מכללם ע"ש גם הרב מחנה אפרים הקשה דבפ' דם שחיטה דכ"א אמרו דם שרצים לוקין עליו בכזית ע"ש גם בכפר אור יקרות ביבמות דקו"ד תמה דהרי אכילה כתיב בדם ואכילה בכזית וכ"כ הר"מ בפ"ו מה' מ"א ע"ש ויותר מזה ק"ל דבכריתות ד"ד אמרו כגון דאכל כזית דם וכו' גם שם בכריתות דכ"ב אמרו אכל לב בהמה דיש בו כזית אסור וחייבין עליו כרת גם בחולין דפ"ז אמרו ענוש כרת והוא דאיכא כזית וכ"כ רש"י בסוכה ד"ו ד"ה רוב גם בתוספתא דכריתות פ"ב תני האוכל כזית דם מביא חטאת כי ע"כ תימה גדול הוא בהך סוגייא דיבמות שאמרו דשיעורו ברביעית אך למה שנתבאר הנה נכון דשיעור אכילה בכזית ושתיה ברביעית כידוע והרי בדם שייכי תרוייהו אכילה בשהקפה את הדם וכה"ג בכזית וכל הני דוכתי באכל דם קפוי איירי דסתמיה דקרא דכתיב בדם אי אכילה ע"כ בקפוי איירי דשתיה במקום דכתיב אכילה לא למדנו כי אם מהנך דחלב וחמץ ונבילה וסוגיין דיבמות איירי בשתה דם בלי קיפוי דקו"ל דחייב מהך בינייא דכיון דמידי דשתיה הוי בעי רביעית ושפיר חשיב ליה פרכא אע"ג דבקפוי גם בכזית חייב דמ"מ בשאר איסורים בכ"ג בכזית וכ"ש שרצי' דאיסורם כעדשה :

והגה ראיתי בתשו' להרב זרע אברהם חא"ח סימן כ' וג' וד' וה' שנחלקו הרב כמהר"א הלוי עם הרב המחבר שהרב מהר"א למד ממ"ש הר"מ בפי"ד דה' מ"א דמיחוי איסורין לא לקי כי אם ברביעית והרב מהר"א יצחקי תמה עליו מדוכתי טובא דגם במיחוי איסורין לקי בכזית והאמת דדינא קמשתעי הרב ז"ל וכל מה שהשיב על זה הרב במוהר"א הלוי הם דברי תימה כי אם בזאת נ"ל דכי קו"ל במיחוי ושתיית איסור דלקי בכזית אינו אלא בכל דבר דמעיקרו אוכל ובעודו אוכל שיעורו בכזית וא"כ כי איתרבי מיחוי מינה דלא פקע האיסור במיחוי וע"כ גם בשיעור כזית עומד ללקות עליו אבל דם דמעיקרא משקה ובכלל ז' משקים הם כדתנן במכשירין והרי שיעור משקין ברביעית כמ"ש בנזיר דף ל"ח ברביעית יין לנזיר ושתי יין שנכנס למקדש ואם כן כי איתרבי שתיה בדם היינו כשיעורו בכל משקה דהוי ברביעית דהרי לא הוקבע תחילה שיעורו בכזית שהפקיעו זה על ידי מיחוי שהרי תחילת ברייתו משקה הוא וע"כ שתיית דם שיעורו ברביעית ול"ק מדלא תני להו בהדי עשר רביעיו' דהתם לא תני אלא הנך דכל שיעורם ברביעית משא"כ דם דמשכחת לה נמי בכזית דהיינו כשהקפה את הדם דכי כתיב לא תאכל דם ואכילה בכזית בהקפה את הדם הוא וזה נ"ל נכון ביישוב הך סוגיא דיבמות ודוק :

ויישוב מצאתי חילוק זה שכתב הר"מ בפ"ה מה' נזירות דלקי על שתיה רביעית יין ואי יין קרוש לקי עליו בכזית ע"ש וא"כ ה"נ ז"ל בדם שתה דם ברביעית אכל דם קרוש בכזית אלא דקשיא דאתית להכי קשה אמאי לא תני רביעית דם דאי משום דמשכחת לה דלילקי נמי בכזית הרי רביעית יין לנזיר דתני אף דיתכן דלילקי בכזית וי"ל דגבי נזיר כתיב ביה שני לאוין אכילה ושתיה מכל אשר יעשה מגפן היין וכו' לא יאכל וכל משרת ענבים לא ישתה וחד בקרוש וחד בבלול וא"כ בלול לאו בפני עצמו הוי וע"כ חשיב ליה משא"כ רביעית דם בבליל דכי כתיב הלאו כיון דכתי' אכילה היינו בקרוש וכי מחייב ברביעית בבלול אינו אלא דיליף מהני איסורי שתיה דהוי ברביעית ולהכי לא תני ליה ע"ק להפר"ח ממ"ש התוספות שבועות דף כ"ד ד"ה אלא כדרבא שהבריתו גירסת רבותיו של רש"י ומפרשי לה בנבלה מסרחת דמסרחת במפרש דקרוי אכילה משא"כ בסתם והביא ראיה מדתני קונם אשתי נהנית לי דכמה שקנים איכא דלא חזו לאכילה טפי מנבילה מסרחת והקשו דמתניתין בסתם ובסתם לכ"ע מאוס וסרוח אינו קרוי אכילה ותירצו כיון דאחשביה מעיקרא במסקנת הש"ס חשיב שפיר במפרש את"ד והריטב"א בחידושיו הסכים לזה וש"כ ר"ת והתוס' והרמב"ן ע"ש הנה מבואר דמאוס וסרוח אף דלא חשיבי אכילה בסתם במפרש קרוי שפיר אכילה וא"כ לפז' בשרצים דכתיב בהו אכילה אף דמאיסי היינו דהוי כמפרש דהרי אסר אף דמאיסי וכן בדם דאסר בחי וכן בגיד ואחרנין כיון דאיכהו לא חזו ואסר שפיר שייך בהו לשון אכילה אבל לאסור בהם בנסרחו או עירב דבר מר דאינו מפורש בכתוב א"כ כיון דכתיב בהו אכילה הו"ל כסתם לגבי הני סוגי דלא מקרו אכילה והרי כתיב בהו אכילה ופטור בהם הפך דעת הפר"ח גם מצד אחר יש להכריח מעיקר הסוגיא הפך דעת הפר"ח ולפי שכבר קדמני בזה הרב כרתי ופלתי בי"ד סימן ק"ג ע"ש אמרתי לא אזכרנו :

באופן שנתבאר דהעיקר כנראה מדברי ה"ה דגם בשרצים דמאיסי אי נסרחו או כל מין שב"ד הנאה פטור אך כזאת תמהני לה"ה במ"ש דמ"ש הר"מ דגם בסרחה לקי היינו בשלא סרחה כל כך עד שאינ' ראוי לאוכל אדם וק"ט דהרי כתב הר"מ שם בין שאכלה מתה בין שאכלה חיה והרי אוכל חלב חי פטרו בפסחים דף כ"ד וכ"כ הר"מ בפי"ד מה' מ"א דאכל דבר חי הוי בכלל שב"ד הנאה ואפ"ה כתב דלקי עלה וא"כ מה הועיל ה"ה לפרש סרחה דלא סרחה כל כך דאכתי קשה תמה שחייב באכל חי אך להפר"ח ז"ל דבשרצי' איירי והיינו לשיטיה דגם כל מיני שב"ד הנאה נאסר בהם כיון שאסרן אף דמאיסי אלא דשטה זאת כבר נתבאר דקשה להולמה וגם בדברי הר"מ לא משמע הכי דהרי כלל עוף וחגב ודג ותולעים ושרצים בחד כללא ותיבת לשרצים ותולעי' אך לחגב ועוף ודג מאי איכא למימר כי ע"כ היה נ"ל ליישב דעת ה"ה בדעת הר"מ שהרי התוס' בפסחים דף כ"ד ד"ה פרט הקשו כה"ג ממ"ש אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא ותירצו דשאני עוף דרכיך ע"ש וא"כ ז"ל דגם חגב ודג טמא כיון דלית בהו כזית מסתמא רכיכי וחייב גם בחי א"ק דהרי בשבת ד"ן דתנן חגב חי טהור כל שהוא הקשו אי הכי טהור נמי דרב כהנא קמעבר שושיבא אפומיה אמ"ל רב שקליה דלא לימרו מיכל קאכיל ליה וקעבר משום בל תשקצו ואי חגב כ"ש רכיך וחזי לאכילה היכי עבר בבל תשקצו דהיינו משום דמאיס דש"מ דאינו קרוי אוכל ואי משום דעודנו חי אע"ג דרכיך מא יש א"כ אוכל צפור בחיים נמי תיקשי דיהיה פטור מה"ט דהוי שב"ד הנאתו כי ע"כ ע"כ דחגב לאו רכיך כעוף וכ"כ מדברי המרדכי בר"פ כ"ש שכתב דשב"ד הנאה שרי בשרצים והביא ראיה ממ"ש בפ' מי שאחזו לטחול יביא ז' עלוקות ולשתי' תרי או תלת בחים וה"נ אמרו פרט לאוכל חלב חי ולא דמי למ"ש אכל צפור בחייה דשם עוף דרכיך וכו' ע"ש נראה דעוף לבד רכיך וא"כ קשה איך חייב בחי בין

בעוף

בעוף וחגב ודג ושרץ טמא :

והנ"ל בדעת הר"ת שדעתו לחייב בבריה אף שלא כדרך הנאה והדין עמו דהרי בפסחים דף כ"ד מיעטו שכ"ד הנאה ממשמעות אכילה גם בכולי הש"ס מבואר דמשמעות אכילה בכזית וכמ"ש ג"כ במעילה דף יו אכילת שדים בכזית מ"ט אכילה כתיבה ביה וא"כ היא גופה צריכה רבה היכי לקי בכל איסורים בבריה והרי אכילה כתיב בהו בכל האיסורים אך התירוץ לזה מבואר בחולין דף צ"ו דפליגי רבנן ור' באכל גיד הנשה ואין בו כזית מ"ט דרבנן בריה בפ"ע היא ור' אכילה כתיב ביה ורבנן ההוא אכילה דבי אית ביה ד' וה' זיתים ואכל חד כזית מיחייב ע"ש ש"מ דבריה לאו מאכילה נפיק וכבר כתבו התוס' שם ד"ה מ"ט דרבנן דליתוד בריה נפק"ל דבי כתיב שרץ ועוף ודג וחגב טמא בכל שהוא משמע והוי כמפרש ואינו סותר דכתיב בהו אכילה דאכילה לא קאי כי אם בלא אכל שלם ע"ש ש"מ דאהני משמעות עוף דהוי כ"ש ואהני משמעו' אכילה דהוי בכזית ולא סתרי אהדדי וא"כ בבריה דלאו ממשמעות אכילה נפיק מהי תיתי דליבעי כדרך הנאה כיון דלאו מאכילה נפיק ואדרבה ק"ל להתוספות דפסחים דפשיט להו דגם בבריה פטור באכל שכ"ד הנאה דלמ"ש הרי לפי דעתם בחולין דף צ"ו הו"ל לחייב בבריה שכ"ד הנאה כי ע"כ נ"ל ברור בדעת הר"ת דס"ל דבבריה לקי אף שכ"ד הנאה וע"כ חייב בחי וסרוח ודברי ה"ה והפרי חדש נא"ת :

בי אן הבא"ר הנה מקום אתי ליישב מ"ש רש"י במכות דף יו גבי מ"ש נמלה לקי חמש פרש"י נמלה בלע נמלה חיה וכו' נראה דבמיתתה לא חשיב בריה וזה תימה דהרי תני בחולין דף ק"ב וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וכ"ת דמ"ש רש"י בלע נמלה חיה ר"ל שלימה ואה"נ דגם במותה חייב וכעין מ"ש התוס' במכות דף יו ד"ה ריסק זה אינו שהרי רש"י שם במכות כתב משום כזית נבלה דכשבולעו הוא מת וכו' ש"מ דס"ל דאחר חי הוא כמשמעו וא"כ איך הפה יכולה לדבר דבלע נמלה חיה שכתב רש"י גופיה ר"ל שלימה וכבר תמהתי על זה בסימן מ"ב ע"ש ולמה שנתבאר הא נ"ק שול' דרש"י ס"ל כהר"ת דבבריה לקי אף שכ"ד הנאה וא"כ גם באכל נמלה חיה לקי וזה שכתב רש"י בלע נמלה חיה לרבותא נקיט דאף באכלה חיה לקי ונ"ר לאוכל חלב חי דפטור דבריה שאני מהטעם שנתבאר :

סימן ע"ב יש לחקור בכל האיסורים דקיי"ל דאם נכנסו לא חשיבי איסור כדקיי"ל

בעז' דף ס"ח בנבילה מסרחת דנבילה שאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה ומינה ילפינן לכל האיסורים אי שרי לגמרי אף מדבריהם א"ר מדרבנן מיהא אסיר שהנה ראיתי להרב מנחת כהן בח"א פ"ט דע"ג שנסתפק בזה ופשיט ליה ממ"ש הב"מ בפיו' מה' מ"א דכל איסור פגום בעיניה אסיר מדבריהם דהוי כלכתחילה אך על ידי תערובת אפילו עם מיעוט הקר' מותר דהוי כדיעבד כיון שמפסיד הדבר שנתערב בו ע"ש והפר"ח ביו"ד סימן ק"ג סק"א דחה דבריו דמגד איסור נבילה שרי אף מדבריהם ומ"ש הר"מ פטור דמשמע אבל אסור היינו משום בל תשקצו דבל במיניה מאים אבל על ידי תערובת התירו לגמרי משום דלא מאים והראיה שהביא המ"ך דנטל"ף אסיר לכתחילה דמה"ט אסרו לבשל בקדירה שאינה בת יומא ליתא דנכי דאסור לעשו' לכתחילה נטל"ף כגון לבשל בקדירה שאינה בת יומא לכתחילה אבל אם עבר ובישל מותר וה"ב כבר נעשה נטל"ף ואף לכתחילה שרי לאוכלו ע"ש וק"ל בדבריהם דשניהם שוין דבי קיי"ל דאסור לבשל בקדירה שאינה בת יומא הוא דהוי לכתחילה וקשה שהרי התוס' בעז' דף ע"ו ד"ה מכאן כתבו הטעם דאסרו בקדרה לבשל לכתחילה דהיה

לא איסור גמור בתחילה קודם שנפגם וכ"כ הרא"ש בפסקיו שם וכתב הגהת אשירי שם דאין לומר דהא שלא התירו לבשל בקדירה דהוי לכתחילה ונטל"ף אסיר לכתחילה דהא כיון שטעמין שבירה הו"ל כדיעבד ע"ש וכדבריו כתבו התוספות בפסחים דף ל' ד"ה לישהינו אמת שראיתי שהר"ן חולק על זה שכתב בפ' כ"ש גבי קדירות בפסח ישברו דאע"ג דנטל"ף מותר מ"מ לכתחילה אסיר ואע"ג דבעו שבירה לא חשיב דיעבד ע"ש הנה מבואר דחולק להתוספו' והנ"א מ"מ דברי הפר"ח והמ"ך קשים לשמוע איך כתבו בפשיטו' דבישול קדירה שאינה בי חשיב לכתחילה הפך דעת התוספות והנ"א וכ"כ בפסחים דף כ"ו דתני חדש יוקן לא"ד וזוג מותר אף על גב דלכתחילה אסיר כתבו התוס' והר"אש וטו"ד סימן קמ"ב דהוי דיעבד דאי אמרת יותן יפסיד התנור ע"ש ובדוחק יש ליישב דהם כתבו טעם זה בשבא לבשל בקדירה שאינה בי הס"ל גוי או ישראל אחר דבכי האי חשיב לכתחילה גמור ולעיקר חקירתינו נ"ל ראיה דשרי לגמרי הפך המ"ך ממ"ש הרא"ה בבדק הבית בית ד' שער א' דף ק"ט וז"ל דטפי קיי"ל פגום בעין להתיר מבלע כלי דאילו נבילה שאינה ראויה לגר מותר לאוכלה כשהיא בעין וכו' ואילו בלע כלי אסיר לכתחילה וכו' ע"ש וכה"ג כתב עוד שם בסוף דף קכ"ו וע"ש וזה סותר כל דברי המ"ך שלמד לאסור מבלע כלי לפגו' בעין וגם להפר"ח קשה דמת"ש מותר לאוכלה דאף משום בל תשקצו ליכא ויש לדחות דמותר מצד איסור נבילה ושוב מצאתי ראיה גמורה לדברי הפר"ח מדברי החינוך בפ' ראה סימן ת"פ וז"ל ואולי תאמר ואיך אנו מתירים אפילו נבילה מסרחת לאוכלה לכתחי' הא איכא בה משום בל תשקצו התשובה בזה דבל שהוא דבר מועט בזה ועוד שנבלע בכלי ונפגם בתוכו ונמאס כמו כענין זה ודאי ליכא משום ב"ת ומותר לכתחילה ע"ש הנה מבואר דנבילה מסרחת בעיניה אסיר לכתחילה משום ב"ת בכל דברי הפר"ח והרי ידוע דהרא"ה חבר ס' החינוך כמ"ש בספר יד מלאכי ואם האמת כן ע"כ לומר כמ"ש לעיל דמ"ש בבד"ה מותר לאוכלה לכתחילה היינו מצד איסור נבילה ותימה להמ"ך ופר"ח שלא ראו דברי הרא"ה בבד"ה ובספר החינוך ומיהו כדעת הכ"מ בפיו' מה' מ"א שכתב פטור נראה כדעת המ"ך דלהפר"ח שכתב דמשו' ב"ת נקיט ליסגא דפטור ק"ל דהרי הכ"מ כלל אוכל חלב חס עד שנכוה גרונו או חלב חי או עירב דבר מר בייז או במאכל איסור או אכל איסור אחר שנסרח והבאיש הרי זה פטור ע"ש ואי משום בל תשקצו תיקה באיסור מוסרח או חלב חי שנפשו של אדם קצה אבל איסור רותח או עירב דבר מר מאי בל תשקצו שייך בהו עיין בטו"ר סוף סימן קיו אלא ודאי דבכ"ג אסיר מדבריהם בלי טעם ב"ת כדברי המ"ך כי ע"כ נ"ל דס"ל דבי היכי דגזרו בקדירה שאינה בי אטו בי וכתבו התוספות והרא"ש בעז' דף ע"ו הטעם כיון שהיה האיסור בקדירה מושבח בתחילה לא התירו לכתחילה אף דנפגם וכ"כ הרשב"א במשמר' הבית שם בדף ק"ט ע"ש וא"כ ה"נ יש לגזור נבילה מוסרחת אטו שאינה מסרחת מק"ו דקדירה דהכא נמי היה האיסור מושבח בתחי' קודם שנפגם ומיהו אין להכריח שכן דעת התוספות והרא"ש והרשב"א שי"ל דוקא בקדירה גזרו דאין הפגם שאינה בי ניכר בקדירה משא"כ בנבילה מסרחת הסרחון מעיד עליה וא"כ י"ל דבכי האי לא גזרו ומיהו דעת הכ"מ דלא גרע איסור בעיניה מבלע כלי ושוב ראיתי דאיסור מוסרח אי אסיר מדבריהם במחלוקת הוא שנוי דבפסחים בפ' כ"ש דף כ"א אמרו חרכו קודם זמנו מותר בהנאתו לאחר זמנו כתב הרז"ה בדין הוא דאפילו באכילה שרי אלא שאין דרך אכילה בפת חרוך וכ"כ הר"ן שם בהלכות ע"ש אבל הרא"ש בפסקיו דחה סברא זאת דאע"פ דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם מ"מ

כיון

כיון דאיהו קאכיל ליה אסיר וכ"כ הרב אלברצלוני ז"ל וגם הטא"ח סימן תמ"ב ורבינו ירוחם העלו דבאכילה אסיר וכ"כ נהדיא דעת הר"ת בפ"ר מס' חמץ שאחר שכתב דעת מעופש וחמץ שנסרך דאינו חייב לבער כתב בהג"ה דתערובת שאינו מאכל אדם כלל אע"פ שאין בו מן החמץ אלא כ"ש אסור לאוכלו ע"ש הרי דאסר בפגום אף על ידי תערובת כ"ש באיסור בעיניה אך אחר הישוב הא. ל"מ דהיא גופה קשה דהא קי"ל דבטל"ף שרי אף לכתחילה לאוכלו והיכי אסר כאן כי ע"כ ע"כ דס"ל דבטל"ף בפסח אסיר וא"כ אין ראיה לשאר איסורים שו"ל דגם באיסור פגום בעיניה בטל"ף הוה ושרי ונ"מ גם לשאר פוסקים דהתירו בטל"ף בפסח רבו האוסרים בפת חרוך זולת הר"ן והרז"ה במנא דמחלוקת המ"ך עם הפר"ח תלוי באשלי רברבי ותימה עליה' איך לא זכרו דבריה' וגם הטעם דב"ת לא שייך הכא דבפת חרוך מאי ב"ת שייך ביה ועוד שהם דברו בשמרי דלכתחילה עושין בדרך זה ועוד דהרא"ש כתב הטעם דכיון דאחשביה ואכיל ליה אסור ובודאי דלגבי פת חרוך בקטינן לאסור וראיתי להפר"ח בא"ח סימן תמ"ב ס"ט שדחה דעת גדולי הראשונים והתיר מת"ש בע"ז דף ס"ח דנבילה שאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה וסא ל"מ מידי דהתם לא איירי כי אם לפוטרו בלאו דנבילה וא"כ דאסיר מדבריהם והראיה דהמ"ך והרב גופיה בי"ד סימן ק"ג העלה דאסיר עכ"פ משום ב"ת ומה זו ראיה עוד כתב שם דאף אם נאמר דנבילה מסרחת אסיר מדבריהם שכ"כ מת"ש הר"ת בפ"ד מה' מ"א וכ"כ דהא לא שרינן בט"ל אלא בדיעבד ומיהו יש לדחות דבאשי נבילה דנפסדה לגמרי מ"מ לא דמי דשאני התם דאסיר מעיקרא אבל בנסרחה מעיקרא אה"כ דשרי ע"ש הנה מדבריו אלו מבואר דנבילה מסרחת שאינה ברוחה מעיקרא מודה דאסיר וזה סותר מ"ש כאן הפך דעת המ"ך דלא אסיר כי אם מגד ב"ת ואי בא לאסור כאן בפת חרוך משום ב"ת הא לא שייך וא"כ הו"ל לרחות דהכא גם בנסרחה אא"כ שרי כיון דלא שייך ב"ת וכה"ג ראיתי להפר"ח בתשו' שבס' מים חיים סימן י"ד שכתב דגם הרמב"ם לא אסר היכא דסרוחה מעיקרא נראה דמודה בנבילה מסרחת דאסיר מדינא גם בלי טעם ב"ת דהרי בכ"ד כדין חמור לא שייך כלל ב"ת וזה סותר מ"ש כאן בי"ד והנראה שדעת הרב לחלוק גם עם הרמב"ם אלא שכתב להתיר בחמור ובחרכו גם לדעת הר"ת וכאן בי"ד בדרך דיחוי כתב דמשום ב"ת אסור שלא לחלוק על הר"ת בפה מלא וא"כ איני רואה מזה הנד מקום לסמוך עליו נגד גדולי הראשונים בלי ראיה עוד הביא ראיה בתשו' סימן י"ד ובה' פסח להתיר מדקי"ל בחרצנים של גויים יבשים דשרו באכילה ובתשו' כתב בלשון אולי ואפשר ליישב דעת האוסרים דשאני חרצנים דאין האיסור אלא מטעם יין המובלע בהם וכל שיבשו נסתלק האיסו' ע"ש לדידי חזי דודאי טעם חרצנים הוא כטעם שכתב הרב דאינן אסורים בעצמם כי אם בלע היין שבהם וזה מוכרח דאל"ה מה בכך אי חשיב אפר והרי קי"ל בי"ד סימן קמ"ב דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מע"ז כמ"ש בפסחים דף כ"ז והרי יין נסך ייגם דינם כע"ז כמו שהכריח הרא"ש בתשו' סימן רכ"ה וא"כ תיקשי איך התירו חרצנים יבשים אף באכילה אלא ודאי הטעם דביבשים הלך האיסו' לגמרי דהיינו לחלוחית היין שבהם וכן ראיתי להתשב"ץ ח"ב סימן רנ"א שהכריח כן וכמ"ש הרי נתבאר דגם ראיה זאת ל"מ מידי גם ראיתי שם שהביא עוד ראיה להתיר ממ"ש בסוף תמורה כל הנשרפין אפרן מותר והיינו אף לכתחילה וכ"כ התוס' בפ' כ"ש ואחרי הבחילה הא ל"מ דהכין דהתר אפר הנשרפין מטעם פגם וזה אינו דא"כ תיקשי הרי בפסחי' דכ"ה אסיק הש"ס דבכלאי הכרם אסור אף שלא כדרך הנאתו ואילו בתמורה דל"ג שנינו דכלאי הכרם הנשרפין וא"כ אפרו

מותר ואיך יתכן כיון דאסיר אף שכ"ד הנאתו וכן קשה דשנו' בע"ז די"ב ד"ה ולא נסתפקו בע"ז אי שרי שכ"ד הנאתו וכן דעת הראב"ד דשרי הביאו הטו"ד וש"ע סימן קמ"ב ס"י וכן דעת הרמב"ן בפ' כיצד צולין ע"ש וא"כ תיקשי היכי תני בפסחים דכ"ז כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מע"ז וכ"כ הטו"ד סימן קמ"ב וע"ק דאיך לא ראה שהתוס' בתמורה דף ל"ב ד"ה הנשרפין כתבו הטעם דבהנך דהצריך הכתו' שריפה כי שרפן הו"ל כעשית מצותו ופקע איסוריה משא"כ בנקברין דמשך איסורם לעולם ע"ש הרי דאין הטעם התר משום דנפגם וכ"כ דאל"ה תיקשי דקי"ל בכל האיסורים אף באיסורי הנאה כי נפגמו שרו באכילה ואילו בסוף תמורה תני דכל הנקברין אפרן אסור ואמאי אלא ודאי הדבר מוכרח כמ"ש בסי' דפגם התיר איסור אכילה אבל לגבי איסור הנאה מכ"מ בפגמן ולעולם אסור ליהנות אלא דבנשרפין אפרן שרי הואיל ונעשית מצותו ותו ל"מ מידי להתר איסור פגום גם מדבריהם נגד הראשונים באופן שנתבאר דאין בידינו ראיית מכרעת במחלוקת זה דחרכו קודם זמנו אי שרי באכילה בפסח או אסיר וכיון דנגד הר"ן והרז"ה שהתירו רבו האוסרים דהיינו הרא"ש והרב אלברצלוני והטור ורבינו ירוחם וגם הרמב"ם אסר וכן פסק הש"ע בודאי דנקטינן לאסור הפך דעת הפר"ח ומ"מ לקמי דאתאן עלה בנבילה מסרחת אי שרי אף לכתחילה במנא דהרז"ה והר"ן קיימי לדעת הרא"ה שהתיר והרא"ש וסיעתיה קיימי כדעת הר"ת דאוסר מדרבנן וראיתי שהביא ראיה בספר חמד משה בא"ח סימן תמ"ב דהתוספות והרא"ש דעתם לאסור באיבורים שנפגמו ממ"ש התוס' בע"ז דף ס"ט ד"ה ההוא וז"ל ואע"ג דהוי פגם מ"מ השרץ עצמו דאי פגם מתסר לכ"ע וכ"כ הרא"ש הרי דאוסרים בפגום בעיניה אלא דקי"ל שיש לסוכיח כדעת התוס' דמתירים לגמרי בנבילה מסרחת ממ"ש התוס' בחולין דס"ד ד"ה שאם וז"ל ולכך מותר כיון דמתחילתו בא מחמת שכבת זרע דהוי כנבילה מוסרחת ושרי וכו' הנה דס"ל דשרי לגמרי הפך מ"ש בע"ז שוב נתיישבתי ורואה אני דמדברי התוס' דע"ז נ"כ אדרבה יש ראיה דמתירי' דהרי עכבר אמרו שם בע"ז דס"ח דהידוע הוא דאע"ג דמאיס אסריה רחמנא וכן לכל שקצים ורמשים שנפשו של אדם קצה בהם הרי הם כנבילה מסרחת ואע"פ כן אסריכהו רחמנא כמ"ש הטו"ד סימן ק"ד ובכל הני גם כנסרחו לקי עלייהו דהרי סרוחים הם מעיקרא ואפ"ה אסריכהו רחמנא וכמ"ש הפר"ח בי"ד סימן ק"ג ע"ש וזהו שכתבו דהשרץ עצמו דאי פגם מתסר לכ"ע ומינה דתלכד שרצים שרי באיפגם ואין להקשות לפז' להרא"ש שכתב כדברי התוספות והרי הרא"ש בפ"ב דפסחים כתב דגם באיסו' פגום אסור וא"כ למה נקט הכא דשרץ עצמו דאיפגם אסיר והרי גם בכל איסור מוסכם הדין כן הא ל"ק דבשרץ שנסרח לקי עליה משא"כ באיסור חשוב דאסור מדבריהם ושרי מד"ת ולהכי דייק לנינקט בשרץ דתילקא כתי לקי עליה ומיהו ק"ל לדעת האוסרים איסור פגום דהרי בתמורה דל"א תני אפרות בינת טריפה מותרת ואמרו הטעם אימת גדלה לכי מסרחא עפרא בעלמא הוא ע"ש הביאוה הרי"ף והרא"ש בפ' אלו טריפות פסקוה הטו"ד וש"ע סימן פ"ו והשתא קשה ליתסר מדרבנן כיון דגם בשר איסור נוסרח אסרו ויותר קשה להרא"ש דהוא מכת האוסרים והכא תלי ההתר כיון דלכי מסרח קנביל והנ"ל ליישב דהרי בפ"ט דתרומות ובנדרים דנ"ז מבואר דגידולי איסור עיקרו אסור וגידוליו שרו מדינא והתוספות בע"ז דף מ"ט ד"ה שאם העלו דגידולי איסור באיסורי אכילה דשרו בכאה שרי שאינו אוכל האיסור עצמו וא"כ י"ל דאפרוח בינת טריפה דנולד מזרע שבבינה דמי לגידולי איסור דעיקר אסור וגידוליו שרי וא"כ התר אפרוח אינו איסור בעיניה אלא על ידי תערובת וכי

אבירי

י"ד סי' ע"ב

אבירי דהו"ל כדין מינמיד דקול דלא בטיל ואי ק"ל א"כ מיני עופות טמא דעל ידי בישה נולדי' היכי לקי עלייהו הרי גידולין התר ל"ק דכתני ע"כ אסרינהו קרא בהכי וכ"כ ה"ה בפ"ג מה' מ"א ודוקא באפרוח בינת נבילה וטריפה דלא נאסר המין הוא דשייך זה ס"ר דעיקר אקירתינו תלוי במאי דקיל בכל האיסורים דאין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן כמ"ש בדף כ"ד ודכ"ה דפסחים ונחלקו בה הראשונים אי אסיר מיהא מדרבנן' אף שב"ה שנאתן או שרי ושכ באמר דאוכל חלב חי שהוא פטור מה"ט ודבר ברור הוא שגם אוכל איסור מוסרח או פגום דפטור מה"ט דלא דרך הנאה היא ומבואר כן בהר"מ בפ' יד מה' מ"א הוא דפטר ד' סוגים מה"ט היינו דאכיל חלב רותח שנכוה גרונו או חלב חי או עירב בדבר איסור דברים מרים או אוכל שנסרח ע"ש ג"ח דגם נבילה מסרחת וכיוצא שב"ד הנאת אכילה היא ופטור וכד הוינן בה יש סוג אחר מכלל זה כתבו הר"מ בפ"ד מה' מ"א הוא דאוכל מנבילה וכיוצא מהעור ועצמות וכו' פטור אבל אסור מפני שאלו אינן ראויים לאכילה וכתב ה"ה מבואר בספרא ובחולין אמרו שאין בהם טומאת נבילה והטעם מפני שאין בהם לאו דנבילה ע"ש וק"ל דדין טומאה איתיה לבדיא בחולין דע"ז בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות וכו' כדרש הספרא ואיך כתב הטעם מפני שאין לאו דנבילה וצ"ק דאיסור מטומאה לא ילפינן כמ"ש ביבמות דק"ג והרי כת"כ בטומאה להדו מדכתיב בנבלתה ולגבי איסור פטרו מדכתיב מבשרם לא תאכלו ורש"י בפירוש החומש הביא שתי הדרשות וכמו שביארתי כל זה בת"א סי' קז' דרב"ח ע"ש נמ"מ הנה מבואר דגם סוג זה פטרו דלאו דרך הנאת אכילה היא אך את זה ק"ל דבפסחים דכ"ד וגם בדברי הפוסקים דלמדו כן דכל דכתיב בהו אכילה פטור בהנך דלאו אכילה בקרו ומה"ט בכלאי הכרם ובשר בחלב לוקין אף שלא כדרך הנאתם ע"ש וא"כ קשה לת"ל ריבוי מבשרם לא תאכלו למעט עור ועצם ת"ל מדכתיב אכילה ואני לאו אוכל הם וכן קשה לה"ה שלמד דינו מהת"כ ומדין טומאה והרי בהך סוגי' ודברי הר"מ בפי' מבואר דנפיק דכל דאינו ראוי לאכילה לא אסר בהו הכתוב וצ"ק דהרי בע"ז דס"ז למדו נבילה מסרחת לפטור ודכתי' לגר אשר בשעריך ראוי לגר קרויה נבילה ור"מ מחייב מוקי לריבוי זה בסרוח מעיקרו ואנן קי"ל כר"ש דנבילה מסרחת פטור והשתא קשה לת"ל ריבוי זה דלגר אשר בשעריך ת"ל מדכתיב בה אכילה והנ"ל ליישב דכלהו תלת ריבוי צריכי דאי מאכילה דמיעט שב"ד הנאתו הוה אמינא דלא מיעט כי אם חלב חי או חלב רותח דסתמא לא אסר הכתוב כי אם על הנאת גרונו כמ"ש בחולין דק"ג אבל עור ועצמות וכו' הוה לקי עלייהו שפיר דהרי כי אסר מיני טמא ונבילה כל גוף הטמא ואפילו העור ועצם בכלל בהמה הם שנאסרה ואי משום אכילה הרי שקנים ורמשים דאסר הכתוב בלשון אכילה והני סרוחים מעיקרא נינהו כמ"ש בע"ז דס"ח גבי עכבר וטו"ד סימן ק"ד גבי שאר שרצים גם בגיד הנשה כתיב ביה אכילה וכן בחרצן של נזיר והני לאו אוכל הם כדמוכח בחולין דק"ג ובנזיר דל"ז כי ע"כ ע"כ דכל דאסר הכתוב הרי אחשבינהו אוכל אע"פ שאינן ולהכי אפקינהו איסורם במי בלשון אכילה וכיון שבן גל כיון דבכלל בהמה העור והעצם הרי אסרם דאחשבינהו ושפיר כתיב בהו אכילה ול"ד לאוכל חלב חי קמ"ל מבשרם דהנך לא נכללו בכלל האיסור אלא דאכתי לא למדנו כי אם בעור דלא אסר הכתוב כלל וכן חלב חי אבל נבילה מסרחת דקודם שנסרחה חל איסור הכתוב בכי האי מ"ל דפקע האיסור בנסרחו דל"ד לעור וחלב חי ורותח דהנך לא קאי הלאו עלייהו מעיקרא קמ"ל ריבוי דלגר דגם בה"נ פטור והר"מ דכליל להו בכלל השב"ד הנאה היינו דס"ל דכל ב' סוגים אלו לא נתמעטו כי אם מטעם דלאו דרך הנאתם הם אלא דכיון דלא

לדל' ה'רוכות סי' ק"ג

נפקי מריבוי אחר כתיב ג' ריבויים אבל טעם אחד להם כי מן הבאר יש ליישב דהרי ר"מ מחייב בנבילה מסרחת וא"כ לדברי הר"מ גם בכל שב"ד הנאה מחייב והרי בג"ם לא הוזכר שום חולק בדין זה וכן קשה במ"ש בפסחים דכ"ה ולא איתא ניפריך מה לכלאי הכרם שכן לוקין שב"ד הנאתם ואי ק"ל לישני ר"מ היא דמחייב בכל האיסורים אלא ודאי דוקא בנבילה [illegible] דחל האיסור ס"ל דלא פקע ולפז' יש ליתן דכלאי הכרם ובשר בחלב שנסרחו פטור דלא מיעט כי אם בחי או רותח דנפיק ממשמעות אכילה והרי בהנך לא כתיב אכל מובדח דמנבילה ילפינן לכל האיסורים א"כ דגם בכלאי הכרם ובשר בחלב יליף קינה דמנ"ל דלא יליף וקשה להר"נ דכתב בפ"ד דעירב דבר מר בקדירת בשר וחלב או ביין כלאי הכרם דלקי ע"ש וקשה מנ"ל והרי סוג זה לאו מאכילה נפיק כיון דכבר חל האיסור ומנבילה נפיק ומנ"ל דלקי עליה והנ"ל שדעתו דכיון דגם סוג זה כי נתמעט אינו אלא דשב"ד הנאה היא אלא משום דחמיר הוצרך ריבוי אחר ולא שני בהשמעות אכילה וכיון דבכלאי הכרם ובשר בחלב רבי קרא שב"ד הנאה במאי דלא כתיב בהו אכילה א"כ כל הסוגים דשב"ד נתמעטו דבתר טעם הכתוב אזלינן בכ"ל א"ק עדיין דמדברי הר"מ בפי' שכתב בשב"ד הנאה פטור נראה דהאיסור מיהא איכא וכ"כ בפ"ה מה' יסודי התורה דהתיר שב"ד הנאה בחולין שאין בו סכנה מכלל דלכבר' אסור גם בפ"ד מה' מ"א הוא כתב להדיא בעור ועצם פטור אבל אסור ואילו שם בה"ט התיר בקיבת נבילה ובה"ך בעור הבא בגנר בגיו של חמור ומי רגלים ויליף להו מסוגיא דחולין דקי"ו ובכורות דז' והרי הנך נמי אע"פ דפירשא בעלמא ולאו אוכל נינהו ושב"ד הנאת אכילה הם מ"מ הא כ"ל דאסיר מדרבנן ומ"ש דהתיר בהנך וי"ל דס"ל דהנך לאו מכלל הטמא כלל הם וחשיב בפרש הבהמה דלא נכלל כלל בכלל הלאו וצ"כ שרי לגמרי משא"כ בכל הנך סוגים כיון דבעי ריבוי היה אסור א"כ נמצא דנכללו באיסור והתירם הכתוב וע"כ אסרו הם מדרבנן משא"כ היכא דלא נכלל כלל בכלל האיסור ואי ק"ל לפי דרכנו א"כ תיפשי בריבוי דלגר אשר בשעריך דלמדו מיניה נבילה מסרחת דשרי דשב"ד הנאתו אע"ג דגר זה חמיר דכבר חל הלאו מכ"ש אוכל חלב חי וחלב רותח דקיל מיניה וא"כ השמעות אכילה דמיעט הני למאי אהני הא נמי ל"ק דיש גר חמור בחלב חי דס"ד דאסיר אע"ג דהתיר נבילה מסרחת' דהבא כיון שבסריחה אינה ראויה לבא לידי איסור דאינה משכחת עוד אבל חלב חי דיעל ידי בישול לקי עליה אלא שזה אכלו חלב חי אימא דלקי דמה"ט אמרו בפסחים דמ"ה גבי פת שעפשה דחייב לבער הואיל וראוי לשחקו ולחמם בו עיסה וכתב הר"ן שם דמה"ט אסר הכתוב פת שאור אע"ג דלא חזי לאכילה הואיל וראוי לחמץ בו וראוי לאכילה ע"ש קמ"ל דדוקא בשאור גלי קרא דליחייב מה"ט ולא בחלב חי ומיהו כל שב"ד הנאתו אי אסיר מיהא מדרבנן כתבו התוס' בע"ז דל"ב ד"ה אלא וכ"כ התו' בשבועות דכ"ב ד"ה אהיתרא ודכ"ג ד"ה דמוקי דמדרבנן מיהא אלא דבמקומות אחרים נראה דס"ל דשרי לגמרי שכ"כ תו"ס התו' בקידושין דנ"ז גבי מה שפיכו המקדש בערלה וכ"כ תו"ס התוס' פסחים דכ"ט ד"ה אין ובדכ"ח ד"ה ותנן ע"ש שנראה דס"ל דכל שלא כדרך הנאה שרי לגמרי הפך מ"ש בהנך דוכתי וכבר האריך על זה הרב משנה למלך בפ"ה מה' יסודי התורה ה"ח ע"ש:

וראיתי להמרדכי בר"פ כ"ש שכתב בשם ראבי"ה דשב"ד הנאה מותר לכתחילה וכ"כ המרדכי בת' תענית גבי כס ונבילה בזה פטור דפטור ומותר בשם ראבי"ה ע"ש והנה את שדברי ראבי"ה שהביא המרדכי בת' תענית ק"ט בת"ס וז"ל כ"ל כיון דאביקנא הנאה לא קביל עליה דיבול

דיכול לכוס עצי קנמון וקיל"א כדי ללחלח גרונו ולפלוט ואמרינן בפ' כיצד מברכין כס ונגבילא בזה פטור וכ"ל דפטור ומותר וכו' וקשה שהבין דכס ונגבילא לאו היינו אכילה אלא שטועם כפה ופולט לחוץ וזהו נגד כל המפרשים דכס היינו אכילה וכל אכילה שלא כדרכה קרי ליה הכי כמ"ש רש"י שם וב"כ שם בברכות דל"ו דתני הכוסס את החטה וכו' טחנה ואפאה וכו' ואי בפולט הרי קו"ל מטעמת אינה צריכה ברכה בברכות רו"ד וכ"כ מדתני טחנה ואפאה וכו' ש"מ דכי אכיל בלי טחינה כס מקרי ובכתובות דעז' אמרו אכסוה שערי ויע"ק דבברכות דל"ו ויומא דפ"א הקשו לפלפלין מדתני דפלפלין חייב בערלה ומאי קושייא הכא הטעם דלא אכל וכן איך אמר רבא דאינו מברך והרי ס"ל דכי אכל פלפלין ביוהכ חייב לפי פירושו וכן הא קי"ל זנגבילא מהומלת דמברכין התם שאני דאכיל ליה ובכבר ראיתי בחידושי אנשי שם אשר סביב המרדכי שתמה כן גם כס' אליהו רבה א"ח סי' תקסז' תמה כן כי ע"כ נ"ל דראבי"ה הביא ב' ראיות להתיר ללחלח הגרון בקנה וקנמון האחד מ"ש הגאה לא קביל עליה ומטעמת שרי והרי ה"כ מטעמת הוא ושוב הביא ראיה ב' דהוי הכס פלפלי דפטור ומותר כיון דלא חזי לאכילה בעיניה וה"כ קנה וקנמון הוי כפלפלין ולפי טעם זה א"כ דשרי ללחלח ולאכול ואין צריך לפלוט ומה שלא ביאר דשרי גם לבלוע דכיון דהפיטור דלא חזו לאכילה בעיניה א"כ אין דרך לבלוע כי אם לפלוט א"ק דהרי התוס' בברכות דל"ו ד"ה ברטיבא והרא"ש והמרדכי וטא"ח סי' ר"ב כתבו דקנמון שקורין קניל"א ראוי לאוכלו אפילו ביבש וא"כ ל"ד לפלפלין ואף אי ראבי"ה חולק איך המרדכי וטא"ח ומור"ס סי' תקסז' הביא דבריו בסתם וע"ק דאי לראיה דכס פלפלין שרי גם באכילה איך כתב הטור סי' תקסז' בשמו דשרי ללחלח ולפלוט מה"ש כס פלפלי והרי לפי ראיה זאת גם באכילה שרי לכן נ"ל דראיה שנית מכס פלפלי דאי מה"ש בדו"ד דברכות דבתענית טועם דאכילה קביל עליה והא ליכא אכהי זל דה"ה בתענית יחיד אבל ט"ב ויוה"כ אסיר דהרי כל אוכלין שאינן ראויים לאכילה כי אכיל לא מקרו אכילה דמה"ט פטרו בפסחים דכ"ה אוכל חלב חי ואפ"ה לפחות יהיה אסור מדבריהם לזה הביא דכס פלפלי דפטור ומותר כיון דלא חזי לאכילה וה"כ כיון דלא חשיב אכילה שרי לגמרי אף ביוה"כ זה נ"ל נכון בישוב דבריו והיינו דאזיל דשכ"ד הנאתו שרי לגמרי ואוכל חלב חי שהוא פטור פטור ומותר קאמר כמ"ש במרדכי בר"פ כ"ש בשמו אך את זה תמהני להטור א"ח בסי' תר"ב שכתב אכל מדבר שאינו ראוי לאכילה כתב ראבי"ה דאפילו איסור ליכא וכתב הב"י דגם ראבי"ה והטור דקאי כוותיה לא התיר כי אם באוכל פחות מכשיעור ע"ש וקשה דמלבד מה שקשה לדברי מדברי ראבי"ה שהביא הטור וכ"ו א"ח סי' תקסז' דס"ל דכל פטורי שאינן של שבת פטור ומותר וכמו שכבר הקשה בב"ח סי' תר"ב בר מן דין קשה הרי בר"פ כ"ש כתב המרדכי בשמו דכל אוכל איסור שרי לאוכלו אם אינו ראוי לאכילה ונ"ש אוכל חלב חי פטור פטור ומותר קאמר ומשמע להדיא דאף לאכול הרבה שרי וצ"ע:

וגם תמהני דהטור כתב כאן בסי' תר"ב ובסי' תקסז' כדברי ראבי"ה דדברים שאינן ראויים לאכילה דשרו באכילה דפטור דתני בכל הני פטור ומותר קאמר וכן הבין הב"י דהטור סתם כראבי"ה וזה תימה דבא"ח סי' תמ"ב כתב בפת שנתעפש או שסרפו דאסור באכילה כדעת הר"י שברצלוני והרא"ש ואסר אלמרי ע"ש וכתב הרא"ש הטעם דכיון דאחשביה דקאכיל ליה אסור וזה סותר דברי ראבי"ה שסתם כאן כי יע"כ נ"ל דבסי' תקסז' כיון שסתם תחילה דבט"ב ויוה"כ אסור בטעימה אע"פ דלאו אכילה מקרי ס"ת דלית ליה כראבי"ה שהביא א"כ דשרי ופטור ומותר קאמר

ונם בסי' תמ"ב כבר סתם לאסור בדבר שאינו ראוי לאכילה וגם בסי' תר"ב גבי ציר וחומץ כתב פטור אבל אסור מינה דלית ליה מ"ש בשם ראבי"ה להתיר לגמרי בדבר שאינו ראוי לאכילה אך להב' וקצת מרבני אחרונים שהבינו דהטור קאי כדעת ראבי"ה ק"ו ממ"ש דראבי"ה לשיטתיה אזיל דמתיר לגמרי שכ"ד הנאתו כמ"ש המרדכי בר"פ כ"ש והרי הטור חולק בסי' תמ"ב בא"ח וכ"כ ממ"ש בי"ד סי' קנ"ה דשכ"ד הנאה שרי במקום חולי שאין בו סכנה ע"ש נראה דבלי חולי אסיר כי ע"כ נ"ל ברור כמ"ש:

ואת זה תמהני להפר"ח בסי' תרי"ב ס"ו שהכריח דכס פלפלי דאמר דפנוי היינו פטור אבל אסור וכן אכל אוכלים שאינן ראויים פטור אבל אסור כדברי הר"ת בפ"כ דשביעית עשור וכן באכל אכילה גסה ודחה דעת ראבי"ה והטור דהעיקר כדעת הר"ת ע"ש וזה סותר מ"ש בי"ד בריש סי' ק"ג ובסי' תמ"ב ס"ט ובס' מים חיים בתשו' סי' יו"ד שהעלה דשרי לגמרי באיסור מוסרח ופגום שזהו שיטת ראבי"ה וצ"ע:

ואיך שיהיה בכל אכילת איסור שכ"ד הנאה אי שרי דעת ראבי"ה להתיר והתוס' בקצת דוכתי התירו והרב משנה למלך הכריח כדעת רש"י דמתיר ממ"ש בפסחים דף כ"ו ד"ה לתוכו עשוי דאין הנאת גלו כאסר דהוי שכ"ד הנאתו ע"כ ש"מ דמתיר לגמרי ושוב דחה דמשום צורך רבים התירו וא"כ דאסיר מדבריהם ע"ש וכר מן דין יש לדחות דאיסור גל אף כדרך הנאתו לא מתסר מד"ת דאין בו ממש וכהביא דאמרינן קול ומראה וריח אין בהם מעילה ובאיסור דדבריהם שכ"ד הנאתו א"כ דשרי כי ע"כ דעת רש"י בענין זה אין ברירה וכן ראיתי להרב שער המלך ד"כ שדחה ראיה ממ"ש הטור בזמן קמ"ב בשם הראב"ד דגל עז' גל של אחרין שרי דשכ"ד הנאה הוי דנראה דמתיר שכ"ד הנאה דשאני איסור גל דהוי מדבריהם לפי שאין בו ממש ע"ש באופן דהמתירים שכ"ד הנאה לגמרי הם הרא"ה בספר בדק הבית ובס' החינוך וראבי"ה והתוס' בקצת דוכתי והיה נראה דהר"ן והרז"ה שהתירו כפת חרוך באכילה בר"פ כ"ש קיימי כשיטת המתירים דאי לאו איך התירו לכתחלה אלא שתמהני דהרי שם בפ"ב דפסחים גבי מ"ש מידי דרך הנאתם קענבידנא כתב להדי' דשכ"ד הנאה אסיר עכ"פ מד"ס וכ"פ הר"ן בפ"ב דקידושין גבי המקדש בערלה ע"ש ולמה שנתבאר קשה דדבריו סתראי ניכהו וסבור אני דס"ל דכי אסיר מד"ס היינו היכא שהאיסור קיים וכהנה שכ"ד הנאה כגון אכל חלב חי או רותח או הניח חלב שור כסקל ע"ג מכתו בכי האי לבד אסרו אבל בנבילה מסרחת או חמץ שנתעפש או עירב דבר מר באיסור מאכל דבכבר פקע שאיסור לגמרי דאין נר שיאכלנו בענין שיהיה חייב בכי האי שרי לגמרי וא"כ בנוהרקי דערלה דהשמן נקי עליה ולפי שהיה מעורב כפסולת הוי שכ"ד הנאה כמ"ש הר"ן שם הרי היה אפשר שילקה עליו וכן גבי המקדש בערלה דאיירי דהאיסור בעיניה אלא שהנאה ממנו שכ"ד הנאה בכי האי אסיר מדבריהם א"כ י"ל דדוקא בסרוח מעיקרו הוא דמתיר דקיל מנבילה מסרחת כמ"ש בעז' דס"ח סרוח מעיקרו לא צריך קרא דעפרא בעלמא הוא ותרבו קודם זמנו לא חל עליו איסור ולהכי שרי משא"כ בבל שכ"ד הנאה דעכ"פ חל האיסור על הדבר וכ"כ מדדייק הר"ן שכתב דכיון שיצא מתורת פת קודם שיחול איסור חמץ נראה דאתר זמנו מודה דאסיר אף באכילה ומתאי כהי דלגבי איסור הנאה אכיר דאין הפנס מעלה ומוריד בו אכל באכילה ליסתרי דכל נבילה המסרחת שרי אלא ודאי דלא התירו כי אם בסרוח מעיקרו דפקע האיסור מעליו ונמצא דגם הם חולקים עם הרא"ה וראבי"ה אך את זה תמהתי להרמב"ן במלחמות בפרק

כיצד

כיצד צולין שכתב נבי כת תיהא דשרי כיין שכ"ד הנאה ע"ש
וכן ראיתי להרב שער המלך בפ"ג מהל' יסודי התורה שכתב
דהרמב"ן מתיר בשכ"ד הנאה מה"ש בספר כיצד צולין ע"ש א"ו
שאני תמיה שהרי הרמב"ן בחידושי קידושין דנ"ו גבי המקדש
בערלה הכריח להדיא דשכ"ד הנאה אסיר עכ"פ מדבריהם
ע"ש גם ראיתי להרי"בש בתשובות סימן רנ"ה שכתב בשם
הרמב"ן בס' תורת האדם דשכ"ד הנאה אסור בכל האיסורים
מדבריהם ע"ש וזה סותר מ"ש הרמב"ן בפ' כיצד צולין שוב
נתיישבתי בדבריו וראיתי דל"מ מ"ש הרב שע"ה וז"ל הרמב"ן
דכ"ע אפשר ולא מכוון הוא ודכ"ע דבר שאין מתכוין מותר
ואפילו באפשר למאן דמתני לישנא קמא דרבא אתותב ועוד
דאמרה לאו לריחא עביד ושכ"ד הנאתו היא עכ"ל וכוונתו
דאף למ"ד דרבא דאסר באפשר ולא מכוון ה"ד כדרך הנאתו
אבל שכ"ד הנאתו דקיל מודה דשרי ואין מזה ראיה המכוון
ליהנות מאיסור שכ"ד הנאה דבכי האי אה"נ דמודה דאסור
באופן דגם הרמב"ן הכת האוסרים וגם ראיתי בחידושי
קדושין להריטב"א ושיטה לא נודע למי גבי המקדש בערלה
שכתבו דשכ"ד הנאה אסיר מדבריהם גם הריב"ש בסימן רנ"ה
כתב שכן הסכימו האחרונים גם ראיתי להב"ח בפ"ד מה' מ"א
שהביא בשם רבינו יעקב שכתב דשכ"ד הנאה אסיר מדבריה'
גם ראיתי בא"ח כתיבת יד הל' יין נסך כתב בשם תשו' הרא"
בר שאלתיאל דשכ"ד הנאה אסיר מד"ת בח"ש בכל האיסורין
אלא שסותרו במקום חולי גם מתשו' הרשב"א שהביא הב"י בי"ד
סימן קכ"ג גבי מרחץ בסתם יינם נראה דשכ"ד הנאה לא
שרי אלא במקום חולי ע"ש וכ"כ מת"ש הסמ"ג בלאו דו"הב
דמ"ש כם פלפלי פטור היינו מכרת ע"ש נראה דס"ל דאסיר
מד"ת שכ"ד הנאתו כמ"ש גם ראיתי לאגודה בפ"כ דעז' סי'
ל"ו דרכם שרי אף שאיברי הדבורים מעורבין ונמחו אותה
דסוי נבילה סרוח מעיקרו דגם מ"ד נטל"פ אסור מודה ומ"מ
צריך שיסירם ע"ש הרי דאוסר בשכ"ד הנאה גם בסרוח
מעיקרו בשיטת הרא"ש בר"פ שני דפסחים וכדבריו כתב
בשערי דורא בסימן ס"ה אך בדברי אגודה ק"ל דהרי בפ"ק
דתענית סימן יו"ד כתב דברי ראבי"ה דשרי בפלפלין אף
לבתחילה גם בפ"ב דפסחים סימן ז"ן כתב דברי ראבי"ה דשרי
כל שכ"ד הנאה אף לכתחילה ש"מ דקאי בדעת ראבי"ה הפך
מ"ש בעז' וצ"ע ומ"מ הנה נתבאר דדעת הרא"ה וראבי"ה
להתיר לגמרי שכ"ד הנאה ואכילת איסור פגום שאינו ראוי
לאכילה סברת יחיד היא ורבו למעלה האוסרים ותימה להרב
בנחת כהן והפר"ח דאפלינו בזה מסברתם כאילו מפיהם אנו
חיים כדין ואיך לא ראו כמה דיות נשתפכו על דבר זה וצ"ע
גם באיסור סרוח מעיקרו כבר נתבאר דרבו האוסרים נגד
הרא"ה וראבי"ה והר"ן והאו"ה וקי"ל כרבים בפך הכרעת
הפר"ח בתשו' סימן יו"ד ובסימן תמ"ב בא"ח וגם דהפר"ח
גופיה דבריו סתרי אהדדי מת"ש בסימן תרי"ב ובאמור גם
ראיתי להרב משנה למלך בפ"ח דמ"א הוא כדין המומיא
דכתב דאיסור מוסרח אסיר מדבריהם ע"ש גם בתשובות
הרדב"ז הובאה בגינת ורדים חא"ד כלל א' סימן ה' כתב דשכ"ד
הנאה בכל איסורים אסיר מדבריהם והתירו במקום חולי א"ק
שכתב בראש התשובה שם דמומיא מותרת באכילה דנשתנה
צורתו ונעשה עפר ע"ש וקשה דמה בכך הרי כי נמי הוי כביל'
מברחת דחשיב כעפר הו"ל שכ"ד הנאה כמ"ש הר"מ בפי"ד
מה' מ"א וקי"ל דאסיר מדרבנן כמ"ש הרב א"כ והנראה
שמחלק הרב דבכל דנפסל' האיסור דליתיה בעיניה שרי לגמרי
וכעין דברי ה"ר יונה בדין המר שכתב הא"ח בסי' רז' הביאו
הפר"ח בת' סי' יו"ד ע"ש ע"ק להפר"ח שכתב שם דהר"מ מודה
להתיר בסרוח מעיקרו וקשה דמת"ש בפ"ב דשביעית עשור
באכל עלים ופלפלין דאסור וגם בפ"ד מה' מ"א אסור בשור

נעכם וכיוצא והרי כל הני סרוחים מעיקרו הוי ואסר וצ"ק
כמ"ש דאיסור שנעשה עפר שרי דהוי סרוח מעיקרו וזה תימה
דהרי עכ"פ חל האיסור עליו וסרוח מעיקרו פירו' מוכת שחין
מחיים וצ"ל דס"ל כיון שאמרו עפר בעלמא והרי עפר היתר
גמור הוי נמצא דכי נעשה עפר דינו כסרוח מעיקרו ומיהו
אין זה מוכרח ועיין בכנה"ג א"ח סימן רז"ן וביו"ד סימן ס"ו
הגה"ט אות כ' בדין המר ומרי דברי אני אביא מ"ש התוספו'
בשבועות דכ"ג ד"ה רמוקי וז"ל ועוד דמאי לאוקמי שכ"ד
הנאתן דאינו אסור אלא דרבנן כמו ח"ש לר"ל וכו' וכתב
רש"ל והרי"כל כא"כ בחידושיו לשבועות דה"ט דר"ש דפוטר
כיון דמחייב בכל האיסורים בכ"ש ה"ה דמחייב שכ"ד הנאתן
וכו' ע"ש והרב משנה למלך בפ"ה מה' שבועות ה"ה שתמה
עליהם דהיכי מצי לומר לר"י דשכ"ד הנאתן הוי כח"ש והרג
חתיר לדידיה ח"ש דהוי מד"ת ושכ"ד הנאה מדרבנן ולכן
כתב דלר"מ דלקי בכ"ש בשכ"ד הנאה מתיבן דרבא דאסיר
מד"ת ולא לקי ע"ש ותמהני עליהם דהרי בעז' דף ס"ח אמרו
דר"ש דאמר כ"ט לפגם שרי יליף לה מנבילה מסרחת דהתיר
הכתוב דכתיב לגר אשר בשעריך נבילה שאינה ראויה לגר
אינו קרוי נבילה והרי היתר נבילה מסרחת אינו אלא דהוי
שכ"ד הנאת אכילה דהתיר הכתוב וכן מבואר בהר"מ בפי"ד
מה' מ"א דכלל ד' סוגים בשכ"ד הנאה וחד מינייהו נבילה
מסרחת וכבר ביארתי לעיל דסוג זה דנבילה מסרחת בעינן
שכ"ד הנאה תמיר טפי דחל האיסור עליו ולהכי אצטריך ריבוי
דלגר ולא נפיק ממשמעות אכילה א"כ ש"מ דלר"ש שרי מד"ת
כל שכ"ד הנאה הפך מ"ש הם וכ"כ מהתוספות וי"ל דהם ס"ל
דוקא בחלב חי או רותח דאיתיה לאיסור בעיניה מחייב גם
בשכ"ד הנאה כל שכדרך הנאה אפשר שילקה אבל בנסרח
האיסור מיעט הכתוב להתירו לגמרי ולדבריהם כ"מ דנבילה
מסרחת אינו מסוג שכ"ד הנאה כלל ולפי' יתכן לדבריהם
דבלאי הכרם או בשר בחלב שנסרחו או עירב בהם דבר מר
דשרי מד"ת דיליף מנבילה כי היכי דילפינן כל איסורי תורה
ודוקא חלב חי או רותח או הניח ע"ג מכתו דהאיסור קיים
ונתמעט מדכתיב אכילה א"כ בכ"ה וכב"ו דלא כתיב אכילה
לקי עלייהו משא"כ בנסרחו דלא נפיק כי אם מריבוי דנבילה
אלגר וצ"ע ומיהו בעיקר הך סוגיא דעז' דף ס"ח דאמרו
דלר"ש נבילה מסרח' שרי מדכתיב לגר אשר בשעריך הראוים
לגר קרוי נבילה וקי"ל כוותיה ק"ל דהרי בפסחים דכ"א דפליגי
חזקיה ור"א בלא תאכלו ולא תאכל אי איסור הנאה דלר"א
לא תאכל נמי הכא' משמע אמרי' דאתי כר"מ דדריש א'גר וא'
גוי כמכירה ונתינה מדאיצטריך קרא למשרי נבילה בהנאה
אלא לרז' דאיצטריך לגר בנתינה ולגוי במכירה מפ"ל נאסיק
הש"ס דנפק"ל מטריפה דכתיב אותו דס"ל חולין שנשחטו
בעזרה לאו מד"ת ע"ש ואם איתא אכתי תיקשי גם לר"מ דהא
אינטריך לנבילה שאינה ראויה לגר אינו קרוי נבילה וכ"ת
דהרי שם בעז' פליג עליה ר"מ דלקי גם על נבילה מסרחת
קשה דהרי הקשו שם ור"מ הביא למעוטי סרוחה מעיקרה הרי
דלכ"ע איצטריך ריבוי זה דלגר אשר בשעריך וא"כ יתור
לאסור איסורי אכילה בהנאה מנין וסבור הייתי לומר דכי
נפק"ל היתר נבילה מסרחת היינו מדכתיב בגר תתננה
ואכלה דתיבת ואכלה יתר דהכ"מ אי יאכלנה הגר או לא אלא
ללמד דכי חזי לאכילת גר הוא דקרוי נבילה וכ"כ התוספות
בכורות דף כ"ג ד"ה אחת שכתבו דרז' דאמר שאינה ראויה
לכלב נפק"ל מדכתיב ואת אוכל יאכלו הכלבים אלמא אכילת
כלבים שמה אכילה ע"ש וא"כ כוליה קרא דלגר או מכור לא
בא כי אם לאסור איסורי אכילה בהנאה ואלם ראיתי בספר
היינוק פ'ראה סימן ת"פ שכתב דנבילה מסרחת נפק"ל ממה
שהאריך הכתוב לגר תתננה ללמד זה דאל"כ אין צורך ללמד

למי כתן מה שיש לנו ואין לומר שבא להתירה בהנאה שכבר כתב במקו' אחר וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ומכאן להדו רז"ל דין נ"ט לפגם עכ"ל הנה מבואר דפשיט דלר"ש כוליה קרא איצטריך לנבילה מסרחת ולא נפיק איסור הנאה מדהתיר כאן בנבילה ויש לתמוה דא"כ תיקשי לרבי יהודה דמפיק ליה לדברים כבתכן התר נבילה מסרחת ודין נ"ט לפגם מכ"ל וכן קשה לרבי אבהו לר"מ דמצריך ליה להתר הנאה א"כ נבילה מסרחת או סרוחה מעיקרא לדידיה מכ"ל וסבור הייתי ליישב ע"פ מ"ש התוס' בע"ז דף ס"ח ד"ה אמר דלעולא צריך לומר דלא פליג ר"מ ור"ש בקראי דלעיל אלא בסברא פליגי ע"ש וא"כ י"ל דלפז' התר נבילה מסרחת או סרוחה מעיקרא נפק"ל ממשמעות אכילה דכל דלא חזי לאכילה לא מקרי אכילה דמה"ט נפק"ל אוכל חלב חי דפטור דכתיב ביה אכילה ושכ"ר הנאת אכילה פטור וגם הר"מ בפי"ד מה' מ"א פטר נבילה מסרחת דלאו אכילה מקרי ש"מ דס"ל כדברי התוספות דלמסקנא לא קיימא הא דמוקי לקרא דאתי לנבילה מסרחת וכוליה סוגיא דפסחים אתי למסקנת הש"ס דר"מ ור"ש בסברא פליגי ולא בקרא דלגר אשר בשעריך ושוב הדרי כי שראיתי להרב חידושי הלכות שכתב דדוקא לעולא הוא דלא אתי מסקנת הש"ס דלעיל דבקראי פליגי כיון דס"ל דבפגום מעיקרו פליגי אבל לרז' דס"ל דבפגום מעיקרו מחלוקת אתי שפיר דבקרא פליגי והכריח כן מדברי התוספו' שם בדיבור שלאחר זה שכתבו דלרז' בקרא פליגי ע"ש וכן סבריח הרז"בל בחידושיו לעז' ע"ש וע"ק דעכ"פ איצטריך ללמד לגבי קבלת טומאה כמו שדרשו בבכורות דף כ"ג וע"ש בתוספות והריטבא בחידושיו לעז' לדף ס"ח והר"ן בחידושיו לחולין לדע"א שמתבאר מדבריהם דריבוי זה עכ"פ איצטריך להתיר נבילה מסרחת באכילה ולטהרה מטומאת נבילה כי ע"כ הדרא כי קושיין ומה גם דלהחינוך שכתב דאתי להתיר נבילה מסרחת קשה מהך סוגיא דפסחים בכל מ"ש עק"ט להר"מ דבפי' מה' עז' פסק כרבי יהודה דאתי לדברים ככתבן א"כ קשה התר נבילה מסרחת ונ"ט לפגם דקז"ל להתר מכ"ל כי ע"כ כ"ל ליישב כמ"ש מעיקרא ודברי החינוך צ"ע אגלי ע"ק במ"ש דהתר הנאה נפק"ל מדכתיב וחלב נבילה תמהני שהרי שם בפסחים דף כ"ג בעא הש"ס לאוקמי דפליגי חזקיה ור"א בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ור"ע דרבי יוסי דריש האי קרא דחלב נבילה דאתי להתיר להדיוט כרבי אבהו ור"ע דריש ליה לטומאה וטהרה דס"ל כחזקיה דלא איצטריך קרא להתיר הנאה ודחי הש"ס דפליגי בשהותרה נבילה אי גם חלבה וגידה הותרה או לא הותרה חלבה וגידה ע"ש ש"מ דלכ"ע כי כתיב לגר אשר בשעריך להתיר הנאה הוא דאתי הפך דברי הרב וע"ק דהרי שם העלו דלרבי יוסי גיד דשרי היינו דנפק"ל מק"ו והקשו ולר"ש דאסר אמאי לא מייתי ליה מק"ו ותירצו דאיכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה ע"ש וא"כ לפז' מנ"ל לרש' התר נבילה מסרחת והרי איצטריך לגופיה דמק"ו דחלב לא אתי שכן הותר מכללו וע"ק שהרי שם אמר רז"בל מנ"ל איסור הנאה ואמר הש"ס דסבר בנבילה כרז' וסבר חולין שנשחטו בעזרה מד"ת ושקיל וטרי הש"ס למצוא לדידיה איסור הנאה ואילו לדברי הרב מאי כולי האי ליטפי דמחלב נבילה נפיק כי ע"כ דבריו צ"ת :

סימן ע"ג יש לחקור במאי דקיי"ל בטו"ד סי' ק"ג דנותן טעם לפגם מותר בכל

האיסורים ומבעיא לי אי גם בכלאי הכרם ובשר בחלב נמי שרי או אכיר דאע"פ שלא נזכר בש"ס ובשום פוסק לאסור בהנך איסורי אלא כללא הוא לכל האיסורים ולא נחלקו כי אם באיסורי משהו אי גם נטל"פ אוסר נ"כ בהם כמ"ש התוס' בעז' דס"ו ד"ה מכלל והרא"ש שם ושאר פוסקים וט"ח סי' תמ"ז וגם בזה רבו המתירים דגם באיסורים דאוסרים בכ"ש נטל"פ נ"כ שרי בהם וכן פסק הש"ע ש"מ דגם בכלאי הכרם ובשר בחלב שרי דמהי תיתי לאסור עם כל זה יש לי בדין לאסור באלו נטל"פ שהרי בפסחים דכ"ד ודכ"ה אסיק הש"ס דבכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך אכילתן זולת בכלאי הכרם ובשר בחלב דלקי עליהם אף שלא כדרך הנאתן כמ"ש הר"מ בפ"ה מה' יסודי התורה וטו"ד סי' קנ"ה ושאר הפוסקים וכיון שכן הרי איסור שנפגם ונסרח דפטור שכ"ר הנאת אכילה היא דלאו אכילה מקרי ופטור וכמ"ש הר"מ בפי"ד מה' מ"א דכלל בדין זה ד' סוגים אכל חלב חי או חלב רותח או עירב דבר מר באיסורי אכילה או איסור שנפגם ונסרח ע"ש וש"מ דבכלאי הכרם ובשר בחלב שנפגמו ונסרחו לקי עלייהו וכ"כ הר"מ שם להדיא דאם עירב דבר מר במאכל דבשר בחלב ואכלו או להתוך יין של כלאי הכרם דלקי עלייהו כיון דקי"ל דלוקין עליהם אף בשכ"ר הנאתן והרי דין זה דנ"ט לפגם דשרי לא למדנו כי אם מדהתיר הכתוב נבילה מסרחת ומיניה נפיק לכל איסורי תורה ומינה דגם נטל"פ שרי וכתב הר"ן דהכי יליף דבנבילה דהאיסור בעיניה בעינן שיהיה פגם הדבר שאינו ראוי לאכילת אדם אבל כאן שהוא ע"י תערובת אף בפגם קצת כל שאינו נהנה מן האיסור דאינו נ"ט לשבח שרי וכ"כ הרשב"א בתורת הבית בדיני התערובות דק"ט והרא"ה כתב דכל נותן טעם לפגם נפסל מאכילת אדם אלא דאינו ניכר בריבוי תערובת ההתר ע"ש בבדק הבית ובמשמרת הבית ור"מ דאוסר בנבילה מסרחת אסר שם בנטל"פ וכיון שכן בכלאי הכרם ובשר בחלב דקי"ל בהו דלקי אף בנסרחו דגם שכ"ר הנאה אסרן הכתוב א"כ מינה נפיק דגם ר"ש מודי בהו דנטל"פ נ"כ אוסר בהם אלא שהדבר פלא בעיני דלא אישתמיט אפילו בפוסקים אפילו רמז כל דהו בחידוש גדול כזה ובסבותי אני אל לבי לומר מכח זה דגם בהנך שרי נטל"פ ע"פ מ"ש בסי' הקודם דאילו בפסחים דכ"ד מוכח דפימור שכ"ר הנאה לגבי אכילה, והנאה ממשמעות אכילה נפיק וא"כ קשה ריבוי זה להתיר נבילה מסרחת מדכתיב לגר אשר בשעריך למ"ל ת"ל דמסרחת שכ"ד הנאה היא והרי כתיב בה אכילה דממעט שכ"ד הנאת אכילה וגם נאמר דלא דמו אהדדי דיש בזה מה שאין בזה דהתם שכ"ד הנאה היינו שיכול ליהנות כדרך הנאה מהאיסור אלא שהנאה שכ"ד הנאה וכגון אוכל חלב חי או רותח או הניח ע"ג מכתו והנך לא נפקי מהתר נבילה מסרחת דפקע האיסור לגמרי מש"ה א"כ באלו י"ל מנו דלקי כדרך הנאה לקי נמי שכ"ד הנאה קמ"ל משמעות אכילה דעל דרך הנאה לבד הוא דלקי ונבילה מסרחת נמי לא נפיק מהכך דמיעט משמעות אכילה שי"ל דוקא בהנך דלא חל האיסור עליהם כשהאיסור חי או רותח אבל נבילה משכחת דחל האיסור עלה ושוב נסרחה בכי האי י"ל כיון דחל שוב לא פקע האיסור ולקי עלה גם במסרחת קמ"ל ריבוי דלגר להתיר והרי בכלאי הכרם ובשר בחלב אין לנו ריבוי בהם לחייב שכ"ד הנאה כי אם דלא כתיב בהו אכילה כמ"ש שם בש"פ וא"כ אין הריבוי כי אם הסוג שנתמעט במשמעות אכילה דהיינו חלב חי או רותח או הניח ע"ג מכתו אבל איסור מוסרח לא אתי כי אם מריבוי דלגר וכיון דבכל איסורים ילפינן מנבילה אפילו איסורים וחמורים דאיסור מוסרח שרי א"כ י"ל דגם כלאי הכרם ובשר בחלב שנסרחו שרי דילפינן נמי מנבילה כיון דסוג זה לא נתמעט ממשמעות אכילה ומינה שפיר קי"ל גם באלו דנטל"פ שרי בהו אלא שעומד לנגדי מ"ש הר"מ בפי"ד מה' מ"א דאם עירב דבר מר לתוך מאכל בשר וחלב או ביין של כלאי הכרם דלקי עלייהו והרי סוג זה לא נפיק ממשמעות אכילה כי אם מהתר נבילה מסרחת דכשנתערב דבר מר באוכל הו"ל נבילה

מכרחת לגמרי ולפי מה שאנו מדמין בשוג וה גם בכלאי הכרם ובשר בחלב פטור כי ע"כ ע"כ שדעת הר"מ דכל שכ"ד הנאה טעם אחר להם דלא נהנה מהאיסור ואע"פ דאיצטריך תרי ריבויי וכיון דחייב בכלאי הכרם בשוג אחד דשכ"ד הנאה ה"ה בכל השוגים והרי חייב הכתוב בלי הנאה והרי לא ראינו שום חולק בזה להר"מ וכיון שכן על כרחנו יש לדון דנטל"פ בכלאי הכרם ובשר בחלב אוסר בהם אלא דק"ל דתנן בפ"ב דערלה משנה ו' שאור של חולין שנפל לתוך עיסה ויש בה כדי לחמץ וכו' שאור של חולין שנפל לתוך עיסה וחימצה וכו' ור"ש מתיר וכתב הר"ש דפליגי בנ"ט לפגם דת"ק אוסר ור"ש מתיר וגם הובא שם מפירוש הרא"ש שכתב כן וע"ש והרי בהך מתני' תני ואח"כ נפל שאור של תרומה ושל כלאי הכרם ואי בכלאי הכרם לכ"ע נטל"פ אסור היכי פליג ר"ש ומתיר גם בכלאי הכרם אלא ודאי פשיט להו שגם בכלאי הכרם ובשר בחלב שרי נטל"פ אכן ראיתי להר"מ בפ"ה שכתב דפליגי דלת"ק כי אמרו מחמץ אוסר בכ"ש לאו היינו בשיאור לבד אלא כל שיש בו כדי לחמץ אע"פ שנתחמץ בשאור היתר ור"ש ס"ל דוקא כשיחמץ בו לבד ע"ש ולדבריו ל"ק שול דאע"ג דנטל"פ אוסר בכלאי הכרם מ"מ כיון שלא נתחמצה העיסה באיסור בטל ברובו במאתים ואינו אוסר בכ"ש ולפי זה יש לדון דהר"ש והרא"ש פליגי להר"מ וס"ל דכי לקי שכ"ד הנאה בכלאי הכרם ובשר בחלב אינו אלא באכל חי או רותח אבל הוברח או עירב בו דבר מר פטור בכל האיסורים דילפינן מנבילה ועי"כ גם נטל"פ שרי בהו משא"כ להר"מ נטל"פ אוסר בהם:

ושוב ראיתי שיש להכריח דנטל"פ שרי בהנך ג"כ ממ"ש בע"ז דס"ח דבפגם מעיקרו מחלוקת מדתניא שאור של חולין וכו' ואח"כ נפל של תרומה ושל כלאי הכרם אסור ור"ש מתיר וע"ש הרי דגם בכלאי הכרם שרי נטל"פ כי ע"כ קשה לדברי הר"מ דפשיט ליה דלקי בהו גם בנסרחו. או עירב בהם דבר מר דא"כ תיקשי היכי שרינן נטל"פ בהו והרי נטל"פ מנבילה מסרחת שהתיר הכתוב ילפינן לה והיה מקום ליישב ע"פ מ"ש התוס' בע"ז ד"ה אמר דלעולא לא פליגי ר"ש ור"מ בקראי דלעיל דנבילה אלא בסברא פליגי ע"ש וא"כ י"ל דלמסקנא אינו תלוי נטל"פ אי נבילה מסרחת בעיניה אסור או מותר אלא שהתוס' שם בדיבור שאחר זה כתבו בפשוט דבקראי פליגי ע"ש בד"ה אבל וכבר נרגשו הריטב"א בחידושיו ומהרש"א בחידושי הלכות והעלו דלרז' דבפגום מעיקרו מחלוקת ס"ל כמסקנת הש"ס דלעיל דבקראי דנבילה פליגי ואילו שם בש"ס דחו דברי עולא גם בבכורות דכ"ג והר"ן והרשב"א בחולין דצ"א והריטב"א בע"ז בהך סוגיא פשיט להו דלמסקנ' נטל"פ דפליגי ר"מ ור"ש בקרא דנבילה מסרחת פליגי כי ע"כ הדר בי' קושיין וכמו כן ק"ל להבית הלל בי"ד סימן ק"ג והסכים עמו הפר"ח בי"ד בקונטרים אחרון סי' ע"ט דבשר מת שנפל במאכל שהוא פוגם שרי דנטל"פ ק"ל דשרי ע"ש וקשה שנראה דבמת יש לאסור אף בנטל"פ דהרי שכ"ד הנאה אסור בו דהא לא כתיב ביה אכילה כמו שהכריח הרב משנה למלך בסוף הלכות אבל וכתשו' ג"ת ורדים הי"ד כלל א' בדין המומיא ע"ש ולמה שנתבאר כל דנאסר שכ"ד הנאה יש לאסור גם בנטל"פ וכמו כן ק"ל בדברי התוספות בע"ז דף י"ב ד"ה אלא שנסתפקו בתקרובת ע"ז אי לקי עליה אף שכ"ד הנאה דלא כתיב אכילה בתורה ע"ש והדבר קשה קיפשוט דשרי שכ"ד הנאה בע"ז ויין דהא תנן בע"ז דף ס"ה דנטל"פ מותר כגון חומץ ע"ג גריסין ותנן שם דיין שנפל ע"ג גרוגרות דשרי מה"ט ואי שכ"ד הנאה אוסר בו הו"ל לאסור בו גם נטל"פ וכמו כן ק"ל דהרי בפסחים דף כ"ד פטרו אוכל חלב חי דשכ"ד הנאה היא ואילו גבי דם

אינו חייב כי אם באוכל דם חי דאילו מבושל הרי אמרו במנחות דף כ"א דם מבושל אינו עובר עליו הרי שחייב גם בדם אף שכ"ד הנאה וכ"ת ל"ד חלב לדם דדם חי חזי לאכילה וה אינו דהרי בסוף מ' מכות שנינו דדם נפש שלא דם קזה בו ואע"פ כן אסרו הכתוב להרבות שכר ע"ש בפירוש רבינו עובדיה ולפ"ז כיון שאסרו הכתוב גם שכ"ד הנאה הו"ל לאסור בדם גם בנטל"פ וזה אינו דכ"ה מליחה מבואר דנטל"פ שרי בו דאע"ג דהדם שמלחו או דם האיברים שלא פירש אסור מדבריהם מ"מ כל דתקון רבנן כעין ד"ת תקון והיה להם לאסור נטל"פ כאיסור דם שוב האיר ה' את עיני ונזכרתי מ"ש שם בע"ז דף ס"ח ע"ב גבי עכברא בשכרא דאמר רב ששת דאע"ג דנטל"פ שרי בעכבר אסיר דחידוש הוא דהא ממאס וכדילי איכשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא הלכך בנטל"פ נמי אסור ואסיק הש"ס אמר הלכתא נטל"פ מותר וכתבו בתו' ד"ה אמר רבא פירוש אף בשרצים ולא תימה דבשרצים חידוש הוא וכ"כ הר"ן והריטב"א והרשב"א בתורת הבית וב"כ הטו"ד סימן ק"ד בשמו וכן פסק הש"ע ע"ש הנה מבואר בכל איסור פגום שאסרו הכתוב אי נטל"פ שרי בו פליגי בה רב ששת ורבא ופסקו הנהו רבנן שהבאתי כרבא דשרי אמנם דהב"י בסי' ק"ד ובסימן ק"ז כתב בשם ס"ה והר"מ והרא"ש ורבינו ירוחם דאסרי בפליטת זבוב ונמלה עד ששים כשאר איסורי' שבתורה אך לא כתב הב"י טעם הגדולים הנזכרים בסברה זאת ובב"ח בי"ד סי' ק"ד כת' דס"ל דאשכוחי משבח אע"פ שהוא פגו' וע"ש ובש"ך סימן פ"ר ובכנה"ג סימן ק"ד מה שהרחיקו לזה ובדעת האוסרים נראה מתשו' הרי"ף סימן ש"ה הביאו הרא"ש בפ' ג"ה ד"ק בדין בריה והרשב"א בתורת הבית הביא דבריו הב"י בי"ד סימן ק"ח דשרץ שנפסק שיעורו כשאר איסורין שבתורה וע"ש בת"ה שרמז שהוא חולק על זה:

וראיתי להריטב"א בחידושיו לע"ז בהך סוגיא שכתב דלא נתפרש טעם רבא אם הוא משום דס"ל דאפילו עכברא דבתים לא מאים ולית בהו חידוש ע"ש ולדבריו ז"ל דדעת האוסרים בזבוב ונמלה הוא מה"ט דס"ל דכל איסורים שאסר הכתוב לא מאיסי ע"ש גם הרא"ה בס' בדק הבית דק"ט הציל דרבא אינו חולק לרב ששת במאי דס"ל דכיון דמאים ואסרו הכתוב גם נטל"פ אסור ע"ש באופן דעיקר חקירתינו בכלאי הכרם ובשר בחלב מת ודם דאסרן הכתוב שכ"ד הנאת אי נטל"פ אסור בהם לשיטת הרשב"א וסיעתיה שרי אך להרא"ה אסיר וכן לה"ש כדעת האוסרים דלדידהו אין חולק לרב ששת אלא דק"ל להרא"ה דא"כ תיקשי איך התירו נטל"פ בכלאי הכרם ודם והיא גופה קשה לרב ששת דתיקשי ליה מבריתא דשאור שהתיר ר"ש נטל"פ בכלאי הכרם אע"ג דחידוש הוא דשכ"ד הנאה לקי בו וי"ל דדוקא בסרוח מעיקרו ואסר הכתוב הוא דחשיב חידוש אבל איסור מושבח שנסרח אע"ג דלקי בטל"פ דידיה שרי ולפ"ז יש לדון דבהנך כ"ע מודו דשרי וב"ת עכ"פ קשה דבכאן אסיק הש"ס דאע"ג דהוי סרוח מעיקרו ואסר הכתוב אפ"ה נטל"פ שרי וא"כ ליצול היכי יליף ר"ש התר נטל"פ מהתר נבילה מסרחת ור"מ אסר דס"ל דאסור בנבילה מסרחת והדי מיתלאן זה בזה הרי שרים וכל הנך שהבאתי דאסירי בסרוחים ונטל"פ שרי ז"ל דעיקר התר נטל"פ מהתר נבילה מסרחת נפיק אלא דבקנת איסורים שאסר הכתוב סרוח מעיקרו דחידוש הוא שחדשה תורה אין לך בו אלא חידושו ודוקא בעיניה שרי ולא טעמו כיון דהוי לפגם שוב ראיתי להפלתי בי"ד סימן פ"ז ס"ק ט"ו ובסימן נ"ד ס"ק וזו שיצא לדון בדבר החדש דגבי בשר וחלב דנאסר אף שכ"ד הנאה גם נטל"פ אוסר בו כיון דהתר נטל"פ מהתר נבילה מסרחת דשכ"ד הנאה והרי בבשר וחלב גם שכ"ד הנאה לקי עליה

ע"ש וככל נתבאר שזה אינו דהרי כלאי הכרם דשב"ד הנאה לקי ונטל"ף שרי וכן בשרצים התירו בטל"ף וכאמו' ורבריו וצ"ע

ישוב ראיתי הדבר בבירור בהר"מ בפט"ו מה' מ"א ה"ל שכתב ואם היה בשר בחלב או יין ערלה וכלאי הכרם שנפלו בדבש וכו' או שאמר יש בו טעם ומטעם רע הוא והרי פגמו הכל מותר וכו' הרי להדיא דנטל"ף בבשר וחלב וכלאי הכרם שרי ותימא להרב שנראה דאישתמיט מניה וצ"ע:

סימן ע"ד יש לחקור במאי דקי"ל בכל האיסורין אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן

במ"ש בפסחים דכ"ד והר"מ בפ"ב מה' יסודי התורה ובפי"ד מה' מ"א והטור סימן קנ"ה וכתב הר"מ בפי"ד דמ"א ארבעה סוגים שהם שב"ד הנאה אכל חם עד שנכוה גרונו או אכל חי בלי בישול או עירב בו דבר מר או הסריח והבאיש ובטל ואוכל אדם פ"ש אך לא ידענו אם עירב בדבר איסור דבר מאוס כגון קיא או צואה וליחה סרוחה אי חשיב שב"ד הנאה ופטור כאילו עירב דבר מר או נסרח א"ד מידי דמאיס שנתערב באיסור לא חשיב שב"ד הנאה בכך שהרי הר"מ סתם ולא ביאר סוג זה ולא ידענו אי חייב או פטור והנה בע"ז דף כ"ח אמרו דעכבר חידוש הוא דממאס מאיס ואפ"ה הסריה רחמנא ש"מ דבמקום דלא גלי איסור מאוס שרי אך י"ל דלבתר דגלי שמעינן דמאיס כיון דאחשביה הכתוב בשרצים ילפינן מיניה בכל איסורין דלקי וכי קרי ליה חידוש היינו דאי לאו דגלי הייתי אומרים דמאוס כנסרח נמי דפטור וכ"ל ראיה דחייב ממ"ש בבכורות דל"ו אלו דברים שנפסלו של אדם קנה נבלה וטרפה שקצים ורמשים גם בהוריות די"א אמרו ואיזהו מומר דבכתבו נדוקי אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשי' ע"ש ש"מ דגם נבילה וטריפה מאיסה וכתבו התו' בע"ז דף כ"ו ד"ה והד דסתם נבילה וטריפה לא מאיסי ואיירי בנבלה שמתה מתמת חולי בטריפה שנשברה מפרקתה ע"ש ומדקחשיב ליה מומר ש"מ דלקי עלייהו שהרי לת"ק אמרו שם בהוריות דבכלאים דרבנן אינו מומר ואי אמרת דבמאיס חשיב שב"ד הנאה הרי פטור דהרי בנבלה אמרו בפסחים דף כ"ה דשב"ד הנאה פטור בו וכן בע"ז דף ס"ח פטרו מה"ט נבלה מסרחת וקי"ל כר"ש ש"מ דגם במידי דמאיס לקי עליה וכ"כ דהרי דם שבינו בסוף מכות שנכנסו של אדם קנה בו וא"כ מי אסר שב"ד בדם הרי בפסחים דכ"ד אמרו כל האיסורים פטור שב"ד הנאה לבר מכלאי הכרם ובשר בחלב וגם דהרי כתיב ביה אכילה דמשמע ולא שב"ד הנאה ש"מ דאף דמאיס חשיב כדרך אכילה ויש לדחות דדם חידוש בשרצים וכי כתיב בידו אכילה לפטור שאר סוגי שב"ד נשא"כ גד דמאיסי דרבי הכתוב בהו וא"כ דבשאר איסורים מאוס נמי שב"ד הנאה הם ומאי דלא חשיב הר"מ סוג זה היינו כיון דבשרצים ודם לקי גם דמאיס והיה נראה ראיה ממ"ש בביצה דל"ט דשלהבת ע"ז מאיס ובדילי אינשי מיניה וא"כ תיקשי היכי אסר הכתוב תקרובת ע"ז אי מאיס חשיב שב"ד הנאה והרי התוס' בע"ז דף י"ב ד"ה אלא נסתפקו בתקרובת ע"ז אי לקי שב"ד הנאתו ע"ש ויש לדחות גם לזו דכי אמרו בע"ז דמאיס היינו מגד האיסור ולא מגד עצמו והרי לגבי גויים לא מאיס ואנן כי חשבינן מאיס שב"ד הנאה אינו אלא במאוס לכל אדם אף לגויים כי ע"כ אין ראיה גמורה כי אם מהתו' דע"ז וכ"כ מה"ש הר"מ בפ"ה מה' יסודי התורה דכי אין מתרפאין באיסורים היינו כגון כדרך הנאתן כגון אכל שקצים ורמשים כדרך הנאתן ע"ש ואם איתא הרי כיון דמאיסי לאו כדרך הנאה הם ואפ"ה אסר הכתוב ואם כן איך נקיט כדרך הנאה בשרצים דמאיסי עכ"פ אלא ודאי דגד דמאיס לא חשיב ליה שב"ד הנאה ויש לדחות דסוג זה דמאיס בשרצים כיון דגלי קרא ואסר לא חשיב שב"ד הנאה כי אם בשאר סוגים ואה"כ דבשאר איסורים אי מאיס פטור דהוי שב"ד הנאה אך ממקום אחר יש להכריח כדעת התוספו' דמאיס חשוב שב"ד הנאה ממ"ש התוס' בשבועות דכ"ד ד"ה אלא וז"ל דכמה שקצים ורמשים איכא דלא חזו לאכילה טפי מנבלה מסרחת וכו' והרי פגם דשרצים אינו אלא מגד דמאיס וכיון דפשיט להו דגריעי מנבלה נסרחת ש"מ דחשיב שב"ד הנאה וגם מדברי התוס' אלא דכמפרש שלא אוכל שרצים קרוי אוכל אבל אם נשבע סתם לא מקרי אוכל ע"ש בדבריה' ש"מ דמידי דמאיס לה חשיב אוכל ופטור דחשיב שב"ד הנאה וא"כ קשה להתוספות ע"ז דף כ"ו דמשמע דנבלה דמאיס לקי עלה ובדוחק י"ל דמפרשי הבריתא כר"מ דאמר בע"ז דף ס"ח דנבלה מסרחת לקי עלה ולא מיפטר כי אם בסרוחה דמעיקר' והכא לא איירי בסרוחה מעיקרא ולהכי הוי מומר כי ע"כ אכתי בעיקר חקירתינו אין לנו בירור גמור וכ"ל ראיה ממ"ש בחולין דף ק"ג אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו מהו וכו' ופסק הר"מ בפי"ד מה' מ"א ה"ג דחייב דלא חשיב עיכול ועל הנאת גרונו הוא דמחייב והרי סתם קיא דבר מאוס כמ"ש הר"מ בפי"ז מה' מ"א דאסור לאכול מאכל שנתערב בו קיא או צואה והיכי מחייב אלא ודאי דגם במאוס חשיב כדרך הנאה · והנה אמת דק"ל בעיקר הך סוגיא דאמרו אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו והרי אמרו בחולין דע"א דטומאה בלועה כפק"ל מדכתיב והאוכל מנבלתה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא טהור ודילמא שאני התם דלא חזי לגר ותירצו כהי דלא חזי בפניו שלא בפניו חזי ופרש"י דהיינו בבליעה בלי לעיסה ע"ש וא"כ הכא דהקיאה ואכלה דהוי בפניו הו"ל נבלה שאינה ראויה לגר וקי"ל כר"ש בע"ז דנבלה שאינה ראויה לגר אינה קרוי נבלה:

ובדוחק י"ל דהיינו מגד מיאוס וכיון שהוא הקיאה לא מאיס כ"כ דלהוי חשוב כנבלה מסרחת וצ"ב חייב ולפי"ז י"ל דבמאוס חשיב כדרך הנאה מהך סוגיא ס"ל דה"ד באוכל המקיא גופיה אבל לאחר דאכל זית והקיאו וחזר ואכלו אחר דפטור, כדמוכח מהך סוגיא דחולין כי ע"כ גם מכאן אין לנו בירור גמור ועוד כ"ל ראיה דמידי דמאיס אינו כמוסרח דהרי בבכורות דכ"ג אסיק הש"ס דטומאה קלה עד לבלב והיינו טומאה אוכלין כמ"ש התוס' שם הספק פרש"י וכ"כ הרשב"א בחולין דע"א גבי טומאה בלועה ע"ש וכת"כ פ' שמיני מיעטו אוכל סרוח מדכתיב אשר יאכל וכן פסק הר"מ בפ"ב מה' ט"א הי"ד והוא ע"ש ש"מ לגבי טומאת אוכלין כתמיעט אוכל סרוח כי היכי שנתמעט נבלה מסרחת לגבי איסור נבלה ואילו בחולין דע"ז בעי הש"ס עור חמור שבלקו מהו שיטמא טומאת אוכלין והקשו תניא עור שבלקו ותירצו שאני עור דחמור דמאיסי ע"ש וגם הר"מ בפ"ב מה' טומאת אוכלין כתב הדין בספק ע"ש ואם איתא דמאיס חשוב כנסרח מאי קבעיו הרי קי"ל דאוכל שנסרח אינו מקבל טומאה אלא ודאי דמאוס אינו כסרוח וא"כ י"ל דע"כ לא מבעיא ליה כי אם בעור דמעיקרא לא חזי לאכילה כי אם על ידי הדחק דהיינו על ידי שליקה וכיון דעור חמור הוא דמאיס מספק"ל אי מקבל טומאה וא"כ גבי איסור במידי דמאיס אה"כ דלקי עליה כי ע"כ עיקר דבר זה צריך אבלי תלמוד:

סימן ע"ה יש לחקור במאי דקי"ל בפסחים דכ"ד דכל איסורין אין לוקין עליהם שלא

כדרך הנאתם וכן פסק הר"מ בפי"ד מה' מ"א והטור סי' קנ"ה ומה"ט פטר הר"מ באכל חם עד שנכווה גרונו או אוכלו חי במידי דביעי בישול או עירב באיסור דבר מר או נסרח האיסור ואכלו דכולהו שב"ד הנאה ולאו אכילה חשיב אך לא ידענו באיסורי נעקים אי לקי עליהם אף שלא הדרך הנאה א"ד

דוקא באוכלים דכיון דעיקר דין זה למדו ממשמעות אכילה
כמ"ש בהך סוגיא דמה"ט בכלאי הכרם ובשר בחלב דלא
כתיב ביה אכילה לקי אף שלא כדרך הנאה א"כ באיסורי
משקים דלאו אוכל הם נ"כ לקי אף שכ"ד הנאה ופשוט הייתי
להביא ראיה הדתנן בע"ז דס"ה כל שאין בהנאתו בנותן טעם
מותר כגון חומץ על גבי גריסין וכ"כ הטור סי' קל"ד הרי
דהותר פגם גם כיון דהוי משקה וכ"כ ממ"ש הטור סי' קל"ד
בשם הרא"ש ור' ריין במים מתבטל בששה חלקים דיותר
משיעור זה הוי פגם וכ"כ הר"ן בפ' השוכר והרשב"א בת'
ע"ש אך אחר העיון הא ל"מ שהרי בע"ז דס"ח אמרו דשרבים
חידוש הם דמאיסי ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסרן רחמנא
ואעפ"כ לגבי טעם קיל ברכא שם דנטל"פ אף בשרצים שרי
כמ"ש התו' שם וכל הפוסקים וא"כ ה"נ י"ל דאף אי יין פגום
לקי עליו אף שכ"ד הנאה מ"מ כשנתערב באחר דטעמו פגום
שרי כל שאינו כהנה בטעמו אין כאן טעם והרי מד"ת כל
איסור בטל ברוב אך ממ"ש הר"מ בפו"ר מה' מ"א הו"א וז"ל או
שעירב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך יין ע"ש הרי דגם
כיון דהוי משקה הותר שכ"ד הנאה וש"ד דהא נמי ל"מ שהרי
בחולין דק"כ אסיק הש"ס דמיחוי איסורין לאו בכלל אכילה
ואיתרבו מדכתיב והנפש גבי חלב וחמץ ונבילה וכתבו התו'
שם ד"ה לרבות דאע"ג דבשבועות דכ"ג אמרו דשתיה בכלל
אכילה התם במילי דשתיה כגון יין ושמן והכא במידי דבר
אכילה דממחי להו ושתי להו ע"ש והרי הר"מ בפו"א מה' מ"א
כתב דשותה יין כל שהוא לקי וכתב הכ"מ בשם הרמב"ן
דנפק"ל לאו זה מדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו ע"ש הרי
דתקרובת ע"ז ויין אכילה כתיב ביה והרי אמרו בשבועות
דשתיה בכלל אכילה ומה"ט פטר הר"מ שכ"ד הנאה בוין כיון
דאכילה כתיב ביה ואעפ"י דקיל אכילה בכזית כמ"ש בחולין
דצ"ו ובשאר דוכתי ובי"ין כתב הר"מ דלקי בכ"ש הא ל"ק
דהיינו דרבי קרא בע"ז ולא ידבק בידך מאומה ואתי ריבוי זה
ואפיקתיה ממשמעות אכילה דהוי בכזית דלילקי בכ"ש משא"כ
בכוס שכ"ד הנאה דאין לנו שום ריבוי הא קיל דאכילה כדרך
הנאה משמע ומינה שגם בלאו דאכילת מעשר ילקה חוץ
לחומה שכתב החינוך פ' ראה סי' תנ"ג דשיעור שמן לחייב
עליו בכזית ע"ש נראה שדינו כיון כיון דכתיב ביה לא תוכל
לאכל בשעריך ואכילה כדרך הנאה משמע דשתיה בכלל
אכילה כי תיבעי לך באיסורי שתיה דלא כתיב בהו אכילה
כגון רביעית יין לנזיר ושתויי יין שנכנס למקדש דשיעורם
ברביעית כמ"ש בנזיר דל"ח עשר רביעיות הן גם ראיתי
להר"מ בפ"ד מה' שבועות ה"ד שכתב בשבועה שלא אשתה
כ"ל שאינו חייב עד שישתה רביעית כשאר איסורים ע"ש ·
הנה דק"ל כדבריו דהרי קחשיב בהך סוגיא עשר רביעיות
ואילו איסור שבועה שלא אשתה ליתיה מכללם ש"מ דשיעורו
בכזית וי"ל דבכלל רביעית יין לנזיר הוא דנזיר ונדר ושבועה
דשם אחר להם כחד חשיבי וא"כ בכל הני דשיעורם ברביעית
דלא כתיב בהו אכילה צריכה רבה אי שתה מהם שכ"ד הנאה
כגון נסרחו או עירב בהם דבר מר אי פטור בהם או לאו וכ"ת
והרי בע"ז דס"ח למדו נטל"פ מדכתיב לא תאכלו כל נבילה
לגר אשר בשעריך הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה הראויה
לגר אינה קרויה נבילה א"כ ה"נ ז"ל בכל משקה איסור סרוח
דאינו קרוי איסור אי הא תינח לרש"י שכתב בשבועות דכ"ד
ד"ה אחשביה דמסרחת אינה קרויה נבילה אך לרבותיו של
רש"י נראה שם דגם מסרחת קרוי נבילה וכ"כ התו' שם ד"ה
אלא וכ"כ הריטב"א בחידושיו בשם ר"ת והרמב"ן ע"ש וא"כ
לדידהו אין ראיה להתיר משקה סרוח וכ"כ דעת הר"מ בפו"ר
מה' מ"א דפטר נבילה מסרחת ממשמעות אכילה דהוי כדרך
הנאה וגם לשיטת רש"י לא למדנו התר כי אם במשקה סרוח

אבל עירב בו דבר מר ושאר שוני שכ"ד דממעט אכילה
נתמעטו כמבואר בפסחים דכ"ד א"כ גם לרש"י בהני לא
ידעינן אי לקי על משקה איסור שכ"ד הנאה או לא וצ"ל ראיה
דלקי בהו אף שכ"ד הנאה שהרי בע"ז דס"ח פליגי ר"מ ור"ש.
אי נבילה מסרחת התיר הכתוב או לא התיר כי אם נבילה
סרוחה דמעיקרא וקיל כר"ש דמסרחת נמי התיר הכתוב
ומהאי קרא גופיה פליגי בה בר פדא ור' לגבי טומאת נבילה
דלבר פדא נבילה מסרחת טהורה ולר' אינה טהורה כי אם
בנבילה סרוחה מעיקרא כמ"ש בבכורות דכ"ג ולגבי טומאה
קלה דהיינו טומאת אוכלין כמ"ש התו' שם בד"ה טומאה
ע"ש כ"ע מודו דטומאה סרוחה מטמאה עד לכלב וכתורת
כהנים בפ' שמיני למדו אוכל סרוח דאינו מטמא מדכתיב מכל
האוכל אשר יאכל ע"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מה' טומאת
אוכלין הי"ד כל אוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי לאכול
אדם אינו מקבל טומאה וכן משקה שנסרח ונפסד אינו ראוי
לשתיית אדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו הכשיר שנאמר
אשר ישתה ושם בה"א כתב דאוכל שנטמא ואח"כ נסרח ראם
נפסד לאכול אדם ועדיין הוא ראוי לכלב הרי זה טמא כשיהיה
ע"ש ושם בה' כ"א כתב דמשקה שנטמא ואח"כ נסרח הרי זה
בטומאתו לעולם שאין המשקה יוצא עד הכלב לעולם והראב"ד
השיגו בהל' א"א במרא דבכורות הטעהו והלא משנה שלימה
היא בטהרות כלל אמרו בטהרות וכו' והכ"מ כתב בפ"ב
דבכורות דכ"ג אמרו דהסריחו מעיקרא לא צריך קרא למעט
דעפרא בעלמא הוא ומשמע לרבינו דכל שאינו ראוי לאוכל
אדם הוי עפרא בעלמא ועל השגת הראב"ד השיב בפירוש
אמרו בכריתות דכ"א הבוא לאסוקי טומאה מיניה וכו' ע"ש
והרב חוון נחום בפ"ח דטהרות דקס"ט האריך להשיב על
תשובת הכ"מ דמהך סוגיא דכריתות ל"מ הפך דעת
הראב"ד ויפה כתב הראב"ד דגמרא דכריתות הטעהו ע"ש
והחכם עיניו יחזו דדינא קמיפלגי הרב חו"נ כדברי הכ"מ
ועוד תמה כמ"ש דסרוח מעיקרו לא צריך מיעוט דהתם מיירי
בהתליעו מעיקרא דלא ירדה לה תורת אוכל אבל הר"מ איירי
כשהיה אוכל ראוי בתחילה ואח"כ נפסד ובההיא מ"ל דכל
שהוא אוכל ראוי דלא מקבל טומאה עד שיפסל מאכילת הכלב
ועוד דההיא סברא אתמר כש"ס לבר פדא והלכה כר' דאמר
אפי' הסריחה מעיקרא צריך קרא ע"ש ולדידי אין מכל זה
טענה להכ"מ דהרי מבואר בפרש"י דעיקר החילוק דסרוח
מעיקרו גרע מנסרח אח"כ היינו דלא חל שם טומאה עליו
משא"כ בנטמא ואח"כ נסרח דחל הטומאה שוב לא פקע דהרי
גבי טומאת נבילה אינה תלויה באוכל אי הוי אוכל ובה"ג
פרש"י בע"ז דס"ח גבי איסור נבילה וע"כ שפיר כתב דלמד
הר"מ כן כיון דהוי סרוח מעיקרו גם מה שהקשה דתנן קיל
כר' דסרוח מעיקרו בעי קרא הא נמי ל"ק דה"כ גבי טומאת
אוכלין הא כתיב אשר יאכל וכמ"ש בת"כ ולר' כי אתי הוא
לסרוח מעיקרו ולבר פדא לא צריך קרא לזה דעפרא בעלמא
וכוונת הכ"מ דמהך סוגיא מבואר דסרוח מעיקרו אינו מקבל
טומאה דעפרא בעלמא אלא דלר' מחיעוט הכתוב הוא
דחשיב כעפר ולבר פדא גם בלי מיעוט אלא דלכו' אכתי ק"ק
דהול"ל להביא מדברי ר' ג"כ כי ע"כ כ"ל שדעת הכ"מ דע"כ
לא פליגי בר פדא ור' כי אם בטומאת נבילה דלר' סרוח
מעיקרו מיעט הכתוב דחשיב כעפר ומינה ילפינן לטומאת
אוכל גם בלי מיעוט כיון דגלי בטומאת נבילה דהוי כעפר
וע"כ הביא דברי בר פדא להורות דבטומאת אוכלין גם ר'
מודה דטהור בלי מיעוט כיון דגלי קרא הכי בנבילה אך את
זה תמהני להכ"מ בהו"א שכתב כל אוכל שנטמא וכו' בפ"ג
דבכורות דכ"ג וכרבי יוחנן ע"כ וזה תימא דגם בר פדא מודה
בו וכמ"ש וטומאה קלה עד לכלב והיינו כפירוש התו' דהיינו

טומאת

טומאת אוכלין כד"ה וטומאה ואף אם תאמר דהכ"מ אזיל כשיטת רש"י דטומאה קלה היינו טומאת מגע א"כ תיקשי איך כתב בבכורות דכ"ג וכו' והרי לפרש"י אין זכר בהך סוגייא לטומאת אוכלין כלל וצ"ע:

והנה אמת דבעיקר הך סוגייא ק"ל לבר פדא דס"ל דסרוח מעיקרו לא צריך קרא דעפר בעלמא הוא דא"כ תיקשי בטומאת אוכלין דכתיב אשר יאכל ודרשו בת"כ למעט אוכל סרוח ע"כ לסרוח מעיקרו אתי דאי לנסרח א"כ הלא גם הוא מודה דטומאה קלה עד לכלב ובשלמא לר"י מוקי ליה בסרוח מעיקרו אך לבר פדא קשה ואף אם תדחוק דא"כ דבטומאת אוכלין דחמיר בעי מעוט משא"כ בטומאת נבילה זה אינו דא"כ לא הו"ל לומר לא צריך קרא אלא דיליף מטומאת אוכלין וי"ל דס"ל דהכי כתיב אשר יאכל היינו אכילת כלב וכמ"ש התוספו' ד"ה דאכילת כלבים מקרי אכילה וא"כ דסרוח מעיקרו לא צריך קרא אך לר"י י"ל דאתי לסרוח מעיקרו וזה דעת הר"מ דפסל סרוח מעיקרו גם בטומאת אוכלין דס"ל דכ"ע מודו בה וכמ"ש אך דעת הראב"ד דכי כתיב מכל האוכל אשר יאכל בטומאת אוכלין דמיניה למדו בר פדא ור"י עד לכלב היינו דס"ל דאשר יאכל היינו אפילו אכילת כלבים וע"כ דגם סרוח מעיקרו טמא דכי כתיב אשר יאכל לקבל טומאה הוא והרי גלי דמטמא גם בסרוח מעיקרו מידי דהוי לשרץ וש"ז ווינה וכמ"ש התו' בד"ה ואידך וכי פליגי בנבילה לגבי טומאה היינו משום דמיעוט דאשר לגר בעינן קאי לאיסור אכילת נבילה וטומאה וע"כ ס"ל לבר פדא דכי היכי דלגבי איסור אכילת נבילה לא צריך ה"נ לגבי טומאת נבילה ור"י ס"ל דאע"ג דלגבי איסור לא צריך לגבי טומאה צריך א"כ י"ל דהראב"ד חולק לרש"י וס"ל דת"ש בהכי סוגיי דסרוח מעיקרו לא צריך קרא דהיינו נסרחה מחיים אין הטעם דנסרחה קודם חלות הטומאה אלא דבהמה בחייה לאו לאכילה עומדת כי אם אחר שחיטה וכה"ג נחלקו רבי ורבי אלעזר בחולין דק"ב אי בהמה בחייה לאברים עומדת וכתבו התו' שם ד"ה שאין דלכ"ע לאו לחתיכת בשר עומדת ע"ש וא"כ הו"ל כשנסרחה מחיים דאינה אוכל מעיקרו כלל וע"כ אמרו לא צריך קרא דעפרא בעלמא דמעולם לא היה אוכל וא"כ גבי טומאת אוכלין סרוח מעיקרו היינו שנסרח קודם שהיה ראוי לאכול דבכי האי גם להראב"ד טהור כמ"ש הראב"ד בהשגות כנגד דמחלוקת הר"מ והראב"ד תלוי בפירוש סרוח מעיקרו אך קשה לשיטת הראב"ד דהרי בבכורו' דכ"ג הקשו לר"י דמודי בסרוח מעיקרו מדתנן חררת דם וכו' ותני ר"ח וכו' ואמר ר"י וכו' מאי אירייא משום ביטול ברוב ת"ל דלא איתחזי כלל הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה ע"ש ואי בהמה בחייה לא חשיב אוכל והרי בהמה זו ששפעה חררת דם דהיינו בחייה נמצא דהוי סרוח מעיקרו דמה"ט אמרו בכריתות דכ"א בחותך מן האדם ובהמה דהוי סרוח מעיקרו לפי שיטת הראב"ד וכדברי החו"כ דלעיל והיכי משוה ליה אוכל לחררת דם אגב אימיה דהיינו כשהיה בבטן אמה כפרש"י וכ"ת הרי אמרו בחולין דע"ב בגר לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי וכל העומד לחתוך כחתוך דמי ש"מ דעובר לחתיכת בשר קאי התם בינא האבר דקי"ל דהאבר אסור הוא שאמרו הכי והנה אמת דגם לשיטת הר"מ ורש"י דסרוח מעיקרו ה"ט דלא חל שם טומאה עליו משא"כ בנסרח אח"כ כיון דחל שם טומאה תו לא פקע קשה דא"כ מאי ק"ל בהך סוגייא דבכורות שתירצו דהו"ל טומאה סרוחה לר"י דאמר אחת זו ואחת זו עד לכלב והרי אף ר"י מודי בסרוח מעיקרו · כמ"ש שם בש"ס וה"נ גבי חררת דם סרוח מעיקרו הוי דלא חל עליו שם טומאה דטומאה בלועה אינה מטמאה כמ"ש בחולין דע"א כי ע"כ צ"ל לפרש כפירוש הראב"ד דהיינו שנסרחה קודם שהיה אוכל וכ"כ מעיקר הסוגייא כמ"ש ת"ל דלא איתחזי כלל הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה ופרש"י דחזי לגר כל זמן שהיה בבטן אמו ש"מ דכל דהוי אוכל אע"ג דלא נטמא כי נסרח אח"כ לא חשיב סרוח מעיקרו ונג"ל ליישב דלהר"מ בעינן שיהיה סרוח קודם חלות הטומאה אבל אם חלות הטומאה וסירחון באים כאחת מטמא כל דחזי לכלב דלא חשיב סרוח מעיקרו וכי הקשו מחררת דם לר"י ומתרץ הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה הכוונה דכל שהיה הולד בבטן לא נסרח היה סרוח ואין הסירחון כי אם ע"י הלידה והו"ל טומאת נבילה וסירחון באים כאחת וע"כ מטמא דלא חשיב סרוח מעיקרו אך לשיטת הראב"ד קשה דהרי מהסיא סוגייא דכריתות דכ"א דאמרו דשאני הסיא דחותך מן האדם דהוי לאחותי ליה טומאה והיינו כפירוש החו"כ דעד השתא לא היה ראוי למאכל אדם ועתה בבת אחת יורדת לה שם טומאה ושם אוכל כאחת בעינן שיהיה ראוי לאדם א"כ ה"נ בחררת דם כיון דבלאתו לאויר העולם יורד לו שם אוכל ושם טומאה כל שאינו ראוי לאדם טהור ובדוחק י"ל דהתם בחותך איירי בכחוש מחיים דלא חזי לאדם כי אם לכלב וא"פ דאי מחיים הוה חזי לאדם הוה חשיב אוכל בחייה וכעין מ"ש בב"ב ד"ף מוכרין ליה לגוי בכחוש וכו' · וכי משני בחותך לכלב היינו דאיירי בכחוש דלא חזי כי אם לכלב ודלא כמו שנראה מדברי החו"כ דמחיים אפי' בשמן לא חשיב אוכל · אך את זה ק"ל להר"מ ממ"ש בפסחים דמ"ה הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאוכלה מטמא טומאת אוכלין בכביצה וכו' ופרש"י דכל זמן שהיא ראויה לכלב לא פקע מיניה תורת אוכל ע"כ וכ"כ הר"ן שם בהלכות בפ' אלו עוברין וגם בפ' כל שעה גבי קדירות בפסח כתב דלענין טומאת אוכלין ה"ט דטומאה חלה עד שתפסל לכלב וכה"ג כתב הרשב"א בחי' לחולין דע"א דטומאת אוכלין דלא נפסלו לכלב מקבלין טומאה ע"ש וכל דבריהם הם הפך דעת הר"מ ומ"מ קשה להר"מ מעיקר הברייתא ש"ר דלהר"מ ל"ק שהרי הר"מ בפ"ד מה' אוכלין כתב דלטומאת עצמן בכ"ש ולא בעי כביצה כי אם לטמא אחרים והתו' ושאר ראשונים חלקו עליו דגם לטומאת עצמן בעי כביצה וא"כ לשיטת הר"מ תיקשי היכי תני הכא מטמא טומאת אוכלין כביצה והרי לטומאת עצמו בכ"ש מטמא כי ע"כ לשיטתו איירי בפת טמא שעיפשה וכי תני מטמא טומאת אוכלין בכביצה היינו לטמא אחרים וא"כ תו ל"ק למאי דס"ל דבסרוח מעיקרו קודם שנטמא לא בעי לכלב דהכא איירי דנטמא קודם שעיפשה אך מ"מ מפשט הסוגייא ודברי רש"י והר"ן והרשב"א מורים דחולקים עליו וסברי כהראב"ד וכ"כ מדתנן בפ"ק דחלה מ"ח בין כך ובין כך מטמא טומאת אוכלין ופירש הר"מ שהעיקר אצלינו כי כל מה שהוא מיוחד למאכל אדם יטמא טומאת אוכלין ואין צריך מחשבה וכו' עד שיפסל מלאכול הכלב ע"ש והרי מחשבה לא שייך כי אם לקבל טומאה ש"מ דגם בנפסל לאדם מקבל טומאה גם הר"ש כתב הטעם דכל דנאכל לכלב נאכל לאדם ע"י הדחק ולמאי דאתאן עלה הכא מבואר שדעת הר"מ דמשקה סרוח שאינו ראוי לשתיית אדם אינו מקבל טומאה ואינו מכשיר ומפיק ליה מדכתיב אשר ישתה נראה דמפרש לקרא בשנסרח קודם הכשר או קודם קבלת טומאה ולהראב"ד דס"ל דגם בנפסל לאדם מקבל טומאה צ"ל דריבוי אשר ישתה היינו שיהא ראוי מתחילה לאדם שאז אף שנפסל לשתיית אדם מכשיר ומקבל טומאה כל שראוי לכלב ולדברי כולם אי לאו דרבוי אשר ישתה היה משקה סרוח גם כן מקבל טומאה ש"מ דמידי דשתיה לא נפיק ממשמע אכילה וא"כ באיסורי שתיה דלית לן בהו שום רבוי למעט משקים סרוחים או שב"ד הנאה מנ"ל שיהיה פטור וליכא למימר דילפינן מטומאת

אוכלין

אוכלין דהוי איסור מטומאה לא ילפינן כמ"ש ביבמות דק"ג וסוכה דל"ח ע"ש והרי אוכל מוסרת אי לאודגלי בטומאה ובאיסור לא הוו ילפי אהדדי ע"ש כי ע"כ מכאן יש לדון באיסורי משקי' דגם שכ"ד הנאה לקי בהו אמת דק"ל דביומא רפ"ח שיעור אכל אוכלין שאינן ראויים לאכילה ושתה משקים שאינן ראויים לשתיה פטור וכ"פ הטא"ח סי' תרי"ב והרי גבי יום הכפורים לא כתיב ביה נבילה ואפ"ה כן קי"ל דמשקה סרוח פטור ואחר היסוב ל"ת שהיא גופא קשה כיון דלא כתיב ביה אכילה א"כ גם באכילה ליחייב אף שכ"ד הנאה שהרי בכלאי הכרם ובשר בחלב כיון דלא כתיב בהו אכילה קי"ל דלקי שכ"ד הנאה כמ"ש בפסחים דכ"ה כי ע"כ דביוה"כ דכתיב ועניתם את נפשותיכם ביתובי דעתיה תלי מלתא וקי"ל לרבנן דבאכילה ככותבת ובשתיה מלא לוגמיו מתיתובי דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה וכמ"ש ביומא ר"פ א"כ ה"נ לגבי שכ"ד הנאה קי"ל דלא מיתבא דעתיה ומינה נפיק גם לשתיית משקים סרוחים דפטור דיגריף זה מהשמעות אכילה אלא דק"ל ממה ששנינו בשבועות דכ"ב שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויים לאכילה ושתה משקים שאינן ראויים לשתייה פטור וכ"כ הר"ת בפ"ה מה' שבועות והרי הכא דאיסור שתיה דקפטר שכ"ד הנאה הפך מ"ש והיה מקום לדחות דמתני' בנשבע שלא אוכל איירי דקי"ל שתיה בכלל אכילה וכי שתה חייב כמ"ש שם בגמ' וע"כ כי שתה משקה סרוח פטור דכיון דנשבע שלא לאכול משמע כדרך הנאה מינה נמי נפיק לשתיה דמשמעות אכילה נפיק וא"כ בנשבע שלא לשתות ושתה משקים שאינם ראויים לקי א"ק שראיתי להטו"ר וש"ע סי' רל"ח שכתבו שבועה שלא אוכל או שלא אשתה ואכל או שתה מאכלים או משקים שאינן ראויים לאכילה ולשתיה פטור הרי נראה שגם אי נשבע שלא אשתה פטור אי שתה משקה סרוח והדבר קשה מנ"ל הא דאדרבא מדאצטריך גבי טומאת אוכלים למעט משקה סרוח ש"מ דאי לאו הכי משקה גמור חשיב וא"כ באיסורי שתיה דלית לן שום ריבוי מנ"ל לפטור שכ"ד הנאה בהם דהוי ככלאי הכרם ובשר בחלב דלקי גם שכ"ד הנאה כיון דלא מיעט בהו הכתוב ומיהו אין להכריח מדבריהם הכי בכל איסורי שתיה דפטור שכ"ד הנאה סי"ל נדרים שאני דאזלינן בהו אחר לשון בני אדם וקים להו דשתיית משקים שאינם ראויים אינו קרוי שתיה בלשון בני אדם אך בשאר איסורי שתיה אה"נ דלקי גם שכ"ד הנאה ומיהו י"ל כדעתם דס"ל דכי היכי דמשמעות אכילה נפיק שכ"ד הנאה ממשמעות שתיה היינו כדרך הנאה וכי דרשו אשר ישתה למשקה סרוח לאו מיתור כי אם ממשמעות וא"כ ה"נ בנשבע שלא אשתה או רביעית יין לנזיר דכתיב וכל משרת ענבים לא ישתה וכן שתויי יין דכתיב יין ושכר אל תשת בבואכם אל אהל מועד כדרך הנאה משמע והרי נתמעט כי שתה שכ"ד הנאה בהם כי ע"כ מצד זה נראה יותר דגם במשקים שכ"ד הנאה פטור כיון דמצינו ביוה"כ דפטור וכן בשבועה שלא אשתה שכתבו הטו"ר והש"ע לפטור ולא חשו לבאר דהיינו משו' דבנדרי' הלך לשון אחר בני אדם וקי"ל הכי בלשון בני אדם ש"מ דהכי ס"ל בכל איסורי שתיה והיינו כדרך שכתבתי ומיהו נראה דדעת הטור וש"ע דגם בשבועה שלא אשתה ושתה משקים שאינם ראויים פטור דכ"ע מודו בה במ"ש בשבועות דכ"ג מתני' נמי דייקא שבועה שלא אוכל וכו' ואמאי הא שבועה שלא אוכל קאמר דילמא דאמר תרתי שבועה שלא אוכל שבועה שלא אשתה ע"ש וכה"ג אמרן בירושלמי פ"ב דמעשר שני ש"מ דגם בשבועה שלא אשתה אי שתה משקים שאינם ראויים לשתיה פטור בדברי הטור והש"ע אך מצד אחר יש לי בדין דבאיסור שתיה לקי אף במשקה סרוח וטרם אני אביא מה שאני תמיה בדברי

הרמב"ם אלו דפ"ב מה' טומאת אוכלין דס"ל דאוכלין ומשקים דינם שוה אוכל או משקה סרוח מעיקרו דנפסל לאדם לאו אינו מקבל טומאה אך נטמאו ואח"כ נפסלו בסרחו טמאים עד שיפסלו גם לכלב והרי בירושלמי פי"א דתרומות גבי מתני' דבש תמרים ויין תפוחים וכו' ר"א מטמא משום משקה א"ר יהושע לא מנו חכמים ז' משקים כמוכרי פטמין אמרו אלא טעמא דר"א וכל משקה מ"ט דרבנן אשר ישתה פירוש דר"א דריש רבוי וכל משקה לשאר משקים ורבנן דרשי אשר ישתה מיעוט והיינו ז' משקים דקרוי שתיה וכדתני בתוספתא הביאה הר"ש בפ"ו דמכשירין ע"ד ע"ש אמר ר"א כרבי ישמעאל כך משיב ר"א לחכמים מה ראית לדון אשר יאכל פרט לאוכל סרוח כן אית לי אשר ישתה פרט למשקה סרוח אמרו לו לא דומין אוכלין ומשקין אם אמרת באוכלין שכן אוכל סרוח מעיקרו טהור תאמר במשקין שכן משקה סרוח מעיקרו טמא וכו' ותני כן כל משקה מה ת"ל אשר ישתה פרט למשקה סרוח דברי ר"א אמרו לו אין משקין יוצאין לא ידי עופות ולא ידי פרה חברייא בשם ר"א מודי ר"א לחכמים במשקה סרוח מעיקרו שהוא טמא והתנן המוהל היוצא מהם ר"א מטהר וחכמים מטמאין רבי אילא בשם ר"א מודי ר"א לחכמים במי ים הגדול שאפי' הן סרוחים התורה קרא אותם מים הנם מבואר מהך ירושלמי דלר"א משקה סרוח טהור ולרבנן טמא וגם בדעת ר"א הוו בעו לומר דבסרוח מעיקרו מודי דטמא ומיהו ק"ל דהיכי ס"ד לומר דמודי בסרוח מעיקרו דא"כ נ"ל כי מיעט ר"א משקה סרוח היינו בנסרח אח"כ וזה תימא דהרי סרוח מעיקרו עדיף טפי כמ"ש בסוגייא דבכורות סרוח מעיקרו לא צריך קרא עפרא בעלמא הוא וגם ר"י מודי דבנפסל לאדם סגי וכן אמרו בעז' דס"ח וא"כ אי מטמא ר"א בסרוח מעיקרו כ"ש בנסרח אח"כ ואי משום דלית ליה כי אם חד מיעוט אשר ישתה הו"ל למידרש לסרוח מעיקרו וי"ל דחברייא בשם ר"א על ים הגדול דהוי סרוח מעיקרו הוא שנתכוונו והיינו מרבוי הכתוב כיון דקראו הכתוב מים והמקשן לא הבין כיון שלא פירש והקשה ממתני' המוהל היוצא מהן וא"כ דהוה מני לאקשויי דאדרבא איפכא מסתבר ועדיף מיניה קפריך ליה עד שהביאו דברי רבי אילא שפירש דעל ים הגדול הוא דאמר דמטמא ומ"מ הנה מבואר דרבנן דר"א דס"ל דשאר משקים אינן מטמאים ומכשירין היינו דדרשי אשר ישתה לשאר משקים וע"כ מטמאין במשקה סרוח משא"כ לר"א ואכן דקי"ל כרבנן דז' משקים לבד מכשירין ומקבלין טומאה מינה דמשקה סרוח נמי מכשיר ומטמא ואמרו להדיא דאף סרוח מעיקרו טמא וזה סותר דעת הר"מ שהתיר בסרוח מעיקרו במשקין דמהך ירושלמי מבואר כשיטת הראב"ד דס"ל דגם בסרוח מעיקרו טמא וראיתי להכ"מ בהב"א שהשיב להשגת הראב"ד מהברייתא דת"כ דס"ל להר"מ דמאי דאמרו לו אינו אלא בנטמא ואח"כ נסרח אבל אם נסרח מקודם אינו מקבל טומאה ור"א ס"ל דאף אם נטמא ואח"כ נסרח טהור והלכה כאמרו לו וזה תימא דהרי האיכו הם להדיא דגם בסרוח מעיקרו טמא עוד כתב דאמרו לו ס"ל דאף אם נסרח ואח"כ נטמא טמא ור"א פליג עליה והלכה כר"א דמשוה אוכלים למשקין דאם איתא לא הוה שתיק גמר' לפלוגי בכייהו וגם זה תימא דהרי תלו הא פלוגתא בפלוגתא דז' משקין לבד מטמאים ואכן דקי"ל ד"ה משקים לבד מטמאין אי קי"ל כר"א בהא הו"ל תרי דסתרי אהדדי וצ"ק דהרי פשיט להו לירושלמי דמוהל היוצא מן הזתים סרוח מעיקרו חשיב ובהא פליגי ר"א ורבנן אי מטמא או לא בפ"ט דטהרות מ"ג והרי קי"ל כרבנן דמטמאין כמ"ש הר"מ בפ"א מה' טומאת אוכלין ה"ו וכיון דקי"ל כרבנן אי קי"ל כר"א דסרוח מעיקרו טהור הם תרי דסתרי אהדדי גם עיקר דברין הם תמוהים דכיון דבת"כ

תחלת

מחלק בהדיא דכל משקה סרוח חזי לכלב ובמשקין גם סרוח מעיקרו טמא לרבנן וקי"ל כרבנן נגד ר"א היכי דחי זה מדלא שתיק הש"ס לפלוגי ביניהו דהרי ש"ס בבלי בטהרות ליכא ועיקר דין דטהרות לא למדנו כי אם ממתני' ות"כ וכיון דחילקו בת"כ בין אוכל למשקה לרבנן בודאי דהכי קי"ל וכ"ש דבירושלמי חילקו הכי להדיא ושתיק ר"א והוה סבר הש"ס דגם ר"א מודי בו וכמו שנתבאר עוד כתב דסב' רבינו דאמרו לו לא נחלק כאו על ר"א כי אם לפרש דבנטמא ואח"כ נסרח הוא ע"ש וגם זה תימא דבהדיא אמרו בירושלמי שזכרנו דפליגי ודבריו צ"ע גם עיקר דעת הר"מ דטיהרו בסרוח מעיקרו צ"ע מהך ירושלמי:

וגם בדברי הראב"ד קשה דאע"ג דכמאי דס"ל דמשקה סרוח מעיקרו איתיה כן להדיא בהך ירושלמי אך כמאי דס"ל שגם אוכל סרוח מעיקרו טמא וחילק להר"מ שטיהר הוא הפך הירושלמי דאמרו לרבנן דקי"ל כוותייהו דאוכל סרוח מעיקרו טהור משא"כ במשקים וכ"ת דס"ל דאוכל סרוח טהור הוא דסרוח גם לכלב א"כ נ"מ דבמשקה גם בסרוח לכלב טמא והרי הם אמרו דמשקה סרוח לכלב ליכא דאין משקין יוצאין עי' עופות ופרה ואף אתמ"ל דמשכח' במיעוט גם במשקה סרוח לכלב א"כ הו"ל לדרוש אשר ישתה בסרוח גם לכלב באופן שגם דעת הראב"ד צ"ע מהך ירושלמי ובעיקר הירושלמי ק"ל דמה"ש רבנן אין משקים יוצאין לא עי' פרה ולא עי' עופות נראה דאין משקה סרוח לבהמה וקשה שהרי שנינו בפ"א דידים ת"ב המים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקעות כשרים וכ"פ הר"מ בפ"ו מה' ברכות והטא"ח סי' ק"ס דמים מלוחים או סרוחים שאין הכלב יכול לשתות פסולין וכה"ג תני בחולין דק"ו וע"ש בדברי הראשוני' כי ע"כ צ"ל דאפ"ה דמשכחת סרוח משקה לבהמה זולת עופות ופרה לבד דאין נפסלין וגבי נטילת ידים פסלו כל שנפסלו לשתיה לרוב מיני בעל חי אף שלא נפסלו לעופות ופרה ולגבי טומאה טמאו כל שעדיין ראויים לשתיה לעופות ופרה דקרינן ביה אשר ישתה ואי ק"ל מה"ש בזבחים דכ"ב גבי למעוטי טיט הנדוק הקשו היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו ע"ש ש"מ דיש משקה דגם פרה אינה שותה וי"ל דהתם איירי במים עכורים בטיט דלא חשיב להו משקה א"ק להתו' חולין דק"ו ד"ה מים שכתבו דמים נלולים מוכרחים אין הפרה יכולה לשתות ווהו הפך מ"ש וכן קשה להראב"ד בפ"ב מה' טומאת אוכלין הו"ד שהביא ברייתא דת"כ שהזכירו עופות ופרה ושיים הוא דכפרש אע"ג דהכלב יכול לשתות ע"ש ש"מ דעופות ופרה דנקיט הת"כ לאו דוקא כי ע"כ הדבר צ"ע:

ואת זה ק"ל כפסיקתא כפ' שמיני שהביא דרש וה אשר ישתה פרט למשקה סרוח ע"ש דאין סתם כר"א נגד רבנן וכ"ש דלמ"ש בירושלמי כיון דקי"ל דז' משקים לבד מקבלין וגם קי"ל מוהל היוצא מהזתי' טמא ע"כ דלא קי"ל כר"א וכן ק"ל לסת"ג עשין רת"ו שסתם כדרשת ר"א אשר ישתה פרט למשקה סרוח ע"ש שכבר נתבאר דקי"ל דגם משקה סרוח מטמא דלא כר"א ובהיותי משתומם על כל דברי הראשונים שטיהרו משקה סרוח את זה ראיתי בפסחים דמ"ה גבי מה שנינו פרה ששתתה מי חטאת רב אשי אמר בטלו במיעיה לגמרי משום דהו"ל משקה סרוח ופריש' דדרשו בת"כ אשר ישתה פרט למשקה סרוח ע"ש נראה דקי"ל דמשקה סרוח אינו מטמא דאם כאנו לומר דרב אשי תירץ לרו' דאתי כר"א אע"ג דלא קי"ל מלבד דהר"מ בפט"ו מה' פרה אדומה פסק כרז' אף שהתו' והאו"ז כפ"ט דפרה מה' תמהו על דבריו אכתי מדעת הר"מ לא יבאנו ובר מן דין דאם איתא הו"ל לש"ס לומר דסבר כר"א והדמקים דהו"ל משקה סרוח מ"מ דהכי קי"ל וא"כ זל דתה"ט דחו הראשונים דברי הירושלמי אלא דלהראב"ד דס"ל

דגם משקה סרוח מעיקרו טמא אכתי קשה דא"כ איך אמרו דבטל במיעיה דעב"פ טמא ואף אם תדחוק דס"ל דרז' כר"א ולא קי"ל כוותיה קשה דא"כ היה לו להשיג להר"מ בפט"ו מה' פרה דפסק כרז' דהרי הכא דאויים היו מתחילה לאדם וכ"ת דמפרש דנפסלו גם לכלב דשרי גם בטומאה קלה הרי קי"ל דאין משקים יוצאים ידי עופות ופרה וכתב הראב"ד גופיה בפ"ב דטו"א דאפילו פרש בהמה וכלב מלקלק בו כי ע"כ דבריו צ"ע אגלי ומ"מ למאי דאתאן עלה הנה מבואר מהך ירושלמי דכי נפק"ל לר"א משקה סרוח הוא מיתור אשר ישתה ועל זה פליגי רבנן עליה דאשר ישתה אצטריך למעט שאר משקים דאי ממשמע אכתי משמע מיניה דמשקה סרוח טהור דשתיה כדרך הנאה משמע אלא ודאי שתיה לא משמע שלא יהיה סרוח כי אם מיתור לבד וכיון דאפיקתיה למעט שאר משקים דדוקא ז' משקים מקבלין טומאה וא"כ גבי נזיר ושתויי יין דכתיב ביה שתיה לבד ואצטריך לגופייהו תו מנ"ל למעט סרוח ואף שהראשונים כתבו הפך הירושלמי אנן בדידן לגבי נזיר ושתויי יין שנכנס למקדש דלית לן בירור להתיר בסרוח לא שבקינן מאי דנראה מהירושלמי מפני מה דק"ל כמה שנראה שכתבו הראשונים הפך הירושלמי כי ע"כ הי"ה נ"ל לדון מהך ירושלמי דגם ביין סרוח לקי בהו בהני תרי לאוי ומיהו יש לבע"ד לחלוק דשאני גבי טומאת אוכלין דכתיב אשר יאכל ואשר ישתה שהוא בלשון נסתר וגם בהמה חיה ועוף שייך בהו אכילה ושתיה וא"כ כי חזי אכילה ושתיה לבהמה ועוף ולא חזי לאדם אוכל ומשקה חשיב דסתם כתיב וע"כ ר"א מטהר בסרוח לאדם מכח יתור אשר ישתה דכיון דכתיב מים וכל משקה אף סרוח במשמע דסתם בכל גווני משמע וא"כ ע"כ אשר ישתה מיעוט הוא וכל אשר ישתה לאדם דאי בסרח ולא חזי לאדם אע"ג דחזי לבהמה אינו מקבל טומאה ורבנן כיון דלדידהו אשר ישתה אצטריך למעט שאר משקים והרי משמעות אשר ישתה הוא גם לבהמה והרי אין משקה שנפסל לפרה ועופות א"כ מינה שגם משקה סרוח טמא משא"כ גבי נזיר דכתיב לא ישתה דקאי לנזיר וכן בשתויי יין דכתיב אל תשת אתה ובניך אין במשמע כלל שתיית בהמה דבנזיר ובבני אהרן קמשתעי והרי משמעות שתיה הוא דראוי לשתיה וכיון דנסרח ולא חזי לאדם הא לא חשיב שתיה ופטור ונר וה נ"ל עיקר ומ"מ אכתי הדבר צריך אגלי תלמוד ועיין בתוס' דזבחים דע"ב ד"ה דכי שכתבו במשקין לכי סריחי אין שם משקין עליהם ע"ש:

סימן ע"ו נתתי

לבי אי בכל דברים מאוסים בתולעים וזבובים ונמלים ויתושים שנתערבו בתבשיל אי בעי בנ"ט דהיינו בשישים או סגי ברוב דעלמא דסתמא בכל הני דמאיסי בטל"ף הם וכבר עמד על זה בכנ"ג כו"ר סימן ק"ד וסי' קז' והעלה להתיר בס"ע וכן מור"ס בסימן קז' כתב דברי המקלים עיקר ואין לשנות המנהג אלא שכבר ראינו מגדולי האחרונים שהחמירו בזה והנה המתירים להדיא בפליטת וטעם השרצים מטעם פגם הם הרשב"א בתורת הבית דקז' וכ"כ הר"ן בפ' השוכר את הפועל והרו"כם סימן תמ"ט והבי' בסי' ק"ד הביא דברי הא"ח בשם הרב פרץ שהם כהרשב"א וז"ל אחד מן השרצים שנמצא בקדירה כגון תולעת וזבוב ונמלה וצרעה וביוצא בהם משליך אותו ולא כאסור התבשיל בין חם בין צונן ע"כ ומבין הבי' דאף בשאין בו ס' איירי דשרי מטעם פגם וק"ל דהרי הא"ח כתיבת יד סיים על זה אבל אם נפסק אותו השרץ בתבשיל שיעורו כשאר איסורין שבתורה בס' עכ"ל ואי פגם שרי הו"ל להתיר ברובא בעלמא אלא ודאי דאוסר פגם בשרצים וע"ק שהרי אחר זה כתב וז"ל כתב הר"מ כ"ע על הזבוב שנמצא בתמחוי שהוא בלי שני ונלקו ממנו בכף ונשאר הנשאר בקדירה

הכל

בכל המותר דשאני בכלי כפל ואיכא ספיקי טובא והג"ה עליו הרב פרץ מיהו אם נפל זבוב בכף מכלי ראשון הכף אסורה ואם החזיר אותו הכף בקדירה בעי ס' מכל הכף ע"כ הרי להדיא דהרב פרץ מדעת האוסרים וע"ק שגם מ"ש בשם הר' פרץ אינו דהרי כתוב שם וז"ל ועל מה שנמצא אחד מן השרצים בקדירה כגון תולעת וכו' וכיוצא בהם כתב הרא"ף בת' שאלה שמשליך אותו וכו' והרא"ף הוא הרו"ף ז"ל וגם ראיתי תשובה זאת כדמותה בת' הרו"ף שנדפסו מחדש סימן ש"ה וז"ל איך הדין באלו השרצים כגון תולעת זבוב ונמלה שנפלו בקדירה איך הדין בהם כמו שאמרנו כל איסורין שבתורה בס' או אין אומרים כן אלא כשנפלו בצונן אבל נפלו בחמין בכלי ב' וכ"ש בכלי ראשון אפשר שיפסוק אותו זבוב ויבלע בתוך התבשיל או יאכל נמלה וכבר אמרו לוקה חמש תשובה מי שימצא אחד מן השרצים בקדירה משליך אותו ולא נאסר אותו תבשיל כין שהיה חם או צונן אבל אם נפסק וכו' וש"ר בת' תמים דעים סימן קל"ט תשובה זאת וכוונתו מבוארת דביש בו ס' איירי ולאפוקי מדעת השואל שהיה רוצה לאסור בחמין גם ביש בו ס' מחשש יפסק אותו שרץ ויאכל אותו קמ"ל דכל שמכיר אותו ומשליכו אין לחוש דאף אם נפסק בולו ונמחה בתבשיל בטל בס' כל שאינו מכירו וא"כ כשמכירו אינו אוסר כי אם להשליכו דאיסור ניכר לא בטיל וא"כ אדרבה מוכח להדיא מת' הרו"ף הלזו הפך דעת הרשב"א וגם ראיתי להרא"ש והרשב"א בחידושי חולין דף ק' גבי בריה שהביאו ת' הרו"ף הלזו אלא שהביאוה קצת בקיצור וגם הב"י הביא דבריהם בסי' ק"א ע"ש כי ע"כ תמהני איך יחס כאן ת' זאת להרב פרץ ועל הכל דת' זו מבואר דאוסר טעם פגום בשרצים והוא ז"ל הכריח להפך וצ"ע ועוד תמהני איך לא הביא דעת האוסרים שהביא הא"ח שהם הר"ת והרב פרץ גם לשם הביא וז"ל וה"ר שמואל כתב ומנהג חסידים להתיר תבשיל של ירק ונמצאו בו תולעים כשבודקים אותו אחר שבשלו הירקות עד ארבע אבל יותר מד' לא רצו להתיר אע"פ שיש בו יותר מששים וכו' ע"ש ש"מ דגם הר"ש דעתו דגם בדברים המאוסים בעינן ס' וא"כ אם הביא לפי דעתו דעת ה"ר פרץ שמתיר היה לו להביא ג"כ דעת האוסרים שהביא שם וכ"ש למ"ש שגם ת' הרי"ף הלזו היא מכת האוסרים וכ"כ שהרי אחר שהביא ת' הרי"ף ודברי הר"ש ודברי הר"ת והג"ה ה"ר פרץ הביא דברי הרשב"א כתב דדברים מאוסים ברובא בטיל ש"מ דכל הני רבוותא פליגי עליה דהרשב"א ודעת הא"ח נ"ל שהוא מכת האוסרים שהרי שם בה' מ"א כתב דקדירה שבישל בה נבילה או שקצים ורמשים אם בישל בו היתר בבן יומו אסור ובאינו בן יומו התבשיל מותר והקדירה אסורה ע"ש ש"מ דגם דברי' מאוסים בעי ס' כדעת האוסרים וראיתי בת' כנה"ג שנדפסו מחדש חי"ד סימן קנ"ז שכתב דבס' הזכרונות כתב שדעת הרמב"ם לאסור ויראה דאיליה מת"ש הר"ת בפט"ו מה' מ"א הל"א עכבר שנפל לשכר וכו' דאם איתא דס"ל דה"ה כל שאר דברי' מאוסים לא היה לו לפרש עכבר וכו' ואין זה הכרח דבעכבר מספק"ל אי אשבוחי השבח דבשאר שרצים פשיטא ליה דנטל"פ הוי אבל יש לדקדק כן מת"ש הרמב"ם וזה מבריחן ותפסיד טעמן השמע דוקא עכבר ולא שקצים אחרים את"ד ואחרי המחילה אי מהא ל"ת שהרי י"ל כמ"ש הרב דבשאר שרצים פשיטא ליה דאף בשיכרא וחלא פוגם ודוקא בעכבר מספק"ל אי אשבוחי השבח וע"כ ביין ושמן דפשיטא ליה דגם בעכבר פוגם שפיר שייך לכתוב וזה מבריחן וכו' לאפוקי שאר שרצים דאף בשכר וחומץ פוגם אלא שתמהני בדברי הכנה"ג ולא ידענא מה אידון ביה שהרי בס' הזכרונות דכ"נ ע"כ הכריח כן להדיא כדעת הר"ת מת"ש בפט"ו דף י"ז וז"ל שאר איסורין שבתורה כולן כגון בשר שקצים ורמשים וחלב ודם וכיוצא

בהם שיעורם בס' גם בה"ל כתב וז"ל ואם היה בשר וחלב או יין ויין ערלה וכלאי הכרם שנפלו לדבש או בשר שקצים ורמשי' שנתבשל עם הירק וכו' טועם אותו גוי וכו' ואי אין שם גוי לטעום משערין אותו בשיעורו בששים או בק' או בר' ע"כ הרי בבירור דגם בדברים מאוסים מצריך ששים את"ד ע"ש ואיך כתב ברצתו מה שאינו והנראה דדברי ס' הזכרונות רשום בזכרונו שב"כ בדעת הר"ת ולא שם מנוי אלו ובעת הכתיב' שכח דברי הרב וגם מצד אחר נ"ל להכריח כן כדעת הר"ת והן קדם אל עלי חובת ביאור דלגופה שנתבאר כדעת כל הנהו רבוותא דס"ל דטעם שרצים אסיר ובעי ס' מלבד כמה מגדולי הראשונים שאבאר בסמוך דס"ל הכי דמ"ת מה יענו דבעיקר הך סוגיא דע"ז מבואר כדעת הרשב"א שהרי הצלו דעכברא בשיכרא וחלא דאסיר אף דהוי נטל"פ דמספק"ל אי אשבוחי משבח ואסיק הש"ס דאיירי ואידי בש' ומינה דמלבד שכר וחומץ כל שאר משקים שרי דהוי לפגם וכ"כ מעיקר הסוגיא דמדקבעי נפל לגו חלא מאי ואי בכל משקין כן מ"ש חלא דקבעי וכ"כ התוס' דכי קבעי בחלא דחריף וחשיב ליה לשבח מכלל דשאר משקים שרי כיון דהוי לפגם וכ"כ הר"ת וכ"כ דעת רוב הפוסקים ואף דאיכא מ"ד דגם בשאר משקים אסיר היינו די"ל דעכברא בכל משקים אשבוחי משבח אך לגבי תבשיל מהי תיתי לומר דמשבח וכ"ש לומר כן בכל השרצים אף דמאיסי אשבוחי משבח שזה רחוק מן הדעת וזה ודאי צריכא רבה ליישב דעת הראשונים דאוסרים מעיקר הך סוגיא וראיתי להרש"ל בפ' גיד הנשה שכתב דטעם האוסרים בזבוב ויתוש עד ס' דמנין לנו שהם מאוסים ופוגמין ואין להתיר כי אם בעכבר ודומה לו מן השרצים ע"ש ומלבד דקשה לשמוע דפליגי הנהו רבנן וס"ל דגם זבוב ויתושי' ותולעי' לא מאיסי וכמה דפליג הרשב"א במשמר הבית נגד זה בר מן דין שהרי מדברי הר"ת והרי"ף נראה דגם בשרצים ועכבר בעי ס' בתבשיל גם ראיתי להב"ח בי"ד סימן ק"ד שכתב דהסוברים דבדברים מאוסים בעי ס' היינו דמספק"ל דגם במשקין ותבשילין דאשבוחי משבח ע"ש וגם זה אינו מספיק דא"כ בכל התו' נטל"פ דעיקרו תלוי בידנו וסגי בקפילא ואי בכל הנך דמאיסי מספק"ל איך נתיר כל נטל"פ בפגם כל דהו ועיין בתוספות ע"ז דף ס"ח ד"ה אמר שהקשו דהיכי מספק"ל ליטעמיה קפילא וע"ש בהרא"ש ד"ה איבעיא דלא שייך זה כי אם בשכר וחומץ וע"ק דאי התירו הר"ת ורוב הראשוני' פגם דעכבר בשאר משקין כ"ש בכל מאכל דחשיב פגם עכבר וכל דדמי ליה מדברים המאוסים והנ"ל ליישב דהם מפרשי' דהא פשיטא ליה לש"ס בכל שרצים דמאיסי ולאו אכילה חשיבה דאין בהם הנאה ואפ"ה אסרינהו רחמנא מינה נפיק דגם טעם דידהו אסר הכתוב אע"פ שהם פגומין דטעמו כממשו והרי אסר הכתוב גם שהם פגומין וא"כ מ"ל פגם גופו מ"ל פגם טעמו וכי אמרינן בעכבר דנפל לגו שיכרא דאסר רב ליתא קסבר רב נטל"פ אסור פירוש דאף בשר בהמה בשיכר' פוגם מידי דהוי לחומץ ע"ג גריסין דאף השאיהם מושבחים בפני עצמן נפגמין בתערובתן ואיך אוכל יטעם דאף בשר שמן בשכר וחומץ וכל מיני משקים פוגמין וא"כ אף דאסר הכתוב פגם דשרצים בין בעיקר בין בטעם מ"מ פגם דאתי מעלמא מהי תיתי לאסור שהרי יש כאן שני מיני פגם פגם דגופי' דשרץ דמאיס ופגם שע"י תערובת ואי פגם דגופיה ואסר פגם דאתי ע"י תערובת מי אסרו ושני רב שפיר דכיון דחידוש הוא דאסר הכתוב פגם דידהו אסר נ"כ פגם דאתי מעלמא ועלה אסיק רבא דנטל"פ מותר אף בשרצי' והיינו כמי כפגם דאתי מעלמא ע"י התערוב' אבל פגם דידהו גם רבא מודה דאסיר דאף שהם פגומין אסרינהו הכתו' ולא ידענא טעמי' דרב אי סבר נטל"פ אסור ולית הלכתא כוותיה או נטל"פ מותר ועכברא בשיכרא

אשבוחי

ובת' הרשב"א סימן רכ"ב והביא ראיה ממתני' דתרומות דגם משהו בעין יכול לבטל לכתחלה וכן הסכים הפר"ח בסימן קכ"ב ע"ש וא"כ משהו הנדבק מחלב בבשר כיון דשרי לבטל לכתחילה אף מדבריהם וא"כ ע"כ דהדחה איסור מדבריהם כל שבידו להפריד בלי טורח משא"כ במגורה ושמן דלא רצו להטריח הבכור יותר מדאי ועכ"פ שיהיה מד"ת להדיח מאי תיתי וגם לדעת הר"ן בפ' אין מעמידין דבאינו מכוין לבטל כדי ליהנות מן האיסור שרי אף מדבריהם וכ"כ הר"ש בפ"א דתרומות דמה"ט התירו במגורה ומערה לכד וכ"כ הפר"ח בסימן צ"ט גבי אין מבטלין אם"ל א"כ ה"ג נוכן כנוכן דאין בו מן האיסור כי אם משהו דייני דהצריכו הדחה מדבריה' דמדינא היה לנו להתיר אבל שיהיה דין ההדחה מד"ת מאיזה נר יהיה מד"ת ואולי שדעתו דכיון דחזי שיעור אסור מד"ת וטעם כעיקר רבו הסוברים דהוי מד"ת וא"כ כי אכיל קליפה דקה מן הבשר שנבלע בו החלב או שאר איסורי' איסור תורה קאכיל כיון דח"ש וטכ"ע מד"ת ומן הנד זה הוי הדחה מד"ת ועדיין הדבר צריך ישוב ות"נ לדברי רבינו ברוך ל"מ מהך סוגיא דין כבישה בכ"ד שעות. ועיין בת' הרשב"ם סימן שמ"ט שכתב דהדחה הוי מדרבנן ע"ש. ובת"ש יש ליישב דברי המרדכי בפ"ב דביצה שהביא הגה' ראיה הפך דעת רש"י דס"ל דאין כבוש כי אם בחומץ מדתנן בפ"ק דשביעית ורד ישן שכבשו בשמן חדש וכו' ע"ש וק"ט איך לא הביא ראיה מהך סוגיא בפ' א"ע דיש כבישה גם בבשר וחלב דאי לאו מאי חידושים וכבר ראיתי בת' בנה"ג סימן קמ"א שהקשה כן בדברי' הגהת ש"ד שהביא הג"ה ביו"ר סוף סימן נ"א ע"ש ומזה גם דלדידי רבו הסוברים כשיטת רש"י דאין כבישה כי אם בחומץ ושם ראיתי שישב הרב לזה דאפילו נימא דאין כבישה אלא בחומץ שפיר קאמר חידוש הוא דאי תרו ליה בחלבא שרי משא"כ בשאר איסורים דבמקו' דשייך כבישה דהיינו בחומץ אסיר את"ד ולא ידעתי כוונתו דמאי חידושיו דבשר וחלב שהתיר בו הכתוב כבישה כיון דבבשר וחלב לא שייך ביה כבישה וכ"ת דהפרש דאי תרו ליה בחלבא דהיינו שיש בחלב גם כן תערובת חומץ דשייך ביה כבישה גלכד דהעיקר חסר בדבריו בר מן דין הנ"ל דלרש"י גם בתערובת חומץ עם מים או חלב ס"ל דשייך כבישה והנראה בכוונת דבריו דכיון דדרך בישול אסרו תורה אי הוה שייך ביה כבישה והוה שרי משא"כ בשאר איסורים וגם זה אינו נכון דכל כי האי לא חשיב חידוש כיון דעכ"פ לא הותר בו כבישה היון דלא שייך כי אם בחומץ:

והנה אמת דעכ"פ דרבו יש ליישב דהכי קאמר אי תרו ליה בחלבא לאו חלב נגול כי אם חלב נקפה בגבינה ובכה הגבינה עם בשר בחומץ יום שלם ושפיר קאמר דחידוש הוא ומיהו לדברי רבינו ברוך אין צורך דהחידוש לאו משום מגד כבישה כי אם מגד הדחה דמד"ת שרי בלי הדחה ותימה הוא עליו שלא ראה דבריו ועיין בפרש"י בפסחים דמ"ד ד"ה תרו ליה שאפשר ליישב דבריו ע"פ דברי רבינו ברוך והנכון הנ"ל ליישב הך סוגייא לדעת הסוברים דאין כבישה כי אם בב' ימים וגם לדעת הסוברים דאין כבישה אלא בחומץ הוא בכה שראיתי להשה"ג בפ' המוכר את הפועל גבי עכברא בשיכרא שכתב בשם ת' בעלי אסופות בשם הר' שאחן שהתיר השמן בכבישת עכבר וז"ל ואעפ"י שמכינו בליעה בנוכן נ"י בשר בחלב דאמרו דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא אין נראה לאסור דהתם דבשר בולע החלב משום דאית ביה פילי או כנון שהוא רך כמו שומן ונכנס בו החלב כשרוי בחלב אבל שיהא טעם הבשר נבלע בחלב זה לא מצינו ואין זה דומה לכבוש כמבושל כי דבר הכבוש לתוך החומץ טעמו נפלט מכח החומץ והניר שמרככין הבשר וכו' ע"ש הרי דמפרש דשאני בשר דאית ביה פילי נאסר וזה נ"ל יותר בפרש"י דפסחים ע"ש

ותו ל"ק מהך סוגייא לדעת הסוברים דבעי ב' ימים והסוברים דאין כבישה בחומץ ולהרב בכה"ג נראה דאישתמיט מיניה דברי השה"ג אלו וצ"ע · וע"פ האמור יש ליישב דברי הגהת ש"ד הביאו הגה' ביו"ר סי' נ"א שהביא ראיה דכבוש היינו ביום שלם מהך סוגייא והביא ראיה דיש כבישה בלי חומץ מעכברא בשיכרא ובורד חדש וכמו שהקשה בת' בנה"ג שם ולמ"ש ל"ק דאי לאו שהיה לו ראיות מהני דוכתי דיש כבישה בלי חומץ לא היה הכרח בהך סוגייא דפ' א"מ דמטעם כבישה הוא וכאמור · א"כ י"ל עפי' מ"ש הגהת אשירי בפ"ב דע"ז הביאו הר"מ ביו"ד בסי' פ"ז בשם רבינו שמחה דבכי מעיי' שמנאו בהם חלב כהנו בהם איסור אפילו לא במלחו עם החלב מפני שהוא חמוץ שהרי מעמידין בו ע"ש הרי דחשיב לחלב בחומץ שנראה שדעתו כרש"י דאין כבישה אלא בחומץ וקשה להבנה"ג איך לא נזכר גם מהג"א הלזו · א"כ י"ל דמלח דינו בחומץ לכ"ע במ"ש בסמוך וא"כ י"ל דתרן ליה בחלבא היינו בשר מלוח בחלב · ומ"מ למאי דאתאן עלה כתבאר שדעת הרא"ש וסיעתיה דיש כבישה בכלים ורבו הסוברים דאין כבישה ומיהו בעיקר דברי הרא"ש בפ' א"מ דמבואר דיש כבישה גם בכלים ק"ל שהבה התו' בשבת דמ"ב ד"ה אבל הביאו מחלוקת אי עירוי בכלי ראשון או בכלי שני. ע"ש וגם הרא"ש בפסקיו הביא דר"ת הביא ראיה דעירוי בכלי ראשון ממ"ש בע"ז דע"ד כעוה ארתחא ואי אפשר להגעילה כי אם ע"י עירוי ודחה הוא ראייתו דשאני יין דתשמישו ע"י נוכן ולהכי הקלו בו טפי משאר איסורים כמ"ש הולטין כמי זתים וכן עירוי ב' ימים וע"י כינוב וכו' אבל כלים שנשתמש בו איסור והוא בלוע מעבר לעבר אי אפשר שיפלוט כל האיסור ע"י עירוי שאין מבשל אלא כדי קליפה ולא כל האיסור הבלוע ברופני הכלי מעבר לעבר וכו' ע"ש הנה מבואר דכבוש אינו כמבושל לגבי כלי' דאי ככבוש מאי קאמר דשאני יין דתשמישו בנוכן וכ"ת דס"ל דבכי קי"ל כבוש כמבושל לאו לגמרי כמבושל קאמר וע"כ התירו ביי"ן בעירוי זה אינו שהרי התורת הטאת כלל ב' סי' א' חילק דלא אמרינן כבוש כמבושל לכל דבר רק שבולע ופולט אבל אינו מבלבל טעם החתיכה כמו ברוטב ע"ש הנה מלבד שרש"ל בפ' כל הבשר וכ"כ הת' נמח צדק סי' קכ"א חולקים דאין לחלק בין כבוש לבישול וכן הסכים הרב מנחת יעקב שם ס"ק ד' ע"ש בר מן דין לגבי בליעה ופליטה גם הת"ח מודה דשוין הם. כבוש כבישול וא"כ ה"כ כיון דבולע בכבישה כבישול ומה"ט אסרינן הכוש עד ששים איך התירו בעירוי וע"ק שמדבריו מתבאר דאינו אוסר בכבוש כי אם כדי קליפה ואינו כבישול דעובר הבלע מעבר לעבר וא"כ תיקשי היכי קי"ל כבוש כמבושל ואוסר עד ס' תיסגי ליה בקליפה אלא ודאי דבכבוש בכלים הוא דס"ל דאינו בולע ופולט כי אם כדי קליפה וזה סותר מ"ש בפ' א"ת גבי כודות הגויים וגבי מהו למירמי ביה שיכרא דיש כבישה בכלי ואוסר עד ס' ובעי ס' נגד כל הכלי דלא ידעינן כמה נפיק מיניה:

ובדוחק יש ליישב שנראה שהרא"ש רפיא בידיה אי עירוי חשוב בכלי ראשון אלא שנטה דעתו להחמיר גבי שבת דחשיב כלי ראשון וכ"כ הב"י בא"ח סי' ס"ח שדברי הרא"ש נוטים לדעת ר"ת ע"ש והיינו ודאי להחמיר דאילו להקל כגון בהגעלה עירוי אינו מכשיר בהגעלה כמ"ש הטי"ר בסי' קכ"א בשם הרא"ש גם הש"ע נראה דעתו דבסי' ס"ח פסק לאסור בעירוי ואילו בב"י י"ר סי' קכ"א ובא"ח סי' תנ"א נראה דעירוי אינו מכשיר במקום הגעלה והרי עיקר ספק זה אי עירוי בכלי ראשון או לא תלוי בראיית מכלי יי"ן שהתירו בעירוי כמ"ש כיוה ארתחא וא"כ אי אמרינן דקי"ל דעירוי בכלי ראשון מינה דכבוש הכלי הוי כמבושל לגמרי ובולע בכולו וכי התירו הגעלה בעירוי היינו

פאוס

משום דעירוי ככלי ראשון אך אי עירוי אינו ככלי ראשון א"כ ע"כ דכבוש דכלי יי"ן אינו כמבושל ואינו בולע אלא כדי קליפה דמה"ט התירו בעירוי בכלי יין וכיון דהרא"ש לא ברירא ליה א"כ היכא דגם כבישת בכלים אי בולע כדי נ"ט או כדי קליפה רפיא בידיה דתלוי אי עירוי חשיב ככלי ראשון או לא וע"כ מספק נקיט להחמיר דבולע כדי נ"ט וא"כ מ"ש בפ' א"ת מהו לאירמי ביה שיכרא ואע"ג דבבוליה משערינן ואין במים ובשכר ס' וכו' לאו דפשיט ליה הכא כי אם דנקיט הכי מספק לגבי דעירוי בכלי ראשון וכן מ"ש גבי נודות הגויים כששהה היי"ן בקנקן מעת לעת נפלט כל היין שבדופני הכלי ואוסר. הי"ן אף לפר"ת דהתם יינם בטל בששים וכו' היינו נמי לשיטת ר"ת דעירוי ככלי ראשון דלפז"ז כבישה דכלי יי"ן שפיר י"ל דבלעי נמי כדי נ"ט כמבושל גמור זה נ"ל ליישב והוא דוחק שהרי כתב דקלו ביי"ן טפי משאר איסורין כדאמרינן חולטין במי זתים וכן ע"י עירוי וע"י ניגוב וע"י הנחה מנת לגת משא"כ בשאר איסורים ע"ש והרי הנך קולות דחולטים במי זיתים וניגוב והנחה מנת לגת דליתיה בשאר איסורים א"כ מינה נפיק דע"כ דכבישה בכלים אינו כמבושל גמור דאינו בולע כדי נ"ט וא"כ תיפשוט דכבישה בכלי אינו בולע כדי נ"ט הפך מ"ש הרא"ש בפ' א"ת וצ"ע באופן דמן הצד זה אין ראיה גמורה מהרא"ש דס"ל דיש כבישה בכלים ובולע כדי נ"ט אף בג' ימים וכאמור:

ומיהו ק"ל למה שביארתי כדעת הטור וש"ע דאין כבישה בכלים מה"ש הטא"ח סי' תנ"א דחביות של חרס שנותנין בהם שכר שעורים התיר רבינו יואל ליתן בהם יין בפסח ע"י הגעלה ומדברי רבינו האיי נראה דלא מהני להו הגעלה וקשה דלמה שמבואר בטי"ד סי' קל"א וקל"ז דבנונן אינו בולע הכלי בכבישה כי אם משהו ליפתרי אף כלי הגעלה דהרי דעת הטא"ח סי' תמ"ז כדעת הסוברים דאם נתבטל בס' קודם פסח אינו חוזר וניעור א"כ כי נתן בחבית יין קודם פסח שרי כי ע"כ כדעת רבינו יואל והטור נראה דיש כבישה וסבור הייתי ליישב דס"ל דשכר דבר חריף וכן יין זבלעי ופלטי גם בכבישה דכלי כמ"ש הרא"ש בפ"ב דע"ז גבי נודות הגויים דיין חשיב כדבר חריף אלא דבשכר לא ראיתי כן ברור דחשיב כחריף גם כיין דחשיב דבר חריף אינו ברור כי ע"כ כ"ל דמ"מ איכא בכבישת כלי בליעה ופליטה במשהו והרי דעת הטי"ד בסי' קכ"ב דבלע משהו אסור לבטל לכתחילה וע"כ גם בכאן בעי הכשר החבית כיון דמשהו מיהא איכא ופולט משהו על ידי כבישה וא"ה"כ דאם נתן בו יין בדיעבד שרי כיון דקי"ל אינו חוזר וניעור וכ"כ מהב"ז שהקשה לרבינו האיי איך אסר היין דבנונן אינו בולע ומפליט ע"ש וקשה היא גופא תיקשי לרבינו יואל וכן פסק הוא בש"ע ולהטור דלא סגי ליה בהגעלה אמאי הרי בנונן אינו בולע ופולט כי אם משהו והרי קי"ל דאינו חוזר וניעור אלא ודאי שהבין דהם לא אסרו דיעבד כי אם לכתחילה דעכ"פ בעי הכשר והיינו אי מהא ל"מ שי"ל דלרבינו האיי דהתם לישה אינו שוהה העיסה בעריבה כ"ד שעי דליכא שיעור כבישה ק"ל שפיר משא"כ בחבית דשכר דשוהה כדי כבישה אה"כ דגם דיעבד אסיר בטעם דכבוש כמבושל ואין לומר דגם הם לא דאסרו כי אם ליתן יין בפסח עצמו דהוי במשהו לכ"ע והרי הטור ומרדכי כתבו ליתן יין בפסח וא"ה"כ דקודם פסח שרי זה אינו דהרי הב"י הביא בשם הגהות מיימוניות בהתם דבעי הגעלה גם כדברי המרדכי דפ' כ"ש כתב ליתן יין לצורך פסח. ע"ש גם בש"ע לא הזכיר ליתן בו יין בפסח אלא כתם דבעי הגעלה כי ע"כ ע"כ ליישב דעת הטור כמ"ש דלכתחילה עכ"פ בעי הכשר דגם בלע משהו אין מבטלין אותו לכתחילה א"ק להש"ע דבטי"ד סי' קכ"ב וקל"ה וקל"ז מכל הני דוכתי שהבאתי לעיל מבואר דס"ל דכבישה בכלי אינו בולע ופולט

כי אם משהו ואילו בכאן פסק בא"ח סי' תנ"א דחבית של כותי הגעלה ועירוי ע"ש וא"כ ע"כ לומר כמ"ש כדעת הטור דהיינו לכתחילה דאין מבטלין משהו בלוע לכתחילה וזה אינו שהרי הש"ע ביו"ד סוף סי' צ"ט וסימן קכ"ב התיר לבטל משהו בלוע אפילו לשבח לכתחילה ע"ש כשיטת הרשב"א וסיעתיה א"כ תיקשי הכא למ"ל הגעלה או עירוי תיסגי ליה בהדחה דאף אי איכא משהו יכול לבטל:

והנ"ל כדעת הש"ע דס"ל דה"ה בכל איסורין אבל חמץ בפסח דהוי במשהו לא שרי לבטל משהו בלוע דאע"ג שפסק בש"ע סימן תמ"ז דבנתבטל קודם פסח שרי כששי' דאינו חוזר וניעור היינו דוקא בנתערב מאיליו דיעבד אבל להתיר לכתחילה לערב לא כיון דכמה מגדולי הראשונים ס"ל דקי"ל חוזר וניעור ואוסר במשהו גם בנתבטל קודם הפסח ודיינו למינקט להקל בדיעבד אבל אין להתיר לבטל משהו לכתחילה כנגד דעת גדולי הראשונים וכ"כ להכריח דכי אסר כאן אינו אלא לכתחילה אבל דיעבד כיון דקי"ל אין כבישה בכלי וקי"ל דאינו חוזר וניעור איך יאסר דאי לאו הכי אלא דכאן סבר דיש כבישה בכלים ובולע ופולט כדי נ"ט קשה איך התיר כאן בחבית כלי חרס בהגעל' והרי בס"כ"ב אסר בבית שאור ובית חרוסת בכלי חרס אפילו בהגעלה וה"ט דכיון דאיידי דחריף חשיבי ברותח ועל ידי בישול באש לא שרי בהגעלה א"כ הכ"ש בכבישה דחשיב כמבושל דעדיף מרותח דלא סגי ליה בהגעלה אלא ודאי שדעתו דהתם בלע כדי נ"ט אבל כאן אינו אלא משהו והנה אמת שראיתי להט"ז שהכריח מזה בסי' תנ"א ס"ק כ"ב דכבישת התר בכלי איסור כיון דהכבישה אחר כ"ד שעי דהוי נ"ט לפגם שרי ע"ש הנה הרב לשיטתיה אזיל דנגרר אחר דעת האו"ה דיש כבישה בכלים ובולע כדי נ"ט אך כבר ביארתי שדעת הש"ע ורוב הראשונים אינו כן דאין כבישה בכלים כי אם משהו ומיהו ק"ל שראיתי לשבה"ל בסי' תנ"א הגה"ה אות כ"ד וכן הפר"ח שם ובספר שיהו רבא וזוטא דהש"ע אוסר כלי הגעלה אף בדיעבד ע"ש ולדידהו ודאי ק"ט דהרי דעת הש"ע דאינו בולע כי אם משהו וקי"ל דאינו חו"נ וע"ק היכי סגי ליה בהגעלה מ"ש מבית שאור וחרוסת דאסר בהגעלה כי ע"כ כבוד הרבני' במקומם מונח דלמה שנתברר דלא אסר הש"ע כי אם לכתחילה דאע"ג דמדברי המרדכי דבפ' כ"ש שהביא הב"י מבואר דס"ל דיש כבישה בכלים ובולע כדי נ"ט כמו שהבאתי לעיל דבריו מ"מ הרי נתבאר דהש"ע חולק על זה כי ע"כ אין מקום לאסור דיעבד מתרי טעמי חדא דאין כבישה בכלי כי אם משהו וכבר נתבטל קודם פסח וקי"ל אינו חו"נ ועוד דכבישה לא חשיב כי אם אחר כ"ד שעי ואז הו"ל נ"ט לפגם וכבר פסק הש"ע בסימן תמ"ז נ"ט לפגם מותר גם בפסח כי ע"כ דבריהם צ"ע:

וכ"נ להכריח דאין כבישה בכלים דאינו בולע ופולט כדי נ"ט ממ"ש הטא"ח סימן תמ"ז וכ"כ בעל העיטור גיעול היוצא מדופני הכלי לענין דבש ושמן של גוים בפסח וכן במליחת בשר וכו' ומדנקיט הני דבנונן הם נראה דבחם בה"ג אסור שהרי גם רש"י שהתיר במליחה אסר בשומן מהותך כמ"ש הב"י בשם הפוסקים וכתב בדרכי משה דכי התיר במליחה דאין מליחה לכלים ע"ש ומינה שכיון שכתב הטור שכ"כ העיטור ש"מ דמה"ט דאין מליחה לכלים הוא שהתיר ואי יש כבישה בכלים איך התיר בשמן ודבש שהיו בכלי גוים דהא הרי קי"ל כבוש כמבושל וכ"ת דבכלי חמץ אין בהם כי אם משהו כמ"ש התו' ורש"י ושאר פוסקי' בפסחים ד"ל גבי קדירות בפסח וסברו ע"ש זה אינו דא"כ מ"ל עי' בישול נ"ל עי' כבוש ומליחה א"כ גם בבישול קודם פסח הו"ל להתיר כי ע"כ נראה שדעתו דאין כבישה בכלים כדקי"ל במליחה ומשהו בלוע בקדירה דנתבטל קודם פסח אינו חוזר וניעור אבל בבישול במינו נגד

כל

כל הכלי ואע"ג דקי"ל סתם כלי גוים אינן בני יומן ונטל"פ מותר בפסח ע"כ שדעת העיטור דנטל"פ אסור בפסח או דס"ל דגבי חמץ לא אמרינן סתם כלי גוים אינן בני יומן וע"ש בב"י שעמד על זה והר"ן שאסר חלב שחלבו גוי וגבינה שקפאה קודם פסח כ"ל דס"ל דאמרינן חו"כ גם במשהו בלוע בקדירה אבל אה"נ דמודה דאין כבישה בכלים וכ"כ דעת הרא"ש בת' כלל כ"ד סימן ה' שהתיר גבינה לאה בפסח כיון שנעשה כהוגן ואי גם בכלי שייך ביה כבישה מה בכך אם נעשית כהוגן הרי קי"ל כבוש כמבושל ובעינן ששים נגד כל הכלי וליכא וכ"ת דאימת הוי כמבושל לאחר כ"ד שעי ואז הו"ל נטל"פ דמותר גם בפסח א"כ גם באם על ידי בישול שרי דהא סתם כלי גויה אינן בני יומן ואיך תלה התירו דכהוגן אינו מפליט ת"ל דהוי לפגם ועוד דהרי עכ"פ מפליט דכבוש כמבושל כי ע"כ ע"כ דהתר זה הוא גם לדעת האוסרי' נטל"פ בפסח דמחלוקת ראשונים הוא ובמקומות של רבני האוסרים אסור וא"כ גם בכבישה ליתסר וכ"ת דאיירי שלא שהה הגבינה לאה בכלי כ"ד שעי זה אינו דאיך התיר בסתם והו"ל לפרש דהיינו בלא נכבש שיעור כבישה שהרי קי"ל ספק כבוש אסור כמבואר בש"ע י"ד סימן ק"ה וגם ראיתי להב"י שעמד בביאור תשובה זו וכתב בדרכים בישוב דבריו והמעיין יראה שגם לדבריו יש להכריח כדעת הרא"ש כן דס"ל אין כבישה בכלים לפי מה שנתבאר ואעפ"י שכבר נתבאר דנומ"ש בפ"כ דע"ז גבי נודות הגוים וגבי מהו למירמי ביה שיכרא מבואר דעתו דס"ל דיש כבישה בכלים מ"מ כבר הבאתי דברי הרא"ש בפ' כיצד דנראה סותר לזה דס"ל דאין כבישה בכלים וא"כ י"ל שגם בתשו' זאת אזיל בשיטה זאת דאין כבישה בכלים וסתם הטור כוותיה שכבר ביארתי שדעת הטור נ"כ דאין כבישה בכלים והנה אמת שראיתי להר"ת שם בסימן תמ"ז שהג"ע בדברי הראשונים דנראה דגם בנכבש כ"ד שעי מתירי' דאמאי דהא קי"ל כבוש כמבושל ותירץ שאפשר דחמץ דקודם זמנו התר הוא לא אמרינן ביה כבוש כמבושל ע"ש שהאריך על זה וק"ל בתירוצו דהם אסרו בחמץ במשהו וכמה חומרי ואיך התירו כבוש ועוד כיון דכבוש מד"ת היכן רבי הכתוב בחמץ להתיר כבוש שהרי בבשר וחלב דשרי כבוש מד"ת היינו דכתיב לא תבשל דרך בישול אסרה תורה כמ"ש בפסחים דמ"ר דבשר בחלב חידוש דהתיר הכבוש ומ"ש בפרש"י ש"מ דבכל איסורים כבוש מד"ת הי ע"כ נראה דחומ"ס נגרר אחר דעת האו"ה דיש כבישה בכלי' כמ"ש בתורת הטאת כלל נ' ע"ש וכן כמשכו כל רבני האחרונים מ"מ כבר ביארתי שדעת רוב הראשונים להפך דאין כבישה בכלי' דאינו בולע ופולט כהוגן כי אם משהו ולפע"ד התי שפיר כמם שנראה נ"כ בכאן מדברי ראשונים שהביא הטור וב"י בסימן תמ"ז דגם בנכבש כ"ד שעי שרי והיינו מה"ט דאין כבישה ובמשהו בלוע דנתבטל קודם פסח לכ"ע אינו חוזר וכו' וזולת להר"ן שהביא הטור ובאגור וכ"כ להביא ראיה דאין כבישה בכלים ממ"ש בע"ז דל"ד גבי קאני דקוניא דמדמייתי בלעי ודאי ואסירי בפסח דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם והקשו מ"מ דשרי ביין ותירצו זה השמישו בחמין וזה השמישו בצונן ע"ש ואי יש כבישה בכלים תיקשי דהא קי"ל כבוש כמבושל וכי היכי דבלע על ידי האור בלע נמי בכבישה אלא ודאי דאין כבישה בכלים וכ"כ דהרי הטא"ח סימן תנ"א כתב דכלי חרס לא מהני להו הגעלה בכית שאור וחרוסת וכתב הב"י דלמד זה דאינו יוצא מידי דופיו וקשה איך כתבו בטי"ד סימן קל"ה דמהני הגעלה גם לכלי חרס והרי אינו יוצא מידי דופיו אלא ודאי דבצונן אין כבישה לכלים וכ"ע לדעת הסוברים דיש כבישה בכלים עוד המהני לדעת הסוברים דיש כבישה בכלים דחשיב כבישול על ידי האור ובעי ס' נגד כל הכלי דמבת' אין במה שבתוך הכלי

ס' נגד הכלי מדתנן בפ"א דתרומו' וכן חבית של שמן שנשפכה אין מחייבים אותו להיות יושב ומטפח אלא נוהג בה כדרך שנוהג בחולין המערה מכד לכד ונטף ג' טפין ונותן לתוכה חולין ע"ש ובטעם שהתירו לבטל משהו בעין באיסור תרומה דבעון מיתה היא בכר כתב הרשב"א בת' סימן רכ"ב דה"ט דכל משהו איסור שאינו בא לידי כ"ט שרי לבטל לכתחילה והיינו דאזיל לשיטתיה כמ"ש הטי"ד בסי' קכ"ב בשם הרשב"א בת"ה הביא דבריו הב"י שם ושם כתב בת' ואת דאף על פי שהראב"ד לא התיר לבטל כי אם משהו בלוע היינו דס"ל דמתני' איירי בתרומה בזמן הזה דרבנן דבדרבנן התירו גם משהו בעין שלא להטריח את הצבור יותר מדאי אבל הרמב"ם ומקצת רבותי פירשו למתני' הלזו גם בתרומה מד"ת ולדידהו ודאי דשרי לבטל גם משהו בעין של תורה במקום טורח את"ד ובפירוש הר"ש דפי"א דתרומות מ"ח ראיתי שכתב טעם אחר לזה דכי אסרו לבטל אם"ל ה"ד במכוין לבטל כדי ליהנות מן האיסור אבל כאן דמשהו לבר איכא ואינו מכוין לבטל כדי ליהנות שהרי אין במשהו הנאה שרי לבטל לכתחילה ע"ש ובדבריו נ"ל כדעת הר"ן בפ' א"ת גבי מהו למירמי ביה שיכרא שכתב הטעם דכל שאינו מכוין לבטל שרי ע"ש ובסי' כ"ג הבאתי דעת הסוברים כהר"ן בזה גם הפר"ח בי"ד סימן צ"ט ס"ק ח' כתב דטעם מתני' דאינו מכוין לבטל הוי ע"ש ואם איתא דיש כבישה בכלי ת"ל דנאסר הכלי לחולין מדין כבישה כדין כל כלי שנכבש בו איסור והרי סתם חבית וכד של שמן מכניסו לקיום הוי ושוהה בו שמן תרומה ימים רבים ואיך התירו לתת בו חולין אלא ודאי דאין כבישה בכלים ואינו בולע ופולט כי אם משהו לבר והרי התירו לבטל אפילו משהו בעין לנור כדאית ליה ובמשהו בלוע לכ"ע שרי אך לדעת הסוברים דיש כבישה בכלים בדי כ"ט ק"ט מהך מתני' ודברי הראשונים שהבאתי וכן ראיתי בחידושי הרשב"א לב"כ לדפו"ז שהובא מתניתין שהבין כפשוט דמטעם זה דכהוגן אינו בולע כי אם משהו הוא שהתירו שכתב וז"ל ועוד מתני' גופא קשיא מ"ש כולי והלא הכלי עצמו אסור לחולין ואפילו הטיף ממנו כמה טפין וכו' ובוודאי דכוונת קושיתו הוא מטעם כבישה דבלא"ה אינו אסור דלא בעי כי אם הדחה משום משהו הנדבק וליישב לזה כתב בשם הרמב"ן דמה שנשאר בדופני הכלי דבר מועט הוא ומותר לבטל לכתחילה וכו' אבל כלי שבישל בו תרומה ליכא לבטולי לפי שלא יש לה שיעור דטובא בליעה וטובא פליטה ע"ש ובה"נ חילק שם הר"ן לעיל מזה דבל כהוגן הוא משהו ואי אפשר לבא לידי כ"ט ע"ש הרי שהבינו דהתר כלי שנכבש בו שמן תרומה הוא דאינו בולע כהוגן כי אם משהו לבר גם ראיתי להפר"ח בי"ד סימן קכ"ב ס"ק ד' שהעלה עיקר כפשט' דמתני' דגם בתרומה מד"ת ע"ש ומינה מבואר דהתירו כבישה בכלי דסתם חבית וכד התירו דשוהה בו השמן כמה ימים ש"מ דאין כבישה בכלים דאינו בולע כדי כ"ט וק"ט למה שביארתי לעיל דהרא"ש והגהת ש"ד והמרדכי והר"ש ורא"ם וראב"ה ורבינו שמחה ורבינו יחיאל וכ"כ דעת ר"ת ורז' מה יענו להך מתניתין דאף א"ת דהם יפרשו מתניתין בתרומה דרבנן מה בכך הרי גם במילי דרבנן אסיר כבוש כיון שיש בו כדי כ"ט והרי גם בדרבנן אסיר כל שיש בו כ"ט:

והנ"ל ליישב דבריהם הוא דס"ל דאף על גב דבולע בכבישה כדי כ"ט מ"מ כיון ששימוש ההתר דהיינו חולין הוא גם כן כהוגן וא"כ כי נמי נכבש בכלי זה שמן חולין הרי שיעור כבישה לפחות הוא כ"ד שעי שאז הו"ל נטל"פ והרי כל נטל"פ מותר וכמו שכן דעת הט"ז וש"ך ובכנה"ג להתיר הפך דעת האו"ה ואע"ג דנטל"פ אסור לכתחילה הכא בתרומה לא אסרו לכתחילה מדבריהם דלא רצו להטריח הצבור יותר מדאי:

והנה אמת דאכתי קשה לפי מ"ש הב"י בסי' ק"ג בשם הא"ח דאין אומרי' נטל"פ כי אם בשיעור הצריך ס' אבל איסור שצריך שיעור גדול כגון בריה או תרומה אפילו פגום אסור ע"ש וא"כ לפי' לא כ"מ קירי הכא אי הוי פגום אי מהא ל"ק שהלכה דלדידי אוי שדברי יחיד הם ושאר פוסקים מתירים פגם גם בתרומה כמ"ש בסימן ע"ש ובר מן דין כי הצריכו חכמים בתרומה שיעור מאה בתרומה מ"ר בעינים אבל טעם תרומה בטל בששים כדתני קדירה שבישל בה תרומה אל בישל בה חולין בנ"ט ע"ש והרי ה"נ בטעם בלוע בכלי קיימינן דשיעורו בס' וא"כ גם נטל"פ שרו וא"כ שפיר יש ליישב דברי הראשונים ע"פ דעת הט"ז וש"ך דבה"ג הוי נטל"פ ושרי אלא דאכתי ק"ט להאו"ה ונגררו אחריו קצת תרבני האחרוני' דלא חשיב בכבישה בה"ג פגם ואסיר לדידהו ודאי ק"ט מהך מתני' וצ"ע :

והנה אמת דק"ל לדעת הט"ז וש"ך ובה"ג שכתבו להתיר כבישה בכלי איסור מטעם דהוי נטל"פ מ"מ הגהת אשירי בפ"ב דע"ז הביאו הב"י א"ח סימן תנ"א וז"ל אבל בדיעבד בכולהו שרי אפילו לא הגעיל ולא הסיר זיפתן וכגון שאינו בן יומו דהוי נטל"פ דקיל מותר אף בפסח ע"כ והרי אבית שכר תשמישו בגונן לתת בו יין או שאר משקי' ובמ"ש שם בהג"א לתת בו יין בפסח וכיון דשיעור כבישה אחר כ"ד שעי' א"כ מעולם לא השכחת בה שתהיה בת יומא ואיך כתב וכגון שאינו בו' בנראה דבבו' אסור ולמה שנתבאר לא יתכן שתהיה בת יומא כי ע"כ ע"כ שדעתו כאו"ה והיינו לפי מ"ש הרב חוות יאיר ד"ק ובספר לחם הפנים סימן ק"ה בשם המגן אברהם וספר בית הלל וכ"כ הפליתי דכ"ח הכבישה הוא בכל כ"ד שעי ואינו כרגע אחרון אלא דאינו פולט הבולע כדי נ"ט כי אם בצירוף כ"ד שעי ע"ש גם הפר"ח דעתו דלא שייך בכבישה נטל"פ דהכבישה קודם לשיעור הפגם אך לדעת הט"ז וש"ך קשה מדברי הג"א גם לפי מה שביארתי לעיל בכוונת דברי הגהת ש"ד שהביא בו' יו"ד סוף סי' נ"א יונא דאין אומרים דבכבישה דליהוי נטל"פ ושרי ואין לגדר דכי אסר בבו' היינו משום טפת להלוחית שיש בחבית שהרי מעולם לא התיר הג"א כי אם בהדיח החבית הטב כמ"ש מור"ם במפה והלבוש א"ח סימן תנ"א סכ"א ע"ש וראיתי להפר"ח בסימן ק"ה ס"ק א' שתמה להט"ז שבכאן דחה דברי האו"ה דאין כבישה בכלי איסור אוסר דהוי נטל"פ ואילו בי"ד סימן ס"ט ס"ק מ"א הסכי' לאסור כדברי האו"ה וגם ראיתי בספר מנחת יעקב כלל ז' בסקי"ד שנדחק לזה ליישב לזה :

ואה"כ לדידי ל"ק שהרי דברי מור"ם הם שם להתיר לכתחילה שכתב אבל מותר לחזור ולמלוח וכו' ועל זה כתב הט"ז כ"ל דהיינו פחות מכדי כבישה וכו' וא"כ מי הגיד להם שהט"ז כוונתו לאסור אף בדיעבד דילמא לאסור לכתחילה לבד שהתיר מור"ם ואילו בלכתחילה גם אי הוי נטל"פ אסיר דנטל"פ לא התירו לכתחילה והרי אין בכל דבריו שאוסר דיעבד נמי כי היכי דתיקשי להו · כי מן הבאר יש ליישב דברי הש"ך שכ' ריש סימן ק"ה שדחה גם הוא דברי האו"ה והעלה להתיר כבישה בכלי איסור דהוי נטל"פ וסיים וגם בלאו הכי הא יש פוסקים דלא הוי כבוש אלא בג' ימים וגם בלא"ה הרבה פוסקי' דלינת לילה פוגמת ע"ש ותמה עליו הכנה"ג שם הנה"ט אות וו דאם כוונתו דהוי ס"ס דמאחר שהוא בא עליו בטענת ברי דהוי נטל"פ אין כאן אלא ספק אחר ועוד דליסבא דבלא"ה משמע אפי' כורה להאו"ה דלא הוי נטל"פ שרי מחמת טענה אחרת וזה אינו דהו"ל ספק כבוש דאסור ע"ש ולי נראה כוונת הש"ך שנידד דאף אתמ"ל דבכאן שאין הכלי ריק לא הוי פגם כמו שחילק הרב בוגיא א"כ ליישב דברי האו"ה או כדברי חוות יאיר ושיעתי' דכ"ח

ובכישה הוא בכל כ"ד שעות ולא נעשה פגום או כדברי הפרי חדש דהפגם ומנו אחר סיום נתינת טעם הכבישה שכבר נראה לו לחלק בכל הני חלוקי אלא שלא נראה לו ולכן כתב דלפחו' מידי ספק לא נפיק ויש להתיר בכבישה דיום דהוי ס"ס :

א"נ י"ל והוא הנכון דאעפ"י שהקשה להאו"ה ואפי' רבבי לא היה עושה מעשה להתיר דלאו קטלי קני באגמ' ניכהו וזולת שמצא להרל"נח שמתיר להדי' וכוונתו דאעפ"י דהוי ספק כבוש כיון דפליגי הרל"נח והאו"ה יש להתיר דמיסתבר טעמיה דהרל"ח מכח קושיתו דהוי נטל"פ ולזה כתב וגם בלא"ה וכו' כוונתו דאף אי ספק שקול הוי ול"מ קושייתו יש להתיר בכבישת יום דהוי ס"ס ומ"ש עוד דבלא"ה הרבה פוסקים דלינת לילה פוגם ע"כ ותמה הכנה"ג שם בכוונת דבריו כ"ל שכוונתו דאף א"ת דספק זה אי בכבישת יום הוי כבוש או בג' ימים אינו ספק שקול כיון דהכריעו כל האחרונים לאסור בכבישת יום ולא חשיב ס"ס אכתי הוי ס"ס גמור שהרי יש סניף דיעות לסברת הסוברי' דבעי' ג' ימים ולהתיר דהיינו דעת הסוברים לינת לילה פוגמת דלדידהו ודאי מתירים בכבישה דכ"ד שעי בכלי איסור כיון דנעשה פגם קודם שיעור כבישה והרי ידוע סברת מהרי"קו דמצטרפי ב' דיעות אף שאינן מטעם אחד ותו ל"ק מכל מ"ש הכנה"ג · והנה ראיתי להרב כרתי ופלתי בי"ד סימן ק"ה שהכריח דיש כבישה בכלי ואוסר ולא שרי מטעם נטל"פ ממ"ש התוספו' בחולין ד"ח ד"ה השוחט דקיל סתם כלי גוים אינן בני יומן מדהתירו בע"ז דל"ו שמן של גוים ע"ש וכ"כ הרא"ש בפ"ב דע"ז לדל"ח גבי משחא שליקא ע"ש ואם איתא דכבישה בכלי איסור הוי לפגם כיון דהכבישה כ"ד שעי א"כ מנ"ל מהתר השמן דסתם כלי גוים אינן בו' והרי שמן בגונן דאילו משחא שליקה פליגי בה אימוראי בדל"ח דע"ז וא"כ ליתא דהפג' הוא בודאי כיון דאחר כ"ד שעי חשיב כבוש שאז הוי לפגם ומנ"ל דכ"נ אינן בני יומן אלא ודאי דלא חשיב זה פגם כדעת האו"ה את"ד · ולפי מה שנתבאר דעת רוב הראשונים דס"ל דאין כבישה בכלים א"כ היא גופא קשה למ"ל טעם להתיר דהוי נטל"פ ת"ל דבגונן לא בלע מהכלי כי אם משהו והרי משהו בכל האיסורי' שרי דבטל בששים ואף למה שביארתי לעיל כדעת הרא"ש שכ"כ דעת ר"ת ורז' דס"ל דיש כבישה בכלים וא"כ י"ל דהתו' והרא"ש לשיטתייהו אזלי דס"ל דיש כבישה בכלים וא"כ י"ל במה שביארתי לעיל שיש לגדר כדעת ר"ת דס"ל דאין הולכין באיסורים של גוים אחר נ"ט דבס' נידרתי שכ"כ דעת הרא"ש נ"כ ע"ש וא"כ י"ל דה"נ עכ"פ בכבוש' כלים משהו מיהא איכא ולא הלכו אחר נ"ט אלא דאכתי קשה דע"כ מדהתירו כאן משום דהוי נטל"פ ש"מ שיש בפליטת כלי גוים בשמן על ידי כבישה כדי נ"ט דתינח לדעת הסוברים דאין הולכין באש"ג אחר נ"ט אך כבר ביארתי שם בסימן הנזכר דרוב הפוסקים חולקים על זה וס"ל דגם באש"ג הלכו בו אחר נ"ט ולדידהו ק"ט למה אסרו השמן אף אי ס"ל נטל"פ אסור למה שנתבאר דאין כבישה בכלים שוב ראיתי מ"ש בפיסקי תו' ע"ז סימן ע"ד וז"ל שמן זית עז וחריף והפליט כמו רותח ואפילו כונן ע"כ ואין ספק שהוכרחו לומר כן משום דק"ל למ"ל בשמן דהוי לפגם ת"ל דאינו בולע ופולט בגונן בכלים אף על ידי כבישה כי אם משהו וש"ת דס"ל דאין כבישה בכלים ואי ק"ל א"כ כי הוי לפגם מאי הוי הדי כתב הש"ע בי"ד סימן צ"ו דדבר חריף חורפיה משוי לשבח אף אי הוי פגום הא ל"ק שכבר כתבו התו' בע"ז דל"ט ד"ה אגב דדוקא חילתית דחריף טפי אמרינן הכי ע"ש כי מן הבאר נ"מ ראית הפלתי מדברי התוספו' והרא"ש לאסור כבישה בכלי איסור דלא חשיב פגם של דדוקא בשמן דחריף ומשיב ברותח א"כ לא הוי פגם דבבישול אינו נפגם ועוד של דכיון דהוי חריף לא בעינן שיעור כבישה כי היכי דליתסר

חמץ אי כאסר גם נטל"פ דמשהו מיהא איכא ודעת רוב הפוסקים להתיר כמו שפסקו הטא"ח וש"ע סי' תמ"ז ע"ש וא"כ תיקשי דין בריה בשרצים איך יתכן והרי מאוסים ופגומין ופגם גם באיסורי משהו הותר דתינח דאסר הכתוב השרץ בפ"ע אף דפגום מגזירת הכתוב אבל בתערובת שנתבטל מד"ת ברוב איך יאסרו חכמים במשהו והרי פגום הוא ואפילו טעם בעיקר התירו בפגם ואף באיסור משהו התירו משום פגם ואיך אסרו הם דלא בטלי לעולם וכ"ת דכי התירו פגם באיסורי משהו ה"ד לא בלא דיהיב טעם אבל יבש ביבש דאינו תלוי בטעם גם בפגום אסרו באיסור משהו זה אינו דאדרבה כלפי לייא מיסתברא שהרי באיסור משהו דחמץ נחלקו הראשונים דה"ד לא בלא דבעי ששים אסרו במשהו אבל יבש ביבש גם בחמץ שרי וזה דעת הרא"ש כמ"ש הטא"ח סי' תמ"ז מחלוקת זה ובטו"ד סי' ק"ט ואף החולקים כתב הרשב"א הביאו הב"י בי"ד סי' ק"ט דאין הפרש בין לח ליבש בדבר דאסרו במשהו ע"ש ומדברי כולם נראה דגרע טפי וקיל תערובת יבש ביבש ולח בלח ואי התירו פגם באיסורי משהו בלח כ"ש יבש ביבש ולהרשב"א נ"ק מזה דהרי הרשב"א בסי' תנ"ת דעתו דפגם באיסורי משהו אסור אך להר"ן בפ' כ"ש דס"ל דשרי וכן הש"ע והפר"ח בא"ח סי' תמ"ז והם ס"ל דטעם שרצי' הותר משום פגם לדידהו קשה איך יתכן דין בריה לביטול בשרצים ובכור הייתי ליישב דהם ס"ל כמ"ש התו' בע"ז דס"ו ד"ה מכלל וכ"כ הרא"ש שם דנהי שהחמירו במשהו כיון דמ"מ יש שם איסור עליו אבל כשהוא פגום פקע איסורו ע"ש וא"כ שרצים שם איסור עליהם דאף שהם פגומין אסרן הכתוב א"ך עדיין דהרי כי הצריכו ס' בלח דהא משום כ"ט דגופו בטל ברוב אף מדבריהם אלא דטעם לא בטיל עד ס' וא"כ אי אסרו בנתבטל גופו משום דשם איסור עליו אף שכבר נתבטל מכ"ש דבעי ס' אף שנתבטל טעמו דפגום הוא כיון דשם איסור עליו בלי ביטול זה והרי לא בלא חמיר מיבש ביבש לגבי ביטול ואע"ג דלגבי חתיכה הראויה להתכבד ובריה. ודבר שבמנין עיקר איסורם דלא בטלי אינו אלא ביבש וטעמם בטל דהיינו לח בלח בטלי כמ' התם שאני דעיקר האיסור משום חשיבות עיין בת' חוות יאיר סי' ק"ב ולא שייך כי אם יבש ביבש מ"מ דיבוותא בלח דינא הוא דלבעי ס' אבל להתיר לח בלח ברוב משום פגם וביבש דלא ליבטיל אף באלף אף בפגום דבר זה קשה לשמוע כי פ"כ גם מן הנר הזה נ"ל ראיה לאסור טעם שרצים :

עק"ר לסברת המתירים דכל דמאיסי טעמם פגום ויותר מבואר כתב הרשב"א במשמרת הבית דקי"א וז"ל ועוד דודאי בדילי איכשי מינייהו וכל דבדילי איכשי אמרו דמאיס כמ"ש בעכבר דממאס מאיס ובדילי איכשי אלמא כל דבדילי איכשי מיניה נקטינן ליה דמאיס עכ"ל והרי בבינה דנ"ט אמרו ת"ש שלהבת ע"ז דשרי ות"ש שלהבת דהקדש דאסיר ע"ז דמאים ובדילי איכשי מיניה וכו' והרי תקרובת ע"ז ויין קיל דבאינו במשהו ובשאינו מינו בנ"ט כמ"ש בטו"ד סי' קל"ד ואי חשיב מאוס פגם גמור הו"ל להתיר גם במינו ברוב לדעת רוב הפוסקים דאיסורי משהו כמי בפגם שרי וכן לכ"ע באינו מינו הו"ל לבטל ברוב וזה אינו דדוקא חומץ ע"ג גריסין דהוי פגם מגד תערובת הוא דחשיב פגם כמ"ש הטו"ד סי' קל"ד אבל בלא"ה לא חשיב פגם וזה סותר שיטת הרשב"א :

והנ"ל ליישב לזה דכי אמרי' כל דמאים ובדילי איכשי מיניה חשיב פגם היינו במאום לגבי כ"ע אף לגבי גויים משא"כ ע"ז דכי מאים ובדילי מיניה אינו אלא לגבי דידן מגד גודל איסור ע"ז אך לגבי גויים לא מאים וא"כ אין להתיר משום מיאום דמשום חומר האיסור מאים ואין חומר האיסור מתיר האיסור בכך :

עק"ר לסברתם ממה ששנינו במכות דכ"ג ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר הנה מבואר דדם כמי מאים ובדילי איכשי מיניה ולהרשב"א ליבטיל טעם דם ברוב דפגם הוא וזה אינו דברור הוא דבעי ס' כמבואר בכל ה' מליחה ע"ש אמת דק"ק דאמאי לא נקיט המשנה שרצים דמאיסי טפי וש"ר לרש"י שם שכתב ד"ה לזכות את ישראל כדי שיהיו מקבלין שכר במה שמונעין עצמן מן העבירות לפיכך הרבה שלא היה צריך לצוות כמה מצות וכמה אזהרות על שקצים ונבילות שאין לך אדם שאינו קץ בהם וכו' וכ"כ ר"ע מברטנורא ולפי"ז י"ל דר"ח עליה דר"ש אתי לסיועי דלא דם לחוד אלא כמה מצות יש כה"ג אך מ"מ קשה כי קושיין לשיטת הרשב"א וי"ל דהרי אמרו במנחות דכ"א דם מבושל אינו עובר עליו וא"כ אינו חייב כי אם באוכל דם חי וא"כ י"ל דכאי לבד נפשו של אדם קצה בו אבל במבושל דאסיר מדרבנן אין נפש האדם קצה בו וכי הצריכו ס' בדם היינו במבושל וא"כ דדם שנפל למאכל בטל ברוב והוא דבר חידוש וצ"ע ועיין בהר"מ פט"ו דמ"א הי"ז דדם שיעורו בס' גם מתוך פרש"י שהבאתי דנבילה נפש אדם קצה בו א"כ תיקשי דליבטיל ברוב משום פגם וזה לא שמענו ומיהו ראיתי בר"ע דבמקום נבילות כתב רמשים נ"א י"ל דט"ם נפל בפרש"י ש"ר בהוריות די"א שאמרו דאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הוי נדוקי ופרש"י הואיל והני אוכלין הוו דברים שנפש אדם קצה בו ע"ש ואיתא להדיא בבכורות דל"ז ואלו הן דברים שנפש אדם קצה בהם נבילות וטריפות שקצים ורמשים ע"ש אמת דק"ל דהרי בע"ז דס"ז אמרו נבילה ראויה לגר קרוי' נבילה למעוטי מסרחת נראה דנבילה ראוי לאכילה ואין נפש אדם קצה בו ש"ר להתו' ע"ז דכ"ו ד"ה וחד שפירשו נבילה שמתה מחמת חולי וטריפה שנשברה מפרקתה שמתנוה והולכת ואיכה ראויה לאכילה ע"ש אלא דמ"מ קשה דמי גיגנא בנבילה וטריפה כה"ג דבטל ברוב וזה לא שמענו :

ונ"ר להכריח כדעת רש"י שהוא מכת האוסרים טעם שרצים והן קדם אני אביא מאי דק"ל בעיקר הך סוגייא דע"ז דאמר ר"ש בעלמא נטל"פ מותר והכא חידוש דהא ממאס מאים ובדילי איכשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא וקשה דהרי בבכורות ד"ז דפליגי רבנן לר"ש ומטמאין טומאת אוכלין בכל איסורי הנאה הקשו מ"ט דרבנן אמרוה רבנן קמיה דרב ששת הואיל ואיסורו חישובו ופרש"י איסור דאסר ליה רחמנא לישראל משוה ליה אוכל דכיון דאסר ליה מכלל דראוי לאכילה גבוי הוא ע"כ הרי דר"ש גופיה קבלה מאי דאמרו ליה הואיל ואיסורו חישובו וזה תימה דהרי שרצים דמאיסי ולא חזו לאכילה ואסרן הכתוב וגם בעיקר הסוגייא קשה שהקשו להך סברא מכמה דוכתי ושני להו הכי הרי טפי הו"ל להקשות מעיקר לאוי דשרצים שאסר הכתוב אע"ג דמאיסי ולא חזו לאכילה :

והנ"ר ליישב דמ"ש הואיל ואיסורו חישובו הוא בכל האיסורין דאע"ג דלאוי דשרצים אסר אע"פ שאינן ראויים לאכילה שרצים שאני דחידוש הוא שחידשה תורה שאסר אע"פ דלא חזי לאכילה וכמ"ש בהך סוגייא דע"ז ר"ש גופיה והיינו חידושיה דקיל הואיל ואיסורו חישובו וכהכי תשובה מוכחת כמ"ש רש"י ד"ה דהא ממאים ובלאו אזהרה בדילין ממנו ולמ"ל דאזהר רחמנא עליה ותמהו התוס' כר"ש דהא דנהי דמאים מ"מ לא הוה ידעינן דהאוכלו בלאו האוכל שרץ וכו' ע"ש וכן תמה הר"ן על רש"י ולכאורה צריכה רבה מה יענה רש"י לזה ויותר תימה להריטב"א שהביא כל פרש"י וכתב שהיא הנכונה ולא נרגש מקושיות התוס' אך למ"ש הנה נכון דר"ש כיון דס"ל איסורו חישובו לרבנן דקיל כוותייהו א"כ ע"כ לפרש מ"ש הכא דחידוש הוא דמאים ואפ"ה אסריה רחמנא

רחמנא דע"כ דהיינו חידושיה דלא אסר הכתוב דבר שאינו ראוי לאכילה וזה מוכרח ואדרבה תמהני להתוס' והר"ן מאי ק"ל לרש"י ועוד דלפירושם הדר כי קושיין תיקשי לרבנן דרב ששת בבכורות הלאוי דשרצים וכדוחק נ"ל דמהה שהקשו לו רבנן דר"ש הכא בעז' לרב ששת אלא מעתה ליטמא לח ויבש ס"מ דאינהו ס"ל דלאו חידוש הוא וחזי לגויים וא"כ נ"ל דרבנן דר"ש לא קבלו דברי ר"ש ולכן תירצו בבכורות הואיל ואיסורו חישובו וא"כ דרב ששת לא קבלה מהם דלדידיה לאוי דשרצים תיובתייהו וזה דוחק גדול ונ"ע ומזה יש להכריח מ"ש לעיל בפירוש הסוגייא דכי הקשו ניחא קסבר רב נטל"פ אסור אין הפגם מגד דמאים אלא מגד תערובת שהרי הם באו להכריח נגד ר"ש דלא מאים ממה שהקשו ליטמא לח ויבש וכן פירש הרוטבא וא"כ תיקשי העיקרא מאי ק"ל דהוי לפגם אי לא מאיסי אלא ודאי אין הפגם אלא מגד התערובת וה"מ כיון דרבא ס"ל בבכורות די' דלא אמרינן איסורו חישובו לכ"ע א"כ לפי פרש"י אין כאן לדידיה חידוש כלל וכ"ש אי ס"ל כרבנן דרב ששת דלא מאיסי וחזי לגויים א"כ אין לנו מקום להתיר כלל טעם שרצים משום פגם:

ענ"ל כשיטת המתירים דמכ"ל דלאוי דשרצים עיקר האיסור הוא בלי טעם אימא דכי אסר הכתוב היינו משום דמאים והקפיד הכתוב להכאיב ולהדאיב הנפש ולאכול שרצים דמאיסי דנפשו של אדם קצה בו וכ"כ מרדכי הר"מ סוף ה' מ"א וטו"ר סי' קי"ו דאסר לאכול מאכל שנפשו של אדם קצה בו וכו' ונסתפק הב"י דמ"ש בכל הני דעבר משום בל תשקצו של דהוי כמי מד"ת אלא דקים להו לרז"ל דלא לקי עלייהו א"נ בל תשקצו ליתיה כי אם בשרצים והנך אסירי מדבריהם והסמיכוה ללאו וזה ע"ש נראה דאכילת שרצים נמי הוא הטעם זה דנפש אדם קצה בו וכבר עמדתי על ספק הב"י ויותר נ"ל דהוי מד"ת כמ"ש בסי' ע"ש ולפי זה אין טעם כלל להתיר טעם שרצי' משום פגם ש"ל דכשם שנאסר משום דמאים ונפשו קצה בו כגוף השרצים מה"ט נאסר נ"כ טעמם ואין הפגם מתיר דאדרבה הפגם זה הוא עיקר האיסור ואי ק"ל לפו' כמ"ש התוס' והר"ן דחידושיה דשרצים דאף שהם פגומין אסרן דלמ"ש אדרבה טעם איסורם משום פגמן הא ל"ק דמ"מ חידוש חשיב כיון דאיסור פגום הותר והכא אסר הכתוב:

גם מגד אחר ק"ל לסברת המתירים שהרי כתבו הר"מ וטו"ר וש"ע סי' קי"ו ס"ו דמאכל ומשקה שנתערב בהם קיא או צואה וליחה סרוחה וכיוצא בהם אסור לאכול נראה דגם במיעוט נגד רוב אסור והשתא דברים ק"ו שהרי גם שרצים נפש אדם קצה בהם ואי בדברים דלא אסרן הכתוב אוסר תערובתו מכ"ש שרצים גופייהו מטעם דנפשו קצה בהם ואיך התיר הש"ג כרוב. ונ"ע וכ"כ מדעת הא"ח הביאו הב"י בטו"ר בסי' קכ"א דכשם דמכשירין הכלי משום בליעת איסור כך מכשירים אותה בהגעלה או בליבון מחמת דבר מאוס כגון מי רגלים או דבר אחר מאוס משום דכתיב אל תשקצו וכן נהגו כל ישראל והב"י השיב עליו שהמנהג זה אין לו עיקר וגם לא פשט כזינו ע"ש ומה"ט לא הביאו בש"ע וגם רבני האחרונים לא הזכירוהו זולת הכנה"ג שכתב דאין המנהג ראיה דה"ד כגון אכל כאבין אפשר שינציל ע"ש ונ"ל דהב"י לשיטתיה אזיל דכל פגם דמאים טעמו שרי גם בשרצים וכ"ש בכל דברים מאוסים כי הני דליתנהו בלאו אבל הא"ח כבר ביארתי שדעתו דגם טעם שרצים נאסר ובעי ס' א"כ כשאר דברים מאוסים [illegible] שהעיד על המנהג ש"מ דפשוט המנהג לאסור [illegible] לאסור וכ"כ דהרי כעיקר איסור בל תשקצו [illegible] אי הוי מד"ת או מדבריהם וא"כ אף את"ל דהוי מדבריהם הרי בכל איסורים דדבריהם כגון דם

מבושל ודם שהלחו וכחל וצומתו של גיד וכיוצא קול דנאסרו הכלים נ"כ ואפילו בבישולי גויים כתב הרשב"א שאוסר הכלים כמ"ש הטו"ר סי' קנ"ג וכ"כ דעת הב"י ובש"ע ע"ש וא"כ איסור זה דבל תשקצו למה גרע דלא יהיה אוסר הכלים וכ"ש למה שנ"ל עיקר דהוי מד"ת דאי משום פגם הרי עיקר איסורו משום פגמו ואיך נתיר מטעם זה כי ע"כ נ"ל עיקר לאסור כי אם כזאת כמ"ש לאסור כמי רגלים כ"ל דאינו אוסר דאילו מאום כולי האי ודאיה שהמרדכי בשבת פ' שמונה שרצים כתב להתיר מי רגלים משום רפואה וא"כ בדיעבד מותר אם השתין תינוק בקדירה ע"ש וכ"כ הרוקח ות"ח והגהת ש"ד הביאו דבריהם כנה"ג בטו"ר סי' פ"א הגב"י אות י"ח ע"ש ש"מ דגם מגד בל תשקצו אינו אוסר הכלי וכ"כ דעת ה"ה מת"ש בפ"ב מה' מ"א הט"ו בשם הרשב"א דאם בישל פירות תוך י"ב חדש שרי משום ס"ס ספק לא יש שם תולעים ואת"ל היה שמא נימוח ונתבטל בששים וכו' ש"מ דטעם תולעים בעי ס' ואי ק"ל היא גופה תיקשי שכ"כ בשם הרשב"א והרי הרשב"א כתב דבטל ברוב הא ל"ק שכבר ראיתי דברי הרשב"א בת"ה ד"ע שכתב שמא נימוח ובטיל ע"ש ולא הזכיר ששים אך ה"ה שהוסיף ס' ש"מ דגם בשרצים בעי ס':

גם כדעת הראב"ד כ"ל דאוסר טעם שרצים מת"ש הרשב"א בת"ב דק' גבי מ"ש בעז' דס"ט דהוא אמרטוטי אמרטט כתב בשם הראב"ד פירוש שאוסר נמרו כשנפל שם ואינו פוגם אלא מחמת נמרו וזה שאוסר נמרו והרי הוא משביח וזה מן התימה שהוא כענס הוא שאמרנו שהוא מאוס וכדילי איגשי מיניה ולא מחמת נמרו אלא מחמת עצמו ע"כ וכן תמה עליו הר"ן אך הרוטבא בחידושיו כ"כ בשם התוס' והוא הנכון ע"ש ונ"ל שדעתו דטעם שרצים אף דמאיסי נאסר וכולי סוגייא בפגם מגד התערובת וע"כ ס"ל להראב"ד דעיקר הפגם מגד נמרו דאילו מחמת עצמו אף דמאים נאסר וכ"כ דהרי כבר נתבאר מדברי הר"מ בפט"ו מה' מ"א דס"ל דגם טעם שרצים נאסר ואי הראב"ד חולק לזה היה לו להשיגו כהוו או בה"ל והל"א אלא נראה שגם דעתו לאסור:

גם ראיתי בא"ח בה' המ"א שכתב בשם גאון בחבית יין ושמן שנפל בתוכה שרץ או עכבר שיעורו אחד מיכי אלף וכו' ובשם גאון אחר כתב דשיעורו בס' אף בשמן ע"ש ואע"ג דהר"מ וטו"ר סי' ק"ד פסקו דהוי לפגם היינו דקי"ל דהוי פגם מגד התערובת אך מ"מ נראה בדעת הגאונים דגם טעם שרצים דמאיסי נאסר וכ"כ דעת כה"ג שכתבו התוס' דס"ט ר"ת אידי דשרץ לא בטיל כי אם באלף ע"ש ונראה מהתוס' דהיינו לבטל טעמו וכ"כ הר"ן בפ' ג"ה דהירושלמי לבטל פליטתו איירי ע"ש וכ"כ המרדכי ואגודה בפ' בתרא דעז' ש"מ דגם טעם שרצים נאסר וכ"כ מהג"מ פ"ב מה' מ"א הו"ר דתולע שיעורו בס' גם שם בפו"ר הט"ו כתב דשרץ שיעורו בס' ומאחר שנתבאר שדעת המתירי' הם דעת יחיד לגבי האוסרים ומה גם דכל רבני אשכנז נקטו לאסור וכן העלה כנה"ג בטו"ר סי' ק"ד ובתשו' סי' קל"ז וכ"כ דעת הבית דוד חו"ד סי' כ"ח ובמקום דהא"ף והר"מ והראב"ד והרא"ש ועמהם רבים וגדולים אסרו וגם דמכל מה שהבאתי אילולי שמרן הב"י כתב להתיר היה נ"ל דהוי איסור ודאי ולא מספק אך מ"מ אין ספק דנקטינן לאסור:

וראיתי בתשו' הרדב"ז סי' מ"ז שהשיב בזבוב שנפל לתבשילו דבעי ס' וטועים המוציאים הזבוב בכף דאין שם ס' לבטל הזבוב ואחר שהאריך על זה כתב וכל זה הוא אם תמצית הזבוב משביח אבל אם הוא פוגם בטל חד בתרי יע"ש כנראה דס"ל דיש זבוב משביח ויש פגום וזה [illegible] בתם ישתנו והרי הרשב"א שכתב הפי"ר בסי' ק"ד כתב בהדיא דכל זבוב חשוב פגום וכן נראה מדברי הב[י]:

וגם ראיתי לו בסי' תשי"ז שכתב דכיון דכתבו הפוסקים דעכבר פוגם ביין ושמן כמ"ש הר"מ מכ"ש בתבשיל ש"מ דנקיט בפשוט כדעת הרשב"א דדברים מאוסים בטלי ברוב וא"כ איך כתב בסי' מ"ז בזבוב שנפל לתבשיל דבעי ס' וכן קשה למ"ש בסי' תשכ"ג שהביא דברי ה"ה שכתב בעכבר ובישל דשרי דהוי ס"ס בספק לא היה וספק נימוח ונתבטל בששים ע"ש שזה כדעת החולקים דגם בשרצים ותולעים בעי ס' והרי הסכים בסי' תשי"ז דבטל ברוב דאף שהש"ך בסי' פ"ד כתב לחלק דבתולע הוי לשבח כבר נתבאר דהרשב"א מתיר גם בתולע וגם אין טעם לחלק בכך וציין בתשו' חוות יאיר סי' ק"ב דנקיט גם הוא בפשוט דאין להתיר בלי ששים וכ"כ מתשו' גינת ורדים חא"ד כלל ח' סי' י"ח דלא התיר בכ"ר מטעם זה דטעם תולעים דמאיסי בטל ברוב ש"מ דס"ל דגם בטעם שרצים בעי ששים וכ"כ מתשו' צמח צדק סי' כ"א דהצריך ששים בטעם תולעים ע"ש גם בתשו' דבר שמואל סי' רפ"ד מבואר דפשיטא ליה דגם בשרצים דמאיסי אסר הכתוב טעמם ובעי ששים גם בתשו' הרמב"ם סי' קנ"ז מבואר דבעי ששים בתולעים:

סימן ע"ז הנני בא לבאר במאי דקי"ל בטו"ר סי' ק"ה כבוש הרי הוא כמבושל אם כן בכלי דאם שרו דבר איסור שיעור כבישה אז נאסר הכלי ובעי הגעלה ובכלי חרס שבירה א"ד אין כבישה בכלים דהוא קשה ואינו בולע ופולט כי אם ע"י האור ודוקא איסור בהתר דשניהם דבר רך שייך בהו כבישה והנה אמת שראיתי להש"ך וט"ז ופר"ח וכה"ג שהביאו בשם איסור והתר דיש כבישה בכלים והתר שנכבש יום שלם בכלי איסור דנאסר והם תמהו עליו דאין כבישה כי אם מעת לעת וא"כ הו"ל נטל"פ והא קי"ל דכל נטל"פ גם בדיעבד שרי ובשאני לעצמי יש לי בדין להשיב דאין איסור כבישה בכלי דנ"ל שהרי כתב הרשב"א בתורת הבית ה' יין נסך דקנ"ה בשם התרומה ורבו הרב רבינו יונה דכלי עץ אי קלף אותו בקרדום מותר לפי שהיין שנבלע בגופן דבר מועט וכו' וכיון שאי אפשר לבא לידי נ"ט מותר לבטלו לכתחילה והרמב"ם חלק בדבר שאין קליפה מתרת ולהם שומעין דמיסתבר טעמייהו ע"ש גם הרא"ה בבדק הבית דקנ"ב ע"ב כתב דנראה דברי האומרים דקליפה בכלי עץ מהני ע"ש גם התו' בע"ז דע"ד ד"ה דריש כתבו והשתא דפירשתי עירוי אינו לא מבליע ולא מפליט רק כדי קליפה וכו' ואם היה מנכרן בנגר וקולפין במלקט ורהיטני והסיר הקליפה של גד היין סגי בהכי ע"ש גם הטו"ר סי' קל"ה פסק כדברי הרשב"א דאינו בולע יותר מכדי קליפה וכן פסק בש"ע שם הרי מדברי כולם דאע"ג שבכלי ע"ז דאכניסו לקיום נכבש האיסור כמה ימים בכלי אעפ"כ אינו בולע ופולט כדי נ"ט אלא משהו כדי קליפה ומה"ט התירו בע"ז דל"ג דשרי לפירמי בכלי ע"ז מים ושכר ושאר משקים כיון דקי"ל מין בשאינו מינו בנ"ט הרי בגופן אין בו כדי נ"ט לעולם כמ"ש הטו"ר סי' קל"ז וכל הפוסקי' ודוקא לתת בו יין נאסר דקי"ל מין במינו במשהו גם הרא"ש סי' תל"ג דאם נתן יין שיש בו מים בכלי ע"ז דאמרינן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דאין לשער היין הנבלע בכל הכלי שכיון שבליעתו בגופן הוא אינו נבלע אלא בכדי קליפה שמקלפין את הכלי ברהיטני ע"ש וכן פסק הש"ע סי' קל"ז ס"ג ע"ש וכבר ראיתי להט"ז בסי' ק"ה ס"ק ח' שהקשה להאו"ה מדברי הרשב"א בטו"ר סי' קל"ה דבגופן אינו נאסר אלא כדי קליפה ות"ת הגעלה דנאסר כלי ע"ש והרי כבר ביארתי דרבו המתירים מגדולי הראשונים דאין ביד האו"ה והאחרונים לחלוק עליהם בלי ראיה אף להחמיר גם ראיתי להרשב"א בתור' הבית דקכ"ו שכתב דאיסור משהו בלוע מותר לבטלו לכתחילה כדשרינן בע"ז דל"ג לפרמי בכלי ע"ז שכר ושאר משקים וה"ט דכל שמשתמשין בו בגופן אין בולעו אלא מעט וכיון שאי אפשר לבוא לידי נ"ט שרי לבטל לכתחילה וגם במשמרת הבית כתב שכדבריו כתב הראב"ד והרא"ה שם בבדק הבית חולק עליו והשיב על ראיתו בקנקנים של גויים דאינו מענין זה כלל שבגופן אינו מבליע אלא מפליט ואין בהם בליעת איסור כלל וראיה שהרי הכשרן במים צוננים ואילו היה בהם בלע לא היו מוכשרין במים צוננים דאין בבלועים ומפליטין כלל בשום דבר שאינו דבר חריף ע"ש ולא מפני בלע נאסרים אלא מפני קליפה שקולטין טעם היין ע"ש ומ"מ גם הוא מודה דבגופן אינו בולע והוסיף דאפילו משהו אינו בולע וגם ראיתי להריטב"א בחידושי ע"ז דל"ג שהכריח מדברי הרא"ה דאין גופן מבליע ומפליט כלל וכי התירו במילוי ועירוי היינו שמשם מפיגין טעם היין שיש בו שקולט הכלי ע"י חריפות היין ע"ש גם הטו"ר סי' קכ"ב שהביא דברי הרשב"א אלו וחולק דאין לבטל משהו בלוע לשבח לכתחילה דגזרינן אטו שישתמש במועט בכדי שיהיה כדי נ"ט מ"מ על עיקר ראיתו בקנקנים של גויים לא השיב דבגופן בולע כדי נ"ט ש"מ דגם הוא מודה דלא בלע כי אם משהו וכי הוצרך הטו"ר בסי' קל"ז טעם למה שהתירו שאר משקים בקנקני' של גויים דיין בכל משקים פוגם היינו דאזיל לשיטתיה שגם בבלע משהו לשבח אין להתיר לבטל לכתחילה גם הש"ע סי' קכ"ב שפסק להתיר משהו בלוע לבטל ומור"ם בהגה לא הגיה ש"מ דהכי ס"ל וכ"פ מדבריו שבספר תורת חטאת וכ"כ כדעת הר"ן מה"ט בפ' אין מעמידין גבי מ"ש מהו לפירמי ביה שיכרא הביא דברי הראב"ד והרשב"א ורבינו יונה דשרי לבטל משהו בלוע מראית קנקני גויי' שהתירו לתת לתוכם מים ושכר ושאר משקי' והביא דעת רבני צרפת דכלי עץ של ע"ז בקליפה סגי כדין כל איסור משהו דסגי ליה בקליפה כמ"ש בפ' כיצד צולין והשיב על דבריהם דאין מכאן ראיה דהכשר מילוי ועירוי אינו מטעם שיפליטו את הכלי מהיין שהרי לא מצינו בשום מקום שבגופן יפליט אלא מפני שמפיגין את היין וכו' הנה מבואר דגם הר"ן פשיטא ליה דאין כבישה בכלים ככל דברי הראשונים שזכרתי ואת זה תמהני להפר"ח בי"ד סי' קכ"ב ס"ק ג' שהביא דברי הר"ן אלו והשיב עליו כמ"ש דלא מצינו בשום מקום שבגופן פולט ליתא דיבו' שהיה מעת לעת הו"ל כבוש ואיכא בליעה ופליטה בגופן ואפי' בכלים כדלעיל בריש סי' ק"ה את"ד והם דברי תימה שחשד להר"ן דלא ידע דין כבוש כמבושל שנזכר בדוכתי טובא בש"ס ודבר פשוט הוא שדעתו דכבוש ליתיה כי אם בדבר רך במאכל אבל כלי שקשה אינו בולע ופולט כי אם ע"י כח האור ואין בירור לזה בש"ס או בגדולי הראשונים דיש כבישה בכלים ומה שהביא מריש סי' ק"ה דנתבאר דיש כבישה גם בכלים הרי עיקר סברא זאת הוא מהאיסור והתר ועל כיוצא בזה אמרו גברא אגברא קרמית ואדרבא להאיסור והתר הוא שקשה מנ"ל פשיטות דבר זה דיש כבישה בכלים נגד כל דברי הראשוני' שזכרתי ונגד הסברא ויותר תימה על הפר"ח שדחה דעת הר"ן שהוא דעת רוב הראשונים וכמ"ש ונ"ע ומיהו בעיקר דברי הר"ן ק"ל דהמה שדחה דברי הרשב"א דלא מצינו בשום מקום שבגופן יפליט אע"ג שהם לא כתבו דבגופן אינו בולע ופולט אלא משהו ש"מ דפשיטא ליה דבגופן אינו בולע ופולט כלל אפילו משהו א"כ תיקשי בכלי ע"ז של גויים למה נאסרו וצ"ק ששיים ולפיכך אין להביא ראיה מכאן שבליעת היין אינו אלא משהו ושיספיק להם קליפה ע"ש וזה תימא דכ"ש לפי דעתו דבגופן אינו פולט ובולע כלל דבודאי דמהני להו קליפה וה"ל שדעתו כדברי הריטב"א שהבאתי לעיל דס"ל דביין שהוא חריף בולע ופולט בגופן דהרי הוא כרותח וכ"כ דעת הרא"ה בבדק הבית ע"ש וע"כ נאסרו

כלי

כלי ז"ג ולא מני להו כקליפה א"כ ה"ל דס"ל דיש כבישה בכלים לגבי בליעה דבולע גם בכונן אבל אינו פולט בכונן גם ע"י כבישה וכדקי"ל הכי לגבי מליח כרותח דלגבי כלים אי מלח בכלי שאינו מנוקב נאסר הכלי ואעפ"י כן אין מליחה לכלים לגבי פליטה כמ"ש הפוסקים בטור סי' ס"ט ע"ש וס"ל שכן הדין לגבי כבישה ושוב ראיתי דתשובת נמצאת השיב הר"ן עליהם כזה דלדבריהם דבליעת כלי ז"ג לגבי כבישה כיון דהוי בכונן אינו אלא משהו ומבריך האיסור במילוי ועירוי ומה"ט הכריחו דשרי לבטל משהו אפ"ל דא"כ כא ונתיר התר שהפרה ייש שלה עם האיסור דנאסר מדין כבוש ע"י שיחזרו לשרות ההתר במים שיעור כבישה כשם שהתירו במילוי ועירוי דהרי עכ"פ כבר נאסרו הכלים ע"י כבישת היין והתירו במילוי ועירוי דמשהו בלע ומשהו פלט א"כ ה"ה בכבוש דמאכל דהוי כמבושל ואוסר כדי כ"ט התיר במילוי ועירוי כי היכי דפולט הנעלה אף בבליעה דכדי כ"ט דהא קי"ל דכבולעו כך פולטו כי ע"כ דבכישה במליחה דקי"ל דע"י מליחה בלע הכלי ולא פלט ה"נ ע"י כבישה בלע הכלי ולא פלט והנה אמת דאכתי קשה לגבי מאכל דפולט גם במליחה וכ"ש לגבי כבישה דמה"ט אסרו התר שנכבש עם האיסור דפלט איסור ובלע התר א"כ ליתסרי איסור ע"י כבישה בכבישת דמים דהתר דאף א"ת דבי כא לשרות ולהתיר הרי נאסרו המים והכלי וחוזרים ואוסרים ההתר שאנו באים להפריד האיסור הנבלע בו בכבישה הא ל"מ דהרי אפשר לכבוש במים רבים שיש בו ס' מהתר הנכבש בו דבכי האי אינו חוזר ואוסר וכדקי"ל בהגעלה וי"ל דמ"מ גם במאכל בכבישה גדול כח הבליעה מהפליטה דאם באנו להתיר ע"י כבישה שיפלוט האיסור אינו מספיק כיון דאינו פולט בכבישה כשיעור שבלע ואעפ"כ שפיר ק"ל להר"ן דכיון דבכבישה בלע טפי מפליטה איך התירו במילוי ועירוי דהיינו בכשם כי ע"כ כל מה שהשיב הפר"ח להר"ן בזה לק"ת ואת זה ק"ל להרא"ב"ד שהרי כתב הריטב"א בהשמרת הבית דקכ"ו בשמו וכן הר"ן בפ' אין מעמידין דשרי לבטל משהו בלוע מדהתירו לתת לתוך כלי ז"ג מים ומשקי' כיון דבכונן אינו ופולט אלא משהו ואיסור משהו בלוע מבטלין לכתחילה ע"ש אילו הרא"ב"ד בת' תמים דעים סי' י"ח כתב וכלל הדיוט שמעתי דמכניסו לקיום היינו ג' ימים ותפסו דרך זה מהכשר שהצריכו ג' ימים מעת לעת אמרו כבולעו כך פולטו אעפ"י שאין העירוי דרך פליטה שלא מכינו נונן מפליט אבל ראיה היא ולמדין ממנו ע"ש הנה נראה מזה שדעתו כהרא"ה והריטב"א והר"ן דבכונן אינו פולט כלל וא"כ ע"כ התר מילוי ועירוי ה"ט דמפיגי' את היין וא"כ איך יליף מיניה התר לבטל משהו אפ"ל וצ"ע ומיהו בעיקר הכרח הר"ן דאי בכבישה אמרינן כבולעו כך פולטו א"כ נתיר איסור שנאסר בכבישה דאיסור ע"י שיחזור ויעשה כבישה בהתר ז"ל דהיא גופה קשה התיכה שבלע איסור ע"י בישול נתיר אותו ע"י הגעלה כהגעלת כלים מה אית לך לומר כי התיר הכתוב בהגעלה הוא גבי כלים ולא במאכל ה"נ ז"ל במלוי ועירוי דבהגעלה לא התירו כי אם בכלים וש"ר להרשב"א בת' סי' תנ"ה דפשיט ליה דאין הגעלה באוכלין ושכנגדו חלוק עליו דגם באוכל מותר בהגעלה והחולק עליו נראה שהוא הרא"ה בעל ריבו וא"כ ז"ל דבהא פליגי דהראשוני' ס"ל דאין הגעלה ומילוי ועירוי באוכלין והר"ן שהשיב עליהם דעתו שגם באוכלים מתכשר בהגעלה כדעת הרא"ה :

וגם דעת הרמב"ן נראה דאין כבישה בכלי' ממ"ש בספר המלחמות בפ' כל שעה גבי מ"ש כל כלי חמץ שמשתמש בהם בכונן משתמש בהם מצה בכונן והשיב הרז"ה דגם בחמין שרי להשתמש בהם והשיב דדעת הרי"ף נאה ומתקבל דמכינו דכלי ז"ג שמכניסו לקיום צריך מילוי ועירוי ויש

מהם כינוב ואע"פ שהוא בכונן ולא מהני לנונן אלא הדחה והטעם דאיידי דתקיף חמרא ומישהי בגויה בלעי וא"כ חמץ נמי אית ליה חורפא כיין ובלעי בכונן והביא ראיה מהירושלמי שהצריכו מילוי ועירוי גם לכלי חמץ דמכניסו לקיום כדין כלי ז"ג יע"ש ובדבריו כתב הר"ן בפ' כ"ש ע"ש ש"מ דאין כבישה בכלים כי אם בדבר חריף ואע"פ שז"ל כדעת הרמב"ן. וקצת מהראשונים שהבאתי לעיל דאין חילוק בין כבישה דמאכל לכבישה דכלי' ומ"ש דבכונן אינו בולע ופולט כלל כי אם בדבר חריף היינו דס"ל כשיטת רש"י דאין כבישה כי אם בדבר חריף מ"מ אהני לן שכל הנהו גאוני מכשירים כבישה בכלים בדבר שאינו חריף וכ"כ דעת הסמ"ג ממ"ש בלאוין קמ"א חמשה דינים בכף וז"ל והכלים הללו שאסרנו מותר לתת לתוכן צונן ופירות אעפ"י שבלועים מאיסור הנאה שהרי החבית הבלועה מיי"נ אמרו בפ' א"מ שמותר לתת לתוכו שכר וכו' הנה מבואר דהתיר להשתמש בכלי איסור גם ע"י כבישה מדהביא ראיה דהתירו בכלי יי"נ לתת לתוכו מים ומשקין והרי התם התירו גם במכניסו לקיום דבכה"ג התיר ש"מ שדעתו דאין פליטה בכונן כלל או דהוי משהו וס"ל דשרי לבטל משהו בלוע לכתחילה ש"מ דגם הוא ס"ל דאין כבישה בכלים ועיין בב"י י"ד סי' כ"ד כדין זה ובכנה"ג שם ומיהו מדברי הנו"ב אלו ל"מ דאין כבישה בכלים לפי מה שאכתוב בסמוך בס"ד :

והנה אמת שיש מקום לרחות לרוב דברי הראשונים דל"מ דס"ל דאין כבישה בכלים ממ"ש הש"ך ביו"ד סי' קל"ז ס"ק ט' דמ"ש הפוסקים דיין שיש בו מים כיון שיש ס' לבטל קליפת הקנקן סגי היינו בסתם שאין ידוע שעמד בו ז"ג מעת לעת שאז אע"פ שמכניסין בו יין לקיום סגי בקליפת קנקן דמידי ספק לא נפיק דספק דרבנן להקל אבל בידוע שהעמיד בו יין הגוי מעת לעת הו"ל כבוש ואוסר כל הכלי וכה"ג כתב בסי' קל"ה ס"ק ל"ג דכי התירו במילוי ועירוי ג"פ היינו בסתם שאין ידוע שהעמיד בו הגוי יין מעת לעת אבל בידוע הו"ל כבוש ולא מהני עירוי ולא הגעלה לכלי חרס ע"ש באורך ולדבריו ל"מ מדברי הראשוני' דלעיל דאין כבישה בכלי' שז"ל דמטעם ספק כבוש התירו בסתם יינם דרבנן ומיהו אחר היישוב אין זה מספיק דתלכד דהש"ך כתב שם דמבתמיות דברי הפוסקים נראה דגם בידוע ששהה בו הגוי היין ימים רבים שרי במילוי ועירוי וסגי בקליפת הקנקן ע"ש וכ"כ שהרי כלי יין של גוי חזות הכלי' וריח הכלי' מעידי' עליה' דעמד בהם היין ימים רבי' והיכי תיסק אדעתין להתיר' בקליפה או בעירוי משום ספק שלא נכבש בהם היין יום שלם דאין כאן ספק דבודאי עמד בהם יין יום או ימים ויותר ועוד דכל כי האי חידושא לא הוו שתקי הש"ס והפוסקי' מיניה לבאר דבידוע לא מהני להו עירוי ואין דרך לסתום במקום חומרא וגם ראיתי בלבוש ביו"ד סי' קל"ה דגם בידוע סגי בעירוי וקליפה וכ"כ הכנה"ג שם הגב"י אות ל"ט גם מדברי הט"ז בסי' קל"ה ס"ק א' מבואר דלא ס"ל כדברי הש"ך וכ"כ מדברי הרשב"א בת"ה דקכ"ה שכתב דשרי בקליפה לפי שהיין נבלע בכונן ודבר מועט הוא ע"ש ואילו לדברי הש"ך תלי תניא בדלא תניא דאין ההתר אלא דהוא ספק אם נכבש יום שלם. דאילו דהוי בכונן מכ"מ כיון דכבוש כמבושל גם בדקכ"ו כתב דיין הבלוע בכלי דבר מועט דכל שמשתמשין בו בכונן אין בלעו אלא מועט וכו' ואילו להש"ך עיקר הטעם דהוא בספק אם נכבש יום שלם היין בכלי גם הרא"ה בבדק הבית השיב עליו שם שהכונן אינו מבליע ומפליט ואין בהם בליעת איסור כלל וראיה שהכשרן במים צוננים וכו' הרי דפשיט ליה דגם בידוע ששהה בו ג' ימים ויותר אינו בולע ופולט כלל וגם הריטב"א בחידושיו לע"ז לרנ"ב הקשה דמה איסור שייך בכלי ז"ג של גויים דבכונן אינו בולע כלל ואף א"ת דהיין חריף איך התירו בעירוי דהא קי"ל

דאין

דאין דבר זונן מפליט כלל ע"ש ואם איתא הרי בולע ופולט בכיבול הדין ככוס כיון שנכבש בו יום או יומים וכ"כ מת"ש הר"ן כפ' א"מ דאין הכשר מילוי ועירוי מטעם שיפליטו את היין דלא מניכו בשום מקום דהזונן פולט כלל ע"ש הרי דגם בנכבש ג' ימים פשיט ליה דאינו כמבושל גם הרא"ר כת' תמים דעים סי' ז"ח כתב אעפ"י שאין העירוי דרך פליטה בלא מניכו זונן מפליט וכו' ש"מ דגם בנכבש ג' ימים אינו פולט גם הרמב"ן במלחמות כפ' כ"ש שהבאתיו לעיל מבואר כן ע"ש בדבריו כי ע"כ אה"ת מבכור הש"ך אין דבריו נראי' וצ"ע מכל ת"ש:

ומינה נתבאר שדעת כל הפוסקים דלעיל דס"ל דאין כבישה לכלים הפך פשיטות האו"ה והש"ך וט"ז ופר"ח וב"ה"ב ושאר רבני האחרונים והיה נראה להבריח שכן דעת הרא"ש מת"ש בכלל י"ט סי' ד' קנקנים של גויים שממו יין תוך י"ב חדש לדברי המתירים היין לפי שיש ס' מן הקליפה ר"ל שמותר ליתן בו יין לכתחלה זכו' ע"ש ואי ס"ל דיש כבישת בכלים הרי נאסר כל הכלי כבישול כדקי"ל דבכוליה משערינן דכנפיק מיניה לא ידעינן והרי נאסר היין שכנס בהם והכלי אלא ודאי דאינו בולע ופולט כי אם משהו לבד הן אמת דק"ט להרא"ש שהרי בפ"כ דע"ז גבי מ"ש תהו למירמי ביה שיכרא כתב ואע"ג דבכוליה משערינן ואין במים ובשכר ס' לבטל אפ"ה שרי כי טעם היין הנפלט לתוכו פגום מעיקרו הוא ע"כ הרי דפשיט ליה דיש כבישה לכלי ובולע כדי נ"ט כבישול גם שם לעיל גבי מתני' דכודות הגוים כתב דכי שהה היין בכלי הגוי כ"ד שעי נאסר דקי"ל כבוש כמבושל אף לר"ת דס"ל דסת' יינם בטל בס' ע"ש ש"מ דיש כבישה בכלי הפך מ"ש בת' וכבר ראיתי להב"ח בסי' קל"ז שהקשה כן ותירץ דהרא"ש בת' איירי בקנקני' שאין מכניסים בהם יין לקיום א"כ הרא"ש בת' השיב כל זמנו וס"ל כרז' דבזמן הזה לא התירו בסתם יינם לאוסרן במשהו אלא בטל בס' ע"ש ובתירוץ ב' ק"ל דכיון שמבואר בדברי הרא"ש דיש כבוש גם בכלי ונאסר הכלי דבכוליה משערינן א"כ תאי כ"מ אם בזה"ז בטל בס' דעכ"פ אין בו ס' נגד הכלי ובת"ש הרא"ש שם כי ע"כ כ"ל שגם תירוץ ב' הוא במונח א' דאין מכניסין לקיום אלא דק"ל דעכ"פ מבהו בלע ופלט גם בלא שהה כ"ד שעי והרי אוסר במשהו וראיתי להש"ך סי' קל"ז ס"ק ט' שהביא דברי הב"ח שהבריח מדברי הרא"ש בכלי המכניסו לקיום דבולע יותר מכדי קליפה וצריך ס' כנגד כולו והשיב דאינו מוכרח דהרא"ש איירי בזמן הזה ע"ש ולא ירדתי לסוף דעתו דמה בכך דעכ"פ בעי ס' וכיון דס"ל להרא"ש דיש כבישה בכלי א"כ ע"כ בכלי ששהה בו יין כ"ד שעי דנאסר הכלי כדברי הב"ח גם ראיתי להש"ך שם ס"ק י"ז שהביא דברי הרא"ש בפ' אה' גבי מהו למירמי ביה שיכרא שכתב ואע"ג דבכוליה משערינן וכו' וכתב שאינו חולק לכל הפוסקים דס"ל דמסתמא איכא ס' אלא בא לומר דאע"ג דליכא ס' כגון שנתנו בו משקים מועטים תרע דהרי כתב הרא"ש בת' דאם נתן בו בכלי גוי מותר לפי שיש ס' נגד הקליפה את"ד ותמהני דמה יענה לת"ש הרא"ש גבי מתני' דכודות הגוים דכששהה היין בקנקן מעת לעת נפלט כל היין שברופני הכלי ואוסר היין אף לפר"ת דסת' יינם בטל בס' ע"ש הרי דפשיט ליה דיש כבישה בכלי ואוסר דבכוליה משערינן וצ"ע ועוד תמהני על דבריו דבכאן פשיט ליה כדעת הרשב"א וסיעתיה דבזונן אינו בולע ופולט כי אם משהו דאין כבישה בכלי ולעיל בסימן ק"ה ס"ק ב' פשיט ליה דיש כבישה בכלי ונאסר הכלי דבעי ס' נגד כולו כי ע"כ נראים דברי הב"ח שהבריח כדעת הרא"ש דיש כבישה בכלי ובולע ופולט כדי נ"ט ולי נראה ליישב דברי הרא"ש דת"ש בת' הוא במקום שנהגו להתיר כר' ור"ת בסתם יינם בטל בס' וגם נהגו להתר

כשיטת הרשב"א דאין כבישה לכלים ובזונן אינו בולע אלא משהו שכן שאל השואל לדברי המתירין היין לפי שיש ס' מן הקליפה וכיון שנהגו כן השיב להם לפי דעתם להתיר דאין בידו לבטל דעתם והרי אמרו במקומו של ר"א היו כורתין עצים בשבת וכו' וכמו שכבר הארכתי על זה בא"ח סי' נ"ה וצ"ו ע"ש ואוקי באתרין ואה"כ דלדידיה נאסר היין והכלי:

ואת זה ק"ל להטו"ד דמת"ש בסי' קל"ה דאף במכניסו לקיום אינו בולע אלא כדי קליפה ש"מ דס"ל דאין כבישה בכלים וכו' ומת"ש בסימן קל"ז דסגי בס' נגד קליפת הכלים ש"מ דכבוש דכלי אינו כמבושל ואילו שם כתב דאף באין מכניסו לקיום נאסר כשעמד יינו של ישראל כ"ד שעות והם דברי הרא"ש בפ' א"מ ושם כתב דנאסרו אף לפר"ת דסתם יינם בטל בס' והיינו דיש כבישה בכלי והוי כמבושל וכמו כן ק"ל להש"ע דבסימן קכ"ב שפסק כהרשב"א דאיסור משהו בלוע שרי לבטל לכתחלה והרי ראייתו מדהתירו לתת לתוכם שאר משקים כיון דבליעתו בזונן אינו אלא משהו ש"מ דאין כבישה בכלי וכ"כ מת"ש בסימן קל"ה דמהני לכלי יען קליפה בקרדום גם בסימן קל"ז כתב דסגי בס' נגד קליפת הכלי ש"מ מכל זה דאין כבישה בכלים וא"כ איך פסק שם בסימן קל"ז דברי הרא"ש דגם באין מכניסו לקיום נאסר כשעמד בו היין כ"ד שעות דהרא"ש אזיל לשיטתיה דיש כביש' בכלים וז"ל שדינו של' הרא"ש תוספת גם לדידן דאין כבישה בכלים דמ"מ בכבישה עכ"פ בלע ופלט משהו והרי קי"ל דסתם יינם בזמן אוסר במשהו כמ"ש הטו"ד וש"ע בסי' קל"ד והרא"ש כיון דס"ל דיש כבישה בכלים כתב דגם לפר"ת נאסר וא"כ דבהא פליגי עליה הטור וש"ע כיון דס"ל דאין כבישה בכלים ותיהו הדין דין אמת דנאסר כיון דעכ"פ פולט במשהו אלא דאכתי צריך ביאור למורם במפה דאילו בסימן קכ"ב הורה להש"ע דאיסור משהו בלוע שרי לבטל וכ"כ בס' תורת וטאת ע"ש גם בסימן קל"ה ובסימן קל"ז שכתב הש"ע דמהני קליפה לא הגיהו ש"מ דהכי ס"ל דאין כבישה בכלי והרי דעת מור"ס בסימן מור"ס בסימן קכ"ג ובסימן קל"ד דסתם יינם בזמן הזה בטל בס' וא"כ כשכתב הש"ע בסימן קל"ז דגב באין מכניסו לקיום נאסר היין כשעמד בו כ"ד שעי היה לו להגיה דשרי למאי דקי"ל דסתם יינם בטל בששים וקי"ל דגם במכניסו לקיום אינו בולע אלא כדי קליפה ואף לת"ש בש"ך בסי' קל"ד ס"ק ט"ו דרוקא במקום הפסד בטל בס' הרי הכא איכא הפסד היין ששהה בו ועיין בט"ז סימן קל"ז ס"ק א' מ"ש ע"ז וז"ל דת"ג מור"ס ועיין לעיל סימן קל"ד דאפילו אין בו מים בטל בס' וכו' כוונתו דכיון דלדידן אינו בולע אלא כדי קליפה א"כ בס' נגד קליפת הקנקן עכ"פ איכא ושרי:

וראיתי לרבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ג שכתב דכל ששהה היין בכלי של גוי נאסר אף לפר"ת דבטל בס' דכבוש הרי הוא כמבושל זולת בבשר וחלב וכו' ע"ש ש"מ דנקיט כפשוט דיש כבישה בכלי וקשה ששם בסוף אותו חלק כתב שיש מגדולי המורים שהורו דבליעת היין אף במכניסו לקיום אינו בולע יותר מכדי קליפה ובקליפת קרדום הוכשרו ונראים דבריהם עוד כתב שם דיין במים מתבטל בששה חלקים מקליפ' הקנקן ע"ש וזהו כדעת הסוברים דאין כבישה בכלים ודבריו סתראי נינהו וצ"ע ומ"מ הנה נתבאר שהרא"ש חולק לכל הראשונים דלעיל וס"ל דיש כבישה בכלים וראיתי להב"ח בי"ד סימן קל"ז שהבריח דגם ר"ת ס"ל דגם בגון בכבישה בולע כדי נ"ט שהרי כיון דס"ל דסתם יינם בטל בס' כודות הגוים למה נאסרו ולדידי אי מהא ל"מ שהרי כתבו הראשוני' דבכל איסור של גוים לא הלכו בהם אחר נותן טעם כמ"ש הב"י בסימן קט"ו ובספר תורת הבית דף פ"ו וכ"כ הרמב"ן והריטב"א בחידושי ע"ז לרנ"ז ועיין במ"ט הב"ח בי"ד

כימן

סימן קי"ב ס"ק כ"ד וכבר עמדתי ע"ז וה דפליגי בו גדולי הפוסקים וגם כאמר שיש לדון כדעת ר"ת דס"ל דאין הולכין באס"ג אחר נ"ט שהרי דעת ר"ת המעמיד נמי בטל בששים כדמוכח במ"ש התוס' חולין דף צ"ט ד"ה לא וכ"כ המרדכי בפ"ב דע"ז בשם ר"ת ועיין בב"י יו"ד סימן פ"ז ולדבריו קשה מ"ש בע"ז דף ל"ה מפני מה אסרו גבינות הגוים מפני שמעמידין אותו בעור קיבת נבילה ולר"ת מה בכך והרי אין מעמיד שאין בהיתר יותר מששים או ק' ולהכי אסרו דמה"ט הכריחו הראב"ד וביעתיה דאין הולכין באס"ג אחר נ"ט דאף דהחולקים דס"ל דגם באס"ג הולכין אחר נ"ט היינו דהם ס"ל דהמעמיד אוסר בכל שהוא אך לר"ת דס"ל דבטל בס' ע"כ דהס"ל דאין הולכין באס"ג אחר נ"ט ע"ש וא"כ לפ"ז נ"ק הנודות הגוים ויין ישראל כנוס בהם דאסור אע"ג דלר"ת בהם יינם בטל בס' והרי בנותן אינו בולע בכבישה כי אם משהו כדעת הראשונים ז"ל דאעפ"כ אסרו כיון דנתערב ביד גוי אף דאין בהם בנ"ט אסרו והנה אמת שיש להשיב על זה דה"ד כשנעשה כל התערובת ביד גוי אבל נודות גוים אע"ג שבליעת הכלי נעשה ביד גוי אך התערובת דהיינו שהכ"ח בהם יין כשר נעשה ע"י ישראל לא שייך לומר אין הולכין באס"ג אחר נ"ט וכ"כ דעת הראב"ד והרשב"א דהם ס"ל דאין הולכים באס"ג אנ"ט ואילו הם כתבו דהתר למירמי בכלי יי"נ שכר ומשקים ה"ט דבליעתו בנותן במשהו וקי"ל מין במינו הוא בנ"ט ואם היתה אכתי ליתסר מטעם דאין הולכין באס"ג אנ"ט אלא ודאי דכל דהתערובת נעשה ביד ישראל לא שייך זה ומיהו אין בזה הכרח דר"ת ס"ל הכי שאל דר"ת ס"ל דבכ"ג אין הולכין באס"ג אנ"ט וכי התירו לתת לתוכם היינו ושאר משקים ה"ט דהוי פוגם העיקרו כמ"ש הרא"ש שם והטו"ד בסימן קנ"ז א"כ י"ל כמ"ש שם בסימן הנזכר כדעת ר"ת דבכשין של גוים דתנן שם בע"ז דל"ה דאסור וסתם בכ"ג משמע אף אי דרכן לתת בהם יין מעט שיש יותר מששים ה"ט דבכל הני שגזרו חכמים בדברים של גוים לא פלוג רבנן ואסרו גם מיעוט ולא הלכו בהם אחר נ"ט משא"כ בשאר דברים של גויים שלא גזרו עליהם א"כ דאם יש בהתר ששים שרי וא"כ י"ל דנודות הגויים נ"כ דמגזירת חכמים הוא לא הלכו בו אחר נ"ט ומה"ט לא הקשו התוס' בע"ז דע"ב ד"ה יין והרא"ש ושאר ראשונים גם לר"ת מהך דקנקנים של גוים דאסרו אע"ג דבנותן לדעת רוב הראשונים אינו אוסר בכדי נ"ט דלה"ש י"ל דהא דלא פלוג בגזירת' ואולם ראיתי להאגודה בפ"ב דע"ז סימן כ"ג שכתב דנודות הגוים ויין של ישראל כנוס בהם דאסור פירש ר"ז דמיירי דליכא ששים וכו' ע"ש ש"מ דפשיטא ליה דיש כבישה בכלי ואוסר נגד כל הכלי ונ"ל שלמד כן ממ"ש התוספו' בע"ז דל"ג ד"ה והא וז"ל דבקנקנים ה"ט דאסור שדרך היין הנבלע בתוך הקנקנים להיות נפלט והוי כמו כעין וכו' ע"ש נראה דיש פליטה גמורה על ידי כבישה כי ע"כ יש לדון כדעת ר"ת והו' דס"ל דיש כבישה גם בכלים ואוסר בכדי נ"ט ואת זה ק"ל כדברי הסמ"ג דמ"ש בלאוין קל"ר דכבוש כמבושל בכ"ד שעי מדקאמר בעירוי דכלי יין דמערה כ"ד שעי ע"ש ש"מ דס"ל דיש כבישה בכלים דאם אין כבישה בכלים ע"כ התם ה"ט דפגים טעם היין בכך ולאו הטעם כבישה דנפלט האיסור בכך ואילו בלאוין קמ"א כתב גבי חמץ דיניה בכף דכלי איסורי הנאה מותר לתת לתוכם צונן ופירות אעפ"י שבלועים מאיסור הנאה שהרי חבית הבלועה מיין אסרו בפ' א"מ שמותר לתת לתוכו שכר וכו' ש"מ דס"ל דאינו פולט בצונן ולהכי שרי דאי פולט כדי נ"ט בשיעור כבישה כדברי הרא"ש דהוי לפגם א"כ איך הביא ראיה משם דהתם עכ"פ פולט אלא דבפל"ף וז"ל דא"כ דהתר דהתם הוא משום פגם אך אם הקיום בכלי איסור הנאה תשיב

הנאה איך התירו ליהנות בהנאת דבר בכלי אסור בהנאה א"ת דא"כ תיפוק ליה דכלי יין מותר בהנאה כדכנן דר"ת בע"ז דף כ"ט כמ"ש הטו"ד סי' קנ"ז כי ע"כ ע"כ דמשום פליטת הבליעה דאסור בהנאה הוא דמטי וא"כ ע"כ עיקר התירו אף על ידי שריה במים בכבישה דשייך פליטה הוא שהתיר ואי התר דשכר הוא משום פגם איך התיר בכלי איסור הנאה בכל מן כבישת דהרי יתכן דייבשם בכבישה בעינן דנ"ט לשבח וגל דקמ"ל דלא נימא דליהוי רוצה בקיומו על ידי דבר אחר דאסור דמה"ט אסרו בחרס הנדרייני ובקנקני' התירו דליתיה לאיסוריה בעיניה כמ"ש בע"ז דל"ב ועי"ש בתו' ד"ה והא וא"כ לפ"ז למדנו שדעת הסמ"ג כהרא"ש דיש כבישה בכלים ובולע כדי נ"ט ומיהו ל"מ שאל דס"ל דבנותן לגבי כלי בולע משהו ופולט משהו משא"כ בדבר רך במאכל בולע ופולט בכדי נ"ט וכי הביא ראיה מעירוי היינו כי היכי דלגבי כלי פולט בכבוש' כ"ד שעי משהו הנבלע בו ה"נ לגבי מאכל בולע כדי נ"ט כיון דכבוש כמבושל כי ע"כ אין ראיה גמורה מדברי סמ"ג אלו לגבי כבישה בכלי אי בלע בכדי נ"ט או לא:

וראיתי בשערי דורא סימן נ"ג שכתב בכל דברי הסמ"ג דלאוין קמ"א שהבאתי ושם ראיתי בהגהת שערי דורא שכתב וז"ל וכ"ל דנ"ל בהגעלה דאל"ה הוה אסיר למירמי ביה שיכרא דכיון ששהה בו זמן ארוך הוי כבוש וכבוש כמבושל ע"כ הנה מבואר דפשיטא ליה דיש כבישה בכלים אלא שהם דברי תימא דהרי בע"ז דל"ג וטו"ד סימן קנ"ז וכל הפוסקים מבואר דגם כלי הנעלה שרי לתת שכר וכל משקים ואעפ"י שהש"ך בסימן קנ"ז ס"ק ג' כתב דאסור לתת משקים דרך קבע ע"ש מלבד שדבריו תמוהים כמ"ש הכנה"ג הגה"ט אות כ"ג בר מן דין דגם הש"ך מודה דאי נתן בהם משקים דרך עראי אף אם שהה כמה ימים שרי כמבואר בדבריו שם ס"ק ג' כי ע"כ דעת הגהות דס"ל דכי שהה משקים כ"ד שעי נאסר בקשתי לו חבר ולא מצאתי וצ"ע ומיהו חיפשתי בשאר דפוסי ש"ד של מבוא שערי' ולא מצאתי שם הגהה זאת ומ"מ הנה מבואר דעת הגהות ש"ד הנז' דיש כבישה בכלים ועפ"י הגהה זאת הנה מקום ליישב מה שתמה ט"ז בסימן ק"ה ס"ק א' להאיסור והתר כלל כ' שכתב דיש כבישה לכלי ולא דמי לחבית של יין דשרי בסמ"ק לתת בו שכר דכיון הקלו ע"ש דמה לו להביא זה מסמ"ק וש"ס ערוך הוא בע"ז דל"ג ועוד מאי ק"ל מהתם דהתר דהוי לפגם כמ"ש הרא"ש שם והטו"ד סימן קנ"ז ע"ש ולמה שנתבאר נ"ק דהרי אי מהש"ס הוי הגהת ש"ד מבין דאיירי בהגעלה או לתת בו שכר פחות מכ"ד שעות אבל בל"ה אוסר וא"כ נ"ק מזה למאי דס"ל דיש כבישה בכלי כי אם מסמ"ג וסמ"ק וש"ד דנראה דמתירים לגמרי גם מ"ש דהתם ה"ט דהוי לפגם אינו מוסכם דהרשב"א הביאו הטו"ד סי' קכ"ב דהתיר משהו בלוע לספת לבטל וראיה מדהתירו לתת בכלי יין שכר ושאר משקים ש"מ דס"ל דיין במשקים אינו פוגם וכ"כ כדעת רוב הפוסקים ותו נ"ק גם מצד זה:

גם דעת המרדכי בפ"ב דביצה נראה דס"ל דיש כבישה בכלים שכתב ונראה דכבוש מקרי ששהה בכלי ג' ימים בדבר לח ואז הוי כמבושל ופולט טעם וקולט טעם כדאמרינן בע"ז קנקני' של גוים ממלאן ג' ימים ומערן מעת לעת וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים גם בולעו ג' ימים והיינו דאמר בע"ז כל שמכניסו לקיום ג' ימים הלכך כל דבר איסור הלח ששהה בכלי היתר ג' ימים כאסרו וכו' וכן קבל ה"ר שמואל מבונבורק מפי רא"ש וכן פסק ראבי"ה ע"ש הנה מבואר דפשיטא להו דאין חילוק בין כבוש דמאכל לכבוש דכלי וכ"כ המרדכי בפ"ב דפסחי' סימן תקנ"ז שכתב להתיר חבית שכר לתת בו יין ודגש בפסח דטעם שכר בטל בס' ואין להחמיר

להחמיר ולשער בכל החבית דשאני הכא דהתירא בלע וכן הכריעו אבי העזרי ורבינו שמחה את"ר הנה מבואר דאי לאו הטעם דהתר בלע יש כבישה בכלי ואוסר כנגד כל הכלי וכו' גם בסימן תקע"ד בשם רבינו יחיאל מפריש שכתב דאע"ג דתשמישו כצונן מ"מ שורין בהם פתיתין של לחם חם ביין והוי כבוש דהוי כמבושל ע"ש ש"מ דיש כבישה גם בכלי וכ"כ נ"כ דעת הגהת ש"ד שהביאו הב"י בטו"ד סימן ס"ט וז"ל והא דאמרינן אין מליחה לעץ פירוש דאין נכנס לתוכו דהוי יוצא ע"י מליחה אבל על ידי בישול יוצא נהי דמלוח כרותח פירו' כרותח דצלי אבל לא כמבושל ע"כ נראה דגבי כבוש דהוי כמבושל א"כ גם בכלים יש כבישה כיון דקי"ל דהוי כמבושל והיה נראה להכריח שכן דעת הגאון שכתב האורחות חיים כתיבת יד ה' מאכלות אסורות וז"ל תשובה להגאון על חבית של יין ושמן שנפל בה שרץ או עכבר שיעורו אחד מיני אלף והחבית והמשקין אסורין ואם בקש לטהר הכלי מכניסו לתוך הכבשן עד שיהא כבתחילה עכ"ל גם ראיתי בס' המכריע סימן ל"ו שכתב כן בשם בה"ג והביא שם תשובה לרבינו האיי גאון על זה ע"ש נראה דס"ל דיש כבישה בכלים וש"ר דהא ל"מ דהם כיון דס"ל דטעם שרצים אינו בטל כי אם באלף בכי האי לכ"ע נאסר הכלי דלכ"ע יש כבישת בכלי לענין דבולע ופולט משהו דמה"ט אסרו כלי יין דמ"מ משהו מיהא בלע ולהכי אסרו גם הכלי באופן דהאוסרים כבישה בכלים הם הרא"ש והגהת ש"ד והמרדכי והר"ש ורא"ס וראבי"ה ורבינו שמחה ורבינו יחיאל וכ"כ דעת ר"ת ורז"ו וכמו שנתבאר ולדעת הגהת ש"ד דלעיל דנראה דס"ל דכי התירו לתת שכר היינו בלא שהה בכלי שיעור כבישה נראה שכן דעת אבי העזרי בפ"ב דע"ז הביאו בו' בי"ד סימן קל"ה דמי עירוני אסורין מדין אין מבטלין אס"ל ותמה שם בחידושי אשרי שם דמה יענה דבע"ז דל"ג התירו לתת לתוך כלי יי"ן שכר ומשקין ע"ש ולמ"ש י"ל דס"ל דכי התירו אינו אלא לתת לשעה דאינו פולט כי אם שיעור כבישה וא"כ דאי שהה שיעור כבישה אסור והרי מי עירוני הוא אחר שיעור כבישה דפולט במים כל האיסור כי מן הבאר ק"ל לאיסור והתר שער ל' הביא דבריו הכנה"ג בסי' ק"ה הגה"ט אות ויו שכתב אפילו הכלי שהיה בו המאכל שנאסר על ידי כבישה נהוג בו היתולם איסור בכלי חרס ועץ אעפ"י שהוא כבוש דכבוש אעפ"י שלא הזכיר איסור בכלי כמו במאכל והיינו בחששת שהיה מעת לעת אחד נאסר הכל בין המאכל בין הכלי דתאמר דאמרינן כבוש כמבושל אף בכלי אמרינן וכו' ע"ש יקשה ובי לזה הוצרכנו למהכב לדין אי יש כבישה בכלים שכבר ביארתי שדין זה ברור כרוב דברי הראשונים ומחלוק' פוסקים הוא · וראיתי בת' כנה"ג חי"ד סימן קמ"א שהקשה מעין זה כדברי האיסור והתר · ושוב חפשתי ספר האיסור והתר וראיתי שעיקר ספקו הוא דאי קי"ל כבוש היינו בכוליה איסור כגון יי"ן בכלי אבל שרץ בשכר וחומץ דעיקר הכבישה בכלי הוא בהתר אלא דנכבש בהתר דבר איסור מנ"ל דאמרי' כבוש לגבי מאכל וגם לגבי הכלי ומ"מ זה שנמשך אחר דעת הרא"ש וסייעתיה כבר נתבאר דרכו המתירין גם בעיקר פשיטותו דכבישה דכלי שוה למאכל ובכ"ד שעי' חשיב כבוש ונאסר הכלי ונמשכו אחריו רבני האחרונים ק"ל דבכלי לכ"ע אינו נעשה כבוש בכ"ד שעות ואמינ' לה מת"ש הרא"ש בפ"ב דע"ז גבי נודות הגוים דבכלי של גוי כאין מכניסו לקיום כל שהניח בו יין כ"ד שעות נאסר מת"ש בפ' א"מ דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי וכו' וקנת ראיה מעירוני שהמים מפליטין במעת לעת וכו' והא שהיין מפליט הכל מעת לעת לפי שהוא חזק ויש לו כח להפליט כל הבלוע ברופני הכלי במעת לעת וכ"כ אבי העזרי את"ד וק"ל כדבריו דכיון שהבי' ראיה מעירוני והרי התם אינו נפלט כי אם בג' פעמים מעת

לעת והילך דביין שהוא חריף פולט במעת לעת מינה דכבוש בדבר חריף הוי בכ"ד שעי ובמים ושאר משקים דאינן חריפים לא חשיב כבוש כי אם בג' ימים כדקי"ל בעירוני וא"כ תקשי איך כתב דכבוש הוי מעת לעת ממ"ש בפ' א"מ דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי והרי בבשר וחלב דאינו חריף לא הוי כבוש כי אם בג' ימים לפי דבריו ואי מביא ראיה מכאן דגם באינו דבר חריף הוי כבוש בכ"ד שעי איך חילק את"כ בין חריף לדבר שאינו חריף וכן קשה דבפ' השוכר האריך להוכיח דהוי כבוש בכ"ד שעי' ונמשכו אחריו הטו"ד וש"ע סימן ק"ה ואיך לא חילקו דבדבר שאינו חריף אינו נעשה כבוש כי אם בג' ימים וכ"ת דס"ל דלגבי פליטה בעירוני הוא דיש לחלק בכך אבל בכבישה לגבי בליעה פשיט ליה דגם באינו חריף בולע בכ"ד שעי זה אינו דמלבד שאין סברא לזה דהא קי"ל כבולעו כך פולטו בר מן דין הרי עיקר איסור כבישה דהיינו איסור והתר שנשרו יחד או התר שנכבש בכלי איסור הרי לא שייך איסור בלי פליטה דאי האיסור אינו פולט איך יבלע ההתר מיניה וכיון דדבר שאינו חריף אינו פולט כי אם בג' ימים איך יאסרו ההתר בכ"ד שעי מדין כבישה והרי כיון שהאיסור אינו פולט ביום אחד איך יבלע ההתר מהאיסור כי ע"כ צ"ל כוונת דבריו במה שיש לדקדק בדבריו דמ"מ אחר שהבי' ראיה ברורה דכבוש ביום שלם חשיב כבוש למכ"מ הוצרך להביא עוד קנת ראיה מדין עירוני דהוי כיהודה ועוד לקרא דלפחות היה לו להביא קנת ראיה מעירוני קודם הראיה דפ' א"מ לכן נראה דהרא"ש בכלל דבריו כמשפט דהרי עיקר שאלת כד יין כבישה בכלי והביא ראיה בעיקר דין כבוש הוי ביום אחד ממ"ש בפ' א"מ דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא ולפי שנרגש הוא נ"מ שלא דוקא בכל דבר מאכל דהוא רך כבשר וחלב יש בו כח בכבישה לבלוע ולפלוט אבל בכלי כי כ"ד דהוא דבר קשה מנ"ל דיש בו דין כבישה אימא דלהוי כמליחה דקי"ל אין מליחה לכלים לכן הביא קנת ראיה לכ"ד בכלי מדין עירוני דפולט מעת לעת ולפי שנרגש דא"כ כיון שהצריכו בכלים עירוי ג"פ בכ"ד שעי ש"מ דכבישה בכלי אינו כמאכל דסגי ביום אחד אלא בעי ג' ימים לכן כתב דה"ד בעירוני דהוי במים דאינו חריף אבל ביין דחריף סגי גם בכלים ביום אחד דדבר חריף לגבי כלי דינו כמאכל דאינו חריף דסגי ביום אחד שהרי סברה דדבר חריף עדיף טפי לגבי כבישה והרי לא שמענו כדין כבוש כי אם ב' שיעורים כ"ד שעי למאכל וג' ימים לכלים וא"כ דבר חריף גבי כלים כיון דמפקת ליה מדין ג' ימים מיסתב' דשיעורו בכ"ד שעי דשיעור אחר לגבי כבישה לא שמענו זה נ"ל נכון וקיים בדברי הרא"ש כי ע"פ הבאר הנה מקום ליישב דבכאן כתב הרא"ש דכבוש הוי בכ"ד שעי וסיים דכך אמרו לי שכתב אבי העזרי וק"ט שהרי המרדכי בפ"כ דבינה כתב בשם ראבי"ה דכבוש לא הוי כי אם בג' ימים וזה סותר מ"ש הרא"ש בשמו לכן נ"ל דראבי"ה ס"ל דכל כבוש בג' ימים וזולת בדבר חריף דביום אחד הוי כבוש ולכן כיון ביום אחד חשיב כבוש וראבי"ה אינו מחלק כלל בין כבוש דמאכל לכבוש דכלי וס"ל דשוים הם וזולת דבדבר חריף והרא"ש הביא ראיה מדברי ראבי"ה דס"ל דבחריף סגי במעת לעת אע"ג שחולק עמו בכבוש דמאכל דלראבי"ה אם אינו דבר חריף הוי כבוש בג' ימים ולדידיה חשיב כבוש ביום א' לבר מ"מ לגבי כלי דמודי לראבי"ה דבעי ג' ימים ואעפ"כ בחריף סגי בכ"ד שעי הוא ראיה נגורה לדעת הרא"ש:

אך את זה תמהני לרבינו ירוחם נתיב ט"ו אות כ"ט שכתב דכבוש כמבושל הוי בכ"ד שעות וכ"כ אבי העזרי והרא"ש ע"ש וזה תימא דאיך צירף הרא"ש עם ראבי"ה והם חולקי' דלראבי"ה בכל כבוש בעי ג' ימים משא"כ להרא"ש וכבר העיר להכנה"ג בת' סימן קמ"א הנדפס ותמה שתמיה עליו

עליו בזה אלא דגם עליו ק"ל איך לא נרגש שדברי רבינו ירוחם הם דברי הרא"ש בפ' אין מעמידין ושיא גופה תיקשי להרא"ש שכתב כן בשמו ואי קשה לרבינו ירוחם אינו אלא למ"ש שראיית הרא"ש מהראב"ה שמחלק בין דבר חריף דסגי ביום אחד ובאינו חריף בעי ג' ימים ומינה נפיק לדידיה לגבי כלים אך רבינו ירוחם שכתב בסתם דדבר לא הוי כבוש ביום אחד להרא"ש וראב"ה דמשמע אף בדבר שאינו חריף ק"ט שהרי העידו עליו להפך ושוב אחר הישוב ראיתי דגם להרא"ש קשה כן ואינו מספיק ישוב שכתבתי שהרי כתב המרדכי וכבולעו כך פולטו מה פולטו בג' ימים אף בלעו ג' ימים והיינו דאמרו בעז"כ כל שמכניסו לקיום ג' ימים אסור כיון אעפ"י שהוא צונן ומכניסו לקיום ג' ימים קאמר ע"ש ש"מ דגם כיון דהוי חריף ס"ל לראב"ה דבעי ג' ימים הפך מ"ש הרא"ש בשמו וצ"ע ותפרשת העבור אעלה ארוכה למ"ש המרדכי בעז"כ בפ' השוכר סימן תתכ"ד וז"ל ר"ת פסק דבשר שנפל לחלב צונן אם שהתה ג' ימים אסור משום דהוי בכבוש והביא ראיה מפ' א"ת וס"ט דחשבינן ליה ככבוש וכבוש הרי הוא כמבושל ע"כ וק"ט דהביא ראיה מת"ש בפ' א"ת דאי תרו ליה כוליה יומא בחלב' דחשיב כבוש בג' ימים והוא ראיה לסתור דהתם מוכח דחשיב כבוש ביום אחד מעת לעת כמו שהכריח הרא"ש ורובא מהך סוגיא דמעת לעת חשיב כבוש וע"ק דבכאן כתב בשם ר"ת דכבוש הוי בג' ימים וכבר הביא הב"ה בא"ר סי' ק"ה את דבריו ואילו בהגהת ש"ד הביאו הב"ה בא"ר סימן נ"א כתב בשר שנפל בחלב צונן פסק ר"ת דאם שהה יותר מיום אחד שהוא אסור מדרבנן מטעם כבוש דאמרינן בפ' א"ת דאי תרו ליה כוליה יומא שרי משמע שא יותר מיום אחד אסור מטעם כבוש וכו' ע"ש הרי דביותר מיום אחד הוי כבוש ולא בעי ג' ימים הפך מ"ש המרדכי בשם ר"ת וכבר ראיתי בת' בנה"ג סימן קמ"א שהקש' כן דדברי ר"ת סתראי נינהו ועוד דהמרדכי בשם ר"ת איך הביא ראיה מת"ש בפ' א"ת דהתם מוכח דגב מעת לעת חשיב כבוש ע"ש ואשר אני אחוה בישוב דברי ר"ת במה שיש לדקדק עוד בדברי המרדכי שכתב בשר שנפל בחלב צונן אם שהתה ג' ימים דלפי משפט הלשון הו"ל אם שהה דהיינו לבשר בלשון זכר ועוד במ"ש דהוי ככבוש כנראה דהוי ככבוש ואינו כבוש לגמרי והרי לפי דבריו כבוש גמור הוי ועוד כמ"ש וה"ט דחשבינן ליה ככבוש כנראה דעל האמת אינו כבוש והרי אין לנו כבוש יותר מזה וכ"ת דמשום דבשר וחלב אין בו דין כבוש מד"ת כתב כן אין זה מספיק דעכ"פ כבוש גמור הוי אלא שהתירו הכתוב כי ע"כ נראה דאיירי בבשר שנפל לתוך כלי חלב כן יומו עם מעט מים ולא שנפל לחלב ממש וכי קרי ליה חלב היינו משום בלע הכלי דבטל משערי' וחשיב כאילו הכלי כולו הוא חלב וזהו שכתב אם שהתה ג' ימים דהיינו ששהתה הכלי עם כבישה בשר שבתוכו ג' ימים וס"ל דכבישה בכלי הוי בשלשה ימים דהוא קשה ובמאכל הרך סגי ביום אחד שלם והכריח כן כדי ליישב דבפ' אמר מת"ש דאי תרו כוליה יומא שרי משמע דהוי כבוש ביום אחד ואילו בפ"ב דעז"ש שהצריכו לכלי גוים עירוי ג' ימים נראה דעד ג' ימים לא הוי כבוש וע"כ הכריח בין רך לקשה דבמאכל הרך סגי בכ"ד שעי ובכלי הקשה בעי ג' ימים ולפי דכבישה בכלי אף בג' ימים אינו מוכרח דאי מעירוי דמפליט בג' ימים ל"ת שי"ל דאינו מטעם פליטה כי אם מטעם דמפיג את היין כמ"ש הר"ן בפ' אין מעמידין וכ"כ הרא"ה בבדק הבית דף קכ"ו והריטב"א בחדושי עז' לדל"ב והראב"ד בת' תמים דעים סימן זה אלא דמספק כיון שיש לפרש דעירוי מטעם פליטה כדעת שאר הפוסקים דסברי הכי ע"כ כתב גם הוא דחשיב ככבוש וזהו שהביא ראיה מפ' א"ת דהיינו ללמד שיעור כבוש מדיבא דהוי מעת לעת אלא דבכ"ד דהוי בכלי דהוא קשה ואין ראיה מהך

דפ' א"ת פסק דהוי כבוש בג' ימים משיקול דעתו וקנת ראיה מדין עירוי דהוי בג' ימים ולפי שאינה ראיה מכרעת לא סם להביאה ותו ל"ק מת"ש הגה"ד בשם ר"ת דביותר מיום אחד הוי כבוש דהתם איירי שנפל לחלב ממש דהוא רך דהוי כבוש גמור דביום אחד שלם חשיב כבוש ולמה שביארתי נמדנו דגם ר"ת בשיטת הרא"ש דכבוש במאכל הוי בכ"ד שעות ובכלי ג' ימים ואולם בעיקר דברי הגה"ד בשם ר"ת ראיתי להפר"ת בי"ד סימן ק"ה ס"ק א' שתמה דבפ' א"מ מיירי מדאוריתא וליכא למידק מינה לאסור מדרבנן ואי דייקינן מינה הא אם שהה יותר מיום אחד אסור איכא לדיוקי דאף מד"ת אסיר ע"ש ולי נראה בכוונת דבריו דמ"ש אם שהה יותר מיום אחד היינו דבכ"ד שעי נעשה כבוש ולפחות בעי רגע כדי שיהיה בה בכבישה דהיינו לבישול לבלוע ולפלוט והראיה שהביא מפ' א"מ הוא דס"ל דכוליה יומא שאמרו פירושו כמה ימים דאי ר"ל כל היום הרי באומרו דאי תרו ליה יומא בחלבא הוה משמע נתי יום שלם ואע"ג דכבוש סגי ביום אחד דנקיט הכי לרבות דגם בנכבש יותר מיום א' כמה ימים שרי מד"ת וע"כ בא להכריח דשיעור כבישה הוא יום שלם ולהכי נקיט כוליה יומא דהיינו כמה ימים וכוליה היינו לריבותא מינה דעיקר כבישה סגי ביום אחד דאי אמרת דכבישה בב' או בג' ימים א"כ היכי נקיט כוליה יומא דאין ברירה בש"ת בעיקר שיעור דכבוש סותר בבשר וחלב דאי הוי בב' ימים או ג' ימים הו"ל למינקט יותר מב' ימים או ג' ימים דהוה שמעינן דשני או ג' הוי שיעור דכבישה ויותר דנקיט לריבותא אבל כולי יומא אף אי מפרשינן כוליה יומא כמה ימים אינו מבואר שיעור כבישה והריבותא כי ע"כ דיום אחד הוי שיעור כבישה ומינה לבשר בחלב אע"ג דהתיר הכתו' כבישה אסיר מדרבנן וכמ"ש ל"ק כמה שהקשה הכנה"ג בא"ר סימן נ"א הגב"י אות ט"ס ע"ש:

ועוד"פ הבאר יש לי ליישב מאי דק"ט לשיטת הראשונים דכבוש הוי בג' ימים דמה יענו לסוגיא דפ' א"ת דמוכח דביום שלם הוי כבוש דבשלמא להרא"ש ל"ק מקנקנים דבעי עירוי ג' ימים שי"ל דיש חלוק בין כבוש רך כמאכל לכבוש קשה ככלי אך לדעת הסוברים דגם במאכל בעי ג' ימים הרי בהך סוגיא נראה דבכ"ד שעי חשיב כבוש אך במ"ש י"ל שהם מפרשים כוליה יומא דהיינו כל הימים והוא דוחק וש"ר להגה"מ סער ד' שכתב בשם רבינו ברוך דיש מביאים ראיה מהך סוגיא שאמרו אי תרו ליה כוליה יומא לאסור כבוש ביום אחד ול"ת דהתידום דכי תרו ליה שרי מד"ת בלי הדחה אף ע"פ שכ"ט מותר מש"כ בשאר איסורים דצריך הדחה את"ר אלא דק"ל דאיך יתכן דצונן בצונן בכל איסורים דצריך הדחה מד"ת שהרי כיון דבצונן לא בלע ליכא אלא משהו שנדבק וכי אכיל ליה דאין בו כזית בכדי אכילת פרס הרי מתבטל משהו איסור ברוב היתר דאפילו איסורים מבטלים זה את זה לת"ד בוכחים דע"ח כמ"ש הטי"ד סוף סימן כ"ט ע"ש ודוחק לומר דביטול אס"ל ס"ל דהוי מד"ת וא"כ משהו היכא וכי אכיל ליה בלי הדחה הוי מא"ל דא"כ כ"מ דרבינו ברוך ס"ל דמא"ל דהוי מד"ת כדעת הראב"ד שהביאוהו הר"ן בפ' גיד הנשה והרשב"א בתורת הבית שהרי כבר ביארתי דרוב הפוסקים ס"ל כהתוס' דהוי מדבריהם ואף הרשב"א והר"ן לא חשו לסברת הראב"ד וא"כ כיחידאה לא מוקמינן כי ע"כ נראה דכל דיכול להפריד האיסור ואוכלו בלי הפרדת האיסור לכ"ע אסיר מד"ת וכה"ג כתב הר"ן בפ"ק דסוכה גבי עשאה תחת האילן דלא שייך ביטול איסור כל שיכול להפריד האיסור מן ההתר וה"נ גבי צונן יכול להפריד משהו הנדבק על ידי הדחה אלא דאכתי קשה דהרי כתב הרשב"א הביאו הטי"ד בסימן קנ"ב דמשהו בלוע יכול לבטל לכתחילה וכן פסק בש"ע שם וכו'

אשכוחי משכח ר"ל דאי לאו פגם דידהו אי משום פגם דעל ידי התערובת אשכוחי משכח מהטעם שכתבו התוספו' וכ"מ דגבי בשר נבילה וטריפה אוסר בשיכרא דאין הבשר פוגם השכר ויש לדחות דדוקא עכבר משביח והדר בעי כפל לגו חלא מהו והיינו כמ"ש התוס' אי חריפות החומץ משוה לשבח פגם זה הכא על ידי תערובת ואסיר או לא והעלו דאיירי ואירי בשיתין דמספ"קל בשכר וחומץ דאין עכבר פוגמן מצד התערובת ואע"ג דהם עצמן פגומין וטעם דידהו פגומין אי מהא הכי אסריכהו הכתוב אף שהם פגומין ולפי שיטה זו למדנו דפגם דידהו אין שום חולק דאסור בין כגופן בין בטעמן וזהו דעת הראשונים דהצריכו ששים גם בדברים המאוסין ושוב אחר החיפוש ראיתי להרי"בל סוף ח"א שכתב בהך סוגיא ד' שיטות ובכלל כתב שטה זאת וכ"ל דשיטה זאת מוכרחת כדעת רוב הפוסקים המצריכים ס' בכל דברים המאוסים וגם יש קצת הכרח בעיקר הך סוגיא דע"כ דכי אמרוה רבנן קמיה דרב ששת לימא קסבר רב נטל"ף אסור אין הפגם מצד דמאיס כי אם מצד פגם על ידי תערובת דאי מצד דמאיס הרי בתר הכי אתקיף רב שימי לר"ש ומי מאיס והא עולה על שלחן המלכים וחילק רב שימי בין דמתא לדדברא ואי לא הוה ידע המאיס הוכי בעו ליה לימא קסבר נטל"ף אסור ודוחק לומר דרבנן דבעו לר"ש הוו ידעי דמאיס עכבר דמתא ורב שימי אינו מכללם דהכתי תיקשי דמנ"ל דכי אסר רב בעכבר דמתא הוה אימא דדברא דלא מאיס וע"כ אסר דנטל"ש הוי אלא דנפגם דהכא מצד התערובת הוא וכ"כ להכריח כדעת התו' בד"ה אמר פשיטו וקי"ל כרבא דנטל"ף מותר אף בשרצים וכ"ת כשאינו בן יומו וביונא בו מותר אף בשרצים ע"כ וקשה דהו"ל לומר דכ"מ בכל שרצים דמאיסי כי נפלו במאכל דשרי וע"ק דממ"ש נראה דבב"י גם בשרצים אסיר והרי כל שרצי' דמאיסי גם בב"י הוי לפגם וכ"ת שדברי התוס' הם לגבי שכר וחומץ דמספ"קל אי אשכוחי משכח דבשהכלי ב"י אסור גם זה אינו מספיק דהרי בעכבר בשיכר' וחלא דרבנן הוא ואיסורו משום כבוש אין ברירה לאסור הכלי דאע"ג דכבוש כמבושל אין כבישה בכלים כדקי"ל אין מליחה לכלים דאע"ג דהאיסור והתר והטו"ז וש"ך ופר"ח העלו כרים כיון ק"ה דיש כבישה לכלים אין דינם ברור אלא כמ"ש בסי' טז ע"ש אלא ודאי דהם ס"ל דפגם דשרצים עכ"פ נאסר בהם הטעם אף דהם מאוסים ואין התר רבא כי אם בפגם דאתי מעלמא וע"כ נקטו דכ"ת כשאינו בן יומו לאורויי דלא שרי כי אם בפגם דאתי מעלמא דהיינו שאינו בן יומו וביונא כי מן הבאר יש להכריח כדעת הר"מ מ"ש בה"לא דעכבר שנפל לשכר וחומץ בששים וביין ושמן ודבש שרי דהוי לפגם וקשה דאמאי לא חילק בין עכברא דמתא לדדברא דאילו דדברא עולה על שלחן מלכים וכבר נרגש הכנה"ג בי"ד סי' ק"ד הגב"י אות י"א בזה אמאי לא חילקו כהכי ותירץ דלאחי דקי"ל כרבא אין חילוק דגם בדמתא איכא לספוקי דאשכוחי משכח ע"ש א"ק עדיין דא"כ בהתר יין ושמן הו"ל לבאר בדדברא דלא מאיס אסור גם ביין ושמן כי ע"כ דפגם זה ביין ושמן אינו מצד דמאים כי אם מצד התערובת ואף דדברא פוגם אלא דא"כ הדר בי קושיין מנ"ל לאסור בשכר וחומץ גם בדמתא כיון שלא חילק אימא דכולי סוגיא איירי בפגם דעל ידי תערובת וכי מספק"ל אי משבח אינו אלא דדברא דמצד עצמו מושבח מספ"קל על ידי תערובת שכר אי משבח אבל במתא דמאים גם מצד עצמו מהי תיתי שיהיה לשבח בתערובת שכר שיש צד לומר דגם על ידי תערובת נפגם כי ע"כ שדעתי דנפגם מצד עצמו דמאים אין צד להתיר דגם בפגמו אסריה הכתוב וא"כ לא כ"מ כלום בין דמתא לדדברא כיון דפגם דידהו אסר הכתוב :

וראיתי להב"י שהכריח כדעת הסמ"ג לאוין קל"ב והמרדכי בפ"ב דביצה שכתבו דדבורים הוי כנבילה סורחת מעיקרא ולא אסרי הדבש ע"ש ש"מ דס"ל כהרשב"א דטעם שרצים דמאיסי הותר ואחרי המחילה לתה שנתבאר הא ל"מ דכי שרינן בדבש הוא מטעם דהוי פגם דעל ידי תערובת. דשרצים בדבש פוגמין כמ"ש הר"ן בפ' ט"ו דמ"א הל"א וא"כ דאי אתינן מצד פגם דמאיסי אסור וכ"כ דאל"ה תיקשי לכל הנהו רבנן דהצריכו ששים בכל דברים מאוסים היכי שרינן הדבש דגופי הדבורים מעורבין בו הרי התר הדבש מפורש התירו בש"ס אף בדבש של גוים אלא ודאי כמ"ש ולדעתי הו"ל לאקשויי לדעת האוסרים מהתר הדבש שנתפשט התירו ואין שום חולק דאף שהתוספו' והרא"ש בע"ז דס"ט נתנו טעם דרגלי דבורים כעצמות החמור ניכהו דשרו אין זה מספיק היכא שנתערב בדבש גופי הדבורים אלא דבגופי הדבורים דאפשר לברר ולהסירם לא ק"ל להתוספות והרא"ש כי אם ברגלי הדבורים דאוכלים אותם עם הדבש וא"כ תיקשי או מטעם כבוש או שמרת יחוס הדבש עם גופי הדבורים ולהאוסרים איך יתכן וע"ק למה שהבין הב"י ממ"ש הסמ"ג ועוד דהא דבורים הם כנבילה סרוחה מעיקרא דשרי אף למ"ד נטל"ף אסור דא"כ איך אמרו בע"ז דס"ח נימא קסבר רב נטל"ף אסור והרי עכבר דמאיס סרוח מעיקרו הוי דגם למ"ד נטל"ף אסו' מתיר כמ"ש שם בעמוד ראשון וא"כ עכ"פ תיקשי רב דאמר כמאן לא כר"מ ולא כר"ש וכן למאי דאסיק רבא דנטל"ף מותר ולא ידענא מ"ט דרב אי קסבר נטל"ף אסור ולית הלכתא כוותיה או משום דקסבר נטל"ף שרי ועכברא בשיכרא אשכוחי משכח מיפשט דאשכוחי משכח דאי לאו רב אתי דלא כמאן לא כר"מ ולא כר"ש וכה"ג יש לתמוה לשערי דורא סימן ס"ה שכתב דנבילה סרוחה מותרת כדאיתא בע"ז אף למ"ד נטל"ף אסור ע"ש דא"כ תיקשי בהך סוגיא איך אמרו דרב סבר נטל"ף אסור והרי בסרוח מעיקרו כ"ע מודו וכיון דמאים הו"ל כסרוח מעיקרו כמ"ש הם גבי דבורים כי ע"כ ע"כ דהם ס"ל דפגם דשרץ לכ"ע אסור אף דמאים וכי שרי רבא היינו בפגם דאתי מעלמא ובשר שרץ בדבש הוי פגם על ידי תערובת דמה"ט התירו עכבר ושאר שרצים בדבש וס"ל דפגם כזה על ידי תערובת כה"ג לכ"ע שרי דחשיב פגום מעיקרו כיון דמצד עצמו פגום הוי וכי אסר הכתוב היינו כדליכא פגם אחר דאתי מעלמא אבל כל דאיכ' נמי פגם אחר דשרי אה"כ דגם האוסר מודה בו וא"כ כולי סוגיין דע"ז דקסברי כדעת רב דסבר נטל"ף אסור אינו אלא בעכברא דדברא דעולה על שלחן מלכים אבל במתא אה"נ דגם רב שרי וליכא למימר דאשכוחי משבח מצד התערובת דליכ' פגם כי אם מצד עצמו דמאים שזה ודאי אסור לכ"ע גם בדמתא דכל פגם מצד דמאים אסר הכתוב גם בטעם אך לדעת הב"י דסמ"ג ומרדכי וש"ך ס"ל דגם פגם דמאים התיר הכתוב בטעם דהוי נטל"ף ק"ט כדבריהם ולא משכחנא פתרי מהך סוגיא וכ"ע עוד תמהני להב"י דהרי כבר נתב' דהשערי דורא כתב כדברי הסמ"ג ולדעתו ש"מ דס"ל כהרשב"א והרי הב"י גופיה הביא בשם שערי דורא דאוסר זבוב עד ס' וסבור הייתי לומר דדין הזבוב הובא בסוף ספר ש"ד בליקוטי' וא"כ י"ל דאינו מעיקר ספר ש"ד וא"כ דפליגי אך מ"מ קשה להב"י למה לא הביא דעת ש"ד דאיהו נ"כ להתיר וע"ק שהרי בש"ד גופיה סימן מ"ו כתב ואם נתבשלו ונמצא התולעת באחד מהם צריך ששים לבטל טעם התולע ע"ש וכ"כ שם בסימן מ"ח ובסימן מ"ט וא"כ לדעת הב"י דבריו סתראי ניכהו אלא ודאי כמ"ש וליישב דברי הב"י נ"ל וז"ל הש"ד סימן ס"ה ואעפ"י שאנו רואין האיברין של דבורים בדבש אעפ"י כן אין לאסור בשביל כך דלית להן טעם רק שסנן הדבש דרך בגד והו"ל

והו"ל כרגלי החמור דמותרין דנטל"פ ונבילה שרוחה מעיקר' מותרת כמ"ש בעז' אפילו למ"ד נטל"פ אסור ע"כ וקשה בדבריו דפתח באיברי דבורים וסיים בהתר ברגלי דבורים דעצמות נינהו ומותרין דאין התר זה מספיק לגופי דבורים דאינן עצמות כמבואר מהתוס' והרא"ש בעז' דף ס"ט וע"ק דא"כ למה הצריך סינון והרי כבר סיים גם הוא דמותרים הם עצמם באכילה כמבואר מהתוס' והרא"ש שם דאף בלי סינון שרי כי ע"כ צ"ל דס"ר תרתי ק"ל בהתר דבש דגופי דבורים מעורבין ומרתיחין אותם כדי לסנן כמ"ש הא"ח הביאו הב"י בי"ד סימן פ"ד דגופי הדבורים נותנים טעם בדבש וע"ק ליה דאף אחר השנון נשארים עם הדבש רגלי הדבורים שהם קטנים ועוברים גם בסינון והשיב לגופי הדבורים דאפשר בסינון דלית להו טעם פירושו דהוי לפגם בשר בדבש ולרגלי הדבורים דא"א בסינון השיב דהוי כרגלי החמורים דמותרים ועז' כתב דהוו נטל"פ כנבילה סרוחה מעיקרא דלכ"ע שרי ר"ל מגד דהם עצמות דלאו בר אכילה הם כנ"ל בכוונת דבריו וא"כ אין זה ענין לדברי הסמ"ג דהסמ"ג כתב דהוי נבילה סרוחה מעיקרא גם בגופי הדבורים ותו ל"מ מיניה מהס"ר דקאי כרשב"א ול"ק כדברי הב"י מכל מ"ש אך את זה ק"ל ראי הכין הב"י דהתר הס"ד מגד פגם הוא מגד התערובת דבשר ודבש א"כ גם כדברי הסמ"ג שכתב דהוי כנבילה סרוחה דמעיקרא ל"מ שי"ל דהיינו כיון דהוי פגם מגד התערובת וגם הם עצמם פגומין דמאיסי בכי האי לכ"ע שרי וא"כ דגם הסמ"ג והמרדכי יודו דאם אינו פגם על ידי תערובת דלכ"ע אסיר ובעי ס' דהכי אסרינהו הכתוב וע"ק להב"י שהרי מדברי הסמ"ג בלאו זה גופיה יש להוכיח להפך שכתב וז"ל שרביטי חשש של פולין ושל פויים שנתבשלו ונמצא תולע באחד מהם השרביט שנמצא בה התולע זורק לחוץ והשאר יש שאוסרין ואפילו על ידי ששים של התר שיש במחב' וכן דגים קטנים שנתבשלו וכו' הביא דבריו הטי"ד סימן ק"ז וע"ש בב"י ואי תולע דמאיס ברובא בטיל איך כתב ואפילו על ידי ששים דששים לגבי תולעים מהי תיתי דבגב ברובא בטיל ועוד דאי חשיב פגם אין טעם לאוסר מפני העירוי כיון דברובא בטיל והא איכא רוב התר עכ"פ דזה שייך ברג טמא דהוי לשבח משא"כ בתולע דהוי פגום אלא ודאי דגם בתולעים דמאיסי בעי ס' הפך מ"ש הב"י כדעתו כי ע"כ ע"כ לומר כמ"ש דלא התיר כי אם בפגם דעל ידי תערובת אבל בלא"ה גם דמאיסי בעי ס' ודברי הב"י צ"ע וכ"ב להכריח בדעת איסור והתר שהרי הש"ך כתב בשמו בי"ד סי' קז' לאסור בדברים המאוסים ואילו האיסור והתר גופיה הביאו הכנה"ג בי"ד סימן פ"א הגה"ב"י אות ס' כתב דדבורים בדבש כנבילה סרוחה מעיקרא דמותרת אפילו למ"ד נטל"פ אסור ע"ש וא"כ קשה איך אסר בזבובים ותולעים עד ששים אך למ"ש ל"ק דאי שרי הכא היינו דהפגם מגד התערובת וכיון דמאיס נ"כ ס"ל דבה"ג לכ"ע שרי אך לדע' הב"י קשה דבריו אהדדי ומלבד זה יש להשיב בהכרח הב"י מדברי הסמ"ג והמרדכי דל"נ וכמ"ש בסימן ע"א ע"ש ומיהו מדברי הרוקח שהביא המרדכי שהביא הב"י דס"ל דבטל ברוב בכל דברים המאוסים נראה כן וגדולה מזאת משמע מדברי הרוקח שהביא אגודה בפ' כתרא דעז' סימן ס"כ נראה דגם בשיכר' והלא לא בעי ס' כי אם כרדברא דצולה על שלחן מלכים ש"מ דמפרש כולי סוגיא בעכבר דדברא אבל בדמתא כיון דמאיס הוי פגם ובטל ברוב כמבא לפו' דכת המתירים הם הרשב"א והר"ן והריב"ש והרוקח ומיהו מהרוקח ל"מ כולי האי שכבר כתב הש"כ בשמו בסימן פ"ד ס"ק ל' דאסר התולעים עד ס' וע"ש בש"ך מה שנדחק ליישב גם ראיתי בחידושי הריטב"א בעז' דס"ט דנקיט גם הוא כשיטת הרשב"א דשרים דמאיסי

ברובא בטיל דהוי נטל"פ גם בספר החינוך בב' ראה סי' ת"פ כתב בכל דברי הרשב"א דדברים מאוסים ברובא בטיל דהוי נטל"פ ע"ש גם ראיתי להתש"בן ח"ב סי' ו"ט שכתב דבריה מאוסה בטל ברוב כשנפלה בקדירה ודוקא בשכר ומוזן משביח וכ"כ הרמב"ם ז"ל ע"ש ותמהני דהר"מ לא התיר כי אם במשקים בשל"א אבל בקדירה אדרבה שם כפיו ר"ל ושם ר"ו מבואר דבתבשיל בעי ס' וכן הכריח בספר הזכרונות וכמ"ש לעיל ואיך התיר בנפל לקדירה מהרמב"ם והוא אוסר ובעי ס' וצ"ע:

אך את זה קשה בדברי הרשב"א שהרי כתב הטו"ד בשמו בסימן פ"ד דאם בישל פירות ונמצאו תולעים בקדירה משליכו ואוכל השאר שאין בהם כל כך שיאסרו תערובתן בפליטתן ע"ש הרי נראה דבעי ששים דרוחק לומר דאיירי בשאין רוב בנגדו בהתר וכבר ראיתי להפרישה בטו"ד סימן ק"ד שהקשה כן גם ראיתי בא"ח כו' שהביא בה' מ"א בשמו כדברי הטו"ד דסימן פ"ד ושם נ"כ הביא בשמו מ"ש בת"ה הביאו הטי"ד בסימן ק"ד והם דברים הנראים דסתרי אהדדי והפרישה ישב לזה דשאני תולעים הגדלים בפרי שאינן מאוסים לאכול עם הפרי ראיה לדבר תולעים שבגבינה ושבבשר ודגים אלו דבריו גם ראיתי להכנה"ג בסימן ק"ד הגה"ט ובת' או"ח סימן קנ"ז שהקשה כן ותירץ כדברי הפרישה דשאני תולעת הגדל בפרי דנתהוה מלחלוחית הארץ אינו נטל"פ אלא לשבח או כלך לדרך זאת דהכל תלוי בהתהוה בו בין שיתהוה מן הארץ בין שיתהוה שלא מן הארץ כתולעים שבבשר ושבדגים את"ד ותמהני עליהם שנראה שלא ראו מ"ש הרב במשמרת הבית דק"ו שהשיב להרא"ה שכתב שלא אסרה תורה אלא שרץ מושבח וז"ל ועוד הרי אמרו הני תמרי דבדא בתר תריסר ירחי שתא שריין וכו' אלמא תוך י"ב חודש אסורין ותולעים שבתמרים מי לא מאיסי ולא בדילי אינשי מינייהו ויבחושין שבשכר אמרו התם נ"כ שאסור עד שיסנן וכן תולעים שבעיקרי הגפנים וכו' ווייון שבעדשים כל אלו יאמר שטעמן מושבח ולא בדילי אינשי מינייהו האי אפשר לו לכפור בכל אלו לומר דיש להם טעם לשבח דדבר זה נגלה לעינים ועוד דודאי בדילי אינשי מינייהו וכל דבדילי אינשי מינייהו אמרו דמאיסי ע"ש הרי מבואר דגם בכל מיני תולעי' ס"ל דהוו נטל"פ הפך מ"ש לחלק הם בדעת הרשב"א ודבריה' צ"ע:

והנ"ל ליישב שהרי דעת הרשב"א כדעת הראב"ד שכתב הר"ן בפ' א"ט הביאו הב"י שם בסי' פ"ד על דברי הרשב"א אלו דדוקא שלא נמצאו אלא אחד או ב' או ג' אבל ד' הכל אסור ולא סגי להו בבדיקתן דכיון שנמצאו שם כל כך הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא למימר שמא נימוחו ובטל משום ספק אחד לא שרינן ליה ע"כ והדבר ברור דגם הרשב"א הכי ס"ל שהרי כי התיר אינו אלא דהוי ס"ס ספק לא היה בהם תולעים ואת"ל היה ספק נימוחו כמ"ש הב"י בשמו וע"כ שהתיר עד ג' דלא מחזיקינן השאר שיש עוד בו תולעים ולכן דייק לכתוב ואם נמצא קצת בקדירה וכ"כ הפרישה בפירוש דברי הרשב"א וא"כ בנמצא בו הרבה דהרי הוחזקו הירקות שבישל בתולעים אין כאן אלא ספק אחד שמא נימוחו ובספק אחד לא שרינן איסור תורה וזהו כוונ' הרשב"א במ"ש ואם נמצא קצת וכו' שאין בהם כל כך שיאסרו פליטתן בתערובתן הכוונה דשמא לא נימוחו ובריה אפילו באלף לא בטיל ומאי דנקיט פליטתן א"צ"ב דהאיסור מגד התולע עצמו היינו דעכ"פ אין כאן בריה בודאי אלא פליטת התולעים שנמצאו או בשאר שנימוחו בתבשיל ואעפ"כ אנו אוסרים בשנמצאו הרבה מספק שמא יהיה בו בריה שלא נימוחו משא"כ בנמצא בו קצת אין אנו אוסרים פליטת התולעי' משום

ספק שיש בריה שלימה דכיון דיש כאן ס"ס הו"ל כאילו בודאי אין כאן בריה שלימה ואי הוה אסרינן ליה נמצא דהוה אסרינן משום פליטת התולעי' וזה איננו דאין האיסור כי אם מספק בריה שלימה דלא חל ספק זה כי אם בשיש הרבה דהיינו ד' דהוחזק בתולעים ומה"ט הוא דנקיט פליטתן וגם שיש דוחק בלשון פרדין דטפי הו"ל לומר שאין בהם כל כך לחוש שיש שם בריה שלימה אי מהא שנקיט דדחיק ואוקיה אנפשיה דכיון שנתבאר שדעת הרשב"א כהראב"ד אין עיקר האיסור משום פליטה כי אם מספק בריה שלימה וכ"כ להדיא בת' סימן ק"א ובסי' קי"ב ע"ש שמבואר דעיקר איסור התבשיל מספק שיהיה שם בריה שלימה כי ע"כ דפליטתן דנקיט לאו דוקא:

אך את זה קשה עדיין דהרי הרשב"א בחידושי חולין בפ' גיד הנשה דף ק' בדין בריה כתב בשם גאון דעכבר שנפל לשמן משערינן בששים ע"ש וע"כ דגאון בשיט' האוסרים קאי דגם טעם שרצים אוסר אודס"ל דגם בשמן אשכוחי משבח אך הרשב"א דבתורת הבית דף קי"א הסכים דשרצים דמאיסי טעמם פגום בטל ברוב ודוקא עכבר בשכר וחומץ משביח אבל שאר משקים ושמן בכלל פוגם א"כ ברובא בטיל וא"כ איך הביא הרשב"א בסתם דברי גאון כיון דליה לא ס"ל וכבר ראיתי להכנה"ג בטו"ד סימן ק"ד הגב"י אות ד' שהקשה כן ונדחק ליישבו ע"ש ולדידי ל"ק שנראה דלא זכר שהרשב"א שם בתורת הבית דף ק"ד ע"ב בדין בריה הביא דברי גאון הנזכר ושייס עלה ולקמן נאריך יותר בדין זה שאמר הגאון בעכבר שנפל לקדירה רותח אם אוסר תערובתו בפליטתו אם לא ע"כ ומ"ש לקדירה רותח' אף על גב דהגאון איירי בשמן כבונן דריכו כרותח נתכוון גם לת' הרו"ף ג"כ שנראה דס"ל דגם טעם שרצים נאסר ונילה דעתו שחולק עליהם וצ"כ בחידושיו שלא הביא להפך זה לא חש לבאר וכבר ביאר כאן בת"ה שהם הן דבריו שבחידושיו ותו ל"ק עליו מידי ומידי דברי ראיתי להכה"ג שם אות א' שתמה להמרדכי בפ' בתרא דע"ז שכתב דעכברא בשיכרא פסק דשב"ה דודאי פוגם ומותר בלא ס' וכ"כ בתוס' הרב ישראל דה"ה בשר נבילה וחלב ע"ש וכן האגור כ"כ בשם ראבי"ה ווהתימא דהא אסיק הש"ס דעכברא בשיכר' אשכוחי משבח ובעי ס' וכן פסקו כל הפוסקים את"ד ואי מהא ל"ק שכבר ראיתי במרדכי שהובא בחידושי אנשי שם שהביאו דרשב"ם ביין איירי ונראים הדברים אך את זה ק"ל שראיתי להב"מ בפט"ו מה' מ"א הל"א על מ"ש הרמב"ם דעכברא בשיכרא שיעורו בששים כתב וז"ל אבל רשב"ם פסק דאין צריך ס' מפני שפוגם וכ"כ ראבי"ה משמו ע"כ והאן אין שייך להגיה שהרי ניכרים הדברי' דרשב"ם לאפלוגי להרמב"ם הביאו הב"מ וזה מורה דגם מה שהביאו במרדכי ליתא והדר קושית כנה"ג גם בדברי המרדכי שוב אחר החיפוש ראיתי באגודה בע"ז סימן ס"ב שכתב ועכברא דנפל בחמרא פסק רבינו שמואל דודאי נפגם ומותר בלא ס' ע"כ וזה מורה דנפל ט"ס במרדכי ואגור בדברי הגהות אנשי שם אלא שעומד לנגדי דברי הב"מ דאי אפשר להגיה וע"כ חל הספק גם במרדכי ואגור דקשה להגיה כי ע"כ לקיים מילי דאבות נ"ל דרשב"ם וראבי"ה מפרשים כוליה הך סוגייא בעכברא דדברא דלא מאים ואין הפגם כי אם מגד התערובת וע"כ מספק"ל אי עכברא דדברא אשכוחי משבח ואין התערובת פוגמו אבל עכברא דמתא דמגד עצמו מאים א"כ דפשיט לן דפוגם ושרי וב"כ להדיא דעת הרוקח שהביא האגודה שם וז"ל וכוב שנפל בקדירה אע"ג דקול עכברא בשיכרא אשכוחי משבח היינו משום דיעולה על שלחן מלכים וכו' הרי להדיא דמפרש כוליה סוגיא בעכברא דדברא דלא מאים ומינה דבדמתא דמאים גב כשיכרא שרי דהוי פגם גמור וזהו דעת רשב"ם וראבי"ה וע"כ סביאם הב"מ לפורת דחלוקי' לסר"מ דמדברי הרמב"ם מתבאר דאיירי גם בעכבר דמתא דמאים ואפ"ה בעי ס' ולפז' כ"ל דרבינו שמואל שהביא אגודה היינו רשב"ם ואם הוא רשב"ם ז"ל דרשב"ם תרתי אמר דכיון גם בעכברא דדברא שרי דפוגם על ידי התערובת ונתקיימו כל דברי חכמים אלא דלפז' כ"מ שדעת רשב"ם וראבי"ה כדעת הרשב"א דגם טעם פגם שרצים דמאיסי הותר דכי קבעו דעכברא בשיכרא אי הוי לפגם היינו על ידי תערובת והיינו בדברא אבל בדמתא שרי ס"מ דכל דמאיסי הוי בטל"ק ושרי וז"ל דרוקא בדדברא מספק"ל אי על ידי תערובת פוגם או משביח אבל בדמתא פשיט להו דהוי פגם מגד התערובת כיון דאיכו מושבח מגד עצמו וא"כ דשרצים לגבי מאכל דלא שייך פגם על ידי התערוב' כי אם מגד עצמו דאסיר ובעי ס' אך את זה תמהני בת' הרדב"ז סי' תשי"ו שכתב דיש מקלין אפילו בחלא ושיכרא ע"ש ובודאי שכ"כ על שראה דברי המרדכי והב"מ שכתבו בשם רשב"ם וראבי"ה וזה תימא דאחר דאיפסיק הלכתא בש"ס איירי ואידי בשיתין איך יתירו הם ובודאי שט"ס נפל ובכפל ליין איירי וכדברי אגודה או בדרך שכתבתי אך מ"מ תימה לסתור פשרא הפך מסקנת הש"ס וצ"ע:

ומיהו כדעת הטו"ד אע"ג דבסימן ק"ד הביא בסתם דברי הרשב"א הלא בסימן קז' כתב בסתם בזבוב דבעי ששים וכבר הקשה הב"י בדבריו וכתב דמ"ש בסימן קז' הוא לדעת הסוברים דגם בשרצים דמאיסי וליה לא ס"ל ואין בזה הכרח ואדרבא י"ל דמ"ש בסימן ק"ד הוא להרשב"א וליה לא ס"ל ועכ"פ קשה איך כתב בסתם דברים סותרים אהדדי וראיתי להפרים' בסימן ק"ד שישב דס"ל דאף אי הוי לפגם לא שרי לכתחילה ובסימן קז' איף דכבר הוציא הזבוב מ"מ הא אפשר להגעיל הכלי משא"כ כאן דבא לאסור התבשיל דאין בו ס' את"ד וק"ל דכי אסרו קדירה שאינה בת יומא לכתחילה כבר אמרו בעז' דף ע"ו הטעם משום גזירת בת יומא דהוי לשבח וכ"כ הטו"ד סימן קכ"ב אבל כאן דגם בבן יומו פגום מעיקרו שרי אף לכתחילה דמה"ט התירו כלי יין בשאר משקים אף לכתחילה מטעם דפגום מעיקרו הוי כמ"ש הרא"ש בפ"ב דעז' דל"ה וכ"כ הטו"ד בסימן קלז' ואף על גב דהתם כמי אפשר להכשירם במילוי וצירוי גם מ"ש דאפשר להגעיל תיכח באיסור הכף דסתם מינן ומתכת דאפשר בהגעלה והרי הטו"ד בסימן קז' אסר הקדירה אם אין שם ששים והרי סתם קדירה היא של חרס דבעי שבירה וכ"כ דבדף ל' דפסחים אמרו קדירות בפסח ישברו הרי דסתם קדירה היא של חרס דבעי שבירה וכ"ת דס"ל דאפילו הכי חשיב לכתחילה אף על גב דבעי שבירה כמ"ש הר"ן בפ' כ"ש שם גבי קדירות בפסח ע"ש שהרי מדברי התוס' בעז' דף ע"ו ד"ה מכאן וכ"כ הרא"ש בפסקיו שכתבו דמה שאסרו הקדירה והתירו התבשיל כי הקדירה היה בו איסור קודם שנפגם אבל התבשיל לא היה בו איסור מעולם וכו' ואי חשיב לכתחילה ת"ל דכאן דיעבד וכאן לכתחילה אלא ודאי דגם קדירה דיעבד חשיב כיון דבעי שבירה וכ"כ הגהת אשירי שם ובסי' כ"ו העליתי שכן דעת הטו"ד ממ"ש בסימן קכ"ב כי ע"כ איני רואה בדבריו ישוב גם ראיתי להכנה"ג סימן ק"ד ובת' סימן קלז' דיש ליישב דברי הטור ע"פ מ"ש הב"ח בקונטרים אחרון בסימן ק' דלא כתב הרשב"א דטעם שרצים הוי פגום כי אם כשנמחה השרץ אבל פליטת השרץ אחר שהסירה הוי לשבח ואינו פוגם וא"כ מ"ש בסימן ק"ד בנמחה ומ"ש בסימן קז' בפליטה ע"ש ותמהני דהרי הרשב"א הכריח כן בת"ה דף קי' ממ"ש בעכברא בשיכרא דמספק"ל אי אשכוחי משבח וכן בחלא מיכה דבשאר משקים ובתבשיל פוגם משום דמאים והרי בעכברא בשיכרא איכו אלא בפליטא לבד ואיסורו משום

כבוש

כבוש הוא כמ"ש התוס' וכל הפוסקים וגם הרשב"א כתב שם כן ש"מ דגם בפליטה הוי פגם וכן התבאר מכל דברי הרשב"א שם ולומר דא"כ דהרשב"א אינו מחלק בזה הטור מחלק בזה מלבד דקשה עליהם איך כתבו כן כדעת הרשב"א שאי אפשר לשמוע כר מן דין דהרי עיקר התר זה נפיק מהך סוגיא דעככרא בשיכרא דשקיל וטרי הש"ס דהוי פגם ואי ס"ל דבפליטה הוי לשבח מאי קבעי הש"ס ומספ"קל לרבת אי משבח וכ"ת דעיקר הספק הוא וס אי גם בפליט' כמ"ג פוגם א"כ כ"מ דגם ביין ושמן נ"כ דינא הכי כיון דהוי פליטה והרי הטור והרשב"א דביין ושמן ודבש פוגם ומשמע כמי דבשילק העככר איירי כ"ש בדבריהם וכ"ת דס"ל דפגם דבולי סוגייא היינו מגד תערובת ובגד זה אין מקום לחלק בין נמחה גופו לפליטה זה אינו דא"כ לפז"תו ל"מ דטעם שרצים הוי פגם והרי לדעתם עיקר הפגם משום מיאוס כי ע"כ דבריה' בזה צ"ע בעיני:

עו"ק לדעת הבי' בדעת הטור דס"ל כהרשב"א ממ"ש הטור בסימן ק' כל דבר שהוא בריה כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה וא"כ מה וביוצא וכו' ואם מכירו וזרקו והאחרים והרוטב תלויין בכ"ט שאם יש ששים כנגד הבריה מותרין ואם לאו אסורין חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אוסר דקי"ל אין בגידין בנ"ט וכו' ואם איתא הו"ל לומר חוץ מגיד הנשה ונמלה שהזכיר לעיל כיון דנמלה נטל"ף כיון שזורקו השאר מותר וכבר הקשה כן הב"ח ומה שתירץ אינו מספיק כמו שנתבאר וכן קשה להש"ע בסימן ק' שכתב כלשון הטור דמאחר שפסק בסי' ק"ד וקז' דשרצים ברובא בטלי לגבי טעם הו"ל לומר כאן חוץ מנמלה ובדוחק יל' דדין גיד הנשה דחשיב בריה ושאר דיניו עיקרו כאן בסימן ק' וע"כ כתב חוץ מגיד הנשה לבאר דטעמו אינו אוסר ושומנו אוסר משא"כ טעם נמלה דאינו אוסר משום פגם עיקרו בסימן ק"ד וע"כ לא חש להזכיר כאן דין נטל"ף ובמך למ"ש בסימן ק"ד ודברינו בסימן ק"ד הם כאילו כתב שזה שכתבתי בסימן ק' דנמלה ודומיהן חשיבי בריה ולא בטלי היינו לבטל גופה דלבטל טעמה ברוב בטיל דנטל"ף הוא כ"כ ליישב בדוחק דברי הש"ע דאילו בדעת הטור נ"ל להכריח מזה שדעתו כמ"ש בסתם בסימן קז' דבעי ס' ודבריו דסימן ק"ד כתבם בשם הרשב"א וליה לא ס"ל גם מגד אחר תמהני להש"ע ממ"ש הטור וש"ע שם בסימן ק' ואם נימוח שאינו ניכר צריך ג"כ ששים כנגדו דאף על פי שאין בו טעם והוא כעין בעלמא התורה אסרתה ע"ש והרי אין דבר שאינו בטל ברוב בגוף האיסור וכי הצריכו ששים היינו מגד הטעם דטעם כעיקר מד"ת וטעמא לא בטיל ושיערו רעד ס' יהיב טעם ואסרו גם הם במינו אטו שאינו מינו וא"כ בגיד כיון דהצריכו ששים אף ע"ב שאין בו טעם כלל מפני שהתורה אסרתו אף על גב דעץ בעלמ' הוא מינה נמי לשרני' דאיסי' דטעם דידהו פגום מינה דיש להתיר פליטת שרני' כדקי"ל בגיד מטעם דאינו כ"ט ה"נ בשרצים דהוי נטל"ף אבל בנימוח השרץ איך נתיר דכי הוי. לפגם נמי אינו אלא דאין טעם וזה אוסר ואי בגיד אף על פי שאינו כ"ט ואף במינו בעי ששים כיון שהתורה אסרו והרי גוף האיסור שם ה"נ בשרצים כיון שהתורה הכרו בעי ס' כל שגוף האיסור שם וכ"ת הרי כתב הגהת אשירי בפ' בתרא דעז' דכל שאינו כ"ט לא לשבח ולא לפגם לכיר הביאו הש"ך סימן ק"ג ס"ק כ' והביא ראיה מדין גיד בנימוח דבעינן ס' אף על פי שאין בו טעם כלל ע"ש ולפז' ל"ק דגבי שרץ דהוי לפגם גם בנימוח בטל ברוב וזה אינו שדברי הש"ך הם תמוהים כבר תמהו עליו הרב מנחת כהן והרב פר"ת בסימן ק"ג ס"ק כ' דכל שאין בו טעם מהיכי תיתי דלבעי ס' ודברי הג"א הם שסבר כ"ט וניכר בו הטעם אלא שאינו לא לשבח ולא לפגם וע"כ אוסר וכי אסרו בגיד היינו מפני שהתורה אסרתו ע"ש שאריך ואם דברים ברורים ומעתה הדר כי קושיין דגם בשרני' בנימוח בעינן ס' וכ"ת שיא גופיה תיקשי להרשב"א גופיה דגבי שרץ בנמחה התיר ברוב ואילו גבי גיד הצריך ס' כת"ה דף ק"ח הביאו הבי' בסימן ק' ע"ש אי מהא ל"ק דשם כת"ה אחר שכתב בגיד דבעי ס' כיים ואפשר שבטל ברוב כיון דאיהו כ"ט וכו' ע"ש וא"כ יל' דכל מ"ש להתיר שם בדקי' בשרץ נימוח ברוב היינו דס"ל לעיקר גם גבי גיד דבטל ברוב אך להטור וש"ע בסימן ק' דסתמו דבעי ס' איך כתבו בסימן ק"ד בשרץ שנמחה דבטל ברוב והם דברים דסתרי אהדדי ומיהו גם להרשב"א לא איפרק שהנראה דבת"ה הקצר סתם דבעי ס' בגיד ממ"ש הבי' בסימן ק' שכ"כ הרשב"א וא"כ איך סתם בדין שרץ שנימוחו בת"ה הקצר דבטל ברוב אלא שת"ה הקצר אינו בנמצא ולא ידענו בבירור מ"ש שם ועיין בפר"ח סימן ק' ס"ק ז' כי על כל אלה נ"ל להכריח שכל מ"ש הטור בסי' ק"ד הוא כדעת הרשב"א וליה לא ס"ל אך להבי' וש"ע ק"ט מכל מ"ש וצ"ע:

עוד תמהני בדעת המתירים טעם שרצים ממ"ש בחולין דקי"ב רב הרי אמלח ליה בשר שחוט בהדי בשר טריפה אתא לקמיה דרבא א"ל הטמאים לאסור ציר ורוטבן וקיפה שלהן וכו' והרי סתם רוטב אינו אלא המים שנתבשל בהם הבשר כדמוכח מתני' דחולין גבי גיד דנ"ו ושאר דוכתי וכ"כ גם בפשט הך סוגייא דהרי אסר מכח הברייתא ציר טריפה שנבלע בכשירה ואי אמרת דטעם שרני' הותר הרי ריבוי הטמאין בשרצים כתיב ואעפ"כ אסר הרוטב וכ"כ מהתו' ד"ה ורוטבן שהקשו ות"ל ממשרת ליתן טעם כעיקר ותירצו דרוטב אשמכתא א"כ דאיירי ברוטב מחוי ע"ש ומכלל דבריהם מבואר דרוטב שרצים אסיר מריבוי משרת ס"מ דפליגי עליה דהרשב"א וכ"כ בסמ"ג לאוין קל"ח שכתב כהתו' ות"מ יש ליישב שיטת הרשב"א להך סוגייא דרוטב היינו מיחוי השרץ וא"כ דטעם דידהו הותר אך תמהני להר"ן בפ' כל הבשר בהך סוגייא שהקשה דמה ראיה הביאו. לציר אימא דריבוי הטמאים לרוטב לבד ותירץ דרוטב פשיטא דאסור ואוסר דהיינו טעם כעיקר אלא ודאי לציר איצטריך והאי קרא דהטמאים בשרצים כתיב וכו' הנה מבואר דטעם שרצים אסור הד"ת וזה סותר מ"ש בפ' השוכר את הפועל דטעם שרצים הותר משום פגם וכה"ג ק"ל להרשב"א בת"ה ד"ק שהקשה לשיטת רש"י דס"ל דטעם כעיקר דרבנן מהך סוגייא דהטמאים לאסור ציר ורוטבן ותירץ דהיינו כשהן בפני עצמן והיינו דלא ילפי ליה רבנן ור"ע מהטמאים וכו' כ"כ ליישב לפי פרש"י אבל ר"ת אומר דטעם כעיקר מד"ת וכו' ע"ש ויש לתמוה איך לא הכריח כן לכ"ע דהרי טעם שרצים פגום הוא והרי נטל"פ הותר לפי שיטתו ועכ"פ ק"ל לשיטתו לדעת רוב הפוסקים דטעם כעיקר מד"ת א"כ אין מקום להתיר טעם שרצים דפגום הוי שו"ל דמה"ט איצטריך ריבוי דהטמאין לציר ורוטב דשקולים אע"פ דהכר נפיק ממשרת לאורויי דאף דפגום הוא נאסר כי היכי שנאסר גופן אף שהם פגומין ולדידהו לא מוקמינן במיחוי השרץ כיון דגם הטעם נאסר מד"ת כי ע"כ גם מהך סוגייא כ"ל ראיה דטעם שרצים נאסר מד"ת לדעת הסוברים דטעם כעיקר מד"ת ודוחק לומר דכי איצטריך ריבוי דהטמאין היינו משום עככר דעככרא דדכרא עולה על שלחן מלכים במ"ש בעז' דס"ח ואולי גם בשאר שרצים אית בהו דדכרא דמושבחין ולהכי אסר רוטבן דזה דוחק גדול דסתם שרצים פגומין וכי אתי ריבוי הטמאין הוא לשאינן פגומין עק"ל כדעת המתירים שהרי בדין בריה דלא בטיל המבואר בטור סי' ק' וכל הראשונים דאיתיה גם בשרצים כידוע והרי נחלקו הראשונים בכל איסורי מאהו כגון

דליתסר וכפחות מכ"ד שעי כ"ט דאז אינו לפגם נמיהו כשאני לעצמי אכתי ק"ל מהך סוגיא לדעת הראשונים דס"ל אין כבישה בכלים שהרי עיקר הירוש זה של פיסקיתו' דשמן חשיב דבר חריף לא ראינו בפוסקים שכתבו כן ויש להשיב שאינו חריף אלא שאין כאן מקום להאריך בזה כי אם בזאת ק"ל בדבריה' שהרי שנינו בפ"א דתרומות חבית שמן שהבאתי לעיל דש"מ דלא אסרו הכלי מטעם דאין כבישה בכלים וכמו שביארתי לעיל ואי הוי חריף וחשיב כרותח הו"ל לאסור :

ובדוחק י"ל דבהא פליגי רב"ש וב"ה שאסרו השמן משום קליפת כלים היינו דס"ל דהוי כחריף ומשוי לשבח בצירוף טעם חתכות כמ"ש התוס' בע"ז דל"ו ד"ה בשלמא ורבי וב"ר ס"ל דאינו חריף והוי כנטל"פ ושרי וא"ה"כ שהיה יכול לו' דאינו חריף ולא חשיב כרותח וחד מתרי טעמי נקיט שטעם זה כנטל"פ שגור בש"ס והוא דוחק:

א"נ י"ל דאע"ג דאין כבישה בכלים מ"מ יש לחוש דכלי הגוי שהיה בו השמן נשתמשו בו בחמין וא"כ אע"ג דבכבישה דג' ימים אינו פולט כל מה שבכלי מ"מ כיון ששהה השמן בכלי ימים רבים ברוב הימים פולט כל בליעת הכלי ונבלע בשמן וא"כ אי לאו מטע' כטל"פ היה מקום לאסור כנ"ל ועדיין צ"ע · והנה ראיתי להפליתי שם שהשיב להט"ז וש"ך שלא ראה הברח כדברי הא"ה דאוסר כבישה בכלי איסור ע"ש :

ואה"נ המעיין יראה בדברי הא"ה שהביא הט"ז והש"ך וכנה"ג דכתב דין זה בכמה מקומות דנדקו כל רבני האחרונים כמ"ש בשם הא"ה דאוסר אם כבש התר בכלי איסור ואין להאריך בזה :

ואולם בעיקר דברי האיסור והתר כלל ב' סימן ח' הביאו הט"ז שכתב דאם שהה בכלי שיעור כבישה אף הכלי אסור בדיעבד דקי"ל כבוש כמבושל אף בכלי' ונל"ר לחבית דיין דשרי בסמ"ק לתת בו שכר לכתחילה דביין הקלו וכו' וכה"ג כתב בכלל ל' ע"ש ודבריו תמוהים בעיני היכן ראה שהקלו ביין טפי משאר איסורים והרי התוס' בשבת דמ"ב ד"ה אבל הביאו ראיה דעירוי בכלי ראשון לשבת וכל התורה מדמהני עירוי לכלי יין ע"ש ואילו לדבריו נ"מ דאיתא דביין הקלו גם הרא"ש שם בפסקיו שהביא ראיה זאת דאאה דשאני הכא יין דביין דתשמישו בצונן הקלו בו בכמה דברים ע"ש מכלל דבצונן דבכל האיסורים לא מחמירינן בהו טפי מיין גם קולות ביי"ן לא ידעתי מקום והרי אסרו במשהו וכמה חומרי משא"כ בשאר איסורים גם בע"ז דע"ר דפליגי ת"ק ורשב"ג אי ימכור לגוי חוץ מדמי יי"ן שבו ואמר רב יין ביין כיין כבך אסור ונבתם ייכם אף יין ביין וכתבו רוב הראשונים דכל איסורי תורה לסתם ייכם דמו ולא ליי"ן כמו שהבאתי בכרתם בת"ח סימן פ"ב ע"ש הרי שמעולם לא הקלו בסתם יינם טפי משאר איסורי תורה גם ראיתי בת' מור"ם בעל הקפה סימן נ"ג דכתב שאין לומר דבסתם יינם הקלו טפי מכל איסורי תורה דהא מצינו בכמה דברים שהחמירו בסתם יינם טפי מאיסורי תורה גם הרי"בש סימן רנ"ה כתב דסתם יינם לא הותר אף לחולה שיש בו סכנה דכיון דמשום לתא דע"ז נאסר הא קי"ל בע"ז דיהרג ואל יעבור גם ראיתי בש"ת לב"ב לדפ"ז גבי מ"ש הרבינה ומילהן שכתבו בשם הרמב"ן דסתם יינם חמיר מאיסורי תורה ועל הכל ק"ל שהרי בע"ז דל"ר אמרו וב"ת חמץ דאוריתא יין דרבנן הא כל דתקון רבנן כעין ד"ת תקון הרי להדיא שאין להקל בסתם יינם טפי מאיסורי תורה והנה אמת דהקלו קצת פוסקים בכמה מילי בסתם יינם בזמן הזה דינכשו לא בקיאי כטיב ע"ז כמ"ש בטו"ר וב"י סימן קכ"ג אך לב"ע בסת' יינם דבזמן הש"ס לא הקלו בו כלל והרי היתר חבית יין לתת בו שכר איתיה להדי' הכי בע"ז דל"ג ע"ש וא"כ

איך שייך לומר דביין לבד התירו באופן שדבריו בזה צ"ע אבלי גם בעיקר ספיקו בכלל ל' בשרץ שנפל למשקה שנאסר המשקה מטעם כבוש אי נאסר גם הכלי או לא כיון דהוי כבוש דכבוש דהכלי נכבש בשמן שהוא התר וכתב שנהגו איסור אף על פי שלא הזכירו כבוש כה"ג אי נאסר גם בכלי ע"ש וכמו שכבר ביארתי דבריו לעיל וקשה איך לא זכר דבפשט ספיקו מהגהת אשירי בשם א"ח בפ"ב דע"ז שכתב על חבית שכר שעורים לתת בו יין לפסח דרבינו מאיר התיר על ידי הגעלה ורבינו אפרים התירו אפילו בלא הגעלה משום דהוי נ"ט בר נ"ט דשכר גופיה לאו חמץ גמור הוא אלא על ידי תערובת ול"ד לטעם יין בחבי' דיין עיקר איסור הוא ע"ש וכבר הביא הנ"א הלזו הבו' א"ח סימן תכ"א ונראה דגם רבינו אפרים לא התיר כי אם בחמץ דהוי נותן טעם בר נ"ט דהתר ברקי"ל בטור י"ד סימן צ"ה אבל בשאר אסורים דהוי נ"ט בר נ"ט דאסור גם רבינו אפרים מודה דאסיר הרי דאין חילוק בין בבוש הכלי בגוף האסור לכבוש בהתר שיש בו אסור שנאסר מכח תערוב' האיסור :

ומידי דברי אבי אבא מאי דק"ל להרא"ש דהעלה בפ"ב דע"ז דכבוש בכ"ד שעי בכל מיני כבישה כלי חומץ וציר דהוי כמבושל ואילו הרא"ש בפ' גיד הנשה לדף ק' גבי דין בריה כתב וז"ל נשאל לגאון על עכבר שנפל בשמן אם השמן נימוח משערינן ליה בששים בשמן רותח וכו' ואם הוא בצונן מעבירו במסננת ושרי ולא בעי ששים ע"ש וקשה איך התיר בלי ששים בצונן דבנימוח בודאי דשהה שם ימים רבים דהו"ל כבוש כמבושל ואי חולק עליו איך סתם דבריו בסתם וכה"ג הקשה הכנה"ג להרשב"א דהביא בחידושיו בתשובה זאת דאיהו ס"ל דדברים מאוסים לא בעי ששים. ע"ש בסימן ק"ד ויותר מזה ק"ל להטור בפסקי הרא"ש בפ' גיד הנשה סימן ל"ה שסתם כדברי הגאון ע"ש והרי הטור י"ד בסי' ק"ה פסק דכבוש כמבושל גם בכלי חומץ וכ"ע ועמ"ש הרב הגדול בספר מחזיק ברכה י"ד סימן פ"ז אות ב' בשם משכנות זהב דקדירה שאינה בן יומה שכבש בתוכה מעט לעת חלב ובשלו בה בשר דאסור בהנאה דאע"ג דבלע הקדרה על ידי כבישה הרי פלטה אח"כ על ידי בישול ע"ש ואין זה אלא שנבגר אחר דברי רבני אחרו' דיש כבישה בכלים ולמה שביארתי שדעת רוב הראשוני' דאין כבישה בכלים ואף הרא"ש דסבירא ליה דיש כבישה כתב דבעי ג' ימים בכלי בדבר שאינו חריף ומה גם דאיכה רבוותא דס"ל דאין כבישה כי אם בג' ימים ומה גם דאיכא מרבוותא דס"ל דאין כבישה כי אם בחומץ וציר או מלח וא"כ לפ"ז איני רואה מקום לאסור בהנאה כי אם בהפסד מועט לחוש להכרעת רבני האחרונים וראיתי לכל הפוסקי' דפשיט להו דכבוש גבי בשר וחלב אע"ג דשרי מד"ת אסיר מדבריהם וכ"כ הבו' בי"ד סימן ק"ה בבדק הבית בדעת רבינו ירוחם ע"ש ותמהני דמ"ש רבינו ירוחם הביאו הב"י בי"ד סימן פ"ז וז"ל ולא מטעם בשר וחלב שכבר אמרנו בבשר בחלב אפילו תרו ליה כוליה יומא שרי ע"ש נראה שמתיר לגמרי גם מדרבנן וזה תימא וכה"ג ק"ל להטור"ע בסי' ל"ג שכתב כ"ש דבבשר בחלב לא נאסר אלא על ידי בישול וכו' נראה דמתיר לגמרי והרי כל הפוסקים מודו דמדרבנן מיהא אסיר · הכלל העולה שזה שכתב הא"ה לאסור כלי התיר שנכבש בו שיעור כבישה דבר איסור בתוכו או כלי שנכבש בו התר ונפל איסור בתוכו שנאסר ההתר ונאסר גם הכלי וכן כלי איסור שנכבש בו דבר התר שנאסר דיש כבישה בכלים ובולע ופולט כדי נ"ט כל ששהה כ"ד שעי וכ"כ להדיא מת' הרל"בח סימן קל"ח וכן הסכימו מור"ם בת"ח והט"ז והש"ך וכנה"ג ופר"ח וכל שאר רבני האחרונים הם בעיני דברי תימא דרבו המתירין וכנוצע תרי רובי מהפוסקים ס"ל הכי וכמה פיסקי הש"ע

הש"ע שבידינו בנויים תל וה היסוד דאין כבישה בכלים דאינו בולע ופולט כי אם משהו כי ע"כ איני רואה הכרח לאסור בכל הני דכיון דמשהו הוא דבלע כבר מתבטל בששים וכ"ת כיון דכבוש מד"ת וקול ספק כבוש אסור והרי כדין זה דיש כבישה בכלי כבר נתבאר שיש קצת פוסקים מגדולי הראשוני' דס"ל דיש כבישה בכלים ובולע ופולט כדי נ"ט א"כ הו"ל ספק תורה כיון שאין בידינו להכריע במחלוקת ראשוני' וא"כ אף במקום רוב הפוסקים המתירים הו"ל ספק תורה דקול להחמיר וכן ראיתי להכנה"ג כת' סימן קח"א שתמה להרל"נח שכתב לעיקר כדעת הסוברים דכבישה שיעורו בג' ימים דלו יהי דמחלוקת שקול הוא או אפילו שרבים הסוברים דבעינן ג' ימים והמיעוט סוברים דסגי במעת לעת כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא הו"ל ספיקא וקול ספק כבוש אסור מד"ת והם בעיני דברי תימא שהרי ברייתא ערוכה בעז' ר"ה אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד גדול מחבירו בחכמה ובמנין הלך אחריו פסקוה כל הפוסקים וגדול במנין כתב בהגהת אשירי דהיינו שרוב התלמידים אומרים כמותו וכ"כ גם מדברי שאר הראשונים כמ"ש במקום אחר וגם מקרא מלא הוא אחרי רבים להטות דאע"ג שכתבו הראשונים דבעינן רובו מתוך כולו היינו כדי לבטל דעת היחיד שחייב לעשות גם היחיד כרבים אבל לגבי דידן יתד בל תימוט אחרי רבים להטות אף אם לא נחלקו פנים בפנים וכל פיסקי הלכה שבידינו על יסוד זה הם בנויים דעכשיו שנתמעטו הלבבו' ואין בידינו להכריע עיקר פסק הלכה הוא לפסוק כרבים ואם אסרו בקצת מקומו' באיסורי תורה היינו דלא ברירא להו בולי האי אם הרוב התירו שיש לנדר כדעתם או שיש לדון כרוב הפוסקים אסרי ולא נתפשטו דבריהם וע"כ חששו בקצת דוכתי שלא להתיר כי אם ברובא דמוכר וגם דיש קצת פוסקי' דגדול חכמה אלים מרוב מנין כמ"ש בפ"ק דיבמות דעשו ב"ש כדבריהם דמחדדי טפי וכבר עמדתי על זה במקום אחר וע"כ במקום שגדולי הפוס' המפורסמים אוסרים חששו להחמיר נגד הרוב דסמוך גדולת חכמים למיעוטא והוי פלגא ופלגא אך לעשות כלל מזה דגם נגד הרוב הו"ל ספק תורה דקול להחמיר הוא תימה גדול בעיני באופן שדברי הרב נ"ע אבלי · ואף אם באנו לחוש לדעת קצת פוסקים דיש כבישה בכלים מ"מ בנכבש דבר היתר בכלי איסור יש להתיר בצירוף דעת רבני האחרונים הט"ז והש"ך והכנה"ג דשרי דהוי נטל"פ וגם בנכבש דבר איסור בכלי היתר נ"ל להתיר הכלי בנכבש כ"ד שעי' לבד שכבר ביארתי דאף להרא"ש וסיעתיה דס"ל דיש כבישה בכלים מודו דכבישת כלים בעי ג' ימים מראיית קנקני גוים דבעי ג"פ עירוי כ"ד שעי והרי לא ראינו חולק עליו בפירוש ומזה גם שיש לומר דהו"ל ס"ס ספק אי אין כבישה בכלים ואת"ל יש כבישה בכלים ספק אי כבישה הוי ביום אחד או בג' ימים ויש לדון דגם בנכבש ג' ימים יש להתיר מטעם ס"ס ספק אי יש כבישה בכלים וספק אי יש כבישה בכל משקה דהרי רש"י ס"ל דאין כבישה אלא בחומץ דאע"ג שפסק הכי הפך דעת רש"י מ"מ רואה הכי שיש כמה מגדולי הראשונים דס"ל הכי דמלבד שהג"ה כתבו כן בשם הרא"ש גם ראיתי לערוך ערך כבש כתב דהיינו בחומץ או מלח שלא ירקבו מ"מ דבלא"ה לא מקרי כבוש גם הרשב"א כת' דכיס"ל גם השה"ג בפ' בתרא דעז' גבי עכברא בשיכרא כתב בשם הרב אלחנן דאין כבישה אלא בחומץ ע"ש וכ"כ דעת הא"ח שהביא הב"י בי"ד סימן פ"ד שהתיר לשתות הדבש שיש בו נמלים אע"ג דנ"ט בדבש דאינו מכוון לבטל ע"ש ואם איתא ת"ל שכבר פלט טעם הנמלים בדבש על ידי כבישה דמסתמא שהה הדבש בנמלים כמה ימים אלא ודאי דאין כבישה אלא בחומץ ואעפ"י שיש לדחות דל"ת דדברי הא"ח מ"מ פשט דבריו מורים כן וכ"כ דעת הר"ן בפסחים דל"ט דתנן ולא בכובשין פירש בחומץ ועיין להפלתי בי"ד סימן ק"ה שהכריח כן כדעת הרמב"ם וכן יש לדון קצת מת' הריב"ש סימן שמ"ט גם מ' גאון שהביא הרא"ש בפ' ג"ה שהבאתי לעיל וגם ש"ד והגש"ד בשם רבינו ברוך והגהת אשירי שהבאתי דבריהם לעיל הכי ס"ל · והנה אמת דק"ל לשיטת רש"י מדתנן בעז' דל"ט ובכובשין שאין דרכן לתת לתוכם יין וחומץ הרי דמקרי כבוש בלי חומץ וי"ל דגם רש"י מודה דמלח דינו כחומץ וכמ"ש הערוך וחד ממיני הכבישה נקט והכא איירי דכבשן במלח ומ"מ אי יש כבישה בלי מלח וחומץ מידי ספק לא נפיק וא"כ יש להתיר הכלי בנכבש בלי מלח וחומץ או שאר דברים החריפים מטעם ס"ס והנה אמת דלגבי הכלי שאפש' בהגעלה אין לנו להכני' עצמינו בספק כל שיש נר בנקל להגעילם שלא להכנס מספק אך אם לא הגעיל ובישל בו או כבש בו דבר היתר איני רואה מקום כעת לאסור והדבר נא"ת מפני הכרעת רבני האחרונים דנקטו בפשוט דיש כבישה בכלים וגם מטעם אחר נראה עיקר להצריך הגעלה לכתחילה בכלי שנכבש בו איסור דכבר ביארתי דלכ"ע משהו ודאי בלע והרי נחלקו הרשב"א וטי"ד סימן קכ"ב אי משהו בלוע שרי לבטל לכתחילה ובסימן נ"ו העלתי לפי קע"ד דהעיקר להחמיר וא"כ מגד זה בעי הכלי עכ"פ הכשר כדינו:

סימן ע"ח פיש

נבן לבאר לדעת רבני האחרונים דס"ל דיש כבישה בכלים ונאסר הכלי וגם כבר ביארתי לעיל בסי' הקודם שגם לדעת הסוברי' דאין כבישה בכלים משהו מיהא איכא ובמשהו בלוע לשבת לדעת הטי"ד בסימן קכ"ב דאסור לבטל לכתחילה בעי הכשר אך בכלי חרס אי סגי להו בהגעלה או לית להו תקנה ובעו שבירה הדבר צריך ביאור וראיתי להטי"ד סימן קכ"א שכתב דבכלי חרס דאינו בת יומא כיון דאיסור דרבנן מגעילה שלשה פעמים ודיו והביא ראיה מן הירושלמי וכ"כ הרשב"א אלא שסיים דראוי לחוש שלא להקל באיסורי' דרבנן שיש להם עיקר מד"ת ע"ש וגם בת"ה כתב הרשב"א בשם רבינו שמריה דגם שיש לו עיקר מד"ת שרי בהגעלת שלשה פעמים ע"ש אבל הרא"ה שם בבדק הבית כתב דגם בדברים שאין להם עיקר מד"ת לא התירו בהגעלה ג"פ כי אם בתרומה דרבנן לבד גם ראיתי בש"ע לב"כ לרפז' גבי הרביכה ומילה שהביא שם הר"ן הך ירושלמי וגרים ביה כגירסת הרא"ה ופירושו הפך דעת הרשב"א והביא בשם הרמב"ן דאין למדין מתנה ושאר איסורים דרבנן ושהרשב"א התיר אף באיסורי' שיש להם עיקר מד"ת ושהרא"ה אסר גם באין להם עיקר מד"ת ע"ש שיש לדון כדעת הרמב"ן והר"ן דס"ל כהרא"ה וכ"כ מת' הר"ן שכתב בשם קצת מהגדולים כת' סימן ס' גבי בשולי גוים דהכלים אם של חרס ישברו ע"ש ש"מ דגם באין להם עיקר מד"ת לא מהני להו הגעלה ג' פעמי' וגם הרשב"א שם בת"ה הביאו ב"י בי"ד סימן קי"ג כתב גבי בישולי גוים דכלי חרס ישברו הפך מ"ש כאן:

וכבר תמה על דבריו הכנה"ג שם ומדברי הטו"ר שהביא מחלוקת אי מהני הגעלה כיש לו עיקר מד"ת וסיים כדברי הרשב"א דראוי לחוש שלא להקל בהם נראה דבאין להם עיקר מד"ת שרי וכ"כ הש"ע בי"ד ססי' קי"ג וכ"כ מור"ם בתורת חטאת וכיון דרבו המתירין באיסור דרבנן דאין לו עיקר מד"ת וכ"ש במידי דרבנן בודאי דנקטינן כוותייהו ואולם ראיתי להכנה"ג בי"ד סי' קכ"א הגה"ט אות ע"ו שכתב דמדברי נידה לדרך תאמר ב' כלל נ' פז' נראה שאין ראיה להקל אפי' באיסורים שאין להם עיקר מד"ת ודברי הש"ע ומור"ם והפרישה דלא כוותיה ע"ש ותמהני עליו שבשם מחלוקת כזה בלי הכרח כלל וזה לשון הרב ז"ל יש אומרים שאפי' כלי חרס שאינו בן יומו מגעילו ג"פ ודיו וראייתם מתלמוד

ירושלמי

ירושלמי ואין להקל ולהורות כן ע"כ הרי שלא כתב דאין להקל כי אם בכלי שאינו בן יומו דהוי יש לו עיקר מד"ת דגזרו שאינו בן יומו אטו בן יומו אבל איסור שאין לו עיקר מד"ת אדרבה יש לדון מדבריו דמהני כדעת הס"ע ומור"ם ואף גם זאת ק"ל בדברי הרב שמכאן נראה דעת הרב כדעת הס"ע ומור"ם דבדברים שאין להם עיקר מד"ת מהני הגעלה לכלי חרס וכן ראיתי לו בת' חו"ד סי' קכ"ו שכתב בכלי חרס דבישולי גויים דכמה פעמים הורה הלכה למעשה להכשיר כלי הנאסר מבישולי גויים בהגעלה ג' פעמים ע"ש ואילו הרב בהה"ג בהגה' סי' קכ"א אות כ' כתב על דברי הב"א אבל הרא"ש כתב דכלי חרס אין לו תקנה לעולם ע"ש וכם' משמרת הבית וכן המנהג ע"כ הרי שהעיד דהמנהג כהרא"ש וא"כ איך הורה כמה פעמים דמהני הגעלה וכ"ת דכן המנהג היינו בדברים שיש להם עיקר מד"ת וזה אינו שהרי הב"א לא התיר כי אם באין לו עיקר מד"ת ולזה הביא שהרא"ה אוסר וכן המנהג וי"ל דמ"ש כת' להתיר היינו בב"נ לבד שסמך לדעת הרא"ש וסייעתיה דלא אסרו בב"נ פליטת הכלי וע"כ התיר הוא בהגעלה אף נגד המנהג וה"ה דבשאר איסור דרבנן אף שאין לו עיקר מד"ת אינו מתיר מפני המנהג ולי נראה להביא ראיה דמהני הגעלה ג"פ לכלי חרס והן קדם חל עלי חובת ביאור שנעלה ג"פ למה והלא אפילו באיסורי תורה וחמץ בפסח דחמיר בגי בהגעלה אחת ואיך יחמירו באיסור דרבנן להצריך ג"פ דהעפ' שהפרישה כתב בשם רבו דירושלמי ס"ל בכל הגעלה דבעי ג"פ וא"כ דלדידן דסגי בהגעלה אחד כבר חלק עליו מדברי העיטור והרשב"א מבואר דמצרכי ג"פ דוקא ושם הכריח דבכל פעם בעי מים חדשים ע"ש ובאמת דבר זה קשה לשמוע אף דאיתיה בירושלמי מאחר שהדין פשוט בכל איסורי תורה דחמירי דסגי בהגעלה אחת לבד ושוב כתיישבתי בדבר ומצאתי טעם וראיה לזה והוא במה שנחלקו הראשונים בהין בכבוש כמבושל כמה שיעורו שהרא"ש בפ' השוכר את הפועל גבי עכברא כשיכרא הכריח דשיעורו כ"ד שעי עה"ש בפסחים דת"ר דבשר וחלב אידוש שיה דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי ע"ש והמרדכי בגמ' הביא ראיה דהוי בג' ימים מ"ש בעז' דל"ג דקנקני גוים הכשרם בעירוי ג"פ כ"ד שעי ע"ש וכבר הביא מחלוקתם הבז' בי"ד סי' ק"ה והכרעת כל הפוסקים כהרא"ש דבכ"ד שעי הוי כבוש ולדידהו קשה דמה יענו לראיה דקנקני גוים דלא בגי בעירוי יום אחד :

והנה אחת שראיתי להרא"ש בפ"ב דעז' גבי כורות הנויים ישב לזה דבכלי שהוא קשה אינו נעשה כבוש כי אם בג' ימים וזולת אם הניח בו דבר חריף חשיב כמאכל הרך דהוי כבוש בכ"ד שעי ע"ש אלא שיש לתמוה דכל דבני האחרונים נקטו בפשוט דגם בכלי הוי כבוש בכ"ד שעי אף בדברים שאינם חריפים וכבר תמהתי על דבריהם בסי' הקודם מדברי הרא"ש הנזכרים ע"ש ומ"מ לדידהו ודאי הדר כי קושיין מה יענו לראיית קנקני גוים דמוכח דכבוש לא הוי כי אם בג' ימים כי ע"כ אמינא מילתא דשויא לתרווייהו דקים להו לרז"ל דאע"ג דבליעת כלי יוצא ונפלט בהגעלה אחת מ"מ בכליכ דבלעי טובא ואינן נכשרים בהגעלה כגון כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם אם הגעילו ג"פ בכל פעם במים חדשים בכי האי גוונא שבכל אין כלי נפלט והרי דבר ידוע דאע"ג דקי"ל מד"ת כבוש כמבושל אם באנו להכשיר כלי איסור על ידי כבישה ששהה במים כ"ד שעי לא מהני להתירו בהגעלה אף למ"ד דיש כבישה בכלים וע"כ דכבוש כמבושל להחמיר הוא דקי"ל ולא להקל דדוקא הגעלה על ידי האש הוא שהתיר הכתוב אך בכלי יי"ן דבליעתו נ"כ על ידי כבישה כתו להתיר על ידי כבישה הכלי אך לא התירו כי אם

בהגעלה ג"פ דמכשיר טפי דהרי עירוי מדין הגעלה הוא והרי בשאר איסור לא התירו בכך לכן לא התירו כי אם בג"פ דמכשיר טפי א"כ דסתם כלי יי"ן הם של חרס דלא מהני להו הגעלה דאינו יוצא מידי דופיו וע"כ הצריכו עירוי ג"פ דהוי כהגעלה ג"פ דהוי הכשר טפי דגם בכלי חרס פולט כל איסור שבו וכיון שכן תו ל"ק להכרעת רבני האחרונים דמ"ל דיש כבישה בכלים בכ"ד שעי דלהתיר הכלי על ידי כבישה כי היכי דלא מהני באיסורי תורה ה"כ לא התירו ביי"ן וזולת בעירוי ג"פ דחשיב כהגעלה ג"פ ומינה דן הירושלמי דלכלי חרס מהני הגעלה ג"פ כי היכי דהתירו בעירוי אע"ג דעירוי חד לא מהני ושם מהני גם לכלי חרס ה"כ בהגעלה בכלי חרס אע"ג דהגעלה לא מהני הגעלה ג"פ מהני והוו סברי דגם באיסור תורה מהני ושעלו דדוק' בתרומה דרבנן הוא שהתירו לבד והיינו דפשיטא להו דעירוי ג"פ לא מהני לאיסורי תורה ומינה יש לדון כיון שהתירו בש"ס בכלי בסתם יינם דהוי עיקרו מד"ת עירוי ג"פ מינה שגם הגעלה ג"פ נ"כ מהני לכלי חרס ביש לו עיקר מד"ת וכ"ת היא גופה תיקשי להרא"ש ורמב"ן והר"ן דס"ל דלא מהני משום איסור דרבנן הא ל"ק דהם כבר ביארתי בסימן הקודם דס"ל דעירוי אין הכשרו מדין פליטת האיסור דבוכן אינו מפליט כלל אלא דעל ידי עירוי מפיג טעם היין כמ"ש הר"ן בפ' א"מ גבי מהו למירמי ביה שיכרא ע"ש וא"כ לדידהו לא יתכן דהגעלה ג"פ למדו מעירוי ג"פ דל"ד אהדדי ואין דבריגו כי אם לכל הפוסקים החלוקים עליהם וס"ל דדין עירוי מדין פליטה כמו שנתבאר בסימן הקודם לדידהו ודאי נראים הדברים בדרך שכתבתי כי ע"כ היה נראה ראיה מזה דגם ביש לו עיקר מד"ת שרי :

ואולם ראיתי כת' הרא"כ א"ח סימן קי"ב שהכריח כדעת הר"ן דסתם יינם כאיסור שתיה אין לו עיקר מד"ת שהרי כתב הר"ן בפ"ב דעז' דיינם משום בנותיה' ולא משום ודאי יי"ן ושהרשב"א חולק דסתם יינם נאסר בהכאה משום ודאי יינם ומזה העלה דחשיב להר"ן שאין לו עיקר מד"ת כיון דמשום בנותיהן לבד נאסר וכ"ת לביטול אסור לכתחילה שחילקו בין איסור שיש לו עיקר מד"ת לאין לו עיקר ע"ש וא"כ לדבריו לדעת הר"ן ל"ת להתיר הגעלה ג' פעמים לאיסור שיש לו עיקר מד"ת דאי מעירוי דיי"ן התם כתי אין לו עיקר מד"ת אלא שאני תמיה בדברי הרא"ח דכי כתי הוי משום בנותיהן והרי איסור בנותיהן בדרך אישות הוי מד"ת א"כ כי גזרו על יינם משום בנותיהן יש לו עיקר מד"ת וכ"ת דבעז' דל"ו אמרו על יינם משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר והיינו בדרך זנות וא"כ הו"ל סתם יינם משום בנותיהן דרך זנות דהוי כתי דרבנן הא ל"ת שהרי על ידי היין כשם שבא לידי זנות כך בא נ"כ לידי אישות ומאי פסקא שיגזרו על נר בנותיהן דרבנן לבד ולא גם על נר דבנותיהן מד"ת דהיינו באישו' נ"כ כיון דשייכי תרווייהו ולפז' כ"ת דלכ"ע הוי סתם יינם עיקרו מד"ת ולא מפשינן בפלוגת' וכ"כ להכריח ממ"ש הר"ן גופיה הוכאו דבריו בשיטה מקובצת לב"כ לרפז' בשם הרמב"ן דהגעלה ג"פ שהתירו בתרומה דרבנן לא שרי בשאר איסורים דרבנן ואין צריך לומר לסתם יינם לפי שהוא חמור יותר מאיסורי תורה ע"ש הרי דס"ל דסתם יינם חמיר אף מאיסורי תורה כ"ש דחמיר מאיסורים דרבנן שיש להם עיקר מד"ת והרי הר"ן שתיק לדבריו וכ"כ נ"כ כדעת הר"ן ממ"ש בס"פ כל הצלמים גבי תקנת רשב"ג דמהני ביין כחבית בחבית ולא ליין כיין משא"כ סתם יינם דמהני גם ליין כיין אך בכל שאר איסורי תורה לא ידענו אי דמו ליין או לסתם יינם ודעת הראשוני' דלסתם יינם מדמינן להו לפי שלא מצינו נר חמור לכל האיסורים יותר מסתם יינם אדרבא מצינו בהם נר הקל שאין אוסרין במשהו כמותו ע"ש הרי שהוא

תמופק אי יש להחמיר בסתם יינם טפי מאיסורי תורה וכ"ש דפשיטא ליה דחמיר מאיסור דרבנן שיש לו עיקר מד"ת הפך מה שכ' הרא"ח בדעתו וכר מן דין ק"ל שהרי בעז' דף ל"ד הקשו וכ"ת חמץ דאורייתא יין דרבנן הא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ע"ש ואילו בגיטין דס"ה אמרינן ואידך כי אמרינן כל דתקון רבנן כעין דאורית' תקון במילתא דאית ליה עיקר מד"ת אבל מילתא דלית ליה עיקר מד"ת לא וע"ש בסוגיא והנה כיון שאמרו בסתם יינם דאמרינן ביה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ש"מ דיש לו עיקר מד"ת הפך מ"ש הרא"ח כדעת הר"ן באופן שדבריו צ"ע אבלי שוב אחר זמן רב ראיתי להרב דברי אמת בקו' דפ"ט שתמה להרא"ח ההך סוגיא בעז' ושם בגיטין ע"ש · כימן הבאר תמהני להרב ה"ל בפ"ח מה' מו"ל הא' שהקשה להרשד"ם רס"ל דמתנה על מ"ש שבתורה בדרבנן תנאו קיים והרי שביעית בזה"ז דרבנן ואמרינן דתנאו בטל ותירץ דשאני שביעית דעיקרו מד"ת ע"ש גם ראיתי להרב בני חיי חח"מ סימן כז' שכתב דשביעית בזה"ז יש לו עיקר מד"ת ואמרינן ביה כל דתקון רבנן כד"ת ותמה מזה הפלא ופלא להרב מקור ברוך ואני תמיה עליהם בזה שהרי בענין זה כתב הרשב"א בתורת הבית דקכז' והפשר שלא הקלו אף בתרומה בזמן הזה שאין לה עיקר מד"ת וכדבריו נראה מדברי הרא"ש שם בברק הבית ע"ש וכ"כ הטו"ר סימן קכ"א באיסורים של דבריהם בתרומה בזה"ז ע"ש ואף על פי דבנוסחאותינו כתבו בתרומת ה"ל כבר תמה על זה רש"ל הביאו הב"ח והגיה בתרומה בזה"ו וכן הגיה בפרישה ע"ש והיינה נפיק לשביעית בזה"ז ואיך נעלם מעיניהם דברי הראשונים גם מקום ללו"ן להרב בהונת עולם ה' רבית סימן קמ"ג ולהרב שער המלך בפ"א דמעשר כ' הי"ב ובה' מקוואות דפ"ג ולהרב בית אברהם שנדפס מחדש ח"מ סימן סז' שהקשו כדברי הת"ל והבני חיי איך לא נרגשו מזה אך את זה ק"ל דמ"ש הש"ע כאן בי"ד סוף סימן קי"ג והת"ח מבואר דקים להו דבדבר שאין עיקרו מד"ת לבד הוא דשרי בהגעלה בכלי חרס ולא ביש לו עיקר מד"ת בהכרעת הטו"ר בסימן קכ"א ואילו הטו"ר בא"ח סימן תנ"א כתב בשם רבינו יואל להתיר חבית של שכר שעורים בהגעלה לתת בה יין לפסח והוא ז"ל חלק עליו והביא ראיה מרבינו האיי דלא מהני הגעלה ואילו הש"ע שם סכ"א פסק ברבינו יואל דמהני הגעלה או עירוי נ"פ והרי הכא אף אי פשיטא ליה דאין כבישה בכלי' ת"מ משהו מיהא בלע ופולט לדעת רוב הפוסקים כמ"ש בסימן הקודם וכ"כ דא"ל"ה לת"ל הגעלה תיסגי ליה בהדחה כדין צונן וא"כ משהו חמץ בפסח יש לו עיקר מד"ת והיכי מהני ליה הגעלה וז"ל שדעתו דהתר זה הוא לתת יין לפסח קודם הפסח דבכי האי גוונ' שרי דקי"ל בטא"ח סימן תמז' דאינו חוזר וניעור וכי הצריכו הגעלה או עירוי היינו מדין אין מבטלין איסור לכתחילה וס"ל כדעת התוס' דביטול אם"ל אינו מד"ת וא"כ אין כאן איסור דרבנן שיש לו עיקר מד"ת ולהכי התיר בהגעלה · ושוב ראיתי דאין צורך לזה שכבר ראיתי בש"ע י"ד סימן קל"ה שפסק דמהני לכלי חרס של יין הגעלה והרי סתם יינם עיקרו מד"ת הוי ותיקשי איך התיר אבל התירוץ לזה מ"ש הרשב"א בתורת הבית דקכ"ה שהביא מחלוקת בזה ודברי הירושלמי והעלה דלענין יין הנבלע בצונן שומעין לו ע"ש ש"מ דבלייעה בצונן קיל טפי ויש להתיר גם ביש לו עיקר מד"ת ומה"ט התיר אפי' בהגעלה פעם אחת ותו ל"ק להש"ע דבצונן בכ"ג ס"ל להתיר כדברי הרשב"א ומיהו אכתי ק"ל שפסק בא"ח סימן תנ"א סכ"ב פסק דבית שאור שרי בהגעלה וזולת אם הוא של חרס דלא מהני ליה הגעלה וכתב שם בב"י הטע' דבכר אמרו בלי חרס אינו יוצא מידי דופנו לעולם ע"ש והרי רבית שאור בליעתו בצונן בכר פסק גבי יין דמהני וז"ל דס"ל דטעם צונן הוא דבליעתו משהו ואינו בכ"ש משא"כ בבית שאור כיון דהוא חריף הוי ברותח ובלע כדי נ"ט ועכ"פ לא שרי בהגעלה והנה אמת שכדעת הרמב"ן והטור וכ"כ דעת רבינו האיי שהביא הטא"ח סימן תנ"א דגם בצונן לא מהני הגעלה לכלי חרס וכן ראיתי להרו"טבא בפ"ב ובפ' בתרא דעז' שדעתו כן וכתב שכן דעת הרא"ש מ"מ מאחר דסברת המתירי' יש להם ראיה מהירושלמי וגם שכבר פסק הש"ע כן גבי חמץ וגבי יין נראה דנקיטינן הכי ונראה דגם המנהג שכתב הכנה"ג סימן קכ"א שלא להתיר בכלי חרס באיסור דרבנן על ידי הגעלה ליתיה כי אם בבליעה שע"י האש אבל בצונן לא נהגו דמה"ט התיר הרשב"א ביש לו עיקר מד"ת ובהגעלה פעם אחת לבד · וכן נראה דהרי הכנה"ג לא הזכיר ממנהג זה בטא"ח סימן תנ"א ובי"ד סימן קל"ה שנחלקו בה"ג אי מהני הגעלה לכלי חרס ואם איתא לא שתיק מיניה ועוד לו יהי אלא ספק אין לנו לאסור מכח ספק מנהג וכיון שכן יש לדון דמהני לכלי חרס שנאסר בכבישה על ידי הגעלה כיון דבליעתו בצונן וכ"ת לא התירו כי אם באיסור דרבנן כגון סתם יינם משא"כ בכבישה מאיסור תורה הרי התירו גבי חמץ בפסח וכ"ת דאינו אלא משהו דשרי מד"ת א"כ מכ"ש בשאר איסורים דאינו אלא משהו דלדעת הרשב"א ופסקו הש"ע סימן קכ"כ דאיסור משהו בלוע שרי לבטל לכתחילה א"כ בכל איסורין דאינן אוסרין במשהו דשרי בלי שום הכשר וכי אנו מצריכין הכשר אינו אלא לחוש לדעת החולקים על זה ואסרי ובכי האי נראה ודאי להתיר אפי' בהגעלה פעם אחת ומינה נראה דיש להתיר בעירוי ג"פ בשם שהתירו ביין וגם בחמץ איתיה כן בירושלמי פסקו הש"ע א"ח סימן תנ"א ומינה לענין כבישה בכלי וכ"ת אכתי לדעת הסוברים דיש כבישה בכלים והרי כבוש מד"ת והרי לא מצינו שהתירו הגעלה או עירוי באיסור תורה הרי כיון שהתירו חבית של שכר שעורים לפסח בהגעלה או עירוי מינה נפיק מכ"ש לשאר איסורים וראיתי להמרדכי בפ' כ"ש שכתב דכלי זכוכית אסורין בפסח אע"ג דתשמישם בצונן מ"מ שורין בהם פתיתין של לחם חם ביין והוי כבוש והרי הוא כמבושל ע"ש וראיתי בת' כנה"ג חיו"ר סימן קמ"א שהקשה דאם הלחם חם מה שייך לומר כבוש דכיון דהלחם חם הרי זה בישול ממש ומכח זה כתבו דתיבת חם הוא טעות ע"ש ולדידי חזי דקשה להגיה שהרי הובא לשון זה גם במרדכי רפ"ב דעז' ואיתיה הכי וא"כ קשה להגיה בב' מקומו' וגם בעיקר קושיתו תמהני דכי נמי הוי לחם חם ביין כיון דקי"ל תתאה גבר כמ"ש בטו"ר סימן צ"א אין מקום לאסור כי אם מטעם כבוש והרי לפז' אין צורך להגיה ואף שהגמ' וגם ראיתי בפיסקי תו' עז' סימן ס"ה שלא הוכירו תיבת חם אין בכך כלום דהם לא חשו לבאר מנהגם אבל המרדכי חש לבאר דמנהג' לאכול לחם קלוי ביין כמו שגם בזמנינו נמצא כן ומ"מ קשה דהגמרא ומרדכי ואגודה ופיסקי תו' כולם כתבו דעירוי לא מהני בכלי חרס ש"מ דפשיטא להו דגם בצונן לא מהני ואם כן נ"ל דגבי חמץ נמי לא התירו בירושלמי בגרבי דכותא בכלי חרם וגבי יין היינו דמפיג טעם היין כשיטת הר"ן בפ' א"מ ולאו מדין פליטה וא"כ ש"מ דכולהו קיימי כשיטת הרמב"ן ורבו האוסרין בכלי חרס בהגעלה או עירוי וזולת כיון שהתירו הפך פסק הש"ע וקשה הדבר בעיני להתיר נגד דעת רבים אך מ"מ בענין כבישה באיסורים שאינן אוסרים במשהו למה שביארתי בסימן הקודם דרבו הסוברים דאין כבישה בכלים ואינו בולע כי אם משהו והרי יש שהתירו ופסק כן הש"ע לבטל משהו בלוע ומה גם דאיכא כמה מגדולי הראשונים דס"ל דאין כבישה אלא בחומץ או ציר או מלח דבהני ודאי אין להתיר בהגעלה ועירוי מידי דהוי לבית שאור דהו"ל:

דקי"ל דלא מהני וא"כ בכבישה על ידי דבר שאינו חריף יש להתיר בהגעלה או עירוי בנירוק דעת רבנן סבוראי דאין כאן כבישה כלל כנ"ל כעת :

סימן ע"ט עוד

יש לחקור בדין כבוש דקי"ל דבכ"ד שעי חשיב כמבושל וכאס':

בת"ש בש"ע י"ד סי' ק"ה אך לא ידענו אי בעינן כ"ד שעי רצופים משא"כ אי כבש איסור בהתר במים וכל משקה דרך משל י"ב שעי וסילק את האיסור ועמד בחוץ ב' או ג' שעי ושוב חזר וכבש את האיסור לתוכו עוד י"ב שעי אחרות דלא חשיב כבוש בה"ג או דילמא לא שנא דגם במפוזרין חשיב כבוש ונ"ל ראיה בת"ש הב"י בא"ח סי' תמ"ז בשם ת' רבינו האיי דעריבה של חרס שלשין בה כל השנה והדיחוה יפה ונתנו בה יין לפסח אותו היין אסור לשתותו בפסח ותמה הב"י עליו למה אסר לשתות היין כיון שלא נתן היין בעריבה אלא כבונן למאי ניחוש לה דבונן אינו מבליע ולא מפליט ע"ש ושם ראיתי להרב דרכי משה שכתב דאפשר דאם שהה בתוך הכלי מעת לעת הוי ככבוש וכבוש כמבושל ובהכי מתיישבים דברי רבינו האיי דמטעם כבוש הוא שאסר היין ע"ש ועמ"ש על דבריו לעיל בסי' עז' וק"ל כדבריו דנהי שי"ל שנתינת היין לתוך עריבה שהה כמה ימים והוי כבוש אכתי קשה מה בכך שהרי מה שנתמש בה חמץ היה בונן דהיינו הלישה ובלישה ודאי לא שייך כבישה דאין דרך לישת עיסה שישהה העיסה כ"ד שעי בלי אפיה וא"כ שפיר ק"ל דלהב"י דלמה יאסר היין דאי אין בכלי זה בליעת איסור מה יפלוט אם כבש לתוכו התר כי ע"כ צ"ל להכריח בדעתו. דס"ל כיון דעריבה זו לשין בה עיסה תדיר הרי עכ"פ שוהה עיסת חמץ בעריבה זו יותר ויותר מכ"ד שעי ובסירוגין נעשה כלי זה כבוש וע"כ כי נתן אח"כ יין לתוכו ושהה בו כ"ד שעי נאסר ומיהו בדעת רבינו האיי אם באנו להכריח כן נ"מ שכבר ראיתי להב"ח א"ח סי' תכ"א שיטב למאי דק"ל להטור לרבינו יואל שהתיר חבית חרס של שכר שעורי' בהגעלה מדברי רבינו האיי אלו שכתב דלא מהני ליה הגעלה דל"ק דכי אסר רבינו האיי אינו אלא בעריבה שלשין כל השנה דכבית שאור דאימונו קשה דמי וא"ה"כ דבכלי חרס דשכר מודה דמהני הגעלה וכזה ישב נמי מה שהקשה הב"י דאיך אסר היין כיון דבונן אינו בולע ופולט דשאני עריבה שלשין דכבית שאור דמי ע"ש והם דברים המתיישבים על הלב וגם ראיתי הדבר בבירור בהג"מ בסוף ה' חמץ שכתב דלבית שאור מהני הגעלה ושם כתב ודפין שרגילין לשאת בהם העיסה צריכין הגעלה דאימונן קשה ע"ש הנה מבואר דס"ל דבית שאור ל"ד וה"ה בית חמץ שדינו כבית שאור גם ראיתי לרבינו ירוחם נתיב ה' ח"כ שכתב גבי אגני דמחוזא דכבית שאור חשיבי כתב וכן הדין בכל הכלים שלנו שרגילין ללוש בהן כל השנה שדינם כבית שאור שאימונן קשה ע"ש ותו ל"ק בדברי רבינו האיי ותימא להב"י וגם להב"ח איך לא זכרו דבריהם ולהטור ל"ק מזה שו"ל דס"ל כיון דגבי בית שאור של חרס לא מהני הגעלה ה"נ בחבית שכר של חרס לא מהני הגעלה דאינו יוצא מידי דופיו ואי ק"ל עדיין בדיעבד למה נאסר היין תינח בהניח היין בפסח אבל בהניח קודם פסח הרי נתבטל וקי"ל דאינו חוזר וניעור הא כמי ל"ק שרבינו האיי הוא מכת הגאונים דס"ל דאמרינן חוזר וניעור כרמוכח מת' הרשב"א סי' כ"ג בשמו וע"כ אסר מדינא כיון דכבית שאור חשיב והרי כבש יין לתוכה ואע"ג דאין כבישה בכלים מ"מ לכ"ע משהו מיהא איכא וחמץ בפסח במשהו אף בנתבטל קודם פסח ומ"מ בדעת מור"ם יש להוכיח דס"ל דכבישה בסירוגין חשיב כבישה ועוד נ"ל ראיה מדברי המרדכי בפ"ב דביצה הביאו הב"ז בי"ד סי' ק"ה שכתבו דכבישה חשיב בג' ימים והביאו ראיה מדקי"ל בקנקני גוים בעז' דל"ב ממלאן ג' ימים ומערן ע"ש ש"מ דהכשר כלי גויים מדין כבישה הוא ואילו בדין עירוי כתב הט"ז בי"ד סי' קל"ה דאצפ"י שאינם רצופי' אין בכך כלום דאפי' לכתחילה יכול לעשות ג' ימים מפוזרין ע"ש וכ"כ הרשב"א בתורת הבית ש"מ דגם בסירוגין חשיב כבישה דאי לאו היה צריך דתכף לעירוי ראשון יעשה חמילוי שני וכן בעירוי שני ושם ראיתי בב"י שהדבר יותר בבירור בשם ת' הרשב"א דאם מילא יום א' שש שעות ויום ב' מילא שש שעות וכן כפיזור עד תשלום שיעור ג' ימים מותר ושוב כרגש מת' הרא"ש שנראה שחולק דבעינן כ"ד שעות רצופין ויישב דלפ' וגם הרא"ש מודה דגם במפוזרין מהני ע"ש והרי דעת הרא"ש כפ"ב דעז' גבי נודות הגויים דדין עירוי כ"ד שעי מדין כבישה הוא דמהני וש"מ דגם בסירוגין מהני שיעור הכבישה וכ"כ מדעת הט"ז בי"ד סי' קל"ה ס"ק ט"ו ע"ש שתמה להטור דאם כאמר דאם כהפסק שיעור עירוי כ"ד שעי לא מהני א"כ גם בג' ימים היה לנו לומר דבעינן רצופין והנה אמת שראיתי להש"ך שם בנקודת הכסף דכתב דל"ק מידי והפסק כשיעור עירוי כ"ד שעי ה"ט דהעירוי פולט דהוי ככבוש ודבר פשוט דכבוש לא הוי בסירוגין ע"ש:

ואה"מ

אינו מספיק דתיכח לדעת הסוברים דשיעור כבישה הוי כ"ד שעי אך לדעת הסוברים דבעי ג' ימים ויילפי לה מדין עירוי ג"פ וכיון דפשיט לן דג' ימים אף בסירוגין מינה דכבישה בסירוגין חשיב כבישה ודוחק לומר דס"ל דלדידהו א"כ דבעינן ג' ימים רצופים דלית לן לאפושי במחלוקת בלי הכרח גמור כי ע"כ נ"ל עיקר להחמיר גם בכבישה בסירוגין מתוך מה שנתבאר :

סימן פ' עוד

יש לחקור בדין כבוש אי נפל עכבר או שאר דבר טמא בשכר או בחומץ

דקי"ל בטו"ר סי' ק"ה דנאסר מדין כבוש אי שהה מעת לעת אי נפל עכבר חי וכן שאר דבר טמא ועמד חי כמה שעות דשהה מעת הנפילה כ"ד שעי אי חשיב כבוש כל שלא שהה השרץ מת כ"ד שעי שו"ל דאין כח בכבישה להפליט כדבר שיש בו רוח חיים וכן הדעת נוטה דאם שהה אדם במים כמה ימים אינו פולט טעם במים א"ד ל"ש ואע"ג דבר ראשון נראה יותר כדי להתי' ברי' ראיה וכ"ל לזה קצת ראיה מת"ש הב"ז בי"ד סי' פ"ד בשם אורחו' חיים שנפלו נמלי' בכלי דבש והורו שיחמם הדבש עד שיהא כיהק ויסננו וישארו הנמלי' למעלה דאין כאן חשש מא"ל שאין כוונתינו אלא לתקן הדבש ע"כ ומייתי למדו כל רבני האחרונים להתיר לבטל אם"ל כל שאינו מכוין לבטל כדי ליהנו' כמ"ש בסי' ע"ש באורך והדבר ק' דמה ביטול איסור שייך בחמום הדבש שהרי מסתמ' כבר שהו הנמלי' מעת שנפלו כמה שעות ואף אי לא שהו כ"כ הרי כיון דאי אפשר להסירם וישארו שם א"כ כל ששהו כ"ד שעי הו"ל כבוש ופולט טעמם כיון דקי"ל כבוש כמבושל גם בלי חמום הדבש וא"כ אין בחמום דבש משום ביטול אם"ל שכבר נפלט טעמם עי' כבישה ואין בחמום ביטול איסור מחדש ואעפי' שו"ל דהא"ח ס"ל דאין כבישה אלא בחומץ אכתי קשה להש"ע ורבני האחרונים שפסקוה ואילו הם פסקו דיש כבישה בכל משקה וכ"ת דאע"ג דאיכא בכבישה ביטול איסור מ"מ בחמום שבא פליטת הטעם על ידו שייך משום בטול אם"ל אכתי קצת קשה א"כ מ"ל לדון מזה דבכל ביטול אם"ל שרי כשאינו מכוין לבטל איתא דוקא הכא התירו דבלאו הכי מתבטל האיסור מאילין על ידי כבישה כי על כן היה נראה לי לומר דהנמלים וכיוצא כל שלא הרתיחן נשארים קצת מהם חיים ובעודם חיים אינם פולטים טעם ועל ידי הרתיחה פולטים טעם שהם מתים מכח הרתיחה ומהני להו כבישה והוי מבטל איסור לכתחילה לגמרי וכן נראה לדקדק ממ"ש המרדכי בפ"ב דביצה סי' תרע"ד ומה שאנו אוכלים הדבש אעפי' שהדבורים מתים מעורבין בו יותר מג' ימים

מיס וכו' אעפ"י שמרתיחין הדבש כשמפרישין המצות ודבורים מתים מעורבין בהם פ"ש הרי הדייק אחת ושתים למינקט דבורים מתים כנראה דמחייס לא שייך בהו כבישה כי ע"כ יש לדון דמחייס לא שייך כבישה וכן נראה לי :

סימן פ"א יש לחקור חכם שנחלק בדבר הלכה בדיני איסור והיתר או בדיני גיטין

ממוני ממונות ורבו עליו חביריו דקי"ל אחרי רבים להטות אם היה הוא מתיר ובא מעשה לידו והוא לבדו אי יכול לעשות כדעתו ולהתיר או"ר אחר שבבר חלקו עליו רבים בדין זה אינו יכול להורות להתר כלל ואתמ"ל דכל כי האי שבא להתיר נגד רבים אינו רשאי דקי"ל הלכה כרבים אם היה דעתו לאסור ורבו עליו חביריו והתירו אם אחר כך בא מעשה לידו והוא כאחר אם יתיר נגד דעתו כרבים או יאסור כפי דעתו ואתמ"ל שגם בזה כיון דקי"ל הלכה כרבים חייב להורות לאחרים כפי דעת רבים ולא כדעתו אבתי מבעיא לי אם הדין בדין איסור דשייך ביה אי מני להורות התר גם לעצמו כיון דקי"ל הלכה כרבים אף נגד דעתו א"ר לדידיה ודאי אסיר דשוי לנפשיה חתיכא דאיסורא ונראה להביא ראיה דאם הוא מתיר אין בידו להורות לאחרים התר כפי דעתו דבפ"ק דיבמות ב"ר נחלקו רב ושמואל ור"ל ור"י דרב ור"ל ס"ל לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל ור"י ס"ל דעשו ב"ש כדבריהם ואמרינן דמ"ד לא עשו דב"ה רובא ומ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא כי אהדדי ניניהו הכא ב"ש מחדדי טפי אלמא לכ"ע היכא דכי הדדי ניניהו חייב להורות כפי דעת רבים לפחות להחמיר כי התם דפליגי ב"ש וב"ה דלב"ש מתירין הצרות לאחים ולא הותר להם להתיר' ביבום אם היו שוין בחכמה א"ק שמם ביבמות דיו"ד ובשבת דקל"א תניא במקומו של ר' אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמים לעשות ברזל בשבת ובמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב ואם הם היו חייבין להורות לאיסור איך נהגו העם להתיר דלא כמאן ומה גם דשם בשבת מוכח דשפיר עשו לנהוג להתר כר"א שהרי אמרו שהיו מתים בזמנם ועל אותה העיר לא גזרו על המילה ולכה שמבואר בהך סוגייא דיבמות קשה לשמוע והיה נראה ליישב דכי פליגי ר"א ור"ע שם שאר רבנן לא הכריעו הלכה כמאן וכן כרבי יוסי הגלילי לא נחלק עם רבים ובשווים למחלוקת אי עשו ב"ש כדבריהם או לא וקי"ל כרי"ו דעשו ב"ש כדבריהם וכמו דאסיק הש"ס מכח הברייתות דעשו ב"ש כדבריהם הפך דעת רב ור"ל ע"ש בסוגייא אך יש להשיב עדיין דשם בשבת דקי"ל אמרינן דפעם אחת שכחו ולא הביאו אזמל מע"ש והביאוהו בשבת והיה הדבר קשה לחכמים איך מניחים דברי חכמים ועושין כר"א חדא דר"א שמותי הוא ועוד יחיד ורבים הלכה כרבים ע"ש הרי נראה דגם בשבת חלקו עליו רבים וא"כ הדרא כי קושיין איך הורה נגד רבים להקל ומה גם שיש מקום להכריע דבכל מקום שנחלק ר"א היה עם רבים שהרי בב"מ דנ"ט אמרינן דיתבה ב"ק ואמר הלכה כר"א בכל מקום ועמד ר"י על רגליו ואמר לא בשמים היא וכתיב בתורה אחרי רבים להטות נראה דלא היה לו כח לדחות דברי הב"ק כי אם מטעם רוב דכתיב אחרי רבים להטות אבל אם נחלק עם יחיד קי"ל כב"ק וכ"ב בהתו' דיבמות דיו"ד כר"ה רבי יהושע היא שהקשו מ"ש דקי"ל כב"ק דב"ה והב"ק דר"א לא קי"ל ואמרינן בכל דוכתי שמותי הוא ותירצו בתירוץ אי דב"ק דר"א שהיה כנגד רבים אין הלכה אבל בב"ק דב"ה שהיו רבים אף דב"ש מחדדי טפי קי"ל כוותיה והרי קודם הב"ק ב"ש וב"ה שקולים היו דאף דב"ה רובא ב"ש מחדדי טפי וע"כ עשו ב"ש כדבריהם וא"כ ש"מ דכל שהב"ק לא בא לסתור דעת רבים כי אם בשווים קי"ל כב"ק וא"כ מינה אם נחלק ר"א עם יחיד קי"ל כר"א כיון שאין הב"ק הפך רבים ואילו אנן קי"ל בכל

רובתא דלא כר"א במ"ש בפ"ק דנדה דהלכה כר"א ב"ד ותו לא והדבר קשה בתירוץ שני דלדבריהם הו"ל לפסוק כר"א במקום שנחלק עם יחיד אלא ודאי ש"מ בכל מקום שנחלק ר"א עמדו למנין ועמד יחיד סברתו ומעתה קשה דה"כ כיון דלא קי"ל כר"א בכורתין עצים ש"מ דרבים פליגי עליה וא"כ איך הורה רבי אליעזר נגד רבים והנ"ל ליישב דשאני ר"א דס"ל דמשגיחין בב"ק מדקאמר מן השמים יוכיחו וש"מ דס"ל דהלכה כוותיה אף נגד רבים וכ"כ מדברי הרמב"ן שהביא סמ"ע יוסף בס"פ הזהב שהקשה למה הטילו על ר"א ברכה דהיינו חרם דמדינא לא היה חייב כי אם נדוי דמנדין לכבוד הרב וישב כיון שלא רצה לחזור בו והיה מחזיק במחלוקת יותר מדאי החמירו עליו וכו' ע"ש נראה דלא חזר בו על האמת אף נגד רבים כיון דמן השמים הכריעו כוותיה וכן ראיתי להרוטבא בשיטת כתיבת יד ליבמות ד"ד דכתב דר"א הפריז על המידה להקל כדעתו אף כנגד רבים כיון שהוכיחו כדבריו כתלי בית המדרש ואמת המים וחרוב וגדולה שבכולם בת קול את"ד וכיון שכן תו ל"ק מהא שבמקומו של ר"א היו כורתים עצים והקל אף נגד רבים דשאני ר"א שיצא ב"ק ואיהו ס"ל דמשגיחין בב"ק ועוד נ"ל ראיה ממ"ש בפ"ק דברכות ר"ט נבי מעשה בבניו של ר"ג שבאו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע אמרו בש"ס ועד השתא לא שמיע להו הא דר"ג הכי קאמר לה רבנן פליגי עלך ויחיד ורבים הלכה כרבים וכו' הרי דאף בר"ג שהיה נשיא וראש הסנהדרין לא הורה הלכה נגד רבים גם בדל"ז דברכות אמרינן דנתן רשות ר"ג לר"ע לברך וקפץ ובירך ברכה אחת מעין ג' אמר לו ר"ג עקיבא עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת אמ"ל רבינו אעפ"י שאתה אומר כן וחביריך אומרים כן למדתנו רבינו יחיד ורבים הלכה כרבים הרי דשתק ר"ג על ר"ע דשפיר עבד כרבים אך את זה ק"ל מעיקרא מאי סבר ר"ג שהשיב לר"ע עד מתי אתה מכניס וכו' כנראה שדעתו היה שיברך ג' ברכות כדעתו וכ"כ התו' שדעת ר"ג היה שיעשה ר"ע כדעתו להל' וקשה אי מחוייב גם הוא להורות נגד דעתו כ"ש כאן דר"ע ככר ידע שחלקו עליו רבים ולא שתק רבנן ועביד כיחידאה והנ"ל ליישב באחת משני פנים דר"ג נחלק בזה עם שני חכמים ור"ע היה שם ושתק ולא הכריע נגד ר"ג והיה סבור שגם ר"ע היה כדעתו וא"כ הו"ל תרי ותרי ואין כאן רוב וכיון שבירך הורה שגם הוא חולק עליו וע"כ אמ"ל עד מתי אתה מכניס וכו' ור"ל איכך ראוי לחלוק עלי והשיב ר"ע אני לא חלקתי עליך ואין בידי להכריע נגד גדולים אך למדתנו רבינו יחיד ורבים הלכה כרבים א"נ יש לומר דר"ג הקפיד דהיה לו לר"ע לאשתמוטי מלברך כיון שבא לעשות נגד דעתו וכיון שקפץ ר"ע ובירך הקפיד ואמ"ל עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת הכוונה מפני כבודי לא היה לך לקפוץ ולברך כי אם לברר והשיב דאין כאן העדר כבוד לר"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים מגזירת הכתוב אף שהיחיד חכם גדול וביותר אל האמת ואם היה המחלוקת בשווים חד לגבי חד והכריעו דלא כוותיה בכי האי שייך העדר כבוד דע"כ דמשום דלא מיסתבר טעמיה דר"ג לא קבעו הלכה כמותו אבל נגד רבים אף במיסתבר טעמיה דיחיד קי"ל כרבים זולת במקומות שהכריעו האחרונים כדברי היחיד כנ"ל ביישוב הסוגייא ות"מ להדנו שגם כר"ג שהיה נשיא ביטל דעתו נגד רבי' ובשבת דקל"ד דפליג רבא עם ר"י ורבה בר אבוה גבי מרחיצין את הקטן אי כדרכו או ביד אבל לא בכלי והורי רבא כשמעתיה איחלש רבא אמר אנא כהדי תרגמינא דסבי למ"ל הרי שתלה רבא דחלש על שהורה כדעתו נגד רבים וגם רבה לא הורה כי אם דתניא כוותיה ושיב הדר ביה דהך ורשבה דנתני' דייקא כוותייהו הרי דקבר:

דמכאן נמי יש להוכיח דאין להורות נגד רבים ואי ק"ל דבשבת דל"ז אמרינן אמר ליה רב עוקבא לרב אשי אתון דקריבתו לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל אנן נעביד כר' ע"ש הרי שהורה להקל כר' נגד רבים הא ל"ק דר' כאו הוה ורב ושמואל בבבל ומסתמא כל בני ישיבתו דרבי יוחנן הסכימו עמו שלא מינו מחביריו דפליגי עליה וא"כ רבים ורבים נינהו וגם שם הובא דרבי הושעיא הכי ס"ל אם לא דדחי הש"ס ע"ש וכיון שכן ז"ל במחלוקת שקול היה וע"כ כל חד וחד עביד כשמועתו ועיין בעירובין ד"ב שהורה ר"א כשמועתו ולמ"ש דלר"א לעולם רבים פליגי עליה ע"כ צ"ל כמ"ש דר"א לא השגיח ברבים מפני הכ"ק וכמ"ש לעיל וכ"כ מ"ש בשבת דת"ר פרתו של ראב"ע היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים ואמרינן תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו ואי מכי להורות כדעתיה מאי כולי האי והרי ראב"ע מתיר כדתנן בבינה דכ"ג אלא ודאי דנגד רבים היה חייב להורות כדעת רבים הפך דעתו וראיתי בירושלמי בפ"ק דברכות גבי ק"ש אחר חצות שהורה ר"ג לבניו כדעתו אמרינן ור"ג פליג על רבנן ועביד עובדא כוותיה והא ר"מ פליג לרבנן ולא עביד כוותיה דתניא אין טורפין יין ושמן בשבת לחולה ור"מ מתיר וחלה ר"מ ובקשו לעשות לו כדבריו ולא הניח אמר אעפ"י שאני מקל לאחרים מחמיר אני על עצמי ור"ע פליג על רבנן ולא עביד עובדא כוותיה כי הא דתנינן השדרה והגולגולת מב' מתים וכו' ר"ע מטמא וחכמים מטהרין תני מעשה וכו' אמרו הואיל ויש כאן מטהרין ומטמאין נעמוד למנין התחילו מר"ע וטיהר ור"ש פליג לרבנן ולא עביד עובדא כוותיה כי הא דתנינן כל הספיחים מותרים חוץ מספיחי כרוב וחכמים אוסרים כל הספיחים הוה עובדא בשמיטה אמי חד מלקט ספיחים אמ"ל ולית אסור ולאו ספיחים נינהו אמ"ל ולאו את שמתיר אמ"ל ואין חבירי חולקין עלי קרי עליה פורץ גדר ישכנו נחש וכן הו"ל וכו' הרי בבירור דאין היחיד מורה כדינו כי אם כדעת רבים ואף ר"ג שהורה בדעתו היינו שסבר עבר חצות ולא היו יכולים לקיים דברי חכמים כמו שהעלו שם בירושלמי הן אמת דק"ל בדברי הירושלמי שהביא מר"מ דלא עביד עובדא כוותיה ואילו בברייתא שהביא קתני אעפ"י שאני מקל לאחרים מחמיר אני על עצמו ואלכר שהדבר קשה מכל מה שהבאתי דאין היחיד יכול להורות בשיטתיה וכ"כ מר"ע ור"ש שלא הורו גם לאחרים כשיטתיה ואיך הביאו דברי ר"מ דפליג להנך תנאי וצ"ק דה"כ כר"ג לבניו הורה ולא לו ומאי ק"ל וצ"ל דבניו כגופו דמו אך הדבר קשה בעצמו מכל מה שנתבאר דאין ביד היחיד להורות כשיטתיה נגד רבים ודברי ר"מ הם הפך כלל זה ושוב ראיתי ברייתא זו שהובא גם בש"ס בבלי דשבת דקל"ד גבי מה שהקשו יין ושמן הוי נמי בשבת דתניא אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת אמר רשב"א פעם אחד חש ר"מ במיעיו ובקשנו לטרוף יין ושמן ולא הנחנו אמרנו לו דבריך יבטלו בחייך אמר לנו אעפ"י שאני אומר כך וחבירי אומרים כך מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי הוא נינהו דהחמיר לעצמו אבל לכ"ע שרי ופרש"י דהתם מתני' ר"מ היא ואנואי תנן מתן זה בעצמו וזה בעצמו וכו' הנה מתבאר שהיה מורה כדעתו להקל נגד רבים והנ"ל ליישב דע"כ צ"ל דאע"ג דר"מ חלק עם רבים מ"מ בני הישיבה הכריעו כוותיה וזה מוכרח שהרי תלמידיו בקשו להתיר לו כדעתו ואי לאו דהכריעו כוותיה לא היו הם מתירין כמ"ש ר"ע לר"ג כדל"ז וכ"כ מה שהשיבו לו תלמידיו דבריך יבטלו בחייך ואי היה דעתו נגד רבים כבר היו מבוטלים הדכתיב אחרי רבים להטות אלא ודאי שחכמי הישיבה הכריעו כוותיה ולהכי כתם רבי כוותיה לפי מסקנת הסוגייא ומ"ש אעפ"י שאני אומר כך וחבירי אומרים כך שנראה שהיה יחיד בסברתו היינו דעיקר החולקים היה הוא עם שנים אלא שאח"ך הכריעו קצת מן החכמים כר"מ ובהכי ל"ק נמי להירושלמי דהביא הך דר"מ לרבותא דאף שהכריעו כוותיה בני הישיבה כמה שראינו שרצו לעשות לו תלמידיו ואעפ"י כן לא עביד עובדא כוותיה לעצמו כ"ש כאן כר"ג שהיה נגד רבים:

אך את זה קשה מ"ש בפסחים דכ"א אמר רבה בב"ח סח לי ר' בן אלעזר פעם אחת נכנסתי אחר ר"ש בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה ונטל ספיחי כרוב ואכל ונתן לי ואמר לי בפני אכול שלא בפני לא תיכול אני שראיתי את רשב"י שאכל כדאי הוא רשב"י לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה בפני אכול שלא בפני לא תיכול והדבר קשה איך התיר רשב"י נגד רבים ולומר דאחריני הוו בסברתו הוא דוחק דפשט הש"ס והירושלמי מוכיח דיחיד הוה בדבר זה כי על כן סבור אני ליישב מילתא דשוייא לתרווייהו גם לסוגייא דשבת שהיה מתיר ר"מ נגד רבים שידוע דספק דבריהם להקל וכפ"ק דעז' ד"ז אמרינן בב' ת"ח אחד אוסר ואחד מתיר אם אחד מהם גדול בחכמה ומנין הלך אחריו ואם לאו בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל וא"כ ז"ל דבשל דבריהם לא החמירו על היחיד שיבטל הוראתו ולא יורה כדעתו דהם אמרו והם אמרו להקל כדרבנן שיורה היחיד כדינתו דאע"ג דאנן קי"ל כרבים כדמוכח בשבת דף ק"ל ע"ב וכן בשאר דוכתי היינו לגבי דידן אבל לגבי חכם המתיר התירו לו שיורה כדעתו אף נגד רבים ובהכי ניחא לי כמ"ש בעירובין דת"ו דהלכה כדברי המיקל בעירוב ובאבל אף נגד רבים והדבר קשה דאי נתבטלו דברי היחיד לגמרי מר"ת איך יקבעו הלכה הם כדברי היחיד אך למ"ש דבדרבנן יכול היחיד להתיר כדעתו ולא נתבטלו דבריו לגמרי ע"כ באו הם להקל בעירוב ובאבל ולקבוע הלכה כדברי היחיד:

וגם נראה כן בנדה ד"ו דעשה רבי כר"א ונזכר דרבים פליגי עליה ואמר כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק וכן פסק הרשב"א בת' סי' רכ"ג ואי נתבטלו לגמרי דברי היחיד קשה איך נאמר כדאי הוא והוא חייב לבטל דעתו אך למ"ש דבדרבנן יכול להתיר כדעתו אתי שפיר ובהכי אתי שפיר מאי דהוה ק"ל במ"ש במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב ואיך היה מורה היתר נגד רבים דמ"ש לעיל ליישב דרבי יוסי לא נחלק עם רבים כי אם ליחיד ר"ע חבירו יש להשיב שהרי בדק"ד דחולין שנינו דאין העוף נאכל עם גבינה הרי דרבים פליגי עליה אך למ"ש ל"ק דקי"ל כר"ע דחולין דקי"ו דבשר עוף בחלב הוי מדבריהם וכיון דפליגי באיסור דדבריהם יכול היחיד להורות כדעתו אף נגד רבים ולפי דרך זה נ"ל דמ"ש רבא בשבת דקל"ה בהדי תרגמינא דשבי לנ"ל אף באיסור דחינה זו נראה דהוי מדבריהם ויכול היה להורות כדעתו היינו דקשיא מיניה ומתני' דייק כוותייהו לא היה לו להתיר נגד דעתם וראיתי להתו' בפסחים דכ"א דבור המתחיל אני ראיתי שכתבו תימה לר' דאמר בירושלמי ר"ש חמי לחד גבר וכו' והשתא כיון שבעצמו היה אוכל למה היה כועס על אחרים שהיו אוכלים וסומכין על הוראתו וי"ל דנ"מ לא היה רוצה שעמי הארץ יסמכו עליו כו' שלא פסקו הלכה כמותו וק"ל שהרי מצינו בהפך כר"מ בשבת דקל"ה שהיה מתיר לאחרים כדעתו והיה מחמיר על עצמו גם שנינו בבינה דכ"א אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירים לעצמם ומקילים לכל ישראל גם בחולין דמ"ד אמרינן וכיון דאורי בה חכם היכי אכל מינה ע"ש הרי שאף שמתיר לאחרים חייב להחמיר על עצמו וכו' הפך דברי התו' וצ"ק דאי ר"ש הורה לעצמו מאי ק"ל מיניה לר"ג

לר״נ והרי ר״נ לא הורה לאחרים כי אם לבניו וכ״ת דבניו כאחר דמי א״כ תיקשי מאי ק״ל לר״מ והרי ר״מ לאחרים היה מורה כדעתו וצ״ל דכרבנן אף שיכול להורות לאחרים מ״מ ר״ש לא היה מורה לעם הארץ לפי שאינן בני תורה ור״מ מחמיר על עצמו היה ור״ש לא ס״ל להחמיר וכי אמרו דטפי יש להחמיר לעצמו זו אינה חובה ור״ש כיון שהיה מיקל לעצמו ככ״ש לאחרים והיינו כל שאינן עם הארץ דכיצ״ה כמה דברי׳ אסרו שלא מן הדין לפי שאינן בני תורה כמ״ש בשבת דקל״ט וה״ט דמסרכי מילתא למילתא וה״נ אי שרינן להו ספיחי כרוב יבואו להתיר כל הספיחים וכי הביאו הירושלמי דברי ר״ת ודברי ר״ש להך דר״נ הכי קא ק״ל דאי ר״ת היה מחמיר על עצמו אף שהיה מתיר לאחרים כיון שהאיסור מדבריהם וכן ר״ש אף שהתיר לעצמו ולבני תורה החמיר על עמי הארץ אף שהיה הדבר בשל דבריהם והיה יכול להורות היתר לכל כדעתו כ״ש דאי היה בשל תורה היו מחמירים לעצמם ולאחרים מפני דעת רבים וא״כ גבי ר״נ דפליגי בק״ש דהוי מד״ת איך הורה כדעתו נגד רבנן כנ״ל בישוב דברי התו׳ והירושלמי וכ״מ דבשל דבריהם יכול להורות היחיד כשיטתיה אף להקל וה״מ הדבר צריך תלמוד עוד להתיר למעשה וכ״כ דברמ״ו דעירובין הוה ס״ל לרבא בפשוט דכדרבנן הלכה כיחיד נגד רבים וע״כ היינו טעמא דס״ל דהם אמרו לאסור והם אמרו להתיר אף כדעת יחיד וכי הדר פריך ליה ר״פ והעלה דגם בדרבנן הלכה כרבים זולת בעירוב ובאבל אין מזה ראיה כי אם לגבי דידן דאית לן למינקט דרך הרבים אבל המתיר בגופיה שיהיה חייב להורות גם כן כדעתם אין לנו והדרבא נשמע לדידן וסברא נכונה היא ודוק:

אך את זה קשה דכלל זה דהלכה כרבים מד״ת ואילו התוס׳ דקמ״ה כתבו דהלכה כר׳ נגד רב ושמואל וכ״כ בדוכתי טובא כמו שאסף הרב יד מלאכי בסימן קנ״ב ושכ״כ גם הרא״ש בפ׳ כירה גבי מטלטלין ויפה לו דהלכה כר׳ נגד רב ושמואל והרב הנזכר אסף וקיבץ משאר רבני האחרונים ושהרי״ף חולק על זה ע״ש ועיין בפ״ח כה׳ מגילה סימן תר״כ שכתב בפשוט דאין הלכה כר׳ נגד רבים ויש ליישב דבדעת הרי״ף הוא שכתב כן ע״ש והנה ראיתי להכ׳ בכללי הש״ס שכתב בשם תשו׳ הרשב״א דאין הלכה כר׳ כנגד רבים והכה״ג בכללי הש״ס תמה עליו דבת׳ סימן תשו׳ כתב להפך ויש ליישב דשאני התם דשמואל ורב אינן שוים בטעם אחד ומ״מ תמה עליו איך כ״כ בשמו כיון דלא בפירושא אתמר ע״ש ואחר החיפוש ראיתי אני שדברי הכ׳ כדעת הרשב״א עיקר שכ״כ בתורת הבית בדיני התערובות גבי מין במינו וז״ל וכל רב ושמואל לגבי ר״ל ור׳ הלכה כר׳ דהא קי״ל בכל מקום דרב ושמואל ור׳ הלכה כר׳ ואי משום דרב ושמואל לגבי ר׳ רבים נינהו הא איכא ר״ל דקאי כר׳ עכ״ל הרי להדיא כמ״ש הכ׳ בשמו ומ״מ קשה לדעת הסוברים דהלכה כר׳ אף נגד רב ושמואל ומי גילה להם לבטל אחרי רבים דכתיב בתורה ובדוחק י״ל כיון דר׳ בארץ ישראל ורב ושמואל בנהרדעא וכי פליגי רב לר׳ ע״כ כל בני הישיבה דר׳ הודו לו כיון שלא היה שם חולק וכן כל בני ישיבתו של רב מודו וכי קי״ל דרב ור׳ הלכה כר׳ היינו רב וישיבתו ור׳ וישיבתו וא״כ הרי שמואל בכלל בבני ישיבתו של רב וא״כ דרב ואחד מבני ישיבתו של ר׳ כגון ר״ל בכי האי אין הלכה כר״י דרבים חשיבי ומעין זה קשה למ״ש הראשונים דהלכה כבתראי אף ביחיד נגד רבים כמו שביאר הרב יד מלאכי סימן קס״ט ולמה שנתבאר דבר זה קשה לשמוע מה כח האחרון לבטל רובא מד״ת ואולי י״ל שגם הוקשה להם דאי האחרון היה יחיד בסברתו מי התיר לו לחלוק על הראשוני׳ דרבים נינהו וכתיב אחרי רבים להטות כי על כן הינה הבריאו דעכ״פ דרבים קיימי בסברתו וי״ל כן

חלק עליהם והרי בטל טעם הרוב:

אך את זה ראיתי להרמב״ן ביבמות דמ״א שכתב דהוי קול כ״ל ור׳ הלכה כר׳ וכן אביי ורבא הלכה כרבא שוא אף דאמוראי אחריני קיימי כר״ל ואביי ע״ש ולדבריו לא שייך לחלק מכל מ״ש ובדוחק י״ל דס״ל כיון דסתם שנו ר״ל ור׳ הלכה כר׳ אביי ורבא הלכה כרבא לבר מיעל קג״ם ש״מ דעל השאר עמדו עליהם וראו שהלכה הם והרי רבים בני הישיבה של רבינא ורב אשי ועיין מה שהאריך הרב יד מלאכי סימן תו׳ לבאר דמשנת ראב״י קב ונקי וקול כוותיה אף נגד רבים היינו נמי מה״ט כיון דהכריעו בני דורו או אח״ך הרי הו״ל ראב״י רוב גמור כי ע״פ הבאר יש ליישב מאי דק״ל דבדוכתי טובא בש״ס פסקו האמוראי׳ כיחיד נגד ת״ק ורבנן אע״ג דרבים נינהו ולמ״ש יש לומר דסתם ת״ק ורבנן מיעוט רבים שנים וכיון שהיה כח ביד האימוראים להכריע במחלוק׳ תנאים הכ׳ כיחיד נגד רבים הו״ל דעתו כדעת תנא היחיד ב׳ ונמצא דאין כאן רוב אך את זה עומד לנגדי מ״ש הרי״ף בפ״כ דכ״כ בדין גוד או אינוד דפליגי ת״ק ורשב״ג דהלכה כרשב״ג דמיסתבר טעמיה וכ״כ הרא״ש בריש דכ״כ בשמו ושר״ח פוסק כת״ק דיחיד ורבים הלכה כרבים ואנן לית לן לאכרועי טעמיה דיחיד מסברא דנפשין ע״ש ולשיטת הרי״ף קשה למה שנתב׳ דכי פוסק האימורא כיחיד משום דמיסתבר טעמיה היינו בצירוף דעתו של האימורא שאז אין כאן רוב כי אם מחלוקת שקול אבל שיהיה כח ביד הפוסק אחר חתימ׳ הש״ס בבלי להכריע כיחיד זה דבר פלא וצ״ע:

והנכון הנ״ל למה שראינו בדוכתי טובא שהאימורא פוסק כיחיד דלאו מסברתו היה פוסק כן בי אם בקבלת רבותיו דהלכה כך שבודאי בכל המחלוקת תנאים נפסק הלכה גם בימי תנאים דבלא״ה לא יתכן ובשעת מעשה הכריעו ההלכה ופסקי הלכו׳ היו בקבלה מהרב לתלמיד וא״כ אין האימורא הפוסק כיחיד כי אם כל הרבנים שהכריעו כך בשעת מעשה:

ואי ק״ל ממ״ש ביבמות דמ״ו ובפ״ק דע״ז ובשאר דוכתי פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מיסתבר טעמיה וכו׳ קמ״ל ואי לא היו פוסקין כיחיד כי אם מפי הקבלה א״כ גם דמיסתבר טעמיה הלכה כרבים י״ל דעל הרוב מה שפסקו כיחיד היינו נמי מה״ט דמיסתבר טעמיה ולפי שהיו מקומות שהיה נראה בהם דמיסתבר טעמיה דיחיד והם ראו שאינו מספיק לבטל כח הרבים אמרי לה בהדיא דאין הלכה כיחיד אכן ראיתי להר״מ בפ״ב מה׳ ממרים ה״א שכתב דב״ד גדול שדנו בדבר ועמד ב״ד אחר ומצא סותר דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ושם בה״ב בגזרה ובתקנה הצריך שיהיה גדול הב׳ בחכמה ובמנין נראה שבשאר הדינים אף שהב״ד הב׳ קטן בחכמה ומנין סותר וכ״כ הנט פשוט בכללי ההוראה כלל ו׳ והדבר קשה והרי הראשונים חכמים יותר מב״ד ב׳ וכ״ש אם הם רבים איך יהיה כח בידם לבטל רוב דכתיב בתורה כי ע״כ היה נ״ל דגם הר״מ לא כתב כי אם כשהב״ד שני שוה לראשון דבגזירה ותקנה לא סגי עד שיהיה גדול הב׳ בחכמה ומנין ובשאר הדינים סגי בשוין ואין נראה כן מהכ״מ שכתב דבשאר דינים אפילו שאינו גדול כמוהו בחכמה ומנין ע״ש ש״מ שגם בקטן ממנו יכול לסתור אך כמה שאכתוב בסמוך דאי לא נשאו ונתנו ביחד לא נתבטל דעת היחיד יש ליישב כמו שאכתוב בסמוך בס״ד:

סימן פ״ב

והנה ראיתי להרב נט פשוט בכללי ההוראה כלל א׳ שאחר שהכריע דאזלינן בתר רובא מד״ת בכל הדינים הלכה זו העלה דאחרי רבים להטות ליתיה כי אם היכא שנחלקו ב׳ הכיתות יחד פנים אל פנים אבל במחלוקת הפוסקים שלא ראו זה את זה או לא נשאו

נשאו ונתנו יחד לא חשיב רוב דרובו מתוך כולו בעינן והכריח כן מת' הרשב"א שהביא הב"י בח"מ סימן י"ג וכן בי"ד סימן רכ"א ומת' הרד"ך שרש קפ"א ומת' הרלב"ח בפסק הסמיכה ומזה כתב מהר"מ שתשב בב' חכמים דבשל תורה הלך אחר המחמיר דמשמע דאף שאחד גדול בחכמה ומנין היינו מה"ט דכל דלא הוי רובו מתוך כולו לא חשיב רוב ובשל תורה הלך אחר המחמיר ותמה לת' הרשב"א סימן רנ"ג שכתב בשני חכמים אחד אוסר ואחד מתיר אם אחד גדול בחכמה ומנין הלך אחריו אמאי הא בעינן רובו מתוך כולו את"ר ומזה העלה שם בסימן ה' דמה שהפוסקים מחמירים בדברי המיעוט נגד רבים היינו נמי מה"ט דלא חשיב רוב כיון דליכא רובו מתוך כולו ע"ש והנה הרב יצא לידון בדבר חדש ולבטל כח הרוב ולעשות כל דיני התורה בספק ולדבריו בכל מחלוק' הפוסקים כל שיש אחד או ב' שאסרו אין שאר כל הפוסקי' מוציאין אותנו מידי ספק איסור שהרי אחר חתימת הש"ס אנו אין לנו כללי' אי הלכה כפוסק פ' נגד פלוני והרי הדבר בספק כיון שרוב אינו מועיל ובשל תורה הלך אחר המחמיר ואין זה דרכנו ודרך כל הפוסקים בדיני איסור וכולם נמשכין אחר רוב הפוסקים להקל ולהחמיר אכן כשאני לעצמי אחר המחילה אין דבריו נראים ואין ראיה מכל מה שהביא דכי בעינן רובו מתוך כולו היינו בדבר דבעי מנין כ"ד של ג' או ה' או כג' או שבעים ואחד כדכפ"קל בכל הנך מקראי בפ"ק דסנהדרין ובר"ג בסנהדרין וזה ס"ד דרבי יאשיה בעינן דיסכימו כל הג' ורוב לא מהני אי לאו דנפק"ל מק"ו בדיני נפשות ע"ש ות"מ לכ"ע אי לאו דגלי קרא אחרי רבים להטות הוה בעינן הסכמ' כולם שהתא נמי בעינן רובו מתוך כולו שעל ידי כן חייב להורות גם הוא כדעת רבים והוי כשהסכימו כולם משא"כ כשאין שם רובו מתוך כולו לא נתמעט דעת המיעוט ונמצא דינו כפסק בשנים ואכן נ' בעינן ומה"ט בת' הרשב"א שהביא הב"י בח"מ סימן י"ג בבעלי דינים שבררו עשרה אנשים לדונם בעינן נמי רובו מתוך כולו כיון שבררו עשרה ואי ב' חלוקין על הח' בלי משא ומתן של כולם אין זה חשיב כפסק בעשרה כי אם בח' וכן איך תשו' הרשב"א בהסכמה שהסכימו טובי העיר דבעינן רובו מתוך כולו דהתם נמי הצבור קבלו ז' טובי העיר לקיים כל שיתקנו ואי לא הוי רמ"כ אין זה הסכמת ז' טובי העיר שקבלו וכן בת' הרד"ק וכן בת' הרלב"ח דבסמיכה הצריך הרמב"ם הסכמת כל חכמי ארץ ישראל ואי לא הוי רובו מתוך כולו לא חשיב שנעשה עם כל החכמים כיון שאין כח ברוב לבטל דעת המיעוט משא"כ כל דיני איסור והתר וכל שוראה דמעיקר דינא שני כאחד חכם יחיד לאסור ולהתיר בידוע וזולת דאי נחלקו ב' חכמים זה אוסר וזה מתיר אף דמדינא כל אחד יכול להורות כשיטתיה מ"מ לגבי דידן שאין בידינו להכריע הו"ל ספק שקול דמי ידעינן מי כיוון האמת וע"כ מספק קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר וכל דידעינן אחד אוסר וב' מתירים בכי האי אין כאן ספק דנגד ההתר מוכריע טפי מן האיסור דלא אמרה תורה כי אם ספק שקול וכיון דאיכא רוב אינו ספק וכי בעינן גם באיסור רובו מתוך כולו היינו לבטל דעת היחיד שלא יוכל היחיד להורו' כשיטתיה כל דאיכא רובו מתוך כולו אבל בלא"ה יכול להורות כשיטתיה אך לגבי דידן כל דאיכא רוב לצד אחד אין זה ספק וראיה על זה דבב' חכמים אמרינן דאם האחד גדול בחכמה הולכין אחריו והרי זה לא בתיבה וגם בסנהדרין הגדולים מכריעים מן הקטנים דברוב תלי רחמנא וא"כ ע"כ דכי קי"ל דבב' חכמים דאיסור לגבי דידן משום דהוי ספק שקול וכל שיש הכרעה מצד אחר מצד החכמה או מצד המנין אין ספק שקול ועוד ראיה דפ"ק דחולין דלא הכריחו דמד"ת אזלינן בתר רובא אף ברובא דליתיה קמן דלא שייך ביה כלל רובו מתוך כולו כי על כן ע"כ

דכי בעינן שפי היינו במקו' דבעינן גם דעת היחיד ואין דעתו מתבטל להורות כדעת' כי אם ברובו מת"כ וכן מתבאר מת"ש הרמב"ן הביא דבריו הב"י בא"ח סימן תרל"ח שכתב בסנהדרין לא אזלינן בתר חכמה כי אם בנשאל לחכמים אחד אוסר וא' מתיר וכן ברופאים במנין שוה הלך אחר שחכמה אף על גב דליתיה בסנהדרין דהתם דיינים הם וכולם צריכים לאותו הדין ומריבה לא היה ראוי להיות דין עד שיסכימו הצריכים לאותו הדין אלא דגלי קרא אחרי רבים להטות וכו' ע"ש כו' מדבריו שמחלק בת"ש דבנשאל בדיני הוראה כיון דלא בעי מנין אם נחלקו כל שאחד גדול בחכמה או שגד האחד הם ב' הולכין אחריו כיון שאין כאן ספק שקול וב' חכמים דמי לב' חתיכות אחד של חלב וא' של היתר דחייב אשם תלוי ואי חתיכת איסור נתערב בב' חתיכות של היתר שרי מטעם רוב והכריח הפר"ח בי"ד סי' ק"ט דחד בתרי לאו דוקא דבכל דהוא רוב שני ע"ש כי על כל אלה נ"ל עיקר דאזלינן בתר רוב הפוסקים מד"ת אף בשלא נשאו ונתנו יחד ולא נ"מ כי אם דאם נשאו ונתנו יחד אין היחיד יכול להורות כדעתו דכח הרוב דהוי מד"ת בטל דעתו משא"כ דאם לא נשאו ונתנו יחד דאין כח ברוב לבטל דעת היחיד דאין לא ראינו ראיה וגם נ"מ לדידן תוספי דגל דקי"ל דאי בכל הסברות היו הפוסקים נושאי' ונותנים יחד לא היה יכול המחזיק לומר קי"ל מידי דהוי בסנהדרין דשנים אומרים חייב ואחד זכאי חייב משא"כ בשלא נשאו ונתנו יחד יכול המוחזק לומר קי"ל דלא נתבטל דעת היחיד וכן מתבאר מת"ש התוס' בב"ק דכ"ז בד"ה קמ"ל ע"ש וכ"כ הר"א ששון בת' סימן ר"ז דכל דלא הוי רובו מתוך כולו לא נתבטל דעת היחיד ותני אמר קי"ל ע"ש ואין להשיב דא"כ איך החמירו הפוסקים בדיני איסור אף במקום רוב באיזה מקומות ובפרט בדיני גיטין וקידושין שנ"ל דכיון דתלו בחכמה ומנין ולאו כל מוחא יכיל להעריך אם ב' וג' גדולי הפוסקים מכריעים את הרבים בחכמה וכן של אולי יש עוד פוסקים עם האוסרי' ולא נתגלו בדפוס א"כ דנמעטו הלבבות ויש לגדר כדעת המתירי' שאין מתירים בהחלט כי בכל אלו ראו האחרוני' להחמיר בקצת מקומות והכרעתם מכריע דאין לנו עכשיו גדר להקל כי נ הבאר יש לישב באופן אחר איך ר"א ורבי יוסי הגלילי הורו התר כדעתם נגד רבים דבמקומו של ר"א הוו כורתין עצים ובמקומו של ר"י הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב והתורה אמרה אחרי רבים להטות ולמה שנתבאר אין צורך לכל מה שכתוב לעיל של דהנך דינים לא עמדו למנין שלא נשאו ונתנו יחד להכריע וא"כ אף שהיו רבים חולקים עליהם לא נתבטל דעתם כיון דבעינן לזה רובו מת"כ וכמו"ש ונראה להביא ראיה דאזלינן בתר הרוב אף ברוב שאינו רובו מת"כ ממ"ש בספ"ה דעדויות מוטב להניח דברי היחיד וכו' ופירש הר"מ דאמר לו בלשון זה שלא היה חייב מדכתיב אחרי רבים שגם עקביה קבל מרבים כדתנן אני שמעתי מפי המרובים ע"ש גם הראב"ד כתב דהראשונים היו מחנים למחנה עקביה שמע מצד האחר והם שמעו מחני האחר ע"ש והדבר קשה ביחוי אכן דורו של עקביה מהו דעתם אם הסכימו הם גם כן למה ששמעו מרבים הרי נתבטל דעת עקביה ורבים שקבל מהם כי ע"כ ע"כ דהם לא היה בידם להכריע ובאו לדון למה ששמעו מרבים והרי נר' מדבריהם שלא עמדו הראשוני' למנין על דברים אלו וא"כ למה הוצרך שקבל עקביה מן רבים אף אי קבל מיחיד כל שלא נשאו ונתנו יחד אין כאן רוב אלא ודאי דלגבי דידן בכ"ג הלכה כרבי' וכ"ת דאיירי שעמדו הראשוני' למנין והוו מחנה למחנה א"כ הו"ל ספק כמ"ש בפ"ק דעז' דכה"ג קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר וכמה נחלקו כי ע"כ ע"כ דהם לא קבלו מי שנחלק על אלו ד' דברים ועקביה קבל בהפך ולא ידע שהיה חולק בדבר וע"כ עמדו כולם במחזקתם

בשמועתם וש"מ דאזלינן אחר הרוב ולא בעינן רובו מתוך כולו ומה שנתבאר יש ליישב דברי הר"מ בפ' ב' מה' ממרים ה"א שנראה דס"ל דב"ד קטן בחכמה ומנין יכול לסתור דברי ב"ד ראשון הגדול ממנו וכ"כ מדברי הכ"מ שם וכ"כ הג"ה פשוט בכלל ה' והדבר קשה כמה כחו יפה של ב"ר אחרון לחלוק על הרבים הגדולי' מהם ושיהיה הדין כמותם אבן כמ"ש נ"ק דלעולם לא נתבטל דעת יחיד כי אם אחר שנשאו ונתנו יחד דהוי רובו מתוך כולו וכיון שכן כי נראה לב"ד ב' שלא דנו יפה הב"ד ראשון והרי הכא רוב כיון שלא נשאו ונתנו יחד לא נתבטל דעתם מד"ת וא"כ אין כידם להורות הפך דעתם דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות וע"כ בדין סותר דינם אלא שנ"ל שאם יבא ב"ר אחר שאין בידם להכריע חזר הדין שיעשו כב"ד ראשון דרבים עדיפי לגבי דידהו דלא ברור להו אלא דצריך ישוב הרבה בזה שהרי כתבו הגאונים דעד אביי ורבא אין הלכה כתלמיד במקום הרב ומאביי ורבא הלכה כבתראי ואחר הגאונים ראה ראינו דלפעמים מחשיבים יותר לראשוני' ולפעמים אומרים הלכה כבתראי ואנחנו לא נדע מה נעשה ומדברי הר"מ בפ"א מה' ממרים שכתב דכשני חכמים או כב' בר' כין בבת אחת בין בזה אחר זה בשל תורה הלך אחר המחמיר נראה דלאחר דורו נתכוון דעד ימיו כבר פסק כל הדינים בכבינא חריפא וש"ה דלא אמרינן עכשיו הלכה כבתראי אלא דקול כרובק בשל תורה הלך אחר המחמיר וראיתי להר"מ בפ"א דעדויות משנה ה' שפירש דאי עשו ב"ד כדברי יחיד אין ב"ד אחר יכול לבטל דבריו אלא אם כן גדול בחכמה ומנין וכ"כ רבינו עובדיה בפירושו נראה להדיא דגם בכל הדינים אינו יכול לבטל דברי הב"ד ראשון אלא א"כ גדול ממנו ואף דרבים שבדור ראשון קיימי בשיטתיה מ"מ כיון שהדיר הבא אחריו הכריעו ביחיד אין ביד ב"ד הבא אחרין כח לסתור אלא אם כן גדול בחכמה ומנין וזה סותר מ"ש הר"מ בחיבורו כריש פ"ב דממרים וליישב דבריו נ"ל דאיירי שאין כח בידם להכריע אלא שבאו לסמוך על רבים שבדור ראשון יותר מהדור שני שהכריעו כיחיד אבל אם נראה להם מכח ההלכה שהדין עם הרבים שבדור ראשון אע"ג דאף שהם קטנים מדור שקדם להם עושין הפך דבריה' דהכח שהיה בידם לפסוק כנגד רבים שבדור ראשון יש גם כן לאלו לחלוק עליהם אבל ראיתי להראב"ד בפירושו שכתב דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד שקדם אם אינו גדול בחכמה ומנין כי אם אם היה שם כב"ד ראשון חולק עליהם אפילו סברת יחיד והטעם נ"ל דמסתם כדעתו היו שם רבים כמותו אלא שהנד כנגדו רבן עליון חביריו וא"כ כהצטרף דעת הב"ד הזה עם היחיד ודעימיה הו"ל הם רבים וחזר הדין להפך ומ"מ הנה נתבאר גם מדברין דאמרכא הראשונים עדיפי לתבין הלכה ואין יחיד חולק על רבי' שקדמו וכן הדעת נוטה ודברי הר"מ והכ"מ והג"ה פשוט שכתבו הפך וזה צ"ע אצלי ודוק:

סימן פ"ג ומאוהר שנתבאר דיחיד עם רבים אחר שנשאו ונתנו ביחד בטל

דעת היחיד ואינו יכול להורות כשיטתיה הכתי צריך ביאור אם היינו דווקא כשדעתו להקל דכהנא דמתיר מה שאסרה תורה אחרי דכתיב אחרי רבים להטות אבל אי דעתו לאסור מי נימ' דשפיר דמי להורות לאסור הא נמי אינו דמ"ש בהך סוגיא דיבמות לת"ד לא עשו ב"ש כדבריהם כיון דב"ה רובא ש"מ לא עשו כלל דבלא"ה הו"ל לפרש לא עשו ב"ש כדבריה' להקל ועוד ממה שכתבו שם ות"ד עשו קרינן כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות ואי היו פוסין להחמיר היו צריכים לחלוק הצרות דבלא"ה הוי איסור יבמה לזר וא"כ גם לת"ד לא עשו קשה זה דהוי אגודות דב"ה היו מתירים בלי חליצה אלא ודאי לא הורו כדבריה' גם להחמיר וכ"כ מת"ש שם ת"ש מעשה וילדה כלתו

של שמאי ס"ת עשו ומאי קושיא הרי הכא ב"ש לחומרא וכן הקשו מסוקת יהוא והתם נמי ב"ש לחומרא אלא ודאי שגם להחמיר לא עשו מטעם רוב וכ"כ מת"ש וכל מעשיו לא עשה אלא כב"ה ואי אמרת לא עשו מאי רבותיה ואי נם להך ת"ד עשו להחמיר מאי ק"ל אימא דלא עשה אם היה ב"ש מחמיר מכל וז נראה דלא עשו כלל וכ"כ מפ"ק דברכות ה"ט דאף ע"ג שבכיון של ר"ג שלא קראו עד חצות ר"ג מחמיר שיקרא אחר חצות ואעפ"כ אמרו אי רבנן פליגי עליה לא היו קוראין וכ"כ מהירוש' עם שסביאו שדרה ונולגולת הבאה משני מתים דר"ע מטמ' ואעפ"כ הורה להקל דטהו' ואף דבגוי' דב"ב כמ"ש רילן אמרו שחזר בו ר"ע ע"ש מ"מ נקוט מינה לדעת הירו' דלא חזר בו ואעפ"כ לא היה מחמיר מפני כח רבים ועוד דבפ"ק דעירובין דז' אמרינן דמחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך וא"כ אי עשו להחמיר הוי מנקט תרי חומרי א"ו ודוחק לחלק דהכא שאני דמחמיר כב"ה מכח רוב ועוד דכיון דמכח רוב אין בידם להקל כדעת' שהתורה אמרה אחרי רבים להטות ה"נ להחמיר כיון שהתורה התירו מכח רוב איך יאסרו הם וכשם שאסור להתיר האסור כך אסור לאסור את המותר וכבר מן דין על הרוב משכחת לה קולא מתוך חומר' כגון אם טמא אינו שוה פרוטה ואם קידש אשה אינה מקודשת ועל האמת דטהור הקודש' וכן בכל כה"ג כמבואר בסנהדרין דפ"ז גבי זקן ממרא ע"ש כי רבים הם וא"כ איך התמירו והחומרא נפיק מינה קולא על הרוב אך את וזה יש להוכיח להפך דבסוגיין דפ"ק דיבמות דו"ב השיב ר' לר"ל מתקום שנהגו לאיסור כמי איכא דתנן ב"ש אוסרים וב"ה מתירי' אמ"ל התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והדר הקשו מדתנן ב"ש מתירין הצרות לאחי' והשיב מי סברת עשו ב"ש כדבריהם לא עשו ב"ש כדבריהם והדבר קשה דא"כ גם זה הו"ל לשנויי בהאי דמקום שנהגו דבלילא אסרו ב"ש דלא עשו כדבריה' ומת"ש הרואה אומר נראה דעשו ב"ש כדבריה' אך אי להחמיר חייב להורות כדעתם א"ש דלא השיב לא עשו בית שמאי כדבריהם וי"ל דמ"מ ס"ל לר"ל דבמקום דלא שייך לא תתגודדו כי הכא נם הוא מודה שעשו כדבריהם להחמיר כמ"ש התום' כדו"ד כר"ה בשלמא ע"כ מסכי ליה האמת ומת' הרשד"ם הו"ד סימן קכ"ג נראה דיחיד שנחלק עם רבים אם דר בעיר שאין החולקים שם יכול להורות כדעתים ולהנהיג העם בכך אף להקל והוא תימה דמדברי כל הפוסקים נראה דבטלה דעתיה מד"ת מפני רבים ואיך יורה לעם כדעתיה להקל כי ע"כ נ"ל שגם הרשד"ם לא סמך על טעם זה כי אם על טעם כ' דר"א הנהי' כדעתו ה"ט דלא נחלקו פניס כפני' כנ"ל. ואי ק"ל למ"ש דאף להחמיר אינו יכול להורות כשיטתו ממ"ש ביבמות דקאי אלפוה שיקרא אינהו כרבנן ס"ל אמרי תעביד הכי כי היכי דלישריים ואם איתא הרי בלא"ה היה חייב להתיר כדעתם כדעת רבים וי"ל דלא עמדו למנין וכבר ביארנו דכה"ג יכול להורות כדעתו:

סימן פ"ד פיש גבן לבאר דאף שנתבאר דחייב להורות היחיד לרבים כדעת רבים

אף להקל מ"מ אם הדין באכילת אסור או עריות וכיוצא אם יתיר גם לעצמו שיעשה מעשה נגד דעתו א"ד לגבי דידיה חייב להחמיר שו"ל דכי כתיב אחרי רבים להטות דבב' שנחלקו הדבר בספק כדקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר אך ביחיד נגד רבים אין כאן ספק והרי הספק לא היה כי אם לגבי דידן דלגבי חכם המתיר אין לו ספק והרי בב' חכמים לכ"ע יכול המתיר להורות בשיטתיה דגבי דידיה לית ביה ספק איסור ואחרי רבים התיר הספק איסור שהיה לגבי דידן אבל לגבי חכם האוסר דבשוין הוי לדידיה ודאי איסור דלית ביה שום ספק מנ"ל דהתיר בו הכתוב דרוב מתיר ודאי איסור לא

שמענו שז"ל דרוב לא התיר כיון שספק איסור ואין להביא
ראיה ממ"ש בר"ט דברכות דאי רבנן פליגי לר"ג לא היה
מורה לבניו שיקראו ק"ש אחר חצות אע"ג דבכדר זה ר"ג
המתיר שז"ל דגם בניו כאחרים דמו דגבי דידהו ספק הוי שאין
כח בידם להכריע כדברי ר"ג אביו ואה"נ דאם בא מעשה
בה"ג כר"ג גופיה היה חייב להחמיר על עצמו וגם אין
להביא ראיה דתנן בר"פ דברכו' דר"ט נטה לקרות כדברי ב"ש
וסכן בעצמו הרי דאף להחמיר לא היה בידו לעשות הא כמי
נ"מ דר"ט לא הוה פשיט ליה כב"ש אלא שרצה לצאת אף ידי
חובה לב"ש וכל שאינו בעל האיסור דהוי ספק לדידיה ודאי
דאין בידו להחמיר נגד רבים אך ממ"ש בסוגיין דיבמות
מעשה וילדה כלתו של ב"ש ופחת המעזיבה וסכך על גבי קטן
ש"מ עשו ואם איתא דלהחמיר היו חייבין לעשות כדבריהם
מאי ק"ל והרי הכא לא הורו לאחרי' כי אם לעצמו שהרי חיוב
חינוך הקטן אינו מוטל כי אם על האם לבד ויש לדחות דאה"נ
דאי ילדה אשתו של שמאי ה"נ יכול להחמיר לעצמו אך בכלתו
אין החיוב כי אם לבנו של שמאי ובאחר דמי כיון שלא היה לו
כח להכריע בחכמת תורתם כדברי האוסר אין בידם להחמיר
,אפילו משום כבוד האב ורבו ליכא כיון דגלי קרא אחרי רבי'
להטות גם מההיא דשוקת יהוא שהביאה לראיה שעשו ב"ש
כדבריה' והתם ב"ש לחומרא והוה יכול לשנויי דמה שהרחיבוה
הוא לצורך עצמן משום טהרות ונשים שלהם ומאי ק"ל שז"ל
דפשיט ליה לש"ס דבודאי שהיה שם מקוה אחר כשר לכ"ע
וא"כ אי לצורך עצמן הוה אפשר להם לטבול במקומות אחרים
וא"כ ע"כ כי הרחיבוה היינו לאפרושי מאיסור דלדידהו כל מי
שטבל שם לא עלתה לו טבילה אך ראיתי להתוספות ובתוספי
הרא"ש שם שכתבו מכאן משמע דמ"ר לא עשו אפילו היכא
דב"ש להחמיר היו עושים כב"ה להקל כו' דלא עשו כדבריה'
גם לעצמם ויש לדחות דכל מ"ש לא עשו ב"ש כדבריה' היינו
לא הורו וכן ראיתי להריטב"א בחידושיו ליבמו' בז' שכתב בשם
התוס' גבי מ"ש ור"ז אמר עשו ועשו פירוש עשו ועשו אחרים
כמותם ואפילו להקל וכ"ש להחמיר ע"ש נראה דלמ"ד לא עשו
פירושו לא עשו הם אף להחמיר וכ"ש להקל וכ"ש לאחרים הא
כדי אינו שז"ל דמ"ש עשו הם היינו הורו הם לאחרים ועשו
אחרי' היינו שעשו גם בלי הוראת ב"ש ולא היה כח ביד אחרי'
למחות ולפ"ז כי אמרינן לא עשו היינו לא הורו אבל לעצמם
אכתי אפשר לומר שהיו חייבין להחמיר לעצמם ומיהו פשט
הלשון שאמרו לא עשו ב"ש כדבריהם מורו דלא עשו כלל גם
לעצמם להקל ולהחמיר אלא שאין זה מספיק לראיה גמורה
להתיר אך את זה ראיתי להתו' שם ביבמות ד"ד בד"ה בשלמ'
וז"ל דליכא למימר דלא נמנעו ב"ש מב"ה משום דלא עשו ב"ש
כדבריהם והיו עושין בכל דבר כב"ה ואפילו להקל כדמוכח
לקמן דהא טעמא דלא עשו משום אגודות ובטומאה וטהרה
דב"ש לחומרא היה להם לב"ש למנוע מלעשות טהרות אגב
כלים דב"ה דליכא אגודות דהרואה אומר לא צריך לכלים
דידהו כדאמר גבי שוקת יהוא הרואה אומר לאפוקי מייא הוא
דעבדי אלא ודאי ע"כ אודעי הוו מודעי להו אפילו למ"ד לא
עשו וכו' וכדבריה' כתב הרא"ש בתוספותיו שם שנדפס מקרוב
וגם ראיתי בחידושי הרמב"ן והרשב"א שם ביבמות שכתבו
כעין דברי התו' אלו ע"ש המבואר יוצא מדבריה' דמה שיכולי'
להחמיר בשיטתם אינו אלא במקום דלא שייך אגודות כעין
סוכה ושוקת יהוא ומלאכה אבל לענין צרות דלדידהו אי נפלה
צרת ערוה לפניהם חייב מדברי תורה לייבם או לחלוץ ובייבום
לא אפשר דלהקל הא פשיטא דלא יעשו וגם לחלוץ לא אפשר
דשייך אגודות בכי האי ודמי ליה היו עושין כב"ה אף להקל
וכ"כ מדברי רש"י שם ברפ"ו דיבמו' שכתב בד"ה הרואה אומר
ולא דמי לב' תורות אבל היכא דרמי לאגודו' אגודות לא יעשו

כ"ש כדבריהם ע"ש נראה דקאי בשיטת התו' כי ע"פ דבריה'
יש ליישב מאי דקשה שם בהך סוגיא שהביאו ראיה מברייתא
דר"ש דאמר נמנעו מן הודאי למ"ד עשו ב"ש כדבריהם
ואמרינן ותסברא כהי כמי דעשו בשלמא ב"ה נמנעו וכו'
כדאמר ר"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה וכו' והדבר קשה גם
במוכח זה שמעינן כמ"ד עשו דלמ"ד לא עשו לא שייך לשינויי
כלל נמנעו דר"ש וכבר ראיתי לרש"ל בפ"ק דיבמות סימן י"ד
שתמה על זה ויישב דלמ"ד לא עשו יפרש דאיירי בעברו
וחלצו ב"ש דאליביה דב"ה כשירות לכהונה ולב"ש פסולות
ונמנעו לנושאם דלא שייך בה"ג לת' וב"ה נמנעו מלישא נשים
דבדיעבד עברו ונתייבמו דלב"ה זונה משא"כ לב"ש ע"ש
שהאריך ואחר המחילה אין דבריו נראים דבכל כי האי הו"ל
לש"ס לפרש דמ"ד לא עשו מפרשים הך הברייתא בדרך זה
ועוד דאי לא עשו כדבריהם דאחרי רבים להטות כתיב מי
חלץ לה דחליצה צריך ב"ד וידעו קרא דכתיב אחרי רבים
להטות ותו דנשים אלו שחלצו בדיעבד ע"כ מב"ש הם דלב"ה
אינה זקוקה כלל וא"כ היכי שייך למיתני נמנעו והיינו ב"ש
מב"ה כדתני לעיל מנה והרי אינן אלא מב"ש ותו דמ"ש דב"ה
נמנעו מב"ש מאותם שנתייבמו בדיעבד דלב"ה זונה הוי
והרי לכ"ע למ"ד לא עשו עכ"פ היו חייבין להחמיר כב"ש
וא"כ בה"ג דלב"ה זונה הוי גם ב"ש נמנעו ומה שייך למיתני
דב"ה נמנעו מב"ש כיון שגם הם נמנעו כי ע"כ צ"ל ליישב
דהמקשן מהך ברייתא למ"ד לא עשו היינו דס"ל דנמנעו קאי
לכולם ב"ש מב"ה וב"ה מב"ש דאי לא"ה קשה לכל דברי
הראשונים דלעיל דמאי ק"ל דשפיר שייך דב"ש נמנעו מב"ה
מצרות דלדידהו הוי יבמה לזר דאסירה בלאו וכה"ג לא שייך
לא תתגודדו מעין דבריה' דהרואה אומר לא ניחא לה בזיווג
זה כ"כ בתוספי הרא"ש דהיו נמנעים מצרות לכ"ע מה"ט
ע"ש וא"כ מאי ק"ל לש"ס אך הדבר ברור דהש"ס פשיט ליה
דנמנעו משמע לב' הכיתות וב"ה מב"ש לא משכחת לה והיינו
דדחי הש"ס ותסברא סבוונה מי סברת דנמנעו קאי לשני
הכיתות כי היכי דתיקשי למ"ד לא עשו והרי גם למ"ד עשו
קשה ב"ש אמאי נמנעו והכוונה דע"כ דנמנעו לכת אחד ותו
ל"ק גם למ"ד לא עשו ודחי הש"ס דלמ"ד עשו משכחת לה
שפיר לב' הכיתות והיינו לצרה עצמה ומש"ה קמותיב למ"ד
לא עשו ומ"מ ממילא איפריך ראיה זו כיון דמצינן לפרש
דנמנעו דר"ש היינו ב"ש מב"ה לבד וזה צ"ל נכון בפירוש
הסוגי' וש"ר להריטב"א בחידושיו בז' דעמד על זה ויישב דמ"מ
לא איתותב מ"ד לא עשו כיון דס"ד הש"ס היה דמסבסתא
היא כמ"ש ותסברא ואף דתרוניה בשינויי דחיקי לא חשבי
להו פשיטות ותו שז"ל דלמ"ד לא עשו בהא פליגי ת"ק ור"ש
את"ר אלא דאכתי צריך ביאור אם זה דמשמע מדבריהם דבכל
דלא שייך אגודות שהיו מחמירים לעצמן אי היה זה
חיוב מד"ת שז"ל ברוב לא התיר לגבי חכם האוסר כיון דהוי
ודאי איסור וכי הותר במקום דשייך אגודות היינו
משום דגלי קרא לא תתגודדו דמינה שמעינן שאין ביד החכם
היחיד להחמיר במקום דשייך אגודות א"ר דאחרי רבים קול
דהתיר גם לחכם האוסר וע"כ אסור לו להחמיר במקום דשייך
לא תתגודדו אבל במקום דלא שייך לא שהוא חייב להחמיר
אלא שרשאי להחמיר על עצמו ואין להביא ראיה דבמקום דלא
שייך אגודות חייב להחמיר דאל"ה תיקשי לשיטת הראשונים
שהבאתי דמ"ש ה"כ מסתבר היינו דגם לעיל דאמר לא עשו
ע"כ דמודעי להו דאל"ה אמאי לא נמנעו ב"ש בטהרות דב"ה
ואי אינו חייב מה ראיה איתא דלא רצה להחמיר כיון שהיה
מותר מדינא שז"ל דמ"מ מסתבר להו שהיו מחמירין היכא
דאפשר כמו שמצינו על האמת דפחת את המעזיבה ושוקת
והנה שהרחיבוה ומדברי הראשונים יש לדון מהם כנגד חכמי
דמדינא

דמדינא בכה"ג יכול להקל גם לעצמו כדעת רבים אף דלדידיה אסור המ"ש התוס' בדיבור הקו' שכתבו דבטומאה וטהרה דב"ש לחומרא היה להם לב"ש למנוע מלעשות טהרו' וכו' ולשון זה מורה שלא היו חייבין להחמיר דא"כ הו"ל לא הוה שרי לב"ש לעשות טהרות וכו' אך כיון דס"ל דאין חיוב כי אם דכך הוא המידה דכל שיכול לעשות כדברי עצמו שלא להקל בדבר איסור עושה ואה"נ ב"ש היה להם למנוע וכ"כ הלשון הרא"ש שכתב שדבר זה לא היו צריכים לעשות כב"ה וכו' ואם איתא עדיף מינה הו"ל להקשות דאין בידם להתיר האיסור לדעתם :

גם הרמב"ן כתב נהי דלא היו מקילים כדבריהם ולא להקל ולהחמיר מ"מ מחמירים הם על עצמם כדבריה' כדאמרינן וכו' דמ"מ דבודאי מושכין היו ידיהם מן האיסור כדבריהב ולמה לא היו מושכין ידיהם מטהרות דב"ה וכו' וכל הישר הולך ידייק מדבריו דאין חיוב להחמיר כדעתם דאיסור גמור הוי לדידהו דא"כ לא הו"ל מחמירים הם לעצמם כיון דשורת הדין לא הותר להם וכן מה"ש מושכים היו ידיהם ולמה לא היו מושכין וגם דברי הרשב"א הם בדרך זה וס"מ דאחרי רבים התיר גם לחכם האוסר עצמו אלא שאם רצו להחמיר כשיטתיה במקום דשייך ל"ת אינו רשאי אבל בלא"ה יכול להחמיר לעצמו וכ"ל טעם החומרא הזאת דאמרינן בחולין דמ"ד גבי פסיקת הגרגרת שבא לפני רבה בר בר חנה והכשירה וזבן מינה והקשו וכיון דאורי בה חכם היכי אכיל מינה ותירצו דרבה בר בר חנה אגמריה סמיך הרי דאף המתיר בעצמו מדת חסידות שלא לאכול כיון דהוי הוראה חדשה אי לאו דאגמריה סמיך כ"ש ב"ש נגד ב"ה שאע"ג דקי"ל כרבים גם לב"ש מ"מ מדת חסידות להחמיר כיון דלית להו קבלה להתיר וכ"ש שדעתם לאסור ואחר היטוב כ"ל להכריח כנגד זה כמאי דקי"ל כדברי הראשונים אלו שכתבו דבמקום דשייך לא תתגודדו וכגון הגרות אין ביד ב"ש להחמיר כדעתם אבל בלא"ה היו מחמירים והדבר קשה דלעיל מזה אמר אביי דלא תתגודדו היינו ב' ב"ד בעיר אחת הללו מורים כב"ש והללו מורים כב"ה אבל ב' ב"ד בב' עיירו' לית לן בה ואותביה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי כתי דינים בעיר אחת דמי והעלה דלא תתגודדו היינו ב"ד בעיר אחת פלג מורים כב"ש ופלג מורים כב"ה אבל ב' ב"ד בעיר אחת לית לן בה ופשיטא דקי"ל כרבא נגד אביי וכ"ש כאן דאיתותב דלאביי לת"ר עשו ב"ש כדבריהם לא יתכן דקעברי בלא תתגודדו וגם הרי"ף והרא"ש ורבינו ירוחם פסקו כרבא וא"כ תימה הוא מ"ש דלא היו מקילים כי אם היכא דשייך לת' והרי גבי ב"ש וב"ה דהוו ב' ב"ד בעיר אחת לא שייך בהו כלל לאו דלא תתגודדו וכמו כן ק"ל לרש"י שכתב בדט"ו בד"ה הרואה אומר ולא דמי לשתי תורות אבל היכא דדמי לאגודות אגודות לא עשו ב"ש כדבריהם ע"כ והרי נתבאר דגבי ב"ש וב"ה לית בהו כלל לאו דלא תתגודדו ותימה הוא אי דעתם לפסוק כאביי ובעין זה יש לתמוה להר"מ דבפ"ב מה' ע"ז הו"ד כתב דשתי כתי דינים בעיר אחת קיימי בלאו דלא תתגודדו והם דברי תימה וכבר תמהו עליו הכ"מ והלח"מ והרד"ך נדחק בדבריו שיהיו דבריו כדעת רבא וגם הפמ"ג נמשך אחר דברי הר"מ וכבר תמהו גם על דבריו כי יעל כל אלה כ"ל ליישב כל דברי הראשונים דפשיט להו דגם רבא מודה דאף בשתי ב"ד בעיר אחת אע"ג דמד"ת לא אסיר לא הפיב אגודות אגודות דכל ב"ד חשוב כקהל בפני עצמו מ"מ מדבריהם אסיר גם בשתי ב"ד דכל שנראה כשתי תורות בעיר אחת אסיר ופליגי אביי ורבא אמת הם אלא דמאי דס"ל דהוי מד"ת גם בכה"ג איתותב דלא אסיר כי אם מדבריהם וע"כ גבי ב"ש וב"ה דרובא לא שייך בהו וכיון דב"ש מחדדי טפי

ועכ"פ כל כת עושין כדבריהם מדינא דאם באו לתקן שיהיו חולצות ולא מתייבמות הרי הם עוקרי' לב"ש מצות יבום מד"ת וגם אי חולצות עדיין המחלוקת קיים דלב"ש פסולות לכהונה ולב"ה כשירות ונמצא דצריכים נמי לפסול נשים כשירות לב"ה וכיון דמד"ת אינו אסור בלא תתגודדו אוקמוה אד"ת ועשו ב"ש כדבריהם וב"ה כדבריהם וכל מ"ש הראשונים למ"ד לא עשו דאסור לב"ש במקום דשייך אגודות אגודות סתם שאני דלמ"ד לא עשו היינו דס"ל דהוי רובא וא"כ מדינא שרי לב"ש לעשות כב"ה גם להקל אלא דאם ירצו יחמירו לעצמם וכיון דשייך בהו לא תתגודדו מדבריהם כל שיש חילוק הנראה בין הפעם כדין התורה ואין לנו שום הכרח לבטל איסור זה אסור לעשות אגודות אגודות וכך דייקי דברי רש"י שכתב אבל היכא דדמי לאגודות דעכ"פ לא תתגודדו דקרא אינו כיון דהוי ב' ב"ד בעיר אחת אך כיון דדמי לאגודות אסיר עכ"פ מדבריה' וזה כ"ל דעת הר"מ וסמ"ג שהם ס"ל דקודם ב"ק היה הדבר בספק אי רוב מנין או רוב בנין עיקר והב"ק גילה דרוב מנין עיקר והלכה כב"ה אע"ג דב"ש מחדדי טפי וכיון שכן אין מקום להקל בכל המחלוקת פוסקי' דסתי כידן דיעמדו למנין אי רבו המטמאי' טמאו רבו המטהרי' טהרו ואף אם יהיה המניאות דנגד אחד הוו רוב מנין והנגד אחר רוב בנין דבכה"ג קי"ל כת"ר עשו ב"ש כדבריה' אין זה אלא קודם ב"ק דלאחר ב"ק כ"ע לא עשו דהב"ק גלה דרוב מנין עיקר דת"ר עשו דגם לאחר ב"ק דאין משגיחין בב"ק אנן לא קי"ל הכי דהלכה רווחת הלכה כב"ה וכיון שכן לא נשאר מקום כשום נד דשתי ב"ד בעיר אחת דיעשו כל ב"ד כסברתם כיון שאפשר לברר המנין על ידי רוב דרוב מנין עיקר ועכ"פ אסיר מדבריהם והנה ידוע דגם ב"ד אחת בעיר אחת דאסיר מד"ת אין בו איסור מלקות ועל כן סתם לאסור גם בשתי ב"ד בעיר אחת אע"ג שיש חילוק דבעיר אחת בב"ד אחד אסור מד"ת ובשתי ב"ד אסור מדבריהם לא חש לבאר כיון דבאיסור זה מלקות ליכא לא נפק"ל מידי וזה כ"ל נכון ביישוב דברי הראשונים אף שבמקום אחר ישבתי דבריה' באופן אחר מ"מ גם זה החילוק נכון בעיני וגם ראיתי מעין זה שחילק הרשד"ם בחו"ד סי' קנ"ג ליישב דברי רש"י דסוכה שכתב דשייך לא תתגודדו גם בשתי עיירות והוא תימה דגם אביי מודה בשתי עיירות ויישב לזה דיש ב' בחינות אחד לעבור עליו מד"ת והב' אעפי' שאינו אסיר צריך לעשות מנוה מן המובחר וא"כ לענין אסור לכ"ע ליכא איסור בב' מקומות מ"מ לאיות הדבר בלתי נאות שיהיה חילוק בישראל אמרו בשב ואל תעשה שלא ליטול לולב גם לדידהו ע"ש ואף שהרב לא כתב איסור כי אם מצוה מן המובחר היינו בשתי עיירות אבל ב' ב"ד בעיר אחת דעדיף אפשר דאיסור מדבריהם נמי איכא ועוד דלא נפק"ל מידי בין איסור למצוה דעכ"פ דעתו דאין לעשות אגודות גם בשני ב"ד . ולמאי דאתאן עלה מינה נשמע דמדינא הותר לחכם האוסר נגד רבים שיתיר לעצמו דאי רוב לא תהני נגד הכם האוסר ולדידיה אסיר א"כ איך התירו לו במקום דלא שייך לא תתגודדו וב"ש לא עשו כדבריהם מה"ט והרי זה ניחא אי לא התגודדו גבי ב"ש וב"ה הוי מד"ת התירו להם דל"ת התיר נר וזה אך למה שנתבאר דב"ש וב"ה דהוו בב' כתי דינים בעיר אחת לרבא דקי"ל כוותיה אין בה איסור תורה א"כ תימה הוא איך הותר לב"ש להתיר איסור תורה לדעתם מפני איסור קל או מצוה מדבריהם אלא ודאי דמדינא בכה"ג הותר דרוב התיר גם לחכם האוסר אלא שאם ירצה להחמיר על עצמו אין הדבר מוכן זולת במקום דשייך לא תתגודדו אף כאיסור דדבריהם והנה ראיתי להריטב"א בחידושיו ליבמות כתיבת יד שנראה חולק לכל דברי הראשונים שכתב גבי מ"ש עם מ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא וז"ל פירש מורי הרב דכיון דב"ה רובא לא

עשו כדבריהם להקל בעד המרובים אבל לחומרא עשו דכיון שעומדין בשמועתם לא שני להו בלא"ה וכת"ס בתס' עדויות דעקביה בן מהללאל שהיה חולק עם חכמי' בד' דברי' ובשעת פטירתו אמר לבנו שיעשה כדברי חכמים להקל אמר לו אתה למה לא חזרת בך אמר לו אני שמעתי מפי המרובי' והם שמעו מפי המרובי' אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתם אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים מוטב להניח דברי היחיד ולעשות דברי המרובים בין להקל בין להחמיר וכן יש ראיה ממה שנחלקו ר"א וחכמים גבי תנורו של עכנאי שטמא ר"א בשמועתו כנגד המרובים והביאו כל טהרות שטיהר ר"א בשמועתו ושרפום וברכוהו מפני שהפריז על המדה בדבריו להקל נגד המרובים ושלא ירבו מחלוקות בישראל וגם הוא לא היה מפריז בדבריו לטהר אלמלא שהוכיחו כתלי בית המדרש ואמת המים וחרוב וגדולה שבכולם בת קול וגבי מ"ש דב"ש מחדדי טפי כתב פירוש נכון וכיון שכן בו"ל בשקולין ואלו עושין כדבריהם אף להקל וגם מורים לאחרים ואלו מורים ועושים כדבריהם וכההיא דאמרינן בפק שיפורי דמר ושרו ושיפורי דמר ואסרי וכו' ע"כ לשונו לעניננו גם שם גבי מ"ש בשמאי דפיחת את המעזיבה כתב דמהך ומההיא דשוקת יהוא שהביאו ראיה ש"ה עשו משום דאע"ג דלאומר' היא למ"ד לא עשו לא היה להם לעשות בפרהסיא כל כך כיון דשני להו בלא"ה והיינו דפרקינן דלאו בפרהסיא היא כי שראוה אומר לאפושי מיא עבדי ומהאי פירוש שמעינן דלמ"ד לא עשו עושין היו כדבריהם להחמיר בדרך צנעה וכו' ע"ש הנה מבואר מדבריו דאהדי רבים אינו מתיר להחכם האוסר כי השורת הדין אסיר לגבי דידיה ולדבריו צ"ל דבצרות היו ב"ש חולצין דהיינו להחמיר בשיטתם ולא להקל ביבום וכן נראה ג"כ מדבריו שכתב שם גבי מ"ש מי סברת עשו ב"ש כדבריה' לא עשו ב"ש כדבריה' וז"ל פירוש לא עשו כדבריה' להקל אלא שהצריכו חליצה דפחות מכן לא אפשר כיון שעמדו בשמועתם וא"ת ואם ב"ה עשו כדבריהם לפוטרו מן החליצה עדיין יש אגודות אגודות ז"ל דהשתא ס"ל דאף ב"ה לא עשו כדבריהם להקל אלא שהצריכו חליצה וכו' ע"כ לעניננו ודיוק דבריו שכתב דהשתא ס"ל כוונתו דלהסקנא דאסיק רבא דשני ב"ד בעיר אחת כב"ש וב"ה לית ביה משום לא תתגודדו ל"ק מזה דודאי ב"ש הצריכו חליצה וב"ה פטרו לגמרי וליכא משום לא תתגודדו כיון דהוי שני ב"ד בעיר אחת ומסתם דבריו וכן יש לדקדק קצת מדבריו נראה דגם לאחרים היו מורים כדבריהם אף למ"ד לא עשו היכא דהדבר להחמיר שהרי כיון שכתב דלהחמיר עשו כדבריהם סתם עשו ב"ש כדבריהם היינו אף להורות לאחרים וכ"כ ממה שצוה עקביה לבנו בעת מותו שיחזור בו מכלל דבחיין היה עושה בנו כהוראת אביו ובת' הרז' כתב הרב בסוף לשונו דבפרהסיא אסיר וכל הוראה לאחרים פרהסייא הוא הא ל"ת דבבניו ותלמידיו דינום להם שיעשו בצנעה שפיר דמי א"כ משכחת לה שיושב האוסר בעיר שאין שם חביריו המתירים יכול לעשות ולהורות לאחרים כשיטתיה שהרי ע"כ דלדברי הרב מה שצריך שיעשה בצנעה היינו משום דלא ליחזי כשתי תורות או משום המחלוקת וכל שאין בעיר שיוכל לעשות הפך דבריו אינו אסור כלל וכ"כ ממה שהוצרך ליישב לשיטתו להההיא דפחת המעזיבה ושוקת יהוא דמשום דהוי בפרהסייא הוא דק"ל והרי התם חינוך בן בנו לא עלין רמי ובאחר חשיב ובן שוקת יהוא היה אפשר לו לטבול במקום אחר ואי לאחרים חייב להורות עכ"פ בשיטת רבים שפיר ק"ל הכא אף אם היה הדבר בצנעה אלא ודאי דגם לאחרים מצי להורות להחמיר כשיטתיה אלא שנ"ל דכיון דגם לדידיה לא מצי סבר דשלא כדין המתירים כיון שהתורה אמרה אחרי רבים להטות רק יבא הוראה לידו יפלחנה ליד

המתירים דכה"ג אמרינן בחולין דמ"ח בריאה שעלתה בה צמחים דכי אתו לקמיה דרבי יוחנן משדר להו לקמיה דר' ברבי שמעון דמורה בה להתיר משמיה דר"א בר"ש וליה לא ס"ל וה"נ דכוותא ומשום זה הוא דק"ל בפחת המעזיבה ושוקת יהוא כיון שאפשר בלא"ה לה"ל לחשובי נפשיה להחמיר ואינו חייב כי אם שלא יתיר אבל אינו חייב לאסור כדבריו ולפי' אפשר דגבי דידיה דאין דרך לשאול בן מאחר וגם אי אפשר לו להתיר האיסור לגבי דידיה אף אם יהיה בפרהסיים שרי' כנ"ל מתוך דבריו:

אך את זה קשה לשיטתו דתיכח דלא מהני רוב לגבי דידיה ס"ל דרוב התיר ספק איסור והיינו לגבי כ"ש דלא ידעי הלכה כדברי מי ובשני חכמים לדידן הוי ספק איסור תורה אבל לגבי דידיה דהוי ודאי איסור לא התיר בו הכתוב על ידי רוב ואם כן דין הוא שיחמיר לעצמו אך להורות לאחרים דגבי דידהו לית בהו ודאי איסור להם יורה כדעתו כיון דעכ"פ ספק איסור התיר הכתוב ברוב ונ"ל דס"ל כיון דודאי אסור לא התיר הכתוב וגבי דידיה הוי ודאי איסור אין בידו להורות לאחר התר כיון דלדידיה ודאי איסור הוי וכי כשאלו שלשה בדין והאחד אוסר ושנים מתירים אפשר לו על ידי שתיקה שיורו השנים הדבר להתר והוא יעמוד בשתיקה אבל אם בא לפניו לבד איך יורה התר דלדידיה ודאי איסור הוי אך קשה דאי רוב לגבי האוסר לא מהני ה"נ לא מהני לגבי חכם המתיר ואילו הרב כתב דאין בידו להקל כדעתו אבל חייב להחמיר כדעתו וקשה להלום דאחרי רבים להטות וכי לאסור כתיב ולא להתר והרי סתם כתב ואי לא מהני רוב להקל ה"נ אינו מועיל גם להחמיר וצ"ק דחד בתרי בטל מאחרי רבים נפק"ל כידוע הרי דאף להתיר האיסור בא הכתוב והנ"ל ליישב לזה דס"ל דאה"נ דמאחרי רבים לא נפיק שיהיה חייב חכם היחיד לאסור הפך דעתם אך מדין זקן ממרא דישנו בלא"ה בלא הסור והתם להתיר האיסור הוי דסתם הוראה להתר הוא וכ"כ מת"ס בסנהדרין דפ"ז דאי לאו ניסא שרי חמץ בפסח ואי לאו ניסא קשרי חמץ בפסח נראה דדווקא על הוראת התר הוא שחייב ותנן נמי שם אינו חייב עד שיורה לעשות העשייה לא שייך כי אם בהתר וכן ראיתי בחידושי הר"ן שם שהכריח כן ויישב דברי הר"מ הנראים דגם לאסור שייך דין זקן ממרא ע"ש והרי התם לפי דעתו התר גמור הוי ואעפ"כ כיון שחלקו עליו לאסור אינו יכול להקל וטעם גדול יש דבלא"ה חכם כאלישע' אחר יתיר כל האיסורים ואי מעכב עליו אבל אם יחמיר מה בכך אדם רשאי לחבול בעצמו ואי ק"ל מת"ש מהך סוגייא גבי רבי צדוק ואעפ"י שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא כדברי ב"ה ואי אמרת לא עשו מאי רבותיה ואילו לשיטת הרב מאי קושיא אימא דה"ק דאף להחמיר בשיטת שמאי לא עשה אי מהא ל"ק דהאי קשה גם לכל הראשונים קשה שהרי נתבאר דלכ"ע היו מחמירים לעצמם ב"ש כדבריהם היכא דלא שייך לא תתגודדו וא"כ נימא דריבותיה דר' צדוק דאף להחמיר כב"ש לא היה עושה כי ע"כ ע"כ ליישב דהרי קתני לה בברייתא גבי חבית דלב"ה צריך לנקב דהוי ב"ה להחמיר שהחמיר ר' צדוק כב"ה וא"כ כי תני דכל מעשיו עשה כב"ה אינו מורה דלהקל קאמר ועוד דלהקל אין זה שבח וכל כי האי המחמיר תבא עליו ברכה וגם אין להשיב לשיטתו מת"ש בד"ו דעירובין דהעושה כחומרי ב"ש וחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך והרי לדברי הרב הרי ב"ש היו עושין כחומרתם וחומרי ב"ה הא נמי ל"ק דהתם איירי במ"ד עשו ב"ש כדבריהם כמ"ש התו' בסוגיין בד"ה לא עשו וכי הוי כסיל היינו לאחרים דבזה"ש לעשות כדבריהם אך למ"ד לא עשו מוכרחים היו בכך דלהקל לא היה בידם נגד רוב להקל כדעתם וגם להקל כדעת ב"ה לא
היו

היו יכולין דלדידיה הוי ודאי איסור וכ"כ הוכרח גם לשיטת התו' ודפימיה שכתבתי לעיל וכן כעיקר ראיית הרב כשיטתו צריך ביאור שהרי עקביה היה מחמיר בג' דברים ומקל באחד דכרס ירוק ושער הפקודה ואשת גיורת לשתיית סוטה מחמיר ובשער בכור שנשה מקל ולדעתו דעקביה כדין היה עושה דהיה מחמיר כדבריהם וכדעתו א"כ מיצולם לא התר שער בכור כדעתו וא"כ קשה דאיך אמר לבנו חזור בך בד' דברים שהייתי אומר ולדבריו הו"ל לומר בג' דבשער בכור גם הוא חור בו ולא הקל כדבריו וצ"ל לדעתו דבד' דברים לר' א"ק דבסנהדרין דפ"ח אמר רב כהנא דאינו נהרג עד שיאמר כך הוא בעיני והם אומרים מפי השמועה תדע שהרי לא הרגו לר' עקיבה וכו' ואי לא עבר דבריהם ועשה כדין כל מה שעשה איך יהרגוהו וצ"ל דס"ל דר"א דפליג עליה ס"ל דעקביה כדין עשה כמ"ש שם מפני שלא הורה הלכה למעשה ומפרש דלא התיר כדעתו כי אם שהחמיר כדעתו דאינו נעשה זקן ממרא שכך הוא שורת הדין והיינו ע"פ מה שנתבאר דאם הורה לאסור אינו חייב ואף דמשכחת לה גם במאי דמחמיר כרס ירוק לפירוש רש"י והתו' שם בדפ"ז דהוי חומרא דאתי לידי קולא וכן בשער פקודה יתכן גם כן דאתי קולא י"ל דה"ט לא הורה לאחרים כי אם לעצמו א"כ הורה גם לאחרי' ופירש להם שיחמירו גם כן בקולא דאתי מיניה ובחידושי הר"ן שם מתבאר מדבריו דאינו חייב עד שיעשה הוראת התר כהוראתו וכ"כ שם בש"ס וא"כ י"ל דעקביה שהורה להחמיר גם בקולא דאתי מיניה אך עכ"פ הורה להחמיר כדעתו ומשתע ליה כן דמת"ש לבנו חזור בך בד' דברים ש"מ שהוא לא חזר בו והורה כדעתו דאי גם הוא לא היה עושה להחמיר כדעתו א"כ מאי תיתי שיעשה בנו דאין לומר דלא יאמר שמועות אלו משמו דמאי נ"מ אם יאמר ולא יורה והרי רבינו הקדוש אמר שמועתו כ"ש בנו אלא ודאי שהיה אומר כדעתו זה ראיה גמורה לשיטתו והדבר קשה לכל הראשוני' שחולקי' על זה וס"ל דמדינא מותר לו להתיר לעצמו כדעת רבים הפך דעתו וי"ל דגם לדעתם היו מחמירים במקום דלא שייך לא תתגודדו ועי"כ צוה לבנו שלא יחמיר כלל אך מצד אחר תמהני בראיה זו שהרי הר"מ בפי' המשנה כתב שם בבכי מ"ש מוטב להניח דברי היחיד וז"ל ולא אמר לו שחייב הוא בכך כדכתיב אחרי רבים להטות מפני שגם הוא קבל מרבי' כמו שזכר ואין מתנאי המקב' שיהיו דבריו מרבי' אבל כשיהיו המקבלי' רבי' מרבי' וקבל יחיד מרבים לעשות כדברי רבים שקבלו מרבי' יותר רבוי ע"ש:

גם הראב"ד בפירושו כתב בזה שני דרכים שהראשונים נחלקו בד' דברים והיו מחנה למחנה הוא שמע מן המחנה אחד והם שמעו מן המחנה האחר הוא עמד בשמועתו והם עמדו בשמועתו אי נמי עקביה היה אומר כי אותם ששמעו מפיהם היה הרוב וחביריו אמרו כי אחרי' שכנגדם הם היו הרוב עכ"ל מכלל דבריהם מתבאר דגבי עקביה לא שייך ביה אחרי רבים שהרי לא היה בירס להכריע ובאו לידון במה שקבלו מרבים ועקביה קבל מרבים וגם הם קבלו מרבים ועל כן עמדו בשמועתם ולפי' היה יכול עקביה להורות כקבלתו להקל ולהחמיר כיון שלא היה כנגדו בחרוב ותו ל"מ מידי ראיית הרב ואיך לא ראה דבריהם ועל הכל שפירושם מוכרח דקתני אמר לו אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים וזה מורה לבדיא שלא היה שם רוב נגד עקביה הפך דברי הרב והנ"ל כדעת הריטב"א ורבו שמפרש דמ"ש בסנהדרין הוא אמר מפי השמועה והם אמרו מפי השמועה פירושו שאמר מפי הראשוני' שכך אמרו כדבריו והם הכחישוהו לא כי בהפך אמרו וכן ענין עקביה שהעיד מפי הרבני' שקדמו שאמרו כדבריו והם הכחישוהו שאמרו לו ולהם ביחד בהפך

ובאן לא שייך רוב דלא פליגי בשיקול הדעת כי אם בדבר עדות ווה פשוט דאין דבריו של אחד במקום שנים וכ"ש נגד ק' עדים אלא דאיצטי' בן אדם נאמן לעצמו בדבר שבינו למקום יותר מק' עדים כדתנן בכריתות רוא ושם אביא גן אי נאמנותו מדין מגו או דגם בלי מגו נאמן ופסק הר"מ בריש פ"ב דשגגות דנאמן מטעם מגו ונראה דכי בעינן מגו היינו בחיוב קרבן דבל שראו אותו ולית ליה מגו חייב כיון שיש יד אחרים באמצע אבל בדבר שבינו למקום כגון שהוא ידע שזה שומן והעידו שהוא חלב אפשר דשרי לאוכלו בצינעא כשאין רואים אותו כמ"ש שם אמר רב יוסף לא אמרו אלא בינו לבין עצמו ולעצמו וא"כ י"ל דבד' דברי' אלו אם בא מעשה לידו יכול אף להתיר לעצמו כשאין רואים אותו וכ"ש להחמיר שאפשר שיכול להורות גם לאחרי' להחמיר ודעת הרב דלהתיר לא סמך על שמועתו אבל להחמיר סמך דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים בדבר שבינו למקום להחמיר עליו דלהקל עליו הוא דבעינן מגו ואם הורה להתר אף למה שנידדנו דיכול להתיר היה נהרג דהם רבים בשמועתם וטעם זקן ממרא שלא ירבה המחלוקת בישראל ובכה"ג שייך מחלוקת נמי אע"ג דלא קגברי בעשה דאחרי רבים להטות דבעדות לא שייך זה דבלא"ה ידעינן דאין דבריו של אחד מהני נגד שני עדי' ור"פ ס"ל דהורה להתר ואינו נהרג כי אם בשהיה אומר כך הוא בעיני והם מפי השמועה ובעקביה היה אומר מפי השמועה ור"א חולק דבכה"ג נהרג ועקביה לא הורה לעשות דהיינו להתיר נגד כל החכמים שהעידו עליו שאקר עגה דאם הורה היה חייב א"ך להחמיר עשה כדבריו דאדם נאמן על עצמו ואמר לבנו שיחזור בו אבל הוא לא חזר בו דהוא שמע מרבים והם שמעו להפך ועמדו בשמועתם זה נ"ל כדעת הריטב"א ורבו ויש להביא ראיה לפירושו דלפירוש הר"מ והראב"ד קשה דאי עקיבא קבל מרבים והם קבלו מרבים ונמצא שעיקר המחלוקת בראשונים והיו מחנה למחנה א"כ לא שייך בכאן רוב כלל והוי כב' חכמים שנחלקו בדבר דלכ"ע זה עושה כדבריו וזה עושה כדבריו כמ"ש בסוגיין דיבמות וא"כ איך אמרו בסנהדרין דפ"ח למה לא הרגו את עקיבא דמאי תיתי להורגו וגם לר"א מודה דאי היה מורה לעשות היה נהרג ואמאי הרי מחלוקת ראשונים שקול הוא וכ"ת דאם הכריעו בקבלתם והוי רבים נגד הראשוני' א"כ מאי קאמר אני שמעתי מפי המרובים דמנ"מ סוף סוף הרי עכשיו איכא רוב וכתיב אחרי רבים ותו דמה הועילו בפירושם דלא למיסבי לעקיבא דעבר על עשה אחרי רבים להטות סוף סוף עבר על אחרי רבים של חכמי דורו שהכריעו כדברי כת אחת של חכמי הדור שלפניהם כי ע"כ שהם לא היה בח כירס להכריע ובאו לדון מפי השמועה וא"כ הו"ל מחלוקת שקול וכל אחד עושה כדבריו ואיך יהיה נהרג ועי"ק דאם העיד עקיבא על קצת חכמים כך והם העידו על אחרים להפך וגם אין בירס להכריע א"כ שורת הדין נותן בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בפ"ז ד"ו ופסקו הר"מ בפ"א מה' ממרים וא"כ במה נחלקו ומידי ספק לא נפיק ואין לומר שלא האמינו על עקיבא בעדותו שהרי אף אם בא הוראה לידם ואחר מעשה אמרה כבר כתבו התו' ביבמות דע"ז כ"ה דאם קודם דנאמן דדוקא אם נוגע בדבר באותו הוראה בעין עתשה שהיה נשוי עם בת יושי אינו נאמן ע"ש אך למה שפירשתי כדעת הריטב"א נ"ק מכל זה ובדברי הר"מ אין מקום לפרש בדרך הריטב"א דא"כ בכן עקביה חייב מר"ת לשהוא להפ"ק' עדים נאמנים יותר מרבים והוא כתב דמדינא לא היה חייב וזה לא יתכן כי אם לפירוש הראב"ד בדרך ראשון והוא תימה דמהסוגיין דסנהדרין מוכח דצ"ל לפרש או כפירוש הריטב"א שכתבתי או כפירוש שני של הראב"ד וכעת צ"ע

מצד אחר נ"ל להכריח כפירוש הרז"בה הפך דברי הר"מ ושני פירושי הראב"ד שראיתי שם בסנהדרין בשיטת המאירי בתיבת יד שכתב וז"ל יראה שאין נעשה זקן ממרא עד שיחלוק עם כל שבעים ואחד אבל אם היה ביניהם מי שהסכים עמו אינו נהרג וכ"כ חכמי הדורות שלפנינו והר' יהונתן כתב דמ"ש דאין לזה שצל פתח הר הבית דשמא אחד מהם כוותיה ס"ל שאם היה כן לא היה עושה זקן ממרא עכ"ל וא"כ איך יצוייר גבי עקביה שהיו גדולי חכמי ישראל בדור שלפניהם שעמדו בשיטתו שיהיה נידון כזקן ממרא וכי מי גרע סנהדרי גדולה שבדור ראשון מאחד מסנהדרי של הדור השני ואף בסנהדרי קטנה דבר זה קשה לשמוע והם אמרו טובה צפרנן של הראשונים מכריסן של בנים כי על כן הדבר מוכרח דס"ל עקביה עם הסנהדרין היו מכחישין זה את זה בקבלת רבים וא"כ לא היה לדעת הסנהדרין מי שהודה לדבריו וכי אמרינן הוא אמר מפי השמועה והם אמרו מפי השמועה היינו על ידי הכחשה שלא כדברי הר"מ והראב"ד וש"מ שפירוש זה הוא דעת המאירי והר' יהונתן וחכמי דורות שלפני המאירי וכמ"ש גם מצד אחר תמהני בפירוש הר"מ והראב"ד אלו שהרי אמרו בתמורה דט"ו כל אשכולות שעמדו להם לישראל ממשה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה והקשו דבימי אבלו של משה נשתכחו ג' אלפי' הלכות ותירצו דאישתכח להו אישתכח ודגמרינן להו הוו גמירי כמשה והדר הקשו דתניא דמשמת משה רבו המטמאין טמאו רבו המטהרים טיהרו ליכא דאימעיט מגמר הוו גמירי כמשה ופירש"י והתו' דמה שהיו חולקים היינו באותם הלכות שנשתכחו באבלו של משה ואמרו עוד דעד יוסף בן יועזר לא היו מחלוקת ובימיו היה דופי של סמיכה שנחלקו בו ופירש"י דעד ימיו לא נחלקו בשום דבר ומיוסף ואילך היה דופי של סמיכה כמ"ש בחגיגה שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך ע"כ ובודאי דט"ס נפל בדבריו שאם גרסינן להפך דהלל אומר לסמוך ואין לומר דהוה גריס להפך שהרי שם בדין שינו גבי ב"ה מביאין שלמי' וסומכין וגם בר"ך דביצה מבואר בברייתא דהלל אומר לסמוך ומ"מ מבואר בדבריו דעד שמאי והלל לא היה בהם מחלוקת כי אם בסמיכה לבד וכל מחלוקת ב"ש וב"ה היינו תלמידם וכדתני נ"כ בסנהדרין דפ"ח משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צורכן רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כשתי תורות מכלל דבימי שמאי והלל לא היו מחלוקת כדתני ברישא דהך ברייתא זולת דופי של סמיכה א"ק דבשבת דט"ו אמרינן אמר ר"ה בג' מקומות נחלקו שמאי והלל בחלה ומקוה ונידה והקשו והא איכא סמיכה ותירצו כי קחשיב ב"ה היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו והדר הקשו מהבוצר לגת ותירצו בר מינה דהדרי ביה הלל ע"ש הרי שיש מלבד סמיכה עוד ג' דברים שנחלקו ואילו דברי רש"י מורים דלא נחלקו וז"ל דרש"י לא קחשיב כי אם בהך דסמיכה שלא הכריעו משא"כ בהנך כיון שחלקו חכמים על שמאי והלל ורבו עליהם הרי נתבטל המחלוקת דהלכה כרבים משא"כ בסמיכה שהיה מחלוקת שקול וכ"כ שהרי בברכות דמ"ח ושמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד ופרש"י ולא הודו לו והרי שמעון בן שטח היה בדור שקודם שמעיה ואבטליון כמ"ש הר"מ בהקדמת סדר זרעים עי"ש אלא ודאי דכיון דבטלו רבי' את דבריו לא חשיב מחלוקת וכמ"ש ואף דבביצה ד"ק אמרינן דאותו היום גברה ידם של בית שמאי ושוב על ידי בבא בן בוטה גברה ידם של ב"ה וקבעו הלכה כמותם ז"ל דהתם לאו מכח רוב הוקבע כי אם על ידי המלך וב"כ קצת שהרי אמרינן עוד שוב מעשה בכרמה שצדיין היה המחלוקת קיים ואי עמדו למנין איך יתכן ואף אתנ"ל דעמדו למנין וקבעו הלכה ז"ל שכל זה היה אחר מיתת שמאי דשמאי לא הוזכר שם וגם אי היה בחיו לא היה בבא בן בוטא חולק על רבו בפניו וא"כ בימי שמאי היה הדין בספק א"כ ז"ל דעד שמאי והלל לא נחלקו כי אם בסמיכה ובימיהם נחלקו עוד בג' דברי' ובעין מ"ש שם גבי יוסף בן יועזר כי איפליגו בה בסוף שנה דבניר ליכא וה"כ ז"ל לרש"י גבי שמאי והלל ומ"מ ק"ל בהך סוגייא דשבת דבדב"ח דסוכה תנן קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה ומעשה וילדה כלתו של שמאי וע"כ סתם מתני' הלל הוא בר פלוגתיה וכ"ש למה שביארנו דשמאי נפטר קודם הלל וא"כ קשה אמאי לא חשיב ליה והיה נראה ליישב דכיון דלא תני בהדיא דהלל הוא החולק א"כ ז"ל דחכם אחר היה החולק וע"כ לא קחשיב ליה א"ק שהרי ביבמות דט"ו דאיפליגו אי עשו ב"ש כדבריהם או לא הביאו ענין זה לראיה דשמאי עשו ואי החולק לא היה הלל מאי ק"ל והרי מ"ד לא עשו היינו מטעם דב"ה רובא ואי לא היה הלל הנ"ל דהיה שם רוב כי היכי דתיקשי להו וכ"ת אכתי תיקשי אף אי היה הלל רוב ליכא כיון שלא נחלקו כי אם שמאי והלל הא ל"ק שהרי אמרו בסנהדרין דפ"ו דטומאות וטהרות דאב ובנו הרב ותלמידו מונין להם שנים וא"כ חשיב הלל רוב מכח ריבוי תלמידיו א"ק אי היה חכם אחר מנ"ל דהיה רוב להת שככנדו כי ע"כ דפשיט ליה דהלל היה בר פלוגתיה והדר כי קושיין ודוחק לומר דק"ל דכיון דסתם מתני' דלא כשמאי ש"מ רבים חלקו עליו דאי משום האי לא איריא שהרי משמאי עד רבינו הקדוש דרי דרי הוו ושפיר אפשר אחר שמאי הכריעו דלא כוותיה וסתם לן הכי אך בימיו היה הדבר שקול והנ"ל ליישב דא"כ דגם בזה נחלקו אך כיון שאינו מבואר במשנתינו דהלל היה אף דמסתבר כן לא קחשיב ליה ר"ה דלא קחשיב כי אם הנך שראינו במשנה להדיא דפליגי שמאי והלל כי מן הב"אר נ"ל ליישב מ"ש התו' בחגיגה די"ו בר"ה יוסי וז"ל בירושלמי אמר בראשונה לא היה מחלוקת אלא על הסמיכה לבד ועמדו שמאי והלל ונעשו ד' משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צורכן רבו מחלוקת בישראל ונחלקו לב' כיתות וכו' ומ"ש בירושלמי ונעשו ד' לא מצינו בפ"ק דשבת ד"ק ג' דברים שנחלקו כהן ע"כ ולמ"ש ל"ק דהירושלמי קחשיב גם הך דסוכה כיון דע"כ הלל היה החולק א"כ אף אם היה חכם אחר מ"מ כבר נתגלה שינוי דיעות גם בזה ולא פליג עם ש"ס בבלי דר"ה כיון דנקיט בג' דברים נחלקו שמאי והלל לא תני לה כיון שאינו מבואר דהלל היה שהוא לא בא לבאר דבימיהם התחיל שינוי דיעות בתורה כנ"ל אך את זה ק"ל דאיך יצוייר שנחלקו בסמיכה כמה דרי מיוסי בן יועזר עד תלמידי שמאי והרי ב"ד הגדול היה קיים וכבר אמרו בתמורה דט"ו ובסנהדרין דפ"ח דלא היה מחלוקת דרבו המטמאי' טמאו רבו המטהרים טיהרו וא"כ גם בסמיכה היה להם לעמוד במנין סנהדרי גדולה על זה ויקבעו הלכה ברורה וז"ל דכיון שהמחלוקת היה בין הנשיא ואב ב"ד ומפתם שאר הסנהדרין היו נגררים אחר דיעות אלו הגדולים אלו מכאן ואלו מכאן ואי יעמדו למנין יתבטלו דברי הנשיא או האב ב"ד והוא העדר כבוד להם מפני כן לא עמדו למנין וא"כ ז"ל דבסנהדרין דפ"ו אמרינן דמתחילין מן הצד היינו טעמא דלא תענה על רב כתיב ואף שכתבו התו' דאפשר דדיני נפשות כתיב מ"מ כשבאו ליישב לבטל דבריו דבכה"ג איפשר דגם באיסור יש בו משום לא תענה על רב

וע"כ הניחו הדבר בספק דכל חד יעשה כדעתו:

ומפרשת העבור יש ליישב דברי הר"מ דפ"א מה' ממרים ה"ד שכתב כשהיה ב"ד הגדול קיים לא היתה המחלוקת בישראל וכו' אם ידעו אמרו לו ואם לאו הרי השואל עם אותו ב"ד או שלוחיו עולין לירושל' משבטל ב"ד הגדול רבתה מחלוקת בישראל וכו' וקשה שדברי רבינו הם ברייתא בסנהדרין דפ"ח ושם נאמר משרבו תלמידי שמאי והלל

והלל שלא שמשו כל צורכן רבתה מחלוקת בישראל וכ"כ התו' בחגיגה ד"ו בשם הירושלמי ואיך תלי הרב בביטול ב"ד הגדול מה שלא אמרו הם אך בת"ש ז"ל דרבינו הוקשה לו דמה בכך אי ב"ש וב"ה לא שמשו כל צורכן אכתי ניזיל בהו בתר רובא והרי כתיב או אל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשו בר"ה אין לך אלא שופט שבימיך בת"ש הר"מ שם בפ"ב והרי רבי יהושע השיב לב"ק לא בשמים היא דכתיב אחרי רבים להטות כי ע"כ ס"ל דריבוי המחלוקת גרם ביטול ב"ד הגדול דכשהיה ב"ד הגדול קיים כל שהסכימו הב"ד הגדול כולם או רובם הרי זו הלכה פסוקה לדור ההוא אף אם יהיה חולקים עליהם כל שאר החכמי' דע"פ התורה אשר יורוך עליהם כאמר בת"ש הר"מ בריש הפרק אך כשבוטל ב"ד הגדול ונתפזרו ישראל בין הגוים לא יתכן הלכה ברורה דאם יחלקו בדבר וילכו אחר הרוב כיון שאי איפשר לקבוץ כל החכמים במקום אחד למחר ימצא היחיד רבים כמותו וגם במקום זה היה הכריעו הרוב כן ובמקום אחר להפך וכמ"ש נהרא נהרא ופשטיה וא"כ לא יתכן לקבוע הלכה לכל העולם וענין המחלוקת קיים משא"כ כשהיה הב"ד הגדול קיים וס"ל דת"ש בשם דידן והירושלמי דעל ידי ב"ש וב"ה רבתה המחלוקת הכוונה דעד שמאי והלל היו למדין תורה כמשה ולא נחלקו כי אם בד' דברים וא"כ אי גם תלמידי שמאי והלל שמשו כל צורכן לא היו באין לידי מחלוקת וא"כ לא נפק"ל בביטול ב"ד הגדול כיון שלא היה שינוי דעת בהם אך מאחר שלא שמשו כל צורכן באו לידי המחלוקת אלא שהרב הוסיף בביאור דאעפ"י כן אם היה הב"ד הגדול קיים היה המחלוקת נכרע על ידי ב"ד הגדול משא"כ בביטול ב"ד הגדול ונמצא דביטול הב"ד ושלא שמשו כל צורכן גרם ריבוי המחלוקת ובדבריו יש לדקדק גם מעיקר הברייתא שהרי קתני דמה שלא היה מחלוקת בראשונה דהיו עומדים למנין הב"ד הגדול רבו המטמאים טמאו המטהרים טהרו ש"מ שהגורם ביטול המחלוקת היה קיום הב"ד ואיך סיים שהגורם ריבוי המחלוקת היה ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן וקשה רישא לסיפא כי ע"כ ס"ל דרישא תני דכשהיה ב"ד הגדול קיים היה בטל המחלוקת לגמרי אך בביטול הב"ד אינו גורם כי אם שימצא ענין או ב' וג' במחלוקת אבל ריבוי המחלוקות שאירע אין הגורם כי אם ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן ומ"מ קשה דבסוגיין דיבמות אסיק הש"ס דעשו ב"ש כדבריהם דאף דב"ה רובא ב"ש מחדדי טפי ונראה שהיה גם בזמן שהב"ד קיים שהרי בשבת דט"ו אמרינן הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותם לפני הבית ק' שנה הרי דתלמידי שמאי והלל היו בזמן שהב"ד הגדול קיים וא"כ תיקשי איך לא הכריעו העניינים על ידי ב"ד הגדול כי ע"כ שעמדו למנין והנך דב"ה רובא והנך דב"ש מחדדי טפי ולא היה בידם להכריע בדקי' עשו ב"ש כדבריהם דהכ"ב ספק שקול הוי וזהו כדברי הברייתא דתלה הענין שלא שמשו כל צורכן ובאו לידי מחלוקת דאחר שנחלקו גם הב"ד הגדול לא הועיל ותימה הוא להר"מ דתלי תניא בדלא תניא ובדוחק ז"ל דהר"מ ס"ל דע"כ ברייתא זו בשנית קודם ב"ק דהלכה כב"ה א"כ לאחר ב"ק וס"ל דאין משגיחין בב"ק דלדידן דקול בב"ק דב"ה הרי ב"ש וב"ה לא היו הגורמים ברבוי הדעות דקול ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ושאר המחלוקת שהיה אע"ג דמר עביד כדידיה ומר כדידיה אין הגורם כי אם בביטול ב"ד הגדול שאין הכרעת רבים כהכרעת ב"ד הגדול דקעתי כל העולם הקרובים והרחוקים באו דלא תסור וע"כ כתב לדידן הטעם העיקרי ואגב ראיתי להלחם שם שהקשה בדברי הר"מ שהצריך שילכו הב"ד שבעירו או שלוחם לב"ד הגדול עם החולק וזה לא נזכר במתני' וברייתא ונדחק בישובו ע"ש ואנכי הרואה שדברי הר"מ הם בירושלמי בפ"ק דסנהדרין שהובא שם

ברייתא זו דרבי יוסי ותני בה אם שמעו אמרו לו ואם לאו היה הוא ומופלא שלהם באין ושואלים לב"ד הסמוך לעירו אם שמעו אמרו לו ואם לאו הוא ומופלא שלהם באין ושואלים בב"ד של הר הבית וכו' ע"ש וכן איתיה בתוספתא בפ"ז דסנהדרין ואין ספק שמשם למד הרמב"ן ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה הנה מבואר מהנך סוגיי דעד שמאי והלל לא נחלקו כי אם בסמיכה וגם בימיהם נחלקו בג' דברים השנויים בשבת דט"ו וא"כ ק"ט לפירוש הר"מ ופירוש הראב"ד שפירשו במחלוקת עקביה עם החכמים היה מחלוקת הראשונים בדור שקודם וע"כ עמדו כל חד בשיטתם דלא שייך רוב בכאן והרי עקביא בזמן שמעיה ואבטליון היה כמ"ש הרמב"ם בהקדמת פירוש המשנה לס' זרעים וכ"כ מהר"ר אברבנאל בפירוש פרקי אבות ע"ש וא"כ הרי נחלקו בד' דברים אלו בדור שקודם שמאי והלל והרי זה הפך כל הני דוכתי דלא נחלקו כי אם בסמיכה ותימה הוא לומר בהנך ד' דברים היו מג' אלפים הלכות שנשתכחו דא"כ גם בהני דב"ש וב"ה נימא הכי ותו דבשער בכור מדבריהם הוא ולא היה בימי משה כי ע"כ דמחלוקת עקביה וחכמי דורו דעקביא אומר כך היה קבלת רבותינו והם הכחישוהו דהפך קבלנו וכיון שהכחישוהו כולם אין זה מחלוקת דאין עד אחד נאמן נגד ק' עדים וע"כ לא חשיב להו במחלוקת אך לדידהו ק"ט וצ"ע ומ"מ עיקר ראיית הריטב"א מהך דעקביה גם לפי פירושו לא' שגם לדעת הראשוני' מודים דיכולים היחידים להחמיר על עצמן במקום דלא שייך לא תתגודדו ואפשר נמי לדעתם דמכות חכמים הוא שיחמירו כדעתם וע"כ היו מחמירים ב"ש כדבריהם וא"כ מה"ט היה עקביה מחמיר כדעתו זולת לבנו שציוה שלא יחמיר כדעתו אבל אה"נ דמשורת הדין גם הוא היה יכול להתיר לעצמו אם רצה אחר שבטלו רבים את דבריו וכד מעיינן בה אדרבא מהך מתני' רואה אני שיש להכריח הפך שיטת הריטב"א ורבנו שהרי הניחו שם בעדויות אמרו לו חזור בך בד' דברים שהיית אומר ונעשך אב ב"ד לישראל אמר להם מוטב להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו ע"כ ואם איתא דלא היה רשאי מדינא לחזור בו ולהקל מה שאסור לדעתו נגד רבים א"כ מה אמרו ליה חזור בך ונעשך אב"ד ומי התיר להם להשיאו עצה ולפתות אותו שיעשה איסור לדברי הריטב"א וגם הוא לא השיב דכעשה רשע שלא יאמרו דבשביל שררה חזר בו בנראה דבלא"ה היה בידו לחזור בו ולהקל אמת שראיתי לתי"ט שפירש דחדא ועוד קאמר דאם לא יחזור בו משום שררה לא תתמנה לאב"ד כדי שלא יאמרו וכו' ולדבריו ז"ל דמ"ש תחלה ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום היינו דאסור לו להקל מה שאסור לו ותיהו אין פירושו מוכרח דשפיר יש לפרש כפשוטו דמדינא שרי אם לא כדי שלא יאמרו בשביל שררה חזר ובשטת הראשונים ודעת הרב נראה שהוא כדעת הריטב"א אך עכ"פ קשה לדבריהם דאי אסיר מדינא איך אמרו לו שיחזור בו בשביל שררה והרי בפ"ק דיבמות ד"ז אמרינן לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה דהודעי להו ופרש"י ואף את"ל שבכל זה במחלוקת שקול דמדינא כל חד מורה בשיטתו בבי האי אסור להתיר להטעות לאוסר להאכילו כמ"ש בפ' כל הבשר גבי דגים שעלו בקערה אם ליה לזרעיה דאבא דליספי לי מידי דלא ס"ל אבל ביחיד נגד רבים דמדינא הלכה כרבים אף דלגבי האוסר חייב להחמיר מ"מ הרבים יכולים להטעותו דהתר גמור מאכילים אותו וא"כ ל"ק במה שרבו להטעותו מ"מ אכתי קשה כיון שעקביה היה ראוי לאב"ד איך יטעה בדבריהם והוא ידע דאסיר לגבי דידיה והם מותרים להטעותו ובדוחק י"ל דלהריטב"א מ"ש חזור בך היינו שיתן לבו לדבריהם ועל ידי זה יחזור בו מניה וביה ולא יחזור מדעתו ימנוהו לאב"ד ולמ"ש

אין פירוש שמשנה כפירוש התו"ט דמ"ש ולא לעשות רשע היינו שיחזור בו משום שרדה שגם הם לא שאלו ממנו ונמצא פירושו שלא כדברי הראשונים ומ"מ אכתי קשה שזה היה אפשר לפרש אם היו חלוקים בשיקול הדעת אך כיון שהיו חלוקים בקבלת רבים איך היה הקבלה איך אפשר לחזור מה שסבר העיד ששמע ואין הראיות מבטלין מה ששמע והדבר צריך ישוב. לשיטת הריטב"א ורבנו גם שראיה שהביאו מר"א ורבנן דהביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום וכו' וכראיה זו לא ידעתי מה טבה דרבנן שפיר שרפו הטהרות דהם רבים הם וב"ש להחמיר ואי ראייתו מזה דר"א לא חזר בו אף להקל הרי גם לדבריו נגד רבים אסור להקל וא"כ ע"כ מפני הב"ק שהורה דהלכה כדבריו לא השגיח על רבים להקל וב"ש להחמיר ומה זו ראיה וצ"ע:

ואיך שיהיה הנה נתבאר דיחיד האוסר נגד רבים אחר שנשאו ונתנו יחד דהוי רובו מתוך כולו להתו' ורש"י והרמב"ן והרשב"א אינו יכול להורות לאחרים לאסור כלל ואף לבניו הגדולים ותלמידיו אם לא שגם הם פשיט להו לאיסור הפך דעת רבים וגם לעצמו אם הוא דבר הניכר לכל שמחמיר שלא כדעת רבים כגון נרות לב"ש דלהחמיר צריכות חליצה ונראה שיבוי דיעות ושייך קצת לא תתגודדו אף דהוי בשתי ב"ד אינו יכול להחמיר גם לעצמו וכן כל דדמי ליה אבל אם הוא בענין שאם מחמיר כדעתו אינו ניכר לכל דמשו' מחלוק' מחמיר כגון מלאכה בע"פ דהרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה וכן בפחת המעזיב' דהרואה אומר דלאפוקי אויר קעביד וכן בסוקת יבוא דהרואה אומר דלאפוקי מייא קעביד וכן נרות לב"ש דאי אינו נושא אותה הרואה אומר לא מצאה חן בעיניו וכן כל דדמי ליה יכול להחמיר לעצמו כדעתו וכבר ביארנו דליכא כתי מנות חכמים להחמיר לעצמו דהוי כבהמה שהורה בה חכם דהאיש הירא לא יאכל כמ"ש בחולין דמ"ד והריטב"א ורבנו חלוקים על זה דבב"ד אחר אינו יכול להורות לאחר לאסור משום לא תתגודדו אבל בב"ד אחד אינו יכול להורות לאחר כי אם בבצנעה מפני המחלוקת ולא יאסור לאחר כי אם שלא יבא הענין לגילוי דעת שהורה נגד דעת רבים אך לעצמו אף יהיה בפרהסי' חייב להחמיר לעצמו ואין צר שיתיר לעצמו דהוי לודאי איסור לגבי דידיה ורוב לא מהני לגבי דידיה כי אם הוא מקל שחייב להחמיר בדעת רבים אכן ראיתי להחינוך בפ' משפטים סימן ס"ו דעת ג' בענין זה שכתב וז"ל משרשי המצוה שנצטוינו בזה לחזק דברי דתנו שאילו נצטוינו לקיים התורה כאשר תוכלו להשיג כוונת אמיתותה כל אחד ואחד מישרא' יאמר דעתי כותנת שאמיתית ענין פ' כך הוא ואפילו כל העולם אומרים בהפכו לא יהיה לו רשות לעשות הענין בהפך האמת לפי דעתו ויצא מזה חרבן שתעשה תורה כמה תורות כי כל' אחד ידין כפי דעתו אבל עכשיו שבפירוש נצטוינו לקבל בה דעת הרוב יש תורה אחד לכולנו וכו' ואף אי לא יכוונו אל האמת חלילה עליהם יהיה החטאת לא עלינו וכו' ע"ש ומה"ש לא יהיה לו רשות לעשות הענין בהפך האמת וכו' ע"כ דאיירי אף שהיחיד אוסר דאי מתיר למה לא יוכל להחמיר אף דלדידיה מותר וש"מ דמתיר גם לעצמו הפך דעתו מכח רוב וגם לעיל מזה כתב בטעם המצוה כריבוי הדיעות יסכימו לעולם אל האמת ואף אם לא יסכימו הדין נוטה שלא נסור מדרך הרוב ע"ש ולדבריו אין צר להחמיר כדעתו כיון דכך הוא גזרת הבורא שיהיה הדין תלוי בדעת הרוב ואם התירו הם התר גמור הוי לגבי דידן א"ק לדעתו דמסוגיין דיבמו' מתבאר דלמ"ד לא עשו היו מחמירים בסוקת יבוא ובפחת המעזיבה כיון דלא שייך לא תתגודדו או כיון דהוי בצנעה ולדברי הרב דגם החולק ישנו במצוה דאחרי רבים אף להקל אם כן איך עשו כדעתם לבטל עשה

דאחרי רבים וש"ר דאי קשה גם לשיטת התוס' קשה דלדידהו' כיון דמד"ת שרי לחקל לעצמו בכ"ג הפך דעתו ש"מ שגם היחיד החולק ישנו בכיווי אחרי רבים לחטות וא"כ קשה איך החמירו לבטל העשה דקיום העשה עדיף טפי כי ע"כ ע"כ אין הכיווי להקל כי אם להחמיר כדעת הרוב או כר"מ ור"כ לפסוק הענין ע"פ הרוב אבל אם הקל כדעתם רשות הוא ולא מצוה שלא בא לצאו' דבר הרשות מצוה מפני שהסכימו רבים ולא עדיף רוב מהסכימו כולם דאם ירצה יחמיר שלא מן הדין ה"נ בענין רוב ולפו"ז דעת החינוך הוא דעת התו' שגם החינוך מודה דאם ירצה להחמיר לעצמו במקום דלא שייך אגודות אגודות רש"י ואפשר דמנות חכמים שיחמיר בכ"ג כיון שהיו ב"ש מחמירים כי מן הכאר כ"ל דמ"ש הריטב"א שכ"כ רבנו נראה דעל הרמ"ה כיון דאי על הרשב"א הרי כתב בחידושיו להפך ואי על הרא"ה הרי החינוך מרגלא בפומייהו דרבנן שנראה חברו אף שיש מי שפקפק על זה וא"כ ע"כ דעל הרמ"ה כיון שיגל אלו הג' נזכר בחידושיו שלמד מהם אך את זה קשה לשיטת הריטב"א דכתיב בפרש' שופטים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ודרשו בספרי אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין הביאו רש"י והרמב"ן בפירוש החומש ושמאל שהוא ימין נראה דאף להתיר מה שהוא אסור קאי דלא תסור דאי לאסור את ההתר אין כאן שני הפכי' ופשט הכתוב דלחולק קאי וגם אזהרת זקן ממרא מלאו זה נפיק כידוע וגם ראיתי להרמב"ן והרא"ם בפירוש התורה שכתבו בפירוש הספרי דאף אם יתירו החלב לדעתו קאי בלא תסור ואי כח רבים ליתיה לגבי חכם האוסר איך דרשו בספרי כן והנה אמת שראיתי בס' מנחת יהודה שנדפס מקרוב שהוא מבעלי התוס' על התורה הבוא דרשת הספרי והקשה דמהי תיתי דאם יתירו האיסור שיעשה כדעתם כי ע"כ שיכה ופירש דס"ל דלהחכמים יש כח בידם לעקור דת בשב וא"ת כמ"ש ביבמות ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכבשי עצרת ושופר ולולב וכהני הוא דאמר על שמאל שהוא ימין ותו ל"ק להריטב"א מהספרי וגם מבואר שהמנחת יהודה קאי כשיטת הריטב"א ורבנו ונעשו ג' והיה נראה להכריע שיטת הריטב"א ז"ל שהרי בירושלמי דפ"ק דהוריות יכול אם אמרו לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל שתשמע להם ת"ל ללכת ימין ושמאל וכו' נראה להדיא דאם יודע שטעו אינו שומע להם וגם בש"ם בבלי שם בהוריות ד"ב נראה כן גבי מה שסבינו הורו ב"ד וידע אחד מהם שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם חייב והקשו בה"ג מזיד הוא ופרש"י כיון שידע שטעו ועשה ותירצו כגון דידע דאסיר וקטיעי במנוה לשמוע דברי חכמים ופירש אפי' למיעבר אסור ע"ש הנה מבואר מן הירושלמי והש"ם דידן דכל שידע שטעו אסור מד"ת להקל הפך דעתו וכ"כ ממשנתינו דמחייב ליה בקרבן וכל העם פטורין ש"מ דרוב לא התיר כלל למי שידע בודאי דאסור וע"כ דרוב לא התר כי אם לעם דגבי דידהו ספק הוי מש"כ האוסר דהוי ודאי כי ע"כ דמ"ש בספרי על ימין שהוא שמאל פירושו כמ"ש בספר מנחת יהודה א"כ כמה שראיתי להרב באר שבע שם בהוריות שעמד על דברי הספרי שסותר הך דירושלמי וסוגייתינו דהוריות והוא מפרק לה כירוע שטעו בודאי דלדברי הכל אסור לו להתיר לעצמו ומ"ש בספרי הוא כשאינו ברור לו אלא שנדמה לו בשיקול הדע' שטעו דכיון שאינו ברור חייב הוא להלוך אחר דעתם אף להתיר האיסור לעצמו ע"ש גם הרב חפץ ה' בחידושיו להוריות עמד על זה ויישב מ"ש בספרי היינו בשב וא"ת קאי בלא תסור כגון אם אמרו שלא לקיים מצוה אבל לאכול איסור לדעתו בקום עשה לא דלא מיקרי חולק על החכמים רמי דלא מצו איניש שלא לאכול דברים המותרים ע"ש אבל זה נתבאר

דאם

דאם יודע היחיד שטעו אסור לו מד"ת לעשות כדעת רבים להתיר וזה הוא כשיטת הרוטבא דאילו להתום' ושיטתם דס"ל דרוב התר גם לדידיה שאוסר ומפני המחלוקת אי שייך חייב להתיר ובלא"ה רשאי להחמיר או מנוס מדבריה' להחמיר הרי הירושלמי וסוגיית דהוריות מורה להדיא שלא כדבריהם ותה גם להרמב"ן בפ' שופטים שכתב דאם התירו חלב קאי בל"ת וחייב לאכול ודא עקא:

וישוב ראיתי שכבר כרגש מזה הרמב"ן ומפרק כלאחר יד שכתב בספר המצות שורש ראשון שהחולק על רוב הב"ד וסומך על דעתו כעשה זקן ממרא כי גלוי הוא שלא ישתוו הדיעות וע"כ גזרה חכמתו שנשמע לדברי ב"ד הגדול כי על המשמעות שלהם ניתנה תורה כמ"ש בספרי אפילו על שמאל שהוא ימין שכך הוא המנוס עלינו שלא יאמר בעל המחלוקת איך אתיר לעצמי זה ואני יודע בודאי שטעו כאמר לו בכך אתה מצווה כענין שנהג רבי יהושע עם ר"ג בו' ה"ך שחל להיות בחשבונו כמ"ש במ' ר"ה ויש בזה תנאי יתבונן בו המעיין בפ"ק דהוריות והוא שאם היה בזמן הסנהדרין חכם וראוי להוראה והורו ב"ד הגדול בדבר אחד להתיר והוא סבור שטעו בהוראתם אין עליו לשמוע ואינו רשאי להתיר לעצמו דבר האסור לו אבל יכהג חומר לעצמו וכ"ש אם הוא מכלל הסנהדרין ויש עליו לבא לפניהם ולומר טענותיו והם ישאו ויתנו עמו ואם הסכימו כולם בביטול הדעת ההוא ושבשו עליו סברותיו יחזור ויכהוג כדעתם אחרי כן לאחר שסילקו אותו ויעשו הסכמה בטעותו ומ"מ חייב הוא לקבל דעתם אחר הסכמה על כל פנים ע"ש הנה מבואר דס"ל דמה שכתבו בספרי אפילו על שמאל שהוא ימין דחייב להתיר האיסור כדעתם היינו אחר שנשאו ונתנו יחד דנתבטל דעתו כיון דהוי רובו מתוך כולו ומ"ש בהירושל' ובפ"ק דהוריות דבידע שטעו ועשה על פיהם דמזיד הוא היינו אי לא נשא ונתן עמהם דרובו מתוך כולו בעינן ובלא"ה לא נתבטל דעתו ואם הוא ידע שטעו ואכל מזיד גמור הוי וזו הנראה מדברי הרמב"ן וכ"כ בדעתו הרב שער יוסף שיחיה לעד בחידושיו להוריות ע"ש אך כבר נתבאר דלהרוטבא ורבו ומנחת יהודה והבאר שבע ואפן ה' דעתם דגם דלאחר שנשאו ונתנו יחד דהוי רוב גמור אעפ"כ אינו רשאי להתיר האיסור כפי דעתו וכמו שכבר נתבאר · אך בעיקר דברי הרמב"ן צריך ביאור מהיכן נפק"ל פשיטות דמתני' דהוריות ומ"ש שם בש"ס וירושלמי שמתבאר מהם דפשיט להו דטעות הוא להלוך אחר רבים להתיר האיסור לפי דעתו דמיירי בלא נשא ונתן עמהם והרי בסתם כאמרו ואימא דבכ"ג איירי ואי משום דברי הספרי אפשר לפרשם כדרך מנחת יהודה והבאר שבע ואפן ה' אכן נ"ל ברור שהרב הכריח כן ממ"ש שם בהוריות ד"ג אמר רבי יונתן מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולם שנאמר אם כל עדת ישראל ישגו והקשו ממתני' דתני ידע אחד מהם שטעו או תלמיד וראוי להוראה חייב הא הוא דחייב אבל אחר פטור אמאי לא נגמרה הוראה ותירצו כגון שהירכין בראשו והדר הקשו מדתני ידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועין פטורין הא שתיק חייבין אמאי הא לא הורו כולם אמרי הכא נמי שהירכין בראשו והדר איתותב רבי יונתן ואסיק דכל עדת ס"ק אי איכא כולם הוי הוראה וע"כ נ"ל דמה דאיתותב היינו במאי דפשיט ליה דגם בידע אחד מהם שטעו ושתק דפטורין דבעינן שירכין ראשו ולדידן בשתק נמי חייבין אבל חלק עליהם בהדיא לכ"ע פטורין דמשנה שלימה היא בב"ד ראי ידע שטעו ואמר להם טועין אתם שפטורין ופירש' דבעינן שיורו כולם וכן פסק הר"מ בפי"ג מה' שגגו' דבשתק המיעוט חייבין אבל אם היה שם חולק בהדיא פטורין וכבר האריך הרל"נ בפסק הסמיכה לבאר זה ולפו' ע"כ כי תני רישא

דמתני הורו ב"ד וידע א' מהם שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה ע"פ חייב לדברי כולם בשתק איירי ולרבי יונתן תלכד שגתק ולא דבר להם שטועים הם הרכין בראשו להם גם כן כאילו מודה להם דאי אמר להם טועין אתם הא תנן בסיפא להדיא דהב"ד פטורין ומינה דכל היחידי' שטעו חייבין ואלו תרישא דהוא חייב ואחרים פטורים כדדייק הש"ס כד"ג שהבאותיו לעיל וכיון דמתני איירי בודאי דשתק ולא אמר להם שטעו שפיר ק"ל לש"ס כש"נ מזיד הוא שהרי אין ספק דעת דלבטל דעת היחיד האוסר ולהתיר לו שיעשה כדעת רבים בעינן רובו מתוך כולו ובלא"ה אסור לו מד"ת להתיר האיסור ותירצו דקטעי במצוה לשמוע דברי חכמים והיינו נמי כשותק דביה איירי מתני' ומינה דהירושלמי שהקשה ואי כטועה לו התור אמר אחריהן אחריהן אין זה שמעון בן עזאי כהדא יכול אם יאמרו לך על ימין שהיא שמאל וכו' כיון דמתני ע"כ בשתק איירי שפיר ק"ל דבה"ג אינו יכול להתיר כדעתם ודברי הבאר שבע ואפן ה' דק"ל מכל הנך למ"ש בספרי דאפי' על ימין שמאל והוכרחו לחלק מעיקרא ל"ק דסוגיא דהוריות דאיירי בשתק לכ"ע אסור לו להתר נגד דעתו שדברי הרמב"ן מוכרחים הם בסוגיא · ודרך אגב ראיתי להבאר שבע שתמה בהך סוגיא דהוריות במ"ש מאה שישבו להורות שהרי אינו דאין יושבין בסנהדרין יותר משבעים ואחד והאריך להביא ראיות על זה והנ"ע הסוגיא גם הרב משנה למלך בפ"ט מה' סנהדרין תמה על זה והנ"ע ע"ש:

ואחר המחילה לדידי ל"ק שהרי פשוט הוא שכל הוראת אפ' מחייבי כרת ומיתת ב"ד כל חכם ראוי להוראה מורה כדעתו אלא שאם נחלקו שני חכמים בדבר זה אוסר וזה מתיר א"כ מד"ת קיל' אחרי רבים להטות היינו לעשות מעשה ע"פ הרוב אבל לקבוע הלכה אם רצה החולק הולך אצל כל ב"ד וב"ד ואין ההלכה נקבעת כי אם עפ"י ב"ד הגדול שבירושלים כדתני בבריתא בסנהדרין דפ"ח אמר רבי יוסי בתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל וכו' הוצרך הדבר לשאול שול מב"ד שבעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באים לזה וכו' שעל פתח העזרה אם שמעו אמרו להם ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית וכו' הנה מבואר שהיו דנים על דבר הוראת המחלוקת בכל ב"ד של כ"ג שבפתח העזרה וגם מב"ד של כ"ג שהיה בפתח הר הבית ומב"ד שסמוך לעירו וגם מב"ד שבעירו אע"ג דבהך ברייתא לא תני שהיו עולין עם החולק כבר כתבו הר"מ בפ"א מה' ממרים דכל ב"ד שעמדו על בירור ההלכה היו צריכין להלוך עם החולק הם או שלוחם וכבר כתבתי לעיל שהוכיחו מהירושלמי דפ"ק דסנהדרין והתוספתא וא"כ איפוא החכם עיניו יחזו דבכל ספק דבר הלכה הבא לאדם ובא לב"ד שבעירו אם לא היה כח בידם לברר עד שמגיע לב"ד הגדול בכבר היה מוכרח שיתנאו בב"ד הגדול קרוב ל"ק או יותר שהרי הב"ד הם ע"א וכ"ג של ב"ד · פתח העזרה ואחד או שנים משאר ב"ד שבא הדבר לידם בכבר היה מגיע המנין ל"ק וכולם היו דנים בדבר לדעת בירור ההלכה ודעת רבי יונתן שכל אלו שבאו לבאר ההלכה בעינן שיסכימו עם הב"ד הגדול בהוראת ב"ד ואיתותב דלא קפיד קרא שיסכימו כולם כי אם על הב"ד הגדול ולא על אלו שבאו בהכרח כדי לידע איך דנו בדבר ושגם הם יגלו דעתם לב"ד הגדול אבל אם נחלק אחד מהם עם הביגו דין הגדול בטל במיעוטו דעליהם לא קפיד קרא ותו לק"מ מדברי הב"ש והמ"ל:

אך את זה קשה בדברי הרמב"ן אלו דסה"מ מה שכבר עמד עליו הרב שער יוסף שהרי אמרו בירוש' דפ"ק · דהוריות ע"כ רבי אמי בשם רשב"ל מתני כגון שמעון ן' עזאי יושב ועוסק לפניהם הה"אכן קייתין אי בשאלקן תבטל הוראתן

ואי כשיסלקו תבטל הוראתו אלא מאכן קיימין בשום עמד בתשובתו וזה עומד בתשובתו הורייתן אבלו איכא הוראה שלא סילקו אותו אבל אחרים הורייה שלא סילקן לית הדא פליגי לרבי מנא דאמר נכנסו מאה עד שיורו כולם בשלא נכנס ע"כ וכתב הרב שדה יהושע כפירושו וכן הסכים הרב שער יוסף דלמסקנא דאשכחה דתני ידיע אחד מהם שטעו קאי וא"ת דס"ל להירושל' דאיירי אף בנשא ונתן עמהם כל שעמד בשמועתם לגבי דידיה איכא הוראה וחייב ואחרים פטורים דתלו בב"ד והב"ד חייבין ולדברי הרמב"ן בנשא ונתן אמאי חייב והרי חייב הכא רוב להתיר כדעת רבים והרב שער יוסף נדחק לחלק דמ"ש הרמב"ן דחייב להתיר כדעת רבים היינו אם שבשו עליו סברותיו אף דלדידיה כהפוך הוא שהם הטועי' אך אי לא שבשו סברתו כי אם דבשיקול דעתם נראה להם יותר דעתם בה"ג אף הרמב"ן יודה דאסור לו להתיר את"ד ואינו נכון בעיני דמ"מ אי אחרי רבים התיר גם לדידי' מנ"מ אי שבשו סברתו או לא והרי ודאי דאחרי רבים כי כתיב גם אם הרבים דנו בשיקול הדעת כמ"ש בסנהדרין הוא אומר כך הוא בעיני והם אומרים כך הוא בעינינו נהרג ע"ש וגם מכל דברי הרמב"ן בסה"מ לעיל מלשון זה שהביא הרב וכן בדבריו בפ' שופטים מבואר דבכה"ג חייב לבטל דעתו נגד רבים אף להקל ע"ש בדבריו אך ליישב דברי הרמב"ן נר' שהוא מפרש דמ"ש בשום עומד בתשובתו הכוונה שלא גילו דעתם זה לזה שלא נשא ונתן עמהם וגם לשון עומד דייק הכי דאי הוה אמר עמד יש במשמע אחר שנשא ונתן וגם יש קצת הכרח לזה דבלא"ה קשה האי כולי האי לוקמה בלא נשא ונתן עמהם כמו שכתבנו בפשוט בש"ס דידן ואולי ז"ל דרחיק ליה לאוקמי בהכי שחייב הוא להגיד דעתו אולי יודו לו ולא יתירו האיסור אך ליישב שיטת הרמב"ן ז"ל כמ"ש דגם הירושלמי ה"ק שלא נשא ונתן עמהם וגם מגד אחר נ"ק שראיתי להפני' משה שפירש הירושלמי דקאי למשנה ד' דתני הורו ב"ד וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועין אתם דהב"ד פטורין ופירושו אי כשיסלקן תבטל הוראתם ואיך הורו כדעתם ואי כשיסלקו תבטל הוראתו ויהיו חייבין הב"ד ותירצו דכל אחד עומד על דעתו דגבי דידיה איכא הוראה דאין זה שוגג כלל שהתורה התיר לו האיסור ודאי מכח רוב ושאר העם גם כן פטורין דשוגגים הם דכיון דכתיב אחרי רבים והדר הקשה א"כ הו"ל לחייב למי שעשה על פיהם כיון שלא הורו כולם דכה"ג הב"ד פטורין ומי שעשו חייבין ותירצו בשלא נכנס אבל בנכנסו הב"ד פטור והעם חייב ומתני' לנדרים קתני כמו שפי' הרב במראה הפנים ע"ש ולפי דרך זה החכם עיניו יחזו דלק"מ לשיטת הרמב"ן וה"מ לדידי פשט הירושלמי מורה קצת דלא כשיטת הרמב"ן:

אך את זה קשה לי בשיטת הרמב"ן שהוא ז"ל הניח יסוד מוסד דהתורה ניתנה לו למה שהסכימו בו רוב הסנהדרין כי על המשמעות שלהם הוא מה שניתנה התורה וע"כ אין ליחיד לחוש איך התיר האיסור כיון שנצטווה בכך כמ"ש שם בסה"מ וכ"כ בפ' שופטים ונמשך אחריו רבינו בחיי והרא"ם בפירוש החומש שם וגם החינוך שם בפ' שופטים ובפ' משפטים בפסוק דאחרי רבים כתב שעיקר גזרת הבורא לנוס שיבינו בו הרוב אף שאינו אמת לאמיתו ע"ש וק"ל שהרי בפ"ק דהוריות מבואר משפטי התנאי' כדי שיהיו חייבין הב"ד בקרבן כשטעו בהוראה ואז כל העושים עפ"י הוראת בית דין פטורין ואם חסר אחד מהתנאים הב"ד פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייבין וכבר זכר התנאים הר"מ בפי"ג מה' שגגות דאם לא היה ההוראה בב"ד הגדול או שלא היה הראש ישיבה עמהם או שהיה אחד מהם אינו ראוי וכן אם אמר אחד טועים אתם בכל אלו הב"ד פטורין והעם חייבין והרי מדינא הוראת איסור בחכם אחד ראוי להוראה סגי וא"כ זה שאכל על פי כדין אכל ולמה הצריכו שכתוב כפרה וכן אם חלק אחד עמהם ורבו עליו חביריו למה יביאו כפרה מי שעשה עפ"י הרוב וכן הוא ציווי התורה וכן אם לא עשו רובן חייבין המיעוט והב"ד פטורים ולדבריהם אין טעם למי שעשה על פי הוראה שיביא כפרה כיון דרבנן סבורא בכך אף לא יהיה האמת כדבריהם ולא שטעו אלא ודאי שאין רצון הבורא כי אם האמת מה שהוא אמת וכי כתיב אחרי רבים היינו דמסתם הרוב יכוונו האמת יותר מן המיעוט ואם טעו הרוב בודאי דצריכים כפרה בין הרוב בין אותם שעשו על פיהם כל דקמי שמיא גליא שזה איסור והם טעו ולפי זה איך יכריחו לחכם יחיד שרואה שטעו בה רבים והתירו האיסור שאכל האיסור לדעת מטעם שרצון הבורא בכך אף אם טעו וזה אינו מכל מה שנתבאר ואת היותר קשה בעיני דברי החינוך בסימן ס"ז שסיים ואפילו אם לא יכוונו לפעמים החכמים על האמת חלילה עליהם יהיה החטאת ולא עלינו וזהו הענין שאמרו בהוריות שב"ד שטעו בהוראה ועשה היחיד עפ"י שהם בחיוב קרבן לא היחיד כלל זולתי בנדרים המפורשים שם ע"כ ולדידי ראיה לסתור הוא שהרי התנאים הצריכי' לכשיתחייב הב"ד אפשרי רחוק וקרוב למכוע ואילו הרב התר בכל שני חכמים שחלקו על היחיד שיתיר האיסור כדעת רבים שבזה אין נד לפטור מי שעשה ע"פ ב"ג לזה שיודע בודאי שטעו וזה תימה וכדוחק יש ליישב דברי הרמב"ן שדעתו דכל מי שעשה על פי הב"ד בכה"ג אין עליו שום עונש כלל אף אם טעו אך אם נתודע לב"ד שהתירו שטעו כפי האי ודאי חל עליה' קצת עונש בעת ידיעת הטעות למפרע שאכלו איסור וע"כ חייבין אף בהוראת הב"ד אך מן הסתם לא חיישינן שטעו ועל זה ציוותה תורה אחרי רבים דאי לאו הכי הרי אפשר שא"כ ידעו הרבים שטעו אלא ודאי דמן הסתם תלינן שלא טעו ואף אם טעו לא יתוודע להם הטעות ומזה הכר חייב גם למתיר שיתיר כדעת רבים כיון דלא חיישי' שיתוודע להם הטעות אבל דברי החינוך שהביא ראיה מטעו' ב"ד בהוראה אין מקום ליישב בדרך זו כלל וצ"ע כי מן הבאר יש ליישב עוד אחרת דק"ל כדברי הרמב"ן שהרי בר"ה דכ"ה גבי עובדא דר"ג עם ר"י בקידוש החדש אמר לו ר"ע לר"י אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מזידים אתם אפילו מוטעים ע"ש ש"מ דדווקא בקידוש החדש גלי קרא אתם אפילו מוטעי' דאי בכל התורה כן למ"ל ריבוי דאתם וגם רבי יהושע למה היה מצר וכ"כ הרא"ש בת' סימן מ"ד להדיא ע"ש וזה הפך דברי הרמב"ן שגם בכל הוראה כך הוא דאף אם טעו הבית דין כך הוא רצון הבורא אך למ"ש נ"ק שז"ל דאתם כי איצטריך היינו אף אם יתגלה הענין שטעו ואכלו חמץ בפסח אין עליהם עונש כלל וגם ר"י היה מצר שחשב שודאי אחר יום או יומים יתוודע לר"ג שטעה וע"כ חדית ליה ר"ע דרשת אתם וזה כ"ל ליישב דברי הרמב"ן וסייעתיה:

וגם ראיתי להר"ן בחידושיו לסנהדרין דפ"ח שכתב בסתם דברי הרמב"ן דאחר שהראה דבריהם ובטלו דבריו והם מתירים הענין שהוא אסור לו לנהוג איסור בעצמו והכי מוכח במ' הוריות ובהירושלמי ע"כ וקשה כדבריו מהיכ' מייתי ראיה מנהם ואדרבה פשט הסוגיא והירושלמי מורה דבכה"ג לא מצי מתיר לעצמו ואולי דהראיה שהביא למ"ש דקודם שהראה דבריו לפניהם דאסור לו להתיר כדבריהם וגם בת' הרדב"ז החדשו' בלשונו' הר"מ סי' רכ"ז הביא דברי הרמב"ן אלו וסיים ואני אומר דעבר אדאורייתא דכתיב לא תסור ועבר נמי למאי דכתיב אחרי רבים להטות ומרבה המחלוקת בישרא' לפיכך אני אומר דיש לחכמים למנוע אותו שלא ינהוג מנהג זה ע"כ אך את זה ק"ל דכאן בסה"מ ובפרשת שופטים כתב הרמב"ן דאסור לו להחמיר הפך רבים המתירים וכמ"ש הר"ן
נ"כ

ג"כ בשמו ואילו הרב כתב בחדושיו ליבמות שהבאתי דבריו
לעיל דבמקום דלא שייך לא תתגודדו מגונה שיחמיר לעצמו
והסכימו עמו רש"י והתו' והרשב"א וגם מעיקר הסוגי' משמעו
הכי דא"ף לב"ד לא עשו ב"ש כדבריהם פחת המעזיבה
והרחיבו שוקת יהוא כיון דלא מינכר המחלוקת בכך והרי
במניעת אכילת דבר איסור אינו ניכר מחלוקת כל דהוי כשב
וא"ת ואינו הכרח שיאכלו אותו דבר שאסרו והרי דבריו סתרי
אהדדי וגם להר"ן והרדב"ז אני תמיה איך סתמו כדבריהם
מאחר דבנד זה רבים פליגי עליו וגם הסוגיא דיבמות מורה
כדבריהם וליישב הסוגיא לדבריהם צ"ל דס"ל דכיון דהמקשן
הקשה למ"ד לא עשו מפחת את המעזיבה ושוקת יהוא ש"מ
דס"ל דבכה"ג לא מני להחמיר כשיטתו אלא דמ"ד לא עשו
הוכרח לשינויי דבכה"ג דאינו ניכר כל כך המחלוקת מני עביד
להחמיר כשיטתיה וכיון דאיתותב האי מ"ד וקי"ל כמ"ד עשו
ב"ש כדבריהם ואתי שפיר כפשטא א"כ לדידן אין לנו מקום
ראיה להחמיר נגד רוב במקום שאינו ניכר המחלוקת וכיון
דפשיט לן דאחרי רבים קאי לחכם האוסר א"כ מיניה שמעינן
דבכה"ג לא יחמיר לעצמו נגד רבים דאשנויי דחיקי למ"ד
לא עשו דאיתותב לא סמכינן וע"כ ס"ל דבכל גווני לא מני
עביד להחמיר כשיטתיה ונמצא עכשיו שלשה סברות בדבר
להרמב"ן בסה"מ והר"ן והחינוך והרא"ם וספר הבחיי והרדב"ז
בכה"ג חייב היחיד להלוך אחר הרוב ולדעת התוספות ורש"י
והרשב"א והרמב"ן בפ"ק דיבמות במקו' דשייך לא תתגודדו
חייב להקל כדעת רבים אבל בלא"ה מגונה שיחמיר לעצמו
ודעת הריטב"א ורבו דבכה"ג אין בידו להתיר לו מה שהוא
אסור לדעתיה אלא שדברי הרמב"ן קשים לשמוע דהחלפה
שיטתיה והיה כ"ל ליישב דבריו שדעתו דלא תסור ליתיה כי
אם לעובר את פי ב"ד הגדול שהרי עיקר הלאו לאוהרת זקן
ממרא וזה פשוט שאינו נעשה זקן ממרא כי אם בממרא את
פי ב"ד הגדול בזמן הבית וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"א מה'
ממרים וכ"כ כדעתו הרב כנה"ג בלשונות הר"מ בפ"א מה'
ממרים ע"ש וא"כ י"ל דוקא מה שדנו ב"ד הגדול כולם או רובם
דעלייהו כתיב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל
א"כ מכלל הלאו נפיק שלא יעשה כדעתו להחמיר כלל משא"כ
בשאר רוב החכמים שאינן מב"ד הגדול שאינן בלא תסור כי
אם מעשה דאחרי רבים להטות ואין במשמע עשה כי אם
שיקבעו הלכה ברוב אבל שאם ירצה האוסר להחמיר לעצמו
דאינו רשאי אין במשמע וע"כ חילקו דאי שייך לא תתגודדו
אין להחמיר אבל בלא"ה יחמיר לעצמו ואף גם זאת אינו נכון
בעיני שהרי אחר הלל היה ב"ד הגדול קיים דשפים שנה אחר
הלל נחרב הבית וב"ד הגדול קיים אף אחר החרבן כמ"ש
בר"ה דל"א דעשר גליות גלו סנהדרין וטבריא אחרון לכולם
ותשב ביטול ב"ד הגדול כמ"ש הר"מ בפי"ד מה' סנהדרין וזה
אחר רבי ובימיו היה דהרי בית שערים ב"ד של רבי היה כמ"ש
רש"י וכיון שהיה הב"ד הגדול קיים בודאי דהמחלוק' ב"ש וב"ה
שעמדו למנין בב"ד הגדול היה המנין שהרי אין ההלכה
נקבעת בזמן שב"ד הגדול קיים כי אם בב"ד הגדול כמ"ש
בסנהדרין דפ"א וא"כ אי לא עשו ב"ש כדבריהם דב"ה רובא
הרי קיימי בלאו דלא תסור ורוחק בעיני לומר דכל מ"ש התו'
והרמב"ן והרשב"א דבמקום דלא שייך דלא תתגודדו חייב
להחמיר כדעתו אינו אלא לנוסן דאמר לא עשו דלהך מ"ד
ע"כ שמאי שפחת המעזיבה וב"ש שהרחיבו שוקת יהוא
בשביל דעתם ש"מ דלהחמיר במקום דלא שייך לא תתגודדו
רשאי ומגונה להחמיר אך לדידן דקי"ל עשו וע"כ פחת המעזיב'
והרחיבו שוקת יהוא כיון דשקולים היו אך במקום רוב אה"נ
דבכה"ג אינו רשאי להחמיר כדעתו כלל וכל דבריהם אינן אלא
למ"ד לא עשו ותו ל"ק דברי הרמב"ן אהדדי והוא רוחק דכל

כי האיהו"ל לפרש ואיך סתמו כולי האי וצ"ע • ומ"מ צריך
ישוב אי בב' חכמים שנחלקו עם חכם אחר דקי"ל אחרי רבים
להטות אי קאי נמי בלא תסור דאע"ג שמדברי הר"מ בריש
ה' ממרים נראה דליתיה כי אם בב"ד הגדול מ"מ כבר ראיתי
להרב ספר הזכרונות שעמד על חקירה זו והעלה שאף כל
ב"ד של ג' שעמד בישראל קאי בלא תסור ויש להשיב הרבה
על ענין זה ואין כאן מקום להאריך ומ"מ לדבריו אם נאמר
דקאי בל"ת או לא ויש לנדר בזה הרבה ואתמ"ל דלא קאי
בלא תסור כי אם בעשה דאחרי רבים אין ראיה מדברי
הרמב"ן והר"ן והבחיי והרא"ם והחינוך בענין לאו דלא תסור
דפשיט להו דאסור לו לנהוג חומר לעצמו ש"ל דה"ר בלאו דלא
תסור אבל במקום דליתיה בלא תסור כי אם בעשה דאחרי
רבים אינו מחוייב שלא לאסור כדעתו ורשאי להחמיר כדעתו
במקום דלא שייך לא תתגודדו והנה אמת דמדברי החינוך סי'
ס"ז נראה דגם בעשה דאחרי רבים אין לו לאסור כדעתו אך
לא ידעינן אי שאר הפוסקים מודו ליה אך כיון שבעת לא
ראינו בבר זה חולק עליו ומה גם דבס' הזכרונות נקיט
בפשוט דבכל ב"ד של ג' קאי בל"ת ולדבריו ה"נ בב' חכמים
שנחלקו עם אחד שהרי לאו דלא תסור איתיה גם ברוב הב"ד
הגדול אם נחלקו כמ"ש הר"מ בפ"א מה' ממרים והרמב"ן
בסה"מ שורש א' גבי לאו דלא תסור ע"ש ואף שיש לי להשיב
בדברי הרב ס' הזכרונות מ"מ נראה דלית לן לבדות המחלוק'
בזה ונקטינן כדברי החינוך דעשה דאחרי רבים דינו בלאו
דלא תסור ואסור להחמיר הפך דעת רבים לדעת הסוברים
כן בענין לאו דלא תסור ומ"מ צ"ע שהרי כבר נתבאר שדברי
הרמב"ן בזה סתרי אהדדי וגם דברי הר"ן והחינוך והרא"ם
והבחיי הם נגד התוספות ורש"י ופשט הסוגיא דפ"ק דיבמות
כמ"ש לעיל ואם נדחוק דכולי סוגיא דפ"ק דיבמות במחלוקת
ב"ש וב"ה דעמדו למנין לא היה בב"ד הגדול כי אם בבה"מ
שעמדו למנין חכמי הישיבה וכ"נ בפ"ק דשבת דל"ו דאמרינן
נעצו חרב בבה"מ ועמדו למנין ש"מ דלא היה המנין בב"ד
הגדול ולפ"ז יתיישבו דברי הרמב"ן וסיעתיה דדוקא אי כמנו
בב"ד הגדול קיימי בלא תסור ובכה"ג אסור לו לאסור נגד
הב"ד הגדול אבל אי לא היה המנין בב"ד הגדול כי אם חכמי
המדרש קאי בעשה דאחרי רבים לבד ובכי האי דעת גדולי
הראשונים דבמקום דלא שייך לא תתגודדו רשאי להחמיר
לעצמו ומגונה שיחמיר בכך כדעתו אבל במקום דשייך לא
תתגודדו בכל גווני אסור לו להחמיר כדעתו ואף שמדברי
החינוך בסימן ס"ז בעשה דאחרי רבים משמע דבכה"ג אסור לו
לנהוג חומר לעצמו שבקיה דדחיק ואוקי אנפשיה דבמקום
דשייך לא תתגודדו הוא שכתב כן לבד ואף אם הוא ס"ל
דבכה"ג אסור לו להחמיר דברי יחיד הם ואין לחוש אליו נגד
כל גדולי הראשוני' כנ"ל עיקר בעת ודוק ולמ"ש דברי הרדב"ז
בחדשות סימן רכ"ז שכתב דיחיד נגד רבים שמחמיר באיסור
נגד דעת רבים עבר בעשה דאחרי רבים להטות ע"ש למה
שנתבאר זה אינו דמעשה זה אין במשמע שלא יחמיר האוסר
כדעתו ותראה שנעלם מעיני הרב כל מ"ש התוספות ורש"י
והרמב"ן והרשב"א בפ"ק דיבמות וכמ"ש לעיל וצ"ע:

ואף גם זאת ק"ל בשיטת הראשונים הנו' דס"ל דאחרי
רבים התיר גם לחכם האוסר הפך דברי הרוטבא
ורבו שהרי הב"י בי"ד סימן א' הביא ת' הרשב"א דאם אמר
השוחט לא שחטתיה נגד ב' עדים דלכ"ע שרי ולדידיה אסיר
דשוי לנפשיה חתיכת איסור ופסקה מור"ם בי"ד סי' קכ"ז וב"כ
הב"י בא"ה"ע סימן מ"ח תשובה אחרת בשם הרשב"א וב"כ
הרשד"ם חא"ה"ע סימן נ"ז והר"מ די בוטון סימן נ"ז גם הרב
משנה למלך בפ"ט מה' אישות הטור הש"ך כן והביא דברי
ר"ן שב"כ ומכלל דבריהם מתבאר דאף בלי מגו אסור לגבי
דידיה

דידיה והיינו כמ"ש לעיל דאע"ג דאסיק הש"ס במס' כריתות ד"ב דכי אמרינן אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים היינו מטע' מגו היינו להקל עליו כי התם שבא לפטור עצמו מקרבן וחיישינן שאומר כן שלא להביא קרבן אך לאסור עליו דבר ההותר שאין בו צד קולא אה"נ דבכה"ג נאמן והרי הכא על פי שנים עדים יקום דבר כתיב ואעפ"כ אינן נאמנים לגבי דידיה ש"מ דכי כתיב הכי היינו לגבי כל העולם דאין להם בירור דבר דטפי האמין הכתוב לשני עדים נגד א' אף להקל אך לגבי דידיה שיודע ששקר מעידים חייב לאסור עכ"פ א"כ ה"נ בקרא דכתיב אחרי רבים להטות י"ל דהיינו לגבי כל העם דלית להו בירור מי האומר האמת משא"כ לגבי חכם האוסר שיודע בודאי שהם טועים אסור לו להקל כדעתם כדברי הרט"בא ורבו הפך שאר הראשונים שחולקים על זה והנ"ל ליישב לזה הוא דשאני התם דפשוט הוא דכי האמין לב' נגד אחד היינו דסברא הוא ומשום דחזקה שהשנים יעידו אמת טפי מאחר אך לגבי דידיה כבר ידע ששקר העידו אבל בענין אחרי רבים י"ל שכך הוא רצון הבורא שיהיה הדין נפסק עפ"י הרוב. אף אי לא כוונו אל האמת כדברי החינוך והרמב"ן והרא"ש והב"י בענין לא תסור ויש שער לזה דבב"מ דנ"ט לא השגיחו בב"ק שהורה כר"א מפני שהיה נגד רוב ואי טעם רוב דמסתמא הלינן שהרוב יכוונו אל האמת יותר מן המיעוט א"כ אין טעם כדברי רבי יהושע דאמר לא בשמים היא וכתיב אחרי רבים להטות דמה בכך הרי גילו מן השמים דבפעם זאת לא צדקו בו הרוב ואמאי לא השגיחו בב"ק אך אי אמרי' דקים להו דכי הצריך הכתוב את הרוב הוא בין יכוונו האמת או לא יכוונו צדקו דברי רבי יהושע ומכאן סמך לדברי החינוך בפרשת משפטים וכיון שכן אין מקום להחמיר לחכם האוסר א"כ י"ל דהכא בענין רוב פשיט להו דגם לחכם האוסר הוי משום שטעם הכתוב שלא ירבו מחלוקת בישראל ועיין מ"ש בפ"ח דסנהדרין בענין זקן ממרא ע"ש וא"כ אי אסיר ליה לחכם האוסר אכתי לא יכבר המחלוקת כיון שחייב לעבוד כסברתו ומטעם זה פשיט להו דגם לגבי האוסר שרי משא"ב באדם שיודע בעדים ששקר העידו דלא שייך ביה מחלוקת בישראל לגבי דידיה אסיר :

ואחר החיפוש ראיתי שגם דעת הרא"ש ושאר פוסקים בשיטת הראשונים דלעיל דאחרי רבים התיר גם לחכם האוסר שהרי כתב בפסקיו בחולין ד"ק בענין יבש ביבש דקי"ל חד בתרי בטל מדכתי' אחרי רבים להטות האריך להוכיח דשרי לאוכלם שלשתם כאחת ואפי' איסור דרבנן ליכא דחד בתרי כדכר. יבש אפילו מדרבנן שרי דלאו משום ספיקא שרינן ליה דאפילו אי אכיל ליה חדא חדא ליכא אלא חדא ספיקא וספק תורה להחמיר. אלא משום דגזרת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות ולכך חד בתרי בטל ונהפך איסור להיות התר ומותר לאוכלם אפי' כולם כאחת וכו' ע"ש שהאריך על זה מבואר מדבריו דפשיט ליה דאחרי רבים התיר אפילו ודאי איסור שהרי כי אכיל שלשתם כאחת הרי אוכל בודאי האיסור שהיה עמהם דאי מדינא לא התיר הכתוב כי אם ספק איסור על ידי רוב לא ודאי איסור א"כ מד"ת אסור לאכול כולם כאחת דאכיל ודאי איסור משא"ב אי אכיל ליה אחד אחד וכן מדינא אסור לבשלם יחד דטעם בעיקר דאורייתא ונמצא שאוכל ודאי איסור ורוב לא התיר כי אם ספק איסור אלא ודאי דפשיט ליה דאף ודאי איסור ולפ"ז אין טעם כלל לחלק בחכם שנחלק עם שנים דקי"ל כרבים מפסוק זה בין כל העולם ובין החכם האוסר דגבי דידיה הוי ודאי איסור שהרי פשיט לן שגם ודאי איסור התיר הכתוב על ידי רוב. והנה אמת שהרשב"א בתורת הבית בדיני התערובות דק"ה חולק על הרא"ש בזה והצלה דלא שרי לאוכלם כי אם אחד אחד וכן אסור לבשלם יחד וכ"כ דעת הרא"ה שם בבדק הבית וכן דעת הר"ן בפ' גיד הנשה גבי מתני' דגיד הנשה דנתבשל עם הגידין ע"ש והסמ"ק כתב כדברי הרא"ש אלא שכתב שנהגו להשליך אחד מהם שלא מן הדין והתוס' בחולין ד"ק ד"ה בריה כתבו ומיהו שמא לחד גברא היה אסור והסמ"ג לאוין קמ"א כתב ביבש ביבש חד בתרי בטיל אפילו מדבריהם לכל הפחות לשני בני אדם אבל לאדם א' שיאכל ודאי איסור יש להחמיר ע"ש והיינו דמספקא ליה כדברי התוספות ובשערי דורא שער לט' כתב סברא זו והביא בשם ר"ת דמתיר לאוכלם אדם אחד והביא שם בשם רבינו משה דס"ל כהרא"ש דבכה"ג שרי דהאיסור נעשה התר ובהגהות שם כתב דהמקל כאשרי והר"מ לאוכל' כאחת באדם אחד לא הפסיד ורבינו ירוחם נתיב ט"ו כתב כהרא"ש והש"ע בי"ד סימן ק"ט פסק כהרשב"א וא"כ היה נראה דלהרא"ש וסמ"ק והר"מ שהביא בשערי דורא ורבינו ירוח' והטור דעתם דהתר הכתוב אף ודאי איסור אך הרשב"א והר"ן, והרא"ה והאחרונים דעתם דלא התר ודאי איסור וגם התוס' מדעת זו וע"כ נסתפקו אי שרי באדם אחר אף בזה אחר זה כיון דעכ"פ אוכל ודאי איסור וגם הסמ"ג נראה דעתו כן ומינה לחכם יחיד האוסר נגד רבים אסור לו להתיר דגבי דידיה הוי ודאי איסור :

אך אחר הישוב ראיתי שאין חולק בדבר דרוב מתיר אפילו ודאי איסור. שהרי לח בלח מין במינו לכ"ע חד בתרי בטיל מד"ת ורבנן הוא שהצריכו ששים כמבואר בטו"ד סימן צ"ח ודעת הרשב"א דגזרו לח בלח מין במינו דליכא טעם אטו מין בשאינו מינו דאיכא טעם וטעם כעיקר ד"ת אע"ג דאיכא רוב וע"כ לח בלח דאי איפשר להפריד האיסור הצריכו ששים דבפחות מזה האיסור בטעם וכרגש אם היה מין בשאינו מינו אבל יבש ביבש דאפשר להפריד האיסור ולאכול כל חד באפיה נפשיה לא בעינן ס' וזה מבואר בדבריו בתורת הבית וש"מ דכי אסרו לאכול כולם כאחת היינו משום גזירה אטו שאינו מינו וגם שם מבואר בדבריו דמה דאסר לבשלם יחד הט' משום גזירה אטו שאינו מינו דטעם בעיקר מד"ת ולא מהני ביה רובא וכן מבואר שם במ"ש בדברי הרא"ה וכ"כ מדברי הר"ן בפ' גיד הנשה והוא מוכרח לכ"ע שהרי פשוט הוא בכולי הש"ס דמין במינו אפילו לח בלח מד"ת ברוב בטיל ולא הצריכו. ששים בי אם מדבריהם והרי לח בלח אי איפשר להפריד האיסור ואוכל האיסור בודאי ש"מ דאפי' ודאי איסור התיר הכתוב על ידי רוב ומינה. לחכם האוסר דמותר לו לאכול כדיעת רבים אף דהוי ודאי איסו' דגבי חכם לא שייך גזירה אטו שאינו מינו דטעם כעיקר דהוי מד"ת לא שייך גבי רוב חכמי' כמבואר ומעתה קי"ל לסברת הריטב"א ורבו שאסר לחכם האוסר נגד רבים להתיר כיון דגבי דידיה ודאי איסור חשוב והרי הכא התירו אפילו ודאי איסור :

והנ"ל ליישב לזה דגם הם מודו דרוב התר אפילו ודאי איסור ומ"מ לא התיר כי אם היכא דשייך ביה רוב דכי אכיל לג' החתיכות ביחד אע"ג דקאכיל ודאי איסור מ"מ על ידי רוב התר דהיינו שני חתיכות התר הוא דקאכיל וכן בבישול אף כשנתבשל האיסור מ"מ נתבשל עמו רוב התר אבל חכמים שנחלקו בחתיכה לגבי החכמים לא שייך בהו רובא דהם לית להו ספק ואף בשני חכמים שנים המתיר יכול להתיר כדעתו לגבי דידיה ודאי התר וכי שייך רוב היינו לגבי דידן דלא ידעינן הלכה כדברי מי ויש כאן שני דיעות להתר וחד לאסור אזלינן בתר הרוב להתר אך לגבי הכם האוסר דלא ס"ל כלל דעת המתירים הרי לגבי דידים אין בדבר הבוא כי אם ודאי איסור בלי רוב שדיעות המתירים כבר ידע שטעו וא"כ לדידיה ודאי אסיר ודעת החולקים דאף לגבי דידיה חייב הכתוב שילך אחר הרוב והרי נתבטל דעתו מד"ת ול"מ מענין

זה

וה דחד בתרי בטיל למה שהם רבים ומיהו לכי מהפס אם נאמר דלהתוס' והסמ"ג דאסרי מספק לאכול כולם אדם אחד וע"כ הט' דלא פשיט להו להיתר איסור ודאי על ידי רוב דמדבריהם אפשר דאבירי אם גם כהכם יחיד האוסר אסרי נמי מה"ם א"ר דוקא התם דעכ"פ איכא שם איסור ודאי חששו אבל כאן כיון דקי"ל כרבים לא חששו לאיסו' לגבי הכם האוסר כיון דלפי האמת אין כאן איסור כלל כיון דקי"ל כפשוט הלכה כרבים :

אך את וה קשה לשיטת הרי"טבא מת"ש הירושלמי דפ"ב דעו"ז כיצחק בר שמואל אתת לגניבין אשכח ר' שמלאי יתיב ודריש רבי וב"ד התיר השמן שמואל אכל רב לא קביל עליה מיכול אמר ליה שמואל אכול דלא כן אנא כתבנה עלך זקן ממרא א"ל עד דאנא תמן אנא ידע מה עבר עליה שמלאי הדרומי את"ל מה דאמר בשם גרמיה לא בשם ר' יודן נשיאה אטרח עליו ואכל ע"ש והביאוהו התוס' בעו"ז דל"ו והרי"ף והרא"ש והר"ת בפ"ו מה' מאכלות אסורות וע"ש בהגה"מ הכה מבואר דאע"ג דשמן גזירת קדמונית היה דדניאל גזר עליה כמ"ש שם ורבי וב"ד התירו ואי לא הוה רב אכל היה נעשה זקן ממרא הרי להדיא דאינו יכול לאסור לעצמו מה שהתירו רבים ואין לומר שגם הרי"טבא לא כתב כן כי אם כשהמחלוקת אינו בב"ד הגדול וס"ל דבב"ד הגדול הוא דאיתיה בלא תסור ומכח הלאו הוא שחייב לעשות כדבריהם לגמרי אבל מחלוקת חכמים דליתיה כי אם בעשה דאחרי רבים לבד ס"ל דעשה זה לא התיר כי אם לכל העולם דהוי ספק איסור לא לדידיה דהוי ודאי איסור זה אינו שהרי הביא ראיה מעקביה שהיה מחמיר בדעתו והרי מחלוקת עקביה היה בבית דין הגדול מת"ש בסנהדרין דפ"ח תדע דלמה לא הרגו את עקביה ע"ש הרי דפשיט ליה כן גם בב"ד הגדול והיינו דס"ל דלא תסור ליתיה כי אם להיתר האיסור ולא לאסור ההתר והרי מהירושלמי הוה מוכח בבירור דגם לאסור מה שהתירו קאי בלא תסור אע"ג דאינו נהרג כי אם בהוראת התר מ"מ בדין זקן ממרא עומד וכ"ת היא גופה תיקשי דמעקביה מוכח שהיה יכול להחמיר בדעתו הפך הירושלמי הא ל"ק ולפירוש הר"מ והרא"בר שאני בעקביה שהיה בא מכח רבים ולא שייך ביה אחרי רבים להטו' ואף לפירוש הרי"טבא שביארתי לעיל ל"ק דעקביה לא היה חולק בהוראה כי אם חולק בעדות ומי שהעיד נגד רבים לא קאי בלא תסור ותימה הוא להרי"טבא ורבו איך לא נרגש מהירושלמי הזה והנה אמת שהרב שער יוסף בהוריות ד"ב תמה מהך הירושל' להבאר שבע שכתב דביודע שטעו אסור לו להתיר ותירץ דרב שאני דרב גובריה וכולהו תלמידיה וכל אנשי מקומו היו נגררים אחריו ואינו נכון בעיני דאי לאסור ההיתר אינו יכול להקל כרבים ולא קאי בלא תסור איך אמר ליה שמואל כתבנה עלך דזקן ממרא את וזה אינו ותו דכיון דלדידיה הוא שאסור דהוי ודאי איסור יכול לגזור על אחרים דהתר הוי לדידהו דלא ברירא להו גד האיסור ותו דעקביה היה בדורו גדול כרב והחמיר ולא היה חושש אם נגררים אחריו עוד ראיתי לו שתירץ דרב לא הוה ברירא ליה האיסור אלא שהיה מסתפק בדבר וע"כ אמר ליה שמואל אכול וכו' ע"ש וגם זה אינו נכון בעיני שהרי אם לא תסור ליתיה אם בא להחמיר בדעתו מכ"מ אם ברירא ליה או מסתפק הרי בלהחמיר לא דבר הכתוב ותי גילה רו זם ועוד שהרי איסור השמן היה ברור דדניאל גזר עליו ומבואר בירושלמי דאי הוה ברירא ליה דרבי וב"ד התירו גם הוא היה מבטל דעתו והיה אוכל אלא שהיה חושש דרבי שמלאי היה מתירו לבד הרי שבח הב"ד הוא להתיר גם למי שברור לו האסור כי ע"כ דברי הרי"טבא ורבו צ"ע אצלי :

עוד ק"ל להרי"טבא מת"ש בהירושלמי דפ"ק דברכות דר"ע פליג עם רבנן ולא עביד עובדא כוותיה ואעפ"י שהיה מטמא בשיטת מעשה אמר טהור ואי לעצמו מחמיר כ"ש שיכול לומר טמא והרוב יבטלו דבריו אבל אי נתבטלו דבריו לגמרי אתי שפיר ומיהו בנזיר דנ"ב אמרו דר"ע חזר בו וס"ל דהיינו מטעם זה דאי לא חזר בו אין לו לומר הפך דעתו והוא דוחק ואולי דלאחר חייב לומר כהפך גם להרי"טבא :

עוד נ"ל ראיה דאף להתיר האיסור חייב לעשות כרבים מת"ש בשבת דקל"ח אמר רבי יוסי מעולם לא עברתי על דברי חבירי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן הייתי עולה והרי בפ"ב דכתובו' אמרינן דזר שנשא כפיו עובר בעשה ואף שהתוס' כתבו שם לא ידע רו"מ מה איסור יש בדבר אם לא משום ברכה לבטלה כבר תמהו הרי"מט ושאר רבני האחרונים בדבריהם ומ"ת מפשט הסוגיא עם מאי דקי"ל דזר עובר בעשה נראה להדיא דשרי להתיר איסור נגד רבים וגם להתוספות לא באו למעט דאם היה איסור תורה לא היה עושה וגם דעת הר"ת כתבו מהאחרונים דס"ל דאיסור ברכה שאינה צריכה מד"ת ואין להשיב לכל מה שנתבאר דשורת הדין להלוך אחר רבים אף להקל מת"ש רש"י בפי' החומש בפ' משפטים בפסוק לא תהיה אחרי רבים לרעות וז"ל ואני אומר לייסבו כפשוטו אם ראית רשעים מטין משפט לא תאמר הואיל ורבים הם וכו' וא"כ נימא דלהתיר האיסור כיון דלדידיה יודע שהם טועים הוי רבים לרעות ואינו חייב לשמוע הא לא איריא מידי שהרי כפי' כתב אם ראית רשעים מטין משפט דהיינו שיודע בודאי שהם יודעי' הדין ומטין משפט מפני אהבת הזכאי או שנאת החייב או משום שוחד אבל מן הסתם דכשרים הם אף אם טעו לדעתו לא חשיב רבים לרעות וחייב לשמוע ולהטות הדין על פיהם נגד דעתו וזה פשוט ואי ק"ל לשיטת הראשונים ממאי דפליגי בשבת דקכ"ד רבה ורבא בדבר שמלאכתו לאיסור דאינו כיסל לצורך מקומו לרבה ולרבה שרי ואמרינן שם ואף רב סבר כרב' ואעפ"י כן אמרינן עוד שם רב מרי בר רחל הו"ל ההוא בי סדיוטה בשמשא אתי לקמיה דרבא א"ל מהו לטלטליכהו א"ל שרי אית לי אחרינא חזו לאורחים אית' לי כמי לאורחים אמר ליה גלית אדעתך דכרבה ס"ל לכ"ע שרי ולדידך אסיר והרי כיון דרב מתיר בדבר שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו מינה דבדבר שמלאכתו להתר אף מחמה לצל מותר וא"כ הו"ל דברי רבה דברי יחיד ואף רבה היה חייב להתר הפך דעתו כ"ש רב מרי ואיך א"ל לכ"ע שרי ולדידך אסור הא ל"ק דרב מרי לאו קטיל קני באגמה הוי ומצטרף דעתו עם רבה ונמצאו שקולים ובמחלוקת שקול לכ"ע אין האוסר יכול להתר נגד דעתו א"נ י"ל דרבא לא שמיע ליה דרב סבר כוותיה וע"כ אסר לרב מרי וכי אמרינן ואף רב סבר כרבא פתמיה דש"ס קאמר הכי ורבא לא ידע מדברי רב :

הכלל העולה דיחיד נגד רבים אם סברתו להקל לכ"ע חייב להורות כדעת רבים להחמיר ואם דעתו להחמיר אף דלשיטת הרי"טבא ורבו נראה דיכול להורות כדעתו לבניו ותלמידיו בצינעה שלא יבא הדבר למחלוקת מ"מ כל גדולי הראשונים חולקים כי על כן אין ספק שלא יוכל להורות כדעתו כי אם שישמיט עצמו מהוראה זו וישלח לשו' למי שיודע להתיר לו ואף בניו ותלמידיו חייבין לעשות כרבים אך אם ההוראה שייך לגבי דידיה כגון שנחלקו באכילת איסורים וכיוצא אם דעתו להקל אין ספק שחייב להחמיר כדעת רבים אך אם דעתו לאיסור להרי"טבא ורבו חייב להחמיר ולרש"י ולהתוס' נראה דאי שייך לא תתגודדו אסור לו להחמיר ובלא"ה יכול להחמיר והדברי שאר פוסקים

דככה"נ חייב להקל כרבים דעכר כעשה דאחרי רבים ובלא תסור וכנ"ל עיקר לענין דינא מתוך מה שנתבאר וכל זו כשנשאו ונתנו יחד היחיד עם הרבים אבל בלא"ה לא נתבטלו דברי היחיד ברובו מתוך כולו בעינן וכ"כ הרשד"ס חו"ד סימן קכ"ג דה"ד לענין היחיד אך לגבי דידן בכל גווני דעת רבים עדיף ודלא כהנט פש ט ואף כנשאו ונתנו יחד יש לו לדון דבטל דבריה' יכול לעשות כדעתו אף להקל מהראיות שכתבתי לעיל והנה כעתה ראיתי להשער אפרים בת' סימן יוד שכידר דבטל דבריהם אין הלכה כרבים וזה ראיה לדברינו דלגבי דידיה אתי מק"ו אלא שדברי הרב בזה תמוהים שהרי בעירובין דף מ"ו ובשבת דק"ל ובשאר דוכתי מבואר דהלכה כרבים אף בטל דבריהם אך כמה שאנו דנים אי גבי דידיה יוכל להורות כדעתו היא נופה צריכה רבה אך מהירושלמי דפ"כ דמ"ו שהבאתי לעיל גבי גזירת שמן שאמר לו שמואל לרב אכול ואי לא כתיבנא עלך דזקן ממרא את ואי בטל דבריהם אינו חייב כ"ש כגזירת שמן שאין בזה תורה ולמה לא יוכל להחמיר כדעתו הן אמת שדעת הר"מ דעובר על גזירה ותקנת ב"ד עובר בלא תסור ונעשה זקן ממרא וא"כ י"ל כיון שב"ד התירו התקנה הו"ל כאילו התקינו בכך להתר א"כ העובר קאי בלא תסור אבל אם נחלקו באיסור דדבריה' אי אסור או לא לא קאי בלא תסור אך הרמב"ן חולק על זה בסה"מ שורש א' והאריך להביא ראיות דלא קאי בלא תסור כי אם בטל תורה וקשה לדבריהם מהך הירושלמי דלית כאן סרך תורה ואיך קרי ליה זקן ממרא וצ"ע · ומ"מ למה שכתב' אין מהירושלמי הכרח דגם בטל דבריהם חייב לבטל דעתו ומיהו אף שאנו מדמין לא נעשה מעשה בלי ראיה ונקטינן כעת דגם בטל דבריהם חייב לבטל דעתו וגם כבר ביארתי לעיל כמ"ש הנט פשוט דכי קיל כרבים היינו לבני דורו אבל בדור שני יכול לפסוק כיחיד לדידי הוא תימא דלעולם ראשונים עדיפי מינן ואיך יבטל דעת רבים וגדולים ממנו כי ע"כ העיקר דבכה"ג אינו יכול לבטל דעת רבים זולת אם בבירוף דיעתו ליכא רוב וכ"כ להדיא מת' הרשב"א סימן רכ"ג וכ"כ עיקר :

סימן פ"ה ויש

לחקור ביחיד שיושב עם ב' וג' ונשאלו בדין איסור והורו להתר בדבר התלוי בשיקול הדעת והוא אין דעתו כן אבל ידע שלא יחזרו בהם דשיקול הדעת שלהם היה להתיר אם חייב להגיד דעתו להם דאם יגיד יבטלו דיעתו ויהיה חייב גם הוא להתיר וי"ל שיוכל לעמוד בשתיקה וינהוג איסור בעצמו א"ד חייב להגיד דעתו כיון דכתיב לא תתגודדו ושתיקתו תביא לידי כך והיה נראה ראיה מדתנן בריש הוריות הורו ב"ד וידע א' מהם שטעו ואוקמו' בש"ס דלא נשא ונתן שא שתק או הרכין בראשו כמ"ש שם בד"ג ושם בר"ה אוקמוה כגון שמעון בן עזאי וקטעי במצוה לשמוע דברי חכמים ואי חייב עכ"פ להגיד דעתו להם אכתי קשה דאין זה שמעון בן עזאי ודוחק לומר דגם בזה טעה דא"כ היה לו לש"ס לבאר שטעה גם בזה שא ודאי דאם נראה לו שיעמדו בדעת' לא יגיד להם דמכ"מ והוא ידע בהם שלא יחזרו בהם ויש לראות דהכא כתלמיד היושב לפני ב"ד הגדול או אחד מהם אבל לא נמנה עמהם דאע"ג דאמרינן בשבועות דל"א תנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני שלא ישתוק התם י"ל דאיירי שיודע שיודה לו רבו אבל בלא"ה אינו חייב אבל ג' שישבו ונשאלו בדבר איסור עכ"פ חייב להגיד דיעתו וראיתי להרמב"ן בסה"מ שורש אחד שכתב דחכם שידע שטעו ב"ד יש יעליו לבא לפניהם ולומר טענותיו והם ישאו ויתנו עמו וכו' נראה דבכה"ג חייב להגיד דיעתו להם ולדבריו נ"ל דכי תנן ידע אחד מהם שטעו היינו שלא נמנה שם והדבר קשה דשם בד"נ מוכח דהיה שם ינמהם דמוקי לה בהרכין ראשו או שתק וא"כ יצ"ב נ"ל לדעתו

דמ"ל דטעה גם בזה ובפשט הסוגיא אין נראה כן ומכ"ל לדון כך וצריך ישוב :

סימן פ"ו עוד

יש לחקור בענין זה אם נחלקו יחיד ורבים בדבר והיחיד גדול בחכמה יותר מן השני' אי גם בכי האי אזלינן בתר הרוב א"ד כי כתיב אחרי רבים להטות היינו בשוין אבל כשאחד גדול בחכמה הרי אמרו טבא חדא פלפלא ממלא צני דקרי ולכאורה נראה דכי כתיב אחרי רבים בכל גווני כתיב אף אם היחיד או המיעוט גדול בחכמה שהרי שנינו בריש סנהדרין ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחר ופרש"י דאין עושין ב"ד זוגות שאם יחלקו לחצאין הו"ל פלגא ופלגא ולא משכחת לה הטייתך לטובה על פי אחד ושם בד"נ מפיק ליה מדכתיב לנטות אחרי רבים התורה אמרה עשה לך ב"ד נוטה ואף רבינו דס"ל דסנהדרי גדולה היו שבעים היינו דוקא בסנהדרי גדולה דגלי קרא אבל בכל ב"ד בעי ב"ד נוטה כמ"ש שם וזה פשוט בכולי מסנהדרין ואי רוב במקום שהיחיד גדול בחכמה לא מהני מה הועיל הכתוב בב"ד נוטה והרי לא כל הדיעות שוות ואם יחלוק הגדול מהם על השני' אכתי אינן יכולים לדון. והמחלוק' קיים גם דכ"ט דסנהדרין שנינו שנים מזכים ואחד מחייב זכאי שנים מחייבין ואחד מזכה חייב נראה דבכל גווני נפסק ברוב הדין אף אם הגדול חולק ועוד דאם איתא דבכה"ג מוסיפין הדיינים א"כ ליתני היה היחיד גדול בחכמה יוסיפו הדיינים כדתני שם אם אמר אחד מהם איני יודע אלא ודאי דבכ"ג אזלינן בתר הרוב ועוד ראיה דבד"נ דסנהדרין מוכח דאי לא גלי קרא אחרי רבים להטו' היה הדין נותן דאין הדין נפסק עד שיסכימו הצריכים לאותו דין אם ג' או ה' וביוצא שהרי הקשו לרבי יאשיה דמוקי האי קרא בד"כ א"כ שנים אומרים זכאי ואחד מחייב כימא דלא כרבי יאשיה ותירצו מייתי לה מק"ו מדיני נפשו' וכיון דלב"ע מכח ריבויי הכתוב הוא דאזלי' אחר הרוב א"כ בגדולת החכמה דלא רבייה קרא מנ"ל לדון בו שום עדיפות כי ע"כ אין לנו אלא רוב מנין וכ"כ דבדפ"ת דסנהדרין איתיה ואם לאו עומדין למנין רבו המטמאים טמאו רבו המטהרים· טהרו וכה"ג אמרינן בתמורה דט"ו משמת משה רבו המטמאי' טמאו רבו המטהרי' טיהרו ואילו בכל ב"ד היו גדולים אלו על אלו כמ"ש הר"מ בפ"א מה' סנהדרין הגדול בחכמה שבכולם מושיבין אותו ראש עליהם וכו' ומושיבין הגדול שבשבעים משנה לראש וכו' ושאר השבעים היו יושבים לפניו כפי שניהם וכפי מעלתם כל הגדול בחכמה את חבירו יהיה קרוב לנשיא ע"ש הרי שכל א' היה גדול מחבירו בחכמה וסדר ישיבתם היה מורה גדולת החכמה וכן בסנהדרי קטנה ואפילו בג' שורות ת"ח שהיו מושיבין לפניהם בסנהדרי קטנה היה ניכרים כל אחד במעלתו ולא אמר אדם לחבירו אני גדול כמותך כמ"ש שם הר"מ באותו פרק וא"כ אפוא אי גדולת החכמה הוי כגדולת המניין איך אמרו בסתם רבו המטמאים טמאו והרי אפשר שהמיעוט הם גדולים בחכמה והרוב אינו כלום אלא ודאי דבכ"ג בתר רוב מנין אזלינן וכ"כ דעת הר"מ שכאן כתב שהיה לכל אחד הקודם לחבירו מעלה על חבירו ואפ"ה פסק בסתם בפ"א מה' סנהדרין דבכל הדינים אזלינן בתר רוב המנין :

אך את זה קשה מת"ש בפ"ק דעז' ד"ו היו ב' א' מטמא ואחד מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם היה א' מהם גדול מחבירו בחכמה ומנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ריב"ק או' בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל אמר רב יוסף הלכה כריב"ק הרי דעד כאן לא פליגי ת"ק וריב"ק כי אם בשווי' אבל אם א' מהם גדול בחכמה הולכין אחריו אף להקל הנה נראה דגדולת חכמה כגדולת המנין והתירו בו ספק תורה והדבר קשה מנ"ל הא והנה אמת

דלדעת

דלדעת הסוברים ספק תורה להחמיר דהוי מדבריהם כשיטת הרמב"ם נ"ק שו"ל כיון דבשני חכמים לגבי דידן ספק תורה הוי ובספק תורה מד"ת להקל ורבנן הוא דאמרו דאו הם להקל ולסמוך באיסור דדבריהם יעל גדול בחכמה דהם אמרו והם אמרו כמו שמצינו שהקלו בשל דבריהם בענייניס הרבה וכ"ת עכ"פ תיקשי דבאיתחזק איסור לכ"ע הוי מד"ת כידוע וא"כ באיתחזק איסור איך הלכו אחר גדול בחכמה הא נ"ק דבמחלוקת חכמי' אם אסור אם מותר לא שייך איתחזק איסור כיון דפליגי בחתיכת אם היא אסורה או מותרת וע"כ סמכו בספק לסמוך על הגדול בחכמה אך מה נדבר לשיט' הרשב"א ודעימיה שגם בלא איתחזק לא איסור ולא התר ספק תורה להחמיר הוי מד"ת א"כ תימה הוא איך התירו הגדול' החכמה למה שנתבאר דגדולת חכמה אינו מעלה ומוריד לענין הלכה והנה אמת שראיתי להר"ת בכפ"א מה' ממרים שלא חילק בדין זה אם גדול בחכמה ומנין או לא אלא סתם דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרי' אחר המקל וכן הסמ"ג בעשין קו"א וכתב הכ"מ שדעת הרב דרו"בק פליג את"ק גם ברישא דאף אי גדול בחכמה ומנין אין הולכין אחריו כי אם בשל תורה אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המקל ע"ש ובדבריו נראה קצת הגהה' שם וכבר תמהו על זה בת' שער אפרים והנה פשוט בכללי ההוראה דאין טעם לזה כלל שהרשב"א ושאר פוסקים כתבו להדיא דרו"בק לא פליג לרישא ע"ש בדבריהם ולמה שכתבנו יש ליישב דבריה' שהם מפרשים המנין היינו שנים והם הכריחו מכל הנך דוכתי שהבאתי דהכרעת החכמה אינה כלום בדין וע"כ הוכרחו לפרש דרו"בק פליג גם לרישא וקי"ל כרו"בק דגדולת החכמה ושנים אינה מכרעת ההלכה אלא דאכתי מדעת הרשב"א ושאר פוסקים לא ינאחנו ידי חובה וגם ראיתי לקצת מרבני האחרוני' שהבינו כדעת הר"ת וכמ"ג והגמ' שגם הם מודו דאם יש גדול בחכמ' הולכין אחריו ובכל דבריהם כשוין ואף למי שהבין בדבריהם כן מ"מ לדעת ת"ק כפירושה אתמר דגדולת החכמה מכריע וא"כ קשה וכי לית ליה לת"ק כל הני דוכתי שהבאתי וכר מן דין קשה מדתנן בפ"ק דעדויות ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובים שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין ב"ד יכול לבטל ב"ד חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמ' ומנין וכו' ונראה שם בפי' הר"מ והראב"ד דבכל דבר הלכה אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול בחכמה ובמנין ואף להר"מ בחיבורו בפ"ב מה' ממרים שנראה חולק על זה וס"ל דבכל דבר הלכה יכול לבטל זולת בתקנה וגזירה ומכתב כמ"ש הכ"מ שם מ"מ בתקנה וגזירה מודה דבעינן גדול בחכמה ומנין האי גדול' החכמה אינו כלום להכריע הדין א"כ קשה כי הוי גדול בחכמה במי מאי הוי ולא הו"ל לתלות כי אם במנין דכתיב אחרי רבים להטות ואת זה ק"ל שם בפירוש הראב"ד שפירש דמנין היינו שנים והדבר קשה היכן מצינו בהכרעת הלכה שום עדיפות בשנים כי היכי דתלו באן בשנים כי על כן נראה עיקר פירוש הר"מ דמנין היינו מנין החכמים דאף דבתם ב"ד הם שבעים וא' מ"מ כל שאר החכמים שברור מסכימים עם הב"ד ונושאים ונותנים עם כולם ואפילו עם תלמידיהם כי ע"כ מהך מתני' מוכח להדיא כהך סוגיא דעז' דגדולת החכמה שוה היא לגדולת המנין הפך כל מה שהבאתי בראשית מאמר וכן קשה ממ"ש בפ"ק דיבמות גבי מאי דפליגי אי עשו ב"ש כדבריהם אי בצית אימא קודם ב"ק ובגון דב"ה רובא למ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי אהדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי ע"ש הרי דגדולת החכמה שוה כגדול' המנין ואף דלמ"ד לא עשו ע"כ דס"ל דגדולת חכמה אינו כלום בהכרעת הלכה מ"מ אכן קי"ל כמ"ד עשו דמ"ד לא עשו איתותב שם מתבריתו'

ויצוד שו"ל שגם מ"ד לא עשו מודה אלא דס"ל דשווים היו בחכמה ב"ש וב"ה א"כ ז"ל דכי לא מהני גדולת החכמה היינו נגד גדולת המנין אבל בשווים במנין לכ"ע גדולת החכמה מכריע הדין וכ"כ מוכרח ממתניתין בעדויות ומסוגיא דפ"ק דעז' אך עכ"פ מהך סוגיא מבואר כי רבה היא גדולת החכמה להכריע ההלכה והדר בי קושיין מכל הנך דוכתי שהבאתי שנראה מהם דגדולת החכמה אינו כלום להכריע הדין מפני זה:

והנ"ל בישובן של דברים דכל דבר דבעי ב"ד כגון הנך דתנן בפ"ק דסנהדרין יש דבעי כג' ויש דבעי חמש ובשבעה ובכ"ג ובע"א הכל כמו דגלי קרא בכל הני כיון דכי כתיב אחרי רבים להטות אין במשמע כי אם רוב מנין ואילו רוב חכמה לא רביה קרא כלל וע"כ רוב חכמה אינו מועיל בכל הני שגם רוב מנין אי לאו דרבייה קרא להדיא הוה בעינן שיסכימו כולם כדמוכח בר"נ דסנהדרין וכמ"ש לעיל וע"כ אין לנו בהם אלא מאי דגלי קרא בכל דבר הוראה שדבר פשוט דכל דבר הוראה שני בחכם אחד הראוי להוראה וא"כ מעיקר דינא לא שייך ביה לא רוב מנין ולא רוב חכמה כיון דבני באחד אף שיהיו כמנאים גדולים בחכמה אפילו תלמיד להורות בפני רבו עיקר האיסור משום כבוד רבו אלא דאם נחלקו בדבר דלגבי דידן הדבר ספק כיון שנחלקו חכמים בדבר ואין אתנו יודע הדין עם מי וקי"ל ספק תורה להחמיר וכי קי"ל דאם האחד גדול בחכמה או שהם שנים נגד אחד דהולכין אחר החכמה או אחר הרוב עיקר הטעם דכל מה שנאמר בספק תורה אינו אלא בספק שקול דנדדי האיסור והתר שווים אבל אם אין הספק שקול כגון דנדדי ההתר מכרעי טפי כגון זה לא חשיב ספק וא"כ אם הם שנים נגד אחד נדדי התר מכרעי טפי דאיכא דיעות רבים בהתר יותר משל איסור וכן אם האחד גדול בחכמה מחבירו ומתיר הא ודאי נדדי התר מכרעי טפי שבודאי הגמור כל הגדול בחכמה מחבירו יודע יותר בדיני התורה וכמעט שאין צורך לראיה ובתמורה דט"ו אמרינן שכל אשכלות שעמדו לישראל היו למדין תורה כמשה ושם נאמר דסך הלכות שנשתכחו באבלו של משה החזירם עתניאל בן קנז בפילפולו גם בסנהדרין דפ"ח אמרן משרבו ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן רבה מחלוקת בישראל ובסוף הוריות אמרו סיני עדיף או עוקר הרים עדיף וכן בשאר דוכתי וגם פשוט הוא דמיעוט החכמה גורם שלא להבין דבר על בוריו ולחלוק וא"כ כיון שפשוט הוא דגדולת החכמה אף אי לא רבייה קרא החכמה תעוז לחכם וא"כ כשנחלקו ב' והאחד גדול בחכמה הדעת נוטה יותר שביון אל האמת יותר מן האחר וא"כ אין כאן ספק שקול והגר שלו ווכרע קצת מגר גודל החכמ' ובדין הוא להלוך אחריו אף להקל דלא נאמר כי אם בספק שקול והא ליכא וכ"ת א"כ בדבר דבעי מנין של ב"ד אם יהיה המיעוט גדול בחכמה לא יועיל כח הרוב וכיון דהחכמה מינה ובה מכריע לגר הדין בלי ריבויי הכתוב הא נ"ק דכיון דהצריך מנין מדינא בעינן הסכמת כולם וכי כגי ברוב הוא מגזירת הכתוב וברוב מנין גלי דמועיל ולא ברוב חכמה ש"מ דגזרת הכתוב הוא דבדבר דבעי מנין חכמי' שלא יועיל כי אם רוב מנין לבד (לא ברוב חכמה) ואי ק"ל היא גופא במוזנת הבורא יתברך שמו לעד למה ריבה בדבר דבעי מנין רוב מנין ולא רוב חכמה וצל האמת שקולי' אי מהא טעם גדול יש בדבר דכתי' וכל נתיבותיה שלום ועיקר הביווי דאחרי רבים שלא ירבה מחלוקת בישראל כמ"ש ה"ה בדפ"ח דבסנהדרין גבי זקן ממרא דנהרג בכל גווני מה"ט וא"כ אי יועיל במי רוב חכמה זה היה שורש המחלוקת שכל אחד יאמר אני גדול ממך וגם אם יחלוק הגדול על השנים כמעט שאפשר שלא יתברר לעולם שגם כנובפים אפשר שיבנים עם הגדול או

שיהיה

שיהיה גדול בחכמה הרבה כנגד הנוספים גם כן ורבי אליעזר העיד עליו רבו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים מכריע הוא את כולם ולכי אומר שאם הדין תלוי גם בידיעת החכמה יותר גם כן במיעט שלא היה שלום בשום מחלוקת וע"כ ירדה תורה לדעת הבריות ומפני השלום ראה היתר גדולת החכמה בכל דבר דבעי ב"ד ולא הקפיד כי אם על רוב המנין והא דאמרי' בריש"א דסנהדרין דכשנפל ספק בדבר הלכה והוצרכו לשאול לב"ד הגדול עומדים למנין רבו המטמאים טמאו רבו המטהרים טהרו שנראה שגם בדברי הלכה אינו מועיל כלום גדולת החכמה התם כמי דהצריך הכתוב מנין ב"ד הגדול בדכתיב כי יפלא ממך דבר וקמת ועלית אל המקום דהיינו ב"ד הגדול וגם הוכרח הוא שהרי אם יחלוק על הב"ד הגדול אחול נעשה זקן ממרא ונידון בחנק ואינו חייב כי אם בממרא את פי ב"ד הגדול וכיון שהצרי' הכתוב בכה"ג ב"ד של שבעים ואחד חזר הדין דרוב מנין דגלי קרא מהכי ולא ברוב חכמה וב"כ דאי לאו הכי אין בבירית הרוב שלהם מכריע הדין אף אם יהיו כל שאר חכמי ישראל חולקים על זה אם לא מגזרת הכתוב דכי כתיב לא תסור עיקרו לב"ד הגדול הוא וכי אמרי' בפ"ק דיבמות דמ"ד עשו היינו משום דב"ש מחדדי טפי התם בירור ההלכה לא היה ע"פ ב"ד הגדול כי אם על ידי חכמי הישיב' דאף שהיה בהם מכלל הסנהדרין שהרי מתלמידי שמאי והלל היו הסנהדרין דהלל נשיא היה ושמאי אב ב"ד כמ"ש בפ"ב דחגיגה והסתמא תלמידיהם ירשו מקומם ור"ש בנו של הלל היה נשיא כידוע מ"מ כיון שלא נמנו הסנהדרין על זה כי אם שישבו בעומק הלכה אין להם דין סנהדרין כי אם בדין שאר החכמים וכיון שכן כשבאו להכריע הספק מגד רוב מנין אם היה כנגדו רוב חכמה אתי הדבר בספק שכל רוב שאינו בדבר דבעי מנין כי ההוא רוב מנין הוא דעל ידי רוב מנין אין שם ספק שקול והוי כספק וודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי דאף אי לא גלי קרא אחרי רבים להטות הוה סרינן ברוב חכמים כיון דאין כאן ספק שקול דלא אסרו תורה כי אם ספק שקול וא"כ אי הוי רוב חכמה מגד אחד ורוב מנין מגד אחד הו"ל ספק שקול שיש בגד זה מה שאין בגד זה וע"כ פשיט ליה להאי מ"ד עשו כ"ש בדבריהם כיון שאין כאן גד מכריע ומ"ד לא עשו ס"ל כיון דגד רוב מנין כתיב להדיא בתר רוב מנין אזלינן נגד רוב חכמה דאי אזלינן בתר רוב חכמה היינו כשהחכמי' שוים שאז רוב החכמ' אינו סותר רוב מנין דרבייה קרא לפסוק הדין על פיהם בדבר דבעי מנין ואי ק"ל דכיון דהי באו לקבוע הלכה על ידי הב"ד הגדול היה נפסק עכ"פ ע"פ רוב הסנהדרין א"כ היה להם לברר מחלוקתם עו' ב"ד הגדול אי מהא ל"ל והן קדם צריך לבאר מ"ש בדפ"ח דסנהדרין בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל הוצרך הדבר לשאול שואל מב"ד שבעירו וכו' וקשה דמאי כולי האי לטרוח כל בתי דינים בדבר זה והרי בב"ד שבעירו היה להם לדון בדבר ואי רבו עליו חביריו חייב עכ"פ להלוך אחר הרוב ואם הסכימו הרוב כדעתו יעשה כדעתו ורחוק הוא בעיני לומר דמשכחת לה כשהיו שוין במנין במחלוקת זה בב"ד שבעירו וכן בשאר בתי דינים שהרי מפשט הברייתא אין נראה כך וגם ראיתי להמאירי שכתב בשם חכמי הדורות שאם היה בכל בתי דינים אלו חכם אחד שהסכים לזקן ממרא אינו נהרג וא"כ ע"כ דאיירי שכולם חלקו עליו וא"כ למ"ל שילך לשאר בתי דינים הרי עכ"פ חייב מד"ת לחזור מדעתו מכח הרוב כי ע"כ צ"ל דאיירי הכא היכא שהב"ד לא הוו גמירי דבר זה ולא היה להם בשיטת הדין וב"כ מהברייתא דתני אם שמעו אמרו לו ואם לאו באים וכו' ואף שהר"מ בפ"ד מה' ממרים הא' נראה שמפרש דאם שמעו קאי להחולקים לפי מ"ש הר"מ שם מ"מ כבר כתב הלח"מ שגם הר"מ מפרש אם שמעו דקאי לב"ד

בפשט הברייתא ע"ש וא"כ נראה דלא הצריך הכתוב ב"ד הגדול כי אם כשהלך לב"ד שבעירו ולא קבלו הדין וכן שאר הבת"ד ולהם לא נתן להם הכתוב כח שידונו לפי דעתם כיון שאפשר שהב"ד הגדול קבלו הדין מפי השמועה ודוקא ב"ד הגדול שאין גדולי' מהם נתן להם כח לדון בדין ההוא מדעתם אם לא קבלו הדין מרבם אך אם הב"ד שבעירו היה מהם מי שיקבל הדין היו דנים עם החולק בכל מחלוקת התנאים ואם הרוב לגד אחד וכן אם הגד אחד היו חכמים יותר היו דנים בגד אחד ובדקו"ל אם היה אחד מהם גדול בחכמה או מנין הולכים אחריו ובכאן מפני גדולת החכמים שהרי מה שהולך השואל לב"ד שבעירו לא נצטוינו על זה דכי גלי קרא היינו בב"ד הגדול וכאילו אמר הכתו' כי יפלא ממך דבר ולא נמצא מי שקבל מרבו דין זה וקמת ועלית ומ"ש שהיה הולך לב"ד שבעירו או לב"ד שבפתח העזרה או פתח הר הבית אין זה מד"ת אלא שהדרך כך הוא דהשואל ספק אינו הולך לב"ד הגדול תכף אלא שואל לחכמים קטנים קודם ואם לא ידעו להשיב על בורחו ילך לב"ד הגדול וא"כ הליכתו לב"ד שבעירו ולשאר הב"ד לאו דבעי ב"ד להכי אלא דמסתם הב"ד שבעירו הם חכמי עירו והולך אצלם משום ידיעה רבה ואה"נ דאף אם אינן כולם במיעת' א' סגי שאין הליכתו אצלם הצריך בו הכתוב ב"ד בשום מקום ודוקא בב"ד הגדול צריך שיהיו כולם כיון שחייב הכתוב על המרדתו חנק משא"כ בהליכתו אצל שאר ב"ד אינו אלא בהולך אצל גדולי חכמי ישראל לדעת בירור ההלכה וא"כ אם ידעו להשיב ונחלקו בדבר חזר הדין למ"ש בעז' אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הולכין אחריו ואי הגד אחד רוב מנין והגד אחר רוב חכמה הדבר ספק ויוסיפו החכמים כדי לבדר ההלכה ואין כח לב"ד לפסוק הדין ע"פ הרוב שבהם דלא גלי קרא שיפסק הדין ע"פ הרוב שלהם כי אם בדבר חדש שלא ידעו שאר החכמים מרבם אם קבלו אומרים בקבלתם ואם לאו היו דנים הם בדבר וכפי רוב שלהם גזר הכתוב שיהיה הדין כן משא"כ בשנחלקו מפי השמועה שזה קבל מרבו וזה קבל מרבו כך והם דנים איזו הקבלה תהיה אמת לא ציווה הכתוב שיהיה פסק הלכה בב"ד הגדול וע"כ במחלוקת ב"ש וב"ה שכל מה שנחלקו היה מפי השמועה כמ"ש מתרבו ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן רבה מחלוקת בישראל א"כ י"ל דכי ציוה הכתוב בלא תסור ושיהיה הדין נפסק ע"פ ב"ד הגדול היינו ביחיד עם רבים שהיחיד נעשה זקן ממרא אבל רבים שנחלקו עם רבים שלא מצינו רבים שיהיו נעשין זקן ממרא וא"כ בכה"ג אין הדין נפסק עפ"י ב"ד הגדול אלא כפי הכרעת החכמים לפי הרוב או לפי החכמה בין שיהיו מכלל הסנהדרין או לא וזה כ"ל מוכרח שהרי לא מצינו שמחלוקת ב"ש וב"ה ושאר החכמים שהיה הב"ד הגדול קיים שהכריעו ההלכה עו' הב"ד הגדול ובכל המחלוקו' כל חד עביד כדעתיה כמבוא' בכל הש"ס ואם היה כח ביד ב"ד הגדול להכריע היה להם להכריע והיחיד שעושה כדעתו קאי בלא תסור כי ע"כ צ"ל דלא היה כח ביד ב"ד הגדול להכריע כי אם ביחיד הבא לדון בדבר חדש וחלקו עליו מסברתם בלי קבלת רבם שאז סוף דבר לב"ד הגדול אם קבלו אומרים ואי לאו עומדים למנין והעובר קאי בל"ת אבל בלא"ה תורה נדרשת בין החכמי' כולם ואין לב"ד הגדול שום עדיפו' משאר החכמי' ואי ק"ל א"כ איך אמרו בהך ברייתא דסנהדרין בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל וכו' דנראה להדיא דהב"ד הגדול מבטל המחלוקת ולמ"ש אינו מבטל כי אם אחת לששים הא ל"ק דהברייתא איירי קודם ב"ש וב"ה ששמשו כל צורכן והיו למדין תורה כמשה וא"כ אם היה מקובל לא היה חולק שכולם שמשו כל צורכן ובדבר חדש שלא קבלו לא היה דן בו כי אם הב"ד הגדול והרי נפסק המחלוקת אך אחר שמאי והלל שלא

שמשו כל צורכן וכולם היו דנין מפי הקבל' וב"ש מעידי' שקבלו משמאי וב"ה מהלל ולא היה המחלוק' דשמאי והלל כי אם בהם שלא שמשו כל צורכן ואז אף שהב"ד הגדול היה קיים לא הועיל שלא נתן הכתוב כח זה וב"ב במחלוקת ב"ש וב"ה היה הכל טעות בקבלת רבם שהרי רי"ז בן זכאי ור"א שהיו תלמידי שמאי והלל אמרו בפ"ב דסוכה שלא אמרו דבר שלא שמע מרבו מ"מ באופן שבעת כ"ל שלא צוה הכתוב לדון בדבר הלכה על ידי ב"ד הגדול כי אם בדבר חדש שבאו לדון ולא קבלו מרבם דכיון שהיה אפשר שאחרים קבלו והיו צריכין לשאול את פי ב"ד הגדול אם קבלו ואם לא קבלו היו חייבין הם לדון בדבר אבל אם נחלקו בשמועה שזה אומר כך קיבלתי ואחרי' אומרי' כך קבלנו נכרע הדבר מיד ואי ק"ל שהם בסנהדרין אסיק הש"ס דבכ"ב מעשה וזקן ממרא י"ל דהתם הוא היה אומר מפי השמועה וב"ד ושאר הב"ד חלקו עליו מסברת' אבל לא היה בהם מי שקבל הדבר ההוא מרבו והוצרכו לבוא לב"ד הגדול ואז בין אם חלקו עליו מפי הקבלה או מדעת' היה נעשה זקן ממרא כיון שנפסק הדין על פיהם אבל בלא"ה שבכר היו בב"ד שבעירו מי שקבל לא היה כח בב"ד הגדול ואתמ"ל דבכל ענין היה כח ביד ב"ד הגדול לפסוק ההלכה כ"ל משרבו תלמידי שמאי והלל דרבה המחלוקת נסתלקו הב"ד הגדול לפסוק הלכה על ידם שאז העובר דבריהם חייב חנק ובעין מ"ש בסו' סוטה משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופ' משרבו המנאפים בטלה הבילת סוטה אף אכן נאמר כן לגבי זקן ממרא ולמזו זה רז"ל שם בסוטה דמז' שאמרו משרבו ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן רבה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות ור"ל שלא דנו הדין בב"ד הגדול כדי שלא לחייב את הרבים חנק ואיך שיהיה על כורחין לחלק באחת מדרכים אלו שעל האמת לא הכריעו בב"ד הגדול דגבי ב"ש וב"ה יצא ב"ק ובן בר"א והשאר היו פוסקין כל חד לפי דעתו ובכי האי כיון שלא הצריך הכתוב מנין ב"ד היה גדולת החכמה שוה בערך עם הרוב וה"כ"ל ביטוב הסוגיות ושוב ז' בכי ה' וראיתי שכיוונתי לדברי הרמב"ן בליקוטיו לסנהדרין שנדפסו אחר חידושי הר"ן לסנהדרין שכתב שם וז"ל מצאתי כת' לרבינו האיי אם נחלקו ב"ד שהם ג' ב' אומרים כך אם שוין בחכמה מניחין דברי יחיד ונעשין דברי שנים ואם האחד עדיף מן השנים הולכין אחר מי שנתן טעם לדבריו ע"כ ולא נתחוור לי ממתני' דסנהדרין וגמרא וצ"ע מיהו בפ"ק דיבמות גבי מחלוקת ב"ש וב"ה אמרינן כגון דב"ה רובא וה"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דבי אהדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי וקי"ל התם כמ"ד עשו אלמא אם האחד גדול מחבירו אין דבריו בטלין וי"ל התם לא יושבין בדין והם עושין ברצון עצמם מפני שלבו נוטה אחר החכמה אבל בסנהדרין כולם צריכין להם וראוי היה שיסכימו כולם לאותו דעת אלא דרחמנא אמר אחרי רבים להטות הלכך בג' דייני' במי הולכין אחר הרוב וכו' הנה מבואר דמחלק במ"ש דבדבר' דהצריך הכתוב בר' של מנין אינו מועיל החכמה משא"כ בכל הוראה דבני בחד ולדבריו ע"כ ליישב מ"ש בסנהדרין דפ"ח רבו המטהרי' דהתם במי בעי מנין ועל דרך שכתבתי ובדבריו מועט מחזיק את המרובה אך את זה מה שהב"ע ת' רבינו האיי למ"ש ל"ק דהגאון לא איירי בשישבו לדון ד"מ כי אם בשנחלקו בהוראה ג' חכמים ומאי דנקיט ב"ד היינו דכל ג' ב"ד הוי ובן מדוייק בדבריו מ"ש ב"ד שהם שלשה דאי ישבו לדון בד"מ הו"ל ב"ד של ג' אך כיון דאיירי להוראה א"ש דלא צריך ג' כי אם שנמצאו שם וגם בדבר הוראה נקטו לשון ב"ד ביבמות דו"ד כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב' בתי דינין הללו הורים כב"ש וכו' גם אמרו עוד כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורי' כב"ש וב"כ שסיי' דהולכין אחר מי שנטה לדבר ואי בא לומר שיפסק הדין עפ"י היחיד

ויבטלו הרבים דעתם הרי לגבי דידהו לאו כ"ט כי אם לפנם דבלא"ה היו מודים לו ותו דא"כ למה ישבו עמו כיון שהכל תלוי בגדול אלא ודאי דאי היה ב"ד שישבו בד"מ ונחלקו הב' עם הגדול דאף שהדין הוא לפסוק כרוב מ"מ לחכם הבא אחר כן ואין בידו להכריע וכיון שהגדול חכם יותר בודאי שנטה לדבריו יותר ולגבי דידן חכם עדיף דס"ל דמ"ש בכל מקום אלא א"כ גדול בחכמה ובמנין וכן בע"ז אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הרי דהקדימו חכמה למנין ש"מ דגדולת חכמה עדיף מרוב וזהו הנראה ברור בכוונת הגאון ול"ק מכל הני דוכתי ואיך הנ"ע הרמב"ן דבריו והנ"ל דגם למה שחילק הרמב"ן לא נתחוורו לי דברי הגאון שהרי אסיק הש"ס בפ"ק דיבמות דיעשו ב"ש כדבריה' וב"ה כדבריה' ואי גדולת חכמה עדיף אי עשו ב"ה כדבריהם הא הו"ל ב"ש רובא אלא ש"מ דגדולת חכמה עם רוב שקולים הם והדבר שקול ואילו הגאון פסק שיעשה כדברי היחיד וכשאני לעצמי כ"ל ליישב דהגאון איירי שזה שבא לדון כמה שנחלקו נראו לו יותר דברי היחיד שהוא גדול בחכמה ומסתמא כך הוא שבודאי הגדול בחכמה יתן לדבריו טעם יותר לפי רוב חכמתו וזה שבא לדון לדבריה' רואה טעמו יותר וא"כ אע"ג דאין בידו להכריע מ"מ כיון שנראה לו טעמו יעשה כדברי היחיד דהוי כאלו גם דעתו נוטה לדבריו ואין כאן רוב ובמקום אחר כתבתי דמה שפסקו האימוראים כדברי היחיד משום דמיסתבר טעמיה הוא מה"ט דא"כ הרי מצטרף דעתו עם היחיד והו"ל ב' עם ב' וכיון דאין שם רוב יעשה כדעתו דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות וזה ראיה לדברי הגאון וכ"כ ראיה ממ"ש בגיטין דף ס"ז אמר רבי הלכה כרבי יוסי אמר לו ר"ש כרבי מאחר שר"מ וחנינה חולקין על רבי יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כרבי יוסי אמר לו שתוק בני שתוק לא ראית את רבי יוסי אלמלא ראית נימוקו עמו והדבר קשה דאי רבי הכריע דעתו כרבי יוסי א"כ הו"ל לומר לא ס"ל כר"מ וחנינא דרבי היה יכול לחלוק ומה צריך לטעם דרי"ו נימוקו עמו אכן נראה דר"ש כבר היה יודע שרבי לא ידע להכריע ועז' שאל איך פסק כרי"ו נגד רבים והשיב דרבי יוסי נימוקו עמו וטעמו נראה יותר וע"כ אני פוסק כמותו והן הם דברי הגאון ממ"ש אבל אה"כ דאם לא נראה לו יותר דברי היחיד אף שהוא חכם גדול מחבירו גם הגאון מודה דיפסוק כרוב או יהיה הדבר בספק שהרי לא כתב כי אם הולכין אחר מי שנטה לדבר וכ"כ דעת הרשב"א בת' סי' רנ"ג שכתב ובמקום שיש ב' וכו' אבל אם ב' הם נגד אחד הולכין אחר הרוב ואם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המקל בזה אפשר שיעשה כקולו מפני שהוא מסכים בהוראתו והם רבים נגד יחיד ע"ש ובודאי שכוונת הרב דאף שאינו ברור לו אלא שנראין לו דברי המקל יותר מצטרף דעתו ומיכה ליחיד עם רבים דהיינו והיחיד גדול בחכמה אם רואה דעתו הו"ל כשוין ובמקום גדולת החכמה מכריע · ומיהו יש לנדר כיון שהוא אינו ברור לו לגמרי וגם דמסתם שהוא קטן בחכמה לגבי הב' שחלקו על היחיד וא"כ י"ל דלהרשב"א ורמב"ן בכי האי דעת רבים עיקר הפך דעת הגאון שגם בכה"ג יעשה כדעת היחיד ומ"מ אי ברור לו שהדין עם היחיד כ"ל שגם הם מודים שיעשה כדברי היחיד מדתנן בפ"ק דעדויות ולמה מזכירין דברי היחיד עם המרובי' שאם יראה לב"ד דברי היחיד יעשה כדבריו הרי שמצטרף דעתו עם היחיד אעפ"י דמסתמא הוא קטן בחכמה מהם והטעם שבכר אמרו אין לדיין אלא מה שעיניו רואות ור"ל דאף בה"ג פוסק כדעתו אלא שדעת הגאון בפירוש שאם יראה לב"ד אין הפירוש שיודע בברור אלא שנראה לו יותר דעת היחיד והרמב"ן חולק דכל שאינו ברור לו אינו מצטרף וכ"כ דעת הרשב"א ודווקא בשוין דהדבר שקול מצטרף דעתו דכיון דנראה לו יותר הכרעה קצת לספק הוי

ואין

ואין כאן ספק שקול וממ"ש בדוכתי טובא ס"ד אמינא הלכה כיחיד משום דמיסתבר טעמיה ומהם ביבמות דמ"ז נראה דאף שאינו ברור לו מצטרף וכ"כ מהך סוגייא דגיטין שהבאתי בדברי הגאון כי ע"כ למעשה כעת צ"ע אצלי:

סימן פ"ז אך את זה יש לחקור עדיין דאף שנתבאר דגדולת החכמה שוה כערך הרוב דקי"ל כמ"ד עשו ב"ש כדבריהם מ"מ נראה דרוב חכמה כנגד רוב מנין אינו כלום שהרי קי"ל כב"ק דהלכה כב"ה וש"מ שעשה עיקר הב"ק רוב מנין נגד רוב חכמה וכי מהני גדולת החכמה היינו בשוין לבד וכ"כ דעת הגהות אשירי בפ"ק דע"ז אם זה גדול בחכמה וזה במנין הלך אחר הגדול במנין וכו' הרי דרוב מנין עדיף וכן ראיתי להש"ך בי"ד ס"ס רמ"ב דכלל ההוראה שהביא דברי הג"א אלו וכתב שלמד כן ממ"ש בפ"ק דיבמות לא עשו ב"ש כדבריה' דב"ה רובא אע"ג דב"ש מחדדי טפי ואפי' למ"ד עשו מודה דלאחר ב"ק לא עשו ע"ש והרב שער אפרים בת' סי' יו"ד תמה עליו דשם בש"ס מבואר דגם אחר ב"ק עשו כדבריהם והאריך על זה והוא ז"ל העלה דלמד ממאי דקי"ל כב"ה ש"מ דרוב מנין עיקר וכן תמה מורינו הרב בס' עץ חיים פ' שלח לך דפ"ב:

ואחרי המחילה תמהני עליהם שכוונת הש"ך נ"ל פשוט שמביא ראיה דלאי בעית קמא למ"ד לא עשו שמעינן דרוב מנין עיקר וגם מ"ד עשו מודה דאחר ב"ק לא עשו כיון שפסק הב"ק כב"ה ש"מ רובא עדיף ולמ"ד שגם אחר ב"ק עשו לא חש לו דהוא סבר אין משגיחין בב"ק והלכה לאחת דהלכה כב"ק ונמצא שעיקר ראייתו מדקי"ל כב"ק דב"ה כמו שהבין הש"א ובאינם תמה על דבריו ומ"מ מכל דברי הרמב"ן שהבאתי לעיל נראה שחולק להגהת אשירי שהרי התב וקי"ל כמ"ד עשו אלמא דאם אחד גדול בחכמה מחבירו אין דבריו בטלין ע"ש ואי הב"ק הורה דרוב מנין עדיף ראיה לסתור הוא אכן נראה ברור שמפרש דהב"ק לא הורה דרוב מנין עדיף אלא דאה"כ דשקולים הם ומדינא ספק גמור אלא שהב"ק הורה דב"ה כיונו אל האמת יותר משמאי אבל אה"כ דבעלמא הדבר שקול ובשל תורה הלך אחר המחמיר וכן נ"ל דעת רבינו האיי שהרי כתב דאם נראה לו יותר כדברי היחיד שהוא גדול בחכמה יעשה כדבריו ואי הב"ק הורה דרוב מנין עיקר איך כתב דיעשה כחכם נגד רבים אך אי ס"ל דהדבר שקול ע"כ כיון דנראה לו יותר כדעת היחיד שהוא גדול בחכמה דעתו מיהא הוי הכרעה קצת:

והב"ח כ"ד בק"ו אחרון הבין מת' הרשב"א דרוב חכמה עיקר נגד רוב מנין שכתב דנגד רבים בשעת הדחק עבדינן כיחיד וקטן נגד גדול אף בשעת הדחק לא עבדינן נראה דס"ל כדעתו דרוב חכמה עדיף וזה תימא דע"כ לא פליגי אלא אם הוו שקולי' או רוב מנין עדיף אך רוב חכמה עדיף לא שמענו ומהסוגייא דפ"ק דיבמות דקי"ל כמ"ד עשו ש"מ דשקולים הם ואחר ב"ק קי"ל כב"ה דרוב מנין עיקר כי אם דהלכה כב"ה אף דשקולים הם מ"מ שיהיה רוב חכמה עדיף לא יתכן דא"כ קשה קודם ב"ק איך נעשו ב"ה כדבריהם וכבר תמה עליו הש"ך בי"ד והעלה כדעת הרשב"א דרוב מנין עיקר וגם הסמ"ע בח"מ סי' כ"ה כתב בסתם דברי הגהת אשירי דרוב מנין עיקר ולדידי מדיוק דברי הרשב"א נראה לי שדעתו דשקולים הם ממ"ש בת' שם ובמקום שיש ב' שוים שהולכין אחר המחמיר דוקא שהם אחד נגד אחד אבל אם הם ב' נגד אחד הולכין אחר הרוב ע"כ הרי שלכתוב הדין דהולכין אחר הרוב הצריך קודם שיש ב' שוים ואילו אי ס"ל דרוב מנין עדיף לא הו"ל לכתוב הדין בשוים אכן נ"ל ברור שדעתו כהרמב"ן דכה"ג שקולים הם וראיתי להרמב"ן הביא דברי הבי' בא"ח סי' תרי"ח גבי חולה כהך שכתב דברופאים

שוין במנין הולכין אחר חכמה ובקיאות וכו' מיהו אחד במקום ב' כיון שכולם רופאים אין דבריו של אחד במקום שנים מ"מ במופלג בחכמה חוששין לדבריו להחמיר אף במקום שנים דאשכחן במחלוקת ב"ש וב"ה דאמרינן בפ"ק דיבמות כי אמרינן אזלינן בתר רובא היכא דכי אהדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי הלכך חוששין להחמיר ע"ש ומדבריו למדנו דכי אזלינן בתר חכמה נגד מנין והוו שקולים היינו במופלג מהם בחכמה אבל גדול מהם ואינו מופלג הרבה רוב מנין עיקר ונראה שהבין במה שאמרו דב"ש מחדדי טפי כ"ל שהיו מופלגי' הרבה בחכמה נגד ב"ה ולא ידעתי מנא ליה דפשט הסוגייא נראה דב"ש מחדדי טפי מב"ה ולפירושו טפי קאי לב"ש ואין לזה הכרח כי ע"כ נ"ל שדעתו דכיון דרוב מנין כתיב להדיא ורוב חכמה לא כתיבה אין סברא שיהיו שקולים אם זה גדול בחכמה וזה במנין דודאי רוב מנין עדיף אלא שאין כדאי רוב מנין לבטל דעת יחיד אם גדול בחכמה ומה"ט עשו ב"ש כדבריהם וכיון שכן גבי רופאים שאין הרופאים המתירי' לגבי חולה כהך שיאכל כי אם החכמי' אף נגד גדול בחכמה אזלינן בתר הרוב זולת דבמופלג ז"ל דהוו שקולי' והראיה שהביא הוא דכיון דמ"מ דרוב אינו מבטל דעת יחיד גדול בחכמה סברא הוא דבמופלג שקולים חשיבי וחוששין לדבריו להחמיר והר"ן בפ"ב דיומא הביא דבריו הב"י שם כתב דאין הולכין אחר הרוב נגד רוב חכמה אך אם הדבר ברור אצלנו דבקיאותו מכריע רוב מנין הולכין אחריו אף להקל ע"ש שדעתו דמנין ורוב חכמה שקולים אך אי מופלג מהם בחכמה וברור לנו שהוא גדול בחכמה ומכריע את השני' בכי האי אזלינן אחר החכמה הפך דברי הרמב"ן דס"ל דגם במופלג שקולים חשיבי ודברי החינוך בעשה דאחרי רבים סי' ס"ז הם כדברי הרמב"ן דרוב מהני בהשויית החכמה או בקרוב ע"ש נראה דבמופלג שקולי' חשיבי ויש לדחות וטעם מחלוקתם דהרמב"ן ס"ל דב' נגד אחד הוי חד בתרי ואם זה גדול בחכמה מהם במשלי"ערך עשר ל"ק אכתי גד הרוב מכריע דהוי חד וחצי נגד ב' דאכתי איכא רובא וכי הוי מופלג בחכמה על שלשים ועל רבעים אעפ"כ שקולים חשיבי דרוב חכמה אינו מבטל דעת רבים בכל גווני ודעת הר"ן שגם רוב חכמה אם הוא גדול אף נגד הרוב מבטל רוב מנין ודברי הרמב"ם בפ"ב מה' שביתת עשור ה"ח לפי מ"ש ה"ה והל"מ בביאור דבריו דמנין עדיף נגד רוב חכמה דכי מהני רוב חכמה אינו אלא בשוין במנין לבד והיינו דקאי בשיטת הגהות אשירי גם האורחות חיים כתב כלשון הרמב"ם ולמדנו מכל זה לרמב"ם וסג"א והא"ח לעולם רוב מנין עדיף מרוב חכמה ולרמב"ן וחינוך והר"ן הדבר שקול וכ"כ דעת רבינו האיי גאון ובמופלג הרבה מן השנים לרמב"ן הדבר ספק ולהר"ן בכי האי אזלינן בתר הרוב חכמה ודברי הט"א בסי' תרי"ח נראה כהרמב"ן ע"ש בב"ח ובס' שיורי רבא ודעת מור"ם שפסק דגם בשוין במנין אין הולכין אחר החכמה שם הם דברי תימא וגם ראיתי להרב ברכי יוסף חה"מ ס"ז סי"ו שהביא בשם הרא"ר בת' כי שנים אומרים בדבר הנראה ויש גדול מהם בחכמה ובמנין שחולק עליהם בטל היחיד במיעוטו וראיה לדבר דקי"ל כב"ה אף דב"ש מחדדי טפי ע"ש נמצא דהרא"ר בשיטת הרמב"ם והג"א והא"ח והש"ך קאי דלעולם רוב מנין עדיף וק"ל לשיטתם דס"ל דהב"ק שאמר הלכה כב"ה הורה דרוב מנין עדיף שהרי בעירובין ד"ג אמרו ג' שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרי' הלכה כמותנו והללו אומרי' הלכה כמותינו יצאת ב"ק ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים והלכה כב"ה ומפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם מפני שנוחין ועלובין היו ואילו לשיטתם הו"ל למתלי דרוב מנין עדיף אלא ודאי דהב"ק לאו מטעם זה פסקו כב"ה וכשיטת הרמב"ן וכבר תמה על זה הרב עץ החיים ונדחק בזה ועוד ק"ל כיון דקודם ב"ק הניחו ב"ה לב"ש שיעשו כדבריהם ש"מ

דגם

דגם ב"ה מודו דרוב חכמה נגד רוב מנין הדבר שקול דלא ראינו שנחלקו גם בזה וא"כ אף אם נ"ל דהב"ק הורה דרוב מנין עדיף לא משגחינן ביה שהרי הקשו התו' בפ"ק דיבמות דמ"ש דקי"ל כב"ה לב"ה ולא כב"ק דר"א ותירצו דנבי ר"א דהיה נגד מה שכתוב אחרי רבים לא משגחינן אבל בב"ק דב"ה דשקולים היו כיון דב"ש מחדדי טפי קי"ל כב"ק דב"ה וכתירוץ זה מבואר שם דב"גו דב"ט דאמרינן עמד רו' ואמר לא בשמים היא וכתיב אחרי רבים להטות ש"מ דמטעם רוב לא השגיחו בב"ק וא"כ ברוב חכמה נגד רוב מנין דלב"ע ב"ש וב"ה מודו דשקולים הם א"כ אף אם הב"ק הכריע דרוב מנין עדיף לא קי"ל הכי מב"ש דב"ק דר"א דלא קי"ל כוותיה ב"ש הכא דליכא מ"ד כלל כדברי הב"ק והנ"ל ליישב שהם דקדקו בהך סוגייא דעירובין שאמרו שלשה שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים וכו' דלמאי דקי"ל כמ"ד עשו ב"ש כדבריהם קודם ב"ק א"כ לכ"ע הדבר שקול ואין הכרע לפסוק הלכה כחד מהם וא"כ איך נחלקו שהללו אומרים הלכה כמותינו וכו' מאחר דכה"ג אין ברירה וכל חד עביד כדעתיה כי ע"כ נראה שגם בענין זה היו חולקים דב"ש ס"ל רוב חכמה עדיף וב"ה ס"ל רוב מנין עדיף וכן ראיתי להרב תורת חיי' שפירש בפשוט כן ע"ש והנה כיון שיצא ב"ק דהלכה כב"ה שמעינן שגם במה שנחלקו אי רוב חכמה עדיף או רוב מנין הלכה כב"ה דרוב מנין עדיף וע"ל זה שפיר שאלו מפני מה זכו לקבוע הלכה כב"ה דאי משום דרוב מנין עדיף הלא גם בזה נחלקו דל"ב רוב חכמה עדיף ואמרו הטעם שנוחים ועלובים זה נ"ל נכון בישוב דבריהם:

עוד ראיתי להרב עץ החיים שם שהקשה בדברי הר"ן בפ"ב דיומא שכתב יחיד מומחה שנחלק עם שנים אחרים שאינם מומחי' אין הולכין אחר השנים כדאשכחן לענין הנשאל לחכם אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו אלמא תרתי בעינן חכמה ומנין וכו' ותמה הרב דא"כ איך כתב נילך אחר היחיד הגדול בחכמ' ע"ש ולדידי דמ"ש דתרתי בעינן הכוונה למעוטי דלא נימא שיהיה ההוראה כדין הסנהדרין דלא מהני כלל רוב חכמה לנ"א דבעינן הוראה תרתי בעינן והיינו בין רוב מנין שכל אחד מהם מהני בענין הוראה:

אך את זה ק"ל שמדברי כל הפוסקי' מבואר דשוין במנין מהני החכמה ואי שוין בחכמה מהני רוב מנין ואילו בפ"ק דעדויו' שנינו אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמ' אבל לא במנין במנין אבל לא בחכמה אינו יכול לבטל עד שהיה גדול בחכמה ובמנין הרי הכא דבעינן תרתי. דוקא והנה הראב"ד בפירושו שכת' דמנין היינו שנים אתי שפיר דבגדולת חכמה הצריכו שנים והינה לת"ש בפ"ק דעז' בחכמה ובמנין היינו כמי שנים ותרתי בעינן אך הרמב"ם ור"ע שם וב"כ דעת הר"ן בדבריו אלו ובחדושיו לסנהדרי' לדל"ו דמנין היינו תלמידי' דבעינן הוראה הרב ותלמיד במנין לשניה קשה דא"כ בשוין וגדול ממנו בחכמה או מנין למה לא יבטל דברי ב"ד חבירו ונראה ליישב דדוקא בשני חכמה שנחלקו שמכינן בשוין בחכמה על הרוב כיון דאף אם נ"ל דאי אפשר לכמנם ויהיה היחיד גדול בחכמה כל כי האי אי עביד כהידך לאו טעות הוי משא"כ בשבא לבטל דברי ב"ד חבירו דהיישי' דאי אפשר לכמנם בשוין בחכמ' כל שאפשר למיטעי בהכי ואפשר שהב"ד ראשון היה גדול בחכמה מב"ד זה והו"ל שקולים ובשקולים בודאי אינו יכול לבטל מה שכבר עשו ב"ד ראשון וכן בשוין במנין כיון שאין הרוב מהגדולים כי אם כצירוף תלמידים כיון שהאחד גדול בחכמה אפשר דהוא חכם יותר ממה שעיצרו הם וא"כ הו"ל שקולים רוב חכמים עם רוב מנין ובשקולי אינו

יכול לבטל לכן הצריכו תרווייהו ומיהו קשה לשיטת הרמב"ם דבמקום רוב מנין לא מהני כלל רוב חכמה א"כ אם הב"ד שני רוב במנין לת"ד לא יוכל לבטל כיון דכה"ג רוב חכמים אינו כלום ולהרמב"ם ז"ל שגם הוא לא כתב כן כי אם כשהרוב הם מגדולי חכמי ישראל אבל אם הרוב בצירוף תלמיד א"כ דאי כנגדו רוב חכמים שקולים הם אך להנ"א שפירש דמנין היינו תלמיד וכתב דגדול במנין עדיף א"כ ה"ל יהיה כח ביד גדול במנין לבטל דברי ב"ד חביריו וז"ל שגם הנ"א לא כתב כי אם כשכבר נחלקו שני חכמים אבל לכתחילה חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ואיכ' מ"ד דאף אם התיר אינו יכול לאסור ואף להחולקי' כל כה"ג שעשו מעשה ב"ד הגדול אף אם הב"ד שני רוב מנין כל שהראשון גדול בחכמים לא נתנו לו כח שיחלוק אבל כשכבר נחלקו סמכו על רוב מנין דבי כמי הוו שקולים אינו טעות גמור העושה כאחד מהם ובהכרעה כל דהוא שיש ברוב מנין על רוב חכמה עושין כדבריהם א"כ ז"ל דהך מתניתין בתקנה דגזירה דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד והחמירו להצריך חכמה ומנין וראיתי להרמב"ן שם בליקוטיו לסנהדרין שאחר שהעלה דבענין הוראה רוב חכמה עם רוב מנין שקולים הם הקשה וז"ל ועדיין ק"ל הא דיבמות מדר"א דבטלו דבריו ומר"מ שלא היה בדור כמותו וכו' ושמא י"ל דא' ור"מ יחיד כנגד רבים אין דבריו של אחד במקום שנים אבל רבים ורבים אין הולכין אחר רוב מנין וכו' וק"ט שגר' מדבריו דר"א או ר"מ עם אחר דקאי בשיטתיה לדידן מידי ספק לא נפיק וזה אינו דברוכתי טובא פסקו נגד ר"א ור"מ אף דקאי אחר כוותיה (כן בגיטין ד"ס) ומהם בשבת דק"ל אמרינן הדא דר"א שמותי ועוד דיחיד ורבים הלכה כרבים נראה דיחיד עם יחיד לא קי"ל כוותיה וכן בגיטין דף ס"ז פסקו כרבי יוסי נגד ר"מ ותניא איש אונו וזכורני שיש עוד רבים כאלו ואף גם זאת ק"ל להתו' ביבמות דו"ר ד"ה רבי יהושע שכתבו דרו' קי"ל כב"ק דר"א היינו משום דנגד רבים וכתיב' אחרי רבים שנרא' דרו' פליג עם יחיד הלכה כוותיה וזה אינו דבכל מקום אין הלכה כר"א אף נגד יחיד כמ"ש בפ"ק דנידה הלכה כרבי אליעזר ב"ד וב"כ מהסוגייא דשבת דק"ל וסבור הייתי לומר ליישב התו' דכיון דלא קי"ל כב"ק דר"א אי חולק נגד רבים א"כ אף עם יחיד לא קי"ל מעין מ"ש נדר שהותר מקצתו הותר כולו ואינו נכון שהרי בס' כריתו' להר"ש הביא משם רב עמרם דבששה דברים לא קי"ל כב"ה ע"ש וא"כ אם איתא נימא כיון דלא קי"ל בהכי בטיל כולו אלא ודאי אין סברא לזה והנה אמת שראיתי בת' משפטי שמואל סי' ק"ך דקנ"א סוף ע"ר שכתב דאמן לא קי"ל כב"ק כלל אף ב"ק דב"ה ומר"ת כמי לא חשיב רוב ב"ה כיון דב"ש מחדדי טפי אלא דחכמים פסקו כב"ה משום דנוחין ועלובין הם ע"ש ולדבריו נ"ק כדברי התוספות דאמאי לא קי"ל כר"א היכא שנחלק עם יחיד דאמן לא קי"ל כב"ק כלל ולא פסקו כר"א גם עם יחיד כיון דשמותי הוא של שדברי הרב הם תמוהים שהרי התו' והרא"ש שם ביבמות וכן שאר מפרשים שהקשו דמ"ש דקי"ל כב"ק דב"ה ולא כר"א ותירצו דב"ק דר"א משום כבודו דר"א ינא א"נ דב"ק דר"א דהוי נגד רוב מר"ת לא קי"ל כוותיה אבל כב"ק דב"ה דשקולי' היו קי"ל דלדבריו ל"ק מה שהקשו דאמן לא קי"ל כב"ק דבי קי"ל כב"ה משום דנוחים ועלובים וגם בתירוצם מבואר דבי קי"ל כב"ה משום הב"ק הוא ואיך לא ראה דברי התו' אלו שכתבו הם בכמה מקומות והוא מוכרח שם בסוגייא שאמרו ואב"א לאחר ב"ק מ"ד לא עשו דהא נפיק ב"ק ומ"ד עשו רו' היא דאמר אין משגיחין בב"ק הרי דאיכ' מ"ד דקי"ל כב"ק ואי אמן לא קי"ל מי הוא הך מ"ד ודוחק לומר דר"א הוא דהשגיח בב"ק דהרי ב"ש וב"ה היו קודם ר"א הוא וש"מ דלעולם קי"ל כב"ק זולת דרו' דאמר אין משגיחין וב"כ בפסחים דקי"ד שאמרו והלכה

והלכה כב"ה פשיט' דהא נפיק ב"ק ש"מ דכי קי"ל כב"ה משום ב"ק ואף שהרב פר"ח בפ"ט מה' יסודי התורה כתב כדעת הרמב"ם כדברי הרב. דלאו משום ב"ק קי"ל כב"ה כי אם דפשיט לן דרוב מנין עדיף ע"ש מ"מ אף שאין דבריו נראים כמה שתמה הרב ברבי יוסף גם הוא דלא כ"כ כי אם ליישב דברי הר"מ אבל לכתוב בפשיט הפך דברי התוס' הוא תימה ונ"ע וע"ק וכי משום שנוחין ועלובין יפסקו כב"ה בדבר שאין בירור וכה"ג הקשה מר"ן בכללי הגמרא ותירץ דמשום מדות אלו כיוונו אל האמת וקי"ל כמותם וזה שלא כדבריו וגם להתו' והרמב"ן קשה כי קושיין וכוונת נ"ע וכן קשה דבעירובין דמ"ו אמרו ה"מ ור"י הלכה כרבי יהודה ר"מ ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ר"מ ור"ש מאי תיקו וגם זה נ"ע ואף גם זאת ק"ל בדברי הר"ן דבפ"ב דיומא שכתב דאי ברור לנו שהוא מכריע היחיד ברוב חכמים יותר מן הרוב אזלינן בתר חכמים דא"כ ק"ט דאמאי לא קי"ל כר"א שהרי שנינו בפ"ב דאבות אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ור"א בן הורקנוס בכף שניה מכריע הוא את כולם וא"כ לדבריו כר"א הו"ל למפסק וכן כר"מ שאמרו בעירובין די"ג שאין בדורו של ר"מ כמותו נראה שהיה מכריע את כולם וכן הבין הרמב"ן דק"ל לשיטתיה דרוב חכמה עם רוב מנין שקולי' הם א"כ איך בטלו דברי ר"מ ור"א ותיהו אחר התהילה איני רואה הכרח שז"ל דאין בדורו כר"מ לגבי כל אחד ואחד אך לגבי ב' וג' אפשר שיהיה גדולי' ממנו ובהכי לא קשיא לדברי הר"ן מהך דר"מ אך מר"א קשה וי"ל ע"פ מ"ש רבינו עובדיה דמ"ש מכריע הוא הוא לענין שיני ור"א בן ערך היה מכריע כל חכמי ישראל וגם ר"א בכלל בפילפול דהכא שאול לא פליג את"ק ע"ש וא"כ י"ל דכי פליגי עם ר"א רבים מלבד שז"ל דר"א בן ערך היה מהחולקים גם כן והרי מנר אחד גדול מר"א ואפשר דענין עוקר הרים היו אחרים נמי גדולים מר"א ולהכי לא קי"ל כר"א והוא דוחק והנכון הנ"ל ליישב הוא דבסוכה דכ"ז ודכ"ח אמרו דר"א לא אמר דבר מעולם שלא שמע מרבו ע"ש וא"כ ע"כ שכל מה שנחלק ר"א עם אחרים היינו מה ששמע מרבו והם חלקו עליו או מפי השמועה כענין מ"ש בפ"ה דעדויות בעקביה אני ששמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים או שהם חלקו עליו מפי דעתם כמ"ש בדפ"ח דסנהדרין דגם כה"ג נעשה זקן ממר וא"כ לא שייך רוב חכמת ר"א בכאן שלא היו חולקין עמו כי אם על השמועה שהוא היה מחזיק בשמועתו ואי היה דן בדבר מדעתו אה"נ דלא היו פוסקים הלכה כמותו ולא קשיא להר"ן וגם נ"ק מקושיית הרמב"ן איך בטלו דברי ר"א וראיתי להנימוקי יוסף בב"מ בפ' הזהב גבי תנורו של עכנאי שכתב בשם הרמב"ן דאע"ג דמנדין לכבוד הרבים והם החמירו על ר"א חרם ה"ט דכיון שלא רצה לחזור ואמר חרוב ואמת המים וכתלי בה"מ יוכיחו מחזי כאפקרותא שהיה מחזיק במחלוקת יותר מדאי לפיכך נדוהו ואפשר שהם היו אומרים מפי השמועה והוא אומר כך הוא בעיני ולפיכך לא קבלו ממנו כל ראיות שבעולם ואילו הורה למעשה היה נעשה זקן ממרא וכן דעת הרשב"א וכן העלה הרא"ב"ד בחידושיו ע"כ והדבר תימא מהך סוגייא דסוכה דר"א לא אמר דבר שלא שמע מרבו ושוב אחר זמן ראיתי שקדמני הרב מרן זקיני בס' עין יהוסף וגם ראיתי בהשמטות הר"ב חוות יאיר שעמד על זה וכת' דהיינו לומר הלכה אבל מעשה שבא לפניו אם לא שמע היה משיב מדעתו הרי שם רז' בר אלעאי על מעשה היה שואל ולא השיב לו ודוחק גדול לומר דס"ל דאפ"ה אם היה אומר אחר שמועה או הלכה מדעתו ור"א לא שמע ודעתו להפך היה אומר דעתו דמשמעות הסוגייא דסוכה אינו מורה כן ועוד תקשי עליהם שאמרו כן כדי ליישב למה החמירו עליו דבכה"ג דינו חמור דאילו הורה למעש' היה נעשה זקן ממרא

וק"ט דסנהדרין דפ"ח אסיק הש"ס דאם נחלקו מפי השמועה או מפי דעתם או אחד מפי השמוע' וכו' אחד מפי דעתו נהרג כר"א דרב כהנא איתותב ואילו דבריהם הם כרב כהנא ולוא נ"ל ליישב דמ"ש דהוא היה מפי דעתו והם מפי השמועה כאן ליישב דק"ל דלמה לא קבלו ממנו כל ראיות וא"כ דמודו דכה"ג נעשה זקן ממרא והוא דוחק שהרי קושייתו היה למה החמירו עליו וגם בסוף דבריהם סיימו ולפיכך החמירו עליו נראה דעל קושיא זו הוא שכתבו כן דאי לא כן עירוב פרשיות קחזינא הכא ועוד שדיוק דבריה' מורה כן ועוד אי משום דק"ל איך לא קבלו ממנו כל ראיות ואין זה מדרך האמת הוכרחו ליישב כן אי משום הא לא איריא שהרי יש לומר שדחו באמת בטוב טעם כל הראיות שהביא ותו דשפיר הוה מצי ליישב שבני הישיבות היו מפי השמועה ע"כ לא קבלו מהם באופן שדבריהם אלו צ"ע אצלי :

עוד ק"ל בדבריהם שהם ז"ל כתבו דכיון שהם היו מפי השמועה ע"כ לא קבלו כל הראיו' ש"מ דס"ל דאין לסתור דין מפי השמועה משום קושיות והוויות ואילו התוס' ותוספי הרא"ש כתבו ביבמות די"ו בד"ה יבאו שלא ימנאו כולם יחד ויקפחם בהלכות ויצטרכו לקבוע הלכה כמותו ע"ש ואילו שם העיד להם רבי דוסא מפי חגי הנביא ואעפ"י כן נראה דאי יכריח להפך ואין בידם להשיב יבטלו דין השמועה הן אמת שאחר החיפוש ראיתי ראיה לדבריהם שהרי ביבמות דע"ז גבי עמוני ולא עמונית שקפח בהלכו' דואג לסנהדרין וחזרו בהם עד שחגר חרבו יתרא והעיד מב"ד של שמואל ולא הניח לאכרוזי עליו דדוד הכא נראה דכל שהעיד מפי השמועה אין סותרין בראיות להפך כדברי הרמב"ן וק"ט להתוס' והרא"ש ואולי י"ל דס"ל דכי לא הכריזו היינו כיון שאפשר דשמואל וב"ד ישיבו על ראיות דואג ועל האמת צ"ל דהשיב שמואל וב"ד לכל ראיות דואג וכי אמרי הכא תרגימו וכו' היינו משום שבעלי הש"ס לא ידעו מה היה תשובת שמואל וכל זה דוחק וגם הסברה נותנת בדברי הרמב"ן דאין סותרין דין מפי הקבלה משום שלא ידעו להשיב דטובה צפרנן של ראשוני' ודברי התו' והרא"ש צ"ע אצלי :

ומדברי התו' בחולין דמ"ד בד"ה ורבי יאשיה נראה דרוב מנין עיקר שכתבו ועוד דב"ק דב"ה מסייע קרא דכתיב אחרי רבים דב"ה רובא הוו ש"א דמעיקר' מספקא לן משום דב"ש מחדדי טפי ומצויין בדבריהם דלב"ה מסייע קרא ש"מ דס"ל דעל האמ' רוב מנין עדיף וכ"כ נמ"ש אלא דמעיקרא מספקא לן וכו' מכלל דאחר ב"ק פשיט לן דרוב מנין עדיף וכל הישר הולך יבין כן מדבריה' בפשוט וכ"ת היא גופה תיקשי מכ"ל פשיטות וה אימא דהב"ק הורה דב"ה כיוונו אל האמת אף דעל האמת ספק שקול היה דרוב חכמה עם רוב מנין שקולים הם י"ל משום דק"ל דאיך יתכן שיכוונו אל האמת ב"ה בכל דבריהם ולא אחד בהם שכיוון האמת ב"ש דבר זה קשה לשמוע כי ע"כ ס"ל דהב"ק הורה דרוב מנין עדיף וא"כ הו"ל בה רובא והלכה כב"ה בין אם כיוונו אל האמת אי לא כיוונו כיון דגלי קרא אחרי רבים להטות ודרך אגב ראיתי כת' משפטי שמואל סי' ט' שנשאל כמ"ש אלו ואלו דברי אלהים חיים והלכה כב"ה דגבי איסור והתר היכי שייך לומר אלו ואלו דא"ח דאם אם הוא אסור אינו מותר והשיב שמצא כתוב בשם הרב רבינו יחיאל דאיתיה במדרש דהקב"ה שנה למשה מ"ט פנים טהור וטמא אמר משה להקב"ה מה אעשה אמר הקב"ה הלך אחר רוב חכמי הדור אם מסכימים הרוב להתר התר ואם לאיסור אסור ע"ש וכדבריו ראיתי להריטב"א בעירובין די"ג משם רבני צרפת וכ"כ רבינו אליהו בפי' הירושלמי בפ"ק דברכות בשם התוספות וגם ראיתי בדרשו' הר"ן שהאריך לבאר זה דהקב"ה לא הכריע ההלכות

ונתן ההכרע' לחכמי הדור לפי הרוב אלא שלא הזכירו ממדרש שהזכיר רבינו יחיאל ודברי החינוך בפ' משפטים בסימן ס"ו והרמב"ן וס' הבחיי והרא"ש בפ' שופטי' שכתבו דרצון התורה לעשות כמו שרצו רוב הסנהדרין אף אם טעו וכ"כ בדרשות הר"ן דרוש י"ב כדברי אלו הגדולים דכיון דלא נמסר למשה הלכות פסוקו' כל מה שירצו הרוב הוא אמת אף אם לפי עיון האמיתי היה להם לפסוק בהפך ואחר החיפו' ראיתי כן להדיא בירושלמי בפ"ד דסנהדרין ת"כ אמר ר' אלו ניתנה התורה חתוכה לא הייתה לרגל עמידה. אמר לפניו רבש"ע הודיעני איך היא ההלכה אמר לו אחרי רבים להטות רבו המזכין זכו וכו' וזה מ"ש כדבריהם ולא ידעתי איך לא הזכירוהו ולרבינו יחיאל ז"ל שהמדרש שהביא הוא הירושלמי הזה אך להריטב"א וג"כ דרשות הר"ן שכ"כ מדעתם איך לא ראו הירושלמי א"ק לי על זה דבתמורה דט"ו אמרו כל אשכלות שעמדו לישראל היו למדין תורה כמשה וקשו דנשכחו סך הלכות באבלו של משה דאשתכח להו אשתכח וכו' ודגמירן להו הוו גמירי והא תניא משמת משה רבו המזכין זכאי רבו המחייבין חייב ליבא דאימעיט מגמר הוו גמירי ופרש"י ומתו' דמה שנחלקו והלכו אחר הרוב היינו באותם הלכות שנשכחו באבלו של משה הכה נראה דהכל נמסר למשה בשלחן הערוך ולא הוצרכו לרוב כי אם אחר שרבו ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צורכן דעד ב"ש וב"ה לא נחלקו כי אם בסמיכ' לבד כמבואר בסוגייא ופרש"י וברוחק ז"ל דאע"ג שלא ניתן פיסקי הלכה מ"מ כיון שהיו חכמים גדולי' עמדו כולם בהכרעה אחת כמו שהיה מכריע משה עד בימי יוסי בן יועזר דבגיר ליבא ולא הושוו בענין סמיכה וכן כשרבו ב"ש וב"ה ואינו מכפיק דבמדרש שהביא רבינו יחיאל והירושלמי נראה שגם בימי משה היו הדעים נפסקים ע"פ הרוב וכ"ש אחר משה וצ"ע · ומ"מ למאן דאתאן עלה גם במדרש זה והירושלמי נראה שהכל תלוי ברוב מנין דרוב עדיף מחכמה שלא הזכירו גדולת החכמה כלל נראה קנת בשיטת הרמב"ס וסיעתיה ושוב אחר החיפו' ראיתי שכן דעת הרא"ש בכלל מ"ו סימן ב' וז"ל ואם לא יראו לך דברי כתוב דעתך שבח לאל יש בעיר מבינים ויש ספרים בעיר ויוכיחו בין שניכו ולא נעשה שתי תורות כי אין ראוי להפרד מן הדבר בלא גמר כיון שיש גד' ממורו' בדבר ואל תאמר כי אין אחריך גדול בעיר שראוי להכריע לך הלא שנינו דיני ממונו' וטומאו' והטהרות מתחילין מן הגדולים ואם יחלוקו עליו הרי הגדול הוכרע מן הקטנים עכ"ל נראה להדיא דרוב מנין עדיף ולעולם אין דבריו של יחיד במקום רבים אף שיהיה חכם גדול וכשיטת הרמב"ס ומזה נראה דמ"ש הטא"ח בסי' תרי"ח על דברי הרמב"ס ולא נהירא אלא כדפירשתי שפירושו דאף בשוין במנין אין החכמה מכריע כמ"ש הב"ח שהטור והרא"ש חולקים גם להרמב"ן הפך מ"ש בדעתו הרב אליהו רבה שם בדעת הטור והרא"ש שהרי דברי הרא"ש אלו ברור מללו דרוב מנין עדיף ומסתמא אין הטור חולק לאביו הרא"ש ומסתם דברי הרא"ש ומהראיה שהביא נראה שגם במופלג בחכמה יותר מן השנים אעפ"י כן רובא עדיף וכד הוינן בה נראה שגם הרמב"ן אין ראיה של' דמ"ש במופלג בחכמה חוששין לדבריו ה"ד בענין פיקוח נפש דחמיר דספק נפשו' הוא שחשש בן אבל בכל דיני הוראה אה"נ דמודה דרוב מנין עדיף אף במופלג בחכמה שהרי עכ"פ דיני הוראה בה ענין זה לא דמו לגמרי שהרי העלה שם הרמב"ן הביאו הכי דאם שנים אומרי' צריך וג' אומרים אינו צריך דפליגי רבנן דאי אזלינן בתר רוב ריעות העגלה דבקסינן להקל דספק נפשות הוי והרי בדיני הוראה קו"ל דב' נגד ג' קו"ל בג' להקל ולהחמיר הרי דענין פיקוח נפש חמיר טפי וא"כ ז"ל שהרמב"ן ראה בהך סוגייא דפ"ק דיבמו' שיש צד לפרש דבמופלג בחכמה הו"ל נגד שנים

בשקולים דהכ"ק לא הורה דרוב מנין עדיף ואף שיש מקום לפרש שגם בזה נחלקו ב"ש וב"ה וכיון שינא ב"ק קו"ל כב"ה דרוב מנין עדיף ובשיטת הרמב"ס מ"מ כיון שלא מנא הכרח לגר זה חשש בענין ספק נפשות לחוש לדברי היחיד המופלג בחכמה להאכיל החולה על פיו אבל בשאר דיני הוראה תופס עיקר רוב מנין כיון דרוב מנין מפורש בכתוב משא"כ רוב חכמה וגם מ"ש כת' הרשב"א שחולק ע"ז אינו מוכרח כל כך וכ"ש שהראב"ד כתב דרוב מנין עדיף והרשב"א העיר עליו שלא עמד על דעתו נגד הראב"ד אף להחמיר וא"כ על דיוק רק דלית לנו לאישוייה חולק להראב"ד וא"כ ז"ל דמ"ש ובמקום שיש שנים שוים כי נקיט הכי היינו משום רישא שכתב דבשל תורה אחר המחמיר ואין זה כי אם בשוים לבד ואף גם זאת לשיטה זו א"ש שדחו דברי ר"א ור"מ אף שהיו מופלגי' בחכמה שהרמב"ן הוקשה לו למה שהבין שם בליקוטיו דרוב חכמה ורוב מנין שקולי' הם ונראה' בישובו ואי ק"ל למ"ש דגם הרמב"ן מודה בכל דיני הוראה דרוב מנין עדיף א"כ אמאי לא השיב כן בליקוטיו אי מהא יש לומר שכל מ"ש שם הוא לדברי הגאון דס"ל רוב חכמה עדיף וה"ק לו מהך דיבמות שנראה דלפחות צ"ל בשקולים הם הפך דברי הגאון ועל זה הקשה עוד לשיטת הגאון אמאי בטלו דברי ר"א ור"מ כיון שאם אחר רואה טעמו יותר אין הרוב מועיל וישב לחלק בין יחיד נגד ב' לב' נגד ג' וכל זה לשיטת גאון דלדידיה שלא נתאוורו לו דבריו ס"ל דבכל גווני רוב מנין עדיף אלא דבענין פיקוח נפש שהביא הטור בסי' תרי"ח חשש לשיטת הגאון כך יש לגדר בדעתו וראיתי להרשד"ם בסוף חא"מ סימן נ"ה שהביא הך סוגייא דפ"ק דיבמות וכתב וז"ל הרי בפירוש שלא אמרה תורה אחרי רבים להטות אלא כאשר הם שנים החולקים או הוי מעלת הרוב מכרעת אבל בשיש הבדל בין שני הכיתות אפשר שאיש אחד יעלה לאלף וכו' מדבריו אלו נראה דרוב חכמה עדיף מרוב מנין וכ"כ מת"ש אח"ך וז"ל נמצא ודאי דלילך אחר הרוב לאו מילתא פסיקת' רוב מנין אלא אדרבה רוב בנין עיקר וכשיהיו שוים ילכו אחר רוב מנין וכו' נראה מדבריו דכי כתיב אחרי רבים היינו כשיש בחכמ' אבל אם האחד גדול בחכמה הולכין אחר החכמה אף אם יהיה מנגד רוב מנין וכ"כ מת"ש אח"כ והעיקר לילך אחר רוב מנין כשיהיה רוב בנין וכו' וכ"כ מת"ש אחר כך וז"ל מדקאמר גדול בחכמה ובמנין משמע ודאי דאף על פי שהאחד גדול במנין אם חבירו גדול בחכמה אין לומר להלוך אחר רוב מנין אלא דוקא כשהוא גדול בחכמה וכו' נראה דס"ל דהכל תלוי ברוב חכמה וזולת בשוין דמהני רוב מנין וכן ראיתי להפני משה ח"א סי' ד' הביא ת' הרשד"ם הלוז ולמד מדבריו דרוב חכמה עדיף מרוב מנין ובתר רוב חכמה אזלינן ודבריהם תמוהים דאדרבא מסוגייא דיבמות מוכח דרוב חכמה נגד רוב מנין לת"ד עשו ב"ש כדבריהם שקולים הם וע"כ כל חד עביד כשיטתיה ולמ"ד לא עשו עכ"פ רוב מנין עדיף וע"כ לא עשו ב"ש כדבריה' ודבריהם הפך הסוגיא וגם כל הראשונים שהבאתי לעיל הפך דבריהם סב דע"כ לא פליגי כי אם הם שקולים או רוב מנין עדיף אבל כשיהיו רוב חכמה עדיף ליכא מ"ד אכן ראיתי בס' תורת חכר כימן ה' שהביא דברי הרשד"ם אלו וכתב בכוונתו דרוב חכמה וגם רוב מנין שקולים הם והראיה מיבמות כך הוא דהתם איכא מ"ד דרוב עדיף ואיכא מ"ד להפך וא"כ הוי מילתא דתלי בפלוגתא הי מינייהו עדיף וכיון דכן בפיקא הוי ושקולים הם כפי הדין ולא כמו שהוא מרגלא בפי העולם דיש להלוך תמיד אחר רוב וכו' ואין דבריו נראים שדברי הרשד"ם מורים דס"ל דרוב חכמה עדיף וכמו שכ"כ שהבין בדבריו הפני משה (דס"ל כדברי הר"ן) וכן ראיתי בת' נחלה לצדק סימן ב' בהגהת בן המחבר בדעת הרשד"ם וכ"ל כישוב דברי הרשד"ם והפני משה דס"ל

רס"ל כדברי הר"ן דכפ"ב דיומא דכי אמרינן בפ"ק דיבמות דב"ש וב"ה שקולים היו דב"ש מחדדי טפי היינו שהעדיפו רוב חכמת ב"ש והעלה כשיעור הרוב דב"ה והיינו דרך משל בני ב"ש היו חכמים יותר מב"ה עשר לי"ק ואם הם ב"ש מאה חכמי' עולה יתרון החכמה מאה ועשר ובני ב"ה היו ק"ך חכמי' שנמצא דיתרון החכמה שהיה בבני ב"ש היה שקול כנגד יתרון המנין בבני ב"ה ולכן עשו ב"ש כדבריהם אבל בעלמא אם מופלג בחכמה נחלק עם שנים ויתרון החכמה שיש לזה הוא גדול מאד דאם באנו להעריך גודל יתרון החכמה נגד גודל יתרון המנין מכרעת רוב החכמה אזלינן בתר רוב החכמה שכל שאין שני הצדדים שקולים אין כאן ספק שקול כיון שיש הכרעה לצד אחד בתריה אזלינן וכן להפך אם גדולת החכמה איננה מכרעת נגד יתרון המנין בתר רוב מנין אזלינן ב"כ ברור מדברי הר"ן למעיין שם ואם כנדון רשד"ם והפ"ת שהיו בכת אחד חכמים או עשירים בעלי שכל ומביני מדע והכת אחר כת המון העם דפשוט הוא דכת בורים איננה מכרעת אפילו כת מועטת של חכמים ע"כ עשו עיקר כנדון שלהם רוב בנין נגד רוב מנין ומ"מ תימה הוא עליהם שכ"כ בכתם והיה להם להביא דברי הר"ן אלו וכיון שלא הביאו אין ספק שלא ראו דבריו ומה גם שדברי הר"ן מלבד מאי דקשה לשיטתו א"כ הו"ל לפסוק כר"א שהעיד רבו שהיה מכריע כל החכמים ועוד דבסתם פסקו בש"ס כרבים נגד יחיד בין אם היחיד גדול בחכמה הרבה או לא ובשום מקום לא חילקו בין קטן לגדול כי ע"כ דהעיק' כשיטת הרמב"ן שהביא הטור בסימן תרנ"א וכ"כ דעת הטור והחינוך בסימן ס"ו דס"ל דכי מחלקינן בין גדולת חכמה בין רב למעט איננו אלא כדי שלא לבטל כח הרוב דאי גדולת החכמה איננה גדולה בערך הרוב בתר רוב מנין אזלינן אבל שיהיה כח בגוב' חכמה לבטל כח הרוב לאו דינא ולאו דיינא שהרי רוב מנין כתיב להדיא אבל רוב חכמה לא כתיב כלל אלא דקי"ל לחכמים דכי מהני רוב מנין הוא בשוין בחכמה ולא כשהיחיד מכריע בחכמתו דרוב מנין דבכה"ג לא דבר הכתוב אחרי רבים וחזר הדין להיות הדבר בספק אבל שיהיה כח ברוב חכמה לבטל רוב מנין לא מצינו כיון דלא רבייה קרא להדיא בכ"ל ברור מדבריהם ולשיטתם אתי שפיר סוגיין דפ"ק דיבמות כפשטיה דאף אי גדולת חכמה שב"ש היתה מכרעת רוב מנין של ב"ה אעפ"כ כן היה הדבר שקול דאילו לשיטת הר"ן קשה לשמוע שיהיה בין שני כתות גדולות של חכמים שהנגד אחד גדולה בחכמה והנגד שני גדולה במנין שלא ימצאו חכמי ישראל הכרעה בין שני הכיתות כי ע"כ נראין דברי הרמב"ן ומ"מ כיון שהרמב"ן וכו' דעת הטור והחינוך וגם רבינו ירוחם נתיב ז' חלק שני כתב בסתם דבריו ס"מ שדעת כולם דבכל ששתי הכיתות הם חכמים אין גדולת חכמה מבטל כח הרוב כי אם דחזר הדין להיות הדבר ספק וכ"ש שדעת הרמב"ם והנ"א והא"ח והראב"ד ס"ל דנגד רוב מנין לא מהני כלל רוב חכמה אפילו לעשות הדבר בספק א"כ נמצאו דברי הר"ן דברי יחיד ואין הלכה כדבריו דגבי דידיה לא שייך לומר רוב חכמה דבכל מקום מבטל דעתו מפני דעת הרמב"ם והראב"ד והרמב"ן ודברי הרשד"ם והפ"מ שכתבו בסתם כדבריו וגם לא הביאו דבריו הם דברי תימה ויפה שיחתן של אבות ודבריהם צ"ע אצלי :

וגם דברי הת"ח הם תמוהים במ"ש דאיכא מ"ד דערך הרוב עדיף ואיכא מ"ד להפך וכו' שנראה שהבין דהנא פליגי הנך מ"ד דמ"ד לא עשו ס"ל דרוב מנין עדיף ומ"ד עשו ס"ל דרוב חכמה וכיון דפליגי בה ולא ידעינן הלכה כמי הוי הדבר בספק וזה תימה דלפירושו הו"ל לפסוק דרוב חכמה עדיף כמ"ד עשו שהרי שם בש"ס איתותב מ"ד לא עשו ואסיק כמ"ד עשו ואין כאן ספק כלל ועי"ק דלפירושו למ"ד עשו ס"ל דרוב חכמה עדיף א"כ תיקשי איך עשו ב"ה כדבריהם כיון דרוב חכמה עדיף ובכל הסוגיא מבואר דלכ"ע עשו ב"ה כדבריהם וכת' דס"ל דמ"ד לא עשו פשיט להו דרוב מנין עדיף ומ"ד עשו ס"ל דשקולים נינהו וכיון דקי"ל כמ"ד עשו הוי הדבר ספק וזה אינו דאף שאפשר לפרש כן בדעת הרשד"ם הנה הרב לא הבין זה שהרי כתב דאיכא מ"ד דרוב עדיף ואיכא מ"ד להפך ולשון להפך מורה דרוב חכמה עדיף וגם כתב וא"כ הוי מילתא דתלי בפלוגתא הי מינייהו עדיף וכיון שכן ספק הוי ושקולי' הם נראה להדיא דהספק הוא כמאן קי"ל וזה תימה דלפירושו אין כאן ספק וגם קשה איך עשו ב"ה כדבריהם וצ"ע :

עוד ראיתי להרשד"ם כת' זו דברי תימא שהביא דברי הרא"ש בפ"ק דע"ז שפסק כברייתא דאם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו והכריח דלעולם אזלינן בתר רוב מנין. הו"ל לומר אם היה אחד גדול במנין ומ"מ גדול בחכמה ומנין משמע ודאי דאעפ"י שהאחד גדול במנין אם חבירו גדול בחכמה לומר להלוך אחר הרוב אלא דוקא שהוא גדול בחכמה ואע"ג דמלשון הנ"א נראה קצת דרוב מנין עדיף מ"מ דברי הרא"ש דהוי בתרא וכו' וקשה דאת"ל כדיוקו הרי דברי הרא"ש הם דברי הת"ק מ"מ וא"כ סברתו מוכרח מן הברייתא ונדחו דברי הרוא"ו דעל ברייתא זו אסיק דרוב מנין עיקר וא"כ ע"כ דלשון הברייתא אינו מוכרח הפך דברי רוא"ו וא"כ איך העלה דרוא"ו חולק להרא"ש והרא"ש לא דבר בענין זה כי אם שפסק דברי הברייתא כמו שפסקה רוא"ו דבר זה קשה לשמוע וגם עיקר דיוקו לא' שפשוט הוא בפירוש הסוגיא דמ"ש דאם היה א' מהם גדול בחכמה ובמנין פירושו אם הם שוים במנין הולכין אחר החכמה ואם הם שוים בחכמה הולכין אחר רוב מנין אבל אם אחד גדול בחכמה והשני גדול במנין בכה"ג זה אין ברירה דהי מינייהו עדיף או אם הם שקולים וכ"כ מדעת הראשונים שהבינו כך בפירוש הסוגיא ועל הכל שכבר הבאתי לעיל מ"ש שרא"ג כלל מ"ו שמתבאר מדבריו דס"ל דרוב מנין עיקר ודברי הרב צ"ע :

גם מה שכתב דהלכה כהרא"ש דהוא בתרא קשה שכבר כתב מהר"יקו דה"ר בשדברי הראשון בספר מפורסם של כיון שראה דבריו ולא ישרו בעיניו הלכה כבתראי אבל כשאפשר שהאחרון לא ראה דבריו לא אמרינן הלכה כבתראי הביאו דבריו רוב גדולי שאחרונים וגם הרשד"ם כ"כ בשמו עיין בחו"ד סימן והרי הרא"ש לא הזכיר דעת הא"ז כי אם במקומות מועטים אע"ג דהיה רבים כרבו נר' שלא היה לו חרושיו ולענין ההלכה גם שאין בידי להכריע נ"ל עיקר כדע' הרמב"ם והרא"ש והנ"א והא"ח והראב"ד כי רבים הם והלכה כרבי' וגם דכיון דרוב מנין כתיב להדיא ורוב חכמה לא כתיב אין ספק דדבריה' מוציא מידי ודאי של תורה ועוד דכיון דלכ"ע בסנהדרין לא אזלינן כי אם אחר רוב מנין אף שיהיה מנגד רוב חכמה ולשיטת הכהו נאוני אין חילוק בעשה זה בין דבר דבעי מנין לדבר הוראה דמעיקר דינא שני בחד ולשיטת החולקים צריך לחלק דכי כתיב הכי אינו אלא בדבר דבעי מנין (ולדבר הוראה) אם כן סברתם הוא חידוש ועליה' הראיה וכיון שאין ראיה לדבריה' נקטינן קרא כפשטיה דבכ"ג אזלינן בתר מנין ועוד דלמ"ד לא עשו ע"כ דפשיט ליה דרוב מנין עדיף ולמ"ד עשו אחר הכ"ק הדבר שקול אם מודה לאידך מ"ד רוב מנין עדיף או לא אין ספיקו של מ"ד זה מוציא מידי ודאי של מ"ד לא עשו ומטעם אחר נ"ל עיקר כדברי הפוסקים רוב מנין עיקר והן קדם אני אביא מאי דק"ל דבפ"ק דע"ז שנינו היו ב' אחד אוסר ואחד מתיר בשל תורה אחר המחמיר וקי"ל כריב"ק וכן פסקו הר"א והסמ"ג והרמב"ן והרשב"א והר"נ וכל

וכל הפוסקים וא"כ קשה מ"ש בפ"ק דיבמות לא"ר עשו ב"ש כדבריהם דב"ש מחדדי טפי וש"מ דאין כאן הכרעה לשום צד כל אחד מני עביד כשיטתיה והדבר קשה דכל כי האי שורת הדין להלוך אחר המחמיר ובכרות הו"ל להצריך חליצה לכ"ע לב"ש וב"ה ואיך עשו להקל כדבריהם הן אמת שראיתי להריטב"א בחידושיו ליבמות כתיבת יד דכי קי"ל בשל תורה אחר המחמיר ה"ר הכא לעשו' כדבר ההוא ואין בידם להכריע אבל שני החכמים כל חד עביד כדעתו ומורה לאחרי' כדעתו אף להקל ולדבריו נ"ק מכל זה דב"ש וב"ה בעצמם יכולים להורות כשיטתם אך קשה עדיין שהרי שם כתב הריטב"א בשם התוס' דמ"ש עשו ועשו פירושו עשו הם ועשו אחרים כדבריה' ולמה שנתבאר תינח דעשו הם אבל דעשו אחרי' כדבריה' הוא הפך הדין דגבי אחרים קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ואף אם נדחוק בפירוש דבריה' דעשו הם ר"ל לעצמם ועשו אחרי' היינו בהוראתם שנשאלו והורו כדעתם אבל אה"נ דאחרים שהיו יודעין המחלוקת אין עושין להחמיר אכתי קשה דבהדיא תני בעירובין ר"ו לעולם הלכה כב"ה והרוצה לעשות כדברי ב"ש יעשה כדברי ב"ה יעשה מחומרי ב"ש ומחומרי בית הלל עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך ואוקמוה דהרוצה לעשות היינו קודם ב"ק ואב"א לאחר ב"ק וה"ק כל היכא דמשכחת תרי תנאי דפליגי בעין ב"ש וב"ה לא ליעביד כקולי דמר ודמר ולא כחומרי דמר ודמר וכו' והדבר קשה כיון דאין כאן הכרעה שורת הדין בשל תורה הלך אחר המחמיר בין לת"ק ור"ק ואיך אמרו הרוצה לעשות כב"ש עושה ואי אזיל לחומרא נקרא כסיל ולמה שביארתי אי לא עביד הכי רשע הוא ובאמת תלוי קאי אף כשגג הן אמת שהיה לי מקום ליישב עפ"י מ"ש הריטב"א שם ביבמות כו' דכי אמרי' עשו בית שמאי כדבריהם והורו לאחרי' היינו בההיא מתיבה דהורו בה איסור והתר הרשות ביד כל אדם לעשות כדברי מי שירצה אבל במתיבה אחרת קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר כמ"ש בפ"ק דעז' את"ר וא"כ י"ל דמ"ש הרוצה לעשות כב"ש וכו' היינו באותה מתיבה שהורו בה ונחלקו וקמ"ל דאי נחלקו גם כן במתיבה אחרת להפך דיכול לעשות בשתי המתיבות כדברי מי שירצה אבל כקולי שניהם או חומרי שניהם לא מני עביד ואה"נ דבמתיבה אחרת שלא נחלקו לכ"ע הלך אחר המחמיר ואין זה נכון כלל דפשט הברית' מוכיח דבכה"ג יכול לעשות כמי שירצה ולא לעשות כחומרי שניה' וכ"כ שהרי הקשו מינה להוא מבוי עקום דרמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל והתם בההוא מבוי לא נחלקו וכן הקשו מהך בריתא לר"ע שליקט אתרוג ונהג בה שני עישורים ומאי ק"ל הרי הכא בההוא אתרוג לא נחלקו וכ"כ מדברי הרמב"ן בליקוטי לסנהדרין שכתב אחד שהכריע דרוב חכמה נגד רוב מנין כדבר שקול וז"ל וצריין ק"ל הך דיבמות מדברי רבי אליעזר דבטלו דבריו ומדר"מ גלוי וידוע שאין בדורו כמותו וא"כ הן עצמן רשאים לעשות אבל אחריני לא והתניא הרוצה לעשות כב"ש עושה אלמא כל אדם עושין כן ע"ש הרי נראה דגם אחרים יכולים לעשות כמי שירצו אף שהם שקולים וזה תימה דבשקולים קי"ל דבשל תורה הלך אחר המחמיר ושתי סוגיאות אלו אין להם ישיבה אחת בעולם כי ע"כ ליישב הסוגיות צ"ל דכי קי"ל בשל תורה הולך אחר המחמיר איכו אלא בשוין שבני הכתות שוין בחכמה ובמנין דאין כאן הכרעה לא רוב חכמה ולא רוב מנין אבל אם הכת אחת גדולה בערך החכמה והכת שניה גדולה בערך המנין דכל כת וכת יש לה מעלה נגד הכת האחרת ואיכא רובא לכל צד בכי האי דיכא הוא דמי שלבו נוטה דגדולת החכמה יעיקר יעשה ככת החכמה ומי שלבו נוטה אחר רוב המנין ילך אחר המנין בכ"ל הוכרח אף שאין לי גילוי בזה מדברי הראשונים וא"כ לפות נמצא דאף

לשיטת הראשונים דרוב חכמה נגד רוב מנין שקולים הם מ"מ הרשות ביד כל אדם לעשו' כמי שירצו הש"כ לשיטת הרמב"ם דאי יעשה נגד רוב מנין טועה בדברי משנה הוא א"כ אי נקטינן כדברי הרמב"ם יוצא ידי חובת שתי הסברות אך אי יעשה להפך מתיר האיסור הוא לדעת הרמב"ם וא"כ אין ספק דנקטינן לפו' דרוב מנין עיקר טוב ראיתי שזה שכתבתי דרוב חכמה נגד רוב מנין דאף לא"ד דשקולי' הם ואין כאן הכרעה דמ"מ לא אמרינן בכי האי בשל תורה הלך אחר המחמיר אלא הרוצה לעשות כחד משתי כיתות' אלו עושה בין להקל בין להחמיר והילי ממ"ש בעירובין דף פ"ו הרוצה לעשות כב"ש עושה בקוליהון ובחומריהון הרי דאע"ג דשקולים היו לא אמרינן בכי האי בשל תורה הלך אחר המחמיר כיון דאיכא בכל צד רוב חכמה או רוב מנין יכול לעשות כמי שירצה הנה בעתה ראיתי להרשב"א בחולין דף מ"נ והר"ן בחידושיו שם שנרגשו מזה דהיכי תנן הרוצה לעשות כב"ש עושה ואכן קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ותירצו דכי אמרי' הכי דהרוצה לעשות כב"ש עושה הה' היכא דאיכא קולא וחומרא בההוא ענייכא שנצטרף בההוא מעשה שני הענייכים דפליגי בה הנך תנאי דבין למר ולמר מתיר כגון בשחט בתורבץ הוושט במשהו ונקר בושט דלרב ושמואל שחיטה כשרה וכן במבוי עקום דלכ"ע אין צריך דלתות ובכי האי אין לנו לצרף חומריה דמר ודמר ולהחמיר אבל בענין אחר בודאי דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ע"ש בדבריהם ונר' מדבריהם דגם אם נחלקו שני כתות דכת אחת גדולה בחכמה וכת אחרת גדולה במנין לדעת הסוברים דשקולים חשיבי שורת הדין הוא דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרי' אחר המקל הפך מה שהעליתי לעיל אני בעניותי ומ"מ רואה אני דהרמב"ן אינו הולך בשיטת' כי אם דס"ל לחלק כמ"ש לעיל שהרי בליקוטיו ל: כה' כתב אחר שהכריח דרוב חכמה נגד רוב מנין שקולים חשיבי ומה"ט עשו ב"ש כדבריהם הוא מותיב לה וז"ל וצריך ק"ל הא דיבמות מדר"א דבטלו דבריו ומדר"מ שגלוי וידוע דאין בדורו כמותו וא"ת הם עצמם רשאים לעשות כדבריהם דאינהו קי"ל כנפשייהו דידעי טפי אבל אחריני לא והתניא הרוצה לעשות כב"ש עושה כב"ה עושה אלמא כל אדם עושין כן וכו' נראה דנקיט סברייתא כפשטא דבכה"ג יכול לעשות כב"ש או כב"ה להקל או להחמיר וע"כ דמחלק כדרך שכתבתי דבכה"ג דרוב חכמה איכא נגד רוב מנין לא אמר בשל תורה הלך אחר המחמי' כי אם הבחירה ביד כל אדם מי שלבו נוטה אחר החכמה יעשה כב"ש לעולם אף להקל ומי שלבו נוטה אחר המנין יעשה כב"ה אף לקל וכ"כ מדבריו עוד שכתב אבל רבים ורבים אין הולכין אחר המנין אלא אם רצו הולכין אחר רוב החכמה ע"ש הרי דהבחירה ביד כל אדם ולא אמרי' בכה"ג בשל תורה הלך אחר המחמיר ויש להכריח כדברינו ממ"ש בהנך סוגיי ואב"א ה"ק כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין ב"ש וב"ה לא ליעביד כקולי דמר וכו' והדבר קשה דמאי כולי האי והרי כל שנחלקו תרי תנאי הוי כב"ש וב"ה ומהי קאתי דלא ליהוו כב"ש וב"ה ומהו הכוונה כעין ב"ש וב"ה דקאמר ואי משום דהברייתא תני הרוצה שיעש' כב"ש יעשה משני הכי היא גופה קשה בברייתא' דלמ"ל למיתני בכי האי והו"ל למיתני כי פליגי תרי תנאי הרוצה לעשות כחד עושה וכאידך עושה וב"ש וב"ה דנקיט מאי עבידתייהו כיון דקי"ל כב"ה מפני הב"ק אך לדעת הרמב"ן שכתבתי א"ש דבכל תרי תנאי דעלמא קי"ל דבשל תורה הלך אחר המחמיר זולת גבי ב"ש וב"ה שהיה שם רוב חכמה נגד רוב מנין שייך דין זה לבד דהרוצה לעשות כב"ש יעשה וע"כ לאב"א דאחר ב"ק איירי פרושי מפרש דכל תרי תנאי דפליגי כעין ב"ש וב"ה ור"ל דחד אית ביה רוב חכמה

ואידך

ולידך רוב מנין הרוצה לעשות כחד מהם שלבו נוטה אחר
החכמה או אחר המנין עושה דלהכי תני ליה בברייתא כב"ש
וב"ה דלגבי דידהו היה בדרך זה דב"ה רובא וב"ש מחדדי
טפי אבל מפירשי דראש השנה דו"ד כר"ה מקולי ב"ש נראה
דקאי בשיטת הרשב"א והר"ן דדוקא בתרי חומרי דסתרי
אהדדי הוא דהוי כסיל ע"ש בפירושו אך מדברי התוספות שם
בר"ה וכסיל מתבאר שהם מפרשים הך ברייתא דאיירי בחכם
שיודע ההלכה ודעתו מכריע כחד מהם ואעפ"י כן רוצה
להחמיר כדברי שניהם אבל אי לאו בר הכי אה"נ דשורת הדין
דבכל תורה הלך אחר המחמיר ע"ש בדבריה' ומדברי הריטב"א
בחדושיו לעירובין ד"ו למדתי תירוץ אחר לקושיא זו שכתב
גבי מ"ש בר"ע דבעירוביה איסתפק ליה וז"ל פירוש ולא היה מי
שיברר לו האמת אבל מי שעושה חומרי דמר ודמר מפני שאינו
יודע הדין אעפ"י שמורת הדין כך יש לו לעשות מ"מ אכתי
קרינא ביה שהוא כסיל הולך בחשך שהיה לו ללמוד ולא למד
ע"כ נראה שמפרש התוס' דכי תני הרוצה לעשו' כב"ש עושה
היינו דאיירי בחכם שדעתו נוטה לדברי ב"ש יעשה כב"ש
ואי דעתו נוטה כב"ה יעשה כב"ה ואי תופס חומרי שניהם
אף שדעתו נוטה לדברי אחד מהם נקרא כסיל אך אם אין
בידו כח להכריע דעתו כזה הוא שאמרו בכל תורה הלך אחר
המחמיר אע"ג דמיקרי כסיל בשיטת התוספו' והוא דעת רוב
הפוסקים שלא כדברי הרמב"ן דאף ברוב חכמה כנגד רוב
מנין שורת הדין דבכל תורה הלך אחר המחמיר אף דמ"מ נ"ל
כיון שרוב הפוסקים ס"ל דרוב מנין עדיף נקטינן הכי ודעת
הרמב"ן מכריע לנגד זה כיון דלדידיה או הוו שקולי' מצי עביד
ברוב מנין אף להקל וכמ"ש לעיל וגם משאר הטעמי' שכתבתי
לעיל :

וראיתי להרדב"ז בח"א סי' ע"ב שנשאל אי יכולים בני
העיר לפסוק על פי פוסק אחד והשיב דדוקא
בד"מ יש יכולת בידם לתקן תקנה זאת אבל בדיני איסור
והתר וגיטין וקידושי' לאו כל כמיניהו דבני העיר לתקן תקנה
זאת דבכל תורה הלך אחר המחמי' או בתר רובא להקל אם הם
גדולים בחכמה ומנין וכו' וקשה דנראה מדבריו דכי אזלינן
בתר רובא היינו דוקא כשהרוב הם גדולי' בחכמה נ"כ אבל
בלא"ה כגון דשוים לא מהני רובא וזה תימה דמכל הנך סוגיו'
ומדברי כל הפוסקים שהבאתיו לעיל מתבאר דאזלינן בתר
רובא אף כשהם שוים בחכמה וכ"ש לדעת הסוברים דס"ל
דאזלינן בתר רוב מנין אף נגד רוב חכמה ושוב אחר החיפוש
ראיתי להכה"ג בי"ד סי' רמ"ב הגה"ב אות ל"ב שהביא ת' הרדב"ז
הלזו ותמה עליה בשם הר"א מוטאל כמו שתמהנו עליו והרב
שהביא הגיה דברי הרדב"ז וכך צ"ל או בתר רובא להקל או אם
הם גדולים בחכמה ומנין וכוונתו דאם המיעוט הם גדולים
בחכמה ובמנין הולכין אחר המיעוט וכ"כ מדברי הרשב"א
שכתב ובמקום שיש שנים שוים הולכין אחר המחמיר בכל
תורה דוקא כשהם אחד נגד אחד אבל אם הם שנים נגד אחד
הלך אחר הרוב אלמא לא אזלינן בתר רובא אלא באוין ע"ש
ודבריו תמוהים דכבר נתבאר דליכא מ"ד שיהיה עדיף רוב
חכמה מרוב מנין דלפחות שקולי' הם וכמבואר בפ"ק דיבמות
גבי מ"ש עשו ב"ש כדבריה' ואף הר"ן בפ"ב דיומא והרשב"ם
בח"מ סי' ל"ח לא כתב דרוב חכמה עדיף כי אם במופלג
בחכמה דלפי הערך מכריע רוב חכמתו לשנים וגם בזה כבר
נתבאר לעיל שדברי יחיד הם והרמב"ן הביאו הגה' בח"א סי'
תרל"א חולק עליו בפירוש וכמ"ש לעיל וא"כ איך כתב בדעת
הרדב"ז מה שאינו עולה לדין וע"ק שהביא ראיה מת' הרשב"א
דסי' רכ"ב ולפי מודינא ליה בדיוקו אין בדבריו גילוי כי אם
דאם כנגד רוב מנין איכא רוב חכמה אין הולכין אחר הרוב
וא"כ חזר הדין שהוא ספק ובכל תורה הלך אחר המחמי' אבל
שהלך בתר חכמה כמ"ש הרב בדעת הרדב"ז לא שמענו ומאי
זה סמיכה אבן לדידי דכוונת הרדב"ז מבואר בלי הגהה דה"ק
או בתר רובא להקל אם הם גדולים בחכמה ובמנין ור"ל דרוב
זה לאו דוקא רוב מנין אלא רוב בנין דהיינו רוב חכמה אזלינן
בתריה וכדתנינן בהך ברייתא גופה אם היה אחד מהם גדול
בחכמ' ובמנין הלך אחריו אך אי הוו רוב חכמה נגד רוב מנין
בזו לא דבר הרב ואפשר דס"ל דרוב מנין עדיף כדעת רוב
הפוסקים ומטעם אחר נ"ל עיקר כדעת הסוברים דרוב מנין
עדיף מרוב חכמה והן קדם אחוה דעי במה שיש לי לדון דכי
קי"ל בשני חכמים שוים שנחלקו דקי"ל בכל תורה אחר המחמיר
דחומרא זו מדבריהם הוי דאע"ג שנחלקו הראשונים במאי
דקי"ל בכל התורה ספק תורה להחמיר אם הוי מד"ת או
מדבריהם כמו שהאריכו על זה גדולי האחרונים מ"מ נ"ל
שאין זה כי אם בספק דמציאות אבל בספק שנחלקו הראשוני'
ושתי הכיתות שוות דקי"ל מעיקר דינא דבכל תורה מספק הלך
אחר המחמיר ספק זה ספק קיל הוא ולכ"ע הוי מדבריהם
ואמינא לה שכבר הבאתי לעיל דברי הריטב"א בשם התוספו'
והמשפטי שמואל סי' ט' בשם רבינו יחיאל שכתבו כמ"ש בדי"ג
דעירובין גבי ב"ק דב"ה אלו ואלו דברי אלהים חיים אע"ג
דאיסור והתר סתרי אהדדי היינו דהתורה ניתנה למשה מ"ט
פנים טהור ומ"ט פנים טמא וההכרעה לא ניתן למשה מאת
השם ואמר לו שההכרעה תלויה ביד חכמי הדור וכבר הבאתי
לעיל ראיתיה להדיא כן בירושלמי דפ"ד דסנהדרין וגם
הבאתי סמך לזה מדברי החינוך בסי' ס"ו והרמב"ן והכוזרי
והרא"ם על התורה בפ' שופטי' וכאחור נמצא לפי כי שהכריעו
רוב חכמי הדור לדעת זאת אף אי לא כיוונו יפה אל האמת
האמת כדבריהם דבדבר שיש בו איסור והתר לא הכריעו מן
השמים וניתנה ההכרעה להם ומינה יש לדון דאם המחלוקת
שקול ולא היה כח ביד חכמים להכריע ונשאר הדבר בספק
אין בספיקו ודאי איסור דכיון דבכה"ג לא הכריעו מן השמים
וניתן הכרעה לחכמי הדור וכיון שגם חכמי הדור לא היה כח
בידם להכריע כי נמי עבר ועשה אחד וסמך על דעת המתיר
אין בו שיוכל לעבור על ודאי איסור דאף אם האוסר כיוון אל
האמת כל שלא הכריעו בספיקות כאלו בשמים ממעל וא"כ
כיון שנחלקו בו מידי ספק לא נפיק ולא ודאי איסור וא"כ אפוא
לא דמי כלל ספק דפלוגתא דרבוותא לספק מציאות דספק
מציאות קמי שמיא גליא אמיתות הענין וכי נכנס אדם לבית
הספק והתר לעצמו אין הספק כי אם לגבי דידן אבל קמי
שמיא גלייא אי עשה ודאי איסור או לא עשה איסור כלל ועל
כן לדעת קצת הראשוני' בדין הוא דליהוי ספק תורה להחמיר
מד"ת כיון דהדבר שקול אי עשה איסור ודאי משא"כ בספק
פוסקים דכיון דאין הכרעה בספקות מן השמים א"כ עכ"פ
ודאי איסור לא משכחת לה שיעבור מה שעשה כדעת המתיר
וספק קיל כה"ג אין לנו ראיה משום מקום דליהוי מד"ת
דהראיות שהביאו המ"ד דהוי מד"ת כולם הם בספק מציאות
ודוק ותשכח וא"כ נ"ל דכי קפיד רחמנ' על הספק היינו במקום
שיש לחוש דקעבר איסור ודאי ולא במקום דודאי איסור לא
יתכן בו כלל כנ"ל לדון מתוך דברי הראשונים דלעיל ומכאן
תשובה למה שנסתפק המשנה למלך בפ"י מה' עדות בהו' בעד
שאכל או עשה דבר שנחלקו בדבר רבוותא אם אסור או מותר
אי נפסל העד מספק או לא והעלה דזה תלוי במה שנחלקו
ר"ח והרי"ף גבי שלשה שישבו לקיים השטר דלר"ח תרי דאמרי
גזלן הוא העד ותרי אמרי כשר הוא מוקמינן גברא אחזקתיה
ומוציאין ממון ע"פ דחזקת כשרות עדיף מחזקת ממון ולהרי"ף
חזקת ממון עדיף ונפסל בספק דתרי ותרי ה"נ לר"ח כשר
ולהרי"ף נפסל מספק ושוב העלה דבכה"ג גם ר"ח מודה
דנפסל דדוקא בספק מציאות כגון ספק אבל ספק לא אבל
דכי

דכי האי הוא דמוקמינן אחזקתיה אבל בנדון זה שהפעולה כבר עשה בודאי אלא שיש ספק אם זו האכילה אסורה או מותרת לא מהני חזקת כשרות דאיך נאמר דמשום חזקתו שתהא הפעולה הסיא מותרת את"ר ע"ש ואחרי המחילה לא נראו לי דבריו חדא דבעיקר חילוקו שחילק אנכי הרואה ב"ת להר"ש חיון בת' סי' ב"ר בב"ר שנחלקו הפוסקים אי במציאה והפקר ומתנה אמרינן ביה עני המהפך בחררה נקרא רשע וכתב דמספק לא מיקרי רשע ותלה הדבר במחלוקת ר"ח והרי"ף ע"ש נראה ברור דלא סברא ליה חילוקו ויותר קשה שהרב גופיה בפ"ר מה' מלוה ולוה הו' הביא דברי מהרש"ח אלו ושקיל וטרי ומכלל דבריו נראה דקאי בשיטתיה ואיך כתב כאן בסתם הפך דבריו וצ"ק דע"כ דספק הרב הוא במחלוקת שקול דאי איכא רוב חכמה או רוב מנין בטלה מחלוקת ובמ"ש בר"ו דעז' וכיון דבשוין איירי ועשה כדעת המתיר הרי נחלקו הראשונים אם איסורו מד"ת או מדבריהם ועכ"פ לא שייך ביה איסור מלקות וכבר עמד על זה הרב גופיה שם במקום הנז' אי נפסל מדבריהם באיסור תורה שאין בו מלקות וגם אי באיסור זה בעינן ביה חמוד חמון ובלא"ה איכו נפסל וגם אי בעינן הכרזה כדי שיפסל או לא ופשו להו ספיקי ספק דהתר אבל וכספק אי בעינן ח"מ ואכילת ובעילת איסור לא שייך ביה ח"מ וס'אי בעי הכרזה ואף שהרב כתב שם דגם בתרי ספיקי לא מפקינן מיד המוחזק מ"מ בתלת ספיקי מדברי הרב שם מבואר דמפקינן ואיך כתב כאן בסתם להפך אכן דעת הרב נראה לי ברור דס"ל בכ"ר אין כאן אלא ספק אחד דאתמ"ל דאמת כמאן דאסר א"כ כתנא שאכל או בעל איסור ודאי ובר מלקות כמי הוי ובי איכו לוקה היינו דלא בריר לן אי הלכה כאוסר וא"כ חזקת ממון עדיף והמוחזק יאמר קי"ל במ"ד אסור ונפסל דבר מלקות הוי וע"כ לא נידר כאן לכל מ"ש בה' מלוה ולוה ומיהו כשאני לעצמי לדידי חזי דלא זו הדרך דס' פלוגתא דרבוותא קיל טפי מספק מציאות דלמה שבארתי מדברי הראשונים מתבאר דספק זו כיון דלית ביה הכרעה מן השמים כל שנחלקו אין בר לודאי איסור ולכ"ע כי קי"ל כספק פוסקים בשל תורה להחמיר אין זה מד"ת כי אם מדבריהם מהטעם שביארתי וא"כ שורת הדין נותן דבספק כזה גם הרי"ף מודה דאינו נפסל מספק וצ"ע א"ק דבת' הר"ן סי' ב"א מבואר דגם במחלוקת פוסקים איסורו מד"ת לע"ר ואולי דהר"ן לא ס"ל כאגדה ואת אך לרוב הראשונים דס"ל הכי כל מ"ש עיקר ועיין מ"ש בסי' וכ"מ למה שאנו דנין כיון דחומרא זו דקי"ל בשל תורה להחמיר הוי מדבריה' א"כ כשנחלקו ברוב חכמה כנגד רוב מנין אי רוב מנין עיקר ואזלינן בתריה אף להקל כיון דספק בשל דבריה' הוא הא קי"ל ספק דרבנן להקל וכ"ל עוד ראיה שהרד"ך כתב בית יד דבני עיר חייבין לכבוד ברב העיר אף להקל מתקנת חכמים משום כבוד הרב ע"ש והשתא קשה לדעת הסוברי' דספק תורה להחמיר מד"ת הוא איך יתירו חכמי' איסור תורה דמד"ת הלך אחר המחמיר מפני כבוד הרב אך למ"ש א"ש בספק פוסקים לכ"ע הוי מדבריהם וכ"כ מת"ש הרשב"א בסי' רכ"ב שכתב דהולכין אחר המחמיר דהו"ל כספק תורה ומ"ש כספק תורה ש"מ דלאו ספק גמור חשיב והיינו מטעם שביארתי ובעיקר דברי הה"ל בפ"ד מהל' מלוה ה"ז דפשיט ליה דס"ם בפיסול עדים נפסל לשיטת הרי"ף דס"ל דחזקת ממון עדיף וקי"ל דגם בס"ם לא מפקינן מיד חוקה:

ואחר המחילה אין נראה כן דכי קי"ל דגם בס"ם אין מוציאין מיד החזקה הר' במקום שאין חזקה מנגד והיינו דפשיט לן דחזקה עדיף מס"ם אבל בפיסול דאיכא תרי חזקות דסתרי חזקת כשרות נגד חזקת ממון ובספק שקול נחלקו דלר"ח דס"ל דחזקת כשרות עדיף אף בס' שקול מפקינן מיד המוחזק אלא שהרי"ף ס"ל דחזקת ממון עדיף ואי איכא ס"ס דס"ם מסייע לחזקת כשרות מב"ל דנפסל מכח חזקת ממון דכבה"ב גם הרי"ף לא אמרה ומי גילה לו רז זה ואדרבא זה כלל גדול אפוסי פלוגתא לא מפסינן ועוד דלפי דבריו כ"ת דבס"ם בפיסול עדות כשרים להעיד בקידושין וגט דס"ם שרי באיסור תורה וכ"כ הכנה"ג בת' והרב עדות ביעקב בת' סי' יח ולענין עדות ממון הם פסולים ודבר זה הוא שהרי כי כתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס כלל עדות ערוה וממון באחת ואיך נכשיר לערוה ונפסל לממון כי ע"כ עיקר פשיטותו דגם בס"ם נפסל לממון איכו כ"ל ודבריו צ"ע ומ"מ למה שביארתי בסי' דלעיל דיחיד נגד רבים מעיקר דינא לבטל דעתו אף לעשות מעשה להקל ונראה מדברי הראשונים דבמקום דשייך מחלוקת אסור לו להחמיר א"כ נ"מ טובא במחלוקת זו אם נחלקו רוב חכמה כנגד רוב מנין דלדעת הסוברים דכה"ב שקולים הם א"כ יכול להחמיר מדעתו וגם חייב להחמיר ולשיטת הר"ח איכו יכול להרריר ובזה כ"ל דיחמיר כדעתו כנגד רוב שהרי כבר ביארתי לעיל דאיסור זה להחמיר כדעתו הוי מדבריהם דלא תתגודדו מד"ת לא הוי בשתי בתי דינים בדבא דאמר הכי וא"כ אי עביד כדעתם באיסור תורה עובר על איסור תורה ואתי דאורייתא ומפיק דרבנן וכ"ש אי לא שייך מחלוקת דחייב להחמיר והה גם דגבי דידיה מצטרף דעת הריטב"א ורבו שכתבתי בסי' הקודם דס"ל דבכה"ב חייב להחמיר כדעתו לדעת הסוברים דרוב חכמה נגד רוב מנין שקולים הם דכה"ב קי"ל עשו כ"ש כדבריהם אך באיסור דדבריהם או ספק איסור תורה כ"ל שיעשה כדעת רבים כיון שמדברי האיכוך בסי' סז' וכ"כ דעת הרמב"ן והכחוי והרא"ש בפ' שופטים שהבאתי דבריהם לעיל ס"ל דמעשה דאחרי רבים נפיק דאסור להחמיר כדעתו ואף שיש חולקים הו"ל ספק איסור ויש לו לחוש על הספק וכ"ת אף אם יעשה הפך דעתו יכנס בספק איסור כיון דלדעת הסוברים בה"ב שקולים הם חייב להחמיר מ"מ כיון דעכ"פ מספק איסור לא נפיק יעשה כרבים דעכ"פ אסור מדבריהם להחמיר כדעתו מפני המחלוקת ומה גם שכ"ל דאף ודאי איסור לדעתו אי יעשה כרבים איסור קיל הוא שהרי בירושלמי דפ"ק דהוריות גבי מה ששנינו ידע אחד מהם שטעו ועשה ע"פ חייב הקשו וכי יש זדון לשגגה ר"ל דעל זדון איכו חייב קרבן ותירצו דבכ"מ שוגג פטור ומזיד חייב הכא אפילו מזיד פטור מפני שתלה בב"ד ע"כ הרי דמזיד לדעתו ולדעת רבים שרי לא חשיב מזיד כי אם שוגג וכן בדין דכיון דקי"ל כרבים איך יהיה בו איסור תורה מפני דעתו ואפשר דאיסורו מדבריהם ואעפ"י דחייב קרבן התם איירי בשלא נשאו ונתנו שאז לא נתבטל דעתו בשום בד כמ"ש הרמב"ן אבל בנשאו ונתנו דבטל דעתו אף בספק אי נתבטל כגון רוב חכמה נגד רוב מנין מ"מ למה שהעלתי דנקטינן דרוב מנין עדיף א"כ הרי נפסק הדין הפך דעתו וא"כ לדידיה אפשר דלא יהיה איסורו מד"ת כך יש לנדד ואיכו ברור אצלי כי ע"כ אי פליגי בספק איסור כ"ל דהנכון שיעשה כרוב מנין כנ"ל בעת:

ואי יחיד נחלק עם ב' דבטלו דברי יחיד אם בא מעשה ביד חכם נראה דברי היחיד אם ברור לו כדברי היחיד יעשה כדברי היחיד כגון דבגירוף דעתו הו"ל העכין שקול ויעשה כדעתו ואם איכו ברור לו אלא שנראה לו יותר דברי היחיד כ"ל דלרבינו האיי גאון אעפי' כן יכול לעשות כדברי היחיד ומיהו אם הוא להקל בשל תורה צ"ע למעשה שנראה דהרמב"ן לא הכין וזה כדברי הגאון כי ע"כ כ"ל דהנכון דיחמיר כדעת רבים כנ"ל עיקר:

כיון פ"ח עוד יש להקיר למה שנתבאר דגדולת החכמה עם רוב מנין פליגי רבנן

דאיכא

דאיכא למ"ד דשקולי' הם ואיכא מ"ד דרוב מנין עדיף אך לכ"ע אזלינן בתר חכמה אם הם שוין במנין ואם כן מבעיא לי אם הדין שוה למנין דקי"ל כנשאו ונתנו ביחד דבטל דעת יחיד ואינו יכול להורות כדעתו נגד רבים וגם ככר ביארתי לעיל דגם אם הוא אוסר חייב להתיר גם לעצמו נגד רבים אם יהיה הדין כן גם בגדול בחכמה דהקטן בטל דעתו נגד גדול ולא יוכל להורות כדעתו אף לעצמו ואף להחמיר א"ד דוקא נגד רבי' בטל דעתו דגלי קרא אחרי רבים להטות אבל ברוב חכמה כיון דלא גלי קרא לא נתבטל דעתו והנה להר"ן ורשב"א והפ"ת שכתבתי דבריה' לעיל דס"ל דבמופלג בחכמה נגד שנים אזלינן בתר חכמה אתי מק"ו אי דחינן רוב מנין נגד רוב חכמה דרוב חכמה עדיף כ"ש דבטל דעת קטן בחכמה נגד גדול אך כבר ביארתי שדברי הר"ן דברי יחיד הם וראיתי להר"מ בפ"א מה' ממרי' ה"ה שכתב שני חכמי' או שני בתי דיני' שנחלקו שלא בזמן הסנהדרין או עד שלא היה הדבר ברור להם בין בזמן אחד בין בזמן אחר זה אחד אוסר ואחד מתיר אם אינך יודע להיכן הדין נוטה בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המקל ע"כ והן קדם אל עלי חובת ביאור הר"מ או עד שלא היה הדבר ברור להם מהו פירושו והיכן למד כן דהכ"מ והלח"מ לא גילו מכ"ל הא וכ"ל ש למד כן ממ"ש בעירובין דס"ז גבי ההוא ינוקא דאישתפוך חמימי אמר להו רבא נייתי ליה מגו כתאי אמר אביי בעי לאותובי למר ולא שבקן רב יוסף דאמר ר"ג כי הוינן ביה רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן ואין חולק על זה והר"מ לא הביאו בחיבורו כי ע"כ אין ספק שלזה נתכוון במ"ש או עד שלא היה הדבר ברור להן דהיינו שנראה להם להתיר ויש להשיב והדבר צריך ישוב בשל תורה אחר המחמיר ומ"ש אחר המקל אך במ"ש שלא בזמן הסנהדרין כוונתו מבואר דבזמן הסנהדרין לא היה ספק דעכ"פ היה מתברר על ידי ב"ד הגדול כמ"ש הרב בדין שלעיל מזה וכ"כ הכ"מ בביאור דבריו ואני תמיה טובא בזה דב"ד הגדול היה קיים עד ימי האמוראים דרבי יהודה נשיאה דהתיר את השמן היה בן בנו של רבינו הקדוש כמ"ש התו' בע"ז דל"ו ובר"ה דלא אמרינן דעשר גליות גלתה הסנהדרין וטבריה אחרון לכולם ורבי בגלות בית שערים הוה וכמ"ש שם רש"י ועיין בהר"מ בפי"ד מה' סנהדרין ומינה נ"ל דמ"ש בס"פ זה בורר שלחו ליה למר עוקבא וכו' ואם לא השיאוהו ויראה פניו בטבריא היינו שאז עדיין היה הב"ד גדול קיים וא"כ עינינו הרואות בכל המשניות שנחלקו כל התנאי' בכל דיני התורה וגם האמוראי' נחלקו הלכה כמו כידוע בכל הש"ס וגם הפוסקים נחלקו והרי הב"ד גדול לא הכריעו כלל וגם הברייתא דפליגי ת"ק ורשב"ג בדין זה שפסק הרב בימי ב"ד הגדול היה וקתני בשל תורה הלך אחר המחמיר ש"מ שלא היה כח לב"ד הגדול על זה או שלא רצו להכריע בשום דבר הלכה ואנחנו לא נדע כי ע"כ על כורחין דהכי תנן בסנהדרין דפ"ח בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל היינו דהוו גמירי כמשה כמ"ש בתמורה דט"ו ודלא הוו גמירי הוו דנים בב"ד הגדול אך משרבו ב"ש וב"ה שלא שמשו כל צרכן והיו חולקי' בשמועתם לא היה כח לב"ד הגדול וכדתני שם בהך ברייתא וכמ"ש לעיל ביאור דבר זה אך דברי הרב מורים דבכל ספק היו מבררים ולא ידעתי איך יכחיש המוחש שנחלקו בימי ב"ד גדול אלף אלפים ועדיין המחלוקת קיים ובדוחק י"ל דב"ד הגדול אחר חרבן לא דנו דין נפשות ואף מ' שנה קודם החרבן לא דנו כמ"ש בפ"ק דשבת וכיון דהממרא למה שדנו הב"ד הגדול חייב חנק א"כ הכח שניתן להם לדון בדיני התורה ע"פ הכרעתם היינו כדי לדון החולק עליהם ולהורגו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל כמ"ש שם

בסנהדרין וע"כ הוה צריך ב"ד הגדול דאף בד"כ הוא שני בסנהדרי קטנה וכיון שאין כח בידם להורגו והמחלוקת קיים לא ניתן להם כח זה לברר ההלכה וע"כ נחלקו התנאים ולא נתברר על ידי ב"ד הגדול ומ"ש הר"מ כאן שלא בזמן הסנהדרין ולעיל כתב כשבוטל ב"ד הגדול כוונתו על ימי החרבן דאף שהיה הב"ד הגדול קיים מ"מ לא היה להם כח לברר הדינים כנ"ל לישב בדוחק ואינו מספיק דאכתי קשה דקודם החרבן נחלקו ב"ש וב"ה ולא הכריעו הב"ד בשום דבר וגם בסמיכה נחלקו הקודמים והם נחלקו בג' דברים בריש עדיות ומ"מ שם במ"ד ולא עמדו על דבריהם ונראה מפי' הר"מ שם דלא חזרו בהם ש"מ שלא היה בב"ד הגדול וכ"כ דאי לא"ה מה זה ראיה התם שאני דהיו דנים דין זקן ממרא וגם תלמידים נחלקו בכמה דבריהם והיו דנין עדיין ד"כ דהלל ק' שנה קודם חרבן והלל נהג נשיאותו מ' שנה פשו להו ששים ובהנך אמאי לא הכריעו וצ"ע ומה גם שאין טעם לזה דכיון דקיימי בלא תסור היה להם לברר והרי בהירושלמי בפ"ב דעז' אמר ליה שמואל לרב ואי לא כתבנו עלך דזקן ממרא את ש"מ דאעפ"י שאינו בהרג בדין זקן ממרא קאי העובר דבריה' וא"כ היה להם לברר כי ע"כ עם שאיני כדאי נ"ל עיקר כמ"ש בסימנים דלעיל דהל' שנחלקו בשמועת רבם לא היה כח ביד ב"ד הגדול לברר ואם יתכן דין זה גם בזמן ב"ד הגדול אך למאי דאתאן עלה ממה שלא ביאר דאם גדול בחכמה ובמנין דהולכין אחריו נראה דבכ"ע קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר וגם הסמ"ג כתב כדברי הרב וככר כתב הכ"מ דעתו דס"ל דרשב"ג פליג את"ק גם בזה וס"ל דבכל מקום קי"ל דבשל תורה הלך אחר המחמיר וכ"כ מדברי הנ"מ שכתב דהלכה כרשב"ג ודלא כת"ק דאמר אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ע"כ ואי כרישא גם רשב"ג מודה לא הו"ל להזכיר אם היה אחד גדול בחכמה הן אמת שקשה מכ"ל לאפושי במחלוקת ולומר דבתרתי פליג מה שאין בו הכרח אי מהא י"ל דדייקה בלימדתני רשב"ג אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המקל דלא הו"ל למתני אלא בשל סופרי' אחר המקל דאילו בשל תורה גם ת"ק הכי קתני אחר המחמיר כי ע"כ ס"ל דלאפלוגי לת"ק ברישא דבגדול בחכמה ובמנין הולכין אחריו אף להקל נקיט הכי דאעפ"י כן בשל תורה אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המקל ולפי"ז צריך לומר דמנין היינו מנין שנים דברבים לא יוכל לחלוק ועוד יש סמך לסברתו שהרי כבר ביארתי לעיל דעת רוב הראשוני' דס"ל דכי אמרינן ביבמות ד"ד דרוב חכמה נגד רוב מנין שקולי' הם אינו אלא קודם ב"ק אך הב"ק כיון דפסק כב"ה ש"מ דרוב מנין עיקר זולת למ"ד אין משגיחין בב"ק ומינה לדידן דקי"ל כב"ק דב"ה ש"מ דרוב חכמה אינו מעלה ומוריד וגם בסנהדרין אין הולכין אחר החכמה כי אם אחר הרוב וא"כ ע"כ דת"ק דרשב"ג דמתיר ספק תורה ברוב חכמה ומשוי ליה כרוב מנין רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בב"ק ואילו אנן קי"ל כב"ק דב"ה מינה דרשב"ג פליג לת"ק וגם בנגד זה כך יש להלין כעדו ואינו מוכרח שהרי י"ל דת"ק בכ"ע אתי דדוקא נגד מנין דכתיב להדיא לא מהני רוב חכמה אך בשוים במנין הולכין אחריו וגם ראיתי שכל הפוסקי' פשיט להו להפך כי ע"כ אין לנו לאפושי בפלוגתא במקום שאינו מבואר ועל הכ"מ תמיה אני שהרי מדברי הר"מ בפ"ב דשביתת עשור מתבאר גבי חולה באומד דבשוין במנין הולכין אחר המחמיר זולת דבנגד רוב מנין לא מהני רוב חכמה וכ"כ ה"ה שם בדעתו והבי' בא"ח סי' תרי"ח הביא דבריו בסתם וזה סותר מ"ש כאן דגם בשוין במנין אין הולכין אחר החכמה וצ"ל שבכל תמהני עליו שמעט כל חבור הר"מ סותר דבר זה שהרי הרב פסק בב' תנאים או בשני אמוראים אם אחד גדול בחכמה או

אחרי

אחרי רש"ם פסק כמותו וכ"כ הב"ח כרוב המקומות דרו' דאזי' בתר החכמה וגם כ"ל דכל פיסקי הלכות על יסוד זה הם כמיי' ואיך יסתום כאן דהחכמה אינה מכרעת וא"כ קשה עליו מי נתן הכח בידו לפסוק בשני תנאים ואימוראים כחד מהם אף שאין בידינו כלל הלכה כדברי מי אלא ודאי שדעתו דהולכין אחר החכמה וכל שהוא מריה רש"ם או שבכר יש גילוי כזה גדול מזה או רב ותלמידו פסק כגדול בחכמה והנ"ל נכון ביסוב דברי הר"מ שהנה ידוע כלל הגאוני' דאין הלכה כתלמיד נגד הרב עד אביי ורבא ומאביי ורבא הלכה כבתראי ונחלקו הראשוני' דכי לא קי"ל כתלמיד באימוראי' ראשוני' ה"ד אם נחלקו פנים בפנים אבל אי בתר הכי פליג קי"ל כתלמיד דבתרא הוא עיין בזה מה שהאריך בס' יד מלאכי סי' קסז והדבר ידוע הוא דרב במקום תלמיד וגדול בחכמה הוא הרב וא"כ קשה דכי תני דאם אחד גדול בחכמה הלך אחריו ובתם ככה"ג משמע אף אם נחלקו זה אחר זה כמ"ש הרב כאן וזה סותר כלל הגאוני' שהסכימו בו כל הפוסקי' כי ע"כ הרב ברוחב מבינתו ס"ל דכלל הגאונים אינו אלא בימי אימוראים אך בימי תנאים קי"ל כגדול בחכמה אף אם שבנגדו אחרון וקי"ל כוותיה ובכלל זה ובכלל הגאוני' פסק כל המחלוקת שבש"ס ועיקר דין שהביא אינו למה שנחלקו התנאים והאימוראים והגאונים דבהני כבר פסק בהם הרב אף להקל בשל תורה ואיך יכתוב זה לבהור מה שפסק וכי הוצרך היינו למחלוקת פוסקי' שהיה אחריו ובכי האי קי"ל כגדול אם נחלקו פני' בפני' אבל בלא"ה קי"ל כבתראי וזה שלא כת"ק דרובק דבכה"ג הלכה כגדול בחכמה וע"כ השמיט דבר זה בחיבורו כיון דקי"ל להגאונים דלא דמי עכשו לחכמי התנאי' מהטע' שיהיה וגם לא רצה לבאר דברי הגאוני' שאין חבורו כי אם להעתיק דברי הש"ס וכ"ש שדברי הגאונים כאן הן בסותרים דברי הברייתא ע"כ תלה ליה בגוי שיטי ולא כתבו אך ברוב מנין כבר הוא מבואר בדבריו בריש פ"ח מה' סנהדרין שכתב דבין בדיני ממון ואיסור והתר הולכין אחר הרוב ולא הוצרך לכותבו כאן וא"כ נראה דלדעת הפוסקים דרוב מנין עדיף לא' שהיה בטל דעת קטן בחכמה לפני מי שגדול וגם לדעת הסוברים דרוב חכמה עם רוב מנין שקולים הם מ"מ זיל בתר רוב מנין דגלי קרא דבטל דעת יחיד בטל דעתו כיון דכתיב אחרי רבים להטות אבל רוב חכמה דמסברה נפיק דמהני כי קי"ל הכי היינו לגבי דידן אך לגביה החולק שיהיה בטל דעתו לפני מי שגדול בחכמה אנו אין לנו והיא גופה בריכה רבה והיה נראה להביא ראיה מת' יכין ובועז ח"ב סי' ל"ח שכתב דאם התיר חכם אין חבירו רשאי לאסור אם גדול ממנו בחכמה לפי דעת הר"ן בפ"ק דע"ז שכתב דמשום כבוד חכם נגעו בו ע"ש שהאריך ואי בטל דעתו לפני מי שגדול איך יניח לאכול איסור ודאי אלא שדברי הרב תמוהים שהרי להדיא כתב הר"ן שם בפ"ק דע"ז דכיון דמשום כבודו של ראשון הוא דנגעו בו אם זה השני גדול ממנו מחזיר השני הוראתו של ראשון ומתיר מה שאסר ע"ש והדברי' ק"ו דאם התיר מחזיר הוראתו של ראשון ואוסר ותימה איך כתב בשמו הפך מה שכתב בפירוש ונ"ע:

ונ"ל ראיה לזה דברותי טובא בש"ס מבואר דתרי תנאי ותרי אימוראי דאיפליגו בדבר הלכה היה כל אחד עביד כדעתיה ובשבת דקל"ה עביד רב אדא כשמואל הפך רב גם בשבת דקנ"ו הוה מורה רז כז הפך רבי ובעירובין דט"ו פליגי אביי ורבא כולהו שני ושם בדל"ט ושם בדמ"א רי ור"ע החמירו נגד ר"א ור"נ ושם בדע"ב ובכ"ד אמרו דאתריה דשמואל הוה ושם בר"ק וכן ברוכתי טובא ולא היו חוששין אם היה חבירו גדול בחכמה שהרי רב גדול משמואל כידוע וכמ"ש בחולין דנ"ה דרז היה כותב לרב לקדם רבינו ולשמואל כתב לקדם חבירינו ואפי' כן עביד שמואל כדעתיה ואפילו רב לא היה מורה דעתו באתריה דשמואל כי ע"כ נראה עיקר שדעת קטן לפני גדול לא נתבטל דרוב מנין שאני ומכאן ראיה נמי דרוב מנין עדיף וראיתי להכנה"ג בו"ר סי' רנ"כ והגה' אות ס"ח שכתב דכי קי"ל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין הביא בשם הר"ת מינץ סי' נו דתרתי בעינן גדול בחכמה ובמנין ושכ"כ מדברי הר"ת בריש פ"ב מה' ממרים וכ"כ מדברי הרשב"א סי' רנ"ג אבל בהגהת אשירי בפ"ק דעז' וכ"כ הש"ך דאם זה גדול בחכמה וזה במנין הולכין אחר המנין דאו חכמה או מנין קאמר וציין מ"ש באות ס"ט ודבריו תמוהים בעיני דעשה מחלוקת בזה והוצרך ללמוד דכי קי"ל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אינו אלא א"כ גדול בחכמה ובמנין דתרתי בעינן מדברי הר"ת מינץ ומדיוק דברי הרמב"ם והרשב"א והסנה שלימה היא בפ"ק דעדויות שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול ממנו בחכמה ולא במנין במנין ולא בחכמה אינו יכול לבטל דבריו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין ולדבריו הו"ל לדחות דברי הג"א והש"ך ממתני' והאמת דל"ק דלבטל דברי ב"ד הגדול לכ"ע בעינן תרתי מידי דהוי החכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר וכתבו קצת הראשונים שגם בהפך אם התיר אין חבירו רשאי לאסור וכ"ש לבטל דברי ב"ד הגדול אבל שני חכמי' שנשאלו שניהם בדין ונחלקו לכ"ע בשוין ברוב מנין אזלינן בתר הרוב או בשוין במנין אזלינן בתר החכמה ואין חולק בדבר כי אם למאן דמפרש דמנין היינו מנין שנים אפשר דבעי תרתי חכמה ומנין שנים ודברי הרב נ"ע ואת זה תמהני בספר קהלת יעקב סי' רז דקכז שכתב במה ששנינו אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין דהש"ך בו"ד סי' רמ"ב בשם הג"א כתב דאו או קאמר אבל מדברי הר"ת בפ"ב מה' ממרים נראה דבעינן תרתי ע"ש והם דברי תימה דהסנה שלימה בפ"ק דעדויות דתרתי בעינן ודברי הש"ך והג"א אינן ענין לזה דהם איירי בב' ת"ח שנחלקו כדתני בעז' ר"ו ולא דמו אהדדי כלל וכמ"ש ונ"ע:

ומדי דברי זכור אזכור שראיתי להגט פשוט בכללי הוראה סי' כ' חקר חקירת חכם במאי דקי"ל דאין לומר קי"ל היכא דהוא יחיד בדבר ודוקא בשני פוסקים אמרינן קי"ל כמ"ש מהריק"ו וכן תפסו כל גדולי האחרונים וכן בענין איסור ראה ראינו לגדולי הפוסקים שחוששין להחמיר אף במיעוט פוסקים וכ"ש במקום איסור ערוה ואילו בסברת יחיד לית דחש לה והדבר קשה מ"ש סברת יחיד נגד עשר או כ' נגד עשרים דאירי ואירי מיעוט נינהו וקי"ל כרבים וכ"ש בממון אי מני אמר קי"ל במיעוט דאין הולכין בממון אחר הרוב ס"ד לימא קי"ל אף שהוא יחיד בדבר והאמת דבריכה רבה וכבר האריך הרב לתת טעם לזה ולי נראה שראיתי בשיטת מאירי בתיבת יד לסנהדרין דפ"ח שכתב גבי זקן ממרא דאם היה אחד מן הסנהדרין דקאי כדעת זקן ממרא אף שבטלו דבריה' חביריו ב"ד הגדול לא היה נעשה זקן ממרא וכתב שכ"כ חכמי הדורות שלפניו וכ"כ רבינו יהונתן את"ר וכ"ל שלמדו כן דכתיב בתורה אחרי רבים להטות והיינו עשה וכתיב לא תסור מן הדבר ואזהרת זקן ממרא מלא תסור הוא כידוע מיסתבר להו דיחיד שנחלק עם כל החכמים קאי בלא תסור ונעשה זקן ממרא וכי כתיב אחרי רבים דקאי בעשה לבד היינו בב' או ג' נגד רבים כיון שאינו יחיד חולק לכל חכמי ישראל עובר בעשה וליתיה בל"ת ושיהיה חייב מיתה כי אם ביחיד בסברתו וע"פ ודבריהם א"ש דלא הכריעו במחלוקת ב"ש וב"ה ובשאר מחלוקות כיון שלא היה יחיד בסברה ולפז' מה"ט לא אמרינן ביחיד קי"ל דנדחו דבריו לגמרי כיון שאי עומד על דעתו נעשה

זקן

זקן ממרא ומה"ט אין חוששין לסברת היחיד גם באיסור ערוה אך ראיתי להרמב"ן בספר המצות שורש א' בד"ט שנראה חולק על זה שכתב דהעובר את פי ב"ד הגדול וסומך על דעתו עבר על עשה ואפילו אם נחלקו ב"ד הגדול הולכין בהם אחר הרוב ומה שהסכימו רובן הוא מה שנצטוינו מן התורה ועובר עליו והסומך על דעתו בעשה זקן ממרא וכו' הרי נראה דאף אם הסכימו מיעוט הב"ד עמו כעשה זקן ממרא הפך דברי המאירי אכן ראיתי להרמב"ן בליקוטיו לסנהדרין אחר שביאר דרוב חכמה כנגד רוב מנין שקולי' הם הקשה דא"כ בטלו דברי ר"א ור"מ אף שהיו מכריעי' כל חכמי ישראל בחכמ' והשיב ושמא י"ל דיחיד במקום רבי' בטלו דבריו דאין דבריו של אחד במקום שנים אבל רבים ורבים אין הולכין אחר רוב מנין דאם רבן הולכין אחר החכמה את"ד הנה נראה שגם הרב מחלק בזה מטעם אחר וזה כמך גדול למה שאנו דנים דאין לומר קי"ל יחיד בסברתו ואפילו כנגד שנים :

סימן פ"ט יש לחקור במאי דקי"ל בטו"ר סי' ק"ט דיבש ביבש ברובא בטיל גם מדרבריהם אם הדין בפיסולי כהונה כן כגון בן חלל שנתערב בשני כשרים ובעין הא דתנן ביבמות דנ"ט כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה וכו' אלא דהתם איירי חד בחד דליכא רוב אבל אם ילדה כהנת תאומים ונתערבו בולד שפחתה אזלינן בתר רובא ועומדים ומקריבים על גבי המזבח וכן בפיסולי קהל כגון שלש נשים שילדו בבית והאחת ממזר או נתין או עמוני ומואבי ומצריאי מהני רובא ושרו כולם בבת ישראל א"ד לא בטלי דהרי אמרו בזבחים דע"ג גבי מתניתין דכל הזבחים שנתערבו בשור הנסקל וכו' ופריך - וניבטלו ברובא ואפיק הש"ס בעלי חיים חשיבי ולא בטלי ע"ש וכן פסק הטו"ד סימן ק"ו דכל דברים חשובים לא בטלי ואי בהמה ועוף בחייה לא בטלי דחשיבי מכ"ש אדם באדם ועם שנד זה נראה יותר מ"מ דבר קשה להוליד דבר חדש בלי ראיה והנה מצאתי בת' להרב משאת משה הו"ד סימן א' שעמד על מחלוקת הראשוני' אי בספק אחד בגוף וכספק שני בתערובת אי שרי גם בדברים החשובים דלא בטלי כיון דהוי ס"ס או לא חשיב בה"ג ס"ס ותמה הרב דלמ"ד דלא חשיב בספק ספיקא מדתניא בכתובות ד"ד אלמנת עסה מותרת לכהונה ופירשו הרא"ש נים דהיינו בספק חלל שנתערב במשפח' דהוי ס"ס ומזה הכריח דתערוב' אדם באדם לא חשיב דברים חשובים בבריה ודבר שבמנין דלא בטלי אלא דהוי מהמתבטלים והיה תמה שאינו עוד שם בתנוקת שנכנסה דאם רוב העיר משיאין לכהונה תינשא לכהונה ואפיק הש"ס דבאיכא תרי רובי עסקי' רוב בני העיר ורוב סיעה ומטעם דמעלה עשו ביוחסין ש"מ דמדינא בחד רובא הוה שרי אם לא משום מעלה דיוחסין ואם איתא דאדם הוי דבר חשוב דלא בטיל היכי הוה שרי מדינא ברובא ועוד דאיה מת"ש שם דנגזור רוב סיעה אטו רוב העיר ופירושו דרוב העיר דקביעי אמיר משום דכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי אבל רוב סיעה דניידי היה ראוי להתיר מדינא אם לא משום גזרה אטו רוב העיר ש"מ דנפש אדם בטיל ברוב ולא חשיב כדברים חשובים עוד הביא ראיה מת"ש בפ"ב דנזיר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה שאסור בכל הנשים והקשו התוס' בכל אדם יאסר לקדש אשה שמא זו היא המקודשת ותירצו דמד"ת אפילו הוא שרי לישא אשה דאזלינן בתר הרוב אלא דרבנן משום קנסא קנסוהו ע"ש ואם איתא לאו משום קנס אלא משום דחשיב ולא בטיל אלא ודאי דאדם לא חשיב כדברים החשובים את"ד :

ואדרי המחילה הם דברי תימא בעיני דהראיה מתנוקת שנכנסה דהצריכו תרי רובי משום מעלה דיוחסין נ"מ מידי דחשב דכמו דקי"ל ביבש ביבש דחד בתרי בטיל ובדברים חשובים לא בטיל ה"נ בקבוע דקי"ל ביה כל דפריש מרובא פריש אם הוא מדברים החשובים גם דפריש אסור וזה אינו שהרי בזבחים דע"ג גבי הא דתנן כל הזבחים שנתערבו בחטאת המתות ובשור הנסקל אפילו אחת ברבוא ימותו כלם והקשו וניבטלו ברוב ואפיק רב אשי בעלי חיים חשיבי ולא בטלי וחדר הקשו ננכישנהו דניידי ונימ' כל דפריש מרובא כשרים ואסיק גזרה שמא יקח מן הקבוע הרי דבפריש גם בדברים חשובים בטלי ברוב דאי לאו מאי ק"ל ננכישנהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומטעם זה התיר ר"ת בעדר שנתערב בו ספק דרוסה דכל דפריש מרובא פריש כמ"ש התוס' שם בזבחים דע"א והתוספות בחולין דנ"ד ד"ה הכא חלקו על ר"ת בזה ושעלו דהיכא דאין האיסור ניכר אסור דגזרינן שמא יקח מן הקבוע וכבר הביאו מחלוקת זה בטו"ד סימן נ"ז ובסימן ק"ו ובב"י שם והש"ע בי"ד סי' ק"ו פסק דבדברי' חשובי' אם פריש ממילא שרי ומ"מ באיסור ניכר כגון ט' חנויות אמרינן ביה כל דפריש בין בדבר חשוב בין באינו חשוב כמבו' בטו"ד סימן ק"י כדין וה"ד ט' חנויות וכן פירש שם בב"י ע"ש וא"כ הכא בתנוקת שנכנסה ויש בעיר רוב כשרים ומיעוט פסולים והוי איסור ניכר כדין ט' חנויות ממש בפריש מדינא שרי גם בדברים חשובים ושפיר הקשו דלת"ל תרי רובי והרי בחנויות גם בחד רוב שרי דבפריש אין חלוק בין דבר חשוב לאינו חשוב והשלו משום מעלה דיוחסין גם ראיה שני' מדגזרן רוב סיעה אטו רוב העיר דמאי דבותיה ברוב סיעה דנפשי דלית ביה משום קביעות מאי אהני כיון דדבר חשוב אפילו באלף לא בטיל הא נמי נ"מ דגבי רוב סיעה עיקר ההתר משום כל דפריש דלעולם אזלי איכהו לגבה דלא שייך לגזור דילמא אזלא איהי לגבייהו והוי קבוע כיון דלית להו שום קביעות גם הראיה מתוס' בזיר דנ"ב שכתבו דמדינא גם הוא הוה שרי לישא דאזלינן אחר הרוב נ"מ מתרי טעמי חדא דמדינא שרי דפריש וכגון דאשכח בשוקא וקדיש דפריש גמור הוי ושרי ואעפ"כ קנסו משום דדמי לקבוע דהדרא לביתא כמ"ש שם התוספות ועיקר האיסור זה משום קנסא הוא ותנ דהתם איכא כמי חזקת פנויה וגם דעיקר האיסור אינו ודאי אלא משום חזקת שליח עושה שליחותו דלאו חזקה גמורה היא ואף בספק איסור במקום חזקה ורוב אה"נ שגם בדבר חשוב יש להתיר גם הראיה שהביא לזה דהרי הטור י"ד סימן נ"ז וסייעתיה הצלו דגם ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת בדברי' המתבטלים מהני ס"ס משא"כ דברים החשובים ותמה על זה דהרי בכתובות ד"ד התירו אלמנת עסה דהיינו ספק חלל שנתערב במשפחה מטעם ס"ס אע"ג דהוי ספק אחד בגוף וספק שני בתערובת ומכח זה הכריח דתערובת אדם באדם אינו דבר חשוב ומתבטל ברוב גם זה אינו דהרי בש"ס מבואר ההתר דהוי ס"ס ואי בטיל ברוב למ"ל ס"ס ת"ל דאף בודאי איסור שרי כיון דבטל ספק ממזר או ספק חלל ברוב כשרים שבמשפחה ומדהוצרכו לטעם ס"ס מינה ע"כ דאדם באדם חשיבי ולא בטלי ואין ההתר כי אם מצד ס"ס וא"כ אכתי הדר קושית הרב לדוכתיה איך התירו בדברים חשובים בס"ס כספק אחד בגוף וספק שני בתערובת ולית לן פיתרי וגם בעיקר קושיתו תמהני עליו שלא ראה שהרשב"א בת' סי' ק"א הכריח מהך דאלמנת עסה דגם ס"ס שאינן מענין אחד הוי ס"ס והדין עמו כמ"ש וש"ר בת' למורינו הרב מהר"ת אבואלעפיא ז"ל בת' אהל יוסף סימן כ"ה בחו"ד שקדמני בזה ות"מ בעיקר חקירתינו כי בתערוב' אדם אמרינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי אדרבא מהך דאלמנת עסה יש ראיה או דחשיבי ולא בטלי שלא כדעת הרב משאת משה וכ"כ מת"ש בקדושין דע"ו משנתינו בשקרא עליה ערער וכן פסק הר"ת בפט"ו מה' איסורי ביאה וטור אה"ע סוף סימן ז' דמשפחה שנתערב

שנתערב בה ודאי הלל אף אם ניסת תלא הרי דאיכא רוב ולא בטיל וכ"כ בברכות דכ"ח דאמרינן דכא סנחריב ובלבל את העולם ועכשו האמרו עמוני ומואבי דכל דפריש מרובא פריש וכן פסק הר"ה בפי"ב מהלכות איסורי ביאה והטור וש"ע אה"ע סימן ד' ומהוזרכו לטעם דכל דפריש מרובא פריש ש"מ דחשיבי ולא בטלי בלא פריש דהרי בנתערבו ואינו ניכר שאיסור כבר הכריחו התוספו' בחולין דצ"ד וטור סימן קו' וכל הפוסקים דלא שייך ביה קבוע ושרי לנכרי זולת בדברים החשובים דעשאוהו קבוע מדבריהם ולא שרי כי אם בפריש כדמוכח בזבחים דע"ג וכיון שתלו ההתר דכל דפריש מרובא פריש ש"מ דחשיבי ולא בטלי וכ"כ מת"ש בפ"ק דיבמות דט"ז נכרי שקדש בזמן הזה חוששין לקדושיו שמא מעשרת שבטים והקשו והא כל דפריש מרובא פריש ותירצו בדוכתא דקביעי וע"ש בפרש"י ד"ה לפסול והרי התם דאינו ניכר האיסור דמי ידעינן אותם אם באו מהשבטים או מהגוים ואם באו באיסור או בהתר וא"כ למ"ל טעם כל דפריש אלא ודאי משום דחשיבי הוזרכו לטעם זה וכ"כ מדתנן בנדה דנ"ט ג' נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות ותנן בה"נ שם בר"ס ג' נשים שהיו ישנים במטה אחת ותנן שם בה"נ שם בדס"א ובכולהו הני בבי שפסקם הטור סימן ק"ץ קשה למה כולם טמאות ליתרו כולם דאין הדם כי אם מאחת מהם והא קי"ל חד בתרי בטיל וכ"ש דהתם בכתמים איירי דקי"ל כתמים דרבנן הרי דגם בשל דבריהם לא התירו תערובת אדם באדם חד בתרי ועם שהיה מקום לרחות דהתם ה"ט דהוי דבר שיש לו מתירים כיון שנטהר' בז' נקיים וטבילה מ"מ אינו מוסכם לכ"ע שיהיה חשוב נדה דבר שיש לו מתירים שיש להשיב כי ע"כ מחוורת' דעיקר הטעם משום בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי וגם הדעת נותנת כן דאי בבעלי חיים דחיה ועוף אמרו דחשיבי כ"ש אדם דחי מדבר חשיב מחי בלתי מדבר וכ"ש ישראל דחשיבי טפי וגם מצד אחר נ"ל לדון כן והוא במה שיש לחקור מה ראו חכמים לומר בע"ח חשיבי ולא בטלי דתינח בבריה דקי"ל בטור סימן ק' דלא בטיל כבר נתנו טעם הראשוני' דכיון דבבריה כ"ש החשיבה הכתוב דלקי עליה החשיבוה גם הם לביטול אבל בבע"ח מה טעם להם לאסור דע"כ לאו מטעם בריה דביטול בריה ובטול בעל חי לחוד כמ"ש הרדב"ז בת' החדשות סימן רנ"ט והנ"ל דבכולי ש"ס מבואר דאוכל במה זתי חלב בהעלם אחת או בהתראה אחת לקי חד וחייב קרבן אחד אך בגופים מוחלקים כגון בא על חמש נשיו נדות דחייב על כל אחת וכמ"ד בקדושין דע"ז קמ"ל גופים מוחלקים בעינן וליכא וע"כ ה"ט משום דחשיבי הוא דלקי לכל אחת ואחת וכן בבהמה כגון רבע חמש בהמו' כמ"ש הר"מ בפ"ג דשגגות ע"ש וה"ט נ"כ משום דחשיבי וכן ראיתי בברור להתוס' ד"ה בקדושין דע"ז שכתב דלא אמרי' גופים מוחלקים אלא בבעלי חיים כגון הבא על חמש נדות ורובע חמש בהמות אבל בשחוטים לא אמרינן גופים מוחלקים משום דלא חשיבי ע"ש · ומינה נ"ל דה"ט דאמרו דב"ח חשיבי ולא בטלי כיון דהחשיבן הכתוב החשיבן גם רבנן לבטול והרי עיקר חשיבות הכתוב הוא באדם דכתיב ואשר לרבות כל אשה ואשה כמ"ש במכות ד"ד וכמ"ש התוס' בסנהדרין דנ"ד ד"ה הנרבע וא"כ אם החשיבו הם בע"ח דבהמה לביטול מכ"ש באדם דחשיבי ולא בטלי באופן שנראה דגם איסור השייך בתערוב' אדם אמרינן ב"ח חשיבי ולא בטלי וכ"ת לחלל או ממזר שנתערב בשני כשרים לא בטיל ומיהו מהך סוגיא דספ"ק דכתובות דאסיק הש"ס דבעינן תרי רובי דמעלה עשו ביוחסין שמעינן דאע"ג דבפריש גם בדברים חשובים קי"ל להתיר ביוחסין אבל דמעלה עשו ביוחסין ובעינן תרי רובי הן אמת דק"ט למסקנת הש"ס דבעינן תרי רובי וכן בספק

הטור אה"ע סי' ו"ו ואילו בברכות דכ"ח אסיק הש"ס דעכש עמוני ומואבי הותרו דכא סנחריב ובלבל את העולם והואיל ונתערבו כל דפריש מרובא פריש וכ"כ הר"מ בפי"ב מה' א"ב וטור אה"ע סימן ד' ואמאי הא בעינן תרי רובי ליוחסין ש"ר להרב חוון נחום בפ"ד דידים דרי"ו שהקשה כן וע"ש בדברין דצריכין ישוב דעכ"פ בכל גר שנתגייר אין לנו מקום להתירו כי אם בחד רוב דכל דפריש מרוב' פריש והיה נ"ל ליישב שהנה ידוע שהרמב"ן הביא דברין הר"ן בפ"ב דקדושין הביא ראיה דספק תורה שרי מד"ת מדהתיר הכתוב ספק ממזר בבת ישראל כמ"ש בקדושין דע"ג והר"ן והרשב"א הקשו עליו דאדרבא מדהוצרך הכתוב להתיר ספק ממזר ש"מ דמד"ת כל ספק אסור מד"ת וכ"כ מעיקר הסוגיא דקדושין כמ"ש הרי"בט ומהר"ש חיון והפר"ח בצנין זה יע"ש ולדעת' שמעינן דאע"ג דבל בספק אסיר מד"ת ומינה לספק פיסולי כהונה מ"מ בספק פיסול קהל כגון ממזר ועמוני ומואבי ומצרי שרו מד"ת כמ"ש בהך סוגיא ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא ע"ש · ואין לומר דבי רבי קרא קהלי יתירי להתיר ספק אינו אלא בממזר לבד שכן אמרו ממזר ודאי הוא דלא יבא אבל ספק עמוני ומצרי אה"נ דאסירי מד"ת וזה אינו דהרי שם בקדושין נבי מילתיה דרבי יוסי אמרו חמשה קהלי כתיבי חד לכהנים וחד ללויים וחד לישראל וחד למישרי ממזר בשתוקי וחד למשרי שתוקי בישרא' הרי נראה דכל פיסולי קהל חד דינא אית להו דאי לאו הכי תנ"ל דתרי קהלי דכתיבי בממזר אתי להתיר ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל ולא נימא דתרי קהלי דכתיבי בעמוני ומואבי התירו ספק ועוד דא"כ תנ"ל בממזר דבוי ללוי וישראל אלא ודאי כולהו פסולי קהל כחד חשיבי וחד דינא להו ומאי דנקטו למישרי ממזר בשתוקי חד מן פיסולי קהל נקיט וכ"כ בבור מהתוספו' יבמות דע"ח ד"ה מצרי דכל ספק פסולי קהל שרו וכן הכריח הרב שער המלך בפט"ו מה' א"ב הכ"א ודחה דברי הרב ספר איהו רבה שכתב הפך זה ע"ש · גם מצאתי בתשב"ץ תלמיד מהר"ם סימן תקנ"ב דפשיט ליה הכי ס"ל ע"ש · וכיון שכן י"ל דוק' בפיסולי כהונה בספק דידהו אסיר מד"ת ובי איכא רוב דשרי מד"ת משום מעלה דיוחסין אסרו הם בחד רוב והתירו תרי רובי אבל פיסולי קהל דבספק נמי דידהו שרו מד"ת דיינו לאסור משום מעלה דיוחסין בספק שקול אבל שיאסרו גם ברוב מהי תיתי דחד רובא בפיסולי קהל כתרי רובי דפיסולי כהונה ותו ל"ק בהך סוגיא דברכות דהתירו בחד רוב ומיהו אחר הישוב אינו מספיק דתינח לדעת הסוברים דספק תורה אסיר מד"ת אך לשיטת הרמב"ם והרמב"ן וסיעתם דספק שרי מד"ת א"כ הדר בי קושיין מ"ש דבפסולי כהונה בעו תרי רובי ובפיסולי קהל בגי בחד רוב ובר מן דין שיש להכריח שגם בפיסולי קהל אסרו בחד רוב תמ"ש בהך סוגיא ד"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלו ואי אזלי איכהו לגבה כל דפריש מרובא פריש מאי אמרת דילמא אזלא היא לגבייהו וכו' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא נממזר ספק יבא וה"ט אמרו שתוקי פסול ואסיק מעלה עשו ביוחסין הרי נראה דבכ"נ אסרו שתוקי בישראל אע"ג דידעינן דאזלי איכהו לגבה דאי לאו דלא אסרו כי אם בספק אי אזלי איכהו לגבה או אזלא לגבייהו לא הו"ל אלא ד"ת שתוקי כשר מ"ט ספק אי אזלי איכהו לגבה ספק אזלא איהי לגבייהו וכו' ומת"ש מ"ט רוב כשרים אצלה וכל דפריש מרובא פריש ש"מ שגם בגר זה מד"ת שרי ומדבריהם אסירי וכ"כ שהרי הק' הרי"טבא בחדושיו דאכתי למ"ל ריבוי להתיר ספק ת"ל דהוי ספק ספיק' ספק אי אזלי איכהו לגבה ואת"ל אזלא איהי לגבייהו ספק נבעלה לכשר ותירץ דהה"נ וכי אצטריך יתור היינו היכא דידעינן בודאי דאזלא איהי לגבייהו ע"ש ש"מ דגם בספק אי אזלי איכהו לגבה שרי מדינא דהוי

ס"ס והרי ס"ס עדיף כרוב ואי אסרו משום מעלה דיוחסים בס"ס ה"ה ברוב וכספק אחד וא"מ דגם בפיסולי קהל הצריכו תרי רובי דהרי בפסולי כהונה הצריכו תרי רובי והתירו באלמנת עיסה בס"ס ועוד דכיון דגם פיסולי קהל הוי יוחסין ובפ"ק דכתובות י"ג גבי תרי רובי תלו הטעם מעלה עשו ביוחסין א"כ מ"ל פסולי כהונה מ"ל פסולי קהל ועוד הרי ראינו שיש חומר בפיסולי קהל יותר שהרי כתב הראב"ד בפ"ח דעדויות מ"ג דכי התירו אלמנת עסה דהוי ס"ס אינו אלא בפיסולי כהונה ולא בפסולי קהל כגון ממזרו' הרי דחמיר ועם שמדברי הר"מ בפי"ט מה' א"כ נראה דגם בספק ממזר לא תנשא ואם ניסת לא תצא וכן הבינו ה"ה והכ"מ אה"ע סוף סי' ז' מ"מ לא הקלו בפסולי קהל טפי מפסולי כהונה והנה אמת שרשד"ם כת' אה"ע סימן ז' הכריח דס"ס בפיסולי קהל שרי וגם ראיתי שתמהו כדברי הטור דבסימן ב' נראה דמתיר ס"ס בפיסולי קהל ואילו בסוף סי' ז' אוסר ועיין הרש"ך ח"ב סימן ט"ו וכת' הרב הלוי סימן כ"ג והב"ש והט"ז בשם רש"ל הגיהו דברי הטור דבסוף סי' ז' דלא אסר ס' שנתערב כי אם בודאי ע"ש ולדידהו וראי יש מקום לחלק דבפיסולי קהל לא בעינן תרי רוב אלא שאני תמיה לרשד"ם ורש"ל דאיך יתכן לומר כן והרי אסרו שתוקי בישראל כדתנן בריש פ' עשרה יוחסין אע"ג דהוי ס"ס כספק אי אזלי איהו לגבה ואת"ל אזלא היא לגבייהו ספק בכשרה לבשר דאף דאיכו ס"ס המתהפך הרי העלו דהוי ס"ס גמור וכ"כ מדברי הרוטבא דע"ג דקדושין וע"ש בעצמו' יוסף ובהרז"ה וכת' הר"ש חיון סימן מ"א ש"מ דגם בס"ס אסור בישראל ביוחסין וכ"ע · ש"ר ברבינו ירוחם כתיב כ"ג ח"ד גבי אלמנת עיסה שכתב להדיא דבפסול קהל שרי דהוי ס"ס ותימה לרשד"ם שלא זכר דברי רבינו ירוחם וכן קשה מוכח כדברי רז"ו מהך סוגיא דקדושין וכ"ע · וכיון שכן הדר בי קושיין איך התירו בברכות דכ"ח ברוב אחד דהא בעינן תרי רובי ליוחסין ועיין בס"ם הרב שער המלך בפט"ו מה' א"כ הב"א שנראה ודבריו דספק ממזר דשייך ביה לומר כל דפריש דשרי אף מדבריה' ע"ש וכבר נתבאר שזה אינו דהפשט הסוגיא מבואר דגם ברוב או ס"ס אסרו מדבריה' משום מעלה דיוחסין · כי ע"כ כ"ל ליישב דכי עבור מעלה ביוחסין דליבעי תרי רובי אינו אלא בדבר דאתייליד בה ריעותא כגון תנוקת שנאנסה או שתוקי שנפל הספק ואע"ג דאיכא רוב אסרום עד דאיכא תרי רובי אבל לאסור כל גר משום ס' עמוני כי קאי לא עבוד מעלה דלא נולד ריעותא בהם ועוד דלא אסרו כי אם באותו מיעוט אבל לאסור רוב הגר מפני מיעוט האיסור שנתערב לא אסרו ואע"ג דבאלמנת עיסה גזרו על כל המשפחה זו דוקא בפיסולי כהונה וכהכי נ"ק לרשד"ם ורש"ל ואע"ג דהראב"ד והר"ן והש"ע ס"ל דגם בפסולי קהל אסרו כל המשפחה אף דאיכא ס"ס אכתי י"ל דלפסול כל גר בבת ישראל משום מיעוט אין כח ביד חכמים דנמצא דאתה נועל דלת בפני הגר ובכמה דוכתי נצטוינו על הגרים א"כ י"ל דבכתובו' דט"ו מוכח דכי הצריכו תרי רובי היינו דרוב סיעה גזרו אטו רוב העיר ורוב העיר דילמא אזלא איהי לגבייהו וע"כ גזרו גם באזלי איכהו לגבה וגבי רוב סיעה אע"ג דלא שייך ביה קביעות גזרו דילמא יבואו להתיר גם ברוב העיר דשייך ביה קבוע משא"כ בכל גר הבא להתגייר לפני ב"ד לא יתכן כי אם דאזל איהו לגבן דהב"ד אין הולכים לגיירו וכיון דלא יתכן ביה כד דליהוי קבוע אין מקום לאסור גם ביוחסין וזה כ"ל שכיון הר"מ בספי"ב מה' א"ב שכתב והואיל ונתערבו ד' אומות האסורין בכל אומות העולם שהם מותרים הותר הכל שכל הפורש מהם להתגייר הוחזק שפירש מן הרוב וכו' ע"ש:

ודרך אגב ראיתי לרש"ל בספ"ק דיבמות גבי מ"ש נכרי שקדש בזה"ז חוששין לקדושין שמא מעשרת שבטים הוא והא כל דפריש מרובא פריש כדוכתא דקביעי וכו' כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל וכו' והאיכא כבות וכו' והאגודה הביא דברי רבי אסי לפסק הלכה ותמה עליו רש"ל שם בסימן ג' דלא קי"ל כהאי פיסקא דהאידנא אין קבוע כי נתבלבל הכל כמ"ש הרמב"ם ושאר מחברים ותימה לאגודה שהביא זאת לפסק הלכה והלכה רווחת בישראל דלא חיישינן לשום קדושי גוי את"ד · והם דברי תימא דהר"מ התיר עמוני ומואבי ומצרי דבא סנחריב ובלבל את העולם כמ"ש בברכות דכ"ח ומה יש ראיה לגלות עשרה שבטי' דסנחריב הוא שבלבל במפורש בקרא' והגל' בלחלח וחבור וכו' וכהני דוכתי דקביעי הו"ל קבוע וכ"ש לפירוש התוספות דאיכהו רובא והרי חששת קדושין על ידי בלבול סנחריב הוא שבא ואם בא לומר דעכשו בכר נתערבו דהיה שם גלות אחר וז לא שמענו וע"כ דרב אסי פשיטא ליה שלא גלו עוד משם ועוד מה ראיה מהר"מ ושאר מחברים שהם לא התירו כי אם משום סנחריב שבלבל ולא הזכירו מבלבל אחר וא"כ נ"ק כי אם מ"ש א"כ דאסיק שמואל דבכות אנטרוי אנטרו או שעשאו' כגוים גמורים והא נמי ל"ק אי פסק כרב אסי נגד שמואל להחמיר במקום ערוה ועיין בהר"ש פ"ד דידים שכתב דגם נבוכדנצר בלבל העולם ואינו מספיק דרב אשי דחשש בדוכתי דקביעי ש"מ דקי"ל דלא בלבל עוד נבוכדנצר דאי לאו הרי נתערבו וגם שמואל לא פליג כי אם מטעם שעשאום כגויים גמורים ולדבריו תיקשי לכולהו ת"ל דכבר נתבלבל בימי נבוכדנצר כי ע"כ דברי הרב נ"ע אגלי · באופן דלמה שנתבאר הדבר נ"ת אי בפסול קהל יש להתיר בס"ס או ברוב של"ל דהוי כפסולי כהונה דאסרו גם בס"ס ואסרו נמי בכל דפריש מרובא פריש והצריכו תרי רובי דאע"ג שרשד"ם והבית שמואל וט"ז בשם רש"ל וכן דעת רבינו ירוח' התירו ס"ס ומינה דלא בעינן תרי רובי מ"מ קשה הדבר להתירו נגד פשט הך סוגי' דקדושין וכאמור ושוב אחר החפוש ראיתי להרב אורים גדולים דמ"כ שהשיב על דברי מהר"ש הכדלה שהתיר ממזר בס"ס והביא ראיה מת' מהרא"ו סי' ע"ד הביאו הבית שמואל סי' ד' ס"ק מ"ג ע"ש ותמה על זה דאין להתיר בממזר גם ס"ס ממ"ש המרדכי בפ' החולץ בשם רבינו ברוך דתנינן בכמה דוכתי שאסרו בס"ס ואחד מהם שאסרו שתוקי בישראל בקדושין דע"ג משום מעלה ביוחסין אע"ג דהוי ס"ס דילמא אזיל איהו לגבה ואת"ל דאזל' איהו לגבייהו איסור לגבי כשרים. אזלא גם הרוטבא בפ' יוחסין הק' דלמ"ל קרא להתיר ספק ממזר ת"ל דהוי ס"ס ותירץ דלא אתי קרא אלא לאסופי דהוי ספק שקול אמנם שתוקי בלי רבוי שרי דהוי ס"ס גם מהרמ"ט חי"ד סימן ב' עמד על זה ותירץ דקרא אצט' להתיר תרי ספיקי דסתרי נמצא דלרבי' ברוך והרי"טבא והרי"מט אין להתיר בממזר בס"ס את"ד וק"ל איך לא ראה דהרשד"ם ורבינו ירוחם ורש"ל כדעת הטור התירו בממזר בס"ס וכבר הביא דבריו הבית שמואל אה"ע סימן ב' ס"ק י"ו וכבר כתבתי ליישב מעיקר הך סוגיא דקדושין שאסרו בס"ס דה"ד באתיליד ריעותא בולד דבכי האי לכ"ע בעינן תרי רובי ואסרו בס"ס אלא דבת' מהר"י ווייל שהתיר בס"ס קשה דהתם נמי אתייליד ריעותא דאין להתיר ולייסב גם דברי מהר"י ווייל נ"ל לייסב באופן אחר דכי אסרו שתוקי בישראל גם דאיכא ס"ס התם שאני דשתוקי יתכן בב' סוגים דאזל הבועל לגבה דאיכא רוב להתר או שאינו ידוע דהוי ס"ס כספק אי אזל הבועל לגבה ואת"ל דאזלא לגבייהו ספק אי לגבי כשרים אזלא או דקים לן דאזל' איהי לגבייהו דבה"ג הוי ספק שקול וכיון דמשכח' לה בספק שקול אסרו בכל מין שתוקי דלא פלוג רבנן בתקנתם ומעין זה אמרו בכתובות דף ט"ו דגזרו

רוב

רוב סיעה אטו רוב העיר וה"נ דכוותא והא ל"ק דהוי גזרה לגזרה דהכא ספק שקול הוי מדרבנן דהם לא באו לגזור כי אם לספק שקול אלא דבכמה דוכתי אמרינן לא פלוג דכן ה"נ לא פלוג וגם בשתוקי דאיכא ס"ס או דאיכא רוב אסרו וא"כ דבכל מקום דלית ביה כי אם ס"ס אין מקום לאסור בפסולי קהל ונתיישבו כל דברי המתירים ס"ס בממזר אך את זה ק"ל לה"ה בפט"ו מה' איסורי ביאה הכ' דכתב דכי אסרו אסופי אינו אלא בספק א' ולא בס"ס ע"ש וק"ט דהרי אסרו בשתוקי גם בס"ס וגם כבר ראיתי להרב מחנה אפרי' בחדושיו להר"מ שתמה מת"ש הר"מ בספי"ט מה' א"ב וז"ל וה"ה אם נתערב בה ספק ממזר או ממזר ודאי שאשת ממזר ואשת חלל לכהונ' אחת הוא ע"ש · ואי מהא לדידי ל"ק פי' דלא אסר בספק ממזר כי אם לכהונה דלא גרע מפסולי כהונה וכן ראיתי להר' בית שמואל סי' ב' ס"ק י"ו שהכריח פי' זה א"ק שמדברי ה"ה שם שכתב פשוט הוא שאיסור ממזר לבא בקהל ואיסור חלל לכהונה כולן חייבי לאוין דשוים הם ע"ש הרי שהבין דאסרו בס"ס בממזר גם לישראל וצ"ע והנה ראיתי להרב אורים גדולים שתמה הפלא ופלא בדעת הרי"טבא ורבינו ברוך והרי"מט דפשיט להו דבסת' שתוקי הוי ס"ס שהרי רבא גופיה בכתובו' די"ד אסיק דר"ג אדר"ג ל"ק התם ברי הכא שמא דר"י אדר"י נמי ל"ק התם חד ספק הכא תרי ספיקי לר"ג אלים ליה ברי דאף בחד ספק מכשר וקיל ליה שמא דאף בס"ס פסל לר' אלים ליה חד ספק דאף דברי נמי פסל וקיל ליה ס"ס דאף בשמא נמי מכשר ע"ש הרי דלרב' מתני' בראוה מעוברת בין לר"ג ור' אינו אלא ספק אחד ולא ס"ס כדעת הרבנים והנ"ע ע"ש · ואחר הישוב אני הוית דהא לק"מ דהרי אמרו שם בכתובות די"ג וכן מסיק הש"ס בקדושין דף ע"ד דלדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין ולדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים ורבא גופיה אמר שם כר"י ריבן דאמר כמאן אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשיר אי כר' אפילו ברוב כשרי' נמי פסול וכיון דר"ג מכשיר גם ברוב פסולין שפיר קאמר רבא ש"ס ליה כר' דאף בחד ספק נמי מכשיר דרוב פסולין מכ"מ אי אזלא היא לגבייהו או אזל הבועל לגבה דאי אזלא איהי הוי ספק שקול דהוי קבוע ואי אזל הבועל לגבה הוי רוב לפיסול ואי ק"ל עדיין תיקשי לר"י דפסל גב ברוב כשרים והרי אמרו קיל ליה ס"ס דאף בשמא נמי מכשיר א"כ ברוב כשרים איך אסר אף בברי דהא היכא ס"ס הא נמי ל"ק דרוב' כשרים כי אסר לאו מדינא אלא גזרה דיתירו גם ברוב כשרים וכעין מ"ש שם בדט"ו גזרה רוב סיעה אטו רוב העיר משא"כ באלמנת עיסה דלא שייך גזירה זאת · ומ"מ לענין הלכה אי בעינן בפסולי קהל תרי רובי וגם אי אסרו בס"ס מידי ספק לא נפיק וכיון דספק ממזר שרי מד"ת א"כ אין הספק כי אם בשל דבריהם וקיל ספק דדבריה' להקל ותיהו נראה ודאי דאמרינן ביה בעלי חיים חשיבי ולא בטלי :

סימן צ'

יש לחקור במאי דקי"ל בטור סי' ק"ט יבש ביבש חד בתרי בטיל הגע עצמך שיש כאן שתי חתיכות של היתר ושתי חתיכות איסור כל אחד משם אחר כגון נבלה וטרפה או נבלה או טריפה עם כזית טמאה אי מצטרפי איסור לאיסור הרי אין כאן רוב א"ד לא מצטרפי ואדרבא מצטרף עם ההיתר ובטלי ולכאורה נראה שזה תלוי בפ"ש במעילה דאו אבל לענין אכילה טהורים בבני עצמן וטמאים בפ"ע וכן פסק הר"מ בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות באם שני איסורים יבאו מלאו אחד מצטרפי וכן אם שם אחד להם כגון אבר מן החי ונבלה וטריפ' דכולם מקרו נבלה אבל נבלה עם טמאה או חלב עם דם אינן מצטרפין וכן כל כיוצא בזה ע"ש בכ"מ והג"ה וא"כ ה"נ אם שני חתיכות הם משם אחר כגון אבר מן החי ונבלה וטריפה ליכא רוב ואם הם נבלה וטמאה לא מצטרפי ובטלי שפיר דהא איכא רוב לגבי כל חד וחד ותיהו יש לגדר דבכ"ג לא בטלי שהרי קי"ל דכזית חלב שאכלו והקיא ממנו משהו לא לקי אע"ג דבכל התורה קי"ל רובו ככולו וע"כ ה"ט בשיעור כזית הל"מ וכך הוו גמירי כזית ממש ולא כזית מכח רוב ומה"ט נמי קי"ל דאין התר מצטרף לאיסור דכזית גמור של איסור בעינן וא"כ י"ל דמה"ט נמי הוא דקי"ל דאף שני איסורים אין מצטרפין ללקות דכי גמירי דלקי על כזית גמור של חלב ודם הוא והא ליכא אך לגבי ביטול איסור ברוב להתר או לאיסור דעכ"פ יש כאן שני זיתי איסור נגד שני זיתי התר והרי אין כאן רוב דהתר מהי תיתי דליבטילו אכן כ"ל ראיה לזה ממ"ש בזבחים דע"ח הפיגול ונותר וטמא שבללן ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ש"מ תלת ש"מ איסורין מבטלין זה את זה וע"ש בפרש"י ותו' שהאריכו בפירוש ומדברי כולם שמעינן דאף פיגול ונותר שהם משם אחד ומצטרפי אעפ"כ מבטלין זה את זה וכבר הקשו התו' דאי מצטרפי איך מבטלין זה את זה ותירצו דהתם כדלא מערב אבל הכא דמערב בטל דאיסורין מבטלין זה את זה א"כ דהתם לגבי איסור לבר והכא לגבי מלקות ע"ש · וגם ראיתי להרא"ש בכלל פ' סי' ב' דלמד מהך סוגיא דכ"ט זיתי התר שנפל בו זית דם וזית חלב דשני האיסורין מבטלין זה את זה ומצטרף עם ההתר גם הטו"ר פסק כן בסי' נ"ח וכן פסק הש"ע והטו"ר סיים וכן ג' מיני איסורין של יבש שנתערבו זה בזה כזית מכל אחד כל שני מינים רבים על השלישי ומבטלים אותו ופטורים על שלשתן גם האגודה בפ"ח דזבחים סימן ז"ב הביא דברי ר"ל לפסק הלכה וכ"כ מדברי הסמ"ג לאוין קל"ח שהביא ראיה מדברי ר"ל אלו ע"ש · אך בדברי הטו"ר ק"ל שפירש דברי ר"ל בב' איסורים שיש בהם כזית בכל חד שנתערבו שזה אינו לפי פי' התו' דלשני הפירושים לא יתכן כי אם בשני מיני אסורים שיש באיסור אחד שני זתים ובאיסור שני זית אחד אך ב' מיני איסורים שיש כזית לכל חד לא יתכן לפרש מכח קושיות התו' על פרש"י שפירש כן וגם האגודה דחה פרש"י מכח קושיות התו' והנה אמת כנה שהקשו על פרש"י וז"ל וע"ק אם נפרש פיגול נותר וטמא שלשתן יחד למ"ל למימר אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו והא ודאי יש כאן שנים המבטלין את הב' ואכולהו ליפטר דכל אחד הוי בטל ומבטל ע"כ ולא ידעתי מאי ק"ל דהרי לפרש"י לא איירי שנתערבו ג' האיסורים אלא דמכירם ואעפ"כ כי הכניסם תוך פיו ולעסן חשיב כנתערבו כיון דלועס רוב מאיסור חד ומיעוט מאיסור אחר ובטל המיעוט ואינו יודע עיקר האיסור שיש בו שיעור לחייבו וא"כ בלי לעיסה איך יבטלו ב' האיסורי' לא' כל שהם לפניו ומכיר כל חד וחד איזהו של פיגול ואף שהתו' הכריחו דר"ל בנתערבו איירי דאי לאו הכי קי"ל דמצטרפי הא ל"ק דכי הכניסם בפיו חשיב כנתערבו למ"ש וכ"ת דאעפ"כ ק"ל דהיה לו לר"ל להינקט לה בנתערבו ואפ"ה פטור אף שאכל שלשתן הא נמי ל"ק דאדרב' נקיט ר"ל טפי ריבותא דגם בלי תערוב' דאיסור ביבש לא שייך ביטול כידוע אפ"ה בטלי ע"י לעיסה דחשיב כנתערבו ותו מאי ק"ל בפרש"י ואת זה ק"ט להטו"ר שפירש דברי ר"ל דאיירי בנתערבו דא"כ תיקשי מאי קאמר אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ת"ל דבטל כל חד בשני מיני איסור שכנגדו וע"ק היכי תלי זה בהתראת ספק דבכי האי לר"ע פטור דחד בתרי בטיל לכ"ע והא ס"ל איסורין מבטלין זה את זה כי ע"כ נראה דא"כ דהטור מפרש דברי ר"ל או כפרש"י או כפירוש התו' אלא דעכ"פ מדברי ר"ל נלמד בב' מיני איסורים דבטלי אי נתערבו ופטור על שלשתן כיון דס"ל איסורין מבטלין זה את זה וזה שכתב וכן ב' איסורים לא

דברי ר"ל הם אלא שאמר כן מדברי ר"ל ואולם ראיתי להב' שכתב ומ"ש וכן ב' מיני וכו' היינו ההיא דהפיגול ונותר וכו' והא ודאי פשיטא דהאסורין באכילה הם ולא בא ר"ל אלא לפוטרן ממלקות וא"כ לא היה צריך לכתוב רבינו דין זה דהא לא נפק"ל מידי ולא כתבו אלא דמיניה ילפינן שני דינים הראשונים דנפק"ל מינייהו טובא ובהכי א"ש שאעפ"י שהוא דין יבש ביבש כתבו כאן ולא כתבו בסי' ק"ט שהוא דיני יבש ביבש עכ"ל וק"ל בדבריו דאיך כתב שדבריו הם דברי ר"ל וזה לא יתכן בין לפרש"י והתו' כמו שנתבאר דהרי ר"ל בלא נתערבו איירי והפיטור משום הלעיסה ואילו הטור נקיט ליה בנתערבו גם מ"ש והא ודאי פשיטא שאסורין וכו' תימה בדברי ר"ל דבלא נתערבו איירי ומשום התראת ספק הוא דפטר דעכ"פ עבר בודאי בלאו דחד מינייהו ואיך יהיה בו צד היתר ועוד דכי בא לאוכלם ולבטלם ע"י לעיסה מידי מבטל איסור לכתחילה לא יצא דאיכא מ"ד דהוי מד"ת אבל במציאות הטור דב' מיני איסור נתערבו ובטל כל איסור בשני מיני איסורים אחרים בכי האי איני רואה שום פשיטות לאיסור דאי איסור מבטלין זה זה הרי חוזר מיעוט איסור להיות נותר כמ"ש הרא"ש בפג"ה ד"ן הביא דבריו הב"י בי"ד סי' ק"ט וא"כ ה"ה זית נבלה וזית טמאה וזית חלב שנתערבו שני מהן איסור נבלה דבטל אגב שני זיתי טמאה וחלב וכן שני איסור טמאה דבטל אגב נבלה וחלב וכן בחלב אגב נבילה וטמאה ואם אין כאן איסורים אלו מהו הפשיטות שאסורין והרי כל חד בתרי שרי אף מדבריהם · והנה אמת דעיקר לימוד זה של הטור מדברי ר"ל יש להשיב דל"מ דכי אמר ר"ל היינו דעכ"פ יש כאן רוב מאיסור אחד ומיעוט מאיסור אחד כעין מ"ש דעל ידי לעיסה בכלל מיעוט איסור זה ברובו של איסור זה וכן לפירושי התו' שיש שני זתים מאיסור אחד וזית מאיסור אחר אבל ג' זיתי מיני איסור מנ"ל דמצטרפי שני מיני איסור לבטל אחד וחוזר האחד ומצטרף עם האחד לבטל השני וכן בג' אך יש ראיה על זה ממ"ש התו' עליו דאכולהו ליפטר דיש כאן שנים מבטלין דכל אחד הוי בטל ומבטל ע"ש ש"מ דפשיט להו דה"נ מצטרפי שני מיני איסור לבטל האחד כדעת הטור מ"מ היא גופא ק"ל בדברי התו' דמנ"ל פשיטות זה בדברי ר"ל כי היכי דתיקשי לפרש"י והרי דברי ר"ל דאיסור מבטל איסור חדוש הם והכי דלא לוסיף עלה שיצטרפו שני מיני איסור לבטל האחד ומ"מ לדעת הטור והתו' צריכה רבה אם יש באכילתם איסור תורה כלל כיון דבטל כל איסור בשני איסורים אחרים גם בעיקר תירוצו שכתבו דמיניה ילפינן שני דינים הראשונים קשה דא"כ הו"ל לסדר קודם דין הש"ס שהוא הבנין אב וא"כ השני דינים אלו אבל מאחר שפסק דברי הרא"ש מהנך ראיות מנ"מ בהביאו דין זה וע"ק דא"כ לא היה לו לשנות מדברי ר"ל דאיירי בלא נתערבו וכבר ראיתי להפליתי שהמניא למוד מדברי הטור אלו ולדידי כ"ת טובא בעיקר חקירתינו שנתערבו שני חתיכות היתר בשני מיני חתיכות איסור דאי איסורין כיבש בטלי זה את זה ומצטרפי אהדדי כדי לבטל איסור אחד מכ"ש דמצטרפי חתיכת מין איסור אחד עם שתי חתיכות היתר לבטל חתיכת איסור מין אחר ונפשט בנידון להתיר אלא דאכתי צריכה רבה שהרי שם בזבחי' דע"ט אמרו ופליגא דר"א דאמר כשם שאין מנות מבטלות זו את זו כך אין איסורין מבטלין זה את זה ופסק כן הר"מ בפ"ו מה' פסולי המוקדשין וז"ל הפגול הנותר וטמא שבללן ואכלן חייב אעפ"י שריבה מין על חבירו שאין איסורין מבטלי' זה את זה וכבר תמהו על זה מהרש"ח וכנה"ג ובת' שער אפרים סי' כ"א וכ"ג וכ"ד ובת' עבודת הגרשוני סי' נ' ובספר בית הלל ובפר"ח בקונטרס אחרון ובס' פליתי ובפרט להבי' איך סתם דבריו נגד הר"מ מאריה דאתרא ולי

נראה ליישב כמ"ש התו' דאי מיערב בטלי אע"ג דפגול ונותר דמצטרפי אהדדי ללקות א"כ כי פליג ר"א ואמר דלא בטלי צ"ל דה"ה בפגול ונותר דקי"ל בהו דמצטרפי לכזית כמ"ש במעילה דט"ז וכ"כ הר"מ בפ"ד מה' מ"א אבל בשאר מיני איסור דלא מצטרפי כל שאינן בשם אחד מנ"ל דפליג בכל גם בזה וס"ל דלא בטלי אהדדי והרי אפושי פלוגתא לא מפשינן והנה אמת דמדברי ר"א דאמר כשם שאין מנות מתבטלות זו את זו כך אין איסורי' מבטלים זה את זה נראה דגם בכל מיני איסורים אף שאין מצטרפין אין מבטלין דאי לאו הו"ל הפגול ונותר וטמא אין מבטלין זה ומדנקיט הכי ש"מ דר"ל נקיט פגול ונותר לרבותא דאף במצטרפי מבטלין ובחילוק התוספו' דבמיערב בטל ור"א נקיט בסתם לרבות' דאף בשאר איסורי' דאין מצטרפים אין מבטלין זה את זה וא"ש במי דתלה דכשם שמנות אין מתבטלות זו את זו והרי גבי מנות אין מצטרפין אי אכיל חצי זית מנה וחצי זית פסח ומינה שגם באיסורין דאין מצטרפין אין מבטלין זה את זה אך דברי הר"מ דנקיט מילתיה דר"א בפגול ונותר וטמא אין מורה כן דלמ"ש עדיף מינה הו"ל למנקט דיניה באיסורין דאין מצטרפין ועיקר דין זה היה ראוי בפ"ד מה' מ"א גבי דאין מצטרפין דאעפ"י כן לא בטלי אהדדי כי ע"כ נרא' ברור דעת הר"מ דס"ל דר"א עליה דר"ל דפטר בפגול ונותר אתי ופליג עליה דכשם שאין מנות מבטלות זו כדקי"ל בהלל ה"נ בפגול ונותר דשם אחד להם דמה"ט מצטרפין זה את זה היא הנותנת דאין מבטלין זה את זה ומינה דבשאר איסורין דאין מצטרפין גם ר"א יודה דמבטלין זה את זה ולכן דייק הטור ונקיט דינו של ר"ל בב' מיני איסורים ולא בפגול ונותר דשם א' להם דבפלוגתא דר"ל ור"א לא איירי כי אם בשאר מיני איסור דאין מצטרפין כגון חלב ודם דנקט ברישא דאין מצטרפין ע"כ לא חש להביא מחלוקת הר"מ עם הרא"ש כיון דאיפשר שגם הרא"ש מודה להר"מ באיסורין דמצטרפין זה את זה אע"ג דנקיט סתם דברי ר"ל ור"ל באיסורים דמצטרפין איירי מ"מ כיון דנדון הרא"ש באיסורים דאין מצטרפין הלא גם ר"א יודה וע"כ לא חש להבי' דברי ר"א דפליג לר"ל ותו ל"ק ג"כ להש"ע דלמ"ש באיסורים דאין מצטרפין בחלב ודם גם ר"א מודה לר"ל ואת זה ק"ל להפליתי בי"ד סימן כ"ח ס"ק ז' שהביא דברי הר"מ מה' פהמ"ק וכתב וצ"ל פיגול ונותר דנקט לדוגמא בעלמא דהא פסק באותו פ' דפגול ונותר מצטרפין ואיך יתכן דיבטלו זה את זה עכ"ל ותמהני דא"כ תיקשי לר"ל דאמר בפגול ונותר דמבטלין זה את זה וגם איך לא ראה מ"ש התוס' לזה כדע"ת דאיירי במערב דבהכי שפיר א"ש כמ"ש שם עוד ע"ש ועל הכל מ"ש דלדוגמא נקיט הוא תימא דמי הכריחו למינקט בפגול ונותר דגם ר"א לא נקיט לה וידוע צחות לשון הר"מ ודיוקו בכל הדברים ואיך יכתוב כאן מה שאינו דבר זה קשה לשמוע כי ע"כ נראה כמ"ש ודברי הרב צ"ע ומ"מ בנתערב ג' מיני איסור דמצטרפי כגון נבלה וטריפה ואבר מן החי צריכה רבה אי מבטלין זה את זה דסתם דברי הרא"ש ואגודה וסמ"ג והטור מורים שפוסקים כר"ל הפך דעת הר"מ ומינה לעיקר חקירתינו כ"מ דשני חתיכות היתר שנתערבו עם שני מיני איסור אם הם איסורין דאין מצטרפין יש לדון דבטלי כדברי ר"ל דגם ר"א אפשר דמודה בו אך באיסורי' דמצטרפין בהא ודאי דלא בטלי דמידי דעת הר"מ שפסק דלא בטלי לא יצאנו וכ"ש שיש לצדד שגם שאר הפוסקים יודו אך אחר היטב יש לדון שגם באיסורין דאין מצטרפין לא בטלי ב' חתיכות בשתי חתיכות של מיני איסור והוא במה שקשה בעיקר דברי הטור והתוספו' דנראה דס"ל דב' מיני איסור בטלי אהדדי · וכבר נתבאר דאי בטלי איני רואה בו טעם שיהיה בהם איסור תורה דאי בטיל שם איסור מינייהו איסור תורה מהי תיתי ואף

איסור

איסור מדבריהם איני רואה דכיון דבכל יבש ביבש קי"ל חד בתרי בטיל אף מדבריהם היכן נזכר שאסרו הם בשלשה מיני איסור וכד הוינן בה אם באנו לומר דג' מיני איסור שנתערבו שרו מד"ת וכ"ש אי שרו אף מדבריהם תימה גדול הוא איך יחזור כל האיסורים להתר בשביל שנתערבו ואין הדעת סובלו כי ע"כ נראה דבטול איסורים זה את זה לא שייך כי אם לגבי חיוב מלקות שהרי דבר ברור שאינו לוקה כי אם כהתרו בו שצוכר בלאו שעבר וא"ה לא יתכן דלילקי כי אם כאכל איסור ודאי דאם נתערב חתיכת איסור בחתיכת התר ואכל חד מינייהו אינו לוקה גם שהתרו בו כיון דהוי ספק אך אם אכל את שתיהן והתרו בו על שתיהן תלוי אי התראת ספק שמה התראה או לאו שמה התראה כמ"ש בחולין דנ"ח באכל מזה כזית ומזה כזית פ"ש ואילו לגבי איסור תורה אין בו ספק דעכ"פ אכל איסור ודאי ובשוגג חייב חטאת ובכי האי גוונא אם נתערבו ג"כ שני איסורי' ואכל שתיהן והתרו עליו משום איסור האחד תלוי ג"כ במחלוקת התראת ספק וע"כ ס"ל לר"ל דכי נתערבו ב' מיני איסור ואכל שלשתן זה אחר זה והתרו בו משום איסור האחד דלכ"ע פטור דכי פליגי בהתראת ספק אי שמה התראה אינו אלא בספק שקול ולא כזמן דנתערב פגול ונותר וטמא דכי אכל הראשונה והתרו בו משום פגול איכא ב' צדדי' שלא התרו בו האמת דהיינו נותר וטמא ובכי האי לכ"ע לאו שמה התראה ואיסורים מבטלים זה את זה אבל לגבי איסור תורה בלי חיוב מלקות גם הוא מודה דעבר בודאי על ב' לאוין בלי חיוב מלקות דלגבי איסור תורה לא שייך תערוב' דמכ"מ אם הוא פגול או נותר כיון דשניהם אסרם הכתוב זה נ"ל מוכרח בדברי ר"ל לדעת התוספות והטור וא"כ נ"ת בחקירתינו שגם שני מיני איסור דאין מצטרפין אי נתערבו בשני חתיכות התר דאין הספק לגבי ביטול למלקות כי אם לגבי איסור והתר הא ודאי שני מיני איסור שוין הם לאיסור והוי ספק שקול וכי אכיל חד מינייהו באשם תלוי קאי כי מן הבאר יש לייסב במאי דק"ל במ"ש הרב המגיה לחלק בפט"ו מה' איסורי ביאה ה"ט שחקר גבי הא דתניא בקדושין דע"ב נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי וזה נתין וזה ממזר בזמן שלא קרא עליה ערער אם נאמנותה להכשיר ולפסול הוי מדינא או מהתקנה דלהכשיר ז"ל דהוי מדינ' דהרי אמרו שם בע"א דספק ממזר התירו תורה והעלה דהוי מתקנה דכי קי"ל דשתוקי שרי מד"ת אלא היכא דלא הוחזק שם ממזר אבל כד' נשים שילדו בבית אחת והאחת היא אשת ממזר דבר תורה כולם אסורים בבת ישראל דהרי הוחזק שם ממזר והביא ראיה שהרי ראיית הר"מ דס"ל דספק תורה שרי מד"ת הוא מדהתיר הכתוב ספק ממזר ואפ"ה ס"ל דכאיקבע איסור מביא אשם תלוי את"ד • והם בעיני דברי תימא דכד' נשים שילדו בבית אחת והאחת ממזר איך יהיה בו איסור תורה ומקרא מלא הוא אחרי רבים להטות דכי קי"ל כאיקבע איסור דלכ"ע אסיר מד"ת וחייב אשם תלוי היינו חתיכה משני חתיכות דאין כאן רוב אבל חתיכת איסור בשני חתיכות התר שרו אף מדבריהם כדקי"ל חד בתרי בטיל וא"כ ה"נ דד' נשים ילדו והאחת מהם אשת ממזר מדינא שרו כולם אף מדבריהם ועיקר נאמנות החיה הוא לפסול לומר זה ממזר דלהכשיר בלא"ה שרו ומיהו למ"ש לעיל לעיקר דגם בתערובת אדם באדם אמרינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי א"כ נאמנות החיה הוא גם להכשיר כיון דמדבריהם נפסלו כולם דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי אבל שיהיה בהם איסור תורה לא יתכן לעולם ואולי במ"ש היה מקום ליישב דהרי תני זה כהן וזה לוי וזה נתין וזה ממזר והו"ל שנים כשרים בשני מיני פיסולי דפיסול נתין אינו מלאו דממזר ולמה שנתבאר דאין איסורים מבטלים זה את זה לגבי איסור לעולם א"כ ה"נ חשיב כחתיכה משתי חתיכות ואעפ"י שהרב כתב והאחת ממזר ז"ל דלאו דוקא ונקיט הכי כיון שפיסול נתין אינו מלאו דממזר אך אחר הישוב אין זה מספיק שהרי איסור נתין אינו מד"ת כמ"ש ביבמות דע"ט דנתינים יהושע ודוד גזר עלייהו וכמ"ש הר"מ בפי"ב מה' א"ב הכ"ב וא"כ כי ילדו ד' נשים כהן ולוי נתין וממזר מד"ת שרו כולם דאיכא תלת כשרים וחד פיסול ואיך יהיה איסורים מד"ת ולומר דס"ל דלגבי תערובת חשיבי ולא בטלי אף מד"ת זה אינו דהרי לעיל מזה אמרו ד"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלו ומנ"ת אי לא בטלי ברוב גם כעיקר חלוקו ק"ל דהרי אמרו בברכות דכ"ח דהותרו עמוני ומואבי דנתערבו בכל האומות וכ"כ הר"מ בפי"ב מה' איסורי ביאה והרי הכא דאיקבע שם איסור דר' אומות נתערבו בהם ואפ"ה התירו מכח רוב והיה מקום ליישב עפי"מ"ש המבי"ט ח"א סימן כ"א והרא"ש כלל כ' גבי חדש דבלא איקבע שאני ואינו מספיק דבכל שיש שם ודאי איסור איקבע חשיב ומה גם שבעיקר דברי המבי"ט ובה"ג חילק הה"ל בפי' מה' מעילה יש להשיב כמ"ש בסימן ואין כאן מקום להאריך וצ"ק בדברי הה"ל שהרי הש"ע אה"ע סימן ד' סל"ה הביא דין זה דחיה וגרים כהן לוי וישראל וממזר ש"מ דאין חלוק בין נתין לישראל ואולי ס"ל דט"ס הוא דבכל נוסחי הש"ס ופוסקים גרסי נתין במקום ישראל :

סימן צ"א עוד

יש לחקור בדין זה כאחד שהיו לו חתיכת איסור ונתערבה בשני חתיכות התר של אדם אחר דנהפך חתיכת איסור להתר מי זוכה בצל החתיכה של איסור דשלו היתה א"ר כיון דלא הותרה כיאם בחתיכו' התר של זה הוא זוכה בה והנ"ל דתלוי אם היא מחתיכת איסור הנאה לא חשיב שלו כלל וזכה בעל שתי חתיכות התר כחתיכ' איסור אבל אם היא מאיסורי אכילה לבד דחזי לית ליהנות בה בכל הידי דהנאה הוא זוכה בו ולא זה דאין הלה עושה סחורתו כפרתו של חבירו וקי"ל דממונא לא בטיל כמ"ש בבינה דל"ט כנ"ל :

סימן צ"ב עוד

יש לחקור לפי מאי דקי"ל לגבי סנהדרין דרובו מתוך כולו בעינן כמ"ש הרשב"א בת' הביאו ב"י ח"מ סי' י"ג ושאר פוסקים אם הדין כן גם בתערוב' יבש ביבש ומשכחת לה לפי מ"ש הרא"ש בפ' גיד הנשה דק' הביא דברי' הב"י בו"ד סי' ק"ט דיבש ביבש שנתערב חד בתרי אם נודע התערובת קודם הבישול בטל ברוב לבד חד בתרי ושרי לבשל התערובת דכיון דנודע התערובת ביבש אך אם לא נודע התערובת עד שבשל התערובת כפי ששים דהידיעה עיקר בביטול האיסור וא"כ אם נתערב חתיכת איסור בשני חתיכות התר ולא נודע התערובת עד שבא גוי או כלב ואכל אחת מן החתיכות אי שרו שתי החתיכות דהרי בעת ידיעה אין כאן רוב ורובו מתוך כולו שהרי אחרי רבים נפיק דין סנהדרין וביטול איסור כידוע והדבר צ"ת עוד :

סימן צ"ג יש

לחקור בדין ביטול איסורין דקי"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל ולח בלח בששים אם גם באיסורי הנאה בטל ברוב ביבש ובלח עד ששי' א"ד איסורי הנאה לא בטלי כל דמתהני והנה אמת שנראה דאין לחלק בין איסורי אכילה לאיסור הנאה דכי כתיב אחרי רבים להטות בכל דיני התורה כתיב אך המביא אותי אל כית הספק הוא שראיתי להרימ"ט ח"א סי' ו' דפשיט ליה דאין ביטול לאיסורי הנאה שהשיב על ת' התשב"ץ ח"א סי' קנ"ח שכתב דמעות מודר הנאה בטלי ברוב כדין יבש ביבש דחד בתרי בטיל השיב דטעם הביטול לא ברירא ליה דבשלמא לענין איסור וכו' ובענין הנאה לא שייך ביטול כל דמתהני דומה לדתנן בס"פ השוכר יו"ן שבבל לבור רשב"ג אומר ימכר כולו לגוי חוץ מדמי יו"ן שבו אע"ג דלענין איסור הנאה לא אמרינן

דהסור

דאסור בכ"ש ה"מ לא מתבטל האיסור לגמרי כמ"ש לענין כל איסורין וכן משמע מדברי התו' והלכה כרשב"ג אלו דבריו עם שדבריו קנת מתומים כמנהגו כוונתו מבוארת דהכריח דבאיסור הנאה לא אסרו בכ"ש כמו שהחמירו באיסורי אכילה דבלא"ה איך התירו שימכור לגוי חוץ מדמי יי"ן שבו והרי נאסר כולו מדינא אלא ודאי באיסורי הנאה לא אסרו ואי משום דקשה דא"כ לשתרי לגמרי בלי מכירה חוץ מדמי יי"ן שבו כדקי"ל בכל בטוי איסורין כגון חתיכת חלב בב' חתיכות הותרו כל הב' חתיכות כמ"ש הטו"ר סי' ק"ט לזה הכריח דבאיסור הנאה לא שייך בטול להתיר גם האיסור וע"כ התירו במכירה לגוי חוץ מדמי יי"ן שבו דאינו נהנה מן האיסור והראיה שהביא מהתו' הוא ממ"ש התו' בע"ז דע"ד ד"ה אמר וי"ל דרשב"ג מוקי לה לענין שלא יוכל למכור כל אחד ואחד לבדו לפי שאינו בטל למיהוי יי"ן היתר על ידי ביטול אבל כל התערובת כאחד ודאי יוכל למכור חוץ מדמי חבית שבו ע"כ:

ואחרי המחילה דן אנכי לפניו בקרקע דל"ת כלל לדון כדבר חרש כזה וזה שהבין בפשט דברי התו' באין ביטול לאיסור הנאה אינו כ"ל אלא כוונת התו' שדבר ידוע דביטול איסור לא שייך כי אם באי אפשר להפריד האיסור מההתר דכאפשר להפריד לא בטיל כלל ואפי' אחד בריבוא כמ"ש הר"ן בפ"ק דסוכה גבי הא דתנן העושה סוכתו תחת האילן וז"ל וכודאי דאין ביטול זה כביטול שאר איסורין שאין לך איסור שאדם יכול להתירו ולעמוד עליו שיהא בטל ע"ש גם הרשב"א בת' סי' תפ"א כתב דכל איסור ניכר שהוא בעין אפי' דבר מועט בתוך התר מרובה ואפי' באלף לא בטיל וכו' וכיון שכן חיטים הללו הרי אפשר לבודקן דדילמא אית להו גרגרי' שנתבקעו דאסורין לכ"ע ע"ש גם הרא"ה בספר בדק הבית דקכ"א כתב דכלי איסור שנתערב בכלים התר דלא בטיל דהא בניכר האיסור לא בטיל וכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא בניכר האיסור ע"ש וכיון שכן ה"נ לגבי איסור הנאה ביי"ן דאפשר להפריד האיסור על ידי שימכור חוץ מדמי יי"ן בכי האי גם באיסור אכילה אסור וטעם זה שיש טפי מדבר שיל"מ דהתם התר מצד אחר הוא בא אבל באפשר להפריד האיסור מההתר מהי תיתי דליבטיל ויש לדון נמי דהד"ת לא בטיל אע"ג דבדבר שיל"מ מדרבנן הוא דלא בטיל הכא שאני מהטעם שכתבתי וגם לדעת רוב הפוסקים דביטול איסור לכתחילה אינו מד"ת ה"ד בשביטל שאינו ניכר האיסור ואי אפשר להפריד האיסור אבל כאן הו"ל כאוכל איסור בלי ביטול וא"ה נראה דתקנת רשב"ג מה"ט דהו"ל כהגעלה לכלי איסור דמתיר הכלי וכן ראיתי בבירור להר"ן בס"פ השוכר עלה דהך מתני' שכתב דאע"ג דהוי דבר שבמנין וראויה לאסור בכל שהוא אפשר דכיון דמוכרה חוץ מדמיה חשבינן ליה כאלו הוכרה ונטלה ע"ש הרי שכתב דגם בהנאה אוסר בכ"ש וטעם ההתר דהוי כמפריד האיסור וא"כ אין ספק שגם התו' כיוונו לזה ולכך אסרו במוכר חבית אחת אחת דאי אפשר להפריד האיסור משא"כ למכור כל התערובת ביחד חוץ מדמי איסור דשרי מהטעם שביארתי ותמהני איך לא נרגש מדברי הר"ן הללו הן אמת דצריך טעם למה לא התיר רשב"ג ביין גם יין ביין דכיון דאינו מוכר לו היין וז"ל דיין ביין דאי אפשר בשום צד להפריד האיסור מההתר לא מהני שימכור חוץ מדמי יין דכל כה"ג לכ"ע אין ברירה ובסתם יינם דרבנן הקלו אך את זה צריכה רבה לפי טעם הר"ן והתו' שביארתי מ"ט דת"ק דאסר ביין חבית בחבית במכירה חוץ מאיסור דהוי כמתיר האיסור וסילקו דאין מקום חשש איסור כזה כלל והנ"ל ליישב בזה במאי דקשה מהך סוגייא למ"ש הר"ת בפ"ב הה' זכייה ה"ה דצריך לסיים המקח ואי אמר כל נכסי קנויין לך חוץ ממקצתן לא קנה וכתב ה"ה שכן דעת הרי"ף והנ"ז כן

מינאש והעיטור וחלקו עליו חכמי הדורות והראב"ד וטח"ת סי' רמ"א מכללם ע"ש והשתא קשה לשיטת הר"מ הרי כה"ג גוי לא קנה ההתר והו"ל דמי יין בניהן ואיך התיר רשב"ג כי ע"כ כ"ל דהכא לכ"ע קני דכיון דהחבית שלא הקנה לו לקונה לא שיירה לעצמו ולית ביה זכיה בגויה כלל דאיסור הנאה אפקריה רחמנא ועומד לישרף הוא וכיון שמכר כל הזכות שיש לו דאילו חבית יין אינו קנוי לו בכי האי לכ"ע קנה כי ע"כ הדר כי קושיין לת"ק אך אחר הישוב לת"ק ש"ל דחבית יין שנתערב בין החביות כיון דמד"ת ברובא בטיל הרי קנויים לו מד"ת וכי מכר כל החביות חוץ מדמי יין שבו הרי נשאר קנוי לו חבית יין מד"ת וא"כ לא קנה כלל לדעת הר"מ וא"כ לא מהני תקנת רשב"ג ואף החולקים להר"מ כ"ל דהכא מודו כ"ע דלא קנה שהרי גבי מוכר דבר שאינו מסויי' דקי"ל דמראהו גרוע א"כ הו"ל כהוברר הגרוע ואף אם יש שנים גרועים כשנתן לו אחד מהם הרי הוברר ואמרינן איגלי מלתא למפרע שזה הוא מה שהקנה לו וכעין מ"ש בר"פ החולץ דכל דעתיד להתברר לבסוף כמבורר דמי אבל כאן דלעולם אינו עתיד להתברר איזהו החבית של יין שלא הקנו לו לכ"ע לא קנה ומעתה צ"ל דהכא פליגי דת"ק סבר דכיון דמד"ת חבית יין קנוי לו אחר התערובת והרי אין בידו להקנות לו חוץ מדמי יין כיון דאינו מבורר ולא עתיד להתברר וא"כ אין תקנת רשב"ג מועיל ורשב"ג ס"ל כיון דמד"ת בטל ברוב והותרו כל החביות גם בשתיה ותקנה זאת אינה אלא משום איסור דדבריהם דאמרו דלא לבטיל והרי מדבריהם אינו קנוי לו חבית יין כלל כיון דאסרו בהנאה א"כ שפיר דמי בתקנה זו שהרי לא נשאר לו שום זכות במכירה זאת כי היכי דליהוי במוכר דבר שאינו מסויים זה כ"ל בהון בישוב ענין זה ודוק ואולם כל זה הוא לדעת רוב הראשונים דס"ל כפירוש ימכור כולו לגוי חוץ מדמי יין שבו היינו שימכור בתנאי זה דאינו מוכר לו חבית יין ואם נתערב לו חבית יין בין ט' חביות התר מוכר לו ט' של התר ומעות התר הוא לוקח אך הר"מ חולק על זה שם בפי' המשנה ובחבורו בפט"ו מה' מ"א הכ"ט ופירש דהיינו שמוכר לו כל עשר חביות ולוקח דמי עשר ומוליך הוא דמי חבית אחת לים וכבר הארכתי בביאור מחלוקת זה בח"א סי' פ"ב ע"ש אמת דלמ"ש קשה דתקנת רשב"ג לפי פירוש הראשונים דהוי כמפריד האיסור וא"כ איך יחלוק הר"מ על זה דלשתרי גם לדידיה כיון שמפריד האיסור מההתר מה איסור שייך ביה וז"ל דס"ל כיון דמד"ת בטל ברוב וחבי' יין קנוי לו לכ"ע לא מהני במכיר' חוץ מדמי איסור דהרי לא קנה הגוי כיון שמכר דבר שאינו מבורר דאף אם יתברר אח"כ דעתו דלא קנה כמ"ש בפ"ג מה' זכיה וכאמו' כאופן דכל איסורי תורה דאסירי בהנא' ג"כ כיון דבידו להפריד האיסור צריך למכור חוץ מדמי איסור ואף בתערובת כעין יין ביין כבר נחלקו הראשוני' אי כל איסורי תורה כיין דמו ואסיר בתקנת רשב"ג או לסתם יינם דמו ושרי בתקנת רשב"ג ודעת רוב הפוסקים דכל איסורי תורה לסתם יינם דמו ושרי וכמ"ש על זה כאורך בח"א סי' פ"ב זולת כדברי הנקחי' מן הגוי דלא מהני תקנת רשב"ג דיש לחוש שיחזור וימכור לישראל ויהנה ישראל מגוף האיסור כמ"ש בירוש' בפ"ג דערלה וכמו שביארתי שם בסי' הנז' ע"ש ומעתה מטבע איסור הנאה של מודר הנאה שנתערב במטבעות התר בנדון התשב"ץ ליתיה בתקנת רשב"ג כיון דדבר הניקח מן הגוי הוא וכ"כ מהתו' ע"ז דס"ה ד"ה טעמא ע"ש א"כ אי אפשר להפריד האיסור מהתר א"כ חזר הדין לכלל ביטול איסור וכיון דלא חשיב דס"ל דגם דבר שבמנין בטיל חד בתרי כמ"ש הר"מ בפט"ו מה' מ"א והש"ע בי"ד סי' ק"ו א"כ ה"נ בטיל חד בתרי אי לאו דהוי דבר שלם וכל מה שהשיב הרמ"ט בזה על הרשב"ץ דגבי הנאה לא שייך ביטול הם דברי תימה ועי"ק במה שהבין דלרשב"ג

באיסור

באיסור הנאה לא אמרו בכ"ש אלא דלא בטיל לגמרי ליהנות גם מגוף האיסור דא"כ תיקשי בירושלמי דפ"ג דערלה שהקשו בבגד שצבעו בקליפי ערלה דתנן שם ידלק וכן בפ"ג דע"ז גבי ככר של ע"ז דתני ארג בו את הבגד ידלק אמאי ליסתרי בתקנת רשב"ג ותירצו דבגד ניקח מן הגוי וכרכר הניקח מן הגוי כאסר הכל ולא מהני תקנת רשב"ג הביאוהו רוב הראשונים להלכה ואילו לדבריו דבאיסורי הנאה לא אמרו בכ"ש אלא דלא בטיל ליהנות גם מגוף האיסור א"כ מ"ש דבר הניקח מן הגוי יהכור חוץ מדמי איסור שבו כיון דאינו אוסר בכ"ש והרי לא כהנה מגוף האיסור דאי משום חשש דיחזור וימכור לישראל בלאו הכי יש לחוש בכל בגד שקונ' מהגוי שנצבעו בקליפי ערלה או ארגו בכרכר של ע"ז דמי מעכב ביד גוי של"ז לעשות אלא ודאי שגם בהנאה אוסר בכ"ש ואין הותר כי אם דחשיב כמכיר האיסור וסלקו וכל שיש לחוש שיחזור וימכרנו לישראל לא החשיבוהו כמפריד האיסור ונשאר באיסורו דאוסר כ"ש אך לדעת הרא"מ קשה ולזה י"ל דס"ל דכל דאתי על ידינו שיהנה הישראל בגוף האיסור חששו ולא התירו במכירה ליהנות בהתר כי אם דידלק הכל והוא דוחק גם מצד אחר ק"ל להרא"מ שהנה ראיתי להרמב"ן והריטב"א והר"ן גבי מתני' דס"פ השוכר דתני אלו אסורין ואוסרין בכ"ש יי"ן ועז' ועורות לבובין ואסיק הש"ס דהאי תנא דבר שבמנין ואיסורי הנאה הוא דאית ליה דלא בטיל ומה"ט פרש' יי"ן חבית בין החביות וכו' וכן מבואר מהתו' בע"ז דע"ד ד"ה הא אמר ע"ש והם חלקו על זה והעלו דבע"ז ויי"ן לא בעינן דבר שבמנין משום חומרא דע"ז ע"ש אמת דלהר"ן ק"ל שהרי באידך מתני' דתני ימכור לגוי חוץ מדמי יי"ן שבו ואמרו דהלכה כרשב"ג ביי"ן חבית בחבית כתב ואע"ג דחשיבה והוי דבר שבמנין ודאויה לאסור בכ"ש אפשר כיון דמוכרה חוץ מדמיה חשיב כאלו הוכר ונטלה וכ' לר' גדולה אלא קיתון של מים דלא חשיב ולא הוי דבר שבמנין ע"ש הרי נראה דגם ביי"ן כל דלא הוי דבר שבמנין בטל ברוב והרי במתני' דלעיל דהה פרש"י וכתב דביי"ן אע"ג דלא הוי דבר שבמנין אוסר בכ"ש והכי סתים כולי האי כאן הפך זה וה"ה הר"מ בפה"מ כתב דיי"ן היינו חבית בין החביות וכן בעז' פ"ש שמבואר דקאי כשיטת רש"י וכן נוטים דבריו שבחבור פז' דעז' ה"ט וב"כ רבינו ירוחם כתיב יין ח"א דחבית קטנה או פחותה של יין בטל ברוב וכן פסק הור"ס בהפה סי' קל"ד ס"כ וכ"כ דעת רע"כ והתי"ט גבי הך מתמ' וכ"כ דעת הש"ך בי"ד סי' ק"יס"ק ד' וגם שהפר"ת בי"ד סי' ק"י ס"ק ד' הכריע לאסור בעז' בכ"נ ביי"ן אינו מוכרח וכדרכבן כקטינן להקל וגם ראיתי להפ"ת וספר כרתי ופלתי שכתבו להקל ולפי שיטת המתירים בחבית יי"ן שאינו חשוב נראה ודאי דבטל ברוב בלי צורך תקנת רשב"ג דאי בתקנת רשב"ג גם בדבר חשוב בתירוץ ראשון של הר"ן שב"כ מדעת שאר הפוסקים :

וכיון שכן קשה בין לדרכנו ולדרך הרא"מ דלדרכנו קשה דאי גר תקנת רשב"ג הוא דהוי כמפריד האיסור א"כ גם באינו חשוב איך יתירו בלי תקנת רשב"ג כל דאפשר להפריד וי"ל דבאינו חשוב שרי גם באכילה והרי לגבי התר אכילה לא שייך כלל תקנת רשב"ג דאי אפשר לאכול חוץ מאיסור שבו וכיון דהותר באכילה אי בעינן להתירו בהנאה בתקנת רשב"ג הרי אתה אוסרו באכילה דבדינא הותר וע"כ גם בהנאה הותר ותקנת רשב"ג לא שייך כי אם היכא דנאסר התערובת באכילה ולפי דרך זה יש ליישב גם לדרך הרא"מ דאע"ג דבהנאה ליכא בטול לגוף האיסור מש"כ באכילה מ"מ כשהותר באכילה גוף האיסור ברוב הותר גם הנאה ברוב גוף האיסור א"ק לבז' מ"ש הרן דחבית בחבית שהתירו בתקנת רשב"ג היינו בחבית קטנה דלא חשיב ולא הוי דבר

שבמנין ע"ש והרי כיון דבטל ברוב והותר גם באכילה הותר גם בהנא' בלי תקנת רשב"ג דאי לאו הרי אתה אוסר באכילת אעפ' שאינו דבר שבמנין וה"ל ליישב ויתיישב נ"כ דלא סתרי דברי הר"ן אהדדי שרצתי דגם ביבש ואינו חשוב אוסר בכ"ש גם בהנאה כמ"ש במתניתין דלעיל אלא דבחשוב לא מהני תקנת רשב"ג כי אם באינו חשוב ומיהו עכ"פ ק"ל לדרך הרא"מ דהרי אכילה חמיר מאיסור הנאה וגם עיקר הנאה הוא באכילה וגם הנאת אכילה דחמיר משאר הנאה הוא דלקי וכמ"ש בס"פ גיד הנשה על הנאת גרונו הוא דמחייב ומה"ט אי אכל איסור שלא כדרך הנאה פטור כמ"ש בפסחים דכ"ד ואי עיקר הנאה דאכילה הותר ברוב גם גוף האיסור כ"ש שאר הנאות דגרועי ואיך יתכן דליתסר דלא לבטיל ברוב גוף האיסור בשאר הנאות דהוי כיציבא בארעא אך לדרכנו דתקנת רשב"ג דהוי כמפרי' האיסור שגם באיסור אכילה אתי שפיר באופן שאיני רואה מקום לחלק בביטול איסורים בין איסור אכילה לאיסור הנאה אך את זה היה כ"ל ראיה דאין ביטול ברוב או בששים באיסור הנאה ממ"ש בירושלמי בפ"ג דערלה רבי אבהו בשם ר"א כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו לא יאכלו את תופס איסור הנייה כאיסור אכילה וכו' והקשו עליו והכתיב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אמר רבי אבהו קיימתיה בגיד הנשה של נבלה ופירש מהר"ר אליהו וקי"ל דמותר דתנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה וכו' וה"כ אמר ר"נ התם בששים ואילו היה מאיסורי הנאה היה אוסר יותר מששים קיימתיה העמרתיה ותירצתיה דמיירי בגיד הנשה של נבלה וכיון דהותרה נבלה בהנאה אף גידה הותרה בהנאה אבל גיד הנשה של כשרה אסור בהנאה ע"כ הרי מבואר ממ"ש דבאיסו' הנאה היה אוסר יותר מששים ש"מ דאין ביטול ברוב בהנאה כשם שהתירו באכילה ודבריו הם יותר חידוש דגם הרא"מ לא כתב כי אם באיסורי הנאה במקום דלא שייך התר אכילה כגון מעות או במקום אכילה בדברים חשובים דלא בטלי אבל במקום דבטיל לגבי אכילה אה"נ שגם הנאה הותר אך אחר הישוב נ"מ מידי מהך ירושלמי שדברי מהר"ר אליהו בפירושו הן מן המתמיהין דלמה שהבין דממתני' דחולין דצ"ו דתני ירך שנתבשל בו גיד הנשה קפריך א"כ מאי משני דאיירי בגיד הנשה של נבלה דא"כ היכי תני אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה ת"ל דהירך כולה נבלה היא וירך שנתבשל בה גיד משמע בהגיד מהירך הוא וכן מבואר שם בכולי סוגיא כי ע"כ דבר ברור דהי פריך הוא ממתניתין דלשם רצ"ג דתני שולח אדם ירך לגוי שגיד הנשה בתוכה ע"ש והרי בתיבה לגוי הנאה גמור' היא ואיך התירו לתת גיד הנשה לגוי ויותר תימא עליו דהך מימרא דרבי אבהו איתיה בש"ס בבלי בפסחים דכ"א ושם בדרכ"ב הקשה עליו והרי גיד הנשה דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדם ירך לגוי וגיד הנשה בתוכו ע"ש הרי לך שפירוש הירושלמי הוא כמ"ש ועל דרך זה תירצו שפיר דאיירי בירך נבלה דסתם ישראל ששולח לגוי הוא נבלה ודברי הרב נ"ב אלא דאכתי יש לדון כדברי הרא"מ דאין ביטול לאיסור הנאה כנדון הרשב"ן בטבעת איסור כוותיה דהרא"מ ולאו מטעמיה של' דכל איסור הנאה דשייך ביה נמי איסור אכילה כיון דלגבי אכילה דחמיר פשט לן דבטל ברוב או בששים ה"ה לגבי איסור הנאה דמגו דבטל לגבי אכילה בטל לגבי הנאה אבל באיסור הנאה דלא שייך ביה כלל ענין אכילה כמין טבעת איסור אה"נ דלא בטיל כלל ויש לדון נ"כ דאוסר בכ"ש אף שהרא"מ מודה דאינו אוסר בכ"ש אלא דשיעור גוף הנאה הוא דלא בטיל והיה נראה ראיה לזה דתנן בפז' דע"ז אלו אסורין ואוסרים בכ"ש יי"ן ועז' ועורות לבובין ושור הנסקל ונבלה טרפה וצפורי המצורע ושער נזיר וכו' ואמרו בש"ס הלא

הנאה

תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ע"ש וצ"ע תיגה דשייך דבר שבמנין גבי יין חבית בין החביות ועז נורה בין הנורות וכפרש"י והתו' אך בשער נזיר מה דבר שבמנין שייך בו ואף א"ת שעשאו שק ונתערב בשקים של התר איגו מספיק דא"כ הו"ל למיתני שק של שער נזיר דכשלמא גבי יין לא הוצרך לפרש חבית יין דאין היין עומד בלי כלי וסתמו כך הוא גם עז דהיינו נורת מתחילתו כך היא ולאו עז מעשה נעשה דבר שבמנין אבל שער נזיר דתחלתו שער ומחוסר מעשה להיותו שק ואם איתא דכי לא בטיל דוקא בשנעשה שק הו"ל למיתני הכי בהדיא ועל הכל דאם הוכרח רש"י לפרש בזין ועז דהיינו בחבית ונורה כ"ש שהיה לו לפרש כאן דהיינו שק כי ע"כ נ"ל דכי בעינן דבר שבמנין היינו בכל דבר דשייך ביה אכילה ונורה של עז משכחת לה כשעשה הניור כדבר דחזי לאכילה אבל בשער נזיר דלא שייך ביה אכילה כלל גם אם איגו דבר שבמנין לא בטיל ואין זה כגון דא"כ הו"ל לפרש עז כפשוטו דגם באינו דבר שבמנין כיון דסתם עז איגה במידי דאיכל וגם ראיתי להר"מ בפה"מ שפירש דעז היינו דינר של עז גם הטו"ד סי' ק"מ כתב כגון כוס או טבעת והרי הכי לא חזו לאכילה ואעפ"י כן אי לאו כדבר שבמנין הוו בטלי כי ע"כ צריך ביאור שער נזיר מ"ט לא בטיל וס"ר לרבינו עובדיה שפירש בהך מתני' וז"ל ושער נזיר דאיסורי הנאה הוא דכתיב ונתן על האש ואם נתערבה אגודה של שער נזיר באלף אגודות של שאר שערות כולם אסורות בהנאה ע"ש והתו"ט הביא דבריו וסיים רש"י והוא תימא דרש"י לא כתב מזה כלל לכן נ"ל דט"ס נפל וצ"ל הר"מ שכן ראיתי להר"מ בפה"מ שכתב כדברי רבינו עובדיה כי ע"כ אדרבא מכאן ראיה שגם באיסור הנאה דלא שייך ביה אכילה בטל ברוב אי לאו דדבר שבמנין הוא והואיל דאתי לידן פרש"י ורבינו עובדי' שפי' דשער נזיר איסור הנאה דכתיב ונתן על האש וכבר תמה עליהם התו"ט שהרי בקדושין דנ"ז אמרו שער נזיר מנ"ל דאמר קרא קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גידולו יהיה קדש ע"ש וגם רבינו עובדיה פי' כן דמתני' דפ"ב דקדושין את"ד וכמו כן ק"ל להר"מ בפה"מ בפ"ג דערלה מ"ג דתנן ומשער נזיר ומפטר חמור בשק ידלק השק כתב ושער נזיר נזה לשורפם דכתיב ונתן על האש ע"ש וגם עליו קשה היכי שביק לימוד הש"ס והמציאו הם לימוד אחר והנה אמת דאחר החפוש ראיתי דאמרו כן מהירושלמי בפ"ב דעז דהך מתניתין דאמרו ושער נזיר דכתיב ונתן על האש אלא דאכתי קשה דהיכי שבקו לימוד ש"ס בבלי ונקטו לימוד הירושלמי ואחר הישוב חזי הוית דהא ל"ק וגם ש"ס בבלי והירושלמי לא פליגי כלל דבר הוינן בה היא גופא קשה בס"ו דקדושין למ"ל מדכתיב קדוש יהיה ת"ל דבהדיא כתיב ביה שרפה כדכתיב ונתן על האש והרי בה"ג לחדו שם בקדושין דנ"ו שאמרו בכלאי הכרם מנ"ל דאמר קרא פן תקדש פן תוקד אש כ"ש כאן דכתיב להדיא ונתן על האש דמיניה ילפינן דשער נזיר בשריפה אכן ראיתי בתמורה דל"ד הקשו תנן שער נזיר יקבר ורמינהי משער נזיר ופטר חמור ידלק ותירצו כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא ופרש"י דשער נזיר טהור ישרף דכתיב ונתן על האש שער נזיר טמא לא כתיב ביה שריפה ובתירוץ זה פסק הר"מ בפ"ט מה' פסולי המוקדשין וגם בהך סו' צריך ביאור דכיון דבשער נזיר טמא לא כתיב ביה שריפה תו מנ"ל דאסיר בהנאה ויקבר אימא דשרי בהנאה כי ע"כ דנפק"ל מדכתיב קדוש יהיה דכי אף צריך משום נזיר טמא הוא דכיון דגידולו הוי קודש כי נטמא כמי מאי הוי ומזה נפיק נמי לשער נזיר טהור וכי כתיב ונתן על האש להצריכו שרפה תחת דוד השלמים והנה אמת סתם שער נזיר הוא נזיר טהור וא"כ גבי מתני' דפ"ו דקדושין דתני שער נזיר בכלל איסורי הנאה וצריך מנ"ל אף דהוה יכיל לשני דנפיק מדכתיב ונתן על האש אבל כיון דשער נזיר כולל גם נזיר טמא ולא נפיק כלל מונתן על האש דלא בעי בטמא שילוח תחת דוד השלמים כדתנן בנזיר ע"כ הביאו מדכתיב קדוש יהיה דכולל טהור וטמא דכי רכי ונתן על האש איגו אלא להצריכו שריפה בנזיר טהור משא"כ בטמא דבעי קבורה והירושלמי בפ' בתרא דעז לא חש לזה דכיון דסתם שער נזיר הוא בטהור נקיט הלימוד פשוט דכתיב ונתן על האש וא"כ דשער נזיר טמא נפיק מדכתיב קדוש יהיה ורש"י ורע"ב נגררו נ"כ אחר הירושלמי כיון דשני הטעמים אמת הם וגם דברי הר"מ בפה"מ בפ"ג דערלה אתי שפיר דכיון דתני ידלק דע"כ בשער נזיר טהור לבד הוא ע"כ נקיט גם הוא מדכתיב ונתן על האש דלא נפיק כי אם מהאי קרא אך את זה ק"ל להר"מ בפי"ט מה' פסולי המוקדשין הי"ב שכתב האורג מלא הסיט משער נזיר ומפטר חמור ידלק והיינו דפסק כסתם מתני' דפ"ג דערלה מ"ג ואילו שם כתב הר"ש בשם הירושלמי דמ' תני לה דאמר י' דברים מקדשין כרם כרבנן הוא סיש הוא פחות מסיט וכיון דהר"מ פסק כפ"ו מה' מ"א כרבנן דר"מ דששה דברים לבד מקדשין איך פסק להך מתני' דלרבנן בטל ברוב וראיתי להתו"ט בפ"ג דערלה דהר"מ שפסק להך מתני' ס"מ דס"ל דמתניתין כרבנן דלא כהירושלמי שהביא הר"ש דאמר דמתני' כר"מ ע"ש ודבריו זרים הם בעיני דמה כחו של הר"מ לדחות ש"ס דהירושלמי אכן ראיתי שם בירושל' בפ"ב דערלה סוף מ"ב דאמרו אית דתני לה בשם ר"מ ואית דלא תני לה בשם ר"מ וכו' גם ש"ס במסכת ה' אמרו רז"ו ור"ל חד אמר דברי ר"מ עשרת דברים מקדשין וחרנא אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשים ע"ש וכבר הביא גם הך ירושלמי הר"ש בפ"ב דערלה משנה ז' והתו' בזבחים דע"ב ד"ה אלא ע"ש ולפז"ל ל"ק על הר"מ שהוא פסק בהך מ"ד דמתני' רבנן דר"מ היא ויש ראיה לדבריו דהרי תנן בנזיר דמ"ה דר"מ ס"ל דגם נזיר טמא במקדש שערו בשריפה תחת דוד האשם ע"ש ואילו בתמור' דל"ד דרמי סתמי אהדדי בשער נזיר דבתמורה תני יקבר ובערל' תני ישרף ומשני כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא ואי מתני' דערלה ר"מ תני לה גם בנזיר טמא מני אתי דאיהו ס"ל דגם שער נזיר טמא במקדש בשריפה אלא ודאי דס"ל דמתני' דערלה רבנן דר"מ וע"כ פסק להך מתני' ותימה להתו"ט שלא ביאר זה · אך בזאת ק"ל להר"מ ורש"י ורע"ב שפירשו דשער נזיר מדכתיב ונתן על האש נפיק דא"כ גבי צרעת בגד דכתיב ביה שריפה ושרף את הבגד מינה נפיק דאסיר בהנאה לדבריהם ואילו בת"כ בפ' מנורע בפסוק צרעת ממארת הביאוהו התו' בערכין ד"ך ד"ה אעפ"י והר"ש בפ"א דנגעים הי"ב למדו זה דכתיב צרעת ממארת כ"ו שלא יהנה ממנו ע"ש נראה דבלא"ה הוה שרי בהנאה אף דכתיב ביה שריפה שי"ל כל עוד שלא שרפה מותר בהנאה א"כ ה"כ בשער נזיר כל שלא שרפו מותר בהנאה אלא שחיסר מצוה והיא מקום לייסב דבבגד צרעת כיון דאין תקנה לטומאתו א"כ נ"ל דמה"ט הצריכו הכתוב שריפה כי היכי דלא לטמאו ביה ולאו משום דאסיר בהנאה משא"כ בשער נזיר טהור דלא שייך זה אכן ראיתי להר"מ ורע"ב שם בפ"א דנגעי' שכתבו דאסיר בהנאה מדהצריכו הכתוב שריפה ע"ש וכבר תמה עליהם התו"ט דבת"כ נפק"ל מדכתיב צרעת ממארת ע"ש כי ע"כ אמינא מילתא דשוי לתרוייהו דהא קי"ל דגם בגד מוסגר אסור בהנאה כדמוכח ממתניתין דנגעים וביבמות דק"ג והרי מוסגר איגו לשריפה קאי וע"כ אצטריך צרעת ממארת ודברי הר"מ ורע"ב הם במוחלט ובמוחלט עיקר הלמוד מדהצריכו הכתוב שריפה ותו ל"ק מדברי התו"ט ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה ככר נתבאר דמשער נזיר דתנן דלא בטיל נ"מ באיסורי הנאה לא בטלי שכבר פירשו

הר"מ

הר"מ ורע"ב דאיירי באגודת שער דהוי דבר שבמנין אך בזאת ק"ל בדבריהם שהרי כתב הר"מ בפה"מ בפרק בתרא דע"ז דכל מה שזכר במשנה באוסר בכ"ש הוא נכון וברור מלבד יין דחבית בחבית שרי בהנאה בתקנת רשב"ג וב"כ רע"ב דיין אינה הלכה דאתי כרבנן דרשב"ג מכלל דשער נזיר דאוסר בכ"ש הלכה היא והרי לעיל מזה כתב הר"מ דדבר שבמנין בטל גם באיסורי הנאה כרבנן דר"מ בפ' ג' דערלה וכן הר"מ ורע"ב שם בפ' ג' דערלה ע"ש וא"כ אגוד' שער נזיר דלא לבטיל מהי תיתי ואי ס"ל דבטיל הו"ל לפרש דגם שער נזיר אינה הלכה וצ"ע · ושוב אחר החפוש ראיתי דעיקר חקירתינו בעיא הוא בירושלמי בפ' בתרא דע"ז אמרי' רבי יוסי בשם ר"ח בעיא איסור הנאה מהו שיבטלו ברוב והתנינן שור הנסקל תיפטר בחתיכות והתנינן צפור מצורע תיפתר צפור בצפורים והתנינן שער נזיר אית לך מימר צפור בצפורים כד מטון לערלה התיב ר"ז והתנינן האורג מלא הסט מצמר בכור בבגד משער נזיר ופטר חמור בשק ידלק ע"כ נראה דקפשיט מדבעי שיעור הסט ש"מ דבטל ברוב אלא דקשה דהא פשיט להפך ממתני' דע"ז משער נזיר וצ"ל דלא חש ליישב דמוקי למתניתין בבריתא וכדאוקמה בהכי בש"ס בבלי דתמורה דל"ר וכ"כ דבירושל' בפ"ג דערלה אמרו דצמר בכור בטל ברוב והביאו ראיה ממתניתין דהאורג מלא היסט מצמר בכור וארגו בבגד ש"מ דבלי אריגה בטל ברוב וכ"כ להריא בתמורה דל"ר דפריך במתני' דערלה דלבטיל ברובא ותירצו בכפרת' הרי דפשיט ליה דגם באריגה בטל ברוב ועם שהר"מ בהלכות פסה"מ ובה' בכורות השמיט הך אוקמתא בכר כתב הכ"מ ישוב לזה ולי נראה שסמך בזה על הירושלמי כיון דפשט מתני' הוא דבמלא היסט אף שראיתי לערוך בערך נפורת והרמב"ן בחידושיו לע"ז לדע"ר דנקטו בפשט הסוגיא דבלי נפורת בטל ברוב ובפרש"י ומ"מ מדברי הש"ס בבלי והירושל' ודברי הראשונים שזכרתי מבואר דגם באיסורי הנאה בטל ברוב לגמרי זולת בדבר חשוב הפך מה שכתב הרי"מט גם ראיתי שם בירושל' דפ"ג דערלה אמרו במתניה במתני' בטלי' במאתים מי נבעים במי נבעים בטלים ברוב א"ר אבא בר ממל הגיית ערלה בטלה ברוב ע"ש וכן פסק הר"מ בפ"ו מה' מ"א הרי דגם איסור הנאה באכילה דבטל ברוב או בנ"ט ואי נ"ט לפגם שרי כמ"ש בירושלמי גבי נביעה בקליפי ערלה וכל זה הוא הפך דעת הרי"מט וע"ק שהרי בהך מתני' דע"ז דע"ר דתני דברים שאוסרים בכ"ש אסיק הש"ס דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וע"כ חמץ בפסח דאינו דבר שבמנין בטל בדינו ופרש"י ומשליך אחד לנהר והשאר נותן לכלבו וכן בחתיכת נבלה שרי חד לכלביה ואינך שרו באכילה ותמהו עליו התוספו' והרא"ש והר"ן והרי"טבא בחידושיו דהא תנן בפ"ב דערלה הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים ואין צריך להרים דדוקא בתרומה צריך להרים משום גזל השבט ע"ש והרי דברי הרי"מט הם הפך גם מדעת רש"י דהרי לרש"י ס"ל הכי באיסורי אכילה דצריך להרים גם עיקר סברתו דהחמיר בביטול בהנאה יותר מבאכילה קשה דבפ"ז דע"ג במעשה יי"ן לבור דאמרינן קמא קמא בטיל פרש"י ומותר בהנאה ותמה עליו הרא"ש דהיכן מצינו ביטול לחצאין הרי לדברי כולם אין מקום להחמיר באיסור הנאה טפי מאכילה גם הראב"ד ושאר ראשונים אמרו שם בע"ז דחמץ בפסח אוסר בכ"ש ולא בהנאה והר"ן שם בפ"ב דע"ז השיב על דבריהם דמי חלקו לאיסור זה דמקצתו נתבטל ומקצתו לא נתבטל ע"ש הרי דאין להחמיר באיסור הנאה טפי מאכילה כי אם להקל כי ע"כ גם לפי מה שדימה הרי"מט במטבע איסור דמודר שנתערב בשלו דהוי בשותפין ויד כולם שוה וחשיב כאלו נתערב האיסור בכל מטבע ומטבע אפ"ה בטל ברוב מידי דהוי לצמר בכור ומי נבעים דבטלי ברוב וכ"ת כיון דאינו יבש ביבש כיון דבלול האיסור בתוך ההתר וא"כ לא בלא בעי ס' גם זה ל"ת שי"ל דהרי מין במינו מד"ת בטל ברוב גם בלח אלא דהצריכו ששים אטו שאינו מינו דטעם כעיקר מד"ת וא"כ בדבר דלא שייך טעם כמו במטבע גם באינו מינו בכ"ג בטל ברוב וראיה ממי נבעים דבטלי ברוב אע"ג דהוי לח בלח ונדקו דברי הרשב"ן בכל הנדרים אך את זה ק"ל לכל מה שנתבאר דבפסחי' דכ"ו פליגי בתנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת דלרבי הפת אסורה ולחכמי' הפת מותרת וקי"ל כרבי דיש שבח עצים בפת כמ"ש הטו"ר סימן קמ"ב ואיסור זה דיש שבח עצים בפת מתבאר מדברי התוספו' בפסחים ד"ה כד"ה ואמר וכ"כ להריא שם בפסחים דע"ה ד"ה ונרפו דהוי מד"ת ע"ש ואילו התוס' בע"ז דף ס"ו ד"ה אמר הכריחו דיש שבח עצים בפת באיסור אכילה נריך לא אמרינן ושרי וכ"כ הרא"ש בפסקיו בספ"ג דע"ז בשם הרב יונה וכן דעת שאר הראשונים והדבר קשה דהרי הנאת הפת אינה כולה מהנאת עצים דעיקר הנאתו בחטים ובשאור ואי שייך ביטול גם באיסור הנאת הו"ל להתיר באפה הפת בעצי איסור הנאה דלבטיל איסור הנאת עצים בפת בהנאת הקמח והשאור ברוב דרוב הנא' הפת בהתר הוי דמה"ט י"ל שהתירו באיסור אכילה דבטל ברוב ולדע' הרי"מט אתי שפיר ולדרכנו קשה וי"ל במה שראיתי בת' תמים דעים סי' קו"ז וכ"כ הרמב"ן בחידושיו לע"ז בספ"ג דכי אמרינן יש שבח עצים בפת חשיב כאלו ממשות האיסור ישנו בעין ומה"ט כתבו דלא בגי בהולכת הנאת דמי איסור ליס וחשיב כבוליה איסור ומעין זה כתב רש"י שם בע"ז דס"ה גבי העבד לי ק' חביות בק' פרוטו' דכל כמה דלא אצבירנהו לכולהו לא יהיב ליה מידי ע"ש ה"ב בלי הנאת עצים אינו יכול ליהנו' בקמח ושאור ובה"ג לא שייך ביטול ברוב גם ראיתי בת' הר"ן סימן ע' שכתב דכי אמרינן יש שבח עצים חשיב בכיכר בפת הנא' עצי איסור ע"ש ובכיכר האיסור לא שייך ביטול כלל כמו שביארתי לעיל וכי קי"ל באיסור אכילה דשרי שבח עצים בפת התם ה"ט דהסק בפת אינו מאכל ואינו אלא הנאה והרי אינו מאיסורי הנאה כי היכי דליתסר :

סימן צ"ד יש לחקור במאי דקי"ל דאיסור יבש ביבש חד בתרי בטיל אף מדבריהם

כמ"ש הטו"ר סי' ק"ט אם הדין כן גם בדבר דבקי בדבר יכיר האיסור כגון חתיכת חלב בב' חתיכות שומן דאומן בקי יוכל להכיר איזהו של חלב אפ"ה בטיל דלא הטריח התורה לחזור א' בקי א"ר כל שאפשר לברר האיסור אף באלף דהוי בניכר האיסור דלא בטיל לעול' וכן אם היה אדם שהיה יודע בטביעו' עינא או בסימן איזהו של חלב והלך למקום אחר שאין בידנו לברר אי שרי ס"ל דכל שיש בעולם דמכיר האיסור דלדידיה לא בטיל בשום נר גם לדידן לא בטיל א"ד כל דלגבי דידן הוי תערוב' גמור בטל ברוב והיה נראה קצת סמך לזה ממ"ש בחולין דק"מ לא אמרה תורה שלח לתקלה וק"ט דתיקשי לדע' הסוברים דביטול איסור לכתחילה שרי מד"ת וע"ק דכל שאינו מכוון לבטל שרי אף בדבריהם ובסימן צ"ג עמדתי על זה והצלתי בישוב דבר זה דהכא דהכהן דמסתמא יכיר הצפור בסימן או טביעות עינא בכי האי לא בטיל ע"ש ש"מ דבה"ג לא בטיל ומיהו הא ל"מ של דהתם שאני שהכהן שמכיר הצפור ומשלחה דלדידיה לא בטיל קעבר בולפני עור אף דלגבי האוכל שרי כיון דהוא אינו מכיר בטל ברוב ומה גם שעם כתבתי ליישב זה באופן אחר דל"מ לדון בדבר חדש בזה והיה נ"ל ראיה לזה ממ"ש בכריתות די"ז שנחלקו תנאים ואמוראים אי אשם תלוי היינו דוקא בחתיכת משתי החתיכות או אף בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן וקי"ל דבעינן

מתיכה משתי חתיכות וכטעם הדבר נחלקו דרבא אמר דה"ט דיש אם למקרא מנות כתיב מנות קרינן ורבי זירא אמר דה"ט דאפשר לברר האיסור ופרש"י דאפשר שיבא בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן ע"ש ור"כ אמר דה"ט דאיקבע איסור וראיתי להרשב"א בתורת הבית והר"ן ספ"ק דקדושין שהקשו מהך סוגיא לשיט' הר"מ וסיעתיה דספק תורה ולא איתחזק איסור שרי מד"ת א"כ תיקשי למ"ד דחייב אף בחתיכה אחת כאשם תלוי דהוי כספק תורה ולא אתחזק איסור והרמ"ט ח"ד סי' א' וכת' בני שמואל סימן מ' והפר"ח בו"ד סימן קי' תירצו לזה דחיוב אשם תלוי בספק תורה להחמיר אי הוי מד"ת תלי מילתא ובהא פליגי דמ"ד חתיכה אחת שניכו ס"ל דגם בלא אתחזק אסיר מד"ת וע"כ חייב נמי באשם תלוי ולמ"ד חתיכה משתי חתיכות ס"ל דלא אסר הכתוב ספק כי אם באיקבע איסור לבד והרי אנן קי"ל כהך מ"ד ולהכי פשיט להו בספק בלא אתחזק שרי מד"ת ע"ש ולפי"ז שמעינן דלרבי זירא דאמר הטעם דאפשר לברר האיסור ש"מ דלא אסר הכתוב ספק כי אם באפשר לברר והרי כי כתיב אחרי רבים להטות דהתיר הכתוב האיסור ברוב דמינה נשמע דספק שקול דליכא רוב אסיר מד"ת והרי ספק שקול לא אסר הכתוב לרז"ו כי אם באפשר לברר מינה דרוב התיר גם באפשר לברר ונפשט חקירתינו שא דיש לבע"ד לחלוק דאף לרז"ו אי נפשט כעין הרי לר"כ שם מבואר דספק באיקבע אסר הכתוב גם באי אפשר לברר ואמרו דחתיכה משתי חתיכות ואכל גוי הראשונה חייב באשם תלוי כי אכל ישראל את השניה וקי"ל כר"כ כמ"ש הר"מ בפ"ח מהלכות שגגות ע"ש וא"כ לדידן אכתי שפיר י"ל דלא התיר רוב הכתוב כי אם באי אפשר לברר אבל באפשר לברר אה"נ שגם באיכא רוב אסור וכ"ת אם איתא להא לישמועינן ריבותא ר"כ אתיכ' איסור בעשר חתיכות התר באפשר לברר דמביא אשם תלוי ואדנקיט חתיכה משתי חתיכות ש"מ דבכל דאיכא רוב שרי בכה"ג הא ל"מ שי"ל דכי נקיט הכי היינו דנקיט גם באי אפשר לברר דהוי ריבותא וככי האי כל דאיכא רוב שרי עכ"פ א"כ י"ל דבאפשר לברר נמי שרי מד"ת ואינו מביא אשם תלוי אך יהיה אסור מדבריהם ומיהו אכתי יש קצת סמך מהך סוגיא דכיון דבדעת רז"ו הוברר דרוב שרי גם באפשר לברר והרי בדעת ר"כ אינו מוכרח שחולק עליו גם בנר זה וא"כ לא שבקינן מאי דפשיט לן בדעת רבי זירא מפני הספק אי רבי חולק או לא וכל מן דין אפושי פלוגתא לא מפשינן ועוד כיון דרז"ו התיר באי אפשר לברר ואסר באפשר לברר ור"כ אסר באי אפשר לברר ג"כ אבל שיתיר יותר באי אפשר לברר לגבי רוב מהי תיתי כי ע"כ צ"ל דכל היתר הולך יורה דין התר ברוב באפשר לברר וכאמור ומיהו נר זה ל"מ שהרי בהחול' דוא אמרו ודילמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר הרי דטפי יש להתיר בלא אפשר לברר מאפשר לברר אלא דמעיקר הך סוגיא יש ראיה ברורה דמהני רוב גם באפשר לברר דמדקבעו דילמא היכא דאפשר אפשר ש"מ דכי קבעו שם מנ"ל דאזלינן בתר רובא הוא גם באפשר לברר דהיינו ביבם קטן שבא על יבמה קטנה וכפרש"י דאפשר לנו להמתין עד שיגדל ונודע שאינו סרים נמתין והנך כולהו משום דלא אפשר ע"ש וכבר כתב רש"י שם ברי"ב ד"ה פסח אלא ודאי הל"מ מסיני דסמכינן ארובא אפילו היכא דאפשר א"כ אחרי רבים להטות בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דנ"ש האי מהאי ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפיות ע"ש הרי שדעת רש"י וכ"כ מעיקר הסוגיא דגם באפשר סמכינן ארובא וגם אין מי שיחלוק על זה דראיית רש"י על זה הוא ראיה שאין עליו תשובה דהא סמכינן ארוב ולא בדקינן כל י"ח טרפיות אף שאפשר לברר דדוק' בריאה דשכיח בה ריעות הוא דהצריכו מדבריה' בדיקה

ואי ק"ל הרי בדף ג' דחולין אסיק הש"ס ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ואעפ"כ כתבו הגאונים דאי איתיה קמן צריך למבדקיה וכ"כ הרי"ף והרא"ש ורוב הפוסקים אף על פי שהרז"ה והרא"ה חולקים וס"ל דאין צריך למבדקיה הרי דקי"ל ברוב דאפש' לברר שצריך לברר הא ל"ק שכבר תירץ הרמב"ן במלחמות דה"ט כיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וע"כ בצירוף דאתחזק איסור החמירו דאפשר לברר משא"כ במקו' דליכא חזקת איסור בספק טרפה בכי האי גם באפשר לברר שרי ושוב ראיתי דאכתי ל"מ שי"ל כי התירו באפש' לברר ברוב ה"ד ברוב דליתיה קמן דלא אתחזק שם איסור דהוי בחתיכה ספק חלב ספק שומן אבל בנתערב האיסור ברוב התר דאתחזק שם איסור והרי באנו לבטל גוף האיסור אה"נ דבאפשר לברר לא בטיל דלא דמי לרוב דליתיה קמן שיש לתלות ברוב ואין כאן איסור כלל אך אחר העיון גם זה אינו שהרי בהך סוגיא דאמרינן מנ"ל דאזלינן בתר רובא הקשו מנ"ל דכתיב אחרי רבים להטות ותירצו רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות לא קמבעיא לן כי קמבעיא לן רובא דליתיה קמן כגון קטן וקטנה הרי דטפי פשיט לן דמהני רובא ברוב דאיתיה קמן הרוב דליתיה קמן ואי בליתיה קמן מהני רוב גם באפשר לברר מכ"ש ברוב דאיתיה קמן והנה אמת דהיא גופא קשה בהך סוגיא כמ"ש רובא דאיתיה קמן לא קמבעיא לן כי אם ברובא דליתיה קמן והרי אמרו בכריתות דוא בחתיכה ספק חלב ספק שומן אינו מביא אשם תלוי וחתיכה משתי חתיכות מביא דאקבע שם איסור והכי קי"ל וא"כ אי ברוב דאיתיה קמן מהני אף דאתחזק שם איסור מכ"ש בלא אתחזק גם ראיתי בכללי הרא"ש כלל ב' גבי חדש שחילק בה"ג דאף ע"ג דס"ס אסור בדבר שיש לו מתירין ה"ד בתערובת דהוי אתחזק איסור משא"כ בלי תערובת שרי כיון דלא אתחזק שם איסור גם ראיתי בת' המבי"ט ח"א סימן כ"א שכתב דרוב לא מהני בדבר שי"למ היינו בתערובת איסור דאתחזק שם איסור ע"ש גם בחולין דמ"ג הקשו ליעולא דאמר ישב לה קוץ בוושט אין חוששין הקשו ומ"ש מב' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן התם אתחזק איסור וא"כ אי התיר הכתוב רוב באיתחזק מכ"ש ברוב דליתיה קמן כגון ספק טריפה דלא איתחזק איסו' והכ"ל ליישב לזה דבתערוב' איסור חד בתרי כהי דאתחזק שם איסור הרי אתחזק כמי רוב התר בב' חתיכות התר לפנינו וע"כ אלים טפי כח רוב התר דאתחזק ממיעוט איסור אבל רובא דליתיה קמן כהי דלא אתחזק שם מיעוט האיסור ת"מ גם נר רוב התר דלא אתחזק ושפיר קבעי הש"ס דכי התיר הכתוב רוב ה"ד ברוב דאתחזו' לפנינו אבל בלא אתחזק מנ"ל ואסיק הש"ס דבאי אפשר לברר ילפינן מפרה אדומה וכל הנך אבל באפשר לברר לית לן שום לימוד וא"כ לפי"ז אי קי"ל הכי ברוב דליתיה קמן דלא אתחזק שם רוב התר מכ"ש ברוב דאיתיה קמן וכן יש להכריח מפרש"י וכ"כ הרא"ש בפסקיו שכתבו א"כ אחרי רבים להטות משמע בין רוב דאיתיה קמן בין רוב דליתיה קמן ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ע"ש הרי דקייליף באפשר לברר מאחרי רבים ש"מ דפשיט להו טפי ברובא דאיתיה קמן דגם באפשר לברר שרי ומיהו אכתי יש לבע"ד לחלוק שהרי בהך סוגיא אמרו רובא דאיתי קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא תיבעי לך ואילו בט' חנויות רוב דשרי היינו במאי דקי"ל כל דפריש מרובא פריש כמ"ש בכתובות דף ט"ו במנה דאין הרוב בא להתיר עיקר האיסור וכן בסנהדרין י"ב מזכין וי"א מחייבין ובאי אין הרוב מתיר עיקר האיסו' ובכי האי י"ל ודאי שגם באפשר לברר שרי ברוב דליתיה קמן אבל יבם ביבם דחד בתרי בטיל וביתר ג"כ עיקר מתיכ' האיסור אה"נ שאם הוא דבר שאפשר לברר אסור אך אחר העיון גם זה אינו דע"כ התם יבם ביבם חד בתרי בטיל

בטיל מאחרי רבים נפיק וכמ"ש בחולין דצ"ח דמאורית' ברובא בטיל אלא שקשה דהו"ל לש"ס למינקט התר יבש ביבש דהתיר עיקר האיסור דהוי ריבותא טפי וכי ע"כ יש להכריח מכאן שיטת הרשב"א בתורת הבית דף קז' שכתב דהתר חד בתרי היינו לאכול כל אחת בפני עצמה דכי אכיל ראשונה ושניה אנו תולין דאין זה של איסור וכי בא לאכול הג' אנו תולין שכבר אכלו אותה של איסור ע"ש ש"מ דרוב לא התיר ודאי איסור כי אם ספק איסור אבל הרא"ש בפ' ג"ה ד"ק האריך להוכיח דאחרי רבים התיר ודאי איסור דהיינו לאכול כל ג' חתיכות ביחד דגזרת הכתוב ועיין בב"י י"ד סי' ק"ט שמבואר שדעת רוב הפוסקים לאסור באכילה ג' חתיכות ביחד וכן פסק הש"ע שם ולדבריהם אין שום ריבותא לחד בתרי בטיל מכל דפריש מרובא פריש דבשניהם התיר ספק איסור ולא ודאי איסור אך לדעת הרא"ש קשה בי קושיין ות"ת כיון דקי"ל דחד בתרי בי הותר היינו ספק איסו' לבד וכיון דפשיט לן גם ברוב דאיתיה קמן ואפשר לברר דשרי מינה נפיק גם לחד בתרי דגם באפשר לברר שרי ויש לדון דגם בדליכא טירחא בולי האי אין צורך לברר שהרי בפסחים דף ד' אמרו המשכיר בית לחבירו חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למ"ד דליתיה קמן דנשייליה וכתב הר"ן שם וכת' סימן ס"ו אלמא כל היכא דאיתיה קמן שיילינן ליה דאין סומכין על החזקות בדבר שאפשר להתברר וה"בי א"ח סימן תלז' הביא דבריו דמ"ש מבהמה דאיתיה קמן ואפי' הכי לא בדקי' לה בכולהו טרפיות וע"ש ובב"ח ב"ה שתירץ לזה והנכון בעיני מ"ש ליישב הפר"ח שם דאע"ג דבחזקה באפשר לברר צריך לברר ברוב אין צריך לברר דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף ע"ש ש"מ דברוב גם בדליכא טירחא אין צריך לברר כל שאינו ניכר האיסור ועדיין יש להשיב דתערוב' חד בתרי אם אפשר לברר לא בטילי ממ"ש הרא"ה בספר בדק הבית דקכ"א גבי כלי איסור שנתערב דהתיר שם הרשב"א חד בתרי דאינו דבר שי"לת דנכשר בהגעלה כיון דיש לו הפסד כתב הוא דאביר הטעם דכל היכא דניכר האיסור אין לו התר ואין לו ביטול וכל דבר שאפשר להפריד האיסור בהגעלה הרי זה כאלו ניכר ואין לו התר ע"ש גם ראיתי להרב מ"ל בפז' מה' מעילה שיחס שגם רש"י הכי ס"ל ע"ש והרי באפשר לברר בידו להפריד האיסור הוי וא"ב לדבריה' לא בטיל ולדבריו ע"כ צ"ל דכי התירו ברוב גם באפשר לברר היינו דוקא שלא איקבעו איסור שם ואע"ג שמדברי רש"י והרא"ש שהבאתי נראה שגם באיקבע איסור בתערובת שרי הלא דעת הרא"ה נראה חולק על זה ואת זה ק"ל להפ"ל שיחס דעת הרא"ה לרש"י דסוף ב"מ והרי מפרש' הלוז כדי"ב דחולין נראה שחולק עמו באופן דלמ"ש נראה דלהרא"ה צריך לברר ולרש"י והרא"ש אין צריך וכ"כ לדקדק ממ"ש הרא"ש בפ' ג"ה לד"ק גבי חד בתרי בטיל שכתב וז"ל והטעם הנכון שבו משום דאף כי נתבטל האיסור ברוב התר והותר לאכילה אם אח"כ הוכר האיסור מתוך ההתר פשוט שאסור לאוכלו וכו' ע"ש ואי באפשר לברר לא בטיל איך יתכן דאח"כ הוכר האיסו' ודוחק לומר דאיירי בלא ידעו שהיה אפש' לברר כי ע"כ נראה יותר מזה דס"ל דגם באפשר לברר שרי:

סימן צ"ה

יש לחקור דקי"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל כמ"ש בטי"ד סי' ק"ט אם היינו דווקא כשהם ב' חתיכות התר מאדם אחד אבל אם ב' חתיכות התר כל חדא הוא מאדם אחד לא התיר ש"ל דה"ט דהתר חד בתרי דחס הכתוב שלא להפסיד רוב התר של זה מפני המיעוט איסור שנתערב בתוכו ואדרבא התיר מיעוט האיסור ועשאו התר משא"כ חד בחד דהאיסור והתר שקול כספק איסור קיימי מד"ת דבאיקבע איסור לכ"ע אסור הספק הוי מד"ת וא"כ אם הב' חתיכות התר הם משני בני אדם בה"ג לא התירו הכתוב כיון דלגבי כל אחד ואחד בפ"ע אין שם רוב התר נגד מיעוט איסור ומנ"ל דכי התיר הכתוב רוב תלוי בתערובת ולא בבעל התערובת דלא הפסיד לזה רוב התר על מיעוט איסור א"ר נ"ש ובכ"ג שרי והמביא אותי לבית הספק אע"פ שהיה נראה דרוב אינו תלוי בבעל ההתר כי אם בהתר עצמו הלא זה הדבר דתנן בנדה דנ"ט ג' נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות ובה"ג שנינו שם ד"ס ג' נשים שהיו ישינות וכו' ושם דס"א ב' נשים שהיו ישינות וכו' ובכל הני ק"ל הרי אין הספק כי אם באחד מהם שלא הרגישה וטמאה היא וכיון שיש כאן רוב דהיינו ב' נשים טהורות ואין האיסור ניכר אמאי לא אמרינן בהו חד בתרי בטיל וכולן טהורות ולא ראיתי בעת מי שהרגיש לתת טעם לזה אך אי אמרת דכל שאין רוב ההתר מאדם אחד לא התיר הכתוב אתי שפיר דה"נ כל אשה ואשה התר בפני עצמה היא ולגבי כל אשה בפ"ע אין בו רוב התר נגד איסור כי אם בספק שקול ותיהו אי מהא ל"מ בולי האי שכבר עמדתי על זה בגבי' פ"ט וכתבתי ליישב לזה דה"ט דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי ואדם נמי הוי מדברים החשובים אך המקום אחר נ"ל ראיה לזה ממ"ש בפסחים דפ"ח חמשה שנתערבו עורות פסחיהן זה בזה ונמצאת יבלת באחת מהם כולן יוצאין לבית השריפה וכו' והדבר קשה אמאי ליבטילו ברוב התר וליקרבו ומשום קבוע ליכא שכבר כתבו התו' חולין דצז' ושאר ראשונים דכל דאינו ניכר שהאיסור לא שייך ביה דין קבוע וכת' דהוי חתיכה הראויה להתכבד תינח לדעת הסוברי' כן אך לדעת הסוברים דבחי כלי בישול או בכבש גדול דלא חשיבי חתיכה הראויה להתכבד במ"ש בטור ובי' סי' ק"א ע"ש מאי איכא למימר ושוב ראיתי להרב המופלא מהרי"ט אלגאזי נר"ו בספר קהלת יעקב ד"פ שתמה על זה וסהדי במרומים שמעולם הייתי תמיה על זה ומזה היה נ"ל להכריח עיקר חקירתינו ש"ל דהכא לא שייך ביטול ברוב דכיון דכל פסח ופסח אית להו בעלים בפני עצמו א"כ אין בשום פסח בפני עצמו תערובת רוב התר במיעוט איסור ובספק שקול חשיב ואחר הישוב נראה דהא נמי ל"ת ש"ל דכל ביטול חד בתרי הוא ע"י תערובת חתיכת איסור עם הב' דהתר ואינן ניכרות של התר מי הם אבל כאן דכל חבורה שחט כבש אחד לפסח וכל חבורה מכיר את פסחה אלא שנתערבו העורות ונמצא יבלת באחד מהם והרי אין ההתר והאיסור תלוי בעורות שאין בהם זריקה והקטרה ואכילת ק"פ והאיסור והתר תלוי בחתם חבורו' דמי שהיה פסחו בע"מ פגול הוא והרי החמש פסחים של חמש חבורות נולד להם הספק פיסול בכל אחד מהם בלי תערובת כלל שהרי לא נתערבו ובלי תערובת רוב התר עם מיעוט איסור לא חשיב רוב כי אם ספק גמור וכ"ת כי הוי רוב בלי תערובת מאי הוי והרי בחולין דיא' ילפינן דאזלינן בתר רובא אף ברוב דליתיה קמן והרי התם ליכא תערובת כגון ספק טריפה דשרי מכח רוב דרוב בהמות כשרות הם והא ליכא בהו שום תערובת כלל הא נמי ל"ק דהתם לא באנו להתיר ודאי איסור כי אם ספק איסור דאע"פ ש"ל דילמא טריפה היא תלינן אחר הרוב ואמרינן דכשירה היא ברוב בהמות וכן כל כיוצא בזה אבל הכא דבכ"פ איכא בהו חד בע"מ ודאי וה"ד כשרים ולא ידעינן מנו דאם באנו לאזול אחר הרוב צריך להתיר כולם דלהתיר ד' ולאסור אחד לא ידעינן למי נאסו' ולמי נתיר ולהתיר כולם מכח רוב דקי"ל דאזלינן אחר הרוב ברובא דליתי' קמן אין ראיה דלא התיר שם ודאי איסור וא"כ אין ראיה להתיר כי אם ברוב' דאיתי' קמן ובכל רוב דאיתי' קמן דהתיר הכתוב ביה ודאי איסור אינו אלא על ידי תערובת משא"כ כאן דליכא תערובת ובהכי א"ש מתני' דנדה ד"נ נשים שטמאו כולם דהתם לא נתערבו הנשים אלא שנולד הספק בהם ובכי האי לא מהני

רוב להתיר ודאי איסור ולפז"ל נ"מ רב' חתיכות היתר של שני בני אדם שנתערבו בחתיכת איסור דלא בטלי ומיתסר דבטלי וצריך ישוב עוד:

סימן צ"ו ואגב עמדתי במה שנסתפק הרב הגדול הנז' שיהיה לעד שם דקו"ל בפ' לולב הגזול דבעינן אתרוג הראוי לאכילה דלכם הראוי לאכילה משמע וע"כ אתרוג ערלה ושל תרומה טמאה פסול אם נתערב אתרוג אחד מאלו שאינו ראוי לאכילה באתרוג כשר ואינו ניכר מי הוא הכשר אם יוצא ידי חובתו אם יטול ב' זה אחר זה דממ"כ יוצא בכשר דקמי שמייא גלייא מי הוא הכשר א"ד כיון דמד"ת שניהם אסורים באכילה דבאיקבע איסור שחייב אשם תלוי לכ"ע אסיר מד"ת והרי לא קרינן בשניהם לכם הראוי לאכילה ופשט בפיקו מת' הר"ן סי' כ"ח שכתב דכל דאסור הספק מד"ת חשיב כודאי איסור וכאילו חל הנדר כודאי דכין אותו א"כ ה"כ כיון דמנדר ספק אסיר בשניהם מד"ת הו"ל כודאי איסור ושניהם חשיבי שאינן ראויים לאכילה את"ד וראיה זאת נ"מ לפי קוצר דעתי שדברי הר"ן אידוע הם דעשה את הספק כודאי להקל עליו ולומר דחל הנדר מקרי והרב בופיה תמה על דברי הר"ן אלו מענין כיסוי וגם אני עמדתי על דבריו דקשה מדוכתי טובא והעליתי כישוב דברי הר"ן דשאני הכא שיש שני מיני חלות נדר קודם שבת חל זמן נדרו בספק ובכניסת שבת חל נדרו כודאי והרי כיון דנדר ספק הוי מד"ת ג"כ שפיר יכול להשאל על נדר ספק זה אחר שחל ראינו בא לבקש התר על נדר ודאי דהיינו אחר שנכנס שבת אלא דבנדרים כיון דקו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו הותר כל נדרו לגמרי כמ"ש זה באורך בסי' ולפז"ל נ"מ מניה לנדר הספק זה טוב הביא מה"ש בפסחים דפ"ח גבי מה שנינו שבח מה אמר לו רבו שניהם יצאו לבית השריפה ופטורין לעשות פסח שני אמרו עלה דאם שבח לפני זריקה דכי איזדריק דם לא הוה חזי לאכילה חייבין לעשות פסח שני הרי אע"ג דקמי שמייא גלייא אפ"ה כיון דנאסרו באכילה מספק חשיב כודאי וה"כ דיכותא אלא שתמה דתנן שם בפסחי' דצ"ח ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הוא אוכל משלו והם אינם אוכלים עמו ושלהם יוצא לבית השריפה ופטורין לעשות פסח שני והרי הכא דבעת זריקה לא היה ראוי לאכילה ואפ"ה תני פטורין לעשות פסח שני ואע"פ שהתו' שם ד"ה ופטורין כתבו דל"ד למ"ש לעיל שבח לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני ע"ש היא גופה צריכה רבה ע"ש מ"ש ליישב וכבר עמד על זה הרב לא"מ והרב שם חיי בפ"ב מה' ק"פ ולי נראה ליישב שהרי בפסחים דצ"ח פליגי בה רבי נתן ורבנן אי זרק הדם על בשר שאינו ראוי לאכילה אם הורצה ולר"נ לא בעי בזריקה ראוי לאכילה ורב מוקי למתני' כוותיה ותיהו הר"מ פסק כרבנן בפ"ד מה' ק"פ וכתב הכ"מ דמתני' מני אתי אף כרבנן ע"ש ומינה דאביי דאמר ברפ"ח שבח לפני זריקה חייב לעשות פסח שני אינו אלא דקו"ל דסתם מתני' כרבנן דאילו לרבי נתן גם קודם זריקה פטור וא"כ היא גופה קשה במתני' דדצ"ח דמוכח דאתי כרבי נתן דגם קודם זריקה כשר דאכילה לא מעכבא גם קודם זריקה אכן נראה דרב המרחק ביהושם דע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן כי אם כשהזריקה נעשית לגמרי למי שאינו ראוי לאכול א"כ הו"ל זריקה פסולה ואין כאן פסח אבל במתני' דרצ"ח דעכ"פ הזריקה של יחיד שמכא הפסח ושחט זריקה כשרה היא שהרי זורק על זה שלא שחט אלא הוא לבדו ודאי לאכול וכדתני הוא אוכל משלו וא"כ אע"פ דלגבי בני חבורה מידי ספק לא יצאו שמא אין זה הנשחט ראשון והו"ל זריקה לגבי דידהו למי שאינו ראוי לאכול מ"מ כיון דזריקה כשירה היא עכ"פ לגבי ... הזריקים הפסח עליהם וכל דלא נפסל הזריק' גם רבנן מודו דהורצה על הספק אף למי שאינו ראוי לאכילה דל"ד למ"ש בפסחים דע"ח אחרונים שאין להם כזית חייבין לעשות פסח שני דהתם שאני דהתורת ודאי אינן ראויים לאכילה בעת זריקה משא"כ כאן דמספק הוא וכ"כ התו' קצת שם ד"ה ולעכב שכתבו וז"ל אבל כשאין לו אוכלין לגמרי אף בעת זריקה וכו' נראה דעיקר הקפידה דהקרבן אינו ראוי לאכילה בכלל משא"כ כאן כנ"ל ליישב:

והנה אמת שראיתי בירושלמי דפסחים דס"פ מי שהיה דמוקי להך מתני' כרבי נתן ע"ש והא נמי ל"ק שהרי בירושלמי שם בפרק האשה גבי שבח מה אמר לו רבו נמי מוקי לה למתני' כרבי נתן והיינו דמשמע ליה דכולהו סתמי כרבי נתן וכרב דאמר כש"ס דילן דע"ח הכי אבל אביי דאמר ל"ש מ"מ דס"ל דסתמי כרבנן אתי ג"כ לדידן ע"כ לחלק כדרך זה כי היכי דלא ליהוו סתמי דסתרי ותיהו בעיקר ראייתו מהך סוגייא לספק זה לדידי עדיין יש להשיב שלל דדוקא גבי פסח דאכילת פסח מצוה אלא דאינו מעכב כיון דגלי דבעינן דהזריקה יהיה ראוי לאכול אמרינן כל שאין סופו לאכול אף אי קמי שמייא גלייא פסול כיון דאכילת פסח מצוה כי לא קפיד אי לא אכל אינו לא אי בעשית זריקה ע"מ לאכול ולא בשאינו ראוי לאכול בעת זריקה אבל גבי אתרוג דאין מצוה באכילת אתרוג וכי מיעט לאין בו התר אכילה אינו אלא דכל דאסיר מאיס הוא לגבי מצוה וכל דקמי שמייא גלי דאחד מהם אין בו איסור כלל א"כ דשפיר דמי ויצא ידי חובתו והנ"ל דעיקר ספק זה הוא בעיית הש"ס בעירובין דל"ו שאמרו היו לפניו ב' ככרות אחת טמאה ואחת טהורה ואמר יערבו לי בטהורה בכל מקום שהוא וכו' ואסיק הש"ס כיון לר"מ ור' יוסי בעינן סעודה הראויה מבעו' וליכא וע"ש בפרש' ובחדושי הריטב"א והרי עירוב דינו כאתרוג דבעי דבר הראוי לאכילה כדתנן שם דל"א ואי בעירוב דרבנן פשיט ליה דאינו עירוב מכ"ש גבי אתרוג במי דלא יצא:

ומידי דברי ק"ל שראיתי לרבינו עובדיה בפ"ח דפסחי' מ"ב גבי הא דתנן ופטורין מפסח שני שכתב דשניהם יצאו לבית השריפה היינו שחיטה וזריקה מעלייתא היא הרא אהאי והרא אהאי דקמי שמייא גלייא שנראה דאיירי אפילו שבח קודם זריקה ואילו בש"ס אסיק דאיירי שבח אחר זריקה דשחיטה וזריקה כעשית כהינו אבל בלא"ה חייבין כפ"ב דקי"ל כרבנן כרבי נתן:

סימן צ"ז יש לחקור בהאי דקי"ל דאזלינן בתר הרוב להקל ולהחמיר ומה"ט יבש ביבש חד בתרי בטיל אף מדרבנן' לדעת רוב הפוסקי' במ"ש בטו"ד סי' ק"ט אך לא ידעתי בכזית מצומצם של חלב שחסר משהו ונבלל משהו שומן בתוכו ונתערב והשלימו לכזית אי אכלו אי לקי עליה מכח רוב דבטל בחלב ונעשה היתר חלב כי היכי דבטל האיסור ברוב היתר ונעשה היתר א"ד מלקא לא לקי בלי שיעור שלם:

וראיתי להרב משנה למלך בפו' מה' מעילה שהביא ראיה בשם הקר"י אלפאנדארי דמטבע חשיב ולא בטיל מד"ת דתנן במעילה בפ' ולד חטאת המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין ופרש"י משום דבכל מנה ומנה מכינן למימר זו הפריש לשלמים וכו' ועל זה הוקשה לו להרב דביזיל בתר רובא ורוב המעות יש בהם מעילה ואף דאיכא דמי שלמים כיון דהוו מיעוטא ליבטילו ברוב אלא ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל אלו דבריו והשיב הרב מ"ל עז' ולא ירדתי לסוף דעתו דמה ענין ביטול בכאן דביטול לא שמענו אלא לבטל האיסור להתירו לכתחילה באכילה אבל אם הרוב הוא איסור בהי דהאיסורא איכא אבל לחייבו מלקות או כרת או קרבן לא שמענו ואף דאיכא מ"ד דהתר מצטרף לאיסור לחייבו בעונשין

ה"ד

ס"ר בתערובות לח בלח ומין בשאינו מינו משום דטעם האיסור נתפשט בהתר ונעשה כולו אסור אבל ביבש אף שהאיסור הוא רוב מעולם לא שמענו שאם אכל אחד מן התערובת שיתחייב שום עונש אף שאסור מד"ת וא"כ היכא דאיכא כדמים הללו דמי שלמים וחטאת ועולה כל שלא נהנה כי אם שיעור דמי שלמים פשיטא שאין לחייבו קרבן דאיסור דמים הללו דהי שלמי' הם עכ"ד ומדבריהם למדנו דעיקר חקירתינו במחלוקת שנוי' דלמהר"י אלפאנדארי לקי ולמ"ל לא לקי :

ואולם ראיתי למורינו הרב המופלא אב בית דיננו מהר"ח אבולעפיא זלה"ה הובאו דבריו בת' אהל יוסף סי' כ"ט שהרבה להשיב בדברי המ"ל שו דאיך נעלם מעיני הרב הלכה זו דרוב איסור עם התר חשוב כוליה איסור לחייבו קרבן ועונש האחד ביבמות דל"ז גבי מה ששנינו ספק בן ט' לראשון ספק בן שבעה לאחרון דחייב באשם תלוי ופריך הלך אחר רוב נשים ורוב נשים לט' ילדן ופרש"י דליחייב חטאת הרי דמחייב קרבן על רוב איסור ככולו גם בכריתות די"ז אמרינן חתיכה משתי חתיכות שנינו ואי ברוב איסור כגון שתי חתיכות וחד של התר אינו חייב חטאת ליתא ריבותא טפי חתיכה בין החתיכות שנינו דאף אם נתערב חתיכת התר בכמה חתיכות דאיסור מביא אשם תלוי ולא חטאת אלא ודאי דברוב איסור מחייב חטאת · גם בנידה דכ"ט אמרו עוברה שעברה נהר מביאה קרבן ונאכל דרוב נשים ולד מעלייא ילדן · גם בכתובות דט"ו דרשו רבנן ואורב לו פרט לזורק אבן לגו ואוקמוה דאיכא ט' ישראל ונכרי אחד דהו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי נראה דאי לאו טעם קבוע היינו אומרים דלישראל כיוון כיון שהיה עם רוב ישראל וקטלינן ליה גם בפ"ק דחולין די"א בעו למיפשט דאזלינן בתר רובא מהורג נפש ודילמא טריפה הוה כאופן שדברי הת"ל נ"פ אלו דבריו :

והאמת דדינא קמיבעיא דאיך לא נרגש המ"ל מכל הנהו דוכתי המורים הפך פשיטותו ויותר מזה אני תמיה עליו דתנן בריש סנהדרין ממשמע שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני שהיה עמהם לטובה א"כ למה נאמר אחרי רבים להטות לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך לטובה ע"פ עד אחד הטייתך לרעה ע"פ שנים ע"ש הרי דכי כתיב אחרי רבים בדיני נפשות כתיב ומיניה ילפינן לכל התורה וכ"כ הר"מ בפ"ח מה' סנהדרין אלא דגלי דלהרוג נפש הטייתך ע"פ שני' הרי דקטלינן ברובא והא דלא כביאו ראיה זאת בדי"א דחולין שכבר אמרו רובא דאיתיה קמן לא תיבעי לך כגון ט' חנויות וסנהדרין ע"ש גם בד"ב דסנהדרין אמרו והלא האי להטות מאי עביד ליה מוקים ליה בד"כ אלא הא דתנן ב' אומרים זכאי ואחד אומר חייב נימא דלא כרבי יאשיה אפילו תימא ר"י מייתי לה מק"ו מד"כ ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא ד"מ לא כ"ש הרי דעיקר אחרי רבים בדיני נפשות כתיב וע"ק דשם בסנהדרין דס"ט אמרו ובדיני נפשות מי אזלינן בתר רובא וכו' א"ל ובדיני נפשות לא אזלינן בתר הרוב והתנן אחד אומר בשנים בחדש וכו' הרי דפשיט להו דהורגין את הנפש מכח רוב וכ"ש במלקות וקרבן הפך פשיטות הרב מ"ל :

אך אחר הישוב נ"ל לקיים דעת המ"ל שהרי בסנהדרין דע"ט גבי הא דתנן רוצח שנתערב באחרים כולן פטו' אביי הש"ס ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם עסקינן הרי דפטרו כולם משום אחד שלא נגמר דינו ולא אזלינן בתר הרוב בדיני נפשות וכן פסק הר"מ בפ"ד מה' סנהדרין ע"ש וכבר ראיתי להתו' שם ד"פ ד"ה הנסקלי' שהקשה ריב"ם לר"ת אמאי קאמר ר"ש ידונו בסקילה ניזיל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כמ"ש בפ"ק דחולין

ותירץ דלא אזלינן בתר הרוב לחייב אותו שהוא זכאי מכל וכל שלא הרג כלל ולא דמי לאותם שהרגו ולא ידעינן אי טריפה הוה אי שלם הוה ע"ש והנראה בכוונתם שמחלקים בין רובא דאיתיה קמן דאיתחזק שם אחד של פיטור לרובא דליתיה קמן דלא איתחזק שם אחד של פיטור בודאי וכה"ג חילק הרא"ש כלל ב' סי' א' גבי חדש גם המבי"ט ח"א סי' כ"א חילק כה"ג גבי שביעית דכל דאיתחזק שם מיעוט האיסור חמיר טפי וגם הרב מ"ל בדין זה חילק כן כפשוט · ע"ש בדבריהם ואוקי באהרין ולפז"ל נ"ק להרב מ"ל מנותני' דריש סנהדרין שכל דברי המ"ל הם באיתחזק איסור כגון מפריש מעות לנזירותו שיש שם בודאי מיעוט דמים של פיטור מעילה וכן יבם ביבם שנתערב שם מיעוט איסור דדמי לרוצח שנתערב באחרים או הנסקלין בנשרפין דלא מהני שם רוב כלל משא"כ בדיני נפשות דבי קול סנהדרין קטנה כ"ג היינו דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה והטייתך לרעה ע"פ שנים ואין ב"ד שקול הו"ל כ"ב כדתנן בריש סנהדרין כמנא דבבר גלי קרא דבי"ג סנהדרין המחייבין יהרגו את הנפש והרי עיקר הספק אי חייב מיתה או לא ואין כאן מיעוט פטור בודאי וא"כ לא חשיב איתחזק פיטור ובכי האי מהני ודאי רובא והכי נ"ק נמי מד"ת ודס"ט דסנהדרין דבכולהו לא איתחזק שם פיטור בודאי וע"פ חילוק זה נ"ק מ"ש מורינו הרב מת"ש בפ"ק דחולין דאזלינן בתר הרוב מהורג הנפש ומתכה אביו ומוצדים וזוממין דהנך נמי לא איתחזק שם פיטור ודאי וכן נ"ק מת"ש בפ' החולץ הלך אחר רוב נשים דהתם נמי לא איתחזק שם מיעוט הפיטור וכן מת"ש בנידה עברה נהר והפילה נמי לא איתחזק גם מה שהביא לראיה מת"ש חתיכה בין שתי חתיכות דנראה דאי יש שם רוב איסור מביא חטאת והתם ודאי איתחזק שם מיעוט פיטור קרבן הא נמי אחרי התחילה נ"ת שהרי אשם תלוי לא חייב הכתוב כי אם כספק שקול דאסיר מד"ת דמיניה למדו הרשב"א בתורת הבית והר"ן בפ"ק דקידושין דספק תורה להחמיר הוי מד"ת מדחייב הכתוב אשם תלוי למ"ד חתיכה אחת שנינו אף דלא איתחזק שם איסור וא"כ כי נתערבה חתיכת התר בב' חתיכות איסור דמד"ת אזלינן בתר הרוב א"כ אינו בר חיוב אשם תלוי וכי מביא הוי חולין בעזרה כל שאין כאן ספק שקול דבר חיוב חטאת הוי וה"ה"כ דגם חטאת אינו מביא דכיון דאיתחזק שם מיעוט פיטור חטאת אינו בדין שיביא דנבי עונש מיתה ומלקות וקרבן לא אזלינן בתר הרוב באיתחזק כדברי התו' וכדעת המ"ל ולהכי נקטו בריותא חתיכה בין שני חתיכות גם הראיה מפ"ק דכתובות גבי קבוע לדידי נ"מ דהתם עכ"פ בבר הרג ישראל ודאי והם ס"ל דנתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב ובעינן למיפטריה דכיון שיש גוי ביניהם לא חשיב כנתכוון לישראל ובכי האי הדין נותן לחייבו מיתה דלא חשיב כאיתחוק שם מיעוט הפיטור דאי היה הספק אי הרג גוי או ישראל חשיב כאיתחזק מעוט הפיטור אבל כאן דעכ"פ הרג ישראל והספק אי חשיב כנתכוון להרוג ישראל לא חשיב איתחזק מיעוט הפיטור וזה מוכרח על כ"פ דאי לא אמרינן הכי היא גופא תיקשי כהך סוגייא דסנהדרין ברוצח שנתערב או הנסקלין בנשרפין דלא אזלינן בתר הרוב וכדברי התו' שהבאתי באופן דלמה שנתבאר נ"מ מכל הנהו דוכתי הפך דעת המ"ל ואדרבא יש ראיה לדבריו מהך סוגייא דסנהדרין ודברי התו' אף שהרב לא נרגש מכל זה וכ"ת תיבה כל זה לתירוץ ראשון של התו' שם בסנהדרין ד"פ אך לתירוץ שני שתירצו דה"ט דהו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ע"ש מיניה דאי היה שם רוב גם באיתחזק שם מיעוט הפיטור נהרג הפך פשיטות המ"ל גם זה נ"מ שהרי גם במפריש מעות לנזירותו שיש דמי חטאת ועולה עם שלמים נעורבין חשיב קבוע לפי דברי התו' וכן

בכל יבש ביבש חד בתרי הו"ל קבוע ואינו נהרג או לוקה כמחנה למחנה וא"ק"ל א"כ תיקשי איך כתב המ"ל הטעם דלא מהני רוב להרוג וללקות ת"ל דהוי קבוע ואין כאן רוב הא כמי ל"ק שכבר כתב הר"ש בסוף ספר כריתות דלא הוי קבוע כי אם כשהאיסור וההתר ניכר לעצמו כגון ט' חנויות שלא נתערבו אבל כל שנתערבו אין כאן קבוע ובטל ברוב וכ"כ התו' בבהמה דוכתי' וכן הכריח הפר"ח ביו"ד סי' ק"י ס"ק ז' ואילו התו' בתירוץ שני זה הם חלוקים עז' וס"ל שגם בנתערבו שייך קבוע שזה הפך דעת כל הראשונים וע"כ גם המ"ל לא חש לסברת התו' בתירוץ שני הלזו:

אך את זה ק"ל בפשיטות הרב מ"ל דס"ל דלא מהני רוב בחיוב מיתה וכרת או מלקות וקרבן וש"כ מדברי התו' כל דאיתחזק שם מיעוט הפיטור שהרי בירושלמי דפ"ג דפסחים גבי מה דתני כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי שיהו באזהרה יכול יהיו בכרת ת"ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה התיבון והתני יוצאין במצה מתובלת אע"פ שאין בה טעם דגן חייב והוא שיהא רובא דגן ואלו הואיל ורובן חמץ יהא חייב ותירצו דאין חמוצו מימון ברור ע"ש והנה ממה שהקשה ממצה מתובלת אע"פ שאין בו טעם דגן ש"מ דפשיט להו שגם החמץ שבתוך הכותח ושכר המדי וחביריו אינו כ"ט חמץ בהם וכן דעת הטא"ח בסי' תמ"ב שכתב ודוקא שאין בתערובות טעם חמץ כגון אלו וכו' ע"ש וכבר עמדתי על זה בא"ח ה' פסח והשתא קשה מאי ק"ל להירושלמי ואלו הואיל ורובן חמץ יהא חייב דכיון דהחמץ אינו כ"ט בכותח ובלי טעם הא פשיט ליה להמ"ל דאינו חייב עונש מלקות וכרת אלא ודאי דס"ל דאזלינן בתר הרוב גם להייב מיתה ומלקות וכ"ת דהכי ק"ל דליחייב כרת נמי והיינו כשאכל שיעור שיש בו כזית חמץ מירי דהוי לכזית בכדי אכילת פרס במין ושאינו מינו דלקי עליו וזה אינו דמלבד שאין זה ברור לחייב על תערובות לא בלא במין במינו כשיש בשיעור שאכל כזית איסור ש"ל דאולי נשאר רוב האיסור במה שלא אכלו א"ר לכזית בכא"פ במין ושאינו מינו ש"ל דהתם כי לקי היינו דאיכא טעם שהטעם נתפשט בכולו משא"כ במין במינו ועוד דא"כ מאי ק"ל אימא דהה"כ והברייתא לא פטר כי אם כשאכל ממנו כזית לבד דאינו כולו חמץ וע"ק ממ"ש עוד שם בירושלמי גבי מאי דתני על חמץ ברור חייב כרת ועל עירובו בלאו ופתר לה רבי בון דהיינו שנתערב המץ והנה אמר רבי יוסי קשיתיה על הדא דרבי בון מה אנן קיימין אי כשרובו חמץ חייב כרת אם כשרובו מצה יוצא ידי חובתו בפסח אר"ם הפתר שיש בו חמץ ואין בו כזית כר"ש דאמר כל שהוא למלקות ע"ש והרי חמץ ומצה דמין במינו הם ופשיט ליה דאזלינן אחר הרוב לחייבו כרת אע"ג דאיתחזק שם מיעוט הפטור והכא לא שייך לדחות דאיירי כשאכל שיעור שיש בו כזית חמץ דא"כ למה הוצרכו לשנויי דאין בו כזית ואתי כר"ש והרי ככ"ע מצי אתי ואיירי בלא אכל מן התערובת אלא כזית לבד דעל התערובת חמץ בלאו וגם כשרוב: תנה הבין הפר"ח בא"ח ס"ס תנ"ה דיוצא ידי חובה בכזית לבד וכ"ת הרי בעז' דס"ו פליגי בה אביי ורבא אי בתר שמא אזלינן אי בתר טעמא במין במינו וא"כ חמץ ומצה דשני שמות להם ושני טעמים להם מין בשאינו מינו חשיב וגם ראיתי הדבר בבירור בבו"ד סי' צ"ח בשם האגור שכתב דשאור ועיסה שני מינים הם ע"ש גם זה אינו שדברי האגור בזה הם דברי תימא דמשנה שלימה שנינו במ' ערלה מין במינו כיצד שאור של חיטים שנפל בתוך עיסה של היטים וכמו שכבר תמה על זה הפר"ח ביו"ד סי' צ"ח ס"ק ז' ע"ש וא"כ חמץ ומצה כמי מין במינו חשיב וכ"כ דגם האגור מודה בו ממ"ש בפסחים ר"ל שלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו ואי חמץ ומצה שני מינים הם א"כ חמץ בפסח במינו איך יתכן אלא

ודאי מין במינו חשיב לכ"ע והדר כי קושיין לסמ"ל והתו' וברוחק ז"ל דהתו' הכריחו כן ממ"ש שם בש"ס בבבלי רוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים שנגמרו דינם כולן פטורין ש"מ דלא מהני רוב באיתחזק מיעוט פיטור לחייב מיתה ואילו בירושלמי בפ' הנשרפין פליגי בה ר"ז ור"ל דר"ז פירש מתני' דאיירי ברוצח שנתערב בכשרים ור"ל מוקי לה שנתערב ברוצחים שנגמר דינם וא"כ לר"ז נראה דאם נתערב ברוצחים שנגמר דינם כולן חייבין והרי ר"ז ור"ל הלכה כר"ז וע"כ נקטו בפשוט בירושלמי דפ"ג דפסחים כר"ז דגם לחייב מיתה גם באיתחזק מהני רובא ואנן קי"ל כש"ס בבלי דנקיט אוקמת' ר"ל לעיקר וש"מ דבמיתה באיתחזק מיעוט פיטור לא מהני רובא כנ"ל ליישב וצריין הדבר נ"ת דהיא גופא קשה מדברי התו' דסנהדרין וכ"כ בובחים דע"א דבשים שם פטור ודאי לא מהני רוב דאף א"ת דסנהדרין שגמרו רובן לחייב דהורגין אותו לא חשיב איתחזק דהספק באדם זה ומיעוט פוטרין והרוב מחייבין ול"ד לזכאי שנתערב בין החייבין רובא דהזכאי פטור לגמרי לכ"ע אכתי קשה ממ"ש התו' בסנהדרין ד"ב ד"ה דיני וז"ל ואין לומר בדיני נפשות גופייהו לא אזלינן בתר רובא ברובא דליתיה קמן אלא ברובא דאיתיה קמן דהא בריש פ' בן סורר משמע דבכל דוכתא אזלינן בתר רובא וכו':

ובעיקר דבריהם ק"ל אמאי לא הביאו ראיה מקראי דעדיף מש"ס דדס"ט דבמכה אביו ומהורג נפש ועדים זוממין למדו בחולין די"א דאזלינן בתר הרוב והכ"ל ליישב דהיא גופה קשה בסוגיא דסנהדרין דס"ט שאמרו אהדרוה קמיה דרבינא א"ל ובדיני נפשות לא אזלינן בתר הרוב והתנן א' אומר בשנים בחודש וכו' וקשה דהו"ל להביא מקרא דעדים זוממין דליחוש דהך דאסהידו ביה טריפה שהרי רבינא גופיה הביא הך ראיה בחולין די"א ואע"ג דאמרו שם וכ"ת דבדקינן ליה והתני ברבי אומר הרגו אין נהרגין הרי דגם ליתור זה עיקרו מהך בריתא דתני ברבי וא"כ טפי ניחא ליה להביא מתתניתין זה אינו דהא דתני ברבי ממשמעות הכתוב דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה הוא דאי מכח בריתא הוא שהביאו קשה כי קבעו על מתני' דיבם קטן שבא על יבמה קטנה קבעו מנ"ל דאולינן בתר הרוב וצ"כ לא הביאו כי אם ראיות מקראי וא"כ ע"כ לומר כמ"ש וכן מבואר בחירושי הר"ן לסנהדרין שם כי ע"כ היה כ"ל לדון בכלל חדש דטפי ניחא ליה להש"ס לאביא ראיה ממתני' ולא מקראי ולפז' גם בדברי התוספות אלו ל"ק מה"ט אלא שאיני רואה מקום סברה לזה כי ע"כ כ"ל ליישב בעיקר הסוגיא דסנהדרין דס"ט שהביא רבינא ראיה ממתני' ולא מקראי שהביא רבינא גופיה בחולין די"א דהרי רבינא הוו וכ"כ התוס' חולין דף מ"ת ד"ה אמר וא"כ ז"ל דרבינא דפ"ק דחולין היה הקדמון שהיה בימי רב יוסף ורבינא דסנהדרין היה האחרון ונעבדים זוממין לא משמע ליה כיון ש"ל דבדקינן ליה דאי משום כאשר זמם ולא כאשר הרג ס"ל דאינו הכרח גמור ש"ל כאשר זמם היינו על עיקר עדותו שחשב להורגו וא"כ אין עיקר הראיה כי אם מדתני ברבי וצ"כ טפי ניחא ליה להביא ממתני' כי ע"כ הדר כי קושיין בדברי התוס' דטפי הוה להם להביא הש"ס דפ"ק דחולין שהביאו ראיה מקראי דגם בד"כ אזלינן בתר הרוב ברוב' דליתיה קמן וצריך ישוב ונ"ת למאן דאתאן עלה מבואר מהתוספות דטפי פשיט להו דמהני רוב ברובא דאיתיה קמן מרוב דליתיה קמן ופשיטות זה כ"ל שלמדו כן ממ"ש בפ"ק דחולין די"א ברובא דאיתיה קמן לא תיבעי לך כי תיבעי לך ברובא דליתיה קמן הרי דבד"כ מהני רוב דאיתיה קמן באיתחזק שם מיעוט פיטור וכ"כ שהרי חד בתרי בטיל ביבש מאחרי רבים נפיק והרי אחרי רבים כי כתיב בדיני נפשות ודיני ממון ואיסור מק"ו דד"נ נפיק ואי בד"נ כי איתחזק שם

מיעוט הפיטור לא מהני רוב א"כ תיקשי בדיני איסור מנ"ל להתיר גם ראיתי להתוספות חולין דף י"א ד"ה ליחוש שהקשו דנסקלין בנשרפין ידונו בשריפה כיון דרוב נשרפין הם ותירץ ר"ת דכיון דמת"כ הוא נהרג לענין כאיןו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר הרוב ע"ש ש"מ דכל"הא מחייבינן מיתה מכח רוב גם ברוב דאיתהון שם מיעוט הפיטור וכל זה הפך הנראה מהתוס' זבחים דע"א כי ע"כ עיקר מחלוקת הר"י אלפנדרי והרב ת"ל אי בחיוב מיתה ומלקות וקרבן אזלינן בתר הרוב תלוי בין דברי התוס' דזבחים ובסנהדרין ובין דברי התוס' שכתבו בחולין וגם תמיהת מורינו הרב ל"ת ובאמור אלא שרואה אני שגם בדברי התוספו' דזבחים וסנהדרין ל"ת כי אם דאין לחייב מיתה בשיש זכאי בניהם אך לגבי מלקות וקרבן לא שמענו שהדי גם התוספות אי לאו דק"ל הנסקלים בנשרפין ידונו בשריפה הוה פשיט להו דגם לענוש מיתה מהני בח הרוב וכי הכריחו מהך סוגיא דבעונש מיתה לא מהני רוב מהי תיתי לומר כן גם במלקות וקרבן דקילי טפי ממיתה איפא דבעונש מיתה לבד דחמיר הוא דלא מהני רוב ועוד דגבי מיתה הרי אמרו ביומא דפ"ס אין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב וכתבו התוס' ד"ה ולפקח דבתיאוחי בהם ע"ש אבל במלקות וכרת א"כ דמהני רוב בה"ג וכ"כ שהרי בסנהדרין דס"ט דקס"ד דלחייב מיתה לא מהני רוב דאתי בעלמא הכיאו ראיה ממתני' דאם בא עליה א' מכל העריות ורחו מאי חייב עליה דקתני קרבן ע"ש הרי דאע"ג דלא מהני רוב לחייב מיתה מהני לחיוב קרבן א"כ ה"נ לפי דברי התוס' מיהא דאע"ג דלא מהני רוב לחייב מיתה מהני לחיוב קרבן ונראה דחיוב מלקות קיל' מחיוב קרבן ממ"ש במכות דיו' ר"ש אומר כל שהוא למכות לא אמרו כזית אלא לגבי קרבן וא"כ פשיטות המ"ל דבחיוב מלקות וקרבן לא מהני רוב איני רואה בו טעם וכ"ת כיון דקי"ל כל שזדונו כרת ושגגתו חטאת בחיוב מיתה א"כ תיקשי כדס"ט דסנהדרין היכי דחו מאי חייב עליו קרבן ש"מ דחיוב חטאת קי"ל טפי וגבר מן דין הרי הרב בחיוב אשם מעילות קפסיק דלא מהני ביה רוב וגבי מעילה אין זדונו כרת כי אם מלקות דקי"ל טפי ועיין בתוס' שבועות דכ"א ד"ה ולא שחילקו בה"ג:

אך את זה תמהני בדברי כולם דאיך לא ראו מ"ש בתו' דפ"ק דמעילה וז"ל אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמים ונתערבו וכו' מועלין בכולן ומועלין במקצתם ע"ש הרי נראה בדברי מהר"י אלפנדרי דאזלינן בתר רובא גם לחייבו קרבן וגם ראיתי להכ"מ בפ"ד מה' מעילה ה"ג שפסק לכך תוספתא ושם ראיתי להר"ת שתמה איך מועלין במקצתן דילמא מאותו מקצת אשר יחד לשלמים ואין בהם מעילה ואיך מייתי מספק דילמא מביא חולין בעזרה ותירץ הר"י קורקוס דאפשר דמקצתן דקאמר הייט כשהם יותר מדמי שלמים א"כ כשנתערבו בכל זוז יש בה. חטאת ועולה ושלמים והראשון יותר נכון ע"כ הנה מבואר דהכ"מ ומהר"קו פשיט להו דאין לחייבו קרבן מכח רוב עד שהוצרכו לדחוק עצמן בהך תוס' ודברי הר"ת דמועלין במקצתם היינו שהם יותר מדמי שלמים ותימה להר"י אלפנדרי ומורינו הרב דפשיט להו להפך וגם להת"ל שכתב כן משיקול דעתו איך נעלם מהנו כל זה אלא שכעיקר תמיהת הכ"מ דאיך יביא קרבן מספק דילמא הוי חולין בעזרה תמה אני דלהביא חולין בעזרה איסור הוא והרי במקום איסור אפילו באיסורים החמורים קי"ל בפשוט דאזלי' בתר הרוב ותו מאי ק"ל דה"נ באיסור זה תהני רוב להתיר וגם ראיתי הדבר בבירור בתוס' מנחות ד"פ ד"ה וכי וז"ל והא דשרי' להביא אשמו ולוגו ושרינן להכניס לוג לכתחילה תעיס דחולין מתיל' הויין התם בטיל ליה כהדי אידך שמן וכו' דהתם שטים עשרון לא בטלי בחד ע"ש הרי דגם באיסור זה תהני

רוב להתיר וזה"ל בהוכתם משום דתנן בסוף מעילה לא מיגל עד שיוציא את כל הכיס והכ"מ גופיה בפ"ז מה' מעילה הקשה דליבטיל ברוב ותירץ דהוי דבר שיש לו מתירין א"כ דמטבע חשיב ולא בטיל ע"ש וא"כ ה"נ שייכי שני הטעמים דהוי דבר שיש לו מתירין וגם דהוי הטבע דמוכרח מהך מתני' דלא בטיל ברוב כי ע"כ אי אתינן להכריח מכאן דגבי עונש מלקות וקרבן לא מהני רוב כדברי המ"ל ל"מ מידי וכבר נתבאר דגם בעונש מיתה ברוב' דאיתיה קמן אינו מוכרח דלא מהני ביה רוב וכאמו' ולמאי דאתאן עלה שנראין עיקר דברי מהר"י אלפנדרי ומורינו הרב דלגבי עונש מלקות וקרבן דמהני בהו רוב:

גם התוספו' דזבחים דע"א מודו דלקי וחייב קרבן מכח רוב א"כ ה"נ בעיקר חקירתינו בחסר משהו איסור מהכזית ונערב בו משהו התר ואכלו היה נראה לדון דלקי עליה מכח הרוב אך אחר הישוב ל"נ שהרי כל שיעורי האיסו' הם הלכה למשה כמ"ש בסוכה ד"ד ויומא ד"פ ובשאר דוכתי וכמו שביארתי במ"א סימן כ"ח ע"ש וכי כתיב לא תאכל אכילה כ"ש משמע ונמירי בהלכה דבעי כזית וכיון דקבלו דלא לקי בכל איסור כי אם בשיעור כזית כגון כזית חלב או דם שנתערב התר והשלים לכזית הרי כבר ליה שיעור כזית חלב ולא לקי דכיון דגמירי דבעי כזי' איסור כזית איסור גמור בעינן ולא כזית מכח רוב. ואעפ"י דרוב מד"ת מידי דהוי למשהו איסור דאסיר מד"ת ובלי הלכה למשה מסיני הוה לקי עליה במשהו דאכילה כ"ש נמי משמע ואהני קרא לאיסור ואהני הלכה למלקות כמו שביאר כל זה הרא"ש בתוספותיו לסמ"ג לה' חמץ ע"ש ה"נ היכא דמיעוט התר השלים לכזית לא לקי דשיעור כזית מאיסור גמור הוא שקבלו דלקי ועם שיש לנרד דכי גמירי שיעור כזית לא מיעטו בו כח הרוב וכיון דרוב מד"ת וחשיב כגוף האיסור הרי שפיר הו"ל שיש בו שיעור כזית מ"מ אין הכרח לזה וכ"ת אי שייך רוב בשיעור כזית לילקי גם על פחות מכזית כל שיש שם רוב דרובו ככולו הא ל"מ שו"ל דרובו מתוך כולו בעינן אלא דכ"מ דאי יש שם כזית ואכל רוב ממנו דלקי וזה אינו כי ע"כ מכר וזה נראה דלא לקי בהשלים התר לכזית וכ"כ להתוס' זבחים דע"ח ד"ה הפיגול ע"ש:

אך את זה נריכה רבה בנתערב כזית התר בשנים של איסור ואכל מן התערובת כזית אי לקי עליה או לא והא ודאי תלוי בהא שנחלקו מהר"י אלפנדרי ומורינו הרב עם הרב מ"ל אי בעונש מיתה ומלקות וקרבן מהני רוב וכבר נתבאר שנראה עיקר דמהני רוב למלקות:

וראיתי להרב מנחת כהן בספר התערובות ח"א דנ"ז ע"ב שכתב דאם נתערב איסור במיעוט התר או אפילו מחצה למחצה במין במינו דחייבין עליו מלקות או כרת בתנאי שיאכל מן האיסור לבדו כזית כגון אם נתערב בכל זית התר זית אחר של איסור אם אכל שני זתים חייב מלקות וכרת וכן אם נתערב זית א' דהתר בשנים של איסור צריך שיאכל זית וחצי וכו' את"ד הנה מבואר דפשיט ליה דמהני רוב לגבי מלקות וכרת הפך דעת המ"ל והכרח המ"ל לזה שכתב דאף דאיכ'מ"ד התר מצטרף לאיסור לחייבו מלקו' היינו דוקא תערובת לח בלח ומין במינו מיהו משום דטעם האיסור מתפשט בהתר ונעשה כולו איסור וכו' אחרי המחילה ל"מ דכי פליגי בהתר מצטרף לאיסור וקו"ל דאינו מצטרף היינו בתערובת רוב התר אלא דהוי במין וש"מ דיהיב ביה טעם דאין כד חיוב מלקות כי אם על טעם האיסור ובכי האי ודאי קו"ל כל שאין בתערובת כזית בכדי אכילת פרס קרוב לשיעור אחד מעשר לא לקי אפילו אכל מן התערובת שיש בו שיעור כזית איסור שאז לקי לדעת כל הפוסקים דהיינו טעמו וממשו

אפל בתערובת שיש בו רוב איסור אה"נ דגם בלי טעם כגון מין במינו כל שיש כמה שאכל שיעור כזית לקי שפיר והנראה כדעת הרב דאה"נ דברוב איסור לא בלא דנתערב האיסור בהתר יפה מודה הרב דלקי כשאכל מן התערובת שיעור כזית דאינו לוקה מכח רוב כי אם מכח ודאי דבודאי יש בו כזית אכל תערובת יבש ביבש דאינו מתערב איסור בהתר דכל חד באפיה נפשיה קאי ומידי ספק לא יצא אי אכל האיסור אף שיש שם רוב חתיכות איסור בכי האי דעתו דאינו לוקה מכח רוב :

ומיהו תמהני בדברי הרב מנחת כהן דכי כתי שני זתים של איסור באחד של התר ואכל זית וחצי היכי לקי עליה מתור' ודאי והרי אסיק הש"ס בפ"ק דר"ה דף ז"ג לכל אין בילה חוץ מיין ושמן וכ"כ כת' שהביא הבז"כ בי"ד סימן ס"ל בענין חלה וכת' תה"ד סימן ק"ן וש"ך י"ד סי' שב"ד ס"ק ו"א ע"ש וכ"כ בתוס' זבחים דע"ח ד"ה הפיגול ע"ש כי ע"כ מנד זה יש לדון כדעת הרב מ"ל דגם לא בלא מלבד יין ושמן כל שלא אכל כל ב' הזתים לא לקי כיון דאין ברירה שאכל זית איסור ודאי ומיהו בעיקר דברי המ"ל תמהני כמ"ש דמ"ד התר מצטרף לאיסור הוא לא בלא ובמין כש"את דמתפשט הטעם בכולו וזה תימה דבנזיר דל"ז מבואר בפרש"י והתוספו' דהתר מצטרף לאיסור הייני חצי זית התר וחצי איסור אע"ג דליכא טעם כלל שלא נתערבו ואעפ"י שהתוס' בפסחים דמ"ג ד"ה כמאן כתבו דהתר מצטרף לאיסור הייני בנתערבו היכי בתים דבריו מאחר שרש"י וגם התוס' בנזיר העלו להפך ועוד דעכ"פ תיקשי לסברתם וע"ק דהרי פליגי תנאי אי משרת דבי טעם כעיקר או התר מצטרף לאיסו' ואי איירי בנתן טעם בהתר הא איכא תרווייהו טעם כעיקר והתר מצטרף לאיסור ובמאי פליגי וכמו שכבר ביאר כל זה הרב מנחת כהן בתערובות ח"א פ"ו ע"ש גם כמ"ש דאיירי לבד במין בשא"ת ק"ט דהרי בנזיר דל"ז אמרו בשלמא לדידי דאמינא דהתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין אלא לדידך וכו' והכריחו התוס' דאיירי במין במינו הרי דגם במין במינו כל דנפיש האיסור התר מצטרף לאיסור ולקי ואעפ"י שהתוספות בפסחים דמ"ד ד"ה איתביה כתבו דאיירי במין בשא"ת ע"ש אכתי קשה איך בתם דבריו נגד התוס' דנזיר וגם פשט הסוגיא מודה כן ועכ"פ הכל קשה דלא היה צריך לכל זה דהוה מצי לשנויי בפשוט דהכן לא קי"ל כמ"ד התר מצטרף לאיסור כי ע"כ ליישב דברי הרב נ"ל שכונתו לדעת הסוברים דכי איכא כזית בכא"פ גם באכל כזית לבד לקי כמבואר מחלוקת זה בספר"ח א"ח סימן תת"כ ובספר מנחת כהן ולסברה זו הוא שכתב לה"ד דהתר מצטרף לאיסור וכתב' לפז' שדברי המ"ל הם שפה אחת כדברי המנחת כהן ומיהו קשה שמדברי שניהם מבואר דזית התר שנתערב בשני זתים של איסור דלא לקי כאכל כזית מן התערובת מכח רוב כי אם באכל כזית וחצי דכי לקי מתורת ודאי הוא ולא מכח רוב וזה סותר כל מה שביארתי לעיל דהעיקר כדעת הרז' אלפנדרי דמהני כח רוב לחייבו מלקות וקרבן שוב נתיישבתי בדבר ומצאתי דעיקר חקירתינו אי יש לחייב מלקות וקרבן מחלוקת ראשונים הוא דהרא"ש בפ' גיד הנשה ד"ק גבי יבש ביבש דחד בתרי בטיל שהכריח דשרי לאכול כל ג' חתיכו' ביחד דכי כתיב אחרי רבים גזרת הכתוב הוא דנהפך מיעוט האיסור להיות התר ע"ש ולדבריו הדברים ק"ו בשתי חתיכות איסור עם חתיכת התר שנתערבו דנהפך מיעוט ההתר להיות איסור ודאי נוכח גזרת הכתוב דכתיב אחרי רבים אכן ראיתי להרשב"א שם ובתורת הבית שהכריח דלא שרי כי אם לאכול כל חתיכה בפני עצמה דכי איכא רוב התר הכתוב ספק איסור דבספק שקול אסר הספק וברדאיכא רוב התיר הספק וע"כ שרי לאכול כל חתיכה באפיה נפשה דאינו אלא כספק איסור אבל לאכול כל ג' חתיכות ביחד דאוכל

להתיר כזה ודאי איסור מכ"ל ותפסת מועט תפסת וכי כתיב אחרי רבים בין להתיר ולאסור הוא דסתם כתיב וא"כ כי איכ' רוב איסו' ומיעוט התר דבלי רוב הוה אסיר מד"ת מכח ספק לדעת הרשב"א וסיעתיה בספק תורה ולא איתחזק לא התר ולא איסור אסיר מד"ת מספק וא"כ כי הוי רוב איסור ומיעוט התר אם באנו לומר דבספק איסור קאי א"כ כמנא דלא מהני כח הרוב מידי וא"כ כיון דכתיב אחרי רבים סתם דהיינו אף לגבי איסור ע"כ לומר דבלי שיהיה בודאי איסור למילקי עליה ולחייבו קרבן דלאסור מספק גם בלי רוב אסור מספק אלא דלפז' כ"ת דלשיטת הרמב"ם וסיעתו דספק תורה איסורו מדרבנן א"כ נ"ל דכי אהני אחרי רבים הייני לעשות המיעוט האיסו' בודאי התר דאי להתירו מספק גם בלי רוב שרי מד"ת והרי דעת רוב הפוסקים דספק תורה איסורו מדבריהם ואיך פסק בכאן הש"ע וכל רבני האחרונים כשיטת הרשב"א הפך דעת הרא"ש בסתם דאסור לאכול כל ג' חתיכות ביחד ואילו דבר זה תלוי במחלוקת ראשונים אי ספק תורה להחמיר אי הוי מד"ת או מדבריהם כי בכל אלא כעת הדבר נא"ת עור אי לקי וחייב קרבן מכח רוב או לא ואולי ז"ל שגם הרשב"א מודה דמד"ת מותר לאכול כל ג' חתיכות ביחד דרוב משוה למיעוט בודאי התר וכדעת הרא"ש וכי הצריך לאכול כל חתיכה בפני עצמה היינו מדבריהם דמה"ט דאוכל כל חד וחד לחודה הוא דלא הצריכו שיש ביבש דאילו לא בלא נמי במין במינו הצריכו שיש וכ"כ שהבין הרב מנחת כהן דפ"ב שכת' דכי הצריך שיאכל כל אחת בפ"ע הוא מד"ס ע"ש וא"כ ז"ל דאה"נ שגם הרשב"א מודה להרא"ש דרוב משוה למיעוט להתר ודאי וכ"ש ברוב איסור דמשוי למיעוט לאיסור ודאי ולקי עליה וחייב קרבן מכח רוב כדעת הרז' אלפנדרי ומוריני הרב ודברי המנחת כהן שכתב דלא לקי צ"ע לפז' ודוק וכ"כ דהרשב"א לאו מטעם דלא התיר רוב ודאי איסור הוא שאסר לאכול ג' החתיכו' ביחד שהרי כי כמי אוכלם ביחד אינו ודאי איסור דאי אפשר שלא ירבה ההתר על האיסור וכינין מ"ש בזבחים דע"ח הפיגול והנותר שבללן יחד וע"ש בתוס' שהקשו דיש כאן ביטול גמור דהשנים מבטלין לאחד ויש להביא ראיה דלקי על הרוב נגד המיעוט מת"ש בחולין דפ"ו בשלמא רבנן לחומרא אלא ר"מ מ"ט אמר רז' נחמיה שיגז ר"מ על שחיטתן משום נבילה מ"ט אמר רבי אתי הואיל ורוב מעשיה' מקולקלי' הרי דלקי מכח רוב כפרש"י שם נגד המיעוט ושם בתוס' ד"ה מ"ט מבואר דגם רבנן הוו מודו ליה אי לאו דמספק"ל אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים ע"ש וכ"כ מת"ש התוס' חולין ד"י ד"ה שא דמבואר מדבריהם דבכל ספק דקי"ל אוקי על חזקתיה מביא קרבן וכ"כ מתוס' כתובות דכ"ב ד"ה באשה תלוי והרי ביבמות דקי"ט אמרו דרובא וחזקה

רובא

רוב' כדיף וא"כ אי הכא חזקה דקיל מרוב מביא קרבן מכ"ש לגבי רוב דאניה הלא דאלכתי ברובא דאיתיה קמן דהוחזק שם מיעוט הפיטור אין ראיה נגורה מהנך דוכתי שגל דה"ר ברובא דליתיה קמן אבל ברובא דאיתיה קמן דהוחזק שם מיעוט הפיטור אה"כ דלא לקי על הרוב ועיין בתה"ד סי' רז"ו ונ"ל ראיה דלקי מכח רוב גם ברוב דאיתיה קמן מת"ש הרוקח הוד סימן א' ד"ר שכתב דקרא דאחרי רבים אינטריך ללמד דאזלינן בתר הרוב להקל ולהחמיר וכט' חנויות לקי עלה משום נבילה כיון דרובא דאוריתא הוא ע"ש ותימה להנ"ל שלא זכר מדברי הרוקח אלו :

סימן צ"ח

יש לחקור במאי דקיל בטור סי' ק"ט יבש ביבש ברובא בטיל אף מדבריהם כדעת רוב הפוסקים וצריך ביאור אי בעי ברוב בנין או ברוב מנין או בעינן תרווייהו והנה הש"ך כתב דאף אי שתי חתיכות קטנות מן האיסור בטל ברוב והכנה"ג כתב דה"ר אם בצירוף שתי חתיכות קטנות הם גדולות קצת מן החתיכה גדולה אבל בלא"ה לא בטיל ב' קטנות בגדולה אם הגדולה כשיעור ב' החתיכות הקטנות וחתיכה גדולה וקטנה לא בטלה דשמא הגדולה היא האיסור ועוד דרוב מנין ורוב בנין בעינן את"ר גם ראיתי להרב מנחת כהן בס' התערובות ולהרב מנחת יעקב כלל ט"ל דנקטו בפשוט דרוב בנין עיקר לאפוקי חתיכה גדולה שנתערבה בשתי חתיכות קטנות כשיעור הגדולה דרוב מנין אינו כלום כיון דליכא רוב בנין אלא שאין מדבריה' הכרח דבעינן רוב מנין בהדי רוב בנין ואני תמיה בדברי כולם שיש לדון דרוב מנין עיקר שהרי לגבי סנהדרין תנן בת' סנהדרין שנים מזכין ואחד מחייב זכאי שנים מחייבין ואחד מזכה חייב הרי דרוב מנין עיקר דאף שהיחיד גדול בחכמה מהשנים בטלו דבריו מכח הרוב וכבר עמדתי על בירור דבר זה בסימן נז"ו אי לגבי סנהדרין ומחלוקת חכמים בכל דיני איסור והתר דהוו רוב חכמה נגד רוב מנין איזה מהם עיקר ושם ביארתי שדעת הרמב"ם והרא"ש והנ"א והראב"ד דרוב מנין עיקר ואף דאיכא מ"ד דשקולים הם ואיכא מ"ד דרוב חכמה עדיף אינו עיקר דרבו המוכרים מגדולי הפוסקים דרוב מנין עיקר ע"ש באורך וא"כ תימא הוא להכנה"ג דפשיט ליה לגבי ביטול איסור דבעינן תרווייהו רוב מנין ובנין והרי מאחרי רבים נפיק דאזלינן בתר רובא בין לגבי סנהדרין ומחלוקת פוסקים ובין לגבי ביטול איסור והרי לגבי סנהדרין ליכא שום מ"ד דבעינן תרווייהו וכי פליגי היינו אי רוב מנין עיקר נגד רוב בנין או לא וא"כ מהי תיתי לגבי ביטול איסורין דניבעי תרווייהו וגם לדעת הכנה"ג ומנחת כהן ומנחת יעקב דפשיט להו דרוב בנין עיקר ק"ט שכבר ביארתי שדעת רוב הפוסקים דרוב מנין עיקר כמבואר בדברי הראשונים שהבאתי שם לגבי מחלוקת חכמים ומינה נפיק לגבי ביטול איסורי' וכ"מ דחתיכה גדולה אינו מתבטל הקטנה דליכא רוב מנין הפך דעת המ"כ והנז' והפר"ח :

והנ"ל

ליישב דרוב מנין לא חשיב כי אם לגבי סנהדרין דהם בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי נגד רוב חכמה כמ"ש בזבחים דע"ג ב"ח חשיבי ולא בטלי וכ"ת הרי חשיבות ב"ח דלא בטיל אינו אלא מדבריהם דמד"ת ליכא מידי דלא בטיל ברוב כמו שהכריח הפר"ח בי"ד הי' ק' ס"ק ב' ע"ש וא"כ ה"כ בטל רוב מנין נגד רוב בנין מ"מ כבר מצינו חשיבות ב"ח גם מד"ת דלגבי מלקות כל דליכא גופים מוחלקים לקי חדא אם אכל כמו זית חלב בהעלם אחד בין לגבי מלקות וקרבן אינו חייב אלא אחת ואילו בגופין מוחלקים חייב על כל אחת ואחת כדמוכח בחולין דפ"ב ובקדושין דעז"ו ובשאר דוכתי וע"כ ה"ט משום חשיבות דב"ח הוא וכן ראיתי הדבר בבירור להתו' ריו"ד שם בקדושין שכתב וז"ל נ"ל דלא אמרינן

גופין מוחלקים אלא בב"ח כגון הבא על חמש נשים נדות ועל חמש אלמנות וכן הרובע חמש בהמות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת אבל בשחוטי' לא אמרינן גופים מוחלקים משום דלא חשיבי ע"ש וכ"כ מתוך דברי הרמב"ם בפ"ג מה' שגגות ובשאר דוכתי וכמו שכבר עמדתי על ברור ענין זה בסי' ל"ד וא"כ ה"כ י"ל דמה"ט מהני רוב מנין נגד רוב חכמה כיון דאיכא חשיבות ב"ח משא"כ בביטול איסור בשתי חתיכות קטנות נגד גדולה דליכא חשיבות כלל בשתי חתיכות קטנות דאדרבא חתיכה גדולה חשיבא נגד שתי חתיכות קטנות כמ"ש בחולין דק"א דחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה וע"כ לגבי ביטול איסור רוב בנין עיקר דהיינו כמות האיסור נגד כמות ההתר :

סימן צ"ט

אלא דאכתי צריכה רבה כיון דרוב בנין עיקר אם היה לאחד שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן והאחת גדולה והאחת קטנה ואינו יודע אם הגדולה של איסור דבודאי חתיכה הגדולה אסורה מיהו' אבל חתיכה קטנה יש לדון ולהתירה ממ"נ דהרי אין איסור לאכול הקטנה לבד כי אם מספק דאולי היא של איסור וכיון דרוב בנין בלי רוב מנין מהני א"כ יש להתירו ממ"נ דאם היא של התר מותרת ואם היא של איסור נ"כ מותרת דבטלה בגדולה של התר דאיכא רוב דאף שכתב הכנה"ג דיש לאסור דבעינן רוב בנין ורוב מנין כבר נתבאר שאין נראה כן אלא דסגי ברוב בנין ונראה שזה תלוי במה שנחלקו הרשב"א והרא"ש בפ' ג"ה ק"ד גבי יבש ביבש דחד בתרי בטיל הכריח דמותר לאכול כל ג' חתיכות ביחד דכי כתיב אחרי רבים להטות גזרת הכתוב דהאיסור נהפך להיות התר וע"כ שרי לאכול כל החתיכות ביחד אף דאוכל בודאי חתיכת האיסור ע"ש אבל הרשב"א שם בחדושיו ובתורת הבית הארוך להוכיח דלא שרי כי אם לאכול כל חדא וחדא בפני עצמו דאינו אוכל כי אם ספק איסור לבד והבנ"י בי"ד סי' ק"ט כתב דהתו' ומ"נ כתבו כהרשב"א וכן פסק בש"ע וכן פסקו רבני האחרונים הנה מבואר דלהרא"ש כי איכא רוב חוזר האיסור להיות התר בודאי ולהרשב"א אינו התר בודאי אלא בספק איסור קאי אלא דספק איסור כי איכא רוב התיר הכתוב כדכתיב אחרי רבים להטות וא"כ כ"מ דחתיכה גדולה וקטנה ואינו יודע של איסור איזו היא להרא"ש אסורה גם הקטנה מד"ת דהא ליכא למימר ממ"נ דאם הגדולה היא של איסור הרי נאסרה הקטנה בודאי מכח רוב דנעשה בודאי איסור מכ"ש דברוב התר נהפך האיסור להיות התר ודאי ואין הספק אלא שמא הקטנה של איסור ואיך יהיה התר לאוכלה ואדרבא החמיר איסורה של קטנה מהגדולה ולקי עלה מת"כ דאם הגדולה של איסור הרי נאסרה בודאי גם הקטנה מכח רוב ואם הקטנה נמי של איסור כ"ש דלקי ואף אם יש לדון דלא לקי על הקטנה מכח רוב מ"מ חמיר איסור הקטנה מהגדולה עכ"פ למה שנתבאר אך לשיטת הרשב"א דרוב לא התיר כי אם ספק איסור א"כ לגבי קטנה יש לדון להתירה מת"כ דאם הגדולה של איסור הקטנה מותרת ואם הקטנה של איסור הרי הותרה ברוב של החתיכה גדולה דהתר ואולם ראיתי להרשב"א בת' סי' רע"ב שכתב וז"ל גם מה שהקשית מהביא דכריתות דשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ולשם מיירי ביבש ואם אכל ישראל הראשונה חייב ודעתך למה חייב כאשם תלוי יתבטל האיסור ברוב ההתר ופטור ולא מצאתי תירוץ אלא כשנאמר דהתם בחתיכות שוות .בזה נפלאתי וכו' ואם אינן נכרות שמא הגדולה היא היתה של איסור וכשאכל ישראל הראשונה ·שמא היא היתה של איסור בין שאכל הגדולה בין שאכל הקטנה או שמא של התר היתה וכו' ע"ש ונראה מבואר שדעת השואל כאשר דמיתי דגדולה וקטנה

הקטנה

הקטנה מותרת מה"ט וע"כ ק"ל היכי פסיק ותני דאכל ישראל הראשונה דחייב ומסתמא איירי בכל גווני גם בחתיכה גדולה וקטנה ולא יכבר שזוכר האוכל אם אכל חתיכה גדולה או קטנה ואילו כזוכר שאכל הקטנה איך יתחייב והרי בטלה הדינא מה"ט וכאמור זה נראה ברור שהיה כוונת השואל אך מה שהשיב הרשב"א על זה דבריו צ"ת דמש"ש לעיל דבחתיכות קטנות ניכרות אין חתיכת האיסור המועטת מתבטלת אבל חתיכת ההתר המרובה וכו' נראה דבאינן ניכרות מתבטלת הקטנה בגדולה וכ"כ מה"ט ואם אינן ניכרות שמא הגדולה היא של איסור מכלל דקטנה בגדולה של התר בטלה ברוב בכין עיקר שלא כדעת הכנה"ג דבעינן כמי רוב מנין וכמ"ש בסי' דלעיל וא"כ קשה איך כתב אח"כ וכשאכל ישראל הראשונה שמא היא היתה של איסור בין שאכל הגדולה בין שאכל הקטנה וכו' ואילו באכל הקטנה היכי מחייב דמותרת היא מה"ט וכאמור וכ"ת דדעתו דרוב משוי למיעוט להתר ודאי או איסור ודאי וע"כ מחייב באשם גם באכל ההתר זה אינו שכבר ביארתי שדעת הרשב"א דרוב אינו עושה למיעוט כודאי התר אם רוב התר. וכודאי איסור אם רוב איסור וגם מדבריו אלו מתבאר כן שתלה הספק שמא היא היתה של איסור וכו' או שמא של התר עלתה בידו וכו' הרי נראה דאי אכל חתיכת ההתר פטור וכיון שכן הדר כי קושיין היכי מחייב באכל הקטנה כיון דיש להתירו וכאמור וכעת דבריו צע"ג:

וראיתי להרב מנחת כהן דפ"ג שכתב דשתי חתיכות קטנות וחתיכה גדולה כשיעור ב' החתיכות דלא בטלי ואסור הכל מספק ושוב נסתפק בשתי חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה ואחד מהם של איסור ואכל שניהם בשוגג דאם נאמר דחד בחד לא בטיל אף קטנה עם גדולה א"כ מביא חטאת אך אי בטיל מביא אשם תלוי דשמא הקטנה היא איסו' ובטלה בגדולה של התר ושוב הביא דברי הרשב"א בסי' רע"כ שהבאתי לעיל וכתב וז"ל הנה כי אם היתה הגדולה של התר היה האיסור בטל מה"ט ואף שהרשב"א דחה תירוץ זה הוא משום שאף שלא יהיו החתיכות שוות לעולם חייב באשם תלוי דשמא של איסור היתה גדולה והוא אכל אותה ולכן מביא אשם תלוי מספק את"ד ותמהני על דבריו דא"כ איך כתב הרשב"א בין שאכל הגדולה בין שאכל הקטנה וכו' ובאכל הקטנה איך יתחייב כיון דבטלה בגדולה וכ"ת דמהספק דהגדולה של איסור גם הקטנה נאסרה מכח רוב וחייב עליה קרבן זה אינו שכבר ביארתי שמדברי הרשב"א מתבאר דאם הגדולה של איסור אינו חייב קרבן על הקטנה וכ"כ גם מדבריו שכתב ושמא של איסור היתה גדולה והוא אכל אותה נראה דבאכל הקטנה פטור וא"כ לדבריו איך כתב הרשב"א בין שאכל הקטנה ובדוחק י"ל שהבין דהרשב"א מפרש השונייא באכל ואינו זוכר אם הגדולה אכל או הקטנה אכל ומ"ש בין שאכל הגדולה בין שאכל הקטנה וכו' כוונתו כיון שאינו זוכר אם אכל גדולה או קטנה עכ"פ חייב באשם תלוי והוא דוחק דכל כי האי העיקר חסר בדברי הרשב"א וכ"ש שהרבה היה לו לפרש כן להדיא בכוונת הרשב"א ולא לכתוב ומ"מ ק"ל כדבריו דכאן הכריח כדעת שואל דהרשב"א ושכן דעת הרשב"א דקטנה בגדולה בטלה וא"כ ק"ט איך כתב דחתיכה גדולה כשיעור שתי חתיכות קטנות אחד מהם דאיסור ואינו יודע איזו היא דכולם אסורות מספק והרי החתיכה אחת קטנה מותרת מה"כ דאם היא אסורה הרי הותרה ברוב דהיינו בצירוף גדולה וקטנה ואם היא מותרת הרי לית בה שום איסור וכן בחתיכה הקטנה השנייה שרי מה"ג דאם היא האסורה הרי הותרה ברוב החתיכה גדולה וקטנה שאכל ואם היא של התר הא לא שייך בה שום איסור וא"כ לא שייך איסור מספק כי אם בגדולה ואיך אסר כל הג' חתיכות מספק וליישב דברי הרשב"א ודברי הרב מנחת כהן ז"ל דגם הרשב"א מודה להרא"ש דרוב משוי למיעוט האיסור כודאי התר וכי הצריך שיאכל כל חתיכה בפ"ע היינו מדבריה' דכלא כלא הצריך שנים גם במין במינו כיון שהאיסור והתר מעורב ואי אפשר לאכול ההתר בפ"ע והאיסור בפ"ע תשא"כ בינם כיון דיכול לאכול ההתר בפ"ע והאיסור בפ"ע אוקמוה אד"ת ולא בעי שנים ולפ"ז חתיכה גדולה וקטנה אין מקום להתיר הקטנה מה"ט שהרי אם הגדולה של איסור אין התר כלל לקטנה דנאסרה בודאי מכח רוב ובספק איסור קאי דשמא הגדולה של התר והותרו שניהם ונמצא כי לפ"ז דברי הרשב"א שכתב דשמא הגדולה של איסור וכשאכל היא. היתה של איסור וכו' וכה"ג כתב גם הרב מנחת כהן ולמה שנתבאר גם כי אכל הקטנה דהתר חייב דנאסרה מכח רוב ודוק שוב ראיתי בת' אהל יוסף חו"ד סי' כ"ט ד"ן בת' למורינו הרב כמהר"א אבואלעפיא ז"ל שכתב דגם הרשב"א מודה להרא"ש דשוי התר גמור מכח רוב ע"ש:

סימן ק' יש לחקור דקי"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל אם ה"ד כשנתערב תחל' ברוב התר כגון חד בתרי אבל אם נתערב חתיכ' התר עם חתיכה אחת של איסור ושוב נתערב בשוגג עם אחרת של התר דלכאורה כיון דקי"ל עבר וביטל או ריבה על האיסור בשוגג מותר כמ"ש הטור וש"ע סימן צ"ט א"כ מדינא שרי אך יש כדין לאסור שהרי נחלקו הראשונים אי ספק אחד בגוף ספק ב' בתערובת כגון ספק טריפה שנתערב בכמה בהמו' דקי"ל ב"ח חשיבי ולא בטלי ברוב אך בס"ס ניתרים כל דברים החשובים כמ"ש בזבחים דע"ד ופסקו הטו"ד סימן ק"י אי חשיב כה"ג ס"ס שדעת ר"ת דחשיב שפיר ס"ס ושרי ור"י אוסר דכל ס"ס כה"ג לאו ס"ס מקרי. ועיקר מחלוקתם תלוי בפירושא דבריתא דביצה ד"ג דתני וספיקו אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות דר"ת מפרש דאם נתערבה קאי אודאה אבל אספיקא הו"ל ס"ס ושרי ור"י מפרש דקאי אספיקא דכיון דהוי ספק אחד בגוף וספק שני בתערובת לאו ס"ס מקרי וכבר הביא מחלוקת זה הרשב"א בתורת הבית דף קט"ו והסכים להחמיר כר"י וכן הטו"ד בסימן ק"י ואגב ראיתי להש"ך בי"ד סי' ק"כ ס"ק ז' שתמה להרשב"א בת"ה דק"ג והטו"ד סימן ק"כ שכתבו מסברתם דספק ביצת טריפה לא חשיב דבר שיש לו מתירים כיון דאין המתיר בודאי ואינו בידו והש"ע כתב סברתם בשם יש מי שאומר והרי ס"ס ערוך הוא בביצה ד"ג עלה דהך בריתא אמרו סיפא אתאן לספק טריפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולם אסורות אא"כ ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שלמ"מ דאפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו מתירים ותיבטל ברוב הרי להדיא דספק ביצת טריפה לא חשיב דבר שלמ"מ וא"כ איך לא הכריחו דין זה מעיקר הסו' וכתבו כן מסברתם והנ"ל ליישב שהנה מבואר בת' הרשב"א סימן ת"ח שהעלה עיקר להלכה כר"ת דספק אחד בגוף וספק שני בתערובת דחשיב שפיר ס"ס אלא דלחומרא חשש להחמיר כסברת ר"י והרי נתבאר דלר"ת אם נתערבה קאי לודאה ולא לספק וא"כ כי אמרינן אא"כ ספק י"ט וכו' היינו לחלוקה דספיקא אסורה וכן מ"ש אלא אי אמרת ספק טריפה דאילו חלוקה דאם נתערבה עכ"פ איירי בודאי או ודאי נולדה בי"ט או ודאי טריפה והרי בודאי טריפה פשוט דלא חשיב דבר שלמ"מ כיון דקי"ל טריפה אינה חיה טריפה אינה יולדת ואינה ניתרת בשחיטה ולידה וא"כ לדידיה ל"ק מידי דספק ביצת טריפה לא חשיב דבר שלמ"מ ואין הראיה כי אם מסברת ר"י דמפרש דאם נתערבה קאי גם לספק וכיון שדעת הרשב"א להלכה כר"ת אלא שחשש להחמיר כר"י והרי לר"ת

לר"ת נ"מ ההך סוגיא דספק טריפה חשיב דבר שלא ונ"כ הביאה מסברתו וזה נ"כ דעת הטו"ר וש"ע כנ"ל ליישב אך את זה ק"ל במה שמבואר בכל הראשונים דר"ת מתיר בס"ס אף בספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת ומפרש אם נתערבה באלף דקאי אודאה דאילו אספיקא הוי ס"ס ושרי ואוקמוה בש"ס בספיקא שרי דהיינו בספק טריפה ש"מ דספק טריפה שנתערבה ברוב שרי מטעם ס"ס והרי בתוספו' ובאיס ר"ע ר"ה אפילו כתבו וז"ל ומה שפסק ר"ת בעדר שיש בו שה אחד ספק דרוסה דשרי מטעם כל דפריש וכו' ויש להתיר הבהמה וכו' והו"ל ס"ס וקשה לה"ל לר"ת לטעם דפריש ת"ל דהו"ל ס"ס ויותר קשה שהתוספו' דחו דברי ר"ת והתירו הם מטעם ס"ס ובדוחק י"ל דר"ת התיר מתרי טעמי מטעם דפריש ומטעם ס"ס והם דחו הטעם דפריש והודו בטעם התר ס"ס וא"כ מ"ש ויש להתיר הבהמה וכו' הוא נ"כ מדברי ר"ת אלא שאין דברי התוס' מורים כן וצ"ע ואיך שיהיה רוב הפוסקים הסכימו לשיטת ר"ת דבספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת לאו ס"ס מקרי וטעם הדבר כתב הרא"ה שם בבדק הבית דה"ט דכיון שהספק ראשון אסור מד"ת דכל ספק אסיר מד"ת הו"ל כודאי ואינו ניתר עוד בספק שני ודוקא בשתי תערובות דהספק ראשון שרי מד"ת ואיסורו מדבריהם וכ"כ הטו"ר סימן ק"י ומור"ס כתפה שם ע"ש ואף להרשב"א שפירש דברי ר"י בענין אחר הוקשה לו מה"ש בפ"ק דכתובו' גבי האומר פתח פתוח מצאתי דחשיב ס"ס אע"ג דלא הוי ס"ס דשתי תערובו' ותירץ דהתם שאני דבאו שתי הספיקות באחת משא"כ בספק טריפה שנתערבה היאך נאמר שמא לא זו היא ואת"ל זו היא שמא לאו טריפה היא והלא כבר הכרתה מעת שנולד בה ספק טריפה והיאך נתיר מה שאסרנו מפני שנתערבו באחרי' ע"ש עוד כתב שם בדקו' דכי נפל איסור להתר מחנה למחנה דליכא רוב ושוב נתערב אחד מהם לתוך רוב דלא חשיב ס"ס דכל דליכא רוב הרי אנו רואים כל אחת מאלו כגופו של איסור ע"ש והרי הרשב"א בסימן ת"א הכריח דהתר ס"ס אינם מכח רוב מה"ש בכתובות די"ד ע"ש וא"כ כי נתערב חתיכת איסור עם חתיכת התר ושוב נתערב בהם עוד חתיכת התר הדברים ק"ו דלא חשיב רוב דהרי אפילו בס"ס דאינם כי נאסר בספק מד"ת ושוב נולד הספק שני לא מהני כ"ש הכא כיון שנאסר תחילה כיון דליכא רוב ושוב נתערב חתיכה אחרת דלהתיר ברוב צריך לצרף החתיכה ראשונה שנאסרה מספק מד"ת ואי בס"ס לא מהני כה"ג כ"ש ברוב וגם לטעם הרשב"א דכי שרי ס"ס היינו בבאו ב' הספיקות באחת משא"כ בספק טריפה שנתערב באחרים א"כ ה"נ כי מהני רוב היינו בבא רוב התר באחת אבל בנתערב עם אחת שכבר נאסרה איך תחזור להתיר כי נכלה אח"ך אחרת בצירוף החתיכה ראשונה שנאסרה וכן לת"ש עוד דכי נתערב מחנה למחנה הרי אנו רואין כל אחת מהם כגופו של איסור וא"כ לפז' כדי להתיר ברוב בענין שיתערב עוד עם ב' חתיכות התר והנה אמת דעדיין קנת מקום לבע"ד לדחות דלענין זה עדיף כח הרוב מכח הס"ס שהרי התר ס"ס עכ"פ מידי חשש איסור לא יצאנו דלנד מה אפשר דאיסור הוא וכגון בכתן תחתיו ובספק באונס דהרי יתכן שנבעלה תחתיו ובנבעלה ברצון אלא דאף עפ"י כן שרי דבספק גריד אסרה תורה לגמ"ד או מדבריה' לה"ד ולא ס"ס ואילו גבי רוב כתב הרא"ש בחולין דף ק' דגזירת הכתוב הוא אחרי רבים להטות דנהפך מיעוט איסור להיות התר ומה"ט התיר חד בתרי לאוכלם באחת ואף הרשב"א בת"ה דק"ז שאסר לאכול ג' החתיכות באחת הביא דבריהם הכי בטו"ר סימן ק"ט מ"מ כבר ביארתי במקום אחר דמודה הרשב"א דמד"ת שרי אלא דאסרו מדבריהם לאכול כל החתיכות באחת וכיון שכן כי נתערב חד בחד ושוב נתערב

אחרת דהו"ל ב' דהתר הרי איכא רוב בודאי וכיון דמד"ת נהפך האיסו' להיות התר הרי אין כאן חשש איסור כלל וע"כ יש להתיר ברוב הבא זה אחר זה משא"כ בס"ס דמידי חשש איסור גם בס"ס לא יצאנו ואעפ"י כן לא אסרה הכתו' וע"כ ס"ל דכל דהוי ספק אחד בגוף שבאו הספיקות זה אחר זה והספק ראשון איסורו מד"ת לא חשיב ס"ס אלא שיש להשיב דא"כ איך הכריח הרשב"א דהתר ס"ס אינם מכח רוב והרי התר רוב אינו טפי דנהפך איסור להתר ואין בו חשש איסור כלל משא"כ בס"ס כי ע"כ ע"כ דגם בס"ס כיון דלא אסרו הכתוב גם נד חשש האיסור שישנו עכ"פ נהפך להיות התר ולא חשיב איסור כלל ובר מן דין הרי הרמ"ט או"ח סימן א' והפר"ת בו"ד סוף סי' ק"ו הסכימו בפשוט דהתר ס"ס נמי מטעם רוב הוא דבספק ראשון חשוב מחנה למחנה ובספק שני הו"ל רוב להתר וכן ראיתי עוד לקצת רבני אחרונים שהסכימו כן בפשוט ולפז' אין טעם כלל בין התר ס"ס להתר רוב והנה אמת שאני עמדתי על זה לנ"ק בסי' ק"ל והעלתי דהתר ס"ס אינו מטעם רוב מ"מ כבר ביארתי דמלבד טעם זה נריכה רבה לחלק בין התר ס"ס להתר רוב כי ע"כ יש לדון דכי מהני חד בתרי ה"ר כשנתערב עם רוב התר תחילה אבל בזה אחר זה אסור והוא חידוש גדול בעיני והדבר צריך תלמוד ואין להביא ראיה מת"ש הטו"ר סימן צ"ט וז"ל וכ"ל שאין צריך שאפי' אם הוסיף מים אח"כ אם לא כיון כדי לבטל האיסור מצטרפין דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים במזיד אסורים ע"ש הרי דאם ריבה האיסור אחר שנתערב שרי הא נ"מ דהתם בביטול הטעם דקי"ל טעם כעיקר דאורייתא וקים להו לרז"ל דעד ששים יהיב טעם והאיסור מכר במינים ובכי האי כיון דבתערובת ראשון נתבטל גוף האיסור ואין האיסור כי אם מכח הטעם וכל שריבה עליו בשוגג וליכא טעם שרי כיון דעכ"פ אין שם טעם איסור כלל דגם בלי ריבוי אם נאבד טעם האיסור מאיליו היה מקום להתיר כל דליכא טעם איסור וגוף האיסור כבר נתבטל לא נשאר בו חשש איסור אבל יבש ביבש דבאנו להתיר גוף האיסור אה"נ דלא נתבטל כה"ג וגם אין להביא ראיה מעיקר דברי הטור שכתב כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים וסתם לשון זה נס יבש ביבש חד בתרי במשמ' הא נמי נ"מ שדברי הטור הם בירושלמי בסוף פ"ה דתרומות גבי מה שאמרו סאה תרומה שנפלה לפחות מק' חולין ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר עלה אמרו אמר ר"ז כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים מזיד אסורים ולאו מתני' היא שוגג מותר מזיד אסור מתני' בתרומה אתא מימר לך אפילו בשאר איסורים ע"כ וא"כ י"ל דשאר איסורים היינו כעין תרומה דבתערובת ראשון נמי שרי מה"ת דהרי מיטי תרומ' בטלי חד בתרי מד"ת וכי הצריכו מאה הוא מדבריהם דבוותא בערלה וכלאי הכרם דבטלין במאתים אם ריבה עליהם שוגג מותרים כיון דגם בלי ריבוי הוה שרי מד"ת אבל חד בתרי אה"כ דאסיר וכ"ת אי להא לא הוה צריך ר"ז ללמד זה דמ"ל ביטול תרומה מ"ל ביטול ערלה וכלאי הכרם אידי ואידי שרו מד"ת ואין הריבוי כי אם להתיר איסור דדבריהם ומו דכל האיסורים לא משמע ערלה וכלאי הכרם לבד אכתי י"ל דאצטריך לריבה ביותר מחד מתרי וכלא כלא דבעי ששים משום דאיכ' טעם וכבר ביארתי דגבי ביטול טעם כל דנתבטל בתערובת ראשון גוף האיסור ונאסר מכח הטעם כל שריבה עליו בשוגג וליכא טעם שרי אבל יבש שנתער' חד בחד וריבה עליו בשוגג עוד חד דהתר אה"כ דלא התיר ר"ז בזה מהטעם שביארתי וכ"ת הרי בבינה ד"ר אמרו ענים שנסרו מן הדקל בזמן מרבה עליהן ענים מובכים והסיקן והקשו והא קמבטל איסור לכתחילה ותנן אין מבטלין אס"ל וכו' ופירשו רש"י והתוספו' דהיינו מתני' דספ"ה

התרומות דתני אם שוגג מותר והרי התר דעגיס יבש ביבש הוא דחד בתרי בטיל ואפ"ה לא קי"ל כי אם דהתיר לכתחילה ומתני' לא התיר כי אם בשוגג והרי לס"ד לא הוה סבר לחלק בין איסור תורה לשל,דבריהם וש"מ שגם בהתר חד בתרי כי ריבה עליו בשוגג שרי הא נמי לא איריא דהתר דעגיס הוא בנתערב רוב דהתר תחילה והוי כריבה ב' חתיכות דהתר על חתיכת איסור ובכי האי לכ"ע גם יבש ביבש שרי כי ביטל האיסור ברוב התר בשוגג וכן הגד שהקשו הוא דאין מבטלין אס"ל דשייך כבא לבטל האיסור ברוב התר דבגד זה ביטול רובא ביבש וגם ריבוי חולין אחר שנתערב שוים הם דבשוגג מותר ובמזיד אסור אבל להתיר נתערב חד בחד ושוב ריבה עוד בשוגג אחרת גבי יבש ביבש דאיסור תורה אה"נ דאסיר וגם אין ראיה מהש"ע בסי' צ"ט ס"ה וז"ל עבר וביטלו או שריבה עליו בשוגג מותר וכו' הרי שהשוה ביטול איסור לריבה. על האיסור הא נמי ל"מ דעבר וביטל שייך בין בגוף האיסור או טעם האיסור דהיינו לח בלח אך ריבה עליו היינו לח בלח דאיסורו איננו מגוף האיסור כי אם מצד הטעם אבל יבש ביבש שנתערב חד וחד ושוב ריבה עליו עוד אחרת דאסיר והנה מצד אחד יש להוכיח כן כדעת הפר"ח שהרי בסימן צ"ט ס"ק ז' כ' העולה דבאיסור תורה קנסינן שוגג אטו מזיד ע"ש וא"כ לדידיה בחקירתינו אסיר וצריך מיהא שגם כי ריבה באחת רוב התר על האיסור בשוגג אסור אלא שהבאים אחריו חלקו עליו והעלו להתיר גם בשל תורה ועל סברתם אנו דנים דה"ד להתיר בריבה באחת רוב התר על איסור בשוגג אבל נתערב חד בחד ושוב ריבה אחרת בשוגג אסור מהטעם שביארתי ודעת הפר"ח הוא סעד ג"כ לזה וגם יש סמך לאסור שהרי כתב מור"ם בסימן צ"ט ס"ה דאם נודע התערובת קודם לא מהני מה שניתוסף אח"כ ע"ש ולדידיה נקוט מיהא פלגא דבנתערב חד בחד ונודע שוב איננו ניתר ואף שהש"ך והפר"ח חלקו עליו בזה וז"ל דה"ד גבי לח בלח אבל גבי חד בתרי אף בלא נודע אסיר אך את זה עומד לנגדי מ"ש בהגהת שערי דורא הביאו הב"י בסימן צ"ט ותורת חטאת כלל פ"ה דהא דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים דוקא בדבר יבש אבל לא בדבר לח ע"ש והרי כיון שדברי ר"י בירושל' הם גבי יבש ביבש לבד והרי אמרו שם דגם בכל האיסורים אמר ר"י כן דאי ריבה בשוגג שרי וש"מ דגם כי נתערב חד בחד ושוב ריבה אחרת בשוגג מותר הפך מכל מה שביארתי להפך ודוחק לומר דכל האיסורים דאמר ר"י היינו אף בערלה וכלאי הכרם דבתערובת ראשון נמי שרי מד"ת אבל התר חד בתרי אה"כ דאוסר שאין זה פשט הירושלמי וצ"ע:

ואחרי מופלג מצאתי בירור לחקירה זאת בת' משאת משה חי"ד סי' א' דב"א שהקשה על דברי הט"ז דסימן ק"י דמוכח דס"ל דספק אחד בגוף וספק שני בתערוב' דלא חשיב ס"ס בין בדברים החשובים בין בדברי' דלא חשיבי ובטלי ברוב ואילו מה"ש בסימן נ"ז מוכח דאי כתב רו"י דספק בגוף וספק בתערובת דלא חשיבי ס"ס ה"ד בדברים החשובי' דכי היכי דאסרו גם ברוב אסרו ג"כ בס"ס בגוף בזה אבל בדברים המתבטלים ברוב אה"כ שגם רו"י יודה דחשיב ס"ס אף אי הוי חד בגופו וחד בתערובת והביא ראיה דבדברים המתבטלים ברוב כי אלה ספק ראשון אע"ג דאסיר מד"ת כי נתערב,אח"ך ברוב התר חשיב ס"ס דאמרינן גבי רוב ערובת' לזה דהרי יבש ביבש שנתערב חד בחד ואח"כ נפל שם עוד בשוגג דשרי שכ"כ מהש"ע י"ד סי' צ"ט ס"ה ע"ש וכ"כ המ"ש בפ"ה דתרומות כל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותר וכו' ע"ש הלא הרב פשיט ליה מהש"ע ומה"ש בירושלמי דף פ"ה דתרומות דכי נתערב חד בחד ושוב נפל עוד א' בשוגג שרי והא ל"מ כמו שביארתי לעיל והנה אמת שאם האמת

בדבריו דבדברים שאינן חשובין לכ"ע גם ספק אחד בגוף וספק שני בתערובת חשיב שפיר ס"ס לא היה לנו שום ספק לעיקר חקירתינו דשרי גם בה"ג בלי שום ראיה אלא שדברי הרב בכל מה שהבין שדברי רו"י הם בדברים החשובים לבד לא מכרעי כלל; וגם לא ראיתי עד פ"ה מי שהבין לחלק בכך וסתם פסקו דבספק אחד וספק שני בתערובת לא חשיב ס"ס וגם ראיתי למורינו הרב המופלא כמוה"רח אבואלעפיא בת' שהובאה בס' אהל יוסף חו"ד סימן כ"ט שדחה דברי הרב משאת משה אלו ותמה עליו מת' הרלב"ח ח"ב סימן ק"ג ומש"ס דביצה דף ג' ע"ש ועק"ל שהרי הרשב"א בת"ה דק"טו הקשה לשיטת רו"י מה"ש בפ"ק דכתובות ד"ט גבי פ"פ דחשיב ס"ס אף דאיכן בשתי תערובות וגם במשמרת הבית הקשה מה"ש בפ"ק דכ"ק שיליה שיצאת מקצתה ע"ש והוצרך לחלק בין באו כאחת לבאו בזה אחר זה והרי גבי פ"פ לא שייך כלל ס"ט דאתיר משום דברים החשובים וגם הרב בת' זאת הבריתא דאדם לא הוי דברים החשובים וא"כ תיקשי לדידיה מאי ק"ל להרשב"א מהנך סוגיי דלאו דבריה החשובים כי ע"כ איני רואה מקום לחילוקו ובכה"ג קי"ל דספק אחד בגוף וספק שני בתערובת לא חשיב ס"ס ומיהה במקומי אני עומד שיש לדון מענין זה דכי נתער' חד בחד ושוב נפל עוד אחד בשוגג דלא חשיב רוב בה"ג ובאמור ומיהו למ"ש הכו"פ בי"ד סימן נ"ז דגם רו"י לא כתב בספק טריפה שנתערב באחרים דלא חשיב ס"ס כי אם שנודע שדרס הזאב קודם שנתערב באחרים אבל אם לא נודע עד אח"ך שנתערב מודה דהוי ס"ס כיון שבאו שני הספיקות כאחת ע"ש ולדבריו ל"מ לנ"ד לאסור כי אם בנודע התערובת ראשון קודם שריבה אבל בלא נודע שרי אלא שראיתי למור"ם בד"מ שחולק עליו והעלה דגם בלא נודע אסיר וכן הסכים הפר"ח בי"ד סימן ק"י ס"ק מ"ז ולפ"ז בכה"ג יש לדון לאסור והדבר צריך לימוד עוד:

סימן ק"א ומידי

דברי עמדתי על דברי הר"ן והריטב"א בקידושין ד"ן גבי מ"ש לא צריכה דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוטא נמי קדשי והדר מסבלי מהו דתימא לא ניחוש למיעוט קמ"ל ופירשו הטעם דהכי דבעלמא לא חיישינן למיעוט הכא חיישינן לפי שאין רוב זה קבוע ומחוייב דומייא דרוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות שהוא רוב קבוע מצד טבע העולם אבל רוב זה שאינו אלא מצד המנהג והמנהג עשוי להשתנות אין זה רוב חשוב שלא לחוש למיעוט אח"ד ושמעתי מקשים ומטו בה משמיה דרב כמהר"א ישראל בעל בית אברהם מה"ש הר"ן בפ"ק דמגילה גבי מ"ש כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר וז"ל אלא דאכתי איכא למידק בעיירות המוקפות חומה שבא"ל ניחוש דילמא קדמה ישיבתם לחומתם ונמצא שהרי הן כאילו אין להם חומה אלא איכא למימר שהולכין אחר הרוב שעל הרוב קודמת חומתן לישבתן שכן דרכי רוב המדינות מקיפין תחילה ואח"כ מישבין אותם עכ"ל ואילו למ"ש בפ"ק דקידושין הא לא חשיב רוב כיון דתלוי במנהג העולם העשוי להשתנות ודילמא בימות יהושע היה מנהג רוב העולם להפך ולדידי נ"ק שהרי פשוט בכל דברי הפוסקים דעיקר חשש סבלונות הוא מדרבנן ואינו ספק תורה וככר הארץ לבאר זה מהריק"ו שורש קע"ב כיון דרוב וחזקה להתר מדינא שרי אלא שחשו רבנן למיעוט במקום ערוה והרא"ש כתב הטעם דאי מיעוט מצוי ולמיעוט מצוי חיישינן וכ"כ התו' שם וא"כ גם לדעת הר"ן ז"ל דאה"כ דהוי רוב מד"ת ומ"ש דאינו רוב היינו דרבנן חשו למיעוט זה כיון שאין הרוב זה קבוע ומחוייב וא"כ גבי מגילה דרבנן דקי"ל ספק דרבנן להקל כיון דאיכא רוב הד"ת נהי היתי להחמיר דאף בס' שקול קי"ל להקל וע"כ בשל דבריהם אוקמוה אד"ת דהוי רוב גמור וגם מצאתי סמך לזה

שראיתי

שראיתי בת' דת ודין סי' ו' שהקשה בדברי הר"ן דקידושין מ"ש בב"ק דכ"ז דרוב קרו לברא ברא ומיעוט קרו לברא חבית קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב וכן בב"ב דנ"ב דרוב זכי לרידייא ומיעוט לנכסתא דנראה דאי הוה אזלינן בממון אחר הרוב היה הדין דניזיל בתר הרוב ואמאי הא רוב זה עשוי להשתנות כיון דתלו במנהג ותירץ הרב דרוקא בבלוגות כיון דהוי מידי דאיסור חשו למיעוט נגד רוב מד"ת כיון דעשוי להשתנות אך גבי ממון אי הוה מהני רוב נגד חזקה כיון דהוי רוב מד"ת לא היה לנו לחוש למיעוט להוציא מזה וליתן לזה והם דברים נכונים ואעפ"י שלא הביא ראיה לדבריו נ"ל ראיה ממ"ש ה"ה בפ"א מה' יבום ה"ה וז"ל וכענין ירושה שהוא דבר שבממון סבור רבינו שהעמידוהו על דברי תורה ע"ש ומ"מ הבין הרב דמ"ש הר"ן דלא חשיב רוב לאו מד"ת קאמר כי אם מדבריהם דחשו למיעוט זה כיון דעשוי להשתנות ותו ל"ק מדברי הר"ן דפ"ק דמגילה ובמ"ש ומיהו לעיקר ק"ו דת ודין נ"ל ליישב במ"ש התוס' בסנהדרין ד"ג ד"ה דייני וז"ל ונ"ל דרובא לרידייא ובכי לא חשיב מי הנך רובא הילכך לא סמכינן אהך רוב בד"מ ע"כ וא"כ ז"ל דבי קי"ל אין הולכין אחר הרוב בממון היינו במי שה"ט דאינו רוב גמור כיון דעשוי להשתנו' דאי היה רוב גמור מהני רוב מק"ו דמהני בדיני נפשות · אך את זה ק"ל בדברי הרוטבא והר"ן אלו מ"ש בפ"ב דע"ז ד"מ ור"מ דחייש למיעוט גזר שאר מקומות ורבנן דלא חיישי למיעוט ל"ג שאר מקומות אטו אותו המקום ואילו לדבריהם הרי כיון דתלוי במנהג וחשיב להשתנות לא חשיב והו"ל לחוש בע"ז החמורה כמו שחשו גבי סבלונות ויש ליישב לפי מ"ש הרוטבא בחי' והר"ן בהלכות שם ע"ש:

והיה נ"ל ראיה לדברי הר"ן דבמידי דתלוי במנהג לא' רוב ממ"ש בנדרים דנ"ג לא צריכה דרוב מסתפקי מין חד מהו דתי' ניזל בתר הרוב קמ"ל ספק איסור להחמיר וק'. דהרי בכל התו' שרינן לנהרי מכח רוב · ובכר ראיתי להלח"מ בפ"ט מה' נדרים ה"ה שהק' כן ותי' שאני הכא דאפשר דכיון גם על המיעוט נעש ולמ"ש אין צורך לזה דרוב עשוי להשתנות הוא זה ולא חשיב רוב כפי דברי הר"ן אלו דגבי חשש בבלוגות · א"ק שהר"ן בהך סוגייא נראה דמפ' כדברי הלח"מ שכת' וז"ל איכא לספוקי דילמא אפי' לאלו נתכוון ע"כ ודבריו מורי' כתי' הלח"מ וק' דהו"ל לפ' כשיטתיה שכת' בפ"ב דקידושין · אך למ"ש דגם הר"ן מודה דהוי רוב מד"ת אלא דחיישי רבנן ברוב דעשוי להשתנות א"ש דכיון שאמרו ספק איסור להחמיר משמע דס' גמור חשיב וצ"כ פי' הטעם דאפשר דכיון לשניהם וראיתי בשו' תקו' לנדרים כתיב שהק' שם כמש הר"א ממין ושיטה דאמאי לא ניזיל בתר הרוב ותי' דכיון דתלוי בשמות לא' רוב כמ"ש בפ' המניח לא צריכא דרובא קרו לבדא בדא וכה"ג אמרו בפ' המוכר את הבית דרובא קרו לבירא בירא ולבית ביתי וז"ל דהאי נבגא ליסני בתר המיעוט ע"כ ועיין בטו' לוד סי' ר"ח השה"ק עז' ובב"ח ובפ"ר ובטז' ובכנה"ג שם הגה"ט אות ט' · ושם בשי' הנה ראיתי שכתב בשם הרנב"ו וז"ל ס' איסור להחמיר פי' וחיישינן למיעוט ודילמא למיעוט שמן התנוי שם נתכוון מיהו אי פריש ואמר לא נדרתי אלא בשמן זית כאמן כדתנן לא נדרתי אלא בחרמו של ים וכן גבי ממון דהא קי"ל אין הולכין בממו' אחר דרוב ע"כ · ונ"ל בכוונתו דס"ל דהוי מיעוט המצוי דחיישינן כמ"ש התו' ביבמות דקי"ט ובשאר דוכתי · א"ק דמדברי הנהו גאוני דגם בממון דאין הולכין אחר הרוב הוי מהני טעמי אבל בלא"ה לא ואיסור וממון שוין הם וכ"כ מדברי התו' דסנהדרין ד"ג ד"ה דייני ואילו אנן קי"ל דבשו' דוכתא לא מהני בממון רובא ומה"ט נתפשט דנל הקו"ל וצ"י · גם בעיקר הקו' בהך סוגיא דנדרים אמאי ל"מ רוב ק"ל דאמאי לא תי'

דהוי קבוע ולא שייך הכא כל דפריש וצריך אני להתיישב בכ"ז וכעת אין לי פנאי:

סימן ק"ב נתתי

לבי לבאר במאי דקי"ל דאזלינן בתר רובא ומה"ט יבש ביבש חד בתרי בטיל איסני ברוב בל דהוא או בעינן בפל האיסור מהתר שהר"ת בפט"ו מה' מ"א ה"ר כתב אם היה חלב דאליה בשנים בחלב הכליות הרי הכל מותר מד"ת אפי' חתיכת כבילה שנתערבה בב' חתיכות של שחוטה הכל מותר מד"ת וכו' וכדבריו סתם בספר הבל בו והאורחות חיים בו' בה' איסורי מאכלות יע"ש וראיתי להרב מנחת כהן בספר התערובות שהקשה דמשמע בבל הש"ם דרוב כ"ש שני ולמה הצריך בשנים בהתר מהאיסור ומ"ש חד בתרי בטיל היינו דלא משכחת לה ביבש כי אם חד בתרי דאם אחת קטנה ואחת גדולה אינו בטל דשמא הגדולה של איסור וליכא רוב ולא ראיתי במפרשים שדברו בזה הקושי כלל וז"ל דבשנים דנקט נ"ר דה"ה אם חלב האליה יתר בל שהוא בטל שלא כתב אם היה בחלב האליה שנים כחלב הכליות · אלא בשנים להורות שאין צריך שיהיה דוקא בהתר כפלים מן האיסור אלא קרוב לו מעט או הרבה וכו' ואחרי המ"ר אין ישובו מספיק דאין דרך כלל לכתוב כה"ג גם עיקר דיוקו דנקט בשנים ולא שנים אינו דיוק שהרי כה"ג כתב אם אכל מן הגריסין כשלש כנים וכו' והתם ע"כ היינו דוקא ג' דאי כגיר פורתא אינו לוקה וגם הרב בייס אבל פחות מג' כנים וכו' גם עיקר קושייתו שכתב דלא ראה במפרשים שנרגשו בו לא ראה שהרלנ"ח סי' כ"ו עמד על זה וכתב נראה שדייק הרב דבדברים הנבללים זה בזה צריך בהתר כפלים מהאיסור ואינו מספיק כשיהיה בהתר כמו האיסור ויותר מעט שהיה נראה לכאורה שמספיק שהרי הוא רובא אמנם מאין לו לרב זה איני זוכר ראיה ברורה מן הגמרא זולתי הלשון שאמר בכ"מ חד בתרי בטיל ונראה דבדברים שאינם נבללים כמו חתיכות שאם יש חתיכה יותר בהתר מבאיסור כגון שהם ד' וה' שהכל מותר מד"ת ולא נתברר זה בדברי הרב עכ"ל וראיתי להכנה"ג בסי' ק"ט הגה"ט אות ה' שתמה על דברי הרלנ"ח איך כתב ולא נתברר זה בדברי הרב ואדרבא נתבאר מדברי הרב ההפך דבעינן על חד תרין בחתיכות ולא בני כשיהיה שם רוב כגון ד' וה' ותו קשה איך השוה דבדברים שאינם נבללים כגון ד' וה' סגי ומכ"ל הא והרי הראיה שהביא מ"ש בכ"מ חד בתרי בטיל והרי זה הלשון נאמר בין על דבר הנבלל בין שאינו נבלל ומאן פלג ליה וצ"ע יע"ש ולדידי אי מהא ל"ק דגבי חתיכות ביבש אעפ"י שהצריך חד בתרי ל"מ דבעי כפל דהתם ה"ט דלא משכח לה כי אם בכפל דאי נתערבה קטנה וגדולה אם ההתר ניכר אין זה תערובת ואם אינו ניכר שמא הגדולה היא של איסור ובמ"ש המנחת כהן וכ"כ הרשב"א בת' סי' רע"ב הביאו הכנה"ג בשיום דבריו וא"כ אין ראיה בדברי הר"מ כי אם מ"ש בדבר הנבלל לבד גם מ"ש דמאן פלג ליה דהרי חד בתרי בטיל נאמר בין בדבר הנבלל בין אינו נבלל הם דברי תימא שלא נאמר בכל הש"ס חד בתרי כי אם ביבש בדבר שאינו נבלל וזהו שכתב הרלנ"ח זולתי הלשון שאמרו חד בתרי בטיל שכוונה אע"ג שזה הלשון לא נאמר כי אם בדבר שאינו נבלל ס"ל דאע"ג דהתם משום דלא אפשר בדבר הנבלל ס"ל דמדינא בעי כפל וזה מוכרח דאי ס"ל דלשון זה נאמר גם בדבר הנבלל א"כ הרי זה ראיה גמורה שאין עליה תשובה ואיך כתב איני זוכר ראיה ברורה מהגמ' זולתי הלשון והרי זה הלשון אין לך ראיה ברורה ממנה וצ"ק דאף אתמ"ל שזה הלשון נאמר בין בדבר הנבלל או אינו נבלל אכתי באינו נבלל אין ראיה של דבי נקטו כן היינו משום דלא אפשר וא"כ אין ראיה כי אם מתמ"ש זה הל שון בדבר הנבלל שאפשר למינקט

דרוב כל דהוא בלי כפל ואפשר שת' הרשב"א שהביא בסוף דבריו כוונתו דע"פ דבריו נ"ק להרלב"ח והוא דוחק דכל כי האי היה לו לבאר גם ראיתי להפר"ח בסי' ק"ט ס"ק ד' כתב על הרלב"ח דלא נזכר לציין סוגייא דגטין וחשב דלשון חד בתרי הוזכר גבי לח בלח ולא דק דלא הוזכר אלא גבי יבש ע"ש ולדידי העולם לא עלה על לבו דחד בתרי בטיל נאמר גם גבי לח בלח. דא"כ איך כתב איני זוכר ראיה ברורה מהגמרא והרי זה הלשון אם נאמר גבי לח בלח אין ראיה ברורה יותר מזה אלא ודאי שכוונת הרלב"ח שזה הלשון הוא סמך לדבריו אע"ג שלא נאמר כי אם גבי יבש ביבש וכאמור ושם ראיתי להפר"ח שהכריח דברוב כל דהוא סגי מדוכתי טובא ודחה דברי הר"מ ושאר גדולי הפוסקים ובשאני לעצמי נ"מ מכל מה שהביא לדחות דברי הר"מ שנ"ל דעת הר"מ בזה דהרי ביטול איסור ברוב מאחרי רבים נפיק כמ"ש בחולין דוא מנ"ל דאזלינן בתר רוב דכתיב אחרי רבים וכו' וכ"כ רשי בחולין דנ"ח ר"ה דמדאורייתא וכ"כ בגיטין דנ"ד ד"ה לא וכ"כ הרא"ש בחולין ד"ק ואילו עיקר קרא דאחרי רבים בסנהדרין כתיב דאזלינן בהו אחר הרוב כדתנן בריש מ' סנהדרין ובש"ס ד"ג וכן מנו עשה זה מוני המצות גבי סנהדרין וכ"כ הר"מ בפ"ח מה' סנהדרין ע"ש וא"כ ע"כ דביטול איסור מרוב דמהני בסנהדרין ילפינן לה א"כ דכי כתיב אחרי רבים כלל כל מילי אע"ג דעיקרו בסנהדרין קאי והרי בסנהדרין בתר רוב מנין אזלינן ולא בתר רוב בנין דג' שישבו לדון בר"מ בטל דעת היחיד נגד הב' אף אם היחיד גדול בחכמה משניהם כידוע וכמו שביארתי כן בסי' פז וא"כ יבש ביבש דשייך ביה רוב מנין חד בתרי בטיל כי התם בסנהדרין וא"כ מ"ש הר"מ דחתיכה נבלה בטלה ב' חתיכות דהתם הוא דוקא דאילו חתיכת איסור קטנה בגדולה שכתבו הרב מנחת כהן והפר"ח דמדינא בטל ברוב אלא דלא משכחת לה דאם איכו ניכר דילמא הגדולה היא של איסור ואי ידוע דהקטנה של איסור אין כאן תערובת ע"ש הנה למ"ש לאו מה"ט דאף אי משכחת לה לא בטיל דבעינן רוב מנין בסנהדרין וליכא זה כ"ל בדעת הר"מ ויש קצת סמך ממ"ש בגיטין דנ"ד דמדאורייתא חד בתרי בטיל ואי סגי אפי' בחתיכה אחר גדולה אלא דלא אפשר לא הו"ל אלא דמדאורייתא ברובא בטיל ומדנקיט חד בתרי ש"מ דבעינן רוב מנין ומיהו ב' בג' או ג' בד' א"כ דמודה דבטלי שפיר דהא איכא רוב מנין וכדקי"ל בסנהדרין שהוא הבנין אב לביטול איסור ברוב אך ביטול לח בלח ברוב נ"ל לפו דמנ"ל דבטיל דהרי רוב מנין בעינן וליכא וצ"ל דכי קפיד קרא היינו במקום דשייך רוב מנין ורוב בנין דרוב מנין עיקר אבל לח בלח דלא שייך ביה רוב מנין א"כ דמהני רוב בנין דאין דנין אפשר משאי אפשר ומיהו אכתי אין ברירה אי סגי ברוב משהו או בעי שיעור אחד דאם באנו לומר ברוב משהו הרי בסנהדרין לא סגי ברוב כל דהוא דהרי בסנהדרי גדולה מהני רוב ל"ו נגד ל"ה ובסנהדרי קטנה י"ב נגד י"א ובר"מ ב' נגד אחד ודעת הר"מ כיון דבסנהדרין לא סגי ברוב משהו דעכ"פ איכא חד מהסנהדרין רוב וצ"כ בעי חד בתרי דהיינו כפל מהאתר דאע"ג דגם י"ב נגד י"א מתבטלין מ"מ כיון דלא ידעינן כמה יהיה הרוב גבי לח בלח כיון דלא שייך רוב מנין ולפינן לחומרא דלפחות חד בתרי בטיל דכי איכא לאקשויי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ומה"ט הוא שהצריך גבי דבר הנבלל חד בתרי וא"כ מ"ש הפר"ח דמהי תיתי להצריך בלח או ביבש חד בתרי וקרא כתיב אחרי רבים להטות דסגי ברובא לחוד הא נ"מ דתינח ביבש דבתר רוב מנין אזלינן אבל בלח דלא שייך רוב מנין מנ"ל לדמותו לרוב דסנהדרי גדולה או לרוב דדיני ממונות דבי בטיל היינו חד בתרי ותפסת

מועט תפסת גם הראיה שהביא ממ"ש בבכורות דכ"ז חלת ח"ל בטלה ברוב נ"מ מכמה טעמי דהד בתרי נמי רוב קארי ליה וכדכתיב אחרי רבים דמיניה למדו בר"מ דבטל דעת יחיד נגד ב' ותו דהתם תרומה הוא חטים ושעורים דיבש ביבש ניבהו ובחטה אחת יותר דהתר בטל גם להר"מ והדבר הקשה דאדרבא מהך סוגייא יש ראיה דבעי כפל מה"ש שם רמי חדא בטלה דתרומה וב' בטלי דחולין ושקיל חד וכו' הרי דבלא בעי כפל דאי לאו למה הצריך ב' בטלי דחולין בחד ומשהו סגי ותימא איך הביא ראיה מהך סוגייא דאדרבא ראיה לסתור הוא גם הראיה ממ"ש בבינה ד"ד עגים שנשרו מן הדקל בזוט תרבה עליהן עגים ומסיקן הא נמי נ"מ דעגים דבר שבמנין הוא ובעין אחד יתר בשל התר סגי גם הראיה שהביא ממ"ש בזבחים דע"ג מ"ש מ"ג דאיכא רובא ב' נמי איכא רובא נ"מ דהתם דתני כפל לב' דהיינו חד בתלת פריך שפיר דגם כי כפל לב' שרי כדקי"ל חד בתרי בטיל ולא ידעתי מה הבין בסוגייא שהביאה לראיה גם הראיה ממ"ש ביבמות דפ"ב דברבוי כל דהוא סגי אף באיסורי תורה הא נמי נ"מ דכי אמר ר"ז גבי נתן סאה ונטל סאה עד רובו כשר ומשמע דברוב דהוא סגי התם שאני דשאובה דרבנן הוא ומדינא גם בלי רוב כלל הו"ל להתיר דבמחצה על מחצה כמי ספק שקול הוי וקי"ל ספק דרבנן להקל והם אמרו דבתערובת ספק שקול אסור והם אמרו דברוב משהו בשל דבריהם סגי ואין מזה ראיה לביטול איסור תורה וכ"כ שהרי ס"ר דס"ס דבדרבנן לא בעינן רוב כלל וגם בעירובין דמ"ו איכא מ"ד דבדרבנן נקטינן להקל אף ביחיד נגד רבים ש"מ דרוב איכו אלא בשל תורה וא"כ י"ל דגם לדידן ברוב כל דהוא התירו בדרבנן ומ"ש הפר"ח דביבמות מוכח דברוב כל דהוא גם באיסור תורה לא ידעתי מנ"ל הא דאי מאידך מתני דשתי קופות דאמר ר"ל והוא שרבו חולין אי לר"ל הא אמר תרומה בזה"ז דרבנן ואי לר"י הא אמר אעפ"י שלא רבו דמוקי לה כרבנן דר"ו וכר מן דין י"ל דרבו היינו חד בתרי בלא דרוב גמור מקרי גם הראיה מהירושלמי דפ"ב דערלה פסקו הר"מ בפט"ו מה' מ"א הכ"א דמי נבע במי נבע בטל ברוב נ"מ חדא י"ל דרוב היינו בריכים דהיינו חד בתרי ותו דע"כ במי נבע איכו אסור מד"ת דא"כ הוה צריך מאתים ואחת כדין בטול ערלה וכמ"ש שם גבי סממנים בסממנים וכיון דהוי איסור דרבנן התירו ברוב כל דהוא גם הירושלמי דפ"ד דתרומות גבי ליטרא קציעות נ"מ דהתם נמי בדרבנן הוא כמ"ש בבינה ד"ג וגרסי' דתרומת פירות דרבנן גם הסוגייא דפ' התערובת ובפ' גיד הנשה ובשלהי תמורה דפריך ובטיל ברובא נ"מ דהתם ביבש דהוי דבר שבמנין גם הר"מ מודה דביתר אחד בהתר שרי ואי ק"ל דבשלהי תמורה דאיירי באורג מלא הסט דשער נזיר בשק דהוי דבר הנבלל הא נמי נ"ק דא"כ ס"ל ליבטיל שק ברובא היינו חד בתרי כיון דלא שייך ביה רוב מנין ביטולי חד בתרי והיינו רוב דידיה גם הראיה ממ"ש בב"מ דנ"ג דמעשר שני בטל ברוב נ"מ דהתם ביבש איירי דמינה הכריחו הראשונים דיבש ביבש בטל חד בתרי וביבש גם הר"מ ס"ל דביתר אחד בהתר שרי גם הראיה שהביא ממ"ש בבכורות דכ"ג שאם יביא קב טמא ועוד וכו' נ"מ דהתם בתערובת חטים איירי דהוי יבש ביבש דבחטה אחת יתירה בהתר שרי לכ"ע ולא איירי בלח דבוליה פרקין דפ"א דתרומות בתערובת חטים איירי מדתני שם מ"ט סאה תרומה שנפלה נ"ק וטחנן וכו' הרי דער פה בלי טחינה דהוי יבש ביבש לכ"ע גם ממתני' דפ"ד דתקוואות דתני אם רוב מן הכשר נ"מ דהתם בשאובה דרבנן איירי וכמ"ש התום' יבמות דפ"ו ע"ש גם ממתני' דפ' בתרא דכלאים דבתר גמלים ובתר רחלים אם רוב מן הגמלים מותר נ"מ ס"ל דהתם שאני דעירב בשעת התר דאי לאו הכי תקשי

היכי שרי לבטל איסור לכתחילה וע"כ ה"ט דכל דלא חל
האיסור לא מקרי ביטול וכ"כ הר"ן בת' סי' כ"ט וא"כ מה"ט
נמי שאל דהתירו ברוב כל דהוא כחידי דרבנן גם הירושלמי
דסוף כלאים שהביא דכמר ופשתן שטרפן מביא עוד ליטרא
ועוד כמר גמלים ומבטלן הא נמי נ"ל ששם בירושלמי תקשו
דרב אמר דאסור ותירצו דרב כשעשאו בגד ורבי ירמיה איירי
דבעי לערב צמר ופשתן שנתערבו עם צמר גמלים וכיון
דאיירי בלי שוע טווי ונוז דהוי שעת התר ומה"ט התירו לבטל
אה"ל מה"ט התירו ברוב כל דהוא א"כ י"ל דתערובת צמר לאו
דבר הנכלל חשיב כי אם כיבש ביבש דברוב כל דהוא סגי גם
להר"ת באופן שנ"ל כדעת הר"ת דלח בלח בעי כפל וביבש
ברוב כל דהוא סגי וכמו שהבין הרלב"ח בדעתו ומיהו נראה
שהרשב"א והטור חולקים עליו במ"ש בטו"ד סי' נ"ח אם
נתבאר שהיה רובו התר מותר דספק דרבנן להקל וכן פסק
הש"ע ש"מ שגם בלח ברוב כל דהוא סגי ונ"ל ראיה לדעת
הר"ת דבתם רוב כפל משמע דהיינו חד בתרי ומה"ט בלח
דליכא רוב מנין בעי כפל מ"ש במכילתא בפ' בא בפסוק
וגם ערב רב עלה אתם דהערב רב היו כפלים כיוצאי מצרים
הביאו התוס' נדה דף ג' ד"ה קשים וע"כ דמרבוי רב נפק"ל
דהיו כפלים מישראל וכ"כ המפרשים ואי רוב היינו רוב כל
דהוא א"כ מנ"ל אימא דהיו ששים ואחד או עשר או ק' וכפלים
מנ"ל אך להר"ת כיון דכלל הישראל כחד מנין וכתיב וגם ערב
רב עלה אתם והיינו דהיו כישראל השתא דכתיב רב היינו
כפלים דבתם הכי משמע והוי כמיעוט רבים שנים דכיון דלא
פירש איזה שיעור היו רוב מינה דהיו על חד תרי וזה סמך
גדול לדעת הר"ת ואי ק"ל והרי איפליגו הראשונים אי ספק
אסיר מד"ת או מדבריהם והיינו כספק שקול וכלל דכל ספק
שאינו שקול לכ"ע שרי מד"ת ל"ק. דלסוברים ספק אסיר מד"ת
אי לאו דגלי אחרי רבים גם במיעוט הוה אסיר דספק שאינו
שקול ספק מקרי כמ"ש הרז"ו שורש קע"ב וא"כ בלח כל
דליכא כפל דלא חשיב רוב ספק גמור חשיב ולהסוברים דשרי
מד"ת ע"כ כי אצטריך אחרי רבים היינו לאיקבע דלכ"ע הוי
בד"ת וא"כ באיקבע אי לא חשיב רוב ספק גמור חשיב ואסיר
מדין ספק:

וראיתי כת' חינוך בית יהודה סימן פ' שהביא ראיה
דסגי ברוב כל דהוא דתנן בסנהדרין דכ"ט
גבי דיני ממונות ב' אומרים זכאי וא' אומר חייב זכאי וכו'
ושם בד"נ גבי דיני נפשות תנן י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי
וקשה הא תו למ"ל הא מתני' דדכ"ט בשמע אחרי רבים אלא
ודאי אתי לאשמועינן דלא ניתא בשם דהתם בעי כפלי דהיינו
חד בתרי ה"נ בד"נ אי י"א מחייבין בעינן כ"ב מזכין קמ"ל
דברוב כל דהוא סגי וזו ראיה שאין עליה תשובה ע"ש וק"ל
כדבריו דגם לדבריו תקשי למ"ל מתני' דד"מ והרי בריש מס'
סנהדרין שנינו הטייתך לטובה עפ"י אחד הטייתך לרעה עפ"י
שנים כי ע"כ צ"ל דמתני' דדכ"ט בד"מ אצטריך דאיכא מ"ד
בסנהדרין ד"ג דכי כתיב לנטות היינו בדיני נפשות ומינה
ס"ר דלא מהני רוב בדיני ממונות אם לאו דיליף מק"ו דד"נ
כמ"ש שם בש"ס ולהכי קמ"ל דמהני רוב גם בדיני ממונות
ומתני' דד"מ בגבי דיני נפשות אצטריך משום סיפא אפילו כ'
ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדייני'
דהדעת היה נותן דליבטיל במיעוט קמ"ל והצ"ב דתנן לה
בד"מ ברפ"ט י"ל דשאני ד"מ דקילי אבל בד"נ י"ב מזכין וי"א
אינן יודעין וכאי קמ"ל וכבר ביארנו דהר"ן בוליה מילתא
דביטול איסור מסנהדרין יליף וברוב מנין בי"ג אחד בהתר
סגי זולת לח בלח דלא שייך ביה מנין בעי כפל להורה ומיהו
למ"ש דבדרבנן גם לח בלח מודה הר"ת דסגי ברוב כל דהוא
ק"ק דא"כ בבכורות דכ"ו למה הצריך ר"ה ב' בטלי דחולין והרי

ברוב כל דהוא סגי וז"ל דכיון שהתירו לערב כל דתרומה עג'
ידי רוב וה כמ"ש מכאן ואילך שקיל חד ורמי חד ע"כ הצריכו
ביטול גמור כשל תורה כדי להקל כבה"ג ודעת סמ"ק הביאו
הב"י א"ח סימן קנ"ה גבי מים שלנו שרקק מדבריו דלבטל
מים שלא לנו בעי כפל הם כדברי הר"ן דבלח בעי כפל
והפר"ח כתב על דברי הב"י אפשר שהמדקדק בלשונו לא
ימצא זה מוכרח מדבריו או לא כיון יפה בציור הדין והם דברי
תימה שדברי הסמ"ק והגמ' מורים להדיא כמו שהבין הב"י
שכתב בלאו דאכילת חמץ וז"ל ומים שלא לנו שנתערבו במים
שלנו התיר ר"י אפרי שנתבטלו ברוב קודם הלישה כגון חד
בתרי ע"כ ומ"ש או לא כיון יפה מי ישמע לו נגד הסמ"ק ור'
והגמ' והא"ח והכל כן שהביאו דבריו בסתם וגם הב"י כ"כ
כדעתו וכ"כ מדעת החינוך בפ' ראה בלאו דנבילה סי' ת"פ
שכתב דדברים האוסים בשרים שנפל בקדירה לא בעי ששים
ומ"מ צריך שיהיה במה שבקדירה שני חלקים כנגד גופו של
שרץ כדי שיתבטל ברוב דאל"כ יהיה נידון כאוכל גוף השרץ
ע"ש נראה כיון דנמחה השרץ בקדירה הו"ל לח בלח דבעי
כפל כי היכי דליהוי חשוב רוב כדעת הר"ת וכ"כ מדברי התו'
דזבחים דע"ת ד"ה הפיגול שכתבו וז"ל דמיירי דאיכא ב' זתים
פיגול וחד נותר יחד בחתיכה אחת ואי לא בעי כפל תיסגי
בזית ומשהו אלא כיון דבחתיכה אחת הם הוי כדבר הנכלל
וכ"כ מת"ש עוד וכגון דשקל ב' ויתיב מחד איסור ור' משני
איסורין וכללן וכו' ע"כ וממ"ש בחולין בדכ"ט דמחנה על
מחנה אינו ברוב דנראה דברוב כל דהוא סגי נ"מ דהתם
שאני דהכי אגמריה רחמנא למשה כמ"ש שם בדכ"ח ע"ש גם
מצאתי שגם דעת הרשב"א דגבי לח בלח מד"ת לא בטיל
ברוב כל דהוא כי אם חד בתרי ומ"ש בת' סימן תקט"ו וז"ל
ושמא במכו כזה משום דשעורין אלו דרבנן והולכין בו להקל
דכל שהוא למעלה מחד בתרי לדעת רש"י לאו דאורייתא וכו'
הרי נראה דעכ"פ בעי' חד בתרי דליבטיל מד"ת וגם מצאתי
הדבר יותר בבירור בת' הרשב"א בסימן תכ"ד וז"ל ומלשונך
משמע דכ"ת שאמרו חד בתרי בטיל מד"ת לא אמרו אלא יבש
ביבש הא בבלול לא אמרו וליתא דאפילו בלול חד בתרי בטיל
מד"ת ובמין במינו וכו' ובודאי בין ביבש בין בבלול מד"ת חד
בתרי בטיל ע"כ הנה מבואר דבלח לא בטיל מד"ת כי אם חד
בתרי כדברי הר"ת גם בתורת הבית דק"א ע"ב כתב וז"ל יש
דוחים דהסיא במין במינו דלכ"ע מין במינו לרבנן חד בתרי
בטיל ושם כתב עוד בשם הראב"ד דטעם דעיקר מד"ת
במין ושאינו מינו ולא אמרו חד בתרי בטיל אלא במין במינו
ע"ש ש"מ דביטול ברוב בלח היינו חד בתרי ומינה דמ"ש
הרשב"א שם בדק"ב וז"ל אבל חתיכת נבילה שנפלה בקדירה
של בשר שחוטה ויש בחתיכות התר כדי לבטלה ברוב וכו' דמין
במינו לכ"ע בטל ברוב מד"ת ע"ש אין להוכיח דברוב כל
דהוא סגי וכמ"ש לעיל ע"כ בדעת הרשב"א והטור דלמ"ש ל"ת
מידי של דרוב דקאמרי היינו חד בתרי וסמך על מ"ש לעיל
מזה כן להדיא וגם הרא"ה בבדק הבית בדק"ב כתב אבל
מין במינו חד בתרי בטיל מד"ת ואם ישיב הפר"ח גם בדברי
הראשונים אלו גם כן שלא דקדקו בלשון על זה אני אומר יפה
שיחתן של אבות מתורתן של בנים שכבר ביארתי דמפשוטו
אין הכרח גמור נגד סברתם ומת' הרשב"א סימן תכ"ד קשה
כדברי הפר"ח שכת' על הרלב"ח שחשב דלשון חד בתרי בטיל
הוזכר גבי לח בלח ולא דק דלא הוזכר אלא גבי יבש ביבש
והרי הרשב"א תמה על השואל במה שחשב שלא נאמר אלא
גבי יבש ביבש ואיך לא נרגש מדבריו:

ומיהו כדבר יבש דליכא כפל. אין ראיה מכל דברי
הפוסקים שזכרתי זולת שהרא"ה בבדק הבית
דקי"ד מבואר בדבריו דבעי כפל והפר"ח כתב במנהגו דלא

דקדק

ויקדק מלשונו או לא דק בדין ורואה אני שיש לדון גם כדעת הר"ן כן שכתב בפ' ג"ה גבי יבש ביבש שהביא ראיה מכ"ת דף כ"ג שאמרו דמעשר בטל ברוב וז"ל וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד בתרי כשאר האיסורין ע"ש נראה דמדרבנן אע"ג דלא בעי ששים בפל מיהא בעי וגם מצאתי סמך לזה מת"ש בברכות דמ"ח ששה ודאי לא מבעיא לי וכו' ואיהו סבר רובא דמנכר בעינן וכתב רבינו יונה דאי איכ' בפל הוי רובא דמנכר ע"ש ואי בזימון דדבריהם הצריכו בפל דליהוי רובא דמנכר כ"ש לבטל איסור תורה דבעי מדבריהם בפל וש"ר שקדמני בראיה זאת הרב מנחת יעקב כלל כ"א ס"ק ו' ע"ש עוד כ"ל ראיה מת"ש התוס' ביבמות דל"ו ד"ה הא דברובא דליתיה קמן דקי"ל דלא חיישינן למעוטא במיעוט מצוי חיישינן ע"ש ומה"ט כתבו הראשונים דהצריכו בדיקה בריאה אע"ג דרוב בהמות בשרות הם דהוי מיעוט מצוי וחיישי' למיעוט וכיון שכן ה"ל דגם ברוב דאיתיה קמן דחמיר דעכ"פ איקבע שם איסור הצריכו בפל דבל דליכא בפל חשיב במיעוט מצוי וכיון שדעת הר"ת והראב"ד ורש"י דגם ביבש ביבש ס' מסתיין להתיר מדבריהם בכפל כנראה דעת הרא"ה והר"ן כבירוף דעתם וכן הסכים הרב מנחת יעקב ועיין בשיטת הרב בצלאל בביצה לדף ד' מה שכתב בדין זה :

סימן ק"ג נהגתי

לכי כמאי דקי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי שכתבו התוס' בחולין דצ"ה דלא חשיב קבוע כי אם בניכר ההתר והאיסור במקומו אבל כי נתערבו לא חשיב קבוע אם זה מוסכם שיש להשיב דבכ"ג חשיב קבוע שהנה התוס' בנזיר דף נ"ב ד"ה אסור כתבו דמדינא שרי בכל הנשים דאזלינן בתר רובא ולא הוי קבוע דאינו קבוע אלא כשהאיסור ניכר לעצמו ובן ההתר אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא חשיב קבוע אכן הרשב"א בגיטין דס"ד כתב בשם הרמב"ן דמדינא כל נשים וקטנות מותרות משום חזקת פנויה אבל הוא אסור שאין חזקת נשים שאינן באות לפנינו לדון מועלת לו וב"כ ה"ה בשם הרמב"ן בפ"ט מה' אישות ה"ו וכן הסכים הריטב"א בחי' גיטין דס"ד ע"ש ש"מ דלדידהו אסור מדינא ולא משום קנס וא"כ ע"כ לדידהו חשיב קבוע גם באינו ניכר האיסור הפך דעת התוס' ושאר ראשונים וכבר ראיתי נהפלתי בי"ד סימן ק' ס"ק ו' שהכריח דהרמב"ן חולק בדבר זה ולדידי זה לא יתכן שהרי הריטב"א בחדושי כתובות ד"ז הכריח כדברי התוספות בחולין ודנזיר ואילו בגיטין הסכים לדברי הרמב"ן ז"ל שוב ראיתי שעיקר הקירתו כבר עמד עליו הרי"מט אה"ע סי' י"ח שהביא דברי התוס' דנזיר דאסור משום קנס דלא חשיב קבוע כיון דאינו ניכר ההתר והאיסור ומדינא אזלי' בתר רוב וכתב דהתוספות בגיטין דס"ד שתלו הטעם דאינה חזקה גמורה דאינה בידו לקדשה שמא לא תתרצה וכן הרמב"ן שכתב דשאר כל אדם מותרים בכל הנשים ובקטנות משום חזקת פנויות לא למדנו דבדבר שאינו ניכר לא חשיב קבוע ושוב הביא דברי התוס' דזבחים דע"ג ד"ה אלא שהכריחו דבר זה דבאינו ניכר לא חשיב קבוע וכן בחולין דצ"ה שהכריחו כן מדקי"ל חד בתרי בטיל ומתוך כך כתב דגם בלאו ה"ט אין כאן קבוע מד"ת דלא מחזקינן באיסור קורבה מספק עד שיודע שזו קרובה היא והתם מדרבנן החמירו לחוש לקרובות משום קנס הת"ד אלא דק"ל דהכתי לא יושב כלום להרמב"ן שחלק להתוס' והעלה דמדינא נאסר בכל הנשים ואי לא שייך קבוע מהנך תרי טעמי ליתסרי מדינא מטעם רוב ואולם לדידי להרמב"ן נ"ק מכל זה דכיון שמתיר אם באו קרובות ואמרו דלא נתקדשו המותרות לו א"כ הו"ל כאיסור שנתערב שיכול לברר ולהתיר האיסור דלא בטיל ברוב כלל כמ"ש הרשב"א בת' סימן קפ"ה ע"ש וה"כ דזבוותא אלא דאכתי קשה שראיתי

כשיטה מקובצת לנזיר די"ב שכתב שם בשם הרב עזריאל שדחה דעת הסוברים דאיסור משום קנס והעלה דהוי מדינא דספק תורה להחמיר ושם מבואר מדבריו דהוי קבוע גמור ואינו ניתר כשיאמרו קרובות לא נתקדשנו לו ולדידיה ש"מ דגם דאינו ניכר האיסור והתר שייך קבוע והנ"ל ליישב דתוס' בתוס' בחולין דצ"ה ובזבחים דע"ג דאיכא קבוע דרבנן גם באינו ניכר כגון שנתערבו והיינו בבעלי חיים דחשיבי ולא בטלי מדרבנן וכמבואר בזבחים דע"ג שאמרו כמשוך הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אע"ג דאיירי התם בנתערבו וא"כ ה"כ קרובות אלו שנתערבו הו"ל ב"ח דחשיבי ולא בטלי והוי קבוע דרבנן גם בנתערבו ותו ל"ק מדברי הרמב"ן והריטב"א והרב עזריאל והנה אמת דבת' משאת משה חי"ר סימן כ' הכריח דגבי אדם באדם לא אמרינן בהו ב"ח חשיבי ולא בטלי והכריח זה מדברי התוס' דנזיר דף י"ב אלו דאיסורו משום קנס דמדינא אזלינן בתר הרוב ואם איתא מדינא אסיר דב"ח חשיבי ולא בטלי ע"ש ואה"מ הא ל"ת שכבר כתבו בגיטין דס"ד עוד טעם כ' דחזקת שליח עושה שליחותו אינה חזקה גמורה דאין בידו לקדש דשמא לא תתרצה ע"ש וא"כ בכרוף טעם זה אין טעם לאסור מדין ב"ח דחשיבי כי אם משום קנס ודברי התוס' עשירים הם בגיטין ובנזיר לא חשו להאריך כי אם לבאר דאין איסורו מד"ת והנה שם הביא הרב עוד ראיות דגבי אדם אמרינן ב"ח חשיבי ולא בטלי ולא מכרעו כמו שכבר עמדתי על דבריו לעיל בסי' פ"ט והעלתי דגם בבני אדם אמרינן ב"ח חשיבי ולא בטלי וגם ראיתי בת' הרי"מט דאה"ע סי' י"ח הלזו דנקיט בפשוט כן כמו שאבאר דבריו בסמוך ותימה להת"נ שלא ראה דבריו כי ע"כ שפיר ה"ל כדרך שכתבתי דלרב עזריאל ה"ט דהוי ב"ח דחשיבי ולא בטלי ועוד ה"ל דאע"ג דעכשו אינו ניכר ההתר והאיסור מ"מ כיון דחזקת שליח עושה שליחות וא"כ בודאי דהשליח והאשה שנתקדשה כבר ידעו הם האיסור והתר והוי ניכר ההתר ואיסור דלא בעינן שיהיה ניכר ההתר ואיסור לכל העולם ושוב מצאתי כן להדיא בת' עדות ביעקב סימן קל"ח שהביא בשם שיטת מהר"ם לנזיר דאיכא מ"ד דלא הוי קבוע מד"ת כיון דאינו ניכר ההתר ואיסור לנו ואיכא מ"ד דהוי קבוע מד"ת הואיל וזאת שנתקדשה יודעת האיסור מעיקרא בודאי בה הוי קבוע מד"ת אעפ"י שעכשו אינו ניכר דבתר מעיקרא אזלינן ע"ש :

עוד הביא הפלתי דברי הר"ש בספר הכריתות דאינו קבוע כי אם כשהאיסור והתר ניכר במקומו דאי לא כן יאסרו כל השדות בזריעה מפני נחל איתן ולית להו ביטול דהו"ל קבוע אלא הואיל ולא נודע האיסור לא קרוי קבוע והשיב על ראייתו דל"מ וכי ברור לן שיש בתערובת נחל איתן עד שנקרא שם קבוע עליו ואי דלא סגי בלא"ה דהיה במשך זמן ישראל על אדמתן מסתמא הביאו עגלה ערופה מ"מ דילמא הואיל ואסור בזריעה בנו על נחל איתן בתים ומגדלים ובדומה וכיון דלא נתברר דיש כאן שדה האסור בזריעה פשוט דלא קרוי קבוע את"ל · וק"ל דהרי שנינו בסוטה דמז' משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה ולשון זה מורה דקודם שרבו הרוצחים כבר היה נמצא עגלה ערופה גם במ"ש דבנו בתים ומגדלים תמהני שהרי שם בסוטה דף מ"ו תני אין לי אלא זריעה שאר עבודות מנין ת"ל אשר לא יעבד א"כ מה ת"ל ולא יזרע לומר לך מה זריעה מיוחד' שהיא בגופה של קרקע אף כל שהיא בגופה של קרקע וכ"פ הר"ת בפי' מה' רוצח ע"ש ואי אפשר לבנין בלי עבודת קרקע ולא התיר כי אם סריקת פשתן וניקור אבנים · עוד השיב הפלתי כדין זה מת"ש ביבמות דט"ו נכרי שקדש בזה"ו חוששין לקדושין ופריך והא כל דפריש מרובא פריש ומשני כדוכתא דקביעי

ופרש״י דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והרי התם אין ניכר הקביעות דאי ידעינן מי הם ואפ״ה חשיב קבוע את״ד · והא כתי׳ ל״ק למ״ש דה״נ הדין כ״ח דחשיבי ולא בטלי דאיתיה גם באדם הוי קבוע דרבנן וכ״כ דאי לדעתו דהוי קבוע גמור קשה איך אמרו חוששין לקדושין דהאי ליש׳ משמע דאינו ספק גמור כי אם חשש דרבנן שכ״כ לשון זה בש״ס ועיין בהרא״ש שורש קע״ב גבי חיישינן לסבלונות וכן בתוס׳ כתובות דכ״א ד״ה אונס אך למ״ש א״ש טפי דה״נ חשש דרבנן לבד הוא דחשיב קבוע משום דכ״ח חשיבי עוד השיב ממ״ש התוספות בסנהדרין דף פ׳ גבי נסקלין בנשרפין שהקשו ניזיל בתר רובא ותירצו דהו״ל קבוע וכו׳ הרי דאף דאין האיסור ניכר חשיב קבוע ע״ש ולא ראה שכבר הקשה כן הרא״מ בת׳ הנו׳ ותירץ דהתם שאני דלאו עיקר טעמא משום קבוע אלא משום דכ״ח חשיבי ולא בטלי והא דכ״ח דלא בטילי לא שהם חשובים מחצה על מחצה אלא מדרבנן כמ״ש התוס׳ בזבחים דע״ג את״ד · והנה אמת דתמהני בתירוץ הרא״מ הלזו דהרי כתבו התוס׳ ז״ל ועוד י״ל דהו״ל קבוע וכל קבוע כמחצה ע״מ דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל וכו׳ וכה״ג כתבו בזבחים דף ע״א ע״ש הרי דאי לאו דספק נפשות להקל מד״ת היה חייב מיתה כחמור מדין קבוע מד״ת ש״מ דקבוע גמור חשיב ודוחק גדול בעיני לומר דמ״ש ופטור מד״ת דספק נפשות לא קאי לתערובת נסקלין כי אם אזורק אבן לגו וט׳ ישראל וחד גוי דלמדו בו דין קבוע מדכתיב וארב לו קיימי ואה״נ דהכא בנסקלין בנשרפין קבוע דרבנן הוא דהוי בלבד ואינו מספיק דמשמעות דבריהם אין נראה כן ותו למאי כ״מ כתבו שדין קבוע הוי מד״ת שזה פשוט שם בכתובות ובסנהדרין כי ע״כ ברוקא לא קחזינן וגם שראיתי מה שהשיב הרב הגדול בפלתי דאדם באדם לא שייך ביטול וא״כ אף דאינו ניכר האיסור שייך קבוע כיון דלא נתבטל אלא שהקשה דמדברי התוספו׳ דנזיר מוכח דגם באדם שייך ביה ביטול את״ד · ותמהני בעיקר חילוקו דלמה לא יהיה שייך ביטול באדם והרי אחרי רבים להטות דמיניה למדו חד בתרי בטיל התם כתיב ובסנהדרין כתיב דגם אדם הם ותו דהתו׳ ומרדכי הביא דבריהם בפר״ח בסימן קי׳ ס״ק י״ג הקשו דליהוי קבוע בסנהדרין והיכי אזלינן בתר הרוב ותירצו דאעפ״כ דבורם נייד ואם איתא תקשי דלא שייך ביטול באדם וגם בלי טעם קבוע היכי מהני רוב גם הרשב״א כת׳ בסימן פ״ג והרא״ל ח״א סימן ג׳ והרא״מ אה״ע סימן ח׳ והרשב״ש כת׳ נדפסה בת׳ הרא״ם ח״ב סימן ל״א כולהו פשיט להו דשייך ביטול ברוב גם באדם גם בקדושין דף ע״ג גבי שתוקי אמרו רוב כשרים אצלה גם בכתובות דף י״ד גבי תינוקת שנאנסה אסיק דמהני רוב גם באדם וכ״ת שגם הרב לא כתב כן כי אם בנתערבו כגון נסקלין בנשרפין משא״כ בכל הנך אין טעם לזה דאי לא שייך ביטול באדם מ״ל נתערבו או לא והדרבא טפי שייך ביטול בנתערבו דקי״ל חד בתרי בטיל ובלא נתערבו הוי קבוע ותו דהרב גופיה הקשה לחילוק זה ממ״ש התוספו׳ בנזיר דף י״ב דמהני רוב גבי אדם ואילו התם לא נתערבו דכל חד באפי נפשיה קאי והנראה מתוך דברי הרב דאע״ג דאדם באדם נמי אזלינן בתר הרוב מ״מ אינו מתבטל וכיון דלא בטיל א״כ באינו ניכר חשיב קבוע אך לא ידעתי איך יתכן דניזיל בתר הרוב בלי ביטול ותנרא״כ בכ״ג חשיב קבוע ואיך אזלי׳ בתר הרוב בכל הני דוכתי ואולי דעת הרב דגבי אדם בכ״ג חשיב קבוע ולא מהני ביה רוב מ״מ רוב דאתי מכח כל דפריש מהני דפרישתו הוא ביטולו ואינו מספיק דהרי מאחרי רבים נפיק ביטול חד בתרי דנתערבו וביטול כל דפריש בקבוע ומהי תיתי לחלק ביניהם וגם מהתוס׳ דנזיר ות׳ הרא״מ מוכח דאינו סובר כן כי ע״כ אינו רואה מקום ליישב בשום נד דברי התו׳ דסנהדרין וזבחים

או דאם באנו לומר דס״ל דגם באינו ניכר התר ואיסור חשיב קבוע לא ידענו לדבריהם ביטול חד בתרי ביצד דקי״ל בכולי ש״ס איך יתכן הא הו״ל קבוע · ובכור הייתי דנסקלין בנשרפין הגופים לא נתערבו אלא החיוב שבהם לא ידעינן וכיון שכולם ניכרין בפני עצמן חשיבי קבוע ול״ד לחד בתרי בטיל דגוף החתיכות נתערבו ואינם ניכרים · ולפ״ז בההיא דנזיר דהאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה הוי קבוע גמור כיון דלא נתערבו הגופים דאינו ידוע מי קדש וכי שרי מד״ת ה״ט משום חזקת פנויה או משום דאין כאן חזקה שקידש דשמא לא תתרצה לקדש ובהכי א״ש לדידהו מ״ש ביבמות דף ו׳ דקחשבי קבוע גם באינו ניכר האיסור כיון דגופים לא נתערבו אלא דאינו ידוע אם בא מישראלית דהוי ישראל ובהכי יש ליישב מה דהוה ק״ל דתנן בנדה ד״ס ג׳ נשים שישנות במטה אחת ונמצא דם כולן טמאות ואמאי ליטהרו כולם מטעם רוב וכבר עוררתי על זה בסימן פ״ט ובסימון ולמה שכתבתי י״ל דכיון שהגופים לא נתערבו אלא שנפל בהם ספק של מי הוי הו״ל קבוע דחשיב כניכר ההתר והאיסור אלא שחת וספות בנזיר חולקים על זה וס״ל דגם בה״ג כל שלא ניכר האיסור היכן הוא לא חשיב קבוע ובטל ברוב . כי מן הבאר הנה מקום ליישב כת׳ מהר״ם ק״ק סימן קע״ב הביאם מרדכי בש״פ מי שמת במי שנפל הבית עליו וד׳ בנותיו ואשתו שהשיב אע״ג דיורשי הבעל באים מחמש כחות ויורשי אשה מחה א׳ שקולין ניהו כיון דכולם קבועים הו״ל קבוע וכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי וכו׳ ותמה עליו הרב עבודת ביעקב סימן קל״ח כיון דקי״ל דבאין האיסור והתר ניכר לא חשיב קבוע א״כ ה״נ כיון שאין בירור מי מת ראשון הו״ל כאין האיסור והתר ניכר דלא חשיב קבוע ע״ש אך למ״ש נ״ק דכיון דלא נתערבו הגופים וניכרים הם גם אחרי מיתתם אלא שנפל ספק מי מהם מת באחרונה חשיב כניכר ההתר ואיסור דחשיב קבוע לפי דעת התוס׳ בסנהדרין וזבחים כ״כ ליישב ועדיין צריך ישוב :

והנה שם ראיתי להרב הנזכר שעמד על ת׳ מהרי״ל סי׳ קכ״ח שתמה על מהר״ח א״ז שכתב בענין שהביאו אתרוגים בסל א׳ ד׳ שותפין לאחד עשרים ולא׳ ה׳ ולא׳ כ׳ וסימנו בקשרים של כל אחד ובא אנס והריק כולם מן הסל והתיר הקשרים ולקח עשר מהם והשיב שיו״ל כל דפריש מרובא פריש ומן הרוב לקח ותמה מהרי״ל דהו״ל קבוע דאעפ״י שהריקם מן הסל כיון שאחר הריקתם היו כולם במקום א׳ הו״ל קבוע גמור וליהוי כמחצה על מחצה ע״ש והרב עבודת ביעקב תמה על מהרי״ל דכיון שהאנס התיר הסימנים ונתערבו כולם ואינם ניכרים כל אחד חלקו לא שייך ביה דין קבוע כל דאין הקבוע ניכר לעצמו כדברי הראשונים ע״ש ולדידי הוי דל״ק מכל זה שנראה ברור דבממון בענין זכיה לא מהני רוב דאם נתערבו לאחד חפץ באלף חפצי חבירו לא זכה זה בחפצו מכח רוב וכמ״ש להדיא בביצה דל״ט הרי שנתערבו לו קב חטים בעשר קבים של חבירו יאכל הלה וחדי ואמרו עוד שם מאי קמדמית איסור לממון איסורא בטיל ממונא לא בטיל וכבר הארכתי עוד בזה ל״ק בסי׳ ק״ח וא״כ בענין אתרוגים כי כתי בא האנס והתיר הקשרים ועירבן לא מהני רוב דאי מהני רוב כי לא לקח האנס היה זוכה זה שיש לו רוב האתרוגים וזה אינו דעכ״פ לא חבר כל אחד חלקו וכיון דה״נ גם כי נתערבו לא בטל המיעוט ברוב חזר הדין לקבוע דהוי כמע״מ כדברי מהרי״ל ול״ק מכל דבריו וכ״ת א״כ כי נתערב לאחד קב בעשר של חבירו ליהוי קבוע ויטול מחצה הא ל״ק דהרי אין כאן ספק שיש לזה יותר מקב כדי שיטול יותר דאי רוב לא מהני במקום שאין ספק כ״ש דלא מהני ביה קבוע דחדוש הוא אבל בשבא האנס ולקח דהספק לפנינו דלא ידענו ממי לקח אי לא הוה שייך ביה דין קבוע היה הדין נותן דניזיל בתר הרוב אף שמהרי״ל תמה

דלא

דלא חשיב הכא רוב כיון שנתערבו דעכ"פ קידש שלקח לא בטל המיעוט ברוב והו"ל קבוע וגם בזה עדיין צריך ישוב ודוק:

ע"ק לחילוק הראשונים דכאינו ניכר האיסור לא חשיב קבוע ממ"ש הר"מ בפ"ט מה' אישות הכא המקדש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזה מהם קידש וכל אחת אומר' אותי קדש אסור בקרובות כולם וכ"כ הטור וש"ע אה"ע סימן מ"ט וקשה ליש תרי בכולם מטעם רוב דהרי יודע בודאי דלא קידש אלא אחת וכיון דאינו יודע ורוב דהתר ניהו הו"ל להתיר דאי משום דהן אומרות אותי קידש תינח דהן נאסרות בקרוביו דשוי לנפשיה חתיכת איסור מ"מ אח"כ הוא דאומר איני יודע למי קדשתי והוי כדתנן בקדושין היא אומרת קדשתני כמ"ש הטור סימן מ"ח והיה מקום לומר דה"נ ה"ט משום קנס שקידש אחת מחמש ולא הכיר למי קידש וכעין מ"ש התוס' בגיטין דף נ"ב אך ראיתי לה"ה שכתב על זה וז"ל פשוט הוא שהרי כל קרובותיהן הן לו בספק ערוה וכו' נראה דמדינא אסיר וא"כ ע"כ דקחשיב ליה קבוע גמור דהוי כמחצה על מחצה והרי הכא דאינו ניכר ההתר והיסו' ואפ"ה חשיב קבוע כי ע"כ גם מכאן היה נ"ל להכריח דכל שהגופים לא נתערבו וניכרים הם אע"ג דספק איסור שבהם לא ידענו היכן חשיב כניכר התר ואיסור שוב ראיתי דאי מהא ל"ק ש"ל דהכא מדינ' אסור דהו"ל ברי ושמא דקי"ל ברי עדיף כל דליכא חזקת ממון מנגד כמ"ש בכתובות דף י"ב והאומר לאשה קדשתיך והיא אומרת איני יודע נאסרת בקרוביו מטעם ברי ושמא ואע"ג דאיכא רוב להתיר נגד ברי ושמא הרי ברי ושמא עדיף מרוב כדמוכח מפ"ש בכתובות דף י"ד הילכך לר"ג אלים ליה ברי דאף כחד ספק נמי מכשיר ואילו שם בדף י"ג אסיק הש"ס דמכשיר ר"ג גם ברוב פסולין וע"כ מדינא נאסר. ואי ק"ל מ"ש בברכות דף כ"ח גבי עמוני ומואבי כבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם וכל דפריש מרובא פריש נראה דאי לאו דפריש היה אסור וכ"כ מדברי הר"מ ספי"ב מה' א"ב ש"מ דחשיב קבוע דאי לאו ה"ל דבטלי ברוב כדקי"ל חד בתרי בטיל והרי הכא דאינו ניכר ההתר ואיסור דלא חשיב קבוע לדברי הראשונים הא ל"ק ש"ל דהוי קבוע דרבנן דהוי ב"ח דחשיבי ולא בטלי וכי פריש שרי ומזה ק"ל להתשב"ץ תלמיד הר"ס סימן תקמ"ב שכתב וז"ל ור"מ דחייש למיעוט איך מקבלים גרים בזה"ז ניחוש שמא עמוני ומואבי הוא ונראה דלא הכרה תורה אלא עמוני ודאי כמ"ש בקדושין דף ע"ג ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא ע"כ וקשה דע"כ לא שמענו לר"מ דחייש למיעוט כי אם בנתערבו ולא פריש הכל בהתר כל דפריש מנ"ל דחייש והרי בזבחים דף ע"ב אסיק הש"ס בבע"ח דחשיבי לא מהני רוב וכי פריש שרי ע"ש וע"ק דהרי הכריחו התוס' בפ"ג דבכורות וביבמות דף קי"ט וכ"כ בתוספי הרא"ש וכ"כ הר"ן בריש פ"ג דע"ז דברובא דאיתיה קמן גם ר"מ מודה דלא חיישינן ותו מאי ק"ל הכא דה"כ רובא דאיתיה קמן · והנה אמת שראיתי לרמ"ת שמואל ביבמו' דקי"ט שכתב על תירוץ התו' שהוא דוחק והוא תירץ דכיון דר"מ לא אזיל בתר רוב כ"ש בתר חזקה אך ברוב דאיכא חזקה בהדי לא חייש ר"מ וברוב גריד הה"נ דחייש גם ברוב דאיתיה וכ"כ דעת הרמב"ן והריטב"א בחדושי יבמות דף כ"ז גבי מ"ש דרבי יוסי חייש למיעוט שהקשו התוס' שהרי בכתובות דט"ו בתנוק' שנמצאה אזיל רמ"י בתר הרוב והתוספו' חילקו דברוב דאיתיה קמן לכ"ע לא' ע"ש ואילו הם תירצו דהתם ה"ט דאיכא תרי רובי א"נ משום חזקה ע"ש נראה דהם לא מחלקי בין רוב דאיתיה קמן לליתיה קמן כדעת הרב רמת שמואל וא"כ י"ל שגם התשב"ץ דעתו כן אלא שדברי הרב רמת שמואל הם תימה בעיני דהרי בפ"ג דערלה וזבחים דע"ב פליגי ר"מ

ורבנן אי דבר שבמנין בטיל דלר"מ לא בטיל ואם איתא תרי כלי שיהיה דבר שבמנין לא בטיל כיון דחייש למיעוט גם באיתיה קמן גם בגיטין קנ"ד פליגי ר"מ ור"ש בנפלו ונתפצעו אי קנסו שוגג אטו מזיד מכלל דבטל ובגון נתפצעו ואח"כ נפלו לכ"ע יעלו ואיך יתכן אי חייש למיעוט בכ"ג וע"ק כמ"ש דר"מ לא אזיל בתר חזקה וזה תימה דמבואר בש"ס דאין חולק בחזקה ואף ר"מ מודה וכמ"ש בעירובין דף ל"ה ורמי דאורייתא אדאורייתא לר"מ וצ"ע כי ע"כ גם מדברי הרמב"ן והריטב"א דיבמות דף ס"ז ל"מ שחולק ס"ל דחד מתרי טעמי נקטו כי ע"כ הדר כי קושיין להתשב"ץ והנ"ל ליישב דנ"ל דבחולין דף י"א קרי ליה לסנהדרין וט' חנויות רובא דאיתיה קמן וקטן וקטנה ליבום וספק טריפה רובא דליתיה קמן וא"כ י"ל דכל דההתר ואיסור ניכר בפ"ע חשיב רובא דאיתיה משא"כ באינו ניכר ולפז' ל"ק דגם ספק עמוני רובא דליתיה קמן חשיב כיון דאינו ניכר האיסור · ומיהו ק"ל בדברי התשב"ץ דעיקר קושייתו ש"ס ערוך בירושלמי פ"ב דדמאי שאמרו ואפילו יסכור ר"א כרו' רוב ארץ ישראל בתוכה ביד ישראל ר"א חש למיעוט רבי יוסי בעי מעתה גר שבא להתגייר אין מקבלין אותו אני אומר מעמון ומואב הוא וא"כ בלבד שקשה איך לא זכר הך ירושלמי בר מן דין בתירוצו דלדבריו תקשי אמאי לא משני בירושלמי הכי דשאני חשש עמוני דספקו התיר הכתוב והנ"ל ליישב בישוב דברין דהתשב"ץ דהא הירושלמי אלא דק"ל דעכ"פ תיקשי ליה לר"מ דחייש למיעוט והיכי דחי דברי ר"א דאתי כר"מ אלא ודאי דהירושלמי ס"ל דמעולם לא סבר ר"מ דחייש למיעוט ומש"ה ק"ל לש"ס בבלי דאסיק דר"מ חייש למיעוט מה יענו לקושיית רבי יוסי דירושלמי ומתוך כך הוכרח לומר דהש"ס בבלי ס"ל דשאני ספק ממזר ועמוני דהתירו הכתוב · אך את זה ק"ל דבחולין דף ו' אסיק הש"ס בכותים דמות יונה מצאו להם בהר גריזים וגזר ר"מ עליהם דר"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וצריך ביאור דליתסר לכ"ע מדינא דהו"ל קבוע דכיון דכותים דהר גריזים עובדי עז' ושאר ארצות אינם עובדים וכל כותי לא ידעינן אם הוא מהר גריזים או משאר מקומות וכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי וי"ל דמה"ט אין לאסור כי אם בהר גריזים דבשאר מקומות י"ל מרובא קפריש דאף מקום קרוב לגריזים הא קי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב א"ק דבסוטה דמ"ח אמרו דר"י גזר על הדמאי שלא בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה ובגיטין דף ס"א אמרו רוב ע"ה הארץ מעשרין הם א"כ כמנא דבכל מקום היה שכיח מיעוט דלא מפרישין וא"כ הו"ל כ"ט חנויות של שחוטה ואחת נבלה דאסיר מד"ת והיכי בכולי ש"ס נקיט דדמאי דרבנן עד שאמרו ביבמות דף קי"ג בדמאי הקלו והא הו"ל איסור תורה מדין קבוע ומצאתי בפלתי בקונ' הספיקות דק"ס ע"כ שעמד עז' ותירץ דשאני דמאי דלא איקבע איסור מעול' דשמא הכניס דרך גגין יע"ש וק"ל דהרי ס' זה דהכניס דרך גגין גר רחוק והו"ל גר מיעוט נגד רוב דמכניסין דרך פתח ומד"ת אזלינן אחר הרוב ומיעוט כמאן דליתיה דמי וכה"ג כתב מהרי"קו שורש קצ"ב דר"ו ע"כ גבי מ"ש בפסחים דף ט' אב"א הכא במיספק וספק הוא וז"ל דהכא כיון דקי"ל לא שביק איניש התר ואכלי איסור מסתמא עבדי הכי וכה"ג אמרו בברכות דל"ה דורות אחרונים היו מכניסים פירותיהן דרך גגות כדי לפוטרן מהמעשרות · ולדידי חזי דל"ק מטעם אחר דכי נמי חשיבי קבוע גמור אינו חייב לעשר מד"ת דקבוע אינו אלא ספק גמור והא קי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה והרי כל ישראל בחזקת כשר ומד"ת אזלינן בתר חזקה ושוב מצאתי סמך לכ' התירוצי' בתוס' בכורות דף ד' ד"ה ואי שהקשו דבב"ת דכ"ה משמע דדמאי לר"ת הוי דרבנן ואמאי סמוך מיעוט דאין מעשרין

לחזקת

לחוץ שכל ותירצו דאין זה חזקה דדילמ' כר"א עבר שהכניסה במזיד ועוד דאין להחזיק שום אדם רשע בשביל מיעוטא דאין מעשרין ע"ש והנה ראיתי בהרזכל ח"א סי' טז' שנסתפק אם האנוסים הקודמים מכמה דרי אם זוקק ליבום שנחלקו הראשוני' אם משומד זוקק ליבום והן קדם רבה להתיר מטעם ס"ס כיון דמיעוט האנוסי' נושאים נשים גויות הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דהוי ספק אם משומד זוקק ליבום ואתמ"ל דהלכה כדברי המחמירים שמא והו מורע אותם שנשאו נשים גויות ושוב החמיר בדבר דאין להקל משום תערובת גויה שנתערבה באחד מעיר לפי שיש להסתפק אם הלך אחר הבעל שפירש משם ובא בכאן לחסות תחת כנפי השכינה והוי כל דפריש מרובא פריש א"ד נלך אחר היבם שהוא קבוע במקומו ובארצו והוי כל קבוע כמחצה על מחצה וראיתי להרב שואל להרימט אה"ע סימן חי' דספק הרזכל אי נלך בתר הבעל או היבם דאין צריך לפנים דודאי על היבם האי אנו דנים והוי קבוע וגם הרימט הרבה לתמוה דמה לנו בפרישתו של בעל הרי אין זו אסורה אלא מחמת היבם · ואחרי המ"ר לדידי חזי דאין צריך לפנים דאזלינן בתר הבעל וחשיב כל דפריש דהלכך שיש להשיב כדברי הרימט שם שכת' ליישב ספק הרי"כל דעיקר דינא על קידושי הבעל הוא דזיקת היבם אינה אלא מקידושי אחיו שכל שמת בלא בנים עדיין זיקתו קיימת ולא הותר אלא אגל יבם ולפז' שורת הדין דכיזיל בתר הבעל דעיקר הזיקה מכח הבעל קאתי דאע"ג שהרימט האריך להשיב נגד זה דקידושי הבעל הופקעו לגמרי במיתת הבעל הנה אני כעניותי יש לי להשיב בכל דבריו שכבר עמדתי בחלק אה"ע לה' יבום על חקירה זאת והעלתי עיקר לענ"ד דקידושי הבעל קיימין אין כאן מקום להאריך וכד מן דין הנה מצאתי להרשב"ש נכדו של התשב"ץ בת' יכין ובועז שנדפס מחדש ח"ב סימן ל"א והיא התשובה שהביא הרי"כל בשם מהר"י ן' חביב שכתב דכל הפורש מהם אדלכו לעשות תשובה מרובא ומורע ישראל קאתו ואשתו זקוקה לאחיו המומר ע"ש הרי דפשיט ליה דבתר הבעל אזלי' הפך ספק הרי"כל והרב שואל דהרי"מט והרי"מט דפשיט להו להפך ואחר החיפוש ראיתי שת' הרשב"ש הלזו כבר נדפסה בת' הרא"ש והראנ"ח ח"ב סימן ל"א · ואת זה ק"ל להכנה"ג בי"ד סימן ק"י הגב"י אות י"ח שהביא ספק הרי"כל ודברי הרי"מט דפשיט ליה דבתר יבם אזלינן ע"ש איך לא זכר דהרשב"ש בת' חולק עליהם והחמיר דבתר בעל אזלינן ות' הרא"ש והראנ"ח ח"ב כבר נדפסו בזמנו ואפי תמיה להרי"כל והרי"מט שנראים דברי הרשב"ש מוכרחים דבתר הבעל אזלינן שהרי כשבא האנוס לחסות תחת כנפי השכינה באותה שעה חל הספק אם אביו נשא גויה או ישראלית דאם נשא גויה הוי גוי גמור דבנך הבא מן הגויה אינו קרוי בנך כמ"ש ביבמות דיז' ובעי טבילה עם המילה כדי שיהיה גר והא ודאי גם הם הרי"כל והרי"מט מודו דלא בעי טבילה כיון דקי"ל כל דפריש מרובא פריש דכאן לא שייך להסתפק אם נלך אחר אחיו העומדים בפורטוגאל שלא חל הספק כי אם לזה שבא להתייהד כאן וכיון דמדינא אינו צריך טבילה דמכח כל דפריש הוחזקה אמו לישראלית גמורה א"כ אם קידש אשה אח"כ ומת ונפלה לפני יבם בודאי דזוקק ליבום אחיו מאמו של זה שמת כיון שכבר הוחזקה אמם של אלו לישראלית ואיך אפשר לדונה עכשו לגויה דדמי למ"ש רש"י בכאכדו הריאה דבפר מטעם דאתמול אכלנו מהלכה והנה אמת דמצין זה ראיתי שנחלקו בספר בית הלל סימן ק"י בשוחט קצב ששחט ז' בהמות בביתו והוציא מביתו למקולין ב' בהמו' וחצי בהמה ונמצא טרפות באחד מהם ולא נודע איזו היא דעל פי הדין הד' בהמות טרפות בודאי והשנים שפירשו במקולין שרו דכל

דפריש מרובא פריש אך הספק על בהמה ג' דחציה בבית וחציה במקולין אי אזלינן בתר חציה שפירש במקולין להתיר גם החצי שבבית א"ד דניזיל בתר דחציה שבבית ונאסור גם החצי שבמקולין והרב בעל חלקת מחוקק ומהד"ר העש"ל פסקו להתיר והרב המחבר והרב ברכת הזבח פסקו לאסור והפר"ח בקו' אחרון לי"ד סימן ק"י פסק לאסור חציה שבבית ולהתיר חציה שבמקולין ע"ש ובנ"ד יראה דכ"ע מודו דע"כ לא נחלקו כי אם שחל הספק בגוף אחד ובעת חלות הספק חציו קבוע וחציו פריש אבל בנ"ד דבתחל' הספק דהיינו לגבי טבילה אין כאן קבוע כלל והוחזקה אמו כישראלית תו אינו חוזר ומעשה קבוע ולדונה כגויה הואיל ואתחזק להתר וכד מן דין בנ"ד יראה דגם נד ההתר תלוי בבעל ולא ביבם דאת"ל דאמם גויה אף אי גוי זוקק ליבום בכי האי אינו זוקק דהרי שבעל לא הצריכו אותו טבילה וכמו שכן המנהג פשוט כמ"ש הרשב"ש בת' הנז' ואי אמם גויה הרי הוא גוי גמור ובלי טבילה אינו גר כמ"ש הר"מ בפי"ג מה' איסורי ביאה ה"ו וגוי לאו בר קידושין הוא כלל וזיקה מנין כמנא דזיקת היבום תלוי בבעל להתיר ולאסור והרי גבי בעל הוי כל דפריש גמור ומינה דזוקק אחיו האנוס ליבום ויתכן ספק הרי"כל ופשיטות הרי"מט דאזלינן בתר יבם דהוי קבוע כשאין אחים מאם אחת דבכי האי יש לדון לאם הבעל לישראלית ולאם היבם לספק גויה אבל כשהם אחים מאם אחת נ"ל דאין מקום להתיר מכח קבוע והרי"מט בת' הנז' העלה דכיון דהספק בלידתם על אלו אם נולדו מגויה דשמא אביו או אבי אביו נשא גויה והם קבועים שם א"כ הו"ל כלוקח מן הקבוע ואין בפרישת הבנים מעלה ומוריד כלל ע"ש וקשה דא"כ הו"ל להצריך להאנוסים אלו טבילה והרי המנהג שהעיד הרשב"ש דלא הצריכו טבילה דאיה דחשיב כפריש גמור שהרי הם לית בהו ספק כלל דהם יודעין הנושא גויה שביניה' ואין הספק כי אם לגבי דידן וכיון דפירש מהם אמרינן שמרוב פירש דאע"ג דפיסול והכשרן אינו תלוי בבנים שבאו לכאן כי אם באמותם אם היו גויות מ"מ כיון שאין איסור באם כי אם בבנים והרי כח האם בבני' דאם האם גויה גם הם גוים ואם ישראלית הם כישראל לכל דבר וכיון שהאיסור וההתר תלוי בהם גם הפרישה תלוי בבנים ולא באם ולדעת הרימט ק"ל דא"כ איך הותרו גרים בבת ישראל מטעם כל דפריש בברכות דף כ"ח והרי עיקר הספק תלוי באביו של גר זה אם הם מעמון והרי אביו לא פירש ואיך הותרו אלא ודאי כל שההת' ואיסו' תלוי בו ולא באביו גם הפריש' תלוי בו וכ"כ ביבמות דף יו' בכנכרי שקידש שחקשו מכל דפריש אע"ג דהאיסור תלוי באם והיא קבוצה ושוב ראיתי בת' עדות ביעקב סימן ע"ב דרכ"ג ע"ג שתמה להרשב"ש כיון שהספק תלוי באם והיא קבועה מנ"מ בפרישת הבן האנוס ע"ש ולא זכר דברי הרימט שכתב כן אך כבר ביארתי דלדידי ל"ק וגם ראיתי שתמה עוד עליו דכי אמרינן כל דפריש הייני היכא דאיכא דבר המתנגד אבל בכאן איך נאמר לגבי הבן זה שבא לכאן דחשיב פריש לדון לאמו ישראלית והרי אחיו של זה שהם קבועים דהוי קבוע גמור צריך להחזיק האם זה לגויה והוי תרי דסתרי וכ"ע גדול והא כמי ל"ק שעיקר תמיהתו כבר כתבאר דתלוי במחלוקת רבני האחרונים שהבאתי לעיל :

ונבר ביארתי דבנ"ד כ"ע יודו שהרי אין הספק כי אם לזה שבא אי בעי טבילה ואי עושה יין וקידושיו קדושין משא"כ באותם שנשארו שם דמלבד דהם יודעי' האמת בלי ספק כד מן דין דהם אינם חוששים לודאות שלנו וכ"ש ספק ושירבייהו כקטי ואזלי וכיון דהספק חל לגבי זה שבא לבד והוחזקה אמו כישראלית מטעם כל דפריש תו אין לנו לדונה כגויה דדין קבוע חידוש הוא והכו דלא לוסיף עלה כמ"ש הר"ן בדין קבוע למפרע אך את זה ק"ל כמ"ש כעי'

ד"מ אי דנעבדין פעם אחת ה"ט דרבנן אר"ז במקומו של ר"מ היו עוברין אותו פעם אחת בשנה ור"מ דחייש למיעוט גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דל"ח למיעוט ל"ג שאר מקומות אטו אותו מקום וע"ש בהר"ן וקשה דליתסר כ"ע משום מקום קבוע דמקומו של ר"מ האסור הוי כחתיכת נבילה ומקומות הידועים שאין עובדין כחנויות של שחוטה ושאר מקומות שנפל הספק בהם אם הם עובדין או לא והרי האיסור והתר ניכר במקומו והו"ל קבוע ואסירי מד"ת ולמ"ל טעם דחייש למיעוט וגם רבנן היכי פליג עליה וש"ר למורינו הרב הגדול בספר מקראי קדש דפ"ג שהקשה כה"ג להר"מ בפ"א מה' מגילה שכתב דעיר שהיא ספק מוקפת חומה קורין בשני הימים ואין מברכין אלא בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם דהיכי נוהגי רוב והא קי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה ושושן וירושלם ניכרות והוי קבוע גמור והנ"ע ע"ש והנ"ל ליישב דשוי לתרוייהו דקבוע ליתיה כי אם בט' חנויות כשר ואחת נבילה ולקח מאחת מהם ואינו יודע היכן לקח דלא מהני רוב שהרי התיכה זאת מהנך חנויות היא וכיון דהחנויות לא בטלי דכל דניכר האיסור לא בטיל אפי' באלף מינה לחתיכה דלקח מהם משא"כ בפירשה אמרינן מרובא פריש משא"כ כאן דמקומו של ר"מ האסור בודאי וקצת מקומות הידועים דאינן עובדין דהנך הוא דחשיבי קבוע ולא נפל הספק בהם כי אם בשאר מקומות אם הם מהעובדין או לא והרי אין מקומות אלו מכלל הקבוע וכי האי לא חשיב קבוע והרי זה דמי לט' חנויות שחוטה ואחת נבילה ואחת שנתערב בה טריפה ויש שם רוב בשר כשר דאם לקח מחנות שיש בה ספק טריפה לא חשיב קבוע כלל וכיון דקי"ל דרוב מקומות אינן עובדין אזלינן בתר הרוב ותלינן שהם כרוב דאינן עובדין ומינה נמי בעיר שהיא ספק הרי כרכי' המוקפות עם שאינן מוקפות בודאי הם קבוע בודאי וכי נפל בפק בהם דייניכן ביה כל קבוע אבל אין הספק כי אם בעיירות שהם ספק אם הם מוקפות שהם אינן מכלל הקבוע דכל קבוע ניכר ההתר ואיסור במקומו והכא אינו ניכר כלל וכיון דהנך מקומות דעיקרם ספק מדינא אזלינן אחר הרוב דרוב אינן מוקפות ושוב ראיתי להרב שער המלך שתמה כהך סוגיא דע"ז דליתסר לכ"ע מטעם קבוע והנ"ע ולמ"ש נ"ק ודוק וראיתי להריטב"א בחידושי יבמות הנדפס מחדש דע"ו גבי מ"ש ותיפוק ליה דהא מצרית ראשונה היא וכ"ת הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו והא תניא מנימין גר מצרי אני מצרי ראשון כתב על זה וז"ל ויש שפירשו דמ"מ רובם טבינו ולא נשארו אלא מיעוט ומן האומות אחרות הוא שנתיישבו שם וליתא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והנכון הוא וכו' וק"ל בדבריו שהרי בקדושין דע"ג אמרו מאי אמרת דילמא אזלא איהי לגבייהו הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי התורה אמרה לא יבא ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא והרי שם בדע"ב אמרו מ"ט דרבי יוסי חמשה קהלי כתיבי ופרש"י תרי דממזר ותרי דעמוני וחד דמצרי ואדומי אבל קהל דפצוע דכה לא חשיב דלאו מן פסולי יוחסין קמשתעי וא"כ לפי' הרי התיר הכתוב ספק ממזר וספק עמוני ומצרי ומכ"ת אי הוי קבוע דהוי ספק הרי התיר הכתוב ספק מצרי וראיתי להריטב"א בקדושין דע"ב שהביא פרש"י ושוב פירש בשם הרא"ר דהיינו תרי קהלי דעמוני ותרי דממזר וחד דפצוע דכא אבל מצרי ואדומי לא חשיב דההוא בהתר כתיב ובייש וזה יותר נכון בעיני ע"ש ולפי' ספק פצוע דכא התיר ולא ספק מצרי וע"כ דהה כאן דהוי קבוע ואינו מספיק דהרי בקדושין לא דחה פרש"י הובי דלעדי פירוש הא"מ ומה גם דפירוש הוא הוא לישב פרש"י כי ע"כ היה כ"ל לדון בדעתו דס"ל דדוקא ספק ממזר התיר הכתוב ולא ספק עמוני ומצרי אך לעיל בסי' כ"ט עמדתי על זה ושם נאמר דגם בכל פסולי קהל התיר ספק וא"כ קשה כי קושיין ואם באנו לומר דנ"מ משום מעלה ביוחסין אסרו ספק פסולי קהל מלבד דהתם נראה דמד"ת קפריך ותו מכ"ל דבימי שלמה נאסר ספק פסולי קהל אימא דאה"ך נאסר כי ע"כ דבריו צריכים ישוב אבלי אך למאי דאתאן עלה ק"ל בדבריו דהרי כבר העלו הראשוני' והריטב"א מכללם דבל דאינו ניכר ההתר ואיסור אינו קבוע והכא כיון שנתערבו אינם ניכרים ולית ביה דין קבוע וזה מוכרח דאינן ניכרים דאי לאו מאי ק"ל ליטני דשלמה לקח מהאומות שנתערבו עם המצרים והיא הלך מצרים ולהכי קרי ליה מצרי וא"כ דלאו מצרי היה אלא ודאי דרחוק הדבר להכיר באומות דבר שנתערב יותר מד' מאות שנה וא"כ תו לא שייך קבוע כי ע"כ היה כ"ל דהמצרים אינהו הוו ידעי בהם למשפחותם איזה הוא מצרי ואיזהו משאר אומות דעדיין בימי שלמה לא עבר זמן רב כי לא תשכח הדבר בין ז' או ח' דורות אלא דכיון דנתערבו אינם כאחכים קצת מהם לומר איני מצרי דנוי ליתיה בעדות ולהכי ק"ל שפיר דמנא ידע שלמה בירור גמור דלא היה מצרי ומ"מ חשיב ליה קבוע כיון דהם בעצמם מכירים את עצמם אע"ג דהם ליתנהו באיסור מ"מ לא חשיב תערובת כדי להתיר ברוב :

כ"י מן הבאר יש ליישב מ"ש מור"ם בו"ר סי' קי"ד סי' אם ידוע שמקצת גוים בודאי נותנים בו יין ומקצת אין נותנים אסור לקנות מהם בבתיהם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ע"ש והפלתי בסי' קו' ס"ק י"ב הקשה דהרי אינו ניכר התר ואיסור אינו קבוע ותירץ דאיירי שישראל ראה לגוי שנתן בו יין וכיון שישראל יש שמכיר האיסור חשיב קבוע ע"ש ולמ"ש אין צורך לזה דאף שאין ישראל מכיר כלל איזהו הגוי של איסור כל שיודעין שיש בהם איסור במיעוט והרי הגויים בעצמם ידעי מי הוא הנותן הו"ל קבוע כיון שניכר להם וכ"ב מת"ש בשיטה מקובצת דביצה דז' הריטב"א בשם רבו וז"ל ולא עוד אלא אפי' הלך שם ישראל ולקחן מביתו לא אמרינן כמ"ש בכתובות דהיכא דאזלא איהי לגבייהו הו"ל מחצה על מחצה משום קבוע דהתם הוא באיתחזק ודאי פיסול ואפי' חד ע"ש והרי הכא דלגבי ישראל הלוקח אינו ניכר האיסור וההתר ואפ"ה חשיב קבוע ש"מ דכל דלגבי גוי המוכר ניכר האיסור וההתר חשיב קבוע אלא דלפז"ק ק"ט בת' שמכו"ט ח"א סי' כ"א שהתיר בשבת שמטה ליקח מן הגויים ממין תבואה ברוב מח"ל מטעם רוב ולמ"ש הא הו"ל קבוע דגויים המוכרים יודעים בשלהם אם הוא מהארץ או מח"ל וכבר עמדתי על זה ב"כ בסי' קי"צ"ש וצ"ק בדברי המכו"ט שם שכתב דכי קי"ל דשביעית אוסרת בכ"ש דהוי דבר שיש לו מתירין היינו באיתחזק איסור כגון טבעת של עז' שנתערב באלף טבעות משא"כ כאן וכה"ג חילק הרב משנה למלך בפז' מה' מיגילה והרי כתבו התוס' בזבחים דע"א דספק דרוסה שנתערב בעדר דלא נורי משום קבוע והם חלקו על ר"ת בזה ואם איתא ת"ל דכל דאין כאן ודאי איסור לא אמרינן חשיבי ולא בטלי וכן קשה בביצה ד"ג גבי הא דתני וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולם אסורות דנחלקו ר"ת ור"י אי קאי אספיקא או אודאה דר"י ס"ל דספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת לא חשיב ס"ס ואם איתא ת"ל דלא חשיבי כי היכי דלא ליבטילו משום דבר שיל"מ או דבר שבמנין כיון דלא איתחזק שם איסור ודאי כי אם ספק איסור וי"ל דדוקא כשהספק נגד רוב שרי אבל ספק שקול הוי בודאי איסור ואמרינן ביה כמי דחשיבי ולא בטלי א"ק בעיקר חילוקם דגם בנדון שמכו"ט איתחזק איסור ודאי כיון שיש תבואה מן הארץ וכן בנדון המ"ל דאיכא דינר דהקדש ומכ"נ אי נתערבו או לא והרי כנתערבו כי לקח אחד הרי רוב דהתר וכן כשהם התערובת בעשר מוכרים או עשרים ולקח מאחר מהם ואיני יודע לאיזה

ביניהם

ביניהם ואדרבא כלפי לייא דהרי כשנערב בטל ברוב וט' חנויות של בשר ואחד של איסור הוי קבוע ולא בטיל ות"ק מת"ש הר"ן בריש פ' כל הצלמים דאפי' ר"מ דחייש למיעוט הכא לא חייש דהוי רובא דאיתיה קמן דהרוב מבטל המיעוט ועושה כמי שאינו ע"ש הרי דאף בציירות דכל חד באפי נפשיה קאי קרי ליה רובא דאיתיה קמן וחשיב בכלל תערובת דחד בתרי בטיל ואי חשיבי כנתערבו ה"נ בלא נתערבו ואינו ידוע מי הוא האיסור וע"ק כדברי המבי"ט דעם שיש ראיה לדבריו מת"ש התוס' בקדושין דל"ו ד"ה כל נבי חדש וז"ל ומספק אין לאסור כל השעורים כיון דרוב השעורים נזרעו קודם ט"ו בניסן ע"ש מ"מ ראיתי בכללי הרא"ש כלל ב' סי' ב' שהביא דעת תוס' והוסיף והאגו"ה כתב עוד טעם דהתר דאיכ' שעורים מאשתקד ושוב כתב בשם מהר"ס דהתיר שכר שנהגנו הוא דהוי ס"ס כספק ישן ואת"ל חדש שמא השריש קודם העומר ואני אומר דבר שיש לו מתירין אפי' ס"ס אסור והוא ז"ל כתב להתיר מטעם ס"ס כיון דלא איתחזק שם ודאי איסור הרי נראה דאי לאו מטעם ס"ס מודה למהר"ס והאגו"ה דאין להתיר מטעם רוב כיון דהוי דבר שלא אע"ג דאין שם איתחזק איסור בודאי וכ"כ דעת הטו"ד סי' רנ"ג ע"ש ואיך התיר נגד דעת רבים וגם התו' דמסייע ליה לא הביאו וכ"ת דבנדון המבי"ט ז"ל ג"כ ס"ס שיל דהתבואה מאשתקד הלכך דבכך מיעוט לא חשיב ספק כמ"ש ל"ק בסי' קכ"ו ותו דהו"ל לבאר ההתר מטעם ס"ס ותו דבכ"ד לא שייך דהרי אם הם מאשתקד חייב במעשר דפיטור המעשר הלוקח מיד גוי למדו הרב דשחיטה נוהג בשל גוי ושחיטה פוטר ממעשר:

וראיתי לסה"ג לאוין קמ"ב והג"מ בפי' מה' מאכלות אסורות שכתבו להתיר בחדש מטעם רוב ולו מכריא רובן זורעים שבולת שועל אחר הפסח ואעפ"כ כיון שאין דלתות המדינה נעולות ויכול לבא מארבעת שרובן זורעין קודם פסח מותר ע"ש וקשה דאכתי ליתסר משום קבוע כל שהגויים מכירים בשלהם לפי מה שביארתי לעיל וסבור אני שרעתם כיון דההתר אינו קבוע דבכל יום אתי תדיר מעלמא לא חשיב קבוע וכמ"ש בנזיר דיב אמינא לך איסור דכייר ועפ"ז זה היה מקום ליישב דברי המבי"ט כמאי דק"ל בדבריו דליתסר משום קבוע אך קשה עדיין להתו' דקדושין דל"ו והרא"ש כלל ב' ומרדכי בפ"ק דקידושין וטי"ד סי' רנ"ג שהם התירו ברוב התר שבעיר אע"ג דאיכו דאתי מעלמא ולדידהו קשה דליתסר משום קבוע ובדוחק י"ל שגם הם לא התירו ליקח מבתיהם כי אם מהבא למכור להם דהוי כל דפריש ע"ד שחילקו בבנים בב"י א"ח סי' תקיז ומור"ס בי"ד סי' קי"ד ופר"ח בא"ח סי' תנ"ג ודבר משה חא"ח סי' כ"ח אלא דעכ"פ קשה להתוס' ומרדכי שהתירו מטעם רוב והרי חדש אוסר בכ"ש דהוי דבר שיל"מ כמ"ש בנדרים דנ"ז ואולי שיש שהתירו בדבר שיל"מ אם יש טורח בדבר או הפסד וא"כ י"ל דכיון דמקנת ורעו אחר העומר אם באנו לאסור טורח יש בדבר והפסד וגם ראיתי להכ"ח בי"ד סי' ק"ב שכתב בשם מרדכי דחדש לא הוי דבר שיל"מ דאע"ג שמתהו עליו עכ"פ דעת המרדכי כן:

וראיתי להר"מ בפי"ח מה' איסורי ביאה הט"ו שכתב וז"ל ראוה שנבעלה בעיר אפי' לא היה שם אלא גוי או חלל אחד לא תנשא לכתחילה שכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי והכ"מ כתב שדברי הר"מ הם גב בדאזל הבועל לגבה גזירה אטו היכא דאזלא איהי לגבייהו ונראה דאיירי אפילו דאיכא תרי רובי כיון שנבעלה בעיר לא תנשא והרב מחנה אפרים בה' א"ב די"ח ע"נ תמה להכ"מ דכל דאיכא תרי רובי לא גזרו ומשום גזירה הצריכו תרי רובי אלא טעמו של רבינו הוא דכל שנבעלה בעיר אפי' אזל בועל לגבה קבוע מקרי ולא משום גזירה אלא משום דהדרא לקביעות וכ"כ ה"ה ז"ל בפט"ו מה' אלו גבי דין אסופי והכי אמרו בנזיר גבי ק"ן דקאמר אשה הדרא לקביעותא וכו' ע"ש ודבריו תמוהים דמה יענה לה"ש בהך סוגייא ורוב הציר כמי אי דקאזלי איהו לגבה כל דפריש לא צריכה דקאזלא איהי לגבייהו דהו"ל קבוע הרי להדייא דכאזל בועל לגבה אינו קבוע אלא כל דפריש ותימה הוא לומר דמשוי לה להך סוגייא עם מ"ש הרוב דנזיר דהדרא לקביעותא דפליגי ונקים בסוגייא דנזיר דלמה נשוי סוגייאות חלוקות בלי הכרח דככר כתבו התוס' ושאר ראשונים דל"ד אהדדי כלל ותו דהו"ל למינקט בש"ס דכתובות דסוגיין ברוכתא יעדיפא וע"ק שהרי אמרו בקדושין אי אזלי איהו לגבה כל דפריש מרובא פריש גם ביבמות היו גבי נכרי שקידש הקשו והא כל דפריש מרובא פריש ש"מ דגם באדם דהדר לקיבעים אי פריש שרי גם הראיה שהביא מה"ה בפט"ו הכ"ה שכתב גבי אסופי הנמצא בעיר אף בעיר שרוב ישראל או רוב גויים אי קידש אשה צריכה גט ומי שהרגו אינו נהרג דהו"ל קבוע כתב דהטעם הואיל דאיכא מקנת גויים או מקנת ישראל קבועים בעיר הו"ל כמחצה על מחצה ע"ש נ"מ דהתם ז"ל דכיון שמושלך בעיר הו"ל קבוע גמור דת"ל אם קבוע בבית לקבוע בתוך העיר אבל אי פריש לגמרי א"כ דלא חשיב קבוע והנה אמת שגם בדברי ה"ה ק"ל שהרי כתבו התוס' כתובות דט"ו ד"ה דילמא וז"ל וכן גבי תינוק מושלך לא חשיב קבוע הואיל ולא כמנא בבית ע"ש וכ"ת דס"ל דהר"מ חולק על זה קשה שהרי אמרו שם מתיב רז' וליוחסין לא בעינן תרי רובי והתנן מנא בה תינוק מושלך אם רוב נכרים נכרי אם רוב ישראל ישראל ואמר רב לא"ש אלא להחיותו אבל ליוחסין לא ע"ש ואם איתא מאי ק"ל שאני התם דליכא רוב כלל דהוי קבוע וכת' במתני' נמי אינו רוב דהדר לקיבעים א"כ לא הו"ל להקשות אלא דהיכי התיר רבי יוסי כיון דלא חשיב רוב דהוי קבוע וע"ק דאיך יתכן דהוי קבוע והתני אם רוב נכרים נכרי ואמרינן למאי הלכתא אמר ר"פ להאכילו נבילה וכן פסק הר"מ ואי הוי קבוע איך הותר להאכיל נבילה וקעבר בלפני עיור כיון דקבוע הוי הר"ת וראיתי להב"ח בסי' ד' שכתב לזה דשאני איסור נבילה דישראל לא קעביד איסור ע"ש ותמהני וכי דלאו דולפני עיור אינו איסור כי ע"כ נ"ל ביישוב דברי ה"ה דס"ל דכי קי"ל דביוחסין בעינן רוב סיעה נמי היינו דאסרו כאזל הבועל לגבה אע"ג דאיכא רוב דעשאוהו כקבוע משום חומר יוחסין וכה"נ אמרו בזבחים דע"ג בבעלי חיים חשיבי ולא בטלי והיינו משום קבוע כמ"ש התו' בחולין דנ"ח אע"ג דבנתערבו אינו קבוע עשאוהו קבוע דרבנן וס"ל דמה"ט נמי צריכה גט מספק דהאי נמי איסור יוחסין הוא ומה"ט אינו נהרג דאי לגבי יוחסין עשאוהו קבוע כ"ש לגבי ספק נפשות וכ"נ מדברי ה"ה בפרק זה רכז' ע"ש וא"כ מ"ש דהוי קבוע כבהמא תינוק מושלך בעיר אינו אלא קבוע דרבנן ותו נ"מ מה שלמד מדבריו הרב מ"א ובעיקר ישוב דברי הר"מ נ"ל דא"כ כראוה שנבעלה בעיר אי איכא תרי רובי רוב סיעה ואזל בועל לגבה תינשא לכתחילה ולא איירי הר"מ כי אם כאזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע דליכא רוב כלל וכ"ת ולמ"ל למינקט בהכי והרי דלכתחילה גם כי אזל הבועל דאיכא חד רוב לא תינשא כמ"ש כדין דלעיל הא ל"ק דקמ"ל טובא דגם בלי רוב כי אם ספק שקול אי טוענת ברי בדיעבד אם ניסת לא תצא דהיה מקום לומר דלכתחילה בעינן תרי רובי ובדיעבד בחד רוב אך בלי רוב כלל גם אם ניסת תצא ולהכי נקיט לה באזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע גמור דאעפ"כ אם ניסת לא תצא כל שטוענת ברי ואה"נ דלפסול לכתחילה גם בלי טעם קבוע אלא בחד רוב לא תנשא לכתחילה:

והנה ראיתי להרב מוגל מאס שבס' אס דת סימן ז' שכתב כל קבוע כמע"מ כשהאיסור נודע במקומו כמו ט' חנויות אבל שאינו ידוע כגון ובחי' שנתערבו כיון שאינם ניכרים הוי קבוע דרבנן כמ"ש התוספו' בזבחים דע"ג ובפסחים ד"ט והקשה ממ"ש תוספו' קדושין דאין לחוש לחדש משום רוב ואמאי ליהוי קבוע דרבנן ותי' דאין ידוע בודאי שיש כאן תבואה של חדש א"ק דא"כ ת"ל דאחזוקי איסור לא מחזקינן ולמ"ל טעם רוב והר"ן בפ"ק דו"ט כתב דהלך לבית גוי וליקח בגים אסור דהו"ל קבוע ובודאי דפירוש דבריו דהוי קבוע דרבנן וקשה מ"ש מחדש את"ר נראה מדבריו דגם באינו ניכר האיסור אסור בכל מקום משום קבוע דרבנן וזה תימה דא"כ תיקשי יבש ביבש דחד בתרי בטיל גם מדרבנן איך יתכן והרי התוס' בחולין דצ"ה הכריחו מזה דבאינו ניכר ליכא קבוע ש"מ דגם מדרבנן שרי דאי מ"ש בכל הזבחים שנתערבו דהוי קבוע אע"ג דאינו ניכר וכתבו התוס' דהוי קבוע דרבנן כבר כתבו התו' בחולין דלאו משום קבוע הוי אלא דבע"ח חשיבי ולא בטלי ע"ש וכיון שכן ק"ט מאי ק"ל מחדש דבשעורי' הוא שהתירו דלא חשיבי וכ"ת דה"ג ק"ל דחדש הוי דבר שלא והוי כדברים החשובים דשייך ביה קבוע דרבנן וזולת בפרים שרי קשה דא"כ העיק' חסר בדבריו ותו היכי תלי תנייא בדלא תנייא דגם בלאו טעם קבוע דרבנן תיקשי דחדש אוסר בכ"ש כמ"ש בנדרים דכ"ז דהוי דבר שלא וכן קשה כמ"ש בפירו' דברי הר"ן בפ"ק דו"ט דה"ט דהוי קבוע דרבנן שאין זו עיקר הטעם אלא דהוי דבר שלא ועל עיקר הקו' בחדש דהוי דבר שלא כבר כתבתי לעיל הכ"ל ליישב לזה גם מ"ש על דברי הר"ן דאינו קבוע מד"ת דאינו ניכר האיסו' כבר ביארתי לעיל דכל שניכר לגוי דמוכר האיסו' והתר חשיב קבוע גמור גם מ"ש ליישב דאיירי בלא הוחזק קשה דבסמ"ג לאוין קמ"ב והג"מ בפ' מ"ה ע"א והרא"ש כלל ב' סי' ב' ותה"ד סי' קנ"א ומרדכי בפ"ק דקדושין מוכח דאיירי גם באיתחזק שם שיש בעיר מן החדש · עוד כתב דמההיא דנחל איתן שכתב הר"ש לא קשיא דעכ"פ איסו' דרבנן איכא דשאני התם דלא ידעינן כלל אם יש נחל איתן בעולם ואחזוקי איסורא לא מחזקינן דשמא מעולם לא היה אלא דגם הכא קשה דלמ"ל מטעם רוב ת"ל דלא מחזקינן איסור עכ"ל וק"ט דגבי נחל איתן לא שייך לומר דחשיבי וכבר ביארנו דקבוע דרבנן ליתיה כי אם בדברים החשובים והנראה דעתו דבכ"ג אסיר דרבנן וקשה כי קושיין חד בתרי בטיל היכי משכחת לה וגם שהתוספות בחולין דצ"ה כתבו כן להדיא דליתיה כי אם בדברים החשובים עוד הביא דברי המרדכי כיון דא"א שלא יתקן אחד כשומרי שבר והרי אחרו דמחבואה א' מגלת על הכל ותמה עליו דלמה לא יהיה קבוע וכו' ולא ראה שכבר קדמו הר"מ בו"ר סימן קו"ר שהקשה כן להמרדכי ופסק במפה שם דלא כוותיה דאסור ליקח מכתיהם משום קבוע ע"ש וע"ק כמ"ש דילמא לא היה נחל איתן בעולם שהרי שנינו בסוטה דכן משרבו הרוצחים בטלה עגלה ערופה משמע דקודם לכן כבר היה נמצא עגלה ערופה בעולם :

סימן ק"ד יש"ש

לחקור דקו"ל ט' חנויות שחוטה וא' נבילה בנמצ' הלך אחר הרוב וצריך ביאור אי ט' חנויות של בשר ואחת של תרומה או ערלה וכלאי הכרם אי שרי שול דדוקא יבש ביבש דחד בתרי בטיל שרי אף בב' חנויות התר וחד איסור אבל תרומה דבטל בק' ואחת בעינן מאה חנויות דהתר וכן דערלה וכלאי הכרם ר' חנויות ובלא"ה איסור א"ד התר כל דפריש מן הקבועים שיש טפי מרוב שנתערב שהרי קו"ל בכל דברים חשובים שנתערבו דלא מהני ביהו רוב ואי פריש שרי כדמוכח להדייא בזבחים דע"ג א"כ ה"ג גבי ערלה וכלאי הכרם אינו ה"נ הכריעו רו"ל ק' בתרומה ור' בערלה וכלאי הכרם אינו

אלא כשנתערבו אבל כשהתר ואיסור ניכר לעצמו ברוב כל דהוא דחד בתרי סגי והנה מסתם דברי הרשד"ם או"ד סי' רנ"ג ומת' המבי"ט ח"ג סי' קכ"ז יש לדון דברוב דחד בתרי סגי שלא הזכירו שם מאתיים של התר אך ראיתי בת' הרדב"ז החדשות סי' תק"ף שכתב וז"ל ומיהו אם יש בכרם ילדות הרבה עד שאינם עולים באחת ומאתיים אסור לקחת מאותו כרם ע"ש ול"מ דהתם איירי במערב הגוי הענבים הבל מכל הנטיעות דהוי תערובת גמור אבל בלי תערובת אה"נ דסגי ברוב כל דהוא והדבר צריך למוד עוד :

סימן ק"ה יש"ש

לחקור במאי דקו"ל בטו"ר סי' קו' ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת נבילה או טרפה דהוי קבוע וצריך ביאור אם שאחת ספק איסור כגון ספק נבילה או ספק טריפ' או ספק חלב אי דיינינן ביה דין קבוע מד"ת או לא ולכאורה כיון דקו"ל כל ספק אוקי' אחזוקתיה בספק נבילה הוי בודאי נבילה ויש בו דין קבוע ובספק טריפה נשחטה בחזקת התר והוי קבוע דרבנן וספק חלב תלוי במחלוקת פוסקים אי ספק אסיר מד"ת או מדרבנן דלמ"ד דהוי מד"ת הוי קבוע מד"ת אך יש לדון דגם למ"ד דהוי מד"ת אינו קבוע שהרי כתב הר"ן בפ' גיד הנשה דדין קבוע למפרע לא אמרינן דדין קבוע שיהיה במע"מ אירוש הוא ואין לך בו אלא אירושו משעת אירושו ואילך ע"ש ה"ב ג"ל דלא אסר אלא בודאי איסור ולא בספק איסור וגם שיש לדון דהוי ספק ספיקא ספק אם הוא חלב ואת"ל חלב ספק דבשר דאיסור קבוע אינו אלא ספק וכ"ל ראיה מת"ש הרא"ם אה"ע סי' י"א שכתב וז"ל ומיהו יש לדחות דטעמא לאו משום שאין האיסור מבורר אלא אפי' אמרינן בכה"ג קבוע מד"ת לא מחזקינן באיסור קורבה מספק עד שיודע שזו קרובה ואסורה עליו וכו' ולכאורה ק"ט דמב"מ אם אינו ודאי קרובה והרי מידי ספק לא יצאנו והרי בספק דעת רוב הפוסקי' דהוי מד"ת וכמ"ש בסי' קו"א ושם העלתי כדעת התו' והרמב"ן דהוי מד"ת וא"כ מה מקום לחלק בין ודאי לספק ותו דגם למ"ד דרבנן עכ"פ מדרבנן אסיר וא"כ כאסר מדינא ולא מדין קנס כלאו טעם רוב דהיינו דלא חשיב קבוע כי ע"כ יש לדון בדעתו דס"ל דקבוע ליתיה כי אם בודאי ולא בספק דאירוש הוא ואין לך בו אלא אירושו ושוב מצאתי ראיה לדבריו ממ"ש הר"מ בפט"ו מה' א"ב הכ"ט וז"ל ומכין אני אומר שאין השתוקי' והאסופי' אסור בכל אשה שבעולם וכו' הא למדת שאין אוסרין עריות ומחזיקין אותם כשאר בשר בספק עד שיודע עליו בודאי שזו מהוה עליו וכו' וק"ט דעכ"פ ספק תורה לחומרא מדרבנן ואין ספק בזה כלל ואיך כתב להתי' ספק ערוה וע"ק דהרי הר"מ בפ"ט מה' טומאת מת לפי' ני' הכ"מ שם שמצאו כתוב בספרי הר"מ וכן העלה עיקר הרלנ"ח סי' י"א והפ"ת ח"ב סי' ב' דספק עריות דזדונם כרת ושגגתו חטאת גם להר"מ אסיר מד"ת לכ"ע ואיך יתיר כאן לגמרי ספק ערוה וע"ק דלא היה צריך הר"מ בזה לכל זה דת"ל דשתוקי שרי ליקח אשה מטעם רוב והא קו"ל דאזלינן בתר רובא גם מדרבנן והרי רוב הנשים כשרים אגלו וכ"ת דהו"ל קבוע הרי אינו ניכר ההתר והאיסור וכבר הכריחו הראשוני' דבאינו ניכר דשרי מטעם רוב כדקו"ל חד בתרי בטיל כי ע"כ כ"ל בכוונתו דהרי בזבחים דע"ג אמרו בעלי חיים חשיבי ולא בטלי וכתבו התו' חולין דצ"ה דהיינו קבוע דרבנן וא"כ ה"ה תערובת אדם כ"ש ניכנו דחשיבי ולא בטלי וכמו שביארתי בסי' פ"ט קמ"ל דהכא לא אסרו דקבוע ליתיה כי אם בודאי ולא בספק וכדברי הרא"מ וקשה להרא"מ איך לא זכר להביא ראיה מדברי הר"מ אלו ואי ק"ל הרי התו' בזיר דו"ב ד"ה אסור הכריחו דבאינו ניכר אינו קבוע ולהכי שרי מדינא אם לא דקנס הוא ע"ש והרי התם עיקר האיסור משום חזקת שליח עושה שליחותו

דאינו ודאי אלא ספק כמ"ש בגיטין דס"ד הכ"ת לחומרא אבל לקולא לא ואם היה ודאי הוה מהני גם להקל ש"מ דאם היה האיסור ניכר גם איסור ספק היה אסור מדין קבוע וז"ל דהתו' כ"כ גם לס"ד דהוה סבר דהוי חזקה גמורה גם להקל כדתוב' שם בגיטין וא"כ דלמסקנא גם מה"ט דאינו ודאי לא חשיב קבוע וזהו שהתו' שם בגיטין כתבו ב' טעמים להתיר האחד דאינה חזקה גמורה והב' מטעם רוב ע"ש וכ"כ כמ"ש בחולל מאש סי' ן' וכפלתי סי' ק"י ס"ק לקושיית הר"ש דליתסר כל העולם בוריצה משום נחל איתן דהוי קבוע ותי' הם דלא איתחזק איסור דמב"ל שהיה נחל איתן בעולם וק' דעכ"פ מידי ספק לא יצאנו כיון שבזה הכתוב עליו אולי היה בעולם וליתסר משום קבוע מספק אך למ"ש ל"ק דקבוע ליתיה כי אם על הודאי אלא דא"ה כ"ת דבדרבנן לא שייך קבוע דאי בספק תורה ליתיה כ"ש באיסור דרבנן וא"כ ק"ט למור"ם ביו"ד סי' קי"ד שאסר בסתם יינם דרבנן משום קבוע למ"ש דגם בספק תורה שרי כ"ש בדרבנן דכי כתי הוי כמע"ת הא קי"ל ספק דרבנן להקל וכן קשה להחולל מאש סימן ן' שהקשה להמרדכי דליתסר בסתם יינם משום קבוע גם במקראי קדש דפ"ב הקשה בספק הוקפת דלא יברך משום קבוע ש"מ דגם בדרבנן איתיה דין קבוע כי ע"כ דבר זה צריך אצלי עוד לימו' ועיין בח"י הרשב"א חולין דצ"ד שכתב דלא הוי קבוע אלא בשיש שם ודאי טריפה ע"ש :

סימן ק"ו יש"ש

לחקור אי פירש מן הבית לחנות אי חשיב פריש א"ד חשיב דאי קבע

הקבוע בחנויות וראיתי להש"ך ביו"ד סי' קי"ד ס"ק י"ט שכתב וז"ל וה"ה אם הגויים המוכרים יש להם חנויות הרי נעשה קבוע בחנויות שלהם וכו' ויש לדחות דאיירי דעיקר מקום הנחת הכבשים הוא בחנויות אך אם עושין הכבשים בבית ומביאים מהבית לחנות למכור חשיב פריש גמור אך הפר"ח ס"ק כ"ו כתב וה"ה בחנויות שלהם דאעפ"י שפירש מן הבית להוליכו בחנות מ"מ חזר והוקבע ולא מקרי פריש אלא בשקונה מהגויים שמסבבין בשוק למכור ע"ש אך דה"ל מח"ש המבי"ט ח"ב סי' קכ"ז וז"ל והכא בכ"ד הוי כמחנה שהביאו הגוים הירק בחנויות מן הגנות ע"ש ודוחק לומר דאיירי הפר"ח שמביאים בחנויות כל הכבשים שבבית וע"כ חשיב כחוזר והוקבע בחנות משא"כ בכלאי הכרם דעיקר הירק נשאר בגינות שהרי תסתם דברי הפר"ח מוכח דכיון דכל המוכרים מביאים בחניות ממיני הכבשים הו"ל קבוע בבית וגם בחניות וא"כ גם בנדון המבי"ט חשיב קבוע וכ"כ מה"ש לשד"ס א"ד סימן רכ"ב וז"ל דאע"פ שכל קבוע כמע"ת כיון שאין הישראל לוקח ממקום קביעותו לא חוכה לו מותר ע"ש נראה דמתיר בנמכר בחנות ומיהו מדברי הרדב"ז בחדשות סימן תק"ף שכתב וז"ל שלא נסתפק אלא כמי שהולך לקחת ענבים מהכרם בעצמו או חונה לו ונתחוק שם איסור וכו' נראה דנמכר בפתח הגינה לא חשיב פריש ועיין בס' בית הלל בסי' ק"י ובפר"ח בקונ' אחרון בפירש מן הבית להקולין ובת' דבר משה א"ח סי' כ"ח אם הנמכר בקאפאן חשיב קבוע שנרא' דקאי כדעת הפר"ח י"ל דכ"ע יודו דהדרך לתת יין להשביח הכבשים ואינו נותן אלא בתוך למכירה וא"כ י"ל דאינו נותן יין בכבשים בעודן בבית כי אם בעודן בחנויות העשוי למכור :

סימן ק"ז יש"ש

לחקו' אי דבר אסור במחובר שנתערב בהתר אי בטיל בשאר איסור א"ד חשיב

ולא בטיל והנה בפ"ק דערלה שנינו נטיעה של ערלה וכו' רבי יוסי אומר וכו' ומייתי לה בגטין דנ"ד ופרש"י דמחובר חשיב לא בטיל ופסק הר"מ כפ"ו מ"ה מ"א הכ"ב כרבי יוסי ע"ש וראיתי להפר"ח בס' מים חיים בחדושיו לגטין דנ"ד שהביא דברי הר"מ אלו וכתב וז"ל דפ' שהרב אינו מפרש כפרש"י דמחובר חשיבה ולא בטלה אלא דאף במחובר בטילה כדינה במאתים בטיעות וזה שהתיר ללקוט להתחילה ואף שנתבטלה קאמר ת"ק שלא ילקוט לכתחילה כדי שיטרח ויוציא הנטיעה האסורה אבל אם עבר ולקט מה שלקט שרי ומעתה מ"ש הכ"מ דבאגוזי ערלה שנפלו לאגוזי היתר וכו' ל"ק דשאני התם דחשיבי ולא בטלי ומאי דרמינן דרז"ו אדרז"ו הכי קרמינן וכו' וא"מ יש קצת תימה בדברי הרב דמכין לו שלוקט לכתחילה דתלשון דרי"ו לא משמע אלא שאף אם ליקט במזיד יעלה וכו' את"ר ומבואר בדבריו דמה שהוכרח לומר דהר"מ חולק לפרש"י היינו דק"ל קושיית הכ"מ לפי טעם רבינו דאילו לפרש"י ל"ק כמבואר וכדי ליישב הוכרח לפרש כדרך זה הפך פרש"י דמחוב' חשיב ולא בטיל אך את זה במ"ש ומאי דרמינן דרי"ו אדרי"ו הכי קרמינן דכי היכי דהתם גבי אגוזי' קנסינן שוגג אטו מזיד וכו' הם דברי תימה דהרי פרכת הש"ס לרבי יוסי הוא והרי רבי יוסי גבי אגוזים לא קנים שוגג אטו מזיד כדתני להדיא בשוגג יעלו ואיך כתב הרב כדעתו להפך כי ע"כ נראה דט"ס נפל וצריך לומר קנסינן מזיד כי היכי דלא ליבטיל וכו' וכדברי הפר"ח כתב הרב הגדול מהר"ר יעקב מולכו ז"ל שהיה בזמן הפר"ח הובאו דבריו בת' פרי הארץ שא' שהרב כתב דבמחובר אי חשיב ולא בטיל פליגי בה ת"ק ורז"ו דלרי"ו בטיל ומבואר בדבריו שהוכרח לפרש כן כדי ליישב קושיית הכ"מ וגם ליישב שתלה הר"מ גד האיסור שהוא עד שיטרח ויוציא הנטיעה האסור' דבלאו ה"ט אסיר דאין מבטלין אס"ל ע"ש והוצרכתי לזה שראיתי להרב ארמת קודש ח"ב סי' י"ר שהרבה להשיב על דבריו דסביר אפשר לפרש דברי הר"מ דאתו כשיטת רש"י דמחובר דלא בטיל כ"ע מודו בה ע"ש שהאריך :

ואה"מ אין מזה טענה להפר"ח ומהר"י מולכו דגם הם כבר ידעו לפרש כן בדבריו אך קושיית הכ"מ דגריב' רבה וגם אירך קושיא שביארתי סבריתם לפרש דלהר"מ אי מחובר לא בטיל פליגי בה ת"ק ורי"ו ומה זו תשובה לומר דלא פליג עם רש"י בלי ישוב הקושיות ואולם בעיקר פשיטות דין זה דמחובר חשיב ולא בטיל שכתב רש"י בגטין דנ"ד ד"ה הרי וכדבריו ראיתי להרא"ב"ד בתמים דעים סי' רל"ט דס"א שהכריח כן מדתני בסתם הרי זה לא ילקוט ולא תני דאם נתערבה במאתים תעלה ש"מ דמחובר חשיב ולא בטיל כפרש"י וכן ראיתי במרדכי בפ"ק דקדושין בהגהת מרדכי שכתב דנטיעה של ערלה שנתערבה אפילו באלף לא בטלה ע"ש וטעם הדבר מפורש בפרש"י והרא"ב"ד דעשאום חכמים כדברים החשובי' דלא בטלי כדתנן בפ"ג דערלה אכן ראיתי להרב שדה יהושע בפ"ק דערלה והר"ש סריליו שם הביא דבריו הרב ארמת קודש שפירשו הטעם דהוי קבוע וכל קבוע כמחצה למחצה דמי ע"ש ויש לתמוה דלא מקרי קבוע כי אם היכא שההתר והאיסור ניכר במקומם ולא נתערבו כגון ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה אבל כל שנתער' ולא ידיע כגון נטיעה של ערלה שנתערבה לא חשיב קבוע ומדינא בטיל כמ"ש התו' בחולין דצ"ה ד"ה ספיקו ושאר ראשונים וכן הכריח הפר"ח בסי' ק"י ס"ק י"ג ע"ש וא"כ ע"כ דמטעם דחשיבה הוא דלא בטלה ובדוחק י"ל דגם הם מטעם דחשיבי ולא בטלי הוא שכתבו וכי תלו בקבוע היינו דכדברי' השוכים אמרינן קבוע מדרבנן גם בנתערבו ואינם ניכרים ההתר והאיסור במקומם כמ"ש בזבחים דע"ג וכ"כ התוס' בחולין בריבור הנז' וע"ש שכתבו ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא דחשיבי ולא בטלי באופן דלפז"י עיקר הטעם בכאן דחשיב' ולא בטלה והנראה שדעתם כהב"ח ביו"ד סי' ק"י דאי חנות מוכרת ורוב חנויות כשירה ואינו

ואינו ידוע ההנות של טריפה דליכא תערובת חשיב קבוע גמור ע"ש וה"נ בנטיעת ערלה דלא נתערבו הוי קבוע אך הפר"ח דחה דבריו מפרש' והראב"ד שתלו דמחוב' חשיב ש"ת כז' ועמיתנו בתורה הרב הכולל כמה"ר שלמה ז' עזרה ז"ל הוה רמי ומקשה למ"ש רש"י בגטין דכ"ד דמחובר חשיב ולא בטיל שהרי בסוכה ד"ט דמשני הש"ס כשחבטן פרש"י וז"ל השפיל ענפיו למטה מעורבין עם סכך כשר ואין נראין בעין וסכך כשר רבה עליו דמד"ת ברובא בטיל כדתנן במתני' וכו' הרי דאף מחובר בטיל כשאר איסור ואינו מדברי' החשובים אתה"ד ולדידי נ"ק ולדבריו יותר מזה היה לו להקשות דקי"ל אין מבטלין אס"ל ואיכא מ"ד דהוי מד"ת ואיך התירו שם בסוכה לבטל בידים ולערב בסך בשר בפסול ועוד קשה דבניכר האיסור ויכול להכיר ולהלקו לא בטיל אפילו ברבו' כמ"ש הרשב"א בת' סי' תפ"ה וא"כ תיקשי איך התירו בהשפיל ענפיו דניכר האיסור כי ע"כ ע"כ דשיעורין הל"מ משני כמ"ש בערובין ד"ד והרי גמירי דכשר בדאיכא רוב סכך כשר ותו לא שייך הכא ביטול איסורין ובהדייא כתב הר"ן שם בסוכה עלה דמתני' ובודאי שאין ביטול זה כשאר איסורין שאין לך איסור שאדם יכול להתירו ולעמוד עליו שיהא בטל אלא כיון דאגמריה רחמנא וכו' דכל שיש רוב מן הכשר ע"ש וכדבריו כתב הריטב"א בחידושיו לסוכה ד"ט ע"ש ותו נ"ק מדברי הרב ועיין באגודה פ"ק דסוכה הביא דבריו הב"ח והט"ז א"ח סי' תרכ"ו שישב באופן אחר ע"ש דגם לדבריו נ"ק וגם מצד אחר נ"ק כמו שאבאר בסמוך :

אך את זה ק"ל בפשיטות דין זה שכתבו הראשונים דמחובר חשיב ולא בטיל מת"ש בנדרים דנ"ז העלה בידו בכל מעקרו בשביעית ונטעו בשמינית והו' גידוליו התר ועיקרו אסיר כיון דרבו גידוליו על עיקרו אתו גידולי התר מעלין את האיסור או לא והאריך הש"ס בפשיטות בעייא זאת ובעי למפשט מקונמות ודחו שאני קונמות דהוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל ברוב ואם איתא לדבריה' תיפוק ליה דגדולי התר אין מעלין האיסור דמחובר חשיב ולא בטיל. וי"ל דכי קי"ל דחשיב מחובר ולא בטיל ה"ד כשהאיסור עומד בעיניה דחשיב אבל כאן שהאיסור מעורב בהתר דהיינו הגידולין בעיקר וכיון דאין האיסור עומד בעיניה לא חשיב ובטיל כשאר איסורין וגם אין להקשות דברפ"ב דיבמ' ר"מ אמרו במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה ור"מ דחייש למיעוט גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוט לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום וע"ש בהר"ן שנחלקו בדבר הרמב"ן והר"ן אי מקומות שאין יודע מנהגם אי כתברו מדינא לר"מ דחייש למיעוט ואילו לדברי הראשונים דמחובר חשיב ולא בטיל כ"ש עיר גדולה דלא בטלה וא"כ כיון שאין יודע מנהג העיר אי נוהגים כמנהג מקומו של ר"מ לכ"ע אסור מדינא כיון דחשיב ולא בטיל והיכי סרו רבנן דלא גזרינן שאר מקומות אטו מקומו של ר"מ והרי מדינא אסיר :

אך אחר הישוב הא כמי נ"ק דכי אמרו דמחוב' לא בטיל היינו בעיקר האיסו' אבל כאן עירו של ר"מ אין העיר אסורה אלא גלמים שבתוכה שנעבדין פעם אחת בשנה והרי גלמים גופייהו דהם עיקר האיסור לאו מחובה הם כי היכי דנימא בעיר שאין ידוע לנו מנהגם דהגלמים שבתוכם אסורין דחשיבי ולא בטלי אך את זה עדיין יש להשיב ממ"ש הר"ן בפ"ק דמגילה בענין עיירות המסופקות אם הם מוקפות חומה מימות יהושע כ"כ או לא שהורו הגאונים שהולכין בהם אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות חומה מימות יהושע [illegible] ... ואפילו [illegible] ... ספק שקול ... [illegible]

בודאי מקרא מגילה ע"ש וכבר הביא דבריו הב"ח בא"ח סימן תרפ"ח והביא דברי מהר"ז אביוב ונחלק עליו ע"ש ולדברי הראשונים דמחובר חשיב ולא בטיל כ"ש עיר גדולה דאינו ידוע אי מוקפ' חומה מימות יהושע דחשיבת ולא אזלינן בתר הרוב ומדינא קורין בי"ד ובט"ו גם הטעם שני שכתב הר"ן דאף בספק שקול אזלינן להקל הרי בדברים החשובים גם באיסור דרבנן לא בטיל כמ"ש מור"ם בי"ד סימן ק"א וכן מתבאר מדברי רבני האחרונים בי"ד סי' ק"י וא"כ כיון דעיר חשיבה ולא בטיל אפילו ברוב כ"ש דספיקו להחמיר בספק שקול והיה נ"ל ליישב ע"פ מ"ש הב"י בשם מהר"י אביוב דלא החמירו בספק עיירות אי מוקפות חומה כי אם באיקבע איסור ע"ש א"כ ה"נ י"ל דכי קי"ל מחוב' חשיב ולא בטיל היינו בשיש שם ודאי איסור במחובר כגון נטיעת ערלה שנתערבה בנטיעות כשירות אבל כאן שנפל ספק בעיר אם היא מוקפת חומה או לא דאין כאן ודאי מחובר שנתערב כי האי גוונא אף דחשיב בטיל אלא שעומד לנגדי דאע"ג דכתב מור"ם בי"ד סי' ק"י ס"א דדבר חשוב דלא בטיל דרבנן וספיקו להקל כבר הכריחו הפוסקים דה"ד בספק אם הוא דבר חשוב אבל אם הוא ספק איסור אבל בודאי הוא דבר חשוב לא בטיל וכמ"ש ג"כ בסי' ק"א ס"א והכריחו כן מדקי"ל בש"ע בי"ד סי' ק"י ס"ט דספק טריפה אם הוא מדברים החשובים אם נתערב כולם אסורו' ע"ש וא"כ ה"נ כיון דעיר חשיב אף בספק איסור דלא איקבע איסור לא בטיל ובדוחק י"ל דבשל דבריה' בספק איסור דלא איקבע איסור לא החמירו בדברים החשובים דלא ליבטילו והדבר צריך ישוב עוד שראיתי בירושלמי בפ"ק דערלה שאמרו דספק ערלה וספק קרקע עולה אף בחשובים זולת בככילם ע"ש ועיין מור"ם בי"ד סי' ק"י ס"א דס' איסור בתערובת שני דשרי וע"ש בש"ך ובפר"ח וצריך ישוב עק"ל בפשיטות דין זה דמחובר חשיב ולא בטיל מת"ש הר"ש בספר כריתות בסופו שסבריא דכי קי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אינו אלא בניכר האיסור וההתר במקומו אבל אם נתערבו בטל ברוב וכתב וז"ל דבהכי ניחא מה שמקשים העולם יאסר כל העולם בחרישה וזריעה מטעם בחל איתן שהוא קבוע ולמאי דפרישית ניחא כיון דלא ידעינן היכן נחל איתן לא שייך לומר כל קבוע אבל אי ידעינן מקומו אמינא כי הזורע בתוכו אסור ואי נסבינן זרע ולא ידעינן אי מינים אי משאר עלמא אסור ע"כ וכבר הביא דבריו הפר"ח בי"ד סימן ק"י ס"ק י"ג וכתב הטעם דהזורע בתוכו אסור מת"ש בפרק כל הבשר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ע"ש ואם איתא דמחובר חשיב ולא בטיל אכתי תיקשי יאסר כל העולם בזריע' כיון דמחובר חשיב ולא בטיל מטעם נחל איתן וכן יאסר בנטיעת אילנות דהרי בנחל איתן בכלל זריעה הוא נטיעת אילנות כמ"ש הר"מ בפ"י מהלכות רוצח ולדעת הר"ש דאם נזרע בתוכו היוצא נומנו אסור א"כ יהא אסור ללקוט שום פרי מטעם נחל איתן כיון דמחובר חשיב ולא בטיל תיכח לר' יוסי דתני בפ"ק דערלה אף מכוון ללקוט ויעלה באחת ומאתים ה"נ י"ל דשרי אך לת"ק דאוסר ללקוט לכתחילה וגם לדעת רבי יוסי יש לגמגם לפי מה שאבאר ואולי י"ל ע"פ מ"ש הרמ"ע מפאנו בתשובת סימן כז' יעל מלח שמעמידין אותו בדם שהתיר לבטל איסור הדם לכתחילה על ידי תבשיל כיון שהוא כמכע גמור לאכול טפל מבלי מלח ואין צבור יכולין לעמוד בגזרתינו ובכה"ג לא אמור רבנן אין מבטלין אס"ל דאין דכין אפשר משאי אפשר ע"ש א"כ ה"נ י"ל כיון דדבר חשוב דלא בטיל מדרבנן לא אמרו בכה"ג כיון דאין יכולין לעמוד בלי אכיל' פירות וזרעי' ומ"מ הכא נתבאר דאף דמהכך דוכתי היה נראה להביא סמך לדעת הפר"ח והר"י מולכו שכתבו כדעת הר"מ דאף נמחובר בטל כשאר

איסורים

האיסורים הפך דעת הראשוני' דהעלו דמחובר חשיב ולא בטיל אך כבר ביארתי דל"ה וכודאי דנקטינן כדעת הראשונים שזכרתי דלא בטיל וגם כדברי הר"מ נ"מ דחולק עליהם כמו שאבאר בסמוך ושוב מצאתי ראיה ברורה דמחובר חשיב ולא בטיל מדתנן בפ"ט דתרומו' מה' מאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולם מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחד של תרומה כולם אסורים הרי דאע"ג דתרומה עולה בק' ואחד בדבר שאין זרעו כלה דאסירי הגידולין מדינא במחובר לא בטלי ויצ"ב ה"ט דחשיבי ולא בטלי והכי איתא בתוספתא להדיא אבל דבר שאין זרעו כלה לא יעלה שאין הקרקע עולה בק' ואחד וכו' הביאו הר"ש ור"מ ע"ש ומעתה תמהני להפר"ח ומהר"י מולכו שהעלו כדעת הר"מ דמחובר נמי בטיל איך נעלם מהם הך מתניתין והתו' דמבואר כדברי הראשונים דחשיב ולא בטיל וכמו כן ק"ל להראב"ד בס' תמים דעים סי' רל"ט שדקדק מלשנא דמתני' דפ"ק דערלה דנטיעה אינה בטילה במאתים והקשה אמאי אינה בטילה ותירץ ומתחזי לה טעמא דמילת' משום דנטיע' דבר חשוב ולא בטיל ע"ש והשתא קשה איך לא הביא דינו מהך מתני' דפ"ט דתרומות וגם עיקר טעמא מפורש בתוספת' וצ"ע ואת זה ק"ל להר"מ בפירוש המשנה בפ"ק דערלה מ"ו שכתב וז"ל כשיתערב נטיעה האסורה בכלל נטיעות כשירות אפילו היו אלף אסור ללקוט מהם שום דבר לכתחלה לפי שאינו יודע אם מן הפרי מותר לקט אם מן האיסורים ע"ש וקשה איך תלי תנייא בדלא תנייא דהול"ל דהטעם דחשיב ולא בטיל כמ"ש בהך תוספתא וכה"ג קשה ג"כ למ"ש בפה"מ בפ"ט דתרומות גבי הא דתנן כולם אסורו' וז"ל ולא נדון אותם כדין מדומע לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין ע"כ וקשה דהרי בתו' אמרו הטעם דאין הקרקע עולה בק' ואחד והנ"ל ליישב דבריו במאי דק"ל עוד בדבריו דמה טעם הוא לפי שהתרומה מופרשת והרי חתיכת איסור בב' חתיכות היתר דמדינא בטל ברוב אע"ג דהאיסור מופרש ולא נתערב וראיתי להתי"ט בפ"ט דתרומו' מ"ה שהקשה להר"מ ממתני' דפ"ד דתרומות מ"י ותירץ דהתם בתלוש דאוין מן להתערב ע"ש ולפע"ד י"ל דגם הר"מ מודה דעיקר הטעם דחשיב ולא בטיל אלא דס"ל דה"ד בשה איסור עומד בעיניה דאינו ראוי לאתערב אבל בלא"ה אף מחובר בטיל וכ"ל שלמד כן שהרי בנדרים דנ"ז בעי הש"ס אי גידולי היתר מעלין האיסור אע"ג דמחובר הוי אלא ודאי דכל שמתערב איסור בהיתר אף במחובר בטיל כי מן הבאר נ"ק נמי לדעת הר"מ ממ"ש בסוכה דהספיל ענפי האילן ועירבן עם סכך כשר דבטל ברוב אע"ג דמחובר חשיב ולא בטיל וכקושיית הרב הכולל שב"ע ז"ל דמלבר מ"ש לעיל ליסבו הנה כעתה נ"ק דשאני התם דאין האיסור עומד בפני עצמו אלא נתערבו וכאמור ומ"מ בעיקר טעם הראב"ד דמשום דמחובר חשיב הוא דלא בטיל ק"ל דמהתו' דתרומות דתני דאין קרקע עולה בק' ואחד לא משמע הכי כי ע"כ כ"ל פירוש התוספת' דהרי איסור שזרעו בקרקע בעודו במחובר ואכיל ליה לא חשיב איסור דבטל אגב קרקע וכמ"ש בפסחים דל"ד גבי שתילי תרומה ובהמנחו' ד"מ אמרו דאינו חייב מיתה וחומש דאי נחין ואכיל בטלה דעתו אגל כל אדם ופרש"י דלא הוי אכילה וכיון דבטיל להו אגב קרקע איך ליבטילו דלא שייך איסור כי אם בראוי לאכילה וגידולין נמי אה"כ דאי ידעינן שיש בהתר ק' נגד התרומה שרי ומה"ט נמי לא בטיל נטיעת ערלה דערלה אין איסורו כי אם בפרי לבד והרי הנטיע' אינה אסורה כי היכי דליבטיל וכי יבאו הפירות דשייך ביה איסור הא תני סיפה ואם ליקט יעלה באחד ומאתים ויציין בתשובת הרשב"א סי' תתל"א מ"ש בשם רבינו אבי העזרי ומאחר

שנתבאר דגם הר"מ מודה דמחובר חשיב ולא בטיל הן כחתר ישוב הפר"ח ומהר"י מולכו כי ע"כ הדר קושיית הכ"מ למקומה דא"כ גם באגוזי פרך הו"ל להתיר לפצוע לכתחלה וצ"ק לי בדבריהם דהרי בירושלמי בפ"ק דערלה ובפ"ה דתרומות אמרו דהתני' דתני טוחן ומתיר ר' יוסי דאמר אף מכוון וילקוט ואילו לדבריהם נ"מ שהרי גם רבי יוסי לא התיר לבטל אלא משום שכבר נתבטל בדינו במחובר ומה זו ראיה להתיר טחינה דקודם טחינה אין בהם כדי לבטל לפי דברי הפר"ח ומהר"י מולכו וצ"ע :

וראיתי בס' אור יקרות בפ"ו מה' מ"א דמ"ה שכתב ליישב דלא דמי הך דנטייעה דההתר בא לו בטורח גדול דאינו רשאי לאכול מכל הכרם אם לא ילקוט מכל המאתים נטיעות כדי שיעלה הך דערלה בהדייהו בהא איכא למימ' חזקה אין אדם אוסר כרמו משא"כ ההיא דאגוזי פרך אלו דבריו ולכאורה קשה על דבריו שהרי הכריח הרשב"א בת' סי' שב"ה דכי תנן נתפצעו האגוזים נ"ד כולם דאף אם נפצע אחד מהם שרי מש"כ דאם אותו שנפצע הוא האיסור הרי בטל חשיבותו ובטל ברוב היתר ואם מה שנפצע אינו מהאיסו' כ"ש דשרי וכ"כ הרא"ש והר"ן בפ' גיד הנשה והטור וש"ע סי' ק"א סז וא"כ ה"נ כי לקיט מנטיעה של אחד דעכשיו דנתלש בטל חשיבותו הרי הנלקט מותר ממ"נ דאם הוא האיסור בטל בדינו ואם מותר כ"ש דשרי וש"ר דהא ל"מ שהרי נטיעת ערלה אינה עיקר האיסור כי היכי דליבטיל במאתים נטיעו' דהתר דהפרי אסר הכתוב וא"כ אם נתערב' במאתים ונשר מהם עדין לא הבשילו אשכלותיה הרי לא נתבטל פרי האסור וא"כ אי אפשר להתיר כי אם בלקט מן כל הנטיעות פרי בשוה וכי תלי הר"מ בפ"ו מה' מ"א הביטול במאתים נטיעות וכ"כ הב"י בטור סי' רנ"ד בברק הבית היינו דבפחות ממאתים אי אפשר להתיר פרי הנלקט מכולם בשוה וכ"כ הרב ארמת קודש בביאור דברי הר"מ ועל דרך זה צריך לפרש דבריו שבפירוש המשנה אף דפשט דבריו שם מורים דמפרש ואם לקט יעלה באחד ומאתים היינו שאם לקט פרי מתערובת זה הנתערב בתערובת שני יעלה באחד ומאתים דא"כ קשה איך אסר ת"ק במכוון ללקוט והרי אין בלקיטה ביטול איסור כי אם כשמערבו בהתר וכן ק"ל מאי ק"ל לש"ס דגטין דנ"ד דר' יוסי אדרבה דהכא התיר במכוון ללקוט ויעלה בר"א לישני שאני הכא דאין בלקיטה משום ביטול איסור דבאיסורו עומד כל שאינו מערבו בהתר כדי לבטלו כי ע"כ כ"ל שגם דבריו דפה"מ הם בדרך זה דאם לקט מכל המאתים דעכשיו יש בהתר מאתים נגד האיסור שרי ולפע"ד נתקיימו דברי האור יקרות ליישוב קושיית הכ"מ אלא דאכתי יש להשיב על ישב זה דהרי בלי טורח כלל יכול לאכול פרי מאחד מהנטייעות כל שידע שיש פרי בכל הנטיעות וכי לקט פרי מאחד מהם בטל ממ"נ דאם מהאיסור הרי הלך חשיבותו ושרי שכבר בטל בר' ואם מההתר היא נמי שרי וכן אוכל פרי אחד מכל נטיעה ונטיעה כל שיש שם פרי בכל הנטיעות ואולי ז"ל דבעודן במחובר ליתנהו בביטול אף אם לקט מאחד מהם דהלך חשיב ותו שהרי בנטיעה אחת יש פרי אחת או שתים לבד ובאחר' עשר או עשרים וא"כ כי לקט פרי או נפל איך יתבטל והרי אם בנטיעה זאת דלקט ממנה פרי אחד עוד פירות עשרה ויש בנטיעה אחת שאין בה שיעור הזה ואיך יתבטלו כל הפירות ההם בנטיעות במחובר א"ק דאכתי פרי זה שלקט הותר אף שנשאר באיסור כל פירות הנטיעות במחובר כל שיש בכל נטיעות פרי וכ"ת דאין ביטול כי אם להתיר כל התערוב' והרי כל פירות שבמחוב' שבטלו את פרי זה הנלקט נשארו באיסור הא ל"מ שהרי מבואר הדברי הראשוני' דאגוזי פרך דלא בטלי דחשיבי אם נפצע אחד מהם אותם שנפצע

שרי והשאר נשארו באיסורין וא"כ ה"נ ריבוותא וה"ל דכיון דבאנו לבטל פרי הנתלש מנטיע' זאת עם פירות שאר נטיעו' שבמחובר מכ"ש שמצטרף פירות שיש בנטיעה זאת שהם עדיין במחוב' לאסור וא"כ אין נר להתיר פרי הנלקט מנטיע' כי אם מנטיעה שיש בה מיעוט פירות מכל הנטיעות וא"כ לבדוק כל הנטיעות ולראות הנטיעה הגרועה מכולם הוא טורח גדול מללקוט פרי מכל נטיעה בשוה ולבטלם בתלוש ובדרך זה יתקיים ישוב הרב ומיהו אכתי יש לגמגם דאיך תלי ההתר דאם היה יודעה היה מוציאה דלה"ט גם בפניעת אגוזים הו"ל להתיר ואי עיקר הטעם דההתר עי' טורח הרבה משא"כ בפניעת הו"ל לבאר זה שהוא עיקר הטעם והנ"ל ליישב לקושית הכ"מ וגם למה שהקשה מהרז' מולכו דאמאי תלה עד שיטרח ויוציא ת"ל דאין מבטלין אס"ל ועוד ביתור לשונו כמו שיראה המעיין אכן נ"ל שדעתו דלערב איסור בהתר אסיר מד"ת או מדבריהם לת"ד הטעם הוא דלא ניתנו איסורים להתירם בביטול עי' ההתר אך בנתערב מאליו ואין בו כדי לבטל הו"ל להתיר ולהרבות עליו משום פסידא דהתר ואין הביטול בריבוי ההתר כדי לאכול האיסור כי אם לאכול ההתר שנתערב עמו וס"ל דטעם האיסור דאי שרינן לרבות בהתר אינו חושש להכיר האיסור ולסלקו וע"כ אסרו וקנסו נמי מה"ט אם ריבה במזיד שלא יהיה בטל ומה"ט דברים חשובים דלא בטלי אסור לבטל חשיבותם כשנתערב בהתר דלא יחוש לטרוח להכיר האיסור ולסלקו דבכי האי אינו מתבטל לעולם וכ"כ מה"ש בפיו' ה"ה הכל אסור עד שיגביה אותו חתיכה וא"כ ישער השאר בששים שאם לא הגביה הרי הדבר האסור עומד ולא נשתנה וכו' מדבריו יראה דאיירי במכיר חתיכת האיסור וקשה דא"כ גם בחתיכ' שאינה ראויה להתכבד דבטל ברוב במכיר חתיכת איסור היכי ליבטיל דאף בריבו לא בטיל כידוע כי ע"כ נראה כוונתו דבא לתת טעם דהו"ל להתיר לעשות כולם חתיכות קטנות להתירם קמ"ל דאסור עד שיגביה אותה חתיכה דאי שרינן ליה אינו חושש להבחין הטב ולהכיר איסור וע"כ אסרו וגבי נטיעת ערלה תרתי ק"ל חדא למה התירו לו ללקוט לכתחילה דהוי מבטל אס"ל ועוד דמדינא היה לנו לאסור גם בעבר במזיד ובטל החשיבות לכתחילה כדקי"ל בפניעת אגוזים כמ"ש בפרק זה הי"ב וזהו שכתב והיה מן הדין שאוסרין לו הכל דהיינו אף בדיעבד עד שיטרח ויוציא הנטיעה האסורה ותירץ כדשני הש"ס חזקה שאין אדם וכו' והיינו כפרש"י דבמזידי דלא שכיח לא אסרו ומה שסיים ואילו היה יודעה וכו' כוונתו דק"ל בתירו' הש"ס הרי ערלה וכלאי הכרם נאסרו גם בנזרעו על ידי גוי מדעת הגוי או שיצאו מאליו כמ"ש הר"מ בפי' דה' מ"א ה"ו והרי בכי האי לא שייך הך חזקה דאין אדם אוסר כרמו וכו' דזה ניחא לחשש דזריעת ישראל ערלה בלי סימן ובלאי הכרם גם בסימן אבל זרע גוי מדעתיה או יצאו מאליהם אך נתיר ללקוט מה"ט דחזקה דאין אדם אוסר כרמו בנטיעה לזה אמר דלהא נמי לא' דחזקה דאילו ידיע בה היה מוציאה וא"כ כשלא ידיעה כשזריעה גוי או יצאו מאליו הוי מידי דלא שכיח ולא אסרו ותו ל"ק מקושיית הכ"מ ובאו דברי הר"מ בדיוק וראיתי להרב אדמת קודש והרב פרי הארץ בת' הנו' שהקשו דברי הר"מ דהכא פסק כרבי יוסי והתיר ללקוט לכתחילה ואילו בפי"ג דה' תרומות הז' שכתב כיצד סאה חיטין יפות וכו' וטחן הכל וכו' אבל אם נפלה סאה חיטים רעות של תרומה לפחות מק' סאה חיטין יפות של חולין וטחן הכל וכו' נראה דלא שרי לכתחילה לטחון והיינו כתנא קמא דרבי יוסי ואמאי לא פסק דאף לכתחיל' שרי דהדי לתירוץ רבי זעירא דירושלמי גם ת"ק דרז"ו מודה הכא דשרי לטחון לכתחילה ובספר פרי הארץ שם דל"ה צ"כ כתב לייטב דשאני גבי ערלה דפסק

כרז"ו משום דמפרשי אמוראי מילתיה דרז"ו כמ"ש הכ"מ אבל בההיא דתרומות דלא אשכחן בש"ס דילן דמפרשי מילתיה דרז"ו לא פסק כהירושלמי ע"ש:

ואה"מ אינו מהישוב דהרי כיון דבירושלמי פשיט להו גבי מדומע דגבי מדומע גם ת"ק דרי"ו מתיר ולאידך שינויא אכתי רבי יוסי מתיר והרי אין בש"ס בבלי הכרח שחולק על זה א"כ איך ידחה הירושלמי בלא דבר דא"כ נמצא דלא סמכינן להירושלמי כלל והרי' הר"מ בכל עת פוסק דברי הירושלמי והנה אמת שוס דפשיט להו להרבנים הנז' שהר"מ אוסר לטחון לכתחילה ממאי דנקט וטחן לדידי ל"מ שהרי ברישא דהך מתני' פ"ה דתרומות מ"ט תני סאה תרומה שנפלה ל"ק וטחנן ופחתו וכו' ע"כ טחנן ל"ד דגם לכתחילה שרי לטחון כיון דיש בחיטים כדי לבטל וכ"ת דלכתחילה בעי הרמה שיעור התרומה מה בכך הרי עדיף אי עביד הרמה כעודה קמח וגם הר"מ פסק כדין שלפנינו הך רישא דמתני' וכתב וטחן הכל דנברר אחר לישנא דמתני' דתני וטחנן וע"כ דגם לכתחילה שרי א"כ מינה ל"מ בדין שני דנקיט וטחן הכל דרוצה לומר בדיעבד לבד ולכתחילה אסיר דהרי הדין הראשון דנקיט הכי ושרי גם לכתחילה וא"כ דגם לכתחי' שרי לדעת הר"מ ותו ל"ק דבריו אהדדי אך את זה ק"ל דעכ"פ היה לו לכתוב דברי הירושלמי דטוחן לכתחילה ומתיר ולמה השמיטו וסבור הייתי דסמך למ"ש בפי"ו דה' מ"א הכ"ה בנטיעה של ערלה דפסק כרי"ו דליקט לכתחילה והרי לטחון מדומע קיל מלקיטת פירי ערלה דהרי לר' זעירא אפילו ת"ק דרי"ו מתיר הכא וכיון דפסק בלקיטת פירי ערלה דשרי כרבי יוסי מכ"ש הכא אך יש להשיב עדיין שהרי הירושלמי כבר ביארתי לעיל בסימן ע' טעם רבי יוסי דהתיר דאינו מכוון לבטל הוי שכן דרך בני אדם להיות מדל ואי התם אנו מתירים מה"ט לבטל לכתחילה הכא נמי ריבוותא שרי מה"ט לטחון לכתחילה אך בש"ס בבלי דג"ד אמרו הטעם דאין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת וכ"כ הר"מ טעם זה בפי"ו דמ"א והרי בטחינה חיטים של מדומע לא שייך ה"ט דאין אדם אוסר כרמו להתיר לכתחי' כי אם מטעם דאינו מכוון לבטל והרי בטעם זה אין לו על מה לסמוך וכדוחק י"ל דס"ל דפי' הברייתא אף טוחן סוא בתחילה ומתיר היינו דאף בעבר וטחן לכתחילה שרי אע"ג דכל האיסורים שריבה מזיד אסור הכא כיון שאין נראה כמכוון לבטל התירו אבל לכתחילה עכ"פ אסור ומ"ש מתני' מני רבי יוסי דאמר אף מכוון וכו' ע"כ האי מ"ר לא ס"ל טעם דחזקה אין אדם אוסר כרמו דאי ידע מה ראיה הביא מהתם וא"כ ע"כ דעתו דרבי יוסי מתיר לבטל בשל דבריהם כל שנתבטל מד"ת א"כ ה"נ במתני' ורבי זעירא משני דכי פליגי ת"ק ורי"ו והיינו אי חשיב לקיטה אינו מכוון לבטל דלרי"ו אינו מכוון חשיב שכן דרך ב"א להיות מדל ורבנן לא חשבי ליה כאינו מכוון לבטל אבל כאן לכ"ע שרי ולשני התירוצים ס"ל דמתני' דפליגי ת"ק ורי"ו גבי נטיעה בעבר במזיד ולקט דלת"ק אסיר ולרי"ו שרי אך עכ"פ אסיר לכתחילה ללקוט גם לרי"ו דמטעם דאינו מכוון אינו מספיק להתיר גם לכתחילה ומ"ש הר"מ בפי"ו דמ"א כרבי יוסי והתיר גם לכתחילה היינו דאי להתיר בעבר במזיד לבד למ"ל לש"ס בבלי דגטין דף כ"ד לטעם זה דחזקה דאין אדם אוסר כרמו בלאו ה"ט שרי מטע' דאינו מכוון לבטל כמ"ש בירושלמי גבי טוחן ומתיר אלא ודאי דש"ס בבלי סבר דרבי יוסי מתיר גם לכתחילה מה"ט דאין אדם אוסר כרמו וע"כ גבי מתניתין דפ"ה דתרומות דטוחן לכתחילה ומתיר דליכא ה"ט לא התירו כי אם בעבר במזיד וטחן דשרי ועכ"פ לכתחילה אסיר וכיון שכתב וטחן הכל וכו' וסתם ככ"נ משמע גם בטחן במזיד הרי נתבאר בדברין דברי הירושלמי ומיהו עיקר דעת הר"מ שפסק כרז"ו צריך ישוב

למה

להה דלגבי ת"ק ס"ל יחיד ורבים וקי"ל כרבים וטעם הב"מ שכתב דמדפרשי אימוראי מילתיה דרי"ו ש"מ הכי ס"ל אינו מספיק דיש להשיב על כלל זה מכמה דוכתי ודיינו לתינקט כלל זה היכא דבעו בעיא אליביה אבל כשיש להקשות דידיה אדידיה ומתרצי אימוראי דלא ליהוי דברי התנא דסתרי אהדדי איני רואה בכגר זה מקום לכלל זה ובכגר שאדיך הרב יד מלאכי סי' תי' וע"ש בסוף הכלל שהעלה בקצר' המופלא מהר"א יסרא' ע"ש והרי הכא דקשו דברי ר"י אדר"י הוא שתירצו האימוראים וכ"כ דאין הכרח גמור לכלל זה דא"כ תיקשי להר"ת ור"ע בפ"ק דערלה שפסקו כת"ק דרבי יוסי ומ"מ אחר החיפוש ראיתי במרדכי בפ"ק דקדושין בהגהה שכתב שם כדברי הב"מ דקי"ל כרי"ו כנגד ת"ק כיון דאימוראי מפרשי מילתיה דרי"ו ש"מ הכי ס"ל ע"ש וקשה להב"מ שלא זכר דברי המרדכי אלו שכתב כן להדיא ומיהו כבר כתבתי דאין מזה הכרח גמור לפסוק כרבי יוסי ולי נראה להכריח דקי"ל כר' יוסי כמאי דק"ל בהך סוגיא דגטין שתירצו חזקה דאין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת דא"כ תיקשי מ"ט דת"ק דאסר ותימה הוא לומר דפליג בהך חזקה ולא ס"ל דאין אדם אוסר כרמו דהרי חזקה הוא מכח דהוא דבר ברור כך לעיני כל העם דא"ה היכי הוי חזקה וא"כ איך יתכן דפליגי בה תנאי דבר זה קשה לשמוע וע"ק דאמאי לא מותיב הש"ס דר"מ אדר"מ דהרי בפניעת אגוזים קנים ר"מ שוגג אטו מזיד כדתני אחד שוגג וא' מזיד לא יעלו וכדאסיק הש"ס לעיל דר"מ כי קנים כדרבנן כדאורי' לא קנים ומה"ט קנים בפניעת אגוזים וא"כ תיקשי מתניתין דנטיעת ערלה דתני ת"ק לא ילקוט ואם לקט יעלה באחת ומאתים והרי סתם משנה ר"מ היא ואעפ"כ לא קנים שוגג אטו מזיד ולשיטת הר"מ דרי"ו מתיר לכתחילה א"כ ת"ק דפליג עליה לא אסר אלא לכתחילה וכדתני ובלבד שלא יתכוון ללקט ומינה דכי תני ואם ליקט יעלה באחת ומאתים היינו אף במזיד וא"כ ק"ם אי קנים ר"מ שוגג אטו מזיד איך התיר כאן אפילו מזיד כיון דסתם משנה ר"מ וכ"ת כי אמרינן סתם משנה ר"מ היינו בסתם גמור שאין חולק עליו אבל כל ת"ק עם יחיד לא אמרינן ביה דסתם ר"מ היא ויש קצת סמך דהרי ר"י דאמר הלכה כסתם משנה לא אמרה כי אם בסתם גמור שהרי בכוליה הש"ס לא פריך לר"י כי אם מסתם גמור שאין בו מחלוק' וא"כ י"ל דכל ת"ק דלא חשיב סתם כי אם דעת רבים לבד לא אמרו דהוי ר"מ וזה אינו שהרי בעירובין דל"ו אמרינן וסבר ר"מ ספיקא לחומרא והתנן טמא שירד לטבול וכו' ספיקו טהור ורבי יוסי מטמא ופי' רש"י וסתם משנה ר"מ ע"ש הרי דגם בסתם שיש חולק הוי ר"מ וכה"ג הקשו בכתובות דע"א מסתם דחולק רבי יהודה לבריתא דאמר ר"מ להפך וכ"כ הרשב"א בחידושיו ליבמות די"ח גבי מ"ש אסור לבטל מצות יבמין וכן העליתי בח"א סימן ק"ב דריז"ו ע"ש וא"כ ה"כ קשה דתיקשי ליה כמי דר"מ אדר"מ כי ע"כ כ"ל דא"כ דק"ל דר"מ אדר"מ אלא דניחא ליה להקשות דרבי יוסי אדר"יו דבפירוש נאמרו שני הדברים בשם רבי יוסי משא"כ גבי סתם משנה ר"מ היא אי לא תני לשנויי ליה דחיק הש"ס ומוקי ליה דלא כר"מ כמ"ש בעלמא לימא מתני' דלא כר"מ וגם בהך סוגיא דכתובות דע"א מוקי לה בעית' אימא דלא כר"מ וע"כ ניחא ליה להקשות מדרי"ו אדרי"ו וכי משנו דחזקה אין אדם אוסר כרמו והיינו דלא שכיח כפרש"י והתירו אף לכתחילה דאהני הך חזקה להתיר בביטול במזיד ולדעת הב"מ מינה הותר גם לבטל לכתחילה ות"ק דפליג לרי"ו דהיינו ר"מ ה"ט דאסר דכיון דמדינא קנסינן שוגג אטו מזיד אהני הך חזקה להתיר שוגג ומזיד בדיעבד אך להתיר נ"כ גם לכתחילה כולי האי לא התירו ונמצא דה"כ כי פליגי עיקר פלוגתייהו תלוי אי קנסינן שוגג אטו מזיד או לא והרי ידוע דפסקו כל הפוסקי' דכדרבנן

לא קנסינן שוגג אטו מזיד כסתם מתניתין דפ"ג דערלה מ"ח דתני כיצד נתפצעו האגוזים וכו' דמשמע בשוגג ותנן נמי בפ"ה דתרומות שוגג מותר מזיד אסור וכן פסק הר"מ בפ' י"ו מה' מ"א ועיין בפר"ח י"ד סימן כ"ט ס"ק י"ב שהאריך על זה וכיון שכן מינה דקי"ל כרי"ו נמי דאף מכוין ללקוט מטעם הך חזקה דאין אדם אוסר כרמו דכי אסר ת"ק היינו דס"ל דקנסינן שוגג אטו מזיד ואהני הך חזקה להתיר שוגג ומזיד בדיעבד אבל לא להתיר גם לכתחילה אבל למאי דקי"ל דלא קנסינן שוגג מינה דאהני הך חזקה היינו להתיר גם לכתחיל' ואדרבה תמהני להר"מ ור"ע שפסקו כת"ק דרי"ו דא"כ ת"ק ר"מ ותיקשי היכי התיר בשוגג כאן ועוד דאנן קי"ל כר' יוסי דלא קנסינן וגם דברי המרדכי והב"מ שנתנו טעם לפסוק כר' יוסי מדפרשי אימוראי מילתיה דרי"ו אה"מ אין צורך לטעם זה כלל דבלא"ה מוכרח לפסוק כרי"ו מהטעם שביארתי וכ"ע ומזה נ"כ ק"ל לדרך הפר"ח ומהר"י מולכו שכתבו כדעת דר"מ דבמחובר אי חשיב ולא בטיל פליגי ת"ק ורי"ו דלת"ק לא בטיל וע"כ אוסר ללקוט ורי"ו ס"ל דבטיל ומתיר דא"כ תיקשי היכי שרי ת"ק בעבר וליקט והרי ר"מ קנים אפי' שוגג אטו מזיד:

סימן ק"ח יי"ש

לחקור מטבע של איסורי הנאה שנתערב בכמה מטבעות היתר אי יש לו ביטול כדקי"ל בכל יבש ביבש דחד בתרי בטיל א"ד חשיב ולא בטיל והנה בסוף מ' מעילה דף כ"א שנינו נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו וכו' וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס כתבו בתוס' ד"ה פרוטה הקשו דליבטיל ברוב ותירצו דליכא אלא חד בכים דליכא ביטול א"כ מטבע חשיב ולא בטיל ע"ש גם ראיתי להב"ת בפ"ו מה' מעילה הז' שהקשה כן בדברי הר"מ שפסק כחכמים דעד שיוציא את כל הכיס לא מעל ותירץ דהוי דבר שיש לו מתירין דלא בטיל א"כ מטבע חשיב ולא בטיל ע"ש כי ע"כ יש לדון מכאן דקסבר רמטבע חשיב ולא בטיל והנה אמת שדברי התוספות והב"ת אלו הם תמוהים כמו שכבר תמהו עליהם רבותינו שקדמונו שהרב ברכת הזבח תמה דמבואר הש"ס מבואר דכל דברים חשובים בטלי ברובא מד"ת וכי לא בטלי היינו מדבריהם וא"כ איך יביא חטאת לר"מ ורבנן אי בטל מד"ת גם הרב משנה למלך בפ"ז מה' מעילה תמה עליהם כן גם הפר"ח בי"ד סי' ק' סק"ב דחה דבריהם מכמה דוכתי דאין דבר דלא בטיל ברוב מד"ת כי ע"כ ליישב עיקר מתניתין שפסקו הר"מ אנו אין לנו מקום פטור כי אם בתירוץ ראשון של התוס' שתירצו דליכא אלא חד בכים ע"ש וכ"כ הפר"ח והנה אמת דקשה לשמוע דבר זה דעד שיוציא כל הכים לא משמע כן דא"כ לא הו"ל למיתני כי אם עד שיוציא גם את השני שבכים ועם שמצאתי סמך גדול לתירוצם דבתו' דפ"ג דמעילה דתני דין זה קתני כיון שהוציא הראשונה מביא אשם תלוי ואת השניה מביא אשם ודאי דברי ר"ת וחכ"א אין מביא אשם תלוי ואת השניה כרת ושגגתו חטאת ע"ש הרי דנקטו לה דליכא אלא חד בכים וזה סמך לתירוץ התוס' עם כל זה לא יכולתי להלום זה כמשמעות עד שיוציא את כל הכים וכן ראיתי בחי' הרמב"ן לשבועות לרל"ה גבי מ"ש כל שמות האמורים בלוט חול חוץ מזה שכתב הא ודאי ליכא חוץ מזה אלא אחד שהוא חול דכתיב הנה נא ארוני והא דנקט כל שמות אגב ריהטיה דאידך נקיט הכי ע"ש והרי הכא לא שייך לומר אגב דאידך וע"ק דהא תני סיפא והדרי ר"ע כאומר פרוטה מכים זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכים ומוציא והולך משמע שיש טובא פרוטות בכים וא"כ תיקשי ה"כ דליבטיל ברוב וע"ק שהרי בירושלמי רפ"ז דדמאי שהביאו הך מתני' אמרו הדא דתימא כשהיו יעשר אבל אם היו שתים על הראשונה מעל בספק ועל האחרונה

מעל

מעל בודאי הרי דמפרש מחלוקת ר"ע וחכמים גם ש"ש בכיס פשר פרוטו' וגם מעיקר הברייתא שהביאו דתני על כולן מעל בספק ועל האחרונה מעל בודאי ע"ש משמע להדיא דאיירי שיש בכיס יותר משנים כי ע"כ גם תי' זה של התוספות נ"ע ויותר נכון כישוב קו' זו הוא מ"ש הפר"ח דאיירי דפרוטה של הקדש היתה נכרת דלא שייך בה"ג ביטול אלא דאיהו לא ידע שיש בכיס של הקדש ע"ש וגם כישוב זה קשה דמאי ער שיוציא את כל הכיס והרי אינו מביא קרבן כי אם כשנודע לו שמע על בהקדש וכשנודע לו אינו תלוי כשיוציא את כל הכיס כי אם עד שיוציא פרוטת הקדש כיון שמכירה ועוד דסתם פרוטה בפרוטות אינו נכרת כי ע"כ רואה אני שכל הדרכים בחוקת סכנה ואכתי צריכה רבה בישוב מתניתין ושוב ראיתי דמקום הניחו לי להתגדר בו דאחר הישוב הא ל"ק דליבטיל ברוב דרוב הביט ול"א שייך לגבי ממון כלל אף לגבי הדיוט דאם נתערב חפץ של אדם אחר באלף חפצים של חבירו מי שם פה לאדום לומר דינא וה נקי מחפץ שלו וזכה חבירו מכח רוב ופשוט דקנוי לו חפצו בתוך אלף חפצי חבירו ואם שדבר זה אינו צריך ראיה לרוב פשיטותו ראיתי הדבר בבירור בבינה דל"ר שאמרו הרי שנתערבו לו קב חטים בעשר קבים של חבירו יאכל הלה ואדי הרי דלא שייך ביטול הרוב לבטל ממון חבירו ולע"ג דאסיק עלה איסור בטיל ממונא לא בטיל וא"כ י"ל דלגבי ממון הקדש לא שייך לו' ממונא לא בטיל כיון דממון דאית ביה איסור י"ל דבטיל ול"ד לממון הדיוט כיון דממון דאית ביה איסור הוא וזה אינו דאין איסור בהנאת הקדש כי אם משום דהוי ממון הקדש ואי ממונא לא בטיל איך ליתקרי האיסור ליהנו' כמו בשא"כ תחומין אין האיסור משום גוף המים והמלח כי אם יומא דוט ושבת קנרי' וכיון שכן תו ל"ק מפרוטה של הקדש' שנפלה בכיס של הדיוט דיאכל הדיוט ואדי ממון הקדש דאי ממון הדיוט לא בטיל כ"ש ממון הקדש דלא בטיל ואדרבא תמהני להתוס' והכ"מ והמ"ל וברכת הזבח והפר"ח דמאי ק"ל ודבריהם כא"ת שנראה ברור דממון הדיוט וכ"ש של הקדש לא בטיל מד"ת כי מן הכאר ל"מ מהך מתניתין ודברי' הר"מ דמטבע חשיב ולא בטיל אף מדבריה' וגם התו' והכ"מ לא כתבו כן כי אם ליישב מתניתין אלא דאכתי כל שאין לנו בירור דבטיל מי יוכל לדון להקל בדבר שהתוס' והכ"מ כתבו דלא בטיל מד"ת דאף אי נקטינן דמד"ת בטל ברוב מדברי הראשונים שהביא הפר"ח אבל שיהיה בטל גם מדבריה' מהי תיתי ומיהו כד הוינן בה אין ראיה גמורה מהתו' שהרי בפ"ג דערלה דפליגי ר"מ ורבנן אי דבר שבמנין לא בטיל דלר"מ לא בטיל ובזבחים דע"כ פליגי בה רז ור"ל כרעת ר"מ וא"כ נראה דקיל' כר"מ דדבר שבמנין לא בטיל אבל הר"ה פסק כרבנן וכבר הביא מחלוקת זה הטור בסי' קי' דלרי' קיל' כר"מ ולהרמב"ם קיל' כרבנן וע"ש בב"י וא"כ י"ל שהתוספות שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל היינו דהוי דבר שבמנין דחשיב ולא בטיל וס"ל דמד"ת לא בטיל ולפ"ז כ"מ דאין דין זה כי אם לדעתם דס"ל דדבר שבמנין לא בטיל והרי הרמב"ם חולק דגם דבר שבמנין בטיל ה"נ במטבע והרי פסק הש"ע בסימן קי' כן דבטיל ולו יהי הדבר בספק כיון דאיסורו מדבריה' נקטינן להקל אך מדברי הכ"מ שישב כן כדעת הרמב"ם והרי דעתו דדבר שבמנין בטיל וא"כ ע"כ דמטבע חשיב טפי מדבר שבמנין ולא בטיל ולדבריו אין מקום להקל · והנה ראיתי להרב משנה למלך בפ"ז מה' מעילה שהביא ראיה דלא חשיב ובטיל ממ"ש בפ"ז דכ"ב דבקשו לגנוז כל כסף וזהב מפני כספא וזהבא של ירושלים ופריך וירושלים הוי רובא דעלמא והשיב דל"ק דמציקרא הוה ס"ל דבקשו לגנוז כספא דאינו מטבע הש"ה פריך וירושלם הוי רובא אבל למסקנא דלא בקשו לגנוז כי אם המטבע תו ליכא קו' וכ"כ דדוחק לומר לפי המסקנא

שיהיו רוב מטבעות אלו של הקדש את"ד :

וקי"ל דעיקר הכרחו ל"מ דהרי ז"ל דמטבעות אלו היו שנטבעו בירושלים והרי כל מטבע יש לו הכר בפני עצמו ואינו מתערב במטבע של מלך אחר וכי הוו כעין למיסר היינו' ברוב מעות של מטבע של ירושלים היו קדש כדמשמ' הכי מתם שבקשו וירושלי' הוי רובא וא"כ מאי קאמר דדוחק לומר שיהיו רוב מטבעות אלו של הקדש מאחר שכן מבואר בש"ס וע"ק א ך לא נרגש ממ"ש רש"י הפך דברין בבכורות ד"ן ד"ה הדרייבא וז"ל אלו היו ממטבעות ירושלים ורובן של אלו באו מירושלים הרי דהאיסור מכח רוב וש"מ דמטבע לא חשיב ובטיל וגם מתה שרחה א"כ לראיה זאת דבלא איקבע איסור גם בדברים החשובים אזלינן בתר הרוב יש לי להשיב עליו דאין לחלק בכך וכמ"ש בסימן קי' כי ע"כ מפרש' הלוו יש להכריח דס"ל דמטבע נמי בטיל כרינו ואולם בעיקר הך סוגיא ק"ל דמאי בקשו לגנוז הרי אסיק הש"ס בערכין דף כ"ט דאף לכתחילה בזמן הזה סגי בפדיון וראיתי להתוס' עז' דיג ד"ה דאם דכתבו בשם ר"ת דכיון שהקדיש עם הקרקעות מטלטלין ביחד סגי בפדיון ע"ש ולדבריהם ל"ק אכן ראיתי להר"מ והרא"בד בסוף ערכין דחולקים וס"ל דבכל מילי סגי בפדיון וכ"כ הר"ן כדעת הרי"ף בפ"ק דע"ז וע"ש בגליון הר"ן דגם בפרוטה סגי בפדיון א"כ לדידהו קשה ודוחק לומר הכא דדינא קתני וא"כ דסגי בתקנא דפדיון דלא היה להם לומר בקשו לגנוז כל כסף וכו' והנכון הנ"ל לזה דכי סגי בהקדש כזה"ז בפדיון פרוטה היינו כשגם ההקדש בזה"ז אבל הקדש דקודם הבית דמריכא בעי בשיווין כי נחרב הבית נמי לא הותר בפדיון פרוטה להקל עליו אלא דאכתי ק"ל בהך סוגיא שמבואר ברוב מעות ירושלים הקדש מהא דתנן בשקלים ומייתי לה בב"מ דכ"ו מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין בשע' הרגל הכל מעשר וע"ש בפרש' הנה מבואר דרוב מעות הנמצאו' בירושלים חולין וא"כ מאיזה טעם בקשו לגנוז מטבעות ירושלים וכ"ת דלא בקשו לגנוז כי אם מטבע הדרייבא וכו' דהני מטבעות קים להו דרובן היו מלשכות הקדש אכתי קשה היכי תני בסתם בשאר ימות השנה חולין הא איכא הני מטבעות דרובן קודש וכן ק' מדתנן בפ"ד דמעשר שני מ"ט כל מעות הנמצאות הרי אלו חולין ואמאי הא איכא הני מטבעות דרובן קודש והנ"ל ליישב דאה"כ דבצירוף מעות המונחות בלשכה רוב המעות קודש אבל לענין מציאה לא שכיח שימצא אחד ממעו' הלשכה שהרי היו מונחים שם בכמה חותמות ולא ניידי כי היכי דליתאמרו ואין הספק כי אם בהקדש או מעשר שני שביד הבעלים דשייך בהו אביד' ובהכי קים להו לרז"ל דרובן חולין אבל הכא דבקשו לגנוז היינו דעל ידי חרבן נכנסו אויבי' ושללו כל ממון הלשכה דבכי הא' ודאי דקים להו דרובן קודש א"כ י"ל במאי דק"ל בפרש' דבכורות ד"כ שכתב אלו היו מטבעות של ירושלי' ורובן של אלו באו מירושלים ועש דמכ"מ או רובן באו מירושלים אלא הו"לל ורובן קדש דאם היו רובן ירושלים אינו אוסר דכל מעות ירושלים אינן קדש כי ע"כ נ"ל דרש' תרתי ק"ל והרי מהכי מהכי' דלעיל שהבאתי מבואר דרוב מעות ירושלים חולין ועוד דע"כ עיקר החשש מפני האויבים שגללו ממון הקדש בלשכות והרי ההווה דמטבע מלכות וזה כמנא גם בשאר מלכיות שאין מלכות שאינו צריך לדברים שאינן כמצאים במלכותו וא"כ גם כזמן הבית יוצאים לשאר מדינות מטבע ירושלים והם חולין גמורין ולייש' לקו' ראשונ' כתב רש"י ד"ה מפני דלקחו האויבי' ממון הלשכה כוונתו דבעת חרבן ממון של כל ישראל רובן אינו באים ליד האויבים דמטמינים אותם במחילות עפר כידוע ורובא דשלל ממון הקדש דלית ליה בעלים מיוחדים ודנבאים

והנכאים טרודים להטמין ממון שלהם וגם שאין בידם ליכנס ללשכה כי אם ברשות הכ"ג והמלך וכמה חותמות היו שם וכדתני בתוס' דשקלים הביאו הירושלמי בפ"ה דשקלים כמ"ש בח"א סימן קנ"ו דרמ"ג ע"ש וע"כ בעת חרבן הבית קים להו דרוב השלל היה ממעות הקדש ולפי דק"ל עדיין שגם קודם חרבן היו נמצאות בכל הערים המטבעות ירושלים שבאו על ידי תגרי גוים שמכרו סחורה בירושלים והני ודאי של חולין הם לזה תרין יתיב דרוב מטבעו' אלו באו מירושלים כוונתו דקים להו דהני מטבעות דקודם חרבן מיעוט הם לגבי הנהו שללו והביאו האויבים בעת חרבן וע"כ בקשו לגנוז דאף אי סהכת מיעוט דקוד' חרבן עם מיעוט דעת חרבן שהיו בהם מהמת גם של חולין הו"ל פלגא ופלגא דקי"ל ספק תורה להחמיר ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה יש לדון מפרש' דמטבע לא חשיב ובטיל אך יש לדחות אם נ"ל לרש' כדעת ר"ת שכתבו התוספו' בזבחים ד"מ ד"ה אפילו דדברים חשובים לא בטלי אי פריש מיעוט מינייהו שרי דכל דפריש מרובא פריש ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע ורש' חולק עליו וא"כ אי ס"ל כר"ת ל"מ דאי היה כאן רוב התר הוה אמרינן כל דפריש מרובא פריש וא"כ אין מרש' ראיה להתיר כי אם ספק ראיה וראיתי עוד להרב מ"ל שם שהביא ראיה דלא בטיל ממ"ש ביומא דכ"ה דטעם ר' דלא היו שופרות לקיני חובה הוא משום חטאת שמתו בעליו ודאי ופרש' דהולכות ליס המלח ונמצאו מעורבות עם הנשרו' ונובלות אותם והיינו מפני התערובת ע"ש ודחו ראיה זאת של דמדרבנן היא דאין לו ביטול משום דהוי דבר שבמנין את"ר ולדבריו לדעת הר"מ דדבר שבמנין נמי בטיל א"כ ע"כ דמטבע חשיב טפי ולא בטיל ואולם בעיקר דחייתו קשה דהרי הקשו שם בש"ס ובכרור ארבע זוזי ונסדי כהייא והנך בשתרו ותירצו ר' דלית ליה ברירה מדתניא הלוקח יין מבין הכותים וכו' והקשו דילמא שאני התם כדתני טעמא וכו' ואם איתא לימא איסור דשמעת ליה בדאורייתא כדרבנן מי שמעת ליה דאף אי ממתני' דתני אין בעירובי תחומין שמעינן דגם בדרבנן לית ליה ברירה מ"מ בהך ברייתא הו"ל לאידחי ליה הכי ואף אי נדחוק דאה"נ ואחד מתרי פירכי נקיט אכתי קשה דגם ממתני' דתני אין אין ראיה שהרי בעירובין דל"ה דתני ר"מ ור' דספק עירוב להחמיר אמרו קסבר ר"מ תחומין דאורייתא ע"ש ומינה ש"מ שגם רבי יאודה בר זוביה דר"מ הכי ס"ל תחומין מד"ת וכ"כ הרא"ש בפ' מי שהוציאוהו וסמ"ג בה' עירובין והר"ת בפי' המשנה בפ"ג דעירובין ע"ש וא"כ אכתי תיקשי איסור דשמעת ליה לר' דלית ליה ברירה דס"ל תחומין דאורייתא כדרבנן מי שמעת ליה והנה אמת שקשה על זה דבכינה דל"ו רמי ליה לרבי יוחנן דבדרבנן יש ברירה מהך ברייתא דתני אין ע"ש ומאי קו' הרי ר' ס"ל תחומין מד"ת ובכבר ראיתי להרב שער המלך בפ"ח מה' עירובין שהקשה כן ע"ש מ"מ ליישב כי ע"כ אי אתינן עלה מהך סוגיא שמעינן דגם מד"ת מטבע חשיב ולא בטיל כדעת התוס' וכ"מ ומיהו עיקר דחייתו לדידי ל"מ מתרי ותלת טעמי הא' דהנה התוס' שם ושאר הראשונים הקשו כד"ה מפני התערובת דניחוש לתערובת חובה בחובה דיקח מקנת מעות מלאה לרחל ותירצו דכל אחת גוררת מעותיה לעצמה ונותנת בשופר ע"ש ולכאורה ק' הכתי ניחוש דיקח צרור הכסף של לאה לרחל דהוי סימני כפלים לגמרי וכ"ת דכותב שמה על הצרור א"כ תיקשי למאי דשני מעיקרא דר' לית ליה בהיכה א"כ איך יתכן בתערובת קיני חובה דיקח מלאה לרחל ועוד למאי דמסיק משום חטאת שמתו בעליו ודאי למאי ניחוש ביהוי מי האשה שמתה וישליך ליס צרור שלו כיון שכתוב שמה עליו אכן נראה כוונתם דלוקח הכהן מכל צרור קן אחד ואומר שיוכה לשם מי שבוא וכן בהקרבה ואינו מזכיר שמות הנשים בפירוש וקמי

שמייא גלייא בעל הקן שלה וכיון שכן לפי דעת הרב המייך ברוב כאן להתיר להקריב ספק חטאת שמתו בעליה א"כ הא גופה תיקשי כי נמי לא נוית חד מינייהו איך מכשירינן והרי אי יש עשר קינין מעשר נשים הרי בטל כל קן וקן לגבי התשע שהם הרוב והרי לית ליה מעות בשופר ואי אזלינן בתר הרוב להקל כ"ש להחמיר כי ע"כ הא ל"ק דתמונה לא בטיל כמו שביארתי לעיל וא"כ אי מית חד מינייהו נמי מתוכה לא בטיל וברשות יורשי המת קאי וכיון שכן לא שייך כאן ביטול ברוב וכ"ת אכתי כיון דמעות חטאת שמתו בעליו הולכי' ליס המלח א"כ איסורי הנאה הם ולאו ברשות יורשי המת קיימי וליבטיל ברוב גם זה אינו דאי ממון לא בטיל ואפילו דהתר אינו קונה הרוב להתר כ"ש דאין לו כח לרוב לקנות ממון האיסור וא"כ לא בטיל וגם מטעם אחר דעכ"פ אין מקום להתיר להקריב גם חלק הקן של זאת שמתה דהרוב התיר האיסור אבל אין לו כח לחיות המתים ועשר קינין שמת בעל אחת מהם איך נקנה קן שלה ונקריב דבודאי מת וחטאת שמתו בעליו למיתה אזיל ועוד דכל דאפשר להפריד האיסור מן ההתר לא בטיל והרי ה"נ אפשר לקנות ולהקריב הט' קינין מן הבעלים שהם חיים בודאי וע"כ גם בה"ג מתוכא לא בטיל ותו ל"מ דמטבע חשיב ולא בטיל וכר מן דין יש לדחות במה שנראה דעיקר ראיה זאת ל"מ מעיקר הסו' שהרי יש לפרש כולי סוגיא דהחשש הוא דאחר שיקח הכהן הקינין מתו דבכי האי לא בטיל כדאסיק הש"ס בזבחי' דע"כ בעלי חיים חשיבי ולא בטלי ותנן בפ"ג מקינין פרח אחת לבין המתות ימותו כולם והראיה היא מפרש' שפי' דהו"ל מעות חטאת מתה שהולכות ליס המלח ע"ש והא נמי ל"מ של"ל דאף דבעודם מעות בטלי מ"מ כשקונה כהן הקינין דהו"ל ב"ח דחשיבי חוזר וניעור האיסור שהרי דעת רוב הגאוני' גבי חמץ בפסח דכי נתבטל קודם פסח בששים חוזר וניעור ואוסר בפסח במשהו כמ"ש הטא"ח וכו' סימן תמ"ז ועיין בת' הרשב"א סימן תת"לא בזה והרי בה"ג מנינו בדברים חשובים כגון אגוזי פרך דאע"ג שנתערבו ונאסרו מכח חשיבותם אי נתפצעו האגוזים דבטלי חשיבותם שרו כדתנן בפ"ג דערלה וכ"כ הטור סי' ק"א א"כ ה"ה נמי לגבי איסור דאם היה התערובת בלי חשיבות כגון מעות דשרי אי נשתנה לב"ח דחשיבי והא קי"ל דחליפי הקדש כמוהו וא"כ חוזר האיסור ואוסר במשהו ותו ל"מ דמטבע חשיב ולא בטיל וגם מטעם שאכתוב בסמוך בס"ד ל"מ באופן שאיני רואה מכאן ראיה דמטבע לא בטיל אף מדבריהם עוד הביא ראיה משם מהר' אלפאנדארי מדתנן בפ"ק דשקלים :

כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה וכו' ואם איתא דמטבע בטיל ברוב הרי כדין אוכלים והרב השיב דאינה ראיה דלא בטיל מד"ת כי אם מדבריהם את"ר · ולכאורה אין זה דיחוי דאי מד"ת בטיל ומנו אכלי איך יפטרו עצמם ממנות מחצית. השקל בעבור איסור דרבנן והרי קי"ל דלא אתי דרבנן ודחי של תורה כמ"ש בנזיר דכ"ט ונדה דמ"ו ובשאר דוכתי כי ע"כ ע"כ דמד"ת לא בטיל ומ"ש והכהנים דורשים מקרא זה היינו כיון דבזיווי שקלים לא נכנסו כהנים בפי' כי אם בכלל ישראל וכיון שאסר לאכול מנחת כהן הכתוב וזוה לאכול עומר ושתי הלחם ולחם הפנים הו"ל כאילו גלי דכהנים ליתנהו במחצית השקל בזיווי והנראה בכוונת הרב אף שסתם דבריו דקי"ל ביבמות דף צ' יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב ואל תעשה אלא דאכתי לדבריו ראיה גמורה יש דלא בטיל מדבריהם שהרב מ"ל נקיט בפשוט דדבר שבמנין לא בטיל וא"כ מטבע נמי דבר שבמנין הוא ולא בטיל עכ"פ מדבריהם וא"כ לא הועיל הרב מהרא"א בראיה זה כלום אך כבר כתב' דהרמב"ם ס"ל דבטיל וכ"פ הש"ע בי"קו וא"כ כראיית הרב הלזו שמבי'

דלכ"פ

דלכ"ע לא בטיל מטבע מדבריהם · עוד ראיתי להרב מ"ל שהשיב לזה דמזה אין ראיה דלא בטיל אף מדבריהם דאף אי בטיל לא הוו לבטל ולערב עם ישראל כדי שיהיה בטילות ברוב ודמי למבטל איסור בידי' וראיה מת"ש בחולין דק"מ לא אמרה תורה שלא לתקלה הרי דלערב איסור בידים אסור שכ לרש"י בערכין ד"ד דלדידן מנחת נכור אזלינן בתר הרוב את"ר וקשה דאין כאן משום מבטל אס"ל כיון שאינו מכוין לבטל כמ"ש טא"ח סימן תכ"ג ותכ"ד סימן קע"א והר"ן בפ"ב דע"ז גבי מהו למירמי ביה שיכרא וכבר עמדתי על ענין זה בסימן כ"ג ושם הבאתי הך סוגי' דשלא לתקלה דקשה לזה ומה שכ"ל ליישב לזה כי ע"כ איני רואה תשובה מזה הנד לראיית הרב מהר"ז אלפאנדארי כיון דבאינו מכוון לבטל דעת הראשונים שזכרתי ויותר מהנזה דגם מרבנן שרי וא"כ ע"כ דמטבע לפחות מדרבנן לא בטיל והרי קי"ל כהזאה וסדין וכיוצא דשב וא"ת יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת דדברי רש"י דערכין שהביא הראיה דהותר לבטל ברוב היא גופה קשה לרש"י היכי שרי כיון דמדבריהם לא בטיל וע"ק שדברי רש"י אלו הם ירושלמי בפ"ק דשקלים הביאו הר"מ בפי' המשנה דמנחת כהן יחיד לבד הוא דאינה נאכלת אבל מנחת נכור נאכלת כי היכי דקי"ל חטאת שמתו בעליו למיתה וחטאת נכור אינה מתה ע"ש וא"כ גם בלי טעם רוב אי הוה שייך חטאת נכור של כהנים הוה שרי והיכי תלי הטעם ברוב ואדרבא נראה דלירו' טעם זה אינו מועיל דא"כ לת"ל לטעם דחטאת נכור אינה מתה שהקשו עלה דמה תשובה היא זאת לר"ז דס"ל דחטאת נכור אינה מתה עדיף מינה הו"ל להשיב דבטל ברוב ודברי רבינו עובדיה בפ"ק דשקלים מ"ד הם כפרש"י והדבר צריך ישוב למה דחו טעם ירושלמי, ומ"מ אף אי מפרשי ורע"ב נראה דמטבע בטיל ברוב הלא מהירושלמי והר"מ יש לדון דלא בטיל ומדי עוברי ראיתי להרב בספר דרך המלך הלכות נדרים דף כ"ח שהביא ראיית מהר"ז שפאנדארי ודברי הה"ל ותמה עליה' דמה ראיה היא זאת הלא אין הלכה כדבריהם אלא כבן בוכרי כמבואר ומינה דע"כ דהם מתבטלים ברוב אלמא דיש להם ביטול וגם הה"ל איך לא דחה ראייתו הא' דחיה דהיא ברורה ע"ש והנה מ"ש דקי"ל כבן בוכרי אינו אלא דקי"ל כר"ז בן זכאי דכל כהן שאינו שוקל חוטא כמ"ש הר"מ בפ"א מהל' שקלים ומ"ש הר"מ בפה"מ בפ"ק דשקלי' מ"ר דאם רצו לתת שקליה' מותר בכר תמה על דבריו התי"ט ע"ש ונ"ל דט"ס נפל בדבריו ולא נתקן כלווז הטעיות ונ"ל ר"ז בן זכאי במקום בן בוכרי ועיקר קושיתו לק"מ דלדידן דקי"ל כר"ז בן זכאי כבר אמרו הטעם בירושלמי בפ"ק דשקלים דמנחת כהן יחיד הוא דאינה נאכלת אבל מנחת נכור נאכלת כי היכי דקי"ל חטאת יחיד מתה וחטאת נכור אינה מתה וכבר הביאו טעם הירוש' הר"מ בפי' המשנה ע"ש ולפז"ז אין הטעם משום דס"ל דמטבע נמי בטל ברוב דהא ודאי לכ"ע אינו בטל גם ראיתי לו שם שהק' לרש"י דערכין דף ר' שכתב הטעם דבטל ברוב דתיקשי ליה דעכ"פ מטבע לא בטיל מדרבנן והנ"ע :

ואנכי הדואה איני מכיר פשיטות זה דמטבע לא בטיל מדרבנן דאי מהתני' דמעילה א"כ גם מד"ת שמעינן דלא בטיל כדברי התו' והכ"מ וא"כ ע"כ דלרש"י כי לא בטיל פרוטה הקדש מטעם אחר הוא והיינו מהטעמים שביארתי וכיון שכן מטבע דלא ליבטיל אין מקום כי אם דהוי דבר שבמנין דפליגי בה ר"מ ורבנן בפ"ג דערלה וגם הפוסקים אי קי"ל כר"מ או כרבנן כמ"ש הטו"ר סי' קי"ז והרי הר"מ בפ"ו מה' מ"א פסק להדיא דדבר שבמנין בטל ברוב גם מדבריהם וכן פסק מרן בש"ע בי"ד סי' קי' וא"כ מנ"ל דרש"י לא ס"ל כדעת הר"מ שפסק כרבנן כי היכי דתיקשי ליה ואין זה אלא שחשב דדבר שבמנין לא בטל לכ"ע וזה אינו וכר מן דין

אף אי כ"ע מודו בה לא ידעתי מאי ק"ל וכי משום בטול איסור דדבריהם יפקיעו לכהנים לפוטרם מעשה דמחצית השקל שנתחייבו למאי דקי"ל דאם אינו שוקל חוטא וכל כי האי גוונא דאוקמינן אדין תורה ברובא בטיל ולא נעקור להו ממצות עשה גם ראיתי למה שתמה עוד לרש"י והמ"ל שכתבו דלדידן בטל ברוב מה"ש במנחות דמ"א ולבן בוכרי דאי לא שקיל אינו חוטא היכי מייתי חולין בעזרה ע"ש ולדבריהם מאי קו' הרי נתבטלו ברוב שקלי ישראל ולדידי הא נמי לק"מ דלדידן דמחייבי כהנים בעשה מד"ת והרי מד"ת בטל ברוב הרי עכ"פ נתחייבו לשקול ולאכול מנחת העומר וב' הלחם ולא חשו כדרבנן דלא בטיל דאתי של תורה ודחי של רבנן אך לבן בוכרי דס"ל דמד"ת פטירי וכבר ביארו הטעם בירושלמי הביאוהו התו' במנחות דכ"א ר"ה כל דבן בוכרי ס"ל כל העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד ור"ז בן זכאי ס"ל כל העובר על ים סוף וא"כ לבן בוכרי כיון דמד"ת פטירי איך יביאו שקליהם ויקבלו מהם דהוי מבטל איסור בידים וקי"ל כט"ז סי' צ"ט דהמבטל איסור במזיד אינו מבוטל וא"כ הו"ל איסור חולין בעזרה עומד בעיניה כיון דלכתחילה מקבלינן מהם שקלים בתוך שקלי ישראל · אך מצד אחר אחרי המ"ר לת' מדין זה דמטבע חשיב ולא בטיל שהרי כי נמי לא בטלי שקלי כהנים הרי בהיותם שקלים לא שייך בהו שום איסור דאין האיסור כי אם כשקנו ומיצות המנחות ניכור והרי בעת האיסור ליתנהו המעות בעולם כי היכי דלא ליבטילו והרי בדברים החשובים כאגוזי פרך קי"ל דאם אבר חשיבותם כגון נתפצעו האגוזים שרי וא"כ עכ"פ קשה מהך מתני' דלבטילו ברובא והנ"ל ליישב לזה ע"פ מ"ש הר"ן בשם התו' בפ' גיד הנשה גבי מ"ש מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה דכי אמרו דרוטב בשלה אידום הוא אין החידוש שמותר לבטל שלא שמנוה לבטלם מסא"כ בשאר איסורין שבתורה שאין מנוה לבטלם לכתחילה ע"ש א"כ ה"נ הו"ל חיוב שקלים לכהנים מנוה לבטל אס"ל וזה אינו דאף אי קי"ל דשרי לבטל איסור אינו מנוה כ"ש לת"ר דהוי מד"ת שנוה הכתוב מנוה שהיא לבטל אס"ל · ובסמוך אני אביא עוד ישוב לזה באופן דאי מהא ל"מ מידי דמטבע לא בטיל אף מדבריהם עוד הביא ראיה מהר"ז אלפאנדארי ממ"ש רש"י בסוף מ' ב"ת דכיון דתקנו רבנן ד' זוזים מן התרומה וזה מוחל להם ובשקונין ק"פ אין תמידין באין משל נכור ומדלא בטלי ש"מ דמטבע לא בטיל והרב המ"ל השיב לזה דמלבד דבמ"ש לעיל יש לדחות ראיה זאת ב"כ עוד נ"ל דהכא לא שייך ביטול דכל דניכר האיסור לא בטיל כיון דאפשר להוציא האיסור מתוכו וה"נ אפשר ליקח ד' זוזים וליתנם לשומר ולהפריד האיסור את"ר ודברי הרב כראי מונק ומלבד דברי הרב יש לדחות הך ראיה וראיה דלעיל ממתני' דפ"ק דשקלים שכבר ביארתי דממוןשל אדם אחר שנתערב ברוב ממון חבירו אינו בטל ברוב א"כ שקלי כהנים אינם בטלים ברוב שקלי ישראל דהרי הם כשותפין ומי שם פה לאדם לומר דשותפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים דזכה מכח רוב ביטל המאתים את מנה חבירו וה"נ דיכוותא וכן כשוכרי ספינה וזה הפועל שיש לו זכות בלישכה ר' זוזי לא בטלי ברבו רבוון ותו ל"ת מזה דמטבע לא בטיל וכר מן דין דעיקר פרש"י הלזו דסוף מ' ב"ת שתלה הטעם דכמנאו באין תמידין משל יחיד ק"ל למה הוצרך לטעם זה ת"ל דמקרא מלא הוא העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל וא"כ זה הפועל שכבר נתן בודאי מחצית שקלו ועכשיו בא למחול ר' זוזים שיש לו זכות בדמי הלישכה א"כ קעבר בלאו דעשיר לא ירבה וא"כ נימא דמה"ט הוא שחששו בכל דוכתי שמא לא ימסרם יפה יפה והרי יש לו זכות בלישכה לק"ב יותר ממחצית השקל - והנה אמת דמתני' דייק כפרש"י דתני אמרו לו אתם אומר כן

אין

אין באין משל בכור נראה דמשום קפידה דבאין תמידין משל יחיד הוא דאמרי נוטלין שכרם אלא דהיא גופא קשה גם בעיקר מתני' דתיפוק ליה דקעבור הפוטל בלאו דהעשיר לא ירבה והיה נראה להכריח מ"ש בח"א סי' קל"ב דרמב"ם דהר"מ ובה"ג וכל מוני המצות שלא מנו לאו זה ב"ל כירושלמי בפ"ק דשקלים דכי כתיב העשיר לא ירבה היינו בתרומת אדנים וכי תנן בפ"ב דשקלים דבעינן יד כלם שוה בו היינו הסברא שיהיה זכות לכל אחד מישראל חלק שוה בק"ב יחד עשיר ואביון ושם הבאתי דעת הרמב"ן בפי' התורה שכתב דגם בשקלים עובר בלאו זה ותמהני עליו מהירושלמי וגם מדידיה אדידיה שגם הרמב"ן במנין המצות לא מנה לאו זה ע"ש ולמ"ש יש ראיה לכל מוני המצות שלא מנו לאו זה מדתלי מתני' הטעם דאין באין משל ניבור · והנה בעת"ה ראיתי להרב בס' לב שלם בהשמטות לח"א בה' שקלים דל"א שתמה השם רבו הרב חוון נחום דלמה לא מנה הר"מ לאו זה דעשיר לא ירבה ואף אי יפרש דאין צריך לרבות אבל בהדל לא ימעיט קשה ע"ש ותמהני איך לא ראה שהרמב"ן בפי' התורה כתב בדבריו אלא דהוסיף דכיון דהדל לא ימעיט הוי שלא יפחות מינה דעשיר לא ירבה היינו שלא יוסיף וסיים וראיתי לבה"ג ולכל המונים המצות שלא הזכירו הלאו הזה ע"ש הרי שכרנם הרמב"ן מקושייתו ולדעת הרמב"ן דס"ל דעשיר לא ירבה וכו' לאו גמור הוי צ"ל דחב"ב דהוה הני למיתני אתה אומר כן קעבור בעשיר לא ירבה וחד מתרי טעמי נקיט וגם רש"י נברר אחר טעם השנוי במשנתינו ועי' שנתגלגלו הדברים אקוה דעי במה ששמעתי מאחד המיוחד מגדולי המורי' שהשיב על דברי שבח"א שוכרתי דל"ק מתמי' דק"ל כדברי הרמב"ן מהירושלמי וממה שלא מנה הוא לאו זה במנין המצות שהרי הרמב"ן שם אחר שכתב דפשט הכתוב הוא דעשיר שריבה והדל שמיעט עברו בלאו כתב וז"ל ושמא מה שהיו תורמין בקופות על האבוד ועל העתיד לגבות יתקן גהם זה כי הדל הממעיט בנותר עתיד לגבות ומן העשיר המרבה לא יתרמו הגבאין ביתרון ולא יהו מוכין במותרות וראיתי לבה"ג וכל מוני המצות שלא מנו לאו זה עכ"ל והבין הרב נר"ו שכוונתו דעשיר לא ירבה פי' לב"ד שיבנו בענין דעשיר לא ירבה והדל לא ימעיט דהיינו שיתרמו על העתיד לגבות ולא יזכו במותרות והביא ראיה לזה ממה שלא הבו מוני המצות לאו זה ש"מ דס"ל דאינו לאו ליחידים כי אם צווי לב"ד תורמי תרומות הלשכה ומנהא לפו' דהדר ביה מסברתו ותו ל"ק מתמה שלא מנאו הרמב"ן גופיה במנין שלו גם מהירושלמי ל"ק דס"ל דמ"ש בשקלים שיהיה יד כולם שוה היינו כמי מדכתיב העשיר לא ירבה אלא דס"ל דאינו בתרומת אדנים שהוא צווי ליחידים וכאן הוא צווי לב"ד אתר"ק שיהיה לעד ולדידי יותר נ"ל פי' דברי הרמב"ן כדרך שכתבתי דלדבריו אכתי תיקשי דהו"ל עשיר לא ירבה עשה לב"ד כיצד יתרמו התרומה ואמאי לא מנו עשה זה לב"ד ועוד דרוחק בעיני שיפרש הכתוב העשיר לא ירבה דקאי לב"ד התורמין דלא רמיזי בכתוב כלל ותקנת חכמים היא כי ע"כ נ"ל כוונתו דכיון דבעינן שיהיה יד כולן שוה כדתנן בפ"ב דשקלים א"כ אם ריבה העשיר ומיעט הדל דקעברי בלאו זה הפסיד כל ממון הלישכה דאם ריבה במנחת תמידין דאין באין משל נכור וגם הממעיט במנחה שלא יש לו בק"ב שבסוף השנה לזה כתב דאי משא לא איריא כיון דתקנו דתורמין על העתיד לגבות נתקן הדל שהמעיט וה"כ לא יזכו במותר ונתקן גם העשיר שריבה ואה"כ דאיכא קיימי בלאו זה והנה בעת"ה יש לי להכריח כן מעיקר הך סוגייא דב"מ דקוא דפליגי אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה וכן איתיה בשאר דוכתי והיינו כפרש"י שבמנחאו תמידין דאין באין משל בכור והדבר קשה כדברי הרמב"ן אלו דמה חשש יש כיון שהתורמין

לא יתרמו ביתרון כי אם במחצית שקל לכל ישראל והם זר נופל לשירי הלישכה דאינו בא משם ק"ב א"כ זה שיש לו זכות ד' זווים יותר בלישכה לא יהיו תורמין על יתרון זה ומכ"מ אי לא מסר יפה כי ע"כ ליישב דברי הרמב"ן ע"כ לומר דחשש דלא ימסרם יפה הוא דקעבר בלאו דעשיר לא ירבה אלא שרווה תני חכתי לא איפרק דא"כ היכי תלי מתני' דאינן באים משל בכור דאי מהא אין לחוש כיון דהתורמין לא זכו במותרות ודברי הרמב"ן צ"ע ובדוחק י"ל דס"ל דעיקר לאו זה שיהא יד כולם שוה בק"ב וא"כ כי ריבה במנחא תמיד בא משל יחיד והיינו כמי דקעבר בלאו דהעשיר לא ירבה גם ראיתי להתו' בתוכות דק"ח ד"ה ועל שהכריחו דעתיד לגבות היינו כשיבא לידי גבוי לבסוף וכ"כ הרוטבא בחי' שיטה מקובצת ע"ש גם ראיתי בירושלמי פ"ב דשקלים דאית תני דאין תורמין על העתיד לגבות ע"ש ודע דלמה שנתבאר דלהרמב"ן עיקר חשש דלא ימסרם יפה היינו דעבר בלאו דהעשיר לא ירבה יש ליישב מ"ש התוס' בפ"ה דשקלים מ"ה דקו"ל דחיישינן שלא ימסרם יפה וא"ש דמקבלים שקלים מנשים ועבדים וקטני' כדתנן בפ"ק דשקלים ע"ש שנדחק ליישב גם הרב מ"ל בפ"ד מה' שקלים ה"ב תמה על זה ע"ש ולמה שנתבאר כדעת הרמב"ן הא ל"ק דדוקא במי שחייב בשקלים חששו דקעברי בלאו דעשיר לא ירבה משא"כ בנשים ועבדים דליתנהו בלאו דהעשיר לא ירבה ועשה ומ"מ הנה נתבאר דמהא כמי ל"מ דמטבע לא בטיל עוד הביא ראיה מהרי אלפנדארי מדתנן במעילה בפ' ולד חטאת המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין ופרש"י דבכל מנה ומנה מכינן למימר זה הפריש לשלמים וכו ואם איתא ביטול בתר רובא ורוב המעות יש בהן מעילה ודמי שלמים כיון שהם מיעוטא בטלי ברוב אלא ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל והרב מ"ל השיב לזה דמה עבין ביטול כבאן דאם הרוב איסור נהי דאיסורא איכא אבל לחייבו מלקות או כרת או קרבן לא שמיענו וא"כ היכא דאיכא בדמים הללו דמי שלמים פשיטא דאין לחייבו קרבן דאימור דמים הללו דמי שלמים את"ד ויש להשיב בדבריהם כמ"ש בסי' נז אך מ"מ מלבד דחיית המ"ל יש לדחות דה"ט דהוי דבר שבמנין א"כ דממונא לא בטיל כאופן שכבר נתבאר דאין בידינו ראיה מכל זה דמטבע חשיב ולא בטיל אך את זה היה נ"ל ראיה מת"ש בתמורה דט"ו דאמר ר"פ דין חטאת בכור מתה לפי שאין הבכור מתים ויליף מסעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה ודילמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הבכור מתים ופרש"י אע"ג דאיכא למימר דילמא מתו מרייהו דהנך זוזי קנת מאותם שהביאו שקליהם מתו קודם הרגלים ובמנחא שמקריבין חטאת שמתו בעליה שהרי יש להם חלק בהם ע"כ ואי מטבע בטיל מה איסור שייך ביה דהרי רובם חיים ובטלי הני זוזי דקנת מהם שמתו דהכא לא שייך דחיית הרב מ"ל דמדרבנן הוא דלא בטיל דהרי יליף מיניה דחטאת בכור אינה מתה ואילו חטאת שמתו בעליה למיתה דבר תורה הוא והיכי מתיר להקריב מבשרם בשעירי רגלים שאני התם דמד"ת בטיל ברוב גם מה שרחה דלערב ולבטל בידים לכ"ע אסיר לא שייך הכא דבשנתנו וצירכו הין חיים וקיימים גם מה שרחה דבכל שבידו להפריד האיסור לא בטיל הרי הכא אין בידנו להפריש האיסור מן ההתר וא"ב לפי מה שביארתי דממונא לא בטיל בהדיוט וכ"ש בהקדש א"כ כל חלק מישראל מחצית שקלי לא בטיל לעולם תו ל"מ גם מהך סוגייא דמטבע לא בטיל וכר מן דין יש לראות שהרי צווי המחצית השקל דהצריך הכתוב שיהיה יד כולם שוה בו דכתיב העשיר לא ירבה וכדתנן בפ"ב דשקלים ה"ט דק"ב בעינן שיהיה להם חלק לכל ישראל בשוה ואם שייך ביטול ברוב הרי כל מה שנתנו אחר שיש בקופה שני חלאי שקלים בטלי ברוב

וכן

וכן בכולם והרי אין כאיס ק"ג בשותפות כל ישראל וע"כ דהרי זה כשותפין שהטילו לכיס דלא שייך ביטול דכל חד יש לו חלק בחבירו וכי מת נמי הרי חלקו שם ולא שייך ביטול א"כ ה"נ דרוב שייך לגבי דידן בנתערב ואינו מכיר שאיסור התיר הכתוב ברוב אבל בשקלים לק"ג דסלקי לגבוה וקמי שמייא גלייא לא שייך ביטול כלפי גבוה ובהכי ל"מ לכל הנהו ראיות שהביא הרב ת"ל שהבאתי לעיל דמלבד כל מ"ש יש לדחות גם מה"ט דכל שהענין כלפי גבוה לא שייך ביטול וכי האי סוגייא איתיה ג"כ בהוריות ע"ש ׃ ושוב מצאתי ראיה דמטבע בטיל בכל דבר יבש כיבש דחד בתרי בטיל דתנן בעז' דע"ד אלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יי"נ ועז' ופרש' חבית בחלף חביות ועז' צורה שעבדוה ונתערבה בחלף צורות וכו' והיינו כדאסיק הש"ס דתנא דבר שבמנין ואיסורי הנאה קחשיב דס"ל דדבר שבמנין ואסור בהנאה לא בטיל לעולם והרמב"ם בפי' המשנה כתב דמתני' ס"ל דדבר שבמנין ואסור בהנאה אוסר בכל שהוא ואין ר"ל חבית יין וכו' וכמו כן דינר עז' על דרך משל בדינרים רבים וכו' וזה העיקר אינו נוהג בכל לפי שהדין בחבית יין וכו' ואין גם כן כל מה שוכרנו למנות והוא אסור בהנאה מקדש כלומר אסור בכ"ש לפי שהערלה וכלאי הכרם הם מאיסורי הנאה ואין המקדש בהם אלא ז' דברים בלבד וכו' הנה מבואר דדינר עז' דנתערב באלף דינרים דתני מתני' דלא בטיל אינו אלא דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה ואינה הלכה דאינו אוסר בכ"ש כי אם ז' דברים השנויים בפ"ג דערלה ש"מ דמטבע איסור הנאה שנתערב במטבעות היתר דבטלי ברוב למאי דקיי"ל דדבר שבמנין בטיל וקשה מזה להכ"ת בפי' מה' מעילה שכתב בדעת הר"מ דמטבע חשיב ולא בטיל דהרי מדבריו יש לדון להפך ואם התו' תירצו כן היינו דהם ס"ל דקיי"ל כר"מ דדבר שבמנין לא בטיל משא"כ הר"מ דס"ל דבטל כמ"ש בפט"ו מה' מ"א וכן פסק הש"ע סי' קי' גם ראיתי להתשב"ץ ח"א סי' קל"ח והרמ"ט ח"א סי' ה' דנקטו בפשוט דמטבע איסור חד בתרי בטיל וזולת אם הוא דבר שלם והרב מ"ל במקום הנז' תמה עליהם איך לא השגיחו דדברי התו' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל ואחרי המ"ר נ"ק דהם ס"ל דחשיבות מטבע דהוי דבר שבמנין דס"ל דקיי"ל כר"מ והרי הר"מ פוסק כרבנן דבטל והרי ידוע דבמקומו של הרשב"ץ וכן בא"ז מקום הרמ"ט פוסקים כהרמב"ם בכל פסקיו ותו נ"ק וכ"ש שכבר ביארתי דמפה"מ נראה כן וכ"כ מפרש' דבכורות ד"ן גם ראיתי שהקשה דת"ל דלא גרע מדבר שדרכו לימנות דלא בטיל ע"ש וזה תימה דהרי הר"מ חולק וס"ל דבטל וכבר תמה עליו מורינו הרב בת' הנז' ע"ש וכ"כ להכריח ממ"ש הר"מ בפט' מה' מ"א הכ"ט נתערב סתם יינם ביין ימכור כולו לגוי ולוקח דמי היין האסור שבו ומשליכו לים ויהנה בשאר המעות וכו' ויוליך דמי אותה חבית לים כשימכור הכל לגוי וכתב הכ"מ דמפרש דתקנת רשב"ג ותקנת ר"א כולו חדא מר נקט רישא דמילתא ומר נקט סיפא וכו' דאחר שימכור כולו לגוי יקח דמי אותה חבית ויוליך לים ע"ש והרי עז' ויין תופס דמיו ואי מטבע לא בטיל מה תקון הוא הרי כשמכר הכל ולקח כל הדמים הרי נאסרו כל המעות דלא בטלי ואיך יתירו כשיוליך דמי חבית לים אך אי מדינא בטיל אתי שפיר ואע"ג שהר"מ פסק בפ"ז דעז' ה"ט דדבר שבמנין בעז' לא בטיל משום חומר עז' כשמכרו לגבי דמיו דלא חמיר כעז' התיר אף בדבר שבמנין הכל אי מטבע לא בטיל בכל איסורים איך יתירו בעז' ואין כי ע"כ יש לדון דנקטינן דמטבע לא חשיב ובטיל ברוב זולת בעז' דגם הר"מ מודה דאסור בדבר שבמנין או דבר דהוי דבר שלם:

אף את זה יש להשיב במטבע איסור שנתערב ברוב היתר דלא בטיל ונאסרו כולם מת"ש התה"ד סי' ש"ד באחר שיש לו עשרים זהובים והפקיד לו שמעון עשרה ולוי שמש ונתערבם עם עשרים שלו ונאבדו לו ד' והשיב דראובן פטור דקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב דחזקת ממון עדיף מרוב ונרגש מת' הרשב"א סי' תקס"ג דנראה דרוב מהני לאפוקי ממון ותירץ דס"ל כרשב"ם דברובא דאיתיה קמן לכ"ע מהני לאפוקי ממון ושוב הביא חולקים על זה דגם ברוב דאיתיה קמן לא מהני נגד חזקה וא"כ מספק פטור ראובן ואין הרוב מחייבו והיינו דההפסד לשמעון דהוי רוב נגד לוי ולית ליה חזקה את"ד:

סימן ק"ט והוא"ל

ואתי לידן דברי התה"ד שלו ק"ל איך לא הביא ראיה דפטור שמעון וכ"ש ראובן ממ"ש בתו' בסוף מעילה והכ"ת שהבאתי לעיל דמטבע חשיב ולא בטיל וא"כ לא שייך במטב' בתר רובא וכ"ת דס"ל דאי לא בטיל מדבריהם דהחמירו במקום איסור בממון לא שייך איסור דרבריהם ומוקמינן ליה אד"ת וכמ"ג כתב הרב המג"י כפ"א מה' יבום ה"ה גבי ולד שלא כלו לו חדשיו ע"ש זה אינו דהרי מתו' מבואר דמד"ת לא בטיל וכ"כ גם מהכ"מ דאי לאו איך יביא המעות אי מד"ת בטל ברוב ואף למ"ש שאין זה עיקר אלא דקיי"ל דמטבע כמי בטיל היה לו להביא דברי התו' ולומר שאין דבריהם מוסכמים והכ"ל ליישב לזה דס"ל דיש שני מיני רוב האחד בתערובת דאיתיה קמן והשני דאחר התערובת פריש חד מינייהו וכי כתבו התו' דלא בטיל היינו כשהם בתערובת דבכי האי הוי כקבוע דכמחצה על מחצה דמי אבל כי פריש חד מינייהו בכי האי גם במטבע יודו התו' דאמרינן כל דפריש מרובא פריש וכ"ת תרוייהו מאחרי רבים לקטות נפקי ומאי אולתי האי רוב מהאי רוב הא נ"ק דכי פריש הו"ל תרי רובי דאלים טפי דגם כלי פריש בעודם בקבוע-בתערובת איכא רוב וכי פריש דשייך לומר כל דפריש מרובא הו"ל תרי רובי ובתרי רובי ה"נ דגם במטבע יודו התו' דבטל וראיה דבזבחים דע"כ דתנן כל הזבחים שנתערב בהם איסור ימותו כולם והקשו וליבטיל ברובא ואסיק הש"ס דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי והדר הקשו ונכבישנהו כי היכי דניידי וניזיל כל דפריש מרובא פריש וכו' וקשה דאי חשיבות כ"ח לא מהני רוב ולא בטלי א"כ גם פריש חד מינייהו איך הותר דהא כמי מכח רוב הוא שהתר והרי בטלו כח הרוב נגד חשיבות בעלי חיים אלא ודאי דרוב דאתי מכח כל דפריש אלים טפי וכ"ת כי מהני ה"ט ה"ד היכא דלא בטיל מדבריהם כדברים החשובים אבל במטבע דכי לא בטיל היינו מד"ת גם ברוב דאתי מכח כל דפריש לא מהני גם לזה יש ראיה דבכתובות דט"ו מבואר דבקבוע לא מהני רובו כדקיי"ל כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי ואעפ"י כן קיי"ל בנמצא הלך אחר הרוב מטעם כל דפריש וכדקיי"ל הכי בטו"ד סי' ק"י ש"מ דגם כי לא בטיל מד"ת ולא מהני רובא אפ"ה רוב דאתי מכח כל דפריש מהני ובטל א"כ ה"נ לגבי מטבע בנדון הרב שנאבדו מהכים ד' זהובים דהוי כל דפריש בכי האי גם התו' מודו דמטבע בטל ברוב ׃ אך את זה ק"ל דתלי הרב כ"ד במה שנחלקו הראשונים אי ברובא דאיתי קמן ג"כ אין הולכי' בממון אחר הרוב ופטר ראובן מספק ולמה שנתבא' הא נ"מ של דאף לדעת הסוברים דגם ברובא דאיתיה קמן אין הולכין בממון אחר הרוב איכו ה"מ כי לא פריש אבל ברוב דאתי מכח כל דפריש מרובא פריש ה"נ דלכ"ע הולכין גם בממון אחר הרוב ונמצא לפי' כל"ד דההפסד לראובן הפך מה שפסק הרב ואתי ת' הרשב"א דסי' תתס"ג ככ"ע וש"ר דהא כמי נ"ק דמדברי התו' ומרדכי וכן שאר ראשונים בכתובות דט"ו גבי מצא בה תינוק מושלך אם רוב ישראל ישראל להחזיר לו אבידה שהקשו מדקיי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב יש לדון גם ברוב דאתי מכח כל דפריש שהרי מצא בה תינוק

מושלך

חושלך כפריש חשיב דאם לאו גם ברוב נכרים הוי כמחצה ע"מ מדין קבוע ש"מ דבממון בכ"ג אין הולכין אחר הרוב ותיהו ק"ל לרשב"ם בב"ב דנ"ב דס"ל דברובא דאיתיה קמן לכ"ע הולכין בממון אחר הרוב וב"כ התה"ד בת' הגז' כדעת רונבא וק' מדתנן בחולין דקל"ב בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולם פוטרי' את כולם אחד שוחט את כולם פוטרין לו אחד והרי נתערב א' ב"ק וליבטילו ברוב דכיון דברוב דאיתיה קמן לכ"ע הולכין אחר הרוב וליחייב כולהו במתנות אלא ודאי דגם ברוב דאיתיה קמן אין הולכין וש"ר דאי קשה לכ"ע ק' דעכ"פ תיקשי ממתני' לרב דס"ל הולכין בממון אחר הרוב כי ע"כ י"ל דבעיקר מתניתין קשה דיוקא אדיוקא דרישא תני בזמן שמאה שוחטים וכו' הא ב' וג' אין פוטרין את כולם וסיפא תני אחד שוחט את כולם הא נפי החד כולם פטורים ולרב והפוסקים דברוב דאיתיה קמן כ"ע מידו י"ל דס"ל דרישא דוקא כי נתערב בק' שיש לכל א' בעל בפני עצמו א"כ אין כאן רוב לגבי כל אחד דלגבי כל א' הוי חד דפיטור וחד דחיוב ואין כאן רוב דחיוב ואה"נ דאם יש לא' ב' בהמות חייב ומזה ק"ל למהר' אלפאנדארי שהבאתי לעיל דהביא ראיה דמטבע לא בטיל ברוב מת"ש גבי קינין ביומא דכ"ה גזרה משום חטאת שמתו בעליה ואמאי ליבטיל ברוב וכן הביא ראיה מפרש' דב"מ דקאמר גבי שומרי כפיחים ומכבר כל מ"ש לעיל דל"מ הנה לפי מ"ש גם מגד זה ל"מ דגבי קינין יד כולם שוה שהניחו מעות בשופר שהביא דמי ב' תורים למחוסר כפרה וכן בתרומת לשכה יד כולם שוה שכל אחד נותן חצי שקל לבד ובכי האי לא שייך רובא ות"מ למאי דאתאן עלה בעיקר חקירתינו במטבע איסור אי בטיל יש לדון מהך ת' התה"ד דלא בטיל מגד אחר שהרי העלה בב"ד דלפי מ"ש הרא"ש בגיטין דס"ו גבי גניב' יוצא בקולר שנחלקו רש"י והתוס' דלרש"י המקנה עשר חביות יין בין חביותיו רבים והחמיצו עשר חביות מהם הני אמר ליה שלך החמיץ ולהתוס' ההפסד לפי חשבון חילק הרא"ש בין הפקיד דבר מבורר מני אחר שלך החמיץ כפרש"י אבל הקנה לו מתוך חביותיו לא נתברר חלקו מעולם הוי שותף ביין והופסד לפי חשבון ע"ש ולע"ד מזה לב"ד שהפקידו מעות לו אע"ג דבכבר היה מבורר כל אחד חלקו מ"מ לאחר שעירבו מדעתו שב טיבעא חד הוא דאם לא היה נפסד היו נוטלי' בלא קפידא מן הכיס לפי המנין שנתן ולד לטלה דיש קפידא בין טלה לחבירו וכל אחד מקפיד שיבא לידו את שלו משא"כ בזהובים שהם כולם טבי ותקולי לא קפדי אינשי שיבא לידם שלהם וא"כ שם כולם על כל זהוב וזהוב ולא שייך בהם לומר שלך נפסד את"ר וכבר הביא דבריו הב"י ח"מ סימן רנ"ב ופסקו מור"ם במפה ולבוש שם ואין חולק בדבר ע"ש וכיון שכן כי נתערב מטבע איסו' במטבעו' היתר דמכת"ם איירי דכולם שוים והם טבי ותקולי דאי לא אינן תערוב' איסור כיון דנכיכר האיסור או ההתר והרי שם טיבע' חד הוא ולא קפדי אינשי וא"כ גם מטבע האיסור שמו על כל מטבע ומטבע והו"ל כל מטבע כאילו נתער' בו איסור והתר לפי דברי הרב ואיך יהנה משום אחד מהם אי מגיע לאיסור שוה פרוט' בכל מטבע אין תקנה בביטול חד בתרי כדין יבש ביבש והיה נ"ל ראיה לדבריו מת' התשב"ץ ח"א סימן קנ"ח שנשאל ברב העיר שנדר הנאה מראובן וגם ראובן הדירו הנאה לשמעון וגובים הממונים כל קצבת ראובן לכל צורכי העיר ובכלל פרס שמעון רב העיר והשיב דכל שלא חלקו ויחדו מעות שמעון אסור דהו"ל כחצר השותפין דאית לה דין חלוקה דלכ"ע אסור לאחד מן השוק המודר מאחד מהם הנאה ליכנס לתוכו והמעות ודאי יש להם דין חלוקה א"כ כו' שלא יחדו המעות של שמעון הרי הוא שותף בכול' ואין ראובן יכול לוהנ' הוא של אחרים אני נוטל כמו שאינו יכול לומר בחצר דאית ביה

דין חלוקה לתוך של חבירך אני נכנס וכו' נראה מת"ש הרי הוא שותף בכולם וגם שדימהו לחצר דהוא שותף לגמרי בכל החצר ש"מ דס"ל דשם ראובן על כל זהוב וזהוב כדברי התה"ד אך אחר הישוב ל"מ שול דחצר השותפין גם אם יש להם חלק עשר מהחצר אסור דשותף מקרי וא"כ בב"ד אף אי חלק ראובן אחד ממאה שותף מקרי וא"כ הכל זהוב וזהוב יש לספק שמא משל ראובן הוא ואה"נ דאין לו חלק בכל זהוב וזהוב כי אם בכל הזהובים חלק אחד ממאה שבהם וכ"כ שהרי כתב אח"כ דאי לא נכו פרס שמעון מראובן כיון שמעות שמעון מעורב עם כל יחידי הקהל ופורעים מזה הממון לשמעון א"כ הו"ל התר ואיסור מעורבים יחד והכל אסור ואף ע"ג דקי"ל חד בתרי בטיל הכא אסיר מטעם דבר שיש לו מתירין ע"ש ואם איתא לדברי התה"ד לא שייך כאן רוב כיון דבכל זהוב וזהוב יש חלק לראובן ואיך לשתרי מטעם חד בתרי בטיל כי ע"כ יש לדון דגם בה"ג מהני טעם רוב הפך דברי התה"ד ומור"ם והלבוש · והנה ראיתי להרא"מ ח"א סימן ו' שהביא דברי הרשב"ץ ז"ל והשיב דטעם הביטול לא ברירה לי דבשלמא לענין איסור שייך ביה ביטול שאילו היינו מכירין חתיכ' ואיסור היינו אוסרין אותה והיה השאר מותר אבל הכא במעות לא שייך הא דבכל חדא וחדא יד כולם שוה ויש בשמעון חלק בה ואפילו היינו מכירין שאין זה מטבע של שמעון מ"מ הם כשותפין בכל הממון וכו' וכל דבריו הם כדברי התה"ד ותמהני עליו איך לא זכר דברי התה"ד שכתב כדבריו הפך דעת הרשב"ץ ז"ל ותיהו נ"ל ראיה להתה"ד והרא"מ מהא דתנן בפ"ב דמעשר שני פסקה הרמב"ם בפ"ו דמ"ש ה"א מעות חולין ומעות מ"ש שנתפזרו מה שלקט לקט למ"ש עד שישלים והשאר חולין אם בלל וחפן לפי חשבון זה הכלל המתלקטים למ"ש והנבללים לפי חשבון וע"ש בפירוש הר"מ והר"ש ורישא דתני המתלקטי' למ"ש לכאורה קשה להתה"ד שכתב דגם ברובא דאיתיה קמן חזקת ממון עדיף מרוב ואין מוציאין מהמוחזק וא"כ לו יהי דמעות מעשר הם מיעוט היכי מפסיד החולין דעכ"פ יש לו חזקה וכ"ש דבמתניתין דאף אי מעות מעשר רוב הפסיד החולין וכ"ת מאי קמדמית ממון לאיסור דגבי איסור בספק איסור להחמיר אף נגד חזקת ממון זה אינו דהרי ספק הקדש ונדקה כתבו רוב הפוסקים הביאם ככה"ג ח"מ סימן ר"ן דנקטינן להקל מפני חזקת ממון וגם התה"ד בפסקים וכתבים סימן כ"ג העלה כן וא"כ תיקשי הכא איך נקטו להחמיר אכן כ"ל לייסב דע"כ לא כתבו להקל כי אם בספק אי חל ההקדש מעיקרא אבל אי חל ההקדש בודאי וחל הספק בפיטו' לכ"ע להחמיר וכה"ג חילק הרשב"א בת' סימן תרכ"ו ע"ש אך מ"מ קשה בסיפא דתני הנבללין לפי חשבון דהיינו שעירבן וכין אם המעות מעשר הם מיעוט או רוב הוי לפי חשבון וכן מבואר מהרמב"ם דבפירוש המשנה כתב כגון שהיו מעות מ"ש מאה סלעים ושל חולין ר' ובלל וחפן ה"ש סלעים ונתפזרו ונאבד מהם נ' סלעים כאמר שאות סלעים שנאבדו יהיו עשרים של חולין ועשר מעשר ע"ש ואילו כהבנתו כפו' דמ"ש נקיט להפך דמעות מעשר היו מאתים והחולין ק' דההפסד לפי חשבון דאבד המעשר עשרים והחולין עשר ע"ש וע"כ ה"ט דפשיט ליה דבכה"ג תני מתני' הנבללין לפי חשבון והדבר קשה לפי דעת הסוברים דברוב דאיתיה קמן אזלי' בתר הרוב אף נגד חזקה כ"ש כאן דלא שייך חזקה למה שביארנו דמריכא הו"ל למיזל בתר הרוב כדמוכח בבי מת' מיימוני' שהביא התה"ד ואף לדעת הסוברים דגם ברוב דאיתיה קמן אזלינן בתר חזקה הרי בכאן ליכא חזקה ושורת הדין דאם הרוב חולין ההפסד לחולין ואם הרוב מעשר הפסיד המעשר ואילו פסק זה דלפי חשבון הוא הפך מאי דקי"ל אזלינן אחר הרוב אף בממון במקום דליכא חזקה וכמ"ש ב"ב הראשונים

הראשונים בכתובות דף ט"ו הובאו דבריהם בשיטה מקובצת וכ"ת כי נתפזרו מן הקבוע דין קבוע יש לו וליכא רוב זה אינו שכבר הכריע הרשב"א בתורת הבית וכ"כ הפר"ח בו"ד סימן ק"י ס"ק כ"ח דגה"ג כולם מותרין וכ"כ דאי חשיב קבוע הו"ל ההפסד לחמנע בשוה ולא לפי חשבון כי ע"כ ע"כ לסלק דבעירוב מעות דלא קפדי ביה איכשי ליטול את שלו דוקא בכי האי הו"ל כשותפין דיד כולם שוה בכל סלע וסלע יש חלק למעבר החולין ומה"ט פסק התה"ד אף נגד חזקה לפי חשבון וכדברי מהרמ"ט וק"ט להתה"ד והרמ"ט איך לא הביאו ראיה לדבריהם מהך מתני' וכתבו כן משיקול דעתם ויותר קשה להתשב"ץ כת' הנו' דנקיט בפשוט דגם בעירוב ממון אזלינן בתר הרוב הפך הנראה מהך מתניתין וכאמור והנ"ל ביישוב דברי הרשב"א דס"ל דהרי בממון נראה ודאי דלא מהני רוב שהרי כתב הטח"מ סימן קע"ו בשם הרמ"ה דאע"ג דשותפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים דהשכר והפסד בשוה מ"מ אם נגנבו או אבדו המעות כיון דלא אישתני גופא דממונא חולקין לפי מעות וכ"כ כת' המיוחסות להרמב"ן סימן ב' וכן פסק בש"ע שם בח"מ סימן קע"ו ובש"ך שם ס"ק ט"ו ע"ש והיינו דפשיטא להו להתה"ד והרמ"ט דבשותפים דיד כולם שוה לא מהני רוב ותרי טעמי יש בדבר זה הא' דשותפין מוחזקים כל אחד בשלו דאין לשותפין חזקה זה על זה והרי לדעת רוב הפוסקים לא מהני רובא נגד חזקה וגם לדעת הסוברים דברובא דאיתיה קמן מהני נגד חזקה נ"ל דמודו בדין זה שכבר אמרו בכיצד דל"ח הרי שנתערב לו קב חטים בעשר קבים של חבירו יאכל הלה והדי הרי דממון לא בטיל וכן בדין דשותפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתיים לא זכה בעל המאתיים מכח רוב במנה חבירו וא"כ היא הנותנת דכי נגנב או נאבד בשלא נשתנה דהולקים לפי מעות ולא מהני רוב שיפסיד כל ההפסד בעל ה"ר מכח רוב בשם שאינו זוכה במיעוט מכח רוב ומיהו כל שני טעמים אלו צודקים בדבר שבממון דלית ביה איסור אבל מידי בממון דאית ביה איסור דלגבי איסור לא שייך ביה חזקת ממון דלירחי כח הרוב וכן לטעם שני דממונ' לא בטיל הרי באיסור קי"ל דבטל ברוב וגם בכיצד דל"ז אמרו להדיא מי קמדמית איסור לממון איסור בטיל ממונא לא בטיל וא"כ כל דברי התה"ד הם בממון דלא שייך ביה איסור משא"כ דברי הרשב"ץ שהם במידי דממון דאית ביה איסור דבהי דממונא לא בטיל איסור בטל ברוב כדינו ומתניתין דמ"ש ל"ק דהתם בנתערב ולא נאכל כלל באיסור קיום דהוי תערובת איסור דצריך שיאכל הכל בקדושת מ"ש אלא דיש לו תקנה בחלול כידוע וגם בהך מתניתין כבר אמרו בירושלמי ופסקו הר"מ דעכ"פ בעי חלול וא"כ כי נאבד מן התערובת של חולין ומ"ש לא שייך איסור מגר מה שנאבד דעכ"פ בעי חלול א"כ אין כאן אלא דין ממון בין בעל החולין למ"ש והו"ל כשותפין דקי"ל דההפסד לפי חשבון דלא מהני רובא משא"כ בנדון התשב"ץ דאין הספק בממון של מי הוא כי אם באיסור הנאה דמגר נדר הרי קי"ל באיסורים זמורים דשרי מכח רוב · כי ע"כ תמהני להרנו"ם מאי ק"ל בדברי הרשב"ץ מטעם דיד כולם שוה והוי כשותפין דמאי קמדמי איסור לממון דאי ממון לא בטיל איסור בטיל וכבר כתב' דגם התה"ד אין ראיה דקאי כוותיה דלא דבר כלל במקום איסור ומיהו כד הוינן בה אכתי קשה גם להתה"ד שהרי מת' מיימוני' שהביא דכי לקחה בתו מן הכיס ואינו ידוע אם משלו אם משל אחרים שהפקידו בידו דאי היה שייך ביה רוב אזלינן בתריה מבואר דלא ס"ל דממונא לא בטיל כי אם כשהממון בעין שנתערב מועט משל אחר ברוב של אחר אבל כי נאבד קנית מהם מהני כח הרוב באיסור וגם התה"ד בג"ד שכתב דגבי הנפקד לא מהני רוב אינו אלא מפני דעת הסוברים

דגם ברוב דאיתיה קמן חזקה עדיף מרובא ומה"ט כתב דההפסד בין ב' המפקידים מי שהיה לו רוב מעות ש"מ דלא ס"ל טעם זה דבממון לא בטיל וא"כ כשכתב אח"כ דכיון דבמטבע לא קפדי איכשי יד כולם שוה בכל זהוב וזהוב ופסק דהפסד לפי חשבון גם לגבי שני המפקידים אף דלא שייך בהו חזקה והרי הטעם דממונא לא בטיל לית ליה א"כ אין מקום לחלק בין ממון לאיסור שהרי בממון בטבעות של זהב או מרגליות כבר כתב דאזלינן בתר הרוב באיסור וכ"כ מור"ם בח"מ סימן רנ"ב וא"כ לפז' הדר כי קושיין אמאי כתב דחלוק זה יצא לו מסברת הלב תיפשוט ליה מהך מתני' באופן שדברי התה"ד והרמ"ט צ"ע ולפי קע"ד נראים דברי התשב"ץ בטעמם לפי מה שנתבאר :

עוד תמהני לדבריהם מדתנן במעילה דף כ"א נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו וכו' וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מה' מעילה והרי תערוב' לא יתכן כי אם בשבול' שוים דאי לאו כבר ניכר האיסור בתוך ההתר ואם איתא לדבריהם דבמעות דלא קפדי ביה איכשי ליטול את שלהם יד כולם שוה בכל פרוטה א"כ למ"ל עד שיוציא את כל הכיס והרי אם נהנה בשוה פרוטה מעל וא"כ אם נתערב לו דינר בדינרים עשר שלו שיש בדינר שיווי יותר מעשר פרוטות הרי מעל כשהוציא את הא' בלבד והיכי תני עד שיוציא את כל הכיס ודוחק לומר דהרי שוה פרוטה בעינן וכי תנן במתני' היינו נפלה פרוטה של הקדש דכי נתערב בעשר כי הוציא ט' פרוטות אין בהם שיעור שוה פרוטה של הקדש בכולם ואה"נ דבשאר מעות שיש בדינר שוה כמה פרוטות בשהוציא את הדינר ראשון מעל דזה דוחק בפרוטה דוקא תנן ובר מן דין קשה מת"ש התוס' עלה דליבטיל ברוב ותירצו דמטבע חשיב ולא בטיל וכ"כ הכ"מ בלא"ה בממון דלא שייך בהו ביטול דיד הקדש שוה בכל פרוטה וכה"ג מנ"ל דבטיל ברוב התר שבפרוטה של ודאי שגם במעות לא אמרי' דיד הקדש שוה בכל פרוטה ופרוטה וגם ראיתי הדבר בבירור שכן דעת הכ"מ ומהרי"קו דעל מ"ש הר"מ בפ"ד מה' מעילה ה"ג דאם נתערבו לו דמי חטאת ועולה עם מעות שלמים של נזירו' דמועלין במקצתן ותמה הכ"מ דילמא מאותו מעשר יחד לשלמים דאין בו מעילה ואיך יביא קרבן מעילה ותירץ מהרי"קו דמקצתן דקאמר היינו כשהם יותר מדמי שלמים א"כ כיון שנתערבו בכל זוז יש בו חטאת עולה ושלמים והראשון יותר נכון ע"ש הנה מבואר דאף שחילקו בדברי התה"ד והרמ"ט עם כל זה כתבו דהראשון יותר נכון ש"מ דאין לחלק בזה הפך דעת התה"ד והרמ"ט ועל הרמ"ט ק' איך לא ראה דבריהם והנ"ל ליישב להך מתני' דמעילה ודברי התוספו' שם ודברי הכ"מ ומהרי"קו דפ"ד דמעילה הוא שהרי דייק התה"ד כדבריו שכתב וז"ל ת"ח לאחר שעירבו מדעתו שם טבעא חד הוא וכו' נראה דוקא כשנתערב מדעתם דהוי כשותפין הוא דאמרינן דיד כולם שוה בכל זהוב וזהוב משא"כ בהך מתני' דמעילה בנפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו דנתערב שלא מדעתו בכי האי מודו התה"ד והרמ"ט דאינו נעשה שותף בע"כ דהתר ניחא ליה דליקני איסור לא ניחא ליה והוי תערובת בלא שיתוף אה"כ דלא אמרינן יד כולם שוה בכל זהוב וזהוב וגם מהרי"קו דסבר לחלק בכך ולא ניחא ליה היינו נמי בנתערב בלי דעתו אבל כשהעירוב נעשה מדעתו אה"נ דיודו דיד כולם שוה בכל זהוב וזהוב אלא דאכתי תמהני עליהם ממ"ש התו' דיומא דנ"ה ד"ה מפגם וז"ל אבל תערובת חובה בחובה ליכא למיחש שיקח מקצת מעות רחל ומקצת מעות לאה וכו' וכדברי התוספו' כתבו שם בתוספות ישנים והריטב"א בקידושין שם ואילו לדבריהם אין החשש שיקח ממעות רחל שהרי בכל זוז מהם יד כולם הנותנים מעות

באופן

כשופר שוים והו"ל לומר מה"ט דהוי תערובת חובה בחובה והרי הכא נעשה התערובת מדעתם אלא ודאי דלא ס"ל לחלק בכך וע"ק ממ"ש רש"י בכ"ת דקי"ח ד"ה לדברינו וז"ל נמצאו לו ד' זוזים בתרומה שאין לבכור חלק בהם ואם קונין מהם תמידין ומוספין ושאר ק"צ אין תמידין באין משל בכור ע"כ נראה דדוקא כי קנו בד' זוזים של בכור לבד הוא שיש לחוש ולדבריהם הרי בכל זוזים שבתרומת הלשכה יש לזה חלק אחד כרובו עם כולם ואי לא בטיל לא יתכן ק"צ לעולם אלא ודאי דגם רש"י לא ס"ל לחלק בכך וע"ק ממ"ש בכריתות דט"ו ה"ט שאין הבכור מתים משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה ודילמא מתו מרייהו דהני זוזי ע"ש הרי דכל זוז קנוי לבעליו ולא אמרינן דיד כולם שוה ויש חלק להם בכל זוז והנה אמת דמפרש"י שם שכתב קצת מאותם שהביאו שקליהם מתוספות קודם הרגלים ונמצא שמקריבין חטאת שמתו בעליו שהרי יש להם חלק כהן ע"כ נראה דס"ל כדעת התה"ד והרא"מ וקשה שהרי כבר ביארתי דמת"ש רש"י בסוף כ"ת נראה הפך זה כי ע"כ צ"ל ליישב דבריו דרש"י ק"ל מהי תיתי לחוש כרבו רבוון שקלי' שיש בלשכה דכל מה שקונין מהם רובא ברובא עולות ושאר צורכי ק"צ ומיעוט דמיעוט קנת שעירי' לרגלים ור"ח דניחוש דיקחו מהנך מיעוט דמתו דכל כי האי דחשש רחוק והיינו כנכנס כנגדר ספק נגד כח הרוב לזה כתב ליישב דעכ"פ כיון שיש חלק להנך שמתו בממון הלשכה הו"ל דמי חטאת שמתו בעליו מעורבות עם מעות חטאת החיים ונפסלו כל המעות לחטאת וכה"ג כתב רש"י ביומא דנ"ה ד"ה נזרק משום חטאת ע"ש וכדתני שם בכריתא מפני התערובת ואה"נ דמודה דלא אמרינן דיד כולם שוה בכל שקל ושקל ולזה נתכוון רש"י במ"ש שהרי יש להם חלק בהם וכ"כ מת"ש בהוריות דף ו' דאיתיה חך סוגיא והא מייתו להו מישראל והנך דפיישי הכא מייתו כך הוא בירקתינו ונראה פירושה דה"ק והנך זוזי דפיישי דהיינו שנשארו בלשכה ההנך שמתו הם ולפמ"ז מוכח דכל שקל קנוי לבעליו אך ראיתי לרש"י שפירשה בענין אחר ולדבריו צ"ת ואולם ראיתי בתוספי הרא"ש שם שכתב גבי מ"ש מי דמי שעיר בר"ח דילמא לא מתו ואע"ג דידעי' בודאי קצת מישרא' מ"מ מעות שעלו מן הקופה דילמא מאותם מעות הם שנתכנו אותם שהם עדיין חיים ע"ש הרי נראה דכל אחד קנוי לו בלשכה השקל שנתן הפך דעת התה"ד ומהרא"מ ומדי עוברי ראיתי להרב הגדו' בעל שער יוסף נר"ו שם בהוריו' דנקי' בפשו' משקול דעתו דיד כולם שוה בכל שקל ומכח זה ק"ל כדברי התוספות דתמורה מהני סוגיי וכבר ביארתי דאע"ג שכ"כ התה"ד והרא"מ אין נראה הכי מכל מה שביארתי כי ע"כ עיקר דינו של התה"ד וגו"ס בח"מ סי' רנ"ב ודברי הרא"מ צריכין אבלי תלמוד ס"ר שעיקר דינו של התה"ד נכון וקים מגד אחר דראיתי להנמקי בריש פ' הכית והעליה שהעלה דכל שעירב הממון ונגנב או לא עירב ודרך הגנב ליקח הרבה ביחד ההפסד לפי חשבון ולא מהני ביה רוב אבל אי לא עירבו המעות וגם דרך ליקח אחד אחד חולקין ההפסד בשוה ולמד כן ממתני' דפ"ב דמעשר שני דתנן והנבללין לפי חשבון ומהירושלמי דפ"ד דב"ק ע"ש באורך גם ראיתי בת' הר"ן סימן יו"ד שהעלה דמי שיש לו מעות חיוב מם ומעות פיטור אם עירבם חייב לפי חשבון ואם לא עירבן הוי ממון המוטל בספק וכאן שהוא מוחזק המע"ה ולמד זה ממתניתין דמ"ש והירושל' דב"ק כדברי הנמקי וש"מ דכמעות מעורבים לא מהני בה רוב או חזקה אלא שורת הדין לפי חשבון ע"ש והביאו המשא מלך ח"ב שער ב' והגו' רמז ת' ו בח"מ סימן קס"ג ודברי הנמקי הביא' בקיצור ודרכי משה וצריך להתיישב בדבר דלכאו' דברי התה"ד ומו"רס ח"מ סי' רנ"ב דבמרגליו'

וטבעות המוחזק פטור ואם אין שם חזקה מפסיד מי שיש לו רוב הס הפך הירושלמי ודברי הנמקי ות' הר"ן ושוב אחר זמן ראיתי שכבר תמה עליו הרב ערות ביעקב סימן ע"ר וגם ראיתי בת' משאת משה הח"מ סימן ס"ה דקס"ט שהשיב גם בדבריו ועיין בת' ערות ביעקב סימן קל"ח ג"כ גם ראיתי להרב מחנה אפרים ה' שומרים סימן כ"ו דס"ו מ"ש עו"ז ואין כאן מקום להאריך בזה :

ובמ"ד דברי אני אביא מאי דק"ל מהך ת' דתה"ד לת"ש הרא"מ בחח"מ סי' קכ"ד שהביא ת' מהר"ם על ד' וה' כיסים שהיו בתיבה ונטלה הבת קטנה שני דינרין ולא ידע מאיזה כיס נטל השיב כיון דנטלה מן הקבוע במחצה ע"ל מחצה דמי והמ"צ"ה דקשה טעמא משום דקבוע הא לאו הכי אולינן בתר הרוב והא קי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב אלא נראה דכאן דהוחזק שם ממון אחרים אין לממון הנמצא חזקה קמייתא אלא שנמצא ברשותו הלכך רובא עדיף את"ד · וקשה איך לא זכר דהת"ד הקשה כדבריו בהך ת' מהר"מ בסי' ש"ד ותירץ דס"ל דרובא דאיתיה קמן ס"ל בתר הרוב וצ"ת דהחולקים בזה חולקים למהר"ת וע"כ פסק בנ"ד במי שהם ברשותו כשהם טבעות ומרגליות דהיינו הפסיד הנפקד שהם בחזקתו וכן פסק מור"ם בח"מ סימן רנ"ב ואין חולק בדבר והדבר צ"ת · ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה בעיקר חקירתינו שהיינו באים לדון דמטבע איסור שנתערב בכמה מטבעות היתר דלא בטיל חד בתרי כדין יבש ביבש כיון דלהת"ד והרא"מ חשיב כאלו נתערב בכל מטבע ומטבע קצת מאותו המטבע דאיסור הנה למה שנתבאר אין לחוש לזה מתלת טעמי חדא שיש לדון מדברי הראשונים דלא ס"ל לחלק בכך ועוד הרי הרשב"ץ בסימן קל"ח כתב להדיא להפך דחד בתרי בטיל וז"ל אי הוה שמיע ליה להתה"ד דברי הרשב"ץ לא היה חולק עליו וגם הרא"מ שהשיב על דברי הרשב"ץ שו ככר כתב דלמעשה מי יוכל לדון את שתקיף מתנו ולמי שירצה לחוש ולגמר אילו הוה שמיע להרא"מ דהתה"ד שהוא גדול האחרוני' קאי כוותיה לא היה חושש גם למעשה לדעת הרשב"ץ וגם התה"ד אילו ידע שהרא"מ גדול אחרוני אחרונים קאי כוותיה אף אי הוה שמיע ליה דברי הרשב"ץ לא היה חושש לו עם כל זה כ"ל דאין לחוש לזה שכבר ביארתי דבנתערב שלא מדעתו גם התה"ד והרא"מ מודו ואף אם הם ס"ל הכי בכה"ג הרי דברי הכ"ת ומהרא"ק בפ"ד מה מעילה הם להדיא דלא אמרי' דישנו התערובת בכל זוז וזוז כי ע"כ בהצטרפות כל הנהו טעמי אין לחוש לזה ומיהו כל זה לדידן דקי"ל כפסק הש"ע בי"ד סי' ק"ב דדבר שבמנין גם כן בטל ברוב אך לדעת רבני אשכנז שפסקו דדבר שבמנין לא בטיל א"כ מטבע איסור לא גרע מדבר שבמנין ולא בטיל ובכור הייתי להביא ראיה דמטבע חשיב ולא בטיל ממ"ש התוספות בע"ז דס"ח ד"ה הא וז"ל לכן נראה לפרש ולעיתותי ערב אחר שהשלים קבלנותו אמר לו כן ואשמועינן שאעפ"י שלא עשה עמו תנאי חדש אלא עפ"י תנאי הראשון הוא מעכיר בפרוטה לפי חשבון מאה כ"ק פרוטות וס"ר שהכל שכר אחד הוא ונמצא בשכרו מעורב שכר יין קמ"ל דשרי וכו' ואי בטיל קשה מנ"מ אי הוי הכל שכר אחד דעכ"פ בטל ברוב וכאן לא שייך לו' דכל כמה דלא אעבדינהו לכולהו לא יהיב ליה אגרא מידי דהרי לפי' התוס' כבר השלי' שכירותו ושכרו אסור משמע כל שכרו כמ"ש התוס' לעיל ד"ה טעמא אלא ודאי דלא בטיל וס"ר דל"מ דשכר יין דינו כיין דאוסר בכ"ש כדמוכח מהתוס' דלעיל ע"ש ואף שמדברי התו' בע"ז דע"ד ד"ה הא תנא ליה נראה דגם בע"ז יבש ביבש כל שאינו דבר שבמנין בטל ברוב ע"ש הרי פרוטה דבר שבמנין הוא והם ס"ל דקי"ל כר"מ דדבר שבמנין לא בטיל כדעת רוב הפוסקים דס"ל הכי ואה"נ דלהר"ת שפסק כרבנן לא ס"ל כדברי

כדברי התוס' כאופן דחשיבות מטבע אינו אלא דהוי דבר שבמנין ותלוי במחלוקת ר"מ ורבנן וגם הפוסקים נחלקו במאן קיי"ל ובאחור ואין להביא ראיה דמטבע לא בטיל ממ"ש רבינו יונה והרשב"א והר"ן בנדרים דנ"ז גבי האומר לאשתו קונם מעשה ידך עלי דאם טחנה ואפה פת ימכרו הלחם מה שכנגד שכר טחינה ואפיה שלו ושכר קמח שלו ע"ש ואם אית' הרי נתערב פרוטה התר עם פרוטה איסור . וש"ר דלכ"ע קשה דהרי נדר הוי דבר שיל"מ ולא בטיל כי ע"כ נראה דשאני הכא דמדר"ת קיי"ל דאינו תופס דמיו אלא בע"ז ושביעית כמ"ש גם הרשב"א שם בנדרים דמ"ז וכיון דמדר"ת אינו תופס דמיו ע"כ שרי להפריד הכאת איסור מהכאת התר :

סימן ק"י יש לחקור בכל דברים החשובים דלא בטלי אפילו באלף כגון בריה וחתיכה

הראויה להתכבד ודבר שיש לו מתירים ודברים חשובים כגון אגוזי פרך לכ"ע וכל דבר שבמנין לדעת קצת פוסקים שנתבארו דינם בטו"ד סימן ק' וק"א וק"ב וסי' קי"ג עכמך באגוזי פרך דהתר שנשבע אדם לאכלם היום ושוב נתערב בהם דבר איסור דחשיב ולא בטיל דאי אמרת לא בטיל נמצא זה עובר על' שבועתו שנשבע לאכול ולא אתי כדרבנן ודחי של תורה דאף שכתבו גדולי האחרונים במי שנשבע לעבור בקום עשה איסור דרבנן דאין מניחים אותו לעבור איסור דרבנן כדי לקיים שבועתו דיש כח ביד חכמים לעקור דבר תורה בשב"וא"ת ועיין בספר בני יעקב בת' סימן א' מ"ש על זה מ"מ י"ל דה"ד כשנשבע לעבור אבל בה"ג דלא פשע אלא שנתערב מאיליו י"ל קאתי של תורה ודחי של רבנן ואע"ג דביבמות דף צ' אסיק הש"ס דערל הזאה ואזמל העמידו דבריהם במקום תורה אף דלא פשע מ"מ י"ל דלאו כללא הוא ודוקא במקום שאמרו.הם להדיא דיש כח ביד חכמים על זה אבל כאן י"ל דהם לא אמרו דלא ליבטיל כי אם להחמיר משום סייג וגדר וכל כי האי דאי אמרת לא בטיל הוי קולא דעובר שבועתו אא"כ דמוקמינן אדיניה דמדר"ת ברובא בטיל א"ד לא שנא וכ"ל ראיה לזה והן קדם אכי אביא מה שראיתי בס' המבו"ט ח"א סימן ב"א אחר שהכריח דשביעית פוטר המעשרות אף בפירות גוי שמרחם על ידי ישראל דפירות ישראל מחייב במעשר בפירות גוי בשאר השנים בשביעית פטור דלא עדיף מפירות גוי ותיבה דק דשביעית נוהג קדוש' שביעית לכל דיניו גם בפירות הגוי שבאו לידי ישראל וכתב דיש תקנה בארץ ישראל . בשנת השמיטה לאכול מן התבואה ופירות הארץ אם ידוע שרוב אותם פירות מח"ל לוקחין מהן בסתם כדתני בתו' מצרפין פירות ח"ל וכו' ה"נ היכא שידוע שרוב פירות נוין אחד מהנמכרי' הם מח"ל יקחו בהם בשביעי' ולא יתחייבו בביעור וה"נ תני התם מצרפין פירות ערב שביעית וכו' ואע"ג דתנן שביעית אוסרת במינה בכ"ש היינו בשנתערב בידוע בפירות שביעית אבל היכא דלא נתערבו אלא דאין ידוע אם הם פירות שביעית או לאו אזלינן בתר הרוב את"ד · הנה יצא הרב לדון בדבר חדש בכל דברים חשובים כל דלא נתערב בהם ודאי איסור דבטלי ברוב והיה נראה להביא ראיה לדבריו ממ"ש בביצה ד"ח במאי אוקימתא כדספנא מארעא מה אירייא בדק כי לא בדק נמי כי לא בדק אימא מאתמל הואי וכתבו התוס' שם ד"ה כי וא"ת הא ביצה דבר שיל"מ א"כ בפיקא לחומרא וי"ל דשאני הכא דשכיח שיולד' ביום יותר בלילה ע"ה דמזה כתבו שם בפסקי תוספו' דמותר ליקח ביצים מן הגוי בליל יו"ט ראשון וכ"כ הרא"ש בפסקיו וטא"ח סימן תקי"ג ושאר הפוסקים ולכאורה קשה מעיקר הסוגיא ודברי הראשונים דמה בכך אם רובן אינן יולדות בלילה הלא קיי"ל דדבר שיל"מ אפילו באלף לא בטל ש"מ דלא אזלינן בתר רובא בדבר שילנן אלא ודאי דשאני הכא דלא איקבע איסור אלא שאינו ידוע אם נולד ביו"ט או לאו בכי האי אזלינן בתר רובא וקי"ל על הרב איך לא זכר מזה להביא ראיה לדבריו והוצרך ללמוד כן מהתוספו' וש"ר דאי מהא ל"נ ס"ל כי התירו בדבר שיל"מ ברוב כלא אתחזק איסור הר' באיסור דרבנן כגון איסור נולד ביו"ט אבל באיסור תורה כגון מעשרות ושביעי' בהז' דאף שלא בפני הבית הוו מד"ת כמ"ש הר"מ בה' תרומות ובה' שמיטה בפ"ד הכ"ה וע"ש בכ"מ מנ"ל דאזלי' בתר רובא גם ראיתי להר"ן בפ"ק דביצה שאחר שהכריח מהסוגיא דמותר ליקח ביצים מהגוי מהטעם דרובן אינם יולדות בלילה כתב ומהא שמעינן דאפילו בדבר שיל"מ כדרבנן אזלינן בתר רובא משום דלא אתחזק איסורא וכו' ומדדייק למינקט כדרבנן ש"מ דבשל תורה גם בלא אתחזק איסור אסיר והנה כי כן קשה להמבו"ט לא ידך גיסא שהרי הר"ן נראה דעתו להפך ואולם בעיקר דברי הר"ן שו ק"ל דכאן הכריח מעיקר הסוגיא דאזלינן בתר רובא שאינן יולדות בלילה גם בדבר שיל"מ ושוב כתב דיש שהתירו ליקח ביצים ביו"ט גם ביום משום דרובן של ביצים לאו בני יומן ואזלי' בתר הרוב ואילו בס"פ אין צרין כתב דאפשר להתיר ביצים מחנוני גוי ביו"ט דביצים רובן מאתמול נינהו וכדכתבינן בפ"ק וכ"כ התו' אלא שאני התם הכא אי אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ כיון דקיי"ל אפילו באלף לא בטיל ואפשר דהתם שאני דאתחזק איסור ע"ש והדבר קשה אמאי לא פשיט מסוגיא דפ"ק ד"ה דאמרו איסור מאתמול הואי ש"מ דאזלינן בתר רובא גם בדבר שיל"מ ומאי מספק"ל הכא כמו שגם הר"ן הכריח כן בפ"ק ואין נר להסתפק ליקח ביצים ביום טוב מהגוי כי אם ש"ל דלא אמרינן רוב ביצים אינן בני יומן כמו שכ"כ דעת רוב הפוסקים שלא התירו ליקח מהגוי כי אם בליל יו"ט לבד ש"מ דלא ס"ל דלא חשיב רוב ביצין אינן בני יומן או דס"ל כמ"ש המרדכי בפ"ק דביצה דחשיב דבר המתכבד אבל שיסתפק דלא מהני רוב בדבר שיל"מ בלא אתחוק איסור במי אין מקום לזה דסוגיא דפ"ק דביצה הוי תיובתיה ואין לומר דבפ"ק שאני דאין הספק כי אם בביצה שמצא בקינה של התרנגולים והרוב הוא מעלמא משא"כ בלוקח ביצים מהגוי שהספק שיש בהם נ"כ שנולדו ביום זה אינו דבפ"ק דחולין דזה גבי מ"ש מנ"ל דאזלינן בתר רובא אמרינן רובא דאיתיה קמן לא תיבעי לך כי אם ברובא דליתיה קמן וא"כ אם התירו ברוב דליתיה קמן כ"ש ברוב דאיתיה קמן וכ"ת דהכא שאני דהוי קבוע דהרי גבי בריתא דהולך אדם אבל חנוכי הוא שבא להתיר בחנוכי בו' והרי כתב הר"ן גופיה דאין להתיר כי אם כל היכא דאתי מאן דמזבן לגביה אינו מספיק דלא אסר הר"ן אלא למיזל לאבתי דידהו אבל בחנוכי כיון דסתם תרנגולים אינן בחנות כי אם בבית אין זה קבוע ועוד דא"כ הו"ל למיתלי דהוי קבוע דמד"ת לא בטיל ולא ברב' שיל"מ דמדרבנן הוא דלא בטיל והנ"ל בישוב דבריו שאין קבוע כלל בביצים דאין קבוע כי אם בניכר שהאיסור והתר במקומו אף שאינו ידוע לנו אבל בנתערב אין בו דין קבוע כמ"ש התוס' בחולין דנ"ה והר"ן שם וכן הכריח הפר"ח בי"ד סימן ק"י והרי ביצים בחנון דמוכר מערב ביצי' של אתמול עם ביצים של היום והו"ל תערובת איסור בכ"ג כין אם בא הגוי למכור או אנו הולכים אליו ובכי האי דעתו לאסור כיון דחשיב אתחזק איסור דסתם מוכר יש לו תרנגולות ויולדות היום כמו אתמול וקרוב לודאי שיש שם ביצי' שנולדו היום ונ"ר להתר ליקח ביצים מהגוי דלא אתחוק שם איסור כלל ושוב נירד דאפ' דהתם שאני דאיתחוק איסור ביצתו דדוקא כי ידעינן בודאי שנתערב שם איסור אבל כאן י"ל דלא עירב ביצים של היום עם של אתמול ומספק אזלינן בתר רובא ואי ק"ל א"כ איך כתב בפ"ק דלמיזל אבתי דידהו אסור דילמא איכא חד דמזבין בני יומן ע"ש הרי דב"ל

דשייך

דשייך קבוע והל' דפריש גם בביצים ול שהר"ן כתב כן שם בשם איכא מאן דשרי ואם"כ דליה לא ס"ל וסמך על מ"ש כאן בס"ג א"כ ול דכי אסיר התם בקבוע אע"ג דלא איתחזק איסו' והרי ול כי היכי דדבר שלא בגויל ברוב כיון דלא אתחזק ה"נ בקבוע וכן ראיתי בהדיא בשיטת רב בצלאל ביצה דף ק' שב"כ בשם הריטב"א ורבו הרא"ה והר"ן חולק על זה ודייני להתיר דבר שלא או קבוע ברוב כיון דלא אתחזק אבל תרתי דבר שלא וקבוע שניהם כאחד ברוב אין סברה וע"כ אסר בקבוע בפ"ק כיון דהוי תרתי דבר שלא וקבוע וע"כ ה"נ בחנוני דס"ל דחשיב קבוע כיון דלא אתחזק שרי ברוב ונסתפ' כיון דהוי דבר שלא וכוונתו הכל דין קבוע דהו"ל תרתי ושוב נירד להתיר בלא אתחזק גם בקבוע ודבר שלא כדעת הרא"ה אף דבפ"ק סתם לאסור דנטה דעתו יותר דאין להתיר מה"ט קבוע ודבר שלא ועם כל זה דבריו צ"ת כי מן הבאר ק"ל למ"ש הרב משנה למלך בפ"ו מה' מעילה ה"ו אחר דהכריח דכל דברים חשובים דלא בטלי שנתערב בהם איסור כי פריש חד מינייהו אמרינן כל דפריש וכמ"ש בזבחי' דע"ג ככבשינהו כי היכי דניידי וניחא כל דפריש ושב"כ בס"ג והרא"ש ומזה הקשה בדברי הר"ן אף דס"פ אין נדין שנסתפק אי אזלינן בתר רובא בדבר שלא דאיך נסתפק שחילוק זה מוסכם מכל הפוס' ויישב דס"ל דשאני דבר שלא דלא אזלינן ביה בתר שום רוב אמ"ד ובעיקר חילוקו ק"ל איך לא נרגש דבדבר שלא מוכרח מסוגיא דר"ז דביצה דמהני ביה רוב וכן הכריחו כל הפוסקים והר"ן מכללם גם מה שהבין דבא לאסור הר"ן גם בפריש לא ידעתי מי הכריחו לזה שהרי דבריו הם גבי הולך אדם אצל חנוני דשייך טפי קבוע מכל דפריש ועוד דא"כ לא הו"ל למיתלי בדבר שלא אפי' באלף לא בטיל שזה כאמר בתערוב' דבר חשוב מכלי שפירש חד מינייהו והו"ל דאף כל דפריש לא מהני בדבר שלא וכבר נירדתי בדעת הר"ן דלא איירי בפריש כלל. ועוד תמהני לדבריו דהרי הרשב"א הביאו ה"ה בפ"ד מה' יו"ט כתב דאסור ליקח ביצים ביו"ט דהוי דבר שלא גם הב"י בא"ח סימן תקי"ג הביא דברי הר"ן דס"פ אין נדין וכתב אבל ה"ה כתב בשם הרשב"א דאסור וכ"כ הטור סימן תקי"ז וכן פסק הוא בש"ע בסימן תקי"ג ותקי"ז ואילו לדעת המ"ל צריך לומר דהרשב"א אוסר בדברים חשובים גם בפריש חד מינייהו ואע"ג דלא אתחזק איסור ואם תימא שזה מחלוק' ר"ת ור"י בחולין דצ"ה דלר"ת שרי בפריש ולר"י אסור דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ובכר הביא מחלוקת זה הרשב"א בתור' הבית בכמה דוכתי ופסק בר"ת דשרי ובכר הביאו דבריו הב"י והפר"ח ביו"ד סימן ק"י וע"ש שהתיר גם באתחזק איסור בודאי ובשל תורה וא"כ תימא הוא איך יאסור כאן בפריש בדרבנן ובלא אתחזק איסור וכ"ת דס"ל דלא חשיב רוב דהוי דבר המתכבד ובדברי המרדכי שהביא הב"י שם זה אינו דא"כ היכי תלה האיסור דהוי דבר שי"לם והרי גם אם אין לו מתירי' אסיר כיון דליכא רוב ודוחק לומר דכיון דבדרבנן קיימי' הו"ל ספק דרבנן להקל אם לא מטעם דהוי דבר שי"לם דבכל כי האי היה לו לבאר ועוד דהב"י הביא דברי הרשב"א אלו דחולק על דברי הר"ן ואילו הר"ן פשיט ליה דהוי רוב גמור לכן נ"ל כדרכים שכתבתי בפירוש דברי הר"ן דאין כאן פריש כי אם תערובת דבר דלא בטיל אלא דלא אתחזק שדעת הרשב"א לאסור וה"נ דאי פריש מעט ביצים מהחנוני שרי לדידיה א"כ דכי אסר הכא דהוי קבוע ודבר שלא בלא אתחזק ותרתי לא מקלינן בלא אתחזק ומ"מ בעיקר סברת המבי"ט בדברים חשובים דלא אתחזק איסור אזלינן בתר רובא אף דהר"ן מספק"ל הרשב"א דעתו לאסור לפי דרך ראשון דלעיל ומיהו כ"כ דגם המתירים לא התירו: כי אם בדרבנן לבד הפך פשיטות המבי"ט והמ"ל גם ראיתי לרש"ל בפ"ק דביצה סימן ד' דכתב דגם בלא אתחזק איסור אין להתיר ברוב כי אם בתרי רובי ע"ש הרי דאוסר ברוב אחד אף בדרבנן:

עוד תמהני בדברי המבי"ט במה שהתיר בסתם ליקח תבואה מהגוי כיון שרוב תבואה מח"ל מטעם רוב כיון דלא אתחזק שזה דין קבוע כ"ט חנויות מוכרות בשר שחוטה דאם יודע אסור וזולת בדפריש דהרי ה"נ לא אתחזק איסור שלא נתערבו כי אם שידוע שיש כאן נבלה וה"נ ידוע שיש בעיר פירות הארץ ואיך התיר גם לילך וליקח מהם דהוי קבוע מר"ת ואף אם נרחוק מה שאינו כמשמע דלא התיר כי אם בפריש אכתי קשה שכתב שהתר משום דלא אתחזק דהיינו שנתערבו והרי בפריש מחלוקת ר"ת ור"י הוא ודעת ר"ת ושיטתיה וכן פסק הרשב"א והש"ע ביו"ד סימן קי' דבפריש גם בדברים חשובים · ואיך לא נרגש במחלוקת כל הראשונים והו"ל דלר"ת ושיטתיה שרי גם בנתערב:

והנה אחת שראיתי בשיטת רב בצלאל לביצה דף ז' שהתירו הרא"ה והריטב"א לילך וליקח מביתו של גוי ביצים בי"ט דלא חשיב קבוע אלא דהתחזק ודאי איסור ואפילו חד אבל כאן שמא לא נולדו שם היום ואם נולדה אכלה כבר ושיים אבל הרשב"א אינו סובר כן ע"ש וא"כ אפשר שהמבי"ט דעתו כהרא"ה וא"כ ה"נ י"ל שמא זה לא יש לו כי אם פירות ח"ל ואת"ל היה לו גם מהארץ שמא כבר אכלם או מכרם וע"כ לא חש לדין קבוע ולא לדעת ר"ת דבפריש שרי דלא איירי בפריש כלל:

אך אחר היישוב זה אינו דגבי ביצים דסתם מוכר יש לו מימים שעברו ומהיום שנולדו א"כ הו"ל קבוע בכל מוכר ומוכר דבכל חד איכא איסור והתר וע"כ שפיר שייך ס"ס בכל מוכר אבל מוכר תבואה שיש לו מקרקע שלו אינו הכרח שיהא לו גם מפירות ח"ל וגם המוכר פירות ח"ל אינו הכרח שיהא לו גם מפירות הארץ וא"כ הו"ל קבוע בכל העיר דאיכא מיעוט מהארץ ורוב מח"ל וא"כ לא שייך כלל לומר שמא לא יהיה שם מפירות הארץ או שמא נמכרם כי ע"כ הדר כי קושיין והנה אחת שראיתי בתוס' דפ"ד דדמאי פסקו שר"ת פ"ג מה' מעשר ה"ב דרבו בעיר ולא במדינה וכו' זה שרבו כן מותר ומקום שלא רבו חייב בדמאי ע"ש וא"כ תיקשי דהו"ל קבוע כיון דאיכא מיעוט מפירו' הארץ והר"ן כתב גבי ביצים דחשיב קבוע דילמא איכא חד דמזבין בני יומן וגם הרא"ה והריטב"א התירו מטעם ס"ס ואעכ"ז כן חלק הרשב"א עליהם גם ראיתי בכללי הרא"ש כלל ב' סי' א' שהתיר בחרם מטעם רוב ע"ש והרי התם שייך קבוע והתיר בפשוט כדברי המבי"ט וצריך אני להתיישב בדיני קבוע ואין כאן מקום להתיישב בזה:

ואולם בעיקר ראיית המבי"ט והמ"ל דבלא איתחזק איסור גם בדברי' חשובים אזלינן בת"ר מהתו' דפ"ד דדמאי דתני המדפין פירות ח"ל על פירות שביעית וכו' והבין דלאו היינו שנתערבו אלא שרבו בעיר ולא נתערב דבנתערב לא בטיל דהוי דבר שי"לם תמהני עליהם מדתנן בספ"ב דמכשירין פירות שנים שרבו על של ג' ושל ג' על של רביעית ושל ה' על של ששית ושל ששית על של שביעית ושל שביעית על מוצאי שביעית הולכין אחר הרוב מחצה למחצה להחמיר ופשט לשון מתני' הוא בנתערב לו פירות בפירות וגם ראיתי שם להר"מ והרא"ש בפירוש המשנה שפירשו למתניתין בנתערבו פירותיו של שנה זו עם שנה אחרת גם בחבורו בפ"א מה' מעשר שני הי"א כתב פירות שנה שניה שנתערבו בפירות ג' וכו' וכן פסק הש"ע בי"ד סימן של"א סעיף קכ"ח עיין שם הרי דהולכין אחר הרוב בטבל דמעשר שני או מעשר עני וכן בשביעית גם בנתערבו ואי קשה דהוי דבר שי"לם קשה בעיקר מתניתין ודברי הר"מ והרא"ש והש"ע ואין ישוב המבי"ט

המכי"ט והמשנה למלך מספיק וגם מעיקר מתניתין מוכרח דכנתערב איירי דאי כפירושם שיש בעיר פירות שניה ופירו' ג' וילקח מהם הרי בלוקח מישראל איכו אלא דמאי דרוב עם הארץ מעשרין וחייבו חכמי' וחשו למיעוט וא"כ תינח דאזלינן בתר הרוב לגבי מעשר שני דקי"ל דמפרישין מעשר שני מן הדמאי אבל מעשר עני מאי עבידתיה הרי אין מפרים מעשר עני מן הדמאי כלל וא"כ אחר הרוב לגבי מעשר עני מה שייך וכן מחכה למחכה להחמיר כיון דגם בלי פירות שניה פטור ממעשר עני כמ"ש הר"ת כפ"ט מה' מעשר [ה"כ וכ"ת דמ"ת בכר כתב דעכ"פ קורא עליו שם ואינו מפרים כדתנן כפ"ד דדמאי זה אינו דכל דשני בקריאת שם לבד למ"ל למיזל בתר הרוב יקרא שם מעשר עני ויאכלנו וגם ראיתי להר"ש בספ"ב דמכשירין והראב"ד כפ"א מה' מעשר שני שכתבו דיפרים מעשר שני ויחלל על המעות ויחלק הפירות לעניים ס"ת דמטבל ודאי איירי מתניתין וא"כ היא גופה קשה להמכי"ט והמ"ל דהא תני שם בתום' מגרפין מפירות ח"ל על פירות ג' כדי שירבו על פירות רביעית לפטרן מן המעשר עני ואי כדבריהם דבלוקח מן השוק איירי מאי פיטור מעשר עני שייך כיון דבלא"ה במאי פטור מן מעשר עני גם ראיתי הדבר בבירור להרדב"ז בחדושיו להר"מ בפי"ב מהל' מעשר הי"ב שסבין כפשוט בהך תוספת' דבנתערבו פירות ח"ל עם של שביעית איירי הפך דבריה' שכתב דלא נתבאר בדברי הר"מ אי מותר להרבות מפירות ח"ל כדי לפוטרם אבל בתו' שנויה מגרפין פירות ח"ל וכו' הנראה שסמך רבינו על הכלל דבאיסו' דרבנן מבטלין לכתחילה וצריין אני חושר שאין התום' הלכה דדמאי יש [לו מתירין לעשר אותם דמאי ולמה נבטל אותם לכתחילה וכו' הרי שהבין דבנתערב בידים איירי דאי בבאו לעיר איירי מאי מבטל איסור שייך שאין המביאין כוונת' לבטל כי אם למכור דשרי אף באיסור תורה כמ"ש הב"י בי"ד סימן פ"ד בשם האורחות חיים כי ע"כ ראייתם מהך תוספת' ל"ת ועיקר קושייתם דהוי דבר שי"לם תימא עליהם דעכ"פ קשה כן בעיקר מתני' רספ"ב דמכשירין וכמו שנתבאר דהרי טבל למעשר שני או עני אוסר במשהו כמ"ש הראב"ד בפ"א מה' מעשר שני וגם שביעית אוסר בכ"ש דהוי דבר שי"לם והיכי תני דאזלינן בתר הרוב וע"ק דתנן כפ"ב דחלה זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף וכו' ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל וכשאר מעשר שני לפי חשבון ופסקו הש"ע בי"ד סימן של"א סעיף י"ח וא"כ ה"כ יפרים לפי חשבון אף שיש רוב כי ע"כ נ"ל בישוב הך מתני' ודברי הראשונים דהכא לא שייך חומרא דטבל ושביעית דאוסר בכ"ש מדבריהם שהרי ידוע דבשניה חייב במעשר ב' וה"כ מעשר עני וכי נתערבו שניה' דעכ"פ מפרים מן התבואה תרומה ומעשר בודאי ואין הספק כי אם במעשר שני אם יפרים שני או עני והרי אין נד לחייב את זה שיפרים מעשר שני ומעשר עני דלא נתחייב מעולם בשתים וגם בנתערב טבל עם חולין מתוקנים איכו מפרים מעשר שני או עני אלא לפי חשבון וא"כ אין הספק אלא בין איסור לאיסור בין מעשר שני דקדוש ליאכל בירושלים למעשר עני דהוא נדקה לעני דאידי ואידי מד"ת וככי האי ודאי דאזלינן בתר רובא דכי אמרו טבל אוסר במשהו הוא שלא לאכול ממנו שהחמירו חכמים אבל כאן שכבר הפרים זה כדינו והספק אם הוא מעשר עני או שני אם הרוב מעשר ב' איך יאמרו דהוא עני להקל בשל תורה בקדושת מעשר שני וכן אם הרוב מעשר עני איך יאמרו דהוא מעשר שני להקל בשל תורה במעשר עני שהם לא החמירו כי אם בדבר הרשות ולא בדברי מנוה להקל בשל תורה וכל כי האי אוקמוה אדיניה דמד"ת ברובא בטיל ומה"ט א"ש דלא הצריכו שיפרים מעשר שני על הכל ויחלל במעות ויתן לפי חשבון לעניים אף אם

הרוב היה מחיוב מעשר שני דכיון דשני הנדרים הם של תורה אוקמוה אד"ת ואי רוב מעשר שני הרי מד"ת הכל מעשר שני וכן להפך ואיך יצריכו לשנות מזה לזה דהם לא אסרו בדברים החשובים כי אם לגבי דבר הרשות לבד ומה"ט תני בנתערב פירות ששית עם ז' או ו' עם מוצאי שביעית דבכל חד איכא קולא וחומרא דבשנת ששית חייב במעשרות ואין בו קדושת שביעית ובשנת ז' חייב בקדושת שביעית ופטור מן המעשרות ע"כ הלכו אחר הרוב דאי כאו לומר דליתסר שביעית בכ"ש נמצאו מקלים במעשרות דהוא מד"ת וכיון שאין כאן דבר הרשות שבידם לאסור המותר אוקמוה אדיניה דמד"ת אזלינן אחר הרוב ואי ק"ל א"כ לפי דרכנו מאי ק"ל להראב"ד להרמב"ם כפ"א ד"ה מ"ש הי"א וז"ל ולמה לא יפרים מעשר עני והלא יש עליהם איסור טבל ואוסר במשהו וכו' ואילו למ"ש לא שייך כאן גזרת רז"ל דטבל אוסר בכ"ש דאידי ואידי של תורה הם הא ל"ק דהראב"ד לא ק"ל כי אם במ"ש הר"מ דאם הוא מחכה למחכה דיכהו: מעשר שני ולא מעשר עני דבכי האי ליכא ביטול כלל מד"ת ואיך הפקיע בה העני דמד"ת הוא והרי בהפרשת מעשר שני בלי רוב אין בו כח להתיר הטבל הטבול מספק שקול למעשר עני וא"כ אכתי שם טבל עליו ואסור לאכול ממנו דלגבי' דידן אוסר בכ"ש וא"כ דאם הרב מעשר ב' מודה דפקע מיניה שם טבל למעשר עני וו"ש הרב א"כ ואפילו אחר הרוב אין לנך באיסורי טבל לאו דין זה קאי כי אם בעלמא לגבי חולין מתוקנים אבל כאן כיון דהספק בין מעשר שני למעשר עני הא ודאי אוקמוה אדיניה אד"ת אחר הרוב וכמה שנתבאר לא קשיא להראב"ד והר"ש מ"ש שם הכ"מ בשם מהרי"קו דא"כ היכי דתני הולכין אחר הרוב כיון דטבל לא בטיל ולמ"ש הא ל"ק :

וישוב ראיתי להרב חוון נחום בספ"ב דמכשירין שישב כן דברי הראב"ד ע"ש כי מן הבא"ר יש לישב נ"כ הך תו' וז"ל מגרפין פירות ח"ל על פירות הארץ כדי שירבו על פירות הארץ לפוטרם מהמעשרות מגרפין פירות ח"ל על פירות שניה כדי שירבו ע"פ ג' לפוטרן מן מעשר שני מגרפין מפירות ח"ל ע"פ ג' כדי שירבו על פירות ד' לפוטרם ממעשר עני מגרפין פירות ערב שביעית כדי שירבו על פירות ז' לפוטרם מן הביעור מגרפין מפירות ח"ל ע"פ שביעית כדי שירבו ע"פ מוצאי שביעית לפוטרן מן המעשרות עכ"ל :

והן קדם הל עלי חובת ביאור בחלוקה ראשונה דאם העירוב פירות ח"ל עם פירות הארץ נוה צירוף שייך דבשלמא בשאר חלוקות דיש כאן פירות ב' עם פירות ג' שייך צירוף פירות ח"ל עם אחת מהם משא"כ ברישא לא שייך כי האי לישנא דתכי בכל הנך ודוחק לומר דאיירי דסיפא נקיט הכי וע"ק דכיון דקי"ל דטבל אוסר בכ"ש ובעי אפרושי מיניה המעשרות וכדתנן כפ"ב דחלה ואיך יפטור תערובת פירות ח"ל לפירות הארץ מן המעשרות והנ"ל ליישב לזה דאיירי בדמאי דכוליה פרק זה בדיני דמאי דהולכים אחר הרוב קעסיק ובדמאי בטל ברוב ואינו אוסר במשהו כמ"ש בירושלמי בפ"ה דמעשרות הביאו הראב"ד בפ"א מה' מעשר שני וכ"כ גם מהש"ם בבלי דבחולין רז"ל אמרו דלא גזרו על תערובת דמאי וה"פ מגרפין פירות ח"ל על פירות הארץ דהיינו פירות מתוקנים כדי שירבו על פירות הארץ דהיינו דמאי כדי לפוטרם מן המעשרות ואיירי דכי נתערבו פירות המתוקנים עם הדמאי לא היה בה רוב לבטל הדמאי כי אם בצירוף פירות ח"ל וא"כ דהו"א למינקט דכל התערובת היה בח"ל והיה בהם רוב אלא איירי דסיפא נקיט הכי אך בחלוקה ב' וג' קשה דפשט מגרפין וכו' על פירות וכו' כדי שירבו משמע דמצרף פירות ח"ל עם פירות שניה כי היכי דליהוו

רוב נגד פירות ג' וא"כ היכי תני לפוטרם ממעשר שני הרי אדרבא מעשר הוו רובא ועני מיעוט וכן קשה בחלוקה ג' וקשה להגיה בב' הנכות ולמיתני ברישא מעשר עני ובשניה מעשר שני לכן נראה דהפי' הנרפין פירות ח"ל על פירות שניה כדי שירבו ר"ל דהצירוף עם פירות ג' כדי שירבו פירות ב' וכאלו תני מצרפין פירות ח"ל עם פירות ג' על פירות שניה כדי שירבו ע"פ ג' וכן בחלוקה ג' א"ק בחלוקה דסיפא דלפז' הו"ל למיתני לפוטרם מן הביעור במקום מן המעשרות כי ע"כ צריך להגיה בה חד מתרי או למיתני בסיפא מן הביעור או להגיה בחלוקה ב' מעשר עני וכג' מעשר עני ותתהני להמ"ל שהביאה בה' מעילה ובה' מעשר שני ובה' שמיטה ולא נרגש שיש טעות בה אלא דאכתי קשה דמדתני מצרפין פירות ח"ל עם פירות שניה ש"מ דהעירוב בפירות שניה עם הג' היה מחצה למחצה דאי היה באחד מהם רוב הא קי"ל דהולכין אחר הרוב כדתנן בפ"ב דמכשירין וא"כ קשה היכי תני לפוטרם ממעשר שני דנראה דאילו במעשר שני חייבין מ"ש והרי פירות ח"ל פטורין לגמרי וא"כ יצטרפו עם פירות ב' לפוטרם מעני ועם פירות ג' לפוטרם ממעשר שני אבל לחייב אחד ולפטור אחד מהי תיתי והנ"ל בזה דכי מצטרף פירות ח"ל דהיינו פירות אותה שנה דאם הם משניה מצטרפין עם פירות הארץ של שניה דכיון שהם משנה אחת מצטרפין ועי"כ פירות ח"ל של שנה שלישית מצטרפין עם פירות הארץ של ג' לפטור את פירות שניה ממעשר שני אלא דמ"מ קשה איך יפטור ברוב פירות ח"ל טבל למעשר שני או עני דהוי מד"ת ועי"ק אי פירות ח"ל בטלי לטבל מ"ש דנקיט להו בצירוף והיינו בתערובת ח"ל ושניה וג' ליתני רובותא דפירות ב' או ג' בטלי ברוב פירות ח"ל כי ע"כ צ"ל דגם הך תוספת טעמו כמתני' דמכשירין דתערובת מצוה במצוה גם בדברים חשובים אזלינן בתר רובא אלא דחדית הך תו' דגם כי הוו מחצה למחצה דקי"ל להחמיר אם נצטרף פירות ח"ל עמהם מצטרף עם פירות הארץ שיבאו בשנה והוו רובא והרי זה כהתר מצטרף לאיסור ומה"ט מצטרף גם בפירות שמית ושביעית ובאמור ותו ל"ק מקושיית המכ"ט והמ"ל ול"מ כה שלמדו מינה דדברים חשובים ולא אתחזק איסור אזלינן בתר רובא שבבר ביארתי שזה מחלוקת ראשונים ומידי ספק לא נפיק ומינה נ"מ לעיקר חקירתינו דכיון דאם באנו לאסור בכ"ש באנו להקל בשל תורה דעובר שבועתו בכי האי אוקמוה אדיניה דאזלינן בתר רובא ועדיין צריך לימוד והנה אמת שהיה נראה ראיה הפך זה מדתנן בזבחים ד"ע כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל וכו' ימותו כולם והקשו שם בגמ' ולבטילי ברוב ואסיק הש"ס בבעלי חיים חשיבי ולא בטלי הרי דגם לגבי קדשים דאסור מד"ת לאכול קדשים וכ"ש קדשי מזבח ואעפ"כ אסרו משום דחשיב וש"ר דהא ל"מ של דלגבוה דמאיס להקריב דבר איסור אסרו וכ"כ מה"ש שם ואי מהכא הוה אמינ' הכ"ת קדשי' דמאיסי וכו' ומזה שנתבאר בהך תו' דפשיט ליה דדמאי בטל ברוב ואינו אוסר בכ"ש וכמ"ש בירושלמי דפ"ה דמעשרות וכ"כ הראב"ד בפ"א מה' מעשר שני וכ"כ בפ"ק דחולין דז' דאסיק הש"ס דלא גזרו על תערובת דמאי וק"ט דהרי במנחות דל"א תני פיצם אחת נתערב לו טבל בחולין ושאלתי לר"ט ואמר ליקח לך מן השוק ועשר עליו קסבר דאורייתא ברובא בטיל ורוב עם הארץ מעשרים הם ופרש"י בפירוש ראשון דבדמאי איירי ע"ש וכדברי הרב מ"ל פ"ה מה' תרומות הז' שהאריך ליישב פירוש זה והשתא קשה דכיון דהיה שם רוב חולין כדמוכח ממה קסבר מד"ת ברובא בטיל לח"ל לפרשי ממקום אחר כלל כיון דמדינא בטל ברוב והנה אמת שראיתי להרב ברכת הזבח שכתב דלפירוש ראשון של רש"י

נ"ב קסבר מד"ת ברובא בטיל דאינו מודק וכ"כ בגליון הש"ס אינו מספיק דהרי משמעות נתערב לו טבל בחולין הוא דחולין רובא דכ"כ המ"ש בסנהדרין גבי הא דתני הנשרפין בנסקלין גזי אירא דשריפה חמורה תיפוק ליה דרובא נסקלין נינהו ופרש"י הנשרפין בנסקלין משמע דהוו נסקלים רובא ואיצטריך בהו מיעוט הנשרפין ע"ש א"כ ה"נ ש"מ דחולין רובא וא"כ איך יתכן לפרש בדמאי והרי בהך ברייתא איתיה שם בתו' בפ"ה דדמאי וכוליה פרק דלעיל נסיק ותני דבדמאי הלכו אחרי הרוב וכן פסק הר"מ בפי"ג מה' מעשר ולמ"ל אפרושי ממקום אחר כלל וצ"ע ובעיקר דברי הרב ז' בפי"ג מה' מעשר הא"ב שדחה הך תו' מהלכה דתני מצרפין פירות ח"ל וכו' והרי שביעית מד"ת הוי והוי דבר שלא ואיך יתירו לבטל לכתחילה וצ"ע וקשה דא"כ היא גופא תיקשי במתני' דפ"ב דמכשירין דתני דהולכין אחר הרוב וא"כ ע"כ לומר כדרך שכתבתי דלהחמיר במקום דנפיק קולא לשל תורם לא החמירו ומינה ל"ק גם בהך תו' גם מה שהבין דהתו' התיר לערב לכתחילה איני רואה הכרח כלל דיל דבנתערב בשוגג איירי וקמ"ל דהנטרף פירות ח"ל עם פירות שנים או שלישית לפטור וא"כ דלכתחילה אסיר לערב ומאי דנקיט הרב בפשוט דשביעית הוי מד"ת היינו שכ"כ מת"ש בפ"ב מה' שמיטה הכ"ה וכ"כ הכ"מ וע"ש בפ"ט וכפ' וכדברי הרב ז"ל שם:

סימן ק"א יש לחקור דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה אם ה"ד בספק מציאות

כת"ש בחולין ד' דנפק"ל דכתיב והסגיר את הבית ודילמא אדנפיק ואתי כבר ליה שיעורא והיינו ספק מציאות אבל ספק דדין כגון דלא איפשיטא או מחלוקת פוסקים אין כח בחזקה לברר ספק הדין דבשלמא בספק מציאות כי איכא חזקה תלינן דכך היה המציאות אבל בספק דדין אין חזקה של זה מברר הדין וצור היכא דאיכא חזקה להפך הדר דיכא להפך וא"כ י"ל דבחזקה לא מהני בספק דדין ושוב ראיתי להרב משנה למלך בפ"ו מה' עדות שנסתפק בזה ומסקנ' דעתו כתב דבספק דדין לא מהני חזקה ומכלל דבריו למדנו דע"כ לא נחלקו הראשונים בספק תורה להחמיר אי הוי מד"ת או מדרבנן כי אם בספק מציאות אבל בספק דדין כ"ע מודו דהוי מד"ת דאי שרי מד"ת איך יתכן דלא תיהני ליה חזקה והרי חזקה מד"ת ואי שרי בספק דלא איתחזק מכ"ש באיתחזק וכ"כ מנר עצמו דאי ס"ל דבאיתחזק התר אסור כ"ש בלא איתחזק וגם מצאתי ראיה לדברי הרב מת"ש מוהרי"קו שרש קנ"ב דכ"ו וז"ל אבל ספק הבא שלא ע"י שנדאת ב' כתי עדים פשיטא דאוקמינן לה בחזקתה וכו' אמנם היכא שהספק תלוי בדין עצמו כגון דמוכיא בגמ' ולא איפשיט או יש להחמיר יותר כיון שהספק בא מחמת חסרון ידיעה וכמ"ש דבספק שמים לא אמרי' ספיקא דרבנן להקל דהוי ס' לשוטים ע"ש אלא דקי"ל כמו"ש הר"ן בת' סי' כ"א שהביא ס' דדין דהיינו מחלוקת רש"י והתוס' והעלה דספק זה דקיל להחמיר בשל תורה תלוי במחלוקת ראשונים אי ס' תורה להחמיר הוי מד"ת או דרבנן ע"ש ואם איתא הרי בספק דדין אי חזקה לא מהני ביה אצ"ב דהוי מד"ת מטעם הרוקו דלא מקרי ספק חוסר ידיעה או כטעם הרב מ"ל דהחזקה אין בה כח לברר הדין ואסיר מד"ת מכ"ש בלא אתחזק התר דאסיר מד"ת ואין לומר דגם הם מודו דמהני חזקה מד"ת אלא דרבנן החמירו אף במקום חזקה מהני טעמי דמלבד שמדברי המ"ל יש להוכיח דלא הסיבה חזקה כלל בספק דדין ותו דכל כי האי לומר תגזרו חכמים עז' לא ניתן ליאמר בלי ראיה דאין לנו לבדות גזרות חכמי' מדעתינו ודיינו במה שגזרו הם להדיא כי ע"כ יש לתמוה להרב מ"ל

איך

איך לא זכר דברי הר"ן אלו וכ"ת שמה שחילק הרב הוא דחוקה אינו מברר הדין וכלא חשיבא כספק דדין אבל כספק דלא אתחזק אה"נ דגם בספק דדין להר"מ שרי מד"ת וזה אינו דא"כ תקשי איך פסל לעדים שאכלו דבר שנחלקו הפוסקים כיון דחזקת כשרות לא מהני אכתי יתשרו לדעת הר"מ וביציתיה דכל ספק שרי רחמנא בלי חזקה כ"ש הכא דאיכא חזקת כשרו' ואכתי פיסולייהי בספק ומיהו י"ל דאה"כ דלשיט' הר"מ כשרים אבל כיון דאיכא חזקת ממון אין מוציאין ממון מחזקתו ע"פ של אלו דפסולי' מספק א"ק דהא כמי פלוגתייהו דהר"מ והרשב"א אי ספק אסיר מד"ת ס' דדין כמי הוי ואיך חזקת ממון של זה יכריח הדין דס' אסיר מד"ת וכ"ת דאפ"ה שב וא"ת עדיף ולא עבדינן עובדא תינח בחוקה דתפיסה דמוקמינן ממון כחזקתו אבל בחזקת מריה קמא דבכולי ש"ם דמוציאים מזה ונותנים למארי קמא איך יוציאו מן הב' מפני ס' דדין שנפסלו העדים כי ע"כ רואה אני כדעת הרב לכל הנדרים דבס' דדין לכ"ע אסור מד"ת ואי הכי הדר כי קושיין מת' הר"ן הלזו וצ"ק ממ"ש הר"ן בפ"ק דקדושין גבי נתנה היא ואמר הוא שאמרו ס' הוי וחיישינן מדרבנן וז"ל ולפיכך אני מסתפק בכל ס' קדושין דאפשר דמד"ת שרי משום דאיכא למימר העמד אשה על חזקתה דמ"ש מכל תיקו דממון וכו' אבל הרי"ף כתב לקמן דהו"ל ספק תורה ולהחמיר וצ"ע עכ"ל הרי להדיא דפשיט ליה להר"ן דגם בספק דדין מהני חזקה ואין ספק שבסוף דברי הת"ל הביא דברי הר"ן ולא נמצא עוד דבודאי כוונתו להקשות לסברתו מדברי הר"ן ולא ידענו אי חזר בו או היה לו להשיב וע"ק הרי בכל ספק דדין מהני חזק' ממון ואמרינן ביה המוציא מחבירו עליו הראיה ואילו לדברינו איך משום חזקתו של זה יברר הדין ועכ"ל דאינו מברר הדין אלא שהחזקה של זה מהני ליה שיזכה בספק וא"כ ה"נ חזקת כשרו' של זה מהני להכשירו מספק וגם ראיתי לרשב"ם בב"ב דל"ב שחילק בה"ב דבספק דדין לא מהני חזקה והתוספו' שם ד"ה והלכתא חלקו עליו דגם בספק דדין מהני חזקה וכן הוכיחו רוב הפוסקים כמ"ש הפר"ח מטה אהרן ח"ב סימן נ"ז ועיין מ"ש בזה הרב מ"ל בפ"ז מה' סכירות ע"ש ומיהו ל"ק מכל זה להרי"קו שי"ל לדידיה דאה"כ דספק גמור חשיב אלא דכיון דהוי כפק חוסר ידיעה אסרו חכמים גם במקום חזקה ויש ראיה לדבריו דהרי אסרו כל ספק דדין ותיקו בקדושין אף ע"ג דאיכא חזקת פנויה להתיר ואי מהא לחוד היה מקום לו' דבדבר ערוה לא סמכו על חזקה כמ"ש בסימן קי"ב שיש להסתפק בזה אלא שגם בכל ספק דדין ותיקו דטריפה נקטו כל הפוסקים להחמיר יע"ש בפוסקים ובפר"ח דסימן כ"ט אף ע"ג דאמרינן בחולין דף ט' נשחטה בחזק' התר עומדת ש"מ דבספק דדין לא סמכו על החזקה להתיר בשל תורה דהוי כס' דחוסר ידיעה ואת זה ק"ל בדברי הר"ן בפ"ק דקדושין וז"ל ה"נ מדינא הו"ל לומר הכי שתהא מותרת להנשא אלא שמפני חומר ערוה אסרו רבנן ותש"ה אמרו הכא ספיקא הוי וחיישינן דרבנן עכ"ל נראה דאי לאו דבר ערוה שרי כל ספק דדין במקום חזקה והרי טריפה דאיסור לאו והחמירו רבנן י"ל דלאו בדיוק נקט הכי ומ"מ מכאן למד הרי"קו להחמיר מד"ס באיסור אף במקום חזקה · וראיתי להרי"כל א"א סימן י"ז והפר"ח בסי' ק"י שהבינו כדעת הר"ן דמספ"קל בספק דדין במקום חזקה אי שרי מד"ת או לא יע"ש וקשה דא"כ בסימן כ"א כת' איך כתב בספק דדין שנחלקו רש"י והתוס' דתלוי אי ספק אסיר ד"ת או מדרבנן והרי בספק דדין ודו כ"ע דהוי מד"ת כיון דהוי חוסר ידיעה וחשיב כודאי איסור וז"ל דאה"כ אלא דלא חש לגדר גם עז כיון דלא ברור ליה א"כ ספק דדין היינו בעיא בש"ס אבל מחלוקת רש"י והתוספות כיון שיש ביד חכם גדול להכריע ספק גמור חשיב · וראיתי להרב יבין

שמועה סימן רפ"ו שהביא מחלוקת הראשונים אי ספק אסיר מד"ת והקשה ממ"ש בפ"ק דקדושין ספיקא הוי וחיישי' דרבנן הרי דספק הוי דרבנן ותירץ דכי הוי מד"ת היינו בס' מציאות ולא בס' דדין וזה החילוק טעמא דמסתבר אלא שהר"ן כרחק עצמו הרבה שם את"ד והם דברי תימה דאדרבא ס' דדין חמיר טפי דהוי חוסר ידיעה וכ"ש דהוי ד"ת גם עיקר קו' ל"ק דהרי בקדושין איכא חזקה דפנויה וקי"ל כל ס' אוקי אחזקתיה וכמ"ש הר"ן והוא דבר ברור והא ז"ל כתב דנרחק הרבה ולא ידעתי מאי דוחקיה והנה אמת דקשה למה שביארתי מדברי הרי"קו ומהראיות שהבאתי דס' דדין גם בחזקה אסרו דא"כ כ"מ דגם בתיקו דדבריהם היה לנו להחמיר והרי קי"ל דגם בספק תיקו דרבנן להקל כידוע הפך דעת הר"א ממין וכמ"ש הרב יד מלאכי סימן תרל"ד ובספר מנחת יעקב בקו' הספק בחודשים ס"ט גם בס"ס דתיקו בשל תורה אע"ג שאפר"ת בי"ד סימן ל' כתב דהוי כודאי הנה שם מבואר שדעת הב"י והרי"קש דגם בכה"ג חשיב ס"ס כי ע"כ צ"ל דספק גמור הוי גם בספק דתיקו אלא דבספק צריך לסמוך על החזקה לא סמכו ועיין בת' הרא"ח ח"ב סימן מ' דס"ח מ"ש על דברי הרי"קו וש"ה"ג וכן ראיתי שהעלה בסדר אליהו רבה קו' ענובא דת"ד ע"ש שהאריך והנה אמת שבמקום אחר בסי' פ"ז עמדתי על דברי הת"ל אלו ושם ביארתי דאפילו לת"ד ספק אסור מד"ת אינו אלא בספק מציאות ולא בספק דדין וכענין חלוק הרב יבין שמועה ע"ש הטעם אין זה סותר מה שביארתי כאן דכל מ"ש שם אינו אלא במחלוקת פוסקים דלא בשמים וניתן להכריע לב"ד של מטה אבל בעיית הש"ס דלא איפשיטא דאין ביד שום חכם לברר הו"ל ספק גמור והוי מד"ת למ"ד ואדרבא יש להחמיר בהם טפי מספק מציאות ומיהו בכל ספק תיקו דש"ס אי הולד ספק מציאו' אחר צריך ישוב אי חשיב ס"ס להתיר שהרי בתיקו דאיסור טריפה קי"ל להחמיר אע"ג דאיכא רוב ודוב בהמות כשרות הם ותיקו דקדושין להחמיר אע"ג דאיכא חזקת פנויה וא"כ י"ל דגם בס"ס יש להחמיר ודוקא בתיקו דרבנן דקלי א"ר ס"ס עדיף מרוב וחזקה ונמצא דינו של הרי"קש שהתיר ופר"ח בי"ד סימן ל' אסר היא גופא צריכה רבה דאע"ג דהראיות שהביא מה"ש בחולין דכ"ד ושם דת"ד יש לדחות דהתם שנים הספיקות נשארו בש"ס כספק וגם דשני הספיקות שם אחד לאם וענין אחד אי חשיב חלדה ואי חשיב חוט השדרה והרי כתבו התוס' כתובות דף ט' דשם אונס חד ולא חשיב ס"ס ע"ש אך בנולד ספק מציאו' על בעיית הש"ס דהיינו דינו של הרי"קש היא גופא צריכה רבה ועיין בת' משאת משה חא"ח סימן כ' מ"ש בספק דתיקו והביא דעת הב' דתרי בעיי דתיקו לא חשיב ס"ס ע"ש . וראיתי לרש"ל בפ"ק דביצה סימן מ"ג שכתב כדעת הרי"ף דתיקו בדרבנן כמי להחמיר וכ"כ הרב קרבן נתנאל שם בדע' הרא"ש וברא"ש הספר בכללי הרי"ף והרא"ש סימן כ"ב ע"ש ותימא שהרי בפ' כתם אשה גבי אשה מהו שתעברים כתבו הרי"ף והרא"ש וקי"ל דבל תיקו דאוריתא לחומרה ודרבנן לקולא וצ"ע ובעיקר דברי הר"ן אלו שהביא ראיה לספק קדושין דמד"ת שרי משום חזקת פנויה דמ"ש מכל תיקו דממון דמהני ביה חזקת ממון ראיתי להרמ"ט ח"א סי' קנ"ח שהקשה דהא ל"ת דחזקת ממון עדיף מחזקת הגוף כדמוכח בפ' מי שמת דתנן לא כתב בה ש"מ הנא אומר ש"מ היה והם אומרים ברי היה רבי מאיר אומר אם ברי הוא צריו הראיה שש"מ היה וחכ"א המע"ה אלמא דרבנן לא חשו לחזקת הגוף דברי נגד חזקת ממון ובפ' המדיר אמרו לא תימא ר' לא אזיל בתר חזקה דגופה אלא לא אזיל ר' בתר חזקת הגוף היכא דאיכא חזקת ממון וחזקת הגוף עדיף מחזקת פנויה כדמוכח התם גבי מומין וא"כ היכי מדמה הר"ן חזקת פנויה לחזק' ממון דעדיפה ע"ש

ע"ש מה שנדחק ליישב ותמהני עליו שהרי הר"ן כת' סימן ס"ו הביאו הך סוגיא בפ' מי שמת וכתב וקי"ל כחכמים וה"ט משום דכיון דאיכא חזקת ממון לא אמרינן העמד אדם בחזקת בריא כמו שהיה בתחילה לפי שאותה חזקה עשויה להשתנות שהרי החולי מצוי ולפיכך אין אותה חזקה מבטלת חזקת ממון וכו' ע"ש ותו מאי ק"ל דחזקת ממון עדיף בהא ל"מ מידי דלאו מה"ט הוי אלא דחזקת בריא גרועה דעשוי להשתנות דהחולי מצוי גם הרב בעצמו בסי' מ"א הביא ת' הר"ן הלזו גם הראיה מפ' המדיר הוא תימה בעיני שהרי בכתובות דף ע"ב פליגי בה ר"נ ורב' דלר"נ חזקת הגוף עדיף מחזקת ממון ולרב' חזקת ממון עדיף וקי"ל כר"נ וכן פרש"י בפ' המדיר דע"ה ע"ב ע"ש וא"כ מאי ק"ל למאי דקי"ל דחזקת הגוף עדיף מחזקת ממון וגם דראיתי להרא"מ בחח"מ סימן ד' שהביא שם ג"כ הך ראיה בחזקת ממון עדיף ולמ"ש ראיה לסתור הוא שוב אחר החפוש ראיתי להרא"מ חאה"ע סימן מ' שהביא ראיה זאת ג"כ שם ונרגש מדקי"ל כר"נ וז"ל ואף ר"נ לא פליג עליה דרב' דאמר כאמנת ומפיק ממון אלא מטעם ברי ושמא א"כ מטעם מגו כמ"ש התם בפ"ק אבל היכא דליכא ה"ט לא מפקינן ממון בחזקת כשרות ע"ש אלא דא"ק דאי משום ברי ושמא הלא אנן קי"ל כר"נ ורב' דחזקה עדיף מברי ואי משום מגו תיקשי לתי' קמא אך לאי כמו דאמרו שם ע"כ ל"ק ר"נ לא ואוקמוה אחזק' פ"ש ש"מ דחזקת הגוף עדיף לדידן וז"ל שדעת הרב דכי אלים חזקת הגוף היינו כבירור כרי דהוי תרי נגד חזקת ממון ומיהו קמייתא קשה וצ"ע ועיין הרא"ן שורש ע"ב דס"ח ות' הרא"מ הלזו דאה"ע סימן מ' ק"ל כדברי הרב מ"ל שכתב דכי פליגי היינו בספק מציאות אבל בספק דדין כ"ע מודו דלא מהני חזקת כשרות ואילו הרב כתב בספק שנחלקו הפוסקים אי מיפסיל בשבו' לשכבר וגם בספק הרוכש דלעדות לכ"ע נפסל וגם בספק מציאות דשמא שוגג היה העלה בכל זה דהספק אוקמינן ליה בחזקת כשרות דגם הרי"ף שכתב בתרי ותרי והו"ל ספק פסול ולא מפקינן ממונא אפומיה התם ה"ט דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולא מוקמינן אחזקתיה והביא ראיה מת"ש הרא"ש דכיון דלא ידעינן הלכתא כמאן לא מרעינן שהרי דאוקי שהדי אחזקתייהו ע"ש וזה סותר כל דברי הרב ואיך לא נרגש מזה והנה אמת דראיית הרא"מ אה"ע ל"ת דהתם לכ"ע לא נפסלו לעולם כי אם לו עפ"י הודאתו דשוי לנפשיה כרשעים וכיון דכשרים הם כודאי מד"ת לכ"ע וחל הספק אי הוי הודאה או לא בכי האי ודאי דאוקמי' אחזקתיהו דבחזקת כשרים הם אבל כשנפל ס' פיסול גמור בעדי' אפ"ג דמספק אין מוציאין ממון על פיהם לדעת הרי"ף וכ"נ דעת הר"ש חיון סימן כ"ד שכתב דמחלוקת פוסקים אי נפסל דמי לספק דתרי ותרי וכ"נ דעת הפ"ת ח"ב סימן ק"ם ע"ש · · ואולם ראיתי להרא"מ בח' לקדושין על הרי"ף שכתב על דברי הר"ן אלו דכי קי"ל העמד דבר על חזקתו היינו בחזקה שלא איתרעה אבל חזקת פנויה הא איתרעה שהרי פשטה ידה וקבלה קדושין אלא שנפל הס' במעשה הקדושין ומשעה שפשטה ידה יצאת מכלל חזקת פנויה והביא ראיה ממ"ש התוס' כתובות דכ"ג ד"ה תרוייהו ורו' ע"ש הנה בכאן יצא לידון בדבר חדש דכל דאתיילד ריעותא לפנינו בעת הספק פקעה החזקה וכמאן דליתיה דמי וכה"ג כתב בחח"מ סי' ך' גם ראיתי לו בחו"ר סי' א' בקונטרים הספק שלמד מדברי התו' דסוטה דכ"ח ד"ה אינו דכל ספק דהריעותא לפנינו כגון שרץ ומכועל אבל הטהרות והאשה פקע חזקת היתר דמעיקרא לגמרי ע"ש שהנ"ע דבריהם עם מ"ש כרבור שלאחריו ד"ה מכאן וראיתי להרב בני חיי בחו"ר סי' קו' שהקשה למה שהבין רכל דריעות' לפנינו בעת הספק איבה חזקה ומד"ת לא אזלי' בתרה שהדי הכריחו התוס' חולין דף י' ד"ה ודילמא דמנגעי

בית שמעינן דאזלינן בתר חזקה אף באיתרע דהתם נמי יש ריעותא גדולה דאע"ג דאשתכח חסר לאחר שביצה אפ"ה לא מטהרינן להפרע ע"ש הרי דל"ש גם ריעותא לפנינו אם לא ע"ש והנראה שלא ראה מ"ש הרא"מ גופיה בפ"ק דקדושין שכתב כדעת הר"ן והר"ת והרי"ף כן דבנולד ריעותא לפנינו פקע החזקה ושוב נרגש מדברי התוספו' דחולין אלו דאזלינן בתר חזקה אף דאיתרעה דהרי חסר לפניך ותי' דהתם לא חשיב ריעותא של השתא הוא דחסר אבל קודם לכן בחזקתו קיימת ולא הורעה והכא הורעה ובאת לבית מספק קודם שנולד הספק כמה שפשטה ידה ע"ש וחילוק זה שחילק הרב הוא מבואר בתוס' דסוטה שכתבו אבל גבי מקוה לא דמינו ריעותא דאיכא לספוקי על ידה ע"ש הרי מבואר חילוק הרב דמה"ט כ"ל דבחו"ר שלמד כן בדברי התוס' אלו לא חש ליישב להסיא דנגעי בית דגם באיתרע החזקה אזלינן בתרה כיון שהתירוץ לזה מבואר בדברי התוס' עצמם ותו מאי ק"ל להרב בבני חיי על דברי הרא"מ הן אמת דק"ל בדברי הרא"מ בעיקר חילוקו שהרי כתבו בחולין דף י' וז"ל אבל קשה תינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון ספק שנמצאת פנויה וכן אחד מב' שנטמא ודאי בר"ה דמטהרינן שניהם מטעם חזקה כה"ג מנ"ל דאזלינן בתר חזקה וכו' ע"ש וגם התוספות שם ד"ט ד"ה הלכתא הכריחו דב' שבילין וכ' נזירים לא מצי יליף מסוטה וכי מטהרינן מטעם חזקה והרי בב' שנטמא א' ודאי ואינו ידוע מי הוא אין לך גדול ריעותא לפנינו מזה שהרי השרץ והאיש טהור קמן והרי כס' מנע דעת הרב דאבד החזקה כיון שהשרץ וטהרות קמן כ"ש כאן דאיקבע איסור דאחד מהם נטמא ודאי כי ע"כ צ"ל דת"ש התוספו' בכתובות דכ"ג היינו דבנולד ריעותא חששו חכמים במקום חזקה וכן מ"ש בסוטה היינו דס"ט דמי לסוטה וא"כ דהחוקים במקומם מד"ת אף שהריעותא לפנינו אלא דבסוטה וס"ט בכר כיארו התוס' שם ובריש נדה דלא מהני חזקה שוב ראיתי שחילוק הרא"מ בפ"ק דקדושין אינו ע"ד שכתבו התו' בסוטה דכ"ח והביאו הרב בקונט' הס' דת"ש הרא"מ בפ"ק דקדושין הוא דכעינן איתרע קודם שנולד הספק כגון בספק קרוב דהריעותא קודם דודאי זרק לה קדושים וכן בנתנה פשטה ידה וקבלה קדושין ושוב נפל הס' במעשה קדושין ולפי' ל"ק מנטמא ודאי אחד מב' דמטהרינן שניהם דהתם הריעות' והספק באים כאחת והספק עצמו הוא הריעותא ואי לאו שנטמא אחד ודאי לא היה שום ריעותא בשני אנשים אלו וכן מתבאר ממ"ש הרב גופיה בחח"מ סימן ך' בחילוק זה ע"ש כי ע"כ אי קשה להרא"מ מהך דתוס' חולין דו' אינו אלא למה שהבין בחו"ר מדברי התוספו' דסוטה דכל שריעותא שלפנינו הורעה החזקה לגמרי וצ"ק ממ"ש בחולין דף ט' בשחטה בחזקת אסר עומדת ולימא בשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאתיילד ריעותא דבא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהם נקובים וכו' הרי דהריעותא לפנינו ואפ"ה מהני חזקת היתר להתיר דאי משום דאיכא למתלי בזאב התם נמי איכא למתלי שלא נגע או לא נגע לם ועיקר הספק בתליים דזאב דבלא"ה הוי טריפה ודאי וצ"ק דהרי נחלקו הראשוני' בנבינות שנעשו ונמצאת טריפה אי שרו שום מתירי' מטעם רוב דרוב בהמות כשרות ואע"ג דעכשו טריפה ודאי והרי איתרע הרוב בודאי ויש אוסרים דרוב דאיתרע אינו כלום כמו שהביא מחלוקת זה טו"ר וב"י סימן פ"א ע"ש והרשב"א בתורת הבית בית ג' שער שני רפו' כתב בשם הר"ש ושכן הסכים רבו וז"ל תראמרי' נשחטה בחזקת התר ואמרינן מאי קמ"ל דאע"ג דאתיילד בה ריעותא ואע"ג די"ל התם שאני דריעות' בצלמא הוא שנולד ולא איתרע בודאי אבל כאן דודאי איתרעה וכו' הרי גמה דריעותא לפנינו בספק ואיתרע בודאי ונולד ס' להפרע

איתרע

איתרע כודאי אחיר וא"כ אי מהני חזקה לאיתרע כודאי כ"ש לריעותא לפנינו כספק כעת הס' והיה נראה להביא ראיה לדעת הרב דכל דריעותא לפנינו הורעה חזקה מד"ת ממ"ש הר"ן בפ"ק דחולין גבי דאזלינן בתר רוב אי נאכדה הריאה שהביא מהירושלמי דבינה ר' יודן בעי דתאי מדבריהם וראיית טריפה מדבריהם כמה דתימה רואין את הטריפה בי"ט דיבוותא מפרישים הרמאי בי"ט והוא ודאי בס' טריפו' הריאה שאם תאמר שנולד ריעותא בבהמה הא אין ראיה וה דרבנן אלא מד"ת ע"ש וכ"כ הרי"בש סימן קס"ג הרי דבריעותא לפנינו אסיר מד"ת ולא מהני חזקה או רוב כדעת הרי"מט וש"ר דל"מ מידי דהתם בראה טרפות דלפני הרואה נראית דטריפה ודאי כגון נשברה רגלו או בנומת הנידין שא דבדיק נה שפיר לראות אם היא טריפה או לא היה השבר מטריף והא ודאי כיון דלמראית העין ניכר טרפותה כודאי דצריך בדיקה גמורה להכשירה דבל"אה הז' כאוכל נבילו' כיון דחזותה מוכיח כחזקת טריפה ובידו לברר ולזה הוא שכתבו דנולד ריעותא בבהמה וא"כ דאי בדיק שפיר ונמצאת ספק טריפה מותרת מד"ת מטעם חזקה וכ"כ שהרי כדברי הר"ן בראיה זאת כתב הרשב"א בחי' חולין דף ט' וכתב וז"ל והיינו ודאי בספק טרופו' הריאה שאם תאמר כשראה בה טרפות אין ראיה זאת דרבנן אלא מד"ת ע"ש ובתורת הבית דל"ג כתב דאילו ודאי טריפה לאו דרבנן הוא אלא מד"ת ובה"ג כתב הרשב"ץ ח"א סי' ס"ז וע"כ דודאי טריפה דקאמר היינו דלמראית העין נראית דלכשיבדקוה ימצא טריפה דאי בוונתם טרפות גלוי כגון שנטל רגלו מן הארכובה ולמעלה מה ראיה ובדיקה שייך בה וא"כ גם הר"ן שכתב שנולד ריעותא בבהמה פירושו שנולד טרפות למראית העין אף דאחר בדיקה יפה ימצא דאינה טריפה באופן שדעת הרמ"ט בזה הוא תימה דגם בה"ג מהני ביה חזקת מד"ת ומיהו נראה דבנולד ריעותא לפנינו אע"ג דאזלינן בתר רוב וחזקה ושרי אף מדבריה' באיתייליד ריעותא אסרו מדבריהם שכ"כ ממ"ש הר"ן שם בפ"ק דחולין דנפלה מן הגג דצריכה בדיקה ה"ט דאתיילד ריעותא וכו' ע"ש גם לעיל מזה שם בשם רבינו יונה וז"ל וה"ה לכל שאר הטרפיות דכל היכא דאתייליד ריעותא אזלינן לחומרא וכו' ע"ש וכ"כ ממ"ש הרא"ש כלל ך' סימן ז' וז"ל דכיון דנשחטו בכשי' ונבדקו ויצאו בחזקת התר מיד הבודק אוקמינן להו אחזקתייהו ולא אסרינן להו מספק דתהייליד בתר הכי ע"ש הרי דדייק דשרי בספק הנולד אחר שהוחזקה לנו להתר מכלל דבעת הספק דנולד ריעות' ע"ש ועפ"ז דברין היה מקום ליישב דברי הרמ"ט המאי דק"ל ממ"ש בחולין דף ט' אע"ג דאיתייליד ריעותא כמ"ש לעיל דהתם נמי החוירן כשהם נקובים חשיב כנולד ריעותא אחר שהוחזקה לנו שהיא כשרה ומיהו כבר ביארתי דמד"ת מהני חזקה גם בריעותא לפנינו ורבנן הוא דאסרו ומה"ט הוא שאסרו כל ס' קדושין וס' טריפה שקול אע"ג דאיכא חזקה או רוב משום דאיתייליד ריעותא לפנינו וא"ה"כ דכל ספק דלמפרע בטריפה שרי כדין הגבינות שהבאתי לעיל:

גם בעיקר דעת הרמ"ט בחי' פ"ק דקדושין ואח"מ סי' ד' דכל דאיתרע חזקה קודם הספק איתרע החזקה לגמרי דהוי כספק נגד ודאי ראיתי להרב דברי אמת בקו' דב"ס שתמה עליו שהרי גבי תרי ותרי ס' קרוב לו אסיק הש"ס ביבמות דל"א לא"ד ספיקא דרבנן מעמידין אותה אחזקתה גם התו' בגיטין דע"ח ד"ה והא העלו דמד"ת אשת איש היא אלא דרבנן החמירו לעשותה ס' מגורשת ע"ש לדידיה נ"ק שכבר השיב הרמ"ט גופיה בח"א סי' כ"א שכתב שם חילוק זה וסיים וז"ל ודברי התוס' בפ' הזורק אינם סותרים מ"ש בכתובות ושניהם אמת דאף אם לא היו הגרושין לפנינו אלא עפ"י ב' כתי עדים הללו אנו דנים ודאי לא מתרעא חזקה דהוי קול ושוברם עמו, שאלו מחזיקים אותה במגורשת מכחישים זה את זה וכמאן דליתנהו דמי ואוקי אתתא אחזקתה וכו' הרי דלא כתב הרב דמתרע החזקה כי אם בזורק לא לפנינו דידוע לכל כלי שני עדים שמכחישים בקרוב לו אבל אם מפיהם אנו חיים גם בזריקת קידושין לא מתרע החזקה וא"כ סוגייא דפ"ר אחין ודברי התו' בפ' הזורק הם כשלא נודע לנו מענין הגט כלל כי אם עפ"י ב' כתות אלו ותו ל"ק מדברי הרב והנה אמת דממ"ש הרב אח"ך שמה שאנו אומרים איתרע החזקה היינו להחמיר אבל אתרע לקולא לא אמרינן נראה דמד"ת לא אתרע החזקה הפך מ"ש בפ"ק דקדושין והא ודאי חוזר דשוב כדי ליישב דברי הרי"ף דפ"ק דקדושין העלה דמד"ת נמי אתרע החזקה ואי קשה כדברי הרמ"ט קשה מ"ש הר"ת קמטילן דאי אתרעה החזקה בכך איך אמרו בנדה ד"ב וקדושין דע"ט התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל ולדברין הרי אתרעה חזקת טמא דהרי טבל בפנינו ושוב נפל הספק במקוה דמ"ש הרמ"ט ליישב דלהקל לא אמרינן אינו מספיק למה שנדרך בפ"ק דקדושין דמד"ת פקע החזקה בכך ריעותא וע"ק דבחולין די' הקשו לר"ח מדתני טבל ועלה וכו' והא הכא דודאי טבל ס' הו"ל וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי שאני התם דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל ה"כ העמד בהמה על חזקתה ואימור לא נשחטה הרי שחוטה לפניך ה"כ הרי טבל לפניך הא אתייליד בה ריעותא סכין אתרעא בהמה לא איתרעא הרי דחזקת איסור הבהמה אע"ג שנשחטה ושוב נפל ספק בסכין אי לאו דלא אתייליד ריעותא בבהמה נופא חזקת איסור במקומה וגם חילוק זה בסכין איתרעאי איכו אלא לר"ח ולא לר"ה דקי"ל כוותיה וגם התו' שם ד"ה טכין כתבו וז"ל אבל התם מה שייך לומר דודאי טבל הרי במקוה חסר טבל,ס"מ דאין חילוק בין נולד ריעותא ושוב נפל הספק כדברי הרמ"ט וצ"ע:

וישם ראיתי להרב דברי אמת שהקשה עוד להרמ"ט במ"ש שדעת התוס' דבס' מקודשת ולא אתחזק לא התר ולא איסור ואין להוציאה מתחת בעלה אם כנסת אלא דלכתחילה לא תינשא מספק ותמה על זה דהרב גופיה הכריח בא"ה"ע סי' ז' דמספק לא מוציאין אותה מבעלה וכדקי"ל דאם כנסת תצא ואע"ג שנתלקו מוחזקו ובר פלונתיה דבספק מקודשת דלבר פלונתיה אם כנסת תצא ולהרז"קו לא תצא הלא גם מהרז"קו עיקר טעמו לאוקמה בחזקת פנויה כמ"ש בשורש קע"ב אבל לדעת הרב דפקע חזקת פנויה ליכא מ"ר דלא תצא את"ד ובשאני לעצמי יש להכריח כדעת התוס' דבספק מקודשת אי פקע חזקת פנויה אם כנסת לא תצא ממ"ש בכתובות דנ"א בתוס' ד"ה אונס וז"ל אע"ג דאכוה דשמואל חיישינן קאמר משמע ליה דמד"ת קאמר דאי מדרבנן לא היו מוציאין אותה מבעלה על כן הרי דעל ספק וחשש איסור תורה אם האיסור דרבנן אם כנסת לא תצא והרי ספק בלא אתחזק התר ואיסור כבר הכריח הרמ"ט בקונ' הספיקו' כדעת התוס' דקאי כשיטת הר"ת דשרי מד"ת ואיסורו דרבנן וא"כ הרי גילו דעתם דלא תצא ול"ק מכל דברי הרב דאי משום דבקלא דנישואין אמרו דתצא ע"כ ליישב להתוס' דדוקא בקלא אסרו גם אם כנסת והיכא דאתמר אתמר ומיהו בקו' הספק אשר לי בסי' קו"א עמדתי בבירור דעת התוס' והעלתי מכמה דוכתי דס"ל דאסיר מד"ת הפך דעת הרמ"ט ולפ"ז גם מן הגר הזה קשה כדברי הרמ"ט אלו באופן שכ"ל דגם באיתרע החזקה קודם הספק מד"ת אוקי אחזקתיה הפך דעת הרמ"ט ומיהו מדרבנן אסרו בה"ג וגם מ"ש התוס' כתובות דכ"ג דכיון דודאי זרק לה לית לן לומר

אוקי

אוקי אחזקתה להתירה לכתחילה היינו נמי מדרבנן כפשט דברי התוס' וכן הבין מוהר"ן שרש קע"ב הפך דעת הרא"ם וגם ראיתי הדבר בבירור בתו' הרא"ש שכתב בכל דברי התוס' ושם מבואר בדבריו כמו שאכתוב דבריו בסמוך דלא אסיר אלא דרבנן ואולם בעיקר דברי התוס' דכתובות דכ"ב הנז' ראיתי להרב מחנה אפרים ס' עדות סי' ט' שתמה דהא בפ"ד אחין אוקמוה למתני' דכולן שהיו להם ס' קדושין בשורק לה קר ושין ס' קרוב לו דעד אומר קרוב לו וע"א אומר קרוב לה וא פ"ה קתני חולצת אע"ג דבחזקת היתר ליבם קיימא ובפרש"י אלמא דאפי' ע"א אוסרו לזה ליבם כיון שאינו יודע והנ"ע ואני תמיה על תמיהתו דהרי כתבו התוס' שם ביבמות דל"א ר"ה אי בשם ר' דרוקא לס"ד אמרינן בכת אחד ליבם אטו ב' כתי עדים דתרי ותרי ספיקא יחד"ת אבל למסקנא דתרי ותרי ספיקא דרבנן בכת אחד מתיבמת ולא גזרינן אטו ב' כתי עדים ולפי מסקנא זו בקדושין בבת אחת שרי להתייב' ומיהו ודילמא בעלמא קאמר ע"ש גם בתוספי הרא"ש שם ראיתי שעתם בתירוץ זה והרי התוס' שם בכתובות דכ"ג ד"ה מאי הפלו בתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ע"ש וא"כ שפיר תירצו דהיכא דאנו יודעים דזרק לה קדושין חמיר טפי דאיתרע החזקה לאוסרה לכתחילה משא"כ בפ"ד אחין דאיירי דעיקר זריקת הקדושין לא נודע לנו כי אם מפיהם של ב' עדים אלו וכר הן דין ל"ק שהרי ז"ל שגם בפ"ד אחין למאי דסבר הש"ס דגם בכת אחת אמרינן דחולצת ואיכה מתייבמת איירי נמי היכא שנודע לנו בודאי שזרק לה קדושין שלא מפי ב' עדים המכחישין וכמו שפי' סוגיי' דכתובות וה"נ דיבוותא ולכן אסרו שלא ליבם ותו מאי ק"ל וגם ראיתי בבירור בתירוץ זה בתוספי הרא"ש בכתובות דכ"ג שאחר שכתב תירוץ התוס' הלזו הוסיף וז"ל ויש כאן הכחשה וספיקא דרבנן לת"ד בפ"ד אחין דבכת א' איכא ספיקא דרבנן ומיהו קילא הך ספיקא מספק דשני כתי עדים דבהאי אמרינן לא תנא ובשתי כתי עדים תנא עכ"ל באופן דלפי קוצר דעתי כחנם הנ"ע דברי התוס' · והנה ראיתי עוד להרב דברי אמת בסו"ת ריז' שעמד ג"כ שם על דברי הרא"ם אלו והביא דברי הפר"ח בא"ר סי' קי' שכתב דספק הר"ן אי מהני חזקת פנויה מד"ת בספק היינו דבספק דדין דהוי כספק דחוסר ידיעה דלא תיהני ביה חזקה ותמה איך לא נסתייע מדברי הרא"ם שורש קע"ב דכתב בספק דדין אם ניסת תנא ולא אמרינן אוקי אחזקתיה והיה לו להקשות עליו ממ"ש גבי נתן הוא ואמרה היא ספיקא הוא וחיישינן בדרבנן וה"ט דאזלינן בתר חזקה ומשמע דלא שני לן בין בספיקא דדין לשאר ספיקי א"ד ולדידי ל"ק דאי באנו לסייע דברי הפר"ח מדברי הרא"ם ל"מ שמדברי מהרא"ם שם שכתב אמנם היכא שהספק תלוי בדין כגון בעייא דלא איפשיטא אז יש להחמיר יותר וכו' נראה דמדרבנן הוא דראוי להחמיר ואם"כ דמד"ת גם בספק דדין מהני חזקה ומה ראיה היא להר"ן שמסתפק בספק דדין לא ניזיל בתר חזקה :

גם מ"ש דהיה לו להקשות מת"ש ספיקא היא אף לפי דעתו דמהרא"ם מד"ת ס"ל דלא מהני ביה חזקה ל"ק מהך סוגייא שכבר ניידד הר"ן דשאני ספיקא לאו בספק גמור ולהכי תלוי בחשש דרבנן אע"ג דליכא כאן חזקת היתר ומיהו לזה ז"ל דאם אינו ספק גמור איך יבטל חזקת פנוייה אלא ראבתי ז"ל דאולי מהרא"ם בשיטת הר"מ קאי בספק דלא איתחזק אין איסורו מד"ת וכ"ש למה שכתב דגם מהרא"ם ל"ק כי אם דיש להחמיר מדבריהם ואה"נ דהוי חזקה גמורה מד"ת :

והנה ראיתי עוד להרב דברי אמת בקונ' דפ"ה שתמה לשיטת התוס' דמהני חזקת אשת איש לעשותה

בודאי וכן להר"ן בפ"ק דקדושין שהכריח דגם בספק דדין מהני חזקה ממ"ש בגיטין דע"ר גבי מה היא באותם הימים מאי ביניייהו אשם תלוי איכא ביניייהו לר"ת לא מייתי אשם תלוי ולרבי יוסי מייתי אשם תלוי והתם מספק"ל אי חל הגט מעכשו או שעה אחת קודם מיתתו ואמאי לא אמרינן אוקי אחזקתיה באשת איש ולא נתגרשה אלא שעה אחת קודם מיתתו אלא ע"כ צ"ל דבספ' דדין לא מהני חזקה ותירץ דהתם לאחר שעת הבעל דנתגרשה בודאי אנו דנים דכיון דעכשו גרושה לפנינו לא מהני חזקה וראיה ממ"ש התו' דקדושין דע"ט ד"ה קידשה ע"ש אלא שהקשה כדברי התוס' הקדושין ממ"ש התוס' בכתובות דכ"ג ד"ה שהקשו דשאני רישא דבחזקת פנויה קיימא וסיפא בחזקת אשת איש ע"ש ומאי ק"ל והרי כיון דניסת דכבר נתקדשה ודאי לא מהני חזקה ומתוך כך הכריח דהתוס' ס"ל דבספק דדין לא מהני חזקה ולהר"ן כיון דנתגרשה לפנינו ודאי לא מהני חזקה אשת איש את"ד :

והנה עיקר תירוצו דכיון דעכשו גרושה לפנינו לא מהני חזקה הוא תימה שהרי אף בחזקה דאתרע אזלינן בתרה כמ"ש התו' חולין ד' ד"ה ודילמא והוא מבואר בריש נדה ר"ב דאמרינן דמהני חזקה לנדה אף דעכשו טמאה בודאי וכן הכריחו הריב"ל ח"ג סי' ע"ב ורשד"ם חו"ר סי' ר"א וגם אני כבר הארכתי עז בסי' קט"ו גם מה שלמד מהתוס' קדושין הוא תימה דהתם ה"ט דכיון דקדשה אביה וקדשה עצמה אם באנו להתיר צריך להתיר קדושיה וקידושי אביה וזה אי אפשר דעכ"פ מקודשת ודאי או בקדושי דידה או קדושי אביה דמת"כ היא אם היא נערה או בוגרת ובתרי דסתרי לא מהני חזקה וכי באנו להתיר חד מב' קדושין לא ידענו למי נתיר דמאי חזית וע"כ לא מהני חזקה וכן מבואר בדברי התוס' וגם ראיתי להרב עצמות יוסף שהכריח כן ותמה למה שהבין בהפך וכדעת הרב דברי אמת ואין ספק שהרב לא ראה דברי הרב עצמות יוסף וגם זה מוכרח למה שנתבאר דחזקה דאתרע אזלינן בתרה כי ע"כ מה שהעלה ליישב דברי הר"ן כדרך זה אינו מן הישוב וגם על עיקר קו' הא מקום ליישב עפי' מ"ש התו' בכתובות דכ"ב ד"ה הבא דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרע לחזקת אשת איש ותו מאי ק"ל אכן נראה כדעת הרב דבספק דדין לא שייך הזקה דדייקא ומנסבא כי ע"כ נ"ל ליישב במה שיש לחקור במגרש ע"ת בע"מ דמתגרשת בקיום התנאי למפרע אי פקע חזקת אשת איש כיון שדעת שניהם להתגרש וכל העומד לזרוק כזרוק דמי וכבר עמדתי בח"א סי' ק"ב דרוט קנת עז וגם גיליתי דעתי שנרא' דפקע חזקת אשת איש בגט ע"ת במעכשו וא"כ ז"ל דה"נ בגט ע"ת אף דהתנאי בידו לקיים מרע לחזקה דא"א ומכאן יש ראיה לזה דמה"ט חייב אשם תלוי ולא חטאת כנ"ל וכ"כ דהכא ליכא חזקת דא"א ממ"ש התוס' שם ד"ו ד"ה רבי דמאי דמחייב ר' יוסי היינו דס"ל דגם במתיכה אחת חייב פ"ש וק' והרי כתבו התוס' בכתובות דכ"ב דבאיכא חזקת אשת איש נסלמ"ר כעינן ב' חתיכות חייב דחשיב איקבע ודוחק לומר משום דלא אתי כמ"ר דאפשר לברר איסורו דהרי התם נמי לא אתי למ"ר דה"ט דיש אם למקרא אך למ"ש אתי שפיר דהכא ליכא חזקת אשת איש דהוי גט ע"ת וכאמור :

סימן קי"ב יש

לחקור דקי"ל כל ספק אוקי אחזוקתיה אי חזקה שלא נזכר בש"ס אי יש להתיר ספק איסור משום חזקה א"ד דכל חזקה שלא נזכר בש"ס אין לנו להתיר ספק איסור שענין חזקה מפוזר ומפורד בש"ס ואין אתנו יודע בירור ענין חזקה לגמרי כדי להתיר ספק איסור והוכרכתי לזה שראיתי להרב מחנה אפרים ה' נדרים סי' ז' שכתב דהי נסתפק אם הוניא הנדר

הפין

מפיו אם לא מוקמינן ליה אחזקתיה שלא נדר והתיר נ"כ בכ"ר ספק כ"ש מטעם זה דאוקי אחזקתיה גם בספק כדין ומחלוקת בפוסקים ואחרי המחילה יש לי להשיב בעיקר דינו וגם בחזקה זו שהוליד מחדש ולכאורה היה נראה ראיה למ"ש בספק אם הוציא נדר מפיו או לא דשרי ממ"ש הכנה"ג בכ"ד סי' ר"ח הגה"ט אות ד' בשם המבי"ט ח"א סי' רנ"ז וז"ל דוקא כשודאי נדר אבל אם הוא מסופק אם נדר או לא נדר אזלינן להקל ועכ"פ קשה עליו איך לא זכר להביא ראיה מת' המבי"ט וש"ר בת' המבי"ט הלזו דאדרבא הסכים לאסור דבתחילה כתב להתיר בספק אם הוציא מפיו נדר והביא ראיה דקי"ל בכריתות די"ח דדוקא באיקבע איסור כגון חתיכה משתי חתיכות מביא אשם תלוי אבל חתיכה ספק חלב ספק שומן פטור וא"כ ה"נ בספק אם נדר הא לא איקבע ושוב כתב דאעפ"י כן אסור לעבור דבר מה שנסתפק אם נשבע עליו דבחתיכה אחת נמי אסור הוא לאוכלה כיון שיש בה ספק אם הוא חלב או שומן ומאשם תלוי הוא דפטור כשאכלה ע"ש ותימה להכנה"ג שכתב בשם המבי"ט להתיר והוא אוסר וכן קשה להרב יד מלאכי ח"ג חלק כללי הדינים סי' תפ"ז שנמשך אחר דברי הכנה"ג וכתב להתיר במקום שאסר והנה כי כן ק"ט על הרב מ"א ג"כ איך כתב להתיר נגד דעת המבי"ט ומכלל דברי המבי"ט מבואר דלא שמיע ליה הך חזקה שלא נדר דאם איתא מה ראיה הביא דגם בחתיכה ס' חלב קי"ל לאסור התם שאני דליכא חזקת התר משא"כ במקום חזקה דקי"ל בכולי ש"ס להתיר והרימ"ט ח"א סי' י"א העלה להתיר לכתחילה גם בערוה אלא ודאי דחזקה זו לא חשיבא ליה חזקה גם בעיקר ראייתו ממ"ש בעירובין דל"ו היום חול ולמחר קדש עירובו עירוב דמספק לא נחתינן ליה קדושה היום קדש ולמחר חול מספק לא פקעא ליה קדושתו ופסקו הר"מ בפ"ו מה' עירובין וטא"ח וש"ע סי' שפ"ו ע"ש לדידי נ"מ והן קדם אני אביא מה שתמה בספר תורת חיים בהך סוגייא דמאי קבעי רבא והרי הדין נותן כמו שהשיבו ר"כ דקי"ל כל ספק אחזקתיה והיום חול ולמחר קדש בבה"ש דהוי ספק אוקי אחזקתיה דחול הוא ועירובו עירוב ולהפך אוקי אחזקתיה דקודש ואינו עירוב והניח הדבר בתימה ואני תמיה על שניהם דפשיטא להו דבבין השמשות שייך להלוך בספק זה בתר חזקה ודבר זה אינו דא"כ כ"מ בבה"ש דשבת בכניסה שרי לגמרי לעשות מלאכה דמד"ת כל ספק אחזקתיה וביציאה הוי שבת גמור דאוקי אחזקתיה וזה אינו דהרי על בה"ש חייב אשם תלוי והיכי משכחת לה אי בכניסה חול גמור ואי ביציאה שבת גמור מטעם חזקה וחייב חטאת כמ"ש התוס' בחולין ד"י וכ"כ בכתובות דכ"ב גבי מ"ש הבא עליה באשם תלוי קאי שהקשו דחטאת נמי ליחייב ואילו התוס' די"ז ד"ה מדסיפא כתבו דכי תנן שם שבת ויום חול ועשה מלאכה באחד מהן היינו שעשה מלאכה בבה"ש ולמאי דקי"ל דבעינן איקבע חתיכה משתי חתיכות בבה"ש דמ"ש חשיב איקבע איסור דכל היום שבת ע"ש הרי דאיקבע הוא דחשיב ולא איתחזק דאי שייך חזקה תיקשי חטאת נמי ליחייב כמ"ש הם בדוכתי טובא וכן רוב הראשונים אלא ודאי דלא חשיב חזקה וכו' מוכרח שהרי אמרו בשבת דל"ה העושה מלאכה בשני בה"ש חייב חטאת ממ"כ ואם איתא על בה"ש דמ"ש לחוד ליחייב חטאת כיון שיש שם חזקת איסור דשבת אלא ודאי דלא חשיבא חזקה היום חול ויום שבת והנה אמת דבמקום אחר בסי' קי"ד צמרתי אי כל ספק דאוקי אחזקתיה הוי כודאי ונענש עליו במלקות וחטאת א"ד החזקה לא מהני כי אם לאסור או להתיר ומידי ספק לא נפיק והעלתי כדעת הר"ת דס"ל הכי וא"כ לדידיה נ"מ מכל זה אך מ"מ שם ביארתי דרוב הראשונים חולקים על זה וס"ל דחזקה משוי הספק

כודאי וממיתי' עליו ולדידהו הדר כי קושיין וע"ק שהרי רש"י בשבת דל"ה ד"ה בשלמא כתב דעושה מלאכה בבה"ש בע"ש חייב אשם תלוי וכ"כ הר"ן שם וכ"כ דעת הר"מ כמ"ש הפר"ח בי"ד סי' ק"י בקונ' הספיקות דחשיב כשתי חתיכות כיון דיום חול ושבת לפניו ואי חשיב כה"ג חזקה מאי מהני איקבע והרי חזקה עדיף מאיקבע כמ"ש התוס' בריש נדה ד"ה והנ"ל דה"ט דשני נזירים וכ' שבילין דמטהרינן בדה"ר שניהם דאזלינן בתר חזקה דכל אחד בחזקת טהור הוה קאי ע"ש הרי דאף באיקבע איסור דיש שם אחד ודאי טמא מהני חזקה להתיר:

גם ראיתי להרז"קו שורש קע"ב דר"ו שלמד בק"ו מן בנו של ק"ו דמהני חזקה להתיר מדמהני חזקה הכא גם באיקבע איסור וא"כ חיוב אשם תלוי בבה"ש של ערב שבת איך יתכן אלא ודאי דלא חשיבא חזקה אמת דהיא גופא צריכה רבה ע"ש דלא חשיב הכא חזקה דמ"ש מחזקת קטן ופנויה ואשת איש ובתולה דחזקת הגוף וכן רבים וה"כ אמאי לא חשיב בכניסה חזקת התר וביציאה חזקת איסור ומה טעם יש בו · ומלבד כל הנך הכרחיות שהבאתי דפשיט להראשונים דלא חשיב חזקה ראיתי הדבר בבירור בחידושי הרשב"א לשבת לדל"ד ד"ה אמרו לו שכתב וז"ל אבל הניח עירובו בבה"ש דספיקא הוא וליכא חזקה לא ע"ש והדבר צריך תלמוד למה וריש כל מראין סבור הייתי דמזה יש להכריח דעת הרימ"ט ח"א סי' י"א וסי' מ"א וסי' כ"א שיצא לידון בדבר חדש דכי נפל ספק בקטן אם היה גדול או קטן דלא אמרינן אוקי אחזקתיה דקטן היה דלא חשיב זה חזקה כיון דעשוי להשתנו' ובכל יום גדל ואתאי מאיליו והאריך בראיו' עז' ע"ש וכשאכי לעצמי חזה הוית דלכולהו אית ליה פירכא אך מכאן היה נראה ראיה גמורה דמה"ט לא חשבי בבה"ש חזקה כיון דעשוי להשתנות והזמן כלה והולך מאיליו וקשה עליו שלא זכר להביא ראיה זאת שהיא מכרחת ומיהו אנן בדידן אין ישוב זה מספיק שכבר עמדתי על עיקר דברי הרימ"ט בסי' קט"ו והעלתי דרבו החולקים עליו וכנ"ל עיקר דכה"ג חשיב חזקה גם בעשוי להשתנות ואי הכי הדר כי קושיין לדידן והנ"ל ליישב לזה דכל ספק דאוקי אחזקתיה היינו בספק הנולד כגון ספק שחיטה וספק קדושין וספק גרושין וכן כולם שאין הספק קבוע בעיקר החזקה משא"כ בבה"ש משעת ימי בראשית שקדם השבת הרי הוקבע יום הששי להתר ויום שבת לאיסור ובה"ש לספק ובספק קבוע כה"ג לא מהני חזקה דבספק הנולד אם הוא קטן אינו קבוע שאפשר שיצא מחזקת קטן ויכנס בחזקת גדול בלי שום ספק א"כ י"ל דהחזקה הוא בהכרעה לספק שקול וחשיב כרוב דסמוך חזקה לגר הספק ותלינן דהיה הצבין כפי החזקה אבל מעולם אין החזקה מברר הספק אבל בבה"ש אי מהני החזקה נמצא דהוי בה"ש יממא כיון בכניסה דמטעם חזקה דיינינן כאלו הוי יום ששי וביציאה יום שבת והרי בירר הספק לגמרי וזה שקר דבה"ש ספק יום ספק לילה וכי אזלינן בתר חזקה כה"ג הרי אנו יודעים בודאי דלא יתכן שיהיה בודאי יום וע"כ לא חשיב כה"ג חזקה א"כ הוי תרי דסתרי דכניסה ויציאה ולא מהני כנ"ל ליישב בעת כאחד משני צדדים אלו ועדיין צריך אני ישוב ומ"מ ממה שנתבאר החכם עיניו יחזו דל"ק מתמיהת הרב תורת חיים כיון דבספק בה"ש לית ביה חזקה כלל ומיהו י"ל למ"ש דבתרי דסתרי לא מהני חזקה ודוק · ומינה נ"מ ראיית הרב מ"א דאוקי בחזקת שלא הקדיש דמלבד דלדעת הרימ"ט חזקה עשוי להשתנו' אינו חזק' וספק חול או שבת נמי עשוי להשתנו' וזמן ממילא קאתי בר מן דין לכ"ע אין באיסור בה"ש ענין חזקה כלל כי ע"כ היא גופא ק"ט בהך סוגייא שהתירו עירוב דהיום חול ולמחר קדש דמספק לא מחתינן ליה קדושה דא"כ

כ"מ

כ"מ דבכה"ס אינו הקדש כלל וזה תימה דקי"ל כל ספק תורה להחמיר ואף בספק דלא איקבע כגון חתיכה ספק חלב כי הכא דספק חולין ספק הקדש הוא כומן בה"ס לרוב הראשונים הוי איסורו מד"ת וזולת הר"מ דס"ל דספק איסורו מדבריהם ואיך התירו כאן ספק גמור וע"ק שהרי ספק בה"ס גם בכניסה דעת רש"י והר"ן והר"מ דחייב אשם תלוי דחשיב איקבע דיום חול ויום שבת לפניו א"כ ה"כ י"ל ליהוי חשיב כאיקבע דיום קדש ויום חול ועכ"פ לא הותר בספק תורה בשום מקום ואיך בכאן התירו ספק הקדש בעד חלות הקדש דבר זה קשה לשמוע ובכור הייתי לייסב דבנדרים פליגי תנאי בהקדיש חייתו ובהמתו דלת"ק הקדיש את הכוי ולר"א לא הקדיש את הכוי דלא מעייל איניש ממוניה לספק ולא ראיתי להר"מ שפסק בזה כלום ומסתמא נראה דקי"ל דהקדיש את הכוי דכל ת"ק בכתם רבים חשיבי והלכה כרבים ותו דר"א שמותי היא ולא קי"ל כוותיה אכן יש ראיה דקי"ל כר"א דתנן בפ"ב דבכורים הכותב חייתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי ואמרו עלה בירושלמי מתני' דלא כרבי דתני הקדיש חייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי רבי אומר הקדיש את הכוי ע"ש ש"מ דסתם מתני' אתי כר"א דאף בהקדש לא מעייל נפשיה לספק וא"כ י"ל דמה"ט הוא דהותר ספק בה"ס דהקדש כיון שהאיסור הוא על ידו הו"ל כאלו פירש שהקדיש כד ודאי ולא נר בספק אבל זה אינו דהרי בנדרים דוא אמרו דאי ממונו לא עייל לספק כ"ש גופו והא קי"ל סתם נדרים להחמיר ועוד דאסיק הש"ס שם דדוקא בנזיר דספקו חמור מודאם לא מעייל והרי הקדש אין ספקו חמור מודאה וגם בעיקר הירושלמי דמוקי לסתם כר"א כבר הקשה הר"ש פ"ב דבכורים מנ"א דא"כ תקשי סיפא הריני נזיר שזה חיה וכו' דנראה דמעייל איניש נופיה לספק וה"נ"ע וא"כ י"ל דש"ס בבלי ס"ל בספק הקדיש ונדר דאיסור להחמיר וכותב חייתו ה"ט דספק ממון להקל ואיירי בכותב חייתו או בהמתו דספק גמור בלאופן דספק הקדש קי"ל להחמיר ואי הכי הדר כי קושיין איך התיר כאן בה"ס דכניסה דהקדש בספק גמור הוי :

וה"נ"ל ליסב בה"ס הרוטבא בתי' לעירובין דל"ו גבי ה"ס זאת אומרת סוף היום קונה עירוב שהקשה הקושיית התוס' דאימא דמספק לא נחתינן ליה קדושת תרומה ותירץ דהתם כיון דהני אתר משתחשך קודש כי אמר ולמחר קודש דעתו על יום כרור ומחוור ע"ש ולדבריו ל"ק דחשיב כמפרש נדרו להתיר בה"ס א"כ י"ל דהא"כ דאסור ליהנות בהקדש מספק בבה"ס דספק תורה הוא אלא דלגבי עירוב דרבנן דיינינן ליה כחול גמור להכשיר העירוב דספק דרבנן להקל וכי אמרו מספק לא נחתינן קדושה היינו לגבי הכשר עירוב דכל דליכא חזקת איסור מכשיר ר' יוסי ספק עירוב וא"כ דלגבי איסור הקדש דהוי מד"ת אסור ליהנות בו וכי קי"ל דהיום קדש אינו עירוב ה"ט דכאיקבע איסור כמי לא הכשירו ספק עירוב וכה"ג אמרו בנזיר ד"ח למ"ד ספק נזיר להקל אפי' תימא רי' התם לא נחית לנזירות הכא נחית ליה לנזירות כמאי לבלקיה מיניה ומדברי הר"מ בפ"ו מה' עירובין וש"ע סי' ספ"ו ס"ט למדתי תירוץ אחר שכתבו היום חול ומחר קדש הוי עירוב דבה"ס עדיין לא נתקדש ודאי ורואיה היתה מבעו' אבל היום קדש ומחר חול אינו עירוב שאינה ראויה עד שתחשך ע"כ וקשה דהו"ל למיתלי הטעם הש"ס ועם שראיתי להרב מגן אברהם שהבין דטעם הש"ס הוא דקאמרי איני רואה כן במשמע דבריהם אכן נראה דהם ק"ל דאיך התירו בכניסה ואי דספק דרבנן הוא איך אמרו ביציאה לזה פירשו דביציאה ה"ט דבעינן סעודה הראויה מבעו' וליכא ומה"ט אמר רבי יוסי ספק טמאה ספק טהורה דבעינן

סעודה הראויה מבעו' והנה כי כן תמהני להרב מח"א שהביא ראיה להתיר ספק נדר אי חל וככר נתבאר דאה ל"מ וצ"ק שום דפשיט ליה דס' נדר והקדש כל שהספק בתחלתו אם חל אמרינן אוקי אחזקתיה שלא נדר שהרי כתב הרשב"א בת' סי' תרנ"ו דספק הקדש כתי' מהני חזקת ממון ולא אמרינן ספק איסור להחמיר דהקדש עניים ממון בעלמא הוא ועוד דאף בהקדש עניים ובדק הבית אינו הקדש כל שהוא ספק בתחלתו אם חל אם לאו ויש חזקת ממון כנגדו אמרינן אוקי ממונא בחזקת מאריה והביא ראיה וכו' נראה דאי לאו חזקת ממון הוי הקדש ואי לדבריו ת"ל דאוקי אחזקתיה שלא הקדיש אלא ודאי דהך חזקה לא חשיבא גם ראיתי להמח"א שהקשה לדבריו דא"כ אמאי סתם נדרים להחמיר ותירץ שסבר כתב הרא"ש הטעם דלנדר נתכוון דאי לא לישתוק וק"ט דא"כ כל ספק דדין או מחלוקת פוסקים אי הוי נדר או לא לדבריו אזלינן להקל כיון דלא שייך לומר הך אומדנא דלישתוק וזה תימא דקי"ל בפשוט להחמיר ואדרבא כתב הרשד"ם חו"ר סי' ע"ז כתב דספק נזירות דקי"ל להקל ה"ד בספק מציאות ולא בספק דדין או מחלוקת פוסקים וכ"כ שאר הפוסקים והוא בא להתיר ס' דדין בנדר דקי"ל להחמיר וזה תימה ועיין בכה"ג י"ד סי' רל"ט הגה"ט מאות קצ"א ואילך · גם ראיתי שתירץ דהתם כיון שהוא מודה שנדר איתרע חזקתו והביא ראיה מת"ס התו' בתובות דכ"ג ד"ה תרווייהו דכיון שאנו יודעים שזרק לה קדושין איתרע חזקתיה שלא להתירה לכתחילה משא"כ כאן שאין הנדר חל מיד ע"ש ואלוק זה אין בה טעם גמור דהרי עכ"פ נדר ואיתרע חזקתיה ות"ל אם חל מיד או אחר זמן וגם ראיתי להכנה"ג בי"ד סי' רל"ט אות ק"ע שהקשה דקי"ל בתם נדרים להחמיר וספק נזירות להקל ומ"ש ותירץ בשם מוהר"ר ן' שושן דכשהם כהחלט חל מיד וכשהם ע"ת ספיקן להקל א"כ דבנדרים אפי' ע"ת ספיקן להחמיר משום דליכא צערא דגופא ע"ש וכודאי דנקטינן כתירוץ ב' שהרי כמה מגדולי האחרונים עמדו על קו' זו ולא אחר בהם שחילק כן כי ע"כ איני רואה מקום להקל ספק נדר דהוי מד"ת דלרוב הראשונים אסיר' מד"ת וגם להר"מ יש לנדר דאסיר מד"ת דתלוי בדעתו וכיון דקי"ל להחמיר ש"מ דהכי תלינן בדעתו וגב ראיתי להתוס' נדרים ד"ח שכתבו דסתם נדרים להחמיר לקי עליו וע"כ לומר כמ"ש עוד הביא ראיה ממ"ש הר"מ בפ"ט דנזירות דב' אומרים נזרת וב' אומרים לא נזרת אינו נזיר כ"כ מדבריו ע"ש אלמא דתוקמינן גברא אחזקתיה שלא נזר א"ר והא כמי ל"מ שהרי דברי הר"מ הם משנה שלימה בנזיר ד"ך והתו' הקשו שם היכי דמי אי שתק הנודר שתיקה כהודאה דמי וי"ל שהנודר מכחיש כל אחת ואחת דאי מודה לאחת למה לא יהיה כהודאתו ע"ש והרי בכריתות דו"כ נחלקו אי נאמן אדם על עצמו יותר מק' עדים והרא"ש ורוב הפוסקים פסקו הכי דנאמן אבל הר"מ בפ"א כתב דנגד ב' עדים כגון אמרו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי נאמן דיכול לתרץ דבריו שלא יהיו נגד עדים לא אכלתי שונג אלא מזיד אבל בלא"ה אינו נאמן והרימ"ט מ"א סי' כ"נ הנ"ל לדעת רוב הפוסקים דנאמן דמהך מתני' דנזיר נראה דנאמנים העדים שיהיה נזיר אף שהוא מכחישם דלא נזר כדברי התו' וכבר עמדתי על זה באורך בסי' ד' וכיון שכן ל"נו מידי דאיית הרב דא"כ דלא חשיב חזקה וכי קי"ל דאינו נזיר בתרי ותרי היינו במכחיש להנך דאמרי נזרת דאי שתיק ת"ל דשתיקה כהודאה דמי וצ"כ כתרי ותרי דכמאן דליתנהו דמי א"כ כיון שאומר הוא לא קבלתי נזירות הרי אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים ואף להר"מ דנגד ב' עדים בעינן שיתרץ דבריו היינו נגד ב' עדים כשרים אבל כאן דמכחשי אהדדי וכמאן דליתנהו כודאי דנאמן אף בלי

שום חזקה ותו מה ראיה הביא מדברי הרב ואולם מדברי התוס' דנזיר היה מקום ראיה לדבריו שתירצו דאיירי באומר איני יודע א"כ בכאן שתיהן באחת דלא חשיב שתיק' כהודאה דאומר מה לי להכחישן כיון שהוכחשו הם מעצמם ולהנך תרי תירוצי קשה איך אפשר לומר אינו נזיר בתרי ותרי דספק חמור הוא מכל שאר ספיקי אם לא משום חזקה ואחר הישוב הא נמי ל"ק דהך מתניתין לגבי נזירות מתנייא וקי"ל כסתם מתני' דספק נזירות להקל דספיקו חמור מאדאו כדאסיק הש"ס בנדרים דו"ח וע"כ אע"ג דליכא הכא חזקת התר יש להתיר ואה"נ בתרי ותרי דנדר ושבועה דקי"ל ספיקן להחמיר דאסור כיון דליכא הכא חזקת התר ואי ק"ל מת' רשד"ם חא"ר סי' עז שכתב דתרי ותרי בנזירות אוקי תרי בהדי תרי ויש מחלוקת אם אסיר מד"ת או דרבנן התם בתרי ותרי דכ"ש שכבר הכריחו הרשד"ם והרז"בל דספק כ"ש להחמיר ע"ש אך את זה נ"ל ראיה דחשיב כה"ג חזקה שלא נדר שראיתי להכנה"ג יו"ד סי' רל"ט הגה"ט אות קכ"ח שהביא ת' רשד"ם דפי' ע"ו דתרי ותרי אי נדר נ"ש שאסר רשד"ם סיים אבל מהרי"קא בת' כ"ז חלק עליו וכתב דאפי' איסור ליכא דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי נברא אחזקתיה דמעיקרא בחזקת התר ע"ש ומקרוב נדפסו הוא תוכחת בסי' קנ"ב ע"ש ש"מ דקאי כדעת הרב מה"א דחשיב הלי חזקה גמורה שכן כתב להדייא וע"כ דלדידיה כי קי"ל בספק נדר ושבועה להחמיר ואם איתא לשתרי מטעם חזקה נ"ל דה"ט כמ"ש המה"א דכיון דודאי נדר איתרע חזקתיה וכן מצאתי בבירור להר"ש חיון בת' סי' ח' שכתב דתרי אמרי שהשבועה ע"ת ולא נתקיים ב"ב אומרים בלי תנאי אין אומרים אוקי אחזקתיה דמעיקרא דכיון דודאי נשבע איתרע חזקתיה ודמי לת' הרשב"א סי' תתקע"ב שכתב דכיון דלדברי כולם הלוקח בדין ירד איתרע חזקת מאריה קמא ע"ש וש"מ שגם הרב חשיב ליה חזקת התר לספק נדר ושבוע' וכן יש לדון מתוך דברי רשד"ם בת' ז"ו דסי' ע"ו דכתב דיש מחלוקת אם אסור מד"ת או דרבנן והיינו על מחלוקת תרי ותרי אי ספיקא דאורייתא או דרבנן והרי כי נחלקו אינו אלא במקום חזקה ודוחק לומר שכוונתו על מחלוקת הר"מ עם הרשב"א אי בספק בלא איתחזק אסיר מד"ת או דרבנן שפשט דבריו לא משמע הכי וגם ראיתי להראנ"ח ח"ב סימן מ' שכתב בתרי אומרים נשבע וב' אומרים לא נשבע דפטור ע"ש אע"ג שז"ל דכיון שהוא אומר לא נשבעתי אדם נאמן על עצמו לכ"ע היכא דליכא שני עדים כשרים אבל ראיתי לו שם דכיון דמכחישים זו לזו וראובן זה עומד בחזקת שלא נשבע ע"ש באופן שנראה דעת הב"ז ורשד"ם והראנ"ח והרש"ח דקיימי כדעת המה"א דדוקא בודאי נדר ושוב נפל הספק הוא דאתרע חזקת התר דמעיקרא אבל אי ספק אי נדר שרי דאוקי אחזקתיה ומיהו כבר נתבאר דהמבי"ט סי' רכ"ז שסבר ש"מ דלא ס"ל הך חזקה כלל · וראיתי להרב המופלא מהרי"ט אלגאזי בס' קהלת יעקב דע"ט שהקשה בת' הר"ן סימן כ"א שכתב בנשבע לצאת שבת מהעיר דלרש"י חייב לצאת קודם השבת ולהתו' אינו חייב קודם שבת העלה דלהר"ת הוי ספק תורה דאסיר דרבנן ולהרשב"א אסיר מד"ת ע"ש והקשה דהכא שרי לכ"ע דכל ספק אוקי אחזקתיה וה"נ אוקי אחזקתיה דמעיקר' דלא נדר והביא ראיה מדברי הרב מה"א ע"ש ולמה שנתבאר מדברי הר"ן ראיה דכיון דודאי נדר איתרע חזקתיה אף שהנדר חל אחר זמן כמ"ש הכנה"ג בשם ת' הר"ד ן' שושן בתירו' שני ות"מ הנה הבאתי ענין זה בכאן דהרי דאע"ג שנראה שיש כאן חזקה הרי דעת המבי"ט דלא חשיבה גם ראיתי בת' הרב ווייל סי' פ"ח ולהרב עדות ביעקב סימן י"ב שהעלו דחזקה דהיתה אוכלת בתרומה לא חשיבה חזקה הבאתי דבריהם בקא"ח סי' ק"ב דרו"ע גם התוספות בעירובין דל"ה ד"ה אמר נסתפקו אי חזקה העמד אדם על תחום ביתו שלא ערב אי חשיב חזקה או לא ע"ש גם ראיתי להרז"בל ח"ג סי' ע"ב שכתב דמסתבר דחזקה דהעמד אדם בחזקת שאינו חייב באבילות דלא חשיבה חזקה ע"ש ועיין במהרש"א יבמות דס"ט ד"ה בברש"י שהקש' דמאי ק"ל ניחוש שמא עיברה נוקמה אחזקה שלא היתה מעוברת ע"ש ולמ"ש אין ברירה דחשיב חזקה ומה גם דביבמות דקי"ט רוב נשים מתעברות ויולדות ורוב זה מרע לה להך חזקה ואע"ג דבחד ביאה אינו רוב גמור מ"מ עכ"פ מרע לחזקה דרוב עדיף מחזקה ועיין הלמב"ן והרי"טבא קדושין דס"ו שכתבו חזקה דחייב קרבן באופ"ן דכ"מ מכל זה דלהתיר ספק בחזקה שלא נזכר בש"ס ודברי הראשונים צריכה רבה להתיר :

סימן קי"ג נתתי לבי לדעת במאי דקי"ל בפ"ק דחולין בכל ספק אוקי אחזקתי'

כמ"ש בפ"ק דחולין דף י' וכתבו התוספות דאף להקל אזלינן ובדאיתיה בכמה דוכתי דשרינן כל ספק איסור במקום חזקת התר אך צריך ביאור בדבר שבערוה שהחמירו רבנן בכמה דברים אי אסרו בכל ספק אף דאיכא חזקת התר א"ד ל"ש וראיתי להרמ"ט ח"א סימן ז"א בשם רבו שכתב דאזלינן בתר חזקה להקל אף בקידושין כדמוכח בפ"ב דקדושין מדברי התוס' דאמרינן העמד דבר על חזקתו אף בקידושין את"ד וכ"ל שנתכוון למ"ש התוס' בקידושין דע"ט ד"ה קדשה וז"ל דודאי לפ' בקדשה אביה לחוד דבההיא מודה שמואל דלא יצא מקודשת דאמרי' העמד אשה שהיא פנויה כמו שהיתה קודם שקדשה והרי היא בוגר' לפנינו ואין קידושי האב קידושין וכו' הרי דמתיר שמואל ספק קידושין מטעם חזקת פנויה ואחרי המחילה הא ל"מ שז"ל דה"ד שז"ל ב"כ הרי היא בוגרת דבתר השתא אזלינן ומדהשתא בוגרת בצפרא בגי בוגרת דמה"ט התיר רב קידושי אביה ש"מ דאלים הך סברה בחזקה דאזלינן בתרה אף להקל באיסור תורה וכי פליג ליה שמואל היינו דחושש באיסור ערוה גם בחזקה כ"ש להקל בסברה זו דבתר השתא אך בצירוף חזקה ובתר השתא דהוי בתרי חזקי מתיר גם בערוה כמ"ש בפ"ב דכתובות דאסרו ביוחסין ברוב והתירו בתרי רובי וה"נ לגבי חזקה ובפ' המדיר אמרו חדא במקום תרתי לא אמרינן גם בעירובין דל"ז אמרו התם תרי חזקי להקל הכא חדא חזקה הרי דשני טובא בין חדא חזקה לתרי חזקי וכך דייקי דברי התוספו' שכתבו דהרי היא בוגרת כראה דאי לאו ה"ט לא הוה אזיל בתר חזקת פנויה להקל בקידושין וכן הבין הרב עצמות יוסף בחידושיו וכן יש לדון נ"כ מתוך דברי מהרש"א ע"ש וסבור הייתי להכריח כדבריו מתוך הסוגיא כמ"ש שם קדשה אביה וקדשה עצמה ביומא דמישלם שית רב אמר הרי היא בוגרת וקידושי האב לאו כלום הוי וקי"ל כוותיה ואי מתיר רב ספק קידושין כסברת בתר השתא דלא ידענו גלוי בכתוב דאזלינן בתריה כ"ש דאזיל בתר חזקת פנויה דנפק"ל בפ"ק דחולין דאזלינן בתר חזקה וכל מ"ש התוס' דבעינן חזקה עם בתר השתא להקל בקידו' אינו אלא לשמואל דהרי חייש נגד בתר השתא ואוסר ה"נ חייש נגד חזקה משא"כ דבתר השתא מתיר הש"כ לרב דמקל בקידושין בטעם בתר השתא אזלינן מכ"ש דמקל במקום חזקה גריד והרי אנן קי"ל כרב אך אחר הישוב הא נמי ל"ת שז"ל דאה"נ דגם רב אינו מקל בטעם חזקה גריד או בטעם בתר השתא גריד וכי התיר בקידושי אביה בלי גט מטעם בתר השתא היינו בצירוף דאית לה חזקת פנויה שלא לאוסרה בקידושי אביה והו"ל חזקה ובתר השתא דהוי בתרי חזקי וכי פליג שמואל היינו דס"ל דחזקת פנויה לא חשיבה כלל דמת"כ מקודשת היא או בקידושי דידה או בקידושי אביה וכמ"ש התו' בדיבור הנז' אלא דרב פליג עליה וס"ל דעכ"פ חזקת פנויה

מסייע לבתר השתא דליכוו תרי חזקי להתיר קידושי אביה באופן דלמה שנתבאר נ"ל מהך סוגיא ודברי התוס' להתיר ספק קידושין בחזקה צריך כדברי רבו של הרא"מ והנה אמת דבב"ד הדין עמו שהרי בב' אומרים קטנה וב' אומרים גדולה דבא להתירה מטעם חזקת קטנות הרי מסייע לה נמי חזקת פנויה והו"ל תרי חזקי דגם לדבריכו יש להתיר אך המעיין בדבריו יראה דמתיר ספק קידושין גם בחזקה צריך ע"ש והא ודאי איני רואה ראיה להתיר מהך סוגיא ודברי התוס' וכאמור אלא דאכתי היה נראה לדון בדבריו מה"ש התוס' בהך סוגיא ד"ה ושמואל ז"ל אבל אי הוה שם חזקה דנערות מודה רב דאוקי אחזקתה וכו' הרי נראה דמתיר קידושי דידה בלי גם משום חזקת נערו' שאז לא מהני כלל דס"ל דחזקה דאיתרעה אזלי' בתרה ואי בחזקה דאיתרעה מתיר בקידושין כ"ש בחזק' דלא איתרעה אי מהא נמי נ"מ של דמ"ש התוספו' דמודי רב היינו וחייש כשמואל דס"ל חוששין לקידושי שניהם מטעם חזקת נערות דבלא"ה לא הוה חייש רב לקידושי אביה כלל ואע"ג שהרוכל ח"ג סימן ע"כ הבין הפשוט בדבריהם דאינו חושש רב כה"ג לקידושי דידה כלל ת"ת החכם עיניו יחזו דאם לדין יש תשובה:

וגם ראיתי להר"א בן שאנג' הובאה בס' בני משה סי' ל' שהאריך לבאר בדברי התוספות אלו דה"ד לחוש לקידושי שניהם והביא מפרש' והטור וש"ע אה"ע סימן לז שכתב להדיא דבתוך שפה חיישינן לק' שניהם ותמה מזה להרוכל והר"א ששון סימן קכז שהבינו בפשוט הפך מזה ותו נ"מ בדברי הרא"מ גם מתוספות הנז' ובר מן דין לפי מה שביארתי דרב כי התיר מטעם הרי היא בוגרת היינו בצירוף חזקת פנויה דמסייע להתיר קידושי אביה א"כ ה"כ ז"ל בתוך שש דאיכא חזקת נערות דמתיר רב קידושי דידה היינו נמי דמסייע לה חזקת פנויה להתיר קידושה דידה דהוי תרי חזקי ואה"כ דבחדא חזקה אין להתיר כלל בדבר שבערוה:

גם ראיתי להר"א ששון סימן רנ"ד דנסתפק אי אזלינן בתר חזקה להקל במקום ערוה ויותר נראה דעתו דמהני כדעת רבו של הרא"מ בלי שום ראיה ואין זה מוציאנו מידי ספק וגם ראיתי להרב פני יהושע בחידושיו לקידושין שהבין בפשוט בהך סוגיא כדרך שכתבתי דלכ"ע בחזקה צריך אין להתיר בספק קידושין כי אם בצירוף חזקת פנויה עם חזקת נערות אי בתר השתא וכ"ת אכתי יש להכריח דל"ש בין קידו' לשאר איסורים דאל"ה מאי ק"ל לשמואל ממקוה אימא אה"נ דמדינא בתר השתא אזלינן בכל איסורים אלא שבקידושין החמיר וכן מאי ק"ל נימא כתנאי רב כר"ג ושמואל כרז' אימא דאה"כ דאזיל בתר השתא ואפ"ה יש להחמיר בקידושין אלא ודאי דלא שנא הא נמי ל"ק דע"כ שמואל לא אזיל בתר השתא דא"כ היה לו לעשות קידושי דידה קידושי ודאי וקידושי האב ספק אם איתא דבתר השתא הוי ודאי בכל התורה מכ"ש בקידושין להחמיר דב"מ טובא בין קידושי ודאי לספק ואע"ג דחומרה דאתי לידי קולה היא דאי קבלה קידושין מאחר לא בעי גט לא כ"ת דעכ"פ מת"כ מקודשת ודאי מנידה או מגד קידושי אביה וכיון דמשוי לקידושי דידה ספק ש"מ דלא אזיל בתר השתא ושפיר ק"ל ממקוה ומאידך דר"ג ורז' כי מן הבאר יש לדחות הראיה מהתוס' שכתבו דבחזקת נערות מודי רב דמוקמי לה בחזקת נערה שגדלה דהוי ודאי כמו שהבין הרוכל דמלבד מ"ש לעיל נ"מ של דלגבי קידושי דידה הוו קידושי ודאי ואה"כ דחייש מספק משום חומרה גם לקידושי אביה ואת זה ק"ל להטור אה"ע בשם הרמ"ה והש"ע בסימן לז שכתבו דבתוך שפה הוי ספק וצריכה גט משניהם ע"ש ואילו למ"ש נ"ד אהדרי דקידושי אביה דמסייע לה חזקת נערות הוי קידושי ודאי דאזלינן בתר חזקה להחמיר גם

בערוה בודאי ואין הספק כי אם בקידושי דידה ואיך תשוו לשניהם לקידושי ספק ודוחק לומר דל"ר וכי כתבו דהוי ספק היינו לקידושי דידה לבד ואולי דס"ל דחזקה דאיתרע מריעא הוי ספק וכן הביאו ראיה בת' בני משה סימן ל' והרב מחנה אפרים ה' אישות סימן ג' ולפי דעתו דבערוה החמירו גם בחזקה הא נ"מ אך מן הגד שוה דמשמע מדבריהם דגם קידושי אביה הוי קידושי ספק יתכן לדון בדבריהם כן:

וראיתי להרא"מ ח"א סימן כ"א שהשיב נגד דעת מהר"ם קסטילץ דסבור דחזקת קטנות חזקה גמורה דא"כ תיקשי בת' הרשב"א סימן אלף רמו בנתקדשה ונסתפקו גם הגיעה לכלל שנותיה ובבדק' ולא מצאו לה סימני' דהוי ס"ס ספק אם הגיעה לכלל שנים ואת"ל הגיעה ספק הביאה סימנים ונשרו או לא הביאה ואיבעי' כן אסר ואם איתא לוקמה בחזקת קטנות דאין טעם להלק דהוי דבר שבערוה דגם בדבר שבערוה אזלינן בתר חזקה כמ"ש בפ"ד אין נבי שתי כתי עדים מחמרי' מדרבנן שלא להתירה לכתחילה ולאו משום דהוי דבר שבערוה אלא דבכל איסורי תורה החמירו בתרי ותרי שכ"כ בעירובין וכן מוכח מכמה דוכתי דאמרינן אוקי אחזקתיה להקל לכתחילה אף בדבר ערוה ש' דבריו הנה דאזיל בפשוט כדעת רבו והראיה שהביא אחרי הת"ר נ"מ דלמאי דמסיק שם דתרי ותרי ספיקא דרבנן דמד"ת אוקי אחזקתיה א"כ יצ"ב דהחמירו הם במקום חזקה יצ"ל הכפך א"כ נימא דבבל ספק נמי אסרו משום חומרה דא"א דמ"ל ספק דתרי ותרי מ"ל מאר ספיקי דאע"ג שהראיה שהביא מעירובין מוכח דדוקא בספק דתרי ותרי הוא דיש לאסור וכ"כ מהתוס' כתובות דכ"ו דבכל איסורי תורה אסרו בתרי ותרי אע"ג דבספק צריך שאינו מתרי ותרי קיל בכולי ש"ס להקל באיסורי תורה במקו' חזקה אי מהא עכ"פ תיקשי בהך סוגיא דיבמות דל"א דאמרינן ומתני דהבא בכת אחד דהו"ל ספיקא דרבנן והרי כת אחת דהוי כשאר ספיקי ואסרו בקידושין ש"מ דבערוה החמיר בכל ספק במקום חזקה וא"כ למסקנ' הש"ס דאסיק דתני בקידושין וה"ה בגירושין א"כ ז"ל דבכל גוונא איירי בין בכת אחת בין בשתי כתות והרי בכת א' אסרו בערוה אע"ג דהוי כשאר ספיקי דל"ד לתרי ותרי ש"מ דאסרו במקום חזקת והרי זה ראיה לסתור:

והנה אמת שהתוס' שם כתבו דנגזרו בכת אחת אטו שתי כתות ונסתפקו אי לפי המסקנא אסרו בכת אחת ע"ש וא"כ ז"ל דאף אתמ"ל דאסרו אינו אלא דשייך לגזור אטו שתי כתות מיהו דשאר ספיקי אוקמינן אחזקתיה להקל גם בערוה אי מהא הרי התוספו' שם בתירוץ שני כתבו דכת אחת ושתי כתות הכל שוה דהכל ספק דרבנן ע"ש ולפי תירוץ זה כ"מ דאסרו גם בכת אחת ש"מ דבערוה אסרו לבד ולתי' זה אינו משום גזירה אטו ב' כתי עדים דא"כ הוי גזירה לגזירה וגם דבשאר איסורי תורה לא אסרו כי אם בתרי ותרי לבד דבכת אחת לא נאמ' וא"כ לפי תירוץ זה בכל שאר ספיקי דערוה יש לאסור נ"כ במקום חזקה וא"כ אדתפשוט להתיר מתירוץ ראשון תיפשוט להחמיר מתירוץ שני וכ"כ דעת הר"ן בפ"כ דכתובו' גבי ב' אומרים נתקדשה שכתב ובפ"ד אחין נמי אמרינן דבכת אחת א' או' קרוב לו וא' אומר קרוב לה דספיקא דרבנן היא ע"ש גר' דלמסקנא גם בכת אחת אסרו גם לרבינו ירוחם בשם הרמ"ה הביאו הרא"ח ח"ב סימן מ' דס"ט כ"כ להדיא דגם בכת אחת אסרו וא"כ לפז' אדרבה מהך סוגיא יש לדון דגם בכל ספק בדבר שבערוה החמירו במקום חזקה ואחר הישוב גם מתירוץ ראשון של התוס' נ"מ להתיר בערוה בכל ספק משום חזקה שהרי כשהקשו שם ואילו בגירושין ספק קרוב לו לא קתני משני רבה דה"ט משום חזקה והקשו א"ה בקידושין נמי תתייבם משום חזקה ותירצו לחומרא הרי דאסיק

דהחמירו נגד חזקה בערוה משא"כ בשאר איסורי' והדר הקשו א"ה בגירושין נמי לחומרא ותירצו דבגרושין דאתי לידי קולא בכל תורה דאם אתה אומר חולצת מתיבמ' והוי נגד חזקה לא החמירו בחליצה אבל בקידושין דאי נמי מתיבמת אין בכך כלום דבחזק' התר לייבם קיימא הרי דאסרו לייבם נגד חזקת התר וגם בגט היו מצרכו חליצה אע"ג דבחזקת התר קיימא אם לא דאתי לידי קולא דיתירוה גם להתייבם והדר הקשו ובגירושין מי לא תנן וכו' וא"כ שפיר כתבו התו' דבת אחת משום גזירה דשתי כתות לבד הוא דיש לאסור דבלא"ה אין להחמיר להצריכה חליצה כיון דאתי לידי קולא אבל במקום דלא אתו לידי קולא דיתירוה לייבם אם"כ דמדינא יש להחמיר לפי מסקנת הך סוגייא ואין לומר דלמסקנא נדחה כל זה ואין החומרה כי אם דהוי ספק דתרי ותרי דמלבד שאין הכרח לזה בר מן דין הרי מתני' דנפל הבית דתני חולצת אע"ג דבחזקת התר לשוק עומדת ואינו ספק דתרי ותרי ואע"ג דהוי חומרא דאתי לידי קולא ש"מ דגם בכל ספק אסרו במקום חזקה בערוה הפך דעת הרא"מ ורבו ואי ק"ל מדתנן בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ופרש"י דלא חיישינן שמא מת דמד"ת נפק"ל בפ"ק דחולין דמעמד דבר על חזקתו הרי שהתירו יבמה לזר משום חזקה הא ל"ק דהתם הו"ל רוב החזקה דאי רוב חולים לחיים כ"ש רוב בריאים א"כ י"ל דגם בערוה כל דליכא ריעותא לפנינו כגון הכא לחוש שמת בלי שום סבה אזלינן בתר חזקה וכי חששו באיכ' ריעות' לפנינו כגון ספק קידושין וכ"ת הרי חולה איתיליד ריעותא הוי ואפ"ה התירו הא ל"ק דכיון דרוב חולים לחיים כמאן דליכא ריעותא כלל חשיב ויש להביא ראיה לזה ממ"ש התו' ביבמות דקי"ט ד"ה מחוורת' דהא דאמר רשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי אע"ג דרוב אינן נפלים התם משום שלא יבא להקל בערוה דלא רצו לסמוך על הרוב להתירו וכו' הרי דאסרו נגד רוב אע"ג דרובא וחזקה רובא עדיף וכ"ת התם שאני דיבא לידי לעז כמ"ש התו' שם וכ"כ הר"א ששון סי' ר"ד אבל בלא"ה אזלינן בתר הרוב דקי"ל דקטן מייבם אכתי בחזקה דקי"ל מרוב שפיר מיסתבר דאסרו גם בלי לעז וכ"כ דהדי כתבו התו' ביבמות דל"ו ד"ה הא דחיישינן למיעוט מצוי כמו במים שאין להם סוף דאשתו אסורה ובזה שאין מעידי' עליו אע"ג דשאני התם משום ערוה החמירו וכ"כ בתוספות הרא"ש הרי דהחמירו בערוה במיעו' מצוי אע"ג דרוב גמור חשיב מד"ת והרי רוב עדיף מחזקה מד"ת ואי ברוב אסרו כ"ש בחזקה גם בקידושין ד"ן כתבו התו' ד"ה ה"ג לגירסת ר"ח דחיישינן לסבלונות גם במיעוט נגד הרוב וכתבו דחיישינן למיעוט משום חומר דא"א דאשכחן דחיישי' למיעוט משום חומר דא"א גבי מים שאין להם סוף ע"ש וכדבריו כתב הרא"ש בפסקיו והר"ס כת' הביאה מהרי"קו שורש קע"ב ד"ר והרי הדברים ק"ו אי אסרו בסבלונו' דאיכא רוב להתר וחזקה להתר דהיינו חזקת פנויה משום חומר דא"א כ"ש שיש לאסור בכל ספק בחזקת התר גריד והיה נראה להביא ראיה לדעת הרא"מ ורבו ממ"ש מהרי"קו שם דר"ו וז"ל אבל ספק הבא שלא על ידי מעשה שני כתי עדים פשיטא דמוקמינן לה בחזקת פנויה לכל הפחו' היכא שאין הספק תלוי במעשה היאך היה כי היכא דזרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה ואף עד אחד אומר קרוב לו ועד אחד אומר קרוב לה וכן כענין הסבלונות וכו' ע"ש הרי דמתיר בספק הבא על ידי מעשה משום חזקה הא כדי כד הוינן בה אדרבא מכאן ראיה לאסור שאין דבריו אם כי אם להתיר בדיעבד דאם נשת לא תצא שבזה הוא שנחלקו דבר פלוגתיה בכר בסבלונות אם ניסת תצא והוא ז"ל הוכיח דלכתחילה לבד לא תינשא ואם ניסת לא תצא ולזה הוא

שכתב שיש להעמידה בחזקת פנויה וזה מוכרח שאני ספק במעשה דהיינו עד אומר קרוב לו מבואר בתוספות דכ"ג ד"ה תרווייהו והטור אע"ה סימן מ"ו דעכ"פ אסורה לינשא וכן בסבלונות כ"ע מודו לאסור לכתחילה להנשא כי ע"כ שגם הרב להתירה בדיעבד לבד קאמר אבל לכתחילה אסור ועיין בתרומת הדשן סימן רז' וכ"כ מהתו' יבמות דס"ח ד"ה רישא דהכריחו דגבי יוחסין אסרו בחזקה ע"ש וא"כ י"ל דכ"ש דאסרו בדבר ערוה ומיהו לזה יש לדחות דתנינו ביוחסין דבעינן תרי רובי בכתובות דט"ו ואילו בערוה התירו ברוב אחד לבד גבי קטן וקטנה אלא שאין זה הכרח שי"ל דוקא ברוב דעדיף מחזקה סמכו להתיר גם בערוה ולא בחזקה דגריע מרוב:

עוד תמהני בדבריהם שדבר פשוט בכל דיני קידושין בכל ספק דבעיית הש"ס ומחלוקת פוסקים דנקטי' להחמיר ועד כאן לא נחלקו בספק קידושין אלא אם ניסת תצא בספק גירושין או לא כמ"ש הב"ח בפי' מה' גירושין ס"ג בשם מהרי"קו אבל להתיר משום חזקה לא היה אדם שערע' עליו גם ראיתי להר"ן בפ"ק דקידו' גבי כהן הוא ואמרה היא דאמרינן חיישינן מדרבנן וצריכה גט שנסתפק בכל ספק קידושין אי צריכה גט מד"ת או לא שי"ל העמד אשה על חזקת' דמ"ש ומכל תיקו דממונא וכו' אלא שמפני שאמר ערוה אסרו רבנן אבל מדברי הרי"ף אין נראה כן וכ"ע ע"ש הרי שנסתפק אי מהני חזקה להתיר מד"ת או לא אך להתיר אף מדבריהם לא עלה על לבו וכ"ת התם ה"ט כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס דספק דדין הו"ל כספק הבא מחוסר ידיעה דלא מקרי ספק ע"ש וכדבריו כתב מוהרי"קו שורש קע"ב דר"ו ע"ש עם כל זה אין ספיקו כי אם דליתסר מד"ת נמי אבל להתירה שום ספק אף שאינו ספק דדין לא אמר ומה גם שעיקר סברה זו דספק דדין חשיב חוסר ידיעה אינו מוסכם דהרי קי"ל בכל ספק דדין דרבנן להקל וכבר השיב על דברי מהרי"קו הרא"נח ח"ב סימן מ' דס"ח ע"ש כי ע"כ איני רואה מקום להתיר ספק ערוה מגד חזקה דמ"ש מהרא"מט שכ"כ מדוכתי טובא אכן יד עניי ולא דאינו ראיה להתיר והרי הראיה הגדולה מפ"ד אין שסבא אדרבא משם ראיה לאסור ועוד תמהני דהרא"מט גופיה ח"א סימן קל"ח הביא דברי הר"ן דפ"ק דקידושין והאריך להוכיח שגם הר"ן לא נסתפק בכל ספק קידו' דליתסר מד"ת דבודאי שרי מד"ת דאף בתרי ותרי שרי מד"ת וכל ספק דאסיר הוא מדבריהם דלא אוקמוה אחזקה ע"ש ואיך בכאן נקיט בפשיטות להתיר לגמרי ספק קידושין משום חזקה ואי ק"ל ממ"ש הרא"ש סימן שצ"ט דהכהו תלת דר"א בן פרטא דמותבינן עליהם חומרי חיים ומתים אעפ"י שרובן לאכד דכיון שאפשר בהם הסכנה לא הלכו אחר הרוב כי אם אחר החזקה אע"ג דרובא וחזקה רובא עדיף הכא איכא תרי חזקי חזקת א"א וחזקת חי ע"ש ואם איתא ליסני דבערוה החמירו בחזקה נגד רוב דאף בחזקה גריד אסרו וגם ברוב גריד לפעמים כגון סבלונות וגוסס ומים שאין להם סוף הא ל"ק דהרי תנן שם בגיטין דכ"ח בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה הרי דחשו גם בשאר איסורים אף דקי"ל בהו לבתיר ברוב נגד חזקה:

אך את זה ק"ל לפי דעתי דבערוה בכל ספק אסרו במקום חזקה מדתנן בסוף מי שאחזו כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד י"ב חודש כתבו לאחר י"ב ומת אם גט קדם למיתה הז' גט אין ידוע זוהי שאמרו מגורש' ואינה מגורשת והקשה הר"ן אמאי לא מוקמינן ליה בחזקת חי וניתנא דלאחר י"ב חודש מת ותירץ כיון דהשתא מת מקמי הכי מספ"קל דילמא בתוך י"ב חודש מת ע"כ הרי נראה דאי לאו דהוי חזקה דאיתרע הוה אזלינן בתר חזקת חי אף להקל בערוה הרי שהתירו בחזקה גם בערוה כדברי הרא"מט גם

ראיתי להריטב"א בחידושיו שהקשה קושיית הר"ן ותירץ דאיירי בשני כיתי עדים דקי"ל דבכל תרי ותרי אסרו מדבריהם אף בחזקה א"כ דבחזקה דאיתרעה חיישינן גם בספק שאינו תרי ותרי ע"ש הנה מבואר דרפי' בידיה אף בחזקה דאיתרע אי יש לאסור בערוה כל שאינו תרי ותרי וזה סותר כל מ"ש:

אך אחר הישוב הא נמי ל"ק דהרי כבר ביארתי דהתם בגט דנותנו לה בחזקת חי ה"ט דלא איתיליד רעות' לפנינו ובלי ריעותא גם בערוה שרי משא"כ בכל ספק קידושין דהריעותא לפנינו ואילו כל ספק דלמפרע אם חי אם מת לא ראינו שום ריעותא דאיכא לספוקי על ידה וכן כתבו התוספו' בסוטה דכ"ח ד"ה אינו דסוטה וספק מגע דשרץ גרע החזק' היתר דהרי השרץ והכוהל קמן משא"כ במקום קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא לספוקי על ידה ע"ש וא"כ ה"נ שפיר ק"ל להריטב"א והר"ן הכא אם אינו ידוע אם גט קדם למיתה כיון דלא איתיליד ריעותא לפנינו גם בערוה שרי כדקי"ל במביא גט דנותנו לה בחזקת שהוא קיים ולזה תירץ דחזקה דאיתרע אף דלא איתייליד ריעו' לפנינו חששו בערוה דעשאוה כאיתייליד ריעותא בעת הספק והריטב"א נסתפק בדבר דלא חששו כי אם כאיתייליד ריעו' לפנינו משא"כ חזקה דאיתרע דכיון דליכא ריעותא לפנינו לא חששו כי מן הבאר ל"ת מה"ש התוס' בקידושין דע"ט ד"ה ושמואל דאזלינן בתר חזקת נערות להקל בק' דידה לפי מה שהבינו הריב"ל והר"א ששון וגם מדברי התוס' ר"י"ד והריטב"א בחידושם יש לדון כן דפשיט להו דמהני חזקת נערות להתיר בלי גט קידושי דידה וזה יורה כדעת הרמב"ט ורבו דמלבד מ"ש לעיל ליישב הנה בעתה אין צורך לכל מ"ש דה"כ ספק דלמפרע אם בגרה קודם או לא בלי שום ריעותא לפנינו דהקידו' לא חשיבי ריעות אם היא נערה וכיון דבחזקת נערה קיימא ואין ריעות' לפנינו אף בחזקה דאיתרע אזלי' בתרה גם בערוה כדעת הריטב"א בגיטין בס"פ מי שאחזו ואף דמפרשי בש"ס וכ"כ הטור וש"ע אה"ע סימן נ"ז דחלקו על זה וסברי דגם בחזק' נערה חוששין לקידושי שניהם היינו דס"ל כדברי הר"ן דבחזקה דאיתרע גם בלא איתייליד ריעותא לפנינו חששו בערוה וכ"כ דהטור וש"ע אה"ע סימן קמ"ד פסקו בהתם דאם אינו ידוע אם הגט קדם למיתה דחולצת ולא מתייבמת ש"מ דגם בלי תרי ותרי מחמירין דאל"ה הו"ל לפרש ש"מ דקי"ל כהר"ן דחזקה דאיתרע בערוה חיישינן גם בלא איתייליד ריעותא לפנינו ואי ק"ל מת"ש כת' משפטי שמואל סי' קי"ז דגם בספק דתרי ותרי הביא בשם כמה גדולי הראשונים דמוקמינן אחזקתיה להקל גם בערוה ע"ש וא"כ הדברים ק"ו בשאר ספיקי דיש להתיר בספק קידושין בחזקת פנויה אך שדבריו תמוהים איך יתכן שיקילו בספק דתרי ותרי דחמיר מכל שאר ספיקי והרי כל ספק קידושין אסור ויש שחששו גם בש"ס מת' הרשב"א אלף ר"ו מב"ש בספק דתרי ותרי גם בעיקר לימודו מדברי הראשונים יש להשיב כמו שכבר תמה עליו כת' כהונת עולם סי' ס' ע"ש באופן שבעת איני רואה שום ראיה להתיר בערוה שום ספק אף במקום חזקה והדבר צ"ת:

גם מגד אחר היה מקום לדון לאסור בכל אין ספק קידו' נגד חזקת פנויה להתיר מת"ש התוס' בכתובות דף ע"ה ד"ה אבל דחזקת פנויה לא חשיבה כלל נגד חזקת הגוף ע"ש ש"מ דחזקת פנויה גריעה טובא אלא שקשה מ"ט ומ"ש משאר חזקי' והרב בנל"ש כתב ב' טעמים אי משום דהוי חזקה עשויה להשתנות א"כ דהוי חזקה דאיתרע ע"ש ולתירוץ ראשון ק"ל הרי חזקת נערות וחזקת קטנות וחזקת חי דעשוי להשתנות והוי חזקה דאף שהרמב"ט מ"א סי' נ"ז לא השיב דחזקת קטנות לאו חזקה היא מה"ט רואה אני שהם דברי יחיד דרבו הפוסקים דהוי חזקה גמורה גם קשה שהרי התוס' בכתובות

דכ"ב ד"ה מאי ובקידושין דע"ט ד"ה הרי היא סמכו בהתם להך חזקת פנויה גם בתירוץ שני קשה דאכן קי"ל דאזלינן בתר חזקה דאיתרע כמ"ש התוס' בחולין ד"י וכ"כ הרי"כל ח"ג סי' ע"ב ורשד"ם חי"ד סימן ר"א כי ע"כ נכון כעיני מ"ש ליישב הרי"מט בחידושיו דהכא ה"ט דהיא טוענת משארסתני נולדו המומים והרי מרע לה לחזקת פנויה דקי"ל שוי לנפשה חתיכה דאיסור ע"ש כי ע"כ אין מזה שצד לאסור ותו שגם התוס' לא כתבו דלא חשיבה כי אם נגד חזקת הגוף דאלים טפי אבל בחזקת פנויה גרידא גם הם יודו דאזלינן בתרה:

ונ"ל עוד ראיה דבערוה החמירו גם באיכא חזקת היתר מת"ש בנידה דמ"ו קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה שבאו לה סימני' ואסיק הש"ס דהב"ע לחליצה אבל לחליצה בעיא בדיק' ולמיאון גם כי בדקו ובבאו חיישינן שמא נשרו יע"ש וכ"כ הטור אה"ע סימן קכ"ה וקשה דהרי בפ"ק דחולין דילפינן דאזלינן בתר חזקה מנגעי בתים והקשו התו' דנימא דלהחמיר אזלינן לבד ותירצו דבשל תורה אין לחלק בין להקל או להחמיר ומינה קי"ל דאזלי' בתר חזקה אף להקל בשל תורה וא"כ תיקשי ה"נ דתיהני חזקה דרבה גם לחליצה דהוי להקל וכ"ת דכיון דאפשר לברר לא סמכינן כדמוכח בפ"ק דפסחים וכ"כ הר"ן בת' מהרימ"ט בסי' נ"ז זה אינו דקי"ל במיאון דחיישי' שמא נשרו וא"כ כי לא מבאו לה סימנים נימא נשרו ונוקים אחזקתה ותחלוץ וכ"ת דרבא מספק"ל אי הוי חזקה ולכך אזלינן להחמיר זה אינו דהרי שם בנדה דמ"ח תני בברייתא' דאין משיאים ספיקות על ידי נשים ואעפ"י כן לאחר הפרק נשים בודקו' אותם ופרש"י דלאו עלייהו סמכינן אלא לחזקה דרבא ואי רבא מספק"ל אי איכא חזקה הו"ל ספק תורה והרי אין משיאים ספיקות עפ"י נשים א"ו ודאי דהוי חזקה גמורה ומדבריהם בחליצה דבעי בדיקה ואם לא מבאו לה סימני' לא אמרינן כבר הביאה ונשרו וסדר כי קושיין דבחזקה דהוי מד"ת בין להקל או להחמיר אלא ודאי ה"ט דבמקום ערוה החמירו רבנן ולא סמכו על החזקות להקל הן אמת דהכתי ק"ל שהרי בעירובין דל"ב אמר ר"נ בשל תורה אין חזקת שליח עושה שליחותו וכו' ויש מהפוסקים שפסקו כר"נ והדבר קשה מ"ש מכל חזקות דאזלינן בתרה גם להקל כל שאינו דבר ערוה וי"ל דר"נ מספק"ל אי חשיב חזקה ולהכי החמיר בשל תורה משא"כ בשל דבריהם דגם בלי חזקה קי"ל ספק דדבריהם לחקל וכ"כ דבחזקת שליח מספ"קל לר"נ ובחזקה דרבא פשיט לן דהוי חזקה גמורה אלא שהחמיר בערוה דאי אמרת דהתם נמי מספ"קל קשה דהרי בר"מ דנדה אסיק הש"ס דלאחר הפרק נשים בודקות אותם כביוב חזקה דרבא אע"ג דעיקר חזקה דרבא לא מהני להקל בשל תורה אפ"ה בסיוע הך חזקה מהני גם בערוה עדות נשים ואילו בגיטין דכ"ד אסיק הש"ס בעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין והאשה אומרת כתן לי ואבד דאינם נאמנים והקשו דליהמניהו משום חזקת שליח עושה שליחותו ותירצו דהך חזקה לא מהני כי אם להחמיר והשתא קשה והרי גם בסיוע חזקה דלא מהני להקל בשל תורה האמינו בערוה נשים א"כ כ"ש הכא דאיכא עדות בעל ושליח ואשה אלא ודאי דהתם שאני דחזקה דרבא הוי חזקה גמורה מד"ת אלא שהחמירו בערוה ובדרבנן האמינו נשים משא"כ בהך חזקה דשליח עש"ל דמספ"קל אי הוי חזקה או לא א"כ בספק תורה להחמיר ודיינינן בו כאילו אין כאן חזקה ובלי חזקה בדבר ערוה בעינן שני עדים כשרים והנה אמת שיש לדחות כל זה ולומר דבסיוהכי הכא לאו על החזקה דרבא לבד האמינו נשים אלא משום דעביד לאגלויי דיכולין לברר הדבר על ידי נשים אחרות דמה"ט האמינו בעדות אשה פר' אחר שמת בעלה אעפ"י דהוי דבר שבערוה כיון דהוי מילתא דעביד לאגלויי

כת"ס

בנ"ש ביבמות דקט"ו וכן פסק הר"ת בסוף פ' גירושין ע"ש גם זה אינו מספיק דתינח לדעת התשב"ץ ח"א סימן ע"ד סימן פ"ה דס"ל דמילתא דעביד לאגלויי לאמן מד"ת ואפילו בממון אף הרו"בש סימן קפ"ב שהוא מכת החולקים עליו הארץ להוכיח דכי מהני ה"ט.הייכו שלא בעת מעשה כגון ואשתמודעוכהי דאחוה דפ' מיתנא דפ' החולץ דל"ט אבל בעת מעשה כעינן שני עדים כשרים וכסימני הכת הוי בעת מעשה ואי לאו חזקה דרבא לא היה לנו מקום להאמין נשים ע"ש ולדבריו הדר כיקושיין וע"כ לחלק כדרך שכתבנו דבערוה החמירו ולא סמכו אף על החזקה גמורה ואת זה תמהני להרו"מט ח"א סימן מ"א שהקשה כסוגיא דנדה דמ"ת דאסיק הש"ס דלאחר הפרק נאמנות נשים אף להקל שתחלוץ משום דמסייע לה חזקה דרבא דלמ"ל ה"ט דחזקה דרבא תיפוק ליה דהוי דבר דעביד לאגלויי דלהר"ת והרו"ף מה"ט האמינו עד אחד בערות אשה ותירץ דבערות אשה לאו על הך טעם בלחוד סמכו אלא דאיכא טעמא אחרינא דמסייע בנדה והייכו עיגונא והכריח ממ"ש בפ' האשה רבה דמשום עיגונא הקלו רבנן ע"ש ותימא הוא שזהו קושיית התשב"ץ שהביא הרו"בש סימן קפ"ב והעלה דסימני הכת בעת מעשה הוי ולא מהני דטעם דעביד לאגלויי ויותר קשה שראיתי להכנה"ג סי' רפ"ר בה"מ הגה"ט שהביא מחלוקת הרשב"ץ והרו"בש אי במילת דעביד לאגלויי נאמן מד"ת ואפילו בממון וכתב ומעיד אני ששמעתי ממורי הרב ז"ל שדברי הרו"בש בזה הם סולת נקיה ע"ש וידוע דרבו היה הרו"מט וכיון שראה וירע והסכים לדברי הרו"בש איך בכאן לא זכר את דבריו ·

ואף גם זאת ק"ל בדברי הכנה"ג שהוצרך בזה לתורה שבע"פ מהרו"מט כאילו אין ברירה בתורה שבכתב להרו"מט שהסכים עם הרו"בש והרי כת' זו בסי' מ"א דלא האמינו בעדות אשה משום מילתא דעביד לאגלויי כי אם בצירוף טעם עיגונא ע"ש ש"מ דבממון דלא שייך ה"ט אינו נאמן וברוחק ז"ל דאי מהא ז"ל שדעתו כמוהרח"ש בתחילת קונ' עיגונא שכתב בשם הרא"ה דאי לאו טעם עיגונא היה ראוי שיחמירו רבנן במקום ערוה כיון שאינו מפורש בכתוב ע"ש וא"כ ז"ל דבממון דלא שייך חומרא דרבנן אוקמינן אד"ת ונאמן וכה"ג כתב ה"ה בפ"א מה' יבום ה"ה גבי ספק כפל ע"ש וראיתי להרשב"ץ ח"א סי' פ"ב שתמה להרו"ף דיבמות בפ' ב"ש דלאחר הפרק נבדקות עפ"י נשים משום חזקה דרבא דלמ"ל למיתלי הנושא בהכי היה לו לסמוך על טעמו כפירוש גלויי מילתא בעלמא כמו שסמך עליו הרמב"ן וכ"ע כדעתו את"ד ·

ותמהני שדברי הרו"ף בזה הם ש"ס ערוך בזה בנדה דמ"ח דאסיק הש"ס לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקי ותו מאי ק"ל דהו"ל להרו"ף למיתלי במילת דעביד לאגלויי נגד הש"ס וגם בדברי הרמב"ן שהביא דהטעם דסמכו עפ"י נשים דהוי גלויי מילתא דלאו אממונא ואיסור קמסהדי כדברי הרו"ף בפ' החולץ גבי ואשתמודעכהו וה"ה לסימנים ע"ש שהביא דבריו לעיל בת' זו וק"ט דאיך תלי תניא כדלא תניא דהש"ס תלי ליה משום חזקה דרבא וצ"ק דא"כ לדבריו יהיו נאמנות גם תוך הפרק מה"ט והרי אסיק הש"ס לכ"ע דאינן נאמנות להקל ·

והנ"ל ביישוב דברי הרמב"ן במה שראיתי להרו"מט ח"א סי' כ"א שכתב בשם ת' הריטב"א סי' קכ"א דאין עדות נשים כלום זולת בקצת מקומות שהאמינום דלצנין סימנים דאמרו שנבדקות עפ"י נשים התם משום גלויי מילתא בעלמא הוא דכל שהגיעה לכלל שנים חזקה הביאה סימנים ע"כ הרי דכי קחשיב לעדות נשים בסימנים גלויי מילתא הוא משום דאיכא חזקה דרבא וא"כ אין ספק שגם הרמב"ן נתכוון

לזה אך דברי הרשב"ץ ק"ט דאי לא ק"ל מגדר גלויי מילתא כי אם מגדר דהוי דבר דעביד לאגלויי א"כ מיכה תיקשי לשיטתו דמילתא דעביד לאגלויי הוי מד"ת בלי טעם עיגונא דא"כ למ"ל לסתמיה דתלמודא למיתלי בטעם חזקה דרבא וע"כ לא האמינו תוך הפרק והרי כיון דהוי מילתא דעביד לאגלויי בכ"ג כאמנות ולהרו"ף שפסק בפ' האשה שהלכה דטעם כאמנות עד אחד בעדות אשה הוא דהוי מילת דעביד לאגלויי ל"ק שז"ל דהייכו בצירוף טעם עיגונא או משום דהוי בעת מעשה כמ"ש הרו"בש סי' קפ"א וקפ"ם אך לדבריו קשה גם להרו"ף וע"ק דמדבריו מוכח דמגדר גלויי מילתא הוא דק"ל ובכר כתבאר דע"כ החזקה דרבא הוא דמשוי ליה גלויי מילת' כדברי הריטב"א דבודאי מתורת רבו הרמב"ן הוא שלמד כן כאופן שגם דברי הרשב"א נא"ת ·

שוב ראיתי כת' הרו"כל ח"א סי' ג"ז וח"ד סי' ז' שהביא דברי הרמב"ן שהביא התשב"ץ כאידך ושם מבואר דס"ל דלת"ק דאמר כל הנבדקות נבדקות עפ"י נשים חולק עם ר"י ור"ש וס"ל דבכל גוונא נאמנות נשים בין בתוך הפרק בין לאחר הפרק ואף בלי חזקה דרבא וה"ט דת"ק דהוי גלויי מילתא בעלמא כדברי הרי"ף בפ' החולץ גבי ואשתמודעכהו וקי"ל כת"ק נגד ר"י ור"ש ע"ש הנה מבואר שדעת הרמב"ן לחלוק עם רוב הפוס' דנקטו בפשוט דת"ק אינו חולק לר"י ור"ש ובלי חזקה דרבא אין שום מ"ד שהאמין אשה בסימני הכת להקל ותו ל"ק מאי דהוה ק"ל כדבריו מעיקר הסוגייא וגם נתיישבו דברי הרשב"ץ שכוונתו להקשו' דכיון דס"ל עיקר הטעם דגלויי מילתא הו"ל לפרש כאן כהך סוגייא דת"ק חולק ומאמין נשים בכ"ג מה"ט דגלויי מילתא כדברי הרמב"ן ולזה ישב הרו"בש שדעת הרו"ף החולק להרמב"ן דכל גלויי מילתא הוא כשאינו בעת מעשה ·

ואי ק"ל לפי דעתינו דבערוה החמירו גם במקום חזקה ממ"ש בקי' דס"ג כאמן ליתן גט מטעם חזקה דאין אדם חוטא ולא לו הרי שהתירו לגמרי משום חזקה הא כמי ל"ק דשאני הך חזקה דעל כ"פ איכא עד אחד ודמי למ"ש בנדה דמ"ח דנאמנות נשים לאחר הפרק אף להקל בסיוע חזקה דרבא וה"נ דכוות א"כ דאיכא ברי וחזקה ומכינו דברי עדיף מרוב דר"ג ור"א התירו בראוה מעוברת בכתובות די"ב גם ברוב פסולין מטעם ברי כמ"ש שם ברי"ד ע"ש ובהכי ל"ק ממ"ש בגיטין דס"ז האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה וכתב הר"ן שם דהייכו אף להתירה להנשא לכתחילה וכן דעת קצת מהראשונים אף שיש חולקים הרי שהתירו לגמרי ולמ"ש ל"מ דשאני הכא דהוי ברי וחזקה וכי אסרו בחזקה גריד ·

אך את זה היה כ"ל ראיה שגם בערוה התירו בחזקה לגמרי ממ"ש התו' בתובות דכ"ב ד"ה תרווייהו וז"ל אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחילה דהו"ל לאוקמה אחזקת' וי"ל כגון וכו' הרי דאי לאו מה"ט דודאי זרק לה קידושין ואיתרע חזקה הוה אזלינן בתרה להתיר לכתחילה ואחר הישוב הא כמי ל"מ שי"ל דכל תמיהות התו' הוא דקי"ל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין דאין דבר שבערוה פחות מב' וכ"ש כאן כחד לגבי חד דמדינא אוקי אחזקתה אף בדבר דסגי בעד אחד וא"כ כ"ש בערוה דיש להתירה לכתחילה כיון דאין דבר שבערוה פחות משנים וכ"כ מדהגיעו תחילה לא הוה צריך להא דאפילו ליכא וכו' כדי להקשות קושייתם ולמ"ש כאו דבריהם בדיוק וכ"כ מדברי תו' הרא"ש לכתובות שכתב וז"ל ומיהו תימה אמאי לא אמרינן תינשא דאפילו דליכא אלא עד דאמר נתקדשה איך כאסור אותה ע"פ עד אחד ויש לה חזקת התר וי"ל וכו' הרי דעיקר הקושייא מדקי"ל אין דבר שבערוה פחות משנים ותו ל"מ שיש להתיר כל ספק

בערוה

כערוה כחוקה :

אלא דאכתי יש להביא ראיה דמכשרינן בחזקה גם בערוה מת"ש הרא"ש כלל ך' סי' י"ו הביאה הב"י בי"ד סס"י ק"י שהעלה בב"ד דתלינן להקל דכיון דנשחטו הכבשים ונבדקו ויצאו בחזקת היתר מוקמינן להו אחזקתייהו ולא אסרינן להו מספק כמ"ש בפ"ק דחולין נשחטה בחזקת היתר עומדת וכו' סיים וז"ל ואפילו באיסור אשת א"א אמרינן בכולי תלמודא דכל ספק שנולד בה אוקמה בחזקת היתר ע"ש הרי נראה דמתיר לגמרי בחזקה גם בערוה וברוחק י"ל שהביא ראיה דאזלינן בתר חזקה מד"ת גם בערוה ואה"נ דאסיר מדרבנן אך יותר נראים דבריו דמתיר לגמרי כדעת הרית"ט ורבו ולראיה שהבאתי לעיל נגד זה דמצינו דחשו אף נגד רוב במיעוט מצוי בגובה ובבלונות ומים שאין להם סוף כמ"ש התו' בפ"ג דבכורות י"ל דל"ת שהרי ר"מ חייש למיעוט וכתבו התו' בחולין די"ב ד"ה בפת דהיינו מדרבנן ואילו בחזקה לא חש ר"מ בשום מקום א"כ ה"נ י"ל דטפי יש לחוש מדרבנן יותר מחזקה כי בכל אלא עיקר דין זה צא"ת ·

וראיתי בס' קהלת יעקב להרב החכיר כמוהר"ר שנ"י ז"ל בדע"ה סי' ר"ו שנסתפק אי ספק במקום חזקת היתר שרי והביא ראיה מהתו' דכתובות ד"ט יעש · ואחרי המ"ר ל"מ דהתם בניסת איירי דחשיב דיעבד דמדינא גם בספק לא תנא כמ"ש התו' שם דנ"א ד"ה חיישינן · אך עיקר ספיקו לא ידעתי דהרי בפ"ק דחולין ד"י אמרו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה והיינו דקאי לה"ש רב הונא דאזלינן בתר חזקה להקל ועש בחי' הרשב"א וגם מדבריהם טובא מוכח כן וקי"ל דשמא מת לא חיישינן דהוי נגד חזקת חי והרא"ש סי' א' כתב דאף בערוה אזלינן בתר חזקה ומכל מה שהבאתי לעיל מוכח כן ואין כאן מקום ספק וולת דבאיתייליד רעותא אמרו אז במקום שחשו הם להרויח גם במקום חזקה · גם ראיתי להפר"ח בכללי ס"ס כלל א' דכתב דספק במקום חזקה אסרו מדבריהם והוא דבר תימא דהרי הרא"ש התיר גם בערוה ובכ"ר נידוכתיה טובא וכמו שנתבאר · ולעיקר חקירתינו אי יש להתיר במקום ערוה בחולין דקל"ר גבי מ"ש שמובא בפיקו' אמרו בגר ר' לחיוב מבואר בפרש"י דספק במקום חזקה באיסור שיש בו מיתה וכרת אסרו מדבריהם וא"כ ספק ערוה אסרו במקום חזקה לפי דברי רש"י אלו ·

סימן קי"ד

יש לחקור במאי דקי"ל בכל ספק אוקי אחזקתיה אף להקל באיסורי תור' כמ"ש בפ"ק דחולין ובשאר דוכתי הך צריך בירור אי בכל ספק דהחזקה לאיסור אי לקי עליה ומביא קרבן כודאי איסור א"ר כי בגלי דאזלינן בתר חזקה היינו לאסור או להתיר אבל ללקות אינו לוקה אלא על הודאי שהרי עד אחד נאמן באיסורין להתיר או לאסור ולמלקות בעי שני עדים כשרים וראיתי להתו' בחולין די' ד"ה אלא דפשיט להו דמביא קרבן על החזקה ע"ש וכ"כ מהתו' כתובות דכ"ב ד"ה הכא ושאר ראשונים דעל חזקה מביא קרבן חטאת ע"ש וא"כ נראה דכ"ש דלקי עליה שהרי מת"ש במכות דט"ז ר"ש אומר כ"ש למכות ולא אמרו כוית אלא לענין קרבן בלבד ש"מ דחיוב קרבן חמיר ממלקות אלא דקי"ל מת"ש הר"מ בריש פ"ד מה' שחיטה דמי שאינו יודע דברים הפוסלים את השחיטה אסור לאכול משחיטתו הרי זה קרוב לספק נבילה וכתב הכ"מ דס"ט כיון דכבר שחט לפנינו ב' וג' פעמים ושחט שפיר ובכי האי קרוב לספק נבילה את"ר וקי"ל דהרי מבואר בדברי הר"מ דכס"א דשחט אחד לבד הוא דאיירי שא"כ בדין ב' כתב דאף אם שחט ד' וה' פעמים ·

ויישוב מצאתי בת' נאמן שמואל סי' נ"א דל"ד שהקשה כן להכ"מ גם ראיתי מה שישב הרב דאיירי באומר ברי שבחטתי יפה דאף עפ"כ אסרו דמילתא דלא רמי עליה דאיניש עביד ולאו אדעתיה וע"כ אינו ספק נבילה גמור ע"ש וגם תירוצו אינו מספיק דאע"ג שכתב הכ"מ שיראה דעת הר"מ דגם באומר ברי שבחטתי יפה אוסר מ"מ אינו מבואר בדבריו וסתם בכ"ג משמע דאף אי לא אמר ברי לי קרוב לספק נבילה הוא דהוי ומ"מ מבואר מדברי הכ"מ דגם בספק גמור ספק נבילה הוא דהוי ולא ודאי והדבר קשה כיון דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה והרי אמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עד שיודע לך במה נשחטה א"כ ספיקו כודאי ולקי עליה משום נבילה והנ"ל ליישב לזה וגם ליישב דברי הר"מ שכתב דהרי זה קרוב לספק נבילה שהרי בחולין דף ו' נחלקו ר"מ ורבנן בשחט חש"ו אי חייב בכיסוי וכן לענין אותו ואת בנו דאסור לשחוט דר"מ מתיר ופוטר מכיסוי ואמרו הטעם סואיל ורוב מעשיהם מקולקלים וקי"ל כר"מ כמ"ש הר"מ בפי"ב ובפי"ר מה' שחיטה ומדנקטו הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים בחש"ו ולא במי שאינו יודע ה' שחיטה דעדיפי מחש"ו ש"מ דרוב זה ליתיה בבר ידעת שאינו יודע דיני שחיטה והרי רבנן דר"מ דלית להו רוב זה כמבואר בש"ס וכ"כ התו' ד"ה מ"ט דרבנן מספק"ל אי רוב מעשיה' מתוקני' או מקולקלים והרי לדידהו דלית להו כבירור רוב זה תנן במתני' שם ומודים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים הרי דאף בחש"ו ספק גמור הוא ולא ודאי ומינה דבגדול בר דעת שאינו יודע ה' שחיטה דעדיף מחש"ו דאף ר"מ מודה דאין רוב מעשיהם מקולקלים מינה דאינו ספק נבילה גמור כי אם קרוב לספק נבילה ואי ק"ל אכתי תיקשי לרבנן דר"מ דלית להו רוב זה דרוב מעשיהם מקולקלים · היכי אמרו שם מחייב היה ר"מ על שחיטתן משום נבילה כנראה דלרבנן לא לקי והרי אף אי לית להו רוב זה אכתי ספק בשחיטה וכל ספק בשחיטה אוקי אחזקתיה ולילקי אי מהא כבר כתבו התו' ד"ה מ"ט דכיון דמספק"ל לרבנן אי רוב מעשיהם מקולקלים או מתוקנים לא מהני חזקה מידי ע"ש ומינה בתי נפיק בגדול בר דעת דעדיף מחש"ו דאינו בספק גמור דאף אי בר דעת דאינו יודע דיני שחיטה יהיה דינו כחש"ו אליבא דרבנן דמספק"ל אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים הרי בספק זה אינו בכל ספק שחי' דהוי כודאי מכח חזקה דכיון דמספק"ל ברוב לא מהני חזקה מידי וא"כ גרע מכל ספק נבילה ויפה כתב הר"מ דהרי זה קרוב לספק נבילה ומה גם של דכל שאינו חש"ו כ"ע מודו דרוב מעשיהם מתוקנים כיון דעדיפי מחש"ו ואעפ"כ אסרו דחשו למיעוט המצוי דקי"ל דחיישינן כה"ג גבי גובם ובמים שאין להם סוף וכמ"ש כמ"ש התו' ביבמות בפ' החולץ דל"ו ד"ה ה"א וכ"כ הרשב"א במשמרת הבית דכ"א בשם רבינו שמואל וע"כ כתב דקרוב לספק נבילה הוא דהוי ולא ספק גמור אלא דאכתי ק"ל במ"ש הר"מ בפי"ב מה' שחיטה ה"ס השוחט את הראשון והבי הוא ספק נבילה אסור לשחוט השני ואם שחטו אינו לוקה וכתב הכ"מ דלמ"ר כן ממ"ש חכמים גבי חש"ו דאינן סופגין את הארבעים והטעם דספק נבילה הוא ולגבי מלקות לא לקי מספק ואע"ג דלא קי"ל הכי בחש"ו התם ה"ט דרוב מעשיהם מקולקלים הוי בודאי נבילה ע"ש וק"ל דאי מהא לא איריא דהתם כבר הכריחו התו' דרבנן מספק"ל אי רוב מעשיהם מתוקנים או מקולקלים ואי רוב מתוקנים דהי חזקת איסור דבהמה בחייה דרוב עדיף וע"כ לא אהני בספק זה אבל שאר כל ספק פיסול שחיטה מבואר מדברי התו' דהוי כודאי נבילה דכל ספק שקול אוקי אחזקתיה וא"כ לדבריהם יש לדון דשוחט השני ואינו לוקה ולא דמי לשחט חש"ו וגם על שחיטת הראשון לקי משום נבילה ואילו מינך דברי הר"מ דאינו לוקה על ספק ביטול שחיטה משום נבילה :

וגם ראיתי הדבר בבירור במ"ש הר"מ בפ"ג מה' שחיטה הל"א וז"ל וכל ספק בשחיטה הרי הוא ספק נבילה ומכין אותו מכת מרדות ע"ש הרי דפשיט ליה דאינו לוקה והדבר קשה אמאי הא קי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה ולמה לא ילקה גם על ספק נבילה והנה ראיתי בס' תומת ישרים בהגהות הרי"ף בפ"ק דחולין דכ"ז על מ"ש הרי"ף בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת שכתב יש מי שהקשה דא"כ ספק נבילה היכי משכחת לה ויש מי שהשיב דמ"ש בהמה בחייה וכו' היינו דעומד בחזקת איסור מד"ת אבל לא ללקות עליו דחזקת איסור היה משום אבר מן החי והרי מתה וגם נבילה בודאי אינה וא"כ איך ילקה עליה וגם לא תהיה טמאה משום נבילה וזה טעות כי הפירוש וכו' וא"כ הרי היא ודאי נבילה ולוקה עליה וכ"כ הר"מ בלא בדק הסימנים הרי היא נבילה וכו' ואינה קושייא דלא אמרו ספק נבילה רק בספק דדין אבל הספיקות מצד מקרה שקרה בשחיטה אמרינן בהא וי"ל בתר חזקה וכ"פ במ"ש הר"מ שאם נמצא הסכין פגום שהיא ספק נבילה את"ד וכבר הביא דבריו הכנה"ג בי"ד סי' יח הגה"ט אות ג' וכתב דרבינו בעל הטורים שכתב שם בנמצא סכין פגום הרי זו נבילה חולק להר"מ וס"ל דאוקי אחזקתיה והוי ודאי נבילה ע"ש ואני תמיה בעיקר דברי התומת ישרים דהיש מי שהשיב הוא מחלוקת תנאים בחולין ד"ט גבי לא בדק בסימנים דר"א אמר טריפה ובמתנית' תני נבילה ואמרינן מר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן ומר סבר בחזקת איסור קיימא והרי היא מתה וא"כ אכתי תיקשי למ"ד נבילה ומטמא במשא ספק נבילה היכי משכחת לה וגם הרב היה לו להשיבו שזה מחלוקת תנאים הוא וגם איך כתב דזה טעות והוא מחלוקת תנאים והראיה מדברי הר"מ שהביא ל"ת כוליה האי שי"ל דמ"ש דהרי זו נבילה היינו לענין איסור אך לגבי טומאה ומלקות לא :

והנה אמת שראיתי להכ"מ בפ"ב מה' שחיטה הל"ב שכתב שדעת הר"מ לפסוק כמ"ד נבילה ומטמא במשא אך יותר היה לו להביא ראיה מהרי"ף בפ"ק דחולין שסתם כהאי מ"ד דהוי נבילה ומטמאה במשא וכו' גם מדברי הרא"ש שם ועכ"פ קשה דהיה לו להשיב מעיקר הסוגייא והנ"ל ליישב כמ"ש התו' שם ד"ה ואסורה משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושרי מד"ת לא החמירו לעשות נבילה ע"כ וקשה דהרי אסיק הש"ס בבכורות די"ט דרוב התלוי במעשה לא אזלי רבנן בתר רובא וא"כ איך כתבו דשרי מד"ת וכ"ת דס"ל דהתם נמי איכא מ"ד דרוב התלוי במעשה הוי רוב לתירוצא קמא וא"כ י"ל דס"ל דה"נ בהא פליגי זה אינו דא"כ לא הו"ל למיתלי דפליגי כי אם בזה אי רוב התלוי במעשה הוי רוב או לא ונראה כדעת התו' דרוב התלוי במעשה לכ"ע הוי רוב מד"ת ובדרבנן פליגי וא"כ ה"נ דאע"ג דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף ברוב גרוע כזה לחד מ"ד שקולים הם חזקה עם רוב גרוע וע"כ אינו מטמא ואידך ס"ל דחזקה עדיף מרוב התלוי במעשה וזה נ"ל בכוונת דבריהם אע"פ שבתמו דבריהם ועיין בחידושי הרשב"א מ"ש על זה שיש לנדד בדבריו בדרך שכתבתי וא"כ י"ל דמה"ט לא הקשה מעיקר הסוגייא דס"ל דלכ"ע מודו דאוקי אחזקתיה ולקי משום נבילה ושאני הכא דאיכא רוב דרוב פעמים שוחט שפיר וע"כ הקשה מהר"מ דאע"פ דאיכא רוב אלא שהוא רוב גרוע מוקמינן אחזקתיה ולקי משום נבילה כ"ש בדליכא רוב כלל כי ע"כ אין לנו מקום ליישב דברי הר"מ כי אם בחילוק הרב דכי מוקמינן אחזקתיה היינו בספק מציאות ולא בספק דדין ומה שהקשה על זה ממ"ש הר"מ בפ"א מה' שחיטה הכ"ד בנמצא סכינו פגום דהוי ספק נבילה אע"ג דהוי ספק מציאות לדידי אי מהא ל"ק דהתם שאני דאיכא חזקת סכין בדוק שי"ל אוקי אחזקתיה דבדוק היא וכמ"ש בחולין ד"י סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי ומה"ט התיר ר"ח וא"כ י"ל דמה"ט גם ר"ח לא אסר אלא מספק ולא בודאי וכ"כ הכ"ת והכריח כן ממ"ש שם חיישינן שמא בעור בהמה ע"ש אך את זה ק"ל לדבריו ממ"ש הר"מ בפ"ג מה' שחיטה ה' ט"ו שחט אחר מהם ונמצא השני שמוש ואין ידוע אם קודם שחיטה או אחר שחיטה הרי זו ספק נבילה ושם בהא כתב דספק נבילה אינו לוקה ואילו לדבריו הרי ספק מציאות עכ"פ מוקמינן אחזקתיה ולקי גם על הספק גם בעיקר חילוקו ק"ט ממ"ש הר"ן בפ"ק דקידושין גבי נתנה היא ואמר הוא וז"ל ולפיכך אני מסתפק בכל ספק קידושין אי צריכה גט מד"ת או לא דאפשר דמד"ת שרי דה"ל אוקי אחזקתה דמ"ש מכל תיקו דממונא דאמרינן ביה העמד דבר על חזקתו ע"ש הרי דפשיט ליה דאין חילוק בין ספק דדין לספק מציאות :

ועם שראיתי להרב מ"ל בפ"ו מה' עדות שנסתפק בזה מ"מ בסוף דבריו כבר הביא דברי הר"ן אלו ובודאי דהדבר פשיט ליה הכי וכבר עמדתי על זה בסי' קו"א באופן שגם ישוב זה אינו מספיק והדר כי קושיין בפשיטות הר"מ דאינו לוקה על ספק נבילה והנ"ל ליישב במאי דק"ל במחלוקת גדולי הראשונים בספק תורה דלא איתחזק היתר או איסור דהר"מ וסיעתיה סברי דהוי מדרבנן דהרשב"א בת"ה והר"ן בפ"ק דקידושין העלו דהוי מד"ת וק"ל לשיטתם דהרי בפ"ק דחולין ד"ט גבי מילתיה דרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת נשחטה בחזקת היתר עומדת אמרו עלה מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקתי' ופרש"י במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההיא דלעיל ע"כ ואי גם בלי חזקת איסור קי"ל דאסיר מד"ת א"כ מהי תיתי שלא לאסור היכא דאיכא חזקה ואין לומר דכי קבעו משום בשחטה בחזקת היתר עומדת דהוי חזקה להתיר הוא דקבעו זה אינו דאע"ג דאמרו בחזקת היתר אין זה חזקה אלא רוב דרוב בהמות כשרות כמ"ש הרא"ש בחולין די"א והרשב"א בת"ה והר"ן הביא דבריהם הב"י בי"ד סי' פ"א וא"כ ע"כ כי קבעו על בהמה בחיים בחזקת איסור עומדת הוא דקבעו וכן ראיתי בחידושי הר"ן לחולין די"א דכי בעו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה או בתר רובא אמילתיה דר"ה קאי דבהמה בחיים משום חזקה ונשחטה בחזקת היתר היינו משום דאזלינן בתר רובא דרוב בהמות כשרות ע"ש וכיון שכן קשה מאי קאמר מנ"ל כיון דגם בלי חזקה אסיר מד"ת ודוחק לומר דאגב מילתיה דר"ה קבעי על חזקה להתיר מנ"ל דא"כ זה הו"ל למיבעי היכא דאיתמר חזקה להתיר אכן נראה דהר"ן וסיעתיה דס"ל דהוי מד"ת פשיט להו דבמקום חזקה הוי בודאי איסור ולקי עליה ומביא קרבן וע"כ קבעו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה והוי בודאי ומינה י"ל דלהר"מ וסיעתיה דס"ל דספק בלי חזקה שרי מד"ת אתי הסוגייא כפשוטא דקבעי מנ"ל לאסור בספק מד"ת מכח חזקה דבלאו הכי קי"ל דכל ספק שרי מד"ת וא"כ כי ילפינן נמי לאסור מד"ת מכח חזקה אינו אלא מצד ספק ולא מתורת ודאי וכ"ת דאינו לוקה ומביא קרבן על הספק וראיתי להרשב"א במשמרת הבית בדיני שחיטה ד"ז שעל מ"ש הרא"ה בבדק הבית דכי אמרו רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ל"ד רוב אלא כל שמצויים מומחים הם לפי שדבר מפורסם שהנבילה אסורה וכן אבר מן החי ואין תקנה בזה אלא בשחיטה הלכך אין אחד מישראל נזקק לשחוט אלא א"כ יודע הלכות שחיטה והשיב לזה דאי משום נבילה ואבמ"ה וכי השוחט עו"ג ישראל שאינו יודע ה' שחיטה נבילה היא וכו' גם משום נבילה ליכא ונראה שהוא עושה שחיטת מי שאינו מומחה בשחיטת נכרי וזה שגגה גדולה שאילו בא אליהו ואמר שלא שהה ולא דרס וכו' מי לא אכלינן

אכלינן מיניה ע"ש הנה מבואר דעתו דכל ספק גם במקום חזקה אינו לוקה על הספק כיון דאם יבא אליהו ויברר הספק מותר לאוכלה מעין מ"ש ביבמות דל"ה ודמ"ט ובבכורות דל"ד אם יבא אליהו וכו' וכן בגיטין דמ"ב ובשאר דוכתי וא"כ כ"ש מזה דכל ספק מציאות הוא דאינו לוקה אבל בספק דדין שנראה שאין ביד אליהו לברר כדמוכח ממ"ש רש"י בשבת דק"ח והר"מ בפ"ט מה' יסודי התורה ועיין בספר ברכי יוסף בא"ח סי' ל"ב מ"ש בזה וכיון דאין ביד אליהו לברר לוקה עליה והרי זה כל בתר איפכא מחילוק שכתב בספר תומת ישרים והדבר קשה דלשטתיה צ"ל דכי קבעו חכ"ל דאזלינן בתר חזקה היינו בספק דדין והדבר צ"ת שנראה מדברי הראשונים בכל מקום דחזקה מברר הספק והוי כודאי ולקי הפך הנראה מדברי הר"מ והרשב"א אלו שהבאתי:

ויש ראיתי שיש ראיה למ"ש הר"מ בפ"ב מה' שחיטה דכל ספק בשחיטה אסור לשחוט השני דקשה והרי כיון דכל ספק אוקי אחזקתיה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הו"ל כודאי ושרי לשחוט דאזלינן בתר חזקה גם להתיר אך יש ראיה דהרי אמרו כהך סוגייא בשלמא רבנן לחומרא אלא ר"מ מ"ט ומשני דרוב מעשיהם מקולקלים וקשה דלס"ד כיון דלא ידע דרוב מעשיהם מאי ק"ל לר"מ אדרבא לרבנן קשה דניזיל בתר חזקת בהמה בחיים והוי כודאי נבילה ולפטר מביסוי ולשתרי לשחוט גם השני אלא ודאי דגם בספק גמור לא מהני חזקה ואת כדברי הר"מ אלא דהיא גופא קשה בעיקר הסוגייא ובדוחק י"ל דהמקשן הוה פשיט ליה במסקנת התו' דאין בירור אי מעשיהם מקולקלים או מתוקנים דפעמים שוחטים שפיר ואי אפשר לנהגם לידע אם רוב מעשיהם מתוקנים וע"כ לחומרא דלא אהני חזקה מידי כמ"ש התו' ומ"מ פשט הסוגייא מורה כדעת הרמב"ם וצ"ע וס"ד שיש ליישב אף לדעת הסוברים דספק אסיר מד"ת וגם במקום חזקה אינו ודאי איסור כי אם מגד הספק ול"ק ממ"ש מנא הא מילתא דאזלינן בתר חזקה ואי גם בלי חזקה אסיר מכ"ש כדאיכא חזקה ומאי קבעי ואי מהא ל"ת שראיתי להרשב"א במשמרת הבית ד"ה שכתב דסכין שנאבד קודם שנבדק ונבדק קודם שחיטה דמעמידין סכין על חזקתו וכודע במה נשחטה קרינן ליה במקום דחזקה מד"ת ומוקמינן אחזקתיה ויגיד עליו רעו. שהרי על אותה שמועה דנחנא סכינו פגום אמרו מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקתיה ד"ת וליכא מאן דפליג בה ע"ש נראה שמפרש דכי קבעו על חזקת בדיקת הסכין דלהתיר הוא וא"כ שפיר קבעו ומתוך דבריו אלו יש לדון כדעתו דגם במקום חזקה אינו אלא ספק ולא ודאי איסור דאי ס"ל דהוי ודאי איסור קשה מה ראיה הביא והרי חזקת בדיקת סכין לא נזכר בש"ס להדיא אבל חזקת בהמה בחייה דאיסור הוא שנאמר בש"ס וא"כ נימא דעל חזקה דאיסור קבעו מנ"ל דהוי ודאי איסור אבל אי ס"ל דגם במקום חזקה מידי ספק לא נפיק א"כ כי איצטריך טעם חזקה אינו אלא להתיר דלאסור גם בלי חזקה אסיר מד"ת הכא בספק ומאי קבעי מנ"ל דאזלינן בתר חזקה באופן שגם מדברי הרשב"א אלו מוכח קצת דס"ל דהחזקה אינו עושה כודאי ללקות עליו ומידי ספק לא נפיק אלא שכבר ביארתי שאין נראה כן מפשט הסוגיא ודברי הראשונים ומה גם דבסימן נ"ז ביארתי דכי אזלינן בתר הרוב היינו דחשיב כודאי ולקי עליה וכ"כ גם מהך סוגיא שאמרו מחייב היה ר"מ משום נבילה הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים ומינה נפיק גם לחזקה ואם באנו לומר כדברי יש מי שהשיב שהביא הגהות הרי"ף דכיון דלא היתה בחזקת נבילה כי אם בחזקת איסור אב"ה או איסור שאינו זבוח אין לחייבו מלקות משום נבילה

מכח חזקה לא יתכן דנבי לא בדק בסימנים נראה מהרי"ף והרא"ש והר"מ דקי"ל כמ"ד דמטמא משום נבילה אע"ג דלאו בחזקת טומאה הוה קאי אכן ראיתי להפרי תואר בי"ד סי' כ"ב שהבין דאי מטמאה במשא אינו אלא מדרבנן דכיון דספק הוי ולא היה לו חזקת טומאה עד עתה אף אי ליכא רוב אינו מטמא ד"ת ע"ש ולדבריו היה מקום ליישב דרוקא בהך חזקה הוא דלא לקי אבל בעלמא ספק במקום חזקה הוי אלא שאין נראה מפשט הסוגיא ודברי הראשונים דכי מטמאה במשא הוא מדרבנן וגם הגהות הרי"ף והכנה"ג הבינו להפך כי בכל אלה הדבר צריך לימוד עוד ועיין בקדושין ד"פ דאמרו מלקין על החזקה' ואין משם ראיה גמורה דהתם לאו על ספק הנולד דאזלינן בתר חזקה קאי כמבואר שם ועיין מ"ש בסי' חו' אי ספק בשחיטה כיצי כיסוי ואוקי באתרין ומדברי הב"מ בפ"א מה' שחיטה הכ"ר שכתב דכי הוי ספק נבילה ה"ט דסכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי א"כ מה"ט י"ל דאף ר"ה לא פסל אלא מספק וכו' ולכך כתב הרי זו ספק נבילה ע"ש נראה דבשאר ספק דפיסול שחיטה דהריעותא בבהמה הוי כודאי וקשה דמ"ש בפ"ג הי"א ובפי"ב ה"ה נראה שגם בכל מין ספק פיסול אינו אסור אלא מספק ולא מתורת ודאי גם מ"ש הר"מ בפ"כ מה' אבל הני הספיקות אינו מטמא להם שנאמר לא יטמא על הודאי מטמא ואינו מטמא על הספק וכו' וכן כל המתגרשת בספק גירושין או בגט פסול אינו מטמא לה ע"כ ואי כל ספק אוקי אחזקתיה למה לא יטמא כיון דבחזק' אשתו הוה קיימא אך אי ס"ל דספק במקום חזקה אינו כודאי א"ש דע"כ אסר בספק ומיהו אכתי קשה דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה אף להקל א"כ ה"נ יהיה מותר להטמאות לה וי"ל דכיון דמיעט הכתוב ספק וספק במקום חזקה ספק הוי ולא ודאי א"כ הרי מיעט הכתוב להדיא שלא יטמא לה ובעיקר דברי הפ"ת בי"ד סימן כ"ח שכתב דמ"מ דמטמאה בנבילה במשא היינו מדרבנן קשה ממ"ש רש"י בחולין דכ"ח ד"ה מדרבנן אבל מד"ת כשר וב"מ דלא מטמא בנבילה ע"כ והרי דבפיסול שחיטה דרבנן אין בו טומאה כמ"ש אפוסי טומאה מדרבנן לא מפסינן כמ"ש בביצה דף ז' ע"ש·

גם מגד אחר יש להכריח כדעת הר"מ דספק במקום חזקה אינו כודאי ללקות עליו דכי מהני החזקה היינו להתיר או לאסור כפי החזקה דאינו נענש על החזקה דמידי ספק לא נפיק ממ"ש בפ"ג מהל' איסורי ביאה ה"א וז"ל וע"ל אשה שהיא מקודשת בספק או מגורשת בספק כולם פטורין ואם היו מזידין מכין אותן מכת מרדות ע"כ והשתא קשה תינח בספק קידושין דאדרבה איכא חזקת פנויה להתיר ואין איסור' כי אם דאסרו רבנן בערוה גם במקום חזקה ודין הוא שיפטרו מחטאת ועונש מיתה אבל ספק מגורש' כיון דבחזקת אשת איש קאי הא קי"ל אוקי דבר על חזקתו וליהוי אשת איש גמורה לחייבם חטאת או מיתה אלא ודאי שדעתו דגם במקום חזקה לא מהני כי אם גם החזקה לאיסור יהיה אסור מד"ת ואם להתר שרי מד"ת אבל חיוב קרבן ומלקות על הספק משום חזקה ליכא ואין לומר דהר"מ איירי בספק מגורשת דתרי ותרי וס"ל כתרי ותרי דהוי ספיקא מד"ת דלא אוקמינן אחזקתיה אבל בה"נ דבשאר ספיקי אוקמי' אחזקתיה זה אינו דלא הו"ל לסתום בכל ספק מגורשת לפטור דסתם ספק מגורשת אינו ספק דתרי ותרי לבד וגם אין ליישב כמ"ש התו' יבמות דפ"ח ד"ה הבא עליה באשם תלוי קאי בשם ר"י דמה שאשה דייקא ומנסבה מרע לה לחזקה ע"ש דתינח בספק מציאות אבל ספק דדין וכי בידה לברר הדינים ואין חכמה לאשה אלא בפלך אלא ודאי דעתו כמ"ש וכ"כ ממ"ש הר"מ בכט"ו מהל' איסורי ביאה ה"ז וממזר ספק כגון הבא על אשה שנתקדשה בספק קידושין אי נתגרשה בספק גירושין

ע"ש וקשה דספק מקודשת אין כאן ספק דאוקי אחזקתיה וכן הקשה הרלב"ח סי' ז"ח ולמה שאנו דנים יותר קשה מספק מגורשת דהוי ודאי ממזר למאי דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה ומיהו לזה י"ל דכי אינטריך קרא להתיר ספק ממזר להר"מ דספק שרי מד"ת אינו אלא באיתחזק איסור כגון בספק מגורשת דאי לא איתחזק בלא"ה שרי וכ"כ הפר"ח בי"ד סימן ק"י ובסי' קי"ו עמדתי על בירור דבר זה אי התיר גם ספק דאיתחזק או תרי ספיקי להחמיר וכן מיעוט נגד רוב דכולהו ספק מקרו ע"ש וא"כ י"ל שדעת הר"מ דהתיר ספק ממזר גם באיתחזק :

וישוב ראיתי להרב דברי אמת בקו' דפ"ה וכת' די"ו שלמד מדברי הר"מ אלו דחזקת פנויה בספק קידושין וחזקת אשת איש בספק מגורשת לא חשיבי חזקה לומר בהם אוקי אחזקתיה ע"ש ולא יכולתי להלום שהרי בפ"ק דחולין ד"י אמרו דאזלינן בתר חזקה וחזקת פנויה וחזקת אשת איש חזקות גמורות וגם מבואר בש"ס בדוכתי טובא ומוסכם מכל הראשוני' ואיך יחלוק הר"מ על זה ולדידי אין צורך לזה לפי מה שביארתי דסבור דספק להקל מד"ת וכי גלי דמדע חזקה היינו לאיסור לבד ולא לעונש מידי דהוי לעד אחד כאמן ואין לוקין כי אם ע"פ שני עדים כשרים וזהו ש"כ בפ"ג דאיסורי ביאה ומ"ש בפט"ו היינו דס"ל דכי התיר ספק ממזר היינו גם באיתחזק כדעת הפר"ח וכ"כ דעת הרוקח חו"ד סי' א' והר"ש חיון סי' מ' וכי קרי לספק ממזר כספק מקודשת היינו דס"ל דמשום מעלה ביוחסין שאסרו בספק ממזר מד"ס כמ"ש בקידושין דע"ג היינו בכל גווני גם באיתחזק התר שהרי גדולה מזו מצינו שאסרו ביוחסין ברוב דעדיף מחזקה והצריכו תרי רובי כמ"ש בכתובות דט"ו ומה שהביא מת"ש בפ"ח מה' שגגות דעל ספק מגורשת מביא אשם תלוי מש"כ בספק מקודשת שהרי לא נקבע האיסור ואם איתא ת"ל דחזקת פנויה מד"ת קאי ל"ק שהרי בספק מגורשת שחייב אין שם איקבע דהיינו חתיכה משתי חתיכות אלא דחזקת אשת איש עדיף מאיקבע וזהו שכתב דבספק מקודשת דלא איקבע דהיינו אין שם חזקת איסור ולא חם לבאר דאיכא חזקת התר דא"כ היה מודה דאי ליכא חזקה כלל מביא וזה אינו דבחתיכה אחד קי"ל כר"כ דפטור וע"ש בלא"מ ויש סיוע לשיטת הר"מ ממ"ש בכתובות דכ"כ גבי ספק מגורשת וכא עליה באשם תלוי קאי ואי ענשינן על החזקה קרבן ומלקות חטאת כמי ליחייב וככר הקשו התוספו' ושאר הראשונים כן ונדחקו ליישב אך להר"מ אתי שפיר דעל הספק אינו חייב עונש גם במקום חזקה וזולת אשם תלוי שחייב הכתו' להדיא וס"ל דבין באיתחזק בין באיקבע חייבו אשם תלוי וכספ"ב מ"ה ט"נ גבי ספק אם שער לבן קודם לבהרת כתב ספיקו טמא ונראה לי שטומאתו בספק ואילו רש"י בסנהדרין דפ"ז ד"ה כהה כתב דלרבנן אם נכנס למקדש חייב חטאת ע"ש והיינו כשיטת ר"ת שכתבו בתו' בכתובות דע"ה ד"ה ספק דבהוחזק שם טומאה הוא דפליגי ע"ש וכיון דקי"ל דאזלינן בתר חזקה מביא חטאת ולמה שנתבאר אתי שפיר שפטרו הר"מ מחטאת דאף אי ס"ל כשיטת ר"ת לשיטתיה אזיל דאינו מביא קרבן חטאת על החזקה :

והנה ראיתי להרי"ף והרא"ש בפ"ק דחולין גבי מ"ש רוב מצויים אצל שחיטה מומחים וז"ל ואי ק"ל הא דאמר ר"ה בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דש"מ דבפ' שחיטה לחומרא וכו' כראה דאיסור ספק במקום חזקה אינו בודאי ויש לדחות · ואת זה ק"ל בתשו' הרלב"ח בח"א סי' נ"ב שכתב בס' אם נתגרשה דיש להתיר כיון דעיקר הספיקות איסור מד"ס להרמב"ם · ודעיניה ועש שהאריך · וק"ט דהרי בחזקת אשת איש הוה

קיימא וכל ספק אוקי אחזקתיה ולא נחלקו הראשונים בספק תו' אי אסיר מד"ת אלא בדלא איתחזק לא התר ולא איסור · והנה אמת דבגיטין דע"ד עלה דהך מתני' דמה היא באותן הימים אמרו אשם תלוי איכא בנייהו לר"מ לא מייתי אשם תלוי ולרז"ל מייתי אשם תלוי ולמ"ש ק' דת"ל דחייב חטאת דכל ספק אוקי אחזקתיה כדעת רוב הראשונים ולמה שנראה דלהרמב"ם גם באתחזק מביא אשם תלוי ניחא אך להחולקי' ק' וככר עמדתי עז' בסי' קי"א · ואין כאן מקום להאריך ועכ"פ דברי הרלב"ח צ"ע דלא כרגש מעיקר חזקת א"א :

סימן קט"ו ייש

לחקור במאי דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה להקל ולהחמיר כמ"ש בפ"ק דחולין אם ה"ד בלא איתרע החזקה בודאי אבל באיתרע לא א"ד ל"ש · וראיתי להרז"כל ח"ג סימן ע"כ שנשא במי ששמע שמת לו מת ולא נודע אם היתה שמועה קרובה אן רחוקה הביא דתנן בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים ואסיק הש"ס דשמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא ופרש"י דשמא ימות לא נורע לחזקת חי ולמדנו בין בגט והבין בתרומה אוקמי' אחזקתיה ובכל חדא וחדא מינייהו איכא חדא לריעות' וחדא לטיבות' בגט איכא חזקת דאשת אח אבל איכא למימר דלא אפשר ובתרומה אפשר אבל ליכא חזקה להחמיר דתרוייהו להקל חזקת חי והעמד אשה על חזקתה שהיתה מותרת לאכול בתרומה את"ד ·

וק"ל כרבריו בהכי תרי חזקי שהוליד דהיינו חזקת אשת אח לאסור וחזקת אכילת תרומה להתיר דלדידי' ליתנהו · וכן קדם אני אביא מה שראיתי להרב מאיר עיני חכמי']כריש נדה גבי מ"ש שם דכל הכא"ים דיין שעתן דהעמד אשה על חזקתה דבחזקת טהורה עומדת וה"ל לא חשיב ליה חזקה כיון דאית ליה ריעות' מגופה תיפוק ליה דהעמד טהרות על חזקתן · ותירץ ע"פ מ"ש התוס' שם ד"ה דאיכא דחזקה שאינה מבורר' כחזקת שאינה טריפה מדחיה ז"כ חדש אינה חזקה וה"כ גבי טהרות אינה ברורה ע"ש והם דברי תימה דהתם ה"ט דאיכה חזקה אלא עד שחייתה ז"כ חדש ואז הוברר דהיתה כחזקת כשירה ולמישוי חזקה למפרע לא אמרינן משא"כ חזקת טהרות דהרי נודע לנו שהם טהרות בשעתן וכל רוב חזקות שבש"ס הם מענין זו · ועיין בחידושי הרשב"א בפ"ק דחולין דז"א שפירש כן דברי התוס' כי ע"כ אין תירוצו מספיק ·

ואולם בעיקר קושיתו כבר עמד הרא"ש ח"כ סימן כ"א ותירץ דלא אמרי' העמד דבר על חזקתו אלא באותו דבר עצמו שבו נולד הספק כגון ספק נגעו הטהרו' ספק לא נגעו וכנ"ד דספק ראתה ספק לא ראתה האשה שהספק בה נולד תחילה העמד אשה על חזקתה אבל טהרות שנשתמש בהן האשה שלא נולד בהן הספק תחילה אין לומר העמד דבר על חזקתו והא דמשני העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אינו אלא לתת סיוע לריעות' דמקוה לטמא טומאות ודאית והמקשה לא הבין זה וחשב שהוא אומר זה לעצמו ולא לתת עזר ולפיכך הקשה אדרבא העמד מקוה על חזקתו שהחזקה לא נאמר אלא על המקום שנולד בו הספק לא על הכלים עכ"ל ·

וגם בתירוצו ק"ל ממ"ש תוספות ישנים בקידושין דפ"ע הביאו מהרש"א נ"כ ד"ה אדרבה וז"ל לשון אדרבא קשה דהו"ל למיזל לחומרא ומיהו הכא איכא לפרושי היכי שרפינן עלה קדשים אבל גבי יין לקמן אין שייך לישב כך ע"כ ואילו לדברי הרא"ש הא ל"ק דלעול' אזלינן בתר חזקת שנולד בה הספק תחילה והנה אמת דאדרבה מזה נמי הוי סייעת' לתירוץ הרא"ש דלדידיה אתי שפיר · אלא דאכתי קשה קושית הרא"ש

הרא"ש דניזיל בתר חזקת טהרו' כספק נדה לדעת הת"י דלא ס"ל כחילוק הרא"ש הנז' :

ישוב ראיתי להרוטבא בחידושיו לעירובין דל"ו שכתב בשם הר"ת בר שניאור בחילוק הרא"ש והוא ז"ל כתב דכי מהני חזקה היינו בספק בנגע אבל בודאי הנגע והטומאה ספק לא מהני חזקה · וכה"ג כתב בחידושי קידושין דע"ט וגם בח"א סימן ק"כ דף ר"ך ביארתי שכן נראה דעת הרשב"א והרז' ויל ע"ש · וא"כ הנהו חזקות דאשת אח ואכילת תרומה שכתב הרז"כל לפי דברי הראשונים הנז' לא חשיבי דאין הספק נולד בה תחילה וגם דהוי ודאי מנגע ·

והנה אמת שבחלק זה בסימן ז"נ ביארתי שהתו' ורש"י והר"ש חולקים על זה וסברי דגם כה"ג חשיב חזקה ועם כל זה קשה בדברי הרז"כל דאיך כתב בפשוט דהנך חשיבי חזקה הפך דעת הראשונים שזכרתי ·

גם ראיתי להרז"כל שם שהביא ראיה מת"ש בקידושין דף ע"ט דקדשה אביה וקדשה עצמה ביומא דמשלם שית לרב דקי"ל כוותיה הרי היא בוגרת ומדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת ואין קידושי האב כלום ושם מבואר בש"ס. ופרש"י והתוספות דה"ט דאין שם חזקת נערות דאי הוה שם חזקה מודו רב דאזלינן בתר חזקה ואמרינן השתא הוא דנגרם ש"מ דחוקה דאיתרע הוי חזקה גמורה את"ד ·

ואחרי המחילה הא ל"מ שז"ל דמ"ש שם אמר לך רב הנא דאמרי אפי' כרז' ע"כ ל"ק רז' התם דאיכא למימר העמד ממון על חזקתו אבל הכא מי נימא העמד הגוף על חזקתו ופרש"י והתוספות דאין כאן חזקת נערות הכוונה דאי היה כאן חזקת נערות דהוי חזקה דאיתרעה הוה מודה לשמואל דחיישינן לקידושי שניהם דחזקה דאיתרע נגד בתר השתא הוי כתרי חזקי דסתרי וחייש לקידושי שניה' דנבי חזקת ממון דלא איתרע כלל הוא דעדיף מבתר השתא ואזלינן בתריה משא"כ כאן דהוי חזקה דאיתרע שקול הוא ומאי דפשיט ליה דבתר השתא אזלינן כשאין שם חזקה כלל ומינה לנ"ד כספק אבל הא קי"ל ספק אבילות להקל וגם אין להביא ראיה ממ"ש התוספות ר"ה ושמואל וז"ל אבל אי הויא חזקת דנערו' מודה רב דאוקמיה אחוקתיה ע"ש כנראה דלא הוא חייש כלל לקידושי דידה ש"מ דחוקה דאיתרע' הוי חזקה גמורה הא נמי ל"מ שי"ל דכוונת דאי הוה חזקה דנערות הוה אזיל נ"כ בתרא והוה חייש להצריכה גט משום קידושי אביה כדאזיל בתר השתא ומצריך גט לקידושי אביה אבל לאתיר שלא להצריך גט משום קידושי דידה אה"נ דלא כיון דהוי חזקה דאיתרעה ·

גם הראיה שהביא דאסיק הש"ס דדוקא בתרי לריעות' הוי ודאי ולא אזיל בתר חזקת מקוה דאיתרעה אבל בחד לריעות' דהיינו חזקה דאיתרעה הוי חזקה גמורה ואזלינן בתרה הא נמי ל"מ דהרי מבואר בש"ס לשמואל דבמקו' שנמדד אי לא היה כאן חזקת טמא דהוי חד לריעות' הוי כדין קדשה אביה וקדשה עצמה דמשוי ליה שמואל תרי לריעות' ואפ"ה חייש ומצריך גט לקידושי שניהם ש"מ דחוקה דאיתרעה לשמואל ובתר השתא הוי ספק הפך דעת הרי"כל דאפילו רב דאסיק הש"ס דאי היה כאן חזקת נערות לא היה אומר הרי היא בוגרת היינו דלא אזיל בתר השתא נגד חזקה דאיתרעה אבל אה"נ דחוקה דאיתרעה ובתר השתא דחשיב ליה רב כחזקה ואזיל בתריה שקולי' הם וחייש לקידושי שניה' ומודי ליה לשמואל אבל לומר דאזיל רב בתר חזקה דאיתרעה נגד בתר השתא איני רואה מהך סוגיא ראיה גמורה ·

אבן ראיתי להרשד"ם חי"ד סימן כ"א שעמד על הספק והעלה דאזלינן בתר חזקה אף באיתרעה ממ"ש התו' בפ"ק דחולין ד"י דאזלי' בתר חזקה אף דאיתרע והביא

עוד ראיה דכן לענין נדה אמרינן חזקה אורח בזמנו בא ולא חטמאינן למפרע וכוונתו דתנן בריש נדה כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ופרש"י וטעם דאורח בזמנו בא ואיתיה טעם זה בש"ס שם ד"ו ומיהו · אחרי המחילה הא ל"מ דשאני התם דאיכא תרי חזקיה להקל חדא דאשה בחזקת טהורה וחזקה דאורח בא בזמנו ובתרי חזקי י"ל דאזלינן בתרייהו אף דאיתרעו כדמוכח בעירובין דל"ו דיש לחלק בין חדא חזקה לתרי חזקות וכ"כ בת' משפטי שמואל סי' קי"ו ותו גם דהך חזקה דאורח בזמנו לא איתרעה כלל והא ודאי דאזלינן בתר חזקה דלא איתרעה כדיליף בפ"ק דחולין ·

עוד הביא ראיה ממ"ש התוס' והרא"ש ושאר הראשונים בפ"ק דחולין דאם עשו נקיבות מחלב בהמה ומנאת טריפה דאין להתיר מטעם חזקה כיון דחזקה דלא נתבררה היא ואינה חזקה ע"ש נראה דאי לאו ה"ט הוה מכשירינן · מטעם חזקה אף דאיתרע דמכשיר ודאי טריפה ע"ש והא נמי אי מהא לא איריא שי"ל דחזק' דאיתרע או רוב שאיתרע לא אזלינן בתריה מ"מ בצירוף שניהם אזלינן אף דאיתרעו תרוייהו וכעין מ"ש בעירובין דל"ו התם תרי חזקי להקל ובכתובות דע"ו אמרו חדא במקום תרתי לא אמרינן וכה"ג חילק בת' משפטי שמואל סי' קי"ו דקי"לן דאע"ג דתרי ותרי לא מוקמינן אחזקתיה מ"מ בתרי חזקי מוקמי' אחזקתיה וא"כ ה"נ איכא רוב דרוב בהמות כשרות וחזקת כשרות דקי"ל טריפה אינה חיה ולהכי פשיט להו דאי הוה חשיבה חזקה גמורה הוה מכשירי' אף דאיתרעו אבל בחזקה גריד דאיתרע מנ"ל דאזלינן בתריה וחשיב כודאי ·

גם ראיתי להרב שם שכתב דאזלינן בתר חזקה אף להקל ר"ל להקל באיסור כר"ת כמו חולין בעזרה כפי מ"ש התוס' עכ"ל וכוונתו למ"ש התו' בחולין ד"י ד"ה אלא דמייתי מספק חולין בעזרה והם דברי תימה שנראה דשוחט חולין בעזרה ודאי ענוש כרת וזה אינו דליכא אלא לאו הבא מכלל עשה דכתיב כי ירחק ממך המקום ווכחת ולא בקירוב מקום ואף לרבי יוחנן בקידושין דנ"ז דמפיק ליה מכנין אב מה שלי בשלך וכו' ככר אמרו יכול יהא שלך בשלי ענוש כרת ת"ל ואל פתח אוהל מועד כי ע"כ לא ידעתי כוונתו במ"ש להקל באיסור כרת כמו חולין בעזרה וצ"ע ·

ומ"מ דעת רשד"ם מהתוספות דפ"ק דחולין מכרעת דאזלינן בתר חזקה דאיתרעה וכ"כ הר"א ששון בת' סימן קס"ז ובת' הב"ח סימן קכ"ט והרכ"ז בחדשות סימן ס"ב ·

אבן ראיתי להט"ז בי"ד סימן שנ"ז ס"ק כ' שהביא ראיה דלא אזלי' בתר חזקת חי דאיתרע מדתנן בפסחים דנ"א חוץ מן המפקח את הגל וכתבו התוס' ד"ל שהיה תימה מפקח הגל נמי נימא חי היה כשהתחיל לפקח וי"ל דכיון דמצאו מת י"ל דמתחילה מת דכל הטומאות כשעת מציאתן ע"כ ·

הרי דחזקה דאיתרעה בתר השתא אזלינן ומדמכשיו את מעיקרא כמי מת הוה את"ד ·

ובעיקר דברי התוס' ק"ל דאיך מוקמו למתני' דס"ל כל הטומאות כשעת מציאתן שזה מחלוקת ר"מ ורבנן בפ"ם דטהרות · ור"מ אזיל בתר חזקת חי וא"כ תיקשי הך סתם מתני' דכל סתם משנה רמי לאידך דר"מ דמטהר כגנב בא' בלילה כרפרוך בכמה דוכתים ובערובין דל"ה הקשה לר"מ מסתם דרבי יוסי חולק וכה"ג בכתובות בר"פ המדיר אע"ג דלאו סתם גמור וסבור הייתי דכל דתני במתני' ר"מ ורבנן ש"מ דאין הלכה כר"מ דיחיד ורבים הלכה ברבים וכבי האי תני סתים הכי במקום אחר דלא כר"מ דככר גילה דעתו רבינו הקדוש דאין הלכה כר"מ בזה ·

אלא

אלא שקשה דא"כ מאי ק"ל בעירובין והרי ר"מ ור"י דמתני' חלקו עליהם רי"ו ור"ש והעידו ה' זקנים הרי דהמתירים ספק רבים הם ולהכי שפיר סתם במקוואות כרבים דפליגי לר"מ ואה"נ דאלו ר"מ אלא ודאי דלא שנא והדר כי קושיין ·

והנ"ל ליישב דעכ"פ במיעוט מצינו קצת סתמי דלא כר"מ אלא דהש"ס כל כמה דמצי לאוקמי סתם כר"מ עדיף ליה ולהכי פריך מסתם לר"מ ·

ואילו במחלוקת זה מצינו דסתם דלא כר"מ בהדיא בפ"ג דטהרות דתנן שם כל הטומאות כשעת מציאתן ע"ש ולכן לא הרגישו התוס' אם אתי גם הך סתם דפסחים דלא כר"מ ·

אך את זה קשה עדיין דהרי התוס' דעירובין דל"ה ר"ה כל הכריחו דגם רבנן לא אמרו כן כי אם לקדשים ולתרומה אבל לחולין וכל איסורין מודו לר"מ דמוקי בחזקת חי וא"כ ה"נ איך יחייבו לזה בפסח שני מטעם דכל הטומאות כשעת מציאתן וכ"כ התוס' בכתובות דע"ו ד"ה על וכריש נדה ע"ש וכ"ת ה"נ חיוב דפסח קדשים הוי ועשו מעלה לטמאו כדקי"ל כשעת מציאתן בקדשים. אי זה מספיק שהרי בי עבור מעלה בקדשים גופייהו לטמאם אף שמדינא טהורי' משום גרדן וסיינ לקדשים אבל. כאן דהטומאה בגופו ואיהו גופיה חולין גמור הוי ואזלינן בתר חזקת חי וטהור בעת זריקת היכי מחייבינן ליה בפסח שני דהוי חולין בעזרה שאין זה נוגע בגוף הקדשים וש"ר להרב שמלה חדשה בחידושיו למ"ק דקי"ז שהקשה כן להתובפות ותירץ דחכמים העמידו דבריהם במקום כרת וגם זה אינו מספיק שהרי בכל התורה אזלינן בתר חזקה אף מדבריה' וגם בחזקת חי כדתנן בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ואוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים הרי שלא חשו באיסור תרומה לזר ובאיסור ערוה גם מדבריהם ואי משום דעבור מעלה בקדשים והיינו מדבריהם הלא חיוב או פטור מפסח שני אין זו מעלה בקדשים כי אם כשאר דיני תורה ·

ועי"ק דהרי תנן במתני' דאונן שוחטין עליו כיון דחזי לאורתא כיון דאנינות לילה דרבנן ופרש"י ולא העמידו דבריהם במקום כרת ע"ש ש"מ דלאו הוא כללא לעקור ד"ת במקום כרת ודוקא בערל הזאה ואזמל העמידו וא"כ תיקשי מ"ש מפקח את הגל מאונן דלא העמידו דבריה':

גם ראיתי שישב עוד לזה ע"פ מ"ש התו' נדה ד"ר ד"ה שנ"ל דכל דאיכ' חזקה בהדיא אזלינן כשעת מציאתן אף להקל וה"נ איכא חזקת גברא דנתחייב בפסח בע"פ ולא מפקינן מחיובו אלא בבירור ואע"ג דאיכא נמי חזקת טהור לגברא הכי תרי חזקי איתרעו מכח שעת מציאתן דכמנא טמא ונמצא מת אבל חזקת חיוב פסח לא איתרע את"ד :

וגם בתירוץ זה יש להשיב קדא בעיקר חזקה זו דחיוב פסח שהוליד הרב שהרי כתבו הרא"ש ח"נ סי' ע"ב ורשד"ם חו"ד סי' ר"א והררב"ז סי' ס"ב דחזקה דאדם זה אינו חייב באכילות לא חשיב חזקה דחזקה לחוד הוא בידיעה ודאית או בידיעה מכח רוב אבל חיוב מצוה מנ"ל דחשיב חזקה :

והנה אמת שראיתי סיוצה לדעת הרב ממה שכתב הלנטכא בחידושיו לקידושין דס"ו גבי מקוה שנתמדד בפלוגתת דר"ט ור"ע שנראה שם דעתו ודעת הרמב"ן דחיוב מצוה נמי חשיב חזקה אלא דאכתי בעיקר סברתו דדחינן תרי חזקי דאיתרעו מקמי חדא דלא איתרע אין בו טעם דהרי כי אסיק הש"ס בריש נדה הוא דדחינן חזקה דאיתרע מקמיה חזקה דלא איתרע שוהו ענין תרי לריעותי' דבכולים הש"ס והיא גופה הוה ק"ל מאי תיתי דכיון דקי"ל דאזלינן בתר חזקה דאיתרע ש"מ דריעותא לאו כלום הוא וא"כ כי הוי נגד חזקה דלא איתרע הו"ל תרי חזקי דסתרי דכתאן דליתנהו דמי כדמוכח בעירובין דל"ו וחזר הדין להיות ספק איסור אבל ודאי איסור בתרי לריעות' מאי תיתי וניחא לי דהרי בכמה דוכתי מצינו בתרי חזקי דסתרי איזה מהם עדיף וכמו שנחלקו ר"נ ור"י בכתובות דו"ב אי חזקת הגוף עדיף או חזקת ממון עדיף ובכתובו' דע"ה אמרו לא אזיל רז' בתר חזקת הגוף במקום חזקת ממון ש"מ דבתרי חזקי דסתרי אי קי"ל דחד מינייהו עדיף אולי בתרה וא"כ ה"נ קי"ל דחזקה דאיתרע נגד חזקה דלא איתרע דלא איתרע עדיף ודאיתרע כנאן דליתיה דמי ומ"מ היכא דהוו תרי חזקי דאיתרעו וחדא דלא איתרע מסתבר ודאי דתרי עדיף מחדא וסתי חדא במקום תרי כי ע"כ הדר כי קושיין :

ועי"ק דהרי תני שם בתו' ומודים חכמים בראהו חי מכוער וא"כ מפקח את הגל מי לא עסקינן שראהו חי מכוער דהוה כך דסתם מפקח את הגל שוא קרובו הרגיל אצלו שראהו חי בכר יום או יומים קודם :

וסבור הייתי ליישב לזה דכי מטהרו רבנן בראהו חי ה"ד ברה"ר כדמסיים שספק רשות הרבי' טהור ומתני' איירי ברשות היחיד דליכא שם ג' בני אדם דחשיב רשות היחיד כמ"ש בסוטה דכ"ח וברה' גם בראהו חי אזלי בתר מציאה ועיין בתוספו' נדה ד"ר ד"ה כי פליגי שנתדחקו ליישב דלחוקיה גם ברה"י מטהרי רבנן ומיהו אנן קי"ל כרבי יוחנן ולפו' ל"ק מה"ש התו' בשאר דוכתיה דכשעת מציאתן איכו אלא לקדשים שזה איכו כי אם בספק טומאה ברה"ר אבל ברה"י מדינא טמא ודאי דעשאו הכתוב כודאי כמ"ש בסוטה דכ"ח וחזקה לא מהני כי היכי דלא מהני בספק נגע חזקת טהרות כמ"ש התו' שם ובהכי ל"ק כמי דהוי סתם מתני' דלא כר"מ דברה"י גם ר"מ מודה אלא דאכתי יש להשיב דכ"ת דברה"ר פטור מפסח שני דמתני' סתם תני ליה ועוד דא"כ הו"ל להתו' ליישב בפשוט דאיירי ברה"י דלא מהני חזקה והיכי תלו דס"ל דכל הטומאות כשעת מציאתן :

והנ"ל ליישב במאי דק"ט עוד בעיקר קושייתן דמאי ק"ל דלוקמי בחזקת חי והרי שנינו בגיטין דכ"ח אבל עיר שכבשה כרכום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה הרי דבה"ג אבד חזקת חי ומבואר הטעם בב"ב דקנ"ג שאמרו ומה ספינה שרובן לאבד נותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים ש"מ דבכל הני רובן למיתה והו"ל רוב נגד חזקת חי דרוב עדיף אלא במיעוט בצירוף חזקה אסרו מספק וא"כ מפולת לא גרע מהנך תלת דרוב למיתה :

וגם ראיתי הדבר בבירור בירושלמי דפ"ג דגיטין שאמרו ועוד הוסיפו ג' עליהן את שנגררתו חיה ושטפו נהר ואת שנפלה עליו מפולת נותנים להם חומרי חיים וחומרי מתים ופסקו הר"מ בפ"ט מהלכות תרומות וש"ע אה"ע סס"י קמ"א וכיון שכן תו מאי ק"ל להתו' דלוקמי בחזקת חי והרי אבד שברו וחזקתו במפולת שנפל עליו כי ע"כ ע"כ ליישב שדעת התו' דנהי דרוב למיתה אך מ"מ אין רוב זה ברור שימות מיד בעת שנפל עליו מפולת דאפשר שיחיה שם שעות הרבה וסוף ימות ועלה ק"ל דה"נ אכתי ניזיל בתר חזקת חי וניחא דבעת שהיה מפקח לא מת ותירצו דכיון דעכשיו מת כל הטומאות כשעת מציאתן כוונתם דאע"ג דאיכו ברור ברוב למית' אם הוא מיד בעת מפולת או אח"כ מ"מ בנמצא מת דלפנינו הריעותא מצרפינן לה עם רוב מפולת למיתה דאף אם איכו רוב ברור וגמור שימות מיד מ"מ בצירוף הריעותא שנמצא מת אבד חזקת חי דמעיקרא מיד בעת המפולת

שהפולת ולפז"ה אין זה ענין לכל השומאות כשעת מניאין דנחלקו ר"מ ורבנן דשאני הכא דבמפולת רובן למיתה אלא דנקטו לשון חכמים כיון דשייך כאן כנ"ל :

ובזינה החכם עיניו יחזו דראיית הט"ז מהך דתו' דחזקת חי דאיתרע אינו כלום לד"מ מידי דשאני הכא דבמפולת קי"ל דרובן למיתה ואף אם אינו ברור דימות מיד מ"מ כל שעה לכסוף תלינן הרוב למיתה שמת מיד בשעת המפולת משא"כ בשמע שמת לו מת א"כ דאזלינן בתר חזקה בדברי הרו"כל וסייעתיה גם ראיה שנית מת"ש בש' המדיר על בעל החמור להביא ראיה כבר השיב הרב בעל נקודת הכסף והר"א ברודא והרב נבי בת' סי' ב' ולהיות שרוב מה שהיה לי להשיב על ראיה זאת כלול בדבריהם ע"כ לא כתבתיו ועכ"פ מדברי כולם מבואר דגם ראיה זאת ל"מ מידי :

עוד הביא ראיה מת"ש הטור וש"ע אה"ע סי' י"ז דגם תנאו הרוב ואינו יודע מתי נהרג וא"א שתולין שנהרג תוך ג' ימים ומעידים עליו ויש אוסרים ואם איתא נוקמי בחזקת חי ועכשיו נהרג אלא ודאי דכל דאיתרע דעכשיו מת אית לן לומר שמתחילתו היה מת ·

וראיתי בת' בס חיי סי' ל"א שהיה מי שישב לזה דהא ל"ק להרו"כל דתפס לעיק' כה"א להקל בספק איסתפי דיבשה וגם רוב הראשונים והאחרונים הכי ס"ל והרשב"א הוא שנסתפק וחשו לספיקו הר"ן והרו"כש ואין זה מספיק דסרי הרשב"א לחידושיו לבוף יבמות והנמקי · וה"ה פ"ג מה' גירושין העלו בטעם מחלוקת זה דהמתירים ס"ל דחשש שמא נתפח חשש מדבריהם וספיקו להקל האוסרים ס"ל דספק נמור הוי וספק תורה להחמיר ע"ש ·

ולפי זה קשה לדברי כולם דכי נתי סוי חשש גמור הלא גם בספק גמור אזלינן בתר חזקה בכל איסור תורה כנודע וא"כ ה"ג היה להם להתיר · גם ראיתי למוהר' אלפאנדארי שכם' אם דת סי' כ"ה שנסתפק אי חזקת חי' איתיה גם בנהרג דאי אמרת דליתיה כי אם במיתת כיד' שמים ל"ק מזה ·

ואחרי המחילה מלבד דלא זכר מ"ש בת' מהר"א ששון סי' קס"ז דכ"ד היה דשמע שנהרג לו קרוב והייבו באבל מטעם חזקה הרי דלא שנא ליה בין מת לנהרג והראיה שהביא מהמרדכי ל"מ דשתם גם לכן היה לו חזקת חי וע"ק דלדבריו סו"ל להביא מתתני' דב"ב דקנז"ה ע"ש בר מן דין שהרי דין זה דאין מעידין אלא בתוך ג' ימים שתם נשנה ביבמות דק"ך וגם הפוסקים הר"מ והט"ו וש"ע כתבו הדין גם במת וא"כ גם מחלוקת הראשונים אי בספק תלינן דהוא בתוך ג' ימים איתיה גם במת וכן מבואר בדברי הנמקי ותו לא כ"ת בחילוק זה שרבה לחלק · וגם בעיקר החילוק איני רואה בו טעם כמו שיראה המעיין ·

גם ראיתי לו שכתב דהתירוץ הנכון לפי שיש כאן תרי חזקי חזקת חי וחזקת אשת איש כמ"ש הרו"כש בת' סי' שפ"ט דהיונא ליהרג וספינה שטבעה ה"ט שנותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים דהוי רוב למיתה ותרי חזקי לחיים דהיינו חזקת חי וחזקת א"א א"כ בספק איסתפי הו"ל חזקת חי נגד חזקת דאשת איש את"ד :

ואחרי המחילה רבה גם זו אינו מספיק ול"מ מתשוב' הרו"כש דהתם דהוו חזקת חי וחזקת אשת איש דלא איתרעו נגד רוב למיתה הו"ל הדבר שקול דהרי רובא עדיף מחזקה אך רוב נגד תרי חזקי שקולים ניהו ולהכי נותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים אבל בספק איסתפי דאי הוי חזקת חי נגד חזקת א"א עדיף חזקת חי דמ"ש שבינן השולח גט מת"ה נותנו לה בחזקת שהוא קיים הרי דאזלינן בתר חזקת חי נגד חזקת אשת אח וכמ"ש הרו"כל ח"ג סימן

ע"כ ואי חזקה דאיתרעו אלים כחזקה דלא איתרע הו"ל לתיזל בתר חזקת חי נגד חזקת אשת איש כי היכי דמהני נגד חזקת אשת אח :

אכן ראיתי להרו"הם אה"ע סימן נ"א הביאו נ"כ הרב סנו' דבספק איסתפי הו"ל תרי לריעותא דחזקת חי איתרעה חזקת אשת איש לא איתרע דבכי הא אזלי' בתר חזקה דלא איתרעה שוזו ענין תרי לריעות' הנו' כריש נדה וקדושין דע"ט ומדינא אסירא ולדבריו ל"ק מכל מ"ש אלא דק"ל לדבריו דא"כ תיקשי לדעת רוב הפוסקים המתירים בספק איסתפי והרי תרי לריעות' ודאי איסור חשיב דקי"ל דלא כר"ש דמשוי ליה ספק ואף למ"ש הרשב"א ונמקי כדעתם דס"ל דחשש נתפח הוי מדבריהם לא נפק"ל מידי דכיון דהוי תרי לריעות' ודאי איסור א"כ מ"ל ד"ת מ"ל דרבנן:

והנה אמת שהיה מקום ליישב לפי מ"ש הפר"ח בקונ' הספק ס"ק ס"ו דספק דרבנן גם באיתחזק סרי ולדבריו גם בת"ל יש להתיר דאי בספק נגד חזקת איסור התירו כ"ש היכא דמסייע ליה חזקה אחריתי אף אם היה גרוע דהוי חזקה דאיתרעה אלא שצומד לנגדי דמת"ש בעירובין דל"ו מבואר דלרבי יוסי ספק דדבריהם באיתחזק איסור אסיר והרשב"א בת' סי' ת"א פסק כרי' וכן הכריח סש"ך מהרשב"א דספק דדבריהם באיתחזק אסור ולדבריהם תיקשי איך ניחא ליה הרשב"א כדעת המתירים דהוי ספק דדבריהם וגם הוא היה מודה אם היה חשש נתפח מד"ס להתיר כי ע"כ נראה דחזקה דאשה דייקא ומנסבא גריע להך חזקה דאשת איש כמ"ש התו' בכתובות דכ"ב ד"ה ובא עליה בשם ר"ת וא"כ ליכא הכא ת"ל לדעת ר"ת כי ע"כ אם באנו ליישב שאסרו בספק איסתפי מטעם תרי לריעות' בדברי הרו"מט והרי' שפאנדארי גם זה אינו מרווח היתר נכון בעיני מ"ש ליישב הנק' הכסף והר"י אלפנדרי ובת' בס חיי שם דשני הכא דאי אזלינן בתר חזקה הוא לחן עליו שמת בודאי ובלא"ה יש לדון שהוא חי עדיין וזה אחר הוא וכשאני לענמי הא ל"מ דלעי' העמדתי בסי' קונ' דאצ"ג דקי"ל דאזלינן בתר חזקה להקל בכל תורה ה"ד בכל איסורין אך בדבר ערוה דחמיר אסרו בספק גם בסיוע חזקת שהרי בכל ספק קידושין אסרו אצ"ג דאיכא חזקת פנוים להתיר ואף ברוב דעדיף מחזק' אסרו משום חומר ערוה ובמים שאין להם סוף ובסבלונו' ע"ש באורך א"כ לפז"ה ל"ק מספק איסתפי דכיון דהוי דבר שבערוה גם בספק עם חזקת התר אסיר מדבריהם באופן דגם ראיית הט"ז מספק איסתפי ל"ת :

באופן דלעיקר חקירתינו בחזקה דאיתרע אי אזלינן בתרה ראיית הרשד"ס מדברי התוספו' דפ"ק דחולין שכתבו דאזלינן בתרה היא ראיה גמורה :

והנה ראיתי להרו"מט ח"א סי' נ"א שכתב תשובת רבו מהר"ש סאלונ"ש שנשאל בבתולה שנתקדשה שנים אומרים קטנה היא ושנים אומרים גדולה ועמדה ונתקדשה לאחר אם היא אסורה לשני והשיב מת"ש בריש נדה כל הנשים דיין שעתן משום דאוקי אחזקתה דטהורה ומשמע דלב"ע א' לאו דאית לה ריעות' מגופה אזלינן בתר חזקה אף דאיתרעי וכ"כ התו' שם וה"נ בכ"ר אמרינן שעמד אותה בחזקת קטנה אצ"ג דאישה זו עכשיו היא גדולה לפנינו וטוב הקשה מת"ש התו' ביבמות דס"ח ד"ה רישא דתקשו ספק בן ט' אמאי פוסל בכיאתו לוקמיה בחזקת קטנות ותירצו דעכשיו שבא לפנינו הרי הוא בן ט' ודאי אצ"פ שהיה ספק כשבא עליה לא מוקמינן ליה אחזקתה קמייתא שלא אזלינן בתר מפתא שהוא ודאי בן ט' דחזקה קמייתא איתרעה ע"ש הרי דפשיט לחוא דחזקה דאיתרע לאו כלום היא הפך משמעות הש"ס בריש נדה והפך דבריהם שם וכתב ליישב דשאני נדה לא הורעה

החזקה

החזק' כלל שהרי לא באנו לכלל ספק עד שראינו ודאי טמאה והך דיבמות בשעה שבא עליה פסול זה היינו מסופקים אם היה בן ט' או לא באותה שעה הורעה חזקתו הראשונה אע"פ שאם היינו דנים או על הדבר היינו מעמידי' בחזקתו הראשו' השתא שבא לפנינו כשהוא ודאי בן ט' לגבי השתא חזקתו הראשונה הורעה וכו' אח"ד · וכוונתו מבואר דכל חזקה שנולד ספק לפנינו דריעותא לפנינו אפ"ה מהני חזקה להתיר וכן חזקה שאיתרע בודאי וחל הספק למפרע שאין שם ריעות' בעת הספק מהני החזקה אבל חזקה שנולד ספק וריעותא לפנינו ושוב איתרעה נ"כ בודאי הו"ל כתרי ריעותות ובטלה חזקת קמייתא · והרא"מ השיב על דבריו והקיפו בהלכות · ואחרי המחילה רבא לדידי לא מכרעה ראשונה הקשה מדתנן בפ"ה דטהרות נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ותני עלה בתו' דמודים חכמים לר"מ כראהו חי מבערב ואמאי כיון שנסתפק באותה שעה על הדבר שלא היה יודע אם חי אם מת נימא חזקה קמייתא איתרעה דאין לומר שכיון שהיו יודעים שהיה חי לא נסתפק כלל וכשראהו מת הוא שחל הספק דא"כ מאי הלכתא תני ולא היה יודע אם חי אם מת דמשמע שהיה מספק באותה שעה ועוד מדתני ומודים כראוהו חי ולא קתני כראהו חי כלומר אותו האיש שנגע בו משמע דלא בעינן שהוא ידע שהיה חי אח"ד :

ולדידי חזי דל"מ דכראהו חי מבערב דמי חזקה גמור' כי נגע אח"כ בו אין כאן ספק ואיתיליד ריעותא דמה בין זו למביא גט והניחו זקן או חולה דנותנו בחזקת חי וכ"ש כאן דתכף ומיד באותה לילה נגע בו וכמו שהשיב גם כן הרא"מ בגופיה דמה שרחה לזה דמדתני ואינו יודע אם חי אם מת משמע שהיה לו ספק לא ידעתי מה זו ראיה דכי תני הכי במתני' דאיירי בלא ראהו חי מבערב דלא חשיב חזקת חי חזקה גמורה ומה"ט מטמאים רבנן וקי"ל כוותייהו אבל כראהו חי מבערב דמודו רבנן לטהר דתני בתו' לא הוזכר שם ואינו יודע אם חי אם מת כלל אלא הכי תני ומודים חכמים כראהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור ע"ש וא"כ שפיר י"ל דה"ט דלא איתיליד ריעותא בעת הנגיעה כיון שהיה בחזקת חי גמור דראהו חי מבערב ואין כאן שום חזקה דאיתרע בבירור הוא דמטהרי רבנן :

גם דיוקו מדתני ראוהו ולא תני ראהו לא ידעתי איך יהיה דברי רבה בדיוק זה שראיתי בתוספות דפ"ה דטהרות דגרסי ראהו חי ולא ראוהו והר"ש בפ"ה דטהרות הביא הך תו' ויש שם ראהו וראוהו והתו' בריש נדה הביאו הגירסא ראהו גם הר"ת גרים ראהו ותו לא מכרעא אף אם רוצה מאן דגרים ראוהו דמנ"ל דגירסת אמיתית היא ואת כדי להשיב על דברי רבו ואף בגמ' אמרו בפ"ק דקידושין דלא בקיאינן בחסירות ויתרות כ"ש על מילוי וזו דאיתיה בתוספת' ותו דלכי יהבינן כל דיליה דגרסי' ראוהו נ"מ שהרי קי"ל עד אחד נאמן באיסורין וכיון שהיה אדם שראהו חי מבערב שאו תשוי לחזקת חי חזקה גמורה כי נגע זה אח"כ שלא ראהו ונסתפק אם חי אם מת לא חשיב איתיליד ריעות' כיון שהוברר אח"כ על ידי עד זה שהיה חי מבערב נמצא דספיקו אינו כלום כי אם חוסר ידיעה ועוד קשה מאי קמדמי ספק בן ט' פסול שבא על אשה כשירה לראהו חי מבערב דלא דמי כי אם לנגע באחד בלילה ולא ראהו חי מבערב דהתם נמי כי נגע באחד ונסתפק אם חי אם מת הא איכא חזקת חי דאין מת ביצולם בלי חזקת חי מקודם ואע"פ כן מטמאי רבנן דבעו בדיקת עם החזקה דהיינו ראהו חי מבערב וכן בנדה דטהור' על ידי טבילה ובדיקה חשיב חזקה גמורה ואילו ספק בן ט' שאינו בחזקת קטן גמור לעיני כל העם דבכי האי ודאי עכ"פ צריך בירור בשני הקטן כמה הם כדי להתיר בחזקת קטן דמי מתם לנגע באחד דיש לו חזקת חי דכיון דלא נבדק דלא ראהו חי מבערב מטמאים רבנן ואיך הרא"מ ק"ל מראהו חי מבערב דל"ד כלל ·

והנה אמת שראיתי להרא"מ בח"א סי' ל"ז שכת' דס"ט דבלא ראהו חי דלא מהני חזקת חי דהוי חזקה שלא נתבררה והוי חזקה למפרע שכתבו התו' בחולין דלא ד"ה אתייא ע"ש ולדבריו ס"ל דהכא בחזק' קטנות דנתבררה בשעתא דהוי קטן חזקה גמורה ולהכי מדמי ליה לראהו חי מבע' ולדידי לאו מה"ט לא דבעינן בדיקה עם החזקה וכמו שאכתוב בסמוך ותו נ"ק מכאן לדברי רבו ·

עוד הקשה עליו ממ"ש בקידושין דע"ט קדשה אביה וקדשה עצמה ביומא דמישל' שית והרי היא בוגרת רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם ולדבריו איך אמר שמואל חיישינן נימא דמספקא בעת הקידושין נסתפקנו על הדבר שוב לא העמידה על חזקה קמייתא לא אדהשתא בין להקל ולהחמיר ואפילו רב לא פליג לא דליכא חזקת נערות ביום דמי שלם שית כדמוכח מהש"ס דאי איכא חזקת נערות אע"ג שהיינו מסופקי' בעת הקידושין אזלינן בתר חזקה קמייתא ולא בתר השתא אח"ד ·

והא נמי נ"ק שהרי כי פליגי רב ושמואל היינו אי אזלינן בתר השתא ולומר כי היכא דהשת' בוגרת מעיקר' נמי בוגרת דלרב חשיב זה כחזקה להתיר ספק איסור ושמואל לא אזיל בתר השתא והו"ל ספק איסור להחמיר ואכן קי"ל כרב ולשמואל נמי כחזקה דאיתרעה ואיתיליד ריעותא דכבירור שניהם כטלה החזקה הוי ספק איסור וא"כ שפיר קי"ל דספק בן ט' פוסל ולא מאכיל דקספק פוסל דספק תורה להחמיר כלא איתחזק התר דאע"פ שכתב רבו דכי פוסל אינו מספק אלא מתורת ודאי אינו לא למאן דקי"ל כרב בהרי היא בוגרת דאזלינן בתר השתא בודאי וא"כ דלשמואל דלא אזיל בתר השתא ומשוי ליה ספק איסור א"כ ה"נ בספק בן ט' דאין כאן חזקה וגם לא אזיל בתר השתא מידי ספק איסור לא יצא גם מ"ש דרב נמי מודי כשהיא בתוך שנה בחזקת נערות דאזלינן בתר חזקה קמייתא ולא בתר השתא הא נמי נ"ק דכי איכא חזקת נערות דהיינו שראינו בה סימני נערות כי נתקדשה בזמן הנערות ליכא שום ספק ואיתיליד ריעות' ואין הספק כי אם בנבדקה אח"כ ונמצא בוגרת דחל הספק למפרע דדמי לראהו חי מבערב ולנדה שטבלה דחזקות בדוקות הם ואין הספק כי אם למפרע דה"נ נערה שהגיעה לי"ב שנים והביאה סימני נערות וידענו שנתקדש' בתוך שנה של ימי נערות הרי זו חזקה גמורה משא"כ בספק בן ט' שכל שלא נודע לנו שניו וחזותו מוכיח עליו להיות יותר מבן ט' או יהיה פחות אין כאן איתיליד ריעותא יותר מזה ובעי בירור גמור בשניו כדי להתיר ודמי למ"ש הר"ן בפ"ק דחולין גבי בדיקת הריאה וז"ל שאם תאמר שנולד ריעות' בבהמה הא אין בדיקה זו מדבריהם אלא מדאורייתא ע"ש וא"כ רזותא כל שיתכן דבבר יש לו ט' שנים איך אפשר להתיר בלי בירור אף ע"ג דאם לא נמצא בירור מוקמינן ליה בחזקת קטן להתיר מ"מ איתיליד ריעות' לפנינו הוי וכי איתרע בתר כודאי בטלה חזקה קטנו' לגמרי משא"כ בנערה שנבדקה ונתקדשה בתוך שנה שידענו שהיא בימי נערות אין כאן איתיליד ריעותא כלל ·

עוד הקשה בעיקר חלוקו דמה סברה יש לחלק משום דנסתפקנו או באותה שעה הורעה חזקתו אדרבא נעמידנה בחזקתה ול"ר לסוטה שכתבו התוספו' בפ"ק דחולין דאין לה חזקת טהרה דעל ידי קינוי וסתירה הורעה חזקתה דשאני התם דרגלים לדבר דקינא לה ונסתרה ועברה על התראתו

שהרלתו ובסתירה בלי קינוי לא מתסרא אע"ג דת"ת כלה לכלל ספק מוקמינן אחזקתה ולא מפני זה הורעה חזקתה וכיון שכן השתא אפילו שיא גדולה לפנינו למה לא נעמידנה בחזקת קטנות כמו שהיינו מעמידין אותה בשעה שנפל הספק ודומיא דמקוה דאע"ג דחסר לפנינו היינו מעמידין אותו על חזקתו אי לאו דהוי תרי לריעותא עכ"ל·

ואחרי המחילה עם כל מה שהרבה כזה להשיב בדברי רבו ל"ק ורואה אני בחילוק רבו טעם בעיקר חלוקו בין ספק דלהפרע לאיכא דנולד ספק וריעותא לפנינו לדידי חזי שהוא מתורת התוס' אלא שלא חשש רבו להאריך שהרי התוס' בריש נדה ד"ה מעת הקשו דנדה ספק טומאה ברשות היחיד דהוי ודאי טומאה והיכי קי"ל תולין בקדשים דהיינו ספק ובחולין שרי ותירצו דלא ילפינן מסוטה לטמאה למפרע ע"ש הרי בספק למפרע שפי דאין ריעותא לפנינו בעת הספק ויותר מבואר כתבו שם בדז"ה הנח דטומאה מעת לעת שפי שאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות ע"ש הרי מבואר בחילוק הרב ומ"ש דל"ד לסוטה שכתבו התוספות דעל ידי קנוי וסתירה הורעה חזקתה וכו' תמהני עליו דרמי פומיה דרב שלא זכר מ"ש התוספו' בסוטה דכ"ח ד"ה אינו וז"ל דסתיר' על ידי קינוי בסוטה הוי כמגע שרץ שהרי בלי קינוי לא היה שום ספק בסתירה גרידה דלא נחשדו על העריות הלכך הקינוי גורם הספק התם גבי סוטה וספק שרץ הרי ריעותא דהיינו השרץ והבועל קמן אבל בטהרות והאשה אבל גבי מקוה קודם טבילה לא דאינו שום ריעות' דאיכא לספוקי על ידה וכו' הנה מבואר חילוק רבו וכי קי"ל בסוטה דאמר חזקתה היינו משום דריעות' לפנינו ואי ק"ל א"כ נילף מינה דכל שיש ריעות' לפנינו אמר חזקתו כסוטה והרי הרב גופיה מודה דאפ"ה אזלינן בתרא כמ"ש להדיא הא ל"ק דדוקא בסוטה דרבי קרא לאוסרה ש"מ שהוציאה מחזקתה על ידי הריעותא וילפינן מינה לספק טומאה ברשות היחיד לבד בק"ו דעביד הש"ס משא"כ שאר איסורין דלא ילפינן מסוטה וזה מוכרח שהרי בסוטה וס"ט ברה"י עשאו הכתוב כספק בודאי כמ"ש שם ואילו שאר איסורים לא אסירי מספק מתורת ודאי כידוע ועיין בתוס' חולין דף י' ר"ה דילמא שכתבו דמנגעים ילפינן דאזלינן בתר חזקה אע"ג דאיכא ריעותא ע"ש·

גם כמ"ש הרא"ם דכי שרינן בסתירה הוא מטעם חזקה הוא תימה דהרי התוס' כתבו דאין בסתירה שום ספק דלא נחשדו על העריות והנה אחת דקשה בדברי התוס' דהרי בראוהו מדברת אמרה רבי יהושע בכתובות די"ג ואמר זעירי מאי מדברת נסתרה הרי דאסרו על הספק דחשיב ספק גמור וכן מבואר בתוספו' שם ר"ה ואין לך אחר סישוב ל"ק דזעירי דאמר נסתרה לא קי"ל הכי אלא כרב אסי דאמרה מאי מדברת נבעלה וא"כ י"ל דבהא פליגי דלרב אסי סתירה לא חשיב ספק וכן ראיתי להדיא בשיטת רב בצלאל שם שכ"כ בשם הריטב"א ע"ש וא"כ דברי התוס' דסוטה הם למאי דקי"ל כרב אסי גם מ"ש הרא"ם דכיון דגם בנולד ריעות' לפנינו אזלי' בתר חזקה א"כ גם כשאיתרעה החזקה בודאי נמי ניזיל בתר' כמו שהיינו מעמידים אותה קודם דומיא דמקוה וכו' הא נמי ל"ק דיש לנו דוגמתו במקוה שהביא הרב ראיה דהרי חזקה שאיתרעה הוי חזקה גמורה דמה"ט במקוה שנמדד ונמצא חסר הוה שרי כל טהרות שנעשו על גביו מטעם חזקה אי לאו חזקת טמא דהוי תרי לריעות' ואע"ג דחזקת מקוה הוי גדול מחזקת טמא דאי לא איתרע דודאי כל הטהרות שנעשו על גביו טהורות ולא בעו בכל חד מדיד' המקוה וא"כ תיקשי לדבריו כי איתרע שנמצא חסר מאי הוי ניחא ניזיל בתרא כי היכי דהוה אזלינן קודם דאיתרע מאחר דריעות' ואת לא מעלה ולא מוריד דקי"ל

דחזקה דאיתרעה דאזלינן בתרא וע"כ ה"ט דשאני טובא בין ריעות' גריד לתרי לריעותא דהיינו חזקת טמא והרי חסר בכי האי בטל חזקת מקוה ה"כ אע"ג דנולד ריעותא לפנינו אינו סותר החזקה וכן חזקה דאיתרעה בודאי אינו סותר חזקה קמייתא מ"מ בצירוף שתי הריעותות ביחד בטל חזקה קמיית' דהוי כתרי לריעות' דהוי בודאי כמ"ש בריש נדה ומינה דמ"ש הרב דומיא דמקוה דאע"ג דחסר לפנינו היינו מעמידין אותו על חזקתו הא ל"ת דהתם לא נולד ריעותא לפנינו דקודם שנמצא חסר לא היה שום ריעותא במקוה דבחזקת כשר היה ותו ל"ק מכל דברי הרא"ם כי אם בזאת מה שהשיב באחרונה על דברי רבו ז"ל·

ועוד אי חשבינן ליה להאי ספק שנסתפקנו או ריעותא כדי שלא נעמידנו על חזקתו הראשונה כ"ש שהיה לנו לחשיבו ריעותא לענין שלא נעמיד אדהשת' שהרי לבטל חזקה ראשונה בעינן תרי לריעותא החזקה דהשתא כי איכא חזקה קמייתא דמבטל לה בתר מעיקרא אזלינן ע"ש הא ודאי נריכה רבה ותשובה נכונה השיבו וזה כל זה נראה לי עיקר דברי רבו ולא בכל דבריו שהרב סבור בנולד ריעות' לפנינו ואיתרע בודאי לעשות זה כתרי לריעותא דהוי ודאי דבתר השתא אזלינן ובכר זה איני רואה בו טעם דשאני תרי לריעות' דמסייע ליה חזקת טמא דהוי חזקה גמורה משא"כ בכה"ג דאין כאן סיוע חזקה דאיש טובא ודייכו לעשותו ספק דליהוי חזקה קמייתא נגד בתר השתא בצירוף שנולד ריעותא לפנינו כשקולים דהאי תרי חזקי דסתרי ולא אלים חד מנייהו דכמאן דליתנהו דמי וכדמוכח כתי' הכי בעירובין דף ל"ו וחזר הדין בספק איסור ולא איתחזק איסור דנקטינן להחמיר וכ"כ שהרי אפילו בתרי לריעותא פליג ר"ש בריש נדה ומשוי ליה ספק וסר"ת לגבי חבית פסק כוותיה וא"כ מיסתבר דבכה"ג כ"ע יודו דהוי ספק·

ותו דתרי לריעות' מתבאר בקידושין דס"ו דיליף ליה ר"פ מבעל מום ע"ש בחידושי הריטב"א ש"מ דבלי ריבוי לא הוה פשיט לן לעשותו ודאי וא"כ במאי דקמן שפי מתרי לריעות' ולית לן שום ריבוי לזה בכתו' מהי תיתי לעשותו ודאי אך נראים דברי הרב לעשותו ספק ובהכי אשכחנא פתלי לדברי התוס' דיבמות דל"ק מסוגיא דריש נדה ובדברי הרב אלא שגם הם לא כתבו דספק בן ט' דפוסל בודאי כי אם מספק דספק איסור להחמיר דכיון דאיתרעה חזקה קמייתא כמאן דליתיה דמי וספק תורה ולא איתחזק התר קי"ל לאסור ונתקיים ישוב הרב בדברי התוס' ולאו מטעמיה ויש סמך גדול בישוב זו בדברי התוס' דיבמות באריכות לשונם כמו שיראה המעיין·

אך בעיקר דעת רבו של הרא"ם שהבין דספק בן ט' וספק הביא שתי שערות דפוסל ואינו מאכיל אינו מדין ספק כי אם בתורת ודאי מלבד מה שהשיב הרא"ם ק"ל מת"ש הר"ת בפא"נ · בהך מתני' וז"ל וכמו כן אם בא על יבמתו ונפל הספק וכו' הדין בכל זה לחומרא ע"ש·

הרי נראה דמספק הוא גם בחיבורו פ"ח מה' תרומות הל' שספק דין וזה פירשו הרדב"ז ומהר"י קורקוס שם דהיינו דקי"ל ספק תורה להחמיר וכ"כ מפרש' כדס"ז דיבמות ר"ס נרתו שכתב איירי דאיירי בספק לחומר' תני לה בהדייהו וכדבריו פיר' הביצו עובדים הרי דמדין ספק אסר וכ"ן מעיקר מתני' דבכ"מ אלוקה ואת דנפל הבית וכו' לא שייכא במתני' כלל דהא ליצ"ל בספק בן ט' מתורת ודאי הוא אלא ודאי דגם ספק בן ט' וספק הביא ב' שערות מדין ספק הוא ודברי מוהר"ם סאניש בכר זה נ"ע·

ואולם הרא"ם כתב ליישב דברי התוספו' דיבמות דלא תיקשי לסוגיא דריש נדה וקידושין דף ע"ס

דתובה

דמוכח דחזקה דאיתרע אזלינן בתרה וכ"כ התוספות בפ"ק דחולין וחזקת קטנות איכה חזקה גמורה דדמי לנדה דמטמא' מעת לעת כיון דאית לה ריעות' מגופה כמ"ש בריש נדה ופי' רש"י דמועדת ועלולה היא לכך ואין לה חזקת טהרה ה"נ בספק בן ט' אין זו חזקה שמתחילה הוא קטן דמעיקרא כמי להכי ובכל יום גדל ואתאי וכן נמי ספק הביא שתי שערות כיון דסופו להביא אין כאן חזקה ולהכי אזלינן בהו לחומרא וכו' את"ד·

ולכאורה היה נראה להביא ראיה דקטנות ונדה לא חשיבי חזקה כטעם הרב כמ"ש התו' בגיטין ד"ב ד"ה עד וז"ל וא"ת א"כ אפילו איתחזק איסור וי"ל דאיכה בחזקת שהיא רואה כל שעה וכשעברה ז' טהורה מתילא ולא איתחזק איסור וגם בידה לטבול ע"כ הרי דחזקה העשויה להשתנות איכה חזקה אלא דק"ל כדבריהם דהרי שם בנידה דף ו' פליגי בה אימוראי בטומאת מעת לעת אם היא בקודש לבד ולא לתרומה או גם בתרומ' ולכ"ע לחולין אוקמי' אחזקתה וכ"כ התוס' בריש נדה דכ"ה דאמרו דכיון דאית לה ריעותא מגופא לא אמרינן אוקי אחזקתיה איכו אלא משום מעלה בקדשים וא"כ אי להתיר חשיב נדה חזקת טהרה שטבלה לנידתה אע"ג דעשויה לראות מכ"ש כשראתה נדה דהויא בחזקת טמאה אע"ג דעשויה לפסוק·

אך אחר הישוב הא ל"ק דהיא גופה קשה כדברי התוס' דגיטין דארכבוה אתרי רכשי שכתבו וגם בידה לטבול דכל שבידו גם באיתחזק אסיר·

אכן ראיתי למהרי"קו שורש ע"כ שכתב בגונתם דכיון דאין אחד נאמן באיתחזק ואינו בידו א"כ משום איתחזק איסור דנדה ל"ק דבידה לטבול אבל כיון שהוחזקה לראות דם כל שרואה דם אין בידה לטבול כי אם אחר ז' נקיים לזה כתבו דאם הוחזקה באיסור בראייתה עד שטבלה לא הוחזקה להיות רואה דם תדיר וא"כ בידו לתקן חשיב את"ד וכן כתב מוהרש"א בפירוש דבריהם וא"כ לפז' כשראתה דם וטבלה בחזקת טהרה עומדת אעפ"י שסופה להיות רואה כי היכי דחשיב כשראתה איתחזק איסור אעפ"י שסופה להיות פוסקת·

ומיהו הא ק"ל כדברי התוס' ושאר הראשונים דשקלו וטרו אי נדה חשיב איתחזק איסור וקי"ל דאין עד אחד נאמן והדבר קשה שהרי עדות עד אחד איכו אלא להתיר או לאסור בתחילה בספק אלב ספק שומן כמ"ש בר"פ האשה רבה והרי ספק טומאה ברשות היחיד גם באיתחזק טהור טמא בודאי כמ"ש בסוטה דכ"ח דעשה הכתוב ספק כודאי בסוטה והיינו גם באיתחזק טהור בכל ספק מגע כמ"ש התו' בחולין ד"ט ד"ה התם ובריש נדה ובשאר דוכתי ובנדה ד"ה מבואר כמ"ש דסתם נדה הוא ספק טומאה ברה"י וכ"כ התוס' בריש נדה ד"ה מעת ע"ש וכיון שכן תיקשי עכ"פ אם איתא דאין עד אחד נאמן באיתחזק איך נאמנת בנדה דמד"ת הוי טמאה בודאי גם באיתחזק התר וכ"ש באיתחזק איסור דאף א"ת דלא חשיבה חזקת איסור מה בכך והרי גם באיתחזק טהרה ספיקו בודאי כ"ש כאן דאין כאן חזקת טהרה ואי נדה התיר כ"ש שאר איסורים באיתחזק איסור·

וי"ל עפ"י מ"ש בכתובות דט"ב ר"ג ור"א אומרים נאמנת ואמרו שם דמכשיר אף ברוב פסולין ושם בדי"ד אסיק הש"ס הטעם דלר"ג אלים ליה ברי דאף בחד ספק נמי מכשיר ש"מ דברי עדיף מרוב וא"כ י"ל דכי יליף ספק טומאה מסוטה היינו בספק מגע דליכא ברי וכ"ת הרי מסוטה יליף וסוטה איכא ברי דהיא אומרת טהורה אני ואסרה הכתוב אי מהא ככר כתבו התוס' בסוטה דכ"ח דלא חשיב ברי אחר קינוי וסתירה א"כ כמ"ש התוספו' שם דכ"ח ובשאר דוכתי דעל ידי קנוי וסתירה איתרע חזקתה ה"נ י"ל איתרע ברי דידה וא"כ בדה דאמרה טהורה אני דאיכא ברי וליכא ריעותא לא מצי יליף מסוטה א"כ י"ל דכי ילפינן מסוטה לספ"ו ברה"י וכן לנדה איכו אלא לגבי טומאה וטהרה אבל לגבי איסור נדה לבעלה לא מצי יליף שהרי מק"ו שנעשה שוגג כמזיד הוא דמצי יליף כמ"ש שם בסוטה ולגבי איסור נדה לא עשה בו שוגג כמזיד ואונס ברצון וכ"ת דספק נדה איכה בודאי לגבי איסור נדה כי אם לגבי טהרות וכ"ת עוד שוב ראיתי להתוס' בב"ק דף ד"ה דאין דפשיט להו הכי ע"ש·

וראיתי להרי"מט בת' זו שהביא מדקי"ל דעד אחד באיתחזק איכו נאמן ובנדה נאמנת ש"מ דלא חשיבה חזקה ומלבד דקשה דלא זכר דברי התוס' והרשב"א דריש גיטין הנה למה שביארתי הא ל"מ·

והנה ראיתי להרב מחנה אפרים ה' אישות שהביא הרב כן המחבר ראיה לסברת הרי"מט ח"א סימן מ"א דחזקת קטנות איכה חזקה מת"ש בנדרים דמ"ח לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן לנשים תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן לנשים ואם איתא דחזקת קטנות הוי חזקה איך אמר ר' או ר"ש דאין נשים נאמנות לומר קטנה שתמאן הלא כל שהחזקה מסייע להם נשים נאמנות אף להקל דמה"ש נשים נאמנות לאחר הפרק לומר גדולה היא שתחלוץ דמסייע לה חזקה דרבא והסברה נוטה דאי חזקת קטנות חזקה היא כל דליכא חזקה דרבא אית לה חזקת קטנות אלא נראה דחזקת קטנות לא הויא חזקה ע"ש שנדחק כדי לדחות ראיה זאת ותמהני עליו איך לא זכר דהרי"מט גופיה הביא ראיה זאת בסימן כ"א וז"ל ותדע דאף להחזיקו בקטנות לא מהמני נשים להקל בנדה דמ"ח וכו' אלמא אפילו להחזיקה בקטנה לא אמרינן גלויי מילתא בעלמא הוא דומיא דההיא דאשתמדעניהו דהעמידנה בחזקת קטנה לא מקרי הוחזק את"ד וע"ש מ"ש אח"כ בשם ת' הרי"טבא סימן קכ"א דכי מהני חזקה דרבא ה"ט דהוי גלויי מילתא בעלמא עי' החזקה ע"ש ואוקי כאתרין·

ובשאני לעצמי היה כ"ל עוד ראיה לסברת הרי"מט ממ"ש שם בנדרים דמ"ו קטנה כל ז"ב ממאנת מכאן ואילך איכה ממאנ' ואיכה חולצת הא גופה קשיא אמרת איכו ממאנת אלמא גדולה היא אי גדולה היא תחלוץ וכ"ת מספק"ל ומי מספק"ל והאמר רבא וכו' כו' דאי הוה מספק"ל ולא היה כאן חזקה דרבא ניחא ליה כמ"ש איכה ממאנת ואיכה חולצת והרי אכתי תיקשי תמאן דבכל ספק מוקמינן אחזקתיה וה"נ בחזקת קטנה עומדת למאן דס"ד דליכא הכא חזקה דרבא ודוחק לומר דאה"נ דהו"מ לאקשויי הכי וחד מתרי פרכי נקיט ותו דשם אסיק הש"ס דחזק' דרבא לא מהני להקל במיאון וחיישינן שמא בשרו וקשה דהרי בכל תרי חזקי דסתרי קי"ל דאזלינן בתר חזקה דעדיפא ואלים טפי כדמוכח בכתובו' ד"ט דפליגי ר"ג ור"א אי חזקת הגוף היכא דאיכ' כנגדה חזקת ממון וגם כדע"ו שם אמרו כי לא אזיל ר"ג בתר חזקת הגוף היכא דאיכא חזקת ממון וכו' וכה"ג כחלקו בב"ב דקנ"ב ובשאר דוכתי והכא כיון דחזקה דרבא לא מהני להקל ש"מ דאיכה חזקה גמורה וא"כ חזקת קטנות עדיפא וכיזיל בתרא ותמאן ולא ניחוש לשמא בשרו גם בספק תורה אלא ודאי דחזקת קטנות איכה חזקה ומיהו ראיה זאת איכה אלא לדעת רבו של הרי"מט בסימן ז"א והרי"מט גופיה סימן מ"א דפשיט להו דמהני חזקה להקל בשל תורה גם בדבר שבערוה·

אך בסימן קי"ב כתבתי להשיב על דבריהם שיש לדון דבערוה גם בחזקה החמירו ע"ש לפז' ל"מ מידי מסך סוגיא כדעת הרי"מט דחזקת קטנו' איכה חזקה אך מכל אחר ל"מ מסך סוגיא כדעת הרי"מט וגם ראית הרי"מט מדמ"ח

מדת"ח שהביאו גם כן כמו של הת"א נ"מ שנראה ודאי דקטנ' שהגיע לכלל שנים אף אי לא היה כאן חזקה דרבא דהביאה סימנים מ"מ ליכא כמי חזקת קטנות כיון דראויה להביא שתי שערות וגדולה הוא ודמי למ"ש בקדו' דע"ט דכיומא דמישלם שית ליכא לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות כיון דעשוי להביא שתי שערות וע"כ גם בלי חזקת דרבא לא ההני מידי חזקת קטנות ואף תוך הפרק אליבא דרו' דתוך הפרק כלאחר הפרק נהי כמי דליכא חזקה דרבא דהביאה סימנים מ"מ גם חזקת קטנות ליכא דעשוי הוא שיביא בתוך הפרק והוי גדולה במורה לרו' והוי כיומא דמישלם שית דלא קיימא בשום חזקה כיון דעשוי ביום זה להשתנות ותו נ"מ מהנך סוגיי כדברי הרא"מ·

ואולם כעיקר ישוב הרא"מ לדברי התוספות דיבמות בקשתי להולמו ואיני רואה בו שום ישוב לדבריו עיקר קושית התוספות מחזקת כשרות דירה דאילו חזקת קטנות אינה חזקה כלל גם בלא איתרעה וכי תלי בחזקת קטן דאי היה בחזקת גדול לא הויא חשיבה חזקת כשרות דאיתרעה כיון שודאי בא עליה פסול אך כיון דאינו בחזקת גדול לא חשיב ריעותא·

אך אכתי קשה תיקשי נמי מחזקת כשרות דאי לאו דאיתרעה כיון שעכשיו הוא גדול הוה אזלי' בתרה ולפי דאיתרע לא אזלינן ווהו הפך מכל הני סוגיי שהכריח רגם דאיתרעה אזלינן בתרה וש"ר שדברי הרב בתירוץ זה עשירים הם בסימן מ"א שכתב ישוב זה באורך והעלה דחזקת כשרות דהיא תלויה בדין אינה חזקה אליבתא כמו חזקת הגוף ובפרק המדיר אמרו לא תימה רו' לא אזיל בתר חזקת הגוף וכו' וכתבו התוספו' דאע"ג דאיכא חזקה אחרת דהיינו חזקת פנויה אזלינן בתר חזקת הגוף את"ד נראה דס"ל דכי אזלינן בתר חזקה דאיתרעו אינו אלא בחזקת הגוף דאלים ולא בחזקת פנויה דקיל:

אלא דאכתי קשה דמה יענה לת"ש בפ' בכל מערבין גבי תרומה וטמאת דאזלינן בתר חזקת טהרה דתרומה דאיתרעה אע"ג דהוי חזקה התלויה בדין ואינה חזקת הגוף כי ע"כ נראה דא"כ שדעת הרב דגם בחזקה דקיל אזלינן אף דאיתרעה בודאי ומ"ש לחלק בין חזקת הגוף לשאר חזקי דקילי היינו משום דס"ל דכי קיל דאיתרע' בשעת הספק כגון ספק קרוב לו כיון דודאי זרק דמרע לחזקה אינו אלא בחזקי דקילי כי הני אבל בחזקת הגוף דאלים גם דאיתרעה בעת הספק אזלינן בתרה·

וכן דאיתי לו להרב להדיא בחה"מ סימן ך' ע"ש באורך וע"כ ס"ל דגבי בספק בן ט' לא הוה חשיב ריעותא כיון דודאי בא עליה דהרי בחזקת קטן הוה קאי ואינו פוסל בביאתו ואף ע"ג דאינה חזקה גמורה מ"מ מידי ספק קטן ספק גדול לא נפיק ובספק שקול לא חשיב ריעותא דל"ד לקידושין דבעת שזרק לה קודם שנולד הספק אי קרוב לו איתרע חזקת פנויה משא"כ הכא דבעת הביאה חל הספק אי פוסל בביאתו ולזה תירצו דכיון דעכשיו הוא גדול הדין נותן להחשיבו גדול גם בעת הספק כיון דחזקת קטנות אינה חזקה כלל דעכשיו דיינינן ליה כגדול דליהוי ריעותא דודאי בא עליה בקידושין דחשיב ריעותא מה דזרק לה קידושין בודאי והו המובן אצלי בכוונת דבריו ומ"מ עיני כל חכם לב המה דאו שאין זה פשט דבריהם אלא שנדחק הרב בדבריהם כדי ליישב· ומאחר שנתבאר דל"ק מכל מ"ש הרב על דרך רבו בשארו דברי התוס' כפשטן כפי דרך רבו ותו נ"מ דחזקה דקטנות לא חשיבה חזקה· וכר מן דין תמהני בדבריו דעיקר ישובו תלוי דחזקת כשרות קיל טפי מחזקת הגוף וכל דאיתייליד ריעות' בעת הספק כגון דזרק לה קידושין הרע לה

לחזקה משא"כ בחזקת הגוף וממון וכמ"ש נ"כ בח"מ סימן ך' וקשה דהרי בכתובות דכ"ב גבי מ"ש אי ערער דגולנו' תרי ותרי נינהו ופרשו' דבתרי ותרי לא מכשירי להעיד והתו' הקשו עלין דקיל בר"ה כ"ב· כיתי עדים המכחישות דוו באה כפני עצמה ומעידה דאית לן לומר אוקי גברא אחזקתיה ומתוך כך פרשו בשם ר"ח דלא איירי בעדות דיינין אלא בעדות אחרים וכו' אשר מבואר מדבריהם דחזקת כשרות עדיפא נגד חזקת ממון ומוציאין ממון ע"פ ע"ש וכדבריו בספר המאור הכריח הרז"ה דחזקת כשרות עדיף מחזקת ממון ע"ש ואי כדבריו דחזקת כשרות קיל מחזקת הגוף וכ"ש נגד חזקת ממון לפי מ"ש בח"מ סימן ך' דעדיף מחזקת הגוף וא"כ איך יתכן דעת הכהו אשלי דכרכי דחזקת כשרות עדיף מחזקת ממון ואף החולקים עליהם הרי"ף ושאר פוסקים דמספק פסולין דחזקת ממון עדיף לאו משום גריעותא חזקת כשרות דתלוי בדין דהו סברתם אלא דלעולם חזקת ממון עדיפא ש"מ דהכרעה ואת לחלק בין החזקות ולגרוע בא חזקות דתלוי בדין לא אמרו שום אחד מהראשונים·

ש"ר לו להרא"מ אה"ע סימן מ' שכתב דחזקת ממון עדיפא מחזקת כשרות ואעפ"כ אין לפסול עדים מספק כיון דהספק נולד בעדים קודם שבאו להוציא ממון ע"ש· ולפו' נ"ק מהכא דחזקה דקיל כמי שנולד ספק בה קודם שבא חזקה אחרת כנגדה אזלינן בתר חזקה ראשונה אף דקיל אך מגר אחר ק"ל דהרי בפ"ק דחולין ד' שאלו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה וילפינן מנגעים דכתיב ויצא מן הבית והסגיר את הבית הרי דיליף לכל מיני חזקות מנגעים וכי בעו הכי הוא על חזקת איסור דבהמה בחיים בחזקת איסור עומד' כמ"ש הר"ן שם בחידושיו לר"א ע"ש ואי כדבריו דחזק' הגוף עדיף ואלים מחזקי התלויים בדין כגון חזקה טומאה ואיסור ופנויה וכשרות הרי נגעים חזקת הגוף דלית לן לומר שנולד שינוי בגוף ונחס' הנגע ממה שהיה וע"כ אזלינן בתרה משא"כ כי הנך חזקי דתלויות בדין ואין למדין קל מחמור וצ"ק דממ"נ אי גם כי הני חזקי דקילי הוו מר"ת ואזלינן בתרייהו כחזק' הגוף והממון דאלימי א"כ מאן פלג לן באיתרע בין חזקה לחזקה וגם לומר דהני חזקי דקילי אינן מר"ת קשה לשמוע דבכולים הש"ס אזלינן בכל מיני חזקי אף להקל בי ע"כ הדרנא ואת שהוליד בין החזקו' דבאיתרע בחזקת הגוף וממון לא מרע לחזקה משא"כ בחזקי התלויו' בדין הוא תימה בעיני וצ"ק בעיקר דמיונו לאיתרע דזרק לה קידושין עם ספק בן ט' שבא על אשה מת"ש בחולין ד' דפליג ר"ש ור"ח בשחט ונמצא סכינו פגום· שהקשה לר"ח נוטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצן דאתי ספק ומוציא מידי ודאי טבל ותירצו משום דהעמד טמא על חזקתו ה"נ העמד בהמה וכו' הרי שחוטה· לפניך ה"נ הרי טבל לפניך הא איתייליד ריעות' ה"נ הא איתייליד ריעות' סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי הרי דלר"ש דקיל כוותיה אע"ג דודאי שחט ונפל ספק אימת נפגם הסכין אעפ"כ חזקת בהמה בחיים קיימת ולא אמרי' כבר איתרע חזקה זאת כיון דודאי שחטה ואע"ג דהריעות' אינה בבהמה כי אם בסכין וא"כ בספק בן ט' איך מרע לחזקת כשרות כיון דודאי בא עליה דמה בכך הא איתייליד ריעות' אם היה פחות מבן ט' או לא ואף לר"ח דס"ל דמרע לא לחזקה היכא דאיב' ודאי נגד חזקה ולדידיה נ"ל דחזקה דכשרו' אינה כלום כיון דודאי בא עליה ואע"ג דאיתייליד ריעות' דהוא ספק קטן הך ריעות' אינה באשה כי אם בבועל קטן מ"מ כיון דקיל כר"ה איך יתיישב המשנה בכך וצ"ק שהרי התו' הקשו שם מדקיל במקוה שנמדד ונמצא חסר דכל הטהרות טמאות משום דאיתייליד ריעות' דהרי חסר אע"ג דאינה ריעות' באדם הטובל כי אם במקוה ותירצו בתירוץ שני דכי חשיב ודאי טבל

היינו

היינו משום דנתעסק כל היום כולו אבל במקוה מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה ע"ש הרי דלא שייך לומר כיון דודאי בא עליה דמרע לחזקה דאין זה ודאי כיון שהספק לפנינו אם הוא קטן וגם לתירוץ ב' שם שכתבו דכי התיר ר"ח ה"ט דאיכא כפיקי טובא ש"מ דבל"א אין ודאי שחיטה מוציא מידי חזקת איסור אף לר"ח וא"כ ה"ב איך העלה השום כיון דודאי בא עליה אבדה חזקת כשרות כל שהספק לפנינו גם הוא קטן וכ"ת כל שעכשיו גדול שיש לדון מעיקר' כמי גדול היה כמ"ש בקידושין דע"ט מדהשתא בוגר' נמרא כמי בוגרת וגד זה לריעותא מסייע לריעות' דודאי בא עליה בצירוף שני הריעותות הוא דאבדה חזקת כשרות וכי קול כר"ה בכמנא סכין פגום ה"ט דבתר השתא שהוא מסייע לחזקת איסור הבהמה ·

אבתי קשה תיקשי מתני' רטבל ועלה דליכא שום ריעותא דעכשיו טמא ודאי וקייליף מינה הש"ס מילתיה כר"ה דאף ספק נגד ודאי איכו מבטל החוקה ש"מ דזו שעכשיו פגום איכו מעלה ומוריד ומיהו לוס י"ל דספק נגד ודאי במקום חזקה מרע לה לחזקה מדבריהם וע"כ גבי סכין דהודאי להתיר אסור מדינא וגבי פחות מכן ט' אסור מדבריהם א"כ דהוי מד"ת דמרע לחזקה לגמרי וגבי סכין הו"ל כלא איתחזק התר ואיסור דאסור מדינא דספק תורה להחמיר וה"ב בספק בן ט' פוסל מספק כיון דמרע לחזקה וכ"כ מהתוס' חולין שם ד"ה טבל ע"ש ·

אלא דאבתי קשה מדברי התוספו' שכתבו דכי חשיב ודאי הוא משום שנתעסק באותו המין משא"כ בטבל ונמצא חסר דלא שייך לומר ודאי טבל ולדבריהם גם בספק בן ט' משום שבא עליה לא חשיב ודאי וכ"ת א"כ היא גופה תיקשי להתום' כתובות דכ"ג ד"ה תרוייהו שחילקו בהכי הא ל"ק שכבר ראיתי להר"ן שם שכת' כדברי התוספו' והוסיף דכיון דעבידי אינשי דטעו בקרוב לן בקרוב לה אמרי' דמדרבנן לא תנשא ע"ש וא"כ י"ל דגם התו' מטעם זה הוא דס"ל דאמרו לא תנשא ·

א"נ י"ל דבערוה החמירו כה"ג ולפז"ל כל מ"ש הרא"ש בחידושי קידושין דס"ה ע"ג ובת' ח"מ סימן ק' דה"ט דודאי זרק לה קידושין מרע לחזקה מד"ת ק"ט מדברי התוס' אלו גם בח"א סימן כ"א דנ"ז ע"ב שהק' לחילוק התוס' ממקוה שנמדד דאף על פי שודאי טבל לא אבד חזקת המקוה ותירץ דאם אמרו להחמיר לא אמרו להקל הרי התוס' בדיבור זה פשיט להו דלא חשיב ודאי טבל באופן שדברינו כזה צריכין עיון אצלי ·

וראיתי להרי"מט בסימן י"א שהבריח דחזקת קטנות איכה חוקה מת"ש ברת"כן דקטנה שנסתפקו במספר שנותיה והביאה סימנים דמטילין אותה לחומ' כדין שאר ספיקות ואם איתא לוקמא בחזקת קטנות וכ"ת כיון דהביאה סימני' איתרע חזקתה הרי סימנים לאו מילתא נינהו דילמא קודם זמן הוא דשומא בעלמ' נינהו את"ר וק"ל בראיה זו שהרי הר"מט גופיה בסי' כ"א פי' דברי הרמב"ן דאיירי בבא להתירה בחליצה דקמ"ל דאף עפ"י שמצאו לה סימנים הוכחא מילתא שבאו לכלל שנים דכי אמרי' תוך זמן שומא נינהו כשאנו יודעים בודאי שלא באה לכלל שנותיה אבל אי מספק"ל אי באה ודאי דסימנים מגלא לה למילתא דודאי באה דאין דרך לשערות שיבואו אלא לאחר זמן כמ"ש בס' התרומה תדע שהרי כשמצאו לה סימנים לאחר זמן לא חיישינן שמא שערות אלו מקודם היו דלא בדקנוה מקודם כמ"ש התוס' והרי"ף משום דסברה הוא דאין שערות באים שלא לאחר זמן וזהו חידוש גדול שחדשו לנו דאעפ"כ כן דנים אותה בכל ספק ע"ש ולדבריו היכי מני מייתי ראיה דלוקמה בחזקת קטנה דאדרבא כיון שהביאה סימנים ולא נודע שנותיה תלינן דגדולה היא והרי איתרע חזקת קטנות ·

גם ראיתי שהביא ראיה מת' הרשב"א סי' אלף רנ"ג בנסתפקו במספר שנותיה ולא מצאו לא סימנים דאנו חוששין שמא נשרו ע"ש הרי שלא סמך על חזקת קטנו' והא נמי ל"ת כי אם לפי שיטתו דס"ל דסמכו על החוקה להקל בשל תורה גם בערוה אך למ"ש לעיל בסימן קי"ג דיש לדון דבערוה לא סמכו על החוקה להקל דמדרבנן אסרו תו ל"ת מהך ת' הרשב"א ודברי הרמב"ן שהביא ה"ה ז"ל ·

גם הראיה שהביא בסימן מ"א מת' הר"ן סימן ס"ו ל"ת וכמו שכבר דחה הרב. שם. חיי כת' סי' ל"ח ע"ש ונאים הדברים ·

וראיתי להרימ"ט בסימן מ"א שהביא ראיה מריש נדה דטהורה דנדה לא חשיבא כיון דאית לה ריעות' מגופה וגרגם דה"ר לתרומה ולקודש אבל לחולין דיה שעתה ותירץ דלאו מטעם חזקה כי אם דהוי ספק דלמפרע כמ"ש התו' בריש נדה והר"מ קשטילץ תמה עליו דהרי שם כתוס' בריש נדה כתבו אבל לחולין לכ"ע דיה שעתא דאוקמה אחזקתה דטהורה והר"מט השיב לוה בסי' כ"א דמשום טומאה דלמפרע דקיל טפי סמכו אהך חזקה דלאו חזקה היא ע"ש ואני תמיה על זה דהרי בסוטה דף כ"ח גמרו ס"ט ברה"י מסוטה לעשות ספיקו כודאי וכל דלא דמי לסוטה כגון ספק דלמפר' דלא מצי יליף מסוטה כשאר כריכים בכל ספק איסור דהולכין להחמיר לקצת מהפוסקים הוי מד"ת ולקצת מהם הוי מדבריהם אבל להתיר שום ספק תורה לגמרי לא היה אדם שערער ·

וא"כ תיקש"י אי הך חזקה גרועה היא ואינה חזקה איך התירו בחולין והרי ספק בלי חזקה עכ"פ אסיר וכ"ש להסוברין דאסיר מד"ת וא"כ כיון שתלו בחזקה ש"מ דחזקה גמורה היא וכ"ת דס"ל דכל טומאה דלא דמי לסוטה טהור לגמרי והוי כס"ט ברה"ר או אין בו דעת לישאל התם שאני דיליף ההתר מסוטה דאי נסתרה כשני אנשים איכה נאסרת וכן אם אשה שוטה איכה נאסרת ויליף גם ההתר מסוטה אבל ספק למפרע דלא שייך בסוטה כלל כשאר בריכיה וכ"כ דאל"ה למה תלו בחזקת התר והרי כס"ט ברה"ר גם בלי חזקת התר טיהרו כמ"ש התוספו' שם בסוטה וכ"כ שהרי שני שבילין ונגע באחד מן החביות כתבו התוספו' דלא מצי יליף מסוטה דאי אפשר להיות שניהם טמאים וכי מטהרינן משום חזקת טהרות ש"מ דבלי חזקה אסור ומה"ט אסיק הש"ם בריש פ' שני נזירים דשניהם טמאים מספק ע"ש וכ"ת שדעת הרב דבל ספק דלמפרע ספק קיל ולכ"ע אין איסורו מד"ת וע"כ גם בחזקה גרועה כי הך התירו לגמרי קשה דהרי התו' בחולין דלא ד"ה אתיא אסרו גבינות שנעשו מבהמה ונמצאת טריפה כיון דהחוקה גרועה דלא נתברר ואף המתירים לא התירו כי אם מטעם רוב כמבואר בטו"ר וב"י סימן פ"א ואם איתא ת"ל דספק למפרע גם בחוקה גרועה יש להתיר אלא ודאי דלא שנא ועיין מ"ש התו' נדה ד"ג ד"ה ושניהם ·

עוד ק"ל לדעת הר"מט דהרי שנינו בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקה שהוא קיים ואסיק הש"ם דשמא מת לא חיישינן דמוקמינן ליה בחזקת חי והרי חזקת חי עשוי להשתנות בודאי דסוף אדם למות ואע"פ כן אולינן בתר חזקה כזו והרי נראה מבואר בסי' מ"א דחזקת קטנות איכה חוקה כלל גם דלא איתרעה בודאי והרי בחזקת חי דכוותא דהתירו בערוה ובאיסור תרומה והיא מקום לישב דבכל מין חזקה בלי ריעותא לפנינו גם בחזקה כה"ג מהני וכל מ"ש הר"מט הוא שיש ריעותא לפנינו

לפנינו דקטן וזה חותו מוכיח שיהיה קטן ט' או שהביא שתי שערות וכיון ריעותא לא מהני כחזקה גרועה מ"מ א"כ במביא גם דאין לנו מקום וגר לתלות שמת ואינו מספיק דמת"כ אי הוי חזקה מד"ת א"כ מ"ל אם יש ריעותא לפנינו או לאו ואם אינו מד"ת א"כ גם בלי ריעותא לא ניזיל בתרא והרי מנגעי בית ילפינן לה דאזלינן בתר חזקה ומשם ילפינן גם באיתיליד ריעותא כמ"ש התו' בחולין די"א והא מקום לחלק ביניהם ומצין זה ראיתי כת' שם חיי שם שהקשה ממתני' דפ"ה דטהרות נגע באחד בלילה ותני עלה בתו' ומודים חכמים לר"ת בראהו חי מבערב הרי דמטהרי רבנן משום חזקת חי אע"ג דעשוי להשתנות דהילודים למות ובל הראיה מגדה השיב דל"ר דהתם שאני דבכל עת מוצרת ועלולה לכך אבל בקטן דיש לו זמן מוגבל לקטנות ונולד ספק אם קטנה אם גדולה בכי האי ודאי דאזלינן בתר חזקת קטנות ע"ש ולדידי חזי דאדרבא מהך דנדה יש ראיה דגם חזקת קטנות חשיבא חזקה דהא תנן שם בנדה ד"ז רא"א ד' נשים דיין שעתן בתולה המעוברת מניקת וזקינה וקי"ל הכי ובבתולה גם ר"ז מודה כדתנן שם הרי דה"ט דמועדת ועלולה איגו אלא היכא דאיתרע ודאי חזקת טהרה בפעמים אחרות שראתה דם אבל בתולה אע"ג דעכ"פ סופה להיות רואה דם כהגיע לפרקה כל שלא ראתה מוקמינן לה בחזקת טהרה אף לקדשים וכ"ש לחולין וא"כ קטנות וגדלות נ"ד כי אם לבתולה דכל שלא ראינו שהוא גדול מוקמינן ליה בחזקת קטן וכן ראיתי להתו' רו"ר בקידושין דע"ט שכתב דמ"ש דבתוך שעה כהא נימא רב הרי היא בוגרת לפנינו דאילו הוה מעשה בתוך שעה שאין זמנה להשתנות הוה דמי לבתולה שלא ראתה דם מימיה שכשהיא רואה עכשיו אמרינן דיה שעתה ולא הספקינן למפרע כשום טומאה ע"ש ומינה לקטנות דכימי קטנות אי אפשר להיות גדול כי מספק"ל אם הוא גדול בחזקת קטן קאי באופן שדברי הרומ"ט כוה נ"ת :

גם ראיתי בספר חוסן ישועות אה"ע סי' קנ"א שהקשה להרומ"ט מה"ש התו' בב"מ ד"ק ד"ה הא וז"ל ואת וכו' והכא לית לן למיזל בתר מריה קמא דאיכא חזקה אחר' כנגדה דאוקמה בחזקת מעוברת והשתא הוא דילדה וז"ל וכו' הרי דחזקת המעוברת חשיבא אע"ג דעשויה להשתנות דלכשימלאו ימי העיבור תלד עכ"פ והוי כחזקת קטנות ופשיט להוא דהוי חזקה דאע"פ שסעלו דחזקת מריה קמא פריך מ"מ מודו דהוי חזקה גמורה אי ליכא חזקה אחרת כנגדה ש"מ דליתיה לחילוק מהרי"ט :

והיה מקום ליישב ע"פ מ"ש הרומ"ט בחלק ח"מ סי' ך' דחזקת הגוף וחזקת ממון אלימי וכל חזקה התלויה בדין קילי ע"ש וא"כ י"ל דדוקא בחזקות התלויות בדין דקילי הוא דלא חשיבי חזקה כל דעשוי להשתנות משא"כ בחזקת הגוף דלומר שנולד שינוי בגוף לא אמרינן וא"כ גם בעשוי להשתנות הוי חזקה וחזקת מעוברת חזקת הגוף הוי וגם זה אינו מספיק דהרי תנן שם במתני' בספק הביא שתי שערות דעל אלוקה זו קשה דלוקמה בחזקת קטן וצריך נמי ליישב דלא חשיבא אע"ג דאנו צריכין לדון שנולד שינוי בגוף שנולד לו ב' שערות דהוי חזקת הגוף ואע"פ כן בעשוי להשתנות לא חשיבא וקשה כי קושיין וצ"ק דהרי כת' רב בכללא סי' ך' דמ"ה הביא ת' רו"כם שהיה בזמן הרשב"א דאם נסתפקו במספר שנותיה בודקין לתיאובין ואם לא נמצאו לה סימנים מוקמינן ליה בחזקת קטן עד שיתברר ע"ש הרי נראה שחולק להרומ"ט ומ"מ אע"פ שהרב פ"מ ח"א סי' ז"ן דמ"ב הביא סברת הרומ"ט וכתב דראויים הדברים למי שאמרן רואה אני דרכו בחולקים דהנה מת' הרומ"ט סי' י"א שם מבואר דרכו מהר"ש שאגים והרש"ך ח"א חולקים. עליו

גם רשד"ם אה"ע סי' רז' הביאו בס' חוסן ישועות כתב דחזקת קטנות חשיבא חזקה :

גם ראיתי להרב מחנה אפרים ה' אישות סי' ב' הבריא מת' הרי"בש סי' קפ"א דס"ל הכי :

גם ראיתי בס' כהונת עולם סי' כ"ב שהביא ג"כ מת' הרי"בל ח"ר סי' ו' ומשפטי שמואל סי' קי"ז ומהר"ב בכלל דל"ר וכתומת ישרים סי' ק' דפשיטא להו דחזקת קטנות חזקה גמורה היא :

ואת זה קשה לי להרב כהונת עולם שנשם בסי' ס' שינה את טעמו ונראה שתופס עיקר כדברי מהרי"ט ע"ש גם ראיתי להרב דברי אמת בת' סי' ו"ן די"ז שהעלה ג"כ הפך דעת הרומ"ט כי בכלל אלה נראה עיקר הפך דעת מהרי"ט דחזקת קטנות חזקה גמורה וגם ראיתי להרב משנה למלך בפ"ו מה' עדות דנקיט בפשיטות דחזקת קטנות הוי חזקה אמת שקשה עליו איך לא זכר דהרומ"ט והפ"מ פשיטא להו להפך אלא דלמה שנתבאר נ"ל עיקר כדבריו וכ"כ בת' מעשה חייא סי' ח' ע"ש וכ"כ דעת הלח"מ דבפ"ג מה' אישות הל"ה הקשה דבספק בוגרת להר"מ לוקמה אחזקת נערה ע"ש מה שנדחק ש"מ דאע"ג דבגר ואתאי כשיעבור שש חדשים חשיבא חזקה א"ק דבפ"ק דר"ה די"ג דפריך ודילמא עייל ולא קים להו וכו' וקשה נימא דאזלינן בתר חזקה דלא הביאה שליש דמד"ת אוקי אחזקתיה אלא ודאי דכיון דעשוי להשתנות דגדל ואתאי אין זו חזקה כדברי הרומ"ט. וצריך ישוב ובקונט' הספיקות בסי' קו"ח כתבתי ליישב דל"ת כדברי מהרימ"ט :

ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה דמוכח מהנהו דוכתי שהביא הרומ"ט דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה כי היכי דלא תיקשי להאי כללא מדברי התו' דיבמות ע"כ ליישב בדרך רכו של הרומ"ט ובסמוך אבאר מה שיש ליישב עוד כדברי התו' אלו :

וראיתי להרב מחנה אפרים ה' אישות סי' נ' שסבריה דחזקה דאיתרעה מידי ספק לא נפיק ולא אזלינן בתרה מדתנן בפ"ה דטהרות נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת וכו' ותני בתו' ומודים חכמים לר"ת בראהו חי מבערב הרי דכל דלא נבדק מבערב מטמאי רבנן שכל הטומאו' כשעת מציאתן ובנבדק מבערב דלא שייך לומר כל הטומאות כשעת מציאתן ספיקא הוי וכי אמרו בפ"ק דחולין דאזלינן בתר חזקה היינו היכא דלא איתרעא וכו' איצטריכו בפ"ק דנדה דה"ט דהו"ל דלא אזיל בתר חזקה כיון דמגופא קא חזיא משמע דבלאו ה"ט מוקמינן לה בחזקת טהרה אע"ג דהשתא ודאי טמאה היא ואיתרעה חזקתה ה"ט דהיי דהשה איתרעה טהרות לא איתרעו וכי האי גוונא חילק הש"ס בפ"ק דחולין שבין איתרע בהמה לא איתרעאי את"ר :

ובדבריו ראיתי בת' בני משה סי' נ' דס"ה שהביא ראיה מההיא דנגע באחד בלילה דחזקה דאיתרעה לא חשיבא ואזלינן בספיקו להחמיר שהרי לא מטהרינן כי אם ברה"ר כדתני שכל ספק טומאה ברה"ר טהור ברה"י טמא ואם איתא דחזקה דאיתרעה הוי חזקה גם ברה"י הו"ל לטהר ע"ש :

ובשאני לעצמי אי מהא ל"ק דהרי בענין ספק טומאה ברה"י לטמא וברה"ר לטהר אינו מעלה ומוריד החזקה כלל שהרי בספק נגע דהאדם בחזקת טהור ברה"י טמא ודאי נגד חזקת טהרה כמ"ש התו' בריש נדה ד"ה והל"ל דיליף מסוטה דלא מהני חזקה וגם ספק טומאה ברה"ר לטהר הוא אע"ג דלא איתחזק היתר כגו מקוה שנמדד כמ"ש התו' שם ובסוטה דכ"ח ובחולין ד"ט ע"ש וצ"כ בנגע באחד בלילה דהוי ספק טומאה אף דחזקה דאיתרעה

חזקה

חזקה גמורה היא ברה"י טמא בודאי דכי גמירי ספק טומאה ברה"י לטמא בודאי היינו גם באיתחזק התר וכאמור אך בכל איסורי תורה דאזלינן בתר חזקה א"כ דגם בחזקה דאיתרעה אזלינן ותו ל"ק לכל הנהו דוכתי דמוכח דגם חזקה דאיתרעה הוי חזקה גמורה ומן הסבר הזה יש להשיב גם על מוהרא"ש סי' א' שהקשה לרבו שכתב דכל חזקה שנולד ספק וריעות' לפנינו ושוב איתרעה בודאי איכה חזקה והרי בנגע באחד בלילה מטהרי רבנן כראהו חי מבערב אע"ג שנולד לו הספק אם חי אם מת ע"ש ומלבד מ"ש לעיל לדחות הנה למ"ש הא ל"ק דנבי ספק טומאה ברה"ר גם כי איתריעה החזקה ולא חשיבא כלל קול' לטהר דכי גמירי ס"ט ברה"ר הוא גם בלא איתחזק התר כמו ש"כ התו' אלא דק"ל לפי' במ"ש התו' בריש נדה ד"ה דאיכא וז"ל אבל אי לאו ה"ט הוה מוקמי לה בחזקת טהרה אע"ג דהשתא ודאי טמאה כמו בנגע באחד בלילה דמטהרים רבנן כראהו חי מבערב אע"ג דהשתא הוא מת וכו' ע"ש ואילו למה שנתבאר קשה מה ראיה מנגע באחד בלילה דהתם גם בלי חזקה מטהרין כל ס"ט ברה"ר ואה"נ דחזקה דאיתרעה איכה כלום כי ע"כ ע"כ נ"ל דהכא דהוי טומאה דלמפרע דלא מצי יליף מסוטה א"כ ספק טומאה זאת הוא בכל ספק איסור דאזלינן בתר חזקה ולפי' ל"ק בדברי המחנה אפרים והבני משה ומהרא"ש מכל מ"ש אלא דאכתי ק"ל דהרי מדתני בתו' שספק טומאה ברה"ר טהור ואי טומאה למפרע לא מצי יליף מסוטה והרי הוא בכל ספק איסור דאזלינן בתר חזקה א"כ מ"ל טומאה ברה"י או ברה"ר ומדטיהרו ברה"ר לבד וכמ"ש התו' ג"כ בנדה ד"ד ד"ה כי פליגי נראה דהרי זה בכל ספק טומאה דיליף מסוטה דברה"י טמא ודאי גם בחזקה וברה"ר טהור גם בלי חזקה והדר כי קושיין וז"ל דהתו' אזלי לשיטתם ש"כ בעירובין דל"ו ובכתובות דע"ו דכי תני כל הטומאות כשעת מציאה אינו אלא מעלה בקדשים ע"ש וא"כ י"ל דמדינא גם ברה"י טהור כראהו חי וטמאו רבנן משום מעלה וכן ראיתי להר"ת מלובלין בס' מע"ח שפירש כן כדברי התו' ולדבריו ל"ק מכל מאי דק"ל בדברי הרבנים הנז':

באופן דקשה בדברי המ"א ובני משה דמההיא דנגע באחד נראה דחזקה דאיתרעה איכו ודאי אלא ספק וקשה דמנדה מוכח דהא מטהרינן בחולין בחזקה דאיתרעה ומ"ש ליישב המ"א לזה דאשה איתרעה טהרות לא איתרעה קשה דהרי חזקת טהרות לא חשיבא כלל דלא נולד הספק בהם תחילה כמ"ש הרא"ש ח"ב סי' כ"א והריטב"א בחידושי עירובין דל"ו בשם הר"ס בר שניאור כמ"ש בח"א סי' ק"כ דר"ך וע"ק דהרי בנגע באחד בלילה כמי י"ל המת שנגע בו איתרעה הנוגע שהיה בחזקת טהור לא איתרעה וע"ק הרי התו' בפ"ק דחולין די' ד"ה סכין הקשו דא"כ במקוה נמי נימא מקוה איתרעה אדם לא איתרעאי ותירצו ג' תירוצין ע"ש דלכולהו תירוצי נ"מ בנדה דלא אמרינן אשה אתרעאי טהרות לא איתרעו כי ע"כ פירוקא לא קחזינא:

והנ"ל ליישב שראיתי להרשב"א בחידושי נדה שהקשה דמ"ש דבנדה תולין ובנגע באחד שורפין לרבנן שכל הטומאות כשעת מציאתן והיינו דס"ל דהוי מדינא ולא לקדשים לבד וכ"כ הה"ל בדעת הרשב"א בסוף ה' מקואות ע"ש ותירץ דהתם ודאי נגע אבל באשה ספק ביאה דספק"ל אי הוה דם בההיא שעתא או לא ול"ד לסוטה דודאי נסתרה במקום הראוי לטומאה ע"ש ולדבריו ה"נ י"ל דמה"ט בנדה מטהרינן לחולין בודאי גם ברה"י דהוי ספק קיל דספק ביאה אבל בנגע וראהו חי מבערב דמי לסוטה דאיירי עכ"פ דהיה מסוכן למות וכי ראהו חי מבערב היינו נמי שראהו מסוכן חי מבערב דהוי ספק טומאה ולא ספק ביאה

ונ"כ ברה"י טמא ודאי וברה"ר טהור לגמרי וכדעת הרשב"א נראה ג"כ מדברי התו' ר"ד בקידושין דע"ט שהקשה בפלוגתא דרב ושמואל מהך דנגע באחד בלילה ע"ש שכתב ג"כ דכל הטומאות כשעת מציאתן הוא אף להקל וגם להתו' ל"ק שי"ל דהם ס"ל דכי מטמאי ברה"י כראהו חי מבערב הוא לקדשים וטהרות לבד אבל לחולין בכ"ג טהור ולדעת הרשב"א והתו' ר"ד מבואר מדבריהם דגם בלא ראהו חי מבערב איכא חזקת חי אלא דבלא ראהו מבערב ודאי מגע מפקע לחזקת חי אבל בראהו כיון דעכ"פ היה הספק כשנגע דאיירי שראהו מסוכן למות לא חשיב כספק ביאה אלא כודאי מגע וספק טומאה דהוי ספק גמור משא"כ בנדה דהוי ספק ביאה ומזה ק"ל כת' מוהרא"מט ח"א סי' נ"ז שהביא ראיה לדברי התו', בפ"ק דחולין דו"א ד"ה אתייא דחזקה שלא נתבררה איכה חזקה מהך, דנגע באחד בלילה דבראה דרוקא היכא שראהו חי מבערב יש לו חזקת חי אבל אם לא ראהו אע"פ דע"כ חי איכה חזקה לפי שחזקה זו לא נתבררה ע"ש והרי מדברי התו' ר"ד והרשב"א מבואר דגם בלא ראהו חשיבא חזקה אלא דעיקר הטעם דהוי ודאי מגע מפקע לחזקה וכ"כ הריטב"א שם בקידושין דע"ט דודאי מגע וספק טומאה מרע לה לחזקה ע"ש וע"ק דבעירובין דל"ו מוכח דחשיב חזקה גם בלא ראהו ממ"ש רבא אמר התם תרי חזקי לקולא וע"ש בפרש"י וכ"ת דבהא פליגי ר"מ ורבנן אי חזקה שלא נתבררה חשיבא חזקה:

אבתי קשה ממ"ש התו' בדל"ה ד"ה כל דאמאי בנדה לא אמרינן כל הטומאות כשעת מציאתן כי הכא ולא הו"ל לאוקמה אשה על חזקתה וכו' ומאי קושיא התם איכא חזקה דבדקה וטבלה דהוי חזקה ברורה אלא ודאי דגם בלא ראהו חשיב חזקה גמורה וע"ק דלדבריו נ"ל דלא ראהו ולא היה מכירו דאי היה מכירו היה יודע בודאי שהיה לו חזקת חי ברורה וא"כ אדתני סיפא ומודים בראהו חי ליתני ריבות' גם בלא ראהו והיה מכירו וע"ק דהרי התו' שם ובריש נדה ובכתובות דע"ו העלה דכי מטמאי רבנן בלא ראהו משום דכל הטומאות כשעת מציאתן איכו אלא מעלה בקדשים ותרומה אבל לחולין שרי ואם איתא הרי חזקה שלא נתבררה איכה חזקה כלל גם לחולין באופן שדבריו צ"ע אצלי:

וראיתי להרמב"ן בחידושיו לריש נדה שהקשה מ"ש בנדה דלא אמרינן כל הטומאות כשעת מציאתן ותירץ דבחזקת טהורה עומדת שהרי בדוקה היא אבל אדם זה אינו עומד בחזקת חי כדתני בתו' ומודים חכמים לר"מ כשראהו חי אלמא אילו היה קאי בחזקת חי לא מפקינן ליה מחזקתיה ע"ש וכוונת דבריו נ"ל דכל חזקה דאיתרעה איכה חזקה כי אם בנבדק קודם דבעי בדיקה עם החזקה דליהוי חזקה אלימתא כי היכי דליהוי חשיבה חזקה היכא דאיתרעה וכד זה כידרו התו' בעירובין דל"ה יעש ואת זו ק"ל להרב שמלה חדשה בחידושיו למ"ק דקי"ז שהקשה להתו' פסחים דנ"א ד"ה שהיה גבי מפקח את הגל שכתבו דה"ט דכל הטומאות כשעת מציאתן דהרי התו' ס"ל דחומרא היא בקדשים לבד והכריח דכי תני בראהו חי מבערב ל"ד וה"ה לימים הרבה רק דאם אין לו חזקת חיות כלל כגון שנגע במת קטן דאפשר שנולד מת בהא אמרינן כשעת מציאתן ואין להקשות דא"כ מאי תירצו במפקח אטו נדחוק ונאמר דאיירי דוקא במת קטן י"ל דאפילו גדול כיון דנפל על הגל איתרעה חזקתו את"ר וק"ל בדבריו דאי ברישא ה"ט דאיירי במת קטן א"כ הו"ל למתני ריבותא בסיפא ומודים חכמים במת גדול וגם תימא הוא לאוקמי רישא ומתני' דפ"ה דטהרו' במת קטן וע"ק דהרי בעירובין דל"ה מוכח דר"מ דמטמא היינו משום חזקת חי ולדבריו במת קטן חזקת חי מהי תיתי

ונ"ק

וע"ק שלא ראה מ"ש התו' ר"ד בקידושין דע"ט דגם בריש איכא חזקה חי וכ"כ מהתו' עירובין והרשב"א בריש נדה וכמ"ש לעיל גם ת' הרא"ם סי' נ"ז שפירשה דהוי חזקה שלא נתבררה לא וכר גם מ"ש ליישב כמ"ש התו' כמפקח את הגל דכל הטומאות כשעת מציאתן ה"ט משום דכיון דנפל עליו גל איתרעה חזקתיה אינו מספיק דא"כ הו"ל למיתלי דאיתרע חזקתיה כנפל עליו גל והיכי תלו תניא כדלא תניא:

ומפרשת העכור אשכחנא פתרי למ"ש הרא"מ ורבו דברים נדה מבואר דחזקה דאיתרע' הוי חזקה גמורה וזהו הפך מ"ש התו' ביבמות דס"ח ד"ה רישא דנראה דס"ל דחזקה דאיתרע איכה חזקה ולמה שנתבאר כדעת הרשב"א והתו' ר"ד והריטב"א דפשיט להו דכי גמירי ס"ט ברה"י מסוטה היינו ספק מגע והטומאה ודאי אבל ודאי מגע וספק טומאה מפקע לחזקה וכי התירו בנדה אע"ג דהוי ודאי מגע היינו דהוי ספק ביאה דספק גרוע הוא א"כ גבי ספק בן ט' שבא על בת ישראל הו"ל ודאי מגע וספק טומאה דמפקע לחזקתה ודמי לנגע באחד בלילה ולא ראהו חי מבערב ואף את"ל דדמי לראהו חי מבערב מה שאינו אלא התם במי מידי ספק לא נפיק שהרי לא מטהרינן כי אם ברה"ר כמ"ש התו' בנדה ד"ד וכ"כ ג"כ מדברי הר"ת וגם לתירוץ הרמב"ן דבחזקה בלי בדיקה אמרינן כשעת מציאתן מ"מ ג"כ דבספק בן ט' אין חזקת קטנות כבודקה קודם מבערב שהרי לא נתברר קודם הביאה אם היה קטן ודאי:

והנה אמת דמהתו' בריש נדה מוכח קצת דבכל גווני אזלינן בתר חזקה דאיתרעה אי מהא נ"ק כולי האי דבכמה דוכתיה אשכחן חילוק דיעות מתו' ד"מ זו לתו' מ' אחרת ובהכי אתי שפיר נמי מ"ש התו' בפסחים דנ"א דהתם נמי הוי ודאי מגע וספק טומאה ואולי כשיטתם שכתבו ביבמות ותו אין צורך לכל מה שנדחקו הרא"מ ורבו על זה וגם מצאתי סמך לזה שהתו' בסוטה דכ"ח ד"ה ברשות הקשו דהיכי משוינן מטה כס"ט ברה"י וכן בנגע באחד בלילה והא נ"ד לסוטה דסוטה ודאי שרץ וספק מגע והני הוו ודאי מגע וספק שרץ וע"ש בדבריהם שיש לנדד דעכ"פ ודאי מגע מפקא לחזקה:

וראיתי להרב מחנה אפרים שהביא ראיה דחזקה דאיתרעה לא חשיבא והוי ספק ממ"ש בקידושין דע"ט אדרבא העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר ומשני הרי חסר לפניך כלומר ואיתרע לה חזקה דמקוה וע"ש ולא ידעתי היכי מני דייק הכי והרי מתני' טמא אף ברה"ר ש"מ דהוי ודאי טמא וא"כ תיפשוט מכאן דחזקה דאיתרעה אזלינן בתר השתא נגד חזקה קמייתא וכ"ת עכ"פ תיקשי היכי משני בהכי דהא לכ"ע ליכא מ"ד דאזלינן בתר השתא בודאי נגד חזקה קמייתא הא נ"ק דאפ"ה דלס"ד הוה סבר הכי ולבסוף אסיק דה"ד היכא דאיכא תרי לריעותא אבל בחד לריעות' במקום חזקה אין ראיה כלל מהך סוגייא דכי פליגי רב ושמואל היינו במקום דליכא חזקה וכיון דבריש נדה אסיק הש"ס דחד לריעות' אף במקום חזקה אזלינן בתרה מינה דכי פליגי רב ושמואל במקום דליכא חזקה דאי איכא חזקה דנערות כגון תוך שש אזלינן בתרה:

אך את זה יש להביא לראיה דחזקה דאיתרעה הוי ספק ולא ודאי ממ"ש התו' שם בקידושין ד"ה קדשה וז"ל וא"ת אמאי אפליגו וכו' וי"ל דודאי לא פליגי בקדשה אביה לחוד וכו' אבל עתה שקדשה אף היא עצמה ליכא חזקה דפנויה דממ"נ א"א היא או משום קדושי אביה או משום קידושי דידה ע"ש הרי נראה דחזקת פנויה כיון דאיתרעה דעכ"פ מקודשת תו"כ איכה חזקה וק"ט דהרי מבואר בריש

נדה דחזקה דאיתרעה אף להקל אזלינן בתרה ומיהו כד הוינן בה מבואר מדברי התו' דחזקת פנויה דאיתרעה דלא חשיבא אינו אלא לשמואל דאילו לרב הרי גם בקדשה עצמה ואביה לא חייש לקידושי אביה וא"כ י"ל דה"ט דמהני לה חזקת פנויה בבירור דהרי היא בוגרת אע"ג דחזקה דאיתרעה ואף א"ת דחזקה דאיתרע לכ"ע אינו כלום ורב אזיל בתר השתא היכא דליכא חזקה מ"מ מעיקר הסוגייא שאמרו אלימא בתוך שש בהא לימא רב הרי היא בוגרת והיא חזקה דאיתרעה אינה כלום והרי כיון דעכשיו בוגרת איתרע חזקת נערות ומאי ק"ל ומיהו י"ל דהוי ספק והיכי לא חייש גם לקידושי אביה וכדעת קצת ראשונים שהבינו כן בפשט הסוגייא כי ע"כ אין מקום לאפושי במחלוקת בזה בין רב לשמואל בלי הכרח והדר כי קושיין מהש"ס בריש נדה ודברי התו' שם:

וכבר ראיתי בס' קרית מלך רב פ"ג ד"ה אישות ד"ת שהקשה כן ותירץ דשמואל ס"ל דחזקה דאיתרעה מדרבנן יש להחמיר אף בבירור דהרי היא בוגרת וקשה דהרי הקשו ממקוה ואסיק התם תרי לריעותא הכא חדא לריעותא ופרש' דהיינו הרי היא בוגרת ע"ש ואם איתא ה"נ הוי תרי לריעותא דהרי היא בוגרת וחזקת פנויה ואע"ג דבמקוה חזקת טמא דמסייע להרי חסר לפניך לא איתרע והכא איתרעה חזקת פנויה אכתי היכי אסיק דהתם תרי לריעותא והכא חדא ואין החילוק כי אם דהתם לא איתרעה והכא איתרעה ועוד דאי חזקה דאיתרעה חשיבא מד"ת ניהוי ודאי כי התם מק"ו דבמקוה חזקת מקום הוי נגד חזקת טמא משא"כ כאן דליכא שום חזקה נגד חזקת פנויה:

גם ראיתי שתירץ דחזקת פנויה קיל טפי ולא מהני באיתרעה וגם זה אינו מספיק דהרי חזקה כפק"ל בחולין ד' מכנעי כית וכתבו התו' דמשם ילפינן גם באיתרעה וא"כ אי חזקת פנויה דאיתרעה אינה כלום א"כ גם בלא איתרעה מנ"ל דהוי חזקה אך עיקר קושייתו לא ראה שכבר עמד על זה הרב עצמות יוסף בחידושיו והעלה דאה"נ דחזקת פנויה דאיתרעה אזלינן בתרה אלא דאי אזלינן בתרה ה"ד בקדשה אביה לבר ונאמר מנפרא בוגרת או קדשה עצמה לבר ונאמר דעכשיו בגרה אך בקידושי שניהם דעכ"פ בודאי מקודשת לאחד משניהם ואין ידוע איזה משניהם דאי משום חזקת פנויה אמאן תרמייה וכל כי האי בתרי דסתרי לא מהני חזקה כלל ופמאן דליתיה דמי ואין זה ענין לחזקה דאיתרעה · ואת זה ק"ל להראנ"ח ח"א סי' ח' בסוף התו' שכתב ועוד נ"ל דאשה זו שאנו דנין עליה כיון שנתקדשה לאחר והרי היא לפנינו מקודשת אין דנים הך על קידושין הראשונים חזקת פנויה כיון דסוף סוף היא מקודשת כמ"ש התו' בפ' עשרה יוחסין גבי קדשה אביה וכו' ע"ש נראה שהבין כפשט דבריהם וזה תימה דמבואר בריש נדה דחזקה דאיתרעה מהני להקל וכ"כ התו' שם והראיה מהתו' לא"מ פירי לפי מ"ש הרב עצמות יוסף והוא ברור וכי פליג רב היינו דכיון דמסייע בתר השתא לחזקת פנויה להתיר קידושי אביה סדינן לחזקת פנויה לגבי זה ומיהו נראה דחזקה דאיתרעה במחלוקת שנוי שהרי מ"ש רש"י בהך סוגייא ד"ה בהא וכו' ודילמא השתא הוא דבגרה ע"ש נראה דמגר ספק הוא וחוששין גם לקידושי דידה במקום חזקה דאיתרעה וגם הטור אה"ע והש"ע כתבו בסתם דבתוך שש חוששין לקידושי שניהם ש"מ דחזקה דאיתרעה איכה חזקה גמורה ומידי ספק לא נפיק הך מדברי התו' ר"ד והריטב"א שם בהך סוגייא מבואר דס"ל דבתוך שש אין חוששין לקידושי דידה ומהר"א בן שנגי' בת' הובאה בס' בני משה סי' נ' האריך על זה כדי להשוות דבריהם אך פשוטן של דבריהם הם שחולקים וגם דברי רבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ה בתחילה כתב דבתוך שש

אין

אין קידושי דידה קידושין ושוב כתב בשם הרמ"ה דבתוך שש חוששין לקידושי שניהם כדעת רש"י והטור :

והאמת דק"ט לרש"י והרמ"ה והטור וש"ע דהרי מסוגייא דריש נדה מבואר דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה וע"ש כמ"ש לישב עז"ז :

ובישאני ליענמי כ"ל דל"ק לפי מה שביארתי בסי' קי"ג דאע"ג דבכל התורה אזלינן בתר חזקה להקל בשל תורה בדבר שבערוה אסרו מדבריהם אף במקום חזקה כמו שמצינו אף במקום רוב דעדיף מחזקה כמים שאין להם סוף וכנוסם וכשבלונות ע"ש באורך וא"כ מכ"ש הכא דהוי חזקה דאיתרעה דיש לאסור מדבריהם ואף המתירים בתוך שש בקידושי דידה ל"מ שחלוקים על זה דמתירים לגמרי בחזקה גם בדבר שבערוה ס"ל דהכא שאני דמסייע לחזקת נערות חזקת פנויה ולהתיר קידושי דידה הו"ל תרי לטיבותא ומנגד זה הוא שהתירו וכמ"ש יש לישב שהרי המ"ש הרא"ש בפ"ק דחולין דה"א גבי אתייא מפרה מבואר דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה אף להקל ומינה אסר הנבינות דהוי חזקה שלא נתבררה ושוב התיר מטעם רוב ע"ש ובודאי דגם הטור קאי בשיטתיה וכ"כ מש"ש בי"ד סי' פ"א וע"ש בכ"י ובב"ח והדבר קשה שזה סותר מ"ש באה"ע סי' ל"ח דחזקה דאיתרעה מידי ספק לא נפיק אך לפ"ש ל"ק דבערוה הוא דהחמירו לבר בחזקה דאיתרע ואפשר דגם בלא איתרעה החמירו גם בחזקה ובהכי יש לישב דברי הר"ן אהדדי שהרי בפ"ק דחולין אסר בגבינות דאין להתיר מטעם חזקה דחזקה שלא נתבררה אינה חזקה ש"מ דבלא"ה אף דאיתרעה הוה אזלינן בתרה וקשה שהרי הר"ן בגיטין ס"פ מי שאחזו גבי הא דתנן ואם אינו יודע אם גט קדם למיתה או מיתה קדם לגט הרי זאת ספק מגורשת כתב דלא מוקמינן לה בחזקת חי וניימא דלאחר י"ב חדש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספק"ל דילמא בתוך י"ב חדש מת ע"ש הרי נראה דחזקה דאיתרעה לא אזלינן בתרה :

ובבר תמה הרב מוצל מאש שבס' אם דת סי' כ"ס מהך מתני' להרז"בל ח"ב סי' ע"כ והרשד"ס י"ד סי' ר"א שהצלו דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה וכן תמה להרנ"מט ח"א סי' מ"א דמה יענו לדברי הר"ן אלו שהיא משנה ערוכה וכן תמה להתו' דפ"ק דכתובות ד"ט ד"ה לא שהעלו דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה ע"ש ולמה שנתבאר היא גופא קשה גם להר"ן דהרי בפ"ק דחולין מבואר דקאי בשיטתם דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה וש"ר שהרב שער המלך בפ"ג מה' אישות ד"ב עמד על זה וכתב לישב דברי הר"ן אהדדי ע"פ מ"ש הטורי זהב בי"ד סי' רנ"ז דגבי מיתה לא אמרינן אוקי אחזקתה חי דכל חי עומד למות אין כאן מקום קושייא מדברי הר"ן מההיא דגבינות :

ואחרי המחילה אין זה מספיק דהתם נמי גבי גבינות דבאו להתיר מטעם חזקת חי דטריפה אינה חיה והרי אין לך מת שאינו נעשה טריפה קודם מיתה דכי מת מאחד מיני הטרפיות הוא מת והיא חזקת חי אינה חזקה דסוף הדם למות מינה דאין להתיר גבינות מטעם חזקה דטריפה אינה חיה שזה לא חשיבא חזקה וא"כ למ"ל להר"ן למיתלי הטעם דהוי חזקה שלא נתבררה ת"ל שאין זו חזקה שסופה להיות טריפה ע"י חולי המיתה אלא ודאי דגם חזקה העשויה להתבטל כקטנות וחיות הוי חזקה ומזה ק"ל בעיקר דברי הט"ז שכתב דחזקת חי אינה חזקה וכן להרנ"מט שכתב בסי' י"א דחזקת קטנות אינה חזקה מדברי הר"ן ושאר ראשונים בענין זה וכיון שכן פירוקא לא קחזינא לישב דברי הר"ן הנ"ל וצ"ק דהר"ן בפ"ד דקידושין גבי קדשה אביה פירש כפשוטו דמוכח דחזקה דאיתרעה אינה חזקה גמורה הפך הנראה ממ"ש בפ"ק דחולין · וראיתי להרב הנז' שם שכתב לישב דגבי גבינות שאני דהוי חזקה דאתי מכח רוב דחזקה אלימתא היא ואפילו היכא דאיתרעה אוקי אחזקתיה וכ"כ מדברי הר"ן שם בפ"ק דחולין ובהכי ל"ק להר"ן ממתני' דס"פ מי שאחזו ע"ש והם דברי תימא שהרי מבואר מדברי הר"ן דאי חזקה שלא נתבררה חשיבא היה ההתר בגבינות פשוט מטעם חזקה דטריפה אינה חיה בלאו הטעם דרוב בהמות כשרות הם וזה ברור בדבריו והשתא תיקשי היכי מהני הך חזקה דאיתרעה דיעבשיו ודאי טריפה והך חזקה דטריפה אינה חיה י"ב חדש אינה חזקה דאתי מכח רוב כלל והדר בי קושיין ואין בדבריו שום ישוב :

גם ראיתי שתירץ לתוספות כתובות ד"ט ד"ה לא דהתם שאני דאיכא בהדי חזקה רוב כמ"ש בכתובות דף ט"ז דרוב נשים בתולות נשאות ויש להשיב גם לתירוץ דאי כדבריו לא"ל להתוספות לשנויי משום דחזקת הגוף עדיף ת"ל משום דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וגם ראיתי לתוספי הרא"ש שאחר שתירץ כדברי התוספות כתב דקי"ל בריש נדה דאי יש חזקה דאיתרעה כנגד חזקה דלא איתריעה אזלינן בתר דלא איתרעה שזהו ענין תרי לריעותא ע"ש ומאי קושיא ת"ל דהוי רוב וחזקה כנגד חזקה אלא ודאי דרוב נשים בתולות נישאות אמרו והכא עכ"פ נישאת בעולה דכי אמרינן תחתיו זנתה היינו משנתקדשה דמשניסת לא שכיח שתזנה קודם שכיבת בעל וכ"ת אכתי י"ל ג"כ רוב המתקדשות בתולות מתקדשות וא"כ רוב מסייע דלא זנתה תחתיו אי מהא י"ל דכיון שאין הספק איסור תלוי בקדושין דאינו עושה איסור לקדשה ואין האיסור כי אם לבא עליה דהספק זה חל בנישואין א"כ אין כח דרוב דקודם חלות הספק מסייע להתיר ויש טעם לזה מתשו' הרא"ס ח"ב סימן כ"א ·

גם מה שתירץ עוד לזה דה"ט שכתב הר"ן בס"פ מי שאחזו דלא מוקמינן ליה בחזקת חי משום דאיכא חזקה אחרת כנגדה דהעמד אותה בחזקת איסור לעולם ואע"ג דבמיתת הבעל פקע איסור אשת איש אעפ"כ מחזקינן מאיסור לאיסור והביא ראיה מת' הרנ"מט סימן פ"ר את"ר ·

וגם בישוב זה ק"ל דא"כ הו"ל לאר"ן למיתלי הטעם בזה דאיכא חזקה אחרת ולא משום דאיתרעה וע"ק דהרי בריש נדה קי"ל כרבנן דר"ש דחזקה דלא איתרעה כנגד חזקה דאיתרעה הוי ודאי ולא ספק וא"כ ה"נ דחזקת איסור לא איתרעה וחזקת חי איתרעה הוי ודאי איסור והיכי תני מגורשת ואינה מגורשת והראיה שהביא מת' הרנ"מט בעיקר דברי הרנ"מט עמדתי עליהם בח"א מה שיש להשיב על דבריו ואולם בעיקר קושית הרב מוצל מאש מעיקר מתני' דס"פ מי שאחזו דאם אינו ידוע אם הגט קדם למיתה דמוכח מינה דחזקה דאיתרעה לא אזלינן בתרה הפך דעת הרבנים דפשיט להו להפך לדידי ל"ק שראיתי להריטב"א בחידושיו לגיטין שהרגיש מקושיית הר"ן הלזו ותירץ דאיירי מתניתין שבאו שני עדים ואמרו שהגט קדם ובאו שני עדים אחרים ואמרו שהמיתה קדם לגט דאע"ג דחד"ת אוקי אחזקתי' מ"מ מוכח בפ"ד דאין דתרי ותרי מדרבנן אסור ולא מוקמינן אחזקתיה וכתב שם תירוץ שני כתירוץ הר"ן ז"ל ש"מ דמגופה דמתני' ל"מ דחזקה דאיתרעה לא אזלינן בתרה ס"ל דאיירי בתרי ותרי והריטב"א נראה שהוא מסופק בדבר וא"כ כל הסוברים דחזקה דאיתרעה הוי חזקה יפרשו מתני' בתרי ותרי ואי קשה אינו אלא להר"ן דמת"ש בפ"ק דחולין מבואר דאף חזקה דאיתרעה אזלינן בתרה והא נמי למה שביארתי בסימן קי"ג דאע"ג דבכל התורה אזלינן בתר חזקה בדבר שבערוה יש לרון דהחמיר בו מדרבנן וא"כ י"ל שדעת הר"ן

דחזקה

דחזקה דאיתרעא בדבר שבערוה החמירו וכ"ת א"כ ליסגי דבערוה החמירו הא נמי ל"ק שהרי שם כיארתי דאע"ג דבערוה החמירו שלא להתיר משום חזקה אינו אלא היכא דאיתיליד ריעותא וספק לפנינו אבל בלי ריעותא גם בערוה התירו כדתנן בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים הרי דהתירו גם בערוה כל דליכא ריעותא דגם בחולה כיון דרוב חולים לחיים לא חשיב ריעותא לפנינו ומש"ה ק"ל להר"ן דה"נ ניזיל בתר חזקת חי דמה ריעותא יש כאן לתלות שמת קודם לגט וחדית דכיון דעכשיו ודאי מת חשיב דאיתיליד ריעותא כנ"ל ותו ל"ק מדבריהם :

והנה ראיתי שם להרב שער המלך שהביא ראיה דחזקה דאיתרעא הוי חזקה והקשה להטור וסיעתי' דבר' דס"ל הפך זו ממ"ש בכתובות דע"ה גבי מתני' היו בה מומין וצודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה ומוקי לה הש"ס מעיקרא דלא כר"ג דאילו לר"ג היא נאמנת דחזקת הגוף עדיפא הרי דאזלינן בתר חזקה דגופה לר"ג דקי"ל כוותיה אע"ג דאיתרעא שהרי המום לפנינו ותירץ דהא לק"מ דהתם נמי איכא רוב דרובה דעלמ' לאו בעלי מומים הם את"ד וק"ל דא"ב מאי קאמר הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן מגי דבי יהושע היא אימא סיפא וכו' ואי גם ר"ג לא אמרה כי אם כדאיכ' רוב בהדיה דבל"א חזקה דאיתרעא אינה חזקה תיקשי דהרי בכתובו' ד"ט גבי היא אומר' משארסתני נאנסתי דקאזיל ר"ג בתר חזקה דגופה דאיתרעא אע"ג דליכא רוב בהדיה חזקה וכ"ת דהתם נמי איכא רוב דרוב המתקדשות בתולות מתקדשו' ובשיטתיה אזיל כמ"ש קשה דא"כ כשהקשו שם בש"ס לימא ר"ג ור"ג דאמרי כר"ג ור"ג ור' כר"ג אמאי לא דחו ר"ג ור"ג אתו נמי כר"ג וע"כ לא קאמר ר"ג דאיכא טעם רוב בהדי ברי ולג"ל לשנויי משום הגו או משום חזקה אלא ודאי דהא לא חשיב רוב וא"ה הדר כי קושין דתיפשוט מינה דחזקה דאיתרעא הוי חזקה גמורה ומיהו כד הוינן בה לכל הדברות קשה דאסיק הש"ס בכתובו' ד"ט ע"כ ל"ק ר"ג התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקתה אבל הכא מאי חזקה איכא וכה"ג אמרו ג"ב כדע"ה דלר"ג חזק' הגוף נגד חזקת ממון וסרכר קשה דהרי אסיק הש"ס בריש נדה וקידושין דע"ט דחזקה דאיתרע' נגד חזקה דלא איתרעא אזלינן בתר חזקה דלא איתרע שזהו ענין תרי לריעותא דבכל הש"ס וא"ב ה"נ דחזקת ממון לא איתרעא וחזקת הגוף איתרעא היכי אזיל ר"ג בתר חזקה דאיתרעא דמ"ש ממקוה שנמדד דאמרינן כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות וש"ר להתוס' רי"ד קידושין דע"ט שנרגש ולא ראה דבריו הרב שע"ה ע"ש והנ"ל ליישב דאע"ג דר"ג ס"ל דברי ושמא נגד חזקה חזקה עדיפא כר"ג ור' דקי"ל הכי אך בצירוף חזקת הגוף עם ברי ושמא נגד חזקת ממון חזקת הגוף עדיף דהוי חזקה דאיתרעא והוי תרי לריעותא מ"מ בצירוף ברי ושמא דמסייע להך חזקה דאיתרעא הו"ל תרי לטיבותא וכ"כ שראיתי באסיפת זקנים לכתובות דו"ב שכתב בשם תלמידי רבינו יונה דה"ט דר"ג דטוענת ברי ואית לה חזקה מהימנא ע"ש א"כ יש ליישב דמאי דק"ל כמ"ש התוס' כתובות ד"ט שכתבו דאזלינן בתר חזקת הגוף נגד חזקת כשרות וקשה דהו"ל תרי לריעותא במקום שנמדד דאסיק הש"ס בריש נדה דאזלינן בתר חזקה דלא איתרעא א"כ ה"נ חזקת כשרות לא איתרעא וחזקת הגוף איתרעא והו"ל למיזל בתר חזקת כשרות ואף לת"ש דאי איכא ברי דמסייע לחזקה דאיתרעא אזלינן בתרה הרי הכא טענ' ברי מסייע לחזקת כשרות דלא איתרעא וא"כ כ"ש דאית לן למיזל בתר חזקת כשרות ·

וישוב ראיתי לתוספי הרא"ש שם בכתובות שנרגש מזה דהוי תרי לריעותא ותירץ דכי אמרינן תרי לריעותא במקוה משום דשייך לומר חסר ואתאי חסר ואתאי ע"ש ולפז"נ גם בהך סוגיא ל"ק דהוי תרי לריעותא כיון דלא שייך לומר חסר ואתאי כי התם כי עכו' דברי התוספי הרא"ש יש ליישב דברי התוס' כתובות דע"ה ד"ה אבל וז"ל ומיהו תימה לר"ן דהיכי מגי לו' וכו' והרא"ש בחידושיו שם תמה על דבריה' דהא תיקשי נרבא אליביה דרבי יהושע תיקשי לדידן אליביה דר"ג דאזיל בתר חזקת הגוף אע"ג דהוי תרי לריעותא ועוד אף לתירוץ התוס' שתירצו דחזקת פנויה לא חשיבה לר"ג קשה דחזקת ממון ודאי כעלמא חזקה היא וצ"כ לומר דל"ק לר"ג דאע"ג דאיכא תרי לריעותא אזיל בתר חזקת הגוף משום דהיא כטוענת ברי והוא שמא וא"כ גם לרבא אליבא דר' נמי לא תיקשי יע"ש ולמה שנתבאר ל"ק מכל דבריו דהתוספו' לא ניחא להו ליישב דטעם ר"ג הוא דטענת ברי מסייע לחזקה דאיתרעה דא"כ תיקשי בש"ס דכתובות ד"ט דאסרו כטוען פתח פתוח באשת כהן מספק אי תחתיו זנתה ואמאי אוקמה בחזקת כשרות דאי משום דאיכא חזקת הגוף כבנדה כדברי התוספות אבתי הו"ל תרי לריעותא וכקושית תוספי הרא"ש והכא ליכא לשנויי דמסייע טענת ברי דידה לחזקת הגוף דאיתרע דהרי אדרבה טענת ברי מסייע לחזקת כשרות כי ע"כ הכריח הרא"ש שם דתרי לריעותא לא הוי כי גם היכא דשייך חסר ואתאי שזה לא שייך בבכעלה לומר בעולה ואתאי דבכת אחת בעשי' בעולה וא"כ לפז"נ גם בעיקר מילתיה דר"ג דאזיל בתר חזקת הגוף ל"ק דנהוי תרי לריעות' דהא לא שייך חסר ואתאי אך גבי מומים בפ' המדיר ק"ל שפיר להתוספות לרבא אליביה דר' דהכא ודאי שייך הטעם חסר ואתאי דאין המום נולד בגוף כרגע כי אם היום מעט ולמחר ביותר ותירצו דחזקת פנויה לא חשיבא ותו ל"ק מכל דברי הרא"ש :

והנה שם הרב שע"ה הביא ראיה לדעת התוספו' רי"ד דס"ל דבתוך שנה אוקמי' אחזקת נערות וקידושי' דידה לאו כלום הפך דעת הטור וסיעתיה דסברי דחוששין לקידושי שניהם ממ"ש שם בקידושין נימא כתנאי דתני חדא הרי היא כבוגרת וכו' מאי לאו חד כרב וחד כשמואל לא אידי ואידי כשמואל וכו' ומשמע דהא דרב ודאי בתנאי אתי וק"ט אמאי ל"ק אידי ואידי כרב וחד איירי ביומא דמישלם שית וחד איירי בתוך שנה חדשים וע"כ חיישינן לקידושי שניהם אלא ודאי דאי בתוך שנה לא חיישינן לקידושין דידה וכי תשני אידי ואידי כשמואל כאן וכו' ה"נ דהו"מ לומר אידי ואידי באיכא מכחישתו כאן ביום דמישלם שית כאן לאחר שם אלא דחד מינייהו נקיט ומינה הכריח דחזקה דאיתרעה אזלינן בתרה ע"ש ולכך דלמ"ש דגם הטור לא חשש כי אם בערוה לבד כר מן דין דהא נ"מ הפך דעת הטור שי"ל דא"כ דהו"ת לשנויי הכי ואתו ב' הברייתות נמי כרב אלא דס"ד דהנאן ברייתות לא פליגי אהדדי והוא דיש לחלק בין מכחישתו לאינה מכחישתו דכל כמה דמצי לשנויי דלא לאפושי במחלוקת תנאים עדיף טפי מלאוקמינהו דפליגי ואתו כרב דקי"ל כוותיה וכד הוינן בה אדרבא מכאן ראיה דבל"א ק"ט היכי קי"ל כרב והרי לשמואל אתי מילתיה שפיר כשני ברייתות משא"כ רב דעל כ"פ הברייתא דחיים לקידושי שניהם אתי דלא כרב וכיון דהך ברייתא מסייע לשמואל הכי הו"ל לפסוק אלא דגם לרב ל"ק מצי לשנויי להו חד ביום דמישלם שית וחד בתוך שם אלא דהש"ס מהדר לחלק בין מכחישתו לאינה מכחישתו דקסבר דגם רב ושמואל לא פליגי כמ"ש כתר הכי ולמאי דמסיק דעל כ"פ רב ושמואל פליגי כיון דהברייתות מתיישבות דלא פליגי אליביה דשמואל לא חש הש"ס להאריך ליישב ב' הברייתות גם לרב כיון דקי"ל כותיה ·

וכן ראיתי להרב פני יהושע בחידושיו שפשלה עיקר דלרב ע"כ חד ביום דמישלם שית וחד בתוך שם ע"ש והדי"חם

והנ"ל בסימן מ"א הבאנו בכלל הראיות דחזקה
דאיתרע הוי חזקה ממ"ש בעירובין דף ל"ו
דספק עירוב כשר דאמרינן העמד תרומה על חזקתה ואימא
שטהורה היא אע"ג דהשת' ודאי טמאה היא ע"ש והרב ש"ך
השיב על ראיה זו דל"מ דאף על גב דאיתרעה חזקתה דהרי
טמאה היא אפ"ה ספיקא וכספק דרבנן להקל · ותמהני שהרי
בפירוש אמרו מ"ש תרומה דאמרינן העמד דבר על חזקתו
ואימא טהורה היא וכו' הרי דאין היתר כי אם משום חזקה
ועוד דהרי תני שם אכל עירב בתרומה ספק טהורה ספק
טמאה אין זה ספק עירוב כשר ופרש"י דלא היה שם חזקת
הכשר עירוב מעולם ולדבריו נימא ספק דדבריהם להקל
וע"כ ה"ט דר' יוסי ס"ל דכאיתחזק איסור גם בדרבנן אזלינן
להחמיר כמ"ש הרשב"א בת' סימן ת"א וכן הסכים הש"ך בי"ד
סימן קי' וגם ראיתי להרב גופיה בס' מקואות כלל א' וגם
הפר"ת לא נחלק בי אם דקי"ל כר"מ דס"ל דגם דאיתחזק
איסור אזלינן להקל ·

ואיך שיהיה לעיקר חקירתינו נראה עיקר דחזקה
דאיתרע חזקה גמורה הוי כדמוכח בריש נדה
ובעירובין דל"ו וכמו שכבר נתבאר דל"ק מכל מה שהקשה לנגד
זה אך את זה עומד לנגדי מ"ש בב"ב דקנ"ג ההוא
מתנתא דהוה כתיב בה כד הוה קציר ורמי בערסיה ולא כתב
וכו' אמר רבא הרי מת והרי קברו מוכיח עליו א"ל אביי
השתא ומה בפניה וכו' כמאן אזלא הא דרבה כר"נ ופירש
רשב"ם דרבה לא חש לקושית אביי ופירשו הרמב"ן והרא"ש
דהתם לא איתרע משא"כ כאן דמת בודאי וקברו מוכיח עליו
ופסק רשב"ם כרבה וכ"כ העיטור דנ"ח באותה מתנה וכן
פסק בעל מתיבתא כרבה וכר"נ וכפ' ראשון הביאו הש"ג
גם מהר"ם בת' הביאה מרדכי בפ' מי שמת גבי מלמד דקי"ל
כר"נ גם בהגהמי' בפ"ח ובפ"ט מה' זכיה כתב כן בשם ראב"ן
וראבי"ה ס' תפ"ן וכן דעת הר"ח בר משה דבתר השתא אזלינן
כמ"ש המרדכי בכתובות סוף פרק המדיר ומה שהשיב שם
ה"ר אביגדור ע"ש ומדברי כל הנהו גאוני יש להוכיח דחזקה
דאיתרעה אינה כלום ובתר השתא אזלינן שהרי רוב חולים
לחיים ואף עכ"פ כיון שמת בודאי בתר השתא אזלינן וזה
סותר דעת הסוברים דחזקה דאיתרע הוי חזקה גמורה ואף
החולקים על זה דהיינו הרי"ף והר"מ וטח"מ סי' רנ"א דפסקו
דבעל המקבל מתנה הראיה אין הכרח דחולקים מה"ט דחזקה
דאיתרע' הוי חזקה שגם הם לא זיכו לנותן כי אם משום חזק'
ממון דכלל גדול בדין המע"ה באופן דמהך סוגיא ודברי
הראשונים נראה דחזקה דאיתרע אינה כלום והוא תימה
מכל מה שנתבאר ·

ולישב זה נראה לי להכריח מכאן מה שגידר הרמ"ט
בח"א סי' נ"ז לחלק דאע"ג דחזקה דאיתרעה
הוי חזקה רוב דאיתרע אינו רוב דאע"ג דרובא וחזקה רובא
עדיף לענין זה גרע כח הרוב מכח החזקה ע"ש הטעם
ולדבריו נ"ק דהכא אינו אלא כח רוב דרוב חולים לחיים ורוב
דאיתרע אינו כלום וקשה להרמ"ט איך לא הביא ראיה לדבריו
מהך סוגיא ודברי הראשונים אלא שרואה אני שאין דברי
הרמ"ט מוסכמים שהרי נחלקו הראשונים בגבינות שנעשו
מבהמה ונמצאת טריפה שקצת מהם אסרו מטעם דחזקה
שלא נתבררה אינה חזקה ורוב גדולי הפוסקים התירו מטעם
רוב דרוב בהמות כשרות הם כבר הובאו דבריהם בטו"ד וב"י
סימן פ"א ש"ע דרוב דאיתרע אי חשיב רוב מחלוק' הראשוני'
הוא וכבר עמדתי על זה בסימן ע"ש באורך ·

ולישב דברי הראשונים שפסקו כרבה וכר"נ ע"כ
נ"ל דכולהו קיימי בשיטת האוסרים בגבינות
ודבר זה הוא דא"כ קשו להו כת האוסרים ואנן קי"ל בגבינות

להתיר ש"מ דאין חילוק בין רוב לחזקה וא"ה נדר בי קושיין
דמהך סוגיא ודברי הראשונים שזכרתי יש להוכיח דחזקה
דאיתרע אינה חזקה · ולכל הדברות ק"ל טובא דהרי בריש
נדה גבי מקוה שנמדד וכן בקידושין דע"ט אסיק הש"ס דאי
חזקה דלא איתרע כנגד חזקה דאיתרע אזלינן בתר חזקה
דלא איתרע שזהו ענין תרי לריעותא שבכל הש"ס דהוי ודאי
איסור ומה"ט במקוה אע"ג דאית ליה חזקת שלם כיון דאיכא
חזקת טמא דלא איתרע הוי ודאי טמא וכיון שכן ה"נ דאיכא
לגבי נותן חזקת ממון דלא איתרע כנגד רוב חולים לחיים
דאיתרע דאילו עיקר כח הרוב מסייע לנותן בהדי חזק' ממון
אלא דאיתרע וא"כ הדברים ק"ו אי חזקה דלא איתרע אזלינן
כנגד חזקה דאיתרעה מכ"ש כאן דהוו רוב וחזקה מסייעים
לנותן כנגד ריעות' דהרי הוא מת לפנינו דלאו כלום חשיב ואיך
יתכן להוציא ממון כנגד רובא וחזקה דבר זה קשה לשמוע
וצ"ק הטור אה"ע סימן ל"ח בשם הרמ"ה וסיעתיה
כתבו דנערה בתוך שש וקדשה עצמה וקדשה אביה ונמצאת
בוגר' דחוששין לקידושי שניהם ונחלקו על זה הריטב"א וסיעתיה
דמוקמינן לה בחזקת נערה ואין חוששין לקידושי דידה ואילו
לדברי הפוסקים שמעינן דאין חוששין כלל לקידושי אביה וזה
לא אמרו אדם מעולם וכ"ת דחיק ואימא הכי ד"נ מחלוקת
בדבר זה לא יתכן דהרי בקידושין דע"ט אמרו אימת אלימא
בתוך ששה בהא נימא רב הרי היא בוגרת לפנינו השתא הוא
דבגרה הרי דפשיט ליה לש"ס דליכא מ"ד מדהשתא בוגרת
בנערה נמי בוגרת הפך חזקת נערות וצ"ק דשם בש"ס
אוקמוה לרבה דר"מ כר"נ ולדבריהם ש"מ דר"מ אזיל בתר
השתא כנגד חזקה דהיינו חזקת ממון ואילו בפ"ה דטהרות
תנן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכי'
ומצאו מת ר"מ מטהר הרי דלא אזיל ר"מ בתר השתא כנגד
חזקת חי אעפ"י דאיתרע דמצאו מת גם בעירובין דל"ה הקשו
קן דר"מ לאידך דתרומה ונטמאת ואינו ידוע אי מבעוד יום אי
משחשכה דהרי זה ספק עירוב ואסור ורבה גופיה מתרץ לה
דאיירי בספק דתרי ותרי דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקתיה
ורבא משני התם תרי חזקי הכא חדא חזקה ופרש"י דהיינו
בספק דתרי ותרי דבתרי ותרי לא מרעינן שהדי בחזקה ש"מ
דכל"ה בחזקה דאיתרע אזיל בתרה ר"מ אף להקל ולא אזיל
בתר השתא וזה סותר דעת רבה שפסקו הראשונים כוותיה
דאזלינן בתר השתא כנגד חזקה אלא ודאי שדברי רבה נדחו
ות"ס כמאן אמרה לשמעתא רבה כר"נ היינו לפי מאי דהוה
ס"ל דבתר השתא אזלינן אף כנגד חזקה אך למאי דאותיב
אביי והדר ביה רבה אף רבי נתן לא אמר אם בריא הוא עליו
הראיה כי אם דקא מפיק נפשיה מחזקת בריא וא"כ חזקת בריא
מסייע לבתר השתא כנגד חזקת ממון דהו"ל תרי לגבי חד
אבל בלא כתיב דאיתפטר מכי מרעיה דהו"ל חזקת ממון
ורוב חולים לחיים כנגד בתר השתא דודאי חזקה ורוב עדיפי
מבתר השתא ובה"ג אסיק הש"ס בקידושין דע"ט דר"נ לא
אמרה כי אם מה"ט דמפיק נפשיה מחזקת בריא אך לראשונים
שפסקו כרבה וכר"מ וכר"נ דכולהו כחד שיטה קיימי ק"ט
מכל מ"ש וא"ת זה ק"ל להתוס' בב"ב שם ד"ה כמאן שהקשו
דלוקמה כר"מ דמתניתין ע"ש ובעיני יפלא איך יתכן דא"כ
תיקשי מתני' דפ"ה דטהרות ורבה גופיה משני לה עם מתני'
דעירוב בעירובין דל"ה וא"כ י"ל דהש"ס כר"מ פשיט ליה
דליתיה בשמעתיה דרבה מהך מתני' דטהרות אך כרבי נתן
הני סבר רבה דאתי כוותיה דכי אמרו גם בריא הוא לאו משום
דמפיק נפשיה מחזקת בריא כי אם דבתר השתא אזלינן אף
כנגד חזקה באופן דאף שהיה נראה מכל מה שביארתי דחזקה
דאיתרע אזלינן בתרה אכתי רפיא בידן מכח הך סוגיא דב"ב
ודברי הראשונים שהבאתי והדבר צריך לעיון עוד ·

סימן ק"ו ואולם

כעיקר הדין דשמע שמת לו מת ואינו יודע אם קרובה אם רחוקה שהצלה כפשוט הרא"ש והרשד"ם והר"א ששון והדרכ"ז דחייב כאבילו' מכח כל הנהו רוכתיה דמוכחי דחוקה דאיתרע אזלינן בתרה דאיתי להרב מחנה אפרים שם שאחר שהביא דהטור ורש"י ס"ל דחוקה דאיתרע הוי ספק הפך דעת הפוסקים דהוי חוקה גמורה סיים דלענין אבילו' יראה דאזלי' להקל דליכא למימר דכיון דהשתא מת העיקרא נמי מת וכו' דככר כתבו התוס' וכו' והיא דקידושין דאמר רב מרהשתא בוגרת וכו' ה"ט משום דכנפרא ליכא חוקת דנערות אבל הכא אוקי גברא כחוקת חי ל' יום ואף לפי מ"ש כדעת הטור וכו' מ"מ לענין אבילות אזלינן להקל מת"ר ולא יכולתי להבין דבריו דכי מקלינן באבל היינו דתלינן מדהשתא מת מעיקרא נמי מת הוא וא"כ מאי קאמר דליכא למימר וכו' דאדרבא כי אמרינן הכי הוא דיש להקל באבל וגם נרגש מדאמר רב הרי היא בוגרת ורחה דהתם דליכא חוקה מכלל דכיש חוקה אזלינן בתרה אף דאיתרע א"כ היא הבותנת דחייב להתאבל ואי כוונתו דיש להקל ואין ראיה להקל ממ"ש כל הטומאו' וכו' דיש לדחו' א"כ איך כתב ואף לפי מ"ש לדעת הטור וכו' ככר' דלהחולקים דס"ל דמוקמינן לה כחוקת נערות אתי שפיר טפי להקל באבל ווה לא יתכן כלל ואם כאנו להגיה דבריו כמקום מ"ש ואף לפי מ"ש לגרום אך לפי מ"ש וכו' כדי ליישב דבריו אינו נכון דמסיום לשונו שכתב מ"מ לענין אבילות אזלינן להקל נראה הפך הגהה זאת כי ע"כ דבריו צ"ע ומ"מ עיקר ראייתו להקל באבל מדעת הפוסקי' דקדשה עצמה בתוך שם ושרי היא בוגר' דחיישי' לקידושי דידה ש"מ דחוקה דאיתרעה איכה חוקה גמורה אי מהא ל"מ לדחות פשיטות גדולי הפוס' שככר ביארתי לעיל בסימן הקודם שיש לדון להחמיר מדבריה' בדבר ערוה גם כחוקה גמורה כמו שמצינו שהחמיר בערוה גם ברוב דעדיף מחוקה וא"כ כ"ש כחוקה דאיתרע שיש להחמיר במקום ערוה לבד אך בגד אחר יש לדון להקל באבל גם לנגד זה במ"ש התוספו' ביבמות דקו"ט ד"ה מחוורתא דכי קי"ל כרשב"ג דכי לא שהה ל' יום באדם בפק הוי אפ"ג דרוב אינן נפלים התם משום שלא יבא להקל בערוה וכו' ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה וצוד דכל"א יש להקל התם דקי"ל הלכה כדברי המקל באבל ע"ש וא"כ ג"ל דה"ג יש להקל באבל בחוקה דאיתרעה שלא יבא להקל בערוה בחוק' דאיתרע אך אחר היסוד אינו דהתם שאני דכי לא שהה אי מחייבינן ליה באבל יבואו להתירה לזר בלי חליצה אבל כאן בשמע שמת לו מת וחל הספק למפרע ולגבי ערוה לא שייך שיבואו להקל דעכ"פ ככר מת והותרה ולהתירה למפרע לא שייך דלא נולד הספק קודם מיתה ואי משום גר הדין דכי קי"ל חוקה דאיתרע הוי חוקה יבואו להקל גם כיצרו' זה אינו דא"כ בכל התורה נמי לא ניזיל בתר רוב ובתר חוקה דאיתרע שלא יבואו להקל בערוה גם מטעם ב' שכתבו דקי"ל הלכה כדברי המקל באבל ש"מ דאף נגד רוב קי"ל כמקל כ"ש נגד חוקה גם זה אינו דככר הכריח רשד"ם חי"ד סימן ר"א דלאו בכל דוכתי הקלו באבל נגד רוב או נגד חוקה וכמו שאבאר בסמוך ·

והנה ראיתי להרב מחנה אפרים שם הקשה בסוגיא דעירובין דל"ו שאמרו רבא אמר ה"ט דר"מ התם העמד טמא על חוקתו ואימא לא טבל וכו' במקוה שלא נמדד וכו' וקשה דהא איכא שב תרי לריעותא חדא דהעמד אדם בחוקת שלא עירב וכו' וכל דאיכא תרי לריעותא אפי' כרב"פ טמא דחשיב ודאי ותירץ דכי אמרינן דתרי לריעותא חשיב ודאי היינו היכא דשייך לומר חבר ואתאי חבר ואתאי וכה"ג חילק הש"ם בריש נדה וכ"כ מדברי התוס' שם ד"ה התם עוד

תירץ דר"מ ורא"ו ס"ל דאף בתרי לריעותא ספיקא הוי ולהכי אמר ר"מ במקוה שלא נמדד ספיקו טהור ואפילו רבי יוסי לא פליג עליה אלא כשלא נמדד המקוה הא אם היה נמדד אזלינן בתר חוקה דמקוה כיון דספיקא אזלינן כררבנן להקל ולא אמרינן כיון דאיכא תרי לריעותא הוי ודאי אלא ס"ל כר"ש דהוי ספק ולפי"ז ליתנהו למ"ש התוספות שם דהו"מ למימר הרי חסר לפניך ווה אינו דנבי עירוב נמי הרי טמאה לפניך וכי פסק הר"מ בפי' מ"ה מקואות כרא"ו · וכפ"ה דתרומות בספק דספיקא הוי והרב כ"מ לא זכר דר"ע ורא"ו סברי כר"ש ואתי שפיר דבגיטין דל"א גבי המניח פירות ומצאן שאכלו הא' חושש מעת לעת קאמר חלוקין עליו חביריו דתנן מקוה שנמדד וכו' והקשו פשיטא ומשני מהו דתימא מאי מעת לעת למפרע השמיא דאי הוה מפרשינן הכי לא הייכו אומרי' חלוקין ואע"ג דלר"א ספק קאמר וכן פסק הר"מ · שם הא' חושש למפרע מכיון דר"ש ורא"ו ור"מ סברי כוותיה את"ר ·

והנה כיעיקר תירוצו לסוגיא דגיטין דמשוי תרי לריעות' לספק וכן פסק הר"מ ואכן קי"ל דתרי לריעותא הוי ודאי דכיון דרא"ו ור"א ור"מ ס"ל כר"ש אינו מספיק דאף לכי יהבינן כל דיליה הרי ר"א אמר חלוקין עליו חביריו דהיינו מתני' דמקוה וא"כ כי נמי אמרת מאי למפרע מעת לעת אכתי הך סתם מתני' חולק לר"א דמתני' משוי ודאי והוא בספק א"כ מה כנגע אי תנאי אחריני כר"מ ורא"ו ור"ש סברי כוותיה והרי ר"א לא השמיענו כי אם דמתני' דמקוה פליג לר' אלעזר דמתני' והנ"ל ליישב במאי דאיכא לתירך דכקיט כי האי ליישנא והו"ל מתני' דלא כי האי תנא דתנן מקוה שנמדד אכן נראה דהרי בריש נדה וקידושין דצ"ט אסיק הש"ס דר"ש חולק להך סתם מתני' ומשוי ליה ספק אך מ"מ גם ר"ש מודה במקוה דבריה' לעולם טמא למפרע ולא במעת לעת לבד דכי קי"ל נבי נרם דחיישינן מעת לעת היינו דהוי חד לריעותא דמריב' אוקי אחזקתא ומשום מעלה בקדשים לבד כמ"ש התוס' בריש נדה אבל בתרי לריעותא גם לר"ש הוי ספק גמור וחושש למפרע לעולם וכ"כ ברור שם בריש נדה ע"ש וא"כ בריוק בקיט ר"א חלוקים עליו חביריו על ר"א דתנן מקוה דהיינו שנתכוון גם לר"ש דפליג להך סתם מתניתין אלא משום שלא חש להאריך והא פשיט ליה לר"א כשיטת ר"ש קאי דמשוי ליה תרי לריעות' לספק וכנגד זה לא איכפ' ליה לר"א להשמיענו דר"א דלא כסתם מתני' דמקוה שזה פשוט דר"א כשיטת ר"ש קאי ואי קשה הוא להר"מ כפ"ז מה' מעשר ה"ד שכתב תנאן שאכלו הרי זה חושש לכל מה שהפריש שאינו מעשר ודאי דנראה דהוי מעשר הספק וזה תימ' דאכן דקי"ל כסתם דמקוה כמ"ש הר"מ כפ"ז מה' מקואות ה"ג כת"ק דר"ש דתרי לריעות' ודאי איכ.ר חשיב א"כ ה"כ הו"ל לפסו' דאינו מעשר כלל וא"כ זה ק"ל להכ"מ שכתב ומ"ש דאינו מעשר ודאי פשוט הוא וצ"ע מאי פשיטותים דאכן קי"ל דתרי לריעותא הוי ודאי ולא ספק ·

ואגב ראיתי דברי תימא להרדב"ז בנימוקיו שהביא מחלוקת רא"ו ור"א אי מעת לעת דבדיקה או של הנחה וכתב שנראה דרבינו פסק כר"א וכגמר' אסקינן ליה בקשיא ונדחק ליישב ע"ש וזה תימה דאכן לא קי"ל כר"א כלל כדמוכח בפ"מ להר"מ וגם בדין זה מבואר וכן הכינו בפשוט מהריקו ושכ"מ והתו"ט דאכן קי"ל כתנא דמקו' דחושש לעולם וצ"ע ומ"מ גם להר"מ קשה איך פסק כר"ש דאף ע"ג דכפ"ה דתרומות כתבית נמי פסק כר"ש ככר תמהו עליו הרשב"א בריש נדה והרי"טבא לקידושין דע"ט דקי"ל כת"ק דר"ש כמ"ש ג"כ הר"ת בפ"י מה' מקואות דמ"ש ליישב הת"א דכיון דר"מ ורי"ו ור"א ס"ל כר"ש פסק כן א"כ תיקשי איך פסק במקוה להפך וציין במ"ל פי' מה' מקואות על זה ·

ול"דידי חזי ליישב עפ"י מה שראיתי בת' הב"ח סימן א' שהקשה בהך סוגיא דגיטין דמאי פריך פשיטא ליטני שאני מקוה דחסר ואתאי לפי מ"ש התוס' בחולין ד"י דתרי לריעותא לא חשיב כי אם היכא דשייך חסר ואתאי ועוד הקשה דכיון דגבי פירות לא שייך חסר ואתאי אמאי חלוקין עליו ע"ש שנדחק ליישב וכבר עמדתי על דבריו בסי' י"א ע"ש אך למאי דאמרן עלה נ"ל ליישב הכל דבי כעינן דליהוי שייך חסר ואתאי היינו כדי לדונו כודאי איסור אבל מכלל איסור לא יצא היכא דלא שייך חסר ואתאי כל דהוי תרי לריעותא וא"כ הכא גבי פירות כיון דלא שייך הטעם חסר ואתאי הוי כספק ולא ודאי · ואתי ר"א גם כת"ק דר"ש בגד זה ולהכי פסק הר"מ דהוי ספק ולא ודאי ול"ק מכל מ"ש הב"ח כמו שיראה המעיין גם בעיקר תירוצו של הרב מחנה אפרים בסוגיא דעירובין דאיך התיר רי"ו בעירוב דהוי תר"ל דהוי ודאי והכריח דר"מ ורי"ו ס"ל כר"ש דספק תמהני עליו דהרי בהך מתניתין דפ"ב דמקואות שהביאו בהך סוגיא הביאוה בקיצור שם נשנה בין רישא דטמא שירד לטבול לסיפא דתני כד"א בטומאה חמורה תני שם אמצעיתא מקוה שנמדד וכו' ע"ש ופירשו בה הר"ש והרא"ש דבי פליגי ת"ק ורי"ו הוא דבספק טומאה ברה"ר הוא דקי"ל טהור אבל בספק טהרה גם ברה"ר טמא ובטומא' דרבנן בספק טהרה לת"ק טהור ולרי"ו טמא והרי רישא מכח דקי"ל סתם מתניתין ר"מ אותיב הש"ס בהך סוגיא דעירובין לאידך דר"מ דספק עירוב איסור ומינה דגם בבא דמקוה דתני לה בסתם ר"מ היא ועוד דאי בבא דמקו' לאו ר"מ היא א"כ היכי סבר הש"ס דסיפ' דתני כד"א וכו' דר"מ היא דבל כי האי מותי' הש"ס רישא ר"פ וסיפ' ר"פ בידוע וא"כ פשוט הוא דכולא ר"מ וכיון דתני בין ברה"י בין ברה"ר טמאות ש"מ דתרי לריעותא ודאי איסור חשיב ליה ר"מ דלא כר"ש הפך דעת המח"א וגם רבי יוסי לא נחלק בספק טהרה דטמא אף ברה"ר כי אם דגם בטומאה דרבנן ש"מ דבכולא רישא מודה וכ"ש בבא דמקוה דגם ר"מ מודה בה דאל"ה לפלוג נמי בבבא דמקוה דברה"ר טהורות אלא ודאי דגם רי"ו מודה בתר"ל הוי ודאי איסור וזה ג"כ סותר דברי הרב הנזכר דרי"ו כר"ש ס"ל גם בעיקר קושייתו לדידי ל"ק שי"ל דכי אסיק הש"ס בריש נדה דתרי לריעותא הוי , ודאי איסור אינו אלא באיסור תורה אבל באיסור דבריהם אזלינן בתר חזקה דאיתרעה להקל נגד חזקת איסור דלא איתרעה וזה ג"כ מדוייק בעיקר הך מתני' דעל מקוה שנמדד וכו' תני עלה בה"א בטומאה חמורה וכו' ש"מ דבטומאה קלה גם בתרי לריעותא מטהר ר"מ אעפ"י דתרי לריעותא בשל תורה חשיב ודאי איסור בשל דבריהם הקלו ואף א"ת דבד"א וכו' לרישא קאי הטמא שירד לטבול מ"מ אי לאו דקאי גם להך בבא שניה דמקוה לא הוה תני לה רבינו הקדוש בין הדבקים וא"כ ש"מ עכ"פ דתרי לריעותא בדרבנן שרי ואי ק"ל א"כ בעירובין דף ל"ו היכי משני במקוה שלא נמדד והרי אמצעיתא במקוה שנמדד איירי אי מהא כבר הקשה כן התוס' רי"ר קידושין דף ע"ט ותירץ דה"ק דרי"ו לא פליג לת"ק במקוה שנמדד אבל במקוה שנמדד דהיה לו חזקת כשרו' מודה דבטומאה דרבנן אזלינן להקל יע"ש ומכלל דבריו נמי מבואר שהבין דבדרבנן גם בתרי לריעותא אזלינן להקל וגם התוספות שכתבו הו"ת לשנויי הרי חסר לפניך אלא דלא איירי במקוה שנמדד כוונתם לקשות דלוקמא גם במקוה שנמדד ומטמא גם בדרבנן כיון דהוי תרי לריעות' כדאסיק הש"ס בריש נדה דהוי ודאי איסור והא לק"ל דא"כ איך התיר ספק עירוב דהוי כמי תרי לריעות' דהתוס' שם בדל"ה ר"ה אמר מספ"קל אי חזקת העמד אדם על תחום ביתו שלא עירב שפרש"י דהוי חזקה הם הבריעו דלא חשיב זה חזקה . ולפו"תו ליכא גבי עירוב תרי לריעותא

וע"כ תירצו דהש"ס פשיט ליה דר' יוסי לא נחלק לת"ק במקוה דאית ליה חזקת כשרות לטמא באופן שגם התוס' מודו דתרי לריעותא בדרבנן לכ"ע אזלינן להקל וגם מדברי הר"מ בפ"י מה' מקואות ה"ו יש לדון כדבריו כן כי ע"כ נראה דנקטינן להתיר בתרי לריעות' בדרבנן ומירי דברי אני אביא מאי דק"ל להרמ"ט חאה"ע סימן ל"א דבספק אישתהי אי לאו דאיכא תרי לריעותא הוה אמינא השתא הוא דסליק והשתא דאיכא תל"ר בעלה בחזקת חי וחזקת אשת איש מ"מ מידי ספק לא נפיק את"ד ע"ש וק"ט דהרי בריש נדה אסיק הש"ס דתרי לריעותא הוי ודאי ולא ספק דלא קי"ל כר"ש ונ"ע ·

ומ"מ · לגבי דין אבל בשמע שמת לו מת דהכריעו רש"ס והרי"כל והר"א ששון והרדב"ז דחייב להתאבל אין בראיות הרב מח"א כדי לפטור גם ראיתי להט"ז בסימן שנ"ז שהביא ראיות ג"כ לפטור ואינן מכריעות למה שנתבאר לעיל גם הראיה שהביא דחזקת חי דעומד למות כל דאיתרע לא אזלינן בתריה והביא ראיה מטח"מ סי' ס"ה שכתב ואין לומר העמד שטר על חזקתו שלא נפרע לפי שהשטר עומד ליפרע ע"ש ואחרי המחילה נ"ת ראי כדבריו תיפשוט דגם בלא איתרע לא ניזיל בתר חזקת חי דהרי ה"כ בשטר לא איתרע שאינו ידוע שנפרע והכי כלא איתרע גם הרב מודה דאזלינן בתר חזקת חי כדתנן בדכ"ח דגיטין וא"כ ע"כ דה"ט דשטר עשוי שיהיה ברשות המלוה וכיון שנפל ונמצא באשפה טפי יש לתלות שנפל מן הלוה משנפל מן המלוה אבל בלא"ה ה"ט כי הכא א"כ דגם כי איתרע . אזלינן בתר חזקת חי .

וראיתי להרשד"ם שם שכתב דאין להביא ראיה משום דקי"ל דרובא עדיף מחזקה כמ"ש התו' בחולין ד"י גבי מ"ש מנ"ל דאזלינן בתר רובא וא"ת כיון דאזלינן בתר חזקה כ"ש בתר רובא ונוכינו דאמר שמואל הלכה כר"ע אפילו נגד רבים וכו' ע"ש וק"ל שהוצרך להביא ראיה דרוב עדיף מחזקה מד כרי התו' בפ"ק דחולין וש"ס ערוך הוא ביבמות דקי"ט שא מנן רישא חזקה לייבם ורובא לשוק וחזקה לא עדיף כי רובא ע"ש ובקידושין ר"פ אמרו להדיא רובא וחזקה רובא עדיף גם בעיקר חילוקו דדוקא ברוב דמחלוקת פוסקים קי"ל המקל · דלפעמים פוסקים האימוראים הלכה כדעת יחיד משא"כ בשאר רוב וחזקה קשה דהרי התו' ביבמות דקי"ט כתבו ועוד דבלא"ה יש להקל באבל דקי"ל הלכה כמקל הביא דבריהם הרב גופיה ולדבריו מה ראיה היא התם שאני במחלוקת פוסקים משא"כ הכא דרוב אינם נפלים ועם שראיתי בסוף הת' שהשיב התם שאני דאיתו הולד לא היה לו שום חזקה שהיה ראוי להתאבל עליו וכו' אכתי קשה הרי רובא מד"ת בלי שום חזקה ומכ"מ אי ליכא חזקת אבילות ואף את"ל דאיכא חזקה לפיטור הא קי"ל רובא וחזקה רובא עדיף אמת שהראיה שהביא מנוסס דמחייבי' באבל מכח רוב הוא ראיה נמודה כי ע"כ ז"ל הטעם זה שכתבו התו' הוא לסניף לבד ועיקר הטעם שלא יבואו להקל בערוה ומ"מ כ"ל ראיה דאין להקל באבל נגד חזקה שהרי בעירובין דמ"ו דהלכה כמקל בעירובין אף נגד רבים וכן באבל ואילו בעירובין דל"ו דרמי דרז"ו אדרז"ה אסיק הש"ס התם ה"ט העמד טמא על חזקתו ופרש"י דבולה חזקה להחמיר אבל הכא איכא לקולא ולהחמיר ע"ש נראה דאי היה בעירוב חדא חזקה להחמיר לבד הוה אסיר ש"מ דאע"ג דקי"ל במקל נגד רבים לא מקלינן במי נגד חזקה ומינה נפיק לאבל דמקולים שם :

והנה ראיתי להרשד"ם שם שכתב שהשיבו על דבריו מההיא דמקוה ובוונתם דה"כ הוי תרי לריעות' דהעמד וזה בחזקת שאינו בר אבילות כנגד חזקת חי דאיתרע והביא דברי התו' בחולין די' ד"ה ודילמא וז"ל וניהו קשה וכו' והניחו הדבר בתימה ולי נראה דיש לחלק דאע"ג דאזלינן

כתר חזקה להקל ולהחמיר מ"מ היכא דאיכא תרי חזקי ומכל אחד נמשך קולא מגד וחומרא מגד ראוי להלך בתר חזקה שנמשך ממנה חומר' תכף ומיד ולא בתר חזקה שנמשך ממנה מיד קולא כמו גבי מקוה וכו' אבל בתוספו' הרא"ש תירץ וכו' ע"ש וק"ל בתירוצו שהרי כי אזלינן בתר חזקה הוא אף להקל דבשל תורה אין לחלק כמ"ש התוספו' שם בחולין וא"כ בתרי חזקי דסתרי אם אין עדיפות לחזקה דלא איתרע דאי עדיף גם להקל מיד אזלינן בתרה א"כ שורת הדין דאזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא כמ"ש בכ"ק דזה וא"כ היכי פשיט ליה לש"ס בריש נדה במקוה דחשיב כודאי טמא ושורפין הרי לדבריו תרי לריעותא אינו מד"ת גם מ"ש לישב עפ"י תירוץ הרא"ש דתרי לריעותא לא הוי כי אם היכא דשייך לומר חסר ואתאי משא"כ בהסגר והעלה דכ"ד דאבל דמי להסגר ולא למקוה דלא שייך הכא חסר ואתאי וקשה דכי בעינן בתרי לריעות' דליהוי שייך חסר ואתאי היינו כדי לעשותו ודאי דכיון מד"ת בתר חזקה דלא איתרע אבל בלא"ה מידי ספק לא יצאנו דעכ"פ גם דלא שייך חסר ואתאי לא עדיף חזקה דאיתרע מחזקה דלא איתרע דבאיזה צד נגרע כח חזקה דלא איתרע ואף אי שקולים חשיבי כמאן דליתנהו דמי הו"ל ספק גמור כלא איתחזק והרי ספק דדברים' להקל כ"ש באבל אף לטעם אחר ל"ק מזה ·

וגם ראיתי להרב"ל ח"ב סימן ע"ב והרדב"ז בחדשות סי' ס"ב כתב בדברי הרשד"ם דלא חשיב האי חזקה ואולם ראיתי בת' רב נבי סימן נ' שהכריע כדעת הט"ז לפטור ושביא דברי התוספות דחולין דף י' ד"ה דילמא וכתב לישב קושייתם דה"ט דודאי טפי שכיח שיחסר כל ז' ימי הסגרו משיחסר בשעה שבין ראית הנגע להסגרו וה"ט דיש חילוק בין ראהו חי מבערב ללא ראהו דבלא ראהו דאיכא למיתלי טפי שבזמן רב שעבר מת תלינן אבל בראהו חי מבערב דע"כ בשעה מועטת יצא מחזק' חי למת אמרינן שמא השתא מת והו"ל ספק וק"ל בחילוקו מ"ש בכתובות ד"ט ע"כ ל"ק ר"ג אלא דאוקי אחזקתה הרי אע"ג דהספק בכל איתת נבעלה והרי משנולדה עד שנתארסה הוי זמן רב נגד הזמן משנתארסה עד שניסת ונבעלה ומכח חזקת הגוף תלינן דעכשיו משנתארסה נבעלה וכה"ג כתבו התו' שם ד"ט ד"ה לא ע"ש גם מ"ש לישב בזה מתני' דפ"ה דטהרות בנגע א' בלילה דמחלקי בין ראהו חי מבערב כבר עמד הרוב"ט ח"א סימן נז' וכתב הטעם דבלא ראהו הוי חזקה שלא נתבררה וכבר השבתי על דבריו לעיל דלא מן השם הוא שכבר הצלו הרמב"ן והרשב"א בריש נדה והתוס' רי"ד בקידושין דף ע"ט הטעם דהוי ודאי נגע וספק טומאה או דבעינן בדיקה עם החזקה וכמו שהבאתי דבריהם לעיל ומכל דבריהם נשמע דחילוק הרב נבי הנזכר לא ס"ל כלל גם מה שהקשה בדברי התו' נדה ד"ב ד"ה התם שחילקו דגבי מקוה רגילות להתחסר מעט מעט אבל הנגע רגילות להתחסר בבת אחד והרבה להשיב על זה לדידי חזי כוונת התו' דגבי נגע אע"ג דהוא שמתחסר מעט מעט נ"כ מ"מ כיון דחסרון אחר הסגר אינו מטהר כלל דגזרת הכתוב הוא כמ"ש התו' שם וא"כ אין הספק כי אם ברגע שבין ראיה להסגר ואין ברגע זה לתלות דנחסר מעט מעט דכ"ש שנחסר כבר נטהר וקודם זה דהיינו בעת הראיה לא איתרע החזקה דגבי מקוה א"נ לא דשייך חסר ואתאי דבשבירה זאת אי אפשר לתלות שנכנסו נחסר שיעור נחסר שלא או שלתים ברגע וא"כ ע"כ לומר דחזקה קמייתא איתרע וכיון דלא ידעינן באיזה זמן מרעינן החזקה לגמרי וכה"ג כתב הר"ן בפ"ק דחולין גבי גבינות שנעשו ונמצאת הבהמה טריפה אבל בנגע אחר ז' הסגר דמינו דחסר כיון דבתוך שבעה גם בנחסר טהא ואין הספק כי אם ברגע שבין ראיה להסגר שפיר יש לתלות שאחר שהסגיר הוא שהתחיל להתחסר וחילוק זה של התוספות הוא מגוש חילוק תו' הרא"ש שהביא הרשד"ם והנראה דלא ראה ת' הרשד"ם גם מ"ש דאף אי דמי כ"ד לראהו חי מבערב הא ע"כ ספק הוי וספק אבילות להקל א"ת אינו דהתם שאני דש"ס כרהו גם באיתחזק טהרה טמא כמ"ש תו' בריש נדה משא"כ באבל דאזלינן בתר חזקה דאף באיסורי תורה אזלינן בתר חזקה גם מראיה שהביא דכי לא מהני רוב ה"נ חזקה כבר נתבאר דבחזקה מהני · וגם ברוב כמ"ש הר"ס דמי שאמרו לו קרובך בוסם דחייב לתאבל פסקו הש"ע י"ד סי' שנ"ט וכמ"ש רשד"ם ואיך לא זכר דבריה' גם מ"ש דאיכא נמי חזקה שאינו חייב באבילות הרי הכריחו רשד"ם והרב"ל והרדב"ז דאין זו חזקה ·

אך את זה יש לדון ולפטור דנ"מ כל הראיות שהביאו דחזקה דאיתרע אזלינן בתרה דאי מכדה דמדינא דיה שעתה דאוקי אחזקתה התם שאני דקודם דאיתרע הוה סרינן בכל טהרות שנגע על ידי החזקה וכיון שעשינו מעשה על ידי החזקה כי איתרע אח"ך אין כח בריעותא לבטל חזקה כשורת הדין למיזל בתרה ולמפרע לבטל חזקה לא אמרינן מעין מ"ש התוספו' חולין דלא דחזקה למפרע לא חשיבה וכן מ"ש התוס' בפ"ק דחולין דף י' דאזלינן בתר חזקת נגע אף דהשתא חסר התם נמי בלי ריעותא מהני החזקה ואין צריך לברר אף באפשר לברר דהרי היה בו שיעור נגע וא"כ אין לבטל חזקה למפרע על ידי שריעותא משא"כ בשמע שמת לו מת דלא נולד ספק אבילות כי אם אחר דאיתרע החזקה בכי האי אה"נ דספק הוי דהא לא חל הספק קוד' גם הראיה ממה התוס' בחולין דוא בגבינות התם נמי הרי התיר הכתוב חלב בהמה אף דאפשר דטריפה מכח החזקה וע"כ אין לבטלה על ידי הריעותא וגם אין ראיה מקידש תוך שעה דחששו לקיד' ושני שניהם אע"ג דאי קדשה אביה חל הספק שמא בגרה ואעפ"י כן היו קידושי' ודאי מכח חזקה אי מהא י"ל דה"ט דכפרוה החמירו ובל"אה יש לישב באופן אחר אבל כל שהספק נולד אחר הריעותא ובאיס' אחר יש לומר דה"ה דאיכא חזקה ומיהו כבר ביארתי לעיל דמ"ש דב"כ דקכ"ג וכמה מגדולי הפוסקים יש לדון דבתר השתא אזלינן אף כנגד חזקה ולפי זה יש לפטור באבילות ·

וגם ראיתי להרי"קש שכתב דלא ראה נוהגים לחייב באבילות ומה גם בצירוף דעת הט"ז ורב נבי דס"ל לפטור נראה ודאי דנקטינן להקל דהלכה כדברי המקל באבל ודרך אגב ראיתי בת' שם חיי סימן ל"ח שהקשה למי שכתב דמי שלא נהג אבילות תוך ל' דאינו חייב באבילות דתפך הזו כתב מהר"מ מינץ סימן נ"ה ותלה דחייב לתאבל אע"ג דלבסוף הש"ע מ"מ מידי ספק לא נפיק ע"ש ולה"מ הא ל"ק דכר"אה ודאי דאינו חייב להתאבל דאע"ג שהש"ך בי"ד סימן שנ"ו ס"ק א' כתב על זה דראוי להתאבל ט"ס הוא וכ"ל אינו חייב להתאבל כמ"ש הרב גופיה שם בספר נקודת הכסף שם והביא ראיה ממ"ש הש"ע סימן שנ"ו ·

סימן קי"ז נתתי לבי במחלוקת הראשוני' באחי דקיל ספק תורה להחמיר אי איסורו מד"ת או מדבריהם ולדברי כולם ספק ממזר שרי מד"ת כמ"ש בקדושין דע"ג חד למשרי שתוקי בישראל ע"ש ובדברי הראשונים ופיכם נראה דה"ה בכל פסולי קהל כגון פצועי ומואבי ומצרי כמ"ש בסי' פ"ט ע"ש אך בתרי דסתרי אהדדי וכן באיקבע איסור או בתרי ספקי להחמיר דכה"ג לכ"ע אסיר מד"ת ול שנא בפסולי קהל אסור מד"ת א"ר לא שנא וראיתי להרוב"ט ח"ד שתמה בת' להרמב"ם הביאו דבריו כרשב"א בתורת הבית דק"ב והר"ן בפ"ק דקידושין דספק תורה

תורה שרי הר"ת מת"ש בקדושין דע"ג ד"ת שתוקי כשר וכו' והתורה אמרה וכו' ממזר ודאי הוא דלא יבא ש"מ דלא אסרה תורה אלא ודאי איסור ולא ספק ותמהו; על זה דאדרבא מהא אצטריך כו' להתיר. ספק ממזר ש"מ. דבעלמא כל ספק אסור ועוד תמהו הרש"ח והרא"מ מע"ש. שם ומ"ט אמרו שתוקי פסול ותשוק העלה עשו כיוחסין והרי בכל איסורי תורה אע"ג דלאו יוחסין נינהו החמירו חכמים לאסור בספקם מפני שהם ספק תורה והעלה הרא"מ ליישב. דס"ל דכי שרי קרא ספק ממזר לגמרי שרייה מתורת ודאי ולא מתורת ספק דכ"מ שיהא מותר בבת ישראל ובממזרת דאי מחמת ספק הוי תרי דסתרי ואי נסיב ישראלית תו לא מצי נסיב ממזרת וכו' ע"ש שהאריך וכדבריו הסכים הפר"ח בא"ה סי' ק"ד וכתב עוד ליישב דהר"ת סבור דעיקר קרא אצטריך לספק ממזר הבא מאשת איש שנתגרשה ספק גרושין דאית לה חזקת דבעלמא כה"ג אסיר והכא שרייה רחמנא. ע"ש באורך הנה מתבאר מדבריהם דפשיטא להו דספק ממזר כי התיר הכתוב בכה"ג התיר גם באיתחזק איסור או תרי ספקי להחמיר או תרי דסתרי אהדדי ומזה ק"ל בדברי הרב משנה למלך בפט"ו מה' א"ב הוא כמ"ש הר"מ דשתוקי האם נאמנת להכשירו לומר לכשר נבעלתי וחקר אי נאמנות זה הוי מגיגא או מתקנה והעלה דהוי מגיגא כיון דד"ת שתוקי כשר המגוה רבנן כדרבנן אבל גבי חיה דהוחזק שם ממזר אי לאו משום התקנה לא היתה נאמנת משום דע"כ לא אמרינן ד"ת שתוקי כשר אלא היכא דלא הוחזק שם ממזר אבל כר' נשים שילדו בבית אחת והאחת ממזר כ"ת כולם אסורים בבת ישראל דהרי הוחזק שם ממזר והראיה לזה דרבינו ס"ל דכל ספק תורה להקל ויליף לה משתוקי ואפ"ה אית ליה דכל היכא דאיקבע איסור מביא אשם תלוי ע"ש וקשה איך לא זכר דהרא"מ דעתו הפך זה ואיך כתב כן בפשיטות וע"ק בדברי הרב מת"ש הר"ן בפ"ד דקדושין גבי ת"ש ד"ת שתוקי כשר שכתב בשם הר"מ דהאם נאמנת להכשירו אבל לפוסלו ולהתירו בממזרת לא ואע"ג דחיה נאמנת כדאיתא בפ"ם שאני התם לפי שהוחזק שם ממזר דמיירי בר' נשים וכו' ע"ש ולדברי הר"ן בי ק"ל להר"ן מהיכי דנאמנת מכל הצדדים קשה בין לפסול בין להכשיר דגבי חיה לא שייך לומר דה"ט דנאמנת להכשיר דמד"ת נמי כשר דד"ת שתוקי כשר כיון דאיירי באיקבע איסור דאסיר מד"ת לפי דבריו וא"כ תיקשי היכי מפני שאני התם לפי שהוחזק כאן ממזר כנראה דעיקר קושייתו הוא איך נאמנת לפוסלו ולהתירו בממזרת וזה מורה דגם באיקבע איסור דעת הר"ן דשרי מד"ת בבת ישראל וכן קשה מת"ש ה"ה בפט"ו מה' א"ב הוא שהקשה כקושיית הר"ן דמ"ש חיה דנאמנת ותירץ דשאני גבי אם שאין אדם משים עצמו רשע ועוד שהיא קרובה לו ע"ש ואילו לדבריו אכתי תיקשי דבחיה איך נאמנת להכשיר כיון דאיקבע איסור ואסיר מד"ת ולא שייך בה לומר דמד"ת כשר והמגוה רבנן כדרבנן כמ"ש הטעם בנאמנות האם להכשיר ובלהכשיר מ"ט באמינוה וע"ק שהרי כתב הר"ת בפט"ו הי"ג דספק ממזר היינו שנתקדשה ספק קדושין או נתגרשה ספק גרושין ובאו עליה אותו הוולד ספק ממזר ואח"כ כתב דין שתוקי ואסופי ושם בהכ"א כתב דין תורה שספק ממזר מותר לבא בקהל אבל חכמים אסרו ספק ממזר ושתוקי ואסופי ש"מ דבתם בספק ממזר היינו ספק נתקדשה או ספק נתגרשה ואילו ספק נתגרשה עדיף טפי מאיקבע איסור דבחזקת אשת איש קאי ולפחות חייב עליה אשם תלוי כמ"ש הר"מ בפ"ח מה' שגגות ה"ג וב"ת דמיא ואימא דספק ממזר שכתב כאן הוא בשתוקי ואסופי הלא ממה שסיים בדבריו בספק ממזר ושתוקי ואסופי ש"מ דבתם ספק ממזר

היינו ספק נתקדשה או ספק נתגרשה וכה"ג איקבע איסור הוי וב"ת דחזקת האם: לא מהני לגבי הולד וע"כ בולד איכו באיקבע איסור וזה אינו דהרי בכתובות דנ"ג נחלקו ר"ג ור"א והלכה כר"ג דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ש"מ דחזקת האם מהני גם לגבי הוולד וכ"כ התו' בכתובות דכ"ו ע"ש וא"כ מה"ט חשיב באיקבע איסור גם לגבי הולד וע"ק דגם מעיקר הך סוגייא דקדושין יש לסופיא הפך דעתו דהרי אמרו ד"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה מאי אמרת דילמא אזלת איהי לגבייהו הו"ל קבוע וכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי והתורה אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא וכו' הרי דהתיר הכתוב ספק ממזר גם שיש כאן מחצה כשרים ומחצה פסולים ונבעלה לאחד מהם וילדה דהוי איקבע איסור מידי דהוי לחתיכה משתי חתיכות דאסיר מד"ת לכ"ע כיון דחייב עליו אשם תלוי ואיך כתב הרב דבספק ממזר דאיקבע איסור לכ"ע אסור מד"ת הפך הנראה מעיקר הסוגייא גם ראיתי בת' להר"ש חיון סי' מ"א שהקשה להר"ן בפ"ק דקדושין שהביא ראיה דספק תורה אסיר מד"ת הפך דעת הר"מ ממה שחייב הכתוב אשם תלוי על ספק איסור וכ"ת שאני התם דאתחזק איסור וכו' ותמה עליו דהרי מוכרח דלא שאני ליה להר"ת בין אתחזק ללא אתחזק שהרי הראיה שהביאו להתיר ממ"ש התורה אמרה ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא והא התם דקביעי ממזרים והתירו הכתוב דמ"ש מהיכא שהיו כאן הרבה חתיכות חלב והרבה חתיכות שומן ובא אדם ואכל חתיכה אחת דחייב אשם תלוי ה"נ היו ממזרים וכשרים אצלה ולא ידענו ממי נתעברה עובר זה מכשרים או מפסולים וכבר היה לי לחלק קצת ולומר דבממזר עצמו צריך אתחזק איסור כלומר בעובר עצמו אבל אינו כ"ל וצריך להתיישב את"ד הנה מבואר שהכריח הרב מעיקר הסוגייא ככל מ"ש שגם באיקבע איסור התיר הכתוב ספק ממזר הפך פשיטות הרב מ"ל והנה אמת שראיתי להרא"מ חא"ד סי' א' שהביא דברי מהר"ש חיון אלו והשיב דהא לא מקרי אתחזק איסור דכהי דכי אזלא איהו לגבייהו לענין איסורא מקרי אתחזק איסור לחייבה קרבן אבל השתוקית עצמה בשעה שבא עליה בחתיכה אחת דמיא ספק חלב ספק שומן שחתיכה זו לא הוקבע עליה שם איסור כלל אלו דבריו וע"פ דבריו נ"ק להרב מ"ל מעיקר הך סוגייא אלא שאני תמיה בעיקר דברי הרא"מ דהרי מבואר בכריתות דו"א לר"ה דקי"ל כוותיה דתני הטעם דאינו חייב באשם תלוי כי אם בחתיכה משתי חתיכות דשתי חתיכות איקבע איסורא אם אכל גוי או כלב הראשונה ואכל ישראל השניה דחייב באשם תלוי דאע"ג דהשתא לא אוקבע איסור כיון דאיקבע איסור מעיקרא חייב וכן פסק הר"מ בפ"ח מה' שגגות ונראים הדברים דגם בחתיכה משתי חתיכות גדולות שנפרד מחתיכה אחת כזית ממנה ואכלו חייב אש"ת מכ"ש באכל גוי הראשונה וא"כ ה"נ ולד זה אינו אלא חתיכה קטנה שנפרדה משתי חתיכות דחשיב איקבע איסור וחייב אשם תלוי וע"ק דהכי אתחזק איסור עדיף מאיקבע איסור דחזקה היינו בגוף החתיכה והרי הכריחו התו' בכתובות דכ"ו ושאר ראשונים דחזקה שיש באם מהני גם לולד והיכא גם באיקבע איסור באם חשיב איקבע גם לולד כי בכל אלה נראה שיש לדון מעיקר הך סוגייא דגם באיקבע איסור התיר הכתוב ספק ממזר הפך פשיטות הרב מ"ל והיא גופא קשה להר"ת שהביא ראיה דס' תורה שרי מד"ת מדהתיר הכתוב ס' ממזר קשה דא"כ תיפשוט דגם באיקבע איסור שרי וזה אינו שגם הר"ת מודה דאסיר מד"ת כיון שחייב עליו אשם תלוי וא"כ ע"כ לומר דהתר ממזר חידוש הוא ותו היכי מצי יליף גם בלא איקבע

כיון דהתיר הכתוב גם באיקבע איסור והנ"ל ליישב לזה דראיית הר"מ הוא כדרך זה דמ"מ דאולה איהי לגבייהו דהוי קבוע והתיר הכתוב ס' ממזר אע"ג דאיקבע איסור ותיא גופא קשה מנ"ל איהא דלא התיר כי אם בס' ממזר בלא איקבע כגון הבא על ס' מקודשת וכיוצא אבל באיקבע מנ"ל אלא ודאי דס' בלא איקבע מד"ת שרי וא"כ אם בא הדבור לשתיר ס' ממזר גם בלי איקבע לישתוק מיניה שגם בכל התורה דינא הכי ומדקא מוקמא דבור זה גם להתיר ס' ממזר באיקבע איסור ש"מ דבלא איקבע גם בלי דבור שרי מד"ת ולפו' נ"ק ממה שהקשו הר"ן והרשב"א דאדרבא מדאצטריך דבור להתיר ס' ש"מ דמדינא אסיר דלמ"ש הא נ"ק גם לפו' נ"ק ממ"ש הרש"א והרא"ש דלדבריו מאי קאמר ומ"ט פסול ליתני דבכל ס' אסרו חכמים ומ"ש ס' ממזר להתיר ולמ"ש נ"ק דכיון דהתיר הכתוב גם באיקבע איסור אע"ג דמדינא אסור א"כ מה ראו חכמים לאסור שאין זה בכל ספקי דעלמא כיון שהתיר הכתוב גם באיקבע באופן דממה שנתבאר דבכל מין ס' התיר הכתוב בממזר כדעת הרמ"ט והפר"ח אלא שיש לתמוה עליהם שהרי כתב הר"ן בפ"ד דקידושין גבי שתוקי דהאם נאמנת להכשיר ולא לפסול בשם הרמב"ם וכתב הטעם דלהכשיר ה"ט דנאמנת דר"ת שתוקי כשר אבל לפוסלו ולהתירו בממזרת לא וכו' וכדבריו כתב ה"ה בפט"ו מה' א"ב הוא ע"ש וכבר ביאר הרב סדר אליהו רבה ר"ן דלמאי דקיי"ל כר"א דספקן בודאם אסור ע"כ דלא דריש חמשה קהלי אלא ארבע קהלי וא"כ לא נפיק היתר כי אם שתוקי בישראל לבד הלא שתוקי בממזרת דלא כת"ק דר"א דס"ל כרבי יוסי ור"ז דדרשי חמשה קהלי ונפיק היתר גם לשתוקי בממזרת ע"ש וכדבריו ראיתי להתו' רי"ד בקדושין דע"ג דכתב לא דריש כי אם ארבע קהלי כר"א והיכא דלא התיר הכתוב כי אם שתוקי בישראל ולא שתוקי בממזרת ע"ש ועם שראיתי להרב בית שמואל אה"ע סי' ד' ס"ק נ"ט שהנ"ע דברי ה"ה והר"ן אלו שגם התר שתוקי בממזרת שרי מד"ת הנה הרב לא ראה דברי התו' רי"ד דלדבריו נ"ק בדברי ה"ה והר"ן וכאמור וכדברי הר"ן כתב הרשב"א בת' סי' שנ"ט וזה סותר דברי הרמ"ט והפר"ח הן אמת שבעיקר דברי הר"ן אלו יש לתמוה דכאן כתב דלא התיר הכתוב שתוקי בממזרת ואילו שם בסוף ונראה כתב וז"ל וממזר בשתוקית נמי מד"ת שרי דהא ר"ז דקיי"ל כוותיה דריש לעיל' בקהל ודאי הוא דלא יבא ולא מתסר אלא משום מעלה ע"כ גם לשם גבי מתני' דתני ר"א אומר ודאם בודאם מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן אסור כתב דת"ק דריש חמשה קהלי וס"ל דלא עבוד מעלה בספולין ור"א ס"ל דעבוד מעלה גם בספולין מכלל דלכ"ע שתוקי שרי מד"ת בודאן ע"ש וא"כ איך כתב דלהכשי' נאמנת כיון דמד"ת נמי כשר דר"ת שתוקי כשר אבל לפוסלו ולהתירו בממזרת לא וכו' ואילו למ"ש גם התר ממזרת שרי מד"ת וש"ר להרב יד אהרן אה"ע סי' ד' שקדמני בזה ונדחק שמ"ש בהתר שתוקי דנאמנת להכשיר לבד הוא לדעת הרמב"ם וליה לא ס"ל ואין זה נכון שהרי הר"ן הביא ראיה מדקיי"ל גבי בכור דהאם אינה נאמנת ואיך יעוייר שיביא ראיה לדברי הר"מ ויחלוק עליו בסתם דבר זה קשה לשמוע ועי"ק בדברי הר"ן דשיטת תו' רי"ד דס"ל דאכן דקיי"ל כר"א דודאן בספקן וספקן בודאן אסור היינו דלא דריש כי אם ד' קהלי ג' לכהן לוי וישראל וחד להתיר שתוקי בישראל משא"כ שתוקי בממזר שזה יתכן לדעת הסוברים דס' תורה אסיר מד"ת וא"כ אי לאו דגלי והתיר הכתוב ספק ישראל בממזרת אסיר מד"ת מכח ספק אך לדעת הר"מ שכתב הר"ן בשמו בפ"ק דקדושין דס"ל דשרי מד"ת כל ספק ויליף לה מהתר ספק ממזר א"כ מ"ל ספק ממזר בישראל מ"ל ספק ישראל בממזרת דאידי ואידי

ספק איסור נינהו וכל ספק דאתנא שרי והנ"ל ליישב ואשיטת עיני הן קרס כחלוק וזה שחלקו בנאמנות האם בין הכשר לפיסול וקשה הלא גם בהכשר ישראל ליכא נר פיסול דהיינו בממזרת ובפיסול ישראל איכא הכשר ממזרת דלגבי איסור ב' סנהדרים שוים ולמה תהיה נאמנת להכשיר ולא לפסול כי ע"כ מאה דס"ל דהכשר פיסול בישראל הוא דחשיבי לבר דזכין לאדם שלא בפניו ומסתמא ניחא ליה לקטן זה להיותו ישראל ולא ממזר וכפ"ק דכתובות די"א אמרו גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד מאי קמ"ל תנינ' זכין לאדם שלא בפניו מהו דתימא נכרי בהפקרא ניחא ליה קמ"ל הנ"מ גדול דטעים טעם דאיסור אבל קטן זכות הוא לו וא"כ ה"נ בהתר שתוקי אע"ג דמד"ת לכשיגדל שרי בבת ישראל או בממזרת דשניהם באחת ודאי אסיר דמ"מ עבר בלאו ולא התיר הכתוב אלא ספק ולא ודאי איסור וא"כ כשאמרה לכשר נבעלתי דזכות הוא לבן שישא ישראלי וכיון דמד"ת שרי בבת ישראל ואין נאמנות האם כי אם להכשיר פיסול דרבנן נאמנת דהמנוה רבנן בדרבנן אבל לפוסלו ולהתירו בממזרת כהי נמי לכשיגדל ונסיב ממזרת אין בו איסור תורה אבל כיון דמד"ת שרי בבת ישראל או בממזרת כיון דזכות הוא לו שישא ישראלית ולא ממזרת הרי זה כחזקת שנושא ישראל וכי אמרה האם לפסול נבעלתי חוב גמור הוא לבן שיאסר בישראלית דמד"ת שרי בה והיא באה לפוסלו ולאו כל כמינה א"כ י"ל כמאי דקי"ל עוד בדברי הר"ן שהרי ברו"ג דכתובות מוכח דעיקר טעמו של ר"ג שמאמינה שנבעלה לכשר משום חזקת כת"ס בגלמא איהי אית לה חזקה דכשרות וגם נאמנותה להכשיר הכא שייך ה"ט דאע"ג שגם בסוגיא אמרו דבבתה לית לה חזקה דכשרות כבר כתב שם הריטב"א הביאו בשיטה מקובצת דלרז' דקיי"ל כוותיה דס"ל דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה היינו דחזקה האם ישנה גם ב"ו גם תוס' בקידושין דף ס"ו דהו כוס פירוש רש"י והצלו דחזקת האם דכשרות שייך גם בבנה ובתה וכ"כ רוב הפוסקים והר"ן מכללם בפ"ב דכתובות גבי מ"ש ג' שישבו ב"ו עוס וא"כ למ"ל להר"ן לנותליה הטעם דמד"ת נמי כשר דר"ת שתוקי כשר ת"ל דכל ספק מוקמינן אחזקתיה דכולי עלמא כדקי"ל בפ"ק דחולין והאם בחזקת כשרות עומדת ומינה לבן או לבת וכ"ת היא גופא תיקשי לרבא בקדושין דפ"ב ולרבי יוסי ור"ז דנפק"ל התר שתוקי בישראל מיתור קהל ת"ל דכל ספק דאיתחזק בתר חזקה אזלינן וכן לדעת הסוברים דספק תורה מד"ת להקל ויילפינן לה מדהתיר הכתוב ספק ממזר כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ם בפ"ק דקדושין ואם איתא הא לא שמעינן לה כי אם באתחזק התר לבד ובאתחזק התר אין חולק דבתר חזקה אזלינן והם למדו גם בלא אתחזק וזה מנ"ל אכן נראה דאי מהא ל"ק דבכל שנבעלה ואינה טוענת בברי לכשר נבעלתי אין כאן חזקה דהוי כמודה שנבעלה באיסור ומה"ט הוא שאמרו בכתובות דו"ד לר"ג אלים ליה ברי' דאף כחד ספק נמי מכשר וקי"ל ליה שמא דאף בס"ס נמי פסיל דבבריא הוא דאיכא חזקה ולא בשמא וכ"כ בשטה מקובצת לרו"ג ודו"ר בשם הריטב"א ע"ש וכי התיר הכתוב ספק ממזר היינו אפי' בשותקת דהוי שמא דבכי האי לא מהני חזקתה כי אם בטוענת בריא וא"כ הר"ן דאיירי בטוענת ברי לכשר נבעלתי לא היה צריך הר"ן לטעם דד"ת שתוקי כשר דבלא"ה שרי דבתר חזקת כשרות דידה אזלינן וכבר ראיתי להנמוקי יוסף ביבמות ס"פ אלמנה לכ"ג גבי ארוסה שעיברה שכתב דאם היא אומרת שהוא פסול והבעל שותק אין הולד ממזר ודאי על פיה שלא האמינתה אלא להכשיר דמסייע לה חזקת כשרות ולא לפסול ע"ש וזה יורה לכל מ"ש כי ע"כ נראה שגם הר"ן דעתו כן אלא שלא רצה לתת טעם לנאמנות האם להכשיר

להכשיר כיון דהוי ספק באתחזק התר דא״כ היה נראה דאי לאו דאתחזק כגון בשותקת דלא מהני חזקת כשרות אסור ד״ת בבת ישראל מה שאינו דגם בה״ב התיר הכתוב דשתוקי שהתיר הכתוב בשותקת דאי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת בלי רבוי זה שרי מד״ת וע״כ עדיף אינה נקיט טעם כולל דגם בלי רבויה שרי מד״ת ואה״נ דבמ״ש דאינה נאמנת לפסול הטעם הוא דהוי נגד חזקה דכשרות דידה ואע״ג דבכל שלא אמרה איהי לכשר נבעלתי לית לה חזקה ואפ״ה התירו הכתוב בממזרת מ״מ הם לא האמינו את האם להכשיר הולד כי אם דמסייע לה חזקת כשרות והתר תורה אבל בפיסול דאע״ג דמד״ת שרי מ״מ ליכא סיוע חזקה וסימנים יש לזה בדברי הר״ן במ״ש דמד״ת נמי כשר דד״ת שתוקי כשר וכו׳ הנה לא הזכיר רבוי הכתוב מיתור קהל. ולא דברי רבא כמו שהזכיר. בסמוך להורות שבכאן גם בלי רבוי ודברי רבא שרי מטעם סיוע חזקה כנ״ל בישוב דברי הר״ן · אך את זה ק״ל בדבריו במ״ש דגבי חיה שאני דהוי גלוי מילתא בעלמא וגם בדין. נאמנות החיה הקשה דאיך אמרו דכשיש מערער אינה נאמנת והרי קי״ל כ״מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ותירץ דה״ד במקום שראוי להאמין עד יחיד כעין מילתא דעבידא לאגלויי משא״כ הכא דאינה נאמנת אלא שיצא הרוב אי אפשר בענין אחר כל שיש מערער אינה נאמנת עכ״ל והנה ידוע דגלוי מילתא עדיף טפי ממילתא דעבידא לאגלויי כמו שכבר האריך לבאר זה הש״ך ח״מ סי׳ פ״ב ופ״ד ע״ש וא״כ אי בעדות אשה הוי מריכא כיון דהוי מילתא דעביד לאגלויי כ״ש בחיה למ״ש הרב דהוי גלוי מילתא דמה״ט נאמנת גם לפסול וכן קשה כת׳ הרשב״ש סי׳ שנ״ט שכתב כדברי הר״ן אך לא נרגש ממה שהבריח אביו כת׳ הנז׳ וצ״ע · ומ״מ בדברי ה״ה בפט״ו דא״כ הוא מבואר דעתו כשיטת התו׳ רו״ד דלא התיר הכתוב שתוקי כי אם בישראל ולא בממזרת ויותר מבואר כתב שם בהכ״ו דאסופי אסור הוא בממזרת ד״ת ובדבריו נראה מת׳ הרשב״ש סי׳ שנ״ט ולדבריו ודאי קשה דאיך יתכן ליחס כן בדעת הר״מ מאחר דס״ל דספק תורה שרי מד״ת וכבר ראיתי להרב שער המלך כפ״ט מה׳ ט״מ שתמה עליו כן ע״ש ומיהו למה שביארתי לעיל דשתוקי דהתיר דהיינו באזלא איהו לגבייהו דהוי קבוע דהוי ספק שקול הו״ל איקבע איסורא וכמ״ש מהרש״א כת׳ וא״כ ע״כ דכי יליף הר״מ מיניה לספק בלא איקבע היינו כיון דאוקמוה לרבוי הכתוב באיקבע ש״מ דבלא איקבע לא היה צריך רבוי להתיר דבכל התורה נמי שרי וכמ״ש לעיל וא״כ י״ל דכי התיר הכתוב באיקבע אינו אלא שישא ישראלית ולא ממזרת ותו ל״ק דאיך יהיה אסור מד״ת כיון דס״ל דכל ספק שרי מד״ת שהרי באיקבע איסור לכ״ע אסיר מד״ת כיון שחייב באשם תלוי ומיהו בעיקר דברי ה״ה ק״ל במ״ש ואעפ״י שחיה נאמנת שאני הכא שאין אדם משים עצמו רשע א״כ שהיא קרובה לו עכ״ל דלפו׳ אזל ליה טעם ראשון שכתב דלהכשיר כיון דמד״ת כשר האמינוה רבנן כדרבנן והרי בחיה שהאמינו לפסול אע״ג דמד״ת אסור כיון שאין מע״ר והרי דלהכשיר דלגבי אם אינו משים עצמו רשע ונמצאו דבריו דסתרי אהדדי וע״ק דלפי תירוץ זה יוצא דנאמנות חיה הוי מדינא ולא מהתקנה כדעת הר״ן דאי מהתקנה גם באם הו״ל להאמינו אף לפסול ומ״ל פסול עד יחיד דמ״ל פסול קורבה ויכל שנאמן עד יחיד גם בקרוב שני וא״כ בהכשר באם איך כתב דהאמינוה רבנן מ״ל דמדינא נאמן דהא לא שייך ביה לומר אין אדם משים ע״ר · ובדוחק י״ל דהוצרך לטעם זה לתירוץ שני דקרוב דשייך ה״ט באם גם בלהכשיר וראיתי להרב מחנה אפרים בחידושיו שהקשה דאיך יליף דלא נתנה תורה נאמנות אלא לאב ולא לאם דהתם שאני דאיירי

בהוחזק וע״כ אין האם נאמנת נגד חזקה משא״כ בשתוקי דלא הוחזק ע״ש ואחרי המחילה ל״ק שהרי שנינו בקדושין דע״ח דאפילו שניהם מודים על העובר שבמעיה שהוא ממזר שאינם נאמנים ופליג ר״י בהא דנאמן וגם בש״ס אמרו דנקיט לה בעובר דאע״ג דלא הוחזק אינם נאמנים ומדרבנן נשמע לדידן גבי אם דגם בלא הוחזק אינה נאמנת דע״כ לא פליג ר״י לרבנן כי אם בהא לבד אבל באם מודה דאינה נאמנת גם בעובר דלא הוחזק ושפיר מייתי ה״ה ראיה דלפסול לא האמין הכתוב אלא לאב ומ״מ מדברי ה״ה מבואר דגבי חיה אם היא קרובה אינה נאמנת לפסול וכן ראיתי להרב מ״ל בדין החיה שלמד כן מדברי ה״ה וסיים על זה דצ״ע מ״ש ותמהני איך לא נרגש דהר״ן חולק על זה הביא דבריו הרב גופיה שם בהוא שהרי הקשה דאמאי באם אינה נאמנת לפסול ובחיה נאמנת ותירץ דחיה שאני דהוי גלוי מילתא בעלמא ע״ש הרי שאינו מחלק בין קרוב לפסול ואיך לא הזכיר דברי הר״ן אלא ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה מבואר מדברי התו׳ רו״ד וה״ה והרשב״ש דלא התיר הכתוב שתוקי בממזרת וא״כ לא יתכן מאי דנקטו בפשיטות הרמ״ט והפר״ח דגם תרי דסתרי דהיינו שישא ישראלית וממזרת ואף למ״ש כדעת הר״ן דגם שתוקי בממזרת התיר הכתוב מ״מ למ״ש בישוב דבריו גם מדבריו יש לדון דלא התיר את שניהם דהוי ודאי איסור כי ע״כ דעת הרמ״ט והפר״ח בזה צ״ע ומיהו בעיקר פשיטות הרמ״ט דתרי ספקי דסתרי להתיר שניהם דחשיב ודאי איסור כגון אי נסיב ישראלית וממזרת יש להשיב דאין כאן ודאי איסור דליכא אי נסיב תרוייהו באחת אך בזה אחז״ל אם התיר הכתוב לישא שתוקי ישראלית או ממזרת א״כ אי נסיב ישראלית וגירשה או מתה שפיר מצי נסיב ממזרת שו״ל בעת שבא לישא ממזרת דשפיר נסיב וישראלית שנסב תחלה באיסור נשאת ואיסור דעבר עבר דכיון דהתיר ספק א״כ כי בא לישא ממזרת מידי ספק לא נפיק דילמא ממזר וישראלית שנשא תחלה שלא כדין היה והראיה שהביא הרמ״ט לזה ממ״ש בפ׳ תפלת השחר דעבר כמר עבר ואעפ״י כן אם נסב כרב אין להתפלל עוד לדעת רבנן אי תמה ל״ת דל״ד ספק מנעלות לספק פוסקים דהרי אמרו בעירובין ד״ז כל היכא דאיכא תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כגון ב״ש וב״ה לא ליעביד כי קולי דמר וכי קולי דמר ע״ש דהתם שאני דאי עביד כחדא להקל בבר אחד איך יעשה גם כאידך להקל גם בבר שני אבל כאן אי ספק ממזר התיר הכתוב ונשא ישראלית כי מתה וגרשה ונסיב ממזרת מידי ספק לא נפיק והרי התיר הכתוב ספקו גם מ״ש דדמי לשתי חתיכות חלב ושומן שאסור לאכול את שתיהן קשה דהתם שאני דאיקבע איסור ואפי׳ חד מינייהו אסור מד״ת כיון שחייב אשם תלוי עליו ואי כוונתו דאי אכל את שניהם חייב חטאת וכמ״ש הר״מ בפ״ח מה׳ שגגות וכבר הביא הפר״ח בי״ד סי׳ קי׳ ראיה לזה ממ״ש בשבת דל״ה בעושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ע״ש וכנ״ל ראיה ממ״ש בחולין דכ״א שנים אז זה וחזר והכה את זה חייב וכן באכל חזה בוית וחזה בוית ע״כ לא פליגי אלא אי התראת ספק שמה התראה או לא ש״מ דלכ״ע כל כי האי ודאי איסור חשיב ולקינן ליה ומחייבינן ליה מיתת ב״ד ועם כל זה אין מכל אלו ראיה ברורה ש״ל דבאיקבע איסור כגון שני חתיכות או שני בין השמשות או אביו ואחר וגיד ימין ושל שמאל דבחד מינייהו כי עביד אסיר מד״ת כיון דאיקבע איסור מינה דכי עביד תרוייהו חשיב ודאי איסור דלאיסור ס׳ ככר עבר בקמייתא לבר אבל ס׳ ממזר לפי דעת הרמ״ט שהבאתי לעיל דלא חשיב באיקבע איסור · וא״כ כי נסיב תחלה ישראלית מריכא שרי א״כ כי עביד תרוייהו מסתיין דליהוי כס׳ איסור באיקבע דאסיר מד״ת אבל שיהיה בודאי איסור

איסור ללקות הנ"ל אכן ראיתי להפר"ח שהביא ראיה מנ"ש בשבועות ד"ט שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב וכה"ג כתבו התו' בכתובות דכ"ז ד"ה ואם ע"ש והכא התו' דאיירי בדה"ר דספקו טהור הרי דאע"ג דבהליכה ראשונה שרי בכניסה למקדש כי הלך בשני ונכנס חשיב איסור ודאי ה"נ אף דהני נסיב ישראלית כי נסיב אח"כ ממזרת הו"ל איסור ודאי ואחר היסוב הא נמי ל"ת דהתם אין האיסור בהליכה דשביל שני כי אם בכניסה למקדש אח"כ והרי כיון שהלך בשניהם הרי ידעינן בודאי שנטמא וע"כ חייב בנכנס למקדש משא"כ שתוקי דכי בא לישא ישראלית דהוי ס' איסור דשמא ממזר ואעפ"כ התירו הכתוב כי גרשה ונסיב ממזרת נ"כ הוי ס' שקול דשמא ממזר הוא וישראלית שנשא ראשונה כאיסור נשאה אלא שהתיר לו הס' ועכשו נמי ס' גמור הוא ומה"ט נמי אין ראיה מהכא זה ואכל מזה בזית דכהני כיון דאיקבע איסור והכאה ראשונה או אכילה ראשונה אסיר מד"ת וכי התרו וחזר והכה או אכל והתרו נ"כ עליו הרי שני הכאות ושני אכילות בהתראה הם לפנינו וע"כ חשיב ודאי איסור אבל כאן דכי נסיב ישראלית התורה התירו וכי מתה וגרשה הכי מעשה הראשון הלך לו דבהתר נשא וכו' כא לישא עכשו ממזרת דס' גמור הוי והתירו הכתוב מאיזה טעם נאסר לו וכ"ש שיהיה חשוב כאיסור ודאי דמי ידעינן בודאי דכי נסיב ישראלית היה כדין כדי לעכב בידו ליקח ממזרת ואדרבא כ"ל דאיפ הפך דעתם מח"ם. הרשב"א בתורת הבית דק"ז גבי ביטול יבש ביבש דחד בתרי בטיל. דאינו יכול לאכול ג' חתיכות ביחד אלא כל חדא כבני עצמה דכשאוכל הראשונה אני אומר לא זו היא האסורה וכן בשניה ובשאוכל האחרונה אני אומר כמה שכבר נאכל היה האיסור וזו של התר ולפיכך אוכל כל אחת בפ"ע ע"ש הרי נראה דס"ל דרוב התיר ס' איסור ולא ודאי איסור ואעפי"כ הני אכיל גם ה"נ כיון שהדבר ס' דהאיסור במה שכבר נאכל ומינה לנ"ר דש"ר שיקח גם ממזרת הס' דהישראלית נשא באיסור ואף להרא"ש בפ' גיד הנשה לד"ק שחולק עליו וס"ל דהתיר הכתוב גם לאכול ג' חתיכות ביחד במה שאנו דנים גם. מדבריו יש ראיה שכתב שם אכל חד בתרי ביבש אף מדרבנן בטל דלאו משום ס' שרינן ליה דאפי' אי אכיל ליה חדא חדא ליכא אלא חדא בפיקא וס"ד לאוקמא ע"ש נראה דכי אכיל כל ג' חתיכות חדא חדא נמי הוי ס' איסור ואילו לדברי הרא"ש והפר"ח כי אכיל ה"ג הוי ודאי איסור אלא ודאי דאמרינן כנ' דהאיסור במה שכבר נאכל באופן שזה דפשיט להרא"ש והפר"ח דכי נשא ישראלית ומתה או גרשה ובא לישא ממזרת דחשיב איסור ודאי והתירו הכתוב כבר נתבאר דאי חשיב איסור ודאי מעולם לא התיר הכתוב בה"ג אלא שיש לדון דלא חשיב זה בי אם ס' גריד ושרי ומיהו אי נסיב תרוייהו בחדא נראה ודאי דאסיר מד"ת דאע"ג דביאה בשתיהן באחת לא יתכן מ"מ מעולם לא התיר הכתוב ס' איסור וכי נסיב תרוייהו אח"כ הרי הוא עובר באחת מהם ותרי דבתרי לא התיר דאף להרמב"ם ופר"ח שנידרו כן אינו אלא להר"מ שהביא ראיה משתוקי אך לדעת הראשונים דס' אסיר מד"ת אין הכרח כלל להתיר ואף אי ס"ל דשרי כל שלא הביאו ראיה משתוקי נ"ש להתיר כי ע"כ כ"ל עיקר דאסיר מד"ת:

אלא דאכתי יש להביא ראיה דהתיר הכתוב ספק ממזר גם בתרי ספקי להחמיר אע"ג דתרי ספקי להחמיר אסיר מד"ת גם לדעת הר"מ כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס ע"ש שהרי אמרו ר"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה תאי אמרת דילמא אזלא איהי לגבייהו הו"ל קבוע וכו' ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא וכו' והרי התר

שתוקי בממזר' הוי תרי ספקי להחמיר דאי אזלי איכהו לגבה אסיר מד"ת בממזרת דהרי רוב כשרים ורובא דאורייתא להקל כ"ש להחמיר וע"כ דאין התר. כי אם כדלא ידעינן אי אזלי איכהו לגבה או אי אזלא איהי לגבייהו ואכתי הוי ס"ס להחמי' דהיינו ספק אי אזלי איכהו לגבה ואת"ל אזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע דקי"ל קבוע גם להקל אכתי תידי ספק לא נפיק וא"כ ש"ת דהתיר גם בתרי ספקי וכ"ת דלא התיר כי אם בידעינן דאזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע להקל דהוי ספק גריד זה לא יתכן דהרי התיר סתם מתני' דריש פרק עשרה יוחסין שתוקי בממזרת גם מדבריהם בסתם וקשה לאוקמי דאיירי לבר כאזלא איהי לגבייהו דבל כי הא אילא הוי שתקי כי ע"כ ע"כ דגם מספק דהוי תרי ספקי התיר הן אחת דלפ"ז ק"ט לשיטת הר"מ היכי מני יליף ספק תורה להקל מדהתיר ספק ממזר והרי התיר גם תרי ספקי אע"ג דלכ"ע הא מד"ת וש"מ דחדוש הוא ותו היכי מני יליף וכבר תמה על זה הרב שער המלך. ועו"ק דא"כ תיפשוט מינה דקבוע הוי מד"ת ולת"ל בכתובו' דט"ו יתור ואדרב לן לקבוע וע"ש בתו' שהקשו לר"ש מנ"ל דין קבוע ע"ש ואם איתא ת"ל. מהתר שתוקי בממזרת דאי לא אמרינן דין קבוע איך יתכן שיתיר נגד רוב כשרים דקי"ל דבתר רובא אזלינן גם בדיני נפשות. כדמוכח בפ"ק דחולין די"א וש"ר להרב פני יהושע בכתובות דט"ו שהקשה כן ע"ש ולדידי אי קשה ל"ק כי אם לשיטת הר"מ דס"ל דספק שרי מד"ת דילפינן מהספק ממזר דאילו להסוברים דאסיר מד"ת ושאני ממזר דחדוש הוא א"כ לא מצינן למילף מהתר ספק ממזר של"ל דחידוש הוא דרוב לא מהני ביה וחשיב ספק ואעפ"כ התירו הכתוב והחדוש לא ילפינן אך לשיטת הר"מ ק"ט וכאמור והנ"ל ליישב. במה שקשה עוד לשיטת הר"מ דיליף מממזרת א"כ תרי רבויי להתיר שתוקי בממזרת ולהתיר שתוקי בישראל למ"ל והרי כיון דרבוי זה הוא כבנין אב להתיר ספק איסור ברבוי אחד סגי ויותר מזה הקשה הפר"ח בכללי ס"ס לשיטתו דהוי שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ע"ש כי ע"כ כ"ל ליישב לכל זה דצריכי תרוייהו דאי כתיב התר שתוקי בישראל לבד הוא אמינא דוקא בישראל התיר דהוי ספק גריד אבל בממזרת דהוי תרי ספקי מנ"ל דאם באנו לומר דהתיר בדידעינן דאזלא איהי לגבייהו לבד דהוי נמי ספק שקול הא ליתא דא"כ קשה לי שתוק מיניה. ותק"ו נפיק דכי התיר בישראל בספק גריד כ"ש בממזר דהוא פסול דשרי כי ע"כ ע"כ דכי התיר שתוקי בממזרת היינו אף בסתם דהוי תרי ספקי וכ"ת א"כ לכתו' התר שתוקי בממזרת דהוו תרי ספיקי ומכ"ש נפיק התר שתוקי בישראל גם זה. איכו דאי לאו דהתיר להדיא ספק גריד שתוקי בישראל לא הוה מצינן לאוקמי רבוי התר שתוקי בממזרת גם בתרי ספקי של"ל דלא התיר כי אם בספק גריד דהיינו דידעינן דאזלא איהי לגבייהו וכיון שכן שב"פ צריכי תרוייהו ומיהו אי לאו דקי"ל רבוי להדיא בדין קבוע לא הוה מצינן למילף מכאן של"ל דממזר שהתיר בו ספק חדוש הוא וכן בו נ"כ דין קבוע דהרי התיר בו ס"ס אע"ג דתרי ספקי להחמיר לכ"ע הוי מד"ת אלא דלבתר דיש רבוי לדין קבוע בעלמא' למדנו דאין חידושיה כאן בממזר דהחשיבו הכתוב ספק והתיר שגם בכל התורה דינא הכי והא לא הוי יליף בעלמא דגם תרי ספיקי להחמיר שרי מד"ת מדהתיר שתוקי בממזרת דכיון שלא התיר כי אם בממזרת דהיינו בפסולין לבד ז"ל דבפסולין הוא דלא חש והתיר גם בתרי ספקי אבל בכשרים הרי אין לנו בו הכרח שהתיר כי אם ספק גריד דתרי ספקי להחמיר לא יתכן וראיית הר"מ מהתר שתוקי בישראל דבספק תורה מותר הוא בדרך זה דאי אמרת לספק דינא שרי א"כ מינה ע"כ דהתר שתוקי בישראל לא אצטריך

לגופיה

בגופיה כיון דכלי רבוי גמי שרי ולא אצטריך כי אם ללמד
דשתוקי בממזרת שרי בכ"ג גם דהוי תרי ספקי דאי לא התיר
כי אם בספק גריד לישתוק מיניה ונילף מהתר שתוקי בישראל
כיון דקהל קבוע ג"כ להקל אך אי אמרת דספק תורה אסיר
מדינא א"כ צריכי תרווייהו ומכ"ל שהתיר הכתוב תרי ספקי
בממזרת בכ"ל ליישב לשיטת הר"מ ותו ל"ק מכל מ"ש וגם ל"ת
שהתיר הכתוב בממזר גם תרי ספקי להחמיר דלמ"ש ל"מ כי
אם שתוקי בפסולין ולא בכשרים והיא גופא קשה לשיטת
הסוברים דספק תורה אסיר מד"ת א"כ התר שתוקי בממזרת
גם בכהם דלא ידעינן אי אזלי איכהו לגבי הן אי אזלא איהי
לגבייהו מנ"ל אימא דלא התיר כי אם באזלא איהי לגבייהו
וצ"ל דכפ"קל הא דאי לא לישתוק מהתר שתוקי בממזרת ואי
התיר בספק בכשרים כ"ש בפסולין אלא ודאי דבא להתיר גם
תרי ספקי כי מן הבאר יש ליישב מה שהקשה הפר"ח עוד
לשיטת הר"מ דלדידיה מנ"ל דיתור תרי קהלי להתיר ספק
באו והרי כיון דמד"ת כל ספק שרי א"כ כי באו הנהו יתורי
לאסור באו דאי אמרת כל ספק אסיר מד"ת א"ש דלהתיר באו
דלאיסור לא אצטריך אך לשיטת הר"מ קשה אך במ"ש הא
נמי ל"ק דהרי שתוקי בממזרת דהוי תרי ספקי להחמיר אי
לאסור בא למ"ל לישתוק מיניה ואנן ידעינן דכל תרי ספקי
להחמיר וכיון דרבוי דשתוקי בממזרת ע"כ להתיר בא תינה
נפיק שגם יתור שתוקי בישראל להתיר בא וב"ת א"כ תיקשי
במ"ש שם לרז' דשתוקי בישראל ושתוקי בממזרת מחד קהל
נפקי ואילו למ"ש לר' אהדדי דזה ספק גריד וזה תרי ספקי
להחמיר הא נמי ל"ק שו"ל דבהא פליגי דלר"ו דדריש תרי יתורי
ע"כ לאוקמי יתור שתוקי בממזרת גם בתרי ספקי אך לר"י
דלא דריש אלא חד מוקי לה בהתר שתוקי בישראל א"כ לדידיה
התר שתוקי בממזרת הוא נ"כ בספק גריד דהיינו דידעינן
דאזלא איהי לגבייהו ובלא"ה אסיר ובספק גריד לא צריך
רבוי דאי התיר בכשרי' כ"ש בפסולין אך מצד אחר אכתי היה
מקום להחמי' להכריח שגם תרי ספקי להחמיר התיר הכתוב
בכל פסולי קהל בישראל שראיתי להרב בית שמואל אה"ע
סימן ד' ס"ק ט"ל שהביא דברי הר"ן וה"ה שכתבו דלהכשיר
לבד נאמנת האם כיון דד"ת שתוקי כשר בבת ישראל והקשה
דאנן קי"ל דנאמנת להכשיר גם ברוב פסולין כאבא שאול
בקדושין דמ"ר וקי"ל כוותיה כמ"ש כל הפוסקים ובאיכא רוב
פסולין בלא דיבורה הוי ממזר ודאי דרובא דאורייתא ובקדו'
דע"ג מבואר דרובא ברוב כשרים או מחצה למחצה הוא
שהתיר הכתוב ושתוקי בישראל ותירץ דגם ברוב פסולין אכתי
הוי ספק ממזר בלי דיבורה די"ל דהיא אזלא לגבי בועל והוי
קבוע וכי ידעינן בודאי דאזל הבועל אצלה ואיכא רוב פסולין
י"ל דאה"נ דאינה נאמנת ע"ש ואם איתא דלא התיר שתוקי
בישראל תרי ספקי להחמיר אכתי קשה ברוב פסולין איך
נאמנת דהוי ס"ס להחמיר דאולי אזל הבועל לגבה ואת"ל
אזלא היא לגבייהו אכתי מידי ספק לא נפיק וש"מ דהתיר
גם תרי ספקי ומיהו בר הוינן בה הא נ"מ שהרי כי יהבינן
ליה כל דיליה אכתי קשה דהרי כי היכי דס"ל לאבא שאול
בפסולי קהל דנאמנת גם ברוב פסולין ה"נ ס"ל לר"ג דנאמנ'
בפסולי כהונה כמ"ש בכתובות די"ג לדברי המכשיר מכשיר
אפי' ברוב פסולין ודבא גופיה אמר שם בדי"ד ר"י בן בורי
דאמר כתאן אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשיר ואם כן
תיקשי להר"ן בפ"ק דקדושין שהכריח דספק תורה אסיר
מד"ת ושתוקי בישראל שהתיר חדוש א"כ בפסולי כהונה דלא
גלי להתיר אסיר מד"ת וא"כ תיקשי לטעם הר"ן בנאמנות
האם להכשיר דמד"ת נמי כשר דשתוקי התירו הכתוב בישרא'
דאכתי תיקשי איך נאמנת להכשיר בפסולי כהונה גם ברוב
פסולין דלפחות מידי תרי ספקי להחמיר לא נפיק ואי בספק
גריד אסיר מד"ת כ"ש תרי ספקי ונם לה"ה אף אי ס"ל דכל ס'
שרי מד"ת בכל התורה מ"מ תרי ספקי להחמיר לכ"ע הוי
מד"ת ועוד דברוב פסולין הוי איקבע איסור דלכ"ע אסיר
מד"ת דאף לשיטת הרי"מט דבעובר לא חשיב איקבע איסור
מ"מ לגבי אשה הנבעלת גם הרי"מט הודה דהוי איקבע
איסור וא"כ תיקשי דמה יענו לנאמנות האשה לגבי דידה
בענין פסולי כהונה דמה"ט נאמנת וע"ק בעיקר דברי ה"ה
והר"ן והרשב"ם דהיכי תלו תניא בדלא תניא שהרי טעם
נאמנות האשה כבר אסיק הש"ס בכתובות די"ד לר"ג אלים
ליה ברי דאפילו בחד ספק נמי מכשיר וקיל ליה שמא דאף
בס"ס נמי פסיל ע"ש ומינה נפיק שגם נאמנות האם בשתוקי
הוא דאלים ליה בברי דאפילו בחד ספק נמי מכשי' דאי מכשי'
בפיסול כהונה כ"ש בפסול קהל וב"ת דברי לא עדיף כי אם
באיסור דידה אבל לגבי ולד לא חשיב ברי דידה כיון דעכ"פ
הוי עד יחיד זה אינו שהרי אסיק שם בכתובות די"ג דלדברי
המכשיר בה מכשיר בבתה וקי"ל כוותיה ובר מן דין שנראה
דעיקר טעם הנאמנות אינו אלא משום חזקה דכשרות שיש לה
כמ"ש שם בדי"ג בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות וכי תלו
שם בברי"ד דלר"ג אלים ליה ברי כבר ביאר הרוטבא הובא
בשיטה מקובצת דחזקה במקום שלא טענה איהי בברי
דנבעלה לכשר איכה כלום דהוי כמורה שנבעלה לפסול דאין
שם חזקה ע"ש כמנא דעיקר טעם נאמנותה משום חזקה
כדקי"ל בכל ספק אוקי אחזקתיה וא"כ ק"ט להר"ן וכר' דהו"ל
למיתלי הטעם משום חזקה כל דטענה בברי דנבעלה לכשר
ובהכי אתי שפיר דהתירו גם ברוב פסולין דאע"ג דרובא
וחזקה רובא עדיף מ"מ חזקה וברי כנגד רובא חזקה וברי
עדיף כי על כל פנים כ"ל לייסב בדוחק דבריהם דאה"כ דעיקר
טעם נאמנות דאם להכשיר הוא דמד"ת נמי כשר מטעם
חזקה דכל ספק אוקי אחזקיה ולפי שדבריהם בספק ממזר
דהתיר הכתוב גם בלי חזקה כגון בשותקת מרבוי הכתוב ואי
הוו תלו הטעם משום חזקה היה נראה דבשותק' אסיר מד"ת
מה שאינו דהרי התיר שתוקי בישראל גם בשותק' וע"כ בקטן
טעם כולל התר שתוקי בישראל וא"כ דשרי גם מטעם חזקה
ותו ל"ק מדברי הבית שמואל שהתירו גם ברוב פסולין דהרי
בטוענת ברי דאיכא ברי וחזקה עדיף מרוב ושרי מד"ת בכל
איסורי תורה ותו ל"מ מזה שהתיר הכתוב שתוקי בישראל גם
תרי ספקי להחמיר ובהכי ל"ק מה שהקש' הבית שמוא' דמת"ש
ברע"ג ר"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה וכו' נראה
דברוב פסולין מודה דאסיר מד"ת ואילו שם ברע"ד אסיק
הש"ס דקי"ל כאבא שאול דגם ברוב פסולין כשר ואילו למ"ש
לק"מ דהכא שאול איירי בטוענת האם בברי לכשר נבעלתי
דהוי ברי וחזקה מהני נגד רוב משא"כ הכא דאיירי בשותקת
דאפילו אי חשיבה חזקה גם בשותקת הא קי"ל רובא וחזקה
רובא עדיף · כי מן הבאר יש לייסב מ"ש הבית שמואל אה"ע
סימן ד' ס"ק כ"ב גבי מ"ש הטור וש"ע דהאב שאומר על
העובר שאינו ממנו נאמן לפוסלו והוא ממזר ודאי הביא
שהר"מ חולק על זה שכתב בפט"ו מה' א"כ הי"ט אמר האב
אינו בני או שהיה בעלה במדינת הים הרי זה בחזקת ממזר
ואם אמרי מגוי ועבד נתעברתי הולד כשר וכתב ה"ס דבכל
ספק נאמנת האם להכשיר ע"ש נראה דבלי דיבורה אין הולד
ממזר ודאי דהכין מ"ש בחזקת ממזר ר"ל בספק ממזר והק'
לדעת הטור וש"ע דאי בלי דיבורה הולד ממזר ודאי איך
נאמנת היא להכשיר ע"ש ולמה שנתבאר הא ל"ק דבטענה
בברי כן שנבעלה לגוי או עבד הו"ל ברי וחזקה דהרי אשה
זו בחזקת כשרות דישראלית עומדת והרי ביארנו דחזקת
האם מהני גם לולד דאע"ג דחזקת כשרות דנדרין לית בה
כיון דמודה דנבעלה לאסור לה דהיינו גוי ועבד מ"מ חזקת
ישראלית

ישראלית עכ"פ אית לה דאעפ"י שחטא ישראל הוא וככ"ר נ"כ
אית ליה חזקה זו גופא וכי טענה דנכעלה לגוי דמעתיר
הולד בחזקת כשרות שהיה לו מכח האם באמונת החזקה וכרי
מהני אפילו נגד רוב כ"ש כאן דאין כאן רוב ברור ומ"מ מה
שהבין הרב כדעת הרב בחזקת ממזר היינו ספק ממזר וכמו
שכ"כ מרדכי ה"ה הדין עמו שכ"כ מת"ש בהג"ה ארוסה
שנתעברה הרי הולד בחזקת ממזר ואסור בבת ישראל ואסור
בממזרת ע"ש הרי מדאסרו גם בממזרת ש"מ דספק ממזר
וכמ"ר שם הולד שתוקי ואעפ"י כן כתב הולד בחזקת ממזר
והוכרחתי לזה לפי שראיתי בס' בני דוד בה' איסורי ביאה דמ"מ
שתמה בדברי ה"ה דאיך תהיה כאמ' דבלי ריבורה הולד ממזר
ודאי כמבואר בדברי הר"מ שכתב הרי זה בחזק' ממזר וכה"ג
כתב בה"ג כאן לו' עובר זה אינו בני וממזר הוא ויהיה ממזר
ודאי ע"ש את"ר ואין מכל זה תלונה דהראיה שהביא בחזקת
ממזר שהבין דר"ל ודאי ממזר תכר' בגרה דמת"ש בהג' הבו'
להפך דלשון זה משמע ספק ממזר גם מה שהביא בהג' ל"מ
מירי דהתם שאני דאמ' אינו בני וממזר הוא דיתור לשון וממזר
הוא בא לאפוקי דאי אמר אינו בני לבר הוי ספק ממזר דיתכן
שיהיה מגוי וכי אמר וממזר הוא הוי כאלו העיד שזנתה עם
יהודי והרי האמינו הכתוב לעשות בנו ממזר משא"כ כאן
דאמ' אינו בני לבד או שתק דאין בדבריו הכרח דעשאו ממזר
ודאי כי אם ספק ממזר גם בעיקר קושיתו לפי דבריו דהוי
ודאי ממזר ל"ק הם שביארתי דברי וחזקה עדיף מרוב
כדמוכח בד"נ וכרו"ר דכתובות גם ראיתי להרב שער המלך
בפט"ו מה' א"כ דקו"ט שהקשה בדברי ה"ה שהבין דבלי
ריבורה הוי ספק ממזר מת"ש בהג' כאן לומר אינו בני ויהיה
ממזר ודאי ונדחק ואיירי כשהיא טוענת דממנו נתעברה
דטוענת בהפך אבל כל שאינה טוענת בלוס הוי ספק ממזר
ומזה תמה להבית שמואל בת"ש שהטור חולק להר"מ והוא
תימה שלשון הטו' הוא נמשך לשון הר"מ שכתבתי ע"ש ואה"ת
אין דבריו נכונים דהשמיט בהג' מ"ש וממזר הוא וכבר ביארתי
דלשון זה בא לעשותו ודאי ממזר משא"כ הטור שכתב דאינו
בני לבד דהוי ודאי ממזר גם בעיקר חלוקיש להשיב אלא
שאין להאריך כאן · ומ"מ לעיקר חקירתינו נראה דבתרי
ספקי להחמיר או בתרי ספקי דסתרי אהדדי בספק פסולי
קהל לא התיר הכתוב אך באיקבע איסור לפי מה שכתבא' יש
להוכיח מעיקר הסוגי' שהתיר ס"פ קהל באיקבע שהרי התיר
באזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע אף דהוי איקבע איסור
וכמ"ש הרש"א בת' וגם הרא"ש בת' הודה לו דאשה הנבעלת
לגם איקבע איסור חשיב אך בולד רעתו דלא חשיב אקבע
וכבר ביארתי מה שיש לחשיב דאין טעם לחלק בין האם לולד
ושוב אחר הישוב יחוי הוית דאין ראיה מכאן שהתיר גם
באיקבע איסור דבי קול דמביא אשם תלוי באיקבע איסור
היינו במקום דלא שייך חזקה כענין חתיכה משתי חתיכות
דאע"ג דבחתיכה אחת איתחזק איסור הלא בחתיכה ב'
אתחזק התר ובמאן דליתנהו ·דמי ומ"מ כיון דאיקבע איסור
חייב אשם תלוי ודבר פשוט דאתחזק איסור יש טפי מאקבע
איסור דהוי באתחזק לכ"ע כפקו אסיר מד"ת דבכל ס' אוקי
אחזקתיה והוי כודאי איסור כדמוכח מדברי התוס' דכתובות
דכ"ב ד"ה הבא ע"ש ואילו באיקבע אינו חייב חטאת ולא
אשם תלוי וגם בטעם איקבע דחייב אשם תלוי אינו מוסכם
דאיכא מ"ד בכריתות דהו' הטעם דיש אם למקרא ואיכא מ"ד
דה"ט דאפשר לברר איסורו וע"כ ה"ט דטעם איקבע קליש
כיון דבחתיכה עצמה לא איתחזק בה איסורא וא"כ כי מהני
אקבע לאסור היינו דאין חזקה נגד איקבע אבל במקו' חזקה
לא מהני מירי וא"כ גבי פיסולי קהל שיש כאן כשר ופסול דהוי
ספק שקול או באזלא איהי לגבייהו דהוי קבוע דהוי במתנה

כשרים ומחנה פסולין כי נבעלה לאחר מהם דהוי באיקבע
איסור אינו כלום דהרי אשה זו בחזקת כשרות לכהן עומדת
וכיון דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה מותרת מד"ת לר"מ אע"ג
דאיקבע איסור בחזקה אלים טפי דהרי חזקה לכ"ע אולינן
בתרה מד"ת לעשות הספק כודאי ואילו איקבע לת"ר חתיכה
אחת שנינו אינו מד"ת וגם לת"ר חתיכה משתי חתיכות
לטעם רז' דיהיב הטעם דאפשר לברר וכן לרבא ולאביי בר
רב משום דיש אם למקרא ל"מ מידי וגם לר"כ לא הואיל
איקבע לעשות ספק כודאי לחייבו חטאת כי אם באשם תלוי
וא"כ כי הוו איקבע וחזקה דסתרי אהדדי מסתבר ודאי
דבתר חזקה אזלינן ומיכה בספק מצד איקבע איסור במאן
דליתיה דמי כיון שיש לאשה חזקה כשרו' דמהני גם לולד וכ"ל
ראיה וזה מת"ש התוס' בנדה ד"ב ר"ה וה"לל שכתבו דטמא
שנגע באחת מן החביות ואינו יודע באיזה מהם נגע וכן ב'
נזירים שאמר להם אחד ראיתי א' מהם שנטמא היכא דהוו
ג' וכן שני שבילים בר"ה דמטהרינן שניהן בבאו לישאל זה
אחר זה אע"ג דמשוטה לא נפקי יליף אלא דבר שיכול להיות
ועיקר טעם והתר דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה ע"ש ואי
באיקבע איסור לא מהני חזקה היכי מטהרינן בכה"ג דהוי
איקבע איסור וכ"כ התוספות בחולין דף ט' ד"ה התם וכ"כ
הרו"קו שורש קע"כ דר' ומצאתי תמהני להרא"ם והרש"ת
דפשיט להו דכי אזל' איהי לגבייהו דהוי קבוע חשיב באיקבע
דאסיר מד"ת וזהו אינו דבמקום חזקה לא מהני איקבע ·

והנה אמת שהיה מקום ליישב ,דבריהם לפי מ"ש לעיל
בשם הרוטבא בכתובות דו"ג ודו"ר דכי מהני לה
ולולד חזקת כשרות אינו אלא בטוענת היא בכרי לכשר
כביצלתי אבל בשותקת או אלמת לא מהני חזקת כשרות וא"כ
בבתר שתוקי מד"ת דבשותק' האם איירי קרא לא חשיב חזקת
כשרות כלל ושפיר מהני ביה איקבע איסור ומיהו אינו מספיק
דו"ל דכי לא מהני בשותקת חזקת כשרות אינו מד"ת אלא
מדבריהם שהרי בכל התורה מהני חזקת ואזלינן בתריה בכל
גווני וא"כ שפיר ו"ל כדע' הר"מ דאה"כ באיקבע אסור הספק
מד"ת וכי התיר ממזר באיקבע התם משום חזקה דמד"ת
חזקה גמורה אלא שיש להשיב א"כ קרא למ"ל הרי כל ספק
באתחזק התר שרי מד"ת ו"ל דהוא גופא קמ"ל דאע"ג דלא
טענה בברי לכשר כבעלתי ויש כאן איקבע איסור אפ"ה שרי
מטעם חזקה ומינה ילפינן דכל ספק דחמנא שרי בלא אתחזק
דבבירור דלא טענה האשה בברי וגם דאיקבע האיסו' אתרע
החזקה והוי בתרי חזקי דסתרי דבמאן דליתנהו דמי כדמוכח
בעירובין דל"ו באופן שיש לדון בספק ממזר בין בתרי ספקי
להחמיר בין בתרי ספקי דסתרי אהדדי דאסיר מד"ת אך
באיקבע איסור שרי מד"ת מטעם חזקת כשרות· אך ממקום
אחר יש לדון דבכל דהתיר הכתוב ספק איסור גם בתרי ספקי
דסתרי התירו מת"ש בירושלמי דפ"א דיבמות סוף הפרק
דהתם דתני הכה שניהם באחת קלל שניהם באחת חייב ור'
יהודה פטר מחלפה שיטתיה דר"י דתנן אכל מזה בזית ומזה
בזית בספק שתוכים ר"י אומר אינו סופג אלא ארבעים ואסיק
מודה ר"י בשאר כל הספקות שהוא חייב ברם הכא קרא דריש
ר"י אביו ודאי לא הספק אמו ודאי לא הספק ע"ש הרי כיון
דהתיר הכתוב ספק הכאת וקללת אביו התיר ר"י מכח הרבוי
גם בתרי דסתרי ואף בבת אחת כגון הכה או קלל שניהם
באחת וזה ראיה גמורה לדעת הרא"ם והפר"ח שוב ראיתי
דהא כמי ל"מ דהכא שאני דכי כתיב מיעוט זה להתיר ספק
בהכאת וקללות אביו כתיב בעונש כדכתיב כי איש איש כי
יקלל את אביו ואת אמו מות יומת דאילו אזהרה מקלל אב
אינה מפורש' בכתוב כמ"ש בסנהדרין דס"ו ע"ש וכיון דכתיב
המיעוט בעונש אי לספק גריד אתי למ"ל קרא הא קי"ל ספק

כמשות להקל ומד"ת הוא כמ"ש בפ"ק דפסחים דף ט' ע"ב ולכן ביקו ובקטיל נפש מספק ורחמנא אמר ושפטו העדה והצילו העדה ע"ש כי ע"כ דלפטור תרי ספקי דסתרי דהוה כודאי איסור הוא דאתי דמדינא חייב משא"כ גבי ממזר דכי כתיב המיעוט באוסר' כתיב ולא בעונש בכי האי ג"ל דלהתיר ספק בריה אתי ולא להתיר תרי דסתרי דהוי כודאי איסור וכ"כ מה"ש ביומא דע"ב דתני שיעור אסיר מד"ת ולא לקי דכי רבי הוא באזהרה ולא בעונש ע"ש אלא דאכתי ממקום אחר יש לי לדון דכי התיר ספק בכל מין ספק התיר ואף במיעוט התר נגד רוב איסו' וכ"ש בתרי ספקי דסתרי או תרי ספקי להחמיר מה"ש בפ"ק דב"מ ד"ו אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי דספיקא לאו בר עשור דתנן קפץ אחד מן המנויים לתוכם כולם פטורים וכו' אלא מאי אית לך למימר עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ע"ש והתוספות שם ד"ה קפץ תמהו דלבטיל ברוב ולחייבו כולהו במעשר וכו' ע"ש ומינה יש לדון דכי התיר בספק דגם במיעוט נגד רוב התיר דהא נמי ספק. מקרי ובהכי נ"ק מתמיהת התו' הנזו ושוב ראיתי בשיטת רב בצלאל שתירצו כן הרא"ש והריטב"א לקושיית התו' ע"ש ואף שדעת התו' נראה דכי התיר ספק לא התיר נגד רוב מ"מ הם הניחו הדבר בתימה ואין ספק התו' מוציא מידי ודאי של הרא"ש והריטב' וגם יש להכריח כן מעיק' הך סוגייא דקדושין דע"ב דאסיק דתרי קהלי חד להתיר שתוקי בישרא' וחד להתי' שתוקי בממזרת והרי אמרו ד"ת שתוקי כשר מ"ט רוב כשרים אצלה ומינה דכי התיר שתוקי בממזרת הוא אפילו נגד רוב כשרים אצלה ש"מ דכל מין ספק התיר ואע"ג דשם בדע"ר נחלקו ר"א ות"ק אי בפקן בודאן שרי וקי"ל כר"א שאסר וא"כ י"ל דמטעם רוב הוא זה איננו שכבר כתב הר"ן דה"ט דס"ל דעבור מעלה דבנן גם בפסולין הרי דמד"ת הותר ואף שמדברי התו' ז"ל נראה דלר"א מד"ת נמי אסור דלא דריש קהל להתיר שתוקי בממזרת וכ"כ דעת ה"ה כמ"ש לעיל ז"ל דהם ס"ל דספק מד"ת אסור והתר שתוקי בישראל חידוש הוא ולא התיר כי אם שתוקי בישראל ולא בממזרת ומ"מ מדעת הר"ן שוה ירא' דעת שאר הפוסקים נ"כ יש לדון דכי התיר ספק גם נגד רוב התיר ומיהו לזה יש לדחות דהכא שאני דכיון דשתוקי בממזרת הוי רוב לאיסור ומיעוט להתר א"כ כי התיר נגד רוב התיר ולא בתקו' ספק משא"כ בענין דאפשר לאוקמי ומיעוט בספק שקול לא מרבינן נמי גם במיעוט נגד הרוב אך מאידך יש ראיה דכל מין ספק התיר בסתם וכ"כ מדתנן בפ"ו דטהרות כל שאתה יכול לרבות ספקות וספקי ספקות ברשות היחיד טמא והרי ספק טומאה ברשות היחיד טמא אמרו בסוטה דכ"ח דמסוטה ילפינן לה ע"ש והפר"ח בי"ד סי' ק"י ס"ק מ"ט למד מת' הרשב"א דס"ס דקי"ל דשרי ה"ט משום דחשיב רוב דתרי נגדי להתר וחד לאיסור ע"ש וא"כ תיקשי מנ"ל לטמא ברה"י בס"ס דהוי כרוב והרי מסוט' לא הוי יליף אלא ודאי דספק מקרי גם נגד הרוב וכל מין ספק בכלל ומיהו לזה יש לדחות דעיקר יסוד הפר"ח שכתב דס"ס חשוב כרוב איננו מוכרח ויש להשיב עליה ואין כאן מקום להאריכ' כי ע"כ אין סמך למה שאנו דנין כי אם מההיא דעשירי ודאי והוא חידוש גדול ומה גם דמכל מה שביארתי לעיל נראה דאף תרי דסתרי או תרי ספקי להחמיר לא התיר כ"ש במיעוט נגד רוב ושוב ראיתי דיש להכריח דכי התיר ספק לא התיר נגד רוב מה"ש בכתובות דט"ו גבי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי להקל מנ"ל מתשעה שרנים ונפרדע א' ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהם נגע ברה"י ספקו טמא ברה"ר ספקו טהור ע"ש והרי ס"ט ברשות הרבי' לטהר מסוט' גמרינן לה כמ"ש בסוטה דכ"ח וברים נדה וצ"ע בתו' והשתא תיקשי וכ"ל דאמרינן קבוע גם להקל איתא שאני

טומאה ברה"ר דכיון דהתיר הכתוב הספק גם נגד הרוב התיר אלא ודאי דאין לנו לומר מסתם שהתיר גם נגד הרוב ומיהו בסי' רנ"ב צידדתי בדעת הר"מ דס"ט ברה"ר לטהר איננו מד"ת אלא מדבריהם דכיון דכל ספק רחמנא שרי התירו ס"ט ברה"ר ולדידיה נ"מ דבמקום שהתיר ספק שלא התיר גם נגד הרוב אלא שמעיקר סוגיין דקדושין שאמרו מאי אמרת דילמא אזלא היא לגבייהו הו"ל קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי והתורה אמרה ודאי ממזר לא יבא אבל ספק יבא נראה דאי לאו דין קבוע לא היה לנו מקום להתיר משום ספק ממזר כשיהיה שם רוב פסולי' וכ"כ מה"ש שם גבי אסופי כיון דאיכא פנויה ומחמת רעבון הו"ל פלגא ופלגא וכו' נראה דאי לאו דהוי ספק שקול לא היה כח להתיר אסופי משום ספק ממזר כי ע"כ כ"ל יותר כעת דכי התיר ספק לא התיר רוב ואדרבא דברי הרא"ש והריטב"א דפ"ק דב"מ יש לתמוה עליהם בזה וראיתי להרב עצמות יוסף בפ"ק דקדושין גבי כתן הוא ואמרה היא דאסיק הש"ס דספיקא וחיישינן מדרבנן שנסתפק אם הך חשש הוא מד"ת וספק גמור הוי דלא אזלינן בתר חזקת פנויה א"ר דאזלינן בתר חזקה והחשש מדבריהם דאיכו ספק גמור וסיים ות"מ דאוי לחוש לכל החומרו' ולעשותו ספק ממזר מדאורייתא ע"ש וק"ל דמכ"מ לגבי ממזר אי הוי ספק גמור או לא הרי ספק ממזר בהדיא התיר הכתוב וא"כ אף אי הוי ספק גמור איכו ממזר אלא מדרבנן דקי"ל כר"א בקדושין דע"ד דאפילו ספקן בספיקן אסור וכ"ת דס"ל דספק ממזר באתחו' התר גם מדרבנן שרי דכל ספק אוקי אחזקתיה שכ"כ דעת הריק"ו הביאו הכ"מ בפ"י מהלכו' גירושין מלבד שכבר הקשו על דברי הריק"ו והכ"מ תמ"ש הר"מ בפט"ו מה' א"כ דספק ממזר שהתיר הכתוב ואסרוהו חכמים היינו בבא על אשה ספק מקודשת או ספק מגורשת יע"ש עיין בתו' הרלנ"ח סי' י"א בר מן דין דהכא לא שייך זה דעכ"פ כבר אסיק הש"ס ספקא הוי וחיישינן מדרבנן הרי דעכ"פ הוי ממזר דרבנן וכיון שכן לא ידעתי מאי כ"מ אי הוי ממזר מספק גמור או מחשש דרבנן וצ"ע :

סימן קי"ח נטיתי ידי לעמוד במה שתעלה מצודתי במחלוקת הראשונים

כוחי כפש במאי דקי"ל ס' תורה להחמיר אם הוא מד"ת או מדבריהם והביאו ראיות מהם להתיר ומהם לאסור והרשב"א בתורת הבית דק"ב והר"ן בפ"ק דקדושין ובת' סי' כ"א הביאו ראיה בשם ת' הרמב"ם מה"ש בקדושין דע"ב דתורה אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ס' ממזר יבא אלמא לא אסרה אלא האסורין ודאין הא ס' איסורין לא והם השיבו דאדרבא מינה ראיה דאסיר ס' מד"ת דאי לא אמאי אצטריך רבא לאורוכי בלישניה כולי האי לימא מ"ם הו"ל ס' וספיקא מותר מד"ת ומ"ש ממזר דנקט אלא ודאי ס' ממזר דוקא קאמר כמ"ש לעיל מזה דמיתור קהלי שוא כין לרבי יוסי ולר"ז הא בעלמא ספיקו כודאו וכן פרש"י וכו' :

ואולי סבור הרב דגלי קרא בממזר וילפינן מיניה לכל התורה את"ד ומה שיש להשיב בראיה זאת כבר כתבתי בסי' הקודם :

והנה ראיתי להרש"ח בת' סי' מ"א והרומט חו"ד סי' א' והפר"ח בי"ד סי' ק"י דלהר"מ תיקשי מאי קאמר ות"ם אמרו שתוקי פסול ואסיק דמעלה עשו ביוחסין ומאי קושייא והרי בכל ס' תורה אסרו חכמים ולמה תלה במעלה דיוחסין בלא"ה הרי אסרו כל ס' · והרב כרתי ופלתי בסי' ק"י בכללי ס"ס תירץ לזה דכי פריך ומ"ט אמרו שתוקי פסול היינו כדידעינן דאזלי איכהו לגבה דקי"ל כל דפריש מרובא פריש ואם"כ דבדלא ידעינן לא פריך שיהיה כשר דעכ"פ כל ס' תורה אסרו חכמים ע"ש ותמהני עליו דאכתי תיקשי תמ"ש בה"ב

כה"ג שם גבי אסופי ות"ט אמרו אסופי פסול והרי התם לא שייך תירוצא דעכ"פ כל אסופי ס' שקול הוי דלא שייך ביה רוב ומאי ק"ל ודוחק גדול לומר דפריך באסופי בעיר שאין בה ארוסות או שיש ואין בעיר שהלכו בעליהן למדינת הים דהוי תרי גדדי להתר וחד לאיסור דככי האי הו"ל כרוב שאין זה במשמע הסוגייא כלל · גם בעיקר פשיטותו דשתוקי דאזל הבועל לגבה דפסול לא ידעתי מנ"ל לדון כן שהרי מת"ש בברכות דכ"ח פסקו הר"מ וטור אה"ע סי' ד' דעמוני ומואבי ומצרי הותרו עכשו דבא סנחריב ובלבל את העולם וכל דפריש מרובא פריש הרי דהתירו בפסולי קהל מטעם כל דפריש וכ"כ שהרי פסק הר"מ וטור אה"ע סי' ד' דאשת איש שהכל מרנני' אחריה' שזונה דחוששין משום זונה ואין חוששין לולד משום ממזר דרוב בעילות אחר הבעל הרי דהתירו לגבי ממזר מטעם רוב ואף שהיה מקום לדון כדבריו דבכתובות דט"ו אסיק הש"ס והצריכו תרי רובי משום מעלה ריוחסין ע"ש מ"מ ל"מ של דה"ד בפסולי כהונה ולא בפסולי קהל דכה"ג הקשו בכתובות דו"ג לזעירי דאמר בסתרה מדאמר רב אין אוסרין על היחוד לימא דלא כרז' אפי' תימא רז' מעלה עשו ביוחסין ופרש"י ביוחסין בכהונה ע"ש נראה דמעלה ליתיה כי אם בפסולי כהונה לבד ובבר עמדתי על זה לעיל בסי' פ"ט והעלתי שיותר נ"ל דבפסולי קהל לא בעינן תרי רובי וגם בחד רוב כשר והפר"ת הקשה לש"י הר"מ דתיקשי מנ"ל לש"ם לדרוש תרי קהלי להתיר שתוקי בישראל ולהתיר שתוקי בממזרת דטפי היה לדרוש לאסור כי היכי דדרשי ב' קהלי לכהנים ללוי וישראל והיינו לאסור ה"כ ניהא לאסור שתוקי בישראל וממזרת אך להרשב"א ניחא דלאסור לא צריך קרא דבלא"ה כל ס' אסיר מד"ת ע"ש ואי הוה ל"ק דאי קשה גם לשיטת הרשב"א קשה דניתא דאתי לאסור ולעשותו ודאי כי היכי דלילקי עלה שהרי אמרו בסוטה דכ"ח מגיד לך הכתוב שמס' אסורה והקשו התו' לת"ל קרא לאסור ס' ותירצו דאיצטריך לעשותו ודאי ע"ש וכ"כ הרשב"א בחי' יבמות די"א דאם בא עליה בעלה לקי דעשה הכתוב ס' כודאי להחמיר עליו ומה"ט נמי למדו מסוטה ס' טומאה ברשות היחיד דהוי טומאת ודאי כמ"ש שם ובנדה ד"ג ע"ש וכה"ג הקשו התו' בחולין דכ"ג ד"ה אצטריך דכיומא דעז"ר מאי ק"ל אצטריך קרא למיסר ס' אימא אצטריך לרבויי לאסור חלבו כודאי ולא כס' ע"ש :

והנ"ל לייסב דמסתב' להו לדרוש להתר טפי מלאסו' דהרי לעיל בדע"א אמרו דמשפחה שנטמעה נטמעה ואינו רשאי לגלות אדם היודע מי הם הפסולים ומפקי לה מדכתיב וישב מצרף ומטהר כסף הרי שהתיר ס' ממזר וגם התיר בו לאו דולפני עור לא תתן מכשול דקי"ל דהיודע אינו רשאי לגלות ש"מ שהקל הכתוב באיסור פסולי קהל ומינה הכריחו דע"כ הנך רבויי דתרי קהלי להתיר באו ולא לאסור אך את זה יש להכריח כשיטת הר"מ דכי דרשו ממזר ודאי לא יבא אבל ס' יבא לאו מיתור קהלי כי אם דאין במשמע הכתוב שאסר כי אם איסורי ודאי ולא מאיסורי ס' דאי כדעת הרשב"א והר"ן דמיתור קהלי הוא דנפק"ל א"כ תיקשי רבב"מ דז' דרשו עשירי ודאי ולא עשירי ס' והתם דעשירי אצטריך לגופי' למכות מעשר · וז"ל דהתם נמי מיתור ה"ה דהו"ל לומר עשירי יהיה קדש לה' :

וכן ראיתי כשו"רב בצלאל לב"מ ד"ו בשם הרוטבא שכראה מדבריו דמיתור ה"ה דרשו ולא עשירי ס' א"כ מיתור יהיה דרשו וכ"כ קצת מת"ש התו' בזבחים ד"ט ר"ה העשירי ע"ש אלא דאכתי ק' דבירושלמי ספ"א דיבמות אמרו בהג' דריש כי יקלל את אביו ואת אמו אביו ודאי אמו ודאי ולא ס' וז"ל דהתם נמי מיתור את דריש וכ"כ ראי

ממשמעות היכי פליגי רבנן עליה דר' וסברי דקלל שניהם כאחד חייב והרי אביו ודאי משמע ולא ס' וקו"ל נמי כרבנן אך אי מיתור את דריש רז"ל דרבנן לא דרשי את א"כ דרשי דרש אחר וכיון מ"ש התו' במנחות דנ"א ד"ה ור"ש את לא דריש ע"ש באופן דראיה זאת להכריח מהך סוגייא דס' אסיר מדכריהם ל"ת ואדרבא יותר נראה כהרשב"א והר"ן דאי לאו מיתור קהלי הוה אסרינן שתוקי מד"ת וראיתי להרב דברי אמת בקונ' ט' דפ"א שתמה לשי' הסוברים דס"ת אסיר מד"ת מת"ש בסוטה דכ"ט והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא הוא דלא יאכל הא ס' טמא יאכל אימא סיפא והבשר כל טהור יאכל בשר ודאי טהור יאכל הא ס' טמא לא יאכל אלא ש"מ כאן שיש בו דעת לישאל' וכו' ולהר"מ אתי שפיר דלא חשיב תורה אלא איסור ודאי ולצינך קשה דיוק אדיוק אבל כפי דעת הר"ן מאי קושיא הכתוב אומר בכל טמא לא יאכל טמא ודאי ללקות עליו ונפל הס' אזהרת ס' לאיסור וג"כ כתוב אחד אומר כה"ג כל טהור טהור ודאי יאכל הא ס' באזהרת ס' וסיים וזו לדעתי ראיה ברורה לדעת הר"מ שרירא וקיימת א"ד · ולדידי הא ל"ק להסוברים דהוי מד"ת שהם ס"ל דכי דרשו כל טמא לא יאכל טמא ודאי ולא ס' לאו ממשמעות נפיק אלא מיתור תיבת כל ומינה דרשו אם הוא טמא גמור ולא ס' · ומדכתיב כל טהור נראה דוקא טהור גמור יאכל ולא ס' ושפיר ק"ל דיוקא אדיוקא דהני תרי יתורי דכל סתרי אהדדי ואי ק"ל הרי ביומא דעז"ר רבו חלב הוי דהוא ס' מדכתיב כל חלב וא"כ איך בכאן מיעטו ס' מתיבת כל הא ל"ת דתיבת כל יש שני משמעות כלל דהיינו מיעוט או שום דהיינו רבוי כמ"ש הרשב"א בת' סי' תק"ן וז"ל ודבר הכתוב אל תטמאו בכל אלה שיש כל שהוא עומד במקום שום שלא תעשה כל מלאכה כאילו אמר לא תעשה שום מלאכה או לא תעשה כל מלאכה ע"ש ודבריו שכתב דאל תטמאו בכל אלה היינו שום ש"ם ערוך הוא במכות דכ"ר דאמרו דאלת"ה הרי כתיב קרא אחרינא אלןתטמאו בכל אלה דהתם נמי הבונע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה ה"כ באחת מכל אלה ע"ש וק"ק שלא הביא הך סוגייא דאיתיה כן להדייא גם בסנהדרין דע"ח בהכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בזה אחר זה פליגי בה ת"ק ור"י דת"ק פטר דסברי דכי כתיב כי יכה כל נפש אדם עד דאיכא כל נפש ור"י סבר כל נפש כל דהוא נפש וכה"ג נמי נחלקו בבכורות ד"ג רבנן ור"י דרבנן סברי דכי כתיב כל הבכור עד דאיכא כוליה ור"י סבר דכי כתיב כל היינו כל דהוא ש"מ שיש במשמע כל שני משמעיות וא"כ י"ל דגבי חלב קים לנו דלרבויי אתי והיינו כל דהו והכא למיעט עד דהוי כוליה טמא ושוב ראיתי דאין צורך לזה דהכא שפיר ק"ל עכ"פ דאי כל דכתיב היינו כוליה טמא א"כ גבי טהור היינו כוליה טהור וקשה דיוקא אדיוקא ואי כל ר"ל שום דאפי' ס' טמא לא יאכל וא"כ גבי טהור נמי דכתיב כל טהור ר"ל שום טהור דהיינו ס' טהור יאכל וקש' דיוקי אהדדי וכ"ת נימא דכל ראשון ר"ל כוליה וכל טהור שני שום או להפך ול"ק גם זה אינו דפשיט ליה דכיון ששניהם כתיבי בפסוק אחד מסתמא פירוש אחד להם ועוד דא"כ לא מסיימא לן הי ניהו כוליה או שום וכ"ת אי ס' טמא אסור וע"כ הוכרח לדרוש כאן דאינו יודע לישאל וכו' ובהכי א"ש דגבי חלב דרשו כל דהיינו שום דמסתמא לחומרא דרשינן כדקי"ל קולא וחומרא לחומרא מקשינן · והרוקט הביא ראיה לשיטת הר"מ ממ"ש בביצה ד"ח אמר רבא אפר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הס' וכו' רמי אמר גזירה משום התרת חלבו וכו' בחול מס' אמרי ליה רבנן זיל טרח ובשי כי"ט מס' מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ואי ס"ד מפקא מד"ת הוא אמאי אין דעתו על הס' הרי

חייב לכסות דודאי הוא גם כתי' רמי אי ס"ר מד"ת חייב לכסות מי לא אמרי ליה זיל טרח וכיון דמד"ת חייב לכסות היכי אתו להתיר לפי סברת האי טירחא לצורך והפר"ח הטיב דל"מ מידי דלדידיה נמי תיקשי איך אמרו דאין דעתו על הס' והא מדרבנן חייב לכסות בודאי אלא ע"כ דת"ק שאף שמחוייב לכסות מדרבנן כיון דאין חיובו אלא מכח ס' אין דעתו עליו א"כ אף אי מד"ת הוי כיון דאין חיובו אלא מס' אין דעתו עליו:

ואה"נ איני רואה כדבריו די הטיב לראיית הרא"ש שהרי באפר כירה דיכול לכסות והוי מוכן לא בעינן דהזמניה אלא מסתם כיון דחזי לכסוי דעתיה עילויה וקמדרתי הש"ס אפר כירה כבתם לסככים עפר לכסות דם צפור אסור לכסות בו נואס דדעתו על הודאי ולא על הס' ואי אמרת ס' דרבנן סוא א"כ חיוב הכסוי אינו מד"ת וכי היכי דאמרינן דעתו על הודאי ולא על הס' מכ"ש שאנו אומרים דעתו לדבר דחזי מד"ת ולא על כסוי דרבנן שהרי אי לא היה מצות כסוי בעולם אפר כירה היה מוקצה גמור דלא חזי למידי וחיוב הכסוי מתירו וכיון שזה לא אזמניה לכסות בו כוי אלא דמסתם אפר כירה מוכן לכסוי א"כ דעתו על חייב מד"ת ככסוי אבל הפטור דהוי האי עפר מוקצה לד"ת אין דעתו עליו ועז' מכריח הרא"ש שפיר דאי חייב לכסות מד"ת ת"ל מכח ודאי מ"ל מכח ס':

ואולם לדידי חזי דל"מ שהרי ביבמות דמ"א גבי מאי דקיל כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה מתיבי הספיקות חולצות ולא מתייבמות ומאי הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא וכו' הרי אע"ג דמד"ת ליתנהו ביבום להסוברים דס' תורה הוי מד"ת ומה גם התם כס' דקדש אחת משתי אחיות דהוי איקבע איסור לכ"ע אסור הס' מד"ת ומד"ת נמי כל שאינו ביבום אינו בחליצה אעפ"כ הצריכו חליצה כיון דאם יבא אליהו ויאמר דהא קדש ה"כ אסרו לשחוט כוי מפני הכסוי דאם יבא אליהו ויאמר דאינו חיה הו"ל אפר כירה מוקצה גמור אם בא לכסות הכוי ומה"ט אמרו דאין דעתו על הס' וכ"ת כי עבר ושחטו יהיה מותר לכסות דאתי ס' מד"ת דהוי מד"ת ודאי מוקצה דרבנן הא כמי ל"ק דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב וא"ת ומשום ס' דקפגע באיסור מוקצה עקרו מצות כסוי בשב וא"ת:

גם ראיתי להפר"ח שהטיב לראייה אחריתי דכו"ם מס' כי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי דל"ת שהרי אמרו שם שאם נתערב דם בהמה וחיה שצריך דקירה אחת יותר שאסור לכסות דעקרי רבנן ודאי מן התורה משום קנת טירחא יתירה ה"כ נ"ל דעקרי ס' תורה משום טירחא שלא לצורך ע"ש וק"ל דא"כ לפי דבריו היכי תלי הש"ס כגזרה משום התרת חלבו ת"ל דהוי ס' טירחא שלא לצורך ואי ס"ל דרבי זירא אה"כ דמשני לה הכי זה אינו דהרי פסקו הפוסקים כתירוץ רמי ופסקו כדברי רבי זירא ועוד דאכתי שפיר הכריחו הרא"ש מתירוץ רמי דלית ליה הא דרבי זירא כי ע"כ צ"כ רבי שייך לגזור ולבטל ר"ת ה"ד כנתערבו דם חיוב כדם פיטור וצריך דקירה שנית דדקירה שניה הוי טורח שלא לצורך בודאי אבל כוי שאין ברור שטורח שלא לצורך שהרי ס' חיה ובחיה ודאי טורח לצורך ושרי א"כ אין גר לפטור מכסוי כי אם משום התר חלבו וכן ראיתי להפז' בא"ח סי' תנ"ח ס"ק כ"א שכ"כ ע"ש כי מן הבאר יש להשיב גם לת"ש לדחות ראיית הרא"ש כנ"ש דאין דעתו על הס' דה"ט דאם יבא אליהו ויברר הס' ליתיה בכסוי והוי מוקצה וכי אמרו עבר ושחטו אין מכסין ה"ט דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב וא"ת ולמ"ש זה להו דזה לא שייך כי אם בודאי דרבנן כגון דקירה שניה דהוי ודאי שלא לצורך מש"א כבסוי כוי כי ע"כ דכיון דאין דעתו על הס' מה"ט דאם יבא אליהו א"כ הו"ל מוקצה גמור ולא התירו לכסות באפר כירה כי אם על הודאי דאינו מוקצה כלל ואי קשה אינו אלא מת"ש בו"ט מי אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי ואי מד"ת חייב לכסות מי לא אמרי ליה זיל טרח וגם מגר אחר יש להוכיח כן כשיטת הר"מ מת"ש בחול מס' אמרי ליה רבנן זיל טרח וכסי הרי דתלי הכסוי דרבנן אמרי ליה ואם איתא ת"ל דמד"ת חייב לכסות אלא ודאי דהוי מד"ס:

אך אחר הישוב ראיתי דהא נמי ל"מ דהרי כשאמרו גזירה משום התרת חלבו אע"ג דחלבו לכ"ע אסיר לפחות מדרבנן ואפ"ה חששו דאיכא דטעו וסברי דחיה הוא כיון דמחייבי ליה בכסוי דטעו ולא ידעי דס' תורה להחמיר דלאו כ"ע דיכא גמירי וע"כ הקשו אי הכי בחול נמי ותירצו בחול אמרי גמ' נמי זיל טרח וכסי דכולי האי ידעי דמס' נמי מורו רבנן לחייבו בכסוי להחמיר ולא אתי למיטעי אבל בו"ט טעו איכשי דאי ס' חיה לא הוו אמרי ליה זיל טרח וכסי לזלזל בו"ט מס' והם לא ידעי להבחין דחיוב כסוי מד"ת מכח ס' ולא הוי טירחא שלא לצורך וע"כ גזרו שלא לכסות בו"ט ותו ל"מ מוסך סוגייא דס' אין איסורו מד"ת:

עוד הביא ראיה מהרא"מ להר"מ מדתני בת"כ פ' אמור לא יטמא על הודאי ולא על הס' הביאוה הרי"ף והרא"ש והר"ע וסמ"ג ולהר"מ אצטריך שיהיה ס' אסור מד"ת בטומאה אך להחולקים למ"ל קרא ת"ל דכל ס' אסיר מד"ת ותירץ דאצטריך למילקי עליו הואיל ולא הותר אבל ס' הרי הוא כלא יטמא א"כ כיון דלא יטמא מצוה ס"ד מס' כמי כחמיר עליה דכיטמי קמ"ל א"ר:

ותמהני בתירוץ הראשון מת"ש ביבמות ד"ק גבי בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דתני הוא אינו מטמא להם והם אינן מטמאים לו כשלמא הם אינן מטמאין לו לחומרא דהכל חד וחד דילמא לאו בריה הוא הרי כר' דמשו' חומרא הוא דאינו מטמא על הס' ואינו בודאי דלילקי עליה:

גם בתירוץ השני כמו כן ראיתי כת' מקור ברוך סי' נ"א שהקשה כדברי הרא"מ ותירץ כן וק"ל שהרי טומאת כהנים עשה ול"ת הוא כמ"ש בב"מ ר"ל האי עשה והאי עשה ול"ת ואין עשה דחי ל"ת ועשה וא"כ מהי תיתי דס' עשה דטומאת קרובים לידחי ס' עשה ול"ת דטומאה וע"ק דהרי בפסחים ד"ט אסיק הש"ס דאין ס' מוציא מידי ודאי וא"כ ה"כ האיסור טומאה בכהנים כיון דכהן הוא ודאי באיסור וכהתב טומאת קרובים הוא ס' ואין ס' מוציא מידי ודאי ומהי תיתי שיטמא מס' אי ס' תורה להחמיר מד"ת הוא ושוב אחר החפוש ראיתי בס' תורת אדם להרמב"ן בדין איחוי הקרע שכתב וז"ל ואני סבור שזה שאמרו לא יטמא על הודאי מטמא ואינו מטמא על הס' אסמכתא בעלמא דלא אצטריך קרא למעט ס' לטומאה שאין ס' מצוה דחי ודאי איסורא ע"ש הנה מבואר כמ"ש ואין ס' שלא ראו דבריו וגם לעיקר קושייתם כבר ישב הרמב"ן דאסמכתא בעלמא הוא ותו ל"מ מידי והפר"ח תי' דאצטריך לס' מגורשת דבחזקת אשת איש קאי ע"ש:

והנה האמת שהר"ת כפ"כ מה אבל הוג כת' וכן המתגרש' ספק גירושין אינו הטמא לה אלא דק"ל דהרי בת"כ פ' אמור דרשו דאצטריך לאביו שיטמא אף לאביו חוקה שאינו בירוע כאמו הרי דמטמא גם על החזקה וא"כ תיקשי למה לא יטמא לספק מגורשת והא קי"ל כל ספק אוקי אחזקתה וכה"ג הקשו התו' בכתובות דכ"ב ד"ה הכא ותירצו דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה להך חזקה ע"ש והכא לא שייך תירוץ זה דככ"ג איירי גם אי לא נישאת וכ"ת שאני אבין

דאיכא רוב וחזקה ררוב בעילות אחר הבעל קשה דקי"ל בחולין ד"י דכל ספק אוקי אחזקתיה ואף כאתיילד ריעותא כדאסיק הש"ס שם כר"ט ואף אם תאמר דלהסוברים ספק מד"ת להחמיר ע"כ כי אצטריך קרא דלא ליזיל בתר חזקה אכתי תקשי להר"מ דסבור דספק שרי מד"ת מנ"ל דרכי הכא גם באתחזק וצריך ישוב · ומיהו לדידי אין צורך לכל זה אף אי דרש גמור הוי ס"ל דהיא גופא קמ"ל דספק מד"ת להחמיר ולהכי אצטריכו תרי קראי להתיר ס' ממזר דלא נילף מטומאה ובעלמא מטומאה ילפינן דלחומרא ילפינן :

וראיתי להרב מקור ברוך שם שהקשה לדעת הגאוני' והר"מ דיום ראשון של אבל הוי מד"ת אמאי אזלינן להקל ביום ראשון וכתב בשם רב אחיו ליישב דהש"ס הואיל ואבילות נפיק מטומאה א"כ כמו שדין הטומאה קי"ל דספיקות אין מטמאין א"כ מינה לאבל ע"ש וקשה היכי תני יליף מטומאה דהתם איכא איסור דטומאת כהן כדכתיב לנפש לא יטמא וכיון דקי"ל להחמיר איכו מטמא מס' הש"ס באבל ריש להתאבל מס' להחמיר וכן ראיתי בבירור להרמב"ן בתורת אדם שם שכתב דלגבי ס' אבל אין ללמוד מטומאה מהטעם שכתבתי גם בעיקר קושייתו תמהני איך לא ראה שהרמב"ן שם כבר הקשה כן בשם ר"י לדעת הגאונים דיום א' הוי מד"ת :

גם הרא"ש בפ"ב דמ"ק הקשה כן בשם ר"י ועיקר קושייא זו להר"מ נ"ק כיון דס"ל דס' איסורו מד"ס והרי הר"מ בפ"י מה' כלאים ובפ"ס מה' ט"מ כתב דלפעמים התירו ס' תורה כיון דס' אין איסורו אלא מדבריהם ואי קשה איכו אלא לדעת הסוברים דס' אסיר מד"ת והא נמי נ"מ שכבר כתב הרמב"ן שם דעל ס' מתאבלין וכי קי"ל הלכה כמקל באבל איכו אלא בס' של שאר ימי אבילות דביום א' אה"נ דהוי מד"ת ואף שחולקים על זה וס"ל דעל הספיקות אין מתאבלין מ"מ אין מקום להכריח מזה דיום א' איכו מד"ת או דס' איסורו מדבריהם באופן שראיות הרימ"ט להכריח מש"ס דכינה מכסוי כוי ומת"כ דטומאה דס' שרי מד"ת נ"מ ויותר מזה תמהני להרימ"ט שהרי הקשו הראשונים דאיכא מ"ד דחייב אשם תלוי גם בחתיכה אחת והעלה הרימ"ט דלהר"מ ע"כ בהא פליגי דלמ"ד חתיכה אחת ס' אסיר מד"ת אך למ"ד חתיכה משתי חתיכות ס' שרי מד"ת ואנן קי"ל הכי ע"ש ולדבריו אכתי יש להכריח דהכא ס"ל דס' אסיר מד"ת שהרי שם בכריתות די"ז אמר רבא דה"ט דבעינן חתיכה אחת דקי"ל יש אם למקרא מצות קרינן ופליג לר"ב דתלי הטעם דבעינן קביעות לאיסורא וקי"ל כר"ב ואי רבא הוה סבר דיש לחלק בין איקבע איסור ללא איקבע לא הוה תלי פלוגתייהו ביש אם למקרא או למסורת אלא ודאי דס"ל דגם בלא איקבע אסיר וחייב באשם תלוי אי לאו דבלי קרא דמצות קרינן ויש אם למקרא וא"כ ש"מ דפשיט ליה בכל ס' אסיר מד"ת וא"כ תימה היכי מכריח דעת הר"מ דהוי מד"ס מש"ס בכינה ד"ח רבא דאפשר כירה דעתו על הודאי ואין דעתו על הס' דמטעם דס' שרי מד"ת הוא דעכ"פ תיקשי דרבא ס' תורה להחמיר ס"ל :

והנה אחת שראיתי להרמ"ט שם דכי פליגי תנאי אי באיקבע איסור מביא אש"ת לבד או בכ"ג במשמעות קראי פליגי דלמ"ד אף בחתיכה אחת ס"ל יש אם למסורת ולכך לא בעי איקבע איסור ולמ"ד חתיכה מב"ח דיש אם למקרא ובעי איקבע איסור ולפי' שפיר נ' דרבא ס"ל יש אם למקרא כמ"ד חתיכה מב"ח וס' בלא איקבע שרי מד"ת אלא שאני תמיה בדבריו דא"כ רבא ור"ב במאי פליגי דמר תלי פלוגתייהו ביש אם למקרא ומר תלי באיקבע איסור וכ"ת דס"ל דרבא לית ליה טעם קביעות ור"ב ס"ל טעם זה

ולהכי תלי דפליגי ביש אם למקרא היינו מטעם דבעי קביעות ולבבר דא"כ ק' כי קושיין דא"כ ע"כ רבא ס"ל ס' אסיר מד"ת והיכי יליף מח"ש רבא בכינה ר"ח אין דעתו על הס' דס"ל דכל ס' שרי מד"ת בר מן דין דהכי אמרו שם בא נוי ולכל הראשונים ויסרו הסניה לרבא ליכא מצות לרז אי אפשר לברר איסורו לרב איקבע איסורא ופסקו כר"ב והרי לדבריו גם ר"ב מודה דמ"ד חתיכה מב"ח יש אם למקרא דריש והא ליכא מצות כעירבא דאבל ודוחק לומר דבהא פליגי דרבא דלית ליה טעם קביעות א"כ כי אכיל וליכא אלא חד פטור הסא"כ לר"ב דתלי באיקבע דכל דאיקבע מעיקרא סגי וזה דוחק ועוד דאין כמשמע הסוגייא דר"ב נמי לית ליה דפליגי ביש אם למקרא וע"כ והרי בכמה דוכתי פליגי תנאי ביש אם למקרא או למסורת ולא שייכי שם טעם קביעות וא"כ איך אפשר למיתלי דכי פליגי ביש אם למקרא דה"ט אי בעינן קביעות לאיסור סוף דבר דברי הרב בזה לא עמדתי בסודן ונא"ת :

ואף גם זאת ק"ל בת' מקור ברוך שם שתלה דקושייא דלמ"ל לא יטמא דאיכו מטמא על הס' לדעת הר"מ דס' שרי מד"ת ע"ש בדבריו וק' דלהר"מ מאי ק"ל אדרבא סייעתא הוא דאצטריך דכהן אסור הס' מד"ת ואדרבא להסוברים דהוי מד"ת הוא שקשה למ"ל קרא וגם הרמ"ם הביא ראיה מזה לשיטת הר"מ והנראה כדעת הרב דס"ל דלהסוברים מד"ת נ"ק של"ל דאדרבא מכאן למדו דס' אסיר מד"ת אך להר"מ ק"ל דא"כ נילף מינה לעלמא דס' אסיר מד"ת אלא שאין דבריו מורים כן דא"כ לא הו"ל לאקשויי דלמ"ל קרא כיון דכל ס' אסיר מד"ת כי ע"כ דבריו צ"ע אצלי :

וראיתי להפר"ח שהביא ראיה לשיטת הר"מ מח"ס ביומא דע"ד לר"ל דכי תני דאיתרבו כוי וח"ס מכל חלב מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הרי דלר"ל כיון דח"ס דרבנן מינה לכוי דאתרווייהו כי הדדי מיתנו ואכוליה ברייתא משני דרבנן וקרא אסמכתא ולרז דס"ל דהוי מד"ת מוקי לה בכוי דבריה בפ"ע מכה קו' דאצטריך קרא לאתויי ס' ותרצ דהא מ"ד ס"כ מסתברא נמי הוה ס"ל דגם לרז כוי ס' ול"ק ליה אלא אצטריך קרא לאתויי ס' כלומר קמי שמייא גלייא אבל ל"ק דאי ס"ד דאורייתא קרא לכוי למ"ל והרי כולהו ספיקות אסירי מד"ת מאי איריא כוי וכו' את"ד · והר"מ ן' חביב השיג עליו דאימא דר"ל ס"ל דכוי הוא חיה לגמרי דחלבו שרי מד"ת ואסרוהו מפני מראית העין ע"ש · ולכאורה הם דברי תימא דהרי הקשו א"כ מסתברא דאלת"ה כוי ספיקא אצטריך קרא לאתויי ס' הרי נראה דלר"ל מפרש הברייתא בכוי שהוא ס' :

אך אחר הישוב שא"ק דלדעת הרב ס"פ חשוביה ה"נ מסתבר דח"ס דרבנן ומינה לכוי איכו ס' גמור דאיסורו מד"ת אלא איל הבר ומדרבנן מפני מראית העין דאלת"ה אלא דח"ס מד"ת מינה דכוי נמי ספיקא דאסיר מד"ת אצטריך קרא לאתויי ס' גמור אלא ודאי דח"ס דרבנן ומינה לכוי איל הבר דחיה גמור ומיהו לדידי הא ל"ק דאיל הבר למ"ד זהו כוי מי הגיד לו דאסיר דרבנן והרי כיון דחיה גמורה היא בודאי דשרי לגמרי כחלב חיה דאי מפני מראית העין א"כ ליתסר כל חלב חיה מדבריהם וכ"ת דאיל הבר דמי לבהמה דהיינו שור וכשב ועז לא ידעתי מי הגיד לו זה כי היכי דתיקשי ליה דהסתמא להאי מ"ד שרי לגמרי דמאי תיתי וכ"ת דאיסורו מדקרינן ליה איל הבר ואיל אין בהמה וציין בתו' חולין ד"פ ד"ה מדחשיב הא נמי לאו מידי דחלב לא נאסר כי אם בג' מינים שור וכשב ועז ואיל הבר ע"כ חיה גמור דאי הוי איל חלבו אסור כי ע"כ אומר וזה ברור דאיל הבר

הבר

הכר חלבו אסור כלל · גם מה שהקשה להפר"ח דאף
לשיטתיה דלר"ז חלב כוי הוא ס' מד"ת ואסור מכ"ל ללמוד הא
בעלמא כל ס' שרי אדרבא נילף מהכא בבנין אב מחלב דכוי
דאסור דכל ס' אסיר מד"ת הא ל"ק מתרי טעמי חדא דכי
פשיט ליה דכי פריך אצטריך קרא לאתויי ס' דהיינו דקמי
שמייא גלייא אינו אלא מהכרח התו' דק"ל דבכ"מ ר"ו דדרשו
עשירי ודאי ולא ס' וכן גבי נגעים דס' נגעים טהור הואיל
ופתח הכתוב בטהרה אמאי לא ק"ל נמי אצטריך קרא לאתויי
ס' ומינה הכריחו דכי פריך היינו קמי שמייא גלייא ומ"מ הרי
התיר הכתוב ס' איסור במעשר ונגעים והרי שאר איסורים
מנו ילפי להתיר בבנין אב וא"כ ע"כ כי רבי בחלב לאסור ס'
אצטריך שפיר דהוא יליף ממעשר ונגעים וכן בממזר שהתיר
הכתוב ס' איסור וא"כ מדלא ק"ל למ"ל רבוי לאסור ס' ש"מ
דפשיט ליה דבלא"ה מדינא הוה שרי דילפינן מהנך דאי
מדינא אסיר ושאני הנך מעשר ונגעים וממזר דהתיר בהו
הכתוב להדיא א"כ ליפתוק מרבוי זה דחלב לאסור דאם
באנו לומר דאצטריך לעשותו בנין אב לאסור היכי מצינן
למילף מהכא כיון דאיכא נמי גר למילף ממעשר ונגעים
וממזר דאם תאמר דהוי שני כתובים הבאים כאחד דאין
מלמדין לשתוק מרבוי זה כיון דלא מצינן למילף מינייהו מינה
דאסיר מד"ת או דהני קראי מצרך צריכי ולא אתו חד
מחבריה ומצינן למילף מיניה לעלמא לכן בלי בחלב לאסור
ס' וכ"ת דנימא דלבתר דגלי בחלב לאסור ובהנך להתיר לא
ידעינן שאר האיסורים ממי נלמוד גם זה אינו דא"כ במבא
לפי דאיסור הספיקות אם הוא מד"ת או מדבריהם הוא כס'
ואין בריה אי ילפינן מחלב או מהנך וזה דלא כמאן דלא
נחלקו אלא אי הוי מד"ת או מד"ס כי ע"כ ע"כ דכי אצטריך
קרא היינו דבלי רבוי שרי מד"ת וכר מן דין דלדבריו דכי בלי
בחלב היינו לא ילף מיניה לעלמא לאסור ולהכי לא ק"ל למ"ל
קרא לאסור ס' בלא"ה אסיר תינח למ"ד דיש רבוי בחלב
לאסור ס' הך למסקנא דכי אתי קרא לכוי דבריה כפ"ע היא
א"כ ליכא רבוי בחלב לאסור ס' כי היכי דנילף מיניה לעלמא
וכיון דלמ"ד נמי בלי רבוי זה לא הוה אסרינן לעלמא א"כ
מינה נפיק למסקנא דכל ס' שרי מד"ת · גם מ"ש דהאיסור
רעוע מעיקרו דר"ז ס"ל דכוי דברייתא הוא בריה כפ"ע וכו'
תם אני לא אדע מאי קאמר והרי הפר"ח עיקר ראייתו מדעת
המקשן דלא סבר דאתי לכוי דבריה כפ"ע אלא לכוי דס' ולא
ק"ל אלא אצטריך קרא וכו' והיינו כפי' התו' דקמי שמייא
גלייא ולא ק"ל למ"ל רבוי לאסור ספק דגם בלי
רבוי לאסור ש"מ דפשיט ליה דספק בלי רבוי
שרי מד"ת ומה זו תשובה דלמסקנא ל"מ אין אלו אלא דברי
תימא גם ראיתי עוד שם בתחלת דבריו דס"ס תקשי לר"ל
מכ"ל דס' דחלב שרי מד"ת וכו' דמלבד מ"ש הרב ליישב לזה
הא ל"ק שנראה דאין דבר איסור בלי גלוי בכתוב או בהלכה
או בי"ג מדות והרי אין במשמע איסור חלב אלא חלב ודאי
וחלב ס' כל דליכא שום לימוד לאסור מד"ת מהי תיתי שיהיה
אסור מד"ת דגם חלב גמור בלי גלוי כתוב הוה שרי ותו מאי
ק"ל דלר"ל מכ"ל דס' שרי מד"ת דזה ל"ק כי אם למ"ד דאסיר
מד"ת שייך לומר מכ"ל כדפריך כה"ג בדוכתי טובא :

וראיתי להרב כרתי ופלתי שהשיב לראיית הפר"ח
דכי שייך פלוגתייהו דהר"מ והרשב"א הוא
בכוי הבא מתיש ומצביה אבל בכוי דס' חיה או בהמה כוה ז"ל
דרבנן ומה טיבו לאסור חלבו מד"ת דלא כתיב רק שור וכשב
ועז וכי דחי ר"ל מוקי לברייתא בכוי דס' חיה או בהמה ואחר
ה"כ הסתברא וכו' דאי מיירי בכוי הבא מן הצבי ורחל
אצטריך קרא למעט ס' ודחי דו"ל דאיירי בהך כוי דבריה
ואפ"ה אסרו מרבוי שכתוב את"ר וגם ישובו אינו מספיק

דלדבריו דגם ר"ל מפרש הברייתא בכוי דבריה כפ"ע א"כ
כשאמרו אי משום האי לא איריא קסבר כוי בריה כפ"ע אין
זה מדוייק כיון דגם ר"ל הכי מפרש לה ועוד דעיקר חסר
והו"ל לומר כי אצטריך לחייב גם לכוי דבריה כפ"ע וגם
בעיקר דבריו דפשיט ליה דאין איסור כי אם בשור או כשב
ועז ק"ט דהרי הש"ך והפר"ח והרב גופיה בי"ד סי' ס"ד
כתבו דכל שאר מיני בהמות טהורות בכללין תחת ג' סוגים
אלו ונוהג בהם איסור חלב וכה"ג כתבו בריש סי' ס"א גבי
מתנות אע"ג דכתיב שור ושה לכך דס"ס כל בהמה טהורה
ולאפוקי חיה הוא וה"נ בפסחים דכ"ב שאמרו מה לחלב
שהותר מכללו אצל חיה ואידך כבהמה קאמרינן שרי דכלול
בהמה בכלל איסור חלב וכ"כ התו' ביומא דע"ד ד"ה כוי
ספיקא דהקשו נכרוך בקרניים ע"ש הרי דגם ס' חיה או
בהמה ס' גמור לגבי חלב וכ"כ דהרי לרבנן דרבי יוסי דשור
סבר דהיינו תאו דקרא מין בהמה וחייבין על חלבו אע"ג
דשור סתם אין תאו בכלל דהיינו שור סבר ואפ"ה חלבו אסור
וכן פסק הר"מ בפ"א מה' מאכלות אסורות וגם שם כתב
להדיא דס' אם מין חיה או מין בהמה חלבו אסור ואין לוקה
מה ש"מ דס' גמור · גם ראיתי שישב עוד במה דדייק מה
ענין כוי לח"ס והיכי נפקי תרווייהו מרבוי כל חלב ותעלה ע"פ
מ"ש התו' בחולין דע"ט ד"ה כין דבבי הבא על התיישה כל
משהו דם שבה חניה חייב א"כ ה"ה גבי חלב חציו אסור דהוא
בהמה וחציו מותר דהוא חייב וא"כ אכל כזית חלב כוי הו"ל
ח"ס והך ברייתא ס"ל כחנניה דחוששין לזרע האב ולר"ז אסיר
מד"ת ולר"ל מותר אע"ג דס' אסור מד"ת מ"מ ח"ס הוא
ואיסורו מדרבנן ע"ש ולא אבין לפירושו מאי קאמר דאלת"ה
כוי ס' אצטריך למעט ס' והרי לחנניה אין כאן ס' ואינו אלא
ח"ס וכו' · וח"ס דברייתא חד הוא ועוד דעיקר דיוקו אינו
מתיישב לפי המסקנא דכוי היינו בריה כפ"ע ומה טיבו עם
ח"ס וע"ק דאי פשיט ליה כחנניה דחוששין לזרע האב אי ס"ל
שה ואפילו מקצת שה כרת נמי ליחייב וכ"ל דס"ל שה ולא
מקצת שה ומרבוי כל לאסר א"כ ח"ס מניין כיון דשור כוליה
שור משמע ועוד דא"כ כי אכל כמה זיתי חלב כוי פטור מכרת
דשור ולא מקצת שור במשמע ואיסור לכד מרבוי כל כדתני
בברייתא וא"כ ח"ס לא יתכן בזה שהרי ה' תלה הטעם הואיל
וחזי להצטרף והרי בכוי לא יתכן דלילקי עליו לעולם :

וראיתי בספר באר יעקב שתמה להפר"ח בר איש
זאת דמי סגיר לו דלר"ל כוי וח"ס כיון
דתרווייהו כי הדדי נינהו אי ח"ס דרבנן גם כוי דרבנן דפירי
איריא הא כדאיתיה כוי מד"ת וח"ס מדרבנן ואדרבא הכיא
ראיה הפך זה ממ"ש התוס' שם ד"ה כיון דאי לאו הטעם דחזי
להצטרף הוה אמינא דעיקר דרש לכוי וח"ס אסמכתא ע"ש
וא"כ לר"ל נמי נימא הכי עיקר קרא לכוי וח"ס אסמכתא
וכ"ת א"כ איך אמרו ה"כ הסתברא דאלת"ה כוי ספיקא הוא
אצטריך קרא לאתויי ספק ומאי קושיא אימא כוי אסמכת' וח"ס
דרש גמור ל"מ דהיא גופא לדברי התוספו' קשה זה וז"ל דלאו
ראיה גמורה לר"ל מכיא שיש סברא לומר דגם דרש דכוי
אסמכתא ולא תיקשי לר"ל את"ר והנה בעיקר קושיתו להתו'
מה שישב לזה הוא דוחק גדול דמ"כ מסתבר וכי משמע דמכי'
ראיה לר"ל ומותיב מינה לר"ז וכ"כ דמדמשני הא לא איריא וכו'
ולי נראה ליישב דכיון דנקיט התנא כוי וח"ס מנין דנקט כוי
מתחילה אפשר דשניהם דרש גמור או שניהם אסמכתא או
דכוי דרש גמור וח"ס כדרך אסמכת' אבל לומר דכוי אסמכתא
וח"ס דרש גמור לא ניתן לאמר דא"כ עשה הברייתא הטפל
עיקר שתלה עיקר הדרש באסמכת' שאינו עיקר ואי הכי הו"ל
למיתני ח"ס וכוי מנין וכיון דכוי אסמכתא מינה לח"ס ותו ל"ק
כדברי התוס' גם בעיקר ראייתו מהתו' נגד הפר"ח לדידי
ל"מ

ל"מ שהרי עיקר ראיה זו הוא להר"ן והרשב"א והר"ן לית ליה דברי התוספות שראיתי להר"ן בפ"ג דשבועות שכתב דח"ש לגבי שבועה איכא ת"ר דהרי גם לרז'. כיון דהוא איסור שכרם מעצמו אבל הר"מ כתב דח"ש בשבועה נמי אסיר מד"ת כיון דשייך דטעם דחזי לאצטרופי דאע"ג דהתם ביומא מרבוי כל חלב מייתינן לח"ש הא ודאי ההוא רבוי לא כתיב כי אם בחלב וכי ילפינן מיניה לכל האיסורין משום דפשיט לן דלא אסרה רחמנא אלא משום דחזי להצטרף ע"ש הרי שהר"ן נרגש מקושיית התוס' ואינו מפרק לה כדרך זה וזהו תי' יותר נכון בפשט הסוגיא : ולדידיה נ"מ מידי דשייך למיתני כוי וח"ש חד עיקר דרש ואידך אסמכתא ולדבריו אתי שפיר טפי מ"ש ה"כ מסתבר וכו' דמוכח דכיון דתרווייהו כי הדדי נינהו מסתבר דשניהם דרש גמור או שניהם אסמכתא ולפז"ז ראיית הפר"ח אכתי צריכה לפנים ואע"ג שהפר"ח לא נרגש מדברי התוס' מ"מ כבר נתבאר שיש מקום להעמיד ראיית הפר"ח על מכון ומיהו גם הרב כבר הודה דממ"ש ה"כ מסתבר דאל"ת כוי ספיקא אצטריך קרא נראה דרבה להכריח דכוי דרבנן והוי אסמכתא אע"ג שהוא ספק ונדחק שם הרב ליישב לדעת הסוברים דאסיר מד"ת • וכשאני לעצמי נ"ל דל"ק מדברי הפר"ח להסוברים דהוי מד"ת שהנה כל עיקר ראיית הפר"ח הוא בהכיח יסוד כפי' הסוגיא כמ"ש אצטריך קרא לאתויי ספק דהיינו דקמי שמיא גליא והוה לו לכתוב אם הוא חיה או בהמה בודאי ולא לאסור מספק כמו שהאריכו התוספו' על זה שם ורואה אני שאין הכל מורים להם בזה דבחולין דכ"ג גבי תחלת הניהוב שאמרו אי אתרת ספקא אצטריך קרא למעט ספק פרשו' מי איכא ספקא קמי קב"ה וכי כיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו ע"כ וק' דאדרבה פירושו אתרי דכשי' בתחלת דבריו מורה כפי' התו' דהיינו קמי שמיא גליא והי"ל לכתוב בתחלת זהוב אם הוא קטן או גדול בודאי ואילו בסוף דבריו תלה דלמ"ל רבוי לאסו' ספק דמהי תיתי לאכשורינהו והנ"ל ביישוב דבריו דרש"י לא בריא ליה אי תחילת הניהוב דמספ"קל אי חשיב קטן או גדול שוה בכל העופות שאפשר שיש מהם דנעשה גדול בתחלת הניהוב ויש מהם שאינו נעשה עד בתחלת הנהוב ולפז"ז לא שייך לאקשויי דקמי שמיא גליא שאין הספק כי אם לדידן ולגבר זה ע"כ דכי פריך היינו דלמ"ל קרא דכל"י רבוי ספק להתיר מד"ת אך לגבר אחר דשוה בכל העופות שפיר אפשר לפרש דקמי שמיא גליא והיה לו לבאר הספק כנ"ל כפי' הסוגיא • ומינה תנם לגבר ראשון דתחלת הניהוב שוה בכל העופות כי פריך אצטריך קרא למעט ספק דהיינו קמי שמיא גליא לאו למעט דכלאו קושיא זו הוה אצטריך רבוי לאסור ס' דמדינא הוה שרי דא"כ דהא נמי הוה ק"ל למה הוצרך ריבוי לאסור אלא דחד מתרי פירכי נקיט ועוד דבהאי ליבנא אצטריך קרא וכו' כולל שני הפירכו' ותרתי ק"ל למה אצטריך וגם למה אסר מספק ולא בירר הספק ושוב ראיתי להר"ן בחי' שם בחולין שהביא פרש"י ונקיט לעיקר כגבר כ' של פרש"י וכי פריך אצטריך קרא וכו' היינו למ"ל ריבוי לאסור דבלא"ה מדינ' אסיר וכהכי א"ש מ"ש בחגיגה דד' גבי טומטום אצטריך קרא וכו' כלומר דמספק הא פשיטא לן איכו מביא עולת ראיה שמא יביא חולין לעזרה וכהכי א"ש מ"ש בנזיר דנ"ז ספק נגעים טהור מרבוי הכתוב ול"ק אצטריך קרא וכו' משום דאי לא מיעט רחמנא לחומרא אזלינן והייתי מטמא וכו' ע"ש באורך הנה מבואר שחולק להתו' בפי' הני סוגיי וס"ל דהא דפריך בכל הני סוגיי שהביאו התוס' אצטריך קרא ולא פריך הכי בנזיר דנז' ובכ"מ ד"ן גבי נגעים וגבי מעשר וכקושיי' התו' ה"ט דכיון דמד"ת כל ספק אסיר מד"ת א"כ בכל הני סוגיי דהריבוי להחמי' ק"ל שפיר למ"ל ריבוי דבלא"ה פשיט לן לאסור משא"כ גבי נגעי' וגבי מעשר דהריבוי להקל שפיר אצטריכו כיון דמדינא הוה אסיר ולא תני לאקשויי כהו אצטריך קרא דלית ליה כלל פי' התו' דפי' קמי שמיא גליא ומינה שמעינן שגם בהך סוגיא דיומא כי פריך אצטריך קרא לרבויי ספק פירושו נמי למ"ל רבוי דבלא"ה הא פשיט לן דמד"ת כל ספק אסור ויותר מבואר מזה כתב הר"ן בהלכות בפ' הזרוע גבי מ"ש אם שה לרבות את הכוי שהביא פרש"י וכתב דלא נהירא דכיון דאצטריך רבוי מפשוט דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין אי נמי ספיקא אמאי אצטריך לרבויי וביומא דע"ד דתני כל לרבות הכוי מוכיח הג"ם דברים כפ"ע דאי ספק הוא וכי אצטריך קרא לרבויי ספקא ע"ש ש"מ דס"ל דפריך דכל ספק לא צריך רבוי לאסור ותו ל"ק מכל דברי הפר"ח דמה שהכריח ממ"ש א"כ מסתבר דאל"תה אצטריך קרא וכו' כלומר קמי שמיא גליא ול"ק ליה אי ס"ד דאוריתא קרא לכוי למ"ל והרי כל ספק אסיר מד"ת זה אינו דלהר"ן והסוברים ספק תורה להחמיר מד"ת כי פריך בכל הני סוגיי אצטריך קרא וכו' היינו הא דלמ"ל רבוי דמדינא הוה אסיר ומינה דמאי דמשני ר"ל מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא היינו ודאי לח"ש דהוי דרבנן דאילו לכוי הרי ר"ל גופיה אמר ה"כ מסתבר וכו' דס"מ דפשיט ליה דכוי שהוא ספק גם בלי שום ריבוי אסור מד"ת וא"כ מינה ודאי דכי שני דרבנן היינו דכוי דרש גמור וח"ש אסמכתא ותו ל"ג מכאן הפך דעת הסוברים דכל ספק אסיר מד"ת ואת זה תמהני להפר"ח שהרי התוס' חולין דכ"ב ד"ה אצטריך הקשו הני סוגיי אסדרי דבכולהו פריך אצטריך קרא ואילו גבי נגעי' ומעשר לא פריך ותירצו דמהכא ל"ק דהכי פי' אצטריך קרא שלא מיעט אותם ודאי אלא מספק ונפיק כשהביא מזה ומזה אבל התם כולם פטורים ודאי ולא מספק וכו' אבל גבי כוי ביומא מכח פירכא אצטריך קרא וכו' קאמר דכוי בריה הוי ולא ספק והשתא מנ"ל דילמא לעול' ספק הוי ואצטריך לריבוי מכל חלבו לאסור חלבו בודאי ומתוך כך הכריחו פי' דהיינו דקמי שמיא גליא ע"ש הרי דלס"ד הוה ס"ל לתוס' דכי פריך היינו למ"ל ריבוי דבלא"ה אסיר ולדעת הפר"ח תקשי איך יתכן לפרש כן מאחר דר"ל גופיה משני דרבנן וקרא אסמכת' בעלמא ש"מ דספק שרי מד"ת ואיך רגע כמימריה תבר את בזויים והקשה לספק למ"ל קרא דבלאו ריבוי אסיר מד"ת אלא ודאי דפשיט להו דכי שני ר"ל דרבנן אינו אלא לח"ש דאיירי ביה ר"ל לבד. וכבוי א"כ דרש גמור ולבתר פריך דגם דרש דכוי אסמכת' דבלאו ריבוי אסיר מד"ת ותו נמי ק"ל להראשו' דסברי דהוי מד"ת וגם ראיתי להרב תורת חיים בחי' חולין שם שכתב כפשוט דכי פריך בהני סוגיי אצטריך קרא היינו דלהחמיר לא נריך ריבוי כי אם להקל ולהכי לא פריך כי אם בנגעים ומעשר ע"ש ועוד תמהני להפר"ח דהרומז הכריח מפירוש התו' הלזו דהיינו קמי שמייא גליא ואי ס"ל דאסיר מד"ת ליתני דכי פריך היינו כשהריבוי להחמי' ולא להקל ע"ש והפר"ס תמה עליו דל"מ שהרי ז"ל דאף כשהריבוי להחמיר אצטריך לאסור בודאי וכמ"ש התו' בחולין ע"ש הרי דלהרומז ל"ק ממ"ש אצטריך קרא דלהסוברי' מד"ת פירושו ולמ"ל ריבוי וגם להפר"ח גופיה ל"מ מידי דכי תלי דקמי שמיא גליא היינו דאם באנו להקשות למ"ל רבוי לאסור כיון דמדינא אסור הא ל"ק דאכתי אצטריך לאסור מתורת ודאי באופן שראיית הפרי חדש הלזו נגד הראשונים ל"מ קורי ז' ומדי דברי לא תעזוב נפשי לשאול בענין זה שראיתי להתוס' חולין דע"ט ד"ה צ"ל וז"ל וא"ת דמשמע התם דלא פטר רבי אליעזר אלא ממתנות וכיסוי אבל הוא דאמרו חלבו אסור בחלב בהמה לא פליג מדלא קאמר נמי מותר ואמאי וכו' וק"ט דאמאי הוצרכו לדיוק זה והרי בכריתות דף יז תני להדיא ר"א אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי הרי דאוסר מד"ת • ובהיותי משתומם איך

נעלם

נעלם מהם הך ברייתא דבכור ה' וראיתי להתוס' שם בכריתות דף ר"ה כתבו שהכריחו מכח הסוגיא דע"כ לא גרסינן בהך ברייתא דבי אליעזר דהיינו בר פלוגתייהו דר"י אלא ר' אלעזר ע"ש ותו ל"ק כדברי התוס' שלפנינו א"ק דהתוס' נידה דט"ו ד"ה לא כתבו דר"א בר פלוגתיה דר"י הוא הפך מ"ש כאן אך מה שתירצו התוס' לזה וז"ל א"כ לעולם ס"ל שגה ואפי' מקצת שהשאני חלב דבעי קרא כדדרשו ביומא דע"ר כל חלב לרבות את הכוי וח"ש ע"ש וק"ט דאיך יתכן לתרץ כן דהרי דחו נב' וה שם ביומא אנטריך קרא לאתויי ספק והכריחו דבריה כפ"ע ס"ל וא"כ הכא דר"א מספקא"ל אי חוששין לזרע האב ואתי ריבוי כל לזה הדר בי קושיין אנטריך קרא וכו' וצ"ע ואת וה ק"ל להב' והפרישה כיו"ד סי' ס"ר על מ"ש הטור דכוי חלבו אסור ואין חייבין עליו הביא הב' הך ברייתא דרבי כוי מכל חלב ופרש' דכוי הוא ספק ע"ש וזה תימא דלמסקנא אין הריב וי לכוי ספק אלא לכוי דבריה כפ"ע ולהב' יש לייסב בדוחק דנקט רישא הסוגיא וקצר כמו כן ואה"נ דלמסקנא כוי ספק אסור בלי ריבוי מכח ספק והוי דבריה כפ"ע אתי מרבוי דכל חלב אבל הפרישה שם דפירש להדיא דהרבוי לכוי ספק אתי ע"ש ק"ט מעיקר הסוגיא · וראיתי להרב כרתי ופלתי שהביא ראיה לשיטת הר"מ ממ"ש בשבת דכ"ג אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והאי יש כ' ספק דדבריה' הוא ובעי ברכה וכו' רבא אמר רוב עם הארץ מעשרים הם וקשה לאביי דלא ס"ל כן א"כ הרי כאן ספק גמור ולמה קרי ליה לדמאי ספק דדבריהם והלא ספק תורה להחמיר מד"ת הוא אך לר"מ ניחא דאף שהוא ספק תורה שורת הדין להקל ותירץ דשאני הכא דלא איקבע איסור מעולם דלא הגיע לידי חיוב מעשר דהככים דרך גנין את"ר ותתחני עליו שהכין דאביי לית ליה הא דרבה דאמר רוב עם הארץ מעשרין הם והרי בכתובות דכ"ד קאמר אביי להדיא כדמאי הקלו רוב עם הארץ מעשרין הם וכן אמר בגיטין דף ס"א וכבר הרגישו התוספות מזה שם בהני סוגיי דאיך בשבת פליג ארבא ופירשו דאביי ס"ל דספק דדבריהם גם בלי רוב לא בעי ברכה ע"ש · גם ראיתי להרא"ש בריש פ' כסוי הדם שכתב בשם הרב יונה לברך על כסוי הכוי וראיה ממ"ש בפ' ב' דשבת ספק דדבריה' לא בעי ברכה משמע הא ספק תורה מברכין ואינה ראיה דהפ' מצות שתקנו חכמים לעשות מספק כגון דמאי א"כ לברך וכו' הרי דלרבינו יונה נקיט בפשוט דאינו ספק גמור דמאי גם לאביי וגם להרא"ש כן ותו מאי ק"ל להסוברים דהוי מד"ת ·

והרב שער המלך בפ"ט מה' טומאת מת הביא ראיה לשיטת הר"מ ז"ל מחולין דף י"א הכינו למפשט דאזלינן בתר רובא ממכה אביו ואמו וכו' והקשה הרב תורת חיים שם דאכתי אמאי לא מוכח ממ"ש תורה דקרבנו' יקריבו כהנים ודילמא לאו כהן הוא והכא ליכא לשנויי שהיה אביו ואמו חבושים בבית האסורים דאכתי ניחוש שמא אביו לאו כהן ע"ש ולדעת הר"מ א"ש דכי מקריב כהן לאו משום רוב כי אם משום כספק דמד"ת להקל את"ר · ולכאורה יש להשיב על ראייתו ועל עיקר קושי' הרב ת"ח דמאי ק"ל איתא שאני כהנים מטעם חזקה דאוקי האם בחזקת כשר שלא זנתה וכה"ג ראיתי להתו' שהקשו שם בחולין דף י"א ד"ה כגון ועוד הוה מצי למידק ודילמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת נדקת והנראה שדעתם כמ"ש מהרש"א ז"ל דבריהם דלמסקנא לא שייך חזקה זו כיון דאין אפוטרופוס על עריות א"כ ז"ל שנאנסה וכ"כ בספר מאיר עיני חכמים דאל"ה כשהשיב אין אפוטרופוס תיקשי ליה משום חזקת ע"ש אלא דק"ל שהרי כתבו התוספות בכתובות דף ט' ד"ה ואי שהקשו דלוקי בחזקת היתר לבעלה ואימא שנאנסה ותירצו

בשם הירושלמי דאונסא קלא אית ליה וכיון דליכא קלא הנ"ל אונס לגבי רצון כמיעוט לגבי רוב ע"ש וא"כ אכתי תקשי דילמא משום חזקה ולאו משום כאנסה הא איכא תרי רובי רוב דבעל ורוב ברצון דל"ח ליה נגד חזקה ולמיעוט דמיעוט ל"ח לכ"ע אבל ברוב אחד מכ"ל וכה"ג הכריח הרב שע"ם שם ס"ס ע"ב ותמה מזה להרשב"א שנראה דאינו מחלק בזה וכ"ל שגם התו' דעתם דמ"ל רוב אחד או שנים דאי מד"ת לא מהני רוב ה"כ לא מהני תרי רובי ור"ה דמחלק בהכי היינו מדבריה' דבחד חיישינן בתרי ל"ח ואף לדעת הסוברים דר"מ מד"ת חייש ז"ל דה"ט דר"מ דחי לכל הנך ראיות דאיירי דאיכא רוב וחזקה או תרי רובי ולא קי"ל כוותיה דאין חלוק בין רוב אחד או שנים ומיהו לדעת הרב שער המלך דבתרי רובי פשיט ליה דאזלינן בתר הרוב לדידיה ודאי קשה מאי ק"ל דתפשוט מכה המקריב דלמ"ש ל"מ דאי זנתה ברצון איכא רוב וחזקה ואי באונס ליכא תרי רובי הן אמת דאכתי יש להשיב על ק"ו הרב ת"ח דהרי אמרו בקידושין דף פ' מלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות ואמרו כמי איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית נסקלין זה על זה ונשרפין זה על זה וכ"כ הר"מ בפ"א מה' א"ב ה"ך וסיים ראיה לדבר זה מה שדנה תורה במקלל ומכה אביו שיומת ומנין לנו ראיה ברורה שזה אביו אלא בחזקה כך שאר קרובים בחזקה ע"כ ודבריו הם ירושלמי בפ"ד דקדושין וכמ"ש ח"ה ז"ל וכיון שכן מכהן המקריב ע"ג המזבח ל"מ דאזלינן בתר הרוב ש"ל דהוי מכח חזקה שהוחזק להיות בנו של כהן וכן באביו והנה אמת דהיא גופא קשה בעיקר הסוגיא מרב מרי שהביא ממכה אביו ואילו לתאי דקי"ל סוקלין על החזקות הא ל"מ דאימא דמשום חזקה הוא ולאו משום רובא וגם בדברי הר"מ שהביא ראיה לחזקה ממכה אביו ק"ט דאע"ג דבירושלמי אמרו כן הרי בסוגיין הביאו ראיה לרוב ש"מ דכי נסקל משום רוב הוא ומנ"ל לדון דסוקלין על חזקה ושוב אחר החפוש ראיתי בספר מלך שלם ד"ן שתמה כן הרב כמה"ר יצחק הלוי ע"ש גם ראיתי בת' חוט השני סי' ז' דו"ג שתמה כן וכד סוינן בה היא גופא קשה בהני סוגיי דש"ס בבלי ג"כ דכיון דבקדושין אסיק סוקלין על החזקות א"כ היכי יליף רובא ממכה אביו בפ"ק דחולין אימא דמשום חזקה הוא והנ"ל ליישב לכז' שידוע שכל חזקות שבש"ס הוא בודאי כגון חזקת פנוים או אשת איש והנה רבים וא"כ כי מדית הש"ס דסוקלין על חזקות היינו דאע"ג דמדינא בלי בירור גמור בעדים אינו נסקל עפ"י עצמו ועפ"י קרובים אינו נסקל וא"כ ה"נ שהחזיקו עצמם באחים ובכן ואב ואם איך יהיה נסקל קמ"ל כיון דהחזיקו עצמם קודם המעשה שפיר דמי וא"כ זה ניחא באם על הבן דכי החזיקה לבנו הרי לגבי דידה חזקה בודאי הוא שהיא יודעת בודאי שהוא בנו אשר ילדתו אבל באחים ואב וכן יש לדון וכך חזקה דאב גופיה שהחזיקו לבנו אינו ברור אלו דמי ידע שלא זנתה אשתו ואף כחבושין בבית האסורים כבר אמרו אין אפוטרופוס לעריות כמ"ש דכי החזיק לבנו לזה לבנו אינו אלא מצד ספק ולא בודאי ואין החזקה כי אם מצד הודאי אלא ודאי דה"ט מכח רוב דקי"ל רוב בעילו' אחר הבעל וא"כ שפיר מייתי רב מרי ראיה ממכה אביו דאזלינן בתר הרוב דאי משום חזקה שהחזיקו עצמם כאב וכן אינו כיון דהם עצמם לא קי"ל בודאי דגם אביו לא ידע בודאי וכיון שכן ל"ק בהני סוגיי דש"ס בבלי אך דברי הר"מ והירושלמי ק"ט מנ"ל ממכה אביו דאזלינן בתר חזקה אימא דמשום רוב ואי לאו דידיעי בעדים שהיתה נשואה לו בעת שילדה לו את זה אינו נסקל ואת זה יש לתמוה כמו כת' הרשב"א סי' כו' שכתב וז"ל ואילו לא באתר לאביו לא היה מטמא לעולם לאביו משום דלא מהכחת לה אביו בידוע לעולם ואפי' כחבושין בבית האסורין

לפי

לפי שאין אפוטרופא לעריות כדאיתא בפ"ק דחולין ומתכה אביו הוא דנפק"ל התם דחוקה מד"ת מס"ט עכ"ל וק"ש שהרי שם באולי לא נאמר כי אם ברוב ואם באנו לומר דהתם קאי לסוגייא דקדושין דסוקלין על החזקות שהזכיר לעיל הרי שם לא הוזכר ראיה ואת כי אם בירושלמי ואם באנו לומר שכוונתו דכי פשיט לן דחזקה סוקלין שם היינו ממכה אביו אע"ג שלא נזכר בש"ס ופשיט ליה מהירושלמי וס"ל דש"ס בבלי לא חשו לאאריך אכתי קשה איך לא נרגש דהסוגייא דפ"ק דחולין שהביא סותר ראיה זו ול"מ מידי · וכדוחק צ"ל דהירושלמי והר"ת והרשב"א לרוב נמי חזקה קרי ליה וכה"ג מצינו בפ"ק דחולין ד"ח שאמרו נשחטה בחזקת התר עומדת עד שיודע לה במה נטרפה ואין שום חזקה לבהמה שאינה טריפה אף לת"ר טריפה אינה חיה כמ"ש התוס' בחולין דז"א ר"ה אתייא מפרה וליכא אלא רוב דרוב בהמות כשרות הם כמ"ש הרא"ש בפסקיו שם ואפ"ה קרי לה חזקה דהיינו חזקה דאתי מכח רוב ה"נ בירושלמי כל ראייתו דלא בעי בר"כ עדות גמור דגם בחזקה דאתי מכח רוב נמי מהני ואה"נ דלא נפיק מהאי קרא כי אם כידעינן שהיתה נשואה לו וכי ק"ל דגם הבא מחר"ה והוחזק בעיר ל' יום סוקלין היינו מהלכ'דהוו גמירי דכי כתיב ומכה אביו היינו בכ"ג גם שלא יש לנו ברור שהיתה נשואה לו דלא שייך רוב אפ"ה סוקלין ועז סמכו להביא הלמוד ממכה אביו לכל שני הסוגים אע"ג דסוג זה שאין ידוע לנו אם היתה נשואה לו בעת שילדה לא נפיק מפשט הכתוב דמ"ת נקוט מיהא פלגא דלא בעי עדות גמור וכחזק'דאתי מכח רוב סוקלין ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה לקושיית הת"ח דתפסו' דאזלינן בתר הרוב מכאן המקרי'דמכריח מיניה הרב שצ"ח ד"ס שדי מד"ת אין הקוס לייסב מטעם חזקה מתוך מה שנתבאר וקשה מזה להסוברי' דספק אסיר מד"ת · ואחר הישוב ל"מ שו"ל דהתיר הכתוב ספק כסן להקריב ע"ג המזבח כמו שהתיר ספק ממזר בקדושין דע"ג וספק מעשר בב"מ ד"ו וספק נגעים בנזיר דנ"ו וספק טומאה ברשות הרבי'בסוטה דכ"ח אע"ג דמדינ' אסיר להסוברים דאסר מד"ת אך ממכה אביו מייתי שפיר דקו"ל מקרא ספק נפשות להקל בפסחים ד"כ ע"ש אלא דקשה דא"כ מאי ראיה הביאו מצולה ומפסח וצנלה ערופה ופרה ושציר אימא דהתיר בהם הכתוב ספק טריפה כי ע"כ ע"כ רבלי רבוי לית לן לומר שהתיר בהם שלא מן הדין כל שיש לנו לומר דבי התיר מגד רוב ווה נ"ל שיהיה דעת ר"מ להסוברי' דחיים למיצוט מד"ת ה"ט דס"ל דבהנך שאני דהתיר בהם ספק טריפה אך מגד אחר ל"מ דקו"ל מד"ת עד אחר נאמן באיסורין וקו"ל כל מקום שהאמינה תורה עד אחר אפי' קרוב ופסול נאמן וא"כ להקריב ע"ג המזבח דמידי דאיסור הוא הרי האם נאמנת והרי האם נאמנת לומר שלא זנתה או שאף שזנתה בן זה מאביו ודאי דהאם ודאי קים לה ותו ל"ק מדברי הת"ח ול"ע מדברי הרב שצ"ה ונדול'מזו דאינו דברי וחזקה האם מהני אף נגד רוב דקו"ל כר"נ דאמר בכתובות דו"ב דנאמנת לומר לכשר נבעלתי ואמרו שם דמכשיר אפי' ברוב פסולין אצלה ואף להכשיר הבן נגד רוב פסולין נאמנת כדאסיק הש"ס בקדושין דע"ד דקו"ל כאבא שאול דהיה קורא לשתוקי בדוקי ואף דקו"ל דבהן בשר גם בתה האם בעת לידה שלא החזיקה את זה לבנו מאביו הא ל"ק דאנן קו"ל הכי משום דקו"ל דבתר הרוב אזלינן אבל מעיקר הכתו' אין ראיה שו"ל דמגד עדות האם הוא שבשר ·

עוד ראיתי להרב שער המלך שהקשה דלמאי לא הביאו ראיה דאזלינן אחר הרוב מדכתיב · ופדויו מבן חדש תפדה ואמרו בב"ק דו"א בכור שנטרף תוך ל' יום פטור דכתיב אך פדה תפדה ופ"ש בתו' ואם איתא היכי חייב בפדיון לעולם

ודילמא טריפה הוא ופטור ושוב תמה עכ"פ דאיך חייב למאי דקו"ל אין הולכין בממון אחר הרוב את"ר ולרידי ל"ק דכי קו"ל הכי היינו בממון שאין בו בטול מצוה אבל בה"ג לאלוך אחר המעוט ולבטל מצות פדיון לא ולכ"ע הולכין בממון כה"ג אחר הרוב וראיה דאף ס' שקו"ל דעת הרמב"ן והרשב"א דס' מתנות כהונה ומתנות עניים להחמיר כמ"ש הר"ן רז דנדרים נבי יש יד לפאה ואף שהר"ן תמה עליהם דאמרינן גם בהני המוציא מחבירו עליו הראיה ע"ש מ"מ ה"ר בס' שקול אבל בדאיכא רוב אה"נ דאזלינן אחר הרוב לקיים המצוה ולא מהני חזקת ממון ובהכי ל"ק נמי אמאי לא פשיט מפדיון דאזלינן בתר הרוב שו"ל דע"כ לא אכמיא לן דמד"ת מכ"ל דאזלינן בתר הרוב אינו אלא להקל בשל תורה דלהחמיר ל"מ לדעת הסוברים דהוי מד"ת בס' שקול וכ"ש בדאיכא רוב אלא אף לדעת הסוברים מד"ס היכא דאיכא רוב דהוי נגד איסור מוכרע טפי לכ"ע אסיר מד"ת ולכן הביא מצולה וק"פ ופרה ושציר וענלה ערופה דבכל הני קו"ל דטריפה פסול וכיון דהתיר בהו ש"מ דמקלינן מגד הרוב וכן ממכה אביו ורובא ועדים וזוממים דקו"ל ס' נפשות להקל אבל בפדיון דכי פדה וקיים מצוה על נגד הרוב אין בו נגד קולא בשל תורה הא לא איבעייא ליה כי היכי דמיתי מפדיון ושוב מצאתי סמך לזה מה"ש בשו' רב כנלאל בב"ק דו"א גבי בכור שנטרף בשם תלמידי הר' ישראל וז"ל מיהו ק"ל ניחא דמשום מצוה היא אמינא דהולכין בממון אחר הרוב לקיים עשה דפדויו עכ"ל א"ק דבבכורות ד"ך כתבו התוס' ר"ה ורבי הפך דאף מ"ד הולכין אחר הרוב במתנות שאין לו תובעין הולכי ע"ש וראיתי להרב דברי אמת בקונ' דפ"ו שהביא ראיה להר"ת דבב"ק דע"א מוכח דאי מעשה שבת אסיר מד"ת השוחט בשבת שחיטה שאינו ראויה קרינן לה ואי אסיר מדרבנן השוחט בשבת שחיטה ראויה קרינן ליה ובפ' כסוי הדם תנן חש"ו ששחטו בינן לבין עצמם לרבנן חייבים בכסוי דאית לן למיזל בס' לחומרא ופרש"י במידי דספקא לאחמיר ואי איסורי ספיקות מד"ת חש"ו ששחטו הרי זו ס' נבילה ומד"ת אסורה ולא קרינן ביה אשר יאכל ותירץ דאף דאסיר מד"ת לא קרינן אשר יאכל ודאי ודמי לת"ש ביבמות הת"א דבכל הספיקות חולצות אעפ"י שאינן מתייבמות אעפ"י שאמרו כל שאינו עולה ליבום וכו' מ"מ אם יבא אליהו ויאמר דעולה ליבום בת חליצה ויבום ה"נ אם יבא אליהו ויאמר שיפה שחטו הנך חש"ו אשר יאכל קרינן ביה ולפיכך חייבים ונ"כ כתה"ד סי' קפז וכעיקר ראייתו תמהני מה זו ראיה דאי קו"ל ס' להחמיר מד"ת ה"כ כי איכא כענין שני סוגים להקל ולהחמיר אזלינן להחמיר בכל גד כי הכא דלגבי אכילה אזלינן להחמיר ואסור מד"ת באכילה מס' ולגבי כסוי דחיוב הכסוי הוא נגד חמור אזלינן להחמיר ואמרינן דמד"ת תלינן ששחטו יפה וקרינן ביה אשר יאכל וחייב בכסוי וראיה ממ"ש רז"א פליה שיצאת מקנתה ביום ראשון ומקנתה ביום שני מונין לו מן הראשון אמ"ל רבא מה דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא רקא מסהרת ליה מראשון אלא אמר רבא לאום חוששת מהני לא ממניא וקו"ל הכי ע"ש הרי דאם יש בדבר שני סוגים אזלינן להחמיר בשני הסוגים אף דסתרי אהדדי וכה"ג אמרו בעירובין דז"ן ר"ע גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי כ"ם כחד בשבט אחר או כמניפר בשבט וצבד הכא לחומרא והכא לחומרא ע"ש הרי דאף בתרי דסתרי עבדינן לחומרא בתרוייהו בס' דדין ואי קו"ל א"כ ביבמות דת"א למ"ל הטעם דאם יבא אליהו בלא"ה מס' ליתיה ביבום ובצו חליצה דהם מחמרינן בכל הנדרים הא ל"ק דהתם כיון דמד"ת אינה ביבום למ"ד דאיסור ס' מד"ת וקו"ל כל שאינו ביבום אינו בחליצה א"כ הו"ל לומר דאינן ניתרות לשוק בחליצה ויהיו אסורות לעולם קמ"ל

דאצפ' כן כיתרות בחליצה מטעם אם יבא אליהו ויאמר בת
יבום היא וא"כ באסור ס' לא אמרינן כל שאינו עולה ליבום
עולה לחליצה גם ראיתי להרב שם שהקשה להסוברים דהוי
מד"ת למה כיצו חליצה כלל מאחר שאינן ראויות ליבום וגם
להר"ם קשה בכתברשה ס' נירושין חולבת ואמאי בעי חליצה
ליתא כל העולה ליבום וכ"ת דה"ט שמא יבא אליהו וכו' אמאי
ר"ג ורז' לא אמרו הכי גבי חבית של תרומה בבכורות דל"ד
אלא ר"א הוא דאמר הכי ולית הלכתא כוותיה ע"ש והנה
מאי דק"ל אמאי כיצו חליצה כלל לדידי ל"ק דלגבי להצריכה
חליצה אזלינן להחמיר ואמרינן דעולה ליבום וכיצו חליצת כמו
שנתבאר דתפסינן בכל צד להחמיר ואי שייך להקשות הוא איך
כיתרות בחליצה והרי כיון דמכח ס' מד"ת ליתיה ביבום וגם
להר"מ באיקבע איסור דאסיר מד"ת אמאי כיתרות בחליצה
ואי מטעם דאם יבא אליהו וכו' הרי לא קי"ל הכי גבי חבית
תרומה שנולד ס' טומאה וקי"ל דלא בעי שימור מס' וכא נמי
ל"ק דאצפ' שכפשט הסוגייא מוכח דדרש גמור הוא דדריש
אם לא יחפוץ וכו' דכל העולה ליבום וכו' דנראה דמד"ת אינו
חולצת תוך ג' חדשים ומינה דשאר ספיקי דחולצות הותר וה
אף דהוי מד"ת מה"ט דאם יבא אליהו וכו' כר הוינן בה וה
אינו דהרי ע"כ להסוברים דספיקות שרו מד"ת כודאי
דאסמכתא בעלמא היא דמדרבנן הוא דאסרו שלא ליבם
ולחלוץ ואע"ג דהר"מ בפ"א מה' יבום הוט מייתי ליה מקרא
ע"כ נ"ל דאסמכתא נקיט הכי דלדידי כל ס' שרי וגם
לםחולקים מודו דאיסור חליצה תוך ג' חדשים הוי מדרבריהם
שהרי הרשב"א מכת הסוברים דהוי מד"ת ואילו הכא בחי'
ליבמות תמה דא"כ כדיעבר איך הוי חליצתה חליצה דהרי רז'
גם בחליצת מעוברת סבר דהוי חליצה בר"פ החולץ ומתוך
כך כתב דחליצת מעוברת הוי מד"ת דכל שאינו עולה ליבום
וכו' ולהכי לר"ל אף דיעבר אינה חליצה אבל כשאינה מעובר'
דלא תחלוץ הוא מדרבנן ולכתחילה לבד ע"ש שהכריח כן
מעיקר הסוגייא וגם ראיתי לאחו' ביבמות דל"ה ר"ה וכמצאת
שכתבו שם דמד"ת חולצת תוך ג' חדשים ש"מ דקי"ל דכי
דרשינן הכי היינו לפטור עריות מחליצה כמ"ש להדייא בר"ב
דיבמו' דבלא"ה הא איכא סרכה דמדיכא חולצו' ולא מתיבמות
וא"כ שפיר י"ל דלהתיר איסור ספק דרבנן מהני ה"ט דאם
יבא אליהו אבל מכות שמור תרומה דהוי מד"ת ולאיכה ראוים
פטרו הכתוב והרי בספק טומאה איכה ראוים בכי האי לא
מהני ה"ט דאם יבא אליהו להצריכו שמור כיון דמס' אסורה
מד"ת ואם לא הצריכו שמור מדבריהם אך את זה קשה
דביבמות דל"ו דרשו בחליצת מעוברת כל העולה ליבום
נראה שם דמד"ת אינה חולצת וכ"כ הרשב"א בהך סוגייא
הדבר קשה דמ"ל מעוברת מ"ל אינה מעוברת הרי כאן
וכאן ס' ניכהו שמא יהיה ולד של קיימא וא"כ באינה מעוברת
נמי לםסוברים דס' אסיר מד"ת אינה עולה ליבום מד"ת ומינה
דאינה עולה לחליצה ונראה ליישב דביבמות דקי"ס אסיק
הש"ס דישא חוקה ליכם ורובא לשוק וכו' וא"כ ש"מ דכל אשה
שאין לה בן ויש לבעל אח הוי חוקה ליבם וא"כ גם' אם
מעוברת היא י"ל אוקי אחזקתיה דשרי ליבם ואע"ג דאמרו
שם דרוב נשים מתעברות ויולדות וא"כ הו"ל רוב נגד חזקה
דרובא עדיף י"ל ה"ד התם שהלכה נראה לאר"ה דכיון דרוב
אינן עקרות א"כ מסתמא ילדה אבל זו הנשואה לפנינו וידענו
דלא ילדה ואין לה בן לחוש שמא נתעברה עכשיו בקרוב אין
זה רוב דכמה נשים שוהין להתעבר כמה חדשים ואין כוה
רוב וכ"כ מת"ש ביבמות דס"ט כיון דעיברה לא תאכל ניחוש
שמא עיברה ותירצו ליאחסין חששו ולתרומה לא חששו ע"ש
ואי איכא רוב הרי בכל התורה אזלינן בתר הרוב ויש לדחות
דהתם שאני דלא בא עליה אלא חדא ביאה כפירש' שם

הסא"כ בבעל ואשתו י"ל דשייך רוב זה ומיהו אינו מוכרח
א"כ י"ל כמ"ש וש"ר שחילקו התו' יבמות דלו' ד"ה וזה ע"ש
ואוקי באתרין א"ק עדיין דשם ביבמות דל"ה ד"ה תינלי
הכריחו התו' רבה' דראוי להתברר באותה שעה לכ"ע
אמרינן ואם יבא אליהו וא"כ קשה עכ"פ דא"כ סיכי סבר ר'
יהושע בבכורות דל"ד דלא אמרינן אם יבא אליהו דקי"ל
כוותיה לגבי ר"א כנודע וכן בגיטין דמ"כ אסיק הש"ס הכי
הסתא התם אם יבא אליהו ויאמר דחד מיניהו עבד הוא ע"ש
וכן בכמה דוכתי ולכולהו קשה מהך סוגייא דבכורות דאסיק
לרז' דקי"ל כוותיה דלית ליה ה"ט ומדי עוברי ראיתי לה רב
שער אפרים סי' ע"ב שעמד על ברור דבר זה וגם ראיתי
שהקשה דר"ל ביבמות דל"ה לית ליה ה"ט דאם יבא אליהו
והרי בפסחים דל"ד אמר ר"ל הסה הדעת פיסול דגוף הוי
שאם יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו וזה סותר דברי ר"ל
דיבמות ע"ש מה שיישב עפ"י דברי התוס' דיבמות ואחרי
המחילה אי מהא ל"ק דכי פליגי רז' ור"ל או ר"א ורז' אי אמרינן
אם יבא אליהו היינו לדון על הדבר אף שלא בא אליהו וברר
הס' כאילו כבר בא וברר הס' ועלה הוא דפליגי ר"ל ורבי
יהושע דכל דלא בא עדיין אינה ראוייה קרינן ולאו בת
חליצה אבל כ"ע מודו דאם בא אליהו באמת וברר הס' דהוי
בירור גמור וכי אמר ר"ל בפסחים דל"ד דאם פיסול טומאה
הוי אם יבא אליהו ויטהרנה שומעין לו דהא כ"ע מודו ואי
יחלוק שאליהו אין בידו לברר הספיקות דמציאות ומינה נ"מ
מה שהביא מהתוס' חולין ד"ה אלא ע"ש דהסיא נמי מסוב זה
ומ"מ גם הרב פשיט ליה דאמרינן אם יבא אליהו והדר בי
קושיין דהרי רז' לית ליה הכי בבכורות וקי"ל כוותיה לגבי ר"א
וכמ"ש הרב דברי אמת ומיהו אחר שישוב הא נמי ל"ק שהרי
בהך מתני' דחבית פליגי בה ר"א ורז' ור"ג וכדברי ר"ג לא
פורש בש"ס אי ס"ל ה"ט דאם יבא אליהו כר"א או לית ליה
כרז' והרב דברי אמת כתב שם דר"ג ורז' לית להו ה"ט דאם
יבא אליהו ע"ש והם דברי תימא בעיני דהרי שם בבכורות
דל"ג אמרו עכ"כ ל"ק ר"ג התם שמא יבא אליהו ויטהרנה אבל
הכא דאי שביק ליה מיית כרבנן ס"ל הרי דטעם ר"ג דאמר
אל יחדש בה דבר מה"ט דאם יבא אליהו הוא דבלא"ה הוה
שרי לגרום לה טומאה כרז' אלא דלית ליה כר"א דמה"ט
ליבעי שמור והרי הר"מ בפי"ב מה' תרומות ה"ג פסק כזה
כר"ג וכיון שכן תו ל"ק פיסקי הלכה דאם"כ דאנן לא קי"ל כרז'
בזה וכהכי א"ש דהרדב"ז בנימוקיו לפי"ב דתרומות הרבה
להשיב דלמה פסק כר"ג נגד רז' ולמ"ש ל"ק דהרי בכוליה ש"ס
קי"ל דאמרינן ה"ט דאם יבא אליהו אלא דאכתי ק"ל דהרי
בכוליה ש"ס נקטו ה"ט בפשוט דאם יבא אליהו ואיך רז' חולק
וכי לית ליה דספיקות חולצות וכן בכל הנהו דוכתי נוי מני
פליג אכולהו כי ע"כ סבור הייתי ליישב כמאי דק"ט לרפ'
בפסחים דט"ו שהביאו מתני' דחבית ושם ד"ה יניחנה בי'
דפליגי דר"א סבר יש אם למקרא ורז' יש אם למסורת ע"ש
והרי בבכורות דאו תירוץ זה דהרי ר"א סבר יש אם למסורת
והיצלו דפליגי בה"ט דאם יבא אליהו וכבר הקשה הרב דברי
אמת שם דפו' ע"ש ויותר מזה ק"ל להר"ש פ"ח דתרומות
ורבינו עובדיה שם שפי' למתני' דפליגי ביש אם למקרא ויש
אם למסורת מאחר שכבר דחו הך אוקמתא שם בי"ע"כ י"ל
דהם ראו כהך סוגייא דכי תקשי להך אוקמתא אינו אלא דר"א
סבר יש אם למסורת אבל ברז' לא ראינו דסבר יש אם למקרא
וכי אסיק פליגי בראויה לך שמור דר"א סבר הא נמי ראוים
היא אם יבא אליהו לא נתבאר בש"ס א"כ מ"ט דרז' כי ע"כ
סברי דאה"כ דגם רז' אית ליה ה"ט דאם יבא אליהו דהפי
בכוליה ש"ס אין חולק בדבר והכא ה"ט דרז' דכיון דס"ל יש
אם למסורת ותרומתי כתיב א"כ ש"מ דמיבעי תלויה אצפ'
שראויה

שרואים שיא אם יבא אליהו ואי ק"ל א"כ למ"ל ריבוי לך ללמד הרואים לך ת"ל דיש אם למסורת ז"ל דריבוי לך אצטריך להתיר טמאה בהדלקה כמ"ש בשבת דכ"ה ולפי דהיה מקום להצריך שמור בתלויה נ"כ מרבוי וה כמ"ש התו' שם ד"ה אחת לזה אצטריך תרומתי ויש אם למסורת דלא לבעי שמור בתלויה ל"ק דהרי התוס' שם ד"ה ורבי הבריחו דלמ"ד יש אם למסורת לא דריש לך להתיר טמאה בהנאה יע"ש וא"כ ע"כ דלהתיר תלוים אתי א"כ ש"מ דר"ז לית ליה יש אם למסורת דאי ס"ל לשתוק מתיבת לך וע"ק דא"כ ר"א דס"ל נמי יש אם למסורת מנ"ל כה"ט דאם יבא אליהו כיון דגלי תרומתי ויש אם למסורת כי ע"כ ע"כ דאצטריך לשום דרשה אחריתי ולפו' הדר כי קושיין לרש"י דפי' באוקמתא שרתו ומיהו ליישב פרש"י נ"ל דהרי הך אוקמתא קמייתא דמוקי להו דפליגי ביש אם למקרא או למסורת אתמר שם בבכורות בשם שמואל ור"ל ויבא וא"כ ע"כ דכולהו לא שמיע להו דר"א גבי בכגרו כה יש אם למסורת ס"ל והרי הך תירוץ דפסחים דט"ו נמי ר"ל קאמר לה וע"כ פי' רש"י כשיטת ר"ל אע"ג דהקשו לדבריו אך דברי הר"ש ורבינו עובדיה בפ"ח דתרומות דנקטו הטעם שיהו בש"ס קשים לשמו' וגם אכתי קשה איך יתכן דר"ז לית ליה ה"ט דאם יבא אליהו דמוסכם בכל הש"ס והנ"ל ליישב שוא במאי דק"ט דכאן בהך סונייא אסיק דר"ז לית ליה ה"ט והרי בפסחים ד"ך אמרו ר"ח רמי פיסחא אפיסחא מי אמר ר"ז שתיהן כאחת ורמינהי אמר רבי יוסי וכו' אבל היאך נשרף אפי' תלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרוס ומשני הא ר"ש אליביה דר"ז והא רבי יוסי אליביה דר"ז ומ"מ הפשוט דר"ז אליביה דר"ז אית ליה ה"ט דאם יבא אליהו כדקאמר הכי להדייא וזה סותר מסקנת הש"ס דבכורות דר"ז לית ליה ה"ט וכ"ת דרבי יוסי ס"ל הכי כדעת רבי יהושע ולדידיה אה"נ דס"ל דר"ז לא פליג לר"א בחבית ומתני' דחבית דתני דפליג ר"ז על ר"א ר"ש אליביה דר"ז היא וה אינו דהרי שם בפסחים אתר זה אמרו רבי יוסי בר חנינא רמי תרומה אפיסחא ומשני מי אמר ר"י שתיהן כאחת ורמינהי חבית של תרומה וכו' גרמא אין בידים לא ומשני הא ר"ש הא רבי יוסי ופרש"י דהא דתני בידים לא דהיינו מתני' דחבית רבי יוסי אליביה דר"ז היא והשתא ק"ט דהרי להאי תנא אסיק דר"ז לית ליה ה"ט דאם יבא אליהו ואילו רבי יוסי גופיה אליביה דר"ז קאמר להדייא ה"ט דאם יבא אליהו וע"ק דהא תני בפסחים דיג ר"א בשם ר"ז שורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות אמרו לו טהורות לא ישרפו שמא ימצא אוכלים דשמא חוץ לחומה לכו אמר לשם לדבריהם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרנה הרי דר"ז אית ליה נמי הך סברא דאם יבא אליהו כי ע"כ ליישב כו' נ"ל דבשבת דכ"ה פליגי בה בהתר הנאת טמאה דרבא מפיק לה מדכתיב נתתי לך שלך תהא ור"ז מפיק מדכתיב ולא בערתי ממנו ור"ל מפיק מדכתיב נתן לו ע"ש וא"כ ז"ל דר"ז מפיק להתר טמאה כרבי יוחנן או כר"ל ורבוי לך אצטריך להתיר תלוים דלא לבעי שמור ואי אמרת דהא נמי ראויה אם יבא אליהו לא יתכן דא"כ קשה לשתוק מתיבת לך והייתי אומר דבעי שמור גם תלויה וא"כ ע"כ דגלי קרא דהכא לא בעי שימור אע"ג דראויה אם יבא אליהו ור"א מפיק התר טמאה מתיבת לך וע"כ סבר שפיר דהא נמי ראויה אם יבא אליהו ובעי שימור דטהורה מש"ט ולפו' גם ר"ז מודה דה"ט דאם יבא אליהו א"כ ז"ל דכ"ע מודו בה"ט דאם יבא אליהו שהרי ר"ג לא התיר לגלותה אם היתה מכוסה וגם ר"ז לא התיר כי אם גרמא אבל לטמאה בידים לא כמ"ש בפסחים דט"ו וד"ך גרמא אין בידים לא ואי לית ליה כלל ה"ט דאם יבא אליהו מ"ט לא התיר לטמאה נ"כ בידים והרי אינה ראויה לך אלא ודאי בהא פליגי דר"א משוי גרמא כאלו מטמאה בידים וא"כ

אע"ג דכתיב לך הראוים לך מ"מ הא נמי ראויה אם יבא אליהו ובשם שאסור לטמאה בידים מה"ט דאם יבא אליהו ה"נ גרעא דגרמא כמטמאה בידים חשיב ור"ז סבר אסני רבוי לך להתיר גרמא דאינו בידים אבל בידים לא דהא נמי ראויה היא אם יבא אליהו באופן דכ"ע מודו בה"ט דאם יבא אליה ותו ל"ק בהנך סוגיי דפסחים וגם ל"ק מכל מ"ש הרב דברי אמת ודוק:

והיה נ"ל דספק שרי מד"ת מת"ש בנדה דס"ז ר"ש אומר אחר תטבול אחד מעבת תטבול אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק והר"ן בפ"ב דשבועות הבריח דכי אמר ר"ש היינו דביום ז' תטבול ותשמש אבל אסרו חכמים ומתוך כך כתב דגרסינן שלא יבא לידי ספק ע"ש גם הרשב"א בספר תורת הבית כרי' טבילה דקפ"ח כתב שזוכה טובלת ביום ז' של הספירה משתכן חמה ומותרת לבעלה מיד אלא שחכמים אסרו לעשות כן ור"ו צ"ע ואי כל ספק אסיר מד"ת איך אמרו דמותרת מיד לבעלה מד"ת אלא שחכמים אסרו, ויותר קשה בדברי הר"ן והרשב"א דהן הם הסוברים דספק אסיר מד"ת והרי להך סונייא וגם בדבריהם מבואר להפך וה"ל דכיון דצפרו שבעה ימים ולא ראתה הרי הוחזקה שלא לראות והא"כ חזקה גמורה ומד"ת אזלינן בתר חזקה לא שחכמים אסרו גם במקום חזקה א"ק מדתנן שם רצ"ב שבלה ביום של אחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומנתן ובפילתן תלויים ומדתני הרי זו תרבות רעה נראה דאיבעי' שהוחזקה לראות אתמול איכה אסורה מד"ת אלא דרבנן אסרו משום ספק ובדוחק י"ל דאצ"ג דמד"ת לא אסר מכח ספק מ"מ אי באה עליה ולא ראתה למפרע לא עשה שום איסור בתשמיש ומש"ה קרי ליה לאיסור זה תרבות רעה אף דאסיר מד"ת:

עוד היה נ"ל ראיה דשרי מד"ת ממ"ש בפסחים ד"ט טעמא דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אכלתיה מי לא תנן וכו' ואי כל ספק אסיר מד"ת מאי ק"ל נימא אכלתיה והרי מידי ספק לא נפיק והרי אסיר מד"ת ואדרבא למתני' דמדורות הו"ל לאקשויי איך במקום שחולדה וחזיר מצויים וכ"ת דבדיקת חמץ דרבנן הרי התוס' שם ד"ה כדי הבריחו דמתני' איירי דלא ביטל דהוי ודאי מד"ת אך אי ספק איסורו מד"ס י"ל דבספק זה לא אסרו דתלינן במצוי דאכלתיה וה"נ הו"ל שלא לחוש וי"ל ועפ"י מ"ש התוס' ד"ה ואם דאימור אכלתיה עדיף משאר ספיקי דספק הרגיל וקרוב לודאי ותדע דאפי' מידי ודאי בעי לאומר שיוציא וה הספק ע"ש וא"כ י"ל דבספק כזה לא אסרה תורה וע"כ שרי גם מדבריהם א"ק עדיין מאי ק"ל מחבר שמת והרי אדרבא תיקשי בחבר שמת איך התירו ספק דאסיר מד"ת · ונ"ל לדברי התוס' דהתם נמי פשיטא ליה דהוי ספק הרגיל וכן באידך בריית' בשפחתו של מניק הוי ספק הרגיל וכ"כ התוס' שם ד"ה ספק וכה"ג ראיתי להתוס' בעו' דמ"א ד"ה ואין ספק שכתבו דספק התר הרגיל מוציא מידי ודאי וכ"כ שם הרוטבא בחידושיו ועל דרך זה נ"ל במ"ש בנדה ד"ד אבל ודאי ראתה וספק טבלה הו"ל ספק וודאי ופריך ואין ספק מוציא מידי ודאי וכו' היינו נמי דספק טבלה הוי ספק הרגיל וכ"כ מהתו' שם ד"ה חבר שמת ע"ש אך ראיתי לרש"י בפסחים ד"ט ודאי טבל שכתב ואתי ספק זה ומוציא פירות הללו מידי ודאי טבל משום דרוב חברים מעשרין הם ע"ש נראה דס"ל דבכל ספיקי דס"ד דמוציא מידי ודאי ה"ט דאיכא רובא להתר וקשה דהא קי"ל בחולין ד"א דאזלינן בתר הרוב אף בדיני נפשות וא"כ תיקשי מאי פריך ואין ספק וכו' והרי ספק דאיכא רוב להתר דמוציא מידי ודאי מכמה קראי ילפינן לה בפ"ק דחולין ועק"ל כמ"ש עוד רש"י ד"ה התם ואין נמנום והלוך אחר הרוב אלא חזקה ודאי על כל החברים ע"ש וק"ט דבאי במנום שייך בהילוך אחר

הרוב

שרוב והרי רובא דאורייתא ועוד דהרי בקדושין ד"א אמרו רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ איך חשיבי בכאן רוב לספק וחזקה לודאי והרי רובא עדיף וא"כ איך חשבי בכאן רוב לספק וחזקה לודאי והרי רובא עדיף וע"ק שנראה דמ"ש חופה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן אינו חזקה גמורה דחזקה לא שייך כי אם בדבר הידוע בלי שום ספק כגון חזקת פנויה וחזקת אשת איש וכהמה בחיים אבל חבר יתכן דפשע דאין צדיק בארץ ויוחנן לסוף פ' שנה נעשה צדוקי וכ"ש באיסור קל דיתכן במעוט חברים דפשעי ולא מפרשי מיד כי ע"כ נראה דכח רוב הוא וכה"ג אמרו בחולין ד"ט נשחטה בחזקת התר עומדת ואינו חזקה אלא רוב דרוב בהמות כשרות כמ"ש הרא"ש והר"ן בחולין דו"א והרשב"א בתורת הבית הביא דבריהם הב"י בי"ד סי' פ"א וא"כ ה"כ חזקה זו אינו אלא רוב וכן ראיתי להתה"ד סי' רז' שכתב ת' רבינו שמחה תלמיד רש"י דחזקה אין עדים חותמים וחזקה אין אדם פורע תוך זמנו וחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דכל הני מכח רוב הוי ע"ש וא"כ אי לס"ד סבר דאיכא רוב וקרי ליה ספק היכי משני דהוי ודאי מכח חזקה ואין לומר דרוב זה אינו רוב גמור דהוי רוב התלוי במעשה שהרי בבכורות די"ט פליגי בה רבא ורבינא ורבא הוא דאמר דגם רוב התלוי במעשה הוי רוב גמור והנ"ל ליישב כמ"ש התוס' ביבמות דל"ו ד"ה הא דבמעוט מצוי חיישינן וכה"ג כתב הרשב"א בחולין ד"ט רבדיקת הריאה ה"ט דהוי מעוט דמצוי וחיישינן גם הרשב"א במשמרת הבית דכ"א כתב דה"ט דרבנן דר"מ דאסרי לשחוט אחר שחיטת חש"ו דהוי מעוט מצוי וחיישינן כי היכי דחיישי כר"מ ע"ש וא"כ י"ל דבכל הני ס"ל לרש"י דאיכא רוב וקרי להו ספק דהוי מיעוט מצוי וחיישי' ומה"ט פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי והרי חבר וכו' דגם במיעוט מצוי לא חיישינן ומשני דאיכא חזקה ואעפ"י דהוי מכח רוב מ"מ הוי רוב גמור דליכא מיעוט מצוי ותו ל"ק מכל מאי דק"ל כדברי רש"י וכד הוינן בה י"ל שגם התוס' שכתבו הטעם דהוי ספק הרגיל היינו דאיכא רוב להתר ומיעוט מצוי לאיסור וע"כ לא מהני דאי הוי רוב גמור הא קי"ל דאזלינן בתר רובא כי ע"כ נראה שגם רש"י כשיטת התוס' קאי והואיל דאתי לידן ק"ל במ"ש התו' שם ד"ה ואם וא"ת והא מדורות הגויים רשות היחיד הן ותנן בפ"ו דטהרות כל הקובר שאתה יכול להרבות ספיקי וס"ס וכו' וי"ל דל"ד האי ספק לשאר ספיקי דאמאי אית לן לומר שיהא בו נפל ודמי לספק ביאה וקשה דהא תנן שם כיצד ספק נכנס וכו' הרי דת"ק אוסר גם בספק ביאה ור"א הוא דאמר ספק ביאה טהור ולא קי"ל כוותיה דהלכת' כת"ק דרבים הם וכ"כ מה"ם בפ"ז ד"ע כמאן כר"א דאמר ספק ביאה טהור ודחו לא שאני התם וכו' וע"ק והרי התוס' שם בפסחים ד"י ד"ה ספק כתבו בשם ר"י ור"ת דבס"ס פליגי אבל רש"י פי' דר"א מתיר בספק ביאה גם בספק אחד ועמ"ש התוס' בב"ב דנ"ה וא"כ מה"כ הו"ל לומר דאתי כר"א דמתיר בס"ס ולר"א גם בשאר ס"ס שרי ואי לפרש"י יהרי ר"א גם בחד ספק מטהר ואילו לרבנן בכ"נ מטמאי ובדוחק י"ל דתירוצם לפרש"י וקמ"ל דמדיכא מדורות הגויים שרו לר"א דספק ביאה טהור אלא דחכמים אסרוהו בארץ ישראל לבד כמ"ש התוס' שם ד"ה כל וע"כ כל דאיכא ספק אחד לא אסרו גם בא"י וראיתי להפר"ח שהביא ראיה משבויה לכהן דאמרינן בכמה דוכתי בפ' הנזל ובפ"ב דכתובות דבשבויה הקלו ולהר"מ ניחא שהרי כל הספיקות מדבריהם וכ"כ בפי"ח מהל' א"כ אך להחולקים קשה ותירץ דשאני שבויה דמגוולא נפשה לגבי שבאי ורגלים לדבר שלא נטמאת כמ"ש בפ"ק דקדושין ע"ש וק"ל דמה ענין שבויה למחלוקת ראשונים דהרי לכ"ע כל ספק אוקי אחזקתיה שזה

הוספס וא"כ א"כ הצמד אשה על חזקת כשרות לכהן שהיה לה קודם וא"כ ע"כ דמדרבנן הוא האיסור וכ"ת כיון דקי"ל רוב גוייס פרוצים בעריות א"כ לכ"ע הוי מד"ת דהרי אמרו בר"פ דקדושין רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ לכל הנודים אין זה ענין לספק דלא אתחזק שנחלקו בו הראשונים וכמו כן ק"ל להרב מש"ל בפי"ח מהל' איסורי ביאה ה"א שתלה איסור שבויה במחלוקת זה ולמה שביארתי לא יתכן ומיהו ק' כיון דרוב עדיף הוי מד"ת ואילו מת"ש בשבויה הקלו מורה להפך דהוי מדרבנן וכן דעת רוב הפוסקי' כי ע"כ כ"ל דכד"ט דכתובות גבי פתח פתוח מבואר בש"ס ודברי הראשוני' דבר' מהני נגד חזקה ורוב וכ"כ שם בר"נ דמכשיר ר"נ אפילו ברוב פסולין בראוה מעוברת משום ברי וחזקה וה"נ גבי שבויה כיון דאיכא ברי וחזקה נאמנת נגד רוב וכ"ש ספק שא' שחכמים החמירו אע"ג דבראוה מעוברת לא החמירו לדעת ר"נ ולפז' ל"מ מכאן דספק אסיר מדבריהם כלאו הטעם דהגוולא עצמה לגבי שבאי ואי ק"ל להר"מ בפי"ח מהל' א"ב הי"ז שכתב הואיל ואיסור כל הספיקות מדבריהם הקלו בשבויה שנראה דאי הוה ס"ל דס' אסיר מד"ת ה"נ בשבויה ואילו למ"ש אינו תלוי זה בזה י"ל דאה"נ דאף אי ספק אסיר מד"ת כאן בשבויה שרי כיון דאיכא ברי וחזקה אך כיון דס"ל דגם כל ספק בלא אתחזק שרי מד"ת כלל גם ספק זה בשאר כל ספיקי׃

והרב המובהק מהרי"ט אלגאזי ס"ו בספר קהלת יעקב דע"ח הביא ראיה מהירושלמי דפ' אלמנה לכ"ג שאמרו היו שם זכרים מאכילין שהם ב' ספיקו' ספק זכר ספק נקבה ס' בן קיימא או אינו בן קיימא וס' דדבריהם להקל היו נקבות אין מאכילין שהוא ספק אחד ס' זכר ס' נקבה וספק ד"ת להחמיר מה נפשך זכר הוא כולה דידיה נקבה בסבא חולקא עמהון ומת"ש בס"ס ד"ס דדבריהם להקל ש"מ דס"ל דספק אחד איסורו מדבריהם וא"כ בס"שני הוי ספק דדבריה' ולהקל ותירץ דה"ט דעבדים בחזקת התר אכילת תרומה וכל דאיכא חזקה ספיקו להקל מדרבנן לכ"ע את"ד ובעיקר תירוצו יש להשיב דהך חזקה דהתר אכילת תרומה לא חשיבה כמ"ש הרז' ויל סימן פ"ח ובת' עדות ביעקב סימן יב וכבר עמדתי על זה בח"א סימן ק"ב דרו"ט ע"ש וע"ק דאי איכא חזקה הא קי"ל אוקי אחזקתיה להקל בשל תורה כידוע דאפילו בערוה כתב הרא"ש סימן נא וסימן מ"א דמכשירינן לכתחלה ע"ש ובאיסור אכילת תרומה בבר הכריחו התוספות יבמות דס"ח ד"ה רישא ע"ש וא"כ תיקשי אם היו נקבות אמאי אינן מאכילין ניזיל בתר חזקה וע"ק קשת שהרי בירושלמי פ"ק דכתובו' גבי פתח פתוח אמרו ספק אחד מד"ת להחמיר ס"ס מד"ת להקל ע"ש וא"כ למה שינו כאן ואמרו דספק דדבריהם להקל והנ"ל בפירוש הירושלמי דבנוסח שבידנו הוא בשבוש ותקנו הרב פני משה בביאורו על דרך שהביא הרב הגו' בר"ו ובנוסח שבידנו כתוב וספק דדברים' להקל מה נפשך אם זכר הוא וכו' ופירושו כ"ל דק"ל למ"ש דנקבות אינן מאכילות ס' זכר ס' נקבה וספק ד"ת להחמיר דתינח למ"ד שהביא לעיל מזה דתרומה בזה"ז מד"ת אך לאידך מ"ד דהוי דרבנן דהא"ין קבלו המעשרות גם נקבות יהיו מאכילים בספק דדבריהם להקל ומשני דאין כאן אפילו ספק דאם זכר כולה דידיה אם נקיבה נסבא חולק' עמהון וא"כ אין בר להתיר כי אם אם יהיה כפל וכיון דקי"ל דרוב יולדות ולד קיימא כמ"ש ביבמות דקי"מ א"כ הו"ל רוב לאיסור והמיעוט להתר דקי"ל אזלי' בתר הרוב בין בשל תורה או בשל דבריהם כדמוכח נמי בערובין דמ"ו וה כ"ל נכון בפי' הירושלמי ותו ל"מ מכאן דס' איסורו דרבנן דמ"ש וספק דדבריהם להקל אינו טעם לס"ם כי אם פירכא לספק אחד להחמיר וכאמור וגם ראיתי לקרבן העדה שהבינו

ושתי

ושתי ספיקות מד"ת להקל גם ראיתי להרב נרור החיים דף
קל"ד שהביא ראיה מדתני בת"כ וטמא אותו את הודאי הוא
מטמא ואינו מטמא את הספק וכדתנן בפ"ח דנגעים ולהרב
קשה למ"ל קרא לטהר ספק ת"ל דכל ספק שרי מד"ת ע"ש
ול"מ מידי דהתם אי כב' אנשים איקבע איסור ולכ"ע אסיר
מד"ת וכאיש אחר הוי מ"כ כודאי טמא ושפיר אצטריך ושם
הביא ראיה להר"ת דתנן בפ"ה דנגעים כנוקק לטומאת
לטמא בספק מרבוי הכתוב כדתני בת"כ והביאו הר"ש ע"ש
ואי ספק אסיר מד"ת למ"ל קרא וגם זו ל"מ שול דאי לאו
דרבי וטיהרו הוה דרשינן וטמא אותו דטהור הספק גם
באתחוק טהור קמ"ל גם ראיתי שהביא ראיה מדתני בת"כ
בפ' קדושים בפסוק לעני ולגר תעזוב דספק לקט לקט וכו'
ואי ספק אסיר מד"ת למ"ל קרא והא נמי ל"מ שהרי כחולין
דקל"ד דתני דספק מתנות כהונה פטור הקשו מדתני שספק
לקט לקט הריבוי הכתוב ותירצו פרה בחזקת פיטור קמה
בחזק חיוב ע"ש הרי דספק לקט היינו באתחזק חיוב דבל"א
פטור דהמע"ה גם כמתון עניים דספק ממון להקל ותו מאי
ק"ל מהך בריתא דת"כ וגם ככר ראיתי להר"ן בנדרים ד"ה
גבי בעיית הש"ס יש יד לפאה שתמה להרמב"ן והרשב"א
שכתבו דספק ממון עניים להחמיר ואילו מהך סוגיין דחולין
מבואר דספק ממון עניים נמי להקל וכבר האריכו רבני
האחרונים על זה ועיין בהרומט חח"מ סימן קכ"ד מ"ש על
זה וכת' הר"ש אינן ואילו הרב נקיט דבריתא דת"כ כפשוטה
להשיב גדולי הראשונים עוד הביא ראיה ממ"ש בגטין דכ"ח
אכל חטאת הציף מספק לא ליעול חולין בעזרה קמ"ל וכן
בנדה ר"ע והאיכא אשפ ומש' שקרב אשמו ואי ספק ד"ת
להחמיר מד"ת וספק כודאי מה חולין בעזרה מת"ד וגם זה
בעיני הם דברי תימא דכי קי"ל להחמיר היינו חומרא דלית
ביה קולא דאי החומרא נפיק מיניה להקל א"כ שב וא"ת עדיף
כדמוכח בסאר דוכתי ובב"ק ד"א ואפילו סוטה שעשה כם
הכתוב ספק כודאי כמ"ש בסוטה דב"ח היינו להחמיר ולא
להקל והרי חולין בעזרה קי"ל דהוי מד"ת וא"כ איך יקריב
מספק והיה כ"ל ראיה דהוי דרבנן דאי ספק אסיר מד"ת כהן
איך מותר באשתו דילמא נאנסה דבשלמא באשת ישראל
סונתה כרבנן לא חיישינן דאוקי אחזקתה דבחזקת כשירה
עומדת אך באשת כהן דהחשש שנאנסה דאינו סותר חזקת
כשרות היכי שרי אי אסיר מד"ת דאי מדרבנן הא קי"ל במידי
דרבנן אם ניסת לא תצא ה"נ אינה נאסרת על בעלה על
חשש דרבנן וע"ל עפ"ז מ"ש התוספות כתובות דף ט' ד"ה ואי
דנאנסה יש לה קול ע"ש א"כ דבעת הנשואין דהותר לבעלה
בחזקת התר לבעלה כהן עומדת ושוב אוקי אחזקתה׃

וראיתי להרב בית דוד חו"ר סימן קנ"ז דנ"ח ע"ג
שהביא ראיה דס' שרי מ ד"ת ממ"ש בברכות
דל"ו מ"ת לב"ש הו"ל ספק ערלה ותנן ספק ערלה בא"י אסור
ובסוריא מותר ומשני ב"ש במקום ב"ה אינו משנה והשתא
בשלמ' אי ספק שרי מד"ת פריך שפיר דהרי ב"ש כיון דמספ"ל
בגלף א"כ בארץ מתירים מד"ת כיון דכל ספק דאתמנת שרייה
ותו"ל מקל בארץ דהלכה כמותו בח"ל אך אי ספק אסיר א"כ
גם ב"ש אוסרים מד"ת בארץ ותו לא שייך מקל בארץ והלכה
כמותו בח"ל ונדחק ליישב דכיון דלגבי מלקות מקלים בארץ
לפי שהוא ספק מקרי שפיר מקל בארץ ושוב הק' כדברי הר"ן
בפ"ק דקדושין שכתב דקי"ל הלכה במקל אפי' יחיד אצל רבים
מאי משני התם ב"ש במקום ב"ה אינה משנה וכי גרע ב"ש
נגד ב"ה מיחיד אצל רבים והלא קי"ל בכל דוכתי יחיד במקום
רבים אינה משנה עוד הנ"ע כדברי הר"ן בפ"ק דקדושין שיש
שלמדו מכאן דס' אסיר מד"ת מדהוצרכה הלכה וכו' דמש"ה
אמרו דמקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אפילו יחיד נגד רבים.

וכו' דלדידיה דספק אסיר ד"ת ושפיר הוצרכו הלכה להתיר
בספק בח"ל הא דקי"ל המקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אפילו
יחיד נגד רבים מכ"ל את"ד ואחרי המחילה ל"ק מכל דבריו
שהרי בקדושין דל"ט אסיק הש"ס דבך באמרם שהלכה בח"ל
ספיקא מותר ודאה אסור ושם באמר רב אויא ורבה בר רב
חנן הוו מספקי אהדדי ע"ש והרי אין זה ספק בכל התורה
דהא קאי בלפני עור אלא ודאי דהתר ערלה חידוש הוא
שהתיר בכל מין ספק אף קרוב לודאי ואף אם תמ"ל דהנך
אמוראי שהתירו בה"ג ס"ל ערלה בח"ל מד"ס ואינה הלכה
הרי עכ"פ חידוש הוא דלפני עור לא הותר כדרבנן כידוע
ובשבת דקל"ט אמרו וליטלה להו פרר"ט דתניא כיפות ר"ט
אומר אין כלאים בכרם וחכ"א כלאים בכרם וקי"ל כל המקל
בארץ הלכה כמותו בח"ל ומשני לפי שאינן בני תורה וע"כ
הא כללא דמקל בארץ לה"ד ערלה בח"ל הלכה ואחרי בהלכה
לא נאמר כי אם ספיקא מותר וכלל זה מנ"ל אלא ודאי דהא
נמי כל מחלוקת תנאים בכלל ספק וכדתני. בפ"ז דף נ' ואינך
יודע להיכן הדין נותן בשל תורה הלך אחר המחמיר וכיון
דנאמר ס' מותר סו"ל כדתני שם בשל סופרים הלך אחר המקל
וכיון שכן בגלף דב"ש מספק"ל הרי הותר ספק זה בח"ל
בהלכה שנאמר ספיקא מותר ותו מב"ה אי ב"ש מחמיר בארץ
מד"ת או לא הרי עיקר כלל זה לא למדנו כי אם ממה שנאמר
בהלכה ערלה בח"ל ודאי אסור ספק מותר והא נמי ספק הוי
לב"ש ושפיר פריך דהוי ספק ערלה דבח"ל מותר ותו ל"מ מיי
דספק שרי מד"ת בגלמא גם מה שתמה להר"ן שכתב דהלכה
במקל אף נגד רבים דא"כ ב"ש במקום ב"ה לא גרע מיחיד
נגד רבים תמהני על דבריו כנר' שחשב דהר"ן ג"כ מסברתו
דאף ביחיד נגד רבים הלכה במקל וע"כ תמה עליו מהך
סוגיא דברכות וזה תימא דהרי בהך סוגיא דשבת שזכרתי
דהוי ר"ט נגד חכמים ואפ"ה פריך דליטלה להו כר"ט דבל
המקל בארץ ש"מ דאף ביחיד נגד רבים קי"ל הכי ואי קשה
תיקשי עכ"פ הסוגיאות אהדדי ומה לו כי יצעק עם הר"ן
ועיקר קושייתו לדידי ל"ק דב"ש נגד ב"ה גרע מיחיד נגד
רבים שהרי הכריעו מן השמים דהלכה כב"ה והו"ל כודאי
וכ"כ מפרש' בברכות שם שכתב ד"ה אינה משנה ואין זה
אלא ודאי ע"כ ש"מ דיחיד נגד רבים מקרי ס' וב"ש נגד ב"ה
לא מקרי ספק וזה מוכרח עכ"פ גם מ"ש להר"ן פכ"ל דהלכה
במקל אף ביחיד נגד רבים לדידי ל"ק דביון דפריך הש"ס
בסתם בשבת דקל"ט וליטלה להו כדר"ס ש"מ דאיכא קי"ל
דכי נאמר בהלכה ספיקא מותר היינו בכל מין ספק אף
מיעוט נגד הרוב וגם כ"ל שגם מעיקר הסוגיא דברכות
מוכרח דפריך וליעביד מר כב"ש דמקל טפי וכו' ומאי קו' אף
אי הותר ספק ערלה בח"ל מנ"ל שהותר תרי ספיקי להחמיר
והכא הוי תרי ספיקי ספק אי קי"ל כב"ה והוי ודאי ואת"ל
כב"ש הרי ב"ש נמי פידי ספק לא נפיק ליה ומאי פריך וע"כ
דכי פריך הכי דקים להו דכל מין ספק אפי' קרוב לודאי התיר
בהלכה וא"כ ע"כ דכי משני ב"ש במקום ב"ה אינה משנה
היינו דלא חשיב ספק כלל וכ"ת הרי הסוגי' דשבת לאו לערלה
אתמר כי אם לכלאים אי מהא ככר פרש"י שם ד"ה וקי"ל
בברכות גבי ערלה וה"ה לכלאים שאף אי מצוה התלויה
בארץ ואינו נוהגת מן התורה אלא בארץ ע"כ. הרי דכלאים
מערלה למדו וכן מבואר בקדושין דל"ח שאמרו בשלמא לרידי
היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים וכו' הרי דטפי יש
להקל בספק כלאים והרי כלל זה דהמקל בארץ לא נאמר כי
אם בערלה כפרש"י ומפריך בסתם גם ליחיד נגד רבים ש"מ
דהכי הוו גמירי׃

ודעומת זה הביא ראיה הרשב"א בתור' הבית דק"ב
דכל ספק אסיר מד"ת ממ"ש בקדושין אמר

רז' ערלה בח"ל הל"מ אמ"ל רז' לרב אסי והתנן ספק ערלה בא"י אסור ובסוריא מותר אשתומם כשעה אמ"ל איהו כך נאמרה הלכה ספיקא מותר ודאה אסור ש"מ דלהתיר ספיקא בח"ל הוצרכה הלכה הא לאו הכי כ"מ שנאסרה אף ספיקא אסורה ובא"י אף ספיקא אסור ד"ת את"ד וראיתי להר"ש אלנאזי בס' גופי הלכות סי' תמ"ג תמה על דבריו דאין כן גירסת שלפנינו אלא כי פריך מייתי סיפא דתני ובח"ל יורד ולוקט ופירש' ואי ודאי מד"ת אסור היכי מזלזלינן בספיקא בולי האי פירוש דקתני יורד ולוקט ולא הול"ל אלא מותר כמו בסוריא את"ד ואה"ת הא ל"ק דרש"ל מחק בבא זו ובח"ל יורד ולוקט וטעמו דא"כ היינו מתני' דסוף ערלה ובש"ס הגירס' והתניא וכ"כ מפרש' דנקט הקושיא מדקתני ובסוריא מותר ועיקר הקושיא על זילזול התר הספק ומ"ש בנוסח רש' היכי מזלזלינן בספיקא בולי האי תיבות בולי האי ליתיה בגירסתינו וכ"כ מפרש' בדל"ח ד"ה בסוריא ע"ש וגם הר"ש בסוף מ' ערלה הביא הגירסא כגירסתינו דלא תני ובח"ל וכו' וא"כ אין ספק שזה היתה גירסת הרשב"א ז"ל עוד הקשה לדברי הרשב"א דכיון דהלכה אתי להשמיענו דספיקא שרי אע"ג דהוי מד"ת א"כ אדאמר רז' ערלה בח"ל הל"מ לימא עדיף היכא ערלה בסוריא הלכה דאי איכא הלכה אמאי שרי בספיקא ע"ש והא נמי ל"ק שהרי גם עיקר איסור ערלה ודאי בח"ל הוא מהלכה ורז' בי נקיט האיסור נקיט ובקיט א"ל לריבות' וכ"ש סוריא שא רחדית הש"ס דגם כן נאמר בהלכה ספיקא שרי ורז' לא נקיט כי אם גד האיסור ובר מן דין ל"ק שהרי הלכה למ"ת הוי ד"ת ממש ומד"ת אין חילוק בין סוריא לח"ל דמד"ת בשניהם ודאי אסיר וספק שרי וא"כ היכי לימא ערלה בסוריא בהלכה דמדין הלכה אין הפרש בין סוריא לח"ל ורבנן הוא דהחמירו קצת בסוריא שקרוב לא"י · עוד הקשה דאי ספק אסיר מד"ת אמאי אינטריך להיתני ספק ערלה בא"י אסור ומ"ש מכל ספיקי תורה ע"ש והא נמי לדידי ל"ק דע"כ דבפירוש נאמרה הלכה בספק ערלה בח"ל שרי דאי אמר סתם בספק ערלה שרי כולל אף בא"י וא"כ ע"כ לומר בח"ל ומינה בא האיסור בספק בארץ וא"כ דהתנא לא הוה צריך למיתני אלא דהש"ס מהות הלכה שנאמרה דספק בא"י אסור ובח"ל שרי נקיט אע"ג דהאיסור גם ההלכה לא הוה צריך אם לא דלא אפשר לפי מ"ש וכעין זה ביאר הפרישה בי"ד סי' רנ"ד על מ"ש הטור ערלה בא"י מד"ת ובח"ל הל"מ הלכך בא"י ספיקו אסור ובח"ל מותר והקשה הבי' דמשמע דספק בהלכה לא"ת להקל וזה אינו דאם כן יה הלכה במקום הלכך קשה דא"כ לא היה לו להזכיר דבא"י ספיקו אסור דאין זה ענין להל"מ ועז' השיב הפרישה דהא לא איריא של דהוא אמינא דאף באורייתא ספיקא שרי כיון דהל"מ דספיקא שרי לכך הוצרך שכן הלכה דדוקא בח"ל שרי ובא"י ספיקו אסור עכ"ל ואין ספק דט"ס נפל במ"ש דאף באורייתא וכו' וצ"ל דאף בא"י וכו' וכוונתו על דרך שכתבתי דהוצרח ההלכה לבאר דבא"י אסור דאי אמר סתם היה בכלל א"י וח"ל וראיתי להרב מגילת ספר בלאוין קמ"ו רע"ג השיב על דבריו ואני שמעתי ולא אבין דהיכי ס"ד דבדבר שאסור הל"מ וספיקו מותר דנימא דהא כדבר שאיסורו מד"ת שיהיה ספיקו מותר ותמיהת הבי' דבש"ס לא הוזכיר בספק דאי דאסור הל"מ אלא ספיקא דמותר בח"ל אמרו שהוא הלכה ע"ש :

ואה"נ לק"מ לפי מה שביארתי בכונת דבריו ומ"ש דהלכה לא הוזכיר איסור דא"י כי אם התר דח"ל כיון דע"כ לפחות נאמר בהלכ' ספק ערלה בח"ל שרי דבלא"ה נכלל גם בא"י הרי נאמר נ"כ בהלכה דספק בא"י אסור מדיוקא ·

וראיתי להרב חוות יאיר בתשובות דרס"ה שהקשה מהך סוגייא דחדש לשיטת הר"מ ולא ידעתי איך לא זכר שכבר הקשו כן הרשב"א בת"ה דק"ב והר"ן פ"ק דקדושין בהך סוגיא גופה ומה שתירץ דאינטריך דאין בה כיד חכמי' לאסור כיון שהתיר הלמ"מ ספק חדש בח"ל להדיא ע"ש הוא תימה בעיני וכי אתי הלכה דהוי ד"ת כדי שלא יהיה בה כיד חכמים לאסור ומכ"ש אי יאסרו אין זה אלא תימה ועד פה לא ראיתי כהנה · והרשב"א השיב לראיה זאת וז"ל דכי הוצרכה הלכה במקום דאיתחזק איסור דבעלמא אסור ד"ת והכא שרי אבל היכא דלא אתחזק איסור מותר את"ד ז"ל ומדבריו נראה מפירש' שם בדל"ח ד"ה היינו שכתב ספק ערלה היינו ספק עברו עליה ג' שנים א"נ פרדס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ע"ש והרי נגד דספק עברו ג' שנים הו"ל איתחזק איסור והוי זה כקטן דבחזקת קטן מוקמינן ליה ואע"ג שהרז"מט ח"א סי' ז"א הכריח דלא חשיב בה"ג חזקה כיון דעשוי להשתנות דבכל יום גדל ואתאי ע"ש ולדבריו ה"נ בספק אי עברו עליה ג' שנים אינו חזקת איסור מ"מ כבר ביארתי בסי' קט"ו שדברי יחיד הם ורבו הסוברים דחשיב חזקה גמורה וגם כד שני הוי איקבע איסור ומינה דכי התירו ספק ערלה בח"ל היינו בכה"ג דאיתחזק איסור או איקבע איסור גם הר"ש בספ"ג דערלה ורבינו עובדיה שם פירשו כגד שני והר"ן פי' כפירש' ע"ש אלא דק"ל בתירוץ זה דהרי אמרו ערלה בח"ל הלכה ואסיק דכך נאמרה ספיקה מותר ודאה אסור ותנן נמי ספק ערלה בא"י אסור בח"ל מותר ואי כל עיקר התר הספק בח"ל הוא באיקבע או באיתחזק מינה דכי אסר בארץ היינו דכוותא שהתיר בח"ל וא"כ כ"ת דגם בא"י אינו אסור הספק כי אם באיתחזק או באיקבע אבל אי לא איתחזק לא איסור והתר וכגון פירות שאינו יודע אם הם ערלה או התר כגון מתיכה ס' חלב ס' שומן דשרי גם בא"י וזה תימה דהרי קי"ל בכל מין ספק אסור בערלה בא"י כי ע"כ ע"כ דרש' והר"ן והר"ש דנקטו הכי מציאות לאו דוקא אלא שדברו בהוה וא"כ דגם בכל מין ספק נאסר בארץ והותר בח"ל ומינה דמ"ש כך נאמרה ספיקא שרי היינו בכל מין ספק גם בלא איקבע והדר בי קושיית הרשב"א בלא איתחזק בלא"ה שרי לדעת הסוברים דספק שרי מד"ת וז"ל שכוונת הרשב"א דא"כ דלגבר לא איתחזק לא באה שהלכה להתיר דבלא"ה שרי אבל כיון שהותר גם באיקבע או הוחזק דבכי האי לכ"ע אסור מד"ת באה הלכה להתיר ומשום כך זה אמרו בש"ס כך נאמרה ספיקא שרי ודאה אסור ·

וראיתי להר"ן שהשיב גם הוא לראיה זאת דאיצטריך הלכה להתיר כל שנולד בו שום ספק אפילו שאינו כראוי להתיר דמש"ה אמרו שמקל בארץ הלכה כמותו בח"ל ואפילו יחיד במקום רבים דבכל ספק התיר ואפילו קרוב לודאי ואפילו לספוקי אהדדי נמי שרי ואילו בשאר איסורים עובר משום לפני עור ע"ש וק"ל דא"כ אדרבה תיקשי לשיטתו אי ספק אסיר מד"ת הרי הוצרכה הלכה להתיר ספק כגיד דבלא"ה אסיר מד"ת וא"כ תו מנ"ל להתיר אפי' קרוב לודאי וכנגד רבים או לספוקי אהדדי אך לשיטת הר"מ א"ש דע"כ כי הוצרכה הלכה להתיר אינו אלא לספק קרוב לודאי וז"ל דס"ל דכי קי"ל הכי היינו שכך קבלו להדיא וכדתנן ובח"ל יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו וגם האמוראים דהוו מספקי אהדדי היינו שכך קבלו והוזכרתי לזה שראיתי להרב בית דוד בי"ד ססי' קל"ז שתמה להר"ן כן ולמ"ש ל"ק ומיהו אכתי מגד אחר יש להכריח מהך סוגיא דספק אסיר מד"ת דאי שרי בשיטת הר"מ קשה היכי קי"ל ספק ערלה בח"ל מותר דמ"ש מכל ספק דשרי מד"ת ואסרוהו חכמים דאי משום שהתיר הלכה להדיא ספק ערלה בח"ל · מה בכך הרי · ספק ממזר דהתירו הכתוב להדיא

לסריא בקדושין דע"ג דמיניה יליף הר"מ לכל איסורי תורה בבנין אב ואעפ"כ אסרו חכמי' ספק ממזר וכן כל ספק איסור תורה אך אי ספק איסורו מד"ת א"כ בספק ערלה שהתירו הכתו' גם שם לא אסרו בו וכי אסרו בספק ממזר כבר הקשו בקדושין דע"ג ואמרו מעלה עשו ביוחסין וזה לא שייך גבי ערלה אך לשיטת הר"מ קשה וי"ל דכיון דבספק ערלה התיר הכתוב גם בספק קרוב לודאי ואפילו נגד רוב כמ"ש הר"ן בפ"ק דקדושין ואף לסברת יש מפרשים שכתב הר"ן שם דלא התיר כי אם ספק גמור וכ"כ דעת הטור סי' רצ"ד כמ"ש הבי' שם מ"מ כבר כתב הרשב"א בת"ה שהבאתי לעיל התיר גם בספק דאיקבע איסור דלכ"ע אסיר מד"ת והיינו שכך הוו גמירי בהלכה כמ"ש לעיל ועכ"פ לא ראו חכמים לאסור כיון שהקל בו טפי מכל איסורים וכה"ג כתב הרומט ליישב באור סי' והפר"ח בסי' ק"י לספק ממזר יעש באורך · עוד הביאו ראיה הרשב"א והר"ן דהרי פליגי תנאי בכריתות די"ז וי"ח אי בחיוב אשם תלוי בעינן חתיכה מב' חתיכות ולמ"ד דגם בחתיכה אחת דלא איקבע איסור חייב ואי כל ספק שרי מד"ת אשם תלוי למה למ"ד דלא בעי חתיכה מב' חתיכות ומי ניחא דבהא פליגי דלמ"ד חתיכה אחת ספק אסיר מד"ת ולאידך שרי את"ר והרומט והפ"ח תירצו דאה"נ דלהר"מ בהא פליגי אי ספק שרי מד"ת או אסיר בלא איקבע איסו' ואחרי המחילה אינו מספיק דיתכן כן לומר במחלוקת תנאים ואילו שם דחייא בר רב ור"א אמרינן דפליגי ביש אם למקרא או למסורת וכן ר' אמר רב ורבא ור"ח אמר רב ור"ז אמרו דפליגי באפשר לברר איסורו ולהנך אמוראי דלא מחלקי בין איקבע ללא איקבע וכיון דבאיקבע לכ"ע ספיקו אסיר מד"ת מינה ללא איקבע דלא פטרו לחד מ"ד חתיכה אחת כי אם דיש אם למסורת והדאיצטריך קרא למעט ש"מ דהספק אסיר מד"ת בכ"ג וכן לרז' אי לאו דהוי אפשר לברר איסורו כל ספק אסיר מד"ת והכא פטור מאשם תלוי מה"ט דא"א לברר ור"כ לבד הוא דתלי הטעם באיקבע · וא"כ ש"מ דלכולהו אמוראי ספק אסיר מד"ת בכ"ג וזולת לר"כ לתנא דמחלק בין איקבע ללא איקבע והרי גם בדעת ר"כ אינו ברור דמתיר ספק בלא איקבע ס"ל דכי פטר אינו אלא דליתיה בחיוב אשם תלוי ואה"נ דיהיה אסור מד"ת דמי תלאן זה בזה והרי קיי"ל אפוסי פלוגת' לא מפסינן וא"כ י"ל דגם ר"כ מודה דספק אסיר מד"ת וגם ידוע דקיי"ל אין ספק מוציא מידי ודאי והרי בדעת ר"כ אינו ברור דמתיר ספק בלא איקבע ולא שבקינן דעת רבים בודאי ונקטינן ספיקו של ר"כ שזו אינה תורה ועל הכל דבעיקר פסק הר"מ שפסק כר"כ רבים קמו עליו דהיכי שביק חייא בר רב ור"א ורי' ורבא ור"ח ור"ז דאתו כולהו כרבנן דרבי ונקיט דברי יחיד ר"כ דאתי נמי כיחיד כרבי לגבי רבנן ונדחקו בישובו ואין בפק שמה שאין חולקים עליו שאר ראשונים הוא דבסדר קדשים וטהרות דאינו נוהג רוב הראשונים לא דברו בהם והדעת נוטה דלאו כ"ע מודו ליה בפסק זה וא"כ איך יתכן לתנקם ספק איסור להתיר מד"ת ביסוד זה וראיתי להרומט שכתב דגם למ"ד דפליגי ביש אם למסורת מינה דגם בלא איקבע אסיר מד"ת כיון דחייב מאשם תלוי ולאידך שרי כיון דפטור ולדבריו ל"ק מכל זה והפר"ח הכריח זה נ"כ דע"כ לתאן דפטר בחתיכה אחת מינה דהספק שרי מד"ת דאי לאו התאי לא חייב הכתוב באשם תלוי ע"ש ולפי קוצר ע"ד הא ל"מ דהרי איסור חולין בעזרה במידי דהקרבה מוכח מכמה סוגיי ודברי הראשונים דהוי מד"ת ועיין בהר"מ בפ"ב מהל' שחיטה ובמ"ל שם ולפיז אף אי ספק אסיר מד"ת לא מפני זה יתחייב בקרבן דהוי להקל בשל תורה באיסור חולין בעזרה מספק וכי חייב הכתוב אשם תלוי חידוש הוא שהתיר ספק איסור וא"כ כי פטר בחתיכה אחת אין מזה ראיה דשרי ס"ל

כיון דחידוש הוא להתיר איסור תורה מספק לא התיר כי אם בב' חתיכות לבד וא"כ דאסיר מד"ת ובד"ת אכתי לשיטת הר"מ דספק שרי מד"ת א"פ אין בחיוב אשם תלוי חידוש כיון דבכל ספק התיר הכתו' וכיון שכן שפיר י"ל דחיוב ופיטור אש"ת תלוי אי הספק נאסר מד"ת הא לא איריא דלדידיה נמי בב' חתיכות דהוי מד"ת וחייב הכתוב בו אש"ת אף דהוי להקל בשל תורה והוי חידוש גם להר"מ וחשיב איקבע איסור חולין בעזרה כיון שהיה שם חתיכת התר ואכל חד מינייהו וכר מן דין אי ספק שרי מד"ת כ"ש שאין לחייבו קרבן מספק וכיון שחייב היינו חידושיה והא קיי"ל דמחידו' לא ילפינן וראיה שהרי כתב הר"מ בפ"א מהל' שגגות יראה לי שאלו החייבין קרבן מספק אין מביאין קרבן שלא יכניסו חולין לעזרה וא"ת והלא חטאת העוף וכו' הרי דמדינא אין להביא קרבן מספק וש"מ דחיוב אשם תלוי וחטאת העוף חידוש הוא שחידש בהם הכתוב ולא ילפינן מינייהו · כי מן הבא"ר יש ליישב בדברי הר"מ אלו שקשה דהרי אשם תלוי שהתיר ספק חולין בעזרה אע"ג שאינו מחוסר כי פורים וכבר ראיתי להרב לשון למודי' ס' נדרים דצ"ד שהקשה כן ולדידי ל"ק דאשם תלוי נמי עכ"פ חידוש הוא שהתיר ולא ילפינן מיניה כדתנן בהוריות ד"ח אין מביאין אשם תלוי על ל"ת שבמקדש ונפק"ל כש"כ דכל שאינו בחטאת קבועה על הודאי אינו מביא אשם תלוי על הספק וכן פסק שם הר"מ בפ"א ה"ה ש"מ דדוקא במקום דהתיר אבל מחטאת העוף ספק דמביא כמ"ש בנזיר דכ"ט היה מקום לומר דבכל מקום ספק דחיוב חטאת יביא קמ"ל דלא התיר כי אם במחוסר כיפורים · גם ראיתי להרב שער המלך בהל' שחיטה דקמ"ז שהקשה בדברי הר"מ אלו מספק נזיר טמא דמביא חטאת העוף אע"ג דאינו מחוסר כיפורים ע"ש ולדידי הא נמי ל"ק שכבר אמרו בכריתות דכ"ו נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא למיחל עליה נזירות טהרה ע"ש וכה"ג אמרו בשבועות דל"ז ומה"ט קרי ליה הש"ס לחטאת נזיר מכשיר בחטאת דמחוסרי כפרה כמ"ש בזבחים ד"ט הני עולות נינהו וכ"כ התו' שם דפ"ט וכיון דהחוסר למנות נזירות טהרה הוי כמחוסר כיפורים ·

ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה הכרח הפר"ח מלבד מ"ש ל"מ שהרי בכל התורה שוגג ואונס אינו בר עונש כלל וזולת כל שזדונו כרת ושגגתו חטאת שהצריכו הכתוב כפרה ש"מ דישנו בעונש וכמ"ש בסי' ק"ך ומניינו שיש עונש גם בספק שוגג בהנך דזדונו כרת מדחייבו הכתוב אשם תלוי וא"כ כי פטר הכתוב בלא איקבע באשם תלוי אין מזה ראיה דשרי לכתחילה לאכול ספק איסור אלא דלא התיר כי אם בשוגג דלא ענש ספק ושוגג ולא איקבע איסור אבל לאכול ספק לכתחילה אה"נ דאסיר מד"ת גם בלא איקבע ואין למדין חמור מקל להקל עליו ונצ"ל בתירוצם דאי הר"מ דעתו דמ"ד דבעי' איקבע וקיי"ל הכי הוא מטעם דלא איקבע שרי מד"ת א"כ תיקשי לנו"נ להר"מ להביא ראיה מספק ממזר הו"ל להביא מדקיי"ל דבעינן חתיכה מב' חתיכות דלדבריו דה"ט דכל ספק שרי מד"ת ותו למ"ל ריבוי בממזר לזה לשיטתו בבנין אב לכל התורה כמ"ש הרשב"א בת"ה לדעת הר"מ והרי גבי אשם תלוי דדבש זדונו כרת וחמיר והתיר וב"ת כי קיי"ל הכי דבעינן איקבע מדגלי בממזר להתיר ספק הרי רבא גופיה שהביא ריבוי לממזר סבר בכריתות די"ז דנפק"ל הא מדקיי"ל יש אם למסורת כי בכל אלה רואה אני דהאי זו צריכה רבה ליישבה לשיטת הר"מ והנה אמת שהיה מקום ליישב דספק בדבר דזדונו כרת גם הר"מ מודה דהוי מד"ת דהרי אם ענש על השוגג כ"ש ספק איסור במזיד והדעת נותן דשוגג קיל מספק וכ"נ שתרי בשוגג באיסור לאוין אין בו עונש כמו שביארתי שם ובספק פליגי בה רבנן

הי אסיר מד"ת וכן דעת הכ"מ בפ"ט מהל' ט"מ עפ"י הגהס שמנה כן להדיא כדברי הר"מ שס אך מה כדבר אחר שכתב שם דבין בערוות ושבתות דהוי מדבריהס והרי הני דבר שזדונס כרת וכמו שכבר השיב הר"ש חיון סי' מ' והרית"ט יעש:

עוד הביאו ראיה הרשב"א והר"ן דאבעייא לן בפ"ק דחולין מנ"ל דאזלינן בתר רובא ואתינן למפשטה משבירת עצס בפסח ודיכוותיה ואס איתא מה ראיה מהנהו לרוב דעלמא דאיתחזק איסור דהנהו אפילו לא אזלינן בתר רובא שרו דספק טריפות נינהו את"ד והר"ש חיון הקשה כדברי הר"ן שו דפ"ק דקדושין שכתב מה ראיה מהנהו לרוב דעלמא דאיתחזק איסור וקשה דהרי אמרו כי קמבעייא לן כגון קטן וקטנה וקטן וקטנה נראה דלא איתחזק איסור וכן בכל הני דפליגי ר"מ ורבנן וכבר נדחק הרב לומר דקטן וקטנה איתחזק איסור חשיב ע"ש והחכס עיניו יחזו דאינו נראה כן ויש להשיב כדבריו ועל הכל ק"ל דלדבריו תיקשי מה ראיה הביאו משבירת עצס ודכוותיה אימא כי אהני רוב להתיר אינו אלא בלא איתחזק איסור בכל הני אבל בקטן וקטנה דהוי איתחזק מנ"ל והרי מינו חילוק זה ג"כ בשל תורה גבי אשס תלוי דלא חייב כי אס כאיקבע איסור לבד:

וסבור הייתי ליישב קושית הרב ולהגיה דל"ג כדברי הר"ן דאיתחזק איסור שראיתי להרשב"א בת"ה והר"ן בנופיה בת' סימן כ"א שהביאו ראיה זאת והשמיטו שיוס זה דאיתחזק איסור אך אחר היישוב אינו מספיק שגס בלי תיבות דאיתחזק איסור קשה כן בדבריהס כמ"ש ומה ראיה מהנהו לרובא דעלמא שנראה דכי בעו מנ"ל דאזלינן בתר רובא והיינו הקטן וקטנה לא שייך זה דבכל כפק מד"ת שרי וא"כ ע"כ שהבינו דהבעיא באיתחזק איסור כדברי הרש"ח וקשה לשמוע וכאמור והנ"ל בישוב דבריהס במאי דק"ל עוד בדבריהס דאדק"ל מפשיטות הבעיא משבירת עצס ודומה לו אמאי לא הכריחו הפך דעת הר"מ מעיקר הבעיא שאמרו כי קמבעיא לן ברוב דליתיה קמן כגון קטן וקטנה וע"כ דכי קבעו היינו מד"ת מנ"ל דאי מדרבנן הרי מתני' דרבנן דר"מ התירו בקטן וקטנה וזה ברור וגס ראיתי כן להדיא בחידושי הר"ן לחולין וא"כ לשיטת הר"מ אי גס ספק שקול שרי מד"ת מכ"ש היכא דרובא להתר ומיעוט לאיסור אכן נראה דמהא לא ק"ל כיון דהכי לדחויי דרובא דעלמא דלאו סריסי' ואילוני' ומיעוט סריסים ואילונית חשיב כמחיכה מב' חתיכות אעפ"י שאין הספק כי אס בקטן זה אס הוא מכלל הרוב או מהמיעוט אפילו הכי חשיב איקבע דדמי קנת לעשה ולאכה בבין השמשות של שבת בכניסתו דחשיב חתיכה משתי חתיכות ואיקבע כמ"ש רש"י בשבת דל"ס והר"ן בפ' בתרא דיומא וכתב הפר"ח בכללי ס"ס שכן נראה דעת הר"מ בה' שגגות וה"ט כיון שיוס חול ושבת לפניו חייב כאשס תלוי אף על פי שהספק בבין השמשו' אס הוא מיוס חול או שבת וה"נ דכוותא ומעין זה כתב הר"מ בפ"ח מה' שגגות עד אומר אכל חלב ועד אומר לא אכל חלב דחייב אשס תלוי וכתב הכ"מ דחשיב איקבע כיון דאחר אומר חלב ואחר שומן ואף שיש חולקים על שני דברים אלו וגס שיש להשיב דאכתי לא דמי קטן וקטנה להנך מ"מ כיון שיש לבעל דין לחלוק ואילו מהפשיטות אין עליו תשובה נקטו הראיה מהפשיטות ולא מעיקר הבעיא ולפלול כל זה כתבו דמה ראיה מהנהו לרובא דעלמא שכוונת' דאס יאמר דכי קבעו בקטן וקטנה הוא משוס דהוי כחתיכה מב' חתיכות א"כ מה ראיה הביאו מספק טריפה דהוי חתיכה אחת אלא דאכתי קשה דא"כ גס בספק טריפה לפז"ז חשיב חתיכה משתי חתיכות כיון דרוב כשירות ומיעוט טריפות לפניו ותו קאי ק"ל לכן נ"ל דכי קבעו ברוב דליתיה קמן אף ע"ג דהוי לא איתחזק ל"ק דת"ל דספק שרי דהרי אי רוב הוי מד"ת אזלינן בתריה להקל ולהחמיר דבשל תורה אין לחלק כמ"ש התו' שס לעיל מינס גבי חזקה וא"כ כ"מ ברוב דליתיה קמן ורוב לאיסור דאסור מד"ת ולקי עליה ומ"ש כגון קטן וקטנה היינו לדוגמא להורות מניאו' רובא דליתיה קמן ואה"כ דהבעיא אינו בקטן וקטנה דהתס ודאי שרי עכ"פ מד"ת כיון דכל ספק רחמנא שריה ולכן ק"ל שפיר מהפשיטות דמה ראיה הביא מהנהו לרובא דעלמא והיינו ודאי היכא דרובא לאיסור ועל דרך זה יש ליישב גס דברי הר"ן דאיתחזק איסור שכתב כוונתו דמחזקינן איסור תורה בודאי מכח הרוב ויותר נכון לומר דל"ג ליה דאיתחזק איסור כיון שבת' סימן כ"א לא כ"כ והרי"מט השיב על ראיה זאת דכאפשר לברר לכ"ע אסיר מד"ת דהרי חייבו קרבן מה"ט דהו"ל למידק דכתיב ולא ידע ואשס וכו' מייתי מפסח שהיה אפשר ואמר הכתוב ועצס לא תשברו בו ומה"ט דחי הש"ס ילפותא דרב אשי דיליף משחיטה ודילמא היכא דלא אפשר אלמא הנך ילפותות דלעיל כיוצא דא"נ דאפשר לא אצרכיה רחמנא וכ"ת הא לא אפשר כיון דאסר שבירת עצס י"ל דהכי דייק דאי איבלאי מילתא דטריפה אין כאן פסח הו"ל למשרי שבירה על בירור הבשר הקרבן וכתר דאיתחזק בתורת הפסח יהא מוזהר בשבירת עצס את"ד ובדבריו כתב הפר"ח ותמהני על דבריהס דהדרי הס ישבו לאידך ראיה שהביאו הר"ן והרשב"א דאשס תלוי למה לא"ד חתיכה אחת שנינו והעלו הס דבהא פליגי דת"ד חתיכה אחת ספק כאסר מד"ת כיון שחייבו כאש' תלוי ולאידך דפטר היינו דכל ספק שרי ואיך יתחייב וע"כ באיקבע דלכ"ע חייב כאש"ת לכ"ע ספיקו אסיר מד"ת והרי הר"מ פסק בפ' ח' מה' שגגות כר"כ דחתיכה אחת דפטור ה"ט דלא איקבע ואילו שס ר' זירא פליג עליה דה"ט דאי אפשר לברר ולדברים' כתנא דלרז"ל כי פליגי אי כאסר הספק כאפשר לברר או אף בא"א לברר ולר"כ תלוי דפליגי באיקבע ואסיק הש"ס דאיכא בינייהו אכל הנוי הראשונה לרז"ל א"א לברר ופטור לר"כ הא איקבע וחייב ופסק הר"מ דחייב כר"כ ש"מ דפליגי ולא קי"ל כרז"ל א"כ לדידן לא נפק"ל מידי אי אפשר לברר או לא ואיך הרב מוכח שטר אבי תרי דכתב דמה"ט חייבו כאש"ת שוא דעת רז"ל ולא קי"ל הכי גס הפר"ח הביא ראיה דאיכא מ"ד דה"ט דב' חתיכות דאפשר לברר ואע"ג דלא קי"ל הכי אלא כאידך טעמא דאיקבע איסור מ"ת אף להסוא טעמא ספק דיכול לברר לא יכנס עצמו בספק איסור ולא שרינן אלא חתיכה אחת דא"א לברר יע"ש נראה שסבין כדעת סרי"מט דכי פליגי ר"כ היינו דאף במקום דא"א לברר כאיקבע איסור ד"ת ואה"כ דמודי ליה כאפשר לברר דאסיר וחייב כאש"ת גס בלי טעס איקבע אלא דאכתי ק"ל דא"כ הו"ל לחייב בכזית ומחצה דפליגי שס רבא ורז"ל ולרז"ל כיון דאפשר לברר חייב ואי גס ר"כ מודה הו"ל לפסוק דין זה וכיון שהשמיטו ש"מ דס"ל דלר"כ לא נפק"ל מידי אי אפשר לברר או לא וכ"ת דס"ל דכזי' ומחצה גס לטעס ר"כ חייב דהו"ל איקבע איסור דקי"ל ח"ש אסור מד"ת הלא מפשט הסוגייא אין נראה וגס ראיתי להמון כסוס כרפ"ר דכריתות שכתב בשס מהרי"י קורקוס שנסתפק בזה להר"מ אי כזית ומחצה חשיב איקבע ופשיט ליה דלא חשיב איקבע וגס הביא ראיה שכ"כ התוס' בכריתות דף י"ז ד"ה מדסיפה ע"ש דהוו גרסי כן בש"ס להדיא וגס דר"ל דס"ל ח"ש מותר ש"מ דלא חשיב איקבע וא"כ הדרא כי קושין לדעת' ע"ק כמ"ש דהו"ל להתיר שבירה על בירור הכשירו וא"כ יהא מוזהר על שבירתו וכו' דמי ידעינן טעס איסור שבירת עצס על בוריו ומי יעמוד בסוד ה' ומאן לימא לן דשבירה על הבשר הקרבן אינו פוגס וכיון שכן הו"ל השבירה ודאי לאו וטריפה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וא"כ היכי פשיט

כחונה

כגוונא דנתיר שבירה דכשלמא אי בספק אסיר מד"ת פשיט שפיר דכיון דהתיר הכתוב בספק קרבן טריפה מכח רוב הרי הוא כבין אב דאזלי' בתר הרוב משא"כ לדרך הרב גם ראיתי למורינו הרב בס' עץ החיים בסדר שלח לך דפ"ר ובסוף הספר דף ו' שתמה שהרי כתב רש"י בדי"כ דרוב באפשר לברר לא איפשיט בעיין וכי קי"ל דאזלינן בתר רובא היינו הלכה למשה מסיני יעו"ש ולדבריו אף דהראיה מהשחיטה דחו משום דלא אפשר אכן שאר הראיות דהיינו משבירת עצם ודכוותייהו הוי ראיה דמהני רובא והרב שער המלך ח"ג ה' טומאת מת דף ס"ח השיב על זה דהר"ת חולק לפירש"י ומפרש היכא דלא אפשר היינו לשחיטה דאילו לשאר ראיות ונפשט בעיין מהנך קראי והביא ראיה שגם הר"ן מפרש כן שכתב ושמעינן משמעתין דאף בבדיקת סירכות הריאה אזלינן אחר הרוב דהא בפרה אדומה מכינן למבדק ומעמידין אותה בחזקת כשירה יעו"ש הרי בהדיא דס"ל שלא כדעת רש"י אלו דבריו והם דברי תימה שהביא דברי הר"ן בטעות שבלשון הר"ן כתוב דהא בפרה אדומה לא מכינן לאיבדק ומעמידין אותה וכו' הרי דפשיט ליה דגם בהנך חשיב לא אפשר לברר כיון דרכון הכורא בכך שתהיה שלימה ואף אם נזדמן לפניו ספר מוטעה הרי מה שסיים הלכך בא ואב ונטל בני מעיה וכו' כשירה ש"מ שעיקר ראיתו הוא באי אפשר לברר דשרי ועוד לדבריו תיפשוט דבדיקת ריאה אינה צריכה כלל מהך ראיה בופה אף באפשר לברר אלא ודאי כמ"ש הר"ן דטריפות הריאה מנוי ולהכי מייתי ראיה דה"ד כל דאפשר לברר אבל באי אפשר לברר שרי כדהתירו בפרה אדומה וגם ראיתי בתשב"ץ ח"א סי' ס"ז שהביא ראיה זאת כדרך זה וגם כת' הרא"ם חלק ב' סימן ך' הביא דברי הר"ן שלו וביאר דה"ד היכא דלא אכשר מה ראיה דפרה אדומה דהתם נמי לא אפשר ואדרבא מדברי הר"ן יש סתירה לדברי הרי"מט דלדבריו דחשיב כל הנך אפש' לברר והתיר הכתוב גם בלי בדיקת ריאה אעפ"י דהטרפות מנוי בהם א"כ תיקשי למ"ל בדיקת ריאה דפשוט בכל הש"ס והרי בשם שהתירו אף מדבריה' לסמוך על הרוב בי"ח טרפיו' מהנך ילפותות ה"נ בבדיקת ריאה הו"ל להתיר מהך ראיה דפרה אדומה אלא ודאי כיון דגזר הכתוב שתהיה שלימה הו"ל אי אפשר לברר באופן שדבריו בזה הם פלא בעיני · עק"ל כדברי הרי"מט והפ"ת מה"ש בנידה דף ט"ו אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הו"ל ספק בודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי ולא והתניא חבר שמת וכו' ולדבריהם מאי קושיא לישני כי אסר ר"י משום דהוי דאפשר לברר בנקל שישאל אותה אם טבלה וע"כ אסר משא"כ בחבר שמת דא"א לברר וכ"ת דאה"נ וכי ק"ל משום דתלי הטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי דנראה דעיקר האיסור מגד זה ולא משום דאפשר לברר הא ל"ת דהרי בספק ראתה דהוי ספק וספק התיר ר"י גם דאפשר לברר וא"כ כשאסר בודאי ראתה ע"כ לתלות הטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי כיון דבלא"ה הוה שרי אף דאפש' לברר אלא ודאי דפשיט ליה דאי הותר באי אפשר לברר ה"נ באפשר לברר ועי"ק מת"ש בסוטה דף כ"ח דספק טומאה ברשות היחיד מק"ו דסוטה ילפינן לה ומה סוטה שלא עשה שוגג כמזיד ואונס ברצון עשה בה ספק כודאי שרץ וכו' ולדבריהם איכא למפרך שאני סוטה דאפשר לברר האיסור על ידי שתיית מי סוטה שעיקר שתיית מי סוטה הוא לברר האיסור כמ"ש בכריתות דף כ"ו סוטה כי מתיא לברר עון קאתיא וע"ש בתוס' סוטה שהקשו מעין זאת אלא ודאי דפשיט ליה דאין חילוק בכל תורה בין אפשר לברר ללא אפשר דאי הותר גם באפשר לברר יש להתיר גם ראיתי להרז"ט שישב עוד דאה"כ דסוס מני לדחויי דהתורת ספק שהתיר הכתוב בכ"מ התיר באן אלא רפ"ד למ"ד דבעינן חתיכה מב' חתיכות אבל לאידך

מני יליף שפיר מש"ה דחי הש"ס בריאו' דאתי כב"ע ולמסקנא יליף מפרה אדומה דאזלינן אחר הרוב בודאי ולא מחמת ספק ויבם וקשה דא"כ לר"ש דהביא מעגלה ערופה ולא ארחייה כלל אמאי לא דחו דהא ל"מ למאי דקיל כל ספק שרי וור"ת ·

אך את זה ק"ל דמהנך ראיות שהבאתי נראה דלא כהרז"ט שאין לחלק בין ספק שיכול לברר לאין יכול לברר ואילו בפ"ג דחולין דף מ"ג אמרו שמנה מיני טריפות נאמרו לו למשה מסיני נקובה וכו' ודרוסה נפולה ע"ש וכד הוינן בה דרוסה ונפולה טרפות מספק ולא בודאי דהרי איסתרו בבדיקה בנפולה כמ"ש בחולין דנ"א ובן בדרוסה שם דנ"ג והבריאו התוס' והרא"ש דגם לודאי דרוסה ואעפי' כן אסר הכתוב דרוסה ונפולה בלי בדיקה משום טריפה מספק ולשיטת הר"ת תיקשי דהרי אסר הכתוב ספק איסור מד"ת הפך דעתם דכל ספק דאתמנא שרי וצ"כ לישב דספק דמני לברר איסוריה לכ"ע הוי מד"ת ולהרשב"א והר"ן דלא חילקו בהכי קשה אמאי לא הביאו הך ראיה מדרוסה ונפולה ·

שוב ראיתי דאי קשה לכ"ע קשה דהרי אסיק בש"ס דחולין די"א דגם רוב דליתיה קמן אזלינן בתרים ומה"ט קי"ל נשחטה בחזקת התר עומדת ולא בעי בדיקה בי"ח טרפיות אף דאפשר לברר וא"כ תיקשי דרוסה ונפולה היכי אסר ניזיל בתר רובא אף שאפשר לברר וש"ר דמהא ל"ק שכבר כתב הר"ן בפ"ק דחולין בשם רבינו יונה דכל היכא דאיתיליד ריעותא אזלינן להחמיר כדמוכח מת"ש ודילמא חוט השדרה איפסיק וכ"כ הרשב"א בחידושיו והרוכס סימן תנ"ט אלא שראיתי להתוס' ביבמות דל"א שנראה שחולקים על זה והצלו דגם באיתיליד ריעותא מחייס אוקי אחזקתה ושרי כשהספק שקול וזולת היכא דגד האיסור שביא טפי וכ"כ מהרא"ש בכלל ך' סימן ז"א ויעם · וכבר האריך הפר"ח בסימן כ"ט לבאר מחלוקת זה · ולדידהו קשה כי קושיין א"כ דרוסה ונפולה היכי אסר הכתוב וראיתי להרב פ"ת ח"ב סימן קכ"ז וסימן קכ"ח שהצלו מהרז"א לפנדרי והפ"מ דלא כתבו להתיר התוס' והרא"ש בספק שקול כי אם באי אפשר לברר על ידי בדיקה אבל באפשר לברר גם הם מודו דאסיר יעם ועפי' זה היה מקום לישב הכא דכי אסר דרוסה ונפולה ה"ט דאפשר לברר האיסו' על ידי בדיקה ואינו מספיק שהרי כי קי"ל נשחטה בחזקת התר עומדת היינו בח הרוב דרוב בהמות כשרות הם כמ"ש הראשונים הבאתי לעיל והרי אסיק הש"ס בחולין די"א דאזלינן אחר הרוב גם · באפשר לברר וא"כ קשה בדרוסה ונפולה כיון בירו לברר מאי הוי והרי שרי ברוב גם באפשר לברר וכן קשה להפ"מ בעיקר חילוק זה דאי אהני רוב גם באיתייליד ריעותא מחייב א"כ גם באפשר לברר שרי מן הדין לפי מה שנתבאר והנ"ל לישב דכי אסר של"מ דרוסה ונפולה היינו בנתברר בודאי שנטרפה והיינו על ידי בדיקה וא"כ דבלי בדיקה שרי מד"ת אלא דרבנן אסרו עד שיבדוק מידי דהוי לבדיקת הריאה דמנוי הטרפות בו כ"ש בדרוסה ונפולה דאיתייליד ריעותא דאסיר בלי בדיקה ודברי הר"ת בפ' ד' מה' מאכלות אסורות דז' וה"ט מהתם דבריו משמע שאסר הכתוב ודרוסה מיד קודם בדיקה וא"כ נ"ל דאיתייליד ריעותא מחייס לא אזלינן אחר הרוב אך מת"ש בפ' ה' מהל' שחיטה ה"ח וז"ל ואם נמצא בה רושם הדריסה הרי זו טריפה ואסורה מן התורה ע"כ נראה · דכי אסרה הכתוב אינו אלא אחר הבירור ובדיקה כי ע"כ נ"ל שגם גו"ש בה' ה"א כוונתו כן אלא שקיצר · אך לדעת הסוברים כדעת הר"מ דלודאי דרוסה לא מהני ליה בדיקה כמ"ש הרל"נח סימן פ"ר ומשפטי שמואל סימן ז"ז ובנה"כ יו"ד סימן נ"ז לדבריהם ל"ת למה שאמ דהיה בדבריו שלא אסר הדרוסה קודם בדיקה ·

והנה י"ל ליישב לעיקר קושית הר"ן והרשב"א דא"כ דכל ספק שרי מד"ת אבל שיהיה מצוה לאכול ספק איסור לא יתכן וכה"ג כתב הר"ן בפ' ג"ה גבי מ"ש שם וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה שהקשה לימא דזהו למעוטי דדוקא האי איסור מבטלין לכתחילה אבל שאר איסורים לא אבל כשנתערב אה"נ דגמרי' מיניה לכל איסורים ותירץ בשם התוס' דהא לא הוי היתר הבא מכלל איסור דכל איסורים מד"ת מבטלין ות"ש דזרוע בשלה חידוש הוא אין חידושו שמותר לבטלו אלא שמצוה לבטלו משא"כ בשאר איסורי' שאין מצוה לבטל' לכתחילה ע"ש וא"כ ה"נ י"ל דקפשיט דע"כ דרובא מד"ת והוי היתר גמור דאי לאו דהוי ספק גמור ובספק שקול חשיב אף אי קי"ל דספק שרי מד"ת דיליף מספק ממזר מ"מ לא יתכן שיהיה מצוה להקריב עולה או ק"פ דגם אכילתו מצוה ועיקר המצוה להכנס בספק איסור וכ"ת אדרבה תיקשי מהך סוגיא דהרי מצות הקרבנות כגון עולה וק"פ ופרה אדומה ועגלה ושעיר עיקרם להכנס במיעוט נר איסור לכתחילה דמירי חשש מיעוט טריפה לא נפקי ומצותן בכך וא"כ איך קרי ליה לזרוע בשלה חידוש דמבטל איסור ברוב היתר הא ל"ק דה"ל דוקא ברובא דאיתיה קמן דעכ"פ מיעוט האיסור שם בודאי בכי האי גבי מצוה הוי חידוש דגנאי הוא למצוה במיעוט איסו' שבו אבל רובא דליתיה קמן דלא הוחזק שם מיעוט האיסור במצוה כה"ג אין שום גנאי למצוה אף אי חשיב כספק גמור אף דהתירו הכתוב גנאי הוא למצוה שיהיה עיקרה נעשית בספק איסור גמור א"כ י"ל שהנה מבואר דלמסקנא כי כתיב אחרי רבים נכלל בין רוב דאיתיה קמן בין ליתיה וכן פירש' למסקנ' הך סוגיא יעו"ש ולס"ד סבר דלא קאי כי אם ברוב' דאיתיה קמן והנה לס"ד ניחא דאחרי רבים כי אצטריך היינו להתיר ברוב היתר דאילו בלי רוב דהיינו בשתי חתיכו' שומן וחלב לכ"ע אסיר מד"ת כמ"ש כל הפוסקי' כיון שחייב הכתוב אשם תלוי וא"כ אי רוב אינו כלום כי הוו ב' חתיכות היתר וחד איסור חשיב כשני חתיכות איסור והתר דאיסור מד"ת קמ"ל דשרי אך לאסור בב' חתיכות איסור וחד היתר כיון דהא פשיט לן אפי' בחתיכת איסור עם חתיכת היתר שנתערבו דאסירי מכ"ש ב' של איסור וחד היתר דאסירי אך למסקנא דקאי אחרי רבים גם לרוב דליתיה קמן דבכה"ג זה לא שייך איקבע איסור גם בספק שקול א"כ עיקר דין זה אי ספק איסורו מד"ת או לא תלוי בידיעת פירוש אחרי רבים דאיכא עיקרו להתיר ברוב היתר מינה דספק אסיר מד"ת דמדהתיר רוב ש"מ דספק שקול אסור ואי אחרי רבים עיקרו בא לאסור ברוב איסור מינה דספק שרי מד"ת מדאסר רוב ש"מ דספק שקול והרי בפירוש אחרי רבים אין ברירה איזה נר עיקר כדי לברר דין ספק אי איסורו מד"ת והיא גופה בריכה רבה ועכ"פ כיון שמצא הר"מ שהתיר הכתו' ספק ממזר בלא איקבע מינה דכי כתיב אחרי רבים לאסור ברוב איסור דס"ד כיון שהתיר ספק גם נר מיעוט לגבי רוב חשיב ספק קמ"ל דאי להתיר לא איצטריך וכמצא דריבוי ספק ממזר שהתיר גלי דאחרי רבים עיקרו לאסור אך לס"ד דסבר דאחרי רבים לא קאי כי אם לרובא דאיתיה קמן לבד והיינו להתיר ברוב היתר דלאסור לא אצטריך כמו שביארתי וקבעי רובא דליתיה קמן להתיר כגון קטן וקטנה מנ"ל מד"ת דלא התיר כי אם בשיש רוב היתר דאיקבע רוב היתר אבל רוב דליתיה קמן כמאן דליתיה והרי בפירוש התיר הכתוב ספק ממזר ומאי קבעי אף אי רוב לא חשיב שרי כשם שהתיר התם כ"ש רוב וא"כ ע"כ דהמקשן סבור דבממזר חידוש הוא שחידשה תורה להתיר ספק' וכמו שכן דעת הסוברים דספק אסיר מד"ת וכן כדין דהרי בשתי חתיכות לכ"ע אסיר מד"ת והרי דעת המקשן דרוב דליתיה קמן חמיר טפי מרוב דאיתיה קמן

א"כ ספק בליתיה קמן דאסיר מד"ת מק"ו דספק של ב' חתיכו' נפיק וא"כ היכי מצי לדחויי דכי התיר בשבירת ענפים הוא מגד ספק דכל ספק רחמנא שריה דמלבר שדעת הבעיין דספק אסיר מד"ת ולהכי קבעי ברוב מנ"ל להתיר בר מן דין דאי מגר ספק ב"ש דנפשם בציית דמהני רוב להתי' ודעת הר"מ וסיעתיה דסברי דספק תורה לחתי' היינו לבתר דפשיט הש"ס דכי כתיב אחרי רבים הוא אף ברוב דליתים קמן והרי בלא איקבע אין לנו שום גילוי שיהיה הספק אסיר מד"ת והרי קי"ל דאינו מביא אשם תלוי בלא איקבע אף דכאיקבע חייב ואף דמשם אין ראיה שי"ל דאף שפטר שגגת ספק לא התיר מזיד ספק לכתחילה וא"כ באנו לבית הספק אי אחרי רבים בכלל גם רוב דליתים קמן אי עיקרו בא להתיר ברוב היתר מינה דספק אסיר מד"ת לכתחילה ואי בא לאסור ברוב איסור מינה דספק שרי מד"ת גם לכתחילה ואין ברירה לשום נר וכיון שמצא דהתיר הכתוב ספק ממזר מינה דכי קאי אחרי רבים ברוב דליתים קמן ג"כ היינו לאסור ברוב איסור דהרי התיר ספק שקול כאן דהם באנו לומר דבממזר חידוש הוא מאי חידושיה והרי עכ"פ התיר רוב והרי רוב דליתים קמן קי"ל לגבי אשם תלוי דאינו מביא בלא איקבע וא"כ לית לן למשוי פשטי הכתובים דחידוש וגזרה הם בדבר השקול ואדרבה והו מד"ת כבנין אב שבכל התורה ולמסקנא אדרבא רובא דליתים קמן יש להתיר טפי מרוב דאיתיה קמן כיון דהאיסו' לא איקבע הפך דעת הבעיין דטפי יש להתיר ברוב דאיתיה קמן דאף דהאיסור איקבע הרי איקבע נמי דהתר ברוב היתר ולפע"ד תו ל"ק מהך סוגיא לשיטת הר"מ ודוק·

אך תגר אחר תמהני בראיית הרשב"א והר"ן הלזו דמאי ק"ל מהך סוגייא והרי בר"ט דחולין אסיק הש"ס בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה ופירשו רש"י והר"ן דהיינו בחזקת איסור אבר מן החי והתו' בינה דכ"ר ד"ה בהמה הקשו דא"כ כיון שמתה אף שלא נשחטה לא שייך בה איסור אבר מן החי ופירשו דהיינו בעשה דאינו זבוח יע"ש והרשב"א בחידושיו לחולין ישב קושיית התו' דכיון דמעיקרא בחזקת איסור אבר מן החי עומדת ועכשו נמי לא נתברר אם נשחטה כהוגן הרי הוא מוחזקת מאיסור לאיסור ויש כיוצא בזה בפ' ד' אחין יע"ש וכה"ג כתב בחידושי יבמות דל"א ע"ש וכן הבריא הרית"ט ח"א סי' פ"ב דמחזקינן מאיסור לאיסור ובמקום אחר עמדתי על בירור דבר זה והרי כי אמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת אינו אלא בא מרוב דרוב בהמות כשרות הם דאילו חזקה אין כאן כמ"ש הרא"ש והרשב"א והר"ן בחולין די"א גבי מ"ש אתייא מפרה אדומה יע"ש וא"כ אי ס"ד דרוב אינו כלום כדבעי מנ"ל א"כ היה הדין נותן דכל ספק טריפה בכל ספק בשחיטה דחשיב בודאי דאוקי אחזקת איסור שהיה לה מקדם וא"כ שפיר הביאו ראיה מכל הנך דספק טריפה דבכל הנך אף אתמ"ל דכל ספק שרייה רחמנא אינו אלא בספק דלא איתחזק איסור אבל כאן דאי רוב אינו כלום הו"ל ספק טריפה ספק באיתחזק איסור דאוקי אחזקתיה מד"ת לכ"ע ותו מאי ק"ל מכאן לשיטת הר"מ ואין לומר דכי אמרינן אוקי ספק על חזקתיה אינו אלא בנולד ריעותא לפנינו אבל בלי ריעותא לא מהני חזקה מידי זה אינו דא"כ גם ברוב ניחא הכי ומאי קפשיט מכל הנהו דספק טריפה דמהני בהו רוב והנהו לא נולד בהם ריעותא דספק טרפות ותו דחזקה אמרו בר"י דחולין דילפינן מנגעי בתים דכתיב והסגיר את הבית ודילמא אדרכפיה ואתי בגיר ליה שיעורים הרי דמהני חזקה גם בספק דלא איתיליד ריעותא וכ"ת דס"ל דספק דהשתא בידן לברר לא חשיב כי היכי דנימא

אוקי

אוקי אחזקתיה מלבר שככר ביארתי לעיל שזה אינו דמד"ת אין חילוק בין אפשר לברר ללא אפשר בר מן דין דא"כ מאי ק"ל ליטני דגם הר"מ לא ס"ל להתיר ספק כי אם באי אפשר לברר אבל באפשר לברר לא חשיב ספק ואסיר מד"ת כמ"ש ליטב הרא"ט והפר"ח כי ע"כ אני רואה מקום לראיה זאת כי אם לפי דעת התוס' דבהמה בחיים בחזקת איסור עומדת היינו באיסור שאינו זבוח דלדבריהם בספק טריפה לא שייך זה ותו מאי ק"ל להר"ת שיסבור כסברת רשי' וכ"ש שככר נת' שכן דעת הרשב"א. והר"ן ז"ל שדעתם דכי מחזקינן מאיסור לאיסור היינו איסור אבר מן החי עם נבילה דליתנהו כי אם כוס אחר זה אבר מן החי החיים ונבילה במיתתה אבל טריפה דשייך גם בחיים לא שייך לומר אוקי אחזקתיה ומיהו גם מן הנר הזה ל"ק שהר"מ בפ' ד' מה' מאכלות אסורות הז' וה"ח כתב דהטריפה שנאסרה הוי דכיון שנטרפ' וסופה למות חשיב כמתה יעש וא"כ גם בנולד ספק טרפו' בחייה הוי כספק שחיטה דמחזקינן מאיסור אבר מן החי לטריפה ויש לדחות דבחולין דק"ג מבואר דאיסור אבר מן החי ישנו גם בטריפה משא"כ בנבילה וא"כ לא שייך לומר אוקי אחזקתה כיון דאפ' לאב"מה שחייב גם בטריפה וגם אפשר להיות טריפה מן הבטן דלא קדם חזקת איסור אבר מן החי.

ואחר היטוב רואה אני דמלבד דל"ק מהך סוגיא לשיטת הר"מ אדרבא יש מקום להכריח מהך סוגיא גופה שיטת הר"מ והוא ממה שרחו לראיה דשבירת עצם ממאי רילמא דמנח גומרת עליה וקלי ליה וכדיק ליה דתניא השורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקשה שהרי בפסחים דף פ"ד דתני רבי נמנין על מוח שבראש ואין נמנין על מוח שבקוליה ואי ס"ד שבירת עצם מבעוד יום שפיר דמי נפקוה למוח דיריה ונמנו עליה אמר לך אביי משחשיכה נמי לייתי גומרת ונקלה ונפקא למוח דידיה ונמנו עליה דתניא השורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם אלא מאי אית לך לומר אביי אמר שמא פקע רבא אמר משום הפסד קדשים וכיון שכן היכי רחי דבדיק על ידי גומרת כיון דלאביי איכא ספק שביר' עצם וא"כ האי אולמיה דספק לאו דטריפה מספק לאו דשביר' עצם ואדרבא לענין דחיים שב וא"ת עדיף וכ"ש לרבא דאיכא הפסד קדשים בודאי איך הותר איסור הפסד קדשים משום ספק טריפה דרוב וקרוב דאינה טריפה אך אי אמרת דספק הותר מד"ת אתי שפיר לאביי דספק שבירת עצם דהוי לא איתחוק היתר מד"ת וכספק שמא פקע אינו אלא מדרבנן משא"כ בספק טריפה דאי רוב לא מהני היתה הבהמה בחזקת איסור כמ"ש בהמה בחייה וכו' וכמ"ש לעיל וספק באיתחוק אסיר מד"ת לכ"ע וע"כ אתי בספק דאסיר. מד"ת ודחי דרבנן אך אי כל בספק אסיר מד"ת איך אפשר להתיר ספק שבירת עצם בידי' מפני ספק טריפה דשניהם הגר בספק ואסירי מד"ת הן אמת דעכ"פ קשה לרבא דאמר משום הפסד קדשים דהוי ודאי איסור משום ספק טריפה וסבור הייתי דספק פקע חשש רחוק ואינו שקול וכן הפסד קדשים אינו מד"ת אלא מדבריהם ויש סמך לזה דהרי אמרו גזירה מבעוד יום אטו משחשיכה והתם אינו אלא דרבנן דכל גזירות הם דרבנן וא"כ י"ל דה"כ הכן טעמי דפקע והפסד קדשים איסורים דרבנן נינהו.

ושוב ראיתי שזה אינו דהרי כי דחו בחולין דמנח גומרתא וכדיק ליה היינו במוגח דרובא דליתיה קמן אינו כלום וא"כ לגר זה כל ספק אפילו חשש רחוק הוי ספק גמור כיון דרוב אינו מועיל וכיון שיש לחוש שמא פקע דהוי ספק גמור איך נתיר ספק לאו דשבירה בידים מפני לאו ספק טריפה כי ע"כ לאביי אי אמרת כל ספק שרי א"ש הך סוגיא דספק שבירה הותר דלא איתחוק משא"כ בספק טריפה דאיתחוק וא"כ ז"ל דאתי הך סוגיא כשיטת אביי אך להבובר'

דהוי מד"ת לא אתי הך סוגיא לא כאביי ולא כרבא ומיהו כד הוינן בה גם לשיטת הר"מ קשה דע"כ דכולים הך סוגיא אתי דלא כאביי שהרי לאביי פליגי תנאי דאין שביר' עצם מבעוד יום ולרידים נמי קפשיט דאולינן בתר רובא משבירת עצם והרי נימא דמבעוד יום שובר העצם ובדיק ליה דאין בו שביר' עצם לת"ד ואף דאיכא תנא דחולק אבתי אין ראיה מעיקר קרא של אימא כמאן דדריש דאין שבירה מבעו' כי ע"כ דכוליה הך סוגיא אתי כמסקנת הש"ס דלכ"ע גם מבעו' איכא לאו דשבירה וא"כ איך יתכן לשנויי דאתי הך סוגיא כאביי דה"ט שמא פקע וכ"ת דאה"נ דאתי כולים הך סוגיא כרבא דה"ט משום הפסד קדשים ואיסורו אינו אלא מדבריהם ולהכי אתי ספק דאוריתא ודחי איסור דרבנן דהפסד קדשים לס"ד דרוב לא מהני גם זה אינו מוכפיק שהרי כתבו התוס' שם בפסחי' דפ"ה ד"ה כשהוא וז"ל ותירץ ר"ח לרשב"א דלרב' שפירש לעיל בגומרתא דאסיר משום הפסד קדשים אתי שפיר ע"כ הרי דפשיט להו דאיסור הפסד קדשים מד"ת והכריחו כן דאל"אם לה"ל ריבוי ת"ל דאפשר לקיים את שניהם וה"נ כתבו בזבחים דנז' ר"ה ואחד והוסיפו וז"ל ואפילו אביי דאמר התם שמא פקע לאו דס"ל דגומרתא אפשר בלי טריפת מוח אלא קסבר דמשום הפסד קדשים מועט כזה לא חיישינן עכ"ל ומדבריהם מבואר דגם לאביי הוי החשש מד"ת כי ע"כ הדר' כי קושיין מאי משני דמנח גומרתא מאחר דכי קי"ל אין עשה דחי ל"ת שבמקדש נפק"ל מדקי"ל דעצם לא תשברו בו הוא אם בעצם שיש בו מוח ואע"ג דשם רב אשי נראה דלא ס"ל הכי כבר הכריח הרב שער המלך ה"נ ד"ה דכ"ע מודו בה וא"כ כי קשה קושית התוס' ע"כ לומר דהפסד קדשים אסיר מד"ת והדר כי קושיין והנ"ל ליטב לזה דכי שרי להכנס בספק לאו דשבירת עצם מפני ספק טריפה ה"ט דבשובר עצם אף דלוקה אין הפסח נפסל ויצא ידי חובתו אבל אם סק"פ טריפ' מלבד דקעבר על אכילתו בלאו דטריפה הרי עיקר הק"פ נפסל ואינו יוצא ידי חובת ק"פ ועבר בעשה דכרת וע"כ אתי עשה דהקרבת ק"פ. וטריפה מספק ודחי ספק ל"ת דשבירת וכן לטעם דהפסד קדשים אתי ספק עשה דק"פ ולאו דטריפה ודחי איסור. דהפסד קדשים דהפסד מועט קיל איסורו ואפילו ספק עשה ול"ת דוחהו. אמת שקשה לזה דהרי אסיק הש"ס בזבחים דנז' דאין עשה דחי ל"ת שבמקדש א"כ ה"כ היכי דחי עשה ול"ת שבמקדש וז"ל דה"ד עשה נגד ל"ת אבל עשה שיש בו כרת דאלים וגם שיש ל"ת טריפה בנידון אלים טפי ודחי אף ל"ת שבמקדש ככ"ל כדוחק. ומיהו הבתא דאתית להכי הנה מקום להכריח מכאן שיטת הרשב"א דבספק תורה הוי מד"ת דהרי לאביי תיקשי מנ"ל דאין עשה דחי ל"ת שבמקדש דאי משום דקי"ל דלא תשברו קאי גם לעצם שיש בו מוח אימא ה"ט דאפשר לקיים את שניהם על ידי גומרת וא"כ ע"כ ליטב רגומרת אי אפשר משום שמא פקע וא"כ ע"כ דאסיר מד"ת דאי שרי מד"ת אכתי תיקשי כי קושיין וכרוח' ז"ל דאביי ס"ל כת"ר התיכה אחת שניהו דלהאי ת"ד גם בלא היקבע אסיר מד"ת ואכן קי"ל כרבא דמשום הפסד קדשים.

והר"ש חיון סימן ת"א הביא ראיה דספק אסיר מד"ת מדתנן בפ"ב דבכורים כוי שוה לבהמה חלבו אסור כחלב בהמה ואין חייבין עליו כרת ומדמשוי ליה לחלב בהמה נראה דהוי מד"ת ועוד אי איסור תורה ליבא כרת מבעיא והשיב הרא"ט דהרי אסיק הש"ס בכריתו' בכוי דלר"א חייב אשם תלוי ולרבנן פטור דלא איקבע וקי"ל הכי וא"כ ע"כ כי תני חלבו אסור כבהמה היינו הגר בספק וכדתני שם לעיל מזה וטומאתו בספק דכל הני חומרי אינו אלא דבספק תורה להחמיר וכמ"ש הר"מ בפה"מ שם את"ר ורואה אני דיפה דחה לראיה מתתני' דתני חלבו אסור כחלב בהמה דאין מזה

הכרת

הברה דאסיר מד"ת פ"ל הא כדאיתיה כוי אסור מדבריה' כיון דאיסורו מספק אכל בהמה מד"ת דכף הרמיון איכה הפואה במורה וגם כבר ראיתי להרב משאת משה ח"ב חא"ת סימן נ"א וסימן נ"ב שנחלקו בזה הרב וכנו והוא ז"ל הכריח דאינו הפואה במורה לכל הנדרי' כי ע"כ מגד זה אין מקום להכריח ש"א דאכתי מה שהוכיח דמדתני ואין חייבין כרת נראה דאסיר מד"ת במקומו מונח ואין בכל דברי הרומט די השיב לראיה זאת והנראה שדעתו דלאו דוקא נקיט ואה"נ דגם איסור תורה ליכא אלא שלא חש להאריך על זה א"ק שיש להכריח דהאי ליסנא מורה להדיא דאיכא איסור כדעת הרש"ח מת"ש בפסחים דל"ה אמר ר"ל עיסה שבילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת והתוספו' שם ע"כ ד"ה מי כתבו היינו להתחייב כרת כדאמרינן בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה. יעש וכ"כ הרא"ש בפסקיו וכ"כ מדעת הסוברים דחמץ נוקשה הוי מד"ת עה"ש א"א סימן ע"ח על זה ואף שראיתי לה"ה בפ"ה מה' חמץ ה"ב שכתב שיש שפירשו דלאו דוקא כרת ואפילו איסור תורה ליכא ע"ש מ"מ נקוט חיבא שדעת רוב הפוסקים דהוי מד"ת אמת דעכ"פ קשה שהם הכריחו מת"ש אין חייב כרת שישנו בלאו ולוקין עליו והרי הכא דתני הכי ולא יתכן דלילקי מספק והיה מקום ליישב דבדיוק תני הכי דביומא דע"ת תני כוי וח"ש הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה ת"ל כל חלב והרי ח"ש כי לא לקי היינו דאינו לוקה על הריבוי כמ"ש ה"ה בפ"ב מהל' מאכלות אסורו' ה"ו יעש ולהכי תני דאין חייבין כרת דליתנהו בעונש וישנו באזהרה וכעין מאי דתני בהך בריתא אלא דהכא אין לוקין ח"ש דאתי מכח ריבוי וכוי מלבד זה דאין לוקין מספק משא"כ בח"ב דאי איתנהו באזהרה ה"ה נמי דלוקה בכל הלאוין אלא דאכתי קשה דלר"ל אסיק שם דאסמכתא בעלמ' היא ולדידיה ש"מ דתני מתניתין אין חייבין כרת ואף איסור תורה ליכא וא"כ קשה איך הכריחו הראשונים מדברי ר"ל גופיה מת"ש אין חייבין כרת דבלאו איתיה ומיהו למה שנידרתי לעיל דמ"ש אסמכתא הוא לח"ש אבל לכוי אה"נ דהוי מד"ת הלא שוה אינו ולכ"ע קשה דהרי אסיק הש"ם דאי ס"ד מד"ת כוי בספק איצטריך קרא למעט ספיקא הא ל"ק קסבר כוי בריה בפני עצמו·

הנה מבואר דלרז' דקו"ל כותיה כוי שריכה בו הכתוב אינו כוי ספק דאיצטריך קרא למעט ספיקא וא"כ הדר כי קושיין איך הכריחו כה"ג דישנו בלאו תיקשי מהך מתני'·

וישוב אחר הישוב חזה הוית דהא ל"ק וגם נ"מ ראיית מהרש"ח הלזו והן קדם אני אביא מאי דק"ל במ"ש הר"מ בפה"מ · בפ"ב דבכורים מ"מ גבי מה שספיקו וטומאתו בספק וז"ל והמטמא בו אם נכנס למקדש אינו חייב כרת ולא קרבן אלא קרבן מספק עכ"ל וק"ט שזה דעת ר"א כדאסיק הש"ם בכריתות דף י"ז ואנן קי"ל כרבנן דפטור גם מאשם תלוי כמ"ש הר"מ בפ"ח מה' שגגות ה"ב וא"כ איך פירש לסתם מתני' שלא כהלכה בלי הכרח ושוב ראיתי דברקו דבריו דעלה דהך מתני' אמרו בירושלמי מתני' בר"א דאמר חייבין על חלבו אשם תלוי מתניתין דלא כרב דאמר כל שאי אפשר לעמוד על ודאו אינו חייב אשם תלוי פתר לה חלוקין על ר"א ופירש מוהר"ר שיהו דמדתני אין חייבין כרת ולא תני אין חייבין אשם תלוי וכ"ש כרת ש"מ דמחייב באשם תלוי יעו"ש·

ולדידי אין פירושו מספיק דאי הכי תירוק נמי דמכיא חטאת מדלא תני אינו חייב חטאת וכ"ש כרת אלא ודאי דאין זה דיוק דקו"ל כל שזדונו כרת שגגתו חטאת ברתנן כריש כריתות וא"כ כיון דתני דאינו חייב כרת מינה דשגגתו אינו בחטא' וא"כ ה"ג כימא דאינו באשם תלוי דקו"ל כל שזדונו כרת ושגגתו חטאת מביא אשם תלוי וכדתנן שם בכריתות וא"כ מכ"ל דאתי כר"א והנ"ל בפירושו דהרי ר"א תיקשי היכי מחייב אשם תלוי והרי אין זדונו כרת וכ"ת דר"א ס"ל בכריתות דכ"ה דאשם תלוי בא על הנבלה א"כ הו"ל לסביא הך דר"א ועוד שהרי התוס' כריתות דו"ח ד"ה באנו כתבו דר"א דסכא גבי כוי אינו ר"א דהתם יעש וכ"כ דאל"ב ארק"ל לאימוראי שהך דר"א דמחייב בכוי היא גופה תיקשי היכי חייב דקו"ל דבעי' זדונו כרת כי ע"כ דבכוי דהספק ולא הודע שלו הוא אם חיה הוא או בהמה א"כ הידיע' במזיד שוא אם יתברר דבהמה שוא והא ודאי חייב כרת אלא דאין אדם יכול לעמוד על בירורו כיון דחכמים נסתפקו והניחוהו בספק וא"כ כי תני ואינו חייב כרת דלא נפק"ל מידי ותו דקתני שמייא גלייא אם הוא בהמה למה לא יחייבוהו ואעפ"י דאין כרת ש"א במזיד וכיון שנסתפקו חכמים אין האוכל כרין מזיד ופטור מכרת מ"מ לא היה צריך שתכא לפסוק דין בשמי' ממעל כי ע"כ ע"כ דלפוטרו מחטאת קאתו ותלו ליה בכרת דכל שזדונו כרת שגגתו חטאת והרי בחלב כי אכלו בשוגג אינו חייב כרת ומינה דפטור מחטאת אך לפוטרו מאשם תלוי אין לנו דהרי מזיד שלו הוא בחלב ודאי של בהמה דחייב כרת וא"כ טפי הו"ל למתני ואינו חייב אשם תלוי ומדתני פיטו' כרת דהיינו פיטור חטאת ש"מ דחייב באשם תלוי וע"כ אוקמוה כר"א ורבים עליני עלה וכהכי נ"ק להר"מ בפה"מ שכתב דפטור מהטאת וחייב באשם תלוי דהם הם דברי הירושלמי דמתני' ע"כ כר"א אתי ואנן לא קו"ל הכי ומעתה נ"מ ראיית הרש"ח דספק אסיר מד"ת דאה"נ דסרי לר"א כיון דחייב אשם תלוי על ספק שגגה מכ"ש דמזיד אסור מד"ת ש"א דאנן דקו"ל דפטור ס"ל דה"נ במזיד שרי מד"ת ואדרבה א"ש טפי להר"מ הירושלמי דכי מוקי לה כר"א היינו מדתני אינו חייב כרת מכלל דאסיר מד"ת ווה לא יתכן כי אם לר"א דמחייב בלא איקבע אש"ת אך לרבנן דס"ל דכל ספק שרי ומה"ט אינו חייב אש"ת היכי תני אינו חייב כרת דנרא' דאסיר מד"ת וראיתי בס' שלחן גבוה חא"ח בכללים סי' פ"ד שהביא ראיה דספק אסיר מד"ת ממ"ש הר"מ בפ"י מהלכות מלכים דהואיל ונתערבו היום בני ישמעאל ובני קטורה יתחייבו הכל במילה ואי ספק אין איסורו אלא דרבנן בבני קטורה אסר לא מבני ישראל הסה מה שייך חומרא דרבנן אלו דבריו בשם הרב הגדול בעל משנה למלך ולדידי לא יתכן שהקשה כן הרב הגדול הנז' דהרי באיקבע איסור לכ"ע אסור מד"ת במבואר בדברי הראשונים מדקו"ל לכ"ע דחתיכה משתי חתיכות חייב באשם תלוי והרי הכא חתיכה משתי חתיכות הוי דאיקבע איסור הוי ולכ"ע אסיר מד"ת :

עוד הביא ראיה מהרש"ח דהוי מד"ת ממ"ש בנזיר דכ"ט ושאר דוכתי דמחוסרי כפרה מביאי' חטאת העוף ואינו נאכל כאשם תלוי דהתם חד איסור והכא תרי איסורי ויליף לה בהקש והרי הכא דלא איקבע איסור וחייבו בקרבן והרומט השיב דגם לכ"ע תיקשי דקו"ל דאינו חייב אשם תלוי כי אם באיקבע דהיינו חתיכה משתי חתיכות ואיך מביא בלא איקבע אלא ודאי דהך דקרבן דזב ויולדת לאו על חטא הם באים אלא להכשיר בקדשים ואנן איסור מאיסור ילפינן איסור מהכשר לא ילפינן וכ"כ הפר"ח ואני תמיה מנ"ל הא דאיסור מהכשר לא ילפינן והרי בחולין ד"י קבעו מנ"ל דאזלינן בתר חזקה ויליף לה מנגעי בית דהכא אל הבית ולדבריו הרי טומאת נגעי בית אינו איסור אלא מעוכב לקדשי' ומקדש והיכי יליף מיניה לאיסור גם שם דקבעו מנ"ל רובא וילפי לה מעגלה וק"פ ואליה ופרה אדומה דכל הני לאו על חטא הם באים כי אם משום מצוה או נדבה והביאו מינייהו לאיסור

לאיסור וא"כ ה"כ למה לא נילף מיניה ועוד תמהני דכל מחוסרי כפרה הם כלאו ליכנס למקדש ולאכול בקדשי' כמ"ש הר"מ בפ"ג דביאת המקדש ובפ"ח מהל' פסולי המוקדשין והראב"ד שם השיגו דענוש כרת כמי דאף שטבל והעריב שמשו חשיב כזב גמור ואי ספק יולדת וזב ומצורע וזבה הם לאכול מד"ת הרי הותרו בקדשים בלי קרבן כיון דמד"ת תלינן שאינה יולדת וזב וזבה או מצורע ואי הותרו בקדשים האיסור שבהם מי מעכב שיביאו חטאת העוף להכשירם בקדשי' והרי הם מוכשרים לאכול מד"ת וא"כ צ"ל דמד"ת נאסרו לאכול בקדשים מספק ומה בין ספק איסור זה לשאר איסורי תורה גם מה שהשיב דלכ"ע תיקשי דקי"ל באשם תלוי דבעינן חתיכה משתי חתיכות אי מהא ל"ק שהרי אשם תלוי חידוש הוא שחדשה תורה דאף אי ספק לאחמיר ולהכי חייבו באשם תלוי ה"ד להחמי' כדבר בלי בר קולא והרי התיר כאן להכנים חולין בעזרה ולאכול בשרו דהוי ספק חולין ש"כ דאסיר מד"ת ואין זה מדינא וכי הביאו הם ראיה מאש"ת הייכו מרחייב קרבן על ספיקו ש"מ דאסיר מד"ת וכן בחטאת העוף ספק שהתיר חידוש הוא דהרי התיר ספק נבלה וספק חולין בעזרה במ"ש שם בכזיר למאי דקי"ל חולין ש"כ מד"ת ושחיטה לעוף מד"ת ואי ספק תורה להחמיר מד"ת להקל איכה תורה וכי ק"ל להרמ"ח הוא ספק זב וזבה להקל מד"ת איך הצריך הכתו' חטאת וכ"ש שהוא לעבור על ספק שני איסורי' וכאמור וביון שכן אין מקום להקשות איך חייב כאן גם בלא איקבע דמה בכך הרי כפירוש חייבו בהקש אע"ג דגבי אשם תלוי לא חייב כי אם באיקבע ומי תלאן זה בזה והרי שניהם חידוש ואין לנו בהם אלא מה שחידש הכתוב וגם יש לתת טעם דהרי אשם תלוי איכו עיקר כפרה אלא להגן עליו מן היסורין ואם נתיידע ליה אח"כ חייב חטאת כמ"ש בכריתות דכ"ה וע"כ לא החמיר בלי איקבע איסור אבל חטאת העוף דמכשי' גמור הוי שהרי בי ידע אח"כ דזב ודאי סגי ליה בחטאת העוף ספק ע"כ החמיר גם בלי איקבע דע"כ"פ כאסר מד"ת מספק בקדשים כאופן שראיית מוהר"ש חיון ראיה גמורה ואין לי ליישב כי אם אם כאמר דהסוברים דספק שרי מד"ת יסברו דחולין בעזרה דרבנן וכי חייבו להביא חטאת העוף מספק מדבריהם וכ"כ דעת הכ"מ בשם ת"כ בפו' מהל' פהמ"ק ה"י ואין זה נראה כפשט הסוגייאות ודברי הראשונים כי ע"כ לסברת מ"ד דספק שרי מד"ת לא"ת מענין זה ׃

וראיתי להרב כני יעקב כת' סי' כ' דקפ"ה שהביא ראיה דאיסור הספק מד"ת מה"ש בבכורות דל"ד גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה דר"א מצריך שימור ור"י מתיר ואמרו שמואל ור"ל ורבה דקמפלגי דכתיב את משמרת תרומותי בב' תרומות תרומה טהורה ותלויה לר"א ור"י תרומתי כתיב ׳עש ואי כל ספק הותר מד"ת א"כ תרומה תלויה אמאי קאמר ר"י דלא בעי שימור הא כיון דספיקא הוא מד"ת טהורה היא ככל הספיקות דמד"ת להקל ושמא אפשר לומר דשאני התם דבלי קרא תרומתי למימר דדוקא טהורה בודאי אבל תלויה לא את"ד והרב דברי אמת בקונטרים ט' דף"ו תמה עליו דהרי התו' פסחים דט"ו ד"ה חבית הקשו במאי קיירי אי ברשות הרבים ספיקו טהור אי ברה"י ספיקו טמא ושורפין ותירצו דאיירי כגון שהיו ב' חביות ברה"י ונגע באחת מהן דהשתא שתיהן תלויות מד"ת וכו' בין כך ובין כך למדנו דברה"י תיירי וברה"י הלכתא גמירי לה מסוטה ולפיכך איכה ראויה לך קריכן לה את"ד ׃

ואני שמעתי ולא אבין דהרי סיימו בתוספו' דלא ילפינן מסוטה דברה"י ספיקו טמא אלא דבר שיכול להיות אמת כעין סוטה אבל הכא וכו' הרי דספק טומאה דמתני' אע"ג דברה"י איירי לא מצי יליף מסוטה וא"כ ע"כ דת"ש

התוס' שתיהן תלויות ר"ת לאו דיליף מסוטה דהא לא אתי ועוד דא"כ הוי ודאי אלא דפשיט להו דכל ספק אסיר מד"ת וא"כ אכתי קשה להר"מ אי ספק הותר אמאי לא בעי שימור דתרומה טהורה היא ׃ אך את זה תמהני להרב בני יעקב דנהי ק"ל והרי למה שהכריחו התוס' דאיירי בב' חביות ונגע באחת מהן הו"ל חתיכה משתי חתיכות דאיקבע איסור והרי כתבו הרשב"א והר"ן והריטב"א והפר"ח דבאיקבע לכ"ע אסיר מד"ת ואין לתמוה על הרב דברי אמת איך לא נרגש מזה והקשה ממה דל"ק שראיתי להרב שם דפ"ה שיצא לידון בדבר חדש דלהר"מ גם באיקבע שרי מד"ת כל שאין זדונו כרת ושגגתו חטאת ואין בטומאה זדונה כרת ושגגתו חטאת וא"כ לדידיה גם חתיכה מב' חתיכות שרי מד"ת ׃

ומיהו כשאני לעצמי יש להשיב בכל דבריו והעיקר דאיקבע בכ"ג אסיר מד"ת לכ"ע כי ע"כ קשה כי קושיין אך אחר הישוב חזי הוית דהא ל"ק והיא גופה ק"ט לתוס' שכתבו דנגע באחת מב' חביות דשתיהן תלויות מד"ת ואיך נטמאו מספק דאי משום דס"ל דכל ספק אסיר מד"ת א"כ דבאיקבע כ"ע מודו דהוי מד"ת קשה דהרי איכא חזקת טהרות דבחזק' טהרות היו החביות והרי קי"ל דאזלינן בתר חזקה אפי' להקל במ"ש בחולין ד"י ואי מסוטה הוה מצי יליף הוה אתי שפיר דהרי כי גמרינן מסוטה ס"ט ברה"י דהוי ודאי היינו אף דאיתחזק התר כגון ספק נגע וספק לא נגע דנברא בחזקת טהור במ"ש התו' בריש נדה ד"ב ד"ה והל"ל וכ"כ בפ"ק דחולין וסוטה דכ"ח ׳עש אבל הכא בב' חביות כיון שכתבו דלא מצי יליף מסוטה איך יהיו טמאים מספק נגד חזקת טהרה וכ"ת דבאיקבע דהיינו חתיכה בין שתי חתיכות לא מהני חזקה דאיקבע עדיף מחזקה או דאיקבע בחזקה והוו תרי דסתרי דכמאן דליתנהו דמו והוי ספק בלי חזקה זה איכו דהרי חילוק בין איקבע לאיסור ללא איקבע דאמר ר"כ בכריתות דלא לאו מקרא מייתינן לה כי אם מסברה וגם לאו כ"ע מודו דהרי לר"א ושאר תנאי ואימוראי מחייבי גם בחתיכה אחת ואף למאן דבעי חתיכה מב' חתיכות תלו לה שאר אמוראי דה"ט דיש אם למקרא או דאפ' לברר איסורו ע"מ דטעם איקבע איסור איכו פשוט ומוסכם ואילו חזקה כ"ע מודו בה ומקרא ילפינן לה בחולין וא"כ איך יתכן דאלים טעם איקבע נגד חזקה וכ"כ ברור מהתוס' נדה ד"ב ד"ה והלל דחזקה עדיף מאיקבע וז"ל והא דפריך התם וכו' אע"ג שבודאי נטמא האחד התם לאו מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כדאיתא הכא דהוי טעמא דמוקמינן מילתא אחזקתיה ׳עש הרי דאיקבע נגד חזקת התר לאו כלום הוי וגם ראיתי להריקו שורש קע"ב ד"ד שהביא ראיה מדברי התוס' דאזלינן בתר חזקה והדברים ק"ו בן ק"ו דמה התם דאיתחזק טומאה ודאית שהרי האחד נטמא בודאי אפ"ה מטהרינן לתרווייהו מטעם חזקה אף דאיכא ריעותא גדולה כדפירו' ׳עש ׃

וסבור הייתי ליישב דכס"ט ברה"י איכא תרי הומרי דלא מהני חזקת טהרה וגם דהוי טומאה ודאי וע"כ בס"ט דאי אפשר להיות דל"ד לסוטה כי לא מצי יליף דאין הספק בודאי אבל להתיר לגמרי אין סברה דבהדרגה מצי יליף דמסוטה ילפינן דלא מהני חזקה להתיר וגם דהוי ודאי והכא דל"ד ודאי לא הוי אבל דתיהני חזקה לגמרי להתיר ג"כ לא ואין להקשות דא"כ ס"ט ברה"ר להוי טמא מספק שו"ל דהתם יליף מסוטה דאם נסתר בשני אנשים איכה אסורה וגם אין בו דעת לישאל יליף מסוטה דסוטה איכה נאסרת או מריבוי והכשר במ"ש בסוטה דכ"ט ׳עש א"ק דהתו' ריש נדה ד"ב ד"ה מעת כתבו דלטמאה למפרע לא מצי יליף הסוטה והוקמינן אחזקתיה הדי דבי לא ילפינן אוקמינן אדיניה ׃ וע"כ רא"ב.

דא"כ היכי יליף הרז"ה מיניה בק"ו שאני התם דיליף הסוטה בהדרגה ועכ"פ קשה כדברי הרז"ה שהביא דברי התו' דנדה דברי התוס' דפסחים כאילו הם שפה אחת ולמ"ש סתראי נינהו כי ע"כ צ"ל ליישב בדוחק רמ"ש התוס' דמתיבן תלויות ר"ת אין הכונה דמטמאין בספק מד"ת אלא למעט דאינו ודאי לא ספק גמור מד"ת וא"כ דלמאי דקי"ל דאזלינן בתר חזקה טהורים מד"ת לא שאסרו חכמים כיון שאחת בודאי נטמאה מירי דהוי לב' שבילין כבאו בבת אחת דאסרו ועדיין צ"ע :

ולמאי דאתאן עלה למה שאנו דנים דאיקבע נגד חזקה אינו כלום לפי"ז דאיית הרב ;בני יעקב מש"ס דבכורות דהוי מד"ת בראי מונק ול"ק מכל מ"ש אלא דאכתי ק"ל דאדרבה מכאן ראיה להפך דהרי רז' יליף דיש אם למסורת ותלומתי כתיב ש"מ דאי לאו דריבה הכתוב הו"א דגם תלוייה בעי שימור ואי בספק אסיר מד"ת הרי היא טמאה ודאי ושימור למאי לא ודאי דשרי מד"ת כשיטת הר"מ ואעפ"י שגם הרב דחה דשאני התם דגלי קרא אין זה דחיה אלא סברה גמור לשיטת הר"מ ואדרבה קשה להחולקי' והנה אמת דעכ"פ קשה לכ' הסברות דהרי ממילתיה דרז' יש להוכיח כשיטת הר"מ ואילו מד"א מוכח כהחולקים דמדאיצטריך תרומותי להצריך שימור גם בתלוייה ש"מ דאי לאו ריבוי הו"א דלא בעי שימור דטמאה היא מד"ת ותימה לומר דבהא פליגי אי בספק תורה להחמיר מד"ת או לא ועם שזה שאין זה תיובה דהרי בכריתו' דף ז' אמרו לר"א דגם בחתיכה אחת חייב אשם תלוי והרי כתבו הרא"ש והפר"ח דלכ"ע מ"ד חתיכה אחת שהיינו ס"ל בספק אסיר מד"ת גם בלא איקבע וא"כ שפיר י"ל דלטעמיה אזיל וע"כ דריש תרומותי להצריך שימור דמדינא טמאה כיון דספ' אסיר מד"ת ורז' חולק דס"ל דשרי מד"ת לא שייך להשיב שהרי התוס' שם בכריתו' דף כתבו דר"א דמחייב בחתיכה אחת לאו היינו ר"א בר פלוגתיה דרז' וא"כ דוחק לומר דר"א ורז' בהא פליגי וע"ק עכ"פ לשיטת הסוברי' דהוי מד"ת דכיון דקי"ל כרז' לגבי ר"א א"כ ש"מ דספק שרי מד"ת:

והנכון הנ"ל ליישב דלר"א אע"ג דספק שרי מד"ת וטהורה היא מ"מ כיון דכל ספק שרי מד"ת א"כ לגבי חיוב שימור נמי תלינן להקל ואמרינן טמאה היא ולא בעי שימור דאזלינן הכא לקולא והכא לקולא לגבי אכילה טהורה ולגבי שימור טמאה וכ"ת והרי הכריח הפר"ח דגם להר"מ בתרי קולי דסתרי הוי מד"ת אכתי הו"א לא ליבעי שימור ויהיה אסורה באכילה דמכ"ל דשרי באכיל' ובעי שימור קמ"ל דא"כ דהיא טהורה מדינא בעי שימור דהוי תרי קולי דסתרי ולמ"ד דספק אסיר מד"ת נ"ק למ"ל ריבוי דבודאי בכל בר אזלינן להחמי' שו"ל דכיון דמד"ת אינו אוכלה דטמאה היא להחמיר א"כ שימור למאי קמ"ל וגם לרז' נ"ק למ"ל ריבוי בלא"ה להקל מד"ת וא"כ שימור למאי שו"ל בתרי קולי דסתרי כי הכא לכ"ע הוי מד"ת וא"כ ליסתרי וליבעי שימור ולמ"ד מד"ת לחמתי' הו"א כיון דנאסר' באכילה שימור למאי ועל דרך זה יש ליישב גם למסקנ' הש"ס דפליגי בראוים לך שימור וצע :

וראיתי להפר"ח שהביא ראיה דהוי מד"ת מדקי"ל כל ספק טומאה ברה"י דטמא ש"מ דספק כאסר מד"ת ע"ש מה שיישב · ולדידי אי מהא ל"מ שהרי בסוטה דכ"ח אמרו מגיד לך הכתוב שמספק אסורה מכאן אתה דן לשרץ ומה סוטה וכו' עשה בו ספק כודאי שרץ וכו' אינו שיעשה בו ספק כודאי הרי דס"ם ברה"י עשאו הכתוב כודאי משא"כ בשאר איסורים דאעפ"י שאסר אינו אלא מכח ספק וכ"מ דשורפין ולא תולין וא"כ עכ"פ גזרת הכתוב הוי ס"ם ותו ל"ק גם לשיטת הר"ת : עוד הביא ראיה מת"ש בכ"מ דז' עשירי ודאי ולא עשירי ספק וכי איצטריך קרא להתיר ספק והלא כל ספק שרי מד"ת וי"ל דאיצטריך קרא לספק עשירי

דאיקבע את"ר וקשה דאיקבע לא שייך כי אם בספק שקול כגון התיכה מב' חתיכות כדמוכח בכריתו' די"ו דאילו חתיכת איסור בב' חתיכות התר לא חשיב כי אכיל אפילו כולן איקבע כיון שיש שם רוב התר וכדקי"ל חד בתרי בטיל והיינו חייב אשם תלוי כלל דאי משום קבוע דקי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אף באחד של איסור וט' התר כמ"ש בכתובו' דט"ו קבוע לא מקרי כי אם כשהאיסור והתר ניכר וידוע לעצמו ואינו יודע מאיזה לקח כמ"ש התוס' בחולין דצ"ה ד"ה ספיקו וא"כ הכא תיכה אי קפץ מן המנויים לתוך הדיר ואין בדיר כי אם אחד אבל אם יש בדיר ב' ושלשה ואפי' אלף דקי"ל דפטור כמ"ש רש"י שם בב"מ ד"ו והתוס' ד"ה קפץ ואסיק הש"ס דנפק"ל מדכתיב עשירי ודאי ולא עשירי ספק אם איתא דספק שרי למ"ל ריבוי · גם עיקר קושייתו ל"ק שכבר הכריחו התוס' שם ד"ה קפץ דאפילו רוב של חיוב פטור ובאיכא רוב לכ"ע חייב ושפיר איצטריך פיטור גם לסר"מ ותו נראי ק"ל להפר"ח וכר מן דין ל"ק שהרי אמרו שם בב"מ הכא במ"ע כגון דלית ליה אלא תשעה והוא דמה כפשך אי בר חיובא הוא שפיר אי לאו בר חיובא הוא תשעה לאו בר עשורי ושוב אסיק מדכתיב עשירי ודאי דאינו חייב לעשר ממה נפשך כמבואר שם בסוגייא ולעשר ממה נפשך הרי זה כיכול לברר הספק ואינו מברר שום .ודאי לכ"ע אסור כמ"ש הפר"ח גופיה שם ותו מאי ק"ל וכד חזינן גם רואה אני דאדרבה מכאן ראיה לשיטת הר"מ דלגירדיה אתי שפיר דכי אתי קרא דעשירי ודאי למעט היינו אפילו רוב של חיוב דאי איירי בספק שקול למ"ל קרא בלא"ה כל ספק שרי אך להסוברים דספק שקול אסיר מד"ת קשה דא"כ נימא דעשירי מיעט ספק שקול ופטר אבל דהתיר רוב מנין דתפסת מועט תפסת · וש"ד דאי מהא גם להר"ת קשה דאימא דלא התיר כי אם ספק דאיקבע כגון שאין בדיר לא אחד של פיטור אבל רוב מכ"ל כי יע"כ ע"כ לומר כמ"ש רב בגלאל שם בשם הריטב"א והרא"ש דכיון דהעשירי התיר ספק והרי מיעוט שנתערב ברוב ספק מקרי א"כ כי התיר בכל מין ספק התיר אע"ג דאיכא רוב כי ע"כ אין ראיה מהך סוגייא מידי :

והנה ראיתי למרן מלכא הרב מהרי"ט אלגזי נר"ו בס' קהלת יעקב דע"ח שהביא ראיה דספק אסיר מד"ת מת"ש בב"ב דז' בהך סוגייא מאי ספיקות אלימא ספק בכורות יהיה קדש אמר רחמנא ולא שכבר קדוש ואם איתא דספק שרי א"כ בספק בכור נמי מד"ת לא חייל קדושה עליה כלל ואיך ימעט ספק בכור מיהיה קדש ולא שכבר קדוש כיון דמד"ת חולין גמור הוי ומשום חומרא דרבנן דקדוש דרבנן אמאי אינו נכנס לדיר להתעשר דלמה יעקרו חכמים מצות תעשר דאינו מעלה ומוריד לעיקר תקנת' את"ר ע"ש באורך ואחרי המ"ר תם אני בראייתו דלמה שהבין דיהיה קדש ממעטינן מיניה ספק בכור דלמ"ל ריבוי זה וגם הש"ס למאי איצטריך למעט מדכתיב יהיה קדש תיפוק ליה דכיון דבכור ודאי פטור מתעשר א"כ כי הוי ספק בכור נמי פטור מדכתיב העשירי ודרשינן עשירי ודאי ולא עשירי ספק דמיניה פטרו קפץ אחד מן המנויים לתוכו ואסיק הש"ס לעיל מיניה דה"ט עשירי ודאי ולא עשירי ספק א"כ ספק בכור נמי עשירי ספק ובכור פטרו הכתוב ותו למאי סוברך הש"ס לאתויי סך ריבוי דיהיה קדש ולא שכבר קדש בלא"ה פטור כי ע"כ ע"כ דמי איצטריך הש"ס לאתויי ריבוי זה הוא לודאי בכור דקדשים קלים הוא ובלאו ריבוי זה היה נוהג מעשר בהמה גם בבכור וא"כ דעיקר פיטור ספק בכור אינו אלא מדכתיב עשירי ודאי ולא עשירי ספק כיון דהוי ספק במעשר ותו נ"מ מהך סוגייא מידי וגם ראיתי להרב בגלאל שהביא בשם הראב"ד ז"ל וזה שתא בכר קדוש וא"ת ספיקא הוי דשמא אינו קדוש

אלא

הא אמרת עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכו' ע"ש וזהו מבואר כדרך שכתבתי :

והרב המחיד כמרעא דרבנן מ"כ סי' קס"ו הביא ראיה דהוי חר"ת מה"ש כעז' רכ"ג איתא כל דכהדי ענבל ליתסרו מכאן ואילך לישתרו והשבי נאמן מוכח הרי דאסר ספק דבור דלכל אין אשירה כעי שריפה ויפב דבאיקבע איסור כגון חתיכה בין ב' חתיכות לכ"ע אסיר חר"ת והכא גבי אשירות נמי שאני דאיקבע איסור אלא דקשה ממ"ש התו' בחולין רב"ה דלא מקרי קבוע אלא כשהאיסור והתר ניכר לעצמו והכא כאשירות לא ניכרו מעולם את"ד וגם דברי תימא דמאי קמרמי קבוע דאורייתא לאיקבע איסורא דא"כ תיקשי להתו' וכל הראשונים דפשיט דלא חשיב קבוע כ, אם כשהאיסור והתר ניכרי וידוע כל אחד במקומו משא"כ כ נתערבו והרי בכריתות דיא פליג הש"ס דה"ט רבעינן חתיכה מב"ח לחייבו אשם תלוי דאיקבע איסור וקי"ל הכי והרי הכא כיון דנתערבו ואינו ניכר ההתר והאיסור לעצמו לא חשיב קבוע וא"כ מ"ל חתיכה אחת מ"ל ב' חתיכות כי ע"כ ע"כ דלגבי אשם תלוי כל שיש שם איסור ודאי חשיב איקבע וחייב ודין קבוע לחוד ואיקבע איסור לחוד ותו מאי ק"ל :

והנה בעתה שנדפס מחדש להרב ז"ל ספר קהלת יעקב כתב שיש איסור לשון וק"ל דאף דאיקבע מ"ת כיון דקי"ל דאף עז' בטל ברוב מד"ת א"כ כיון דמסתם האשירות דבהדי עגל הוי מיעוט לגבי רוב האשירות דהנך דמעיקרא והנך דמכאן ואילך לישתרו כולם כיון דמד"ת הר בתרי בטיל דלא שייך לומר דהוי קבוע שככר כתבו התו' וכו' את"ד ולפיז' ל"ק עליו ממ"ש דדוקא קבוע נגד רוב הוא דבעינן איסור ניכר לעצמו והתר ניכר לעצמו משא"כ כספק שקול כגון ב' חתיכות בכ"ג חשיב איקבע ומיהו עיקר קושייתו לדידי ל"ק שזה שכתב דהוי מיעוט אשירות דאיסור נגד דהתר הנך דמעיקרא והנך דמכאן ואילך וכו' לא ידעתי מהיכא פשיט ליה הנך דמעיקרא לא נאסרו בעגל שעשו ישראל שהרי מסתם לכל אשירות שיו עובדין ובעת שעשו העגל כי עבדום הגויים להנך אשירות שליחותייהו דישראל עברי והו"ל עז' של ישראל והו"ל רוב אשירות דאיסור נגד מיעוט אותם דמכאן ואילך וכי ק"ל לש"ס מכאן ואילך לישתרו היינו דס"ד דהיה בירם לברר בין אשירה ילדה לאשירה זקינה או עי' הגויים העובדים שיגידו להם איזה אשירה של עכשיו ואיזה אשירה מישן ואסיק מאן מוכח דאי אפשר לברר להתיר עז' החמורה בכך ועי' בז"ח נמי בל דאיתתוק איסור אינו נאמן ותו ל"ק בכך בוגייא מידי וגם ל"ת דספק אסור מד"ת והנראה שדעת הרב דכיון דקי"ל בטור סי' קמ"ה דאילנות שלא נטעום לשם עז' אם השתחוה לו לא נאסר דבעינן נטעו מתחילה לשם עז' א"כ ה"נ בעינן בשליחות ישראל מעשה האוסר דהיינו כשנטעו לשם עז' אבל אשירות שהיו נטועות מקדם אינם נאסרים :

ואחרי שמחילה איני רואה סברה לזה דא"כ דאם השתחוו לאילנות שלא היו נעבדין עד עכשיו בשליחות ישראל לא נאסרו אבל כאשירות שנטעו שם לשם עז' דהוי עז' של גוי דיש לה ביטול כי שהשתחוו לשם גויים בשליחות ישראל נאסרו כעז' של ישראל ממש כיון דעכ"פ נטעום מתחילה לשם עז' ועז' גמורה היא אלא דעד עכשיו של גוי ועכשיו שהשתחוו לה בשליחות ישראל חשיב עז' של ישראל ממש דלית לה ביטול וכ"ת תינח לאשירות שנטעום מתחילה לשם עז' אבל אשירות שהחזיקו אותם לאשירה אחר שנטעום לשם אילן לא נאסרו והו"ל כל אשירות תערובת איסור הא נמי ל"ק דהוי איקבע איסור בלי רוב דאדרבא רוב של איסור דסתם אשירה נטעוה מתחילה גויים לשם עז' וגם דהוי תרי

ספיקי להחמיר דדילמא נרצו ופסלו דנאסר כמ"ש בטור סי' קמ"ה ע"ש ·

כי מן הבא"ר תשובה מונחת למ"ש הרב המופלא מהר"ט אלגזי נר"ו שם בס' קהלת יעקב דרמי ומקשה דהך סוגייא דאשירות נאסרו בעשיית עגל שעשו ישראל הלכתא היא ואנן קי"ל כרבנן דקיבי בעז' דמ"ה דס"ל דקרא דואשריהם תשרפון כאן מיירי באילן שנטעו מתחילה לשם עז' וא"כ מאי מייתי מהך דואשריהם תשרפון כאם הא אליבא דרבנן דקי"ל הכי ע"כ צ"ל דהא דהא' ירושה היא לא השיבא מוחזקת כדי שנאמר אין אדם אוסר דש"ש דאי שייך לומר הכי א"כ לא נאסרו כי אם האשירות שנטעו לשם עז' כאותו זמן דפלחו לעגל אך מה שנטעו אח"כ אמאי נאסרו ומאי משני מאן מוכח והא ספק תורה להחמיר אינו אלא מדרבנן ודוקא כאיקבע איסור והכא לא הוקבע דמי יימר שנטעו אלנות לשם עז' ולא עבדו אלא לאשירות שהיו להם מקדם דאותם לא נאסרו לרבנן וכו' ע"ש ואחרי המ"ר בשיטות זה לא ידעתי מנ"ל כי היכי דתיקשי ליה איתא דכל שנטע גוי לעז' דעז' גמורה הוא אלא דשני ליה בביטול כי השתחוה לה ישראל עז' גמורה של ישראל חשיב דלגבי דין עז' של ישראל דלית להו ביטול ליכא שום ריבוי דבעינן ביה נטעו ישראל מתחילתו לעז' וגם מצאתי חילוק בזה ממ"ש התו' בסוכה דל"א ד"ה באשירה וז"ל וא"ת עז' דגוי נמי מדאנביה קני ונעשית של ישראל ולא בטיל כמ"ש בעז' דמ"ב ע"ש והרב כפות תמרים הקשה על זה דכל דלא עבדה ישראל אין לה דין עז' דישראל כדתנן בעז' דכ"א ושל ישראל אינה אסורה עד שתיעבד ותירץ דכיון דהייתה תחילה עז' דגוי כיון דאגביה ע"מ לזכות נאסרה וכי תנן עד שתיעבד מיירי בישראל שעשה עז' יע"ש ומינה נפיק גם להשתחוה ישראל לאשירה שנטע גוי לשם עז' וגם מגד אחר ל"ק שהרי מבואר בעז' דמ"ב דעז' של גוי שהגביהו ישראל ע"מ לזכות הו"ל עז' של ישראל גמור וא"כ ע"כ כי פליק הש"ס דאי לאו דפלחו ישראל לעגל דפני בביטול אע"ג שכבר זכו בירושה הארץ וכל המחובר לקרקע והוי עז' של גוי שזכה והגביה ישראל דלית ליה ביטול ה"ט דמסתמא לא ניחא להו לישראל דליקני להו האשירות כמ"ש בכ"מ רכ"ו התר ניחא להו דליקני איסור לא ניחא ליה דליקני א"כ כי פלחו ישראל לעגל דניחא להו דליקני גם האשירות הרי נמצא דזכו גם באשירות אגב קרקע מכח ירושה וא"כ כל מן האשירות שנמצאו בעת שעשו העגל לא בטלי וכעו שריפה והו"ל אותם דמכאן ואילך מיעוט דמיעוט דמד"ת אזלינן בתר הרוב ותו ל"ת מכאן דספק אסיר מד"ת והנה אמת שראיתי להרוטבא כהך סוגייא דעז' דכ"ג דהקשה דגם של גוי כיון שזכה בה ישראל ותירץ בשם הרמב"ן דההיא מדרבנן דמד"ת כי לא בטיל אינו אלא בעבדה ישראל או ע"י שלוחו ע"ש ולדבריו הדר קושית הרב לגד זה דנאסרו מגד זכיית ישראל כיון שאין זה אלא מדבריהם ומיהו מסתם דברי התו' בסוכה דל"א ושאר ראשונים נראה דהוי מד"ת ולדבריה' י"ל כדרך שכתבתי דכי ק"ל דתיסגי בביטול היינו דהאיסור לא ניחא להו דלקני גם מגד אחר ל"ת מכאן דספק אסיר מד"ת שראיתי להריטב"א בעז' דכ"א שהקשה כמ"ש דעז' של ישראל טעון גניזה מנ"ל דתיפוק ליה דכתיב ואשריהם תשרפון כאש משום דבעשו שלוחי ישראל תירץ הרא"ב"ד דדילמא ההיא הוראת שעה היתה לפי שהיתה הארץ מלאה גילולים וטעו אחריהם ע"ש וא"כ לדבריו י"ל דה"כ אסר הספק מפני הוראת שעה אע"ג דמדינא שרי ש"ר להרב תורת חיים בעז' דכ"ג שהקשה דבכבר זכו ישראל ועז' של גוי שזכה ישראל לא בטיל ותירץ דהתר ניחא ליה דליקני ולא איסור ע"ש ושם אנכי שכוונתי לדעת גדול גם כמה שרבינו מהרי"א ומהרי"ט דאין

האיסור

האיסור כי אם באשירות שמשני גוים כיצד משית עגל ק"ט דהרי התו' כ"ה רי"ב ר"ה ולא הצלו דאין האיסור כי אם באשירות דדורות ראשונים וא"כ צ"כ לומר כדרך שכתבתי ·

גם ראיתי לארעא דרבנן שהביא ראיה דהוי מד"ת מת"ש הר"ן בפ' ראוהו ב"ד דהאומר שבועה שלא אשמע קול שופר של מצוה לוקה ושומע קול שופר ואי ספק שרי מד"ת ליחול כבולל דהרי יש תקיעות מספק כת"ש ר"א מספק"ל אי גנוחי אי ילולי את"ר והא נמי ל"מ שהרי כבר כתבו הר"ן והרא"ש בשם רבינו האיי הביא דבריהם הב"י א"ח סי' תק"ץ דתקנת ר"א לאו משום ספק דלכ"ע יוצא ידי חובתו בתרועה או שברים ומר כי אתריה אלא מפני שנראה לעם כחלוקים זה בזה אתקין ר"א בקשרי כך ע"ש וא"כ לדבריהם לכ"ע נמי תיקשי ליחול כבולל וע"ק שהרי כתב הר"ן בת' הביאה הב"י בי"ד סי' רל"ט דכל דבר שאינו מפורש בתורה שבועה חלה עליו ע"ש וא"כ ספק אף אי אסיר מד"ת הרי אינו מפורש בכתוב וא"כ לכ"ע נמי תיקשי כי ע"כ נראה דגם הר"ן מ"ש הוא לעיקר הדין קודם תקנת ר"א שהיו עושין או יבבא או יללא שכן היה מנהג הקדמונים עד ר"א ובכי האי כי נשבע שלא אשמע קול שופר של מצוה הוי ביטול מצוה גריד וא"כ דבתר תקנת ר"א שפיר חייל מדין כולל וכר מן דין בספק כזה יש לדון דלכ"ע הוי מד"ת שהרי אי ניזיל להקל מתרועה ושברים מספק קמעקר מצות תרועה דכתיב בתורה וכה"ג כתב הר"ן בפ' ערבי פסחים גבי מ"ש השתא דאתמר הכי והכי כולהו בריכי הסבה וז"ל אע"ג דקי"ל ספק דרבנן להקל מ"מ הכא בריך הסבה בכולהו דאי ניזיל לקולא בכולהו קמעקר מצות הסבה לגמרי ע"ש ותינח יש לדון לספק של תורה דהוי כתרי דסתרי דלכ"ע אסיר מד"ת :

עוד הביא ראיה מת"ש בכתובות דכ"א ולאכוה דשמואל אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה וכתבו התו' דחיישינן דאמר שמואל מד"ת דאי מדרבנן לא היו מוציאין אותה מבעלה ע"ש ואי כל ספק שרי מד"ת מאי קאמר אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה הרי כיון דהאיסור מגר ספק כל ספק רחמנא שרייה ע"ש ולדידי אי קשה לכ"ע קשה דהא קי"ל כל ספק אוקי אחוקתיה וא"כ ה"נ העמד אשה על חזקת כשרות שאינה מזנה ברצון לעבור על ד"ת :

וכבר נרגש הרב פני יהושע בזה וכתב דרוב הנבעלות באונס סופן ברצון ורובא וחזקה רובא עדיף ולהכי חייש אבוה דשמואל מד"ת וכיון שכן שפיר ק"ל אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה וראיתי להרב מגילת ספר חלק עשין ד"ע שהביא ראיה לזה מת"ש ביבמות דס"א גבי מ"ש דסב"י דגויים אינן מטמאים והכתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו דילמא אקטיל חד מישראל מוכח לפריא דס' אסיר מד"ת ונידר ליישב דכיון שיש בהם אחר שנטמא בודאי באותו ישראל שנהרג והרי כולם כאחד עומדים לפניו ואיתחזק איסור והוי כדין ב' שבילין דאם באו שניהם כא' בבת אחת שניהם טמאים א"ק דההיא דב' שבילין היינו דרבנן דמד"ת ב' טהורין וע"ק דהכא לא איתחזק איסור דדילמא גוי הרגו לאותו ישראל ונדחק הרבה ליישב לדעת הסוברים דס' שרי מד"ת ע"ש ולדידי חזי דאי קשה לכ"ע קשה למה שהבין שהצריך הכתוב הזאה ג' וז' לכל הורג נפש ונוגע בחלל אף בהורג גוי משום דספק אחר הישראל הנהרג בתוכם והרי רובא דאורייתא וכיון שהשרונים כולם גויים ואחד ישראל בתר רוב אזלינן וא"כ לכ"ע תיקשי דמ"ש הרב כיון דאיתחזק שם איסור. ודמי לשני שבילין הרי בדין ב' שבילין לא כאמר כב' שבילין אחד טמא וב' טהורים דבבאו בבת כולם טמאים כיון דאיכא רוב ודוקא בספק שקול נאמר בב' שבילין ואי משום קבוע הרי בלא ניכר ההתר והאיסור לעצמן לא מקרי קבוע כמו שנתבאר וע"ק

הרי כמ"ש בה"ר קי"ל דטהור לכ"ע והרי ג' רבים מקרי כמ"ש בריש ב' נזירים וא"כ בעת מלחמה אין לך רה"ר גדול מזה ועיין בבתי כהונה ח"א בבית יוצר ד"ב ור"ג על זה וא"כ לכ"ע תיקשי איך טימא הכתוב ספק טומאה דאיכא רוב נמי ברה"ר כי ע"כ נראה דהכתוב הזכיר לכל הורג נפש ישראל בשוגג או במזיד בלי עדים והתראה וכן לנוגע למת ישראל בודאי דבעי הזאה ג' וז' דאלו גוים לא מטמאו וכן ספק גוי ספק ישראל טהור משום רוב או ס"ט ברה"ר ואי משום שאמרו ודילמא דאיקטיל חד מישראל דמשמע דעל הספק נמי הזהיר ל"מ שהכוונה מנ"ל לפשוט מהאן דגוים בני טומאה דילמא לא הזהיר כי אם על נהרג ישראל לבד על ידי ישראל וכ"ת א"כ מאי כל הורג נפש והלא לא נהרג כי אם אחד הא נמי ל"ק דכיוון זה לדורות נ"כ כאמר דכל הורג נפש ישראל בעי הזאה ג' וז' ואה"כ דבמלחמת מדין לא היה שם אדם שנטמא מחמת שהרג נפש ישראל כי אם אחד ותו ל"מ מידי מהך סוגייא גם ראיתי שהביא ראיה מת"ש בחולין דס"ז מניין לרבות כורות ששוחה ושותה מהם ואינו נמנע ת"ל תאכלו מכל אשר במים וליחוש דילמא פריש לדפנא והדר נפיל ומה ראיה מייתי מברייתא דדריש קרא דאורייתא כהי דהתורה לא חששה אבל רבנן לא חששו לדילמא פריש ואסרו מספק אלא ודאי דס"ל דס' מד"ת היינו נמי מד"ת וכ"כ מת"ש שם לא ליספי וכו' והרי הוא עובר משום השרץ השורץ ואם איתא דס' שרי מד"ת היכי קאמר והרי עובר את"ר וסא נמי לדידי ל"מ דהכי פריך וליחוש דילמא פריש לאו על עיקר איסור הברייתא דדריש מתאכלו מכל אשר במים דא"ה"כ דספק שרי מד"ת אלא מלישנא דברייתא דתני ששוחה ושותה מהם ואינו נמנע משמע דלגמרי הותר ולא חשו בה רבנן מידי דאי אסרו לפחות מדבריהם לא שייך למתני כי האי לישנא שוחה ושותה ואינו נמנע דמשמע דליכא למיחש מידי גם מת"ש והרי עובר משום השרץ השורץ ל"מ דעכ"פ כי אכל שרץ שפירש בכסמין ונפל לתים עובר בלאו גמור ומשום דשמא יעבור בלאו זה אמרו דלא ליספי אבל אה"נ דמספק אין בו עונש מד"ת אף אי האמת שעבר בלאו כיון דמידי ספק לא נפיק וכל ספק רחמנא שרייה וראיתי להרב כמר יעקב בקונ' הספ' שהביא ראיה דהוי מד"ת מת"ש בע"ז דכ"ד דמותיב הש"ס לרבי אליעזר דחייש לרביעה מדכתיב ויקח יתרו עולה וזבחים ושאר קראי ע"ש ולשיטת הר"ת נמי פריך דודאי לא גרע חשש רביעה משאר ספיקי דשמא לא רבעה וא"כ מד"ת שרי ומאי פריך מכל הני קראי ותירץ דר"א בכריתות דיום מחייב גם כמתיכה אחת ולהאי מ"ר גם הר"ת מודה דהוי מד"ת ע"ש ויש להשיב דהרי התוס' שם בכריתות כתבו דר"א דמחייב לאו היינו ר"א כר פלונתיה דרז"ל ע"ש וא"כ מנ"ל דר"א מחייב גם בלא איקבע והנ"ל ליישב שהרי בכתובות דו"ג אמרו רוב גוים פרוצים בעריות וכיון דסבר ר"א דנחשדו על רביעת בהמה והרי אמרו שם בע"ז דכ"כ חביב עליהם בהמתן יותר מנשותיהן א"כ הרי איכא הכא רוב גמור דרבעה כיון שפרוצים בעריות וא"כ שפיר ק"ל מכל הנהו קראי וכל מ"ש בהך סוגייא דר"א חייש לרביעה דנראה חשש בעלמא היינו לאפוקי דעת רבנן דלא נחשדו קמ"ל דלר"א נחשדו וכיון דנחשדו א"כ הוי מד"ת מטעם רוב וכאמור :

וראיתי לספ"ח שהביא ראיה מת"ש בחולין דע"ז כל בהמה תאכלו לרבות את השלייא יכול אפי' יצאת מקצתה ת"ל אותה מכדי אין שלייא בלא ולד למ"ל קרא ופירש"י פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד אלמא בספק וחשש דשמא יצא הולד אסיר מד"ת ותירץ דכיון דיצאת מקצת שלייא איכא תרי ספיקי לחומרא חדא דשמא יצא רוב הולד א"כ יצא ראש הולד וכיון דאיכא תרי נגדי

להתגייר

להחמיר וחד להקל לא מקרי ספק ככה"ג אלא הוי שיצא ראשו או רובו ע"ש שהאריך וק"ל שהרי אמרו שם בחולין דס"ח ושפיר מאי קמ"ל דכיון דיצא ראשו הו"ל לידה תנינא שלייא שיצאת מקצתה אסורה באכילה ולדבריו מאי קושייא אימא אי ממתני' הו"א דכי אסר היינו משום חשש דיצא רובא אבל יצא ראשו מנ"ל דהוי כילוד אלא ודאי דשלייא שיצאת מקצתה לא משמע רוב השלייא כי אם מיעוט השלייא וא"כ ע"כ דהספק דיצא ראשו דהוי כרוב הולד וגם ראיתי בשיטה מקובצת לב"ק דוא שכתב בשם הרא"ש שהביא פירש"י שפירש דשמא יצא רוב הולד דאי אפשר לפרש כן דכרים בהמה המקשה מוכח דמדנפק ראשו הרי הוא כילוד וכו' אלא ודאי דבמקצת שלייא לא מצי נפיק רוב הולד והכריח פי' המתו' דהיינו דשמא יצא ראשו ושם הביאו בשם רובא דיש ליישב פירש"י דהכא איכא לספוקי ברוב ולד מדקאמר עולא מקצתה ביום א' ומקצתה ביום ב' משמע דיצא כולה חניה ביום א' וחניה ביום ב' אבל במתני' דתני שלייא שיצאת מקצתה ומו לא ודאי כל שהוא משמע דאז ליכא לספוקי ברוב ולד ע"ש וכ"כ מהתוס' ב"ק שם ד"ה גזירה שכתבו דגזירה מקצתה אטו כולה לאו דוקא אלא גזירה מקצתה אטו רובא ע"ש ש"מ דאין במשמע מקצתם אלא מיעוט ולא רוב והנה אמת שראיתי להרב תורת חיים שהקשה להתו' דמקצתה בין מיעוט בין רוב במשמע והכריח כן ממ"ש שם מקצתם ביום א' ומקצתה ביום ב' וכן בפרקי אבות מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין מקצתן רעבים ומקצתן שבעים ובפ"ק דפסחים אמרו היכן מניחו ייבש שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ע"ש ואחרי המחילה אין מכל מה שהביא הכרח דשאני בכל הני דכולל כל הענין במקצת ומקצת דבכי האי מקצת ראשון במשמעו מיעו' הדבר ומקצת ב' נקיט ליה אף רוב באיירי א"כ דבכל הנך הענין מוכיח מתוכו דקרי ליה לחציו מקצת ואין זו ראיה למקו' שאינו מקצת אחד לבד כגון שלייא שיצאת מקצת' בהא ודאי מיעוט משמע ולא רוב ומ"מ קשה איך לא נרגש מסוגיית חולין דס"ח דמשם מוכח דמקצת מיעוט משמע ולא רוב ומ"מ בלי ראיה אין דברי הרב עומדין נגד מתו' והרא"ש ורובא וס"ר פרין כי צ"כ סוב הפר"ח אינו מספיק דכיון דלא יצאת אלא מיעוט שלייא אין הספק כי אם אם יצא ראשו או לא דהוי ספק שקול :

גם מה שייסב דסש"ס אפירכ' כל דהוא סמיך משום דירע דעיקר קרא איצטריך לחותך מן הטחול ומן הכלייות אהמ"ר אין זה ישוב דמשום דירע דעיקר קרא איצטריך למילתיה אחריתי לא פריך מדכר שאינו ואומר דבלי ריבוי אסיר מד"ת מה שאינו דבלי ריבוי שרי מד"ת ועוד דא"ה הו"ל לאקשויי וקרא להכי אתי והרי איצטריך לחותך מן הטחול וכו' ומלבד זה יש לתמוה על דברי הפר"ח כמו שכבר תמה עליו הרב שער המלך ס' טומאת מת דס"ח ע"ש ושם ראיתי להרב הנז' שייסב לקושיית הפר"ח דהכא לכ"ע הספק אסיר מד"ת דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ושלייתה היתה נ"כ בכלל האיסור ומספק"ל בעיקר שחיטה אי שחיטת אמה מטהרתה או לא איכא למימר ודאי אוקי אחזקתיה דקודם שחיטה איתחזק איסור את"ר וק"ל כדבריו דהרי מבואר בסוגייא דב"ק דוא שם וכדברי התו' דאי יש שלייא בלא ולד דהוי ס"ס שרי לכ"ע ולדבריו תיקשי מהך סוגייא לדעת הסוברים דס"ס באיתחזק איסור אסור כמ"ש הש"ך והפר"ח בקונ' הספק א"כ היכי שרי הכא בס"ס כיון דהוי ס"ס דאיתחזק איסור וע"ק דהרי כי אמרו בחולין ד"ט בהמה בחייה בחזקת איסור פירש"י והר"ן דהיינו בחזקת איסור אבר מן החי והרי בחולין דק"ג מבואר בש"ס שם וכתו' דאיסור אבר ליתיה כי אם אחד שיכא מתעי' אמו ע"ש וגם לפי' מתו' בשבועות דכ"ד ד"ס שאוכל שפירשו דהיינו באיסור עשה דשאינו זבוח ע"ש

ת"מ אין איסור וזה מלבד בהיות הולד במעי אמו כי אם אחר שיצא לאויר העולם וכדתנן בר"פ בהמה המקש' חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה דבי קיל' דאבר היוצא אסור ומינה לחותך מעובר ויצא לחוץ דאסור כנראה מפירש' מתם אין האיסור משום אבר או איסור שאינו זבוח כי אם משום יוצא חוץ ממחיצתו כי ע"כ איני רואה בשלייא שיצאת מקצתה חזקת איסור מעולם באופן דראיית הפר"ח מהך סוגיא דשוי מד"ת ראיה נמורה היא והנ"ל ליישב לזה דכי מיעטו מתיכת אותה ליצאת מקצתה הרי אין במשמע תיכת אותה אי מיעט ביצאת מקצתה או רובא והרי כיון דקיל' תפסת מועט תפסת אין הכרח למעט כי אם ביצא רובה דהוי כילוד ודאי משא"כ ביצא מקצתה שאפשר שלא יצא ראשה דאינו כילוד וא"כ נ"ל דלהר"ח כי מיעטו נאותה אינו אלא ליצאת רובה דהוי ודאי ולא מקצת' דהוי ספק איסור וכי נקיט הברייתא יצאת מקצתה היינו דאי יצאת רובה פשיטא לן מקרא לאיסור מינה דכאסר גם ביצא מקצתה דהיינו מיעוט דכלל גדול בידינו ספק תורה להחמיר יהיה מד"ת או מדבריה' למר כדאית ליה ולהכי נקיט מתני' והברייתא יצאת מקצתה לריבותא דגם במיעוט נאסר מספק כיון דברובה דהוי ודאי אסיר מד"ת וא"כ דאיסור יצאת מקצתה לאו מקרא נפיק ואי משום פירש' שכתב למ"ל קרא פשיטא דאסור דשמא יצא הולד וכו' דנראה דגם איסור הספק מקרא מייתי ליה הא ל"מ דרש' לשיטתיה אזיל שכתב בקירושין דע"ג ד"ה ואי כתית דכל האיסורים הם אוהרת ודאי ללקות ואוהרת ספק לאיסור ע"ש א"כ ה"נ איסור ודאי ביצא רובה ואיסור ספק ביצא מיעוט בכ"ל ליישב ומזה רוחק דאכתי לא הו"ל למתני יכול אפי' יצאת מקצתה ת"ל אותה דנראה דשייך איסור ספק לכוללו בעיקר איסור תורה שאסר :

וראיתי להרב כרתי ופלתי שהביא ראיה ממ"ש בר"ה דיו"ב מהיכן הקריבו אמר להם כל שלא הביאו שליש כיד נוי ודילמא עייל ולא קים ליה וכו' ואי ספק תורה להקל מאי קושיא ותירץ בדוחק דכיון דבהקרבת העומר איכא ספק חולין בעזרה אין לו להקריב מספק ע"ש ואנכי הרואה דאי קשה לכ"ע קשה דהרי בחולין אסיק הש"ס דאזלינן בכל ספק בתר חזקה אף להקל בשל תורה וא"כ הרי תבואה זאת בחזקת נוי הוה קאי תחילה דלא הביאה שליש וכי איסתפק לנו אם הביאה שליש כיד נוי או לא מוקמינן אחזקתיה דלא הביא' שליש ושפיר הקריבו וכה"ג כתב הרזקו סורס קמ"נ ומאי ק"ל והנה אמת דלמ"ש הרזמט ח"א סי' נא וסי' מ"א דחזקת קטנות דאיכא חזקה כיון דעשוי להשתנות בדל ואתאי בכל יום א"כ ה"נ אינה חזקה דעשוי להשתנו' וגדל ואתאי אלא שנ"ל שדברי הרזמט דברי יחיד ורבו הסוברים דחשיב חזקה נמורה וכ"כ עיקר כמ"ש על זה בארוך בסימן קט"ו ואי הכי הדר בי קושיין כי ע"כ כ"ל לייסב דאדרבה יש חזקה דהביאה שליש כיד נוי ואינו עומר כשר שיתיר איסור חדש שהרי חדש נוהג בשל גויים כמ"ש הרא"ש כלל ב' סי' א' וא"כ הו"ל איתחזק איסור חדש והעומר בא להתיר איסור זה וכיון דנפק"ל ספק בעומר אם הביא' שליש ופסול או לא הביא וכשר כל ספק אוקי אחזקתיה דאיתחזק איסור חדש ל' תתירנו מספק כמ"ש ביבמות ד"ל ובפ"ק דפסחים ד"ט ושאר דוכתי אסיק הש"ס דאין ספק מוציא מידי ודאי ה"נ אין ספק עומר מוציא מידי ודאי איסור חדש וא"כ שפיר פריך ודילמא עייל ולא קים להו וכספק נגר ודאי א"כ דלכ"ע אסיר מד"ת ומו ל"מ מהך סוגייא דספק אסיר מד"ת :

והנה ראיתי להרב בית דוד או"ר סי' קלו שכתב דעיקר קרא דאחרי רבים להטות יש לחקור מנ"כ במאי קמיירי אי לאסור מכח רוב איסור או להתיר דליכא למימר דאיירי בין לקולא ולחומרא דא"כ קשה מיניה וביה מדאסר להחמיר

להחמי' ברוב איסור מינה דבספק שקול להקל ומדאתר להקל ברוב מינה דבספק שקול אסור וא"כ ע"כ איירי או להתיר או לאסור והשתא קשה מת"כ אי איירי לאיסו' ת"ט דעת הסוברי' דספק אסיר מד"ת ואי איירי להתיר תיקשי להסוברים דספק שרי מד"ת והכא זה הפלא דבהא פליגי דלסוברי' דהוי סד"ת ס"ל דאיירי להתיר ולמ"ד דשרי מד"ת איירי קרא לאסור ברוב איסור את"ר וק"ל שהרי כי כתיב אחרי רבים להטות היינו בסנהדרין להטות אחרי רובם לחייב ולזכות בדיני נפשות וכדתנן בריש סנהדרין למה נאמר אחרי רבים לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה לטובה עפ"י אחד לרעה עפ"י שנים ע"ש ותו מאי ק"ל מהאי קרא לשום מ"ד כיון דלא איירי קרא בהתר ואיסור ואי קשה הוא מת"ש בדוא דחולין מנ"ל דאזלינן בתר רובא ופריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים להטות ומשני רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קמבעיא לן הנה מבואר דפשיט ליה דאחרי רבים כולל תלתא סנהדרין התר ואיסור והרי כי פריך מנ"ל דאזלינן בתר רובא היינו להתיר כדמסיק הש"ס בקטן וקטנה דהתם להתיר וגם שנראה דכי בעו מנ"ל לחזקה ורוב למילתיה דרב הונא קאי דאמר בחיים בחזקת איסור נשחטה בחזקת התר והיינו חזקה מכח רוב דרוב בהמות כשירות הם וכ"כ הר"ן בחידושיו ועלה בעו מנ"ל דמהני רוב מד"ת להתיר איסור ומינה ש"מ דפשיט ליה דספק אסיר מד"ת מדפריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים ש"מ דלהתיר קא וכי דחו בט' חנויות וסנהדרין וכו' ופירש"י ט' מוכרות בשר שחוטה וכו' מוכח דאיירי קרא להתיר וא"כ קשה להסוברים דשרי מד"ת דמ"ש הרב דלדידהו איירי קרא לאסור כבר נתבאר שזה לא יתכן לפרש בהך סוגיא ומיהו יש לומר דבסנהדרין ד"ב אמרו אפי' תימא רבי יאשייה מייתי ליה מק"ו מדיני נפשות ומה ד"נ דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא ד"מ לא כ"ש וא"כ י"ל דקרא בד"נ לבד כתיב וכי מסיק בהך סוגיא דקאי גם להתיר איסור היינו בק"ו דהרינת נפש חמיר איסורו מכל האיסורי' וכ"ת אכתי כיון דיליף רוב להתיר מק"ו דד"נ מינה ש"מ דהא ספק דלא מצי יליף אסיר מד"ת אי מהא ל"ק שהרי בד"נ כיון דקול אין ב"ד שקול כדתנן שם בסנהדרין א"כ בספק שקול לא משכחת לה והרי שנינו לטובה עפ"י אחד ולרעה עפ"י שנים דאילו מחצה למחצה ליכא וא"נ דבפ"ק דפסחים דו"ב יליף ספק נפשות להקל דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה והיינו להחמיר שלא להרוג נפש מספק כי אתכן למילף מיניה בק"ו להתיר לא אתי דהרי בד"נ לאחמיר וכי בעינן למילף במי להחמיר לא אתי ש"ל שאני ד"נ דחמירי וא"כ לספק לא מצי יליף מד"נ כי אם לגבי רוב לבד וע"כ לרוב שפיר פריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים כיון דמק"ו נפיק להתיר ולאסור כי התם משא"כ לספק א"ק שכתב הר"מ בפ"ח מהל' סנהדרין ב"ד שנחלקו הולכין אחר הרוב וזו מ"ע של תורה שנאמר אחרי רבים להטות בד"א בד"מ ובשאר דיני איסור והתר וטמא וטהור וכיוצא בהם וכו' נראה שמפרש הפסוק שכולל ד"נ וד"מ ואיסור והתר והשתא קשה דא"כ כי אמרו בהך סוגיא דלהתיר מאחרי רבים נפיק היינו שגם להתיר ברוב התר כלול בו וא"כ תיקשי דס' אסיר מד"ת וי"ל דאחרי רבים כלל כל מחלוקת חכמי' אבל להתיר חד בתרי אינו בכלל ומק"ו נפיק ואי ק"ל כקושית הב"ר דאיך כתב הר"מ דכולל איסור והתר דשניהם לא יכונו דאי כלל לאסור ש"מ דספק שרי ולהתר ש"מ דספק אסיר וסתרי אהדדי הא נמי ל"ק דעיקר הפשט לנטות אחר דעת רבים הא אי ליכא רוב דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד כגון בשני חכמים אחד אוסר ואחד מתיר נמצא דאין בספק חכמים דהיינו בספק שקול קולא וחומרה וכי אמרו בעז' ד"ו ופסקו הר"מ בפ"א מהל' ממרים דשני חכמים שנחלקו בשל תורה הלך אחר המחמיר לאו בדיוק

אחרי רבים למדו דלא בזה להטות כי אם אחרי רבים וכי קו"ל הכי היינו דקו"ל ספק תורה להחמיר וא"כ שני חכמים שנחלקו באיסור לגבי דידן מידי ספק לא נפיק באופן דלמה שנתבאר אין מעשה דאחרי רבים לא סייעתא ולא תיובתא לחלוקת הראשונים בספק תורה להחמיר כדברי הרב בית דוד ז"ל אך את זה ק"ל להסוברים דשרי מד"ת מה"ש בחולין דנ"ט אמאי אזלינן לקולא גמרינן לחומרא נמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל נראה דכל דליכא רוב דהיינו מחצה למחצה אסיר מד"ת ולא בטיל וז"ל דהכא דהוי איקבע איסור לכ"ע אסיר מד"ת וכמו כן ראיתי להרש"ח סי' מ"א והרא"מ חזר שהקשו דלמה לא הכריחו הראשונים דספק אסיר מד"ת מה"ש כבעינן מנ"ל דכתיב אחרי רבים הרי דבלי רוב אסיר מד"ת והרא"מ תירץ דכי איצטריך אחרי רבים היינו לאסור ברוב איסור ע"ש וקשה דא"כ זה מספיק למ"ש בהך סוגיא דחולין דנ"ט שאמרו דמד"ת ברובא בטיל כי ע"כ ליישב כדברי הרש"ח דבאיקבע איסור לכ"ע אסור מד"ת ומיהו עיקר קושייתם כבר נתבאר דל"ק למה שביארתי בעיקר קרא במחלוקת חכמים דאזלינן אחר הרוב גם בד"נ וחד בתרי מק"ו דד"נ נפיק ולגבי ספק לא אתי בק"ו וקשה על הרב בית דוד דמלבד מה שכתבתי להשיב על דבריו איך לא זכר שכבר עמדו על קושיתו הרש"ח והרא"מ ומלבד זה יש ליישב שהרי דעת הרא"ש בחולין ד"ק דחד בתרי שרי לאכול ג' החתיכות כאחד דאחרי רבים התיר האיסור לגמרי ע"ש ואעפ"י שהרשב"א אוסר כמ"ש מחלוקת זה הטו"ר וב"י סי' ק"ט נראה דגם הרשב"א אינו אוסר אלא מדבריהם וא"כ אף אי ספק שרי איצטריך אחרי רבים להתיר גוף האיסור ולאכול כל הג' חתיכות כאחת :

וראיתי בת' יד אליהו סי' מ"ט שנשאל מגדול אחד דש"ס ערוך הוא להדיא דספק הוי מד"ת מה"ש ביומא דפ"א ועניתם את נפשותיכם בט' לחדש יכול יתענה בט' ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בט' הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום וכו' ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב וכתב הרא"ש דתוספת זה צריך להיות קודם בה"ש שהוא ספק דלזה צריך ריבוי ואי ספק שרי מד"ת א"כ מנ"ל להר"ת תוספת עינוי דילמא ריבוי הכתוב על בה"ש שהוא ספק והאריך בזה והשיב הרב דלפי מ"ש הכ"מ בפ"ט דט"מ דמפורש בהר"מ בדבר שזדונו כרת ספיקו אסור מד"ת לק"מ דהכא ספק כרת הוא דלכ"ע ספיקו אסיר מד"ת את"ר ותמהני דחשב שדברי הכ"מ הם מוסכמים עד שהשיב לשואל דלא עיין בה ואילו דברי הכ"מ תמוהים שהרי כתב הר"מ דספק הוי מדבריהם בין בשבתות ועריות והנך זדונם כרת וכבר תמהו על זה הרש"ח והרא"מ וסיעתם ושאלו דתלמיד טועה כתב נוסח זה בגליון הכ"מ וא"כ קושיית השואל נשארה רבה :

ומיהו אחר העיון אי מהא ל"ק מתרי ותלת טעמי חדא ש"ל דלהר"מ ספק לא אסר הכתוב כי אם ודאי איסור וא"כ אי הריבוי לבה"ש היכי אפקיה קרא שיתענ' בט' והרי בה"ש דהוא ספק ט' או עשירי דעכ"פ אינו ט' ודאי וכיון דכתיב ועניתם בט' לחדש ע"כ שיש עינוי קצת ביום ט' גמור דספק ט' לא קרי ליה הכתוב ט' דא"כ הכל איסורים וכגון לא תאכל דם נימא דגם ספק דם קרי ליה דם וכיון דפשיט ליה דשרי דלא אסר אלא ודאי א"כ לא שייך לרבויי ספק ט' בלשון בתשע' לחדש וע"כ הכריחו דיש קצת תוספת גם מלבד בה"ש ואעפ"י שהרא"ש הכריח דלספק לא צריך ריבוי היינו משום דס"ל דספק אסיר מד"ת ולדידיה משמע ליה דאי לאו דלא צריך ריבוי הייתי אומר דהריבוי לבה"ש וקרי ליה לספק ט' בתשעה ואין זה סברת דהר"ת ס"ל הכי כי היכי דתיקשי ליה ובר מן דין ל"ק שהרי כתב הפר"ח בכללי הספק דבש"ס

דמוכחי

דמודאי שבת חשיב איקבע איסור לכ"ע אבל בה"ש קמה להתו' דיש פ"ד דכריתות לא חשיב איקבע ולרשי והר"ן וכ"כ דעת הר"ת חשיב איקבע איסור כיון דיום חול ושבת לפניו וא"כ לדברי כולם צ"ק דלמ"ש הפר"ח דבאיקבע איסור חשיב בה"ש כין בכניסה ויציאה א"כ באיקבע איסור לכ"ע הוי מד"ת וא"כ ה"כ לבה"ש דיוהך דהוי איקבע לא צריך ריבוי ואף אתמ"ל דלהר"ת בכניסה לא חשיב איקבע וכדעת התוס' מ"מ כיון דכתי' ריבוי גם ליציאתו דהתם איקבע איסור לכ"ע דלא צריך ריבוי א"כ ע"כ דריבה מלבד ס'דבה"ש מינה נפיק גם לריבוי דכניסה דהרי הקישה הכתוב מערב עד ערב וכי ריבה היינו תוספת מלבד זמן בה"ש שהוא ספק ומלבד כל זה תמהני עליהם בעיקר קושייתם דנראה דאשתמיטתיה מיניה מ"ש הר"ן בפ"ד דביצה גבי מ"ש דתוספת יוה"כ ד"ת ואכלי ושתו משחשיכה כתב דעד שחשיכה גרסינן ולא עד שחשיכה ממש דא"כ הרי הכניסים עצמן לספק יוה"כ עצמו וכ"ת ע"כ דמוסיפין קצת דאי אפשר לכמנם תירצו דתוספת יוה"כ יש לו שיעור אלא דלא ידעינן ליה ולי נראה כיון שבותה תורה תוספת צריך להוסיף איזה חוץ מן הזמן המוזהר בו מן הספק שאל"כ לא היה צריך להזהיר על תוספת ווה על דעת מי שסובר דמ"ש ספק תורה להחמיר מד"ת הוא עכ"ל הנה מבואר דמכח דק"ל למ"ד ספק שרי מד"ת ע"כ מנ"ל ריבוי לתוספת אימא דאתי לספק הכריח דלדידהו אה"כ דתוספת זה היינו בה"ש ומינה שגם הר"ת שכתב דתוספת יוה"כ מד"ת היינו לאסור בה"ש דספק הוא ותו מאי ק"ל מהך סוגיא והנה אמת שבדברי הר"ן יש לתמוה שהרי בפ' בתרא דיומא גבי תוספת יוה"כ כתב דגם בה"ש דכניסה חייב אשם תלוי דחשיב איקבע איסור וכה"ג כתב ר"ס"פ במה מדליקין ע"ש וא"כ מי הכריחו דלמ"ד דספק שרי מד"ת היינו עיקר תוספת בה"ש והרי באיקבע איסור לכ"ע אסיר מד"ת וש"ר בה'לשון לימודים בהל' יוה"כ דקו' שתמהינן בשם מוהר"א חאקו והרב שער המלך הל' ט"מ דס"ט ע"ש שהג"ע דברי הר"ן :

והנ"ל לייטב דבריו ט.וה שנראה במ"ש ולי נראה וכו' דצריך ביאור ג'מה הוסיף מתירוץ התו' שהביא קודם ונראה שבא לומר ד"אין הכרח דיש שיעור לתוספת אלא דבשם דבתוספ' יוה"כ דהוי מד"ת לא מחינן ה"נ בבה"ש דהוי בספק אע"ג דהוי מד"ת וכיון שאינו מפורש בכתוב ועז' שיש דכל זה לא הוצרכנו ליישב כי אם למ"ד בספק הוי מד"ת וא"כ ז"ל דבספק ברת חמיר ג והתוספת ובספק מחינן בהו אך לדעת הסוברים דספק שרי מד"ת א"כ תוספת חמיר הספק ואי בתוספת דהוי מד"ת לא מחינן כ"ש בבה"ש דהוי ספק וספק איסור הוי מדבריהם אלא דכאן נאמר מכח שבוה התוספת ואעפ"י דבאיקבע לכ"ע אסיר מד"ת מ"מ לא חמיר איסורו יותר מאיסור תורה דתוספ' יוה"כ ואי לא מחינן ביה גם בספק לא מחינן אפילו באיקבע ולפיז' גם להר"ת מודה הר"ן דבעי תוספת מלבד שיעור בה"ש וראיתי להפר"ח א"ח סי' תר"ח שהביא דברי הר"ן ודחה דבריו דגם הר"ת מודה דבעינן תוספת מלבד שיעור בה"ש ע"ש ולמ"ש באינם דחה דבריו שגם הר"ן דעתו בן ולהפר"ח יש לתמוה דהרב גופיה בי"ד סי' ק"י הכריח כדעת הר"ן והר"מ דגם בה"ש דכניסה חשיב איקבע איסור וא"כ איך כתב דלדידיה בה"ש מד"ת שרי דכל ספק דהתנא שרייא וצ"ע :

וראיתי להרב ראשון לציון דקו' שהעלה דספק אסיר מד"ת אלא דאינו בודאי לחייב עונש בודאי שהרי פטר בר"נ בקבוע ע"ש ולא ידעתי מהי תיתי לחייב על ססק דספק נפשות להקל ולקות במקום מיתה וגם ממ"ש בסוטה דכ"ח דסוטה וס"ס ברה' עשה בו בספק בודאי מינה דבכל התורה אינו בודאי וזה ברור :

וכשאני לעצמי היה נראה להביא מדקי"ל ספק נפשו' להקל והוי מד"ת והיינו חומרים שלא לזרוק אדם בספק ש"מ דספק אסיר מד"ת והיה מקום ליישב ש־זיתי כלל מחודש בס' מגילת אסתר שורש ט' דמ"ה הביא דברי הרב יבין שמועה סי' ר"ן וז"ל ומ"ש עוד דספק נפשות להקל נ"ל כי זה לא נאמר כשעוברו על התורה והמצות רק כמ"ש כיומא דפ"ב כפל עליו מפולת מותר לחלל עליו השבת וכדומה לאלה הדברים אבל כשעבר על ד"ת הא קי"ל כשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל הנה נראה דרוקא גבי פקוח נפש הוא שאמרו ספק נפשות להקל אלא שתמהני דהרי בפ"ק דפסחים דו"כ אמרו ואנן נקטול מספיקא ורחמנא אמר ושפטו העדה והצילו העדה הרי דגם בחייב מיתה בספק פטרו והכרח דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר הלא כי קי"ל ספק נפשות להקל היינו חומרים דלא עבדינן בלא תרנח מספק דשמא אינו חייב מיתת ב"ד ומתוך הדחק סבור הייתי ליישב דגם הרב לא בא לחייב אלא כעין ספק דפיטור לאו שבכללות דהעבירה ודאי והפיטור ספק לא שאין דבריו מורים כן וצ"ע ומ"מ אי משום דקי"ל ספק נפשות להקל ל"מ דהוי מד"ת שז"ל דוקא בר"ב דחמיר וספק פקוח נפש דחי שבת וכ"ת תיפשוט לאידך גיסא מדאיצטריך קרא לרבות להחמי' בספק לא תרנח ש"מ דמדינא הוה שרי בשיטת הר"מ הא במי ל"ק שהרי הבא להרוג החייב מיתת ב"ד כדכתיב ובערת הרע מקרבך וא"כ ז"ל דליתי ספק עשה דבערת ולדחי ספק לא תרנח קמ"ל אלא דאכתי היה נ"ל ראיה דנפק"ל כל קבוע כמחצה על מחצה מדכתיב וארב לו ואי איכא ט' ישראל וגוי אחד הו"ל קבוע ופטור כמ"ש בכתובות דט"ו ומינה קי"ל ט' מוכרות בשר שחוטה ואחת נבילה דאסיר מד"ת מדין קבוע והרי כי אמרו קבוע דהוי כמחצה על מחצה דהיינו ספק שקיל ש"מ דספק אסיר מד"ת וי"ל דבאיקבע איסור לכ"ע אסיר מד"ת :

גם ראיתי להרב הנזכר שהביא ראיה דהוי מד"ת דתנן בעז' דף מ"ב אף הוא נעשה וכל וכתיב לא ידבק בידך מאומה תניא אמ"ל ר"ו והלא כבר נאמר ואת תועבתב' אשר עשיתם וכו' ואי ספק שרי מד"ת מאי מוכח דילמא אה"כ דמד"ת שרי אבל מדרבנן אסור דהא ליכא ודאי דמיתתני וליכ' אלא ספק ולמאי דאסיקנא דלא מסיימא להו מילתא לרבנן ליכא לאוכוחי מידי את"ד ותשובתו כציני הם דברי תימא דלדבריו יבוא על מנן שאריכו הרשב"א והר"ן והבאי'אחריהם לבאר אי ספק אסיר מד"ת מכמה ראיות והרי לדבריו דגם התנאים ואמוראים לא ברירי להו ועביד להו כספק דתי"קו זעוד דהו"ל להראשונים להוכיח דהוי ספק ועד פה לא ראיתי בשום דבתנאים כתבו התוספות בשבועות דף ד' דאין דרך לתנא שיסתפק וגם שאמוראים לא סדרו לנו הש"ס כי אם לבאר כל סתום ואם אית' שיש ספק בספק תורה אי הוי מד"ת לא הוה שתיק ואי כוונתו למ"ש הרי"טב דלהסוברים חתיכה אסת הוי ד"ת ולאידך מדבריהם אכתי מאי ק"ל לרבנן נגד רי"ו והרי קי"ל חתיכה בין כ' חתיכות שנינו ·

והיה נ"ל ליישב עפ"י כלל הט"ז בא"ח וכי"ד סימן קי"ו דבדבר שהתירו מפורש בכתו' אין כח ביד חכמי' לאסור ע"ש וא"כ ה"נ. י"ל דשפיר ק"ל איך היה ביד חכמים לאסור אלא שאין דברי הט"ז מוסכמים ורבים קמים עליו והנה אמת דעכ"פ קשה דהרי שקשו לר"ל דאמר ביצה דמ"כ עז שנשתברה מאיה דמותרת מהך מתני' דתיסוי ביצה שנשתברה ותירצו משום גזירה דרבה דילמא מבכה לה והדר מבטיל והרי באיסור זה דרבא אין ספק לכ"ע דהוי מד"ת וכהדיא אמרו משום גזירה דרבא דמד"ת לא חיישינן לשכחה ובאיסור מוזהר אינים במ"ש בנדרים דט"ו וכ"ש למ"ש הרי"טבא ביצה דכ"ג בשם רבו והרמב"ן דעז' של גוי שוכח בה ישראל

מד"ת

מר"ת בטיל וא"כ תיקשי מאי ק"ל מדכתי' בעגל ליגני דכיון משה לא גזרו ולזה י"ל דהתם ק"ל מת"ש וכתי' לא ידבק בידך ש"מ דאי מיתהני אחר בזבל דידה אסיר מר"ת וא"א ק"ל דמאחר שנהנה אחר שבירה תהוי בעז שנשתברה אבל א"כ דאם בא לקיים מצות איבוד עז בדרך זה אסיר מר"ת כיון שאפשר שיתהנה אחר בזבל·

והנ"ל ליישב שראיתי לרש"י בעז דמ"ה ד"ה שריפה בעי וז"ל דהא אתי לידי תקלה ע"ש ש"מ דס"ל דעיקר ציווי הכתוב לאבד עז ולא להניחה כך ולא ליהנות ממנה ה"ט דחשש הכתוב שמא יהנה אחר מעז דלא ידע בה וא"כ ה"נ אם בא לשחוק ולזורות שפיר קאמר דזו אף הוא נעשה זבל דעיקר ציווי לאבד עז דלא ליתי אחר וליתהני מינה אף על גב דאינו ודאי אלא ספק והרי בדרך זה כנעשה זבל וכהנא שבא לידי תקלה ולא קיים מצות איבוד עז וכך דייקי דברי רש"י בעז דמ"ב ד"ה אף הוא וז"ל כלומר הוא מתכוין לאבדה שלא יהנה ישראל ממנה וגם עתה יהנה ישרא' וכו' הרי דעיקר מצות איבוד עז שחש הכתוב על הספק ואם כן ל"ק מזה להר"ת דאי באנו למילף מינה לא מצי יליף די"ל שאני עז דחמיר חש על הספק משא"כ בשאר איסורים ותו ל"מ מידי מהך סוגיא כי מן הבא"ר ל"מ ראיית הרב ארי"א דרבנן בעז דכ"ב שאמרו מאן מוכח הרי דאסר על הספק ובלכר מ"ש לעיל ליישב הנה בעת"ה ל"מ דגבי עז לכ"ע חש הכתוב על הספק במצות איבוד עז·

עוד הביא ראיה הרב הנזכר מת"ש בחולין דף ז"ב דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוט ס"ב דלא אכיל בשר וכ"ת ה"נ פסח וקדשים מאי איכא למימר ואי ספק שרי מר"ת מאי מוכח דילמא רבנן לא אוקמוה למילתייהו לבטל עשה דפסח את"ד ודבריו סתומים דנראה שמכריח דמיעוט לר"מ כספק שקול לרבנן ואי איסור בספק דרבנן ה"נ מיעוט לר"מ ומאי מוכח דמשום דרבנן ליתי עשה דפסח אלא ודאי דספק לרבנן ומיעוט לר"מ הוי מד"ת ולהכי מוכח שפיר מפסח אלא דק"ל מה זו ראיה דהרי התוספות שם ד"ה פסח הכריחו דכי חייש ר"מ למיעוט היינו מדרבנן וא"כ הדא גופה תיקשי נמו דמאי מוכח דמשום חשש דרבנן לבטל עשה דפסח כי ע"כ ע"כ דהם ס"ל דאין ביד חכמים לחוש בדבר. שמצוה מד"ת לאכול דבר שיש בו חשש מיעוט לאיסור כי ע"כ מוכח שפיר דבאי אפשר לא חששו ופסח לא אפשר וכי חששו באפש' ומינה לרבנן ותו מאי ק"ל לשיט' הר"ן ואי קשה הוא שנראה שדברי התוס' אלו אינם מוכרחים שנראה דמיעוט וחזקה ד"ל סמוך מיעוט לחזקה כי הכא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כי חייש ר"מ היינו מד"ת וכן ראיתי להתוספות יבמות דקי"ט ד"ה מחוורת דנסתפקו בזה לר"מ ויותר נראה דעתם דחייש מד"ת וגם ראיתי שם בתוספי הרא"ש דפשיט ליה דהוי מד"ת וכ"כ דעת הרשב"א והר"ן בסוגיין דחולין שהקשו בקושית התוספות ותירצו דבשר תאוה לא דבר הכתוב אלא נגד יצר הרע אבל בפסח לא אמרה תורה קרב לתקלה ע"ש ש"ת דפשיט להו דחייש ר"מ על המיעוט מד"ת וכיון שכן קשה דאי ר"מ חייש למיעוט ד"ת כי פליגי רבנן עליה ושרי היינו משום רוב וכל דהוי בספק שקול דליכא רוב לא פליגי עליה ואי מיעוט לר"מ אוסר ד"ת כ"ש לדידן ספק שקול וכ"ת כיון דבספק דאיתחזק איסור קיימינן הרי כ"ע מודו דהוי ד"ת אינו מספיק שהרי ע"כ ר"מ מודה דמהני חזקה ואי רוב אינו בלום לדידיה היכי חייש הא הו"ל ודאי איסור דקיל אוקי אחזקתיה שגם ר"מ מודה בכמה דוכתי כי ע"כ כהא פליגי דרבנן ס"ל עדיף רוב מחזקה ור"מ ס"ל מיעוט סמוך לחזקה והוי פלגא ופלגא וא"כ לר"מ הו"ל כספק דלא איתחזק ואי סוי פר"ת מינה לבבנן וכ"ת דהר"ם יסבור דכי חייש גם במקום חזקה היינו מדבריהם לא איפרק החולשא שהרי מתוך פשט הסוגיאות מוכח יותר דכה"ג כי חייש ר"מ היינו מד"ת והנ"ל ליישב ושוא במה שנ"ל דבהאי פליגי ר"מ ורבנן אכן נראה דבכריתו' דו"א אמרו דר"מ מחייב בחתיכה אחת ורבנן בעו חתיכה מב' חתיכות וקי"ל הכי והרי הרמב"ם והפר"ח העלו דבהא פליגי אי בספק דלא איקב' אסיר מד"ת וא"כ י"ל דרבנן כיון דס"ל בספק שקול דשרי מד"ת ע"כ לא חשו למיעוט אך ר"מ כיון דס"ל דספק אסיר מד"ת סביר דחשו דבק גם למיעוט ותו ל"מ מהך סוגיא מידי מיהו בעיקר דברי הרמב"ם והפר"ח שהארכתי לעיל מה שיש להשיב כי ע"כ רואה אני דיש סמך מכאן דהוי מד"ת ודוק:

והרב שער המלך הביא ראיה בהוי מד"ת מת"ש בביצה דף ח' בגזירה משום התרת חלבו ואי ספק שרי מד"ת א"כ חלב דכוי לא אסיר אלא דרבנן והיכי גזרו שלא לכסות אטו התר חלבו הא הו"ל גזירה לגזירה את"ד ולדידי הא נמי ל"מ מיד' דספק בשל תורה אף אי הוי מד"ס כיון דאסרו בספק שמא יעבור על איסור תורה גזרינן נמי גל"ב דס"ת חמיר מעיקר איסור דרבנן ובלא"ה ל"מ שכבר כתבו התוספות בריש פ' כל הבשר דלפעמים גזרינן גזירה לגזירה דאין לדמות גזירות חכמים זו לזו ע"ש והרב כרור החיים פ' ט' דטומא' מת הביא ראיה דהוי מד"ת מדתני בת"כ פ' קדושי' איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אביו ודאי ולא הספק אמו ודאית ולא הספק ולהר"מ תיקשי וכי איצטריך קרא למעט ספק בלא"ה כל ספק רחמנא שרי את"ד:

ואי מהא ל"ק שראיתי בירושלמי דספ"ח דיבמות דתני גבי ספק בין ט' לראשון ספק בין ז' לאחרון הכה או קלל את זה וחזר והכה או קלל את זה בזה אחר זה פטור ואסיק הש"ס דה"ט דהתראת ספק לאו שמה התראה ושוב הביאו דתני הכה שניהם באחת או קלל ב' באחת חייב ורבי יהודה פוסר רז' בעי מחלפ' שיטתיה דר"י דתנן אכל מזה כזית ומזה כזית וכו' אמר רבי יוסי מודה ר"י בשאר ספיקי שהוא חייב כרם הבא קרא דריש רי' אביו ודאי ולא הספק אמו ודאי ולא הספק ע"ש הרי דהאי דרשא דר"י היא דס"ל דבא לפטור בהכה ב' באחת דהוי ודאי בר חיוב מיתת ב"ד אעפ"כ פטרו הכתוב ותו ל"ק וכי איצטריך קרא דכה"ג ודאי איסור הוא ואדרבא מכאן יש מקום ראיה לשיטת הר"מ דאי ספק אסיר מד"ת קשה מנ"ל מהך ריבוי למעט הכה ב' באחת דהאי ודאי אימא דמיעט דשרי ד"ת בהכאה או קללה באביו דאיצטריך שפיר כיון דמד"ת ספק אסיר ד"ת אך אי כל ספק שרי ד"ת א"ש דלהכי הוצרכו לפטור גם להכות שניהם ומיהו אחר היישוב הא נמי ל"ק דהרי כי כתיב ריבוי זה אביו ודאי לא כתיב באזהרה אלא בעונש כדכתיב אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת ואילו בא לפטור ספק בעונש לא איצטריך דהוי קיל ספק נפשות להקל כמ"ש בפסחים דף ז"ב יעו"ש דאי הוה כתיב באזהרה א"כ דהוה דרשינן דבא להתיר ספק וכתבי ל"ק נמי מ"ש הרב הנזכר להר"מ בפ"ח מה' ממרים שהשמיט דין זה דת"כ דאביו ודאי ולא ספק ולמ"ש ל"ק דהאי דרשה דר' יהודה דדריש הכי ואנן קי"ל כרבנן דר"י דחייב בהכה שניהם באחת שאינו ספק אלא ודאי וסתמו כפירושו דחייב וגם כמ"ש בבלי יבמות דק"א מייתי דתרי תנאי אליביה דר"י ואיכא תנא דמתני' דגם ר"י מחייב ע"ש·

והפר"ח הביא ראיה מסוטה דאמרו בסוטה דף כ"ח מגיד לך הכתוב שמספק אסורה הרי דהוי מד"ת ותירץ דשאני סוטה דרגלים לדבר שקינא לה ונסתרה את"ד וק"ל בתירוצו דא"כ תיקשי היכי יליף מיניה ספק טומא' ברשות היחיד ק"ו מסוטה הא איכא למיפרך מה לסוטה שכן רגלים לדבר וכבר ראיתי להתוס' שם בסוטה דכ"ח ד"ה אינו

שהקשו

שתקסו כן והכריחו מזה דבתיר׳ על ידי קינוי הוי כספק מגע שרץ דהקינוי גורם הספק משא״כ סותאה למפרע דאין שם ריעותא ע״ש שרי לדבריה׳ ספק סוטה כספק מגע שרץ ומינה לשאר ספיקי וא״ה הדר כי קושין תיפשוט מינה דסוי מד״ת וע״ק דהרי התוס׳ ביבמות דף ל״א ותוספי הרא״ש העלו דכי עשה הכתוב ספק כודאי אינו אלא להחמיר ולא להקל ע״ש ואי עיקר הטעם שאסרה היינו משום דאיכא רגלים לדבר ה״ל להקל ת״ל להחמיר דאי מעיקר דינא ספק שרי והכא משום דאיכא רגלים לדבר אי להחמיר כן כ״ש להקל והנ״ל דמסוטה לא מצי יליף מיניה שאר איסורים שהרי סוטה איכא חזקת כשרות והוציאה הכתוב מחזקתה וגם דברי ושמא מהני אף תגר רוב כמ״ש בכתובות דף ט׳ וט״ר גבי פלונתא דר״ג ור׳ דקי״ל להתיר כר״ג מה״ט והכא לא מהני ברי דירה כמ״ש התוס׳ בסוטה דכ״ה ע״ש וגם דכל ספק אף אי אסיר מד״ת למ״ד אינו אלא מכח ספק ואינו כעושה ודאי איסור ואילו בסוטה עשה הכתוב ספק כודאי וכתבו התוס׳ דהיינו דעובר אף אם היא טהורה משא״כ בכל איסורים וכיון שכן כיון שהחמיר הכתוב כולי האי ש״מ דחידוש הוא ומחידוש לא ילפי׳ דכי יליף מיניה ס״ט כרה׳ היינו דכתיב ונטמאה יתר וסבור הייתי להביא ראיה דספק תורה לכתחילה אסור ובדיעבד שרי מד״ת מדקי״ל בקדושים דף פ׳ אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ושם בגמר דהוי מד״ת ושם דפ״א אמרו אין אוסרין על היחוד ואיסור היחוד אינו אלא דשמא יבואו לידי זנות ואסר הכתוב שלא להתייחד משום ספק ואפי׳ כן התיר אם נתייחד ולא אסר מספק ש״מ דלכתחילה אסיר ובדיעבד שרי ובשלמא איסור קריבת ערוה דהיינו חיבוק ונישוק כדכתיב לא תקרבו לגלות ערוה לדעת הר״מ בפכ״א מהלכו׳ איסורי ביאה דלאו גמור הוא אין ראיה מזה של דאין האיסור שמא יבא עליה אלא דכשם שאסר בעונש כרת הנאת ביאה של עריות כך אסר הנאה של קריבה כעין חיבוק ונישוק בלאו אבל יחוד אין בו הנאה ולא נאסר כי אם שמא יבא עליה שכ״כ דקי״ל דאין יחוד בזכור ובבהמה כמ״ש בקדושין דפ״כ לא נחשדו ישראל על משכב זכור ובבהמה ושם בדפ״א אמרו מתייחד אדם עם אחותו ש״מ דיחוד נאסר משום ספק ביאה וש״ד דהא נ״מ דהרי כל ישראל בחזקת כשר ולא הצריכו הכתוב שימור בכל עתורם ונאמן על עצמו כי ע״כ ע״כ. ה״ט דשאני זנות דיצרו תוקפו חש הכתוב על הספק שלא יכנס לבית הספק ובדיעבד התיר דכל ספק אוקי׳ אחזקתיה וכ״ש למ״ש התוספו׳ בסוטה דכ״ח ד״ה אינו דבסתירה בלי קינוי לא היה שם ספק בסתירה גריד דלא נחשדו ישראל על העריות ע״ש הרי דפשיט להו דאין ביחוד ספק כדי לאוסרה:

והנה אמת דקי״ל כדבריהם דא״כ תיקשי יחוד שאסר הכתוב למה אי לא נחשדו וע״ק דבקדושין דפ״כ אמרו לא נחשדו ישראל על משכב זכור ובבהמה ש״מ דעל שאר עריות נחשדו ונראה ליישב דבריהם דס״ל כיון דכל ישראל בחזקת כשרים הם א״כ כי אתי הספק אחר היחוד אם בא עליה זל אוקי אחזקתיה אף כונו׳ דיצרו תוקפו דהרי חזקה דכשרו׳ גם לאיסורי עריות איתיה אלא דכיון דעריות לבו של אדם מחמדתן אם היה מתיר יחוד היה קרוב לודאי דיפתה אחר לבו דיצרו תוקפו ויבא עליה ויאבד חזקת כשרות וע״כ חש הכתוב ועבד ליה שימור שלא יתייחד ויכנס לבית הספק וכי אמרו לא נחשדו על הזכור ובהמה היינו דאין יצרו תוקפו בהם והוי כשאר איסורים דנאמן אדם על עצמו·

עוד כ״ל ראיה ממ״ש בחולין דמ״כ אלא רמז לטריפה שאינה חיה מן התורה מנין דכתיב וזאת החיה וכו׳ וכתבו הר״ן והרשב״א בחידושם דכי איצטריך קרא ללמד שאינה חיה היינו דכ״מ להתיר ספק טריפה בששית י״ב חדש

כמ״ש בחולין דף כ״ח והלכתא בוכר כל י״ב חדש והיינו מדגלי׳ קרא דטריפ׳ אינה חיה דאי לאו לא הוה שרי ואם איתא דספק מד״ת שרי למ״ל קרא להתיר על ידי שהיה כלא״ה כל ספק דתו׳ שרי וצ״כ כי איצטריך קרא הוא להתיר דבלא״ה מנ״מ אי טריפה היא או לא וכ״ת לכ״ע נמי תיקשי דהרי אסיק הש״ס בחולין דף ט׳ בשחוטה בחזקת היתר עומדת דהיינו רוב בהמות כשירות וא״כ ספק טריפה לכ״ע שרי מד״ת דקי״ל אזלינן בתר רובא אי מהא ל״ק דהא דאיצטריך לספק טריפה שנולד בבהמה בחייה שצריין בחזקת איסור דבכי האי לא התיר הכתוב לשוחט׳ ולאוכלה כיון דחל הספק בעודה בחזק׳ איסור אך להסוברים דשרי ספק מד״ת אין מקום לאסור ספק טריפה דמ״מ לגבי איסור טריפה לא חשיב באיתחזק איסור כיון דעכ״פ בפשיטה בחזק׳ היתר קיימא ולא מנינו בטריפה דחשיב איתחזק איסור ומבור הייתי ליישב עפ״י מ״ש הרא״ש והפר״ח דבספק דאפשר לברר לכ״ע אסיר מד״ת וא״כ הא טריפה אינה חיה אפשר לברר על ידי שהייה ושפיר איצטריך קרא ולהכי לא שרי אלא בשהייה אך כשאני לעצמי אינו רואה מקום לחילוק זה כמ״ש לעיל שנראה שגם באפשר לברר ספק גמור חשיב ושרי מד״ת לשיטת הר״מ ז״ל והדר כי קושיין לשיטתו ושוב ראיתי דמצד אחר יש להכריח כשיטת הר״מ מעיקר הך סוגי׳ מת״ם ולמ״ד טריפה חיה מנ״ל ואסיק הש״ס דנפק״ל מדכתיב בין החיה הנאכלת וכו׳ וצ״כ דלאסור ספק טריפה אתי דלא שרי אף על ידי שהייה ואי ספק אסיר מד״ת למ״ל קרא בלא״ה אסיר אכן ראיתי בחידושי הר״ן שהרג׳ מזה וכתב דמ״ש למ״ד טריפה חיה מנ״ל לאו דוקא דאדרבא מ״ד טריפה אינה חיה דנפיק מיניה קולא עליו להביא ראיה ומאי עביד ליה ה״ל לומר אלא דמשום דמ״ד טריפה חיה לא מצי למדרשי כלל לקרא דוזאת החיה אי לאו דנפק״ל מקרא אחרינ׳ דטריפה חיה משו״ה קאמר מנ״ל וכו׳ ע״ש באופן דלשיטת הסוברים ס׳ אסיר מד״ת א״ש כולי הך סוגיא אך אי אמרת דספק שרי מד״ת קשה כי קושיין·

והנ״ל ליישב במאי דקי״ל כדברי הר״ן שכתב דלמ״ד טריפה חיה לא מצי מידרשי כלל קרא דוזא׳ החיה אי לאו דנפק״ל מקרא אחרינא דטריפה חיה דא״כ גם בקרא דבין החיה נ״מ דטריפה חיה שהרי דרשו בת״כ בסוף פרשת שמיני בפסוק בין החיה בין טריפה כשירה לטריפה פסולה והביאו רש״י בחומש ופירש בה הרשב״א בת׳ סימן צ״ג שבוה להבדיל במקרי הטרפיות שיש מהם מותרים שיש להם תקנה דאי כדרי להו שתא וחיי ובין הטרפיות שאין להם תקנה ע״ש הרי שגם דרש זה מדרש שפיר גם למ״ד טריפה אינה חיה וא״כ היכי דחי לימוד וזאת החיה ובדוחק י״ל דמשמ׳ ליה פשט הכתוב עתר דלימוד דאצפו׳ שגם הטריפה חיה אסרה הכתוב אכן ראיתי שם בת׳ הרשב״א שכתב וז״ל דאמרינן התם למ״ד טריפה חיה מנ״ל כלומר הטרפיות האסורות מנ״ל נפק״ל מדרו׳ וכו׳ ע״ש הנה מבואר שמפרש הסוגיא שלא כדרך הר״ן דהכי פריך דבשלמא למ״ד טריפה אינה חיה כל אח טרפיות מפורשין בכתוב דאע״ג דאין בפירוש בכתוב כי אם דרוסה דכתיב ובשר בשדה טריפה כמ״ש הר״ת מ״מ כיון דלימד הכתוב דטריפה אינה חיה א״כ ילפינן מדרוסה שבשם שאסר דרוסה דסופה למות ה״נ בכל חולי שאין כמוה חיה טריפה ומסר הכתוב לחכמים דאינהו קים להו איזה חולי דחיה ואולי דאינה חיה אך אי טריפה חיה תינח דרוסה אך שאר י״ז טרפות מנ״ל והיכן כתיב אלו טריפות ואלו כשרות ומשני דאת טרפיות הל״מ פסיקי ואת דפרושו נודק יותר בפי׳ הכוני׳ וגם מפרשי׳ יש לדון שמפרש בפירוש הרשב״א ע״ש בדבריו ומינה ל״מ מידי דכי פריך טריפה דאינה חיה מנ״ל לאו משום דנ״מ לספק טריפה פריך אלא דמנ״ל י״ח טרפיות מלבד דרוסה שבודאי לא

ריבוי

ריבו אותה כי אם בכלל זה דטריפה חיה דכל"אה מכ"ל ריבוי לאיני טרפיות ולאיני כשירות דתנן שם במתני' ותו ל"ק מידי מהך סוגיא ואיק"ל לפי' דא"כ איך פירש הרשב"א בחידושיו דכי פריך למ"ד טריפה אינה חיה מכ"ל היינו דנ"מ להתיר ספק טריפה והרי לא"ש בתשו' אין הפירוש אלא מכ"ל איסור בין טרפיות מלבד דרוסה הא נמי ל"ק דהרי כיון דהרשב"א פשיט ליה דספק אסיר מד"ת הרי נ"מ נ"כ להתיר ספק טריפ' וע"כ משמע ליה דלאסור אח טרפיות לא פריך כולי האי כיון דהלכה פסוקה במתני' אי ליכא ריבוי בודאי שכך קבלו הל"מ מסיני אך כיון דתני במתני' כל שאין כמוה חיה הורה דאיסור טריפה תלוי בזה וא"כ נ"מ להקל להתיר ספק טריפה ולהכי בריך שפיר מכ"ל ומיהו לסה"מ אין מזה סברה דתפרש כפשט הסוגיא מכ"ל איסור הטרפיות בכלל זה דתני דטריפה אינה חיה ·

עוד נ"ל ראיה דאמרינן ברוכתי טובא בכל היכא דאיכא להקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן וכמ"ש נמי ביבמו' דף ח' וע"כ ה"ט דכל דלא פירש הכתוב איך נקיש ע"כ דהוי להחמיר דאי להקל הרי ידע הכתוב דמספק תלינן להקל והיכי ק"ל דמקשינן להחמיר והכא לא שייך לומר דהיינו מדרבנן שהרי ברוב הני פוני שהזכירו כלל זה מוכח דהוי ד"ת כמו דוק ותשכח ונ"ל דלמ"ד ספק שרי מד"ת כך קבלו הגודה ואת בכלל המדות דהקש להחמיר מקשינן אך למ"ד דאסיר ד"ת א"א לומר כן דא"כ קשה למ"ל הדם בלא"ה מקשינן להחמיר וס"ר דלכ"ע נ"ל דמדה זו שקבלו שהרי כלל זה שייך נבי דיני נפשות או דיני ממון דקי"ל בהו לכ"ע להקל כמ"ש התוספות בב"ק דף נ' ע"ש ואף לתירוץ אחר שתירצו הרי כי מקשינן להחמיר אינו מתורת ספק אלא התורה ודאי ואי מכח ספק תורה להחמיר אינו ודאי נלקו' עליו או אם נתגלגל הענין דנפיק מיניה קולא אין בידינו להקל כמבואר בב"ק דף יא כי"ב ע"כ דלכ"ע נ"ל דכך קבלו הדה ואת בכלל המדות דלחומרא מקשינן ·

עוד נ"ל ראיה ממ"ש ביבמות דו"ר ר"ש אומר נמנעו מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמא פשו מסו"ה נמנעו וכו' ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי דאיסורא הוא לא תימא מן הספק וכו' ואילו לשיטת הר"ת דספק איסורו מדרבנן ומה"ט כתב דהקלו בשבויה בצרות שאינו באוי כיון דהוי דרבנן כמ"ש בפוא דאיסורי ביאה וכן בכלאים כתב בפו' מה' כלאים דהתירו ספק דהם אמרו והם אמרו וכה"נ כתב בפ"ט מה' טומאת מת וא"כ קשה מאי ק"ל ת"ש ודאי והרי שנא ושנא כיון דעיקר האיסו' דרבנן לא ראו לתנוע אלו משו כיון דאיכא למא דלא התנודדו דהם אמרו והם אמרו אלא ודאי דאסיר מד"ת ואין בידם להתיר וא"ל כיון דפשים דמודעי להו ופירשו א"כ גם בספק היה בידם להודיע ולא יעברו ספק בכדי עוד נ"ל ראיה ממ"ש בירושלמי דפ"ק דכתובות מנא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה אפילו תחוש לאנוסה לא ספק אחד ספק אנוסה ספק מפותה מדבר תורה להחמיר הרי דקאמר דספק אחד מדבר תורה להחמיר וא"ל דלהר"ת קאי לדלעיל לא ספק אחד כיון שהוא ספק מדבר תורה דהיינו בשל תורה להחמיר וא"כ דהחומרא מדרבנן הוא ·

עוד נ"ל ראיה ממ"ש ביבמות דל"ה בחלוצת וביאת מעוברת דפליגי ר"נ ור"ל ר"נ סבר אם יבא אליהו וכו' ור"ל סבר תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן ר"נ סבר וכן אין לו והא לית ליה ור"ל סבר וכן אין לו עיין עליו ואסיק הש"ס כר"ל ואיתותב ר"נ יעש ואם איתא דכל ספק שרי מד"ת בגנא דמד"ת מותרת ליבם וא"כ שפיר קרינן בה כל העולה ליבום עולה לחליצה וחליצה כשירה היא וא"כ למ"ל לר"נ

לטעם אם יבא אליהו בלא"ה עולה ליבום וחליצה והיכי פליג ר"ל דתיגלי מילתא למפרע מהו הפיסול דיהיה צריך בירור למפרע וכן לר"נ דדרים וכן אין לו לרבות לזה דחליצתה כשירה כשהפילה ולמ"ל ריבוי כיון דמד"ת ראויה ליבום וכ"ש לחליצה ולר"ל היכי ממעט וכן אין לו עיין עליו ופירשו התו' ר"ה ור"ל עיין עליו שלא תחלוץ ולא תנשא כל זמן שעוברת בספק ע"ש ש"מ דנאסרה לייבם הספק וברור הוא דר"ל מד"ת פסל כמבואר בש"ס וכ"כ הרשב"א בחידושיו ש"מ דספק איסורו מד"ת וס"ר דהא נמי ל"ת שהרי ביבמות דקים אמרו דרוב יולדות ולד קיימא ומיעוט מפילות ורובא מד"ת ואזכה עולה ליבום ד"ת ומינה לחליצה אלא דרו' ממעט אם יבוא אליהו משוי לה עולה ליבום אף נגד רוב וכה"ג כתבו התוס' יבמות דסו' ר"ח אין פ"ש אף שרבריהם למ"ד דחיישינן למיעוט ולהכי איצטריך לר"ל אין לו עיין עליו דהוא. אמינא דתחלוץ ממ"נ ואם יהיה ולד קיימא אינה חליצה כלל ואם תפיל הרי הוברר דעולה ליבום היתה אלא דאכתי יש ראיה מכאן והוא במה שנ"ל ראיה מנד אחר ממ"ש בשבת דקל"ה רשב"נ אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל שנאמר ופדוייו מבן חדש תפדה ח' ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה הא לא שהה ספיקא הוי מימהל היכי מהלינן וכו' ושם איפסיק הלכתא כרשב"נ הרי דאסר הכתוב בבהמה לקרבן עד יום הח' מחמת ספק נפל הרי שספק אסור מד"ת וכ"כ תמה שהקשו הא לא שהה ספק הוי היכי מהילינן ואי ספק שרי מד"ת א"כ הותר ספק חילול בשבת ושפיר מהלינן לקיים עשה דמילה בזמנה כיון דכתיב וביום הח' והיינו אפילו בשבת דסתם נם כדלא ידעינן שכלו חדשיו משמע וכיון דאין כאן איסור תורה שפיר מהלינן אך אי ספק אסיר ד"ת ק"ל שפיר דכיון דאינו מפורש בכתוב דאיירי בכלו חדשיו היכי שרינן ספק דהוי מד"ת ·

והנה אמת שגם לזה ז"ל דכיון דקי"ל רוב יולדות ולד של קיימא א"כ ע"כ בפדיון והנלאה אידוש הם דאם הכתוב במיעוט נגד הרוב ולא מני יליף מינייהו ומשמע ליה לש"ס דכי לא שהה ספיקא הוי דהיינו דחיישינן על המיעוט דמיעוט מנוי דאי לאו מאי קאמר כל ששהה והרי בשלמא גם בלא שהה אינו נפל מכח רוב ועוד ק"ל כיון דחיישינן למיעוט זה הו"ל לחוש למיעוט ולא למול בשבת כי אם בידעינן שכלו לו חדשיו ·

אבן מרדכי הרא"ש בפ' ר"א דמילה יש לדון דרשב"נ לית ליה רוב זה דרוב אינן מפילות שכתב וז"ל דרבנן קי"ל אף להקל וסמכינן ארוב ולדות שהם של קיימא ולא עבדינן כרשב"נ אלא להחמיר ע"ש נראה דברוב זה אם איתיה פליגי רשב"נ ורבנן וכ"כ מרדכי הר"ן שם שכתב וז"ל ומסקינן דכה"ג נמי פליגי רבנן עליה דרשב"נ וס"ל דאף שלא שהה ל' יום אינו נפל לפי שרוב היולדות אינן מפילות ע"ש נראה דלרשב"נ לית ליה רוב זה וא"כ לדידהו דעת רשב"נ דהוי ספק שקול וכ"כ מרדכי הרי"ף שם שכתב הא לא שהה ספיקא הוי לגבי אשת אח דחייבי כריתות הם החמירו בה רבנן ולא נייבם מספק דספיקא דאורייתא לחחמיר אבל וכו' הרי נראה לרשב"נ דספק שקול ולא מהני רוב וכ"כ דעת הרמ"ה שכתב הטור אה"ע סי' קס"ד דאם נתייבמה כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ותמה הטור עליו ומ"מ אי ס"ל דמהני רוב זה קשה לשמוע איך יתיר אשת אח דרוב ד"ת אלא נראה דס"ל דספק גמור ודעתו דבספק אם נישת לא תצא ועם שראיתי להרומט בחא"ע סי' מ' שהביא דברי הרי"ף דפ' החולץ ודברי הרמ"ה והאריך לבאר שגם הם ס"ל דמהני רוב זה וספק דדבריהם מ"ת לא הביא דברי הרי"ף ר"פ ר"א דמילה ודבריו שם מורים הפך זה וגם ראיתי למהרח"ש בקונ'

בקונ' עינוכא רכ"ו שהביא דברי הרי"ף והרמ"ה והכריח דלרשב"ג לית ליה רוב וזה דבי קיי"ל כיבמות דקו"ט דמיעוט מפילות היינו כשאין הולד קטן כי התם אבל כשהולד קטן ולא נודע שכלו חדשיו או נודע ולא גמרו שערו וצפורניו בכי האי לא אמרינן לרשב"ג דרוב אינן מפילות ע"ש ואחריו החויק דבריו ודחה דברי הרו"מט הרב דברי אמת בקונ' ט' דפ"ו ע"ש וכיון שכן לדידהו ס"ל דכי אסר הכתוב בהרבעה לקרבן ולגבי אכילה עד ח' ימים לרשב"ג ה"ט דספק גמור הוי ואין בו חידוש וא"ם הדר כי קושיין נילף מינה דספק תורה אסיר מד"ת וכ"ת הרי בהרבעה לקרבן ובפדיון קיי"ל הכי נמי בכלו לו חדשיו אי מהא כבר כתב הרב השנה למלך בפ"ג מה' איסורי מזבח דה"ט שלא חלקה תורה אך בעלמא שפיר מצינן יליף מיניה דספק הוי ד"ת וכ"כ מתילתיה דרשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דכתיב ופדויו ש"מ דמיניה יליף דבשהה אינו ספק ומינה דבספק אסיר ולפו' הדר נב. בן אירך ראיה דפ' החולץ דריבה הכתוב אלינת מעוברת כשהפילה אח"כ לרז' ולר"ל אסר הכתוב להדייא וכיון דלרשב"ג בספק קיי"ל מינה נשמע דספק אסיר מד"ת והנה אמת שראיתי להרב דברי אמת שאחר שהכריח בדעת הרי"ף דלרשב"ג הוי ספק שקול העלה בדעת הרי"ף דספק שרי מד"ת שכתב לגבי אשת אח דחייבי כריתות הוא אחמירו בה רבנן וכו' ש"מ דספק איסורו דרבנן ולמה שביארתי דבר זה קשה לשמוע דאדרבה מדברי רשב"ג יש להוכיח דספק אסיר מד"ת אבן עיקר ראייתו מדברי הרי"ף ל"מ דכי קיי"ל כרשב"ג לאו דבודאי קיי"ל הכי דא"כ באשת כהן היכי אמרינן דאינה חולצת אלא ודאי דהאמוראים לא ברור להו אי הלכה כרשב"ג או כרבנן הלכך באשת כהן דלא אפשר שהבו לדעת רבנן דרשב"ג ולגבי ישראל דאפשר פסקו כרשב"ג וכ"כ הרי"ף להדייא בפ' החולץ ע"ש וא"כ לגבי אשת אח לרשב"ג דהוי ספק גמור דאסיר מד"ת אך לגבי דידן דלא ברור לן בודאי אי הלכה כרשב"ג והידי בפק לא נפיק א"כ לדידן לא יתכן כלל דיהיה אסור לייבם מד"ת ולהך כתב אחמירו בה רבנן והיינו רבנן בתראי דלא ברור להו אי קיי"ל כרשב"ג ומינה התירו אשת כהן בלי חליצה באופן דלדעתי מתוך ענין זה משם ראיה דספק אסיר מד"ת ·

עוד נ"ל ראיה ממ"ש בירושלמי פ"א דיבמות מנין לכהן שהוא מקריב קרבנות בכל משמר שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו היה זקן או חולה נותנו לכל מי שירצה ועור ובשר שלו היה טמא ובעל מום נותנים לאנשי משמר ועור ובשר שלהם אלין כני התערובת מה את עבד לון כזקן וחולה או כטמא ובע"מ מסתבר תעבדיניה כטמא ובע"מ ומתני' עביד לון כזקן וחולה דתנן אין מוציאין את שלו מידו ע"כ והך ברייתא בבר מובאה בש"ס בבלי בכ"ק דקי' ואסיק הטעם דכל דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח וזקן וחולה ה"ט דכיון דמצי עביד על ידי הדחק מצי משוי שליח ומסיק בהך ירושלמי דבכי התערובת דתנן במתני' דהיינו כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה מצי משוי שליח אע"ג דלא מצי עביד מספק ואע"ג דמסתבר דלא מצי משוי שליח מתני' לא סבר כן והתוס' ביבמות דכ"ט ד"ה ואין תירצו בשם ר"ו והר' אלחנן לקושיית רש"י דהיכי מצי משוי שליח כיון דלא מצי עביד מספק דה"ט דאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה ע"ש ואם איתא דספק שרי מד"ת מאי קאמר בירושלמי דמסתבר לדמות לטמא והרי אי לא מצי עביד מדבריהם ומד"ת מצי עביד נראה ודאי דמצי משוי שליח. במ"ש הרב משנה למלך בפ"ח מה' ביאת מקדש ה"ו ע"ש וגם אני הבאתי ראיה על זה מהתוס' ב"ק דקי' ד"ה רבי כפ"ש בפ"א סי' מ' ד"ה ע"ש וא"כ מסייתי לדמות

לטמא ובע"מ אי לאו הטעם דאם יבא אליהו אלא נראה דספק אסיר מד"ת ואל דשאני הכא דאיקבע איסור שנתערב ולד בולד שפחתה ואתיבה משתי אתיבות לכ"ע אסיר מד"ת ואף דתנן הם במתני' שלאחריו גבי ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ואין מוציאין את שלו מידו ע"ש והתם לא איקבע איסור זל דאה"כ דשם אין צורך לטעם דאם יבא אליהו רכי הוצרכנו לטעם זה אינו אלא ברישא דהוי איקבע איסור ·

עוד נ"ל ראיה ממ"ש ביבמות דפ"ז אלמא עד אחד מהימן מד"ת מנ"ל וכו' אלא סברא הוא מידי דהוי אחתיכה ס' חלב ס' שומן ואתי עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוא דמהימן מי דמי התם לא איתחזק איסור וכו' הרי דשני הש"ס דהוי ד"ת מסברא כמו באתיכה ס' חלב מהימן ומסברא והוי ד"ת ובפין מ"ש בכמה דוכתי למ"ל קרא סברא הוא ומינה דאי לאו כאמנות עד אחד אסירה מד"ת דאי לאו למ"ל נאמנות העד בלא"ה שרי ד"ת אלא ודאי דכל ספק אסיר מד"ת וציין בחידושי הרשב"א ליבמות בהך סוגיא ·

יש"ר במגילת ספר לאוין ר"ס שהביא גם הוא ראיה ואת דספק אסיר מד"ת וע"ש עוד נ"ל ראיה דס' אסיר מד"ת דכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד וקיי"ל דכל שלא ראינו שעשה תשובה כדינו פסול לעדות ומינה קיי"ל בטור אה"ע סי' מ"ב במקדש בפסולי עדות מד"ת אינה מקודשת והרי דפסל מספק דדילמא עשה תשובה וכדקיי"ל במקדש ע"מ שאני צדיק גמור אע"פ דהוא רשע גמור מקודשת מספק דשמא הרהר תשובה בלבו כמ"ש טור אה"ע סי' ל"ח וכבר הקשו כל הקודמין הני תרי פסקי אהדדי וגם אני בסי' ל"ח עמדתי על זה וכתבתי ליישב דשאני הכא דגלי קרא אל תשת ידך עם רשע אע"ג דהספק בלי בירור כלל לפנינו דשמא עשה תשובה ש"מ דלא חש וגל הספק להוציא ממון ולהתיר ערוה בספק כגון שנתגרשה בפניהם הרי דאסר ספק הכתוב ויש לדחות דגזרת הכתוב היא דהרי התיר אי נתקדשה בפניהם אע"ג דהוי להקל וא"כ לא מצינן מילף מיניה א"כ דרשע שעבר עבירה בחזקת רשע קאי ובכל ספק חוקי אחוקתיה ובמקדש האשה ע"מ שאני צדיק גמור החמירו במקום חזקה כיון דקידשה בתנאי זה דגלים לדבר דהרהר תשובה בלבו ·

עוד נ"ל ראיה דספק אסיר מד"ת שהרי עיקר לאו בל יראה ובל ימצא דחמץ בפסח נר' ודאי דס"ם דהמשנא שמא ישכח ויאכל · וכ"כ הר"ן בריש פסחים דטעם כי הוא דלא יבא לאכול כיון דלא בדילי מיניה כוליה שתא · הרי שחש הכתוב על הספק ואסר וכ"ת דשאני הכא דלא בדילי והוי כספק הרגיל וקרוב לודאי · הא לא איריא שהרי בנדרים דפ"ו אסיק הש"ס דבאיסור מודהר אינים · וא"כ אי לאו הטעם דלא בדילי מיניה לא היה בכאן ספק כיון דבאיסור מוזהר אינים · וה"ם דלא בדילי מיניה עשאו ספק ·

וב"נ דהרי איסור סחורה בדבר שאסור באכילה הלכה רווחת דאסיר מד"ת כמבואר בטו"ר סי' קי"ז וכתב הרשב"א בתשובה שביאה הב"י בסי' קי"ז דהטעם דחש הכתוב שמא יאכל · וכן שכריח הר"מ די בוטון סי' ס' והר"ש יונה סי' י"ז וגם ראיתי בתשו' הרא"ש ח"ב סי' י"ז שהכריח כן בדעת רבינו ירוחם והביא ראיה דמצינו איסור תו' מחמת ספק מדתנן בסנהדרין דנ"ח כ"ג מת לו מת אינו יוצא אחר המיטה ופרש"י דילמא אתי לתיבע והיינו דאזהר קרא ומן המקדש לא יצא כלומר יתרחק מן הביצור שלא יבא לידי טומאה וכו' ע"ש הרי דמצינו איסור סחורה על הספק ואיסור כ"ג לצאת אחר מיטתו על ד"ם וכ"ת התם שאני משום תרריה אתי לתיבע דהוי כספק הרגיל וכן בסחורה דעוסק תדיר ונושא ונותן ·

וזותן בו הוי כספק הרגיל ולהאי חש הכתוב בהם · אין זה מספיק דכיון דכתב' דבאיסור מודהר איניש וגם שכל ישראל בחזקת כשרים אין כאן ספק אי לאו מהני טעמי עשאוהו ספק ש"מ דיש עיקר איסור לספק קו' מד"ת ·

אך את זה ק"ל בתשובה מוהרא"ש אלו שהבין בפשוט דטעם ומן המקדש לא יצא הוא שמא יגע דהוא מד"ת והרי הרא"ם בפ' אמור בפסוק זה הבריח דאין זה אלא אסמכתא לבד דרבנן אסרו שיצא אחר מתו ואסמכוהו אהאי קרא ועיקר קרא שלא יחלל עבודה אם עבד אונן ואיך כתב בפשוט הפך דברי הרא"ם · אמת שראיתי בס' מגילת אסתר שורש ד' דל"ב שחלק בדברי הרא"ם וכתב דהוי דרש גמור ע"ש · מ"מ איך לא זכר הרב דברי הרא"ם דקאי כאפיה גם דאיתי להרא"ם בתשו' זו דכה"ג איתיה בדוכתי טובא ע"ש והוא פלא :

ובזרי דברי עם גדול אחרונינו ורב הרב המופלא וכבוד ה' מלא כמוהר"ר חיים מודעי נר"ו כה הראני כר"ק שעמד על דברי מוהרא"ש הללו ותמה עליו מה"ש הרמב"ן בהשגותיו לס"ה בשורש ה"ה ואייתי דבריו מר"ן ז"ל בכ"מ בפ"ה דכלי המקדש דין ה' דדבר זה הוא מד"ס ע"ש באופן פאין, משם ראיה לומר באיסורי תורה משום גזירה ושמא ושכ"כ הרשב"ץ ז"ל בתשובה ח"ג סי' קל"א ע"ש · ואולם מניאה מנא במדרש רבא בפ' נשא הם אמרו שמה שאסרה תורה לנזיר חרצנים וזגים ומשרת הייכו כדי שלא יבא לשתות יין ועשתה התו' סייג לדבריה ע"ש · גם מרן ז"ל בכ"מ פ"א מה' טומאת מת דין ב' כתבן שמה שאסרה תורה בשול בשר בחלב הייכו כדי שלא יבא לאכול הימנו ע"ש והשתא היו נכונים דברי הרשב"א ז"ל את"ד נר"ו :

הנה כה ערכתי משפט כל הראיות שיש בענין זה ומתוכם החכם עיניו יחזו שיותר נראה כדעת הראשונים דספק אסיר מד"ת שכ"כ פשט הסוגייאות והנני בא לבאר להיכן נוטה דעת רוב הראשונים ודעת רש"י מה"ש בקדושין דע"ג ד"ה ואי דהוי ד"ת ·

וראיתי כת' בית יוסף בשיטת קדושין על דברי הר"ן דפ"ק דקדושין שכתב דדעת רש"י דהוי מד"ת מה"ש ביומא דפ"ד ד"ה יקרבו ע"ש ותמהני דמעיקר הסוגיא נראה כן מה"ש ורב ההוא כהם בעינייהו הוא דלא מרנו הא על ידי תערובת מדנו וע"כ דבנתערב חד בחד איירי דאי חד בתרי תיפוק ליה דרוב שרי מד"ת וכמ"ש הריטב"א ותוס' ישנים שם והתוספות וכאים דע"ד ד"ה רב ומדאצטריך קרא להתיר ספק שקול ש"מ דאסיר מד"ת וא"כ היא גופה תיקשי מהך סוגיא להסוברי' דהוי דרבנן ודוחק לומר דלעיקר הסוגי' ז"ל דבי רבי קרא דאיכא רוב איברי בעלי מומים נגד תמימים דא"כ ש"מ דהתו' ותו' והריטב"א נמי קיימי בשיטת רש"י וע"ק דגם מפרש"י דהכא ל"ת דנתערב איברים באיברים הו"ל חתיכה משתי חתיכות דאסיק הש"ס בכריתו' דוא דחייב אשם תלוי לכ"ע ובכי האי כ"ע מודו כמ"ש הרשב"א והר"ן וכ"ע א"ך שיש להכריח דרש"י ס"ל דשרי מד"ת מה"ש בנדה דף ג' מה סוטה בספק ועשאוה כודאי ופרש"י שאסורה לבעל עד שתשתה ואי אמרת דס' שרי ד"ת א"ש דבסוטה עשאה כודאי לאוסרה מד"ת אך אי בכל ס' אסיר ד"ת איך עשאה לסוטה כודאי והרי בכל התורה נמי כל ספק אסיר ד"ת וכ"ת היא גופה תיקשי להסוברים דאסיר מד"ת מאי ריבותיה דסוטה דאסרה כודאי מריבוי הכתוב אי קי"ל הכי בכל ספק הא ל"ק שכבר הקשו התוספות בסוטה דכ"ח ד"ה מה ותירצו דנעגש בבית דין של מעלה אף אם היא טהורה ע"ש אך רש"י שפירש דעשה הכתוב כודאי היינו לענין שתהיה אסורה עד שתשתה ש"מ דאי לאו דרבי קרא היה נותרת וז"ל דבסוטה מד"ת שרי

כיון שהיתה בחזקת התר לבעלה וכל ספק אוקי אחזקתיה והכתוב הוציאה מחזקתה ועשאה כודאי וזכה לבטל חזקתה ונשארת בספק בלי חזקה דאסיר מד"ת וכה"ג כתבו התוס' בסוטה דכ"ה ד"ה בית ע"ש שסיימו והכתוב הוציאה מחזקת' ועשאה ספק ש"מ דעכ"פ אין איסורה כודאי אלא מספק אלא שעשה הכתוב ספק כודאי לבטל חזקתה וזה נראה דעת רש"י בכוליה סוגיא דסוטה ע"ש וכ"כ דעת הר"מ בפ"א מהלכות גירושין הי"ד שכתב דאם בא על אשתו אחר קינוי וסתירה אינו לוקה וכתב ה"ה דכל שלא זנתה ודאי אינו לוקה מספק אבל הרשב"א כתב כיון דעשה הכתו' ספק כודאי לוקה עליה ע"ש ולכאורה קשה אי עשה הכתו' ספק כודאי למה לא ילקה אך למ"ש ל"ק דכי עשה הכתוב הייכו לבטל חזקתה ואם"כ דאיסורה מספק ואת זה ק"ל להתוס' בסוטה דכ"ח ד"ה מה שהקשו איצטריך קרא למיסר ספקא והכריחו דאיסורה כודאי ולמה שנתבאר ק"ט מאי ק"ל והרי בלאו ריבוי הוה מוקמינן לה בחזק' התר לבעל ובחזקת כשרות שלא זנתה וככר ראיתי למוהרש"א שהקשה כן כדברי התוס' ע"ש :

והיה נ"ל ליישב עפי' מ"ש התוס' בנדה דף ב' ד"ה והלא דעל ידי קינוי וסתירה אבד חזקתה ע"ש וא"כ הוי כספק בלא איתחזק והם פשיטא להו דהוי מד"ת ק"ל שפיר וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא א"ק שהרי התוספות בדיבור שאחר זה ד"ה אינו כתבו דקינוי וסתיר' עשאוה ספק דבקינוי גריד או סתירה גריד אין כאן ספק וא"כ ע"כ דמ"ש התוס' בריש נדה דאבד חזקתה על ידי קינוי וסתירה הייכו כיון דאסרה הרי הוציאת' הכתוב מחזקתה וכ"כ להדיא בסוטה דף כ"ה ד"ה בית ע"ש וא"ה הדר כי קושיין מאי ק"ל הכא והרי בלי ריבוי זה הוה מוקמינן לה אחזקתה והנ"ל ליישב דתנן במתני' ונטמאה ונטמאה חד לבעל וחד לבועל הרי דכתיב יתור לאוסרה לבעל מספק וכד הוינן בה איסור הבעל מספק מפורש בכתוב בלי יתור דהיון דהצריך שתיה לברר הספק הרי דהחשיבו הכתוב ספק וכיון דהם ס"ל ספק אסיר מד"ת מינה נשמע דאסורה לבעל והייכו דק"ל להתוס' על יתור ונטמאה למ"ל וכי איצטריך קרא למיסר ספק דכיון דהצריכה שתיה לברר הספק אי קי"ל ספק אסיר מד"ת ה"כ אסורה בלי שום יתור ונטמאה וכ"כ תפרש"י ד"ה מגיד ע"ש ולזה הכריחו דאסרי כודאי וכמ"ש יתיישב במאי דקשה עוד דלהכריח דאסרה כודאי למ"ל להכרח זה והרי בפירוש אמרו שם עשה בה ספק כודאי וכן בנדה דף ג' אך למ"ש ל"ק שז"ל דהק' עשה הכתוב ס' כודאי לבטל חזקתה וא"ה דאיסורה מספק קמ"ל כי מן שבאר נתבאר מדברי התוס' אלו שאם הם פשיטא להו דספק אסיר מד"ת וראיתי להרב כרתי ופלתי בי"ד סימן קי' שכתב דינע וונצא ראיה ברורה דהתוספות ס"ל דהוי מד"ת מדברי התוס' אלו דמאי ק"ל והרי אשה בחזקת התר אך אי ס"ל דבלא איתחזק אסיר מד"ת ק"ל שפיר ע"ש ואם"מ קשה היכי מייתי לה דאי איכא חזקת התר מאי ק"ל והרי באיתחזק התר לכ"ע שרי מד"ת וע"ק דהרי ברי מהני נגד רוב דקי"ל כר"ג בראוה מעוברת אף ברוב פסולין מטעם ברי כמ"ש בכתובו' ד"ג ודי"ד וא"כ הכא דהיא טוענת ברי מד"ת שרי ומאי ק"ל ואעפי' שכתבו התו' בסוטה דכ"ה ד"ה בית דמאחר שסתורה עשאה ס' עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי ע"ש הייכו על האמת דריכה הכתוב לאוסרה בספק אבל אי לאו דרבי קרא מדינ' מהני ברי דידה והוי ברי ושמא ותו מאי ק"ל ומיהו דבר ס' כפיהו אמת דלמ"ש בישוב דברי התוס' מינה נשמע דפשיטא להו דספק אסיר מד"ת אך את זה ק"ט כמ"ש התוס' יבמות דנ"א ד"ה ברת וז"ל וא"ת כיון שלא נכתב שם טומאה אלא על הודאי אמאי אסורה לביתה ולתרומה ע"ש ואי ספק אסיר מד"ת מאי ק"ל דאי משום חזקה הרי כיון

שהצריכה

שהצריכה הכתוב שתים הרי הוציאה מחזקתה וצ"ק הרי כתיב ונקה האיש מעון ודרשו ביבמות דכ"ח דאם בא עליה אינו מנוקה מעון ע"ש וראיתי בתוס' הרא"ש שכתב כדברי התוס' ושינה כאן וכתב ותימא א"כ לא תיבעי חלינה בודאי ע"ש ולדידיה נ"ק אך דברי התוספות קשה דמאי ק"ל ועוד דבסוטה הקשו הפך זה איצטריך קרא למיסר ס' והנ"ל ביישוב דברי התוס' שהם הכריחו דאיסור הכתוב הוא בודאי זנתה דאי מספק תינח שהבעל אסור בה מספק אבל איסור באשה שלא תבעל לבעלה לא יתכן כן דאם היא יודעת בודאי שלא זנתה למה תיאסר להבעל לו אם הבעל אינו מקפיד באיסור ורוכה לבועלה וכן איסור תרומה למה נאסרה אם היא יודעת בבירור דלא זנתה ואילו מדתנן בריש סוטה נכנסה לבית הסתר אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ש"מ דיש איסור גם באשה ולא באיש לבד וזהו דדייקו דנקטו אמאי אסורה לביתה דהיינו איסור דידה ולא נקטו מ"ש שם אחד לבעל וא' לבועל ומזה הכריחו דלהחמיר עשאה בודאי וכי ק"ל כדכ"ח היינו דדרשו חד ונטמאה לבעל לת"ל והרי גבי בעל ספק גמור הוי ולת"ל ריבוי זה כ"ל נכון בביאור כל דברי התוספות בענין זה׃

ומתוך מ"ש ל"מ מפרש' דנדה דס"ל דאין איסורה בודאי אלא דעשה ספק בודאי לבטל חזקתה שבונת רש"י הוא באיזה נר עשה הכתוב בודאי אימא דאסר הספק לבר לזה אמר שאסור' לבעל עד שתשתה והיינו כדתנן אסורה לביתה דהיינו דהאיסור שייך גם בדידה ואי מחמת ספק הרי בדידה ליכא ספק ואיך אסרה אלא ודאי דעשה הכתוב בודאי איסור וכיון שכן גם מהר"מ אין ראיה שחולק על זה שס"ל דה"ט דאינו לוקה דאעפ"י דעשה הכתוב ודאי איסור מ"מ ונטמאה אינו אלא לאו הבא מכלל עשה וכיון דלא כתיב בלשון לאו אינו לוקה ואם"כ דאיסורו בודאי א"ק דבסוטה דכ"ה פליגי ב"ש וב"ה במתו עד שלא שתו דב"ש ס"ל נוטלות כתובה דכנבוי דמי וב"ה ס"ל דלא נוטלות דלאו כנבוי דמי והסתא לב"ה בלא"ה ת"ל דעשה הכתוב בודאי זנתה וב"ש נמי מכ"מ אי כנבוי דמי אי ודאי זנתה וביבמות דל"ח אמרו והא הכא דספק זנאים' לא זנאי וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי ואם איתא הא הו"ל ודאי זנתה וגל עפ"י מ"ש התוס' יבמות דוא ותו' הרא"ש שם דלהחמיר לבד עשה הכתו' ספק בודאי ולא להקל וא"כ ה"נ דגבי איסור להחמיר לבד הוא דעשה הכתוב ספק בודאי ולא בממון להוצי' מחזקתו ומיהו ק"ל להתוספות אמאי לא הכריחו דבריהם מהני סוגיי וכאמור ונ"ע׃

והואיל ואתי לידן דברי התוס' דסוטה דף כ"ח ד"ה אינו ראיתי להרוקט סימן א' כאיר שתמה בדבריהם שכתבו דספק סוטה ספק גמור ככל שאר ספיקי וכי אמרו בנדה דף ב' התם רגלים לדבר היינו לגבי ספק טומאה דלמפרע דליכא ריעותא לפנינו ע"ש דא"כ מאי ק"ל להתוס' שם ע"ב ד"ה מנאן דלמה הוצרך הלכה לס"ט ברה"ר למילף מסוטה ת"ל דכל ספק אוקי אחזקתיה והיה להם לתרץ משום דאתרע החזקה דהסרץ והבועל קמן ע"ש ולא ידעתי מנ"ל שהתוס' פשיט להו דאכר החזקה כל שיש ריעותא לפנינו דבי קיל"ל הכי בסוטה היינו שהכתוב הוציאה מחזקתה שאסר בספק נגד חזקה וכמ"ש בתוספות שם דכ"ה ואה"נ דאף דהריעות' לפנינו בהני החזקה וע"כ ק"ל שפיר בס"ט ברה"ר לת"ל לימוד מסוטה ת"ל דאוקי אחזקתיה א"ק בדברי התוס' שהרי בחולין דמ"ב הקשו לת"ד ישב לה קוץ בוושט אין חוששין ות"ש משוחט ונמצא סכין פגום ומשני התם איתיליד ריעותא בסכין וע"ש בפרש"י ברז' דנרע טפי בנמצא סכין פגום אף ע"ג דבעת שחיטה לא ראינו ריעותא יותר מישב לה קוץ

דהרי ריעותא לפנינו דהקוץ תחוב בוושט ונ"ע׃

וראיתי למוהר"ש"א הקשה בדברי התוספו' דכי פריך בנדה דף ג' אימא סוטה טמא ודאי ומשני אליביה התם רגלים לדבר וא"כ מה מקום לתמיהת התוספות דלר"ש קושיא הוא בכל טומאה דלא ילפינן מסוטה משום הך פירכא דהתם יש רגלים לדבר וכ"כ התוספות דס"ט ברה"ר לר"ש תולין והנ"ע ע"ש והנ"ל ליישב במאי דקשה מנ"ל לרבנן דר"ש דס"ט ברה"י ודאי טמא דאי משום דבמקום וחבית עשאוהו ודאי התם ה"ט דהוי תרי לריעותא אבל ס"ט ברה"י מנ"ל דפליגי לר"ש וס"ל דחשיב בודאי טמא ובכבר ראיתי להר' משנה למלך כפ"ו מה' מקוואות שהביא דברי התוס' דנדה דף ב' ותמה עליהם דא"כ מנ"ל דלרבנן דר"ש ס"ט ברה"י טמא ודאי וע"ל דרך שכתבתי ותירץ דאה"כ אלא משום דלר"ש צ"כ ס"ל דס"ט ברה"י ספק ולא ודאי מש"ה כתבו דלרבנן אין הכרח ומנו סברי דהוי ודאי בשוניין דעלמא ע"ש ובהכי אתי שפיר במאי דקשה שם בשונית דנדה דף ב' דמשני לר"ש שכיןהשת' התם יש רגלים לדבר וכו' דאמאי לא הקשו לרבנן היכי ילפי ס"ט ברה"י דהוי ודאי הא איכא למפרך התם יש רגלים לדבר אך לדברי המ"ל א"ש דלא כריר ליה לש"ס אי רבנן דר"ש סברי ס"ט ברה"י דהוי טמא ודאי בי היכי דתיקשי להו וע"כ ק"ל שפיר לדידן דקיל"ל דהוי ודאי היכי מני יליף מסוטה ליפרוך דאיכא רגלים לדבר ולומר דפליגי ר"ש ובתם הש"ס אי חשיב רגלי' לדבר בקינוי וסתירה נריך לא ניחא להו לתיסוי מחלוק' בזה ולזה תירצו דכי משני התם התם רגלים לדבר פירושו דספק וריעותא לפנינו משא"כ במקוה דהוי ספק דלמפרע ובוונתב דס"ל דגם ר"ש מודה בס"ט ברה"י דהוי ודאי כשיטת ר"י שהביא בגליון תו' וכ"כ הרשב"א בשם יש מפרשים וכי משני התם יש רגלי' לדבר היינו דמסוטה וס"ט דרמי ליה דהוי ודאי אין ראיה דהתם רגלים לדבר דריעותא לפנינו דהבועל ושרץ קמן משא"כ במקוה דאין ריעות' לפנינו ותו נ"ק מדברי מהרש"א כי יעפ"י הנאר יתיישב במאי דק"ל דהתו' בריש נדה ד"ה מעת הקשו אמאי לא אוקמינן אחזקתה ניליף מסוטה ותירצו דלטמאה למפרע לא מני יליף מסוטה ע"ש וא"כ קשה כי פרכינן בד"ב לר"ש אי מסוטה מה סוטה ודאי ה"כ ברה"י ודאי אמאי לא משני דהוי ספק דלמפרע דלא מני יליף במקוה אך למ"ש נ"ק דהיא נופה מאי דמשני התם יש רגלים לדבר דהבועל ושרץ משא"כ במקוה ומיהו אכתי לשיטת רש"י ור"ת בנדה דף ב' דס"ל דס"ט ברה"י לר"ש ספק טמא הוא דהוי דלא יליף מסוטה דהתם רגלים לדבר ולדידהו הדר קושית התו' דא"כ לדידן מנ"ל ס"ט ברה"י דהוי ודאי אי מסוטה איכא למיפרך׃

והנ"ל במ"ש התוס' בריש נדה דף ב' ד"ה והלל וא"ת א"כ היכי ילפינן מסוטה וכו' וקרא דונטמאה דאייתרן לאגמורי בעלמא וכו' והדבר קשה דהרי בסוטה דף כ"ח דרשו ג' ונטמאה חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וא"כ לא נשאר יתור ונטמאה וע"ק דהרי שם בסוטה למדו ס"ט ברה"י מק"ו דעשה שוגג כמזיד ולא מיתור ובעין זה ק"ל לרש"י בנדה דף ב' ד"ה מסוטה שכתב דכתיב והיא נטמאה איתקש טומאה לסוטה ע"כ וקשה הקש זה מנ"ל והרי שם בסוטה למדו זה בק"ו לכן נ"ל דרש"י הוקשה לו לדידן היכי ילפינן דהוי ודאי דהא איכא למיפרך בק"ו וזה לכן ס"ל דיש נמי הקש מדאפקיה קרא לזנות בלשון טומאה דליכתוב אם זנתה או לא זנתה ואיצטריך הקש זה דאי מק"ו איכא למיפרך מה לסוטה שכן רגלים לדבר אבל ס"ט ברה"י שיהיה בודאי מנ"ל אבל כיון דהקישן הכתוב הא קיל"ל אין משיבין על ההקש וזה נ"כ אפשר כונת התוס' שכתבו דקרא דונטמאה דאייתר לאו יתור גמור אלא לשינוי הכתוב דכתיב טומאה במקום זנות קרי

קרי ליה יתור זה כ"ל ליסב דעת רס"י ור"ת :

ואיך שיהיה למאי דאתינן עלה למה שנתבאר למדנו שגם דעת התוס' דהוי מד"ת כשיטת רס"י ועם שראיתי להרי"מט שהכריח מדברי התוספות ריומא דע"ד ר"ה איצטריך דס"ל דס' שרי מד"ת ככר השיב הפר"ח דל"מ ואדרבא הביא מדברי התוס' חולין דף כ"ג שנראה דס"ל דהוי מד"ת וגם ראיתי להרי"מט דלדעתו דהתוספו' ס"ל דס' שרי ד"ת הקשה ממ"ש התוס' שם ביומא וז"ל וכפ"ק דחגיגה תניא זכורך ולא טומטום וכו' ואי ס"ל דס' שרי ד"ת יסמוך ומה בכך וא"כ לא סמיך מה בכך ותירץ דכל עצמו לא בא אלא לנאת ידי חיוב קרבן מספק והיכי מייתי באיסור דהו"ל מצוה הבאה בעבירה אדרבה נוח לו שלא להביא מספק את"ד וק"ל דכי קי"ל דלא עבדי' מצוה הבאה בעבירה הייגו כיון שהיה אפשר לו לקיים בלי שום איסור וכעין לולב הגזול דאפשר לקיים שיקנה במחיר כסף אבל באי אפשר לקיים בלי עבירה אדרב' מניה לעבור על האיסור ולקיים המצוה וכדקי"ל אתי עשה ודחי ל"ת וכלאים בציצית ואשת אח במקום מצוה וא"כ ה"נ ליתי ספק קיום מצוה ולידחי ספק איסו' כיון דאי אפשר בלא"ה ושביר איצטריך מיעוט וי"ל דסמיכה כמי מצוה ולא איסור וכ"ת יסמוך ולידחי ספק איסור עבודה בקדשים י"ל כיון דאינו מעכב הסמיכה לא דחי ספק איסור א"כ י"ל דבפ"ק דיבמות אמרו דאתי עשה ודחי ל"ת חידוש הוא דל"ת חמור וא"כ בספ' עשה נגד ל"ת אדרבא ס' ל"ת חמיר ואין ספק עשה דוחה בלי ריבוי הכתוב וראיתי להרי"מט שנרגש מדברי התוספות דשבת דקל"ה ד"ה ולא ע"ש שנראה דס' אסיר ד"ת והשיב דל"מ והפר"ח כתב שיותר נראים דבריהם דהוי ד"ת ואולם ראיתי להר' קול בן לוי דל"ד שהכריח נגד הפר"ח דע"כ דס"ל דס' שרי ד"ת מדהוצרכו להאריך דמוטב שתיבטל מצות מילה בא' מספק בשב וא"ת ואל יחלל שבת בידים הספק וכו' ואי ס"ל דס' אסיר ד"ת לא הו"לל אלא כתם דהיכי תיסק אדעתין לחלל שבת מספק אי ס' אסיר ד"ת את"ד ולדידי ל"מ מידי לפי מה שנתבאר דיש גד לומר דס' קיום עשה עדיף מספק חילול שבת כדקי"ל בודאי דמילה דחי שבת א"כ ה"נ היה מקום לומר גב בספק לזה הוכרחו לבאר דבספק אדרבא חמיר חילול שבת ממצות מילה דהרי ל"ת חמיר ובלי ריבוי עדיף לאו מעשה ותו ל"מ שדעתם דהוי דרבנן וככר ביארנו דדעתם להפך ממ"ש בסוטה וגם מצאתי בירור יותר מדברי התוספות נדה דף ב' ד"ה והלל וז"ל וא"ת היכי ילפי' מסוטה דברה"ז ספק טמא אפילו היכא חזקה הא בסוטה אתרע חזקתיה וקרא דונטמאה דאייתר לאגמורי בעלמא טומאה מסוטה אימא דוקא היכא דליכא חזקה ואיצטריך קרא לאשמועי' דהוי טמא ודאי וכו' הרי דבספק בלא איתחזק פשיט להו דלא איצטריך קרא לטמא בספק כי אם לטמא בודאי הרי להדיא דפשיטו להו ספק אסיר ד"ת וכ"כ ממ"ש התוספו' בכ"ק דף ק' ד"ה אומר וז"ל והיאך יהיו כשירים בתחנה על תחנה דאוריתא וז"ל בדוחק דאע"ג דמפסלי מד"ת בתחנה על מחנה וכו' הרי דפשיט להו דבספק שקול אסיר מד"ת ומיהו לזה יש לדחות דתערובת איסור והתר תחנה על מחנה הו"ל איקבע איסור דלכ"ע אסיר מד"ת וכ"כ ממ"ש התו' ביבמות דל"ה ד"ה ור"ל וז"ל דאמרי' כמי עיין עליו שלא תחלוץ ולא תנשא כל זמן שעומדת בספק ע"כ הרי דאסר ליבמה הכתו' מספק וכ"כ ממ"ש התו' כתובות דכ"א ד"ה אונס וז"ל אף על גב דאבוה דשמואל חייש' קאמר משמע ליה דמד"ת קאמר דאי דרבנן לא היו מוציאין אותם מבעלה על כך עכ"ל והשתא אי ספק שרי ד"ת איך יתכן דליתסר מד"ת והרי חיישינן קאמר וחשש איננו נופל כי אם בספק אך אי ס"ל דאסיר ד"ת א"ש דיתכן חיישינן אף בספק שאינו גמור ברוב חיישינן דכש"ס ויש לדחות עפי' מ"ש

התו' פסחים דף ט' דספק הרגיל וקרוב יותר חשיב כודאי וא"כ י"ל דה"כ הוי ספק הרגיל וקרוב דסופה ברצון אך מגר אחר יש להכריח כן דהרי בכל ספק בשל תורה קי"ל דאף אי כיסת תנא כמו שהאריך הרי"מט חאה"ע סימן חו' והרח"ש בקונ' עינוגא דכ"ו וכן מבואר בכתובות דף ט' דספק תחתיו או ספק מפותה גריד אסור לקיימה אף על גב שככר כיסת ולדברי התו' דבדרבנן לא היו מוציאין אותה מבעלה תיקשי בספיקות איך מוציאין אי איסור הספיקות מדרבנן ויש להשיב עריין וכ"כ ממ"ש התו' בכינה דף ל' ד"ה דהא וז"ל דהא ודאי לא היו אוכלים מת"ש עד חשיכה דעברי איסור מד"ת ע"ש מבואר מדבריהם דאיסור בין השמשות גופיה אסיר מד"ת ובכה"ש לא היו אוכלים וכן פירש הר"ן בפ"ר דבינה שהביא דברי התו' אלו ע"ש וכת' דהתו' ס"ל דבה"ש חשיב איקבע איסור דיום חול ושבת לפניו זה אינו שבפירוש כתבו התוספות בכריתות דף יז' ד"ה מדסיפא דדוקא בה"ש דיניאה חשיב איקביע ולא דכניסה ע"ש באופן שנ"ל ברור דעת התו' דהוי מד"ת ודעת הרי"מט כדעתם דשרי מד"ת צ"ע מכל שנהו דוכתי וכ"כ מתו' יבמות דף פ"ח ד"ה כרי וז"ל יש מפרשים דנהרינן מנרה דאמרינן וספרה לה לעצמה ע"ש הרי דאתי קרא להתיר ספק על ידי עד אחד ש"מ דבלי עד אסיר ד"ת וכדברי התו' כתב בתוספי הרא"ש שם עיין בתו' דפ"ק דסוכה דט"ו ד"ה פרוץ דכי' כדבריהם עם מה שנתבאר לעת הפנאי וכדעת הראב"ד הכ"מ והר"ש חיון סימן מ"א הבינו דס"ל דספק איסורו מד"ת אף שהרי"מט והראב"ח חולקים על זה לפחות מידי ספק בדעתו לא נפיק · גם דעת ריא"ז נראה דהוי מד"ת ממ"ש בשה"ג בפ' יום הכפורים בשמו גבי תוספ' יו"הכ וז"ל מהו התוספת שיזהר מן הספק ולא יעשה מלאכה בב"הש וכו' ותוספת זה אין בו עונש כרת ולא אזהרת לאו וכו' אבל התוספת יש בה עשה כדי שיתרחק האדם מן הספק ע"כ הרי דאיתיה בו"הכ הספק בעשה כדי להתרחק מן הספק ומינה דבכל התורה אסיר מד"ת וליכ' עשה וכ"כ דעת הרא"ש ממ"ש בפ' יו"הכ שם דתוספת זה הייגו קודם בה"ש דאילו בה"ש ספק יום ס' לילה הוא דבלאו ריבוי דקרא צריך לפרוש מספק וגם ספק כרת יש בו ע"ש וכן ראיתי בת' מקור ברוך סימן ל"א ועם שראיתי להרב שער המלך בה' טומאת מת שהשיב שאין זו ראיה כלל די"ל דס"ל דבה"ש דכניסה כמי חשיב איקבע איסור כמ"ש הפר"ח בשם רס"י והר"ן ע"ש לדידי אין זה דיחוי דמלבד דהרא"ש על הרוב גריר אחר דעת התו' והרי הם ס"ל דלא חשיב איקבע ותו דא"כ הו"לל דבלאו ריבוי צריך לפרו' מספק דאיקבע וכיון שכתב סתם ש"מ דבכל מין ספק דינא הכי דהרי לא ביאר דבר זה בשום מקום כי היכי דניתא דסמך עליו ומה גם דמת"ש בתוספי הרא"ש יבמות דף פ"ח ד"ה כרי שכתבתי לעיל מבואר כן וכ"כ מת"ש הרא"ש בגיטין לדנ"ד שכתב י"ד חילוקים בנאמנות עד אחד א' כל דבר שהוא ספק ולא איתחזק התר ואיסור עד אחד נאמן שהוא מותר כדמוכח ביבמות דפ"ח גבי חתיכה ס' חלב דנאמן לומר דמותר וכ"ש אם הוא אומר של חלב שנאמן ע"ש ומלבד דהראיה שהביא מיבמות מוכח דאי לאו דהאמינו תורה היתה החתיכה ס' חלב אסורה וכמ"ש לעיל בראיות לענין זה ·

בר מן דין אי ספק מד"ת אסיר מאי כ"ש זה שכתב דאדרבה כלפי לייא ש"ל דדוקא להתיר נאמן דבלאו עדותו שרי ד"ת אבל לאסורי דבחזקת התר מד"ת קאי אינו נאמן א"ו ודאי דס"ל דס' אסיר מד"ת ומינה יש להכריח כדעת רבו מהר"ם שכתב כל יד חילוקים אלו ככל דברי הרא"ש כת' הובאה בהרשב"א סי' תתלז' ע"ש וכ"כ המרדכי בר"פ האשה רבה ע"ש וכ"כ מתהר"ם והרא"ש ממ"ש הרא"ש בפ"ג דמ"ק וז"ל

וז"ל והא דעד אחד נאמן באיסורין הנ"מ להתיר דגמרינן מן וספרה לה לעצמה ע"ש ש"מ אי לאו דהאמין לעד היה אסור מספק גם ראיתי לרש"ל בפ"ר דבינה סי' ב' שכתב דלה"ש הרא"ש והעיטור דבהידי דהתיר להדייא מאינך בהו משא"כ במידי דאתי מדרשא ולא זו ודאי דב"ת שלא אפילו ספק דב"ת כיון דס' ד"ת להחמיר הוי כודאי וכו' וכן יסד הפייט לא תבאף בספק פן תענש כודאי ע"כ הרי דפשיט דס' תורה חמיר מאיסור תורה שאינו מפורש ש"מ דהוי מד"ת גם הסמ"ג לאוין ק"מ כתב ורבינו ברוך כתב בשם ר"י דנתערבה קאי אספיקא שמאחר שהיא אסורה מד"ת ומתחייב עליה אשם תלוי אם היה כרת כודאה לכן כשנתערבה אין נחשבת אלא ספק אחד וכו' גם הסמ"ק הל' טריפה כתב וכן האסורין שאסורין בספק לאחר שנתערבו כיון דאיכא ספיקא דאורייתא' דאפילו בספיקא דאורייתא שייך בו כרת וחייב עליו אשם תלוי ע"ש ואי ספק שרי ד"ת למה לא יתבטל ומיהו ק"ל בספק טריפה שכתבו דאם היה כרת כודאה היה חייב אשם תלוי והרי בכריתות ד"ה נחלקו תנאי ואמוראי ונראה דקי"ל כמ"ד חתיכה משתי חתיכות הוא דחייב אשם תלוי לבד וא"כ בספק טריפה או ספק דרוסה שכתבו הו"ל חתיכה ס' חלב ס' שומן אינו מביא אשם תלוי וכמ"ש הר"ת בפ"ח מהל' שגגות וגם הסמ"ג עשין ר"ד פסק כן ודוחק לומר דפליגי רב ורז"ל על זה ופסקו כמ"ד דחייב גם בחתיכה אחת וכדוחק. נ"ל דשייך ביה חיוב אשם תלוי אם יהיה כענין חתיכה משתי חתיכות וכונתו להכרי' דספק אסיר מד"ת מדחייב אשם תלוי ואי משום דפטר בחתיכה אחת היינו דספק שגגה בלא איקבע קי"ל ליה וכ"כ דהרי פטר באיקבע בשאר איסורים וע"כ ה"ט דספק שגגה קי"ל טפי מספק מזיד דספק מזיד בכל ענין אסיר מד"ת מ"מ מדברי כולם מבואר דספק אסיר מד"ת גם הר"אה בס' בדק הבית דקס"ו כתב להדייא דכל הספיקות אסירי מד"ת גם הטו"ד סי' נ"ו כתב בספק דרוסה וז"ל כיון שקודם שנתערבה היה הספק אסור מן התורה גם התורת חטאת סי' ע"א כתב כדברי רז"ו וכ"כ בשם האו"ה ע"ש וגם הש"ך בכללי ס"ס הביא דבריהם בסתם גם רבינו ירוחם סוף נתיב ט"ו כתב דלא איתחזק התר ואיסור כגון חתיכה ס' חלב ס' שומן נאמן להתיר וכ"ש לאסור ע"ש ומת"ש דלאסור נפיק מק"ו ש"מ דס"ל דבלי העד אסיר ד"ת גם לעיל מזה כתב עד אחד נאמן באיסורים כגון וספרה לה לעצמה ע"ש נראה דמנדה גמרינן לה וכ"כ דעת הנמקי שכתב ביבמו' בר"פ האשה רבה גבי מ"ש מידי דהוי חתיכה ס' חלב ס' שומן דנאמן לומר שומן הוא עש"ל וא"ת היא גופה מנ"ל ז"ל כדפרש"י דהא ודאי פשיט לן וכו' ע"ש ואי ס' שרי ד"ת ת"ל דגם בלי העד שרי מד"ת אלא ודאי בלי עדות העד פשיט לן דאסי' מד"ת ויותר מבואר מצאתי להנמקי בהל' קטנות הל' טומאה גבי מ"ש הרוף לא יטמא על הודאי הוא מטמא ואינו מטמא על הספק כתב על זה וז"ל וכ"ע לא איכפרי' דאי למעוטי ספק כן קיימא דלא מטמא פשיטא דספק איסור להחמיר וכו' ואי ספק דלא איקבע כגון ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון שרי מד"ת א"כ מאי ק"ל דהרי איצטריך שפיר להחמיר מד"ת אלא ודאי פשיט ליה דספק אסיר מד"ת גם בדעת רבינו יונה הכריח הר"ש חיון סי' מ"ב דס"ל דאסיר מד"ת ע"ש:

והנה ראיתי להרב בית דוד או"ח סימן קמ"ז שהכריח דהרמב"ן והרא"ש שכתבו דהבכרה מותרת בא"ל דלרבי אליעזר בן יעקב נוטע ולא מבריך וא"צ דרבנן פליגי עליה הא קי"ל המקל בארץ הלכה כמותו בח"ל הביא דבריהם הנז' בא"ר סימן רנ"ד ואי ספק שרי ד"ת ע"כ כי באה הלכה להתיר ספיקא הייגו אפילו נגד רוב דבספק שקול בלא"ה שרי אך אי ס"ל ספק אסיר מד"ת הרי איצטריך הלכה להתיר ספק שקול אך להתיר ספק רוב מניין ע"ש שהאריך וק"ל דגבי אי ס"ל ס' שרי ד"ת מנ"ל דהתיר רוב איתא דלא התיר כי אם באיקבע איסור דהוי מד"ת לכ"ע כמ"ש הרשב"א בתורת הבית בדין וזה שכתב דאין ראיה מדהוצרך הלכה להתיר ספק דספק אסיר ד"ת שז"ל דהוצרך לאיקבע איסו' וא"כ גם לדבריו תיקשי להתיר נגד רוב מניין אך עיקר קושייתו לדידי ל"ק מלבד מה שהשיב דהרי קי"ל משנת ראב"י קב ונקי גם בברייתא' ואף יחיד נגד רבים כמו שהאריך לבאר הרב יד מלאכי סימן תט"ו וסי' תי"ו והרב דברי אמת בקונ' ב' ע"ש באורך וא"כ אי קי"ל כוותיה נגד רבים אף באיסורי כרת כ"ש ערלה בח"ל דספיקא מותר ותו ל"ק דהרמב"ן והרא"ש ס"ל דס' שרי ד"ת וכ"ש שכבר ביארתי שדעת הרא"ש דהוי מד"ת ומיהו בדינת הרמב"ן כתב הר"ן בפ"ק דקידושין בשמו דס' שרי מד"ת אך מהרש"ח בת' כתב דט"ס נפל וצ"ל הרמב"ם שכ"כ בת' הר"ן סי' כ"א הרמב"ם במקום הרמב"ן יע"ש ויש ראיה לדבריו שגם הרשב"א בת"ה דק"ב הביא הרמב"ם במקום הרמב"ן כי ע"כ כל מה שיחסו להרמב"ן דס"ל דספק שרי מד"ת אינו אלא שנגררו אחר דברי הר"ן וכבר נתבאר דט"ס הוא דנפל ·

וראיתי בת' למהר"א אלפאנדרי הובאה בס' גבעות עולם סימן ל"ב דכ"ו השיב על זה שהרי כתב שהביא ראיה ממ"ש ממזר ודאי הוא דלא יבא ואילו הרמב"ם לא הביא שום ראיה וא"כ מבואר שהם דברי הרמב"ן ע"ש ואיני רואה מזה הכרח דאימא דבחידושיו או בתשובה כתב כן דאילו בחיבור היד אין דרכו להביא ראיה וזוכרני שראיתי בחידושי הרשב"א לקדושין דע"ג שכתב כן להדייא בשם הרמב"ם בתשוב' ומ"ת הרי בת' הר"ן כתב פעמים שלש בשם הרמב"ם וכן הרשב"א בת"ה ובחידושיו א"כ ודאי ט"ס נפל בהר"ן פ"ק דקדושין וגם שכבר נדפסו חידושי הרמב"ן לקדושין ולא כתב בזה כלום כי ע"כ אין בדעת הרמב"ן שום ראיה דמתי' ספק מד"ת ואדרבה נ"ל ראיה הפך זה ממ"ש בספר המצות שורש א' ד"ם שהקשה לסר"ת דס"ל דכל מילי דרבנן קאי בלאו דלא תסור א"כ הוכי קי"ל ספק דרבנן להקל והרי בספק של תורה אזלינן להחמיר אפילו בהלכ' כמ"ש בקדושין והתני' ספק ערלה בא"י אסורה ובסוריא מותר כלומר שאם היה הל"מ היה ספיק' אסור ואולי תתעקש להשיב כי מ"ש להקל בר"ס הוא בתחילה ותנאי מאתם שאם יתנו בגזירות וסייגים שעשו בהם לתורה שנלך בהם להקל כדי לחלק בין מה שהוא מד"ת ובין מה שהוא מד"ס אע"פ שבכל אנו מצווין מד"ת ולא היו ספיקות מדבריהם ראויות להתיר אלא מפני התנאי הזה שעשו בהם מתחילתן את"ר ואי דעתו דכל ספק שרי מד"ת קשה מה כל החרדה הזאת והרי הר"מ כתב בפ"ו מהל' כלאים ובפ"ט מהל' ט"מ שהתירו ספק כלאים וספק טומאה בשל תורה כיון שאיסור הספק מדבריה' א"כ כ"ש שהתירו כל ספק דדבריהם מה"נ גופיה וצ"ל למה הוצרך תנאי בתחילה בעת שעשו הגדרים וסייגים לזה והרי טפי הו"ל לייסב דכשאמרו ספק תורה להחמיר פירשו דבמילי דידהו לא החמירו וכ"ת ה"נ מ"ש בתחיל' בתנאי מאתם היינו בעת שאמרו ספק תורה להחמיר זה אינו דא"כ אין זה תנאי אלא שהניחו אותם על ד"ת אך אי דעת הרמב"ן דספק נאסר מד"ת ק"ל שפיר דהרי נאסר נ"כ מד"ת כל ספק דדבריהם ואין תקנה כי אם בעשיית תנאי בעת שעשו הגדרים וסייגים ומ"מ הנה למה שנתבאר שדעת הר"ת דאיסור ספיקות מדבריהם מינה דל"ק מכל דברי הרמב"ן אלו וכאמור:

אלא שהרמב"ן לא חש לזה דפשיט ליה דספיקו' איסורין מד"ת גם מנד אחר נ"ל להכריח כן מדברי הרמב"ן אלו שהרי כל מיני דרבנן כגון שניות לעריות סס נדר וסייג דלא ליפגע בעריות וכל הנדרים ליתנהו בגוף האיסור של תורה ואילו ספק אם הוא מד"ס אינו אלא נדר

ומייב ללאוין ונדר זה הוא כגוף הלאוין וכולל לכל הלאוין ואם יגזרו כן גם במילי דידהו הו"ל גזירה לגזירה וקי"ל דגזירה לגזיר' לא עבדינן וא"כ ליכא דמה"ט לא אסרו בספק דרבנן' אך אי הוי מד"ת א"ש גם ממקום אחר נ"ל ראיה ממ"ש הרמב"ן בחידושי קדושין דס"ו גבי מחלוקת ר"ט ור"ת במקום שכתב דמתורה לא התיר עבודת חלל שנמצא בן גרושה ודאי אלא כנמצא ספק חלל ומטעם דהוו תרי חזקי חזקת כהן זה להכשירו וחזקת כל קרבנו' שהקריב שהיו בחזקת חייב להביא קרבן כשר לפוסלו ואסרו בספק בעל מום כמי דהוו תרי חזקי דסתרי וכי פריך בבן גרושה מנ"ל דעבודתו כשיר' היינו מנ"ל דלא ניזיל בתר חזקת חיובי קרבן ויפסלו קרבנותיו למפרע ומפיק ליה מקראי טובא את"ד והרי תרי חזקי דסתרי אהדדי כמאן דליתנהו דמי דאוקי חזקה בהדי חזקה וכדמוכח במי בעירובין דל"ו ע"ש ואי ספק בלא איתחזק שרי מד"ת מאי פריך בבן גרושה מנ"ל דעבודתו כשירה והרי כך הדין נותן ואי משום דאסרו הספיקות מדבריהם לא שייך לומר מנ"ל כמ"ש הרמב"ן בסה"מ שורש ב' ועוד דמפיק ליה מקראי ולמ"ל אי בלא"ה שרי אלא ודאי דהוי מד"ת ואי ק"ל אי הכי מיקשי דפריך בתר הכי בבעל מום מנ"ל דעבודתו פסולה ומאי קושייא אי מד"ת אסיר הא ל"ק שכבר פרש"י דמהני קראי דהתיר גרוש' יוצא לבעל מום נמי כי ע"כ נ"ל כדעת הרמב"ן כמי דהוי מד"ת וגם ראיתי להרשב"א שם בחידושיו שכתב ככל דברי הרמב"ן ש"מ שגם הוא מהסוברים דספק אסיר מד"ת א"ק שראיתי להרשב"א בתו' ברפ"ב דע"ז שכתב דלא אסר הכתוב ספק ע"ז כי אם בודאי או רוב דהוי בודאי נראה דספק שרי מד"ת וכ"כ דעת החידושין שטה לקדושין לא נודע למי בפ"ק דקדושין ד"ה גבי נתנה היא ואמר הוא דאסיק הש"ס ספיקא הוא וחיישינן מדרבנן שכת' וז"ל אטו כי מספק"ל מילתא וחיישינן לספק מדרבנן הוא דחיישינן לה הא ודאי רעה הוא דניחוש לה כיון דמספק"ל וז"ל וכו' הרי נראה דפשיט ליה דספק איסורו ד"ת ולא ד"ס וכדעת הסמ"ג אע"פ דבלאוין קכ"א כתב גבי שבויה באיסור כל הספיקות מד"ס כדברי הרמב"ם הנה בסימן ק"מ הביא דברי ר"ז בסתם ד"ס אסיר ד"ת וא"כ אין ברירה אי ס"ל כהר"מ או כהחולקים עליו :

ומיהו בדבר שזדונו כרת גם הר"מ מודה דאסי' מד"ת כמ"ש הר"ן בפ"ט דע"ז וז"ל ואע"פ כן דבר שזדונו כרת ספיקו אסיר מד"ת וכתב הכ"מ שמצא לשון זה בספר ישן אמת דק"ל דא"כ אין שייס כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה ובשאר מקומות והרי בהל' איסורי ביאה דהיינו בדין שבויה כתב דכל הספיקו' מד"ס ואין זה צורך כלל לנוסח זה ע"ר כת' הרלב"ח סי' ז"ה שהביא דברי הר"מ שמצא בספר מונס והביא ג"כ נוסח זה וסיים כמו שביארנו בהל' שגגות פ"ס ולנוסח זה א"ש ות"מ דעת הב"ז והרלב"ח דבדבר שזדונו כרת ומיתת ב"ד מודה דאסיר מד"ת ועם שהרש"ח והרימ"ט תמהו על זה דהרי להדיא כתב הר"מ בין בשבתות ועריות אינו אסור אלא מד"ס וכתבו דהגהת תלמיד הוא מ"מ הרי הפ"ת א"כ סי' כ' כתב דמ"מ כיון שהנ"פ אשר וקיים נוסח זה ובהכי מתוקמא ליה מאי דקאמר בגמרא בספק קדושין בתרי ותרי הבא עליה באשם תלוי קאי וכנז' ע"ש ותמהני בהכרח זה ממ"ש בקדושין הבא עליה באשם תלוי ולא ידעתי היכן נאמר זה דבכתובות דכ"ב הקשו כן גבי ב' אומרים מת או נתגרשה ושתים אומרים לא מת או לא נתגרשה אבל בתרי ותרי דקדושין לא ראיתי שהקשה כן ומדברי התוספות ושאר ראשוני' שהקשו דהלא אנן קי"ל דבעינן חתיכה משתי חתיכות הרי בכאן בחתיכה אחת פטור ותירצו דכיון דהיתה בחזקת אשת איש חשיב איקבע איסור ש"מ דבקדושין בתרי ותרי פטור מאשם תלוי ואי איתיה בש"ס תיקשי להו באופן שדברין

נ"ע ות"מ דעת הפ"ת דנקטינן לכ"ע דבספק כרת אסיר מד"ת וגם ראיתי להר"מ בן חביב בסוף ספר שמות בארץ שאשר וקיים נוסח זה אלא שכתב דה"ד באיקבע בחתיכה משתי חתיכות אבל בחתיכ' אחת גם בחייבי כרת שרי מד"ת ויש לדון מדבריו דבאיסורי לאוין גם באיקבע ס"ל להר"מ דשרי מד"ת וכן ראיתי להרב דברי אמת בקונ' דפ"ם שכתב כן להדיא ע"ש ושם ראיתי שהביא ראיה לזה ממ"ש הר"מ בפי"ח מהל' שאר אבות הטומאות כזית מן המת וכזית מן הנבילה והאהיל על אחד מהן ואינו יודע על איזה מהם האהיל ובו' או שהיו ב' אנשים אחד טמא ואחד טהור וכו' והר אין לך איתחזק יותר מזה ואפ"ה טהור משום דכל ספק דהתו' שרי את"ד :

ואחרי המחילה אינו דאיקבע איסור במקום חזקת התר הרי חזקה עדיף מאיקבע וכי קי"ל באיקבע דאסיר מד"ת היינו בספק דלא איתחזק התר ואיסור אבל באיתחזק התר כי הכא דכל חד בחזקת טהור עומד חזקה עדיף מאיקבע דחזקה מד"ת וכ"ע מודו ואילו חילוק דאיקבע פליגי בהאמוראי בכריתות די"ח ע"ש וכ"כ התוספו' בריש נדה ד"ס והלל דה"ט דשני שבילין דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה ומהרי"קו שורש קע"ב דר' הביא ראיה מזה דאזלינן בתר חזקה בק"ו בן ק"ו דמה התם דאיתחזק טומאה ודאית שהרי האחד נטמא בודאי אפ"ה מטהרינן לתר וייהו מטעם חזקה ואף דאיכא ריעותא גדולה כדפי' וכו' הרי דפשיט להו דספק דאיקבע דחמיר היינו בלי חזקה ותו ל"ת מידי שמתיר ספק גם באיקבע וע"ק ממ"ש בחולין דמ"ג גבי מ"ם אין חוששין לספק דרוסה ומ"ש משתי חתיכות חתיכות חלב ושומן התם איתחזק איסור ואי איקבע אינו בלום בחייבי לאוין מאי ק"ל מיכיה לספק טריפה דהוא בלאו ולא הו"ל לשנויי הלא התם ספק כרת אבל הכא דחייבי לאוין ואיתחזק התר כמ"ש התוספות שם וע"ק הרי אמרו בכתובות דט"ו כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומס"ט ט' חנויות מוכרות שחוטה ואחת נבילה ספיקו אסור ואמרו ומד"ת מנ"ל ודין קבוע מד"ת בנבילה מוסכם כמבואר בטו"ד וב"י סי' ק"י הרי דספק איקבע אסיר מד"ת וגם מכל הראיו' שהבאתי לעיל מבואר דבאיקבע אי אפשר להתיר לשום ת"ר וכבר ראיתי למר"ן בעץ החיים פ' שלח לך דפ"ד ע"ב שהשיב לקושיית הרש"ח והרימ"ט דמ"ש דבזדונו כרת אסור מד"ת ה"ר באיקבע לבד וה"ה באיסורי לאוין אלא משום דמאשם תלוי יליף נקיט הכי ואת זה ק"ל בדבריו שבסוף הספר ד"ב הביא דברי הכ"מ והנ"ע דא"כ איך כתב דבעריות ושבתו' ספיקן מד"ס ע"ש והרי כבר תמה על תמיהת הרש"ח והרימ"ט שהקשו כן והשיב דליתא ואיך בכאן הנ"ע דברי הכ"מ ות"מ דעת הרש"ח והרימ"ט דלהכ"מ והרלב"ח ספק אסיר מד"ת בזדונו כרת גם בלא איקבע וכ"נ מדברי הרלב"ח ולמה שנתבאר דפשט הסוגייאות ודעת רוב הראשונים דבכל מין ספק הוי ד"ת יש לנו לדון עיקר כדעת הר"מ והרא"ב"ד כן אף שיש להשיב על זה מדברי הר"מ שכתב בין בעריות ושבתות באופן שאין המחלוקת כי אם באיסורי לאוין וגם בזה נ"ל עיקר לפי קע"ר דהוי מד"ת כיון שב"נ מהנך ראייות דלעיל וגם דעת רוב הראשונים כן :

סימן קי"ט

ומאחר שנתבאר שנראה עיקר כדעת רוב הראשונים דספק אסיר מד"ת א"ל עלי חובת ביאור אי חמיר איסוריה בכל איסורי תורה דלית בהו לאו א"ר עכ"פ קי"ל איסוריה דאיכא מכח ספק ולא בתורת ודאי וכ"מ דאתי ודאי איסור תורה ודאי לכל ספק איסור וראיתי להרלב"ח א"ח סי' א' וסי' מ' וסי' ס"ח שכתב דכיון שהאיסור מכח ספק קיל איסוריה ע"ש אלא דק"ל בדבריו ממ"ש הר"ן בת' סי' נ"א במי שנשבע שלא

יחל

הא שכת הכלה כתוך עיר פירפיניין אי ווני להתיר נדרו ערב שבת כיון דאין מתירין את הנדר עד שיחול והשיב דתלוי במחלוקת רשי' והתוס' בפ"ק דפסחים דלרשי' עיקר שבועתו חל מערב שבת ולהתוס' לא חל כי אם כליל שבת והעלה שזה תלוי אי ספק איסורו מד"ס א"כ ה"נ כיון שחלות הנדר מע"ש הוא כספק אע"ג דספק תורה להחמיר אפ"ה לא מני חכם להפר דנהי דמחמירינן עליה דילמא קושטא דמילתא הוא דלא מחייב ואין חכם מתיר אלא א"כ חל הנדר אך אי ספק אסיר מד"ת כיון שמן התורה הוא מחוייב לצאת מן העיר מחמת חיוב נדרו השתא ודאי דחל הנדר מקרי דכל היכא דקאי ליה באיסור כל יהא אחרים מוחלים לו את"ר הביאה הכו' בז"ר סי' רכ"א הרי דמכח ספק אי הוי מד"ת קחשיב ליה דחל הנדר דתיהבי ליה התרה והותר הנדר בכך ואי להקל חשבינן לאיסור ספק כודאי מכ"ש להחמיר דחשיב איסורו כאיסור ודאי ואילו לדעת הרא"ח כנדון הר"ן היה לנו לחוש מספק שלא להתיר נדרו מספק ואולם ראיתי להרב הגדול מהר"ט אלגאזי נר"ו בספר קהלת יעקב דיצ"ט שהקשה בדברי הר"ן שהרי אמרו בפ' כיסוי הדם בחולין דפ"ו דהשוחט ונתנבלה פטור מכיסוי ופרשי' דכתיב אשר יאכל ותנן שם חש"ו ששחטו כינם לכין עצמם לרבנן אף דמספק אסרינן באכילה חייב לכסות דאית לן למיזל לחומרא ולהר"ן תיקשי להסוברים דספק אסיר מד"ת א"כ חש"ו ששחטו חשיב כודאי נבילה דלא קרינן בה אשר יאכל פטור מכיסוי ואמאי חייבו בכיסוי את"ר ועק"ל כדברי הר"ן מת"ש ביבמות דמ"א הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קידש בת אלינה ויבום ולהר"ן מה בכך הרי להסוברים דספק הוי מד"ת הוי כודאי דלאו בת יבום היא וכל דליתיה ביבום ליתיה בחליצה וכה"ג אמרו ברוכתי טובא אם יבא אליהו ש"מ דעכ"פ מידי ספק לא נפיק וכן קשה מה"ש בב"ק דזה מה דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא ש"מ דכל ספק דמחומרא נפיק קולא אזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא וכה"נ אמרו בכמה דוכתי כש"ס וזהו הפך דברי הר"ן ·

בי ע"כ הנ"ל ביישוב דברי הר"ן דלא דמי נדון הר"ן לכל הנהו דוכתי דהרי בשעה דקודש כניסת שבת חל הנדר מספק בין מחלוקת רשי' והתוס' שהביא הר"ן אך בכניסת שבת חל הנדר כודאי לכ"ע נהנא שיש חיוב מכח נדרו ומן חלות נדר מספק וחלות נדר כודאי וכיון דנדר ספק כמי הוי מד"ת הרי עכ"פ חל נדרו בע"ש כודאי הנד דחלות הנדר מספק והרי בידו להתיר דאי נדר ודאי אחרים מוחלים לו כ"ש נדר ספק והרי קול נדר שהותר מקנתו הותר כולו מכלל כשהתיר נדר ספק הותר גם נדר ודאי וא"כ מעולם לא התיר להחשיבו כחל הנדר לכ"ע מכח ספק דכי התיר היינו שישאל התר נדרו בע"ש דהיינו הנדר ספק שחל בעת ההיא אלא דממילא הותר הנדר לגמרי למאי דקול נדר שהותר מקנתו הותר כולו ותו נ"ק מכל מ"ש ונדקו דברי הרא"ח דאף אי אסיר ד"ת קל איסוריה:

וראיתי להפ"ת ח"ב סי' ב' שהביא דברי הרא"ח וכתב שדעתו דע"כ לא אמר הרא"ח אלא היכא דלא איקבע איסור כגון בקדושין דהוי כחתיכה ס' חלב פ' שומן שהרי לא הקל כי אם כתרי ותרי דקדושין ע"ש וק"ל דהרי כתב הר"ת בפ"ח מה' שגגות דאם עד אחד אמר אכלת חלב ואחד אמר לא אכלת חלב דחייב אשם תלוי וכתב הכ"מ בתירוץ שני דחשיב חתיכה מב"ח כיון דאיכא אחד דאמר חלב ואיקבע איסור ואף שהרא"ד חולק וגם הרא"ט בקונ' הספיקות תמה על דברי הכ"מ דלא חשיב איקבע ע"פ עד אחד מ"מ נראה דה"ד בחד לגבי חד אבל בתרי ותרי הרי תרי דאמרי נתקדשה איקבע האיסור וחשיב כחתיכה משתי

חתיכות וש"ד שגם בתרי ותרי במחלוקת שנויה חשיב ואיקבע שהתוס' בכתובות דכ"ב גבי ב' אומרים נתגרשה דפריך הש"ס הכא עליה כאשם תלוי קאי הקשו דהא כעינן חתיכה מב"ח ותירץ דחשיב איקבע כיון שהייתה בחזקת אשת איש ע"ש וגם ראיתי בשיטה מקובצת שכתב בשם תלמידי רבינו יונה דחשיב חתיכה מב"ח כיון שבנים אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה ע"ש ש"מ דלהתוס' בתרי ותרי דקדושין לא חשיב איקבע ולתלמידי רבינו יונה חשיב איקבע ומ"מ קשה להפ"ת שכ"כ בשתם ולא נרגש ·

והנה שם ראיתי להפ"ת שהשיב עוד על דברי הרא"ח דכיון דהם רבים הם החולקים על הר"מ וס"ל דס' אסיר מד"ת איך תפס להקל ע"ש ולדידי נ"ק דהרי הו"ל ס"ס להחשיב איסוריה דרבנן דהיינו ספק אי תרי ותרי ספק דרבנן הוא ותתה"ל ספיקא דאורייתא הוי ספק אי איסורי הספיקות הוא דרבנן וא"כ כהצטרף עוד שם ספק אחר הו"ל ספק דרבנן לכ"ע והיא גופא ק"ק כדברי הרא"ח דמנ"מ כנ"ר במחלוקת וה אי ספק אסיר מד"ת והרי כיון דבתרי ותרי עלינני אי הוי מד"ת או מד"ס כל שיש ספק אחר הו"ל ס"ס כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס דחשיב כה"ג ס"ס אכן נראה דבסי' א' ביאר דבריו דנ"מ אי יש מחלוקת אי חשיב ס"ס או לא דתפסינן להקל למ"ד דאיסורו מדבריהם ולמ"ד כמי ד"ת עכ"פ קיל איסוריה דאיסורו מכח ספק:

וראיתי להבו' א"ח סי' תרפ"ח כתב בשם הרו' אביוב דבי כתב הר"מ שקורין בשני חומים אינו אלא בכרך שקצתם אומרים מוקפת חומה מימות יהושע וקצתם אומרים אינה מוקפת וכו' והכו' השיב דאפילו כה"ג לא חשיב איקבע ואינו מביא אשם תלוי ע"ש וככר נתבאר שזה תלוי במחלוקת התוס' ותלמידי רבינו יונה דהתוס' קיימי כדעת הבו' ותלמידי רבינו יונה כדעת הרו' אביוב ומיהו רוב הראשונים שם וגם ביבמות פ' האשה רבה קיימי כדעת הבו' וקשה למהרו' אביוב שכתב הפך זה:

וראיתי להרי"מט בחידושיו בפ"ק דקדושין דס"ה שכתב גבי מ"ש הר"ן אמאי לא שרי מד"ת בספק קדושין מכח חזקת פנויה וז"ל ואע"פ שהם תפסו כלשונם להתירה לכתחילה לא בעו למימר דחומרא דרבנן היא אלא הכי קאמרי לית לן לומר מד"ת אוקי אחזקתה להתירה לכתחילה אלא שאם כנסת לא תצא שאין כח להוציאה מתחת בעלה אם לא היכא דאתחזק איסור כגון תרי ותרי דהוין באשם תלוי כמ"ש לעיל תרי ותרי ניהו הכא עליה כאשם תלוי קאי דע"כ השנים שאומרים נתקדשה קרי איתחזק איסור ע"ש נראה דגבי בתרי ותרי דקדושין חשיב ליה איקבע איסור וחייב אשם תלוי כדעת הרו' אביוב ותלמידי רבינו יונה וקשה היכי שביק דעת התוס' והרא"ש ושאר ראשונים ודעת הבו' וסתם כיתירא ואגב ק"ל בדבריו שנראה דאסורה מד"ת להנשא לכתחילה כיון דאיתרעא החזקה וקשה דהרי כדעת התוס' קאי והרי הרב גופיה הו"ד סי' א' סבריה דבספק כלי חזקה שרי מד"ת וא"כ כי נמי דלחזקת פנויה מכאן אכתי ספק בלא איתחזק שרי מד"ת וברוחק י"ל שכל דבריו שלא להתירה מד"ת מכח חזקה וא"כ דמכח ספק אין איסורא אלא דרבנן ·

ובעיקר דברי הכ"מ בפ"ח מה' שגגות שכתב לדעת הר"מ דחד לגבי חד חשיב איקבע איסור ראיתי למורינו הרב בס' הקרא קדש ה' מגילה לסי' תרפ"ח דקמ"ב שהקשה דא"כ בכריתות דף ח' דאמרו מאי ביניייהו ליכא איכא בימייהו הא דחד לגבי חד דמגות ליכא ואי אפשר לברר ולמ"ד איקבע ה"נ חשיב איקביע ולדידי הא נ"ק דעכ"פ קשה להר"ת דכתב דבספק אכל כשיעור גם

בחתיכה אחת חשיב איקבע הפך דעת התוס' שם א"כ לימא דאיכא בינייהו אכל וספק אי יש בו כשיעור וככר הקשה כן הרב חוון נחום בפ' ספק אכל ושם הביא בשם הרב' קורקוס שהקשה כן להר"ת ותירצו דא"כ דהוה תני לשנויי הכי אלא דבעי לאשמועיה כבייה כב' חתיכות ע"ש ומינה נ"ק גם כדברי הכ"ת ·

סימן קי"ד יש

לחקור לפי שמצינו דכל שזדונו כרת ושגגתו חטאת על ספיקו אשם תלוי והיינו ספק איסור כרת בשוגג אבל בשאר לאוי אינו חייב על שוגג חטאת ועל ספיקו אשם תלוי מי נימא מיכא דאינו כנכנס בב"ד של מעלה דלא ענש שוגג על הודאי ושוגג על הספק כי אם בדבר שחייב על זדונו כרת אבל בשאר לאו ועשה דינו כאונס דשרי דהמכלא א"ר בדבר שזדונו כרת חייבו קרבן משא"כ בלאו וא"כ דנענש בב"ד של מעלה · וראיתי להתו' ביבמות דכ"ה ד"ה אורח שכתבו וז"ל מיהו אם כמצאת טרפה לאחר שאכל הוא נענש כשוגג ולא כאונס שלא היה לו למהר כל כך ע"כ והרי הם באיסור לאו דטריפה קיימי וכתבו הוא נענש כשוגג ש"מ דשוגג נענש גם בכל חייבי לאוין דאי אמרת דהכא גרע משוגג וחשיב כפושע וכי נקטו כשוגג היינו כשוגג דחייבי כרת מלבד שאין זה במשמע דבריהם טפי הו"ל לומר הוא נענש כפושע אלא ודאי דשוגג יש עונש בכל איסורי תורה וכ"כ מת"ש התו' בסוטה דכ"ח ד"ה מה וכו' וז"ל ואפי' אם היא טהורה וכו' ולא כשאר ספיקי וכו' מיהו לא חמיר כחייבי עשה ע"כ נראה דאי לאו דעשה ספק כודאי וקאי בעשה היה נענש באיסור קיל כדקי"ל בכל דבר דחייב אשם תלוי ולא בעשה ואם איתא איסור קיל נמי לא הוה כיון דכודאי זנתה ובא עליה בעלה ליכא כרת כי אם לאו אלא ודאי דפשי'להו דאין החילוק כי אם דבחייבי כרת חייב הכתוב קרבן על השוגג אבל עונש איכא בכל איסורי תורה וכיה נראה ראיה דתנן בריש שבועות על שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורו' הזדונות והשגגות ואסיק הש"ס דקלות עשה ול"ת וחמורות כריתות ומיתות ב"ד ומדתני עלה הזדונות ושגגות ש"מ שיש עונש שוגג גם בקלות ומיהו ל"ת שי"ל דהשגגות היינו על החמורות לבד וכ"כ דהרי מבואר בש"ס ד"ז דעל פיטור אשם תלוי הוא דתני הכי דאילו ודאי שוגג חייב חטאת לאחר שנודע והרי אשם תלוי ליתיה כי אם בחמורו' גם היה נראה ראיה מת"ש בנזיר דכ"ג מי שנתכוון לבשר טלה ועלה בידו חזיר כגון חתיכה ש' חלב ש' שומן אמר קרא ונשא עונו וכו' הרי להדיא דיש עונש על שוגג ש'חזיר כספק חלב ·

ואולם ראיתי בקדושין דפ"א דהביאו הך ברייתא'וגרסי מי שנתכוון לאכול שומן ועלה בידו חלב וכו' וגירסא זו נראה עיקר דהרי בקרא דונשא עונו הוא דדריש ואין אשם תלוי על ספק חזיר כי ע"כ איני רואה ראיה לזה כי אם מדברי התו' :

ומיהו ק"ל דבנדרים דכ"ה תני כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי וכו' ופירשו הר"ן והרשב"א דלריבותא נקטיה דאע"ג דחברי'אומר שהוא טעי ולא הם ונשבע דס"ד דלא שגגה היא קמ"ל וממ"ש שבועות שגגות מותרות משמע דאין בו עונש וכן הכריחו התו'בנטין דנ"ה ד"ה לא והתוס'ובשבועות דכ"ו ד"ה את ושאר ראשונים דאין בשגגת שבועת עונש כלל ש"מ דכל דליתיה באשם תלוי אף בלא תשא דהיא מן החמורות כמ"ש ביומא דפ"ה אין בו עונש כ"ש שאר לאוי וש"ר דהא נ"ק דהרי גבי רב כהנא ור"א שכחה היה ושכחה אונס הוא ואונס גם בחייבי כריתות פטור כמ"ש בשבועות ד"ח ולא הוה לא מיחייב אכניסה אנוס הוא

וכן פסק הר"מ בפ"ה מהלכות שגגות וכתב הטעם דשוגג חייבו דהו"ל למידק ועיין בכו' יו"ד ססי' קפ"ה ושכח' דהוי אונס הוא מוכרח דהרי מיעטו מהאדם פרט לאנוס ונתלה פרט למזיד הרי דאין חיובו אלא שוגג ואי הא דרב כהנא שוגג חשיב ליחייב וכ"כ דהרי על פרט לאנוס אמרו היכי דמי ומשמ' כדרב כהנא ור"א לאו דוקא דלאונס קרי ליה שוגג :

וישוב נתיישבתי בדבר דמידי ספק לא נפיק שהרי הר"מ בפ"ט מהלכות ט"מ ודעימיה ס"ל דספק איסורו דרבנן והרשב"א והר"ן הקשו דא"כ אשם תלוי למה למ"ד חתיכה אחת שנינו ומי נימא דבהא פליגי והכ"ת ישב שם דגם הר"מ מודה דבדבר שזדונו כרת אסיר מד"ת ס"ת דלהרשב"א והר"ן ילפינן מחיוב אשם תלוי לענין איסור גרידא דבדבר שזדונו כרת חייב קרבן ועל שאר לאוי אסיר מד"ת ולהר"מ לא ילפינן מיניה וא"כ להר"מ כי אסרו מדבריה' היינו לעבור כמזיד אבל להטיל עונש על השוגג אין בו טעם כלל וא"כ כ"מ דאין בשוגג ודאי לאו או ספק לאו עונש כלל ודברי התו' שהבאתי ל"מ כלל דבסי'קי"ח ביארתי שדעת התו'דספק אסיר מד"ת וכ"כ דעת מהרי"ט חו"מ סי' א' ופר"ח יו"ד סי' ק"י בקונטרים הספקות שתירצו לקושיית הרשב"א דחיוב אשם תלוי תלוי בזה דכאיקבע דאסיר מד"ת חייבו אשם תלוי משא"כ בחתיכה אחת ולמ"ד דגם בחתיכה אחת חייב א"כ דספק אסיר מד"ת לדידיה אלא דאכן קי"ל דבעינן חתיכה משתי חתיכו'יעש ולדבריהם אף אכן נמי נימא דדוקא בשוגג דזדונו כרת דיש בו עונש ב"ד של מעלה חייבו הכתוב קרבן משא"כ באיסור לאו שלא חייב אין בו עונש כלל ועיין בת' בית יעקב סי' פ"ד ובת' פנים מאירות ח"ב סי' מ"א ·

ומידי דברי אבי אביא מאי דק"ל במ"ש רש' בנזיר דכ"ג ד"ה דאי קבע איסורא דהא מיהא הוה ידע דחדא מינייהו חלב ע"כ נראה דס"ל דחיוב אשם תלוי הוא ביודע הספק ואינפו' כן נכנס בספק איסור וקשה דהרי שם אמרו לעיל מזה אבל חתיכה ש' חלב לסתר איכון לא בעי כפרה ופירשו' דהוא סבור שומן הוא ש"מ דאין חיוב אשם תלוי ביודע הספק ואוכל וז"ל דס"ל דאיירי דידע הספק והוא טעה וסבר למראה עיניו דשומן הוא ושוב הכריחוהו מי שראו החתיכה דספק הוא והורה להם ולבו נוקפו וכן בכ'חתיכו' טעה דסבר לברר הספק דחתיכה זאת היא שומן ואכלה והורו לו דלא ידע לברר כלל ולבו נוקפו ובהכי נ"ק דהרי התו'בכריתות די"ז ד"ה ספק הכריחו דלא איירי שהיה לו ספק יע"ש וכ"כ ממ"ש שם גבי כרה נמנא על שלה דהתם לית ליה ידיעת ספק כלל גם בשבועות די"ט אמרו בשם שידיעות ודאי מחלקות כך ידיעות ספק ס"ת דידיעת ספק הוא אחר שעבר ועשה הספק וכל זה פותר פרש' הלזו אך לח"ש ז"ל שגם רש' מודה דכי אכל לא ידע ספק דטעה שבירר הספק דהרי אפשר בבירו';כמ"ש בכריתו' די"ז דכ' חתיכות ה"ע דאפשר לברר והוא דוחק דמי דחקו לכך לימא דלא ידע מהספק כי אם אחר אכילה וצ"ק שראיתי לרש' בחומש בפ' ויקרא בפ'ונשא עונו שכתב כגון חלב ושומן לפניו וכסבור שתיהן היתר וכו' הרי שהכתוב איירי דלית ביה ספק בעת אכילה וצ"ע ועיין בכריתות דאמרו לר"א אשם תלוי בא על הנבילה ורבנן פליגי עליה וע"ש בתו' וראיתי בת' נמח נדק סי' ס"ט שהבין בפשוט דחיוב אשם תלוי על שנכנס בספק איסור יעש וזה תימא דבידע הספק ואכל אינו חייב אשם תלוי כמ"ש התו' בכריתות די"ז וכמ"ש לעיל ואינו חייב כי אם היכא דלא ידע הספק וצ"ע :

סימן קכ"א עמדתי

במ"ש בת' נמח נדק סי' ס"ט דמי שאכל או עשה ספק איסור ושוב נודע דלא היה בדבר איסור כי אם היתר גמור אפ"ה נענש. דאכל ספק איסור קודם שנודע לו והביא ראיה

ראיה ממ"ש בקדושין דפ"א אשה הפרס וס' ישלח לה מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה וסיתה שותה יין צריכה כפרה וסליחה יע"ש ואחרי המחילה נ"מ דהתם כי קעברה אינו בספק איסור כי אם ודאי איסור וע"כ צריך הוא שיהיה נענש אבל כמי שאכל בספק איסור אין האיסור כי אם שנכנס לספק איסור וא"כ דין שיעמוד בשלו דאם האמת שהוא אסור נענש כודאי איסור ואם התר אינו נענש כלל ואדרבה נ"ל ראיה לזה ממ"ש התו' בכריתות דכ"ה ד"ה אורח וז"ל וי"ל דודאי ליכא איסור דמשנשחטה עומדת בחזקת התר שאכל מיהו אם נמצא' טריפה לאחר נענש כשוגג וכו'. הרי נראה דאפ"ג דהצריכו בדיקה בריאה' דמנוי כה שטרפו' כי אכיל בלי בדיקה אינו נענש כי אם בנמצאת טריפה ולא בנמצאת כשרה וזאת הפך פשיטות הרב צמח צדק · אבל קשה שיש ראיה להנ"ל ממ"ש התו' בסוטה דכ"ח ד"ה מה וז"ל ולא כשאר ספיקות · כגון ספק חלב ס' שומן ואכלו ונודע לו שהוא שומן אע"ג דצריך כפרה וסליח' וכו' הרי להדיא דפשיט להו כדעת הנ"ל וזה סותר מ"ש הם בכריתות והנ"ל ליישב דבכריתות איירי דלא ידע מספק איסור כלל דלא היה שם ספק טרפות ואכל והרי רוב בהמות כשירות ורבנן הוא דחשו והצריכו בדיקת ריאה וזה רנה לסמוך על רובא דרובא הוי דר"ת וע"כ אינו נענש כי אם בנמצאת טריפה אבל בסוטה איירי דאף שידע בספק דס' חלב ס' שומן עבר ואכלה והרי ספק לרוב הראשונים אסיר מד"ת וע"כ ס"ל דגם כי נמצא דשומן אכל נענש בב"ד של מעלה וגם ראיתי להרב חוות יאיר בהשמטות דרס"ח דפשיט ליה כדעת הצמח צדק יע"ש :

סימן קכ"ב יש לחקור דקי"ל אין ספק מוציא מידי ודאי במ"ש בנז' דמ"ב

ונדה דט"ו ופסחים ד"ט ושם כתבו התו' דספק הרגיל וקרוב לודאי אינו ספק אי בהכי לדעת הר"מ אי אסיר מד"ת וכן להסוברים דאיסור ספק הוי מד"ת אי בה"ג הוי כודאי ולקי עליה א"ד מידי ספק לא נפיק ולא לקי ולהר"מ גם בה"ג שרי מד"ת ולא אסיר כי אם מדבריהם וראיתי להר"מ בפ"ט מהל' ט"מ הי"א שכתב בור שמטילים לתוכו נפלים וכו' והראב"ד השיגו זה שיבוש וכו' אבל היה לו לומר דהוי ס"ס וכדי לבא לביאור דבריהם הן קדם אל עלי חובת ביאור דכל ספק טומאה ברשות היחיד טמא ודאי ולא טמא ספק וברה"ר טהור לגמרי שכ"כ ממ"ש בסוטה דכ"ח שרץ שעשה בו שוגג כמזיד אינו דין שיעשה בו ספק כודאי ובנדה ד"ג אמרו מה סוטה וכו' הכא נמי בספק ועשאו כודאי ע"ש וע"ש בפירש"י ד"ה מאי דלר"ש ס"ט ברה"י תולין וכ"כ התו' בגליון מ"מ למאי דקי"ל כת"ק דר"ש מינה דס"ט ברה"י עשאו הכתוב כודאי וכ"כ התו' בריש נדה שם ד"ה מעת ובשאר דוכתי וכ"כ בתשובת המיוחסות סי' רכ"ט וכן מתברר מדברי כל הראשונים וכן ראיתי להר"ש בפ"ח דתרומות מ"ח שכתב ג"כ דס"ט ברה"י הוי מד"ת כודאי טמא וראיתי להר"ש בפי"ב דפרה מ"ד דתנן בחזה מחלון של יחיד ונכנס למקדש ובמגאו המים פסולין חייב מחלון של רבים פטור שכתב דהיינו מטומאה דספק רשות הרבים פטור מקרבן דס"ט ברה"ר ספיקו טהור יע"ש ושם ראיתי להתיו"ט שהביא דברי הר"ש וכתב ונפלאתי מאד דא"כ הזאה למ"ל דס"ט ברה"ר טהור ועוד דאיך מחייבו בקרבן והרי אין קרבן בא על ספק טומאת מקדש וקדשיו כדתנן בפ"ק דכריתות עכ"ל והפלאה ואת איני יודע למה דקושייתו ראשונה כבר פירש הרא"ש שם בפירוש המשנה דס"ט ברה"ר אעפ"י שהם טהורים מד"ת היו מקבלין הזאה כדי לצאת מן הספק יע"ש ואם לא ראה פירוש הרא"ש הרי אמרו בעז' דנ"ז כי אתו לקמיה דר' ינאי אמר להו שא טבילתא בשיקעתא דנהרא זילו טבולו ופירש"י מי שאירע לו ס"ט

ברה"ר וכ"כ התו' בעירובין דל"ו ד"ה במקום וגם ראיתי להר"ש בפ"ה דטהרות שכתב דלר"ע ור"י כי קי"ל ברה"ר טהור היינו בעושה טהרות דאין תקנה ואפילו רבנן דמטהרי הא אמרי' בפ"ב דעז' זילו טבולו יע"ש והביא התיו"ט דברי בקיצור ותו מאי ק"ל דקמ"ל דאעפ"י שהיו נוהגים לקבל הזאה פטור מקרבן גם מ"ש דאיך חייבו על הספק קרבן הא תימא דכבר נתבאר דס"ט ברה"י עשאו הכתוב כודאי וחטאת הוא דחייב ולא אשם תלוי דאין אשם תלוי בא במטמא מקדש וקדשיו כדברי הרב וכ"כ הר"ש בפירוש בפ"ח דתרומו' והביא התיו"ט ג"כ דברי הר"ש ותו מאי ק"ל ודבריו צ"ע · ואי ק"ל שהרי בשבועות ד"ח ילפינן בג"ש דאינו מביא אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו ע"ש והשתא תיקשי למ"ל ריבוי והרי אשם תלוי לא משכחת לה דאם נטמא בס"ט ברה"י הא הוי"ל ודאי טמא וחטאת אית ליה לאתויי ואי בס"ט ברה"ר הא קי"ל דטהור אמנהא נ"ק שכבר הקשו התו' מזה בפסחי' דט"ו ד"ה תבית ותירצו דאיירי כגון שתי חביות ברה"י ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם נגע דשתיהן תלויות ד"ת דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות יע"ש וא"כ ה"נ י"ל דמשכחת לה כה"ג א"כ י"ל דמשכחת לה כודאי טמא ובספק אי נכנס למקדש או אכל קודש וכ"כ דעת הר"מ בפי"א מהל' שגגות ה"ה שכתב מי שנסתפק אי נכנס למקדש או אכל קודש בטומאה או לא אינו מביא אשם תלוי יע"ש ואת זה ק"ל בפירש"י בערובין דל"ו ד"ה ספק טמאה וז"ל דקודם שהכניסה שם נולד לה ספק ולא היה שם הכשר עירוב המעול' ע"כ וקשה ממ"נ אי ברה"י ודאי טמאה היא ואי ברה"ר ספיקו טהור ועירובו עירוב וראיתי להתוס' שם ד"ה אבל כגון שהיו ב' שבילין וכו' דליכא חזקה כלל נראה דדחו פירש"י דאי ספק טמאה לוקמה אחזקתיה דמעיקרא דטהורה היא וכן פירש בדבריהם הרב מאיר עיני חכמים ע"ש והדבר קשה דבלא"ה לא משכחת לה דאי ברה"י אין בו ספק כלל ומאי תיתי לטהר ואי ברה"ר הא קי"ל דטהור וכעין מה שהקשו הם בפסחים דט"ו ד"ה תבית וט"ר שדבר זה שאנו דנים אי חייב קרבן חטאת על ס"ט ברה"י במחלוקת הוא שנוי בירושלמי דנזיר בפ' ב' נזירים שאמרו נזיר שנטמא בספק טומאה דה"י ואינו בפסח רבי הושעיא רבה אמר הנזיר מגלח רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח דתנינן תמן כל טומאות מן המת שנזיר מגלח עליהם חייבין עליה על ביאת המקדש וכו' יחיד שנטמא בספק דה' בפסח ר"ה רבה אמר ידחה לפסח שני ר"י אמר משלחין אותו דרך רחוקה וכו' ע"ש ולמה שנתבאר כודאי דקי"ל כרבי הושעיא דאמר דנזיר מגלח עליה' ומינה דהוי ודאי דאי לא הא קעביר הקפה וכעין מה שהקשו בת"ם בבלי בנזיר דנ"ז גבי שני נזירין שאמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא' מגלחין ומביאין קרבן ואמאי דילמא לאו טמאים נינהו וקעביר הקפה ומשני באשה וקטן וא"כ כיון דהתיר לגלח על ס"ט ברה"י ר"ה רבה ש"מ דכודאי הוי מד"ת וחייבין עליה על ביאת המקד' והר"מ אעפ"י שלא פסק דמגלח על ס"ט ברה"י כ"כ דעתו ממ"ש בפ"ו מה' קרבן פסח ה"ז יחיד שנטמא בספק רה"י ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וכו' וזהו כר' הושעיה במחלוקת שני ש"מ גם במחלוקת ראשון דקי"ל כר"ה נגד ר"י דהוי טמא ודאי מד"ת וכ"כ להכריח שהרי כתב הר"ם בפ"ג מה' ט"מ ה"ב שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה ד"ת יע"ש ואי אמרת דאינו מגלח על ס"ט ברה"י נ"ל דאינה מד"ת וזה תימה דהרי מוכח בסוטה דכ"ח ובשאר דוכתי וכ"כ מדברי רוב הראשונים וכ"כ מדבריו בפי"ח מהל' שאר אבות הטומאות ואצ"ג דרז' עכ"פ ס"ל דאינו מגלח עליה הא נ"ק דז"ל דאיהו ס"ל דלא מני יליף מסוטה ואיסור בספקו' דרבנן וכ"ש במקום חזקת טהור דשרי מד"ת ואי ק"ל

לרז' מרחינן כפ"ב דפרה א"ר דמזה מחלון של יחיד חייב הטאת ובפי' הר"ש דמחלון של יחיד היינו כנטמא ס"ט כרהו או שדינו כס"ט כרהו וא"כ לרז' תיקשי היכי מחייב עליה על ביאת המקדש הא נ"ק לפי פירוש הר"ת כפס"ו מהל' פרה ה"א דהדרבה יש ראיה לפירושו מהך דרז' דירושלמי ולהר"ש י"ל דרז' א"כ דמפרש הכי אך ר"ה רבה ס"ל כפשטיה ומחייב קרבן עליה א"ק דהתו' יבמות די"א ותוספי הרא"ש והרשב"א גבי מ"ש גרת סוטה אסורה הבלו דסוטה עשה הכתוב ספק כודאי להחמיר ולא להקל וא"כ מינה לס"ם כרה"י להחמי' הוא שעשה ספק כודאי דהרי מסוטה יליף וה"ל דיין לבא מן הדין ואיך יביא קרבן להכניס חולין לעזרה ואיך יגלח עליה וגם ראיתי בהך ירושלמי שאמרו גבי ניכור שנטמאו בס"ט כרה"י יפשו כספיקן ולא יטמאו טומאת ודאי דלחומרין עשה רבי הושעיה זעג וז"ל דכל דאיכא חומרא וקולא כענין אחד דיינינן כודאי כגון גילוח נזיר אי חשיב טומאה כיצי גילוח ואי נכנס למקדש חייב קרבן אבל לטמאות עצמן בטומאה ודאי כלי הכרח לא עשה הכתוב ספק כודאי א"כ ז"ל כמ"ש התו' כדה ר"ג בגיליון ד"ה ואי דהלכו' טומאה אירוש הם דבך הוו גמירי א"כ ה"ג ז"ל כך הוו גמירי ואולם ראיתי להרב מראה הפנים בפירוש הירושלמי שם שהעלה כדעת הר"מ דס"ט כרהו אינו אלא דרבנן כיון דאיסור כל הספקות לדעתו הוא דרבנן :

ובדבריו ראיתי להרב בתי כהונה חלק א' בית ועד דף כ' שנידר לפרש כן בדעת רבינו ואני תמיה עליהם שהרי כתב הר"מ בפ' ט' מהל' טומאת מת בור שמטילין לתוכו נפלים המאהיל עליו טמא דין תורה וכו' והרי שבא מידי ספק טומאה לא יצא דדילמא גררוהו חולדה ואדרבא כתבו התו' בפסחים דף ט' ד"ה דספק זה הוא ספק הרגיל וקרוב לודאי שגררוהו יעש ואי בספק כזה כתב דטמא מד"ת מכ"ש בכל ספק שקול בס"ט ברה"י דהוי מד"ת כפשט הסוגיות וכדעת שאר הראשונים וכ"ת דספק מתיר נגד ודאי איסו' חמיר טפי והוי מד"ת וה"כ ודאי נפל וספק גררוהו ואה"כ דס"ט כרהו' כגון ספק נגע דשרי מד"ת קשה היכי פריך הש"ס ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא חבר שמת וכו' וכן מברייתא בשפחתו של מציק ואם איתא עכ"פ תיקשי דהלכה דוחות דבספק תורה להחמיר לפחות מדבריהם וכ"ש להתיר ספק מתיר נגד ודאי איסור כי ע"כ עכ"כ ליישב כמ"ש התוס' שם ד"ה זאת דהספק מתיר הוא ספק הרגיל וקרוב לודאי יע"ש ומה"ט יקס"ד דאתי ספק מתיר כזה ודחי ודאי איסור ודחו דל"ת להתיר ומיהו עכ"פ לא יתכן לומר שיהיה חמור זה מספק איסור וכיון שכתב בספק כזה דהוי מד"ת מכ"ש בס"ט כרהו' כגון ספק נגע דהוי מד"ת הפך דעת הב"כ ומראה הפנים וש"ר דאדרבא דברי הר"מ אלו מורים כדבריהם שהרי שיים דכל הטומאות שהם משום ספק הם של דבריהם ואין טמא מד"ת אלא מי שנטמא טומאה ודאי וכו' הרי להדי' דאין ספק טומאה מד"ת כלל וא"כ ע"כ ליישב כהך סוגי' דס"ד דש"ס היה דספק הרגיל הוי כרובא וחזקה דמהני מד"ת להתיר ודאי איסורים קמ"ל דאפי' הכי ספק מקרי ואין ספק מוציא מידי ודאי ולמסקנא דספק נגד ודאי הספק במאן דליתיה ואפילו שיהיה ספק הרגיל א"כ הו"ל כודאי איסור וע"כ הוי מד"ת וכן ראיתי להר"ת בן חביב בקונטרים הספק שהעלה כן כדעת הר"מ וכן נראה דעת הרא"מ בקונ' הספק ולפיז' צ"ל דפוסק כרז' דאינו מגלח על ס"ט כרהו' ומיהו מה שפסק בה' ק"פ דנטמא' בס"ט ידחה לפסח שני צריך טעם למה פסק כזה' כרבי הושעיא וגם דעת הרא"בד נראה כן שהרי לא השיגו דס"ט ברהו' הוי מד"ת לכ"ע וכי תלה הטעם בס"ם צ"ל דקאי כדעת התוספות דבספק הרגיל לא החמירו הש"ס גם כרהו' ולמדנו דלהר"ת ולהרא"בד בספק מתיר נגד ודאי איסו' הוי מד"ת ולקי עליה כודאי וראיתי לרש' ר"ם ודאי טבילי שכתב ואתי ספק זה ומוציא פירות אלו מידי ודאי טבל משום דרוב חברים מעשרים הם מיד התם ודאי וודאי הוא כי היכי דפשיט לן דסבילי מעיקרא ה"נ פשיט לן דעשרינהו ואין נמנום והילוך אחר הרוב כדבר אלא חזקה ודאי על כל החבירים וק"ט דהרי בפ"ק דחולין דף י' ילפינן מקראי דאזלי' בתר חזקה ואזלינן בתר רובא ובקדושין דף פ' אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ אי לס"ד פריך דאתי ספק דאיכא רוב ודחי ודאי איסור היכי דחי דהוי ודאי וודאי דאיכא חזקה והרי רוב עדיף מחזק' וה"ל דגבי רוב מינו דחשו למיעוט מצוי במו בסבלונות ונושא נשים שאין להם סוף כמ"ש התוספות יבמות דף קי"ט וכן בדיקת הריאה כתבו הראשונים הטעם דהוי מיעוט המצוי וס"ל דספק הרגיל להתיר חשיב כרוב להתר ומיעוט מצוי לאסור ולכי אסיק אין ספק מוציא מידי ודאי היינו דקי"ל דחיישינן למיעוט מצוי ועלה פריך דהרי הכא התירו אף על גב דהוי מיעוט מצוי לאסו' דהוי כספק הרגיל ודחו דהתם ודאי הוא דחוקה על כל החבירים ופירושו דאין כאן מצוי אלא רוב גמור ולהכי התירו וחזק' דנקטו היינו רובא דחזקה דאתי מכח רוב הוא דכה"ג אמרו בחולין דף ט' נשחטה בחזקת היתר עומדת והיינו חזקה דאתי מכח רוב דרוב בהמות כשירות כמ"ש הרא"ש והריטב"א והר"ן בפ"ק דחולין דף י"א גבי אתיא מפרה אדומה עי"ש ומיהו שמעינן מפרש"י דספק הרגיל חשוב כרוב נגד מיעוט מצוי והרי דבר ברור הוא דבי קי"ל דחיישי' למיעוט מצוי אינו אלא דרבנן ומינה לספק הרגיל המתיר נגד ודאי איסור אינו אלא דרבנן וכ"כ דעת התוספות בפסחי' דף ט' ד"ה ספק שספקו דס"ט ברה"י גם בס"ס קי"ל לאיסור ותירצו דשאני הכא דהוי ספק הרגיל יע"ש ש"מ דספק הרגיל עדיף טפי מס"ס והרי ס"ס היתר גמור הוא בכל איסורי תורה נגד ודאי איסור א"כ מינה לספק הרגיל דשרי מד"ת נגד ודאי איסור ויש לדחות דשאני הכא דהוי ס"ס והספק א' הוא ספק הרגיל ועי"כ התירו גם בס"ט ברה"י ואה"כ דספק הרגיל לחוד אינו כס"ס ואי ק"ל להר"מ שכתב בפ"י מהלכות כלאים הכ"ז דבגד שאבד בו חוט פשתן וצבעו ואם לא ניכר מותר שמא נשמט והלך לו שאיסור הספיקו' דרבנן לפיכך הקלו בספק והרי הכא דודאי בגד כלאים הוא וספק אם נשמט או לא דאף א"ת דהוי ספק הרגיל וקרוב לודאי שנשמט כיון שאינו ניכר בצביעה הרי דעתו גבי בור שמטילין נפלי' דטמא מד"ת א"כ ה"נ ליהוי כלאים מד"ת אי מהא י"ל כיון דאסיק הש"ס דניכר בצביעה וזה כבר נצבע ובדק ואינו ניכר מוכרח מילת' דנשמט והלך לו ועדיף זה מכל הספק הרגיל דספק זה הוי כודאי ותוציא מידי ודאי וכה"ג חילק הרי"מט בקונ' הספק לקושית הר"ש חיון יע"ש אך את זה ק"ל מה"ש הר"מ בפ"י מה' עדות ה"ג שכתב וז"ל או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט פשתן וכיוצא בו הרי הוא פסול מדבריהם והרי הכא דע"כ בלי צבעו איירי דאי צבעו אין בו איסור כלל כמ"ש הר"מ בפ"י מה' כלאים ובלי צבעו כיון דודאי יש שם כלאים דאינו בטל כלל ואין כאן ספק אלא אם נשמט דהוי ספק שקול והרי אין ספק מוציא מידי ודאי ואי בספק הרגיל כתב דהוי מד"ת כ"ש כאן וכבר ראיתי להרב לח"מ שתמה בדברי הר"מ דמ"ש בפ' י' מהל' כלאים נראה דבבגד שאבד בו חוט פשתן ולא צביעו דאסיר מד"ת ואיך כתב כאן דלא אסיר כי אם דרבנן וכתב ליישב דמ"ש בגד שאבד בו חוט פשתן אינו פירוש שישנו בבגד אלא שאינו ניכר אלא שהוא ספק אם הוא שם או לא ולכך התירו על ידי צביעה כיון שיש ספק אי יש שם כלאים ובלי צביעה איסורו מדבריהם וכיון שצבעו ואינו ניכר הקלו את"ד יע"ש וק"ט דהרי אמרו עלה בנדרים דס"א זאת אומרת שנות בטילות לעתיד לבא והרי כתב הרשב"א ז"ל בחידושי אגדות

אגדות בפ"ק דברכות הביאו בספר עין יעקב גבי הא דתנן ובי הוכירין יציאת מצרי' לימות המשיח דמ"ש בטילות לעתיד לבא ביאורו לאחר המות המשרבין שמת נעשה חפשי מן המצות וכדרבי יוחנן ורבי אמי חולק וס"ל דמת בקטן דאינו מוזהרים עליו שלא לספות לו איסור בידים ע"ש וא"כ לדברי הלח"מ דבגד שאבד בו כלאים היינו מספק ואיסורי הספיקות הוא מדבריהם והרי דעת הרשב"א בת' סי' כ"ב והר"ן דמותר לספות לקטן איסורים דרבנן דלא הצמידו רבריהם אלא אגדולי ישראל וא"כ איך אסר כאן רבי אמי דבאיסור דרבנן אף אי חשיב כקטן שרי ואף להר"ת בספיו' מהלכות מאכלות אסורות שאסר גם בדרבנן כבר כתב הטעם משום חינוך שירגיל הקטן שיקיים לכשיגדיל שזה לא שייך כלל במת וע"ק דמדתני אבל עושה אותם תכריכין למת נר' דלא הותר במת כי אם כלאים דרבנן דאי גם כלאים מד"ת הותר בו מאי קמ"ל הכא דשרי כיון דאינו אסור אלא דרבנן וזה אינו דגם כלאים מד"ת הותר במת כדתנן בפ' ט' דכלאים וכן פסק הר"ת וע"ק דהרי אמרו עלה נובעו ומותר ואמרו מכ"ל ותסני כדתנן בודק עד שמגיע לספק ואי ליכא איסור ערב בטלה וכו' הרי דנביעה בכלאים כבדיקה בגל והרי בגל איירי שיש שם ודאי מת בגל אחר אלא דעל ידי בדיקה תלינן בעורב ומיבה לאבד בו חוט פשתן בודאי שיש בו חוט פשתן ועל ידי בדיקת נביעה תלינן שנפל ש"מ שגם בודאי כלאים איירי הפך דברי הלח"מ גם עיקר קושיתו דמת"ש בפ' י' מה' כלאים הבו' ונבואר דבלי נביעה אסיר מד"ת איני רואה בו הכרח כלל שהרי שפיר אפשר לפרש דביון שאבד בו חוט פשתן לבר דעשוי להשמט א"כ גם בלי נביעה אינו אסור אלא דרבנן כיון דמירי בספק שמא נפל לא יצאנו ואי קשה על דבריו הוא דהרי בפ' ט' דטומאת מת כתב אפילו בספק הרגיל דאי ספק מוניא מירי ודאי הוי מד"ת וכ"ש כאן וע"ק דאי אביר דרבנן היכי פשיט מינה דמצות בטלות לעתיד לבא וכאמור וראיתי להרב דברי אמת בקונט' רפ"ה שהביא דברי הלח"מ וכתב על דבריו ושפתים ישק יעש ואחרי המחילה איני הולמו לא כדברי הר"מ והש"ס וגם מכל מה שבארתי ודברי הר"מ בפ' י' מה' ערות נ"ע אצלי ·

ועל עיקר קושית הרא"ב"ד דת"ל דהוי ס"ם תירץ הכ"מ שרינים אחרים שנזכרו בפ' ז' ושם ספק א' והתירו והנראה שנתכוון למ"ש בפ' גל טמא וכו' דהתירו בבדיקה ואמרו בנידה דס"א דס"ט איסור ערב נטלו ואי מהא ל"ק דהרי אמרו שם גבי כלאים איסור ע"ש והרי הרא"ב"ד בפ' י' מהלכות כלאים השיג להר"מ דקי"ל כל ספק תורה להחמיר וכוונתו דאין כאן ספק אלא ודאי דאיסור נתר היינו דקרוב לודאי שנתר ה"נ מ"ש איסור ערב נטלו היינו דחשיב בודאי אלא דהר"מ לשיטתיה אזיל דבגל ובלאים במי מירי ספק לא יצאו עוד תירץ הכ"מ דלא חשיב ס"ם דרוב המפילות דבר טמא הם מפילות והרי"מט תמה דהרי רובא מד"ת וא"כ אכתי תיקשי דאין ספק מוניא מירי ודאי והרב מ"ל השיב עליו מעיקר הסוגיא דפסחים שאמרו דההתר משום ס"ם היא ומה שהיה נ"ל ליישב לזה כבר קדמני הר"מ בן חביב בקונ' הספק יע"ש וכשאני לעצמי שנראה שהם חלוקים ברוב וזה שהוליד הכ"מ דליכא רוב בזה ק"ל שהרי אמרו בנידה דכ"ט עברה כהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליין ילדן ואסיק הש"ס דה"ה בהוחוק עוברה וכן פסק הר"מ בה' איסורי ביאה ובה' מחוסרי כפרה ע"ש וכיון דתני בסתם דספתו של מניק שטיהרו חכמים לכהן נראה דגם אי הוחוק עוברה טיהרו ולדברי הרי"מט והמ"ל צריך לומר דאיירי בלא הוחוק עוברה ותיבו קשה איך לא נרגשו מבק סוגיא כאילו אין וכד בש"ס לרוב וזה גם מ"ש סכ"ם

לרא"בד דכאן נראה דעתו דספק איסורו ד"ת וזה סותר מ"ש בפ' י' מהל' כלאים וכן הקשה הר"ש חיון סימן מ"א והרא"נח מ"א סימן ס' והרי"מט חי"ד סימן א' שמיה ראו כן תמהו מי הגיד לו דכאן סובר הרא"בד דאיסור ספק מד"ת והנ"ל כישוב דברי הכ"מ שהבין כן במ"ש והו שיבוש גדול דמאי שיבושיה דהי מדבריהם המה ראו להקל בקצת מקומות והרי בפ' י' מהל' כלאים כתב הר"מ שהתירו בספק ולא השיגו שם שום שיבוש גם בפ' י"ו מה' שאר אה"ט כתב שהתירו ס"ט ברה"ר ולא השיגו גם בריש פ"ק דקדושין התירו ממזר בשתוקי דהוי ספק כיון שהתירו שכתוב כי ע"כ הבין בפי' השגת הרא"בד והו שיבוש שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורית' לחומר' הבונה ספיקא מד"ת הוא לחומרא וזהו ספיקא דאוריתא הי' פירושו וא"כ בספק זה מד"ת הוי דאסיר וע"כ צ"ל דהתר משום ס"ם וזה נ"ל מה שהבין הכ"מ בדברי הרא"בד ועיין בשער אפרים סימן צ"ט הרבה להשיב על הכ"מ ול"ק שכוונת הכ"מ דכיון דאיסור הספק מדבריה' ראו להקל בקצת מקומות ומוהר"א שאנררי בספר נביצות עולם האריך להשיב כדברי הש"א ול"ק מכל דבריו וכמובן ·

סימן קכ"ג ואגב

ראיתי להר"מ בפ' א' מה' טמאי משכב ומושב הרי זה שכתב טומטום ואנדרוגינוס שמצאין בלובן ובאודם מספק ואין חייבין עליהם על ביאת המקדש ראה לובן ואודם כאחת אין חייבין עליהם על ביאת מקדש וקדשיו ודבריו הם דברי ר"נ בנדה דף כ"ח יע"ש והנה ראיתי בספר צרור החיים בה' טומאת מת דקל"ה שתמה על דברי הר"מ אלו שהרי פסק הר"מ בפ' ג' מה' מחוסרי כפרה הרי זה בשומטו ואנדרוגינוס דמטמאין בלובן ואודם מספק ומביאין קרבן ואינו נאכל יע"ש ותס אני על דבריו מאי ק"ל דבי פטר התם בראה לובן ואודם כאחת היינו בנכנס למקדש בשוגג דחייבו הכתוב קרבן עולה ויורד ומיעט הכתוב מוכר עד נקבה שיהיה זכר או נקבה ודאי אבל אה"כ דכיון דנטמא מספק אינו כשאר מזוב כי אם בקרבן לזיבתו דחטאת העוף הוא דבא על הספק כמ"ש בנזיר דף כ"ח ותו מאי ק"ל ושם ראיתי שהקשה בשם מהר"י ן' פורנה דבפי"א מה' שגגות ה"ב כתב דאינו מביא חטאת העוף ספק כי אם מצורע לאכול בקדשים והרי פסק בפ' י' מה' מצה"ק ה"ש דטומאת אסור לאכול בקדשים וגם בזה לא ידעתי מאי ק"ל דלא הזכיר חטאת העוף ספק כי אם בקרבן זב ויולדת דקרבנ' קבוע הוא חטאת העוף אבל טמא מקדש וקדשיו שהוא קרבן עולה ויורד ובעשיר מביא חטאת בהמה לא רבי ביה שיביא חטאת העוף ספק ונ"ל דמכאן ראיה דאין חטאת העוף ספק בקרבן עולה ויורד מדלא מוקי לפיטור דמוכר עד נקבה דאתי לפטור חטאת ספק בראה לובן או אודם אבל ראה לובן ואודם יהיה חייב אלא ודאי דגבי קרבן עולה ויורד בלי מיעוט זה היה פטור מחטאת העוף ספק ואם כן ע"כ דלפטור בראה לובן ואודם כאחת הוא דאתי ·

סימן קכ"ד עוד

יש לחקור דקי"ל ספק תורה להחמיר אם יש לחלק בין ספק איקבע כגון חתיכה מב' חתיכות לחתיכה ספק חלב ספק שומן דלא איקבע שהרי בבריתות די"ח פליגי בה תנאי ולמורא' בחיוב אשם תלוי אי מיחייב גם בלא איקבע וקיי"ל כר"נ דלא מחייב כי אם באיקבע כמ"ש הר"מ בפ' ח' מה' שגגות וא"כ י"ל דה"נ בספק דלא איקבע ספיקו להקל א"ד לא שנא והנה אמת שהיה פשוט וברור בעיני דלא שנא אבן ראיתי להרי"קש בת' סימן ל"ב בספק הקראין שכתב ועוד עיקר גדול בדין זה דבל ספק שלא איקבע האיסור לאו ספק מיקרי אלא אחזוקי איסור בכדי הוא וכמ"ש בכריתות דף ז"ח מימרה דר"נ ופסקה להלכה הר"מ פ"ח מה' שגגות וז"ל וגמו

לא נודע אם נסתפק לו אם שגג וכו׳ ואע״ג דלכתחילה אפי׳ בכה״ג אסיר קלים איסוריה וכו׳ הנה מבואר דעתו דספק דלא איקבע לאו ספק מיקרי אלא דלכתחילה חשו בו חכמים וגם מצאתי לו חבר בסברא ואת למהר״א אביגדור הביאו ב״י א״ח סי׳ תרפ״ח שהיה קורא תגר על מנהג העולם במוקפין חומה לקרות בי״ד ובט״ו דע״כ לא כתב הר״מ שקורין בי״ד ובט״ו אלא בכרך ספק שמקצתם אומרים מוקפת מזמן יהושע ומקצתם אומרים אינה מוקפת אבל כל שאין יודעים בה כלל לא מקרי ספק והביא ראיה ממ״ש הר״מ בפ״ח מה׳ שגגות אינו חייב באשם תלוי וכו׳ הרי דלא מיקרי ספק להתחייב אשם תלוי עד שיהיה שם איסור קבוע ומינה נשמע בעיר מוקפת חומה ואין יודעים בה אם היא מוקפת מימות יהושע או לא דלא באה לכלל ספק כלל ואין קורין בה אלא בי״ד בלבד שהוא קריאה לרוב העולם והב״י השיב דאין הנדון דומה לראיה וכו׳ הרי שדעת הר״א אביגדור נראה דספק דלא איקבע לאו ספק מיקרי כלל ונראה שהוסיף יותר על דברי הרוקח דספק דלא איקבע בשל תורה נמי אזלינן להקל ולהרוקח מודה דחשו בו חכמי׳ להחמיר לכתחילה והב״י חולק וס״ל דספק גמור הוי אלא דבאשם תלוי גזרת הכתוב שיפטר בלא איקבע ולא ילפינן מיניה והיה נ״ל ראיה למהר״א אביגדור ממ״ש בחולין דף נ״ג אמר עולא ישב לה קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא ומ״ש מספק דרוסה דקסבר אין חוששין לספק דרוסה ומ״ש מב׳ חתיכות התם איתחזק איסור הרי דכי אסרינן בספק אינו אלא באיקבע איסור או באיתיליד ריעותא כדאסיק הש״ס ומינה התירו ישב לה קוץ בושט ואולם ראיתי להתוס׳ שם ד״ה שאני וכחתיכה אחת ש׳ חלב ש׳ שומן אע״ג דלא איתחזק איסור לא איתחזק נמי היתר אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשירה ע״כ נראה דפשיט להו כהתו׳ דגם חתיכה א׳ ספק מקרי וכי תירצו איתחזק איסור היינו לריבותא דמלבד דלא איתחזק היתר איתחזק איסור ואי הוה ק״ל מחתיכה אחת הוה משני שאני הכא דאיתחזק היתר וב״ת שהתו׳ ק״ל אמאי לא מותיב לעולא דאיכא ת״ד בכריתו׳ דין שגם בחתיכה אחת מחייב אשם תלוי וא״כ דלמאי דקי״ל כאידך יש להתיר ספק דלא איקבע זה אינו דאי קי״ל כת״ד דבעינן איקבע מעיקרא מאי הוה ק״ל לעולא מת״ד דגם בחתיכה אחת מיחייב אימא דעול׳ ס״ל דבעינן איקבע כדקי״ל ותו דכיון שהעלו דכי התיר עול׳ היינו משום חזקה מינה דבלא חזקה גם בספק דלא איקבע הוה אסיר הפך דעת מהר״א אביגדור ועי״ק דאנן קי״ל דחיישינן לספק דרוסה וגם חוששין שמא הבריא ואעפ״י דהבהמה בחזקת כשירה מינה דכי קי״ל ספק תורה להחמי׳ הוא גם בלא איקבע הפך דעת הר״א אביגדור וגם קשה דבכולי ש״ס מבואר כן דגם כה״ג אזלינן להחמיר דביצת בשר הוא כביצי להצריך צל וזה ואין לחשוד שיהיה חולק בזה מהר״א אביגדור כי ע״כ נראה שגם הוא מודה דחשו חכמים לאסור גם בלא איקבע אלא דגבי מקרא מגילה דרבנן דקי״ל ספק דרבנן להקל ומדינא ספק מוקפת חומה בכה״ג לקרות בי״ד זמן רוב העולם דאילו בט״ו הא קי״ל ספק דרבנן להקל אם לא שהר״מ כתב דיקראו בי״ד וט״ו ועל זה קרא תגר שגם הר״מ לא חייב כי אם בספק גמור דהיינו באיקבע אבל בלא איקבע דמדינא שרי גם בשל תורה אלא שחשו בו חכמים ועשאוהו כספק א״כ לגבי מקרא מגילה דרבנן אין סברה להחמיר בספק זה כלל ונמצא דמהר״א אביגדור כדעת הרוקח לגמרי קאי והב״י השיב על עיקר ראיה ואת דמאשם תלוי ליכא למימר דשאני התם דכתיב מכל מצות ויש אם למקרא והלכך לא ילפינן מינה דהתם לאו משום דלא הוי ספק הוא אלא משום גזרת הכתוב דלא ליחייב עד דאיקבע איסור אלו דבריו ואני תמיה בדברי כולם וגם להב״י שחלק למהר״א אביגדור מסברתו והרי הרשב״א בתורת הבית דק״ב הביא

דעת הר״ת דספק איסורו מדרבנן מדהתיר קרא ספק ממזר והביאו דלרש״י אסיר מד״ת וראיה מקדושין דל״ט גבי חדש דהוצרכה להתיר ספק ערלה בח״ל בהלכה וגם דא״כ אשם תלוי למה למ״ד לא בעינן חתיכה מב׳ חתיכות ומי נימא דבהאי דינא פליגי אי ספק אסיר מד״ת ועוד דבדוא דחולין אתינן למיפשט דמהני רוב משבירת עצם דפריך וניחוש שמא ניקב קרום של מוח ואם איתא ת״ל דספק שרי מד״ת ועש וכדבריו כתב הר״ן בפ״ק דקדושין וכת׳ סימן נ״א ועם הרי דבאיקבע איסור כ״ע מודו דאסיר מד״ת ובלא איקבע הוא דפליגי דלהר״מ שרי מד״ת ולרש״י והר״ן והרשב״א וכן דעת רוב הראשונים אסיר מד״ת והשתא קשה להרוקח והר״א אביגדור דכיון שדעת רוב הראשונים דספק דלא איקבע אסיר מד״ת והביאו ראיה מאשם תלוי גופיה והיינו דפשיט להו דגם לדידן דבעינן איקבע היינו מגזיר׳ הכתוב הוי ולאו דלא ספק מיקרי וא״כ דאסיר מד״ת ואיך הביאו הם ראיה להפך וגם להר״מ מודה הוא דספק גמור הוא שלא דהתיר הכתו׳ מדהתיר הכתוב ספק הממזר אבל בלאו הכי הוה אסיר מד״ת אף ע״ג דאינו חייב אשם תלוי הפך דבריהם וראיתי גם בחולין דף י׳ אמרו מנ״ל דאזלינן בתר חזקה ויליף לה דכתיב והסגיר את הבית ודילמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורה ולדבריו מה זו ראיה אימא דהא לא מקרי ספק כיון דלא איקבע ולא משום חזקה ושם כרי״א יליף דאזלינן בתר רובא משבירת עצם וניחוש שמא ניקב קרום דמוח ודכוותיה מכמה ראיות ואם איתא מה ראיה מכל הני דלא איקבע ולאו ספק מקרו כי היכי דנצריך רוב להתיר הספק אלא ודאי דגם ספק דלא איקבע ס׳ גמור חשיב הפך דבריהם וגם להב״י קשה דהיה לו לחשיב מדברי הראשונים ולא מסברתו ׃

סימן קכ״ה והואיל דאתי לידן דברי הר״מ בפ״ח מה׳ שגגות ה״ד

שפסק כר״נ דהטעם דבעינן ב׳ חתיכות דאיקבע איסור ואי אכל נוי הראשונה ואכל ישראל השניה לרבא ור״ז פטור ולר״נ חייב והכ״מ תמה עליו דבכריתות דהא פליגי בה ת״ק ורבי ולת״ק אכל נוי הראשונה פטור וכיון דלרבא ורבי זירא אתו כרבנן דרבי אמאי שבקינהו ופסק כר״נ וכרבי דיחידאה היא וצ״ע והתוי״ט בריש פ״ד דכריתות כתב ליישב כיון דהש״ס סידר דברי ר״נ אחר רבא ה״ט דס״ל דהלכתא כר״נ שכ״כ הרא״ש פ״ק דב״ק אבל הא ק״ל דקודם רבא קאמר סתמיה דש״ס דטעמא דיש אם למקרא וא״כ תיקשי סתם דש״ס אהדדי אלא ודאי דהש״ס ס״ל הטעם דיש אם למקרא והיינו נמי טעמא דקבע לרבא קודם ר״נ משום דאיהו קאמר נמי כסתמיה דש״ס וזהו שצ״ע כיון דמדאם דהכי סבר סתם הש״ס את״ר ולדידי ל״מ דהרי חייא בר רב ורב אסי קדמו לרבא ור״נ ואינהו סברי דביש אם למקרא תלוי כדעת רבא ע״כ הביא קודם דברי רבא דקאי כשיטתם ולאותובי לכולהו הנך תיובתי דאותיב גם מה שהכריח דסתמיה דש״ס מוקי לחייא בר רב ור״א דפליגי ביש אם למקרא הא נמי ל״מ דמנ״ל דלא ידע הש״ס טעמם להדיא דביש אם למקרא פליגי וכי קאמר במאי קמפלגי רב אשי סבר לאו מסתם הש״ס מדעתם קאמרי הכי כי אם דידעו דבהכי פליגי להדיא וגדולה מזו כתבו התו׳ בב״מ דכ״א דבעי מנא פירות מפוזרין ובמה אמר רבי יצחק קב בד׳ אמות דצריך לומר דרבי יצחק גופיה בעי ובמה יעש כי ע״כ רואה אני דנדקו דברי הכ״מ א״כ י״ל דאף אי נקיט הש״ס טעם זה היינו דטעם זה פליגי בה תנאי אי יש אם למקרא ואין לנו לחדש טעם בסתם כי אם טעם המפורש בתנאים ואין לנו לחדש בשם טעם חדש כי אם היכא שאמרו כן להדיא והוא ז״ל כתב ליישב דחזינן לקמן בכריתות דכ״ג דר״ע ורבי יוסי סברי על כרחין שמעא דהא מחייב

לשני

לשני שאכל חשניה אע"ג דכתירנא דאכיל ליכא חנות חשו"ת פסקו לדר"כ וכדבריו כתב הלח"מ לישב כפ"ח מה' שגגות גם ראיתי להרב ברכת הזבח בכריתות די"ו שישב כן ותמה לרש"י בכריתות דכ"ג ר"ה וה שכתב דלא בעי חתיכה מב' חתיכות דליתא דא"כ איך יתרצו האמוראי שבכאן משנה זאת וע"כ כמ"ש ותמה להכ"מ שהניח דברי הר"מ בצ"ע והדברים פשוטים · ותוכרחין א"ר ז"ל והאמת ריש לתמוה לכולם דמה ראיה היא ואת איתא דת"ק ור"ש. ודיו ס"ל דגם בחתיכה אחת מחייב וכי נקטו כב' חתיכות היינו משום ר"ש דס"ל דב' מביאין חטאת ורבי יוסי ס"ל אין מביאין ושוב אחר החיפוש ראיתי להרב חוון נחום בפ"ט דמנחות דס"ה שתמה עליהם כן והביא מדברי תו' סוכה ד"ו שכתבו להדייא דר"ע ור"ש ודיו מחייבי גם בחתיכה אחת ושם העלה הרב דדעת הר"מ הפך דעת התו' וס"ל דכולהו ס"ל דבעינן שתי חתיכות וכי מחייבי היינו דאיקבע איסור כדעת ר"כ יע"ש אך את זה ק"ם בדברי התו' והלח"מ וכה"ז וכן להחוון נחום שהרי שם בכריתות דכ"ג מבואר בש"ס דטעם ר"ע ור"ש ורבי יוסי דס"ל כר"א דחייב גם בחתיכה שהרי אמרו שם את"ל דבא לר"כ לרבי יוסי חטאת הוא דלא מייתו שניהם הא אשם תלוי מייתו שניהם היינו ת"ק וכ"ת חתיכה מב' חתיכות איכא בינייהו והתני' ר' יוסי אומ' זה מביא אש"ת וזה מביא אש"ת הא קמ"ל מאן ת"ק רבי יוסי ופירש"י דר"ו ה"ק אין שנים מביאין חטאת אחד אלא הראשון מביא אשם תלוי והשני פטור דבעינן חתיכה מב' חתיכות וכיון דאסיק דגם ר"ו לא בעי ב' חתיכות ש"מ דכולהו סוגייא פשיט ליה דלא כר"כ דלר"כ אף ר"ו בעי ב' חתיכות שניהם חייבין וגם ת"ק ור"ש דמחייבי קאמר הש"ס דה"ט דלא בעו ב' חתיכות וא"כ מה ראיה היא מכאן להר"מ ואיכה אלא ראיה לסתור ויותר תימא להרב כה"ז · שהוא פירש"י שפירש דלא בעי ב' חתיכות דמה לו כי יעיעק עם רש"י והרי רש"י מ"ש שם בש"ס פירש וכי בירו לדחות נ"כ סתם הש"ס וגם על החו"ז תמהני שירד לדחות ראייתם ולהביא עצות מרחוק מהתו' דסוכה והעלה דהר"מ חולק עליהם והרי בש"ס מבואר להדייא דטעמם דלא בעי ב' חתיכות והדרבא מכאן קשה לסר"מ שפסק כר"כ דא"כ לא מני לומר חתיכה מב' חתיכות א"כ דכה"ג דאיקבע לכ"ע חייב והוה ליה לומר אי חשיב איקבע א"כ דהיינו פלונתייהו דת"ק ורבי ומיהו אי מהא י"ל כיון דמתקשן היא רבא דאיהו לשיטתיה אזיל דכיש אם למקרא פליגי וע"כ נקיט כשיטתיה חתיכה מב' חתיכות א"כ ואה"כ דלר"כ ז"ל אי קשיב איקבע כה"ג א"כ אך מ"מ להביא ראיה מכאן דס"ל איקבע כר"כ כפך הסוגייא הוא פלא בעיני וצ"ע ומלבד זה תמהני על דבריהם דהרי בהך מתני' דמחייבי באכל כבר תראשונה ש"מ דס"ל כר"כ דדחיק להו לאוקמי כר"א דמחייבי גם בחתיכה אחת והרי ת"ק בגירסתינו איתיה. דברי ר"ע וכן הביאו התו' סוכה ד"ו ור"ה ורבינו ע"ש ואע"ג דבהך סוגייא אמרו מאן ת"ק רבי יוסי ש"מ דסתם תני לה י"ל שגם התו' מרישא מייתו לה נבי אשם מעילות דתני בה להדייא ר"ע זה מביא אשם תלוי וזה מביא אש"ת ומ"מ כיון לגירסתינו דתני בשם ת"ק ר"ע וכין לת"ש בהך סוגייא מאן ת"ק רבי יוסי ברי ריש להכריח דהם ס"ל דגם בחתיכה אחת חייב דלר"ע הרי אמרו בנזיר דכ"ג כשהיה ר"ע מגיע אצל פסוק ולא ידע ואשם ומה מי שנתכוון וכו' כגון חתיכה בספק חלב וס' שומן אתר קרא ונשא עונו וכו' הרי להדייא דר"ע מחייב גם בחתיכה אחת וכ"כ התוספות שם ר"ה והוא מבואר יותר בש"ס שאמרו ואי אשמועינן הכי תרתי דלא איקבע איסורא אכל שתי חתיכות דאיקבע איסור וכו' גם

כדעת רבי יוסי כ"ל להכריע ומ"ש בגטין דע"ר אשם תלוי איכא ביניהו לר"מ לא מייתי אש"ת ולרבי יוסי מייתי אשם תלוי והשתא תיקשי לכ"ע דאי לת"ר יש אם למקרא היכי מיחייב כאן בחתיכה אחת ואי לרז' דאפשר לברר איסורו הרי ככאן אי אפשר לברר ספק התנאים וגם לר"כ דתלי באיקבע הרי אין כאן ב' חתיכות וכ"ת דחשיב איקבע כיון שהיתה בחזקת אשת איש וכמ"ש התוס' בכתובו' דכ"כ ר"ה הכא וה אינו דכיון דנתגרש' בודאי אף שהיא ע"ת יצאת מחזקת אשת איש כמ"ש בח"א סי' ק"כ דרי"ט וכ"כ מג"ש התוספות שם בגטין ר"ה ורבי דה"ט דרבי יוסי לא בעי ב' חתיכות ע"ש ואם איתא תיקשי ממ"ש התו' עצמם בכתובות דכ"ב וכיון שכן מה הכרח הביאו ממתני' דכריתות להר"מ שפסק כר"כ מאחר דר"ע ורבי יוסי ס"ל דחייב גם בחתיכה אחת ורואה אני דאף אי סתם ת"ק דר"ש בכריתות דכ"ג אינו רבי יוסי כמ"ש שם בש"ס נ"נו מדבריהם שהרי אמרו כרוכתי טובא סתם התני' ר"מ ואף נסתם שיש חולק כגירו כדמוכח כפירובין דל"ו ואילו ר"מ אסיק הש"ס בכריתות די"ח דבשיטת ר"א קאי דגם בחתיכה אחת מחייב וא"כ ע"כ הך סתם נמי כר"מ אתי וזה נ"ל טעם למה שמצינו סתמי דחייב בחתיכה אחת אלא כהלכה ומהם ביבמות בר"פ החולץ ולמ"ש נ"ל דסתם מתני' ר"מ ור"מ לא בעי ב' חתיכות אך את זה תמהני להתוס' גיטין דע"ר ר"ה אשם וז"ל ושמא אי הוה מספקא"ל אם מת מאותו חולי אם לאו היה לר"מ נמי מייתי אשם תלוי ע"כ ובודאי הספק שנסתפקו הוא דשמא ס"ל לר"מ דבעינן חתיכה מב' חתיכות וכ"כ מהרש"א בפירוש דבריהם יע"ש וזה תימא דהרי ר"מ בפירוש קאמר דמחייב גם בחתיכה אחת בכריתות די"ח והנ"ל ביישוב דברי התו' דהספק שנסתפקו דבי מחייב באשם תלוי היינו בעת שעשה האיסור שיהיה הספק כגון אכל חתיכה ס' חלב אבל כאן שבא עליה בימים שבינתיים וכעת שביאה לר"מ אין בו ספק דממ"כ אם מת מאותו חולי הוי מגורשת גמורה ואי לא מת מאותו חולי הוי אשת איש גמורה ואין כאן חיוב אשם תלוי אלא שנתגלגל הענין לספק שמת ולא נתברר אם מת מאותו חולי או לא בכי הא"י ז"ל כיון דבעת שבא עליה לא היה שם ספק אינו בר חיוב אשם תלוי א"ד מה בכך הרי מוברר דבת ספק בכל. שהרי אין ברירה אם אשת איש או גרושה היתה וזה נ"ל ביישוב דברי התו' אך דברי מהרש"א צ"ע וכעין זה ק"ל לרבינו עובדיה דבפ"ז דגיטין מ"ד דתנן מגורשת ואינה מגורשת כתב וסבא עליה בחשם תלוי יע"ש ואילו הרב ברים פ"ב דכריתות מ"א פירש דבחתיכה אחת אינו חייב אשם תלוי וא"כ היכי סתים בגיטין דחייב אף שהיא חתיכה אחת באופן שאיני רואה הכרח בדבריהם לפסק הר"מ כר"כ והרב ברכת הזבח שם הביא עוד ראיה לדברי הר"מ דבכתובות דכ"ב פריך גבי תרי ותרי הבא עליה אשם תלוי קאי אף דהיא חתיכה אחת אלא ודאי דאיקבע איסור הוי כב' חתיכות וכיון דסתם הש"ס ס"ל הכי ש"מ דטעם זה עיקר וכ"כ התו' שם לחד תירוצא והוא עיקר להלכה עכ"ל וגם ראיה זו נ"ת שהרי אתי שפיר לר' זירא דיהיב הטעם דאפשר לברר איסורו והתם נמי אפשר לברר איסורו כמ"ש התו' ואע"ג דברבא לא מני אתי פריך הש"ס בסתם לרז' ור"כ הבא עליה באשם תלוי קאי דרבים ניהו אף אי קי"ל כרבא וכר מן דין ז"ל לפי מ"ש בסי' קו"ד לדעת הר"מ דאין לוקין או חיוב חטאת על הפוקה בו אם חיוב אשם תלוי דכתיב להדיא יע"ש וא"כ ז"ל דכי בעינן שתי חתיכות לת"ר אינו אלא היכא דליכא חזקת איסור אבל אי איכא חזקת איסור אי חטאת הו"ל למחייב כ"ש שחייב אשם תלוי וע"כ התם דבחזקת אשת איש קיימא לכ"ע חייב אש"ת גם בחתיכה אחת ·

גם ראיתי להרב חוון נחום שם בפ"ט דמנחות שהכריח משני נדרים דעת הר"ת האחד דהרי הקשו התו' סוכה ד"ו דר"ע ור"ש ס"ל בפ"ק דסנהדרין יש אם למקרא וא"כ היכי מחייבי באכל כזית הראשונה בכריתות דכ"ג ואי ס"ל דלא בעי ב' חתיכות היינו כמ"ד יש אם למסורת וע"כ ליישב קושיית התו' ע"כ דמטעם איקבע איסור הוא וכיון דסברת רבא דבתרא אינה הלכה נקטינן כר"כ אך אי מוקמינן דר"ע ור"ש ס"ל דלא בעי ב' חתיכות כפרש"י קשה דר"ע אדר"ע ודר"ש אדר"ש אלא ודאי טעמא דרבא ליתא ודבריו תמוהים בעיני דא"כ הו"ל לש"ס לדחות טעם רבא מהך מתני' למאי דס"ל לר"ע ור"ש דיש אם למקרא וגם עיקר יסודו דר"ע ס"ל דבעינן ב' חתיכות הוא תימא דלהדיא אמר בכויר דכ"ג ר"ע דגם על חתיכה ספק חלב חייב אשם ויותר קשה מזה דרבא גופיה הוא דאמר דר"ע ור"ש לא בעו שתי חתיכות שם בכריתות דכ"ג כמ"ש וכ"ת חתיכה מב' חתיכות איכא ביניהו וע"ש וא"כ נפל היסוד וקושית התו' לא מתרצה בהכי עוד הכריח דעת הר"ת שהרי קי"ל להלכה דבעינן חתיכה מב' חתיכות כמ"ש הכ"מ בפ"ח מה' שגגות דרוב מנין ורוב בנין הכי ס"ל ולטעם רבא צ"ל דקי"ל יש אם למקרא וקא ליתא דקי"ל בכולי ש"ס כמ"ד יש אם למסורת והוי תרי דסתרי וע"כ פסק כר"כ דלא כרבא ומהתימה על הכ"מ ועל גאוני עולם שלא נזכרו דטעם רבא הוא הפך מאי דקי"ל יש אם למסורת וע"ש ·

ואחרי המחילה הא כמו ל"מ מידי שנראה שלא ראה מ"ש התו' בנדה דט"ו ד"ה לא וז"ל וצ"ל דיש שום חילוק בין מקרא ומסורת וה למקרא ומסורת בעלמא דחייא בר רב סבר דב"ע סברי הכא יש אם למקרא ורב אסי דפליג עליה סבר דב"ע סברי הכא יש אם למסורת וכו' ותו ל"מ לדחות דברי רבא ובאינם תמה להכ"מ וגאוני עולם שלא ראו דקי"ל יש אם למסורת שכבר ראו אבל ראו גם כן דברי התו' אלו והנ"ל בישוב דמעיקר הסוגייא יש להכריח דקי"ל כר"כ וכרבי כמאי דקשה בטעם ר"כ דרב דבעי ב' חתיכות היינו דאיקבע איסור ואמאי לא דחו טעם ר"כ מדתני שם בכר ייתא בא גוי ואכל הראשונה בא ישראל ואכל השניה פטור ורבי מחייב דבשלמא לטעם רבא אתי שפיר דפליגי ביש אם למקרא דת"ק בעי ב' מכות וליכא ורבי סבר יש אם למקרא וסגי בחתיכה אחת וכן לרז"ת"ק בעי ב' חתיכות לברר האיסור וליכא ורבי סגי ליה בחדא דחתיכה אחת שנינו ; אך לטעם ר"כ דטעם ב' חתיכות משום איקבע איסור דלטעם זה באיקבע מעיקרא כדאסיק הש"ס א"כ ת"ק דפטר מ"ט וכי יכול לעקור חיוב אשם תלוי כי ע"כ ע"כ דלר"כ ודאי תנאי היא אי איקבע סגי באיקבע מעיקרא או בעינן איקבע בעת אכילה ובהא פליגי ת"ק סבר בעי איקבע בעת אכילה ורבי סגי ליה באיקבע דמעיקרא ואי הכי קשה במ"ש מאי איכא בין איקבע לאי אפשר לברר כגון שאכל גוי הראשונה לרבא ליכא מכות לרז' אי אפשר לברר לר"כ איקבע איסורא והיכי סתים הש"ס דלרב ור"כ חייב בה"ג והרי בהא נמי פליגי ת"ק ורבי וקי"ל כת"ק דרבים ולר"כ היה מקום ליישב שהרי ב"ב דקכ"ד קאמר דהלכה כרבי אפילו מחביריו א"ק דר"כ משמיה דרב קאמר ואילו שם אמר רב הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו והכי קי"ל וא"כ היכי סתים הש"ס דלר"כ אליביה דרב חייב מה שאינו אלא ודאי דקים ליה לש"ס דבהא הלכה כרבי דהאמוראים פוסקים לפעמים הפך הכללים אי מסתבר טעמיה וא"כ ע"כ דקים ליה לש"ס דקי"ל כטעם ר"כ דלשאר טעמים אי אפשר דקי"ל כרבי דאינו סבר דחייב גם בחתיכה אחת ואנן קי"ל דבעינן שתי חתיכות אלא ודאי דקי"ל כר"כ וכרבי והלכך גם יש

להכריח פסק הר"מ דבחולין דמ"ג פריך לעולא דאמר ישב לה קוץ בושט אין חוששין ומ"ש מב' חתיכות ופירש"י דחייב אשם תלוי ומשני התם איתחזק איסור וע"ש והיינו ודאי איקבע איסור כטעם ר"כ דלרבא הו"ל התם דמכות קרינן ולרז' הו"ל לומר התם דאפשר לברר איסור וכיון דנקיט הש"ס בהתם טעמיה דר"כ ש"מ דהכי ס"ל ותו ל"ק מדברי הכ"מ : והנה בעתה בין כתיבה למסירה ראתה עיני לתוהר' אלפאנדארי שכה' רב יוסף בסי' ת"א שעמד על ענין זה ובעת אין לי פנאי · ·

סימן קכ"ו

יש לחקור בס"ס דקי"ל להקל בשל תורה אם ה"ד בשני הספיקות שקולים אבל אי בספק אחד אינו שקול דצד האיסור מצוי ושכיח טפי או דאיכא למיתלי ביה טפי לא חשיב ס"ס א"ד נ"ש ובחקירה זאת כ"מ ג"כ דקי"ל ספק תורה להחמיר ספק דרבנן להקל אי צד ההתר מצוי יותר אי בשל תורה להחמיר וכן בדרבנן אי צד האיסור מצוי יותר אי אזלינן להקל מי אמרינן לא חשיב ספק כי אם ס' שקול וכל דבר אחר מצוי יותר חשיב ברוב א"ד ל"ש וכ"ל ראיה והן קדם אני אביא מ"ש בת' פ"מ ח"ב סי' קכז בבהמה שנמצא חללה מלא מים עכורים והטבחים מהם אמרו שנתהוו מזיעת הריאה ומהם אמרו שמנקו' הריאה נתהוה כשר כלוי והיה למים ומהר"י אלפאנדרי כידר דאולי ניקב חבר הכבד ועברו המים ושוב נסתם אלא דהא ג"כ דדרך הושט נכנסו דניקב הושט ואח"כ לחשיב להתיר ובכלל כתב להתיר מטעם ס"ס ספק מזיעה או מבשר כלוי הריאה בא' ואת"ל דרך נקבים באו שמא דרך נקיב' שטרפה באו ולא דרך ושט ואעפ"י שאינו ס"ס המתהפך ואיכא מ"ד דלא חשיב ס"ס מ"מ בכ"ד שיש סניפים עוד להתיר שרי את"ד והרב פר"ח בי"ד סי' נ' השיב וז"ל עוד כתב ס"ס להתיר ואינו את ספק אחד ע"ש ודבריו סתומים כי לא פורש מה טעם לא חשיב זה ס"ס אלא ספק אחד לבד ואולם ראיתי בת' משאת משה חי"ד סי' א' שביאר דבריו שכוונתו דכי מנדרינן אי דרך נקבים נכנסו ע"פ דרך הנקבים הגורמים טרפות הוא כגון דרך ושט דאי לא כן מנ"מ אי ניקב אם הנקב בחבר הכבד שאינו מטריף וא"כ אין לנו אלא ספק אחד ולשיטתיה אזיל הפר"ח דכה"ג לאו ס"ס חשיב ומזה דן בכללי ס"ס אשר לו בסי' י"ג דההיא דפרש"י בפ' בתרא דע"ז ספק גוי ס' ישראל ואת"ל גוי ספק נגע אינו מתהפך דאי תפסינן לומר ספק נגע ס' לא נגע היינו ודאי אגוי ושוב אי אפשר לומר ספק ישראל ע"ש אלא שתמה עליו מקצת דוכתי שגם כה"ג חשיב שפיר ס"ס המתהפך ע"ש וכה"ג תמה עליו בא"ח סי' ב' דז' בכלל הפר"ח הלזו ע"ש והם דברי תימא דהפר"ח כ"ל מ"ש בכלל י"ג היינו להכריח דגם ס"ס שאינו מתהפך חשיב שפיר ס"ס ובכללים הביא מהך דע"ז דס' נגע וס' גוי חשיב ליה הש"ס ס"ס אף שאינו מתהפך וא"כ תימה הוא במה שהבין דבי דמה ספר"ח דברי מהר"י אלפאנדארי דאינו אלא ספק אחד כיון דדמי לס' נגע וס' גוי דהוי ס"ס שאינו מתהפך והכי דעת הרב דשפיר הוי ס"ס שאינו מתהפך כה"ג וע"ק דאי משום דחשיב ס"ס שאינו מתהפך אתי הפר"ח הרי גם מהר"י אלפאנדארי כבר כתב דאע"ג דהוי ס"ס שאינו מתהפך חשיב ס"ס נמצא גם כל הראיות הפך דעת הפר"ח ל"מ דהרי הרא"ש ופר"ח הקיפו בהלכות דגם ס"ס שאינו מתהפך הוי ס"ס וא"כ מה בניב בראיות אלו דגם הנך דוכתי יכריח מהם הפר"ח דאע"ג דהוי ס"ס שאינו מתהפ' שפיר חשיב ס"ס אך אי קשה לספר"ח בדבריו אלו שכתב דס' נגע וס' גוי לא חשיב ס"ס המתהפך דלצד ספק נגע היינו ודאי דנגע גוי דאי ישראל מנ"מ בנגיעתו והרי כל דבריו אלו לדחות דברי הליכות עולם והאבור והרובה שהצריכו ס"ס שמתהפך והרי בדברי הליכות עולם שהביאו

הפר"ח

הפר״ח שם הם לראיה דכה״ג חשיב שפיר ס״ס המתהפך שכתב וז״ל דס״ס המתהפך המשל כגון ס׳ נגע ס׳ לא נגע אתמ״ל נגע ס׳ שרץ ס׳ נפרדע ואתמ״ל שרץ ס׳ נגע וכן כל כה״ג הוי ס״ס ואשר אינו מתהפך כגון ס׳ נכנס ואתמ״ל נכנס ספק נגע ע״ש הרי דגם ה״ע מודה דס׳ נגע וס׳ גוי חשיב שפיר ס״ס המתהפך ותו מאי ק״ל מהך דעז׳ וצ״ע ומיהו לדידי חזי כוונת הפר״ח דסי״כ׳ שדעתו דכל ס״ס בעינן שיהיה בב׳ הספיקות בכל חד צד התר וצד איסור אבל כאן לכל הצדדי׳ דלא באו דרך ושט אין שם לא ודאי איסור ולא ספק איסור וא״כ אין צד שיהיה בו צד התר וצד איסור כי אם באו דרך ושט או לא באו דרך ושט אלא ממקומות דאינו מטריפה ולפז׳ כי אמרת אתמ״ל באו דרך ושט אין בו צד ספק להתיר וגרע טפי מס״ם שאינו מתהפך כגון ס׳ נכנס וס׳ נגע דהיינו אתמ״ל נכנס דאע״ג דאי נכנס אינו ודאי טמא מ״מ טומאת ספק יש דאי נכנס הרי חל הספק אי נגע משא״כ כנדון מהר״י אלפאנדארי דלכל הצדדים דלא באו דרך ושט אין בהם צד איסור כלל כל כי האי לא חשיבי ספק בפני עצמו וכ״ת כיון דאיכא שנים וב׳ צדדי התר וחד של איסור ליהוי כס״ם ואדרבא יש צד דחשיב טפי מס״ם המתהפך דאילו התם בכל ספק איכא צד התר ואיסור משא״כ כאן דלצד אחד אין בו צד איסור כלל ולצד ב׳ איכא צד התר ואיסור וחשיב כרוב התר נגד מיעוט איסור הא ל״ת מתרי טעמי חדא דספק לא מקרי כי אם כשיש בו צד התר ואיסור בכל ספק ואף באיכא ב׳ צדדי התר וחד של איסור אתמ״ל דחשיב רוב ל״ת להתיר דהרי קו״ל כל ספק טרפה להחמי׳ בכל ספק דדין כידוע אע״ג דאיכא רוב להתר דרוב בהמות כשרות ומה״ט אמרו נשחטה בחזקת התר עומדת וע״כ ה״ט דכל דאתייליד ריעותא לפנינו לא מהני רוב וחזקה כמ״ש הר״ן בשם רבינו יונה בפ״ק דחולין גבי שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ע״ש וכ״כ הריב״ש בסי׳ קנ״ה ע״ש וא״כ בנדון מהר״י אלפאנדארי אף אי חשיב תרי צדדי התר וחד של איסור כרוב לא מהני כיון דאתייליד ריעותא לפנינו וכ״ת תינח כרוב אחד אבל תרי רובי כי הכא דרוב בהמות כשרות ותרי צדדי התר וחד של איסור מנ״ל הא כתי ל״מ סי״ל מ״ל חד רוב מ״ל תרי רובי וראיה דבפ״ק דחולין די״א דקבעו מנ״ל דאזלינן בתר רובא שכיאו ראיה מדכתיב בפסח ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח ע״ש וקשה דמאי קפשיט מינה והרי רוב בהמות כשרות ומיעוט טריפות וזה המיעוט טריפות אינן כולם בניקב קרום של מוח דהרי ח״י טרפיות הם ורוב המצוי הוא טרפות הריאה דמה״ט הצריכו בדיקה בריאה ולא בשאר טרפיו׳ וכיון שכרקו הקרבן פסח ונמצא כשר ולא נשאר ספק כי אם חשש דניקב קרום של מוח לגבי הו״ל תרי רובי וא״כ ניתא תרי רובי אזלינן ולא בחד רוב אלא ודאי דאין לחלק בשל תורה בין רוב אחד לשנים ואע״ג דביוחסין אסרו רוב והתירו תרי רובי׳ בכתובות ד״ו התם שאני דמשום מעלה דיוחסין אסרו בחד רוב דמדינא שרי בחד רוב וכן ראיתי בשיטת רב בצלאל שם לכתובו׳ שכתב בשם הרשב״א דמד״ת אין חילוק בין רוב אחד לתרי רובי משא״כ בספיקי דספק אחד להחמיר וס״ס להקל ע״ש א״כ נ״ל דרוב לא חשיב כי אם כשישנו הרוב בעולם כגון סנהדרין וט׳ חנויות וחד בתרי וכן רובא דליתיה קמן כגון רוב בהמות בשדות דעכ״פ הרוב ישנו בעולם אלא דליתיה קמן אבל כל ספק במקרה אע״ג דאיכ׳ לתתלי טפי להתר כגון זה דמים או חולי וסבה גרם לה ואין אתנו יודע הסבה שנתהוה בבהמה מים אלו אם תויעה או כשר בלוי או ניקב חצר הככר או ניקב הושט כיון דנדדים אלו ליתנהו כי אם אחד מהם לא כי אם כספק שקול וראיה דכבתובו׳ ד״ט אסיק הש״ס דהאומר פתח פתוח מצאתי באשת כהן אסורה דהוי ספק אחד ספק תחתיו

ספק אין תחתיו ובשיטה דאם נתקדש׳ נערה בת י״ג שנים ומחצה עשר ימים אחר שנתקדש׳ דאסורה מספק עיין בחלקת מחוקק אה״ע סי׳ ס״ח סק״ח והרי הכא דאיכא לתתלי טפי שנבעלה קודם שנתקדשה שיש ספק ותן רוב דהתר דהיינו עשר שנים ועשר ימים דאיסור ואפ״ה חשוב ספק שקול אלא ודאי כיון דהבעילה במקרה שפיתוה או שאנסוה וחל הספק אי נבעלה בזמן התר או של איסור לא חשיב רוב ואסיר וה״כ דכוותא תרי צדדי התר וחד של איסור ברוב לא הוי וגם ס״ס אינו אין להתיר ויפה השיב הפר״ח דאין כאן אלא ספק אחד וה כ״ל בכוונתו אלא שסתם דבריו ולמאי דאתאן גלה למרנו דגם ספק שאינו שקול חשיב ספק גמור דהרי הכא דאיכא שני צדדי התר וחד דאיסור וכן בכ״פ דאיכא זמן דהתר טפי מאיסור ואעפ״י כן חשיב ספק גמור א״ק שהתו׳ בחולין דמ״ג ד״ה קסבר העלו דספק מציאות שקול בטריפה כשרה וכי קי״ל כספק דרוסה דחוששין היינו במקום שיש רגלים לדבר ושכיח טפי וכ״כ הרא״ש בפסקיו ורבינו יונה הביאו דבריו הרשב״א והר״ן בפ״ק דחולין חולק על זה דספק שקול אסור בטריפה זולת דאי שכיח טפי או איכא לתתלי להתר שרינן וכבר הביא מחלוקת זה באורך הפר״ח בי״ד סי׳ כ״ט ע״ש הרי דספק שקול הוא דחשיב ספק אלא דלמ״ד גם באתייליד ריעותא לפנינו התירו ספק טריפה מטעם רוב זולת דשכיח טפי דלא חשיב ספק ולאידך באתייליד ריעותא לא מהני רוב זולת בשכיח טפי דלא חשיב ספק כי ע״כ נראה דאה״כ דמודה הפר״ח דלא חשיב ספק שקול כל דאיכא לתתלי טפי להתר וכן ראיתי להפר״ח שם בסוף שהתיר מה״ט אלא שרחה דבריו במה שהבין דתרי צדדי התר וחד דאיסור דחשיב ס״ם שזה אינו דספק אחד הוא אלא שאינו שקול ויש להתיר כה״ג בלי ס״ם ולהביא דספק תחתיו י״ל כיון דאיכא חזקת הגוף דבתולה נולדה א״כ בל הימים דקודם שנתקדשה לא תלינן שנבעלה דכל ספק אוקי אחזקתיה וכי חשיב ספק היינו דפי׳ נתקדשה הו״ל חזקת כשרות לכהונ׳ עם חזקת הגוף תרי דסתרי כמ״ש התו׳ בתובות ד״ט ד״ה לא וע״כ אסורה מספק דתרי חזקי דסתרי כמאן דליתנהו וא״כ ש״מ דכל ספק שאינו שקול ושכיח טפי להתר לא חשיב ספק ואי ק״ל דהרי בפ״ק דפסחים ד״ט אסיק הש״ס דאי חזינן דשקל וחל הספק אי אכלתיה בעי בדיקה דאין ס׳ מוציא מידי ודאי וכתבו התו׳ ד״ה ואם דאימור אכלתיה צריך משאר ספיקי דספק הרגיל וקרוב לודאי ותרע דאפי׳ מידי ודאי בעי למימר שמוציא זה הספק ע״ש הרי דגם ספק הרגיל דצד התר שכיח טפי קי״ל לאיסור הא ל״ק דהתם שאני דאיתחזק איסור דחזינן דשקל דאף דהספק שכיח טפי להתר אינו מועיל נגד דאיתחז׳ איסור וכמ״ש אין ספק מוציא מידי ודאי וה״כ דאם הספק בעיקר האיסור אם נאסר כל שצד ההתר שכיח טפי שרי כדקי״ל בספק טריפה והנה ראיתי בסדר אליהו רבה דכ״ח עמד על חקירה זאת להכריח דגם בס׳ דלא שכיח עבדינן ס״ם מת״ש התו׳ כתובות ד״ט גבי האומר פ״פ וז״ל ואומר ר״י דהאי רובא דכרבון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן הילכך במקום ס״ם שרי ובמקום חד ספיקא חשבי רבנן רבון לגבי אונס רובא וכ״כ הרא״ש הרי דאע״ג דאונס לא שכיח חשיב ס״ם ושוב נרגש מת״ש הרמב״ן והרשב״א והר״ן דלא עבדינן ס״ם ממוכת עץ דמוכת עץ לא שכיחא והאריך לחלק בין לא שכיח מחמת קול ללא שכיח מגד עצמו ועכ״פ הכריח דאע״ג דטענת אונס לא שכיח קצת ואפ״ה חשיב ס״ם להתיר את״ד ואין דבריו נראים דמהא אדרב׳ ראיה לסתור היא שהרי כיון שכתבו דהאי רוב דכרבון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן ש״מ דרבון ואונס שקולים וליכא רוב כלל דאי איכא רוב כל דהוא הוי רוב מד״ת שהרי סבירא הפר״ח בי״ד סי׳ ק״ם ושאר רבנים אחרונים דברוב כל

דהוא

דהוא התיר דכתוב ע"ש וא"כ ע"כ דהאי רוב דרבנן היינו דרבנן חשו בס' שקול נגד חזקת היתר דשרי מדינא דעשאוהו לרבנן רובא כיון דלא היה לאוכס קול דאע"ג שאין זה רוב כי אם אוהרבא לכך מדלא נפיק לאוכס קול עשאוהו הם רוב להחמיר משא"כ מוכת עץ דהוי רוב גמור מד"ת דרוב הנמנאות פתחן פתוח הם דרוסת איש ולא מוכת עץ ומיעוט נגד רוב לא חשיב ספק דליהוי ס"ס וכ"כ ברור מדברי התו' דאי היה רבנן נגד אוכס רוב מד"ת לא הוה חשיב ס"ס וא"כ ש"מ דספק דלא שכיח לא חשיב ס"ס וכן ראיתי לשה"ר בספי' קנ"א וז"ל דכיון דמיעוטא הוא לא עבדינן ס"ס דמיעוט לגבי רוב כמאן דליתיה כדאיתא בהדיא בתו' בשמעתין רפ"ק דכתובות עכ"ל הרי דפשיט ליה כדברי התו' דמיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ס הפך פשיטות הרב ז"ל · ואת זה תמהני להרמ"ע מפאנו סימן קכ"ו שכתב בפשוט דגם ספק דלא שכיח חשיב ס"ס ומזה תמה להירושלמי דאמרו דמוכת עץ פתח פתוח לא דמוכת עץ לא שכיח דא"כ הו"ל להתיר בכ"פ כאשת כהן דהוי ס"ס ס' כאונס וס' מוכת עץ ע"ש וקשה מכ"ל פשיטות זה נגד כל דברי הראשוני' בהך סוגייא דכתבו דכל דלא שכיח לא חשיב ס"ס כי היכי דתקשי ליה הירושלמי וצ"ע עוד הביא ראיה הרב סא"ר ממ"ש בפסחים ר"ט דפריך ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא חבר שמת והניח מגורה וכו' והא הכא דודאי טבילי וס' מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי ומשני ואב"א ס' וס' דילמא מעיקרא אימור דלא טבילי כדר"א דאמר מעדים אדם וכו' והרי הכא דספק זה דילמא הכניסה כמוץ שלה ס' רחוק דאדם מאלף לא יעשה כן להכניס תבואתו כמוץ שלה והביא עוד ראיה מת' מהרי"קו שורש קע"כ שכתב דאע"ג דהתם ספק ודאי ר"ל פלגא ופלגא מ"מ לא נמנעו חכמים מלקרוא ספק אפילו דבר שאינו שקול אלא אפשרי רחוק כי הסיא דפ"ק דפסחים וכו' הרי לך להדיא שקורא ספק מה שהוא קרוב לודאי שאינו כן כיון שאינו ברור גמור עכ"ל · הרי דאע"ג דהך ספק דאימור לא טבילי ספק רחוק הוא וקרוב לודאי דטבילי אפ"ה מהני להצטרף עם אידך ספק דילמא מעושרים הם ואין לומר דשאני התם דההוא ספק דילמא מעושרים הם קרוב לודאי מכח חזקה דרב חנינא שוה אינו דלפי תירוצא דאב"א ליתא לחזקה דר"ח דאם איתא להא תו לא צריך לס' וס' דאפי' ודאי טבילי כל דאיכא חזקה אזלינן בתר חזקה אלא ודאי ה"ק אפי' תימא דליתא לחזקה דר"ח הכא ס' וס' הוא וע"ש שדחה דברי מהרי"קו שכתב דגם לתירוץ אב"א הוא קרוב לודאי להיות מתוקן מדר"ח והאריך על זה ולדידי נ"מ מכל דבריו דקושט' קאי דגם לתירוץ אב"א הספק אם הם מעושרים אינו ספק שקול דקרוב לודאי הוא דעשרם כדברי מהרי"קו שהרי כתבו התו' שם ד"ה ואם דאימו' אכלתיה עדיף משאר ספיקי דס' הרגיל וקרוב לודאי הוא ותדע דאפי' מידי ודאי בעי למימר שיוציא זה הספק ע"כ הרי דכי פריך אין ס' מוציא וכו' אינו אלא כספק הקרוב לודאי דאילו כספק שקול מהי תיתי ומינה דכי פריך מהך ברייתא דחבר שמת וכו' היינו דהכא נמי ספק הרגיל וקרוב לודאי הוא דרוב חברים מעשרים הם וכן פרש"י להדיא וכ"כ הריטב"א בחידושי' עז' דת"כ ע"ש והוא מוכרח שאין מי שיחלוק עז' וא"כ ע"כ כי משני התם ודאי ודאי הוא דאינו מכח רוב דמ"מ איכא מיעוט שאינן מעשרים אלא חזקה גמורה דכולם מעשרים ומינה דכי משני לאב"א ס' וס' הוא היינו נמי במוכח הס"ר שאין כאן ודאי אלא ספק דקרוב לודאי דאילו ספק שקול גם המקשן לא עלה על לבו והן הם דברי מהרי"קו ובחנם דחה דבריו וכיון שכן תו ל"מ מידי דספק דלא שכיח כגון מכניס תבואתו כמוץ שלה חשיב ספק דכי חשיב ספק ה"ט דכי היכי דספק איסור גד האיסו' קרוב לודאי ה"נ באידך ספק אם עישרם גד היתר קרוב לודאי דעכ"פ רוב חברים מעשרים הם והו"ל ב' ספיקות שקולים נגדי היתר ואיסור ולהכי חשיב שפיר ס"ס משא"כ בס"ס דספק אחד שקול והס' ב' נגד האיסור שכיח טפי בכי האי ודאי לא חשיב ס"ס גם הראית מדברי מהרי"קו ל"מ מידי דכל דברי הרי"קו דלא נמנעו חכמים לקרא ספק אפי' אפשרי רחוק אבל אה"נ דאם באו להתיר בס"ס אינו אלא בס"ס שקול ולא שנגד היתר הוא אפשרי רחוק כאופן דכלל זה דכליל הרב ז"ל דגם בס' דלא שכיח חשיב ס"ס אינו ואת היותר קשה בעיני הוא שהרב גופיה שם כרל"ט תבר את גזירה שהקש' לרבינו ברוך דאמאי לא מותיב מדתני אשת טומטום חולצת דלשתרי בלי חליצה מכח ס"ס ס' זכר ס' נקבה ואת"ל ס' זכר סרים הוא דלאו בר זיקה הוא והשיב דס' זה דסרים כיון דלא שכיח לא חשיב ספק כדי להתיר בלי חליצה דמידי דלא שכיח הוא והביא ראיה מהתו' כתובות ד"ט שכתבו דספק מוכת עץ לא חשיב דלא שכיח ע"ש הרי דנקיט כאן בפשוט דספק דלא שכיח לא חשיב ספק הפך מ"ש ברנ"ח :

גם ראיתי להרי"כל ח"א סימן י"ז שלמד מדברי הר"ן דפ"ק דכתובות דף ס' דלא שכיח לא חשיב ס"ס ע"ש גם הר"מ די בוטון סימן כ"ט למד מדברי התוס' שם כן ע"ש וכן נקטו בפשוט הש"ך והפר"ח בכללי ס"ס ולמדו כן מדברי הר"ן בפ"ק דחולין ע"ש וכ"כ שהרי הכריחו כו"ר סימן ק"ט דרוב כל דהוא מתיר ש"מ שאינו אסו' מגד ספק כי אם ספק שקול מינה דכל ספק שאינו שקול לאו ספק חשיב וכ"כ מת"ש רשד"ם חו"ר סימן ז' דבי קול כעז' ד"ו בשל סופרים הלך אחר המקל אינו אלא במחלוקת שקול אך אי רבו האוסרים נקטינן להחמיר גם בדרבנן ודקדק כן מת' הרשב"א סימן רנ"ב וכבר הביא כלל רשד"ם הלזו בכה"ג א"ח סי' ק"ס ע"ש הן אמת דק"ל לרשד"ם ובכה"ג וכי לזו הוצרכנו ללמוד זה מדיוק דברי הרשב"א והרי ש"ס ערוך בעירובין הוא דמ"ו דרבא סבר דבדרבנן אין חלוק בין יחיד נגד יחיד ליחיד נגד רבים וקול כמקל והיתיבהן לאה ר"פ ורב משרשיא דגם בדרבנן נקטינן כרבים המחמירי' ואסיק הש"ס בשם רבי יוחנן כ"מ שאתה מוצא יחיד מקל ורבים מחמירים הלכה כדברי המחמירים המרובים חוץ מזו וכו' הרי דמלבד עירוב ואבילות אי רבים מחמירים בדרבנן קול הכי והו"ל להביא הך סוגיא וצ"ע :

אלא דאכתי קיים נראה דעיקר דין זה במחלוקת שוא שנוי דהר"מ בפ' ט' מה' ט"מ הוא בספק אי הפולה דבר המטמא או לא כתב דטהור דהספיקות מדבריה' והרא"בד השיגו דהו"ל לומר משום דהוי ס"ס דגם בשל תורה לאקל והכ"מ כתב ליישב בתירוץ שני דהא לא חשיב ספק דרוב מפילות דבר טמא מפילות ע"ש ש"מ דלהר"מ מיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ס והרא"בד חולק דחשיב ס"ס ומיהו אחר היישוב ל"מ דהרא"בד חולק בזה שי"ל דאה"נ דלא חשיב ושאני הכא דאע"ג דבר שאיסור דהיינו דהפילה דבר המטמא מצוי יותר מ"מ גם גד ההתר דאימור אכלתיה מצוי יותר כמ"ש התו' בהך סוגיא וחזר הדבר להיות שקול וזה מוכרח דהרי בברייתא דחבר שמת תירצו לאב"א דס' וס' הוא אע"ג דגד שכל מצוי יותר כמ"ש מהרי"קו שורש קע"ב וכמו שביארתי לעיל וע"כ ה"ט דאעפ"י כן חשוי ליה לס"ס כיון דבספק ב' גד דהתר מצוי יותר דרוב חברים מעשרים הם והוי כס"ס שקול ולהכ"מ ק"ל דמה בכך אי הוי נגד רבים והרי מעיקר הסוגיא מבואר דכה"ג חשיב ספק ספקה גמור וצריך עיון ·

וראיתי להרב פני יהושע בחי' כתובות לד"ט שתמה על דברי התוס' שכתבו דמיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ס דמאי דע"כ טעם ס"ס להתיר הוא מטעם רוב דספק ראשון הוי פלגא ופלגא ובספק ב' הוי רוב וא"כ היכא שהספק א' הוא שקול כגון הכא בספק תחתיו שפיר הוי אידך

ספיקא

ספיקא ספק באונס ספק גמור דאע"ג דאונס הוי מיעוט אפי' הכי מצרפינן מיעוטא לפלגא והו"ל רוב להתר וכ"ש לדעת הסוברים דאיסור הספיקות מדבריהם וק"ט לכל הפוסקים האחרונים שכתבו בפשיטות דמידי דלא שכיח לא חשיב ס"ס וצ"ע גדול את"ר ובקונטרים אחרון כתב כמדומה לי שראיתי בכמה פוסקים ראשונים ואחרונים דהיכא דהספק אחד שקול אע"ג דב' אינו שקול אפ"ה חשיב ס"ס ואפשר דפליגי בפלוגת' דר"ת והרא"ש בבכורות ד"ך ד"ה אלא דלר"ת חיישינן למיעוט היכא דאיכא חזקה לאיסור דסמוך מיעוט לחזקה והוי פלגא ופלגא ולדידיה גם בספק דלא שכיח ס"ס ולהחולקים דמיעוט לגבי רוב כמאן דליתיה ה"נ לא חשיב ס"ס והדבר צ"ת את"ר ועיין בהרשב"א והרא"ה בתורת הבית ד"ו מ"ש על זה וכתי' יבמות דקי"ט ומיהו אין טעם הרב מספיק בעיני דא"כ ק"ט להת"הד דבסי' קע"א נקיט בפשוט דס' דלא שכיח לא חשיב ס"ס ואילו בסימן רע"א כתב דיש להחמיר כר"ת דחלב אינו פוטר ולדבריו הם תרי דסתרי ואול' עיקר קושיתו הוא כמונח דס"ס הוא מטעם רוב וכ"כ הרמ"ט חו"ד סי' א' והפר"ח בסי' ר"ן ועלה ק"ל שפיר דכל שיש ספק אחד שקול שפיר חשיב רוב אבן כשאני לעצמי עמדתי על זה בסימן ק"ל והעלתי דהתר ס"ס אינו מטעם רוב מכמה ראיות ומתר ס"ס לדידי הוי דלהסוברים דספק איסורו מדבריהם אין צריך טעם דספק א' אסרו ולא ס"ס וגם להרשב"א דהוי מד"ת כבר כתב בתורת הבית דח"כ דנפק"ל הא מדאצטריך להתיר ספק ממזר ש"מ דספק אסיר מד"ת ע"ש וא"כ י"ל דוק מינה ומינה מה התם כי התיר ספק אחד מינה דספק אחד אסור ולא בב' ספיקות דכל שיש לתלות בב' ספי' להתר בכל איסורי תורה שרי ואם כן שפיר כתבו התו' דמיעוט כנגד רוב כיון דמד"ת אזלינן אחר הרוב א"כ לא חשיב כך ספיקא ספק כלל והו"ל ספק אחד בשל תורה דקיי"ל לאסור וביותר קשה על הרב פני יהושע שגם הרב בקונ' אחרון כדי"ר הכריח נגד דעת הרמ"ט והפר"ח דהתר ס"ס אינו מטעם רוב עיין שם וא"כ איך בכאן אזהב לטעון על הראשונים כמונח זה דהתר ס"ס מטעם רוב מה שאינו ולית לא ס"ל ומיהו מצד אחר נ"ק מדברי הרב אף אי התר ס"ס מכח רוב דאע"ג דאנן קיי"ל דלא חיישי' למיעוט אפ"ה במיעוט מצוי חיישינן כמ"ש התו' ביבמו' דל"ו ד"ה הא ותוספי הרא"ש שם ומ"ש כתבו הראשונים דהצריכו בדיקה בריאה אע"ג דאזלינן אחר הרוב דמיעוט מצוי הוא דשכיח טרפות בריאה גם ראית להרשב"א במשמרת הבית סל' שמיטה שכתב בשם הר"ש דשחיטת חש"ו לרבנן רוב מעשיהם מתוקנים ואפי' הכי אסרו חכמים דמיעוט מצוי דשכיח הוא ע"כ אסרו כמו שאסרו בדמאי אע"ג דרוב עם הארץ מעשרים הם כיון דמיעוט מצוי ע"ש וא"כ בס"ס שקול דבס' ראשון הוי פלגא ופלגא ובס' ב' הוי אחד מארבע והוי רוב גמור ושרי מה שאין כן אם בספק אחד אינו שקול דא"כ נמצא דהוי פלגא ופלגא ובשהו קצת מן הספק שני וכיון דאינו רוב הניכר הו"ל מיעוט המצוי ובמיעוט מצוי גם ברוב יש לאסור מדבריהם גם הר"ש חיון כת' סי' א' וכ"כ מוהר"ז הלוי במפתחות לסי' כ"ב דקנ"א ע"ד וכ"כ הש"ך ביו"ד סי' ק"ן סק"ב והרא"ש ח"ב סי' פ"ח ובית יעקב סי' קסז ובת' פ"ת ח"א סי' ג' ובח"כ סי' נ"א גם הרמ"ט חו"ד סי' ב' ר"ד העלה דמיעוט כנגד רוב בס' אחד אינו מצטרף עם ס' ב' להתיר בס"ס גם המכה"ג ביו"ד סי' ק"ח ובת' סי' קז ובתורת חסד סי' ח' וסי' יוד ופרח מטה אהרן ח"א סי' ל"ב ודבר משה ח"א א"ח דכ"ב ואו"ד דע"א ודנ"ג ובספר אורים גדולים דל"ח העלו בפשוט דמיעוט כנגד רוב לא חשיב ס"ס וכ"כ מה"ט בכתובו' ד"ט האומר פ"פ מצאתי כאן לאוסרה ואסיק הס"ס לא צריכה באשת כהן דהוי ספק אחד דהיינו ספק תחתיו ספק אין תחתיו וקשה דגם בנבעלה קודם שנתקדשה אי נבעלה

לפסול כגון נתין או ממזר אוסרה והו"ל תרי ספיקי להתיר והיכי קרי ליה ספק נגיד כי ע"כ צ"ל כיון דרוב כשרים אצלה לא חשיב ספק וכ"כ כש"מ לכתובו' שם בשם הריטב"א :

ותמהני להרב משאת משה חו"ד סימן ז"ו דמ"א ע"ב שכתב המיעוט נגד רוב חשיב ס"ס ואפילו סברת יחיד, ואתמהה איך כתב כן בפשוט נגד התו' ז"ל וכל גדולי הפוסקים ואף הרמ"ע סי' קכ"ו דמסייע ליה קצת לא זכר את דבריו אך את זה מצאתי חולק על זה הרוקח בסימן שט"ו הביאו המגן אברהם סימן שמ"ג דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דס"ס הוא ס' נפל ספק בן קיימא ואת"ל בן קיימא ס' זכר ס' נקבה ע"ש והרי ביבמות דקי"ט אסיק הש"ס דרוב יולדות ולד של קיימא ומיעוט נפילות ש"מ דגם במיעוט נגד רוב חשיב ס"ס וכעין זה ק"ל בתוספו' נדה ד"כ ד"ה התם וז"ל ואיכא ספיקי טובא שמא ביצים נכנס ואפי' בעור נכנס שמא נכנס במיעו' בתרא ואת"ל במיעוט קמא שמא לא שהה כנגד הפנימית ע"כ ולמה שנתבאר היכי חשבי ספק במיעוט בתרא איפכא דמר"ת תלינן ברוב וברוח' ז"ל דא"כ לא כיון שיש עוד ס' ב' הוי ס"ס גמור ולרווח' כתבו ס"ס וזה א"ק לאגור הביאו הש"ך בכללי ס"ס סימן י"ב שעשה ספק זה עם ספק אחר נראה דקאי כדעת הרוקח והרמ"ע וקצת נ"ל להוכיח כן ממ"ש בש"מ ב"מ לד"ו גבי מה שהשיבו קפץ אחד מן העכוים לתוכם שהקשה הרא"ש והריטב"א שם דליבטיל ברוב וכמו שהקשו התו' ותירצו דכיון דדרשינן עשירי ודאי ולא עשירי ספק גם מיעוט נגד רוב קרוי ס' אלא דבאיסורים התירו הכתוב כדכתיב אחרי רבים להטות ע"ש הנה נראה דס"ל דגם מיעוט נגד רוב קרוי ספק וכי היכי דמיעטו מיניה ספק שקול ה"ה מיעטו מיעוט נגד רוב וא"כ כ"מ דשפיר חשיב כה"ג ס"ס וז"ל דספק מקרי אבל כיון דכתיב אחרי רבים במיעוט נגד רוב ביטל הספק וגבי מעשר פשיטא להו כיון שהתיר הכתוב ספק שקול אע"ג דספק אסיר מד"ת ה"ה התיר רוב דאידי ואידי ספק מיקרו א"ק שיש להוכיח מהירושלמי דחשיב ס"ס מה"ט ביבמות פ' אלמנה לכ"ג מיי' משנה גבי הביא את אשתו מעוברת היו שם זכרים מאכילין שהם ב' ספיקות ספק זכר ס' נקבה ספק בן קיימא ס' אינו בן קיימא ע"ש והרי ספק בן קיימא הו"ל מיעוט נגד רוב ואפ"ה חשיב ליה ס"ס ש"מ דבכל גוון ספק חשיב ס"ס הפך כל גדולי הפוסקי' אכן ראיתי שם בירושלמי בפ' האשה בתרא גבי הא דתנן יצאת מליאה חוששת ר' אומר אינה חוששת אמרו שהוא ספק אחד ס' זכר ס' נקבה ה' אומר אינה חוששת שהם ב' ספיקות ס' זכר ס' נקבה ספק בן קיימא ס' אינו בן קיימא ע"ש נראה דמיעוט דנפילו' כמ"ש ביבמות דקי"ט נגד רוב לת"ק לא חשיב ס' ולר' חשיב ס' וכיון דקי"ל כת"ק לגבי ר' א"כ ש"מ דמיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ס וקשה כמ"ש בפ' אלמנה לכ"ג דהוי ס"ס כה"ג ואת וזה ק"ל במ"ש התוס' והרא"ש בפ' אין מעמידין הביאו ב"י בי"ד סי' קכ"ב דסתם כלי גוים אינן בני יומן דהוי ס"ס ס' נשתמשו בו היום ס' לא נשתמשו ואת"ל נשתמשו ספק נשתמשו בדבר הפוגם ע"ש וקשה שנראה דדבר מאכל הפוגם הוא מיעוט דרוב האוכלין אינן פוגמין ואפ"ה חשיב להו ס"ס ואולי דלא ס"ל רוב וזה שכתבתי וכה"ג ק"ל להרב בני חיי ביו"ד סי' קז שעשה שם ס"ס להתיר במיעוט נגד רוב וכבר נתבאר שזה אינו ומ"מ מכל מה שנתבאר נ"ל עיקר דמיעוט נגד רוב לא חשיב ס' דכמאן דליתיה דמי והו"ל ס' נגיד דקיי"ל להחמיר. ומיהו נ"ל דכספק כזה נקטינן ביה כי אין איסורו כי אם דרבנן כיון שגם בספק נגיד גמורה איכא מ"ד דהוי דרבנן כנ"ל א"ק מת"ש הב"י ביו"ד סי' קז וז"ל ויש ללמוד מדבריהם דתערובת ב' וכו' ואפשר דאפילו בפחות מכן נמי וכו' אלא דלפי' אפילו נתערבה וכו'

כדאה

נראה מדבריו דגם מיעוט נגד רוב חשיב ספק גמור דאי לא חשיב ס' תנ"ל להתיר במיעו' וקשה מכל מה שנתבאר דמוכח להפך דכה"ג לא חשיב ספק ודברי הכנ' הביאו תורת חטאת כלל מ"ג ועי"ק מת"ש התו' בזבחים דע"ב ד"ה נתערבו וז"ל וה"מ משום דאם נתערב בשאר בגדים יכול להסיר הכל אחר תלא הסיט ומשתרי מטעם ס"ס דמותר ע"ש וכ"כ הר"ש בפ"ג דערלה מ"ח גם הרשב"א בתורת הבית דקט"ו כתב וז"ל דההוא כשנחתך תלא הסם מן הבגד ואינו ידוע אם תלא הסיט האיסור נחתך. אם לאו דהשתא איכא ב' ספיקי כעין ב' תערובות ע"ש הרי הכא דאע"ג דאיתתך מלא הסיט הרי בבגד איכא רוב התר ומיעו' איסור. ואפ"ה חשיב ס' להתי' ס"ס הפך מה שנתבאר הן אמת דק"ל כדבריהם דהרי אסיק הש"ס שם בזבחים דע"ד ששים למקום אחת אוסרות דאיסור' ברובא איתיה ואע"ג דבנפל אחת ליס אמרו הותרו כולם כבר כתב הרשב"א בת"ה דקי"ו דכל שאינה בעין דנפל ליס תלינן אבל באיתיה בעין אמרינן איסורא ברובא איתיה ע"ש ודוחק לומר דגם הם מיירי כשאבר מלא הסיט שנחתך ואזיל לאיבוד איירי דזוטר דכל כי האי היה להם לפרש ועי"ק דהרי התירו לכתחילה בכך ואילו התם דוקא בנפל ליס בשוגג. ולא במזיד כמ"ש ג"כ שם הרשב"א וצ"ע ועיין בתוכות דכ"ו דאם יש מחבואה אחת מגלת על כולם ופסקו אפי' איכה מחזקת אלא אחת וכתב הרא"ש הטעם דהוי ס"ס ע"ש הרי דחשיב ספק במיעוט נגד רוב ויש לדחות דבשבויה הקלו דמד"ת שרי גם בספק אחר דאוקי אחזקתה וע"כ בס' כל דהוא התירו :

סימן קכ"ז. פש

נבן לבאר בספק שקול שבבק הש"ע. להחמיר דקיל להחמיר

שכבר ידוע שקבלנו הוראותיו של מרן הקדוש ובפרט בספק איסור להחמיר וכ"ש בספק שקול וא"כ בכי האי גל דבוראי איסור חשיב ולאום' מקרי א"ר ל"ש והנה ראיתי להכנה"ג בת' או"ר סי' קו' שכתב דבמקום הכרעת הכנ' לא חשיב ספק ע"ש ות"ח הנה שם מבואר דהר"ש גאון חולק עליו בזה וכן דעת הרב מרן וזקני בת' הובאה בספר תורת חסד סימן ז' ע"ש ומיהו היה נ"ל ראיה לדעת הכנה"ג מת"ש הרמ"ט חו"ר סי' ל"ב דלא תקרי ספק כל שנהגו איסור עפ"י דעת המחתירי' ויש לדחות דגם הרמ"ט לא כתב כי אם במקום שרבו שאוסרי' ונהגו איסור כוותייהו אבל בס' שקול גם הרמ"ט יורה ומה גם שראיתי בת' משאת משה א"ח סי' א' ד"ב ע"ב שנתנס על דברי הרמ"ט דכי נהיגי העולם כדעת האוסרים מאי הוי סוף סוף מידי ספק לא נפיק ע"ש ואחה"ת ל"ק דלשיטתיה אזיל דגם במיעוט נגד רוב חשיב ספק כמ"ש בחו"ר סימן ו"ן ולהכי ק"ל בדברי הרמ"ט וכבר ביארתי שלא ראה הרב דברי התו' דכתובות ד"ט ושאר ראשונים. וכל הפוסקים דמיעוט נגד רוב לא חשיב ס"ס ותו ל"ק על הרמ"ט. ות"מ לעיקר חקירתינו כ"מ שדעתו שגם במקום הכרעת הכו' חשיב ספק הפך דעת הכנה"ג · שוב ראיתי להדבר משה ח"ג חו"ר סי' ב' שהביא דברי כנה"ג בי"ד סי' קו' שכתב כמ"ש בת' והוא ז"ל חלק עליו והביא ראיה דאעפ' כן חשיב ס"ס ע"ש ועיין בס' דבר משה ח"א א"ח סי' ל' דכ"א ודכ"ב מ"ש בזה ע"ש וכתשו' מציל שמואל סי' ז' כת' נגד פסק הש"ע לא חשי' ס"ס וכדברי הרב כנה"ג בי"ד סי' ק"ה הגה' הוי ס"ב וכתשו' חו"ר סי' קו' וק"ח · אכן ראיתי בתשו' ב"ר חו"ר סי' ו"ן פשיט ליה דשפיר חשי' ס"ס · וגם תמהני להרב כנה"ג דבתשו' חו"ר סי' ס"ג כתב להתיר בחסרה המרה ונאבד הכבד מטעם ס"ס אף דהש"ע פסק לאיסור בסימן מ"ב וכ"כ עיקר דהרי להחמיר עבדינן בכתה דוכתי הפך הש"ע ותו דהרי לגבי ממון אמרינן קי"ל הפך דעת הש"ע ואיך יתכן דליהוי בודאי פסק הש"ע לדידן אלא ודאי דקבלנו הוראותיו להחמיר בדבריו

והיינו כמי מכח ספק ומיכה כ"מ כמי שיש להתיר בהפסד מרובה בשל דבריהם כנגד הש"ע במקום שיש פנים להתיר כדברי שאר הפוסקים וכמ"ש לקמן בסי' קכ"ט ע"ש :

סימן קכ"ח יש

לחקור דקיל ספק תורה להחמיר אם באיסור תורה דאין בו לאו

ועשה אלא איסור גריד כחצי שיעור ודמי ליה אי ספיקו להחמיר או לא והנה אמת דהיה פשוט בעיני להחמיר והמביא אותי אל בית הספק הוא שראיתי להרב זרע אברהם או"ד סי' כ"ד בסוף התשובה שהקל בכ"ד בשבועה מטעם דלא היה השבועה בשם או בכנוי וכבר המחלוקת נודע שכל שאין שם לא שם ולא כנוי דלהרא"ב"ד והרמב"ם ורש"י והרא"ש דאינו שבועה לענין קרבן ומלקות אבן איסור מיהא איכא כדין ידות ולהרמב"ן הוי שבועה ועיין בטו"ר וב"י סי' רל"ז וכיון שכן יש להקל בספיקן כי רבו המתירים את"ד וסרי מדברי הר"ת שכתב דאינו לוקה ומביא קרבן אבל איסור איכא נראה דאסיר מד"ת וכ"כ מת"ש הרא"ש דאסיר מדין ידות והר"ן כתב דנאסר דמצינו בשאול שהיה בשבועה בלי שם וא"כ מאי כ"ת במחלוקת זה אי חייב מלקות וקרבן או לא כיון דעכ"פ איסור תורה איכא אם לא דס"ל דדוקא באיסור לאו ועשה ספיקו להחמיר אבל איסור תורה גריד ספיקו להקל כספק של דבריהם ואכתי קשה מנ"ל לדון להקל בלי ראיה ושוב מצאתי קצת סמך לדבריו מת"ש הכו' ביו"ד סי' ק"ס וז"ל ונראה דמשום דתרומות מספק"ל אי אסירי מד"ת או מדרבנן כמ"ש בסי' ס"ד וכיון דאיכא למימר דהוא מדרבנן ואפי' אתמ"ל דהוא דאורייתא כיון דאין לוקין עליהם ז"ל שאין חוששין להחמיר בהם כ"ב וכו' ע"ש הנה מבואר שהוא מקל באיסורי תורה גריד באיסור דדבריהם ומינה יש לדון דספיקן להקל ומעין זה ראיתי להר"ן ביומא בריש פ' יום הכפורים דכתב דאיכא מ"ד דחמשה עינויים מלבד אכילה ושתייה מדרבנן נינהו מדהקלו בו למי שיש לו חטטין בראשו והיו ידיו מלוכלכות ואי סיכה ורחיצה דאורייתא נינהו היכי מקלינן בהו הכי אלא ודאי דרבנן נינהו והוא ז"ל השיב דמד"ת נינהו אלא דכיון דלאו עינוי דכתיב בקרא בהדיא באורייתא נינהו אלא מריבוי דשבתון אתו קילי טפי ומסרן הכתוב לחכמים והן הקלו בו כפי מה שראוי והתירו כל שאינו לתענוג ע"ש וכה"ג כתב הכו' בא"ח סי' תק"ל גבי איסור מלאכה בחול המועד דרבו הסוברים דהוי מדרבנן ממה שראינו שהקלו בו הרבה והוא ז"ל השיב דהוי מד"ת כמ"ש בפ"ב דחגיגה אלא שהכתוב מסרו לחכמים שיאסרו המלאכות שנראה להם ויתירו מה שנראה להם וכעין מ"ש הר"ן בריש פ' בתרא דיומא גבי עינוי יוהך ע"ש וכיון דאיסורים שאינן מפורשים בכתוב בהדיא מסרן הכתוב לחכמים והקלו בהם אפי' בודאי כ"ש שיש להקל בספיקן כיון שעיקר האיסור תלוי בהם הו"ל ככל איסורים דדבריהם גם בריש פ"ר דביצה כתב הר"ן וז"ל מיהו איכא מ"ד דדוקא מידי דלא כתיב בהדיא בתוספת עינוי אבל מידי דכתיב בהדיא באורייתא מחינן בהו עכ"ל וכ"כ הרא"ש בשם בעל העיטור ע"ש וכה"ג כתב הר"ן בת' הביאה הב"י בי"ד סי' רל"ט וז"ל מה שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה שבועה חלה עליו וזה ימים חדשתי דבר זה ומצאתי סעד מדברי הר"ת ע"ש הרי דמשוי לאיסורי תורה גרידי שאינן מפורשים בכתוב במילי דדבריהם לענין בשבע לבטל את המצוה ומינה יש לדון נ"כ להקל בספיקן כשל דבריהם כמו שנראה קצת בדעת הרב זרע אברהם ומיהו אין מכו' ראיה גמורה סי"ל דאעפ"י דאיסורים אלו מסרן הכתוב לחכמים להקל בהם כפי מה שראוי מ"מ במה שאסרו בהם דינן כגמור כשל תורה וספיקן להחמיר דספק תורה נינהו והיה נראה להביא ראיה להקל בספק איסורי תורה גרידי מת"ש מהר"י טאייטאצאק בס' שארית יהודה בהגהותיו

כהגהותיו לי״ד בסי׳ ס״ו ועל מ״ש הב״י בשם שערי דורא אם נמצא על החלבון דם אחר שנתבשלה שאין מקום הקשר ניכר אעפ״י שיש לחוש שמא הקנת על הקשר מותר דספק דרבנן להקל כתב על זה הר״ט ז״ל ואפי׳ למ״ד דם בצים דאורייתא כשנמצא אחר שנתבשלה ספיקן להקל דדם שבשלו אינו עובר עליו והוי ספיקא דרבנן ע״ש והכנה״ג שם תמה דכי קי״ל דם שבשלו אינו עובר עליו היינו בכרת ולאו אבל איסור דאורייתא איכא וכיון דלפחות איסור דאורייתא איכא איך הוי ספק דרבנן ע״ש ולמ״ש לק׳ שי״ל שדעת מהרי״ט דבאיסורי תורה גרידי ספיקן להקל מהטעם שכתבתי ותיהו הנה מבואר דעת הכנה״ג דפשיט ליה דגם באיסורי תורה גרידי ספיקן להחמיר וראיתי להרב החסיד בקונ׳ ארעא דרבנן סי׳ תמ״ד שהביא פרש״י בחולין דקל״ד גבי מ״ש ספק איסור לחומרא בספק הממון להקל כתב רש״י דהלה ספק איסור שיש בו עון מיתה הילכך לא סמכינן לחזקה וכו׳ נראה מדבריו דלא אמרינן ספיקא דאיסור להחמיר אלא דוקא בהני דאית בהו מיתה או כרת אבל בשאר איסורים אף באיסורי תורה כגון מתנות וכיוצא לא וכ״ש באיסורין דרבנן וצ״ע עכ״ל ואה״נ הא ל״ק דכי קי״ל ספק תורה להחמיר אינו אלא כלא איתחזק התר ואיסור דאי אתחזק התר או איסור אין כאן ספק אלא ודאי כדקי״ל בכל ספק דאזלינן בתר חזקה דילפינן מנגעי בתים כמ״ש בחולין מנ״ל דאזלינן בתר חזקה וכתבו בתו׳ דהיינו אף להקל וגם מדרבנן שרי כדמוכח מכמה דוכתי וכמ״ש בסי׳ קי״ג וחרית הך סוגייא דב״ד ספיקות דגר גם באיתחזק התר כגר דבחזקת פיטור מתנות קאי אפ״ה אמרו הספק ועל זה תלי הטעם רש״י דבספק מיתה או כרת אמרו גם במקום חזקה אבל במקום דליכא חזקת כלל אה״נ דגם בלי עונש מיתה ספיקו אסור ואפי׳ באיסורי תורה גרידי כדעת הכנה״ג ושוב מצאתי בירור לזה כמהרא״קו שורש קע״ב דר״ו ע״ב וז״ל דאזלינן להחמיר ואפי׳ באיסורים הקלים רק שיהיו דאורייתא ע״ש וכ״ל ראיה לזה מה״ש בקדושין דל״ט ערלה בח״ל הלכה למשה מסיני אמ״ל רז׳ לר״א והתניא ספק ערלה בארץ אסור בח״ל יורד ולוקט אשתומם כשעה אמ״ל כך נאמרה ספיקא מותר ודאה אסור ע״ש ואם איתא מאי ק״ל והרי הלכה לא כתיב בהדיא ואינו לוקה עליו ולא עדיף מאיסורי תורה גרידי דאתנ בריבוי ומדינא ספיקן שרי אלא ודאי דככה״ג כל דהוי מד״ת ספיקו להחמיר וכ״ת בערלה כאו׳ לקי עליה וכי חרית ההלכה דנוהג גם בח״ל א״כ לקי אף על ערלה של ח״ל וא״כ ספק לאו גמור הוי וזה אינו שהרי כתב הר״ת בפ׳ מה׳ מ״א דאינו לוקה על ודאי ערלה של ח״ל כי ע״כ נראה דגם באיסורי תורה גרידי ספיקן להחמיר ועיין מ״ש בקו׳ גן המלך סי׳ ס״ח שהביא ראיה מחולין דקל״ד דדוקא בספק תורה דיש בו עונש מיתה הוא דאזלינן להחמיר ותמה להפוסקים דנקטו בכל ספק להחמיר אעפ׳ שהוא דרבנן עכ״ל והם דברי תימא דבכוליה ש״ס מבואר דגם בספק לאו להחמיר וראייתו ל״מ מידי גם מה שתמה דנקטו הפוסקים גם בדרבנן להחמיר הוא תימא דבכלל מוסכם הוא ספק דרבנן להקל •

סימן קכ״ט ובספק תורה שנתגלגל ובא במידי דרבנן אי אמרינן

ביה ספיקא דרבנן להקל ראיתי להרי״בל ח״ג סי׳ ק״ג שכתב דלא אמרינן ביה ספק דרבנן ודן בנ״ד בספק טריפה שנאבד גם כלים שאינן בני יומן דאיסור דרבנן הוא כל שעיקר הספק בשל תורה והרב השואל הביא ראיה מת׳ הרשב״א סי׳ הא׳ שאסר הכלים בספק. אחד אע״ג דבאינן בני יומן הוי ספק דרבנן ואה״נ לדידי ל״מ דנגדון הרשב״א כיון דרוב מצויים אצל שחיטה בומחים לא שייך שבכר נברק ולא ידע. והרי כבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ומה״ט קול׳ כל ספק בשחיטה פסול דכל ספק אוקי אחזקתיה כמבואר בפ״ק דחולין א״כ לגבי כלים כמי שאינן בני יומן הו״ל ספק דרבנן באיתחזק איסור והרי הרשב״א בת׳ סי׳ ת״א פסק כרבי יוסי דספק דרבנן באיתחזק איסור אסור וכן הביאו הש״ך בכללי ס״ס וכ״כ לפי׳ קע״ד כמ״ש בסי׳ קל״ב וא״כ מדינא אסור גם בכלים שאינן בנ״י משא״כ בספק דלא איתחזק אה״כ דשרי גם בנתגלגל וגם בדעת הרי״בל שהודה להשואל כ״ל דלאו מטעם השואל הודה שהרי לא כתב הטעם האיסור דכשנגזרו באינן בנ״י אטו בנ״י לא פליג דבן בתקנתם ואפי׳ באיסורים דדבריהם גזרו כ״ש בספק איסור תורה והביא ראיה מדברי הרשב״א בחי׳ לחולין גם ראיתי להרב דדבי משה בי״ד סי׳ כ״ו על מ״ש הבי׳ בשם מצאתי כתוב לשיטת רז״ דס״ל דספק טריפה שנתערב בעדר דאסיר כל העדר דלא חשיב ס״ס דספק אחר בגוף וספק שני בתערובת דאכתי ליתתרי דהא דב״ח חשיבי ולא בטלי מדרבנן הוא דאפי׳ ה״ז דרוסה מד״ת חד בתרי בטיל וא״כ ספק דרוסה הו״ל ספק דרבנן להקל ותירץ הר״מ דל״ק דודאי איכא. דעיקר הספק הוא באיסור עצמו מצד עצמו הוא דרבנן הולכים להקל אבל כאן מצד האיסור עצמו הוא ספק תורה אלא שמצד אחר הוא דרבנן הואיל ונתערב גזרו בדבר חשוב דלא בטיל וזה לא נקרי ספק דרבנן להקל וכ״כ בא״ח את״ד וק״ל כראיה זאת שהרי דברים החשובים דלא בטלי מדרבנן אמרו גם במילי דרבנן כמבואר בבי׳ י״ד סי׳ קי׳ וב״כ מור״ם סי׳ ק״ח וז״ל ואפי׳ אינה אסורה רק מדרבנן אינה בטילה ע״ש והרי ספק איסור תורה חמיר טפי מאיסור דרבנן גריד וזה ברור וכ״כ בת׳ הרי״בל ח״ג סי׳ ק״ג וא״כ אי אמרו בדברים החשובים באיסור דרבנן כ״ש בספק טריפה וספק דרבנן להקל לא יתכן כי אם בספק אם הוא דבר חשוב או לא כמ״ש מור״ם בגופים בסי׳ ק״א ותו מנ״ל דספק דנתגלגל בדרבנן כעין ספק שחיטה לגבי כלים שאינן בני יומן דאתמ״ל דכלים שאינן בני לא אמרו ה״כ בספק טריפה כיון דמד״ת שרי אה״כ שי״ל ספק דרבנן להקל ובדוחק י״ל שגם הר״מ כוונתו כן דלא שייך להתיר משום ספק בדברים החשובים כי אם באיסור עצמו דרבנן והיינו ספק אי הוי דבר חשוב או לא באופן שמדברי מור״ם בר״מ אין ראיה גמורה לכלל זה • וראיתי להרב שער המלך בפי׳ מה׳ מקוואות דע״ט שהביא דברי הש״ך והפר״ח והר״מ וכתב שמצא ראיה נכונה וברורה לכלל זה מ״ש ביומא דכ״ס כי אתא רב דימי אמר אמרי במערב׳ נזירה משום חטאת שמתו בעליה והדר פריך כמי חיישינן וכו׳ וק״ט דל״ו ויפי׳ דניחוש שמא מת אכתי הו״ל ספק דרבנן דמד״ת בטל ברוב ואין כאן אלא איסור דרבנן כמטבע חשיב ולא בטיל כגודע וכיון דאינו אלא ספק שמא מת הו״ל ס׳ דרבנן אלא ודאי כיון דמצד עצמו אסור מד״ת אלא שמצד אחר בא לו שהוא דרבנן לא חשיב ספק דרבנן דומה ממש לספק דרוסה שנתערב את״ד ואה״נ אין דבריו נראין מכמה טעמי חדא וזה שכתב דמטבע חשיב ולא בטיל הוא מדרבנן כגודע הוא תימא בעיני שדין זה דמטבע חשיב ולא בטיל הוא מדברי התו׳ במעילה דכ״א ד״ה פרוטה ושם מבואר דמד״ת לא בטיל וכדברי התו׳ כתב הכ״מ בפי׳ מה׳ מעילה ה״ו ושם נ״כ מבואר דהוי מד״ת מדחייב להביא קרבן מעילה פ״מ דהוי מד״ת והרב מהר״א אלפאנדארי הובאו דבריו במשנה למלך בפ״ז מה׳ מעילה הביא ראיה לדברי התו׳ דמטבע לא בטיל מד״ת מתלת דוכתי אלא שהמ״ל שם השיב על ראיותיו והוא ז״ל הביא ראיה מהך סוגייא דאם איתא דמטבע לא בטיל אמאי פוסלות אותם ליבטיל ברוב ודוחק לומר דהחשש הוא שמא לא ימצא כי אם קן אחד דלא הוי רוב בהתר ושוב ראה שז״ל דמדרבנן

דמדרבנן הוא דלא בטיל ומד"ת בטיל ע"ש ואיך הרב הביא ראיה נגד דעת התו' והב"ח ומהרי' אלפאנדארי בסתם כאלו היא הלכה פסוקה וגם שהפר"ח בסי' קי' והמ"ל שם תמהו על דברי התו' דאין דבר דאינו בטל ברוב מד"ת מ"מ להביא ראיה מזה בפשיטות קשה לשמוע ותו דבדברי המ"ל מתבאר הדיחוי לראייתו אף אי יהיבנא כל דיליה דספק דלא יהיה בשופר כי אם ב' קינין ומת אחד מהם דליכא רוב וגם לעיל בסי' ק"ח עמדתי בדברי המ"ל על ראיה זאת ולפי מ"ש שם נ"ח בני ראיית הרב שער המלך הלזו ובר מן דין נ"מ דהנה בעיקר חשש מיתה על מהובה זאת ישבתי בח"א סי' ק"ד אי חיישינן למיתה גם בשל דהריהם דגזרת חכמים היא ולא פלוג בתקנתם ושם הבאתי מקנת רבני האחרונים דפשיט להו דגם במילי דרבנן חיישינן וא"כ אי באיסור דרבנן חששו ה"כ חששו למיתה גם במטבע דחשיב ולא בטיל אף אתמ"ל דהוי מדרבריהם ושם ראיתי להרב הנז' שהכריח כדעת ה"ה כן ממ"ש בפ"ג מה' עירובין הל"ג על מ"ש הר"מ דעירב ע"ת בבין השמשות כשר ואילו בעירובין דל"ו פסקו הר"מ אח"ך דעירב בתרומה ספק טהורה או טמאה אינו עירוב דה"ט דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום שאסורה מחמת ספק מ"מ לגבי אכילה חזר הספק בודאי ע"ש ש"מ דס"ל דבל שנאסר מגה ספק ד"ת חזר הספק בודאי ושוב אינו חוזר וניעור לקדותה בספק לענין איסור דרבנן כדעת הר"מ וש"ך ופר"ח ושוב הכריח דה"ה ס"ל הכי גם בתרי גופי דאילו הפר"ח הכריח ממ"ש הטו"ז סי' פ"ו בתרנגולת ספק נבילה דהביצה מותר דהו"ל ספק דרבנן דה"ט דהוי בתרי גופי ואילו מדברי ה"ה מוכח שחולק ואוסר גם הביצה כיון דגם בתרי גופי ס"ל דכל דעיקר הספק בשל תורה ונתגלגל כדרבנן ספיקו להחמיר ומכח זה תמה דהרי הבי' בה' עירובין פסק כדברי הר"מ וא"כ ע"כ דקאי כדעת ה"ה ואילו בי"ד סי' פסק בתרנגולת ספק נבילה דהביצה מותרת והם תרי דסתרי וכ"ע אח"ך ולדידי נ"ך וגם נ"מ דה"ה ס"ל בלל זה דגבי עירב בתרומה ספק טמאה ה"ט דכיון דבעינן סעודה הראויה לאכול מבעו' ואף בדבר האסור מדרבנן אינו עירוב במ"ש בעירובין דל"ח לא נריכה כטבל טבול דרבנן וא"כ ספק טומאה דהוי ספק תורה גמור לא גרע מאיסור דרבנן דפוסל העירוב וא"כ אין כאן ספק בלל להתיר ספק עירוב אבל אה"ב בספק טריפה לגבי בלים שאינן בו אתמ"ל דבאיסור דרבנן לא אסרו ה"כ בספק טריפה שרו הבלים וספיר מורה בדין בינת ספק נבילה ותו נ"ך להש"ע מידי ואדרבא מעיקר הך סוגייא דשבת דל"ד דאסיק הש"ס דמהני עירוב בבין השמשות לגבי בעירובי תחומין ולמר בעירובי חצרות והרי בין השמשות ספק תורה הוי אי יום הוי חשוב חול ואי לילה קודש ותיניה בתגלגל לעירוב דרבנן דאי הוי לילה אינו עירוב והיכי קאמר דמהני לפי בלל זה גם מת' תה"ד סי' קצ"ח יש להוכיח הפך בלל זה שכתב וז"ל אע"ג דעיקר הפלוגתא בשל תורה היא מ"מ לענין מבירת גויס דהוי הפלוגתא בשל סופרים אזלינן בתר המקל וגם ראיתי מה שהקשה לבלל זה הרב שע"ה שם ונדחק בחילוקים דקים ואני מפקפק הרבה בבלל זה דלא ראיתי לו שורש בדברי הראשונים והדברים מורים דבכ"ב אמרינן ספק דרבנן להקל.

סימן קי"ל הנני

בא לבאר הנלקע"ד בש"ס דאיתחזק איסור אי שרי או לא

שהנה הרשב"א בת' סי' ת"א נשאל על זה ודבריו נ"ת אי מסיק לאסור או להתיר וגם נחלקו בדעתו דהתור' חטאת בלל ח"ב הבין שדעתו להתיר וכן דעת הפר"ח והרז"ט ח"א סי' קנ"ח ובת' עבודת הגרשוני' סי' קו' ורש"ס חלק אה"ע סימן מ"א ות' עדות ביעקב סי' ז' והרב משאת משה אה"ע סי' כ' ב:

אך בת' משאת בנימין סי' נ"ח ובן הגאון עיקר הש"ך והטורי זהב והרב פני יהושע בחידושיו לכתובות דמ"ס באיתחזק אסור כי ע"כ חל עלי חובת ביאור להיכן הדין נותן הנה הפר"ח הכריח דס"ס באיתחזק שרי מדקי"ל ספק דרבנן באיתחזק להקל והא נ"מ דהיא גופה בריכה רבה והרי הש"ך כתב לאסור בספק דרבנן באיתחזק גם הרב שער המלך בהל' מקוואות העלה עיקר לאסור וגם אני עמדתי על זה וא"כ מן הכר הזה אדרבה יש ראיה לאסור אי קי"ל בדרבנן לאסור מינה לס"ס בשל תורה ובר מן דין נ"מ דהרי חזקה מד"ת כמ"ש בחולין די' וא"כ בטמא בטומאה דרבנן ובשל ספק בטבילה דחשבי ליה איתחזק טומאה אינו מוכרח שהרי מד"ת בחזקת טהור דאינו טמא מד"ת ובי בשל ספק בטבילה אדרבא ה"ל אוקי אחזקתיה דבחזקת טהור מד"ת קאי ואע"ג דמדרבנן הוחזק בטומאה לא אתי חזקה דרבנן ומפיק מידי חזקת של תורה במ"ש בדובתי טובא ומהם בבור דב"ט ות' דהרי בבמה סוגיס הקלו בדרבנן והחמירו בשל תורה במו שאסף הרמב"ן בספר המלות שורש א' ע"ש וא"כ באיסורים דרבנן מנ"ל דאזלינן בהו בתר חזקה להחמיר בדקי"ל בשל תורה אימא דה"כ הקלו בדרבנן גם באיתחזק בל שלא נזכר בש"ס שהולכין אחר חזקת איסור גם בדרבנן ואיך"ל הרי שואל להרשב"א הביא ראיה לאסור ס"ס מדאסרו ספק דרבנן באיתחזק ודחה הרשב"א דהתם במי קי"ל להתיר התם יליף שפיר דאי אסרו בספק דרבנן באיתחו' אע"ג דאיתחזק טהור מד"ת וגם בדרבנן הקלו בהם בבמה סוגים ואע"פ בן אסרו באיתחזק ב"ש בס"ס בשל תורה אבל להפך אין ראיה בלל שהל שגם ר"מ למטהר אי קי"ל בוותיה לאו משום דחזקה אינה בלום אלא דאזיל בתר חזקה של תורה דמד"ת בחזקת טהור קאי א"כ דבדרבנן לא החמירו בספק משום חזקה והקלו בו בדהקלו בבמה סוגים ושואל להרשב"א הביא ראיה ממ"ש בכתובות די"ד באלמנת עיסה דס' חללה שנתערב במשפחה דלרו' שרי מטעם ס"ס והשיב הרשב"א בהך דכתובות היכא איתחזק איסור דהתם ודאי לא איתחזק איסור אלא ספק איסור ואם אתה קורא איתחזק איסור בל שנתערב בו דבר שהחזקנו אותו איסור מחמת תערובתו ואע"פ שאין חזקת איסור אלא מן הספק א"כ הרי שאילתך מתבררת מטבעת של עז' שנפלה לריבוא ובו' ועוד ממ"ש בפ"ק דכתובות האומר פתח פתוח מלאתי ובו' ותמהני על דבריו דמאי ק"ל ואדרבא ראיית השואל מהרעת ולא ראייתו שהרי דבר ברור הוא דמד"ת אין דבר שאינו בטל ברוב ובי קי"ל בטבעת של עז' שנפל לריבוא בולם אסורין אינו אלא דדברים חשובים אמרו רבנן דלא ליבטיל או משום חומר עז' אסרו ובמ"ש הר"ן בעז' דע"ר גבי הא דתנן אלו אסורין ואוסרין בבל שהו וא"כ כיון דבספק ראשון שרי מד"ת ע"כ התירו בי נפל לריבו שני דהוי ס"ס אף דאיתחזק איסור מספק מש"א"כ בבל ספק ספיקא בגון ספק חללה שנתערב במשפח' דהספק ראשון אסור מד"ת לדעת הרשב"א גופי' בתור' הבית דק"ב דאי' דבל ספק אסיר מד"ת גם בלא איקבע איסור א"כ מנ"ל בספק ב' דשרי וע"כ הביא השואל ראיה מאלמנת עיסה ואילו הרשב"א בתב דמהסיא דטבעת של עז' שאילתו מתבררת במכ"ש ולמה שנתבאר לא אתי אפי' בבבין אב ואף להסוברים דספק איסורו מדבריהם מ"מ חמיר טפי ספק שקול מדליבא אסיר מש"א"כ באיבא רוב דמדינא שרי אלא שהחמירו בו חכמים בדברים החשובים גם הראיה מפ"ב שהביא ק"ל דהא במי נ"מ דבי קחשיב השואל איתחזוק איסור בספק היינו בשנולד הספק ראשון תחילה דקודם חלות הספק ב' בבר הוחזק לאיסור מספק אבל בפתו שכיסם באחת גם השואל מודה דלא חשיב הוחזק דלא חל שם איסור עליו

וזה מוכרח דא"ה לא יתכן להתיר ס"ס בבשל תורה והרי מבואר בכל הש"ס דס"ס גם בשל תורה שרי וע"כ. הביא ראיה שפיר מאלמנת עיסה ולא מפ"פ :

עוד הביא ראיה הרשב"א דהרי ס"ס עדיף כרוב ואפשר דאלים התרו יותר מרוב דהרי רו לגבי יוחסין פסול בחד רוב ומכשר ס"ס וכיון שכן כי היכי דאזלינן בתר רובא להתיר בכל איסורין אפילו בדאיתחזק איסור כגון חתיכת איסור שנתערב בשתים של התר ה"ה בתרי ספיקי דשרי אפי' בדאיתחזק איסור והפר"ח בסימן קו ס"ק מ"ט השיב על זה דשאני התם דגזרת הכתוב שמתבטל האיסור ברוב ומה ענין לס"ס והשיב לזה דס"ס הוי כרוב דבחד ספק הו"ל כפלגא ופלגא וכי איכא תרי ספיקי הו"ל כרוב וק"ל בתירוצו דהרי הכריח הרשב"א דס"ס עדיף מרוב מדפסל רו ברוב והכשיר בס"ס ואילו לדבריו הרי גם התר ס"ס מכח רוב הוא והרי פסל ברוב ומ"ש ס"ס דהכשיר ועוד דאיך יתכן דאלים התרו מרוב ואין התרו כי אם מכח רוב ואי לאו דגלי אחרי רבים הוה אסיר ס"ס ואיך יהיה דבר הלמד חמור מן המלמד וע"ק דבחולין דף אמרו ברובא דאיתיה קמן לא תיבעי לך וכו' ש"מ דרוב דליתיה קמן גרע טפי והרי רוב זה דס"ס הוא רוב דליתיה קמן דקיל טפי מחד בתרי ואיך כתב דס"ס עדיף מרוב כי ע"כ כ"ל דספק שקול אסיר מד"ת לדע' הרשב"א מדאיצטרי' ריבוי להתיר בספק ממזר כמ"ש הרשב"א בת"ה דק"ב ע"ש ומינה דוקא בספק שקול אסר ולא ס"ס ולאו הטעם רוב התרו וע"כ ס"ל דאלים טפי מרוב' וגם עיקר קושייתו ל"ק דכיון דהכריח דאלים' התרו מרוב מק"ו נפיק דאי רוב דקיל התיר איתחזק כ"ש ס"ס וכ"ת הרי הלימוד הדר' דהתיר בס"ס ואסר רוב והתם אינו מד"ת אלא מדבריהם דאסרו ברוב ולא אסרו בס"ס והיכי מצינן יליף בק"ו לשל תורה הא נמי ל"ק דהכי יליף דע"כ הש"ס פשיט ליה דגם ס"ס באיתחז' שרי דאי אסיר היכי מצי רז לאסור רוב ביוחסין ולהתיר ס"ס והרי ס"ס קיל מרוב מד"ת דבאיתחזק רוב שרי וס"ס אסור אלא ודאי דגם ס"ס באיתחזק שרי :

וראיתי להרז"ט חו"ד סי' כ' דפשיט ליה דהתר ס"ס מטעם רוב וגם עליו קשה דמהך סוגיא דכתובות ד"ד דאסרו רוב והתירו ס"ס ש"מ דאלים התר ס"ס מרוב וכמ"ש הרשב"א ש"מ דלאו מכח רוב הוא התר הס"ס וגם ראיתי להרב פני יהושע כתובות ד"ד בקונ' אחרון שתמה על זה שהרי בספק טומאה ברשות היחיד דקיל דטמא ודאי תנן בפ"ג דטהרות כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקות ברה"י טמא וכתבו התו' בב"כ דנ"ה ד"ה רבי הטעם ע"ש ואילו רוב טהור אף ברה"י ואי ס"ס מטעם רוב הו"ל לטהר בס"ס כדקיל ברוב ע"ש והנה הרב לא ביאר מנ"ל דרוב מהני בס"ט ברה"י אכן מבואר להדיא כן בנידה דף"ח דתני גבי ט' צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ובנגעא הלך אחר הרוב וב"מ נתבאר דעת הרשב"א דאלים התר ס"ס מרוב

והיה נ"ל עוד ראיה דקיל בדברים החשובים דלא מהני רוב ומהני בהו ס"ס כמבואר בת' הרשב"א הלזו אף שיש חולקים ובעו תערובת ג' כמ"ש הש"ע סי' קי ס"ח ע"ש הרי דס"ס עדיף מרוב וה"ל דכי התירו בס"ס היינו נמי בצירוף כח הרוב והוי תרי לטיבותא וא"כ דלא אלים ס"ס מרוב :

וראיתי להרב פלתי שכתב שדבר זה אי ס"ס עדיף מרוב במחלוקת שנוי דהר"ת בפ"ט מה' ט"מ כתב דבור שבטילה אשה נפל ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא הואיל שחולדה ובדרלה מצויין שם טהור כיון שעיקר הספיקות מדבריהם והראב"ד השיגו דעיקר הטעם משום דהוי ס"ס וכתב הכ"מ דלהר"מ לא חשיב ס"ס דרוב התפילות

דבר המטמא מפילות ע"ש ש"מ דלהר"מ שיש רוב טפי מס"ס ולהראב"ד אלים ליה ס"ס מרוב את"ד ולדבריו רואה אני בא מן הנגד וה ראיה להרשב"א שאדי דברי הראב"ד הם ס"ס ערוך בפסחים ד"ט דאסיק הש"ס לאו דקיל אין ספק מוציא מידי ודאי כי טיהרו חכמים היינו שהפילה במין נפל ואינו ידוע אם רוח הפילה אם נפל הפילה וא"כ ע"כ דמטעם ס"ס הוא דאי לא חשיב ס"ס הדר כי קושיין חלא אין ספק מוציא מידי ודאי וכבר תמהו על דברי הכ"מ הרז"ט חו"ד סימן מ' והמשנה למלך והרז"ט העלה דגם הר"מ בס"ס הוצרך לטעם זה דקיל דגם ס"ס ברה"י הוי ודאי טמא והר"מ בן מביב תירץ דהכ' דהוי בספק הרגיל דאכלוהו חולדה בצירוף המיעוט דרוח הפילה עשאוהו בס"ס אף על גב שאינו ס"ס גמור ע"ש וא"כ לדבריו למדנו דמיעוט כנגד רוב לא חשיב ספק וש"מ דרוב עדיף מס"ס וכן לדרך הרז"ט רוב אלים מפי מס"ס לדעת כולם ואין המחלוקת בין הראב"ד והר"מ ·

ובשאני לענוני מנד אחר נמי ל"מ שהרי בנדה דכ"ט אסיק הש"ס עברה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל דרוב נשים ולד מעלין ילדן והוא כשהוחזק עוברה ע"ש ש"מ דבלא הוחזק עוברה לא שייך רוב זה וא"כ יש לומר דהראב"ד מפרש הסוגיא בלא הוחזק עוברה דליכא רוב כלל והר"מ לדעת הכ"מ משמע ליה שגם בהוחזק עוברה טיהרו ולפי דרך זה למדנו ג"כ דלכ"ע רוב אלים טפי מס"ס ולכל הדברות ק"ל דמה יענו כולם לסוגיין דכתובות ד"ד דפסל רז ברוב והתיר בס"ס וש"מ דס"ס אלים טפי כדברי הרשב"א כי ע"כ ע"כ נ"יישב דכי אלים ס"ס היינו כשהס"ס הוא ס"ס גמור דלית ביה רייעותא כלל אלא שיש רוב כנגדו בכי האי ס"ס אלים אבל כאן דהס"ס נעשה במיעוט נגד רוב דכיון דכתיב אחרי רבים אין כאן ס"ס ולא שייך בזה לומר ס"ס שיש כיון דהריעותא בס"ס גופיה כי מן הבא"ר נ"מ מה שהביא הפלתי מהתו' כתובות ד"ט ד"ה ואי דתוכח דרוב דאורייתא דאי ס"ס ע"ש דהתם בגוי הרוב הוא בעיקר הס"ס דליכא ס"ס גמור נגד רוב ואין זה ענין לדברי הרשב"א ומיהו מדברי הראשונים הללו יש להביא ראיה דס"ס באיתחזק אסור דכי היכי דרוב במקום ספק לא חשיב ס"ס כיון דרובא מד"ת הוא ה"נ ס"ס במקום חזקה כיון דמד"ת כל ספק אוקי אחזקתיה הוי כודאי ויש להשיב על זה כגון שאבאר בסמוך באופן שאין סתירה כלל לדעת הרשב"א דס"ס אלים טפי מרוב ·

ועוד נ"ל ראיה שהרי ר"מ בכל הש"ס חייש למיעוט ונוהם בחולין ד"ו ורוא ואפ"ה מתיר בס"ס שהרי לא מצינו בכל הש"ס מאן דאוסר בס"ס וכ"כ רבעו' דמ"א אסיק בשכרי גלמים מותרים מטעם ס"ס ואם איתא הו"ל לאסור כי היכי דחייש למיעוט ועם שיש לדחות דהוו תרי לטיבותא מיעוט וס"ס מ"מ ברור בס"ס דאין חולק ואוסר בס"ס כי אם בעו' לת"ד בזבחים דע"ד ש"מ דס"ס אלים טפי מרוב ומזה נ"כ ק"ל לדעת הרז"ט והפר"ח דהתר ס"ס מכח רוב א"כ הו"ל לר"מ לאסור בס"ס כי היכי דאוסר ברוב ומיהו אחר הישוב רואה אני דמלבד דאין ראיה מזה דס"ס יש טפי מרוב אדרבה קשה מכאן לדעת הרשב"א שהרי ר"מ אוסר נגד רוב ומתיר בחזקה אע"ג דרובא וחזקה רובא עדיף לכ"ע כמ"ש ביבמו' דקים סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ע"ש ש"מ דרובא עדיף ואע"פ כן חייש ר"מ ברוב ולא בחזקה וה"נ ש"מ כי מזמירינן ברוב לאו משום דקיל התרו אלא דהכ מאו להחמיר וא"כ בההיא דכתובות נמי י"ל דחשו ביוחסין למיעוט כר"מ אף דאלים טפי מס"ס וע"ק דהרי בכל התורה אזלינן בתר חזקה להקל לגמרי וכתב הרז"ט מ"א דאף במקום ערום התירו וכיון שכן נראה שגם בדברים החשובים אי נפל בספק בהו ואיכא חזקה להתיר שרי אע"ג

דבכל דברים החשובים או דבר שיש לו מתירים אסרו ברוב ולא מצינו שאסרו בהם גם בחזקה אע"ג דרובא וחזקה רובא עדיף ש"מ דהם ראו להחמיר ברוב יותר אע"ג דאלים התרו יותר מס"ס וחזקה ותו מה ראיה הביא הרשב"א דס"ס עדיף מרוב וכיון דרוב באיתחזק שרי ה"ה בס"ס ולמ"ש ל"מ דס"ס עדיף מרוב ·

והנה ראיתי להרב פני יהושע בכתובות ד"ז ובקונ' אחרון שתמה ג"כ על ראיית הרשב"א הלזו דאיתא הא דאלים ליה לר' ס"ס היינו משום דאיכא רובא בהדה דרוב המשפחה כשרים הם וכל דפריש מרובא פריש ועוד דהאשה נ"ג ופה היה לה חזקת התר וכיון דאיכא כל הני לתלוייתא מס"ה מקל דודאי עדיף בתרי ובקו' נדחק ליישב דבתי דפשט הש"ס דבחללה נתערב במשפחה מ"מ לא פסיקא מילתא דאפשר דאיירי נמי דתחיל' ספק חלל נתערב חד בחד וצ"ע מה שהשיב על דחייה זאת ואינו מספיק דאיך יביא ראיה במוכח זה שלא כפשט הסוגייא דבדאיכ' רוב הוא דהתיר ר' לבד בס"ס וגם ראיתי להפלתי שהביא קושיא זאת בשם חכם אחד והשיב דאין כזה כדאי לדחות דברי הרשב"א דהש"ס קאמר דר' אלים ליה ס"ס ולא קאמר אלים ליה רוב וס"ס ש"מ דס"ל להש"ס דס"ס לחוד כדאי להתיר ע"ש ·

ולדידי גם זה אינו מספיק דהאי דלא תלה הטעם ברוב דהרי במתני' דאיכא ברי' ורוב ברואה מעוברת פסל ר' בעין אלמנת עיסה דאיכא ס"ס ורוב אע"ג דהכא והתם איכא תרי לטיבותא וא"כ ע"כ דעיקר ההתר דאלים ליה ס"ס לר' טפי מברי אלא שהרב פי' ז"ל ק"ל עדיין דאיתא דבצירוף רובא הוא דהתיר ר' וא"כ דס"ס לבד פוסל ר' כי היכי דפוסל גבי רוב ואולם לדידי נ"ק מכל דבריו שהרי קי"ל רובא להתיר מד"ת וכן קי"ל ס"ס שרי בשל תורה וכן ברי נגד שמא מהני מד"ת ברוב וס"ס וחזקה שהרי בכתובות רו"ב נחלקו בברי ושמא אי מהני נגד חזקת ממון אע"ג דחזקת ממון שיש טפי מרוב דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב ש"מ דברי ושמא עדיף מרוב וכ"ש משאר חזקו' דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ כיון שאסרו ברואה מעוברת בברי ורוב וחזקה דהוי תלת לטיבותא אף דכל חד באפיה נפשיה מתיר בשל תורה אלא דאסרו ביוחסין ואע"פ כן התיר באלמנת עיסה דהוו נמי תלת לטיבותא דהיינו ס"ס ורוב וחזקה ש"מ דאלים ליה ס"ס מרוב וחזקה וברי ושמא ותו נ"ק מכל מ"ש קפי' על דברי הרשב"א גם תגד אחר נ"ק מכל דבריו דהרב פשיט ליה דס' חללה שנתערב במשפחה חשיב רובא להתיר מדינא ·

ולדידי אינו שהרי בפרק כל הזבחים פליגי אי דבר שבמנין חשיב ולא בטיל או לא ולכ"ע שבעה דברים רימוני בדאן וחביריו חשיבי ולא בטלי גם בחולין ד"ק מבואר דבריה ותיכ' הראויה להתכבד חשיבי ולא בטלי ע"ש וא"כ נראה דכ"ש דחללה או ספק חללה שנתער' בריבוא שגם מדינא לא בטיל מדרבנן דב"ח חשיבי ולא בטלי שאם אמרו כן בעוף ובבהמה דלא בטלי משום דחשיבי כ"ש בבעל חי מדבר ובישראל דהר מינן חשיב בכ"ע ובודאי דלא בטלי ואי ק"ל הרי ברט"ו דכתובות הקשו ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות וכו' ואסיק דמעלה עשו ביוחסין ואילו למ"ש מאי ק"ל ליפני שאני ב"ח דחשיבי ולא בטלי משא"כ בט' חנויות אלא ודאי דבאדם לא אמרינן ב"ח חשיבי ולא בטלי הא נמי ל"מ מידי שהרי בזבחים דע"ג שהקשו למתני' דכל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות וכו' דליבטיל ברובא ואסיק הש"ס דב"ח חשיבי ולא בטלי ועלה הקשו ונכבשנהו דניידי וכימא כל דפריש מרובא פריש ואסיק גזירה משום קבוע ולכאורה קשה דכיון דאיסור שנתערב בטף לא בטיל אף דכתיב אחרי רבים להטות דרבנן אסרו דלא ליבטיל משום דחשיבי תו מאי ק"ל דנכבשניהו דניידי ונימא כל דפריש וכו' והרי התר כל דפריש הכא רוב הוא דכתיב אחרי רבים וא"כ אי אסרו חד בתרי ה"נ אסרו אף בכל דפריש דמ"ש ותו מאי ק"ל כי ע"כ נראה מוכרח דבי אסרו חד בתרי ואף באלף או ריבוא ש"מ דהרוב בא להתיר ודאי איסור שנתערב בהם דאי אפשר להתיר כולם ולאסור אחת נמי לא אפשר דנוי מפים דאותה שנשאר' היא של איסור ואדרבה ז"ל איסור ברובא איתיה כמ"ש שם בזבחים דע"ד וע"כ אסרו אבל בפירש חד מן הקבוע דבאנו להתיר אותו שפירש דאינו ודאי איסור אלא ספק איסור ואדרבה קיל מספק איסור של איסור ברובא איתיה ולהכי פריך שפיר גבי תינוקת שנאנסה גם כי אול הבועל לגבה ורוב כשרים אצלה דהוי כל דפריש נמור דבכי האי גם בדברי' החשובים התירו אמאי סבריכן תרי רובי ואסיק דמעלה עשו ביוחסין ואסרו גם בכל דפריש זולת בתרי רובי אבן באלמנת עיסה דבאנו להתיר כל התערובת דהוי כדין חד בתרי גמור בכי האי מדינא אסיר דב"ח חשיבי ולא בטלי גם בלי מעלת יוחסין ואין היתר כי אם מגד ס"ס דגם בדברים החשובים התירו בס"ס כדברי הרשב"א בת' זו ותו נ"ק מכל דברי הרב ובכר עמדתי על בירור דבר זה אי באדם אמרינן בהו ב"ח חשיבי ולא בטלי או לא במ"ש בסי' פ"ט ·

אך את זה עומד לנגדי ממ"ש הרשב"א בשיט' מקובצת לכתובות דט"ו גבי מ"ש ומי בעינן תרי רובי וז"ל ועוד דלר"נ ודאי בחד רובא ובדלא טענה לא מכשר דהא אלמנת עיסה דרובא דעיסה כשרים הם ומשום ספק חלל שנטמע במשפחה פסלינן לכוליה משפחה אע"ג דרובא כשרים בינהו ואפ"ה פסיל ר"נ ורובא דהתם עדיף דאיכא תרי ספיקי ור"נ ודאי בין דאזל' איהי לגבייהו בין דאזיל איהו לגביה פסיל עכ"ל והדבר קשה למ"ש דבאלמנת עיסה לא שייך ביה ביטו' ברוב דהוי כדין חד בתרי בטיל דבב"ח חשיבי ולא בטלי דההתר לכל המשפחה ולאו על הפורש לבד ההתר ותו מאי ק"ל ונ"ב ומ"ע כבר נתבאר דלדידי אי מסא ל"מ דס"ס אלים טפי מרוב דברוב שייך להחמיר טפי אף דאלים התרו ותו ל"מ אי רוב באיתחזק שרי דה"נ בס"ס של דבס"ס אסיר וע"ק בעיקר ראיית הרשב"א דשרינן רוב אף באיתחזק כגון חתיכת איסור שנתערב בשתים של התר וכו' והרי אף חתיכ' איסור עם אחת של התר לא חשיב איתחזק שלא איקבע איסור כמ"ש בכריתות ד"ך דמש"ה ס"ל לר"נ דחתיכה משתי חתיכות מביא אשם תלוי וחתיכה ש'חלב אינו מביא וטעם זה דאיקבע קיל טפי מחזקה שהרי חזקה לכ"ע הוי מד"ת ואילו בטעם זה דאיקבע פליגי בה אמוראי שם ש"מ דאינו מוסכם ונראה ודאי דאיקבע במקום חזקה אינו כלום בדמוכח ממ"ש התו' בריש נדה ד"ה והלל ע"ש ובמ"ש נ"ב בסי' קי"א וא"כ אי בב' חתיכות לא חשיב איקבע מכ"ש חד בתרי ומה זו ראיה לס"ס באיתחזק כגון ספק בשחיטה או ספק דהוי נגד חזקה לגמרי ועוד דב' חתיכות של התר ואיסור אי חשבינן ליה איתחזק איסור כיון דודאי יש שם חתיכת איסור וכדקרי ליה בחולין דצ"ג מ"מ סרי איתחזק נמי. התר דהרי חתיכת התר בודאי שם וכל שני חזקות דסתרי כהאן דליתנהו דמי כדמוכח בעירובין דל"ו ע"ש משא"כ בס"ס באיתחזק איסור שאין שם חזקת התר כלל וראיה לכל זה שהרי קי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה והוי כודאי איסור בידוע וכ"כ ברור מהתו' יבמות דפ"ח ד"ה הכא שהקשו דליחייב חטאת וגם הרשב"א בחידושיו הקשה כן ותירץ דאתי הך סוגיא כמ"ד דתרי ותרי פקע חזקתה ע"ש ש"מ דבכל ספק במקום חזקה הוי הודאי איסור ולא כספק ואילו בחתיכה משתי חתיכו' אשם תלוי הוא דמביא ולא חטאת וע"כ כי איכא רוב דינא הוא שיתיר הספק

מש"כ

נמצא"כ ס"ס באיתחזק דספק ראשון כמאן דליתיה וחשיב כודאי איסור וא"כ איך יתיר ספק ב' ודאי איסור ואכן קי"ל כל ספק אסור וכ"ת כי קי"ל חתיכה משתי חתיכות דחייב אשם תלוי ולא חטאת היינו אי אכל חתיכה אחת לבד אבל כי אכיל ב' חייב חטאת הרי בכל ספק בשחיטה לאכל חתיכה אחת דמי וא"כ מה זו ראיה לאיתחזק איסור לגמרי וע"ק הרי הרשב"א בתורת הבית דקז' כתב דחד בתרי כי שרי היינו לאכול חדא חדא דהוי ספק ולא ודאי דכשאוכל הא' והב' אני אומר אינה זאת של איסור וכשאוכל הג' אני אומר כמה שכבר אכל היה האיסור ע"ש וא"כ בס"ס נמי איך נתיר איתחזק איסור לגמרי ·

והפר"ח הביא ראיה דגם נגד חזקה גמור' שרי בס"ס דאין לך חזקת איסור יותר מטבעת של ע"ז ואע"פ כן כי נפל לריבוא ומריבוא לריבוא שרי משום דאכל חדא וחדא איכא תרי ספיקי ואי גופו של איסור שרי בס"ס כ"ש חזקת איסור דגרע טפי ע"ש :

ותמהני דל"מ מידי דהתם שאני דאיכא רובא בספק ראשון דשרי מד"ת ואין האיסור כי אם מדבריהם וע"כ בספק ב' שרי דהו"ל ספק דדבריהם להקל משא"כ בס"ס באיתחזק איסור דבספק ראשון הוי ודאי איסור מד"ת דכל ספק אוקי אחזקתיה ומהי תיתי להתיר ודאי איסור בספק גריד גם הראיה מת"ש הש"ע בכי' דאי לקח מן הקבוע ונתערב באחרים דשרי מכח ס"ס והא הכא דאיתחזק ודאי בכיל' דאי אכלה הו"ל איקבע איסור דמביא אשם תלוי ואע"פ כן שרינן מכח ס"ס ואהת"ר הא נמי ל"מ דבאיקב' אף דאסיר מד"ת לכ"ע אינו אלא מכח ספק והי כתיערב דהו"ל ס"ס שרי דכל ס"ס שרי משא"ב באיתחז' דספק ראשון הוי כודאי איסור ואינו באשם תלוי כי אם בחטאת בכי האי מהי תיתי להתיר איסור תורה ודאי בספק גריד והרב משוה איתחזק איסור לאיקבע איסור וגבה טורא ביניהו שזה איסור ודאי וזה ספק עוד הביא ראיה דהרי הבריח הרשב"א דס"ס עדיף מרוב ובפ"ק דחולין אמרינן הרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם אלמא אע"ג דאיתחזק איסור אתי רוב ומפקע ליה מחזקתיה וא"כ ה"ה לס"ס ותדע. עוד דהרי בסנהדרין ובחזויות דאזלינן בהו בתר רובא הו"ל איתחזק איסור בודאי ומהני בהו רוב ותינה שמעינן לס"ס דעדיף וכו' ·

ולדידי הא נמי ל"מ שהרי הרי"ף והרא"ש בפ"ק דחולין גבי מ"ש רוב מצויין אצל שחיטה מומחי' הקשו מדאמר ר"ה בהמה בחייה בחזק' איסור דש"מ דספק בשחיטה לחומרא וקי"ל דהלכתא היא התם כגון דאיתיליד ריעותא בסכין אבל הכא כיון דקי"ל רוב מצויין בשחיטה מומחים הם כמאן דאיתידע במה נשחט' דמי ע"ש הנה מבואר דכי מהני נגד חזקת איסור היינו בלא איתיליד ריעותא לפנינו כגון מנא נדיין שחוטים דאין שם ריעותא לפנינו אבל כל שיש ריעותא לפנינו כגון בשוחט ונמצא הסכין פגום וכיוצא דריעות' זאת מרע לרוב ומסייע לחזקה בכי האי אזלינן בתר חזקה וכה"ג כתבו הר"ן בפ"ק דחולין והרשב"א בסימן תנ"א דכי קי"ל רוב בהמות כשרות ומהני רוב ולא בעי בדיקה על שום טרפות מד"ת ה"ד שאין ריעותא לפנינו אבל באיתיליד ריעותא בעי בדיקה מד"ת ע"ש וכבר ביארתי לעיל בסי' ט' טעם הרי"ף והרא"ש דכי איתיליד ריעותא לפנינו דמי למ"ש בריש נדה ד"ב דתרי חזקי דסתרי כמאן דליתנהו דמי ואי חדא חזקה איתרעה וחדא לא איתרעה אזלינן בתר חזקה דלא איתרע' להקל ולהחמי' והוי כודאי וזהו ענין תרי לריעותא המוזכר בש"ס וא"כ ה"ה חזקה נגד רוב כיון דהרוב איתרע אזלינן בתר חזקה ורוב כמאן דליתיה וא"כ מה ראיה היא דאזלינן בתר רוב נגד חזקה וכ"ש בס"ס דעדיף מרוב והרי

בכל ס"ס אינו כי אם דאיתיליד ריעות' לפנינו דע"ז הריעות' נולדו הספיקו' דבלא"ה ספק מניין וכגון בשוחט בסכין ונמצא פגום דהריעותא לפנינו והרי בריעותא זאת דחינן הרוב וכשאר חזקת איסור דכי אזלינן אחר הרוב היינו במנא נדיין שחוטין דליכא ריעותא שאז רובא עדיף מחזקה משא"כ ס"ס דאיתיליד ריעות' ואי דחי רוב ואזלינן בתר חזקה ה"נ דחינן ס"ס ואזלינן בתר חזקה דהריעותא מסייע לחזקה ומשוי לה אלים טפי מרוב ה"נ· משוי ליה אלים טפי מס"ס וכל זה לא נצרכה אלא למאי דפשיט ליה דס"ס עדיף מרוב דאילו למה שביארתי לעיל דל"מ דס"ס אלים טפי מרוב אין צורך לכל זה של דרובא עדיף מחזקה אבל ס"ס לא עדיף מחזקה והראיה שהביא מסנהדרין דמהני רוב נגד חזקה לא ידעתי מה שייך בסנהדרין איתחזק אי נחלקו אי חייב או פטור וליכא התם לא איתחזק ולא איקבע גם הראיה מ"ט חזויות ליכא שם חזקת איסור דאע"ג שיש שם ודאי איסור ואיקבע הרי יש נ"כ של היתר ואיקבע היתר ואדרבה איכא רוב של היתר ולא חשיב זה חזקה וראיה דספק באיתחזק מביא חטאת וחתיכה משתי חתיכות מביא אשם תלוי וה"נ בקבוע דחזויות ·

עוד הביא ראיה דהתר ס"ס מכח רוב וכיון דרוב התיר נגד חזקה ה"ה בס"ס והא נמי ל"מ שכבר ביארתי דהתר ס"ס אינו מכח רוב כמ"ש לעיל וראיתי בפסקי' וכתבים סי' קכ"ט שהביא ראיה מהסמ"ג דס"ס עדיף מרוב דרוב אינו מועיל בדברים החשובים וס"ס מועיל וכ"כ הרוב"ל ח"ב סי' מ"ב וכבר כתבו כלל זה כנה"ג אה"ע סי' ס"ח אות מ"ט והרב יד אהרן שם אות ס"ב ותמיה אני על כולם איך לא זכרו שהרשב"א בסי' ת"א כתב כן להדיא והביא ראיה מהסוגיא דכתובו' ד"ו וצ"ע עק"ל בדברי הרא"מ והפר"ח דס"ל דס"ס מכח רוב דהרי איכא מגדולי הראשוני' והאחרוני' דס"ל דס"ס להתיר בעינן ס"ס המתהפך ואף שיש חולקי' והרא"מ והפר"ח מכללם מ"מ מדעת האוסרי' כן לא יצאנו ואי ס"ס התירו מכח רוב מכ"נ אי הוי ס"ס המתהפך שהרי עכ"פ איכא רוב גם בלי מתהפך אלא ודאי אין ההתר מכח רוב וע"ק דהרי גבי רוב שרי גם באפשר לברר שהרי אין אנו בודקין משום טרפו' כי אם בריאה משום דשכיח כמ"ש רש"י בחולין ד"ט וכבר ביארתי זה לעיל בסי' נ"ד ואילו בס"ס דעת הרשב"א בספ' אלו טריפות דבאפשר לברר אסור הביאו הפר"ח בכללי ס"ס סי' ב' ואי הוי מטעם רוב מ"ש ס"ס ·

ואת זה ק"ל בתשובת הרשב"א סי' ת"א שכתב דהתר ס"ס אלים מרוב דא"כ איך התירו באפשר לברר ברוב ואסרו בס"ס וצריך ישוב ·

עוד הביא הפר"ח ראיה שהרי כתבו מקצת הפוסקים דבס"ס מפקינן מיד המוחזק ואי בממון דקי"ל אין הולכין אחר הרוב אפ"ה מפקינן מיד המוחזק בס"ס באיסור דהולכין אחר הרוב אינו דין דניזיל בתר ס"ס אף נגד חזקה ע"ש וגם ראיה זאת ל"מ דגם לדבריו כיון דסוגיין דעלמא דלא מהני ס"ס נגד חזקת ממון א"כ ש"מ דס"ס נגד חזקה אינו מועיל א"כ גם באיסור נימא הכי דאף של"ל דכי פליגי היינו בחזקת ממון דהיא אלימתא דמהני אף נגד רוב אבל בשאר חזקי אה"נ דלכ"ע מהני בהו ס"ס אכתי ערבא צריך דמנ"ל דלא פליגי בהא אי ס"ס דחי חזקה או לא וכיון דקי"ל בממון דלא מהני ביה ס"ס נגד חזקה ה"נ בשאר חזקי ומנ"ל להקל באיסור בלי ראיה בר מן דין דסברה זאת כתב הרוב"ל בח"ב בכמה תשובות ולמד כן מדברי התו' בכתובו' ד"ט ר"ה אי נמי ע"ש והריב"ש בחלק ח"מ בכמה תשובו' חלק עליו וכתב דל"מ מדברי התו' ולא ביאר הטעם :

ואח"ך החיפוש ראיתי לו בחידושיו לכתובות דפ"ה גבי מתני' דהיו בה מומין דק"ב ע"ב שכתב דכי כתבו

כתבו התו' דבס"ס מפקינן מיד המוחזק ה"ד התם דטענה דידה ברי ואיהו טוען שמא דהוי ברי וס"ס נגד חזקה וע"כ דהוי חזקה אבל בברי וברי וס"ס נגד חזק' א"כ דאינו מועיל הס"ס ע"ש וכה"ג דחה הרב פני יהושע בכתובות דו"ד ולא זכר שכבר כתב כן הרית"ט באופן דגם ראיה זאת ל"ת ·

וראיתי להפלתי שהביא ראיה דס"ס באיתחזק שרי ממ"ש התו' כתובות ד"ט ד"ה ואי דחזקה להתר ורוב דרבנן לאיסו' אסור ולא מהני חזקה אך רוב דרבנן נגד ס"ס שרי ע"ש הרי דס"ס גדול מחזק' וא"כ ס"ס באיתחזק איסור אזלינן בתר ס"ס להתיר נגד חזקה את"ד וא"מ ל"ת מידי דהתם ברוב דרבנן איכא כנגדו ס"ס וחזקה להתיר דהוי תרי לטיבותא התירו משא"כ בספק גריד וחזקה להתיר ורוב דרבנן לאסור אסרו ואין ראיה מזה דס"ס עדיף מחזקה באופן דלמ"ש אין כאן שום ראיה להתיר ס"ס באיתחזק וגם בדעת הרשב"א אין בירור גמור בדעתו כיון שיש חיסור לשון שהמתירים הבינו בדעתו להתיר והאוסרים לאיסור :

והיה נ"ל ראיה שהרשב"א מתיר בס"ס ממ"ש בסימן רי"ח וז"ל ולפיכ' איני רואה שום הכשר למה ששחט ולא לכלים שנתבשל בהם שאין כאן אלא חדא ספיקא שמא אירע לו אחד מאלו או לא ע"כ נראה דאי הוה בכ"ד ס"ס היה מתיר אע"ג דאיתחזק איסור דבהמה בחיים וכו' ובדוחק י"ל שכוונתו דאין כאן בכ"ד ספק להתיר דכיון דהוי ספק אחד וקי"ל אוקי ספק אחזקתי' הו"ל כודאי איסור ולהכי דייק במ"ש איני רואה שום הכשר וכו' וא"כ דאי שיש בכ"ד ס"ס אע"ג דקי"ל לאיסור מ"מ ספק התר יש דאע"ג דספק ראשון כמאן דליתיה מ"מ הספק ב' ספק גמור הוי אלא דקי"ל ספק תורה להחמיר א"ך לזה שהרשב"א במשמר' הבית דז' כתב דשחיטת מי שאינו מומחה אינו ודאי נבילה כיון דאם יבוא איהו ויאמר דשחט יפה שחיטתו כשיר' כי ע"כ יותר נראה בדעת הרשב"א להתיר ומיהו אינו מוכרח כל כך שיש לגדר ובתורת חטאת כלל מ"ג הביא ראיה להתיר ממ"ש הראשונים בספק דרוסה שנתערב באחרים אי חשיב ס"ס כיון דהוי ספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת ואם איתא תיפוק ליה דהוי ס"ס באיתחזק איסור דאבר מן החי אלו דבריו והרב משאת בנימן סי' נ"ח והט"ז וש"ך ופר"ח תמהו עליו דלא חשיב בספק דרוסה חזקת איסור דאבר מן החי דאין הספק בחזקה שאפשר לדרוסה דנשחטה כודאי ע"ש ·

ואני תמיה בדברי כולם דמבואר בש"ס דספק דרוסה לא חשיב איתחזק איסור כי אם איתחזק התר שהרי בחולין דכ"ג פליגי אמוראי אי חוששין לספק דרוסה ורב ס"ל דאין חוששין ואי חשיב חזקה הא קי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה כודאי איסור ואדרבה אמרו שם איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מילתא אחזקתיה ופירשו התו' ד"ה רוב דהיינו חזקה שלא נדרס ע"ש ואף דקי"ל כמ"ד חוששין היינו דלא ס"ל הך חזקה דהתר א"כ דגם בחזקה אסרו באיתיליד ריעותא לפנינו והתו' חולין דמ"ג ד"ה קסבר כתבו דכיון דאיכא למיתלי יותר בדריסת ארי לא מוקמינן ליה אחזקתיה ע"ש הרי דספק דרוס' הוי איתחזק התר ולא איסור וכן מבואר שם בדמ"ג דחולין גבי מ"ש עולא ישב לה קוץ בושט אין חוששין והקשו מ"ש מספק דרוסה ותירצו קסבר אין חוששין לספק דרוסה ומ"ש משתי חתיכו' ותירצו התם איתחזק איסור ע"ש ואילו לדעת מור"ם גם בישב לה קוץ וספק דרוסה הוי איתחזק איסור דאבר מן החי אלא ודאי דאין זו חזקה דכיון דודאי נשחטה פקיעה חזקה זו לגמרי וספק טריפה אינו תלוי בה וכן מבואר מהתו' ד"ה קסבר ע"ש ·

והנה ראיתי להרב הגדול בכרתי ופלתי שתמה להאחרונים והכריח כדברי מור"ם דספק דרוסה חשיב איתחזק איסור אבר מן החי שהרי דרוסה גם הסימנים בכלל ספק אולי נדרסו או ניקבו עד שאמרו אין בדיק' לבהמה דדילמא במקום דרוסה קשחים כמבואר בטור סי' נ"ב וא"כ פיסול זה אין לך פיסול שחיטה יותר מזה והרי איתחזק איסור אבמ"ה וא"מ דכיון דהתירו ספק דרוסה דס"ס באיתחזק שרי ומזה עשה עיקר דעת מור"ם דס"ס באיתחזק שרי ואה"ת ל"מ תרי טעמי חדא דא"כ הוא גופה תיקשי א"כ לדבריו ספק דרוסה גריד הו"ל איסור ודאי למאי דקי"ל כל ספק אוקי אחזקתיה והרי נחלקו אמוראי אי חוששין לספק דרוסה וזה לא יתכן לסתי' לשום מ"ד כפי דבריו וכדכ"ג דחולין אמרו איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מילתא אחזקתיה ואילו לדבריו אדרבה החזקה מסייע לאסור גם בחולין דמ"ג אמרו דישב לה קוץ בושט וספק דרוסה לא חשיב איתחזק איסור הפך דעת הרב ·

כי ע"כ דכיון דקי"ל רוב בהמות כשירות הם מינה דאינן נקובות או דרוסות וכי איתיליד ספק אי ניקבו או נדרסו אזלינן אחר הרוב דרוב וחזקה רובא עדיף דמה"ט התירו גם בשחיטה מלא גרייו שחוטין דרוב מצויין מומחין הם כמ"ש בחולין די"ב וכ"כ הרשב"א בתורת הבית דמ"ד דלכ"ע ספק כלבא ספק שונרא דתולין להקל וטעמ' דמילתא דרובא דאורייתא ורוב בהמות כשירות הם ע"ש וכי קי"ל ספק בשחיטה פסול התם שאני דכי קי"ל רוב בהמות כשירות הם היינו על ידי התר שחיטה שישחוט כדין וכי שחט ונפל ספק באחד מפיסולי שחיטה דהיינו שהה או דרס דפיסולים אלו באו מחמת השחיטה שנעשו בשהייה ודרסה וחלדה והגרמה ועיקור ובהכי לא שייך רוב בהמות כשירות הם דפיסולים אלו על ידי השחיטה הם באים והרי נפל הספק בכי האי אדרבה י"ל אוקי אחזקת' דאבמ"ה כל שלא נשחטה כדין כודאי משא"כ ישב לה קוץ בושט או ספק נדרס' דאין הפיסול מחמת השחיטה כי אם מחיים נפל הספק בכי האי אתי רובא ודחי חזקה ועיין להתו' חולין דכ"ג ד"ה רוב בסוף הדבור ·

ובר מן דין גם לדבריו ספק דרוסה גריד הו"ל ס"ס לגבי פיסול סימנים כיון שי"ל ספק נדרסה ספק לא נדרסה ואת"ל נדרסה ספק לא נדרסה בסימני' וכה"ג כתב הב"ז בי"ד סי' נ"ז בשם מהר"י ן' חביב דחשיב ס"ס וא"כ י"ל דכי נחלקו אמוראי אי חוששין לספק דרוסה מה"ט הוא דמ"ד דשרי ה"ט דאי משום ספק פיסול סימנים הו"ל ס"ס וס"ל באיתחזק נמי שרי ומ"ד אסור ס"ל דס"ס באיתחזק אסור והרי קי"ל כמ"ד דאסור וא"כ הראיה שהביא מור"ם מספק דרוסה שנתערב באחרים התם שרי לכ"ע דהו"ל תלת ספיקי לגבי פיסול סימנים ובב' ספיקי לכ"ע שרי אף באיתחזק וכדעת הש"ך כי ע"כ איני רואה ראיה כלל מזה הנך להתיר ס"ס באיתחזק איסור :

אך את זה מצאתי ראיה בדעת התוס' דס"ל דס"ס באיתחזק שרי ממ"ש בשיטה מקובצת לכתובות ד"ו גבי אלמנת עיסה בשם הרדב"ז וז"ל אלמנת עיסה יש מי שפירש שנתערב חלל ודאי במשפחה אחת ומאי דקאמר הכא ס"ס ה"פ ספק אם הוא חי אם הוא מת ואת"ל שהוא חי שמא הוא אותו חלל שנתערב או שמא אינו זה ותוס' דחו זה הפירוש שהוא דוחק שאפילו כאמר שמא מת איכא למימר שמא הניח חללים בנים וכו' ע"ש והרי ספק חי או מת הוא נגד חזקת כדתנן בגיטין דכ"ח המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים וכל ספק אוקי אחזקתיה ואעפ"כ כי איכא ס"ס אנו מתירים אף באיתחזק דאף ר"ב דאסר באלמנת עיסה אינו אלא משום מעלה ביוחסין וגם התוס' הוו מודו ליה להאי פירוש אי לאו דאף אי מת י"ל שהניח בנים חללים וא"כ ש"מ דפשיט להו דס"ס

דס"ס

דש"ס באיתחזק שרי:

וישוב אחר הישוב חזי הוית דהא נמי לא מכרעא להתיר שהרי גבי אלמנת עיסה שנתערב חלל ודאי לא חשיב איתחזק דהרי איכא רוב דרוב המשפחה כשרים הם וכיון דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף כמ"ש בקדושין ד"פ א"כ חזקת איסור הבאה על ידי חזקת חי במאן דליתיה שהרי הרוב דוחה החזקה וכי אינטריך הש"ס גבי אלמנת עיסה לטעם ס"ס כדי להתיר היינו דמדרבנן אסרו דב"ח חשיבי ולא בטלי א"כ כמ"ש בכתובות דט"ו דמשום מעלה ביוחסין הצריכו תרי רובי ואע"פ כן לר"ז התיר בס"ס כמ"ש בהך סוגיא וא"כ כיון דמד"ת פקע חזקת איסור מכח רוב א"כ כי איכא ס"ס חשיב ס"ס גמור דלא חשיב זה ס"ס באיתחזק ותו ל"מ להתיר מכאן ס"ס באיתחזק.

עוד היה נ"ל ראיה דתוס' ס"ל דס"ס באיתחזק שרי דבב"כ רנ"ח ובכבאים ד"ה ספק נרגשו כמה ששנינו דבס"ט כה"ג גם בס"ס טמא ורבנן ור"א פליגי בה וקי"ל כרבנן ותירצו דכיון דחידוש הוא ע"כ מ"ל חד ספק מ"ל ס"ס והרי דעת הסוברים דס"ס באיתחזק אסור דספק ראשון כיון דקי"ל אוקי אחזקתיה והוי כודאי א"כ הו"ל ספק ב' להיות כספק גריד דספק תורה להחמיר וא"כ בס"ט כה"ג דעשה ככתוב כודאי טמא כמ"ש בסוטה דכ"ח ובשאר דוכתי א"כ יש לאסור בו ס"ס מדינא ותו מאי ק"ל לרבנן דטמאו ס"ס ואדרבא לר"א הוא שקשה דטמא מדינא גם בס"ס אלא ודאי דגם באיתחזק פשיטא להו להתיר·

אך אחר הישוב הא נמי ל"מ דא"כ דמדינא גם בס"ס טמא וה"ט דר"א דכל דלא דמי לסוטה לא ילפינן וא"כ בס"ס כיון דלא מצי יליף לסוטה קי"ל דטהור דאוקי אחזקתיה כמ"ש התוס' בריש נדה דספק דלמפרע כיון דלא דמי לסוטה טהור דאוקי אחזקתיה ורבנן דפליגי עליה ה"ט דנהי דיש לטמא בס"ס אבל מדינא אינו טומאת ודאי אלא טומאת ספק ואם פשיטא להו דגם בכמה ספיקי טמא בודאי ושורפין עליה את התרומה ולהכי הוצרכו לטעם זה כיון דחידוש הוא מ"ל חד מ"ל כ"ס ויש הכרח לדבריהם דגם בס"ס הוי כודאי דאי לאו בב' ספיקי הו"ל להתיר ומתני' דטהרות מוכח דגם בכ"ד וה' ספיקי מטמאינן·

ולעניות זה ראיתי להרב פני יהושע בכתובות ד"ט שתמה בתשו' הרשב"א הלזו דמאי ראיה מייתי מדרז' דלא קי"ל לא במאי דפוסל ברוב כשירים ולא במאי דמכשיר בס"ס באלמנת עיסה כמ"ש בפ' עשרה יוחסין וא"כ אדרבא איכא לאתויי ראיה איפכא מדר"ג דקי"ל כוותיה דאלים ליה ברי ושמא טפי מס"ס וכיון דברי ושמא לחוד לא מהני בחזקת איסור כדאמרינן בפ' האשה רבה דאפילו ע"א דעלמא לא מהימן באיתחזק איסור וכ"ש שאין האשה עצמה נאמנת לומר מת בעלה כדאיתא התם אע"ג דהו"ל ברי ושמא ועוד דשבויה תוכיח דע"א כשר נאמן בה והיא עצמה אינה נאמנת אלמא דע"א עדיף מברי ושמא של בעל דבר ואפ"ה לא מהני בחזקת איסור וכ"ש דס"ס לא מהני בחזקת איסור ואין לומר דהא דאלים ברי ושמא לר"ג היינו משום דאיכא חזקת היתר בהדי ברי ושמא וזה אינו דהא באלמנת עיסה נמי איכא חזקת היתר כמ"ש התוס' ד"ה אלמנת ואפ"ה מחמיר ר"ג וכיון דברי ושמא לחוד לא מהני באיתחזק איסור כ"ש דס"ס לא מהני באיתחזק איסור אלו דבריו·

ולדידי הא ל"ת שעיקר ראייתו הוא במוכח דעד אחד עדיף מברי דבעל דבר ועליה אני דן דאדרבא ברי דבעל דבר עדיף דהראיה שהביא וכ"ש שאין האשה עצמה נאמנת לומר מת בעלה כדאיתא התם אע"ג דהו"ל ברי ושמא הוא תימא בעיני דאדרבא הלכה פסוקה היא דהאשה נאמנת לומר מת בעלי כדתנן ביבמות דקי"ד באה ואמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם ואמרו נמי שם ביבמות דקי"ז מת בעלי התירוני להנשא מתירין אותה להנשא ונותנים לה כתובתה ולא דאמרינן התם תנו לי כתובתי אף להנשא אין מתירין מ"ט אדעתא דכתובה אתאי ככר פרשו ובאפוקי ממונא סהדי בעינן יע"ש וכן פסקו כל הפוסקים כמ"ש בטור אה"ע סי' י"ז וא"כ תימא בעיני איך כתב הרב דאינה נאמנת ובדוחק יש ליישב דבריו דהרב קאי במ"ש ביבמות דפ"ח מי דמי התם לא איתחזק איסור הכא איתחזק איסור דאשת איש וכו' וא"כ נ"ל דכוונת הרב היא דלמ"ד זה דפריך דלא יהיה נאמן עד אחד לומר מת בעליך כיון דאיתחזק איסור א"כ מכ"ש דפריך שגם האשה נאמנת לומר מת בעלי והכל שכן הוא דפשיטא ליה דעד כשר ואינו נוגע בדבר עדיף מאשה ונוגע בדבר ואה"נ דלמאי דאסיק הש"ס משום עיגונא הקלו רבנן ה"נ הקלו באשה עצמה משום עיגונא והוא דוחק שאין זה במשמעות דבריו ותו דמה"ש אח"כ ועוד דשבויה תוכיח מורה שבכר הביא עוד ראיה דברי דבעל דבר גרע מעד אחד ואילו לדרך זה אין כאן שום ראיה לזה כדבריו הראשונים ותו דלמ"ש נמצא שכל מ"ש בזה הוא בלא יועיל כיון דקי"ל דהאשה נאמנת וגם למ"ד דש"ס אינו מבואר בש"ס דברי הבעל דבר גרע מע"א ולא הו"ל לומר אלא דנוגע בדבר גרע מעד כשר באופן שדבריו בזה צ"ע אצלי·

גם בעיקר דעתו דפשיטא דברי הבעל דבר גרע מעד אחד ק"ל דהרי קי"ל דעד אחד בהכחשה לאו כלום כמ"ש בקידושין דס"ה ודוקא במעיד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן אבל במכחישו אינו נאמן אף למ"ד דעד אחד נאמן גם באיתחזק כנונא דברי דבעל דבר נאמן טפי מעד אחד ודעת רוב פוסקים דגם לכ"ע שרי כמ"ש הב"י בטור סי' קכ"ז ועי"ש בכנה"ג בהגה"ט מ"ש בשם ריא"ז ועי"ק דתנן בכריתות די"א דעד אחד אמר לו אכלת חלב והוא אינו יודע חייב ואם שנים אמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ואמרו בש"ס הטעם דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ע"ש הרי דברי דבעל דבר עדיף טפי מעד אחד דעלמא דהרי עד אחד בשום מקום אינו נאמן נגד ב' וברי דבעל דבר מינו דנאמן לעצמו נגד שנים א"כ מינה דגם בדבר דבעל דבר דשייכי ביה אחריני כגון לאכול בביתו דברים המותרים על פיו נאמן טפי מעד אחד גם ראיתי בתוס' רי"ד בקידושין דס"ה גבי אמר לו עד אכלת חלב או נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן שכתב ואע"ג דקי"ל בכל התורה עד אחד נאמן באיסורין אינטריך ליה לאביי למימר בהני דנאמן דהוה אמינא הנ"מ דמהימן בדידיה כגון על פירותיו לומר מתוקנים הם או טבלים וכן האשה לומר לבעלה טהורה אני או טמאה וכן הטבח לומר זו נבילה וזו שחוטה אבל להעיד על חבירו לומר נטמאו טהרותיך הוה אמינא דלא מהימן כי היכי דלא מהימן בממון קמ"ל דמהימן ע"כ הנה מבואר דפשיטא ליה דברי דבעל דבר עדיף טפי מעד אחד דעלמא וכ"כ מ"ש התוס' בכתובות די"ב ד"ה רב הונא וז"ל ואף למ"ד חייב איכא למימר שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שחייב לחבירו מנה דאבוה מתוך שאינו יכול לישבע משלם ע"כ ואם איתא הרי חייב בלי ספק שבועה דאי ברי דבעל דבר נגד שמא מחייבו ממון כ"ש ברי דעד אחד נגד שמא אלא ודאי דטענת ברי דבעל דבר עדיף מעד אחד דעלמא:

ג"א ק"ל ממ"ש התוס' גיטין ד"ב ד"ה עד דעד אחד נפק"ל מוספרה לה ע"ש ואם איתא אימא דבעל דבר לכד נאמן ולא עד אחד הא ל"ק דהרי בערוה וממון גם בעל דבר אינו נאמן כמ"ש בקדושין דס"ד המקדש בעד אחד אפילו שניהם מודים אין חוששין לקידושיו וכיון דגלי באיסור דבעל דבר נאמן ש"מ דכי כתיב ע"פ שנים עדים יקום דבר אינו בכלל איסור אלא ערוה וממון ומינה שגם בעד אחד. שגי והראיה שהביא הרב משבויה דעד אחד נאמן ובדי דבעל דבר אינו נאמן הא כמי ל"מ שכבר עמדתי בחקירה על זה ב"ח אה"ע למאי דקי"ל דנוגע בדבר פסול לעדות בערוה וממון ובאיסורים כשר בשבויה ועדות אשה שמת בעלה שהאתיכה עד אחד אי נוגע בדבר כשר באיסורים או דינו בערוה ושם הבאתי דעת רבינו ירוחם דס"ל דשבויה ועדות אשה נוגע בדבר פסול ע"ש ולפז"ל מ"מ מהך דשבויה דשבויה מדינא בעי שני עדים כשרים בלי נוגע בדבר דדבר שבערוה הוא כמ"ש גבי אשתו זנתה בקידושין דס"ו והם הקלו והכשירו עד יחיד אך לא ראו להכשיר ב"ב נוגע בדבר ואף שאני בעניותי נרדתי הרבה דגם נוגע בערות הכשירו בערות אשה וא"כ קשה בשבוים איך התירו עד יחיד ואסרו בברי דבעל דבר כבר ביארתי הטעם שם דפריצת איש מאשתו אנים שפי כי עזה כמות אהבה וחשו דיגרה תוקפה לאהבת בעלה ומשקרת ובמעט שאין דבר זה צריך ראיה ועז' אסרו בשבויה ברי דידה ושם ביארתי דלמאי דקי"ל דאיסור שבויה מדבריהם אין האיסור כי אם דפסלו עדותה ראי לאו איסור שבוים מדבריהם מאי היא ראי באמרה טמאה אני מד"ת כמי אסירת דקי"ל שוי לנפשה חתיכה דאיסור והוי מד"ת כמ"ש לעיל בסי' ב' ע"ש·

כי ע"כ באמרה טהורה אני הוא וש"מ דמדינא היתה נאמנת אלא שחשו בה חכמים וזהו עיקר שבוים דאסרו מדבריהם ותו ל"ק דברי הבעל דבר גרע מעד אחד וא"כ ז"ל דע"כ לא נחלקו הפוסקים אי ע"א באיתחזק נאמן באיסורים אינו אלא בעד אחד דעלמא אבל ברי דבעל דבר אה"כ דנאמן לכ"ע ואי ק"ל א"כ ביבמות דפ"ח דבעי' לאתויי מטבל וקונמות אמרו אי דידיה משום דבידו לתקנו וכו' ואם איתא ת"ל דברי דבעל דבר נאמן באיתחזק גם בלאו ה"ט ז"ל דאה"כ וחד מתרי טעמי נקיט א"כ ז"ל התם דמה"ט דייכו להאמין לו ולבני ביתו אבל לא שיאכיל לאחרים אבל בדבר הנוגע לו אה"כ דבכ"ג נאמן ומה"ט התיר ר"ג ברא ות מעוברת כיון דאיכא ברי דבעל דבר דעדיף ליה מס"ס וא"כ דבעד יחיד פוסל דגרע טפי מס"ס ואי ק"ל מת"ש התוס' גיטין ד"ב ד"ה עד וז"ל וא"ת א"כ אפילו איתחזק איסור וכו' ואם איתא ליסני שאני התם דהוי ברי דבעל דבר אבל ע"א דעלמא מכ"ל·

ישוב ראיתי להרב פני יהושע בגיטין ד"ב שהקשה בדברי התוס' דמנדה לא מצי יליף דבעל דבר שאני והביא דברי התוס' ריד דקידושין שהבאתי לעיל ע"ש·

והחכם עיכין יחזו דדבריו סתראי נינהו למ"ש הרב גופיה בכתובות ד"ד דברי דבעל דבר גרע טפי מעד אחד דעלמא ות"ת למה שאנו דנים קשה מדברי התוס' אלו דנראה דגם ברי דבעל דבר אינו נאמן באיתסוק וכיון דברי דבעל דבר פריף מס"ס מכ"ש דס"ם באיתחוק אסיר הא כמי ל"ת בולי האי שז"ל דכיון דעד אחד לא למדנו כי אם מנדה דברי דבעל דבר לפי דברי התוס' אלו והיינו לפי מה שביארתי דנלווי מילתא בעלמא דאיסור אינו כערוה דבעי ב' עדים א"כ מינה ז"ל דון מינה ומינה מה התם אף באיתחוק איסור ה"נ בעד אחד דעלמא דאין לומר דנדה

הל' גונ' הספק סי' ק"י רה

כיון שמתיר עצמה לבעלה הוי כע"א דעלמא וה אינו דא"כ ברואה מעוברת כמי הרי היא מתיר לכהן לישאנה כי ע"כ מחוורתא כדשנינן מעיקרא א"כ ז"ל כמו שרחה הרב דכי מהני ברי לר"ג ברואה מעוברת היינו בצירוף חזקת כשרות משא"כ באלמנת עיסה דכיון דאיכה שעבנת בדי. מתרע חזקתה וכן ראיתי להרי"טבא שביאו הרב בגלאל לכתובות לד"ג דס"א ע"ר דעיקר טעמיה דר"ג משום חזקה דגופה ותיהו בעי טענת ברי. משום דכי לא טענה הכי הרי היא כמודה שנבעלה באיסור ע"ש וכה"ג כתב בשמו לד"ד דסז' ע"ד גבי מ"ש אלים ליה ברי לר"ג וז"ל לאו משום ברי בלחוד אלא משום חזקה דגופה דמסייע לה ע"ש ויש הכרח לדבריו דהרי בד"נ אמרו לדברי המכשיר בה פוסל בבתה איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות ש"מ דהתר ר"ג משום חזקה ואיך אמרו בד"ד לר"ג אלים ליה ברי וכו' דנראה דההתר משום ברי הוא אך להרי"טבא א"ש דאין החזקה מועיל כי אם בטענה ברי. משא"כ באלמנת עיסה דליכא טענת ברי אתרע חזקת כשרות דידה והראיה שהביא הרב ממ"ש התוס' כתובות ד"ד ד"ה אלמנת דבבת העיסה אין לה חזקה דכשרות וכו' ע"ש דנראה דהאלמנה גופה אית בה חזקה דכשרות הא כמי ל"ת דבאלמנה אע"ג דאיכא ריעותא דאינה יודעת בברי שהיא כשירה מ"מ עכ"פ היה לה חזקת כשרות קודם שחל הספק משא"כ בבת דליכא חזקה כלל וא"כ דגם חזקה דידה גריעה כיון שאינה יודעת בברי שכשירה ואיתרע חזקתה ובעין מ"ש התוס' כתובות דכ"ב ד"ה תרוויהו ע"ש וא"כ ז"ל דבמקום דליכא חזקה כלל ס"ס עדיף מברי ותו ל"מ מזה דס"ס באיתחוק אסיר ויש להכריח כן דלדברי הרב דעד אחד עדיף מברי מבעל דבר וברי עדיף מס"ס היא גופה קשה עכ"פ דהרי לר"ג ברי עדיף מרוב דברוב פוסל ובברי מכשיר והרי רוב התיר באיתחוק איסור דהתיר חד בתרי וכן דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וא"כ כ"ש דברי נאמן נגד חזקה וא"כ תיקשי איך אסרו רוב פוסקים בעד אחד באיתחוק אלא ודאי דעד אחד גרע מברי דבעל דבר גם לראיה משבוים דע"א נאמן והיא אינה נאמנת מלבד מ"ש לעיל לרחות ראיתי בחידושי הרשב"א כתובות ד"ד דה"ט ברואה שנבעלה דנאמנת ובשבויה לא דכיון שלא נודע שבא עליה שבאי כי אמרה לא נבעלתי לא תהימנא דבסיפה לה לומר נבעלתי ע"ש ולדבריו גם מזה סכר ל"מ ראיה זאת·

גם ראיתי להרב פי' בקונ' אחרון לד"ד דכתובות שהוסיף עוד בראיה זאת דהרי עכ"פ בדבר שבערוה כ"ע מודו דלא מהני ברי ושמא באיתחוק איסור כמ"ש ביבמות דפ"ח א"כ כ"ש דלא מהני ס"ס באשת איש וליכא לתימר דהתם גזרת הכתוב היא דבעינן שני עדים דאכתי ק"ו מיהא איכא כיון דלא מהני ברי ושמא כ"ש דלא מהני ס"ס דהא קי"ל כר"ג דברי עדיף מס"ס ומהך סברא נדחה הראיה שכתב הפר"ח כמ"ש בפנים דכיון דברי ושמא לא מהני בממון כ"ש בס"ס למאי דקי"ל כר"ג אלו דבריו והא נמי ל"מ לפי מה שביארתי דכי מהני ברי לר"ג ה"ט בצירוף חזקת כשרות משא"כ באלמנת עיסה דאינה יודעת בברי דכשירה היא אתרע חזקתה תו ל"מ דברי עדיף מס"ס כי היכי דתיפשוט דס"ם לא מהני בערוה ולפי דעתו ק"ל דהיא גופא תיקשי עכ"פ דהרי לר"ג אלים ליה ברי מרוב דברוב פוסל ביוחסין ובברי מכשיר ואי ברי לא מהני בערוה כ"ש רוב וש"מ דרוב אינו מועיל בערוה וזה אינו דגם בערו' מהני רוב בכל הש"ס ובגיטין דכ"ח שנינו המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים מטעם דרוב חולים לחיים אלא ודאי כי לא מהני ברי ה"ט דכתיב עפ"י שנים עדים יקום דבר וא"כ דנאמן

דנאמן ואעפ"י כן גזר הכתוב דאינו מתקיים דבר ערוה כי אם בב' עדים ואלו משום דאינו נאמן וראיה דהרי אמרו בקידושין המקדש בפר אחד אין חוששין ואפילו שניהם מודים הרי דגריעות בדי להתיר בערוה אינו מטעם דבדי ושמא אינו מועיל בערוה דהרי בשניהם מודים וצד אחד למה לא יהיו נאמנים אלא ודאי דגזרת הכתוב דליבעי' שני עדים בערוה אע"ג דאחד שנתקיים בב' אם יהיה דבר בדי ושמא או ס"ס והכי גם הק"ו שכתב יש להשיב דא"כ נימא אי קידושין דהוי דבר ערוה אינה נאסרת כי אם בשני' כ"ש איסורין הקלים וזה אינו דקי"ל עד אחד נאמן באיסורי' וע"ק כדבריו דהרי חזקה לא מהני ביוחסין ובדי מהני ואי בדי לא מהני בערוה כ"ש חזקה וזה אינו דבכל הש"ס מבוא' דמהני חזקה להתיר מד"ת גם בערוה וכמ"ש בפשוט הרא"ש ח"א סימן יא וכ"כ בגיטין דס"ר שהקשו ונימא חזק' שליח עושה שליחותו ואמרו שם ג"כ האשה שאמרה גרשתני נאמנת חזקה אינה מעיזה בפניו ע"ש ואיך יתכן כן לדבריו אלא ודאי דכי אינו מועיל בדי דידה לומר נתקדשתי ונתגרשתי ה"ט דאי בעדים קאמרה אי הוא טוען שמא אה"נ דנאמ' בקרובותיה מספק ואי בלי עדים הרי גלי קרא דבעי ב' עדים אף בשניהם מודים ·

עוד השיב על ראיית הרשב"א הלוו דס"ס עדיף מרוב ואי רוב באיתחזק שרי כ"ש ס"ס דאדרבא מהך סוגיא מוכח להפך דאף דלרז' אלים ליה ס"ס מרוב מ"מ לר"ג דפוסל באלמנת עיסה וקי"ל כוותיה אע"ג דאיכא רוב דרוב המשפחות כשירים וס"ס ואילו בתרי רובי אף דליכא ס"ס כגון בתינוק' שנאנסה קי"ל להתיר אע"ג דאינה טוענת ברי כמ"ש ה"ה בשם הרשב"א בפ"א מה' איסורי ביאה הרי דרוב עדיף מס"ס והיא קושיא עצומה להרשב"א דקשה דידיה אדידיה וחזרתי על כל הנדרים ולא מצאתי שום מקום ליישב אלו דבריו והא נמי ל"ק שכבר ביארתי דבאלמנת העיסה שיש בה תערוב' איסור ובאנו להתיר כל התערובות לא מהני רוב דקי"ל כ"ח חשיבי ולא בטלי משא"כ בתינוקות שנאנסה דהרוב הוא מגד כל דפריש מרובא פריש דמהני גם בכ"ח דחשיבי כמבואר בש"ס בזבחים בעו"ד שהקשו נכבשינהו כי היכי דנייידי וניתם כל דפריש וכו' אף דאיירי בכ"ח דחשיבי ולא בטלי ואעפ"י כן אסרו ביוחסין בחד כל דפריש והתירו בתרי רובי ולפ"ז ל"ת מכאן כי אם דתרי רובי עדיפי מס"ס בלי רוב ותו ל"ק מכל דבריו וגם מצד אחר ל"ק מכל דבריו שראיתי בשיט' רב בצלאל דו"ד דכתובות בסוגיא דתינוקת שנאנסה שהאריך בפירושה והעלה דלר"ג כיון דבאלמנת עיסה דאינה טוענת פוסל בס"ס ורוב אחד מכ"ש דפוסל בתינוקות גם בתרי רובי דהא מד"ת ליכא בין חד רוב לתרי רובי ואילו בספיקי איכא טובא דחד ספק להחמיר וס"ס להקל וכי הכשירו תרי רובי אינו אלא לר' יהושע ומסיק דכי קי"ל כר"ג אינו אלא בטוענת אבל בלא טענה קי"ל כרו' דאתי כרו' בן נורי דפסק רב כוותיה את"ד ולכאורה ק"ט כדבריו אי קי"ל כדלא טענה להכשיר בתרי רובי דלא כר"ג דפוסל היכי קי"ל כר"ג לפסול באלמנת עיסה דהוי ס"ס ורוב והרי הכריח דס"ס ורוב עדיף טובא מתרי רובי והם כתרי דסתרי ·

אכן נ"ל כדעת הרשב"א אף שסתם דבריו דסבור דגם באלמנת עיסה קי"ל כר"י להכשיר באלמנת עיסה ע"ש בדבריו ולפ"ז א"ש כתבו' הרשב"א הלוו שהביא ראיה מדרז' דפסל רוב והתיר ס"ס דס"ל דכרז' קי"ל בהא ותו ל"ק מהה שסבריה דס"ס ורוב פוסל ובתרי רובי מכשיר ש"מ דרוב עדיף מס"ס שזה אינו שהרשב"א בפירוש כתב דס"ס ורוב עדיף מתרי ואולם ראיתי שם לשאר הראשונים הרמב"ן והרא"ה והריטב"א והר"ן שחולקים עליו וס"ל דלר"ג גם בלא טענה כברי בתרי רובי מכשיר ובס"ס פוסל לדידהו ודאי י

להוכיח דרוב עדיף מס"ס וגם שראיתי להרז"ה שכתב דכי פסל ר"ג בס"ס היינו אי ליכא רוב אבל אי איכא רוב הכשיר ע"ש ש"מ דרוב אלים טפי מס"ס ולדידהו ודאי ל"מ ראית הרשב"א ואין הכרח כהך סוגיא לאסור ס"ס באיתחזק או להתיר א"כ י"ל לקושית הרב פני יהושע דבאלמנת עיסה ליכא אלא ספק אחד ורוב דאין הרוב מלבד דס"ס והרי ספק מללם ספק שקול וכי נתערב דחשיב ס"ס אינו אלא מכח רוב ואין כאן ס"ס ורוב נפרדים משא"כ בתרי רובי דהיינו רוב העיר ורוב סיעה נפרדים חשיבי טפי מס"ס ורוב דהרוב בכלל הספק ב' וא"כ דאי היה ס"ס ורוב נפרדים חשיבי טפי מתרי רובי ותו ל"ק מדברי הרב ·

עוד השיב הרב פני יהושע על ראית הרשב"א מהא דלרז' רוב לא מהני וס"ס מהני והרי בהך סוגיא דתינוקת שנאנסה אסיק הש"ס דכי לא מהני רוב היינו משום דגזרינן רוב סיעה אטו רוב העיר ורוב העיר לא מהני משום דאיכא דאזלא לגבייהו והו"ל קבוע משמע דאי לאו ה"ט הוה סגי ברוב אחד כיון דאיכ' נמי חזקת היתר בהדי רובא ואורא לה ראיה זאת את"ד ולה"מ ל"מ דמבואר בחידושי הרמב"ן והרא"ה והריטב"א דכי אסיק הש"ס גזירה רוב סיעה היינו נמי דמעלה עשו ביוחסין דאי שייך לגזור מריבא הו"ל להצריך תרי רובי גם בכל התורה ועוד דאי ברוב משום גזירה הוא דאסרו ביוחסין א"כ ה"נ בס"ס כי אסרו לרז' היינו נמי גזירה ס"ס אטו ספק גריד ·

עוד השיב על ראית הרשב"א דכי קי"ל רובא עדיף היינו מד"ת אך מדרבנן לא מהני רוב במקום חזקה דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא כמ"ש ביבמות דקי"ט ורובא דרובא מהפוסקים והרשב"א מכללם הסכימו דמדרבנן לא מהני רוב במקום חזקה וא"כ לס"ס נמי אף אתמ"ל דמד"ת שרי אפ"ה יש לאסור מדבריהם ע"ש וק"ל כמ"ש שדעת הרשב"א לאסור ברוב נגד חזקה ואילו הרשב"א במשמרת הבית ד"ק הקשה דאיך התירו במגא נדיין שחוטים ברוב נגד חזקה נימא סמוך מיעוט לחזקה ואיתרע רובא ותירץ דכי אמרו הכי ביבמות דאותו מיעוט מרע הרוב ממש ומן הרוב התר מסלקו שהרי מיעוט בין מתעברות ורוב מתעברות ואותו רוב מיעוט מפילות ולפיכך חשוב לעמוד נגד הרוב בצירוף חזקה משא"כ בשחיטה ע"ש וכה"ג כתב בחידושיו ליבמות דקי"ט וא"כ לדבריו בס"ס נמי יש להתיר אף דרבנן דהא לא שייך הטעם שחששו ביבמות דקי"ט ·

עוד השיב דיש לאסור ס"ס באיתחזק דס"ס לא הוי כרוב ומת"ש התוס' בב"ב דנ"ה נרא' דאפי' כי חזקה לא הוי שהרי כתבו דהא דמטמאינן ס' טומאה ברשו' היחיד אע"ג דאיכ' כמה ספיקי כדתנן בטהרו' היינו דכל"א אם איכא חזקת טהרה ואפ"ה אמר רחמנ' דטמ' א"כ מ"ל חד ס' מה לי טובא ספיקי ואי ס"ס עדיף מחזקה היאך דנין ק"ו להחמיר עליו דכהי דאחמיר הכתו' בתוק' אפ"ה יש להקל בס"ס דעדי' מינה אלא ודאי דחזק' עדיף מס"ס דס"ס ניתיר כי אם היכא דאיכא חזקה או רוב אלא שהחמירו חכמים ואעפ"י כן התירו בס"ס את"ד והא נמי ל"מ דאה"נ דס"ס עדיף מחזקה ואעפ"י כן י"ל דשאני כיון דחידוש הוא וראיה דבקדושין דכ"א אמרינן עבד עברי כהן מהו בשפחה כיון דחידוש הוא ל"ש כהן ל"ש ישראל א"ד כהנים שאני הואיל וריבה בהם מצות וקי"ל כרב אשי דכחידוש מרבינן בחידוש אף דלא כתיב להדיא וכ"כ בחולין דק"ח דאמרינן דאי ס"ד דרבנן מבשר וחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא ב"ט וכו' הרי דלפי שהחמיר הכתוב בבישול דליתיה בשאר איסורים והוי חידוש אמרינן דה"נ החמיר לאסור גם בלי נתינת טעם אי לאו דגלי קרא להדיא בדאסיק הש"ס ש"מ דבחידוש אם הוא להקל כל כמה דתנינן

לסקל

להקל כיש מקילינן וכן אם הוא להחמיר כל כמה דמצי' להחמיר כאידוש מחמרינן וא"כ ה"נ כיון שהחמיר הכתוב בספק סומאה דה"יכא טהור שפיר י"ל דגם בס"ס טמא כיון דאידוש הוא ולא כ"מ אם ספק ספיקא גרע מחוקה או לא וכן כדין דאף דקי"ל בכל התורה ס"ס להתיר ספק טומאה ברה"י לא מצי יליף מכל איסורים בבנין אב כיון דאיכא למיפרך מה לס"ט שהחמיר דהיה טהור ועשאו הכתוב ודאי טמא ותו ל"מ מכל דברי הרב·

אך את זה ק"ל דבנידה דוא מבואר דס"ט ברה"י ואיכא רוב דטהור וקשה מ"ש מס"ס ואי ס"ס כתבו התוס' כיון דאידוש הוא מ"ל חד ספק מ"ל טובא א"כ מ"ל ספק שקול מ"ל מיעוט נגד רוב·

ואי לולי דברי התוס' היה כ"ל ליישב עפי מ"ש התוספות בסוטה דכ"ח ד"ה ברשות וז"ל וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה ע"ש וא"כ ס"ס הוו גמירי לטומאה ורובא לטהר אך לפתו' שתלו הטעם באידוש קשה וי"ל דבאידוש אינו לומד בבנין אב והרי ס"ס מהיכ' דגלי להתיר באיסורין צריך ללמוד אבל רוב דכתיב להדיא וסתם לכל דיני תורה משמע א"כ גם טומאה ברה"י ואין לבטל בו טעם רוב כל דלא גלי ביה קרא להדיא·

והנה שם ראיתי לו שהכריח דמד"ת אין חילוק בין ספק גריד לס"ס דכי התירו ס"ס אינו אלא באיתחזק התר או דאיכא רוב ואפ"ה אסרו והתירו בס"ס ויצא לידון בדבר חדש דגם ספק בלא איתחזק התר ואיסור להסוברים דהוי מד"ת גם בס"ס אסיר מד"ת וזה לא היה כי שאת' אידוש בזה וגם מדברי התוס' דב"ב שהביא וכ"כ בפסחים ד"ז ד"ה ספק קשה לדבריו דהרי התוס' תלו הטעם דטמאו בס"ס כיון דאידוש הוא ולדבריו בלא"ה כל שאסר ספיקו גם בס"ס אסיר דמד"ת אין חילוק בין ספק לס"ס אלא ודאי דס"ס בכ"ג שרי וגם ראיתי בשיטת רב בצלאל בכתובות לדו"ד דע"ב ע"א שכתב וז"ל דמד"ת ליכא מידי בין חד רובא לתרי רובי ואילו בספיקא איכא טובא בין חד ספק לתרי ספיקי דהכא לקולא והכא לחומרא ע"ש ואדרבא מדברי התוספו' אלו יש מקום להכריח דס"ל דס"ס באיתחזק שרי וכמ"ש לעיל·

עוד הביא ראיה דס"ס באיתחזק אסור מת"ש התוספו' בכריתות דו"ן ד"ה מדסיפא דבי תני ואפילו אכל ספק יש בו כשיעור אשמועינן דגם בס"ס מביא אשם תלוי ע"ש הרי דאף באיקבע לא חשיב ס"ס כ"ש באיתחזק וגם ראיתי לה רב שער המלך בפ"ט מה' ס"ת ד"ע שתמה להרבני' שנחלקו בדין זה איך לא ראו דהוא מחלוקת התוס' עם הר"ת בפ"ח מהלכו' שגגות דהר"מ פירש למתני' בספק גריד וס"ת לדידיה דס"ס באיתחזק או איקבע שרי ולהתוספו' אסיר ע"ש ולדבריהם היה נראה דמחלוקת תוספות עם הר"מ הוא כמה שנחלקו סתם תוס' עם ר"ובא בעירובין דל"ה ד"ה ספק ורש"י והר"ש פירשו כסתם תוספות ולדבריהם נ"מ דגם במתניתין דכריתות דתני כה"ג פירושו דאף בס"ס חייב אשם תלוי·

ואת זה ק"ל לרבינו עובדיה דבכריתות פ"ד מ"א פירש ואפילו אכל דלאו ארלעיל קאי אלא שאכל ודאי חלב והספק אם יש בו כזית ע"ש ואילו בפ"ב דמקואות מ"ב גבי מתניתין דתני ואפילו טבל פירש להפך ומ"מ רואה אני דע"כ לא נחלקו כי אם באיקבע אבל באיתחזק י"ל שגם הר"מ ור"ובא יודו דחייב אשם תלוי דאיתחזק חמיר מאיקבע אלא דעכ"פ קשה דאי מתני' דכריתות מפרשינן בס"ס כדעת התו' א"כ תיקשי למאן דמחייב גם בחתיכה אחת דלא איקבע היכי מחייב בס"ס דבלא איתחזק ולא איקבע לא היה מי שסבר דס"ס להחמיר וכבר נרגש הרב שער המלך מזה ונדחק ע"ש כי ע"כ צ"ל דשאני הכא דאף דאיכ' ס"ס בפיטור קרבן דהיינו

ספק לא אכל ואת"ל אכל לא אכל כשיעור מ"מ אין כאן ס"ס שלא אכל איסור תורה דהא קי"ל חצי שיעור אסור מד"ת וליכא אלא ספק ראשון שמא לא אכל וא"כ י"ל דהתו' פשיט להו דכל שיש ספק גריד לגבי איסור תורה וקי"ל דאסיר ספק מד"ת כיון דחייב עליו אשם תלוי א"כ אף אי יש ספק אחר אי אכל כשיעו' דאינו חייב קרבן מ"מ כיון דעבר איסור תורה עכ"פ חייב אשם תלוי דלא פטר הכתוב פחות הכזית מקרבן כי אם בודאי ולא בספק ובהכי נ"ק להתוס' למ"ד חתיכה אחת שנינו וגם דס"ס באיקבע אסיר מד"ת נ"מ מזה ולהרב פני יהושע ק"ל שהוא הכריח לכ"ע בס"ס דאיתחזק דאסיר אינו מד"ת אלא מדבריהם והרי מהך מתני' דכריתות שהביא מינה יש להכריח דהוי מד"ת מדחייב עליה אשם תלוי·

אך את זה מצאתי ראיה דס"ס באיקבע או איתחזק אסור מת"ש בשיטת רב בצלאל כתובות לד"ט דמ"ב ע"ב גבי מ"ש אמאי ס"ס הוא וז"ל והקשה בשיטה דאמאי אמרינן כל מקום שאתה יכול להרבות ספיקות ברה"י ספיקו טמא ותירץ דהכ"מ בשהוחזק שם טומאה אבל אי לא הוחזק טומאה בס"ס אין אוסרין ע"כ הנה מבואר דס"ל דס"ס באיתחזק או איקבע שם איסור גם בס"ס אסור הן אמת דלכאורה הם דברי תימה שהרי במתני' דפ"ו דטהרות גופה הוי תיובתיה דתנן כל שאתה יכול לרבות וכו' כיצד וכו' טומאה בבית ס' נכנס מ' לא נכנס ואפילו נכנס ספק היתה שם ואפי' היתה שם ספק שיש בה כשיעור ואפילו שיש בה ס' טומאה ספ' טהורה וכו' והרי בגד ספק היתה שם וכן בספק יש בה כשיעו' וכן בספק אם טמאה או טהורה בכל הני לא איקבע שם טומאה כלל ואפ"ה מטמאינן וז"ל שהרב מפרש הכי דטומאה בבית אין בה ספק וכי תנן ואפילו נכנס ס' היתה היינו שנפל ספק דסוניאו טומאה מהבית וכן בס' אי יש בה כשיעור היינו שהוניאו הטומאה והשאירו קצת ונפל ס' אם נשאר שם כזית וכן כי תנן ס' טמאה היינו שידוע שהוניאו הטומאה אבל ראו בשר ונפל הס' אם נשאר מהטומאה או מבשר חי הוא ובכל הני כיון שהוחזק שם טומאה תחילה איקבע חשיב ליה ומיהו נראה דאין מהך מתני' אף לדעת השיט' ראיה דס"ס באיקבע דאסור שי"ל שאני ס"ס ברה"י דספק ראשון אי בודאי כמ"ש ברכ"א דסוטה וע"כ טמאו בספק ב' ומינה לס"ס באיתחזק דספק ראשון הוי בודאי איסור אבל באיקבע דגם ספק ראשון ספק חשוב ומביא אשם תלוי א"כ בספק ב' הו"ל ס"ס דשרי בכל הש"ס ואולי שגם דעת השיט' כן ומ"מ באיתחזק מבואר דעת השיטה דס"ס אסור וכ"כ דעת הרב בצלאל שכת' אח"כ בס"ס דפ"פ וז"ל וא"ת מאי פריך והא חזקת הגוף עדיף וכו' וכיון שכן אין לך לומר אלא שתחתיו נבעלה ואין כאן אלא ספק א' ס' כאונס ס' ברצון ע"ש הנה מבואר דס"ס באיתחזק ס"ל דבחד ספק חשיב ואסיר גם מצאתי עוד ראיה דספק ספיקא באיתחזק אסיר מת"ש בשיטת רב בצלאל לב"מ לד"ח גבי מ"ש בזמן שהבעל מודה מיהא יחויר וז"ל אין להקשות כימא שאני הכא דהוי ס"ס להתר שמא כבר גרשה והחזיר לה אפילו אינה שלה ואפי' לא גרשה שמא זהו הגט שאבד וכו' וז"ל כאשת איש אין הולכין אחר הרוב כמ"ש במים שאין להם סוף וה"ה דלא שרי' בס"ס ועוד דאותו ספק שמא כבר גרשה לאו ספק דהא העמד אשה בחזקת שלא נתגרשה עכ"ל גליון תוספות וש"מ דס"ל דס"ס באיתחזק אסיר·

ונ"ל ראיה לאסור דבפסחים ד"ט ובעז' דמ"א ונדה דף ט"ו שקיל וטרי הש"ס אי אתי ספק ומוציא מידי ודאי וקי"ל דאין ספק מוציא מידי ודאי ומבואר שם בהני סוגיא דודאי קרי לחזקת איסור וסוג נפל ספק התר כגון נררס חולדה דהוחזק חמץ בבית והספק התר אם אכלו וכן בטבל שיש ספק אם הוציא מעשר וכן בהטיל נפל לבור והספק אם

ברורו וכתבו התוס' כר"ח ואם דכי קבעי דלית ספק ויוצא מידי ודאי להתיר איסור ה"ט דהוי ספק הרגיל וקרוב לודאי שאכלו ע"ש וכ"כ כתו' וכנדה ע"ש והרי כי אסר הכתוב ספק תורה למ"ד מד"ת אינו אלא ספק שקול דהרי חתיכה משתי חתיכו' אסר וחד כתרי התיר ש"מ דספק שקול לבד הוא שאסר וא"כ איך אסרו כספק קרוב לודאי אלא ודאי כיון שהוחזק לאיסור אינו מוציא מידי חזקה עד שיתברר כודאי וא"כ מינה נפיק נמי לס"ס דהרי התר ס"ס נמי אינו אלא שיש לתלות טפי בהתר מבאיסור וכיון דאסרו בספק גריד שיש לתלות בהתר יותר מבאיסור ש"מ דאינו יוצא מידי חזקה כי אם בודאי ·

וראיתי להש"ך שכתב דהרא"ה בברק הבית דקט"ו דעתו לאסור והיינו שכתב דטעם ר"ז בספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת אמיר ה"ט דהספק א' אסור מד"ת ונרגש מס"ס רפ"ק דכתובות בפ"פ והשיב דאיפרא חזקת התר ש"מ דאין ס"ס להתיר כי אם באיכא חזקה או רוב להתר ובלא"ה אסור והש"ך עם שהרבה להשיב על משאת בנימין בסבו' מ"מ בסכ"ט העלה עיקר לאסו' כיון שאין בירור בדברי הרשב"א שיש לצדד בדעתו להתר ולאיסור ·

וראיתי להרב משאת משה חו"מ סי' א' דכ"ג שהג"פ דברי הש"ך דבסכו' נראה דעתו דאף בחזקת איסור יש להתיר בס"ס שהרי השיג על המ"ב ש"מ דאויל כשיטת מור"ם ואילו לעיל בס"ך גבי ספק דרבנן באיתחזק העלה לאסור כיון דס"ס באיתחזק כשל תורה וספק דרבנן באיתחזק שוים הם והתם קיל לאסור כמ"ש המ"ב כדעת הרשב"א והנ"ע ואה"מ לא ידעתי מאי ק"ל דהרי אע"ג דבסכו' השיג על ראיות המ"ב שהביא לאסור היינו דל"מ וגם מת' הרשב"א השיב דל"מ שאוסר אך מ"מ בבר הסכים בסכ"ט דבלי ראיה נקטינן לאסור וזהו ג"כ מ"ש בס"ך בספק דרבנן באיתחזק לאסור דשניהם שוב אחד ונקטינן לאסור ·

גם ראיתי מה שהשיג על הש"ך במה שהשיב על הרב מ"ב וכלל דבריו דגם המ"ב מודה דס"ס באיתחזק ושאני בפק בשחיטה ע"ש שהאריך והם דברי תימה דמה בין ספק בשחיטה לשאר חזקות כגון ספק נתגרשה והרי אין הטעם לאסור כי אם דבם' א' אוקי אחזקתיה ומה מקום לחלק בין החזקות וגם מכל דברי הרב מ"ב מבואר דבכל מין חזקה כיון דבס' א' אוקי אחזקתיה אסור בס"ס גם ראיתי שהקשה לשיטתו דס"ס בשחיטה אסור ממ"ש התוס' חולין ד"ז ד"ה סבין דיש להתיר ס"ס בשחיטה ע"ש וישב דהתם שאני משום דשבר בה עצם ולהכי אהני ס"ס את"ד ·

וקשה דהרי אסיק הש"ס דר"ח התיר אף בלא שבר בה עצם ונראה מפרש"י וכ"כ מוהרש"א דלר"ח למסקנא אף דאין המפרקת פוגם טפי מעור מכשיר מה"ט דסבין איתרעא וא"כ אכתי קשה לתירוץ התוס' הלו דה"ט דהוי ס"ס דמה בכך אי ס"ס באיתחזק אסור אכן לדידי מעיקרא ל"ק שול דר"ח אה"נ דס"ל הכי ואכן דקיל כר"ה בלא שבר בה עצם אע"ג דהוי ס"ס ע"כ ה"ט דבהא פליגי ר"ה ור"ח וקיל כר"ה לאסור ואדרבה יש ראיה מהתוס' לאסור ·

הכלל העולה דאין כדברי הראשונים גילוי להתיר ס"ס באיתחזק שדברי הרשב"א סתומים ואין בירור בדעתו אך כבר נתבאר דהאו"ה והרא"ה ושיטה ישנה והרב בנלא"ל בפ"ק דכתובות ובגליון תוס' בב"מ דוא דעתם לאסור וכן הסכים הרב משאת בנימין והטז' והש"ך וגם הרב פני יהושע הרבה בראיות לאסור ועם שכבר העלתי מה שיש להשיב על ראייתיו מ"מ אשינויי לא ניקו וניסמוך להקל באיסורים וכ"כ דעת הרוכל א"א ס"ס א' שכתב דאע"ג שיש

ס"ס אין להתיר הרא דהצנור אשה בחזקת איסור אשת איש ע"ש :

אלא דק"ל שגם בא"ב סי' פ"א כתב להתיר במקוה שמימיו מתמעטין ונמצא ס"ס ושוב כירד להתיר מטעם רבינו ברוך דלאו כל ס"ס להתיר ע"ש ולא נרגש דהוי ס"ס באיתחזק דאדם שטובל במקוה היה בחזקת טמא ומ"מ דברי רבינו ברוך ודברי הרוכל הם שצד לאסור ס"ס באיתחזק ועיין בת' ב"מ א"א סי' כ"ד ות"ב סי' ט' וסי' כ"א שהתיר בס"ס ולא נרגש דהוי ס"ס באיתחזק דאף אי ס"ל להתר היה לו לבאר דגם באיתחזק שרי ומ"מ לפי קוצר ע"ד איני רואה מקום להתיר ס"ס באיתחזק איסור מכל מה שנתבאר ·

והנה ראיתי בת' עבודת ביעקב סי' חי שהרבה להשיב על ת' בנה"ב שהתיר בקידושין על ידי ס"ס בפיסול עדים דליתא דכל דהם"ס בפיסול העדים כיון שיש להם חזקת כשרות אין לפוסלם כדמוכח מת' הרוכב סי' רמ"ו ול"ק מת"ש הר"ת בפ"ט מה' עדות שהן ספק אשה וכל מי שהוא ספק כשר ס' פסול הרי הוא פסול דהתם שאני דאיירי בטומטום ואנדרוגינוס דלא היה לה חזקת כשרות מעולם אבל בהיה לו חזקת מספק אין לפוסלו כמ"ש הרוכב וראיה ממ"ש בכתובות דמ"ד איכא בינייהו אורועי סהדי וכתבו מהר"ם והרא"ש דמספק לא מרעינן סהדי וכ"כ הרומ"ש אה"ע סי' מ' וא"כ מכ"מ אי הוי ס"ס והרי חזקת כשרות לא תהא גרוע מחזקת ממון הקל דקיל דאפילו באלף ספיקי אין מוציאין מיד המוחזק את"ד :

וחזה הוית להרב משאת משה אה"ע סי' ב' שתמה על דבריו דמה ראיה הביא מהרוכב והרי דברי הרוכב בספק גריד אבל בס"ס מנ"ל ע"ש ולדידי אי מהא ל"ק דא"כ שהראיה מהרוכב הוא דמספק אינו נפסל אבל בס"ס עיקר ראייתו ממ"ש א"כ דלא גרע מחזקת ממון הקל וזה ברור ·

גם ראיתי מ"ש על ח"ם דס"ס נגד חזקת כשרות אינו כלום דהא קיל דס"ס באיתחזק שרי כמ"ש הרשב"א סי' ת"א ע"ש והא כמי ל"ק שול שדעת הרב כדעת הסוברים דס"ס באיתחזק אסור כמו שהכריח גדול אחרוני זמנינו הרב פני יהושע ואי קשה הוא שהרב עדות ביעקב סי' ז' כתב בפשוט דט"ס אף באיתחזק שרי ומזה הו"ל לאקשויי ורואה אני דגם מן הצד הזה ל"ק שהרי הרב קיליף לה דלא גרע חזקת כשרות מחזקת ממון והרי בחזקת ממון עדיף חזקה מס"ס מינה לחזקת כשרות ומינה דכי קיל דס"ס באיתחזק שרי היינו בשאר חזקי·

אך את זה ק"ל בראיה שהביא הרב והרומ"ט ח' אה"ע סי' מ' דאין לפסול עדים מספק ממ"ש בכתובות א"כ אורועי סהדי ואה"מ ל"מ דהתם עכ"פ לא איתרע חזקת כשרות העדים דלגבי כ"ע כשרים הם לכ"ע כמ"ש התוס' ואין הספק כי אם לגבי דידיה דשויהו רשעים לדידים וכיצן מאי דקיל שוי לנפשיה חתיכה דאיסור וגבי האי דחזקת כשרות במקומה לכ"ע והספק לגבי זה דשויהו רשעים כיון דהדבר ספק כשרים דבה"ג התיר הזקן שורש ל"ב לעד אחר בהכחשה דשרי לאכול משחיטתו גם לצד כיון דאינו ודאי אלא ספק ע"ש אע"ג דשוי לנפשיה חתיכה דאיסור שוי מד"ת כמ"ש לעיל בסי' ב' וא"כ אה"כ דספק פיסול עדים דאיתיילד ריעותא לפנינו אה"כ דיש לפסול אותם מספק דסרי בכל ספק קדושין דאיכא חזקת פנוייה להתיר ובספק טריפה דאיכא חזקת התר דנשחטה בחזקת התר קיל לאסור כיון דאיתיילד ריעותא כמ"ש הר"ן בפ"ק דחולין והרוכב סי' תנ"א וה"כ רוכוותא ועי"ק לי שנרגש ממ"ש הר"מ בפ"ט דעדות ותירץ וק"ט ממ"ש הר"מ בפי"ב מה' עדות דתרי אמרי עבר עבירה

ותרי

והרי אמרי לא עכר דנפסל מספק וכדברי הר"ת כתב הריף וכל הפוסקים זולת ר"ח והרז"ה וככר הביא הגו' ח"מ סי' ל"ד מחלוקת זה והכריע כדעת הר"ת וסיעתיה דרבים נינהו הרי להדיא דנפסל מספק וכ"ת דהתם שאני דכל ספק תרי ותרי אלים איכא מ"ד דמד"ת לא אמרינן כהו אוקי אחזקתיה ואיכא מ"ד דמד"ת מהני החזקה ורבנן אסרו במקום חזקה כמ"ש בפ' ד' אחין ונחלקו הראשונים במאן קיי"ל וע"כ עכ"פ לפחות נפסלים בספק תרי ותרי דרבנן אבל בשאר ספיקי אה"כ דמהני החזקה להתיר לגמרי ולהכשירם זה אינו שהרי הר"ש חיון כת' סי' כ"ד והפ"מ ח"ב סי' ק"ה והתשבה למלך בפ"ד מה' מלוה יחד כולם העלו דגם בכל ספק דדין תלוי במחלוקת זה דהריף והר"ת עם ר"ח והרז"ה והיינו דכפירוש נחלקו אי חזקת כשרות עדיף מחזקת ממון דלהריף חזקת ממון ועדיף מחזקת כשרות ולר"ח חזקת כשרות עדיף וא"כ תימא הוא עליו דנקיט בפשוט כחזקת כשרות עדיף הפך דעת רוב הפוסקים וגם דעת ר"ח והרז"ה דס"ל הכי לא זכר את דבריהם ועכ"פ ראיה לסתור הוא דקיי"ל כתרי ותרי דנפסל מספק דחזקת ממון עדיף :

וסבור הייתי ליישב קצת דבריו שרואה אני שהרמ"ט חולק להר"ש חיון ופ"מ והמ"ל שהרי בא"ה"ע סי' מ' דכ"ג ע"ד כתב דספק פיסול עדים אוקי אחזקתיה דבחזקת כשר קאי ואינו נפסל כל שאנו דנין תחילה בהכשרו של עד או פיסולו ונרבש מ"ש הריף כתרי ותרי דנפסל מספק דהתם שאני דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולא העמידו על חזקתו ע"ש הרי שחולק בזה וקשה להפ"מ והמ"ל איך לא נרגשו מדברי הרמ"ט ומ"מ אינו מספיק ליישב בזה דברי הרב עדות ביעקב דמלבד דאיך לא זכר דרבים פליגי להרמ"ט בזה כמ"ש בר מן דין דהוא ז"ל הביא הראיה דחזקת כשרות עדיף מממון וזה אינו לדעת רוב הפוסקים וגם הרמ"ט כת' זאת הברייתא דחזקת ממון עדיף מחזקת כשרות כאופן שדבריו צ"ע :

והנה אמת דהיא גופה קשה כת' הרו"כש סי' רס"ו שכתב דאין עדים נפסלים מספק דאוקי שהרי בחזקת כשרות וזה סותר דעת הריף ורוב הפוסקים בתרי ותרי דנפסל מספק ·

שוב ראיתי להכנה"ג ח"מ סי' ל"ד הגה"ט אות פ"ד והסמ"ע סי' ל"ד ס"ק ס"ט שהקשו כן ומכלל דבריהם מבואר דפשיט להו הפך דעת הרמ"ט דל"ד ספק תרי ותרי אלא אפילו בכל מין ספק דאילו לדעת הרמ"ט מעיקרא ל"ק מדבריהם ומיהו להכנה"ג קשה שלא זכר דברי רבו הרמ"ט והקשה בסתם ולעיקר קושייתם תירץ הכנה"ג דנדון הרו"כש בקדושין דליכא דררא דממונא שנאמר העמד ממון על חזקתו ולכן מוקמינן גברא בחזקתיה אבל נדון הר"ת הוא בדבר שבממון דחזקת ממון עדיף מחזקת הגוף וראיתי בספר חשק שלמה סי' ל"ד אות ס"א שהקשה להכנה"ג דע"כ לא פליגי כי אם בספק דתרי ותרי אבל בשאר דברים לא ואף מהר"ש חיון לא הביא האי פלוגתא אלא בכ"ד דהיה תרי ותרי עכ"ל מכתבי הרב מר אביו ואם דברי תימה דדברי הרש"ח הם בספק פוסקים ודימהו לתרי ותרי ש"מ דאין חילוק ביניהם וכבר ביארתי שזה דעת הכ"מ והמ"ל ג"כ והרמ"ט הוא שחולק עליהם ולא ראה גם הוא את דבריו :

עוד כתב הכנה"ג ש"ר שנחלקו בזה ר"ח והריף ועוד שהמפה פסק כדברי הרו"כש ואפילו בממון והסמ"ע חילק דנדון הרו"כש שאני שבשעה שהעיד לא נודע ריעותא בהאי גברא ולכן מוקמינן אחזקתיה את"ר וראיתי שם בס' חשק שלמה בשם הרב רבי אבא דתמה עליו דע"כ לא פליגי אלא בדליכא חזקה דממון אבל כדליכא חזקה דממונא

אליבא דכ"ע חזקה דגופה עדיף כמ"ש בגמ' בפ' המדיר להדיא כי לא אזיל רק בתר חזקה דגופה היכא דאיכא חזקה דממון וכו' וכמ"ש התוס' שם וכ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות לדעת הריף ולכ"ע ואחר שחילק חילוק האמיתי איך כתב וש"ר שזה מחלוקת ואין בזה מחלוקת כלל וגם הביא בשם מהר"ם כהן דדבריו טובים ונכוחים במה שתמה להכנה"ג ע"ש ·

ותמיה אני עליהם דמה ראיה הביאו דמ"ש התוס' בכתובות דע"ה ר"ח אבל הוא דחזקת הגוף עדיף משאר חזקי וחזקת פנויה לא חשיבה נגד חזקת הגוף אבל חזקת כשרות נגד שאר חזקות לא שמענו והנראה לפי שראו להכנה"ג שכתב לחזקת כשרות חזקת הגוף הכין דחזקת כשרות הוי חזקת הגוף וזה אינו דחזקת כשרות לחוד וחזקת הגוף לחוד וכן מבואר בתוס' כתובות ד"ט ד"ב לא שכתב דחזקת כשרות נגד חזקת הגוף בתר חזקת הגוף אזלינן ע"ש וא"כ גבי קידושין דהוי חזקת פנויה נגד חזקת כשרות מכ"ל דחזקת כשרות עדיף וכלי ראיה כודאי דחזקת פנויה עדיף דכל תרי חזקי דסתרי אזלינן בתר דלא איתרעם דמה"ט בריש נדה במקוה שנמדד ונמצא חסר אזלינן בתר חזקת טמא ולא בתר חזקת מקוה דאיתרע דהרי חסר לפניך שזהו ענין תרי לריעותא וא"כ ה"נ בנדון הרו"כש חזקת כשרות איתרע דהרי עכ"פ עכשיו פסול משא"כ חזקת פנויה וגם ראיתי להרמ"ט ח"א סי' מ"א שכתב דחזקת כשרות לאו חזקה אלימתא כמו חזקת הגוף דכל חזקה שהיא תלויה בדין לאו חזקה הגוף מקרי ·

כי ע"כ עיקר חילוק הרב כנה"ג בין ערוה לממון צריכה רבה דלמ"ש אדרבה נראה דגם בספק גבי קידושין נמי לא מהני ביה חזקת כשרות ·

אך את זה היה כ"ל ראיה דחזקת כשרות עדיף מחזקת פנויה שהרי התוס' כתובות דע"ה ד"ה אבל כתבו דה"ט דחזקת הגוף אע"ג דאיתרע אזלינן בתרה נגד חזקת פנויה דלא איתרעה ה"ט דחזקת פנויה לא חשיבא לגבי חזקת הגוף ואילו כמ"ש התוס' בכתובות ד"ט ד"ה לא שכתבו דחזקת הגוף עדיף מחזקת כשרות הוסיף ביאור בתוספי הרא"ש דמאי הא חזקת הגוף איתרע משא"כ חזקת כשרות וקיי"ל דאזלינן בתר דלא איתרע כמ"ש בריש נדה גבי מקוה ותירץ דהתם ה"ט דאיכא למימר חסר ואתאי ע"ש ואם איתא לישני דחזקת כשרות לא חשיבה נגד חזקת הגוף כמ"ש התוס' לגבי חזקת פנויה אלא ודאי דפשיט להו דחזקת כשרות אלים טפי מחזקת פנויה ומיהו אחר הישוב הא נמי ל"ק שראיתי להרמ"ט בחידושיו לכתובות לדע"ה שהקשה כדברי התוס' הנו' דמאי שנא דחזקת פנויה דלא חשיבה נגד חזקת הגוף אע"ג דלא איתרע משא"כ בכל שאר חזקות ותירץ דשאני הכא דלדידה אשת איש גמורה ונאמנת על עצמה להחשיב אשת איש ודאית ואיך נחשיבה דחזקת פנויה ע"ש ודבריו נכוחים למבין וא"כ ל"מ דחזקת פנויה גרע טובא מכל שאר חזקי כי ע"כ איני רואה טעם בתירוץ הכנה"ג :

ובר מן דין ק"ל דא"כ לדבריו מינו פסולי עדות לגבי ממון וכשרים לגבי ערוה ולא שמענו חידוש כזה ותו דערוה דבעי ב' עדים יליף דבר דבר מממון כמ"ש בקידושין דס"ה וא"כ לכל מילי שוים ערוה לממון ותו דהר"ת והטור וש"ע אה"ע סי' מ"ב ס"ה כתבו דהמקדש בספק פסולי עדות צריכה גט מספק וסתם בכל מין ספק גם ספק דפיסול רשע משמע הרי דגם בקדושין לא מהני חזקת כשרות נגד חזקת פנויה גם תירוץ הסמ"ע ק"ל דכיון דחזקת כשרות איתרע משא"כ חזקת פנויה בתר חזקת דלא איתרעה

אזלינן

אזלינן בתר קול במקום שנתרבו כרים כדה׳ ·

ואם באנו לומר שדעת הרב"ש כר"ח והרז"ה אינו מספיק דבדבר שהכריעו רוב רבותינו הפך זה אין בידנו לחלוק עליהם וכ"ש שיהיה סותם נגד דעתם בלי ראיה ·

והנ"ל ביישוב דברי הרב"ש דשאני התם דכיון דהעידו דנתקדשה הדי הוחזקה אשת איש דסומכין על החזקות וכל יום חשיב חזקה וכי נפל ספק בפיסול עדים אח"כ כדי לבטל הקידושין אדרבה בא לבטל חזקת אשת איש וכה"ג לא חשיב חזקת פנויה דאיתרעה לגמרי שהעידו שקבלה קדושין ועבר זמן מה והו"ל חזקת כשרות בלי שום חזקה מנגד וקול דאזלינן בתר סוקה אפילו דאיתרעה וכה"ג חילקו התוס' בכתובות דכ"ג ד"ה תרווייהו ע"ש ונדון הרב"ש עדיף טובא כמבואר ·

ומפרשת העבור כ"ל ראיה למה שנסתפקתי לעיל בסי' ז"א אי הא דקול חזקת כשרות אם הוא חזקה או כח הרוב דרוב ישראל כשרים ושם הבאתי דעת הרב סוק לישראל והרב פני יהושע דס"ל דרוב הוא ולא חזקה ותם כל זה דפיה בידן ע"ש והרי בכאן נחלקו אי חזקת כשרות עדיף ממון ואי הוי רוב תיפוק ליה דקול אין הולכין בממון אחר הרוב וגם מכלל דברי הראשונים בדין זה מוכח דחזקה הוי ולא רוב ומ"מ בעיקר דינו נראה דס"ס בקידושין יש להתיר דאף שכתב הגליון תוס' דבא"א לא מהני ס"ס היינו בס' מבוררת אבל ס' קידושין דאיכא ס"ס וחזקת אין ספק שיש להתיר אבל בספק דגירושין נ"ל דאין להתיר וגם ראיתי להרב בסדר אליהו רבה דס"ה ודס"ו שהאריך להוכיח כן והחמיר גם בס"ס דקידושין גם כת' הובאה בס' גבעות עולם שנדפס מחדש האריך להוכיח כן דס"ס במקום חזקה אינו כלום וכ"כ דעת הרב המחבר שם בסי' ז"א דהו' ע"ש ·

והנה אמת שראיתי ברוב דבני האחרונים בעינונא בס"ס דאף דאיתחזק איסור התירו אך נ"ל דמשום עיגונא הקלו דהרי האמינו עד אחד אע"ג דהוי דבר ערוה ובעי ב' עדים כשרים משום עיגונא ה"נ הקלו בס"ס וגם על הרוב כי התירו ס"ס באיתחזק היינו בספק דפלוגתא דרבוותא דאע"ג דס"ס בפוסקים גרע טפי משאר ספיקי כמ"ש הרב"ל שו"ל דשם פלוגתא דרבוותא חד מ"מ לענין זה נ"ל דעדיף טפי שהרי בצירוף שני העניינים איכא רוב מתירים וברוב מהני באיתחזק דרובא וחזקה רובא עדיף אבל ס"ס שאינו של פוסקי' באיתחזק איני רואה מקום להתיר ותיבו לעיל בסי' קי"ד העלתי שדעת הר"ת דבי קי"ל כל ספק אוקי אחוקתיה לאו דהוי בודאי לא דחשיב ספק גמור ואסיר מד"ת דבלי חזקה דעת הר"ת דכל ספק שרי מד"ת ע"ש וא"כ לדעתו אין מקום לאסור ס"ס באיתחזק טפי מאיקבע כיון דהספק ראשון אינו בודאי הו"ל ס"ס גמור דשרי גם בשל תורה ותיבו שם בסי' הנו' כתבתי דרוב הראשונים חולקים עליו בזה דס"ל דספק במקום חזקה חשיב בודאי איסור ולדידהו ודאי אין טעם להתיר בס"ס וכ"ל קצת ראיה לאסור שהרי בשיטת ר"כ ר"ט דכתובות בסוגייא דף פ' כתב בשם הראשונים דהירושלמי שם אוסר בספק סוטה גם בס"ס והש"ס בבלי חולק ע"ש וקשה דהרי בירושלמי בכמה דוכתי התיר ס"ס בשל תורה ומ"ש בספק סוטה אבל לת"ש א"ש דכיון דספק ראשון הוי בודאי כמ"ש בסוטה דכ"ח ע"כ בס' ב' הו"ל בס' א' ואסור וכת' אדרבה תיפשוט מש"ס בבלי דמתיר ס"ס גם בסוטה הא ל"ת שי"ל דספק סוטה שנעשה הכתוב ודאי היינו ספק על ידי קינוי וסתירה אבל שאר ספיקי לא וכ"נ בדברי בש"ס בהב"י דיליף מסוטה אסרו גם בס"ס וע"כ ה"ט דהש' א' הוי בודאי וא"כ י"ל דבבי הירושלמי והש"ב בבלי הוא דלש"ס בבלי דוקא בספק קינוי וסתירה ע"ש אלו בודאי והירושלמי ס"ל דכל ספק שקול בסוטה עשאו בודאי וכ"מ לפו' דבקינוי וסתירה אי נולד בו ספק ב' לכ"ע אסורה לפי מה שנתבאר וכ"י ומ"מ נ"ל דע"ב לא נחלקו בס"ס באיתחזק אי שרי אלא כשבאו שני הספיקות כאחת אבל אם באו זה אחר זה כיון דכשנה שנולד הספק א' לבד חשיב בודאי איסור כי נפל ספק אחר אין נתיר איסור תורה בספק גריד וכה"ג חילק הרשב"א בתורת הבית דקט"ו גבי ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת ועיין הרית"מ סי' כ"ח שכתב דהר"מ קסטילן הבין בדעת הרשב"א דס"ס בערוה להחמיר אף בקדושין והרית"ט חלק והביא ראיה דגם בערוה ס"ס להקל ואין ראיותיו מכריעות להתיר בס"ס דגט דהוי ס"ס נגד חזקה דבי יתירו ביוחסין דעדיף מערוה אינו נגד חזקה וכ"ת שדעת הר"מ קסטילן נ"כ להחמיר וכ"ל ראיה ממ"ש הרש"ך ח"נ סי' ק"כ שכתב השואל להתיר יבמה שנפלה לפני אחים שבפורטוגא"ל מטעם ס"ס בספק אי כפק מת ואת"ל אי כיון שהוא במדרגת מין וגוי אין לחוש לזיקתו והרש"ך תמה עליו דאין לספק שמא מת שכל שלא ידענו שמת אוקמינן ליה אחזקתיה כמ"ש בפ' כל הגט דלשמא מת לא חיישינן ע"ש הרי דפשיט ליה דלא מהני ס"ס נגד חזקה כדעת האוסרים ·

ונ"ל עוד ראיה דס"ס דאיתחזק אינו ס"ס ממ"ש בנדה דכ"ט ע"ב אבל בס"ס לא אמר א"ד לא ת"ש כיון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה ל"ש עומדין ל"ש יושבין הרי דפשיט ליה לש"ס דס"ס אינו במקום חזקה ·

סימן קל"א וספק ספיקא לעשותו בידים אי שרי כתב רשד"ם חא"ד סימן ת"ם דמ"ש בחולין דכ"ג בספק דרוסה אסור למכור לגוי שמא ימכרנו לישראל אע"ג דהוי ס"ס ה"ט שבכל ס"ס יש לנו לאוקי בחזקה דפתח פתוח שבשנדבר ביד האדם הוי ס"ס ואתה בא לאסור אותו אל תאסור מספק אבל בספק דרוסה כשהוא בידי' אסור ואתה בא להתיר לכתחילה מטעם שמא כי הא ודאי אין להתיר לכתחילה ע"ש גם ראיתי למהרח"ש ח"ב למה"ר עזריה יהושע שהביא ראיה מת"ש גבי ההיא ארבא דטבעא בחישתא פסקו הטא"ח סי' תס"ז לא ימכור החטים לגוי שמא ימכרם לישראל ע"ש גם הרא"ש חא"ד סי' ב' הקשה בהך סוגיא דליסתרי למכור לגוי החטים שנבללו איסור דרבנן לבד הוא ראית בהו והו"ל ספק דרבנן דשמא יתכור הגוי לגוי אחר והכריח מזה דס"ס וספק דרבנן לא שרי כי אם כשכבר נעשה הדבר ס"ס אבל להתיר ולעשות ס"ס בידים לכתחילה לא ע"ש ובדברי הרא"ש ק"ל בזה שכבין דחטים שנטבעו במים אינן חמץ גמור אלא דרבנן וגם תימה דמפל דברי הראשוני' מבואר דהוי חמץ גמור מד"ת וכבר ראיתי בסדר אליהו רבה ווטא דמ"ב שקדמני ותמה עליו בזה וצ"ק דלא היה צריך להכריח זה מהך סוגיא דל"מ למ"ש הראשונים דהוי חמץ גמור דהיה לו להביא מת"ש המרדכי בפ"ב דפז' סי' תת"ל דכתב הר"ת בשם הגאונים דפת ישראל שאפאו גוי אסור אפי' לזבוני לגוים דילמא אתי לזבוני לישראל כדחיישינן בפ' כ"ש גבי ההיא ארבא דטבעא בחישתא וכו' הרי שאסרו גם בספק דרבנן ופסקו בש"ע י"ד סי' קי"ב א"ק בדברי המרדכי מה דאיה הביא מההיא ארבא דטבעא בחישתא והרי נתבאר דהתם חמץ גמור מד"ת הוי אבל בדרבנן מנ"ל דחיישינן בכה"ג וצ"ר שיש ראיה גמורה דגם בדרבנן חיישינן ממ"ש בפז' דס"ה והוא כדי דאימי דנפל עליה חבית של יין שרייה רבא לזבוני לגוים איתיביה הכה"ר שאבר בו כלאים ופסקו הר"ת בפ"ו מהל' כ"א ומ"ר סי' קל"ד והרי התם יעם אינו אלא דרבנן וא"כ"ה אסרו

בספק שמא ימכרנו לישראל וא"כ תימה להרא"ש דהיה לו להביא מהך סוגיא דהיא ראיה מכרעת וכ"כ בחולין דכ"ג בספק דרוסות שהקשו דליזבנינהו לגוים ותירצו אתי לזבוני לישראל והרי בספק דרוסה גם לשמואל דאסר איני רואה בו איסור תורה דאף לדעת הסוברים דספק אסיר מד"ת אינו אלא בלא איתחזק התר אבל בספק טריפה דבחזקת התר קיימא כמ"ש בחולין ד"ט נשחטה בחזק' התר עומדת דמה"ט איכא מ"ד להתיר לגמרי ספק דרוסה כמ"ש בחולין דמ"ג וע"ש בתו' וא"כ לכ"ע נראה דאין בספק דרוסה איסור תורה ואעפ"כ אסרו למכור לגוי ש"מ דגם בדרבנן אסרו ואת זה ק"ל להמרדכי בפ"ב דע"ז סי' תתכ"ג גבי ההוא כרי דחיטי דנפל עליו יין שכתב מכאן יש ליזהר שלא למכור טריפה חיים לגוי כיון שאינו ניכר דשמא ימכרנו לישרא' ע"ש וקשה דלמ"ל ללמוד מהך סוגיא והרי בחולין דכ"ג הוא ש"ס ערוך גבי ספק דרוסה ובכ"ש בודאי טריפ' אם הוא טרפות שאינו ניכר וכ"כ הטו"ר דאסור למכור לגוי ודאי דרוכה או ספק דרוסה בסי' נ"ז ואת זה ק"ל להרב סדר שיסן רבה שם שתמה להרא"ש מעיקר הסוגיא דפסחים ד"מ דהקשו לרבא דהתיר לזבוני לגוים מדתניא בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לגוי ואם איתא לדברי הרא"ש דגבי ארבא דטבע אין איסורו אלא דרבנן מאי ק"ל מבגד שאבד בו כלאים לישני שאני התם דהוי כלאים מד"ת אלא ודאי דאיסורו מד"ת וק"ט דהיא גופה תיקשי עכ"פ שהרי בע"ז דס"ה הקשו לרבא דהתיר בחטים שנפל עליו יין לזבוני לגוי מדתני בגד שאבד בו כלאים והרי סתם יינם דרבנן ותו מאי ק"ל מכלאים ד"ת אלא ודאי דהש"ס פשיט ליה דאין חילוק בין דרבנן לשל תורה ומה"ט אסרו בספק דרוסה ובפת של גוים ומזה תמהני למהר"ש שנאוי בס' גופי הלכות בי' תל"ו שהביא מחלוקת רז"ו ור"ת בספק טריפה שנתערב באחרים אי חשיב ס"ס דלרז' ספק אחד בגוף וספק שני בתערוב' אינו ס"ס ופסק הב"י להחמיר כוותיה כתב ומטעם זה פסקנו הלכה למעש' עם הרב כמה"ג באדם שהיה לו ביצי ספק טרפה והיה רוצה למוכרם לגוי והיה מדקדק במ"ש סי' פ"ו הטי"ד אין מוכרים ביצי טריפה לגוי שמא ימכרנו לישראל ולא נקט ביצי ספק טריפה ואמרנו שיש להחמיר לדעת ר"י כיון שכבר באסרו הביצי' מספק ומאי דנקט הטור ביצי טריפה דבפלוגתא לא מיירי ע"ש ותמהני איך יתכן והרי אסרו בסתם יינם דרבנן בע"ז דס"ה ופוסקים ג"כ בפת של גוים דרבנן ש"מ דלא חשו לספק דשמא ימכרנו לגוי ואיך יתיר ר"ת למכור לגוי ביצי ספק טריפה משום ס"ס ואי כדרבנן אסרו כ"ש בספק תורה להחמיר דחמיר דאיכא מ"ד דהוי מד"ת וכהדיא אסרו בספק דרוס' גם בעיקר דיוקו בטור תמהני דהרי כתב הטור אין מוכרים ביצי נבילה וטרפה לגוי והרי ביצת נבילה איסורו דרבנן כמבואר שם בטור דהתיר ספק ביצת נבילה מה"ט דהו"ל ספק דדבריהם להקל משא"כ ספק ביצת טריפה וא"כ איך יתכן דאסור למכור לגוי ביצת נבילה דרבנן ויתיר ביצת ספק טריפה דהוי כיציבא בארעא גם מגר אחר ל"ת דיוקו דאגב נבילה דלא שייך למינקט בספק כיון דשרי גם לישראל נקיט בודאי גם לטרפה באופן שדבריו צ"ע אך את זה תמהני בדברי כולם במאי דק"ל להרשד"ם והרח"ש והרא"מ והר"ש שנאוי דליסתרי למכור לגוי ספק איסור מטעם ס"ס והרי כתבו התו' חולין דצ"ה ד"ה ובכתנא וז"ל ונראה דתקנת בעלמא הוא שעשו חכמים במקום שאין מכריזין שלא לקנות מן הגוים לכתחילה אעפ"י שרוב טבחי ישרא' כי ההיא דאמרינן בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לגוי דילמא אתי לזבוני לישרא' אע"ג דמן הדין לא הוו לן למיחש דאזלינן בתר הרוב עכ"ל הרי שהכריחו דגזירה דרבנן היא וחשו בה גם במילי דרבנן וגם נגד רוב ותו ל"ת מזה דאיתם דלעשות

ס"ס לכתחילה אסיר וצ"ע וכדברי התו' מבואר בתה"ד סימן קצ"ה שכתב דגזירה דרבנן היא ואסרה גם באיסור דרבנן וכעיקר דברי התו' אלו ק"ט דמשמע דבגד שאבד בו כלאים מד"ת שרי דבטל ברוב והרי התוספ' בנדה דס"א ד"ה בגד הקשו דליבטיל ברוב ותירצו דלא שייך ביטול ברוב כשניהם התר כל חד באפי נפשיה וכ"כ הר"ן בפ' כתרא דע"ז ושאר ראשונים וכן פסק הר"מ בפ"ז מהל' כלאים ה"ה דכלאים אין לו שיעור וכ"כ בטו"ר סי' רצ"ט והרא"ש וסמ"ג והרשב"א בת' סי' רצ"ט וא"כ תימה הוא מאי ק"ל להתו' דליבטיל ברוב והנ"ל ביישוב דברי התוספות דאה"נ דגם הם מודו דלא שייך ביטול לכלאי' ואפ"ה ק"ל דנמצא' אנחנו בגלות בכל מקום שיושבין בעיר שרובה גוים הוי וא"כ ניזיל בתר הרוב ונימא דאינו מוכר כי אם לגוים דרבים נינהו ומעין זה כתב הב"י א"ח סי' תקט"ו בשם א"ח וז"ל או אפי' סתם בעיר שרובה גוים כיון מותר המביא לצורך הרוב מביא ע"ש וס"ל דכוותא זה נ"ל עיקר בפי' דברי התו' שוב אחר החיפוש ראיתי שעיקר ראיית רבני אחרונים מהני סוגיי דאין להתיר לעשות ס"ס בידים כבר קדמם מהר"ם בר ברוך בת' הרשב"א סימן תתנ"א בתבואה שנמצאו בה חטים מבוקעות וטוחנן קודם פסח ויש יותר מששים של התר אי שרי לאוכלם בפסח השיב דלמ"ד דחמץ כיון דשרי אחר הפסח עי' תערובת הו"ל דבר שיש לו מתירים ה"נ לא בטיל אך למ"ד דכל דבעיניה אסיר לא חשיב דבר שלמ"ה היה מקום להתיר אך יש לאסור דאין מבטלין איסור לכתחיל' וכי ביטל במזיד אסור דאי לא כן ההיא ארבא דטבע בחישתא אמאי לא התירו לערב בחיטי כשר וליזבנינהו לגוים דהו"ל ס"ס דילמא לא מזבני לישראל ואת"ל בפסחא גופיה מה בכך הרי בטלי כבר בששים אלא כל כה"ג דמערב בידים אע"ג דלא מכוון למכלינהו בפסח לא מהני ליה ס"ס את"ד הנה מבואר דקפשיט מהך סוגיא דאין לעשות ס"ס בידים שלא שהרא"ש שהבין בחטים שנשרו במים איסורו דרבנן הביא ראיה דליסתרי דהוי ספק דדבריהם אך מהר"ם דפשיט ליה דהוי חמץ מד"ת הביא ראיה דלערב עם רוב דהתר אך אחר איסור חזי הוית דאדרבה למכור לגוי לא חשיב לכתחיל' שהרי עיקר טעמו תלה דלערב בידים לא מהני ס"ס מכלל דלמכור לגוי מהני ליה ס"ס ותיהו כעיקר דברי מהר"ם בס"ס וזה תם אני לא אדע מה ס"ס שייך כיון דאיירי שכבר בטלו בששים והרי ס"ל דלא חשיב דבר שלמ"ה וגם מכל דבריו מבואר דס"ל דלא אמרינן חוזר וניעור וא"כ כי אכיל להו בפסח אין כאן איסור כלל ואי מגד איסור אין מבטלין אס"ל אתי עלה הרי אין בו גד התר כי אם שמא ימכרנו לגוי וזו"ל ספק גריר ואיך עשה זה ס"ס והנ"ל דאיסור לשון יש בדבריו ונ"ל דילמא לא מזבני לישראל ואת"ל דמזבני לישרא' לא יאכל מהנהו חטים בפסח וכו' ולשני נדרים אלו אין כאן מבטל איסור כלל וזהו שסיים דאפי' את"ל דיאכל הישראל בפסח גופיה מה בכך הרי כבר בטלו בס' וכוונתו דעל אכילת החטים אין בו איסור כי אם על ביטול אס"ל והרי איכא ס"ס שלא ודאי דלערב בידים לא מהני ביה ס"ס ובלי עירוב אי אפשר דלגבי בל יראה ליכא אלא חד ספק דאת"ל ימכור לישראל אף אי לא יאכלם בפסח קעבר בבל יראה ומינה לכ"ד דהטחינה נעשית במזיד הו"ל מבטל אס"ל במזיד ואסור לאוכלם בפסח באופן שזה שלמדו דלהתיר בענין מכירה לגוי משום ספק שמא לא ימכור לישראל לא חשיב ספק ל"ת בין לדברי התו' דס"ל דחשש זה גזירה דרבנן ובין לדעת מהר"ס שהוא לא כתב כי אם לערב בידים לבד ואי ק"ל כדברי מהר"ס דס"ל דשמא ימכור לישראל הוי ספק גמור א"כ איך אסרו בע"ז דס"ה כה"ג בסתם יינם דהו"ל ספק דדבריהם להקל וגם המרדכי כתב בשמא לאסור כה"ג בפת של גוים אע"ג דהוי דרבנן וז"ל דס"ל דהם לא גזרו כי אם

למכור

אין צריך בדיקה משום דמוקמינן ליה בחזקת בדוקה וכו׳ וק״ט כיון דספק תורה היא אע״ג דאיכ׳ חזקת התר דבדוקה נ״מ הא איכא חזקת איסור כנדה וא״כ אוקי חזקה נגד חזקה והו״ל ספק שקול אלא ודאי דכל שהאיסור והתר ניכרים בפ״ע לא חשיב איתחזק איסור עי״ש וק״ל דחזק׳ איסור לחוד ואיקבע איסור לחוד דכי קי״ל דאזלינן בתר חזקה אינו אלא חזקה גמורה ואיקבע איסור לא שמענו כי אם כחיוב אשם תלוי בכריתות דוא לר״כ וחלקו עליו בטעם זה ורא״ם דבאיקבע חייב אשם תלוי דהיינו בפק ובמקום חזקה מביא חטאת דהיינו ודאי כמבואר בתוס׳ כתובות דכ״ב ד״ה הבא ור״ה באשם תלוי עי״ש וא״כ באיקבע איסור בספק דרבנן אין לו ראיה לאסור אף אי קי״ל באיתחזק אסיר אלא שהש״ך ס״ל דגם דאיקבע אסיר אך שנדחה חזקה מקמי איקבע זו איכה תורה ועיין בהריקו שרש קע״ב דר״ו שלמד כקו׳ מדמהני חזקה להתיר גם באיקבע איסור ועיין בתוס׳ נדה ד״ב ד״ה והלל וכמ״ש לעיל בסי׳ קו״ח ועיקר דאית הש״ך דגם באיקבע איסור חשיב איתחזק איסור מה״ט הרש״כא כת׳ סי׳ ק״א עי״ש ק״ל דלא היה צריך לזה דש״ס ערוך הוא בחולין דת״ד ות״ט משתי חתיכות ומשני התם איתחזק איסור ע״ש ומיהו אין מזה ראיה שהרי עכ״פ איתחזק כמי התר ואין זה חזקת איסור מד״ת כגון חזקת אשת איש ובהמה בחייה בחזקת איסור וכן כל חזקות שבש״ס הם חזקות על הודאי בלי שום ספק וא״כ כולד הספק בכי האי אזלינן בתר חזקה אבל תערובות חד בתר דקודם התערובות היה אחת בחזקת התר ואחת בחזקת איסור וכי נתערבו שקול הוא בר התר ואיסור וחזקה מכין דהוקה לחוד ואיקבע לחוד וכ״כ דאל״ה תקשי היכי קי״ל חד בתרי בטיל והרי אע״ג דרוב עדיף מחזקה מ״מ סמוך מיעוטו לחזקה והוי פלגא ופלגא כמ״ש ביבמות דקי״ט א״ו שאין זה חזקה גמורה וא״כ י״ל דע״כ לא אסרו בס״ם או בס׳ דרבנן כי אם נגד חזקה אבל נגד איקבע איסור אה״כ דמהני ס״ם או ס׳ דרבנן ׃

סימן קל״ה יש׳ לחקור למאי דקי״ל בטי״ר סימן קי״ב דפת בעל הבית גוי אסור

לעולם אף אי קנאו הפלטר ממנו דבתר התחלת דהיינו אחר מי שעשאו אזלינן שכן דעת רוב הפוסקים אך צריך ביאור אם לקח פת בעה״ב גוי ופררו ועשה פת או תבשיל ממנו אי שרי שי״ל דכי קי״ל הכי היינו היכא דאיתיה בעיניה משא״כ בשנשתנה לגמרי מתם שהיה ׃ והיה כ״ל לדמות זה למאי דקי״ל גבי שבת בטור א״ח סי׳ ש״ח אין בישול אחר בישול ׃ ויש סמך לאסור מת״ט הור״ס שם בסי׳ תע״א וז״ל מצה שנאפה כתקנה ואח״כ נתפררה ונילושה ביין ושמן אינו נקרא מצה עשירה ואסור לאוכלה בע״פ ע״כ ׃ ויש לדחות וש״ר לחלק״ט בח״כ סי׳ פ״ג שאסר לבשל הפת כדי לאוכלו יעש ׃ וז״ל דה״ד היכא דאיתי הפת בעיניה ש״ר בתשובת יכין ובועז שנדפס מחדש בח״א סי׳ ע״ו דאסר פת בעה״ב שטחנו עד אשר דק לעפר וערבו בדברים אחרים דכיון שנאסר תו לא פקע איסורו יעש והוא ראיה גמורה לאסור בכה״ג ׃

סימן קל״ו יש׳ לחקור בהתר שתיית הקהו״י דלא אסיר משום בשולי גוים שראיתי

להכנה״ג בסי׳ קי״ג ובתשו׳ חי״ד בסי׳ קכ״ה שאסר ׃ ואולם הפר״ח בסי׳ קי״ד ס״ק ו׳ התיר הקהו״י והנ׳קולטי מתרי טעמי הא׳ דאפו׳ דאינו נאכל כמות שהוא חי ועולה על שולחן מלכים מ״מ אינו עשוי ללפת בו את הפת ׃ והב׳ דבטל הקהו׳ עו׳ סמים כמ״ש התו׳ בפ״ב דע״ז יעש ׃ ושני טעמים אלו ככר כתבן בתשו׳ באר עשק סי׳ ק״ס יע״ש ׃ והנה טעם הראשון ככר הביאו מר״ן המבי״ט בתשו׳ הנו׳ ודחאו ׃ אך טעם הב׳ לא זכר כרב ׃ ונראה ודאי דעל טעם זה סוא מנהג העולם ושת״ח בכלל להתיר ׃ אך רואה אני דאין זה מספיק כי אם לשתות הקהו׳ בבית או בקרנות של גוים אבל לאכול הקהו׳ שמערבין אותו עם שוקא״ר כדי לאוכלו אין טעם כלל להתיר דלא שייך ביה ביטול ׃ וגם לקנות הקהו׳ הקלוי ע״י גוי כדי לבשל הוא בביתו אין טעם זה מספיק להתיר דהוי מבטל איסור לכתחלה דגם בדרבנן אסיר וכמ״ש מור״ם שם בסימן קי״ב ס״ד יעש ואין לומר דהעול׳ סמכו על טעם הראשון שכת׳ הפר״ח כיון דאינו עשוי ללפת בו את הפת דלית לתו לראיית הכנה״ג בזה שהרי הכנה״ג בסי׳ קי״ג ובתשו׳ סי׳ קנ״ד העיד דנהגת העולם כדעת הרמב״ן דהאיסור בב׳ אינו תלוי כי אם אם נאכל כמות שהוא חי או לא וא״כ מאי כ״מ אם אינו עשוי ללפת בו ׃ וכ״ת כיון דעיקר בישול הקהו״י אינו הקליים כי אם הבישול שמבשלים הקהו׳ עם מים ׃ וא״כ הו״ל גומרה ביד ישראל ׃ גם זה אינו מספיק שהרי כתב הש״ע בבי׳ קי״ג ס״ט וז״ל אם בישל גוי כמאכל בן דרוסאי וגמרה ישראל יש לאסור יעש ׃ וקליית הקהו׳ לא גרע מבישול מאכל ב״ד כי ע״כ כ״ל דהמתתיר לקלות הקהו׳ ע״י ישראל יונא מידי ספק ועליו תבא ברכת טוב ׃ ולקיים מנהג העולם נראה דס״ל דאכילת קהו׳ קלוי אינו קרוי אכילה שאינו כדרך הנאה ולא׳ אסרו משום ב״ג כי אם כדרך הנאתו ואכיל׳ קהו׳ עם סוקאר הסוקאר הוא המכשירו לאכילה ועיין בתשו׳ בית יהודה בחו״ד סי׳ כ״א ׃

סימן קל״ז עמדתי על אבק הטוטון הנקרא טבאקו הניקח מן הגוים

כי יש מפקפקים כי לפעמי׳ מולפין אותו בסתם יינם ׃ וראיתי להרב שער המלך בפ״א מהל׳ מאכלות אסורות שעמד ע״ז והעלה להתיר דקי״ל ריחא לאו מילתא וסוב נסתפק דאולי דמה שנותנים בו יין הוא להחזיקו וא״כ הרי נהנה דמחזיק את האבק הטוטון והתיר גם בזה דיין בשאינו מינו בס׳ ושמא יש בו ס׳ ואיכא ספיקי טובא ספק אי סתם יינם אסור בהנאה וס׳ אי נתינת יין הוא לריח או להחזיקו וס׳ יש בו ס׳ את״ד ׃ וק״ל שהרי כתב הרשב״א בת״ה דפ״ו באיסור נבינות הגוים בשם הראב״ד דאין הולכין באיסור של גוים אחר נתינת טעם והעלה שכדבריו עיקר גם הר״ן בפ״ב דע״ז כתב סברת הראב״ד הלזו גבי גבינות הגוים ׃ גם הרוטבא בע״ז דל״ח גבי כבשין שע״ג כתב דכא״ג לא הלכו אחר נ״ט והכי רהיט כוליה פרקי׳ לדברי הרמב״ן ואחרים עמו ׃ ונ״ל דלגבי איסור הנאה גם דעת הרמב״ם כן שכת׳ בפ׳ ה״מ גבי כבשי׳ ש״נ דאסיר אף דלית בהו כב״ט וכן העלה עיקר רש״ל בסו׳ פ׳ כל הבשר והפר״ח ביו״ד בסי׳ קי״ב ס״ק כ״ד ובבאר דוכתי׳ יעש ׃ וכיון שכן לא כ״מ אי יש בו ששים או לא ׃ ואע״ג דבסי׳ קנ״א העלתי דרבו הסוברים דגם בא״ג הלכו אכ״ט מ״מ לא ידעתי היכי סתם להתיר נגד דעת הראשונים אלו ׃ ובר מן דין יש לפקפק עדיין דהרי קי״ל דמחמץ ומעמיד או מתכל׳ אוסרים בכל שהוא ׃ והם הלכות פסוקות וא״כ ה״נ דנותנים אותו להחזיקו דמי להנך דאסורים בכ״ש ׃ ועיין בר״מ בסי׳ קו״ד שכתב בשם או״ה דאי נותנים יין לסחתינו או להטעימו אוסר בכ״ש ׃ ועוד יש לגמגם שהרי כתב הרשב״א בתשובת סי׳ ל׳ וגם בתשוב׳ שהביא הב״י בו״ד סימן קל״ד ובת״ה דק״ו והרא״ש בפ׳ השוכר את הפועל גבי מתני׳ דאלו אוסרי׳ בכ״ש והר״ן שם גבי מתני׳ דיי״נ שנפל לבור דכל המכשיר המאכל אינו בטל בס׳ יעש וא״כ ה״כ ז״ל כיון דמכשיר את האבק ומחזיקו אינו בטל בס׳ ואין בכל מה שהביא הרב הנו׳ כדאי להתיר ׃ אכן נ״ל להתיר דאבק טוטון אינו בודאי שנותנים ביין כי אם לפעמים לבר כמ״ש הרב בעיקר ספיקו ומשום שלימה שהיא דכבשין ש״נ שדרכן לתת לתוכן יין דאסורים באכילה ומותרים בהנאה ופסקה מטו״ד בסימן קו״ד וכ׳ הפוסקים

הפוסקים: והרי שאיפת הטאכאו אינה אכילה דאף כוהך שרי ואינה אלא הנאה: כי ע"כ פ"כ דגם הראשונים דס"ל דאין הולכין כאש"ב אנ"ט אינו אלא לגבי איסור אכילה אך לגבי הנאה שרי גם כאש"ב ואי מטעם מכשיר ב"כ אינו אלא היכא דידוע בו בודאי שנותני' בו יין אבל על ספק שרי בהנאה שהרי כת' הרשב"א שהביאו מר"ן בסימן קי"ד דכבשין שידוע שנותנים בהם יין לא מהני הולכת הנאה ליס. דכיון דמכשיר המאכל חשיב כאילו הכל יין נסך ואעפ"כ התירו בהנאה כבשין שדרכן לתת יין וע"כ פ"ט דלא חשיב מכשיר כי אם כשאינו נכשר זולתו וכיון דכולם אין נותנים. הרי נעשה בלי היין ולא חשיב מכשיר. וגם מטעם זה נ"ל דאף אי חשיב כמחמץ ומעמיד כל דליתיה האיסור בעיניה שרי בהנאה כמ"ש בעז' דל"ה גבי מוריים ומ"ש שם כיון דאוקמי קמוקים חשיב כאיתיה בעיני הכי הכא לא אוקמי קמוקים ודינו כמוריים. ותמהני להרב הנז' שלא עמד בכל זה. ומפרשת העבור ק"ל להכנה"ג בתשו' סי' קס"ט שנשאל אם יש התר בכבשין ש"ב והשיב דבדבר שדרכן לתת בהם יין או חומץ אסור באכילה ומותרים בהנאה ואם בידוע שנותני' אסור גם בהנאה ותמה חזה למנהג קושטא שנוהגין בו התר והשיב דאעפ"י שנותנים בו חומץ הוא מעט ומין בשא"מ בטל בס' יע"ש. וק"ט דאיך לא זכר דעת גדולי הראשוני' דס"ל דאין הולכים כאש"ב אנ"ט וגם הר"מ בפי' המשנה כת' דה"ט דאתירו בהנאה דכבר בטל טעם היין יע"ש ש"מ דאעפ"כ אסרו באכילה וכמו שביארתי כז' בסימן קכ"א ואף דגם הבאתי דעת הפוסקים החולקים עז' דגם כאש"ב הלכו אנ"ט מ"מ לא היה לו לסתום ההתר והיה לו לבאר:

סימן קל"ח יש לחקור על המנהג שנהגו להתיר בגבינות הגויים אם

ראה החליבה וגם העמדה הישראל באופן שאין בהם חשש איסור מכל החששות שאמרו בש"ס בענין גבינות הגויים דאכתי יש לאסור כל שלא סייע הישראל בהעמדה גם בכי האי בכלל בגזרת גבינות הגויים דמה"ט קי"ל בהעמיד בעשבים אפ"ה אסור דאעפ"י שנתבטל הטעם לא נתבטל הגזרה דאעפ"י שבתורת חטאת כלל פ"א שביא המחלוקת בזה דהמרדכי אסר והגהו' התיר וכתב במפה בי"ד סי' קט"ו דנהגו להתיר כדברי אגודה הלא ראינו להרב ש"ך דהרבה להשיב על זה דאין להתיר שגם האגודה לא התיר ואחריו החזיק בכל עוז הפר"ח דבריו עד שכתב דרבים וגדולים בדורינו טעו בדין זה ע"ש ולעומת זה ראיתי להרב גנת וורדים א"ח כלל ב' סי' כ"א דנקיט בפשוט התר בזה עד שלא חש להביא חולק עז' ע"ש והוא תימה איך לא חש להשיב על דברי ש"ך ופר"ח שכתבו דטעות גמורה הוא להתיר בזה ואעפ"י שהכנה"ג בי"ד סי' קט"ו הגה"ט אות כ"ז עמד על זה וסוף דבר כתב דהמנהג להתיר מ"מ אין בדבריו התר גמור דאף אי האגודה מתיר כיון דמהר"ם ור"ש בן אברהם אסרו והש"ך והפר"ח סלקו בדעת כולם לאסור קשה הדבר להתיר כי ע"כ נתתי לבי למצוא סמך להתיר לקיים מנהג ישראל ולפי שראיתי דעיקר ראיית הש"ך והפר"ח לאסור הוא מגמ' בפ' כל הבשר ולפי קע"ד אדרבא מדבריו ראיה להתיר הנני מביא ת' הר"ש בן אברהם בקצור וז"ל ושאלת על קיבה שהעמידו בה חלב הגבה ועשו גבינות וכו' תשובה אעפ"י שכתב ר"ת דאין העמדה אוסרת אלא בששים שמא לא אמר למעשה וכו' ומעולם לא ראיתי ליקח גבינות מהגויים לפי' שראה ישראל החליבה כשחלבו עד שעשאן גבינות שאין לחוש לניקור ולשרף הערלה ולשומן חזיר. וגם ק"ק לר"ת מדשמואל דאמר דטעם איסור גבינות שמעמיד בעור קיבת נבלה וכו' ע"ש ומדבריו הבינו בפשיטו מור"ם וש"ך ופר"ח דאוסר באה

ישראל כל מעשה גבינות הגוי בהתר כל שלא סייע ישראל בהעמדה כמ"ש ומעולם לא ראיתי וכו' ותמהני לדבריהם איך יש שום שייכות דברים אלו למה שקדם שבא להכריח הפך דעת ר"ת דמעמיד בטל בס' היכי שייך דין זה שאנו דנים דלא נגע במאי דעסיק אי מעמיד איסור בטל בס' או לא וע"כ לדבריהם שאחר שכתב ומעולם לא ראיתי וכו' כתב וגם ק"ק לר"ת וכו' ודברים אלו לדעתם קשה לזוונם ועוד דתיבת וגם לדבריהם קשה לאולמם וצ"ק לדעתם דכשהזכיר שאין לחוש לעירוב דחלב טמא או לניקור או שרף ערלה ושומן חזיר למה שתק משני טעמים אחרים שאמרו בש"ס האחד דמעמידין בחומץ והב' דמעמידין בעור קיבת נבלה וטעם זה עשו עיקר הרי"ף והר"מ ולא חשו לשאר טעמים ואיך לא חש להם שהרי מבואר בדבריו דס"ל דקי"ל דכולהו טעמי שנאמרו בש"ס באיסור שבגבינות וזה דבר מתמיה. בעיני כי ע"כ נ"ל כוונת מרדכי שמ"ש ומעולם לא ראיתי וכו' פירושו דמוה ק' לדעת ר"ת דהעמדה בטל בס' דהרי מעולם לא התירו ליקח גבינות הגויים אף דלא שייך טעם דעירוב חלב טמא דהיינו שישראל רואה החליבה דלטעם זה יש לחוש שעירב חלב טמא ואיך בהתר ס' וגם בטעם ניקור אין ביטול לארס כמש וגם בטעם העמדה בשרף ערלה דכיון דהערלה אינה בטילה אלא במאתים ומסתמא אין בחלב נגד העור אחד ממאתים דאפי' אחד מששים צידד הרב א"ח דליכא וכ"ת והרי מבואר בהר"מ בה' מ"א וכ"כ בפי' המשנה בפ"ב דערלה משנה ח' דמין בשאינו מינו בטל בס' גם בערלה והרי שרף בחלב מין בשא"מ הא ל"ק דכבר כתבו התו' בכריתות דל"ט בד"ה משום דמים ומלח לגבי עיסה חשיבי מין במינו כיון דאי אפשר ללוש עיסה בלי מים. א"כ ה"נ נ"ל אין שגבינה נעשית כי אם במעמיד וגם לטעם דמחליקים פניה בשומן חזיר אי הוה שייך אסור גם במיעוט דהרי האיסור עומד בפ"ע וניכר ואי אפשר לברר האיסור וכה"ג לא בטיל וכעין מ"ש הר"מ בפ"ב מה' מ"א הט"ו גבי חמאה ע"ש וע"כ לא היו אוסרים כי אם שהעמדה היתה בעור קיבת נבילה או בחומץ דהיינו הב' טעמים אחרים שאמרו בש"ס ואילו לר"ת דמעמיד בטל בס' למה היו אוסרים והרי מסתמא בכל העמדה יש יותר מששים בחלב והרי נבילה ויין בשאינו מינו בטל בששים אלא ודאי דקים להו דמעמיד לא בטיל וכוונת א"ש מ"ש עוד גם ק"ק לר"ת מדשמואל וכו' דהיכי אסר מטעם מעמיד אי בטל בס' ונדחק לייש' דשמא אין בחלב ס' ואסרו מספק ולפי' תירוץ מיניה דאם היה רואה העמדה ישראל שהיה בדבר התר גם הוא מודה להתיר וזהו כדברי האגודה וכבר ראיתי להכנה"ג שנדחק בפי' דברי המרדכי להסכימם עם דברי האגודה כדי לקיים המנהג ולדידי נ"ל מוכרח כמ"ש ותמהני למור"ם וש"ך ופר"ח במה שהבינו כדבריו וכ"כ להתיר ממ"ש הר"מ בפי' המשנה בפ"ב דעז' במתני' דגבינות הגויים וז"ל וכמו כן כשאנו רואים הגוי שהעמיד החלב בקיבה עצמה מותר לנו לאכול אותה גבינה וכו' ע"ש הרי נראה דעתו להתיר כאגודה וש"ר להרב פרי תואר בי"ד סי' קט"ו והרב מנחת יעקב כלל פ"א סק"ד שהביאו ראיה זאת וכ"כ דעת הרשב"ץ בת' סי' תקכ"ד שכתב ומטעם זה הגבינה מותרת כשעמד עליה ישראל וכו' ע"ש הרי דמתיר בעומד ישראל ע"ג בהעמדת גבינות אעפ"י שלא ראה החליבה וכ"ש בכ"ד דראה גם החליבה גם ראיתי לשה"ג ספ"ק דעז' שנראה ברור מדבריו להתיר כל שישראל עומד על גבו: ע"ש שלמד כן מדברי מהר"ם וכ"כ דעת מהר"ם מת"ש בשמו הב"י א"ח סי' ש' שמותר לישראל לילך בעדר ולראות אף בשבת כשהנכרי חולב וכו' ועיין מ"ש הב"י בשמו בסי' ש"ה מדברי שנתיו'

ודאני

וראיתי להש"ך ופר"ח שהכריעו דראיית ישראל לא מהני בגבינות דהרי ברל"ה תנן חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור. וגבי גבינות תנן סתם גבינות הגויים אסור ומ"ש הפ"ת ליישב דבחלב אצטריך דאפי' יושב ואינו רואה שרי כמ"ש בעז' דל"ט אינו מספיק דהתם קאי הש"ס לברייתא דתני יושב ישראל בצד עדרו מש"ה במתני' דתני וישראל רואהו ואף א"ת דיכול לראות קאמר כמ"ש התו' שם ד"ה תנינא תינח לסיפא אך לרישא דתני ואין ישראל רואהו ולא תני הכי בגבינות שפיר דייקי הש"ך ופר"ח דראיה לא מהני גם ראיתי להרב מנחת יעקב שם שהשיב דל"מ מידי דהא מוריים קתני ב"כ שם ובעז' דל"ד אמרו אותיב נטורי כהדייהו ובודאי דמרוב פשיטותו לא תני לה וגבי חלב אצטריך דחשיב התם פת ושלקות דלא מהני ישראל רואהו קמ"ל דבחלב שרי ע"ש וק"ל דהרי כתב הר"ן גבי ההיא דמוריים וז"ל ומקשינן תו שלא השוו חכמים באיסור מוריים לאסור אותו בכל מקום ובכל זמן ע"ש ואילו שם אח"ך גבי גבינות כתב דאסורה בכל מקום ובכל זמן צ"ש ש"מ דמוריים שאני דיש בירור בש"ם דשרי במקום דליכא חשש איסור ועם כל זה לדידי ל"מ שו"ל דכי הוצרך הר"ן לחלק בין מוריים לגבינות אינו אלא בידיעה באומדנא כגון שהיין ביוקר דאינו ודאי דלא עירב בו יין כי אם מאומדנא לבד דבה"ג גבי גבינות אסור דהרי אסרו כשמנהג גויים להעמיד בעשבים אבל בראיה וידיעה גמורה אה"נ דגם בגבינות שרי וכדברי הר"ת בפס"ח והא דלא תני לה משום דפשוט הוא וכדברי הרב מנחת יעקב וכ"ל ראיה דבראיה אין טעם לאסור דהרי בשחיטת גוי וישראל רואהו דאסור כתב הר"מ דנפק"ל מדכתיב ואכלת מזבחו ור"ז כתב דכתיב וזבחת ואכלת כמ"ש הפוסקים בטור סי' ב' וא"כ בגבינות מנ"ל לאסור בלי סברה וכ"ב שהרי ר"א אמר שטעם איסור גבינות משום חלב דקאי ביני אטפי ולדידי קי"ל איסור גבינות מחלב דבגבינות ברוב אין בו חשש עירוב חלב טמא ואי בחלב סגי בראיה כ"ש בגבינות וכ"ב שהרי שם בש"ם לטעם ניקור הקשו אלא מעתה יבשה תשתרי ואי איסור גבינות הגויים בכל ענין גזרו אף דלא שייך טעם האיסור א"כ מאי ק"ל ליסני דבכל ענין גזרו והיא גופא קשה לשיטת הר"מ וכל הפוסקים דאף דמנהג הגויים להעמיד בעשבים אסור אע"ג דלא שייך טעם האיסור העיקרי מפני שמעמידין בעור קיבת נבילה אלא ודאי דלא גזרו אלא במקום דליכא עדות ברור דאין בה חשש דאע"ג דמנהגם להעמיד בעשבים אפשר שזה העמיד בעור קיבת נבילה אבל כשראה ישראל דהעמידום בהתר הא ודאי שרי ועי"כ ק"ל שפיר יבשה תשתרי דהוי כעדות ברור דאין שם אדם נחש דאינו מניחו לייבש:

פיש נבכן לבאר ראיית הפר"ח מתוס' דפ"א דעז' שכבר הביא ראיה ואת מהר"ם בת' סי' שצ"ר דקתני פת שאפאה גוי בלא מעמד ישראל אסור פת שאפאה ישראל אעפ"י שהגוי לשה וכן גבינה שהעמידה ישראל אעפ"י שהגוי עכרה מותרת. ע"כ נראה דגבינה גם שהעמידה גוי אעפ"י שראה ישראל אסור כל שעיקר העמדה נעשית ע"י הגוי ואחר הישוב שא. כגי ל"מ שהרי עכ"פ מהך ת' קשה למ"ד בש"ם דטעם איסור גבינות דמחליקים פניה בשומן חזיר וכן למ"ד משום ניקור ולמ"ד משום חלב דקאי ביני אטפי דלדידהו לא נ"מ שהעמדה נעשית ע"י ישראל דהם בכך אכתי יש לחוש לניקור וחלב דקאי ביני אטפי ואף אי נדחוק דהעמידה ישראל היינו וראה נ"כ החליבה באופן דליכא חשש ניקור וחלב טמא אעפ"י שאין זה מספיק דלדידהו לא נ"מ מידי בהעמדה ועוד דאכתי קשה למ"ד שמחליקים פניה בחזיר שזה אחר העמדה הוא וא"כ מן הנד הוא ז"ל כיון דבש"ם דילן לא סביאום

להקשות מינה להך מ"ד ש"מ דקים להו דלאו דסמוכה היא ולא מיתכיון מינה ומ"מ אף אי של סמוכה היא ל"ק די"ל דקמ"ל דעיקר האיסור משום העמדה או משום עור נבילה או שרף ערלה או חומץ יין וע"כ כל שהעמידה ישראל אעפ"י שהחליבה ושהיית החלב עד העמדה ועשיית גבינות היה ע"י גוי שרי ול"ח לניקור וחלב דקאי ביני אטפי או מחליק פניה בחזיר וא"כ כי תני גבינה שהעמידה ישראל לאו דוקא שיעמידנה בעצמו ישראל אלא דע"י ישראל אין בה חשש איסור מעמיד וא"כ דגם אם העמידה גוי בדבר התר וראה ישראל שהעמידה בהתר שרי ואע"ג דברישא דתני פת שאפאה ישראל הוא דוקא ולא סגי בראיית ישראל התם דאין האיסור משום חשש איסור כי אם משום חתנות מש"ה בגבינות ומידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה כדאמרינן בכמה דוכתי בש"ם בכל כה"ג ותו ל"מ מינה לאסור בעשה גוי גבינות בהתר ע"י שומר ישראל ולא נשאר חולק בדבר כי אם מהר"ם בת' הנז' שאסר ונגד כל הראשונים שכתבתי יחידאה הוא בדבר זה ועל הכל דקשה דהרי מדברי מהר"ם שהביא הב"י בא"ח בס"י ש"ז דמפשט דב ריו נראה דאף שעשה הגוי בגבינות בראיית ישראל שרי וכ"כ המרדכי מור"ם ולבוש שם סי' ש"ז גם השה"ג בפ"ק דעז' למד כן מדברי מהר"ם וזה סותר מ"ש בתשו' הנז' אך לענין הלכה כבר נתבאר שדעת רוב הראשונים להתיר וכ"כ מעיקר הש"ס וגם הפ"ת ומנחת יעקב והכנה"ג הסלו כן וגם שכבר פשט המנהג להתיר בודאי דהכי נקטינן:

סימן קל"ט

נתתי אל לבי לחקור אם יש נר התר להעמיד יגורטי כינורטי של גויס שמדברי הבז' בי"ד סימן קט"ו נראה דעד ב' פעמים אסור ולמ"ד כן מדברי העיטור ע"ש ויש לתמוה עליו ועל הכנה"ג שם בי"ד סימן קט"ו ובא"ח סימן תמ"ח והפר"ח בי"ד סי' קט"ו שהסכימו לדברי הבז' שהרי עיקר האיסור דלא בטיל כשאור של כותים וכתבו ג' אפיות אינו אלא דמחמץ אוסר בכ"ש דכל דלטיבותיה עביד לא בטיל ואפילו באיסור דדבריה' כמ"ש בפ"ק דחולין ד"ו וכן הכריח הבז' בי"ד סימן קי"ב ע"ש והרי חלב טמא אינו עומד וכי שייך לאסור כינודטי של גוים אינו אלא משום ניתנותי חלב דקאי ביני איטפי כמ"ש בעז' דף ל"ה וכשהעמיד מינורטי של גויים שנתנו מעט מהנו לתוך הכשר אי באנו לדון על קנת חלב טמא המעורב בו הרי מדינ' בטל ברוב דמיעוט דמיעוט הוי ואי משום מעמיד דלא בטיל והרי החשש דחלב טמא שיש בינורטי של גויס הא קי"ל דאינו עומד ומכ"ש דאין בו כח להעמיד יגורטי אחר וא"כ מהי תתי לאסור יגורטי ראשון שהעמיד מינורטי של גויס וכ"ש ב' וג' ושוב ראיתי להרוטן סימן פ"א שכ"כ בפשוט דאין כאן חשש איסור מטעם שכתבתי.

אלא דק"ל בדבריו איך לא זכר דברי הבז' שאוסר עד פעם ד' והנראה שלא ראה דבריו ומ"מ דברי הרוטן דברי אמת והדרבא יש לתמוה להבז' שאסר וגם נ"ל ראיה עז' עמ"ש התש"בץ ח"ג סימן י"ור שנשאל במה שנהגו התר בחמאה של גוים והשיב דאעפ"י שחולטין מעט מים בכור ומערבין בוי להעמידו לא חשיב מעמיד בעור קיבת הנבלה וכי לפי שאין המעמיד בכאן הוא פליטת האיסור אלא רתיחו' המים וא"כ לא חשיב העמדה באיסור שאין הפליטה בכאן עיקר אלא טפל ולא יהיה טפל חמור מן העיקר וכו' ע"ש שהאריך והכא ליגורטי שהעמיד בינורטי של גויס כיון דעיקר האיסור משום מעמיד והרי חלב טמא אינו עומד מכ"ש דאינו מעמיד ומיעוט האיסור בטל ברוב:

אך את זה נ"ל ראיה דגם בה"ג יש לאסור מטעם מעמיד הפך דעת הרוטן והתש"בץ מאותם ששנינו בבז' דתרומות.

דתרומות תפוח שדבקו ונתנו לתוך העיסה וחמצה הרי זו אסורה ופסקה הר"מ בפט"ו מה' תרומות וע"כ לתאי דקי"ל מי פירות אין מחמיצין כמ"ש בטא"ח סי' תס"ב א"כ ע"כ איירי שיש מים בעיסה ועל ידי מים מחמיצין כדעת רוב הפוסקים וכ"כ הרא"ש בפסחים בפ' כ"ש וז"ר ל"ג דכי מחמיצין היינו ע"י מים שבעיסת חולין וכ"כ דעת התוס' במנחות דנ"ד ד"ה אין מחמיצין והרי הכא דעיקר החימוץ אינו מתפוח כ"א המים ואפ"ה אסר בכ"ש מטעם מחמץ כיון דבתערובת המים החמיץ ה"נ לענין מעמיד אע"ג דחלב טמא אינו מעמיד כ"א השאור מ"מ כיון שהשאור היה בתערובת עם חלב טמא מעמיד בחלב טמא חשיב ואוסר ככ"ש·

אך אחר הישוב אי מהא נ"מ שי"ל דשאני הך דתפוח דאע"ג דמי פירות אין מחמיצין ה"נ מים בלחוד אין מחמיצין כידוע דאין מחמיצין בלי שאור אלא דבצירוף מי פירות עם מים הם שגורמים החימוץ ומשו"ה חשיב מעמיד גמור בתפוח שזהו העיקר במים להחמיץ משא"כ בתערוב' דחלב טמא דהחלב טמא אינו מעמיד ולא מסייע להעמיד בכי האי ודאי דלא חשיב מעמיד כלל לדעת הרוקח והתשב"ץ · ונ"ל ראיה להב"י ממ"ש התוספות בע"ז דל"ד ד"ה דורדיא שנחלקו רבינו אפרים ור"ת דר"א התיר פת שנתחמץ בשמרי יין שנתייבשו בתנור תוך י"ב חו' ור"ת אסר ע"ש ובהגה' אשירי בפ"ב דע"ז כתב דרבינו אפרים הוסיף להתיר אף בפת שנתחמץ בשמרים לחים דמה שנתחמץ העיסה אינו מחמת היין דהא מי פירות אין מחמיצין אלא מחמת השמרים ושיים דנחלקו עליו רבינו שמרי' ורבינו אפרים ע"ש והפוסקי' נחלקו שיש שפסקו כר"ת ויש מתירין אך במה שהוסיף להתיר בשנתחמץ בשמרים לחים כל הפוסקים חלקו עליו ועיין בטור וש"ע סי' קכ"ג והשתא תיקשי היכי שייך לאסור בה"ג משום מחמיץ והרי אין החימוץ מכח יין שבאורבני דמ"פ אין מחמיצין אלא מכח האורבנים אלא ודאי דס"ל דכל שהעמיד בדבר היתר ואיסור אע"פ שהעמדה אינה מכח האיסור מעמיד חשיב ומהנא דעת הרי"טן והתשב"ץ כדעת רבינו אפרים שלא שרוב הפוסקים חלקו עליו שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דהא מתי נ"מ שי"ל דהם ס"ל דגם היין מחמיץ ע"י מים שבעיסה והוי מעמיד גמור אלא שרבינו אפרי' שהתיר דעתו דמי פירות אפילו עם מים אינו מחמיץ וע"כ התיר כיון דהאיסור לא סייע כלל להעמיד והפוסקים חלקו ואסרו דס"ל דמי פירות עם מים מתהדרין להחמיץ ותו נ"מ הפך דברי התשב"ץ והרוקח וכ"כ עיקר שהדעת נוטה כן דאיסור מעמיד אינו אלא דחשיב ככ"ש ואי האיסור לא העמיד מה טעם לאסור כי ע"כ הדר כי קושיין בדברי הב"י שאסר יגורטי שהעמיד ביגורטי של גוים וכאמו' וכבר הוכן בה יותר מזה קשה להב"י דגבי חמאה אחר שהביא דעת כל הפוסקים וצלה דיש להתיר על ידי בישול ובמקום שנהגו התר מותר גם בלי בישול כדעת המתירין מטעם דבחמאה אין בה גומות וא"כ ביגורטי הו"ל להתיר על ידי בישול ובמקו' שנהגו התר בחמאה בכל מקומותינו גם יגורטי הו"ל להתיר כיון דאין ביגורטי גומות וכבר ראיתי להרפ"ח מטה אהרן ח"ב סי' נ"ב שתק' להב"י כן והרי"טן בסי' הנו' קאי בוותיה וכי אסר יגורטי של גוים מטעם ניחוש חלב היינו דקאי כדעת האוסרים בחמאה אך להתיר חמאה ולאסור יגורטי ק' להלום ולישב דעת הב"י נ"ל דס"ל כמ"ש הכנה"ג בי"ד סי' קט"ו בשם מהר"א ן' יעיש ז"ל דחלב טמא דאינו עומד היינו שאינו שמן ואינו עומד אלא שומן החלב ושאר החלב נעשין מי חלב ואינן עומדין וכיון דבעשיית היגורטי אנו רואים דאם מי החלב נקר' יגורטי שאין במעמיד היגורטי הפלשת מי חלב כגבינה וחמאה מ"מ דכח המעמיד בחימוץ חלב להעמיד גם את מי החלב א"כ י"ל שגם החלב טמא אקפא בחימוץ ע"ש וכ"כ דעת הפר"ח בסימן קט"ו ס"ק כ"א שהתיר כותח ואסר כותח שנעשה בחלב חמוץ ואי חלב חמוץ אין החלב טמא נקפא הרי שייך ההתר שכת' בכותח וקאי[מא] אך דאין אנו שוטה לערב חלב טמא שילך לאיבוד ע"ש ודאי דעתו כהר"א ן' יעיש ותו נ"ק מדברי הפר"ח אלא שעם כל זה איני רואה טעם מספיק לאסור יגורטי שהעמיד ביגורטי של גוים דאף את"ל דכח מעמיד החימוץ הוא להקפיא גם מי חלב או חלב טמא מ"מ כיון שעינינו הרואות דאינו מקפיא הכל בשוה ועכ"פ נשאר קצת מי חלב בו שאינו נקפא א"כ י"ל דאף שיש בו כח להעמיד ולהקפיא גם לחלב טמא ביגורטי מ"מ שיש בו כח להעמיד ולהחמיץ חלב אחר מנין שי"ל דוקא חלב טהור דעומד במקומו בלי שום סיבה יש בו כח להעמיד אחר משא"כ חלב טמא והאמת שהיה מקום לסמוך על הרי"טן בזה במקום איסור דרבנן ולומר אי משום חשש מעמיד אין חלב טמא מעמיד ומה גם לדעת הרפ"ח דס"ל דגם ביגורטי אין חלב טמא נקפא ומה גם דבכמה מקומות נהגו התר שלא ברצון חכמים התר ובכי האי הו"ל לסמוך למ"ש אך מאחר דמרן הב"י וצלה לאסור אסר בית ישראל נכון עליו ונתפשטו הוראותיו בכל הדור איני רואה כזה הראוי להקל·

אלא דאכתי יש להשיב בהוראת ב"י הלזו והן קדם אל עלי חובת ביאור דברי הרב העיטור דדבריו באו בספר התרומות והרב פר"ח מ"א בסי' הנז' יצמר על דבריו דהרי העיטור ס"ל דחמץ של גוי שעבר עליו הפסח אסור באכילה כמ"ש הטא"ח סי' תמ"ח בשמו א"כ אף אם החליף בשאור של גוים אכתי באיסוריה קאי ואי שרי משום תער ובת גם בשלו הוי על ידי תערובת ושרי ותו דחמץ של גוים מה שאסרו אותו משום חמץ שעבר עליו הפסח ומצריכו ג' אפיות ואיך התירו כשהחליף בשל גוי ומכח זה פירש דכי תני מפני שמחליפין פירושו דלא שביק התר ואכיל איסור ותלינן דקודם פסח החליפו שאורן בשאור של גוים שיתנו להם מהשאור שלהם בבבק שלשין אחר הפסח ולוה מותר מיד שאין כאן איסור כלל אבל של כותים אינן נזהרין בחמץ שאסו עד אחר הפסח ומאותו שאור הם לשין בבקם וחמצן אלו תורף דבריו והם דברי תימה וכבר נשאתי עז' מתכתי אינרליכי ונן ל"ק בסי' קמ"ג דאכתי תיקשי איך התירו מיד כיון שהגוי עירב שאור שעבר עליו הפסח בתוך העיסה להחמיצה ואינו מותר אלא עד אחר ג' אפיות כדקתני א"כ ואי כוונתו לו' שהישראל לוקח העיסת גוי קודם שיתן השאור או שהגוי עושה שאור אחר הפסח ע"י שום תיקון א"כ אין שייך הכא"צ וע"י תערוב' סוא ומותר הא בלא שום תערובת שרי כיון שאין כאן איסור כלל וע"ק שהבין הרב דחמצן של כותים משום חמץ שעבר עליו הפסח ולא וכבר שר דהב"י סי' קי"ב הביא דברי העיטור אלו ופירש דהאיסור משום דמאי איירי ע"ש אלו תורף דבריהם והאמת שדבריו מתמיהין גם מה שהבין הב"י בסימן קי"ב דחמצן של כותים עד אחר ג' אפיות היינו משום מעשר המעורב בו ק"ל דבדמאי לא שייך איסור דבירו להעריש כמבואר בכל מסכת דמאי ובדברי הר"מ בפ"ט מה' מעשר ובפרקים שלאחריו ותנן בפ"ה דדמאי בלוקח פת מן הנחתום מפריש ממנה כדי תרומת מעשר וחלב וא"כ ג' אפיות וג' שבתות למה וע"ק דא"כ חמצן של עוברי עברה איך הותר מיד והרי עוברי עברה גריעי טפי מעם הארץ דנחשדו על הדמאי כ"ש עוברי עברה ועוברי עברה גריעי לענין דמאי מכותים דבברכות דמ"ז אמרו דכותאי עשורי מעשרי כדאמי דכתיבי באורית' מזהרי זהירי ולא נחשדו בי אם במה שמוכר לאחרים דלא קפדי ולפני עור וא"כ איך יתירו דמאי של עוברי עברה מיד ובכותים עד ג' אפיות וע"ק דאי משום דמאי היכי מהני בג' אפיות או בג' שבתות ובי באפיה ב' או בשבת ב' לא נחשדו על הדמאי ואי לעולם הם חשודים

והנראה

ונראה שהבין הרב דג' אפיות וג' שבתות אינן ביד כותים כ"א ביד ישראל שלוקח שאור כותים ואופה ומניח שאור ועושה עיסה ואופה ועד ג' אפיות שייך הדמאי ולא יותר והדבר ק' דא"כ היכי תלי באפיות ובג' שבתות והרי אפשר אף ביום אחד ובלי שום אפיה שלוקח שאור ומערב בעיסה ומהעיסה מניח שאור ומערב בעיסה שנית וכן בג' והרביעי שרי ע"ק במאי דפשיטא ליה דפת כותי נאסר כפת גוי והרי בפ"ח דשביעית שנינו דאוכל פת כותי כאוכל פת חזיר ופי' הר"ש דלא מעשרי ש"מ דלא נאסר פת כותים וא"כ היה לו להכריח דמשום דמאי דאילו פת כותי לא נאסר ש"ר להתו' בחולין ד"ד ודי"ג שהכריחו דפת כותי נאסר כפת גוי ע"ש ועוד פי' הב"י דבשאור דלא שייך גזירה פת נאסר משום דמאי אך ק' עדיין דגבי כותי לא שייך דמאי דלענין מוזהר זהירי כמ"ש בברכו' דמז' ואי שעשו למכור הוי ודאי טבל דלית להו לפני עיור כמ"ש הר"ש ור"ע בפ"ה דדמאי מ"ט והוא מוכרח ממתניתין שם ואילו עמ"ש וכהו שנתבאר דכל דלטעמיה עבור לא בטיל אפילו בדמאי ולמה שנתבאר הו"ל איסור תורה דטבל גם בעיקר דינו של הב"י שהאריך להתיר שאור של גוים דלא שייך ביה איסור דפת של גוים נראה שלא ראה דברי דאכ"ן סימן ס"ג שכ' דפת של גוים אסרו ולא עיסה והביא ראיה ממ"ש בפ' כל שעה בבקות של גוים אדם ממלא כריסו מהם ע"ש והפר"ח סי' קי"ב שהביא ראיה זו שלא ראה גם הוא דברי דאכ"ן אלו ומ"מ כל מה שהק' הרב פמ"א שם בדברי העיטור אחרי המחילה לדידי ל"ק דמה שהק' דלהעיטור דס"ל דגם חמץ של גוי אסור באכילה א"כ מה הועיל בהחליף השאור עם הגוי הא ל"ק שכבר הכריח הרב חק יעקב בסימן תמ"ח דמה שאסר הוא משום נדר ומורה דמדין הש"ס שרי גם מאי דק"ל דחמץ של כותים דבעי ג' אפיות משום חמץ שעבר עליו הפסח ואיך התיר מיד גם בהחליף עם הגוי והא נמי ל"ק דחמץ של גוי שרי מדינא וחמץ של כותי אסור שדינו כחמץ של ישראל דלא גרעי מחמץ מומר כודאי דאסיר אך את זה ק"ל דאי מפרש העיטור דמחליפין השאור עם הגוי איך שייס ועו' תערובת הוא ומותר ומת"כ אי ס"ל דחמץ של גוי אסור מדינא איך התיר דעו' תערובת הוא והרי מחמץ אוסר וכ"ש דמס"ט אסר בחמץ כותים ואי דס"ל דשרי מדינא איך שייס ועו' תערוב' הוא ומותר והרי אף בעינים היתר גמור הוי וע"ק שהרי העיטור דחה פירש"י שפי' דמחליפין חמצן עם הגוי דא"כ למה משהין ואין מוכרין אותו קודם פסח והיא גופא קשה גם לפי' למה משהין וכו' כי על כל אלה נ"ל לפרש דברי העיטור בב' אופנים אופן אחד במה שיש לחקור בדין מחמיץ דתנן במתניתין דתרומות ומתני' דערלה דאוסר בכ"ש וכמ"ש הטעם בחולין ד"ו ודנ"ט דתימונו קשה אך צריך ביאור אם ה"ד שהניח שאור של איסור ע"ג עיסה וחמצה דבכי האי לא שייך ביטול קודם שנתחמצה דבעיכר האיסור ועומד בפני עצמו אין לו ביטול א"כ משכחת לה אף בעירב השאור של איסור בעיסה אך לא ידע בתערובת עד שנתחמצה והרי בעת שבאנו לבטל האיסור כבר חימץ ולא בטיל אבל אם ידע דבתערוב' האיסור קודם שנתחמצה דבעת ההיא בטל מדינא בששים דהא לא חימץ א"כ אף אם נתחמצה אח"כ הרי לא נתחמצה באיסור כ"א בהתר כיון שכבר נתבטל א"ד כל שנתחמצה חוזר האיסור וניעור ולא בטיל ולכאורה היה נראה שדין זה במחלוק' הוא שנוי שהרי הרא"ש בפ' גיד הנשה לר"ק הארי' להוכיח במאי דקי"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל דאף אם בישל שלשתן באחת או אם בישל בחתיכות אחרות דהכל שרי ולא אמרינן בהי דכל זמן שהוא יבש הוא בטל ברוב מ"מ כשנפלט בבישול טעמו יהיה אסור ומיהו ה"ד כשנודע התערובת בעודו יבש ביבש אך אם לא נודע לו התערובת

עד שנתבשלו אסור בידיעה גורם לאסור ולהתיר דע"כ ל"פ רבנן עליה דר"ש בתרומה אי ידיעה מקדשתו אלא בתרומה דבעינן הגבהת שיעור התרומה משום גזל השבט ולהכי ס"ל דהגבהת מקדשת ולא ידיעה אבל בשאר איסור דלא בעי הגבהת שיעור האיסור מודו דידיעה מקודשת אלו ת"ד. וכן פסק הטור סימן ק"ט ולדבריהם ה"נ אם נודע התערובת קודם שנתחמצה ויש ס' בעיסה נגד שאור האסור שרי אף אם נתחמצה אח"כ אך הרשב"א בתורת הבית והרא"ה והר"ן בפ' גיד הנשה הביא דבריהם הב"י בטור סימן ק"ט חלקו עלי' וסברי דיבש ביבש שנודע התערובת ונתבטל חד בתרי אם בשלן יחד שלשתן הכל אסור דהרי נפלט טעם האיסור בהתר ובעי ששים וליכא וכן פסק הש"ע שם ע"ש וא"כ לדידהו ה"נ י"ל דאף שנודע התערובת קודם שנתחמצה דהוי בששים מדינא כל שנתחמצה אח"כ אסיר כיון דמחמץ אוסר בכ"ש ומיהו יש לגדר דגם לשיטת הרשב"א יודה להתיר בנ"ד דע"כ לא אמרו בבישל יבש ביבש שנתבטל כ"א לדידהו דס"ל דגם יבש ביבש לא הותר לאכול ג' החתיכות ביחד כ"א כל אחד בפ"ע דבכל חדא יש לתלות דחתיכת התר קאכיל כמבואר בדבריהם וא"כ כשבישל אין כאן איסור חדש אבל כאן דשאור של איסור שנתערב בהתר קודם שחימץ מדינא התר גמור לאכול כולו באחת ולבשלו דהרי הותר אף דטעם האיסור א"כ בכי האי גם הם יודו דאף בנתחמצה אח"כ שרי ואף שאין חילוק זה מוכרח שיש לבע"ד לחלוק יש לי להביא ראיה עוד ממקום אחר ממ"ש בירושלמי בפ"ב דערלה גבי מתניתין כל המחמץ והמתבל וכו' אסור אמרו עלה חימץ ממנו למקום אחר בעסה זה אסור וזה אסור ופירש מהר"ר אליהו דהיינו שאור שנתערב בעיסה וחימצה דאי לקח מעיסה זאת וחימץ אחרת דגם עיסה שניה אוסר בכ"ש אמרו עוד ריבה על הראשון וביטלו כעשה עיקר טפל והטפל עיקר ופי' נראה לי דעיסה ראשונה שנתחמצה ונאסרה הוסיף עליה קמח ומים עד שנתבטל חמיצות שבה שאז עיסה ראשונה הותרה והכ' שהיה מתנה כשאר האיסורה אמרו עוד שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהה ואח"כ נתחמצה העיסה הרי זאת מותרת ופירש מהר"ר אליהו דהיינו שביטל התרומה בק' קודם שנתחמצה והגביה שיעור התרומ' שנפל דאז אף אם נתחמצ' אח"כ שרי דחשיב כנתחמצה בחולין והק' דווכות' תאינה של תרומה שנפלה לתוך מאה הוגבהה אחד מהם ואח"כ הוכרה התרומה תהא מותרת ותי' תמן לא הוכר האיסור ברם הכא הוכר האיסור.

הנה מבואר מהירושלמי דשאור איסור שנתערב בהתר ונודע התערובת קודם חימוצה שרי אף בנתחמצה אח"כ דכי בעי בתרומה הגבהה ה"ד בתרומה משום גזל השבט אבל שאר איסורים ידיעת דידהו הוי כהגבהת. ואף את"ל דלשיטת הרשב"א ידיעה לא מעלה ולא מוריד באיסורי' זה אינו שהרי בתוספתא דפ"ז דתרומות תני שאור של תרומה שנפלה לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמץ מותר שאור של שביעית שנפל לתוך העיסה ידע בו ואח"כ נתחמץ מותר הרי להדיא דידיעה בשאר איסורים כהגבהה דתרומה וש"מ לעיקר חקירתינו דשאור איסור שנתערב בהתר וידע בתערובת קודם שנתחמצה שרי דכבר נתבטל וא"כ ע"כ ליישב לשיטת הרשב"א כדרך שכתבתי דבלא"ה התו' והירוש' הוויין תיובים:

וכבר ראיתי לפר"מ בפט"ו מה' תרומות ד"ו שפסק התוספתא זאת דשאור של תרומה שנפל לעיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה הרי זאת מותרת. וגם ראיתי למהר"י קורקוס שכ' דמהתוספתא דתרומות למד כן ופי' בה דהניח שאור על גבי העיסה והגביהה כמו שנפל והעיסה החמיצה מריח שקלטה

שקלטה קודם שהנביה ונר' מוס דהס החמיצה ואח"כ הנביה אעפ"י שהנביה בעינו אסור ויש לשאול למ"ל היא אסורה כיון שלא נתערב מהשאור בעיסה הרי אין שם אלא ריח האיסור ואפשר לפרש דבנתערב איירי והנביהו דקאמר היינו שנפל לתוך מאה והנביהו שיעור השאור כדין תרומה העולה כא' ומאה וכו' שלא החמיצ' אין השאור אוסר בכ"ש וכיון שהנביהו קודם שהחמיצה אעפ"י שהחמיצ' מותרת שכבר נתבטל השאור וכ"ע עוד את"ד ·

ואני תמיה עליו שנראה מדבריו דמכח מאי דק"ל איך יאסר בריח השאור הוכרח לפרש בדרך שני וכ"מ דאס חימץ בשאור וסלקו אחר שנתחמץ מותר והרי מת"ש רש"י בפסחים דכז' בר"ס לא שאנו שב' וז"ל דהואיל וסלקו ועדיין לא החמיץ בטל והלך לו וכו' מבואר דאי סלקו אחר שנתחמץ אסור אף בזה וזה גור' למ"ר כ"ש בכוליה גמרס דאסיר לכ"ע גם בעיקר קושיתו ל"ק מתרי טעמי שהרי כ' התו' בעז' דס"ו ד"ה רבא דריח חזק כגון פת חמה וחבית פתוחה לכ"ע ריחא מלתא וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו והרי חימוץ ריח חזק הוא ותו מאי ק"ל וכר מן דין דכי פליגי בריחא היינו בכל האיסורין בהנאת גרונו הוא דמחייב והריח אינו כחיך כא' כחוטם לא דפליגי אי אסיר מדבריהם דאחשבוהו כשותה או לא כמ"ש התו' שם ד"ה אביי אבל חימוץ דהנאת חימוץ ניכר בחיך כידוע לכ"ע אסור ומנ"מ אי עיקר האיסור שם או ריחו והרי הדינא גוף השאור כבר נתבטל בס'ואינו אסור כא' מגד טעם מחימוץ והרי עכ"פ יש שם טעם החימוץ גם מה שנידר לפרש בדרך ב' והנ"ע ק' דבתו' שם מבואר להדיא בדרך זה דהכי תני עלה שאור של שביעית וירע בו ואח"כ נתחמצה מותר ואילו לדרך ראשון מנ"מ בידיעה הרי עכ"פ נתחמצה באיסור ותימה לומר שהבין דפי' וירע בו היינו דידע וסלקו דא"כ ליתני הנביהו כדתני בתרומה אלא ודאי דאיירי בנתערב בדרך ב' וצ"ק איך לא ראה הך ירושלמי דפ"ב דערלה שהק' מתאינה שנפלה למאה חולין והנביה אחת מהם ואח"כ הוכר אחיס ואילו לדרך ראשון לא דמו כלל דהתם לא נשאר האיסור כלל משא"כ בתאינה אלא ודאי הדבר מוכרח כפי' שני ודבריו צ"ע וגדולה מזו ק"ל להרדב"ז בנימוקיו להר"ס שכ' שדברי הר"ס הם בירושלמי דפ"ב דערלה :

ואחר שהבאתי כ' וא"ת מאי קמ"ל כיון שלא החמיצה והנביה וי"ל דס"ד אמינ' כיון שנפל השאור לתוך העיסה אע"ג דהנביהו מ"מ סייע לחמץ העיס' קמ"ל דאע"ג דנתחמצה מאיליה בלי שאור מותרת ע"ש מדבריו מבואר דהבין כפי' ראשון שכ' הר"ז קרקוס ולא ידעתי לדבריו מאי ק"ל מתאינה דל"ר אהדדי כלל ועוד דמסיפא דתו' כפ"ז דתרומות מבואר דהעיקר כפי' ב' שפי' מהרי"קו גם ראיתי להשרה יהושע שפי' כדרך א' דהרי"קו ואינו מחוור לע"ד ודבריו נ"פ ומ"מ אין ספק דהדין דין אמת דמחמץ שנתערב ונודע התערובת קודם שנתחמץ דשרי כנראה מהתוס' והירושלמי וכ"כ מוהרי"קו כדרך ב' ומהר"ר אליהו וגם ראיתי להפר"ח בי"ד סי' צ"ט ס"ק כ"א דפשיט ליה מהתו' דפז' דתרומות כן ואם כ"ל לחזק דברי העיטור דהעיטור דחה פי' רש"י דפירש מפני שמחליפין בשל גוי דא"כ דדעתו להחליף לא היה עובר בבל יראה בכדי והיה נותנו קודם פסח ולהכי מפרש דמבואר שם בר"ד דחולין דמטרח לא טרח וזה נ"כ אינו רוצה לטרוח אחר הפסח לבקש שאור להחמיץ עיסתו ומניחה ברשותו כדי לחמץ בה אחר הפסח ואע"פ כן התיר עד מפני שמחלפין את השאור הכוונה שהרי אפשר שחימץ בשאור שעבר עליו הפסח וסלקו כמו שהניחו כדי לחמץ בו פעם שנית והרי נאסר דמחמץ אוסר בכ"ש אלא כיון דקי"ל לא שביק התר ואכיל איסו' א"כ בודאי שמערב משאור בידים לבטל דבכה"ג בטל מיד בעת העירוב קודם שנתחמצה וכאמור ואח"כ נוטל אילוף השאור מהעיסה שהחמיצה כדי לחמץ בה פעם ב' וזהו שב' ועז' תערובות הוא ומותר דבכה"ג לא שייך דין מחמץ שאוסר משא"כ חמצן של כותים דלית להו איסור בעשיית שאור בפסח דאיירי שהקדימו פסחיהן יום או יומים קודם לפסח שלנו כדקתני בתו' בפ"ב דפסחים ע"ש א"כ כשמערב שאור שלו אינו מכוון לבטל ולא נתבטל ואוסר בכ"ש עד ג' אפיות ואי ק"ל מה הועילו עוברי עבירה במה שמערבי' האיסור בידים הא קי"ל בטו"ד סי' צ"ט דאס ביטל האיסור במזיד אסור הא ל"ק שכבר פרש"י בחולין ד"ר ר"ס מפני דכל כמה דמצי למיעבד פורתא בהתר עביד ע"ש וא"כ מקל באיסור וגם בעיסה שניה איכא באיסור ותו ל"ק בדברי העיטור מידי א"כ יש ליישב דברי העיטו' עכ"פ משא"ש בירושלמי בפ"ב דערלה גבי מתני' דשאור של חולין ושל תרומה אמרו עליו עד כדון שנפלו בזה אחר זה נפלו בבת אחת מה אמר ר"א כשמעינה מהדא אימתי חמצן של כותי' אחר הפסח של בעלי בתים אחר ג' שבתות של אפיה ושל נחתומים בכרכים לאחר ג' ימים ובכפרים לאחר ג' תנורים וכו' וכה"ג שנויה בירושלמי בפ"ח דיבז' משנה י"א ועיקר ברייתא זו שנויה בתו' דפסחים רפ"ב ע"ש דצריך להגיה בה כפי הירושלמי וגם בדברי העיטור ט"ס נפל כמ"ש כדקתני של נחתומים לאחר ג' שבתות וצ"ל של בעלי בתים וכו' כמבואר מהתו' והירושלמי רשב"א אומר אף כשאמרו של בעלי בתים אחר ג' שבתות והוא שיהא אדם גדול או שהיה משיא את בנו ואפ"ה ג' תנורים בשבת אחת זה אחר זה מותר ואף כשאמרו של נחתומים בכרכין לאחר ג' ימים והוא שנדחק ואפ"ה ג' תנורים ביום אחד זה אחר זה מותר רשב"א אומר אף כשאמרו של נחתומים בכפרים לאחר ג' תנורים עד ג' ימים אסוריה שמשחרית בורה לו שאור לכל אותו היום אותה עיסה שניה לא מאיסו' הסתר היא מתחמצת רז' בשם רשב"ל מאן תנא חמצן של כותים ר"א וכו' רבי יוסי בשם רשב"ל ירדו לחמצן של כותים כר"א וכו' אמר רבי מנא קומי רז' היך מה דתימר תמן הלכה כר"א הכא הלכה כר"א א"ל ולכל דבר ע"כ הוצרכתי להעתיק הירושלמי שיש שינוי גירסאות וגירסא זאת נ"ל עיקר גם כפי' ראית למוהר"ר אליהו ולהרב שרש יהושע ולהרב מראה הפנים בפ"ב דעז' שנדחקו בפי' ואם באנו להשיב על דבריה' לא יספיק היריעה האחת ולכן נ"ל לפרשו באופן המועיל דהנה כל הרבנים הנז' כולן שוין דהטעם שנאסר חמצן של כותים הוא מפני דכל איסור שאינו מפורש בכתוב לא והירי נסרי איסור חמץ שעבר עליו הפסח אף למ"ד דהוי מד"ת אינו מפורש וע"כ משהין חמצן לאחר הפסח ע"ש כדבריהם והם דברי תימה איך לא כרנשו דמקרא מלא הוא לא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים והרי זהירי טפי מישראל במאי דכתיב באורייתא ומאין יבוא להם שאור שעבר עליו הפסח ואיך ישהא חמצן בפסח ועוד ק' שנראה שנעלם מהם התו' דריש פ"ב דפסחים דתני עלה דהך ברייתא דחמצן של כותים כמה דברים אמורי' בזמן שלא עשו פסחיהן עם ישראל ופירוש' נ"ל דישראל עברו את השנה והם לא עברוה ותני עוד או שהקדימו יום אחד אבל אם עשו פסחיהן עם ישראל או שעכבו אחר ישראל יום אחד חמצו אחר הפסח מותר מיד ע"כ :

הנה מבואר טעם האיסור שלא כדבריהם והטעם דאסרו בבעלי בתים עד ג' שבתות דרובן אופים משבת לשבת וב' מיני תערובות שנתערב שאור האסור וזה אחר זה בטל לגמרי שאור האיסור ולא נשאר עוד כלל ובנחתומי' בכרכין היה המנהג אפיה אחת בכל יום וא"כ בג' ימים הרי נתערב השאור האיסור בג' מיני תערובת זה אחר זה ובכפרים אינו תלוי בג' ימים אלא בג' תנורים דלפעמים

אין אופין ב' תנורים ב' ימים ולפעמים בד' וה' ימים ולכן הכל תלוי בתנורי' ורשב"א אמר דבעלי בתים במי אי ידענו שאפה ב' תנורים בשבת אחת שרי ות"ק חולק דגזירת חכמים בתר רובא היא ולא פלוג אף אי ידענו שאפה בשבת אחת שלשה תנורים אמר עוד רשב"א דגם נחתומים בכרכין דבעי שלשה ימים אי ידענו בודאי דביום אחד שרי בכל שנתערב שאור האיסור ב' פעמים וזה אחר זה ור"ש חולק לרשב"א וס"ל דעכ"פ ב' ימים עכ"פ בעינן דכשאופה ב' וג' תנורים אינו מניח בעיסה מעיסה ראשונ' וכן בג' מעיסה ב' דעיסה שלא שהתה יום אחד אינו מחמץ יפה וע"כ עושה שאור לכל ג' תנורים של יום ומחלק שלים השאו' לכל עיסה וא"כ אין כאן ג' תערוב' בשאור שאיסור זה אחר זה כדי להתיר וע"כ עכ"פ פחות מג' ימים אין כד להתיר והדר ה"ק לכולים ברייתא דמצריך שלשה תערובות וסרי מדינא עיסה ב' מותרת דהוי זה וזה גורם דכשנצטרפות עיסת התר ושאור האיסור המעורב בה מימלא וק"ל זוז"ג מותר ותי' דו' בשם רשב"ל דברייתא זו ר"א היא דס"ל זוז"ג אסור ולרבנן אה"נ דשרי בעיסה שניה ור"ו בשם רשב"ל אמר דירדו לחמצן של כותים כר"א הכוונה דגם מודו לר"א בחמץ כותים שרצו להחמיר שלא יגררו ישראל אחר עשיית פסחים וסבירא דאיה דר"מ ור"א ורבי אסי סרו בחמץ כותים דאסיר עד אחר ג' אפיות והלא אנן קי"ל דזוז"ג שרי אלא ודאי דמודו רבנן לר"א בחמץ כותים וכו' וזו הנראה לי בפי' ונראה ודאי דקי"ל להחמיר בזוז"ג בחמץ כותים דהכי אסיק בירושלמי וכ"נ מדברי הטור שכ' דבחמץ כותים אסור עד ג' אפיות ואי הך ברייתא אתייא כ"א דזוז"ג אסיר הלא אנן קי"ל זוז"ג שרי כמ"ש בע"ז דמ"ט וכן פסקו כל הפוסקים וא"כ באפיה שניה שרי אלא דגם רבנן מודו בה ומיהו הא ק"ל עכ"פ אפיה ג' אמאי נאסר דרובו ככולו מהתר ואין באיסור כדי להחמיר ועיקר החימוץ בהתר הוא ר"מ שאור אסור שהניחו בעיסה והיה השאור אחד מעשר הרי בעיסה ב' יש מהאיסור אחד מעשר וכי עירב בעשר של התר בעיסה ג' הו"ל האיסור אחד מק' דבכי האי יש בהתר כדי להחמיץ בלי האיסור וכה"ג לכ"ע שרי כדתני שאור של חולין ושל תרומה שנפל לעיס' ואין בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחימצו ר"א אומר וכו' הרי דכי אסר ר"א דהחימוץ בא מגד צירוף האיסור דאי לא היה שם האיסור לא היה מתחמץ ומיהו דאי גם בלי איסור היה מתחמץ שרי דלא חשיב בה"ג גורם דאיסור וא"כ בעיסה ג' דהאיסור אחד ממאה ודאי יש בהתר כדי לחמץ למה אסרו אף לר"א ועיין בתמור' דו"ב ופרש"י שם :

והנ"ל ליישב לזה דאה"נ דאפיה ג' מותר מדינא אך כיון דלפעמים נשאר מפת שבוע שעבר לשבוע להבא וכן בנחתומים נשאר מאפיה אחר לשניה לכן החמירו מחשש זו גם אפיה ג' ובת' א"כ היכי ק"ל עיסה ב' לא מהתר ומהאיסור היא מתחמצת ליפשי דעיסה ב' נאסר משום מותר עיסה ראשונה הא ל"ק דכיון דאסר אפיה ג' ג"כ ע"כ דעיסה ב' מדינא נאסר דאי משום מותר עיסה ראשונה אין טעם כלל לאסור אפיה ג' דבולי האי לא שכיח ומיהו ק"ל לשיטת התו' בד"ר דחולין ר"ס מנת וכ"כ הר"ן שם בהו' וכן דעת הבו' הו"ד סי' קו"ב דפת כותי נאסר וא"כ ע"כ כי תני הכא דעד ג' אפיות שרי אינו בפת כ"א בשאור העכו"ם והרי בשאור העיסה בעיסה ג' אין בו מקום לחוש כלל דלא שייך בה מותר ובשלמא לשיטת הר"ש בפ"ח דשביעית דנראה דס"ל דפת כותי לא נאסר ניחא אך לשיטת התו' ק' והנ"ל ליישב לזה במאי דק"ל בהך ירושלמי לה"ש שם בפ"ח דשביעית גבי מתניתין דתמי ועוד אמרו לפניו אומר היה ר"א האוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר אמר להם לא אומר לכם מסר"א אומר בו אמרו עליה ר"מ בשם רבי אחא מתיר היה ר"א חמצן של כותים לאחר

הפסח מיד ופי' הר"ר אליהו משום דאיכא פלוגתא אימתי חמצן של כותים מותר לאחר ובבבלי פ"ק דחולין מסיים בה מפני שמחליפין בחמץ של נכ' ולא הוי חמץ שעבר וכו' ומפורש בפ"ב דערל' בה"ש וה סרא' מיקל בו ומתירו מיד אחר הפסח עכ"ל ודבריו תמוהים שכ' דאיכא פלוגתא אימתי חמצן וכו' והרי ליכא שום מ"ד דמתיר מיד כמ"ש כאן בשם ר"א ומ"ש דבבבלי מסיים בה מפני שמחליפין הרי התם בעוברי עבירה איירי ומהטעם דלא שביק התר ואכיל איסור וזה לא שייך כלל בכותים שמקדימו פסחיהן דלדידהו התר גמור אבלי בלי שיחליף עם הגוי ונראה דכתו' דפ"ב דפסחי' אהך דתני בחמצן של כותים דבעי עד אחר ג' אפיו' תני סיפא דחמצן של עוברי עבירה מותר מיד מפני שמחליפין גם מ"ש דבפ"ב דערלה בה"ש וה מבואר שר"א מקל בו ומתירו מיד הוא תימא דהרי אדרבה לרבנן שרי בעיסה שניה והך ברייתא דאסר אוקמוה כר"א באופן שדבריו צ"ע ומ"מ דברי הירושלמי קשו אהדדי דבפ"ב דערלה אמרו דר"א אסר עד אחר ג' אפיות והכא אמרו דמתי' מיד לכן נ"ל דכי אמרו לפני ר"ע בשם ר"א דפת כותי נאסר בפת גוי והשיב ר"ע לא אומר לכם הרי ואמר רבי אחא שכוונתו דר"א מתיר פת כותי מדהתיר חמצן של כותים לאחר הפסח מיד ואע"ג דהצריך ג' אפיות ואוקמוה כר"א היינו משום חשש חמץ אבל אחר עבור זמן הפסח שרי מיד בלי שום איסו' ומ"ש לאחר הפסח מיד היינו אחר עבור איסור חמץ שעבר עליו הפסח ואי פת כותי נאסר לא שייך לאפלוגי בהתר פיתן אחר הפסח שגם בכל השנה אסיר בכ"ל ומו ל"ק לשיטת התו' דס"ל דפת כותי נאסר מהך ברייתא ובהכי א"ש במאי דהוה ק"ל בדברי התו' דחולין ד"ד ד"ה מנת שהכריחו מפירקי' דר"א ומת"ם שם בד"ג דפת כותי נאסר איך לא הביאו מהך מתניתין דתני כאוכל בשר חזיר אך למ"ש נ"ק דאע"פ שאמרו כן בשם ר"א הרי אמרו בירושלמי דר"א מתיר וא"כ שמועה זאת איננה אמת וע"כ הוכרחו להביא מפרקי דר"א ומס"ם דחולין ד"ג וכאמור ומפרשת העבור בתייבשו דברי בעל העיטור דמפרש דעוברי עבירה מניחים שאור בפסח כדי לחמץ עיסת' לאחר הפסח דמטרח לא טרחי לבקש שאור אחר הפסח לחמץ עיסתם ואע"פ כן מתיר הפת שאפו מטעם שהם מחליפין את השאור ופירושו שאינן מניחי' השאור של פסח בעיסה אלא בתחילה מחמיצין עוד קמח בשיעור השאור שהניחו וכשנתחמץ מניחים. השאור שנתערב בהתר בתוך העיסה דאו הפת שרי דהוי כשאור של איסור ושל התר ואין בכל אחד כדי לחמץ כ"א בצירוף שניהם דקי"ל זוז"ג מותר כרבנן דר"א ואף באיסור עז' דחמיר כמ"ש בעז' דמ"ט ועושין כך כדי למעט באיסור דלא שביק התר ואכיל איסור משא"כ בפת כותי' דלדידהו התר חשיב להו א"כ מניחי' השאור בעיניה ואע"ג דהו"ל להתיר בעיסה שניה דהוי זוז"ג דקי"ל דשרי בבר אמרו בהך ירושלמי דיהבו לחמצן של כותים לדעת ר"א וגם רבנן מודו ליה כדי להרחיק מהכותים ומו ל"ק בדברי העיטור מידי :

והנה כי כן תמהני לסמ"ג שלמד מדין זה של חמצן של כותים דעד ג' אפיות אסור למעמיד ביגורטי של גוים דעד פעם רביעי אסור והרי כבר נתבאר דפעם ג' אף למ"ד זוז"ג אסור אין מקום לאסור כלל וכי אסרו דחמצן של כותים ה"ט דשכיח שיש שם מותר מפת שבוע זה לשבוע להבא וכן בנחתומי' נשאר מאפיה ראשונה לשניה וע"כ אסרו אפיה ג' משום שירי אפיה שנית דאסיר וזה לא שייך כלל במעמיד ביגורטי של גוים דהיגורטי ג' אין בו חשש איסור ועוד תימה עליו דגם יגורטי ב' אין בו חשש איסור למאי דקי"ל זוז"ג מותר אף באיסור תורה החמורים כגון עז' וכ"ש באיסור חלב שמא דעיקרו מדבריהם והרי יגורתי ב' בצירוף

שבשר

הבשר עם אותו קצת של גוי הוא שהצמיד ואי משום דמעמי' אוסר בכ"ש הרי מחמץ דאוסר בכ"ש ואעפ"כ שרי בזוג' בכה"ג וכי אמרו בפת כותים עיסה שניה בבר אמרו דר"א סיא דסבר זוג' אסור או דירדו לחמצן של כותים כר"א י אך בחשש דחלב ממא מהי תיתי לאסור זוג' כי ע"כ נראה שהב' כיון שלא ראה סך הירושלמי וראיה דפירש בסי' קי"ב דחמצן של כותים משום דמאי וזה אינו דבהך ירושלמי מבואר דמשום חמץ שעבר עליו הפסח הוא דבעי ג' אפיות וע"כ דימה העמדת יגורטי לחמצן של כותים אך לפי האמור דבמפורש בירושלמי דאין מקום לאסור עיסה שניה כא' בחמצן של כותים שוב איני רואה מקום להחמיר בהעמדת יגורטי שני:

והנה אמת דבעיקר סך ירושלמי דפשיט ליה דשאור איסור שחימץ בו עיסה ומאות' עיסה לקח לשאור וחימץ בה עיסה אחרת דשרי למאי דקי"ל זוזג' מותר זולת בחמצן של כותים שאסרו ק"ל דהרי שם בירושל' לעיל מזה גבי מתני' כל המחמץ והמקבל אמרו חימץ ממנו למקום אחר בעסה זה אסור וזה אסור ופי' בה מהר"ר אליהו והרב שדה יהושע דאם חימץ עיסה באיסור ולקח מהעיסה וחימץ בו עיסה אחרת שתיהן אסורות והרי בכי האי אינו אלא זוג' דשרי במ"ש בהך ירושלמי והוא מוכרח והרי קי"ל זוג' מותר ודוחק לומר דהך דאוסר בעיסה ב' איירי שיש בשיעור שאורו שבעירוב העיס' כדי להחמיץ דבכי האי לכ"ע אסיר כדמוכח ממתני' דשאור דתני עד שיהא בו כדי להחמיץ וכמ"ש בעז' התו' דס"ח ד"ה ולרבי ע"ש והך דמתיר איירי באין באיסור לבד כדי להחמיץ דא"כ היכי ק"ל איך אסר בעיסה שניה לשני דאיירי ביש באיסור כדי להחמיץ אלא ודאי דשתם אינו מניח שאור כא' שיעור שיחמץ העיסה לבד דאי מניח יותר פוגם העיסה במ"ש שם בעז' דס"ח ע"ש וא"כ הדר כי קושין ותמיה אני על רבני מפרשי הירושלמי שזכרתי איך לא נרגשו מזה כי ע"כ צ"ל במ"ש חימץ ממנו למקום אחר היינו שהניח שאור ע"ב העיס' וחימצה בלי עירוב ושוב לקח השאור וחימץ עיסה שניה דשיין אסורות וכ"ת מאי קמ"ל הא ל"ק של דהציע דין זה כדי לחדש הדין שאמר אחר כך דאם ריבה על הראשון והיינו שחזר השאור לעיסה ראשונה ועירבה עם העיסה וריבה וביטל השאור דאעפ"כ נשאר העיסה שניה באיסור בקיט הכי כנ"ל בעת וגם זה דוחק אך מ"מ בעיק' הדין דעיס' שניה אם אין באיסור לבד כדי לחמץ דשרי למאי דקי"ל זוג' מותר אין בו ספק כדמוכח ממתניתין דשאור וא"כ בהעמדת ביגורטי של גוים יגורטי שני מותר לפי מה שנתבאר הפך דעת הב' וכבה"ג והפר"ח אך מכר אחר יש לדון בו דאף דקי"ל זוג' מותר ה"ד בדיעבד במ"ש התו' בפסחים דכ"ו ד"ה כן והר"ס והר"ן שם וא"כ תינח בעבר והעמי' דשרי אך לכתחיל' אסיר עכ"פ ליקח יגורטי של גוים להתיר יגורטי שני אלא דהיא גופא ק"ל בירושלמי מאי ק"ל דעיסה שניה לישתרי דהוי זוג' והרי מי התיר לכתחילה זוג' וא"כ ליקח מעיסה שניה מכותים ולהתיר מטעם זוג' לכתחילה הוי ואסיר לכ"ע וכת' דס"ל להירושלמי גם לכתחילה שרי וזה אינו שהרי כפ"ב דערלה גבי מתני' תבשיל שבישל בקליפי ערלה אמרו אם חרס יותן ישן יוכן ע"ש והיינו הברייתא שהובא בפסחי' דכ"ו והרי בישן זוג' הוי ואעפ"כ לא התיר לאפיה בו ש"מ דאסיר לכתחילה לכ"ע כי ע"כ כ"ל לייסב להך ירושלמי דפשיט ליה מדתני מאימתי חמצן של כותים מותר עד אחר ג' אפיות דהיינו אף בדיעבד אוסר בלי ג' אפיות ועז' ק"ל שפיר ובהבי א"ש מאי דסוה ק"ל אפיה ב' למה אסרו דגם למ"ד זוג' אסור אין טעם לאסור של דכי אסר היינו בלכתחילה דאין מבטלין איסור לכתחילה וליקח תערוב' שנתבטל מכותי מבטל איסור לכתחילה חשיב וש"ר שוה אינו דאי העיסה ב' לכתחילה לבד

דאסיר א"כ גם בעיסה שניה ליסני דלכתחילה לבד הוא דאסיר ועוד דתערובת שהותר ברוב דהתר גמור חשיב לכתחילה נמי שרי ולא אסרי כי אם לבטל אבל בביטל שרי ליקח גם מן הכותי ועיין בתור' חטאת כלל נ"ה ומנחת יעקב ס"ק כ' כי ע"כ כ"ל דמה"ט התיר הירושלמי ליקח עיסה שניה מהכותי דכבר נתבטל דזוג' נמי דשרי מכח ביטול ברוב במ"ש הר"ן בס"פ כל הצלמים גבי מתניתין וזרעין תחתיה ירקות וכו' וכי אסרו בתנור ישן היינו דהתם הנאת אפיה הוא דהוי זוג' וכיון דלא אפה עדיין אסור ליהנות לכתחיל' בהתר זוג' אבל עיסה שכבר נתחמצה ביד כותי שכבר נתבטל האיסור עכ"פ אה"כ דשרי לכתחילה לאכול ממנו ומ"מ כ"ז דגם בהעמדת יגורטי בשל גוי כדי להתיר יגורטי שני אסיר לכתחילה דהוי כמבטל איסור לכתחילה ולא שרי כא' בעבר והעמיד ·

וראיתי לראב"ן במ' פסחים דע"ב סב' וז"ל חמץ של גוי שעבר עליו הפסח מותר ושל ישראל אסור ורבא מוקי לה כר"ש וקנס קא קנים משום דעבר בבל יראה והנ"מ כי איתיה בעיניה אבל נתערב מותר כר"ש וכו' והיכא דנתערב או ערביה איהו לפני הפסח אסור לשהויי עד לאחר הפסח ואי משהי ליה עובר כדתנן אלו עוברין בפסח וכו' וכולם עירובי חמץ הם ועובר עליהם הלכך לאחר הפסח נמי אסיר וכי קנים ר"ש בעיניה אבל עז' תערובת לא ואזדא רבא לטעמיה וכו' פוקו וביעו חמירא דבבי חילא שהיו יהודים אופין לחיילות המלך לאחר הפסח וע"כ בשאור שעבר עליו הפסח אפו לה דאי לא כמאי מחמצי לה ואמר רב נחמן כיון שהשאור הראשון מעורב בעיסה אייתו לן ונאכל אע"ב שאותן שהיו בביתם עברו בבז' והוי חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח אלמא כי מערב לה קנים ואע"פ שעירבו בידים לאו לצורך עצמו ערביה אלא לצורך גויים אבל לא עז' תערובת ובבר אירע בוורמשא ביהודי אחד שבישל דבש וסחמיצם בשמרי דבש כל שבישל כל השנה הדבש הראשון שבישל שיש מחומץ בשמרים של שכר וזה שבישל עתה היה רביעי או חמישי והתיר לו ר' ז' ד' להניחו עד לאחר הפסח ולמוכרו ונחלקו עליו חכמי דורו וטעם שלו דכי קנים ר"ש בעינים אבל ליתיה בעיניה לא ותמה אני עליו דהכא כיון דהשמרים דחמץ הוו והצמיד בהם את הדבש כאילו בעיניה שוא וחמץ במ"ש בפ"כ דעז' גבי גבינות הכותים כיון דאוקמי קא מיקם חשיב איסורים כאיתיה בעיניה וכו' ה"כ השמרים שמחמיץ בהם הוי כאילו הם בעין ואמרי' נמי שאני שאור ותבלין דלטעמים עבידי ולא בטלי והוי כאילו הם בעין ועובר ואמרי' נמי לר"ש דלא קנים כי מערב היינו בעבר וסחו חמץ ואחר הפסח נתערב אבל נתערב לפני הפסח מי שרי ר"ש שישהנו עד לאחר הפסח מי לית ליה מתני' דאלו עוברין דא"כ ליפליגו עלה ונרסינן בירושלמי בפ' כ"ש רשב"ג הו"ל יין קוסס וכו' אלמא לא משהינן חמץ המעורב וכו' ואני האדכתי בס' ח' עכ"ל ובסי' ח' שם האריך לבאר דגם כ"ש דתערובת קודם פסח אף דלא יהיב טעמא אסור בפסח דאמרי' חוזר וניעור ופשיט ליה דה"כ לענין שהיה אמרינן חוזר וניעור ואסור להשהותו ע"ש הוכרחתי להעתיק כל לשונו יען ספרו אינו מצוי אצלנו אפילו אחד מעיר והואיל דאתי לידן לעיקר חקירתינו של עלי חובת ביאור בקצת דבריו שבכל דבריו מבואר דתערובת כ"ש קודם פסח אסור באכילה ובשהייה דאמרי' חו"כ אף לגבי שהייה וזהו כדעת רב בטוראי שהביא הטא"ח סי' תמ"ב שאסר להשהות שכר נימוקים שנתערבו בגימוקים כ' וב' חיטים ולדידי כבר ביארתי בא"ח סי' עז' דקנ"ה דרב בטוראי יחיד בסברתו הוא דאף מאן דס"ל חו"כ מודה באיסור שהיה ודברי ראב"ן אלו הם כדעת ר"כ ומ"מ הנה מבואר דעתו ודעת חכמי דורו של ר' ז' בז' דס"ל חו"כ

ואף רז"ן ר"ל הכי ס"ל דלא התיר כ"א להשהותו ולא לאוכלו ומכאן ראיה לת"ש בח"א סי' ת"ט דקנ"ר דפסק הש"ע שפסק דלא אמרי' חו"כ לדידי נריכה רבה דרוב הפוסקים ס"ל חו"כ והחכם עיניו יחזו כדברי ראב"ן בסי' ח' וכדע"כ שבל חכמי דורו ודורות שלפניו פשיט להו דאמרי' חו"כ כיע"כ התר הש"ע נ"ע בעיני:

אך את זה ק"ל מת"ש הט"א בסי' תמ"ב דנבינות שהעמיד כחלא דשכרא אסר ראב"ן להשהותם בפסח כיון דאוקמי קא מוקים חשיב כאיתיה בעיניה וכ"כ המרדכי בפ"כ דע"ז סי' תתכ"ו ע"ש שנראה דאי לאו שהיה העמיד מורה דשרי להשהות בפסח וזה תימה שדבריו ברור מללו דאמרי' חו"כ גם לגבי שהייה וכל מין תערובת אסיר להשהות ואי שהה עבר בבל יראה ובדוחק י"ל דאה"נ דראב"ן אוסר גם בלי מעמיד והם לא הודו לו כ"א במעמיד שהשיב על התר ר"ן כי ע"כ לא הביאו סברתו כ"א במעמיד דמודו ליה הש"ך בתערובת כלי. מעמיד דחלוקים עליו גם ת"ש בפי' הסוגייא דפסחים פוקו ווכינו רש"י לא פי' כן אך לראב"ן א"ש כת"ש ואודא רבא לטעמיה דלפרש"י הוכרך לרחוקי נפשיה וגם יש סמך דבפ"ק דפסחים ד"ה שאמרו בעירו חמירא דבני חילא מבואר שישראל היו אופין וכ"כ בכינם דכ"א גבי הנהו בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא וע"ש וליישב פרש"י נ"ל דבפסח משום איסור חמץ היו אופין גויים אך לראב"ן לא היה אופה הגוי כלל וימי הפסח היו אוכלין ממה שאפו להם ע"פ וע"פ דברי ראב"ן יתישבו הטב דברי העיטו' שכבאתי לעיל שכ' דחמכן של עוברי עבירה היינו שאין מדקדקים במצות כ"כ וכו' והדבר ק' דאי היו מניחים שאור בביתם אין זה דיקדוק מצוה אלא רשע גמור דעבר בב"י אכן נראה דס"ל דה"ו דשכיחי ישראל משהין חמץ בביתם במזיד אלא חמץ דבני חילא היה וכי חשיב של ישראל היינו כת"ש כר"ס כיון דאילו מגביה וע"כ פי' דעוברי עבירה היינו דאין מדקדקים במצוה ודעת העיטור כפי' חמכן של עוברי עבירה כדעת ראב"ן כפי' הסוגייא דזכינו חמירא דבני חילא וכמוכן.

אך ק"ט בדברי ראב"ן בפי' הך סוגייא דהתיר רב נחמן ליקח פת שנתחמץ בשאור של ישראל שעבר עליו הפסח והרי כאסר דקול מחמץ אוסר בכ"ש וכת"ש הרב במחמץ בשמרים וכ"ת דס"ל דכי אסרו מחמץ אינו אלא באיסור תורה ותערובת דקודם פסח דאסיר בפסח ס"ל דהוי מד"ת דקול כר"א כר"פ אלו עוברין וס"ל דר"א בכל מין תערובת מחייב מרבוי דכל מחמצת ואילו חמץ שעבר עליו הפסח דקול כר"ש משום קנס ס"ל דאינו אוסר בכ"ש זה אינו שהרי סראים דהביא הרב אח"כ דמחמץ אוסר בכ"ש הוא מת"ש כר"ו דחולין שאני שאור ותבלין דלטעמיה עבידי ולא בטלי והרי התם באיסור דמאי דלא אסיר כ"א מדבריהם דרוב ע"ה מעשרין הם ואפ"ה אסרו ועי"ק מהך תוספתא וירושלמי בחמכן של כותים דאסרו עד אחר ג' אפיות ש"מ דגם באיסור זה אוסר בכ"ש ואיך יתירו פת שחימכו בשאור של ישראל שעבר עליו הפסח מיד והנ"ל ליישב עפ"י מש"כ לעיל ליישב דברי העיטור בדרך ראשון דכי קול מחמץ אוסר בכ"ש ה"ד בשלא נודע התערובת עד שנתחמץ דאי נודע התערובת קודם שנתחמץ כל שנתערב שאור בעיסה בטל בששים ושוב אף כשנתחמץ אח"כ שרי כיון שכבר נתבטל והבאתי ראיות עז"ו וא"כ ה"נ שהתיר ר"נ ליקח פת שאפו ישראל לצורך חיילות המלך וחימכו העיסה בשאור ישראל שעבר עליו הפסח הרי בעת שהניחו השאור ועירבו אותו בעיסה מיד כבר נתבטל דהא בעי שיעור מה להחמין העיס' בידוע וקודם שנתחמצה כבר נתבטל דאין נודע לן התערוב' קודם שנתחמץ יותר מזה דהא לכתחילה בא לערב האיסור בהתר ומשום מבטל האיסור לכתחילה לא אסיר דלא עירב בשביל ישראל כ"א לצורך גוי וכמ"ש הרב להדיא לעיל מזה מש"כ במחמיץ דבש שמרי' שכר קודם פסח דלא שייך ביטול איסור דקודם פסח אין במוץ איסור כדי לבטלו וכי הגיע פסח הוא דחשיב התערובת והרי באותה שעה כבר החמין ואוסר בכ"ש.

ולמאי דאתאן עלה ק"ט בדברי ראב"ן שאסר להשהות דבש ד' וה' שדבש הראשון נתחמץ בשמרי שכר משום מעמי' והרי בהך תו' וירושלמי בפ"ב דערלה לא אסרו בפת כותים בא' עד ג' אפיות וא"כ בנדון ראב"ן דבש ד' או ה' אין בו חשש איסור וכ"ש למה שכיארתי לעיל דגם פת ג' כי אסרו אינו אלא משום דשכיח מותר פת שבוע זה לשבוע דלהבא וכן בנחתומים ואילו בנדון ראב"ן דלא שייך זה גם דבש הג' אין בו איסור כלל.

ועי"ק שהרי מבואר בהך ירושלמי דגם פת שני שרי למאי דקול ווז"ב מותר וכי אסרו בפת כותים אינו אלא דירדו לחמכן של כותים כר"א וא"כ באיסור חמץ בפסח כורא' דשרי גם דבש ב' דלא חמיר מאיסור ע"ז דקול בע"ז דמ"ש זוז"ב מותר ועיין בטו"ד וב"י סי' קמ"ב ובט"ז וש"ך בפנין זוז"ב בע"ז ואיך אסר ראב"ן וחכמי דורו דבש ד' וה' וזה תימה וראיתי להרב מ"א בא"ח סי' תמ"ב ס"ק ט' שהביא בשם ת' הרמב"ן סי' ח' בכל דברי ראב"ן שהבאתי לעיל ואין ספק שט"ס נפל בדבריו וצ"ל וראב"ן כ' בסי' ח' וסיים המ"א על דבריו וצ"ל דאין שם מעמיד אחר רק החמץ דאי היה שם גם שמרי דבש התר הו"ל זוז"ב ושרי כמ"ש בי"ד סי' פ"ז עכ"ל ויש לתמוה עליו דאיך יתכן לומר כן והרי אפילו דבש ב' שהראשון הועמד בשמרי שכר הא איכא זוז"ב דקנת שמרי דבש שנתן בשני מהראשון אינו כולו איסור כ"א תערובת חמץ לכד וסוי' זוז"ב ואעפ"כ אסר אף בחמישי וכמבואר מהך ירושלמי דפ"ב דערלה שאמרו דעיסה שניה שרי דמאיסור והתר היא מתחמצת ושרי דהוי זוז"ב.

שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דל"ק בדברי ראב"ן מהך תוספתא דחמכן של כותים ומדין זוז"ב של דהנך שמרי שכר שנותנים בדבש להעמידו היו השמרים יורדין למטה שכן הוא דרך השמרים והוי כאיסור ניכר וכי היו עושין מדבש זה דבש שני היינו שהיו לוקחין השמרי שכר שבשולי חבית דבש הראשון בדבש ב' וכן בג' וכד' דבכי האי אין כאן זוז"ב כלל דכוליה גורם דאיסור חשיב והרי זה דמי למי שהניח שאור ע"ג עיסה ושוב לקח השאור וחימץ בו עיסה שניה דעל דרך זה אף אי חימץ נ"ח עיסות בדרך זה כולן אסורות וכהכי ל"ק גם בדברי המגן אברהם וכהוכן ושוב ראיתי הדבר בבירור בעטרת זקנים שכ"כ להדיא שהשמרים יורדין למטה בשולי החבית ואין מתערבין ע"ש בסימן תמ"ב.

והנה ראיתי בת' פמים מאירות ח"א סי' קז' שנסתפק במי שנוהג איסור חדש בדבש שהעמידו בדבש וגדבש ראשון העמידו בשמרי שכר חיטים אי יש לאסור משום מעמיד והשיב דדמי לת"ש המ"א סי' תמ"ב ס"ק ט' וז"ל והרמב"ן כ' וכו' עכ"ל נשמע מזה דאפילו זה שדבש חמישי לזה שנתחמץ בשמרי שכר אסור א"כ בנ"ד נמי כן הוא.

אך אחר העיון יש לי תמה רבה עז' דכ' הבי' בי"ד סי' קמ"ו כ' רבינו ירוחם וכו' עכ"ל ויש ללמוד מכאן במי שעבר והעמיד וכו' וכן הביאו בסי' קי"ב א"כ ה"ה כאן אם אותו דבש הוא ד' לדבש שנתחמץ בשמרי שכר מותר ה"נ לענין חדש ולענין פסח ומ"ת לא תלאני לבי להתיר לאכלו בפסח אבל להשהותו נראה דשרי עכ"ל ולמה שביארתי

התם

שהכה עיניו יחזו דהתימה רבה שתמה לק"מ דשאני בכדון שמ"א דהשמרים יורדין למטה דבלא"ה גם הדבש שני הוה שרי למאי דקי"ל וז"ב מותר ואם מה שהתיר להשהות דבש זה בפסח אינו דהשמרים הם איסור ניכר ולא בטיל ועבר בבל ומאי איירי בנתערב השמרים בדבש הראשון א"כ גם דבש שני שרי באכילה בפסח למאי דקי"ל וז"ב שרי כ"ש ג' וד' ·

ושוב אחר החיפוש ראיתי בת' שבות יעקב ח"ב סי' ז' שעמד על קו' פנים מאירות הלזו וכ' דלק"ת של"ל דדוקא בכותים בפת ובגבינה הקלו ב"ד משא"כ בשאר איסורי דגם ד' וה' אסיר והם דברי תימה דהרי דין חמץ של כותים לאו משום פת כותים אסרו כ"א משום חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח כמבואר בתו' וירוש' שהבאתי לעיל וא"כ ה"ל איסור חמץ מ"ל שאר איסורים ועוד ק"ט דהרי בירושלמי דפ"ב דערלה שכבר הזכירו הרב שם העלו דירדו לחמץ של כותים בד"א הרי דבכל האיסורים שרי וז"ב ובכותים החמירו ואיך כ' הרב דבר בהפכו מת"ש הירושלמי והרי מתוך הירושלמי מבואר בענין דבש שהעמיד בשמרי שכר דשרי בשני למאי דקי"ל וז"ב שרי אף באיסור ע"ז והפ"מ שלא הק' על הדבש השני היינו שלא זכר הך ירושלמי וגם ענין וז"ב אבל הוא שראה הירושלמי איך כ' כדברים אלו ודבריו צ"ע אך ישוב קו' הפ"מ נ"ל ברור כמ"ש ודוק מה שהבאתי דברי הר"ן אלו לבאר שאין מדבריו הכרח לעיקר חקירתינו למה שנתבאר :

ע"ק לי בהוראת הג' הלזו שהרי בנדרים ס"פ הנודר מן הירק אמיק הש"ס דגידולי תרומה תרומה וגידולי גידולין שרי וה"ד בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו במקום שהותר בו הגידולין כגון טבל אסיר אף בגידולי גידולין ורבותא דרבו גידולין על עיקרו שרי ופרש"י דהיינו גידולי גידולין אסיר וגידולין ג' שרי אבל הרא"ש פי' דכי נאסר גידולי גידולים היינו בלא רבו על עיקרו אבל רבו שרי וכ"כ התו' שם וכ"כ הר"ן והרשב"א שם בחידושיו וקודם שאבא להשיב על דברי הג' אובין ואדון מהו גידולין ומהו גידולי גידולין שהנה ראיתי לרש"י בפסחים דל"ד ר"ס וכו תימא שפי' דכי נטע בצל קטן דתרומה ונוספות עליו בצלים אחרים הבצל עצמו שנטע שנתגדל חשיב גידולין והבצלים הנוספים עליו הוי גידולי גידולין וכן בשתיל כרוב דהשתיל עצמו דהולכין העלין ומתרחבין חשיב גידולי תרומה ובדים החדשים העולין בקלח הוו ג"ג והתו' פי' בשם ר"ת דגידולין היינו הבצלים קטנים היוצאים מן הזרע וא"כ כשחזר ונטע אותן הגדולין הוו גידולי גידולין ומביא ראיה מהירושלמי דמסיק התם אגידולין משיעשו ב' גרנות דהיינו כבה"ג שנזרע ונלקט ב' פעמים ולפ"ה הכל הוי גידול ראשון ע"ש ·

אך צריך ביאור כמ"ש דלפ"ה הכל הוי גידול ראשון והרי אדרבה רש"י מקל טפי דבנטיעה ראשונה בבצלים הנוספין חשיב ליה ג"ג והנראה בכוונתם דה"ק ולפ"ה מאי דקחשיב ג"ג אינו דהכל הוי גידול ראשון וכ"כ שהבין הר"ו קורקוס בפ"א מה' תרומות הכ"ב שהביא פרש"י והתו' וכ' דמה שהוא ג"ג לרש"י נקרא גידולין לתו' וזה מורה שהבין בדבריהם כמ"ש והוא דוחק דלשונם מסורס הרבה כי ע"כ סבור אני שכוונתם דגם לפרש"י איכא חומרא דבבצל קטן של תרומה אף אם נטעו כמה פעמים וניתוספו עליו בכל פעם כמה בצלים אותו בצל העיקרי אין לו התר דאחר כמה נטיעו' שגדל בכל פעם עכ"פ גידולי תרומה מקרי ולא ג"ג כל שאינו בא מכח תרומה כ"א דאיהו גופיה בצל של תרומה הוי וזה שכתבו ולפ"ה הכל הוי גידול אחד והיינו בגוף בצל תרומה העיקרי שנטע ·

ומיהו ק"ל בדברי התו' דהרי בסוף מעשרות שנינו זרע לוף העליון זרע כרישים וזרע בצלים וזרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלין פטורין מן המעשרות שאע"פ שאביהן תרומה הרי אלו יאכלו ופסקה הר"מ בפ"ב מה' תרומות ה"ג ע"ש ופירשו בה הר"מ והר"ש דזרעוני גינה שאינן נאכלין פטור מהתרומה ואם בצל של תרומה נטעו לזרע נאכל לזרים הזרע וגידולי הזרע אינן תרומה וא"כ איך כתבו דגידולי תרומה היינו גידולי ראשון מן הזרע והרי גידולי זרע אינו תרומה וגידוליו מותרין וכ"ת שהתו' מפרשי לה בזרעוני גנה הנאכלין א"כ מאי ק"ל לרש"י דרש"י פירשה בבצל וכרוב דזרע של אלו אינן נאכלין כדתני בהך מתני' וזרע בצלים וע"ק שהרי בר"ס דנדרים סק' לרבי ינאי דאמר בבצל תרומה שנטעו ורבו גידוליו דשרי ממתני' דגידולי תרומה תרומה ותי' דאיירי בגידולי גידולין והדר הק' דבאין זרעו כלה נמי ג"ג אסיר ע"ש ש"מ דגם בבצל שייך גידולין וג"ג ולפי' ר"ת לא יתכן וע"ק דהרי סתם זרע אינו ראוי לאכילה כידוע וכ"כ בב"כ דכ"ג דדוקא זרע פשתן ראוי לאכילה ולא שאר זרעים ועיין בעירובין דכ"ח דתני דברים שהזרע חייב ובמ' פ"ד דמעשרות מ"ה ועי"ש בהר"ש וא"כ היכי שייך לפרש גידולי תרומה מה שגדל מן הזרע ובזה הייתי להדחק בכוונת דבריהם דמ"ש דגידולי היינו גידולי ראשון מן הזרע הכוונה בנטיעה ראשונה אחר שגדלו מן הזרע והיינו בנטיעת בצלים קטנים אלא שאין דברי התו' מורים כן וצ"ע ש"ר להר"ן בנדרים דנ"ז שכ' דשייך זריעה בבצלים קטנים וא"כ י"ל דגם התו' כיוונו כן ומ"מ פי' זה יתכן על האמת בזרעים שאינם נאכלים דלקיטת נטיעות מוציאת הזרע שנטעם אח"כ וגדלו הוי גידול ראשון ואי תלש הנטיעות ונטעם פעם שנית וגדלו הוי ג"ג ובזרע הראוי לאכילה וגדל מהזרע הוי גידול א' וכי לקט ונטע פעם ב' הוי ג"ג :

ע"ק בדברי התו' שהביאו ראיה מהירושלמי שאמרו משיעשו ב' גרנות ואילו בירושלמי בפ"ט דתרומות בכל הדפוסים גרסינן עד ג' גרנות אסור והרביעי מותר גם הר"ש בפ"ט דתרומות מ"ו הביאו בנוסח זה וכ"כ ממ"ש הירושלמי בפ"ב דערלה בחמץ של כותים דעד ג' אפיות אסור ואיך כ' הם דעד ב' גרנות כי ע"כ נ"ל דט"ס נפל וצ"ל משיעשו ג' גרנות :

הן אמת דק"ל בעיקר הך ירושלמי דגורן ג' וד' איך יתכן והרי אין דרך לנטוע בצלים כי אם הזרע תחילה ואח"כ לוקט הבצלים קטנים שצמחו וחוזר ונוטען וא"כ לא שייך בהו כ"א ב' גרנות לבד דאי עי' זרע הגידולים אינהו וגידוליו שהו וכ"ל דמשכחת לה שחוזר ונוטע כדי שיגדלו ד' וה' פעמים ובעיקר פרש"י קו"ל שהרי מת"ש בנדרים ר"ס ר"א בגידול וז"ל דהק' גידולי בצל של תרומה שנטע ורבו גידוליו על עיקרו דהו"ל ג"ג ע"כ מבואר דג"ג היינו בנטיעת פעם אחרת הפך מש"כ כאן במ' פסחים שוב נזכרתי דמפרש מ' נדרים אף שבשם רש"י יכונה אינו מרש"י כמ"ש בהכ"כ דנדרי' בפי' רש"י ע"ש וכ"כ הרב יד מלאכי בכללין ע"ש ומ"מ הנה מבואר דר"ת מפרש בדרך שכתבתי לפי' רוכא וראיתי להר"מ בפ"א מה' תרומות הכ"ב שכ' גידולי תרומה אסורין לזרים גידולי גידולין חולין לכל דבר ואפילו דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולין על עיקרו כג"ג הרי הגידולין השניים נועלין את העיקר אע"פ שאין זרעו כלה ויהיה מותר לזרים והראב"ד השיגו זה שיבוש שאפילו טבל שגידוליו מותרין אם הוא דבר שזרעו כלה הכל אסור וכ"ש בתרומה וכ' הכ"מ שדברי הר"מ הם מבוארים בגמ' דנדרים דנ"ט דברבו ג"ג על העיקר דהיינו גידולין אפילו גידולין שרי כפי' הרא"ש והר"ן

והר"ן שם וא"כ יש לתמוה על הראב"ד שכ' עליו שהוא שיבוש ואפשר שהראב"ד הבין בדברי רבינו שמ"ש הרי הגידולין ששניים מעלין לעיקר לנ"ב קרי גידולין שניים וקאמר שהם מעלין ופיקר דהיינו תרומה עצמה ומפני כך השיגו והדבר ברור שאין כוונתו כן אלא גידולין שניים לנ"ב קאמר דהיינו גידול ב' ומעלים העיקר דהיינו גידול כ' ווה מבואר מאור בלשון רבינו עכ"ל ·

ודבריו כאו כספר החתום דאף למה שהבין הראב"ד דנ"ב מעלין העיקר היינו גידול ראשון מאי ק"ל להראב"ד והרי ברכו נ"ב גם העיקר שרי כמ"ש התו' והרא"ש וכ"כ גם מדברי הר"ן גם מ"ש דגידולין כ' לנ"ב קאמר דהיינו גידול שליסי ומעלין העיקר דהיינו גידולין שניים ק' דא"כ זהו כשיטת רש"י שם דפי' דריבוייא דרבו היינו גידול נ' דלדבריו נ"נ לעולם אסירי וגידולי נ' שרי ואילו הכ"מ הביא על דברי הר"מ פי' הרא"ש והר"ן דלדידהו כנ"ב עצמן שרי הרבוי בלי נטיעה נ"ש"מ דהבין דהר"מ הכי מפרש לה ואיך כ' כאן דלא התיר כא' גידול נ' וע"ק דאכתי כיון שאמרו מעלים העיקר דהיינו נ"נ מינה דהותר גם התרומה עצמה דכשם דגוף התרומה ישנה כגידולין ה"נ ישנה כנ"ב וא"כ אכתי תיקשי היכי שייך להתיר תרומה עצמה כמ"ש לעיל מזה והנ"ל כישוב דבריו שכבר ביארתי דפרש"י דנדרים קאי כפי' רי"כא דפסחים וכ"כ מדברי הר"ן שם ממ"ש כר"ה כגידולי דמבואר מדבריו דנ"ב הוי על ידי נטיעה שנית וכ"כ מהתו' כר"ה כגידולי וכ"ב מהרא"ש שם כר"ה ריבויא שכ' אבל הכא אפילו גידולין שרי ואי לשיטת רש"י איך יתכן להתיר הגידולין ע"י נ"ב דהרי האיסור עומד בפני עצמו ולשיטת רש"י דפסחים פי' הך סוגיא דנדרי' שוא שהמקשן הבין כדברי ר"י דהבצל של תרומה נטעו ורבו גידוליו היינו דהבצל נתגדל ברוב ממה שהיה ולא ע"י בצלים שנתוספו עליו כ"א הבצל עצמו ולהכי קרי ליה ורבו גידוליו דאי ע"י הנוספים ורבו נ"ב הו"ל לומר ומשני כנ"ב קאמרינן דהיינו כנוספין ורבו גידוליו ל"ד ולנ"ב קרי גידוליו ולפז' אכתי כנטיעה ראשונה איירי והקשו דגם בנ"ב קי"ל לאיסו' ומשני ריבויא דרבא וכתירוץ זה יש לנדר בו חד מתרי שי"ל דבנטיעה ראשונה כל שרבו נ"ב על הגידולין שרי וכי קי"ל כגידולין ובנ"ב דאסיר היינו כשלא רבו על הגידולין דנ"ב הם שווים לגידולין או פחות מהם או נאמר דבלי נטיעה שנית בכ"ב אסורין הגידולין והנ"ב אך אי נטע פעם ב' הנ"ב ורבו על מה שהיו שרי ולפז' הגידולין עצמן אין לנס התר אף בנטיעה שנית ונר זה נראה יעיקר דלנר א' איך יתכן להתיר בבצל תרומה שנתגדל על ידי רבוי הנוספין והרי האיסור עומד בפני עצמו וא"כ י"ל דמ"ש בבצל של תרומה היינו בבצל של נ"ב של תרומה דע"י ריבוי הותרו הנ"ב ודעת הכ"מ כדעת הר"מ והראב"ד דמפרשי גידולין ונ"ב כפרש"י דפסחים ועז' כ' דהראב"ד הבין דבנטיעת בבצל של תרומה ורבו גידולין ונ"ב אם רבו נ"ב על הבצל והגידולין הכל שרי בנטיעה ראשונה ועז' השיג דזה שיבוש דאיך אפשר להתיר בבצל תרומה דניכר האיסו' ע"י רבוי נ"ב דהיינו גידולין שנים דהיינו הנוספים על עיקר הבצל וזהו כנר הראשון שנדרתי לעיל לפרש"י וע"כ הכריח דלא התיר כא' בנטיעה כ' שנטע הנ"ב ורבו על מה שהיו בעת הזריעה דריבוי זה הוי גידול נ' זה נ"ל בכוונת הכ"מ ע"ש בדבריו ומ"ש אח"כ על דברי הר"מ פי' הרא"ש אינו סותר זה דגם להרא"ש והר"ן אינן מתירים בא' בנטיעות כ' דאילו לפרש"י בעי נטיעה נ' וזה אינו לפרש"י דפסחים והכ"מ קאי כוותיה ואע"ג דלהרא"ש כי חשיב נ"ב היינו ע"י נטיעה כ' ולרש"י בלי נטיעה זו חשיב נ"ב מ"מ לא נפק"ל מידי לענין דינא ואעפ"י דלהר"ש דקאי בריי' בא דגם הבצל גופיה של תרומה מותר לא חש לזה שאינו

ברור כל כך כלשון הרא"ש שהביא שהרי י"ל דמפרש כפרש"י ומ"ש אפילו גידולין מותרין ל"ד ור"ל נ"ב והעתיק פירושו דאילו פי' הש"ס לשיטת רש"י דפסחים מיותר קרוב ליחם אלין הוא פי' הרא"ש ומ"ש וכן פי' הר"ן היינו למעט פי' רש"י דנדרים דבעי נטיעה נ' ואילו להר"ן גם בנטיעה כ' וא"כ דהר"ן מתיר גם הבצל גופיה דקאי כשיטת רי"בא ולהר"מ לא יתכן דקאי כפרש"י דפסחים · ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה בעיקר חקירתינו והרי גידולין בדבר שאין זרעם כלה הרואה יראה דהוא כדין חמנן של כותים והעמדת יגורטי דגם בהנך אין זרעם כלה ויש בהם מתערובת האיסור בהם וא"כ נראה בחמנן של כותים יש להתיר כפשוט עיסה כ' דשתם עיסה יש שם רוב מהשאור לשיטת התוס' וכיעתיה דאף גידולי גידולין שרו כרבו גידולין על העיקר דהיינו הגידולין ולשיטת רש"י דגידולי גידולין אסיר והנ' שרי א"כ ה"נ בעיסה השניה אסיר והנ' מותר ולכל הפי' ק' מהך תוספות וירושלמי שאסרו עיסה נ' דמ"ש מגידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה דהנ' שרי·

שוב האיר ה' את עיני וראיתי בירוש' רפ"ט דתרומות גבי מתני' דתני דבדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסיר אמרו עלה עד היכן ר' בר אידי בשם ר' עד נ' גרנות אסורות והד' מותרת ע"ש הנה מבואר דפליג הירושלמי עם ש"ם בבלי דנדרים וס"ל דגם גידולין ה"כ אסיר ולפז' א"ש שהצריכו בחמנן של כותים עד אחר נ' אפיות כדין גידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה אך לש"ס בבלי גם בחמנן של כותים שרי בעיסה כ' לשיטת התוס' או עיסה נ' לשיטת רש"י וא"כ ק"ט להעיטור שכ' בחמנן של כותים עד אחר נ' אפיות דהא לא קי"ל כוותיה כהך ירושל' דעכ"פ אפיה נ' שרי בכא שתס הש"ס דס"פ הנודר מן הירק וז"ל דס"ל להעיטור כפרש"י דגידולין הנ' הוא דשרי והכא אסרו אף לדידן אפיה נ' משום שיורי אפיה כ' דלא יכבר להיות מותר וע"כ קי"ל לאסור גם אפיה נ' אך להכי שלמד מזה להעמדת יגורטי ק"ט דגם יגורטי כ' יש להתיר לפי שיטת התוס' דהיא סברת רוב הפוסקים וכ"ש יגורטי נ' כאיסור חלב שחלבו גוי כחשש דבריהם לא חמיר מטבל ותרומה ושאר איסורים דשרי כגידולי גידולין אם רבו על עיקרו וכת' דמצמיד חמיר דאוסר בכ"ש וזה אינו דהרי טבל נמי אוסר בכ"ש כמ"ש בנדרים דכ"ח ואעפי' כן שרי נ"ב כשרבו גידולי גידולין על עיקרו ואעפי' דירושלמי בעי עד גורן ד' וכ"כ הר"מ בפ"ו מה' מעשר ה"ו בק"א עמדתי עליו דבש"ס דנדרים דפ' מוכח דטבל דינו כתרומה ומיהו אכתי צריכה רבה אי העמדת יגורטי וחמנן של כותים דמי לנ"ב איסור בדבר שאין זרעם כלה דאי דמו אהדדי כאשר דמיתי ק' להירוש' דכפ"כ דערלה אמרו דעיסה שניה שרי למאי דקי"ל זוז"ב שרי אלא דירדו לחמנן של כותים לדעת רא' ואילו בפ"ט דתרומות אמרו דנ"ב טבל כאין זרעו כלה עד גורן ד' אסיר וגורן ד' שרי ובתרומה גם גורן ד' אסיר והשתא ק' דכשניהם ליפתרי בנטיעה כ' דהגידול בהם הוי זוז"ב ושרי ובשלמא למאי דאסיק הש"ס בנדרים דבנ"ב דהיינו נטיעה כ' אי רבו נ"ב על הגידולין שרי לפי שיטת התוספות והרא"ש כמ"ש דבריו לעיל א"ש דז"ל דהתר מנד זוז"ב דשרי אלא דעכ"פ בעינן רובא כדי לבטל העיקר דהוי כוליה גורם דאיסור אך לשיטת הירושלמי דאוסר עד הגורן ד' בטבל וה' בתרומה ק' בי קושין אך אחר הישוב הא ל"ק דגידולין מתירי דאף בגידולין שרו מטעם זוז"ב אך עיקרן חשוב ולא בטיל במו דבעי הש"ס בנדרים דנז' אי גידולי היתר מעלין את העיקר אי הוי כדברים החשובים ה"כ חשיב ולא בטיל עד גורן ד' או ה' משא"כ בכל ענין זוז"ב אין הגורם איסור דבר חשוב דאף שאור של איסור והתר דקי"ל ביה זוז"ב מ"מ"נ דאוסר

כב"ש אינו אוסר מפני דחשיב ולא בטיל אלא דחימוץ כ"ט ביותר משמים וראיה דשאור שלא חימץ בטל ברובו וכן ראיתי בירושלמי דפ"ו דשביעית שאמרו דגידולין מתיר מעירובין ע"ש והיינו הטעם שכתבתי ולפ"ז שעמדת יגורטי ומתכן של כותים בל דהוי זוז"ג שרי אף בפיסה שניה ויגורטי ב' והשתא הדברים ק"ו אי בגידולי איסור כאין ודעם כלה שרי בג"ב כרבו למה שביארתי לעיל כ"ש יגורטי ב' שהעמיד ביגורטי של גוים הפך דעת הב"י והפר"ח לפי האמו' דגידולין מתירי ודוק אלא דאכתי פש גבן דנראה דלכתחילה מיהא אסיר להעמיד ביגורטי של גוים כדי להתיר הב' דהוי כמבטל איסור לכתחילה כמ"ש לעיל אכן ראיתי להרי"טץ סימן פ"א שהתיר בזה מב' טעמים הא' דדוקא איסור ודאי אין מבטלין אבל הכא אינו ודאי אלא ספק ביאנוחי חלב טמא ועוד דאינו חפץ באיסור כדי לבטלו בא' בחלב טהור כדי להעמיד וכי קי"ל אין מבטלין איסור היינו שחפץ באיסור ורוצה להתירו ומרבה עליו להתירו אבל כאן אינו חפץ בו ואדרבא קץ בו לא מקרי ביטול איסור לכתחילה ע"ש ·

וק"ל כטעם ראשון דהרי מבואר בטור והב"י סימן צ"ט שדעת רוב הפוסקים דאין מבטלין איסור לכתחי' אף בדרבנן דאף דעת יש אומרים שהביא הרשב"א בתורת הבית שהתירו אינו אלא באיסורין דאין להם עיקר מד"ת וא"כ איסור ספק תורה אף לדעת הסוברי' דהוי מדבריהם אית להו עיקר מד"ת חשיב והנה אמת דהב"י שם כ' בשם הרשב"א דגבינות גוים אעפ"י שחששו לתערובת חלב טמא דהוי מד"ת אינו אלא גזירה ע"ש אך דברי הרי"טץ מורים דבכל איסורי ספק תורה מתיר וזה תימה ועכ"פ ק' איך התיר בפשוט וזה סברת יחיד ורבו האוסרים כי ע"כ אין בטעם זה לדידי כדאי להתיר גם הטעם הב' שב' אעפ"י שהוא אמיתי דרוב הפוסקים סבים"ל דבכל שאין כונתו לבטל האיסו' לא חשיב מבטל איסור לכתחילה כמ"ש בסימן צ"ג מ"מ אינו אלא לפי דעתו דחלב טמא אינו עומד בחלב חמוץ אך למה שביארתי דהב"י והר"א ן' יעו"ש והפר"ח וכה"ג דס"ל דעומד וכדעת הב"י יש לדון דגם יש בו כח להעמיד א"כ לא יוכל להעמיד ביגורטי כא' בצירוף החלב טמא ובכי האי כוונתו לבטל חשיב ומיהו ליקח מיגורטי גוי להתיר יגורטי ב' איני רואה טעם ברור לאסור לכתחילה דאף את"ל דחלב טמא עומד ומעמיד לחימוץ ביגורטי ב' שפיר י"ל דאין כוונתו לבטל האיסור כא' להעמיד בבשר ואף מכד וזו"ג דאסיר לכתחילה אין זה מספיק לאסור שי"ל דה"ד באיסור ברור אבל כאן דעיקר יגורטי של גוי אינו אסור מגד הודאי אלא מחשש עירוב חלב טמא בכי האי י"ל דגם לכתחי' שרי ומה גם בצירוף דעת הרי"טץ והפמ"א דס"ל דחלב טמא אינו עומד גם ביגורטי דלדידהו אין מקום לאסור א"כ המקל בזה איני רואה בו טעם לאסור והמחמיר תבוא עליו ברכה:

סימן ק"כ

יש לחקור באיסור בל תשקצו דאיתיה בשבת ד"ן ובמכות דו"ן אי הוי מד"ת או מדבריהם :

וראיתי להרב משנה למלך בפי"ז מהל' מאכלו' אסורות דנקיט בפשוט דהוי מדבריהם ותמה נוהך בסוגיא דשבת דלת"ק חגב טמא לא דילמא אכיל ליה והקשו אי הכי טהור נמי משום בל תשקצו ותירצו דילמא מיית ואכיל ע"ש ולסברת הרשב"א והר"ן דס"ל דאיסורים דדבריהם שרי לספויי לקטן מאי ק"ל הכא והרי בת' איסורו מדבריה' כידוע והוא מפרק לה שגם להרשב"א והר"ן מוד' דלת"ר קטן אוכל נבילות ב"ר מ"ל גם באיסור דדבריהם אסיר לספויי לקטן וכי ק"ל הכא א"ה טהור נמי היינו לת"ר קא"כ ב"ר מ"ל דבמקומות רבים פריך הכי ש"ס ש"מ קא"כ אב"ר מ"ל את"ד ע"ש שאחריך :

ותמהני עליו בכל דבריו חדא בעיקר ישובו לדידי אינו מן הישוב דהעיקר חסר בש"ס דפריך למ"ד קא"כ ב"ר מ"ל ומה גם דפריך בסתם הכי ואנן קי"ל דאב"ר מ"ל וכר מן דין שעיק' חילוק זה שחילק הר' דבאיסורי' דדבריהם אי שרי לספויי לקטן דתלוי במאי דפליגי הנך אמוראי אי קא"כ ב"ר מ"ל או לא אין ברירה בהך סוגיא דיבמות וראיה שרוב הפוסקי' ס"ל דלכ"ע אסיר לספות לקטן איסורים דדבריהם וא"כ איך הפה יכולה לדבר דכי פריך הש"ס אי הכי טהור נמי היינו לחד מ"ד ואנחנו לא נדע היכן איפליגו בזה ואין זה כי אם שיקול הדעת לפי סברת הרשב"א והר"ן ואיך שייך להקשות בסתם בכה"ג דבר זה קשה לשמוע גם מ"ש הרב דבמקומות רבים פריך הש"ס הכי ש"מ קא"כ אין ב"ר מ"ל אחר שמחול' אגב שיטפיה ב"כ דהא ליתא בשום דוכת' דכי פריך היינו להפך ש"מ קא"כ ב"ר מ"ל עיין ביבמות דקי"ב גיטין דנ"ה שבת דקנ"א ביצה דמ"ו ודוקא בכה"ג פריך כיון דקי"ל אין ב"ר מ"ל אבל להפך לא פריך כיון דגם ר' יוחנן מספק' ליה ולא פשיט ליה ובכל כי האי אינו חושש הש"ס וראיה דביבמות דקו"א דמוקי הש"ס למתניתין כמונח דקא"כ אין ב"ר מ"ל ולא חש הש"ס להקשות ולרבי יוחנן דמספק"ל מאי איכא למימר באופן שאיני רואה בדבריו ישוב וגם עיקר קושייתו לדידי ל"ק שגם הרשב"א והר"ן לא התירו כי אם לצורך התינוק כמ"ש להדיא בחידושיו ליבמו' וכ"כ הר"ן בפ' כל כתבי ובשאר דוכתי לסדיא דבכל שאינו לצורך התינוק לכ"ע אסור וא"כ בתינוק חגב לתינוק לשחוק מי הגיד לו דחשיב צורך התינוק והרי גדולה מזו כתב הרשב"א בת' סי' כ"ב שהקשו לו לסברתו מה"ש בכתובו' יונק תינוק והולך עד כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שקץ כספירש אע"ג דחלב אח'ר מר"ס והשיב הרב דמעולם לא עלה על דעתו להתיר איסור דדבריהם בכדי שלא לצורך התינוק וטפי מכ"ד חדש אין בו צורך הנקה לתינוק ובכדי לא ספינן ליה איסור ורואה אני הדברים ק"ו הנקה טפי מכ"ד חדש דפרישת התינוק משדי אמו כפורש מן החיים דמי לא חשיב ליה צורך התינוק בתינקת חגב לקטן לשחוק מבעיא דלא חשיב צורך התינוק וכיון שהרב ראה ת' הרשב"א איך תמה עליו מהך סוגיא דלפנים ברואה הא ל"ק ·

ובר מן דין תמהני עליו שכתב בפשוט דאיסור בת' הוי מדבריהם עד שבא לדחות מזה דברי הרשב"א והר"ן ואחרי הסליחה אינו שהנה הר"מ בפי"ז מהל' מאכלות אסורות והטור סי' קי"ו כתבו אסרו חכמים מאכל ומשקה שרוב בני אדם קצה בו וכו' שכל שהו בכלל אל תשקצו ע"ש והב"י שם נסתפק בדעת הר"מ אי הוי מד"ת או מדבריהם ולא הכריע ·

אכן ראיתי לחכה"ג והט"ז פשיט להו דהוי מד"ת ע"ש בדבריהם ולכאור' הנה מקום לתמוה דכיון שכתב הר"מ אסרו חכמים נראה להדיא דהוי מדבריהם ומה מקום להסתפק דליהוי מד"ת אכן נראה דספק הב"י דאף דמתחילת דברי הר"מ שכתב אסרו חכמים נראה דהוי מדבריהם מ"מ ממה שסיים שכל אלו בכלל אל תשקצו מורה דהוי מד"ת כי על כן י"ל דמ"ש אסרו חכמי' היינו כיון שאין זה מפורש בכתוב ועיקר הלאו לאו להכי אתי מידי דהוי לחצי שיעור דהוי מד"ת ולא לקי א"כ אין זה פשט הכתו' כי אם מדרש חכמים שקבלו בתורה שבע"פ דגם זה בכלל הלאו דבל תשקצו וע"כ קרי ליה אסרו חכמי' אף דהוי מד"ת כמו שרגיל הר"מ בחיבורו לקרות לכל דבר הנלמד מג"ש מידות דברי סופרים כמ"ש בה' אישות גבי קידושי כסף ע"ש או דילמא שאסרו חכמים דכתבו הוא דוקא ומ"ש שכל אלו בכלל אל תשקצו רוצה לומר דעל לאו זה

סמכו

שמכו שלא לאכול דברים שנפשו של אדם קצה בו אף שלא כיוונה תורה על זה והם הסמיכו האיסור בלאו זה וא"כ דאיסורו מדבריהם וזה צ"ל בכוונת ספק הב"י :

אבן לדידי חזי לי שדעת הר"מ דהוי מד"ת מה"ש בס' המצות לאוין קע"ט שאחר שביאר עיקר הלאו בענין שרצי' כתב והנה אמרו ג"כ שהמשקה נקביו וכן דשתי מייא בקרנא דאומנ' עובר בבל תשקצו והוא ההקש שבאכילת דברים המאוסין שנפשו של אדם קצה בו שיהיה מוזהר ממנו אבל אינו חייב מלקות עליו בעבור כי פשטיה דקרא הוא בשרץ לבד ע"ש ומה"ש עובר בבל תשקצו וכן מ"ש שיהיה מוזהר ממנו נראה דהוי מד"ת ודרשה גמור' וכ"כ מה"ש אבל אינו חייב מלקות עליו בעבו' כי פשטיה דקרא וכו' מכלל דהוי מד"ת ולא לקי כיון שנכללו בו שני דברים אחד בפשט ואחד בדרש לא לקי כי אם על הפשט וכן ראיתי בטרור להרא"ם בפ' שמיני בפסוק לא יאכלו שדרשו לחייב המאכיל לקטנים כתב הרב שאין זה כי אם לאיסור לבד ולא לקי ודחה דברי רבינו ישעיה שכתב דלקי המאכיל לקטני' וכתב שדעת הר"מ שאינו לוקה מפני שפשט הכתוב אינו אלא על האוכל לא על המאכיל שכן גילה דעתו בסי' קע"ט ב"ה מ' דהמשקה נקביו ומאן דשתי מייא בקרנא דאומנא עובר בבל תשקצו ואינו לוקה בעבור כי פשטיה דקרא אינו אלא בשרץ לבד וכו' ע"ש הנה מבואר דנקיט בפשוט דהוי מד"ת במאכיל איסור לקטן שמבואר ביבמות דקי"ד ובדברי הפוסקים דהוי מד"ת ואינו לוקה מטעם זה דלאו פשטיה דקרא הוא ותמהני להב"י איך נסתפק בדבר זה והוא מבואר בדברי הר"מ בסה"מ ואף אי בגודל שכלו היה לו מקום לדחות ולפרש גם בדבריו דהוי מדבריהם מלבד שאין נראה היה לו להביא דבריו ומה גם שהרא"ם מתבאר מדבריו דפשיטא ליה בדבריו דהוי מד"ת ויותר מזה תמהני להפר"ח בסי' קי"ו ס"ק ז' שכתב דאיסור זה הוי מדבריהם וכ"כ הר"מ בסה"מ סימן קע"ט דאינו חייב מלקו' בעבור כי פשטיה דקרא אינו אלא בשרץ לבד ע"ש והם דברי תימה בעיני דאדרבא מדברי הר"מ מבואר דהוי מד"ת וכמו שהבין הרא"ם בדבריו וכ"כ דאיסו' זה דמי למספי איסור לקטן דמרבינן ליה שם ביבמות בשרצים ודם וטומאה והוי מד"ת ואעפ"כ לא לקי בעבור כי פשטיה דקרא בגדול ובשרצים לקי הגדול על אכילת שרץ מלאו זה דלא תאכלום וגם ראיתי בת' גינת ורדים חו"ד כלל א' סי' ב' שהביא בענין זה דברי הר"מ בסה"מ ודברי הר"מ בהל' מאכלות אסורות וכתב דהוי מדבריהם והביא ספק הב"י אי הוי מד"ת וכתב דאין בו תבלין דמהיכי תיתי שיהיה מד"ת והרי פירש הפסוק הרמב"ם שפשטיה דקרא בשרץ לבד וכתב דאין בפסוק רמז כלל לדרש זה שהזכירו רז"ל וע"כ דאין זה רק אסמכת' בעלמא ע"ש ותם אני לא ארע שכול איך אפשר לפרש בדברי הר"מ בסה"מ דהוי מדבריהם עד שתמה מזה דאיך נסתפק הב"י בזה וזה תימה דאדרבא כתר איפכא יש לתמוה עליו שדבריו בסה"מ מורים דהוי מד"ת וכמו שהבין הרא"ם וכמ"ש גם מ"ש דאין רמז בפסוק כי אם באכילת שרץ הרי מדכתיב אל תשקצו את נפשותיכ' שפיר ז"ל שנכלל דלא יאכל דברי' שמשקץ את הנפש דהיינו דברים המאוסים אע"ג דכולי קרא בשרץ הכתוב מדבר והרי בסנהדרין דס"ג למדו דברים רבים בלאו דלא תאכלו על הדם אע"ג דע"כ פשט הכתוב דחד מהם ואמרינן דאין לוקין על לאו שבכללות הרי שנכלל בלאו אחד ענייני' חלוקי' וכן פסוק דלפני עור לא תתן מכשול ולא תשא שמע שוא הוו מסוג זה כמו שביאר הר"מ כל זה בסה"מ בשורש ט' באורך ע"ש וגם לאו דלא תאכלום הוי מסוג זה דמלבד דקאי לאוכל בעצמו נכלל בו המאכיל לקטן וכן כל נפש מכם לא תאכל דם כמ"ש שם ביבמות אלא שהר"מ ברוחב

מבינתו מפרק כלאחר יד דבלאו שבכללות קי"ל דלא לקי על כולם והבא בלאו דלא תאכלום וכל נפש מכם לא תאכל דם וגבי לא תשקצו נכלל בהם ב' דברים ולקי על האחד ואינו לוקה על הב' דאוכל שרץ לקי בהני לאוי ומאכיל לקטן וכל דברים המאוסים שנכלל בהם אינו לוקה כי ע"כ חילק דא כל הענינים שוים שהפשט כולל זה וזה אינו לוקה עליו כלל אבל אי חד מפשטיה וחד בדרש בה"ג לקי על הפשט לבד וג' דוגמא מזו ראיתי בפסוק ושרת בשם ה' אלהיו דאוקמוה בב"ק דק"ט בכהן והוא מוכר' ואילו בערכין דלא נפק"ל עיקר שירה מד"ת בכן לוי מפסוק זה והר"מ פסק את שניהם ·

וכבר נרגש הסמ"ג עשין קס"ט וכתב דחד מפשט וחד מדרש ועל הכל לא אוכל שאת דאי הר"מ ס"ל דאיסור זה הוי אסמכתא מה לו להביא ענין זה בבנין המצות והרי אין חיבורו כי אם לבאר לנו תרי"ג מצות בקיצור ואי היה דעתו דהוי מדבריה' הוה שתיק מיניה לגמרי וכמו כפירושו דהוי אסמכתא ולכן לא הביאה כמו שלא הביא שום אסמכתא כי פ"כ ע"כ דס"ל דדרש גמור והשמיענו דאע"פ כן אין עיקר הלאו כי אם לאוכל שרץ דהוי פשט הכתוב גם במה שהשיג להב"י שדימה זה לח"ש שאסור מד"ת ואינו לוקה דהתם ה"ט דגבי אזהר' כתיב כל חלב וכל דם ובעונש כתיב כי כל אוכל חלב דכל לאוכל קאי וע"כ אין עונשין עליו וא"כ הכא שאין רמז לזה הוה לקי ע"ש איני רואה בדבריו טעם דא"כ הו"ל לפטור ח"ש מכרת ולחייב מלקות שידוע דחיוב מלקות הוי מן אזהרה והרי כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו דע"כ לחלב קאי אבל הטעם כבר כתב הרשב"א בת' סימן תל"ט דה"ט דאכילה בכזית וכל הוי כ"ש וע"כ מוקמינן כ"ש לאיסור וכזית למלקות אבל ה"ה כפ"ב מהל' מאכלות אסורות ה"ו כתב הטעם דכיון דאתי מריבוי' דכל ולאו מפשטיה אינו לוקה וכ"כ בפ"ה שם הוא ע"ש וגם לשני טעמים אלו אינו מספיק לאיסור כת' שיהיה אסור מד"ת ואינו לוקה אך הטעם לזה כבר ביארו הר"מ בסה"מ דכיון שנכללו בלאו ב' דברים והאחד פשט והאחר דרש לקי על הפשט ולא על הדרש וכאמור גם ראיתי שכתב דמצא ראיה ברורה דב"ת הוי מדבריהם ממ"ש בחולין דק"כ אבל צפור טהורה בחייה בכל שהוא ואם איתא היה לו לרב לומר דחייב ב' אחת משום ב"ת ואחת משום אבר מן החי ע"ש ואינה ראיה שגם הב"י לא כתב דיהיה חייב מלקות כי אם איסור לבד והרי הרב הביא דברי הר"מ דלא לקי ומה זו ראיה ואי הוה תני חייב ב' הוה לקי ב' כידוע וגם רואה אני דאף אי הוה לקי ל"מ שהרי עכ"פ דין בריה דלילקי בכ"ש לא שייך בבל תשקצו כמו שיראה המעיין שהרי בנבילה וטבל לא לקי בכ"ש כי אם בכזית וכבר כתבו התו' דחולין דצ"ו איתת מחייב בכ"ש ע"ש דלפי דבריהם ה"כ באיסו' זה לא הוה לקי כי אם בכזית ע"ש וא"כ היכי הוה מצי למיתני אבל צפור בחייה בכ"ש חייב שתים שזה אינו גם בעיקר ראייתו ל"ת דרב חידוש דבריה אתי לאשמועינן ולא ריבוי לאוין וה"נ דלקי ב' :

והנה ראיתי להטורי זהב בסי' קי"ו דנקיט בפשוט דהוי מד"ת ומאי דאינו לוקה דהוי לאו שבכללות אך הפרישה אחר שהביא דברי הב"י דה"ט דלא לקי דהוי כח"ש כתב דאין לומר הטעם דהוי לאו שבכללו' דכולם איסור שיקוץ הם ע"ש ונעלם ממנו דברי הר"מ בסה"מ שכתב הטעם דלאו פשט הכתו' הוי ודברי הט"ז קשים גם כן דאי הוי לאו שבכללו' לא הוה לקי אם אכל שרץ בכל לאו שבכללות וזה אינו דלדברי כל הפוסקי' רש"י והתו' ובה"ג והר"מ וסמ"ג לקי עליה כי ע"כ ע"כ עיקר הטעם כדברי הר"מ בסה"מ וגם ראיתי בזה דברי תימה בכנה"ג בסימן קי"ו הגהב"י אות כ"ו שכתב כי הפרישה שכתב דב"ת לא הוי לאו שבכללות והט"ז שכתב דהוי לאו

לאו שבכללות דברו מסברתם והוא מחלוקת בין הרמב"ן להרמב"ם שדעת הרמב"ם כי לאו זה אינו לאו שבכללות אלא לאו מיוחד לשרץ המים והסמ"ג לאוין קל"ב כתב דאע"פ שלאו שבכללות אין לוקין זהו במקום שאין שם לאו אלא הוא אבל במקום שיש שם שלא הוא לוקין אבל הרמב"ן כתב דהוי לאו שבכללות ובזה דברי רבינו המחבר מכוונים דאיהו קאי לדעת הרמב"ם דאינו לאו שבכללו' אבל לדעת הרמב"ן מאי דאינו לוקה באיסור זה דהוי לאו שבכללות את"ד ·

ואחרי המחילה כל מ"ש כאן הוא תימה שהרי בלאו דאל תשקצו כתיב שני פעמים אחד בפ' שמיני כתיב אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ובפ' קדושים כתיב ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה ולדברי כולם לוקין על לאו דכתיב בפ' שמיני ואין לוקין על הלאו דכתיב בפ' קדושים כמו שמבואר במכות דו"ן גבי אכל נמלה לקי חמש כפירש"י שם ובעירובין דכ"ח ובפסחים דכ"ד בדברי התו' ובסמ"ג לאוין קל"ב שלא שנחלקו דלהר"מ לא לקי דלאו זה דאל תשקצו על שרץ הארץ או שרץ העוף או שרץ הפירות שבכל אלו כבר יש בהם לאו מיוחד ואע"פ שלאו זה כולל כולם מ"מ בריבוי לאוין בענין אחד אין לוקין שנים וכי לוקין עליו היינו על שרץ המים שאין בו לאו מיוחד אבל רשי' והתו' והראב"ד בספ"ב מה' מאכלות אסורות וכה"ג ורב אחא והרי"ף שהביאם הרמב"ן בשורש ט' והכריח שם כדבריהם דבלאו זה לוקין עליו גם בשרץ הארץ והעוף מלבד המלקות שחייב בפרטות ע"ש בדבריו באורך ובלאו דלא תשקצו דכתיב בפ' קדושים לדברי כולם אין לוקין עליו ובטעם הדבר נחלקו דלהרמב"ם ה"ט שכבר יש לאו מיוחד לבהמה ועוף טמא ובכל השרצים ועל ריבוי לאוין אינו לוקין ולרשי' ה"ט דלא איירי בשרצים דלא כתיב ביה שרץ ולהתום' ה"ט דבשמונה שרצים כתיב והרמב"ן בסה"מ כתב הטעם דהוי לאו שבכללות וזהו תורף הענין ע"ש בדבריהם וא"כ אפוא באיסור זה דאכילת דברים המאוסים שבכלל בל תשקצו את נפשותיכם הרי בכלל בכלל שני לאוין אלו וא"כ אף לדעת הרמב"ן הוה שייך ביה מלקות בלאו דכתיב בפ' שמיני דמודי הרב דלוקין עליו כמו שלוקין עליו בכל השרצים דל"ד לאו זה ללאו דפ' קדושים דהתם כלל ענינים רבים כל איסורי מאכל אבל כאן לא כלל כי אם שרצים לבד כל מין שרץ ושפיר לקי עליה וכבר כתב בשורש ט' ד"ג סוגים הם בלאו' שבכללות ולאו דפ' קדושים דמי לסוג ראשון שכתב שם לפיטור אבל הלאו דפ' שמיני דמי לב' הסוגים דחייב ואף שהרב לא מנה לאו זה במ"ש בסוף סה"מ מנוה ו' ע"ש היינו דס"ל דאף דלוקין עליו אין מנין המצות תלוי במלקות כמ"ש בסוף שורש ט' דלאוים בשרצים הם ב' ע"ש באורך ויתבאר לך כל מ"ש ודוק ולדעת הרמב"ם הוה שייך שילקה עליו בכל אחד משני לאוין אלו כיון שאין בדבר זה לאו מיוחד באכילת דברים המאוסי' וחד מיהא לקי כי ע"כ לדברי כולם צריכין אנו לטעמו של הר"מ בסה"מ דלא לקי כיון שאין בפשט הכתוב כי אם בדרך דרש אינו לוקה כי היכי דלא לקי על ח"ש ועל חלב טמאה וביצת העוף ועל החוטים של דם וכיוצא כיון שבאו בריבוי ·

ואי אתינן עלה מטעם לאו שבכללות כ"ע מודו דאין לוקין כלל גם על אכילת שרצים וכיון דקי"ל דלקי ש"מ דכל שבכללו פשט ודרש בלאו אחד ניקר הלאו לפשט ולקי עליה שפיר כי ע"כ כל מ"ש הרב בזה הם דברי תימה ואיך שיהיה כבר נתבאר שדעת הרמב"ם והרא"ש וכ"כ דעת הטור והטורי זהב דאיסור בל תשקצו הוי מד"ת גם הרא"ש בספר יראים סי' קנ"א כתב שאכילת דברים מאוסים עובר בהם בלאו ע"ש גם הסמ"ק סי' פ"ב כתב דהמשהה נקביו ואוכל דברים המאוסים עובר בלאו ע"ש אבל מדברי הסמ"ג

נ"ל דעתו דהוי מדבריהם שהרי כתב איסור בסוף לאוין קמ"ח והמה שלא כתב כן בעיקר הלאו דאל תשקצו כי אם בלאו דיין נסך ש"מ דס"ל דלא אסיר מד"ת ·

וש"ר דל"ת שהרי לעיל מזה שם הביא הדין דאסור לספות לקטנים דהוי מד"ת לכ"ע ולא הביאו בלאו דשרצים ודם וטומאה שריבה בהם הכתוב ש"מ שדעתו דאע"פ דהוי מד"ת כיון דעיקר הלאו לאו להכי אתי לא חש להביאו במקומו ה"נ בענין ב"ת כיון שאין זה עיקר הלאו לא חש להביאו במקומו ·

וש"ר בחידושי הריטב"א למכות לדי"ו כתב בשם הרמ"ה דאיסור זה הוי מד"ת אבל כל המפרשים חולקין על זה דהוי מדבריהם ע"ש ·

ואנן יד עניי לא נגלו לנו מאלו המפרשים דהוי מדבריהם ואולי שהבין בדברי הר"מ בחיבורו שכתב בזה אסרו חכמים דהוי מדבריהם וכבר נתבאר שכבר גילה דעתו בסה"מ דהוי מד"ת ואנו אין לנו מן הראשונים דס"ל דהוי מדבריהם כי אם הריטב"א דס"ל דהוי מדבריהם וגם הרשב"א והר"ן דס"ל דשרי לספות לקטן איסור דרבנן' דקשה לשיטתם מהך סוגייא דשבת ד"ן כדברי המ"ל אם כאמר דס"ל דהוי מד"ת אתי שפיר והרי זה קצת סמך דס"ל דהוי מד"ת כי ע"כ כעת יותר נ"ל עיקר דהוי מד"ת ודברי המ"ל בזה צ"ע ·

אך את זה היה נראה להביא ראיה דאיסור בל תשקצו הוי מדבריהם ממ"ש בחולין דק"ב אבל צפור טהורה בחיה בכל שהוא ופירש"י שחייב משום אבר מן החי והר"מ בפ"ד מה' מאכלות אסורות ה"ג כתב שחייב משום נבילה ע"ש ולדבריו קשה היכי חייל איסור נבילה בהיות העוף בחיים והרי בהך סוגיית דשבת ד"ן מבואר דאכילת דבר בעל חי כעודו חי הוא מכלל דברים המאוסים דקאי באיסור בל תשקצו וא"כ הרי קדים בצפור זה איסור דבל תשקצו והיכי חייל עליה איסור נבילה דקי"ל אין איסור חל על איסור כמ"ש הרמב"ם בפי"ז מה' איסורי ביאה ה"ח וכ"ת דאיסור ב"ת ליתיה בכל שהוא כי אם בכזית זה אינו שא"כ כ"ת דאי יש בו כזית לא לקי עלה ואין נראה מעיקר הסוגייא דכי נקיט כ"ש היינו לריבותא' וכ"ש אם יש בו כזית ועוד דקי"ל ח"ש אסור מד"ת בכל איסורי תורה ומדלקי עליה ש"מ דב"ת הוי מדבריה' וא"ל דאע"פ כן חייל שפיר דהרי כבר נתבאר דאיסור ב"ת איסור גריד אית ביה כמ"ש ואין בו איסור לאו ולא לקי עלה וכל כי האי חייל שפיר מידי דהוי לאיסור חצי שיעור דקי"ל דהוי מד"ת ואע"פ כן כתב הרמב"ם בפ"ה מה' שבועות הי"ז דאיסור שבועה חל על חצי שיעור ע"ש ומיהו בעיקר הך סוגייא ק"ל בין לפירש"י ולפירוש הרמב"ם דהיכי לקי על צפור חי משום אבר או נבילה והרי בפסחים דכ"ד אמרינן דאוכל חלב חי אינו לוקה דלאו דרך הנאתו הוא ע"ש ושם ראיתי להתום' שהקשו כן איך חייב באוכל צפור חי דהוי שלא כדרך הנאתו ותירצו דעוף שאני דעוף רכיך וחזי לאומצא והוי כדרך הנאה ע"ש ·

והדבר קשה דא"כ איך אמרו בהך סוגייא דשבת בחגב טהור דהאוכלו חי עבר בבל תשקצו והרי חגב נראה דרכיך טפי מעוף וכיון דקאי בב"ת ש"מ דאין דרך הנאה בכך גם בדבר דרכיך והדר קושיית התוס' דאיך חייבו וברוחק י"ל דחגב לאו רכיך ועוף רכיך טפי :

שוב ראיתי דהא ל"ק דצפור חי ר"ל בלי בישול וא"כ דאוכלו אחר מיתה והתם חגב חי ר"ל שאוכלו בלי שימות והא דהאי קאי בב"ת ובמכות די"ו אמרינן ריסק ט' נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שם ופירש"י אחד חי כמשמעו ולמ"ש בפסחים דחי הוי שלא כדרך הנאתו קשה

היכי

שיבי לקי עליה וצ״ל דגם נמלה רביך והוי כעוף שכתבו התוס׳ דהוי כרדך שכלתו ושוב ראיתי עוד ראיה לזה דאיסור כ״ת הוי מד״ת דמעין זה שנו בלא תתגודדו דעיקר הלאו לגדידה על מת ובפ״ק דיבמות ר״נ כללו בלאו זה כמי לא תעשו אגודות אגודות אע״ג דפשט הכתוב אינו אלא לגדידה על מת ואפ״ה הוי מד״ת כמו שכ״כ ברור מדברי הכ״מ בפ״ב מה׳ ע״ז סי״ר שכתב דכיון דגדידה על מת הוי פשט שכתוב ולא תעשו אגודות הוי מריבוי לא חשיב לאו שבכללות ולקי בגדידה על מת ע״ש וגם הרשד״ם כת׳ חי״ד סי׳ קנ״ג כתב כפשוט דלא תעשו אגודות אגודות הוי מד״ת וכ״כ גם כן מדברי שאר הפוסקים וגם מעיקר הסוגייא דיבמות נראה כן שהרי הקשה ריש לקיש לר׳ יוחנן כמה שמנינו מגילה נקראת בי״א ובי״ב ובי״ג ובי״ד ובט״ו איקרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות ואי הוי מדבריהם וסמכו לפסוק זה מאי ק״ל איהא דבזמן מרדכי לא נאמר זה כי אם בב״ד שלאחריו והם לא יכלו לבטל תקנת ב״ד של מרדכי כדתנן בפ״ק דעדויות דאין ב״ד יכול לבטל דברי ב״ד חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין ועוד מה״ש שם האי מבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת ותירצו א״כ לימא קרא לא תגודדו וכו׳ ואי הוי מדבריהם מאי בולי האי איתא א״כ וקרא אסמכתא בעלמא כדמשני ברובתי טובא אלא ודאי דמד״ת הוי:

וראיתי להרמב״ם במנין המצות בל״ת סי׳ מ״ה שאחר שביאר עיקר הלאו דגדידה על מת כתב והנה אמרו שבכלל אזהרה זו מחילוק דתי העיר כהכהנים וכו׳ אבל גופיה דקרא הנה הוא כמו שביארנו וזהו כמו דרש וכן אמרו המחזיק במחלוקת עובר בלאו ולא יהיה כקרח הוא ג״כ על צד הדרש אמנם גופיה דקרא הוא להפחיד וכו׳ וכוונתו מבואר דאע״ג דהוי מד״ת ודרש גמור הוי מ״מ ס״ל דאין נמנה ללאו ואין לוקין כי על פשט הכתוב ודרש דין ריבוי יש לו מידי דהוי לחצי שיעור וכינת עוף טמא וחוטים וקרומים דהוו מד״ת ואין לוקין עליהם ואין נמנים בלאו מיוחד דסעיף מגוה הם וכן איסור דמאכיל איסור לקטן דנפיק מתלת קראי והוי מד״ת ואפ״ה אין לוקין עליו וגם המחזיק במחלוקת לדעת הרמב״ם הוי מד״ת ואינו נמנה בלאו ולא לקי בעבור כי אינו פשט הכתוב ואף שכתב הרא״ם בפ׳ ראה דלא תעשו אגודות אינו אלא דרך דרש בעלמא ע״ש כ״ל שאינו חולק בזה אלא בא לבאר דלא נימא דלא אתי קרא לגדידה על מת כי אם ללא תעשו אגודות כס״ד דש״ס דיבמות לזה השיב דאין זה אלא דרך דרש בעלמא ועיקר פשט הכתוב בגדידה על מת הוא אבל אה״נ [דהוי מד״ת וכל זה פשוט בעיני והוזרכתי להאריך על זה שראיתי להפר״ח בנימוקיו למים חיים בפ״ב מה׳ ע״ז שכתב דמדברי הרא״ם אלו ודברי הרמב״ם במנין המצות נראה דאיסור זה הוי מדבריהם ונמשך אחריו הרב שבי יוסף בהוריות דס״ו ואין דבריהם נכונים בעיני מכל מה שנתבאר והראיה שהביא מדברי הרמב״ם בשורש ח׳ שכתב וז״ל ואע״פ שמצינו להם לשון אחר בש״ס בסנהדרין והוא אומרם כל המחזיק במחלוק׳ עובר בלאו דכתיב ולא יהיה כקרח זה על צד האסמכתא לא שיהיה פשטיה דקרא בכוונה ואת׳

ואולם האזהרה על זה הוא בכלל תחת לאו שני כמו שאבאר במקומו עכ״ל ואין מזה סברה דמ״ש על צד האסמכתא היינו דלאו פשטיה דקרא הוי ואף אתמ״ל דכוס ס״ל דהוי אסמכתא לגמרי כיון דתכיפה ושלילה בלאו אחר לא יכונו מ״ת בלא תעשו אגודות הוי מד״ת שב״כ מת״ש א״כ ואולם האזהרה על זה הוא בכלל תחת לאו שני כמו שאבאר במקומו שנתכוון ללא תתגודדו שבכלל לא תעשו

אגודות דס״ל שטעם איסור זה מפני המחלוקת וא״כ מפורש דבזה ודאי הוי מדברי תורה ויעיד על זה דברי הרא״ם בפ׳ שתיכי בפסוק לא יאכלו וגם מאי דס״ל דדרש מד״ת לגבי הפשט ליכא אינו שהרי יחוד נו״ת ונפק״ל מכי יסיתך אחיך בן אמך בקידושין ר״פ ושם כאמר דפשט הכתוב אינו כן וכן בחצי שיעור וכן ביבמות דקו״ר בחספי איסור לקטן וכן עיקר שירה מד״ת מדכתיב ושרת אע״ג דפשטו הכתוב בכהן איירי כמ״ש הסמ״ג עשין קס״ט׳

גם בסוטה ד״ו מוקי לקרא ועד אין בה בסוטה ספק ושם כריש המסכתא מוקי לה בסוטה ודאי ובכר נרגש רמז וכתב שם דאין מקרא יוצא מידי פשוטו גם ביבמות דוא מוקי רבנן אחרי שפר הוטמאה בסוטה שנבעלה ואמרו שם אין מקרא יוצא מידי פשוטו וצ״ע גם כן ביבמות דכ״ר גבי מגוה כגדול ליבם ודברי רבא כי על כן כ״ל ברור דאיסור זה דלא תעשו אגודות הוי מד״ת לכ״ע ומיכה לבל תספנו דדתי ליה בכל גדריו הוי מד״ת כנ״ל כעת׳

גם בפסוק אל יצא איש למ״ד תחומין מד״ת למדנו מיניה שני דברים אחת הוצאת חפץ מרשות לרשות ואל יצא פירושו אל יוציא וגם למדנו מיניה עיקר תחומין מדכתיב אל יצא כמ״ש התוס׳ בעירובין די״ז בד״ה לאו שניתן דון מינה ואוקי באתרין וכן יש להוכיח ממ״ש הרמב״ם במנין המצות ל״ת סי׳ קפ״א דבשר בשדה טריפה פשטיה טריפה ודרשו איסור יוצא חוץ ממחיצתו ע״ש וקי״ל דלקי על כולם כדמוכח במכות ד״ח וכן פסק הרמב״ם ע״ש ש״מ דשניהם אמת מד״ת וכ״כ דהתורה ניתנה בפרד״ס דהיינו פשט רמז דרוש סוד א״כ כולם מד״ת הם ועיין בספר יראים סי׳ קמ״ב מ״ש בלאו דטריפ׳ כדברי הרמב״ם בסה״מ ע״ש׳

א״ך דא״כ מ״ש בכ״ת ולא תתגודדו דקי״ל דלא לקי על הדרש כי אם על הפשט כמ״ש הכ״מ בפ״ב מה׳ ע״ז הי״ו והכא לקי על שניהם וצריך ישוב לחלק ביניהם ואולי ז״ל דבדרש אי מבואר בש״ס דלקי הוא דלקי אבל בלא״ה לא לקי וכה״נ] חילק הרמב״ם בסה״מ שורש ב׳ ועיין בת׳ המיוחסות סי׳ רפ״ח שכתב דאין מקרא יוצא מידי פשוטו הפשט, והדרש שניהם מד״ת ע״ש ועיין בחינוך פ׳ ראה סי׳ ת״פ שיש לדון דס״ל דבל תשקנו איסורו מדבריהם׳

סימן קמ״א נתתי

לבי לבאר אם בזמן לאדם שמצא דבר טמא או שאר איסורי מאכל דאסורים בסחורה כמ״ש הטו״ד סימן קי״ז אי שרי ללוקחם ואי לקחם אי שרי למוכרם או לא׳

והנה ראיתי בספר באר יעקב דס״ח ולהרב הגדול מוהרי״ט אלגאזי נר״ו בספר קהלת יעקב דע״ן׳ שחקר חקירת חכם מכ״ל להפוסקים איסור סחורה בכל האיסורים דאי מה״ש בפסחים דכ״ג דדריש מקרא שקץ יהיו לכם בהוויתן יהיו הינח בשרצים דגלי קרא אבל שאר איסורי׳ מנ״ל דבמה מצינו לא אתי דאיכא למיפרך מה לשרצי׳ שאסורי׳ במשהו כמ״ש בזבחים דק״ו ויבמות דקי״ר וחולין דק״ד ולא נראה ליישב שהרי בפ״נ מצינו גבי חצי שיעור דאסיר מד״ת כמ״ש כריש פ׳ בתרא דיומא ונפק״ל מדרבי קרא בחלב דכתי׳ כל חלב וילפינן מיניה לכל האיסורים אע״ג דאיכא למיפרך דשאני חלב דאית ביה כרת׳

אבן ראיתי לסר״ן בפ״ג דשבועות גבי מ״ש מהלוקת בשבועה אכל בקונמות דברי הכל כמ״ש שכתב וז״ל דאע״ג דהתם ביומא מריבוי דכל חלב מייתינן מ״ש הא ודאי ההוא ריבוי לא כתיב אלא גבי חלב ואפ״ה ילפינן מיניה לכל האיסורים משום דפשיטא לן דלא אסריה רחמנא אלא משום דחזי לאיצטרופי ולמה לא יהא דין שבועות כדין נדרים ע״כ וס״ל באיסור סחורה עיקר הטעם הוא שלא יבא לאכל

תמה

ממנו כמ"ש הרשב"א ח"ג סימן רכ"ג הביאה הב"י וגם רבינו ירוחם כתיב ט"ו כתב כה"ג דלא אסרו בסחורה כי אם בדבר הראוי לאכילה ע"ש נראה דטעם האיסור שמא יבא לאכול וטעם זה הבריח הר"ש יונה סימן י"ז מהירושלמי וכיון שטעם האיסור דלא ליתי לאכול תו ליכא למיפרך מה לשרצים וכו' ולדברי הר"ן וכר מן דין ל"ק שהרי אחר שהזהי' בבהמה ועוף וחיה ודגים ושרצים טמאים בפ' שמיני כלל כולם כדכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש חיה הרומשת במים ולכל נפש השורצת והרי הקישן הכתוב כאחת ואין משיבין על ההקש וכה"ג אמרו ביבמות דכ"ד אמר קרא כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלו הוקשו כל העריות כולם לנדה וכו' וה"כ י"ל הוקשו כולם לשרצים מה שרצים אסיר בסחורה אף כולן כן •

שוב ראיתי מ"ש בזבחים דס"ט זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזו תורה שיותה בהמה לעוף וכו' אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשיר באכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף וכו' והתוס' שם ד"ה וכי הקשו דהא דרשו בחולין דכ"ו מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה ותירצו וז"ל דכל מילי דרשינן דהקש הוא ואין הקש למחצה ע"ש ומינה י"ל דהוקש גם בדין איסור סחורה שרצים לדגים ובהמה וחיה ועוף טמאים ובהכי ל"ק בהאי דאמרינן בפסחים דכ"ב ולחזקיה לת"ל למיכתב לא יאכל ומייתי לכם למיסריה וכו' ולכאורה קשה הרי כי כתיב לא יאכל היינו בשרץ הארץ ואילו לכם לא כתיב אלא בשרץ המים וגם לא כתיב אלא לא תאכלו דלחזקיה אין הנאה במשמע וא"כ אכתי קשה לחזקיה שרץ הארץ מנ"ל דשרי בהנאה כיון דכתיב יאכל ולא כתיב לכם אך למ"ש א"ש דבהקש זה ילפי אהדדי בין לאיסור סחורה והתר הנאה וזה נ"ל ג"כ בכוונת דברי הרשב"א ח"ב סימן רכ"ב ע"ש •

אך את זה ק"ל שראיתי בפסיקתא בפ' שמיני גבי בהמה טמאה דכתיב טמאי' הם לכם שכתב וז"ל לכם שלכם יהא תלמד שמותרין בהנא' שהרי אדם משתכר בבהמה טמאה כדרך שמשתכר בבהמה טהורה ע"כ נראה שמתיר בסחורה בבהמה וחיה טמאה וזה תימה ממתני' דפ"ז דשביעי' ובפסחים דכ"ג ומהת"כ והירושלמי דמבואר דאיסור סחורה מד"ת ואילו מדברין נראה דשרי לגמרי גם מדרבנן ודוחק לומר דעל חמור וגמל וסוס דשרו בסחורה כמ"ש בירושל' בפ' מרובה והרי חמור למלאכתו הוא גדל והרי גמל למלאכתו הוא גדל הביאוהו כל הפוסקים וא"כ י"ל שעל אלו הוא שכתב שהרי אדם משתכר וכו' והיינו כיון דסתמן דהני אינן ראוים לאכילה אלא למלאכה שום אינו שאין כל בהמה וחיה טמאה עומד למלאכה ולא לאכילה וגם דחזיר שהזכיר הכתוב עומד לאכיל' ואינו ראוי למלאכה וגם דוחק לומר דאיירי בנזדמן או נפלו לו בירושה דשרי שאין לשונו שכתב שהרי אדם משתכר מורה כן ועל הכל דעל הרוב מביא דברי הת"כ ואילו שם בת"כ גבי שרץ המים דכתי' שקץ הוא לכם דרשו שלא יעשה בהם סחורה ע"ש והפסיקתא השמיט הך דרשה דאילו הביאה היה מקום לדחות בכאן שכונתו על חמור וגמל או דאיירי בנזדמן לו בשא"כ עכשיו דאין לנו על מה לסמוך ונראה שעל דברי הפסיקתא סמך ראבי"ה שכתב המרדכי בר"פ כ"ש וז"ל בקיבור תנן ביירי חיה ועוף וכו' פסק רבינו יחיאל דאסור לעשות סחורה בדבר האסור באכילה וכדבר טמא וראיה מדתנן בפ"ז דשביעי' ציירי חיה ועוף שנזדמנו להם חיה ועוף ודגים טמאי' וכן מוכח בירושלמי והתם פריך ערלה וסאיכא חמור וגמל וסוס ומשני התם למלאכה גדל אמנם רבי אבי העזרי כתב דמותר לעשות סחורה בדבר טמא והביא ראיה מפ' כל בשר מים ראשונים האכילו בשר חזיר ויהודי היה ע"כ והם דברי תימה איך יחלוק ראבי"ה על משנה שלימה והירושלמי והת"כ וגם במרדכי הו"ל לדחות דבריו וראיה שהביא ל"מ כמ"ש הב"י בי"ד

סי' קי"ז וכבר תמה על דברי ראבי"ה הר"ש יונה סי' ל"ז והכנה"ג והרב בגדי ישע נדחקו הרבה ליישב דבריו :

והנ"ל דראבי"ה בשיטת הפסיקתא קאי ואמינא מילתא דשוי' לתרוייהו והן קדם אני אביא מה שתמה הר' בעל שני לוחות הברית בספר בגדי ישע בדברי המרדכי שהוצרך להוכיח איסור סחורה מדיוקא דמתני' דתני ציירי חיה ועוף שנזדמנו וכו' ושביק רישא דמתני' דתני להדיא אין עושין סחורה בבכורות ותרומות ולא בנבילות ולא בטריפות ולא בשקצים ולא ברמשים וצק"ל שהוצרך להביא הירושלמי באיסור סחורה דפריך התם והרי חמור דטפי הו"ל להביא מש"ס בבלי בפסחים דכ"ג שהקשו מהך מתני' לר"א וחזקיה ומשני שאני התם דכתיב לכם א"ה לכתחילה נמי אמר קרא יהיו בהווייתן יהו הרי מתבלר בהך סוגיא מקרא איסור סחורה ואמאי שביק הש"ס בבלי ונקיט הירושלמי ותו איכא למידק בדברי המרדכי במ"ש דאסור לעשות סחורה בדבר האסור באכילה ובדבר טמא דהוא כפל הענין דגם דבר טמא דבר האסור באכילה ואילו ראבי"ה נקיט לבר שמותר לעשות סחורה בדבר טמא אכן נראה שדעת הפסיקתא להתיר איסור סחורה בבהמה טמאה לבד דדייק בהך מתני' דשביעית דנקיט ברישא נבילו' וטרפות ושקצים ורמשים ובסיפא הוסיף חיה ועוף ודג טמא ואילו בהמה טמאה ליתיה כלל במשנתינו כי לא דבר רק הוא•

והנה אמת שאם לא היה לנו סברה להתיר סחורה בבהמה טמאה הייננו אומרים דתני ושייר מש"כ עכשיו דעכ"פ מותר חמור וגמל וסוס דהתר פשוט בישראל וגם מבואר בבבלי ש"ס דשרו בסחורה וכמו שהקשו בירושלמי ואע"ג דמשני למלאכתו הוא גדל אם איתא דש"ס בבלי ס"ל כדברי הירושלמי לא הוה שתיק הש"ס בבלי בפסחים לאקשוי והרי חמור וגמל וסוס ולשנויי ליה כדברי הירושלמי שזאת קושיא גלויה היא וגם יש הכרח דלא נאסר בהמה טמאה בסחורה דהא תנן בב"ק דע"ט אין מגדלין חזירים בכל מקום ושם בדפ"ב אמרו שאסרו כן משום מעשה שהיה ואם איתא ת"ל דמד"ת נאסר הסחורה וגם מתני' לא נקיט כי אם איסור חזיר לבד וגם יש להכריח כן מדתנן בנדרים דל"א ר"א אומר זן את הטמאה ואינו זן את הטהורה אמרו לו מה בין טהורה לטמאה אמר להם שהטהורה נפשה לשמים וגופה שלו וטמאה נפשה וגופה לשמים את"ל אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו שאם ירצה הדי הוא מוכרה לגוים ופירשו רש"י והר"ן והרא"ש דלפעמים עבידי ומוכר לגוים לאכילה ונוטל דמים ע"ש ואם כדברי הירושלמי דכי שותרו חמור וגמל ה"ט דלמלאכה עבידי ולא לאכילה א"כ בהמה טמאה איך יאסר לזון במודר הנאה כיון דבידו למכור לגוי לאכילה שזה לא הותר כלל למכור לאכילה דקעבר בעשה דאיסור סחורה כי ע"כ דעת הפסיקתא דסתם ש"ס בבלי ס"ל דבהמה טמאה מותר בסחורה דאע"ג דבכי קרא בשרצים יהיו וילפינן מיניה כל האיסורים בהקש וכמו שנתבאר לעיל בהמה טמאה יצא מן הכלל מדכתיב לא תחרוש בשור ובחמור מכלל דחורש בחמור לבד וכתיב ושורו וחמורו וכן בכל התורה מבואר דהיו מגדלי' גמל וחמור וסוס ש"מ דהתיר הכתוב בהמה טמאה בסחורה ועדיף זה דקול דחלב מותר בסחורה מדכתיב יעשה לכל מלאכה דאע"ג דהירושלמי מוכח דס"ל דאסיר גם בבהמה טמאה ולא הותר כי אם בבהמה דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה דעת הפסיקתא שזה דוקא להירושלמי דמפיק איסור זה מיתור טמאים הם וטמאים יהיו לכם ומינה גם בבהמה טמאה דכתיב יתור טמאים הם לכם דבי איסור סחורה להדיא גם בבהמה טמאה משא"כ לש"ס בבלי דנפק"ל ממשמעות שקץ יהיו דליתיה להך משמעות להדיא בבהמה טמאה א"כ כיון דמצינו גילוי בכתוב לגדל בהמה טמאה ש"מ דלגמרי

סותר

הותר וא"ש מתני' דב"ק ול"ק מכל דברי הראשונים וא"ש נמי מתני' דמדיס וגם מתניתין דשביעית דייק הכי דלא נקיט בהמה טמאה בכלל דברים האסורים בסחורה וזה נ"ל כדעת הפסיקתא וכהא פליגי המרדכי עם ראבי"ה דהמרדכי ס"ל דגם בהמה טמאה בכלל האיסור כדברי הירושלמי וזהו שכתב דאסור לעשות סחורה בדבר האסור באכילה וכדבר טמא והיינו גם בבהמה טמאה ולכן לא מייתי ראיה מרישא דהא לא תני כי אם נבילה וטרפה ושרצים אבל מסיפ' מייתי שפיר דכיון דאסר בחיה ועוף טמא מינה נפיק גם לבהמה טמאה דבהמ' בכלל חיה כמ"ש בחולין ד"ע וכי לא נקיט מתניתין בהמה לכדיא דסתם בהמה טמאה אינה עשויה אלא למלאכה דשרי גם לכתחילה ולכן הביא דברי הירושלמי שמשם עיקר הראיה לאסור ולמתניתין דב"ק מתרץ לה כדברי הראשונים דהיינו כמגדל למשוך עורות כשומבן א"נ דאיירי כנזדמנו לו ולמתני' דנדרים ס"ל דכיון דלקחן למלאכה וגם הוא מוכרן לכך אלא שהגוי כיון שהיא מפוטמ' שוחטה לית לן בה דהו"ל כשנתפטמ' בידו כנזדמן לו נבילה דשרי למוכרה אף לאכילה לגוי כדכתי' או מכור וכלי ראיה גמורה לית לן למיחש דפליגי מירושל' עם ש"ס בבלי ושוב הביא דראבי"ה חולק כדבר טמא שלא כדברי הירושלמי מת"ש בפ' כל הבשר מיס ראשונים האכילו בשר חזיר דלא משמע ליה לאוקומי ברשע שהרי היה נותן ליהודי בשר ולגוי טמא וש"מ דהותר חזיר בסחורה ולמה שהקשו עליו דעכ"פ ככר נאסר לגדל חזיר וקאי עליו בארור וכיון דחשוד היה איתא דחשוד נמי באיסור סחורה לדידי נ"ק שהרי ז"ל שוה היה חנוני הוכר בשר טרף ובשר מבושל לגוים וישראל והחזיר היה לוקח בשר שחוט מטבח גוי המוכר לו אך אי אסיר בסחור' כ"ש דאיתיה בשחוט ועם שו"ל דנזדמן לו כעת שנבאו בחוכו לא משמע ליה לרחוק עצמו בכך דאדרבא פשט הסוגיאות מורה דבבהמה טמאה אין בו איסור סחורה וכמו שכ"כ דעת הפסיקתא·

ומדי דברי ראיתי כת' להר"ס די בוטון סי' ח' שהקשה בהך סוגיא דפסחים דכ"ג כמ"ש והרי שרצים וכו' א"ם לכתחילה נמי מי הגיד דמד"ת אסור נימא דמדרבנן לבד אסור דומיא דבכורות שכתב הר"ש דאיסורו מדבריהם וע"ק דמאי ק"ל א"ם לכתחילה נמי דלדידיה נמי תיקשי דס"ל דלא יאכל לא משמע אלא איסור אכילה דא"כ לכתחילה נמי ולדידי נ"ק דהכי ק"ל אי יאכל אסר בהנאה ולכם התירו הרי משמעו' לכם לכל צורכב' כמ"ש בקדושין דנ"ב והרי התר סחורה בכלל ואי באו רבנן לאסור היה להם לאסור הנאה אעפ"י שהתירן הכתוב אבל לאסור מקצת ולהניח התר מקצת אין בו טעם משא"כ לדידיה דמעולם לא אסר הכתוב. כי אם אכילה שפיר שייך לומר דבאו חכמים ואסרו נ"ב בסחורה ולא בהנאה וכן בבכור דאין בכתוב גילוי להתר ואיסור הנאה וסחורה דאו בם לאסור סחורה משא"כ לחזקיה אי יאכל אסר הנאה וכ"ש סחורה ולכם התיר גם סחורה מה טעם לאסור סחורה ומה גם לדעת הטורי זהב בי"ד סי' קי"ז שכתב דאין כח ביד חכמים לאסור מה שהתיר הכתוב להדי' וכה"ג דין לדידי חוי דהאקשן למאי דס"ל דיאכל נמי אין איסור הנאה במשמע מ"מ דריש שפיכתו דשני כאן דבמקום לא תאכל כתיב ביה לא יאכל דאיצטריך לאיסור סחורה דלא יאכל לגוים על ידו כי אם בנזדמן לידו כנבילה ומינה ילפינן לכל האיסורים והיינו דתנן ביירי חיה ועוף אך לדידיה דלכם סוא שחוד והתיר הנאה והרי גם התר סחורה במשמע מה טעם להם לאסור סחורה ולהתיר הנאה וגם מ"ש כפשוט דאיסור סחורה בבכור דרבנן הוא לדידי אינו מוסכם ויותר נראה דהוי מד"ת כמ"ש בסמוך בס"ד:

וראיתי בת"כ פ' שמיני גבי בהמה טמאה דכתיב טמאים הם לכם דרשו לכם מותרים הם בהנאה וכתב הקרבן אהרן וז"ל והם לכם להנאתכם להסתחר בהם וליהנות מהם ע"כ ולכאורה הם דברי תימה איך התיר סחורה נגד מתני' וש"ס דפסחים דכ"ג והירושלמי ות"כ שם גבי דגים טמאים שאסר בסחורה·

והיה מקום ליישב עפ"י מה שנתבאר כדעת הפסיקתא וראבי"ה דבבהמה טמאה לא נאסר בסחורה ואינו מספיק שהרי כל גדולי הראשונים נגררו אחר הירושלמי דלא הותרו כי אם כאינו עומד לאכילה. כי אם למלאכה ואיך כתם דבריו להתיר נגד רוב הפוסקים וגם דעת המתיר לא זכר וראיתי להרב הגדול בספר קהלת יעקב שם שהקשה כן ותירץ דלחזקיה ע"כ לכם דחזיר הוא להתיר סחורה דלהתיר הנאה לא צריך קרא דלא כתיב יאכל וס"ל דהאי תנא כחזקיה אתי ע"ש וגם זה אינו מספיק לפי מ"ש לעיל דהוקשו כל הכתובים בפרשה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וא"כ כיון דכתיב בעוף ודגים יאכל ילפינן לכולם לאסור בהנאה ואיצטריך לכם להתיר ועל הכל שהרי הרב קרבן אהרן גבי דגים טמאים דכתיב ושקץ יהיו לכם דרשו בת"כ לכם מותרים הם בהנאה ושם דכתי' ושקץ הוא לכם דרשו שלא יעשה בהם סחורה כתב וז"ל דשקץ הוא קרא יתירה דכבר ידענו שהוא שקץ ולא בא אלא לאוסרם בהנאה ות"ש לעיל לכם מותרים הם בהנאה אין זה אלא על ציר ורוטב וקיפה והאי דדרשינא לעיל מלכם התר הנאה ובכא דרשינן איסור הנאה וכו' ע"ש דבריו כרור מללו שהבין דהתר הנאה סחורה בכלל וכי נקיט שלא יעשה בהם סחורה היינו לאסור בהנאה ותימה גדול איך לא ידע מתני' דשביעית דאסור בסחורה גם באיסורים דשרו בהנאה ומבואר נ"כ בהך סוגיא דפסחים שהקשו א"ה לכתחילה נמי ותוספת מכל הראשונים ותו מאי ק"ל דלעיל התיר בהנאה וכאן אסר והוצרך לחלק בין גוף האיסור לציר ורוטב והא לק"מ דאע"ג דשרי בהנאה אסור בסחורה והת"כ מהאי קרא יליף איסור סחורה לכל התורה וכמ"ש התו' בב"ק דפ"כ ד"ה לא ותירוץ הרב הגדול נר"ו לא שייך שהרי בפירוש אסר סחורה. ותמהני להרב הגדול נר"ו איך לא ראה דברי הקרבן אהרן אלו וצ"ע·

ומיהו לענין הלכה אף אי דעת הפסיקתא וראבי"ה להתיר סחורה בבהמה טמאה אינו עיקר נגד דעת כל הראשונים דפשיטא להו דאסיר ואולם בעיקר איסור זה אי הוי מד"ת מבואר בפסחים דכ"ג ובירושלמי פ"ז דשביעי' ות"כ בפ' שמיני גבי שרץ המים דהוי מד"ת וכ"כ כל הפוסקים וזולת התה"ד סי' ר' שכתב בשם גליון תוס' דהוי מדבריהם וככר תמהו על דבריו כל הבאים אחריו ואעלו שדברי יחיד הם ועם שראיתי להרמ"ע מפאנו סי' כ"ט שגם הוא נקיט כפשוט דהוי דרבנן הם דברי תימה כמו שתמהו על דברי התה"ד וראיתי להתוס' בפ"ז דשביעית מ"ג שאחר שהביא דהוי מד"ת כתב וז"ל ומיהו ק"ל סוגייא דבכורות ד"ו דאמרינן חלב דדוד קאמרינן ודילמא לסחורה כלומר אבל חלב אסור משום אבר מן החי משמע דאפ"ה לסחורה שרי את"ר ולי נראה ליישב שיש לדון דאין באיסור אבר מן החי איסור סחורה שהרי בכי דם נמי נראה דשרי דכדכ"ב דפסחים נפק"ל התר הנאה מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין אף דם מותר והרי מסקס זה נפיק התר סחורה נ"כ דכמים אין בו איסור ועדיף זה מגילוי דחלב דכתיב יעשה לכל מלאכה למה הר"מ דהתיר בו הכתוב נ"כ סחורה וכן ראיתי להפ"ת ס"ק ד' שכ"כ בפשוט ואילו שם בהך סוגייא הקשו לר"א והרי אבר מן החי דכתיב לא תאכל הנפש ותנן וכו' הא לכלבים שרי. ותירצו אבמ"ה באמי דאיתקש לדם דכתיב כי

הדם הוא הנפש וא"כ מינה נ"ל מה דם שרי בשחורה אף אכמ"ה כן כיון דהקישו הכתוב ואף לחזקיה דס"ל דלא תאכל אין הנאה במשמע מ"מ מודה בהני הקשי' במ"ש שם בש"ם לענין אחר וא"כ נ"ל דילפינן נמי להתר שחורה דאין הקש למחצה ושפיר דחי הש"ס בבכורות ודילמא לשחורה ומ"מ לענין דינא נ"ע אי גבי אכמ"ס איתיה לאיסור שחורה ובדעת הר"מ כתבו דהוי מד"ת שהרי כתב חוץ מן החלב שהרי נאמר יעשה לכל מלאכה והרב מוהרי"ט אלגאזי בר"ן שם ארכבה הביא ראיה מדבריו אלו דהוי דרבנן שהרי בפסחים דכ"ג אמרו לימא כתנאי יעשה לכל מלאכה מה ת"ל וכו' עד סוף הסוגייא מתבאר מזה דכ"ע ס"ל דאי אמרינן דכשהותרה נבילה הותרה חלבה לא איצטריך קרא דלכל מלאכה להתר הנאה אלא לטומאה וטהרה איצטריך ואם איתא דאיצטריך קרא להתיר שחורה מנ"ל לטומאה וטהרה וע"כ לומר דאיסור שחורה מדבריהם וכו' ע"ש ·

והדבר קשה עכ"פ שהרי התר שחורה בחלב כתפשט התירו ואילו אנן קי"ל דאיסור שחורה מד"ת והם בתרי דסתרי ובכבר ראיתי להפרי תואר ס"ק ד' שהקשה כן וכן להבאר יעקב חי"ד דס"ה שהקשה כן והכריח דאיסור שחורה תלכר שרגים הוי דרבנן ואינו מספיק דהלכה רווחת דאיסור שחורה בכל איסורים הוי מד"ת ·

וישוב אחר החיפוש ראיתי שכבר נרגש מזה התשב"ץ ח"ג סי' רנ"ב וז"ל ואר"מ כתב שמותר לעשות שחורה בחלב וכו' ובפ' כל שעה לא נתפרש יפה כן שיהא בו התר יותר משאר איסורין ע"ש וכוונתו ממה שלא אמרו דאיצטריך להתר שחורה ·

ואשר אני אחזה ליישב לזה הן קדם אני אביא מאי דק"ל בדברי הר"מ דפ"ח מה' מ"א והטור וש"ע שנגררו אחריו בהתר שחורה בחלב מדכתיב יעשה לכל מלאכה דתינח לרבי יוסי דבי איצטריך קרא הוא להתר הנאה דלא תאכלו איסור הנאה במשמע וס"ל דבהתר הנאה זאת יש במשמע גם התר שחורה אך לר"ע דסבר דלהתר לא איצטריך או דלא תאכלו אין הנאה במשמע או דכשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותרה וכי אתי קרא לטומאה וטהרה דגם למלאכת גבוה טהור א"כ לדידיה היכי מצי יליף התר שחורה מהאי קרא כיון דלאו להתיר בא כי אם לטהר והרי קי"ל הלכה כר"ע מחבירו וכ"ת שדעת הר"מ לפסוק בזה כרבי יוסי הגלילי מאיזה טעם שראה הוא לפסוק כן לא יתכן שהרי בזבחים ד"ע תני שם סתם ברייתא דדריש כר"ע דלטהרה איצטריך קרא וכולי סוגייא דהטא הכי ולא נזכר כלל דעת רבי יוסי וא"כ איך יתכן לפסוק כרי"ו ועל הכל דהר"מ גופיה בפ"א מה' שאר אבות הטומאות ה"ה פסק חלב בהמה טהורה שמתה טהור שנאמר וחלב נבילה וכו' מבואר להדיא דפוסק כר"ע דלטהר אתי קרא ולא להתיר וא"כ היכי מפיק מהאי קרא התר שחורה ·

כי ע"כ אתינא מילתא דשוי לתרוייהו של כדעת הר"מ דכי פליגי רי"ו ור"ע ביעשה לכל מלאכה אי להתר הנאה או לטהר לגבוה אינו אלא בריבוי דלכל מלאכה דהוה מצי לכתוב יעשה למלאכה וכן מבואר בש"ס ובפירש"י ומינה דאי כתיב יעשה למלאכה לא הוה שמעינן התר הנאה לרבי יוסי הגלילי להדיוט ולטהר לגבוה לר"ע אך עכ"פ לר"ע התר הנאה הפשטיה דקרא הוא נפיק כיון דכתיב יעשה למלאכה אלא דלר"ע לא הוה צריך כיון דכשהותרה נבילה הותר חלבה וגידה ומ"כ ק"ל להר"מ דא"כ היכי תלי ר"ע בריבוי לכל דאכתי יתר דכי נמי לא כתיב אלא יעשה למלאכה נפיק לטהר לגבוה דאי להתר הנאה לא צריך דהא ס"ל דכשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותר וא"כ ע"כ נדלטהר לגבוה אתי כי ע"כ ס"ל דיעשה למלאכה לר"ע איצטריך להתיר שחורה וריבוי דלכל לטהר לגבוה וכ"ת דיעשה למלאכה איצטריך לה גופה דחלב כשר לחלב נבילה ושם אינו חלב נבילה ומ"מ מפשטיה דקרא משמע התר הנאה ושחורה כיון שהתיר החלב למלאכה וא"כ שפיר יליף מינה גם לר"ע התר שחורה ומעתה תו נ"ק דלימא דאתי להתר שחורה דלהא בלי ריבוי לכל אי הוה כתיב נמי יעשה למלאכה הוה שמעינן נמי התר שחורה דאי אסור בשחורה איך יעשה מלאכה בו וא"כ ע"כ ריבוי לכל לטהר לגבוה אתי ·

ומתוך הך סוגייא דפסחים היה נראה כדעת הא"ח שהתיר גם בחלב חזיר בשחורה והב"י דחה דבריו דלא כתיב כי אם חלב נבילה וטריפה וכן הסכימו הבאים אחריו ובהך סוגייא אמרו ולרבי יוסי אשכחן חלב דשרי רחמנא בהנאה אלא גיד מנ"ל ומשני מייתי לה בק"ו ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה גיד שאינו ענוש כרת לא כ"ש ע"ש א"כ ה"נ נ"ל ק"ו אם חלב דענוש כרת התיר בשחור' כ"ש חלב טמאה דליתיה בכרת וז"ל ע"פ מ"ש התוס' ר"ה ומש וז"ל וז"ל דה"פ וכו' לא כ"ש שיהא בכלל התר נבילה וכו' וא"כ הכא בחלב טמאה אי אפשר לומר שיהא בכלל התר יעשה לכל מלאכה שהרי מטרפ' למדו בזבחי' ר"ע שיש במינה טרפה ע"ש ואגב ראיתי בת' בית יעקב סי' ת"ב שהכריח מדכתיב בנבילה או מכור לנכרי ולא כתיב טרפה ג"כ הכי ס"מ דוקא בנבילה התיר דניכר לכל שהיא נבילה ואין לחוש שימכרנה לישראל אבל טרפה אסיר מד"ת למכור לגוי שמא ימכרנה לישראל ע"ש והם דברי תימא דבהדיא כתב הטו"ר דאם כזדמן לו טרפה יכול למכור לגוי וכתב הב"י דמקרא מלא כתיב או מכור לנכרי הרי דגם טרפה בכלל התר או מכור לנכרי הרי דגם טרפה בכלל התר או מכור לנכרי ·

גם במכילתא דרשו גבי טרפה דכתיב לכלב תשליכון אותו ככלב או אינו אלא לכלב כמשמעו אמרת ק"ו ומה נבילה שמטמאה מותרת בהנאה וכו' ס"מ דלמדו בק"ו התר מכירה לגוי גם בטרפה ובכבר עמדתי על ביאור מכילתא זאת לעיל בסי' מ"ו ודבריו נ"ע ועיין בספר באר יעקב חו"ר שהאריך להוכיח דאיסור שחורה דרבנן ואין דבריו מוכרחים כלל והעיקר דהוי מד"ת גם מ"ש להתיר בספק טריפה ונבילה דהוי ספק דרבנן ק"ט דהרי כתב הר"מ בפ"ח מה' מ"א בין בספיקו בין בודאו וע"כ לאיסור תורה קאי דגם בספק אסיר וכ"כ בת' פ"מ ח"א סי' ב' ואף לפירוש הת"ל שנידר דקאי לאיסור דדבריהם כבר הכריח שגם בספק של תורה אסור בשחורה ולא היה אדם שערער ·

גם הראיה שהביא מהפ"מ שהתיר במחלוקת פוסקים דאע"ג דאסיר באכילה שרי בשחורה נ"מ דהתם איירי דהרוב התירו דמריכא שרי גם באכילה ובכי האי אע"ג שהחמירו באכילה בשחורה לא החמירו אבל בספק שקול גם בשחורה אסור ·

ולמאי דאתאן עלה מדתנן הצייד שנזדמנו לו וכו' ור"י אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר וכתב הר"ש ורע"ב דלת"ק דוקא צייד וקי"ל כת"ק כמ"ש הר"מ בפ"ח מה' מ"א וכן הסכים הב"י בי"ד סי' קי"ז א"כ לפי' אף אתמ"ל דמציאה חשיב כזדמן לו הרי כיון דקי"ל כת"ק הרי לא התירו בנזדמן לו כי אם בצייד לבד מפני שפורע מס למלך א"כ לזכות במציאה של דבר טמא אין נר להתיר אלא דקשה לפירושו והרי נבילה שהתיר הכתוב או מכור לנכרי וע"כ ה"ט דהוי נזדמן ליה דבלא"ה הרי שאינו אין עושין סחורה בנבילו' וטריפות וא"כ תיפשוט מינה דנזדמן הותר גם באינו צייד ואינו פורע מס למלך וצ"ל שיש שני מיני נזדמן דמי שהיה לו בהמה ונתנבלה או נטרפה דבי לקחה בחזקת התר קנאה

בכי האי גם באינו נייר הותר אבל במי שפטיל הרשת דודאי על דעת שימצא דבר טהור הוא כי מצא ברשת גם דבר טמא הרי בידו להשליכו לאיבוד דמציאת דבר טמא כמאן דליתיה דמי ושתר ביאה ליה דליקניה איסור לא ניחא ליה דליקניה כמ"ש בב"ת רנ"ו ואפ"ה התירו בצייד כיון שעורע תם למלך ·

וראיתי להב"ז שכתב דאף בתקו' דאין לוקחין תם שרי דלא פלוג רבנן במילתייהו ולפיכך לא חילקו הפוסקים בכך וכבר הקשו עליו הרמ"ש ח"ב סי' יז' והר"ש יונה סי' יז' דמה מקום להתיר באין לוקחין תם וגם ראיתי להרמ"ע סי' כ"ט שכתב בפשוט דאין להתיר במקום דאין תם ואני תמיה דהא גופה קשה למה שנתבאר דאיסור סחורה מד"ת איך יתירו איסור תורה משום תם ודבר זה קשה לשמוע וכן הקשה הרמ"ש שם וש"ר שמעין זה הקשו התוס' בסנהדרין דכ"ו ד"ה פשרנו וז"ל וא"ת ומשום ארנונא התירו לחרוש ולזרוע דהוי איסור תורה וז"ל דמיירי בשביעית בזה"ז דרבנן א"כ ז"ל דפיקוח נפש הוא וכו' וא"כ ה"נ ז"ל בתירוץ שני של התוס' דחשיב כפיקוח נפש :

א"ך שסר"ת בפ"א מה' שמיטה הוא פירשה שסטילו חיילות לזונן התירו לזרוע דברים הצריכין להם ושרא"כ"ד פירש דהתירו בשביעית בזה"ז דרבנן ולכ"ע לא התירו משום תם איסור תורה וגם ראיתי בשיטת מאירי כ"ז לסנהדרין וגם בחידושי הר"ן לסנהדרין מבואר דאין נר להתיר איסור תורה משום תם והדר כי קושיין אכן ראיתי להתוי"ט שכרגש מוס וכתב ליישב דכיון דאינו מפורש איסורו בכתוב ונמסר הדבר לחכמים ז"ל דמשום תם המלך כח בידם לומר שהתורה לא אסרה בכה"ג ע"ש ומיהו גם לפי דבריו אין נר כלל שיתירו איסור תורה במקום שאין תם בכלל דהס לא באו להתיר איסורי תורה בלי טעם כלל ואדרבה הם עשו גדר וסייג לתורה כי ע"כ דברי הב"ז הם תמוהים אצלי ועל הכל קשה כמ"ש דלא פלוג רבנן במילתייהו כנראה דאיסור סחורה דרבנן כדעת התה"ד וזה תימה כמו שכבר תמהו להתה"ד בזה וברוחק ז"ל דהב"ז הוקשה לו איך יתירו איסור תורה משום תם והכריח מוה דמדינא כיון שעלה ברשת דבר טמא חשיב כודמן גמור שכבר וכה שלא בידיעתו והוי כנזדמן בידו נבילה וכעין מ"ש בשבת דקנ"ב במציאה אבל אתי לידיה בכיסים דתי אלא דרבנן אסרו דלא חשיב לנהרי כנזדמן לידו נבילה שהתיר בו הכתוב ואפ"ה בניידין אוקמוה אד"ת משום תם ועלה התיר גם הוא במקום שאין תם כיון שבעצת האיסור לא אסרו כי אם לשאינו צייד ומ"מ סב"ז נקיט במוסכם פירוש סר"ש דלא התירו כי אם בצייד וכן דעת הר"מ די בוטון סי' ס' וכ"כ דעת הב"ח והפרישה וסט"ז אכן הרמ"ע בת' סי' כ"ט הקשה לפירוש הר"ש דא"כ ת"ק ליפלוג וליתני בדידה בר"א בצייד אבל נייר שאינו קבוע לא ע"ש ·

ואי מסא לדידי נ"ק דכיון דפליג ר"ז ומתיר גם באינו צייד כדתנן ר"ז אומר אף מי שנתמנה לפי דרכו מו לא סוגרך לפרש בדברי הת"ק דדוקא בצייד לבד התירו דתרו' נשמע לרבנן עוד הקשה דא"כ היכי תני אף מי שנתמנה לפי דרכו לוקח ומוכר בדן ומוכרן הו"ל למיתני ולי נראה ליישב שהדין שר"ת כתב הצייד שנזדמנו לו חיה ועוף ודג טמא וכדן וכו' נראה שמתיר גם כנזדמן לפניו דג טמא ומשליך הרשת בכוונה לצודו שרי ולמר כן מדתני ר"ז לוקח ומוכר ש"מ דמתיר כנזדמן באקראי לצוד או ליקח לכתחילה דבר טמא שנזדמן לפניו ומינה דת"ק דלא התיר כי אם בצייד גם לצוד בכוונה שרי כל שאינו מכוון מלאכתו בכך וא"כ לת"ק דלא התיר כי אם בצייד לא שייך למיתני לוקח ומוכר דהיינו אם מצא דבר טמא וכן מקח בזול אך לר"ז דמתיר גם באינו צייד שרי גם בלי

בידה כגון במציאה או מקח בזול והרמ"פ פירש דת"ק גם באינו צייד אתיר ואין חולק כיון שלא נתכוון לצוד וניצוד שלא בכוונה ור"ז התיר גם לקנות טמא באקראי ורבנן פליגי עליה וקי"ל כרבנן ע"ש הביא דבריו הש"ך וגם לדעתו אסור ליקח מציאה ונדכר טמא שגם בבידה לא התירו כי אם כשככר ניצוד הטמא שלא בכוונה וכ"כ מדברי ה"ה שכתב וז"ל וקי"ל כחכמים דבכ"ג אסור ליקח לכתחילה וכ"כ מפירש"י פסחים דכ"ג ד"ה כוזדמנו שכתב רוקא שנזדמנו דלא מצרכינן להו להפקירן אבל לכתחילה אסור וכו' ס"מ דגם בבידה לא התירו כי אם בנידרו לו שלא במתכוון וא"כ מינה דאסיר לזכות במציאה כדבר האסור באכילה וכ"כ מת' מהרי' באסן סי' כ' דגם בצייד לא התירו לצוד דבר טמא בכוונה ע"ש ומהרמ"ש בסי' ג' פירש דת"ק לא התיר לצוד אף באקראי בכוונה דבר טמא ושוב צידר בדרך אפשר דגם לצוד לכתחילה שרי לת"ק כל דהוי בדרך אקראי ומיהו מבואר דבדרך אפשר כתב נר זה ואין להניח ודאו מקמיה בפיקו דאין בפשק מוכיח מידי ודאי גם הר"ש בסי' יז' עם שצידד להתיר לקבל מתנה מן הגוי דבר טמא מ"מ נראה מדבריו דבמציאה מודה דאסיר וכ"ש לדעת הרב מחנה אפרים בה' מ"א דכ"ה שאסר לקבל מתנה דבר טמא מן הגוי ע"ש ועיין בת' מגן שאול ובת' דבר משה וכספר באירות המים ·

וראיתי בת' צמח צדק סימן ס' שכתב להתיר לקנות מקנכים גם חלב חזיר כדי לעשות בורית וכרות ע"פ השרדה מהירושלמי דהתיר בצייד שסמלכו אוכסת וז"ל הרי אפילו חכמים דאסרי לשאר כל אדם שאינו צייד התירו בצייד וכו' אע"פ דלא קאי מילתא דחכמים דלית הלכתא כוותייהו וכו' ע"ש ותימה שנראה שרא לסר"ת בפה"מ ור"פ שפסקו כר"ז כתב כן וזה אינו דסר"ת בפ"ח מהל' מ"א פסק כחכמים כמ"ש ה"ה וכ"כ הרמ"ע סימן כ"ט וכן דעת כל הפוסקים ודבריו צ"ע ·

אך את זה יש נר להתיר ממ"ש הר"ת הצייד שנזדמנו לו חיה או עוף ודג טמאים ונדן וכו' נראה שמתיר לצוד בכוונה דבר טמא כיון שנזדמן לו באקראי ואינו מכוון מלאכתו לטמאים והא נ"מ שכבר כתב מוהרמ"ש דה"פ שנזדמנו ברשת ונדן שלא בידיעה אך ממ"ש התו' בסנהדרין דכ"ו ד"ה וז"ל וא"ת והא אסור לעשות סחורה וכו' וי"ל דסחורה היינו כשמוכר בשוק כעין חנות דדמי לבחור' אבל פעם אחת כעין אקראי בעלמא ליכא משום סחורה ע"ש וא"כ במציאה דהוי פעם אחת ואקראי שרי כי היכי דשרי בשביעית ושוב ראיתי בת' בית יעקב סימן מ"כ שהקשה להרמ"ע שאסר באיסור סחורה גם דרך עראי מדברי התו' אלו ע"ש ורואה אני דלכ"ע קשה למה שביארנו לעיל דכ"ע מודו באיסור מציאה לזכות בדבר טמא ולמכור אך אחר הישוב הא נמי ל"ת כמאי דק"ל בדברי התו' דמאי ק"ל שהרי שנינו הצייד שנזדמנו לו חיה ועוף ודג טמא מותר למוכרן והרי ה"נ נזדמן הוי שנתערב לו פירי שביעית בתרומה וכ"ת דס"ל כפירוש הר"ש דדוקא בצייד התירו מפני המס לבד הרי בנבילה התיר הכתוב בנזדמן כדכתיב או מכור לנכרי ותנן נמי בפז' דשביעית לקח בכור למשתה בנו וכו' הרי דנזדמן שרי גם באינו צייד לכן נראה דתו' דהכא אולי בשיטתם שכתבו בסוכה דל"ם ד"ה וליתיב דסחורה היינו לוקח ומוכר ושוב הכריחו דגם הקונה ומוכר ביוקר חשיב סחורה נמי מדתני אין עושין סחורה בשביעית ולא בבכורות ע"ש ש"מ דבכל איסור סחורה בכל איסורים הוא בקונה ומוכר להרויח אך בלי קנין שרי במכירה ומה"ט התיר הכתוב נבילה למכור לגוי דלא קנה באיסור ומס"ט שרי בלקח בכור למשתה בנו דאין איסור בקנין אך בשביעי' פשיטא להו שגם מכירה בלי קניה אסר הכתוב דכתי'

אתרו

אסרו בעז' דס"ל לפרוע חוב ודמי שביעית שזה לא קנה כי אם לאכול אלא שנזדמן לו עכשיו שפרע חובו ואפ"ה אסור ותנן לא יהא לוקט ירקות ומוכר בשוק והרי אין בלקיט איסור דפירות שביעית ניתנו לאכילה וס"ס דכתיב לאכלה ולא לסחורה ש"מ דהלוקט יאכל ולא ימכור וצ"ע ק"ל איך התירו כאן למכור ותירצו דבמכירה דרך ערלאי שרי ומתני' הכי דייק דתני לא יהיה לוקט ירקות ומוכר בשוק דהיינו כעין חנות אבל דרך ערלאי שרי ואין התר זה כי אם כגד זה אבל בקונה ומוכר להרויח דהוי סחורה גמורה בכה"ג אסור גם בפעם אחת אסור וכהכי א"ש דבלא"ה קשה דבכה"ג שהתירו למכור וכן בנזדמן לו נבילה או נפלו לו בירושה שהתירו כל הפוסקים למכור לפי דברי התו' אלו לא שרי למכור בחנות ואיך סתמו הפוסקים להתיר בכה"ג ועל הכל קשה דהתירו בכה"ג למכור דאומנותו בכך למכור בחנות אך לה"ש ל"ק שאין דברי התו' כי אם בשביעית שאסר במכירה אף שלא היה קנין איסור בכגד זה הוא דס"ל דנאסר במכירה בחנות אבל בקונה ומוכר להרויח כין בשביעית ושאר איסורים אסור גם בפעם אחת ובנזדמן דשרי שרי לגמרי גם למכור בחנות ומיהו אכתי ק"ל להתוספות דגבי שביעית תנן שם לקח לעצמו והותיר מותר למכור ש"מ דכי לקח ע"ד לאכול ולא צריך לו מותר וא"כ ה"ה שנתערב לו ואין בידו לאכול מכ"ש דשרי למכור וכדוחק ז"ל דהתם שכבר קיים במה שלקט בקצת מהם לאכל' אף אי מכר קצת מהם שפיר קרינן ביה לאכל' משא"כ כאן דלא אכל מהם כלום הרי לא קרינן ביה לאוכלא ומ"מ כמ"ש שלא התירו התו' בדרך ערלאי כי אם באינו קונה ומוכר להרויח נ"ל עיקר וכן מבואר מפיסקי תוס' בסנהדרין סי' ס"ה ע"ש כדבריהם וכיון שכן ה"ה במציאה של דבר טמא כדי למכור להרויח גם בפעם אחת נאסר אלא דאכתי ק"ל ממ"ש בחולין דק"מ אלא עוף טהור רוכב על כיני עוף טמא הא כפור הוא כדאמר ר"כ תקח לך ולא לכלבך ה"כ תקח לך ולא לכלבך ואם איתא דאסור לזכות במציאה והפקר במידי דאסיר באכילה תיפוק ליה דלא קרינן ביה ואת הבני תקח לך דאסור לזוכתן וצ"ל במאי דקשה דלך ממעט גוי וכלב כמ"ש בביצה ד"ך לכם ולא לגויים לכם ולא לכלבים וא"כ הכא אמאי לא נקיט נמי תקח לך ולא לגוי :

כי ע"כ ז"ל דלגוי אי אפשר ליקח בשום צד כיון דאסו' מדין סחורה אך לכלב ס"ל דשרי דאף לקנות נבילה להאכיל לכלבו שרי דאין זה סחורה וא"כ אדרבה מכאן ראיה לאיסור ואי ק"ל דכאן מיעטו כלב מלך וכן בביצה ד"ך כלב וגוי מלכם ואילו בפסחים דכ"ג תקנו והרי שרצים דכתיב לא יאכל ותנן ציידי חיה וכו' מותרין למוכרם לגויים שאני התם דא"ק לכם שלכם יהא ש"מ דלכם תשמע נמי לגויים ז"ל במקום דאיירי בדבר המותר לו לכם ממעט גוי אבל בשרצים דאסירי ע"כ כי כתיב לכם בהתר הנאה מכירה לגוי הוא :

אך קשה עדיין ממ"ש בכ"ב ד"ך גבי הא דתני והעוף שסכן בחלון הקשו פרח ואו"ל בקישור שחיט ליה בטמא מזכן ליה לגוי בקלבנית הרי נראה להדיא דשרי לזכות בעוף שסכן בחלון דהוי מציאה ומוכר לגוי הפך כל מה שנתבאר וכה"ב אמרו שם גבי אבר ובשר המדולדל בבהמה חיה ואולי ז"ל שזה קשר לעוף טמא בחלון שסכן כדי למעט בחלון כדי למעט בטומאה במאה שבעת טובה אינו ע"ד למכור ולהכי ס"ל לש"ס דשרי למכור לגוי דהוי כנזדמן לידו נבילה או לקח בכור למשתה בנו ולא צריך לו דמותר למכור :

באופן שנראה בעיקר חקירתינו דאסור לזכות במידי דאסיר באכילה למכור לגוי ואם עבר וזכה נראה מדברי הרמ"ע בסי' כ"ט דשרי וכ"כ הר"ם יונה והרמ"ם והמגן שאול סי' ו"ד אך מדברי הפרישה והב"ח נראה דכל דבבר היסור בלקיחה אסור למכור וכתב הר"ם יונה שכ"כ

מדברי הרשב"א וכ"כ מדברי הטור והש"ע וק"ל לדעת המתירים הרי כדין אין מבטלין איסור לכתחלה דפליגי בה אי הוי מד"ת לכ"ע קי"ל דקנסינן במזיד כמ"ש בטו"ר סי' צ"ט וכן בבכורות דל"ד בכורם אוון בכור קנסו דלא ישחט עליו וכה"ב שנינו במ"ק ד"ב ובלבד שלא יכוון מלאכתו במועד וכולן אם כיוונו מלאכתן במועד יאבדו וא"כ ה"ה דאיסור סחורה מד"ת כי עבר וקנה דבר טמא הו"ל לאיקנסיה וצ"ק מדתנן בפ"ז דשביעית לקח לעצמו והותיר וכו' לקח בכור וכו' מותר למוכרו טעמא דלקח בהתר אבל לקח באיסור אסור ודוחק לומר דהתם דכי לקח באיסור אינו נפסד שהרי מותר לו לאכול לעצמו בכה"ג לבר אסרו אבל היכא דקנה באיסור דבר טמא דאיכא הפסד ממון לא אסרו ומ"מ בכ"ד דהוי מציאה דליכא הפסד נ"ל עיקר דלא שרי למכור :

והיה הקום להתיר מטעם ס"ס ספק אם איסור סחורה מדבריהם וספיקו לקולא ואת"ל מד"ת ספק דבדיעבד לא אסרו וכה"ג ראיתי להר"ם פלרו נטין בת' מגן שאול סימן ו"ד שהתיר בתי שאינו צייד מטעם ס"ס ע"ש והם דברי תימה דסברת תה"ד דהוי דרבנן הוי סברת יחיד כמ"ש הפ"מ ח"א סימן ב' דרבו החולקים עליו וכסברת יחיד נגד רוב לא חשיב ספק דמד"ת אזלינן אחר הרוב כמ"ש התה"ד בסי' קנ"א וכמ"ש לעיל בסימן קכ"ו וגם בעיקר ס"ס בכה"ג אע"ג דהפר"ח בסי' קו' בכללי ס"ס סי' ט' כתב דהוי ס"ס אינו מוסכם דהרב משפט צדק ח"ב סימן מ"ב ומ"ב ובמשפטים ישרים סי' מ"ב כתבו דלא חשיב ס"ס :

סימן קמ"ב וראיתי בתוס' בפ"ה דשביעית הביאה בכ"ז בטו"ר סי' קי"ז

וז"ל לא יהא מביא כלבים כופרים וחולדות סנאים ותתולים וקופות למכור לגויים ולשכור עליהם ע"כ וקשה דהרי דבר שאינו עומד לאכילה שרי בסחורה כמ"ש בירושלמי בפ"ז דשביעית והרי חמור וגמל וסוס ותירצו למלאכתו הוא גדל וכ"כ כל הפוסקים וא"כ בהנהו נ"כ דאינן עומדים לאכילה אין בהם גדר איסור כלל וראיתי להכה"ג הגב"ה אות י"ג שהקש' להסוברים כהרשב"א שכל דבר העומד לאכילה אפילו אם מסתחר בהם לתקן עורות אסור למה לא ביארו באם נפסד לאכילה כענין שאינו ראוי לאכילת אדם אלא לעבד עורות שרי שהרי הרשב"א גופיה מתיר ואולי ס"ל דלא כתב כן הרשב"א אלא לדעת התו' אבל לדידיה אפילו בכה"ג שרי א"כ ס"ל דמה שסיים הרשב"א וכתו' פ"ה דשביעית תניא לא יהא מביא כלבים כופרים וכו' בא לסתור החילוק שהרי דאינו ראע"ג דכל הני לא עמדי לאכילה התו' אוסר ודלא כהתוס' את"ד וק"ל בתירוץ ראשון ממ"ש הרשב"א בת' סי' תפ"ט וז"ל כל העורות מותר לעשות סחורה וללבוש אותם שלא אסרו אלא מה שהוא באכל וכל מה שעומד לאכילה וכו' וכודאי דכל מה שהוא עומד לאכילה מיעט חמור וגמל כמ"ש וא"כ כשם הירושלמי אך מה שהוסיף מה שהוא באכל מיעט דבר שנפסד מאוכל אדם וז"ל דס"ל דמיעט עורות דלא חזו לאכילה כלל אבל במידי דחזי ונפסל לא אך מ"ש עוד דמה שסיים הרשב"א וכתו' וכו' הכין הרב דהך תו' הביאה הרשב"א ולא ידעתי מנ"ל שהרי כתב הכז' בת' הרשב"א עכ"ל ושוב כתב וכתוס' פ"ה דשביעית וכו' ש"מ שהם דברי הכז' ולא הרשב"א וגם נדפסו עכשיו ח"ב את' הרשב"א ובסי' רכ"ב הובאה תשובה זאת וליתיה שם הך תוספתא ועל הכל ק"ל דאי הני לא עמדי לאכיל' ואפ"ה ס"ל להרשב"א דאסר התו' א"כ תיקשי בירושלמי שהתיר חמור וגמל סחורה בו הרשב"א כת' זו וכת"א סי' ס"א ובסי' תפ"ט ועכ"פ קשה בהך תו' שאם בכל הני וגם הרשב"א הביאה בת"א סימן ס"א דמ"ש מחמור וגמל ואי ס"ל הפך הירושלמי למנ"מ הביאום הרשב"א והכז' וצ"ק שהרי בכ"ק

ד"פ

ר"פ תני כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אין מגדלין חיה דקה ר"י אומר מגדלין כלבים כופרים והחתולים וקופין וחולדות סנאים ואף ת"ק לא אסר כי אם בא"י דהרי איסור לגדל בהמה דקה אינו אלא בא"י כדתנן שם ופירש' משום ישוב א"י אבל בח"ל שרי ואי איירי בסחורה הרי מד"ת נאסר וכ"כ דר"י לא היה כח בידו להתיר בהני מפני שעשויין לנקר את הבית ומה גם שראיתי להלכה למשה בפ"ה מהל' נזקי ממון ה"ב שכתב דלא פליגי ורבי ישמעאל בא לפרש דברי הת"ק וגם ראיתי דהך ברייתא שנויה בתו' דב"ק פ"ח כי ע"כ ק"ט בפירוש הך תו' דפ"ה דשביעית כי נ"ל דהתו' דפ"ה דשביעית אתי כת"ק דר"י שאסר לגדל בא"י וקמ"ל דאף אם אינו מגדל כי אם שמביא מח"ל לא"י כדי למכור לגוי כדי להרויח בפי אסור שגם זה בכלל האיסור שלא יהיה הוא הגורם לגדל ואס"כ דאין האיסור כי אם בא"י לבד והרשב"א שהביא הך תו' בסי' ס"א כדין איסור סחורה לא הביאה כי אם משום סיפא דתני אבל המוריים וגבינת אונייקי ופת ושמן שלהם מותר למוכרם ע"ש שזה איתיה בכל מקום שלא אסרו סחורה באיסור דדבריהם אך הב"י שהביא הך רישא לבד באיסור סחורה הוא תימה בעיני גם דברי הלכה למשה שכתב דר"י ות"ק לא פליגי דא"כ הך תו' דשביעית שאסר מי שנאה וגם ראיתי להכנה"ג שהניח בקך תו' דתני וקופות דנ"ל וקיפוד ולא ראה דאיתיה בב"ק וגרסינן בה וקופין דהיינו הקוף ·

שוב ראיתי להרוקח בי"ד סימן קי"ז שכתב יש אוסרין לגדל דברים טמאים להשתכר כל שאינן ראוי למלאכה. ע"כ נראה שבא לתרץ התו' עם הירושלמי שלא התיר הירושלמי בחמור וגמל אלא שראוי למלאכה וגם לדבריו קשה מהך סוגייא דב"ק דמוכח דבח"ל לכ"ע שרי ואולי לא נתכוון הרוקח כי אם לעופות המדברים שכתב הא"ח ועיין בפ"ת מ"ש על זה ·

סימן קמ"ג פש

נכון לבאר מינה בשביעי' דהוי מד"ת דכתי' לאכל' ולא לסחורה כמ"ש בעז' דס"ב והוי מד"ע וכן בכל איסורי מאכל מדכתיב שקץ יהיו לכם וילפינן מיניה לכל איסורים אך בבכורו' ותרומו' בא' הוי מד"ת והר"ש בפז' דשביעית ור"ע פירשו דילמא אתי בהו לידי תקלה אבל מד"ת שרי כדתני בבכורו' בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא ובאטלים הוא דלא מזדבן ואפילו איסור דרבנן ליכא בשחוט ע"ש ואני תמיה בדבריהם שהרי שנינו בפ"א דמעשר שני שהבכור מוכרים אותו תמים חי ובע"מ חי ושחוט והכי אסיק הש"ס בתמור' דבזה' מוכר תמים חי ובע"מ חי ושחוט ובזמן הבית אינו יכול למכו' תמים וכן פסק הרא"ש בר"פ כל פסולי המוקדשין וכ"כ הר"מ בפ"ב מהלכו' בכורות הו"ח וכ"כ הטו"ר וש"ע סי' ש"ו סרי דהותר לגמרי למכור בזה' תמים חי ובע"מ חי ושחוט הפך דבריהם דנאסר בחי משום סחורה דלא ליתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה :

וראיתי להרב הגדול בספר קהלת יעקב דעז' שהביא פירוש הר"ש ור"ע ונרגש מעין קושייתינו הדתנן שם לקח בכור למשתה בנו ולא צריך לו מותר למוכרו דלדבריהם מי התיר למכור בכור חי למשתה בנו והכריח מזה דגם בבכור חי אי לוקח כדי לשחוט ולמכור שרי דאין איסור כי אם קונה למכור חי ואולם רואה אני שאין דעת שאר הפוסקים כן שהרי הר"מ בפ"ב מהל' בכורות הי"ח כתב דמוכרין אותו תמים חי ובע"מ חי ושחוט ואילו בפ"ה ה"ט כתב וכן אסור לעשות סחור' בבכורו' אע"פ שמותר למוכרן על דרך שביארנו לקח בכור וכו' ואם האיסור למכור חי שלא לאכילה אבל אם לוקח לשחוט מותר בסחורה כיון דליתיה תקלה דגיזה כל כי האי הי' לו לפרש אלא ודאי דבבכור כיון דהוי ממונו של כהן כמ"ש הר"מ בפ"א ס"ג ותנן בסוף ביכורים שקונה בו עבדי' וקרקעות ובהמה טמאה וכ"א גונה וגוזל כמונו מ"מ דאין איסור סחורה כלל גבי כהן דאחד מכ"ד מתנות כהונה היא ולא הפקיע הכתוב זכותו וז"ש לא תפדה ונמכר הוא דגבי כהן אין בו איסור כי אם הקונה ממנו ינהוג בו קדושה ולא יקנה בין חי בין שחוט כי אם לאכול ולא כדי למכור ולהרויח וכ"כ מהטו"ד סימן ש"ז שכתב ובזה' בין תם בין בע"מ יכול הכהן למוכרו והלוקח ינהוג בו קדושת בכור בד"א שהלוקח קונה אותו לצורכו אבל אסור לעשות בו סחורה לקנותו כדי להרויח בו ובדבריו פסק בש"ע הנה מבואר דהסחור' שנאסר הוא משום קדושה וכ"כ הלבוש דמשום בזיון קדשים נאסר וא"כ הדבר ברור דהאיסור כולל בין חי בין שחוט ולפז' נרקו דברי הר"ש שריליון דאיסור סחורה בשביעי' נפק"ל מדכתיב לאכלה ולא לסחורה וכן בתרומות כתיב בהו אכילה כפ' אמור וכן בבכורות דכתיב בשעריך תאכלנו ע"כ וכה"ג ראיתי להרדב"ז בפי"ב מהל' תרומות שכתב דטעם איסור סחורה בתרומו' הוא דכתיב לאכלה ולא לסחורה ע"ש ואע"ג דאיסור סחורה באיסורי מאכל הוא מטעם שמא יבא לאכול כמ"ש הרשב"א בת' הביאה הב"י בי"ד סימן קי"ז וכ"כ מדברי שאר הפוסקים בכור ושביעית ותרומה לאו מה"ט דהרי שביעית מותר באכילה אלא כיון דכתיב בהו קדושה הזהיר בהם בסחורה משום בזיון קדשים ומש"ה תני להו תנא לשביעית ותרומה ובכור בהדי אהדדי דכולהו חד טעם להם ואגב תני איסור סחורה באיסורים ·

ותמהני להרב הגדול בס' קה"ז שתמה להר"ש שריליון דנראה דס"ל דגם בשחוט איכא איסו' סחורה דמכ"ל הא ומאיזה ראיה סתר פירוש הר"ש ור"מ ע"ש וככר נתבאר שדעת הר"מ וטו"ד וש"ע נראה כן וכ"כ מדברי הרדב"ז הפך דברי הר"ש ור"ע ודוקא לכהן הזוכה בבכור התיר כן שכתוב סחורה כיון דנתבאר דהוי ממונו לגמרי ופורע בו חובו ואילו באיסור סחורה אינו יכול כמ"ש בעז' דס"ב נמצא זה פורע חובו בשביעית ע"ש עוד הקשה עליהם דא"כ בפסולי המוקדשין דאיירי בכיוה כדתני בבכורות דט"ו הרי הם כהקדש לכל דבר ואין לך בהם אלא היתר אכילה דכתיב תזבח ואכלת בשר וכו' א"כ נ"ל דאסיר בסחורה ואילו בר"פ כל פסולי המוקדשין שנינו דנשחטין באטלים ונשקלין בליטרא ועוד דא' בפה"מק דינם כבכור א"כ אמאי לא תני במתני' דשביעית כי אם בכורו' ולא פסה"ק את"ר ואה"מ לדידי נ"ק שגם בפסה"מק אתמ"ל דאסיר בסחורה ליתיה בפודה מק"ו דבכור דאי בבכור דאכילת הדיוט הוא שתיר הכתוב סחורה לכהן הזוכה וליתיה כי אם בקונה מן הכהן מכ"ש בפה"מק דהנאתו להקדש ומה"ט התיר שכתוב בהם לנהוג בהם מנהג כיון דנשחט באטלים ונשקל בליטרא א"כ ה"נ מתיר בו שכתוב סחורה דאי הפודה אים יכול למוכרו כי אם לאוכלו מוזיל בפדיון וא"כ אין האיסור כי אם בקונה מן הפודה כבכור דליתיה כי אם בקונה מן הכהן ותו נ"ק דהתירו למכור באטלים דהתם כי התירו בפודה לבד ואח"כ דהקונה מן הפודה אינו קונה כי אם לאכול גם מ"ש דא"כ אמאי לא תני בשביעית דגם פסה"ק הא נ"ת שהרי עכ"פ תני ושייר דהרי לא תני מעשר ב' דאסיר בסחורה כדמוכח במתני' דמעשר שני. ובירושלמי מסיק דאינו פורע חובו ממעשר שני וכן ראיתי בתוס' עז' דס"ב ד"ה העלה. וא"ב נ"ל דס"כ תני ושייר נמי פהמ"ק וגם הר"ש שריליון נרגש אמאי לא תני מ"ש ע"ש ·

והיה נראה ראיה דאיתיה איסור סחורה בפה"מק מדתנן בתמורה דכ"א מה בין בכור ומעשר לבין כל הקדשים וכו' ואם איתא ליתני נמי דבבכור אסיר בסחורה מאי דליתיה בשאר פסה"ק ·

אף אחר הישוב ראיתי דל"נ דאי משום דלא תני מ"ש כקושית הר"ש סריליין לדידי ל"ק שהרי שנינו בריש מעשר שני דאינו נמכר כלל ואסרו גם במתנה כמ"ש הר"ת בפ"ג מה' מעשר שני דממון גבוה הוא א"כ אין איסור מכירה משום בזיון כי אם דאינו שלו וא"כ ל"ד לשביעי' ובכור ותרומה ובמתני' דתמורה ל"מ שו"ל דגבי מעשר בהמה אין בו איסורי סחורה דהתם איתיה בלאו כמ"ש הר"ת בפ"ה מה' בכורות ואינו מדין זה כי אם כיון דלהקרבה קאי לית ליה זכיה בגוייה כמ"ש בתמורה ד"ז כה"ג בבכור ואי בבע"מ הרי הוא בכלל פסולי המוקדשין ואי שרי סחורה ה"נ כמ"ב דכי קי"ל דגם בע"מ אינו נמכר הוא גזירת חכמים משום מכירת תם כמ"ש הר"ת והרי כמ"ב לא כתיב ביה לאוכלה לרבות בו איסור סחורה וא"כ לא מצי למיתני מתניתין דחומר בבכור ומעשר משאר קדשים איסור סחורה כיון דליתיה במעשר וגם מצאתי ראיה דאין בפסולי המוקדשים איסור סחורה דבבכורות ד"ב בעי הש"ס אי פטר חמור פודין בפסולי המוקדשין ופשיט דאין פודין והדר בעי אי נפדה בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך לאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה ע"ש הרי נראה דבבעיא קמייתא גם בודאי פטר חמור קבעי ואם איתא ת"ל דפה"מק נמי לאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה אלא ודאי דאין איסור סחורה בפהמ"ק כלל ·

ולעיקר קושיתו דה"נ כתיב בפה"מק תזבח ואכלת ונידרוש בהו נמי ואכלת ולא לסחורה וז"ל ואיצטריך דבבכורות דט"ו דרשו ואכלת ולא לכלביך ואידך דריש אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך ולא מיסתבר ליה לש"ס למידרש ביה נמי איסור סחורה שהרי כיון דהבאתו להקדש כי ליכא ביה כלל איסור סחורה הבאת הקדש הוא דאי הקונה פהמ"ק יכול למכור כרצונו טפי ופריך מיניקר' דמה"ט התיר להשחט באטלים אע"ג דהוי מד"ת כמ"ש התו' בבכורות דל"א ד"ה חוץ ע"ש וה"נ התיר מה"ט סחורה ·

גם מה שהכריח ממתני' דר"פ כל פסה"מק דבשחוט ליכא איסור סחורה בבכור לדידי ל"מ שו"ל מידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה וממה שנתבאר נראים דברי הר"ש סריליין והרדב"ז והרי' קורקוס בפירוש דאיסור סחורה בתרומה הוא מד"ת משום בזיון קדשי' ונ"מ דגם כהן לכהן אסור שכ"כ דעת הר"ת וטור וש"ע מ"מ כדין בכור דאיסורו משום קדושה ולא משום תקלה ·

ואת זה ק"ל להבו' ביו"ד סימן של"א גבי איסור סחורה דתרומה שכתב וז"ל וכתב הר"ש הטעם דדילמא אתי כהן לידי תקלה ע"כ נראה דקאי בדעת הר"ש וזה נראה סותר מ"ש בסי' ש"ז וש"ר שהדין עמו וקשה להריקו והרדב"ז והר"ש סריליין שהרי שנינו בפ"ב דביכורים ואיתיה ביבמות דפ"ג התרומה והביכורים וכו' והם נכסי כהן ומבואר בחולין דקל"א דקונה בו עבדים וקרקע ובהמה טמאה וב"ח נוטלן בחובו והדבר קשה כיון ששנינו אין עושין סחורה בתרומות איך יתכן לפרוע חוב הרי בע"ז דמ"ב אמרו כמנא זה פורע חובו בשביעי' וגם אם יקח בהמה טמאה והרי אמרו בבכורו' ד"ב דאינו פודה פטר חמור דלאכלה ולא לסחורה ולהר"ש דהטעם משום תקלה דליתיה כי אם בישראל אבל כהן לכהן שרי ל"ק דכי תנן והם נכסי כהן היינו לכהן שזוכה בתרומה אבל אי הטעם משום בזיון קדשים ק"ט מהך מתני' וז"ל דגם בתרומה דינו כבכור דלכהן הזוכה כיון דגלי קרא דממונו הוא לא נאסר בו סחורה כי אם לקונה ממנו ה"נ בתרומה דגלי בנה נתתי לך אין האיסור כי אם לקונה ממנו עכ"ל לפי' הר"ש דאי משום תקלה ליתני נמי טבל דליתסר בסחורה דאף ע"ג דשנינו בפ"ה דדמאי מ"ח אעפ"י שאמרו אין אדם רשאי למכור טבל שלא לצורך התם מ"ט דחשו שמא לא יודיע שהוא טבל שהרי מה"ט התיר רבי יוסי למכור ודאי ולא דמאי בפ"ג דדמאי מ"ג ואם איתא אכתי ליתסר משום תקלה כתרומה אך אי משום קדושה ל"ק דטבל אין בו קדושה ואי משום דבכלל איסורי מאכל שנאסר בסחורה טבל כיון דיש לו מתירין דבידו להפריש לא אסיר דבלא"ה גם בהמה טהורה בחיים ליתסר משום אבר מן החי ויש לדחות ומ"מ להר"ש קשה ע"ק להר"ש מה"ש בירושלמי בפ"ח דשביעית גבי מתני' אין מוכרין פירות שביעי' לא במדה וכו' טבח כהן שנתמנה לו בכור מהו מקטע' קופרין ומזבנית בו סוקא ר"ז סבר מימר שרי מן הדא אף שדרכו לאבוד אותו בבית אוגרין אותו בשוק אמר רבי מנא כל גבתא היא אמרה דהוא אסור שלא יהא כעושה סחורה בגופו ופירש מהר"ר אליהו דכיון דמה שאסרו בבכור לשחוט באטלים ולשקול בליטרא דהוי כעושה סחורה א"כ בטבח גם בבית אסור ואגב ק"ל להר"מ בפ"ב מה' בכורות שהשמיט הך ירושלמי ולא הביאו ובשלמא אי טעם איסור סחורה בבכור משום בזיון קדשים הוא א"ש דס"ל דגם איסור מכירת בשר באטלים משום סחורה דהיינו בזיון קדשים נאסר אך להר"ש הרי אין איסור סחורה כי אם בחי משום ביזוי משא"כ בשחוט דליכא ביזוי ועבודה לא שייך ביה איסור סחורה כלל ותהך ירושלמי יש להשיב למ"ש מתוס' בבכורו' דל"א ד"ה חוץ דאיסור מכירת בכור באטלים הוי מד"ת וכתבו וז"ל ושמא משום קרא נפיק דאין נוהגין בזיון כדבר שאין הבאתו להקדש ע"כ והרי נתבאר דסחורה בבכור מד"ת מדכתיב בשעריך תאכלנו והרי אמרו בירושלמי דגם זה הוי כסחורה וכ"כ מדתנן בשביעית דאין מוכרין במדה ובמשקל ובתו' דסנהדרין דכ"ו כתבו דלמכור בחנות חשיב סחורה ואע"ג דבמעשר לא רבי ביה קרא י"ל דמעשר הוי מדבריהם ·

סימן קמ"ד

נתתי אל לבי לברר אי בעינן הכרת חותם להתיר במידי דבעי ב"ח וכן במידי דסגי בחותם לבד או לא וכן את"ל דבעי הכר חותם במידי דסגי בחותם ועשה שני חותמות אם החותם היתר מהני במקום הכר חותם או לא ·

ואען ואומר בע"ז דל"א תני השולח חבית של יין ביד כותי ושל ציר ושל מוריים ביד גוי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור ופרש"י ביד כותי וכ"ש ביד גוי צריך הכר חותם וכו' ותוס' הביאו פר"ת דוקא נקט כותי אבל ביד גוי לא סגי בח"א ואתי כרבנן וא"כ ציר ומוריים סגי בח"א אף לרבנן ותימא א"כ תיקשי לא"ר דלעיל דאמר ר"א הכל משתמר בחב"ח דמשמע כל מילי בעינן חב"ח וכו' ·

וראיתי להרב לחם סתרים שהקשה דמאי ק"ל דשאני הכא דאיכא תרתי חותמו וסתמו כמ"ש הרא"ש דסתימה הוי כחותם אחד וז"ל והמפקיד יינו אצל גוי איירי בחבית סתומה דהיינו חותם אחד וכו' ע"ש וז"ל דתוס' אזלי לשיטתם דלא חשבי הסתימה לחותם כמ"ש לעיל ר"ה המפקיד וז"ל ובסמוך משמע שהפקידו בחותם אחד משמע דאף לפי מאי דאוקמוה ביחד לו קרן זוית קרי ליה חותם אחד ולא חייש לסתימה עכ"ל ·

ואה"נ אין דברי' נראים דמלבד דמה שהכריח מדברי התוספות דסתימת חבית לא חשיב חותם ל"ת לאפוקי במחלוקת כמו שיראה המעיין בר מן דין תמהני דהתו' בע"ז דס"ט ד"ה מאי הכריחו מעיקר הך סוגיא דסתימת חבית חשיב חותם ולעיקר קושיתו יפה השיב חכם בני אליהו נר"ו דאף אי ביתא חותמו וסתמו תרי חותמי הוי עכ"פ קשה לר"ז דאמר אפילו יין משתמר בחותם בתוך חותם והרי הך ברייתא אסר לשלוח יין ביד גוי גם בשני חותמו' כיון דמפרשי' חותמו וסתמו ב"ח לפי פירוש ר"ת וא"כ כדי ליישב לר"ז ע"כ דחותמו וסתמו או סתמו קאמר וא"כ שפיר ק"ל לר"א דבעי

שני

שני חותמות בכל מילי וב"ת אכתי ניחא דר"א ורז' בהא פליגי
דר"א לא"ד מפרש הך בריתא חותמו וסתמו היינו שניהם יחד
ורז' מפרש חותמו או סתמו ותו ל"ק בין לר"א ורז' גם זה אינו
דאכתי קשה לרז' דמ"ש אפילו יין משתמר בחב"ח נראה
דלכל מילי בעי ב"ח וסרי בהך בריתא התיר בציר ומוריים
בח"א לפי פי' רז' וא"כ מ"נ קשה קושית התוס' לפי האיכא
דאמרי ויש סעד לזה בדברי התוספו' במ"ש א"כ תיקשי לא"ד
וכו' דלא הו"לל שא ותיקשי לר"א דאמר הכל משתמר בחב"ח
אך למ"ש אתי שפיר דאי לאו כל האיכא דאמרי דהיינו גם
דברי רז' לא הוה קשה גם לר"א וגם ראיתי להרב ל"ם שהק'
לפי רוש הרא"ש דסתימה חשיב חותם וא"כ חותמו וסתמו הוי
ב"ח א"כ קשה דקתני בהך בריתא יין ביד כותי משמע הא
ביד גוי אפילו חותם וסתמו דהוי ב"ח אסיר וקשה לכולהו
לישני דלעיל אי ללישנא קמא דר"א אמר הכל משתמר בח"א
חוץ מן היין וקאמר דאתי כרבנן והא הכא אפילו בב"ח אסר
וכן לא"ד לרז' דאמר דאף יין משתמר בחב"ח ואתי כרבנן והא
הכא דחב"ח אוסר ביד גוי וב"ת דלהרא"ש ז"ל דמפרש הך
בריתא כפרש' דכותי דנקט כ"ש גוי וא"כ דבגוי נמי אפ"כ
סגי בחב"ם אכתי קשה לא"ד לר"א חוץ מן היין שאינו משתמר
בחב"ח והא הכא דאמרת דכותי לאו דוקא וגוי נמי חתמו
וסתמו דהוי חב"ח שרי עכ"ל וראיתי מי שרצה לתרץ לזה בס'
ריח שדה ר"ט דבהכר חותם וחב"ח לכ"ע שרי והבריתא לא
התיר כי אם במכיר חותמו וסתמו לבד ואינו נכון שראיתי
להרא"ש דברים אמר ר"א הכל משתמר בחב"ח חוץ מן היין
שאינו משתמר אלא בשומר ע"ש ואם איתא בלאו שומר
משתמר בהכר חותם ועיקר קושיית הרב לדידי ל"ק מכמה
אנפי חדא דבעיקרא מה שהבין דחתמו וסתמו היינו שניהם
יחד קשה דא"כ תיקשי מהך ברייתא לרב דאמר לקמן בדל"ט
חמפ"ג מותר בחותם אחד וחד מהם הוא מוריים והרי בהך
ברייתא הצריך במוריים ב"ח וכן קשה דציר דמי לחמפ"ג
דהטעם בהני דסגי בח"א דאיסור דרבנן הם כמ"ש הר"ן
בפ"ג גה' מ"א והרשב"א בת"ה דקוא והרי ציר דגים נמי
דרבנן כדמוכח בחולין דצ"ט וכ"כ התוס' שם ואיך מצריך הך
ברייתא בציר שני חותמות כי ע"כ ע"כ דחתמו וסתמו או
סתמו קאמר וכעין מ"ש הרא"ש שם במאי דתני הברייתא
מפתח וחותם דמפתח או חותם קאמר ומינה דה"נ חתמו או
סתמו קאמר וב"ת דאי מההיא דרב דהתיר בחמפ"ג בח"א
ז"ל דרב אתי כר"א ולהכי התיר בח"א והך ברייתא כרבנן
ולהכי הצריך ב"ח הרי דברי הרב הוא דהרא"ש מפרש כפרש'
ואילו לרש' הך ברייתא נמי כר"א אתי וב"ת דהרא"ש יפרש
בפרש' דכותי וכ"ש גוי וס"ל דאתי כרבנן דמצריך ב"ח אכתי
קשה לרב שחילק בין חבית לחמפ"ג והרי בהך ברייתא לא
חילק והתיר בשניהם ביין וציר ומוריים בחב"ח ומדרבנן
נשמע לר"א דתיסגי בכולם בח"א אלא ודאי חתמו או סתמו
קאמרי ותו ל"ק מדברי הרב:

והנה אמת דגם בעיקר פרש' קשה דהרז' התיר הך
ברייתא יין ומוריים בח"א ואילו רב הצריך
בחבית ב"ח ובחמפ"ג בח"א והרי רש' ליה שיטת ר"ת
דהסיא דרב באסור איירי שהרי התוס' הקשו לר"ת דרש' פירש
דבגוי איירי גם תירוץ הוא בין חוזר ומכיר חותמו סגי בחד
ובאינו חוזר ומכיר בעי ב"ח לא יתכן שהרי דברי רב דהצריך
בחבית ב"ח ע"כ בשולא איירי דאינו עתיד להכיר חותמו
ולהכי בעי ב"ח ומינה דבחמפ"ג אף בח"א לא בעינן הכר
חותם ואילו בהך ברייתא הצריך הכר חותם גם בציר ומוריים
דלא כרב גם שיטת הרי"ף דגם ר"א בעי מפתח עם חותם
ביין לא יתכן שהרי פירש בהך סוגיא להדיא דמפתח או
חותם קאמר וי"ל דרש' ס"ל דכל הני אינורחי דמנרשי בחבית

ב"ח אתו כרבנן אלא דאנן קי"ל כסתמיה דש"ס דס"ט דס"ל
כר"א דסגי בח"א כמ"ש שם רש' ולר"א ודאי דאין לחלק בין
חמפ"ג לחבית דאיך יתירו חמפ"ג בלי חותם כלל משא"כ
לרבנן ורב דלקמן כרבנן והך ברייתא כר"א ולדידיה אין לחלק
בין חבית לחמפ"ג ואע"ג דהיה לו לר"א להתיר בחמפ"ג בלי
הכר חותם כלל י"ל דס"ל דבלי הכר חותם לא חשיב חותם כלל
והוא דוחק:

ומדברי הרמב"ן בחידושיו למדתי עוד תירוץ
לקושיית הרב ל"ם שכתב בחידושיו וז"ל
דהך ברייתא דתני אם מכיר חותמו וסתמו מותר וז"ל מהא
שמעינן דאפילו בחב"ח בעינן מכיר חותמו ע"ש ולכאורה
ק'מהיכן למד כן דאי הכין חותמו וסתמו דהוי ב"ח ק' דלצע'
מזה הכריח הרב דאף ביין סגי בחותם אחד וכ"ש בציר
ומוריים מסי תיתי דליבעי ב"ח ואי מפרש הברייתא כרבנן
כפי פירוש ר"ת מלכד דגודלא הביא פר"ת מכתם משמע
דמפרש כפרש' ותו דאכתי מנ"ל אימא דוקא לרבנן דבעי
ב"ח מש"ה בעינן הכר חותם אבל למאי דקי"ל דסגי בח"א
אה"נ דאי עשה ב"ח לא בעי הכר חותם לכן נ"ל דהרמב"ן
נרגש דלמנ"ח נקיט חותמו וסתמו כיון דסגי בח"א ע"כ
הכריח דלריבותא נקיט הכי דאף אי עשה ב"ח בעי הכר
חותם אלא שרואה אני דאין תירוץ זה מספיק להרא"ש שהרי
הרא"ש נראה שעשה עיקר כתירוץ התוס' דלעיל דבחוזר
ומכיר חותמו סגי בח"א ובאינו חוזר ומכיר בעי ב"ח וא"כ
ש"מ דבשני חותמות לא בעינן הכר חותם אלא שהרב הקשה
קושייתו להרא"ש לבד שהבין דעל שאר פוסקים ל"ק שי"ל דס"ל
דסתימת חבית לא חשיב חותם ולדידי אי קשה לכ"ע קשה
דס"ל דסגי בח"א וסתימת חבית חשיב חותם לכ"ע כמו
שהכריחו התוס' לקמן דס"ט וא"כ לשאר הפוסקים יש ליישב
גם כדרך זה של הרמב"ן א"כ ז"ל כמה שקשה לרוב הפוסקים
דמפרשים הך ברייתא כפרש' דכותי דנקט לאו דוקא וכ"ש
גוי דא"כ ש"מ מהך ברייתא דאין חילוק בין חבית לחמפ"ג
שהרי התיר בח"א בין ביין ובין בציר ומוריים וקשה דא"כ
תיקשי לרב דאמר חבית אסור בח"א וחמפ"ג שרי הפך
הברייתא ולרש' ל"ק דכבר ביארתי דרש' ס"ל דרב דאמר
חבית אסור בח"א ס"ל כרבנן דר"א ואנן קי"ל כר"א והך
ברייתא כר"א דגם ביין סגי בח"א וחמפ"ג נמי אין דעת
להתיר בלי חותם כלל וא"כ ע"כ לר"א אין חילוק בין חבית
אך לכל הפוסקים שכתבו דרב נמי אתי כר"א ואיירי באין
חוזר ומכיר חותמו א"כ הך ברייתא שהתיר בחבית וחמפ"ג
בח"א תיובתיה דרב דלרב בחמפ"ג לא בעי הכר חותם כלל
דהרי חבית דבעי ב"ח בלי הכר חותם איירי ואעפ"כ התיר
בחמפ"ג בח"א וכן קשה לשיטת רוב הראשונים דהיינו שיטת
הרי"ף ובה"ג והר"ת דס"ל דגם ר"א בעי מפתח עם חותם
כדי להתיר כמו שביארתי בארוך בסי' קכ"ה וא"כ לדידהו
חותמו וסתמו היינו שניהם יחד כדי להתיר יין ביד גוי והדבר
קשה דא"כ בציר ומוריים איך הצריך מפתח וחותם דהיינו
חותמו וסתמו והרי קי"ל כרב דחמפ"ג שרי בח"א לבד ואין
חולק על זה:

והנ"ל ליישב לשיטת הראשוני' הלוו דכי נקיט הברייתא'
חותמו וסתמו היינו משום חלוקם דיין דבעי
תרווייהו וא"כ דלגבי ציר ומוריים בחד מהם סגי דהא
כדאיתיה והא כדאיתיה ומינה ל"ק נמי מדברי הרב ל"ם שז"ל
דהך ברייתא אתי כר"א ולהכי הצריך ביין חותם וסתם דהיינו
מפתח ובציר ומוריים בחד מינייהו סגי ור"א דאמר לעיל חוץ
מן היין שאינו משתמר בחב"ח בבר אסיק הש"ס כרבנן אתי
דלדידהו א"כ דגם במפתח וחותם אסור ואי קי"ל לשיטת
הרי"ף אכתי תיקשי לר"י דאמר אף יין משתמר בחב"ח ואסיק

מ"מ דרבנן אתי והרי הברייתא דהכא דאתי כר"א לא מתיר כי אם בחב"ח דהיינו חתמו וחתמו הא ל"ק דלשיטת הרי"ף לא"ר קמא דאמר הכל משתמר בח"א היינו חוץ ממפתח מיהא דלא"ר בתרא כי אמרינן הכל משתמר בחב"ח היינו בשני חותמות גמורים וע"כ אוקמוה כרבנן דר"א גם בחותם עם מפתח מתיר וא"כ הך ברייתא דהתיר בחתמו וסתמו דהיינו מפתח ע"כ כר"א אתי אלא דאכתי קשה לשיטת התוס' דלעיל שחילקו בין חוזר ומכיר חותמו סגי בח"א ואם אינו חוזר ומכיר בעי ב"ח לדידהו לא יתכן לפרש כפרש"י דא"כ ש"מ דלר"א גם בכיר ומוריים בעי הכר חותם וזה אינו לדבריהם כי ע"כ דהם מפרשים הך ברייתא כפירוש ר"ת דדוקא נקט כותי משא"כ גוי ואתי כרבנן ·

ואת זה ק"ל בדברי התוס' שהביאו פר"ת ושוב הביאו פרש"י דהך ברייתא כר"א אתי ור"א נמי בעי הכר חותם והאריכו בזה וקשה שהרי התוס' לעיל דחו שיטת ר"ת שחילק בין גוי לכותי והעלו החילוק בין חוזר ומכיר חותמו לאינו חוזר וא"כ ע"כ לדידהו לפרש הכא בהך ברייתא' כפר"ת דלא כפרש"י וגם לפר"ת ככר אסיק דלר"א לא בעי הכר חותם כלל וא"כ שיטת ר"י דלא כמאן:

והנ"ל ליישב במה שיש לדקדק עוד בדברי התוס' במ"ש ואף לדברי ר"ת שמעמיד הברייתא כרבנן מדרבנן נשמע לר"א וכו' דלמב"ת האריכו בזה מאחר שכתבו דר"ת כתב להדיא דלר"א לא בעי הכר חותם כלל ואי משום דהם ס"ל כרש"י דבעינן הכר חותם תיפשי להו כפרש"י דכותי דנקט ל"ד וכ"ש גוי ולדידיה ש"מ דבעי הכר חותם אך לת"ש י"ל דק"ל דהרי לשיטת ר"י שהיא העיקר בעי הכר חותם ביין ולא בחמפ"ג וא"כ לא אתי לא כפרש"י ולא כפר"ת וע"כ באו להכריח כפר"ת אלא דבנואי דס"ל דלר"א לא בעינן הכר חותם בהא לא ס"ל כוותיה אלא דגם לר"א בעי הכר חותם בחבית דהתיר א"כ י"ל לשיטת התוס' דלעיל דמפרשי כפרש"י דכותי וכ"ש גוי אלא דס"ל כפירוש הברייתא דתני אם מכיר חותמו וסתמו כפירוש היש מקלין שכתבו התוס' בסוף הדיבור דהיינו אם הלך ולא הכיר אסור דיש לחוש שזייפו אבל אם לא הלך אחרי אשר חתמו וישראל שקבלנו מכאן התוס' מותר וכ"ת והרי לשיטת התוס' אין היתר ביין בלי הכר חותם כי אם בשני חותמות ואיך התיר הברייתא בח"א בלי הכר חותם י"ל דמש"ה תני אם נוכיר חותמו וסתמו דמוכח דבעי ב"ח משום חלוקה דיין דכיון דלפירוש זה מתיר סברייתא בשלא הלך גם הוא עם היין בלי הכר חותם לא שרי כי אם בשני חותמות לכן נקיט חתמו וסתמו אע"ג דבכיר ומוריים גם בחד מיגייהו סגי ·

כי מן הבאר יש ליישב עוד לת"ש הרב בדברי הרא"ש שז"ל דהרא"ש שעשה עיקר שיטת התוס' דמחלקי בין חוזר ומכיר חותמו לאינו חוזר ומכיר והרא"ש הביא גם כן פירוש היש מקלין באחרונה נראה דהכי ס"ל א"כ ע"כ לפרש כדרך שכתבתי דלהכי תני אם מכיר חותמו וסתמו משום דגבי יין בלי הכר חותם לא שרי בחותם אחד והך ברייתא כר"א ור"א דאמר חוץ מן היין דאינו משתמר בחב"ח היינו כרבנן וראיתי לתוס' עז' דס"ט ד"ה מאי שכתבו בשם ר"י להתיר בח"א כל שחוזר ומכיר החותם ושוב כתבו ואע"ג דקי"ל כר"א דסגי בח"א בעינן הכרת חותם משום דקשה לן דרב אדרב כדפירשית לעיל וכן משמע בברייתא דתני אם מכיר חותמו וסתמו אלמא בעינן הכרת חותם ואע"ג דר"ת מוקי לה כרבנן וכו' מ"מ מדרבנן נשמע לר"א וכו' ועוד שיש ליישב הברייתא כר"א כדפרשית לעיל לפירוש רש"י ע"ש וקשה דאיך יתיישב פרש"י לפי שיטת ר"י דמחלק בין חוזר ומכיר חותמו דא"כ כ"מ דבחמפ"ג שרי בח"א גם בלי הכר חותם כמו שביארתי לעיל וא"כ תיקשי מהך ברייתא שמצריך הכר חותם גם בכיר ומוריים וכרוחק י"ל כדרך שכתבתי דהיינו פרש"י וכפי פירוש היש מקלין וכי נקיט הברייתא חתמו וסתמו היינו משום יין דבעי ב"ח כיון דמתיר בלי הכר חותם ואינו מספיק שהרי הם הביאו ראיה מהך ברייתא דבעי הכר חותם ש"מ דמפרשי כפרש"י לגמרי ועוד שהרי אח"כ כתבו בשם ר"י שהתיר לבסוף גם בלי הכר חותם דסתם הש"ס חולק לרב ולהברייתא דתני אם מכיר חותמו פירש כפירוש היש מקלין ש"מ דדברי ר"י דלעיל הם בלא פירוש היש מקלין וי"ל דמ"ש ועוד שיש ליישב פרש"י הכוונה דאע"ג דאנן לא ס"ל כוותיה מ"מ מידי פרש"י שמפרש ומצריך הכר חותם לא יצאנו ודאי לחוש לדבריו והוא דוחק וצ"ע ·

ואת זה ק"ל להר"ן דבעינן אי סגי יין בח"א הביא דעות הראשונים וכתב ונראין דברי התוס' שחילקו בין חוזר ורואה חותמו סגי בח"א אבל באינו חוזר ורואה חותמו בעי ב"ח ע"ש וא"כ לדבריו חמפ"ג שרי בח"א גם באינו חוזר ורואה חותמו דאי לאו מאי בין חבית לחמפ"ג וא"כ ע"כ לפרש בהך ברייתא דמכיר חותמו כפר"ת דאתי כרבנן ומדרבנן נשמע לר"א דבעי הכר חותם ביין דאי לפרש"י כ"מ דגם לר"א בעי הכר חותם גם בכיר ומוריים וזה אינו לשיטת התוס' וק"ט שאח"כ הביא הר"ן הך ברייתא ופירש בה כפרש"י דבעי הכר חותם וכתב ולפי דברי התוס' דלעיל הא דבעינן הכא הכר חותם דוקא בח"א אבל לא בשני חותמות אבל אחרים פירשו דאף בכמה חותמות בעינן הכר חותם יע"ש וקשה לשמוע דאיך יתכן שיטת התוס' עם פרש"י וקשה לזוגם דא"כ תיקשי מהך ברייתא לרב דהתיר בחמפ"ג בלי הכר חותם כי ע"כ צ"ל להכריח שדעת הר"ן כשיטת הרי"ף דבעי מפתח וחותם וכ"כ בת' יכין ובועז סי' קו"ט וא"כ צ"ל דמפרשי כפרש"י ונקיט חתמו וסתמו משום חלוקה דיין דבעי מפתח וחותם א"ק להב"ח בת' החדשות סי' נ"ב והפר"ח בסי' קי"ח וכ"כ בת' בית דוד חו"ד סי' ע' דכתבו דהר"ן דעתו כשיטת התוס' לדידהו ודאי קשה וצ"ע :

ומ"מ הנה נתבאר דשיטת התוס' ר"י ור"ת דלא בעי הכר חותם דאע"ג דבתחילה הצריך ר"י בשולח הכר חותם שוב הדר ביה והעלה דסתמיה דש"ס ס"ל דבכ"ג לא בעינן הכר חותם והברייתא דאם מכיר חותמו מפרשי לה דאם חזר על חותמו ולא הכירו אסור ואח"כ דאם לא חזר על חותמו שרי והרא"ש הביא דעת ר"ת והוא ולא הכריע דאי ס"ל כר"ת לא בעי הכר חותם ואי ס"ל כהוא בעי הכר חותם ושוב הביא הברייתא דאם מכיר וכתב שני הסברות דאיכא מ"ר מהך ברייתא דבעי הכר חותם וזה דאם עשאו ולא הכירו אסור דאיכא ריעותא אבל בשולח לא בעי הכר חותם וגם בדבריו אלו יש לברר דסברא ראשונה הוא לפי סברת הוא דבעי הכר חותם וסברה שניה הוא לדעת ר"ת אלא דבהך ברייתא אינו מפרש כר"ת דאתי כרבנן אלא כפרש"י דאתי כר"א ומפרשה כדעת היש מקלין והרי גם בכאן לא הכריע וראיתי להטור בסי' קי"ח שהביא דעת ר"ת ודעת הוא וכתב וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש נראה דס"ל דהכריע כהוא שהביא באחרונה וקשה דשם בסי' קכ"ט כתב אבל לפי מ"ש ר"ת דסגי בחותם אחד וכו' וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ודבריו סתראי בינהו ושוב ראיתי להב"ח והפרישה שנרגשו בזה ותירצו דשאני הכא דהוי דומיא דהמפקיד דחוזר ורואה חותמו דסגי בח"א דגם הוא מודו לר"ת בזה דסגי בח"א וזה דוחק וגם דקשה להכי שכתב בסי' קכ"ט ומ"ש וכן יראה מדברי א"א הרא"ש בפ' א"מ נראה שהוא נוטה לדעת ר"ת וכו' נראה שהבין בדברי הרא"ש שמסכים עם סברת ר"ת וקשה

וקשה מת"ש הטור בסי' קי"ח שהסכים להא וצ"ק שראיתי בקיצור פיסקי הרא"ש בפ' א"מ סי' י"ר שכתב המפקיד יין ביד גוי מותר בח"א וביד חאד צריך שני חותמות והשולח יין ביד גוי בחביות של חרס צריך שני חותמות שיודיע לישראל צורת החותם וגם שיודיע לגוי שהודיע לישראל ודבריו סתומי' דכיון דפסק כר"ת למה הצריך בשולח ב"ח ועוד דבב"ח למה צריך שיודיע לישראל והיה כ"ל להגיה או שיודיע וכו' והיינו בח"א אך כדי ליישב דאיך פסק את שתיהם כ"ל להגיה דתיבות ב"ח הוא יתר ומ"מ הנה בכאן הורה דדעת אביו הרא"ש כר"ת הפך מ"ש בסי' קי"ח לכן כ"ל דדעת הטור כדעת הרא"ש לחוש לב' הסברות דבחסור בעי ב"ח וגם בשולח דאינו חוזר ורואה חותמו בעי ב"ח וא"כ מ"ש בסי' קוה וכ"כ מדברי א"א הרא"ש היינו דחשש לשני הסברות ותו נ"ק מת"ש בסי' קכ"ט אך בת' תשב"ן ח"א סי' ס"ו ראיתי דהסכמת הרא"ש כהיש מפרשים ·

אלא דאכתי ק"ל להטור בסי' ק"ל שפסק כהיש מקלין דלא בעי הכר חותם בשולח והרי בסי' קוא פסק כהוא דבשולח דאינו חוזר ורואה חותמו בעי ב"ח א"כ ש"מ דבעי הכר חותם דאי' לאו בעינן ב"ח וגם הב"ח והפרישה בסי' קכ"ט כתבו כדעת הטור והרא"ש שפסקו כדעת היש מפרשים וגם למ"ש דחשש לשני הסברות מ"מ כ"מ דבעי הכר חותם בשולח ואיך פסק בסי' ק"ל דלא בעי והנ"ל ליישב לזה דגם להא אין הטעם דבעי הכר חותם אלא דמרתת הגוי דבמפקיד דעתיד לחזור על חותמו מרתת הגוי לזייף שמא יכיר הישראל זיופו משא"כ בשולח וא"כ כ"מ דבמפקיד דחוזר ורואה פקדונו שרי אף אי לא חזר להכיר חותמו דעכ"פ מרתת הגוי וא"כ דלא בעי הכר חותם ויש סמך לזה בדברי הרא"ש דתחילה כתב דעת ר"ת וא"כ דעת הוא ש"מ דקאי כוא דהחילוק בין חוזר ומכיר חותמו לאינו חוזר ושוב בעינן הכר חותם הביא תחילה דעת הסוברים דבעי הכר חותם ושוב דעת המתירין בלי הכר חותם ולמה שנתבאר קשו אהדדי אך לה"ש נ"ק שגם דעת היש מפרשים ל"מ דבעו הכר חותם ומ"מ הנה נתבאר שגם דעת הרא"ש והטור דלא בעי הכר חותם גם הב"י בסי' ק"ל כתב בשם התרומה וסמ"ג כן וכן הסכים הרשב"א בת"ה דקי"ח ורקמ"ב ע"ש וק"ל בת' יכין ובועז ח"א סי' קי"ט שכתב בשם הרשב"א שגם בחב"א בעינן הכר חותם ואי לאו אסור ע"ש וצ"ע דאדרבא דברי הרשב"א ברור אללו להתיר בלי הכר חותם:

אך ככר נתבאר דרש"י חולק לזה ובעי הכר חותם גם בחמפ"ג גם הרמב"ן בחידושיו כתב דמהך ברייתא שמעינן דגם בב"ח בעי הכר חותם ובשולח צריך להודיע ענין חתימותיו כדי שיכיר והביא בשם הראב"ד דבשולח לא מהני כמה חותמות והודעה כי אם כתיבת אותיות דאינו יוצא מתחת יד גוי ע"ש ונראה דגם בחמפ"ג מנרכי הכר דהרי מהך ברייתא למדו כן והברייתא הצריך גם לציר ומוריים וכן דעת הרא"ה בבדק הבית דקו"ט ורקמ"ב ע"ש וראיתי במשמרת הבית דקו"ט שהשיב להרא"ה דהעיקר כשיטת ר"ת דלא בעי הכר חותם דא"כ תשוי לכל העולם טועים שהרי בשר המסומן במקולין באותיות פעמים כותבין ראשי פרשיות פעמים אותיות פיגמים סימנים אחרים של כתיבה לצולם היינו צריכין שיהא שומר יושב ומשמר וכו' ע"ש וק"ל דהא ל"מ דבכתיבת אותיות דאינו יוצא מיד גוי לא בעי הכר חותם ובעין מ"ש הראב"ד בשולח דלא מהני כי אם כתיבת אותיות ·

וגם הרשב"א הביא דברי הראב"ד אלו בת"ה דקמ"ב ותו מאי ק"ל כאן להרא"ה גם דעת הר"ן נראה שכתב דעת הסוברים דבעי הכר חותם ודברי הראב"ד

באחרונה ובלשון אבל גם ראיתי להרוטבא שהביא דעת ר"י דבעי הכר חותם ולר"ת לא בעי והסכים כר"י דאף בכמה חותמות בעי הכר חותם ע"ש וזה שכתב בשם ר"י היינו דעת ר"י דמעיקרא דס"ל כרב דלקמן ומפרש כי"מ בין חוזר ומכיר חותמו לאינו חוזר כמ"ש התו' בשמו דס"ט ד"ה מאי ·

א"ק כמ"ש דגם בשני חותמות בעי הכר שוה הפך דעת ר"י שפירש דרב דבעי בחבית ב"ח היינו בשולח דליכא הכר חותם ונ"ל שפסק כר"י דבעי הכר חותם אבל לתירוץ הקושיא דרב אדרב לא ס"ל כוותיה כמבואר שם בחידושיו לרב"ט וא"כ הכר חותם לאו נוכח קושיית דרב אדרב יליף לה אלא מגופה דברייתא דאם מכיר חותמו וא"כ גם בשני חותמות וגם בחמפ"ג בעי הכר חותם אלא שהביא דעת רי' שגם הוא ס"ל דבעי הכר חותם ומיהו ק"ק דטפי הי' לו להביא דעת רש"י והרמב"ן שמסכי' עם כל סברתו משא"כ כדעת ר"י גם הסמ"ק ס' י"ב הצריך הכר חותם גם הא"ח ב"י בה' י"ב כתב בשם ת' הר"ש דבעי הכר חותם והב"י בסימן ק"ל פסק להתיר דלא בעי הכר חותם וקשה דלמה שנתבאר אדרבה דעת רוב הפוסקים להחמיר ואף אם לא נתגלו לו קשה הדבר לדידן להתי' כח"ג וכ"ש כיי"ב דהחמירו בו טפי מאיסורי תורה כמ"ש מור"ם בת' סי' כ"ד ושוב מצאתי סמך להתיר כדעת הב"י במאי דק"ל להרי"ף והר"מ בפי"ג מהל' מ"א שהשמיטו הך ברייתא דאם מכיר חותמו וסתמו דאף לפירוש היש מקלין שפירשו דהיינו אם חור ולא הכיר אסור וא"כ דאינו צריך לחזור על חותמו עכ"פ הו"ל להביאה דאם חור על חותמו ולא הכיר אסור כי ע"כ ע"כ שדעתם דהך ברייתא לרבנן אתי כפר"ת ודוקא לרבנן דמחמרי בעי הכר חותם משא"כ לר"א דקי"ל כוותיה וכיון שגם הרי"ף והר"מ מדעת המתירים בודאי דהכי נקטינן בדיעבד ודעת הרשב"ם סימן ש"ה דבעינן הכר חותם וכ"כ בת' יכין ובועז ח"א סי' קי"ט :

סימן קמ"ה והיכא שנמצא החותם מקולקל כתב הב"י בסימן ק"ל דהמרדכי בפרק א"מ ובפר"י התיר וסמ"ג וסה"ת אסרו אלא א"כ שישראל יוצא ונכנס וכתב בתה"ד סי' ר"ה דאפשר דלא פליגי דהיכא דנתקלקל בענין דניכר ע"י אדם בכוונה נעשה אסור אבל היכא דלא מוכח מילתא דע"י אדם בכוונה אלא י"ל דע"י טילטול או בהמות או תינוקות שלא בכוונה שרי ע"ש וכן פסק בת"ח כלל נ"ב ובמפה סי' ק"ל ס"ח ע"ש ואני תמיה בחילוק זה שהרי הסמ"ג אחר שסיים זה כתב וכשהחותם שלם צריך שיהיה חותמו לכסוף לאחר שהוא בא כמו שתחלק שם בפ' א"מ בין מכיר חותמו לאין מכיר חותמו וכו' הנה מבואר שהסמ"ג קאי כשיטת רשי' בעז דל"א גבי הא דתני אם מכיר חותמו וסתמו מותר דבעינן הכר חותם ובלא"ה אסור וא"כ כי ליכא הוכח נמי שנשבר ע"י אדם היכי לישתרי והרי נתקלק' החותם ואינו יכול להכיר החותם כדי להתיר ובודאי דבכ"ג אסור כיון דבעינן הכר חותם וליכא וע"ק שהביאו דברי המרדכי בפ' ר"י בשם ת' הר"ש מדעת המתירים ורואה אני שהוא מדעת האוסרי' דאף שהביא התו' דטהרות דתני אפילו מצא הפקק פתוח והחותם מקולקל טהור וכתב וכ"ש ביין נסך סיים ול"ד למפקיד דצריך חותם ע"כ ודבריו כתוחים וחתומים וכ"ל דכ"ל דצריך הכר חותם והיינו דק"ל איך יתכן להתיר בנשבר החות' והרי גם בעודו קיים בעינן הכר חותם להתיר כדתני אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואי לאו אסור כ"ש בנשבר החותם דלא שייך הכר חותם וריעותא לפנינו שנשבר שבודאי דאסור ותירץ לזה דדוקא במפקיד או שולח ביד גוי דליתיה ברשות ישראל בעינן הכר חותם משא"כ בהך תו' דמניח כלים בחלוני בית המרחץ דכל חלון הוא מיוחד

לתי שמניח שם כליו לרחוץ והרי כרשותו לגמרי וכבי האי לא בעינן הכר חותם וכן בכ"ר שהיה היין בבית ישראל והחשש אם נכנס הגוי דהוי כספק ביאה דהוי ספק קיל לא בעי הכר חותם וטוב. מצאתי כן להדיא להר"ש בפה"מ בפז' דטהרות מז' שהביא הך תו' וכתב דכ"ש גבי יי"נ דשרי והקשה מהא דתני בעז' דל"א אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואי לאו אסור ותירץ דיש לחלק דבמפקיד ביד גוי וכו' ע"ש הרי דלא התיר בנתקלקל החותם כי אם בבית ישראל וגם לא הניח הישראל לגוי לשמור ובלא"ה אסור מטעם דבעינן הכר חותם עכ"פ וליכא וגם מצאתי באורחות חיים כ"י ה' יי"נ שהביא ת' אחרת להר"ש שכתב לחלק כבה"ג והרי הסמ"ג וסה"ת שאסרו אינו אלא בשולח ביד גוי או מפקיד בבית גוי ובכי האי הלא גם הר"ש שהביא המרדכי אוסר וא"כ תימה להתה"ד דאיירי במפקיד בבית גוי איך הביא דעת הר"ש שהביא מרדכי בפ' ר"י שמתיר ולמ"ש אוסר וגם איך הביאו מכת המתירים ואינו אלא מכת האוסרים וגם דעת הא"ח שהביא דבריו בסתם ש"מ דהכי ס"ל ועיקר חילוק התה"ד לא יתכן כיון דהטעם הוא דבעינן הכר חותם וליכא וא"כ מ"ל אם יש לתלות אם נעשה ע"י אדם או לא והרי חותם לא התירו כי אם בהכר חותם לבד וגם בדברי הסמ"ק ה' יי"כ והמרדכי ואגודה בפ' א"מ ק"ל שאחר שתעלו דכי סגי בא"א היינו כשהכיר חותמו ובלא"ה אסור בא"א כתב דבנתקלקל החותם יש מרמין לטהרות דטהור וא"כ י"ל כ"ש ביי"נ ע"ש ולא ידעתי איך יתיישבו הני תרי ליסני דאי גם בלי ריעותא אסור כל שלא הכיר או לא הלך לראות החותם איך יהיה שרי בנתקלקל ולהמרדכי ואגודה יש לומר דקיימי בשיטת הר"ש שהביאו בפ' ר"י דמחלק דבמונח בבית ישראל לא בעי הכר חותם ולהכי התירו גם בנתקלקל וסמכו למ"ש בשם הר"ש בפ' ר"י אך הסמ"ק שלא הביא ת' הר"ש איך כתב שני דינים אלו בסתם דקשה לזוגם ואולי שלוה כתב יש מרמין לטהרות וכו' וכוונתו ואכן לא ס"ל הכי כיון דבעינן הכר חותם והם שהתירו היינו דלא בעו הכר חותם כשיטת ר"ת שכתבו התוספו' דל"א ד"ה השולח אך להכי והתה"ד שכתבו דהסמ"ק ומרדכי מתירים קשה מכל מ"ש באופן דלעיקר הדין איני רואה כד התר להנא החותם כסבר ראף לדעת הפוסקי' דלא בעו הכר חותם ופסק הש"ע כן מלבד שכבר ביארתי דבקושי יש להתיר כיון שפסק הש"ע כן שהרי דעת רוב הפוסקים לאסור ומ"מ גם לדבריהם דיינו להתיר כשהחותם שלם דליכא ריעותא אבל בנתקלקל כמאן דליתי' דמי ואיך נתיר בלי חותם וראיה שהרי אף לשיטת ר"ז דלא בעי הכר חותם כתבו התו' בעז' דס"ט ד"ה מאי דאם הלך ולא הכין החותם כמו שעשאו או שכח איך חתמו ואינו יודע אם הוא כמו שחתמו ע"ש ונתקלקל החותם לא עדיף משכח היאך היה החותם שחתם כי ע"כ התר זה דנתקלקל החותם הוא תימה בעיני והדבר צ"ע :

שוב ראיתי להרב פר"ח מטה אהרן ח"ב סי' ג' שהביא דברי התה"ד והקשה מה"ש בתשובת הר"ש ול"ר למפקיד דצריך חותם נראה דאוסר במפקיד אצל גוי ותירץ דכוונתו דאי שרי בנתקלקל למה הצריכו מעיקרא חותם ולז"א דל"ר שול דחותם בעי וכי נתקלקל תלינן שנעשה בלי זיוף אדם ע"ש ·

ואה"נ אין זה מתיישב בדברי הר"ש ועל הכל שלא ראה דברי הר"ש בפז' דטהרות שהקשה מדקול דבעינן הכר חותם ותירץ דה"ד במפקיד ביד גוי וכן מבואר בת' אחרת להר"ש הובאה באורחות חיים ולירא' האריכות לא הבאתיו גם ראיתי שכתב דהר"ש לא גרים כגירסת שלנו והמפתח פתוח אלא הפתח פתוח וכו' וצ"ע שהרי הר"ש בפז' דטהרו' גרים והמפתח פתוח ועוד דע"כ במפתח איירי שהרי כדין זה דמניח כליו בחלון של אולייריין תנן בפז' דטהרות מז' וחכ"א עד שיתן לו מפתח או חותם או שיעשה סימן הרי דבלי מפתח או חותם כבר נטמאו וא"כ כי תני בתו' פתח פתוח וחותם מקולקל היינו על התר מפתח וחותם :

סימן קמ"ו וצריך לברר אי מפתח חשיב חותם בחמפ"ג דסגי בח"א ואתמ"ל

דחשיב אי גם במפתח של עץ חשיב חותם כיון דבקל יכול לזייפו א"ר ל"ש ·

הנה בעז' דל"א תני ומפתח וחותם ביד ישראל ר"א מתיר וקי"ל כר"א לכ"ע ויש בענין זה כמה שיטות להראשוני' ולכולהו כי תני מפתח וחותם היינו מפתח או חותם כפרש"י וכ"כ התו' שם ד"ה ותרווייהו ואית דגרסי כן לסריא או חותם ולדידהו ש"מ דמפתח חותם גמור אך לשיטת הרי"ף וכה"ג והר"מ ושאר פוסקים דמפרשים מפתח וחותם שניהם יחד הוא שהתיר ר"א לדידהו יש לצדד דאה"נ דמפתח אינו חותם גמור להתיר בחמפ"ג במפתח לבד אלא דבהכית דעכ"פ איכא חותם והחמירו דלא תיסגי להו בח"א התיר ר"א בכירו' מפתח אצ"ג דאינו חותם גמור א"ר דגם לדידהו מפתח נ"כ חשיב חותם גמור ולבאור' כד זה היה ראוי לתפוס עיקר דלא לאפושי במחלוקת וגם דאין הספק בשיטת הרי"ף מוכיח מידי ודאי של שאר פוסקים דמבואר דמפתח הוי חותם גמור אלא שראיתי להט"ז בסימן קי"ח שכתב דמפתח אינו כחותם ש"מ שהבין בפשוט בשיטת הרי"ף דאינו חותם גמור והדבר קשה מנ"ל לאפושי במחלוקת שוב ראיתי להרב פני יהושע חו"ד סי' ז' שתמה להטור בזה דמנ"ל לאפושי במחלוקת בחינם כיון דגם לשיטת הרי"ף והרשב"א י"ל נ"כ דהוי חותם גמור וגם הביא ראיה מהשגות הראב"ד בפי"ג מהלכו' מ"א ה"כ שמבואר מדבריו דאם היה המפתח ביד ישראל שרי ש"מ דמפתח הוי כחותם גמור וא"כ הו"ל דעת הטור דעת יחיד גם כתב דטרח וחפש בדברי הרשב"א בת"ה ולא מצא שכתב דמפתח לחוד לא הוי כחותם גמור ואולי בת"ה סקנר הוא עכ"ל את"ד שוב נתיישבתי בדבר וראיתי דהעיקר כדברי הט"ז דמפתח לחוד לשיטת הרי"ף אינו חותם גמור חדא שהתו' בסוגיין ד"ה ותרווייהו הקשו איתור דר"י סבר כר"א ומפתח וחותם דתני בברייתא ר"ל תרווייהו ותירצו דמשמע ליה לש"ס דמפתח או חותם קאמר מדלא תני ב' מפתחות או שני חותמות ע"ש וכ"כ הרא"ש בפסקיו והשתא ק"ל לשיטת הרי"ף דמפרש מפתח וחותם דהיינו תרווייהו א"כ ליתני ב' מפתחות או שני חותמות וכת' דאה"נ דלר"א מפתח כחותם אלא דרבנן ס"ל דמפתח אינו כחותם ולהכי אסרי דבעו ב"ח גמורים ואכן קי"ל כר"א אכתי קשה ליתני שני מפתחות ולישמועינן ריבותא דר"א דכחא דהתר עדיף ותו דלא"ר דפליגי ר"א ור"י אי יין משתמר בחב"ח ואסיק הש"ס דאתו כרבנן ש"מ דלר"א בכ"ג אסרי רבנן גם בשני חותמו' גמורים א"כ תיקשי לדידיה דליתני ומלאהו יין וחתום בשני חותמות ולמכ"מ נקיט מפתח וחותם אלא ודאי לאשמועינן דאע"ג דמפתח אינו חשוב חותם לכ"ע מכשיר ר"א הכא בצירוף החותם עם המפתח ומינה ש"מ דמפתח אינו כחותם לשיטת הרי"ף עוד יש להכריח דהא פליגי ר"א ור"י אי יין משתמר בח"א דלר"א אינו משתמר ולר"י משתמר ולשיטת הרי"ף ע"כ דבח"א מלבד מפתח קאמר דהרי אסיק דר"א כרבנן ור"י כר"א וקשה דא"כ איך איפליגו אי סגי בח"א והרי כיון דמפת' חותם גמור א"כ הו"ל לאפלוגי אי יין משתמר בשני חותמות כיון דאין חילוק בין מפתח לחותם וכ"ת דלא"ר קמא כי פליגי רבנן עליה דר"א היינו דס"ל דמפתח אינו חשוב ולר"א הוי חותם וא"כ רבי אליעזר דקאי כרבנן שפיר קאמר הכל משתמר בח"א דלרבנן אין המפתח חשוב חותם בלל אכתי קשה לר"י

דנקיט

דנקיט אפילו יין משתמר כח"א דאתי כר"א וכיון דלהרי"ף בהדי מפתח קאמר א"כ לימא כשני חותמות דלר"א הוי כ"ח גמורים ורוחק לומר דאיירי דנקיט ר"א הכי נקיט נ"כ ר"י סכי שום ניתן ליאמר אי לו היה לנו שום הכרח כדעת ר"א דמפתח הוי חותם גמור אבל כלא"ה מנ"ל למשוי דברי ר"י דנקיט שלא כדיוק הכי אבב דברי ר"א כר פלוגתיה ואדרבא נימא דלכ"ע מפתח אינו חותם אלא דר"א מתיר במפתח בצירוף חותם אע"ג דאינו חותם גמור גם מ"ש הרב דטרח ואיפש כת"ה ולא מצא דסובר דמפתח אינו כחותם רואה אני מדבריו להדיא דס"ל הכי מת"ש וז"ל וקולו של ר"א דעביד מפתח אחד עם חותם כשני חותמות ואע"פ שאפשר לזייף המפתח ולא יהא ניכר אפ"ה דס"ל לר"א דכולי האי לא טרח וכו' ואי מפתח חשיב ליה ר"א חותם גמור מאי קולא איכא הכא והנראה כדעת הרשב"א דכי שרי כח"א כחתפ"ג וכחכ"א כחכית ה"ט דעל ידי החותם ניכר הזיוף דאע"ג דכל פתיחה יפה שאין דרך העולם לעשות וכן קשר משונה חשיבי חותם מ"מ אפשר לעשות הכר כטביעות עין כחותם ההוא דאם יזייף הגוי יתכן להכיר הזיוף ול"מ לדע' הסוברים דבעינן הכר חותם דלדידהו גרע סימן המפתח אלא אף לדעת הסוברים דלא בעי הכר חותם מ"מ כיון דיתכן להכיר הזיוף על ידי טביעו' החותם שעשה מרתת הגוי ואינו מזייף ומה"ט התירו דלא בעי הכר חותם דחזקה שאינו מזייף וגם כשולח לחבירו מרתת הגוי שמא יודיע ככתב לישראל ענין החותם ויכיר הזיוף משא"כ במפתח דאינו ניכר הזיוף לא מרתת הגוי ולא חשיב חותם כי אם היכא שיש מלבד המפתח חותם דכוליה האי לא טרח וכך דייקי דברי הר"מ שכתב בפי"ג מה' מ"א ה"א וז"ל ואם היה דר בחצר אחרת לא יצא עד שיסגור הבית ויהיה המפתח וחותם בידו ואינו חושש שמא זייף הגוי המפתח ויש לדקדק לדעתו דקאי כהרי"ף דבעי מפתח עם חותם דבחותם בגיד אסר בשתיה כה"ט א"כ פתח בתרי במפתח וחותם וסיים כחד ואינו חושש שמא זייף המפתח והו"ל המפתח והחותם אכן לת"ש א"ש דדיכותיה דר"א להתיר במפתח במקום חותם שני אף שאינו ניכר הזיוף וכדברי הרשב"א וגם ראיתי להרמב"ן בחידושיו שכת' כדברי הרשב"א אלו כדעת הרי"ף וכה"ג וכן כתב נ"כ הר"ן בהל' דקולו של ר"א דהתיר במפתח אע"פ שאינו ניכר הזיוף וכן מבואר כן בדברי הרשב"א שהקשה לשיטת הרי"ף מת"ש בפ' כל כתבי התיר ר"ח לבית רבי יין הבא בקרונות של גויים בחותם אחד ולא ידענא משום דסבר לה כר"א ותירץ דהתם נמי מפתח היה בידם של בית רבי וכו' דכל שאין שם שני חותמות אע"פ שיש מפתח וחותם חותם אחד סתם קרי ליה ע"ש ואי מפתח חשיב חותם גמור אכתי תיקשי איך אמרו בחותם א' דהא איכא כ"ח גמורים אלא ודאי מפתח אינו חותם אלא דאפ"ה מהני היכא דאיכ' חותם אחד וכ"ת דשני מפתחות לא מהני וכ"כ להדיא בתשמר' הבית דשני מפתחות לא מהני במקום חב"ח ע"ש ואי חשיב חותם א"כ שני מפתחות אמאי לא מהני במקום ב"ח אלא ודאי כת"ש ותימה להרב שכתב דטרח ואיפש ולא מצא והא לא צריכה רבה גם הראיה שהביא מהשגת הראב"ד דמפתח לחוד ביד ישראל הוי חותם גמור קשה שהרי הראב"ד מדלא השיג להר"מ במאי דבעי ב"ח ש"מ דגם הראב"ד אזיל בשיטת הרי"ף דבעי ב"ח וכ"כ הראשונים כדעת הראב"ד וכ"נ מבואר מהשגת הראב"ד שם בפי"ג ה"ט שמבואר דס"ל דיין בחותם אחד או במפתח לחוד אסור בשתיה ומותר בהנאה אע"ג דאיירי בגוי ובמפקיד וא"כ תיקשי איך יתכן שיתיר הראב"ד בה"כ יין במפתח לבד בשתיה כי ע"כ ע"כ דהראב"ד על דברי הר"מ אתי דהצריך מפתח עם חותם לשתי' וא"כ כי שהתיר במפתח ביד גוי דאמר

אחוז לי סמפתח נמי איירי היכא דאיכא ביין חותם אחד דבי' אסר לעיל כלא סבר הפתח או מסר סמפתח ביד גוי בחתום היין נ"כ אסר וא"כ כי דייקת דהתיר הראב"ד במפתח ביד ישראל היינו נמי בחתום היין חותם אחד ותו ל"מ מידי דס"ל דמפתח הוי חותם גמור :

והנה אמת דפשט הך סוגיא דלא מסר לה אלא מסירת המפתח נראה דמתי' גם בלי חותם כלל אך דברי הר"מ שכתב דין זה גבי הדין דשרי במפתח עם חותם נראה להדיא דאיירי היכא שהיין חתום בחותם אחד אך ממקום אחר היה נ"ל להכריח כדעת הראב"ד דס"ל דמפתח הוי חותם גמור מת"ש בה"ט א"א זה שיבוש אלא או שיחד קרן זוית והמפתח בידו ע"כ הנה מבואר דלהתיר בשתיה בעי מפתח עם חותם אך להתיר בהנאה בגי בח"א או במפתח לבד ואי מפתח אינו חותם כלל אלא דמצטרף עם החותם להתיר א"כ תיקשי איך התיר בהנאה במפתח לבד דהוי באילו אין כאן חותם כלל אלא ודאי דמפתח הוי חותם גמור להראב"ד ס"ר דהא נמי ל"מ שראיתי בחידושי הרמב"ן לע"ז שכתב בשם הראב"ד שיטה אחרת שאינה בדרך שיטת הרי"ף דר"א ודאי מתיר במפתח או חותם ופסקו אימוראי קדמאי כוותיה וכי קיל עכשיו דבעי ב"ח היינו גזיר' אימוראי בתראי והיינו מ"ש בע"ז דס"ט מ"ט לא מותבינן חמרא בידי גוי ותירצו משום שיכא ופירושו משום גזירת שיכא לא קיל כר"א ובעינן ב"ח ע"ש נהגא דאע"ג דלדין קאי בשיטת הרי"ף מפרש הברייתא דתני ומפתח וחותם בידו דהיינו או חותם כפירוש החולקים להרי"ף ולפירוש זה אין ספק דמפתח הוי חותם גמור כיון שמתיר יין במפתח לבד והרי אין הספק חשיב חותם כי אם לשיטת הרי"ף דמפתח וחותם שניהם יחד והרי הראב"ד אינו משיטת' בזה כדי להכריח מדבריו כלום וכבר נתבאר דלשיטת הרי"ף נראה ברור דמפתח אינו כחותם וכן מבואר בתשב"ץ ח"א סי' ס"ו שכתב דב' מפתחות אינן כב"ח דדוקא בצירוף חותם הוא דמהני מפתח לשיטת הרי"ף והר"מ וכ"כ בת' יכין ובועז ח"א סי' קט"ו וק"ד וכ"כ בת' הרשב"א ח"ג סימן ל"ו :

באופן דלפי שמעינן דלפרש"י ור"ת ודו' וכל דקיימי בשיטתם שמפרשי' מפתח וחותם דהיינו או חותם מפתח דינו כחותם ולשיטת הרי"ף לא מהני כי אם כדאיכא חותם וסבה אמת שקשה לשיטת התוס' דמחלקי בין מפקיד דחוזר ורואה חותמו לאינו חוזר וכן לפרש"י והתו' דס"ל דבעו הכר חותם כמו שביארתי בסי' דלעיל א"כ תיקשי היכי תני הברייתא ומפתח וחותם ביד ישראל ומפרשים דהיינו מפתח או חותם ובמפתח בלי חותם שרי דלא שייך ביה הכר חותם וכמ"ש הרמב"ן והרשב"א והר"ן :

וראיתי כת' בנחל ברק סימן קי"ו שנרגש מזה וכתב ליישב דכי תני מפתח וחותם היינו דבהפתח בעי חותם אבל בחותם שני בלי מפתח ע"ש וקשה שהרי מת"ש התוס' ד"ה ותרוייהו וז"ל מדלא קאמר שתי מפתחות וכו' והרי לעיל מזה העלו התוס' דבחוזר ומכיר החותם סגי בח"א ובלא"ה בעינן ב' חותמות ואי מפתח בלי חותם דליכא הכר חותם לא מהני תיקשי ב' מפתחות היכי שרי במקום ב"ח והרי בעינן הכר חותם וליכא והנ"ל ליישב שראיתי בהריטב"א בחידושיו שכתב בשם קצת רבנים דכי מהני מפתח במקום חותם היינו במנעול חדש משא"כ במנעול ישן ע"ש וא"כ י"ל דלפ"ר דבעינן הכר חותם כי מהני מפתח היינו במנעול חדש דאי אפשר לזייף ואי זייף מכיר הזיוף א"כ י"ל גם במנעול ישן והניח סימן בפנים במקום שפותחת כגון קצת שעוה דאי יזייף יכיר השעוה ויכיר הזיוף ובכה"ג הוא שהתיר במפתח כנ"ל ליישב בדוחק :

נמתך

ומתוך דברי התשב״ץ ח״א סימן ס״ו למדתי תירוץ אחר שכתב וכתוס׳ תירצו דכי סגי מפתח או חותם היינו בישראל שחתמו וחוזר ורואה חותמו וכו׳ ולפי זה היה ראוי לומר דבשני מפתחות או אפילו בחותם אחד כל שחוזר על מקום הנעילה וכו׳ וקשה שני מפתחות למה כיון דלדידהו במפתח או חותם לבד מהני אכן נראה שהרב מוה׳ וכתב ליישב דמפתח היינו במפתחו׳ דחשיבי כב׳ חותמות וכב׳ חותמות לא בעי הכר חותם אכן ראיתי להרז״בם סימן תל״ח שכתב דלדברי רוב המפרשים דס״ל מפתח או חותם קאמר יין הסתמר בח״א או במפתח אחד ע״ש ולדבריו לא שייך לתרץ תירוץ התשב״ץ וה״ל כדרך שכתבתי ויותר נכון בעיני ליישב לזה דכי בעינן הכר חותם היינו בחותם שהוא נתון על גוף הכלי שיש בו יין או בשר כשר אבל במפתח עדיף טפי מחותם דלא בעי הכר חותם דהרי בשני חותמות קי״ל דלא טרח ומזייף בלי הכר חותם. לפי שיטה זאת וא״כ יין הנתון בבית עם מפתח לא טרח לזייף דלא ידע אם היין נ״כ חתום ושמא אין בידו לזייף ועל הספק אינו מזייף המפתח כיון דגם אחר הזיוף אינו ברור לו אם יכול ליקח ולהחליף ולא מעייל נפשיה לספק במקום זייוף ועפ״י דרך זה י״ל דהתשב״ץ והרז״בם לא פליגי דהרז״בם מיירי דאינו ידוע לגוי אם החביות פתוחות או סתומות ולכן סגי במפתח אחד והתשב״ץ איירי דידוע לו דהחביות פתוחות בכי האי בעינן ב׳ מפתחות:

שוב ראיתי להרב פני יהושע חו״ד סי׳ ז׳ שחילק כן משם גדול אחד מהר״א כהן והוא ז״ל הרבה להשיב בראיו׳ דאין חילוק בין ידע הגוי שיש בו יין ע״ש ואנכי הרואה עמדתי על כל ראיותיו ול״ת כמו שירא׳ המעיין ולירא׳ת האריכות סמכתי על המעיין וסברת מהר״א כהן ניתן ליאמר כדרך שכתבתי ומכאן קצת סמך לזה׳

כי מן הבאר יש ליישב דברי הטו״ר דבסי׳ קי״ח כתב בסתם דמפתח אינו כחותם והרי הרא״ש הסכים לדברי התו׳ זולת מפני המנהג וכ״כ גם דעת הטו״ר בסימן קכ״ט שכתב דהרא״ש הסכים לפר״ת ומ״מ נהגו להצריך ב״ח ואין להקל הרי נראה דמצד המנהג החמיר ואיך סתם כאן כשיטת הרי״ף וב״ת דמ״מ מפתח אינו כחותם הוא לדעת הרשב״א וכן מטין דברי הבו׳ אבתי קשה דהו״ל להביא דעת החולקי׳ דמפתח הוי כחותם וגם בסימן קל״א כתב דלר״ת סגי במפתח לבד וע״ש בדרישה שהרב מוה׳ לכן נ״ל דהטור הוקשה לו לשיטת התוס׳ איך יתכן להתיר במפתח לבד כל דלא שייך ביה הכר חותם וא״כ לא תרתת הגוי גם כי יחזור על חותמו ומזה הכריח דלהתוס׳ חותם סגי בלי מפתח אבל מפתח בעי חותם א״כ דמפתח דהתיר להתוס׳ היינו במנעול חדש דלא שכיח וכיון שדעתו בסתם תוס׳ דלא כר״ת א״כ אין היתר במפתח לבד ולכן סתם כאן דמפתח אינו כחותם כדברי הרשב״א דגם להתוס׳ רינא הכי וזולת לר״ת שהם דברי יחיד ולא חש להזכיר סברתו כאן כיון שהזכירם בסי׳ קל״א וזהו שכתב אחר שהביא דעת התוס׳ מפתח וחותם הוי ב״ח ע״ש נראה דמפתח לבד אינו כחותם ומ״מ רואה אני שאין דברי ר״ת דברי יחיד שהרי גם התוס׳ דבעו טעם דתרתת הגוי דבל״אה בעי ב״ח והיינו דעת רו׳ כתבו התוס׳ כעז׳ דס״ט ד״ה מאי דאע״ג דלרב צריך להלן כבך אכן לא קי״ל הכי דשתמיה דס״ם ס״ל דר״א לא חייש לזייוף כלל ולא בעי הכר חותם וגם ספר התרומה וסמ״ג כתבו דכיון דאין ראיה ברורה אין לאסור וא״כ לדידהו גם במפתח לבד שרי וכ״כ שם להדיא דאם נסתר המפתח אי שרי גם הרא״ה בבדק הבית דקו״ח והריטב״א בחידושיו דעתם להתיר ותימה להכ״ג סימן קו״ו שהכריח דכיו״ב הלכה כדברי המקל אפילו יחיד ומיהו במפתח לבד אין להתיר דדעת ר״ת דעת יחיד והוי ככ״ש במקום כ״ח אינו משגה ע״ש וזה תימה

דרכו הסוברי׳ כן ומיהו לדידי מ״ם ריש להקל ביו״ב אינו כמ״ש על זה בסימן קכ״ט וא״כ אף אי רבים וגדולים קיימי כר״ת אין ראיה מזה להתיר׳

וראיתי לרבני האחרונים שנחלקו בבי מפתח אי שרי בחבית שהב״ח ו הט״ז וכת׳ פני יהושע חו״ד סימן ז׳ וספר״ח ועבודת הגרש וכי התירו והש״ך והכ״ג אסרו והא לא נפק״ל מידי דאנן קי״ל כפסק הש״ע דבחבית גם דיעבד בעי חב״ח וכ״ש דלא מהני מפתח לבד אך את זה היה מקום להתיר בחת״פג במפתח לבד דאף אי לא נקטי׳ כדעת הראשונים דחשיב חותם וגם להכרע׳ אחרונים להתיר בחבית במפתח לבד דהוי תרי לריעותא דא יכא מ״ד דבעי ב״ח וגם דמפתח אינו כחותם אבל בחת״פג דסגי בח״א לכ״ע אה״כ דסמכינן לדעת הסוברים דהוי חותם כיון שגם בדברי הראשונים אינו מבואר להדיא דגם לגבי חת״פג לא חשיב חותם אלא שעומד לנגדנו דברי הש״ע בסימן קי״ח דגם בחת״פג לא חשיב חותם וראיתי להב״ח שכת׳ להתיר בחת״פג במפתח גם לכתחילה והש״ך חלוק עליו ע״ש והכנה״ג גדר דבחת״פג דהתיר רב בח״א כ״ע יודו דמפתח אינו כחותם ע״ש ולי נראה ראיה דבחת״פג כ״ע יודו דמפתח חשיב חותם דהא לאיכא דאמרי קמא כי פליגי רבנן ור״א אי יין משתמר בח״א או לא לשיטת הרי״ף היינו מלבד המפתח דבחותם גריד לא היה אדם שהתיר וא״כ כי אמר ר״א הכל משתמר בח״א חוץ מן היין ש״מ דאף בחב״ח דחמירי מפתח חשיב חותם אף לרבנן ולא פליגי כי אם ביין משום חומרא דיי״נ וא״כ כ״ש לר״א דחשיבי מפתח חותם גמור בחב״ת ומח״פג וי״ל דגם רבנן כי התירו בחב״ת הוא אע״ג דאינו כחותם היינו כצירוף דאיכא חותם מהני המפתח דכולי האי לא טרח אבל בחמ״פג דהוי מפתח גריד אה״נ דלכ״ע לא חשיב חות׳ כלל ש׳א דאכתי קשה דנראה דחומר ב״ח ביין חמיר מחמ״פג כח״א שהרי לא״ד ס״ל לרבי אלעזר כדעת רבנן דלא מהני ב״ח במורים ביין ואילו בחמ״פג דמהני חותם אחד ליכא מאן דפליג וגם הבריתא דתני ציר ומוריים ביד גוי אם מכיר חותמו וסתמו מותר מפרש ר״ת דכרבנן אתי ש״מ דכ״ע מודו בחמ״פג דמהני חותם אחד אע״ג דביין לא מהני ב״ח במורי׳ הרי דחמיר יין בחב״ח מחמ״פג בח״א וא״כ הדברים ק״ו אי מהני מפתח ביין במקום חותם למאי דקי״ל דבעי ב״ח מכ״ש דמהני בחמ״פג וכדוחק י״ל דלר״א דאסרי בחב״ח לאו משום חומר דיי״נ אלא כיון דהוי דרבנן אי שרינן בחב״ח יבואו להתיר גם בחותם א׳ בחמ״פג דסתם יינס כמי דרבנן ומ״מ אנו אין לנו אלא כפסק הש״ע דאסר גם בחמ״פג אף בדיעבד במפתח אלא שנ״ל מתוך מ״ש שיש להתיר בהפסד מרובה ועיין מ״ש על מעין זה בסי׳ קכ״ט וכמה שהשיג הטו״ז להב״ח בראית מהמרדכי בתפיסת צרפת שהיה המפתח בידם וכו׳ והבין דהיינו ביד ישראל והוא השיב דפירושו דהמפתח נ״כ ביד גוי ע״ש כדבריו מבואר להדיא כת׳ הר״ש הביאם האורחות חיים כתיבת יד ע״ש באורך׳

סימן קנ״ז פ״ש

נכון לבאר אי מהני מפתח של עץ בחבית דמהני מפתח עם חותם או בחמפ״ג במפתח לבד למה שגידרתי להתיר במקום הפסד מרובה וראיתי לספר״ח בסימן קי״ח דנקיט בפשוט דגם במפתח של עץ הנסוב בארבות ישמעאל מהני במקום חות׳ אחד ולדידי רפיא בידי שהרי אף במפתח של ברזל כתב הריטב״א בחידושיו בשם קצת רבנים דלא התירו אלא במנעול חדש דאי אפשר לזייף ואף שהריטב״א חלק עליהם בזה בכי האי י״ל הכי דלא לוסיף עלה ודיינו להתיר במפתח של ברזל ולא בשל עץ דבקל יכול לזייף ושוב מצאתי ראיה לזה בתש״בץ ח״ג סימן פ״ט שכתב וז״ל ויראו שהאוצר יש בו ב״ח מלבד המפתח

המפתח או היין מותר אעפ"י שמפתח וחותם דינם כשני חותמות והוא במפתח של ברזל שאינו יכול להזדייף כי אם בעמל וטורח אבל במפתחות שבזמננו אלו יש לחוש לזיוף ואם יש לחוש לזיוף אסור ע"ש כי ע"כ אין צד להתיר בשל עץ כנ"ל ·

סימן קמ"ח יש לחקור בגוי המביא גבינות בחותם א' למכור וכתב המעיד על כשרות הגבינות ועל חותם אשר בשק הגבינות הקשור וחתום בחותם ההוא ואינו ניכר החתימות וגם אין החתימות מאנשים ידועים אי יש להתיר הגבינות או לא ·

והנה הרשב"א ח"ג סימן ת' התיר בכתב אף בלי הכר חתימות כל שמכין שגבינות מדוקדק זולת אי יש מקום שנהגו להחמיר שיהיה ניכר גם הכתב חייבין לקיים מנהגם ע"ש והרי"מט ח"ד סימן נ' הבין דלא התיר כי אם היכא שהמכין ומשקל מדוייק ע"ש ובנ"ד אין צורך לזה כל דאיכא חותם אחר הרי גבינה שני כח"א אלא דבחותם בלי ידיעה מי חתמו אינו מועיל וכל דאיכא כתב המעיד שישראל חתמו עדיף מסימן דמכין ומשקל דאפשר להחליף משא"כ בחותם דקול לא מרת ומזוייף אכן ראיתי להרמ"ט ח"א סימן י"ב שכתב דאין להתיר בלי קיום מטעם דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד דלא אמרי' הכי אלא בשטר הנעשה מדעת לוה למוסרו למלוה אבל כל עדות כזה אין תורת שטר עליו כמ"ש בפ"ד אחין ניכחי גבי עדים אי דכירי ליתו ולסהדו ואי לא דכירי ומהדרי מפיהם אמר רחמנא ולא מפי כתבם אלמא כל כה"ג לא אמרינן כש"ב בב"ד ויש כמה שיטות בזה לראשונים אבל נראה לסמוך על הכתיבה הואיל והאנשים החתומים בה ידועים אצלנו אעפ"י שאין החתימה ידועה חזקה לא מרעי נפשייהו לכתוב ולזייף בשם אחרים בדבר העשוי להתברר ע"ש וגם בחי"ד סי' נ' כתב דגם הרי"בל לא התיר כי אם בחתימות אנשים ידועים דבל"א חיישינן למשומדים ששוה משומד וזייף לו וכתב ולפ"ז בנ"ד דליכא הכר חתימות וגם אינן אנשים ידועים אין מקום להתיר ואולם בעיקר דברי הרי"מט בראיה שהביא דלא אמרינן בכי האי כתי' שנחקר עדותן בב"ד כיון דאינו שטר הנעשה מדעת לוה למסור למלוה שהרי ע"ב עיקר טעם דין זה הוא דאחזוקי ריעותא לא מחזיקנן ול"ח לזיוף כמ"ש גם הרב שם בסימן יז' וא"כ מ"ש שטר לוה למלוה או שטר להתיר האיסור ועוד ה"כ הוי כשטר הנעשה מדעת לוה למלוה שהרי כל ישראל קיימי' בלפני עור וכי העידו להתר ומסרו ביד הגוי המוכר דמי לשטר שמסר הלוה למלוה והראיה שהביא מפ"ד אחין כבר הקשו התוס' ותירצו דחיישינן שיעידו על המעשה ולא על מה שראו ע"ש דלדבריהם ל"מ לנ"ד וגם לתירוץ הרי"ף דאיירי דהשטר לא נמסר למלוה ועדיין הוא תחת יד העדים אינו מד"ת קיים הרי בנ"ד כבר נמסר ביד הגוי וגם לת"ש התוספות כתובות ד"ך ד"ה ורבי דכל שאינו עשוי מדעת הלוה משא"כ כותב עדותו מלבד שא"כ נירדו קתו' כפך זה הרי בנ"ד לת"ש הוי כעשוי מדעת הלוה דהיינו ב"ד למוסרו למלוה דהיינו התוגר וגם לת"ש הבו' ח"מ סימן ס"ט בדעת רב שרירא והר"מ דת"ש קיום שטרות דרבנן ר"ל דמד"ת אינו עדות ע"ש מ"מ גבי מילי דרבנן בכתובות דכ"ח אמרו המנוהו רבנן כדרבנן ש"מ דהקלו בדרבנן בלי קיום גמור כי ע"כ עיקר ראיתו דליבעי באיסו' גבינה דרבנן קיום שטר אינו ברור ועיין במהרי"ק שורש ע"ד וברשד"ס אה"ע סימן כ' ·

וישוב אחר החיפוש ראיתי בת' הרשב"ש סימן תקנ"ב שנשאל כעין חקירתינו והעלה דאף אי מביא הגבינות הוא משומד אינו צריך קיום דעדים החתומים כמי שנחקר עדותן ב"ד וקיום שטרו' דרבנן המנוהו רבנן כדרבנן דבמילי דרבנן לא בעי קיום והעיד על מעשה שבא לפני הרי"בש והרשב"ץ והסכימו דלא בעי קיום ע"ש וא"כ י"ל דבודאי אי הוה שמיע ליה למהר"ש הוה הדר ביה וגם ראיתי בת' יכין ובועז סי' ק"ך שכתב כן וגם הסכים אליו הרש"בש גם ראיתי להכנה"ג בי"ד סימן ק"ל הגב"י אות כ"ו שכתב בשם מהר"י פרובינצאל דאין צריך קיום גם אם המומר מביא הכתב ע"ש וכ"ל דגם לת"ש הרי"בל דבמקו' שנהגו להחמיר הבעי קיום הכתב חייבים לקיים מנהגם וכתב הכנה"ג בסי' קי"ח הגב"י אות בז' דכן הוא מנהגינו ע"ש היינו במקו' דליכא חותם אלא מכין ומשקל דבכי האי אפשר להחליף אבל במקו' חותם דאין לחוש כלל לא בעי קיום שהרי לא ראינו לשום א' מהראשונים שהצריך קיום כדי שנאמר דהיה המנהג להחמיר כדבריו וכיון שהרי"בש ורשב"ץ ורשב"ש וכנו בת' יכין ובועז ות' ב"י שהביא הכנה"ג הכי ס"ל וגם הרי"בל דעתו כן שגם מ"ש הרי"מט דעכ"פ בעי אנשים ידועים אין ברירה בדברי הרי"בל לזה וגם דבעיקר דברי הרא"ה שלא חשש למשומדי' שיודעין לכתוב ק"ל דהרי בפ"ק דחולין ילפינן דאזלינן אחר הרוב באיסורי תורה ובדיני נפשות וא"כ כ"ש באיסור סתם יינם וגבינה דרבנן ופשוט דרוב היודעים לכתוב כתב אשורי הם ישראל וגם בסתם יינם הלכו אחר הרוב ככ"ב דכ"ד בחבית שנפלה בנהר פסקו הטור סימן קכ"ט והיכי חייש הבא הרא"ה נגד הרוב וז"ל דשאני הכא שהכתב יוצא מתחת יד גוי הו"ל רוב וקרוב דאע"ג דרוב עדיף מקרוב מ"מ הגוי בחזקת שמזייף לכתוב עז' משומד להנאתו וכפי האי מרע כח הרוב וגם דהוי כמיעוט מצוי דאשו בו חכמים ומיהו ראיתי להריטב"א בחידושי' ע"ז דל"א שאחר שהביא סברת הרא"ה דחיישינן למשומדים שיודעים לכתוב דראוי לחוש לכתחילה סיים דכל שכתב שם כתב מיופה בכותב כתב ידו תו ל"ח לזיוף כלל ואף במקום משומדים ובכל הארץ הזאת אנו רגילי' להתיר בכל כתב במקום חותם ע"כ ודבריו נ"כ הם ראיה להתיר בלי ניכר קיום החתימות ואגב ק"ל בת' הרשב"ש סי' תק"כב שהביא מכמה דוכתי דאזלינן בתר חזקה ובכלל כתב וז"ל ובעבוייני קרבנות אנו סומכין על החזקה שלא נבדוק בראשה של עולה אם ניקב קרום של מוח וכן בפסח שהרי בתי' ועצם לא תשברו בו כמ"ש בפ"ק דחולין וכו' וק"ט דהרי שם בחולין רי"א הכריחו מכמה דוכתי דאזלינן אחר הרוב ולא משום חזקה דהתם רוב הוא דאיכא דרוב בהמות כשרות אבל חזקה ליכא דאף אי הייתה י"ב חדש כבר כתבו התו' שם ד"ה אתיא דחזק' שלא נתברר אינה חזקה ע"ש וצ"ע וכת' הרי"מט ח"ד סימן נ' ות"א סימן י"ב ראיתי שכתב על דברי הרי"בל דהרשב"א שאסר בדפוס גבינות אינו חולק עם ר"י שכתב המרדכי בפ' א"מ דהרשב"א איירי באינו חוזר ורואה חותמו ור"י איירי בחוזר ורואה חותמו ע"ש ועמ"ש על דבריו הפר"ח בסימן קי"ח ס"ק י"ח ויש לפסוק ועמ"ש בסימן קכ"ח ·

אך את זה ק"ל שהרי התו' בע"ז דס"ט ד"ה אנ"א כתבו בשם ר"י דאין צריך הכר חותם והרשב"א בת"ה דף קמ"ב הביא דבריו והסכים עמו והביאו דבריו הב"י בי"ד סימן קי"ח וא"כ מאי ב"מ לדידהו אי חוזר על חותמו או לא כיון דהם מתירים בלי הכר חותם וכ"ת דאע"ג דהכר חותם לא בעו בעינן [ש]יחזור על חותמו או שולח בכתב דבכי האי מרתת הגוי לזייף הרי מדברי ר"י שם בתוס' נראה דלא בעי שיחזור על חותמו או יודיע בכתב ע"ש וגם ראיתי להרי"מט שהקשה להרי"בל שכתב דר"י אינו חושש בדפוס הגבינות לזיוף דאף ר"י לא אמר שירא לזייף כי אם בשל ישראל שקנה לעצמו דמרתת אבל בממון של גוי עצמו לא מרתת כלל שאם יתגלה זיופו מאי איכפת ליה וכה"ג מפלגינן במטהר יינו של

גוי

ני וכו' והרב פרח מטה אהרן ח"ב סימן י"ג הקשה על דבריו ומכ"ל דר"י לא מיירי כשבעל הגבינות הוא הגוי וישראל מכשיר אותם וחותם אותם בדפוס כדי למוכרן לישראל על ידו והוי דינו כמטהר יינו של גוי וכו' ותמהני שבדברי ר"י מבואר הפך זה שכתב וז"ל ואת"ל שוייף שמא לא העמיד אלא בדבר המותר ולהחליף גדולי' בקטנים נתכוון וכו' ואם איתא דאיירי דהגבינות של גוי והיהודי שומר וגו"מ בחילוף גדולים בקטני' והרי שניהם ברשותו ומה קנאה אית ליה וגם הרב הביא אח"כ ביוס דברי ר"י אלו וכ"כ הת"ח כלל פ"ב סימן ג' וא"כ לא ידעתי תו מאי ק"ל בדברי הרי"הט ועיין כת' גינת ורדים ובספר פרח שושן ובדבר משה הי"ד ובתורת חסד סימן י"ז בהתר גבינות הבאים ממקום אחר ומקרוב נדפסו ת' כנה"ג הי"ד ובסי' קס"ג הביא דברי רבינו טוביה שהתיר מטעם ס"ס והקשה דלמה כתב ג' ספיקי ספק אם בא החותם כיד גוי וספק אם החליף וספק אם העמיד בדבר טמא והרי בס"ס סגי אף באיסור ערוה ותירץ עפ"י דברי הא"ו"ה דכל שאסרו חכמי' הבא ספק נעשה כודאי איסור וע"כ הוצרך לס"ס דספק אם העמיד בדבר המותר לא חשיב ספק ע"ש וקשה דא"כ למג"מ כתב הך ספק דשמא העמיד במותר כיון דאינו ספק אלא ודאי ותו דנראה שלא ראה ת' רי"בא שהביא שם כשה"ג אשר שכיב המרדכי שהשיב על רבינו טוביה בזה דהתר ס"ס אינו כלום דכל שאסרו חכמים הוי כודאי איסור וכבר הביאה ת' זו בספר עדות ביעקב סי' ה' די"ב ע"ג והרי ידוע דהכנס' הגדול' היה לו שה"ג שבמרדכי כמו שהביא דבריו דלעיל מזה בכנ"הג יו"ד סימן ק"ל הגב"י אות ל"א ע"ש וראיתי במנחת יעקב כלל ל"ב ס"ק ב' שהביא דברי הרי"בל והרי"מט והכריח בחילוק הרי"מט שגם הרשב"א לא אסר כי אם כשאינו חוזק על חותמו דבחוז' על חותמו הרשב"א גופיה התיר בסי' בו' ומסיק דנעלם מהרי"בל והרי"מט ת' הרשב"א הלזו ולדידי לק"מ שהרב הבין דת"ש כת' הרש"בא וקבע בה חותמו ואחר כך הניחה ביד גוי והכיר חותמו דהיינו חותם מדפוס ולא ידעתי מכ"ל הא אימא שכתב עליה כשר דאסיק בסימן ק"ט דגם בבשר שרי כה"ג ואי דייק במ"ש ומכיר חותמו דנראה דבעינן הכר חותם זה אינו שהרי הרשב"א בת"ה דף קמ"ב העלה דאין צריך הכר חותם ·

בי ע"כ ע"כ דהשואל לריבותא נקיט ליה דגם הכיר חותמו וגם הרב בת' לא העלה התירו משום דהכיר חותמו וכבר ביארתי לעיל דלדידי לא יתכן לחלוק בחילוק הרוקט הלזו ולדעת הרב ק"ל בחותם דפוס מה הכר חותם שייך ביה וע"ק בדברי המנחת יעקב דבת"ח כלל פ"ב סי' ג' נר' נראה דמחלק דגם רז"ל לא התיר כי אם כשהיו הגבינות מונחות בדפוס ע"ש ותו למאי ק"ל להת"ח דבכלל ל"ב הביא דברי רז"ל ודברי הרשב"א:

וראיתי שם לכנה"ג בסי' קס"ב בת' ובכנה"ג סי' קו"ח הגב"י אות ל' שכתב דהר"א מוטאל והרא"ש בת' כו' אסרו בגבינה שהיה רשום עליה תיבת כשר ובקצת גבינות שין של תיבת כשר היתה הפוכה רגליה למטה ע"ש ולכי מהשם שראיתי להרשב"ש סי' ש"ה דהתיר הרשב"ץ אבין חביו"ין הכתוב עליהם קוף קשר בתקו' כאף דאטו כל מי שאינו יודע לכתוב כשר בכאף לאו ישראל הוא ע"ש ונראה דה"ה אי כתב האות בהפך וכ"ש כשאינו כי אם בקצת גבינות לבד:

סימן קמ"ט שורש

שהוציא טריפה · מתי' אי נפסל לעדות ולשחיטה וגם אי חייב נדוי על זה או לא:

הלא בה דברי שורש דין זה איתיה בסנהדרין דכ"ד דאיתא שם הבוא טבחא דנפקא טריפתא מתותיה ידיה שסלי' ר"כ ועבריה אזל רבי מזייה וטופריה סבר ר"כ לאכשורי א"ל רבא ודילמא אערמיה קמערים אלא מאי תקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו או יוציא טריפה מתו' בדבר חשוב משלו ויחזיר אבידה ברבה ע"כ ע"כ כך היא גירסתינו וגירסת הרי"ף היא שמתיה ר"כ וכו' במקום פסליה ר"כ גם בדברי רב אידי גריס ילבש שחורי' ויתכסה שחורים וילך למקום וכו' · וגיר' הרא"ש ז"ל היא שמתי' ר"כ ואעבריה ובדברי ר"א גריס ילבש שחורים כהרי"ף ז"ל · ודברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' מאכלות אסורות ה"ט שכת' משמתין אותו ומעבירין אותו כו' דהוה גריס שמתי' ר"כ ומדלא הזכיר בחזרתו שילבש שחורים כגיר' הרי"ף והרא"ש ש"מ דלא הוה גריס הכי בדברי ר"א ועיין ב"כ ה"ש שבו' פ' י' מה' שחיטה:

א"ך דבפי"ב מה' עדות ה"ט הצריך בכשרות הטבח שילבש שחורים ואי הוה גריס ק' למה לא הוזכיר שם בה' מאכלות אסורות ואי לא הוה גריס איך כת' כן בה' עדות · ואת זה ק"ל בדברי הלחם משנה בפי"ב מה' עדות שכת' דגיר' הרמ' היא כדברי ר"א ילבש שחורים דאיך לא גרגס דכ"ה מא"א וה' שחיטה לא הזכיר שום זה:

וליישב דברי הרמ' סבור הייתי לומר דלא הוה גריס כדברי ר"א ילבש שחורים ודעתו שעיקר דברי רב אידי דקאמר החשו' על הטריפות אין לו תקנה וכו' הם לאכשורי לעדות ממון וערוה ולא להכשירו שיחזור לאומנתו וע"כ גבי הכשר עדו' חשש לגיר' רבו הרי"ף שהצריך הלבשת שחורים אבל להכשירו שיחזור לאומנתו דקי"ל מעדות דגבי איסור אף בפיסולי עדות דרשע כשרים כל שאינו חשוד על הדבר סמך לגירסתו דליתיה גם בהכשר עדות מכ"ש גבי איסור · ואין להקשות היא גופא מנ"ל שדברי ר"א הם בהכשר עדות אימא דבהכשר חזרת אומנתו איירי · אי מהא ל"ק שהרי כבר ביארתי דהוא גריס שמתיה ר"כ כגיר' רבו הרי"ף ז"ל ואי דברי ר"א נ"כ הם בהכשר חזרת אומנותו א"כ נמצא דכוליה סוגיין לא איירי בהכשר ופיסול עדות וזה אי אפשר לשמוע דא"כ לא הו"ל לש"ס לסדר ענין זה בפ' זה בורר דכולי פרקי' בפסולי עדות קעסיק והו"ל להעתיק מעשה זה בפ"ב דבכורות ובמקומות שהובא בש"ס דיני חשו' גבי איסו' כי ע"כ הכריח דר"א בהכשר עדות איירי וע"כ הביאו ענין זה באותו פרק:

א"ך שהטור בי"ד סי' קי"ט בהכשר החשו' לאומנותו לא הזכיר שילבש שחורים ואילו בח"מ סי' ל"ד בהכשר טבח החשו' הצריך שילבש שחורים · ואילו הטור הסתמא גרי' כגיר' אבין והרא"ש ז"ל · וא"כ קשה מאן פליג ליה דבהכשר החשו' לאומנותו אין צורך להלבשת שחורים ובשאר דברים שוו בשיעוריהם:

בי ע"כ ליישב דברי כולם כו' דהר"ם והטור ז"ל אה"נ דהוו גרסי כגיר' הרי"ף והרא"ש רבותם אלא שדעתם שדברי ר"א הם בהכשר טבח החשו' לעדות מהטעם שכתבתי לעי' וס"ל דהלבשת שחורים אינו מעכב דבשלמא מה שהצריך שילך למקום שאין מכירין אי אפשר בלא"ה דאי לא כן איכא למיחש להערמה כמו שה"ק ודילמא אערומי קמערים גם מה שהצריך שיחזיר אבידה או יוציא טריפה הוא תיקון מקביל לפגמו דכיון דעוונו היה בדבר של חמוד ממון החמירו בתשובתו עד שיתברר לנו שאינו עומד במרדו על חימוד ממון מעין מה שהחמירו במלוה ברבית ובמפריחי יונים ומשחק בקוביא ודומיהן שיעשה גדר ולבנים מן השורש על חטאתו כמבואר שם בסוגיין ובפוסקי' יג"ש משא"כ הלבשת שחורים דאינו דבר צורך לאיסור דחימוד ממון ואינו אלא

אלא ענין פרטי מדרכי התשובה ודבר כזה שהעושה תשובה שק ואפר יוכיח וא"כ אין נר שיהיה סוג וזה מעכב שהרי עוייר שיעשה תשובה בלי הלבשת שחורים וכגון רבי מזייה וטופריה דלעי' ואפשר דעדיף זה מהלבשת שחורים וכי הוכירו בש"ס ילבש שחורים היינו ענין התשובה שדבר פשוט הוא דאף אם ילך למקום שאין מכירין ויחזיר אבידה ויוציא טריפה ויותר מהמה ולא עשה תשובה מלב ומנפש לא הוכשר לכלום דלא יצא מכדי רשעתו כי אם בתשובה וענין התשובה הוא דנקיט רב אידי בהלבשת שחורים שכך הוא גדר התשובה והבוה;אבל אה"נ שאם עשה תשובה בסיגופים אחרים וידוע לעולם כגון דרבי מזיים וטפריה אה"כ דשפיר דמי וכיון שהר"ת בפ"ח מה' ת"א והטו"ר סי' קי"ט אחר שהזכירו ילך למקום שאין מכירין ויחזיר אבידה או יוציא טריפה סיימו שבודאי עשה תשובה בלי הערמה מינה נשמע דבידוע לנו שעשה תשובה איירי בדברי' הנהוגים בדרכי התשובה שגם באיסור דלית ביה חימוד ממון ולא שייך הערמה אינו כשר בלי תשובה ובאיסור דאיכא ח"מ ושייך הערמה החמירו בדברים אלו וענין התשובה עיקר הכל ואין זה צריך ביאור וכ"ש שבכר מבואר בדבריהם במ"ש שבודאי עשה תשובה דנראה דתשובה צריכה עכ"פ הלבר הדברים שהוכירו לעי' ולא הוצרכו לבאר מהות התשובה היכי עביד לה כיון דינוייר בפנים שונים ואין לה ענין קבוע דאם ידוע לנו שאסר עליו אכילת בשר שנה או שעשה כך תעניות וכיוצא כולם ענייני תשובה הם וא"כ כל שידוע לנו שעשה תשובה על איזה אופן שיהיה סגי ולהורות דהלבשת שחורים אינו מעכב לא הוכירוהו בהכשר הטבח לאומנותו כי אם בהכשר עדות שאם נזכר הלבשת שחורים ולא רצו לשנות מדברי רב אידי:

ואין להשיב דמפשט דברי רב אידי דקאמר החשו' על הטריפות אין לו תקנה עד שילבש שחורים וכו' נר' דכולהו דנקיט לעיכובא הם ואילו לפ"ש אין הלבשת שחורים מעכב · הא ל"מ דכי נקיט ר"א הלבשת שחורים אינו אלא ענין התשובה דינוייר בכמה ענינים נקיט לה בסוג זה וא"כ עיקר התשובה בודאי דמעכב דבלי תשובה כל הדברים שיעשה הכל המה אבל אם שינה במהות התשובה הוא דאינו מעכב וכי נקיט ר"א הלבשת שחורים בלישנא דמעכב הוא על עיקר התשובה לבד ועיין בכנה"ג בי"ד סי' קי"ט הגה' אות כ"ח ובדברי הרב הגדול ברכי יוסף בח"מ סי' ל"ד סעיף מ"ד מ"ש על זה:

אך את זה ז"ל בדברי הטו' בח"מ סי' ל"ד שכתב דטבח שהוציא נבילה הרי הוא כאוכל נבילות לתיאבון ופסול ועם דמכ"ל הא דמסתמא גירסת אביו היה לו דגרים שמע ר"כ ואעבריה ופיסול עדות מניין וראיתי להכ' ז"ל שם שכתב דלמדר כן ממ"ש בההוא טבחא שמתיה ר"כ ואעבריה ע"ש וק' כיון דלא גרים פסליה הרי אין הכרח בש"ס כי אם להעבירו מאומנותו אבל פיסול עדות מניין וסא ודאי חשו' על הדבר נבי איסור חמור מפיסול עדות שהרי בסנהדרין דו"ך פליגי בה אביי ורבא באוכל נבילות להכעיס אי כשר לעדות ובבי איסור פשוט דאוכל נבילות להכעיס מעבירין אותו אם הוא מוכר בשר וס"כ אי קי"ל בטבח חשו' דמעבירין אותו היינו משום דקי"ל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אבל לפוסלו לעדות מניין והב"ח כתב כדברי הבי' אלא שהביא הגיר' פסליה ר"כ וגם זה אינו נכון בעיני שהרי מסתם גיר' אבין הרא"ש היה לו ·

כי ע"כ היה כ"ל דקיילף לה מדברי ר"א שהכריח שדברין הם להכשירו לעדות דבלא"ה כיון שדברי ר"כ הם לפוסלו מאומנותו אי דברי רב אידי הם בכה"ג ב"כ א"כ לא הוה לגם לש"ס לסדר ענין זה גבי פסולי עדות כי אם בבכורו'

גבי חשו' וכוח אתי שפיר במאי דשינה ונקיט נבילה ונב דקיהיב טעמא הרי הוא בכלל אוכל נבילה דלהכי' וסב"ח קשה כיון דפיסול הטבח חשוד איתיה בש"ס לסדי' למה הוצרך לטעם אף אם הטעם אתיתי שחיבורו אינו אלא לפסק · אך למ"ש אתי שפיר דכיון דגיר' היה שמע ר"כ אין בסוגיא זו בירור דפסול לעדות ואף שיש להכריח כן מדברי רב אידי דע"כ גם לפיסול עדות איירי דבלא"ה אינו צורך ענין זה בפ' זה כורר מ"מ אין זה ברור כי אם סתך בעלמא וגם דבל כה"ג אין לסמוך על דקדוק רק אם לא שיש הכרח מגד אחר ופ"כ הוכרח להביא הטעם דהרי זה בכלל אוכל נבילה דכל שמאכיל לאחר מסתמא גם הוא אוכל והרי קי"ל דאוכל נבילות פסול לעדות ומה"ט שינה ופירש ונקיט נבילה להורות שעיקר דין זה נפק"ל ממ"ש בפ' ז"ב אוכל נבילות לתיאבון פסול לעדות וחשוד למכור מסתמא גם הוא אוכל וכאילו דאינו שאכל חשיב וזה כ"ל בכוונת דברי הטור ·

ואת זה ק"ל במ"ש רש"ל בתשו' סי' ך' שדברי רב אידי הם להכשירו כדי שיחזור לאומנותו ולאו בהכשר ופיסול עדות איירי ע"ש ולמה שנתבאר ע"כ למאן דגרי' שמתי' ר"כ או שמע ר"כ ע"כ שדברי ר"א הם להכשר עדות כיון שהובא גבי פיסול עדות ·

ובזיהו אבתי קשה להטור בי"ד סי' קי"ט שכתב דמוכר דברים האסורים מעבירים אותו ומשמתין אותו דלמ"ש דמסתמא גיר' אביו היה לו דגרי' שמע ר"כ א"כ לא נזכר בש"ס דמשמתין אותו ומנ"ל דמשמתין אותו · וראיתי להכנה"ג שם בהג"ט שהכריח מדברי הטור דגרי' שמתי' ר"כ · והוא דוחק בעיני שהיה לו שינוי בגירסאות עם אביו ודחה גיר' אבין הרא"ש ז"ל:

והנ"ל ליישב דהטור נפק"ל הא מת"ש במ"ק די"ז גבי אגיתיה דר' חזקיה דחזייא להוא גברא דקמתי לכנו גדול אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ולפני עור לא תתן מכשול וכבר מנאה הר"מ ז"ל בפ"ו מה' ת"ת בכלל כ"ד שמנדין עליהם חד מינייהו המכשיל את העור וטבח החשו' למכור בשר נבילה קעבר בלאו דלפני עור והנה כי כן הדר כי קושיין להר"ת שמנה בכלל כ"ד דברים המכשי' את העור וטבח שהוציא טריפה מתי' ולמ"ש הא דטבח נטולה היא דבכלל המכשיל את העור ישנו · ואין לומר דכ"ד דברים הם המקומות שהוזכרו בש"ס שחייב נידוי וע"כ חשיב לתו בתרי אע"ג דאתי חד מחבריה · זה אינו שהרי בש"ס נזכר יותר מכ"ד דברים כמ"ש הראב"ד ז"ל וגם הכ"ת הביא דוכתי טובא בשם הקונדריסין והשיב הרב דלא מנאם דכולם איתנהו בכלל הכ"ד דברים ע"ש · וא"כ היא גופא קשה דטבח לא הו"ל למיתני ·

וי"ל שדעת הר"מ הוא דסוגיין איירי גם בטבח ששחט לעצמו דאין כאן משום ולפני עור · אך אכתי ק"ק להטו"ר סי' של"ד שמנה ג"כ בכלל כ"ד דברים המכשיל את העור וטבח שהוציא טריפה ולמ"ש ע"כ נ"ל דאיירי בטבח ששחט לעצמו · ולגירס' דגרסי' שמתי' ר"כ אתי שפיר אך לדידיה דל"ג מנ"ל דמשמתי' בה"ג ובדוחק ז"ל שהטור העתיק דברי הר"מ אף דלשיטתו להשיב בדין הטבח לא חש להאריך ולא הוצרך להשיגו דבטבח ששוחט לעצמו אין משמתין אותו כיון דלאו בפירושא איתמר בדברי הר"מ ז"ל א"כ נ"ל דכיון דשוחט לעצמו מסתמא נחשד ג"כ להאכיל אחרים וע"כ בכ"ג משמתין אותו · והנה בעתה ראיתי בתשו' הרא"ש ז"ל כלל ח"ן סי' ד' שהביא הך סוגייא דההוא טבחא וגרי' בה שמתי' ר"כ וא"כ אפשר שט"ס נפל בפסקיו וצ"ל שמתי' ר"כ במקום שמע ר"כ ·

וכמ״ש יש ליישב דברי הרשד״ם ז״ל חו״ר סי׳ כ״ב שהביא הך סוגייא דהאי שכחא ונרי׳ פסליה ר״נ כגירסתינו ושיים מכאן אנו למדים למוכר דברים האסורים מעבירין אותו ומשמתין אותו ואין לו תקנה עד שילך וכו׳ ע״ש והדבר קשה כיון דגרים פסליה ר״נ איך למד דמשמתי׳ אותו כיון דהש״ס ליתיה וכבר ראיתי להכנה״ג בי״ד סי׳ קי״ט שה״ק כן משם סו״ת משפט צדק ח״ב שאינו מצוי אצלי ולמ״ש ז״ל רמה שלמד מהסוגייא אינו אלא דמעבירין אותו ואין לו תקנה וכו׳ אבל בענין דמשמתי׳ אותו לאו מהכא יליף כי אם מהש״ס דמ״ק די״ז דהמכשיל את הצבור משמתי׳ אותו ומנו אותו הפוסקים לאחד מכ״ד דברים דמשמתי׳ אותו ולא חש לבאר לרוב פשיטותו וגם שלא היה שאלתו אי חייב נידוי או לא ודרך אגב נקיט לה והדין דין אמת עכ״פ ·

ואגב ראיתי להכנה״ג בזה דברי תימה שישב לוה דס״ל לרשד״ם דהטו׳ מפרש פסליה שמתי׳ ראי לומר שפסלו שלא להיות עוד טבח ככר אמר ואעבריה אלא ודאי פסליה ר״ל דפסלו להיות נאמן ושמתי׳ א״ד : ואיני מבין דבריו דמאן דנרי׳ פסליה ר״נ ואעבריה פירושו ברור דפסליה לעדות ואעבריה וכעין מ״ש שם ברב״ו איכריה דרב זביד פד גבב קבה דשערי ופסליה גם שם אמרו הנהו קבוראי דקבור נפשא ביו״ט ראשון של עצרת שמתי׳ ר״פ ופסליה לעדות גם מה שרצה לומר דפסליה היינו שנותי׳ אין לו שחר דא״כ הול״ל שמתי׳ כהדיא דכה״ג אומר כרוכתיה טובא :

וע״פ מ״ש יתיישב מ״ש הר״ת ז״ל בפ״א מה׳ שחיטה והטור וש״ע סי׳ א׳ דטבח דלא סר סכינא קמיה חכם ונמצא סכינו פגום דמשמתין אותו ומעבירים אותו ומכריזינן אבישריה דטריפה היא והלח״ם שם והמגו״ט ח״א סי׳ ל״ה והכנה״ג שם בסי׳ א׳ הקשו דמנ״ל דמשמתי׳ והרי הכא לא אמר אלא מעבירינן ליה ומכריזינן אבישריה דטריפה סוי ע״ש מה שתי׳ · ולדידי אין צורך לדבריהם דהרי אמרו בהך סוגייא דכפ׳ זה בורר בטבח שיצאת טריפה מתי׳ דשמתיה ר״נ ואעבריה וכן פסקו כל הפוסקים וא״כ בנמצא סכינו פגום דהוי יצאת נבילה מתי׳ בודאי דמשמתין אותו ותו ל״ק מדבריהם · הכלל העולה דטבח שיצאת טריפה מתי׳ אחת דתו שנפסל לעדות ומשמתין אותו ומעבירין אותו מאומנותו ואין לו תקנה כי אם כשעשה תשובה ולבש שחורים והלך למקום שאין מכירין והוציא טריפה משלו או החזיר אבידה וכן הדין כשהוציא נבילה מתי׳ וכמבואר מתוך מ״ש ·

סימן ק״ן דנו

לדעת אם הדין הזה ישנו בכל מין טבח או יש לחלק בין טבח השוחט לעצמו ומוכר לאחרים שיש בזה חשד חימוד ממון אבל בשוחט לאחרים דלא מטי ליה הנאה אי נפסל כשהוציא טריפה מתי׳ ·

הנה הטו׳ ח״מ סי׳ ל״ד כתב טבח שנמצא אחריו נבילה הרי הוא כאוכל נבילות לתיאבון ופסול כתב הרמב״ם טבח שבודק לעצמו ומוכר לאחרים ויצאת טריפה מה׳ פסול יראה מלשונו שהבודק לאחר אינו נפסל · וראיתי להט׳ ז״ל שתמה עליו דלדעתו הו״ל לאתויי גם מ״ש הרא״ש ז״ל בנסקיו דמתבאר מדבריו דחשוד על הטריפות ביש לו הנאת ממון איירי והוא ז״ל העלה דגם להר״מ גם בשוחט לאחרים נפסל אלא דבתשובה גריד סגי אך בשוחט לעצמו בעינן תשובה חמורה שילך למקום שאין מכירין וכו׳ כיון דיש בו הנאת ממון את״ד ·

וק״ל בדבריו דלדעתו טפי הו״ל לאקשויי דמעיקר הסוגייא מתבאר כדעת הר״מ דבים חימוד ממון איירי דבלא״ה אהדרת אבידה או יוציא טריפה לפאי הצריכו שאין זה צדק כי אם בטבח חשוד דהוה ליה הנאת ממון · וכ״ת זהוב כו׳ לשיטתיה אזיל שכתב בסוף הסימן לדעת התוס׳ ז״ל דאף בשוחט לאחרים כיון דעדות שקר העיד לא מתכשר לעדות עד שיעשה תשובה חמורה כחמור שבפסולין · א״כ מעיקר הסוגייא לא מכרעת לפו׳ · זה אינו דא״כ גם מהרא״ש נ״מ מידי דשפיר מייתי הרא״ש מדהצריכו תשובה חמורה כחמור שבפסולים ש״מ דבאיסור שיש בו ח״מ רזהו פיסול החמור צריך לאוציא הממון מתי׳ ומאי ק״ל כדברי הטור · כי ע״כ ע״כ דהכא לא אזיל בדרך זה ומה גם שבדבריו אלו דסו׳ הסי׳ קראו עליו ערער ויש שפירשו דלאו על טבח דלעיל קאי כי אם בעד · ומה ואיסו׳ לשון יש בדבריו כמו שאבאר בסמוך ·

והנ״ל בביאור דברי הטור דסתם תחילה טבח שנמצא אחריו נבילה הרי הוא וכו׳ כוונתו דאע״ג דמה ששחט לאחרים הוא ואין בו כי אם משום לאו דלפני עור דאין בו מלקות ואינו נפסל כמ״ש הכ״מ בפי״ב מה׳ עדות : מ״מ נפסל דמסתם גם הוא אוכל בשר משחיטתו והוקתו שהיה אוכל ממנה והרי זה אוכל נבילה לתיאבון ועז״ הביא דברי הרמב״ם דמדבריו יראה דבי תלינן במאכיל שחשוב כאוכל היינו בשוחט לעצמו שאז ודאי מסתבר טפי שאוכל משחיטתו דלאו בשופטני עסקינן ששוחט בהמת עצמו וקונה מאחרים ועז״ הבד כתב הר״מ והרי הם בכלל אוכלי טריפה אבל בשוחט לאחרים אין לנו לדון מן הסתם שגם הוא אוכל ממה שהכשיר הטרף דלא שביק היתר שיכול לקנות משחיטת אחר או משחיטתו לאחר שהיתה כשירה מן הדין וכל כי האי לא תלינן דחשיד כי אם לאאכיל לבר שאין בו רק לאו דלפני עור לבד · וכ״ת דלהטור בשוחט לעצמו בעי ת׳ חמורה ובשוחט לאחר בעינן ת׳ גרידא ולהרמב״ם בשוחט לאחר כשר גם בלי תשובה כלל · ואם באנו להסכים שהטור אינו חולק בדין זה להר״מ ז״ל דמ״ש תחילה הרי הוא כאוכל נבילות לתיאבון לפרושי קאתי דאינו נפסל כי אם כיש לו הנאת ממון דהרי אוכל נבילות מטעם ח״מ נ״כ נפסל דנבילה בזול טפי מהכשירה כדמוכח בסנהדרין דכ״ז ומדברי הטור והב״י בריש הסימן · ומינה דפסלות טבח שהוציא נבילה מטעם חימוד ממון הוי ועז״ הביא אח״כ דברי הר״מ להכריח דבשוחט לאחר אינו נפסל כלל דלא תלינן שהיה אוכל נ״כ ממנה אם לא בשוחט לעצמו דכיון דשחט לעצמו ומוכר בהא ודאי תלינן דהיה אוכל אבל בשוחט לאחרים לא תלינן שהיה אוכל וככר ראיתי להסמ״ע בסי׳ ל״ד ס״ק ז׳ שהעלה נ״כ לפי דרכו דבשוחט לאחר אינו נפסל וגם הב״י נידד · לפי דרכו דבשוחט לאחר תלינן דשוגג היה ואף שהב״ח סיים וז״ל אבל כתב ראי אמר שוגג הייתי אינה טענה דא״כ פושע הוא עכ״ל ·

ולדידי חזי דחיסור לשון יש בדבריו וצ״ל אבל כתב הרשב״א בתשו׳ וכו׳ דהיינו מ״ש הרשב״א סי׳ ד׳ הביאה הב״י בי״ד סי׳ קי״ט ז״עש וכוונתו לדחות נד זה דליכא למיתלי בשוגג ומ״מ אם לדין יש תשובה שי״ל דכי כתב הרשב״א ז״ל כן היינו להעבירו מאומנותו וכמ״ש בס׳ המקבל דטבח כמותרה דמי דהו״ל למידק כיון דעל אמונתו סמכו אבל לענין לפוסלו לעדות כל דלא ידעינן בודאי דמזיד הוא אינו פסול דפושע כמי מנ״ל דפסול וכ״ש שי״ל דלגבי פיסול עדות דלא שייך ה״ט דעליו סמכו והו״ל למידק דלא חשיב פושע גם הב״ח כח״מ בסי׳ נ״ז הסכים לנד דתלינן בשוחט לאחר דשוגג היה וכנ״ל עיקר · אך אי ידעינן דמזיד היה הדבר ספק אי נפסל דלפי דרכי ודרך הסמ״ע אינו נפסל ולדעת הב״י והב״ח נפסל ·

ודרך אגב ראיתי להכנה״ג בסי׳ ל״ד הגה״ט אות כ״ז שכתב בשם מורה צדק דדין זה מיירי כשאכל מן הנבילה והם דברי תי׳ כמו שכבר הרבה להשי׳ הר״ב חשק שלמה שם באות ח׳ ומלבד כל דברע קשה עו׳ דא״כ איך כתב

כדעת הר"מ דבשוחט לאחר אינו נפסל והרי כיון שאכל כבר נפסל באכילתו כמו דקי"ל אוכל נבילות פסו' וכי משום שהכשיל את הרבים נשכר ובכאן לא איירי הרב בחזרתו כי היכי דנימא דאה"נ דנפסל אבל פני כתשו' גריד ומה גם שאכל הכין כדעת הטור דאינו נפסל כלל · והנ"ל כישוב דבריו הוא דהכי קאמר דמיירי כשאכל מן הנבילה לאו על חזקה קאי כי אם לקונה שאכל וקמ"ל דאי לא אכל הרי לא אהנהו מעשיו ולא עבר אף בלפני עור ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה וע"כ אינו נפסל ומ"מ אין דבריו מוכרחים דמסתמיות הש"ס ודברי הפוסקים ז"ל מתבאר דבל דעל חימוד ממון לא חייש אלאו דלפני עור יש לחוש כן שיעיד שקר ואף אי מד"ת אינו נפסל מדרבנן מיהא לפסל וכנ"ל עיקר כעת. ועיין במ"ש הר"ן בפ' המדיר משם הרא"ה על ההיא מתני' דמאכילותו שאינו מעושר ודוק במ"ש מרן בי' בא"ה סי' קט"ו וציין בס' יד מלאכי סי' שב' וק"ל · ועיין ברשד"ם באו"ד סי' מ"ו ואע"ג שהרו"כל בא"ח סי' נ"ן בהי שקנה חלב גוי לקבור ולא מכר נידר להתיר יע"ש משם ראיה דאי מכר אף שלא אכלו בעינן תשובה חמורה ·

אך את זה ק"ל שזה שנר' מדברי הרמב"ם ז"ל והטור ז"ל דחשוד להאכיל נבילה מסתמא גם הוא אוכל במ"ש הכ"מ בפ"ב מה' עדות וכן העלתי אני לפי דרכי והרי בעז' דל"ט תניא אין לוקחין מ"ח בא"נ בסוריה אלא מן המומחה וכולן אם בתארח אכלו מותר דלא שביק התר ואכיל איסור וכן פסק הטור וש"ע בסי' קי"ט דחשו' למכור אינו חשו' לאכול וכבר כת' הש"ך שם בשם רש"י והר"ן ז"ל וכ"כ הפ"ח דהשתא לא תלינן שב"כ חשו' לאכול וי"ל דשאני שחיטה שאכילת בשר תדירי' ונעשית כאחר או בשנים וכיון ששחט לעצמו תלינן בודאי שאוכל ממנה ול"ד לשאר דברים ובענין זה חילק הש"ך שם בס"ק א' יעש:

אך בענין להעבירו מאומנותו מדברי הרמב"ם בפ"ה מה' מאכלות אסורות דנקיט ליה בטבח הנאמן למכור בשר וכן בפ' י' מה' שחיטה דנקיט ליה בטבח שוחט ובודק לעצמו ומוכר · נראה דלא איירי בשוחט לאחרים דלית ליה הנאת ממון · גם הטור וש"ע שם דנקטו הדין המוכר דברים האסורים ג"כ נר' דלא דברו כלל בשוחט לאחרים כלל ומינה היה נר' להכריח דאין להעבירו בשוחט לאחרי' וכדדייק הטור בח"מ סי' ל"ד מדברי הר"מ דאי לא"ה לישמועינן ריבותא דגם בשוחט לאחרים מעבירים אותו אע"ג דלית ליה הנאה ממון ·

הן אמת שיש לדחות דכי נקטו כן ה"ט דפשיטא להו דמ"ש בפ' זה בורר שמתי' ר"כ ומעבריה דאיירי בשוחט לעצמו דיש בו מ"מ מדהצריכו חזרת אבידה ויוציא טריפה דבלי מ"מ אין צורך לדברים כאלו דבתשו' גריד סגי וע"כ הם שבאו לפסוק מ"ש בפז"ב הוכרחו לאוקמי דבשוחט לעצמו ומוכר דמה"ט הצריכו בחזרתו חזרת אבידה או יוציא טריפה לעצמו אבל אה"נ דגם בשוחט לאחרים מעריכין אותו אלא דבחזרתו סגי ליה בתשו' לבד · וכ"כ מוכרח לדעת הב' בח"מ סי' ל"ד שהעלה כדעת הר"מ שאין חילוק בין שוחט לעצמו לשוחט לאחר כי אם בחזרתו אי בעינן תשו' חמורה או לא אבל עכ"פ נפסל לעדות מינה נמי בעינן לפוסלו מאומנותו עכ"פ נפסל ואין חילוק כי אם בחזרתו אי בעי תשו' חמורה או בתשו' גריד סגי דשקולים הם כמבואר :

אלא דלפז' נ"ל דלהטו' ז"ל שהעל' מדברי הר"מ דבשוחט לאחר אינו נפסל וכן העלו הב"ח והסמ"ע במ"ש לפיל א"כ ס"ל דס"ל בשוחט לאחרים אין מעבירים אותו · וש"ר שום אינו דמה שהעלו הם גבי פיסול עדות · נ"מ מידי לסעבירו מאומנותו דהתם קי"ל דבעינן רשע או חמס דרשע הייבו חייבי מלקיות וחמס הייבו איסור דאיחוד ממון אע"ג דליתיה במלקות א"כ שוחט לאחר דעבר בלאו דלפני עור דלאו בר מלקות הוי ולאו רשע מיקרי וגם לא עבר איסור דחמוד ממון וע"כ אינו נפסל משא"כ גבי איסור דקי"ל מעיקר הדין שחשוד על הדבר אינו נאמן וגם אם אינו חשוד לאכול כי אם להאכיל אינו נאמן להאכיל כדמוכ' בסוגיא דעז' דל"ט שהבאתי' לעי' א"כ כיון שיצאת טריפה מתי' הרי אינו נאמן מדינא ואין חולק עז' כלל :

ואין להשיב עדיין דאם איתא להא הו"ל להר"ס והטור וש"ע לבאר דגם בדליכא הנאת ממון מעבירים אותו. הא ל"ק שלא הוצרכו לזה שכבר כתב הר"ס בפ"ח מה' מ"א הביאו הטי"ר וש"ע סי' ס"ה דאין לוקחין בשר מכל טבח אלא א"כ היה אדם מוחזק בכשרות ע"ש והדברים ק"ו למי שנחשד בודאי · וגם בסי' קי"ט כבר מבואר דחשוד להאכיל איסור אין לוקחין ממנו יעש ובכר וה אין טעם לחלק בין אית ליה הנאת ממון ללית ליה וכן ראית להר' פר"ח בסימן קי"ט שהכריח שגם הטור מודה דבכל מין טבח מעבירין אותו יע"ש אף שכתב כן בלי טעם ומ"ש כ"ל נכון · ואנב ראיתי להפר"ח ז"ל שם שדחה דברי הכ"ח בח"מ שכתב דבשוחט לאחרים אין מעבירים אותו ודחה דבריו דלהעבירו לכ"ע מעבירין ליה והביא ראיה מדברי הרא"ב"ד ז"ל יע"ש ואנכי הרואה לא ראיתי בדברי הכ"ח שכתב דאין מעבירין אותו שכל דבריו הם גבי פיסול עדות ואילו בא"ד סי' קי"ט העלה דגם בשוחט לאחרים מעבירין אותו אלא דבתשו' מתכשר וש"מ שגם הב"ח מחלק בין פיסול עדות להעבירו מאומנותו וכן הכריח כדבריו וכ"כ בני אברהם או"ד סימן ה' וכיון שכן לא ידעתי מה לו כי ינעק הפר"ח עם הב"ח ואין דבר :

והנה ראיתי להרא"ם ז"ל בתשו' בא"כ סי' כ"ד שמאריך הרחיב בענין זה והלכה זו מעלה דטבח ששוחט לעצמו ומוכר או ששוחט לאחרים בשכר שבוטל מן הכשרות ולא מן הטריפו' בפעם ראשונה שיצאת טריפה מתו' מעבירים אותו ואין לו תקנה כי אם בתשובת דפז"ב אבל טבח ששוחט לאחר בלבד או שנוטל שכר גם מן הטריפות או שאכרו קצוב מכוללות העיר בכל שו בפעם ראשו' מעבירין אותו ובקבלת דברי חברות סגי ליה להכשירו וולת אם יצאת טריפה מתו' ב' וג' פעמים שאז אינו מתכשר כי אם בתשובת חמורה דפז"ב והכריח כן מתשו' הרשב"א ז"ל ומדברי הר"ס ז"ל והרא"ב"ד ז"ל והרא"ש ז"ל ע"ש שהאריך ונמשכו אחריו גדולי האחרונים הרו"כל בא"ב סי' ט"ל ורשד"ס או"ד סי' מ"ח והרמ"ט או"ד סי' יד וכן הספיס הכנה"ג בו"ד סימן קי"ט סנב"י אות מ"ו וכן הכריח הפר"ח שם מדברי הראשונים ושיש שדבריו' דברי אלהים חיים וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים וכן הסכימו כל רבני האחרונים ז"ל הלא בשיפרתם יע"ש :

ויש לי להשיב בדברי הרא"ם וכל רבני האחרוני' שהעלו בלי ספק דבשוחט לאחרים ונוטל שכר מן הכשרות ולא מהטריפות דחשיב כשוחט לעצמו ובעינן תשובה חמורה שהרי הטור בח"מ סי' ל"ד דייק מדברי הר"מ דנקיט כשוחט לעצמו פסול מינה דשוחט לאחרים אינו נפסל והאריכו הב"י והבאים אחריו על זה ואי שוחט לאחרים בכה"ג דינו כשוחט לעצמו איך סתמו כולי האי · וגם דהר"ס הו"ל למינקט עיקר הטעם טבח שיש לו הנאה ולא בשוחט לעצמו כיון דיבוייר דפסול גם בשוחט לאחרים בכה"ג שנוטל שכר מן הכשירות לבד כי ע"כ יש לבע"ד לחלוק דלא חשיב הנאת ממון כי אם בשוחט לעצמו ומוכר דמקרבא הנאתו טובא ומפסיד אם יוצא טריפות דהטריפה מוזכן בזול טפי משא"כ בשוחט לאחר בשכר שנוטל מהכשירות לבד שאין הנאתו כל כך ראוי דלא שכיר וגם אם יוצא טריפה אינו מפסיד שאין בו כ' אדמניות

ריוח וגם הנאה מועטת כלום איכא קרוב' להפסד דכל שאין לאם לכוללות העיר כשר המספיק כשחטות בהמות אחרות ואין לנו לדון בכל כה"ג לחששי רחיקי וע"כ שוחט לאחרים בכה"ג אין דינו כחשוד דח"מ וכתשו' נ"ר סגי ליה :

וישוב נתיישבתי וחוי הוית שאין זה עיקר דאע"פ כן לא מפני שאנו תרמין כעשה מעשה להקל הפך גדול דעת הרא"ש ז"ל שכ"כ בפשוט ונמשכו אחריו כל רבני האחרוני' וקבלתם מכריע הוא אף שעיננו הרואות להפך כ"ש שאין לנו הכרח כי אם סמך ודמיון לבד ואף גם זאת ל"מ מידי ש"ל דנוטל שכר מהכשירות לבד לא היה שכיח בזמנם שבכל שכריה הרוכש בסי' תנ"ח מהר"ם והראב"ד ז"ל דאסור ליטול שכר מן הכשירות לבד ופסקו הש"ע בי"ד סימן ח' סעיף ח' והרא"ש גופיה בתשו' זו כתב דרנה לפסול שוחטים כאלו אף אלא היה בידו והרא"ש שהוצרך לבאר סוג זה הוא מפני שהיה מצוי בזמנו שלא ברצון חכמים ופשיט ליה דכל שעובר באיסו' דמטי ליה הנאת פרוט' איסור דח"מ חשיב וזה ברור בלי ספק:

והנה ראיתי להרמ"ט חו"ד סימן י"ד שכתב בשם הרב השואל דמ"ש הר"ן ז"ל בפ' גיד הנשה גבי טבח שנמצא אחריו חלב דמעבירים אותו שכל הדברים אלו נידונים לפי כוונת האנשים לפי אונסם ופשיעותם ויסוד דברים אלו באיסור משמו להראב"ד ע"ש והכריח מיניה דלא ס"ל כדברי הרא"ש דבאיכא ח"מ לית ליה תקנתא דאיהו סבר דאף בזה מחלקין לפי מה שהוא אדם כגון בההיא דחלב דאיכא ח"מ · והרמ"ט השיב ש"ל דבההי' דחלב ליכא ח"מ שאם מניח הרבה קדבר ניכר ואין אנו חוששין אלא שאינו מחטט אחריו כראוי ויגל שיעור בשעורה כפשל ושעורה של חלב ואפילו כזית לא קפדי בה אינשי ולא חשיב ממון של חימוד את"ד יעו"ש :

ואני תמיה על שניהם שהרי כתב הר"ן שם לעיל מזה דאע"ג דמעבירינן ליה אין דינו כחשוד דחשודים חזרתם קשה כדאיתא בסנהדרין מפני שהן מזידים אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע וחזרתו קלה וכקבלת ד"ח סגי יעו"ש · ולדבריו דס"ל דגם בחלב שייך ביה ח"מ כטבח א"כ יע"כ לחלק בין טבח שיצאת טריפה מת"י לנמצא אחריו חלב דבטריפה חשיב ליה למזיד ובחלב לפושע ונ"ל דה"ט דבטריפה אינו צריך כל כך זהירות דניכר הסירכא והטלפוית וע"כ חשיב מזיד משא"כ בחלב דמנוי לטיצות ותלינן דשוגג היה ואינו אלא פושע וא"כ נמצא דח"מ דחלב דינו כטבח בטריפה במקום דאין בו ח"מ וע"כ מהני ליה קד"ח ומחלקינן לפי מה שהוא אדם כדמחלקינן בטבח שאין בו ח"מ ובהאי פליג להרא"ש והרי כל דברי הרא"ש אינו אלא כי אם בטבח שיצאת טריפה לבד ובמנקר חלב לא כתב דבעי תשו' חמורה ומה סתירה מצאו מדברי הר"ן להרא"ש · ובר מן דין הרי הרא"ש גופיה שם הביא דברי הראב"ד ז"ל שהם ממש דברי הר"ן אלו וסיים הרא"ש וז"ל הרי בפירוש שהמנקר ונמצא חלב שאין לחושבו כחשד ח"מ שהרי החלב שוה יותר מן הבשר בכ"מ אלא לפושע בלבד יעו"ש · הנה מבואר דבניקו' ליכא ח"מ כלל וק"ט איך נעלם מהם דבריו בתשו' שהביאו :

וזאת · זה ק"ל נ"כ להכנה"ג בי"ד סי' קי"ט הגב"י אות נ"ו · שכתב בשם הרא"ש דטבח שנוטל שכר מהכשירות לבד אם אינו מגיע לו כי אם הנאה מועטת אף אם יצאת טריפה אחת ושתים במזיד סגי ליה בקבלת ד"ח ע"ש והרבה קשה שאין רמז בדברי הרא"ש לזה ואילו ממה שהוצרך לייסב בניקור חלב דלית ביה חימוד ממון כיון דחלב שוה יותר מהבשר נראה דבלא"ה בעי תשובה חמורה אע"ג דהנאה מועטת הוא וגם ראיתי להרשד"ם חי"ד סימן מ"א שכתב בשם הרא"ש בתשובת דשוחטים שנופלים המולינה נכנסין בגדר הראשון דבכל התורה שוה פרוטה ממון חשוב ע"ש · הן אמת שבתשובת הרא"ש לא ראיתי דבר זה ונ"ל דחיסור לשון יש בדבריו ודברים אלו הם משיקול דעתו שאמר מדעת הרא"ש · ומ"מ צא ולמד דאף בהנאת פרוטה חשיב ליה ח"מ ואיך העיד הכנה"ג להפך :

והנה אמת שיש מקום להכריח כדברי הכנה"ג מדברי הרא"ש ז"ל שהרי שם העלה דמנקר החלב וגיד הנשה אין בהם ח"מ ואין דינם כמזידים ע"ש · ואי הנאת פרוטה חשיב הנאה תינח בעקור החלב דהחלב שוה יותר מהבשר אבל בניקור הגיד הלא אין הגיד שוה כלום דאין בגידים בנ"ט וע"כ נ"ל דגיד בבהמה כולה הנאה מועטת היא · ומ"מ אם כיוון לזה הו"ל לפרש וכ"ש ש"ל דבגיד כיון שאם הניחו ניכר לכל לא חששו בו ולא שייך ביה מזיד ותו ל"ת וכסמוך אכתוב עוד מה שנ"ל בביאור דברי הר"ן אלו שהביא הרמ"ט בתשו' זאת :

וראיתי להכנה"ג בי"ד סימן ס"ד הגה"ט אות כ"ג שהביא פי' רש"י ז"ל גבי טבח שנמצא אחריו חלב שכתב דרך הטבח לנקר הבשר וכתב הרב שכיוון למ"ש הפוסקי' הביאו בסי' קי"ט שלא נאמר דין טבח שיצאת טריפה כי אם בשוחט לעצמו אבל לא בשוחט לאחרים אף כאן לא נאמר כי אם בשוחט ומנקר לעצמו ולא למנקר לאחרים יע"ש וזה בעיני דברי תימה דכי חילקו כן בטבח היינו דבשוחט לעצמו איכא ח"מ משא"כ בשוחט לאחרים כמ"ש הב"י ז"ל בח"מ סי' ל"ד וכל הבאי' אחריו אבל בניקור חלב דגם במנקר לעצמו לית ביה ח"מ כמ"ש הרא"ש הבאתי דבריו לעיל ותשו' הרימ"ט וכ"כ : עיין מדבריו בסימן קי"ט שהבאתי לעיל ותו אין מקום לחלק ביניהם · וע"ק דהרי כל הפוסקים מודו דגם בשוחט לאחרים מעבירים אותו ואין חילוק כי אם בחזרתו אי בעינן תשו' חמורה או לא כמ"ש גם הרב בסימן קי"ט וא"כ כהך סוגייא דפ' גיד הנשה דלא דברו כלל בהכשר חזרתו כי אם להעבירו ולהעבירו בכ"ג מעבירים ומנ"מ אי שוחט לעצמו ומנקר או מנקר לאחרים :

כי ע"כ נראה פשוט כוונת רש"י כמ"ש בדרך ראשון וגם דברי הרשב"א ז"ל בתורת הבית שהביא הב"י שכתב כל טבח המנקר בשר ומוכר בשר לאחרי' שהבין הרב בדבריו דבמנקר לאחר ואינו מוכר אין מעבירין אותו כי אם מזיד גמור אינו כ"ל שהרי הרשב"א הוא הסובר שאינו נאמן לומר שוגג הייתי דעכ"פ פושע הוא כמו שהביא נ"כ הרב בסימן זה אות כ"ז וכתב שכן הדין במנקר · כי ע"כ כוונת הרשב"א נ"ל ברור שנרגש דבניקור למה תלה בטבח הול"ל מנקר שנמצא אחריו חלב · כי ע"כ דנקטו כן שכך היה הדרך בזמנם שהשוחט בודק ומנקר הבשר ומוכר ולכן כתב נ"כ הרב כל טבח המנקר ומוכר לאפוקי בזמנו שהיה המנקר איש ידוע דלא שייך למיתלי בטבח כי אם במנקר שאינו הכרח למנקר שיהיה טבח באופן שדברי הכנה"ג בזה צ"ע :

הן אמת שגם הבי' כ"כ בדע' הרשב"א דאם בעלי הבשר נותנים לו לנקר לא מחמרינן ביה כ"כ · וקשה עליו מכל מ"ש וז"ל דליבעין להלקותו שוא דאהני ליה וא"ש מ"ש לא מחמרינן ביה כל כך דאי אין מעבירי' אותו אין בו שום חומרא ומאי כל כך דכתב :

ומ"מ נתבאר דגם שוחט לאחרים כל דמטי ליה הנאת פרוטה מהכשירה יותר מהטריפה חשיב כשוחט לעצמו דאית ביה ח"מ כמ"ש הרשד"ם בתשו' הנז' ושכ"כ הרא"ש בתשו' וכן ראיתי בתשו' הרלנ"ח סי' ד"ן הנדפס מקרוב שכ"כ בשמם וסיים ומי יסתור מה שבררו הם יעו"ש וא"כ נקטי' בלי ספק כן ומ"מ שוחט ובודק לאחרי' כאינם או שנוטל שכר מן הטריפה והכשירה בשוה העלה הרא"ש ז"ל ונמשכו אחריו כל רבני האחרונים ז"ל דסגי ליה בקבלת ד"ח להכשירו ואין

חולק

חולק על זה כי אם התו' שהביא רבינו ירוחם הביאו הב"י בח"מ סי' ל"ד שגם בשוחט לאחרים דלית ביה ח"מ בעינן תשובה חמורה ע"ש אבל ראיתי בתשו' הרא"ש ח"ב סימן י"ב שכתב שגם התוס' לא כתבו כן כי אם בטבח דח"מ ע"ש ולדבריו אין חולק בדבר זה :

סימן קנ"א צריך אני לבאר בטבח חשוד דאית ביה ח"מ דבעינן ביה תשוב' חמורה דפ' זה בודר אם הוא בפעם א' או בעינן ב' וג' פעמים דעד פעמים שלש שני ליה בתשו' קלה ·

והנה הרשב"א בח"א סימן תרל"ט הכריח דגם בפעם ראשונה נפסל מת"ש בפ"ק דחולין בטבח דלא שר סכינא קמיה חכם ונמצאת הסכין פגום דמעבירים אותו ואפילו בפעם א' משמע וכן מת"ש בפרק גיד הנשה בטבח שנמצא אחריו חלב דמעבירים אותו ומשמע אפילו בפעם ראשונה ע"ש גם הרדב"ז סימן קי"ג הכריח כן והעלה דמ"ש מהרא"ד ז"ל דאף דטבח אינו צריך התראה חזקה מיהא בעי דה"ד בהפסד ממון שמטריף הכשר אבל אם הוציא מתחת ידו טרף דהוי איסור מעבירים אותו מיד. וכן הכריח בת' הרא"ם הנז' מדברי הראשונים ז"ל ונמשכו אחריו הריב"ל ח"א סימן נ"ז ובתשו' הרשד"ם חי"ר סי' מ"א וכן הכריח הש"ך ביו"ד סימן ב' מדברי כל הפוסקים וכן הסכים הכנה"ג ביו"ד סי' ס"ר הג"הט או' כ"ה וכן העלו עיקר הרב פר"ח והרב פ"ת ביו"ד סי' קי"ט וכן הסכימו שאר רבני אחרונים ז"ל הלא בספרתם יע"ש :

אך את זה ראיתי שנחלקו בדבר זה הרב פרח מטה אהרן בח"ב סי' ז"ן עם הרב כרם שלמה ביו"ד סימן ז"ו אי חשוד מיקרי בפ"א או לפחות בעינן שיעבור האיסור ב' פעמים דהרב פמ"א שם נקיט כפשוט ומוסכם לדעת כל הפוסקים דבפעם א' חשוב מיקרי בכל תורותיו ושכנגדו הרב כ"ש חלוק עליו דמידי ספק לא נפיק ופליגי בה רבנן והאריך להוכיח כן · בראשית מאמר הביא ראיה דבפ"א לא מיקרי מומר וחשו' מת"ש בפ"ק דחולין ד"ד אמר רבא מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו וכה"ג אמרינן בסנהדרין דכ"ז אוכל נבילו' לתיאבון בכי פיסול עדות וכן נקטו הפוסקי' ומשמעות אוכל נבילות דהוי לשון רבים ומיעוט רבים שנים נראה דלא מיקרי מומר וחשו' כי אם בהוחזק לכך לרבי בשני פעמים ולרשב"ג בג' פעמים דבתלת הויא חזקה ע"ש ·

ואי תורינא ליה בראיה זו כל הפוסקים שהבאתי לעיל דנקטו בפשוט דבפעם א' חשיב חשוד לדבריו שגו ברואה בהנך סוגיי וגם דבריה' סתראי נינהו שגם הם כתבו בדין מומר ופיסול עדות אוכל נבילות · אבל קושטא קאי שדברי הרב בראיה זו ל"מ מידי דאה"נ אף שלא ראינו שאכל נבילה כי אם בפעם אחת אוכל נבילות קרינן ליה שהרי מחזקינן ליה מאותה נבילה שאכל ואילך אוכל נבילות דלכן הצריכו בדיקת סכין לאכול משחיטתו ובלא"ה שחיטתו נבילה וא"כ מן הדין הוה שפיר שייך למקרי אוכל נבילות דכל שראינו שאכל אבד חזקתיה ובחזקת אוכל נבילה תמיד קאי דבלא"ה היה שחיטתו כשירה בכל אדם ומה"ט דייקו למינקט אוכל נבילות בלשון הוה דלדעת הרב דאיירי שכבר אכל ב' פעמים הו"ל למינקט מומר שאכל נבילות או מומר על אכילת נבילות אך אוכל נבילו' על הוה ועתיד קאי דכל אכילתו כבשר בחזק' נבילה היא · וראיה לזה שהרי גבי פיסול עדות הכריח הרב בתשו' זו מדברי הר"ם והכ"מ והטור ז"ל דלכ"ע בפעם אחד שאכל נבילה פסול לעדות וכן נראה לי ברור ומוכרח דפסול עדות נפיק מדכתיב אל תשת ידך עם רשע והיינו מחוייב מלקות כדכתיב והיה אם בן הכות הרשע והם כי לא להזכיר דלא מיקרי רשע ואינו לוקה בפעם ראשונה ומינה דנפסל לעדות ואפ"ה אמרו שם בסנהדרין דכ"ז מומר אוכל נבילות לתיאבון פסול לעדות בלשון רבים וע"כ לומר שהכוונה על דרך שכתבתי ותו ל"מ מידי מסוגי' דפ"ק דחולין ג"כ דבדבור אחד נאמרו ·

עוד הביא ראיה מת"ש בהך סוגיא גבי הא דתני' הכל שוחטין ואפילו ערל ואפילו מומר הא מומר היכי אי מומר לדבר אחד היינו מומר לערלות אלא לאו מומר לאותו דבר וכדרבא ודחו לא לעולם מומר לאותו דבר ולא מה טעם כיון דדש ביה כהתר דמי ליה אלא מומר לע"ז וכדרב ענן וכו' ומת"ש כיון דדש ביה כהתר דמי ליה הכריח הרב דאינו מומר כי אם בשני פעמים דבפעם א' לא שייך כי האי לישנא והביא דברי הרא"ש ז"ל שהביא לשון זה שדעתו דבפ"א לא חשיב מומר וחשוד לכל התורה · ושם ראיתי להרב פמ"א והרב חתנו בתשובה שלאחריה שנדחקו ליישב זה למאי דפשיטא להו דגם בפ"א דינו כחשוד יעו"ש באורך ·

ובשאני לעצמי אין צורך דלמ"ש מעיקרא לא קשיא דכיון דמחזקינן ליה אחר שראינו שאכל פ"א נבילה דעומד במרדו ואוכל תדיר נבילה א"כ שפיר תשנו כיון דדש ביה כהת' דמי ליה דכל שעבר פ"א תלינן שאוכל פעמים רבים בדבר המצוי בנבילה ואע"ג דאמרי' בעלמא כל שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהתר דנראה דבפ"א אינו נעשית לו כהתר · אין סתירה מזה דאה"נ דבפעם שנית מרגיש מהאיסור שבא לעבור וכל יצר מחשבות לבו אם יאכל אם לאו מ"מ קי"ל להו לרבנן שיצרו תוקפו ומעבירו על דת כיון שהכשילו בפעם ראשונה שעדיין לא חטא דלאחר שחטא עבירה גוררת עבירה והבא לטמא פותחין לו דהלעיטהו לרשע וימות ומפעם שנית ואילך הוא שטן הוא יצר הרע ואוכל בלי הרגש דנעשית לו כהתר ·

ויש להכריח כן מעיקר הברייתא דבפ"א חשיב מומר דהרי תני בהך ברייתא ואפילו ערל ואוקמוה בש"ס דהיינו מומר לערלות והרי ערלות לא יצוייר אדם בעולם שיעבור כי אם פעם א' שלא מל ואעפ"י שעובר ומבטל בכל יום ויום מצות המילה מ"מ אלו יצוייר שהיה לאו לא הוה עביד אלא חד איסורא כיון דשב ואל"ת הוא לא כן באוכל נבילה ב"פ דאיכא ותים מוחלקים והכן ובכל זאת קא מוינן במומר לערלות דקחשיב ליה מומר גמור ומינה למומר לאותו דבר נ"כ בפ"א מיקרי מומר גמור דאיים לחלק בין פ"א לשני פעמים מאי קי"ל בסיפא הא מומר ה"ד אי מומר לדבר אחד היינו מומר לערלות ומאי קושיא איכא דטובא קמ"ל דאפילו בשאר עבירות דלא חשיב מומר כי אם בב' פעמים ול"ד למומר דערלות שחיטתו כשרה אף ודאי דאין כר בכרם לחלק בין אחת ושתים ·

גם ראיתי לו להרב שם שהק' דברי הטור אהדדי דמ"ש בח"מ סימן ל"ד טבח שהוציא נבילה פסול לעדות נראה דבפ"א נפסל ואילו ביו"ד סי' קי"ט שכתב המוכר דברים האסורים משמתין ומעבירים אותו משמע דבפ"א אינו נפסל ומינה הוצלה לפי דעת ולענין נפסל באחת ולהעבירו בעי שתים ע"ש · ולנד"ד ל"ק שדברי הטור באו בדיוק דהיא גופא אליבא דבדיק כעיקר הסוגיא דמת"ש התם טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותי ידיה שמתיה ר"כ ועבריה וטריפתא חדא מ"ש מדלא נקיט טריפותא וכדדייק הב"ח בח"מ סי' ל"ד וש"מ דבפ"א נפסל לעדות ולהעבירו מאומנתו ואילו שם בסמוך נקיט רב אידי החשוד על הטריפות אין לו תקנה וכו' נראה דבפ"א אינו נפסל ודיוק זה לא ברגם הרב שנזכר לפי דרכו · אך למ"ש אין זה דיוק כלל דשפיר נקט חשו' על הטריפות במה שראינו שאכל או שהאכיל טריפה פ"א דבחזקת אוכל ומאכיל טריפות מוקמינן ליה ולהכי מצרכינן ליה תשו' חמורה לזכשירו ולשון חכמים כך לאשמועינן דשעובר עבירה

כ"א מובטח לו שיעבור פעמים רבות וכי נקטו לעיל דנפיק טריפתא היינו דמעשה שהיה כך היה שלא ראו כי אם בפ"א ותו לא והם העתיקו מאי דהוה ומינה נדקו דברי הטו' דבח"ת דאיירי בפיסול הטבח ולא כחוקתו שזה כלמד מעיקר המעשה דשמתיה ר"כ וכבר ביארתי לעיל דפיסול עד"ו ולהעבירו מאומנותו סוג אחר הם ע"כ נקיט ליה כלשון יחיד כלשון הש"ס דנקט דנפק טריפתא משא"כ בי"ד סימן קי"ט דכת' דין חזרת הטבח ב"כ שהן הם דברי רב איירי ור"א נקיט ליה כלשון רבים החשוד על הטריפות גם הוא נגרר אחריהם ונקט כלשון רבים המוכר דברים וכו' והיינו מהטע' שביארנו שכבר ידוע ת"ש חייב אדם לומר כלשון רבו ·

כי מן הבאר יש ליישב מאי דק"ל בתשובו' הרשב"א סימן תרי"ט הנו' לעיל בטבח שיצאת טריפה מת"י שהביא ראיה דגם בפ"א נפסל מת"ש בפ"ק דחולין בטבח כלא סר בכינא קמיה חכם וכן בפ' גיד הנשה טבח שנמצא אחריו חלב דמעבירים אותו ומסתמא גם בפ"א משמע ע"ש · וקשה דהיה לו להביא ראיה מסוגיין דההוא טבחא דנפק טריפת' דשמתיה ר"כ ואעבריה דדבר הלמד מענייכו הוא ומסתמא בפ"א משמע וכדיוק הב"ח ז"ל דדייק דנקיט טריפתא ולא טריפותא ואמאי תלי תניא כדלא תניא · אך למ"ש נ"ק דלא הביא מהך סוגי' כיון דרב איירי נקיט החשו' על הטריפו' סמוך ונראה ו"ל דעל זה סמכו בעיקר המעשה שבודאי איירי שהוציא טריפה מתחתי ידיה אחת ושתים ואף שעינו ראה שז"ל דחשו' על הטריפות נ"מ דבעי שני פעמים ועל דרך שכתבתי מ"מ מהא ליכא למשמע מינה אי רישא דוקא או סיפא דוקא כי ע"כ הביא עצות מרחוק דאין שם דיוקי דסתרי דמיניה יש להכריח גם בהך סוגיא דחשו' על הטריפות לאו דוקא ופי' על דרך שביארנו ·

עוד ראיתי להרב הנו' שהביא ראיה דבפעם אחת לא חשיב מומר וחשו' כי אם בשני פעמים מת"ש התו' בפ"ק דחולין ד"ה השוחט בשבת שהקשה למאי דאוקי הש"ס דאיירי במזיד היכי תני שחיטתו כשירה והרי מומר לחלל שבת אסור לאכול משחיטתו ועז' תירצו כתי' שני ועוד ז"ל דמשום פ"א לא חשיב מומר והכריחו כן ממ"ש בחולין דל"ט השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעז' ר"ל אמר מותרת וכן מת"ש שם דמ"א דמוקי לה כישראל מומר ואי חשיב מומר כלא"ה פסול אבל אי כחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא את"ד ומינה נקיט הרב כברור דבפ"א אינו נעשה חשו' ומומר כדברי התוס' ז"ל ·

ואחרי המ"ר דבריו מרפסן איגרי דלדבריו ק"ט שהרי התוס' הכריחו מהנך סוגיי דבפ"א אינו נעשה מומר ומה יענו כל הראשונים הנו' לעיל דפשיט להו להפך · בר מן דין ראיתי להרשב"א ז"ל והר"ן ז"ל בחי' לשם שהכריחו אכן בכל דברי התוספו' · וכן מראה מדברי הטו"ד סימן י"א וכן העלו רבני האחרונים וא"כ הדבר תימא שדברי הראשונים סתראי נינהו וק' הלכתא אהלכתא :

אך שאמת שדבריו כראיה זו הם דברי תימא דמעולם לא כתבו התוספות אחר שחלל שבת או עבר עז' או אכל נבילה דמה שאחט אח"כ כשירה שזה פשוט דשחיטתו נבילה אבל שאני הך דהכא שעיקר שנעשה מומר הוא בשחיטה זאת ששחט בשבת או לעז' וכשם דלהסבר שחיטה ביצינן שיעור שחיטה ה"כ באיסורי שבת ועז' ונמצא דעד גמר שחיטה אינו מומר אבל אה"כ דמודו דאם עשה מלאכה אחרת בשבת או עבר עז' אחר מאלו עבודות ושחט אח"כ באוכל ודבר כשר דאצפ"כ שחיטתו נבילה ומינה לאוכל נבילה או האוכל דשחיטתו אח"כ מיד נבילה והראיה שהביא מהתוספו' שוא ראיה לסתור כל דבריו · וכן מתבאר מדברי הרשב"א ז"ל כתי' לפ"ק דחולין ד"ר שהביא תי' התוס' הנו' וז"ל פי' בם בעלי התוס' דבפ"א לא הוי משומד לפסול אותה שחיטה וכו' וע"ש נראה להדיא דכל שאיסורו בשחיטה זו הוא דלא יהבינן ליה דין מומר אבל אחר שחיטה מותר גמור הוי אע"ג שלא עבר כי אם עבירה בפ"א לבד ושחיטתו אסורה · וכן ראיתי יותר בבירור בחי' הר"ן ז"ל לחולין שם וז"ל אבל התוספו' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשירה שאינו נעשה מומר אלא עד גמר שחיטה ע"ש · הרי להדיא דכל שעבר עבירה פ"א שחיטתו אסורה ·

והנה אמת דמתשו' הרז"קו ז"ל ס"ו ק"ס שהאריך בענין זה נראה מדבריו שהבין דכל מומר שחיטתו הראשונה כשירה ע"ש והם דברי תי' וש"ר שכבר גרגש קנת הרב ככה"ג בי"ד סימן ב' בהגה"ט אות ב' ע"ש מה שנרחק ליישב · ויש להשיב על דבריו ואין השעם צריכה לכך דדברי התוס' ברור מללו דדוקא שחט בשבת או לעז' שייך לחלק דאותה שחיטה יהיה כשירה אבל בכל מומר בפ"א ושחט שחיטתו אסורה ·

והנה אמת שמדברי התוספות אלו יש מקום להוכיח דבכה"ג מומר בפ"א אין שחיטתו אסורה שהרי הביאו ראיה לדבריהם ממאי דמוקי בחולין דמ"א בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחר מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא ע"כ · הנה נ"כ שאף שהיה מומר מפ"א שחיטתו כשירה והוא דבר תימה · וש"ר לרש"ל בפ"ק דחולין סימן ז' שהביא דברי התוס' אלו ודחאם חדא דסתם מומר קאמר אפילו מזמן ארוך וכ"כ עיקר דאלו"ה נוקי לה במומר לדבר אחר חוץ מעז' וחילול שבת דשחיטתו כשירה לכ"ע ועוד דעיקר דבריהם אית להו פרכא דמה מקום לחלק בין מומר פ"א לשני פעמים דלא דמי לשחט בשבת דשחיטתו מותרת אף במזיד דשאני התם דקמי שחיטה לא היה מומר אלא שיתה נעשה מומר ואי שחיט אחר כך שחיטתו אסורה ע"ש · והאמת דדיכא קא בעי וגם ראיתי להככה"ג שם שתמה נ"כ עז' והכריח כדברי רש"ל מדברי הטור ע"ש ·

וישוב נתיישבתי בדברי התוספו' וחזי הוית שגם דעת התוס' כן ול"ק מכל מ"ש עליהם שאין כונת התו' לפי מה שהבינו הם וביאור דבריהם כך הוא שהם ז"ל הכריחו דאי כשוחט לעז' פ"א נאסר שחיטתו דהכי שחיטת מומר הרי מכל הסוגיא מתבאר דכי תנן ב' אוחזין בסכין דשחיטה פסולה לאו משום הפסד שחיטה הוא אלא משום שכבר אסרה במחשבת עז' שהרי הקשה מינה למ"ר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואי משום הפסד שחיטה מה בכך וכי אדם ששחט בהמת חבירו ופסלה כדיני שחיטה שנעשית נבילה מי איכא מ"ד שמותרת · וכיון שכן ק"ל כיון דאיירי במומר למ"ל ששחט לעז' ונאסרה ת"ל דבלא"ה נאסרה משום הפסד שחיטה דלא שייך בה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וקושיא זאת ישנה אף כי מוקימת דכי אמרו בישראל מומר דהיינו מומר מעכשיו כ"ש אם כבר היה מומר מקדם אך אי אמרת דשוחט לעז' אף שנעשה מומר מכאן ואילך אין שחיטה זו נאסרת משום שחיט' מומר כיון דבגמר שחיטה נעשה מומר א"כ א"ש דמוקי לה בישראל מומר והיינו שנעשה מומר בשחיטה זאת דמ"מ אין השחיטה אסורה כי אם מלת' דעז' ששחט לשם עז' אבל בלא"ה שחיטתו מותרת זה נ"ל ברור בכונת התוס' ודברי רש"ל נ"ב ש"ר להרב משנה למלך בפ"ג מה' שגגות שהאריך בדבר זה והעלה מדברי התוס' אלו דבפ"א לא נעשה חשו' ולמה שנת' זה אינו ויש להתיישב בדבריו שם ואין השעה צריכה לכך והחכם עיניו יחזו ועיין להרש"ך ח"ב סי' א' מ"ש בדעת התו' והם דברי תימא למה שביארתי ש"ר להרז"מט ח"א סימן קל"ת דקפ"ו

דקפ"ו שתמה עליו כן ע"ש ·

ומ"מ נקוט מיהא שכל מומר כפ"א ושחט אח"כ שחיטתו אסורה דמומר גמור חשוב כפ"א ואין חולק כדבר זה כלל ·

ואי ק"ל אי איירי הסוגיא במומר בשחיטה זו א"כ אמאי אסורה ניחא דלגמוריה לחבריה מכוין כמ"ד הכי לעיל · הא ל"ק שזה דוקא בסתם אבל אי ידעינן שלשם עז מכוון וכגון שהתרו בו וכמ"ש שם אחר זה א"כ שגילה דעתו בהדיא או מעשיו מוכיחין דלשם עז קעביד מומר גמור חשוב וכ"כ מדברי הבה"ג בי"ד סי' ד' שהביא פי' התו' כדרך שכתבתי דאיירי בהתרו בו אלא שהרב כתב דרש"י והר"ת דחיק להו דרך זה ע"ש ·

אך את זה ראיתי בהגהת אשירי פ"ק דחולין כר"ה פעמים ושלש אסור לאכול משחיטתו וכו' והגהה זו שייך לת"ש דבעז ומחלל שבתות הוי מומר כמו שהבין רש"ל בפ"ק דחולין סימן ז' ע"ש שהוא האמת ונוכחת ההגהה דכי שחט בשבת או לעז שחיטתו כשרה דאין לו דין מומר אבל כי שחיט פעמים ב' אסור דמומר גמור הוי ותני והדר מפרש דשחיטה ראשונה אין סברה לאסור ושחיטה שניה אין ראיה ברורה להתר דמה"ט נקט פעמים ג' כיון דהשניה אין ברור האיסור ועיין בכנה"ג בי"ד סימן ב' בהגה"ט אות חי' שלא נתיישבו לו דבריו · אך למאי דאתאן עלה ק' מה היה ספיקו להתיר ותימה הוא אם הבין דברי התוס' כמו שהבין רש"ל · ועכ"פ הנה מקום ללמוד דחש"ו כפ"א הדבר ספק להג"א הלזו · וש"ר דהא כמי ל"מ מירי דשאני טובא בין מומר לעז וחילול שבת למומר לאותו דבר דמומר לאותו דבר המיר טפי שהרי בעז ושבת הנזכרו שיעשהו בפרהסיא לדעת קצת מהראשונים כדנקטו בש"ס לחלל שבתות בפרהסיא ובחשוד לאותו דבר לא ראינו מי שהצריך כן · וכ"כ מדברי התוס' ז"ל בדיבור זה שבשחילקו בין ניכנה לפרהסיא סיימו ומיהו למאי דמוקי כר"ע ק' וכו' והכוונה דלר"מ דאין שום עדיפות לעז ושבת כיון דהמומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה אם כן כל עבירות חשיבי כמומר לאותו דבר ולפז' גם בצנעה חשיב מומר דמדרז' נשמע לר"מ ומינה ז"ל שנסתפק כיון דנקטו כר"ה דחולין לחלל שבתות א"כ אפשר דלפחות בעי ב' אע"ג דנבי אוכל נבילו' פשיט ליה דל"ד שנים הכא שהחמירו שנעשה מומר לכל התורה ליבעי שנים א"ר דה"כ ל"ר וכפ"א חשיב מומר וא"כ ל"מ כמומר לאותו דבר דכפ"א שחיטתו כשרה :

והנה ראיתי למוהר"א אבינדור ז"ל שהביא דבריו בס' אור יקרות בקונטרים אחרון ר"ג שהביא תשו' הרשב"א שכתב דכפ"א נעשו חש"ו ודברי הב"ח והרב פמ"א והרב כרם שלמה שנחלקו בדבר זה ואתי מתניתא כידיה דש"ס ערוך הוא בתמורה דז"ך דאינו חשוד כי אם אחר ג"פ מפ"ש שם בעי אביי היו לפניו ב' בהמות של קדש ואחת בעלת מום וג' בהמות של חולין ואמר הרי אלו תחת אלו מי אמרינן מדתמימות תחת תמימות לאתפוסי תמימה נמי תחת בעלת מום לאתפוסי א"ד וכו' אתמ"ל ה"נ כיון דאהכתי נברא לא אתחזק באיסורי לא שביק התר ואכיל איסור בעי ר"א היו לפניו ד' בהמות וכו' הכא ודאי כיון דאיתחזק נברא באיסורי בכולן לקי וכו' תיקו הרי נראה דבכיר מג' פעמים לא נעשה חשוד והוא פלא איך נעלם מהמאורות הגדולים ש"ס ערוך ועוד תמה בעיקר הכי בעיי דאביי ורב אשי דמאי קבעו אי אמרינן לא שביק התר ואכיל איסור והרי בפ"ק דחולין דף ד' אסיקנא מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו דלא שביק התר ואכיל איסור ועוד תמה דבעז דל"ט אמרי' וכולם אם נתארח מותר מה"ט דלא שביק התר ואכיל איסור והנ"ע

ע"ש ·

ואחרי המחילה מה שתמה בעיקר הבעיות מהני סוגיי לדידי ל"ק מתרי טעמי חדא דאף דפשיט להו בחולין וכיוצ' דאמרינן לא שביק התר וכו' היינו כרשע שעבר עבירה כבר ועכשיו נפל הספק אם יעבור פעם אחר' דקיל' דחשוד הוי ואסור לסמוך עליו זולת אי מני לתיעבד בהתר דעל זה לא נחשד אבל בתמורה דבשעה שעובר האיסור הל הספק שעבר ג"כ בלאו על בהמת בע"מ שהרי בשעה אחת ובדבור אחד נאמרו הרי אלו תחת אלו וכיון שהספק בעת רשעתו ובכלל התר ואיסור ביחד רגלים לדבר איכא דכולן לאתפוסי קאמר ובכי האי גוונ' אין ראיה דאמרי' ג"כ לא שביק התר וכו' ושפיר קבעו אביי ורב אשי אי אמרי' גם בכי ה"ג או לא · וכר מן דין ל"ק שהרי שם בש"ס דחולין מבואר דכי אמרינן היינו במומר אוכל נבילו' לתיאבון דהיינו שאם אינו מוצא בשר כשר אוכל נבילה כמ"ש רש"י שם בר"ג דחולין וכל המפרשים אבל להכעים פשוט דלא שייך זה כיון שנחשד לעבור בחינם וכן פסקו הפוסקים עיין בטי"ד סימן ב' וא"כ גבי תמורה דאין לו שום הנאה ותועלת לעשות בהמתו תמורה ואדרבה כרי הזיקא דנתפס גם בהמה זו להקדש ועבר בלאו א"כ מהי זה כד יהיה חשוד כאוכל נבילו' לתיאבון וכ"ת אכתי אינו עושה להכעים שאין מעשיו כי אם להקדים בהמה זו לגבוה אפ"ה כ"כ מור"ם בי"ד סימן ב' ס"ה דכל שאינו חושש בשחיטה ואוכל נבילות לתיאבון אעפ"י שאינו עושה להכעים דינו כמומר להכעים וה"כ דוכוותא ואף שנחלקו עליו בזה היינו שאין דינו כגוי אבל מ"מ בבדיקת סכין לא היה אדם שהתיר כיון דלא שייך לומר ביה לא שביק התר דהרי שביק התר ואכיל איסור בלי שום הנאה ותאוה וכי הכשירו היינו כשישראל אחר עומד על גבו ע"ש וא"כ הכא גבי תמורה מכ"ש דלא שייך לומר ביה לא שביק התר ואדרב' היה מקום להק' דמאי קבעו פשוט דלא אמרי' ביה לא שביק התר · וכד הוינן בה הא ל"ק דכי פשיט לן כל שאינו עובר עבירה לתיאבון דלא אמרינן ביה לא שביק התר לאו על כד ודאי הוא שאינו הכרח בשביל שעבר עבירה פ"א שיעבור בכל עת דהרי יתכן שעכשיו לא רצה או הרהר תשובה בלבו וכי אסרינן דלא ניסמוך עילויה גם בבדיקת סכין היינו מכח ספק שמא גם בפעם הזאת עבר עבירה ושחט שלא כהוגן וכי בעו גבי תמורה אי לקי עלה ש"מ דקבעי אי דיינינן מסתם שבודאי עבר עבירה גם בבהמה זו ולקי עלה ואין ראיה לזה משום דוכתא ועיקר ספיקו היה כמ"ש דכיון דבשעה אחת ובדבור אחד אמר הרי אלו תחת אלו יש לדון בודאי שכולן לאתפוסי בודאי וא"כ לקי נ"כ עלה א"ד לא שביק התר והוא לשון מושאל ור"ל כיון שאפשר בבהמה לעשות חילול גם בלשון זה בהתר א"כ הדבר ספק ואיך ילקה מספק וא"כ לא לקי וזה נ"ל ברור בביאור הסוגיא ותו ל"ק מכל מ"ש הרב הנזכר · ומינה גם עיקר לימודו מהך סוגיא דבבציר מג' פעמים אינו נעשה חשיד הפך תשו' הרשב"א ז"ל ל"מ מידי דהתם שאני דקבעינן למיפשט בודאי שכוונתו לאיסור אף שאפשר בהתר פשיט לכו שפיר דאין לנו לדון כן כי אם באתחזק באיסורי אבל שיהיה חשוד לעבור מספק גם בפ"א אין ראיה משם כלל למה שנתבאר ועיקר דין חשוד אינו אלא מגד ספק דספק תורה להחמיר ושמו מוכיח עליו חשוד שנחשד בכך ונשארו דברי הרשב"א ז"ל שהסכימו בו כל רבני האחרונים קיימים בלי שום ספק ועיין בס' ברכי יוסף חא"ח סי' ח"ן זו: בלבד מה נבן לבאר דמדברי הר"ס ז"ל בפ"ד מה' שחיטה שכתב דמומר לאחד מהעבירות בעינן בדיקת סכין אבל מי שנפסל לעדות על אחת מהעבירות לא בעינן בדיקת סכין וכתב הכ"מ פס טעמו דמומר היינו מועד ורג"ל בכך אבל בפ"א אף שנפסל

לעדות

לעדות לא בעינן בדיקת סכין ע"ש הרי דאינו חשיב מומר כי אם במועד ורגיל בכך אלא שכבר בא"ר סימן ב' כ"כ והעלה דבאותו דבר כגון באכיל' נבילה גם בפ"א דינו כמומר ע"ש ואף שהק' עליו מדבריו בכ"מ שכתב שדעת רבינו דמומר שאוכל נבילות דקאמר רבא היינו במועד ורגיל בכך וכו' הרי נראה דגם לאותו דבר בעינן שיהיה רגיל בכך ·

ולדידי חזי הוית ליישב דבריו דאה"נ שדעת הר"ש כן ומ"מ בכה"ג אינו לדעת הר"ש כי אם הכרעתו לבד שתחילה הביא דברי הרא"ש שנוט' לדברי הר"ש שגם במומר לשאר עבירות בעינן בדיקת סכין ולפי דרכו בהקדמתו דהיכ' דהר"ס והרא"ש ז"ל בדעת אחת קי"ל כוותייהו נגד רוב פוסקים ה"נ אע"ג דפשט הסוגיא וכן דעת רוב הראשונים ז"ל דכל שאינו מומר לאותו דבר לא בעי בדיקת סכין · מ"מ כיון דהרא"ש נראה דקאי כוותיה פוסק כן ועז" שכיא דאם עבר פ"א לא בעי ב"ס כיון שאף להר"ס אינו צריך ואף דפשט הסוגיא ורוב הפוסקים נראה מסתמיות דבריהם דאף בפ"א נעשה מומר מ"מ בשאר עבירות שהר"ס לבד הוא שהצריך בדיק' סכין הכי דלא לוסיף עליה דלית לן לתפוס חומרי דמר וחומרי דמר אבל במומר לאותו דבר שדינו מוסכם לכל דבעי ב"ס ופשט הסוגיא ודברי רוב הראשונים מורים שגם בפ"א חשיב מומר הכי נקטינן דבכגון זה ליכא דקאי כוותיי דהר"ס שגם הרא"ש ז"ל לא כ"ט לזה וז"ש בבה"ז ומיהו כ"ל וכו' זה נ"ל כיישוב דבריו :

ומ"מ גם לדרך זה דלהר"ס אינו נעשה מומר גם לאותו דבר כי אם ברגיל לכך אינו סותר למ"ש דאה"נ דמומר אינו אבל למיחש ביה חיישינן ומעבירין ליה דאין לנו לסמוך באומן חשוד · וכ"כ מדברי הרוקח ס"ו ק"ס שיש לחלק בין מומר לחשוד דיעבייר דליהוי חשוד אף שאינו מומר וכ"כ דהרי חשוד הוי אף דלא ידעינן בודאי שבמזיד עשה כן כמ"ש הפוסקים דאינו נאמן לומר שוגג הייתי כמ"ש בסמוך ואילו לבי נומר נראה ודאי דאינו נעשה כי אם במזיד גמור · וכ"כ [illegible]"ס בחולין דמ"א דאם התרו בו למיתה אין לך מומר גדול הוה נקוט מיהא דמזיד והתראה בעינן עכ"פ · וכ"כ שהרי כיון שכתב דנפסל לעדו' בפ"א ה"נ דמעבירי' ליה מאומנותו דפיסול עדות ולהעבירו שוין הם וגם כיון דנקיט הש"ס דנפק טריפ' דמשמע בטריפה חדא כדיוק הב"ח ז"ל ואפ"ה אעבריה ר"ל ש"מ דלהעביר לכ"ע מעבירינן ליה שאין רבים נסמכין על החשוד אף אי לדעתו אי עבר ושחט לעצמו אוכלים משחיטתו · באופן שאין שום חולק דבפ"א מעבירין אותו מאומנותו :

סימן קנ"ב חד עלינו חובת ביאור אם כל זה איירי בשנודע לנו בבירור דלמזיד הוציא טריפה מתח' לתחת' ממון אבל כשאין לנו בירור ויש מקום לתלות כשוגג וגם השוחט טוען שוגג הייתי אי נאמן בכך או לא ·

ואחר היישוב נראה שדין זה הוא גם במקו' שיש לתלות דשוגג היה וגם טוען שוגג הייתי אינו נאמן ומעבירין אותו עכ"פ כמ"ש הרשב"א סימן ך' והריב"ש סימן קי"ג והש"ע בא"ר סימן קי"ט ורש"ל בתשו' סימן ד' והרא"ש ח"ב סימן כ"ר והרא"ל בח"ב סימן ט"ל והרש"דם בא"ר סימן ת"א והמבי"ט ח"א סימן קנ"ז והרא"מט חו"ר סימן י"ר וכן הסכימו כל רבני האחרונים איש על מקומו ע"ש ·

אך בעיקר תשו' הרשב"א הנזו' ק' דבתשו' זו אחר שהעלה דפושע הוא שאינו חושש להאכיל נבילות לישראל ואינו נאמן לומר שוגג הייתי כתב דאם ראינוהו דואג ומתאנח על מה שאירע לו מחזירין אותו בקבלת ד"ח ע"ש · ש"מ דגם במקל ופושע מהני קד"ח להחזירו לאומנותו וזולת בשיש לחוש בתשובה להערמה שעושה כן כדי שיחזירוהו לאומנותו · ואילו בסימן תקנ"ד כתב דבמקל ופושע ראוי שלא להחזירו אפילו בקד"ח ע"ש והן נסתר מחמתו וכבר עמדו על זה הרא"מט בחו"ר סימן י"ג וי"ר והפר"ח בסימן קי"ט והם ז"ל תי' דמ"ש בסימן ך' דאם ראינוהו דואג וכו' לאו אחר שהעבירוהו קאמר דהא ודאי ערותי קמעברים אלא מקמי העברה קאמר דאעפ"י דאינו נאמן לומר שוגג הייתי וגם אינו תלוי בראי' ב"ד אם נראה להם הדבר שהיה שוגג ואחת דתו להעבירו מ"מ בענין חזרה אי טעין שוגג הייתי ונר' לב"ד כדבריו כיון שראינוהו דואג על תקלה שבאה לידו ולא בשום פנים שאז מחזירין אותו בקד"ח דבחזרתו אם נראה לב"ד שוגג היה מהני וזהו נ"כ מ"ש בסי' תקנ"ד דאם נראה לב"ד שהיה בענין שגגה מחזירין אותו · והרב השואל בסימן י"ג השיב עז" מתשו' זו בגופה ומ"ת סרי"בל ודבריו שם מגומגמים הרבה יע"ש · וליישב דבריו נ"ל דמ"ש בסימן י"ב וז"ל אני לכך באתי וכו' עד ואין צריך לבדוק אחריהם אינן מהרב השואל כי אם מתורתו של הרי"מט ז"ל שבא ליישב מה שהקשה עליו וכ"כ בגליון דברי השואל והמדפים חשב שגם דברים אלו הם מדברי הרב השואל ע"ש ולפז" תשו' דסימן י"ר אחר סימן ט" נ"ל ·

ולדידי אחרי המחילה אין ישובו מספיק שהרי בסי' תקנ"ד מתבאר בשאלה שכבר העבירוהו שכתוב שם וימנעו להם הברורים שלא ישחוט וכו' הרי שכבר העבירוהו ואין לומר שלא העבירוהו כי אם שמנעוהו מלשחוט עד שידעו הדין מפי המורם שהרי השיב בתשו' זו דאם יראה להם שהיה בענין שגגה מחזירין אותו בקד"ח ואם במקל ופושע אין מחזירין אותו גם בקד"ח ע"ש · ש"מ דכבר העבירוהו וכיון שכבר העבירוהו מה השיב דאם היה בענין שגגה דלדרכו היינו שהיה דואג ומתאנח קודם שהעבירוהו ואם מקל ופושע שלא דאג והרי אין לאחר מעשה כלום וכיון שלא נשאל שהיה דואג מיד א"כ לפי דברי הרא"מט הרשב"א נדרש ללא שאלו וכ"ש דמגוף השאלה שנשאל דהשוחט היה מתנכל דקודם שחיטה היה בודקו א"כ אין מקום לאנחה ודאגה מכיון · ותו דבסי' תקנ"ד כיון שלא שחט נכ"פ ולא בא תקלה כלל אין שייך דאגה ואנחה בתחילה ובסוף · ותו אין מקום להכשירו גם כי טעין שוגג הייתי · וכדוחק ז"ל דס"ל דכי איצטריך לכשנראה לב"ד שהיה שוגג על ידי שהיה דואג ומתאנח מיד מהני קד"ח ובלא"ה לא היינו דהתם מה שהוציא טריפה היינו בינו לבין עצמו ואין הב"ד נביאים שידעו הענין איכי הוה שוגג או מזיד דדברים שבלב אין אדם יודע אבל בסי' תקנ"ד שידעו הב"ד הענין בענין שנכשל קרוב הדבר לידע מתוך הענין אם היה שוגג או מזיד ואם נראה להם שהיה שוגג מחזירין אותו בקד"ח · ואף שתירוץ זה נראה נכון מ"מ דוחק הוא בעיני שכיוון לזה הרא"מט דא"כ היה לו לפרש :

ואשר אני אחוש כישוב דברי הרשב"א אלו אחוש דעי הכ"ל בכוונת דבריו שדעתו בסי' ך' דאי טעין שוגג הייתי ואין לנו בירור אם האמת אתו שהיה שוגג או מזיד היה ומשקר דנקטינן דאינו נאמן ותלינן דמזיד היה מספק היינו להעבירו דאי ודאי שוגג היה אין להעבירו מספק אינו נאמן ומעבירים אותו מהראיות שהביא שם בתשו' · אך מ"מ לענין חזרתו אם עשה תשובה שהיה דואג ומתאנח בלי חשש הערמה בקד"ח מחזירין אותו כל שהדבר ספק או שוגג או מזיד היה אבל אם ידוע לנו שמזיד היה אין לו תקנה בתשובה ובקד"ח · וכן אם אינו ידוע לנו דמזיד היה כי אם הדבר ספק ועשה תשובה ובתשובה זו יש לחוש להערמה אין ראוי להחזירו גם בקד"ח שיש לחוש דאין תשובתו מלב

מלב ומנפש · וזה נ"ל בכוונת דבריו בתשו' זו ואין צורך להאריך דהמבין יבין בנקל · ועפ"י דרכו יפה פסק בסי' תקנ"ד דהתם כבר החליט הרב בראש התשו' דטענת השוחט במה שהתנצל ניכרים הדברים שהם שקר ודבר כזב ואינו אלא מקל בבדיקה וא"כ הו"ל מזיד בודאי שאין לו תקנה בתשו' וקד"ח כמזיד בודאי ·

ומ"ש אח"כ אם נראה בעיניכם שהיה כעין שגגה ושהוא אדם כשר מחזירין אותו בקבלת ד"ח וכו' · לכל הדברות דבריו צריכין ישוב דאיך יגוייר אחר שהגיעו השואלים הענין ונראה לו להרב בבירור שהתנצלות השוחט שקר ענה איך אחז נתן הבירור ביד השואלים דאם נראה שהיה כעין שגגה דמחזירין אותו וביטל דעתו דעת עליון נגד הבלורים שאלו את פיו שאינן בני תורה דבר זה קשה לשמוע דמי כמוהו מורה · ותו דאי מהמנינן לשוחט אשר במאמרו אין בו חטא כלל אף שוגג כמבואר ושגגה מניין ·

כי ע"כ נ"ל דאם נראה בעיניהם שהיה שגגה היינו שהיה טרוד בעת שנתן הסכין לבדוק ביד חבירו ועל ידי טרדתו לא שם על לב אם בדקו כראוי וסמך עליו דחזקה שליח עושה שליחותו ומה שלא השיב כן הוא שרצה להתנצל לגמרי שלא היה שגג ודעתו היה לבודקו וא"כ אעפ"י שאין בדבריו כלום וניכרים הדברים שאינו כן · מ"מ אם נראה להם שהיה כעין שגגה מה שסמך על בדיקת חבירו מחזירין אותו בקד"ח כמ"ש בתשו' דסי' ך' וכאן לא בעי' דואג ומתאנח שלא יצא תקלה מתחתיו אבל אם נראה להם שלא היה שוגג אלא במקל ופושע שכבר ידע שחבירו לא בדק כדינו והרי הכרח שאין בהתנצלותו טעם כעיקר א"כ הו"ל מזיד דמקל ופושע בבדיקה וע"כ אין ראוי בקד"ח כמ"ש נ"כ בסי' ך' והיו לאחדים שתי תשובות אלו ותו ל"ק מכל מ"ש עליו ·

ואי ק"ל עדיין דמתשו' דסי' ך' נראה דגם בספק אי שוגג היה או מזיד מהני קד"ח אע"ג שאינו ידוע לב"ד ואילו בסי' תקנ"ד הצריך שיהיה ניכר לב"ד ג"כ שהיה שוגג הא ל"ק שז"ל דת"ש אם נראה בעיניכם שהיה כעין שגגה לאו על צד הודאי קאמ' כי אם על צד הספק אם יש לתלות הענין בשוגג וכן דייקי דבריו שכתב שהיה כעין שגגה ולא כת' שהיה שוגג · א"נ נ"ל דבסי' תקנ"ד מה שהצריך שיהא ניכר לב"ד דשוגג היה היינו משום הודאת השוחט דמתוך דבריו מתבאר שהודה שלא היה שוגג וע"כ אין לנו להסתפק בשוגג אי לא טעין השוחט וזולת כשניכר לב"ד שהיה שוגג ויש אמתלא ראויה במאי דלא טעין השוחט כן וכמ"ש ·

וממ"ש נתבאר דכל שניכר שהיה מזיד אף בשוחט דלית ביה ח"מ אין לו תקנה בקד"ח · וכן ראיתי להרב פ"ת בי"ד סי' קי"ט שהכריח משיקול דעתו · וכן העלה עיקר הר"ב בני אברהם בא"ד סי' ה' · ולמ"ש הן הם דברי הרשב"א ז"ל וכאמור · ועיין בתשו' ב"ר חא"ח סי' ל"א מה שתמה בתשו' הרשב"א והרא"ש דמהני קד"ח בחשוד מסוגיא דסנהדרין דאמרי' אין לו תקנה · וק"ט איך נעלם המנו מ"ש הרא"ש עז' וחילק בין טבח דח"מ להיכא דליכא ח"מ הביאוהו כל הפוסקים ומכל מ"ש בענין זה הקכם עיניו יחזו דל"ק מכל מ"ש שם ·

אלא שעדיין לא למדנו מתשו' הרשב"א הלזו כי אם היכא דטעין שוגג הייתי בדין אבל כי טעין שלא ראה הסירכא משאר הטרפיות אם אינו נאמן וגם אי סגי ליה בקד"ח דמהטעם הראשון שכתב דהטרפיות ידועים הם כי טעה בראיה לא שייך זו אך ז"ל דעליו במכו והו"ל למידק וכ"כ לטעם שני דאם אינו יודע אין למנותו ה"נ אם אינו יודע לבדוק כראוי שיבא תקלה מידו אין ראוי למנותו וכן לטעם ג' דמצוי לשקר · כי ע"כ נראה ברור דגם בכה"ג אינו נאמן ודינו כשוגג הדין בכל מכל · וכ"כ מתשו' רש"ל סי' ך' · גם ראיתי בכנה"ג בי"ד סי' קי"ט בהגה' אות ז' שכת' דטבח שיצאת טריפה מתח' ידו מחירור לחירור או מחירור לחיתוך וטוען שלא ראה הטרפות כלל אעפ"י שבוטל שכר מהכשירה ולא מהטריפה אין להעבירו בהחלט אבל מעבירין אותו ומחזירין אותו בקד"ח הרא"ש ח"ב סי' כ"ר · ובעת לא ראיתיו בתשו' הרא"ש ועיקר דינו שהתיר בקד"ח גם בטבח דאית ביה ח"מ צ"ע בעיני דאי אינו נאמן לומר שוגג הייתי בטבח דאין בו ח"מ כ"ש בטבח דאית ביה ח"מ · וגם מתשו' הרי"בל ח"ב סי' ט"ל והרמ"ט חו"ד סי' ט"ו מתבאר שיותר אין להאמין בטבח דח"מ יע"ש וא"כ הדבר פשוט דבעינן תשובה חמורה דפז"ב ואיך התיר בקד"ח · ואי משום דטעין בענין דאיכא למתלי בהכי שלא ראה כיון שהיה מחירור לחירור עכ"פ אידי ספק לא נפיק שאם היה בענין שהיה לו לראות לא היה בדבר ספק כלל דודאי הוא דמזיד היה אבל כיון שיש לתלות שהיה בדבר המצוי לטעות הדבר ספק ואינו נאמן · וז"ל שדעתו שטעמים דיהיב הרשב"א דאין למנות אם אינו יודע וגם דמצוי לשקר שייכי שפיר שלא להאמינו ומעבירינן ליה אבל כיון דעכ"פ מעבירים אותו ואי מהימנינן ליה לא בעי תשובה חמורה אין טעמים אלו בודקים דאחר קד"ח ראוי הוא למנותו מדינא אם לא משום חשש הערמה ואין טעם שלא להאמינו גם בבר חשש הערמה זו וכן לטעם דמצוי לשקר כיון שמעבירים אותו ואינו כשר כי אם בקד"ח אינו מצוי לשקר · ומ"מ נ"ל שכבר הורה זקן הרב בעל הוראה זאת · ומתשו' הרא"ש ח"ב סי' ג"ב יש לדון כדבריו וכמ"ש בסמוך בע"ה · שוב ראיתי כת' מבן גבורים סי' ג' שנשאל על נדון זה והשיב דהכל תלוי למראה עיני הדיין ועכ"פ בקבלת דברי חברות סגי ויש להשיב כדבריו מתוך מה שנתבאר כאן ·

וראיתי להרא"ש ז"ל כלל ך' סי' כ"ט שכת' בטבח שיצאת טריפה מתח' ב' וג' וז"ל וזה שלא חשש לבדוק והוציא טריפה ב' וג' פעמים אם עשה במזיד או שלא חשש לבדוק כל הצורך רשע הוא בעיני ואף אם היה מקבל עליו להיות זהיר מכאן ולהבא לא היה לבי נותן לסמוך עליו עוד עכ"ל · הנה נר' דקאי בשי' הרשב"א דאם הוציא טריפה במזיד בכל גוונא אין לו תקנה בקד"ח · ואין לדקדק ממ"ש וזה שלא חשש לבדוק והוציא וכו' ב' וג' פעמים וכו' נר' דבפ"א סגי ליה בקבלת ד"ח · הא ל"מ דכי נקיט הכי היינו שהמעשה היה כך בכתוב בשאלה ולאשלומי מילתא כ"כ וא"כ דגם בפ"א אין לו תקנה · וכ"כ מהטעם שכת' דרשע הוא ואין לסמוך עליו ודבר פשוט הוא דעובר עבירה במזיד גם בפ"א רשע גמור הוי וכ"כ הרמ"ט בתשו' הנז' והרב פרח מט"א ח"ב סי' ז"ן וכ"כ ממ"ש לעי' הרא"ש גופיה דקד"ח לא שייך הכא וא"כ מה לי שהוציא אחת ושתים · אך ראיתי להרב פר"ח שאחר שהכריח כן כתב דל"מ ואפשר דבפ"א מהני קד"ח יע"ש · ואין דבריו נכונים בזה · ומ"מ גם הרב הודה דפשט דברי הרא"ש מורים דגם בפ"א לא מהני קד"ח ונידר להפך להסכים דבריו עם דברי הרשב"א שהבין גם בדברי הרשב"א דבמזיד נ"כ מהני קד"ח · אך למ"ש שדעת הרשב"א דבמזיד אין לו תקנה מינה דנקטינן כדעת הרא"ש כן · ומיהו גם הרא"ש מודה דאם הדבר ספק אם היה שוגג או מזיד דמהני ליה בקד"ח דהיינו שיהיה נזהר מכאן ולהבא כיון דלאו רשע בודאי הוי וכל דבריו הם היכא שנתבאר לב"ד דמזיד גמור היה ואין חילוק בין דברי הרא"ש להרשב"א ·

והנה אחר שראיתי בתשו' הרא"ש בח"ב סי' כ"ד והרי"בל ח"א סי' נ"ן שהבינו בדברי הרא"ש דבפ"א גם מזיד מהני ליה בקד"ח יע"ש · והקכם עיניו יחזו

שזה דוחק גדול להבין כן בדברי הרא"ש וכ"כ בתשו' כ"ש חו"ר סי' ז' ד"ט ע"ג · ומ"מ נ"ל ברור דקטינן כשאר דעת הפוסקים להתיר בפ"א במזיד דאשכוחי דחיקי לא מיקום אסמוך ואם באנו לקיים דבריהם כפי' דברי הרא"ש ז"ל דאיירי בסתם שאינו ברור לב"ד שהיה מזיד בודאי והיה מקום לתלות דאף שהיה בקי לא ידע דין זה וע"כ הצריך שיוציא טריפה ב' פעמים שאז לא תלינן דשוגג היה ולמזיד גמור דייקינן ליה · וכ"כ עיקר דגם אם הדבר ספק אם היה שוגג כל שיצאת טריפה מתו' ב' וג' פעמים לא תלינן בשוגג כלל ואין לו תקנה בקר"ח · גם ראיתי בתשו' הרב מרדכי ז"ל סי' רפ"א שהבין דבמזיד גם בפ"א אין לו תקנה שהרי נשאל בטבח שיצאת טריפה א' מתו' דאם היה מחמת חסרון ידיעה ילמוד ויתחכם אבל אם היה מחמת רשע אין לו תקנה והביא ראיה מתשו' הרא"ש הלזו ש"מ שהבין דגם בפ"א דעת הרא"ש שלא להכשירו בתשו' קלה ·

וראיתי בתשו' הרא"מ הנז' סס"ק בתשו' הרשב"א ז"ל הלזו שהסכימו כל הפוסקים בה דטבח שיצאת טריפה מתו' שאינו נאמן לומר שוגג הייתי שהרי כתב הרא"ש כלל ך' על ריאה סרוכה שנמצאת בתוך הריאות כשירות ונפל ספק בכל הכבשים שנשחטו דאיכא למיחש שהבודק לא הרגיש בסירכא והכשירה שלא כדין ונמצאת טריפה אחת מעורבת בין הכשירות · והשיב כיון דאיכא לספוקי בבודק שהכשירה או שמא בשגגת הקצבים נתערבה בין הכשירות ואיכא למימר נמי שמא נתערבה ריאה טריפה בין הכשירות כיון דאיכא למימר הכי והכי תלינן להקל כיון דנשחטו הכבשים ונבדקו ויצאו בחזקת היתר מיד הבודק מוקמינן להו אחזקתייהו וכו' וכ"ש בנדון זה דתלינן להקל דהעמד בהמות בחזקת כשירות והעמד בודק בחזקת צדיק שלא יצא תקלה מתו' והעמד הקצבים בחזקת כשרים ולא עירבו טריפה בין הכשירות אלא שנתערבה בשוגג ריאה טריפה וכו' ע"ש · וא"כ לדבריו כל טבח שיצאת טריפה מתו' ואיכא למתלי בשוגג תלינן הפך דברי הרשב"א · והרו"בל בח"ב סי' ט"ל נר' שנרגש מזה והשיב דנדון הרא"ש שאני שעדיין לא נמכרה הריאה ובשעת המכירה היה חוזר ומדקדק ותמה הרא"מ ע"ז דכיון דלא כיחשו בשעת חילוק הריאות בין כשירות לטריפות איך יכחשו בשעת המכירה · והוא ז"ל ישב דל"ח בטבח דלית ליה הנאה לפשיעה כי אם בבדיקה דלא טרח לבדוק יפה ולא חיישת כיון דבהמה בחזקת כשרות ורוב הבהמות כשירות וכו' ע"ש ·

ויש להשיב כדבריו דא"כ בדברי הרשב"א דסי' תקנ"ב שהענין היה בבדיקת סכין דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ורוב הסכינים אינן בדוקים למה הצריך שיהא ניכר לב"ד שהיה מקל ופושע בלא"ה תלינן בפשיעה · וש"ר דהא נ"ק דכי איצטריך להני טעמי היינו בדבר דעביד לגלויי לשאר בני אדם משא"כ פגימת סכין דבלא"ה תלינן עכ"פ בפשיעה בלי בירור אלא מפני שכת' קודם דאם בר' לב"ד שהיה שגגה מקבלין אותו כ"כ דבר והופכו · א"נ דהתם כי איצטריך לכשיהיה ברור לב"ד לפושע היינו כדי שלא יחזירוהו גם בקר"ח דמ"מ אף דמעבירין אותו בקר"ח מחזירינן ליה ·

ומיהו כשאני לעצמי אין צורך לכל זה דכי קו"ל אינו נאמן לומר שוגג הייתי היינו היכא דודאי הוציא טריפה מתו' והספק אם הוציאה בשוגג שלא ידע הדין או שלא ראה הסירכה אבל בנדון הרא"ש שאם עירבו אותה הקצבים במזיד או בשוגג הרי לא יצאת טריפה מתו' השוחט דמה בידו לעשות א"כ הו"ל ספק אם יצאת טריפה מתו' או לא בכי הא ודאי נאמן לומר לא יצאת טריפה מתו' דלא איתרע חזקתיה · וכ"ש היכא דמסייע ליה חזקת הבהמה דנשחטה בחזקת היתר עומדת וחזקתו דבחזקת כשר · אבל בספק אם הוציאה בשוגג דלא מסייע ליה חזקת הבהמה וגם חזקתו איתרע כל שיצא טריפה מתו' בודאי וגם הרא"מ שם בסי' ג' כת' דטבח שאמר טריפה וחזר ואמר כשירה והאכילה דאעפ"י שאינו נאמן להכשירה אחר שאמר טריפה כיון דלא מטריפינן לה כי אם מספק אין השוחט נפסל ע"ש · הרי בס' אם יצאת טריפה מתו' אינו נפסל · גם הרדב"ז בח"א סי' ק"ו העלה דאין להעבירו מס' וע"ש :

כי מן הבאר ק"ל בתשו' הרו"בל בח"ב סי' ט"ל שכת' בשני קצבים שאחד מוכר בשר בחנות והשני יושב בחדר אצל החנות ששם היה הבשר כשר וטרף והטרף יש לו סי' בבשר וזה שהיה בחדר היה מוציא לחבירו בשר למכור דרך חלון והמוכר מכר חתי' אחת שעל ידי סימן ונתודע על ידי סימן שהיה טריפה וטען הקצב דשליחא הוא דעוית דנתן לו חתי' טריפה למכור שהוא לא ראה הסימן מהבילבול מרוב האנשים שהיו שם לקנות הבשר ובשוגג מכר אותה · והשיב הרב ז"ל דתלינן בהכי דשוגג היה והביא ראיה מהך תשו' הרא"ש ז"ע :

ולמ"ש נ"מ דכי כת' הרא"ש ז"ל להקל היינו מפני שהספק אם יצאת טריפה מתו' או לא אבל בכ"ר דעכ"פ בבר יצאת טריפה מתו' והס' אם היה בשוגג לא תלינן דשוגג היה וכתשו' הרשב"א שהביא לעי' מזה · ודעת הרו"בל נר' דכי לא תלינן בשוגג ואינו נאמן היינו במקום דפשע דהו"ל למידק דאם לא ידע הדין הו"ל לידע כיון דסמכו עליו וכן אם לא ראה הסירכה הו"ל למידק שלא יכשיל את הרבים שסמכו עליו אבל בנדון הרא"ש דאם האמת שנתערבה בשוגג אין לו לשוחט עון דמאי הו"ל למעבד שאינו חייב על זה שלא יתערבו דלאו בכיפי תלו ליה וכיון שגמר השחיטה והבדיקה לאו עליה קרמי וכן בנדון הרו"בל כיון שחבירו נותן בידו למכור דבחזקת כשר קאי אינו חייב לראות אי יהיב ליה בשר דחזקת שליח עושה שליחותו ועד אחד נאמן באיסורין וע"כ נאמן לומר שוגג הייתי · וגדולה מזו כידר רש"ל בתשו' דסי' ך' דמוכר בשר טרף לכשר וטען שנתחלף לו הכבש טרף לכשר והיה שם אומדנא קצת שהיה כדבריו דנאמן ואינו נפסל דכל שהיה בדרך מקרה שנתחלף לו נאמן ע"ש · והוא בעיני קולא גדולה כיון דעכ"פ יצאת טריפה מתו' ואברא עליו קרמי למידק שלא יתחלף · והאומדנא שכת' הרב דאם דעתו למכור טרף היה לו לנתק הסירכא שלא יהא ניכר לכל אינו מספיק כיון דהו"ל למידק במה שמוכר שסמכו עליו ולא דק ויצאת תקלה מתו' פושע הוא ואינו נאמן גם באומדנא זו · וכ"כ בתשו' צמח צדק סי' ע"ג ע"ש · וכ"כ עיקר דבכל דהו"ל למידק ויצאת תקלה מתו' בודאי אינו נאמן לומר שוגג הייתי גם באומדנא אי שאי דשוגג היה ·

וראיתי בתשו' הרשב"ש ז"ל סי' תק"א שכת' בשוחט שבדק ואמר שלא היה סירכא ובדק אחר ואמר שיש סירכא המטרפת ושוב טען השוחט דסירכה תלוייה היתה · העלה דכיון שאמר תחילה שלא היה שם סירכה כלל אינו נאמן והבהמה אסורה והשוחט ראוי לגערה וישמור את עצמו פעם אחרת ע"ש · וק' דא"כ הו"ל טבח שיצאת טריפה מתו' דמעבירים אותו ואף אם יש לתלות דשוגג היה דקו"ל אינו נאמן לומר שוגג הייתי · וגם התשב"ץ ז"ל בח"ג סי' עק"ב שכת' דבשוגג אין מעבירין היינו כשהדבר ידוע דשוגג היה אבל מן הסתם לא כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים וא"כ בנדון דידיה שלא היה ודאי איך לא העבירו ·

והנ״ל כיסוב דבריו דקאי בשי׳ הרא״ם דכל שאינו ודאי טריפה כי הכא שאפשר שדברי השוחט האחרוני׳ אמת וא״כ לא היה טריפה בכה״ג אין מעבירים אותו אלא שדברי הרשב״א הם ריבותא טפי דאע״ג דאיכא עד אחד דמכחיש אינו נפסל ׃

והנה ראיתי להרא״ש בכ״ג סי׳ ו׳ב שנשאל בקצב שמכר טבחייא בחזקת כשירה וטען שגנב מפני שדרך הקצבים כשמוציאין הריאה טריפה משימים הטבחייא על הריאה ועל הקיבה ואני כראותי הטבחייא לבדה אמרתי אולי הטבחייא הכשירה שמכרתי החזירוה לחבירי ושוגג הייתי ׃ והשיב הרב דאע״ג דקול דאינו נאמן לומר שוגג הייתי כתשו׳ הרשב״א היינו כשאינו נותן אמתלא לדבריו וליכא מידי בפנינו לתלות שגנג בו אלא אומר סתם שוגג הייתי וא״כ הכא שנתן אמתלא וטען שראה אותה שלא כמנהג הטריפות וכא ואמר לו אנה הכרכשא שאמר חבירך שנשאר חסב שחורו הכרכשא הכשירה שמכר ככר לחבירו ׃ והביא ראיה מתשו׳ הרשב״ן בטבח שעשה סימן בראש הכבש לטרף ואח״כ אמר שכשר היה ונתן אמתלא דנאמן והביא נ״כ מדברי הרמב״ם ז״ל בפ״ב מה׳ עדות דאם ראו עדים עובר על דבר שקרוב שעושה להיות שוגג בו אינו נפסל בלי התראה והביא נ״כ דברי הרא״ש דפ״ב גבי הנהו קבוראי דכל דיכול למצוא טענה של זכות אינו נפסל וליכא למימר דהכא שאני בטבח דאית ביה ח״מ דהחמירו בתשו׳ הרבה שילך למקו׳ שא״מ וכו׳ שהרי כתב הרא״ם בסי׳ שא׳ בעובר שבועה אף דהחמירו במועל בשבועה שילך למקו׳ שא״מ וכו׳ כמו בטבח ואפ״ה כת׳ דכל שאפשר לתלות שטעה תולין אף בדבר דאין רוב העולם טועים ע״כ ת״ד יעו״ש ׃

ותמהני עליו שהוכרח להביא עדות מרחוק לדעת ו לתלות בכ״ר כשגגה והיה לו להביא תשו׳ הרא״ם ז״ל שהבאתי לעיל דתלה בשוגג כיון שהיה בדבר מה לתלות בשוגג ׃ וכן תשו׳ הרי״בל ז״ל שהאמינו לקצב בטענת שוגג ׃ וכן תשו׳ רש״ל שכתבתי דבריהם לעי׳ מזה ועם כל זה אחרי המחילה איני רואה מקום להתיר בכ״ר מכל אלו הראיות ׃ דהנה מתשו׳ הרא״ש הנז׳ אין ראיה לכל הדרכים לדברי הרי״בל שטעמו דבעת מכירת היה חוזר וכודק ׃ וכן לדברי הרא״ם דטעהו דמרתת להחליף ריאה טריפה בכשירו׳ דניכר לכל ומרע נפשיה ׃ וכן לפי דרכי דתלה בשוגג כיון דלא ידעינן בודאי שהוציא טריפה מתו׳ אף בשוגג כל הני טעמי לא שייכי בכ״ר שאחר שמכרה אין בידו לברוק וגם לא מרתת שלא היה שם ניכר בו הטרפות וגם בודאי בכר יצאת טריפה מתו׳ עכ״פ ׃ גם מתשו׳ הרי״בל אין ראיה דהתם לא פשע דהו״ל למידק כיון שחבירו הוא הנותן בשר בידו למכור משא״כ בכ״ר כיון שכבר מכר הכרכשא כשירה אלא שתלה שהחזירה והוא לא ידע כל כי האי עליו קרמי למידק מאין בא הכרכשא הזאת אם היא הכשירה או לא ואין לך פושע גדול מזה וכודאי דמעבירים אותו ׃ גם מתשו׳ רש״ל הנז׳ דמקל טפי אין ראיה לדינו דהתם כיון שנתחלף לו הטרף בכשר בלי ידיעתו וליכא אכשיה ולא איתיליד ליה שום ריעותא׳ אבל בכ״ר שהריעותא לפניו שיש שם טבחייה אחר שנתכרה ראף שיש לתלות בחזרה שהחזירוה הא איכא נמי נ״כ מקום לחוש שמא ריאה טריפה שהיה שם הניחוה שם והו״ל למידק ואינו אלא מויד שאינו חושש בין איסור להתר ׃ גם הראיה שהביא מתשו׳ הרשב״ן ז״ל ל״מ דודאי דבר פשוט בכל מידי דאיסור דשוי אנפיה אתי׳ איסור ע״פ וחוזר ואמר התר ונתן אמתלא נאמן כמ״ש באשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני נאמנת אם נתנה אמתלא לדבריה דעי׳ אמתלא אין בדבריה הראשונים כלום אבל כאן שאינו טוען וחוזר וטוען להפך כי אם שבודאי יצאת טריפה מתו׳ אלא שטוען שוגג היה כיון דמגוי לשקר וגם דהו״ל למידק דטבח המוכר לרבים לא מהימנינן ליה דשוגג היה כיון שהדבר ספק שידע שהיא טריפה ומכרה ואף אי מהימנינן ליה באמתלתו הרי פשע עכ״פ דהו״ל למידק באומנותו שחיי נפש תלויין בו ולא דק׳ ככל הצורך ולבד זה אין באמתלתו כלום דאין באמתלתו שיהא ודאי שהחזירוה אלא שיהיה בענין מקום לתלות בשוגג אבל עכ״פ הצד אחר לפנינו שאפשר שלא החזירו כלל ומהטריפה היה גם הראיה שהביא מדברי הר״ם ל״מ דשאני הכא כיון דהאמינוהו עליו וסמכו עליו וגם דמגוי לשקר לומר שוגג הייתי כטעם הרשב״א אינו נאמן משא״כ בפיסול עדות לא שייך זה ׃ ומינה ל״מ גם מדברי הרא״ש ומתשו׳ הרי״בם וכמובן ׃ וכר מן דין דל״ר פיסול עדות דבעי׳ ב׳ עדים וראיה ברורה לפוסלו דדמי לדבר שבממון וכמ״ש הפוסקים וע״כ כל שיש לתלות בשוגג אינו נפסל דהכא לפוסלו עליו הראיה ׃ וכ״כ שגם בטבח דקי״ל שאינו נאמן לומר שוגג הייתי היינו להעבירו אך מ״מ אינו נפסל כל שיש לתלות בשוגג ודוקא למידי דאיסור חיישינן דמשקר ואין אנו מאמינים אותו לאכול מידו דמידי ספק לא נפיק וספק איסור להחמיר ואם הוא נאמן על עצמו אינו נאמן על הרבים שיכנסו בס׳ איסור ותו אין מקום לראיות שהביא ׃ גם הראיה שהביא מתשו׳ הרי״בם דאעפ׳ שהחמירו במועל בשבועה שילך למקום שא״מ וכו׳ תלינן בשוגג ׃ מלבד דלדידי גבי שבועה אינו משום חומרת דאם ילך לב״ד שבעירו ויאמר להם חטא אני דברי הבל הם שכבר ידעו והכירו בו שמעל בשבועה וע״כ הוצרכו שילך למקום שאין מכירין ׃ וכן ראיתי לסמ״ע בח״מ סי׳ ל״ד ס״ק פ׳ שכ״כ ׃ וכר מן דין הרי הגדול שבולם שהחמירו בתשו׳ הוא הטבח וכבר היצלו הפוסקים דבטבח דלית ביה ח״מ לא החמירו והרא״ש ז״ל גופיה שם העלה שגם התוס׳ מודו בה וא״כ מינה דכי החמירו במועל שבועה בתשו׳ בטבח היינו כשיהיה עובר שבועה בח״מ ׃ וכ״כ מדברי הבי׳ בח״מ בס״ו ל״ד שכת׳ וז״ל וה״ט שייך לנשבע לשקר במידי דממון ואילו תשו׳ הרי״בם שהביא לא הרויח מזון במה שעבר שבועתו וא״כ אין דינו חמור ותלינן בשוגג אבל בטבח דח״מ מניין וכדחיית הרב ׃

גם ראיתי שהעלה דנאמן לומר שוגג הייתי במיגו דאי הוה בעי היה מכחיש את העד דעד אחד בהכחשה לאו כלום ׃ ונראה דהוי מיגו דהעזה ׃ והעלה דמגו דהעזה כי לא אמרי׳ היינו לאפטורי משבועה אבל בכל הילי אמרי׳ ע״ש ׃

ויש להשיב דמגו דהעזה היינו להכחיש התובע בעל דבר אבל להכחיש ע״א שאינו בעל דבר לא שמענו דחשיב מיגו דהעזה ואמרי׳ ׃ אלא שנר׳ דלא היה צריך לזה שכבר הכריחו התוס׳ ז״ל בכ״כ דל״ד בר״פ הוי מחויב שבועה דחשיב מגו אף במקום שהיה צריך להכחיש הצד ואף לפי״ר דלא חשיב מגו היינו מפני שהיה מתחייב שבועה משא״כ בכ״ר דלא היה חייב שבועה ע״ש ודברי התוס׳ אלו היה לו להביא ׃ ומ״מ אינו מספיק רגם בטענתו שגג נאמן מדינא אלא שחששו במקום איסור וא״כ ז״ל דגם טענת מגו לא מהני דמכ״ל דבמקום חשש איסור שנכנים עצמינו בס׳ איסור מפני מגו של זה ואין בדברים אלו הכרע להקל ׃ ס״ר בבכורות דל״ו דאמרי׳ הכא ודאי שרי ביה מומא חששא הוא ובמקום חשש אמרי׳ מה לי לשקר הרי בר׳ דאמרי׳ מגו גם במקום חשש איסור ועיין רשר״ס חו״ר סי׳ כ״ן שכת׳ בכה״ג דמגו בעם הארץ לא אמרי׳ יעו״ש ׃

כי על כל אלה נ״ל שגם הרב לא סמך על טעמים אלו להאמינו בודאי דשוגג היה כי אם להאמינו כדי להקל

בתשובת דבטבח דלית ביה ח"מ דבעי תשובה חמורה ואי ידעינן בודאי דשוגג היה לא בעי תשובה וקד"ח כלל כמ"ש מתשו' הרשב"א גופה דאי היה נאמן אין להעבירו וכ"ש דלא בעי קד"ח · וכ"כ בתשו' נמח צדק סי' ע"ג · ומ"ש בסימן תקכ"ג דאם נראה לבם שהיה כעין שגגה שיחזירוהו אותו בלבד בקבלת ד"ח וכו' התם לאו שוגג גמור אלא כעין שגגה וא"כ אפוא דעת הרמ"ש היא בטבח דח"מ דאע"ג דאינו נאמן לומר שוגג הייתי גם בזה מקום לתלות דשוגג היה ואף דיהיב אמתלא וגם דאית ליה מגו הייתו להאמינו כדי שלא נעבירוהו אבל אם העבירוהו ועשה תשו' בקד"ח דבי לא מהני הייתו משום הערמה לבד א"כ בהצטרפות כל הני טעמי מסתיין להאמינו כדי להחזירו בקד"ח ובעין מ"ש לעיל בשם הכנה"ג בי"ד סי' קי"ט הגה' אות ז' בשם אומרו · וכ"כ שהרי סיים בתשו' דאם יקבל עליו ד"ח ויעשה תשו' שלימה הכשרת לב"ד דאין להחמיר עליו ע"ש · ואי סמך על הני טעמי לא היה צריך לקד"ח · כי ע"כ נראה דעתו כמ"ש ומ"מ סתם הדברים יותר וקצר במקום שהיה לו לבאר · ומ"מ כדאי הוא הרב לסמוך עליו בכה"ג להחזירו בקד"ח אף בטבח דאית ביה ח"מ ·

וראיתי בתשו' אהל יוסף חי"ד סימן ד' שנשאל בשוחט שבדק שני כבשים ושוא שחט אחד והבוי אחד והכשירם ואח"כ נראה לבל שאינה שחוטה כדין · והשיב דאעפ"י דהוי טבח דח"מ ואינו נאמן לומר שוגג הייתי וא"כ בעינן תשובה חמורה דבפו"ב שילך למקום שא"מ מ"מ כיון שלא היה אלא בפ"א בלבד די לו בקד"ח ע"ש · והם דברי תימה לפי שכבר נתבאר דהסכימו כל הפוסקים דגם בפ"א בעינן תשובה חמורה דפו"ב בטבח דח"מ ואיך התיר בפשוט ולא זכר כל דברי הפוסקים ·

וראיתי להכנה"ג והש"ך בי"ד סי' קי"ט שכתב על תשו' הרשב"א בשם תשו' הר"ר וייל ז"ל ומיהו באדם שהוא ירא שמים וידוע לבל ומדקדק במעשיו אין מעבירים אותו ותלינן דשוגג היה ע"ש · ובעת אין ספרו מצוי אצלי וצריך ישוב אי גם בטבח דח"מ קאמר הרי הכריח הרב"ל בח"ב סי' מ"ל והרא"ם חי"ד סי' ט"ו דבטבח דח"מ אין לחלק לפי מה שהוא האדם דחימור ממון מעבירו על דת כי ע"כ נראה דאיירי בטבח דלית ביה ח"מ · וכ"כ שהרי הביאו דבריו על תשו' הרשב"א דסי' ך' · וכבר נתבאר דבטבח דלית ביה ח"מ איירי · ומ"מ אף אי איירי בהכי הרי הרשב"א בתשו' זו וסי' תקכ"ג כי התיר בטבח דלית ביה ח"מ כבר ביאר דעתו דה"ד באדם כשר מחזירין אותו בקד"ח נראה דבלא"ה אין תקנה לטבח אע"ג דלית ביה ח"מ · ודוחק לחלק בין אדם כשר שהצריך הרשב"א לירא שמים ומדקדק במעשיו שכתב הר"י וייל ז"ל שהוא סוג גדול מאדם כשר · ומ"מ כבר העלה הפ"ח בסי' קי"ט דלא כתב הר"י כי אם שלא לעבירו אבל קד"ח עכ"פ בעינן ע"ש · ולדידי חזי שדינו של מוהר"י כזמננו לפי מה שאני רואה רחוק המציאות הוי להתיר :

והנה ראיתי למוהרי"קו ז"ל בשו' ל"ג שנשאל בשוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והשוחט מכחישו ששחט כראוי אם נפסל השוחט או לא · והשיב דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא וגם דבכל מקום דהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום ב' ואינו נפסל והעלה דגם העד מותר לאכול משחיטתו דלא שייך לומר כאן שוי לנפשיה חתי' דאיסור דכי אמרינן הכי הייתו אי שוי לנפשיה איסור שאין לו תקנה אבל הכא אף לפי דבריו אין מוחלט לפסול עולמית בשביל כך דלכל הפחות אם ילבש שחורים ויעשה תשו' המוטלת עליו חוזר לכשרותו וא"כ לא חשיב שוי לנפשיה חת"ד כיון שהדבר תלוי במחשב' השוחט אם להרע או להטיב

ומ"מ אף שאינו נפסל בעדות עד יחיד הכל לפי מה שהוא אדם כמ"ש הפוסקים על כיוצא בזה ואם הוא אותו שוחט אשר כבר נכשל בענין הבדיקה כמ"ש לי בשכבר אי לדידי הוו נייתי היו מעבירי' אותו לגמרי כיון שיש רגלים לדבר ע"כ ת"ד ומור"ם כמפה בי"ד סי' ב' ס"ב פסק דבריו להלכה וז"ל מי ששחט והוציא טריפה מתח' פ"א אם לא הוחזק בכך מותר לאכול אח"כ משחיטתו ואם כבר נכשל ורגלי' לדבר מעבירים אותו עכ"ל · ודבריו תמוהים שנראה שהבין בדעת מהרי"קו דטבח בפ"א שהוציא טריפה מתח' אינו נפסל וכבר נתבאר לעיל דעת כל הפוסקים בלי חולק דגם בפ"א נפסל · וכן מתב' מתו' דברי הרי"קו אלו דאם היה העד נאמן היה נפסל בפ"א לבד וכבר תמהו על דבריו הש"ך והפר"ח והכרם שלמה סי' י"ו והש"ך נדחק שם דגם מור"ם בע"א איירי ויש להכריח כדבריו מגד אחר דאי איירי בשני עדים איך סיים ואם כבר נכשל ורגלים לדבר מעבירין אותו האי רגלים לדבר אין לו מובן דכיון שהוציא טריפה שני פעמים הרי נפסל גם לדבריו ולהאי איצטריך להעבירו שיהיה רגלים לדבר · ועוד אחר שהוציא טריפ' מתח' מאי רגלים לדבר יותר מזה שייך כו' · ותו שהרי הרב נייו שם בזה תשו' הרי"קו ולמ"ש אין כדבריו רמז למ"ש דהתם אהני מה שנכשל כבר לעשות זה רגלים לדבר בפעם זאת שהיה ע"פ ע"א וא"כ אי איירי הרב בשני עדים בלא"ה נפסל · כי ע"כ היה צ"ל דחסר ת"י אחת בדבריו וכן צ"ל מי שראה ששחט והוציא טריפה וכו' והיינו לעד הרואה דשרי לאכול דלכל העולם אינו נאמן ועז' סיים שפיר דאם כבר נכשל רגלי' לדבר שהעד אחר אמת ואסור לכל אדם ומעבירי' אותו :

אך את זה ק"ל בדברי הרי"קו ומור"ם במה שהוצרכו לפוסלו בעדו' עד יחיד כיון שכבר נכשל פ"א בבדיק' ואיכא רגלים לדבר בלא"ה כבר נפסל כיון שנכשל בבדיקה פעם אחרת והרי יצאת טריפה מתח' ונפסל · ואין לומר שגם זה היה בעדות ע"א ג"כ דאם כבר השיב על זה למה הוצרך השואל לשאול פעם אחרת ואין כל חדש · ותו דאפ"ה הו"ל שני עדים נמורי' דגם לענין ממון הלוה' אחר הלואה מצטרפין כמ"ש בפו"ב פסקו הטח"מ סי' ל' וא"כ הרי איכא שני עדים שהוציא טריפה מתח' ואין זה רגלים לדבר וגם שתלה הדבר אי לדידי הוו נייתי · כנראה שאינו מעיקר הדין · וכ"ת כיון שכת' שכבר נכשל בבדיק' ש"מ דשוגג היה אלא כבר נתבאר לעיל דאינו נאמן לומר שוגג הייתי · כי ע"כ יראה מדבריו דבפ"א אינו נפסל כי אם בשני פעמים וא"כ בחינם תמהו האחרונים על מור"ם דמדברי הרי"קו מתבאר שגם בפ"א נפסל דלמ"ש אדרבא מדבריו נראה הפך ·

הן אמת שיש לדון מדברי הרי"קו כדבריהם שהרי ממ"ש ואם הוא אותו שוחט וכו' נראה דכל מ"ש עד פה הוא במוכח שאין זה אותו השוחט שכבר נכשל ואי ס"ל דבפ"א אינו נפסל למה הוצרך לטעם דע"א בהכחשה לאו כלום הוא וכן כל מה שהאריך לבאר שאינו נאמן כדי להכשירו ת"ל דאף אם יהיה נאמן אינו נפסל כיון שלא העיד כי אם בפ"א בלבד כי ע"כ נראה ברור דגם בפ"א נפסל כי ע"כ הדר בי קושיין בסוף דבריו :

והנ"ל ביישו' דבריו דאיירי בטבח דלית ביה ח"מ שכבר העלה הרשב"א בסי' ך' דאי יש לתלות בשוגג אף שאינו נאמן ומעבירי' אותו מ"מ בקד"ח סגי וכמ"ש לעיל וא"כ י"ל דשוחט זה נ"כ בעת שנכשל בבדיקה והיה כעין שגגה העבירוהו והחזירוהו אח"כ בקד"ח וע"כ כתב כיון שכבר נכשל ואיתרע חזקתי' עכ"פ דפושע הוא רגלים לדבר להאמין לעד ואין לו תקנה דאע"ג דכתב הרב"ל בח"א סימן נ"ן דבפעם שנית פליגי בה הרשב"א והרא"ש ע"ש הכא

ב"ע מודו בה דהרשב"א איירי בשהוציא כ' טריפות מתו' ולא שב בנתים אלא שלא נודע לב"ד וכל בה"ג ז"ל דכחד חשיב אבל כשהוציא טריפה מתו' ונודע לב"ד והעבירוהו והחזירוהו בקר"ח אם יצאת טריפ' מ"א מתו' בכי האי ודאי אין לו תקנה כיון שנודע שחזר לסורו הרע ודברי טעם הם ·

א"נ ז"ל שכבר נתבאר לעיל בדברינו דלכ"ע במזיד גם בפ"א ולית ביה ח"מ אין לו תקנ' ולא הכשי' הרשב"א כי אם בטוען שוגג הייתי דלדידן הדבר ספק וא"כ בנדון הרוקח שלא טען שוגג הייתי כי אם שהכחישו כיון שאינו נאמן אין בידינו לתלות דשוגג היה כל דאיהו לא טעין · אכן ראיתי בתשו' בינת ורדים חו"ד סימן א' שהבריח שדברי הרוקח איירי בטבח דח"מ שהרי כתב בענין הכשרו שילבש שחורים ויעשה התשו' המוטלת עליו ובגבון דברים אלו מורים דאיירי בטבח דח"מ ע"ש · ולדידי אין זה כל כך הכרח שכבר כיארנו לעיל דהלבשת שחורים איבו סוג תשו' דשייך לדבר ח"מ כי אם ענין אחד מענייני התשו' וא"כ שפיר י"ל דאיירי גם בטב' דלית ביה ח"מ דתשו' בעי עכ"פ דעבר בלאו דלפני עור וצריך סוף לתשו' גמורה ומה בכך אם זמן שחורים ואדרבא ממאי דלא נקט השבת אבידה או יוציא טריפה או לפחות שיאמר התשו' הנאמרת בו במו"ב מורה דאיירי בשוחט דלית ביה ח"מ · אך את זה ק"ק אי איירי דוקא בטבח דלית ביה ח"מ א"כ היה לו לבאר ומנא ידע שלא נשאל על זה ונרוחק ז"ל דאיירי בטבח דח"מ אבל נכשל בענין דקרוב להאמינו כענין תשו' הרא"ש והרו"בל בח"ב סי' ט"ל רש"ל בסי' ד' והרא"ש בח"ב סימן י"ב שהבאתי דבריהם לעיל והוא דוחק דבבדיקה לא שייך כל כה"ג ואם באנו לומר דאיירי היכ' שנודע לב"ד בבירור דשוגג היה דבכה"ג כ"כ דאין מעבירים אותו איבו נכון דא"כ איבו רגלים לדבר כיון שנתברר שהיה שוגג כי ע"כ דבריהם נ"ל אגלי · כי ע"כ כ"ל שדעת הרוקח דגם בטבח דאית ביה ח"מ אע"ג דקול איבו נאמן לומר שוגג הייתי היינו כדי להעבירו מפני ספק מזיד אבל מ"מ בקר"ח סגי ליה כל שאינו מזיד בודאי ומ"ם מהני בקר"ח ולמד זה מתשו' הרשב"א דסימן ד' דס"ל דאיירי בסתם טבח דאית ביה ח"מ כיון שלא פירש באיו' טבח קא עסיק ואפ"ה הכשירו בקר"ח כיון דהיה מקום לתלות בשוגג וזהו מ"ש ג"כ בסי' תקנ"ד דאם נראה שהיה כעין שגגה שיחזירוהו בקר"ח דסתם בכל אין טבח איירי גם באית ליה ח"מ כיון שלא פי' וכיון שהיה מקו' לתלות בשוגג הכשירו בקר"ח לבד · וע"כ בנדון הרוקח כיון שנכשל בענין שהיה לתלות בשוגג הכשירו בקר"ח לבד וע"כ אהני ליה להאמין הצד בב"ד ונ"ק מכל מ"מ ·

וישר למור"ם בו"ד סימן קי"ט בר"מ שכתב על תשובת הרשב"א הנז' דסי' ד' וז"ל ובתשו' הרו"בס סי' קי"ב מכר דברים האסורים אין לו תקנה עד שילך למקום שא"מ וכו' היינו שהוא מוחזק בכך או שבמעשיו מוכיחים שעשה במזיד אבל אם הוציא טריפה מתו' ואינו מוחזק בכך לא מחמירינן ביה כולי האי והכל לפי ראות עיני הדיין וכ"מ מתשו' הרא"ש בכלל ך' סי' כ"ם ע"ש וכה"ג כתב בתפה שם סעיף ח' ע"ש ·

ולכאורה יש לתמוה מאחר דבתשו' הרשב"א דעסיק בה כתב דאינו נאמן לומר שוגג הייתי איך כתב דאם יש לתלות בשוגג · וע"ק דבתשו' הרו"בס ג"כ הביא דברי הרשב"א אלו ואיך כתב להפך · וכן ק' היכי משמע כן מתשובת הרא"ש ותו שדברי הרא"ש ודברי הרשב"א ז"ל הם בטבח דלית ביה ח"מ כיון שהוכירו דמהני קר"ח ובטבח דח"מ אין זה מעלה ומוריד כמו שהבריח הרא"ש ז"ל בתשובה שנו' ושודו בה כל רבני האחרונים ז"ל ואיך למד הרב כן לטבח דאית ביה ח"מ דהתיר שפי · אך אחר הישוב אנכי הרואה דדרך מור"ם בדברי הראשונים איבו כדעת הרא"ם שדעתו דתשו' הרשב"א בטבח דח"מ איירי ואשואל שאל דבי החמירו בטבח דחימוד ממון שילך למקום שא"מ וכו' היינו במזיד ודאי שנתברר דמזיד היה אבל במקום שיש לתלות בשוגג וטען שוגג הייתי דאף קר"ח איבו צריך ואין להעבירו והשיב דאינו נאמן לומר שוגג הייתי וא"כ מעבירים אותו דאין לנו ליכנס בספק איסור אך מ"מ כשקבל ד"ח סורה דסגי ליה כל שיש לתלות בשגגה וזהו ג"כ מ"ש בסי' תקנ"ד שאם נראה לב"ד שהיה כעין שגגה שיחזירוהו בקר"ח מש"כ אם נראה לב"ד במקל ופושע דלדרכו איירי ג"כ בטבח דח"מ אלא דכל שיש לתלו' בשוגג אין חזרתו קשה ובקר"ח סגי ליה וכן מ"ש הרו"בס בסי' קי"ב כיון שמעשיו מוכיחים דמזיד היה דינו כדין החמור ומ"ש שם תשו' הרשב"א שאינו נאמן לומר שוגג הייתי היינו להעבירו שגם הרו"בס בב"ד להעבירו הוא שנשאל ולא על הכשר חזרתו והביא ראיה מתשובת הרא"ש דגם הוא בטבח דח"מ איירי · ומ"ש וזה שלא חשש לבדוק והוציא טריפה מתו' בוג' פעמים אם עשה במזיד או שלא חשש לבדוק רשע הוא בעיני ואף אם מקבל וכו' כוונתו דכיון דהוחזק להוציא אף שאין לנו בירור אם עשה במזיד או שלא חשש לבדוק רשע הוא בעיני ולא תלינן בשוג' כלל גם בדין חזרתו · וכ"כ מוכרח דאי מ"ש רשע הוא בתנאי אם היה במזיד או אינו חושש לבדוק למה תלה רשעתו למראה עיניו והא ודאי רשע גמור וכן מה שסיים לא היה לבי נותן לסמוך עליו כאילו אינו אלא חשש איסור לבד והוא דין פשוט דהחשוד להאכיל איסור אינו נאמן עוד להאכיל אך לדרכו א"ש דגם מספק החזיק אותו לרשע כיון שנכשל פעמים שלש אבל בפ"א אף שהיו צריכים לקונסו ולהעבירו מספק ח"מ היו יכולים להחזירו אחר זמן על ידי איומים ושיהיה נוסר הרבה ונדרי' שצריכי' לפי שגגתו כל שאין לנו בירור דמזיד היה אך כיון שנכשל ב' וג' פעמים אין לתלות דשוגג היה ומזיד גמור חשבינן ליה וחזרתו קשה שילך למקום שא"מ ודרך זה כדברי הרשב"א והרא"ש ז"ל דרך ישרה הוא בעיני דלמה שפי' הרא"ם בדבריה' דסוגיין שהחמיר בתשו' הטבח היינו בטבח דח"מ והם המדברים בטבח דלית ביה ח"מ · נולכד דאי ס"ל לחלק בהכי הו"ל לבאר הטעם שהקלו דיש לחלק בהכי · ועוד דכיון דבסוגיין נזכר טבח סתם והיינו בטבח דח"מ א"כ גם טבח שנשאלו שם בכה"ג הוא דאל"ה הו"ל לבאר בשאלה ותשו' דסי' ך' וסימן תקנ"ד ועוד שהרי בסי' תשפ"כ נשאל בטבח שהוציא הסירכות השיב שאינו נאמן כת"ש בפו"ב ההוא טבחא וכו' ואין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין וכו' ש"מ דבטבח דח"מ איירי אף שנשאל בסתם וע"כ החמיר בחזרתו וא"כ איך הקל בהנך תשו' בסתם דבר זה קשה לשמוע · גם תשוב' הרא"ש הנז' בשאל בסתם ופי' הרא"ם גופיה דאיירי דלית ביה ח"מ ואיך השיב בסתם דאם היה הדבר כן וע"כ נשתנה דינו להקל מטבח שנזכר בסוגיין לפחות הו"ל לפרש בשאלה היכי הוה · אך למ"ש כדעת הרוקח ומור"ם ז"ל נדקו דבריהם בכל מכל · וכ"כ מהש"ע בו"ד סי' קי"ט דבסעי' ט"ו הביא דין טבח הנז' בש"ס שחמור כדינו וא"כ העתיק תשו' הריב"ש בסעי' ט"ז ותשו' הרשב"א דסי' ך' בסעי' י"ז ותשוב' הרא"ש בסעיף ח"י ע"ש וכיון דאיירי בטבח החמור מנ"ל להקל במי שאינו בקי מתשובת הרא"ש והרי הרא"ש בטבח דלית ביה ח"מ איירי וא"כ דבטבח החמור חושש דמשום ח"מ הוא שהכשיר וכעין מה שחי' הריב"ל בח"ב סי' ט"ל יע"ש :

וגם ראיתי להרא"ש ז"ל בכלל כ"ח סי' ד' שנשאל בטבח סתם והשיב להחמיר בטבח דאית ביה ח"מ בסתם ולדברי הרא"ם דברי הראשונים הם כדברי נביאות · כי ע"כ יותר נ"ל נכון כמ"ש כדעת הריק"ו ומור"ם אף שנמשכו כל

רבני האחרונים אחר דברי הרא"ש ז"ל · והלבוש בי"ד סימן קי"ט שהעתיק כדברי מור"ם · גם הריק"ש בי"ד סי' קי"ט כתב וכל זה כמזיד דוקא אבל אם הדברים נראים שהוא שוגג דיי בתשובת לפי ראות עיני הדיין ע"כ נראה דכל שיש לתלות בשוגג סגי בתשו' אע"ג דלעיל מזה כטבח דמ"מ איירי ואין לפרש דמה שהקל הוא כשנתברר לב"ד שהיה שוגג אבל מספק דינו כדין המזיד דא"כ קשה דיוקא אדיוקא דמדיוק דרישא שכתב וכן במזיד דוקא נראה דמספק ג"כ בתשו' וקד"ח סגי ליה · כי ע"כ ע"כ דמ"ש אם הדברים נראים שהוא שוגג ר"ל שיש לתלות בשוגג ואינו מבורר. ווכינו לדין דהריק"ו ומור"ם והלבוש והריק"ש ז"ל וכ"כ דעת הש"ע דגם בשוחט דמ"מ כל שיש לתלות בשוגג אעפ"י שמעבירין אותו יכולין להחזירו בתשו' וקד"ח לפי ראות עיני הדיין :

שוב זיכני השם ורואה אני דשיטת מור"ם היא שיטת הראב"ד ז"ל שהרי כתב הר"ן ז"ל בחי' לסנהדרין לדכ"ה גבי מ"ש בשוניין החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך וכו' וז"ל איכא למידק הא אמרינן בבכורות בפ' עד כמה שכל החשודים יש להם תקנה בקד"ח בפני ב"ד בין שיהיו חשודים לעצמן בין למכור לאחרים וכדאיתא התם בין כך ובין כך מקבלין אותו שנאמר שובו בנים שובבים וכו' ותי' הראב"ד ז"ל בתשו' שזה המעשה היה בטבח שהאכיל טריפה במזיד ולפיכך חזרתו קשה אבל כל אותם החשודים דהתם אינן מזידין אלא שאינם כחבירים להיות מדקדקין בדברים ואינם מזידים לא פושעים במלאכת' ולפי' כתב שכל הפושעים חזרתם קלה בפני ג' ועיין מ"ש לזה הרמב"ן ז"ל והר"ר דוד תלמידו לייסב קושיא הלזו ע"ש · וכבר עמד על קושיא זו פרוכל בח"א סי' נ"ן ע"ש · ומ"מ הנה מבואר דעת הרב דכל שאינו מזיד אף בשוחט דמ"מ בקד"ח סגי ליה כדברי מור"ם ואעפ"י שכתב הר"ן עליו ואינו מחוור · בהורמנותיה דמר יש לייסב דבריו באופן המועיל דכל הנך חשודים שנזכרו שם באותו פרק החשוד על הבכורו' ועל השביעית ומעשרות והחשוד על התרומה למכור לשם חולין וחשוד על הטהרות ועל כולהו נראה דסגי להו בקד"ח דאיתיה בסוף הפרק לא חשיבי מזידים מהטעם שכתב הרא"ש בתשו' כלל ד' הנזכר לעיל וז"ל ולא שייך כאן להזכיר קבלת חברות כי ענין חברות הוא ענין פרישות דבר שלא היו נוהגין בו רוב העם וכשהיה אחד מן העם מקבל עליו ד"ח היו נזהרים בו והיו סומכים עליו החברים אבל בענין הטרפיות הוא מעיקרי הדת והכל יודעין ונוהגין בו וכו' ע"כ · הנה מתבאר שאכין בפשוט דלא שייך קד"ח כי אם באיסור שנוהגין בו היתר רוב עמי הארץ · ומינה דכל הנהו שנזכרו שם באותו פרק היו נוהגין בו היתר רוב העם ובבכורות איתיה להדיא בבכורות דל"ם דכל כהנים נחשדו להטיל מום בבכור וכן גבי שביעי' איתיה בסנהדרין דכ"ו דכהנים חשידי אשביעית ופרש"י ז"ל דמורו בה היתר משום דאישתרי תרומה וקדשי קדשים לגבייהו וכו' ע"כ ולדבריו כ"ל דגם בבכורות מורו בו היתר דבעל הבית הוא שאסור להטיל מום משא"כ כהן לדידיה אישתרי גם שם בבכורות ד"ל אמרינן אבל חכמים אומרי' חשוד על השביעית חשוד על המעשר ואמרינן שם באתרי דרו' שביעית חמירא להו ושם במשנה שנינו דחשוד על השביעי' חשוד על הטהרות באופן דכל הכהנים נחשדו בכל הני · ומינה כ"ל דכי תנן שם החשוד למכור תרומה לשם חולין דמסתמ' כהנים הם המוכרי' היינו נמי שנחשדו גם בזה ומורה בה היתר דכיון שבא ליד כהן מתונו נמור חשוב והוי חולין ואין דין תרומ' כי אם בעודה ביד בע"ה ובכל הני כיון שרוב העולם היו נוהגין בו היתר לא חשיבי מזידים וכמ"ש · הרשב"א סי' ת"ל דמי שהוא חשוד לעבירה דלא משמע להו לאינשי שהוא אסור כשר הוא לכל ·

ופסקו מור"ם ז"ל בי"ד סי' קי"ט וע"ש בהרב פרי חדש ס"ק חי' · והריב"ש בסי' ש"א העלה בפשוט דבדבר דרוב העולם טועין בו לא חשיב מזיד כי אם שוגג דליכיא אנסיה ע"ש · ואל זה כיוון הראב"ד במ"ש דהתם אינם מזידים אלא שאינן כחברים להיות מדקדקים בדבר והיינו שהם בחזקת רוב עמי הארץ דאף שעושים במזיד כיון שנעשית להם בהתר כיון דטעו בו רבים ואינן חוששין לחברים דאיכהו סברי דהם טועים בדבר זה דהן רבים עתה עם הארץ המתירי' משא"כ בההוא טבחא דלא נחשדו כלל א"כ שעובר בו במזיד גמור הוי וע"כ שהתירו בתשובתו :

ומן האמור בזה הרי במבואר שגם דעת הרא"ש בן לחלק בין שוגג למזיד אלא דהנך דבכורות דפ' עד כמה כולם פושעים חשיבי ולא מוידים כיון שטועים בדבר השוא רוב עמי הארץ · וכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל דבפי' מהל' משכב ומושב אחר שהאריך לבאר דיני עמי הארץ שחשודים על הטהרו' ואם קבלו דברי חברו' מקבלין אותם והוו כנאמנים וכה' כתב וז"ל חבר שנחשד על הטהרות הרי זה אינו נאמן לעולם עד שיודע שחזר בתשו' גמורה וכתב הכ"מ שם שלמד דין זה מדין טבח שיצאת טריפה מת"י ע"ש הרי דאף בע"ה החשודים סגי להו בקד"ח בחבר בעי תשו' גמורה כדין הטבח והטעם מבואר דהחבר כיון שאינו טועה וכבר ידע שאסור הו"ל מזיד גמור · ומדבריו דנקיט לה בחבר נראה דאי היה חשוד מעיקרו והוכשר בקד"ח ונחשד פעם שנית בגי ליה בקד"ח דאכתי ז"ל שוגג היה דליכיה אנסיה דהיה עושה מעיקרו כדין במנהג העם להקל ותוהא על קד"ח וא"כ אכתי פושע חשיב ולא מזיד וולת בחבר שכבר ידע הדין על בוריו ושהעולם טועים בו אם נחשד א"כ דינו חמור דמזיד הוי · ומגד אחר נראה כן מדבריו שלא הזכיר קד"ח כי אם בע"ה · גם בפי"ב מהל' מעשר הי"ו פסק מתני' דחשוד למכור תרומה לשם חולין וכו' ונקיט לה בע"ה שנוהגין בדבר התר שלא מן הדין ש"מ דמתני' בדבר שנוהגין בו התר רוב עמי הארץ קא עסיק וע"כ מהני בהו קד"ח וכמ"ש :

אך את זה ק"ל בדברי הראב"ד ז"ל אלו מה"ש הראב"ד גופיה בספר איסור משהו הביא דבריו הרא"ש בח"ב סי' כ"ד וז"ל המנקר בשר ונמצא אחריו חלב או גיד הנשה אין עליו תורת חשוד במזיד אלא תו' פושע והפושעים אינם כמזידי' ואף תורתו קלה מן החשודי' כי החשודים על הבכורות ושביעית וטרפיות תורתן קשה כדאיתא בסנהדרין מפני שהם מזידים אבל החשוד בפשיעה תו' קלה ובקד"ח בפני ג' סגי ליה וכו' ע"ש · וק"ט שמדבריו שהביא הר"ן מבואר דפשיטא ליה דחשוד על הבכורות ושביעית שנשנו בפ' עד כמה אינן מזידים לא פושעים ובקד"ח סגי להו ומהטעם שביארנו והוא בוכרח דעיקר קושיית הראב"ד היה מכל הנך חשודים שנשנו שם ובסו' הפרק הביאו שם ענין קד"ח ש"מ דבכל הנך חשודי' סגי להו בקד"ח אע"ג דאית בהו ח"מ ועלם משני דאינן מזידים אלא פושעים ואילו הכא כתב בפשוט דחשוד על הבכורו' ושביעית וכו' מזידים חשיבי ותורתן קשה כדין הטבח וה"ן בסת"ר מחמתו :

והיה כ"ל ליסב דס"ל דגם במנקר אם ידענו דמזיד הוא תו' קשה כדין הטבח לא דמן הסתם שראינו שיצא מידו חלב שנמצא אחריו ויש מקום לתלות בשוגג כגון שלא ראהו או שלא ידע שזה אסור וכל כה"ג ובודאי שגם המנקר טעין הכי ששוגג היה לפי עניינו ואין לנו בירור גמור שמזיד היה בכה"ג פושע חשיב עכ"פ דהו"ל למידק ומעבירים אותו אך בענין חזרתו תורתו קלה וכן הדין בטבח שלא נתברר לנו דמזיד גמור היה ויש לתלות בשוגג כמו שטוען שטבח פושע הוי ותורתו קלה וסגי ליה בקד"ח וכי

התתירו

שהתירו בחזרת הטבח היינו כידוע לב"ד או מתוך מעשיו כעין תשו' הרא"ש דמזיד גמור היה וכן הדין במנקר אם ניכר לב"ד דמזיד הוא כגון שהוא בקי והניח חלב יותר מכדי שהדעת טועה בו וכדבר המצוי לראות שודאי תורתו קשה כדין הטבח · ומינה לכל החשודים שנשנו בפ' עד כמה אם נתברר לנו שהם מזידי' כגון שנחשד החבר שכבר ידע באמת שאסור ואף בעם הארץ אם גילה דעתו שיודע שאסור ועובר עליו בכי הא ודאי לא סגי להו בקד"ח כי אם תורתן קשה כדין הטבח וכבר ביאר בדבריו דחשודים בבכורות ושביעית וטריפות מפני שהם מזידים תורתן קשה ומינה דאם יש לתלות גם באלו שהם שוגגים פושעים חשיבי ותורתן קלה ובקד"ח סגי ליה ·

אלא דאכתי ק"ל בדבריו אלו שכתב דהחשודים על הבכורות ועל השביעית וטריפות תורתן קשה כדאיתא בסנהדרין וכו' ואכתי הרואה לא נזכר שם מי שתורתו קשה כי אם בחשוד על הטריפות שהצריכו שילך למקום שא"מ והלבשת שחורים וחזרת אביה ואיך הביא ראיה מחשוד על בכורות ושביעי' דליתנהו שם ולא בשום מקום כדבריו דתו' קשה וע"ק שהרי שם בפז"ב באותו דף הזכירו חזרת סוחרי שביעית וחזרתן קלה מדין הטבח ומשתגיע שביעית וכותן ממה שכנסו בשביעית לעניים סגי ליה ואין צורך שילך למקום שא"מ וחזרת אביה וכן במלוה בריבית ומפריחי יונים ע"ש ובדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ב מה' עדות ע"ש ואיך כתב דבחשוד על השביעית תו' קשה כחשוד על הטריפות ·

הן אמת שעיקר דברי הר"ן אלו צריכים ישוב דאמאי ק"ל מדין הטבח לבד והרי הו"ל לאקושיי מכל הני שנשנו שם מלוה בריבית ומפריחי יונים וכו' דבכל אלו התחירו בתשו' כמ"ש שם בברייתא ולא סגי להו בקד"ח · וכ"ת דאה"כ דבכולהו ק"ל הכי וכי נקיט קושיתו מדין חשוד על הטריפות היינו מפני שנזכר שם קודם וכי הדר פריק לה דיש לחלק בין שידוע לנו דהמזיד גמור היה לפושע מינה כתי ל"ק מכל הנך דהנך שהחמירו קצת בענין תשובתם דלא תיסגי להו בקד"ח לבד היינו בשידוע לנו שהם מזידים גמורים וכי סגי להו בקד"ח היינו במקום שיש לתלות בהם בשגגה · זה אינו דתינח לתי' הרא"ב"ד אבל לתי' הרמב"ן ז"ל דבטבח החמירו מפני שהיה ממונה לרבים וכן לתי' תלמידו הר"ר דוד דבטבח החמירו כיון שהעבירוהו מאומנותו חששו ערומי קמערים כדי שיחזירוהו למינויו ע"ש באורך · ולדבריהם אכתי קשה ממלוה בריבית וחביריהם שהחמירו גם בהם קצת ולא סגי להו בקד"ח ולא שייכי הנהו תירוצי כי ע"כ ע"כ דל"ק להו כי אם מדין טבח וקשה בקושיין דגם מכל הנך שהחמירו בתשו' הוו מצי לאקשויי ·

והנ"ל בביאור דבריהם דהם ל"ק להו ממה שהחמירו בכל הני גבי פיסול עדות בהכשרם של דלגבי נאמנות באיסור דקיל מעדות דעד א' ואפילו פסול האמינה התורה משא"כ הפיסול עדות שהצריכה התורה שני עדים להוציא ממון וגם ראינו דבפיסול עדות החמיר הכתוב בחמס דח"מ שלא יעיד שקר כמו דקיל"ל דחמס דממון בכל גווני נפסל וא"כ לק"מ מכל הנך שהחמירו דרשעים דחמס נינהו שהקפיד בהם הכתוב שיפסלו עדותם וע"כ החמירו רז"ל בהכשרם שלא להוציא ממון על פיהם כי אם בתשו' חמורה והעמד ממון על חזקתו אבל לגבי נאמנות באיסורין דקיל אה"נ דסגי להו בקד"ח כמו שמצינו ג"כ כמה פסולי עדות שנאמני' הם לגבי איסור שלא חששו באיסור כי אם נחשד על הדבר לבד כידוע וא"כ התם בבכורות שאמרו דסגי להו בקד"ח היינו לגבי איסור שיאכלו תירם ושיקנו מהם כשאר הכשרים והכשר עדות לא נזכר שם כלל וא"כ י"ל דלגבי עדו' ממון אפ"ה דפסילי עד

שיעשו התשו' הנז' בפ' זה בורר דגבי ממון החמירו ותו ל"ק מת"ש הם הנך סוגיי אהדדי · והם ז"ל לא הוקשה להם כי אם מדין חשוד על הטריפות שנתבאר מהך סוגיא דפז"ב שגם לחזור לאומנותו אינו כשר כי אם בתשו' חמורה שילך למקום שא"מ שהרי מת"ש דסבר ר"ג לאכשורי ברבי מזייה וטופריה ואמרו דאין לו תקנה וכו' היינו להחזירו לאומנותו שכן נראה מפשט הסוגיא וכ"כ מפרשי' ז"ל וכן פסקו כל הפוסקי' ז"ל דבעי תשובה חמורה כדי שיחזירוהו לאומנותו · ועל זה ק"ל שפיר דחזרתו לאומנותו אינו אלא נאמנות באיסור וכיון שהכשירו בפ' עד כמה בכל החשודים דמכשירינן להו בקד"ח והיינו לאכול מידם בכל ישראל הכשרים דאל"ה מה הועילו בתקנת' ובקד"ח כיון שאינם נאמנים במה שנחשדו ועל זה תי' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה · זה נ"ל נכון וקיים בכונת דבריהם ז"ל ·

ומ"מ קשה בקושין בדברי הראב"ד אלו שהביא הרא"ש שכתב דחשודים על הבכורות ושביעית וטריפות תורתן קשה כדאיתא בסנהדרין · וברוחק ז"ל דקייליף מחשוד על הטריפות דתורתו קשה מפני שמזיד הוא לפי דרכו דמינה כמי כ"ת לחשודים על הבכורות ועל השביעית אם הם מזידים בבירור דתורתן קשה · ובכר ראיתי דברי הראב"ד אלו שהביאם בקיצור הר"ן ז"ל בפרק גיד הנשה וכתו' שם בכתם שהחשודים חזרתם קשה כדאית' בסנהדרין מפני שהם מזידים יע"ש ולא הזכיר בלשונו חשוד על הבכורות ושביעית ולשונו יותר נכון בעיני :

ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה מבואר הוא מדברי הראב"ד שמחלק דבי בעינן תשוב' חמורה היינו כשידוע דבמזי' הוציא טריפה מתו' משא"כ בכתם שיש לתלות בשגגה אף דפושע הוי ומעבירינן ליה מ"מ בחזרתו סגי ליה בקד"ח לבד וזהו שכתב במנקר דאין תורת חשוד עליו במזיד דכיון שנמצא אחריו חלב והם לא היו שם בעת הניקור לידע אם היה מזיד או שוגג וכל שיש לתלו' בשוגג סגי ליה בקד"ח:

ואת זה תמהני להרא"ש ז"ל בתשו' הנזכר שעל דברי הראב"ד אלו בנה יתר במקום נאמן שיש לחלק בין טבח דא"מ דבעי תשו' חמורה לטבח דאין בו א"מ דסגי ליה בקד"ח והאריך על זה יע"ש :

ואחרי המחילה אין דבריו נראים בעיני דלדבריו אם עיקר חילוקו של הראב"ד ז"ל היה בין היכא דשייך ביה א"מ ללא שייך ביה א"כ היה לו לבאר והעיק' חסר בדבריו · ואדרבה מה שמבואר בדבריו הוא שמחלק בין שוגג למזיד וזה אם לא היה מבואר דעת הראב"ד ממקום אחר כ"ש עכשיו שכבר מבואר בדברי הראב"ד שהביא הר"ן כתב שדעתו דיש לחלק בין היכא שיש לתלות לשוגג להיכא שידוע דמזיד הוא בודאי ואין בדבר זה ספק · וכן מתבאר ג"כ מדברי הראב"ד בס' איסור משהו הביאו הרא"ש שם בסימן הנז' וז"ל שאלו הבודקים המאכלים והירקות שנמצא אחריהן תולעת אין דינם כחשודי' וחזרתם קלה ואומר אני שאין דוחין אותם עד שנמצא אחריהם ג' פעמים כי לא הוחזקו כפושעים דפעם או פעמים אינן אלא אונס שכל הדברים נידונים כפי מה שהן כפי כוונת האנשים ולפי אונסם ופשיעותם דמנקר שנמצ' אחריו חלב בודקי' אותו ואם טוען שוגג הייתי מעבירין אותו שהטבח בחזקת פושע הוא אבל אינם חשובים כמזידי' ואם סומך על דעתו להתי' וכבר התרו בו חביריו נראה שהוא מן החשודים ומחמירין עליו יותר ע"כ ת"ד · וביאור דבריו יותר נ"ל כמ"ש הפר"ח בסי' קט"ו שהקל בבודקים הירקות שאין הבדיקה במקום ידוע וגם סרכר זה תלוי במראה עיניו ובזמננו נמצא נ"כ שאחר שנבדק יפה יפה ולא נמצא וכא רעהו טוב רואי וחקרו ומוצא בהם תולעת וא"כ התרפלות בבדיקתם

בכדיקתם קרוב לאונס וע"כ הצריך ב' פעמים למכירה ואח"כ דינו כמנקר דאי טעין שוגג הייתי אינו חשוב מזיד אלא פושע משא"כ אם כבר התרו בו דמזיד חשוב ותורתן קשה· ומדבריו אלו מתבאר הפך שיטת הרא"ש דס"ל דמנקר לית ביה ח"מ והיכא דלית ביה ח"מ גם במזיד גמור סגי ליה בקר"ח ואילו מדבריו אלו נראה דאי ידעינן דמזיד גמור הוא אין לו תקנה בקר"ח כי אם בתשובה הנז' בפ' ז"ב וזה מסכים למ"ש דאין חילוק בין טבח למנקר דבכולם אי יש לתלות בשוגג וטעין הכי סגי ליה בקר"ח משא"כ כשניכר לב"ד דמזידים הם בעינן בהו תשו' חמורה שילך למקום שא"מ וכו' ודברי הרא"ש ז"ל בזה אחרי המ"ר תמוהים הם בעיני· גם ראיתי לו שהכריח כן בדברי הרמב"ם דגבי מנקר לא הזכיר כי אם שמעבירים אותו ולא דבר בעינן חזרתו כי אם בטבח שנמצא אחריו טריפה הצריך תשובה חמורה מה שלא כ"כ במנקר שנמצא אחריו חלב והיינו דבמנקר דלית ביה ח"מ אינן חשובים מזידים ע"ש· ואחרי המ"ר נ"מ דגם לדבריו אכתי תיקשי דאמאי לא הזכיר במנקר חזרתו דלדבריו סגי ליה בקר"ח ואשמועינן טובא וכיון שלא הזכיר דין חזרתו כלל א"כ היכי מני יליף שכיון לדעתו ואין זה כי אם דברי' שבלב וגם עיקר דיוקו ליתיה כלל שהרי ידוע שדרך הרמב"ם ז"ל להעתיק מה שנמצא בש"ס ולכן קרא חיבורו משנה תורה וא"כ במנקר שלא נזכר בש"ס כי אם להעבירו ולא נאמר דין חזרתו גם הוא לא הזכירו משא"כ בטבח שיצאת טריפה מתי' שנאמר בש"ס דמכרזין ומעבירים אותו וביצד דין חזרתו על כן כתב הר"מ כן בחיבורו· ולדבריו טפי הו"ל להכריח מעיקר הסוגיא שלא נזכר דין חזרתו במנקר· והא ל"ק כיון שכבר הזכירוהו בטבח שהוציא טריפה ואדרבא מינה יש לשמוע שגם במנקר בעינן תשו' חמורה אם לא שנאמר שאין חזרתו בטבח כי אם בחשודים שנזכרו בפ' עד כמה דסגי להו בקר"ח· ומ"מ ליכא לא סייעתא ולא תיובתא והראב"ד ז"ל נהירנו דעיינין שכתב דיש לחלק בין שוגג למזיד מינה נמי למנקר· באופן דלא"ש החכם עיניו יחזו דכל מה שהאריך הרא"ש להכריח מדברי הראב"ד ז"ל והרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל שיש לחל' בין טבח דח"מ לטבח דלית ביה ח"מ אינו מוכרח כלל· ויותר נ"ל שיטת מור"ם אף שלא נזכרה בבית המדרש של רבני האחרונים ז"ל כיון שהראב"ד כ"כ להדי' וכ"כ דעת הר"מ והרשב"א והרא"ש והר"ן והש"ע וכמ"ש לעיל באורך· :

והנה אמת שבשיט' הראב"ד הלזו נחלק עליו הרמב"ן ז"ל והעלה דגם במזיד כי לא סגי בקר"ח היינו בטבח המתמנה לרבים דרבים סומכים עליו החמירו עליו וחששו שהיה מערים· וגם ה"ר דוד תלמידו ז"ל בשיטתו קאי אלא שהוסיף טעם דמה שחששו בטבח טעם אחר יש בו לפי שהעבירוהו מתיכוין חששו דקמערי' כדי שיחזירוהו לאומנותו משא"כ קר"ח דכל החשודים הבאים מעצמן ע"ש בחידושי הר"ן הנז'· וכ"כ דעת הר"ן שהרי תמה לשיטת הראב"ד והביא אחריו דברי הרמב"ן ותלמידו ש"מ דכוותייהו ס"ל :

ויש לחקור בדעת' אי גם בשיש לתלות בשוגג מחמירין דבעינן בטבח תשו' חמורה כיון דלדידהו אין ישוב אסוגיאות בכך כדברי הראב"ד א"ד דבהא יודו ליה מסברה דכל שיש לתלות בשוגג אין מחמירין עליו· ונר זה נ"ל עיקר שהרי בפ' גיד הנשה הביא הר"ן גבי טבח שנמצא אחריו חלב דברי הראב"ד דכל שיש לתלו' בשוגג לא מחמירינן ביה וסגי ליה בקר"ח ש"מ דמודו ליה בכך זה· ונמצ' שדינו של הראב"ד שחילק בטבח בין יש לתלו' בשוגג למזיד גמור כ"ע מודו ליה· וכי פליגי אינו אלא בטבח שאינו אומן שיצאת טריפה מתי' במזיד להראב"ד בעינן נמי תשו' חמורה ולהרמב"ן ותלמידו והר"ן סגי ליה בקר"ח וכן בשאר החשודי' אעפ"י שהם אומנים שנחשדו על איסור כדבר שטעו בו דעולם להראב"ד סגי להו בקר"ח כל שאינם מזידים גמורים ולהרמב"ן והר"ן בעינן תשו' חמורה :

אך את זה יש לחקור לשיטתם אי יש לחלק דבטבח דלית ביה ח"מ אף במזיד גמור ואומן הממונה לרבים אי סגי להו בקר"ח או לא· שכל מה שהכריח הרא"ש בתשובה הנז' מדברי הראשוני' להקל בטבח כזה לת"ש בביאור דברים אין ראיה כלל מדבריהם להקל· ואדרבה מדברי הראב"ד שהחמי' במנקר היכא שהוא מזיד וכבר העל' הרא"ש דבמנקר לית ביה ח"מ דהחלב שוה יותר מהבשר וש"מ דבטבח כזה מחמירינן ביה וכן לטעם הרמב"ן דבממונה לרבים דרבים סומכין עליו החמירו א"כ אין לחלק בין טבח דח"מ לטבח דלית ביה ח"מ וכ"ש לטע' הר"ר דוד תלמידו דכיון שהעבירוהו מתיכוויין חששו דמערים כדי שיחזירוהו א"כ כל שנוטל שכר שייך לחוש ולהחמיר עליו· כי ע"כ לדברי כולם יראה שגם בטבח דלית ביה ח"מ כל שידוע דמזיד היה בעינן ביה תשו' חמורה· וגם דעת התוס' שכתב רבינו ירוחם בשמם הביא דבריו הב"י בח"מ סי' ל"ד דדוקא החמירו בטבח שילך למקום שאמר וכו' דחששו שמא יערים כדי שיחזירוהו למיכוויין ע"ש הן הם כדברי הרב דוד תלמידו של הרמב"ן שהביא הר"ן בחי' וכבר הב"י ז"ל שם למד מדבריהם כן דאף בטבח דלית ביה ח"מ בעינן תשובה חמורה· ומיהו למ"ש לעיל לדרך הרא"ש בפירוש תשו' הרשב"א והרא"ש שדבריהם בטבח דלית ביה ח"מ דמדבריה' יש להוכיח דכל שברור היה הדבר דמזיד הוא גם כדליכא ח"מ בעינן תשובה חמורה כמ"ש על זה לעיל הפך דברי הרא"ש והר"ל· א"כ נמצא דאין חילוק בזה בין השיטות דלכ"ע גם בטבח דלית ביה ח"מ אם היה מזיד מחמירינן בתשו' ואי יש לתלות בשוגג לדברי כולם סגי ליה בקר"ח· גם ראיתי בהגהת אשירי בפרק גיד הנשה שכתב האור זרוע בשם ראבי"ה ז"ל במנק' שנמצ' אחריו חלב מעבירי' אותו חודש ימים ומחזירין אותו בקבלת ד"ח אבל מוכר חלבים בחזקת שומן או טריפה בחזקת כשיר' בעינן תשובה החמורה דפז"ב יע"ש· הנה מבואר דקאי בשיטת הראב"ד לחלק בין יש לתלות בשוגג למזיד גמור· וגם רש"ל בפרק ג"ה סימן ז' הסכים לדברי ראבי"ה· וכן פסק מור"ם בי"ד סי' ס"ד סעיף כ"א ע"ש· וכ"כ דעת הב"י שם בסי' ס"ד שהביא בסתם דברי ראבי"ה אלו ש"מ דס"ל כוותיה· וכ"כ דעת האגודה בפ' ג"ה הביאו הב"ח שם בסי' ס"ד וז"ל אין תקנה להחזירו למנקר אם יראו מתענה ומצטער עד שילך למקום שאין מכירים וכו' כדאיתא בפז"ב וכ"ל ה"מ מזיד או שוגג מחמת שאינו יודע אבל אם ידע ושגג יקבל תשו' ולא יעבירוהו עכ"ל :

וראיתי להרב גינת ורדים חו"ד כלל א' סי' א' שתמה עליו דכיון דאין במנקר ח"מ הגם שיחשבהו למזיד מנ"ל להחמיר· גם מ"ש להחמיר בשגג מחמת שלא ידע אינו מחוור ממ"ש הרא"ש ז"ל כלל כ' סי' כ"ט להקל בעי שאינו בקי דילמד ויתחכם וע"ש בסימן כ' מ"ש ליישב דברי הרב מטה יוסף· ולדידי צדקו דבריו ול"ק מכל מ"ש עליו שכוונת הרב דמ"ש בטבח שנמצא אחריו חלב דמעבירי' אותו ולא נזכר בסוגיא דין חזרתו כלל ע"ז כתב דסוגיין מיירי בשתי צדדים או במזיד והיינו דמעבירינן ליה ותשו' חמורה או בשגג שלא ידע דעכ"פ מעבירינן ליה שילמד ויתחכם ויחזירוהו אח"כ בקר"ח כדין הקל אבל שגג וידע אין להעבירו וכל דבריו מוסכמים דבשגג ולא ידע גם הרא"ש מודה דמעבירינן ליה דאין למנות שאינו יודע וכמ"ש הרשב"א כת' ומעולם לא עלה על דעתו דליבעי בשגג ולא ידע תשובה חמורה דמ"ש בריש דבריו דאין להחזירו כי אם בתשו' חמורה אינו אלא נגד דמפרש הסוגייא דאיירי במזיד משא"כ כי מוקמינן

חוקמינן לה כשוגג מהי תיתי ואין בידו עון ואין גר לטעות כוה ולא לפרשו לרוב פשיטותו וכידע ושגג דאין מעבירין זה מוסכם מן הכל דהרי כתבו כולם דאינו נאמן לומר שוגג הייתי ס"מ דאי ידעי' דשוגג היה אין להעבירו ודברי האגור' מן הם כשידוע לב"ד דמזיד הוא או שוגג מחמת שאינו יודע או ידע ושגג וא"כ דכשהם גם הרב מודה דאינו נאמן ומעבירים אותו אלא דבקר"ח סגי ליה · ומ"מ למדנו מדבריו דקאי כשיטת הרא"ב"ד ז"ל :

כי מן הבאר מינה ביחא לי במה שיש לדקדק בהנך סוגיי דבפ' זה בורר נקיט ההוא טבחא דנפיק טריפ' מתותי ידיה דלשון זה משמע שראו שהכשיר הטריפה בעודה תחת ידו ואילו בפ' ג"יד הנשה נקטו טבח שנמצא אחריו חלב דלשון זה יורה דלא ראו החלב בבשר בעת הניקור כי אם אח"כ שיצא מתח' וצריך ישוב למה שינו את דבריהם ולא נקטו בשני המקומות בענין אחד · אך למ"ש דבריהם כראי מוצק דבפ"ז שהתחירו כתשו' שזה אינו כי אם כשנתודע הדבר דמזיד גמור היה וא"כ לא ינוייר כי אם שראוהו בעת הבדיקה באיום ענין הכשיר בין שוגג למזיד משא"כ אם נמצא אח"כ דאיכ' למיתלי דשוגג היה ויכול לפטור את עצמו דשוגג היה בכמה ענייניס אבל בפ' ג"יד הנשה שלא נזכר שם בדין חזרתו אי יש להחמיר בתשו' או לא נקטו דאף שנמצא אחריו חלב שלא ראו הם בעת הניקור וא"כ שייך שפיר למיתלי בשוגג דאפ"ה מעבירי' אותו ואינו נאמן לומר שוגג הייתי ולריבותא נקטו הכי · ואף גם זאת איפרק לן במה שיש לדקדק עוד בסוגיין דפ"ז דתחילה נקטו ההוא טבחא דנפק טריפת והייגו טריפה חדא כדיוק הב"ח בח"מ סימן ל"ר ואילו אח"כ נקיט רב אידי החשוד על סטריפות דלפחו' מיעוט רבים שנים והו"ל למינקט הכל בשפה אחת · אך למ"ש אתי שפיר דתחילה שהיה המעשה במזיד גמור א"כ בטריפה חדא נותנין עליו חומרי טבח וע"כ נקטו טריפת דחדא משמע ורב אידי נקיט לריבותא דאף אי שייך למיתלי בשוגג כל שהוחזק בכך שהוציא מתח' טריפה ב' וג' פעמים דינו כמזיד גמור וע"כ נקיט חשוד על הטריפו' דכיון דהוחזק לכך בכ"ג בעינן ביה תשו' חמורה כתשו' הרשב"א והרא"ש והרוקח ז"ל וכמ"ש מור"ס במפה בי"ד סי' קי"ט שהבאתי דבריהם לעיל וכל דבריהם באו בדיוק :

ובמה שנתבאר ג"כ יש ליישב מ"ש הרוקח ז"ל בח"ב סי' ט"ל בתשו' הרשב"א סי' ך' דבי מהני קר"ח היינו שראינוהו דואג ומתאנח על מה שאירע לו ולא כדי שיחזירוהו לאומנותו וצריך לחוש בכך הרבה והכל לפי מה שהוא אדם ואילו בסוגיין דפ' ז"ב שהקשה ודילמא ערומי קמערים אין מחלקים לפי מה שהוא אדם ע"ש מ"ש וכתשוב' פרומט חו"ר סי' ט"ו :

ולמה שנתבאר הא ל"ק דבסוגיין דבמזיד גמור איירי כדברי הרא"ב"ד מה מקום לחלק דהכל לפי מה שהוא אדם שכבר נבדק ונמצא עביט של מי רגלים כיון שרצה להאכיל איסור לרבים במזיד משא"כ בתשו' הרשב"א דאיירי היכא שלא נתברר דמזיד גמור ואיכא למיתלי בשוגג אלא דאינו נאמן ומעבירינן ליה אלא דמספק סגי ליה בקר"ח ולא בעי תשוב' חמורה ע"כ הצריך שלא יהיה ניכר בתשו' דערומי קמערי' וכן שלא יהיה אדם שאינו מוחזק לאדם כשר דבכה"ג חיישינן ביה ובעינן מספק ג"כ תשובה חמורה :

הכלל העולה דלמה שנתבאר נראה עיקר כשיטת הרא"ב"ד וסיעתי' שגם בטבח דח"מ כל שטוען דשוגג היה ויש לתלות בהכי לא בעי תשובה חמורה דאעפ"י דאינו נאמן ומעבירים אותו מ"מ סגי ליה בקר"ח וזולת אם יצא טריפה מתח' ב' וג' פעמים שאז גם אם בכולם יש לתלות דשוגג היה מזיד גמור חשיב ובעינן ביה תשו' חמורה · ואף שהרא"ס ז"ל ונמשכו אחריו כל רבני האחרונים ז"ל דחולקי' על זה וס"ל דגם ביש לתלות בשוגג כל דהוי טבח דח"מ גם בפעם ראשונה בעינן ביה תשו' חמורה ותורה דילהון היא · מ"מ נ"ל דבשע' הדחק שאין נמצא שם שוחט אחר או שנמצא ואינו בקי כל כך יש לסמוך על דברי הרא"ב"ד וכנ"ל דעת רוב הראשונים ז"ל הפך מה שהבין הרא"ס ורבני האחרונים וכמו שנתבאר · וגם ראיתי להתשב"ץ ז"ל ח"ב סי' עק"ב שפסק דבמזיד בעי תשו' חמורה ובשוגג סגי בקר"ח · שוב הגיעו לידי שו"ת יכין ובועז הנדפס מחדש ושם בח"א סי' ה' העלה דבמזיד בעי תשובה חמורה ובשוגג סגי בקר"ח ושם כתב דבאיכ' ח"מ תלינן דמזיד הוא אבל באין בו ח"מ תלינן בשוגג וסגי בקר"ח · והבין דתשובת הרשב"א שכתב דאינו נאמן לומר שוגג הייתי דהיינו בטבח דח"מ ע"ש · וגם מתבאר דכל דידעינן דהוי במזיד אף בליכא ח"מ בעינן תשו' חמורה וכן באיכא ח"מ אי ידעינן בודאי · דשוגג היה סגי בקר"ח וח"מ מהני דבסתם תלינן דמזיד היה יע"ש · וזה הסכים לכל מ"ש · אך שמדבריו מוכח דבאיכא ח"ה אינו נאמן לומר שוגג הייתי ובעי תשו' חמורה והבין בתשו' הרשב"א דאיירי בטבח דאית ביה ח"מ · ולדבריו ק"ט שהרי בתשו' זו התיר הרשב"א בקר"ח בלי ערמה הפך מאי דמסיק הרב דבכה"ג בעי תשו' חמורה וצ"ע גם ראיתי בס' אהלי יעקב למוהרו"ק ז"ל שנדפס מקרוב בסי' כ"ד שהעל' בטבח דח"ת כל שאינו ברור דבמזיד עשה ויש לתלות בשוגג דמחזירין אותו בקר"ח ע"ש נראה שהבין דתשובת הרשב"א איירי בטבח דח"מ דאעפ"י שאינו נאמן לומר שוגג הייתי מ"מ בקר"ח סגי כל דלא הוי מזיד ודאי כמ"ש לעיל כדעת מור"ס ושאר פוסקי' · א"ק לי בדבריו שהביא דברי הרא"ס ותשובת הרשד"ם וכתב ומי יפתור מה שבררו הם ע"ש ואילו מ"ש אחר זה דבטב' דח"מ סגי בקר"ח כל זה הפך דברי הרא"ס בתשובה שם ואיך כתב בסתם הפך דבריהם ולא חלי ולא מרגיש וצ"ע · וגם בטבח שאין בו ח"ת כל דהוי מזיד שאין לתלות בשוגג אין ספק דבעינן ביה תשו' חמורה כדעת הרא"ב"ד ז"ל ורוב רבני האחרוני' ודלא כרא"ס והרוקח שכתבו דסגי בקר"ח וכמ"ש · וגם כבר נתבאר דבי בעינן תשו' חמורה בטבח דח"מ או במזיד ודאי גם אי ליכא ח"מ ה"ד כשיצאת טריפה מתח' ודאית אבל בספק טריפה ויש לתלות בשוגג ומחזירין אותו בקר"ח לדעת כל הפוסקי' וגם במזיד ודאי יש להקל בטבח דלא שייך ביה ח"מ דסגי ליה בקר"ח · אבל בטבח דאית ביה ח"מ אין נראה להקל בכל ולקמן יתבאר דה"ד בספק טריפה דספק טריפה קיל טפי דבחזקת היתר קיימא כל שנשחטה ומר"ת כל ספק אוקי אחזקתיה אבל אם יצאת מידו ספק נבילה חשיב כנבילה ודאית דבחזקת איסור הוה קאי ואוקי אחזקתיה וכי מחזירינן ליה בקר"ח ה"ד כשעשה תשובה בלי עורמה ונתברר לנו שעשה תשו' גמורה אבל בלא"ה אין מחזירין אותו דחיישינן להערמ' כמ"ש הרשב"א ומוהרי"ט והפר"ח ובתשו' בני אברהם החמירו לפי מה שהבינו בדברי הרשב"א דבעינן שראינוהו דואג ומתאנח קודם שהעבירוהו ולדידי אינו מוכרח ויש להקל כשעת הדחק או באינו נמצא אומן מומח' ובקי כמוהו · ומ"מ החיוב מוטל על הדיין לחקור ולדרוש אי יש לתלות בשוגג וכאמות השגגה כמ"ש דיש בדבר ל' הקל ולהחמיר ולמראה עיניו ישפוט :

סימן קנ"ג אך את זה יש לחקור דאף שנתבאר דבטבח דאית ביה ח"מ אינו נאמן לומר שוגג הייתי ולדעת רבני האחרונים ז"ל בעינן ביה תשובה חמורה · מ"מ אי אף בכה"ג משמתין אותו ודיינינן ליה במזיד גמור בריכה רבה של דאי חשדו במקום איסור שלא להאמינו אך לחייבו בידו מספק מניין · א"ר ל"ש :

ומיהו

ומיהו כר' דכי טעין שוגג הייתי ואין לנו בירור אם היה שוגג או מזיד אף שמעבירין אותו אין משמתין אותו מספק · ואין להכריח ממ"ש הרשב"א בסי' ד' והסיא דיבמות אינה דומה כלל וכו' אבל כאן שהטרפיות ידועות וכו' · הרי דמאי דלא שמתוהו בההיא דיבמות הוא דלא דמי להך דהכא מהטעם שכת' מכלל דהכא בר נידוי הוא · הא ל"מ שכוונתו דהכא אין להאמינו שלא ידע הדין דהטרפיות ידועים הם ואין הכוונה דכ"ע ידעי בהו שהרי טפי ידעי דין של מים שאין להם סוף מדיני הטרפיות אלא ר"ל דבשוחט שהדין שאין ממנים כי אם הבקי ורגיל בדיני הטרפיו' ובעל מלאכה אחת אין להאמינו ג"כ בלא ידע ותו דאי אמת שגגה היא הכותבת להעבירו דאין ראוי למנות ולסמוך במי שאינו בקי ותו אין להאמינו · מש' מגדר מילתא לאפרושי מאיסור דמנוי לשקר ולומר שוגג הייתי וכל הטעמים אלו נדקו להעבירו כיון שגם לדבריו אינו ראוי וגם למגדר מילתא לאפרושי מאיסור אבל לחייבו שמתא אין בהם כב"ט · ואף דלטעם ראשון שכת' דהטרפיות ידועים הם כ"מ שחייב נידוי. מ"מ הרי גם להעבירו לא הספיק לו טעם זה כיון דמנוי שאין במיעוט בקיאים בכל הדינים ומכ"ש שאין לחייבו בטעם זה לחוד שמתא והשואל שהביא הסוגייא דיבמות לאו לפוטרו מנידוי קמייתי לה כי אם שלא להעבירו דכי היכי דהתם מהימנינן ליה לפוטרו מנידוי ה"נ נאמן שלא להעבירו ודחה הרשב"א ראייתו · וכן נר' דמספק אין משמתין ממ"ש הרמב"ם ז"ל הביאו הטור י"ד בסי' של"ד אם הוא שוגג אין לנדותו · גם הרז"בש בסי' הביאה הב"י ז"ל שם בסי' זה כת' ואעפ"י שלא כיון להלכה אין ב"ד מנדין השוגגין ע"ש · גם מוהרח"ש כ"ח אה"ע סי' י"א כת' ואפילו בספק שוגג אין בידנו לנדותו כל שיש לתלות בדבר שוגג יעש :

וב"ת אעיקרא הביין לנו דמשמתין בשוחט דלית ביה ח"מ גם במזיד הרי מה שנזכר דמשמתין אותו הוא בפ' ז"ב ממ"ש שמתיה ר"כ ואעבריה וכבר נתבאר דהך סוגייא בשוחט דאית ביה ח"מ איירי וא"כ ז"ל דבשוחט דלית ביה ח"מ אינו חייב נידוי כלל וזה אינו שכבר ביארנו שכל שהכשיל חבירו באיסור משמתין אותו כמ"ש הטו"ר סי' של"ד דאחד מכ"ד דברים שמנדין עליהם הוא ואין חילוק אי בהנה כזה או לא :

והנה בעתה נדפסו שו"ת הרו"קס ושם ראיתי בסי' ר"ן שכת' בטבח שיש בו ח"מ משמתין אותו כיון דקי"ל דאינו נאמן לומר שוגג הייתי · ולדידי הדבר צריך תלמוד אי משמתין בה"ג על הספק ·

פיש נבן לבאר בטבח שאינו ממונה לרבים ושוגיא טריפה מתי' היכי לידייננו ביה דייני ·

והנה ראיתי להרא"ס בח"ב סי' כ"ד שהעלה כמין ה"ג מהטבחים דכל שאינו טבח ממונה על הציבור עד ג' פעמים אין מעבירי' לשוחט או לבודק או מנקר גם כזה אין לסמוך על זה כמו שכבר תמה הפר"ח בסי' קי"ט עליו בזה והרב בני חיי העלה דגם הרא"ס אינו מחלק בזה ע"ש בסי' קי"ט ואין להביא ראיה מדברי הרמב"ן שחילק בין ממונה לכשאינו ממונה דלהעבירו ושצריך קד"ח מתבאר מדבריו דשוה הוא לממונה על הציבור וכ"ש לטעם הרא"ב"ד דאם הוא במזיד בעינן נמי בפעם ראשונה תשובה חמורה אלא דכל כי האי יש לסמוך לדעת הרמב"ן ותלמידו והר"ן דס"ל דכל שאינו ממונה על הציבור בקד"ח סגי ליה היכא שהיה מזיד אך להעבירו אין ספק בדבר ומיהו אם אינו ברור שמזיד היה ויש לתלות בשוגג וניכרים קצת הדברים אמת היה דשגג אפשר לסמוך בפעם ראשונה לבד שלא להעבירו ולא בפעם שנית דרגלים לדבר קצת דמזיד הוא ושקר ענה

כנ"ל ·

וראיתי בת' גינת ורדים חו"ד סי' א' שכתב בפשוט דטבח דלית ביה ח"מ שנוטל שכר גם מהטרפה מקילין בתשובתו וגם אינו נפסל עד ג' פעמים ע"ש ואין דבריו נכונים דגם לשיטת הרא"ס והסכמת כל רבני האחרונים שעמדו בשיטתו גם בפעם ראשונה נפסל אלא דסגי ליה בתשובה קלה ואף בטבח שאינו ממונה לרבים שהקל הרא"ס מלבד דלא ביאר דביה איירי ואף אי נתכוון לזה אינו שלא הודו לו להרא"ס בשיטה זו וכמ"ש הפר"ח והדין עמו וכ"ש לשיטת רוב הפוסקים שכתבתי דאין מחלקים בזה וכל דהוי מזיד בעינן ביה תשו' חמורה גם מ"ש דטבח בחינם לא בעינן אף תשובה קלה דתלינן שוגג היה בעת לא ראיתי חילוק זה בפוסקים ואדרבה העליתי לעיל מדברי הפוסקים להפך ודבריו תמוהים שבא להקל בלי ראיה בסתם משנה וכן לא יעשה ועמ"ש בסמוך בביאור דברי הב"ז בח"מ סימן ל"ד דנראה דס"ל דגם בחינם בעינן תשובה חמורה וכ"כ מדברי הראשונים דלעיל אם הוא במזיד בודאי :

סימן קנ"ד יש

לחקור אוכל נבילו' לתיאבון ולא האכיל את חבירו וכן בחלב מה דינו אי סגי ליה בתשובה וקד"ח או בעינן ביה תשו' חמורה שילך למקו' שאין מכירין וכו' שהרי החשוד לאכול חשוד להאכי' כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' ס"ר וכן פסק הטו"ר וש"ע בריש סי' קי"ט ע"ש וא"כ הרי זה כיכלת טריפה מתחת ידו וחמיר מיניה ובעינן ביה תשובה חמורה וגם לשיטת הרא"ס דס"ל דלא בעי תשובה חמורה כי אם בדאית ביה ח"מ הכי אוכל נבילה נ"כ אית ביה ח"מ דנבילה בזול יותר מהכשיר דמה"ט מודי רבא בסנהדרין דכ"ז דפסול באוכל נבילו' לתיאבון אע"ג דבעינן רשע דחמס לפי סברתו שם וה"נ דכוותא ומיהו אם אינו ממונה לרבים פליגי בה רבנן דלהרא"ב"ד כיון שאכל במזיד בעינן תשובה חמורה ולהרמב"ן ותלמידיו סגי להו בקד"ח ואף שסיה נראה להקל כדברי הרמב"ן דרבים הם לגבי מהסס שהרי ממ"ש הרמב"ם בפי"ב מהל' עדות דטבח שיצאת טריפה מתחת ידו בעינן תשוב' חמורה דבכלל אוכלי טריפה הוא ע"ש נראה דכ"ש אוכל טריפה דבעינן ביה נמי תשובה חמורה וכן ממ"ש הטח"מ סימן ל"ד דטבח שהוציא נבילה מתחת ידו הרי זה כאוכל נבילות לתיאבון ופסול ע"ש ומינה דאוכל נבילה כמנא למד דאוכל נבילה בכ"ג בעינן תשובה חמורה כי ע"כ כ"ל דאין להכשירו כי אם בתשובה חמורה וכן לגבי פיסול עדות · כי מן הבאר יש ליישב דברי הרב כרם שלמה חו"ד סי' ז' שהאריך לגדר אם יש להתיר למי ששתה סתם יינם אי סגי ליה בקד"ח ע"ש ולכאורה הם דברי תימה דלא היה צריך לכל גדדי ההתר שכל מה שהביא מדברי הפוסקים שהתירו בטבח דבעי תשובה חמורה אינו אלא בטבח דח"מ והיינו בטבח לעצמו ומוכר לאחרים אבל בכ"ף ששתה סתם יינם שלא מצא שם התר א"כ מה ח"מ שייך בזה ולכ"ע בקד"ח סגי ליה · והנה לדעת הסוברים דכל דהוי במזיד גם בטבח דלית ביה ח"מ בעי תשובה חמורה ניחא אך כבר נתבאר דהרא"ס כת' ח"ב סי' כ"ד והרו"בל ח"א סי' כ"ג ס"ל דגם במזיד סגי ליה בקד"ח ואיך לא ראה דבריהם אך לת"ש דבר ה' בפיהו אמת שכל זה במאכיל איסור לחבירו אבל באוכל בכ"ג בעינן תשובה חמורה ומ"מ האריך במקום שאמרו לקצר והעיקר לא ביאר ומ"מ בעת כ"ל עיקר כן דבאוכל בכל גוונא בעינן תשובה חמורה :

סימן קנ"ה עוד

יש לחקו' בענין זה במי שנחשד בלאו דלפני עור במזיד שישנו לאו זה בכל האיסורים כגון הושיט כוס יין לנזיר ודומיהם כי רבים הם אי מעבירים אותו משוחט כיון שנחשד בלאו דלפני

עור

עור כיון דקי"ל החשוד לדבר אחד דחשוד לאותו דבר לכ"ע וא"כ כיון שנחשד בלאו דלפני עור איך יאכלו ויקנו מידו דבר שיש לחוש לאיסו' והוא חשוד עליו א"ד כיון שלאו זה כולל הוא לרוב האיסורים ואיסור זה עיקרו הוא דמלבד שהוזהר על הלאו הוזהר ג"כ שלא יעבו' בו עז' חבירו וכי הושיט יין לנזיר ודומה לו איכא למימר דמשום דקי"ל ליה הלאו דנזיר הכשיל ג"כ את חבירו כדקי"ל דחשוד לאכול חשיד להאכיל דאם על עצמו לא חס איך יקפיד על אחרים וכיון דקי"ל החשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה א"כ אין לחושדו בשאר איסורים שיכשיל את חבירו והו"ל לאו זה שכולל איסורי' רבים דהחשוד כר"א אינו חשוד לשאר איסורים והיה נראה להביא ראיה מת"ם בעז' רל"ט ופסקו הטור וש"ע סימן קי"ט דחשוד להאכיל דבר איסור מותר לאכול בביתו דחשוד להאכיל אינו חשיד לאכול ואי אמרת דחשוד להאכיל דבר איסור כגון חלב לאו משום דלאו דלפני עור לא קפיד כי אם דאיסור חלב לא קפיד דכעשה לו כהתר ועי"כ מאכיל ג"כ את חבירו א"כ היכא הו"ל למימר דחשוד לאכול חשוד להאכיל באותו דבר אף לאו ש"מ דחשוד להאכיל הלאו דלפני עור הוא דקי"ל ליה לבר וכיון שכן הרי נחשד בכל דבר איסור לאכול מידו או לקנות ממנו ודוחק לומר דאה"נ דעיק' הלאו דחלב וכיוצא הוא דקי"ל ליה אף דחס על עצמו והוא אינו אוכל דקי"ל ליה טפי להאכיל את חבירו שאינו עובר הוא בלאו עכ"פ ומיהו אין זה מתיישב על הלב ומדברי הטו"ר סי' קי"ט שכתב המוכר דברים אסורים בעבירים אותו אין ראיה של דמעבירים ר"ל במה שנחשד באותו איסור ואפשר נמי דר"ל דמעבירי' מכל דבר דשייך ביה חשש איסור ואין ברירה · גם אין להביא ראיה מת"ם בבכורו' ד"ל דטבח החשוד למכור חלב בחזק' שומן קנסיה רבא לזבוני אפי' אמגוזי והעלו הטעם דעז' אגוזים מרגיל הקטני' שיביאו לו חלב ע"ש נראה דוקא אמגוזי דשייך לאותו דבר אבל שאר דברים שרי גם זה ל"מ דאה"כ דשאר דברים כאגוזים דלא שייך בהו איסור שרי אבל דברים דשייכי בהו איסור אה"כ דמדינא אסיר אכן ממתני' שם דתני החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו כל שיש בו זיקת תרומות ומעשרות נראה דשרי כל שאין בו זיקת תרומות ויש לו זיקת איסור אחר ואף שהיה מקום לדחות גם לזה דזיקת תרומות היינו קרבי דגים כיון שנותנים בה שמן ווה משום קנס כת"ם הר"מ בפי"ב מהל' מעשר הי"ו כיון שאין בו כי אם תערובת מעט וא"כ י"ל דכל דבר האיסו' אסיר לקנות מידו מדינא אבל בכעין זה דעז' תערובת לא קנסו כי אם באותו דבר שראינו שנחשד בה לבד וע"כ נקטו כל שיש בו זיקת תרומות דזיקת איסור אחר לא קנסו אבל באיסור גופיה זו אסיר מן הדין גם מדברי הטו"ר סי' קי"ט שכתב החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר וכו' אין ראיה דהטור בחשוד לאכול איירי דביה קא עסיק לעיל מזה דבכי הא ודאי קי"ל דלא כר"מ וכדתנן שם בבכורות החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות כיון שנחשד על עיקר האיסור לאו דלפני עור כמאן דליתיה שאינו חס על אחר יותר ממנו וכיון שהות' לו עיקר הלאו איך נותן דבר איסור לחבירו כי אם התר לדעתו שהורגל בו ואין הספק כי אם כשנחשד להאכי' לחבירו והוא לא אכל אך דברי הבי' שם שכתב דלת"ד בן ממתניתין דבכורות דתני החשוד להיות מוכר תרומה נראה דדייק לה מדתני כל שיש זיקת תרומות כנראה שכל שאר איסורים לא אע"פ דסתם מוכר תרומה לשם חולין כהני' הם וכן אמרו בספ"ב דעז' ר"מ מאי וכן לתרומ' אמר"ם וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין והרי בהני לא שייכי בהו איסור אכילה תרומה דאיסתרי לגבייהו ולית ביה כי אם לאו דלפני עור ואפ"ה שרו למכור שאר דברים ומיהו לפ"ש דכהנים חשידי בכל הני דמודו בהם חתר דתרומה כיון שהנגע ליד כהן ממונו הוא והותר לזרים א"כ מה"ט י"ל דלא נחשדו כי אם בתרומה דלא משמע להו איסור ומ"מ כ"ל שדינו של הטור הוא ממתני' דהבאתי וגם שם בעז"כ פליגי ר"מ ורבנן וקי"ל כרבנן והתם בחשוד לאכול איירי גם אין להביא ממה שסיים הטור שם אבל כל מה שצריך לאותו דבר חשוד גם עליו כההוא עובדא בטבח שהיה רגיל למכור חלב וכו' והרי בההוא טבח לא נזכר שנחשד כי אם למכור והביאו ראיה לחשוד לר"א וכו' ש"מ שוין הם גם זו ל"מ של דמה שהביאו הוא לרווח' דגם חשוד לאכול חשוד להאכי' ויש לקונסו דלא ליזבין אפי' אמגוזי כי התם אבל אה"ן שחלוקי' בדינם דאי נחשד להאכיל לבד אסור למכור כל דבר דשייך ביה איסור ושוב מצאתי ראיה לזה מת' רש"ל סימן ד' בטבח שהעבירוהו ג"כ ממינוי הש"כ על חשש שיצאת טריפה מתח' השיב דאף אי במזיד עשה כן כל שעשה תשובה אין יכולין להורידו תוך זמנו דאף לראב"ה שכתב דמחמירין עליו ואפי' מוכר קליות ואגוזים אינו ראוי היינו שקנסוהו מעין מלאכתו הראשונה שהרי לא אמר שקנסוהו שלא יהיה עוד רבען או חייט או צורף אלא דוקא בעל חנות כעין מלאכתו הראשו' אבל להיות ש"ן שהוא אומנות אחרת מנ"ל דהקפחין מחייתו וכו' ע"ש הכי דהוצרך הרב להתיר בדברים שאין בהם חשש איסור אבל לקנו' דברים אחרי' ממנו דהוי כעין מלאכתו הראשו' אסור וכ"ש כששייך בהו ג"כ חשש איסור לא שרנדרין ג"ע שחשב דמוכר קליות הותרת ראב"ה והטעם דהוי כעין מלאכתו הראשונה והרי ש"ם ערוך הס דברי ראב"ה בבכורו' והטעם דשייך לאותו דבר דסתם דרדקי גרו באמגוזי ושאר דברים דלא שייכי שרי כר"ם וכל הני שהוזכירו שרי בלי ספק ודבריו ג"ע ומ"מ לעיקר הקירתינו כעת לא נתברר אגלי שיש בדבר להקל ולהחמיר ועיין בת"ם בסמוך שהבאתי ראיה דכל דנחשד בלאו דלפני עור באיסור אחד נחשד ג"כ בכל האיסורים בלאו דלפני עור וכנ"ל עיקר כעת :

סימן קנ"ו וי"ש

לחקור במי שהעיד עדות שקר אי נחשד להאכיל דבר שיש בו חשר איסור אי הוי כחשוד לאותו דבר שגם זה מדין עדות מאכיל שצד אחד כאמן באיסו' א"ד אין לאו דלא תענה ברעך עד שקר כמעיד שקר על דבר איסור :

והנה ראיתי בת' להרא"ש כלל כ"ח סי"ד שנשאל בטבח וש"ן שהעיד שקר והעבירוהו עד שיעש' תשובה מעלייא לפי ראות עיני הרא"ש ועשה תעניות שנה תמימה ב' וה' אם הותר להחזירו והשיב דזו לאו תשובה מעלייא שאפשר שהיא תשוב' של רמאות כההוא עובדא דההוא טבחא דנפקא טריפה וכו' ואם כעשה תשובה חשו לתשובה של רמאות כ"ש זה שעשה על עונש שהטלתם כי ע"כ איני רואה מקום להכשירו להיות טבח שיכול להכשיל לרבים אבל לש"ן איני מעכב ע"כ ת"ד ויש לתמוה עליו דמה בכך הרי החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר כמ"ש ג"כ הרא"ש בפסקיו בפ"ה דבכורות וא"כ בנ"ד לא נחשד כי אם להעיד עדות שקר וגם בלי תשובה מותר לאכול משחיטתו וגם הרא"ש בפסקיו בפ"ק דחולין שעלה דמומר לאחד מן העבירו' מותר לאכול משחיטתו בלי בדיק' הסכין וגם להר"מ שהצריך בדיקת הסכין בבר הבריח הבי' בי"ד סי' ב' דס"ד במועד ורגיל בכך אבל בפעם אחת לא נפסל והרי בנדון הרא"ש לא היה כי אם בפ"א וא"כ למה פסלו אחר שעשה תשוב' משום חשש הערמה וזהי קשה בעיני איך לא נרגשו רבני האחרונים עז' והנ"ל ליישב דבריו שדעתו כדעת ה"ר דוד תלמיד הרמב"ן שהביא הר"ן בחי' שכתב דמה שהחמירו בטבח דלא סגי בתשובה וקד"ח ה"ט שכיון שהעבירוהו מאומנותו עז' חששו דקמעברים שיחזירוהו למינויו ע"ש וא"כ ה"כ י"ל דאע"ג דאם לא היו

תעבירים

מעבירי' אותו היה מות' לאכו' משחיטתו מ"מ מאח' שהעבירוהו יש לחוש כתשובתו להערמ' ואינו ככון דהתם שייך לחלק שפיר שהם הקשו משוניין דבכורות דבחשוד לאותו דבר סגי ליה בקד"ח ובחשוד לאותו דבר אינו נאמן בלי תשוב' אבל בחשוד לדבר אחר מעולם לא הצריכו תשו' וקד"ח להכשירו דבלא"ה כשר הוא לכל וגם הר"מ בפ"ד מהלכות שחיטה הט"ו התיר בפסול לעדות על איזה עבירה ששוחט בלי בדיקת סכין בלי תשוב' כלל הוא וא"כ אם היה כשר לאכול משחיטתו בלי תשו' כלל מפני שעשה תשובה מגרע גרע דבר וזה קשה לשמוע בסבור הייתי לומר שטעמו כמ"ש הרא"ש בגופיה בכלל ז' בציבור שהטילו חרם שלא ישחוט אדם זולתי הטבח דאם שחט אסור לאכול משחיטתו שהרי הקהל פסלו שחיטת הכל ורשאין הציבור לאסור המותר משום מיגדר מילתא הביאה הב"י בי"ד סי' א' ה"כ כיון שהעבירוהו עד שיעשה תשובה מעלייא ואין זו תשובה מעלייא הרי נאסר שחיטתו שבידם לאסור המותר ואע"ג שהכא לא הטילו חרם הרי כתב הש"ך בי"ד סי' א' ס"ק ל"ט שיש ללמוד מדבריהם שגם בלי הטלת חרם הדין כן ע"ש אלא שאין זה מספיק בעיני דבל כי האי הו"ל לבאר דלאו מדינא אלא שנאסר מכח תקנתם וכ"ש למ"ש הפר"ח שם ס"ק ל"א דכל מ"ש הרא"ש לאו מדינא אלא קנס בעלמא וא"כ בנדון זה אין טעם להחמי' ועכ"פ היה לו לבאר הטעם שכת' בכלל ז' דהכא היה מקום להתיר יותר וגם בסיום דבריו מורים דמעיקר הדין נפסל שלא יכשיל לרבים כי ע"כ נ"ל שדעתו כשיטת הרמב"ן דבטבח הממונה לרבים החמירו חרבה וכי קי"ל דמומר לאיזה עבירה שוחט בלי בדיקת סכין ה"ד לאכול משחיטתו דרך עראי אבל למנותו שוחט קבוע לא מן השם הוא וזה דמי יתיר ליכנס רבים במקו' ספק איסור וכן מ"ש החשוד לד"א אינו חשוד לד"א היינו דוקא לקנות ממנו או להתארח אצלו אבל למנותו ברבים ודאי דאסיר ותיבה דבל איד י דאיסו' דח"מ דהוי רע לשמים ולבריות כגון גזל ודומיהן מעבירים אותו אם הוא שוחט לרבים וכ"מ טובא מדבריו אף שבעת לא ראיתי מי שכ"כ מ"מ ניכרים הדברים בטעמם ויש סעד לסברא זו שהרי כתב הר"מ וטו"ד וש"ע בסי' ס"ה סי"ד דאין לוקחין בשר מכל שוחט ובודק לעצמו ומוכר אלא א"כ היה מוחזק בכשרות ודבריהם הם גם בדרך עראי ואף שיש חולקים ע"ז למנותו שוחט קבוע כ"ע מודו וכיון שעבר עבירה במזיד אינו מוחזק בכשרו' ואינו ראוי להיות שוחט ואף דלפז"ז גם ברע לשמים לבד לפז"ז הו"ל לפוסלו מ"מ כיון דדייק הרא"ש כת' זו לומר דהוי רע לשמים ולבריות מסתיין לפסול בכה"ג דחידוש הוא והבו דלא לוסיף עלה ומצאתי ראיה עוד שיש להחמיר בשוחט לרבים אף בחשוד לד"א ממ"ש הרמב"ם כת' סי' קי"ב במי שגנב ומכר לאחרים שלא ישחוט לרבים אפילו עשה תשובה ואם ירצה לשחוט בבית שום יחיד הרשות בידו ע"ש הרי שהחמיר גם בחשוד לד"א אם הוא ממונה לרבים והטעם דאין לרבים ליכנס אף בספק משהו של פיסול וכיון דחשוד לשום איסור אף דשרי מדינא להכשירו לרבים אינו ראוי וכדברי הרא"ש אלו א"כ י"ל שדעת הר"מ והרא"ש דבל שנכשל באיסור דח"מ אם הוא שוחט ובודק דשייך ביה איסור דח"מ נפסל אף שהאיסור דח"מ שנחשד אינו בטריפה ונבילה דחשיד לעביר איסור משום ח"מ דהגור' לו שיעשה איסור הוא הח"מ ומ"ל איסור זה ומ"ל איסור אחר כי ע"כ מן הבאר יש ליישב שראיתי להרב כרם שלמה חו"ד סי' כ"ג שנסתפק בשוחט שנשבע לשקר והעבירוהו מאומנותו מהו תשובתו והשי' דאם היה תשובה דח"מ בעינן תשובה חמורה דטח"מ סי' ל"ר אבל אי ליכא ביה ח"מ במלקות לבד סגי ע"ש והם דברי תימא דדוקא בפיסול עדות בעינן תשובה חמורה דחשוד לד"א חשוד לכל אבל לגבי איסורים חשוד לד"א אינו חשוד לכל אלא לאותו דבר וכמ"ש הרא"ש בפ"ק ס' דבכורות וכל הפוסקים וא"כ בכ"ר אם נחשד על שבועה דח"מ הרי כשר הוא להיות שוחט דאינו חשוד לאותו דבר ולמה הצריך תשובה חמורה להחזירו ואי משום דהציבור העבירוהו בתשובה כל דהו סגי אך למ"ש י"ל שדעת הרב דבשוחט לרבים דינו כפיסול עדות דחשוד הוא לד"א חשוד לכל א"כ דבל דעבר איסור דח"מ בכל האיסורי' דשייך ביה איסור דחשש דח"מ וכמו שנידרנו מדברי הר"מ והרא"ש ומ"מ דבריו צ"ע דבל כי האי הו"ל לבאר דאין רמז לזה בשום ספר כדי שיסמוך עליו וסתים כולי האי וספרי ת' הר"מ לא ראה אותה וגם תשובת הרא"ש לא זכר על מי סמך · ומכאן תשו' למ"ש בתשו' וכרון יוסף חי"ד סימן ט"ו דחשוד על הגניבה לא בעי תשו' חמורה ואע"ג שהתו' בחולין די"ב ד"ה הרי כתבו דחשיד אגזל לא חשיד אנבילה התם לאכול נבילה דלעצמו שחט אבל להאכיל לאחרים ל"מ :

א"ב · י"ל שדעת הרא"ש דאנן דקי"ל כר"מ דתניא בסנהדרין דכ"ז עד זומם פסול לכל התורה כולה כמ"ש הר"מ בפי"ב מה' עדות הל"ד במידי דממון וערוה ודיני נפשות אלא גם באיסור דאיסור כמי עדות חשיב אלא דסגי בע"א וכדקי"ל ע"א נאמן באיסורים ועיקר שחיטה מדין ע"א נאמן באיסורי' כמ"ש בהדיא בפ"ק דחולין ד"ז וכיון שכן אם העיד שקר הרי חשוד להעיד שקר דאיך נאכל משחיטתו שמא העיד שקר ונבילה וטריפה היא וחשוד לאותו דבר מקרי וע"כ בנדון הרא"ש שהעיד שקר מדינא מעבירים אותו ובעינן ביה תשובה חמורה וזה נ"ל יותר נכון אלא שיש להשיב ע"ז שלא מכינו עד זומם אלא במחייב לאחר מלקות או ממון או פיסול כגון כן גרושה כדתנן בריש מכות אבל מעולם לא שמענו שהמאכיל איסור קאי בלאו דעד זומם וא"כ איך נפסלינו באיסור מפני שהעיד שקר בממון דחשוד לאותו דבר מקרי והרי במאכיל איסור ליתיה בלאו זה וברוחק י"ל דאע"ג דמאכיל איסור פטרו הכתוב מלאו זה דעד זומם כיון שאינו מחייב או פוסל לחבירו א"כ דליתיה בלאו כי אם בדבר דבעי שני עדים מ"מ עיקריה אינו אלא עדות שקר וכיון שנחשד להעיד שקר חשוד לאותו דבר מקרי אע"ג דאי מאכיל בודאי לא קאי כי אם בלאו דלפני עור וכמ"ש יתישבו דברי הב"י בח"מ סימן ל"ד שכתב וז"ל ומיהו כפי דברי התוס' וכו' ל"ש בודק לעצמו וכו' או לאחרים וכו' וזה כשנטל שכר על כך שהוא פסול בממון א"כ אפילו לא נטל שכר על כך כיון שידעו' שקר העיד וכו' וה"ט שייך בנשבע לשקר במידי דממון וכו' ע"ש והם דברים סתומים בלי מוכן וכבר עמד עליהם הלח"ם בפי"ב מה' עדות וכתב שהם דברים מעורבבים דאי איירי בטבח דקיבעיק ביה קשה מ"ש כיון דעדות שקר העיד דלא מתישב זה בטבח ואם יש חסרון לשון ואיירי בעד זומם קשה מ"ש דה"ט שייך בנשבע לשקר דאמאי לא ליהוי במלוה ברבי' והו' וגם הרב מטה יוסף כת' גינת ורדים חו"ד כלל א' סי' ב' תמה עז"ז ונדחק הרבה ולדידי חזי לקיים מילי דאבות דה"ק וזה בשנטל שכר על כך דקאי לעיקר דברי הב"י דלעיל שכתב דלאחרים אי אפשר לו לשחוט לצבור גזירתם כתב עז דה"ד בשנטל שכר על כך דלא העבירוהו כי אם על ח"מ לבד ולא נחשד כי אם בדבר דח"מ אבל אה"ן דשרי לשחוט אף בחינם לאחרים ושוב כתב דאף בחינם י"ל דאסיר כיון דעדות שקר העיד כיון דעיק' שחיטתו ובדיקתו מדין ע"א נאמן באיסורי' הוא וכיון שהעיד עדות שקר שאמר על טרף כשר לא מתכשר לעדות כי אם כחמור שבפסולי' ושוב כתב דה"ט שייך לנשבע דכיון דנשבע שקר במידי דממון איך נאמינוהו לעדו' דהוחזק שקרן והוי כחשוד לאותו דבר ובעינן ביה כחמור שבפסולים וקרוב בעיני שבשמטו דברים הללו ושייכי לעיל אחר דברי הנמוקי תכף אף שיש ליישבם גם במקומם וכעת נ"ל עיקר

יותר

יותר דמי שנחשד להעיד שקר אינו נאמן לכל האיסורים כדין חשוד לאותו דבר וגם נ"ל דכי קיל דחשוד לד"א אינו חשוד לד"א אינו אלא כשאינו ממונה לרבים אבל בממונה לרבים יש להעבירו ולא להכנים לרבים בספק משהו כאכילת דבר האיסור ואף אי לא אמרו הר"מ והרא"ש הדעת נוטה כן :

סימן קנ"ז הלא

מעתה נריך אני לבאר אי מ"ש בתשו' הטבח ילך למקום שאין מכירין ויחזיר אבידה או יוציא טריפה אי סגי בחד מינייהו שילך למקום שא"מ או יחזיר אבידה או יוציא טריפה א"ד עכ"פ בעינן שילך למקום שא"מ או יחזיר אבידה גם או יוציא טריפה :

והנה ראיתי להרב מטה יוסף בתשו' גינת ורדים חי"ד סי' ב' שרצה ללמוד מדברי רי"ו נ"כ ח"ד שכתב וז"ל טבח שיצאת טריפה מת"י פסול ותשובתו קשה שיחזיר אבידה או יוציא טריפה וכו' ומדהשמיט שילך למקום שא"מ נראה דס"ל דאו או קאמר ר"א או ילך למקום שא"מ או יחזיר אבידה וכו' ושוב דחה שדעתו דכי בעינן שילך למקום שא"מ היינו כשרוצ' לחזור לאומנותו אבל אם אינו רוצה גם במקומו סגי ליה בחזרת אבידה או יוציא טריפה ואחרי המח"ר אינו נכון שאין זה דרכו להניח הדין שנזכר בש"ס ובפוסקים דאיירי בשרוצה לחזור לפי דרכו ולסתום הדין דלא בעי והיינו דאיירי כשאינו רוצה לחזור לאומנותו ותו דכל כי האי היה לו לפרש ועיקר הכרחו נ"מ דכיון שכתב לעיל דלא בעינן שילך למקום שא"מ זולתי בטבח ואח"כ כתב טבח שיצאת וכו' דכר פשוט שכונתו מלבד דבעינן שילך למקו' שא"מ שהזכיר לעיל בעינן ג"כ חזרת אבידה ותו נ"מ כל מ"ש ובלא"ה אין זו נריכה לפנים דט"ם נפל בדבריו וצ"ל ותשובתו קשה שילך למקום שא"מ ויחזיר אבידה וכו' שהרי לעיל מזה כתב וז"ל וכתבו בתוס' כי כל אלה תשובתם במקומם ואין נריך לילך למקום שא"מ זולתי בטבח כאשר אכתוב וכו' הרי שהעיד שיכתוב דבטבח בעינן שילך למקו' שא"מ כי ע"כ ט"ס נפל וחסר לשון זה בדבריו וקשה על הרב איך לא דק בדברי רי"ו וכ"כ הג' הביאו הב' בח"מ סימן ל"ד דעכ"פ בעינן שילך למקום שאין מכירין וגם בשיט' המאירי ב"י לסנהדרין העלה כן ודחה למי שסבר לספך וכן הוא דעת כל הפוסקים כי מן הבאר כו' שגם בעיקר הדין שלמד מדברי רבינו ירוחם דכי בעינן שילך למקום שא"מ ה"ד כשרוצה לחזור לאומנותו אבל בלא"ה מתכשר לעדות בלי שילך למקום שא"מ וכדעת הב"ח בח"מ סימן ל"ד ע"ש הנה לע"ד אין ראיה כלל לדינו מדברי ר"ט וכת"ש ובעיקר דינו אינו נ"ל וכמו שכבר הש"ך בסימן קי"ט דחה סברא זו והדין עמו שכן מדברי ר"א דקאמר החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שא"מ ומדנקיט בלשון זה ש"מ דבלא"ה אין לו תקנה הפך דברי הב"ח וכן לטעם הרא"ש בכלל ך' ולהרא"בד שהביא הר"ן שהעלו דה"ט דהחמירו בתשובתו דמזיד הוא שאין העם בוסנין התר בטריפה וא"כ הב"ח אם אינו רוצה לחזור באומנותו או לא וכן לטעם הרמב"ן שכתב דכיון שהיה ממונה לרבים ורבים סמכו עליו להחמיר בתשובתו וא"כ לדבריו אין מקום לחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו לחזור ואין טעם לחלק בהכי כי אם לטעם ה"ר דוד תלמידו של הרמב"ן שכתב דבטבח חששו דקמערים כדי שיחזירוהו למינויו וכן דעת התוס' שכתב רי"ו וכן לטעם המאירי שיטה כו' לסנהדרין שכתב דבטבח החמירו בתשובתו כיון דאפשר לו לעבור ולא יכירו בו ולכך החמירו שיהא ניכר לגמרי שאינו עושה בהערמה ע"ש ולדבריהם שייך שפיר לחלק באם אין דעתו לחזור לאומנותו דסגי ליה בתשובה קלה של דתנד אחר אין נראה לי לחלק בהכי לדברי כולם דאיך יתברר הדבר לב"ד שאינו רוצה לחזור למינויו דאף

שאומר כן שאין דעתו לחזור מי מהימן להכשיר את עצמו ודילמ' משקר וא"כ בפסוליה קאי ואף אי בני העיר אין רוצים בו אפשר שאח"כ יחזרו בהם וקמערים להכשיר עצמו א"כ ירצה להכשיר עצמו במקום אחר ואף אי נשבע שלא יחזור למינויו הכי אפשר בשאלה כי ע"כ איני רואה בירור לזה שאין אדם יודע מה שבלב חבירו ואם באנו להאמינו עפ"י דבריו היה לנו להאמינו כשאומר שעשה תשובה בלי ערמה ומעיקר סוגיין מתבאר שאינו נאמן כי ע"כ נ"ל עיקר כדעת דבכל גוונא בעינן תשובה חמורה גם ראיתי מה שהאריך לבאר דדייק בדברי הב"י דשינה וכתב דלהתוס' טעם הטבח מפני שהעבירוהו מאומנתו ולא כתב בלשון התוס' כדי שיחזירוהו למינויו ובכל דבריו לא כתב בלשון התוס' והעלה מזה שדעתו דל"ד נקטו שיחזירוהו ועיק' הכל תלוי במה שהעבירוהו והיינו טעמא דזילא ביה מילתא ולהכי חיישינן שמא מערים ע"ש שהאריך ולדידי לא כיוון לזה שהרי גם הב"י בסוף הסימן כתב אחת ושתים בלשון התוס' וכי נקיט שם מפני שהעבירוהו היינו דס"ל כמ"ש דבכל שהעבירוהו ממינויו שייך החשש שתשובתו בערמה כדי שיחזירוהו ונקט עיקר סיבה שהחמירו בו דהבל הולך אל מקום אחד ויש להשיב ברוב דבריו שכתב עז כמו שיראה המעיין ואין צורך להאריך גם ראיתי בת' להרוב"ל ח"ב סימן פ"ו שדייק בדברי הטו"ר סימן קי"ט שכתב המוכר דברים האסורים וכו' שודאי עשה בלא הערמה שדעתו דבמוציא טריפה גם במקומו מהני ואחרי המחילה נ"מ שנ"ל כוונת הטור שנרגש בסוגיא שאמרו אז"ל דבי מזייה וטופרים סבר ר"ן לאכשוריה את"ל רבא ודילמא ערומי קמערים אלא מאי תקנתיה כר"א וכו' וקשה תינח במה שהצריכו שילך למקום שא"מ משום חשש הערמה אבל חזרת אבידה ומוציא טריפה מתג' אינו מטעם הערמה כי אם דבעינן תשובה דהדר ביה מה"ת שנכשל בון וזו לא הצריך וחשש נ"כ רבא וככר נרגש נ"כ בת' רא"ם ח"כ עז' וכתב דלה"נ דשוה מני לאקשויי ודילמא חוזר לסורו הרע וחד מינייהו נקיט ע"ש ולדידי נ"ל דגם חזרת אבידה ומוציא טריפה משום חשש הערמה דאי ברבי מזיד במקו' שא"מ אכתי יש לחוש שעשה כדי שיחזירוהו שאח"כ יביא ראיה שעשה כן וכן בחזרת אבידה נ"כ במקומו חיישינן דקמערים שיחזירוהו למינויו אבל כיון דהלך למקום שא"מ ועשה תשובה במידי דממון טפי מהאי לא חששו דבולי האי אין מערימין וע"כ כתב הטור שודאי עשה תשובה בלי הערמה והיינו במקום שא"מ כיון שאינו חס על ממונו כיון שעשה תשובה במידי דממון דקאי אף לחזרת אבידה כדברי הפרישה שכ"כ בה"ד במקום שא"מ ותו נ"מ מה שיבא לידון בדבר חדש וכבר הככה"ג בסימן קי"ט הגה"ט אות כ"ט הכריח מדברי הפוסקים הפך דברי הרי"בל וכן עיקר באופן דאין תקנה לחשוד על הטריפות כי אם שילך למקום שא"מ ויחזיר אבידה א"כ שילך למקום שא"מ ויוציא טריפה לעצמו בין להכשר עדות בין להחזיר לאומנתו ·

סימן קנ"ח הלא

מעתה נשאר לברר אם החשוד על הטריפות דקי"ל דמעבירים אותו עד שיעשה תשובה קלה וחמורה הכל לפי הענין וכמו שכבר נתבאר זה אם במאי דבינן בינן שלא הוכשר לחזרת אומנתו אי מני שחיט לעצמו א"ד כ"ר מנוון להפרישו כיון ששחיטתו אסורה והיה נ"ל ראיה דשרי שהרי בעז' דל"ט אמרו החשוד להאכיל אינו חשוד לאכול ואף אחרי' מותרים לאכול במה ששחט לאכול לעצמו וכ"כ הטו"ר סימן קי"ט הש"ע אך דברי הר"מ בפי"ב מה' עדות שכתב שוחט ובודק לעצמו ומוכר לאחרי' הרי הוא בכלל א וכלי טריפה שהן פסולים לעדות נראה דחשוד לאכול חשיד להאכיל וכ"כ הכ"מ שם בדעת הר"מ ע"ש ואת זה קשה להסמ"ע בח"מ סימן ל"ד

נ"ר שכתב כדעת הר"מ דגם בשוחט לעצמו ומוכר אינו חשוד לאכול וכי תיפסיל משום ח"מ הוא והרי דברי הר"מ הם להפך דבשוחט לעצמו חשוד לאכול ולהכי מיפסיל וכבר תמה עז' כת' גינת ורדים חי"ד סימן כ' עליו ונדחק ליישב ואינו מחוור ·

הן אמת שדברי הכ"מ ג"כ קשין לשמוע דקשיא רישא לסיפא דבתחילה העלה כדעת הר"מ דבשוחט לעצמו משום דאית ביה ח"מ בעינן ביה תשובה חמורה משא"כ בשוחט לאחרים דסגי ליה בתשובה קלה וש"מ דכי החמירו היינו משום ח"מ ואח"ז הכריח כדעת הרמב"ם דהטעם שהחמירו הוי משום דחשוד לאכול וכמ"ש כת' גו"ר כדעתו והם כתרי דסתרן וע"ק דלמ"ש כריש דבריו דטעמו משום ח"מ היכי תלי הר"מ דבכלל אוכלי טריפה שאין זה עיקר הטעם והנה אמת שמ"ש שם הכ"מ וזהו שכ"ר שהרי הוא בכלל אוכלי טריפה שהן פסולים לעדות כלומר שכל מאכילים או אוכלי טריפה בין של עצמן או של אחרים פסולים מטעם דחשוד לאכול ולא נשתנה דינם כי אם אי בעי תשובה קלה או חמורה ע"ש ומתוך דבריו מתבאר דמפרש שהטעם שכתב הר"מ הרי הוא בכלל אוכלי טריפה הוא לא קאי טעם זה כי אם לשוחט לאחרים אבל לעצמו דהחמירו בתשובתו הוי הטעם משום ח"מ וא"כ לפז' נ"ק דבריו אהדדי אלא שעיקר פי' זה לא ניתן ליאמר בדברי הר"מ שהרי פתח בשחט לעצמו ואיך יהיה הטעם בשוחט לאחרי' והרי זה כפתח בכד וסיים בחבית והנ"ל ביישוב דבריו שדעתו של הכ"מ כדעת הר"מ דעיקר הטעם בשחט לעצמו ואי משום ח"מ וכי נקיט הטעם דהרי הוא בכלל אוכלי טריפה לא איצטריך למילף לגופיה אלא ללמד לשוחט לאחרים שנפסל כיון דכל מאכיל בחזקת שאוכל הרי עבר בלאו דיש בו מלקות ודרך אגב נקיט ליה להשמיענו דין זה שנפסל עכ"פ בשוחט לאחרים מכלל דבריו דבלא"ה היה נראה דאינו נפסל כיון דהמאכיל אינו לוקה ויש להכריח כדבריו דבלא"ה קשה בדברי הר"מ דאמאי הוצרך לטעם דחשוד לאכול ג"כ ת"ל דאף שאין בו מלקות במאכיל טריפה לאחר דולפני עיור לא לקי מ"מ כיון דבשוחט לעצמו איירי דאית ביה ח"מ נפסל לעדו' דהוי עד חמס כגנב וגזלן וכמ"ש גם הר"מ בפרק זה כי ע"כ ע"כ כוונת הר"מ דטעם זה הוא ללמד על השוחט לאחרים דלאו רשע דחמס הוי ונפסל ולא ללמד על עצמו יצא אך דברי הסמ"ע קשה בכל מ"ש שדרכו כדעת הר"מ הוא הפך דברי הר"מ והנ"ל דהסמ"ע נרגש בדברי הר"מ בטעם שכתב דהרי הוא בכלל אוכלי טריפה דבלא"ה נפסל כיון דהוי רשע דחמס וכמ"ש כי ע"כ הוא מפרש דה"ק טבח וכו' שהרי הוא בכלל אוכלי טריפה הכונה דהמאכיל חשוב כאילו אכל איהו גופיה דחטא אחר תלוי בו וכ"ן שהבין הרמ"ט בפשוט באה"ע סימן מ"ב ע"ש ואה"ן דחשוד להאכיל אינו חשוד לאכול ותו ל"ק מכל מ"ש עליו כת' גו"ר ועפי' דרכו יתיישבו דברי הטור ח"מ סימן ל"ד שהבין כדעת הר"ן דשוחט לאחרים אינו נפסל כיון דאינו חשוד לאכול ולדבריו דברי הר"מ צריכין יישוב מצד עצמן ·

אך לדרך הסמ"ע א"ש וכמו שיראה המעיין ואשר אני אחזה בביאור דברי הר"מ אלו אומר אני שהרב הוצרך להשמיענו דאוכל טריפה בעינן ביה תשובה חמורה כיון דשייך ביה קצת ח"מ דנבילה וטריפה הם בזול יותר מהכשירה וכמו שכבר העלינו לעיל מדברי הפוסקים ומכללם ג"כ הוא דברי הר"מ אלו שלפנינו וע"כ כתב דהרי הוא בכלל אוכלי טריפה דהרי זה בא ללמד ונמצא למוד דאוכל טריפה ג"כ בעינן תשובה חמורה ולפי דרך זה עדיין אפשר לומר דחשוד להאכיל גם בשוחט לעצמו אינו חשוד לאכול ומ"ש כאן אינו אלא דהמאכיל נפסל ובעינן ביה תשובה חמורה כאילו אכל איהו שנפסל ובעינן ביה תשובה חמורה באופן דמכל מ"ש נתבאר דלדעת הכ"מ נראה דבין בשוחט לעצמו או לאחרים חשוד לאכול אך לדעת הסמ"ע והרמ"ט נראה דחשוד להאכיל אינו חשוד לאכול וא"ש לדבריהם טפי שכן מהסוגייא דע"ז דל"ט וכן פסקו כל הפוסקים דלדרך הכ"מ צריך לחלק ביניהם וכמש"ל ליישב דבריו אך לדבריהם אין צורך למש"ל ומיהו נראה דעיקר חקירתינו אי. מני שחיט החשוד לשחוט לעצמו ואין ב"ד מצויין להפרישו תלוי בזה דלדעת הכ"מ דחשוד לאכול ג"כ אין מניחים אותו לאכול בכ"ג ולהסמ"ע והרמ"ט בכ"ג אינו חשוד לאכול ולדרכינו בשוחט לעצמו הדבר ספק כדעת הר"מ והטור דס"ל דחשוד לאכול כפי הנראה בפשט דבריו אך למה שפירשנו בכוונת דבריהם אין ראיה ואין לי בדבר זה הכרע כי ע"כ היה נראה דבשוחט לעצמו אין מניחים אותו לשחוט לעצמו ואי עבר ושחט משחיטתו אין אוכלים כיון שהכ"מ הבין כן בדעת הר"מ והטור וכ"כ פשט דבריהם כי ע"כ היה נראה דאין מקום להקל בכד וזה אלא דמעיקר סוגיין נראה דיש להוכיח דבכ"ג מני שחיט לעצמו שהרי אמרו אוזניא טריפה משלו לעצמו ובדבר חשוב משלו הרי דמני שחיט לעצמו דבלא"ה איך יצוייר דבשביל שעבר גזרתם שיוכשר בתשובה כזו דחשיב כטובל ושרץ בידו אם לא דמדינא לא אסרו שלא ישחוט לעצמו וכ"כ הנז' הביאו הכי' בח"מ סי' ל"ד וז"ל והא דאמרינן שיוציא טריפה כששחט לעצמו מיירי דלאחרים א"א דהא עברינן ליה וסוא הלך לשם לשוב בתשובה ואיך יעבור גזרתם עכ"ל הרי מתבאר דבשוחט לעצמו מיירי ג"כ ויצאת טריפה מתח' לא אסרו לו שלא ישחוט לעצמו אלא דאכתי יש לבע"ד לחלוק ולומר דכי לא נאסר לשחוט לעצמו כשידוע לכל שעשה תשובה דאע"ג דלא מהני התשובה שיוכשר לאחרים שחיטתו כי אם היכא דאין לחוש להערמה ה"ד לאחריני אבל לעצמו לא חששו אבל אין נראה כן מדיוק דברי הנז' מדמ"ש לאחרים א"א דהא עברינן ליה נראה דאילו לעצמו לא העבירוהו אע"ג שעדיין לא עשה תשובה כלל דאי ס"ל כמו שנידרכן הו"ל דלאחרים א"א דחיישינן להערמה וכן יש לדקדק מסיום לשונו שכתב דאיך יעבור גזרתם ואין גזרת חכמים כי אם להעבירו בלי שעשה תשובה דבעשה תשובה חיישי להערמה אינו משום גזירה כי אם דכל דאיכא למיחש חיישינן וגם עיקר החילוק אינו נכון בעיני דאי נאסר גם לשחוט לעצמו הו"ל לחוש גם בו להערמה ולא ישחוט לעצמו שאין טעם ברור לחלק ביניהם אלא דהיא גופא צריכא רבה לדעת הכ"מ וכן נראה פשט דברי הטור והר"מ דבשוחט לעצמו ומוכר ויצאת טריפה מתח' שנאסר גם לאכול טריפה א"כ הדבר קשה איך יתירו לו לשחוט לעצמו כדי שיאכל נבילה וטריפה :

והנ"ל ביישובן של דברים במה שיש לדקדק דגבי עדות דקי"ל דהרשע פסול לעדות מתבאר מדברי כל הפוסקים דכל שלא דאינו שעשה תשובה בעדים אינם כשרים לעדות כלל· ומינה קי"ל דהמקדש בפיסולי עדות מר"ת אינה מקודשת כלל· ואפי' קידושי ספק אין בו כמבואר באה"ע ובש"ע סי' מ"ב ואילו במקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור קי"ל דהוי מקודשת אף שהיה רשע גמור דחיישינן שמא הרהר תשובה בלב כמ"ש הטור סי' ל"ח וכבר עמדו עז' רבני האחרונים הרדב"ז בחדשות סי' ק"ס והר"ת מפדואה סי' ל"ז ובת' עדות ביעקב סי' י"ז וספר גט פשוט סי' קכ"ג ס"ח ושאר ספרי רב ולדידי חזי נכה· טורא ביניהו דאה"ן במקדש ע"מ שאני צדיק גמור כל שיש לחוש בתשובה איך יתירו אשת איש לעלמא משא"כ בפיסול עדות דכתיב אל תשת ידך עם רשע ואע"ג דהספק לפנינו שמא הרהר תשוב' בלבו ולאו רשע הוא ואיך פסל עדותו· מספק ס"מ דגזרת

הכתוב

עבירה התשובה גמורה שבא לידו דבר ערוה וכו' ופירש בנראה דגם בשאר עבירות דלית בהו ח"מ בעינן תשובה שיהיה מאותו המין שחטא מ"מ יש חילוק ביניהם דגבי שאר עבירות בתשובה לחוד חוזר לכשרותו כמ"ש הר"מ שם אלא תשובה גמורה לא הוי אבל בעבירות של ח"מ אפילו לענין לחזור לכשרותו לא סגי שלא כתב כה באותו המין שחטא אבל בתשובה אחרת אע"פ שלקה ועשה תשובה כיון שלא עשה תשובה מאותו המין שחטא דהיינו מח"מ אין כאן תשוב' כלל לא גמורה ולא בלתי גמורה כדמשמע מדברי הר"מ ומעיקר הסוגייא לפי פירש' את"ד הנה נראה דס"ל דכל שלא עשה תשובה כדינא איכא תשוב' כלל ומד"ת ברשעתו עומד ואחרי המחילה רבה אינו כ"ל דא"כ לדבריו אתה כועל דלא בפני התשובה ודבר פשוט הוא דאם עבר ע"כ עבירות שבתורה ושב בתשוב' דהתודה את חטאתיו ושב בכל לבו הרי זה צדיק גמור וא"כ גם בטבח הדין כן אלא דחששו במקום איסור ובמקום עדות דאפוקי ממונא הוא שמא מערים ואין זה כי אם חשש מדבריהם וכמ"ש ודילמא איערומי קמערים שלשון זה נופל על הספק וחשש לבד וראיה מדקי"ל באה"ע סי' נ"ח בע"מ שאמר ה"נ אע"פ שהיה רשע גמור מקודשת מספק שמא הרהר תשו' בלבו נראה דבכל מין איסור הדין כן ואילו לדבריו אם עבר עבירה דח"מ מותרת לשוק וגם ראיתי לרב"ן הביאו הב"י שם דאף בגזלן והגזילה בידו אם הרהר תשובה הוי ס"ג והיינו דס"ל דאף דקי"ל דעבירות דבין אדם להבירו אינו מתכפר עד שישיב את הגזלה וירצה את חבירו ה"מ מיד שבא ודעתו להשיב את הגזיל' הו ס"ג שא דחייב להחזיר ולרצות וא"כ ה"ן דבוותא וכ"ש שמה שהחמירו כאן בתשובתו איכא בזה המין דבהליכה למקום שא"ה או חזרת אבידה או יוציא טריפה אין כאן השבת גזל ולכ"ע בתשוב' גרידא כיפר לו שא שחששו דקמערים ולא עשה תשובה כלל ואין זה כי אם חשש וכמו שחששו בכמה דוכתי ואף גם זאת כלא' מהם וכ"ת טובא דהמקדש בפיסולי עדות כלו שהחמירו בתשובתו וכבר ראינו שעשה תשובה קלה שבקלות צריכה גט מספק וכ"כ מדברי הראשונים שהביא הר"ן בח"י דתשובה חמורה איכה אלא חומר בדברי סופרים וכ"נ לי עיקר כי ע"כ צריכה דבה בעשה תשובה קלה אי עבר ושחט אי שחיטתו פסולה שי"ל דלא חששו כי אם להעבירו שלא ישחוט לכתחיל' אבל בדיעבד לא אך יותר נראה דגם בדיעבד גזרו שהרי גבי פיסול עדות אף בדיעבד הוי שבכבר ידעו העדות מבואר בש"ס ובפוסקים דפסולים לעדות ניכהו כל שלא עשה תשובה שהחמירו עליו ויש לרחות דבעדות וממון גלי קרא אל תשת ידך וחש גם בספק מש"אכ במידי דאסור ואין זה מספיק :

סימן קס"א ואף

גם זאת אמרתי לבאר דאע"ג דאמרינן בסוגיין חשוד על הטריפות אין ספק שכן הדין אם הוציא נבילה מתו' כגון שנפסלה בפיסול שחיטה והכשירה דבעינן ביה תשוב' חמורה שג"כ הנבילה חמיר מאיסור טריפה :

והנה

ראיתי כת' נו"ר שם שרצה להקל בכ"ר בטבח שיצאת נבילה מתו' שהגרימה והיה כטבח דח"מ דאעפ"כ העלה דלא בעינן ביה תשובה חמורה וכקד"ח סגי והיה טעמו דכל דמה דנכשל אין הגורם ראשון ח"מ כי אם זלזולו באיסורים כגון נבילה שבירו לשחוט כהוגן ואין ח"מ מונעו דל"ר לטריפה דאם היה לה סירכה המטרפת אין בידו להכשירה וכי הכשירה אינו אלא משום ח"מ וע"כ החמירו בתשובתו אבל כשיצאת נבילה מתו' שבכבר היה לו הנאת ממון אי שחט הראוי וזלזולו באיסורין גריס לו דמי למנקר חלב דסגי ליה בקד"ח ע"כ וכבר הרבה להשיב עליו הרב מטה יוסף שאין בדבריו טעם עש"כ וכשאני לעצמי תמהני על

דבריו כנגד היסוד שהניח דטבח שיצאת נביל' מתו' כיון דאין הגורם ראשון מידי דח"מ סגי ליה בקד"ח ומה בכך וכי טבח שיצאת נבילה מתו' דמעבירים אותו על שהטריף הבשר מעבירים אותו והרי אין פיסולו כי אם שאחר על איסור מותר שאחר שיעשה נבילה הכשירה לאכילה ואין עיקר פיסולו כי אם בגנד זה והרי כנגד זה איסור דח"מ גמור כטריפ' הוי שלא היה בידו להכשירה אחר שעשה נבילה ואעפ"כ הכשירה להנאתו דח"מ וא"כ מה בין זה לטריפה ותו שהרי הרוקח בטבח שיצאת נבילה מתו' כשט ומתבאר מדבריו דבעינן ביה תשובה חמורה אם היה הצד כאמן כמ"ש הרב גופיה בתשו' זו כדעת הרוקח ואיך לא זכר דקאי באפיה ומה גם שכבר ביארנו דעת רוב הפוסקים שאין הטעם שהחמירו בת' הטבח מפני ח"מ כי אם שהיה מזיד או שהיה ממונה לרבים דסומכין עליו רבים החמירו או מפני דכיון שמעבירים אותו חששו דקמערים כדי שיחזירוהו למינויין וכל הנהו טעמי שייכי שפיר גם בטבח שיצאת נבילה מתו' דנבילה חמור מאיסור טריפה וגם בחשד טפי יש לחוש מי שוחט לבדיק' הריאה דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומד' עד שיודע במה נשחטה נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה וזה כ"ל הטעם דנקטו החשוד על הטריפות דאע"ג דאין עיקר החשש הכאן ולהכא כי אם בבדיק' דקי"ל בחזקת התר קיימא אחר שחיטה החמירו בתשובתו כ"ש נבילה דמלבד דאיסור חמור הוא גם נחשד בדבר דחזקה לאיסור כוף דבר בכור הרב במקומו אומנם שאיני רואה בהם בכ"ט וכ"כ מבואר מהטח"מ סי' ל"ד שכתב טבח שנמצא אחריו נבילה והביא דברי הר"מ בטבח שהוציא טריפה מתו' ושם בסוף הסימן כתב דכשרות הטבח שיצאת טריפה היינו שילך למקום שא"מ וכו' ואי בנבילה סגי ליה בקד"ח היה לו לבאר :

סימן קס"ב ואבתי

לנו לדעת בטבח שיצאת טריפה מתו' דמעבירים אותו אם היינו דוקא לבדיקת הריאה שנכשל בה אבל שוחט כמנהגנו שלא נחשד כי אם באלו דטריפה לבד ואין בשחיטה כי אם לאו דנבילה וגבי איסור חשוד בעינן חשוד לאותו דבר ונראה ודאי דנבילה וטריפה בחד לאו חשיבי והחשוד באחת מהן נפסל להיות שוחט ובודק שהרי השיב הרשב"א בת' סי' ך' הביאוהו כל הפוסקי' וז"ל כל טבח שיצאת טריפה מתו' אסור לאכול משחיטתו וכו' הרי דעל שנחשד על הטריפה אסור לאכול משחיטתו גם הריב"ש בת' סי' קי"ג בטבח שיצאת טריפה מתו' השיב דמעשיו מוכיחים שהיה רוצה להכשיל את הציבור ומעתה אין סומכין עליו לאכול משחיטתו עד שיעשה תשובה בלי הערמה ואם כשמכשל הבשר מעבירים אותו כ"ש שיש לסלקו אם הוא חשוד לרבים להאכיל טריפה וכו' הנה מבואר דאף אי כחשד לבדיקת הריאה נפסל גם לשחיטה גם הרומא חו"ד סי' ג' כתב ומיהו אין לפוסלו אע"פ שהאכילה לרבים אחר שאמר טריפה שתהא שחיטתו פסולה כמי שיצאת טריפה וכו' וע"ש כמ"ש ס"ו נראה להריא דחשוד על בדיקת ריאה שחיטתו פסולה גם כת' נמח נדק סי' ע"ג כתב בפשוט כל טבח שיצאת טריפה מתו' אסור לאכול משחיטתו וגם מדברי הפוסקי' מהכא כן וש"ר שב"ן להדיא מעיקר סוגיין דסנהדרין שאמרו הבוא טבחא דנפקא טריפה מתותי ידיה שמתיה ר"ן ועבריה ומדנקי' טבח דהיינו שוחט ולא בודק ואמרינן דאעבריה ר"ן על שיצא טריפה מתותיה ידע ש"מ שנפסל גם לשחיטה אך קשה ממ"ש הש"ך בספר נקודות הכסף בו"ד סי' כ"ז דכ"מ לנבילה וטריפה לדין המשוד דחשוד על הטריפ' אינו חשוד על הנבילה דחמיר מיניה וכדבריו כתב הפר"ח בו"ד סי' ל"ג ס"ק ה' וכ"פ סי' ס"ד ס"ק כ' ע"ש והדבר קשה דכבר נתבאר דשם אחד לשם והנ"ל בישוב דבריהם דרחוק לאוכל

איסור

איסו' הוא שחילקו הכי אבל אי נחשד להאכיל דבכל האיסורים קאי עלייהו בלאו דלפני עור והרי נחשד בלאו זה שהאכי' דבר איסור לחבירו באיזה איסור שיהיה הרי נאסר לאכול מידו שום דבר שיש בו חשש איסור ומכאן ראיה כחקיר' זו שכתבתי לעיל עליה ולא עלה בידי דבר ברור הנה מת"ש יש ראי' גם ראיתי לרש"ס חו"ד סי' עז' שכתב וז"ל וכיון שנכשל בהכשיל לרבים בענין שחיטה אסור לאכול משחיטתו ע"ש נראה מדבריו דכעינן שיעבור בלאו דלפני עור באותו דבר ויש לדחות דלריבותא נקיט הכי ומטעם אחר נ"ל כן דבשלמא גבי אוכל איסור או מאכיל בלי ח"מ שם שייך למימר החשוד לד"א אינו חשוד לד"א אבל מאכיל איסור משום ח"מ הרי לא נחשד דקיל ליה איסור זה שלא עשה זה להנאת תאותו כי אם משום ח"מ א"כ י"ל שנחשד לעבו' איסור מפני הנאת ממון דבכל האיסורי' דשייכי ביה הנאת ממון חשוד לאותו דבר מיקרי כי לא נחשד כי אם משום ממון וע"כ בכ"ג חשוד לאותו דבר חשיב ועפ"ז א"ש ת' הרא"ש בכלל כ"ח סי' ד' שפחל עד זומם להיות טבח בלי תשובה חמורה דכיון דמשום הנאת ממון העיד שקר א"כ נחשד לאיסור משום ממון ובכל מידי דשייך חשש ח"מ חשוד לאותו דבר מיקרי ויש' זה יותר נכון מכל מ"ש לעי' וכ"ל ראיה לזה ממ"ש הרשב"א בת' סי' ת"ל וז"לז וחשוד אממונא חשיד אשבועה אע"ג דחשוד לד"א אינו חשוד לכל התורה כולה שאני התם דהוי כחשוד לאותו דבר כיון דעובר משום הנאת ממון אף הוא ישבע לשקר מחמת ממון דמשומ' לד"א משומד לכל אותו דבר ע"ש הרי להדייא בכל מ"ש אך את זה ק"ל ממ"ש הרשב"א בחו' לחולין לד' בד"ה ולענין ע"א נאמן באיסורים שכתב בתוך דבריו וז"ל ותדע שהרי משומד אוכל נבילות לתיאבון אינו נאמן בעדותו על השחיט' כגון בבדיקת סכין ולא בשאר איסורין כגון חתיכה ספק חלב ספק שומן וכו' והדבר קשה דאוכל נבילה איך נחשד על החלב והרי חשוד לד"א אינו חשוד לד"א כי ע"כ אני סבור כדעתו דכל איסורי מאכל משומד לד"א מקרי וכן הגוזל ממון כל ממון הכא כאיסור משומד לד"א מקרו וכן חשוד לכל העריות כל שבא על אחת מהן נחשד לכולם שכולם ענין אחד להם ואע"ג דאמרינן בבכורות ד"ל שחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר ש"ל דהתם שביעית ומעשר אינם ענין אחד שזה לזרוע ולעשות סחורה וזה לאכול חוץ לירושלים ואינם סוג א' כאיסורי מאכל אך יש להשיב מת"ש הכו' בו"ד סימן קי"ט על מ"ש הרשב"א דחשוד לדבר חמור אינו חשוד לדבר קל ממנו שביעית ומעשר אף שהם איסו' חלוקים כיון שכולם איסורי מאכל הם חשיבי כאיסור אחר לענין דנחשד גם על הקל ע"ש נראה דגם באיסורי מאכל כל שאינו קל ממה שנחש' לא נחשד בו וא"כ נביל' וחלב דחלב חמור דחייב כרת וממ"ש בסנהדרין דכ"ו דחשוד על העריות אינו נאמן בעדות אשה אף לעיולים עיין בבו' ח"מ סי' ל"ד יש להוכיח קצת כמ"ש דאין חילוק בין ערוה לערוה ומיהו סבור הייתי לומר שדברי הרשב"א הם כיון שאוכל נביל' מסתם בלי ניקור דמנוי לקח ועל הרוב אינו בקי בניקור וא"כ הרי נחש' גם על החלב ש"א דמת"ש ולא בשא' איסורים כגון חתיכה וכו' נראה שגם על שאר איסורי מאכל אינו נאמן ואם כאנו לומר בכוונתו ולא בשאר איסורין היינו אם נחשד על איזה מהאיסורי' ולא איירי עכשיו באוכל נבילות כ"ל זה דוחק ויש להביא ראיה דחשוד לאיסור אחד דאכילה חשיד בשאר איסורי דאכיל' כנראה מדברי הרשב"א שו מת"ש בפרק ג"ה דצ"ג טבח שנמצא אחריו חלב רז' אמר כשעורה רז' אמר בכזי' אמר ר"פ ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעברו ואי אמרת דחשיד אחלב לא חשיד אנבילה וטריפה א"כ לא הו"ל לאיקט בטבח ש"ה כמנקר כיון שאינו נפסל להיות נוכח אלא נראה דמעברינן ליה גם להיות טבח וכ"ת אכתי טפי הו"ל דמעבירים אותו מהניקור שנחשד אי מהא בכבר ישב רש' לזה וכתב דרך הטבח להיות מנקר הבשר אך אם אינו נפסל לטבח לא הוו נקטי לה בטבח דהא משמע דנפסל גם להיות טבח ומזה יש להשיב להרז"ו שורש מ' שהכריח מזה שנקטו טבח ולא מנקר לומר דכטב' אע"פ שלא מכרה בחזק' הנוקרת אלא סתם מעברינן ליה ע"ש ולמ"ש ל"מ דז"ל דנקטו הכי לאשמועי' דנפסל גם להיות שוחט ובודק ומיהו יש לדחו' דשאני הכא דחלב ענין כרת וחמיר מנבילה וטריפה וקיי"ל בו"ד סי' קי"ט דחשוד לדבר חמור חשוד גם לדבר הקל ואינו מספיק דהא לא נחשד לאכול אלא להאכיל וכל שהאכיל כל האיסורים שוים דקאי בלפני עור בין באיסור לאו בין באיסור כרת כי ע"כ צריך אני להתיישב בדבר זה לעת הפנאי ומ"מ למה שאנו דנים בנחשד לבדיקת ריאה אי נחשד ג"כ לשחיט' מלבד כל מ"ש נ"ל מטעם אחר דנפסל שהרי כתב בטו"ר וש"ע דהחשוד לד"א קנסינן ליה בכל מה דשייך לאותו דבר אפילו אמגוזי וא"כ נראה דשחיטה שייך לאותו דבר מיקרי דאין בדיקת ריאה בלי שחיטה וגם דשני דברים אלו מסרך סריבי אהדדי ואי אתה מכשירו לשחיט' אפשר דאתי למבדק הריאה ג"כ ועדיף זה מתמכירת אגוזים שהוא חשש רחוק וכל שכן למ"ש כת' רש"ל סימן ך' דקנסינן ליה בכל מידי דהוי כענין מלאכתו הראשונה והרי שחיטה כמי מלאכתו הראשונה כי ע"כ אין ספק שנפסל לבדיקה נפסל לשחיטה ג"כ עוד נ"ל ראיה לזה ממ"ש התוס' בחולין ד"ה בד"ה מעם הארץ וכ"כ שאר הראשונים דחשוד על החלב חשוד על הדם דשניהם בכרת וכאמרו בלאו אחד ע"ש וא"כ נבילה וטריפה שניהם במלקו' וכאמרו בלאו אחד החשוד לאחד חשוד לאחר וני' בפ"ק דהוריות ד"ג דבעו אי חלב ודם מצטרפי וכאתמ"ל דמצטרפי וידוע דעת הפוסקים דכל אתמ"ל פשיטותא עוד נ"ל ראיה דחשוד לטריפה חשוד לנבילה שהרי מת"ש במעילה די"ו אבל לענין אכילה טהורים כפני עצמן וטמאים בפ"ע נראה דחצי זית נבילה וחצי זית טריפה מצטרפי ולקי עליו כיון דשניהם טהורים הם וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' מאכלות אסורות הי"א דנבילה מצטרעת עם הטריפה דאע"ג דכל ב' לאוין אין מצטרפין נבילה וטריפה מצטרפין הואיל והטריפה תחילת נבילה היא ע"ש וא"כ מה"ת בופיה כי נחשד לנבילה נחשד גם לטריפה כי מן הבאר החכם עיניו יחזו כמה רחקו דברי הרב בו"ר חו"ד סי' א' שכתב דבינאת בהמה מוגרמת חת"ז דיש להקל כיון דהגרמה הוי מידי דמינכר וא"כ אם ירצה להגרים או להכשיר תגלה חרפתו לעיני הכל ע"ש כנראה שהבין דכסוג זה דהגרמה שנכשל הוא דהוי חשוד לבד דאי ס"ל דעו' הגרמה זו שהכשיר כעשה חשוד לכל מילי דשחיטה ובדיקה הרי כולם אינם פסולים דעבידי דמינכר וכמ"ש ג"כ הרב וכבר נתבאר שזה אינו דאף בנחשד לבדיקה נחשד לשחיטה כ"ש כשנחשד בשחיט' שפסול ואינו נאמן לכל עבייני השחיטה גם ראיתי להרב מטה יוסף חו"ד סימן א' דאף דדייק מדברי הר"ת בפ"ח מה' מ"א דמי שנכשל בשחיט' או בבדיקת הריאה דמעבירים אותו בין לשחיטה או לבדיקה מ"מ העלה דה"ד במאי דאיתרע חזקתיה, וא"כ אלו שלא הרעו חזקתם כי אם בטריפה ולא בנבילה לא נחשדו וטעם גדול יש בדבר דבטריפה איכא ח"מ משא"כ בשחיטה ובודאי דיבדקו כהוגן כהלכת גוברין יהודאין ע"ש והם דברי תימא שכבר נתבאר דחשוד על הטריפות אינו נאמן גם לשחיטה אע"ג דלדבריו אין בשחיטה ח"מ שבידו לשחוט יפה ומ"ש שם שבודאי שבודק סכינו יפה שאינו מומר אוכל נבילות להכעיס כדי שנאמר שאינו בודק הסכין דכל ישראל בחזקת כשרים הם דברי תימא דא"כ הו"ל להתיר באוכל נבילות לתיאבון בלי בדיקת סכין וכיון דבעינן בדיקת סכין דהוי מידי דעדות וכמ"ש בחולין

בחולין ד' ובמ"ש הרשב"א שם בחי' וא"כ כיון שאינו נאמן כיון שנחשד בבדיקת ריאה ובמ"ש א"כ כל שאחט עוף בלי בדיקת סכין אינו אלא נבילה וקרוב בעיני דלקי האוכל אותם ודבריו צ"ע הכלל העולה ששוחט שיצאת טריפה מתח' באחד מדיני הטריפה או נבילה באחד מדיני פיסול שחיטה נפסל לגמרי לשוחט ובודק ובאמור ·

סימן קס"ג אך

את זה יש לחקור לדעת רבני האחרונים שהעלו דבל מה שהחמירו בטבח דבעי תשובה חמורה היינו בטבח דאית ביה ח"מ כגון שוחט לעצמו או נוכר או שוחט לאחרים ונוטל שכר על הכשירה יותר מן הטריפה לפו' שוחט שהיה בו ח"מ שיצא' נבילה וטריפה מתח' אי יתקנו בני העיר שיטול שכר בכשירות בשוה עם הטריפות דמכאן ולהבא אין כאן ח"מ אי סגי ליה בקד"ח ש"ל שבל חומר תשובה זו הוא על ח"מ דלהבא והא ליכא א"ר כל שהוכי' טריפה מתח' שהיה בו ח"מ בעינן עכ"פ תשובה המורה ·

והנה ראיתי למוהר"חש ח"ב סימן ז"ב בטבח שיצאת טריפה מתח' בעינן שהיה מחמת ח"מ דלכ"ע בעינן ביה תשובה חמורה דבפרק ז"ב תנא לן תרופה דסגי ליה בקד"ח אם יסכימו היציר לעשו' הסכמה בחרם שלא יהיה לו מהכשירות יותר מהטריפות אלא שיטול בשוה מהכשירה והטריפה והטעם דלא חששו להערמה והצריכו תשובה חמורה כי אם בשיש לחוש לח"מ דמחמת ח"מ יחזור להכשיר הטריפות אבל כיון דלא שייך ח"מ בקד"ח בגי את"ר ויש להשיב בעיקר דבריו שהבין ודילמא אערומי קמערים שהקשו בש"ס היינו שיחזור לסורו הרע ואין זה במשמע דא"כ הו"ל לאקשויי בהדיא ודילמא יחזור לסורו הרע וממ"ש ודילמא אערומי קמערים פירושו דלא עשה תשובה מלב כי אם של רתאו' וא"כ עומד במרדו ואיך יחזירוהו ותו דאם החשש שמא יחזור לסורו א"כ גם בתשובה חמורה יש לחוש ומה הועילו בתקנתם כי ע"כ ע"כ דחששו שאינה תשובה מלב וא"כ מאי אהני לן מניעת הריוח דאיסור בלי תשובה וחשוד על הדבר אינו נאמן ומה גם דלמ"ש הר"ן בחי' שהטעם שהחמירו בתשובה גבי טבח היינו שהיה מזיד או מפני שהיה ממונה לרבים או מפני שכיון שהעבירוהו ממינויו חששו דקמערים כדי שיחזירוהו למינויו ע"ש ולכל הנהו טעמי אין בתקנה כזו שיטול שכר שוה מהני כלום להקל בתשובתו וכ"ן להכריח ממ"ש הגה' שם דבי אמרינן או יוצא טריפה היינו ששחט לעצמו דלאחרים אי אפשר דהא עבדינן ליה ואיך יעבור על גזרתם ואילו לדברי הרב הא ל"מ שהרי אפשר ששחט לאחרים ויטול שכר שוה מהכשירה והטריפה כי ע"כ הגם שאיני כדאי כ"ל דאין להקל כדבריו ואף אי שחט בחינם כ"ל דשחיטתו פסולה ודברי הרב צ"ע אצלי ועיין בת' נאמן שמואל סי' ל"ב שהסכים לדברי מוהרח"ש אלו ולדידי אין להקל בזה ושם ראיתי שהעלה דחשוד על הגניבה ודומיהן חשוד לשחיטה בטבח דח"מ והביא ראיה מת' הרשב"א סי' ת"ל והצריך בזה תשובה חמורה בלי הערמה כמו שהעלתי לעיל אני בעניי לפק"ד שמח לבי ויגל שכיונתי לדעת גדול ועיין בת' הרשב"ש סימן תקנ"ג שהעלה דחשוד לד"א היינו כחשד לבר אבל עבר עבירה של תורה אינו נאמן להעיד באיסורין והנ"ע דברי הר"מ שכתב להפך וצ"ע בכל מ"ש ואין לי פנאי ·

סימן קס"ד ואף

גם זאת ראתה עיני להרב בו"ר שם שיצא לידון בדבר חדש שיש תקנה למי שיצאת נבילה וטריפה מת"י להיות שוחט ובודק ע"י שיתקנו כוללות העיר שלא יורשה שוחט א' לשחוט ולבדוק לבדו רק שנים באחת דכל אחד יבדוק סכינו של חבירו וכן אחר שחיטה וכן בבדיקה שיבדוק אחר אחר בדיקתו

בריאה דבל כי האי אין לחוש כלל דהא קי"ל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו דלא שביק היתר ואכיל איסור וגם הביא ראיה מת' הרא"ש שכתב בסוף התשובה ולמען לא תהיה מחלוקת בין הקהילות הללו אוסרים והללו מתירים הטוב והישר שתשימו טבח אחר עמו שיהיו שני השוחטים יחד בכל יום ולא יורשה שום אחד מהם לשחוט ולבדוק בלי חבירו את"ר ואחריו החזיקו דבריו למעשה הרב מטה יוסף בחי"ר סימן א' והרב ב"ר חי"ר סימן ב' והרב דבר משה חי"ר סימן א' ע"ש ושם ראיתי להרב בו"ר שכרגש דאכתי ניחוש לשמא שהה ודרס והביא מהש"ך שכתב דכיון שיש סכין יפה בידו הסתמא ישחוט יפה ולא ישהה וידרוס ע"ש ולא היה צריך לו שדברי הש"ך הן הם דברי התו' בחולין ד"ג ד"ה בודק והרא"ש בפסקיו שם והרשב"א והר"ן והמרדכי והטעם כיון שיודע לשחוט ובידו לשחוט יפה לא שביק התר ואכיל איסור וכתב הרשב"א בתורת הבית דלא על עדותו סמכינן כי אם על החזקה ורובא דידעי לשחוט יפה ע"ש ובחי' הר"ן לחולין ואין להשיב עז' דמה ראיה הביאו מדין מומר אימא דבי התירו התם ה"ד בבהמת אחרים דלא מטי ליה הנאה נאמן וחשוד יכול להעיד על אחרים דקי"ל כרשב"ג דנאמן על של אחרים דאין אדם חוטא ולא לו כמ"ש הבו' בו"ד בסימן קי"ט כדעת רוב הפוסקים וכי הצריכו בדיקת הסכין היינו דמטרח לא טרח גם לדידיה ומכ"ש על אחרים אבל בבהמה שלנו דמטי ליה הנאה או בבהמה שלו למוכרה אינו נאמן כלל שהרי מת"ש התוספו' והרא"ש דל"ח שמא שהה או דרס דלא שביק התר נראה דבשלו נ"כ איירי דאל"ה הו"ל לשנויי שאומר להם שנטרפה דמב"ל אם יצאת טריפה וכן ממ"ש בש"ס בתם לא שביק התר ואכיל איסור נראה דבשלו איירי שאוכל בתנה וכן מהראיה שהביאו מחמנן של עוברי עבירה דמה"ט התירו ליקח משלו נ"כ ש"מ דבכ"נ קותר מה"ט דלא שביק התר :

אך בזאת יש להשיב דכי התירו במומר אוכל נבילות בבדיקת סכין ולא חיישינן שמא שהה או דרס ה"ד במומר לאכול דלא נחשד בלאו דלפני עיור ואע"ג דקי"ל בו"ד סימן קי"ט דחשוד לאכול חשיד להאכיל אכתי לא נחשד בלאו דלפני עיור כשאר דברים וכי חשיד להאכיל היינו כגון דדש ליה כהתר דמי ליה כמ"ש שם בחולין דף ד' וע"כ מאכיל נ"כ לחבירו דאי על עצמו לא חש איך יחוש על אחרים וכיון דקי"ל לא שביק התר מוהר והיר נ"כ שלא להאכיל את חבירו נבילה שלא נחשד כי אם בשאינו מוצא התר וכ"ש להאכיל שלא נחשד בלפני עיור בה"ג אבל בנחשד להאכיל ש"מ דקיל ליה לאו דלפני עיור לגבי ולא חייש ואפשר דמורי ביה התר שאין במשמע הכתוב כי אם לפי פשוטו עיור ממש וע"כ לא חייש ליה וא"כ טפי יש לחוש בו דשמא ישהה או ידרוס ובעין זה כתבו התוס' בחולין ד"ג ד"ה בודק דבכותי דלא חייש אלפני עיור בעינן שישראל עומד על גבו דחיישינן ביה שמא שהה או דרס כיון דלא חייש וכ"כ הר"ן בחי' ולקיים דברי הרב נ"ל דחשוד בלאו דלפני עיור עדיף מכותי דכותי לא חייש כלל משא"כ חשוד דלא שביק התר אלא דלפז' נמצא דבשוחט שהאכיל טריפה ומטי ליה הנאה בגי בבדיק' סכין אבל שוחט בחנם או שנוטל שכר גם על הטריפה לא סגי להו בבדיקת סכין ובעינן ישראל עומד ע"ג שהרי ליכא למימר ביה לא שביק התר שהרי שביק התר דמה הנאה היה לו ומי עכב על ידו להכשיר הטרף לאחרים וא"כ תימא הוא להקל בחשוד החמור ולהחמיר בחשוד הקל ואמאי לא ניחוש שוה גם בן מאותם שחשודים להאכיל בחנם וכר מן דין יש לי להשיב דאם התירו במומר עז' בדיקת סכין ול"ח שישהה או ידרוס אף לכתחילה היינו בדרך שראוי אבל למנות המומר או החשוד להאכיל

להאכיל לשוחט ובודק קבוע לא שמענו שהרי בישולי שחיטה
שכיחי דבעתים עביד ולאו אדעתיה ואי עביד הרי נחשד
להאכיל עז' ח"מ ואיך נתיר לו בדבר המנוי ורגיל בקבע עוד
יש לי להשיב דאף אי הותר למ"ל לאהדורי לתקנתא וכי
תקנתא לרשעי והרי מדינא רשע וכר נדוי הוי ואדרבה לגבי
דידן אם ישנו בנמצא אחר אני אומר לא שבקינן התר ואכלינן
איסור דתלינן הקלקלה במקולקל ותו דאי רבא בבכורות ד"ל
קנסיה לזבוני אמגוזי אפילו דחשש רחוק הוי שיאכיל איסור
עז' וה איך נתיר אנחנו להיות שוחט ובודק עז' בדיקת סכין
וכ"ש למ"ש רש"ל סימן ד' דקנסינן ליה כל דהוי מעין מלאכתו
הראשונה והרי התר זה היא גופה מלאכתו הראשון סוף דבר
כ"ל דיעה ינשו ק"ק מגרים העם והת"ח שלא שמעו התר זה
והעבירוהו וקורא אני על יהם ברוך יצמי מגרים ומ"מ אין
להקל בבדיקת ריאה כלל שיבדוק החשוד בראשונה שזה דבר
שאנו צריכין לעדותו שהרי אפשר שהכית ידו וניתק הסירכא
עז' הנחת ידו שלא כדת וזה פשוט שהרי הש"ע שם בי"ד סימן
ט"ל סי"ב כתב שאין סומכין על קולה זו אלא בבודק כשר וירא
ה' מרבים ע"ש ואיך יכשיר בחשוד ואין בדבר זה בפק להתיר
כלל׃

סימן קס"ה והנה

בעתה אשימה עיני במי שנחשד להאכיל איסור
דדבריהם אי מעבירים אותו כגון שמכר נבילות הגוים וכיוצ'
שאסור מדבריהם א"ד דוקא באיסור תורה מעבירים אותו
כעובדא דפז"ב ההוא טבחא דאישתכח דנפק טריפה מתותי
ידיה וכן בפרק ג"ה טבח שנמצא אחריו חלב דכל הני איסורי
לאו הם אבל באיסור דדבריהם לא שמענו אכן נראה פשוט
דאין לחלק בכך שהרי בע"ז דל"ט תניא אין לוקחין מ"מ מח"ב
בסוריא ופירש"י שחשודי סוריא חשידי דלא קפדי אלאו דלפני
עיור וכו' ע"ש והרי יין ומוריים וגבינה אין איסורם כי אם
מדבריהם והר"מ בפי"א מה' מ"א הכ"ה הוסיף על השמועה
דלאו משום דחשידי אלא דאינו ניקח בח"ל דבר שיש בו השש
איסור כי אם מאדם שהוחזק בכשרות ומן הסתם לא דלא
אמרינן במקום חשש איסור כל ישראל בחזקת כשירים הם
והראב"ר השינו דקאי בשיטת רשז' והטור והש"ע גבי כשר
פסקו בי"ד סימן ס"ה כרעת הר"מ ע"ש ואי' בסתם אמרו
כ"ש כשנחשד שמכר איסור דדבריהם דמעבירין אותו כיון
דאין לוקחין ממנו ואת זה ק"ק בפרק ג"ה ובפז"ב בטבח
שנמצא אחרין חלב דאמרינן דמעבירים אותו דמאי קמ"ל כיון
דאף באיסור דדבריהם הדין כן ולסוגיין דכפ"נה י"ל דאיצט'
דאף שהיה מקום לתלות בשוגג מעבירים אותו מספק כיון
דפשע דהו"ל למידק אבל בסוגיין דפז"ב דבמזיד איירי כיון
שהתירו בתשובתו א"כ פשוט הוא שאין סומכין עליו בכל דין
חשור וי"ל דקמ"ל דגם בפעם ראשון בלי התראה מעבירים
אותו א"כ י"ל דקמ"ל דמעבירים אותו ואף בבדיקת סכין
דשרי מדינא אין לסמוך עליו משום קנסא דלגבי דידן חמיר
טפי מי שנחשד להאכיל נבילות לתיאבון ממי שנחשד לאכול
דחשוד להאכיל רע לשמים ורע לבריות הוי וזה מסכים למ"ש
לעיל דאין להתיר בטבח שיצאה טריפה מתז' עז' בדיקת סכין
של שוחט אחר דקנס חכמים הוא שקנסו אותו על שעשה
במלאכת השם רמיה וכ"כ בד"ל דבכורות שאינו החשוד על
הטהרות ש"מ שיש חשוד גם בשל דבריהם וכן שם שאינו החשוד
על הבכורות ולפי מה שאני עתיד לבאר בסמוך אין החשד כי
אם באיסור של דבריהם ואפ"ה אסרו ליקח ממנו בשר צבאים
ע"ש גם הטו"ר וש"ע בריש סימן קי"ט כתבו דחשוד לאכול
דברים האיסורים בין אם חשוד באיסור תורה או של דבריהם
אין לסמוך עליו בהם ואם חשוד- להאכיל אוכל בביתו לבד
ע"ש נראה דלא שנא ליה כלל בין איסור תורה לשל דבריהם

וכ"כ הרשב"א בת' סימן ס"ר באורך וכן האריך הרשד"ם חי"ר
סימן כ"ב ואף להרי"בל בח"א סימן כ"ר ובח"ב סימן פ"ו שלנגד
תת' הרש"בא סימן ס"ד דבאיסור דדבריהם לא בעינן תשובה
חמורה וסגי ליה בקד"ח מ"מ מודי דמעבירים אותו אלא
דבחזרתו סגי ליה בקד"ח וכ"ש לדברי הפ ר"ח בו"ר סי' קי"ט
שתמה בת' הרי"בל הלזו והצריך גם באיסור דדבריהם דאית
ביה ח"ת תשובה חמורה ע"ש ובכנה"ג שם · א"ק מת"ש
הר"מ בפז' מ"ה מ"א הכ"א טבח שדרכו לנקר הבשר ונמצא
אחריו חוט או קרום מלמדין אותו ומזהירין אותו שלא יזלזל
באיסורין אבל אם נמצא אחריו חלב אם היה כשעורה
מעבירים אותו וכדבריו פסקו הטו"ר וש"ע סימן ס"ר ולמה
שנתבאר הדבר קשה דמה בכך הרי נחשד להאכיל איסור
דדבריהם ואסור לסמוך עליו וי"ל דשאני חוטים וקרומו' דידעי
איכשי בהו ולא אתו למיכל מינייהו וגם אינם ראוין לאכילה
כי אם ע"י הדחק לכד ואי משום מליחה וגלי דעת הר"מ
שאינם אוסרין במליחה וגלי במ"ש ה"ה בכך ובפ"טו ואף
בבישול דמודי דאסר ע"י בישול במ"ש ה"ה בפט"ו הרי אין
דבריו כי אם בחוט או קרום דמסתמא יש בנגדו ס' ואיסור זה
קיל טפי משאר האיסורים דדבריהם דלא אסרו בהם כי אם
לכתחילה אבל לא בדיעבד דמה"ט כתב לעיל בדי"ט ואם
בעשו לא כאסר הבשר ואין מכין את העושה אלא מלמדין אותו
שלא יעשה ע"ש וה"ן בנונקר אין קונסין להעבירו בכל אלו
כיון שאינם אוסרים בדיעבד זה נ"ל בישוב דבריהם ומצאן
תשובה למ"ש בת' עבודת הגרשוני סימן ט"ו שנשאל לטבח
שמכר בשר שלא הודח ושלא נמלח יותר מג' ימים אחר שחיטה
ולא הגיד לקונים שלא יבשלו הבשר ולא יאכלו אותו כי אם
בלי אם אם יש להעבירו מאומנותו בכך והשיב דאין להעבירו
בכך כיון שאין האיסור אלא מדבריהם והביא ראיה מדברי
הר"מ אלו במ"ש שאין להעבירו על החוטין והקרומות כיון
שאיסורם מדרבנן ע"ש ויש לתמוה עליו איך לא נרגש בכל
מה שהבאתי דגם באיסור דדבריהם כל דין חשור עליו ואיך
לא יעבירוהו ויקחו ממנו אחר שנחשד ודברי הר"מ שהביא
למ"ש ל"ת גם בכ"ר דהאיסור בדברי הגאונים דע"כ לא
התיר הר"מ כי אם בחוטין או בקרומות דגם בבישול מסתמא
יש כנגדם ששים ובטלי אבל בבשר ששהה ג' ימים דכל הבשר
אסור ולא שייך ביטול אה"ן דמעבירים וכ"ש דנראה מדברין
דבכל איסור דבריהם אין מעבירים אותו וקשה עליו מכל מה
שהבאתי לעיל ואולי י"ל שדעתו דסוגיין דפג"ה בטבח
שנמצא אחרין חלב דמעבירי' אותו איירי כשאינו ידוע בודאי
דמזיד היה ואפ"ה מעבירים אותו דאינו נאמן לומר שוגג
הייתי כת' הרשב"א ובחוטין ובקרומות דהוי מדבריהם ס"ל
דתלינן בהו מספק דשוגג היה כיון שאיסורם מדבריה' ואה"ן
דאי ידוע דמזיד היה כל דין חשור עליו ומעבירים אותו וכל
מה שהבאתי לעיל דחשור גמור הוי גם בשל דבריהם היינו
כשידוע בודאי דמזיד גמור היה אבל כשיש לתלות בשוגג
בשל דבריהם נאמן לומר שוגג הייתי א"ב ז"ל דבשל תורה גם
בפעם אחת נעשה חשור אבל בשל דבריהם אינו נעשה חשור
בפעם אחת וכן מתוך דברי רש"ל בפג"ה סימן י"ז ע"ש וצ"ע
אי יש להקל בחילוקים אלו באיסור של דבריהם ·

סימן קס"ו חלא

מעתה אחוה דעי במה שנחלקו הריב"ל והרשד"ם
בחשוד על איסור דדבריהם בדבר שיש בו ח"ת אי סגי ליה
בקד"ח או בעינן תשובה חמורה דהנה אמת דת' הרשב"א
שהביא לראיה הרי"בל דאין להחמיר באיסור דדבריהם נ"ת
שיש מקום לפרשה כדרך שכתב הפר"ח וגם רבני האחרונים
נחלקו בדבר דהרב מ"ן ח"ב לפי מ"ש הכנה"ג בשמו הסכים
לדברי הרי"בל והפר"ח לדברי הרשד"ם ועיין בת' ברם שלמה׃

ולפי

ודפי מה שביארתי לעיל בסי' קנ"ב שדעת רוב הפוסקים לחלק בין מזיד גמור להיכא שיש לתלות בשוגג מ"מ היא נופא כ"מ באיסור דדבריהם במזיד גמור דתיכני ליה בקר"ח או בעינן ביה תשובה חמורה והנה אמת דמצד הסברא נראה דאין לחלק בכך דכיון שהם חששו שאין תשובתו כי אם בהערמה כדי שיחזירוהו אך יתירוהו באיסור דדבריהם דלא ניתנו לזלזל בהם ואדרבה הם עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה דאיסורי דרבנן קילי להו לאינשי א"כ כ"ש שיש לחוש להערמה כיון דרש בהם כולי יומא וכ"ל ראיה לזה שהרי כתב הראב"ד באיסור משהו הביא דברי הרא"ש כת' ה"כ סי' כ"ד דמנקר הבשר אין תורת חשוד עליו שעשה במזיד אלא תורת פושע ותורתו קלה מן המוידי' כי החשודים על הבכורות ועל השביעית ועל הטריפות תורתן קשה מפני שהם מזידים וכו' ע"ש הרי דנקיט בפשוט דחשוד על הבכורות תורתו קשה והרי אין המשר בבכור כי אם באיסור דדבריהם שהרי בבכורות דכ"ט ששנינו שם החשוד על הבכורות פירשו' כגון החשוד להטיל בו מום ע"כ והדין עמו דלא שייך לומר דחשיד לשחוט הבכור בלא מום כלל דכל כי האי לא עבדי דהוי קדשים בחוץ וחייב כרת ולא שביק איסור לאו ועביד איסור כרת והכי אמרינן בבכורות דל"ו דאף הכהנים דנחשדו להטיל מום בבכור לא נחשדו לאוכלו בלי מום דהוי איסור כרת ע"ש וכיון שכן לגבי דידן אין החשש בשל תורה דכיון שנפל בו מום אפי' בכוונה אינו אסור כי אם מדבריהם כדמוכח שם בבכורות דל"ד דאמרינן גירס און בכור ומת מהו לקנוס בנו אחריו דהאיסור אינו אלא משום קנס וכן הכריחו התו' שם בד"ה ומי קניס ע"ש וכן האריך לבאר הפר"ח בזר סי' ס"ד ס"ק כ"ו כדעת כל הפוסקים ותמה על הרא"ש בפרשת ראה שכתב להפך וא"כ אם איתא דבאיסור דדבריהם לא בעינן ביה תשובה חמורה איך כתב הראב"ד דחשוד על הבכורות תורתו קשה ואין טעם לחלק דשאני התם דעכ"פ עבד החשוד בלאו דמטיל בו מום שהרי לגבי דידן אינו אלא איסור דדבריהם והתיקון אינו אלא לגבי דידן שלא יאכילנו איסור וכיון דשל דבריה' תיכני ליה בקד"ח וגם אין לומר כיון שנחשד להטיל מום דמד"ת הוי יאכילנו כל מידי דאיסור כיון שנחשד גם לשל תורה וע"כ הצריכו תשובה חמורה זה אינו דהא קי"ל החשוד לד"א אינו חשוד לכל התורה כי אם לאותו דבר כי ע"כ יש להוכיח מזה דגם בשל דבריהם בעינן ביה תשובה חמורה כ"ן לי עיקר כעת:

סימן קס"ז הל"א

תמתה לנו לדעת בפיסול השוחט וכל החשודי' אי בעינן עדות ברור או גם באומדנא דמוכח בלי עדות ברור ואין להביא ראיה ממאי דאמרינן בכל דוכתי חשוד נראה אע"ג דאין כאן ודאי אלא ספק דחשד לא משמע כי אם כספק זה אינו דחשוד מיקרי על העתיד שאף שעבר איסור בודאי אינו ברור שיעבור אח"כ ג"כ כי אם חשד לבד וכ"כ דבגיטין דף ס"א גבי הא דתנן משאלת אשה על חבירתה החשודה ושם בפ"ש מבואר דהיינו דהמוחזק לן בכך ע"ש בפירשו' בד"ה רוב עמי ע"ש ומכאן ראיה למ"ש לעיל דהכי אמרינן בפ"ב החשוד על הטריפות לאו על העבר קאי כי אם על העתיד וא"כ ליכא למידק שאינו נעשה חשוד בפ"א לבד אלא דמ"מ ז"ל כיון דאיכא אומדנא חשיב כעדות ברור וכ"ל ראיה לזה מת' מהרי"קו שורש ל"ב דאע"ג דאין ע"א בהכחשה נאמן מ"מ אי איכא רגלים לדבר מעבירים אותו גם הרי"בש בסי' קי"ב פסל את השוחט כחשד ע"י אומדנ' לבד וכ"כ הרשד"ם חלק י"ד סימן מ"א והביא ראיה מת' הרי"בש הלזו דבשביל חשוד ואמתלא בפ"א פסל הטבח וכ"כ שם בסימן ב"ב וכ"ן מת' הרשב"א סימן תשפ"ב שנשאל על קצב ששמעו ששם ידו דרך הוושט קודם שיבדוק הבודק השיב דעל חשד זה הוא נפסל ובעינן ביה תשובה חמורה ע"ש וגם נראה דבקול לבד נפסל שכ"ן המ"ש ששמעו עליו וגם ראיתי מעין זה כת' המבי"ט ח"א סימן קל"ז שנשאל על נדון כזה וקשה עליו שלא זכר שר מת' הרשב"א הלזו כי ע"כ נראה דהכל תלוי בעיני הדין אם ראה בדבר כדי לחוש לו חושש ופוסלו וכ"ל ראיה עוד שהרי כל עמי הארץ עשאום חשובים למעשה לשביעית ולטהרות אע"ג דאמרי' בכמה דוכתי רוב עמי הארץ מעשרין הם וחששו למיעוט ועשאום לכולם חשובים גם בדכ"ו דסנהדרין עשו לכל הכהנים חשובים על השביעית וכן בבכורות דל"ו עשו אותם חשובים להטיל מום בבכור ע"ש שעשו גם לחבירים והם כי לא להזכיר שכולם נחשדו אלא כיון שהוחזק החשד בהם וליכא למיקם עלה דמילתא חששו במקו' איסור ועשו לכולם חשובים ודון מינה ואוקי באתרין ואי ק"ל איך פסלינן את השוחט עי' אומדנא והרי בב"ב דנ"ג פליגי בה רב אחא ורבנן וקי"ל כרבנן דלא אזלינן בתר אומדנא א"כ ש"מ דראיה ועדות ברור בעינן כמ"ש הטח"מ סי' ת"ח וכ"ת דיש לחלק בין האומדנות בין אומדנא דמוכח הרי הכריח הרי"קו שורש קכ"ט דאין לחלק בכך ואין להשיב עז ממ"ש בשבועות דל"ד והוא עד או ראה או ידע בעדות המתקיימת בראיה בלי ידיעה ובידיעה בלי ראיה ע"ש נראה דכממון בידיעה בלי ראיה מהני ולא משכחת לה כי אם באומדנא הא ל"מ דמשכחת לה כשהודה לפני עדים שחייב לו דקי"ל הודאת בע"ד כק' עדים דמי וכמ"ש שם בדל"נ אבל ע"י אומדנא לדעת רוב הפוסקים שפסקו כרבנן אינו חייב ע"י אומדנא אי מהא ל"ק שכבר מנינו שם בשבועות דמז' דאזלינן בתר אומדנא ומהני ידיעה בלי ראיה גבי נכנס שלם ויצא חבול וליכא אחר וכגון שצלתה לו נשיכה בגבו או בין אצילי ידיו דחייב והתוספות בדל"ד בד"ה דאי כתבו דכה"ג גם בדיני נפשות חייב ע"ש דע"כ ה"ט דכי קי"ל כרבנן היינו באומדנא דעל צד המיעוט אינו מוכרח כי התם בגמל האוחר וכשור הרועה דעכ"פ כיון שהיה שם שוורים וגמלים אחרים הרי אפשר על צד המיעוט שנעשה לו על ידי אחר אבל במקום דליכא לאיתלי כלל לפטור אה"נ דמהני וכ"כ בש"ס בב"ב שדימה ענין זה דאומדנא להולכין בממון אחר הרוב ומינה משמע דעכ"פ איבא צד רחוק לפטור אבל בלא"ה חייב גם בדיני נפשות ואת זה ק"ל במה שראיתי להרב ברכי יוסף בח"מ סימן ל"ה ס"ק ט' שכתב וז"ל אף דשמא איתמעט מ"מ ידיעה בלי ראיה מהני בממון כמבואר בתורת כהנים בקרא דהוא עד ובירושלמי בפרק שבועת העדות וכ"כ הטור סימן ז' בשם הרמ"ה ע"כ ויש לתמוה דהירושלמי שהביא היא בריתא מפורשת בש"ס בבלי דל"ג בשבועות גם הראיה שהביא מהר"מה אין זה בממון לבד גם בדיני נפשות כה"ג קטלינן ליה כמ"ש התוס' בשבועות דל"ד ד"ה דאי ע"ש וה"ט כמ"ש דכל דליכא למיתלי לפיטור כלל חייב אבל באיכא למיתלי שוה ר"מ לר"ן למאי דקי"ל כרבנן וכי משכחת ידיעה בלי ראיה היינו בעידי הודאה ווה פשוט דחייב כיון דקי"ל בכל דוכתי הודאת בע"ד כק' עדים דמי ומה"ט נ"ל דלא הזכירו הפוסקים לפסוק בריתא זו של רז' הגלילי דעידי הודאה בכר מבואר בדוכתי טובא דחייב ע"פ עדותם ועיין בבית יוסף בח"מ סימן ל' מ"ש בזה וח"מ אף באומדנא גדולה כי ההיא דשמעון בן שטח הענה מוהרי"קו דאינו חייב גם בדיני אומדנא והיינו משום דאיכא למיתלי קצת לפטור שהוא הרג את עצמו עי' חרבו של זה א"כ סייע את עצמו עי' מעשיו וגרם מיתתו אבל בליכא למיתלי גם מוהרי"קו מודה דחייב גם בדיני נפשות וכמו שכתבתי וא"כ בכה"ג גבי שוחט באומדנא דליכא למיתלי לגד זכות נפסל בתכ"ש דד"מ וד"כ

וכאמור

וכאמור וכר מן דין שו"ל דכי קי"ל דלא אזלינן בתר אומדנא ה"ה בממון ועדות או ד"ן שהצריך הכתוב עדות ברור שני עדים כשרים ואין אומדנא חשיב כב' עדים כשרים אבל במקום דעד אחד נאמן באיסורים ועדות אשה הא ודאי האומדנא עדיפא טובא מע"א וכ"ש קרוב או פסול ויש להכריח כן דאי לא כן איך פסל השוחט הרשב"א בסי' תשפ"ב בקול לבד ששמעו עליו בלי עדות ברור וכן כת' הריב"ש בעד יחיד שכיון שהיה רגלים לדבר וגם כת' הריב"ש הרי היה מקום פטור דתפס עצמו רשע היה כדבריו וא"ה"ן שלא יצאת טריפה מת"י אכן נראה דהטעם לכל אלו דפיסול שוחט מידי דאיסור הוי ובאומדנא גם לרבנן נפסל וכ"ן לי ראיה מת"ש בסוף נדרים דאם איתא דעבד איסור אירכוסי היה מירכס ע"ש ואי סמכו על האומדנ' במקום איסור להקל כ"ש להחמיר ועיין בת' מוהר"ם מפדובה בסי' ן' והנה אמת שדבר זה היה צריך לדעתי עדיין ישוב ולימוד עוד ולאפס פנאי לא יכולתי ועיין בת' הרשב"ש סימן תקכ"ב ועלה דכי קי"ל חשוד על הדבר נאמן להעיד בשל אחרים וכן אינו חשוד לשאר דברים היינו בחשד לבד אבל כשעבר עבירה בודאי הנ"ע להתיר ע"ש ואף שיש להשיב עד שאין הכל מודים לו מ"מ נקוט מיהא דפשיט ליה דעל החשד לבד נפסל וכ"ן מת' הרשב"א סימן ס"ד דגם על חשד לבד נפסל ע"ש וכ"כ שהרי נדרים ושבועות אזלינן בהו בתר אומדנא כבורע אף דמידי דאיסור ואדרבה חמיר טפי משאר איסור דקי"ל בהו נוגע בעדות אינו מתיר נדר כמ"ש הריב"ש בת' סימן ת"ו ע"ש ואפ"ה דנין בהם על אומדנא:

וראיתי כת' בית שלמה סימן י"ז בחי"ד שהבין בפשט דחשוד הנז' גבי איסור אינו שעבר בודאי כי אם בחשש וספק שעבר איסור הוא ומדבריו יש ראיה למ"ש הן אמת שאין דבריו מוכרחים שהבין כיון דנקטו חשוד ר"ל חשד לבד ואין זה הכרח וכי נקטו הכי היינו על העתיד שאינו בודאי שיאכל או שיעשה האיסור פעם אחרת אבל אה"ן שפעם ראשונה עשה האיסור בודאי בעדים שעז' הביא את עצמו לידי חשד וראיה מת"ש בפז"ב החשוד על העריו' ופירשה הרי"ף דהיינו שבא על הערוה ואף רש"י שפי' ששמועתו רעה וחשוד הוא בכך היינו דאיכא מ"ר שכשר לעדות ואי בודאי אין סברא שיתירו רשע גמור לעדות ומה שהכריח מדברי הרמב"ן במלחמו' שהכריח כהרי"ף דחשוד הוא שעבר בודאי כמ"ש מי שנגנדו חשוד על השבועה וכן אמרו החשוד על הטריפות וכן כל חשוד על הממון האמור בש"ס הוא שגנב וגזל פ"א ע"ש ובנה עליו דייק דדוקא בממון כי נזכר חשוד הוא בודאי אבל באיסור הוא שאינו ידוע בודאי הם דברי תימא שהרי בביא מחשוד על הטריפות שנאמר בין לפיסול עדות ובין לחזרת אומנותו כמ"ש הפוסקים והיינו כאמנות באיסור ואיך הכריח הפך דבריו גם מה שהכריח כן דאי איירי שעבר בודאי איך נחלקו רבי ורשב"ג אי חשוד נאמן להעיד אחרים פשוט שאי שעבר עבירה פסול בין לעדות אחרים בין לו אחרי המח"ר נעלם ממנו מ"ש התו' בבכורות דל"ו ד"ה אימו' דאמר ר"מ שכתב דאע"ג דקי"ל רשע פסול לעדות ה"ר לענין עדות דכתיב אל תשת ידך עם רשע אבל בשאר מילי לא חשוד וכ"כ הרא"ש שם וכן הרשב"א בתשו' סי' ת"ל דכי כתיב אל תשת ה"ר בדבר עדות שצריך ב' עדים כשרים אבל באיסור דאף אשה ועבד כשרים בהם לא נאמר · גם הראיה שהביא מפ' עד כמה דחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר וכן חשוד על איסור קל אינו חשוד על איסו' חמור ואי חשוד ר"ל שעבר בודאי פשוט שפסול לכל עדות · גם זה ל"מ דגבי איסו' שאני ז"ל דנאמן כמ"ש התו' והרא"ש והרשב"א וגם נעלם ממנו מ"ש הרשב"א סי' ס"ד שהבין בפשוט דחשוד הנזכר באיסור נ"כ היינו שעבר בודאי י"עש · כי ע"פ האמור ל"ק מ"ש על הרלב"ח שדבריו הם נ"כ בחשוד שעבר בודאי דמ"ש דחיישינן דעשה תשו' ל"ק ממאי דקי"ל במקדש בפיסול עדות דאין חוששין לקידו' דהתם שאני · דגזרת הכתוב היא דכתיב אל תשת ידך עם רשע אע"ג דהספק לפנינו שמא עשה תשו' אבל באיסו' דלא גלי ביה קרא אה"נ דחשוד לאותו דבר אינו אסור אלא מכח ספק · ומיהו לעיל בסי' קנ"ט נידרתי דחשוד לאותו דבר מד"ת נפסל בממון וגם פיסולו בודאי דאין סברא שיתיר בו הכתו' חשוד לאותו דבר וא"כ ז"ל דלא אמרינן ביה שמא עשה תשובה ומ"מ גם הרלב"ח דפליא בידים אי אמרי' שמא עשה תשובה והיינו מהטעם שכת' עלה בידינו דנפסל שוחט גם באומדנא דמוכח דגם על חשד אף שאינו מבורר בעדים כל שיש אומדנא דמוכח שהוציא טריפה נפסל ואם הוא במזיד או שיש בו ח"ת למ"ד בעינן תשוב' מפורס' · וכ"כ מתשו' כרם שלמה חו"ד סימן ז"א שפסל דהיה מוציא רוב כשירות והאחר רוב טריפות י"עש ·

סימן קס"ח

יש לחקור טבח שיצאתה טריפה מתח' ידו בזמנינו שנהגו עכשיו לבדוק הריאה פעם שנית כשמוציא' הקצב לחוץ ובדיקה זאת קורים אותה הנהה אם בדקה השוחט ואמר כשירה ובדקו אותה שאר שוחטים וראו שהיא טריפה אי נפסל השוחט בכך א"ד כיון דסופו לבדוק פעם שנית אולי אח"כ היה מטריף וא"כ עכשיו שנהגו לעשות שני בדיקו' אינו נפסל כי אם אחר שני בדיקות שאמר כשירה אבל בלא"ה אינו נפסל ונראה דאע"פ כן נפסל כל שאמר כשירה בבדיקה ראשונה שהיא העיקר שהרי דבר ברור דמנהג בדיקה זאת שנית אינו עיקר ומנהג וותיקים היא כמ"ש הכנה"ג בי"ד סי' ט"ל הגה' אות י"ג בשם הר"ז סתוט והר' פיגון דאילו מעיקר דינא אין צורך ואינו אלא משום חשש אטום או שינוי מראות או תרי כועי ע"ש ולדידי חזי דהצריכו בדיקה זאת שנית למאי דקי"ל כסירכא דכשמכנים יד הטבח בנחת אם נתפרקה שום סירכא צריך לבדוק אח"כ אם נשאר שורשה בריאה או בדופן כמ"ש הש"ע בי"ד סי' ט"ל ס' י"ג א"כ בדיקה זאת אי אפשר לעשותה כי אם אחר שיוציאו הריאה לחוץ ומ"מ כיון שבדיקה שנית אינה עשויה לראות אם יש שם סירכא או לא כמאן דליתיה דמי דהרי אם היה שם סירכא ולא ניתקה בבדיקה ראשונה שוב אינה ניתרת אף אם ניתקה בבדיקה זאת שנית כמ"ש לעיל בסי' כ"ד · ועוד שהרי כתב הרא"ש כלל ך' סימן י"ט דבודק שאמר טריפ' ובדק אח"כ בודק אחר ולא היה בה שום טרפות דטריפה שיש לתלות דאחר שכבר מצא הסירכה לא נזהר בה והעבירה בהוצאת ידו ע"ש ואי חיישינן שיעביר השוחט הסירכה בהוצא' ידו כ"ש שיש לחוש כן דאחר בדיקה ראשונה חותך הקצב הריאה בסכין ממקום דבוק' ומדיחה יפה ומוציאה לחוץ ואין הקצב מרגיש כלל שלא תנתק הסירכה בכל מעשיו דבחזקת כשירה קיימא כיון שאמר הבודק דכשירה היא וא"כ אי אפשר לו לבודק לסמוך על בדיק' שניה כיון שאפשר וקרוב לודאי הוא שתנתק הסירכה אח"כ במעשה הקצב וכיון שכן כל שבדקה והוציאה מתחת ידו בחזקת כשירה יצאת טריפה מתחת ידו מקרי ונפסל וכ"ן מנר אחר ממ"ש הרי"בל ח"ב סי' מ"ח דאי מצאו בנר אחר של כבש בין צלעותיו סירכו' תלויות דאע"ג דמדינא הו"ל לאסור כיון דספק אם היו סירכו' תלויות במות שהן עכשיו או היו סרוכות לריאה יש להתיר שו"ל העמד טבח בחזקת כשרותו ושבדק כראוי ולא יצאת תקלה מתחת ידו ואלו סירכות תלויות ע"ש והרי בסרוכה לדופן ולצלעות אינו ניכר כלל בבדיקה שנית שאחרי נחתכות כשמחתך הריאה ממקום חיבורה ומוציאה לחוץ וכיון שכן אין עיקר הבדיק' כי אם בבדיקה ראשונה שהריאה בתוך הבהמה ועליו קרמי לבדוק

לבדוק יפה וכיון שלא בדק יפה אינו אלא מקל בבדיקה שאינו חושש בין כשר לטרף ונפסל להיות שוחט ובודק וגם מצד אחר אין עיקר הבדיקה כי אם בבדיקה ראשונה כמ"ש הכנה"ג בי"ד סי' ט"ל הגב"י אות קנ"ז בשם הר"י הלבן דעיקר הבדיקה בפנים דבשיגלא הריאה לחוץ אפילו סירכה שאינה סירכה מתקשות ונעשות חזקות ומכלה ממונם של ישראל ע"ש וא"כ לדבריו אין עיקר הבדיקה כי אם בבדיקה ראשונה ועוד דאם אתה אומר דלמה שנהגו לבדוק פעם שנית אינו נעשה חשוד הבדיקה ראשונה א"כ במגלת דחומר' זאת שהנהיגו האחרוני' לבדוק שנית נפיק. מיניה חורבה דלא יחוש הבודק בעיקר הבדיקה שהיא הראשונה ויניח הסירכה בלא ראות ועל ידי ניתוק הריאה וניענוענה והדחתה על ידי הקצב תנתק ותמוש ויתיר הטריפ' והרי אין הנהגת בדיקת ב' כי אם לחומר וחוזק ולא לעוותיה כי ע"כ ע"כ דעכ"פ בבדיקה ראשונה נפסל השוחט דהו"ל למידק וכ"ל ראיה לזה דכיון שנהגו בבדיקה ב' להחמיר. אין מקום להקל בחשוד עי' זה מה"ש הרמב"ן במלחמות בפ' כ"ש גבי מ"ש דחמץ בין במינו וכין בשא"מ אסור וז"ל ועוד אני אומר כיון דקי"ל כל דבר שלא אפילו באלף לא בטיל אף חמץ בפסח אינו בטל לעולם שהרי אחר הפסח שרי תערובת חמץ שנתערב בפסח ולא קנס ר"ש להקל עליו ע"ש · הרי כיון דמדינ' חמץ שנתערב בפסח שרי אחר הפסח והוי דשלא כי בא ר"ש וקנים לאסור גם אחר הפסח הואיל ועבר בבו' לא בא אלא להחמיר ולא להקל עי' זה דיבטל גם' א"כ ה"נ ז"ל כי נהגו לבדוק ב' אינו אלא להחמיר ולא להקל על החשוד · ואין ראיה להתיר מתשו' הרא"ש כלל ך' סימן ז"ן שתלה להקל אף שהיה מקום לומר שיצאת טריפ' מתי' דאוקי' בברא אחזקתיה דבחזק' כשר קאי ע"ש הא לא הכריעו דהתם שאני שאינו ברור אי יצאת טריפה מתי' השוחט ולא איתרע חזקתיה וע"כ מספק תלינן להקל כמ"ש לעיל בסימן קנ"ב בביאור דבריו אבל כאן דעכ"פ כבר יצאת טריפה מתי' אף בספק לא תלינן להקל והיה מקום להתיר מה"ש הרוב"ל בח"ב סי' ט"ל שחי' בכדון דידיה לתשו' הרא"ש הלזו דהתם שאני דלא יצאת טריפה מתי' דעדיין לא נמכרה הריאה ואמרי' הכל הולך אחר החיתום ובשעת מכירה היה חוזר ומדקדק ע"ש וא"כ ה"כ נימא בשעת כדי' ב' היה חוזר ומדקדק · אך אחר היישוב גם זה אינו דמלבד שהרוב"ט בחו"ר סי' ט"ו תמה עליו דאם לא כחנו בשעת חלוק הריאה איך יבחנו בשעת המכיר' ומי לחשו לקצב שיבדוק נרדי הריאה וכי כל ריאה שמוכר בודק ומוכר ע"ש ולדבריו ה"כ ז"ל כיון דאפש' שתנתק הסירכה פושע הוי ומה גם שנ"ל שגם הרוב"ל לא סמך על טו"ז שכבר חילק מט"א אלא שלא חש לבארו לרוב פשיטותו וכ"ל טעמו דהוי ס"ס ספק אם נתערב בשוגג ואת"ל במזיד ספק אי יצאת טריפה מתי' השוחט או מתי' הקצב וכיון דאיכא ס"ס בין לגבי השוחט ולגבי הקצב תלינן להקל אבל בספק צריך אי שוגג או מזיד היה א"כ דנפסל · וכר מן דין כ"ל שדעת הרוב"ל בכו' זה היה כלפי מה שהעל' הרא"ש דבשגג' הקצבים כתערב אע"ג דלתשו' הרשב"א אף דאיכא למיתליה בשוגג לא תלינן דפושע הוי ולזה חילק דגבי הקצב דאינו בודק אין עיקר פיסולו כי אם בעת מכירה ואז הוא דהו"ל למידק ואי לא דק בעת חילוק הריאה לא חשיב פושע גמור בכך משא"כ בשוחט דאין עיקר פיסולו כי אם בבדיקה א' וכל שלא בדק יפה פושע גמור הוי גם אין להביא ראיה מתשו' הרא"ש ח"ב סי' ז"ב דאע"ג דאינו נאמן לומר שוגג הייתי אם נתן אמתלא לדבריו ואיכא לפנינו במה לתלות תלינן ע"ש דמלבד שיש לחשיב ע"ד כמ"ש לעיל בסי' קנ"ב ומה גם שכבר נתבאר שם דגם הרב לא הכשיר כי אם בקד"ח ומה גם אי ליכא אמתלא הניכרת לב"ד ואין במה לתלות דאין להתיר כלל :

ואף למה שהעל' הכנה"ג בי"ד סימן קי"ט הגב"י אות ז' בשוחט שיצאת טריפה מת"י המידור לחידור או מהיתוך לחידור וטען שלא ראה דבגני ליה בקד"ח יע"ש דמלבד שאין דינו ברור אגלי כמ"ש שם בר מן דין שגם הרב לא התיר כי אם בקד"ח ומה גם אם היה הסירכה במקום רואים כגון מרגל החמור לקנה באופן שאיני רואה מקום להקל לשוחט שיצאת טריפה מת"י בבדיקה א' אף למנהגינו שנהגו לעשות בדיקה ב' :

סימן קס"ט פ"ש

נבון לבאר במקום דמהג בקד"ח אי צריך להעבירו ומי מה ואח"כ להחזירו בקד"ח או בגי בקד"ח מיד · וראית להכנה"ג בי"ד סימן ח"י הגב"י או' ס"ד שכתב בשם דמשק' אליעזר שלמד מתשו' הרשב"א סי' תקכ"ד שכתב דמעבירים אותו אינו אלא רגע אחד ואח"כ מחזירין אותו כשחוזר למוטב יע"ש · וכדבריו פסק בס' אהל יוסף חי"ד סי"א' · ואני תמיה עז' שהרי כתב הנ"א בפ' ג"ה בשם ראבי"ה דטבח שנמצא אחרין חלב שיש להכריז עליו בבית הכנסת ב' וה' וב' פלוני הטבח העבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחרין חלב ויהיה חדש ימים שלא יעסוק באומנותו ולאחר ח"י יבא אבל ת"ח וכו' יע"ש וכבר הביא דבריו מר"ן הב"י בסי' ס"ד ורש"ל בפ"ה וכ"כ הר"מ מינץ בשם האגודה בלי שום חולק וכיון שכן איך למד מתשו' הרשב"א להפך ועיקר דיוקו ל"ה שול דמעבירין אותו היינו בענין שידעו הכל שהעבירוהו ושיערו הרבנים עמו' · גם עיקר דעתו הוא תיבת בעיני דיהא חשוד שהעבירוהו ברגע אחד דמיחזי כחוכא ועוד דאינו משרת בכל עת ובכל רגע כי היכי דנימא דחשיב העברה בכך וע"ק איך לא זכרו מכל הפוסקים שהבאתי דכתבו הפך זה · וגם להכנה"ג ק"ל דכה' אי כתב בפתם דברי הרמ"א ואילו בסי' ס"ד הביא כל דברי הפוסקים שכתבו כדברי ראבי"ה ומ"מ נראה דנקטינן כראבי"ה וכמ"ש ·

סימן ק"ע עמדתי

על מחלוקת הרמב"ם עם רוב הפוסקים שנחלקו אי אמרי' סתם כלי גוים אב"י דלהרמב"ם לא אמרי' סתם כ"ב אב"י · והנה ראיתי למורינו הרב הגדול מוהרי איסקאפא ז"ל בתשובה דל"ב ע"ב שהביא ראיה לדברי הרמב"ם וז"ל מדחזינן דהצריכו הגעלה לכל כלי מדין ואם איתא דסתם כ"ב אינן בו' אמאי הצריכו הגעלה והא מד"ת כ"ט לפגם מותר ואפילו לכתחילה דהא התיר התורה נבילה מוכרחת אפי' בעיניים משום דפגומה היא וכו' · ואפשר לומר דכיון דבכל כלי מדין לקחו בודאי דהיה בהכרח בהו מכלי' שנשתמשו בהם באותו היום ומש"ה הצריכו הגעלה לכל הכלים א"ד · ודבריו כפלאו מתני דלכאור' אחרי המ"ר נראה דנעלם ממנו ש"ס ערוך בעז' דבז' דפליגי בה ר"מ ור"ש אי נטל"פ אסור ואמרי' מ"ט דר"ת גמר מגיעולי גוים גיעולי גוים לאו נטל"פ הוא ואסר רחמנא ה"נ ל"ש ואידך כרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו לפגם הוא ועם בפרש"י ודוכוותא איתא בפסחים דמ"ד ע"ש וצ"ע ·

סימן קע"א עמדתי

במ"ש הב"י בו"ר סי' קכ"ב בשם האורחו' חיי' דשמרי יין של גוי אם שרפן אפילו תוך י"ב חודש אפרן מותר ע"ש ותמה עליו הש"ך ס"ק כ"ו ממ"ש בסוף מ' תמורה כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מע"ז והקדש כמ"ש הטור סי' קמ"ב וכ"כ הרוב"ש בסי' רכ"ה דאף אפר סתם יינם אסור ע"ש וכן מוכח בש"ס דע"ז דס"ב וצ"ע את"ר ·

וראיתי

להכנה"ג בסי' קכ"ב הגב"י אות ע"ח שכתב על דברי הא"ח אבל הרוב"ש בסי' רכ"ה כתב דאפרן אסור וכבר פירש הטעם דבעז' נשרפין אפרן אסור ואי"ב תקרובת עז' וסתם יינם ביו"ב דמו אבל הא"ח ס"ל דאפילו

ביאה דיו"נ הוי כעז"ו ואפרו אסור סתם יינם דלא אסיר אלא מדרבנן לא הוי בכלל עז"ו ואפרו מותר עכ"ל :

ותמהני עליו שהרי הריב"ש כת' זו הכריח כן ממ"ש כעז"ו דס"ל בשברו לסתם יינם דאמר ליה ז"ל קלינהו וקבריניהו ואמרו דבקלייה לחוד לא סגי שהרי כעשה זבל ע"ש הרי מבואר דאפר שכר סתם יינם אסרו ולע"ד מינה קו' דאי בשכר סתם יינם אסרו האפר כ"ש בסתם יינם עצמו ע"ש וא"כ מה זו תשובה דהא"ח ס"ל דבסתם יינם לא אסרו האפר הפך ש"ס ערוך והנראה דלא סיימוה קמיה ת' הריב"ש הלזו כי ע"כ קושיית הש"ך בדברי הא"ח גריכה רבה וביותר ק"ל שראיתי שם להא"ח שם בה' יי"נ שכתב דאם לקח בשכר סתם יינם כסות או כלים ישרפם ויקבור אפרם שלא ליהנות בהם וכ"כ רב אהילאי עכ"ל וא"כ איך אפשר להתיר כאן משום שנשרפו ואפרו מותר :

והנ"ל כיסוד דבריו במה שיש לחקור בהא דאמרו בסוף תמורה דאפר עז"ו אסור אם ה"ד בעז"ו של ישראל דלית לה ביטול אבל עז"ו של גוי דיש לו ביטול שרי אפרו א"ד ל"ש וכבר עמדתי על זה בסי' ר"ו והעליתי דמחלוקת ראשונים הוא דבפיסקי תוס' בסוף תמורה סי' כ"ב כתב דעז"ו של גוי אף אי שרפה ישראל אפרו שרי ושם ביארתי שכ"כ דעת הרמ"ך שהביא הכ"מ בפז"ו מה' עז"ו הו"ב ע"ש דבשל גוי אפרו שרי ושאר פוסקים חולקים ע"ש וא"כ י"ל שגם דעת הא"ח כן להתיר בשל גוי וע"כ התיר באפר שמרים של גויים משא"כ בשכר סתם יינם דכיון שבא ליד ישראל הו"ל עז"ו של ישראל דלית לה ביטול כמ"ש הש"ע בי"ד סי' קמ"ו ס"ב וע"כ אסור אפרו ג"כ מדינא וכ"ת הרי יו"נ תקרובת עז"ו הוי דלא בטיל גם בשל גוי כמ"ש הש"ע בי"ד סי' קל"ט ס"ב וא"כ הו"ל לאסור האפר גם בסתם יינם דרבנן כי היכי דאסרו בסתם יינם שבא ליד ישראל הא ל"ק דסתם יינם גזרו משום בנותיהן · כמ"ש בעז"ו דל"ו ע"ש וא"כ לא שייך ביה לתא דתקרובת עז"ו דלא בטיל ·

א"ך דמדאסרו בהנאה לסתם יינם ש"מ דעשאוהו כיו"נ וכ"כ התוס' בעז"ו דכ"ט בד"ה יין מנ"ל וא"כ הדר כי קושיין דא"כ אפרו אסור ויש ליישב ע"פ דעת הר"ן והרמב"ן שהביא הב"י בי"ד סי' קכ"ג דאיסור סתם יינם בהנאה לאו משום לתא דיו"נ נאסר ע"ש אלא דאכתי לכז' דברי הא"ח אינן עיקר לדין דהרי לרוב פוסקים דס"ל גם בעז"ו של גוי דאפרו אסור וכן לדעת הסוברים דסתם יינם משום לתא דיו"נ נאסר אין מקום להתיר אפר סתם יינם והרי רבן האוסרים לפי דרך זה ·

שוב נתיישבתי בדבר וחזי הוית דאין חולק להא"ח וקושיית הש"ך מת' הריב"ש וש"ס דעז"ו דס"ב ל"ק ואדרבא לא ירעבא מאי ק"ל דכי קי"ל בעז"ו דאפרו אסור היינו דכל גוף העז"ו נאסר בהנאה וכי שרפה אכתי באיסוריה קאי ולא פקע מיניה איסור עז"ו אבל שמרים של סתם יינם של גויים לא נאסרו וכן חרצנים לא נאסרו כי אם משום יין הכנוס בהם דהם עצמם אינן יין אלא פסולת ענבים דמה"ט קי"ל דאחר י"ב חודש מותרים וכי שרפן הרי הלך האיסור דמויין אינו נעשה אפר נעצלם כי אם מהחרצנים ופסולת ענבים והנך כל דליכא בהו טפת יין הו"ל התר גמור ואין כר לאסור ול"ר כלל למ"ש בעז"ו דס"ב דאפר משכר פעולה של סתם יינם דאסור דהתם הם גוף האיסור וכי שרפו לא פקע איסור ואפר דעז"ו חשיב וגם ל"ר לת' הריב"ש שאסר מים שרופים מיי"כ דעכ"פ עצמות יי"כ בהם אלא שנשתנה שם צורתו כמ"ש שם הריב"ש והבואר בדבריו דאי לא היה שם עצמות יי"כ היה מתיר ע"ש והרי באפר שמרים אין עצמות האיסור באפר ולהכי שרי ושוב אחר החיפוש ראיתי בת' תשב"ץ ח"ג סי' רנ"א שכתב

דאע"פ שאשירה שנשרפה אסורה אפ"ה חרצנים יבשים מותרים לפי שהאשירה עצמה אסורה ואפילו נשרפה לא פקע איסור מינה אבל החרצנים לא מפני עצמן נאסרו אלא מפני לחלוחית היין האסור וכשכלה הלחלוחית לא נשאר בהם איסור ע"ש והן הם הדברים שביארתי ושתי כעל כל הון שכיוונתי לדעת גדול ועוד תמהני להש"ך וכנה"ג דאמאי לא ק"ל הכי כדברי הרשב"א שהביא הטו"ר שם להתיר תמצית היין שנקרש וכ"כ רוב הפוסקים דכבר כלה כל לחלוחית היין ובעפר חשיב ע"ש ומה בכך והרי אפילו אפר שריפת עז"ו אסור כ"ש בלי שריפה אלא ודאי דס"ל דתמצית היין אינו מעיקר היין כי אם מפסולת העכבים דלאו איסור הם ותו מאי ק"ל בדברי הא"ח וככר התשב"ץ שם פקפק בהתר תמצית יין שנקרש שהיה תחילתו יין ונתעבה ונעשה שמרים לא פקע איסור מהם ע"ש :

והא ודאי קשה דאם תמצית השמרים הם מגוף היין שנקרש ונתעבה קשה איך התירו בשמרים או בתמצית יין שנקרש כי ע"כ יש לדון דהם ס"ל דמפסולת עכבים הוא שמתהוה או דס"ל דסתם יינם לאו משום לתא דיו"נ נאסר בהנאה ואפרו שרי וכי קי"ל בעז"ו דס"ב בשכר סתם יינם דאפרו כמי אסיר התם שאני דשכר יי"כ נאסר אפילו נתן לו שרופים הרי נשכר בסתם יינם וע"כ גם בנתן לו חיטים ושרפן אסורים בהנאה משא"כ סתם יינם אם נתנו לו אפר סתם יינם דשרי דפקע מיניה האיסור בשריפתו כמו שראיתי להתשב"ץ שם שחילק בזה ע"ש ומיהו ק"ל להב"י שכ"כ בשם הא"ח והא"ח כ"י ישנו אתי ואין שם לשון זה שהביא הב"י אלא שאחר שהביא דברי ר"ת וראיתו מהתוספתא סיים וז"ל מיהו בירושלמי קאמר שמרים של גויים לאחר שנתייבשו מותרין עכ"ל ואחר החיפוש מצאתי הך ירושלמי בפ"ק דדמאי ע"ש ושוב ראיתי שהביאו הך ירושלמי הסמ"ג בה' יו"נ והכל בו בה' יי"כ והגמ' בפי"א מה' מאכלות אסורות והוא ראיה גדולה לשיטת רבינו אפרים המתיר שמרים שנתייבשו בתנור ·

ואת זה ק"ל להש"ע בסי' קכ"ג סו"ד שפסק כר"ת נגד דעת הרא"ש והרמב"ם והרי לפי הכלל שכתב בהקדמת הב"י דקי"ל כוותייהו אף אי הרי"ף חולק עליהם כ"ש כאן שאינו חולק והירושלמי מתיר דקי"ל כהירושלמי נגד התוספתא ות"ת דברי הא"ח אלו שהביא הב"י חפשתי שם בא"ח ולא מצאתי ·

סימן קע"ב נתותי לכי כשתר המים הנקרא רינ"ונה הבא מערי

פראנקיאה דעמדתי על בירור אופן עשייתו והוא שלש מאות דראמ"אס מאגואה אדרייענטי מסתם יינם וחמישים דרא' של עשב הנקרא רומירו ושורין אותה ג' ימים ואח"כ מוציאים אלו המים ע"י חום האש הנקרא איסטילאד"ו וכיון שכן תמהני בהתר המים אלו שנותנים על הראש אחר הגילוח וגם שכין ממנו ברוב המיחושים ולא ידעתי התר זה על מה ארכיה הטבעו דהרי אנן קי"ל כפסק הש"ע בי"ד סי' קכ"ג דסתם יינם אסור בהנאה ואי משום דאין כאן ממשות שאיסור ולא טעם יין יש בו הרי האריך הריב"ש סי' רנ"ה לבאר שדין סתם יינם גמור יש לו ופסקו בש"ע סי' קכ"ג ובבור אני דהתר המנהג נשתרבב דבערי פראנקיאה ואשכנז הם מתירי' סתם יינם בהנאה והבאים משם היו נוהגים התר לפי מנהגם ובכאן לא ידעו מה טיבם של מי רינ"ונה ומתכו להתיר בהתר הלועזים שהיו נוהגים בו בהתר כיון שלא ידעו בו איסור ועם שראיתי בת' שמש צדקה חי"ד סי' כ"ח שנחלקו וגוא דרבנן באישטילאד"ו נחותן סתם יינם עם תערובת עשבים אי שרי להשקות לחולה והרב המחבר מדעת המתירים התם עיקר ההתר

ההתר שהיה חולי של סכנה וגם דהם הפסו עיקר להתיר סתם יינם בהנאה ועוד שיש להשיב כדבריו ואין הפנאי מספיק אך להתיר לדידן סתם יינם בלי חולי שכבר נתברר מפי הרופאים דעיקר חי הריג'נה אינו מועיל לתרופה במקום סכנה כי אם לחיזוק והרי איכא מ"ד דאסור גם בחולי של סכנה כ"ש בה"ג ואין נר להתיר דמי הריג'נה נתברר דנעשה מתמצית היין המתהוה ע"י חום האש מזיעת היין ואח"כ מאותם מים שרופים עושין פעם שני וג' דהוי כח ג' מעיקר סתם יינם וא"כ נ"ל דאי אסר הרוקח בשכר הנעשה מסתם יינם אינו אלא בשכר ראשון דחשיב כעצמות היין משא"כ בה"ג דהוי כח כוחו גם זה אינו כלום שהרי אפילו בחמץ בשאור איסור אסרו עד ג' אפיות כמ"ש הב"י בי"ד סי' קי"ב בשם העיטור ומיניה למד הב"י בסי' קט"ו להתיר בהעמדת ינורטי בחלב חמוץ של גויים בפעם ד' וגם אני הארכתי על זה לעיל בסי' קל"ט וכ"ש דנראה דהכא אין להתיר אף בק' פעמים דהתם תלינן דכלה האיסור ברוב תערובת היתר משא"כ כאן דאין כאן תערובת כלל אלא עצמות היין עצמו דלא גרע מאפר ע"ז וכמבואר בת' הריב"ש הלזו וכ"ש כאן דיש נר לאסור גם לכת המתירים סתם יינם בהנאה דהרי סיכה כשתיה כמ"ש הב"י בי"ד סי' קי"ז בשם הא"ח דמה"ט אסור לסוך עצמו בחלב חזיר ואף שיש מתירים כמ"ש הכנה"ג שם הגב"י אות י"ז מ"מ מידי ספק לא יצאנו ובאיסור סתם יינם דמשום לתא דע"ז נאסר ראוי לתפוש להחמיר גם אין לגדר להתיר דליהוי חשוב שלא כדרך הנאתו כמבואר בת' הרשב"א שהביא הב"י בי"ד סי' קכ"ג שאסר לעשות מרחץ מסתם יינם וגם דבסתם יינם יש לאסור טפי מהאי כמ"ש בע"ז דס"ל גבי ההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינם פסקו בי"ד סי' קל"ג ויש להאריך בכל זה ואין הפנאי מספיק ועכ"פ איני רואה בזה שום צד התר לסמוך עליו ושרי ליה מאריה למי שנוהג בו התר ·

סימן קע"ג שאלה

הבאה לי מחכמי אינדירני יע"א וז"ל על ענין עיסת הגוריק שאומרים שהשאור שלה לא יבא לידי חימוץ כי אם ע"י שלוקחים כלי קטן מובלע משכר גויים ומחממין המים באותו כלי ובאותן המים נעשית השאור · מצאנו ראינו בכתבי הקודש למו' הרב הגדול מרדכי בכמוהר"ר מנחם ז"ל בענין זה וז"ל שמעתי באומרים שגוריק שעושים לא יבא לידי חימוץ כי אם במה שלוקחים כוית שאור מן הגוים שעושים הגוריק ואותו שאור היא בלוש במים מכלי קטן של חרס שתחילתו של כלי זה שממלאים אותו שכר ומשימי' אותו בתנור עד שיבלע כל השכר ההוא באותו כלי ואח"כ בכל פעם משימים מים באותו כלי ומחממים אותם ועם אותם מים עושים השאור ובלתי זה לא יבא לידי חימוץ לעולם והאומנים שלנו מבני עמינו שעושים הגוריק לא יוכלו לעשות כן כי אינם יודעים לעשותו וצריכים הם בכל יום ליקח כוית שאור מן הגוים כדי לחמץ בו העיסה ושאלנו לאומנים העושים הגוריק ואמרו כן הדבר בכל מקום כי בזולת זה לא יוכלו לחמץ עיסת הגוריק ואינם יודעי' לעשות' השאור ההוא זולת שיקחו מן הגוים בכל יום כוית שאור ובכוית זה מחמיצין עוד יותר שאור וכך הם עושים בכל יום וכך הוא בכל מקום · ויש להסתפק בזה כיון שהשכר הוא שכר של יין נסך וכיון שהוא נבלע בכלי ואינו נותן טעם בעיסה לכאורה יש לדמותו להא שכתבו התוס' בפ' א"מ דל"ד בההיא דאמר ר"פ ש"מ מדרב וזכיר שאי גוי דשדא חמרא לבי מילחי שרי ופי' התוספו' שם הביאו הרא"ש דהיינו במקום עשיית המלח שמבשלים אותו ביורות גדולות עד שנעשה מלח וכו' דהא ודאי מעט יין שורק לתוכו אזיל לאיבוד ואינו נ"ט ולכך מתירים מלח שעושין ע"י בישול אעפ"י שא"א לתקנו אם לא שיתנו דם מעט ביורה שאין בו אלא מעט דם ונשרפה שם ונתבטל ולא יהיב טעמא · א"כ בכ"ד נמי כיון שנבלע כולו בכלי ונשרף שם ונתבטל ולא יהיב טעמא אמנם כיון דחזינן דא"א להמץ העיסה אם לא דוקא במים שנתחממו באותו כלי א"כ הוי דבר המעמיד ולכאורה נראה דלא בטיל אף שכבר אותו השכר אזיל לאיבוד מ"מ הא מיהא באותם מים שנבלעו בכלי הוא מעמיד העיסה ·

ויש לדמותו להא שכתבו התוספו' שם. הביאו הרא"ש גבי חרצנים של גויים שהתיר ר' אפרים ליתנם שמרי יין בתנור לחמץ בו העיסה דכיון שנתייבשו ונעשו כעפר ואין בהם לחלוחית הרי הן כלאחר י"ב חדש ונחלק עליו ר"ת דהמחמיץ בו אף באלף לא בטיל כיון דלטעמא עבידי לא בטלי יע"ש בהרא"ש וע"ש בהג"א ודוק · ועיין במרדכי בפ' כ"ה הביאו מור"ם בהגה ס"ס פ"ז וע"ש בט"ז ועדיין צ"ע · ועיין בהרא"ש בפ' א"מ דפ"ז בע"ד שכתב דבקנקני' מותרים לתת בהם מים ואע"ג דבכוליה משערינן ואין במים ובשכר שיש לבטל היין אפ"ה שרי אי טעם היין הנפלט לתוכו פגום מעיקרא הוי אך מטעם המעמיד נראה דיש לפקפק בו וצ"ע עכ"ל לשון הזהב ·

ובכתבי הקודש להרבא ורבנא הרב מוהר"א גירון ז"ל מצינו שעלה בהסכמה עם הרב הגדול מוהר"א נחום ז"ל להתיר ע"י הדרך דהיינו סילוק עיסה והכנת אחרת עד ג' פעמים שכבר כלה האיסור עפ"י מ"ש רבינו ירוחם הביאו מר"ן בי"ד ס"ס קט"ו · וחקרנו אחד האומנים עכשיו אם עושים תיקון זה והוברר לנו שאין עושין תיקון זה · ובעיקר התיקון הזה יש לפקפק שהרי מדברי מר"ן שכתב וז"ל ויש ללמוד מכאן למי שעבר והעמיד וכו' נראה מדבריו דוקא שעבר והעמיד בדיעבד אבל לכתחילה אסור וכ"כ הכנה"ג שם ובשיירי בא"ח סי' תמ"ח הגה"ט או' ב' אמנם הרב פר"ח כתב ומסתברא דאפי' לכתחילה שרי שלא שמדבריו נ"כ נראה שהרב לא התיר אלא בדיעבד · ודרך אגב ראה ראינו למרן בסי' קי"ב וז"ל וה"מ מהטעמי' שכתב נראה להתיר שאור של גויים וכו' ואעפ"י שכתו' בס' ארח וחוה משם העיטור דחמץ של גויים אסור עד ג' אפיות וכו' נ"ל דהתם משום חמץ בעבר המעורב בו וכו' ע"כ וז"ל עליו איך ס"ד לומר דמש שאסר הכה"ע משום שאור של גויים שהרי כתב בתחילת דבריו דחמץ של ע"ע מותר וכו' וע"י תערובת הוא ומותר ולפי הס"ד אמאי מותר ת"ל משום שאור שכ' דאסור ואפילו ע"י תערובת אינו ניתר וכמו שהוכיח מרן מתוך הבורייתא שתירצו דשאני שאור וכו' ואדרבה מתחילת דבריו היה לו להביא ראיה דאם באמר דאסור איך כתב ע"י תערוב' הוא ומותר וכמ"ש : ואולי דהיינו יכולים לפרש דס"ל להכה"ע דהני תרי שינויי שהביא מרן פליגן אהדדי ופסק כתי' קמא ומש"ה התיר חמץ של ע"ע כיון שעברו דלא שביק התירא ואכיל איסור ומ"ש חמץ של כותים אסור עד ג' אפיות היינו לכתחילה שלוקח הישרא' שאור מן הגוים מבלי תערובת התר ומש"ה אסור עד ג' אפיות וזה דוחק ·

ומצינו להרב פר"ח מטה אהרן ח"ב סי' ל"ג שהביא דברי רז"ו והקשה עליו דכיון דהכה"ע סובר דחמץ של גויים שעבר עליו הפסח אסור א"כ מאי הרויח בחליפין אלו ואי משום תערובת גם שאור שלו יהיה מותר ותו דחמץ של גויים אסור עד לאחר ג' אפיות ואמאי התירו מיד במי שהחליף מן הגוים ותי' וז"ל דכוונת דבריו וכו' ותלינן דקודם פסח החליפו שאורן שיתנו להם מהשאור שלהם מבכק שלשים אחר הפסח אבל של נחתומים אינם נזהרים בחמץ שעבר וכו' יע"ש · ומדבריו נראה דמ"ש אבל חמץ של כותים הוא של גויים דאי לא מאי ק"ל דאיך התירו חמץ של גויים ע"י

תערובת

תערובת מהא דאמרי' עד ג' אפיות וכו' ראשוני התם שהוא חמכם של כותים וחשיב כשל ישראל · ולא זכר שר דברי מרן דסי' קי"ב שכתבנו לעיל שפי' דאיירי בכותים ובאיסור דמאי ע"ש · וכר מן דין מ"ש כתו' דתלינן שהחליפו שאורן בשאור שלהם מבנן שלשים אחר הפסח וכו' וקשה דמה העלה ארוכה דעדיין אמאי מותר מיד כיון שהגוי עירב שאור שלו בתוך העיסה דאינו מותר אלא אחר ג' אפיות כדקתני וכו' ואי כוונתו לומר שהישראל לוקח מעיסת הגוי קודם שיתן הגוי השאור או שהגוי עושה שאור לאחר הפסח עי' שום תיקון א"כ איך שייס הכה"ע ועי' תערובת הוא ומותר הא בלי שום תערוב' מותר כיון שאין כאן איסור כלל ועי"ק כמי מה שהבין הרב דאיירי בגוים מה יענו הפוסקי' דס"ל דחמץ ש"ג שעבר עליו הפסח מותר באכילה אפילו לכתחילה א"כ למה הצריכו באן שלשה אפיות · ולכן הנראה אצליכו דסכה"ע ס"ל דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בין דגוי בין דישראל והיינו בעיניה אבל אם בדיעבד נתערב מותר וזהו שכתב עי' תערובת הוא ומותר דהיינו שכבר נתער' ומש"ה מותר ואף רבותינו אמרו דכרמאי עי' תערובות לא גזרו ואפ"ה בשאור כיון דלטעמא עביד לא בטיל ס"ל דחמץ שע"ע הפסח קיל מיניה כיון דמשו' קנסא הוא ובעיניה גזרו ובתערובת לא גזרו אפילו בשאור ומ"ש אבל של נחתומי' אסור עד לאחר ג' אפיות היינו לכתחיל' שלוקח הישראל שאור מן הגוי מבלי תערובת התר ומש"ה אסור עד לאחר ג' אפיות אבל אם בדיעבד שכבר ערבו הנחתום א"כ דמותר ולפי"ז יהיה הכה"ע חולק עם ר"י שהביא הטור א"ח סי' תמ"ז דשאור לא בטיל ע"ש והפר"ח שם כס"ק ז"א ומוהר"ס מלובלין שהביא הרב שם הסכימו כסברת ר"י ז"ל ולא הביא שום חילוק ולפי דרכינו למדנו דאף לכתחילה צריך לחיעכר כן וכסברת הפר"ח ואפשר דמש"ה מר"ן הלך בדרך מרחוק דמ"ש אבל של נחתומים וכו' איירי לענין דמאי ולא פי' דאיירי בחמץ דסליק מיניה וכמ"ש משום דס"ל דהא דנחתומים דניתר עי' ג' אפיות איירי דוקא בדיעבד ומש"ה פי' דאיירי בדמאי ודוק ·

וישוב אחר החיפוש מצינו דמ"ש הרב בעל העיטור אבל של נחתומי' וכו' הוא תוספת' רפ"ב דפסחים והכי איתא התם חמץ של כותים מאימתי מותר אחר הפסח של בעלי בתים אחר ג' שבתות של אפיה ושל נחתומי' בכפרים עד ג' ימים וכו' בר"א בזמן שלא עשו פסחיהם עם ישראל או שהקדימו יום אחד אבל אם עשו פסחיהם עם ישראל או שעכבוהו יום אחד חמצו מותר אחר הפסח מיד ע"כ · הנך רואה דתוס' זאת איירי לענין חמץ בפסח ודלא כמ"ש מרן בסי' קי"ב דאיירי בדמאי ואף גם זאת דאיירי בכותים דשייכי במצות וחמכם שוה איסורו לשל ישראל דלא כמ"ש בתשובת הפת"א שכתבנו לעיל שפירש בגוים וגם מה שרצינו ליישב דלאחר ג' אפיות דקאמר ר"ל שהישראל עצמו לוקח שאור מן הכותי בלי תערובת ומש"ה צריך ג' אפיות לכתחילה ליתא דהא מדברי התו' מבואר דהכותי עצמו מערבה ואפ"ה צריך ג' אפיות ולא סגי בתערובת אחד וע"ש · אשר ע"כ הנלע"ד והוא הנכון הוא דס"ל להכה"ע דכשם שהתירו תערוב' דמאי אעפ"כ לא התירו בשאור ה"נ הוא בפסח דאף שהתירו עירוב לא התירו בשאור והוא מסכים. הולך למ"ש רבי יונה שהביא הטור א"ח סימן תמ"ז וכהסכמת הפר"ח ומוהר"ס מלובלין ז"ל שהביאו סברה זאת בלי חולק וכ"ז בשאור של ישראל שע"ע הפסח אבל שאור של גוי עירוב מותר והטעם הוא דדוקא בחמץ של ישראל אסור מן הדין משום קנסא כמ"ש בש"ס ועירוב מותר חוץ משאור כיון שהוא מחמץ אבל חמצו של גוי אינו מריכא אלא משום גדר וסייג וכמ"ש בחק יעקב שם בסי' תמ"ח בס"ק ג' דוק · והנה מתוספתא אלוו משמע דהא

דהתירו עד ג' אפיות היינו בדיעבד מדקאמר של בעלי בתים עד ג' שבתות ושל נחתומי' עד ג' ימים ואמאי צריכין להמתין ג' שבתות או ג' ימים לימא שיקח מיד ויאפינו ג' אפיות ואולי דבזה אירושא אתא לאשמועינן דלאחר ג' שבתות או לאחר ג' ימים מותר ליקח ממנו מן הסתם דמסתמא כבר אפה ג' פעמים לא שאעפ"כ מהיכן למדנו שמותר לכתחילה עד שנצריך לומר דכוונת התו' כך היא הא אין בו לא חידוש · ומה שהביא הפר"ח ראיה שמותר לכתחילה מההיא דחמאה יעש נראה דל"ד דהתם האיסו' כבר הוא מעורב בתוך ההתר ומש"ה כיון שמבשלה נקרא שאינו מכוין לבטלה דאדרבה כוונתו הוא להפרישו מן ההתר ולבערו אבל הכא בכ"ד שהאיסור הוא מופרש מן ההתר איך נאמר שכוונתו לבטל את האיסור אחר שהוא בעצמו מערבה בידים והנה ממנו וק"ל ·

עוד אחרת יש לפקפק בהא מ"ש המג"א סי' תמ"ב סק"ט שהביא משם הרמב"ן דבדבר המעמיד אפי' לאחר ד' וה' פעמים לא בטל דחשיב בעיניה ע"ש ויעוין בעטרת זקנים שם ובחק יעקב שם אלא שיגענו ולא מצאנו תשו' זאת בתשו' הרמב"ן ולא בשום מקום ·

ובמעתה כשעה ונלכה לעיקר הדין אם יש התר לשאור זה אם לאו והנה הרב מוהר"ס ז"ל כירד לומר דכיון דהשכר הוא כטל"פ במים שרו ושוב כתב אך וטעם מעמיד יש לפקפק בו · ע"כ הא פשיטא ליה להפר"ח בס"ס ק"ה נ"ל ומ"מ י"ל שפיר דאי הוי מעמיד אין להתירו משום דהוי לפגם דבשלמא מאי דאסיר משום טעמא אי הוי לפגם לא מקרי טעמא ושרי אבל היכא דאסור משום מעמיד הוי טעמא משום כיון דאוקמי קא מוקים חשיב כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה וכו' יע"ש ולפי דברי הרב גם בכ"ד דהוי מעמיד פשיטא דאסור · ועוד נראה לאסור מטעם אחר והוא דאפילו שהשכר הוא כטל"פ במים כמ"ש הרב מ"מ הרי הוא משביח לבסוף דע"י מים האלו נעשית טעם הגוריק והוי כפגם ולבסוף השביח דאסור כמ"ש. מר"ן בסי' ק"ג והפר"ח שכתב שם הטעם משום דאיתיה לאיסור בעיניה בכ"ד הוי כטל"פ לעולם וכמו שנראה מלשון מור"ס דסי' תל"ד שהביא הרב ולא אסיר לא משום מעמיד אבל בכ"ד דעינינו הרואות שמשביח טעמו כי בזולת זה לא יהיה טעם גוריק · וכרי לברר הענין כעמוד על עיקרן של דברים והוא דאיתא בעז' דס"ח אמר עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרו ד"ס מותר וכו' ור' אמר כפגום מעיקרו מחלוקת אחר כ"ע וכו' דתניא שאור של חולין שנפל לתוך עיסה של תרומה ויש בו כדי לחמץ וכו' ור"ש מתיר ואיפשיטא בעיא דכהשביח ולבסו' פגם ד"ס אסור ולא הותר לא כפגו' מעיקרו ·

והנה הרמב"ם בפט"ו מהל' מ"א פסק דפגם ולבסוף השביח כמי אסור ודין זה לא נתבאר בש"ס · וגם בפיו מהל' אלו פסק בהא דשאור כת"ק · ולכאורה קשה דאיך פסק כת"ק הא ת"ק ס"ל דנטל"פ אסור וכיון דקי"ל נטל"פ מותר א"כ צריך למיפס' כר"ש ואם נאמר דפסק משום הא דר"ז דהואיל וראויה לחמע בו כמה עיסות הא למסקנא לא קאי הכי וכיון דת"ק טעמו הוי משום דס"ל דנטל"פ אסור וא"כ כלא הא דר"ז אסור משום דהוי נטל"פ ואסור · וי"ל דס"ל להרמב"ם דאה"נ דטעמ' דת"ק הוי משום נטל"פ דאסור אבל ס"ל להרמב"ם דהקשו ליה רבנן לר"ש עיסה זאת ראויה לחמע בו כמה עיסות ואודי ליה מיהא בהא דאסור ודחקו להרמב"ם לומר זה מדחוינן בפ"ב דערלה שסתם רבי כת"ק וא"ת דהא דרבי וירא אינו וכל טעמא דת"ק הוי משו' נטל"פ אסור איך פסק כת"ק הא סתם רבי גופיה כעז' דנטלפ"מ · · ועוד נראה שהרמב"ם פסק כת"ק מדחזינן בפ"ב דערלה שאמרו וקכ"א בין שנפל איסור בתחילה בין בסוף אינו אסור

עד

עד שיהא בו כדי לחמץ ומ"ש דמ"ש בין בתחילה בין בסוף היינו דנפל ההתר בתחילה ושהה כדי פיצולתו ואח"כ נפל של איסור אפ"ה שרי כיון דזו"ז הוא ועז' אמרו עד שיהא בו כדי לחמץ בין בתחילה בין בסוף אסור · וא"כ חכמים ס"ל כת"ק שאסר ולפיכך שפיר פסק רבינו כת"ק · אמנם נראה דאחר העיון ליתא והוא דמ"ש מדברי הרמב"ם בפי"ו מהלכות מ"א דהיכא דהתחיל ליהנות מאיסו' קודם שיבא ההתר אף אי בלא התר לא בנייא אסו' יע"ש בב"מ ולפי"ז צ"ל דבין בתחיל' בין בסוף דנפלו תכף ומיד זא"ז ולא התחיל ליהנות מאיסור עבטו' בסי' קמ"ב סק"ט · מ"מ מ"ש בתחילה עיקר והשתא דייקי דברי ר"ש בפי' המשנה שם שכתב א"כ דטעמא דת"ק הוי כדרז' · והדבר תמוה דהא למסקנא לא קאי הכי א"נ כמ"ש · והרב לח"מ כתב שמדברי הרמב"ם בפי' המשנה מ"ש שמפ'פי' אחר בסוגייא והוא הא דקאמר עולא מחלוקת וכו' אבל פגום מעיקרו פי' דהוי פגם ולבסוף השביח ר"ה מותר איתיביה רח"ב לעולא יין וכו' והא הכא דפגום מעיקרו הוא פי' ולכל הפחות מיתוקמא כפגום מעיקרו ואח"כ השביח דהיינו שנפלו בעודו רותח שהוא פגום ואח"כ השביח שנצטנן ות"י לא וכו' יעש"כ · ולע"ד קשה עליו דא"כ ר"י דאמר מחלוקת בפגום מעיקרו אבל פגום מתחילה ועד סוף ר"ה מותר כפי פי' איך ר"ע בפק רק ואשכח דתנייא וכו' והא הכא דפגום מעיקרו וכו' והיכי משכחת לה בשאור דפגם ולבסוף השביח דקאמר והא הכא דפגום מעיקרו הוא ואם נאמר דפגום מעיקרו מ"ש נמי מתחיל' ועסו' זה לא אפשר כמשה"ר ועוד דמכאן תיובתיה לר"י דקאמר בפגום מתחילה ועס' ר"ה מותר ובכאן פליגי ואין לומר דס"ל לש"ס כיון דראוי לחמע בה כמה עיסות אחרות חשיב פגם ולבסוף השביח ות"י כדרז' וכו' דהיינו שאינו חשוב פגום כלל וחשיב מושבח מעיקרו :

אלא דקשה עדיין דכפי פי' היכא שנפל חומץ ענ"ב רותחי' חשיב שפיר פגם ולבסוף השביח וא"כ הרמב"ם שפסק פגם ולבסוף השביח דאסור אף בשעת פגמו כיון שראוי להשביח וכמ"ש הפר"ח מדין דוק דברי הרמב"ם וכן מוכח שהבין הלח"מ יע"ש א"כ בפסק הר"מ הפך בתם מתני' דתני כל שאין בהנאתו בנ"ט מותר כגון חומץ ענ"ב ואמרו שם בגמרא אמרינן אמר שמואל הכי הלכתא וכן כי אתא רבין אמר רבב"ח אמר רז' וכו' מ"ש דכולהו ס"ל כהאי סתמא א"ו היכא שנפל חומץ ענ"ב רותחי' חשיב פגום מתחי' ועסו' וכמ"ש הפר"ח סי' ק"ג · ועק"ם דבהדייא כתב הר"מ בפי' המשנה שהביא הרב ז"ל ואמרו שם שנפל לתוך גריסין רות' שהוא פוגם מתחילה וע"סו · וע"ק מ"ש הרב לייטב לישנא דהרמב"ם שכתב והשני הדברי' שו לא נתבארו בש"ס עס"כ לא העלה ארוכה לקושייתו דבהשביח ולבסוף פגם מפו' בש"ס דלכ"ע אסור · שוב ראינו להרב פ"ת שהק' קו' הלזו · ונב הרע"ב נמשך אחר לישנא דהרמב"ם ז"ל והב' הדברים שו אסור מ"ס ע"כ ותמהנו על התוי"ט שלא הרגיש בזה ועוד יש גמגומים בלשון סלח"מ ע"ע :

ותבנא לדינא דאף דגימא דהמים אלו מותרים כיון דהשתא מיהא הכ פגומי' וכמ"ש הש"ך דפגם ולבסוף השביח בשעת פגמו מותר וכ"כ הטז' וכ"כ המנחת כהן ואף שדבר זה במחלוקת הוא שנוי דלדעת הב"י והלח"מ בפט"ו והכנה"ג בסי' פז' הגב"י או"ח וכ"כ בסי' נ"ח בהגב"י או' ט' וכן הוא דעת הפר"ח · מ"מ בנ"ד מודו דמים האלו מותרים מספיא שהביא הש"ך דקדרה שחברה מלח דהשתא מיהא סא פגמא וכו' ואפי' לדחיית הפר"ח בס"ק ח' דשאני התם שאין השבח בא ממילא בנ"ד נמי אין השבח בא ממילא והוי כההיא דקדרה ולכך המים האלו מותרים אליבא דכ"ע ·

מ"מ אחר שהטילו מים על עיסה הוי נטל"פ ואסור דהא ודאי בקדרה נמי אם השביחה אח"כ ודאי דאסורה · ואין לומר כפי דחיית הפר"ח דהתם אין השבח בא ממילא ולכך אפי' השביחה אח"כ מותר שמאחר שניתר שוב אין האיסור חו"כ · הא ליתא שמלבד שאין הסברה נותנת כך שכפי חילוקו יצא לנו דין חדש ועוד בה שמדברי מור"ס בסימן ק"ג ס"כ וכן מדברי מור"ס בס"ס ק"ל וע"ש בש"ך והתם אין השבח בא ממילא ואפ"ה אסור · אמנם אחרי העיון נראה דיש פנים לומר שאפי' המים האלו אסורים כיון שראוים לחמע בהם את העיסה וה"ו דמיא לדרז' שאמר שאני עיסה וכו' ולפיכך לא מיקרי פגם וכמו שנרא' מדברי רש"י עיין בפ"ת וכ"כ מדברי הריטב"א בח"י לשם · וכבר כתבנו לעיל דלדעת הרמב"ם והרע"ב דהא דרז' נשאר למסקנא · עוד יש בה ט"א לאסור כיון שהמים האלו לא נעשו מתחילה אלא להשביח את העיסה אפי' ר"ש דהתיר ולא ס"ל כטעמא דרז' ה"ד התם דעים' ואת לאו לחמע בה קאי אלא לאכילה אבל אם העיסה עשויה לחמע בה עיסות אחרו' ודאי שפשיטא דאסור אף לר"ש וה"ה בנ"ד וכ"ן פשוט · עוד רמז הרב למרדכי שהביא מור"ס בסי' פז' והניחו בנ"ע ·

וניחזי אנן העוד לנו שום צד נוספיק להתיר ע"י זו"ב והוא דאיתא בפ' כ"ה דמ"מ אחר שמואל הלכה כר' יוסי ר"ס זו"ב מותר אף בעז' דחמו' ופסקוהו כל הפוסקי' אלא שתנאי מפורש התנו שלא יהא באיסור לבד כדי לחמץ וכמבואר בדבריהם שלא בס"פ ומשנה שלימה שנינו שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ובזה ובזה כדי לחמץ אסור וראינו להרב ארמת קודש בחי"ד סי' ב' שהקשה נבי הא דאמרינן בחולין דכ"מ דס"ל לאמימר בשיחלא תיובתא שמותרי' דהו"ל זו"ב הזכר והנקבה וכיון שאיפשר לה להטעין בכים אלו מארעא ואיפשר נ"כ ע"י קול כדאיתא בבינה ד"ו במנא שלא גרם טיפה של זכר וס"ז דומה להאי מתני' שהבאנו עס"כ · ולע"ד ק' עליו דמי הגיד לו היכא שנטענת מקול דלא הוי זו"ב הא מנ"ל דזו"ב מיקרי כיון דבלא קול א"א להוליד וע"ק דזה לא חשיב כיון דאיפשר ע"י קול דהקול אינו בא ממילא וכי היכא דיש שני מעמיד לא חשיב דבר המעמי' כיון דאיפשר ע"י דבר אחר · ואולי איפשר לתרץ דיבוריה דכוונתו דלא חשיב טיפה זאת כיון דאפשר בעניבים אחרים כפנא מארעא או ע"י קול ובקט קול לדוגמא בעלמא וכז' דוחק · וע"ק דהא מ"ש בסוגייא דבינה דאיבו נטען מקול אלא כיון דשומע הקול התרנגולת אזי' לשם ומזדקק לה דהכי איתא התם אי איכא נהרא לא עברה הרי דמקול איכה נטענת ויעויין להמג"א בי' תקי"ג · ע"ק על ת"י שתירץ דלא דמי לשאור דהתם טעמא הוי כדרז' דראוי לחמע יעש"כ ודבריו צריכים נגר להולמם דאפי' דטעמא הוי כדרז' עדיין זו"ב הוא שאור של התר ושל איסור הוא דמחמיץ לה יותר מדאי עד שראוי לחמע ומה יושיענו זה מה שראוי לחמע דהוי לשבח כיון דזו"ב הוא ובכל זו"ב שהם נותנים טעם לשבח מותרים הם ולא אמרו שם טעמא דראוי לחמע אלא דלא ליהוי נטל"פ או' דלא חשיב זו"ב כיון דיש בכ"א כדי להחמיץ · ואם יאמר האומר דדוקא כאין בזה וכאין בזה כדי להחמיץ מותר אע"ג דאין לן הכאה מיניה משום שאם לא היתה ההתר לא היה האיסור עושה מידי וכן היכא דיש בזה ויש בזה כדי להחמיץ אם לא היה בזה כדי לחמע מותר אע"ג שאם לא היה ההתר היינו נהנים מן האיסור משום דהשתא מיהא אין האיסו' עושה כלום ואין כאן נהנה מן האיסור אבל השתא דראוי להמע ונמצא דנהנה מהאיסור דעיז' ראוי לחמע ואע"ג דגם ההתר גורם לחמע מ"מ הא לא מיקרי זו"ב כיון דגם אם לא היה ההתר היה נהנה מן האיסו' שהוא מחמיץ נמי זאת וגם עכשו

שהוא

שהוא או' כאן הרי אנו נכנס מהאיסור .שע"ז ראוי לחמע וכוה לא שייך זו"נ וה אין סברה כלל ואפי' אם יתאמר חילוק זה אינו אלא כשנפלו כ"א אבל היכא דנפל דהתר והחמיצה ואח"כ נפל האיסור והנאה זאת שיש לנו שחמנה לא גרס אלא ההתר שהחמיצה לעיסה קודם שנפל האיסור וכשנפל, האיסו' אח"כ אלא שע"י ראוי לחמע ובזה לא היה יכול האיסור לבד שיחמע כי אם ע"י התר · הא ודאי עקא היא לומר כן · ע"ק דלפי דבריו הדין יוצא בכל האיסורים שנפל או' ויש בכ"א כדי להעמיד את הדבר מותר ומיקרי זו"נ והלכה רווחת היא דכל דהיכא דיש באיסור כדי לעשות אותה הפעולה לא מיקרי וכמ"ש המרדכי הביאו הטז" והש"ך והפר"ח בש"ס פז" וכן הסכימו כל האחרונים והביאם כאן הרב עצמו · ע"ק על הרב ז"ל דלא הצלה ארוכה דהא ר"ש דפליג עליה דת"ק וס"ל דמותר לא ס"ל כטעמא דרז" ואמר הש"ס דטעמא דר"ש הוא דכשהשביחו שניהם השביחו וכו' ולא אמר הש"ס טעמא דר"ש דס"ל זו"נ מותר ות"ק ס"ל · דאסור משום דס"ל לש"ס דלא חשיב זו"נ כר"נ כיון שיש שיעור בכ"א כדי להחמיץ וכדכת' התו' וא"כ הדרא קושי' לדוכתא · ולעיקר הקו' נראה דלק"מ דבשלמא בשאור כיון דבשניהם יש בהם שיעור והם בעין כתוך העיס' אמרו דל מהכא שאור של התר עדיין ראוי לחמץ בשאור של איסור שכבר הוא שם אבל הכא כיון דהיכא דאיכא תרנגול לא ספנא מארעא כדאמרו בבינה ד"ו מהיכא תיתי לומר דל מהכא טיפה של תרנגול איפשר דספנא מארעא שהיה בא ממילא כיון דהא מיהא עכשיו לא קלטא מארעא ואין כאן אלא התרנגול לבד וזה פשוט · וראיתי להרב זרע אברהם ז"ל בחי"ר סי' כ"ח רנ"ט ע"ב שהביא דברי מוהרימ"ט בחי"ר סי' נ' וז"ל ראיתי אותו מועט שבעור אין בו לבדו כדי להעמיד אם לא מכח הקיבה וקי"ל אין המחומץ מחמיץ וכתב עליו הז"א וז"ל ואחרי המחילה ליכא שום ריבותא דהתירה דבכמה משניות למדנו דזו"נ מותר דהא תנן שאור של חולין וכו' וכ"ש הכא דבקיבה עצמה יש בה כדי לחמץ בלי העור כלל וא"כ צירוף העור אינו מועיל לצורך העמדה וא"כ מאי רבותיה איכא אפי' היה בו כדי להעמיד וא"נ דתנן התם שאור של חולין וכו' הא אוקמוה בפ' בתרא דע"ז אי כדרז" אי משום דמי גרם לעיסה ואת להחמיץ וכו' אבל לא בהעמדת דקילא וכמ"ש התו' ז"ל דהעמדה לא חשיב טעמא כדתנן בפ' כ"ה וכו' ומתוך הדברים וכו' משמע שאם היה בו כדי לחמץ לבדו אסור וליתא יעש"כ · וגם על הרב קשה כמ"ש דהא לר"ש לא ס"ל כהא דרז" וכו' כמ"ש לעיל · וע"ק מרדכי המרדכי הביאו הב"י ס"ס פז" והאחרונים אחזו נע"ר על מור"ם שלא חילק והש"ך רצה לייסב בתחילה דשאני שאור דחימוצו קשה ולבסוף כתב שמדברי המרדכי לא משמע הכי ויעויין להפר"ח מ"ש על דבריו ויעויין להרמ"ע סי' כז" והרב מוהרימ"ט אזיל דמעמיד הוי דבר חשוב ואינו נתבטל בכ"ט ואף שנסתייע הרב ז"א מדברי התוספות ד"פ ב"ה הוא סברה יחידא דס"ל דאפי' אם העמיד באיסור כל שאינו נ"ט מותר זבכר עמר על דברי התו' אלו הרב מ"ך ויעויין להפר"ח סי' נ"ח באורך ודברי מוהרימ"ט לנע"ד שרירין וקיימין :

עוד ראינו לעמוד ע"ד מר"ן החבי"ב ז"ל בש"ס פז" במה שרצה לייסב דברי רמ"א שלא חילק והוא תריץ יתיב במ"ש התו' דפ' כ"ש דכ"ו ד"ה עד שיהא שכת' פי' באיסו' דאם יש באיסו' וגם בהתר כדי להחמיץ נראה לרשב"א דשרי ע"כ ולכאורה פי' הרב וז"ל ראינו ס"ל דיש בשני' כ"א להחמיץ אלא דיש בהתר לבדו או באיסור לבדו כדי להחמיץ מדמייתי עלה וכו' ויעויין להרב ח"ה שפי' כך · אלא שנלע"ד שאין צורך לומר דטעמא הוי משום דחשיב זו"נ אלא כטעמא דר"ש דכשהשביחו ב' השביחו דלפי דברי הרבנים ק' דלמה לא אמר

הש"ס דטעמא דר"ש הוי דס"ל זו"נ וכדהקשו התו' שם או' דלא חשיב זו"נ כתירוצם ואפ"ה שרי לר"ש מט"א וא"כ אין מכאן ראיה לדברי מור"ס · עוד כתב הרב הנז' וז"ל והשתא ניחא מ"ש המרדכי וכו' והק' עליו הטז" דהא ר"א ורבנן פליגי בהכי וכו' והאמת כדבריו עכ"ל ולא ידענו מה היה כוונתו דאיך ניחא קו' הטז" · עוד כתב הרב הנז' גם מה שכר' אמת כפי' הוא שיש בהתר ובאיסור שניהם גם יחד כדי להחמיץ והביאו ראיה מהא דע"ז דתנייא וכו' הא בשאין בשניהם בכל אחד כדי להחמיץ אלא בשניהם יחד אפי' רבנן מודו דמותר והם ממש דברי המרדכי וכו' עכ"ל ודבריו תמוהי' הפלא ופלא דאם כוונת' הוא זה למה להו לאתויי ראי' והא בש"ם הוא פשוט דבריש' דמתני' אמרי' ואין בזה כדי להחמיץ ואין בזה וכו' ועלה קאמרי רבנן בין שנפל בתחי' בין שנפל בסו' לעולם אינו אוסר הרי היכא דאין בזה ואין בזה כדי להחמיץ דהוי זו"נ מותר · ויק"ט דהדין פשוט בכל הש"ם דזו"נ היכא שאין בזה ואין בזה דמותר ולמה הוצרכו לאתויי מדיקדו' סברייתא · ויותר תהמה יש לתמוה עליו איך כתבו התו' והשתא הוי ר"ש כרבנן דהכא ולפי פי' לא שייך לזה כלל · וע"ק דמאי ק"ל להתוספו' מהא דתמורה דמ"ש דאם יש בו כדי לחמץ הכ' אסורה אעפ"י שנתחמץ עי' שאור של איסור ועי' עיסה דהתר ומוקמינן לה כרבנן ע"כ ומאי ק"ל הא ודאי דכן הוא שאם בזה ובזה כדי להחמיץ אסור אפי' לרבנן כפי שיטתו סוף דבר שלע"ד הטפל דברי הרב שגבו ממנו והריכים אנו למודעי : וראינו להרב אדמת קדש באותה התשו' שעמד ע"ד הרב כנה"ג ופי' פי' התו' כמו שפי' · ומה שעמד ע"ד הרב בדרך ראשון והרבה להשיב לע"ד לא מצאנו ידינו ורגלינו דלפי שיטתו שהבין בדברי הרב במ"ש דיש בהתר לבדו ובאיסו' לבדו כדי להחמיץ דפי' דלא שרו רבנן דר"א אלא דוקא כשיש בא' מהם כדי לחמץ ולא בשני ועפיז" הק' עליו דמאי מייתי רשב"א מהא דעז" · ובאמת שאם זו כוונת הכנה"ג ק' עד מאד שיטעה רב גדול כמוהו שא"כ באיזה מציאו' אסרו חכמים דהא היכא דאין בזה ובזה כדי להחמיץ מותר כר"ש דהא לשיט' אפילו שיש באיסור כדי לחמץ ואין בהתר כדי לחמץ מותר כ"ש זה · ועוד שהתו' כת' פי' באיסור דאי יש באיסור וגם בהתר כדי להחמיץ וכו' משמע דבשניה' כ"א בפ"ע יש שיעור כדי לחמץ וגם בתחיל' הדבור כתבו פי' באיסור דהיינו היכא שיש באסור כדי לחמץ אסור · ועוד דהתו' כת' בסוף דבריהם וז"ל ואו' ר"י כגון שאין בעיסה כדי לחמץ ובשאור יש בו כדי להחמיץ ע"כ הרי להדייא דהיכא שיש באיסור כדי לחמץ ואין בהתר אסור · סוף דבר אמינא ולא מסתפינא שט"ס נפל בדברי הכנה"ג וסמי מכאן או וצ"ל ויש בהתר ובאיסו' וכוונתו דמ"ש מדבריה' דהיכא דיש בשניהם בכ"א בפ"ע שיעור כדי לחמץ מותר דהוי זו"נ ומותר אלא שיש לדקדק קצת ע"ד הכנה"ג דעדיין לא נתיישבו דברי מור"ם דקי"ל דהא דמות' הוא כיש בו בהתר כדי לחמץ וק"ל · ולעיקר השאלה שנשאל הרב אדמת קדש נלע"ד דאין כאן מקום ספק דהא הרב פר"ח בש' מים חיים סי' כ' הביא ראיה מפ' השולח דמ"ג ע"ו כי היכי דאמרינן בטריפה שאינה יולדת ה"נ אמרי' בזכר שאינו מוליד וא"כ ליכא נד ספק בנדון הרב דמת"כ הבצים האלו מותרים דאם הזכר הוא טריפה הא טריפה אינו מוליד וקי"ל דטריפה אי' ואם הזכר הוא כשר כ"ש שמותרים הבצים האלו · ונלע"ד להביא סמוכות לדברי הפר"ח מת"ש בתמורה דל"א בפ' ולד טריפה לת"ד טריפה יולדת משכחת לה כגון שנטרפה ולבסוף עברה וכהא פליגי לת"ר דטאי' כהא פליגי וכו' · וא"א דאפי' לת"ר דטאי' מודה דבזכר מוליד כימא דהא דולד טריפה איירי שאכין היא טרפה וכהא פליגי דר"א סבר זו"נ מותר ול"ס סברי אסור או' דמאן דס"ל דטאי' ה"ה בזכר נאי ראינו

דאינו מוליד ואפשר לרחות דולד טריפה אפשר דמש' שבא מנקבה טריפה :

עוד יש להביא ראיה לדברי הפ"ח מהא דאיתא בעז' ר"פ אמר"א מניין למחוס' אבר שאסור לב"נ דכתי' מכל החי וכו' הא ניחא למ"ד טאו' אלא למ"ד טו' מאי איכא למימר וא"א דאפי' למ"ד טאו' מודה דזכר טריפה מוליד איך אמר הש"ס הניח' למ"ד טא"י והא אף למ"ד טא"י מודה דזכר טריפה מוליד וא"כ מכל החי לזכר ואיך ניחא ואחר החיפוש מצינו להרב שער המלך בה' שחיטה פוא הלא' שהביא ראיה זאת ולבסוף סרא כיה כרבא וז"ל הרב ומיהו י"ל דהש"ם הקשה דלמ"ד טא"י וקרא דלהחיות זרע אתא למעוטי טריפה ניחא דע"כ קרא דמכל החי אתא כמי למעוטי מ"א כמי דאי למעו' טריפה גריד א"כ ליסתוק קרא מלהחיות זרע ומקרא דמכל החי ממעטינן טריפה או' וכו' יעשב ולעד"ן דראיה זו נכונה היא והוא דק' על הש"ס דמנ"ל דקרא אתא למעוטי תרתי' זכר טריפה ונ"א אימא דמלהחיות זרע נפקא למעוטי נקבה טרפה ומקרא דמכל החי ממעטינן מ"א דאי למעוטי טריפת זכר ליסתוק קרא דמלהחיות זרע או' דאיצטריך קרא דמכל החי למ"א · וא"ל דאה"נ דזכר טריפה לא ממעיט מהכי א"כ מאי ק"ל להתו' שם בד"ה והשתא יז"ל וא"ת למ"ד טא"י ונפקא ליה טריפה מלהחיות זרע וא"כ אהך ל"ל וכו' ומאי ק"ל ניחא דאתא לאפוקי זכר טריפה או' למ"ד טא"י ה"ה דזכר טריפה אינו מוליד וק"ל · עוד יש לדקדק על הרב אדמת קדש שהתיר מטעם ז"ב הא לדברי הרב דטיפה זאת חשובי' אחשבה וחשיב כעין כדעת השואל וכיון שכן אינו ניתר מטעב ז"ב כיון שהיא בעין ואף בשאר הטיפות אסורים הם דקמא קמא בטיל והו"ל איסור והתר מעורבין יחד כדעת השואל ואינו ניתר מטעם ז"ב וק"ל · עוד ראינו להרמ"ע ז"ל בתשו' סימן כ"ה הביאו הרפ"ח ס"ס ק"ה שנשא הר' על המלה שמעמידין אותה בדם נבילה ונשא ונתן הרב להתיר מטעם ז"ב כיון שאין הדם מעמיד אלא עי' האור והו"ל ז"ב ובסוף דבריו כתב ז"ל ובכ"ד להתיר כולי האי צריך שיתברר במסל"ת שלא יהא בח בדם להעמיד כלל שלא עי' האור אבל אם היה הדם לבדו מעמיד אפילו פורתא ובמים מועטים ולאחר שעה ועי' האש מעמיד טובא ובמים מרובים ולשעה קלה ל"מ ז"ב יעשב והנה מ"ש דאם עי' הדם מעמיד בשעה מרובה ועי' האש מעמיד בשעה קלה הא ודאי ניחא דלא הוי ז"ב וכהיא דאמרינן בעז' דס"ח עיסה זאת ראויה לחמע בשעה אחת מי גרם וכו' איסור · וא"א דחשיב ז"ב בה"ג אמאי אסור הא שניהם גרמו שהחמיצה בשעה אחת א"ו דלא חשיב בה"ג ז"ב כמ"ש הרב · אבל מ"ש דבעינן שלא יהא הדם מעמיד אפי' פורתא אנו תמהים מת"ש המרדכי ספ"ק כ"ה הביאו הטז' והש"ך ס"ס פז' וז"ל אבל אם אין באיסור כדי להחמיץ אם לא שיסייענו ההתר לכ"ע מותר ע"כ והרי התם דבודאי אם היה חלב מעט היה מעמיד האיסור ואפ"ה חשיב ז"ב מותר ועוד דמשנה שלימה שנינו בפ"ב דערל' שאור של חולין ושל תרומה ואין בזה כדי לחמץ וכו' ותכ"א אינו אסור ופסק הרמב"ם כר' · הרי בהדייא דאפי' כשהיה העיסה מועטת היה מחמיץ השאור של איסור ואפ"ה כיון שעכשו היא מרובה ואין באיסור כדי לחמץ אם לא שיסייענו ההתר מיקרי ז"ב · ועוד איתא התם תבלים של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך הקדרה לא באלו כדי לתבל ולא באלו וכו' אסור לזרים וכו' והא התם דאם היה פורתא היה מתבל האיסור או' כיון דהשתא קיימא שהיא מרובה אינו מתבל אם לא שיסייענו ההתר מיקרי ז"ב הפך דברי הרב וגם הפר"ח סמך שתי ידיו עלין בדינים הללו ועש ונ"ע :

איך שיהיה בנ"ר נר' להתי' נ"כ מטעם ז"ב כיון דהשכר לחו' אינו אלא עי' שמשימים אותו בתנור ונבלע בכלי ומתחזק הטעם מחום התנור א"כ הו"ל ז"ב דהאור וטעם השכר ודמי לנדון הרמ"ע · אבל כד מעיינן שפי' נר' דל"ד דבשלמא התם שניהם גורמים להעמי' שכמו שהדם מעמי' גם האש שכן דרך האש שמעמיד את הדבר עי' הרתיחות אבל בנ"ר האור אינו גורם החימוץ אלא מתקן את השכר שיהא נבלע בכלי ואין לו שייכות בחימוץ · ואדרבא זה דומה למ"ש הרמב"ם בפט"ו מה' מ"א כנר שהבעו בקליפי ערלה ישרף והק' הלח"מ אמאי ל"ח ז"ב האור והצבע דהצבע לחו' אינו צובע אלא עי' האור ותי' דשניהם אינם עושים פעולה אחת שזה עושה פעו' החמימות וזה עושה פעו' הצביעה וזה ל"מ ז"ב ויעויין מ"ש ע"ד הרב חזן בס"ק דק"פ וה"ה כאן ואף שיש לחלק קצת ביניהם דהתם אין פעו' החמימות שייך לצביעה כלל שאין הבגד נצבע עי' החמימות ואין הצבע בא עי' האור ואין האור אלא להכשיר את הצבע שיהיה נפשר הצבע אבל בנ"ר ע"י החום שנתחמם טעם השכר הוא מחמיץ יותר שהחום הוא מהדברים הגורמים חימוץ וכהא דאמרינן תפח תלטוש בצונ' ן וכן שלא ילוש עיסה בפסח סמוך לתנור כמ"ש הב"י בא"ח סי' עת"ם מ"מ אין זה מספיק להתי' ·

עוד היה אפשר להתי' מדברי התו' דנדרים דז"ן ד"ם העלה כידו וז"ל וה"ק הר"א ממין אמאי לא הוי ז"ב מותר וכו' ותי' דסבר ז"ב מותר וק' להר"ם דהכא חד גורם הוא וכו' ותי' הר"ם דלא שייך ז"ב דגורם דאיסור דהיינו עיקר מתבטל הוא בגידולו ואינו בעין שאינו עיקר ל"מ ז"ב וכן השאור של תרומה מיירי שהוא בעין עכ"ל ונ"ל שתיבת הותר שכת' בקו' הר"א ממין הוא ט"מ והנלע"ד דכונתם שהק' דמאי דקא מבעיא ליה אי גידולין מבטלי את העיקר מ"ש דפשיטא דגידולין מותרי' וכמ"ש בתחילת דבריהם · ואמאי הא הוי ז"ב ואסו' ותי' דסבר ז"ב מותר · ואעפ"י שי"ל על דברי' דמאי קו' היא הא בכל דוכתא קי"ל ז"ב מותר וכדאיתא בפ' כ"ה מ"מ כונתם היא כמ"ש והדר הק' דל"ח ז"ב אלא חד גורם הוא וא"כ הגידולין אסורים ומאי קמבעיא ליה אי גידולין מבטלי' את העיקר הא פשיטא דכין העיקר וכין הגידולין אסירי דחד גורם הוא ועז' תי' הר"ם דלא שייך ז"ב דגורם האיסור דהיינו העיקר מתבטל הוא בגידולין ואינו בעין וכו' וכיון שאינו בעין שנתבטל בגידולו לא חשיב גורם דאיסו' ולפי' מותרים הגידולין כמ"ש בתחילת דבריהם ולא אמרו ז"ב אלא כשהאיסור הוא בעין ולא נתבטל אלא שגרם וכן השאור של תרומה מיירי שהוא בעין דהיינו שלא נתערב השאור דאיסור בהתר אלא שבעודה בעין החמיצה לעיסה וכזה הוא דשייך ז"ב והיכא דהוי חד גורם דאיסור אסור וזהו שכתבו בתחילה דבריהם דלא שייך ז"ב וכו' כלומר דלא שייך סוג ז"ב כאן לומר דהיכא דהוי חד גורם דאסור כיון שאינו בעין ועיין להרב מוהר"א קארו ז"ל בס' חו"ן ס"ק דק"פ ע"ב שפלפל בסוגייא זאת וז"ל ויש לעמוד על סוגיא דס"פ הנודר דשקיל וטרי אי גידולי התר מעלי' את האיסור ואמאי לא פשיט מז"ב דמותר וככר זהתם' וכו' ויעויין עוד מה שהניה בדברי התוספו' וכונתם דכיון דהעיקר של איסור לא נתערב בשל התר באופן שלא היה נכר בעין אלא נתגדלו והוסיפו אין זה בכלל ז"ב דמותר עכ"ל הרב ז"ל · ובאמת אתמהא היא דלפי' פי' מסקנת התו' היא דאסירי הגידולי' וא"כ הדרא קו' לדוכתא ואיך אמרי התוס' ולכך מפ' הר"ם וכו' כדי לתרץ הקו' וגם בתחילת דברי הרב יש גמגום שכתב ויש לעמוד בסוגיא דס"פ הנודר מז"ב דמותר ע"כ ואם יהיה ט"ס ונ"ל דאסו' מאי ק"ל הא הלכה רווחת היא דז"ב מותר ועל פרושוני'

אנו מנטערים כמש"ל ואם כגיה דבריו שכתב אין זה בכלל דזוג דמותר וכ"ל ומותר ועפי"ז יהיה מסקנת התו' דמותרים הגידו לא אתי מ"ם א"כ תכף ומיד והנה כי כן הק' הראב"ד וכו' ניחא לא הוי זוג אבל כורעו כלה ליהוי זוג ומותר ע"כ מדברי' או מ"ם דס"ל דהיכא שלא נתערב האיסור וכן מבואר לקמן א"כ לכותבו וכן בכלל ג' וכ"ע א"ו כונת התוספו' כמ"ש ולפי"ז יהיה הראב"ד חולק עם הר"ם ז"ל ולפי דברינו זה נ"ל בההיא דתמור' דחשיב הולד זוג דחשיב שפיר בעין דהגורמי' הם הזכר והנקב' וכמו שעלתה לפני הרב שם בכלל ג' בתחיל' המחשבה יעשב . וא"כ בכ"ד שמתערב השאור בעיסה עד שאינו ניכר ל"ת זוג דאיסור כמ"ש הר"ם ז"ל · אלא דמ"מ אין זה כדאי להתיר חרא דאין בידינו להכריח כוונת התוס' ועוד אפי' את"ל דכונת התו' היא כפירושינו מ"מ כל הפוסקי' שלא הוזכרו בההיא דשאור דאיירי שהוא בעין מ"ם דאפי' דנתערב יפה יפה בעיסה אפ"ה מיקרי זוג והך אב"ד חלוק עליו נ"ב · ואין להק' לפי הר"ם כפי פירושינו מההיא דתמורה דז"ב אין המרובע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ וכו' ועיין פרש"י שם והרי התם איירי שנתערב ואינו בעין אפ"ה מיקרי זוג דהר"ם יפרש כפי' התו' שם · ואין סתירה לדברינו מההיא דכתבו התו' בע"ז דמ"ט ד"ה שנודבלה שכתב דמיירי שאינו בעין ע"כ דהתם כונתם לומר דאינו בעין והוא באופן דאינו יכול להוציאו אבל ודאי ניכר הוא דזבל וקרקע מעורבים הם אלא דאינו יכול להוציאו · ואיכרא דיש להק' על הר"ם כפי פי' ממ"ש בעו"ז דמ"ט הסיק בהם את התנור חדש יותץ ישן יוצן והא התם בישן היכא שאנו נהנים מן האיסור כבר כלה האיסור ואינו בעין וא"ל דאיירי באבוקה כנגדו שהיא בעין דהא אמרו שם באבוקה כנגדו לכ"ע אסור משום דיש שבח עצים בפת וכמבואר שם במסקנא · ואין לומר דאיירי בגחלי' דהא לכ"ע בשלה ע"ג גחלים מותר ועיין בכ"מ המ"א פא וכן ק' מחדש שהסיק בהם את התנור דיותץ והא כשמסיק בהם הסק שני כבר כלה ההסק ראשון ואינו בעין ואפ"ה מיקרי זוג · ואפשר לומר כיון דבשעה שהתחיל להסק בהסק ראשון הוא נהנה מעצי האיסור בעין שחום התנור שנתחמם מעצי האיסור כל שלא נעשו העצים גחלים הוי האיסור בעין אבל התם בגידולין כשרבו כבר נתבטל האיסור ואי ק"ל מהא דאמרי' בפ' כ"כ דע"ה בעא מניה וכו' גרף את התנור ואפה בו את הפת וכו' ומסיק שם דמותר ואם כפי דברינו אמאי מותר כיון שנתחזק התנור בעודם העצים בעין והו"ל כמו שבח עצים בפת ויהא אסור · ואולי י"ל דסוגיין דהתם אולא כמ"ד זוג מותר ולא אסיר אלא היכא דהפת היא בתנור והעצים בעין דיש ש"ע בפת עצמו וכיון שבשעה שנאפה לא היה בעין מותר אבל למאן דאמר זוגא אף דבעינן שיהא האיסור בעין מ"מ כיון שנתחמם התנור בעוד האיסור בעין והוא הוא הגורם אסיר דהא נמי בעין מיקרי כיון דמדין גורם הוא וכז"נ ע"ע :

ודרך אגב ראינו מה שפלפל הטו"ז בסוגייא דפ' כ"ש יעויין בסי' קמ"ב ס"ד ובאמצע' הלשון כתב וז"ל ויק"ל והרי כתב הרא"ש בפ"ק דחולין הביאו הב"י בסימן זה ול"ד לתנור חדש שאסור התנור וכו' וכודאי שזו היא כונת הטור שכתב וכן יראה מדברי ובפרי' כתב ותמהני על הפרי' שב"כ שלא בדיקדוק יעשב · ולע"ד אין מכאן קו' כלל דכונת הרא"ש ראף שאסרו בהא דשחיטה מ"מ לא אסרו בדיעבד ההנאה ולזה הביא דל"ד דתנור דמאן דאסר אפילו בדיעבד אסר דשאני הכא וכו' · ואדרבה ק"ט על הטו"ז שהבין דמאי דהק' הרא"ש מהאי מתני' משמע דהכי ס"ל דהא לקמה מזה הביא הרא"ש סייעתא מההיא דאין זורעים תחתיה אע"ב דאין הלכה כת"ק אלא כר"ז דמתיר זוג א"ו שלא הביא הרא"ש

סייעתא אלא דאפי' מאן דאסר לא אסר לכתחילה :

ובאמת עיקר דברי הרא"ש ז"ל הם תמוהים דהא מ"ש בסוגיא דע"ז דאפילו בדיעבד אסור דהק' התם הש"ס ומי אית ליה לר"ז זוג אסור והא תניא וכו' · וא"א דבדיעבד מותר ולכתחילה אסור מאי קפריך ועוד דבהדיא אמרו שם שדה תבור ופרה תשחט · ואחר החיפוש בדברי האחרוני' ז"ל להרב מלכי בקדש בחו' לחולין שהק' כן ותי' דע"ב לא קאמר הרא"ש דמותר בדיעבד אלא דוקא בכל דהוי הנאה פורתא אבל בכרשיני ובבניה דהוי הנאה מרוב' א"כ דאסור אפי' בדיעבד ועפי"ז הק' לת"ק דקא אסר בימות החמה ות"ל משום בניה דאסור אפי' בדיעב' ותי' דת"ק איסורא קמ"ל אם לא יש טעמא דבניה כגון עז' סדינים או עז' ד"א אסור משום טעמא דנל ולבסוף לא נחה דעתו והק' דמנ"ל לש"ס לומר כך אימא דמאי דאסר ר"ז הוא לכתחילה והניחה בתימא · ואהמ"ר כל מה שפלפל הוא ללא צורך דבימות החמה ליכא טעמא דבניה ועלייהו לא יכול ופשוט הוא · ולעיקר הקו' נר' לתרץ ומטוניה דמר דע"כ לא קאמר הרא"ש אלא בכל וגם בבניה כיון דליכא אלא הנאה פורתא ולפיכך בדיעבד מותר כיון דעל דברי ת"ק איירי ות"ק לא אסר בדיע' אלא לכתחי' ול"ד לפרה שהאכילה כרשיני תרומה ולשדה שנודבל בזבל ע"ז דהתם הוי זבל מרובה הוא הנאה מרובה היא ודאי אסור אפי' בדיעבד אבל בבניה שהיא הנאה פורתא כאשר יראה לעין התיר ר"ז בדיעבד ולפיכך מק' הש"ס שפיר דע"כ ר"ז ס"ל כעלמא היכא דהוי הנאה מרובה בזוג אסור אפילו בדיעבד ובכאן דהוי הנאה פורתא התיר בדיעבד ואסר לכתחילה דאי ס"ל כעלמא היכא דהוי הנאה מרובה בזוג דמותר בכאן דהוי הנאה פורתא הו"ל להתיר אפי' לכתחילה דהא לת"ק דס"ל כעלמא זוג מותר ואף לכתחילה אסור הכא כיון שאין הנאה מרובה נחית חד דרגא ומתיר אפי' לכתחילה ולפיכך מק' דהא ר"ז בעלמא ס"ל זוג מותר ובכאן הו"ל אף לכתחילה כיון דהוי הנאה פורתא וכפי דברי הרא"ש מיושב ליסנא דגמ' דפרי' ומי אית ליה לר"ז וכו' והראשונים הק' דמאי קו' היא נימא דהא דאסר ר"ז היינו לכתחילה וכקו' הרב מלכי בקדש · והוצרכנו לתרץ דלא חשיב כה"ג לכתחילה ע"ע בחגרותם ובטירתם בהרמב"ן והרשב"א והר"ן בח"י ולפי דברי הרא"ש ניחא וק"ל · עוד כתב הטו"ז באותו סעי' ולפי"ז נ"ל כמאי דבעי לאוקמי בפ' כ"ה שדה שנודבלה מותר וכו' דבלא"ה דחי שפיר ע"ש · ונלע"ד דלית' דא"כ אמאי איצטריך לעי' וממאי דטעמא דר"א כראביי דילמא וכו' דמ"ש דאי הוה אמרי' דטעמא כראביי הוה ניחא ואיך ניחא הא ל"ד כעובלא לדנא כחילוק הטו"ז וצ"ע · עוד כתב הטו"ז בס"ק ז' יעש וכר' שקושייתו היא כיון שפי' הרמב"ם פי' אחר בסוגיא ודאי שקדרה יש לה דין תנור והוא סותר עצמו שכתב בס"ט שפי' הרמב"ם כפי' רש"י וכפי' זה שפי' פסק הש"ע בלי' כתרא וק"ל :

עוד נראה להתיר מטעם זוג דהא אם היו לשין את העיסה זאת בשכר ודאי שלא היה מחמי' דהו"ל מי פירות ואינו מחמי' או' כיון שיש שם רוב מים והו"ל מ"פ עם מים שממהרי' לחמי' וא"כ חשיב שפיר זוג דמים ושכר ויעויין להב"ר א"ח סי' רל"ב מ"מ חשיב זוג דמים ושכר שנתנו קודם ומותר · ואל תשיבני מההיא דהג"א דפ' א"מ והביאו ס"ם מוהר"ם ז"ל דהתיר רבינו אפרים אפי' בפת שנתחמץ בשמרי' לחים משום מה שנתחמץ העיסה לא מחמת היין דהו"ל מ"פ אלא מחמת השמרים ואפ"ה חלקו עליו ר"ש ור"א ולא התירו מטעם זה דהוי מ"פ דהתם שאני דס"ל דהשמרים אף שהיין אינו מחמיץ מ"מ ביעודם עם הענבים מחמיץ אפילו הלחות ומוכרח לומר כן דאל"כ אמאי אסור והא הדין פשוט בכל הפוסקים דמ"פ א"מ זו רשי' פו' כמ"ש ואף גם זאת יש לדחות

דאפשר

דאפשר דהשכר אינו מחמיץ אבל טעם השכר שנתחוח בתנור מחמין :

עוד היה נ"ל להתיר מטעם ז"ג והוא דשאלנו לאומנים היהודים דמה שלוקחים כוית שאור מן הגוים אין באותו כזית כדי להחמיץ עיסה גדולה אלא לוקחים אותו הכוית ומטילין אותו לתוך עיסה קטנה ונחמצת ואח"כ נוטלין אותם עיסה ומטילין אותה לתוך עיסה גדולה ומחמצת . ומשנה שלימה שני' אין המדומע וכו' ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון ויעויין בפרש"י דתמורה די"ב ואע"ג דהתו' שם פי' פי' אחר מוכרח לומר דלא פליגי לעיקר הדין של רש"י ז"ל על פי' התו' דמאי דוחקיה דש"ס לפ' כפי' התו' דא"כ לא הוי דומיא דרישא דמדומע וע"ק אמאי לא הק' הש"ס מתני' דלא כר"א דפ"ק דתרומות דתני ר"א אמר מדמעת כתרומה ודאי והכ"א אין המדומע מדמע ואין המחו' מחמץ אלא לפי חשבו' הרי דמ"ש דר"א לא ס"ל הכי ואמאי איצטריך לאתויי ממתני' דערלה אחר שכבר הביא מתניתין דתרומות ברישא · וגם אמאי לא הק' התו' לרש' מהאי מתני' · ואולי שוו היא כונתם ועוד י"ל לפי פי' התו' היכי מפרשי להאי מתני' ופי' הוי דחוק בהאי מתני' כיון דערלה דר"א קימי · א"ו כונת התו' היא שהקשה לרש' דכיון דפי' מתני' הוי כפרש' ואין אנו יכולין לפרש פי' אחר א"כ לימא מתני' דלא כר"א דרישא אבל השתא דפי' פי' אחר כסוגיא ולפיכך לא אמר הש"ס מתניתין דלא כר"א דרישא דאימא דהוי פי' כפי' התו' אף שהוא דוחק ולפיכך הביא הש"ס דלא כר"א דערלה ואה"נ דהאמת הוא כפרש' · אלא שאין זה משמעות דברי התו' · ואפי' אי נימא דהתוס' חולקים לרש' בעיקר הדין מ"מ לענין דינא נקטינן כפרש' וכפי' הרמב"ם בפי' המ' וכ"כ התוס' עצמם בפסחים דכ"ז ר"ה ער שיהא בו שעשב ויעויין להרמ"ע סי' כ"ו · ועוד נראה דהתוס' אינם חולקים לרש' בעיקר הדין והוא דהש"ס הכריח כפי' התו' דאי כפרש' הא נפיק מרישא דמתני' דאין המדומע וכו' א"ו דפי' דהאי מתני' הוי כפי' התו' · וכ"כ שהיא דעת הרמב"ם שהשמיט דין זה דאין המחומץ וכו' ולא הוצרך לכותבו דמהדין שכתב בה' תרומות דאין המדומע מדמע וכו' יוצא דין זה ועדיין צ"ע :

אלא דעדיין נשאר לנו לפקפק בטעם זה והוא דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחי' וא"כ האומני' שלוקחים כזית שאור מן הגוים ואותו שאור כבר אסור משום מעמיד ומטילין לתוך העיסה הרי דמבטלים אותו לכתחילה ואוסר כמ"ש הפוסקים . עוד יש להתיר מטעם ז"ג גמור והוא שבתוך כלי קטן זה מטילין לתוכו מין קטנית הנקרא בלשון גארבאנסו"ס וכותשים אותם ומטילים לתוך כלי זה ומטילים שם מים עם הקטניות אלו ומשהים אותם בכלי זה כמעט יום שלם וכלי זה משהים בתוך הרמץ עד שמתמתקים המים אלו ומאותם מים עושים השאור והלכנו אל האומנים הגוים ושאלנו את פיהם ואמרו לנו במסל"ת שאם אינם הטי' הקטניות אלו לא יבא לידי חימוץ וא"כ הו"ל ז"ג גמור ומותר · עוד נראה להתיר בכ"ד שהשכר הוא מחמיץ בעיסה והו"ל מין בשאינו מינו ותשמע ליכא דין מחמץ אלא אזלינן בתר ב"ט בכל האיסורים שבתורה וכמ"ש הרמב"ם בפי' דת"א הי"ד ויעויין בלח"מ וכן הוא דעת התוס' בפ"ב דערלה מ"ז וכמו שהאריך הפר"ח בי' כ"ח סקז' והוא חלק עליהם וסתר ראיותיה' והעלה דאיסור מחמ' איתיה בין במו"ס ובין בשא"מ יעש באורך · אלא שהרב ז"א בחו"ד סי' כ"ה דנ"ט הביא דברי הפר"ח ודחה דבריו תשלכה והסכים לס' הלח"מ והתוי"ט והמ"ך דבמ"ות ליכא דין מחמץ והרי הוא ככל איסורים שבתו' דאזלינן בתר נ"ט יעש · וכיון דהלח"מ והתוי"ט סברי הכי והז"א דחה דברי הפר"ח ודחאם ודאי דכוותייהו נקטינן · ומינה נמי לנ"ד דהוי

מוש"מ כיון דליכא טעמא דככר נשרף ונתבטל ולא יהיב טעמא ואין כאן לא מעמיד לבד נר' דמותר · וכל זה בהנחה סוברת דכאן לא יהיב טעמא שככר נשרף ונתבטל ואין כאן אלא מעמיד לבדו עפ"י עדותו של הרב מוהר"ם ז"ל · ועוד נר' להתיר לפי סברת הרב שככר · נשרף ליכא משום מעמיד דאינו נ"ט בעיסה ואף שכחו הוא מעמיד אינו אלא הנאה בעלמא והשכר אינו אסור בהנאה ועיין פר"ח י"ד סי' ס"ק"ח ונראה דלא סייעוה קמיה שנתברר לנו עי' חקירה ודרישה שהלכנו אל האומנים הגוים העושים שאור זה ושאלנו פיהם והגידו לנו במסל"ת הלכך שהכלי הזה כשעושים אותו הם מטילין שכר בתוכו גם הם ממלאים אותו משכר ונותני' אותו לתוך התנור גרוף וקטום ופעמים שממלאים אותו פעם ב' כדי לחזקו והכלי הזה עושה מלאכתו כמשלוש חדשים ושוב כחלש כחו והכלי הזה עושה מלאכתו בעודו חם וירח את ריח השכר וגם האומנים אמרו במסל"ת שריח זה שמריח הכלי היא משכר וכודאי דיהיב טעמא וכיון שאין אנו יודעים כמה פלט בכולו משערינן כמ"ש מר"ן בש"ע סי' נ"ח ושם דאינו שיעור חנוים והקטניות הנתונים שם שהוא כמו עשרה דאר' והעיסה שלוקח הגוי לחלקה הוא שיעור אוקה אחת וכיון דמשערינן בכולו וכאילו הכל הוא דאיסור וליכא ששים ואין כאן מקום להתיר לא מטעם ז"ג ולא משום ההתירות שכתב לעיל כיון דלא נתבטל והרי הוא בעין · עוד היה אפשר להתיר בכ"ד והוא כמ"ש הש"ע סימן נ"ח דבאיסור של דבריהם אם נפל מעצמו מותר לערבו ולהרבות עליו ולבטלו אפילו באיסור שעיקרו מד"ת · ואף דרמ"א ודעימיה חולקים מ"מ מר"ן ושלמים וכן רבים סברי דמותר וה"ה כאן דכתם ייכם אינו אלא מדר' וכיון שהוא מעורב ביד גוי הא מותר להרבות עליו ולבטלו ואי משום מעמיד הא הא"ל ז"ג או עפ"י סברת הז"א דס"ל כס' הרשב"א שהוי איסור אפי' אי יש בו ששים ומדבתם סתומיה מ"ש דס"ל כס' מור"ם ז"ל וצ"ע :

ויעויין להרב שמש צדקה חו"ד סי' כ"ח שכתבו השואים שמור"ם והפר"ח והטו"ז חולקים לס' הרשב"א ואישתמי' מינייהו כל המקומות שהזכרנו דס"ל להפר"ח כס' הרשב"א · ודאינו שם באותה תשו' להאהבה רבה שנסתפק אי בנטל"פ בשל גוים אי אסיר לדעת הרשב"א דא"ה באש"נ אנ"ט כיון דטעמא הוי שלא יפרוצו ה"ה בנטל"פ ומהסיא דכתב מור"ם בסי' דק"ל עמ"ש הש"ע כל המשקים וכו' דהתם לא קאי אלא לטעמא דטעמא לא בטיל ודיכוותא איירי להיא תשו' הרשב"א שהביא הב"י בס"ס קל"ד קודם תשו' הרופאים דכת' סתב כל המשקי' שדרכם לערב בהם יין אסורים משום אפי' איכא ששים וה"ט דלטעמא עבי' ולא בטלי וכמ"ש משם תשו' הד"מ אות ב' סי' קי"ד ומש"ה צריך שיהא נטל"ט אבל לדעת הסוברים דא"ה באש"נ אחר נ"ט אה"נ דאסור את"ר יע"ש · ואהמ"ר מ"ש בהסיא תשו' הקו' לתשובת הרופאים דטעמא הוי משום דלטעמא עבידי · נראה דאינו דהא כיון דס"ל להרשב"א דא"ה באש"נ אנ"ט לזה הוצרך משום דלטעמא עבי' ת"ל דא"ה באש"נ אנ"ט או' דטעמא הוי משום שלא הלכו באש"נ אחר נ"ט והיא דיין הד"מ בסימן קי"ד בי' בשם תשובת הרשב"א קאי לת"ש הרשב"א בתשובת המאוחרת מתשו' הרופאים שכתב בההיא דפלפלין וז"ל ואעפ"י שטעם התבלין ניכר בתבשיל והתבלי' נאסרים מחמת בליעת יין וטעמא לא בטיל וכו' ע"כ · ובכר דאישתמיט מיניה סוגיא דעז' דל"ט קורט של חלתית מ"ט משום דמפסקי לה בבכינא חריפא אע"ג דאמר מר נטל"פ אגב חורפיה מהליה ליה שמנוניתא ע"כ הרי בהדייא דנטל"פ אף שהסכין דבר הרגיל ושם אמרו דבש · לאחי ניחוש לה וכו' אי משום נ"כ נטל"פ הוא ומותר ובדל"ן אמרו בעלמא לדידי דאמרי' וליפתן

של כליס אוסרתן היינו דרי' התירו דקס"ב כטל"פ וכ"ע :

והנה בתשו' חכס צבי ז"ל כתב ע"ר הפר"ח דסי' קי"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל דהולכים בחש"ב אכ"ט וכו' · ולע"ר נראה דשפיר מק' הפר"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל דא"ה בחש"ב אכ"ט ומש"ה כתב דלא חיישינן להכשיר אבל אי הוה חיישינן אהכ"מ דהיה אסיר אף שהוי דבר מועט ומאי ק"ל להרא"ש · וגס מ"ש דמכינן להרא"ש דס"ל דהולכי' בחש"ב אכ"ט מדכתב גבי חמאה שאין בירו לאסור ולא להתיר והסוברים דבחש"ב א"ס אכ"ט פשיטא להו דהחמאה אסור · נ"ת דמנ"ל דמאי דמספקא ליה הוא משוס דאפשר להתי' משוס דאין בה גומות ואין בה נחנוחי חלב וכמ"ש הסמ"ק הביאו מר"ן ומש"ה מספ"ל להרא"ש וכ"ת שאין בירו לא לאסור ולא להתיר אבל אה"כ דס"ל להרא"ש בחש"ב א"ה בהס אכ"ט וא"ש מ"ש כאן משוס דלא חיישינן וכו' אבל אי הוה חיישינן הוה אסור אף שהוא דבר מועט וגס מקצת הגאונים שהביא הר"מ בפ"ב מה' מ"א דס"ל דהחמאה מותרת אין ראיה דס"ל דהולכים בהס אכ"ט דמנ"ל דס"ל כס' הסמ"ק שהביא הב"י שלא שהגאונים שאוסרים אותה ונתנו הטעס שהקוס שבחמאה אינו מעורב בחמאה שיתבטל במיעוטו · מ"ש דאי הוה מעורב בחמאה הוה מתבטל וא"ד הר"מ · ולענין הלכה נר' שא"ה אכ"ט שכן נר' דעת מר"ן בבי' הל"ד אלא שמור"ם בסי' קי"ד לא ס"ל הכי · איברא דמדברי מר"ן בסימן קט"ו גבי חמאה שכת' שבמקוס שאין מנהג יבשלנה עד שילכו נחנוחי חלב ומותר מ"ש דס"ל דהולכים בחש"ב אכ"ט ומש"ה מבשלה ומותר דאס נשאר שס איזה דבר מתבטל במיעוטו וזה סותר למ"ש בסי' קל"ד · וגס הפר"ח אזיל ומודה בכמה דוכתי דא"ה בחש"ב אכ"ט ולא זכר כלוס מזה · ויעויין להז"א חו"ד סי' כ"ה דק"ע"ב שכתב וז"ל אחכס הרואה ירא להקת גדולי ישראל הס הגאונים שהביא הר"מ גבי חמאה כמ"ש והס תהריף והר"ת והס מדברי רז' ור"ת ורשב"ס וריצב"א וכל קדושים עמיה וכו' פשיטא ופשיטא דאין למחות ביד הנותנים כמ"ש מר"ן בדין החמאה וכו' · הנה דעת הרב הוא לפסוק כהסוברים דאזלינן בתר כ"ט : סוף דבר שדין זה נבוך אצלינו והן מה שראינו לשאת ולתת בענין כדון שלפנינו · לא נערכה אלא לפלפולא להתלמד שנינו · כהרי שותא ינא לחפ"שי כל חפש"יס · בספרס של צדיקים כל קדושים · למען רבות צרדי הסתר פן כפו"ס · ובדקנו עד מקוס שידינו מגעת חפוש מחיפוש · תמנו חפש · ולפנינו גלוי כל כי האי תלייא באשלי רברבי אנשי שס · ולא כל הרוצ' יטול את השס · כמא דהיתרא בעי כח גבר ברוב כח יתחפש · ואנן יד עניי אנן כאצבעת' בגודא לסברת לא הוצלנו טרחינן כוליה יומא דבריכו לא מעלין ולא מורידין כל הדברים יגעים יהיו כאין וכאפס · ונסב אל הר מרוס ישראל הרב הכולל חין ערכו מי ימלל ואת יקר תפארת גדולתו אשר המלך חפץ · כי הוא גבר לאסוקי שמעתתא הלכה ברורה כמשה מפי הגבור המלבן והמנפץ · אשר כח לו לזרות קנא דקשיתא ותושיב לו זרועו · שבר וקבץ קשתי הרוצה שיחכים יעשה אזנו כאפרכסתי למצוא דברי חפץ · מי כמוהו מורה כי אתי ספקא דדינא והדבר כחוץ · יפוצו מעינותיו מימיו כאמניס רבים שתו ואכתי פנ"ו על פני חוץ · רבים ישתו גם כבו לו חפץ · והשב ישיב לנו תשובה שלמה · על דבא פתגם · ישקנו מים חיים מים כבין הגור אגס · והיה לנו למשיב נפש · הלא כה דבריכו זה נבזים ושפלים כמים הנגרים וככלי אין חפץ :

סימן קע"ד

ראיתי את השאלה ואת אשר נגזר עליה מאת מריה דשמעתתא יהיב חכמת לחכימין ומנדיעה · שואל כענין ומשיב כהלכה התכס השלם הרב הפוסק נר"ו דשף ויתיב

בכה"ר דיעה · ואת שמו לא הגיד אסוף דינא והוא פלאי וכד הוינן בה מכתלי פסקו ניכר דרב גוברי' אמרה גדול דיעה· הוא גליה עמיקתא דולה מים מכורות עמוקים ממעייני הישועה · ואחר כל הכבוד הזה פליאה דעת ממני מה זו סמיכה כי קאמר אלי אשימה עיני עליו אשתומס כשעה כי ידעתי בכי עישור שאני עתיד למוד אינו עולה על שולחן מלכים שאומרים דבר שמועה · ומה גס כי ראיתי בדברות קדשו כי גדולי הדור רבותינו הקדושים עמדו על הדבר הזה כפל פתקא מרקיעא · ולבס של ראשונים כפתחו של אולס ומאן עייל בר כפתא מרחוק לריעה · ואולס בעבור זאת הואיל ונפיק מפומיה דרב מצוה לקייס דברי' חכמים הבני בא כנושא ונותן בהלכה ממה שתעלה מצודתי קטינא דארעא ואחוה דיעי קלה כמות שהיא לפי צורך השעה · ומדי דברי חזי הוית אס באתי להשיב את אשר עם לבבי בענין זה הרי זה דרך ארוכה ועירוב פרשיות מענין לענין אורך היריעה · ע"כ אמרתי אשים דברתי בקצירת האומר כדברים שבאו בתורתו של ר"מ שלא כענין כי אס בזאת בעיקר השאלה אני אבא אחלין דורש כתרי אותיות כפי מה שיורוני מן השמים מספט כבחרס לנו נדעה · חזי הוית ראשית חכמה שרטט וכתב בשס הרב הגדול מרדכי בכמה"ר מנחס ז"לה שנידר להתיר הבורי"ק שנתחמץ בשאור שנעשה בכלי הבלוע משכר יין על ידי מים שמחמצין בו ממ"ש בפ"ב דע"ז דל"ג ש"ת מדרב וכיר האי גוי דשדי חמרא לבי מלחא שרי ופירשו התו' הביאוהו הרא"ש דהיינו במקוס עשיית מלח וכו' דהא ודאי מעט יין שזרק לתוכו אזיל לאיבוד ואינו כ"ט · ולפיכך מתיר מלח שבושין עי' בישול אעפי' שא"א לתקנו אס לא שיתנו דס מעט ביורה שאין בו אלא מעט דס ונשרף שס ונתבטל וא"כ ה"כ בכ"ד כיון שנבלע כולו בכלי ונשרף שס ונתבטל ולא יהיב טעמא אמנס כיון דחזינן דא"א לחמץ העיסה אס לא דוקא במים שנתחמצו באותו כלי א"כ הוי דבר המעמיד ולא בטיל אף שבכר אותו השכר אזיל לאיבוד מ"מ הא מיהא באותו שכר הנבלע בכלי הוא מעמיד העיסה את"ד :

ואחרי המחילה אין טעס זה דמעמיד כדאי לאסור בכ"ד והן קדס חל עלי חובת ביאור במאי דק"ל בהך סוגיא דמה איסור שייך בשדי חמרא לבי מלחא דהא קי"ל ביין נסך מין בשאינו מינו בנותן טעס כדתנן בעז' דס"ה זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט אסור והכי אמרינן בעז' דע"ב חוץ מטבל ויין במינן בנשהו שלא במינן בנ"ט וכן פסקו הפוסקי' כמ"ש הטו"ר סימן קל"ר וא"כ בשלמא בעיקר מילתיה דרב זביד בבכרי רבנן ונתן לתוכס יין דאי לא אזיל לאיבוד ופולט א"כ בשנותן בו יין כאשר דהוי מין במינו דאוסר בכל שהוא אבל יין במלח דהוי מין בשאינו מינו מאי אזיל לאיבוד שייך דאף אי לא אזיל לאיבוד הא קי"ל מין בשאינו מינו בנ"ט ככל האיסורים שבתורה דבטלי בששים ובודאי לא היו נותנים בו יין הרבה שלא יתבטל בששים אלא מעט כמ"ש הרא"ש וז"ל אס לא שיתנו מעט דס ביורה וכתב עוד שאין בו אלא מעט דס ונשרף ונתבטל מיד ע"ש גס הרמ"ע בתשו' סימן כ"ז כתב שהדס שנותנים במלח הוא שיעור מועט יש בהתר כדי לבטלו באלף ויותר הרבה ע"ש ומסתמא גס היין דשדו בי מילחי הוא כה"ג שיעור מועט חד מאלף או יותר וא"כ למ"ל הטעס דאזיל לאיבוד ויהוי כזורק מים לטיט והרי אי לא אזיל לאיבוד שרי כיון דיש בהתר יותר מששים והרי נתבטל וכן קשה במאי דאתקיף רב אשי מי דמי התס קאזיל לאיבוד דמאי כ"מ כל שבכר נתבטל מדינא וכן קשה להתוספות והרא"ש והמרדכי שכתבו דאיצפ"י כן קי"ל כרב פפי דרב אשי אינו אלא דיחוי בעלמא ומיניה למרו התר מה"ט במלח שנותנים בו דס כיון דאזיל לאיבוד וקשה להלוס דה"ט לא שייך כי אס באיסור דאוסר

דאפשר דהשכר אינו מחמיץ אבל טעם השכר שנתחמץ בתנור מחמיץ :

עוד היה נ"ל להתיר מטעם זו"ג והוא דשאלנו לאומנים היהודים דמה שלוקחים כזית שאור מן הגוים אין באותו כזית כדי להחמיץ עיסה גדולה אלא לוקחים אותו הכזית ומטילין אותו לתוך עיסה קטנה ונחמצת ואח"כ נוטלין אותה עיסה ומטילין אותה לתוך עיסה גדולה ומחמצת . ומשנה שלימה שני' אין המדומע וכו' ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון ויעויין בפרש"י דתמורה די"ב ואע"ג דהתו' שם פי' פי' אחר מוכרח לומר דלא פליגי לעיקר הדין של רש"י ז"ל על פי' התו' דמאי דוחקיה דש"ס לפ' כפי' התו' דא"כ לא הוי דומיא דרישא דמדומע וע"ק אמאי לא הק' הש"ס מתני' דלא כר"א דפ"ה דתרומות דתני ר"א אמר מדמעת בתרומה ודאי והכ"א אין המדומע מדמע ואין המחו' מחמץ אלא לפי חשבו' הרי דמ"ש דר"א לא ס"ל הכי ואמאי איצטריך לאתויי ממתני' דערלה אחר שכבר הביא מתניתין דתרומות ברישא · וגם אמאי לא הק' התו' לרש"י מהאי מתני' · ואולי שוו היא כונתם ועוד י"ל לפי פי' התו' היכי מפרשי להאי מתני' ופי' הוי דחוק בהאי מתני' כיון דעלה דר"א קימי · א"ו כונת התו' היא שהקשה לרש"י דכיון דפי' מתני' הוי כפרש"י ואין אנו יכולין לפרש פי' אחר א"כ לימא מתני' דלא כר"א דרישא אבל השתא דפי' פי' אחר בסוגיא ולפיכך לא אמר הש"ס מתניתין דלא כר"א דרישא דאימא דהוי פי' כפי' התו' אף שהוא דוחק ולפיכך הביא הש"ס דלא כר"א דערלה וא"כ דהאמת הוא כפרש"י · אלא שאין זה משמעות דברי התו' · ואפי' אי נימא דהתוס' חולקים לרש"י בעיקר הדין מ"מ לענין דינא נקטינן כפרש"י וכפי' הרמב"ם בפי' המ' וכ"כ התוס' עצמם בפסחים דכ"ז ר"ה עד שיהא בו וע"ש ויעויין להרמ"ע סי' כ"ו · ועוד נראה דהתוס' אינם חולקים לרש"י בעיקר הדין והוא דהש"ס הכריח כפי' התו' דאי כפרש"י הא נפיק מרישא דמתני' דאין המדומע וכו' א"ו דפי' דהאי מתני' הוי כפי' התו' · וכ"כ שהיא דעת הרמב"ם שהשמיט דין זה דאין המחומץ וכו' ולא הוצרך לכותבו דמהדין שכתב בה' תרומות דאין המדומע מדמע וכו' יוצא דין זה ועדיין צ"ע :

אלא דעדיין נשאר לנו לפקפק בטעם זה והוא דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחי' וא"כ האומני' שלוקחים כזית שאור מן הגוים ואותו שאור ככר אסור משום מעמיד ומטילין לתוך העיסה הרי דמבטלים אותו לכתחילה ואוסר כמ"ש הפוסקים . עוד יש להתיר מטעם זו"ג גמור והוא שבתוך כלי קטן זה מטילין לתוכו מין קטנית הנקרא בלשון נארבאנסו"ם וכותשים אותם ומטילים לתוך כלי זה ומטילים שם מים עם הקטניות אלו ומשהים אותם בכלי זה כמעט יום שלם וכלי זה משהים בתוך הרמץ עד שמתמתקים המים אלו ומאותם מים עושים השאור והלכנו אל האומנים הגוים ושאלנו את פיהם ואמרו לנו במסל"ת שאם אינם הטי' הקטניות אלו לא יבא לידי חימוץ וא"כ הו"ל זו"ג גמור ומותר · עוד נראה להתיר כנ"ר שהשכר הוא מחמיץ בעיסה והו"ל מין בשאינו מינו ומשמע ליכא דין מחמץ אלא אזלינן בתר נ"ט בכל האיסורים שבתורה וכמ"ש הרמב"ם בפט"ו דמ"א הי"ד ויעויין בלח"מ וכן הוא דעת התוו"ט בפ"ב דערלה מ"ז וכמו שהאריך הפר"ח סי' נ"ח סק"ז והוא חלק עליהם וסתר ראיותיה' והעלה דאיסור מחמ' איתיה בין במו"ם ובין בשא"מ וע"ש באורך · אלא שהרב ז"א בחו"ד סי' כ"ה דנ"ט הביא דברי הפר"ח ודחה דבריו מהלכה והסכים לס' הלח"מ והתוו"ט והמ"ך דבמ"ות ליכא דין מחמץ והרי הוא ככל איסורים שבתו' דאזלינן בתר נ"ט וע"ש · וכיון דהלח"מ והתוו"ט סברי הכי והז"א דחה דברי הפר"ח ודאתם ודאי דכוותייהו נקטינן · ומינה נמי לנ"ר דהוי

מוש"מ כיון דליכא טעמא דככר נשרף ונתבטל ולא יהיב טעמא ואין כאן לא מעמיד לבד נ"ר דמותר · וכל זה בהנחה מוכרת דכאן לא יהיב טעמא שככר נשרף ונתבטל ואין כאן אלא מעמיד לבדו עפ"י עדותו של הרב מוהר"ם ז"ל · ועוד נר' להתיר לפי סברת הרב שככר · נשרף ליכא משום מעמיד דאינו נ"ט בעיסה ואף שכחו הוא מעמיד אינו אלא הנאה בעלמא והשכר אינו אסור בהנאה ועיין פר"ח י"ד סי' ס' סק"ח ונראה דלא סיימוה קמיה שנתברר לנו ע"י חקירה ודרישה שהלכנו אל האומנים הגוים העושים שאור זה ושאלנו פיהם והגידו לנו במסל"ת הלכך שהכלי הזה כשעושים אותו הם מטילין שכר בתוכו גם הם ממלאים אותו משכר ונותני' אותו לתוך התנור גרוף וקטום ופעמים שממלאים אותו פעם ב' כדי לחזקו והכלי הזה עושה מלאכתו כמשלש חדשים ושוב כחלש כחו והכלי הזה עושה מלאכתו בעודו חם וירח את ריח השכר וגם האומנים אמרו מסל"ת שריח זה שמריח הכלי היא משכר וכודאי דיהיב טעמא וכיון שאין אנו יודעים כמה פלט בכולו משערינן כמ"ש מר"ן בש"ע סי' צ"ח ושב דאינו שיעור ששים והקטניות הנתונים שם שהוא כמו עשרה דאר' והעיסה שלוקח הגוי לחלקה הוא שיעור אוקה אחת וכיון דמשערינן בכולו וכאילו הכל הוא דאיסור וליכא ששים ואין כאן מקום להתיר לא מטעם זו"ג ולא משום ההתירות שכתב לעיל כיון דלא נתבטל והרי הוא בעין · עוד היה אפשר להתיר כנ"ר והוא כמ"ש הש"ע סימן צ"ח דבאיסור של דבריהם אם נפל מעצמו מותר לערבו ולהרבות עליו ולבטלו אפילו באיסור שעיקרו מד"ת · ואף דרמ"א ודעימיה חולקים מ"מ מר"ן ושלמים וכן רבים בכרי דמותר וה"ה כאן דהתם ייכם אינו אלא מדר' וכיון שהוא מעורב כיר נוי הא מותר להרבות עליו ולבטלו ואי משום מעמיד הא הא"ל זו"ג או עפ"י סברת הז"א דס"ל כס' הרשב"א שהוי איסור אפי' אי יש בו ששים ומדבתם סתומיה מ"ש דס"ל כס' מור"ס ז"ל וצ"ע :

ויעויין להרב שמש צדקה חא"ד סי' כ"ח שכתבו השואים שמור"ס והפר"ח והט"ז חולקים לס' הרשב"א ואישתמי' מינייהו כל המקומות שהזכרנו דס"ל להפר"ח כס' הרשב"א · ודאינו שם באותה תשו' להאהבה רבה שנסתפק אי בנטל"פ בשל גוים אי אסיר לדעת הרשב"א דא"ה באש"נ אנ"ט כיון דטעמא הוי שלא יפרוצו ה"ה בנטל"פ ומהביא דכתב מור"ס בסי' דק"ל עמ"ש הש"ע כל המשקים וכו' דהתם לא קאי אלא לטעמא דטעמא לא בטיל ודיכוותא איירי להביא תשו' הרשב"א שהביא הב"י בס"ס קל"ד קודם תשו' הרופאים דכת' שתב כל המשקי' שדרכם לערב בהם יין אסורים משום אפי' איכא ששים וה"ט דלטעמא עבי' ולא בטלי וכמ"ש משם תשו' הד"מ אות ב' סי' קי"ד ומש"ה נריך שיהא נטל"ש אבל לדעת הסוברים דא"ה באש"נ אחר נ"ט אה"נ דאסור את"ר יע"ש · ואהמ"ר מ"ש בהסיא תשו' הקו' לתשובת הרופאים דטעמא הוי משום דלטעמא עבידי · נראה דאינו דהא כיון דס"ל להרשב"א דא"ה באש"נ אנ"ט למה הוצרך משום דלטעמא עבי' ת"ל דא"ה באש"נ אנ"ט או' דטעמא הוי משום שלא הלכו באש"נ אחר נ"ט והביא דיין הד"מ בסימן קי"ד בשם תשובת הרשב"א קאי למ"ש הרשב"א בתשובת המאוחרת מתשו' הרופאים שכתב בההיא דפלפלין וז"ל ואעפ"י שטעם התבלין ניכר בתבשיל והתבלי' נאסרים מחמת בליעת יין וטעמא לא בטיל וכו' ע"כ · והנר' דאיסתמיט מיניה סוגיא דע"ז דל"ט קורט של חלתית מ"ט משום דמפסקי לה בסכינא חריפא אע"ג דאמר מר נטל"פ אגב חורפיה מהליה ליה שמנוניתא ע"כ הרי בהדייא דנטל"פ אף שהסכין דבר הרגיל ושם אמרו דבש . למאי ניחוש לה וכו' אי משום נ"כ נטל"פ הוא ומותר וכדל"ן אמרו בעלמא לדידי דאמרי' וליפתן

של

של כלים אוסרתן הייני דרז' התירו דקס"ב כטל"פ וכ"ע :

והנה כתשו' חכם צבי ז"ל כתב ע"ד הפר"ח דסי' קו"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל דהולכים בא"ש"ג אכ"ט וכו' · ולע"ד נראה דשפיר תק' הפר"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל דא"ה בא"ש"ג אכ"ט ומש"ה כתב דלא חיישינן להכשיר אבל אי הוה חיישינן אהכ"מ דהוה אסיר אף שהוי דבר מועט ומאי ק"ל להרמ"ע · וגם מ"ש דמכינן להרא"ש דס"ל דהולכי' בא"ש"ב אכ"ט מדכתב גבי חמאה שאין בידו לאסור ולא להתיר והסוברים דבא"ש"ב א"ה אכ"ט פשיטא להו דהחמאה אסור · נ"מ דמנ"ל דמאי דמספקא ליה הוא משום דאפשר להתי' משום דאין בה גומות ואין בה נחנוחי חלב וכמ"ש הסמ"ק הביאו מר"ן ומש"ה מספ"ל להרא"ש וכ"ת שאין בידו לא לאסור ולא להתיר אבל אה"נ דס"ל להרא"ש בא"ש"ב א"ה בהם אכ"ט וא"ש מ"ש כאן משום דלא חיישינן וכו' אבל אי הוה חיישינן הוה אסור אף שהוא דבר מועט וגם מקצת הגאונים שהביא הר"מ בפ"ב מה' מ"א דס"ל דהחמאה מותרת אין ראיה דס"ל דהולכים בהם אכ"ט דמנ"ל דס"ל כס' הסמ"ק שהביא הב"י שאף שהגאונים שאוסרים אותה ונתנו הטעם שהקום שבחמאה אינו מעורב בחמאה שיתבטל במיעוטו · מ"מ דאי הוה מעורב בחמאה הוה מתבטל וה"ד הר"מ · ולענין הלכה כר' שא"ה אכ"ט שכן נר' דעת מר"ן בסי' קל"ד אלא שמור"ם בסי' קו"ד לא ס"ל הכי · איברא דמדברי מר"ן בסימן קט"ו גבי חמאה שכת' שבמקום שאין מנהג יבשלנה עד שילכו נחנוחי חלב ומותר מ"ש דס"ל דהולכים בא"ש"ב אכ"ט ומש"ה מבשלה ומותר דאם נשאר שם איזה דבר מתבטל במיעוטו וזה סותר מ"ש בסי' קל"ד · וגם הפר"ח אזיל ומודה בכמה דוכתי דא"ה בא"ש"ב אכ"ט ולא זכר כלום מזה · ויעויין להז"א חו"ד סי' כ"ה דק"ע"ב שכתב וז"ל אמנם הרואה יראה להקת גדולי יאור שם הגאונים שהביא הר"מ גבי חמאה כמ"ש והם מהרי"ף והר"מ והם מדברי רז' ור"ת ורשב"ם וריצב"א וכל קדושים עמיה וכו' פשיטא ופשיטא דאין למחות ביד הנותנים כמ"ש מר"ן כדין החמאה וכו' · הנה דעת הרב הוא לפסוק כהסוברים דאזלינן בתר כ"ש : סוף דבר שדין זה נבוך אצלינו והו מה שראינו לשאת ולתת בענין כדון שלפנינו · לא נגרבה אלא לפלפולא להתלמד שנינו · בהדי שותא יצא לחפ"שי כל חפש"ים · בספרם של צדיקים כל קדושים · למען רבות נדרי ההתר פן כפו"ש · ובדקנו עד מקום שידינו מגעת חפוש מחיפוש · תמנו חפש · ולפנינו גלוי כל כי האי תלייא באשלי רברבי אנשי שם · ולא כל הרוצ' יטול את השם · כמא דהיתרא בעי כח גבר ברוב כח יתחפש · ואנן יד עניי אנן כאצבעת' בגודא לסברת לא הוצלנו טרחינן כוליה יומא דברינו לא מעלין ולא מורידין כל הדברים יגעים יהיו כאין וכאפס · ונשב אל הר מרום ישראל הרב הכולל חין ערכו מי ימלל ואת יקר תפארת גדולתו אשר המלך חפץ · כי הוא גבר לאסוקי שמעתתא הלכה ברורה כמשה מפי הגבור המלבן והמנפץ · אשר כח לו לזרות קבא דקשיתא ותושיה לו זרועו · שבר וקבץ קשתי הרובה שיחכים יעשה אזנו כאפרכסתי למבוא דברי חפץ · מי כמוהו מורה כי אתי ספיקא דדינא והדבר נחוץ · ישובו מציצותיו מימין כאמנים רבים שתו ואכתי פנ"ו על פני חוץ · רבים ישתו גם בכנו לו חפץ · והשב ישיב לנו תשובה שלמה · על דבא פתגם · ישקנו מים חיים מים בכיון הבור אגם · והיה לנו למשיב נפש · הלא כה דברינו זה נכוים ושפלים כמים הנגרים וככלי אין חפץ :

סימן קע"ד ראיתי את השאלה ואת אשר נגזר עליה מאת מריה דשמעתתא יהיב חכמת לחכימין ומנדיעם · שואל כענין ומשיב כהלכה המכס השלם הרב המובק נר"ו דשף ויתיב כבה"ר דיעה · ואת שמו לא הניר אסוף דיכא והוא פלאי וכד הוינן בה מכתלי פסקו ניכר דרב גובריה אמרה גדול דיעה הוא גליה עמיקתא דולה מים מכורות עמוקים ממעייני הישועה · ואחר כל הכבוד הזה פליאה דעת ממני מה זו סמיכה כי תאמר אלי אשימה עיני עליו אשתומם כשעה כי ידעתי בכי עיסור שאני עתיד למוד אינו עולה על שולחן מלכים שאומרים דבר שמועה · ומה גם כי ראיתי בדברות קדשו כי גדולי הדור רבותינו הקדושים עמדו על הדבר הזה כפל פתקא מרקיעא · ולבם של ראשונים כפתחו של אולם ומאן עייל כר כפתא מרחוק לריעה · ואולם בעבור זאת הואיל ונפיק מפומיה דרב מצוה לקיים דברי חכמים הנני בא כנושא ונותן בהלכה ממה שתעלה מצודתי קטינא דארעא ואחוה דיעי קלה כמות שהיא לפי צורך השעה · ומדי דברי חזי הוית אם באתי להשיב את אשר עם לבבי בענין זה הרי זה דרך ארוכה ועירוב פרשיות מענין לענין אורך היריעה · ע"כ אמרתי אשים דברתי בקצירת האומר כדברים שבאו בתורתו של ר"מ שלא כענין כי אם בזאת בעיקר השאלה אני אבא אחריו דורש כתרי אותיות כפי מה שיורוני מן השמים משפט כבחרם לנו נדעה · חזי הוית ראשית חכמה שרטט וכתב בשם הרב הגדול מרדכי בכמה"ר מנחם ז"להה שנידד להתיר הגורו"ק שנתחמץ בשאור שנעשה בכלי הבלוע משכר יין על ידי מים שמחממין בו מת"ש בפ"ב דעז' דל"ב ש"ת מדרב זביד האי גוי דשדי חמרא לבי מלחא שרי ופירשו התו' הביאוהו הרא"ש דהיינו במקום עשיית מלח וכו' דהא ודאי מיעט יין שזרק לתוכו אזיל לאיבוד ואינו כ"ט · ולפיכך מתיר מלח שצובעין עי' בישול אעפ"י שא"א לתקנו אם לא שיתנו דם מעט ביורה שאין בו אלא מעט דם ונשרף שם ונתבטל וא"כ ה"נ בנ"ד כיון שנבלע כולו בכלי ונשרף שם ונתבטל ולא יהיב טעמא אמנם כיון דחזינן דא"א לחמץ העיסה אם לא דוקא במים שנתחממו באותו כלי א"כ הוי דבר המעמיד ולא בטיל אף שבכר אותו השכר אזיל לאיבוד מ"מ הא מיהא באותו שכר הנבלע בכלי הוא מעמיד העיסה את"ד :

ואחרי המחילה אין טעם זה דמעמיד כדאי לאסור בנ"ד והן קדם אל עלי חובת ביאור במאי דק"ל בהך סוגיא דמה איסור שייך בשדי חמרא לבי מלחא דהא קי"ל ביין נסך מין בשאינו מינו בנותן טעם כדתנן בעז' דס"ה זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט אסור והכי אמרינן בעז' דע"ב חוץ מטבל ויין במינן בנושהו שלא במינן בנ"ט וכן פסקו הפוסקי' כמ"ש הטו"ד סימן קל"ד וא"כ בשלמא בעיקר מילתיה דרב זביד בכברי דבבן ונתן לתוכם יין דאי לא אזיל לאיבוד ופולט א"כ כשנותן בו יין נאסר דהוי מין במינו דאוסר בכל שהוא אבל יין במלח דהוי מין בשאינו מינו מאי אזיל לאיבוד שייך דאף אי לא אזיל לאיבוד הא קי"ל מין בשאינו מינו בנ"ט ככל האיסורים שבתורה דבטלי בששים ובודאי לא היו נותנים בו יין הרבה שלא יתבטל בששים אלא מעט כמ"ש הרא"ש וז"ל אם לא שיתנו מעט דם ביורה וכתב עוד שאין בו אלא מעט דם ונשרף ונתבטל מיד ע"ש גם הרמ"ע כתשו' סימן כז' כתב שהדם שנותנים במלח הוא שיעור מועט יש בהתר כדי לבטלו באלף ויותר הרבה ע"ש ומסתמא גם היין דשדו בי מילחי הוא כה"ג שיעור מועט חד מאלף או יותר וא"כ למ"ל הטעם דאזיל לאיבוד ויהוי כזורק מים לטיט והרי אי לא אזיל לאיבוד שרי כיון דיש בהתר יותר מששים והרי נתבטל וכן קשה במאי דאתקיף רב אשי מי דמי התם קאזיל לאיבוד דמאי נ"מ כל שכבר נתבטל מדינא וכן קשה להתוספות והרא"ש והמרדכי שכתבו דאיצפ"י כן קי"ל כרב פפי דרב אשי אינו אלא דיחוי בעלמא ומיניה למדו התר מה"ט במלח שנותנים בו דם כיון דאזיל לאיבוד וקשה להלום דה"ט לא שייך כי אם באיסור

דאוסר בכל שהוא משא"כ בכל הנך דבטלין בששים והנ"ל
ליישב לזה דהיין שהיו נותנים במלח או דם היה כדי להעמיד
המלח בו דבלעדיו אינו נעשה וכ"כ מדברי הרא"ש שכתב אף
עפ"י שא"א לתקנו אם לא שיתנו מעט דם ביורה וכ"כ בתשו'
הרמ"ע סימן נ"ז דהדם הוא להעמיד המלח ע"ש וכיון שכן
הא קי"ל דבר המעמיד לא בטיל כמבואר בטא"ח סי' תמ"ב
ובב"י בי"ד סס"י פ"ז אלא שראיתי להתו' שכתבו דנותני' הדם
בעת רתיחה ללבנו וכ"כ המרדכי בפ"ב דע"ז סי' תת"כב ע"ש
הרי נראה מדבריהם דאין הדם מעמיד המלח כי אם מלבן
ולדידהו חזר הדין דמדינא בטל בששים והדר בי קושיין אכן
נראה דגם לדידהו ל"ק דהא קי"ל מידי דלחזותא עביד לא
בטיל כמ"ש הש"ע בא"ח סימן תקי"ג ס"ג אף באיסור דרבנן
וכן פסק מור"ם בי"ד סימן ק"ב ס"א ע"ש ואף להפר"ח שם
ס"ק ה' שהאריך להוכיח דבאידי דרבנן חזות לאו מילתא מ"מ
באיסור תורה מודה דחזותא מילתא ולא בטיל וא"כ ה"נ היין
או דם שנותנים במלח ללבנו אוסר בכ"ש הטעם חזותא ודינו
כיי"ן במינו דאוסר בכ"ש ואי הכי שרינן מטעם דאזיל
לאיבוד ה"נ ביין ודם שנותנים במלח אע"ג דלא בטיל מדינא
שרי מטעם דאזיל לאיבוד· גם מטעם אחר נ"ל דיין או דם
שמערבים במלח לא בטיל המ"ש הר"ן בס"פ בתרא דע"ז גבי
מתני' דיי"ן שנפל לבור בשם הראב"ד דכל עירוב איסור
שמכשיר המאכל לא תהני ביה תקנת רשב"ג בכבשין שנתנו
בהם יין וחומץ דאמרינן בפ"ב דע"ז דאסורין בהנאה ולא
אמרינן בהו יתכרו חוץ מדמי איסור שבהם כיון שכל תערוב'
זה הוכשר על ידי היין והרשב"א הביא ראיה לדבריו מה"ש
בירושלמי ומודה רשב"ג ביי"ן לתבשיל שהוא אסור שאם בכל
מכשירי אוכל מודה רשב"ג הפני שהוא גופו של איסור ע"ש
ודברי הרשב"א אלו הביאם הב"י בי"ד סימן קי"ד גבי בכשין
של גוים גם בב"י בי"ד ססי' קל"ד הביא תשו' הרשב"א בכל
עירוב איסור דעיקרו כך אינו בטל במיעוטו ע"ש באורך גם
הרא"ש בע"ז לדע"ר כתב בכותח הבבלי והב יריו דאסר
במשהו ה"ט שאין גוף המאכל נעשה זולתי החמץ שיש כאן
דכיון דמכשיר המאכל הרי הוא חשוב כאילו הכל חמץ ע"ש
וכבר הארכתי על זה בספרי תא"ח סימן ע"ז דקמ"ז וסי' ע"ט
דקכ"ה וסימן פ"ג דקס"ח דכל תערובת איסור דמכשיר
המאכל לא בטיל וכמ"ש הרשב"א בתשו' סימן ל' ע"ש וא"כ
ה"נ היין או הדם שנותנים במלח לפחות מידי מכשיר המלח
לא יבאו ולא בטיל וע"כ הוצרכו לטעם דאזיל לאיבוד דבכי
האי בכ"ג שרי כיון דאף בזין דחמיר התירו ומיהו כבמוך
נבאר דטעם זה דמכשיר המאכל ליתיה כי אם באיסורי
הנאה ולא באיסורי אכילה דשרו בהנאה כי עפ"ז הבאר יש
ליישב במאי דקשה לכאורה דהרא"ש והרמ"ע כתבו דעיקר
נתינת דם במלח שהיו נותנים היה כדי להעמיד המלח ואילו
התוספות והמרדכי כתבו דהיה כדי ללבנו וקשה לשמוע דהוו
מחלוקת במציאות אך לת"ש ל"ק דעל האמת שא והא איכא
דמעמיד וגם מלבן והתוספות תלו באיסור חזותא דלא בטיל
והרא"ש והרמ"ע תלו ליה במעמיד דגם הוא אינו בטל ולא
פליגי אהדדי ותמהני להפר"ח בי"ד סי' ק"ה ס"ק כ"ח שהביא
תשו' הרמ"ע דאסר המלח שנתנו בו דם מטעם מעמיד והק'
עליו ממ"ש התוספו' בדל"ב דע"ז והמרדכי שם דהדם נותנים
כדי ללבנו ולפ"ז משמע דאף לאוכלו בעיניה שרי כיון שאינו
מעמיד וזוב הביא דברי הרא"ש דמוכח דלעפ"ז דהדם
מעמיד שרי דבלא מיד במלח ויש להחמיר דו"ל דהתוספו' אזרי
לטעמייהו דלית להו איסור מעמיד ומש"ה שרו בכה"ג אף
לדידן דלא קי"ל כוותייהו הנ"ל להתיר דכיון דמעמיד את"ד
וקשה דהרי כיון דכתבו דנותנים הדם ללבן המלח הרי קי"ל
חזות מילתא באיסור תורה לכ"ע כמ"ש הרב גופיה בי"ד סי'
ק"כ ס"ק ה' וא"כ אף אי לית להו דין איסור מעמיד לא בטיל
ועו"ק דכיון דלהתוספות ומרדכי לית להו טעם מעמיד ובטל
בשאר איסורים א"כ למה הוצרכו להתיר דאזיל לאיבוד דהוי
כזורק מים לטיט והרי אי כמי נשאר האיסור שם בכבר נתבטל
בששים וכ"ש כאן דיש יותר מאלף אלא ודאי דהכא לא בטיל
או מטעם מעמיד או מטעם חזותא או הטעם דמכשי' המאכל
ואין ההתר כי אבדאזיל לאיבוד וכמו שנתבאר וכיון שכן אין
חשש לאסור המלח כיון שהתוס' והרא"ש ומרדכי התירו אף
בדבר דאוסר בכ"ש מה"ט דאזיל לאיבוד וכן ראיתי בספר
אגודה בפ"ב דע"ז סי' כ"ד שכתב כדברי התוספו' וכ"כ דעת
רבינו ירוחם נתיב י"ז ח"א שהתיר מלח שנתנו בו יי"ן מטעם
דאזיל לאיבוד וכיון שכן יש לתמוה למהר"ם בכמ"ר מנחם
שרחה ההתר זה הטעם מעמי' וזה אינו דאף ביין דאוסר בכ"ש
ומעמיד וחזותא יש להתיר מה"ט דאזיל לאיבו' ואת זה תמהני
להרמ"ע שאסר המלח שנתנו בו דם מטעם מעמיד איך לא
ראה דברי התוספות והרא"ש ומרדכי ואגודה ורבינו ירוחם
שהתירו להדיא מטעם דאזיל לאיבו' והנ"ל ליישב דברי הרמ"ע
במאי דקי"ל לגדולי הראשונים דהיינו הרי"ף והרמב"ם וסמ"ג
וטי"ד וש"ע שהשמיטו דין זה דגוי דשדי חמרא לבי מלחייכי
ע"כ יש לדון כדעתם דס"ל דכיון דאתקיף בה רב אשי דמי
התם קאזיל לאיבוד וכו' ש"מ דרב אשי אוסר וכ"כ דעת
ראב"ן בסימן רנ"ט שכתב עלה וז"ל ורב פפי להד ממכו גוי
דשדי חמרא לבי מלחי דישראל דשרי דמתייבש בו ואינו נפלט
בתוכו שהמלח שורפו כמו הזפת והקשה ר"א מי דמי בזפת
אזיל לאיבוד ואינו נפלט ואין אדם אוכל הזפת הכא במלח
אע"ג דאזיל לאיבוד ואינו נפלט הא קאכיל ליה עם המלח
ואסור וכו' ע"ש נראה דקאי כדעת רב אשי דאסור כל דנאכל
הדבר שנבלע בו האיסור גם מגר אחר רואה אני דאין דין זה
מוסכם שראיתי בחידושי הרמב"ן והריטב"א לע"ז בהך סוגיא
והר"ן בהלכות פ"ב דע"ז בשם הראב"ד שרחו כולם פרש"י
שפירש בה"ש דבעידנא דקשרי נעשה בזורק מים לטיט דהיינו
יינו של גוי אלא דאיירי בזופת ביינו של ישראל דאע"ג דזורק
ליה גוי לתוך הזפת שריבבן עכשיו לא חיישינן לשמא הוא
תכבנו בשפיכה זאת שאינו עשוי לנסך כשהוא זורק מים לטיט
והביאו ראיה מהירושלמי דגרסינן וחש לומר שמא ניסך אינו
עשוי לנסך ע"ג דבר מאוס ע"ש הנה מבואר דאי זפתו ביינו
של גוי אסור ומינה דמ"ש עלה ש"מ מדרב זביד גוי דשדי
חמרא לבי מלחי דישראל שרי היינו במי דשפך מיינו של ישראל
ואעפי"כ מתקיף רב אשי דמלח לא חשוב קאזיל לאיבוד דאינו
מאוס כל כך וא"כ אדרבה מכאן ראיה לאסור היכא דשדית
יין נסור או דם במלח דאסיר הפך דעת הראשונים וכיון
דמחלוק' שקול הוי ובירושלמי מוכיח לאיסור מאן חשיב להתיר
וזה"נ"ל דעת הטו"ד והש"ע שכיון שראו מחלוק' הראשוני' כוות
ובזמנם לא היה עשיית מלח נעשה ביין או דם השמיטוהו
שלא רצו להכריח בהחלוקת ראשונים במידי דלא שכיח ולכ"ז
נ"ל שגם הרמ"ע סמך דעתו לאסור במחלוקת וזה כדעת
הראב"ד ורמב"ן והריטב"א והר"ן וע"כ הוכרח להתיר מטעם
זה וזה גורם אלא דמ"מ ק"ל עליו דהיה לו להביא דברי
הראשונים שזכרנו ולחוש לדעת האוסרים ומה זו שתיקה
ומ"מ בעיקר דינא מלבד שכבר ביארתי שדעת ראב"ן וכ"כ
דעת הראב"ד והר"ן והרמב"ן והריטב"א לאסור הכא בעתם
ראיתי שכ"כ מדברי הרשב"א בתורת הבית בית ה' שער שני
שכתב וז"ל אבל זפותי' אסורים או מפני שבשעה שזופתה נותן·
לתוכן יין או מפני שאינו ניכר אם נתן לתוכן יין אא"כ אב לאו
ע"ש וכה"ג כתב הטי"ד בסימן קל"ח אבל אם הם זפותים
צריכין עירוי כי שמא נתן בהם הגוי. יין בשעה שזפתם וכו'
הרי דביינו של גוי לא מהני הטעם דאזיל לאיבוד וכה"ג כתב

בריש סימן קל"ח הטור וש"ע והד"מ הביא דברי המרדכי דעיקר החשש משום נתינת יין אח"כ ולמה שנתבאר הטור חולק להמרדכי בזה וראיתי בפרישה אות ג' שנרגש דבעת הזיפת' הוי כזורק מים לטיט ונדחק הרבה לישבו כמ"ש עליו שם בהגהת פרישה דהלשון לא משמע כן ותימה שנראה דלא ראה דברי הר"ן בשם הראב"ד דביינו של גוי לא מהני טעם זה גם הש"ע בי"ד סימן קל"ה ס"ח כתב וחדשים אם דרכן לשום בהם יין בשעת זפיתה ע"ש נר' דקאי בשיטת הראב"ד וע"ש בט"ז ס"ק ב' שנדחק בזה ולי נראה כמ"ש. ומכאן תשובה למה שהקשה הכנה"ג בי"ד סי' קל"ה הגהב"י אות ז' להב"י וכ"מ שכתב דפותין חדשים אסורים מתרי טעמי או משום יין שנותן עם הזפת וכו' דטעם זה אינו דהא אסיק דשרי דהוי כזורק מים לטיט ע"ש. מה שנדחק לזה ותימה עליו איך לא ראה דברי הר"ן בשם הראב"ד דס"ל שלא התיר רב זביד כי אם בספק מיינו של ישראל דבשל גוי אסור וצ"ע. אך את זה אני תמיה להש"ע דבי"ד סימן קכ"ג סעיף כ"ה התיר ליקח מהגוי קולייכדרי אעפ"י שנותנים בו חומץ ע"ש. והם דברי האגור שהביאו שם בב"י ואנכי הרואה דברי האגור בסי' אלף שכ"ט שאחר שהביא דברי התו' ומרדכי בהתר המלח שנותני' בו יין או דם מטעם דאזיל לאיבוד כתב ואני המחבר שמעתי בשם מהר"י קולון שהתיר מטעם אשר אמרנו הקולייכדרי אף ע"ג שנותנים בו חומץ כדי לנמתם ולתקנם מפני כי החומץ נשרף בהם אבל מורי אבי ז"ל לא אכל מהם עכ"ל הרי דהתר הקולייכדרי אינו אלא מטעם התוספות ומרדכי דאזיל לאיבוד וא"כ להש"ע דממ"ש בסי' קל"ה נראה דקאי כדעת הרא"בד דלא מהני כ"ט ביינו של גוי איך פסק דברי האגור אלו שהם הפך דבריו והיה לו לאסור כדעת אביו של האגור וצ"ע וכבר הביא הטי"ד סימן קכ"ו דברי הרשב"א וע"ש בב"י ופסקו בש"ע דבשופך לטיט אינו מנסך והביא ראיה מסוגיין והיינו דס"ל דמיינו של ישראל איירי והנה ראיתי למו"רס בגופה בי"ד סוף סימן קל"ד סעיף ב' שכתב וז"ל וכל זה במשקים שהיין והחומץ הוא בהם לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא לפגם כגון נגע שנתנו בהם חומץ או מלח שמבשלים הגוים ונותנים בו יין או דם ללבנו או דיו של גוי מותר דכל זה הוי לפגם ויש מחמירים בדיו של גוי וכו' ועיין לעיל סימן קכ"ג דנוהגים התר בדבר שנותנים בו חומץ הואיל והוי לפגם וכו' ותמהני על דבריו שהתיר מלח שנתנו בו יי"ן מטעם כ"ט לפגם דא"כ מאי קאמר הש"ס בע"ז דל"ב ש"מ מדרב זביד האי בכרי דשרי חמרא לבי תלאי דישראל שרי מתקיף לה ר"א מי דמי התם קאזיל לאיבוד וכו' ומאי כולי האי והרי אי נמי לא אזיל לאיבוד שרי דהוי כ"ט לפגם וכן קשה מדברי התוס' והרא"ש ומרדכי ואגודה והאגור בנתן במלח דם דאזיל לאיבוד ולדבריו תיפוק ליה דהוי כ"ט לפגם אלא ודאי דפשיטא להו דהוי לשבח וסבור הייתי שהרב מפרש כמ"ש נעשה כזורק מים לטיט פירושו דכי היכי דהתם הוי לפגם ה"נ הוי לפגם אך זה אינו דהרי פרש"י שבלין מאליהן כשמתייבש הטיט הרי הן כאילו לא היו אף יין זה כלה כליחלוחית הזפת וכשמתייבש הזפת כלה מאיליו וכו' וכ"כ ברור בשאר ראשונים וע"ק שהרי מדברי מור"ס במפה בי"ד סי' קכ"ג ס"א ובא"ח סימן תמ"ז סי' מבואר דכל האיסורים דאסרי בכל שהוא גם כ"ט לפגם אוסר וא"כ ה"נ ביין דאוסר במשהו איך התירו מטעם כ"ט לפגם וכן קשה במ"ש דחומץ בנגע הוי כ"ט לפגם והרי הר"ן בתשו' סי' ע' האריך להוכיח איסור במנעלי' שנגע שלהם בחומץ של גוים אם לא מטעם זוג או חוות לאו מילתא גם הבי' בי"ד סי' קכ"ג כתב בשם ה"ר יונה דנגע שנתנו בו חומץ אסור ליקח אותו מן הגוי ש"מ דלאו לפגם הוי והנה אמת שהבי' שם בשם הא"ח שהתיר הטעם דיצא מתורת אוכל והוי כעפר ותיהו ק"ל למור"ס מה

זו סמיכה לא"ח נגד ה"ר יונה והר"ן וכ"ש שהבי' בבר' הבית תמה עליו מהתוספתא דדמאי דמוכח מינה דאסיר באופן שדברי מור"ס צ"ע וכה"ג ק"ל במ"ש בסי' קכ"ג סעיף כ"ה שכתב על התר הקולייכדרי שנותנים בו חומץ שכתב הטעם משום דהוי כ"ט לפגם וכ"כ בסי' קל"ד ומה"ט התיר הדיו וזה תימה שדין זה מהאגור שכתבתי לעיל ומבואר בדבריו הטעם דאזיל לאיבוד ואי לא ראה דברי האגור במקומם הלא גם בלשון שהביא הב"י מבוא' טעם זה כי ע"כ לא ירדתי לסוף דעת מור"ס בזה ומכל זה תמהני להכנה"ג בי"ד סימן קכ"ג הגב"י אות קט"ו שכתב כתב הדרישה בסי' קכ"ד בשם רש"ל במקום עשיית מלח אם נתן בו יין במלח מותר שמתייבש והולך לאיבוד ומזה יש להתיר שנותנים בו דם וכו' כ"ש דשרי להשל דיו וכו' ע"ש :

וקשה לזה הוכרכנו לרש"ל הלא דין ראשון הוא ש"ס ערוך בע"ז דל"ב גם דין שני הוא תוס' והרא"ש ומרדכי ודין ה"נ הוא מרדכי ופסקי תוס' ע"ז סי' כ"ט ואגודה כפ"ב דע"ז וכן קשה במ"ש שם בהגב"י אות קי"א שכתב על דברי האגור דברי מור"ס במפה איך לא נרגש שדברי האגור הם הפך זה וצ"ע ומ"מ לענין דינא צ"ע להתיר במחלוקת ראשונים וכבר ראיתי לרבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ב שהביא מחלוקת זה וכתב דלהירושלמי אסור אף שנותנו בעת זפיתה ע"ש ומדברי הסמ"ג לאוין קמ"ח נראה דקאי בשיטת התוס' ע"ש וטור ממ"ש בסי' קל"ה שהבאתי דבריו לעיל נראה דאוסר בכל איסורים אף דאזיל לאיבוד כל שנהנה בכך וקשה דבפיסקי הרא"ש בפ"ב דע"ז סי' כ"א התיר מלח שנותנים בו דם :

והנ"ל בישוב דבריו דס"ל דכי שייך לאסור דאזיל לאיבוד האיסור אינו אלא באיסורי הנאה לבד אבל באיסורי אכילה דשרו בהנאה מותר דכיון דכלה האיסור הרי אינו אוכל האיסור וראיה ממ"ש התוס' בע"ז דמ"ט ד"ה שאם דגירולים אסיר באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה שאינו אוכל איסור עצמו :

גם התוס' בע"ז דס"ו ד"ה אמר הכריחו דיש שבח עצים בפת ליכא כי אם באיסורי הנאה לבד וכ"כ הרא"ש בס"פ כל הצלמים לדמ"ט בשם הר' יונה פסקו מור"ס במפה בי"ד סי' קמ"ב ס"ד ע"ש ובהכי יש ליישב דברי הטור שאינו חולק להרא"ש שפסק כדברי התוס' ש"ל דס"ל דמה שהביא דברי התוס' היינו דבהתר דם במלח ס"ל הכי גם להרא"ש מהטעם שנתבאר וא"כ דבהתר יין במלח לא ס"ל הכי כיון דאסיר בהנאה ובהכי א"ש דבקיצור פסקי הרא"ש השמיט התר מלח שנתנו בו יין ולת"ש א"ש ולענין הלכה נ"ל דכל האיסור אזיל לאיבוד באיסורי אכילה שרי אך באיסורי הנאה אסיר למה שביארתי דאסרי בה גדולי הראשונים והירושלמי כי ע"כ התר זה שנידר בכ"ד מהר"ס בכמה"ר מרדכי להתיר מטעם דכלה האיסור ואזיל לאיבוד כיון דבאיסור סתם יינם קיימינן דאסיר בהנאה אין בזה כדאי להתיר אלא דאכתי טעם זה דהואיל ואזיל לאיבוד שרי אף באיסורי הנאה מידי ספק לא נפיק ואהני לן הרב בטעם זה דאי יש לצרף בכ"ד ספק אחר דיש להתיר מטעם ספק ספיקא כידוע :

וישוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דאין בטעם זה כדאי להתיר כלל אף מכר ספק דא"כ לפי דברי הרב דמשוי לבליעת שכר בכלי דאזיל לאיבוד מטעם דנבלע בכלי ונשרף ונתבטל ולא יהיב טעמא פליאה דעת ממני א"כ בא ונתיר קדירה שבישל בה חלב לבשל בה בשר דהוי כבישול שכר בכלי מטעם דנבלע בכלי ונשרף ונתבטל מיד שהרי כשמתייבש אין בקדרה שום לחלוחית חלב וזה פשוט דאסור כמבואר בטור סי' נ"ג וכן אם מלח בכלי שאינו מנוקב ליסתרי

לישתרי בהדחה וניגוב הכלי מטעם דאזיל לאיבוד הדם הבלוע בקדירה וזה אינו כמבואר בטו"ר סי' ס"ט גם כלי יין לישתרו דכשנתייבש הכלי הרי אזיל לאיבוד וזה אינו כמבואר בטו"ר בה' כלי יין כי ע"כ הדבר ברור דבכל בליעת הכלים פולט הבלע על ידי רתיחה או מליחה או כבוש כמ"ש בחולין דנ"ז פשיטא דבדידיה משערינן דאי במה דנפיק מיניה מנא ידעינן ומינה דכי אמרו בהך סוגייא דע"ז בשרי חמרא לבי מלחי דהוי כוורק מים לטיט היינו דפשיטא להו דכלה היין בזפת ואינו פולט עוד וכן פרש"י שם ומינה דס"ל הכי גם בשרי חמרא לבי מלחי דהיין כלה במלח ואינו פולט מפני שהאור שורפו וכלה שם דאי משום הטעם דיהיב במלח הא איכא טפי משמים ולא יהיב טעמא ואין האיסור כי אם משום דנתנו ללבן דחזותא מילתא או דנתנו להעמיד המלח לא בטיל ובכל אלו ס"ל דכיון דלא נשאר שם מממשות האיסור דהרי אינו מלח כי אם עד שישרפו המים כולם ותערובת דם או יין שבהם דעד יבושת המים אינו נקרש המלח וכיון דלא נשאר מממשות האיסור שם כלל אין לאסור אף במקום מעמיד או חזותא משא"כ בנותן יין בכלי דבולע הכלי מהיין וכמ"ש אינו יוצא מידי דופיין לעולם וכי הדר מחמם באותו כלי מים לשאור הרי יש באותם המים טעמו וממשו של יין ומה ענין אזיל לאיבוד בכאן וסבור הייתי שגם הרב מה שדחה לזה דכיון דא"א לחמץ העיסה אם לא במים שנתחממו באותו כלי א"כ הוי דבר המעמיד וכו' אף הוא היה מתכוון לכל מ"ש דע"כ הכא לא אזיל לאיבוד דהרי א"א לחמץ כי אם בכלי זה הבלוע משכר של גויים וזה ראיה דממשות וטעמו של שכר ישנו בכלי אלא דאין זה מספיק דלבליעת כלי דחשיב כאיסור בעין לא היה צריך לראיה ממה שעינינו הרואות דא"א לחמץ כי אם בכלי הבלוע משכר שזה פשוט מכל מה שנתבאר ויותר מהמם ועוד דממ"ש הרב אחר זה ולכאורה נראה דלא בטיל אף שבכר אותו השכר אזיל לאיבוד מ"מ הא מיהא באותו שכר שנבלע בכלי הוא מעמיד העיסה נראה מדבריו דס"ל דאין בכלי בליעת שכר אלא דכיון דעכ"פ בסיבת השכר שנתן בכלי לאיבוד הוא הגורם להעמיד מעמיד קרינן ליה ולא בטיל וזה תימה משני צדדים האחד דאין ספק דכבלע כלי לא אזיל לאיבוד והוי איסור בעין והשני דלדבריו דאזיל לאיבוד אין מקום לאסור אף במקום איסור מעמיד לפי שיטת התוס' והרא"ש שהביא כי בכל אלה דברי הרב הגדול אלו שגגו ממני וצ"ע:

גם ראיתי להרב הנז' שגידר להתיר מטעם זה וזה גורם כדברי המרדכי הביאו מור"ם בי"ד סי' פ"ז ובסמוך שהאריך הרב הפוסק בטעם התר זה אחוה דעי בענין זה:

סימן קע"ה

גם ראיתי להרב הנז' שהביא עוד טעם להתיר בנ"ד ממ"ש הרא"ש בפ' אין מעמידין גבי מהו ליתן לתוכן שכר דקי"ל דשרי לתת שכר או מים אע"ג דבכולה משערינן ואין במים או בשכר ששים כדי לבטל טעם יין שרי כי טעם היין הנפלט לתוכו פגום מעיקרו הוי ומינה נמי לנ"ד כי השכר שבלוע בכלי במים הוי נט"ל ושרי אף מטעם מעמיד נראה דיש לפקפק בו וצ"ע אלו דבריו ז"ל:

ואחרי המחילה גם בטעם זה אין בו כדאי להתיר בנ"ד דאע"פ שבדברי הרא"ש כתבו הטו"ר בסי' קל"ז ורבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ב אינו מוסכם שהרי הריטב"א בחידושיו לע"ז פירש דשכר דינו כציר ומורייס דמקלא קלי לחמרא וכ"כ הר"ן בשם אחרים פירשו אך הביא בשם הרשב"א וכ"כ מפרש' דבליע' כלי יין דכגונן הוי אין בהם בכ"ש כי אם איסור משהו והוי מין במ"מ דאינו אוסר בכ"ש ע"ש

גם הריטב"א כתב בשם ה"ר יונה דבליעת כלי יין אינו אלא משהו והריטב"א לא השיגו על זה גם בארחות חיים כתיבת יד ה' יין כתב כדברי הרשב"א ע"ש ולכל הני רבוותא ס"מ דיין במשקים הוי לשבח וא"כ בנ"ד דבליעת השכר בכלי אינו כגונן כי אם ע"י האור דבהכי הא יש בו בכ"ש וכיון דלא ידעינן כמה נפיק מיניה בכולים משערינן ובכר הזכיר מחלוקת זה הב"ח בקונ' אחרון ובכנה"ג שם ודעת הש"ע ומור"ס כראים נ"כ הפך דעת הרא"ש דבסי' קנ"ז ס"ד התיר לתת לתוכן שכר או מים או שאר משקין וע"כ מטעם הרשב"א דאיסור משהו הוי שהרי הטו"ר בסי' קכ"ב הביא בשם הרשב"א דאיסור משהו דאינו בא לידי נ"ט שרי לבטולי לכתחיל' והטור חלק עליו ועיקר ראיית הרשב"א לדין זה הוא דקי"ל דשרי לתת לתוכן יין ושאר משקים כיון דבגונן אינן בולעים אלא מועט בכר הביא דבריו הב"י שם והש"ע בסימן קכ"ב ס"ה פסק כדברי הרשב"א ש"מ דכלי יין אינן בולעים אלא משהו ומה"ט התירו כל המשקים דהוי מין במ"מ דדינו בכ"ט והרי אין בכל אלו כדי נתינת טעם וכ"כ שהרי בש"ע בי"ד סי' קנ"ד סו"ב פסק דכל המשקים של גויים שדרכן ליערב בהם יין או חומץ אסורים וכתב מור"ם וכן במשקים שהיין לשבח או שאינו פוגם וכו' ע"ש ואי התר כל משקים בכלי יין של גוי דהוי נ"ט לפגם איך אסר כאן בכל משקים אלא ודאי שדעתו כהרשב"א וא"כ אין כאן מקום להתיר מכר זה גם בטעם מעמיד דאוסר אף בנ"ט לפגם והנ"ע יתבאר בסמוך בדברי הרב הפוסק שהשיב גם הוא על זה · עוד כתב הרב הפוסק שראה בכתבי הקדש להרב הגדול מהר"א נחום ז"ל ולהרב הגדול מהר"א גירון ז"ל שעלו בהסכמה להתיר לעשות הבוריק משאור דהיינו לעשות עיסה משאור זה ומהעיסה ליקח שאור ב' ולעשות ג' ומה"נ רביעית ובדרביעי' יש להתיר ע"פ מ"ש הב"י בי"ד סי' קט"ו בהעמדת חלב חמוץ בחלב חמוץ של גויים דלאחר ג' פעמים בבר כלה האיסור והרב הפוסק פקפק בעיקר התיקון הזה דאע"ג שהפר"ח בי"ד סי' קט"ו ס"ק כ"ד כתב דמיסתבר דאף לכתחיל' שפיר דמי למעבד הכי ואין כאן משום מבטל איסור לכתחילה שהרי לאחר ג"פ אין כאן איסור כלל ועוד שאין כוונתו לבטל האיסור וכדלעיל בס"ק כ"כ ע"ש מ"מ מדברי הב"י שכתב במי שעבר והעמיד יראה דנ"ד להתיר בדיעבד אבל לכתחילה אסור לעשות כן וכמ"ש הכנה"ג בהגב"י אות כ"ט ובא"ח סימן תמ"ח הגה"ט אות כ' ע"ש:

ולדידי איני רואה בתיקון זה ספק איסור כלל שנראה דגם דעת הב"י להתיר בה"ג אף לכתחילה ממ"ש הב"י שם בסי' קט"ו וז"ל ויותר נ"ל דלישנא דדיעבד דנקט לאו דוקא דלכתחילה נמי שרי וטעמא משום דאין ידוע שיהא מבטל האיסור בכך דאיכא ספיקי טובא חדא דילמא לא היה כאן תערובת חלב טמא כלל ואת"ל דנתערב שמא לא נשאר ממנו בחמא' זו כלום ואת"ל שנשא' שהא בשנתיבש' ניתך ע"י האור הלכך אין לאסור משום מבטל איסור עכ"ל ורואה אני דהעמדת יגורטי בחלב חמוץ של גוי עדיף טובא מחמאה ע"י בישול דה"נ י"ל ספק אי יש בחלב חמוץ שלקח תערוב' חלב טמא ואת"ל שהיה לא נשאר בקצת חלב חמוץ שלקח ואת"ל שנשא' הרי לאחר ג"פ בבר כלה האיסו' לגמרי בודאי דמה"ט התירו בחמצן של כותים לאחר ג' אפיות ועדיף מהתם דבחמאה עכ"פ מידי ספק לא נפיק דילמא נשאר גם לאחר בישול ע"י האש משא"כ כאן דקי"ל בודאי דלאח' ג"פ כלה שאור הראשון ואף א"ת דכי התירו בשאור והעמדת יגורטי היינו מכח ריבוי הספיקות וא"כ דינו דנשאר שם ולא חשו לו חכמים אכתי כיון דהתירו הב' לכתחילה בחמאה מיניה נפיק לשאור של גוים והעמדת יגורטי' בחלב חמוץ של גוי כי ע"כ

ע"כ עיקר דיוק הכנה"ג דדייק דקנו מי שעבר והעמיד דהיינו בדיעבד אחרי התחילה ל"מ כיון דהר"מ נקיט הכי והב"י הכריח דלישנא בדיעבד ל"ד מכ"ש שז"ל בדבריו כן וכבר מן דין כ"ל שדברי הב"י כאן בדיוק דכי נקיט לה בדיעבד היינו דאינו מצוי מי שירצה לעשות חלב חמוץ לאכול שיעשה ג"פ וישליך לאיבוד כדי לאכול ה"ד שהרי אפשר לעשות ולהחתין בפעם ראשון בדברים חמוצים של התר וכיון דאינו מצוי דבר זה כי אם באקראי אדם מאלף שיעשה כן נקיט לה בדרך זה מי שעבר והעמיד ואף אם באנו לדייק דבריו כמ"ש מי שעבר והעמיד דלשון שעבר באיסור משמע כמ"ש הרשד"ם חי"ד סימן קל"ד ע"ש הנה שאינו מוכרח יש לפרש דבריו דאיירי הרב בחשודים. ואנשים שאינן זהירין בדיקדוקי מצוה ואוכלים חלב חמוץ כמעמיד ראשון דחלב חמוץ של גוי וז"ש מי שעבר והעמיד וכו' ור"ל דאחר פעם ג' שרי ליקח ממנו ולעשות ונקיט לה כה"ג דבלא"ה לא שכיח מי שיעשה כן שישליך לאיבוד ג"פ היגורטי כדי לאכול הרביעית ובדרך זה מסכמ' לה טובא גם סבר אחר כ"ל להכרי' כדעת הב"י דמתיר בכל הנך אף לכתחיל' שהרי נחלקו הרשב"א והטו"ד בסי' קכ"ב באיסור משהו שאינו יכול לבא לידי נ"ט כלל דלהרשב"א שרי לבטל לכתחילה והביא ראיה ממה שהתירו בע"ז דל"ב לתת בקנקנים של גויים שכר ומים ושאר משקים כיון דאין בהם אלא משהו ולא יבא לידי נ"ט והטו"ד אוסר והש"ע בי"ד סימן קכ"ב ס"ד פסק להתיר כדברי הרשב"א ע"ש וא"כ בהעמדת יגורטי דגם בפעם ראשון אין בו בנ"ט דיש בהתר יותר משף ולא נאסר עד פעם ד' כי אם דאיסור מעמיד לא בטיל וא"כ בפעם ד' דפשיט לן דאין באיסור כלל ואין העמדה באיסור א"כ אף אתמ"ל דנשאר שם משהו מחלב טמא הרי התיר לבטל איסור משהו לכתחילה :

וראיתי להרב הפוסק שכתב דהראיה שהביא הפר"ח דמותר לכתחילה מההיא דחמאה יעש נראה דלא דמי דהתם דהאיסו' כבר הוא מעורב בתוך ההתר ומש"ה כיון שמבשלה נקרא שאינו מכוון לבטלה דאדרבא כוונתו להפרישו מן ההתר ולבערו אבל הכא בכ"ד שהאיסור הוא מופרש מן ההתר איך נאמר שכוונתו לבטל את האיסור אחר שהוא בעצמו מערבו בידים ונהנה ממנו עכ"ל ולדידי הא ל"ק שהרי אין חלב טמא אסור בהנאה כי אם באכילה לבד וא"כ המעמיד מכח חלב טמא כל שאין שם טעמו וממשו שרי דאין כאן אלא הנאת חלב טמא והרי הותר בהנאה וא"כ המעמיד בחלב חמוץ של גויים כדי לאכול הרביעי כיון דקול דלאחר ג' פעמים כלה ובטל לגמרי א"כ אין עירובו לבטל איסור ולאוכלו כי אם ליהנות על ידי האיסו' וכיון דאינו איסור בנאה אין כאן איסור כלל וכ"ת והרי המחמץ העיסה שהניח שאור על גבי העיסה בלי עירוב וחימצה ונלק האיסור קול דאסור כמ"ש הר"מ בפט"ו מהל' תרומות ה"ו וכמ"ש על זה לעיל בסימן קל"ס ואמאי לישתרי דאינו אלא נהנה משאור תרומה ותרומ' שרי בהנאה הא נמי ל"ק דטעם כעיקר עכ"פ אסור והרי השאור של תרומה נתן טעם בעיסה ואע"פ שאין שם גוף האיסור אסור אבל לאחר ג' פעמים דכבר כלה טעמו וממשו דא"ה היה אסור משום מחמץ דטעמא לא בטיל כמ"ש בחולין ד"ו וכיון דעירוב זה אינו כדי לאכול ממשות האיסור או טעמה א"כ אינו אלא דבא ליהנות בחלב טמא של גוי והרי התר הנאה בחלב טמא לכתחילה נמי שרי עוד כתב דיש לפקפק בהתר זה ממ"ש המגן אברהם סימן תמ"ב ס"ק ט' שהביא בשם הרמב"ן דבדבר המעמיד אפילו לאחר ארבעה וחמשה פעמים לא בטל דחשיב בעיניה ע"ש ועיין בעטרת זקנים שם ובחות יעקב שם אלא שיגענו ולא מצאנו תשובה זאת בתשובו' הרמב"ן ולא בשום מקום עכ"ל ואני אומר דאף

אם היה דברי הרמב"ן שהביא המגן אברהם הפך דברי העיטור שהביא הב"י ופסק כוותיה הכי הו"ל למיבקט מאחר שדברי העיטור הם תוס' בפ"ב דפסחים והביאוה בירושלמי דפ"ב דערלה ובפ"ה דע"ז ע"ש ואדרבא יש לתמוה לדברי הרמב"ן שכתב הפך התוס' והירושלמי ועכ"פ לא דחינן דברי העיטור והב"י שהם כתוס' וירושלמי מפני דברי הרמב"ן ואחר החיפוש כבר ראיתי בתשו' פנים מאירות ח"א סי' קז' שתמה על זה וגם ראיתי בתשו' שבות יעקב ח"ב סי' ע' שרצה ליישב ע"ש ואין ישובו מספיק כמ"ש שם וגם העלתי ביישוב דברי הרמב"ן אלו דשאני בנדון הרמב"ן דהשמרים אינן דרכן להתערב ביין או בדבש כי אם שיורדים למטה וכמ"ש כחמר טב דיתיב על דורדייה וכ"כ בעט"ז ע"ש וא"כ החימוץ בשמרים הוא שנותנים השמרים ויורדים למטה ושוב לוקחים אותם ונותנים אותם בדבש שני דכל כי האי אפילו עד ק' פעמים לא בטלי דכל דניכר האיסור ועומד בפני עצמו אינו בטל לעול' הא למה זה דומה דאם לקח שאור של איסור והניח ע"ג עיסה וחימצה דאסור דאם חזר ולקח שאור האסור וחימץ בו אפי' עד ק' עיסות בדרך זה כולם אסורות כל דלא נתערב גוף האיסור ונתבטל וכמו שהארכתי על זה דלא פליגי כלל בדברי העיטור שהם מהתוס' וירושלמי ע"ש גם מ"ש כת"ר דיגענו ולא מצאנו תשובה זאת בתשובת הרמב"ן ולא בשום מקום מטיבותיה דמר יגעתי ומצאתי שהם דברי רא"ב"ן בסי' ח' ושם במ' פסחים דע"ב הוא יותר באורך כי ע"כ אין ספק דט"ס נפל בדברי המ"א וצ"ל רא"ב"ן בסי' ח' במקום הרמב"ן בסי' ח' וע"ש באופן דהתר זה של שני גדולי הדור בכ"ד איני רואה בו ספק לפי קע"ד אלא שכבר העד העיד הרב הפוסק דלא נהגו לעשות בתיקון הרבנים הנזכר ומתירים גם בפעם ראשון והא ודאי צריכה רבה גם ראיתי לכת"ר בדרך אגב עמוד כדברי הב"י בסי' קי"ב שהביא דברי רבינו ירוחם בשם העיטור וגם תמה בתשו' פרח מטה אהרן ח"ב סי' ל"ג וגם בעיקר דברי העיטור כיד ה' הטובה עליו וכבר עמד על דבריו הרב בית דוד חא"ח סי' ר"א ע"ש הגדתי היום במאי דק"ל בדברי הב"י יותר נווה תתהני עליו וגם במאי דק"ל בתשו' פרח מטה אהרן הדין עמו אך כמ"ש בביאור דברי העיטור יש לי להשיב על דבריו וכבר עמדתי על כל זה שם בסי' הנז' ושני דרכים לפני בביאור דברי העיטור ולירא' האריכות לא העתקתי דברי כאן כיון שאינו נוגע לעיקר השאלה :

סימן קע"ו

גם ראיתי שעמד על התר מהר"ם ז"ל מטעם הרא"ש שכתב דיין בכל משקים נ"ט לפגם הוי וא"כ בכ"ד שכר יין במים כמי נ"ט לפגם הוי ושרי אלא שנסתפק בטעם התר זה שז"ל דבאיסור מעמיד גם בנ"ט לפגם אסור ולדבר שוה אתי מתניתא בידים הרב הפוסק ממ"ש הפר"ח בי"ד ססי' ק"ה וז"ל ומ"מ י"ל שפיר דאי הוי מעמיד אין להתירו משום דהוי לפגם דבשלמא מאי דאסיר משום טעמא אי הוי לפגם לא מקרי טעמא ושרי אבל היכא דאסור משום מעמיד הוי טעמא משום כיון דאוקמי קא מוקים חשיב כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה ע"ש ולפי דברי הרב גם בכ"ד דהוי מעמיד פשיטא דאסור עכ"ל וכשאני לעצמי לפי מה שביארתי דטעם התר שנתן מהר"ם ז"ל ממ"ש הרא"ש דיין בכל משקי' דחשיב נ"ט לפגם אינו מספיק להתיר לפי קוצר ע"ד דרבו החולקים על זה ויש לדון מדבריהם דהוי לשבח א"כ מכ"ש בכ"ד דהוי שכר יין נסך במים דגם בדברי הרא"ש אינו מפורש דחשי' נ"ט לפגם וכמה רב גובריה אשר יתלא את ידו להתיר מכר זה והנה כי כן לא היה צריך לעמוד בחקירה זאת אי נ"ט לפגם אסור באיסור מעמיד כיון שאינו צריך לעיקר השאלה :

אך

אך אחר הישוב ראתה עיני דבכ"ד הוי טעם לפגם השכר במים מגר אחר שהרי קדירה שאינ' בת יומא נ"ט לפגם הוי כמ"ש הטור בסימן קכ"ב והרי קיל סתם כלי גויים אינן בני יומן כמ"ש הטור שם וא"כ הרי בליעת שכר יין בכלי שנתן טעם במים ובעיסה נ"ט לפגם הוי וכ"ת כיון דכל יום צריך לעשיית הגורק ולעשות השאור בכלי זה לא אמרי' ביה סתם כלי גוים אינן בני יומן שהרי אם דרכו לחמם המים בכלי זה בשעה ראשונה של יום ולפחות שוהה בחימום חלק שעה א"כ ביום שני כשב' לחמם בו הרי ליכא כ"ד שעות שלימות ולא חשיב פגם וזה אינו דהרי כלל נתנו חכמים סתם כלי גויים אינן בני יומן אע"פ שאפשר שבשל בה היום וא"כ ז"ל דגם בכה"ג התירו ועיין תשב"ץ ח"ב סימן יו"ר ומה גם ראיכא דעת פוסקים הביאם הב"י בי"ד סימן ק"ב דלינת לילה פוגם ולא בעינן מעת לעת ולדבריהם בכ"ד הוי נ"ט לפגם וכל כי האי שאנו באים לדון בדבר חדש יש לסמוך לדעתם דלא ראינו מי שחילק בכה"ג וגם אין לומר הרי הטעם דקיל סתם כלי גויים אינן בני יומן כבר כתב הטור בסימן קכ"ב דהיינו מכח ס"ס ספק אם נשתמשו בו היום ואת"ל נשתמשו שמא נשתמשו בדבר הפוגם ע"ש והרי בכ"ד השימוש ידוע דהיינו מים והרי כבר ביארתי דעת הרשב"א וסיעתיה דיין בכל משקים אינו פוגם וא"כ אין כאן ס"ס כדי להתיר גם זה אינו שגם זה מידי ספק לא נפיק שכבר ביארתי דעת הרא"ש וטו"ר בסי' קלז' ורבינו ירוחם דיין בכל משקי' פוגם ועוד דמג"ל דלא דיינינן בכה"ג שמא יש לו שנים או ג' כלים ואינו מוכרח שיבשל בכל יום בכלי אחד וכר מן דין שכל הנדרים אלו לא שייכי כי אם לדעת התרומה וכ"כ דעת הטו"ר בסי' ק"ג ראם בשל ומי' בתוך מעת לעת חשיבה בת יומא עד שתשהה מעת לעת החימום שמים אך הסמ"ק והב"י שם כתבו דרבו החולקי' ונקטינן דאף אם בשלו בה מים חשבינן מעת לעת מעת שבשלו בה האיסור וכן פסק הש"ע שם וא"כ מנ"מ אי מחמין בכל יום מים בכלי זה הבלוע משכר יין כל שאין הכרח בכל יום לחמם הכלי בשכר כי ע"כ אין ספק מגר זה דחשיב כ"ד נ"ט לפגם אך מגר אחר ז"ל דלא חשיב כ"ד נ"ט לפגם מה"ש הר"ן בסוף פ' בתרא דע"ז גבי מ"ש וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל וכו' בשם הרמב"ן דכל דנשתמש בו יין וא"כ נתן בו ישראל יין כיון שלא היה בן יומו שרי בדיעבד דנ"ט לפגם הוא והוא ז"ל חלק עליו דבלע יין בכלי אינו פוגם אדרבא הנסיון יוכיח שכל שהכלי מיושן הרבה בתשמישו של יין הוא משביח יין הנתון לתוכו ע"ש גם ראיתי בתשו' המיוחסות בסי' קס"ז שהביא סברת הרמב"ן הלזו וכתב אלא שאין אנו נוהגי' כן ע"ש וכיון שכן יש לדון גם בשכר יין שריכו כיין דאין הקדירה שאינה בת יומא פוגמה ואע"פ שיש לחלק דדוקא כיין אמרינן דאינו פוגם מ"מ בלי ראיה קשה הדבר להתיר וסבור הייתי דיש להתיר בכ"ד מטעם נ"ט לפגם ע"פ דעת הרמב"ן דאע"ג שכתב הר"ן דגם הרמב"ן להלכה אמר כן ולא למעשה מ"מ הרשב"א בתשו' הנז' אע"פ שכתב דאין אנו נוהגים כן סיים דאם אתם רוצין לסמוך על דבריו בשעת הדחק אתם תבחרו ולא אני ע"ש ש"מ דגם למעשה כ"כ הרמב"ן והרי הרמב"ן אינו יחיד בסברתו שראיתי להכנה"ג בי"ד סי' קכ"ב הגה"ט אות ב' שרקדק בדברי הטור שכתב כל נ"ט לפגם מותר דהאי כשיטת הרמב"ן דגם ביין נט"ל שרי ע"ש וכיון דספק פלוגתא דרבוותא הוי יש לסמוך עליהם להתיר בכלי שנתן בו שכר יין כיון דאין בירור גם בדברי האוסרים דגם בשכר אינו פוגם כשהיה מעת לעת והוי כס"ס דיש להתיר גם באיסור תורה כ"ש באיסו' סתם יינם מדרבנן אך אחר הישוב אין זה מספיק שדברי הכנה"ג שו הם תמוהי' בעיני שהרי הרא"ש כלל וט סי' ו"ן כשאל על סברת הרמב"ן הלזו והשיב דחלילה כי לא כתבו הרמב"ן אלא שתלו בשמו והאריך בראיות הפך וה ובכבר הביא תשובה זאת הב"י בי"ד בסימן קלז' ע"ש וא"כ איך יתכן דיסבור הטור סברה זאת שרחאה אביו הרא"ש והנראה דלא זכר בעת ההיא מתשובת הרא"ש הלזו וכ"כ שהרי הזכיר להר"ן והרשב"א דחולקי' עליו ולא הזכיר לתשו' הרא"ש גם ראיתי בתשו' הרדב"ז סי' תל"ג שרחה סברה זאת וכתב דגם הרמב"ן להלכה אמר כן ולא למעשה ע"ש וא"כ איני רואה מקום לסמוך על סברה זאת וחזר הדין דיש להחמיר גם בשכר יין גם בנ"ט לפגם דאולי דינו כיין דנבלע כשהיה מעת לעת אינו פוגם דמהי תיתי בלי ראיה לחלק ביניהם :

ישוב מצאתי דשכר אין דינו כיין מת"ש הגהת אשירי בפ"ב דע"ז דהכי' מוופס' שנתנו בה שכר דבדיעב' אפילו לא הגעיל ולא הסיר זיפתן שרי כל שאינו בן יומו דקיל נ"ט לפגם מותר גם בפסח ע"ש וכיון שרחו רוב הפוסקים סברת הרמב"ן קשה איך התיר כאן ביין מטעם נ"ט לפגם אלא ודאי ע"כ לחלק דדוקא ביין נסך אמרו ולא בשכר שוב זיכני ה' וראיתי הדבר בבירור בתשו' תה"ד סי' ר"א שאחר שהביא תשובת הרא"ש דביין לא מהני הטעם דנ"ט לפגם כרגם מהגהת אשירי הלזו וכתב דע"כ לחלק בין יין לשאר משקי' ע"ש וכ"ת שמא השכר דבר חריף חשיב כדקיל בחומץ ולימונים כמבואר הטו"ר סי' נ"ו ובדבר החריף השוי ליה לשבח כמבואר שם בסי' הנז' גם זה אינו דמלבד דלא מצאתי בעת בירור אי שכר חשיב דבר חריף כמ"ש לעיל בסי' כ"ן ברמז דין שכבר כתבו הפוסקי' דה"ד כשבישל דבר חריף בכלי שאינו בן יומו של איסור אבל אם בישל איסור דבר חריף בכלי ושהה מעת לעת שרי כמ"ש מור"ם במפה בי"ד סי' קכ"ב ס"ג ע"ש אך את זה לבי מהסס של דגם הג"א ותה"ד שכתבו דשכר אין דינו כיין אינו אלא בשכר של זמן הש"ס שהיה מן התמרים או מן השעורים כמ"ש בפסחים דת"כ שכר המדי דרמו ביה שערי וכפרש"י שם ע"ש וכיון דהג"א לענין התר בפסח איירי ש"מ דבשכר של זמן הש"ס איירי אך בשכר שלנו שהוא מיין או מיין צימוקים דבא מכח היין ז"ל דגם הם יודו שדינו כיין דנ"ט לפגם אסור בו ומיהו אפשר דבשכר שלנו מבושל בכלי שיש להתיר דגם האוסרים ביין אינו ברור בדבריהם דאבל גם על ידי בישול שהם דברו בנתן יין בכלי כמונן דבליעת כלי הוא בעיניה והרי היין כשהיה מתחוק יותר אבל על ידי בישול אולי גם הם יודו דחשיב נ"ט לפגם ועם שאין נראה לחלק בזה ולהקל כיון מ"מ בשכר הבא מכח יין שאין איסורן ברור בנ"ט לפגם אפשר דאם הוא על ידי בישול יש להתיר כי ע"כ בכ"ד יש צד להתיר דחשיב נ"ט לפגם ואינו ברור בעיני ותמהני למהר"ם ז"ל ולהרב הפוסק איך לא כרנגו מרקיל סתם כלי גוים וחשיב נ"ט לפגם ומי הכריחו לחילב' כפסים לספיקא דהיינו סברת הרא"ש דיין בכל משקים פוגם דרבו החולקים עליו משא"כ בטעם זה דסתם כלי גויים אינן בני יומן ועם שגם בכגר זה יש לגדר בכל מ"ש טפי היה לו לגדר בטעם זה ומ"מ נ"ל בכ"ד דחשיב נ"ט לפגם דאע"פ שאינו ברור בעיני בשכר יין הבא מיין שאין דינו כיין לאסור בו גם נ"ט לפגם מ"מ בהצטרפות דעת הרא"ש והטו"ר ורבינו ירוחם דס"ל דיין בכל משקים פוגם יש להתיר מס"ס ספק אי שכר דינו כיין ראף בקדירה שאינה בת יומא הוי לשבח ואת"ל דהוי לשבח ספק אי יין או שכר בכל משקים פוגם :

והנה בינתים ראיתי בתשובת בית דוד חו"ר סימן ע"ב שהסכים דגבי שכר כלי שאינו בן יומו נטל"פ הוי ושרי והביא ראיה מתשו' תה"ד ומרדכי שהביא הב"י בא"ח סי' תנ"א ע"ש ולמה שביארתי אין זה ברור שהם לא דברו בשכר הנעש' מיין כי אם מתיני תבואה ופירות ובדברי הבית

דוד כתב בס' תורת חסר סימן ז' ע"ש וגם עליו קשה תמ"ש וש"כ להדיא לסמג"ן אכרהס סי' תמ"ז ס"ק כ"ה וסימן תל"ח ס"ק ח' שכתב כדברי ע"ש :

סימן קע"ז והנה

כי כן חל עלי חובת ביאור כספק מהר"ס ז"ל שנסתפק אי כאיסור מעמיד גם נ"ט לפגם אוסר בו דאע"ג דהפר"ח דעתו לאסור אין בדבריו ראיה גמור' כדי לאסור בדבר חידוש כזה שהרי התו' כע"ז דס"ו ד"ה מכלל כתבו בשם יש מפרשים דכל איסור דהוי כמשהו לא אמרינן ביה נ"ט לפגם דהא אין נך טעם בטל יותר ממשהו כאלף ה"ה בנ"ט לפגם והם ז"ל חלקו על זה דגם באיסורי משהו נ"ט לפגם שרי וכן הסכים הרא"ש בפסקיו והריטב' בחידושיו שם לע"ז והר"ן בפ' כל שעה ושאר גדולי הראשונים והנ"א בפ"ב דע"ז שהבאתי לעיל ודברי הרמב"ן שהביא בתשו' הרשב"א בתשו' המיוחסות סי' קס"ז וכבר הביא הטא"ח סי' תמ"ז מחלוק' זה לגבי חמץ בפסח והכריע הבי' כדעת המתירי' וכן פסק הש"ע שם וא"כ באיסור מחמץ ומעמיד אף אי חשבינן להו כאיסורי משהו הא קי"ל גם בהו נ"ט לפגם שרי הפך דעת הפר"ח ואדרב' יש לדון דבאיסו' מחמץ ומעמיד כ"ע יודו דשרי דהרי באיסור מחמץ ומעמיד ומתבל משום נתינת חימוץ או העמד' או נתינת טעם בקדרה הוא שנאסרו דהרי מבואר בפ"ב דערלה דבכל אלו אינן אוסרים כי אם בשיש כדי לחמץ או לתבל וכן במעמיד הרי נאסרו מכח נתינת טעם דכי קי"ל כרז"ל דעד ששים בטל טעמא היינו אלא מלבד מחמץ ומתבל ומעמיד דבהנך קי"ל דנ"ט ביותר ממאה ומאתי' והנסיון יוכיח שהרי חימץ והעמיד ותיבל בשיעור מועט וכבר אמרו בחולין ד"ו כל דלטעמא עביד לא בטיל דהרי טעם בעיקר דאסיר לא כתיב בתורה להדיא דבטל בששים כי אם דהכי קי"ל בכל סתם איסור דעד ששים איכו נ"ט משא"כ בהני תלת מילי דעיניכו הרואו' דיהיב טעם ביותר מששים וע"כ תלו האיסור ביש בו כדי לחמץ או לתבל או להעמיד וא"כ בהני תלת מילי מהי תיתי לאסור נ"ט לפגם אף לדעת האוסרים באיסורי משהו כיון שכל עיקרם לא נאסרו כי אם משום נ"ט והרי טעם לפגם התירו הכתוב אלא שעומד לנכרי דברי הא"ח בשם ה"ר ש"ט כלכו הביאו הבי' בי"ד סס"י ק"ג דכתב דגם בתרומה דאסרו ביותר מששים נ"ט לפגם אסור בו ע"ש ומילת' דאתי בק"ו הוא דהרי חימוץ אוסר ביותר ממאה משא"כ תרומה דאינו אוסר אלא עד ק' כמבואר במתני' רפ"ב דערלה גבי כל המחמץ והמתבל ע"ש וא"כ אי אסרו נ"ט לפגם גם בתרומה מכ"ש במחמץ ומעמיד ומתבל דמתירי דאסרי ביותר ממאה ומאתים ואפילו באלף ואחד היטוב הא נמי ל"מ דמלבד שסברה זו דבתרומה נ"ט לפגם אסור יש לתמוה עליו מש"ס בבלי וירושלמי וכבר קדמני הרב שער המלך בפ"ה מה' חמץ הכ"ה ע"ש עד שלבי מהסס אולי ט"ס נפל וצ"ל תתיכס הראויה להתבכר במקום תרומה אך שחפשתי בספר א"ח כתיבת יד שלם שיש אתי ולא מצאתי לשון זה שהביא הבי' כדי לידע אם יש שם ט"ס אלא דבר חן דין יש לגדר דאדרב' אמיר לענין זה תרומה ממחמץ ומעמיד ומתבל שהרי דבר פשוט שאין כח באיסור תרומה להיות נ"ט בדבר טפי משאר כל האיסורי' וכיון דקי"ל דעד ששים לא יהיב טעמא ואסרו בתרומה עד ק' ש"מ דלא הלכו בתרומה אחר נ"ט וא"כ כי הוי נ"ט לפגם מאי הוי לסברת' דכל איסור דאיכו נ"ט ואסרו גם בנ"ט לפגם אסרו אבל מחמץ ומתבל ומעמיד דלא אסרו ביותר מששי' כי אם דקי"ל דבהני נ"ט ביותר מששים וכל דיהיב טעם הו' כשאר איסורים דבטלי בששים וכ"כ מת"ש הא"ח בו' בה' מ"א ו"ל ונמצא מקבלה בידם שאחד מס' איכו נ"ט מיהו אי בריר לן דנ"ט כגון שהוא מהדברים שנותנים טעם ביותר מתערובתן אין משגיחין לשיעור ס' ואסור עד

שיהא שם התר כדי שיבטל הטעם עכ"ל וכ"כ גם מדברי שאר הראשונים כמ"ש בח"א סי' פ"ב דקס"ח ע"ש וכיון דגם אלו לא נאסרו ביותר מס' כי אם משום נ"ט כי הוי לפגם לכ"ע שרי ותימה להפר"ח שאסר במעמי' יותר מאיסורי משהו ודבר זה קשה לשמוע מכל מה שנתבאר וראיתי בדברי הפר"ח שעיקר הכרחו לזה מת"ש בע"ז דל"ה אמרי הכא כיון דאוקמי קמוקים חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה ע"ש כדל"ר בתוס' ד"ה אמר וכיון דאין האיסור משום טעם כי אם משו' ממשו לא שייך לפלוגי בין לפגם או לשבח ואחרי המחילה תמהני עליו דהא ל"מ דאכתי שפיר יש לפרש דמ"ש כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דהיינו שיש בו בנ"ט דטעם בעיק' איסור בעיניה חשבי ליה אע"ג דאין שם ממשו של איסור והכראה שהרב לא ניחא ליה בהכי דאי יש בהעמדה טעם למ"ל כוליה האי ליתא שהרי יש בו בנ"ט וכל שיש טעם פשוט דאסיר הכל דלטעמיה עביד לא בטיל כמ"ש בחולין ד"ו ואי מהא לא איריא כמה שכ"ל דמחמץ ומעמיד דאסרי ביותר תששי' איכן ענין לתבלי' דאסרי נ"כ ביותר מס' כיון דלטעמיה עבי' דהתם הוא טעם גמור שיש בתבלין כותן במאכל הקדיר והרי זה ככל איסורים דאסרי בס' מכח נ"ט דטעם כעיקר' מד"ת אבל שאור בעיסה אין החימוץ כטעם השאור דפת משאור הוא טעם אחר וכן במעמיד בעור קיבת נבילה אין טעם בגבינה כטעם עור קיבת נבילה וכיוצא כי היכי דליהוי חשוב טעם כעיקר וכי אסרו חכמים באלו הט' דכל דהאיסור מוליד טעם חדש בהתר לשבח מה שלא היה בו אסרוהו כאילו נתן האיסור טעם האיסור ממש אע"פ שאין זה טעם כעיקר האיסו' ודבר זה מתבר' יותר מתוך דברי הרז"ה בפ"ב דפסחים גבי הא דתנן כותח הבבלי ושכר המדי הרי אלו באזהרה וז"ל יש להשיב ולהפריש בין טעם לטעם שכל העירובין השנויים במשנתינו אע"פ שהם עשויים לטעם טעמם משתנה ע"י העירוב לטעם אחר שאין טעם האיסור שהוא הדגן נראה בעירוב אלא שהוא מסייעו לתת לו טעם חדש וטעם זה שהוא מחודש בעירובו גרם לו להתבער בפסח ולעבו' עליו באזהר' עכ"ל וע"ש בהרמב"ן ודברי הרז"ה קרובי' למ"ש הרא"ש בשם הרא"ב"ד בע"ז דע"ד ד"ר מיני מדינה דנאסרו במשהו ה"ט דמכשירי מאכל הם וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' ל' ובתשו' שהביא הבי' בי"ד סס"י קל"ר הנה מבואר מדבריהם שגם בשוליד טעם חדש בהתר או שמכשיר המאכל אסרו בנ"ט גמור וא"כ במעמיד הוא ס"ד לש"ס דשרי כיון שאין טעם המעמיד ניכר בהתר וחדית הש"ס דכיון דאוקומי קמוקים ונ"ט מעמדה בגבינה אע"פ שאין טעם זה כעיקר האיסור כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דמי דחשיב כאילו טעם גמור של האיסור ניכר בגבינות אבל אה"נ שכל טעם האיסור של מעמיד משום נ"ט דאילו משום ממשו של איסור הרי מדינא בטל ברוב וזה נ"ל כוונת הרמב"ם בפט"ו מהל' מ"א שכתב ואע"פ שהאיסור בכ"ש שהרי האיסור ניכר בה והיא שעושה אותה גבינה כוונתו דניכר האיסור בטעם חדש של העמדה שהוליד בהתר ומ"ש הפוסקי' שהביא הבי' בי"ד סס"י פ"ז דמעמיד בבשר וחלב בנ"ט משא"כ במעמיד שאר איסורים שנראה דאוסר אף שאין בו בנ"ט איכו סותר לזה דהתם בטעם גמור של האיסור הוא שכ"כ דבשיעור ששים נותן טעם גמור שיש באיסור ולא איירי בטעם העמדה אבל אה"כ דכי נאסר הוא משום דיהיב בה טעם העמדה אע"פ שהוא טעם חדש וכן הטעם במחמץ משום נ"ט דחימוץ הבאה מכח האיסו' הוא שאסרו וכ"כ מת"ש המרדכי הביאו בי' בי"ד סי' פ"ז וז"ל כיון שהאיסור מעמיד היינו בנותן טעם ע"ש הרי דמגר טעם איסור הוא שנאסר וכ"כ מהש"ס דחולין דנ"ט במ"ש שאני שאור דחימוצו קשה וע"ש בתו' והיינו שגם טעם חימוץ שהוא טעם חדש שהולי' האיסור

כטעם

כטעם גמור חשיב וכן מ"ש בחולי' גבי שאור ותבלין דלטעמו' עביד ולא בטלי קאי גם לשאור כיון דהוליד טעם חדש אע"ג דל"ד לתבלין דהתם הוא טעם גמור של האיסור וכ"כ מהתו' עז דל"ד ר"ה דורדייה דקרי לחימוץ דבר דלטעמא עביד דלא בטיל ע"ש והיינו כדרך שכתבתי :

כי מן הבאר יש לדון כמחמ' דאיסורו מד"ת דטעם חימוץ כטעם כעיקר חשיב וכ"כ מהר"ש פ"ג דחלה ה"ח והרא"ש כלל כ' דכתבו דשאור לא בטיל מד"ת ועם שיש חולקי' היינו דס"ל דטעם חדש אינו מד"ת וראיתי לשכני חיי בסוף חור שהנ"ע דברי הר"ש והרא"ש ולמה שנתבאר לקמן ודוק וכן ראיתי במרדכי בפ' אין מעמידין סי' תתכ"ט שכתב וז"ל דאפי' את"ל דדבר המעמיד הוי כבית שאור שחימוצו קשה מ"ת אין שם אלא נתינת טעם ורש"י פסק דטע"כ דרבנן וכו' ואף לדברי ר"ת דטע"כ ד"ת למה לא יותרו דאיכא בפיקי' טו' וכו' הנה מבואר דמעמיד דחשיב טעם גמור :

והנה ראיתי להפר"ח בי"ד סימן צ"ח ס"ק ו' שהאריך להוכיח דאיסור מחמץ שאוסר בכ"ש לאו משום דכ"ט בהתר אלא משום דבכרת פעולתו בחימוץ חשבינן ליה בכ"ט וליכא מאן דפליג בהא ע"ש ולמה שביארתי שא בתי משום כ"ט הוא שהוליד האיסור טעם חדש בהתר וכיון דהוי לפגם אין מקום לאסור שגם לדברי הרב כי אסרו הוא משום דהחימוץ החשיבוהו ככ"ט א"כ כל דהוי לפגם שרי וא"כ תימא לת"ש כאן בסימן ק"ה דלא נאסר משום טעם כי אם משום דחשיב מחמת האיסור כעין וא"כ גם לפגם אוסר והרי גב לפי דבריו שם כיון דהאיסור דהחשיבוהו ככ"ט הרי דמי טפי לאיסורים שהם ככ"ט יותר מאיסורי משהו דלא משום טעם כלל אסרוהו ואע"פ כן התירו בהם כ"ט לפגם כ"ש למ"ש דמעמיד ומחמץ טעם האיסור שהוליד בהתר טעם חדש וכ"כ מדברי הטא"ח סי' תמ"ז שכת' בשאור כיון שהוא דבר המעמי' כל דלטעמא עביד לא בטיל הרי דקרי למחמץ מעמיד כיון שטעם איסור בשניהם הטעם אחד להם וכמ"ש כי בכל אלה איכי דואה טעם לאסו' במעמי' אף בכ"ט לפגם יותר מאיסורים דאסרי במשהו כדברי הפר"ח הנו' ואי ק"ל למ"ש א"כ איך התירו תערובת דמאי כמ"ש ר"ו אע"פ שיש בו טעם גמור ואסרו בחימוץ בשאור דלאו טעם גמור הוי כי אם שהוליד טעם חדש דעכ"פ קיל מטעם גמור הא בתי ל"ק דגבי חימוץ כל הבאת הפת הוא על ידי החימוץ וכן במעמיד ותבלין וע"כ החשיבוהו כאילו הכל דמאי משא"כ בכל תערוב' דמאי שהתר בעצמו מלב' התערוב' נאכל בפני עצמו וע"כ לא גזרו בהתר משום איסו' וכ"כ ברור שם בפירש"י ומיהו אין כטעם זה כדאי לאסור כל דהאיסור משום כ"ט וקי"ל כ"ט לפגם שרי עוד ק"ל בדברי הפר"ח דלכי יהיבנא כל דיליה דמחמץ ומעמיד נאסרו משום דחשיב כניכר מחמת האיסור בעין וכיון דהאיסו' אינו משום כ"ט אין להתיר בו משום כ"ט לפגם וקשה דהרי בע"ז דס"ח למדו כט"ל שרי מדהתיר הכתוב נבילה מסרחת שאינה ראויה לגר ע"ש הרי דגם מחמת האיסור כשהוא פגום הותר וא"כ מנ"מ במעמיד אי חשיב כאיתיה לאיסור בעיניה דכל דהוא פגום גם כממשו של איסור הותר ויותר תימה שהפר"ח גופיה בא"ח סי' תמ"ז הביא תשו' הרשב"א שכתב דאיסור משהו אינו מחמת טעמו אלא מחמת חומר איסורו מה לנו אם הוא לשבח או לפגם ותמה עליו דכ"ט לפגם מנבילה מסרחת ילפינן לה וע"כ דהכי יליף כי היכי דנבילה מוסרחת שרי לפי שאינו נהנה מן האיסור ה"נ כל שהאיסור פגום שפוגם את ההתר שרי לפי שאינו נהנה מהאיסור ע"ש וא"כ ה"נ במעמיד כיון שהאיסור פגום ופוגם את ההתר הרי אינו נהנה מן האיסור דאין כאן איסור דכעפר חשיב וע"ק שהרי בחולין דקט"ו התיר הרי"ף ושאר פוסקים לנעמיד בקיבה כשיר' שינקה מן הטריפה או טריפה שינקה מהכשירה דפירשא בעלמ' הוא ע"ש ופירושו ודאי דנפק מתורת אוכל כמ"ש הב"ז ביו"ד סי' כ"ז ע"ש ואי באיסור מעמיד גם בפגום אוסר א"כ מנ"מ אם הוא פירשא או ודאי שגם במעמיד כל דהוי לפגם שרי והיה מקום ליישב דכי אסר הפר"ח אינו בפגום לגמרי שאינו ראוי האיסו' לאכיל' אדם דבהא ודאי אין כאן איסור כמ"ש הרשב"א בתשו' סי' תכ"ט לגבי חמץ בפסח וכל דבריו בפגום קצת בקדירה שאינה בת יומא דאי היה בעין הוא אסיר כל דאכתי ראויה לאכילת אדם וכי התירו ה"ט שאינו נהנה מהאיסור כשהוא ע"י תערובת כמ"ש הר"ן בפ' השוכר שם בע"ז וכיון דלא פקע מיניה שם איסור אוסר במעמיד אבל חלב קיבה ס"ל דנפסל מאכילת אדם כנבילה מוסרחת וע"כ התירו גם במעמיד ואינו מספיק למ"ש הרב גופיה בא"ח סימן תמ"ז ס"ז דהעיקר כמתירים כ"ט לפגם גם בפגום קצת מטעם דאיסור פגום פקע איסוריה ע"ש וא"כ מה טעם לאסור במעמיד כיון שאין כאן איסור וע"ק לי בדבריו שהרי בע"ז דס"ח דפליגי אמוראי אי גם בפגום מעיקרו מחלוק' כ"ט לפגם דלת"ק אוסר ור"ש מתיר הביאו ראיה מדתניא שאור של חולין שנפל לתוך העיסה ואח"כ נפל שאור של תרומ' אסור ור"ש מתיר והא הכא דפגים מעיקרו הוא ופליגי וע"ש ולדבריו והרי במחמץ לכ"ע אסור שדינו כמעמיד ותיקשי איך התיר ר"ש וכ"ת שגם הרב יודה גבי מחמץ דשרי ולא אסר כי אם במעמיד לבד דבר זה קשה לשמוע דאיסור מעמיד קיל ממחמץ שהרי דעת התו' בחולין דכ"ט דאין העמדה אוסרת אלא בששים משא"כ במחמץ וא"כ אי במחמץ שרי בכ"ט לפגם כ"ש במעמי' וכה"ג כתב הפר"ח גופיה ביו"ד סי' צ"ח שלמד דמחמץ אוסר אף במין ושאינו מינו מדקיל באיסור מעמיד דאוסר גם בשאינו מינו דהדברים ק"ו דמעמיד קיל ממחמץ ע"ש ואוקי באתרין וכ"כ דגם במעמיד שרי בכ"ט לפגם ממ"ש התשב"ץ ח"ג סימן יו"ד וז"ל ואע"פ שחולטין מעט מים ומערבין בכור לא חשיב מעמיד ברבל האיסור בעור קיבת נבילה לפי שאותן מים מותרים הם כדיעבד משום דכ"ט לפגם הם דהתם קדירותיהן אינן בני יומן וכו' ע"ש הרי שהתיר להדיא במעמיד מטעם כ"ט לפגם הפך דברי הפר"ח :

אך את זה עומד לנגדי דמכל מה שביארתי נראה כן וקשה דבע"ז דל"ה אמרו ר"ח אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ ובכר הזכיר גם טעם זה באיסו' גבינות הגוים הרמב"ם בפי' מה"מ"א הכ"ו ע"ש והרי לשיטת הרא"ש וטו"ר בסי' רל"ז שכתב דכלי גויים של יין שרי לתת שאר משקים ע"ש וע"כ דגם בכלי חומץ נמי שרי מה"ט מדהתירו בהם ש"ת דחומץ חשיב פגם לגבי שאר משקים וחלב מכללם וא"כ איך אסרו והרי קי"ל כ"ט לפגם שרי ואף להחולקים על זה כמ"ש לעיל נראה דיין וחומץ בחלב לכ"ע הוי כ"ט לפגם כמ"ש בהגהות אשירי בפ"ב דע"ז פסקו מור"ם במפה ביו"ד סימן ק"ג ס"ד וגם נראה דאין מי שיבחיש חומץ בחלב דלא הוי פגם דאיך תוכל יטעם גמור הוי וא"כ ק"ט איך אסרו בגבינות מה"ט אלא ודאי דבמעמיד גם בכ"ט לפגם אסור כדעת הפר"ח וזה תימה מכל מה שנתבאר והנ"ל ליישב לזה דשאני טובא בענין זה בין דבר שהוא פגום מעיקרו קודם התערוב' בבי הכי שרי גם במעמיד כיון דפקע שם האיסור על ידי הפגם אבל דבר איסו' חשוב שנתנו להעמיד אף שבתערובת היא חשיב פגום אסיר במעמיד שהרי עיקר איסור במעמי' כבר ביארתי דאינו אלא דע"י האיסו' הוליד טעם חדש בטעם העמדה דאילו טעם גמור של האיסור אין כאן והרי פגם זה לגבי טעם העמדה שהיא עיקר האיסור אינו פוגם כלל דאדרב' השבח שעל ידי האיסור הוא שהעמיד והרי אין כאן פגם כלל כדי להתיר דבשלמא באיסורי' דאסירי מחמת טעם

גמור של האיסור דנתן בהתר אי הוי הטעם פגום אין כאן טעם כדי לאסור אבל גבי העמדה דטעם העמדה הוא האוסר והרי לגבי טעם זה אינו פוגם כלל כי אם אדרבא משביח היכי שייך להתיר מגר נטל"פ דכי אנו מתירים בפגום מעיקרו ה"ט דכיון דנפגם הותר והרי העמיד בהתר אבל כשנפגם בתערובת. לבר נמצא שהעמיד באיסור והרי ליכא פגם וכודאי דאסיר ותו ל"ק מהך סוגייא מידי :

כי: מן הכאר יש ליישב דברי הפר"ח מכל מאי דק"ל בדבריו שגם הרב לא אסר כי אם כפג' אחר התערוב' אבל כפגום מעיקרו גם הרב מודה דשרי אך שדבריו סתומים וגם לפי' ל"ק מת"ש גבי מחמץ כעז' דס"ח דכי הוי לפגם שרי דהתם כיון דפגם עיקר החימו' דעל טעם זה דחימוץ שהוליד האיסור הוא שבאנו לאסור וכיון דהוי לפגם שרי ודוק ומתוך מה שכתבאר ק"ל עוד כמ"ש מור"ס בי"ד ססי' קל"ד אבל אם הוא כטל"פ כגון גביע שנתנו בהם חומץ או מלח שמכשלים עכו"ם ונותנים בו יין או דם ללכנו וכו' והרי חזותא אוסר במשהו והרי ליכון זה הוא ע"י יין או דם וא"כ מכ"ת אם הוא פוגם כל שהאיסור אינו פגום מעיקרו ולגבי שבח חזותא אינו פוגם בתערובת זה דאדרבא אינו משביח הליבון כי אם בתערובת זה וכל כי האי אין מקום להתיר וכ"כ גם מהתוס' והרא"ש והמרדכי והגודה ואגור שהבאתי דבריהם לעיל שתלו ההתר דאזיל לאיבור ש"מ דמטעם פגם וכל דבעת התערובת אינו פגום מעיקרו אסור וכמו כן ק"ל להא"ח שהביא הב' בי"ד סי' קכ"ג שהתיר גביע שנתנו בו חומץ דיצא מתורת אוכל והוי כעפר ש"מ דגם כפגום ע"י התערוב' מתיר וזה תימה מדאסרו גבינות גויים מפני שמעמידין אותה בחומץ אע"ג דהוי פגם בתערובת זה וליישב דברי הא"ח נ"ל דשאני חומץ בגביע דאין נותנים החומץ בעת הגביעה דהיינו בעת רתיחה אלא שורין החומץ בגביע יום או יומים כגון וא"כ מרתיתין ואין הגביעה כי אם בעת הרתיחה וקודם לכן אינו גובע כלל וא"כ הרי נתבטל ונעשה פגום מעיקרו קודם שבא ליהנות בו בגביעה וכיון דהותר אינו חוזר וניעור ונסא"כ חומץ שנותנים להעמיד גבינות הנתינה בעת רתיחת חלב דהיינו בעת העמדה ואותה שעה לא חשיב פגם וכן דייקי דברי התוספות בעז' דל"ה ד"ה האי שכתבו שמשימים עליו בעת רתיחה ע"ש וכה"ג כתב המרדכי ע"ש נראה דאי היה הדרך לתת הדם קודם עיקר העמדה הוה שרי שכבר נתבטל אך דברי מור"ס קשה דכבר נתבאר דאיה הדרך לתת האיסור בעת גמר העמדה ויש ראיה לזה דלעיל בסי' קל"ט הבאתי ראיה מהירושלמי דאם הניח שאור איסור ועירבו עם העיסה וידע בתערוב' קודם שחימץ העיס' דבטל כדינו ואינו אוסר במשהו ע"ש ואוקי באתרין באופן דלפז' נ"מ דמעמיד ומחמץ כדבר איסור הפגום מעיקרו לכ"ע שרי אך כפגום בתערובת אי נתן האיסור בעת העמדה וחימוץ אסיר ואי קוד' לכן שרי אך את זה קשה שיש לדון דגם באיסור פגום מעיקרו אוסר בחימוץ והעמדה שהרי שאור לא חזי לאכילה ונפסל לאכילה ככבילה מוסרחת כמ"ש בכינה דז' אבל שאור דלא חזי לאכילה וכ"כ הר"ן כפ"ג דפסחים גבי פת שעפשה ונפסלה מלאכול אדם ע"ש וכ"כ הראב"ד כפ"א מה' חמץ ה"כ וא"כ תיקשי היכי אסר שאור במחמץ בכל האיסורים ואוסר בכ"ש והרי עיקר שאור האסור התר דהוי נבילה מוסרחת וע"כ ה"ט דאע"פ כן אסרו הכתוב בפסח ובכל האיסורים הואיל וראוי לחמץ בו עיסה אחרת כמ"ש הר"ן והראב"ד שם וכראיתא בפסחים דל"ט. ואי מהני ה"ט לאסור אכילת שאור בעינים דפגו' מעיקרו הוי מה"ט דנתקן ע"י שנותנו בעיסה א"כ היכי נתיר התערוב' דמחמץ בפגום מעיקרו דחשיב התר הרי עיקר שאור דאיסור יוכיח דפגום מעיקרו הוי ואוסר :

וסבור הייתי דשאני שאור דגלי קרא בפסח ואסרו מה"ט באכילה וילפינן מיניה לכל האיסורים דאסור ואוסר אע"ג דהוי פגום מעיקרו אבל שאר מילי לא גלי בהו קרא אם הוא פגום הרי התירו הכתוב בנבילה מוסרחת ואף דיתכן דראוי לחמץ או להעמי' בו אין בכך כלום דכיון דהותר נוכח פגמו כמנא שחימץ והעמיד בהתר א"ק שהרי דעת הר"מ בפ"א מה' חמץ ה"ב לפי מ"ש ה"ה והכ"מ וכ"כ גם מדעת הר"ן דגם חמץ אסור אף בנפסל מאכילת אדם הואיל וראוי לשחקו ולחמע בו עיסה ע"ש ואם איתא הא לא מהני ה"ט כי אם בשאור דגלי קרא ביה דאסרו אע"ג דלא חזי לאכילה אבל פת חמץ דראוי לאכיל' ונפסל דנתעפש מנ"ל לאסור כי ע"כ ע"כ ה"ט דכי היכי דיליף שאור של איסורים דאסירי מדאסר שאור בפסח מה"ט דהואיל וראוי לחמע ה"נ ילפינן גם לשאר דברים פגומים דאם יחזרו לשבח ע"י חימוץ והעמדה אסירי דלא התיר הכתוב נבילה מסרחת כי אם באיכה ראויה לחזור נושבחת וכעין מ"ש במנחו' דכ"ב דנבילה בטילה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה ושחוטה איכה בטילה בנביל' שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה דלכי מסרחא פרחה טומאתו ולפז' הדר דיכא בכל דבר פגום מעיקרו כל שאפשר לחמץ על ידו או להעמיד מלבר דאוסר התערובת בהעמדה וחימוץ איהו בעינים נ"כ נאסר כיון דאפשר לו לחזור לשבח וכיון שכן קשה למ"ש הרי"ף וסיעתיה דמעמיד בחלב קיבה דאינו אוסר דפירשא בעלמא הוי והרי אפשר להשביח ע"י העמדה גבינה וכן קשה בתשו' התשב"ץ שהבאתי לעיל ודברי הא"ח ודברי מור"ס שזכרתי לעיל כי ע"כ בכל דבר איסור הפגום מעיקרו אי אוסר במחמץ ומעמיד הדבר נ"ת · ואין להביא ראיה דמעמיד בנטל"פ שרי מת"ש הרשב"א בתשו' סי' קמ"ג הביאה בי' בי"ד סי' קט"ו וז"ל ובשחוזר הישרא' ומעמיד שם וכו' נאסר כמעמיד בקדירת איסור וכו' ואם אין הקדירה בת יומא מותר דחשיב בנטל"פ ע"ש נראה דגם במעמיד נטל"פ שרי הא ל"מ דהרשב"א לא איירי שהעמיד בבלע הקדירה כי אם שהעמיד במעמיד התר אלא שהעמדה זאת היתה בקדירה ואת הבלוע מחלב איסור ודוק בדברי הרשב"א שם ולמאי דאתאן עלה בב"ד למה שביארתי שיש כאן שני מיני פגם שאחד דשכר במים הוי נטל"פ לשיטת הרא"ש אי מהא אין גר להתיר כיון דבמעמיד ומחמץ כל דהפגם הוא ע"י תערוב' אין ספק דלא חשיב פגם אך יש לגדר דכיון דפגם בתערובת זה דהיינו בעת שמחמיץ מים בכלי האיסור אינו שעת החימוץ א"כ הרי הותרו המים קודם שבא לגוש בהם עיסה מגר נטל"פ כיון שאין הפגם במעשה החימוץ ופקע האיסור מינייהו ועל דרך שכתבתי ליישב דברי הא"ח והפגם השני דהיינו דסתם הכלי אינו בן יומו וא"כ פליט השכר במים נטל"פ בפגום מעיקרו הוי דבכי האי יש גר להתיר יותר כנראה מדברי התשב"ץ אלא דאע"פ כן בכל זאת אינו מספיק להתיר למה שביארתי דיש לדון דגם בפגום מעיקרו כפגם לגמרי שאינו ראוי לאכיל' אדם דאסיר במעמיד ומחמץ וכ"ש בכ"ר דגם לשני הגדרים אין כאן פגם גמור דנפסל מאכילת אדם קשה הדבר להתיר במעמיד ומחמץ ומדברי הטז' בא"ח סימן תמ"כ ס"ק ג' יש להוכיח דמעמיד בכלי איסור אף שאינו בן יומו דהוי נטל"פ אוסר אם היה עיקר העמדה ע"י הכלי ע"ש וכ"ל ראיה דמעמיד בפגום מעיקרו שרי מת"ש בתמור' דל"א אפרוח ביצת טריפ' מותרת איתא קנרלה לכי מסרחא עפרא בעלמא וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפ"א"ט וטו"ר וש"ע סי' פ"ו והשתא ז"ל וכי גרע הנאת אפרוח ע"י ביצת איסור דהוא המוליד והמגדל וכל גוף האפרוח מן הביצה בירוע ואילו מעמיד גוף החלב ישנו ולא עשה כי אם

בה העמדה ולי כלפרוח התירו מטעם פגם כ"ש כמעמיד אלא דקי"ל להתוספות כ פעז דמ"ט ד"ה שאם שכתבו דגידולי איסורי אכילה דשרו בהנאה שרי דאינו אוכל איסור עצמו ע"ש וכי גרע מדין מעמיד דאסיר אף באכילה כמבואר בטו"ד סס"פ פז וככז שם בשם הראשונים והרי הכא ממשות הערי כא מכח האיסור כי ע"כ היה נראה דהתוספות אולי לשיטתם דמעמיד בטל בס' כדמוכח ממ"ש התוספו' בחולין דנ"ט ד"ה לא ושאר פוסקים דמתירי' גידולים ה"ט דהוי זוז פרי דאיסור וקרקע דהתר שכ"נ דעת רוב הפוסקים כמ"ש בענין זוזב ולפז הכא בבינת אפרוח דהוי כוליה גורם דאיסו' אסיר לכ"ע ואפ"ה התירו באיסור פגום מעיקרו כ"ש במעמיד :

סימן קע"ח והנה

ראיתי להרב הפוסק שדחה התר זה דנטל"פ מטעם אחר דהוי פגם ולבסוף השביח דאסור כמ"ש הש"ע בי"ד סי' ק"ג ומיקרן של דברים בעז דס"ח אמר עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם וכו' והנה הר"מ בפט"ו מה' מ"א פסק דפגם ולבסוף השביח נמי אסור ודין זה לא נתבאר בש"ס וגם בפיו מה' אלו פסק בהא דשאור בת"ק ולכאורה קשה דאיך פסק כת"ק הא ת"ק ס"ל נטל"פ אסור וכיון דקי"ל נטל"פ שרי הו"ל לפסוק כר"ש ואם נאמר דפסק כן משום הא דרבי זירא דהואיל וראוי לחמע כמה עיסות הא למסקנא לא קאי הכי וכיון דטעם ת"ק דס"ל נטל"פ אסור א"כ בלא הא דרז אסור וזל דס"ל להרמב"ם דאה"נ דטעם דת"ק משום דנטל"פ אסור אבל ס"ל להרמב"ם דהת"ק ליה רבנן לר"ש עיסה זאת ראוים לחמע כמה עיסות ואורי לי מיהא בהא דאסור ודחקו להר"ת לומר כן דחזינן בפ"ב דערלה דסתם רבי כת"ק ואם איתא דהא דרז איבו וטעם ת"ק משום נטל"פ אסור איך פסק כת"ק הא סתם רבי כעז דנטל"פ שרי וצ"כ שהרמב"ם פסק כת"ק דחזינן בפ"ב דערלה דתני וחב"א בין שנפל איסור בתחילה וכו' ומשמע כמ"ש בין בתחילה בין בסוף היינו דנפל ההתר בתחילה ושהה כדי פעולתו וא"כ נפל אל איסור אפ"ה שרי מטעם זוזב וצל וזה אמרו עד שיהא כדי להחמיץ וא"כ חכמי' ס"ל כת"ק שאסר ולכן פסק כת"ק אך אחר העיון ליתא והוא דמשמע מהר"מ בפיו דת"א דהיכא דהתחיל ליהנות מאיסור קודם שיבא התר אף אי בלא התר לא סגיא אסור ע"ש בכ"מ ולפז ע"כ צ"ל דבין בתחילה וכו' דנפלו תכף ומיד זאחז ולא התחיל ליהנות מאיסור ועיין בטז סי' קמ"ב ס"ק ט' מ"מ מ"ש בתחילה עיקר והשתא דייקי דברי הר"ש בפה"מ שכתב א"כ דטעמא דת"ק הוי כדרז והדבר תמוה דהא למסקנא לא קאי הכי אלא וראי כמ"ש עכ"ל והנה מאי דקמותיב כדברי הרמב"ם שפסק כת"ק דר"ש בנפלו שאור איסור ושאור התר ויש בכל אחד מהם כדי להחמיץ דאסור וכן נתבלין וצ"כ ס"ט כדרז הואיל וראוי לחמע בו כמה עיסות שפיר קמותיב דמדיהביה רש"ם נראה דלמסקנא לא קאי טעם דרז וחזר הדין דבכל נטל"פ שרי כר"ש וכמו כן קשה בדברי רע"ת בפ"ב דערלה ה"ט שכתב דקי"ל כת"ק הואיל וראוי לחמע בו כמה עיסות ע"ש ואילו מסוגיין מוכח דאפ"ה קי"ל כר"ש דשרי ודברי הר"מ שם בפה"מ הם כדברי רבינו עובדיה וכן קשה לראב"ן בסי' שנא שכתב דעיסה שנתחמצה בשתר ונתן בה שאור איסור אח"כ דאסיר דאע"ג דהוי פגם לענין אכילה לענין עיסות אחרות משביח לה וכן קשה להר"ש והרא"ש בפ"ב דערלה שפירשו דטעם רבנן דנטל"פ אסור ס"ל א"כ כדאמר רז הואיל וראוי לחמע בה כמה עיסות ע"ש וקשה דאחר שראו שנדחו דברי רז למסקנא איך פירשו למתני' בוותיה וסכ"ל ליישב שדברי רז לא נדחו כי תיכעי לך תינח לרז דסייך ה"ט דחשיב שבח כשהניחה בך עיסה ולא אפאה אך בשאפאה כך דהוי פגם לגמרי היכי אסר ת"ק לדעת רז ועולא

שם דס"ל דבפגום מעיקרו לכ"ע שרי כי ע"כ ע"כ דהש ס"ל דמתני' כי אסר ת"ק היינו כשלא אפאה אבל כאפאה אה"נ דלכ"ע שרי וא"כ למסקנא דאסיק הש"ס דבפגום מעיקרו פליגי אבל השביח ולבסוף פגם לכ"ע אסור א"כ ע"כ דאיירי מתני' כשאפה העיסה דהוי פגום מעיקרו לכ"ע אך אי הניח העיסה כך אין ברירה דאפ"ה מתיר ר"ש שו"ל כסברת רז דחשיב שבח והוי כפגם ולבסוף השביח דאסיר לכ"ע הואיל וראוי לחמע בו עיסות ואין הכרח בש"ס נגד זה דע"כ כי בריך הש"ס לא"ר בפגום מעיקרו לכ"ע שרי מהך מתני' דפליגי ת"ק ור"ש ע"כ דס"ל דמתני' כאפה העיסה איירי דהוי פגום מעיקרו וכי דחי הש"ס כדרז היינו דמפרש לה למתני' כשהניח העיסה כך בלי אפיה וכי מסכריח הש"ס דבפגום מעיקרו פליגי לא נדחו דברי רז כי אם כמאי דמפרש למתני' בצודה עיסה וכהכי פליגי דבכי האי חשיב פגם ולבסו' השביח אבל עיקר דינו לא נדחה כיון שו"ל דמתני' איירי כשאפא' דאין כאן שבח כלל ובלי ראיה לא דחינן דעתו של רז ותו ל"ק כדברי הר"מ והאב"ן שפסקו להך דרז ובהב' ל"ק גם כדברי רבינו עובדיה והר"מ בפה"מ שפירשו למתני' כדרז שהם ס"ל דאע"ג דבברייתא שהביאו בסוגיין דתני בה"ב אסיק הש"ס דבפגום מעיקרו לבר פליגי וא"כ ע"כ דאיירי כשאפה העיסה ואת שנתחמצה יותר מראי וא"כ מינה דגם מתניתין בהכי איירי הא ל"מ דבברייתא דתני סיפא השביח ולבסוף פגם ד"ה אסור ותני סיפא בפגו' מעיקרו פליגי א"כ ע"כ לפרש הרישא דבאפה איירי דהוי פגום מעיקרו דאי בצודה עיסה הו"ל פגום ולבסוף השביח והרי אסרי רבנן גם בפגום מעיקרו אבל במתני' דלא תני כלל דבהשביח ולבסוף פגם לכ"ע אסור א"כ שפיר אפשר לפרש דבפגום ולבסוף השביח דהיינו כשהניח העיסה כך פליגי בה ת"ק ור"ש דלת"ק אע"ג דבפגו' מעיקרו ס"ל כר"ש דשרי הכא אסרי דהוי פגם ולבסוף השביח ור"ש מתיר דלא חשיב ליה שבח חימוע עיסות אחרות דבתר דעתיה אזלינן שום היה רצונו לעשות עיסה לאכילה והרי נפגמה ובזה יתיישבו דברי הר"ש והרא"ש שהם נסתפקו אי מפרשינן למתני' כהך פלוגתא דפליגי בברייתא ת"ק ור"ש דע"כ באפה העיסה איירי וקי"ל כר"ש א"ד דמתני' בצודה עיסה איירי וקא מפלגי כדרז דחשיב כפגם ולבסוף השביח אן לא ובהא ודאי קי"ל כרבנן נגד ר"ש דרבים נינהו דבמחלוקת זה אין ברירה בש"ס דקי"ל כר"ש והדרינן לכללין דהלכה כת"ק נגד ר"ש ויש להכריח כן דאל"ה הו"ל מחלוקת כאן בנטל"פ אסור ובעז דס"ה דתני בגון חומץ על גבי גריסין סתם דאע"ג דקי"ל בהא דהלכה כסתם כמ"ש ביבמות דמ"כ ה"ר בחד מסכתא אבל בתרי מסכתות אין סדר כמ"ש בעז רז ע"ש והרי זה בסתרי המשניות אהדדי משא"כ אי מפרשינן למתניתין דבצודה עיסה פליגי ולכ"ע נטל"פ שרי והכא בדרז פליגי אי חשיב חימוע עיסות אחרו' שבח דבכ"נ מתיר ר"ש גם בצור' עיסה דלא חשיב ליה שבח א"כ דמבשיר גם בפגם ולבסוף השביח אתי שפיר דל"ק הני תרי מתניתא דרבי ויש להכרי' דטעם רז דאמר הואיל וראוי לחמע בו כמה עיסות חשיב שבח לא נדחה שהרי אי אמרי' הואיל פליגי בה רבה ור"ח בפסחים דמ"ז וגם הפוסקים נחלקו אי קי"ל כמ"ד אי אמרינן הואיל ושם בפסחים דס"ב אמרינן דאפילו ר"ח דלית ליה הואיל היינו לקולא אבל לחומר' אמרינן הואיל וא"כ הכא דהוי הואיל להחמיר כ"ע אית להו דאמרינן הואיל וע"ש בתו' בד"ה האי ואי ק"ל דגם באפה העיסה יש לאסור מטעם שבא הואיל וראוי לחמע כיון דקודם שאפאה בצודה עיסה השביח לגבי עיסות אחרו' וכי אפאה הוא א"כ הו"ל השביח ולבסוף פגם דלכ"ע אסור דדמי למ"ש שם כגון שנפל לתוך גריסין נוגנין והרתיחן דהוי השביח ולבסוף פגם וה"נ דבוותא אי

מהא ל"ק דה"ל דהתם שאני דכזית הנפול' הוי שבח גמור בלי פגם כלל דנפל כשהוא בוגנין אבל כאן דעב"פ חשיב פגם דלאכיל' קתני לה ולאפנויי' ובכי האי מספקיין לאסור כא אפשר בשבח לגבי עיסות אחרות אך את זה קשה לדרך זה מת"ש בפסחים דמ"ה הפת שעיפש חייב לבער מפני שראוי לשחקה ולחמע בה כמה עיסות וכו' פסקוה כל הפוסקים הרי דגם בכה"ג ראוי לחמע עיסות על ידי שחיקה וזה סותר היישוב שכתבתי אכן ראיתי להרב"ר בפ"א מה' חמץ הב' שפירש הך סוגייא דבפת שאור איירי דבשאור שייך הטעם דראוי לחמע עיסות משא"כ פת חמץ שנאפה ע"ש וכ"כ בתוספי רא"ש לה' חמץ כדעת סמ"ג וכתב הפר"ח בא"ח סי' תמ"ב ס"ס שכן עיקר והאפשר לפרש דברי הר"מ כן ע"ש ולפ"ז נ"ק מזה אל דפת חמץ שנתחמצ' יותר משיעורו משום ריבוי שאור אינו ראוי לשחקו ולחמע הפת שאור אלא דאכתי קשה דהרי ה"ה והכ"מ שם העלו כדע' הר"מ דגם בפת אזן שנתעפש ראוי לשחקו ולחמע בו כמה עיסות ושא כמי אחר היישוב נ"ק דעב"פ תיקשי למה שנראה מפשט הך סוגייא דדברי רז"ל דאמר הואיל וראוי לחמע לא קאי למסקנא דהא לא חשיב שבח ובפגום מתחילה ועד סוף חשיב ושרי דא"כ תיקשי למסקנת הך סוגייא דהרי דברי רז"ל הם ברייתא שלימה בלי חולק דכל כי האי חשיב שבח וכיון דהשביח ולבסוף פגם מודה ר"ש היכי שרי הכא כי ע"כ צ"ל ליישב דרז"ל כי אמרה מהך ברייתא' אמרה וכי הבריא הש"ס דבפגום מעיקרו פליגי א"כ ע"כ דר"ש חולק נמי להך ברייתא ומתיר גם בפת שנתעפש ואכן כדידן לא קי"ל כוותיה בהא מתוך הך ברייתא דפסחים וע"כ אסרו בטעם זה דהואיל וראוי לחמע כרז"ל א"כ י"ל שאני גבי חמץ דעיקר האיסו' שאסר הכתוב הוא החימוץ וע"כ אסרו גם בנאפה מטעם דראוי לשחקו ולחמע אבל בשאר איסורים דאין החימוץ עיקר האיסור כי נאפה דאין דרך לשחקו ולחמע לא אסרינן כי אם בעודה עיסה שהדרך לחמץ בה וכו' וזה נראה יותר דלדרך ראשון קשה דאיך אפשר דראוי לחמע בו לא חשיב ליה שבח דא"כ תיקשי הרי אסר הכתוב אכילת פת שאור וחייב כרת עליו כמבואר בביצה רז"ל ובמכילתא בפ' בא והיינו מטעם דמחמיץ וגם הר"ן בפ"ב דפסחים כתב דמפת שאור דאסר הכתו' ילפינן לפת שנתעפש וא"כ אי אפשר דיחלוק ר"ש על זה אך לדרך שני אתי שפיר ואי ק"ל עדיין לפי דרך זה כמ"ש והק' ליה רבנן לר"ש עיסה זאת ראויה להחמיץ בשתי שעות וכו' ור"ש כשהשביחו שניהם השביחו וכו' והשתא אי ר"ש לא חשיב ליה שבח דראוי לחמץ א"כ מנ"ת במהירו' החימוץ כיון דנפגמו לאכיל' ס"מ דבשבח כל דהוא אף שאינו קיים אוס' אף ר"ש וא"כ איך יתיר בנאפה אף שהשביח קודם אפיה לחמע בה עיסות הא נ"ק דכי נתן שאור יותר מהשיעור דממהר החימוץ אי אפאה כעת שגמרה החימוץ אינו פוגם כלל והפגם שהניחה כך כשיעור הצריך משאור וחימוץ וכהכי הוא דנפגמה דא"כ הו"ל שבח מהירות החימוץ שבח גמור ובכי האי גם ר"ש אוסר אך את זה ק"ל בדברי הר"מ דפט"ו רמ"א שכתב אחר דין השאור וז"ל וכן קדירה מתובלת שנפל לתוכה תבלין של תרומה וכו' דהכא אמאי אסר דנטל"פ גמור הוי דקדיר' מאכל שנתנו בה תבלין הרבה לא שייך לומר הואיל וראוי לתבל בו קדירות הרבה בתבלין היינו פלפלין או שומים ובצלים ומלח שנותני' להכשיר המאכל וכי נתן בה הרבה אין ראוי לתת מאכל מעורב בתבלין כדי לתבל ולא דמי לעיסה כלל ועוד דעיסה אינו מפסיד אי משהה אותה לעיסות אחרות אבל תבלין במאכל אי יניחם כך סופן להסרי' ועם שראיתי להלח"ם שגם בתבלין טעם הר"מ הואיל וראוי לתבל קדירות אחרות לדידי דבר זה קשה לשמוע וגם ראיתי הדבר בבירור ברמב"ן סי' שא וז"ל

וכן אם נתן יין כשר בקדירה כדי לתבל ושאור בעיסה כדי להחמיצה ונפל יין בקדירה ושאור בעיסה הקדירה שרי דהא פגמה שיש בה יין יותר מדרכה והעיסה אסורה דאע"ג דקפגים לה לענין אכילה לענין עיסות אחרות משביח לה עכ"ל הרי לאריה דבתבלין לא שייך הטעם דרז"ל וכה"ג קשה בדברי הר"מ בפה"מ בפ"ב דערלה מ"ט שכתב ר"ש אומר כיון שחימצה פעולתו אינו מפורסם ודינו שיעלה בשיעורו והכ"מ שכיון שיש בו כ"ל אילו היה צריך כנק לחימוץ היה אסור והלכה כחכמים עכ"ל דאיך תלי תניא כדלא תניא דלפי סוגיין דעז' הט' דר"ש דנטל"פ שרי ורבנן נטל"פ אסור ואף אי ס"ל כטעמיה דרז"ל הו"ל לתלות בעיקר הטעם דהואיל וראוי לחמע הוי לשבח ואיך כתב דפליגי בטעם אחר וצ"ק במ"ש לר"ש שיעלה בשיעורו והרי נטל"פ אפילו רוב לא בעי כי ע"כ הכ"ל לייש' דעת הר"מ והיינו כדרך שכתבתי דבעודה עיסה כ"ע מודו דחשיב שבח הואיל וראוי לחמע ור"ש דמתיר היינו דס"ל דמחמץ אסרו חכמים וכל שכבר היא מחומצ' אינו אוסר משום מחמץ ורבנן ס"ל דכל שיש בה כ"ל אף שכבר העיסה מחומצת כל שיש שם שבח אוסר דאע"ג דבסוגיין הקשו מינה לת"ר דבפגום מעיקרו כ"ע מודו ש"מ דבכה"ג הוי נטל"פ ס"ל דעיקר כרז"ל דחשיב שבח דאע"ג דאסיק הש"ס דבהשביח ולבסוף פגם גם ר"ש מודה וא"כ ה"ה פגם ולבסוף השביח ס"ל דמחמץ אסרו חכמי' אבל עיסה מחומצת שנתחמצה יותר מדאי לא אסרו בשבח זה שיאסור בכ"ש כי אם בטל כדינו וזהו שכתב בפי' דמ"א לאסור בעיס' מחומצת כרבנן נגד ר"ש ודין התבלין שכת' איירי בענין שאין המאכל נפגם בריבוי התבלין דאי נפגם א"כ דשרי וקמ"ל דלא קי"ל כר"ש דס"ל דכל שחימץ ואין פעולתו מפורס' אינו אוסר בכ"ש ואינו חולק לרמב"ן דרמב"ן איירי במאכל דריבוי תבלין פוגמה וכ"מ דקי"ל בריבוי תבלין שריבה במאכל אחר שנתן תבלין דהתר ויש בהם כדי לתבל דהוי פגום מעיקרו דשרי כיון דלמ"ש גם הר"מ מודה היכא דפוגם המאכל ואף אי יש לצדד דאולי הר"מ חולק גם בפוג' ואוסר מטעם דראוי לתבל קדירות אחרות כיון דטעם זה אינו ברור דלפשט הסוגייא נראה דגם בכה"ג שרי כדאי הוא רמב"ן לסמוך עליו דאין ספק דעת הר"מ מוציא מידי ודאי רמב"ן ·

ומפרשת הסבור הנה מקום ליישב דברי רבינו עובדיה בפ"ב דערלה מ"ט שכתב ברישא לא פליג לר"ש כיון דנפל שאור של תרומה קודם שנתחמצה בשל חולין וכו' ע"ש ותמה עליו בתוס' אדמת קדש אור סימן ג' דנעלם ממנו ברייתא שלימה בעז' דס"ח דפליג ר"ש גם ברישא ואמרו הטעם בש"ס דבשהשביחו שניהם השביחו ·

גם ראיתי להרב הגדול בס' שושנים לדוד שתמה ג"כ שבדברי הרב ר"ע כתב שהרא"ש וכ"כ ברו' גם מדברי הר"מ בפה"מ ולכולהו קשה מהך סוגייא דעז' ולמה שנתבאר יש ליישב דהתם בעז' דפליג ר"ש איירי כשאפה העיסה דהוי פגום מעיקרו ולא שייך טעמי' דרז' הואיל וראוי לחמע וכודאי דקי"ל להתיר בזה כר"ש דנטל"פ שרי אבל מתניתין דאיירי בעודה עיסה שהניחה כך כדי לחמץ בה עיסות דהוי שבח גמור לכ"ע א"כ ברישא דנפלו איסור והתר באחת דכיון דיש באיסור כ"ל והרי האיסור ניכר פעולתו בחימוץ א"כ לכ"ע אסור ודוקא בסיפא מתיר כיון שכבר נתחמצה בהתר ס"ל לר"ש דאינו אוסר בכ"ש כיון שהחימוץ לא נעשה על ידי האיסור כנ"ל כיישוב דברי הראשונים :

עוד כתב הרב הפוסק והרב לח"מ בפט"ו מהלכו' מ"א הכ"ח כתב שמדברי הרמב"ם בפה"מ משמע שמפרש פירוש אחר בסוגייא והוא הא דקאמר בולא מחלוקת וכו' אבל פגום מעיקרו פירוש דהוי פגם ולבסוף השביח ר"ש

מותר

מותר איתיביה רח"ב לעולא יין וכו' והא הכא דפגום מעיקרו הוא פירוש ולכל הפחות מתוקמא בפגום מעיקרו ואח"כ השביח דהיינו שנפלו בעודו רותח שהוא פגום ואח"כ השביח שנצטנן ות' לו וכו' ע"ש ולע"ד קשה עליו דא"כ ר"ז דאמר מחלוקת בפגום מעיקרו אבל בפגום מתחילה ועד סוף ד"ה מותר כפי פירושו איך ר"ע נפק דק ואשכח דתניא וכו' והא הכא דפגום מעיקרו וכו' והיכי משכחת לה כשיעור דפגם ולבסוף השביח דקאמר. והא הכא דפגום מעיקרו הוא ואם כאמר דפגום מעיקרו משמע נמי מתחיל' וע"ש זה לא אפשר כמ"ש הרב ועוד דמכאן תיובתיה לר"ז דאמר בפגום מתחיל' ועד סוף ד"ה מותר ובכאן פליגי ·

ואפשר: לומר דס"ל לש"ס כיון דראוי לחמם בה כמה עיסות חשיב פגם ולבסוף השביח ותירץ לו כרז"ו וכו' טעמו שאינו חשוב פגום כלל וחשיב מושבח מעיקרו שא דעדיין קשה דכפי פירושו היכא שנפל חומץ עג"ב רותחי' חשיב שפיר פגם ולבסוף השביח וא"כ הרמב"ם שפסק פגם ולבסוף השביח דאסור אף בשעת צננו כיון שראוי להשביח וכמ"ש הפר"ח מדיקדוק דברי הרמב"ם וכן מוכח שהבין הלח"ס ע"ש א"כ פסק הר"מ הפך סתם מתני' דתני כל שאין בהנאתו בנ"ט מותר כגון חומץ שנפל עג"ב ואמרו שם בש"ס אמר ר"ז אמר שמואל הכי הלכתא וכו' משמע דכולהו ס"ל כהאי סתמא אלא ודאי היכא שנפל חומץ עג"ב רותחי' חשיב פגום מתחילה ועד סוף כמ"ש הפר"ח בסימן ק"ג ועק"ט דבהדיא כתב הרמב"ם בפה"מ שהביא הרב וז"ל ואמרו שם שנפל לתוך גריסין רותחים שהוא פגום מתחילה ועד סוף ועי"ן מ"ש הרב ליישב לישניה דהרמב"ם שכתב והשני דברי' אלו לא נתבאר בש"ס ע"ש לא העלה ארוכה לקושייתו דבהשביח ולבסוף פגם הפירוש בש"ס דלכ"ע אסור ·

שוב ראינו להרב פ"ת שהקשה כן וגם הריצ"ב כמשך אחר לשון הרמב"ם וז"ל והשני דברים אלו אסורין מס' ע"כ :

ותמהנו להתווט שלא נרגש מזה ועוד יש גמגום בלשון הלח"ס עכ"ל :

ואנכי הרוא' דאע"פ שכל מה שהקשו הרב פרי תואר והרב הפוסק בדברי הלח"ס דינא קמשתעו מ"מ החכם עיניו יחזו שבדבריו מורים כל דברי הרמב"ם בפה"מ כי ע"כ נ"ל ביאור דברי הרמב"ם לפי דרך הלח"ס שהרמב"ם דקדק בסתם מתני' דתני זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט אסור כל שאין בהנאתו בנ"ט מותר כגון חומץ עג"ב דלמב"ת נקיט מציאות זה דכמה דברים פוגמי' הם ושרי ועוד הא תני רישא דיין עג"ב גרוגרות הוי נטל"פ ושרי וא"כ פרט זה דחומץ ע"ג גריסין למה שנאו רבי כי ע"כ הוא מפרש דחומץ שנפל על גבי גריסין דנקיט היינו דמשכח' ביה שיהיה נ"ט לשבח ואסור או לפגם ושרי דקאי לשני הגדרים של איסור והתר של זה הכלל דקתני והיינו אם נפל על גבי גריסין צוננים הוי נ"ט לשבח ואסור. ואי ברותחין שרי דהוי לפגם וקמ"ל דהשביח ולבסוף פגם אסור ודעת הרמב"ם דפגם ולבסוף השביח קיל טפי מהשביח ולבסו' פגם דהרי בירושלמי דפ' דתרומות אמרו בשם ר"ל דכי פליגי בהשביח ולבסוף פגם אבל פגם ואח"כ השביח אף ר"מ מודה דשרי ור"ז חולק דגם בפגם ואח"כ השביח פליגי ש"מ דפגם ואח"כ השביח יש להתיר טפי מהשביח ואח"כ פגם וא"כ אי פירושא דמתני' בחומץ על גבי גריסין דנקיט דגד איסו' היינו השביח ולבסוף פגם מינה דפגם ולבסוף השביח דקיל מיניה שרי :

אך יש לדון לאסור גם בגד זה שהרי לעולא דאמר דבפגו' מעיקרו ד"ה מותר ולשיטת הרמב"ם פירושו פגם ואח"כ השביח ואיתיביה רבי חנ"א מדתני בין שנפל

על ערשים וחומץ על גבי גריסין דר"מ אוסר ור"ש מתיר והא הכא דפגום מעיקרו ופליגי ופירש הלח"ס דע"כ דאיירי בהשביח לבסוף דלפחו' בפגם מעיקרו פליגי דאי נאמר דהוי פגם מתחיל' ועד סוף כ"ש דקשה טפי היכי אסר ת"ק לדעת עולא והרי פגום מעיקרו לא משכחת לה בחומץ עג"ב כי אם שנפל לתוך גריסין רותחין דאי בצונני' הוי השביח ולבסוף פגם ומאי ק"ל לרבי חנ"א וא"כ ש"מ דיתכן כשנפל חומץ עג"ב רותחין דאע"ג דפוגם בעת רתיחה שיהיה משביח לבסוף כשיצטננו דאע"ג דשם בע"ז דס"ז אסיק הש"ס דכי נפל עג"ב רותחין הוי פגם ושרי אין הכרח מזה דאסרי בפגם ולבסוף השביח של"ל דהם דברו כשפגם גם לבסוף דלפעמים ישאר פגום גם לכשיצטנן ופעמים משביח ותלוי זה ברבוי ומיעוט כמות החומץ או ברבוי ומיעוט הגריסין א"כ תלוי בחוזק או חלישו' כח החומ' וא"כ למאי דמסיק הש"ס דבהשביח ולבסוף פגם ד"ה אסור וכי פליגי דפגום מעיקרו א"כ לא ידעינן מתני' כמאן אתי כר"מ או כר"ש שאפשר דאתי כר"ש וחומץ על גבי גריסין דנקיט הגד איסור הוא שנפל כשהם צוננין והגד היתר כשנפל כשהם רותחין ולפי פירוש זה כל שנפל על רותחין שרי אף דיתכן דישביח לבסוף אך יש גד לפרש דאתי כר"מ דחומץ על גבי גריסין איירי כשנפל עג"ב רותחין בין הגד איסור והתר וגד איסור כשהשביח לבסוף וגד התר כשנשאר בפגומו גם אחר שנצטננו ולפז' כמנא דסתם מתני' כוותיה דר"מ משא"כ לפירוש ראשון ע"כ אתי סתם מתני' כר"ש ומתיר בפגום מעיקרו וזהו שכתב הרמב"ם וז"ל ושני החלקים הנשארים לא נתבאר בש"ס איזה אסיר ואיזה מהם מותר ולפיכך שניהם אסורי' כוונתו דבחומץ עג"ב שייך שני החלקים דהיינו השביח ולבסוף פגם כשנפל על צוננים ופגום ולבסוף השביח דהיינו במציאות שהשביח כשנצטננו ועכ"פ מגופה דמתני' דתני בחומץ על גבי גריסין גד איסור שמעינן בהכרח כחד מינייהו לאסור כפי שני הפירושים שזכרתי לעיל ואי היה בירור בש"ס כפירושא דמתני' בחומץ עג"ב דנקיט לגד האסור דהיינו השביח ולבסוף פגם מינה דפגם ולבסוף השביח שרי וא"כ ע"כ דמתניתין כר"ש סתמה אך כיון שאין גילוי בש"ס לזה הרי אפשר לפרש דהגד האיסור בשהשביח לבסוף כשנצטננו והתר שנשאר בפגומו וא"כ אתי סתם מתני' כר"מ וכיון דלא ידעינן נקטינן לאסור מספק גם בפגם ולבסו' השביח ומ"ש דלא נתבאר איזהו אסור ואיזהו מותר אין הכוונה שיש מקום ספק להתיר בהשביח ולבסו' פגם ולאסור בפגום ולבסוף השביח דהא ודאי לא יתכן אך כיון דאפשר דהשביח ולבסוף פגם אסור ופגם ולבסוף השביח מתיר סתם מתני' נקיט הכי ומ"ש הרמב"ם בתחילת דבריו בחומץ על גבי גריסין דתני כשהיו גריסין רותחין הוא שהוא פוגם מתחילה ועד סוף ע"ש ואילו למה שנתבאר שיש גופא מספק"ל אי גם בהשביח לבסוף שרי הא ל"ק דבי כ"כ היינו דמספק אסור גם בהשביח לבסוף כמו שביאר אח"כ וע"כ נקיט גד ההתר בפגם מתחילה ועד סוף דהוא מוסכם ואין ראיה לספק הר"מ מה"ש שם בדף ס"ז שמואל ור"ז ל"ש אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל נפל לתוך גריסין צוננים וכו' ואם איתא לשמועינן ריבותא טפי דאף בנפל לרותחין אסיר אם השביח לבסוף הא ל"מ של"ל דהם קמ"ל דכי נפל ע"ג צוננים חשיב השביח ולבסוף פגם ואסיר אף שנשאר בפגום אע"ג דאין השבח כי אם לאחר שירתיחו ויצטננו כמ"ש התו' שם בד"ה כעשה ע"ש וגם אין להשיב על זה מהירושלמי דפ' בתרא דעז' דאמרו היו רותחין ונצננו מעתה אפילו רותחין יהיו אסורין מאחר שדרכן לצנן נראה דמתיר בכה"ג כשנפל לרותחין ונצטננו דהוי פגם ודאי הא ל"ק דס"ד דירושלמי דכי התירו ה"ד בעודן רותחין דכשנצטננו הוי ודאי שבח לעולם

ועל

ועל זה דחו דזה לא יתכן דא"כ הו"ל לאסו' גם כשורן רותחי' דס"ל דפגם ולבסוף השביח אסור גם בזה הפגם כדעת הפר"ח בס"ק ז' וא"כ ע"כ דכי התירו הוא גם כשנצטננו והיינו במניחו לפגם. גם אחר העיון וא"כ דיתכן דיהיה משביח כשנצטננו ובהא ודאי דאסיר ואדרב' יש לדייק כן מתוך הירו' דכי נפל לרותחין כשנצטננו אינו ודאי פוגם דא"כ מאי קבעו לאסור כשהרתחן ונצטננו וכי בדבר הפוגם שייך לספק ושרי שתי כירן לבדר אי הוי לפגם או שבח אלא ודאי דהא פשיט להו דשייך גם בהרתיחן שבח. אחר העיון וע"כ נסתפקו לאסור בכל גווני כשנצטננו גם כשנשאר פגום דלא פלוג רבנן קמ"ל דלא זה כ"ל כישוב דברי הר"מ כדרך הלח"ם ותו צ"ק מכל מ"ש עליו ושבור הייתי ליחס הדרך שכתבתי שנתכוון בכל זה הלח"ם אלא שקצר במקום שהיה לו להאריך כי אם בזאת תמהני עליו שכתב דאין טעם מספיק לפסוק כסתם מתני' דהוא כר"מ דלית הלכתא כוותיה לגבי ר"ש ומ"מ פסק כוותיה מפני שנפל לו ספק אי עבדינן כר"ש או כר"מ משום דסתם מתני' כוותיה ולכך החמיר ואמר דאסורים ע"ש והם דברי תימא דמה מקום לספק זה דכלל מוסכם הוא סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתני' ואפילו לגבי רבים עיין בספר יד מלאכי סימן תקי"ג ובספרי א"ח סימן ע"ז אך עיקר ספיקו של הר"מ כבר ביארתי טעמו ואף גם זאת דברי הרע"ב בפ"ה דע"ז ד"ב שכתב דגם השביח ולבסוף פגם איסורו מספק ע"ש הם דברי תימה דלד זה ברור בש"ס בלי ספק דאסור כי ע"כ כ"ל דאין עיקר ספק הר"מ כי אם בפגם ולבסוף השביח וכאמור:

עוד כתב כת"ר תבנא לדינא דאף דנימא דמים אלו מותרים כיון דהשתא מיהא הם פגומים כמ"ש הש"ך דפגם ולבסוף השביח דבשעת פגמו מותר וכ"כ הט"ז ובס' מנחת כהן ואף דלדעת הב"י והלח"ס בפט"ו ובכה"ג בסימן ק"ג ובסימן כ"ח הגב"י אות ט' וכן הוא דעת הפר"ח לאסור מ"מ בכ"ר מודו דמים מותרים ממה שהביא הש"ך ראיה דקדירה שהסרה מלח דהשתא מיהא הא פגמו וכו' ואפילו לדחיית הפר"ח בס"ק ח' דשאני התם שאין השבח בא ממילא בכ"ר כמי אין השבח בא ממילא והוי כההיא דקדירה ולכך המים אלו מותרים אליבא דכ"ע מ"מ אחר שהטילו המים על עיסה הוי כטל"ש ואסור דהא ודאי בקדירה כמי אם השביחה א"כ ודאי שאסורה ואין לומר כפי דחיית הפר"ח דהתם אין השבח בא ממילא ולכך אפילו השביחה א"כ מותר שאחר שניתר שוב אין האיסור חו"כ הא ליתא דמלבד שאין הסברה נותנת כך שכפי חילוקו יצא לנו דין חדש ועוד שמדברי מור"ס בסימן ק"ג ס"כ ובש"סי קל"ד וע"ש בש"ך והתם אין השבח בא ממילא ואפ"ה אסור אמנם אחר העיון נראה דיש פנים לו' שאפילו המים אלו אסורים כיון שראויים לחמע בהם עיסה וזו דמי לדרז' שאמר שאני עיסה הואיל וכו' ולפיכך לא מקרי פגם וכמו שנראה מפרש' עיין בפר"ת וכ"כ מהרו"טבא שם בע"ז וכבר כתבנו לעיל דלהרמב"ם ורע"כ הא דרז' נשאר למסקנא עוד יש טעם אחר לאסור כיון דמים אלו לא נעשו מתחילה אלא להשביח את העיסה אפילו ר"ש דהתיר ולא ס"ל כטעמיה דרז' ה"ד התם שעיסה זאת לאו לחמע קאי אלא לאכילה אבל אם העיסה עשויה לחמע בה עיסה ודאי דפשוט דאסורה אף לר"ש וה"ה בכ"ד וכז' פשוט עכ"ל וכשאני לעצמי איני רואה בירור בכ"ד לאסור מטעם פגם ולבסוף השביח דע"כ לא אסרו כי אם דעתיד להשביח בעיניה בלי שום תערוב' אחר אבל כל דבעיניה אין סופו להשביח פגם מתחי' ועד סוף הוי דהוי התר גמור וכי עירבו בתערוב' ב' והשביח שרי דהרי הותר והשבח בהתר בא דאין האיסור חו"כ וראיה דכחולין דעז' דתני בכבלתה ולא כשעור וכו' ואמרינן לא נצרכה אלא לניקי קדירה הרי דאף דהשביח א"כ על ידי תבלין אינו אסור משום נבילה כיון דהיה פגום ובתערובת הוא דהשביח וכ"כ מ"ש הרא"ש בר"פ כ"ש גבי אלמרי דהותר משום שחרכו הפת וכבר נפגם וגם האוסר לא אסר כי אם דכל דאחשביה איהו ואכליה אסיר אף בפת חרוך מעיקרו ע"ש ובטא"ח סימן תמ"ב ובפוסקים עז' ע"ש ואם איתא ת"ל דאסיר מדינא גם בהכלאה דהוי פגם ולבסוף השביח. דהרי אינו כיגשה האלמרי כי אם כדרך זה בפת חרוך והרי סופו להשביח אלא ודאי דכל שחרכו דבעיניה אין סופו להשביח כלל וכי השביח אינו אלא בריבוי תערובת דברים שנתנו לא חשיב פגם ולבסוף השביח וה"כ דיכוותא והרו"טבא כעז' דל"ח כתב דמכשם כבילה מוסרחת שרי ע"ש הן אמת דקשה לזה ממ"ש מור"ס בסימן ק"ג דאם בשלו דבר פגום דהמאכל שרי והקדירה אסורה ואם בשלו בה תוך מעת לעת תבשיל שהאיסור ראשון נ"ט בן לשבח נאסר התבשיל השני ע"ש הרי דגם בהשביח בתערובת שני חשיב פגם ולבסוף השביח אך אחר היישוב אה ל"מ דהתם שאני דבלע הכלי מאיסור הפגום לא הותר דס"ל דכשם שגזרו בקדירה שאינה בת יומא אטו בת יומא אע"ג דהמאכל שרי ה"נ בבלע פגם בקדירה אסורה לכתחילה דגזרינן אטו בלע דשבח כמבואר בתורת הטאת כלל כ"ה סי' כ"ג וכבר תמה עליו הרב מנח' יעקב ס"ק ע"ג על זה וכיון דאיסור הבלוע בקדירה לא הותר כי נתן בו תבשיל דהוי לשבח אוסר אף בדיעבד משא"כ בכ"ד דהמים כבר הותרו גם לכתחילה וכי השביח א"כ כשנתנם בעיסה אין כאן איסור כלל:

א"ה מ"ש הש"ך בי"ד סוף סימן קל"ד ס"ק כ"ט דיין שנתן בתבלין אע"ג דהוי נטל"ף אם הם לשבח בתבשיל אסור כדלעיל סימן ק"ג ס"ב בהגה ע"ש הרי נראה דגם אם השביח לבסוף עז' תערובת שני אסור דחשיב פגם ולבסוף השביח אך תמהני עליו דאי מדברי מור"ס בסימן ק"ג אתי עלה ל"מ דהתם שאני דהקדירה אסורה לכתחילה גם עיקר דינו של מור"ס בסימן קל"ד הוא מתשו' הרשב"א שהביאה הב"י המעיין בדבריו יר' דלא אסר כי אם כשנתן היין טעם לשבח בתבלין דנאסרו התבלין באכילה אבל אי היה לפגם גם אי בתבשיל הוי לשבח שרי כי ע"כ דברי הש"ך צ"ע אצלי וכבר ראיתי לתוס' בחולין דס"ד ד"ה שאם שכתבו דכל שבא מעז' אף דהשביח לבסוף שרי ע"ש וע"כ ה"ט דעז' השינוי ז"ל פנים חדשות באו לכאן ומינה לכ"ד גם מ"ש דיש פנים לומר דגם המים נאסרים כיון שראויים לחמע בהם העיסה אינו ברור אצלי שהרי עיקר שאור דחמץ ותרומה ושאר איסורים דאוסר אי חימץ עיסה קשה מ"ט שהרי שאור כי אפאו כך אינו ראוי אפילו לכלב כדתני בתוס' דפסחים הביאם סמ"ג בהל' חמץ והראב"ד בפ"א מה' חמץ והרי נבילה מסרחת התיר הכתוב ואי איהו גופיה שרי איך אוסר העיסה אלא ודאי דשאור אסרו הכתוב בפסח אעפ"י שהוא פגום הואיל וראוי לחמץ בו כמבו' בביצה דז' ובהר"ן בפ' אלו עוברין גבי פת שעפשה ומינה למדו לכל האיסורים דאסור באכילה אעפ"י שהוא פגום ואוסר העיסה בחימוץ ומינה למד רז' בכתן שאור איסור אחר שנתחמצה דלא חשיב פגם בכך הואיל וראוי לחמע כיון דעיקר שאור האיסו' לא נאסר כי אם מה"ט אבל בכ"ד דבלע הכלי משכר יין האסור איסור גמור הוי ולאו מה"ט דהואיל וראוי לחמע כי אם דממשות וטעם יין בו א"כ פליטת איסור זה של יין במים דהוי פגם מנ"ל לאסור מה"ט דהואיל וראוי לחמע דמנ"מ השתא מיהא הם פגומים והותרו וכי חימץ בהם עיסה בהתר חימץ גם הטעם שכתב דכיון דמים אלו לא נעשו מתחילה אלא להשביח את העיסה אפילו ר"ש דלא

ס"ל

ס"ל כשעס רז' ה"ר התם דלאו לחמץ כה קאי וכו' הנה למ"ש דלא מהני ש"ס דהואיל וראוי לחמץ כי אם כשאור דעיקר שאור האסור הוא מה"ט אבל בשאר מילי אפשר דשרי דאסת' מיהא פגם כמות שהיא הא ל"ק וכ"נ שהרי התר האחרונ' שכתב הרא"ש ושאר פוסקים הוא מטעם שנעשה מפת חרוך ע"ש והרי עיקר החירוך שעושים כדי להכשיר האלמרי דאינו נתקן כי אם בפת חרוך וא"כ היכי חשבי זה לפגם אלא ודאי כמ"ש דכל שנפגם הרי הותר ושרי אף אי השביח לבסוף בתערובת שני וכ"כ שהרי כתב הא"ח הביאו הב"י בא"ר סימן קכ"ג דאותן שנותנים בגבינה שרי כיון דבשר נפגם ע"ש ואם איתא ליתא והרי ראוי לגבינה בו ולא חשיב זה פגם ואעפ"י שיש לגדר עוד בכל זה מ"מ איני רואה פשיטות לאסור בכ"ד מטעם פגם ולבסוף השביח אלא דבלאו ה"ט בבר ביארתי דאין מקום להתיר בכ"ד מגד נטל"פ וכאמור לעיל :

סימן קע"ט עוד

כתב כת"ר דפשו נכון לברר העוד לנו שום צד מספיק להתיר עי' זוז"ב וסוא דאיתא בפ' כ"ה דת"ח אחר שמואל בגבה כרבי יוסי דסבר זוז"ב מותר אף בעז' דאחיד ופסקוהו כל הפוסקים אלא שתבאי מפורש התנו דבעינן שלא יהא באיסור לבד כדי לחמץ אסור ודאינו להרב אדמת קדש ז"ל בא"ר סימן ג' שהקשה גבי האי דאמרינן בחולין דכ"ח דס"ל לאמימר בשילא תנייא שמותרים דהו"ל זוז"ב הזכר והנקבה וכיון שאיפשר לה להטעין בצים אלו מארעא דאיפשר נ"כ עי' קול כדאמרי בגינה נמצא שלא גרם טיפה של זכר וזה דומה להאי מתני' שהבאנו עש"ב ולפע"ד קשה עליו דמי הגיד לו היכא שנטען מקול דלא הוי זוז"ב הא מנ"ל דזוז"נ מיקרי כיון דבלא קול א"א להוליד ועי"ק דזה לא חשיב כיון שאיפשר עי' קול דהקול אינו בא ממילא וכי היכא שיש שני מעמיד לא חשיב דבר המעמיד כיון דאיפשר עי' ד"א ואולי איפשר לתרץ דיבוריה דכוונתו דלא חשיב טיפה ואת כיון דאיפשר בעבנים אחרים שפנא מארעא או עי' קול ונקט קול לדוגמא בעלמא וכז' דוחק ועי"ק דהא מ"ש בסוגיא דגינה דאינו נטען מקול אלא כיון ששומע קול התרנגולת אזיל להתם ומזדקק לה דהכי איתא התם אי איכא גברא לא עברה הרי דמקול אינו נטען ויעויין להמג"א סימן תקו"ן עכ"ל ואחרי המחילה מאי דק"ל בדברי הרב אדמת קדש דכי נתעברה עי' קול חשיב זוז"ב ושרי לדידי אינו שהרי התר זוז"ב דקול להתר בבר כתב הר"ן בס"פ כל הצלמים גבי מתני' דזורעין תחתיו ירקות דמטעם ביטול איסור בהתר נגעו בו דגורם איסור בטל בגורם התר וא"כ בכאן דגורם האיסור ישנו בעולם דהיינו זרע התרנגולת הטריפה דממנה נוצר הביצה ואילו גורם התר דהיינו קול התרנגול ליתיה בעולם איך יתיר ויבטל גורם זה דאין בו ממש לגורם איסור שישנו בעין דשרי הנאת קול התרנגול דעי' נתעברה לא עדיף מהנאת הפסק לאפיית הפת דקול הפסחים דכ"ו כרבי דיש שבח עצים בפת ואוסר אף בזוז"ב דהיינו תנור ישן דהתר והפסק איסור ואעפי' כן כתבו התוס' בעז' דס"ו ד"ה אמר ריש שבח עצים בפת לא נאסר כי אם באיסורי הנאה לבד ולא באיסורי אכילה דשרו בהנאה וכ"כ הר"ן בהלכות שם ושאר הפוסקי' וטעמם דהנאת הפסק בפת ליתיה ממשות הפסק בפת כדי לאסור באיסור אכילה דשרו בהנאה ואין האיסור כי אם באיסורי הנאה וא"כ ק"ו בדברים דאי היה הקול מתרנגול טריפה דעי' נתעברה תרנגול' כשירה הוה שרי כיון דהאיסור טריפה שרי בהנאה והרי אין כאן ממשות האיסור כי אם הנאה לבד כ"ש דאין להתיר בגורם התר דקול תרנגול זכר כשר וכה"ג בתבו התוספות דגידולי איסו' לא חשיב הקרקע גורם התר ואסיר דהוי גוליס דאיסור ואפה באיסור אכילה דשרו בהנאה הותרו שגידולין

דאינו אוכל האיסור עצמו כמ"ש התוס' בעז' דמ"ט ד"ה שאב וא"כ ק"ו לקול תרנגול דלא חשיב גורם התר להתיר עי' ורב השריפה דהרי קול נראה ודאי דלא חשיב גורם איסור דהרי אמרו בגינה דנ"ט דשלהבת עז' שרי דאין בה ממש ובפסחים דכ"ו אמרו קול ומראה וריח אין בהם מעילה ופרש' דאין בהם ממש א"כ מכ"ש דלא חשיב גורם התר כמ"ש הרמ"ע בתשו' סי' כו' דבעינן וזוז"ב אין לחלק בין גורם איסור לגורם התר דכל דחשיב גורם איסור חשיב גורם התר ותו ל"ק ממ"ש בדברי הרב כי אם בזאת במה שהקשה דאינה מתעברת עי' הקול כמו שהבין הרב כי אם דקלינן דיצר ס' בתים הדין עמו שכ"כ פשט הסוגיא דגינה דז' ומיהו מעיקר הסוגיא ל"ת כולי האי שהרב הבין דת"ש ואי איכא גברא לא עברה פירושו אינו עובר פעולת הקול כדי שיהיה ראוי שתתעבר התרנגול על ידו ואני מצאתי בירור לזה בדברי האיסור והתר הביאו בנה"ג בא"ר סימן ס"ו שנבג' אות כ"ח שכתב ולא שרינן מטעם שבא מארעא דא"כ היתה התרנגולת סגור בלול אבל בחצר חיישינן שמא בא תרנגול אצלה מש'בתים ע"כ הרי דקול לבד אינו מעבר וכ"כ דאל"ה איך שתיר בשים תרנגולת סגורה בלול והרי גם בלול שומע קול תרנגול ובדבריו מבואר בדברי התורת חטאת בלל ס"ב ודברי הרב אדמת קדש אינם נראים בזה :

עוד הקשה כת"ר על תירוץ הרב הנז' שתירץ דל"ד לשאור דהתם טעמיה כדרז' דראוי לחמץ אבל ודבריו ברורים נכר להולמם דאפילו דטעמא הוי כדרז' עדיין זוז"ב הוא שאור של התר ושל איסור הוא דאחמיצה לה יותר מראי עד שראוי לחמץ ומה יושיבנו זה מה שראוי לחמץ דהוי לשבח כיון דזוז"ב הוא ובכל זוז"ב שהם נותנים טעם לשבח מותרים הם ולא אמרו שם טעמא דראוי לחמץ אלא דלא ליסוי נטל"פ אלא ודאי דלא חשיב זוז"ב כיון דיש בכל אחד כדי להחמיץ ע"כ תורף דבריו ואני אומר יודע אני בעצמי לא נגר אנא ואני אפרש דברי הרב דמאי דק"ל להרב שפוסק היכי אסרי' בנפל שאור איסור אחר שהחמיצה בשאור התר מטעם הואיל וראוי לחמץ דליסתרי מטעם זוז"ב אי קשה עכ"פ קשה זה דמה שישב לזה דלא חשיב זוז"ב כיון דיש בכל אחד כדי להחמיץ פירוקא לא קושיא דהא לאו מגד הנאת חימוץ אנו באים לאסור דהעיסה כבר היתה מחומצת בהתר ואין האיסור כי אם על הנאת חימוץ יותר מראי דנעשית כריבוי שאור בעיסת שאור דיש בה כח להחמיץ והרי בבר זה אין באיסור לבד לעשותה כדי שתהיה ראויה העיסה להחמיץ אחרים דאין חימוצה קשה כי אם בסיוע ההתר ובכל כי האי חזר הדין דהוי זוז"ב והדר בי קושין מתאי אסר ת"ק ואי מאי היה מקום לומר דבהא פליגי ת"ק ור"ש דת"ק ס"ל זוז"ב אסור ור"ש ס"ל זוז"ב שרי תלא שמדברי הר"ת והר"ש והרא"ש ורע"ב שם בפ"ב דערלה שהבאתי דבריהם לעיל אין נראה כן דת"ק ס"ל זוז"ב אסור והנ"ל ליישב בזה דשאור חולין שכבר נתערב בעיסה לגבי חימוץ דפת כבר נתבטל דהשאור נמי נעשה עיסה וא"כ לגבי הנאת חימוץ קשה אין הפועל כי אם שאור האסור שנפל אח"כ דהעיסה לגבי חימוץ דהיינו חימוץ קשה הוי בקמח ומים דהתר עם שאור שאסור דקול במשוט דאוסר דלא חשיבי שמים וקמח גורם התר בלל אע"ג דאי אפשר לחמץ עיסה בזולת הקמח ומים כיון דכל הנאת חימוץ בעיסה באה עי' איסור הו"ב ס"ל לגבי הנאת חימוץ הרי לא באה כי אם בשאור האיסור ור"ש דהתיר היינו דס"ל דשבח חימוץ אינו אוסר בב"ש כמו דקול בשבח חימוץ דאוסר בכ"ש ומעתה שפיר תירץ הרב אדמת קדש לפי דרכו בהא דאמימר דאע"ג דסוה אפשר להטעין בצים בלי גורם התר עי' שפנא מארעא או קול מ"מ כל דעכ"פ שביצה לא נתהוה כי אם בסיוע גורם

התר

היתר חשיב זוז"ג דהרי שבח ביצה זאת באה ע"י גורם היתר ואיסור ול"ד לעיסה מחומצת שנפל שאור איסור דאוסר מפני הנאת חימוץ דלגבי הנאה זו לא חשיב העיסה מחומצת גורם היתר מהטעם שכתבתי עוד הקשה כת"ר בדברי הרב הנזכר דלפי דבריו הדין יוצא בכל האיסורים שנפל איסור והתר ויש בכל אחד כדי להעמיד את הדבר מותר ומקרי זוז"ג והלכה רווחת דכל דהיכא דיש באיסור כדי להעמיד לא מקרי זוז"ג וכמ"ש המרדכי הביאו הט"ז וסש"ך ופר"ח בס"ס פ"ז והסכימו כל האחרונים כן ע"ק על הרב דלא העלה ארוכה דהא ר"ש דפליג עליה דת"ק וס"ל דמותר ע"כ לא ס"ל כטעמא דר"ז ואמר הש"ס דטעמיה דר"ש הוא כשהשביחו שניהם השביחו ולא אמר הש"ס טעמיה דר"ש דס"ל זוז"ג ות"ק ס"ל דאסור משום דס"ל לש"ס דלא חשיב זוז"ג כה"ג כיון שיש שיעור בכל אחד כדי להחמיץ כמ"ש התוס' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא עכ"ל והא נמי מ"ש באחרונה לדידי ל"ק דטעם ר"ש דהתיר לטעמיה דר"ז הוא דשבח חימוץ אינו כחימוץ דאסר בכל שהוא והרי זה ככל טעם דעלמא דבטל בס' וק' וכ"כ מדברי הר"ת בפס"ת וכמו שביארתי לעיל גם מ"ש דטעם ר"ש הוא דבשהשביחו שניהם השביחו וכמ"ש שם בש"ס ולא אמרו דטעם ר"ש דס"ל זוז"ג שרי ות"ק ס"ל אסור וכו' לדידי אינו דהש"ס כי אמר ה"ט היינו בנפלו שניה' באחת ובהנאת איסור החימוץ והא ודאי זוז"ג דבלי צירוף ההתר אינו ממהר להחמיץ ע"כ דטעם ת"ק דס"ל זוז"ג אסור מדאסר בהנאת החימוץ ור"ש דמתיר היינו דס"ל זוז"ג שרי וכמו שאבאר בסמוך בס"ד והטעם שכתב דכיש באיסור כדי להחמיץ אף בזוז"ג אסור כמ"ש התוס' אינו מספיק דטעם זה אינו צודק כי אם בעיקר החימוץ לת"ר נטל"פ אסור אין להתיר מגד זוז"ג כל שיש באיסו' לבד כדי לחמץ אבל כי באנו לאסו' אף לת"ר נטל"פ שרי מגד מהירות החימוץ דהוי השביח ולבסוף פגם הרי בכד זה אין באיסור לבד כדי למהר החימוץ כדי לאסור אף בזוז"ג ·

גם מה שהקשה דלפי דבריו יוצא דכיש בכל אחד כדי להחמיץ או להעמי' דשרי מטעם זוז"ג וזהו הפך דעת כל הפוסקים הא נמי ל"ק שכוונת הרב כ"ל דהכא שאני דכל דאיכא תרנגול לא ספנא מארע' וא"כ השתא מיהא אי אפשר להטעין ביצים כי אם ע"י תרנגול הכשר משא"כ בנפל לעיסה איסור והתר ויש בכל אחד כדי לחמץ דהתם כי לא היה שאור ההתר היה מחמיץ וכל עיקר קושיית הרב היה מדתנן נפל של התר תחילה והחמיצה ונפל אח"כ של איסור דאע"פ כן אסור כיון שיש באיסור כדי לחמץ אילו לא היה שם שאור התר והא ודאי קשה דא"כ ה"נ ניתא כל שאפשר להטעין ביצים בלי התרנגול ליתסר וכיון דהעלה דאין האיסור מטעם זה ל"ק שהרי הרב לא ק"ל מדתנן בנפלו שניהם באחת דאסיר כי אם בנפל התר תחילה והחמיצה והיינו מטעם שכתבתי ·

וכבר ראיתי להרב הפוסק שתיר' כן מדנפשיה לעיקר קושיית הרב הנזכר הלזו ולדידי אין כל חדש בדבריו דגם הרב כוונתו כן ולי נראה ליישב לעיקר קושיית הרב במה שנראה דבכל מין שבח שיש בכוליה גורם דאיסור דאסיר שקרי בע"ז דמ"ט שנינו דלמ"ד זוז"ג אסור אסרו זרעים מכח שבח עלים דאסיר דהוי להו לזבל וכן אסרו משום הנאת הזבל לזרעים למ"ד זוז"ג אסור ש"מ דכל מין שבח קטון וגדול שייך לאסור בזוז"ג למ"ד ובכוליה גורם דאיסו' לכ"ע גם בע"ז דס"ח אמרו דעל שבח מהירות החימוץ נמי יש לאסור והרי שם בביצה ד"ז אמרו דביעי דדכרא שתינן טפי וגם דביעי דדכרא מגדל אפרוחים משא"כ בדספנא מארעא והוי מקח טעות ע"ש וא"כ הרי יש כאן שבח דהתר בשנטענו הביצים ע"י תרנגול כשר ובשם דחשיב שבח זה לגורם דאיסור ה"נ מצטרף שבח זה לגורם התר וחשיב זוז"ג ושרי ואין לומר דאין בשבח זה כדאי לאסור בגורם איסור באיסורי אכילה דשרו בהנאה שאין זה אלא הנאה לבד שזה אינו דשומן ביצה נאכל במות שהוא וגם מה שמוליד אפרוח הרי נאכל האפרוח ושייך שפיר לאסור גם באיסורי אכילה דעדיף זה מהנאת חימוץ והנאת מעמיד שאוסר גם באיסורי אכילה כ"ש בהנאת שומן וגידול אפרוח ומיהו יש לדחות דשבח שומן הביצים וגידול אפרוחים אינו מצטרף בשבח גוף הביצים דליהוי חשוב זוז"ג כי ע"כ יותר נכון ישוב הרב ז"ל ·

עוד כתב כת"ר שראה להרב זרע אברהם חא"ר סי' כ"ה דכ"ט שתמה בתשוב' מהרי"ט ח"ד סימן נ' שנראה מדבריו דבאיסור מעמיד אם יש בהתר ואיסור בכל אחד כדי להעמיד דאסיר ולא שרי מגד זוז"ג והרבה להשיב ע"ז דגם בכה"ג שרי ע"ש ותמה על דבריו דהרי במרדכי בפרק כל הבשר הביאו הב"י בסס' פ"ז וכן הסכימו כל רבני האחרונים דגם במעמיד כל שיש באיסור לבד כדי להעמיד אסור ולא חשיב זוז"ג את"ר האמת דדינ' קמיבעי' ודברי הרב בזה הם תמוהים ונדקו דברי מהרי"ט כראי מוכן ·

עוד תמה כת"ר על דברי מר"ן החבו"ב בסס' פ"ז כמה שרצה ליישב דברי רמ"א שלא חילק והוא ז"ל תריץ יתיב כמ"ש התוס' בפ' כ"ש דכ"ו ד"ה עד שיהא שכתבו פי' באיסור דאם יש באיסו' וגם בהתר כדי להחמי' נראה לרשב"א דשרי ע"כ ולכאורה פי' הרב ז"ל דאינו ר"ל דיש בשניהם כ"א להחמיץ אלא דיש בהתר לבדו או באיסור לבדו כדי להחמיץ מדתייתי עלה וכו' יעויין להרב חידושי הלכות שפי' כך אלא שנראה לע"ד שאין צורך לומר דטעמא הוי דחשיב זוז"ג אלא כטעמא דר"ש דבשהשביחו שניהם וכו' דלפי דברי הרבנים קשה דלמה לא אמר הש"ס דטעמ' דר"ש הוי דס"ל זוז"ג מותר וכדהקשו התוס' שם א"ו דלא חשיב זוז"ג כתירוצם ואפ"ה שרי לר"ש מט"א וא"כ אין מכאן ראיה לדברי מור"ם ז"ל עכ"ל ואנא דאמרי דאע"פ שפירוש זה שפירש בדברי התו' דפסחים הפך מה שפירשו הרב חידושי הלכו' והרב כנה"ג כבר ראיתי להרב אדמת קדש שם בתשובת הנז' ולהרב כלתי ופלתי בי"ד סס' פ"ז שפירשו כן דברי התוספות כדברי כת"ר כד הוינן בה אחרי המחילה לא יתכן דרך זה שהרי שם בע"ז דס"ח הקשו לר"ש ליצטרף התר ואיסור בהדי הדדי וליתסר ר"ש לטעמיה דאמר אפי' איסור ואיסור נמי לא מצטרפי דתנן הערל' וכלאי הכרם וכו' וא"כ אנן דקי"ל כרבנן נגד ר"ש בריש פ"ב דערלה ובמעילה דו"א דתני בסתם דמצטרפי איסור ואיסור וכן פסק הר"מ וכל הפוסקים א"כ איך יתיר רשב"א מטעם זה של ר"ש שזה אינו ועוד דאנן קי"ל התר מצטרף לאיסור בפסחים דמ"ג וכ"כ מעיקר הך סוגייא דע"ז שהקשו בפשיטות ליצטרף התר ואיסור בהדי הדדי וליתסר ש"מ דהכי קי"ל לש"ס וא"כ תימה הוא לרשב"א דיתיר ביש בכ"א כדי לחמץ מטעם ר"ש ·

והנה אמת דגם פירוש הח"ס והכנה"ג הוא תימה בעיני דעכ"פ קשה בקושיית התו' דמנ"ל לומר לש"ס דר"ש כשהשביחו וכו' נימ' דבזוז"ג פליגי ושוב נתיישבתי בדבר וכ"ל פירוש דבריהם דרשב"א השמיענו דין אחד שיש להסתפק בעיקר הך סוגייא דע"ז למאי דאסיק הש"ס בנטל"פ דפליגי בה ת"ק ור"ש דר"ש שרי וקי"ל כוותיה דסתם מתניתין בדס"ה דע"ז כוותיה דר"ש וה"ט כדברי התו' שם בד"ה ולר"ש דהנך זוז"ג אין להתיר כיון דיש באיסור כדי לחמץ אך בנפלו איסור והתר באחת ויש בכ"א כדי להחמיץ הקשו שם דפליגי בה ת"ק ור"ש למ"ל השת' סיפא דלא קמשבח כלל אסרי רבנן רישא דקמשבח מבעיא ותירצו דלר"ש איצטריך וה"ק ליה רבנן עיסה זאת דאויה וכו' ור"ש כשהשביחו שניהם השביחו במנא דפליגי ת"ק ור"ש אי חשיב כה"ג השביח ולבסוף פגם דלת"ק חשיב וקי"ל בהשביח ולבסוף פגם אסור כמ"ש הטי"ד

סי'

סי' ק"נ ור"ש חשיב ליה ככנוס מעיקרו והרי ידוע דכל פתס
ת"ק ור"ש קי"ל כת"ק דרבי' כינהו והרי כבר זה אין כאן פתס
מתני' או גילוי מאימוראים דקי"ל נמי כהא כר"ש וכל כי האי
חור הדין דקי"ל כת"ק לזה הכריח רשב"א דגם כבר זה קי"ל
כר"ש דהא ע"כ דת"ק דאסר זוגג אסור ס"ל דהכא לגבי
מהירות החימוץ לא שייך לומר דכל שיש באיסור כדי להחמיץ
לא חשיב זוגג שהרי עיקר החימוץ אינו אוסר דהוי לפגם כי
אם בשבח מהירות החימוץ והרי כבר זה אין באיסור לבד
כדי למהר החימוץ וא"כ ע"כ דרבנן דר"ש זוגג אסור ס"ל
וכיון דאנן קי"ל זוגג שרי מינה דגם בנפלו איסור והתר כאחת
שרי דשבח מהירות חימוץ הוי זוגג ועיקר החימוץ הוי כנטל"פ
דשרי ודייק הכי רשב"א מדתני עד שיהא בו כדי להחמי' דהו"ל
למיתני עד שיהא בכ"א כ"ל כדתני ר"א ואין בזה כדי לחמץ
ומזה הכריח דנקיט הכי משום נפלו שניהם כאחת דהאיסור
מיהר החימוץ ולגבי שבח זה הו"ל זוגג והא ס"ל דשרי כי ע"כ
לא משכחת לה כי אם דיש באיסור לבד כדי לחמץ ולא בהתר
וא"כ אין כאן פגם כל כך כדי להתיר וגם מגד זוגג אין גורם
התר שקול עם גורם איסור וזהו שכתבו והשתא הוי ר"ש
כרבנן דהכא ע"ש דאילו רבנן כר"ש ע"כ זוגג אסור ס"ל
והדר הקשו דבתמורה שנינו שאם יש בשאור כ"ל אע"ג דגם
בהתר יש בו כ"ל אסור ואוקמוה כרבנן דהכ' והרי התם אע"ג
דהוי פגום מעיקרו בריבוי השאור אסרי וע"כ ה"ט דחשי' להו
השביח ולבסוף פגם מגד מהירו' החימוץ והרי כבר זה לדברי
רשב"א רבנן דהכא ג"כ מתירי' בזה ותירצו דהתם נמי איירי
דאין בהתר כדי להחמיץ אמת דלפי פירוש זה קשה מה"ש
התו' כעז"ז דמ"ט ד"ה עד דע"כ דכי אסרי כיש בכ"א כ"ל
היינו כטעמיה דרז"ה הואיל וראוי לחמע והרי בטעם זה דראוי
לחמע אין באיסור לבד כדי לחמיע דהא לא איירי מתני' בנפל
התר ואימנה דבכי האי יש טעם לומר דלא חשיב גורם התר
כמ"ש לעיל הא כמי ל"ק דהתוספו' ודאי חלוקים בזה לרשב"א
שהרי כרש"א כר"ה ולר"ש הקשו דליתא דפליגי כזוגג ותירצו
דכיש באיסור כדי להחמיץ גם כזוגג אסור והרי התם איירי
הש"ם בהכאת מהירות החימוץ והרי כבר זה אין באיסור כדי
למהר החימוץ אבן נראה דהם ס"ל דכל שיש באיסור כ"ל
דאוסר אסרו אף בזוגג מגד הכאת חימוע או מהירות חימוץ
ורשב"א חולק על זה דגם כבר זה כל דהוי זוגג שרי והאמת
שדעת התו' בזה הוא תימה בעיני דכל דבהכאת האיסור אין
כח באיסור לעצותו מהי תיתי לאסור והדברי'ק"ו אי בהכאת
חימוץ דאיש שרי כאין בכ"א כ"ל כ"ש שלא כן בהכא' חימוע ·

ואחר החיפוש כבר ראיתי להרב תורת חיים בחירושיו
לעז' שתמה עליהם כן ודחה תירוץ התוס' הלזו
ע"ש כי ע"כ הכריח רשב"א דת"ק זוגג אסור ס"ל הן אמת
דקשה גם לשיטתו דמאי ק"ל לש"ס ולר"ש ליבטר' התר כהרי
איסו' וליתסר לייעב דר"ש זוגג שרי ס"ל כדקי"ל הכי נ"ל דא"כ
אלא כיון דר"ש ס"ל דאין איסורים מצטרפין כ"ש התר לאיסור
והרי לא אסרו מחמץ כי אם כיש בו כ"ל וה"נ בעינן שיהיה
בו כדי למהר החימוץ כי היכי דליתסר וא"כ אין צד לאסור
אלא דאנן אע"ג דקי"ל התר מצטרף לאיסור אפי"ה קי"ל זוגג ·
שרי דבגרמת איסור שאין גוף האיסור שם הוא דשרינן זוגג
כמ"ש הר"ן בתשו' סימן ע' וע"כ בגרמת איסור דקי"ל מודים
דאין התר מצטרף לאיסור וע"כ כיון דר"ש ס"ל הכי גם
בנתערב גוף האיסור ע"כ לא תלי בזוגג דכי שרינן היינו
בגרמת האיסור קי"ל מגוף האיסור ומיהו יש ליישב גם שיטת
התו' דס"ל דהכא לכ"ע אסיר דה"ט דהרי בריבוי השאור
דמחמיצה בשעה אחת אם היה אופה העיסה באותה שעה
לא היה בה פגם כלל והרי באותה שעה אין צד להתיר מגד
זוגג כיון שיש באיסור כדי לחמץ בלי פגם כלל והז' כדבר

המעמיד דאי יש בכ"א כדי להעמיד אסור כל דלא שייך ביה
פגם כלל וא"כ אף אי פגם לבסוף הא קי"ל השביח ולבסוף
פגם אסור ור"ש מתיר אף בכה"ג מטעם דכשהשביחו שניהם
השביחו ותו ל"ק ממה שהקשה לדבריהם הרב תורת חיים
ועם כל זה אין מזה הכרח נגד דעת רשב"א דרשב"א ס"ל
דכי אסרינן בהעמד' כיש בכ"א כדי להעמיד ה"ט דלא שייך
פגם כלל אף לבסוף אבל גבי חימוץ דעב"פ שבח זה עתיד
לפגום ואין סופו להתקיים דאע"ג דקי"ל בהשביח ולבסוף
פגם דאסור מ"מ קיל טפי איסורים מכ"ט לשבח גמור וככי
האי אין טעם לאסור כל שיש בכ"א כדי לחמץ דאע"פ כן
חשיב כזוגג כאין בכל אחד כדי לחמץ דשרי מטע' זוגג כמגא
לפז' דפלוגתא דהתו' ורשב"א בנפלו שניהם כאחת ויש בכ"א
כ"ל דלהתו' אסיר ולרשב"א תלוי בשיקול הדעת ומ"מ נ"ל
דלדינא נקטינן להחמיר מספק :

וראיתי להרוכל ה"ר בחידושיו לעז' דמ"ט ר"ה עד
דהקשה דמכ"ל הא אימא דכיש בכ"א כדי
לחמץ מתירים רבנן ולא אסרי כי אם שיש באיסור כ"ל ולא
בהתר ותירץ דא"כ הו"ל לפרש ולומר עד שיהא בו כדי לחמץ
וכיון דלא אמר הכי משמע דאף שיהיה בהתר כ"ל אסור
ותמהני בתירוצו דהרי במתני' רפ"ב דערלה והביאוה בפסחי'
דכז' הכי גרסינן עד שיהא בו כדי לחמץ דאע"ג דהתו' כאן
כת' עד שיהא באיסור וכו' ע"כ דפירוש בו דס"ל דקאי
לאיסור כתבו כן שהרי שם ג"כ הגירסא בש"ס עד שיהא בו
גם עיקר קושייתו קשה דנרא' דלא זכר שהתו' שם בעז' דס"ת
ר"ה ולר"ש הכריחו כן מדלא משני הש"ם שם דבזוגג פליגי
ותו מאי ק"ל כי ע"כ דברי הרב נ"ע אגלי · גם ראיתי תם
שתמה כת"ר עוד בדברי הכנה"ג אלו לא הבאתי דבריו כאן
שכבר ראיתי להרב לשון לימודים חי"ד סי' ז"ב דו"ר שתמה בכל
זה על דברי הרב והאמת שכל דבריו בזה הם תמוהים ועם
שהיה מקום אתי לפרש דבריו על צד סדוח' לא ראיתי להאריך
בשינויי דחיקי ·

גם ראיתי מה שצמד כת"ר על דברי הרב אדמת קדש
סי' ב' במה שהשיב על דברי הכנה"ג או בש"ס דיש
בהתר לבדו או באיסו' לבדו כדי להחמיץ והבין הרב שפירושו
שיש באחד מהם כדי לחמץ ולא בשני ועז' הרבה להקשו' עליו
וכת"ר כתב דט"ס נפל בדבריו וצ"ל דיש בהתר ובאיסור כדי
לחמץ גדידי קשה הדבר לתלות בט"ס שמחדש כדפסו תשו'
הרב כנה"ג ובאו"ר סימן קכ"ט כתוב כל לשון זה ושם כאמור
כלשון הכתוב בכנה"ג וקשה לתלות בט"ס בשני מקומות אך
לדידי ניתן ליאמר בלי ט"ס שכוונתו שיש בכל אחד כדי לחמץ
ולשון מסורס הוא ודחיק ואוקי אנפשיה ·

עוד כתב כת"ר ולעיקר השאלה ששאל הרב אדמת
קדש נלע"ר שאין כאן מקום ספק דהא הרב פר"ח
בתשו' שבס' מים חיים סי' ב' הביא ראיה מפ' השולח דמ"ב
דכי היכי דאמרינן טריפה אינה יולדת ה"נ אמרינן בזכר
שאינו מוליד וא"כ ליכא צד ספק בנדון הרב דמ"כ שביציס
אלו מותרים דאם הזכר היא טריפה הא טריפה אינו מוליד
וקי"ל דטריפה אינה יולדת ואם הזכר הוא כשר כ"ש שמותרים
הביצים האלו עכ"ל הנה דתי היום שכבר עמדתי אני בעוניי
על ספק זה בסי' כז' ושם עמדתי על דברי הרב אדמת קדש
אלו בכל דברי כת"ר ובאו אגלי דברי הרב לכלל ישוב אחד
שדאיתי כל הראיות שהביאו קצת מרבני האחרונים להכריח
דגם בזכר אמרינן דאינו מוליד ושוף דבר יותר נ"ל דלכ"ע
זכר טריפה מוליד וא"כ נ"ל שגם דעת הרב אדמת קדש כן
וא"כ עיקר שאלתו צריכה לפנים והראי' שהביא כת"ר דזכר
טריפה אינו מוליד מההיא דאמרינן בתמורה דל"א גבי ולד
טריפה לא יקרב לגבי מזבח כבר עמדתי על ראיה זאת

שכבר קדמו הרב כרתי ופלתי בו"ר סי' כז' וגם העליתי דהא כמי ל"ת גם הראיה שהביא כת"ר ממ"ש התוס' בעז' כר"ה והשתא כבר עמדתי גם על זה שכבר קדמונו בס' משנת דר"ע מרכבי אשכנו והא כמי ל"ת כמו שהארכתי על זה ולפי שאין זה נוגע לעיקר השאלה אמרתי לא אזכרנו דלא ליהוי ממהדורי מילי :

עוד כתב כת"ר עוד יש לדקדק על הרב אדמת קדש שהתיר מטעם זוו"ג הא לדברי הרב דס"ל דטפה זאת אחשובי אחשביה וחשיב כעין כדעת השואל וכיון שכן אינו ניתר מטעם זוו"ג כיון שהיא כעין ואף בשאר הטפות אסורים הם דקמא קמא בטיל והו"ל איסור והתר מעורבין יחד כדעת השואל ואינו ניתר מטעם זוו"ג עכ"ל והנה עיקר פשיטות זה דאם האיסור בעין לא שייך זוו"ג הוא מתשו' הר"ן ס"ע שכתב דבנתערב גוף האיסור לא שייך זוו"ג והיא גופה קשה מהך סוגיא דרכ"ח דחולין בולד טריפה דפליגי בזוו"ג והתם תערובת איסור זרע הזכר והנקיבה וסבור אני דהאי משום זרע פירשא בעלמא הוי ושרי כדמוכח בבכורו' דז' גבי יאלי דיחמורתא וכ"כ התו' חולין דס"ר ר"ה שאם ואין האיסור כי אם דהוי גורם איסור וכן בבכורות דז' דפליגי ביוצא מן הטהור ועיבורו מן הטמא דפליגי בזוו"ג ע"ש שא דק"ל דא"כ היכא דשניהם זכר ונקיבה טריפה דנראה ודאי דלקי עליה כטריפה גמור אמאי ליהוי כמחתך ומעמיד בכוליה גורם איסור דשרי מד"ת ולא אסיר שא מדרבנן לדעת רוב הפוסקי' כי ע"כ דכיון דגלי קרא דיוצא מן הטמ' טמא וכן בטריפ' הרי גלי דחשיבי דטמא וטרף עצמו וא"כ היכא דחד מינייהו טרף וטמא חזר הדין דהוי כתערובת איסור וכן קשה בגידולי איסור באין זרעם כלה כגון בשביעית דבנטע בשמיני' כתבו הראשונים והתו' בנדרים דנז' דמטעם זוו"ג הוא דשרי וא"כ בשנטע בשביעית היכי אסיר מד"ת וכיון דאסר הכתוב א"כ בשמיני' הו"ל תערובת איסור עצמו וז"ל דבטמא וטרף ובגידולי איסור כיון דאסרן הכתוב אע"ג דאין כאן גוף האיסור ש"מ דאסר בהו גורם דידהו היכא דהוי כוליה גורם דאיסור וכי איכא גורם התר דאין גילוי בכתוב לאסור חזר הדין דהוי זוו"ג משא"כ במחתך ומעמיד כיון דלא גלי בהו קרא כיון דאינו אלא גורם אף בכוליה גורם לא אסיר שא מדרבנן ועיין מ"ש עוד בסמוך לזה ·

סימן ק"פ עוד כתב כת"ר שראה בתשו' הרמ"ע סי' כז' שנשאל על הגלה שמעמידין אותה בדם נבילה והשיב להתיר הטעם זוו"ג כיון שאין הדם מעמיד אלא על ידי האור והו"ל זוו"ג וז"ל ובכ"ר להתיר כולי האי צריך שיתברר במסל"ת שלא יהא כח בדם להעמיד כלל שלא על יד האור אבל אם היה דם לבדו מעמיד אפילו פורתא ובמים מועטים וכו' ע"ש וכתב על זה דמ"ש דאם על ידי הדם מעמיד בשעה מרובה ועז' האם מעמיד בשעה קלה הא ודאי מוכח דלא הוי זוו"ג וכההיא דאמרינן בעז' דס"ח עיסה ואת ראויה לחמע בשעה אחת מי גרם וכו' איסו' ואי אמרת דחשיב כה"ג זוו"ג אמאי אסור הא שניהם גרמו שהחמיצה בשעה אחת שא ודאי כמ"ש הרב דלא חשיב כה"ג זוו"ג עכ"ל ואנכי הרואה דאין בראיה זאת כלום ואדרב' ראיה לסתור לפי דרכו דלפי דברי הרמ"ע דמהירות החימוץ לשעה קלה דשבח זה לא חשיב גורם התר א"כ מינה דאי עיקר החימוץ היה בהתר והאיסור השביח שמיהר להחמיץ בשעה קלה אינו חשוב גורם איסור ושרי לכ"ע דהא אין מקום לחלק בין גורם התר לגורם איסור כמו שהכריח הרמ"ע בתשובה זאת והוא ברור וא"כ תיקשי היכי אסרי רבנן משום דיעים' ואת ראויה לחמע בשעה אחת מי גרם וכו' והרי שבח זה דמהירות חימוץ לא חשיב גורם איסור כי היכי דלא חשיב גורם התר אלא ודאי מדאסרי

ש"מ דחשיב כה"ג גורם איסור ומינה דחשיב נ"כ גורם התר הפך דברי הרמ"ע ואיך הביא מכאן ראיה להרמ"ע ונהפוך הוא והכ"ל לנוח ליישב דברי הרמ"ע שהרי הכריחו התו' שם בר"ה ולרבי דכל שיש באיסור כדי להחמיץ לא שייך להתיר מגר זוו"ג דאף מאן דשרי התם אסר הכא ע"ש וא"כ בעיקר החימון אי מגר זוו"ג אתינן עלה לכ"ע אסור כיון דאיירי ביש באיסור כדי להחמיץ וכי התיר ר"ש היינו דהוי נטל"פ ושרי ורבנן אסרי בכ"ט לפגם אך בנפלו איסור והתר באחת ויש בכל אחד כדי להחמיץ ק"ל לרבנן דגם ר"ש יודה לאסור כיון דהוי השביח ולבסוף פגם דמודה ר"ש והרי השביח שאור האיסור דמיהר החימוץ ואע"ג דשניהם השביחו יחד התר ואיסור והוי זוו"ג דבכה"ג לא שייך לומר דאסיר גם דהוי זוו"ג כיון שיש באיסור כדי להחמיץ שהרי עיקר החימוץ אינו אוסר לר"ש דהוי פגום מעיקרו ואין האיסו' כי אם בשבח זה דמיהר להחמיץ והרי בשבח זה אין באיסור לבד למהר החימוץ לשעה קלה כי אם בצירוף ההתר וכי הוי זוו"ג שרי למ"ד מותר כי ע"כ ע"כ דרבנן דר"ש כי פרכי ליה היינו דס"ל זוו"ג אסור וע"כ פרכי ליה שפיר ור"ש דהשיב כשהשביחו שניהם השביחו היינו דס"ל זוו"ג שרי והרי בשבח זה הו"ל זוו"ג דאין באיסור לבד כדי למהר החימוץ והוי כאין באיסור כדי להחמיץ דתלוי בזוו"ג אי אסור או לא אך בנדון הרמ"ע דעיקר העמד' באיסו' דאין בה פגם כדי להתיר מגר נטל"פ והרי עיקר העמדה מכח הדם דהוי כוליה גורם דאיסור דאע"פ דהאם השבח השביח למהר העמדה לא חשיב זה גורם דהתר להתיר עיקר העמדה דהאי לחודיה שבח בפני עצמו והרי בשבח זה הוי זוו"ג כיון דאין בדם לבד כדי למהר העמדה ושרי אבל עיקר העמדה דבאה מכח הדם בלי סיוע התר הו"ל כוליה גורם דאיסור דלכ"ע אסור כידוע :

והנה אמת שהיה מקום להכריח דעת הרמ"ע מהך סוגייא בדרך זה דאי אמרת דעיקר העמדה וחימוץ עם המהירות העמדה וחימוץ חשיבי זוו"ג ושרי למ"ד זוו"ג מותר א"כ תיקשי התם מנ"ל לש"ס דר"ש דמתיר היינו דס"ל כטל"פ שרי אימא דאסיר וכי התיר מכח דהוי זוו"ג הוא דהתיר אלא ודאי דמהירות החימוץ עם עיקר החימוץ לא מצטרפי כי היכי דליהוי חשוב זוו"ג וע"כ בעיקר החימוץ דיש באיסור כ"ל אסיר אע"ג דבגר מהירות חימוץ שרי דהוי זוו"ג עכ"פ וכ"ת דפשיט לש"ס הכי מדאסרי' כיון שנפל ע"ג ערסים דליכא זוו"ג כלל אכתי קשה כמ"ש שם ור"ש בשהשביחו שניהם השביחו כשפגמו שניהם פגמו כראה דאי לא היה שם פגם לבסוף היה אוסר ר"ש ואמאי ליסתרי מגר זוו"ג אלא ודאי דכל דבעיקר החימוץ יש באיסור כ"ל דלא מהני ביה זוו"ג אף אי בגר דמהירו' החימוץ דשרי דהוי זוו"ג עכ"פ אין מקום להתיר אם לא פגם לבסוף ומינה לנדון הרב דיכא יתיב בכל דברי הרמ"ע ומיהו בגר הויכן בה אין מכאן ראיה במורה של דהתם שאני דשבח מהירו' החימוץ דחשיב שפיר זוו"ג אין שבח גורם התר בשאר בקיומו דהא נפגם לבסוף וכיון דעכ"פ שבח התר זה אין סופו להתקיים מש"ה לא מהני להתיר עיקר החימוץ בצירופו משא"כ בנדון הרמ"ע דשבח התר מהירות העמדה קיים לעולם שלא נפגם אה"נ דמצטרף גורם התר זה דמהירו' העמדה עם עיקר איסור העמדה והוי זוו"ג ועם שאין הדעת נוטה לחלק בכך מ"מ ראיה במורה מכאן לדברי הרמ"ע ליכא עוד כתב כת"ר אבל מ"ש הרמ"ע דבעינן שלא יהא הדם מעמיד אפילו פורתא אנחנו תמהים ממ"ש המרדכי פ"כ"ם הביאו הטז' והש"ך בססי' פז' וז"ל אבל אם אין באיסור כדי להחמי' אם לא שיסייענו ההת' לכ"ע נותר והרי התם דבודאי אם היה חלב מעט היה מעמיד האיסור ואפ"ה חשיב זוו"ג מותר ועוד דמשנ' שלימה שנינו בפ"ב דערלה שאור של חולין ושל

ושל תרומה ואין בזה כדי לחמץ וכו' וחכ"א אינו אסור ופסק הרמב"ם כחכמים הרי בהדיא דאפילו כשהיה עיסה מועטת היה מחמץ השאור של איסור ואפ"ה כיון שבצוין היא מרובה ואין באיסור כדי לחמץ אם לא שיסייענו ההתר מקרי זוז"ג ועוד איתא התם תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם וכו' והא התם דאם היה פורתא היה מתבל האיסור אלא ודאי כיון דהשתא מיהא שהיה מרובה אינו מתבל אם לא שיסייענו ההתר מקרי זוז"ג הפך דברי הרב וגם הפר"ח סמך שתי ידיו עלין בדינים הללו וצ"ע עכ"ל ·

ואחרי המחיל'הא ל"ק מתרי טעמי חדא דלכי יהיבנא כל דיליה דנדון הרב דמי לכל הנך שהביא תיובתא לא קשיא שהרי מציאות עשיית המלח מדם היכי הוה עובדה אין אתנו יודע דלא היה מצוי זה כי אם בזמנם והרי אפשר דעשיית המלח הוא בדרך דנותני' מי מלח מועטי' עם הדם תחילה כבדי שיכול להעמי' במעט מי מלח המועטי' ולאחר שעה בלי סיוע האש ועיקר נתינתו באש הוא כדי להרבות עליו מי מלח מרובה על ידי הרתיחה ועכ"פ אין נותנים כל ריבוי מי מלח באחת עם הדם כי אם שנותנים השיעור מועט עם הדם וע"י הרתיח' בעת העמדה הם נותני' שם מי מלח עוד ובכח העמדה עם הדם בסיוע האש יוכלו לרבות המי מלח ולפ"ז הרי נאסר כל מלח ראשון מכח המעמיד וכי רבו עליו עוד מי מלח אין בריבוי זה שיעור כדי לבטל המלח שנאסר ותו ל"ק מדברי המרדכי וממתני' דפ"ב דערלה דהתם כיון דעכ"פ בשיעור העיסה שנתנו בו שאור האסור לא היה בו כדי לחמץ בלי סיוע האיסו' היכי ליתסר דהוי זוז"ג גמור דקיל' דשרי משא"כ בנדון הרב דהעמד' ראשונה דהיינו מי מלח מועטים שנתן · כבר היה באיסור לבד כדי להעמיד מבלי סיוע האש דהתר והרי נאסר ·

אך אחר היסו' אין צורך לזה דל"ד אהדדי כלל דכי כתב המרדכי בהעמדה דכל שהעמד' היה בסיוע ההתר דשרי וכן במתני' דפ"ב דערלה גבי מחמץ ומתבל אע"ג דבכל הנך בשיעור מועט יש באיסור כדי להעמיד או לחמץ או לתבל התם שאני דמעמיד האיסור וההתר הם בודאי מעמיד גמור בין ההתר והאיסור וכי הוצרך להעמיד בצירוף שניהם היינו מחמת דנפיש משיעורייהו בשיעור הגבינה כדי להעמי' וכן גבי מחמץ הרי בין האיסו' והתר שאור היו דבודאי מחמץ הוי וכן במתבל הרי האיסור והתר תבלין היו ובכל כי האי ודאי דאין לנו אלא מקומו ושעתו דאם החלב הרבה וכן העיסה או מאכל בקדירה הרבה ואין באיסור לבד כדי להעמיד או לחמץ או לתבל בשיעו' ההוא הו"ל זוז"ג ושרי לכ"ע משא"כ בנדון הרה"ע דהאש בלי צירוף הדם אינו מעמי' כלל ואפילו פורתא ואין כוחו אלא בצירוף הדם א"כ לא חשיב זה מעמיד כי אם מסביה המעמיד ומסביה מנ"ל דיהיה חשוב כגורם התר כדי להתיר מטעם זוז"ג והרי זה דמי לעיקר איסור מחמץ דאוסר אע"ג דאי אפשר לחמץ בטוב כי אם בנתינת מים על השאור ועיסה ואעפ"כ אוסר שאין מים אלו חשיבי מחמץ כי אם מסביה החימוץ וע"כ כל דהדם מעמיד אפילו פורתא בלי סיוע האש משא"כ האש דאינו מעמיד כלל בלי נתינת דם א"כ לא חשיב האש מעמיד כלל כי היכי דליהוי זוז"ג להתיר זולת דאם הדם נ"כ אינו מעמיד אפילו פורתא בלי סיוע האש דבכי האי לא חל שם מעמיד כל חד באפיה נפשיה כי אם בצירו' שניהם ובצירוף שניהם הו"ל זוז"ג לגמרי ושרי וכבר הביא הרב ראיה לזה דסיים ודמי לגבינות הגוים שמעמידים אותם בדבר האסור ואוסר אע"פ שמלאכתם נגמרת על ידי האש ע"ש וכוונתו דהתם נמי אע"ג דהאש מסייע להעמיד בשיעור מועט המעמיד שנתן בגבינות הרבה דבלי האש אינו מעמיד ריבוי החלב שנתן ואעפ"כ אוסר

כיון דעוד הקיבה מעמיד הוי עכ"פ בפ"ע במעט חלב ותו ל"ק מכל מה שתמה כת"ר להרמ"ע והפר"ח שהסכים על ידו ·

סימן קפ"א והואיל

ואתי לידן דברי הרמ"ע שו אחוה דעי כמה [illegible] לי להשיב על דבריו במ"ש דאי הדם אינו מעמיד המלח אלא ע"י האור הו"ל זוז"ג ושרי אפילו לאכול המלח בעינים ועדיף מינה תנן בפרק כל הצלמים זורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים וכו' וכ"ש בימות החמה וכו' משום דס"ל זוז"ג מותר והלכת' כותיה וזורעין תנן דמשמע לכתחיל' והא נמי דיכותה ותנן נמי בפ' תמורה כל האיסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרים וכו' והא דקתני ולדותיהן מותרים משמע לכתחילה דלא מאיס לגבוה כלל וכו' דאלמא הלכה רווחת היא להתיר לכתחילה זוז"ג אפי' לגבוה וכ"ש להדיוט את"ר ותמהני דלמ"ל כוליה האי והרי בנ"ד מבואר בדבריו שם דעשיית המלח היה ע"י המלכות וא"כ אין כאן לכתחילה כלל דאינו עושה הישראל המלח כדי לאכול בהעמדת הדם וכיון דבנ"ד דיעבד הוי למה הוצרך לרבות בראיות דשרי לכתחילה ואי כונת הרב לומר דכל שנעשה בדיעבד ע"י גוי מותר לישראל לכתחילה לקנות ממנו לאכול אכתי קשה כיון דזוז"ג אף אי אסיר בלכתחילה בדיעבד עכ"פ שרי א"כ בנ"ד שכבר נעשה הו"ל בדיעבד גמור ולמה הוצרך לרבות בראיות דשרי לכתחילה כדי להתיר כמ"ש והא נמי דיכותה והרי בלא"ה שרי כיון דהוי בדיעבד וע"ק דהביא ראיה דתמורה שהביא דהתם נמי איירי אחר שנעשה הענין דזוז"ג בדיעבד דשרי לכתחילה להקריב ממנו לקרבן אך הראיה מזורעין תחתיה שהביא היא דשרי לעשות מעשה זוז"ג אף לכתחילה וסיים וה"נ דיכוותה ע"ש ולפנים הרואה הרי בנ"ד לא היה השאלה אי שרי לעשות לכתחילה מלח בהעמדת הדם כי אם אי שרי לאכול ממנו אחר שנעשה והרי זה נדרש ללא שאלו ועוד דשני הראיות לא יכונו דראיה ראשונה להתיר לעשות זוז"ג לכתחילה והב' דאחר שנעשה שרי מטעם זוז"ג שזה דיעבד גמור · וליישב זה נ"ל דהרמ"ע בשיטת האגור הביאו הב"י בי"ד סס' נז' קאי שכתב בענין ריחא מילתא דקיל' דבדיעבד שרי ולכתחיל' אסיר דאם נעשה ריחא מילתא ביד גוי אסור לקנות ממנו כדי לאכול דהוי כלכתחילה ע"ש וא"כ ה"נ אף דנעשה הזוז"ג ביד גוי מ"מ אסור לקנות ולאכול בעיניה אי זוז"ג אסיר לכתחילה ועל זה הכריח דזוז"ג שרי אף לכתחיל' מראיה דזורעין תחתיה דהותר לעשות זוז"ג לכתחילה וגם הביא ראיה מולדותיהן מותרים דחשיב נמי לכתחילה כיון דנעשה ענין זוז"ג בעת שהיה ברשות הדיוט דכי בא לקנותה לקרבן הו"ל כלכתחיל' דחשיב הקונה מהגוי דחשיב לכתחילה :

אך מ"מ יש לתמוה עליו שהרי הבי' שם דחה דברי האגור והעלה דדיעבד גמור חשיב גם ראיתי בתורת חטאת כלל נ"ה הביא בשם שערי דורא דשרי דחשי' כדיעב' וכן הכרי' הרב מנחת יעקב שם ס"ק כ' מכמה דוכתי והעלה דגם האגו' לא החמי' כי אם בפת לבד ע"ש גם בעיקר דעתו דס"ל דזוז"ג שרי אף לכתחי' וכתב דהלכה רווח' היא להתיר לכתחי' פליאה דעת ממני דאדרב' הלכה רווח' היא דזוז"ג אסיר לכתחי' לכ"ע כמבואר בש"ס דפ' כל הצלמים דמ"ח דתני אין נוטעין אגוז של ערלה עבר ונטע שרי ומוקי לה הש"ס דס"ל כמ"ד זוז"ג שרי ואפ"ה אסר לכתחילה וכ"כ התוס' והרא"ש והר"ן בפ' כל שעה דכ"ו גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה וכ"כ הטור וש"ע בסי' קמ"ב וכל שאר הפוסקים ובעת לא ראיתי שום חולק ומסתפק בדבר וזה דוק ותשכח ואילו הרב כתב דהלכה רווחת היא להתיר לכתחילה וזה דבר תימה . ויותר תימה שהרמ"ע גופיה בסי' ס' הביא דברי הר"ן בפ' כ"ש דזוז"ג לכתחילה לכ"ע

לכ"ע אסור הפך מ"ש כאן גם בעיקר ראייתו לזה מדתנן זורעין תחתיה וזורעין לכתחילה משמע קשה שהרי הרמב"ן והריטב"א בחידושיו לע"ז והר"ן בהלכות שם דמ"ה נבי מ"ש וסבר רבי יוסי זוז"ג אסור והתני רבי יוסי אומר נוטעין יחור של ערלה הקשו דהרי רבי יוסי במתני' לא אסר כי אם בלכתחילה כדתני אף לא ירקות ולכתחילה עכ"פ אסור לכ"ע ותירצו דשאני הכא דהוי הנאה דמתילא דאין דעתו בנטיעה זאת מתחילה להנאת הגל או גביה וככי האי אין שייך לאסור לכתחילה ועיין בב"י בי"ד סי' קמ"ב שהביא דברי הר"ן שו הרי נתבאר דראיה זאת ל"מ מידי גם הראיה ב' דתנן בתמורה ולדותיהן מותרים דמותרים לכתחילה משמע הרי אין ההתר במתני' לעשות זוז"ג בידים כדי להקריב הולד לגבי מוכח כי אם שאחר שנעשה הזוז"ג שרי הולד לקרבן והרי כה"ג הו"ל דיעבד גמור אלא שהרב בשיטת האגור קאי דכה"ג חשוב לכתחילה וכבר נתבאר שזה אינו ואדרבה ק"ל מהך סוגייא להאגור דאי כה"ג חשוב לכתחילה איך התירו להקריב הולד כל שאפשר בכשר גמור הוי כלכתחילה ושרי זוז"ג לכתחילה הלכה רווחת היא דאסיר לכ"ע לכתחילה וע"ק כמ"ש בפשוט דזורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים וכ"ש בימות החמה דס"ל זוז"ג מותר והלכתא כוותיה ע"ש וזה מחלוקת ראשונים הוא והתוס' שם כדמ"ח ד"ה ורבנן ודמ"ט ד"ה שאם כתבו דבימות החמה גם לרבנן אסור דגל עם הקרקע לא חשיבי זוז"ג גם הרמב"ן בחידושיו הביא דברי הר"מ שהתיר בימות החמה ודחה דבריו גם הר"ן בהלכות שם הביא מחלוקת זה ולא הכריע ועם שראיתי דרבו הסוברים כשיטת הר"מ מ"מ איך הרב כ"כ בפשוט בסתם משנה וזה מחלוקת ראשוני' הוא שאין בידינו להכריע ביניהם ועל הכל קשה דכ"ש בימות החמה שיש להתיר וזה לא יתכן כלל דלכ"ע בימות הגשמים צריך להתיר מטעם מה שמשביח בגביה פוגם בגל דלא שייך זה כה"ג בימות החמה והוא מבואר במתני' דתני אבל לא בימות החמה וסבור הייתי לישב דט"ס נפל בדבריו וצ"ל אבל לא בימות החמה וכו' וגם זה אינו מספיק דאיך כתב דס"ל זוז"ג שרי והלכתא כוותיה וזה אינו דהרי אסיק הש"ס שם כדמ"ט דת"ק ס"ל זוז"ג אסור :

וע"ק לאידך גיסא דא"כ סתם דבריו כדעת התוס' דבימות החמה אסור לכ"ע וזה תימה שהרי הר"מ ורוב הפוסקים הכריעו דגם בימות החמה שרי מטעם זוז"ג ואיך סתם דבריו נגד דעת רוב הראשונים גם בעיקר דבריו שכתב דהאש חשיב גורם התר יש לתמוה עליו טובא וכמו שאבאר בסמוך בס"ד ולמאי דאתאן עלה הכא ראיתי להרב הפוסק שרבה להתיר בכ"ד ג"כ מטעם זוז"ג כיון דהשכר לחוד אינו מעמיד אלא ע"י שמשימים אותו בתנור ונבלע בכלי ומתמוק הטעם מחום התנור א"כ הו"ל זוז"ג דהאור וטעם שכר ודמי לנדון הרמ"ע ושוב כתב דל"ד דהתם שניהם גורמי' להעמיד שכחו שהדם מעמיד גם האש מעמיד שכן דרך האש שמעמיד את הדבר ע"י הרתיחות אבל בכ"ד האור אינו גורם החימוץ אלא מתקן את השכר שיהא נבלע בכלי ואין לו שייכות בחימוץ ודמי למ"ש הר"מ בפ"ו מה' מ"א כגד שנכבע בקליפי ערלה ישרף והקשה הלח"ם אמאי לא חשיב זוז"ג האור והנכבע דהנכבע לחוד אינו נוכבע אלא ע"י האור ותירץ ששניהם אינם עושים פעולה אחת שזה עושה פעולת החמימות וזה עושה פעולת הצביעה וזה לא מקרי זוז"ג ועיין מ"ש הרב חוון בחום בת' תמורה דק"פ וה"ה כאן ואף שיש לחלק קצת ביניה' דהתם אין פעולת החמימות שייך לצביעה כלל שאין הבגד נכבע ע"י החמימות ואין הנכבע בא ע"י האור ואין האור אלא להכשיר את הנכבע שיהיה כפשר הנכבע אבל בכ"ד היה החום שנתחמם טעם השכר הוא מחמיץ יותר שהחום הוא מהדברי'

דגורמים חימוץ וכמו דאמרינן תפח תלטוש בצונן וכן שלא ילוש עיסה בפסח סמוך לתנור כמ"ש הב"י סי' תנ"ט מ"מ אין זה מספיק להתיר עכ"ל ואני אומר דאי היה כורך דמיונו דכ"ד דמי למ"ש הרמ"ע דהאש חשיב גורם התר מה שרחה לזה דל"ד דהתם שניהם גורמים להעמיד שדרך האש שמעמיד את הדבר ע"י רתיחה וכו' אינו דיחוי דהאש דרכו ליבש הדבר ולכלות הלחות עד שישרוף הדבר וישוב לאפר אבל אין כח באש להקפיא הלחות כגון חלב לגבינה ומי מלח שיהיו מלח דאי נותנים חלב בקדירה על האש כל היום אינו מעמיד לעשותה גבינה וכן במלח וגם בדברי הרמ"ע לא כתב דיש כח באש להעמיד בלי מעמיד הדם כי אם דיתכן שלא יעמיד הדם כי אם בסיוע האש גם מ"ש דבכ"ד דהאור אינו גורם החימוץ וכו' דאין לו שייכות בחימוץ איני רואה בו טעם דכל דחימוץ לא נעשה בשכר שאיסור לבד כי אם בצירוף האש דהתר דשכר לחודיה אינו מחמיץ כלל במנא דחימוץ זה בא מגורם איסור והתר וקי"ל כל זוז"ג שרי ומה בכך אם אין טבע האש להחמיץ או לא כל שחימוץ זה לא בא מכוליה גורם דאיסור כי אם בצירוף גורם דהתר והרי בדין המעמיד שהתיר הרמ"ע מכח האש אין בטבע האש להעמיד למה שביארתי ואע"פ כן חשיב ליה גורם התר גם מה שרימה דהאש גורם חימוץ ממ"ש תפח תלטוש בצונן וכן מדקי"ל שלא ילוש ע"פ התנור לדידי אינו דהאש אינו גורם חימוץ כלל כי אם החמימות האש בלי עיקר האש שהרי מנה כל שנכנסה בתנור שיש בו אש שוב אין בה חשש חימוץ ומעיקר דינא הש"ס אף אם הניח מנה במים רותחין אינו מחמיץ כדתני בפסחי' דל"ט שו דברים שאין באין לידי חימוץ האפוי והמבושל וחלוט שחלטו ברותחין וא"כ בליעת שכר בכלי על גבי האש אינו גורם חימוץ כי אם מבטל חימוץ גם הראיה שהביא מבג' שנכבעו לפי דברי הלח"ם אינו ענין לדברי הרמ"ע ולכ"ד וכמו שאבאר בסמוך באופן דלכשתמ"ל דאין השכר מחמיץ כלל בלי סיוע האש אי דמי כ"ד לדברי הרמ"ע שפיר יש להתי' בכ"ד מטעם זוז"ג ככל דברי הרמ"ע ·

אך מצד אחר רואה אני דאין להתיר כלל בכ"ד מטעם הרמ"ע דסיוע האש שבלע השכר בכלי דעל ידי זה גורם לשחמיץ חשיב גורם התר כמבואר בכל דברי הרב הפוסק ותמהני עליו דהרי מבואר בדברי הר"מ בפט"ו מה' מ"א הכ"כ והכ"ד דפת שאפה בעצי איסור אינו אסור כי אם באבוקה כנגדו דהאיסור בעין כמ"ש רש"י והר"ן בפסחי' דכ"ו דכמנא שנהנה בשעה שאיסור בעין אבל אפה ע"ג גחלים או גרף התנור ואפה בחומו הפת מותר ואף בתנור חדש דהוי כוליה גורם דאיסו' דמאחר שכלו עצי האיסור לא חשיב גורם איסור ולכ"ע שרי וכן הכריח הכ"מ דכשכלה האבוקה ולא נשאר אלא גחלים או חום תנור הו"ל כאילו אין כאן איסור כלל ע"ש וכן פסק בש"ע בי"ד סי' קמ"ב ואע"פ דבכ"מ ובב"י שם כתב שאין נראה כן דעת הטור ושאר מפרשים אלא דגם בגחלים או חום תנור אסור בתנור חדש כיון דהוי כוליה גורם דאיסור מ"מ כבר עמדתי על זה לקמן בסימן ר"ח והעליתי דגם כדעת הטור ל"מ דאוסר כי אם בעו' דקי"ל גחלת עו' אסורה כדתני בכיצה דל"ט והוי גחלת כאבוקה לענין איסור אבל בכל איסורי הנאה הנשרפין דאפרן מותר וגחלת דינם כאפר לענין שאינו אוסר בדיעבד לכ"ע כדמוכח מהתוספו' פסחים דכ"ו ד"ה בישלה וע"ש בהר"ן בפ' כ"ש על זה אה"נ דיודה דאינו אוסר כל שאין האיסור בעין וכן העליתי שם עיקר לפי קוצר ע"ד דאין מקום לאסור באפה ע"ג גחלים או בחום תנור אף בתנו' חדש כמו שיעש א"נ אפוא ל"ד אהרדי כלל כדון הרמ"ע עם כ"ד וגבם טורא ביניהו דבשלמא בנדון הרמ"ע דהבאת העמודת הנולה מכח הדם ומכח האש גדולה

כעת שרתיחת דאיתיה האש בעיניה הא ודאי חשיב גורם היתר כי היכי דחשבינן ליה גורם איסור בהפסק יצני איסור באבוקה כנגדו משא"כ כ"ר דהבאת האש דעל ידו בלע הכלי השכר האסור ליתיה כלל בעולם בעת שנהנה מהחימום דשייך לאסור דהא הכלי נכנטן לגמרי דאף גחלת וחום אש לא נשאר כלל בעת שבא לחמם עיסה בכלי זה וא"כ שיהיה חשוב גורם היתר מהי תיתי והרי אפילו לאסור בכוליה גורם בעת דליכא אבוקה לא חשיב כלל גורם איסור מכ"ש דלא חשבינן ליה להבאת האש דחלף הלך לו וליתיה עכשיו בעולם גורם היתר כדי להתיר מגד זוזג והרי בעת הנאת חימוץ אינו בעולם אף השכר הבלוע בכלי דחשיב כאיתיה בעיניה דמה"ט קול דבכוליה קריר'משערינן דאי כמאי דנפק מיניה הכא ידעינן והו"ל מחמץ בכוליה גורם דאיסו דאסיר לכ"ע בלי ספק ואין לומר דבי לא חשיב גחלי' וחום תנור גורם איסור ה"ט דכשיצאו גחלי'פקע איסור מינייהו וכי נהנה בהם בהתר נהנה משא"כ בעני היתר אין מקום לחלק בהם בין אם הם אבוק' או גחלים או חום תנור לבד דמכ"מ כל דהחימוץ לא בא כולו מגד גורם דאיסור לבד גם זה אינו דע"כ כי התיר הכתו'גחלת הנשרפין אינו אלא דמקלה קליה איסוריה וחשבי ליה כמאן דליתיה דמה"ט התירו רבנן אפילו אבוקה דחשיב בכלה ובטל ולפז' מכ"ש שיל כן היכא דבאנו להתיר מכח גחלים או חום תנור דהתר מגד זוזג דגורם זה כמאן דליתיה דמי וכ"כ דמוכח בבינה דל"ט דשלהבת איסור שרי מטעם דאין בה ממש ע"ש ובה"ט אמרו בפסחים דכ"ו קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה דאין בהם ממש ונראה ודאי דכ"ש הוא לענין זוזג דאם הגורם היתר הוא דבר שאין בו ממש כלא חשיב ולא חשיב גורם היתר כדי להתיר הגד זוזג ואפילו אם יש לבע"ד לחלוק בזה מ"מ הכא להתיר בכל כה"ג עלין הראיה ובלי ראיה איני רואה מקום להתיר בכ"ר מטעם זוזג וכן יש לדון מדברי הרמ"ע שהרי לא למד דהאש חשוב גורם התר כי אם מדקול באבוקה כנגדו דאוסר הפת דאין לחלק בזה בין גורם איסור לגורם התר ע"ש א"כ מינה בהבאת האש בלי אבוקה דלא חשיב גורם איסור מכ"ש דלא חשיב גורם התר ·

בר מן דין כשאני לעצמי יש לי בדין דהסק האש לא חשיב גורם התר אף בנדון הרמ"ע וכ"ש בכ"ר שהרי כבר כתבו התוס' בעז' דמ"ח ד"ה ורבנן בשם רשב"ם דהבאת גל וקרקע לא חשיבי זוזג דהבאת קרקע לגדל ולהחליף והבאת הגל להבנין מפני החמה ואינן בענין אחד ואכן זוזג בהבאת דבר אחד בעינן ע"ש וכ"כ התוספות שם בדמ"ט ד"ה שאם דאבוו וקרקע שני ענייניס הם ולא חשיבי זוזג ועם שראיתי למהרש"א שם שהקשה מת"ש שם לרידכו דאמריתו זוזג אסור ופרשו' מדתני אבל לא ביתות החמה וכו' ש"מ דבכה"ג שייך זוזג בבר תירץ על זה דהם מפרשים דלא קאי להך מתניתין כי אם למתני' דלעיל דת"ג דתני אמרו לו אף הוא נעשה ובל ע"ש ואני תמיה עליו דאיך לא ראה שהר"ן שם כתב דלס"ד לבר הוא דס"ל דלא חשיבי זוזג וגם לעיקר קושייתו לשיטת התוס' כבר כתב שם הר"ן בשם הרמב"ן בשיטת התוספות ונרגש מהך סוגייא ופירש בכל דברי מהרש"א אלו דלא קאי כי אם למתני' דלעיל ע"ש :

גם ראיתי בפירוש המשנה להרמב"ם בפרק כל הצלמים שפירש כן וז"ל ואמנם אמר בכאן זה הדבר כחולק על החכמים לפי שאמר להם על דעתכם שאתם חוששין בסוב עז' ובל א"כ אף לא ירקות בימות הגשמים ע"ש הנה מבואר דלמתני' דלעיל קאי ותו מאי ק"ל להתו' ולפחות הו"ל להזכיר דברי הר"מ והר"ן בשם הרמב"ן ותיהו בעיקר דברי הר"מ דפה"מ אלו ק"ל דנראה מדבריו דקאי בשיטת התוספות דגל וקרקע לא חשיבי זוזג מדהוצרך לפרש דלמתני' דלעיל קאי ואילו הר"מ בפז' מהלכו' עז' פסק דזורעין תחתיה ירקות אף בימות החמה ונ"ל שהר"מ בחיבורו חזר בו מפירוש המשנה ומ"מ הנה נתבאר דעת רשב"ם ושתם תוס' דגל וקרקע לא חשיב זוזג וכ"כ רבינו ירוחם נתיב יז · גם הר"ן בפרק כל הצלמים ב"כ בשם הרמב"ן ע"ש וא"כ בנדון הרמ"ע דהבאת הדם להעמיד והבאת האש אינו אלא לחמם החלב כדי שיהיה ראוי להעמד'ואינן בענין אחד לא הוי זוזג הפך דברי הרמ"ע כי ע"כ נראה ברור שהרמ"ע בשיטת רשי' והר"מ והרוטבא והראב"ד והרא"ש והטור סי' קמ"ב ורוב הפוסקים קאי דבכל גווני חשיב זוזג ומ"מ ק"ק להרמ"ע גם בנגד זה דאיך סתם דבריו בסתם משנה דחשיב האש גורם התר ובמחלוקת הוא שנוי ואיך לא חש לפרש דאף דפליגי בה ראשונים קיל דחשיב שפיר זוזג ומ"מ למאי דאתאן עלה למדנו בדעת הראשונים שהזכרנו דלא חשיב כה"ג זוזג וא"כ קשה הדבר להתיר נגד דעת הראשוני' באיסור סתם יינם דחשום לתא דעז' נגעו בה גם הגד אחר אני תמיה בדברי הרמ"ע בהתר זה דהאש חשיב גורם התר וכתב שם דאע"פ שגורם של התר אינו נכנס בגוף התערובת כמו הגורם של איסור הא אמרינן בפ' כ"ש גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת דיש שבח עצים בפת כשאבוקה כנגדו וכו' ·

ואחרי המחילה ראיה זאת ל"מ דהתם בשם דגורם איסור דהיינו עצי איסור דהיינו אבוקה אינו נכנס בפת הלא גם הגורם דהיינו תנור ישן דהוא הגורם התר נ"כ מכ"ש שאינו נכנס בפת דגרע טפי מאבוקה וא"כ שקולים ניכהו שני הגורמים וכדין הוא דליהוי חשוב זוזג וכיון דיש ש"ע בפת אסור אבל כאן דהדם דהיינו גורם איסור נכנס בגוף התערובת משא"כ האש מניין לנו שיהיה חשוב האש גורם התר להתיר מגד זוזג וע"ק דנראה מדבריו דיש להתיר זוזג אף שגורם איסור נכנס בגוף התערובת והרי הכריח הר"ן בתשו' סימן ע' דלא שרינן זוזג אלא כשאין שם גופו של איסור אבל כל שנתערב שם גופו אי אפשר להתירו מטעם זוזג ע"ש אברא דתערובת דם במלח להעמיד לא חשיב גופו של איסור בתערובת כמ"ש שם הר"ן וז"ל ושאור של חולין ושל תרומה כמי אע"פ שגוף השאור בעיסה גופו של איסור כבר נתבטל במאתים שאין כאן אלא החימוץ הבא בגרמתו של איסור ע"ש וא"כ לפז' גם הדם במלח כבר נתבטל בששים ולא נשאר אלא העמדה הבא בגרמת האיסור אלא שסתם דבריו ויש לדון מדבריו דגם בנכנס גוף התערובת שרי מטעם זוזג ומיהו עם כל זה דתערובת דם במלח לא חשיב בגוף האיסור שם אין ראיה מזה דהאש יהיה חשוב גורם התר של דכיון דגורם איסור נכנס בגוף התערובת ואע"פ שכבר מתבטל בששים מ"מ כיון שיש בו כח העמיד אינו מתבטל ובמגא דגוף האיסור בלי ביטול ישנו בתערובת המלח משא"כ כח האש כרס אינו נכנס כלל בגוף התערובת וכל כי האי מכ"ל דיש להתיר מגד זוזג דאי אתינן עלה מראיית הרמ"ע דהסק אבוקה אוסר הפת גם בזוזג מטעם דיש ש"ע בפת התם שאני דגם גורם תנור ישן אינו נכנס כלל בגוף התערובת ולהכי חשיבי זו"נ אבל אה"נ דתערובת דם במלח דגוף הדם במלח והאש דליתיה שם ברס כלל דלא חשיב האש גורם היתר כלל להתיר מגד וזו"נ עק"ל בהתר זה דהרמ"ע שהרי כתבו התוס' בעז' דס"ו בד"ה אמר דבי קול כרבי דיש שבח הסק עצי איסור בפת ואוסרו משום אפייתו בעצי איסור אינו אלא בעצים דאסירי בהנאה אבל עצים דאסירי באכיל' ולא בהנאה כמו תרומה ומוקצה בשבת אינו אוסר הפת דיש ש"ע בפת היינו שבח הנאת עצים ולא שגוף העצים בפת ע"ש וכ"כ הר"ן שם וכ"כ הרא"ש בפ' כל הצלמים בשם ה"ר יונה וכ"כ כל שאר הראשונים ע"ש ולכאורה קשה על זה דהרי יש שבח

פנים

עניס בפת חמיר הזוו"ג ואסור לכ"ע כמ"ש הר"ן בפרק כל הצלמים גבי מתני' דבטל מסכה עניס וכ"כ הטור סי' קמ"ב ולקמן בסי' ריד ביארתי שכן דעת כל הפוסקים וא"כ תיקשי בשאור של תרומה בפ"ב דערלה דפליגי בה ר"א ורבנן וקי"ל כרבנן ואי בזו"ג אסיר באיסור אכילה דשרי בהנאה כ"ש בהסק איסור דאמרי' ביה יש ש"ע בפת דחמיר מזו"ג דאסיר אף באיסורי אכילה דשרו בהנאה אך אחר הישוב הא ל"ק דגם התוס' לא כתבו כן כי אם בהסק איסור דאינו נרגש באכילת פת והרי באיסורי אכילה לא אסר הכתוב כי אם אכילת איסור והרי אפה פת בחיטי תרומ' כי אוכל הפת אינו אוכל ההסק שנאפה בו הפת ואינו אלא נהנה בתרומה דשרי אבל חימץ בתרומה הרי החימוץ נרגש באכילה ואיך אוכל יטעם לו וכי חימץ בשאור תרומה הרי אוכל החימוץ והרי אכילת תרומה אסורה וכ"נ דמה"ט קיל בהעמדת איסור דאסיר אף באיסורי אכילה לכך כגון נבילה כמבואר בדברי הראשונים שהביא הב"י בי"ד סס' פ"ז גבי מעמיד בעור קיבת נבילה וע"כ ה"ט דגם העמדת איסור ניכר הטעם באיך לא דקשה עדיין בשאור של תרומה ושל חולין ואין בכל אחד כדי להחמיץ דקי"ל דשרי מטעם זו"ג ואמאי והרי כי היכי דאמרי' יש שבח עניס בפת מכ"ש שי"ל יש שבח שאור בעיסה ויש שבח שמתכין בכגד וכמו שהכריח הר"ן בתשו' סימן ע' ע"ש והרי במקום דשייך לומר יש שבח חמיר מזו"ג ואסיר אף בזו"ג לכ"ע וא"כ הו"ל לאסור לפי מ"ש הר"ן וכל הפוסקי' דבמקום שבח אסיר אף בזו"ג וכד הוינן בה הא נמי ל"ק דכי אמרינן יש ש"ע בפת בכר פירש הר"ן שם בתשו' דגורם איסור דהיינו אבוקה ניכר הכייתו בפת משא"כ הנאת תנור. ישן דהיינו הגורם היתר אינו ניכר בפת וע"כ לא בטיל גורם איסור דיש בו שבח משא"כ בהיתר אבל שאור של תרומה ושל חולין הרי כשם שיש שבח שאור איסור בעיסה כך יש שבח שאור היתר בעיסה והרי שקולים הם וחזר הדין בכל זו"ג דקי"ל דשרי ובכר עמדתי גם על זה בסי' הנז' לכן כתבתי פה בקיצור נמרץ וכיון שכן נראה דכי חשבינן להסק אבוק' לגורם איסור ה"ד באיסורי הנאה אבל באיסורי אכילה שרי דמה"ט התירו הראשונים הסק תרומה והסק עצי מוקצה וכמו שנתבאר וכיון שכן בהעמד' המלח בדם ואם היכי נתיר מטעם דהאש גורם היתר להעמדה והרי אף אם היו מעמידי' בעצי איסור דאסירי באכילה בכוליה גורם בלי גורם אחר הוה שרי דאין הסק איסור אוסר באיסורי אכילה לבד וא"כ היכי נתיר המלח בשביל גורם היתר האש והרי גורם איסור דדם דאוסר באכיל' חשיב שפיר גורם איסור משא"כ האש דאינו נכנס בגוף המלח ואי לא חשיב האש גורם איסור מכ"ש דלא חשיב גורם היתר וכ"ת כיון דשבח חימוץ והעמדה אסיר אף באיסורי אכילה דחשיב כאוכל המחמץ והמעמיד דהרי דם גופו כבר נתבטל בששים וכן שאור האסור כבר נתבטל במאתים ואפ"ה כח החימוץ והעמדה לא בטיל ואוסר א"כ ה"נ בהסק תרומה אי חימץ והעמיד בו אה"נ דאסיר וא"כ לגבי חימוץ והעמדה כיון דחשיב גורם איסור אימא דחשיב נמי גורם היתר הא נמי לא איריא דבדם ושאור כיון שנתערב בו גוף האיסור אע"ג דבטיל איהו כיון דמחמץ ומעמיד לא בטיל דהוי כדברים החשובים דלא בטלי אבל חימץ והעמיד בהסק איסור אכילה דעכ"פ ליכא גוף האיסו' מעורב בו כי אם הנאת האש שחימץ והעמיד בו וכיון דשרי האיסור בהנאה היכי ליתסר כי ע"כ צ"ל דהסק איסור לא חשיב גורם איסו' או היתר כי אם באיסורי הנאה כגון אפה ובישל בקליפי ערלה ובלאי הכרם אבל הסק איסור אכילה בין באפייה או חימוץ והעמד' אינו אוסר ומכ"ש דלא חשיב גורם היתר באיסורי אכילה במקום דהגורם איסור אוסר אף באכילה כגון נדון הרמ"ע וכ"ש בכה"ג דגורם איסור

דשבר אוסר אף בהנאה ודברי הרמ"ע בזה צריכים עיון אצלי וצ"ל ראיה לזה מדתנן בריש פ"ב דערלה בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק פסקו הר"מ בפ"ו מה' מ"א וקשה אמאי ליסתרי מכח זו"ג דהרי אין הצבע נובע בלי סיוע האש דהתר וסו"ל זו"ג דקי"ל דשרי ·

ובבר ראיתי להלח"ם שם שהקשה כן ותירץ דזו"ג בעינן בענין אחר כמ"ש התוס' בע"ז דמ"ח ד"ה ורבנן וא"כ ה"נ הצבע פועל הצביעה והאש עושה פעולת החמימות כדי שיקבל הצבע וכל כי האי לא חשיב זו"ג ע"ש והם דברי תימה דהכיחא לשיטת התוס' דס"ל דגל וקרקע לא חשיבי זו"ג ואוסרי' ליטע ירקות בימות החמה תחת האשירה אך לשיטת הר"מ שהתיר גם בימות החמה כמ"ש בפ"ז מה' ע"ז והיא שיטת רוב הפוסקי' כמו שהזכרתי לעיל הדר קושיית הרב לדוכת' דליסתרי בגד שצבעו בערלה מטעם זו"ג וכבר תמהו עליו בס' פרשת הכסף דע"א והרב שער המלך בפ"ג מה' חמץ דע"ד ע"ש וכבר קדמם הרב חזון נחום מ' תמורה דקפ"א ע"ש והם כתבו לעיקר קושייתו דלק"מ דהרי כי היכי דאמרינן יש שבח עניס בפת דאוסר אף בזו"ג ה"נ אמרינן יש שבח צביעה בבגד דאוסר אף בזו"ג וע"כ אסרו גבי צביעה אף בענין דהוי זו"ג על ידי אש התר ע"ש והאמת דנראים הדברים כדבריהם דמה"ט לא חשבי ליה הכא זו"ג אלא דאכתי יש להשיב אי כמו דאמרי' יש שבח צביעה בבגד ה"נ יש שבח הסק לצביעה בבגד אכתי קשה דליסתרי מטעם זו"ג דהרי גבי שאור של חולין ושל תרומה דיש שבח שאור בעיסה כמ"ש הר"ן בתשו' הנז' ואפ"ה אנו מתירים מטעם זו"ג וע"כ ה"ט כמ"ש לעיל דשאני הכא דגם גורם התר ניכר הכייתו בעיסה וכל כי האי הדר דינא דהוי בזו"ג כיון דשניהם נתנו שבח וא"כ אי הסק האש לצבע שייך לומר יש שבח הסק אש בבגד אכתי קשה כקושית הלח"מ דליסתרי מטעם זו"ג ואין בדברי הרבנים שזכרתי ישוב מספיק לזה כי ע"כ ע"כ דגבי שבח שממנין דהוא עיקר הנובע שייך לומר בו יש שבח משא"כ באש דאינו אלא מכשיר שיקבל הצבע לא אמרינן ביה בהכייתו יש שבח הסק בבגד דאין שנאת האש ניכר בבגד כשם שניכר שנאת הסממנין ומינה לנדון הרמ"ע וכ"ד דהדם שהוא עיקר המעמיד נתן שבח במלח וכן השכר לחימוץ יש שבח שכר בעיסה משא"כ האש דאין הנאתו ניכר בהם וכ"כ להכריח דהאש לא חשיב גורם התר מה"ש בע"ז דל"ג ס"מ מדרב וכיר האי ככרי דשדי חמרא לבי מלחי שרי דאזיל לאיבוד וכתבו התוספו' ושאר ראשונים דהיו נותנים יין בעת רתיחת המלח באש ומינה למרו סתו' והרא"ש והמרדכי ואגודה שם לנותנים דם בעת רתיחה מה"ט דאזיל לאיבוד ע"ש וע"כ דהיין או הדם שהיו נותנים במלח לא היה בטל מדינא בששים או משום מעמיד או משום חזותא דמלכן דאי בטל לא"ל לטעם דאזיל לאיבוד תיפוק ליה שכבר נתבטל בס' ואף דבשאר האיסור שם שרי וכמו שביארתי לעיל ואי אמרת דהאש חשיב גורם התר לגבי איסור דם או יין אכתי קשה לת"ל לטעם דאזיל לאיבוד הרי בלא"ה שרי מטעם זה וזה גורם דקי"ל דשרי אלא ודאי דהאש לא חשיב גורם התר כי על כל אלה סתר הרמ"ע דחשיב האש גורם התר והסכים עליו הפר"ח בי"ד סס"י ק"ה נ"ע בעיני ואיני רואה בו מקום להתיר בו ·

סימן קפ"ב גם ראיתי ברכרות קדשו שכתב דאפשר להתיר מדברי התוספו' דנדרים דנ"ז ד"ה סיגלא בידו וז"ל והקשה הר"א מאין אמאי לא הוי זו"ג דמותר וכו' ותירץ דסבר וכו' עד סוף הדיבור וצ"ל שתיכת מותר שכתבו בקושית הר"א מאין הוא ט"ס וסב"ל בכוונתם שהקשו דמדבצו אי גידולין מבטלין את העיקר

שעיקר מוכח דפשיט להו דגידולין הם מותרים ואמאי הא הוי זוז"ג ואסור ותירצו דסבר זוז"ג מותר ואף שקשה דמאי ק"ל הא בכל דוכתי קי"ל זוז"ג כמ"ש בעז' דמ"ט מ"מ כוונת' הוא כמ"ש וסדר הקשו דלא חשיב זוז"ג אלא חד גורם וא"כ הגידולין אסורים ומאי קשיא אי מבטלין הגידולין את העיקר כיון דגם גידולין אסירי ותירץ הר"מ דלא שייך זוז"ג דגורם דאיסור דהיינו העיקר מתבטל הוא בגידולין ואינו בעין וכו' וכיון שאינה בעין שנתבטל בגידולו לא חשיב גורם דאיסור ולפיכך מותרים הגידולין דלא אמרו זוז"ג אלא היכא שהאיסור הוא בעין ולא נתבטל אלא שנגרם וכן השאור של תרומה מיירי שהוא בעין דהיינו שלא נתערב השאור של איסור בהתר אלא שבעודם בעין החמיץ לעיסה ובזה הוא דשייך זוז"ג והיכא דהוי חד גורם דאסור אסור ומ"ש בתחילת דבריהם דלא שייך זוז"ג וכו' כלומר דלא שייך סוג זוז"ג כאן לומר דהיכא דהוי חד גורם דאסור כיון שאינו בעין עכ"ל אפיריון נמטייה לכת"ר שטרח וכתב ליישב דברי התוס' שהם סתומים וחתומים אלא דאכתי אין ישוב זה מספיק בעיני והן קדם אני אביא מה שהשיב כת"ר להקשות לפי דרכו כדברי התוספו' ומה שיש לי להשיב על דבריו וז"ל כת"ר ולפי דרכנו זה נ"ל כהא דתמורה דחשיב הולד זוז"ג דחשיב שפיר בעין דהגורמים הם הזכר והנקבה וכמ"ש הרב חז"ב דקפ"ב בכלל ג' בתחילת המחשבה ע"ש ואין להקשות לפי פירושינו כדברי התוספות מההיא דתמורה דז"ב אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ וכו' ועיין בפירש"י שם והרי התם איירי שנתערב ואינו בעין אפ"ה מקרי זוז"ג דהר"מ יפרש כפירוש התוס' שם ואין סתירה לדברינו מההיא דכתבו התוספו' בעז' דמ"ט ר"ס שנודבלה שכתבו דמיירי שאינו בעין ע"כ דהתם כוונת' לומר דאינו בעין והוא באופן שאינו יכול להוציאו אבל ודאי ניכר הוא דזבל וקרקע מעורבים הם אלא דאינו יכול להוציאו עכ"ל מה שהשב לפי דרכו הולד טריפה השגינן ליה זוז"ג דחשיב בעין דהגורמים היינו הזכר והנקבה אינו מספיק דאילו באנו לאסור ולד טריפה מגד דגורם זכר הטריפה המוליד מה טעם לאסור אף כשניהם טריפה דהרי טריפה אינה מאיסורי הנאה וכי קאכיל ולד טריפה אינו כאוכל הטריפה עצמה וכה"ג כתבו התוס' בעז' דמ"ט בד"ה שאני דגידולים שרו באיסורי אכילה מה"ט כי ע"כ ע"כ עיקר האיסור משום טפה וזרע דהוי טריפה גמורה וטפה זו נתגדלה ונעשה ולד. וא"כ קשה לה"ש כדעת התוס' דהרי אינו בעין אלא נתגדלה ולא חשיב זוז"ג ועיין בתוס' בכורות דז' ד"ה והא ע"ש וכ"כ להכריח דאל"ה קשה מ"ש ולד טריפה דאסיר לת"ד וזוז"ג אסור אן כוכר ונקבה טריפה דלכ"ע אסיר ומ"ש גידולי טבל ושאר איסורים דשרו כדתנן בפ"ט דתרומות אלא ודאי דזרע תרם וזרע בהמה אין וזרעה כלה הוי ובכי האי אסיר אף בגידולי גידולין כדתנן שם וא"כ נהגא דאין עיקר האיסו' בי אם זרע הטריפה והרי לדבריו אינו בעין שנתערב ונתבטל בזרע הכשר ומיהו מגד אחר אי מהא ל"ק שו"ל שגם התוס' לא כתבו בנתערב דאינו בעין כי אם כשיש רוב התר דתד"ת בטל האיסור אבל בזרע זכר טריפה וזרע נקבה כשר שקולים הם ואין כאן רוב התר שיבטל האיסור וא"כ איסור בעיניה חשיב דכל מה שנגדל כחלק זרע טריפה חתיכה איסור הוי שהרי זה כבהמה טריפה דאף אם נתפטמה הרבה אחר שנטרפה באיסור טריפה עומדת וה"כ דכוונתא גם מה שהשיב לה"ש התוס' בעז' דמ"ט ד"ה שדה ובגון שאין הזבל בעין דכוונתם דאינו יכול להוציא הזבל דאיסור ואה"נ דניכר. בעין אכתי קשה מדתני שם פרה שנתפטמה בכרשיני עז' תשחט וכתבו התוס' שם בעז' דמ"ח ד"ה הכנן דהיינו שנתפטמה בכרשיני התר ושל ע"ז ביחד שמניחם סועלו לפטם ונקרא זוז"ג והרי

הכא דכרשיני התר ושל איסו' במעי הבהמה הרי נתערבו ולא ניכר האיסור כלל ואעפ"י כן קחשיב ליה זוז"ג ומיהו הא כנגי נ"מ שו"ל דהר"מ יפרש כפרש"י שם בד"ה מאי לאו וז"ל ופרש תשחט ותיאכל שאף היא הייתה גדולה קודם לכן על ידי שאר אכילות ע"כ ולפי פירוש זה י"ל דחשיב כרשיני איסור במעי הבהמה איסור בעין דאין בהם תערובת התר גם ראיתי שהקשה עוד כת"ר לפי דרכו כפירוש דברי התוס'.

אברא דיש להקשות על הר"מ כפי פירושנו מההיא דפ' כ"ה דמ"ט שאמרו הסיק בהם את התנור חדש יותץ ישן יוצן והא התם כיון היכא שאנו נהני'תן האיסור בכר כלה האיסור ואינו בעין ואין לומר דאיירי באבוקה כנגדו שהיא בעין דהא אמרו שם באבוקה כנגדו לכ"ע אסור משום דיש שבח עצים בפת ובמבואר שם במסקנא ואין לומר דאיירי בגחלים דהא לכ"ע בשלה ע"ג גחלים מותר ועיין בכ"מ בפיו' מה' מ"א וכן קשה. מחדש שהסיק בהם התנור דיותץ והא כשמסיק בהם הסק שני כבר כלה ההסק ראשון ואינו בעין ואפ"ה מקרי זוז"ג ואפשר לומר כיון דבשעה שהתחיל להסיק בהסק ראשון סוף נהנה מעצי האיסור בעין שחום תנור שנתחמם מעצי איסור כל שלא כבו העצים גחלים הוי האיסור בעין אבל התם בגידולין כשרבו כבר נתבטל האיסור ואי ק"ל ממ"ש בפסחים דע"ה גרף את התנור ואפה בו את הפת וכו' ומסיק שם דמותר וא"כ כפי דברינו אמאי מותר כיון שנתחזק התנור בעודם העצים בעין והו"ל כמו שבח עצים בפת ויהיה אסור ואולי י"ל דסוגיין דהתם אזלא כמ"ד זוז"ג מותר ולא אסיר אלא היכא דהפת היא בתנור והעצים בעין דיש ש"ע בפת עצמו וכיון דבשעה שנאפה לא היה בעין מ"מ כיון שנתחמם התנור בעוד האיסור בעין והוא היה הגורם אסיר דהא נמי בעין מקרי כיון דמדין גורם הוא וכל זה צ"ע עכ"ל.

ואחרי המחילה תמהני על דבריו במאי דק"ל מדתני ישן יוצן אע"ג דכי נהנה מהאיסור אינו בעין ואי איירי באבוקה לכ"ע אסור ואי בגחלי' לכ"ע שרי ואתמהה דא"כ עכ"פ תיקשי בגופה דמתני' במאי עסקינן כיון דלא איירי באבוקה וגחלים במאי קעסיק וכ"ת דאיירי בגרף את התנור ואפה בו הרי פרש"י בפסחים דכ"ו בד"ה בשלה דבגרף לכ"ע שרי מק"ו דבשלה ע"ג גחלים גם מאי דנקיט מתני' דעז' הרי בעז' גם בגחלת אוסר בדיעבד כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן קמ"ב וכמו שהארכתי על זה בסי' ר"א ולא היה לו להביא כי אם בריתא דפסחים גם בעיקר קושיתו קשה שנר' שהבין דכי תני ישן יוצן דהיינו דאסור לאפות בהסק זה דאיסור דה"ט דס"ל זוז"ג אסור וזה תימה דא"כ תיקשי היכי בעי לאוקמי הש"ס שם דהבריתא דתני בין חדש בין יוצן זוז"ג מותר ס"ל וכן אסיק הש"ס שם למסקנא דא"כ תיקשי ישן אמאי יוצן כיון דזוז"ג מותר ס"ל אלא ודאי דכי תני ישן יוצן ה"ט דזוז"ג לכ"ע אסור לכתחילה וכ"כ התוס' וכל הפוסקים והוא פשוט ותו מאי ק"ל מכאן לשיטת הר"מ ואי כוונתו מדאסרי לכתחילה ש"מ דגורם איסור חשיב אע"ג דליתיה בעיניה הא ל"מ דהרי בשלה ע"ג גחלים דלכ"ע שרי ואפ"ה אסור לכתחילה כמ"ש התוס' בד"ה בשלה ועוד שגם הר"מ כי ליתיה לאיסור בעיניה דלא חשיב זוז"ג לא התיר לכתחילה כי היכי דתיקשי ליה מהכא גם מה שהק' מחדש יותץ דאמאי הרי כשהסיק התנור בהסק ב' כבר כלה האיסור וליתיה בעין הרי עכ"פ קשה דהרי אנו מתירין בשלה ע"ג גחלים וכגרף את התנור לכ"ע אף למ"ד זוז"ג אסור כדמוכח מדברי הרמב"ם בפיו' מה' מ"א הכ"ב כמ"ש שם הכ"מ ובב"י ביו"ד סי' קמ"ב מטעם דכל דכלה האיסור בעת הנאתו שרי ע"ש א"כ לדבריו תיקשי הרי בחדש בשבא ליהנות לאפות בו כבר כלה

האיסור

האיסור ומעין וזה ראיתי להש"ך בי"ד סימן קמ"ב ס"ק ז' וא והדרכי משה שם והרב מחנה אפרים בנימוקיו להרמב"ם שסקשו לדעת הרמב"ם דא"כ היכי אסיק הש"ס בדכ"ו דפסחים וכן פסקו כל הפוסקים דקערות וקדירות שנרפן היוצר בהסק איסור דאסירי והרי בעת שבא ליהנות כבר כלה שהאיסור ע"ש וכבר עמדתי על זה בסי' ר"א והעלתי ביישוב דברי הרמב"ם דשאני קערות דנהנה בהם בעוד שהאיסור בעין דהיינו בעת אבוקש כנגדו דעי' הסק זה עשאו כלי וראוי ליהנות בו ושוה תמון באותה שעה דיש שבא הסק בקדירה ועל הנאה זאת דבעת הסק נאסרו דהוי איסור בעין ולפ"ז ל"ק מתנור חדש דלמ"ד זו"ז אסור חשיב נהנה מהאיסור בעת ההסק ראשון דאיסור דעשאו כלי ראוי לאפיה דלמ"ד זו"ז מותר ה"נ שרי דאע"ג דנהנה בגורם זה של איסור שעשאו ראוי לאפיה מ"מ כיון דאינו יכול ליהנות בו בלי גורם שני דהתר דהיינו הסק ב' דהתר הא קי"ל כל הנאת זו"ז מותר אך למ"ד אסור הרי נהנה בגורם חד דאיסור בעת ההסק שעשאו כלי ראוי לאפיה עי' הסק איסור ומיירי דהוי לאחר שיעור דאסיר ותו ל"ק לש"ט' הרמב"ם ומינה דל"ק גם לשיטת התוס' דנדרים דה"נ חשיב איסור בעין למה שנת' ואי ק"ל עדיין למ"ש הב"ח והב"י שם לדעת הר"מ שגם דאפה בתנור חדש בהסק ראשון דאיסור כל דאפה בלי אבוקה דכלה האיסור שרי וא"כ איך יתכן לאסור התנור בהסק זה הואיל ונעשה ראוי לאפות בו עי' הסק ב' הא נמי ל"ק דהתנור נאסר שהרי נהנה בעת ההסק שעשאו ראוי לאפיה וזו"ל נהנה בחד גורם דאיסור דאע"ג דבתר הנאה בעת אפיה דאיכא בהדי גורם התר כיון דזו"ז אסור הרי נהנה בתנור דעי' אפה בו בגורם דאיסור בעת שהאיסור בעין אבל כי באנו לאסור הפת משום הנאת אפיה הלא הנאת אפיה ליתיה כי אם בעת שהכניס הפת בתנור והרי באותה שעה לא היה שם אבוקה וכבר כלה האיסור כנ"ל ביישוב דברי הרמב"ם גם מה שהקשה מהא דנרפה לח"ש ל"ק דלגבי הנאת הסק תנור חדש לעשותו כלי ראוי לאפיה חשיב נהנה בעת ההסק דעיקר ההסק הוא להכשירו וכיון דזו"ז אסור אין לו תקנה דא"כ נמצא נהנה בעת שהאיסור היה בעין אבל לגבי הנאת אפיה אין ההנאה כי אם בעת האפיה והרי באותה שעה כיון שנרפו כבר כלה האיסור ונ"ש ליישב דס"ל זו"ז מותר מלבד דאיכא דמפרשי לה במ"ד זו"ז אסור כמ"ש במקום אחר בר מן דין קשה הרי הר"מ שהתיר בנרפו וכן פסק הש"ע בי"ד סי' קמ"ב וכתב הב"ח דגם למ"ד זו"ז אסור שרי הכא מאי איכא למימר אך את זה ק"ל לפי דרכו בדעת התו' דבגידולין כיון דליתיה בעין לא חשיב גורם איסור דהרי בע"ז דמ"ח אסיק הש"ס רבי יוסי זו"ז מותר ס"ל מדתני אין נוטעין אגוז של ערלה ואם נטע והבריך והרכיב מותר הרי להדיא דאסרי' הגידולין מצד העיקר דחשיב גורם איסור ויותר מזה קשה דהתו' קיימי הכא בכלל דדבר שאין זרעו כלה הוי ואי אפ"ה ס"ל דלא חשיב גורם איסור מב"ש התם בנטע אגוז של ערלה דזרעו כלה דקיל טפי מאין זרעו כלה דלא חשיב גורם איסור כיון דליתיה בעיניה וע"ק שהרי שנינו בפ"ט דתרומות הטבל גידולין מותרין בד"א בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין וכה"ג אסיק הש"ס בנדרים ד"ם לגבי תרומה ואם איתא ליסתרו דליתיה לאיסור בעיניה שכבר נתבטל וע"ק שהרי שנינו בפ"ב דערלה כיצד שאור של חיטים שנפל תוך עיסת של חיטים ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו להעלות באחד וק' בין שאין בו להעלות באחד וק' אסור אין בו להעלות בא' וק' בין שיש בו כדי לחמץ בין שאין בו כ"ל אסור ואילו לדבריו דאין שאור איסור אוסר בנתערב כי אם דניכר האיסור בעין א"כ דישא דאסר משום שיש בו

כ"ל בלא עירב השאור איירי וא"כ היכי תני דאם אין בו להעלות באחד וק' בין יש בו כ"ל וכו' והרי בניכר איסור לא שייך ביטול באחד וק' דאף בריבוא לא בטיל ואף בתרי אינו אוסר השאר אלא מסלק האיסור והשאר מותר וע"ק דהרי בתוספתא דפ"ב דפסחי' וירושלמי דפ"ב דערלה אסרו חמץ של כותי' עד לאחר אפיות וכ"כ העיטור ורבינו ירוחם הביאו הב"י בי"ד סימן קט"ו ודוחק לומר דא"כ דגם התוספות נגררו דשאור אוסר אף בנתערב היכא דהוי כוליה גורם דאיסור אך היכא דאיכא זוז"ג ס"ל דגם מ"ד אסור מודה בנתערב וזה אינו דהרי הסתר דכיון דנתערב נתבטל בגידולו וא"כ בכולי שאור האיסור נמי ליבטיל בהדי עירוב עיסה ועוד דהרי הם התירו מה"ט בגידולין אף בכולים גורם דאיסור למאי דס"ל דקרקע לא חשיב גורם התר ·

עוד כתב כת"ר על דברי הרב חוון נחום בס"ק דקפ"א שכתב וז"ל ויש לעמוד על סוגית ס"פ הנודר מן הירק דשקיל וטרי אי גידולי התר מעלין את האיסור ואמאי לא פשיט מזוז"ג דמותר וכבר התוספות וכו' וע"ש מה שהגיה בדברי התוס' וכוונתם דכיון דהעיקר של איסור לא נתערב בשל התר באופן שלא היה ניכר בעין אלא נתגדלו והוסיפו אין זה בכלל זוז"ג דמותר עכ"ל הרב ז"ל ·

ובאמת אתמהא היא דלפי פירושו מסקנת התוספו' היא דאסירי הגידולין וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ואיך אמרי התוס' ולכך מפרש הר"מ וכו' כדי לתרץ הקושיא וגם בתחילת דברי הרב יש גמגו' שכתב ויש לעמוד בסוגיא דס"פ הנודר וכו' מזו"ג דמותר ואם יהיה ט"ם וצ"ל דאסור מאי ק"ל הא הלכה רווחת היא דזו"ג מותר ועל הראשונים אנו מנטערין במ"ש לעיל ואם נגיה דבריו שכתב אין זה בכלל זו"ג דמותר וצ"ל ומותר ועפ"ז יהיה מסקנת התוס' דמותרין הגידולין לא אתי מ"ש אח"כ תכף ומיד והנה כי כן הקשה הרא"ר וכו' כיון לא הוי זו"ג אבל בזרעו כלה ליהוי זו"ג ומותר ע"כ מדבריס אלו משמע דס"ל דהיכ' דלא נתערב דאסור וכן מבואר לקמן אין צורך לכותבו וכן בכלל ג' וכ"ע אלא ודאי כוונת התוספות כמ"ש ולפ"ז יהיה הרא"ר ז"ל חולק עם הר"מ ז"ל עכ"ל ·

גם בעיני יפלא בדברי הרב הו"כ אלו ועכ"פ דברי התוס' צריכין יישוב דגם בדרך שכתב כת"ר כבר כתבתי מה שיש להשיב עליו והנ"ל ביישוב דברי התוס' בקנת הגהה בהם מעין הגהת הרב חו"כ וכן צריך להיות ולכך מפרש הר"מ דלא שייך זו"ג לא דגורם דאיסור דהיינו עיקר נתבטל הוא בגידולו ואינו בעין שאינו ניכר אבל אם היה בעין לא שייך זו"ג וכן השאור של תרומה מיירי שהוא בעין וכוונתם דגם הר"מ מתרץ דבעיית הש"ס הוא למאי דקי"ל זו"ג שרי כדעת הר"א ממיץ וכן ראיתי בשאר ראשונים בשיטת כתיבת יד לנדרים שפירשו כן שאינו מצד הקרקע אלא דבנטיעת בצל יש שני מיני גידולין גידולי עיקר הבצל עצמו שמתרבה ומוסיף בעצמו וגידולי שאר בצלים היוצאים מחדש בכח הבצל עצמו וכמבואר בפרש"י בפסחים דל"ד ד"ם וכי תימה ע"ש ודעת התוספו' דאי היו כל הגידולין הבצלים החדשים לבד אך עיקר בצל איסור לא היה בו גידול היו אסורי' לכ"ע דהו"ל כבאו מכוליה גורם דאיסו' כיון דהקרקע לא חשיב גורם התר אבל כיון שיש גידול גם בעיקר בצל האסור ויש בגידול רוב כדי לבטל העיקר דמד"ת בטל ברוב ואין האיסו' כי אם שגם גידול זה בא מכח כוליה גורם דאיסור מ"מ גידולין החדשים שבאו מכח העיקר ומכח גידול העיקר אין סברא לאוסרם דגורם איסור ולא גורם דגורם וגורם דגורם כגורם התר חשבי ליה וא"כ הו"ל העיקר עם גידולי עיקר עצמו לגבי גידולין החדשים זו"ג גורם דהתר ואיסור

דשרי

דשרי ועפ"כ מכניא ליה כרכו גידולין החדשים שיש בהם רוב לבטל העיקר וגידוליו אי מבטלי ליה או לא ומ"ש אבל אם היה כעין לא שייך זו"ג כוונתם דא"כ אין כאן גורם התר כי אם הקרקע ושרי הכריח דקרקע לא חשיב גורם התר ומ"ש וכן השאור של תרומה איירי שהוא כעין כוונתם דס"ד לפ"ז דא"כ גם בשאור איסור ליהוי חשוב זו"ג מה"מ שהרי כיון שנערב השאור בעיסה הדרך הוא שקצת עיסה הקרוב לשאור מחמיץ קודם ושאר העיס' מתחמץ מכח השאור ומכח קצת עיסה הקרוב לשאור דהוי גורם דגורם וא"כ קשה איך אסרו מחמץ אף בשאור איסור לחוד לזה כתבו דהתם חשיב כעין שאין השאור מתרבה מעצמו כי אם בעיסה והרי זה בכלל איסור בלי גידול בו כי אם שיבאו בבלים חדשים אלא דהוא בתערובת ואינו ניכר דבכי האי מודה הר"מ דאסיר השאור לאו דמי דשאור איסור לא נשתנה כי אם שנתערב ואינו ניכר וזהו הנ"ל בפירוש דבריהם כדי ליישב דבריהם ולהסכימם עם שאר הראשונים ושלא יבאו לדון כדבר חדש ולמאי דאתאן עלה שהיה רוצה כת"ר להתיר בנ"ד דכיון דנתערב השאור בעיסה עד שאינו ניכר לא מקרי גורם דאיסור דליתסר אלא שכתב שאין בזה כדאי להתיר חדא דאין בידינו להכריח כונת התוספות כפי פירושינו ועוד דכל הפוסקים שלא הזכירו בההיא דשאור דאיירי שהוא כעין משמע דאף שנתערב יפה יפה בעיסה אפ"ה מקרי זו"ג עכ"ל הנה מלבד זה יש להכריח מכמה פנים בדחיית התר זה ואין להאריך כיון שגם כת"ר לא סמך על התר זה כלל ·

עוד כתב כת"ר ודרך אגב ראינו מה שפילפל הט"ז בסוגייא דפ' כ"ש יעויין בסי' קמ"ב ובאמצע הלשון כתב וז"ל וצ"ק והרי כתב הרא"ש בפ' כפ"ק דחולין הביאו הב"י בסי' זה ולא דמי לתנור חדש שאסור התנור וכו' וכודאי שזו היא כוונת הטור שכתב וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ובפרי' כתב וכו' ותמהני על הפרישה שכ"כ שלא בדיקדוק גם ולע"ד אין מכאן קושייא כלל דכונת הרא"ש דאף שאסרו בהא דשחיטה מ"מ לא אסרו בדיעבד ההנאה ולזה הביא דל"ד לאסיא דתנור דמאן דאסר אפי' בדיעבד אסר דשאני הכא וכו' והארכה ק"ט על ט"ז שהכין דמתאי דהקש' הרא"ש מהאי מתני' ע"ש דהכי ס"ל דהא למטה מזה הביא הרא"ש סייעתא מהאי דאין זורעין וכו' אע"ג דאין הלכה כת"ק אלא כר' דמתיר זו"ג א"ו שלא הביא הרא"ש ז"ל סייעתא אלא שאפילו מאן דאסר לא אסר לכתחילה עכ"ל ·

וכבר ראיתי שהקשו כן הרב נחפה בכסף חו"ר סי' ה' ובספר פרשת הכסף דנ"ו וכבר קדמו הש"ך בספר נקודת הכסף שהקשה כן על הט"ז שם בי"ד סי' קמ"ב ואנכי הרואה אשלי רברבי קא חזינא תיובתא לא קחזינא בדברי הט"ז וכמו שכבר הארכתי על זה לקמן בסימן ר"ה ולאיות שאינו נוגע לעיקר שאלתינו לא העתקתי דברי כאן שלא להאריך ·

גם ראיתי כמה שהקשה בדברי הרא"ש בר"פ דחולין גבי שחט בסכין של ע"ז בהמה מסוכנת כמו שכבר תמה עליו הרב מלכי בקדש בחידושיו לחולין ויפה השיב כת"ר על דברי הרב הנז' וגם מה שיש' דברי הרא"ש גם אני כיונתי העליתי בדרך זה ליישב דברי הרא"ש אף שיש מקום להשיב גם בדרך זה הנה שם הארכתי על זה ליישב דברי הרא"ש על בוריין וכבר מילתי אמורה שלא להאריך בדברים שאינן נוגע לעיקר דינא בנ"ד ·

גם ראיתי מ"ש להט"ז שם ס"ק ז' ע"ש ובודאי שקושייתו היא כיון שפירש הר"ת פירוש אחר בסוגייא ודאי דקדירה יש לה דין תנור והוא סותר מ"ש עצמו שם בס"ק ט' שפירש דרמב"ם מפרש כפרש"י ובפי זה שפיר פסק הש"ע

בלישנא בתרא עכ"ל ולדידי הא ל"ק שכל דבריו דבס"ק ט' הם הפך דעת הכ"מ והכי כדעת הר"מ וא"כ כל מ"ש בס"ק ז' הוא לדעת הר"מ לדעת הכ"מ וחילק בזה שחילק שם ועיקר דעתו הוא מ"ש בס"ק ט' וכבר עמדתי גם על זה בסי' ר"ד ועפ"כ כתבתי פה בקיצור :

סימן קפ"ג

עוד כתב כת"ר עוד נראה להתיר מטעם זו"ג דהא אם היו לשין את העיס' ואת בשכר ודאי שלא היה מחמיץ דהו"ל מי פירות דאינו מחמיץ לא ודאי כיון שיש שם רוב מים והו"ל מי פירות עם מים שממהרים להחמיץ וא"כ חשיב שפיר זו"ג המים ושכר ועיין להרב בית דוד א"ח סימן רל"ב מ"מ חשיב זו"ג המים ושכר שנתנו קודם ומותר וא"ל תשיבני מההיא דהגהת אשירי בפרק אין מעמידין דהתיר רבינו אפרים אפילו בפת שנתחמץ בשמרי' לחים משום מה שנתחמץ העיסה לא מחמת היין דהו"ל מי פירות אלא מחמת השמרים ואפ"ה חלקו עליו ר"ש ור"א ולא התירו מטעם זה דהו"ל מי פירות דהתם שאני דס"ל דהשמרים אף שהיין אינו מחמיץ מ"מ כעורב עם הינכים מחמיץ אפילו הלחות ומוכרח לומר כן דהל"כ אמאי אסור והא הדין פשוט בכל הפוסקים דמי פירות אמ"ח וולת רשו' אלא ודאי כמ"ש ואף גם זאת יש לדחות דאפשר דהשכר אינו מחמיץ אבל טעם שכר שנתחזק בתנור מחמיץ עכ"ל ·

ואני אומר דאף דלכאורה היה נראה טעם זה נכון להתיר בנ"ד כד הוינן בה אינו מספיק וזן קדם ק"ל כדבריו מיניה וביה דא"כ דשכר הוי מ"פ וחשיב זו"ג דבלי מים אינו מחמי' א"כ במחלוק' זה דרבינו אפרים במחמי' בשמרים לחים מתיר ור"ש ור"א אסרי ואנן קי"ל כמ"ד אסור דאע"ג דהר"מ והרא"ש דעתם להתי' כרבינו אפרים כמבוא' בטור ובב"י סי' קכ"ב ה"ד בשמרים שיבשו בתנור אבל בלחים להתיר פת שנתחמץ לא דאינו מתיר זולת לרבינו אפרים ולדבריו ליסתרי מטעם זו"ג דהרי יין בלי שמרים אינו מחמיץ דהוי מ"פ דמה"ט לא חשיב ליה רבינו אפרים מחמץ כלל וא"כ אף אי יחלוקו עליו דבצירוף השמרים גם יין הלחות שבהם מחמיץ מ"מ מידי זו"ג לא יצא והרי קי"ל זו"ג שרי כי ע"כ צ"ל דמחלוקות תלוי דרבינו אפרים ס"ל כשיטת הרי"ף שהביא הט"ז"ח ובב"י סי' תס"ב דמ"פ עם מים אין ממהרים להחמיץ ועיקר החימוץ הוא ע"י שמרים דאינהו גופייהו שרו והחולקים ס"ל דמ"פ עם מים ממהרין להחמיץ כשיטת רוב הפוסקים וסתם פת אינו נעשה בלי מים וה"ה הלחות שבשמרים מחמץ בפני עצמו חשיב דבשם דהחימוץ אוסר כך אוסר הנאת הפירות החימוץ כמ"ש בעז' דש"מ עיסה ואת ראויה שתחמץ בשתי שעות מי גרם לה שתחמץ בשעה איסו' והרי כל הנאת הפירות החימוץ בא ע"י יין שבשמרים ואסור אך בעיקר דעתו דס"ל דהמחמץ כמי פירות האסורין כיון דבלי מים אינו מחמיץ וחשיב זו"ג ושרי תמהני עליו שנראה שלא ראה דבמנחות דנ"ב דפליגי תנאי אי מחמיצין בתפוחים דהיינו בשתי הלחם ותודה דבעו חמץ דת"ק אסר ורחב"ג שרי והתו' שם בד"ה אין הכריחו דאיירי עם מים דבלי מים מ"פ אין מחמיצין כלל ושם הקשו בש"ס מדתנן תפוח שרסקו ונתנו בתוך העיסה וחימצה הרי זו אסורה לימא רחב"ג ולא רבנן אפילו תימא רבנן כהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי ע"ש הרי דמי תפוחים דתרומ' אוסר במחמץ אע"ג דאי אפשר בלי מים להחמיץ הן אמת דעיקר חקירתו חקירת חכם היא והיא גופה קשה בהך מתניתין דפ' דתרומות דתני תפוח שרסקו וחימץ דאסו' אמאי ליסתרי דהא קי"ל זו"ג שרי ולפיקר מתני' היה מקום ליישב דאתי כה"ר זו"ג אסור דהא פליגי בה רבנן ורבי יוסי בע"ז דמ"ח ורבנן ס"ל זו"ג אסור ויש קצת סברא לזה דבתוספת דפ"ז דתרומות פליג עליה רבי יוסי ואמרו

ואמרו ורבי יוסי מתיר דאין חימוצו חימוץ ·

אף אחר הישוב אינו דהרי הר"מ בפט"ו מהל' תרומות ה"ד פסק כסתם מתני' גם בירושלמי דפ' דתרומות שביאו מילתיה דרבי יוסי ואמרו דס"ט דאין חימוצו חימוץ ברור הביאו הר"ש שם והתוס' מנחות דנ"ד ד"ה תפוח הרי דטעם רבי יוסי הוא דאינו אוסר על חימוץ שאינו גמור ואם איתא כיון דס"ל וז"ב שרי הו"ל להתיר אף אי חימץ חימוץ גמור ועד בשחק כאמן עלי שתמיד הייתי תמיה על מתניתין כי קושיין ושוב אחר החיפו' ראיתי שקדמני בזה הרב מסר"א קארו הובאו דבריו בספר מגן שאול סי' מ"ט והרב ג"כ טרח ליישב ולא עלה בידו ·

וסבור הייתי ליישב עיקר מתני' ודברי הר"מ שפסקה שראיתי בשח"ג ס"פ כל שעה גבי מ"ש ותיקא שרי שכתב בשם רא"ז דמי פירות אין מחמיצין כלל אבל התפוחי' ורימונים שהם חמוצים נראה שהמים שלהם מחמיצין שכל משקה חמוץ מחמיץ ולוקין על חימוצו ואין חייבין עליו כרת כמבואר בקונ' הראייות ושם כתב דמ"פ עם מים ח"כ הוי ולקי עליו ואינו חייב כרת ע"ש ולדבריו מבואר דאיירי מתני' במחמץ בתפוח חמוץ בלי מים דאע"פ כן ח"כ הוי וגם בחימוץ דחמץ נוקשה אוסר ולפו' ל"ק מדין ז"וג כלל אמת שראיתי להרב מגן אברהם סי' תס"ב ס"ק א' שהביא דברי רא"ז ודחאם דבמנחות דנ"ד איתא בהדיא בגמרא ותו' דהוי מ"פ וכ"כ הרמב"ם וסמ"ג דתפוחים ורימונים הם מ"פ וכ"כ הג"מ פ"ה וסמ"ק סימן רט ע"ש ואחריו נמשכו כל רבני האחרונים לדחות דברי רא"ז אלו ושוב הקרה ה' לפני ספר מעין גנים שיטה לזבחים ומנחות ושם במנחות דנ"ד הביא דברי רא"ז הנו' ודברי הר' מגן אברהם והכרי' הרב דהרמב"ם דעתו כרא"ז שהרי בפי"ב מהלכו' מעשה הקרבנות הי"ט פסק דמי פירות אין מחמיצין ואילו בפט"ו דתרומות ה"ד פסק דתפוח תרומה שחימץ בו עיסה אסור וסתם אפילו בלי מים משמע ועוד דאי איירי עם מים הרי בפסחים דכ"ז תני שאור של חולין ושל תרומה דשרו רבנן דז"וג שרי והרמב"ם פסק בכמה דוכתי דז"וג שרי וא"כ איך פסק כריסק תפוח דאסור הא הוי ז"וג ושרי אלא ודאי דס"ל כסברת רא"ז דמי תפוח מסתם הם חמוצים מחמיצי' בלי מים ומ"ש הר"מ דמי תפוחים ורימונים הם מי פירות היינו לענין שאר דברים לענין הכשר ופיסול מקוה וכ"כ ראיה ממ"ש בהך סוגייא כמאן אזלא הא דתניא תפוח שרסקו וכו' לימא רחב"ג והכ"ל דילמ' פלוגתייהו דרבנן ורחב"ג בלי מים דרבנן סברי מ"פ אין מחמיצין ורחב"ג סבר דמחמיצין דהא אביי ורבא בפסחים נמי בהא פליגי וכו' את"ד ·

ואחרי המחילה עיקר הכרחו כדברי הר"מ בפט"ו דתרומות שסתם אף בלי מים משמע ל"מ מידי שהרי כיון שכתב אם ריסק תפוח ונתנו לתוך העיסה וכו' הרי בתם עיסה היא קמח ומים דבלי מים אינו נעשה עיסה גם מ"ש דמ"ש הר"מ דמי תפוחים ורימונים הוא לענין שאר דברים לענין הכשר פיסול מקוה אשתומם על המראה שהרי כתב הר"מ בפ"ה מה' חמץ ה"ב אם לש במי פירות לבד בלי מים מותר באכילה שאין מ"פ מחמיצין. ומ"פ הם כגון יין וחלב ודבש ושמן ומי תפוחים ומי רימונים וכו' והוא שלא יתערב בהם שום מים בעולם ואם נתערב' בהם מים כ"ש הרי אלו מחמיצין עכ"ל הרי להדיא דכתב דתפוחים ורימונים אין מחמיצין כלל גם מה שהכריח דברי רא"ז מתוך הש"ס דליתא דכמ"פ בלי מים פליגי אי מחמיצין כדפליגי אביי ורבא הנה לשיטת רש"י דמ"פ בלי מים הוי ח"כ ע"כ לאוקמי בהכי וכ"כ מדברי התוס' וכן הארוך לבאר הרא"ח ח"ב סימן ע"ר אך מתו' דחו זה מת"ש במנחות דנ"ז מנחת נסכים מ"פ הם ואין

מחמיצין ומאי ק"ל וא"כ לדבריו היא גופה תיקשי כאן ומאי ק"ל לימא דס"ל דמחמיצין כדס"ל הכי לאביי שא ודאי דהש"ס דחה דעת אביי וכוליה הש"ס כרבא אזיל א"נ דס"ל דאביי אסר מדרבנן לבד והתם בשל תורה איירי וא"כ תו ל"מ מידי מהך סוגייא כדברי רא"ז אך עיקר קושייתו דאיך אסר בתפוח שריסקו דהוי ז"וג הא ודאי קשה וכמו שכתבא' ולי נראה ליישב לפי דרכו שהרי גם רא"ז לא אמר כי אם בתפוחים ורימונים חמוצי' וידוע דיש בהם שני מיניט מין מתוקים ומין חמוצים והסמ"ג לא אסר כי אם במין חמוצים וא"כ י"ל דסוגין דמנחות מפרש רא"ז בתפוחי' חמוצים וכן מתני' דתפוח שריסקו וע"כ מחמיץ במ"פ לבד ול"ק מכל מ"ש התו' על זה כמבואר אלא דהתו' מדלא אשכחו ליישב כי אם לאוקמי דאיירי עם מים ס"ת דס"ל דבכ"ג אין מחמיצין ולמתניתין דתפוח שריסקו י"ל דמוקו לה כמ"ד ז"וג אסור ואין זה דוחק דסתם שלא כהלכה דבלא"ה סתם הכי בע"ז דמ"ט גבי נטל ממנה עצים כרבנן דרבי יוסי דז"וג אסור אלא דאכן לא קי"ל כסתם רבי דפסק שמואל שם הלכה כרבי יוסי וא"כ דברי הר"מ בפ"ה דחמץ הם בתפוחים ורימונים מתוקים דשרי ודבריו דפט"ו מהלכות תרומות הם בתפוח חמוץ ולא חש לפרש דפשיט ליה דאי במתוק שרי אינו מחמיץ וא"כ ע"כ בחמוץ איירי דמחמיץ ודברי הרב מגן אברהם שכתב דבמנחות איתיה בגמרא בהדיא דהוי מ"פ הם דברי תימה דבגמרא ל"מ מידי ואין ספק דרא"ז מהך סוגייא למד כן דרחיק ליה לאוקמי כדברי התוספות דאיירי עם מים דאין מחמיצין בתפוחים לא משמע סתם עם מים ועוד הוקשה לו מ"ש תפוחים דנקט ליתני אין מחמיצין במ"פ והכל בכלל אך לדידיה א"ש ואע"ג דעכ"פ התוס' פליגי עליה במ"ש מה בכך וכי גברא אגברא קרמית ולמה שכתבא' שיש להכריח כן כדעת הר"מ ומה גם דלשיטת התוס' צריך לאוקמי מתני' דתפוח שריסקו לבר מהלכה שזה דוחק גדול בודאי דאית לן למיקט כדע' רא"ז וכ"ש שסברתו להחמיר ודברי המ"א ושאר רבני אחרונים שנטו לשקל הפך דברי רא"ז אינם נראים וכ"כ להכריח ממ"ש הג"א בפ"ב דע"ז דרבינו אפרים התיר אף פת שנתחמץ בשמרים לחים דאין החימוץ כי אם מהשמרים דהא מ"פ אין מחמיצין וכו' והם דברי תימה שלא גם שמרים גופייהו מ"פ חשיבי דמענבים קאתי ואי יין פשיט ליה דאינו מחמיץ גם שמרים איך החמיצו בהם מ"פ הם :

וכבר ראיתי להרב חק יעקב סי' תס"ב ס"ק ה' שתמה עליו כן ודחה לדבריו דשמרי יין אינו מחמיץ ע"ש ואחרי המחילה בחינם דחה דבריו של דס"ל כרא"ז דכל דבר חמוץ כתפוחים ורימונים חמוצים מחמיץ והרי שמרים קיוסא הם כמ"ש הרב וכסימן תמ"ב וא"כ גם בלי מים מחמיץ וגם ר"ש ור"א שחלקו עליו לא חלקו עליו כי אם דס"ל כל דהם בתוך י"ב חדש אסורים אפילו יבשן בתנור כמ"ש הככה"ג בסי' קכ"ג הגב"י אות ע"ה ע"ש וא"כ גם שמרים איסור גמור הם וא"כ דמודו ליה דעיקר החימוץ בשמרים הם אגב קיוהא מחמצי מש"ה יין דקי"ל כפשוט דאינו מחמיץ וא"כ כל הנהו רבנן שהביא הג"א בשיט' רא"ז קיימי וכ"כ להכרי' מגר אחר ·

ותמהני על פשיטות החוק יעקב דפשיט ליה דשמרי יין אינו מחמיץ כמי פירו' ושרי שהרי בפסחים דכ"ח תני אין לי אלא שנתחמץ מאיליו נתחמץ מחמת דבר אחר מניין ת"ל כל מחמצת וכו' והדר הקשו ור' מחמת דבר אחר מנ"ל מדאפקים רחמנ' בלשון מחמצ' הרי דחימוץ מחמת דבר אחר חמץ גמור הוי וחייב כרת ג"כ עליו דכתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ועיין ברמ"ג שם והתוס' בסוגייא ואת בד"ה מחמת כתבו בשם ר"ב דלאו עי' שאור קאמר דההוא מקרי חמץ טפי מנתחמץ מאיליו אלא כגון שנתחמץ בשמרי

יין שמייבשין השמרים בתנור ולא דמי לעיסה שנילושה ביין דלית ביה כרת ויש בהלאו עכ״ל והם סתמו ולא ביארו מהטעם ל״ד שמרי יין לעיסה שנילושה ביין אכן נ״ל ברור כוונתם דבכינה דז׳ אמרו דשאור מחמיץ אחרי׳ ולא חמץ וא״כ מים בעיסה אסור בשהה כדי חימוץ דמתחמץ ג״כ מאליו עי׳ שמים בלי שאור והרי אסרו הכתוב לנתחמץ מאליו המ״פ שרן דאינו מתחמ׳ מאליו עי׳ מ״פ אבל שמרי יין מכח קיוהא דאית בהו הרי הם כשאור דמחמיץ אחרים וכי חימץ עי׳ הוי כחימוץ בשאור דחייב כרת ג״כ עליו הדי כבירור דשמרי יין מחמיצין כשאור גמור וחייב כרת ותימה להחוק יעקב שלא ראה דבריהם והתיר לנכרי ׃

והנה אמת שיש לדון דה״ר בשמרי יין שיבשו בתנור הוא שכתבו התוס׳ אבל בלחים אה״נ שדינם כמי פירות ׃

וישוב אחר החיפוש ראיתי הדבר בבירור בתוספי רא״ש לפסחים כה׳ חמץ לאוין ע״ו שהביא דברי התוס׳ אלו וכתב ודוקא שנתייבשו בתנור ראוי לא כן הו״ל שנילושה ביין דאין בה אלא לאו לחוד ע״ש הכין הרב דמה״ט הוא דלא דמי לעיסה שנילושה ביין דהתם ביצורו לא ולא ביבש ואחרי שהחילו׳ אע״ג שאיני כדאי לחלוק עליו אין נ״ל כן כוונת התו׳ דכי נקטו התו׳ שיבשו בתנור כמו שעושין בארץ אשכנז לאו למעט לא יבשו כי אם שכך היה מנהג אשכנז לחמץ הפת בשמרי יין שיבשו בתנור כמ״ש התו׳ בע״ז דל״ד ד״ה דורדייה והרא״ש ומרדכי שם וטור סימן קכ״ג וע״כ טעם רזבא היה דשמרי יין מחמצי חימוץ גמור מחמת קיוהא דאית בהו דאם חימוצם היה מכח תערובת מים עם מ״פ דממהרין להחמיץ כשיטת רוב הפוסקים לא יתכן דא״כ ביין גמור היו יכולין להחמיץ ומ״ש שמרי יין ועוד דמ״פ עם מים חמץ נוקשה הוא דהוי דהיינו חימוץ רע ושפל וא״כ איך יתכן דהיו אוכלים כל אשכנז הפת בחימוץ נוקשה אלא ודאי דקיוהא דאית בהו בשמרים יש כח בהם לחמץ כשאור וכ״כ המרדכי דפ״ב דע״ז שכתב דהיו מחמיצין בשמרי יין במקום שאור ע״ש ולפ״ז נ״ל דגם בשמרי׳ לחים מחמיץ כשאור אגב קיוהא דאית בהו דגם בלחים אית בהו קיוהא כדמוכח בפ״ב דע״ז שאמרו מי סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא ע״ש וגם בלי ראיה היה לנו לומר כן דמהי תיתי להתי׳ כרת בלי ראיה כ״ש שעכשיו שמבוא׳ כן בהג״א בפ״ב דע״ז שכתב דהיו מחמיצים גם בשמרי׳ לחים וכתב דאין החימוץ מכח היין דמ״פ אין מחמיצין כי אם מכח שמרים ש״מ דגם בלחים קיוהא דאית בהו מחמיץ וכ״כ גם המרדכי שם שכתב שמתקנין לחם בשמרי יין בבציר ע״ש הרי דגם בזמן הבציר דלחים הם מחמיץ כי ע״כ דברי התוס׳ רא״ש דנראה דבשמרים לחים שרי דהוי מ״פ דאין מחמיצין הם תמוהים בעיני. גם דברי החוק יעקב שהתיר בשמרי יין ומסתם דבריו יש לדון דגם ביבשים שרי הם דברי תימה שנראה שנעלם ממנו דברי התוספו׳ דפסחים אלו ובעת נ״ל עיקר לאסור גם בשמרים לחים ומתוך דברי רזבא יש לדון בדברי ריאז דכל דבר חמוץ מחמיץ וא״כ תפוחים ורימונים חמוצים יש לדון שדינם כמי פירות עם מים דממהרי׳ להחמיץ ואין להקשות דע״כ דריאז חולק עם רזבא שהרי כתב בפירו׳ חמוצים דח״נ הוא דהוי לבד ואילו לרזבא חייב כרת ג״כ דהוי נתחמץ מחמת דבר אחר הא ל״ק שאל דלאו כלדבר חמוץ מחמיץ כשאו׳ חימוץ גמור דדוקא בשמרי יין היא ההוה לחמץ כשאור אבל תפוחים ורימונים חמוצים אין מחמיצין חימוץ גמור אלא חמץ נוקשה דהיינו שאינו ראוי לאכילה כל כך והכריח גם כן הכי מדפליגי במחמיצים בתפוחים במנחות דנ״ר ואסיק הש״ס דח״נ הוי ולמאי דמפרשי לה דבלי מים איירי כפרש״י והיינו דאיירי בתפוחי׳ חמוצי׳ ש״מ דאין מחמיצין

בהני חימוץ גמור משא״כ בשמרי יין וא״כ מגד פירוש רזבא הלזו יש להכריח דעת ריאז דבתפוחים חמוצים אף אי לא מחמצי חימוץ גמור ח״נ מיהא הוי וא״כ קשה להתוספות שם אמאי לא פירשו כן כדעת ריאז כיון שמדברי התוס׳ דפסחים יש להוכיח דדבר חמוץ מחמיץ וי״ל דהם ס״ל דדוקא בשמרים אמרינן הכי דהנסיון מוכיח כן דמחמיץ כשאור אבל שאר דברים חמוצים דאין הנסיון מוכיח דינם כמ״פ דאף חימוץ דח״נ לא עבדי ויש סמך לסברת׳ דבירוש׳ בפ׳ כ״ש הביאוהו התוס׳ מנחות דנ״ר ד״ה אין אמרו דחיטים ששרוין בחומץ מותר מפני שהחומץ נומתן ומיהו נ״ת דו״ל דחיטים שאני דאפילו שרייה במים אין חימוצו ברור כמ״ש בפסחים ד״ת דליתיה בחיטים שרי ובשעורים הוא דאם נתבקעו אסורות וע״כ החומץ נומתם ושם תני רבי יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ נומתן אבל בקמח אה״נ דס״ל דמחמיץ ח״נ אף בלי מים אלא דשם בפסחים ד״מ דתנן אין נותנים קמח לתוך החרוסת או לתוך החרדל פירשו הרא״ש והר״ן וטא״ח סימן תס״ד דה״ד אם יש שם מים וכתב כ׳ שם פשוט הוא דאל״כ הוי מ״פ ואין מחמיצין ע״ש ולמה שכתבא׳ אין זה פשוט למ״ש ריאז דכל דבר חמוץ מחמיץ וא״כ י״ל דלריאז אתי מתניתין כפשטה דאיירי אף בלי מים ׃

אכן נ״ל דלא לאפושי בפלוגתא דשאני חומץ דלרבי יוסי מלבד שאין מחמיץ יש בטבעו שאין מניח להחמיץ ואמרינן שם בפסחים דמ״מ דלא קי״ל כרבי יוסי אלא לא מנמת נמית ולא מוצי מחמע ע״ש וע״כ גם ריאז מודה בחומץ ואין דבריו כי אם במ״פ החמוצים וכיון דנתברר דהקיוהא דשמרים מחמיץ כשאור והרי הברייתא תני סתם מחמת דבר אחר ש״מ דיתכן להחמיץ בשונים דבים בלי שאור לפי פירוש רזבא שבעת לא ראיתי חולק עליו בפירוש ויצא מפי ריאז דתפוחים ורימונים חמוצים מחמצי חימוץ דח״נ בלי מים ובדבריו נראה קצת מהך דהג״א מאן חשיב להתיר בכה״ג והתר המ״א ורבני האחרונים בזה צ״ע בעיני ׃

ויש״ר להרב בית דוד א״ח סי׳ רכ״ו שהביא דברי ריאז והכריח דבחומץ מודה ומדבריו נראה דחושש לדברי ריאז ע״ש ולמאי דאתאן עלה כבר כתבנו דע״פ דעת ריאז יש ליישב דמ״ש סר״מ לאסור בתפוח שרסקו ואי איירי עי׳ מים הו״ל וזו״ב דקי״ל להתר אך אי ס״ל כריאז דאיירי בתפוח חמוץ דמחמיץ אף בלי מים אתי שפיר ול״ק מדין וזו״ב אלא דזכתי ק״ל שראיתי להרא״ש בפ׳ כ״ש לדל״ה בענין מ״פ דאין מחמיצין כתב וז״ל והא דאמרינן התם תפוח שרסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה דח״כ הוי התם בכבר נילושה במים כי הך דר״ל דאוקימנא בשעירב בו מים וקאמרינן דח״כ הוי ע״ש ואילו מדברי הרא״ש גופיה בפ״ב דע״ז דל״ד גבי דורדייה דחמרא שכתב דהמחמץ בשמרי יין כל העיסה אפילו באנף לא בטיל דכל דלטעמיה עביד לא בטיל והביא ראיה ממתני׳ דתפוח שרסקו ומימץ בו דהרי זה אסורה ע״ש ש״מ דס״ל דקי״ל כהך מתני׳ וכיון דפירש דאיירי עי׳ מים הדר כי קושיין דהו״ל וזו״ב שפסק הרא״ש גופיה בפסחים דכ״ו גם ראיתי בסמ״ג לאוין ע״ט שכתב דהך מתני׳ שלא כהלכה דס״ל וזו״ב אסור כל כי האי היה להם לפרש ואגב ק״ל בדברי הסמ״ג שהביא הירושלמי שאמרו הדא אמרה במחמץ בגופו אבל בחימיו מותר ע״ש והרי גרסת הירושלמי הוא בהפך הדא אמרה בחימיו אבל בגופו מותר וככר הביאוהו הר״ש בפ׳ דתרומות והתוס׳ מנחות דנ״ר ד״ה תפוח והרשב״א בתשו׳ סי׳ של״ג ופירשו הם דבגוף התפוח אפילו ח״כ לא הוי ע״ש וצ״ע אך לעיקר קושייתינו מדין וזו״ב נ״ל שכבר ביארתי דעת רוב הפוסקים דמ״פ עם מים ממהרין להחמיץ והרי אמרו בע״ז דס״ח דכשם

דחימוץ

דחימוץ אוסר כך הכא מהירות החימוץ אוסר כמ"ש עיסה זאת ראויה לחמע כ"ב שעות וא"כ כי קי"ל כתפוח שרסקו היינו על שבח מהירות חימוץ דאוסר גם בתרומה כמבואר שם בע"ז והרי שבח זה לית ביה זוז"ג דכוליה גורם מאיסור דהיינו התפוח:

וישוב אחר העיון ראיתי דמעיקרא ל"ק כאן מדין זוז"ג דכד הוינן בה קשה ג"כ עיקר איסור מחמץ איך יתכן שהרי דבר ידוע הוא דאם מניחים שאור בקמח כל היום אינו מחמיץ חימוץ גמור ועיקר החימוץ הוא על ידי מים שבהיותה עיסה השאור מחמיצה וכ"כ התוס' בבינה דל"ט ד"ה משום ע"ש וא"כ כל מחמץ באיסור שאור ליסתרי מדין זוז"ג אכן נראה דל"ק מכל זה שהרי בפסחים דכ"ז סובר רבי דיש שבח עצים בפת וקי"ל כוותיה וכבר כתב הרז"ה שם דכי קי"ל יש ש"ע בפת אוסר בזוז"ג וכ"כ הטו"ד בסי' קמ"ב וכ"כ הר"ן בס"פ כל הצלמים דיש ש"ע בפת חמיר מזוז"ג ובמקום אחר ביארתי שכן דעת כל הפוסקים ודבר ברור הוא דהאי אמרינן יש ש"ע בפת ה"ג אמרינן יש שבח שאור בעיסה וכן הכריח הר"ן בתשו' סי' ע' דהרי טעמא עדיף מחוותא ע"ש והנה כי כן לכאורה היא גופה קשה בהך מתני' דשאור של חולין ושל תרומה דפליגי בה ר"א ורבנן דרבנן שרו מטעם זוז"ג וקי"ל הכי אמאי והרי כיון דיש שבח שאור בעיסה אוסר אף בזוז"ג אכן ראיתי בתשו' הר"ן שם דבלאחר יד מפרק לה דכי אסרינן באבוקה אף בתנור ישן דהוי זוז"ג מטעם דיש ש"ע בפת פירושו דגורם איסור דהיינו אבוקה ניכר בפת ולא גורם היתר דהיינו הבאת תנור ניכר הפת וא"כ גבי שאור של חולין ושל תרומה דכי היכי דניכר גורם איסור בעיסה כך ניכר גורם היתר דשניהם שאור הם א"כ כל כי האי חזר הדין לזוז"ג כיון דשני הגורמים שקולים הם ע"ש וכיון שכן עיקר טעם החימוץ הבא מכח השאור ואוסרו החכם עיניו יחזו דאין טעם זה בא כי אם מכח השאור שיש בו בכ"ט משא"כ מים אין בהם בכ"ט ואע"ג דבלי מים אינו מחמיץ אינו אלא הכשר והוי כניכר שבח שאור בעיסה ולא ניכר שבח מים בעיסה והדבר ק"ו דאמרו כן באבוקה ותנור ישן דאי לא היה הסק ראשון אינו נאפה בו הפת ואעפ"כ אוסר בזוז"ג כיון דגורם איסור ניכר ולא של היתר א"כ מכ"ש בגורם איסור דשאור וגורם היתר דמים דגורם איסור ניכר בעיסה ולא גורם היתר דמים דאסור אף בזוז"ג כי ע"כ עיקר קושיית מהר"א קאדו והרב מבן שמואל והרב מעיין גנים שהזכרנו אינו אלא שלא ירדו לעומק דין זוז"ג וכמ"ש דלת"ש הא לק"מ ומינה דמה שרצה להתיר בת"ר כנ"ר מטעם דשכר והמים הוי זוז"ג אינו עיקר מתרי טעמי חדא דמהירות חימוץ אינו בא כי אם מכולים גורם דאיסור דשכר עם מים ממהר להחמיץ משא"כ במים ועוד דיש שבח גורם איסור בעיסה ולא של היתר וכמו שנתבאר ·

סימן קפ"ד

עוד כתב כת"ר עוד היה נראה להתיר מטעם זוז"ג והוא דשאלו לאומנים היהודים דמה שלוקחים כזית שאור מן הגויים אין באותו כזית כדי להחמיץ עיסה גדולה אלא שלוקחים אותו כזית ומטילין אותו לתוך עיסה קטנה ונחמצת ואח"כ נוטלין אותה העיסה ומטילין אותה לתוך עיסה גדולה ומחמצת ומשום שלימה שנינו אין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון ויעויין פרש"י תמורה דל"ב ואע"ג דהתוס' שם פירשו פירוש אחר מוכרח לומר דלא פליגי לעיקר הדין של רש"י ז"ל על פירוש התוס' דמאי דוחקים דש"ס לפרש כפירוש התוס' דא"כ לא הוי דומייא דרישא דמדומע וע"ק אמאי לא אמר הש"ס מתני' דלא כר"א דפ"ה דתרומות דתני ר"א אומר מדמעת כתרומות ודאי ומכ"א אין המדומע מדמע וכו' הרי כמשמע דר"א לא ס"ל הכי ואמאי איצטריך לאתויי ממתני' דערלה אחר שככר הביא מתני' דתרומות ברישא וגם אמאי לא הקשו התוס' לרש"י מהאי מתני' ואולי שזהו כוונתם ועי"ל לפי פירוש התוס' היכי מפרשי לה להאי מתני' ופירושם הוי דחוק כהאי מתני' כיון דערלה דר"א קיימי א"ו כוונת התוס' היא שהקשו לרש"י דכיון דפירוש מתני' הוי כפרש"י ואין אנו יכולין לפרש פי' אחר א"כ לימא מתני' דלא כר"א דרישא אבל השתא דפירשו פירוש אחר בסוגייא ולפיכך לא אמר הש"ס מתני' דלא כר"א דרישא דאימא דהוי פירושא כפי' התוס' אף שהוא דוחק ולפיכך הביא הש"ס דלא כר"א דערלה וא"ה"כ דהאמת הוא כפרש"י אלא שאין זה משמעות דברי התוס' ואפילו אם נימא דהתוס' חולקים לרש"י לענין הדין מ"מ נקטינן כפרש"י וכן פי' הר"מ בפה"מ וכ"כ התוס' בפסחים דכ"ז ד"ה עד מ"ש ועיין הרמ"ע בתשו' סי' כ"ז ועוד נראה דהתוס' אינם חולקים על רש"י בעיקר הדין והוא דהש"ס הכריח כפירוש התוס' דאי כפרש"י הא נפיק מרישא דמתני' דאין המדומע וכו' א"ו דפירושם דהאי מתני' הוי כפירוש התוס' וכ"כ שהיא דעת הרמב"ם שהשמיט דין זה דאין המחומץ וכו' ולא הוצרך לכותבו דמהדין שכתב בה' תרומות דאין המדומע מדמע וכו' יוצא דין זה ועדיין צ"ע אלא דעדיין נשאר לנו לפקפק בטעם זה והוא דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה וא"כ האומנים שלוקחים כזית שאור מן הגויים ואותו שאור ככר אסור משום מעמיד ומטילין לתוך העיסה הרי דמבטלין אותו לכתחילה ואסור כמ"ש התוס' ז"ל עכ"ל הא ודאי כל מה שהקשה כדברי התוס' אלו דתמורה שפיר קמותיב והדרך שכתב ליישב דבריהם אינו מספיק כמ"ש כת"ר גופיה דאין זה משמעות דברי התוס' ·

והנ"ל כישוב דבריהם הוא דע"כ ר"א ורבנן דפליגי במדומע ומחומץ אי אוסר לפי חשבון דוקא טעמם דר"א ס"ל התר מצטרף לאיסור ונעשה הדימוע בתרומות ודאי וכן במחומץ חשיב הכל שאור איסור גמור בלי תערובת ורבנן ס"ל דאין התר מצטרף לאיסור וע"כ אינו אוסר אלא לפי חשבון וכד הוינן בה גם איד פלוגתא דשאור חולין ותרומה שנפלו לעיסה ואין בכ"א כדי לחמץ דפליגי ר"א ורבנן בזוז"ג בטעם זה ג"כ תלוי דלר"א התר מצטרף לאיסור והרי כמאן שיש באיסור כדי לחמץ ועיין בפסחים דמ"ג דס"ל לר"א התר מצטרף לאיסור וכ"כ מפרש"י בר"ה ואין המחומץ שכתב דר"א לא בעי שיהא מן האיסור כ"ל אלא ההתר והאיסור מצטרפין לאיסור ע"ש וכ"כ ג"כ מתו"ש בע"ז דס"ח ור"ש כשהשביחו שניהם השביחו וכו' לר"ש ליצטרף התר בהדי איסור וליתסר וכו' והרי כשתירצו לר"ש כשהשביחו שניהם וכו' אינו אלא זוז"ג ומינה דת"ק דפליג עליה זוז"ג אסור ס"ל וכי פריך בתר הכי דליצטרף התר ואיסור הכוונה דליתסר אף בזוז"ג לר"ש ושני דס"ל דאין התר מצטרף לאיסור ומינה דזוז"ג מותר ס"ל הרי דתלי פלוגתא דזוז"ג בהתר מצטרף לאיסור ויעויין כמ"ש לעיל בפירוש הסוגייא הלזו וא"כ כי תני אין המחומץ וכו' יש במשמע כפרש"י דאם נפל מתערובת שנאסר לתערובת אחר וגם דאם בתערובת ראשון לא נפל מהאיסור כ"ל דשרי דאין התר מצטרף לאיסור אלא שדעת התוספות דעכ"פ לר"א קי"ל טפי סוג זה וזה גורם דהיינו פירוש התוספות מהסוג אחר דהיינו פרש"י והטעם שי"ל דכי אסר ר"א ה"ד בתערובת שנאסר מדינא עשאוהו כוליה איסור אחר שכבר נאסר וככי האי התר מ"ל אבל שאור חולין ותרומה כל שאין באיסור כ"ל דלא חל שם איסור עליו אה"נ דאין התר מצטרף ואין הכרח ממתני' דתרומות וס"ה דר"א פליג גם בסוג זה דזוז"ג וע"כ סש"ס בתמורה לסוג דפרש"י לא הוכרח לומר דאתי דלא כר"א

שכבר

שכבר מבואר כן ממתני' דפ"ה דתרומות שהביא ולא הוצרך לפרש בחלוקה דאין המחומץ וכו'. לפרש דאתי דלא כר"א כי אם לסוג שני דזוו"נ דלא חל עליו שם איסור ואפ"ה הכריח ממתני' דפ"ב דערלה דאתי דלא כר"א ולפי' נ"פ התוס' עם רש"י והר"ן והר"ש וכמובן ול"ק מכל מ"ש כת"ר על דבריהם גם מ"ש להרמב"ם שהשמיט היכא דהתני' דאין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון כ"ל שסמך למ"ש בפ"ו מה' ת"א ה"כ וז"ל כיכר שאור של תרומה שנפל לתוך עיסת חולין ויש בו כדי לחמץ הרי העיסה כולה מדומע ע"כ. וכיון דכתב דשאור תרומה האוסר העיסה דמדומע הוא דהוי א"כ כי נפל לעיסה אחרת בעינן שיהיה מעיקר האיסור כדי לחמץ שכבר פסק בפ"ג דתרומות ה"ג דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולמאי דאתאן עלה כבר כתב כת"ר דאין מכאן סמך להתיר בכ"ד שמערבין בזית שאור בעיסה קטנה ואח"כ נותנים העיסה קטנה בעיסה גדולה דעכ"פ אין נר להתיר לערב בעיסה קטנה כיון דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה ·

סימן קפ"ה

עוד כתב כת"ר עוד יש להתיר מטעם זוו"נ גמור והוא שבתוך כלי קטן זה מטילין לתוכו מין קטנית הנקרא בלע"ז ברוונבוש וכותשים אותם ומטילין לתוך כלי זה ומטילין שם מים עם הקטניות אלו ומשהים אותם בכלי זה כמעט יום אחד שלם וכלי זה משהים בתוך הרחץ עד שמצטמקים המים האלו ומאותם המים עושים השאור והלכנו אל האומנים הגויים ושאלנו את פיהם ואמרו לנו בתלמ"ת שאם אינם מטילין הקטניות אלו לא יבואו לידי חימוץ וא"כ הו"ל זוו"נ גמור ומותר עכ"ל גם בטעם זה איכא למיפרך ביה נראה ואל פלי חובת ביאור במה שאני מסופק במאי דקי"ל דמחמץ אוסר ומתני' דפ"ו דתרומות דתני תפוח שרסקו וכו' ופירשו התוס' והרשב"א והרא"ש דהיינו בתערובת מים דמ"פ עם מים מחמיצין כמ"ש דבריהם לעיל שמעינן דגם חימוץ דחמץ נוקשה דאינו חימוץ גמור אוסר בכ"ש דהרי אסיק הש"ס במנחות דנ"ד דחימוץ בתפוחי' מ"נ הוא דהוי וכדקי"ל בטא"ח סי' תס"ב וא"כ שאור של איסור שנפל לעיסה שאין בו כדי לחמץ ונפל דבר הגורם חימוץ דא"כ של היתר בעיסה ובצירוף שניהם החמיצו אי אמרינן זוו"נ להתיר שו"ל דכיון דהאיסור הוי מחמץ גמור אלא שהשיעורו מועט וההיתר אינו מחמץ גמור א"כ הו"ל גורם היתר כמאן דליתיה מידי דהוי למים שאינו מתחמץ כי אם על ידם ולא חשיב גורם היתר א"ד שאני מים שאין שבח חימוצם ניכר בפת משא"כ בה"נ דעכ"פ נותנים שבח חימוץ נוקשה בפת וגם יש לגדר דזוו"נ בעינן שיהיה גורם היתר נותן השבח כשל איסו' והרי בכי האי שבח האיסור הוי שבח גמור משא"כ ההיתר מכ"ל להתיר מדין זוו"נ ובעת אין לי בירור בדבר זה והנה כי כן יש לדון בהתר זה שהרי במין קטנית זה של ברוונבוש דהוכיח הנסיון דמחמיץ העיסה קשה דאיך יתכן דהרי בביצה ד"ז אמרו דחרץ קי"ל השאור דשאור המחמיץ אחריו ולא חמץ ומה"ט אסר הכתוב השאור אעפ"י שאינו ראוי לאכיל' אדם כמו שביארתי לעיל וכ"כ הר"ן בפ"ג דפסחים גבי פת שעפשה ע"ש ואילו בפסחים דל"ה אמרו דחמשה מיני דגן באים לידי חימוץ משא"כ שאר מיני קטנית כגון אורז ודוחן שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון והרי ידוע דמין זה דהיינו אפונין אינם מכלל חמשה מיני דגן וכן מבואר בתשו' בית דוד א"ח סימן רמ"ז ע"ש ואי אמרת דמחמיץ העיסה הרי חמירי מאיסור חמץ והוו כשאור דאעפ"י דאינו ראוי לאכילה בעיניה כיון דמחמיץ אחרים נאסר א"כ הרי נאסר מין זה בפסח אע"ג שאינו ממיני חמשה דגן כי ע"כ היה נ"ל לדון דאין חימוצו חימוץ גמור אלא חמץ נוקשה וכיון דאינו בא לידי חימוץ כלל וגם אין מחמיץ העיסה חימוץ

טוב כי אם א"כ ע"כ לא נאסר וכיון שכן י"ל דהשאור אגב קיוהא מחמיץ גמור הוי כשאור מידי דהוי לשמרי יין שכתבו התוספו' בפסחים דכ"ח ד"ה מחמת דמחמיץ כשאור משא"כ גורם היתר דאפונין דאין בהם לחמץ חימוץ גמור כי אם א"כ בכי האי לא שרינן מטעם זוו"נ כל שאין גורם היתר משביח בעיסה כגורם דאיסור מהטעם שביארתי :

ושוב הוגד לי שבעירנו מחמיצין אחד ממין הגורין במי אפונין כתושים בלי שום מחמיץ אחר ואיך אוכל לטעם דחימוץ גמור הוי שהרי חימוץ נוקשה אינו ראוי לאכילה כל כך כידוע וכ"כ באורחות חיים ה' חמץ ע"ש וא"כ עינינו רואות דמחמיץ מין זה חימוץ גמור והדר כי קושיין איך מותר מין זה בפסח בחימוץ כיון דמחמיץ אחר וי"ל שגוף אפונים אין מחמיצין כי אם במימיו ונ"ד לשאור דגופו מחמיץ לעיסה ומעין זה אמרו בירושלמי דפ' דתרומות גבי תפוח שאיתן בו דבמימיו חשיב חימוץ ולא בגופו ע"ש ולפי' חוזר הדין שיש להתיר בכ"ד מטעם זוו"נ כיון דגם גורם היתר ניכר שבחו בעיסה אלא דאכתי צריך לברר שאין כח במים שהמחמו בכלי הבלוע משכר יין לחמץ כלל כי אם עי' נתינת כתישת האפונין דאי בלאו האפונין היה מחמץ אפילו פורתא וביציבה מועטת ועי' אפונין מעמיד טובא ובעיסה מרובה לא מקרי זוו"נ כמ"ש הרמ"ע בתשו' סימן כ"ז אלא שיש לדחות דגם הרמ"ע לא כתב כן כי אם בגוו' דאם דאין בטבעו להצמיד כלל אבל במי אפונין כיון שטבעם לחמץ בכ"ג מקרי זוו"נ כמו שכתבתי לעיל להכריח כן בדעת הרמ"ע כדי ליישב דברי הרמ"ע מכל מה שתמה עליו הרב הפוסק כי ע"כ יש לדון בכ"ד להתיר מטעם זוו"נ ·

ושוב ראיתי דאכתי אין טעם זה מספיק שהרי כתב הטור בסימן קמ"ב בשם הרמ"ה והרא"ש וכ"כ דעת הטור דבאיסור עז' נקטינן זוו"נ לאסור וכן הסכים הט"ז להלכה שם בסי' קמ"ב ואע"ג שהש"ך שם כתב להפך והעלה דבי אסרו פת שנאפה בגחלי עז' גם בתנור ישן ה"ט דבעז' גם גחלת דינו כאבוקה ואמרינן ביה יש שבח עצים בפת דאוסר אף בזוו"נ ע"ש הנה שם בה' עז' בסימן ר"ה עמדתי על בירור דבר זה והעלתי שיש פנים הנראים בהלכה לאסור בזוו"נ היכא דאיכא הנאה גמורה באיסור עז' וכ"כ דעת קצת מהראשונים ומספק נקטינן להחמיר ע"ש באורך וכיון שכן י"ל דה"נ באיסור סתם יינם דמשום לתא דעז' יש לאסור אף בזה וזה גורם ·

סימן קפ"ו

אך מצד אחד יש לדון ולהתיר בכ"ד והן קדם אוכין ואדון במה שיש לחקור בהך פלוגתא דפליגי תנאי בזוו"נ אם ה"ד באיסורי תורה אבל באיסור דדבריהם י"ל דלכ"ע שרי וה"מ באיסור עז' דרבנן דלכ"ע קי"ל להתיר א"ד לא שנא ·

וראיתי לרש"י בעז' דמ"ח ד"ה התם דקאזיל לאיסור שכתב ולא גרע מעז' שנשתברה מאיליה הלכך ליכא זוו"נ שהרי אין כאן איסור כל כך דאפילו רבנן לא אסרי אלא משום גזירה וכו' וע"ש בד"ה שאחר זה נראה דס"ל דרבי יוסי דהתיר דס"ל כרבנן זוו"נ שרי ורבנן דאסרי י"ל דס"ל דגם כדרבנן אסיר א"כ י"ל דס"ל לרש"י דלהך שינויא רבי יוסי ורבנן פליגי בישראל מבטל עז' של גוי אי אסיר מד"ת דפליגי בה רבי יוחנן ור"ל דלר"ל אסיר מדבריהם כמ"ש בעז' דמ"ב גמ' הוי מד"ת כמ"ש התוס' בעז' דס"ר ד"ה מיבתבר' ע"ש ובהא פליגי ר"י ורבנן דר"י ורבנן ס"ל דאסיר מדבריהם וע"כ שרי בזוו"נ ורבנן כר"י דאסיר מד"ת וע"כ אסרו גם בזוו"נ ולפי' גם רבנן מודו דזוו"נ שרי בדרבנן אך ממ"ש רש"י דאפילו רבנן לא אסרי אלא משום גזירה וכו' נראה כבר דאשין דלרבנן גם בשל דבריהם אסור בזוו"נ אך בדעת התוס' יש להוכיח

להוכיח דבעינן זוז"ב אין חילוק בין איסור תורה לשל דבריה' שהרי שם ברמ"ח ד"ה לא כתבו דאיסור כל מדרבנן ע"ש וא"כ תיקשי איך אסרו זריעת ירקות בימות החמה ת"ק ור"ו מפני הנאת הכל והרי לתירוץ שני דתוספו' איסורו מדבריהם וכ"כ מה"ש התוס' שם בד"ה התם וז"ל ואפילו למאן דשרי בתי פה אין מבטל עז' של גוי וישראל ע"ש ובוונתם ודאי שרוח פרש' שפירש דמתיר ר' יוסי וזו"ב כדרבנן כיון דס"ל דהנאת כל בתי דרבנן ואסר רבי יוסי ·

וראיתי להרז"ל בחידושיו לעז' בריבור זה שכתב וק"ט דהרי רש' כתב דאפילו רבנן לא אסרי אלא משום גזירה וכו' וכיון שכן מ"ד עז' שנשתברה מאליה אסורה לא תיקשי רבזוז"ב כי האי דהגור' איסור הוא מדרבנן מודה ר' יוסי דמותר עכ"ל וכ"ל דט"ס נפל בדבריו וכ"ל מ"ד עז' שנשתברה מאליה מותרת וכו' במקום שכתוב אסורה ומ"מ עיקר קושיתו ל"ק דהתוס' פשיט להו דאין טעם לחלק בין ד"ת לדרבנן בענין זוז"ב אי משום דאסרי הנאת הכל ובפסחים דכ"ו מוכח דאיסור כל מדרבנן וגם ממה שאבאר בסמוך יש להוכיח כן כי ע"כ שפיר דחו פרש' ואדרבה ק"ל לרש' שהרי בעז' דס"ב גבי ההוא גברא דאגר אגרה לסתם יינם יהבו ליה חיטי באגרא הקשו וליקליניהו וליבדרינהו ותירצו דילמא מזבלי בהו אי דאסרו בזוז"ב גם באיסור שכר סתם יינם דהוי מדרבנן וז"ל דס"ל דאתי כרבנן דרבי יוסי דאסרי גם כדרבנן א"ק עדיין שהרי בעז' דמ"ט הביאו מתני' דפ"ב דערלה דפליגי בה בשאור חולין ותרומה שנפלו ליגים' דר"א אסר דזוז"ב אסור ורבנן התירו דזוז"ב מותר והרי איסור מחמץ דאוסר בכל שהו הוי מדבריהם כידוע וכמ"ש הפר"ח ביו"ד סימן צ"ח ע"ש הרי דגם בשל דבריהם פליגי תנאי בזוז"ב אסור אמת דלדידי הר"ש והרא"ש ס"ל דהוי מד"ת דטעם חימוץ טעם כעיקר חשיב אף דהוא טעם חדש וכ"כ בחולין ד"ו שהתירו ברמאי טעם גמור ואסרו חימוץ וזה מוכיח כדבריהם וכ"ע למאן דס"ל דהוי מדבריהם עיין בבני חיי סוף חו"ר ע"ש ·

אך אחר הישוב ל"ק מכל זה לרש' דגם רש' לא כתב כן כי אם לס"ד דס"ס דהוה ס"ל דר' יוסי הוא דאסר בזוז"ב ורבנן שרו אך למסקנא דרבנן דרבי יוסי ור"א אסרי בזוז"ב ורבנן דר"א ור' יוסי מתירים כמבואר שם בש"ס א"כ דאין חילוק בין של דבריהם לשל תורה דרבי יוסי דתני שוחק וזורה וזו"ב מותר ס"ל ולכן במתני' מתיר זריעת ירקות בהנאת כל ונביה חף דאסיר מד"ת ומזה תמהני להרב משנה למלך בפ"ו מה' יסודי התורה ה"ח שחקר אי אסורי הנאה שלא כדרך הנאתם שרו לגמרי או אסיר מדבריהם והביא דברי התוס' בפסחים דכ"ח ד"ה ותנן שכתבו דרבנן דאמרו בעז' אף הוא נעשה זבל מודים בחמץ דשרי דהוי שלא בדרך הנאה ע"ש גר' דשרי לגמרי ודחה זה שו"ל דאה"נ דאסיר מדבריהם אלא דס"ל דבי אסור משום זוז"ב לרבנן דרבי יוסי איכו אלא באיסור תורה משא"כ בחמץ דליכא אלא איסור דרבנן ע"ש וק"ם דהרי אסרו זריעת ירקות בימות החמה אע"ג דאיסור כל מדרבנן בפי תירוץ שני דתוספו' לעיל וצ"ק דא"כ תיקשי לר"ל בעז' דמ"ב דאמר עז' שנשתברה מותרת והקשו ממתני' דאמרו לו אף הוא נעשה זבל ליהוי כעז' שנשתברה מאי ליה ותירצו ה"כ בדרבא גזירה דילמא מגבה לה הרי דאף בשל דבריהם אסרי וע"ק דהרי רבנן דרבי יוסי דאסרי בזוז"ב ר"א דשאו' הוא דאסר בזוז"ב והרי אסר במחמץ דאיסורו מדבריה' וגם ראיתי להרב שער המלך שהקשה עליו שם בהלכות יסודי התורה מסוגיא דע"ו דס"ב דאסרו בשכר סתם יינם דאתי לזבולי אע"ג דאיסורו מדבריהם ע"ש וגם עליו ק"ק איך לא הביא מכל הנך ראיות שהבאתי באופן שדברי המ"ל צ"ע

ואין ספק בענין זוז"ב דל"ש בין איסור תורה לשל דבריה' וכ"כ ברור מתשו' הר"ן סימן ע' דכ"ר היה בחומץ סתם יינם ושקיל וטרי בענין זוז"ב דפליגי בה תנאי אי אסיר ע"ש וכיון שכן בכ"ר י"ל דאף דנחלקו הפוסקים אי באיסור עז' קי"ל זוז"ב אסור או מותר ונקטינן מספק להחמיר ה"ד באיסור תורה אבל באיסור סתם יינם נקטינן להקל דספק דדבריהם הוי ואף דאיכא דס"ל דבדבר שעיקרו מד"ת ספיקו להחמיר כל כי האי ררבו המתירים וגם דאיסור סתם יינם איכו ברור דחשיב עיקרו מד"ת במ"ש הרא"ח בתשו' סי' קי"ב ע"ש וכ"ש בכ"ר דבכבר פשט המנהג להתיר אין לאסור כלל ·

סימן קפ"ז עוד כתב כת"ר עוד נראה להתיר בכ"ר שהשכר הוא מחמיץ בעיסה וסו"ל מין בשאינו מינו דלית ביה דין מחמץ אלא אזלינן בתר נ"ט בכל האיסורים שבתורה במ"ש הר"מ בפט"ו מה' מ"א הי"ד וע"ש בלח"ם וכן הוא דעת התוס' בפ"ב דערלה מ"ו וכמו שהאריך הפר"ח ביו"ד סימן צ"ח ס"ק ז' והוא חלק עליהם וסתר ראיותיהם והעלה דאיסור מחמץ איתיה בין במינו ובין בשא"מ ע"ש באורך אלא שהרב זרע אברהם בחיו"ד סי' כ"ה דנ"ט הביא דברי הפר"ח ודחה דבריו מהלכה והסכים לסברת התוי"ט ולח"ם ומנחת כהן דבמין בשא"מ ליכא דין מחמץ אלא הרי הוא בכל איסורים שבתורה דאזלינן בתר נ"ט ע"ש וכיון דהלח"ם ותוי"ט סברי הכי והרב זרע אברהם ראה דברי הפר"ח ודחה אותם ודאי דכוותייהו נקטי' ומינה נמי לנ"ד דהוא מין בשא"מ כיון דליכא טעמא שכבר נשרף ונתבטל ולא יהיב טעמא ואין כאן אלא מעמיד לבד נראה דמותר עכ"ל ·

ותמהני על דבריו חדא במ"ש דהרב מנחת כהן הסכים דבמין ושאינו מינו ליכא דין מחמץ אלא הרי הוא בכל איסורים שבתורה ואילו הרב מנחת כהן בס' התערובות ח"ג פ"נ ד"ק כתב להדיא דגם במין בשאינו מינו יש בו דין מחמץ גם בעיקר הכרעתו דהכי נקטינן דבמין בשא"מ ליכא דין מחמץ הוא תימה בעיני שהרי מתני' דפ' דתרומות דתפוח שרסקו שפסקה הר"מ ואין חולק עליה דסתם מתני' היא מוכח להדיא להפך גם דברי התוס' בעז' דל"ר והרא"ש וכל הראשונים שם וטו"ד סימן קכ"ג שאסרו עיסה שהחמיצה בשמרי יין הוא הפך זה גם הר"ש ורע"ב בפ"ב דערלה גבי מתני' דכל המחמץ וכו' מבואר מדבריהם כן כמו שהביא כל זה הפר"ח כי ע"כ לפרש דברי הר"מ כדרך שפירש הפר"ח או בדרך אחר כיון דגם הוא מת"ש בפט"ו מה' תרומות נראה כן גם דברי התוי"ט ל"מ כולי האי ולפי שאין כאן מקום להאריך בפרט זה לא נתיישבתי בפרט זה בכל הצורך כי אם בתחיל' ההשקפה לבד אך עכ"פ לא ידעתי מה זו סמיכה להתיר מחמץ במין ושאינו מינו נגד כל הראשונים והכרעת המנחת כהן והפר"ח דמה שסמך ידו על דברי הרב זרע אברהם שדחה דברי הפ"ח עמדתי על דברי הרב זרע אברהם ולא ירדתי לסוף דעתו כדי שנסמוך עליו שהנה מת"ש הרב שם וז"ל אבל במין ושא"מ אמור רבנן בטעמא בכל איסורים שבתורה וכו' נראה דס"ל דסגי בששי' להתיר וכ"כ מת"ש אח"כ וז"ל גם בשא"מ היה להם לאסור משום חימוץ וכו' וכתב עוד וז"ל וטפי הו"ל להשמיענו לעיסת שאורים דכיון דאינו מחמץ אינו עולה בק"א וכו' הרי נראה דס"ל דבמין בשא"מ בטל בס' גם בסוף דבריו כתב וראיתי להפר"ח שחלק על דברי מנחת כהן ועל דברי לח"ם ועל יוסר דברי הרמב"ם ועמדתי על דבריו ולא מצאתי טעם לסמוך וכו' נראה כן כי אם בזאת דנראה דהמ"ך חלוק עם הפר"ח בדין זה וזה אינו לכן כ"ל שכוונתו דהמ"ך כתב דמחמץ משום נ"ט באסר והפר"ח נחלק עליו בזה ודעת הרב בספר מנחת

כהן

כהן ועוד כתב כן אף דבעיקר הדין דבמין ושא"מ שיש בו דין מחמץ קאי בשיטת הפר"ח מ"מ מכל דבריו אלו מוכח כדעתו דס"ל דבמין ושא"מ בטל בס' ואילו ממ"ש הרב שם וז"ל ואל תטעה במה דתנן תפוח שרסקו וכו' דהתם נמי איירי בשיש בה בכ"ט דהיינו החימוץ והוא הנותן טעם דמחמת החימוץ ליכא למיקם אטעמא כדין כל · מין בשא"מ וכו' קמ"ל דאע"ג דלא הוי חמץ גמור נאסרה העיסה בחימוץ כל דהוא והוי בכלל כל המחמץ דאמור רבנן דאסור והיינו דנקט וחמצה משום דמחמת החימוץ ליכא למיקם אטעמא דתפוח ממש שלא מהחימוץ נכרת הפעולה דאית בה טעמא דהחימוץ הוא הטעם וכדאמרי' במין ומינו עכ"ל מכל דבריו או משמע דגם בשא"מ כל דחימץ אוסר בכ"ש וא"כ הרי אין חילוק בין במינו לשא"מ וכ"ת דכוונתו דחימץ דאיירי שאין בהתר ששים מלבד דאין דבריו מורים כן בר מן דין דבר ידוע דהחמץ בתם הוא אפילו יותר מק' כי בכל אלה דברי הרב שגבו מתני וכעת איני רואה מקום להתיר מחמץ במין בשא"מ כי ע"כ התר טעם זה בנ"ד לא מעלה ולא מוריד גם מטעם אחר נ"ל דאסיר במחמץ גם במין ושא"מ מ"ש התוס' ביצה דל"ט ד"ה משום דכיון דעיסה אינה נילושה אלא במים הוי במין במינו וכ"כ הר"ן בנדרים דנ"ב ושאר ראשונים וא"כ ה"נ עיסה בלי שאור אינו נעשה וחשיב במין במינו וכ"ת הרי אפשר בשאור דמין העיסה הרי התם נמי אפשר במים של המעורב עמהו דהוי דהתר וע"כ ה"ט דאפ"ה כל שלא היה לו מים אחרים חשיב מין במינו א"כ ה"נ בשאור דאינו מינו ודוק·

סימן קפ"ח עוד

כתב כת"ר וכל זה בהנחה סוברת דכאן לא יהיב טעמא שכבר נשרף ונתבטל ואין כאן אלא המעמיד לבד עפ"י עדותו של הרב מהר"ח ז"ל ועוד נראה להתיר לפי סברת הרב ז"ל שכבר נשרף ליכא משום מעמיד דאינו נ"ט בעיס' ואף שכוחו הוא מעמיד אינו אלא הנאה בעלמא והשכר אינו אסור בהנאה ויעויין פר"ח יו"ד סי' ס"ק ה' ונראה דלא סיימוה קמיה שנתברר לנו ע"י חקירה ודרישה שהלכנו אל האומנים הגוים העושים שאור זה ושאלנו אל פיהם והגידו לנו מסל"ת לבד שהכלי זה שכשעושים אותו הם מטילין שכר בתוכו גם הם ממלאים אותו השכר ונותנים אותו לתוך התנור גרוף וקטום ופעמים שממלאים אותו פעם שנית כדי לחזקו והכלי זה עושה מלאכתו כמשלוש חדשים ושוב נחלש כוחו והכלי זה בעודו חם וירח ריח שכר וגם האומנים אמרו מסל"ת שריח זה שמריח הכלי הוא משכר ובודאי דיהיב טעמא וכיון שאין אנו יודעין כמה פלט משערינן בכולו כמ"ש בש"ע סי' צ"ג ושם דאינו שיעור המים והקטניות הנתוני' שם שיש בו כמו עשרה ר"ר והעיס' שלוקח הגוי לחלקה הוא שיעור אוקה אחת וכיון דמשערינן בכולו וכאילו הכל איסור וליכא ששים ואין מקום להתיר לא הטעם דוז"ג ולא משום שאר צדדי התר שכתבנו כיון שלא נתבטל והאיסור הוא בעין עכ"ל·

הנה מ"ש להתיר לפי עדות של מהר"ח ז"ל שכבר נשרף ונתבטל וליכא אלא כח המעמיד ואינו אלא הנאה בעלמא והשכר אינו אסור בהנאה לא ידעתי פשיטות התר זה מנין דאע"ג שנחלקו הפוסקים בסתם יינם אי אסור בזמן הזה או לא רבו האוסרים והש"ע בי"ד סימן קכ"ג פסק לאסור ובכל מקומותינו נראה דפשטה הוראה לאסור והרי שכר הנעשה מסתם יינם נ"כ אסור בהנאה שהינו כיין כמבואר בתשו' הרשב"א סימן רכ"ה והנראה דעושים הבוריק הם הישמעאלים והרי דעת הר"ת הביאו הטור סימן קכ"ד דיינם אסור בשתיה ומותר בהנאה וכ"ש בשכר של סתם יינם אלא שראיתי להכנה"ג בי"ד סי' קכ"ד הגה"ט אות ז' שכתב בשוניין דעלמא אזלא לאסור סתם יינם של ישמעאלים בהנאה בכל שאין ידוע לנו דלא נגע בו גוי עכ"ל גם נמצא כתוב בכתבי מורינו הרב כמהרי"ך בעל בתי הכונה במקומותינו אוסרים סתם יינם אפילו בהנאה עכ"ל ואי הוו מתירים בקושטא וכל פרוותא לא הוו שתקי ומיהו לא היה צריך לזה שכבר ביארתי לעיל דעת התוס' ומרדכי ואגודה דבכל דאזיל לאיבוד אף אי מעמיד שרי באיסורי הנאה שהרי התירו בשרו חמרא לבי מלחי אף שהיה מעמיד אלא שכבר נתבאר שיש חולקים על זה ואין להתיר מספק אך בנ"ד נראה דיש להתיר מטעם ס"ס ספק אי אזיל לאיבוד מהני להתיר ואת"ל דלא כפין דגוים בזמן הזה וכ"ש ישמעאלים יינם מותר בהנאה והרי באיסורי אכילה גם הרא"ש והטור מתירים וכ"ש בנ"ד שכבר נהגו להתיר אין למחות בהם אך בזאת תמהני בדברי כת"ר דקאזיל ומודה למהר"ש דחשיב כאן אזיל לאיבוד אם היה הענין כעדותו של מהר"ח והרי בדברי הרב ז"ל שהעתיק כת"ר כתוב לאחר וז"ל ותחילת כלי זה הוא שממלאין אותו שכר ומשימים אותו בתנור עד שיבלע כל השכר ההוא וכו' וא"כ כבלע כלי ע"י האש היכי שייך לאיבוד כל שלא נתלבן הכלי כדינו והרי אמרו כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם וגם אמרו בכולה משערינן דאי כמה דנפיק מיניה מנא ידעינן וכמו שביארתי לעיל כי ע"כ אין לתמוה עליו כי אם בעיקר דעתו שדימה נ"ד לאתר אזיל לאיבוד וזה אינו ומיהו בעיקר מילתיה דהוברר דאין בשאור ששים לבטל מים וקמח אפונין שנאסרו מכח בליעת הכלי משכר יין ותו אין מקום להתיר מטעם דוז"ג או שאר טעמים דלעיל נראה דלשיטתיה קאזיל שכתב לעיל דחשיב נ"ד פגם ולבסוף השביח דקיל"ל לאסור וכבר ביארתי לעיל שאין זה ברור בעיני ויותר נ"ל דלא חשיב כה"ג פגם ולבסוף השביח כמ"ש לעיל והרי בנ"ד הוי נטל"פ מתרי ותלת טעמי האחד דלהרא"ה וטו"ר יין בכל משקים נטל"פ הוי ואף החולקים על זה מ"מ הא קיל"ל דסתם כלי גוים אינן בני יומן וטעם בליעת כלי זה במים הוי נטל"פ ואע"ג שכתבו הפוסקים דגבי יין לא אמרינן הכי מ"מ בשכר הנעשה מיין מידי ספק לא נפיק אי דמי ליין או לשאר האיסורי' וכמ"ש לעיל ובצירוף שני צדדים אלו נ"ל ברור דחשיב נטל"פ נ"ד וגם מטעם אחר הוי נטל"פ דבפסחים דל"ה תני דדוקא חמשה מיני דגן באין לידי חימוץ מש"כ שאר מיני קטנית אין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון ע"ש וא"כ שנותנים בכלי זה מים ואפונין כתושים כיון דבאין לידי סרחון אין לנו נטל"פ גדול מזה וא"כ הרי אין בנ"ד איסור כלל ולא הוצרכנו לכל זה כי אם דבאיסור מעמיד ומחמץ יש לדון דגם בנטל"פ אסור כמו שביארתי לעיל וכיון שכן למה שביארתי לפי מה שהגיד כת"ר מפי האומנים מסל"ת דטעם שכר איסור במים כלי כתישת אפונין אינו מחמץ הו"ל וז"ג ושרי א"כ התר זה בנ"ד שריר וקיים ואף דכתבתי לעיל דבכל פגם ולבסו' השביח אם הוא ע"י תערובת שני דיש לדון להתיר אינו ברור בעיני שיש לנדד בו עדיין וא"כ לא מפני שאנו מדמין כעבש מעשה אפ"ה נ"ל דיש להתיר בנ"ד שהרי עיקר דין זה דבמחמץ אסור אף בנטל"פ אינו ברור כמו שביארתי לעיל וכיון שכן באיסור סתם יינם דרבנן וכבר פשט המנהג להתיר איני רואה מקום לאסור בכה"ג כך דעתי נוטה:

סימן קפ"ט עוד

כתב כת"ר עוד היה אפשר להתיר בנ"ד והוא מ"ש הש"ע סימן צ"ט דבאיסור של דבריהם אם נפל מעצמו מותר לערבו ולהרבות עליו כדי לבטלו ואפילו באיסור שעיקרו מד"ת ואף דרמ"א ודעימיה חולקים מ"מ מרן ושלימים וכן רבים סברי דמותר וס"ה כאן דסתם יינם אינו אלא דרבנן וכיון שכן מעורב ביד גוי הא מותר להרבות עליו ולבטלו ואי

משום

משום מעמיד הא הו"ל וזו"ב או עפ"י סברת הרב זרע אברהם דבתין וט"מ ליכא דין מתנין ובמ"ש שא דאתה העיון נראה דליתא דע"כ לא אמרו שא בנתערב ממילא והוא ביד ישראל התירו לו שירבה עליו כדי להתירו אבל בשהוא ביד גוי אעפ"י שהוא מעורב אסור דהא אפשר לו שלא יקח מתנו ויש ראיה לזה ממ"ש הכו' בסימן קט"ו בד"ה והחמאה מקנת נאוכים התירוה וכו' וכתב וז"ל ויותר נ"ל דלכתחילה במי שרי וטעמא דאין ידוע שיהא מבטל איסור בכך דהא איכא ספיקי טובא וכו' ע"ש ועיין נ"כ ת"ש הטז' שם ס"ק י"ב ודוק עכ"ל הנה מ"ש לחלק בין איסור שנתערב בשוגג ביד ישראל דמותר לרבות עליו ולבטלו לפי הסכמת רוב הפוסקים משא"כ בנתערב ביד גוי דאין ישראל יכול ללוקחו כדי לרבות עליו ולבטלו ונראה מדבריו הטעם דחשיב כאילו עירבו לכתחילה כיון שאפשר לו שלא ליקח מהגוי ואי מה"ט אין טעם לאסור שהרי כתב הכ"י ביו"ד סס"י צ"ט בשם האגור במאי דקי"ל ריתא לאו מילתא בדיעבד ולכתחילה אסיר דאם נעשה ביד גוי אסור לקנות ממנו דחשיב לכתחילה והכ"י דחה דבריו והתיר דדיעבד גמור הוי׳

וכבר כתבתי לעיל שכן עיקר ודברי הפר"ח בזה בסי' ק"ח ס"ק ו' הם תמוהים וכבר ראיתי שתמהו עליו דגם בשל גוי שרי לכתחילה לקנות ממנו ועיין בספר מנחת יעקב כלל נ"ה ס"ק כ' ובהרתי ופליתי בסי' ק"ח על זה ע"ש וכמ"ש לעיל וא"כ ה"ה בדיעבד גמור חשיב והוי בנתערב בשוגג ביד ישראל דשרי לרבות עליו והראיה שהביא ממ"ש הכו' בסי' קט"ו גבי חמאה של גוי דשרי לבשל לכתחילה דאיכא ספיקי טובא כנראה דאי ליכא ספיקי אסיר לכתחילה אע"ג דנתערב ביד גוי הוי לדידי' ל"מ דהרי מבואר בדברי הר"מ בפ"ב מה' מ"א הט"ו ובדברי ה"ה שם ובכו' שם בסי' קט"ו דטעם האיסור משום חשש חלב טמא ואינו בטל במיעוטייהו דקוס שבחמאה אינו מעורב עם החמאה כדי שיבטל במיעוטו ובניכר האיסור אין לו ביטול ועי' בישול שרי דאולי ניתכו ע"י האש ואפי' נשארו כיון דע"י בישול מתערבים ואינם ניכרין בטלין במיעוטן ע"ש וא"כ אי ליכא הנך ספיקי איך ליסתרי באיסור ניכר לערבו לכתחילה ע"י בישול והרי כי התירו כדרבנן היינו בנתערב בהתר ואינו ניכר האיסור משא"כ כאן דלא חשיב בנתערב כיון דניכר האיסור גם הראיה ממ"ש הטז' שם וז"ל וע"כ דהרמב"ם כתב זה דוקא בדיעבד דאע"ג דאיסור זה דרבנן הוא מ"מ אינו נכון ליקח מהגוי כדי לבטל האיסור וכמ"ש בו' בשם הרא"ה וכו':

הנה לת"ש הא כמי ל"מ שו"ל דהכא דניכר האיסו' וחשיב כנוטל איסור דרבנן בפני עצמו ומערבו בהתר לבטל והרי לא התירו כי אם בנתערב מאליו דשרי לרבות עליו לבטלו כדמוכח מדברי הר"מ בפט"ו מה' מ"א הכ"ו ע"ש כי ע"כ איני רואה בכל דבריו טעם לאסור בכ"ר לפי שיטת המתירים בנתערב איסור דרבנן דמותר לרבות עליו ולבטלו כי אם כוונת יש לגדר לאסור שו"ל דע"כ לא התירו באיסור דרבנן שנתערב מאליו דשרי לבטל דבלא"ה מפסיד ההתר שנתערב עמו וכיון דהעירוב נעשה מאליו לא קנסו התר אטו איסור כדקי"ל כרבי יוסי בב"מ דע"כ וע"כ התירו לרבות ולהתיר גם האיסור עמו כדי שלא יפסיד גם ההתר משא"כ בנתערב ביד גוי דאינו מפסיד אסור ליקח ולבטל ואין ראיה מדברי הכו' בסי' כו' דהתם איירי בדברים דאסיר בלכתחילה ודיעבד שרי דאין ההתר בכל שו משום בסירת ההתר דיתכן בכמה דברים בלי תערובת דאסיר לכתחילה ודיעבד שרי ובכי האי פשיט ליה דגם נעשה ביד גוי דיעבד גמור הוי גם מכר אחר כ"ל דלא שייך בכ"ר להתיר מדין איסור דרבנן שנתערב דשרי לרבות עליו ולבטלו דהרי גם באיסור דרבנן

אם עירבו במזיד אסור כדקי"ל באיסורי תורה כמ"ש הש"ע בסי' צ"ט ס"ו וכדברי הרשב"א בתורת הבית הביאו הכו' בי"ד סי' קכ"ב גבי סתם כלי גויים ע"ש ואילו במכוון לבטל האיסור קי"ל דאסור למבטל עצמו וכן למי שנתבטל בשבילו כמ"ש הש"ע בסי' צ"ט ס"ה ואילו בכ"ד שהגוי עושה שאור זה למכור גם לישראל הרי זה כמכוון הגוי לבטל בשביל ישראל וראיה ממ"ש הרדב"ז בסי' תנ"ח וז"ל וכאן הרי הוא כנתבטל בשביל כל הקהל למי שירצה לקנות ואע"פ שלא נעשה בשביל אדם מיוחד שא על הסתם בשביל מי שירצה הרי הוא כמי שנעשה בשבילם ביחוד כדאמרינן גבי הכא בשביל ישראל מותר לישראל אחר דאם הא בשביל למכור גם לישראל שירצו לקנות מהם הרי הוא כבא להם ביחוד כמ"ש בפ' בכל מערבין גבי ההוא ליפתא דאתי לאחוז' כיון דחזא דמפשי ומייתי אסר להו אמר הא ודאי בשביל ישראל הוא ע"כ הנה מבוא' דגוי המערב איסור בהתר כדי למכור לגוי ולישראל הו"ל בביטול הגוי בשביל ישראל הקונה ובכי האי אסור לכ"ע וכ"ש בכ"ר דחשיב בנעשה לישראל ביחוד דהרי העוסים הנ"ודיק ע"כ ליקח שאור מהם כיון דאינו נעשה זולת השאור זה ובכבר ראיתי בתשו' תורת חסד סי' י"ז שאסר ליקח שכר תותים מהגוי כיון דנעשה בכלים שעושים שכר מיין דאע"ג דהוי נטל"פ דסתם כלי גויים אינן בני יומן כיון שעושין השכר למכור גם לישראל אסור והביא ראיה מתשו' הרדב"ז הלזו ע"ש ׳

ותמהני להרב בית דוד חיו"ד סי' ע"ד שנשאל גם הוא על שכר תותים של גויים והביא דברי הרב תורת חסד אלו וכתב עליו ואע"פ שלא מצאתי דברי הרדב"ז מ"מ נראה ודאי שטעם הדבר דכיון שעושה הגוי למכור גם לישראל חשיב כנעשה לכתחילה ובעת שלא מצאתי דברי הרדב"ז נ"ל דעדיין אין לאסור שהרי כתב הטו"ד בסי' קכ"ב בשם הרשב"א אע"פ כן אסור לומר לגוי בשל לי ירקות בקדירתך וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת או פת וכו' משמע דהדיא דוקא בשביל הישראל לגוי לעשו' אבל בשעשה בעצמו הגוי בלי ציווי ישראל אף שעשה לצורך ישראל שרי וכ"כ ממ"ש הכו' שם בשם הרשב"א ואסור אפילו בדיעבד למי שעשה כן ולמי שנעשה בשבילו דהיינו שצוה ישראל לגוי שיעשה בשביל ישראל אחר מכלל דאם עשה הגוי בשביל ישראל בלי ציווי ישראל מותר ש"ר שכתב הכו' בא"ח סי' תמ"ז הטיב ר"ת על כלים מתוקנים שמבשלים בהם הגויים מי תותים וכו' ועיין במור"ם סי' קי"ד ס"ד את"ד :

ויש לתמוה איך לא ראה דברי הרדב"ז דאע"פ שהת"ח היין בסי' תנ"ז ודברי הרדב"ז הם בסי' תנ"ח הלא שני התשובות הם בענין אחד וסי' תנ"ז הוא סידור השאלה דסימן תנ"ח גם מה שרצה להתיר בגוי המוכר גם לישראל כל דאינו בציווי ישראל הרי דברי הרדב"ז הם להדיא הפך זה וכדברי הת"ח והראיה שהביא מדברי הרשב"א שהביא הטו"ד סימן קכ"ב ל"מ דהתם איירי בסתם גוי בכליו שלו דאם לא יאמר לו שום אדם בשל לי או בשל לישראל אחר מנא ידע שרוצה שיבשל לו בקדירתו וא"כ דאם יצוייר דהגוי עשה לצורך ישראל אף בלי ציווי חשיב כאילו ציוהו הישראל כדקי"ל בעירובין ר"מ הבא לצורך ישראל דאסור לו אע"פ שלא ציוהו וכמו שהביא ראיה זאת הרדב"ז גם הראי' שהביא מדברי הרשב"א שהביא הכו' ל"מ שכל דברי הרשב"א הם בבעל'גוי שאינו תגר למכור וכ"כ ממ"ש אא"כ וז"ל ואפשר לומר שע"י הפלטר או ע"י הרקחין וכו' מכלל דעד עכשיו בסתם גוי איירי דבלי ציווי לא אפשר מנא ידע וכי עבר עליו רוח טומאה לידע מה שבלב זה גם דברי הכו' בא"ח סימן תמ"ז שהביא ל"מ דהתם בכל התר ר"ת הוא דכיון דעושין תדיר מי תותים חשיב כאילו אינן בני יומן בודאי מטעמי שמיום חמץ והוי נטל"פ דשרי וא"כ כי הוא תגר

המוכר גם לישראל הרי כעת שכישל בכלי המיתותים התר גמור הוי דחמץ קוד׳ פסח התר גמור הוי ולא שייך לחיקנסים למי שעשה בשבילו גם הראיה שהביא ממ״ש מור״ם בסי׳ קו״ר ס״ד בשכר שרגילין למשוח היורות והכלים בשומן חזיר דשרי דהוי נטל״פ ובטל בס׳ ע״ש הא נמי ל״ת דהתם אין כוונת הגוי לבטל האיסור כי אם שעי׳ זה ראוי למלאכתו להוציא השכר וכל ראיתו מכוון לבטל האיסור קיל טפי בענין אין מבטלין איסור לכתחילה כי ע״כ אין ספק כיון דהרא״ש פשיט ליה דכל שעושה הגוי למכור גם לישראל חשיב כעשה בשביל ישראל ואסור והסכים עמו הת״ח בודאי דהכי נקטינן ודברי הרב בית דוד נ״ע וא״כ בכ״ר אין נר להתיר מטעם זה ·

ותמהני על כת״ר איך לא נרגש מכל זה אך את זה ק״ל להת״ח ממ״ש הבי׳ בא״ח סימן תקט״ו בשם אורחו׳ חיים דבסתם עיר שרוב גויים מותר שכל המביא לצורך הרוב הוא מביא ופסקו בש״ע שם ס״ו וא״כ ה״נ בשלוניקי או בשכיבותיה מן הסתם עיר שרובה גוים הוי והא ל״ק שכבר כתב הבי׳ שם לעיל מזה בשם הגאונים דאם יש לחוש שמרבים ומביאים בשביל ישרא׳ אסור כדאמרינן בההוא ליפתא דתחווא ע״ש וא״כ ה״נ יש לחוש שירבה בשביל ישרא׳ אלא דק״ל דא״כ נפל התר בעיר שרובה גויים בבירא דהא ניחוש שירבה בשביל ישראל ·

וראיתי להרב מגן אברהם בסימן תקט״ו ס״ק כ״ב שכתב דגם הגאוני׳ לא חששו כי אם בשרואין שמרבין להביא אבל מן הסתם אין חוששין ע״ש וכדבריו יש להכריע דאל״ה במגא רפליג הרשב״א עם הגאונים וכ״כ מעיקר סוגייא דעירובין שאמרו כיון דחוא דמפשו ומייתי וכו׳ מכלל דמן הסתם שרי ודברי הרא״ש שכת׳ דאם בא בשביל למכור גם לישרא׳ וכו׳ יש לפרשם דהיינו שהביא ביותר דמוכח דעתו דהביא למכור גם לישרא׳ וא״כ בנדון התורת חסר שלא הוכרר שמרבה הגוי כדי למכור גם לישראל מסתמא אזל רעבל דעת הרוב הוא עושה וכ״ע ·

אך בכ״ר אם באנו להתיר מגד זה אינו מספיק דהרי הקונים שאור זה הם אנשים מיוחדים כל אומני הגוריק וכיון דעשיית שאור זה הוא עי׳ בלי זה ובכל יום צריך שיעשה כשיעור הצריך לאותו יום לכל הקונים ממנו הו״ל כמכוין לעשות בשביל ישראל הקונה ממנו גם בסתם ועיין בבי׳ א״ח סי׳ תקי״ו שכתב בשם הרמב״ן דברגיל אצלו יש לחוש שמא ירבה בשבילו ע״ש שלא דלפי זה נראה דההתר שכתבתי לעיל מטעם דהוי נטל״פ אזיל לאיבוד כיון דחשיב כאילו אמר לגוי שיעשה לו שאור בכלי זה דאסיר כמ״ש הטו״ר בסי׳ קכ״ב כדין נטל״פ אלא דאכתי אין זה אלא לפי הטעם דמאי דהוי נטל״פ כ״ד הוא דקיל סתם כלי גויים אינן בני יומן אך לטעם אחר דהיינו דהרא״ש וטו״ר סי׳ קנ״ז ס״ל דיין ושכר בכל משקים נטל״פ הוי הרי בפגם זה התירו גם לכתחילה כמבואר שם וגם בטעם זה ראיתי להט״ז סי׳ קנ״ז ס״ק ו׳ שכתב דכי התירו לכתחילה ה״ט דהבלע לא היה כי אם כנותן ע״ש ולדבריו הרי בכ״ר הבלע היה עי׳ האש ·

אבן ראיתי להב״ח בקונ׳ אחרון סי׳ קנ״ז שכתב הטעם דהוי פגום מעיקרו ובפגום מעיקרו לא אסרו לכתחילה ע״ש וכיון דנתבאר לעיל דאין להתיר בכ״ר מגד דהוי נטל״פ כי אם בצירוף שני הטעמים ·

הנה למ״ש אין כאן אפילו טעם אחד גמור להתיר אך את זה יש לצדד להתיר לפי טעם הב׳ שכתבתי לעיל דבתיסת אפונין במים בא לידי סרחון והוי פגם גמור בכבילה מסרחת ובכי האי יש להתיר אף לכתחילה שהרי כתב הרא״ה בבדק הבית בית ד׳ שער ד׳ דקכ״ו דשרי להפסיד גופה של נבילה עד שתהא פגומה אף לכתחילה ע״ש וע״ש

בהרשב״א במשמרת הבית שיש לדון מדבריו קצת דחולק על זה ובודאי אילו היינו באים להתיר מחדש מטעמים אלו אינו מספיק בעיני להתיר בדברים שאינם ברורים אך בכ״ר שבכבר פשט המנהג להתיר איני רואה מקום למחות ביד מי שנוהג התר בכ״ל · גם ראיתי לכת״ר שנידר למצוא תיקון לזה שיטעמיכו גוי מסל״ת אם אין בו טעם שכר ושוב דאאו דלא אפשר את״ר וכל זה אינו של לפי דעתו דכ״ר הוי כ״ט לשבח וכיון שגם כת״ר דאאו איני מאריך בזה שיש ליגא וליתן בדין זה ·

סימן ק״צ עוד

כתב כת״ר וז״ל עוד היינו יכולים למצוא תיקון לזה והוא שהגוי נשאר לו משאור זה שמחלק חתיכה קטנה ולש עיסה אחרת כמו אוקה אחת ושם את השאור בתוכה וכן הוא עושה בכל יום ובודאי רבעים׳ שניה כבר נתבטל האיסור שאין המחמץ מחמץ של לפי חשבון וכמש״ל וכאן נמי האיסור שיש בחתיכה שאור זה הוא כמו דר׳ אחת ואין בו לבר כדי לחמץ שכן אמר מסל״ת הגוי שאילו מטילין את המים האלו שבכלי קטן בתוך העיסה מרובה נאבר במיעוטו ונמצא שהאיסור והצים׳ גרמו לו שתתחמץ עיסה זאת והו״ל זוב מותר ולא יקח האומן הישראל מעיסה ראשונה אלא מהשניה שכבר נתבטל האיסור אלא ריש לפקפק בזה רבשלמא בעיסה ראשונה כיון שהוא עושה אותה למכור לגויים וגם הישראל כאחד מהם אבל בעיסה שניה כיון שאין הגוי עושה למכור צריך שיאמר לו הישראל שיעשה לו בשבילו והרי זה דומה למ״ש הרשב״א פסקו הש״ע סימן קכ״ב דאסור לומר לגוי בשל לי ירקות בקדירתך וכו׳ וה״ה בכ״ד כיון שהגוי עושה שיעור אוקה אחת והישרא׳ אומר לו עשה לי מעיסה זאת והגוי הוא מוסיף העיס׳ בשבילו נראה דאסור ואף שיש לחלק ולומר דשאני התם דכשאומר לו בשל לי בקדירתך הוא שמבטלו בשבילו אבל כאן דהגוי עושה לעצמו כמו שיעור אוקה אחת ובמה שעושה בשבילו יש שיעור לבטל האיסור ונמצא דאין האיסור מתבטל באמירתו של הרי הוא לוקח מן האיסור דמבוטל ביד גוי מ״מ לא מיסתבר דכיון דהגוי מוסיף ע״פ אמירתו נעשה כמי שאומר לו שיערב עיסתו בתוך עיסת הגוי ויהא איסו׳ מתפשט בין שניהם בחלק עיסת ישראל ועיסת הגוי בדרך שיתבטלו את האיסור ועדיין א״ל דכיון דעיסת הגוי שהוא שיעור אוקה אחת אפילו אם יתן הישרא׳ מעט שיעור הצריך לו אינו מוכרח להרבות הגוי כמה שנשאר ממנה ללוש עיסתו ונמצא שאין הישראל אומר לו שירבה בעיסה בשבילו אלא שיתן לו משלו וכן הוא דרכו של פלטר ישראל עכשיו שלוקח עיסה מן הגוי ועושה שיעור אוקה אחת ולוקח ממנה חתיכה אחת גדולה יותר מחתיכ׳ שלקח מהגוי וזורקו לתנור בתוך האור וכמדומה לן דמשנים קדמוניות ניוושו והרגילותו שיקח פרישת חלה גדולה מחתיכה שלקח מן הגוי דמת״כ יש שם עיסה של ישרא׳ וכמ״ש הש״ך סי׳ שכ״ר ס״ק כ״א ע״ש ונשתקע הדבר בניהם וקלקלו את הדבר שלוקחים מעיסה ראשונה הקטנה פרוסה אחת גדולה מחתיכ׳ של גוי וזורקים אותה לתוך התנור וא״כ מערבים אותה בתוך העיסה גדולה וא״כ מפרישים חלה :

ואיך שיהיה במגא דאפשר לגוי שלא יוסיף ואפילו אם יוסיף אינו ע״פ אמירת ישראל כיון שאין הישראל אומר לו שיוסיף ובהא אפשר דאין כאן איסור ודבר זה אין ולאו ורפיא בידן וצריכים אנו להתלמד עכ״ל ·

הנה לעיקר ספיקו דהישרא׳ לוקח מעיסה שניה ועי׳ זה הגוי מוסיף בשאור כדי לחמץ גם לחלק ישראל אי חשיב כה״ג כאומר בשל לי אין ראיה להתיר מדקיל בש״ע יו״ד סי׳ רכ״א ס״ח במודר הנאה דיכול לומר לחנוני פ׳ מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה וכו׳ הרי דאע״ג דיב״פ

אמירה ואת עושה החנוני שליחותו שרי כל שלא יבאו שליח
כפירוש של"ל דהתם עיקר ההתר דכי כתן החנוני איכו מחוייב
לפורעו כמ"ש הפוסקים וכיון דמדינא איכו חייב מינה דלא
חשיב שלוחו בכך אין לך ברור יותר מזה דלא חשיב כאילו
ציוהו אבל בכ"ר דלא שייך זה מכ"ל להתיר ·

והיה נראה להביא ראיה מדקי"ל בש"ע א"ח סי' ש"ז ס"ב
דמותר לומר לגוי אחר השבת למה לא עשית דבר
פ' בשבת שעבר גם בס"ג התיר לומר לגוי קנה לעצמך ואם
אצטרך אקנה ממך אחר השבת וגם בס"ד התיר לתת מעות
לגוי בע"ש לקנות לו גם בס"ז התיר לומר לחבירו הנראה
בעיניך שתעמוד עמי לערב אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו
לערב לשוכרו ע"ש ומכל אילן נראה גם בכ"ר דשרי ליקח
העיסה שניה אע"פ שהגוי בפעם אחר יוסיף בשאור בשבילו
אכן ראיתי להט"ז שם בס"ק ג' שכתב דלא התירו כי אם
בענין שלא יהנה הישראל ממנו באותו שבת דעכ"פ עשה
בשביל ישראל דאי נהנה דמי למ"ש הש"ע בא"ח סימן רע"ו
ס"א גוי שהדליק את הנר בשביל ישראל ע"ש גם הרב בינת
ודריס חא"ח כלל ג' סי' כ"א תמה כדין דסי' ש"ז ס"ב מדקי"ל
בסי' רע"ו כברי שהדליק את הנר ותירץ דאין ההתר כי אם
במלאכה שאיכו נהנה הישראל ממנה באותה שבת ותו דלא
משתרים לישראל כלל ואיכו מרויח בעשייתן ביום השבת שאף
שיעבור השבת היו יכולות ליעשות בימות החול ואין שם הפסד
כלל ע"ש וכבר עמד ג"כ על זה הרב יד אהרן בסי' ש"ז ועיין
להרב ברכי יוסף שם ומ"מ כיון דקי"ל בסי' רע"ו דעשה בשביל
ישראל בלי ציווי כלל דאסיר באותו שבת א"כ ה"כ בפעם שני
שאוסיף בשביל ישראל אסור ליהכות מביטול איסור שביטל
הגוי בשבילו ואפילו בעשה הגוי לצורכו קי"ל בא"ח סי' שכ"ה
סי"א בגוי המכירו מטעם שמא ירבה בשבילו ועיין בא"ח סי'
תקט"ו וסי' תקי"ז ואע"פ שיש להתיישב עדיין בדינים או מ"מ
המורם מהם לכ"ר כ"ל ברור בספק זה של כת"ר דאסיר וכל
זה לא נצרכה כי אם בגוי שאיכו עושה למכור דאילו בכ"ד
דהגוי עושה למכור גם לישראל כבר ביארתי מתשו' הרי"בש
דהו"ל כאומר לו בטל לי וגם אם היה הביטול בעיסה ראשונה
היה אסור וכאמור לעיל ואי ק"ל בתשו' הרי"בש דבל ביטול
ביד גוי העשוי למכור אסור דהוי נתבטל בשבילו דהרי בעז'
דל"ה אמרו טעמים לאיסור גבינות גויים משום מעמיד בעור
נבילה וכתב הרז' בן מיגאש דה"ט דמעמי' לא בטיל והרא"ב"ד
וסיעתיה כתבו דאין הולכין באיסור של גויים אחר כ"ט כתו
שאכאר בסמוך ואם איתא ליסני דהתם בגבינות עשוי למכור
והוי כנתבטל בשביל ישראל וכן קשה בסי' קי"ד אסרו כבשין
של גויים וכתבו טעם דמכשיר מאכל לא בטיל א"כ אין הולכין
בא"ש אכ"ט והרי תיפוק ליה דהוי כנתבטל בשביל ישראל
ועיין בתוס' עז' דל"ב ד"ה האי ובהרא"ש שם ובמרדכי ובטו"ד
ובי' וד"מ שם ואם איתא איך לא איפשתמי' מינייהו לומר דאסיר
בכה"ג כיון דהוי נתבטל בשביל ישראל ולמה שביארתי לעיל
דאי רובא גויים גם הרי"בש מודה דבל העושה ע"ד הרוב
עושה נ"ק מכל זה ואי קשה לתשו' תורת חסד שהבאתי לעיל
שנראה דס"ל דגם ברוב גויים אסור כמ"ש לעיל לדידיה ודאי
קשה מכל הנך דוכתי וצ"ע :

אך את זה ק"ל בתשו' הרי"בש מת"ש הגמ' בפו"ד מהל'
מ"א וז"ל ואם ביטל הרופא הערן ברפואה בש' מותר
אע"פ שביטלו גוי לכתחילה כיון שלא בטלו ישרא' ע"ש הביא
דבריו בש"ל ס"פ או טריפות וכנה"ג ו"ר ססי' פ"ד נראה דביטל
גוי בשביל ישראל שרי ליה וכ"ת דאיירי הרב שכבר היה לו
לרופא תרופ' זאת ולא בא יבכשיו ליעשותו א"כ לא הו"ל לומר
כיון שלא בטלו ישראל אלא כיון שלא בטלו בשבילו וצ"ע ·

סימן קצ"א עוד כתב כת"ר האמכם עדיין יש
לפקפק בזה שהרי כתבו
הראשונים ז"ל דבכל איסורי של גויים לא הלכו בהם אחר כ"ט
כדי שלא יפרוצו וכמו שהביא כה"ג מר"ן בסימן קט"ו וכאו
בארוכה בס"פ ת"ה דף פ"ו וכ"כ הרמב"ן ז"ל בשיטתו לעז'
דל"ז ויעויין במ"ש הפר"ח בסי' קי"ב ס"ק כ"ר שכתב שכן דעת
הרמב"ן והרשב"א ושאר אחרונים ועיין מ"ש הפר"ח סי' כ"ו
ס"ק י"ח מ"ש משם הרשב"א והר"ן מה שהביאו משם רבנו
רבינו יונה ז"ל ויעויין נמי בסי' קי"ח ס"ק ל"ו מה שתמה הפר"ח
ז"ל על מהרי"מט ז"ל דאישתמי' מיניה מ"ש הראשוני' דבאיסורים
ש"ג לא הלכו בהם אחר כ"ט יעו"ש :

וראינו להרב אדמת קדש ז"ל בחו"ד סי' ה' שרצה להתיר
הדבש דאפי' אי חיישינן שמא עירבו משקה
ארופה אימור דמעט הוי ונתבטל בששים יעו"ש ·

והנה הרואה יראה דהעלים הא דאש"ג לא
הלכו בהם אחר כ"ט כמ"ש הפר"ח על מהרי"מט
ז"ל הן אמת שהש"ך בסי' קי"ד ס"ק כ"א בההיא דכרכום כתב
וז"ל אבל בכרכום שלנו אם' יש בו ששים וכו' יעו"ש והיא בס'
מהרי"מט והרב אדמת קדש ומהתימה על הפר"ח שבסי' קי"ח
השיג על מהרי"מט ובסימן קי"ב ציין דברי הש"ך והודה לו ·

אך חזות קשה הוגד לנו על דברי הפר"ח דסימן קי"ח
שהרי כתב הרשב"א בתשוב' והביאה מר"ן ז"ל בבסי'
קל"ר בההיא דתשובת הרופאים שכתב וז"ל ומשקים הנעשים
וכו' ולא ידעתי מקום שיסמוכו שאם מפני שנתערב החומץ
עם הדבש ובטל במיעוטו זה אינו שהרי עיקרו כך וכל שעיקרו
כך איכו בטל וכו' אלא כל הדברים הנעשים ע"י שרגילים לתת
לתוכן שום דבר איסור אין אותו דבר איסור מתבטל במיעוטו
וכו' יעוש"ב הרי לך בהדייא מה שלא הלכו באש"ג אחר כ"ט
הייכו דוקא בדברים הרגילים אבל כל שאיכו דבר הרגיל כגון
המוריים במקום שהיין ביוקר שאין דרכן לתת לתוכן יין אלא
דחיישינן שמא עירב להכשיל את ישרא' פשיט' דבטל במיעוטו
ויעויין להחכם צבי אשכנזי ז"ל בתשובה סי' ל"ט שהביא דברי
הפר"ח ותמה מענין זה ולא זכר שר תשוב' הרשב"א שכתבנו
ובודאי צריך אתה לומר בהדייא דכרכום שכתב הש"ך דבטל
במיעוטו קאי בס' הרשב"א דההיא איירי בדבר שאיכו רגיל
ולפ"ז דינא של הרב אדמת קדש ז"ל הוא זך וישר אלא שמור"ם
ז"ל כתב בסימן קי"ד סי' וז"ל ואם דרכם לתת בו שמרים אסור
לקנות מהם אם במשקה ס' מן השמרים הוא דלא עביד
לטעמיה דאי לטעמיה עביד אפי' באלף לא בטיל כו' בס"ס
קל"ד בשם תשובת הרשב"א ע"כ מ"ש דסובר הפך תשובת
הרשב"א דאפילו באש"ג הלכו אחר כ"ט אך מר"ן ז"ל פסקא
להאי בסי' קל"ד ואפשר דוהו מה שציין שם רמ"א ועיין לעיל
וכו' שכוונתו היא להשיג על הש"ע דמסתם סתמי' דאסיר
אפילו שיש בו ששים ופליג עליה דדוקא היכא דאין בו ס'
אסור ועפ"ז אנחנו תמהים על הפר"ח בסי' קי"ד שכתב ע"ד
מור"ם דסגי בששים ולא הזכיר דלסברתו דס"ל בכל המקומו'
שהבאנו דס"ל כס' הרשב"א שהוי איסור אפילו יש בו ס'
ומדמסתם סתומי מ"ש דס"ל כס' מור"ם ז"ל וצ"ע עכ"ל :

הנה מה שהכריח דגם הסוברים דבאש"ג לא הלכו
בהם אחר כ"ט ה"ר בדברים הרגילים לתת בדבר
איסור כמ"ש הרשב"א בתשו' שהביא הב"י סי' קל"ד הוא אמת
ויציב ובדקו דברי הרי"מט חו"ד סי' ג' והרב אדמת קדש חו"ד
סי' ה' ודברי הפר"ח בסי' נ"ו ובסי' קי"ב ובסימן קי"ח דנראה
מדבריו הפך זה הם דברי תימה שא דבעיקר סברת הראשוני'
הללו וגם בתשו' זאת של הרשב"א ק"ל בדבריהם דבתשובת
הרשב"א הללו שכתב בראשית דבריו דבל שעיקרו כך איכו
בטל במיעוטו ביבנין ד' איני מרינה א"כ לפו' בכל האיסורים

ויגא

דינא הכי וזה סותר מ"ש אח"כ בשם הראב"ד דטעם ככשין של גויים ובכיבות הגוים דחששו למיעוט ה"ט דאין הולכין אחר איסורים של גויים אחר כ"ט וכ"ת דכי אסרו בא"ש"ב למיעוט ה"ד היכא דעיקרו כך משא"כ בשאר איסורי' וזה אינו שהרי כתב כיבכין ד' מיני מדיכה והיינו כותח הבבלי ותבירין דתנן בריש פ"ג דפסחים והרי התם כאסרו אפילו עשויין ביד ישראל וכ"ת דאה"כ דהכי תרי טעמי פליגי אהדדי וזה אינו דהרי נראה מדבריו דאיסור כותח ותבירין הוא מה"ט דעיקרו כך וכ"כ בתשו' הרשב"א סימן ל' ע"ש וא"כ איך כתב דטעם הראב"ד בככשין של גויים ובבכיכה דבדברים של גויים בכל ענין אסרו להתרחק מהם הוא היפך שבטעמים וגם בתורת הבית דפ"ו כתב דהעיקר כדברי הראב"ד אלו כדי שלא יפרוצו ע"ש ואם איתא תיפוק ליה דכל שעיקרו כך כענין העמדת גבינה בעור קיבת נבילה אינו בטל בכל איסורי תורה נ"כ והיא גופה קשה כדעת הראב"ד שהרי הרא"ש כעז דע"ד גבי מה ששנינו ואלו אסורין ואיסורן בכ"ש כתב בשם הראב"ד דאיסור כותח ותבירין דאסרי בכ"ש ה"ט שאין גוף המאכל ניכש זולתי החמץ שיש בהם וכיון דהחמץ שיש בהם מכשיר המאכל הרי הם חשובים כאילו הכל חמץ ע"ש ובדברים האלו כתב הראב"ד בתשובת תמים דעים סימן קז וא"כ קשה איך כתב גבי גבינה דהטעם שלא הלכו באיסור ש"ג אחר כ"ט בלא"ה ת"ל דכל דעיקרו כך אינו בטל בכל איסורי תורה וע"ק דבהך תשובה כתב הרשב"א גם כדעת הראב"ד דאם נתערב בדרך מקרה אף ע"ן נמור בטל כדינו ואילו הראב"ד הביא דבריו הרשב"א בתורת הבית בית ה' שער ה' דק"ן דיין במים אם נתערב כדי שיהיו המים ראוים לשתיה בתורת יין הרי כולו אסור בהנאה והביא לו ראיה ממ"ש בירושלמי דיין לתבשיל מודה רשב"ג דאלמא בכל מכשירי המאכל מודה רשב"ג דהרי הוא כגופו של יין ע"ש וכ"כ הר"ן בס"פ השוכר את הפועל בשמם גבי מתני' דיין שנפל לבור הרי דבטע' זה דעיקרו כך אסרו גם בדרך מקרה הפך מ"ש והר"ן גופיה כתב בפ"ב דעז גבי גבינות הגויים טעם הראב"ד דאש"ב לא הלכו בו אחר כ"ט וקשה לו וגם:

והנ"ל כיישוב דבריהם דהם ס"ל דטעם זה דמכשיר המאכל ישנו בכל האיסורים דאסיר אכל ליתיה כי אם באיסורי הנאה דאילו באיסורי אכילה הרי לא אסרו כי אם ממשו של איסור או טעם בעיקר ואילו הכשר המאכל בל דליכא טעם האיסור הרי נתבטל מדינא והכשר המאכל אינו אלא הנאה ובאיסורי אכילה דשרו בהנאה שרי משא"כ בכל איסורי הנאה מה בכך דנתבטל הרי בהנה מאיסור ותקנת רשב"ג דיוליך דמי איסור ליס לא סגי כיון דהנאת איסור השביח גם את ההתר וצ"כ בגבינות הגויים כאיסורי אכילה הוי דהיינו איסור נבילה אי לאו הטעם דלא הלכו בא"ש"ב אחר כ"ט הוה שרי וכ"ת לפז בככשין של גויים דאמרו בעז דל"ח דאי דרכן לפעמים לתת יין מותרים בהנאה ואסור באכילה ואי בידוע שנותני' בהם יין אסור אף בהנאה אם הם דברים דסוכשרו עז היין אם הוא בידוע דנאסר בהנא' אוסר במיעוט מטעם דעיקרו כך משא"כ בדרכן לתת יין דשרי בהנאה אינו אוסר על המיעוט אך מטעם הראב"ד דאין הולכין בא"ש"ב אחר כ"ט בכ"ג אוסר במיעוט וזהו כוונת הרשב"א בתשו' ואת דתחילה אסר משקים שנותנים לחולים שיש בו שומן דכיון דשומן של גויים אסור בהנא' והרי הכשיר המשקה עז השומן נאסר בהנא' וכ"ש שתיה דנהנה באכילתו דאסיר אע"ג דמכר איסור אכילה דתקרוב' עז ליכא כל דליכא טעמו או ממשו ואח"כ כתב דאף בלאו ה"ט אסיר מירי דהוי לככשין שדרכן לתת לתוכן יין דהיינו לפעמים דקיל דשרו בהנאה אפ"ה כן אוסר במיעוטו דאין הולכין בא"ש"ב אחר

כ"ט ומ"ש ואע"פ שאפילו ודאי יינן שנתערב כשאינו מינו וכו' לא קאי לטעם ראשון דהכשר המאכל דבכי האי כב"ג כאסר גם בדרך מקרה אלא לטעם דסליק מיניה קאי דכי אסרו בא"ש"ב במיעוט אינו אלא שדרכן בכך אבל בדרך מקרה לא ועיין בדברי הרשב"א שם ותשובה זו בכר נדפסה מחדש בח"ג סי' ר"ד ע"ש וכ"ת א"כ דהכשיר המאכל ליתיה באיסור אכילה א"כ היכי מחייב ר"א מלקות בכותח ותבירין והרי על איסור הנאה דעת רוב פוסקי' דאינו לוקה וז"ל דהתם שאני דבל הנך איתרבו לר"א מריבוי דכל מחמצ' כמ"ש בפ"ג דפסחים ע"ש:

והנה אמת דעד פה קודם שנתיישבתי בדברי הרשב"א אלו הייתי סבור דטעם זה דהכשר המאכל איתיה אף באיסורי אכילה דחשיב בטעם גמור ולמ"ד טעם כעיקר מד"ת ה"כ בהכשר המאכל וכן העליתי בח"א סי' פ"ג דקסז ודקס"ח ע"ש והנה ביעתה כדי ליישב תשוב' הרשב"א ודברי הראב"ד שוכרתי כ"ל להכריח דליתיה כי אם באיסורי הנאה לבד גם ראיתי שהעלה דבמחלוקת זה שנחלקו הראשוני' אי הולכין בא"ש"ב אחר כ"ט פליגי בה נמי הש"ע עם מור"ס דממ"ש הש"ע סי' קל"ד סי"ג דכל משקים שדרכן לערב בהם יין וחומץ אסורים בסתם נראה כאוסר גם בדליכא כ"ט ואילו ממ"ש מור"ס בסי' קי"ד ס"ו בדבר דדרכן לתת שמרי יין אם יש בו ס' שרי נראה שחולק עליו ולדידי הא ל"מ דהרי עכ"פ קשה דבעז דל"ה שנינו ובבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ הרי אלו אסורין ופסקו כן כל הפוסקי' ולפי דיוקו דסתם בכ"ג משמע גם בדליכא בכ"ט א"כ תיקשי מהך מתני' לראשונים דגם בא"ש"ב כי ידעי' דיש שיש בהתר שרי ועוד שהם עצמם פסקוה להך מתני' כי ע"כ ע"כ לפרש דכי אסרו ככשין היינו בידעינן דליכא שיש א"כ ה"כ כמ"ש הש"ע בסי' קל"ד לאסור משקים שדרכן לערב בהם יין אה"כ דאיירי דליכא שיש בדין הכבשין דתנן במתני' ופסקה בש"ע סי' קי"ד:

אך את זה ק"ל שראיתי להר"מ בפה"מ בפ"ב דעז גבי כבשין של גויים שכתב ואין הכבשין שנותנים בהם יין אסורין בהנאה לפי שאין נראה בהם טעם יין אבל הוא נמס ומתבטל טעמו ולפיכך אינו אסור בהנא' לפי שלא נראה בו מעשה היין עכ"ל:

הנה מבואר דאוסר גם בלי כ"ט לאיסו' אכילה ובדבריו כתב רבינו עובדיה בפה"מ בפ"ב דעז משנה ויו ואילו לעיל מזה במתני' דאיסור גבינות הגויים כתב הטעם מפני שמעמידין בעור קיבת נביל' וכתב עוד ולא נאמר בזה אחר מששים לפי שהוא מעמיד ומעשה הנבילה הוא נראה ובאילו הגבינה כולה נבילה ובדבריו כתב רע"ב שם במשנה ה' והשתא קשה למ"ל טעם דמעמיד לא בטיל הרי אסרו בכבשין בלי כ"ט כי ע"כ היה כ"ל דעתם דבאיסורי הנאה בדברי' של גויים הלכו אחר כ"ט לגבי איסור הנאה ולא הלכו לגבי איסור אכילה בדברי' של גויים דשרו בהנאה הלכו אחר כ"ט כדי שלא לעקור התר התורה לגמרי וע"כ בגבינות אי לאו טעם מעמיד שרי דבבילה מותר בהנאה משא"כ בכבשין ולפז דין המשקים שכתב בש"ע סי' קל"ד כ"ע מודו בה כיון דהעירוב איסור הנאה אף דליכא כ"ט שרי בהנאה ואסור באכילה אכן דברי מור"ס בסי' קי"ד שהתיר בעירוב שמרי יין בס':

הנה למ"ש הוא נגד דעת כל הפוסקים שהרי אפילו הר"מ אסר בכבשין באכילה אף בלי כ"ט ובאמור:

וישוב אחר החיפוש ראיתי שדעת מור"ס הוא דעת רוב הפוסקי' שהרי סתום בעז דל"ד ד"ה דורדייה כתבו דהמחמיץ בשמרי יין אפי' באלף לא בטל כיון דלטעמ'

עביד

עביד כמ"ש שאני שאור ותבלין ע"ש נראה דמ"כד שאור ותבלין בטל כדינו אף באיסור יין של גויים וכדבריהם כתב הרא"ש בפסקיו ובתב"א התיר רבינו אפרים הואיל ואין בעיסה טעם יין וכו' נראה מדברי כולם דכל דליכא בנ"ט ואינו מחמץ בטל בס' וכ"כ הר"ן שם בהלכות גבי דורדייא והריטב"א בחידושיו שם והמרדכי בפ"ב דע"ז וכ"כ הרשב"א בתורת הבית בית ה' שער ג' דקמ"א וכ"כ שאר הפוסקים ועיין בטי"ד וב"י סי' קכ"ג ומדברי כולם נלמוד דמאי דקי"ל דאוסר במיעוט אינו אלא דמחמץ דינו כתבלין דכל דלטעמא עביד לא בטיל מכלל דבלא"ה בטל בס' ככל שאר איסורי' והן הם דברי מור"ם בסי' קי"ד ומיהו הא ק"ל להריטב"א דבע"ז דל"א גבי כבשין של גויים כתב דבא"ב לא הלכו אחר נ"ט והכי רהיט כולי' פרקין כדברי הרמב"ן ואחרים עמו וכ"כ הרא"ב"ד גבי נביכות הגויים וא"כ אם כרל"ד איך כתב במחמץ בשמרי הגויים הטעם דכיון דאוקמי קמוקים כהאן דאיתיה לאיסוריה דמי והרי בלא"ה אסור כיון דלא הלכו אחר נ"ט וי"ל דהוצרך לה"ט דבע"ז דל"ה אמרו דמוריים כיון דליתיה להיסור בעיניה שרי בהנאה ובמעמיד אסור כיון דאוקמי קמוקים כאיתיה לאיסור בעיניה דמי וע"כ גבי מחמץ לאסור בהנאה הוצרך לה"ט וא"כ דלאיסור אכילה בכ"ג אסיר אך באיסור הנאה על ממשו שנתערב אסור ולא על טעמו אך כדברי הרשב"א ק"ל דכתב הטעם דלטעמיה עביד ולא בטיל וטעם זה הוא גם לאיסור אכילה וכ"כ מראית שהביא א"כ מתפוח תרומה שרסקו והרי התם אינו אסור בהנאה והרי לת"ס הרב נופיה בית ג' שער ו' דפ"ו דאין הולכין בא"ב אחר נ"ט בלא"ה אסור וכן קשה להר"ן דגבי דורדייא דמקרא כתב דמחמין בשמרי יין כדברי הרשב"א ואילו א"כ באותו דף גבי נביכות הגויים כתב דברי הרא"ב"ד דאין הולכין בא"ב אחר נ"ט וכ"כ דעתו שכתב סברא זו באחרונה ע"ש :

והנ"ל ביסוב דבריהם דס"ל דבי אמרינן דאין הולכין בא"ב אחר נ"ט היינו כשנתערב ביד גוי דאותו ביטול לא החשיבוהו חכמים אבל יין שנתערב ביד ישראל בטל כדינו כל שנתערב ביד ישראל והיינו כחילוק הרשב"א בתשו' שהביא הב"י דנתערב ביד ישראל הוי דרך מקרה דבטל כדינו כדקי"ל ביי"ן במין וש"מ דאע"ג דעירוב שמרי' בעיסה אינו כדרך מקרה כי אם בכוונה דאינו מתחמץ כי אם ע"י זה כיון שהעירוב ביד ישראל דרך מקרה חשיב כיון דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחלה :

אך כדעת שאר הראשונים שזכרתי לעיל כיון שאין גילוי בדבריהם בשום מקום דבא"ב לא הלכו אחר נ"ט בשיטת התוס' והרא"ש וכיון דגבי מחמץ נתנו הטעם דלטעמיה עביד ולא בטיל קשה הדבר בעיני לומר דס"ל בחילוק זה שכתבתי דבל כי האי היה להם לבאר דאין להם על מה שיסמוכו :

כי ע"כ יש לי לדון כדעתם דגם בא"ב כל דליכא בנ"ט שרי והן הם דברי מור"ם ומדברי התוס' והרא"ש וסיעתם להד כן וגם בר"ן כתב כן להדייא בשם איסור והתר דכל שאינו מחמץ או להטעימו בטל בס' ע"ש והיינו שהבין מדברי הראשונים דלעיל כן וכ"כ מדברי הב"א בשם רבינו אפרים דהתיר כיון דאין בעיסה טעם יין ע"ש ומסתם גם בבת של גויים היה מתיר ש"מ דלית ליה הא דהרא"ב"ד וסיעתיה ולשיטתם הא דתנן איסור כבשין של גוי' כל דידעינן דלית ביה בנ"ט שרי גם באכילה והא דתני לה בסתם דנראה דבכ"ג אסרו י"ל דגבי כבשין דאין התערובת ע"י מאם כדי שיצטרף עיקר הכבשים לבטל האיסור וע"כ בעינן ברוטב הכבשים דהיינו ציר הכבשין והמים שיהיה בגיר ומים שאם כנגד היין וחומץ שצירבו וקי"ל דבל כבשין דבזמנ' לא היה בהם ס' בגיר ומים כי אם בצירוף הכבשין גופייהו וע"כ אסרו בסתם ולפי' במנא דג' דיעות בדבר להרא"ב"ד וסיעתיה כל שבעשה התערובת ביד גוי לא בטיל בס' ולהר"ת דאיסור הנאה לבד אסרו באכילה ולשיטת התוס' דהיא שיטת מור"ם בכ"ג בטל בס' זולת במחמץ ודעת הש"ע לא הוברר דאע"ג דבסי' קכ"ג סט"ו פסק כדברי התוס' ע"ש הרי לא כתב הטעם וז"ל דקאי כדעת הרשב"א ובסי' קל"ד סי"ג שפסק בתשו' הרשב"א דמשקים של גויים דינם ככבשין והרי דעת הרשב"א לאסור בכ"ג אין מזה הכרח דאף החולקים מודו באיסור וא"כ דסגי בס' :

עוד כתב כת"ר וראיתי בתשו' הרב נבי סי' נ"ט כתב על דברי הפר"ח דסי' קי"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל דהולכין בא"ב אחר נ"ט וכו' ולע"ד דשפיר מקשה הפר"ח דאפשר דהרא"ש ס"ל כסוברי' דא"ה בא"ב אחר נ"ט ומש"ה כתב דלא חיישינן להכשיל אבל אי הוה חיישינן א"כ דהוא אסור אף שהוא דבר מועט ומאי ק"ל למהרי"מט גם מ"ש דמכינו להרא"ש דס"ל דהולכים בא"ב אנ"ט מדכתב גבי חמאה שאין בידו לאסור ולא להתיר והסוברי' דבאיסורי' ש"ב אין הולכין אחר נ"ט פשיט להו דחמאה אסורה לא מכרע א דע"כ צ"ל דמאי דמספק"ל הוא משום דאפשר להתיר משום שאין בה גומות ואין בה ציחצוחי חלב וכמ"ש סמ"ק שהביא הב"י ומש"ה מספק"ל להרא"ש וכתב שאין בידו לאסור ולהתיר אבל א"כ דס"ל להרא"ש בא"ב א"ה בהם אנ"ט וא"ש מ"ש כאן משום דלא חיישינן וכו' אבל אי הוה חיישינן הוה אסור וגם מקצת הגאוני' שהביא הר"מ בפ"ב דמ"א דס"ל דחמאה מותרת אין ראיה דס"ל דהולכי' בהם אנ"ט שז"ל דס"ל בסמ"ק שכתב אלא שהגאונים שאוסרים אותה נתנו הטעם שהקום שבחמאה אינו מעורב בחמאה שיתבטל במיעוטו מ"ש דאי הוה מעורב היה מתבטל וכ"כ דעת הר"ת ולענין הלכה נראה שאין הולכין בא"ב אחר נ"ט שב"כ דעת מר"ן בסי' קל"ד אלא שמור"ם בסי' קי"ד לא ס"ל הכי :

אברא דמדברי הש"ע בסי' קט"ו גבי חמאה שכתב דיבשלנה עד שילכו ציחצוחי חלב משמע דס"ל דהולכים בא"ב אחר נ"ט ומש"ה מבשלן ומותר דאם בשאר שם איזה דבר מתבטל במיעוטו וזה סותר למ"ש בסי' קל"ד וגם הפר"ח אזיל ומודה בכמה דוכתי דא"ה בא"ב אנ"ט ולא זכר מזה כלום ועיין להרב זרע אברהם חו"ד סי' כ"ו ד"ק שכתב וז"ל אמנם הרואה יראה להקת גדולי הדור הם הגאוני' שהביא הר"ן גבי חמאה כמ"ש והם הריף והר"ת והם מדברי רז"ו ור"ת ורשב"ם וריצב"א וכל קדושים עמים וכו' פשיטא דאין למחות ביד הנוהגי' היתר כמ"ש מר"ן בדין החמאה וכו' הנה דעת הרב הוא לפסוק כהסוברי' דאזלינן בתר נ"ט סוף דבר שדין זה בכוך אבלנו עכ"ל :

הנה מ"ש דברי הש"ע דמ"ש בסס"י קל"ד נראה דעתו כרשב"א והרא"ב"ד ואילו מה"ש בסי' קט"ו בדין החמאה נראה דעתו כהרא"ב"ד הנה לפי מ"ש לעיל דמ"ש בסי' קל"ד ל"מ ש"ל דבי אסר משקין שדרכן לערב בהם יין ה"ד בכדי נ"ט וקמ"ל דאע"ג דכולם אין נותנים כי אם לפעמים חשיב כודאי כמו שאסרו בכבשין בסי' קי"ד והרי דעת הסוברי' דבא"ב הלכו אחר נ"ט כי אסרו בכבשין משום נ"ט וה"כ דיכוותא וכיון דמ"ש בסי' קט"ו גבי חמאה מבואר דקאי בשיטת הר"ת מינה דאיסור משקים שכתב בסי' קל"ד הייבו כשרגילים לתת בשיעור דיש בו כדי לתת בהם בנ"ט וגם מגד אחר כ"ל להכריח כן שהרי הרמב"ם בפ"ב מה' מ"א כתב איסור נביכות גויים מפני שמעמידין בעור נבילה ומעמיד לא בטיל וכתב ה"ה שרחה הטעם שאמרו משום

משום חלב דקאי ביני אטפי או שמחליקין פניה בשומן חזיר משום דק"ל דיבטל במיעוטו ע"ש וכדבריו הבואר בת"ח בית ג' שער ו' ו"ו דאילו לשיטת הרא"ש כל הטעמים קיימין כיון דלא הלכו בא"ג אנ"ט ע"ש באורך והרי הש"ע בסי' קט"ו כתב דגבינות גויים אסרו מפני שמעמידין אותם בעור קיבה ומדנקיט ה"ט לבד ש"מ דבשיטת הר"מ קאי דשאר הטעמים נדחו דא"כ יבטל האיסור במיעוטו וגם מגד אחר כ"ל להכריח כן שנראה שדעת הרא"ש וסייעתיה קיימי בשיטת ר"ת דס"ל דמעמיד ג"כ בטל בס' כדמוכח מת"ש התוס' חולין דצ"ט ד"ה לא וכ"כ המרדכי בפ"ב דע"ז בשם ר"ת כמ"ש ג"כ הפוסקים ולהכי הוצרך הרא"ש ורמב"ן ורשב"א לשנויי לקושיית הר"י בן מיגאש לטעם שמואל דאמר שמעמידין בעור נבילה דליטעמיה קפילא כדתנן בחולין המעמיד בעור קיבת שחוטה אם יש בה ט"ט דאין הולכין בא"ג אחר נ"ט ואי ס"ל דמעמיד לא בטיל כשאר איסורים מלבד בשר וחלב למה הוצרכו לטעם זה בלא"ה גם בשל ישראל בה"ג לא בטיל ועוד למה דחו תירוץ הר"י בן מיגאש והוא אתיתי לדעתם אלא ודאי דלית להו דמעמיד לא בטיל בעיקר ראיית הראשונים דהמעמיד לא בטיל הוא מדאסרו גבינות הגויים מה"ט דמעמיד אע"ג דליתנהו בנ"ט ·

והנה אמת שראיתי להפר"ח בסי' צ"ח ס"ק ז' שהביא דברי הר"י כ"מ ודברי הרמב"ן ורשב"א דלעיל וכתב דבעיקר הדין לא פליגי בישראל המעמיד בעור נבילה דהגבינה אסורה והכריח כן דהרי הרשב"א בחידושיו לחולין דקי"ו הקשה מאי קמ"ל מתני' דתני אם יש בנ"ט ותירץ דשמא דבבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה משא"כ במעמיד בעור נבילה אזלינן בתר מעמיד אע"ג דלית בה בנ"ט ע"ש·

ואחרי המחילה הא ל"ת שהרי שם כתב אח"כ וז"ל הא דנקט שמואל עור נבילה ולא עור שחוטה והא דלא אזלינן ביה בתר טעמא כדאיתא במתני' דע"ז הארכתי בו כמ"ש בו הראשונים בפ' אין מעמידין עכ"ל וחידושי הרשב"א לע"ז אע"ג דליתיה בידינו מ"מ הרי בת"ה שהבאתי לעיל כתב דברי הראשונים דהיינו שיטת הר"י כ"מ והרמב"ם עם שיטת הרא"ש והכריע כשיטת הרא"ש וא"כ צ"ל דמ"ש ליישב יתור דמתני' איננו אלא לשיטת הרז"ה כ"מ לבד דאילו להרא"ש לא יתכן דמכ"ל דמעמיד לא בטיל והרי הרז"ה כ"מ לא למדה כי אם מהכרח זה דאיך אסרו גבינות גויים בהחלט והרי להרא"ש הא ל"מ מידי ואה"נ דלהכרעתו דהכריע כהרא"ש קשה עכ"פ קושייתו וכ"כ מדבריו שכתב תירוץ זה בלשון שמא וגם שכתב תמיהא לי וכו' באילו אין תירוצו מספיק כל כך ואי קאי בשיטת הרז"ה כ"מ הרי תירוצו נכון וקיים אם לא כמ"ש דהרב לא נחה דעתו בזה כיון דקאי בשיטת הרא"ש וכ"כ פמ"ש הרשב"א בתשו' סי' קז' דהמקפה אסורה דאין הולכין בא"ג אנ"ט וכתב וז"ל וע"כ לא התירו הגבינה בטעימת קפילא אף לת"ד מפני שמעמיד בעור נבילה ואע"פ שבשר בחלב בנ"ט ע"כ ואי מעמיד דנבילה לא בטיל הרי בלא"ה אסיר מדינא וכה"ג כתב בתשו' שהביא הב"י סי' קל"ד בענין הרופאים ע"ש ומיהו נ"ל דגם הם מודו במעמיד באיסור הנאה דאסיר דהרי בהנה מאיסור בהעמדה זאת ולא גרע מתכשיר מאכל דאסיר באיסורי הנאה כמ"ש הרא"ש והרשב"א כמ"ש דבריהם לעיל כי ע"כ החכם עיניו יחזו דראיית הפר"ת שם למעמיד דלא בטיל מדתנן בפ"ק דערלה דמעמיד בפרי ערלה אסור ל"ת דהתם איסור הנאה גם הראיה מת"ש בע"ז דל"ד דמעמיד בקיבת עגלי ע"ז דאסיר בהנאה כיון דאוקמי קמוקים חשיב באיתיה לאיסוריה בעיניה דהתם נתי באיסור הנאה אף דליכא נ"ט כיון שנהנה בהעמדה אסיר ודמי למ"ש בע"ז רס"ו וכל הראשונים דהפת איסור בפת אופה באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה ע"ש גם התוס' בע"ז דמ"ט כתבו דגידולי איסור אסירי באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה ע"ש ולא יהא בח העמדה חמיר מכח גידולי וזרעים עז' איסור וגם שהפר"ח שם תמה מכל זה לר"ת וכתב דאין מחוור לחלק בין איסורי הנאה לאיסורי אכילה ע"ש אה"מ אין דבריו נכונים דהרי נתבאר דחילקו בה"ג בהפת איסור ובגידולי איסור וגם הפר"ח גופיה חילק בה"ג בסי' ס' ס"ק ה' גבי פרה שנתפטמה באיסור ע"ש באופן שנ"ל דלהרא"ש ורמב"ן ורשב"א ור"ת מעמיד באיסור אכילה בטל בס' :

בי מן הבא"ר תשובה מוצאת בתירוץ הרא"ש שהביאו הרשב"א וריטב"א והר"ן למ"ש הר"י כ"מ מה איריא נבילה אפילו בשירה נמי משום בשר בחלב והוא מפרק לא דלבשר וחלב ל"א דגוונן מד"ת שרי ורבנן הוא דאסרו והו"ל ספק דדבריהם ולהקל ע"ש ותירוץ זה כתבו התוס' בחולין דקי"ו ד"ה המעמיד ובע"ז דל"ה ד"ה מפני ע"ש והיינו דלשיטתייהו אזלי דמעמיד בטל בס' ג"כ ויש לתמוה שהרי שם בפ"ב דע"ז אמר ר"ח שטעם איסור גבינות שמעמידין אותה בחומץ יע"ש והרי ידוע דסתם יינם איסורו מדבריהם ואע"פ כן אסרו א"כ ה"נ בבשר וחלב דרבנן ליתסר ותימה הוא לומר דבהא פליגי שמואל ור"ח :

ושוב ראיתי בחידושי הרמב"ן לע"ז שם שהביא תירוץ זה ודחאו מכח הכרח זה אך עכ"פ קשה מאי דעתייהו דתוס' והרא"ש דתירצו כן דתברה בצידה ויותר קשה לרשב"א והר"ן שראו דברי הרמב"ן. איך נתיישב להם בתירוץ הרא"ש אך למ"ש הא ל"ק דהם מודו דמעמיד באיסור הנאה אסור וע"כ חומץ סתם יינם דאסיר בהנאה כיון כמ"ש רוב הפוסקים בטי"ד סי' קל"ד א"כ הרי נאסר מגד מעמיד משא"כ באיסור בשר וחלב דבאיסור דרבנן לא אסרו בהנאה כמ"ש מור"ם בי"ד סי' פז' א"כ ליכא אלא איסור אכילה דגם מעמיד בטל בו מדינא לא שייך לאסור על הספק גם על המיעוט משום ספק דבריהם וכי אסרי בחומץ גם על הספק איננו בא"ג לבד דגם בכל איסורי הנאה אוסר מעמיד על המיעוט ודו"ק :

ובהכי יש ליישב מ"ש רש"ל בפ' כל הבשר והר"מ בי"ד סי' פז' להטור דבסי' פז' נראה דסבור דמעמיד בטל בס' ואילו בא"ח סי' תמ"ב אסר גבינות דהעמיד בשכר שעורים ע"ש ולמ"ש הא כמי ל"ק דדוקא באיסורי הנאה לבד הוא דמעמיד לא בטיל :

ואיך שיהיה אע"ג דלמ"ש איכא מגדולי הראשונים דס"ל דמעמיד באיסורי אכילה בטל בס' וכן דעת רש"ל בפ' כ"ה שם לעומת זה הא איכא אשלי רברבי דפליגי על זה והש"ע בי"ד סי' פז' פסק דמעמיד אסיר גם באיסורי אכילה וא"כ אי ס"ל בשיטת הרא"ש איך בסי' קט"ו תלה איסור גבינות במעמיד והלא מעמיד גם בכל האיסורים לא בטיל וטפי הו"ל למינקט הטעם דשומן חזיר או הטעם משום חלב דקאי ביני אטפי דלהני טעמי שייך הטעם דלא הלכו בא"ג אנ"ט אם לא דבשיטת הר"מ קאי דגם בא"ג הלכו בו אנ"ט באופן שנראה שדעת הש"ע ג"כ דהולכים בא"ג אנ"ט ולמה שנתבאר נראה שדעת התוס' ור"ת בשיטת הרא"ש א"כ ש"מ דס"ל דאין הולכין בא"ג אנ"ט דאל"ה קשה אמאי לא בטיל בס' אף אי מעמידין בעור נבילה ומיהו הא נמי ל"מ שאל דס"ל דבל שגזרו עליו כגון גבינות ובבשין גזרו גם על המיעוט דבכל ענין גזרו אבל במקום דלא גזרו כל שאין בתערובת בנ"ט שרי וכ"מ דמשקין של גויים דלא ראינו שגזרו בטל בס' וכ"כ שהרי התוס' בע"ז דל"ד ד"ה

דורדייא אסרו במחמיץ בשמרי יין את העיסה בשם ר"ת מטעם דמחמץ אוסר בכ"ש ע"ש נראה דבלא"ה בטל כדינו ושם גם בנעשה ביד גוי איירי ואם איתא תיקשי כיון דס"ל דמעמיד בטל בס' איך אסרו בניצות הגויים אלא ודאי דס"ל כמ"ש :

פשו נבון לבאר שיש מקום להכריע בדעת התוס' והרא"ש דס"ל דאין הולכין באש"ב אכ"ט ממ"ש התוס' בע"ז ד"ב ר"ה ושרי דלהבשיל בחינם לא חיישינן וראיה ממ"ש גבי ההיא ארבא דמורייסא דקיסתא דחמרא בר לומי וקיסתא דמורייסא בלומא ע"ש :

וראיתי להרמ"ט חו"ד סי' נ' שהקשה ממ"ש התוס' כדיבור דלעיל בד"ה דילמא וז"ל אבל הכא יכול לתחוב הכף של נכולה בקדירה ויאמר להגים את תבשילך נתכוונתי וכו' נראה דגוי ומנין דמכוון להבשיל בחינם וזה סותר מ"ש אח"כ בשם ר"י דלהבשיל בחינם ל"ח וכבר ראיתי להרז"ל בח"ד בחידושיו לע"ז שהקשה כן ועוד תמה בדבריהם אלו דיכול לתחוב הכף דנראה דלמישרי נכילה אין לחוש משום דהוי נתפס בנבב א"כ איך אמרו דילמא מהדר אפיה ושרי נכרי נכילה והרי למישרי נכילה אין לחוש דמתיירא דרוקא לתחוב הכף הוא דאינו מתיירא ע"ש שהנ"ע ·

והנ"ל כישוב דבריהם דכוונת התוס' הוא דגוי הרוצה להחליף כחושה בשמינה מקדירת ישראל שבידו ביוצא ונכנס ומתיירא שלא יתפס כגנב אם יבא הישראל בעת שמחליף אינו יכול לעשות כי אם שיטול תחילה בכף שלו חתיכת בשר כחושה שבקדירתו דאם יבא בעת שהכף והבשר בידו שלא הספיק להניחה בקדירת ישראל ולהחליף אינו מתיירא דיכול לומר דלראות אם נתבשלה הוציאה בכף ואם לא בא עד שהחליף נמי ובא בעת שהכף ובשר מקדירת ישראל בידו שבא להניחה בקדירתו אינו מתיירא דיכול לומר בשר שלי מקדירתי לראות אם נתבשלה כראוי אבל אם יקח הכף של ישראל יתפס כגנב בשיצא שהבשר בכף דמה לו עם הכף שלו אם לא שגנב ממנו אך בכף של גוי בדרך זה אכתי יש מקום להתפס כגנב אם בא בעת שהניח הבשר שלו בקדירת ישראל דיכול הישראל לומר מה לך אבל קדירתי ולזה כתבו דלהא נמי אינו נתפס דיכול לומר להגים תבשילך נתכוונתי ולפז"כ דברי התוס' הם כחשש דמחליף בשר כחוש בשמן ותחיכת כף נכילה שכתבו הוא לפרש דגניבות זה עז' כף של ישראל לא אפשר דיכול להתפס כגנב ותו ל"ק מדברי הריב"ל והרימ"ט ודו"ק ושוב אחר זמן נדפסו מחדש תשו' הר' כנה"ג ושם בחי"ר סי' קס"א כתב ליישב בדרך זה שכתבנו ושמתי כעל כל הון ·

עוד ראיתי להרימ"ט שהקשה להתוס' דס"ל דלהבשיל בחינם ל"ח דמה ראיה שהביאו מארבא דמורייסא שאני התם דמפסיד אם מבשיל אבל בחינם אה"נ די"ל דחיישינן שיבשיל כל דלית ליה פסידא וכתב דהרא"ש שם בע"ז ד"ב נרגש מזה וכתב ולא חיישינן שמא יערב מעט יין להבשילו כלומר דבדבר מועט אין שם הפסד ולא נהירא לי דיין במורייס מין בשא"מ הוא ולא מתסר אלא בנ"ט ואיכא פסידא עכ"ל ·

וראיתי להפר"ח בי"ד סי' קי"ח ס"ק ל"ו תמה על דברי הרימ"ט דאיסתמיט מיניה מ"ש הראשונים דבדברים של גויים אין הולכין בהם אחר נ"ט וגם ראיתי להרב מנחת יעקב כלל ל"ב ס"ק ב' שישב כן לתמיהת הרימ"ט ע"ש ואע"פ שבתשו' הרב צבי סי' ל"ט השיג בדברי הפר"ח אלו בבר כתב כת"ר דלק"מ והאמת אתו וכיון שכן ליישב דברי התוס' והרא"ש מתמיהת הרימ"ט אין מקום כי אם דס"ל כשיטת הרא"ש ד"ר ונוסף גם הם דס"ל דאין הולכין באש"ב אכ"ט אלא שעומר לנכרי מה שביארתי לעיל דגם הרא"ב"ד ורשב"א לא כתבו כי אם כדרכן לצרב אבל אחזוקי איסור לא מחזקינן כמבואר בטו"ד סי' קי"ד גבי כבשין של גויים וכתשו' הרשב"א שהביא הב"י סי' קל"ד וא"כ בחשש דלהבשיל לא חשיב דברי' שדרכן לתת כהם יין כדי לאסור גם במין ושא"מ גם על המיעוט כי ע"כ עכ"פ דברי התוס' והרא"ש צריכין לימוד ושוב נתיישבתי בדבר :

וחזה הוית דלק"מ מקושיית הרימ"ט ושאר רבני האחרונים שהרי כתבו התוס' בע"ז ד"ל ד"ה אבלותית דיין בתבשיל אין בו משום מגע גוי אבל כשמשימין אותו בשותין או בחרדל יש לחוש למגע גוי לפי שהוא בעין יותר ·

וראיתי להר' פרץ בהגהת סמ"ק בס' יין שכתב וז"ל ומיהו במורייס אין להתיר מפני שהיין פעמי' שהוא צף למעלה לבדו בלא תערובת ומיהו וחרדל שנב הרבה נראה להתיר בדיעבד ע"ש וכבר הביא דבריו הב"י בי"ד סי' קכ"ג ע"ש ולפז"ה במורייס בכל גווני אוסר על המיעוט כיון דצף למעלה לבדו בלי תערובת ובעומד האיסור בפני עצמו לא בטיל וכעין דברי הר"מ כפ"ג מה' מ"א גבי חמאה של גויים ויש סעד לדבריהם ממ"ש בע"ז דל"ט התם ידיע ממשן הכא לא ידיע ממשן וע"ש בפרש"י והתוס' שם גם ראיתי לכת"ר שהביא מה שנסתפק הרב שמש צדקה חו"ד סי' כ"ח לדעת הסוברים דאין הולכין באש"ב אכ"ט אי גם בנ"ט לפגם אסרו גם בשל גויים ומר ניהו פשיט ליה דמה"ש בע"ז דל"ט גבי קורט של חלתית מ"ט משום דמפסקי ליה בסכינא חריפא אע"ג דאמר מר נטל"פ מותר וכו' ושם גבי דבש אמרו אי משום נ"כ נטל"פ הוא וגם בדל"ו אמרו גבי שמן אמרו קסבר נטל"פ מותר את"ד :

והאמת אתו דאין בזה מקום להסתפק ועיין במרדכי בפ' כל הבשר בשם ת' ר"ש בן אברהם הביאה הב"מ סוף ה' מ"א והבו' בקיצור בו"ד סי' פז' שהקשה לר"ת דאמר דהעמדה בטל בס' מדאמר שמואל דגבינות גויים אסרו מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה דלמה לא בטיל בס' ונדחק דמסתם אין בחלב ששים ע"ש ש"מ דפשיט ליה דגם באיסורים של גוים הלכו בו אחר נ"ט מדלא השני מה"ט דאין הולכים באיסורים של גויים אחר נ"ט וכ"כ ממ"ש הב"מ בפו"ד מה' מ"א דאם הגוי עירב השרץ ויש בו ס' שרי ע"ש ·

ולענין הלכה במחלוקת זה אי הולכין באש"ב אכ"ט אע"ג דהרא"ב"ד ורמב"ן והרשב"א והרו"טבא ותשב"ץ ח"ב סי' ר' ורש"ל בס"פ כל הבשר כולהו ס"ל דאין הולכין באש"ב אכ"ט מ"מ מתוך מה שביארתי לעיל ירא' שרואה דרכו המתירי' ובפרט אחר שהכריעו כן הש"ע ומור"ם כמ"ש לעיל שב"כ ממ"ש הש"ע בסי' קט"ו ומה גם דאף בלי גילוי יש לדון כן כדעתו לפי מ"ש בהקדמת הבו' דעשה עיקר להלכה דעת הר"מ בל שהרי"ף והרא"ש אין חלוקין עליו ומה גם דהם ס"ל דמעמיד בטל בס' ואנן קי"ל דאוסר בכ"ש ולית לן לתפוס חומרי דמר ורמר וכ"ש במידי דרבנן דקי"ל ספק דרבנן להקל וכ"ש בכ"ר דעיקר האיסו' סתם יינם דרבנן ראין להחמיר כלל ואף גם זאת שכבר פשט המנהג להתיר דאין לבטל מנהג שיש לו יגל מה לסמוך והם אמרו אם הלכה רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר דאע"פ שאינן נביאים בני נביאים הם באופן דמכל מה שנתבאר יצא לנו מקום התר בכ"ר דמים אלו הבלועים משכר מהם נטל"פ לדעת הרא"ש דיין במסקי' פגום מעיקרו הוי וגם דקי"ל סתם כלי גויים אינן בני יומן וגם שנותנים שם אפונין כתושים במים דמיבי קטנית אין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון והוי נטל"פ ושרי ואי

משום

משום כמה שיש לדון דבמחמץ ומעמיד גם כבטל"פ אוסר כמ"ש לעיל הרי לפי עדות הגוי מסל"ת דאין הבלע מחמיץ בלי כתיכת אפונין כתושים הא הו"ל זוז"ב דקיל דשרי ואף באיסור עז' כשל דבריה' נקטינן להתיר כמו שביארתי לעיל כי אם כוונת אכתי יש לדון בכ"ר דבי קיל זוז"ב שרי מדין ביטול איסור נגעו בו כמ"ש הר"ן בס"פ כל הצלמים והיינו דבי קיל דלכתחילה לכ"ע אסור לעשות כענין זוז"ב אין הטעם אלא דקיל אין מבטלין איסור לכתחילה וכיון שנתבאר דעת הרוב"ש בגוי שמערב איסור כדי למכור גם לישראל חשיב כנתבטל בשביל ישראל א"כ בכ"ר דגוי העושה כן דעתו למכור גם לישראל א"כ אף בדיעבד יש לאסור כזוז"ב ואע"ג דהקונים רובא גויים ניהו כבר ביארתי דבכ"ר אין מספיק טעם זה כיון דצריך לעשות בכל יום בשיעור הצריך לכד והקונים הם אנשי' מיוחדי' דבכי האי יש לחוש דירכם בשביל ישראל וקרוב לודאי ורמי לליפתא דמחוזא דחזא דתפשו ונייתי אסר וכמ"ש לעיל והא כתי אין זה מספיק לאסור דהרי נראה דגורם איסור בחימוץ כענין זוז"ב קיל טפי מתערובת איסור שהרי הכריח הר"ן בתשו' סי' פ' דזוז"ב לא נאמר כי אם כדליכא גוף האיסור שנתערב ע"ש וא"כ כענין זוז"ב ל' דאף אי ביטל ועשה זוז"ב במזיד לכתחילה שרי בדיעבד דל"ר לביטול איסור תמש ברוב התר ואף אתמ"ל דאסיר ל' באיסור דרבנן באיסו' סתם יינ' דכ"ד שרי ואף אתמ"ל דגם בזה יש לאסו' מ"מ בכ"ר דהגוי הוא שעירב ורוב הקוני' גויי' אין לנו בירור לאסור דאין לנו לצרף הכל בחבל ולתפוס כל צדדי החומרות באיסור דרבנן וכ"ש היכא שפשט המנהג להתיר דכרחי הוא כל מה שבידרתי בנגדי התר לסמוך עליו לקיים מנהגם של ישראל ועל כד היותר טוב נראה דמוטב ליקח מעיסת הגוי דהניח לעצמו דאין באיסור כדי לחמץ וקיל אין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון אלא דאכתי יש לגמגם בכ"ר שיש לדון דבדבריס של גויים גם בזוז"ב אסור והוא כמאי דק"ל לשיטת הראשוני' דש"ל דהולכין כאש"ב אנ"ט שהרי בירושלמי נראה כשיטת הראב"ד תמ"ש בפ"ב דערלה גבי מתני' דשאור של חולין ושל תרומה דנחלקו ר"א ורבנן בזוז"ב והביאו שם ברייתא דתני המנן של כותים לאחר הפסח מותר לאחר ג' אפיות בג' שבתות וכו' וסקשו עלה אותה עיסה שביה לא האיסור ומהתר היא מתחמצת ובעא לשנויי דהך ברייתא ר"א היא ושוב אסיק הש"ס דירדו לחמנן של כותים כר"א ואמרו שם דרבי חייא ורבי אמי ורבי אסי הורו כן מה"ט דירדו לחמנן של כותים כר"א הרי דאע"ג דהתירו זוז"ב בכל האיסורים אסרו בדבריס הנקתי' מכותי' כדי להתרחק מהם וזה ממש כשיטת הראב"ד ולכי אומר לי דהראב"ד מהך ירושלמי הוא שלמד כן וש"מ שגם בזוז"ב יש לאסור וא"כ מזה הצד קשה הדבר להתיר בכ"ר נגד הש"ס דירושלמי אף אם יש לדון מדברי הפוסקים להתיר:

וישוב ראיתי דגם מגד זה אינו מספיק לאסור שהרי עכ"פ קשה מהך ירושלמי להר"ן מיגאש וסיעתיה דס"ל דגם בדבריס של גויים הולכים אנ"ט והרי בש"ס בבלי אין גילוי הפך זה ואדרבא ריהטיה דכוליה פרקין דפ"ב דעז' הכי אזלא כמ"ש הריטב"א בעז' דל"ח:

והנ"ל ליישב דהם ס"ל דכתוס' דפ"ב דפסחים מבואר דהאיסור כשהקדימו הכותים פסחיהן דטעו בקביעא דירחא ע"ש ובחולין ד"ר אמרו כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין יותר מישראל והתיר ת"ק מצת כותי בפסח וכיון דהיו דומין לישראל בכל ענינם ע"כ ראו חכמים להרחיק מהם יותר מן הדין במה שהיו טועים כי היכי דלא ליגררו ישראל אבתרייהו אבל בגויים נמורים מהי תיתי לאסור על ספק תערובת איסור כל דהוברר דאין בו בנ"ט כיון שכן תו ל"מ מהך ירושלמי לאסור בדבריס של גויים אף

כזוז"ב ולפו' קשה להבו' בו"ר בססי' קט"ו דלמד מחמנן של כותים להצפרת חלב בחלב חמוץ של גוי ולמ"ש ל"ת ובכבר השבתי על דברי הבו' אלו בסי' קל"ט ע"ש:

והנה ראיתי בעין כ"ר בט"ז א"ח סי' תמ"ב ס"ק נ' שכתב דאם מחמיצים בכלי המיוחד לזה שאותו כלי מחמץ כל המע"ר שמפכין לתוכו מ"מ הכח הבלוע המחמץ שבאותו כלי הוא מחמת המע"ר החמץ שהיה בו וע"ש עוד ואי אסר במעמיד בכלי חמץ כ"ש המחמץ בכלי של יין דמחמץ חמיר מדין מעמיד למה שנתבאר אלא דמטעם זוז"ב גם הט"ז שם התיר במעמיד ע"ש ומינה בכ"ר:

סימן קצ"ב אלא

דאכתי יש לדון ולאסור בכ"ר שהרי בעז' דכ"ט שנינו אלו דברים של גוים אסורין ואיסורן איסור הנאה וכו' וחרם הדרייני וכו' נודות הנכרים וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בהם אסורין בהנאה ותנ"א אין איסורן איסור הנאה וקי"ל כרבנן ושם בעז' דל"ב אמרו ולמ"ד רונה בקיוהו על ידי דבר אחר אסור מ"ש קנקנים דשרו אמר לך התם ליתיה לאיסוריה בעיניה הכא איתיה לאיסוריה בעיניה ע"ש וכיון שכן חל עלינו חובת ביאור בכלי זה אי נאסר בהנאה כחרם הדרייני או שרי בכל כלי יין של גוי וי"ל דבי חשיב לנודות הקנקנים דליתיה לאיסוריה בעיניה אינו אלא דכל בליעתם לא היה אלא כנוכן ואין בפליטתן דידהו אלא משהו דלעולם לא יבואו לידי נ"ט דמה"ט התירו לתת לתוכם שכר משקים דבאיסור משהו מבטלין איסור לכתחילה כמ"ש הרשב"א הביאו הב"י בי"ד סימן קכ"ב ובסימן קלז' ע"ש אך בכ"ר דהבלע היה על ידי כח האש דיכול לבא לידי נ"ט וקי"ל דבכולים משערינן דאי בתאי דנפק מיניה מנא ידעינן א"כ כאיתיה לאיסור בעיניה חשיב דנאסר בהנאה אלא שראיתי להתוס' שם בד"ה והוא שלמד מינה ר"ת דכלים הבלועים מכאר וחלב ע"י שנתבשל בהם וכן קדירות האסורות משום חמץ בפסח דשרי לתת לתוכו דבר יבש ע"ש הנה מבואר דגם כבלע ע"י האש מתירים דל"ד לחרם הדרייני דבליעתו מרובה ואולם ראיתי להר"ן בפ' כ"ש גבי מ"ש כל הכלים שנשתמש בהם המן שכתב וז"ל שבל כלי חרם שנשתמש בו חמץ בחמץ בולע הרבה ואינו יוצא מידי דופיה לעולם הרי הוא כגוף האיסור. ע"ש נראה דבליעת כלי חרם ע"י האש איסור בעיניה חשיב וכן ראיתי להפר"ח בא"ח סימן ת"ן בז' שלמד מדברי הר"ן כן ושוב יחס דעת זו בדעת הטור ע"ש ולדבריו צ"ל דקדירו' בפסח דקי"ל משהה אותם לאחר הפסח ה"ט כאיסור הנאה ליתיה כי אם בפסח דלאחר הפסח כיון דעל ידי תערובת הוא לא קנים ר"ש כדקי"ל בטא"ח סימן תמז' ע"ש וא"כ לפז' בכ"ר תלוי במחלוקת זה אלא דק"ל כדברי הר"ן אלו דא"כ במתניתין דעז' אדתני איסור הנאה בחרס הדרייני לכד ליתני ריבותא בכל כלי חרס היכא שנשתמש בהם בחמין דהרי חרס הדרייני לא שכית דמה"ט השמיטו הרי"ף וכתב הר"ן בפ"ב דעז' שם דלפי שאינו מצוי לא הביאו ע"ש ואם איתיה כבלע ע"י האש הו"ל למתניתין למיתני כי האי ריבות' וצ"ע ומ"מ בכ"ר יש לדון דלכ"ע אסיר בהנאה לפי מ"ש כת"ר דתחילת עשייתו הוא בשכר שנותנים בו לעשותו והכי זה כחרס הדרייני דהיה עושה אותו בטיט ירוע וגובל אותו ביין כמ"ש הר"ת בפה"ת וא"כ ל"ר לכל כלי חרס אפילו אותם שבליעתם היה ע"י האש ובכי האי אסור בהנאה ועוד דהכביון יוכיח על זה לאוסרו אף בהנאה שהרי ככח השכר הבלוע בכלי הוא דמחמיץ העיסה והרי אמרו בעז' דל"ה דכיון דאוקמי קמוקי' חשיב כמאן דאיתיה לאיסורי' בעיניה ואי לגבי כח המעמיד דקי"ל מכח המחמץ אמרו כן כ"ש במחמץ שי"ל דכיון דמחמץ כמאן דאיתיה לאיסוריה

בעיניה

בעיניה דמי ונאסר הכלי בהנאה :

ובר מן דין הרי חרס הדרייני נקרא על שם אנדריאנוס קיסר שהיה עושה כן כמ"ש בש"ס וראיתי שכתבו דמירמ"ק הנקרא אינדירייני נקרא על שם אנדריאנוס קיסר שבגמ' וכיון דעינינו הרואות דבשום מקום אין כלי הבלוע משכר מחזיק כי אם בעירו ושם ג"כ לא ידעו בישראל לעשות כן כי אם הגוים האומנים אל הספק דגם זה נשתרבב מכח חרס הדרייני שהמציא אנדריאנוס דאע"ג דבש"ס מבואר דהיה מלאכתו להחזיק בו יין וכאן הוא בשכר מה בכך כי היכי דאסרו חרס אנדרייני שהיה בולע יין הרבה ה"נ בכלי הבולע שכר הרבה ונאסר בהנאה וכ"ת התם היו עושין כמה מיני המצאות כדי שיהיה ראוי לבליעת יין הרבה משא"כ בכלי זה הרי עכ"פ אתמ"ל דכלי זה קיל מחרס אנדרייני שאסרו בהנאה מ"מ אין ספק דמתיר מסתם כלי יין של גוים כנודות וקנקנים שהתירו בהנאה וי"ל דככי האי לא התירו ומידי ספק איסור הנאה בכלי זה לא יצאנו ומאן חשיב להתירו בהנאה ולפו' כי בשל הגוי בכלי זה המים וכתישת אפונין כדי לחמץ בו הרי נעשו מתיכה דאיסור הנאה שנהנה בכלי איסור הנאה דע"י הוכשר לחמץ בו ואף אי הוי נ"ט לפגם הרי לא התירו נטל"פ כי אם על ידי תערובת כמבואר בש"ע י"ד סימן ק"ג ס"ב דאינו פגום לגמרי כנבילה מוסרחת כדי להתיר בעיניה וכי החמיץ בהם את העיסה הו"ל מחמץ בכוליה גורם דאיסור כלי גורם התר דגם כח החימוץ הבא מכח כתישת אפונין גורם דאיסור הוי שנאסר הבא נתינתו לב של בכלי איסור הנאה וא"כ ככי האי אין צד להתיר מטעם זוז"ג וכ"ת גם בהנאת בישול יש להתיר מדין זוז"ג דעצי כלי איסו' וכח האש דהתר נתבשל וכל זוז"ג בדיעבד שרי אי מהא לדידי אין הקדירה עם האש לבישול חשיבי זוז"ג דאין עצייכם שוה דהאש הוא לבשל והכלי אינו מבשל כי אם דמקבל הבישול דע"י הכלי ראוי לבשל והרי התוס' בע"ז דמ"ח ודמ"ט כתבו דגל וקרקע לא חשיבי זוז"ג מה"ט ואף דרבו החולקים על זה כמו שביארתי לעיל מ"מ בנ"ד י"ל דהודו דהנא' קבלת בישול עם הנאת בישול הנאות נפרדות הם ואכן זוז"ג בהנאה אחת בעינן דאי לא תימא הכי תיקשי אפה בתנור חדש בעצי ערלה דגווכה בפסחים דכ"ו דלכ"ע אסור דחשיב כוליה גורם דאיסור ליסתרי דהרי הטחינה ולישה ושאר הנאות החיטים כולם גורם התר נינהו דמבלעדם לא יעשה פת אלא ודאי זוז"ג בהנאה אחת בעינן וכבר עמדתי על זה בסימן כט"ו ואעפ"י שהבאתי שם דהמרדכי הכ"מ והש"ך יש להוכיח דקדירה עם האש חשיבי זוז"ג מ"מ אם לדין יש תשובה כמ"ש שם כי ע"כ קשה הדבר בעיני להתיר מטעם זה ובר מן דין שיש לדון דחד זוז"ג התירו אבל ב"ב מיני זוז"ג לא התירו דשוי מיעוט דמיעוט דהרי התר כתישת אפונין הוא מגד זוז"ג דחשיב כתערובת איסור אפונין עצמם וכי באנו להתיר החימוץ מכח זוז"ג דכח כתישת אפונין גורם התר אינו כולו גורם התר כדי להתיר בו והיא גופה צריכה רבה ויותר נראה דלא חשיב בה"ג זוז"ג ומאן גבר אסר ימלא את ידו להתיר בכל זה דבר אומת ננטער וכיוול לקיים מנהגם דהא פשו להו גדרי איסור מכל מה שנתבאר גם מגד אחר יש לאסור בנ"ד דהרי אמרו בע"ז דס"ב דרוצה בקיומו בע"ז ויי"ן אסור ואמרו בישראל שהיה נושה בגוי מנה ואמר המתן לי עד שאמכור ע"ז או יין ואביא לך אסור וכה"ג אמרו שם בדס"ה והא רוצה בקיומו דלא נפטר ויקי וא"כ היכי נתיר לישראל ליקח שאור מהגוי והרי שאור זה אינו נעשה כי אם בבלע כלי של שכר יין והרי רוצה בקיומו של יין הבלוע בכלי זה דבלא"ה אינו נעשה שאור זה ואף אי כלי זה הותר בהנאה מ"מ בליעת הכלי עכ"פ אסור והרי זה רוצה בקיומו של יי"ן

דאינו נעשה שאור זה כי אם בבליעת היי"ן שבו ואסור וכתב הר"ן הטעם בפ' השוכר דמצוה לאבד ע"ז ע"ש וא"כ מה בכך אי נ"ד מטי ליה הנאה על ידי זוז"ג דכי הותר הנאת ע"ז בזוז"ג היינו היכא דאינו רוצה בקיומו על ידי זה כע"ז או יי"ן גופיה כעין פרה שנתפטמה בכרשיני ע"ז או שדה שנזבלה בזבל ע"ז דאזיל לאיבוד והוי כשכרו לשכור ביי"ן דשרי וכן כאפה הפת בעצי אשירה וכ"ת והרי פסק הר"מ בפ"ז דע"ז וש"ע יו"ד סימן קמ"ד דזורעין תחתיה אף בימות החמה אע"ג דצל כלי אילן לא אפשר והוי רוצה בקיומו הא ל"ק דעכ"פ קשה איך התירו לכתחילה למ"ד זוז"ג מותר והרי לכתחילה עכ"פ אסיר לכ"ע וכבר הקשה הר"ן שם זה ותירץ דשאני הכא דאינו מכוון ליהנות מהצל כנטיעה זאת וכה"ג שרי אף לכתחילה ע"ש וא"כ י"ל דמה"ט לא חשיב רוצה בקיומו כל שאינו מכוון להנאת ע"ז ואי ק"ל הרי במתניתין דע"ז דמ"ט אסרו כבגד שנארג בכרכר ע"ז ונראה מדברי הרא"ש והרמב"ן דה"ט דיש שבח כרכר בבגד נאסר אף בזוז"ג ואם איתא בלא"ה תיפוק ליה דהוי רוצה בקיומו הא נמי ל"ק דמלבד שי"ל דאה"נ וחד מתרי טעמי נקטו א"נ דהתם דמי לגיסא דבריתא דאם לא אמר המתן לי ואמכור לך דשרי דטפי הוה ניחא ליה אם יביא מדמי התר אבל כאן דאי אפשר לעשות שאור זה כי אם ע"י יי"ן הו"ל רוצה בקיומו ואף בזוז"ג אסור :

ויש"ב מצאתי לנ"ר התר מה"ט בת"ר כדברות קדשו דשכר סתם יינם מותר בהנאה וכבר כתבתי לעיל דהתר זה ע"כ דקים ליה דעושי הגורז"ן הגוים היו ישמעאלים ולא ערלים דסתם יינם מותר בהנאה דאע"ג שכתב הכנה"ג דשו"יין דעלמא לאסור מחשש נגיעת הערל ביינם מ"מ בודאי דקים ליה דבעירו נהגו התר בזה ולא חשו לנגיעת ערל ביינם וא"כ אין טעם לאסור בהנאה כלי זה אף אי הוי חרס הדרייני גופיה וחזר הדין להתיר מגד זוז"ג ואף מטעם רוצה בקיומו אין טעם לאסור שכבר כתב הר"ן בפרק השוכר דבסתם יינם דבזמננו דמותר בהנאה אף רוצה בקיומו שרי וכן פסק מור"ם בסי' קל"ב ע"ש ומיהו אעפ"י שכתבתי גדרי התר כדי לקיים מנהגם שפשט המנהג להתיר לא יכבר מכמה גדרים נימנומים ופקפוקים על התר זה ואין זה דרך לצאת ידי שמים במקום דאפשר לתקן בתיקון הרבנים נוחי נפש דהיינו שילוש עיסה וממנה אחרת עד ג' פעמים דכבר כלה האיסור דככי האי נכון לבם בטוח ופטיר ועטיר מכל ערעורי ולפחות שילוש עיסה משאור שלקחו וממנה אחרת ויהיו מחמיצין בשניה דלדידי יש פנים הנראים כהלכה להתיר גם בשניה אעפ"י דמרדכי הב"י בסי' קט"ו נראה דעד רביעית אין לה תקנה מ"מ כבר עמדתי על מעין זה על העמדת יגורטי בסימן קל"ט ביגורטי של גוים שיש לי בדין להתיר ביגורטי שני וה"ה בנ"ד ולפי שנלאתי בשוא באריכות ענין זה אמרתי לא אזכרנו :

סימן קצ"ג

יש לחקור דקי"ל בטי"ד סימן קכ"ז עד אחד נאמן באיסורים כשאנו באים לפסול השוחט ע"י שהוציא טריפה מתחת ידו ושחיטתו ובדיקתו פסולה בדין חשוד על הדבר אי דיינינן ביה בדין פיסול עדות דאינו נפסל כי אם עפ"י שני עדים השרים כמ"ש הפוסקי' כיון שאנו באים לפוסלו ולהעבירו מחזקתו או דילמא כיון דעל דבר איסור קיימינן הרי דין האסורים אינו כן אלא עד אחד נאמן באיסורים וגם בכאן בדין איסור דיינינן ליה שהרי על חשש שלא יאכילנו איסור הוא שמעבירים אותו ואי משום שנפסל ויצא מחזקתו על זה אנן בדידן מירי דאיסו' הוא המוטל עלינו ובדיננו דיינינן ליה ונגד זה נראה יותר דמה בכך אם העבירוהו בעד אחד במקום שנאמן באיסורים ולא בפיסול

כפיסול הגוף לעדות מעבירים אותו ואינו נפסל לעדות כיון דלפיסול עדות אין כעדות זה כדאי לפוסלו ומי תלאן זה בזה וכרי האי לחוריה קאי והאי לתוריה קאי וכ״כ בהדיא מתשובת הריק״ו שורש ל״ג שכתב על שוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו הצלה דאין לפסול השוחט בעדותו של העד שאין עד אחד נאמן היכא שהלה אינו שותק אלא מכחישו וכדפריך הש״ס בפ״ג דקדושין ותסברה עד אחד בהכחש׳ מי מהימן והלכה רווחת שאין עד אחד נאמן בהכחש׳ו וכו׳ ש״מ דלהעביר השוחט איסור חשיב דאי הוי כממון ועדות אין צורך לכל זה דאין דבר שבערוה או ממון בפחות משנים וכי תימר עד אחד בהכחשה היינו גבי איסור מינה דאיסור חשיב להעבירו וכ״ת והרי הראיה שהביא היא לגבי קדושין דקתני צריכה שני גיטין ואפ״ה אמרו כ״ע עד א׳ בהכחשה זה אינו דהתם דקאי למאי דס״ד דמקדש בעד אחד חוששין לקדושין דאיכא מ״ד הכי שם דלית ליה גבי קדושין דבעי׳ שנים וא״כ דינו כדין איסור דסגי בעד יחיד וקבעי לאתויי ראיה מהך בריית׳ דמוקי לה בעד אחד להכי פריך שפיר ותסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן והכוונה דליטעמיך כמי דהוי איסור בעד אחד בהכחשה דאיירי הברייתא אינו נאמן גם באיסור וא״כ דלדידיה לא שייך כאן לשון זה כיון דבקידושי׳ בעי׳ שנים וכן ראיתי להריטב״א בחידושיו לקדושין לדס״ה שפירש כן וכן מתבאר עוד בדברי הריק״ו שכת׳ אח״ז וז״ל ופשיט׳ דלא מהימן להוציא דבר מחזקתו היכא שאינו בידו וגם הלה אינו מכחישו וכו׳ ואין דבר זה צורך כי אם גבי איסו׳ דקי״ל דכאיתחזק היתר או איסור אין עד אחד נאמן בהכחש׳ כי אם בדבר שבידו אבל אם אינו בידו כל שאינו שותק אינו נאמן כמ״ש הראשונים בהני סוגיי דעד אחד באיסורין וכ״כ ג״כ מהראיה שהביא בגיטין ס״ת שכתבתי לך גוילים שבת לא עבדתים לשמן דבלי מגו אינו נאמן אע״ג שהיו הגוילים בחזקת שאינם כשרים וכ״כ מהראיה שהביא דכ״מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים דכרא׳ מכל זה שאין פיסול שוחט להעבירו כפיסול לעדות שכתבו כל הפוסקים דבעי שני עדים כשרים לפוסלו והכריחו מסוגיית דכתו״ב גבי בר בניתוס ראי׳ הכי אין צורך לכל ראיות אלו דכיון דבעינן שני עדים כשרים והא ליכא כי ע״כ דבר ברור בכל דבריו דכאיסור חשיב להעבירו אלא דאפ״ה לא האמין לעד יחיד בכ״ר כיון שהיה עד אחד בהכחשה ואין הדבר בידו לפוסלו דכה״ג גבי איסור ג״כ אינו נאמן אך וזה ק״ל בדברי הריק״ו בראיה שהביא עוד שם וז״ל גם כלע״ד דלא גרע רוב מצויין אצל שחיטה נגד חזקת איסור מחזקת שטר נגד חזקת ממון ואשכחן בפ״ו הכותב דלא המניה רבא לר״פ לפסול השטר ולהעמיד ממון על חזקתו וכו׳ ולמה שמתבאר בכל דבריו דלפסול השוחט ולהעבירו כאיסור חשיב ליה מה ראיה הביא מדבר שבממון דקיל דאינו קם עד אחד לממון כלל ועכ״כ לא המניה דכמאן דליתיה דמי משא״כ כאיסור דעד אחד נאמן מעיקר דינא זולת בהכחשה ותימה הוא איך עירב איסור וממון כאחת וקשה לזווגם׳

וישוב אחר החיפוש עיני ראו דהריק״ו לשיטתיה קאזיל שהאריך להוכיח בשורש ע״כ דבי קיל דערוה וממון בעינן שני עדים היינו כשהעד מעיד נגד חזקה שהיתה בחזקת פנויה ואומר שנתקדשה או להפך וכן בממון שבא להוציא מחזקת ממון שהיה לו ללוה אבל כשאינו סותר חזקה בעד אחד סגי גם בערוה וממון ובמקום אחר עמדתי על דבריו שיש להשיב עליו ורוב גדולי הראשונים חלוקים עליהם בזה ואין כאן מקום להאריך אך כזאת איפרק לן דבריו שבכאן דבסוגיין דפ׳ הכותב דעדות ר״פ היה לסייע חזקת ממון הרינא עד יחיד נאמן באיסור אם לא שהיה

בהכחשת בעל דבר וחזקת שטר דשטרך בידי מאי בעי הכא וזה עומד נגד חזקת ממון והרי נגד זה דמו אהדדי שפיר ובדקו דבריו וכבר פסק רמ״א בפ״ק דחולין סי׳ ט׳ תשובת הריק״ו והש״ע כו״ר סס״א וכס׳ בנימין ואב מעתיק דברי הריק״ו גם הרשד״ס חו״ד סי׳ כ״ג והרי״כל ח״א סי׳ כ״ג ואחרונים כמשכו׳ שאר רבני אחרונים כי ע״כ יש לדון כדעת כולם דלהעביר השוחט משום חשוד על הדבר מידי דאיסור הוי וכדין איסור דיינינן ליה א״ק כת׳ הרשד״ס הנז׳ שכתב דבר פשוט גלוי ומפורסם שכל ישראל בחזקת כשרים הם ואי אפשר לפסול שום ישראל ולהוציאו מחזקתו אם לא בראיה ברורה ומדבריו אלו נראה דקמדמי ליה לפיסול עדות וממון ועדות דבעינן בהו שני עדים כשרים וזהו הפך מ״ש אח״ך בשם מהריק״ו וצ״ל דמ״ש כל זה היינו לתעט שאין עד אחד נאמן בהכחשת בעל דבר שכן סיים על דבריו אלו ע״כ הדין נותן שאם לא היה אלא הבודק לבדו והיה אומר שבדק והיה בסירה והיה מעיד עד יחיד שהיתה טריפה הבודק היה נאמן והביא ראיה מת׳ הרשב״ץ והריק״ו תירוץ מינה דאי לא מכחישו השוחט שהיה שותק או מודה לו נפסל וזהו ממש דין האיסורי׳ דלגבי פיסול עדות גם בשותק או מודה אינו נפסל עפ״י עד אחד דקי״ל אין אדם משים עצמו רשע והו״ל עד יחיד אלא ש״מ שגם הרב דעתו דכאיסור חשיב וכאיסור נאמן גם אי משים עצמו רשע שהרי בפ״ק דסנהדרין ד״ט אמרו הטעם דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לדון ולהעיד ואלו גבי איסור גם קרוב מעיד והוא עצמו מעיד על שלו ומורה בדבר שלו להתר ולאיסור ועכ״פ בשותק או הודה נפסל מלהיות שוחט כדין איסור א״ק מה״ש בתו״ד שם בסי׳ מ״ז על שוחט שאמר שהסכין שבחנו חבירו יהיה פגום והניח לאכול הבשר מפני שהיו אויביו השיב דאינו נאמן דקי״ל אין אדם משים עצמו רשע וא״כ היה נראה שאין לפוסלו אלא שעם כל זה הואיל ומעין פניו לומר כך ניכרים הדברים שאמת היה וא״כ ראוי להעבירו ולהעבירו אחר שעבין בדיקת סכין המתירו כן כמ״ש רבינו יונה והרא״ש ומי שפשט יראת שמים מעל פניו איך יוכשר להיותו שוחט לרבים חלילה ע״ש ואילו לה״ש הרי מעיקר דינא נפסל כיון דמידי דאיסור הוי ואדם דן בעצמו דוגמ׳ איסור ומה ראיה הביא מפיסול עדות שאינו נפסל ע״פ עצמו וכבר נתבאר דגבה טורא בנייהו וכדוחק ז״ל שדעתו הרב דעפ״י עצמו כיון שאינו נאמן להפסל לעדות ובחזקת כשר קאי איך נאמינהו לגבי איסור כעבין וזה גופיה דהוי כתרי דבתרי ומגו דאינו נאמן לגבי פיסול עדות ה״ה אינו נאמן לפסול עצמו מלהיות שוחט כיון דהוי באותו דבר וכי קי״ל בעד אחד שאינו מכחישו דנאמן שאני התם דאינו נפסל בענין שחיטה עפ״י הודאתו אלא דכיון דשתק או הודה לדברי העד כיון דלא הכחישו עד אחד נאמן בלי הכחשה וכי בעינן שותק או הודה היינו כדי שלא יהיה מכחיש דבכי האי לא היתמניה הכתוב גם כאיסור ועפ״י העד הוא שנפסל לשוחט וכעין מ״ש התו׳ בקידושין דס״ו בד״ה רבא אמר ע״ש:

והנה אחת שראיתי להכנה״ג בח״מ סי׳ ל״ד הגה״ט אות כ״ז שכתב בשם ת׳ הרשב״א סי׳ תתל״ז ות׳ הריק״ו שלפנינו ות׳ רשד״ס חו״ד סי׳ רט״ו דס״ל דנפסל לעדות בעד אחד ואין הלה מכחישו אלא שותק ע״ש והם דברי תימה כיון דבעי שנים והיכי נפסל עפ״י עצמו איך יפסל בעד יחיד ושותק ות׳ הרשב״א שכתב כן בשמו אנכי הרואה ולא כתב מזה כלום וגם חפשתי בכל תשובותיו ולא מצאתיו וגם מה שאמר מת׳ הריק״ו הנז׳ והוא תימה דהכא דלהעבירו קאי שדינו כדין האיסורים וא״כ דלעדות גם בשותק אינו נפסל וכן ת׳ הרשד״ס לא איירי כלל בפיסול עדות כי אם להעבירו וקיליף מת׳ הריק״ו מקו׳ דאי גבי איסור אינו נאמן וכן מת׳ הרשב״א

שהביא

שהביא באיסור הוא וכן מהסוגייא דעד אחד בהכחשה שהביא בולם גבי איגור הם דמדינא נאמן עד אחד באיסורים בהכחשה אינו נאמן מיגה דאין להעבישו כה"ג אף אם איסור חשיב כ"ש דלהענישו חשיב במלקות ומיתה דבעי שני עדים כשרים כדכתיב לא יומת עפ"י עד אחד ופוה הגר הביא ראיה מפיסול עדות דבעי שנים וכוונתו דכ"ש להענישו אבל לפיסול עדות דנפסל ע"פ ע"א והלא שותק אין זכר כדבריו ובבר ראיתי להרב מגן שלמה סתמה עליו וגם הרב בית דוד ודבר קשה על זה והרין עמו ועיין בכנה"ג סי' פ"ז שם בהגה"ט אות ס"ז שהביא כה"ג בדעת הרי"ף דנעשה חשוד עפ"י עד יחיד אם הודה ׃

אך יש להשיב במ"ש דלהעביר השוחט מידי דאיסור הוי ממ"ש בת' הר"ז אדרבי סי' רפ"א שנשאל על טבח שיאכיל טריפה מתחת ידו והיו שני עדים בדבר עד אחד בע"פ ועד אחד בכתב השיב דאין ראוי להוציאו מחזקתו ולהעבירו כי אם בראיה ברורה ולכן מה יועיל בקבלת העדות אם האיש הנודע אינו כאן לפנינו כי אין חכין לאדם שלא בפניו ע"ש הנה נראה דבעי להעבירו שני עדים כשרים וגם קבלת העדות בפני בע"ד כדין ממון וערוה ופיסול עדות דאילו גבי איסור לא שתענו שיהיה מעיד בפני בע"ד והיא מת"ש הרשב"א בת' סי' תקמ"ה דעד אחד נאמן באיסורין דקי"ל דאי מכחישו הבעל דבר אינו נאמן דלא בעינן שיכחישנו בפני העד דבל שמכחיש גם שלא בפניו מהני וע"ש ומינה דלא בעי שיעיד בפניו העד דע"כ שלא העיד בפניו דא"כ אם הכחישו הרי היה הכחשה בפניו ואם שתק בבר נאמן כפר בשתיקתו ואין בהכחשתו של אח"ך כלום כי ע"כ ע"כ שגם העד העיד שלא בפניו וש"מ דפשיט להו דמהני גבי איסור גם שלא בפניו וגם שהרשב"ט כתב בת' ח"א סי' פ"ב דגם באיסור בעינן הכחשת בעל דבר בפני העד בבר תמה עליו הכנה"ג בי"ד סי' קכ"ז הגה"ט אות ד' מת' הרשב"א הלזו ומ"מ גם להרשב"ט נראה דעדות העד לא בעינן בפני בע"ד שהרי כבדון הרב לא העיד העד בפני בע"ד כמבואר בשאלה ועוד שהוא מוכרח דאי העיד בפניו לא יצוייר שיהיה הכחשתו שלא בפני העד דאי הכחישו הרי היה בפניו ואי שתק אין הכחשה אחר שתיקה ואעפ"כ הכשיר עדות העד ולא הכשיר הכחשת בעל דבר שהיה שלא בפניו ש"מ דלגבי העד לא בעינן בפניו וכ"כ שהרי ברוב האיסורי' לא שייך בפני בע"ד שהרי גבי איסור אדם נאמן להעיד ולדון בשל עצמו והוא מעיד על הטבל והכשר ודומיהן והוא עד ובעל דבר ׃ ועיין בת' הרלב"ח ח"ב סי' ח' שכתב בשם ת' הרשב"א דבאיסור מקבלין העדות שלא בפני בע"ד ע"ש ואף בקדושין כתבו הפוסקים דמקבלין עיין במהרח"ש בקו' עיגונא סי' מ"ב אבל באיסור גמור נראה דכ"ע מודו בה ׃ והר"ז אדרבי גופיה בסי' ד' בשם המאירי וכ"כ דעת הרי"בש והסכימו מוהרי"ב ירב והר"ש ן' סיד והרדב"ז דקידושין מידי דאיסור הוי ומקבלין שלא בפני בע"ד ע"ש ועיין בת' משאת משה אה"ע סי' ד' וא"כ כ"ש לפיסול שוחט מדין חשוד דאיסורין דמקבלין שלא בפני בע"ד וכ"ת הרי הרא"ש הביאם בו' אה"ע סי' י"א דלאסור אשה על בעלה לכ"ע בעינן קבלת עדות בפני אשה ובעלה ע"ש וא"כ י"ל דלפיסול שוחט דמי לאיסור אשה על בעלה הא ל"ק שהרי לאסור אשה לבעלה בעינן שני עדים כשרים דערוה גמור חשיב כמ"ש בקידושין דס"ה גבי אשתו זנתה דהרי כי ילפינן ג"ש מערוה דבר דבר ממון כי כתיב בוגות אשה ליאסר על בעלה כתיב דכתיב כי מצא בה ערות דבר וע"כ בעינן נ"כ קבלת עדות בפני בע"ד בממון אבל לחשוי חשוד באיסורין מהי תיתי ואי בקידושין לא בעי בפני בע"ד כ"ש בחשוד ומדותא י"ל דכל דליכא שני עדים שיש בה

בעדות כראי לפוסלו גם לעדות אין מקבלין גם לענין לעשותו חשוד לבד דדמי למ"ש בסוף מ' יבמות דפליגי בעידי נשים אי בעו דרישה וחקירה דמר סבר כיון דאיכא כתובה לאיפקא כד"מ דמי ומ"ס כיון דשרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמי א"כ ה"נ י"ל כיון דאיכא פיסול עדות כדיני ערוה וממון דמי ואינו מוכרח דהתם נודינא ד"מ לא בעי דרישה ובהתר אשה בעי דרישה וכיון דאית בה תרתי פליגי בה איזה מהם עיקר הדין דבענין אחד איכא ד"מ וד"נ אבל כי באים לעשותו חשוד באיסור ולא לפוסלו לעדות מה בכך אי יקבלו שלא בפני בע"ד ויהיה חשוד ויהיה כשר לעדות מידי דהוי לעד יחיד דמשוי ליה חשוד ואינו נפסל ועיין בת' הרי"קש סי' כ"ו מ"ש בדין קבלת עדות באיסור וקידושין שלא בפני בע"ד ׃

ומעתה ק"ט בת' הר"ז אדרבי הלזו שהצריך קבלת העדות בפניו להעבירו וכמו כן ק' למהרח"ש ח"ב סי' י"כ שכתב אמנם בענין הקנה האחר שאמר לראובן שנשאר הראש והכרכשת אעפ"י שנתקבל העדות שלא בפני בע"ד איכא טענה שהרי יכולין לחזור ולקבלן בפניו וכו' הנה מבואר דקאי בשיטת הר"ז אדרבי דלהעבירו נמי בעינן שיתקבל העדות בפני בע"ד והדבר קשה שאז"ן תכף הביא דעד אחד בהכחשה אינו כלום מת' הרי"קו ומינה למדנו דבאיסור חשיב וכמו שנתבאר והרי דבר פשוט דגבי איסור לא בעינן שיעיד בפני בע"ד הפך מ"ש בפשוט ואף גם זאת חזות קשה נראה לי בדברי הרב במ"ש אח"ך דהלכה רווחת היא דעד אחד בהכחשה לאו כלום ואפי' לענין ערוה החמורה אמרינן הכי ע"ש וקשה לשמוע דגבי ערוה לא יצוייר כיון דקי"ל אין דבר שבערוה בפחות משנים א"כ בודאי דע"א גם בהודה אינו כלום משא"כ גבי איסור דמעיקר דינא עד אחד נאמן שייך דין זה לבד דעד אחד בהכחשה ותלוי תנייא בדלא תנייא והנראה לפי שראה הרב בסוגיין גבי קידושין שאמרו ותיסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן אע"ג דגבי קידושין איירי למד לומר כן ובבר נתבאר דאינו שוה לא נאמר כי אם לס"ד דסבור דקדושין אינן כדבר שבערוה דבעי שנים אלא דינן באיסור דעד אחד נאמן והמקדש בעד' אחד חוששין לקדושין ואנן קי"ל למסקנא דבעי שנים וא"כ אין מקום לדברי הרב וכמ"ש הריטב"א להדייא בפירוש הסוגייא ודוחק לומר דגם הרב לא כ"כ כי אם לס"ד דבקידושין נמי שדינו באיסור עד אחד בהכחשה אינו כלום אע"ג דהוי ערוה שאין זה מספיק שהרי הרב לא הזכיר הסוגייא כי היכי דנימא שגם דבריו הם לבד מה שנאמר בסוגייא כי ע"כ דבריו בזה צ"ע אצלי ׃

גם בעיקר הק"ו שעשה ק"ו פריכא דא"כ אף אנן נמי נימא אי בערוה החמורה הצריך הכתוב שנים ק"ו באיסורי' ואנן קי"ל עד אחד נאמן באיסורי' וש"מ דחומרו קולא שלא החמיר בהם כ"כ אף בעד יחיד וכמו כן ק"ל בת' הרא"ם ח"ב סי' כ"ד שנשאל בעיר שהיו בה שני קהלות והיה השוחט מבני קהל אחד ונתועדו בני הקהל אחר וקבלו עדות שלא בפני השוחט ששוחט בסכין פגום ושהוציא טריפות מתחת ידו אי נפסל מלהיות שוחט בכך והשיב דאין הטבח נפסל בכך דקי"ל אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד ואם קבלו אין בעדותן כלום ע"ש שהאריך ולמ"ש קשה הדבר דלהעבירו איסור חשיב וקי"ל ביה דסגי בעד יחיד אף שלא בפני חבירו וכמו שביארנו מת' הרי"קו והבאים אחריו כי ע"כ דברי הר"ז אדרבי ומהרח"א והרא"ם צריכין ישוב למ"ש וסבור הייתי לומר שדעתם דכל שבא להעיד על חבירו שעבר דבר איסור ועפ"י עדותו איתרע ליה חזקת כשרותו בדבר זה כגון שלא לאכול מידו בדין חשוד על הדבר אע"ג דבאיסור חשיב ועד אחד

אחר נאמן בו כדין האיסורים מ"מ כיון שיש בעדות חוב לזה ביעינן שיעיד בפניו שאפשר דאין העד מכחיש את העד ולא יעיד בפניו כן ול"ר לכל שאר קילי דאיסור דלא בעינן שיהיה בפניו דבכל האיסורין כגון בבשר שבידו שהוא נבילה וכיוצא אין בעדותו פגם והתרעת חזקתו של זה משא"כ באיסור דכה"ג עכ"פ בעינן שיעיד בפניו ועפ"ז יש ליישב ג"כ ת' הרא"ש שהצריך בסי' פ"ב שיכחישנו בפני העד כיון שיש בהכחשתו פגם וחוכה לעד שהעיד שקר ול"ק מה' הרשב"א שתמה עליו הככה"ג דהתם בנטמאו טהרותך ודומיהן איירי שאין עדות העד לפוסלו שיהיה שייך ביה עד שקר ועד שקר ליתיה בלאו כי אם כמחייב ממון או עונש או פיסול לחבירו הן אמת דא"כ ק"ט בדברי הרומט איך הכשיר עדות העד שהעיד שלא בפני בע"ד דהא סי ליה פגם ופיסול שהוא כשכנגדו שאין לו אחרים וחשוד על השבועה וז"ל דא"כ שלא הכשירו אלא דק"ל לכשכנגדו איך התיר נגד עדותו והו"ל לקבל עדותו בפניו וכבר כתב שם לעיל דעד אחד בהכחשה אי בידו לברר אסור עד שיברר ועל הכחשה ק"ל טפי איך התירו בהכחשה שלא בפניו ווה כ"ל יציב ונכון בכוונת דבריו וידוע הוא דאי קבלו העדות שלא בפניו יכולין לחזור ולקבל בפניו וכה"ג ג"כ כת' מהרא"ש ואי ק"ל א"כ כת' הרא"ש איך סתם דאינו נפסל כיון שקבלו שלא בפניו והרי בידם לחזור ולקבל העדות פעם שנית בפניו הא ל"ק שכבר ביאר הרא"ש בטעם שני דהעדים והדיינים היו כונעין כדבר וא"כ אין בידם לחזור ולקבל וע"כ לא הוצרך לבאר שיחזרו ויקבלו העדות בפניו כיון שהעדי' פסולי' להעיד הם אז שוה ניחא להרא"ש שגרא"ם דעתו כמ"א בקדושין עזיזא דבעינן קבלת עדות בפני בע"ד אך להרז' מרדכי שכתב בסי' ר' והרא"ש אה"ע סי' מ"ב דס"ל דבקירושין לא בעינן בפני בע"ד והרי קידושין חוב הוא לאשה דאוסרה לעלמא א"כ למה הצריכו הכא קבלת עדות בפני בע"ד ועיין בת' רש"ל סי' ז"ח:

אך את זה עומד לנגדי במאי דכדיר לן מת' הרי"קו והבאים אחריו דלעשותו חשוד על הדבר דינו כאיסור מת"ש הרשב"א בת' סימן תר"כח שהשיב דעד אחד נאמן באיסורין גם בשל עצמו ודוקא חשוד על הדבר אינו נאמן וכתב עוד וז"ל ואפי' עפ"י עד אחד לא יפסל האדם להוציאו מחזקתו והראיה ההיא דכר בניתום דמ' סנהדרין ונחשוד בדבר וכו' הנה נראה רש"ל דלעשותו חשוד בעינן שני עדים ואם באנו לומר שגם מדין איסור כתב כן דקי"ל עד א' בהכחשה לאו כלום ולא הוצרך לבאר דאיירי שהחשוד מכחיש לעד והיינו שותק דמסתמ' אין החשוד מודה לעד יחיד ודבר בהווה אין זה מספיק דא"כ הו"ל להביא ראיה דקי"ל עד אחד בהכחשה לאו כלום והוא ז"ל הביא ראיה מפיסול עדות מההיא דבר בניתום דקי"ל שדינו כערוה וממון דבעי שני עדים ואף א"ת שהרשב"א לשיטתיה אזיל שגם בפיסול עדות ס"ל דעד אחד ושותק נפסל לעדו' כמ"ש הככה"ג בח"מ סימן ל"ד בשמו דמלבד שכבר ביארתי שזה לא נמצא בדבריו וגם הוא תימא שיסבור כן אכתי קשה דמה ראיה הביא משם לעד אחד בהכחשה ואינו שותק דאינו נפסל דהתם בעי שנים אמרו אבל ע"א בהכחשה אין עניינו כאן והיכי תלי תניא בדלא תניא כי ע"כ דברי הרשב"א צריכי' ישוב שדברי הרי"קו הם מוכרחים דגבי ממון כתיב עפ"י שנים עדים יקום דבר וערו' יליף מיניה בג"ש דדבר דבר מממון ובלא"ה לא הוה בעי שני עדים וא"כ חשוד על הדבר דאין לנו גלוי בכתוב דליבעי שנים מהי תיתי דליבעי שנים ואי ק"ל היא גופא תיקשי בפיסול עדות דבעי שנים מנ"ל והרי אינו ממון וערוה ומהי תיתי דליבעי שנים והרי כתבו כל הפוסקים דבעי שנים אי מהא אחר הישוב ל"ק שהרי ערו' לממון וערוה

או מיתה ומלקות הוא כא וא"כ אי פסלינן ליה עפ"י עד יחיד וכי מעיד אח"ך עם אחר על הערו' או ממון או מיתה ונולדו' נמצא דאנו מקיימין דבר בעד יחיד וע"כ אין מוציאין ממון בעדותו של זה ואינה מקודשת או מגורשת וכיון דגלי קרא עפ"י שנים עדים יקום דבר אין לנו מנד זה לפסול אדם לעדות עפ"י עד יחיד שדינו כדבר שמעיד בהם משא"כ כשבאנו לפסול לעדות לגבי איסור דמעיקר דינא עד אחד נאמן בהם גם הוא נפסל בעדות עד יחיד והנה כי כן לגבי בעינן מימר דהרשב"א בת' חולק למהרי"קו בדבר זה וכעי' גם לפוסלו לענין איסור שנים אין אתנו יודע טעמו של דבר ואף גם זאת אינו מפורש בדברי הרשב"א כן כי ע"כ אינו רואה כעת למינקט עיקר כי אם סברת הרי"קו והבאי' אחריו ואולי ידעו להשיב דברי הרשב"א כפי דעתם ואנחנו לא נדע

וכסמוך אכתוב ישוב הנ"ל בדעת הרשב"א בע"ה:

וראיתי לרש"ל בפ"ק דחולין שהביא ת' הרי"קו הלזו וכתב דמ"ש שאין לפסול השוחט יפה פסק אבל במאי דמשמע בדבריו דאף מה ששחט עכשו מותר לא נסירא לי כלל דמהרי"ק לטעמיה אזיל דס"ל דבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים ואין בדברי אחד המכחיש כלום ואף אי הצד ראשון בא לאוציא הדבר מחזקתו אבל אני כתבתי בפ' האשה רבה בשם הרי"טבא דדוקא נגד עדות אשה אמרינן שהוא כשנים אבל גבי שאר איסורים הרי הוא חד לגבי חד והוי הכחשה וא"כ מה ששחט עכשו אסור דאוקמי' אחזקתיה חד לגבי חד ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אלו דבריו ודברי הרי"טבא אלו הביאם הנמקי בפ' האשה רבה בשם רז' בסתם ע"ש גם הרוכל ח"א סימן נ"ד הביא ת' הרוקו הלזו והעלה דהרי"טבא וזולתם מן האחרונים חלוקים על זה וס"ל דבאיסור אוקי חד לגבי חד ואוקי אילתא אחזקתיה וכיון דפלוגתא דרבוותא הוא ספק תורה להחמיר והבהמה אסורה וכן פסק הב"ח והט"ז כי"ד ס"ס א' והכנה"ג כי"ר ס"ס א' בהגב"י אות נ"כ למד כן מדברי הרשד"ם חי"ד סימן כ"ג גם ראיתי בת' למהר"חש ח"ג סימן י"כ שפסק כן וכן העלו רבני האחרונים אך את זה ראיתי בסדר אליהו רבה דס"כ בקו' עינונא שהביא דברי הרי"קו והחולקים על זה והעלה להלכה דאין להחמיר מפני דברי הריטב"א או שהביאו רש"ל והב"ח והט"ז והרוכל ומהר"חש שהרבנים הנזכרים לא נתנו עיניהם כי אם בדברי הרוקו שהביא משם המרדכי דגם באיסורין אמרינן כ"מ שהאמינה תורה עד א' הרי כאן שנים וכיון שראו שרז' והריטבא חלוקים על זה הו"ל ספק שקול וע"כ החמירו והוא ז"ל הכריח דרוב הפוסקים קיימי בשיטת מהרי"קו הלא המה התו' והרמ"בן ומהר"ס והרא"ש והרמ"א ורבינו ירוחם וגם מדעת רש"י והרמב"ם והרשב"א והר"ן יש להוכיח קצת מדבריהם דקיימי בשיטה זאת א"כ אין לנו לדחו' דברי כל הני רבוותא מפני דברי רז' והרי"טבא ע"ש שהאריך על זה ומי ישמע לו להקל נגד דברי רז' והריטבא והנמקי שהביא דבריו בסתם וגדולי רבני האחרונים שהעלו להחמיר כיון דספק תורה הוא איסורא שהיה מקום להקל כוותיה ולאו מטעמיה שהנה ראיתי בחירושי הריטבא לכתובות לדכ"ב הובאו ג"כ דבריו בשיטה מקובצ' שם גבי דברי עולא דכ"מ שהאמינה תורה עד אחד שכתב יש שפירשו דכי אמרינן שהאמינה תורה היינו בשאר איסורין דבעדות אשה הוא מדבריהם שהאמינו ולפז' גם באיסורין דעלמא אם באו שני עדים כזה אחר זה אין דבריו של שני במקום ראשון כלום וראשון נאמן אף להקל ופשטא דמימר משמע דה"ה באיסורין דהא כל מקום קאמר ומיהו בענין עדות אשה שמת בעלה כראין דברי רבינו דמד"ת נאמן עד אחד בעדות אשה אה"ד הנה מבואר שגם הריטבא מחלפה שיטתיה והכא בכתובות

הכריע כדברי האומרים דגם באיסורין עד ראשון חשוב כב' ומינה שגם המתקי' שכתב להפך בשם הריטב"א ומסתמא נגרר אחריו היינו מפני שלא ראה דברי הרי"טבא אלו דתבר את בזויה וכן רבני האחרונים וכל כי האי כחא דהתר עדיף להקל כשיטת מהרי"קו ושוב ראיתי דאין מקום להקל בדין זה שהנה ראיתי כשיטת רב בצלאל שם בכתובות לרכ"ג גבי מ"ש עד אומר נתקדשה ועד אומר לא נתקדשה שהקשו הראשונים דת"ל דהמקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין שתירצו לזה הרמב"ן והרא"ה דר"פ לטעמיה דס"ל דגם מקדש בעד אחד חוששין לקידושין שדינו כשאר איסורי' וע"כ אי לאו דמכחיש ליה עד אחד היה הדין נותן שתצא אבל כיון דאיכא אחר דמכחיש ליה אינו נאמן דהוי כשאר איסורים דעד אחד נאמן וכל דאיכא אחרינא דמכחיש ליה לא מהימן כלל ואפ"ה לכתחילה לא תינשא דל"ד לנאי דקי"ל כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים דהתם מדינא תרי כעינן וכיון דהמנוהו רבנן ודאי במקום תרי קאי וככי תרי חשבינן ליה אבל באיסורין מדינא נמי עד אחד נאמן וכיון דאיכא אחרינא דמכחיש ליה בכי הא ודאי חד בהכחשה לאו כלום הוי את"ד ע"ש הנה מבואר דס"ל באיסורין לא שייך כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים אלא אוקי חד לגבי חד וספק הוי וע"כ לא תינשא ואם ניסת לא תצא והראיה שהביא מדברי הרמב"ן בדע"א שם דס"ל דאמרינן גם באיסורין כ"מ שנאמן עד אחד הרי הוא כשני' אחרי המחילה ל"מ מירי שהנה הרב הביא מת"ש הרמב"ן בחידושיו לשבועו' לרל"כ גבי מ"ש הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה ולא אמר להו לב"ד וז"ל לאו למימרא דנאמנת היא עכשו כיון שבא העד שבאה בטענתו ואמר לא מת נאמן יותר מהבא בטענתו כמ"ש בפ' המדיר אמרה פ' אכם טהר לי את הכתם וכו' ואזל שייליה ואישתכח שיקרא וכו' ומזה הכריח דאי איסורין ל"ד לעדות אשה מאי ראיה מייתי מפרק המדיר שאני התם דהוי איסור ואינו חשוב שנים משא"כ בעדות אשה והא ל"מ שו"ל דקמייתי ממש בפ' המדיר ואישתכח שיקרא ואי חשיב חד לגבי חד בכבל רוכתי לא שייך לשון זה דמכ"ל דעד ראשון משקר ולא השני והו"ל ואזל שייליה ואכחשה שא ודאי דבכה"ג כיון שתלה עדותה באחר הרי עיקר עדותו עפ"י העד שהגיד לה וכיון דאכחשיה אין בדבריה כלום וא"כ הכ"מ אי חשיב עדותו כשנים דכי חשיב שנים היינו כשהעיד והאמינוהו משא"כ בכה"ג שלא העיד כי אם מפי אחר וכי המכינן לא היינו לעד שאמרו ואת על שמו דהיא עצמה כבר בודית שלא ידעה עדות כלל וזה מוכרח עכ"פ שהרי לדברי כולם אף במקום שנאמן כשני' בכה"ג אינו נאמן כיון דעדותו היה מפי עד אחר וע"כ ה"ט כמ"ש וכיון שכן שהרמב"ן והרא"ה קיימי כשיטת רז' ומינה דהנמקי' שהביא סברא זו בשתב ס"ל הכי מייקל ראש כנגדם אף אי הריטב"א ספוקי מספק' ליה בדבר זה וכ"ש דלמ"ש ז"ל דאה"נ דס"ל דבאיסורי' לא שייך כ"מ שהאמינה תורה עד א' ואין הכלל כי אם בעדו' אשה וסוטה ועגלה ערופה אבל שאר איסורים לא אלא שסורה דפשט דברי עולא מורים קצת כדעת החולקים ולא שחור מסברתו מפני זה ושאין זה הכרח גמור ומי לא ירע בדיוק זה ואעפ"כ פירשוהו מכח הכרחיותם ושקול דעתם דכ"מ שהאמינה תורה לאו דוקא דאין למדין מין הכללו' ואתי שפיר בזה דלא סתרי דברי הריטב"א אהדדי גם בסמוך אבא' שגם להר"ן והתשב"ץ והרשב"ש דינא הכי דבאיסורים בכל גווני אין הבא ראשון חשוב כשנים וחד לגבי חד חשיב כי ע"כ רבו האוסרים וכודאי דאין להקל כדברי הרב הנו' ומיהו עמ"ש רש"ל דס"ש הרוקי' דאין לפסול השוחט בכך דיפה פסק נראה דעתו דאף לדעת החולקים דלא חשיבי אלא חד לגבי

חד שורת הדין דמוקמינן מילתא אחזקתיה וא"כ לגבי התר הכשר דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת חשיבי כמאן דליתנהו העדים והבשר אסור כמי שהיתה קודם שחיטה משא"כ לגבי פיסול השוחט דבחזקת כשר הוא קאי כי אמרת אוקי חד לגבי חד ואוקי מלתא אחזקתיה בחזקת כשר הוא קאי ואינו נפסל וכ"כ מת' הרי"בל ח"א סי' כ"ד שנשאל כעין ת' הרוקו אי נפסל שוחט עפ"י עד יחיד ואתמ"ל דאינו נפסל אם הבהמה אסורה והשיב דמילתא דפשיטא ואינה צריכה לפנים דאינו נפסל השוחט ואפי' הבהמה יראה מדברי הרוקו שיש להתיר ושוב הביא חולקים עליו והעלה לאסור מספק נראה דבשוחט לכ"ע אינו נפסל כיון דבחזקת כשר הוא קאי וכן ראיתי להרא"ש ח"ג סימן ז"ב וז"ג שכתב בפשוט דלכ"ע אין השוחט נפסל וכ"כ מתוך דברי הרב בית דוד חא"ר סי' ב' מ"ש ותמהני מהרב משאת משה חאו"ר שנשאל אי יש לפסול השוחט עפ"י עד אחד והשיב דלדעת הסוברים דבאיסורים אין עד יחיד חשוב כשנים וחד לגבי חד חשיבי ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אין לנו להכשיר שחיטתו מספק כיון דהבהמה בחזקת איסור עומדת והביא דברי רש"ל ות' הרי"בל ע"ש הנה נראה דעתו דחד לגבי חד ספיקא הוי ומינה דהשוחט בספק פיסול קאי וכיון דקי"ל כל ספק בשחיטה אסור דמוקמינן אחזקתה דבחזקת איסור עומדת א"כ איך יוכשר השוחט מספק דכל מה שישחוט בספק איסור הוא כיון שיש ספק אי נפסל וקי"ל ספק בשחיטה אסור ועיקר סברתו בזה לא מכרעא שו"ל כיון שהספק אי נפסל השוחט וקי"ל דאוקי אחזקתיה דבחזקת כשר קאי א"כ קם דינא דבשר השוחט בלי ספק וכי שחט אח"ך אין בשחיטתו ספק פיסול דליהוי אסור מספק מכח חזקת איסור הבהמה זה כ"ל ברור שהיא דעת רש"ל והרי"בל והרא"ש שהתירו ומ"מ יש לתמוה עליו איך לא דק בדברי רש"ל והרי"בל שהביא אסר מתוכם נראה הפך דבריו ול"ת הרי"בל ז"ל ברוחק שהבין דמה שהביא לאסור א"כ מדברי ר"י והרי"טבא קאי בין לבהמה והשוחט אך בדברי רש"ל אין דרך לנטות לאסור השוחט כמבואר בדבריו אך את זה מצאתי לו שהרש"דם קאי כוותיה שהרי בחי"ר סי' כ"ב כתב דתרי ותרי אינו נפסל הבודק דגם לדעת הסוברים דתרי ותרי כפיסול עדות פסול להעיד התם ה"ט דחזקת ממון אלים מחזקת גברא משא"כ הכא דליכא חזקה אחרת כנגדו דאדרב' חזקת הבהמה דקי"ל נשחטה הותרה ובחזקת התר קיימא מסייע ליה לחזקת טהר גברא ע"ש נראה דאם היה הספק בשחיטה דקי"ל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודיע לך במה נשחטה וא"כ כת המכשירים אותו הוי כנגד חזקה זו הוה ס"ל דיש לפסול השוחט וכן ראיתי להכנה"ג בי"ד ס"ס א' הגב"י אות נ"ג שלמד מדברי הרשד"ם דתרי ותרי כפיסול שחיטה נפסל השוחט מספק ומינה לגבי איסור בחד לגבי חד לדעת הסוברים דמוקמינן אחזקתיה והו"ל תרי חזקות דסתרי חזקת גברא עם חזקת איסור דאינן חזקת גברא כי התם גבי פיסול עדות כדעת הרב משאת משה וכשאני לעצמי תמהני לדעת רש"ל והרי"בל ומהר"אש שהצלו להתיר בחד לגבי חד השוחט מפני חזקת גברא שהרי לדעת רוב הראשונים הרי"ף ודעמיה שהביא הב"י בח"מ סימן ל"ד גבי תרי ותרי כפיסול שעדות הפסולי' מספק ואין מוציאין ממון על פיהם או להתר ערוה ס"מ דלא אמרינן בעת הספק שאינם יודעים שהם עדות וליכא חזקת ממון מכנגד עכשיו כי אם חזקת גברא קם דינא דמוקמינן אחזקתיה וליהוו כשרים להעיד אלא אמרינן כיון שהספק אם כשרים או פסולים הוא לצבין חזקת ממון ועצרוה וחזקה זו עדיף מחזקת גברא א"כ פסולים מספק א"כ ה"נ בחד לגבי חד דהדבר ספק אי חשיב חשוד או לא ויפסל לשוחט דהוי ענין

חוקת

חזקת איסור דבהמה בחיים כחזקת איסור עומד' בתר חזקה זו אזלינן ופסול מספק לפי דעת רוב הפוסקים אלו ואיך כתבו להתיר בפשוט וגם כדברי הרשד"ם אלו ק"ל איך התירו בתרי ותרי בספק טריפה גם לדעת הרי"ף ז"ל כיון דליכ' חזקה אחרת כנגדו כי התם דאיכ' חזקת ממון והדבר קשה דתינח מטע' זה שיהיה ראוי לבדוק אבל לשחוט דהוי נגד חזקה איך יוכשר וכ"ת בתר השתא אזלי' מאי דקמן א"כ איך פסל הר"ת בתרי ותרי בפיסול עדות שהם פסולים לעתיד והרי מה שעתיד פריין ואין חזקה אחרת עכשו המתנגד לחזקת נבראה וע"כ ה"ט דבה"ג בתר השוף אזלינן כיון שאין עיקר הכשרם או פיסולם כי אם במקום חזקת ממון וערוה ה"נ אין הכשרו ופיסולו כי אם בחזקת איסור ואי משום דינוייר דבר איסור בלי חזקה כגון בדיקת ריאה א"כ גם בעדות וערוה ינוייר בלי חזקה כמבואר בת' הרז"ו שורש ע"כ ומשאר דוכתי כי ע"כ גם דברי הרשד"ם צריכים ישוב אצלי ויש ליישב עפ' דברי הרז"מ בת' אה"ע סימן מ' דכ"נ ע"ד ע"ש כדבריו ואוקי באתרין ודוק. ומ"מ מנד אחר יש לקיים דברי רש"ל והרי"בל והרא"ש להכשיר השוחט בחד לגבי חד דהוי ס"ס ספק אי קי"ל כהרז"ו דגם באיסורים כ"מ שהאמינה תורה עד אחד חשוב כשנים ואת"ל דקי"ל כרז' והריטב"א דחד לגבי חד חשיבי ספק אי קי"ל כר"ח דפליג להרי"ף וס"ל דאינו נפסל מספק דחזקת נברא עדיף כמו שהביא הב"י והרשד"ם שם ובש"ס אף בשל תורה נקטינן להקל אך לת"ש בסמוך אינו מספק שגם ר"ח לגבי איסור מודי דאסור מספק נגד חזקה ועוד דסברת ר"ח סברת יחיד הוי נגד רוב הפוסקים ועל ידי שנתגלגלו הדברי' לפני מי שגדול בי דינא רבה הרב המובהק כמוה"ר אליה פאלומבו נר"ו השיב ליישב דברי רש"ל והרי"בל והרא"ש שהתירו השוחט בחד לגבי חד אף שאסרו הבשר דדמי למאי דקי"ל בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו דאף דבעיקר עדות כיון דעדות מוכחש' הוי אוקי ממון אחזקתיה בידוע כדמוכח כמי בב"ק דע"ג ולא מהני חזקת כשרות העדים המעידים להוציא ממון אפ"ה קי"ל דכשרים להעיד זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה כמ"ש הטא"ח סימן ל"א א"כ ה"נ בחד לגבי חד הבהמה אסורה דבחזקת איסור קאי והעדים כשרים כל חד באפי נפשיה ואינו סותר דברי רשד"ם בחי"ד סי' כ"ג דהתם בתרי ותרי לפסול השוחט איירי ובזה הוא דפליגי הרי"ף ור"ח ואדרבה תמה אני על הכנה"ג שהבין מדברי הרשד"ם שגם בחד לגבי חד נפסל השוחט דהא ל"מ מידי וכן להרב משאת משה שכתב בחד לגבי חד דפסול השוחט שזה אינו דגם לשיטת הרי"ף אינו נפסל דהא קי"ל בב' כתי עדים דכשרים לעדים אלו דבריו ואנכי הרואה דיפה השיב כדי ליישב דברי רש"ל והרי"בל והרא"ש אך במאי דפשיט ליה להתיר חד לגבי חד עד שהוא מתמיה כדברי הכנה"ג והמשאת משה דס"ל לפסול השוחט אינו מוכרח דהא לדין יש תשובה והיא גופא צריכה רבה אי חד לגבי חד בפיסול שוחט דמי לב' כתי עדים המכחישות וכשרים או לתרי ותרי ופסולים לשיטת הרי"ף שהיא דעת רוב הפוסקים:

והנה ראיתי להרא"ש בפסקיו בכתובות דכ"א גבי מ"ש ב' שים כו לקיים את השטר שהביא שיטת הרי"ף דבתרי ותרי נפסל העד ולא אזלינן בתר חזקת כשרו' נגד חזקת ממון והוקשה לו מדקי"ל בשתי כתי עדים המכחישות דזו באה בפני עצמה ומעידה שהא חזקת כשרו' עדיף מחזקת ממון ויישב דהתם פיסולי דידהו הוי משום דמכחישים וכו' ודבריו צריכים ביאור מהו החילוק שחילק ביניה' והנ"ל בפירוש דבריו דבתרי ותרי בפיסול העד שעיקר עדותם הוא בפיסול העד וכיון דקי"ל דתרי ותרי אף במקום חזקה להחמיר א"כ אין כיד ב"ד להכשירו ונפסל מספק אף במקום חזקה דכשרות אבל בשתי כתי עדים המכחישין זה את זה בדבר ערוה או ממון שאין עיקר עדותם בפיסול העדים וגם הב"ד לא נשאלו על זה א"כ כל כי האי מניחין אותם לב' הכתות בחזקת כשרות שוב נדפס תוספי הרא"ש לכתובו' ושם בדכ"ב כתב בשם רבו החילוק כדרך שכתבתי ע"ש. אכן ראיתי להרב פני יהושע בחי' לכתובות שכתב בפירוש דבריו דדוקא לפסול אחד אף במקום חזקה כיון דהוי תרי ותרי פסלינן אך לפסול ב' כתות דבודאי הכת אחת כשר לגמרי כל כי האי לא החמירו ע"ש אך בספר קרבן נתנאל כתב בפירוש דבריו שהרי זה דמי ל"ב שבילין אחד טמא וא' טהור והלכו שני בני אדם אם בא כל אחד ואחד לשאול בפני עצמו אמרינן דבשביל הטהור הלך וב' טהורים אך אי באו לשאול באחת שניהם טמאים וכה"ג פסק הטא"ח בסי' תל"ט בככור אחד של חמץ וב' בתים בדוקים של שנים בני אדם ואתא עכבר ושקל חמץ ונכנס ולא ידעינן להי מינייהו ע"ש וא"כ ה"נ כשהספק על ב' הכתות אם נפסל כל אחד משני הכתות כיון דהוכחשו כיון דגופים מוחלקים הו"ל כב' שבילין ובאו לשאול זה אחר זה וב' הכתות כשרים אך כשהספק על זה שהעידו עליו ב' הכתות הוי כב' שבילין שבאו באחת דב' טמאים ע"ש וכדבריו ראיתי להרמב"ן הובאו דבריו בשיטה מקובצת לכתובות לדכ"א שכ"כ להדיא בישוב שיטת הרי"ף וכדבריו כ"ל מדברי הר"ן בהלכות בת"ס ליישב שיטת הרי"ף למאי דקי"ל בב' כתי עדים זו באה בפ"ע ומעידה ע"ש בדבריו והחכם עיניו יחזו שכונתו בחילוק זה שחילק הרמב"ן אכן ראיתי שם בש"מ שכתב ליישב לזה בשם תלמידי רבינו יונה דשאני ב' כיתי המכחישות שהספק פיסול נולד להם באחת בשעה שבאה כת שני להכחישם וע"כ לא פסלינן להו מספק אבל הכא שיעידי הפיסול באו תחילה וכבר עמד שעה אחת בפיסול ע"י כת ראשונה ע"כ אין לנו כח להכשירו אחר כך ע"י כת שניה הנשאר בספק פיסול את"ד ואף גם זאת ראיתי שם בשם ספר ההשלמה שכתב דגם הרי"ף לא פסל העד כי אם דהוי כברי דכברי וברי לא אזלינן בתר חזקת כשרות דאם נכשיר ע"י כת אחת המכשירים נפסול הכת הפוסלים אותו ואמאי ניזיל בתר חזקת כשרות של אלו יותר מאלו ולכן אזלינן בתר חזקת ממון משא"כ בב' כתי עדים דאזלינן בתר חזקת כשרות להכשיר את שתי הכתות בכי האי ודאי חזקת כשרות עדיף את"ד וע"ש בדבריו ולמאי דאתאן עלה דחד לגבי חד אי נפסל השוחט לשיטת הרי"ף הנה זה עומד כדברי הראשוני' או שהבאתי דלשיטת הרא"ש לפי מה שנ"ל בדבריו הוא דהכא בחד לגבי חד אם בא זה להעיד באיסור הבהמה ופיסול השוחט וכ"ש אי בא להעיד על פיסול השוחט לבד שנפסל מספק דדמי לתרי ותרי בפיסול העד וגם למה שהבין הרב פני יהושע בדבריו בחד לגבי חד דלא שייך פיסול כי אם בשוחט דהעד לא נפסל שלא התיר האסור כדי שיהיה חשוד א"כ שייך שפיר לפוסלו מספק דדמי לתרי ותרי לפיסול העד אכן לשיטת הרמב"ן והר"ן וכן הבין הרב קרבן נתנאל בדעת הרא"ש יש בדבר להקל ולהחמיר שי"ל בחד לגבי חד באיסור דהוי כתרי ותרי בממון דמכח שתי הכתות משוינן לזה ספק פסול ה"נ מכח עדותו והעד משוונן ליה בספק פיסול דלגבי דידן לא ידעינן הי מינייהו משקר וכא הספק באחת בפיסולו אך י"ל דדמי לב' כתות דזו באה בפני עצמה ומעידה ה"נ תלינן שהשוחט כשר והעד פסול דהוי בשתי גופים אך יש לדחות דהתם כיון דשייך הפיסול בכל כת וכת להכי תלינן בכל כת באפי נפשיה זו הכשירה אבל חד לגבי חד דבעד המעיד לא שייך פיסול שלא התיר את האיסור כמה שמעיד ששחט בפיסול וא"כ הו"ל

ספק פיסול בשוחט. לכך מכח עדותו שראוי ששחט כראוי ועדות העד ששחט בפיסול וכל שהספק בגוף אחד לכך נפסל דדמי לתרי ותרי בפיסול העד אך יש לדחות ולומר שאין דנים על הפיסול כי אם על הענין אם העיד העד באמת או השוח' אומר אמת דמכח זה בא הפיסול וכל כי האי י"ל דתלינן שהשוחט העיד אמת ולא העד וא"כ אינו נפסל דדמי לשני כתות המכחישות דזו באה בפ"ע ומעידה כי ע"כ אין לי בדבר זה הכרח מדעתם אי נפסל שוחט בחד לגבי חד או לא אך לדברי תלמידי רבינו יונה יראה המעיין מתוך דבריהם דבחד לגבי חד באיסור שהספק בא באחת ולא עמד שעה בודאי פיסול וגם לדעת ספר השלמה כיון שי"ל בכל חד וחד דליקום בחזקת כשר א"כ שורת הדין להכשירו ומ"מ למה שנתבאר אחר חכם עינו דאה דאין בדבר זה בירור גמור להכשיר השוחט או לפוסלו בחד לגבי חד וכי פליגי הרא"ש והרש"ל והרי"כל עם הכנה"ג והמ"ת בשקול דעתם שהם לא ירדו לחלק בכל זה לגבי דידן מידי ספק לא נפיק. ושוב נתישבתי בדבר ורואה אני שגם הרי"קו דעתו דאין להכשירו משום חזקת כשרות שהרי הכריח דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוי ונרגש דשאני הכא דחזקת בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת מסייע לעד הפוסל השוחט והשיב דחזקה זו איכה כלום במקום רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם וא"כ הרי הוא בא להוציא אדם מחזקת כשרות ואינו נאמן כי אם בשותק והביא ראיה על זה ע"ש ואי ס"ל דספק בפיסול שוחט מוקמי' אחזקתיה א"כ מעיקרא מאי ק"ל ולמה הוצרך לראיו' ת"ל דחזקת נכרא מסייע ליה לשוחט וחד לגבי חד אוקי אחזקתיה. כי ע"כ נראה ברור שדעת הרב דכיון שהספק בשחיטה וקי"ל דכל ספק בשחיטה אסור דבחזקת איסור קאי גם הרי"קו מודה בזה אי לאו דב"מ שהאמינה תורה עד אחד חשוב כשנים שכתב אח"כ דלגר זה אין כאן ספק בשחיטה כלל דאין דבריו של אחד במקום שנים וכיון דהבהמה אסורה מדינא א"כ הו"ל טבח שיצא' טריפה מתחת ידו דנפסל בודאי דקם דינא ותו אין ספק בפיסולו כי היכי דליקום אחזקתיה שאין הספק חל תחילה עליו כדי להכשירו מספק וא"כ אפוא עיקר פשיטות רש"ל והרו"כל והרא"ש דאינו נפסל דאוקי אחזקתיה צריכה רבה וסבור הייתי לומר שדעתם דכי קי"ל דטבח שיצאת טריפה מתחת ידו דנפסל השוחט היינו כשהיא טריפה בודאי אבל אם ספק טריפה יצא מידו אין להעבירו כמ"ש הרי"מט בחי"ד סימן י"ג והדרכ"ו בישנות סי' ק"ו ולעיל בסימן קכ"כ נירדתי שכ"נ דעת הרא"ש והרשב"ש כמו שכת' לעיל ותו ל"ק לדברי רש"ל והרו"כל ומהרא"ש מידי אך את זה צריכה לפנים דא"כ במנא לת"ש דמהרו"קו חולק על זה וס"ל דגם מספק נפסל. והנה בעת"ה רואה אני דיש סעד לדבריו דלמה שנתבאר לעיל בסימן קנ"ט דחשוד פיסולו מד"ת א"כ ספק חשוד איך יהיה נאמן להתיר כיון דקי"ל ספק תורה להחמיר אך אחר הישוב חזי הוית דלא פליגי מהרו"קו עם הנך רבוותא שהכשירו בטבח שיצאת ספק טריפה מתחת ידו שהם לא דברו כי אם כשהספק בענין טריפו' דקי"ל בהמה בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה וע"כ בספק טריפה דלית ליה חזקת איסור ואפ"ה מטריפין כל דליכא למתלי יותר להתר כמו שהאריך על זה הרב פר"ח בי"ד סימן כ"ט ע"ש וא"כ בספק קיל כזה דלא שייך לומר אוקי אחזקתיה הכשירו השוחט דמסייע ליה חזקת כשרות אבל כשהספק בשחיטה דקי"ל אוקי אחזקתיה מדינ' ועיקר הספק חל בהבשר הבהמה ונגמר הדין דנבילה היא אין מקום להכשיר השוחט משום חזקה דידיה דחזקת איסור הבהמה עדיף דאילו חזקת כשרו' מאי הוית להלוך בתר השוחט אדרבא זיל לאידך המעיד פיסול בשוחט שאינו מעיד שקר כי ע"כ עיקר דברי

המכשירים השוחט בחד לגבי חד קשה לשמוע והנ"ל בישוב דבריהם דכי לא חשיב מהרי"קו חזקת כשרו' להכשיר השוחט היינו אי קאי באפיה חזקת איסור הבהמה אבל כיון שהעלה מהרו"קו דחזקה זו איכה כלום במקום רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם א"כ חד לגבי חד דמכשירים היינו מטעם חזקת כשרות דידיה ומועיל כיון שאין שום חזקה מנגד לחזקתו דחזקת איסור בהמה בחייה איתרע ברוב מצויים דקי"ל רובא וחזקה רובא עדיף וכ"כ גם מדברי הרי"קו דנקיט בסוף דבריו דאינו נאמן להוציא את השוחט מחזק' כשר ע"ש וע"כ הכשירו השוחט וס"ר דגם זה אינו מספיק דא"כ. איך אסרו הבהמה מספק דאוקי חד לגבי חד ואוקי מלתא אחזקתיה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והרי לדברי הרי"קו אין לאסור מכח החזקה דחזקה זו איכה כלום במקום רוב מצויים אצל שחיטה והא ודאי רוב מצויין מהני גם להתיר הבהמה כיון דקי"ל מצא בהמתו שחוטה מותר מה"ט דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם כמ"ש בחולין די"ב ובטו"ד סימן א' ע"ש הן אמת שזה קשה עכ"פ כדברי רש"ל והרי"כל והרא"ש מדברי מהרו"קו אלו דלדבריו חזקה זו כמאן דליתיה במקום רוב מצויים הן אמת שיש לתמוה בדברי מהרי"קו אלו שהרי כתב הרי"ף בהלכות בפ"ק דחולין גבי מ"ש רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם וז"ל ואי ק"ל הא דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דש"מ דספק שחיטה להחמיר וקי"ל דהלכתא היא התם כגון דאתיליד ריעותא בסכין אבל הכא כיון דקי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחי' הם כמאן דאתיידע במה נשחטה הוא הילכך איתיה להא ואיתיה להא ולא קשיין אהדדי עכ"ל הנה מבואר דכל דאיתיליד ריעותא בשחיטה לא נאמר כלל רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם כלל וא"כ בכ"ד דחד לגבי חד הוי שעדיין לא אסיק להא דכ"ע שהאמינה תורה חשוב כשנים מידי ספק לא נפיק ואין לך ריעותא גדולה מזו ואיך כתב דחזקת בהמה בחייה ליתיה כלל במקום רוב מצויים וכו' אדרבה נכה"ג כיון דאיתיליד ריעותא בעד המעיד ששחט שלא כהוגן לא שייך כלל רוב מצויים כמ"ש הרי"ף ז"ל ונדקו דברי החולקים עליו שלא חשו לדבריו אלו ושוב נתיישבתי בדבר ועלה בידי דנדקו דברי כול' ואין בדברי הרי"קו נפתל ועקש שהנה נודע דבריש פ' האשה רבה הוי בעיא דלא איפשיטא אי עד אחד נאמן באיסורים היכא דאיתחזק איסור ורוב הפוסקים העלו דאין עד נאמן באיתחזק איסור וכמ"ש הרא"ש בפסקיו בפרק הנזקין והמרדכי בפרק האשה רבה ומהר"ם בת' הרשב"א סימן תתל"ז וטי"ד סי' קכ"ז ומזה העלו דגם באיתחזק איסור התר אין עד נאמן לאסור זולת כשהיה בידו או לא היה בידו ושתק אבל בהכחשה אינו נאמן וא"כ הדבר פשוט דבאיתחזק התר ואינו בידו והכחישו דאף דהוי חד לגבי חד אינו אסור מספק אלא מוקמינן דבר אחזקתיה דבחזקת התר קאי כמבואר בדברי הפוסקים וכי קי"ל בחד לגבי חד דאסור מספק היינו בלא איתחזק לא התר ולא איסו' וא"כ אפוא דעת הרי"קו דעד המעיד פיסול בשוחט והלא מכחישו איתחזק התר הוי דבחזקת כשר הוה קאי וכי הוו חד לגבי חד מוקמינן אחזקתיה ושוב נרגש דיש מקום להאמין לעד הפוסל השוחט כיון דמסייע ליה חזקה דבהמה בחיים בחזקת איסור קאי וכיון שיש כאן שני חזקות להתר ולאיסור כמאן דליתנהו דמי וחד לגבי חד שלא במקום חזקה אסור מספק וא"כ ה"נ יש לפסול השוחט מספק ועז"ה תירץ יתיב דחזקה זו איכה כלום במקו' רוב מצוי' והיינו כיון דבאיתחזק התר קיימינן אין עד א' בהכחשה מהני עדותו כלל אף לאסור מספק וא"כ לא חשיב כאן איתיליד ריעותא דאין כאן ספק כלל אבל שלא איתיליד ריעותא בכה"ג הוא דקי"ל רוב

מצויים

מנויים אבל שחיטה מומחים הם דאין חזקת איסור מהני כלל בלי ריעותא ותו ל"ק עליו מדברי הרי"ף ז"ל וגם דברי רש"ל והרי"בל והרח"ש וכל שאר פוסקי' דאסרו הבהמה מספק אינו סותר לזה דלדידהו כיון דחשיב חד לגבי חד וגבי היתר הבשר לא שייך ביה חזקת כשרות השוחט דגופים מוחלקי' הם וא"כ כיון דהבהמה בחזקת איסור הוה קאי א"כ בחד לגבי חד הא קי"ל אוקי אחזקתיה והבהמה אסורה משא"כ לגבי השוחט דהוה ליה איתחזק היתר דבחזק' כשר הוה קאי אוקי אחזקתיה אך את זה יש להשיב עדיין לדעת מהרי"קו דכיון דאילו אי לא היה כאן רוב המנויים אצל שחיטה היה הדין נותן לפסול השוחט דאף דאית ליה חזקת כשרו' הרי לאידך גיסא איתחזק איסור מצד הבהמה ושורת הדין בכה"ג לאסו' מספק כדאסרי' בחד לגבי חד אם אין שם חזקה כלל כמו שנ"ב מדברי הרי"קו וכיון שכן הו"ל כאיתייליד ריעותא דאין רוב מנוי' אצל שחיטה מועיל בו כדברי הרי"ף וא"כ איך הכשיר מטעם דחזקה זו איכה כלום במקום רוב מנויים והרי בהא סלקינן דאין שייך כאן רוב מנויים כיון שיש כאן תרי חזקות לאיסור ולהתר ולדעת הרי"בל והרש"ל ומהר"חש נ"ב קשה דאי אסרו הבשר אף דהוי תרי חזקות זו כנגד זו איך התירו השוחט וכ"ת דכל חד תיקום בדוכתי' כשהספק בהתר הבשר אין חזקת השוחט מהני כלל להתיר דגופים מוחלקים הם וע"כ הבהמה אסורה וכשהספק בפיסול השוחט אין חזקת איסור הבהמה מהני כלל לאסור וע"כ אינו נפסל גם לזאת יש להשיב הרי פיסול עדות שהעלו רוב הפוסקים דדחי' חזקת נכרא להתר נוקמי' חזקת ממון או ערוה העתידה לבא כשיעידו ה"נ יש לדחות חזקת נכרא מקמי חזק' איסור ובהמה כשישחוט וכמו כן היה דעת הרי"קו אם לא שעיקר החזקה מפני רוב המנויים סוף דבר שדברי הרי"קו ודברי רש"ל והרי"בל ומהר"חש יגעתי ולא מצאתי ישוב נכון בדבריהם ומיהו למ"ש לעיל בשם הרב המופלא מהר"א פאותבו נר"ו יש ליישב דברי החולקי' להרי"קו דדמי לשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו דנו כאן בפ"ע ומעידה ה"נ תלינן שהעד העיד שקר ולא השוחט וכמ"ש לעי' ומ"מ כבר כתבתי לעיל שאין זה מוכרח · יעוד ק"ל בדברי הרי"קו בראיה שהביא שאינו נפסל השוחט ממ"ש בגיטין ס"ת שכתבתי לך גוילים שבה לא עבדתים לשמה ממתבאר שם דאי לאו דהו"ל מגו לא היה העד נאמן אע"ג דהגוילים קודם עבודה בחזקת שאין כשרים לס"ת ע"ש בדבריו נראה דס"ל דעד אחד בהכחשה גם באיתחזק איסו' אין העד נאמן לאסור וזה תימה דהכי קי"ל הכי היינו במקדש בעד אחד או באשתו זנתה או בנטמאו טהרותך או נתנסך יינך דבכולם איתחזק היתר וע"כ אין העד האוסר בהכחשה נאמן לאסור אבל אי אין כאן חזקת היתר כגון חתיכה ספק חלב ספק שומן כי הוי ע"א בהכחשה אסור מספק וכמו שיתבאר בסמוך מדברי כל הפוסקי' וא"כ כ"ש באיתחזק איסור דעד א' בהכחשה דאסור דאוקי אחזקתיה ועיקר ראייתו ל"מ דהתם כיון שנתן ס"ת שיכתוב לו לשמו הא קי"ל חזקת שליח עושה שליחותו וכ"ש כשנתנו בידו בחזקת כשר הרי הוחזק דס"ת כשר בדינו מידי דהוי לפנויה שנתקדשה דעד השתא בחזקת היתר ומעתה בחזקת איסור קיימא וכה"ג כתב הרומט בחו"ר סי' נ"ג דשוחט שבדק הבהמה ונתנה בחזקת כשר הרי הוחזק היתר בכך ושוב אינו נאמן לאסור כי ע"כ גם דברי הרי"קו אלי צ"ע אבלי והנה בעתה צ"ל ליישב לקושיין דמעיקרא בדברי מהרי"קו דהכא חשיב איתחזק היתר שהרי קי"ל בהכא בהמה שחוטה דמותרת מטעם דרוב מנויים אצל שחיטה מומחים אע"ג דלא היה מי שהעיד על הסכין ושלא שהה או דרס ומה"ט קי"ל בתומר אוכל נבילות דאין צריך כי אם בדיקת סכין דמטרח לא טרח כמ"ש בטו"ר סימן ב' וכתב הרשב"א בחידושיו

ובמשחר' חבית דלאו על עדותו סמכינן כי אם לרובא וחזקה ע"ש ומינה נראה דשוחט ששחט והלך לו ובא אחד והעיד ששחט שלא כהוגן דאעפ"י שהבהמה היתה בחזקת איסור אינו נאמן ומותר' שהרי איתחזק היתר מכח רוב דרוב שוחטים יפים ומומחים הם וכיון דאיתחזק היתר אין עד א' נאמן לאסור והרי זה ממש כנטמאו טהרותך או נתנסך יינך או אשתו זנתה דאינו נאמן העד כי אם בשותק וזהו שכתב הרי"קו דאין כאן חזקת איסור דבהמה בחייה כיון דקי"ל רוב המנויים ומינה דאיתחזק היתר בלי עדות העד הוה דחזקת איסור הלכה כיון שנשחטה והרי זה כאשת איש שנתגרשה דאחר גירושיה בחזק' היתר ונ"ד לספק דדין בשחיט' דלא שייך שם רוב מנויים אצל שחיטה כל שצריכנו הרואות הספק בעיקר הכשר השחיט' וכיון דחשיב איתחזק היתר אין עד אחד נאמן בנ"ל לא.כשאר כי אם ערער דחד דהו"ל נבאר דהכא אדרבה איתחזק היתר בבהמה ואילו הרב סיים דבא להוציא אדם מחזקת כשרות נראה דבבהמה מיהא איכה בחזקת היתר וכו' ומיהו לפי דרך זה אם כיון לזה מהרי"קו יש להשיב בת' הרי"בל והרש"ל והב"ח ומהרח"ש שאסרו הבשר לפי דעת ר"י והרשב"א דבאיסור חד לגבי חד חשיבי ואוקי בהמה בחזקת איסור וזה אינו דלמ"ש הבהמה היא בחזקת היתר כל שנשחטה ודבר פשוט דבאיתחזק היתר אין עד בהכחשה נאמן לאסור כמ"ש הראשונים וכמבואר בטור סימן קכ"ז כי ע"כ דס"ל דכיון דקי"ל דכל ספק בשחיטה אוקי אחזקתיה וזה העיד בעיקר השחיטה שעדיין לא נגמרה השחיטה ואז עדיין לא יצאת מחזקת איסור וכיון שעדותו היה בזמן שלא איתחזק היתר ע"א נאמן וכי הוי חד לגבי חד אדרבה אוקי אחזקת איסור דמספק אינו יוצאת מחזקת איסור להתר בנ"ל פשוט כדעת רבני האחרונים וגם אין בדברי הרי"קו הכרח דחולק עליהם בזה ואדרבה מדלא ביאר דהבהמה בחזקת היתר ש"מ דס"ל הכי ואם האמת דמורה הרי"קו בזה קשה כי קושיין דמעיקרא עוד נ"ל ראיה דעד אחד המעיד פיסול בשוחט דנפסל מספק לגבי דידן כיון דהוי חד לגבי חד ומידי ספק לא נפיק ואסור לאכול משחיטתו אף דאית ליה חזקת כשרות לשוחט ובו"ל לומר אוקי אחזקתיה ואמינא לה ממ"ש בריש נדה גבי מה ששנינו כל הנשים דיין שעתן והקשו ומאי שנא ממקוה דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות ושקלו וטרו והעלו במסקנ' התם תרי לריעות' הכא חדא לריעות' והיינו דבמקוה דהוי חזקת כשרות שהיה שלם לטהר נגד חזקת טמא שהיה טמא בודאי מי שטבל שם וכיון דחזקת המקוה איתרעא כיון שנמצא הוא חסר בודאי הו"ל תרי לריעות' ולא חשיב כלל חזקת המקוה משא"כ בנדה דאע"ג דחזקת טהרה שהיתה האשה איתרעא שנמצא טמאה היא כל דליכא חזקת טמאה אחרת כנגדה אזלינן בתרה ודיין שעתן ושם בש"ס מבואר דכל דאיכא תרי לריעות' ודאי טמא חשיב ולא ספק ע"ש בסוגיא וא"כ ה"נ אף דאיכא חזקת כשרות דשוחט להכשירו בספק דחד לגבי חד הרי לאידך גיסא איכא חזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דמה"ט קי"ל כל ספק בשחיט' פסול וכיון דחזקת כשרות איתרע מספק כיון דהוי חד לגבי חד הו"ל תרי לריעותא ונפסל מספק זה דחד לגבי חד דאזלי' בתר חזקת איסור הבהמה כיון דלא איתרע כלל כן אמת שיש להשיב דכי קי"ל בתרי לריעותא לאסור בודאי היינו היכא דחזקת התר איתרע בודאי כי התם שהמקוה נמצא חסר וחבית של יין החמיץ בודאי ואין הספק כי אם למפרע אם היה חסר גם כן או לא אבל כאן דלא איתרע בודאי חזקת כשרו' דשוחט כיון דהוי חד לגבי חד וכל כי האי ג"ל דלא חשיב תרי לריעותא ובתר חזקת כשרות דשוחט אזלינן אף בספק

ואף נגד חזקת איסור הבהמה ואין לדחות על זה דכיון דהוו חזקה נגד חזקה וחזקת היתר איתרע בספק ושל איסור לא איתרע כלל מהי תיתי להכשיר דמאי אולמיה חזקת היתר משל איסור וכי משום דאיתרע בספק עדיף טפי מחזק' איסור דלא איתרע כלל אי מהא לא מכרעא שי"ל דריעות' הספק לא חשיב ריעותא כי אם ריעות' בודאי כי התם במקוה וחבית וכיון דהוי חזקה דכשרות השוחט נגד חזקת איסור הבהמה הא ודאי חזקת כשרות השוחט עדיף כדכתיב ושחט את בן הבקר דמיניה ילפינן דשוחט נאמן על שחיטה כמ"ש רש"י בד' דחולין בד"ה עד א' ע"ש אף דהוי נגד חזקת איסור הבהמה מ"מ דחזקת כשרות דשוחט עדיף טפי ואזלינן בתריה להתיר אך אחר הישוב רואה אני שגם באיתרע מספק חשיב תרי לריעותא ואזלינן בתר חזקת איסור דלא איתרע כלל שהרי מבואר בטור סימן פ"א במה שנחלקו גדולי הראשונים בגבינות שנעשו מבהמה ואח"כ נמצאת טריפה שדעת התו' וסייעתם לאסור הגבינו' כיון דהוי חזקה שלא נתבררה כמ"ש התו' בחולין ד"א ואילו הרא"ש בפסקיו שם אחר שהביא דעת התוס' כתב להתיר הגבינות מטעם רוב דרוב בהמות כשרו' הם וגם הר"ש ורבינו יונה הביאו דבריהם שר"ן בפ"ק דחולין והרשב"א בתורת הבית דף ז' כתבו להתיר מטעם רוב וכתב שם רבינו יונה דאזלינן בתר הרוב אף דאיתרע שהרי אמרו בפ"ק דחולין ד"ט נשחטה בחזקת היתר עומדת וכי בא זאב ונטל בני מעים והחזירם נקובים כשירה דאזלינן בתר חזקת רוב בהמות כשרו' ואע"ג דהתם איתרע בספק וגם בגבינו' איתרע בודאי אין לחלק בכך ע"ש וטעמו נ"ל דקי"ל בחזקה בכל הספק הנולד דאזלינן בתר החזקה אף דעכ"פ איתרע מספק ואילו בריש נדה גבי כל הנשים דיין שעתן מבואר דאף בספק דאיתרע החזקה בודאי בנדה דעכ"פ עכשו נדה ודאית ומטהרינן למפרע מפני החזקה דאף להלל דאמר דמטמאה מעת לעת אינו אלא לקדשים וטהרות ומשום מעלה כמ"ש שם בר"ו דנדה וכ"כ התוס' שם בריש נדה ע"ש דאילו לחולין לכ"ע אינה מטמאה למפרע והרי קי"ל רובא וחזקה רובא עדיף א"כ כ"ש דאזלינן בתר רובא אף דאיתרע בודאי הרי נתבאר דאין לחלק בין באיתרע בודאי ובין באיתרע בספק בין בחזקה ובין ברוב ה"נ בענין תרי לריעות' אין לחלק בכך הן אמת דלהתוספות שאסרו הגבינות ע"כ דס"ל לחלק בין איתרע הרוב בודאי לאיתרע בספק שהרי כיון דאסרו הגבינות אע"ג דאיכא רוב להתר מ"מ דס"ל דאין זה רוב כיון דאיתרע בודאי דעכשו טריפה היא בודאי ואילו באיתרע בספק אזלינן בתר רוב כדקי"ל בבא זאב ונטל בני מעים כמ"ש בד"ט דחולין כי ע"כ דס"ל דבאיתרע בודאי לא אזלי' בתריה משא"כ באיתרע בספק דאע"ג דרוב עדיף מחזקה ובחזקה קי"ל דאזלי' בתרה אף דאיתרע בודאי בדמוכח בסוגיא דריש נדה על כרחין לומר כדעתם דלענין זה גרע כח הרוב מכח החזקה ובמקום אחר כתבתי הטעם באורך לעיל בסימן ט' ואין להאריך כאן ומ"מ נראה דלשיטת התוס' שאסרו הגבינות מחלקי בין איתרע בודאי לאיתרע בספק ולדידהו נ"ל דס"כ איתרע בספק לא חשיב ריעותא ואזלינן בתר חזקת כשרות השוחט ואינו נפסל מספק אלא שעם כל זה מדעת רוב רבותינו שהתירו הגבינות לא יחלכו דלדידהו ודאי שמעינן דאין לחלק בין איתרע ודאי לאיתרע ספק וחזר הדין דהוי תרי לריעותא ונפסל השוחט וכיון דספק תורה הוי יש לאסור לדעת רוב הפוסקים ותו גם שי"ל שגם התוס' שאסרו הגבינות לאו משום דפסיק להו דיש לחלק בין איתרע ודאי לאיתרע ספק כי אם דמספקא להו אי יש לחלק בכך או לא ואסרו מספק וא"כ אם אסרו מספק להחמיר אין להביא ראיה מהם להתיר די"ל דלהקל גם הם חוששים לדעת החולקים דאין לחלק בכך שהרי אין להם ראיה לסברתם הלזו כי אם משיקול דעתם וא"כ בכה"ג דבאנו להקל דסברה זו גם הם יודו לאיסור ואף גם זאת לא חילקו בין איתרע בודאי לאיתרע בספק כי אם לגבי רוב ומהטעם שכתבתי שם וכ"כ הרי"מט בת' ח"א סימן ל"ז ע"ש אבל בחזקה הא פשיטא לן לכ"ע דאין לחלק שהרי סוגי' ערוכה בריש נדה דאזלינן בתר חזקה ואף דאיתרע בודאי וכן כתבו התוס' עצמם שם בריש נדה הכי דלענין חזקה דלכ"ע אין לחלק בין איתרע בודאי לאיתרע בספק וא"כ בנ"ד בחד לגבי חד שהכל ענין חזקה הם חזקת כשרו' השוחט וחזקת איסור דבהמה וכיון דאיתרע חזקת כשרות דשוחט אף בספק הו"ל תרי לריעותא ונפסל מספק כיון דבענין חזקה לכ"ע אין לחלק בין איתרע ודאי לאיתרע מספק וכמו שנתבאר וכר מן דין י"ל דעד כאן לא כתבו התוס' דאיתרע רוב בספק לא חשיב ריעותא ואזלינן בתריה משא"כ באיתרע בודאי היינו כשאין שם חזקה מנגד רוב זה דאיתרע בספק אבל כיון שיש חזקה לאידך גיסא אף דאיתרע בספק חשיב ריעות' ולא חשיבה חזקה זו כלל וראיה שהרי כבר נתבאר דמסוגיין דריש נדה מוכח בבירור דאזלינן בתר חזקה אף דאיתרע בודאי ואעפ"י כן גבי מקוה וחבית שיש שם חזקה מנגד חזקת טמא וחזקת טבל אזלינן בתר חזקה דלא איתרע ואידך דלא חשיב ועל כרחין דכי הוי חזקה נגד חזקה כל שיש קצת עדיפות לחזקה דחד מינייהו אזלינן בתרה וא"כ ה"נ בחד לגבי חד אף דאיתרע בספק חזקת כשרו' בתר חזקת איסור דלא איתרע כלל אזלינן וכ"כ ממ"ש הרי"ף והרא"ש בפ"ק דחולין דאזלינן בתר רוב מצויים אצל שחיטה מומחי' הם היכא דלא איתייליד ריעות' אך באיתייליד ריעותא אזלינן בתר חזקת איסור ומה"ט קי"ל בספק שהה או דרס לאסור כמ"ש בדי"א דחולין ע"ש וטעמם נ"ל דהיינו משום דהוי תרי לריעותא כיון דרוב מצויים איתרע בספק כיון שהספק לפנינו אי שהה או דרס ודון מינה ואוקי באתרין :

אך כל היד המרבה לבדוק עיניו יחזו דאכתי יש להשיב דבאיתרע בספק כי בנ"ד אינו נפסל דהוי חזקת כשרות דשוחט ורוב מצויים אצל שחיטה מומחי' הם נגד חזקת איסור דבהמה ובכל כי האי ג' דאע"ג דחזקת כשרות ורוב מצויים איתרעו מספק כיון דעד יחיד מעיד ששחט בפיסול מ"מ בבירור שניהם אלימי טפי מחזקת איסור דבהמה בריך אף דלא איתרע כלל או לפחות שקולי' הם ובכל דליכא ריעותא יש להתיר ולא דמי לדברי הרי"ף והרא"ש דהתם לא שייך חזקת כשרות דשוחט דבספק שהיה דבולד לפנינו וגם השוחט עומד בספק לא שייך חזקת כשרו' משא"כ בעד יחיד שמעיד שפסולא השוחט נכיל' מתחת ידו והשוחט מכחישו מ"מ נ"ל דאין לחלק בכך וטפי עדיף לן חד חזקה דלא איתרע כלל מחזקה ורוב דאיתרעו וזכר לדבר מ"ש טבא חדא פלפלא מחלא צנא דקרי ושם הבאתי סמך לזה מעיקר דברי הרי"ף והרא"ש שו דבפ"ק דחולין ואין להאריך ושוב אחרי מופלג חזי הוית שיש להביא ראיה גמורה שאין השוחט נפסל כלל בעד יחיד דבפני שני עדים כשרי' בעדות וממון דבעינן ב' עדים כשרי' שהנה ראיתי להרז"עבא בחידושיו לת' עז' דל"ט גבי מ"ש אין לוקחין זמת ומח"ב אלא מן המומחה וכולם שנתארח אצלו מותר שכתב וז"ל ובמשניות זרעים הוכיח דכל שהוא בחזקת חשוד צריך ב' עדים להכשירו או עד אחד שיעיד על החתיכ' שלא אמרו עד אחד נאמן באיסורים אלא במעיד על החתיכה מרבינו ז"ל ובמהדור' קמא הארכתי על זה עכ"ל ומדבריו יש לדון שכשם דאין עד אחד נאמן להכשיר את החשוד אע"ג דהוי מידי דאיסור ה"נ אינו נאמן לעשותו חשוד בעד יחיד דאין טעם לחלק בין הכשר לפיסול וגם מהטעם שכתב דלא נאמר עד אחד נאמן באיסורי' כי אם במעיד על החתיכה ולא על הגוף א"כ

א"כ אין מקום לפוסלו כעד יחיד כיון דהוי מידי דאיסור כיון שאינו מעיד על החתיכה ודבר גדול דבר הנביא כזה ושוב אחר החפוש ראיתי שדבריו אלו כשם רבו הם מתורת הרא"ה שכתב בבדק הבית דק"ך וז"ל והיה לו להמחבר לכתוב כאן משנה אחרת שם שכתב הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן כאמן מי כאן מעש' אמר לו אחד אני אינו נאמן איש פ' נאמן הרי זה נאמן ואמרו שם בברייתא דרוקא שלא בפניו והקשו שם בירושלמי ועד אחד נאמן בתמיה כלומר כיון שעל גופו הוא בא להעיד אם כשר אם לאו היאך עד א' נאמן והשיבו קל הוא שהקלו חכמים באכסנאי וכתו' אמרו שם דרוקא שאין מכיר שם אדם ושלא שהה ל' יום וכו' ע"ש הנה מבואר דס"ל דגם באיסור כל שאינו מעיד על החתיכה כי אם על גוף אדם אם הוא חשוד או לא אין עד אחד נאמן גם ראיתי להפר"ח ביו"ד סימן קי"ט ס"ק י"ו שישב בחילוק זה דברי הר"מ בפי"ב מה' מעשר שהרבו המפרשים להשיב על דבריו ואיהו מפרק לה שדעת הר"מ דבמעיד על אדם אם הוא חשוד או לא אף בענין איסור צריך שני עדים כשרים גמורים ודוקא במעיד על החתיכ' סגי בעד יחיד וסיים שהוא נכון וע"ש וק"ל איך לא הביא דברי הרא"ה בבדק הבית שחילק כן להדיא לראיה ועוד ק"ל עליו שזה שכתב הרב בדעת הר"מ הוא מבואר בדברי הר"מ שהרי כתב בפי' מה מעשר ה"א וצריך שיקבל עליו דברים אלו בדבים ובשיבואו עדים נאמנין שקבל דברים או בדביה ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן ע"ש הרי להדיא שהצריך עדים נאמני' להכשירו ולא סגי בעד יחיד אף דהוי מידי דאיסור וע"כ לומר כטעם הרא"ה שכל שאינו מעיד על החתיכה לא אמרינן עד אחד נאמן באיסורים ואין ספק שהרא"ה למד כן מדברי הר"מ אלו ומעתה נראה שגם דעת הרשב"א בת' סימן תרכ"א שכתב שאחר שהביא דעד אחד נאמן וחשוד אינו נאמן סיים ואפילו בפני עד יחיד לא יפסל האדם להוציאו מחזקתו והראיה הביא דבר בכיתום וכו' קאי כשיטת הר"מ דכל שאינו מעיד על החתיכה גם באיסור בעינן שני עדים והראיה שהביא מדבר בכיתום אע"ג דהתם לפיסול עדות לערוה וממון הוי י"ל דס"ל דגם לפוסלו לעדות דפשיט לן דבעי שני עדים היינו נמי מה"ט דכל שמעיד בפיסול הגוף או בהכשרו עדות גמור הוי ובעינן שני עדים אף למידי דאיסור ותו ל"ק מהאי דבוה ק"ל בדבריו לעיל ועפ"ז היה נ"ל ליישב ת' הרא"ש א"כ סימן כ"ד והרב מרדכי בת' סי' רפ"א שכתבו דלפסול השוחט בעינן שני עדים ובפני בת"ד ותמהו על דבריהם דפיסול שוחט מידי דאיסור הוי ואין צריך שני עדים וגם לא בעינן שיעיד בפניו הנה לפ"ז נ"ק דכל שאינו מעיד על החתיכה גם לאיסור בעינן שני עדים וע"כ הצריכו נ"כ שיעידו בפניו כערוה או ממון אך את זה ק"ט שהרי מת' הנזקו שורש נ"א פסקה הש"ע בי"ד ס"א ומור"ם והרש"ל והריב"ל והרשד"ם והרא"ם וכל רבני האחרונים הבאים אחריהם נקטו בפשוט דעד יחיד והשוחט שתק נפסל ואם כדברי הראשוני' גם בשותק אינו נפסל שזהו ענין עד אחד נאמן באיסורי' דשייך במעיד על החתיכה לבד לא במעי' על הגו' לפי דברי הרא"ה והריטב"א ודע' הר"מ וב"נ דעת הרשב"א וכמ"ש כי על כן נ"ל דגם הם לא כתבו דאין עד יחיד נאמן בפיסו' הגוף כי אם כשהבעל מכחישו אבל בשות' גם הם יודו דנפס' בשתיקתו ואף דכי מעיד על הכשרו מסתמ' איירי דהלה שותק או מודה לו דלאו בשופטני עסקינן ואעפ"כ הצריכו הריטב"א והרא"ה והר"מ שני עדים כשרי' ס"ל שגם בהלה שותק אינו נאמן י"ל דכי מעיד לחובתו שייך לחלק בין מכחישו לשותק דבשות' אסיר דשוי לנפשיה חתיכת איסור אבל כי מעיד להכשירו דבעל דבר נוגע בדבר הוי דמי פתי שיעידו עליו שבשר הוא והוא יכחישנו וכיון דלא שייך

שותק בכה"ג א"כ היא הנותנ' דאינו נאמן עד יחיד המכשירו כלל מש"כ לפוסלו דעיקר הדבר תלוי אם שותק או מכחיש וכ"ת הרי לפי הטעם שחילקו בין מעיד על החתיכה למעיד על גופו אם כשר או לאו אין נרא' דס"ל לחלק כדרך שכתבתי דלהכשירו לא שייך שותק והו"ל לומ' דמה"ט אינו נאמן והיכי תלו תניא בדלא תניא אי מהא גם זה ל"מ שז"ל שגם זה כוונת דבריהם דכי מעיד על החתיכה של אחרים אם אסור או לאו כיון שבעל החתיכה בחזקתו שייך לחלק בין שותק למכחיש אבל כי מעיד על גופו להכשירו לא שייך זה כי היכי דליהוי נאמן כשותק אמת שיש להשיב תינח לדעת התוס' וסיעתם דס"ל דמעיקר דינא אין עד אחד נאמן באיסורים אם אתחזק התר או איסור וכי קי"ל בכטמאו טהרותיך ודומיהן דאף באיתחזק התר נאמן כשבעל דבר שותק אינו מפני העד כי אם מפני שתיקתו דשוי לנפשיה ולכ"ע חתיכת איסור וע"כ כי מעיד להכשירו וכבר איתחזק לחשוד ולא שייך הלה שותק אינו נאמן אך לדעת הרמב"ן וסיעתיה דס"ל דמדינא עד א' נאמן גם באיתחזק וזולת במכחישו דגזרת הכתו' גבי חטאת שלא יהיה נאמן א"כ מאי נפקא מינה אי לא שייך שותק כיון דמדינ' נאמן גם באיתחזק והרי הריטב"א בחידושיו לקידושין דס"ו האריך להוכיח דמדינא עד יחיד נאמן וכ"כ הרשב"א שם וגם בדעת הר"מ האריך להוכיח הש"ך בי"ד סימן קי"ט שדעתו כן וא"כ כיון דהצריכו שנים ש"מ דהוי כערוה וממון ממש אי מהא מלכד שגם הריטב"א לאלכה אמר כן וסיים שיש להחמי' באיתחזק איסור וכ"כ דעת הרשב"א מת"ם בחידושיו לחולין ד"י"א ע"ש וגם דברי הר"מ אין לנו בהם מופת חותך שמכשי' בעד יחיד ואיתחזק איסור וכיון שכן שפיר י"ל דמה"ט הצריכו שני עדים להכשיר החשוד כיון דהוי דלא שייך שותק וכר מן דין י"ל שגם הריטב"א והרא"ה והר"מ לא כתבו דבפיסול הגוף בעי שני עדים כי אם כלהכשירו והיינו שהחמירו כי היכי דהצריכו דליבעי ב"ד בקבלת דברי חברות ואין זה מן הדין דמידי דאיסור כל אחד נאמן וגם החמירו בדברים אחרים עיין בהר"מ בפ"י מהלכות מעשר אך לפסול החשוד אה"נ דסגי בעד יחיד כדין איסור וכ"כ דאל"ה לישמועינן ריבותא דגם לפוסלו בעי שנים כי ע"כ אין לנו לדון חמור מקל להקל וכ"כ דבלא"ה קשה בדבריהם על פשוטו' דין זה שכתבו דבפיסול הגוף בעי שנים גם באיסור דמאי תיתי והרי בממון בלי קרא דכתיב עפ"י שני עדים יקום דבר וערוה יליף בג"ש דבר דבר ממון ש"מ דבלא"ה גם בערוה הוה סגי בעד יחיד ופיסול עדות לערוה וממון בעי שנים שרינו כדבר הבא להעיד עליו אך בפיסול הגוף לאיסור דליבעי שנים אין לנו שום ריבוי ומאי תיתי דליבעי שנים דבר זה קשה לשמוע וכ"ת כי אצטריך ג"ש דדבר דבר בערו' היינו דבלא"ה הוה אמרינן דערוה גם כן מידי דאיסור ותיסגי בעד יחיד קמ"ל א"כ מטונך דגם לפיסול הגוף לענין איסור כיון דלא רביה קרא דליבעי שנים ברינים דאיסור קאי דסגי בעד יחיד שגם בערוה היינו אומרים אי לאו דאתי ג"ש אך למ"ש ל"ק שגם הם מודו דבדין איסור דיינינן ליה ובאמור עוד נ"ל ראיה על זה שהרי אמרו בקידושין דס"ו באשתו זנתה ושותק דפליגי בה אביי ורבא דלרבא דקי"ל כוותיה אינו נאמן דהוי דבר שבערוה ואינו בפחות משנים ואם איתא בלאו ה"ט דהוי דבר שבערוה אינו נאמן כיון דמעיד בפיסול הגוף דאשה וגם לאביי קשה דאף אי ס"ל דאיסור סוטה לבעל לא חשיב דבר ערוה אכתי אינו נאמן כיון דמעיד בפיסול הגוף וכ"ת כי אמרו הם היינו לפוסלו לגופיה אך אי בא לפוסלו על אחרים חתיכה חשיב וזהו כי נאמן היינו לגבי בעל דהאשה לגבי בחתיכה א"כ מטונך דא"כ בפיסול השוחט לגבי דידן נאמן דחשיב כמעיד על החתיכה א"כ י"ל שגם

דברי

דברי הרא"ה והריטב"א והר"ן הם כחשוד לאכול שגם כל החשודים בדמאי הם חשודי' לאכול בלי מעשר וע"כ עשו אותם חשודים. וכחשוד לאכול טריפה אין עד יחיד נאמן אם הוא מכחישו גם לדידן כיון דקי"ל בנטמאו טהרותיך ונתנסך יינך דאם הוא מכחישו אינו נאמן ושרי לאכול מהם כל העולם דכיון דמפסיד לחבירו בעדותו והוא מכחישו לא האמינתו תורה כלל וגם כל אדם מותר לאכול מהם שלא כדברי המנלאתי כתוב שכתב הב"י בי"ד סי' קכ"ז שכתב דכי שרי היינו לבעל הטהרו' והיין שהכחישו אבל לכ"ע אסור מספק דרבים פליגי עליה וא"כ כי מעיד פיסול בחבירו שאוכל או עושה איסור כיון שמכחישו אינו נאמן כדתנן בכריתות בפ' אמרו לו עד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי אינו נאמן וגם מותר לאכול בביתו שהרי הו"ל כמעיד בכל עת שאוכל חלב והוא מכחישו דקי"ל דבעל דבר נאמן ומה"ט מותר גם כן לקנות ממנו ולא דיינינן ביה דין החשוד ואין הספק לפסול בחשוד גם בעד יחיד והוא מכחישו לגבי דידן כי אם בחשוד למכור לאחרי' דבר איסור לבד דקי"ל דאינו חשוד לאכול ושרי לאכול בביתו שאינו חשודי' כי אם בלאו דולפני עור לבד וע"כ בכה"ג אף אי מכחישו החשוד אסיר מספק לגבי דידן דהוי חד לגבי חד שאין עיקר עדות העד כי אם לקוניס ממנו שדברים שמוכר המוכר הוא הם דברים איסורי' ולא שייך בזה בעל דבר שאינם חייבים בני העיר לקנות ממנו ואינו בא בעדותו להפסיד ממונו שזהו עיקר נאמנות בעל דבר טפי מאחר וכיון שאין בעדות חשוד להאכיל הפסד ממון חבירו ובעל דבר א"כ שקולים הם וכיון דהוו חד לגבי חד מידי ספק לא נפיק ועל כן כי מעיד פיסול בשוחט לעצמו והשוחט מכחישו אינו נאמן כלל אבל בשוחט לאחרים נאמן מספק ונחשו לאכול במכחישו בעינן שני עדים לגבי דידן אף במידי דאיסור ועל כן גם להכשירו בעינן שני עדים דבאיסורו כך התירו אבל בחשוד להאכיל הה"נ דנפקא מספק גם בעד יחיד לגבי דידן ומיהו דככשר אם עשו תשובה גם בעד יחיד ונתקיימו בזה כל דברי רבותינו האחרונים אף דברי הרשד"ם וה' המ"מ שפסלו השוחט גם בעד יחיד והשוחט מכחישו והנה אחת שפשט דברי הריטב"א והרא"ה מורים דס"ל דבכל דשייך בעדות העד דבר הנוגע פיסול בחזקת כשרות לחבירו בעינן שני עדים כדבר שבממון אבל כיון שכל דבני האחרוני' נקטו בפשוט הפך סבר' זו וגם דברי הראשוני' לא נאמרו כי אם דלהכשירו ולא לפוסלו אלא שאנו דנים כן מדבריהם לא מפני שאנו מדמין כעשה מעשה להקל וכ"ש נגד הסכמת רבותינו האחרונים כי ע"כ יש לנו לדון כדבריה' עפ"י הדרכים שכתבתי בפירוש דבריהם כדי לקיים דברי רבותינו האחרונים ושוב ראיתי שיש מגדולי' הראשונים חלוקים לדברי הרא"ה והריטב"א אלו שהנה עיקר ראייתם לדין זה דבפיסול הנוגע גם באיסור בעינן שני עדים הוא מדתנן בפ"ד דדמאי מ"ו הנכנס לעיר ואינו מכיר שם אדם אמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר אמ"ל אחד אני אינו נאמן איש פ' נאמן הרי זו נאמן וכו' נראה דבדוחק התירו משום חיי נפש כיון שאינו מכיר שם אדם שיהיה נאמן עד יחיד וכתו' תלו בו תנאי שיהיה מעיד שלא בפניו וגם שלא ישהה שם שלשים יום ש"מ דמעיקר דינא אינו נאמן וגם שם בירושלמי הקשו ועד א' נאמן ותירצו באכסנאי הקלו ולפי דק"ל להריטב"א והרא"ה הלא מעיקר דינא קי"ל עד אחד נאמן באיסורים ומאי ק"ל לזה הכריחו דבפיסול הנוגע גם באיסור אינו נאמן עד יחיד. וכן מבואר בדברי הרא"ה בבדק הבי' שכתבתי לעיל וגם מ"ש הריטב"א דבמשניות זרעים מוכיח כן אף שלא פי' מכוון על משנה זו דאילו ממשנה אחרת חפשתי ולא מצאתי בשום מקום ראיה לזה אכן ראיתי להר"ש והרא"ש בפי' המשנה זו שכתבו בפירוש הירושלמי דהכי פריך דאע"ג דעד אחד נאמן לא היה ראוי כאן להאמינו כיון דהוא עצמו חשוד ותירצו דבאכסנאי הקלו גם בחשוד וכ"כ רבינו עובדיה בפירוש המשנ' ע"ש ומדבריה' למדנו שגם בפיסול הנוגע בענין איסור נאמן עד יחיד כל שאינו חשוד הפך דברי הריטב"א והרא"ה והר"ן וכיון שיצאו הם לדון בדבר חדש ואין בדבריהם הכרע וגם שחלקו עליהם מהראשונים וגם שהסכמת רבני אחרונים כן וכ"ש שגם בדבריהם אין הכרח גמור בדבריהם דס"ל דלפסול ולעשותו חשוד גם כן בעי שני עדים א"כ אין להקל בדב' כלל ונקטינן דגם לפסול אדם ולעשותו חשוד בענין איסור בדין איסור דיינינן ביה וסגי בעד יחיד במקום שנאמן בו באיסור אך להכשירו בעד יחיד ודאי שיש לחוש לדבריהם ובעינן ב' עדים גמורי' כנ"ל וכ"כ דלפסול השוחט לא בעינן שני עדים גמורי' ממ"ש הרשב"א בת' סימן תשפ"ב שפסל השוחט בקול לבד וכ"כ בת' המבי"ט ח"א סימן קל"ז גם הרז"קו שרש ל"ב פסל השוחט בעד יחיד והוא מכחישו כשיש רגלי' לדבר גם הרז"בז בסי' קי"ג פסל שוחט באומדנא גם הרשד"ם חי"ד סימן כ"ב וסי' מ"א כתב דבשביל חשד ואמתלא יש לפסול השוחט בלי עדות כלל ומדבריה' למדנו דפיסול שוחט בדין איסור דאזלינן בתר אומדנא משא"כ במידי דממון ומינה דבפיסול שוחט לא בעינן עדות גמור כממון וכ"כ עיקר לדין וראיתי להרב מחנה אפרים ה' עדות סי' ט' שכתב דאע"ג דעד אחד נאמן באיסורים היינו על גוף הדבר אבל להעיד על אדם שהוא כשר אין עד אחד נאמן ובעינן שנים כדמוכח בר"פ אם אינן מכירים וכ"כ ממ"ש הטור ח"מ סי' ל"ד גבי עדות עם הארץ ובזה נסתלקו השגת הראב"ד בפי"ב מהל' מעשר גבי חשוד שהעיד על אחרי' עכ"ל ותמהני בראיה שהביא דהרי לעדות החודש מדינא בעינן שנים כדבר שבממון כמ"ש בר"ה דכ"ב וחד מי מהימן משפט כתיב ביה ומדינ' אין צריך עדות להעיד על כשרות אף בערוה וממון דכל ישראל בחזקת כשרים הם וכ"ש בעדות החודש אלא שקלקלו מכותים והיו שוכרים עידי שקר התקינו שלא יהיו מקבלין אלא מן המכירים כדתני שם בברייתא וכיון דבעינן עדות גמור שני עדים במידי דערוה וממון לעדות החודש ה"נ כשנפל ספק להכשירם כיון דהוי מידי דבעי עדים כשרים בערוה ומה זו ראיה לאיסורים גם הראיה מטח"מ סי' ל"ד לא ידעתי מאיזה מייתי ליה דשתם כבר כתבו דעם הארץ בחזקת פסול וע"כ בעינן שני עדים כשרים להוציאו מחזק' פסול והיינו להעיד בדבר ערוה וממון אבל לאיסורים דסגי בעד יחיד אה"נ דסגי בעד א' להכשירו אך מ"ש ליישב בחילוק זה דברי הר"מ בפי"ב מהל' מעשר כן כתב הפר"ח בי"ד סי' קי"ט ס"ק ל"ז ומיהו גם על הרב קשה איך לא ראה שהרא"ה בבדק הבית כתב כן להדיא וכבר ביארתי דרכו החולקי' על זה ות"מ למה שאנו דנים גם הרב לא כתב דבעי שנים כי אם להכשירו אבל לפוסלו אה"נ דסגי אף בעד יחיד וכמו שביארתי לעיל.

סימן קצ"ד

יש לחקור חד לגבי חד בפיסול השוחט אם נפסל מספק או לא ויהן קדם נעמוד:

בעיקר דינו דמהרי"קו שהוליד דעד המעיד ששחט שחיטה פסולה דאינו נאמן מדעולא דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים יש לתמוה שהרי בסוטה דל"א אמרינן לר"ח קשייא דעולא לא קשייא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה וכה"ג אמרו שם בדמ"ז גבי עגלה ערופה וכן מבואר ביבמות דקי"ז ע"ש וכן פסקו כל הפוסקים עיין בטור אה"ע סי' י"ז ושם בסי' קע"ח וע"ש בבית יוסף וא"כ בנ"ד דבאו שניהם כאחת לכ"ע אינן חשוב כשנים וכן קשה בת' הרז"בל ודברי רש"ל שהוגרכו

שהורנו לאסור הבשר מטעם דברי רז' והרשב"א דבאיסור אינו חשוב כשנים והרי כיון שבאו כאחת לכ"ע אינו חשוב כשנים ונפק שקיל דאוקי חד לגבי חד וקול דאף אם ניסת תנא ובכר ראיתי למהרח"ש בקו' עגונא שהביא ת' הרשב"ל והקשה עליו כי קושיין דתיפוק ליה דבכת אחת לכ"ע אינו חשוב כשנים ע"ש בדש"ו וברור הוא בעיני דמאי דק"ל בת' הרשב"ל ולא ק"ל בת' הרא"קו היינו שסמך על המבין שלא להאריך כיון שדברי הרשב"ל הם מתורת הרא"קו שעיקר דברי הרשב"ל הם על תשובת מהרא"קו כמבואר בדבריו וא"כ פשוט דשייך קושייתו גם לת' מהרא"קו והוכרחתי על זה שהרב סדר אליהו רבה רעז' תמה למהרח"ש דאמאי ל"ק הכי גם בת' מהרא"קו ע"ש מה שנדחק על זה:

ובכר ראיתי למהרח"ש גופיה בח"ב סי' י"ב וי"ג שהביא דברי הרא"קו והריב"ל ותמה על שניהם דבל דהוי בכת אחת לכ"ע אינו חשוב כשנים ע"ש ושם ראיתי למהרח"ש שישב לזה עפ"י מ"ש המרדכי בפ' האשה רבה דדוקא בערות אשה שלא האמינתו תורה אלא חכמי' האמינוהו הוא שיש לחלק בין באו בכת אחת לבאו בזה אחר זה אבל בשאר איסורין שנאמן עד אחד מן התורה אפי' בכת אחת איתיה לדעולא ודחה זה שכל הפוסקים חלוקים עליו בזה ע"ש והנה אמת שדברי המרדכי אלו הם דברי התו' ביבמות דקיז' בד"ה הא לא נישאת שכ"כ בשם ר"י וכ"פ בכתובות דכ"ב בד"ה אי סבי ע"ש מ"מ הרואה יראה שלא כתבו התוס' כי אם לעולא שמגיה מתני' דסוטה תני לא סיתה סותה דאילו לרבי חייא שם דמשני כאן בכת אחת כאן בזה אחר זה פליג עליה דעולא בזה כמבואר שם בתו' וא"כ לענין דינא תודו שפיר דקי"ל כרבי חייא דאינו מגיה מתני' וכ"ש דגם לעולא אינו ברור דס"ל הכי דלתירוץ ראשון שכתב ר"י גם עולא מודה דגם בכל האיסורים מחלקינן בין באו בכת אחת לבאו בזה אחר זה וכ"נ מוכרח שהרי הנמקי' כתב בשם ר"י דבאיסורים דעד אחד נאמן מד"ת ואינו חשוב כשנים ופת"ש דבריו לעיל ואי ר"י ס"ל הכא דבאיסורין בכה"ג חשוב כשנים כיון דמהימן מד"ת דברי ר"י סתראי נינהו ודוחק לומר דתרי ר"י הוו כי ע"כ נראה עיקר דלענין דינא גם ר"י מודה דבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד דחשוב כשנים מחלקינן בין באו בכת אחת לבאו בזה אחר זה כי מן המבאר כ"ל שגם המרדכי בפ' האשה רבה סי' ע"א אינו חולק לכל הפוסקים אלא שדבריו לדעת עולא דס"ל הכי מכח קושיית התו' ואה"נ דר"ח דפליג עליה בסוטה בפ' מי שקינא כוותיה קי"ל ולא מפסיקן בפלוגתא וליהוו דבריו דברי יחיד ות"מ גם מהרח"ש לא חש לסברתו ועכ"פ ישב דבריהם באופן אחר שדעת הריק"ו והריב"ל דכי מחלקינן בין באו כאחת לזה אחר זה ה"ד גבי עדות אשה שצריך לבא לב"ד להתיר האשה בזה אמרינן דבזה אחר זה חשוב כשנים כיון שבא אחר שהתירוה ב"ד אבל גבי שחיטה שאין צריך לבא לב"ד שמשעת שחיטה האמינו תורה והו"ל כשנים וכשבא האחר ששחט שלא כהוגן אין דבריו של אחר במקום שנים ועל דרך זה חילק שם הרב סדר אליהו רבה ע"ש ולדידי גם זה אינו נכון חדא דבל כי האי היה לו לבאר דבאיסורים בכה"ג חשוב כשנים מה"ט שכתב הרב ותה זו שתיקה והדבר צריך לאומרו וכגון דא צריכה רבה ועוד שהרי מתבאר מדברי התוס' בריש פ"ב דכריתות דוא בד"ה אמרו לו שנים באיסורים אינו חשוב כשנים כי אם כשבאו זה אחר זה ולא כשהעידו בכת אחת וע"ק הרי כתב הרשב"ן הביאו הב"י בי"ד סי' ל"ט ופסקו שם בש"ע אם הבודק אמר שלא כסדרן היתה ואחד מכחישו מעמידין הבהמה בחזקת היתר ואי חשוב כשנים הו"ל לאסור כיון שהבודק אמר שהוא טריפה גם לשם הביא הב"י תשובת

ואחרת דאם המוכר אומר דבחזקת כשירה היתה והקונה אומר שהיתה טריפה כיון שבאו שניהם בכת אחת לב"ד אין כאן עדות פסקה הש"ע נראה דבזה אחר זה הראשון נאמן דחשוב כשנים וכ"כ האחרונים בפשיטות והרי הם פסקו ת' מהריק"ו בי"ד ס"ס א' גם מדברי הריטב"א בכתובות דכ"ב הבאתי דבריו לעיל דבאיסורים אם באו זה אחר זה הראשון נאמן נראה להדיא דבכת אחת אינו חשוב כשנים ועיין ברשד"ם חא"ד סי' ט"ל וסי' ע' שהביא דברי הרשב"ן אלו גם מדברי רבינו ירוחם בנתיב ט"ו שכתב דכל החילוקים שחילק בנתיב כ"ג גבי עדות אשה שייכי באיסור כי דינם שוה בין לעדות אשה בין לשאר איסורים נראה שם דגם באיסורים מחלקינן בין באו בכת אחת לבאו זה אחר זה וכ"כ ב"כ מת"ש בנתיב כ"ג ח"ג בשם הרמ"ה דאם באו שתי נשים תחילה והעידו בדבר שהאמינו אותן ואח"ך בא עד אחר להכחישם הו"ל כעד אחד שנאמן כשנים נראה מדבריו שגם באיסור דוקא כי באו זה אחר זה דבכת אחת אינו חשוב כשנים פי ע"כ איני רואה בישוב זה טעם דאף אי היה אומר כן מהריק"ו להדיא אין לחוש לו שכבר נתבאר דרבו החולקים כ"ש דאין ליחס אליו סברא זו בסתם כיון דלאו בר סמכה היא ועיין בקידושין דס"ג גבי מאי דתני ואח"ך בא אחד ואמר אני קדשתיה אינו נאמן וכתבו הר"ן בשם הרשב"א דל"ד בנסה אלא ה"ה התירוה להנשא ושם"ע באה"ע סי' ל"ז כ"כ בשם וים אומרים ונראה דתלוי בדין זה דכ"מ שהאמינה תורה ע"א נאמן כשנים וצ"ע:

והנ"ל ליישב דברי הריק"ו דס"ל דשאני הכא גבי שחיטה דקי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם וכי ליתיה קמן הותר לאכול מבהמה שנשחטה מטעם רוב זה א"כ הרי הותר בלי עדותו וכי הוי חד לגבי חד חשיב שנים כיון דאי לא היה עדות שניהם הותר הבהמה ועדיף זה מבאו זה אחר זה כיון דבלי עדות שניהם הותר הבהמה אלא דלפז' יש להשיב מדברי בש"ל והרשב"ל ורבני אחרונים לאסור הבהמה לדעת רז' והרשב"א דבאיסור אינו חשוב כשנים ולמ"ש ל"ת שהרי באיתחזק התר דלכ"ע קי"ל אין עד אחד בהכחשה נאמן לאסור הרי בה"ג הועיל עדות המתיר כשנים וא"כ ה"נ אף אם נאמר דלא חשיב הכא איתחזק התר או איסור כל שעד המעיד פיסול שחיטה היה עדותו קודם גמר שחיטה שאז הוחזק להתר וא"כ אכתי לא חשיב איתחזק התר מ"מ כיון דבלי עדות שניהם היה מותר מוקמינן אחזקת התר דחד לגבי חד כלא חשיב ונשאר הענין בהתר ומב"ל דרז' חולק בזה שלל שאין דבריהם כי אם בלא איתחזק התר או איסור כגון חתיכה ספק חלב דבכה"ג הוא דס"ל דנאמן האוסר דחד לגבי חד חשיבי וכמאן דליתנהו דמי ונשאר הדבר בספק כמו שהיה מקודם שיעידו אלו כי ע"כ בעת הדבר צ"ת בענין עד המעיד פיסול בשחיטה בן שבאו כאחת או שבאו זה אחר זה היכי לדיינו דייני ביה בין בהתר הבשר בין בהתר השוחט ועיין בש"ך בו"ר סי' קכז' ס"ק ז"ד שכתב מענין מ"ש בדעת הרא"קו והנה אע"פ שכבר ביארנו שדעת רוב האחרונים כחד לגבי חד לאסור הבשר דמינה כשמע דלא חשיב איתחזק התר כיון דגם אי ליתיה השוחט קמן ולא העיד לנו מותרת דמ"מ כל שהעיד עדותו טרם שנגמר השחיטה והניחה בחזקת היתר א"כ הו"ל עד אחד המעיד לאסור ואיתחזק איסור דפשוט דנאמן לאסור אך מדברי הרא"קו שדימה ענין זה לאתנסך יינך דלא שייך זה כי אם באיתחזק היתר וגם מנ"ש דאין כאן חזקת איסור נגד רוב מצויים דלא שייך זה כי אם היכא דליכא ריעותא והכא איכא ריעותא לפנינו וליישב זה ע"כ נ"ל דס"ל דהכא איתחזק התר וכן מה"ש דחשוב בשנים שוה תימה ואין מקום ליישב דבריו כי אם במונח זה דאיתחזק התר השיב ליה'

ניה אף שמשאר דבריו יש להשיב דלא אזיל בדרך זה שכתבנו ליישב דבריו ומ"מ אף אי הר"ן לא נתכוון על זה היא גופא בעיא רבה דאיכא צדדים לכאן ולכאן ורבני האחרונים לא עמדו על בירור דבר זה ולהכריע הספק הנראה מדעת הר"ן כדי לסמוך עליהם ואין לא ראינו ראיה וכדי לברר דבר זה נבאר כחד לגבי חד באיסורים אי חשיב כתרי ותרי בכל משפטיו שהנה בענין תרי ותרי דקי"ל גבי איסור להחמיר נחלקו בה גדולי הראשוני' אי ספיקא דרבנן או ספיקא מד"ת שיש מהם סוברים דמד"ת אוקמיה אחזקתיה דמעיקרא להקל ולהחמיר אלא דמדרבנן החמיר לאסור אף נגד חזקת היתר ויש מהם דס"ל דמד"ת נמי דכתרי ותרי להחמיר נגד החזקה להקל עיין בפ' ד' אחים ובפ"ב דכתובות ובפ"ג דקידושין ובשאר דוכתי ובחידושי הראשונים והדברים עתיקים וא"כ נראה דחד לגבי חד במקום שנאמן עד אחד כתרי ותרי במקום דבעי שנים א"ר תרי ותרי עדיף טובא דאיכא עדות שלם משא"כ חד לגבי חד דאוקי אחזקתיה להקל ולהחמיר וגם לא החמירו בו חכמים לאסור מספק נגד חזקה דהתר ועיין ברשד"ם חו"ד סי' כ"ג שהעלה לאסור בתרי ותרי בבדיקת הריאה דמדרבנן מיהא אסור גם ראיתי בת' הר"י בן הרא"ש הביאו הב"י בי"ד סי' ל"ט שאסר בתרי ותרי. וכתב הב"י על דבריו ולי נראה דלהתירא נמי יש לסמוך על זה ע"ש נראה דס"ל דבתרי ותרי יש לסמוך על החזקה גם מדרבנן והם דברי תימה וכבר השיב על דבריו הרשד"ם בחו"ד סי' ס"ל דמדינא יש לאסור אף נגד החזקה ע"ש וגם ראיתי להרב פר"ח בי"ד סי' כ"ט ס"ק א' שהעלה דגם הב"י לא התיר מטעם דהוי תרי ותרי דהא ודאי מדינא אסיר אלא על שאר בטעמים שכתב הר"י בן הרא"ש שם סמך להתיר א"ק דמדברי הרשב"ן שהביא בת' הראב"ד ס' רכ"ט שכתב דחד לגבי חד בבדיקת ריאה הו"ל כשתי כתי עדים המכחישין זא"ז ואף דאין כאן עדות ע"ש וכ"כ בתשב"ץ ח"ב סי' פ"ט והדבר קשה דמ"מ אף למ"ד תרי ותרי ספק דרבנן מודו דאזלינן להחמיר אף במקום חזקת התר וכבר ראיתי להרב משאת משה חו"ד סי' ב' שתמה עליו בזה ולדידי חזי שהרשב"ן קאי כשיטת קצת מהפוסקים שכתבו דלא החמירו כי אם באשת איש אבל בשאר איסורי תורה מוקמינן אחזקתה אף להקל כמו שכבר הרבה להשיב על זה הרא"ח בח"ב סי' מ' ועיין בת' כהונת עולם סי' ס' מ"ש עוד ומ"מ אף שאין זה עיקר יש ליישב דברי הרשב"ן שדעתו כן ומזה גם למ"ש הרשד"ם חו"ד סי' כ"ג דאף שהעלה בתרי ותרי להחמיר אף נגד החזקה הכשיר את השוחט דחזקת נברא עדיף בכ"ד ומ"מ כבר כתבנו לעיל שאין טעם ראשון מספיק כי אם להתירו שיהיה כשר לבדוק אבל לשחיטה דהוי נגד חזקת בהמת איסור איננו שוה והנה ראיתי להרב דבר משה חו"ד סי' ב' שהתיר בתרי ותרי דפיסול שחיטה שאינו נפסל והם דברי תימה שגם הרשד"ם לא התיר כי אם בתרי ותרי דבדיקת ריאה ולא בתרי ותרי דפיסול שחיטה וכ"ש שגם בתרי ותרי דבדיקת ריאה אין טעמו מספיק להתיר לשחוט ונעלם ממנו דברי הכנה"ג בי"ד ס"ס א' בהגה"ה ות' הח"מ וגם להמ"מ נעלם ממנו ת' הרשד"ם הללו ולענין דינא נ"ל עיקר מכל מה שראה עיני בענין זה דתרי ותרי בבדיקה כשר לבדיקה ופסול לשחיטה ובתרי ותרי בשחיטה נפסל לגמרי וגם בתרי ותרי בבדיקה יש מקום לפוסלו גם לבדיקה מצד אחר והוא שכבר ביארתי לעיל בסי' קכ"ב דמי שיצא' מכשלה מתחת ידו נפסל גם לבדיק' וא"כ ה"נ נ"ל כיון שנפסל לשחיטה נפסל גם לבדיקה ויש לדחות ודוק היטב בכל זה וראיתי להכנה"ג בי"ד סי' א' הגהות ב"י שכתב בשם דמשק אליעזר דאף בשנים שהעידו על השוחט איננו נפסל עולמית וכתב הח"מ בחו"ד סי' ב' שטעמו כיון דנאמן כשנים הוי כתרי ותרי ע"ש והם דברי תימה דלגבי שנים איננו חשוב כשנים כמבואר ביבמות דקי"ז וכ"כ הטור אה"ע סי' י"ז וכל הפוסקים ועיין בת' דבר משה חו"ד סי' ב' שהבין פירוש אחר בדבריו ובעת אין ספר זה מצוי אצלי:

ואנ"ב: אפוא לנו לדעת כחד לגבי חד אי דינו כתרי ותרי ואין להביא ראיה מת' הרשב"ן שהביאו הכ"ג והראב"ד שהעלה דאוקי אחזקתיה אף להקל וכן בת' אחרת דח"ב סי' פ"ט שכבר נתבאר גם בדבריו דדינו כתרי ותרי אלא שהרב ס"ל להתיר גם בתרי ותרי וזה איננו דכתרי ותרי דברי יחיד הם ויש לאסור אף נגד חזקה וא"כ מינה נמי לחד לגבי חד:

וראיתי להתו' יבמות דל"א ד"ה אי צידו בזה דכחד לגבי חד אוקי אחזקתיה והב"י אה"ע סימן קע"ג כתב בשם רבינו ירוחם לאסור וכ"נ בתוספי הרא"ש כתובות דכ"ג גבי מ"ש תרווייהו בפנויה קמסהדי וע"ש בתוספי הרא"ש יבמו' דל"א ע"ש וכן העלה בפשוט הרפר"ח בי"ד סי' קי"ז בכללי ס"ס אלא שכ"כ בלי ראיה אך ראיתי לו בסי' כ"ט ס"ק א' שדחה דברי הרשב"ן אלו דמדברי הר"מ והכ"מ בפ"ח מהלכו' שגגות מתבאר דחד לגבי חד לא גריע מספק תורה דקי"ל ספק תורה להחמיר ע"ש ואחרי הקהילה הא ל"מ שדברי הר"מ שם בה"ג הוא מתני' דריש פ' אמרו לו עד אומר אכל ועד אומר לא אכל מביא אשם תלוי והעלו התוס' שם בד"ה אמרו לו דאיירי בכאו בבת אחת ושתק ע"ש ואילו אמר עד אחד אכלת חלב ושתק מד"ת חייב חטאת כמו שהעלו שם בסוגיא דרבי ייה קרא או הודע אליו חטאתו ע"ש אך כיון שהעידו שני העדים בבת אחת ושתק דלא ידעינן אי שתק לדברי העד שאמר אכל וחייב חטאת או לכשנגדו דאמר לא אכל ופטור לגמרי וע"כ מספק חייב כאשם תלוי מצד שתיקתו משא"כ כחד לגבי חד ואין שם שתיקת בעל אה"נ דאוקי אחזקתיה אף להקל וכ"ש לשיטת הראב"ד שהיה שם שני חתיכות חלב ושומן ואכל חד מינייהו דבכה"ג אין כאן חזקה דהתר או איסור כיון שידענו שאכל חד מינייהו ואין ברירה אם של חלב או שומן וכה"ג דליכא חזקת התר בודאי דספיקו להחמיר כיון דלא שייך לומר אוקי אחזקתיה ועיין בהרמ"ט חו"ד סי' א' שהעלה עיקר כן גם כדעת הר"מ ותו ל"מ ראיית הפר"ח הללו ושם ראיתי להרמ"ט שכתב בפשוט דחד לגבי חד כמאן דליתנהו דמי ואוקי אחזקתיה גם בשתיקת בעל ואין מזה ראיה למה שאנו דנים שדברי הרב הם לפוטרו מאשם תלוי כיון דבבת אחת איירי ק"ל שפיר איך קרי ליה הכ"מ איקבע איסור מפני העד שהעיד שאכל והרי לגבי המעיד שלא אכל איתחזק התר ואוקי חד לגבי חד ואין כאן קובע איסור ולדידי הא ל"ק שדעת הכ"מ דשתיקת בעל דבר המחייב דהוי כהודאה לא שייך כי אם לגבי האומר דאכל דשתיקתו חשיב כהודאה קצת אך למי שהעיד דלא אכל לא שייך שתיקה כהודאה לפטור דלא רבי הכתוב כי אם שתיקה לחייבו דבלי שתיקתו אין עדות עד אחד האומר מהני כלל משא"כ לפטור דבלאו עדותו היה פטור ומה זו שתיקה ומאי דקי"ל דחייב אשם תלוי ה"ט דאילו היו שני עדים שלא אכל נגד העד שאכל ושתיקתו פטור לגמרי ובעד לגבי עד דהוי ספק א"כ אין כאן ודאי עד שאכל כי היכי דתיהני שתיקתו חטאת וע"כ באשם תלוי קאי דעל ספק הוא בא:

גם ראיתי שהביא ראיה דחד לגבי חד דאוקי אחזקתיה ממ"ש בדכ"ב דכתובות אמר אביי תרגמה בעד א' ע"ש ואחרי המחילה לא ראיתי משם ראיה דהתם האמינו כשנים והתירו נגד חזקה ודבריו צ"ע בזה ומ"מ אכתי אפשר שכל דבריו הם לפוטרו מאשם תלוי אבל מדרבנן מיהא אסיר בנקו' כתרי ותרי אך את זה יש להביא ראיה דכחד לגבי חד

אוקי

אוקי אחזקתיה אף להקל וק״ט להפר״ח שכת׳ להפך דבגיטין דב״ד אמרינן בגטמאו טהרותיך דאינו נאמן וכתבו התוס׳ וכן דעת רוב הפוסקים דאיירי בהכחישו וקול דמותר כמ״ש הט״ז סי׳ קכז אף דהוי חד לגבי חד וע״כ ה״ט דמוקמינן אחזקתיה דבחזק׳ טהרות היו ולא אמרו שם אף מדבריהם והן הם דברי הרשב״ץ ודברי הרי״קו ·

וישוב ראיתי שגם בדבר זה נחלקו שם הביאו הב״י בשם המ״כ דבי קול כפר הנוכחישו דנאמן הבעל דבר הייני לן לבדו אבל אחרי לאו כל כמיניהו לסמוך על הכחשת דבעל הבית דעד אחד נאמן באיסורים ומורי הגדול אמר דאין עד נאמן לאסור דבר שהיה בחזקת היתר ע״ש ומ״מ נראה מבואר דקמפלגי אי עד נאמן באיסורים גם באיתחזק דהמ״ך ס״ל דנאמן וע״כ חד לגבי חד לכ״ע מידי ספק לא נפיק ומורי הגדול ס״ל כדעת רוב הפוסקי׳ דס״ל דאינו נאמן באיתחזק וא״כ אין כאן ספק כלל כיון דקול אינו נאמן ולענין שחיטה ובדיק׳ נראה דלכ״ע אסור כחד לגבי חד דהרי שוחט נאמן לאסור הבהמה גם בבדיק׳ ריאה אע״ג שהוא עד יחיד ואף באיתחזק היתר בדקול נשחטה הותרה וע״כ ה״ט דכיון דהצריכו חכמים בדיקה מטעם סירכות ונקיבות א״כ הרי איתרע לה חזקת התר שהיה לה וע״כ האמינו עד יחיד לאסור ג״כ וכיון שנאמן לאסור א״כ כי הוו חד כחד אין ראיה להקל מדקול כנתנס״יינך דעד אחד בהכחש׳ דשרי ונשמיענים הן הדא דכל שנאמן לאסור ולהתיר כי הוו חד לגבי חד אסור מספק אף כנגד חזקת לדברי כולם ומכאן תשובה לראיית מהרי״קו שהעלה בעד המעיד ששחט שלא כהוגן דבהמה מותרת כי התם ולמ״ש ל״ק דהתם כי הוו חד לאסור אינו נאמן משא״כ בשחיט׳ דהשוחט אף שהוא עד יחיד נאמן לאסו׳ ואיני רואה מקום להאמין השוח׳ לאסור יותר מאיש אחר ונ״ל שדעת הרב דהשוחט נאמן מטעם שיש בידו לאסור לנבל שבהמה ובכה״ג גם באיתחזק ובהכחשה נאמן כדמוכח בגיטין דב״ד משא״כ איש אחר שאינו בידו אך משתי תשובות הרשב״ץ או מתבאר דשוים הם לאסור השוחט ואחר מן השוק כמ״ש הרשב״ם בחו״ד סימן כ״ב ולמ״ש נראים דברי מהרי״קו בטעמם דשאני טובא עדות השוח׳ מאיש אחר וליישב דבריהם נ״ל דלא דמי שחיטה לבדיק׳ ריאה דרב המרחק ביניהו שהרי כבר כתבו הראשונים דמה שהאמינו לשוחט דשחט שפיר אע״ג דאיתחזק איסור אין עד אחד נאמן ה״ט שבידו לתקן ולשחו׳ יפה א״כ כ״ש שנאמן לאסור שבידו היה לנבל הבהמה והן הם דברי מהרי״קו אבל בבדיקת ריאה שאין בידו לחדש בה שום טרפות להטריפה או אם היה לה טרפות להכשיר הטרפות דמאי דהוה הוה וכי מהימנינן לשוחט לבדוק והוא לבדו אינו אלא דהוי איתחזק התר אחר שחיטה ובאיתחזק בכה״ג עד יחיד נאמן ולאסור נמי מהימן כיון דהצריכו בדיקה מדבריהם ולא סמכו על חזקתה הו״ל כלא איתחזק לא התר ולא איסור וע״כ נאמן גם לאסור ולה״ט אין טעם לחלק בין השוחט לאינש דעלמא וע״כ חד לגבי חד מידי ספק לא נפיק והו״ל כאילו לא נבדקה דקול דהבהמ׳ הותרה ולפ״ז אינו חולק הרשב״ץ עם מהרי״ו וא״ש פסקי הש״ע ג״כ שפסק את שתיהן ועפ״ז א״ש מאי דהוה ק״ל בדברי מהרי״קו דאיך כתב דחזק׳ ליכא במקום רוב מצויים והרי להרי״ף כל דאיכא ריעות׳ איך מהני רוב מצויים כלל והרי הכא איכא ריעותא חד לגבי חד דלמ״ש נ״ל דכשם שאין עד אחד האוסר בהכחשה היכא דאיתחזק התר נאמן לאסור ה״נ עד אחד שנאמן מד״ת גם באיתחזק איסור מטעם שבידו לתקן אין עד ואחד המכחישו והאוסר נאמן כלל ונראה דמסייע ליה חזקת איסו׳ ויש דליתיה במקום רוב מצויים דלא חשיב ליה ריעותא לצד האוסר כיון דמדינא אינו נאמן וכבני האחרוני׳ שאמרו הכשר נ״ל דפליגי עליה בדבר זה וס״ל כיון דמסייע לצד האוסר חזקת איסור הבהמ׳ ובכה״ג חד לגבי חד ספק שקול הוי וא״כ הרי הריעות׳ לפנינו ותו לא מהני מידי להתיר רוב מצויים ובדבריו הרי״ף ואין לי הכרע בדבר זה ·

אך את זה תמהני להב״י בחו״ד סי׳ ס״ל ובש״ע שהביא ת׳ הרשב״ץ דח״ב סימן פ״ט וכתב שאינו נאמן לאסור חד לגבי חד כיון שבאו שני העדים בבת אחת לב״ד נראה דבזה אחר זה הראשון נאמן דחשוב כשנים וכ״כ כל רבנן האחרונים וכ״כ בן כאידך דברי הרשב״ץ שהביא הב״י דבזה אחר זה נאמן לאסור וק״ט שהרי כת׳ זו דסימן פ״ט הצלה להפך דגם בזה אחר זה אינו נאמן לאסור וכ״כ כאידך כמ״ש בהדיא כת׳ הרא״ד״כ סימן רכ״ט והב״י קיצר בדבריו והוא תימה שכתב הפך דבריו שם כי ע״כ נראה שדעת הב״י דבי התיר הרי״ק״ו היינו בבאו זה אחר זה ובא המתי׳ קודם והתירו ב״ד וע״כ חשוב כשנים וא״כ חולק להרשב״ץ שאינו מחלק בין באו באחת לבאו בזה אחר זה וע״כ כיון שפסק כהרי״קו בס״ם א׳ השמיט דברי הרשב״ץ בזה כיון דלא ס״ל הכי ואינו נכון דבא המתיר תחילה לב״ד לא ימוייר שהרי כל בהמה שנשחטה ונבדקה אין צורך לב״ד להעיד וכיון שבא להעיד ע״כ דבכר נשמע מי שמעיד לאסו׳ וא״כ איך יתירו ב״ד עפ״י השוחט בלי שיבא העד האחר כי ע״כ ע״כ דבי כתב הטעם דהוי בבת אחד היינו מ״ש בריש התשובה ולא בא לבאר דגם בזה אחר זה דכיון דהצריך שיעיד בב״ד אינו בא דבר זה כי אם בשיש הכחש׳ בדבר וא״כ לא יתירו ב״ד עפ״י עד המתיר אלו אוסר לבד וא״כ לא ישוער שיבואו זה אחר זה ויגמרו ב״ד הדין עפ״י עד ראשון ועכ״פ באים בבת אחת הוו ודברי הרשב״ץ שחילק בכך אם בא המתיר או האוסר ראשון אי חשוב כשנים איני מבין המציאות דכיון שבא לב״ד מסתם הב״ד ישאלו מה צורך לשאילת ב״ד במקום העד אחר נאמן בלי ב״ד ומהו ההתר שהתירו הם בלא״ה מותר דאין שחיטה ובדיקה צריכ׳ ב״ד וע״כ שאמרו להם שהיה מי שהעיד לאסור וכיון שכן איך יפסקו התר או איסור בלי שיבאו לצד אחר כאופן שדבריהם צ״ע אצלי :

ומיהו בעיקר סברת הרשב״ץ שכתב דבאיסורים גם בבאו זה אחר זה אין לומר כ״מ שהאמינ׳ תורה עד אחד הרי כאן שנים כיון שהאמינה תורה בין להתיר בין לאסור ע״ש בתשובה נראה דאין הכל מודים לו שהרי התוס׳ חילקו כן בפ״ג דכריתות דעד אחד אכל ועד אחד לא אכל והרי התם כי העיד תחיל׳ העד שלא אכל כ״ש שנאמן ואפ״ה העלו התו׳ שם דאי העיד העד שאכל ושתק הבעל שוב אין עד שני נאמן הכא א״כ נאמן דראשון חשוב כשנים וכ״כ להדיא מדברי הריטב״א בדב״כ דכתובו׳ הבאתי דבריו לעיל שכתב דבאיסורין אם באו זה אחר זה הראשון נאמן כשנים ש״מ דאע״ג שנאמן בין לאסור בין להתיר כל שבאו זה אחר זה ונעשה הדין עפ״י שוב אינו נאמן המכחישו הרי נראה דכל שנגמר הדבר להתר או איסור עפ״י עד יחיד חשוב כשנים ואין עד שני הבא אח״ך נאמן כלל וכ״כ מדברי רבינו ירוחם בסוף נתיב ט״ו שכתב וא״יש עד אחד מתחילה שהאמינתו תורה כשנים ובא עד אחד להכחישו וכו׳ כל אלו החילוקים כתבתים בנתיב כ״ג כנשים וכו׳ כי דינם שוה בין לעדות אשה בין לשאר איסורים בהכחשתן ע״כ הרי נראה דבאיסור נמי אם באו זה אחר זה הראשון נאמן וכן מתבאר להדיא מדברי הרמ״ה שהביא רבינו ירוחם בנתיב כ״ג ח״ב גבי א״ש בשתי נשים ואיש אחד כפלג׳ ופלגא דמי ע״ש באורך לגבי איסור כי ע״כ נראה שאין מקום לקיים דבריו כי אם לריב״ש והריטב״א והנמקי והרמב״ן והרא״ה דס״ל דבאיסור אין הבא ראשון חשוב כשנים ודעת הרשב״ם כנו כן אבל.

אבל ככר נתבאר דהן רבים החולקים על זה וס"ל דגם באיסו' מחלקינן בהכי ומידי ספק לא נפיק וכמו שביארתי לעיל כי ע"כ בענין שחיטה ובדיקה כי באו בבת אחת לכ"ע או בזה אחר זה נ"כ לדעת הסוברי' דבאיסור אינו חשוב כשנים וזה גם לדעתי דבשחיטה ובדיקה חסר המציאות שיבואו זה אחר זה דעכ"פ כי היכי דליהוי חשוב כשנים בעינן שיעשו מעשה הב"ד ע"פ העד הבא ראשון ואיך יעשו כלי שידעו שיש הכחשה דבלי הכחשה אין לב"ד עסק בו ולא שייך לחלק בכך כי אם בתחילה בספק אבל ספק שונן כי ע"כ נראה דלכ"ע בשחיטה ובדיקה בחד לגבי חד הם ודברי הריק"ו שכתב דשוחט המעי' להתר חשוב כשנים לאו מה"ט הוי אלא דלשוחט שבידו לתקן ולכבל האמינו הכתו' ולא לאחר להתר לא האמינו כיון שבידו של זה לקבל לאסור נ"כ לא האמינו כיון שבידו של שוחט היה לתקן וע"כ חשיב ליה כשני' והנה בעתה יש ליישב מה שקשה בדבריו שהרי בב"ד בבת אחת באו ובבת אחת גם בעדות אשה ועד טומאה בסוטה אינו חשוב כשנים שי"ל דלא דמי דהתם בעדות אשה אין שייך להעיד דלא מת כיון דעד השתא אסירת וקיימא מספק שמא לא מת וכן אינו בנמנא וכי בכיפי תלי ליה דלא וזה ידו בכל הזמן וכן בטומא' אין שייך להעיד שלא נטמאה דבלאו עדות זה שורת הדין שתשתה מכח קינוי וסתירה ונם דבר רחוק להעיד שלא נטמא' בכל הזמן עם שום אדם ואין שייך להעיד כי אם שמת או שנטמאה וא"כ אין לנו גילוי דלא האמין הכתו' לעד האומ' שלא מת או שלא נטמא' מדלא גלי ביה קרא דכי לאו גלי הייגו משום דלא שייכי עדות בה"ג כי אם בשיש עד קודם שמת ביום פ' או נטמאה עם פ' ביום פ' דבכה"ג שייך להעיד שלא מת ולא נטמאה וא"כ י"ל דכיון שהאמינו הכתוב לעד יחיד בין לאסור ולהתי' האמין וכן בסוטה וכן קי"ל דבבאו זה אחר זה והתירוה עפ"י העד שמת או בסוטה שנטמאה דחשוב כשנים לאו מטעם שימות העד שהאמינו הכתוב יותר על זה אלא מפני מעשה ב"ד שעשו עפ"י עד זה וכל שעשו מעשה הב"ד קם דיכא ואין לאחר מעשה ב"ד כלום בעד המכחישו אבל בענין שחיטה לדעת הרב דלשוחט האמינו הכתו' להתי' ולאסו' ולא לאחר א"כ כי באו בבת אחת נמי הרי ככר ידענו שלשוחט האמינו הכתוב ולא לאחר וע"כ דברי השוחט חשוב כשנים גם בבת אחת וזה היה נ"ל נכון לקיים דברי הרי"קו ומיהו המעיין בדברי הרי"קו עינו רואה דלא נתכוון בדבריו למ"ש כמו שנעם כי ע"כ אין בידי בח מה"ט להחשיבו כשנים ומינה דבין בשחיטה ובדיקה נפסל השוחט כדעת הרשד"ם שאינו נאמן לשחוט כדקי"ל כתרי ותרי וכן בבדיקת ריאה כיון דקי"ל חד לגבי חד יש לאסור אף נגד חזקה כמ"ש לעיל ומיהו נראה דבשוחט שנוטל שכר מן הכשירה נ"ל דגם הרי"קו יודה דאינו חשוב כשנים שהרי אפילו בעד אשה שהאמינה תורה עד אחד והאמינה תורה אפילו פסולי עדות כגון נשים מ"מ דעת הר"מ בפי"ג מה' גירושין וטא"ע סי"ז דכי אמר עולא דכי בא עד אחד והעיד שמת החשוב כשנים ה"ד בעד כשר לגבי כשר או פסול לגבי פסול אבל אם בא תחילה הפסול כגון אשה וא"ח בא עד כשר הרי זו לא תינשא ואם נישאת תצא ואף שיש חולקים על זה דגם לגבי עד פסול ובא אח"ך עד כשר חשוב כשנים לא תצא מהתירו הראשון כמו שהביא דבריהם בב"י שם בא"ע וגם כתב דהרמב"ן מכת החולקים ואפ"ה מודה כשהתירוה עפ"י עצמה שאמרה מת בעלי ובא הא"ך שתנא ע"ש והנה נוטל שכר להעיד או נוגע בעדו' אינו נאמן אף בעדות אשה כמ"ש הרי"בל בח"א ושאר פוסקים וכי קי"ל דהאשה נאמנת לומר מת בעלי אף שנוגע בעדות ככר פי' הטעם מהרח"ש בקו' עינובא דמ"מ דלאו טובת היא דאם יהיה חי תתקלקל עצמה מתוך חומר שהחמירו עליה בסופה וע"כ האמינוה דדייקא ומנסבא ולא תקלקל עצמה ע"ש והנה גבי איסורין מצינו קולא בהם דהאמינה תורה עד אחד ואפילו פסול כגון אשה ואפילו נוגע בעדות כמ"ש הר"מ בפי"ג מה' שחיטה דעד אחד נאמן באיסורים בין יש לו הנאה בעדותו או אין לו הנאה בעדותו ע"ש וא"כ לדעת הסוברים דבעד פסול לגבי עד כשר אינו חשוב כשנים כגון אשה לגבי איש מכ"ש לגבי איסור המעיד שיש לו הנאה בעדותו לגבי אחר שאין לו הנאה דנוגע בעדות גריע טפי מאשה שהרי הכשירו גבי עדות אשה לעדו' ולא נוגע בעדו' וא"כ בכי האי אינו חשוב כשני' לדעת הר"מ והטור וסייעתיה וע"כ שדברי הרי"קו והריב"ל היה בשוחט שאינו נוטל שכר בעדותו וכמו שגדרנו לעיל בדברי הרי"קו ואף א"ת דאיירי אף בנוטל שכר היינו דאפשר דס"ל כדעת הסוברים דגם לגבי עד פסול נגד כשר האמינוהו כשנים אך אנן כדירן דפליגי בה רבנן אין מקום להתיר בפסול לגבי כשר גם לפי דעת מהרי"קו ובשוחט בה"ג הו"ל תרי ספיקי להחמיר דאין להתיר בזה אחר זה גם בשל דבריהם ־

ב׳ מן הבאר יש לחקור גבי איסור בחד לגבי חד בבאו בבת אחת לכ"ע או אף בבאו זה אחר זה לדעת הסוברים דאינו חשוב כשנים אי הוו חד לגבי חד אחד כשר ואחד פסול אי חשיב הפסול כמאן דליתיה ונאמן הכשר לגמרי דכי האמין הכתוב עד פסול היינו כשאין שם מכחישו וא"כ מכחישו והמכחיש כמוהו שגם הוא פסול וע"כ חשיבי חד לגבי חד והדבר ספק אבל כשר נגד פסול אינו נאמן הפסול כלל נגד כשר ונאמן הכשר להקל ולהחמיר ונראה ודאי לדעת סוברי' דגם בפסול נגד כשר חשוב כשני' בבא תחילה והעיד ועשו הב"ד מעשה עפ"י דה"נ כשר ופסול באיסורין אכתי בספק קאי כי תיבעי לך לדעת הסוברים דגבי פסול דכשר לגבי פסול אין הפסול חשוב כשנים גם בבא תחילה א"כ הינה י"ל דבבת אחת נמי אין דברי הפסול נגד כשר מועיל כלל דהכשר חשוב כשנים וכי כתבו הר"מ והטור דאם נישת תצא היינו מגד הודאי ולא מגד הספק כלל או דילמא שגם הם לא כתבו דאינו חשוב כשנים אלא דלא האמינו הכתוב לעד שמת כשנים כי אם בכשר או בפסול לגבי פסול אבל במקום עד יחיד כיון שהאמינה תורה כשר ופסול מה לי כשר מה לי פסול ושקולים הם וגם יש לגדר גם לדעת הסוברי' דפסול נמי חשוב כשני' דהתם שאני כיון שהעיד בעת שלא היה שם כשר להעיד נגדו וכיון שקבלו עדותו ועשו מעשה הב"ד עפ"י ע"כ החשיבוהו שנים כל דלא היה שם כשר וכה ב"ד יפה אבל כי באו כשר ופסול בבת אחת א"כ דהכשר נאמן לגמרי ודבר זה צריך ישוב וחיפוש ובעת אין לי בירור ואין להביא ראיה ממאי דקי"ל בנטמאו טהרותך או נתנסך יינך דאם הכחישו הבעל אינו נאמן לאסור אף דהבעלים פסולי עדות נינהו דנוגעים בעדותם וגם שאינן מפסידים הטהרות והיין עפ"י הכחשתם הרי דאף פסול לגבי כשר יכול להכחיש דהתם שאני דמריכא אין עד אחד נאמן לאסור באיתחזק התר ובשותק דומה מפני שתיקתו אך את זה קשה לדעת המ"ך שהביא הב"י דס"ל דעד אחד נאמן לאסור גם באיתחזק התר וע"כ העלה דבמכחישו שרי לדידיה לבר א"כ נראה דפסול נמי בר אכחושי הוי לגבי עד כשר ובסמוך אבאר דרבים הם דקיימי כשיטתיה דעד אחד נאמן לאסור גם באיתחזק התר אך י"ל דהתם שאני כיון שבא להפסיד את שלו בעדות עד יחיד לא האמינוהו כל שהכחישו ועיין בספר מחנה אפרים ה' עדות סימן ו' ועוד אכתוב על זה בסמוך ומת' הרשד"ם חי"ד סימן כ"נ שאכתוב בסמוך יש לדון דגם עד פסול נגד עד כשר שקולי' הם גם בבאו בבת אחת לפי מ"ש בביאור דבריו כמו שיתבאר לקמן ועדיין צריך ישוב ודוק :

ונטעם

ומטעם אחר נ"ל ראיה דחד לגבי חד כענין שחיטה ובדיקה דמידי ספק לא נפיק וספק תורה להחמיר שהנה קשה לכל מה שנתבאר דחד לגבי חד הדבר ספק כתרי ותרי שהרי בגיטין דנ"ט ובפ"ג דקידושין מתבאר דעד אחד אומר נתנסך יינך או אשתו זנתה או נטמאו טהרותך בכל אלו אם שתק אסור ואם מכחישו מותר לכל בהסכמת רוב הפוסקים והדבר קשה דכי מכחישו נמי מאי הוי והרי חד לגבי חד הוו וקי"ל בשל תורה להחמיר תינח לדעת רז"ו ור"ת ומהר"ם והרא"ש וכת דעמיה דס"ל דאין עד אחד נאמן לאסור באיתחזק איסור או התר וכי קי"ל דבשותק אסור היינו מדין הודאה דשתיקה כהודאה דמי ולאו משום נאמנות העד ע"ש בדבריהם באורך ולדידהו ל"ק ודאי דהכא אין כאן הכחשה כיון שלא האמין הכתוב לעד האוסר כיון דאיתחזק התר אך לשיטת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א ותו' ר"י וכן הכריחו כדעת הרמב"ם וכן העלה עיקר הש"ך בי"ד סימן קכ"ז דעד אחד נאמן גם באיתחזק התר וכי קי"ל בכל הכי בשותק דנאמן העד האוסר לאו מטעם שתיקת הבעל דהוי כהודאה שגם אי השיב אינו יודע נאמן העד דכל שאינו מכחישו נאמן העד האוסר ולא במכחישו ע"ש בדבריהם באורך ולדבריהם קשה דכי מכחיש ליה נמי מאי הוי הו"ל חד לגבי חד כיון שנאמן העד לאסור גם באיתחזק התר ומאי חזית דסמכת אהאי ואין לומר דכי שרי היינו לצד שמתיר לכך דלדידיה ודאי שרי כדקי"ל גם בהדי ותרי כדכ"ב דכתובות דאי נסבת לאחד מעידיה לא תצא וכן דעת הר"מ בפ"ב מה' גירושין דעד א' אומר מת ועד א' אומר לא מת דאם נסבת לעד האומר מת לא תצא וכן דעת המ"כ שהביא הב"י בי"ד סי' קכ"ז דאי קי"ל עד אחד נאמן באיסורים גם באיתחזק התר כי הוו חד לגבי חד לא הותר כי אם לבעלים שמכחישי' ואומרים שלא נתנסך אבל לכל העולם אסור שזה דוחק שהרי סברה זו דמ"כ יחידאה הוא ודבר קשה לומר לכל הנהו רבוות' דס"ל הכי ואם איתא להא לא הוו שתקי מינה ותו שהרי הרמב"ן הביאו ה"ה שם בפ"ב מה"ג חלק להר"מ בדין זה והעלה בחד לגבי חד כמי ד"ף אם נסבת לאחד מעידיה תצא וכבר ביאר הטעם הרא"ש דקאי כוותיה בכלל ל"ב סי' ד' דתרי ותרי שאני דכיון שיש שני עדים שאמרו מת פקע חזקת איסור אשת איש ע"י עדותם משא"כ בעד יחיד ע"ש והרי הרמב"ן מכת הסוברי' דעד אחד נאמן לאסור כל שאינו מכחישו גם באיתחזק התר וא"כ תיקשי היכי מתיר כי מכחישי אהדדי אפילו לבעל והרי דעת הרב דגם בחד לגבי חד אי נסבת לעד המתי' תצא וא"כ ה"נ לא הותר גם לבעלים ומיהו יש לדחות דגבי איסור דעד אחד נאמן נגד חזקה א"כ חד לגבי חד הו"ל כתרי ותרי והתם גבי עדות אשה דמר"ת כיון דהוי דבר שבערוה ובעי שנים וכי האמין הכתוב עד יחיד חידוש הוא וכל שיש מכחיש אינו נאמן כלל ומ"מ מסתימות דברי הראשונים נראה דגם לכל העולם שרי בעד אחד בהכחשה והנה ראיתי להרב מחנה אפרים בה' עדות סי' י"ד שחילק שם בין עד האוסר ומפסיד לחבירו להיכא שאינו מפסידו ע"ש וכ"כ מדברי התוס' ר"פ בקדושין דס"ה שכתב דכי אצטריך אביי לאשמועינן בנטמאו טהרותך או נתנסך יינך דנאמן לאסו' אע"ג שגם בכל התורה נמי כן היינו דהוה ס"ד לומר דאין עד אחד נאמן כי אם בשלו כגון על פירותיו לומר מתוקנים או טבלים וכן האשה לבעלה לומר טמאה או טהור' וכן הטבח לומר זו שחוטה או נבילה אבל להעיד על חבירו לומר אכלת חלב או נתנסך יינך או שורך נרבע הוה אמינא דאינו נאמן קמ"ל ע"ש ומינה נ"ל דכי האמינו הכתוב גם בשל חבירו היינו כשאינו יודע חבירו להכחיש אבל במכחישו לא דאדם נאמן על שלו יותר מאחר וע"כ הותר גם לכל העולם ונ"מ לפז"ד אם הבעלים אינם

יודעים להכחיש ויש כאן שני עדים אחד מעיד נתנסך יינך ואחד אומר לא נתנסך כיון שהבעלים אינן יודעים להכחיש אסור מספק וכן ראיתי להרב מחנה אפרים ה' עדות סי' ה' שהעלה כן והביא ראיה מדקי"ל בעד אחד אומר נטמא ועד אחד אומר לא נטמא דברשות היחיד דספקו טמא טמא וכן מדקי"ל בעד אומר אכלת חלב ועד אומר לא אכלת דמביא אשם תלוי ותמיה תמה להרמב"ם שכתב בעד אומר מת ועד אומר לא מת דתנא אף שניסת לעד שאמר מת דעד אחד בהכחשה לאו כלום ע"ש ומיהו אחרי המחילה אין דינו כרור אבלי ול"ק מ"ש על דברי הרמב"ן דמ"ש הרמב"ן דתנא כיון דעד אחד בהכחשה אינו כלום הכוונה דכמאן דליתנהו דמי ואוקי אחזקתה דל"ד לאיכא תרי ותרי דשם לא שייך לומר כמאן דליתנהו כל שיש שני עדים אומרים שמת שנאמני' בכל התורה וע"כ כי ניסת לאחד מהם לא תנא אבל בחד לגבי חד לא האמין הכתוב כי אם היכא דליכא דמכחיש אבל במכחיש אין בדברי שניהם עדות כלל וע"כ כי ניסת גם לעד שאמר מת תנא כיון שנתבטלו דבריו ובחזקת אשת איש קאי ומאי דקי"ל דחד לגבי חד ברשות היחיד דהוי טמא הא ל"ק שהרי גלי קרא בכל ספק טומאה ברשות היחיד דהוי טמא כמ"ש בסוטה דכ"ט אע"ג דבחזקת טהור הוה קאי ובכל התורה כל ספק אוקמי' אחזקתיה מ"מ וש"מ דגזרת הכתוב דבטומאה ברשות היחיד דלא ליקום אחזקתיה וא"כ בחד לגבי חד ברשות היחיד כיון דלא מוקמינן אחזקתיה א"כ הו"ל חד לגבי חד במקום אסור דלית ביה חזקת התר או איסור דכל דליכא חזקה אסור מספק בכל ספק תורה משא"כ במקו' חזקה בטלה עדותם כנגד החזקה שהעד המסייע לו החזקה הוא נאמן לגמרי גם הראיה מעד אומר אכלת חלב ועד אומר לא אכלת דמביא אשם תלוי שהביא אינה ראיה דהתם אין חזקה לשום אחד מהם דחזקת כשרות לא שייך כל שאינו מעיד שאכל במזיד וכ"ש לשיטת הרא"ש וכן העלה עיקר הרו"מ א"ה סי' א' דאיירי בשיש שני חתיכות חלב ושומן ואכל חד מהם והעיד זה שחתיכת חלב אכל וזה שחתיכת שומן אכל שבזה ודאי אין כאן חזקה שאכל חלב או שומן וע"כ כל דליכא חזקה חד לגבי חד אסור בכל ספק תורה והיינו שעיקר דינו שהוליד דחד לגבי חד גם במקום חזקה כל שהבעלים אינן יודעים דאסור מדינא אינו מוכרח ש"ל דכל דמסייע לעד המתיר חזקת התר מוקמינן אחזקתיה ואין עד האוסר נאמן לגמרי ושוב ראיתי שבדבר זה נחלקו הרמב"ן והר"ן ממ"ש הר"ן לדכ"ג דכתובות גבי עד א' אומר נתקדשה ועד אומר לא נתקדשה דאמרינן לא תינשא ואם ניסת לא תצא כתב בשם הרמב"ן דר"פ ס"ל דהמקדש בעד אחד חוששין לקידושין דינו כאיסור ואיירי כשהאשה שותקת ואילו לא היה העד שמכחיש ואומר לא נתקדשה היה הדין נותן דגם אם ניסת תצא אבל כיון דעד אחד בהכחשה לא תינשא ואם ניסת לא תצא והשיב עליו הר"ן כיון דעד אחד בהכחשה לאו כלום אמאי לא תינשא ע"ש הנה מתבאר דלהרמב"ן אע"ג דחד לגבי חד מוקמינן אחזקתיה היינו להחמיר אבל להקל כל דהוו חד לגבי חד אף דבחזקת התר יש לאסור לכתחילה ודעת הר"ן שגם להקל מוקמינן אחזקתיה והרי עיקר דינו במחלוק' שנוי ומדברי הר"ן אלו יראה דעתו דבאיסורין אין לומר בהם כל מקום שהאמינה תורה עד אחד חשוב כשנים שהרי עיקר דעתו של הרמב"ן בנוי על יסוד זה כמ"ש בחידושיו שהבאתי דבריו לעיל ואילו הר"ן לא השיגו בדבר זה ש"מ דגם היא הכי ס"ל ודוק ואיך שיהיה למאי דאתאן עלה בשוחט ובודק לאחרים דהבעלים אינם יודעים להכחיש אם נבילה וטריפה כל דהוו חד לגבי חד לדעת הרב מחנה אפרים הדין פשוט דהבהמה אסורה גם דאית ליה חזק' התר וגם לדברינו לדעת הרמב"ן

הרמב"ן והרא"ה דינא הכי ומי הוא הנס לכו להתיר כדעת הר"ן לחוד ומיהו אכתי יש לנדר בפיסול השוחט דגם לדעת הרמב"ן וסייעתיה דעד אחד נאמן לאסור נגד חזקה מ"מ כל שבעל דבר מכחישו אינו נאמן וא"כ ה"נ הרי הכחישו השוחט דהוי כעד או' אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי והנס לטעם הרב מחנה אפרים דכי קי"ל דאין שאוסר נאמן כלל ה"ט שבא להפסיד את שלו ז"ל דבשוחט דאינו מפסידו דאין לו שום זכות להיות שוחט לרבים דשכיר הוא ובכל עת שלא ירצו בו בני העיר מוציאין אותו וכיון שאינו בא זה להעיד להפסיד את זכותו הו"ל כמעיד לרבים זה שאתם רוצים לאכול הידו איסור הוי ואתם אינם יודעים להכחיש וכל כה"ג אסור מספק גם כנגד חזקת התר ומה גם שהספק נפל קודם כבהמה שאינה של השוחט וא"כ למה שנתבאר כחד לגבי חד מדינא אסורה אע"ג דאית לה חזקת התר כגון בבדיקת ריאה וכ"ש כשנפל הספק בשחיטה דבחזקת איסור הוה קאי וכיון שהדין דמספק נבילה וטריפה הרי יצאת טריפה מתחת ידו ונפסל אם לא סול כמ"ש לעיל בשם הרמ"ט והרדב"ז דמספק אינו נפסל וכ"ש לדעת הסוברים גבי פיסול עדות בתרי ותרי דנפסל הספק ה"נ נפסל מספק וגם לדעת ר"ח דאינן נפסלין דמוקמינן בחזקתייהו הכא כיון דהוי מידי דאסור לגבי דידן אסור כחד לגבי חד גם נגד החזקה ואין להשיב את התשב"ץ ח"ב סימן פ"ט שהביאה הכ"ג בי"ד סימן ט"ל דהכשיר כחד לגבי חד דהתם שאני דהמוכר שהיה בעל הבהמה הכחישו שהיה כשירה וכה"ג כבר נתבאר דנאמן א"ק את' הרשב"ץ שהביא הרא"רב סי' רכ"ט והכ"ג דאע"ג שהבודק אמר טריפה הכשיר כחד לגבי חד וי"ל שדבריו כבודק לאחר דכל שאין הבעלים יודעים כבר נתבאר דפליגי בה הרמב"ן והר"ן שהר"ן התיר במקום חזקת התר וי"ל שדעתו כהר"ן וכבר נתבאר דאין להקל בזה נגד הרמב"ן והרא"ה דקאי כוותיה ואולי דגם הרשב"ץ אי הוה שמיע ליה דברי הרמב"ן זקנו הוה הדר ביה להחמיר וגם יש להביא ממך לאסור שהרי כתב הר"מ בפ"ח מה' מאכלו' אסורות דאין לוקחין בשר מכל טבח אלא א"כ הוחזק בכשרות וה"כ הטו"ד וש"ע בסי' ס"ה וכ"כ הה"ם הרשב"א בת' סימן ת"ה ע"ש אלא דקי"ל דבסי' תרכ"א סתם כדעת הרא"ב"ר וכ"ל דמ"ש בסימן ת"ה הוא לדעת הרמב"ם ולדיה לא ס"ל וא"כ הדברים ק"ו אי בסתם דקי"ל כל ישראל בחזקת כשרים אפ"ה אסר ליקח כי אם בהוחזק בודאי לכשר כ"ש כחד לגבי חד דספק פסול דאין לסמוך על חזקתו בזה שזה גרע טפי מסתם כל אדם ואף שיש חולקים על דברי הר"מ אלו מ"מ כחד לגבי חד דאתרע חזקתיה כ"ע יודו דאין להתיר ליקח ממנו ומעין זה כתב הרשד"ם חו"ד סי' ע"ש ואוקי באתרין והנה אחת שראיתי להסמ"ק פסקו מור"ם בהגה בי"ד סי' קכ"ז ס"א שכתב דעד אחד אומר נתנסך ועד אחד אומר לא נתנסך והבעלים שתקו דאסור ואף לעד שאמר לא נתנסך וסיים מור"ם בשם הארוך דאם אין הבעלים שם מהני ע"ש וא"כ בכ"ד שהבעלי' אינן שם אין הבהמה נאסרת בשהספק בבדיקת ריאה וכ"ש השוחט שבדק והכשיר הא ל"ת דהם קיימי לגויית ר"ת דאין עד א' נאמן לאסור באיתחזק התר וגם בלי הכחשה שרי וכמ"ש הש"ך שם בס"ק ז' אבל לשיטת הרמב"ן ורוב האחרונים דנאמן גם לאסור א"כ חד לגבי חד אינו יוצא מידי ספק כל שהבעלי' אינן יודעי' להכחיש אף נגד חזקת התר וכמו שנתבאר לעיל ואף דס"ל דבשתק נאסר גם לעד המתיר כ"ל דאיירי בשבאו זה אחר זה דהעיד האוסר ושתק הבעל ואח"כ בא המתיר שדעתו דגם באיסורי' כי באו זה אחר זה דהראשון חשוב כשנים ואין דבריו של מתיר נגד שנים כמ"ש התוס' בריש פ"ב דכתובות ועפ"ז ל"ק תמה שתמה על הסמ"ק הש"ך שם בס"ק י"ב אבל בבאו בבת אחת גם הוא יודה דהדבר ספק :

ומפרישת העבור יש ליישב מ"ש הרשב"א בת' סי' תרכ"א גבי חשוד דאפי' בעד אחד לא יפסל שאדם להוציאו מחזקתו והראיה משהביא דבר בכיתוס ע"ש ותמהנו על דבריו שדין חשוד איסור הוא דקי"ל עד אחד נאמן בו והכראה כן מדברי הרבה וכל רבני האחרונים ולא"ש ז"ל דסתם חשוד היינו חשוד לאכול שום איסור דקי"ל דאינו נאמן לאותו דבר ואין אוכלים בביתו ואין לוקחין ממנו דבר שיש לחוש לאותו דבר כמבואר בטו"ד סי' קי"ט ובחשוד לאכול אינו נאמן עד יחיד דהוי כעד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דאינו נאמן ומכ"ש דנטמאו טהרותך דבמכחישו אינו נאמן בפ"ק וכ"ת אכתי ניחוש לאכול בביתו ולקנות ממנו גם זה אינו כיון דקא מכחיש אהדדי הו"ל כשאוכל אח"ך לאחר כאילו העידו פעם אחרת שזה מעיד שאיסור מאכיל והוא מכחישו דהתר הוא וכיון דקי"ל דהבעלים נאמנים להתיר גם לאחרים ה"ה נאמן ואין בו חשש איסור וא"כ כ"מ דאינו נעשה חשוד בעד אחד בשהוא מכחישו וכן הדין בשוחט ובודק לעצמו ומוכר לאחרים אינו נעשה חשוד כי אם עפ"י שנים כל זמן שהשוחט מכחישו אבל בשוחט ובודק לאחרים דאינו בעל דבר שיועיל הכחשתו לבטל לגמרי דברי העד שכנגדו א"כ חזר הדין לכל מה שביארתי לעיל דכה"ג מידי ספק לא נפיק ואסור מספק ומ"מ הראיה שהביא לדינו מעידים פסולים צריכה דהה דמ"מ לא דמו אהדדי דהתם בשותק שחשוד אינו נאמן דאינו משים עצמו רשע וגם לשיטתיה דלאו מדין הודאה אתינן אלא דכל דבר שאינו יודע להכחיש נאמן גבי פיסול עדות בעינן שני עדים משא"כ גבי איסור :

ובדוחק ז"ל דמ"ש דאינו נפסל בעד אחד היינו כמו לעדות ממון ועריות דלגבי איסור אה"נ שהדין משתנה גם מטעם אחר כ"ל לאסור השוחט כחד לגבי חד כשוחט לאחרים ואף במקום חזקת התר דלגבי דידן הוי דבר שיש לו מתירין שלא לאכול משחיטתו של זה כי אם משחיטת אחרים שאין בהם חשש איסור וכבר האריך לבאר הפר"ח בי"ד סי' קי ס"ק מ"ב דבדבר שיש לו מתירי' ב' סברות בדבר להרשב"א אף בשל תורה בס"ם אזלינן לקולא ולהר"ן בס"ם של תורה אזלינן להחמיר ובס"ם של דבריהם אזלינן לקולא ולרבינו שמחה גם בס"ם ובשל דבריהם אזלינן להחמיר ובכי האי דחשוד פיסולו מד"ת וחד לגבי חד באיסור ספק גמור אלא שיש מקצת מהפוסקים שמתירין במקום חזקת התר וא"כ ז"ל דלא מתירו כי אם בדבר שאין לו מתירים אבל בשוחט כה"ג דאפשר באחר הו"ל כדבר שיש לו מתירין ויש לנדר וגם להרשב"א דמקיל טפי אינו אלא בס"ם דאלים טפי להתיר אבל בספק גריד גם הוא יודה דאין להתיר במקום שאפשר באחר וכ"כ דעת הרשד"ם בחו"ד סי' מ"ז דאף שהעלה דאין לפסול השוחט מדינא עפי' דבריו מ"מ העלה דאחר שהעיז פניו איך ונכשר להיות שוחט לרבים חלילה ע"ש גם הרמ"ט חו"ד סי' י"ג אחר שהאריך לבאר בכ"ד דאינו נפסל מדינא כתב דהכ"ד רשאים להעבירו ואחוי והגון לב"ד לקונסו ולהעבירו ע"ש ועיין בת' רש"ל סי' ך' כי ע"כ כ"ל עיקר דהמקל בחד לגבי חד בשוחט לאחרים לא מן השם הוא זה :

סימן קצ"ה פיש

נבון לבאר בעד יחיד פסול כגון אשה או פיסול עבירה וכיוצא המעיד על השוחט ששחט שלא כהוגן או בדק והכשיר הטרף אי יש לחוש לדבריו כעד כשר דליהוי חד לגבי חד למה שנתבאר לעיל דמידי ספק לא נפיק ואסור לאכול משחיטת החשוד אי דילמא דוקא עד כשר ולא פסול והנה מדקי"ל בפ"ק דחולין דמומר אוכל נבלות בעינן ביה בדיקת סכין דהוי מומר לאותו דבר אבל מומר לדבר אחר כראם דלא בעינן

כעינן ביה בדיקת סכין כיון שהעלו שם דמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה ואף שהר"ן בפ"ד מס' שחיטה כתב דמומר לאחת מן העבירות בעינן נ"כ בדיקת סכין ככר תמהו על דבריו הרשב"א והר"ן דמהסוגייא אין נראה כן וגם הרא"ש השיב בפסקיו ונדחק ביישוב דבריו ומ"מ גם הר"ת סיי' כדבריו דנפסול לעדות שעבר אחת מן העבירות שנפסל בו לעדות כשר לשחיטה ולא בעינן ביה בדיקת סכין וביאר הב"י דרוקא במומר ורנ"ל בכך הוא שהצריך בדיקת סכין אבל בפעם אחת כשר לנהרי ע"ש הרי מבואר דרשע נמי כל שאינו רשע באותו דבר כשר להעיד באיסורין ויותר מבואר ב"כ בפ"א מס' עדות הו' וז"ל עד אחד נאמן באיסורין אעפ"י שהוא פסול לשאר עדויות שהרי רשע בעבירה ששחט שחיטתו כשירה ונאמן לומר כהלכה שחטתי וכו' גם התוס' בבכורות בפ' כל פסולי המוקדשין והרא"ש שם בפסקיו העלה דחשוד לדבר אחד נאמן להעיד בשאר איסורין וכ"כ הטו"ר סי' קי"ט גם הרשב"א בת' סי' ת"ל וסי' תשפ"ב העלה בפשוט דחשוד בדבר אחד נאמן להעיד באיסורין כל שאינו באותו דבר וכ"כ הר"ן בת' סי' כ"ה ע"ש באופן שזה נראה פשוט בלי חולק שגם רשע בעבירה אחת כשר להעיד באיסורים וכ"ש אשה שהדבר פשוט דרשע גרע מאשה דגבי עדות אשה הכשירו אשה ופסלו את הרשע פסול לעדות כמבואר בטור אה"ע סי' יז' א"ק שהרי בקדושין דס"ו בעובדא דההוא סמיא אמר אביי אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא זיל אפקיה הרי נראה דאי הוא גזלן אינו נאמן להעיד באיסורי' ואע"ג דרבא פליג ליה התם ואמר אי מהימן לך ככי תרי זיל אפקיה אינו חולק לאביי בזה שהרי רבא מקל טפי ובעי שנים גבי אשתו זנתה דהוי דבר שבערוה אבל באיסור נראה דמודי ליה דסגי בחד ואעפ"י כן אי גזלן הוא אינו נאמן וכ"כ מדברי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן בחידושיו שהקשו לשיטת ר"ת שפי' דכי אמר אביי נטמאו טהרותך והלה שותק לאו דנאמן העד אלא מפני שתיקתו של בעל דבר דשתיקה כהודאה דמי דא"כ מאי נ"מ אי היה גזלן או לא וע"כ פירשו הם דמדינא העד נאמן כל שאינו מכחישו בעל דבר וע"כ כגזלן שאינו כשר לעדות אינו נאמן והדבר קשה מכל מה שכתב דכי נמי שוי גזלן מאי הוי הרי חשוד לדבר אחד אינו חשוד לשאר איסורים והרשב"א בת' סי' ת"ל כתב להדייא דגזלן כשר להעיד באיסורים ע"ש והנה לשיטת ר"ת ודעימיה דס"ל דאין עד אחד נאמן באיסורין היכא דאיתחזק התר או איסור כיון דבעיין ביבמות דפ"ח לא איפשיטא ע"ש וא"כ ז"ל כי קי"ל באיתחזק התר והגיד עד יחיד לאיסור דמדינא אינו נאמן וכי קי"ל בשותק דנאמן היינו משום דשתיקה כהודאה ולאו הודאה ממש אלא דשתיקתו הוי קצת רגלים לדבר שאומר אמת וכמ"ש התו' ביבמות דפ"ח בד"ה דשתיקה ע"ש והיא גופא ילפינן לה הדכתיב או הודע אליו גבי חטאת וא"כ ז"ל כיון דחידוש הוא דמדינא לא היה לנו להאמינו א"כ אין לך בו אלא חידושו דוקא עד כשר שנאמן בכל התורה כשיש אחר עמו אבל פסול שאינו נאמן כי אם באיסורים היכא דלא איתחזק התר או איסור וכיון דבאיתחזק קיימינן ואפי' הכי האמינו הכתוב תרי קולי לא עבדינן להאמין נ"כ עד פסול וכ"כ הר"ן בפ"ב דקידושין לשיטת ר"ת דעד אחד והלה שותק דנאמן ה"מ דגלי קרא או הודע אליו חטאתו ואוקמוה בעד אחד אומר אכלת חלב והלה שותק וחידוש הוא שהאמינה תורה באיסורין ע"ש ומינה היכא דלא איתחזק התר או איסור ואמרינן שם ביבמות דמסברא נפיק דמהימן ביה עד אחד ואינו חידוש בזה הוא דקי"ל דרשע וגזלן נמי כשר להעיד באיסורין ואי ק"ל א"כ לפי' אשה נמי לא תהיה כשרה להעיד באיתחזק התר והלה שותק ואילו התתני' דריש פ"ב אמרו לו שנים אשה אומרת אכלת חלב

ואשה אומרת לא אכלת חלב מביא אשם תלוי נראה דאילו לא היה שם אשה מכחשת כי אם אשה אחת שמעידה אכלת חלב חייב חטאת והיינו בשותק וכ"כ התו' שם להדייא וכיון דחידוש הוא אשה נמי מנ"ל דמהימן וז"ל כיון דהאמינו הכתו' לעד אחד אפי' היא אשה במשמע כדקי"ל בעד טומאה בסוטה ובעגלה ערופה וכן בעדות אשה דאף לא"ר דמדרבנן הוא כעין ד"ת תקנו ובכל הני אשה הוכשר להעיד ולא פסול דרשע כמ"ש ביבמות דכ"ה ומינה נפיק לסוטה ועגלה ערופה דשוים הם כנודע וא"כ הכא נמי שהכשיר הכתוב עד אחד אשה כשירה ולא רשע א"ק דהיכי מני יליף נטמאו טהרותך ודומיהן מעד אומר אכלת חלב והלה שותק דהכא שאני שאין העד מעיד נגד חזקה דאס, כאמר דהוי נגד חזקת כשרות שאכל חלב ומשוי ליה רשע הרי קרא בשוגג איירי דבמזיד אינו מביא חטאת וכיון שמעיד דשוגג אבל אינו סותר חזקת כשרותו דשגיאות מי יבין הן אמת שזה קשה עכ"פ בדברי הר"ן בפ"ב דקידושין שכתב להדייא דכל האיסורין כנטמאו טהרותך מאו הודע אליו דחטאת ילפינן ולמ"ש היכי מני יליף התם לא איתחזק הכא איתחזק וכעין מ"ש שם ביבמות דפ"ח מי דמי התם לא איתחזק הכא איתחזק וכדברי הר"ן נראה נ"כ מדברי הרשב"א שם ביבמות שהעלה דכי לא איפשיט בעיין בעד אחד באיתחזק איסור ואין בידו לתקן אי מהימן אינו אלא לחד לישנא דבפ"ב דכריתות בב' אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דנאמן דה"ט דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים אבל לאידך לישנא דכי נאמן היינו משום מנו כמבואר שם בסוגייא א"כ כי רבי הכתוב עד אחד היינו מפני נאמנות העד בכל שהלה שותק ואביי בפ"ב דקידושין הכי ס"ל א"כ מינה איפשיט בעיין דעד אחד נאמן גם באיתחזק ע"ש וכ"כ הנמקי שם ביבמות ולמ"ש קשה דלאידך לישנא נמי היכי מני יליף התם לא איתחזק הכא איתחזק וצ"ל דכל שבא לחייבו חטאת עפ"י עדותו דבלי עדותו בחזקת פטור היה איתחזק פיטור חטאת היה ואעפ"י כן האמינו הכתוב וכ"כ מעיקר סוגיין דכתובות דפ"ז ממ"ש אלמא עד אחד נאמן ותנן נמי עד אומר אכלת חלב וכו' מדאורייתא מנ"ל וכו' ואי בעד אומר אכלת חלב לא הוי נגד חזקה מה ראיה הביאו והיכי משני ליה לעדות אשה שהאמינו עד אחד נגד חזקת אשת איש משא"כ גבי חטאת ותו דהו"ל לש"ס לדחויי מי דמי התם לא איתחזק הכא איתחזק וכמו שהקשו שם לראיה דחתיכה ספק חלב ספק שומן וכ"כ דאי לא איתחזק חשיב קשה לת"ל קרא והרי אמרו שם דבלא איתחזק סברא הוא דעד אחד מהימן ובכל דוכתי פרכינן מכדי סברא למ"ל קרא אלא ודאי דס"ל דאיתחזק חשוב שהיה בחזקת פטור מקרבן וזה בא לחייבו ועפ"י שכא"ר יש ליישב קושיין דמעיקרא גם לשיטת הרמב"ן ודעימיה דס"ל דגם באיתחזק עד אחד נאמן וכי קי"ל בהלה שותק דנאמן היינו מה"ט דכל דלא מכחיש ליה עד אחד נאמן מ"מ ז"ל דהיא גופא לא למדנו כי אם דגלי קרא בחטאת או הודע אליו וחידוש הוא ולא ילפינן מיניה כי אם לעד כשר או אשה כדקי"ל בסוטה ובעגלה ערופה ובעדות אשה אבל בגזלן דגם בכל אלו לא הוכשרו ה"נ באיסור באיתחזק אינו נאמן משא"כ בלא איתחזק דמסברא נפיק הוכשר גם בכל פיסולין כרשע ודומיהן אך את זה קשה שהרי נראה למאי דקי"ל כמ"ד בכריתות די"ז דאינו חייב אשם תלוי כי אם בחתיכה משתי חתיכות איתחזק איסור חשיב שהרי הרשב"א הביא ראיה בס' תורת הבית דק"ב והר"ן בפ"ח דקידושין דספק תורה דקי"ל לחומרא הוי מד"ת דאל"כ אשם תלוי למה הוא בא וכ"ת שאני התם דאיתחזק איסור למאי דקי"ל דבעינן חתיכה משתי חתיכות ה"מ הא היכא מאן דפליג על זה וסובר דגם בחתיכה ספק חלב ספק

שומן

שומן חייב ואיך אפשר דפליגי בדבר אי ספק תורה להחמיר במקום דלא איתחזק אי הוי מד"ת או מדבריהם ע"ש באורך ומהרי"מטן באו"ר סי' א' והבר"ח בסי' קי' העלו דלדעת הסוברי' דספק תורה להחמיר הוי מדבריהם נ"ל בסברה דבהא פליגי דמ"ר דגם בחתיכה אחת דליכא חזקה הוי מד"ת להחמיר ולמ"ד דבעינן שתי חתיכות היינו דס"ל דבחתיכה אחת כל דליכא חזקת רחמנא שרייה ואשם תלוי למאי איצטריך ע"ש ומ"מ למאי דקי"ל דבעינן חתיכה משתי חתיכות כדי שיתחייב אשם תלוי ס"מ דאין אשם תלוי כי אם באיתחזק איסור וא"כ לפו' היכי תנן בפ"ג דכריתות עד אומר אכלת חלב ועד אומר לא אכלת מביא אשם תלוי דאף לדעת הראב"ד בפ"ח מה' שגגות דבאיקבע איסור איירי אכתי הו"ל לומר אוקי אחזקתיה דפטור היה ונ"ל דכיון דגלי בשותק בעד יחיד דנאמן וחייב חטאת נגד חזקה א"כ כי הוו חד לגבי חד דמידי ספק לא נפיק א"כ כספק עד אחד ושתיקתו מחייבו ג"כ אשם תלוי נגד חזקה גם כן דכל שנאמן בלי מכחיש לחייבו חטאת מהני במכחיש לחייבו אשם תלוי אף נגד חזקה ומינה נראה ראיה לדברי הרב מחנה אפרים סי' א' וקשה מזה לשיטת הר"ן בפ"ב דכתובות הבאתי דבריו לעיל דס"ל דחד לגבי חד באיסור במקום חזקה אוקמינן אחזקתיה אף להקל ואי ק"ל היא גופא קשה נמי לדברי הרמב"ן שהביא שם הר"ן דחד לגבי חד והאשה שותקת לא תינשא ואם ניסת לא תצא וכיון דהבא עליה באשם תלוי קאי הו"ל לומר דאף אם ניסת תצא כמו שהקשו בכתובות שם דכ"כ גבי תרי ותרי ז"ל דאין העד מחייב חטאת או במכחישו אשם תלוי כי אם בצירוף שתיקת הבעל דבר וכאן כיון שזה שבא עליה לא שתק לא מחייב א"ק עדיין דמ"מ תיקשי היא גופא באשם תלוי קיימא כמו שהקשו שם גבי תרי ותרי ומה שתירצו באומרת ברי לי הכא לא שייך דהא מוקמינן כשהאשה שותקת דאי אמרה ברי לי שלא נתקדשתי אין זה שותק אלא מכחיש וז"ל דשאני הכא דלדברי שני העדים פנויה היתה וכמ"ש שם בש"ס תרוייהו בפנויה קמסהדי והו"ל כאילו יש כאן שני עדים דלא נתקדשה שאו אין שתיקתה מועיל כלל דרוקא חד לגבי חד הוי ספק שקול ומה"ט הוא דאם ניסת לא תצא ומ"מ כיון דאחד העיד נתקדשה לא תינשא וכזה נ"ק נמי בדברי הר"ן שגם הר"ן מה"ט דתרוייהו בפנויה קמסהדי השיג על הרמב"ן דא"כ לכתחילה נמי תינשא כיון דמה"ט הוא דבניסת לא תצא ואינו חולק כרינו של הרב מחנה אפרים ושוב ראיתי להרב ש"ך בי"ד סי' קכ"ז ס"ק ד' שהקשה דברי הר"ן אהדדי דכת' כתב דרשע כשר להעיד באיסורין ואילו בפ"ג דקידושין כתב דרשע אינו כשר גם באיסו' ולמ"ש נ"ק דשאני טובא בין איתחזק ללא איתחזק התר ואיסור כלל גם ראיתי לו שתמה דבסימן ת"ל כתב הרשב"א דכל הפסולי עדות כשרים באיסורים אם לא לאותו דבר ואילו בסי' ס"ד כתב דגם חשוד לאותו דבר נאמן להעיד בשל אחרים וע"כ חילק דמומר דסי' ס"ד היינו בחשוד שעבר העבירה פעם אחת לבד ובסי' ת"ל דבהוחזק לעבור ג' וג' פעמים גם בשל אחרים אינו נאמן וכרנש שמורס במפה סי' קכ"ז נקט חשוד וכתב דלאו דוקא ור"ל במומר ורגיל בכך גם כרנש בהש"ע סי' קי"ו כ"ז פסק כמי שהוא מפורסם לעבור עבירה אחת דנאמן להעיד בשל אחרי' אף לאותו דבר ונדחק דאיירי בפעם אחת ע"ש והחכם עיניו יחזו כמה נדחק בכל זה וגם עיקר חילוקו אם איתא הו"ל להרשב"א לבאר מכיון לו לחלק בכך ולדידי אעיקרא ל"ק דמ"ש בסימן ת"ל דבחשוד לאותו דבר אינו נאמן היינו בשל עצמו דלא שייך ביה לומר אין אדם חוטא ולא לו משא"כ לאחרים דשרי מה"ט וזהו נ"כ מ"ש בסימן ס"ד וגם דברי מורם בשל עצמו איירי ולכן אינו נאמן אם הוא לאותו דבר הן אמת שק"ק בדברי מור"ס דשם

בסי' קכ"ז בנתנסך יין והוא שותק איירי ומה שייך להע תיק שם דברי הרשב"א שו שהם להיות נאמן בשל עצמו והו"ל להעתיק זה בסימן קי"ט והנ"ל לזה שדבר גדול השמיענו בזה דבי קי"ל בנטמאו טהרותך ואין הבעל שותק דשרי ה"ד אם אינו חשוד לאותו דבר דאי חשוד הו"ל כמאן דליתיה ונאמן הגר האוסר בכ"ג דחשיב כחשוד על השבועה דקי"ל שכנגדו נשבע ונוטל וה"כ דכוותא ועיין בת' כרם שלמה חו"ד סימן ז' שכתב ג' זה ויש להשיב בדבריו שא שאין בידי לאחרי' ומ"ש כ"ל נכון וק"יס ומ"מ למאי דאתאן עלה למדנו דגם רשע כשר להעי' באיסורין כל שאינו חשוד לאותו דבר זולת בדאיתחזק התר או איסור ואין בידו ושכנגדו שותק דקי"ל דנאמן דאפ"ה אם המעיד רשע בשום עבירה אינו נאמן אך את זה יש לחקור אם גם בזלן דרבריהם אינו נאמן א"ר דינו כדין עדות אשה דקי"ל דפסולי עדות בעבירה מדבריהם כשר להעיד בעדות אשה במ"ש הטור אה"ע סי' י"ז יגד זה כ"ל יותר ומ"מ אין לי הכרח בדבר כעת

סימן קצ"ו הדיא

מצוה לנו לדעת אם נוגע בעדות שפסול לעדות ממון

כמבואר בטור ח"מ סי' ל"ז אי כשר להעיד באיסורין או לא כיון שאינו דקרוב ורשע שנפסל גבי עדות הוכשר כאן באיסורין ה"ב הוכשר גם נוגע בעדות והנה נראה ראיה לזה מדקי"ל בנטמאו טהרותך או אשתו זנתה או נתנסך יינך דבשותק נאמן ובמכחיש נאמנים הבעלים ש"מ דאפילו דהוי נוגע בעדות שלא הפסיד הטהרות והיין והאשה ואפילו הכי נאמן אך לשי' ר"ת דס"ל דבאיתחזק אינו נאמן העד לאיסור וכי קי"ל בשותק דנאמן לאו משום נאמנות העד האוסר כי אם דכיון דשתק כהודאה דמי ושוי לנפשיה חתיכה דאיסור' וא"כ מינה דמכחש שאינו נאמן העד האוסר הוי אלא כיון דלא שתק אינו נאמן האוסר נגד חזקה ואינו בידו ולשיטת ס אין ראיה מכאן דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורים אך לשיט' הרמב"ן וכת דעימיה דס"ל שעד אחד נאמן גם באיתחזק ומה"ט מהני בשותק או אינו יודע זולת במכחישו דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוי א"כ נראה דמהני עדות הבעלים יותר מהעד שכנגדו וש"מ דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורין אך יש לראות היכא דמסייע ליה חזקת התר מהני יותר מהעד האוסר נגד חזקה אבל כשמעיד בדבר דלא איתחזק התר ז"ל דכי הוי חד לגבי חד מידי ספק לא נפיק ואסור לעולם מספק אך באיתחזק איסור ואמר התר ז"ל שגם לשיטת הרמב"ן אינו נאמן כיון דהוי נוגע בדבר אך יש לגדר ואינו נראה דכיון דשמעינן מכלל דבריו דנוגע בעדות אינו כלום לגבי איסור א"כ מה מקום לחלק בין איתחזק ללא איתחזק דכגון דא צריכא רבה ובלי ראיה לא ניתן ליאמר ובגיטין ד"ב אמרינן עד אחד נאמן באיסורים פרש"י שהרי האמינה תורה כל אחד וא' מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה וניקור החלב והגיד ע"כ הרי דעיקר נאמנות עד א' באיסורים מבעל דבר ילפינן לה דנוגע בדבר הוי דבתרומה וניקור החלב ומפסיד באיעיד שהפרים וניקר החלב ואעפ"י שהתוס' כתבו שם דאין ראיה מזה דבכל שו שאני דבידו לתקן והם כתבו דנפק"ל מנדה שנאמנת ע"ש והתם נמי נוגע בעדות היא שהיא טהורה ומותרת להזקק לבעלה וע"ש בדברי הראשונים ולדברי כולם שמענו דכל שבידו לתקן אף באיתחזק איסור או שאין בידו לתקן ולא איתחזק איסור דנאמן עד א' בהם גם דהוי נוגע בעדו' כשר בהם וא"כ לכי פשיט לן דגם באיתחזק איסור עד א' נאמן מה מקום לחלק בין נוגע בעדות לאינו נוגע בעדות גם הירושלמי במ' כלאים הביאוהו הראשונים נפק"ל עד א' נאמן באיסורין דאם לא כן

אין

אין לך אדם מתאכסן בבית חבירו ע"ש וגם מזה שמענו דבעל דבר מעיד אף דנוגע בעדות גם הר"ן בספ"ק דח' שחיטה כתב כל טבח שהוא יודע הטריפות והרי הוא בחזקת כשרות מותר לו לשחוט לבדוק לעצמו ולמכור ואין בזה חשש שעד א' נאמן באיסורים בין יש לו הנאה בעדותו בין אין לו הנאה בעדותו ע"ש הרי להדיא דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורין וש"ר להרא"ש בת' א"א סימן כ"ט שהאריך לבאר דת"ח מצי לאורויי לנפשיה אף דהוי נוגע בדבר וכשר להעיד לאחרים נ"כ דלא מקרי ריבים אלא שהיכא שהדין נופל בגוף הממון אם הוא שלו או של בעל ריבו אבל היכא שאין הדין נופל בגוף הממון רק אם הממון הוא באיסור או בהתר דלא מקרי ריבים כי אם דיני איסור והתר והביא ראיה מת"ש הסמ"ג שדיני אונאה נחלקו הגאונים אי חשיב דיני ממונות או דיני איסור והתר והביא ראיה עז' מדקי"ל דנאמן על השחיטה והפרשת תרומה ועל הניקור ועל הנדה גם הביא ראיה מת"ש בפ' הדר דת"ח מורי לנפשיה וכן מדתנן בפ"ב דנגעים כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכור עצמו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו נראה דוקא בהני תלת אבל בשאר מילי רואה בין בשל עצמו בין בשל אחרים והביא ראיה ממה שהכריחו התוס' בנדה ד"ך בד"ה כל יומא דיכול אדם לראות דמי אשתו מדלא תנן בפ"ב דנגעים כל הדמים אדם רואה חוץ מדמי אשתו ע"ש ושוב נידד דבאיתחזק איסור לא מצי לאורויי לנפשיה כמ"ש בגיטין ד"ב דאין עד א' נאמן באיסורין באיתחזק איסור והכא נמי אינו רואה לעצמו והביא ראיה לזה מדתנא בתוספתא דנאמן הכהן לומר נגע זה לא פשה ונגע זה פשה ונאמן הוא על נגעי עצמו דלכאורה נראה נגד מתני' דפ"ב דנגעים דתני חוץ מנגעי עצמו אלא ש"מ דיש לחלק בין איתחזק איסור ללא איתחזק את"ד וכבר ראיתי להר"ש בפ"ב דנגעים שהכריח כן מהך תוספתא דבאיתחזק אינו רואה של עצמו וגם מה"ש בבכורו' ס"פ עד כמה ורואה קדשיו דאי בעי היתשיל עליה ואת מעשרותיו דאי בעי שדי מומא בכולים עדריה ונשאל על טהרותיו דהא חזי ליה בימי טומאתו והתם דא"כ תרומה טמאה דלא חזי ליה וכי לא יהא נאמן וכן בכל איסור והתר ובהדיא אמרי' בפ' כל הדר דת"ח מורי לנפשיה ע"ש מתוך דבריו נראה דבחילוק זה שחילק בין איתחזק ללא איתחזק מסיב נ"כ תמיהת והלזו שמפרש דבשאל על טהרותיו גם באיתחזק איסור איירי וכי דייקינן הא תרומה טמאה אינו רואה היינו נמי באיתחזק טומא' דבלא"ה גם הוא רואה א"ק שאינו רואה בספק תרומה אם טמאה אם טהורה שיהיה שם איתחזק. טומאה דכיון דאיתחזק טומאה אין לה תקנה ולא משכחת ביה כי אם איקבע איסור כגון שנתערב טהורה בטמאה וש"מ דס"ל שגם באיקבע איסור אין עד אחד נאמן ולא מצי מורי לנפשיה וזה תימה שהרשב"א בחידושיו ליבמות בריש פ' האשה רבה והנמקי העלו דלכ"ע באיקבע איסור נמי עד אחד נאמן בהו וכן קשה דבנשאל על טהרותיו אין שם איתחזק וא"כ למ"ל לטעם דחזי ליה בימי טומאתו בלא"ה כל דלא איתחזק נאמן כי ע"כ צ"ל דאין ישוב הר"ש כי אם ליישב התוס' דנגעים אבל קושייתו הראשונה לא משכח לה פתרי וכ"כ שראיתי להתוס' בס"פ עד כמה הביאו קושיא זו בתימה ואין קו' זו כי אם מתורת הר"ש ז"ל שם ש"מ דגם בחילוקו אינו מתיישב קו' זו מטעם שכתבתי אך בעיקר חילוק הר"ש והרא"ש ליישב התוספות ק"ט דאי מתני' דפ"ב דנגעים איירי באיתחזק ולהכי אינו רואה נגעי עצמו א"כ היכי תני כל הנגעי' אדם רואה דע"כ ביחיד איירי דאי בשני' גם בשל עצמו רואה דתרי לא חשידי כמ"ש בסוגיא דס"פ עד כמה דתלת לא חשידי וכן שדין בשנים כמ"ש ביבמות דכ"ב

וכיון דביחיד קמיירי איך נאמן לראות לאחר והא אין עד א' נאמן באיתחזק איסור דתיכיה לת"ד דלא מצי לאורויי לנפשיה כמבואר בדבריהם וכ"ת כיון דכתיב והראה אל הכהן ש"מ דבל נגעים אף שנזקק לטומאה הכהן נאמן והוא לבדו והיינו דתנן כל הנגעים אדם רואה דבל לרבות איתחזק טומאה אתי א"כ קשה ניגמור מיניה דגם באיתחזק טומאה נאמן ואמאי לא איפשיט בעיין בפ' האשה רבה מדין נגעים וע"ק גם בלא איתחזק איך הוא הכהן נאמן לטמאו כיון דבחזקת טהור הוה קאי וזה מטמאו וכ"ת דמילתא דעביד לאגלויי דאם הוא טמא כל הכהנים נ"כ יטמאוהו הרי אפשר דלא ידע כי אם הכהן הרואה מעין מ"ש הר"ן בפ"ט דנגעים ה"ד ע"ש ונ"ל שדעתם דאיסור מטומאה לא גמרינן כמ"ש בחולין דק"נ וכי קיליף הר"ש דבאיתחזק איסור אין ת"ח מורי לנפשיה מעכין טומאת נגעים דכיון דגם באיסור מחלקינן בהכי גבי עד אחד נאמן באיסורים אין זה אלא גילוי מילתא בעלמא כמ"ש שם רש"י דבגילוי מילתא ילפינן ע"ש ומיהו עיקר הכרחו לחילוק זה מהתוספו' אינו מוכרח שכבר ראיתי להרא"ש בפירושו להך מתניתין דנגעים שהביא תוספתא זו ופירשה דכי קיל דאינו רואה נגעי עצמו היינו משום דכתיב והראה אל הכהן ולא שיראה לעצמו ומ"ש דנאמן על נגעי עצמו היינו שיאמר לכהן עם הארץ נגע זה טהור ויטהרנו הכהן עם הארץ ע"ש הרי שאין מהתוספות הלזו הכרח לחלק כדברי הר"ש ואדרבא מהך מתני יש להכריח שגם איתחזק לבר מהני תלת מורי לנפשיה גם באיתחזק שהרי בנגעים רואה של אחרים גם כשנזקק לטומאה וכמו שכן הוא מוכרח לפירוש הר"ש דבאיתחזק איירי וכן נדרים איתחזק איסור הוי שכבר חל הנדר וכן בבכור בקדושתיה קאי עד שיודע לך בודאי דמום בו וא"כ כי תני דהבני אינו רואה בשל עצמו מינה דלבר מהני תלת גם באיתחזק מורי לנפשיה לפי שדייק שדייקו התוס' בנדה ד"ך דדוקא בהני תלת הוא דאינו רואה וגם הגר אחר אין דברי הר"ש ז"ל מוסכמים שהר"ש נר' דקאי בשיטת ר"ת דקי"ל דאין עד אחד נאמן באיתחזק איסור וכבר נתבאר דהרמב"ן ורוב גדולי אחרונים פליגי על זה וס"ל דגם באיתחזק עד אחד נאמן ומינה דת"ח נמי מורי לנפשיה שהרי הר"ש גופיה מעדות באיסורים יליף לה ואעפ"י שהתוס' בס"פ עד כמה תמהו דמהסוגיא נראה דאין ת"ח מורי לנפשיה לא מפני התימה הלזו ס"ל דאינו מורה כיון שכתבו בפשוט וכן כל איסור והתר לא יהיה נאמן ש"מ דפשיט להו כן והכריחו נמ"ש בפ' הדר ת"ח מורי לנפשיה כן וכן ראיתי בפיסקי תו' בבכורות סי' ע"נ שכתבו וז"ל בכל איסור והתר אדם נאמן לראותו לעצמו ע"כ וסיימו תו' שם ד"ה דהא הרי שהבינו כפשוט דהכי נקטינן אע"נ דקשה מהך סוגיא וכ"כ מת"ש התוס' בנידה ד"ך דלבר מהני תלת מוכח ממתניתין דאדם רואה והדבר קשה הרי בהך ברייתא דס"פ עד כמה דתני עלה ורואה את קדשיו ומעשרותיו ונשאל על טהרותיו נראה דלבר מהני אינו רואה ואדרייקי ממתני' תידוק מהך ברייתא להפך אך למ"ש ז"ל דלא חשו לזה דלפי הך דיוקא שמענו שגם בתרומה טמאה וכל איסור והתר אינו נאמן וזה אינו כמו שתמהו התוספות על זה שם בבכורות כי ע"כ דמתני' דוקא קתני הני תלת ומכלל אדם רואה בכל ענין ומינה נשמע דלא ס"ל כחילוק הר"ש אלא שגם באיתחזק נאמן ודברי הרא"ש נ"ע דמלב' דלא זכר דברי הר"ש או שחילק כדבריו איך לא ראה הך סוגיא דס"פ עד כמה ודברי התוס' ופסקי התוס' שם ומה גם שגם מדברי התוס' דנידה שהביא יש להוכיח מהם דבכ"נ אדם נאמן וכמ"ש גם בראיה שהביא הרא"ש והביאוה הר"ש והתוס' מפ' הדר דס"נ דאמרינן ת"ח מורי לנפשיה קשה דמהא נ"ת שכבר פרש' שם דחזי לנפשיה

היינו

היינו שאינו צריך להראות שכינו לרבו וכדבריו נראה שם דרבינא לא רצה לסמוך על שכינו במקו' רבו והקשו לו מדרב' דאמר ת"ח חזי לנפשיה וכן בסמוך וכיון דבבדיקת סכין לשחיטה הוא שאמרו הו"ל דבר שבידו לתקן ואין ראית חכם אלא מפני כבודו של חכם כמ"ש בחולין ד' וכל שבידו לתקן הא ודאי מצי לאורויי לנפשיה גם באיתחזק איסור דכל כי האי קיל טפי מלא איתחזק כמבואר בדברי התוס' דגיטין ד"ב בר"ה עד א' ע"ש והיכי גמרי מינה בכל איסור והתר דהתם אין בידו לתקן וצ"ק דטפי הו"ל להביא ראיה ממ"ש בחולין דמ"ד זה אומר ת"ח הרואה טריפה לעצמו ולזה י"ל דס"ל כפרש"י שם דהיינו שמורה בדדי' להטריפה וא"כ י"ל דאם רואה שכשירה היא מורה אותה לאחר אכן לאותי' להר"ן בפ' א"ס שפירש בשם אחרים דהיינו כסומך על עצמו אם כשרה או טריפה ואינו צריך להוראת אחרים ע"ש ולדבריו יש ללמוד נ"כ מהך סוגיא דת"ח מורה הוראה לעצמו ומיהו אין מזה ראיה דשאני טריפה דהוי איתחזק התר כמ"ש בחולין דף ט' נשחטה הותרה עד שידע לך במה נטרפ' וא"נ דבאיתיליד ריעות' איתרע לה חזקת התר מ"מ הו"ל כדבר דלא איתחזק לא התר ולא איסור אבל באיתחזק לא שמענו אכן נראה דמנהג רבני הדור מיהות עולם שמורי' לעצמם וכמו שהעידו התוס' טוב לנו מכהה ראיות דאי מנהג ישראל תורה היא כ"ש מנהג רבני הדור וכן מכל מ"ש לעיל החכם עיניו יחזו שכן עיקר ומה נם דאחר הישוב דאתה עיני דתמיהת התוס' הלזו בס"פ עד כמה ודברי הר"ש בפ"ב דנגעים שתמה נ"כ דמהך סוגיא מורה דאין ת"ח מורה איסור והתר לעצמו דעיקר דבריהם נ"ע דאין כאן תימה כלל ומיהא לת"ד לא שני ת"ח מורה התר לעצמו והן קדם חל עליו חובת ביאור דאם אמת היה הדבר דנוגע בדבר גבי איסור כשר לדון ולהעיד א"כ מ"ש נגעים ונדרים ובכורות דתנן במתניתין דאינו רואה בשל עצמו והרא"ש בבר נרגש מזה וישב שפיר לנגעים ונדרים דבנדר כתיב ביה לא יחל דברו ודרשו הוא אינו מחל אבל אחרים מוחלים לו ונגעים נמי משום דהוקשו ריבים לנגעים בסנהדרין דל"ד מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים נמי שלא בקרובים ואדם קרוב אצל עצמו אבל בכורו' לא שמעתי וכ"ל משום דהתרת בכורות היא כנדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה בג' הדיוטות מש"ה אינו מתיר בכור עצמו כמו שאינו מתיר נדרי עצמו אלו ת"ד ויש לתמוה על דבריו כמ"ש טעם לנגעים דהסוגיא שהביא ר"מ היא דמקיש ריבים לנגעים ורבנן פליגי עליה דלא מקשינן והך מתני' רבנן דר"מ היא שהרי ר"מ פליג אף לא נגעי קרובין וקי"ל כרבנן כמ"ש הר"מ בפ"ט מה' טומאת צרעת וכיון דקי"ל דקרוב רואה את הנגעים דלא הקשינן ריבים לנגעים א"כ כי ק"ל למה אינו רואה נגעי עצמו דרבנן נמי מודו ביה מה שייך לתרץ דקרוב אינו רואה ואדם קרוב אצל עצמו שזה אינו לרבנן דקאי ביה הרב והאמת שדבריו בזה מתמיהים הרבה ובדוחק כ"ל ליישב שהנה הר"מ בפ"ג מה' סנהדרין אע"ג שפסק כרבנן כתב מפני השמועה למדו שהריבים כנגעים.

ובבר תמה הכ"מ שם בדבריו וישב לפי דרכו דס"ל שגם רבנן מקשי ריבים לנגעים לתחלתיה וכבר האריכו על דבריו הרב לח"מ והרב בני שמואל והרב נתיבות משפט והרב נט פשוט ע"ש וא"כ לפי דרך זה י"ל שגם רבנן מקשי נגעים לריבי' מה ריבים אינו דן את עצמו דנוגע בדבר הוא ופסול להעיד ולדון אף נגעים כן אלא דלא ס"ל להקיש גם לקרובים ור"מ מקיש לגמרי ובמ"ש יתיישב מה שתמה הרב נתיבו' משפט ר"ג דלשיטת הר"מ דס"ל דגם רבנן מקשי נגעים לריבים א"כ הו"ל להקיש ריבים לנגעי' ולמעט קרובי' כר"מ דקיס לזה הכי מהקש זה דהא קי"ל אין הקש למחצה

ואילו הר"מ בפ"ט מה' ט"נ פסק דגם קרוב רואה את הנגעי' ע"ש ולמה שביארנו הא ל"ק דגם רבנן מקשי ההקש לגמרי אלא דלא מקיש בי אם למעט שלא יראה נגעי עצמו אבל להקיש גם לקרוביו לא ס"ל ור"מ חולק ופסק כרבנן נגד ר"מ וזה כ"ל ליישב לפי דברי הרא"ש אף שבדבריו לא ניתן ליאמר במבוא' אך בזאת אהכי לן ליישב עיקר חקירתינו ואינו מספיק לשיטת הר"מ הלזו דגם רבנן מקשים ריבים לנגעים אין הכל מודים לו וגם פשט הסוגייא דיבמות דק"ד דאמרינן לימא בהא קמפלגי דת"ם מקשינן ריבים לנגעים ות"ם לא מקשינן נראה דרבנן לא מקשי ריבים לנגעי' וכן הבין בפשא' הרשב"א בחי' וא"כ להבריסם אינגו שוה טעם זה שכתבתי דמהקש ריבים לנגעים למדו בנ"כי ע"כ נראה עיקר כדברי הרא"ש בפירושו דמפיק ליה מרכתיב והראה אל הכהן ולא שיראה לעצמו ע"ש גם בטעם שכתב בבכור דאינו רואה של עצמו כיון שרינו בהתר נדרים ביחיד מומחה או בג' הדיוטות אחרי המחילה אין בו בנ"ט דבי הצריכו חכם או ג' הדיוטות בבכור ה"ט דבראיית מומי בכור אין הכל בקיאין לידע אם הוא מום קבוע או עובר והלכות מרובות שנו בו. והוי כדין נדרים דאין הכל בקיאים להתיר ע"י פתח אבל כשהוא יחיד מומחה למה לא יהיה רואה לעצמו. כיון שנאמן בכל מידי דאיסור ונדרים נמי אי לא דגלי קרא לא יחל דברו היה מתיר לעצמו אע"ג שרינו ביחיד מומחה או בג' הדיוטות והרי בבכורות לא גלי ביה קרא וכ"ת דילפינן מיניה א"כ גם בכל התורה נמי ניליף שלא יהיה נאמן בכל איסור והתר לעצמו ומ"ש מבכורו' ומיהו לדידי חזי אמתות הדבר דה"ט דבכורו' שאינו רואה של עצמו שהרי שנינו בבכורות דל"ה כל אמומין הראויים לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין רועי כהנים אין נאמני' ופרש"י דכהני' נחשדו בדבר להטיל מום בבכו' ופליגי בה במתני' אם נאמנים להעיד בשל אחרים ר"ת ורשב"ג ושם בש"ס אמרינן כהני' הוא דחשידי אמומי ישראל לא חשידי אמומי וגם מתוך הסוגייא דכל הכהנים נחשדו אפי' כהן גדול שהרי הקשו שם אלא ספק בכור לר"ת מי מעיד עליו ש"מ דכולם נחשדו גם אמרו עוד א"ל ר"פ לאביי לר"ת דאמר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וקאמר ר"ת החשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה כהני הכי נמי דלא דייכי דינא והכתיב ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע גם שם כדל"ו בבכור של רבי צדוק שנפל בו מום ופליגי בה ר"ו ור"ג אם חלקו בין חבר לעם הארץ וקי"ל כר"ג דלא חילקו כמבואר בדברי הר"מ בפ"ב מהלכות בכורות ה"ו והו' ע"ש והרי בכור ליתיה כי אם בכהנים דהבכור לכהנים וכיון שנחשדו כולם להטי' בו מום דמה"ט הצריכו עדות שיבא הבעל עד שנפל מאיליו המום איך יהיה כשר לראות בשל עצמו והרי נחשד ומטיל בו מום ושוחטו ומדינא הבשר אסור כמו ששנינו שם בבכורו' דכ"א וא"כ אי אפשר בשום גד לראות בכור שלו וכי קי"ל דכהן אחר רואהו אף שנחשד ה"ט דקי"ל כרשב"ג דאת' נאמן בשל חבירו ואינו נאמן בשל עצמו מטעם חוקה אין אדם חוטא ולא לו וגם הראב"ד שפוסק כר"מ דחשו' על הדבר לא דנו ולא מעידו בבכור מודה כמ"ש בהשגות בפי"ב מה' מעשר הלז ע"ש וא"כ מבואר הוא דהטעם בבכור דאינו רואה בשל עצמו מפני שנחשדו וחשוד לאותו דבר לא דנו ולא מעידו וכ"ל שאל זה כיון רש"י בס"פ עד כמה בר"ה חוץ משל עצמו וז"ל שאין כהן רשאי לראות בכורותיו ולהתירו ע"כ שיש לדקדק בתיבת כהן שכתב למה הוא בא דאי לבאר דלא שייך בכור גבי ישראל לא היה צריך לזה רוי"ל קרי בי רב דבכור ניתן לכהנים וממון כהן הוא אך לא"ם דבר גדול דבר דדוקא משום שהוא כהן אינו רשאי כיון שנחשדו וכ"ת א"כ היכי תני ורואה את קדשיו ואת מעשרותיו ואמרו הטע' דאי בעי מיתשיל או שדי ביה מומא בלא"ה כשר לראות

דדוקא

דרוקא בבכור כהן שנחשדו הוא דאמרינן שאינו רואה ושרי קדשים ומעשר נוהג בכל גם בישראל והרי לא נחשדו להטיל גם זה אינו דכי הוצרכה הברייתא להשמיענו דרואה את קדשיו ומעשרותיו היינו משום בהנים דנחשדו להטיל מום בקדשים ועבר בלאו כל מום לא יהיה בו כמ"ש בפ"א מהלכו' איסורי מזבח הז' והוא לאו כולל לכל הקדשי' וא"כ מדינא אינו רואה קדשיו ומעשרותיו לפדותם אם נפל בהם מום כיון שנחשדו קמ"ל דאפ"ה נאמנים במנו דאי בעי מיתשיל או אי בעי שדי ביה מומא בבוליה עדריה והטעם כדקי"ל אפי' גבי מומר אוכל נבילות דשני בבדיק' בכין דלא שביק התר ואכיל איסור וה"נ דהוותא זה נ"ל ברור בפירוש הסוגייא ומכאן תימה לת"ש ר"ח הביא דבריו הרשב"א בחולין דקי"ל דבהמת כהנים פטורה ממעשר בהמה ובבר תמה עליו הרשב"א שגם בכהנים נוהג וכן פסק הר"מ בפ"ו מה' בכורו' וע"ש במשנה למלך מה שתמה נ"כ על ר"ח ע"ש ולמ"ש גם מהך סוגיא יש להשיב עליו דאי אינו נוהג בכהנים לא הוה צריך למיתני ואת מעשרותיו כיון שלא נחשדו כי אם הכהנים לבד וזה נ"ל פי' דמתני' בבכורות דל"ו דתני הכל נאמנים על מומי מעשר ואמרו הטעם שם דאי בעי שדי ביה מומא שיש לדקדק דהכל לרבויי מאי כדפריך בכל דוכתי ותו איכא למידק דהרי עד השתא כוליה פרקין בבכור קעסיק ומתני' דלעיל מוה איירי בדיני כהן שנחשד להטיל מום בבכור ומה שייך למיתני דיני מעשר והו"ל למתני כן בפ"ט ששם שמ חכמים דיני מעשר וכ"ת דנקיט לה אגב דתני דיני מומי בכור אכתי קשה דהו"ל לסיים תחילה דיני מומי בכור ואח"ך ליתני הכל נאמנים ומה מקום למיתני דין זה בין הדבקים אך למה שנתבאר הנה נכון דקמ"ל דגם כהנים שנחשדו להטיל בו מום בבכור נאמנים במומי מעשר מטעם מגו וכ"כ שהבין הר"מ שכתב בפ"ו מה' בכורות הכל נאמנים על מומי מעשר ואפי' אלו שאינן נאמנים על הבכור נאמנין על המעשר וכו' הרי להדייא שביאר דכי תני הכי היינו לרבות כהנים שנחשדו בבכור ומה נעמו דברי הר"מ בפי' המשנה במשנה זו דהכל נאמנים על מומי מעשר שהביא וז"ל ודע שהכהנים מפרישים נ"כ מעשר בהמה ע"ש דלכאורה צריכה רבה שאין עיקרו כאן והו"ל לכתוב זה בפ' מעשר בהמה אך למ"ש הרי הוא כמכוא' שהבין דכולה מתני' לא נשנית כי אם משום כהנים שנחשדו להטיל מום בבכו' ואי מעשר אינו נוהג בכהנים אין אתנו יודע פי' דמתני' וע"כ שהביע קודם שגם הכהנים חייבים במעשר בהמה ·

רש"ך שמ"ש בפי' בריית' זו דכולה בחשוד איירי ממקומו הוא מוכרע דהרי כולי פרקין · דלעיל בדיני חשוד איירי החשוד על הבכור החשוד על השביעית החשוד למכור תרומה וכו' וגם בסוגיין דלעיל בדיני קבלת דברי חברות על החשוד איירי וא"כ קשה מה ראו מסדרי הש"ס לשנות כאן ברייתא זו דבכל הבכורות אדם רואה וכו' שאינו צורך זה בכאן ולפחות הו"ל לסדר ברייתא זו לעיל בדב"ח גבי מתני' דהשוחט את הבכור ומראה את מומו או אחר מתני' דתנן שם הנוטל שכר להיות רואה את הבכורו' אין שוחטין על פיו אבל כאן אחר דיני חשוד מה מקום להביא' א"ו ניכרים דברי אמת דכולי הך ברייתא משום חשוד הוא שנחשדו הכהנים להטיל בקדשים מום ועל דרך שביארתי ·

פ"ש נבֹן לבאר מאי דתני בברייתא זו ונאמן על טהרותיו מטעם דחזי לה בימי טומאתו דלא"ש דכול' ברייתא בכהנים משום דחשידי א"כ ש"מ דבל דלא נחשדו בלאו הני טעמי נאמן בשל עצמו בכל איסור והתר א"כ בטהרות שלא דאינו שנחשדו בו הכהנים בודאי דנשאל על טהרותיו מ"ש טהרות מכל מידי דאיסור כגון טבל ושחיטה ודומיהן :

ושוב אחר הישוב אנכי הרוא' דשפיר תני לה שהכהנים נחשדו לטהרות שהרי בסנהדרין דכ"ו אמרינן מ"ש כהן דחשיד אשביעית דתנן שאה תרונוה וכו' ונראה שנחשדו כולם ולא חילקו בין חבר לעם הארץ דאי חילקו אכתי קשה במתניתין דשאה תרומה אמאי ירקב יתברו לכהן חבר בדמי תרומה אלא ודאי דלא פלוג רבנן וכ"כ מבואר מדברי התו' בבכורות דל"ה בד"ה בהני שלתבו בסוף דבריהם וז"ל ועוד בלא בכור בתי היה יכול להקשות לר"מ מטעם דנחשדו כהנים על השביעית כמ"ש בפ' זה בורר ע"כ ואי ס"ל דבחבר לא נחשדו משביעית ל"ק דאפשר לקיים ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע בחברים דהתם דיינים חברים הם אלא ודאי דנחשדו על השביעי' לגמרי כמו שנחשדו כלהטיל מום בבכור ושם בבכורות ד"ל שנינו החשוד על השביעית אין חשוד על המעשר החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ואמרו הטעם בש"ס דכיון דחשיד אדאורייתא כ"ש אדרבנן וכן פסק הר"מ בפי' מהלכו' מטמאי משכב ומושב הי"א ולפי' נמצא כיון שכל הכהני' נחשדו להטיל מום בבכורות ועל השביעית מכ"ש שנחשדו גם על הטהרו' דחולין דשל דבריהם הוי ומאן דחשיד בשל תורה כ"ש בדרבנן והרי נחשדו מטעם זה גם לטהרות · לכ"ע גם לדידן דקי"ל דהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה מ"מ בשנחשד על חמור כ"ש לקל נחשד לכ"ע במ"ש הטו"ר סי' קי"ט ע"ש ומעתה שפיר אצטריך לנויתני דנשאל על טהרותיו מטעם דחזי ליה בימי טומאתו דבלא"ה אינם נאמנים כיון שנחשדו ומעתה תמהני בתמיהת התו' והר"ש שהקשו דא"כ בתרומה טמאה דלא חזי ליה וכן בכל איסור והתר לא יהיה נאמן דמאי קושייא והרי אכילת תרומה טמאה איתיה בלאו במ"ש הר"מ בפז' מה' תרומות והרי לא נחשדו כי אם לטהרות דרבנן והרי אפי' בבכור שנחשדו בו דהוי חשוד לאותו דבר לא נחשדו לאוכלו בלי מום כיון דהוי קדשים בחוץ במ"ש בבכורות דל"ו וכן בכל איסור והתר שלא נחשדו א"כ דנאמני' גם בלי טעם דחזי ליה כיון שלא נחשדו באופן דתמיהתם הלוו אני תמיה על תמיהתם וכ"ע ואת זה ק"ל לרש"י שם שכתב דנשאל על טהרותיו בחולין קמיירי דתרומ' טמאה לא חזי ליה ע"ש ולמ"ש בלא"ה אי אפשר דאיירי בתרומה טמאה כיון דאיסור תורה ולא נחשדו בו ומתוך דבריו יראה שאינו הפרש במ"ש דכולה ברייתא משום חשוד משום דכהנים נחשדו בכל הנך כדברי התוס' והוא תימא ומה גם שמה"ש רש"י לעיל שאין כהן רשאי יראה דקאי בשיטתינו ואיך תבר לנזויה כאן וברוח"ל דאנט' לה"ט בתרומה דרבנן או בזמן הזה דהוי דרבנן למ"ר וכיון דהוי דרבנן נחשדו וקמ"ל דאינו נשאל כיון שנחשדו ואף גם זאת ק"ל במ"ש הר"מ בפז' מס' מטמאי משכב ומושב הז' וז"ל ונשאל החבר על טהרותיו ומורה בהם התר לעצמו ואין חושדי' אותו בכך ע"כ דלמ"ש הו"ל להוסיף ונשאל החבר כהן על טהרותיו שכל עיקר דין זה לא נצרך כי אם לכהנים שנחשדו בטהרו' והעיקר חסר בדבריו ומדבריו שם שכתב דין זה אחר מ"ש קודם דנאמן החבר על טהרו' שהיו לו קודם קבלת דברי חברות נ"ל שנרגש למאי אינטריך פשוט דנאמן מידי דהוי בכל איסור והתר דמורי לנפשיה כי ע"כ מפרק לה דאיירי שמורי בהם עכשו שהוא על ספק טהרות שהיה לו בזמן שהיה עם הארץ דאעפ"י כן דנאמן ומ"מ בעת לפי קוצר עניות דעתי מ"ש בפירוש הך סוגייא נכון וקיים א"ך למה שנתבאר דכר"ל דבכורו' איתא דמהני קד"ח לטהרו' והרי כיון שנחשדו כל הכהנים לא מהני קד"ח שלא חילקו בין חבר לעם הארץ וכן קשה מת"ש שם כגון דהוה חשי' אתרווייהו ואתי קמי רבנן וקביל אתרווייהו נראה דמהני קד"ח לשביעית ולטהרות והרי נתבאר לעיל שלא חילקו בין חבר לעם הארץ וכ"ת דאיירי

כעס הארץ ישראל שלא נחשדו. כולם מהני קר"ח א"ק שהרי שם אמרו נהגו כהנים סלסול בעצמן וכו' ופי' הר"מ בפי' מס' טמאי משכב ומושב ה"נ שהצריכו קר"ח גם לת"ח וזה לא יבוייר אם הם עצמם נחשדו ואין להם תקנה וצ"ל דאעפ"י שנחשדו גם על הטהרות מכל מה שנחשדו בשביעית ת"מ בזה ודאי חילקו בין חבר לעם הארץ דמעיקרא גם בשביעי' גזירה היא דבחבר לא היה לנו לחשוש וא"כ לומר ג"כ בו שנחשד גם לטהרות כיון דהוי מדבריהם כל כי האי לא גזרו מעין מ"ש בבכורות דל"ו איתמ' דאמר ר"ת לחששא לאחזוקינהו אי אמר ע"ש ומעתה לפי' צ"ל דכי תני בברייתא ונשאל על טהרותיו לאו בחבר כהן איירי דכהן חבר לא חשיד ולא איירי כי אם בכהן ת"ח שלא קבל דברי חברות למה שנתבאר דהצריכו קבלת דברי חברות גם בת"ח ואין זה כדברי הר"מ שפירשה בכהן חבר ודוק:

ישוב אחר החפוש עיני ראו להרב חות יאיר סי' קכ"א שהביא הך סוגייא דפ' עד כמה דכל הבכורות אדם רואה ודברי התוס' בתמיהתם שהבאתי לעיל והרב הוסיף מדיליה להפליא בבכור גופיה איך נחשדים דיתיר מום עובר הא אי בעי בכל יום לעשות בו מום בבכור אף שאינו כדרך התר כמו במעשר מ"מ אי נחשדו בזה נחשדו גם בזה ול"ק מידי דהעולם לא חששו דיתיר מום עובר שכבר אמרו בבכורות דל"ו דלא נחשדו לאכול קדשים בחוץ וכי נחשדו אינו אלא להטיל בו מום וכל הכהנים נחשדו להטיל בו מום כמו שנתבאר ועז' הצריכו לו שיביא עדות שנפל מאיליו דבלא"ה אף שיש בו מום אינו נשחט דבזה עבדו תקנה לחשודים שלא יטיל בו מום כיון שאין מעשיו מועילים כיון שאינם מתירים לו בלי עדות וכי שחט מבלי שיראה למומחה הבשר אסור כדתנן ברפ"ח דבכורות וא"כ הרואים אותו יקנסוהו על זה ואף אם במחשך מעשיו מ"מ ישאלו מה נעשה הבכור ולפחות ישראל שנתן לו ישאלוהו ויתברר הדבר ועכ"פ תקון גדול עשו בדבר זה דלא יעשו הכהנים איסור ותו ל"ק מדברי הרב וחזי הוית מה שנדחק לייסב הרב עז' איני רואה בדבריו טעם שאין צורך להשיב כיון דמעיקר' ל"ק וכמו שנתבאר ומ"מ אף שכבר נתבאר באורך דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורים מ"מ נוטל שכר להעיד באיסורים אסור ועדותו בטל שהרי שנינו בבכורות דכ"ח הנוטל שכרו להיות רואה את הבכורות אין שוחטים על פיו והרי בכור מידי דאסור ואעפ"כ פסלו את הנוטל שכר וכה"ג שנינו שם הנוטל שכר לדון דיניו בטלים להעיד עדותיו בטלים וסתמא קתני בין באיסור ובין בממון וערוה ואדרבה נראה דלא הוזכרו כי אם לגבי איסור דאילו בממון בלא"ה ת"ל דהוי נוגע בעדות דפסול לדון ולהעיד כמבואר בטח"מ סימן לז' וכי בעינן לאוקמי גם בממון צ"ל דאיירי שנוטל שכר שוה משניהם מהחייב ומהזכאי וכ"ת אי נוגע בעדות כשר באיסור א"כ למה יפסל ג"כ נוטל שכר הא ל"ק דנוטל שכר דעבר על מה אני בחנם אף אתם בחנם מש"ה פסלוהו דכבן דהוי כחשוד על הדבר דמתוך חימוד ממון עבר על מה אני בחנם א"כ חששו ג"כ שיעיד שקר וע"כ פסלו ואמרו דיניו ועדותיו בטלין אבל נוגע בעדות דלא עביד איסור ובחזקת כשרותו קאי בודאי שלא נחשד להעיד עדות שקר ולהתיר איסור דכל ישראל בחזקת כשרים הם ומינה נראה דכי תנן ביבמות דכ"ה את הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ה"ט דמיחזי כנוטל שכר בעדותו וכן מה ששנינו שם החכם שאסר את האש' בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה ה"ט הוא שאסרו דמיחזי כנוטל שכר בהוראתו כיון שנישאת לו וכתיב הסר ממך עקשות פה גם בחולין דמ"ד גבי הא דאמרינן דרבה בר בר חנה הכשיר פסוקת הגרגרת וזבין מינה סקסו ותיפוק ליה משום אסרא וכו' ופרש"י דלא לימרו משום דשרי' איהלס מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו ע"ש וזה מסכים לכל מ"ש דנוטל שכר אסור גם באיסור אף דנוגע בעדות כשר והטעם כמ"ש ודברים ברורי' הוא בעיני וגם ראיתי להרז"בש בת' סי' תנ"ח שכ"כ להרייא ז"ל ואעפ"י שנראה שאין זה אלא בחכם המתיר האשה בנדר שצריך שלא יהיה נוגע בדבר ואיכא חשד אם אח"ך ישאנה או בדיינים ועדים ג"כ או בחכם הנשאל על דבר הוראה משום דמיחזי כנוטל שכר על הוראתו אבל מי ששוחט ובודק לעצמו ומוכר כל שהוא מוחזק בכשרות כיון דעד אחד נאמן באיסורין אף אם נוגע בעדותו שוחט ובודק ומוכר ונאמן כמ"ש הר"מ בפ"י מהלכות מ"א וכו' ע"ש וכל דבריו הם ע"ד שכתבתי והוזכרתי לזה שראיתי שם להרב חות יאיר שם שחשב שנוטל שכר להעיד ולדון באיסור שוה להעיד ולדון במקום שנוגע בעדות ותמה מהך סוגייא דחולין שאסרו ליקח מבהמ' שהורה בה התר למה שאנו דנים בביתנו כל מידי דאיסור ותמה ג"כ אף לדברי הר"ם שהעלה דבלא איתחזק איסור הוא שהותר לנו לדון לעצמינו לכך שהרי פסוקת הגרגרת לא איתחזק איסור דקי"ל כשחטה הותרה ואפ"ה אסרו אי מוכין בשומא וע"ש ולמה שביארתי ל"ק מידי דלא דמו אהדדי דדוקא במקום שיש לחוש שנטל שכר על הוראתו שחושדין שאמר לו שיטרח להוכיחו כשירה ויתן לו בשר ממנה בכה"ג אסרו כיון שעובר על מה אני בחנם אבל לדון בביתו דלא עבר מידי אין בו שום חשש וכדברי הרז"בש גם ראיתי לו שם שרצה לייסב עפי' דברי התוספות בחולין דמ"ד בד"ה וכן העדים שהקשו דקתני דן את הדין דשאי ליקח וביבמות דכ"ה שנינו החכם שאסר את האשה לא ישאנה ותירצו ושמא חיישינן התם טפי שמא עיניו נתן בה ותמה עז' דתירוץ זה נסתר מברייתא דס"פ עד כמה הנ"ל וכוונתו שהרי אסרו שלא יראה בכור עצמו הרי שאסרו אף שלא באשה ולמה שנתבא' גם זה ל"ק מידי דהתם שאני משום דחשידי כהנים וכמ"ש גם מ"ש עוד דמהך סוגייא מורה דאסור להורות במקום דמטי ליה הנאה וא"כ איך אמרו ת"ח מורה טריפה לעצמו הא נמי ל"ק דבשלו דלא שייך חשד דעבר על מה אני בחנם שרי אבל ליטול שכר אסור ודאי ושייך ביה חשד גם מ"ש בכל הוראה חשיב איתחזק איסור כיון דאיתיליד ריעותא אין דבריו נכונים דאיתיליד ריעותא אהני לן דלא אזלינן בתר חזקת התר דמעיקרא דבריעותא איתרע ליה חזקת התר אבל אין הריעותא משוי ליה דקאי בחזק' איסור כיון דהא מיהא לא איתחזק והספק לפנינו וראיה דהתירו ספק דרוסה וכל ספק טריפה שאסרו באיתיליד ריעותא היינו דהוי כלא איתחזק לא התר ולא איסור דקי"ל ספק תורה להחמיר ובזה הוא שנחלקו גדולי הראשונים אי הוי מה"ת או מדבריהם דבמקום חזקה מודו כ"ע דמה"ת אזלי' אחזוקתיה וזה פשוט עיין בפר"ח סי' כ"ט מה שהאריך על זה ולהאריך בזה יגיעת בשר הוא בעיני גם מתוך מה שנתבאר ל"ק מ"ש הטז' ביו"ד סי' א' ס"ק ט"ו ובסימן ש"ב דאיך התירו לשחוט לעצמו והרי אמרו בס"פ עד כמה דכל הבכורות רואה חוץ משל עצמו ולמ"ש ל"ק מידי דהתם שאני דנחשדו כהנים להטיל מום וחשוד אינו נאמן ומיהו בלא"ה ל"ק דשחיט' שאני דבידו לתקן כמ"ש התוס' בריש גיטין דאף באיתחזק איסור קי"ל טפי מלא איתחזק והרב תירץ דשאני שחיט' דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם אבל אם אירע לו הוראה לא יורה אינו נכון דמה בכך דכיון שאינו נאמן מנ"מ אם הוא מומחה והרי בבכור ביחיד מומחה הוא דקי"ל שאינו רואה דאילו כ"ב לא חשידי כמ"ש שם בש"ס ואפ"ה אסרו וגם ראיתי בהשמטות הרב חות יאיר לסי' הנז' שהביא תירוץ הטז' הלזו ותמה עליו דאכתי ניחוש שמא שהה או דרס ע"ש ואי מהא ל"ק ואשתמיט מיניה מ"ש התוס' בחולין ד"ב והרא"ש והמרדכי והרשב"א והר"ן:

והר"ן שם דאף במומר אוכל נבילו' לתיאבון לא חיישינן להכי אע"ג דאין בעדותו כלום דחשוד על הדבר הוי מטעם דלא שביק התר ואכיל איסור והרשב"א פירש הטעם דלאו על עדותו סמכינן כי אם לרובא וחזקה דאטו מכח רוב מצויים אצל שחיטה שוחטים יפה ולא אתו לידי שהיה ודרסה וכו' ואנן על החזקה הוו סמכינן והר"ן פי' לטעם אחר ע"ש בחידושיו כמו שהבאתי דבריהם לעיל יותר בארוך ·

ואיך שיהיה דבר הלמד לענייננו הוא דבאיסורים אף דאית ליה הנאה בעדותו והוראתו ואע"ג דאיתחזק איסור כשר לדון ולהעי' דבבי איסור לא נחשדו ע"כ ואף נוגע בעדות כשר וכ"כ מה"ש התו' ר"ד לדס"ו דקידושין גבי מ"ש נטמאו טהרותך שכתב ואע"ג דקי"ל עד אחד נאמן באיסורי' אצטריך ליה לאביי למימר בהכי דנאמן דהוה אמינא דכי מהימן ה"מ בדידיה כגון על פירותיו לומר מתוקני' הם או טבלים וכו' אבל להעיד על חבירו לומר לו נטמאו טהרותך וכו' הוה אמינא דאינו נאמן כי היכי דאינו נאמן בממון קמ"ל הרי נראה דטפי פשיט נאמנות לעצמו בשלו ממה שמעיד על אחרים ואי נוגע בעדות שייך באיסור ג"כ איך כתב דטפי יש להאמינו בשלו יותר משל אחרים והרי בשלו הוי נוגע בעדות אלא ודאי כמ"ש גם ראיתי להריב"ש סי' ת"ו שכתב ולא דמי לחכם שרואה טריפה לעצמו דכל אדם נאמן באיסורים וכו' הרי דנקיט בפשוט כמ"ש ואי ק"ל ממ"ש הר"ן בת' סימן כ"ה וז"ל הילכך ישראל חשוד בעבירה חוץ העבירות מעיד לאחרים לאותו דבר כו' שאינו נוגע בשום הנאה לעצמו באותו עדות וכו' ואי ס"ל דנוגע בעדות כשר באיסורים מנ"מ אי אית ליה הנאה בעדותו הא ל"ק ואדרבא מכאן ראיה ג"כ לכל מ"ש שהר"ן בחשוד איירי דמדינא אינו נאמן להעיד בשל עצמו וכי מהני להעיד בשל אחרי' לאו דקי"ל כרשב"ג כמ"ש הר"ן בת' זו היינו מטעם דחזקה אין אדם חוטא ולא לו וא"כ כי אית ליה שום הנאה בעדותו הרי לא שייך חזקה זו והוי בשלו והא קי"ל דחשוד אינו נאמן בשל עצמו ואדרבא לכי דייקת היכיה דכי לא מהני באית ליה הנאה משום דחשוד הוי מכלל דבאינו חשוד נאמן גם בדאית ליה הנאה ובשמעיניה מן הדא דנוגע בעדות כשר באיסורין ואי ק"ל מת' הריב"ש סימן ת"ו שכתב דהאוס' נכסיו על בני עירו אין אחד מהם יכול להתירו שכולם נוגעים בדבר הם ע"ש והרי נדר מידי דאיסור הוי ואעפ"כ לא הכשירו נוגע בדבר הא ל"ק שכבר כתב אח"ך דל"ד לאיסורים שנאמן בשל עצמו דשאני התר נדרים דכתיב ביה לא יחל דברו כל שנוגע בדבר אם היה מתיר יחידי הו"ל במתיר נדרי עצמו ע"ש הרי מבואר דבכל האיסורים נוגע בעדות כשר זולת בנדר דגלי ביה קרא וכ"כ מהב"ז בי"ד סימן רכ"ח שהביא ת' הריב"ש הלזו ותמה עליו דמה ענין נדרי עצמו שאינו מתיר לזה דשאני נודר דכתיב ביה לא יחל דברו אבל אחרים המתירים שאינם נודרים בעצמן למה לא יתירו לו אעפ"י שיש להם הנאה בהתרתו ע"ש הרי שמתיר נוגע בעדות גם בנדרי' ואע"ג דאיתחזק איסור הוי ואף דגלי ביה קרא לא יחל דברו וכ"ש בכל שאר איסורים וגם ראיתי בת' התשב"ץ ח"א סימן ס"ו שהעלה בפשוט דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורין ע"ש ומ"מ למה שאנו דנים גבי איסורים דגם נוגע בעדות כשר להעיד באיסורי' אין ספק בדבר והוא ברור בדוכתי טובא כמו שנתבאר בדברינו לעיל והנה כי כן תמהני בת' הרא"ש ח"ב סי' כ"ר שנשאל בב"ד שקבלו עדות בפיסול השוחט השיב שאינו נפסל משני טעמי' האחד דקבלו העדות שלא בפני בע"ד והשני דלמה שהוגד לו שהיה בעיר שני כתות כת ספרדים וכת רומאניאה והשוחט היה מבני רומאניאה שמינוהו לשוחט והספרדים היו מתקנאים בו מחמת שאינו משגיח בהם בהספקת הבשר כמו שמשגיח לכת רומאניאה והם מקטרגים מזה ונהנים הרבה ביציאתו והיו רוצים לפזר ממונם כדי להוציאו ולמנות אחר תחת שלהם א"כ כל הנהו דייני ושהדי שדנו ושהעידו מחמת שלוו נוגעי' בדבר הם ואין דנים מהם ולא מצרי' והביא ראיה דבכל מילי דהנאה אף שאינן ממון ממש כי הכא דהוי הנאה שהנאה שיספיק להם בשר לעת הצורך או הנאת הנקמה להנקם ממנו להוציאו על הצער שהניחו עליהם הנאה חשיבה ואין בעדות ודיינות זה ממש ואינו נפסל בכך ואין זה צריך לפנים ואחרי נשיקת כפות רגליו אומר אני דצריכה לפנים ולפני פנים דנוגע בעדות אין ענייננו כי אם לגבי ממון וצרוה אבל באיסורים כבר נתבאר באר היטב דגם נוגע בעדות כשר ויותר תימה שהרב גופיה בח"א סימן ס"ט העתיק הרחיב לבאר דנוגע בעדות באיסורים כשר להעיד ולדון כמו שהבאתי דבריו ג"כ לעיל וכ"ת דס"ל דבאיתחזו' התר או איסור לא מהני ת"ח לאורויי לנפשיה כמו שנידר הרב שם בת' ההיא וא"כ ה"נ דגברא בחזקת כשר קאי וא"כ נוגע בדבר אין כשר להעיד ולדון בו אע"ג דפיסול השוחט מידי דאיסור כמו שכלל הרב בת' ההיא דכל שהספק נפל אם הממון באיסור והתר לאו דיינים חשיבי דדיינים היינו כשהספק אם הממון הוא שלו או שכנגדו ע"ש וא"כ עיקר טעמו דהכא הוי משום דהוי נגד חזקת אכתי לא איפרק שהרי בת' כתב כן בלשון ושמא יש לחלק כנרא' דעיקר דעתו היה דגם באיתחזק נוגע העדות כשר להעיד ולדון ולפחות מידי ספק לא נפיק ואיך התיר כאן בפשוט במקום איסור וסיים דאין זו צריכה לפנים הא ודאי קשיא וכ"ש למה שביארתי לעיל הפך דברי הרב בזה דגם באיתחזק נוגע בעדות כשר דלפי דברי הרב אלו הם דברי תימה ושוב אחר החיפוש ראיתי שת' זו שבת' הרא"ש ח"ב אינה מתורת הרא"ש דלאו הרא"ש חתים עלה והכנה"ג בי"ד סימן ז' בהגב"י אות ס"ב כתב דבמהדורתו לו שהיא תשובה להרב יוחנן ז' לב ע"ש וא"כ לא קשו דבריו אהדדי כיון שאין תשובה זו מתור' הרא"ש וגם משיחתו ניכר שאריך הרבה בת' זו במבואר בת' זו ומ"מ יהיה מי שיהיה דבריו שגבו ממני איך התיר בפשוט משום נוגע בעדות כיון דעיקר פיסולו הוא לגבי איסור דגם נוגע בעדו' הוכשר בו כי ע"כ סבור אני שדעת הרב דלפסול השוחט בעינן שני עדים כשרים כפיסול עדות לממון וכ"כ קנינן מתוך ת' הרשב"א סי' תרכ"א שהבאתי לעיל ·

אך כבר נתבאר דהריק"ו ורש"ל והרב"ל והש"ע ומהרח"ש וכל רבני האחרונים חלוקים על זה וס"ל דפיסול שוחט מידי דאיסורא הוי וכדין איסור דיינינן ליה וכ"כ דעת הרא"ש בח"א סימן ס"ט כי ע"כ בודאי דאין לחוש לתשובה הלזו דאין אנו יודעים מי שנאה נגד כל הני רבוותא ושוב נתיישבתי בדברי הרב בת' הלזו ורואה אני שגם הרב מודה דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורים אלא דס"ל דה"ד בסתם דתנינן דלא נחשדו ישראל במקום איסור להטות הדין או להעיד שקר על הנאת ממון או הנאו' שאר דברים אבל כשיש רגלים לדבר וידים מוכיחות דחשידי בכך ומנהגיהם מוכיחים דלהנאתם דנו וקבלו עדות וגם העדים העידו על הנאתם כמו שמבואר בדבריו בכי הא ודאי ס"ל דאין בעדות ודיינות ההוא כלום דהא ודאי גרע טפי מנוטל שכר להעיד ולדון דקי"ל ביה גם באיסור דדיניו ועדותיו בטילין וה"נ לא דנו ולא העידו כי אם להנאתם ויש להכריח כן בדבריו במ"ש וז"ל ואעפ"י שלא פירשו בהדיא שכוונת' להוציאו וכו' ע"ש שהאריך לבאר זה והדבר קשה דמנ"מ דהרי גבי נוגע בעדות גבי ממון לא בעינן שיגלו דעתם דלהנאתם העידו או דנו כדי לפוסלם אלא כל שנודע דמטי להו הנאה פסולין וא"כ ה"נ בב"ד בכ"ג נפסלו כיון שהיו נוגעים בדבר אך למ"ש דבריו בראי מובן שאין הפיסול כי אם מטעם שנתגלה קלונם שדנו

והעיד

והעידו על הנאתם זה כ"ל נכון בישוב דבריו ואין להשיב ולומר דכי קי"ל דכ"ב כשר להעיד באיסור ה"ד להתיר את איסור שלא נחשדו לאכול או להאכיל איסור משום הנאה אבל לאסור את המותר אה"נ דכ"ב פסול כיון שאינו מתיר איסור לדידי זה אינו שהרי כיון דקי"ל דכ"ב כשר באיסור שלא פסל בו הכתוב והתיר בו כפיסול אשה וקרוב ועבד ורשע ועד יחיד וכל הכהו הותרו בין להתיר ולאסור א"כ ה"ה בכ"ב דחילוק זה הי' שנאו וגם המעיין בכל הראיות שכתבתי לעיל עיניו יחזו שיש בהם מכריחות דגם לאסור הותר נוגע בעדו' ותו גם דלפסול השוחט בחינם קאי באיסור דמפיק ליה שם רע והרי לא נחשדו לשקר במקום איסור כי ע"כ נראה ודאי דאין לחלק בזה וכן ראיתי בת' גינת ורדים חו"ד סי' א' שכתב דשאני טובא בין פיסול הטבח להעיד לפיסול אומנותו דלגבי עדות בעינן שני עדים כשרים ובעינן דלא ליהוו נוגעים בדבר משא"כ בפיסול לחזרת אומנותו דהוי איסור דאף בעד אחד סגי ואף במידי דנפשיה ע"ש ודבריו מסכימים לכל מ"ש ואי ק"ל ממ"ש הרשד"ם בחו"ד סי' קו"א בתי שנשבע שלא ליקח לחכם כ' לתורה וכתבו בשטר אנו הבאים על החתום וכו' וטען אחד מהם שחתם ולא נשבע העלה דאף אם שאר החתומים מעידים עליו שנשבע אינן נאמנים דנוגעי' בעדות שם דהנאת הקימתה חשיבה הנאה הרי דאף לגבי איסור בנדרי' אין נוגע בעדות כשר להעיד ודוחק לומר שכל דבריו הם לפוסלו לעדות דאינו נפסל על פיהם וכמ"ש אח"ך מענין פיסול עדות כמו שנעם דא"כ הו"ל לומר עכ"פ דשבועתו קאי כי ע"כ נראה דאינם נאמנים לחייבו שיעמוד בשבועתו כל שהם נוגעים בעדות וכ"כ מהר"ל ח"א סימן ל"ט דמי שטען חתמתי ולא נשבעתי נאמן אף שיש עדים כל שהם נוגעים בעדות ע"ש ואף שמהרח"ס בח"ב סימן כ"ד קרא ערער על דבריו דנגיעת עדות דממון בעינן מ"מ מודי ליה דכ"כ אינו כשר להעיד לחייב כמה שמעידים שנשבע אע"ג דהוי דבר איסור ודוחק לומר דשאני נדרים דכתיב ביה לא יחל דברו דמיניה ס"ל להרא"ם בת' סימן ת"ו וכן הסכימו רוב האחרונים דנוגע בדבר אינו מתיר א"כ ש"מ דהקפיד בו הכתוב שלא יהיה נוגע בעדות כשר בדיני נדרים כממון משא"כ בשאר איסורים שזה אינו דכי גלי קרא להתיר נדרו ולהרא"ם גם באחרים המתירים אבל כשהעידו שנשבע מנ"ל דלא יהיה נוגע בעדות כשר בו וכ"ש לדעת הכי בסי' רכ"ח האחרים המתירים לו אף שהם נוגעים בעדות והנכון הנ"ל ליישב לזה דשבועה ונדר שאני דהוי דברים שבינו לבין קונו ובכריתות רוב אמרינן אדם נאמן לעצמו יותר ממאה עדים ופליגי בה דאיכא מ"ד דכי מהימנינן ליה נגד שני עדים כשרים היינו במקום מגו דיכול לתרץ דבוריה ע"ש באורך וא"כ י"ל דגם למ"ד דאינו נאמן שלא במקום מגו נגד שני עדים ה"ד בעדים כשרים דהא קיימן דדברים שבינו לבין קונו היכא דמכחיש עדיף מממון למ"ד דנאמן בלי מגו נגד עדים וכיון שכן לכ"ע בעינן עדים כשרים ואל דהם נוגעים בעדות אינן נאמנים וכ"כ דעת הרב משפטי שמואל סי' קכ"ט ע"ש ומכאן ראיה דיכול הת"ח להורות לנפשיה בכל מידי דאיסור כיון דהוי דברים שבינו לבין קונו דנאמן יותר ממאה עדים ודוק ומיהא נראה דכי העידו על השוחט שיצאת טריפה מתחת ידו והם נוגעי' בדבר לגבי השוחט אינו נפסל לשחוט לעצמו כיון דהוי דברי' שבינו לבין קונו ובעינן ביה שני עדים כשרים אך לשחוט לאחרים דלגבי דידן גם נוגעי בעדות הוכשר וגם השוחט עצמו נוגע בדבר הוי דלא משוי נפשיה רשע ואפ"ה נאמן וא"כ הו"ל לגבי דידן חד לגבי חד דספק למה שנתבאר לעיל ואסור לאכול משחיטתו :

אף את זה ק"ל בת' הרשד"ם חו"ד סי' כ"ג שכתב דאם השוחט ואחר עמו אומרים שהיתה הבהמה כשרה וב' אחרים מעידים שהיתה טריפה העלה לאסור הבהמה מספק ולהכשיר את הבודק כיון שהבהמה היתה בחזקת כשורה והביא ראיה מתרי ותרי בפיסול עדות והדבר קשה דלגבי פיסול עדות נוגע בדבר אינו כשר להעיד ואיך חשיב ליה לעד לבודק דהוי נוגע בדבר דליהוי תרי ותרי וכ"ל שדעת הרב דאה"נ דנפסל לגבי עדות כיון דהבודק אינו מעיד לעצמו אך לגבי פיסול שחיטה דהוי איסו' דכשר להעיד אף נוגע א"כ הו"ל תרי ותרי וכשר לבדוק ודבר גדול דבר הגביא בזה דלעיל עמדתי על דבר זה אי במקום שהאמינה תורה עד א' דקי"ל דאף פסולים הוכשרו אם ה"ד כשבא הפסול לבדו וגם בהכחשה אם המכחיש נ"כ פסול אבל אם באו בבת אחת כשר ופסול המכחישים זה את זה אין דברי הפסול כנגד הכשר עדות מועיל כלל ולא עלה בידי בירור ולמ"ש יש לדון מדברי הרשד"ם דגם פסול וכשר המכחישים זה את זה במקום שהוכשרו פסולים שקולים הם וכאילו שניה' כשרים חשיבי דמידי ספק לא נפיק ודוק ואי ק"ל עדיין ממ"ש בת' נאמן שמואל סי' ל"א על הסכמה שהסכימו משום שוחט לא ישחוט אי לא סר סכינא קמי פ' ופ' והם בעלי הריב של ראובן ולא רצה ראובן להראות כי אם יעשו שיראו סכינו כל הבקיאים שבעיר והכי דסנו ליה בכלל ויהיה נידון אחר הרוב ובני העיר אין משגיחים בו העלה דדינא קא בעי דהסכמה זו נעשית על צד קנאה ושנאה ואינה כלום דכיון שבודקים שמינו הם שונאי ראובן פסולים לדון דנגעי בדבר דהנאת נקימה חשיב הנאה והביא דברי הרא"ם בח"ב שהבאתי דבריו לעיל ולמה שנתבאר קשה דמה בכך הרי נוגע בעדות כשר להעיד באיסורים לגבי דידן אך למאן דשפיר חזי הא בתי נ"ק שבכ"ד גילו דעתם שלא מינו את אלו כי אם שידעו דשונאים לו והשולטן בידם לומר דאין סכינו יפה וכל כה"ג שגילו דעתם להטות הדין לית דינא ולית דיינא שיכשירו ומה גם לכתחילה כי כ"ד וכן מבואר בדבריו שהבי' דברי הרא"ם בת"ש הנ"ל ואעפ"י שלא פירשו בהדיא וכו' ובכ"ד ב"ע ידעי שאין אפנים ואף הוא היה מכוון למ"ש וכמו שביארנו גם בדבריו בת"ט לעיל ומתוך מ"ש דבר ברור הוא שגם שונא כשר להעיד באיסור מכ"ש דממון דקי"ל דשונא כשר להעיד דלא נחשדו ישראל ע"כ וכ"כ הכנה"ג בח"מ סי' ל"ג הגה"ט אות ה' בשם הר"ש הלוי ובעת אין ספרו מצוי אצלי ומפרשת קעבור נתנה ראש להבין אחרי כונת מ"ש הכנה"ג בח"מ סי' ל"ז הגה"ט אות ה' וז"ל טבח המעיד על טבח א' שיצאת טריפה מתחת ידו נוגע בעדות הוי הה"ר יצחק ן' לב בת' כתיבת יד ע"כ והנה שם בכל הסימן מבואר דנגיעת עדות בעינן הנאה שמגיע לו בעדותו בודאי כמ"ש התוס' בב"ב דמ"ה בד"ה מאי וז"ל תימא דכ"מ שיפטרו אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרווח מידי וכ"כ הגהות אשירי בפרק חזקת הבתים ותרומת הדשן סימן ד"ש בשם אור זרוע שכ"כ בשם רשב"ם ורי"בא וכן פסק הש"ע סי' ל"ז סי' ע"ש וא"כ נ"ל שדברי הרי"בל בת' זו שפוסל עדות טבח א' על חבירו דאיירי כששניהם מושכרים מהעיר ואם יפסל האחד ישאר הוא שוחט יחידי ויגיע לו שכר כולו גם חלק חבירו דכה"ג הוי נוגע בעדות ודאי א"כ י"ל דאיירי ששוחט א' בעיר וזה המעיד אינו מושכר מהעיר ואין השוחט אחר נמצא שם דאם יפסלו לזה מכח פיסול ע"כ ליקח את זה שהעיד עליו וע"כ משוי ליה שפיר נוגע בעדות דאי איירי כשיש שם שוחטים אחרים וביד בני העיר למנות את מי שירצו א"כ מה הנאה אית ליה למעיד בגוני שונים אלו הרי אם יפסול את זה ימנו נכרא בחריקי ולא מטי ליה הנאה ולא

מידי

מידי ולא נחשדו ישראל להעיד שקר כחינם ואין להשיב על זה מת' כרס שלמה חי"ד סי' י"א שנשאל על שוחט שהיה מוציא רובא טריפו' מתחת ידו והאחר רובא כשירות והמוציא רובא טריפות טוען בודאי על חבירו שמכשי' הטריפו' ומאכיל טריפות אחר שהאריך לבאר עז דיש לבני העיר לחוש עז חשיב ובל זה במוכח שבכים הדברים אבל לפי שורת הדין לא מפיו אנו חיים דקול טבח המעיד על טבח אחר שהוציא טריפה מתחת ידו נוגע בעדות הוי כמ"ש הרי ן' לב בת' כ' נראה דנקיט בפשוט דברי הרב דבכל שוחט המעיד פיסול על שוחט אחר חשיב נוגע בעדות הא נמי לא מכרעא שהרי מבואר שם בשאילה דתחילה היה בעיר שוחט אחד לבד ונתרב' העם ולא הספיק להם הוא לבדו ובעיר לא היה נמצא שם אחר ולקחו אחר מחוץ לעיר ואח"ך היה שם שוחט מחדש שלמד האומנות וסלקו לשוחט הבא מחוץ לעיר ומינו את זה שלמד מחדש מכח דברי ריבות של השוחט ישן שהיה מוציא טריפות כיון שאינו בקי באומנו' השחיטה וכיון שזה שסילקוהו מעיד עליו דאדרבא הוא מאכיל טריפות ואי. מהימן בודאי שימנו כיון שאין מספיק להם שוחט אחד וכ"ש בשוחט שנתמנה מחדש ואינו בקי אומן כ"כ כיון דלא שירת באומנות ומה גם שכבר היה זה שוחט שבור להם ולא הוציאוהו כי אם בחשבם שמה שמוציא טריפות הרוב היה בשביל שאינו אומן בקי כשוחט אחר אבל עכשיו שנודע להם שכך הוא הדרך לצאת רוב טריפות ואדרבא השוחט אחר שהיה מוציא רוב כשירות היה מאכיל טריפו' בודאי שימנוהו על משמרתו ובכה"ג ודאי דנוגע בעדות הוי דאין ספק בדבר אחר מיני. אלף דלא ימנוהו במקום הפסול הן אמת שיש להשיב· עדיין שגם בשיש שם שוחט אחר מלבד המעיד דא"כ אין כאן הנאה ברורה אלא ספק הנאה אפ"ה מידי ספק לא נפיק שהרי התה"ד בת' סגו' העלה בכ"ד דעל ספק הנאה לא חשיב נוגע בעדות והבו' בח"מ בסי' לז' כתב עליו ולי נראה דפשיטא דנוגע בעדות הוי שהדבר ודאי שישלם לו עכ"לז ואף שמורם בר"ת סי' קכ"ב כתב על הבי' שדחה דברי התה"ד בלי טעם מ"מ דעת הבי' נראה דגם על הנאת ספק אתי חשיב נוגע בעדות גם זה אינו ש"ל שטעם הבי' נימוקו עמו דהנדון התה"ד שאני דאם המורשה לא חש לקנוב שכרו ואתר גו שיתן לו כפי דבונו מה שירבנו לבו ש"ת דעל אמונתו סמך שברור בעיניו שיתן לו כרצונו ואיהו ידע בנפשיה שאינו משקר וא"כ אין זה ספק אלא ודאי או קרוב לודאי ומעין זה חילק הכנה"ג בח"מ סי' קכ"ב הבבו' אות ז' והש"ך שם בס"ק כ"ב אבל כשהספק שקול ואין הנאה בקרוב לודאי גם הבו' מודי דלא חשיב נוגע בעדות בכך וכבר ראיתי בס' אדמת קדש ח"א סי' ס"א הלכה זו העלה דעל ספק הנאה לא חשיב נוגע בעדות ע"ש וכ"כ מת' הרלב"ח הביאה הבו' בח"מ בסי' לז' שכת' דש"מ שהקדיש שיחלק פ' והעד אחיו של זה והחלוק בידו וכן עשה שכתן לבתו של מעיד סך מה העלה דלא חשיב מנגע בעדות שאין כאן הנאה ניכרת לעד עצמו בשעת עדות וכו' ע"ש וכ"ש בשיש שני שוחטים מלבד זה שהעיד דעכשו קרוב לודאי דלית ליה הנאה בעדותו דמד"ת אולינן בתר רובא והמיעוט כמי שאינו וא"כ ה"ל לא חשיב נוגע בעדות על בד המיעוט ולא שייך בזה אין הולכין בממון אחר הרוב שזה תלוי ביד אחרים וה"מ יש לתמוה בדברי הת' הזו שהביא הכנה"ג שהרי כבר נתבאר לעיל באורך דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורין ופיסול שוחט מידי דאיסור כמבואר בת' הזקן וכל רבני האחרונים וכן לפי מ"ש הרא"ש דלא מקרי ממון כי אם כשהספק הל אם זה הממון הוא שלו או של בעל ריבו משא"כ כשהספק הוא בממון אם הוא אסור או מותר וא"כ פיסול שוחט נמי מידי דאיסור הוי ותו מנ"מ אם הוא נוגע בעדות

כיון דכשר להעיד כאשה וקרוב ועבד וכד הוינן בה נמי נ"ק של שדברי הת' הלזו לגבי פיסול עדות ושייכו כשיש עד אחר עמו ונבי פיסול עדות שצי זה מוציאים ממון לכ"ע בעינן שני עדים כשרים כמבואר בטח"מ סי' ל"ר אבל אה"כ דלגבי פיסול להעבירו משוחט דמידי דאיסור הוי אה"כ דאף נוגע בעדות כשר והעד על זה שהכנה"ג הביא דבריו גבי פיסול עדות ואי דבריו היו דאינו נפסל משחיטתו עפי' עדות שוחט אחר היה לו להביא דבריו בי"ד סי' א' או בסי' קי"ט בדיני חשוד או בסי' קכ"ז בדיני עד אחד נאמן באיסורים ובלא"ה כבר יש חילוק ביניהם דגבי פיסול עדות כתב הטור בסי' ל"ד דאינו נפסל כי אם בשוחט לעצמו ומוכר ולהעבירו מצבירים אותו גם בשוחט לאחרים במ"ש הב"ח והפר"ח ות' בני אברהם ע"ש וה"נ דבוותא וכ"ש אחר שכבר נתבאר דנוגע בעדות כשר להעיד באיסורים ואי קשה אינו אלא בת' כרס שלמה הנז' שנראה מדבריו שהבין בדבריו דגם להעבירו אינו נאמן ודבר זה קשה לשמוע מכל מ"ש ובר הן כל דין לפי הבנתו אין לדבריו מובן דבמאי קמפסיק אי איירי בשהשוחט שנגנדו מכחישו בלא"ה הו"ל עד אחד בהכחשה דאינו נאמן כמ"ש מהריק"ו ואי בשתק מנ"מ אם הוא נוגע בעדו' אחר דשתיקתו חשיב כהודאה קנת·

ובדוחק י"ל דאיירי במכחישו וס"ל כדעת הרשד"ם והמשאת משה וכמו שכבר ביארתי לעיל דס"ל דגם במכחישו הוי חד לגבי חד ואסור מספק ומ"מ אי כיון לזה דבריו תמוהים דגבי איסור גם נוגע בעדות כשר להעיד אבל האמת שאין בדבריו הכרח ואדרבא כיון שהביא דבריו גבי פיסול עדות ש"מ דדבריו לגבי פיסול עדות וכ"ש שהכנה"ג הביא ת' הרא"ם ח"א סי' ס"ט שכתב דכ"ב באיסור בשר לעיל מזה באות ב' ע"ש וא"כ מתתימה להרב כרס שלמה שהבין שדבריו הם גם להעבירו. וכ"כ מת' הרשד"ם חיו"ד סימן כ"ג שגם שוחט אחר מעיד פיסול על השוחט אחר ואינו נפסל משום נ"ב שהרי השיב בבודק שאמר על בודק אחר שהכשיר הבהמה שהיה בריאה סירכה שאינו נאמן דהוי עד אחד בהכחשה והביא דברי הזקן שורש ל"ג וגם ת' הרשב"ן דיש להתיר בשר לגבי חד דאוקי בהמה בחזקת היתר שחיטה ואי הוי נ"ב הו"ל להשיב שאין כאן עד כלל כיון דהוי נ"ב גם ראיתי בת' הרא"ם ח"ב סי' ך' שהעיד בודק על בודק חבירו שהיה מקל בבדיק' ריאה והיה מכשיר בלי בדיק' השיב ואני לא השגחתי בדבריו מפני שהיה עד אחד אבל אמרתי לו השתדל להביא עדים על זה ע"ש ואי ס"ל דב"כ פסול היה לו לומר כן ומדבריו יראה דאם היה עד אחר עמו היה נפסל ומה שלא השגיח בו היה שבודאי יכחישנו והוי עד א' בהכחשה וכשיטת הזקן ויש ליישב דבריו גם להחולקי' עליו בזה וס"ל דגם חד לגבי חד ספק הוי ואסיר דשאני ב"ד שהיה האיסור בשל דבריהם דמקל בבדיק' דמד"ת אולינן בתר הרוב כמ"ש הרב שם בת' גם ראיתי להרב בית דוד חיו"ד סימן ת' שנשאל על שוחט שהעיד על חבירו שעבר שבועה השיב הרב כיון דהוי עד בהכחשה וכ"ש במקום דנ"ב שאינו נאמן והביא עוד שם טעמים אחרים להתיר ועם כן כתב לבסוף דבל זה כתב בדרך אפשר אבל לענין מעשה אין לסמוך על טעמים אלו לאכול משחיטתו ע"ש כי ע"כ אין לי בדבר ספק שאין לסמוך להתיר בנוגע בעדות במעיד פיסול על שוחט שלא להעבירו ועיין בבית דוד שם בחו"ד סי' ב' ע"ש·

והנה כעת ראיתי בתשו' הרא"נ"ח ח"ב סימן ע"ב דקכ"ו ע"ד שמדבריו יש לדון דאם בגיעת העדות ברור אינו נאמן דנוגע בעדו' אינו נאמן גם באיסורי' והם דברי תימא מכל מה שכתב לעיל ⁝ ותמיהו אף לדבריו ז"ל שגם הרב לא כתב כן כי אם שלא להקל באיסור עפי' עד ב"ב אבל·

אבל להחמיר אה"נ שיודה הרב דנאמן ·

סימן קצ"ז עוד אחרת פה נכון לבאר כי מכחשי באיסור בעל דבר עם ב' פסולין

אי חשיבי כחד והוו חד לגבי חד א"ד כיון שהוכשר בפיסולין א"כ חשיבי תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים ונראה דזה תלוי במ"ש ביבמות דקי"ז גבי עד אומר מת ושנים אומרים לא מת תנא הקשו פשיטא שאין דבריו של אחד במקום שנים ותירצו דאיירי בפיסולי עדות ולאיכא דאמרי קמא לעולם אזלינן אחר רוב ריעותא ושתי נשים מבטלין עדות עד כשר יחיד דאין דבריו במקום שנים ולאיכא דאמרי בתרא דוקא לגבי פסול אבל לגבי עד כשר כפלג' ופלג' דמי ע"ש בסוגייא ובפרש"י שם שפירש שרינו כשנים עדים כשרים המכחישין זה את זה דקי"ל כבאו זה אחר זה דחשוב ראשון כשנים וכבאו בבת אחת כמאן דליתנהו דמי ואף אי נשאת תנא וה"ה כפ"ב מה"נ ה"ך כ"כ כדעת הר"מ זולת שהביא שם בשם הרמב"ן והרשב"א שדעת הר"מ דשנים פסולין לגבי עד כשר אין אומרים בו דהעד הבא ראשון חשוב כשנים ואף אי נישת תנא ורוב הפוסקים פסקו כהאי איכא דאמרי בתרא הרי"ף והר"מ והרא"ש והטור עיין בב"ה סי"ז וא"כ נראה דה"ה לגבי איסורין אם הכחישו עד כשר עם שנים פסולי' לדעת הסוברי' דגם באיסור מחלקינן בין באו בבת אחת לבאו בזה אחר זה א"כ אם באו בבת אחת הוי כחד לגבי חד אך אי בא עד כשר תחילה פליגי בה רש"י והר"מ דלהר"מ אעפ"י שבא ראשון אינו כשנים אלא כחד לגבי חד ולענין דינא הייה נראה כיון דהאיכא רוב פוסקים דס"ל דגם בעד כשר לגבי עד כשר באיסורין אינו חשוב כשנים א"כ אית לן למינקט כשנים פסולין לגבי עד כשר דאינו חשוב כשנים ואולם ראיתי להרב תה"ד בסימן שנ"ג שנידון דבי חשבינן לשתי נשים כעד כשר יחיד ה"ר דבמינוקא הקלו ע"ש נראה דגבי איסור דעתו דשתי נשים עדיפי מעד כשר דאין דבריו של אחד במקום שנים אך ק"ט בדבריו שהרי בסוטה דל"א אמרינן גבי עד טומאה דב' נשים עם עד כשר הוי כפלג' ופלגא ש"מ דאין הטעם משום דשקלו בעדות אשה גם ראיתי לרבינו ירוחם נתיב כ"ג שכתב דבאיסורים אם באו שתי נשים תחילה אין עד כשר הבא אחריהן יכול להכחישן דאין דבריו במקום שנים אך אם בא עד כשר תחילה ואח"ך באו שתי נשים להכחישו בכי האי הוי כפלגא ופלגא ולא אמרינן ראשון חשוב כשנים ע"ש ועיין מה שתמה בדבריו מהרא"ש בקו' ענבונא דע"כ ומ"מ מדברי שניהם נלמוד דטפי עדיפי באיסורין שתי נשים מאיש אחד ומן הבאר יש להשיב כת' הרשב"א סימן תקמ"ד פסקו מורם במפה בו"ד סימן קכ"ז דשני אחים לעולם אינם אלא כחד בין לקיים דבר בין להכחישה ע"כ נראה דס"ל דב' נשים לגבי עד כשר ככ"ס בין שבא העד תחילה או שבאו האחי' כחד לגבי חד חשיבי הפך דברי הרמ"ה דלהרמ"ה אם העידו תחילה השתי נשים אין עד כשר יכול להכחישם כי ע"כ נראה עיקר לדין דב' פסולים שהכחישו עד כשר כב"נ נקטינן להחמיר אך כפסול לגבי ב' פסולים מבואר בהני סוגיי דבין להקל ולהחמיר אין דבריו של אחד במקום שנים אך בהכחשת בעל דבר עם שנים פסולין דהבעל דבר נ"כ פסול הוי דנ"כ הוי יש לדון דמהני נגד שני פסולין כגון באשתו זנתה או נטמאו טהרותך או נתנסך יינך דמסייע לבעל דבר חזקה א"כ ז"ל דמהני נגד שני פסולין כשם שנאמן לגבי עד כשר המכחישו כמבואר בפ"ב דקידושין והטעם או לשיטת ר"ת דאין עד אחד נאמן באיסורים נגד חזקה או לשיטת הרמב"ן דאדם האמינו הכתו' על עצמו יותר מעד כשר או לדעת הרב מחנה אפרים שהטעם הוי מפני שמפסידו כמו שנתבאר כל זה בדברינו לעיל א"כ ה"נ ב' פסולין לגבי בעל דבר אדם נאמן על עצמו יותר כיון דמסייע ליה חזקה וגם מפני שמפסידו וכ"כ מה' הרשב"א דלעיל דהכחשה באיסורי' כי הוזכר היינו בבעל דבר כסוגיין דפ"ב דקדושין ואפ"ה פסק דב' אחים כחד חשיבי אך לדברי הרמ"ה והתה"ד דלעיל יש להשיב כיון דב' פסולין עדיפי מעד כשר א"כ ז"ל דב' פסולין לגבי בעל דבר כשני כשרים חשיבי ואין בעל דבר יכול להכחיש' והדבר ספק אצלי כעת אי יש להתיר בכה"ג ומ"מ בענין שחיטה ובדיקה אף בשוחט ומוכר לעצמו נ"ל דנקטינן להחמי' דאע"ג דמסייע ליה לבעל דבר חזקתו דבחזק' כשר קאי מ"מ לאידך גיסא הנה זה עומד חזקת איסור הבהמה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומד' וכדעת הרשב"ם והמ"מ וכמו שביארתי לעיל שהם אוסרים גם לגבי עד כשר כ"ש ב' פסולין דעדיפי מעד כשר לת"ש וכ"ש בשוחט לאחרי' דלא שייך לומר בו אדם נאמן על עצמו או כטעם הרב מחנה אפרים מפני שמפסידו ממון שלו דבשוחט לאחרים אינו מפסיד משלו דבכי האי ודאי דב' פסולין עדיפי מהשוחט ומטעם אחר נ"ל דבשוחט אף שנאמן על עצמו ומפסיד ממון אם הוא שוחט לעצמו אפ"ה כל דהוי חד לגבי חד בפסל מספק ול"ד לנטמאו טהרותך ונתנסך יינך או אשתו זנתה שבכל הני אין באדם זה בעל דבר שום ריעות' דלא היו הספק בו וע"כ נאמן טפי מהאוסר מכל הני טעמי אבל כשהספ' עליו אם הוא רשע הרי איתרע חזקתיה ואין כל הנהו טעמי מספיקים להכשירו וקצת ראיה לזה שהרי עשו חכמים חשודים לכל עמי הארץ אף דרוב ע"ה מעשרין וכן עשו לכל הכהני' כמ"ש לעיל ואי לא ילפינן מיניה היינו כי התם לחוש על המיעוט אבל על ספק שקול כגון חד לגבי חד וכ"ש כשהפוסלו אינו נוגע בעדות דנמצא דעדיף מבעל דבר שבודאי חוששים לו ·

סימן קצ"ח נשאלתי כמי שבא לו בספינה חבית של יין והחבית

סתומה וטחום בזפת וחתומה ומונחת בשק וקשר גם השק וחתמו אלא שהחותם שהחתים בחבית וגם בשק היה על ידי מטבע גויים שלא נמצא לו חותם אחר וגם בכתב הגיד למקבל היין שהחותם נעשה במטבע אם היין כשר או לא ·

ואען ואומר כיון אי סגי בחותם אחד או בעי ב' חותמו' מידי ספק לא נפיק דבעו' דל"א נחלקו ר"א ורבנן ופסקו כר"א וגם שם בעו' דס"ט אמרו והלכתא כוותיה דר"א דלא חיים לזיופא ש"מ דקי"ל כר"א דסגי בח"א והתוס' ר"ה דאמר הקשו דרב אדרב דאמר בדל"ט חבית אסור בחותם אחד וכו' ותירצו בשם ר"ת דבגוי סגי בח"א ובישראל חושד בעי ב"ח והתוס' הקשו על תירוצו וסיבלו דאם חוזר ורואה חותמו או מודיע בכתב לחבירו ענין חותמו סגי בח"א אבל בשולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו צריך שני חותמו' דלא מרתת ע"ש ותמהני להרא"מ חו"ר סי' נ' שהביא דברי הרשב"א סי' ק"ט שכתב דנביונות הנמצא ביד גוי וכתוב עליהם כשר בדפוס עץ דאסיר דכמה פעמים גונבי' החותמו' וכו' ושוב הביא דברי המרדכי שהתיר בה"ג וכתב הרוכל ח"ג סי' מ' דפליגי הרשב"א עם רז' שהביא המרדכי וכתב הוא דלא פליגי דהרשב"א דחייש לזיוף איירי היכא שמשלח הנביונות אינו חוזר ורואה אותם אבל מ"ש רז' להתיר עז' סימן היינו כשהישראל חוזר ורואה חותמו וכה"ג כתבו התוס' בפ' א"מ בשם רבינו תם דהא דאמר הלכה כר"א דשרי בח"א ובכמה דוכתי מוכח דבעי ב"ח והעמיד ר"ת זו שפסק רב כר"א דחוזר ורואה חותמו דמרתת ובח"א סגי אבל בשולח לחבירו לא מרתת דסבור שלא יכיר להכי בעי ב"ח וכו' ושם דברי תימה דר"ת לא חילק כי אם בין חשוד לגוי והתוס' הקשו עליו וחילקו בין חוזר ורואה חותמו לאינו חוזר והוא דעת רז' במ"ש הפוסקים חילוק זה בשם רז' דהיינו סתם תו' וגם הרא"מ

הרא"ש כתב אח"כ דברי מוהר"ק שורש ל"ב שכתב דאין להתיר בלא חברת חותם אפילו לר"ת שפסק דאין צריך הכר חותם והיינו דברי התוס' שם בע"כ שהבריחו דלר"ת אין צריך הכר חותם ויין ביד גוי שרי בח"א בלי הכר חותם והיינו דליישב הסוגייאות מחלק בין גוי לחשוד ואיך כתב הרא"ש בשם ר"ת מה שאינו ומכח זה סבור הייתי דט"ס נפל בדבריו וכ"ל והצמיד רו' וכו' במקום ר"ת ושוב ראיתי דלא יתכן להגיה שהרי בחלק ראשון סי' יב כתב הרא"ש שם בדבריו אלו וכ"ע ומ"ת למרנו דלשלוח יין ביד גוי לר"ת שרי בח"א ולסתם תו' כיצ יכן שיכתוב לחבירו ענין החותם ובלא"ה בעי ב"ח והרא"ה בספר בדק הבית דקמ"ב כתב דכי בעי בש"ס ב"ח ביין היינו במטהר יינו של גוי שהיין הוא של גוי אבל בלא"ה סגי בח"א גם מדברי הרמב"ן בחידושי' ע"ז נראה יותר דעתו דביין סגי בח"א כפשט הסוגייאות גם הרשב"א בחידושי' ע"ז דעתו דסגי. בח"א וכ"כ דעת האגודה וכ"כ מפירוש' שפירש כדברי ר"א מפתח או חותם גם הרא"ש הסכים לשיטת רו' לעיקר הדין וכ"כ דעת סמ"ג לאוין קמ"ח וכ"כ גם דעת סמ"ק בה' יין ע"ש הר"ן בפ' א"מ הביא הסברות וכתב שנראין דברי רו' דמחלק בין חוזר ומכיר חותמו גם המרדכי בפ' א"מ כתב חילוק זה בשם הר' אהרן בר יוסף ע"ש גם דעת ספר התרומה להתיר בחותם אחד כמ"ש המרדכי בשמו בפ' רבי ישמעאל ע"ש ·

וראיתי בספר לחם סתרים בע"ז דס"ט גבי מ"ש אמר רבא הלכה כרשב"ג הואיל ותנן סתמא כוותיה דתנן היה אוכל שהקשה היכי קי"ל כר"א דסגי בח"א ונ"ח לזיוף והא תנן סתמא סתומות מותרות כדי שיפתח ויגוף ותיגוב ש"מ דלא שרי בח"א ותירץ דרבא אה"נ דס"ל דלא כר"א דלית להו הלכה כרשב"ג במשנתינו אלא הלכה בסתם וסתם הש"ס הוא דפריך למאי דקי"ל הלכה כרשב"ג גם בלי סתם וקי"ל כר"א כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא צ"ל דקי"ל כרשב"ג במקצת דל"ח לבתימא לבר אבל בח"א קי"ל כר"א והדר הקשה דא"כ מאי ק"ל לש"ס כדברייתא פשיטא אימא דרב' פוסק כרשב"ג לנברי את"ר ומלבר ק"ש לתירוצו עק"ל שהרי מדברי התוספות בע"ז דל"ט ד"ה דאמר מבואר דרבא ס"ל דיין סגי בחותם אחד כי אם בחשוד או אינו חוזר ורואה חותמו וא"כ תיקשי לדידהו היכי מני פסיק רבא הכי נגד סתם מתני' וע"ק דלפי דבריו דסתמיה דש"ס דקאמר והשתא דקי"ל כרשב"ג דהיינו דכ"ח שפנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו דא"כ תיקשי להרי"ף והר"ת דמבוא' בכל חיבורם דלא ס"ל האי כללא וכמו שכבר אסף וקבץ הרב יד מלאכי סי' טו' ואיך יתכן אי הש"ס ס"ל הכי וע"ק דאי קי"ל הלכה כרשב"ג במשנתינו כה' דאמר הכי א"כ תיקשי איך פסקו כר"א בע"ז דל"א והו"ל לש"ס לאקשויי והא קי"ל כרשב"ג כדמקשה הש"ס בכמה דוכתי לרו' כי יצ"כ אין תירוצו מספיק כלל אך עיקר קושייתו לדידי · נ"ק שהרי דבר. ברור דרו' הוא דס"ל הלכה כסתם ולהכי פריך הש"ס אליביה בדוכתי טובא והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם ולא פריך בשאר אימוראים וגם ברו' תירצו בכמה דוכתי אימוראי נינהו ואליבא דרו' ובספרי ח"א סי' יב ביארתי דאכן לא קי"ל כרו' דס"ל הלכה כסתם ע"ש ולכאורה קשה איך יתכן דת"ל דהוי רבים דאף בת"ק בסתם וכר פלוגתיה קי"ל · כת"ק מטעם רבים כמבואר בש"ס בדוכתי טובא ומכ"ש בסתם דאין בו מחלוקת דמלבר דהוי רבים הרי הכריעו רבי ויש' שיבתו לפסוק כן ומי זוטר הכרעת רבי וא"כ מאי קמ"ל רו' דהלכה כסתם פשיטא ומכ"ש דקשה איך יתכן דכולהו אימוראי לית להו הכי אך אחר היטוב נ"ק מכל זה דכל הכללים בגון ר"מ ורו' הלכה כרו' וכן שאר כללים אינו של בסתם אבל אם נראה לאימורא למה שעיניו רואות לפסוק

כר"מ הפך הכלל לא מהני הכלל דאף ביחיד נגד רבים פסקו האימוראים לפעמים ביחיד נגד רבים דמיסתבר טעמיה וכמה פיסקי הלכה בידינו הפך הכללים ש"מ דאין הכללים כי אם היכא שלא נמצא אימורא שפסק הפך הכלל וכן מבואר בש"ס בעירובין דמ"ו דאסיק הש"ס היכא דאתמ' אתמר ע"ש וזה נ"כ דעת האימוראים דאי מסתבר טעמיה דחולק על הסתם לא קי"ל כסתם וא"כ כ"מ שפסק אימורא הפך הסתם לא קי"ל כסתם וזולת רו' דס"ל דאין בידנו לפסוק נגד סתם וכן ראיתי בבירור בהרוטבא בב"מ ד"ן גבי מ"ש אמר רבא הלכתא פחות משתות קנה שכתב יש מקשים כיון דאוקי רבא סתם מתני' כרו' איך פסק הלכה כרבי נתן וכו' וזו איכה קושיא דאין למדין מן הכללות והרבה פעמים פוסקים האימוראים הלכה כדברי יחיד נגד רבים וכן פוסקים דלא כסתם מתני' חוץ מרו' שהוא סובר כי לעולם הלכה כסתם יצ"ש וא"כ מו נ"ק מדברי הרב דגבי מחלוקת ת"ק ורשב"ג דלא היה הכרע לאימוראי' לפסוק נגד סתם פסק רבא כסתם דל"ח לסיתומא מש"כ כחשש זיוף דפליגי רשב"ג ור"א אע"פ דסתם מתני' כרשב"ג מ"מ כיון שהכריעו האימוראים נגד סתם לא קי"ל כסתם ·

וראיתי להר"ן שכידר ליישב קושיות התו' דמ"ש היכי דמי חותם בתוך חותם ל"ק דה"ק ת"ר חב"ת וכ"ת לרבנן אפילו ליין ולדידן דקי"ל כר"א ב"ת לחתיכת דג בשר ותכלת דבעו חב"ת כמ"ש לקמן הפרקין וכו' וכדברי כתב בת' יכין ובועז סימן קיט דכי אמרו ה"ר חב"ח היינו משום חב"ת דבעי ב"ח לכ"ע אבל יין אה"נ דסגי בח"א למאי דקי"ל כר"א ע"ש וק"ל שהרי אמרו בהך סוגייא הכל משתמר בח"א חוץ מן היין ורו' אמר אפילו יין משתמר בח"א הנה מבואר דאין נר להחמיר בחתיכת דג ובשר ותכלת טפי מיין דאדרבא יין חמיר מיניה וגם רו' מודה דחמיר מת"ש אפילו יין אלא דס"ל שגם ביין דחמיר התירו בח"א ואין לומר דהכל משתמ' לא קאי לחבית כי אם לחמפ"ג אבל חבית אה"נ דקיני' ב"ח דמלבר שאין זה במשמע הכל משתמר ותו דא"כ לא"ר כין ר"א ורו' כינו ב"ח בחמפ"ג והרי הברייתא בע"כ מתיר ביד אמורים בבית גוי בח"א וא"כ תיקשי להו מהך ברייתא כי ע"כ ע"כ דהכל משתמר לא קאי כי אם לחבית דחמיר וכ"כ התו' ר"ה ושולח ע"ש וכ"כ לשיטת הרי"ף שהתירו גבי יין במפתח עם חותם אע"פ דמפת' אינו חותם בחמפ"ג לפי דעתם כמ"ש הבו' בו"ר סי' קל"ח וקי"ל הוא שהקלו גבי יין דקי"ל כר"א שהתיר ביין בח"ג ואילו הם נותירים גם בח"ת במפתח וחותם כמבואר בבו' שם וא"כ איך יתכן להקל ביין בח"א ובחבית להצריך ב"ח שזה דלא כר"א ור"י וכעין זה ק"ל להרא"ה בספר בדק הבית דקמ"ב שהבין בדעת הרי"ף והרשב"א דמפתח וחות' לא מהני כי אם ביין ולא בחב"ת וז"ל ותו דא"כ נ' דינים הם חבי' בעי ב"ח ויין בעי חותם ומפתח וחגופ"נ בח"א והשינו הרשב"א במשמרת הבית אטו יין לאו היינו חבית וחלק יין לעצמו וחבי' לעצמו היה נחוק יותר מוה וכו' ולדידי חזי בכוונת הרא"ה כמ"ש אלא שט"ס נפל בדבריו וכ"ל ב' דינים הם חבית בעי ב"ח וכו' והיינו דס"ל דלא הקל ר"א כי אם ביין ולא בחבת ותו ל"ק מדבריו אלא דלהרשב"א ל"ק דאינו ס"ל שגם בחב"ת הקל ויין דנקיט לריבות' דר"א אך מ"מ להרא"ה ק"ל דהו"ל לאקשויי מעיקר הך סוגייא דמוכח מינה דאדרב' יין חמיר מחב"ת ואי ק"ל איך יתכן דיין חמיר מחבי"ת והרי חב"ית איסורי תור' הם וסתם יינם דרבנן הא ל"ק דהרי הגינו שהחמירו בסתם יינם דאסיר במשהו מש"כ באיסורי תורה וכ"כ בת' מור"ם סי' נ"ר דאין להקל בסתם יינם טפי מאיסורי תורה ותו דכי החמירו בסתם יינם טפי היינו דבחבי"ת אין השש כי אם שיחליף הגוי אבל סתם

ייכס

ויכס אף אי לא החליף אפשר שנסכו או נגע בו וגאס' דה"ה התירו כתומן ישראל ביד גוי כמ"ש בעז' דכ"ט אי משום איכסוכי לא מנסכי ואי משום אחלופי כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף ע"ש וראיתי להתו' ד"ה ואמר שכתבו וז"ל ורבא כתי אשכחן דאמר לקמן גוד כדסקיא וכו' ואיהו גופיה אמר בדע"ד כי הוה מסדר גולפי וכו' כוונתם דמתבאר מה"ש בדע"ד דאיירי בשולח וכ"כ מהרש"א בפירוש דבריהם ומינה נראה דס"ל דגם בכלי יין בעי חב"ח בשולח דאי' בכלי יין סגי בח"א בכל גווני הא לא דמו אהדדי דבח"א אין נד להתיר בלי חותם כלל ש"מ שדעתם כרש"י שכתב בעז' דע"ד ד"ה באיף דבעי ב"ח א"ק שמדברי התוספות שם ד"ה רבא מוכח דסגי בח"א כדעת הרמב"ן שכתב הטי"ד סי' קל"ו וכ"כ הב"י דנראה מהתום' דסגי בח"א ע"ש וזה סותר מ"ש התו' בדיבור זה ואת זה ק"ל בת' הב"ח החדשות סי' ל"ב שכתב וז"ל ואע"ג דהתוס' פירשו בההיא דגולפי נמי בח"א כדמוכח בדבריהם בפ' א"מ ובפ' בתרא מ"מ לענין הדין וכו' ולא ידעתי איך מוכח מדבריהם בפ' א"מ דסגי בח"א ואדרבא נראה דמפרש' דבעי ב"ח ואת זה ק"ק בדברי הר"ן דבפ' א"מ הפריח מהך סוגייא דרב' כי הוה מסדר גולפי דאי בכלי יין בעי ב"ח ה"ה ביין ש"מ דהכי ס"ל כרש"י ואילו שם בפרק בתרא עלה דהך סוגייא הביא פרש"י וקושיית הרמב"ן עליו ותירץ הקושייא וסיים אבל אחרים פירשו וכו' ע"ש דסגי בח"א לפירושם והרי הכלל ידוע בדברי הראשונים דהסברא שמביא באחרונה הוא דעתו ומה גם כשכותב הסברא בלשון אבל וכמו שאבאר בסמוך וזה סותר מ"ש בפ' א"מ ואי ק"ל למ"ש דמה שהחמירו ביין טפי מאיסורי תורה ה"ט דאיפא חשש מגע מלבד חשש חילוף וכ"כ הלח"ם בפי"ג מה' מ"א ע"ש ואחרי כתבו התוספות בעז' ד"ע ד"ה מאי דלמנע להכשיל ישראל בלי הנאה ל"ח ע"ש הא ל"ק דגבי יין בלי טורח חילוף לבקש דוגמתו. מתה שלקח יש בידו לשתות ולהטיל בו מים דבקל יכול לעשותו משא"כ בחב"ת ·

אך מדברי בה"ג והרי"ף יש לדון דס"ל דביין בעי ב"ח ולפחות מפתח וחותם וכ"כ בדעתם הרא"ש והר"ן ודברי הר"מ בפי"ג מהלכו' מ"א נראין כן וכ"כ הרא"ש והר"ן והרשב"א בדעתו אלא דק"ל ממ"ש הר"מ בריש פי"ב וז"ל ואם היה דר בחצר אחרת לא יצא עד שיסגו' הבית ויהיה המפתח והחותם בידו וכו' יצא ולא סגר הפתח או שסגר והניח המפתח ביד גוי הרי היין אסור בשתיה שמא נכנס הגוי ונסך וכו' ואי איירי במפתח וחותם יחד א"כ הו"ל שמא נכנס הגוי וזייף החותם ועוד שהרי כתב ואם אמר לו אחוז לי מפתח זה וכו' והיינו ההיא עובדא דעז' ד"ע דאסיק הש"ס לא מסרה לה אלא שמירת חותם לבד ומבואר בש"ס דגם בלי חותם כלל איירי דכל דנתפס כגנב גם בלי חותם שרי וכ"נ מהראיה דטהרות שהביאו מהמוסר מפתחות לע"ה ותמה בלי חותם איירי וכ"כ מדברי הגמ"ר וש"ע סימן קכ"ט בדין זה וא"כ אי ס"ל להר"מ דמפתח עם חותם הוא שהתירו היכי אייך למיתני הכא דין זה דאיירי גם בלי חותם כי ע"כ דגם הר"מ מפתח או חותם קאמר הפך דבריהם והדר בי קושיין דכאן פסק כר"א ובפי"ג הוו נראה דבעי ב"ח וכ"כ להדיא בפרק זה ה"ח וע"ק עכ"פ כדברי הר"מ דבפי"ג ה"ט כתב דהמפקיד ביד גוי בח"א ויחד לו קרן זוית דאסור בשתיה ומותר בהנאה. והדבר קשה דהך אוקמתא דיחד קרן זוית לא קאי לפי המסקנא כי אם הא ר"א הא רבנן ועוד דלמסקנא ברייתא דריב"ג דאסר בשתיה לבד אוקמוה כרבנן וכיון דפסק כר"א איך פסק גם ברייתא דריב"ג דאתי כרבנן וכבר תמה הכ"מ על זה וכתב ליישב וחסר לשון והרב לחם סתרי בעז' דס"ט כתב ליישב דהר"מ סובר כדעת י"מ שהביא הרא"ש בפ' א"מ דר"א דשרי היינו במפתח וחותם

ע"ש וכ"כ הר"ן בדעת הר"מ וא"כ נסתלק הקושייא דרבינו נמי פסק כר"א אלא דסובר דר"א נמי בעי מפתח וחותם גם מה שטען הכ"מ דאיך כתב והוא ביח' קרן זוית ל"ק דהרא"ש כתב דאותם י"מ סברין דאוקמתא יחד קרן זוית קיימת ושמא גם הכ"מ היה מישב כן אלא שחסר הלשון את"ד ותמהני דאי הר"מ מפרש כהרא"ש דיחד לו קרן זוית היינו על ידי מפתח וכפרש"י א"כ כהפקיד לו בחותם אחד ויחד לו קרן דהיינו מפתח א"כ במפתח וחותם למאי דקי"ל כר"א שרי גם בשתיה כדמסיק הש"ס לפירוש זה של הרא"ש דברייתא דרבי תנחום דאתי כר"א מתיר גם בשתיה והיינו במפתח וחותם כדברי ר"א והברייתא דריב"ג דאסר בשתיה המפתח וחותם כרבנן וא"כ איך פסק לאסור בהפקיד בח"א וגם יחד לו בקרן זוית דהיינו מפתח עם חותם דאסיר בשתיה כריב"ג שזה הפך דברי ר"א כי ע"כ איני רואה שום ישוב לדברי הר"מ בשיטת הרא"ש אך מ"ש הכ"מ להרא"בד לפי דברי הרא"ש ל"ק דשפיר השיגו דבח"א לבד או ביחד לו קרן זוית דהיינו מפתח הוא דאסור בשתיה משא"כ בח"א וגם יחד לו קרן זוית דשרי גם בשתיה והיינו כדברי הרא"ש אך דברי הר"מ לא ידעתי איך יתיישב ע"פ דברי הרא"ש והיא גופה קשה להש"ע בסוף סימן ק"ל ס"ב שסתם כדברי הר"מ אלו דלכאורה הוא הפך הסוגייא והלח"ס תירץ דהר"מ מפרש יחד לו קרן זוית דאיירי בח"א בלי מפתח כלל וכי משני הש"ס הא ר"א הא רבנן היינו דאיירי שניהם במפתח עם חותם אך בחותם ויחד לו קרן זוית בלי מפתח ס"ל דלר"א אסור בשתיה כדמשני הש"ס תחילה דהדין דין אמת וק"ק דלמסקנ' כיון דבח"א פשיטא ליה דאסיר בהנאה הרי אפשר שגם ביחד לו קרן בלי מפתח כן ואי הוא בשיקול דעתו משמע ליה כן א"כ הו"ל לתלות דין זה בסברת עצמו כיון דאין בירור בש"ס לזה ועל הכל שקשה מ"ש לעיל שנראה דעתו דגם במפת' או חותם מתיר הר"מ והנ"ל בישוב דברי הר"מ הוא כמה שראיתי להרב תורת חיים בחידושיו לעז' דל"א שכתב ליישב קושיות התו' דר"א לא התיר במפתח או חותם כי אם בלקח בית או שכר דמרתת הגוי כיון דקפיד ליחד לו בית ויחוד בית הוי בח"א אבל במפקיד ביד גוי או שלח בידו בח"א גם ר"א אסר וכי משני רבי ירמיה ביחד לו קרן זוית היינו דיחוד קרן הוי כשכר הבית ע"ש וכדבריו ראיתי בחידושי הרמב"ן שנדפס מחדש שכתב בשם י"מ דרך זה כדי ליישב דברי הרי"ף ויש סמך לזה מדנקיט הברייתא הלוקח או השוכר בית ואי שרי בכ"ג ליתני המפקיד ביד גוי וזה נ"ל שהוא דעת הר"מ וס"ל דכולה סוגייא איירי בח"א דבלי חותם כלל אין נד להתיר בהנאה כלל וכי משני רבי ירמיה ביחד לו קרן זוית היינו בלי מפתח אך כיון דאיכ' חותם ויחד קרן זוית הוי כיחוד בית דחשיב כחותם שני וכי הדר הקשו מברייתא דרבי תנחום דמתיר גם בשתיה משני רז' ל"ק הא ר"א והא רבנן ומפרש הר"מ דלא קאי לברייתא דריב"ג עם ברייתא דרבי תנחום לבד אלא דקאי גם לרומייא דברייתא דריב"ג עם מתני' דדמאי דהמפקיד פירותיו אצל גוי וה"פ מתני' דדמאי דמפקיד פירות ביד גוי דאסר גם בהנאה אתי כרבנן ואיירי בכ"ג גם בחותם ויחוד בית וברייתא דר' תנחום דמתי' בשתיה כר"א ואיירי במפתח או חותם ויחוד בית דהיינו לקח או שכר בית בחצר של גוי וברייתא' דריב"ג דאסר בשתיה אתי נמי כר"א ואיירי בחותם ויחד לו קרן זוית דאע"ג דלא חשיב כיחד לו בית כיון דביתו של גוי ומיוחדת לו כדי להתיר בשתיה מ"מ אהני מיהא דיחד לו קרן זוית להתי' בהנאה לבד ולפיז' תירוץ רבי ירמיה קאי גם לפי המסקנ' וא"כ שפיר פסק דבחותם ויחד קרן זוית דאסיר בשתיה ואי ק"ל א"כ ליטני הא דיחד לו קרן זוית הא דיחד לו בית גמור לעצמו הא ל"ק דהרי יחוד בית לא שמעינן כי אם מהך ברייתא דר"א ורבנן וע"כ

ביחא

ביחא ליה לאוקומי למתניתין דרמאי בכל גווני ואתי כרבנן ראע"ג דקי"ל כר"א טפי ניחא לן לאוקופי מתני' כרבים אף דלא קי"ל הכי כמ"ש הבריתות שיצר ג' והכריח כן מסוגיא דב"מ די"ב ועיין תוספות גיטין ד"ל ר"ה כיחידאה ע"ש ויש לסכריח דרך זה דהרי ר"י קתני משום ריב"ב דהפקיד יינו אסור במתים ובכולי ש"ס אומר דבר בשם אומרו כוותיה ס"ל וכדמוכח בשבת דנ"ח דפריך דרב אדרב משום ר"ח והרי ר"י אמר אף יין בח"ת וא"כ תיקשי דר"י אדר"י אך לא"ש ל"ק וכ"ת אכתי תיקשי לא"ד דאמ' ב"ח ואתי כרבנן תיקשי אדר"י משום ריב"ב הא ל"ק דתני אמר ריב"ב נמי כרבנן ואיירי ביחד בית לנכרי וא"ש נמי לפירוש זה דלפרש"י והרא"ש דמפרשי יחד לו קרן זוית היינו במפתח ק"ק שהרי כה"נ משני בביג' ר"ח והתם בלי מפתח איירי וא"כ אי איירי הכא במפתח הו"ל לפרש וכ"ת הרי שנינו בע"ז דס"ט המניח גוי בחנותו וכו' ופסקה הר"מ כפי"ב ואם איתא הרי כיון דחנות ישראל היא תיסגי בחנופת חבית דהוי חותם אחד כיון דאיכא יחוד בית הא ל"ק דמניח גוי בחנות דעשאו כשומר גרע טפי דלא מלתת וכן נ"ל לדברי הרמב"ן שכתב כדרך זה כדע' הרי"ף ;

וגם יש להכריח דרך זה דבירוש' פ"ב דע"ז אמרי להא דר"י משמיה דרי"בב דרבי יוחנן גופיה קאמר לה השמיה ש"מ דס"ל עב"פ כרי"בב ולדרכנו א"ש ות"מ הנה נתבאר שדעת בה"ג והרי"ף והר"מ דיין בעי ב"ח או מפתח וחותם וכ"כ גם דעת הראב"ד כפי"ג ה"ט שאסר בח"א בשתיה וגם ראיתי בחידושי הרמב"ן שכתב בשם הראב"ד דכי בעי ב"ח ביין הוא תקנת איסורא בתראי משום גזירת שיבא ברמשני הש"ס בע"ז דס"ט גם הרשב"א בתורת הבית דקת"ב האריך להוכיח בשיטה זאת דלפחות ביין בעי מפתח וחותם גם רבינו ירוחם העלה עיקר כן וכ"כ הרי"בש בתשו' סימן תל"ד גם ראיתי בת' המשב"ץ ח"א סי' ס"ו ובח"ג סי' כ"א שהעלה עיקר כן וכ"כ מת' הרש"בש בבנו סי' ש"ה ותק"ן גם כת' כן בכנו יפין ובועז ח"א סי' קי"ט ומ"ך האריך להוכיח דקי"ל הכי גם הרא"ש והטור אע"ג שכתבו דהעיקר כדעת ר"י כתבו דישראל קדושים הם ונהגו להצריך ב"ח ע"ש וכת' יכין ובועז כתב שכן דעת הרב מנחם ונראה דהיינו המאירי גם הסה"ג כפ"כ דע"ז כתב דיין בכ"ג בעי ב"ח וכן נוהגין וראיתי בת' יכין ובועז שכתב דהר"ן הסכים לשיטת הרי"ף והדבר קשה דאדרבא נראה חולק עליו שהביא כל הסברות וכשהביא סברת ר"י שחילק בין חוזר ורואה חותמו לשולא ואינו מודיעו ענין החותם כתב ונראין דברי רבותינו בעלי התוס' וכו' הרי נראה דעתו כהתו' וכ"כ כת' הב"ח החדשות סי' ל"א דהר"ן הסכים לדברי התוס' וכ"כ הפר"ח בסי' קי"ח ס"ק י"ח והנראה שדעתו שידוע דרך הפוסקים שהסברא שמביא באחרונה הוא עיקר דעתו ועיין בספר יד מלאכי דקפ"ט בכללי הטור סי' ה' וגם בכר ידוע דבשכותבי הפוסקי' אבל פלוני אומר וכו' הכי ס"ל וע"ש ביד מלאכי סי' ט' ואילו בענין זה אחר שהזכיר סברת ר"ת ור"י הביא שיטת הרי"ף ז"ל וגם כתב אבל אחרים אומרים וכו' ש"מ דהכי ס"ל כדברי הרב יכין ובועז אלא ששני הכללים אלו לבי מהסס עליהם מדברי הר"ן אלו דמאחר שכתב ונראין דברי רבותינו התוס' אין לך הסכמ' דעתו יותר מזה ואע"פ כן הביא סברה אחרת אח"כ וכתבה בלשון אבל ש"מ ליתנהו להני כללי בדברי הר"ן והנ"ל שדעת הר"ן להלכה כשיטת התוספות ולמעשה חשש להחמי' כדעת בה"ג והרי"ף והר"מ וכצין דברי הרא"ש וזהו שכתבו נראין דברי התוס' והביא שיטת הרי"ף באחרונה ובלשון אבל להורות דלמעשה נקטינן כהרי"ף אלא שראיתי להר"ן בפרק השוכר שהביא מ"ש שם מאחר דקי"ל כרשב"ב וכוותיה דר"א דלא חייש לזיוף ה"ט לא מותבינן חמרא ביד

גויים ופירש דר"א ל"ח לזיוף דשרי לעיל בפ"ב להניח יין ברשות גוי בחותם אחד וכו' הרי שסתם הכך שיטת הרי"ף ואולי שסמך למ"ש אח"כ והארכתי בזה בחידושי בפ"ב ע"ש וי"ל שכוונתו ששם הביא עיקר למעשה שיטת הרי"ף ומ"מ הרב יכין ובועז שהיה קרוב לזמן הר"ן היה בקי מינן בדעת הר"ן ·

ומיהו הא ק"ל כדברי הרי"ף וכה"ג דאי פסקו כר"א אלא דס"ל דבעי מפתח עם חותם א"כ בי פליגי ר"א ור"י אי יין סגי בח"א ואסיק הש"ס דר"א כרבנן ור"י כר"א מינה דמ"ש ר"י אפילו יין משתמר בחותם אחד היינו מלבד המפתח ולא"ד דאמר אפילו יין בחותם בתוך חותם ואסיק הש"ס דתרווייהו כרבנן היינו דלא סגי במפתח עם חותם כי אם ב"ח גמורים א"כ בודאי דלא קי"ל כר"א ור"י לפי הא"ד דמוקי דאתו כרבנן והרי הרי"ף אחר שפסק כר"א הביא דברי ר"י דאמר הכל משתמר בחב"ח והרי דברי ר"י אלו אסיק הש"ס דאתי כרבנן ובותר מ"ש לעיל מזה בר"א ואינו מספיק ישוב הרשב"א והר"ן וכדוחק י"ל שהביא דברי ר"י דבעי ב"ח ולאו למעט מפתח וחותם אלא להורות דר"א מפתח עם חותם קאמר דהוי כב"ח ואע"ג דרבי יוחנן לא ס"ל הכי נקט דבריו לפי דרכו ש"ר להרמב"ן בספר המלחמות בפרק השוכר את הפועלים וז"ל וזו שכתב רבינו בהלכות ולא יספות במלח משום דקו"ל כענבים ודבר אחר זה נהוג בהל' לתפוס ענין שהוא בהלכ' אע"פ שאינו בדרך מסקנת הגמרא והרבה מהם תמצא בהלכות ואחת מהם בס"פ האשה נקנית וכו' וכה"ג כתב בת' חוט השני דט"ו ע"ש אך מדברי הר"ן למדתי שאחר שכתב שיטת הרי"ף כתב וי"א שהביא הרי"ף הא דאמר ר"י הכל משתמר בחב"ח ביד גוי ואפילו יין לאו למימרא דיין נריך חב"ח אע"ג דהוא ס"ל הכי אלא שהביאה דאף מטהר יינו של גוי ברשותו דנריך שומר חב"ח בשומר דמי וכו' ותירוץ זה כתבו הרא"ה דקמ"ב וס"ל דאה"נ דיין סגי בח"א וא"כ במנא לפו' דגם הרי"ף דעתו כן וקשה לפי הכלל דסברה שהזכיר באחרונה דעתו כן א"כ זה סותר מ"ש לעיל נראין דברי התו' וגם מ"ש שיטת הרי"ף בלשון אבל לכן נראה דהר"ן נרגש ממ"ש ומתרץ לה בשם י"א דאע"ג דלר"א סגי במפתח וחותם א"כ היכי נקיט הש"ס בכל מקום חותם בתוך חותם מפתח עם חותם הו"ל ונ"כ מפרש דבאו להתיר גם במטהר יינו של גוי דבהא לא מהני מפתח עם חותם כי אם חב"ח ולכן הביא דברי ר"י אע"ג דר"י לא ס"ל הכי ;

ונ"ל סמך לשיטת הרי"ף דמפתח וחותם דתני ר"א היינו חב"ח. ויש להוסיף מדתנן בפו' דטהרו' המניח כליו בחלון של אוריארין ראב"ע מטהר וחכמים מטמאים עד שיתן לו את המפתח או חותם או עד שיעשה סי' הרי דכי בעי למיתני מפתח או חותם תני הכי בהדיא היכא דבי תני מפתח וחותם היינו תרווייהו עוד נ"ל ראיה לשיטת הרי"ף שהרי אמר רבי יוחנן בסוגיין אפילו יין משתמר בחותם אחד ואסיק הש"ס דר"י כר"א ס"ל והדבר קשה איך יתכן והרי שנינו בע"ז דס"ט רשב"ג אומר כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב ש"מ דאסיר בח"א דהיינו מגופת חבית דהוי חותם לכ"ע ואילו ר"י ס"ל בגיטין דע"ה דכ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו וא"כ תיקשי דר"י אדר"י ותו דהרי שם בע"ז סתם מתני' כרשב"ג דתנן סתומו' מותרות כדי שיפתח ויגיף ותינגוב דהוי מחלוק' וא"כ סתם דקי"ל בסתם דמ"ט פסק רבא כרשב"ג הואיל וסתם לן מתניתין כוותיה והרי רבי יוחנן הוא דאמר מחלוקת וא"כ סתם הלכה כסתם ביבמו' דמ"ב וא"כ תיקשי דר"י אדר"י וכ"ת הרי פריך הש"ס לר"י כה"ג בכמה דוכתי ומשני אימוראי נינהו ואליבא דר"י כמ"ש בכתובות דע"ז ובחולין דמ"ג ומ"כ ה"כ גל אימוראי נינהו אליביה דר"י אין

זה

זה מספיק שראיתי להרשב"א בחידושי שבת דנ"ז שהקשה בה"ג דר"י אדר"י דאמר הלכה כסתם וכתב וז"ל ואע"ג דאמרינן בעלמא אמוראי נינהו אליבא דר"י לא קבעי לה ופריך לה פ"ש ש"מ דכל דלא הקשו כן בש"ס ש"מ דלא סתרי אהדדי וכ"כ מדברי הרמב"ן במלחמות בפ"ב דמגילה גבי לען יוני כשר לכל שכתב דכי פסקו כרשב"ג לאו במגיל' דאי לאו הכי קשה לר"י דאמר הלכה כסתם ע"ש ואם איתא ליתא אמוראי נינהו ש"א ודאי דלא אמרי' הכי כל דלא נאמר בש"ס :

והנה אמת שראיתי להר"ן בפ"ב דמגילה שהשיב על דברי הרמב"ן אלו וז"ל ועוד דהא ר"י פסיק דלא כסתם וכדאמרינן בכמה דוכתי אמוראי נינהו ואליביה דר"י ע"ש ש"מ שחולק על הרמב"ן והרשב"א בזה וס"ל דאכן נמי מתרצינן אמוראי נינהו ומלב' דרבותיו פליגי עליה נ"ל דבכי האי גם הר"ן יודה דע"כ לא הזכיר דשני הש"ס אמוראי נינהו כי אם בכלל הלכה כרשב"ג דאיכא מ"ד דלא אמר ר"י כלל זה וכן בכלל הלכה כסתם איכא מ"ד לא אמר ר"י כלל זה אבל אפי' להך מ"ד אפשר דיודה דאמר ר"י הלכה כרשב"ג וכן החולק בכלל רשב"ג אפש' שיודה בכלל דסתם אבל שיהיה מ"ד דאין הלכה כסתם ואין הלכה כרשב"ג לא דאינו ואם איתא להא לא הוה שתיק הש"ס לומר דהאי מ"ד ס"ל דר"י לית ליה הלכה כרשב"ג וגם לית ליה הלכה כסתם אלא ודאי דר"א אתי כסתם וכרשב"ג דמפתח עם חותם הוא שהתיר גם ראיתי להרא"ש בגיטין לדל"ז בשם הראב"ד ז"ל ולא דאי אמוראי נינהו וכו' אלמא משמע דהלכתא כרשב"ג ע"ש וזה הורה כדעת הרמב"ן והרשב"א וכ"ל עוד סמך דהר"ן אע"פ שכתב נראין דברי התוספות הסכים לשיטת הרי"ף שהביא באחרונה שהרי אח"כ הביא מחלוקת ראשוני' אי בעינן הכר חותם וכתב דלשיטת התוס' דלעיל בב"ת לא בעי הכר חותם אבל אחרים אומרים דאף בכמה חותמות בעינן שיכיר ע"ש והרי לכלל רבני האחרונים דסברה שכותב באחרונה הכי ס"ל וכ"ש כשכותב בלשון אבל א"כ ש"מ דלא ס"ל כשיטת התוס' דלדידהו לא יתכן דליבעי בשני חותמות הכרת חותם :

ואיך שיהיה הנה נתבאר שדעת בה"ג והרי"ף והר"מ ורב יהודאי גאון והרשב"א והמאירי והריטב"א והרשב"ץ והרשב"ש וכנו כת' יבין ובועז והראב"ד ורבינו ירוחם הסכימו דיין בעי ב"ח אלא דסגי במפתח עם חותם וגם הרא"ש והטור העיד שנהגו להחמיר כן וכ"כ השה"ג וכ"כ מדברי הר"ן בה"ש וכן פסק בבו' ובש"ע ביו"ד סימן ק"ל וא"כ בודאי דהכי נקטינן :

אלא דאכתי צריך ביאור אי יש להתיר בדיעבד שהרי מור"ם במפה והלבו' בסי' קי"ח וק"ל התירו בדיעבד בח"א וכ"כ דעת הט"ז והש"ך · גם ראיתי בת' מהרוכן בת' הב"ח החדשות סי' נ"א שהעלה עיקר להתיר בדיעבד ושם ראיתי שכתב דהר"ן בשם זה דלהרי"ף סגי בח"א ומייתי דברי הר"ן לענין וכו' ע"ש :

וכבר ביארתי לעיל שזה אינו דהוא אלו בא ליישב לשיט' הרי"ף דקי"ל כר"א דשרי במפתח עם חותם איך הביא דברי ר"ן דבעי חב"ח ואסיק הש"ס דאתי כרבנן ואה"נ דליכא מ"ד כדעת הרי"ף דסגי בח"א · גם ראיתי שכת' שדברי הרי"ף ובה"ג כתב הבו' דאין בהם הכרע דמצרכו ב"ח ע"ש וקשה שלא ראיתי כן בבו' ואדרבא כתב כדעתם דלא סגי בח"א · גם ראיתי שם שהבין דמ"ש הרא"ש והטור דנהגו העם להצריך ב"ח היינו לכתחילה לבד ע"ש ואינו נראה שהרי המחלוק' הוא גם בדיעבד ואי המנהג לכתחילה לבד היה להם לבאר ועו שהרי הטור סי' קכ"ט כתב וז"ל ויש שיעור כדי שיפתחנה כולה ויסתמנה ותנגב אסור וכו' אבל לבי מ"ש ר"ת דסגי בח"א וכו' ומ"מ עתה נוהגין להצריך ב"ח ואין להקל ע"כ הרי דאע"ג דאיירי הכא בבדיעב' כתב דנהגו שאין להקל בח"א ומ"מ דעת הרב להתיר בדיעבד · גם הב"ח שם סימן ל"ב העלה עיקר כן ושם ראיתי שתמה להרא"ש והר"ן שחתרו ליישב דברי בה"ג והרי"ף בדרכים רחוקים הלא יש לפרש שגם הם מחלקים כתוספות בין חוזר ורואה חותמו לאינו חוזר ורואה ע"ש ולדידי לק"מ דהפוסק אין דרך לסתום כה"ג לכתוב דברים סותרי' ולסמוך על חילוק שאינו ברור בדבריהם דאם באו גם הם לסתום מאי אהנו לן משא"כ לדרך הרא"ש והר"ן דאי פירוש מפתח וחותם שניהם יחד אין כאן דברים סותרים וזה ברור ושם נ"כ כתב דהרא"ש והטור שכתבו דנהגו העם להצריך ב"ח ה"ד לכתחיל' ע"ש · וכבר נתבאר שזה אינו גם בת' משאת בנימן סי' כ"ט התיר בדיעבד וכ"כ בת' בנימן זאב סימן סנ"ג גם בת' עבודת הגרשוני סי' נ"ח התיר ביין בח"א ע"ש וכ"כ דעת המנחת יעקב בכלל ל"ב ע"ש : גם בספר אפי רברבי דפ"ו ע"ב התיר בדיעבד בח"א וכן התיר בת' צמח צדק סי' קי"ו ע"ש · גם הפר"ח ביו"ד סי' קי"ח הסכים להתיר בחוזר ורואה חותמו ע"ש ועיין תשב"ץ ח"א סי' ס"ו שמבואר דהטו"ר לפי המנהג אוסר גם בדיעבד הפך דברי הב"ח וא"כ יש לדון דהכרעת רבני האחרונים גדולי המורים שכתבו להתיר מכריע להתיר בדיעבד · ואחר היש' אין זה מספיק דידוע דקבלנו הוראותיו של מר"ן הבו' בת"ש הרא"ב"ח ח"א סימן ק"ט ואע"ג דבכמה דברים אנו מחמירים נגד דעת הבו' ה"ד להחמיר אבל להקל אין לנו וכן מבואר בת' כרם שלמה בחו"ר סי' ו"ר ע"ש וגדולה מזו כתב הכנה"ג בחו"ר סי' קז' דבמחלוקת פוסקים שהכריע הבו' חשיב בודאי איסו' ולא מהני ס"ס הנס דבסי' קכ"ו כתבתי על דבריו שאין זה מוכרח וא"כ הרי סתם הבו' בסי' קי"ח ובסי' ק"ל דבעי ב"ח והיינו גם בדיעבד כמבואר ולא חשבינן אנחנו לרוב האחרונים שהכריעו להתיר נגד הבו' שכבר כתב הרב הגדול כר"ו בברכי יוסף ח"מ סי' כ"ה כי כל אשר יעשה בפסק מרן הבו' עביד כמותן דרבנן ע"ש ומה גם שנראה שיש מרבני האחרונים שהכריעו ג"כ לאסור בדיעבד בח"א שכ"כ מת' הרשד"ם חו"ד סי' כ"ה וכ"כ הכנה"ג בי"ד סי' קי"ח וסימן ק"ל וכ"כ מתוך ת' המבי"ט ח"א סי' ר"ח וכ"כ מת' פרח מטה אהרן ח"ב סי' י"ר גם הרב בית דוד יו"ד סימן ע' והרבר משה חו"ד סי' ג"ט דבתראי נינהו העלו עיקר לאסור גם בדיעבד בודאי דהכי נקטינן :

סימן קצ"ט

אלא דאכתי פש גבן דעם כל זה יש לנדר להתיר בדיעבד בהפסד מרובה דבדאים הם גדולי הראשוני' שזכרנו דמתירי' לכתחילה וגם הכרעת רבני האחרונים שכתבו שהתירו בדיעבד דמיסתיין לסמוך עליהם בהפסד מרובה ומה גם שראיתי בת' משאת בנימן סימן כ"ט שכתב דגם דעת הבו' להתיר בהפ"מ כיון דבסימן קי"ח סתם דבעי ב"ח ושוב הביא בשם יש מתירין בח"א אם חוזר ורואה חותמו וע"כ דלהתיר בהפסד מרובה הביא סברה זו דאי לאו לתכ"מ הביאו וכן ראיתי בת' בית דוד חו"ד סי' ע' שהתיר בהפסד מרובה מטעם הרב ע"פ וכב"ל מתוך דברי הלכות קטנות ח"א סימן רנ"ב שכתב קבלתי מרבותי כל היכא דסתם הבו' להכשיר ואח"כ יש אוסרין הלכה רווחת לפסוק כיש אוסרין בהפסד מועט ולהתיר בהפ"מ ע"ש :

ולכאורה היה נראה דאי סתם לאסור אסור גם בהפ"מ דאי לאו מאי כ"מ בין סתם לאסו' לסתם להתיר ונמצא חולק לסמ"ב והכ"ד · אך אחר היטוב אינו דע"כ פשר זה שכתב הרב בין הפסד מועט להפ"מ אינו ש"ז דאי לא כן לתכ"מ הביא דעת היש אוסרין וא"כ היא גופה תיקשי כשהביא בסתם לאסו' לתכ"מ הביא דעת היש מתירין ·

אלא

אלא ודאי דלהתיר בהפ"מ הוא ולאו משום דמאי כ"ת בין סתם לאיסור לסתם להתר אלא ל"מ דאה"נ דאין חילוק בכיהם אלא כיון דקי"ל כדאי הוא היחיד לסמוך עליו בשעת הדחק או בהפסד מרובה כמ"ש בפ"ק דנידה ומינה כמי שיש לחוש לסברא יחידה לאסור דליכא רובא דמכבר להתיר שיש לחוש לאסור בהפסד מועט א"כ הש"ע סותם עכ"פ כדעת רבים שהוא עיקר לדין והאיצו בשם יש אומרים בין להתיר או לאסור והרב ה"ק לא הוצרך ללמד כי אם לאסו' בהפסד מועט נגד הסתם דרבים הם דאילו להתיר כדעת יחיד נגד רבים לא צריכ' רבה דש"ס ערוך הוא בדוכתי טובא כדאי הוא היחיד לסמוך עליו בהפ"מ דהתור' חסה על ממונם של ישראל כמ"ש בחולין דע"ז ויש ראיה לה"ק דבי"ד סי' ס"ט ס"ב כתב בה"ג והתיר בכה"ג בהפ"מ ע"ש וכ"ל עוד שיש סמך לדברי ה"ק דבי"ד סימן כ"ג ס"ב סתם להתיר ואסר בשם י"א ואסר להדיא כסברת י"א בהפ"מ ע"ש ומיהו ל"מ של דה"ר היכא דגלי כן להדיא ובלא"ה בכה"ג קי"ל דסתם וגם ראיתי בתשו' הרמע מפאנו בסי' נ"ז שכ"כ להדיא וכ"כ דעת הפר"ח כדעת הת"כ והכ"ד דבי"ד סי' ט' שסתם לאסור והתיר בשם י"א הש"ע כתב לסמוך על המתירין בהפ"מ וכמשמעות דברי המחבר ע"ש וכן ראיתי להרב הגדול נר"ו בס' מחזיק ברכה ס"כ שלמד כן מדברי הפר"ח והביא דברי ה"ק ע"ש·

אלא דק"ל שראיתי להכנה"ג בי"ד סי' קי"א הגה"ה אות ט' שהבי' דברי הת"כ ודחה דבריו דכן דרך הש"ע להביא סתם וי"א ולעולם הלכה כסתם ע"ש· וגם ראיתי בס' דבר משה חי"ד סימן י"ט שדחה דברי הת"כ מדברי הכנה"ג והעלה כדין זה לאסור גם בהפסד מרובה והביא ראיה מהרשד"ם חי"ד סימן כ"ה וקשה להרב בית דוד ולהרב מחזיק ברכה שלא זכרו דברי הכנה"ג וגם מ"ש כדע' הפר"ח בכלל זה קשה שהרי בסי' קי"א ס"ק י"א כתב פשהמחבר מביא סתם וא"כ מחלוקת דעתו כסתם ע"ש ואם איתא הוה"ל דעתו להתיר בהפ"מ וכדברי הת"כ אלא ודאי דקאי כדעת הכנה"ג ומ"ש בסימן ט' כמשמעות דברי המחבר ל"מ שאין כוונתו לחיבור הש"ע כי אם בבי' שכתב על דברי המתירין ומיהו לענין מעשה אין להקל כנראה שיש גד' לסמוך על דבריהם דאי לאו נקטינן כאוסרים הוה"ל וכ"כ דעת הכנה"ג שם הגב"י אות ה' שכתב כדעת הבי' להתיר בדיעבד ע"ש ולא שהפר"ח דעתו דאסר גם בדיעבד ודעתו להתיר בהפ"מ וא"כ עיקר לימו' הפר"ח ממ"ש בבי' באופן דכלל זה של הת"כ אינו ברור גם ראיתי להכ"ח בי"ד בכללי הוראה בקונ' אחרון שעמד על זה שכתב דנקטינן לאסור גם בהפ"מ אלא דלא מהדרינן עובדא והש"ך בי"ד סי' רמ"ב כתב שדעת הש"ע לאסור בכ"ג לא שמביא הסברה לחלוק בכבוד לבעליה או דאם בעיר אחד התנהג להתיר שיתירו לא שאעפ"י דבדרבנן יש לסמוך בהפ"מ על היחיד ולא בשל תורה·

וכשאני לעצמי ק"ל איך יתכן לתת כלל זה שהרי הש"ע כותב כדרך זה גם בא"ח ואה"ע וח"מ ובהני מאי הפ"מ שייך וא"כ ע"כ דלחלוק כבוד לבעלין כותב כן ועם כל זה כ"ל דכל כה"ג שכותב סתם וי"א הש"ע לא קבלנו הוראותיו לפסו' גם בהפ"מ כסתם ואזור הדין לכיבו' דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות דמעיקר' קבלת זאת אידוש הוא דאכן הלמידים מכל הפוסקים וגם בהכרעת הבי' רבו החולקים עמ"ש בח"מ סי' כ"ו על זה וא"כ כל כי האי דמנינן קצת דוכתי דדעתו כוה וגם דאיכא דעת קצת פוסקים שגם הש"ע דעתו להתיר בהפ"מ·

א"ב כשיהיה הענין בדרבנן ואין סברת המתיר סברת יחיד כיר הדיין להתיר בהפ"מ ומינה לכ"ד דרבן מהראשונים להתיר גם לכתחילה בח"א וגם הכרעת כל

דבני אשכנז להתיר בדיעבד כדאי הם לסמוך עליהם בהפסד מרובה ותו דאי להחמיר לא קבלנו הוראותיו ובכמה דוכתי אנו מחמירים מכ"ש להתיר בהפ"מ דאתמר בכמה דוכתי בש"ס כדאי הוא היחיד לסמוך עליו בשעת הדחק ואמרו נמי התורה חסה על ממונם של ישראל ומכר זה יש להתיר גם בסתם גמור וגם מטעם אחר יש להתיר בכ"ד בהפ"מ שראיתי להצמח צדק סי' קי"ו שהיה דעת רב אחד להתיר להניח יין בחרתף של גוי על ידי מפתח בלי חותם כלל על סמך הירושלמי בפ"ד דסנהדרין שאמרו אין מדקדקין ביין נסך והשיב הרב דאע"ג דסמ"ג לאוין קמ"ח כתב דיש להקל ביין מטעם הירושלמי גם הרא"ש כלל י"ט סי' א' כתב אע"פ שאנו מקלים הרבה ביין ובסברא מועטת תולין להקל בכמה מקומות בש"ס וכן בתשובות הגדולי' וכו' מ"מ להתיר לכתחילה במפתח לא היה מי שהתיר זולת ר"ת והוא דעת יחיד ע"ש הנה מבואר מהירושלמי דיש להקל ביין וגם הרא"ש העיד דגם בש"ס בבלי בכמה מקומות וא"כ כ"ש שיש להתיר בהפסד מרובה כדעת רבים וגדולים בלי ספק·

אלא שק"ל בהך דירושלמי ודברי הסמ"ג והרא"ש דמאי קולא איכא ביין והרי בעז' דל"ר אמרו וכ"ת חתן דאורייתא יין דרבנן הא כל דתקון רבנן כעין ד"ת ואם איתא לימא אין מדקדקין ביין גם בר"ן אמרו שאני יין דהחמירו ביה רבנן וכדע"ג שנינו יין נסך אוסר בכ"ש וכתבו הפוסקים דאפילו סתם יינם אוסר בכ"ש דאף ר"ת שהתיר לא סמך לעשות מעשה כמבואר בטו"ד וב"י סי' קל"ד הרי דאסרו בסתם יינם מאי דליתיה אף באיסורי תורה גם ראיתי להרמב"ן במלחמות בפ' כ"ש שכתב גבי מאי דקי"ל בעז' דע"ד יין ביין אסור חבית בחבית מותר סתם יינם אפילו יין ביין מותר שכתב דשאר איסורי תורה כדין סתם יינם דאפילו יין ביין מתירין למכור שהרי לא מצינו גד חמור לכל האיסורים יותר מסתם יינם מרובן שמינם במשהו ע"ש וכ"כ הר"ן בעז' ס"פ כל הצלמים שדעת הראשונים דלסתם יינם מדמינן להו שלא מצינו גד חמור לכל האיסורין יותר מסתם יינם אדרבא מצינו בהם גד קל שאין אוסרין במשהו כמוהו ע"ש וכה"ג כתב הר"ן הובאו דבריו בשיטה מקובצת לב"ב לדף נ"ז גבי מ"ש הרבינם ומינה פ"ש גם ראיתי בת' מור"ס סי' כ"ד וז"ל מ"מ אין כ"ל כלל לחלק דהא מצינו בכמה דברים שהחמירו לענין סתם יינם יותר מאיסורי תורה ע"ש וא"כ קשה לשמוע במ"ש הירושלמי אין מדקדקין ביין וגם הסמ"ג והרא"ש שכתבו דיש להקל ביין בסברא כל דהוא תלינן להקל בכמה דוכתי בש"ס·

והיה נ"ל ליישב דמקומות שמצינו שתלו בש"ס להקל הוא בעז' ר"ע גבי ספק מגע וא"כ י"ל דכל דלא איתחזק איסור דיין תלינן להקל דלא נגע משא"כ באיתחזק איסור דסתם יינם החמירו יותר מאיסורי תורה וע"כ בדל"ר בכלי יין החמירו וכן בר"ן וכדע"ג ודברי הרמב"ן והר"ן הם באיתחזק שם איסור סתם יינם ונדון הרא"ש הוא בספק מגע וכן דברי הסמ"ג הם בספק מגע דהיינו אי דיך ניסוך בכך ודברי מור"ס הם באיתחזק שם איסור סתם יינם ועפז' היה מקום ליישב גם מה שהקל בת' נ"נ מה"ט הוא בחשש חילוף דלא איתחזק שם היסור דבכי האי כל דמצינן להקל מקלינן·

אך את זה תמהני בדברי הצמח צדק איך יתכן להתיר ולהקל ביין מטעם הירושלמי כדין זה והרי אמרו בסו' יין דעז' דל"א אמר ר"א הכל משתמר בחותם אחד חוץ מן היין ור' אמר אפילו יין משתמר בח"א הרי דלכ"ע יין חמיר מכל איסורים והרי חתיכות דג ובשר ותכלת דאמרינן בדל"ט דאסיר בח"א הם איסורי תורה ויין דרבנן ואע"פ כן מחמירינן ביין טפי מאיסורי תורה הפך דעת הרב·

והנה אמת דמהך סוגייא קשה גם כדברי סמ"ג והרא"ש דהרי הכא לא איתחזק איסור ואפ"ה מחמיר ר"א טפי מאיסורי תורה ואין לומר דהכל משתמר בח"א קאי לחמפ"ג דאמרינן כדל"ט דסני בח"א וכולם דרבנן דמלבד דהכל משתמר בגלל הכל ותו דא"כ לא"ד היכי בעי ר"א כ"ח בחמפ"ג וגם ראיתי להתוס' שם ע"ב ד"ה השולה שהכריחו דקאי לחב"ת ע"ש ·

והנ"ל ליישב לזה דא"כ דכאן יש להקל טפי כיון דלא איתחזק איסור אך יש צד להחמיר ביין טפי דבחב"ת אין החשש כי אם שיחליף הגוי דבלא"ה לא שייך איסור אבל ביין מלבד חשש חילוף איכא חשש שנסך היין הגוי או נגע בו והניחו והוי כתרי ספיקי להחמיר דמה"ט הקלו בחומץ בעז' דכ"ט כיון דליכא חשש ניסוך כי אם חשש חילו' וא"כ בדין הוא להחמיר הכא גם בלא איתחזק כי ע"כ דברי הב"ב נ"ע ואין בב"ד טעם מוסיף להתיר בהפ"מ כי אם דעכ"פ דעת הרב הוא קצת סניף להתיר · והנה אמת שראיתי לאו"ה כלל ב' סי' ח' שכת' דרבות בסתם יינם הקלו דבסתם יינם הקלו ועש ולצי' בסי' עז' תמהתי ע"ד מכמה דוכתי דהחמירו בס' יינם טפי מאיסורי תורה ולא הקלו כי אם בסתם יינם בזמן הזה דלא בקיאי בטיב עז' · והנה בעתה כבר כת' שדברי האו"ה יש להם עיקר בדברי הירו' דסנהדרין וש"ס בבלי בעז' ר"ע ודע"א וכ"כ הרא"ש והסמ"ג · אך כבר ביארתי דלא הקלו כי אם בספק הנגע דלא איתחזק איסור והרי כ"ד איתחזק איסו' הוי כי ע"כ ק"ל ספי' כדבריו :

וגם מצד אחר יש טעם להתיר כדין זה בהפ"מ מת"ש הטורי זהב בסי' קל"א ס"ק ד' דיין סני בח"א בדיעבד לכ"ע דהא עיקר הטעם דחיישינן ביין שצריך ב"ח אע"פ שהוא דרבנן הוא מצד שחיבת יין נסך עליו ובזה"ז לאו עובדי עז' הם במ"ש לקמן ע"כ אין שייך חיבת ניסוך מינה לכ"ע די בח"א ע"כ והרב מנחת יעקב כלל ל"ב ס"ק ל"ב הביא דברי הטז' וכתב ודברי' נכונים ולכאור' טענה מספקת להתיר עכשיו בח"א לכ"ע ומכ"ש להתיר בהפ"מ אלא שק"ט לרוב הפוסקים דהצריכו ב"ח איך יתכן ומיהו גם כדברי הטז' ק"ל במ"ש דעכשיו לכ"ע מורו דסני בח"א · כיון דבזה"ז לאו עובדי עז' הם והרי דבר זה כתבו התוס' בפ' ר"ז שרש"י כתב בשם תשובות הגאונים דגויים דבזה"ז לאו ינוכרי עז' הם דלא בקיאי בניסוך ע"ש וא"כ בה"נ והרי"ף והרמב"ם איך הצריכו ב"ח מאחר דבזמנם הוה סני בח"א וכ"ש להרשב"א בת' והרא"ש והרשב"ן והרשב"ש ובנו וכל הבאים אחריהם שנשאלו בדין והעלו דאסור בח"א ש"מ שגם בזה"ז בעי ב"ח ואיך כתב דכ"ע מורו בה מה שאי אפשר לשמוע ואי כוונת הרב לרבנן דר"א ואימוראי דמצרכי ב"ח דבזה"ז כ"ע מודו בה גם זה אינו דא"ב תיקשי לכל הפוסקי' שפסקו גם בזה"ז להצריך ב"ח ש"מ דאין חילוק בין זמן הש"ס לזמנינו אלא דעכ"פ קשה כדבריהם דאין טעם בזה"ז להצריך ב"ח כיון דלא מנסכי ·

ויישוב אחר הישוב ראיתי דל"ק ול"מ הכריח הטז' שהנה בעיקר הך סוגייא דעז' דל"ט דאמרו חבית אסור בח"א חמפ"ג שרי לפי טעם הירושלמי דכל דאיסורו מגופו בעי ב"ח וכ"כ התוס' שם וכ"כ הרא"ה והריטבא והרמב"ן אין הכרח דמשום חיבת ניסוך החמירו וגם לא נזכר בדבריהם וגם לפרש' דחבית ה"ט דדמיו יקרים בעי ב"ח והרי יין אין דמיו יקרים ופרש' דבשר ותכלת דמיו יקרים טרח ומזייף ויגל היין לנסכו צ"ע ל"מ דמשום חיבת ניסוך החמירו אלא דבשר ותכלת וכל הנך אין חשש איסור בהם כי אם משום אחלופי דעכ"פ איכא טורח לבקש דבר איסור כעין של התר אבל יין מלבד חשש חילוף איכא נמי חשש ניסוך דנאסר בלי חילוף והוי תרי גררי להחמיר וכ"כ בעז'

דכ"ט דהתירו בחומץ בח"א דליכא חשש ניסוך כי אם חשש חילוף ע"ש וזהו שכתב רש' ועל היין לנסכו וא"כ כ"מ שגם בזה"ז דלא מנסכי מ"מ כיון דמגע גוי אוסר גם בזה"ז הרי איכא חשש חילוף וחשש מגע בלי שום חילוף וגם לטעם הר"מ שכתב בפ"ג מה' מאכלות אסורו' הי' שכתב דבחבית דאסירי מד"ת בעי ב"ח משא"כ בחמפ"ג ע"ש אע"ג דיין איסורו דרבנן י"ל דלאו משום חיבת ניסוך החמירו כי אם מהטעם שכתבתי דביין איכא תרי חששי חשש חילוף וחשש ניסוך ומגע משא"כ בחמפ"ג וא"כ גם בזה"ז איכא חשש מגע וחשש חילוף וכן ראיתי להלא"מ שפירש כן בדברי הר"מ ע"ש וטעם זה דמשום חיבת ניסוך הוא שהחמירו לא כתבו כי אם הרשב"א בת"ה דקו"א והר"ן בפ' אין מעמידין בהך סוגייא דחבית והטור בסי' קו"א והב"ת בפ"ג מה' מ"א הו' בדעת הר"מ ע"ש ולדידהו ודאי הוא שקשה דא"כ בזה"ז מהי תיתי דליבעי ב"ח כיון דלא בקיאי בטיב ניסוך הנה בעיקר דברי הגאונים להתיר מגע גוי וסתם יינם בהנאה הלא רוב הפוסקים נקטו לאסור כמ"ש הב"ז בסי' קכ"ג בשם הרשב"א וכן פסק הש"ע וכבר ראיתי להרו"כל ח"א דס"ד בדפוס שני שכתב דרוב הפוסקי' וכן נהגו בכל תפוצות ישראל דאסרו גם מגע גוי בהנאה שייכו דס"ל דגם גויי' בזה"ז בקיאי בטיב עז' ובניסוך ע"ש א"כ לפי' ל"ק בדברי הרשב"א והר"ן והב"ת דהם שתלו הטעם משום חיבת ניסוך הייכו משום דלא ס"ל כהגאונים דגויים בזה"ז לא בקיאי בטיב עז' וניסוך גם ראיתי בב"ח בסי' קכ"ג בשם הב"י שהקשה דהא חזינן הני גויים דמנסכי ותירץ דלא חשיב ניסוך כיון דאין הניסוך בפני עז' והב"ח תירץ דאע"ג דמנסכי כיון דלאו עעז' הם כי אם מנהג אבותיהם בידיהם א"כ לא חשיב ניסוך ע"ש וא"כ לפי דברי הב"ח והב"י גם בזה"ז איכא ניסוך ואע"ג דלא חשיב ניסוך מ"מ מידי איסור מגע לא יצא ונאסר עכ"פ ולהטור נמי ל"ק שי"ל דס"ל דגם עכשיו איכא ניסוך כדברי הב"ח ותו ל"ק נודברי הטז' דאף אי קצת ראשונים דס"ל דבעי ב"ח וס"ל נמי דגויים שבזמנינו לא מנסכי כלל ל"ק שי"ל דהם מפרשי' כמ"ש לעיל דביין החמירו דאיכא חשש נ"כ דניסוך ומגע :

ויש"ר שכבר נרגש מזה הרשב"א בת"ה דקמ"א וכתב וז"ל ואע"פ שגויים שבח"ל לאו עובדי עז' הם אלא מנהג אבותיהם מ"מ כיון שיש בהם מנסכין אין בח בידינו ליחד אצלם בלא חותם כדינו וכבר הביא הב"ז דבריו בסי' קכ"ח וסיים דאפילו דיעבד אסור וכ"כ מור"ם במפה שם ותימה להטז' והמנחת יעקב שנראה שלא ראו דברי הרשב"א אלו ואגב ראיתי להמנחת יעקב כלל ל"ב ס"ק כ"ו שהקשה להר"ן שכתב דבדרבנן שיש לו עיקר מד"ת בעי ב"ח וא"כ למה הוצרך לטעם חיבת ניסוך ת"ל שיש לו עיקר מד"ת וכן הקשה הש"ך והשיב הרב דסתם יינם לא חשיב עיקרו מד"ת ע"ש וק"ט דהרי בעז' דל"ד גבי סתם יינם אמרו כל דתקון כעין ד"ת תקון ובגיטין דס"ה אמרו דלא אמרינן כל דתקון כי אם כשיש לו עיקר מד"ת ונ"ע ומ"מ להתיר דיעבד בהפ"ת סמך גדולה הוא זה כמו שנתבאר ·

סימן ר' ומ' יהו

במקום דאיכא ב"ח דשרי ה"ר בחבית של חרס דבשל עץ כתבו התוספות בשם רז' בר יהודה ששלח לרש' דיש לחוש שהוציא יין מבין הנסרים דדוקא בחביות של זמן הש"ס שהיו של חרס הוא שהתירו בחב"ח וכן הסכים הרא"ש והטור ורבינו ירוחם כתיב יז וכ"כ בת' הרשב"ש כי' ש"ס וכ"כ בת' יכין ובועז סי' ק"ד בשם הרשב"א והעלה גם הוא כן וק"ק מה"ש התוס' עירובין דל"ר ד"ה ואמאי בשם הירושלמי וז"ל אבל במגר"ש עץ ניעשה כשוכר את החבית וכו' נראה דחבית כמי בשל עץ איירי ויש לדחות אך התוס' כתבו להתיר וכ"כ הסמ"ג והתרומה וגם בהג"מ

בהג"מ פ"ג מה' מ"א כתב דרו' מפי רבו ר"י שורש להתיר גם במרדכי הביא ת' רש"י הפך דעת רבו וכ"כ רבינו ירוחם בשם רש"י דאין לחוש ·

וראיתי להרשד"ם חי"ד סימן נ"ח במי שהיה לו יין במרתף ועליו על גביו וחביות סתומו' השיב דאם הדלת וכל המקומות סגורים דאין דרך לגוי ליכנס כי אם שישבור או יזייף המפתח וגם לזייף החותמות דיש להתיר בהפסד מרובה ודוקא בהפ"מ אע"ג דאיכא מפתח וחותם מ"מ כיון מאירע אונס השריפה לא נקרא הגוי נתפס כגנב על הכניסה כיון שיש לו טעם גדול למה נכנס כי אם הטעם דלא טרח והזייף החותם ומדברי רבינו ירוחם נראה שבמקום שאינו נתפס כגנב על הכניסה או ליכא מפתח וחותם היין אסור את"ד וקשה כיון דעכ"פ היה שם מפתח וחותם ליסתרי גם בהפסד מועט דמה בכך אם אינו נתפס כגנב הרי כי התירו במפתח וחותם הוא כאינו נתפס כגנב דבנתפס כגנב גם בלי חותם כמבואר בדברי רבינו ירוחם והטו"ר שהביא והוא ברור בש"ס דע"ז ד"ע וכ"כ בת' פני יהושע חי"ד סימן ז' כפשוט ואם כוונתו לומר דבאונס השריפ' רגלים לדבר שפתח המרתף ונכנס א"כ העיקר חסר כדבריו דלא הול"ל שלא דעי' אונס השריפה תלינן שפתח המרתף וא"כ המפתח כמאן דליתיה והו"ל חותם בעיד שרבו האוסרי' כי ע"כ נ"ל בכוונתו שעיקר האיסור הוא החשש דנקב בין נסר לנסר שכתב אח"כ שאסרו בחבית של עץ דאם היה נ"ר נתפס כגנב במפתח לבד הוה שרי אף אם החבית פתוחה דבנתפס כגנב לא בעי חב"ח וכ"ש כשהחבי' סתומה ואין החשש כי אם שמא נקב בין הנסרים אבל כיון דאסיק דעי' אונס השריפ' אינו נתפס כגנב א"כ ליכא אלא סגירת המפתח דאילו סתימת החביות אינו כלום כיון דאיכא חשש שנקב בין הנסרי' פנ"ל בביאור דבריו אף שלשונו מגומגם ·

וראיתי להרב דבר משה חי"ד סימן ז"ט שהביא דברי הרשד"ב או וביאר בכוונתו דס"ל דאין להתיר כי אם במפתח וחותם ונתפס כגנב במותב תלתא משא"כ במפתח וחותם ואינו נתפס כגנב דאסיר והתיר הרשד"ם בהפסד מרובה והם דברי תימה דבי בעי מפתח וחותם דשרי גם לכתחיל' הוא דאינו נתפס כגנב כשולח ביד גוי או מפקיד ביד גוי וגם דברי רבינו ירוחם שהביא הרשד"ם הם להריא הכי ודבריו צ"ע ומ"מ בחשש דנקב בין הנסרים כתב דלרש"י אין לחוש ואף שאפשר שרש"י קבל דברי רבו כבר כתב בהג"מ דבספר התרומ' והסמ"ג כתבו דאין להחמי' לחוש לזה וכדאים הם לסמוך עליהם בשעת הדחק ע"ש ·

ותמיהני במה שנסתפק אי רש"י קבל דברי רבו או לא והרי עיקר פסק הרשד"ם בנוי על דברי רבינו ירוחם ושם בנתיב י"ז הביא דברי ר"י בר יהודה לאסור וסיים ורש"י כתב דאין לחוש לזה וראשון עיקר ע"כ הרי שלא קבל רש"י דברי רבו ותימה לומר דמ"ש כן בשם רש"י היינו כששאל לרבו שהיה אוסר למה אסר ש"מ דלא הוה סבר לחלק בין חביות של חרס לשל עץ וא"כ דלבתר ששמע דברי רבו לא ידעינן אי קבל דעת רבו או לא דא"כ איך כתב בשם רש"י להתיר מה שאינו דההתר היה קודם ידיעת בית רבו · וגם ראיתי בבית דוד חי"ד סימן ע' שתמה עליו שהמרדכי בפ"ב דע"ז הביא להדיא ת' רש"י לחלו' על דברי רבו ותו מאי מספק"ל וצ"ע ועיין ג"כ בהגה' אשירי בפ"ב דע"ז בשם הא"ז דרשב"ם כתב בשם רש"י דאין לחוש לזה ע"ש · והנה אמת שראיתי שם ברבינו ירוחם שם באותו נתיב ח"ב לעיל מזה כתב וריב"י ורש"י כתבו כי בחביו' של עץ אין תקנה לשלחם וכו' הרי שרש"י קבל דברי רבו וזהו הפך דברי המרדכי והג"א וגם הפך דבריו כמ"ש אח"כ ע"כ נ"ל דט"ס נפל וצ"ל ור"י בר יהודה

כתב לרש"י ב"י בחביות של עץ ·

וראיתי בת' מקור ברוך סי' ל"ט למה"ר אליהו שכתב דכיון דהתוספות והרא"ש כתבו דאסר ריב"י לשלוח יין מעיר לעיר בחביות של עץ ש"מ דלא אסר כי אם לשלוח אבל להפקיד ביד גוי שרי וכמו שחילקו התוס' בה"ג בע"ז דל"א ד"ה דאמר ותמה להש"ע בסימן ק"ל שאסר גם במפקיד ע"ש והרב מקור ברוך השיב דהתם שאני דמרתת הגוי דיכיר הזיוף משא"כ בחשש דנקיבת הנסרים דאינו ניכר בזיוף ולא מרתת ע"ש ותמהני על שניהם דמדברי רבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ב ג"כ וג' מקומות מבואר דגם במפקיד ביד גוי חייש ריב"י לנקיבת נסרים שכתב גבי המניח גוי בחנותו והודיעו שהוא מפליג דקי"ל כרשב"ג דאם שהה כדי שיפת' ויגוף ותיגוב וז"ל ולמט' אבאר דבכוב' של עץ חיישי' שמא ינקוב דיך סדקין שבין נסר לנסר וכו' הרי דגם בחוזר על פקדונו וכן כתב עוד אח"כ בשני מקומות שגם במפקיד ביד גוי חיישינן ע"ש גם מדברי התוס' ע"ז דס"ט ד"ה מאי מבואר כן ע"ש בדבריהם ויע"ק שגם מדברי המרדכי בפ"ב דע"ז מתבא' וז"ל דהא דקיי"ל כר"א דל"ח לזייף הנ"מ בימיהם דחביות שלהם היו של חרס ושני בה"א ע"פ החביו' וכו' והרי אי בשולח איירי דאינו חוזר על חותמו הרי לדברי התוספות בעי ב"ח נמורים ואיך כתב דסגי בח"א אלא ודאי דריב"י חייש גם במפקיד. דסגי בח"א וצ"ע · גם ראיתי באורחות חיים ב"י הל' יי"נ כתב בשם ת' הרשב"א ואני נמנעתי מלשתות יין המופקד ביד גוי אף בכלי חרס שנדרתי זה מפני זה ע"ש הרי שחשש גם במפקיד וראיתי שהקשה בת' יכין ובועז סי' קי"ט לשיטת ר"י בר יהודה שהרי אמרו ואי כייף פומיה לגאו וכייר וחתים הוי חב"ח ואיך יתכן והרי איכא חשש שיוציא מבין התפירות במ"ש הרא"ש והטור דנוד דמי לחבית של עץ וע"ש שנדחק ליישב ולי נראה שלזה כתב הטו"ר בסימן ק"ל כר"א כשאין פי הנבל כפוף לתוכו אבל אם היה פי הנבל כפוף לתוכו אע"פ שפיו למעל' בשק ע"ש וקשה בכייף פומיה לגאו למ"ל כתיכת שק וכבר נרגש הב"י ולמ"ש א"ש דהכרית כן דבלא"ה איכא חשש שיוציא מבין התפירות ומ"ר בב"ח שכ"כ והנאני וכעיקר ת' רש"י שהשיב לרבו שהביא המרדכי בפ"ב דע"ז ק"ק שהתוספות בע"ז דס"ט ד"ה מאי כתבו דברי ר"י בר יהודה ודחו דבריו בשם ר"י בכל דברי רש"י ואיך לא זכר להביא כן בשם רש"י :

ולענין הלכה הש"ע בסימן ק"ל פסק בסתם לאסור ומור"ם וכל רבני אשכנז · וכת' משאת בנימן סי' כ"ט ובס' אפי רברבי והרוקח ובת' ב"ח החדשות סימן ל"א ובנימן זאב סי' שנ"ר התירו בחותם אחד כ"ש כשיש ב"ח ואין מכל זה מספיק להתיר בדיעבד נגד הש"ע אך במקום הפסד מרובה יש להתיר כמ"ש רשד"ם חי"ד סי' נ"ה גם בת' מקור ברוך סימן ל"ט התיר דיעבד שגם ריב"י לא אסר אלא לכתחילה וקשה איך לא זכר ת' רשד"ם דמבואר דאוסר גם בדיעבד ומ"מ דעתו הוא סניף להתיר בהפ"מ גם בת' מנן גבורים סימן ד' התיר בהפ"מ והביא ראיה מדברי הרשד"ם ע"ש גם בת' פרח מטה אהרן ח"ב סימן י"ד התיר בדיעבד וכתב שגם הב"י לא אסר כי אם לכתחילה ע"ש ואינו נראה דסתם אוסר גם בדיעבד וגם לא ראה ת' רשד"ם חו"ד סי' נ"ח שאוסר בדיעבד וזולת בהפ"מ ועוד אחרן הרב בית דוד חו"ד סי' ע' התיר בהפ"מ כי בכל אלה נראה שיש להתיר בהפ"מ ומיהו צריך ביאור אם הפקי' בבית של חבר גוי במפתח וחותם אי יש לאסור שו"ל דכי אסר ריב"י היינו במפקיד או שולח ביד גוי חבית סתומה אף בכמה חותמות כיון דלגבי חשש נקיבת הנסרים אין החותמות מועילים כלל אבל כשהפקיד בבית גוי במפתח וחותם דאינו יכול לזייף ולהוציא יין מבין הנסרים כי

אם

אם אחר שזייף המפתח א"כ לחשש זה אין לחוש כל שיש שם מפתח דאע"ג דקיל"ל דבעינן ב"ח היינו לודאי יין אבל בעין חשש זה דאינו אלא מגר ספק וכמ"ש ג"כ הרב מגן גבורים ובכי האי במפתח או חותם לבד שרי ול"ח ·

והנה אמת דמדיוק דברי הש"ע יש לדון דגם במפתח אסור שכתב מותר להפקיד או לשלוח ביד גוי יין בשני חותמות או מפתח וחותם והנ"מ בחבית של חרס אבל לא בחביות של עץ וכו' ע"ש נראה דאוסר ומיהו י"ל דהש"ע העתיק שני הדינים כמות שהם וא"כ שיהיה מקום להתיר בשל עץ במפתח וחותם טפי מב"ח גם מהת' רשר"ס דכ"ד היה מפתח וחותם ואע"פ כן אסר בדיעבד מחשש ר"י בר יהודה ל"מ דהתם שאני של"ל דעי' אונס השריפה דגליה לדבר שפתח הפתח והמפתח כהאן דליתיה וש"ר שיש ראיה להתיר ממ"ש הרא"ש והטור וש"ע דאין תקנה שלא שיכנים כל החבית בשק שאין בו תפיר' מבחוץ ויחתום פי השק יע"כ הרי שהתיר בחתימת פי השק לבד דלגבי חשש דנקיבת נסרים אין כאן אלא חותם אחד והרי אנן קיל"ל דבעינן ב"ח אלא ודאי דלגבי חשש זה בחותם לבד סגי ומינה שגם במפתח יש להתיר אך את זה יש לבע"ד לחלוק דעכ"פ בעינן חותם אחד ואילו מפתח גריד כלי חותם אי חשיב חותם במחלוקת שנוי ודעת הש"ע וסיעתיה דלא חשיב חותם כמ"ש בסי' קמ"ז וא"כ מנ"ל להתיר במפתח ועם כל זה נ"ל להתיר בדיעבד שהרי בחותם גמור התירו גם לכתחילה א"כ במפתח כדאי הם דעת המתירים וגם דעת הסוברים שגם הש"ע לא אסר בדיעבד להתיר בדיעבד ·

וגם נ"ל עוד ראיה שהרי בת' יכין ובועז סי' ק"ך הביא ראיה דהרשב"א קאי בשיטת ר"י בר יהודה שכ"כ בשתי תשובו' להריא וקשה שהרי מ"ש הרשב"א בת' הביאה הב"י בסימן ק"ל וז"ל וכן נקבי הברזות שבה כיון שהעניס שבברזות מהודקים טורח הוא להסירם וכחותם דמי וכו' ואם איתא הרי בחבי' של עץ דאיירי בהו הרשב"א וה"מ בחתית' נקבי הברזות מהודקים ת"ל משום דיונא מבין הנסרים ואין תקנה כי אם בכתון בשק וחתום דליתיה בב"ד אך לת"ש דבל שיש שם מפתח לא לק' דהרי לא התיר כי אם במפתח ביד ישראל ע"ע אכן ראיתי בר"מ שכתב דהרשב"א קאי כדעת המתירים וכ"ל דהיינו כמ"ש בת"ה דקמ"ל וצריך לחתום כפי כל נקבי הברזות כמו שצריך לחתום בפי החבית ע"כ והרי ברזות ליתיה כי אם בחביות של עץ ש"מ דמהני חותם בהו ולא לנקבי הנסרים ואולי גם בשל חרס שייך ברזא שכ"כ בעז"ד ט"ז ובימי הש"ס חביות של חרס היו אכן ראיתי באורחות חיים שלמד כן מדברי הרשב"א אלו אלא דהביא דבת' אסר וק"ל בת' יכין ובועז שתמה לחכם השואל שלמד כן מדברי הרשב"א דל"מ והביא דברי ר"ת שהביא בא"ח ע"ש והרי גם הא"ח כתב כן אלא שכתב דבת' אסר ות"מ אף אי בת"ה התיר כרש"ז הרי בת' שהביא הא"ח ובת' שהביא יכין ובועז כתב להדיא דנקטינן כר"י בר יהודה וא"כ קשה לומר דת' זו נשנית קודם חזרה כי יע"כ יש לדון דבמפתח לכ"ע שרי ·

שוב הגיע לידי ספר אור הגנוז להרב פנים מאירות חידושים לה' יי"כ ושם בסימן ק"ל עמד על זה והעלה משיקול דעתו דבמפתח וחותם גם להחוששין בכלי עץ וגם להסוברי' דבעי' בא' שרי ושמתי כעל כל הון שכיונתי לדעת גדול אף שהרב כתב כן בלי ראיה הלא טוב לנו דעתו דעת עליון ·

סימן ר"א והנה כי כן חל עלי חובת ביאור בההות החות' מהו כדי להתיר דבסתימת החביות של עץ בהידוק יפה אי חשיב חותם או לא הנה ראיתי בת' עבודת הגרשוני סימן נ"ח שכתב דסתימת

מגופת העץ שמהודק טובא ודאי אפשר לפותחו כי אם על ידי טורח רב דאע"ג שנראה מת' מגאת בנימין סימן כ"ם והט"ז שהתירו אני שמעתי וקבלתי כי הכל תלוי בטירחא כי לא טרח ומזייף והביא ראיה ממ"ש בט"ז דל"א דיקול והידק הוי חותם בת"ח הא קמן דכל שיש טורח חשוב חותם ואין לחלק דשאני התם שיש שם חותם אחר גמור נחשב גם הכלי מהודק חותם ב' אבל כשאין כאן אלא כלי מהודק אינו חשוב חותם ודמי למפתח וחותם דחשיב בא' ומפתח לחוד אינו חותם כי כאמ' כי גם במפתח לחוד כתב הב"ח והט"ז דחשיב חותם א"כ ה"נ בכלי מהודק חשיב חותם את"ד ולדידי אכתי ל"מ דנבי מפתח אי חשיב חותם גמור תלוי בפירוש הבריתא דתני ומפתח וחותם בידו דלרש"י והתו' שפירשו או חותם ש"מ דמפתח הוי חותם גמור בלי ציר וף חותם ב' להרי"ף וסיעתי' דמפרשים מפתח וחותם שניהם יחד ולא"ד קמא כי פליגי רבנן לר"א היינו דמפתח לא חשיב חותם א"כ מינה י"ל דגם ר"א לא התיר במפתח כי אם בצירוף חותם שני דלא מפסיגן במחלוקת אבל גבי כלי מהודק לא ראינו בש"ס דחשיב חותם כי אם בצירוף חותם שני דבאפי נפשיה אין ברירה בש"ס לכל הפירושים אי חשיבי חותם א"כ שפיר י"ל דאינו חותם כי אם בצירוף חותם ב' ואין ראיה משיטת רש"י ותוס' גבי מפתח דחשבי ליה באפי נפשיה חותם גמור דהתם לדידהו הוא להדיא כן בברייתא דהתיר ביין במפתח לבד דלא דבעיקר דחיית הרב שרמה לראייתו מהש"ס ש"ל דדוקא בצירוף חותם ב' הוא דחשיב חותם קשה דיש להוכיח מהתוס' דאין זה דיחוי שהרי כתבו בע"ז דס"ט ד"ה מאי וז"ל וכן עשמע לעיל דאמרו אגנא כפומא דחביתא שריקא וחתימה הוי חב"ח משמע הא שריקא לחוד הוי חותם א' ע"ש ואילו לדברי הרב ל"מ מידי דהימא דבצירוף חותם גמור הוא דחשיב חותם שריקא אלא ודאי דפשיט להו דכל דמהני לחות' ב' מהני גם באפי נפשיה וחולקים לשיטת הרי"ף בדין מפתח דס"ל דאינו חותם ואפ"ה מהני בצירוף חותם גמור דהם לית להו פירושו דמפרשים מפתח או חותם וזה נ"ל כונת התוס' כמ"ש משמע הא שריק' לחוד וכו' דלכאורה קשה דמאי משמע והוא ברור בש"ס אך לת"ש כאו לאפוקי דעת הרב דס"ל דיתכן דאינו חותם ומהני לחותם שני באופן דלת"ש כוותיה דרב מיסתבר לשיטת התו' ורש"י ולאו מטעמיה אלא דק"ל שיש להוכיח דסתימה בהידוק לא חשיב חותם ממ"ש הר"מ בפי"ב מה' מ"א הה' כיצד סתם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שסותמין כל אדם וטח בטיט הרי זה חותם א' וכו' הרי דסתימת הנהוג שגם הגוים עושין כן לא חשיב חותם דבעינן שיעשה עוד חוזק שמירה כדי שיהיה חשוב חותם וכן כתב עוד וכן כל שינוי שמשנה מדברי' שאין דרך כל אדם הרי הוא כחותם א' הרי דבעינן שינוי מסתימת הנהוג כדי שיהיה חשוב חותם והרי רוב הפוסקים העתיקו דברי הר"מ והש"ע בסימן ק"ל מכללם ותור"ס לא הניח עליו וכיון שכן אף דלהכיח יין בבית אחר אין דרך הגויים להדק הסתימה כדמוכח נמי מדברי הר"מ במפקיד כלי יין סתום ביד גוי בכלי שאינו מהודק כדרך שסותמין כל אדם מ"מ הדבר ברור דלשלוח יין מעיר לעיר אין הדרך לסתו' בכלי שאינו מהודק דקרוב לודאי שישפך יינו ומוכרח הוא להדק הסתימה וא"כ אין זה חשוב חותם דלא שינה לעילוי שמירה מדרך הגוים וא"כ גם מעיקר הסוגיא דחשיב לכלי מהודק חותם אין ראיה דהתם איירי במפקיד בבית גוי אבל לשלוח מעיר לעיר דעכ"פ בעי הידוק שלא ישפך וכן דרך סתימת הגוים אם שולחין לעיר אחרת מנ"ל דחשיב חותם וגם מהת"ס ל"מ דהתם נמי איירי להפקיד ביד גוי בביתו דאין דרך הגוי' לסתום בטיט כי אם בכלי שאינו מהודק וע"כ השריקה דהוי שינוי חשיב חותם משא"כ בסתימה בהידוק היכא

חבית ששולח לעיר אחרת.

ואת זה ק"ל להרב עבודת הגרשוני שם בסימן נ"ז שהתיר בשולח מעיר לעיר בסתימה דהידוק וז"ל גם זה אין לחוש כי ודאי כשמשלחים היין דרך למרחקי' ויודע שצריכים לפרקו ולהטעינו מהדקים המגופה היטב בפיטורא כפי, ושם א"כ הו"ל חותם א' וכו' ע"ש וקשה אדרבה היא הנותנ' כיון שהדרך לעשות כך לא חשיב חותם דבעינן שינוי מהדרך הנהוג ואת. וזה נ"כ ק"ל בת' פרח מטה אהרן ח"ב סימן י"ד שהעלה דחבית שסתם נקבי החבית סתימה מעליא שיש טורח להסירה וסתימה כופת עליו דהוי חב"ח לרוב הפוסקים והרמב"ם מכלל והרי כ"ד היה שולח מעיר לעיר והרי דרך הנהוג גם הגוים לסתום סתימה מעליא שיש טורח להסירה.

והנה אמת שהיה מקום להביא ראיה לדברי הרב עה"ג ופמ"א ממ"ש הרשב"א בת' הביאה הב"י בסימן ק"ל וז"ל וכן נקבי הכרוות כיון שהעצים שבכרוזות מהודקי' טורח הוא להסירם וכחותם א' חשיב וכמ"ש דיקולא ומהדק וכו' הרי להדיא בדברי עה"ג מהראיה שהביא ודלא כרחייתו שם שהרי הרשב"א ס"ל דמפתח אינו חותם ומפתח וחותם חשיבי כ"ח ואפ"ה במיהדק פשיט ליה דהוי חותם ותימה עליו והפמ"א שלא זכרו להביא ת' הרשב"א הלזו וגם על המשאת בנימין סימן כ"ט שכתב דלא חשיב חותם קשה מהך ת' הרשב"א וש"ר דהא נמי ל"מ דהכי נדון הרשב"א במפקיד בבית גוי הוא דבכי האי אין דרך בסתימה בהידוק כי אם בכפיית כלי ע"פ החבית משא"כ לשלוח מעיר לעיר כנדון הרב מ"ב ועה"ג ופמ"א:

אך את זה ק"ל למה שנתבאר ממ"ש התוס' בע"ז ד"ע ד"ה מאי וז"ל כהי דל"ח לזיופא מ"מ הנ"ל שהיא אותו חבית של יין ששלח לו חבירו וכו' שגם חביות יין הכותי' פעמי' שמגופים בטיט ע"ש וקשה מה"כ דאי דרך רוב הגויים לשלוח במגופה של טיט א"כ תיקשי איך העלו דמגופת טיט חשיב חותם כיון שגם הגויים עושים כן לפי דעת הר"ת שביארתי ואי אין דרך הגויים בכך אלא המיעוט א"כ תיקשי היכי חיישי לשמא החליף הגוי והרי אזלינן בתר הרוב גם באיסורי תורה החמורים כ"ש באיסור סתם יינם דרבנן ובדוחק י"ל דעיקר חשש זיוף הגוי אינו אלא מיעוט ואפ"ה חששו חכמים ואסרו אף דרוב גויים לא מזייפי וע"כ גם התוס' חששו על המיעוט גם ככר זה וכה"ג כתבו התוספות בחולין דנ"ה ד"ה וכנמצא ע"ש ואוקי באתרי' וע"ק בדברי עה"ג ופמ"א ממ"ש המרדכי בע"ז בפ' ר"י סימן תתמ"ז וז"ל ואם יש מגופה שריקא או נסר קבוע במסמרות מותר בכל ענין אבל מטלית נעורת מהודק' שם אין קרוי חותם אחד וכו' גם הסמ"ג לאוין קמ"ח כתב וז"ל דהלכה כר"א דל"ח לזיופא אבל נעורת או מטלית תחוב בפי החבית אפילו תחוב בדוחק אין זה חותם דגוי לא מרתת להסירו ולהחזירו ע"ש הרי מבואר דסתימת חבית בהידוק נמי לא חשיב חותם הפך דברי עה"ג ופמ"א אמת שק"ל על דבריהם שהרי הם מדברים במפקיד ביד גוי ולא בשולח לעיר אחרת וא"כ מ"ש ממ"ש מדיקול' ומהדק דאסיק הש"ס דחשיב חותם וי"ל דס"ל דהידוק חשיב חותם היכא דאיכא חותם שני גמור א"כ דדיקולא ומיהדק לא היה דרך סתימה בכך כי אם בנעורת או מטלית תחוב בפי החבית בדוחק וע"כ כשעשה הסתימה בדיקולא ומיהדק הו"ל שינוי וחשיב חותם לפי דברי הרמב"ם באופן שהוראה זו של הרב עבודת הגרשוני ופרח מטה אהרן לתיקוני סתימת החבית והכרוות דליחשיב כחותם הוא תימה בעיני ואין נ"ל להתיר כה"ג בשולח מעיר לעיר וכאמור וכ"נ מדברי רבינו ירוחם שאבאר בסמוך:

ומיהו במגופה של טיט כבר הכריעו התו' בע"ז דס"ט והרא"ש בפסקיו לדל"א ובת' תשב"ץ הביא מהר"ם בסי' שצ"ט בשם מהר"ם דהוי חותם. וראיתי לרבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ב שכתב וז"ל מותר להושיב יין בבית הגוי בחביות סתומות ומגופות ופרש' שהיו עושין מגופה בטיט וכשפותחין החבית משתברת כל המגופה וכשיחזור לסותמה יצטרך לעשות אחרת כמותה דל"ח לזיוף שיש בו טורח גדול אבל מגופה אחרת שפותחין אותה שלימה כעין שלנו בודאי חיישינן לזיופא ע"כ נראה מדבריו דאי כפה כלי ע"ג פי החבית ודבקו בטיט סביבות הכלי אינו חותם כיון דאינה משתברת בפתיחת כל הסתימה וקשה דהרי אמרו בע"ז דל"א אגנא אפומא דחבית ושריק הוי חותם ופרש"י טח בטיט ודיבק סביבות פי המזרק לדופני החבית ע"כ הרי דחשיב חותם ודוחק לומר דבצירוף חותם שני הוא דהוי חותם שהרי התוס' בע"ז דס"ט הכריחו מהך סוגייא דשריק הוי חותם גמור ע"ש:

ש"ר לרבינו ירוחם שם באותו פרק שכתב פשוט כ"פ א"מ דחב"ח מקרי כגון ס"ל ע"פ החבית מהודק וטחו בטיט וחתים אבל לא חתים או אינו מהודק אינו כלום ע"כ הרי דטחו בטיט אינו חותם וא"כ י"ל דמ"ש שריקא וחתים' הוי חב"ח היינו דהוי חותם והיינו חותם אחד לבד ומ"ש דיקולא ומהדק היינו חותם שני דבכי אגנא דלא שייך הידוק אינו חותם כי אם בטיחה וחתימה וא"כ דטיחה לא צריכא אלא דלא שכיח חתימה בלי טיחה. כלל דאינו נקבע בכלי ובחבית:

כי מן הבאר יש ליישב דברי הטור סי' ק"ל שכתב טח פי החבית וחתמו וכופה כלי ע"ג ומהדקו בענין שיש בו טורח להסירו הוי חב"ח והקשה הב"י למ"ל חתמו והרי טיחה בטיט והידוק כלי הו"ל ב"ח והעלה דגם מדברי הרשב"א בת"ה נראה כן דמלבד הסתימה בעינן ב"ח ע"כ ובבדק הבית' הקשה דמת' הרשב"א שהביא א"כ נראה דגם הסתימ' חשיב חותם ובב"ח ודרישה כתבו דבת"ה נראה הכי וחזר בו ממ"ש בת' וקשה דהרי הרא"ה בבדק הבית דקמ"ד כתב שמכל דברי הרשב"א נראה דמגופה בטיט לא חשיב חותם והשיגו הרשב"א במשמר' הבית דהעיר עליו מה שאינו וחס ליה דלימא הכי והרי אמרו בפ' א"מ שריקא וחתימה הוי חב"ת אלמא אפילו שריקא הוי חותם ושריקא היינו מגופה וכו' הרי שהעיר על דבריו שמעולם לא כתב דמגופת אינו חותם אך מ"מ דברי הטור שכתב וחתמו נראה דבמגופה לא חשיב חותם וזה תימה מעיקר הסוגייא ומדברי הראשוני' וגם שהטור בסימן קכ"ט כתב להדייא דהוי חותם כמו שהקשה הדרישה אך למ"ש לי"ק דס"ל דמגופה עשויים כולה של טיט דכשפותחין משתברת כולה חשיב חותם אבל כפה כלי ע"כ החבית ודבק סביבות הכלי בטיט לא חשיב חותם כדברי רבינו ירוחם וא"כ באגנא ודיקול' דהוי דיבוק בטיט לבד הא לא חשיב חותם משא"כ מגופה נעשיה שלימה של טיט ומ"מ אין זה מוסכם דרש"י ושאר פוסקים חולקים על זה ומידי ספק לא נפיק:

וצריך ביאור אם הקשיר' חשיב חותם דמעיקר הסוגייא שאמרו צור בדסקיא חתימת פיו למטה הוי חב"ח ומפרש' מוכח דהקשר הוי חותם גמור וכ"כ מדברי הר"מ בפי"ג מה' מ"א ה"ח שכתב להדיא דהקשירה הוי חותם אבל מדברי הרא"ש שהעתיק הש"ס דצייר וחתים וכן הטור ורבינו ירוחם נתיב י"ז נראה דקשר אינו חותם והרשב"א בת"ה כתב דשני קשרים משונים הוי חב"ח והש"ע פסק כדברי הרשב"א ס"ה ושם בס"ר העתיק דברי הר"מ שכתב צר פי הנוד והרי זה חותם אחד הפך פי הנוד לתוכו. וקשר עליו הוי חב"ח וקשה דבשלמא קשר ב' הוי חותם דהוי קשר משונה אבל קשר ראשון אינו

אינו כלום כיון דאינו משונה ורחוק לומר דאיירי שעשה קשר משונה דסתם כאמר בש"ס והר"ן ולפחות הוא שהבין כך היה לו לבאר והנ"ל דקשר ראשון הוי משונה כיון שהפך פי הנוד לתוכו דהוי כפיו למט' ועל ידי שינוי זה משוי ליה קשר משונה דהוי חותם וכי קשר אח"כ כשהפך פי הנוד לתוכו חשיב קשר משונה דאין דרך לעשות שני קשרים ודעתו שהר"ן שכתב דהחותם בעי שינוי מדרך העולם והרשב"א שהצריך קשר משונה הוא מש"ט וכ"מ לפו' דבקשר שני לא בעי שינוי כיון שאין דרך בשני קשרים א"כ גם כי עשה קשר הנהוג בקשר שני חשיב חותם ומ"ש ב' קשרים משונים עיקר השינוי בראשון דאילו בקשר שני מאליו חשיב קשר משונה וכבו' ודריש' והטו"ז האריכו ומ"ש נראה עיקר לפי פסק הש"ע ויש להסתפק אם במקום קשר תפר פי הנוד אם מהני כקשר ואי חשיב כקשר משונה א"ד ל"ש דגם בתפירה בעי שינוי ·

ולכאורה היה נראה דתפירה הוי חותם גמור דאי חיישת שיתיר התפירה א"כ תיקשי בנוד ושם איך יתכן דליהוי חותם והרי יש לחוש שיתיר התפירו' ויש לדחות דאיירי דהתפירה מבפנים דאם יתיר אין כירו לתפור דניכר הזיוף ומיהו מצד הסברה נראה דיפה כח הסתימה דתפירה מהקשר וגם לגבי כלאים בטור סי' ש' הוי חיבור טפי התפירה יותר מהקשירה אך מ"מ אפשר דגם בתפירה בעינן תפיר' משונה ואע"ג שכתב מור"ם בסי' קי"ח ס"ד דחותם השק אינו חותם דיכול לפותחו בתפירות אלא א"כ הפך התפירות לפנים ע"כ נראה דתפירה מבחוץ אינו חותם כלל התם איירי בתפירת השק דלא שייך תפירה משונה דלא נעשה התפירה לחותם כי אם לצורכה אבל בתופר פי השק תפירה משונה אה"נ דמהני שהרי גם הקשר אפשר להתיר והתירו בקשר משונה ה"נ בתפירה ·

ואולם ראיתי בת' כנה"ג חו"ד סי' קס"ב בחריגי גבינה שבאו בשק תפור כתב בפשוט בתפירה אינו חותם כלל מדברי מור"ם סימן קי"ח ע"ש ולפי מ"ש בתפירה משונה יש להתיר וצריך לימוד עוד ועיין בבני חיי סימן ק"ל שנידר דגם קשר הנהוג הוי חותם גמור והביא ראיה ממ"ש הכו' על דברי הרשב"א וז"ל משמע שמלבד קשר הנהוג צריך ב"ח וכו' משמע דלהר"ן גם קשר הנהוג הוי חותם וע"ש וק"ל דאיך יתכן שהרי הש"ע פסק דברי הר"ן כדין וזה דכוף בדסקיא ואח"כ פסק דברי הרשב"א בת"ה דב' קשרי' משונים חשיב חב"ח ש"מ דקשר הנהוג אינו חותם ועיקר דיוקו ל"ת שז"ל דהר"ן משוי ליה קשר הנוד אע"ג דאינו חותם בצירוף הפך פיו למטה ואח"כ בקשר הדסקיא דאין דרך לתת נוד בדסקיא ולקשור גם הדסקיא הו"ל קשר משונה דהיינו שינוי מדרך הנהוג ודעת הרשב"א דהפך פיו למטה וקשר הדסקיא הוא דחשיב חותם אחד וא"כ הו"ל קשר ראשון בלי שינוי כלל דלא חשיב חותם וצ"כ הצריך חותם על הקשר והן הם דברי הכו' ·

סימן ר"ב פ"ש נכון לבאר בקשר הדבר וחתם במטבע של כסף או זהב שלא נמצא לו חותם אי חשיב חותם כיון דבקל יכול לזייף ליקח מטבע דוגמתו ולזייף החותם ולכאורה היה נראה בפשוט דאינו חותם וראיה ממ"ש הרשב"א סי' ק"ט דדפוסי גבינות אינו חותם דכמה פעמים נוכין את הדפוסים הגויים וכמה מהם נאבדי' ואנו מצאנו הנה כמה פעמים ע"ש והרי הדברים ק"ו אי חיישי בדפוסי הגבינו' לגניבה ואבידה דלא שכיחי כ"ש במטבע היוצא דמצוי בכל · אדם המטבע שחתם · גם הא"ח כתב בשם הרא"ה דכתב לא חשיב חותם כי אם במקו' שאינו נמצא גויים או מומרים היודעים לכתוב פסקו הש"ע סי' קי"ח ס"ט והרי הדברים ק"ו במטבע דשכיח בכל אדם דלא חשוב

חותם כלל :

ומיהו אחר היטב ל"מ שהרי מבוא' בש"ס דהתר חותם בהמפ"ג וחב"ח גבי חבית אין הטעם דעל ידי החותם לא יוכל לזייף שהרי טיחה בטיט וקשר הנוד והפך פיו למטה וכייף פומיה לגאו דאסיק הש"ס והפוסקי' דחשיבי חותם אין החותמות שו מעכבין אותו שלא יזייף ואפ"ה חשיבי חותם דכל דאיכא טורח בהמפ"ג התירו בח"א דלא טרח ומזייף ובחבית הצריכו ב"ח דהוי טורח גדול ולא טרח כוליה האי וכן כרס"ט דעו' שנינו עד שיפתח ויגוף ותינוק ש"מ דיוכל הגוי לזייף ואפ"ה אסיק הש"ס למאי דקי"ל דל"א לזיוף מ"ט לא מותבי' אמרא בידי גויים ומשני משו' שיכא ש"מ דאי ליכא שיכא שרי במגופ' בטיט דל"א לזיוף וזה ברו' וכ"כ בת' המבי"ט ח"א סי' ר"ח שטעם ב"ח אינו מפני שלא ידע לזייף בחותם אלא בטירחא יתירה אלא משום דלא טרח כוליה האי אפילו אינו טורח הרבה ע"ש גם בת' יכין ובועז סי' קי"ט כתב דהתר ב"ח ה"ט לפי שבחותם אחד יכול לזייף בלי טורח כל כך אבל ב"ח כיון שיש לו טורח יותר גדול לא טרח ומזייף ע"ש גם הרשב"ש בסי' תקנ"ג כתב וז"ל דמכיר חותמו וסתמו שאמרו בגמרא אינו חותם בתיבה אלא כמו שהסוחרים עושים וכו' ע"ש אלא דק"ל דהרשב"ש בסי' ש"ה נראה הפך זה שכתב וז"ל שכל עצמו של החותם אינו אלא מחמת שאם זייף יהיה ניכר הזיוף ובכאן אם זייף לא יהיה ניכר הזיוף וכו' הרי נראה דבעינן דאי יזייף יוכר הזיוף ודבר זה קשה לשמוע מכל מה שביארתי :

אבן נראה שדעת הרב שזה תלוי במחלוקת הראשונים אי בעינן הכר חותם בטביעות עין שזהו החותם שעשה ולדבריהם השולח יין אפילו בכמה חותמות לא מהני כיון דליכא הכר חותם ולכן כתב הראב"ד הביאו הרשב"א בת"ה דקמ"ל שאין מועיל סימן ביין השלוח ביד גוי שלא דוקא בכתיבה בפי הכלי לפי שאין אותו סימן יוצא מיד גוי ע"ש וכדון הרשב"ש בשולח היה וא"כ במפקיד דחוזר ורואה חותמו בכל מין חותם סגי וכן לדעת הסוברים דלא בעי הכר חותם וכפסק הש"ע א"כ גם בשולח מהני בכל מיני חותם וכיון שכן בקשר וחתם במטבע דחתימה בלי קשירה לא יתכן והרי בקשר כתב הר"ן והש"ע דחשי' חותם ואף שפסק נמי כדברי הרשב"א דבעינן קשר משונה הרי עו' החתימה אפילו שנעשה במטבע חשיב קשר משונה דהרי להר"ן לא הצריך אלא שיעשה שינוי מה שעושין הגויים והרי הגויים אין צורך להם בחתימה כלל והרי פסק הש"ע כדברי הר"ן ואי משום דיוכל הגוי לזייף מה בכך דכיון דאיכא טורח התר קשירה וסתירת חותם ולחזור לעשותו לא טרח לעשות וסגי במקום דמהני חותם אחד ואי ק"ל א"כ תיקשי בת' הרשב"א שאסר בדפוסי גבינות כיון דיכול לזייף דמה בכך והרי כיון דרשימת בשר דדפוס חשיב חותם ובגבינה לכ"ע סגי בחותם אחד א"כ מה בכך אי יוכל לזייף הא קי"ל כר"א דל"א לזיוף דלא טרח ומזייף אי מהא ל"ק דכי קי"ל לא טרח ומזייף ה"ד כששולח יד בפקדון שנתן לו הישראל ומזייף החותם שעשה הישראל כיון דאיכא זיוף ומרתת לא טרח ומזייף אבל כאן שהחשש שיעשה נ"כ הגוי גבינות בדפוס שמצא דאין כאן זיוף דמי יעכב על ידו של גוי שלא יעשה גם הוא גבינות בדפוס ובכי האי ודאי דטרח לעשות כדי להרויח וגם דברי הרא"ה בסימן כתיבה דחשש למומרים התם נמי אינו זיוף אם יכתוב הגוי היודע לכתוב ע"ג בשר או גבינה שלו תיבת כשר דכל אדם רשאי בשלו והרי בסימן כתיבה ניקח מן הגוי גם בלי ידיעה מי כתבו כמ"ש הראב"ד והרשב"א בסימן ק"ט אבל בשאר מיני חותם דלא מהני כי אם ביודע מי שלחו ועשה חותם ואם יעשה הגוי דוגמת מהפקדון שקבל בחותם ההוא דמאי אהני

ליה דאינו נמכר לישראל בלי כתיבה דיריעה מי עשאו ולחוש שעשה כדי להחליף ולהכשיל את ישראל ל"א דלזייף ל"א ובלי הכאה להכשיל ל"א כמ"ש התוס' בעז' ר"ע ד"ה מאי כאופן דקשר וחתם במטבע נראה לפי מ"ש דשרי כל דאיכא כתב מי ששלחו והודיעו שחתם במטבע ·

ותמהני להכנה"ג בחו"ר בת' סימן קס"א שנשאל מי ששלח כוד גבינה לחבירו חתום בחותם גוי השיב דאם החותם נשאר ביד גוי אחר חתימת הכיד מאחר שהכוד נתעלם מן העין הגבינה אסורה דחיישינן שהגוי החליף הכוד או הגבינ' שבתוך הכוד ושם גבינה אחרת וחתמו באותו חותם עצמו כמ"ש הרשב"א סי' ק"ט ואע"ג שהמרדכי בשם רז' התיר וחולק להרשב"א יש להחמיר כהרשב"א ע"ש ואה"ת ל"ת דגם הרשב"א לא חשש כי אם בדליכא זיוף דלא תרתת שגוי אבל בעין כ"ד דאין בידו להכשיל כי אם שיזייף החותם מהפקדון שנתן לו הישראל הרי קי"ל כר"א דל"א לזיופא ביין וכ"ש בגבינה וכיון דאיכא קשר וחתימה לפחות מקרי קשר משונה דהוי חותם גמור :

והנה אמת שיש קצת לבע"ד לחלוק דקשר עם חתימה במטבע דבקל יכול לזייף לא חשיב אפילו כקשר משונה מ"מ אם הרב היה מחלק כן להדיא בודאי דלו הייני שומעין אך מאחר דהרב לא נחית לזה וגם אין הכרח כלל לומר דקשר עם חותם מטבע של גוי לא חשיב כקשר משונה ומה גם דעיקר חשש הרשב"א בדפוסי הגבינות אינן ברור דהמרדכי בשם רז' חולק עליו א"כ איני רואה מקום לאסור הגבינו' ודברי הכנה"ג בזה צ"ע אצלי ומ"מ בהפסד מרובה כ"ל לסמוך ולהתיר לפי מה שביארתי ·

מעתה נכא לעיקר שאלתינו דהחבית סתומ' בסידוק יפה וגם טחוה בזפת יש לדון דהוי כ"ח שהרי ביארנו דעת עכור הגרשוני ופרח מטה אהרן דחשיב חותם גמור ואף למה שצידדתי לפי קוצר ע"ד דבשולא מעיר לעיר אינו חותם דדרך לסתום יפה בהידוק שלא ישפך מ"מ טיחה בזפת הוי חותם גמור מכ"ש דטיח' כטיט וגם החותם הנעשה במטבע של גויים יש לדון דהוי חותם דלא טרח ומזייף ואף ש"ל דהכא דהוי חותם בלי קשר בכי האי גם למה שצידדתי לעיל לא חשיב חותם מ"מ הא נתינת החבית בשק התפור מכפנים וקשור בפי השק וחתום במטבע דלפחות מקרי קשר משונה דחשיב חותם והו"ל ב"ח דשרי לכ"ע ואף לדעת הכנה"ג שביארתי דנראה דס"ל דלא חשיב חותם כה"ג אכתי בכה"ג דאיכא שני חותמו' במטבע וקשר דהוי טירחא יתירה גם הרב יודה דחשיב כקשר משונה והוי חותם ואף את"ל דאף כה"ג לא חשיב לו יסי' דליכא הכא אלא הסתימה יפה בהידוק ובזפת דלכ"ע חשוב חותם אחד אפ"ה שרי שכבר ביארתי לעיל דבהפסד מרובה גם בחותם אחד שרי והרי חבית של יין אף אי ימכור לגוי איכא הפסד מרובה ·

וכבר מן דין שזה היין הוא שעת הדחק שהיה אחר השריפה דבעוונותינו נשרפו כל בתי ישראל ולא היה נמצא אפילו יין מצוה לקידושא והבדלתא והרי אמרו בנדה ד"ט אמרו לו אין שעת הדחק ראיה מאי שעת הדחק א"ר שני בצורת הוו א"ר טהרות אפים לעבידא וחשו רבנן להפסד דטהרות ופרש"י שני בצורת ואיכא הפסד מרובה חששו ע"ש והרי כ"ד הוי כשני בצורת והפ"מ וע"ש בר"ו תוספות ד"ה בשעת וא"כ אין לך שעת הדחק יותר מזה ובה"ג כתב בת' עה"ג סימן כז' דאי יש צורך קידוש והבדל' או הפסד יש להתיר ועיין בתה"ד סי' ר"ד וגם בחשש דאי חותם השק אינו חותם איכא חשש בקיבת נסרים מלבד שכבר ביארתי דאין לאסור בחשש זה בהפ"מ או שעת הדחק ז"ל דכיון דעכ"פ איכא שק קשור וחתום על החבית אף אי לא חשיב חותם גמור אהני

מיהא לחשש זה דאינו מזייף בולייה האי וכעין מה שביארתי לעיל דבמפתח ל"א כלל אף דאיכא מ"ד דאינו חותם וה"נ דוכוות' וכ"ש למה שצידדתי דחותם מטבע חשוב חותם וכ"ש בהפ"מ דתו ליכא למיחש למידי ומה גם לא"ש הפר"ח בי"ד סי' קמ"ח דאומן לא מרע נפשיה ול"א וה"נ בעל הספינה דעל אמונתו הוא עיקר מחייתו לא מרע נפשיה וגם ראיתי סדבר בבירור בת' המבו"ט ח"א סי' ר"ח דבעלי ספינות דפרנסתם תלוי בכך לא חיישינן דלא מרע נפשיה וגם התיר שם מטעם דאיכא עוברים ושבים דמרתת הגוי וגם ראיתי שם שהתיר אי רוב החביות נקבן צר ומיעוט נקבן רחב ל"א דסברי גוייה כולם נקבם קטן ברוב החביו' דמד"ת אזלינן אחר הרוב ע"ש וא"כ ז"ל דסברי גויים דהחתימות הם חותם גמור ולאו מאין מטבע הוא כדרך רוב החתימות ולא יהבי דעתייהו לראות מהות החותם כדי לזייף דמעיקר' שראו אותה בכמה חותמות מייאשי דעתייהו לזייף ומה גם שגויים שבזמננו רובן אינן יודעין לכתוב כדי לסבחין אם הוא חותם ישראל או חותם מטבע שלהם ותו שגם במטבע יש שינוי בהם ממלך למלך ומשנה לשנה ומאן לימא לן דאיתרמי ליה מטבע כזה שחתם זה בו ומה גם אם החבית היה נתון בקרקע דספינה למטה דאין לחוש לזייף כמ"ש מהרשב"ץ ח"ב סימן כ"א ע"ש הטעם כאופן דבהצטרפות כל אלו הטעמים כ"ל דהיין הזה כשר אף לשתיה ·

סימן ר"ג נתתי

לבי למה שפסק הש"ע בי"ד ססי' קל"ח נת שדרך בה גוי כשבא ישראל לגבבה מכבר כדרכו ואין מחייבין אותו ללקט חרצנים ע"כ והם דברי הר"ש בפ"א דתרומות מ"ח הביאו בב"י שם שלמד כן מדתנן שם מגורה שפינה ממנו חיטי תרומה וחבית של שמן שנשפכה ומערה מכבר לכבר וכו' שאין זה מבטל אם"ל שלא נתכוון לבטל יע"ש ותמהני דהרי עיקר ההתר דאינו מכוון לבטל כדברי הר"ש וכ"כ הפר"ח בסי' צ"ט ס"ק ח' או כמ"ש הרמב"ן והר"ן הובאו דבריהם בשיטה מקובצת לב"ב דפו' והרשב"א בת' סי' רכ"ב דמשהו דאינו בא לידי נותן טעם מותר לבטל לכתחילה וכז' אינו מספיק כי אם בדבר המתבטל אבל יין נסך דאוסר במשהו מאי נפקא מינה דאינו מכוון לבטל או דהוי משהו דאינו בא לידי נ"ט הא לא בטיל והרי משהו יין או משהו בפסח אף דאינו מכוון לבטל דהרי במשהו לית ליה הנאה וטיפת יין אוסר חבית גדול כידוע והרי חרצני' של גויים עד ג' חדש אסורין בהנאה כמ"ש הטו"ר סי' קכ"ג והרי קי"ל דכל דנאסר בהנאה אוסר במשהו וא"כ איך התיר בחרצני יין והראיה שהביא מתרומה ל"מ דהתם יש לו ביטול משא"כ בחרצני יין דלא בטיל דאוסר חרצני התר דהוי מין במינו דאוסר בכ"ש וכ"ת היא גופא תיקשי להר"ש איך התיר הא ל"ק דהר"ש ס"ל דעכשיו סתם יינם שרי בהנאה ובטל בששים כדע' ר"ת כמ"ש בסוף דבריו אך להש"ע שפסק בריש סי' קכ"ג דסתם יינם אוסר בהנאה ובסימן קל"ד ס"ב פסק דאוסר במשהו תימא גדול הוא בעיני להתיר משהו חרצני יין דמלבד שאוס' חרצני התר גם משהו לחות שיש בו הו"ל כטפת יין שאוס' כל היין דהוי מיין במינו במשהו וע"ק שהרי הרא"ב"ד והרשב"א וה"ר יונה הביא דבריהם הר"ן בפ' אין מעמידין כתבו דכי התירו לתת בכלי יין שאר משקין ה"ט דבליעת כלי יין דבזמנן הוא אינו אלא משהו ואינו בא לידי נ"ט והרי יין אין בשאינו מינו בטל וליב' משא"כ לתת לתוכו יין דהוי מין במינו וכ"כ הרשב"א בתורת הבית הביא דבריו הב"י בי"ד סי' קכ"כ וכ"כ מהרא"ה בבדק הבית שהקשה דהרי קנקנים של גויים שרו בהנאה וכל דשרי בהנאה אינו אוסר במשהו וא"כ יין כמי לישתרי והט"ז בסי' נ"ט ישב דהרשב"א חולק דגם בשרי בהנאה אוסר במשהו ועיין בש"ך סי' קל"ז ס"ק ג' מ"ש ליישב

ות"ת

ומ"מ לדברי כולם חרצני יין דאסירין בהנאה אין ספק דאוסר במשהו וגם לאות משהו שיש בו אוסר בכ"ש מכ"ש דבליעת כלי יין כנונן ואיך התיר כאן וע"ק דהרי הרשב"א לא התיר אלא בלע משהו ולא כשהוא בעין כמ"ש הרשב"א בת"ה וכ"כ הש"ע בסי' קכ"ב דהתי' בבלע כלי לבד וכבר הקשה הרשב"א בת' סי' רכ"ב דמהך מתני' דמגורה יש להוכיח דגם במשהו בעין יש להתיר ותי' דאפשר להעמידה בתרומה בזמן הזה דרבנן ע"ש וא"כ כיון שלא התירו משהו בעין ש"מ דסבי"ס דל"ל פיין בפר"ח יו"ד סי' קכ"ב ס"ק ג' וא"כ היכי יליף מינה לסתם יינם דחמיר טובא בתרות כוהז' ויע"ק לרבני האחרוני' להש"ך וכת דעימיה דאסרו בבלע משהו שלא לבטל לכתחילה ע"ש א"כ איך בכאן שתקו והודו ליה דלדידהו יש לאסור כי ע"כ התר הש"ע בזה נא"ת ׃

ובעיקר דברי הר"ש שכתב הטעם מתניתין דמגורה דאיכו מכוון לבטל ומיהו כוס שפיכה ממנו יין לא שרי למידמי ביה חמרא אע"ג דתנן גבי חבית תרומ' ולא חייבוהו לטפח ל"ר דההיא לא איירי ברוצה לתת לתוכה חולין וכו' וההיא אמרו בעז' דל"ג קנקנים של גויים וכו' את"ר וקשה דלנוינס שכת' דאיכו מכוון לבטל א"כ מה נסתפק בכוס דהתם כמי שרי דאיכו מכוון לבטל והדחיה לחלוקה דחבית מיקשי מסיפא דתני ונוטף ג' טפין ונותן לתוכו חולין ותו מאי ראיה מתרומ' ליין שאוסר במשהו וכ"ת דס"ל דסתם יינם בטל בס' הרי מת"ש אח"כ ומיהו אין ראיה מזה לדידן דסתם יינם וכו' נראה דעד עכשיו קאי דסתם יינם אסור בהנאה ואוסר במשהו וכ"כ שהביא נוקנקני' של גויים דאסרו בעז' דל"ג ש"ת דהיה סבור דעכשיו כמי ככומן הש"ס וא"כ תיקשי איך ס"ד להתיר משהו בעין כיון דאוסר בכ"ש וצ"ע ׃

סימן ר"ד יין לחקור במאי דקי"ל זה וזה גורם מותר כמ"ש הטור י"ד סי' קמ"ב אם ה"ד בדברים דבטלים ברוב או בששים וק' אבל בדברים החשובי' דלא בטלי או דבר שיש לו מתירין לכ"ע אסיר דמשהו מיהא איכא בגורם איסור א"ד לא שנא ונ"ל ראיה דבדברים דלא בטלי אסיר ממ"ש הר"ן בפ' כל הצלמים דכי קי"ל זוז"ג מותר הטעם שנתבטל האיסור בהתר דכי היכי דאיתיה לאיסוריה בטיל חד בתרי או בנתערב בל דליכא טעם ה"כ התר הבא מכח גרמת איסור כל היכא שאיסור והתר גרם לו הרי הוא כאילו נתבטל ע"ש דון מינה פיון דמדין ביטול הוא ההתר דזוז"ג א"כ במקום דהאיסור לא בטיל אסיר מגד גורם האיסור אך יש לדחות דבכל הנך דלא בטלי משום חשיבו' היינו כשגוף האיסור מעורב בהתר אבל בענין זוז"ג דאין בו גוף האיסור כי אם גורם מגד האיסור בכי האי כל האיסורין שוין דבטלי אלא דקשה על זה דע"כ מ"ד זוז"ג אסור וכי לית ליה ביטול איסורין וע"כ דס"ל דביטול שייך היכא שהאיסור והתר מעורבין יחד אבל בה"ג דאין כאן אלא גורם דלא מהני לו ביטול אסיר דלא בטיל וא"כ היכי נימא דע"ר זוז"ג שרי מקל טפי מתערובות דאף בדברים דלא בטלי הכא בטיל ופליגי מן הקנה אל הקנה ואפושי פלוגתא כי האי גוונא לא מפשינן אך אחר הישוב הא ל"מ דהרי בדבז' דפסחי' פליגי ר"א ורבנן בשאור של תרומה ושל חולין שנפלו לעיסה ואין בכל אחד כדי לחמץ דרבנן מתירים דזוז"ג הוא ומסתמיות נותני' ומפרשים הדאה דאף ששאור של תרומה היה יותר משל חולין שרי כל שאין בו כדי לחמץ העיסה והשתא קשה היכי ליסתרי והרי רוב החימוץ בא בגורם דאיסור אלא ודאי דבגורם איסור לא הלכו בו אחר הרוב וכל דאיכא בהדיא גורם התר שרי ולפז' ה"כ בדברים דלא בטלי הכא שרי שאין דין התר זוז"ג כביטול האיסורים לגמרי ומיהו יש לדחות גם לזה דעיקר האיסור הוא שהחמיצה העיסה דחשיב כנ"ט דאילו גוף התרומה היה כחולין

להעלות בא' וק' וכיון שזה החימוץ לא היה מגד האיסור לבד כי אם בצירוף ההתר ואי שאור של התר לא היה נופל לא היה באיסור כדי לאסור א"כ רוב של שאור תרומה אינו כלום אלא דאכתי אין הפה יכולה לדבר דעיקר חמיצות העיסה באה מההתר דלפאות שקולים הם ואיך התירו בלי רוב אלא ודאי דרוב לגבי גורם לאו מידי א"כ שפיר ז"ל שגם בדברי' חשובים דלא בטלי בענין זוז"ג שרי באופן שמדברי הר"ן אין ראיה במורה לחקירתינו גם אין להביא ראיה דתנן בתמורה דכ"ח דכל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהוא וטריפה מכללם ושם בר"ל בולד טריפ' פליגי אי זוז"ג שרי אע"ג דאוסר בכ"ש ש"ל דהנך כי אסרי בכ"ש משום דבר שבמנין הוא או דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי כמ"ש בזבחי' דע"ג וא"כ בולד טריפה דאיכו בוליה איסור דנימא ביה ב"ח חשיבי או דבר שבמנין דכי אמרינן הכי בכוליה איסור ומ"ט אין ראיה דבפסחי' דבז' בחלקו בשאור איסור ושתר אי אסיר מדין זוז"ג והרי מחמץ אוסר בכ"ש ולמ"ש הא כתי' ל"מ דכי אוסר בכ"ש היינו בכוליה איסור ולא בחצי איסור וחצי התר ׃

ומיהו כד סוינן בה יש ראיה במור' ולד טריפ' ומשאור תרומה דאף בדברים דלא בטלי שרי בזוז"ג דאי משום דבהנך לית בהו כוליה איסור כי היכי דליהוי חשיב ולא בטיל הרי בעיקר חקירתינו אין הספק כי אם היכא דהגורם באיסור מדברים דלא בטלי דליתסרו אע"ג דאיכא בהדיא גורם דהתר והרי בהנך דדמו לחקירתינו התירו בזוז"ג ׃

והנה ראיתי להרא"ב"ר בספ"ה מהלכו' נדרים שהקשה וז"ל מיהו ק"ל כל היכא דאמרי' איסור בגידוליהן אפילו בדבר שזרעו כלה אמאי הא קי"ל זוז"ג מותר ואם נטע אגוז של ערלה מותר בפירותיו ע"כ והר"ש ישב לזה דקונם מהני ליה להקל' דחמיר טובא ולא שרינן ביה זוז"ג או שאני מדים שרבה שיש לו מתירין הם ולהכי לא שרי בהו זוז"ג ע"ש ובתירוץ שני כתב המגדל עוז דלא עדיף זוז"ג משיעור ששים ושאר שיעורים דקמבטלי איסור וכי מעיינת בהו חד טעם להם ואפ"ה בדבר שלמ אסור בכ"ש גם הרדבז' בכיתוקין תמה להרא"ב"ר דמאי ק"ל דבדבר שלא לא אמרינן זוז"ג דלא יהיה זה גדול מאם נתערב באלף דלא בטיל ע"ש הכ"מ מבואר דפשיט להו הכי ג"כ כדעת הר"מ גם ראיתי להרב חזון כמוס דקפ"ב שהכריח כן בדעת הר"מ דכפי' מהלכות מעשר ב' ונטע רבעי' הכ"א כתב דגידולי ערלה שרי דהוי זוז"ג ואילו בפ"ר מה' ביכורים הט"ו כתב בתערובי' ביכורים בירושלים אוסר בכ"ש דעשאוהו כדבר שלמ' ואפילו זרע שביכורי' בירושל' הגידולין אסורין ואוסרין בכ"ש אם נתערבו בירושלים וק' דמ"ש שערלה דגידולין מותרין אלא ודאי דבדבר שלמ אוסר גם בפ"ו מהלכות מ"ש הטור כתב דהזורע מ"ש בירושלים הגידולין מעשר וע"כ מטעם דבר שלמ ע"ש גם הרב לא"מ עשה עיקר בתירו' זה של הכ"מ ע"ש והדבר קשה מכל מה שנתבאר דהרי מחמץ דאוסר בכ"ש ואפ"ה התירו בו משום זוז"ג גם איסור מזבח בטריפה אוסר בכ"ש ואפ"ה התירו ולד טריפה מטעם זוז"ג וקשה לכל הנהו רבנן שכתבו להפך וכרוחק אל דשאני דבר שבמנין ובעלי חיים דלא בטלי דכי לא בטלי משום חשיבות הוא וכיון דחשיבות זה באה לו מגד גורם דהתר ואיסור דבגורם דאיסור לא היה בולד היכי נימא דלא בטיל משו' דהוי דבר שבמנין או בעל חי והרי אילו לא היה שם גורם דהתר לא היה כאן ולד כלל ולא היה כאן דבר שבמנין או בעל חי וכיון דבצירוף ההתר הוא וחשיבות דידיה בטל בדיעו אבל בענין דבר שלמ דלא בטיל איכו מגד חשיבות כי אם דלנוה בבנים עצמינו להתיר תערובת איסור אם יש בידינו מקום לסלק האיסור משם א"כ ה"כ בענין זוז"ג אע"ג דגידולין אלו כי איתנהו בעולם הוא בצירוף גורם

קרקע

קרקע בהתר א"ת כל שבידנו לסלק גורם דאיסו' מעיקרו על
ידי שאילה לחם התיר אותו מטעם זוז"ג דהיינו נמי מטעם
ביטול וכ"ת לפו' דאין הספק דליתסר זוז"ג כי אם בדבר שלמ"ת
אבל שאר דברים חשובי' דלא בטלי אה"כ דזוז"ג נמי שרי בהו
ומיהו בעיקר סברת' ק"ט דהרי טבל דבר שלמ"ה הוי כדתנינן
בנדרים דנ"ח ותנן בפ"ט דתרומות גידולי טבל חולין ואמאי
הרי דבר שלמ"ת ובכר ראיתי להתו"ט בפו' דנדרים מ"ו שהקשה
כן ותירץ ע"פ מ"ש בירושלמי דפ"ט דתרומות בה"ט דטבל
גידוליו חולין דרובו חולין והואיל מעיקרא קודם שנורע רובו
חולין לא החמירו בו ע"ש :

ואחרי המחיל' אינו מספיק דאי התר זוז"ג הוי כבוטול
תערובת איסור א"כ תיקשי איך בתערוב' אחרו
דטבל לא בטיל מטעם דהוי דבר שלמ"ה והא הו"ל להתיר כיון
דרובו חולין אלא ודאי כיון דשייך לאסור דהוי דבר שלמ"ה גם
ברובו חולין שייך לאסו' א"כ תיקשי נמי ליתסר גדוליו נמי כמו
שאסרו התערובת דאין טעם לחלק ביניהם וכ"כ דטעם
ירושלמי ברובו חולין אינו אלא לעיקר התר גידולי איסור דאי
שרי מדינא וטבל אצטריך ליה משום דבר שלמ"ה הרי שם
בירושלמי כתבו טעם זה לגידולי מעשר ראשון ותרומת מ"ל
ומרומע דגידוליהן חולין כיון דרובן חולין והרי כל הנך דבר
שאין להם מתירים כידוע אלא ודאי דהירושלמי חולק לש"ס
בבלי בפ"ק דשבת דף י"ז דס"ל דבי גזרו על גידולי תרומ' משום
תרומה שביד כהן טמאה ע"ש וש"מ דגידולי איסור מדינא
שרו והירושלמי ס"ל דגידולי איסו' אסיר ומה"ט גידולי תרומה
תרומה זולת בהנך דברים דהותרו הגידולין וע"כ הוזרכו
לטעם להתיר אבל לדידן מדינא שרו ואי יש לאסור דבר שלמ"ת
הדר בי קושיין איך התירו גידולי טבל ועוד קשה עז' דהרי
הקדש הוי דבר שלמ"ת כדתני בנדרי' דנ"ח ותנן בפ"ט דתרומו'
גידולי הקדש ומעשר ב' חולין פסקו הר"מ בפו"א מה' מעילה
הוא ע"ש ואמאי הא הוי דבר שלמ"ת ובכר תמה על זה להכ'
הרב חוון נחום שם וע"ק דאי כמו שהבין הרב א"כ בדברי
הר"ש דפ"ר דביכורים ופ"ו דמ"ש שדבריו ברור מללו דבדבר
שלמ"ת זוז"ג אסיר לכ"ע א"כ קשה להראב"ד מאי ק"ל בגידולי
קונם דליסתרי מטעם זוז"ג ובי לא ידע דקונמות דבר שלמ"ת
והרי דעת הר"מ בהנך דוכתי דבדבר שלמ"ת זוז"ג אסיר ובודאי
הראב"ד לא השיגו בהנך דוכתי וע"ק לשיטתם דע"פ מאי
דלא ק"ל להראב"ד מגידולין שאין זרעם כלה כי אם מגידולין
דזרעם כלה כמבואר בדבריו והרי התם נמי זוז"ג הוי אכן
כוונתו ברור דבגידולי דאין זרעם כלה י"ל דאה"נ דהגידולין
שרו אלא דאעפ"י כן אסיר מפני תערובת העיקר דאע"ג
דקי"ל בגידולין התר מעלין את העיקר גבי שביעית כמ"ש
בנדרים דנ"ז בבר אסיק הש"ס שם בנדרי' דנ"ט דשאני קונמו'
דהוי דבר שלמ"ת ולא בטיל וע"כ אין מעלין את העיקר וע"כ
לא ק"ל כי אם מגידולין דזרעם כלה דאין בו תערובת עיקר
האסור והנה כי כן אם איתא לדברי הב"י וסיעתיה דבי תנן
במתני' דנדרים דנ"ז קונם פירות אלו עלי דאסור בגידוליהן
אף בדבר דורעו כלה ה"ט דגם בזוז"ג מהני הטעם דדבר
שלמ"ת לא בטיל וזוז"ג דשרי מדין ביטול נגעו בו א"כ ק"ט
מאי ק"ל לש"ס שם בנדרים דנ"ט למ"ד דגידולי התר מעלין
את האיסו' מדתנן בסיפא דהך מתני' שאיני אוכל שאיני טועם
מותר בחילופין וגידולין דורעם כלה ואסיר בחילופין וגידולין
דאין זרעם כלה ואמאי ליתו גידולי התר וליבטיל העיקר
כמ"ש רש"י והרא"ש והר"ן שם והוכרח לשנויי דקונמות הוי
דבר שלמ"ת ואם איתא מאי ק"ל והרי היא גופה קשה לכ"ע
אף אתמ"ל דגידולי התר אין מעלין את האיסור מ"מ ברישא
דאסר גידולין אף בזורעם כלה מ"ט והרי קי"ל זוז"ג שרי ואי
הוה מוקי לה כמ"ד זוז"ג אסור א"כ גם מסיפא ל"ק כיון דס"ל

דגידולי אינו אסירי ועוד דא"כ איך התיר גידולין באיני אוכל
בזרעם כלה והא הו"ל זוז"ג ואסיר אלא ודאי לפי דעת הב"י
אין הטעם כי אם דהוי דבר שלמ"ת ואי ענין זה מוכרח לכ"ע
מרישא דמתני' תו מאי ק"ל מסיפא למ"ד גידולי התר מעלין
האיסור לימא מהטעם עצמו דאסר ברישא גם לדידיה דהוי
דבר שלמ"ת שהרי בי אתמר בש"ס חומר דבר שלמ"ת בתערובת
נאמר ולא בגידולי' לגבי זוז"ג דמה"ט ק"ל להראב"ד בגידולין
דז"כ דליסתרי מדין זוז"ג אע"ג דפשיט ליה באין זרעם כלה
דהוי תערובת גמור דלא בטיל ואי הך מקשן פשיט ליה טעם
שלמ"ת לגבי זוז"ג מכ"ש דלק"מ מגידולין דאין זרעם כלה
דאסיר מדין דבר שלמ"ת והיותר קשה דהדר מקשה דאי בעי
מתשיל עלה לאו בלום מתרומה א"כ היא גופה תיקשי ברישא
לכ"ע היכי אסר גידולין ואי לא ידע הדין דדבר שלמ"ת הו"ל
להקשו' בלי הך שקלא וטריא דגידולי התר מעלין את האיסור
כי ע"כ ע"כ דטעם גידולי קונמות ברישא אינו מטעם זה
וזהן נסתר כל ישוב דבני האחרוני' לקושיית הראב"ד הלזו וכ"כ
להכריח מדברי הר"ן דנז' דנדרי' דבסיפא שאינו דבאין זרעם
כלה אפילו נ"נ אסירי פירש כמ"ש בהך סוגייא דהוי דבר
שלמ"ת ואילו ברישא' דאסר גידולין אף בזורע' כלה פירש הטעם
דקונמות הוי כהקדש דגידולי הקדש אסורין וכ"כ הרא"ש
בחידושיו ע"ש והשתא קשה למ"ל טעם זה והרי אף אם אינו
כהקדש תיפוק ליה דזוז"ג בדבר שלמ"ת אסיר לכ"ע אלא ודאי
דטעם זה לגבי זוז"ג אינו כלום כי ע"כ כ"ל עיקר לקושיית
הראב"ד בתירו' ראשון של הב"ת דטעם איסור גידולי קונמות
סוא דהוי כהקדש וגידולי הקדש אסורין ולעיקר קושיית הרב
ח"נ מדתנן בפ"ט דתרומות גידולי הקדש ומעשר שני חולין
שפסקה הר"מ בפ"ה מהלכות מעילה הי"א לדידי ל"ק שכבר
עמדתי במקום אחר על ענין זה דלכאורה קשה מהך מתני'
דתנן במעילה די"ג דפליגי ת"ק ורבי יוסי דלת"ק מועלין
בבור ואח"כ נתמלא מים אשפה ואח"כ נתמלאה ובל שובך
ואח"כ נתמלא יונים אילן ואח"כ נתמלא פירות שדה ואח"כ
נתמלא עשבים דמועלין בה ואין מועלין במה שבתוכה ור"י
פליג בשדה ואילן דמועלי' בהם ובגידוליהן מפני שהם גידולי
הקדש ובב"ב מייתי לה בדע"ט דת"ק דר"י רבי יהודה ורבי
יוסי מודה בבור ושובך דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם
ופליג בשדה ואילן דינקי מהקדש ופסק הר"מ בפ"ה מהל'
מעילה ה"ה כרבי יוסי דיש מעיל' בגידולין וא"כ קשה בזורע
פירות הקדש היכי תני דגידולין חולין ואי לאו דברי הר"מ
הייכו אומרים דהך מתני' סתם כת"ק דרבי יוסי דרי"ו לגבי
רבים הלכה כרבי' ולהכי סתם לן רבי כת"ק אך להר"מ שפסק
כרבי יוסי ופסק נמי להך מתני' דתרומות קשה אכן נ"ל דלא
דמו אהדדי דבי קי"ל בשדה שנתמלאה עשבים דכוליה הנאה
בגורם דהקדש בא דעשבים מגילא נפקי מספיחי' שיש בשדה
תן אילן והוציא פירות איירי דהשדה שהאילן בו הוי הקדש
ולהכי מועלין בגידולין דכוליה גורם דהקדש אבל בזורע
חיטי הקדש בקרקע שלו דאין כוליה גורם דהקדש דעל ידי
גורם קרקע דחולין נמחו לכ"ע אין מעילה בגידולי הקדש
בה"ג וגם מטעמים אחרים לא דמו אהדדי כמ"ש במקו' אחר
ואין כאן מקום להאריך ומ"מ בב"ג כל גידולי הקדש אף
בגורם אחד אסיר ליהנות בהם עכ"פ כמבואר בפסחים דכ"ו
שאמרו דאף למ"ד אין מעילה בגידולין איסור מיהא איבא גם
בב"ב דכ"ו מוקי למתני' דשרשי אילן של הדיוט הבאין בשל
הקדש לא נהנין ולא מועלין דקסבר אין מעילה בגידולין וכיון
דתני לא נהני' ש"מ דעכ"פ איסור מיהא איכא ואע"ג דגידולי
איסור שרו דהוי זוז"ג גבי הקדש אסרו בי היכי דלא יבואו
ליהנות בשל הקדש ויתחייב מעילה וכדוכתי טובא דמעילה
שנינו לא נהנין ולא מועלין דאסרו חכמים דלא ליתהני כלל

בשום צד מילתא ואכוריה דהקדש וכי תנן בפ"ט דתרומות גידולי הקדש חולין ופוד' אותם בעת זרעם כי הוו חולין הייכו אחר פדיה דקודם פדיה אסור ליהנו' בהם אע"ג דחיטי הקדש ככר הלכו לאיבוד והנך אחרים נינהו דהא כזרעו כלה איירי. מתני' בכל הנך דגידוליהן חולין כדתני אח"כ גבי טבל דבאין זרעו כלה אסיר בב"ג וא"כ כי נהנה בכל הגידולין אינו חייב מעילה ואיש לחייבו אינו אלא על הזריע' שהוציא חיטי הקדש לאיבוד וגם בזה י"ל דפטור דאמרינן במעילה די"ט כי יאכל פרט למזיק והאי נמי מזיק הוי ואף שנהנה אח"כ בגידולין לא חשיב נהנה מהקדש דהרי בעת שנהנה ליתיה להקדש בעולם ות"מ קרן חייב לשלם דגם בתרומה משלם את הקרן כמ"ש ביומא ד"פ ופסקו הר"מ בפ"י מה' תרומות וע"כ בעי פדיה בשיעור מה שזרע ואחר פדיה הותר לגמרי דלא אסרו כי אם שרבי חיטי הקדש הם בתו' הגידולין שהם קיימי במקום חיטי דהקדש וכי פדה אותם הותר שם הקדש מעליהם וע"כ גידולי קונם דשויכהו עליה כהקדש הרי הפרי שנטע והוציא הגידולין הרי בתוך הגידולין הפרי שנטע שהלך לאיבוד קדוש הוא כדין וזרע חיטי הקדש לא דבהקד' קדש יש תקנה בפדיה משא"כ בקונמות דליתיה בפדיון דלא אסר הפירות לב"ע כי אם עליו כמ"ש בנדרי' דל"ה וכ"כ הר"מ בפ"ד מה' מעילה ולפי מה שנתבאר אין איסור בגידולי קונם כי אם מדבריהם אך יש לנדר דאסירי מד"ת שי"ל דהזורע אינו חשוב מזיק דעכ"פ הוציא יותר חיטים מאלו וע"כ שיעור החטים שזרע הם קדש מד"ת בתוך הגידולין ובעי פדיה וכד זה נראה יותר דסתם פדיה מד"ת הוי וא"כ ה"כ בקונמו' אסיר מד"ת ליהנות בגידולין דעכ"פ בשיעו' הפרי שנטע הוא קדש בתוך הגידולין ולנדר זה אי נהנה בכל הגידולין אי חייב מעילה צ"י כמ"ש הר"מ בפ"ז מה' מעילה ה"ו וכמה שהקשו התו' עלה דליבטיל ברוב ע"ש בב"ח ות"ל ואין כאן מקום להאריך מזה ות"מ לכל הדברו' נתבאר דכל גידולי הקדש אסורין בלאו הטעם דדבר שלם דבגידולין דאין זרעם כלה דאין בו תערוב' איסור ממש כי אם גורם לא שייך טעם זה והיינו דק"ל להראב"ד בגידולי קונם למה אסרו כיון דקי"ל זוז"ג שרי וכי תנן בפ"ב דביכורים ה"כ במעשר שני וביכורי' ואסורין בכל שהן מלאכול בירושלים וגידוליהן אסורין כל אחר טעם בפני עצמו איכא דתערובת מעשר ב' וביכורים אוסר בכ"ש מטעם דירושלים עשאוהו כדבר שי"מ כמ"ש בירושלמי וכ"כ הר"מ בפירוש המשנה וגידוליהן אסורי' דהו"ל כגידולי הקדש דהרי גידולי מ"ש ככר שנינו בפ"ט דתרומות דאסורים לזרים קודם פדיה וכי תנן גידולי מ"ש חולין הייכו אחר פדיה וא"כ כמ"ש אחר שנכנסו לירושלים דליתיה בפדיון כשארו לעולם באיסור כגידולי קונם וכן בבכורים ה"ט שאסרו גידולי ביכורי' כגידולי הקדש ומ"ש וגידולי קונם והכא כיון דליתיה בפדיון כשארו בדין איסור ביכורים לעולם וכי תנן בפ"ט דתרומות גידולי ביכורי' חולין ככר הקשו בירושלמי זה בפ"ב דביכורים ואסיק דמתניתין דביכורים באיסור אכילה ומתני' דתרומו' בהתר זרות ופירשם הר"מ ור"ע דכי אסרו גידולי ביכורים הייכו אחר שנכנסו לירושלים ומתני' דתרומות בשלא נכנסו דהותרו הגידולין לזרים אך עכ"פ איסור גידולי ביכורים שנכנסו לירושלים אינו מטעם דבר שי"מ כי אם שעשאוהו כגידולי הקדש ומ"ש וקונמות ותרומה דגידוליהן כמוהו באיסור ואע"ג שהר"מ בפירוש המשנה בפ"ב דביכורים מ"כ כתב הטעם דדבר שי"מ גם לגידולין החכם עיניו יחזו דל"מ הידי שהר"מ הכין בפירושה דמתני' דכי תנן וגידוליהן אסורים אדלעיל קאי לדין התערובות דאף אם נתערב מ"ש וביכורים בחולין וזרע הוה ערוב' דהגידולין אסורין והא ודאי בלי טעם דבר שי"מ שרי דהרי לא זרע גידולי מ"ש וביכורים כי אם תערובת מ"ש

וביכורים ובטיל ברוב אי לאו הטעם דדבר שי"מ אבל אח"כ דזריעת מ"ש וביכורים בלי שום תערובת אסורין הגידולין בלאו הטעם דדבר שי"מ וזה מבואר גם בדברי הר"מ בחיבורו בפ"ו מה' מ"ש ה"ד ופ"ב ופ"ד מה' ביכורים הט"ו שלא זכר כלל טעם זה דדבר שי"מ בגידולי מ"ש וביכורים כי אם בתערובת דידהו ע"ש ודעת הראב"ד בכל זה כהר"מ שהרי לא השיגו בה' מ"ש וה' ביכורים ובה' מעילה ולא ק"ל אלא מגידולי קונם אמאי נאסרו דלא חמיר מאיסור ערלה ושאר איסורים דגידוליו מותר מטעם זוז"ג וטעם דבר שי"מ הא פשיט ליה דלא מהני בענין זוז"ג הכל הנך הכרחיות שכתבתי לעיל והיישוב לקושייתו ככר כתבו הרא"ש והר"ן בנדרי' דקונם שוי עליה כהקדש ודינו כהקדש ואע"ג דבהקדש יש לו התר בפדיון גידולי קונם שאינו בכלל ליתיה בפדיון ונשאר באיסור קונם לעולם באופן שהעיקר בתירוץ ראשון של הכ"מ:

אלא דאכתי קשה מ"ש הלא"מ דאי איסור גידולי קונם דהוי כהקדש א"כ מאי פשיט הש"ס מערלה לנדרים שאני נדרים שיש להחמיר דהוי כגידולי הקדש ע"ש אלא שיש להשיב להלא"מ דהיא גופה תיקשי להתוס' והרא"ש והר"ן שם בנדרים דמז' והרשב"א בחידושיו שם דכולם כתבו כן באיסור גידולי קונם דהוי כגידולי הקדש אך אחר היישוב ל"ק לכולהו כי אם להר"מ שהרי הרא"ש לא פיר' דהוי כהקדש כי אם בגידולין וטעמו דחליפין כי אסיר בהקדש ה"ט דהקדש תופס דמיו דיש לו פדיון והרי בקונמות ליתיה בפדיון כי ע"כ הטעם דאדם אוסר דבר שלב"ל על עצמו ועל חבירו מבעיא ליה והיינו אי גם בכל איסורי הנאה נמי אסיר ופשט לה שפיר מערלה אך לדעת הר"ן דכיון דקונם בהקדש אסיר בחליפין בהקדש אע"ג דבנדרים אינו תופס דמיו דהא שוי עליה כהקדש להחמיר עליו אך מבעיא ליה בעבר והחליף אי בכל איסורי הנאה אסיר ה"כ אסיר א"ד בכל איסורי הנאה שרי וכי אסר במתני' משום דשוי עליה כהקדש דאמר אלו וא"כ ה"ד כאוסר פירות עצמו עליו אבל כאוסר פירות חבירו עליו לא ולהכי שפיר פשיט מערלה דאי כשאר איסורי אסיר ה"כ בקונם בב"ג אסיר דלא גרע מכל איסורי הנאה וע"ש בדברי הר"ן גם לתוס' ל"ק דהם כתבו באיסו' חליפין וגידולין דהייכו אם עבר והחליפן דעשאום כהקדש ומבעיא ליה אם ה"ד כאוסר פירות עליו אבל אוסר פירו' של חבירו על חבירו וה"ה כל איסורי הנאה שרי א"ד בב"ג אסרו ולפז' שפיר מייתי מערלה ודברי הרשב"א שם כתו' ע"ש ואי קשה ל"ק כי אם לשיטת הר"מ דס"ל דגם בגידולין מספק"ל אי אסירי והנ"ל ליישב לזה ולכל מה שתמה הלא"מ בדברי הר"מ ע"ש הוא שהר"מ מפרש הך סוגייא כפשטה דלא מבעיא ליה כי אם באוסר פירות על חבירו ולא בשאר איסור הנאה שהם הוכרכו להדחק מכח הכרח קושיא והכי קבעי דחילופין וגידולין אסיר מד"ת בנדר בהקדש מהטעם שבארתי לעיל אך באוסר פירו' על חבירו דהוי דשלב"ל על חבירו אין כח בידו להקדיש או לאסור בקונם וה"ה בגידולין על דרך שכתב הר"מ א"ד דחשיבי דשב"ל ויכול לאסור משא"כ פירות חבירו על חבירו וא"כ חילופין בגידולין ואסירי מד"ת ופשיט מדתני לזה וב"ח בפרעין ממנו דהוי חילופין על חבירו דשרי ודחו דהא פשיט ליה באיסור חליפין אינו אלא לבתחילה דהרי חיוב מעילה ומלקות אין בו דגוף מה שנדר אינו זה אלא דשיעבוד גוף הנדר ישנו בחליפין או בגידולין ומ"ט נאסר בהקדש עד שיפדה ובקונם אין לו תקנה דליתיה בפדיון אך מ"מ חיוב מעילה אין בו דאין זה הקדש וזמה שאסר עליו בקונם וא"כ כיון שנבר בהנה הא' בחליפין שרי דלא נאסר כי אם לכתחי' משום מזיק שיעבוד הקדש והמקנן הכריח מזה דע"כ בשאר איסורים

איסורים גם לכתחיל' שרי דאי אסיר מאי אולמי דהקדש וקונם דעד השתא ניחא דסבור דבהקדש גם בדיעבד שכבר נהנה אסיר משא"כ בשאר איסורים אך לבתר דשני דגם בהקדש כשעבר והחליף לא נאסר כי אם לכתחילה ואם נהנה לא נתחייב בשום חיוב ומינה דשאר איסורים אף לכתחילה שרי וע"כ ק"ל מדתני בערלה מכרם וקדש כדמיהן נראה דכי מכרם כמי אסיר לכתחילה לקדש כאם ש"מ דלכתחילה גם בכל איסורים אסיר ומינה דבהקדש גם בדיעבד לקי עליה והדר כי קושיין מדתני לוה וב"ח כפרעין ומשני דאה"נ בשאר איסורין שרי לכתחילה אי עבר והחליף וכי תני מכרן וקדש היינו דעכ"פ אסיר לכתחילה וכי תני וקדש היינו במכר כדי לקדש דהא ודאי אסיר לכתחילה ואה"נ דאי מכרן ואח"כ רוצה לקדש דשרי אף לכתחילה זה נ"ל בפירוש הסוגייא ותו ל"ק עליו מכל מה שהקשו עליו דמאי דק"ל להלא"מ שדברי הראשונים שפירשו דאיסור חליפין מדבריהם מוכרח בסוגייא מת"ש דילמא לכתחילה הוא דלא וכו' ואי אסירי מד"ת אין חילוק בין לכתחיל' לבדיעבד הא ל"ק למה שביארתי דחילופי וגידולי הקדש אינן גוף ההקדש כי היכי דליחייב אי נהנה אלא דשיעבוד גוף ההקדש בהם מד"ת דלא גרע ממון וקדש מנכסי הדיוט דאם החליף אדם כלי בשל חבירו שלא מדעתו דאם הכלי של מי שהחליף שלא מדעתו אינו בעין דעכ"פ שיעבודו קאי על כלי שהחליף שבירו וכן לקח חיטי חבירו וזרעם והוציא מהם חיטים הרבה דאע"ג דחיטין שגדל אינו בעין מ"מ גוף דמי החטים הם בשיעבוד בחטים שצמח וכ"ש העוש' כן בשל הקדש ממון חליפי הקדש הם בחליפין הקיימין וכן בגידולין ובקונם דליתיה בפדיון אסיר מד"ת ליהנו' בהם דמזיק שעבוד הקדש אבל עבר ונהנה לא לקי דאינן החליפין וגידולין גוף ההקדש כי היכי דליחייב גם מ"ש דהר"מ פסק בפ"ח דמ"א דאיסורי הנאה שהחליף או מכר שרי לכתחילה ליהנות ואיך אסר כאן ליהנות במכר והחליף הא כמי ל"ק דהקדש שאני דתופס דמיו וקונם בהקדש ומאי דמדמי הש"ס נדרים לערלה אינו לפי פירוש הר"מ כהך סוגייא שכתבתי גם מאי דק"ל דאי איסור חליפין וגידולין דהוי כהקדש מאי ק"ל מערלה למ"ש ל"ק דכי ק"ל דאי כהקדש שרי בדיעבד מינה דשאר איסורים גם לכתחילה וממתניתין דמכרן וקדש כדמיהן משמע דבשאר איסורים לכתחילה וכמ"ש לעיל גם מ"ש דמי מחיר הקדש וקונם מע"ז דקו"ל בע"ז דמ"ט דזוזג שרי הא נמי ל"ק דביטול נמי ברוב שייך באיסורי' דחשיב הכל התר וכן בזוזג ולא לגבי ממון דאם נתערב לאדם חפץ כ"כ של חבירו מי שייך לומר דאכר החפץ זה וזכה שבנגדו מכח רוב הא ודאי ליתא דעכ"פ אחד מהם קנוי לו מד"ת וכן בזוזג אם לקח אדם חיטי חבירו וזרעם מי שייך לומר דזוזג הוי ואכר זה החטים הא ליתא דאף אי זרעם בלי ידיעה חייב בדמי החטים שזרעם והרי הקדש הוי מירי דאיסור וממון דנכסי הקדש הם להקדש וכי זרע חיטי דקדש עכ"פ דמי החטים הם קנויים להקדש בתוך הגידולי' וזה לא שייך בע"ז ושאר איסורים אך את זה ק"ל בדברי הר"ת ובדברי הר"מ שכתב בדעתו דטעם הגידולין הוא משום דהוי כהקד' דא"כ איך כתב האוסר פירות על חבירו בין בנדר בין בשבועה וכו' והרי הקדש לא שייך כי אם בקונמות דיש מעילה בקונמות דקונם נמי לשון הקדש וזה לא שייך כלל בשבועה כמבואר וצ"ע ·

ומ"מ בעיקר מה שבררתי לעיל אי גידולי הקדש אסירי מד"ת קודם פדיה או מדבריהם נראה דמחלוקת שנוי שהרי הכ"מ כתב כדעת הר"ן דגידולי קונם דאסר במהנ' דהוי כגידולי הקדש מד"ת הוא וכ"כ מהתוס' דבשם דבחליפין דהוי כהקדש תופס דמיו הוי מד"ת ה"ה בגידולין אך ראיתי להרשב"א שכתב דגידולי הקדש אינן אלא מדרבנן

ע"ש בחידושיו כי מן הבאר יש ליישב מה שתמהו התוספות בפסחים דכו' ר"ה הקדש אפילו באלף לא בטיל וז"ל תימא הא חומר' הוא זאת הלא דקדש דבר שאין הוי עז חילול וכו' ולמ"ש ז"ל דלרבנן כיון דאין שבח עצים בפת דבעת הנאה כלה האיסור אף באיסורים דלא בטלי אפילו באלף שרי כיון דלא נהנה כלל בעוד האיסור קיים ואף בדבר שיש לו מתירין שרי מה"ט ודוקא בהקד' קבעי דכי היכי דגידולי הקדש אסורין אף ד הוי זוזג דשרי מטעם דביטו' ברוב וזוזג אינו מפקיע ממון הד יט כ"ש ממון הקדש ועכ"פ דמי החטים שזרעם הם בתוך דמי הגידולין דמשם כאו כמבואר בטח"מ סי' קס"ח וככו' שם גבי שטף נהר זיתיו בשדה חבירו דעכ"פ נוטל בעל הזיתים דמי הזיתים כמבואר וא"כ ה"נ באפה פת בעצי הקדש דדמי העצים הם בהנאת הפת והפת משועבד לדמי עצים ולרבי פשוט דנאסר הפת עד שיפדה שב"כ מדתנן בע"ז דמ"ט אמרו לו אין פדיון לע"ז מכלל דבהקדש דיש פדיון לכ"ע בעי פדיה וכלי פרי' אסיר וע"כ קבעי דגם לרבנן יהיה אסור עד שיפדה דתכ"ת אי לא נהנה בפת שהקדש קיים עכ"פ חייב לשלם דמי העצים דלא גרע מהדיו' ולא חשיב מזיק שהנאת העצים ע"י הסק הוא ולא חשיב היזק ועכ"פ גם אי הוי מזיק קרן חייב לשלם כמ"ש לעיל וא"כ שעבוד דמי עצים בפת ואסיר בלי פדיה א"ר דלרבנן דאין ש"ע בפת אין שעבו' דמי כני הקדש בפת כי אם דהמסיק אותם חייב לשלם והשיב ר"ח דאסו' בבר ראשון וכשהקשה לו מה בין זו לערלה השיב ערלה בטלה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל פירושו דרוב וביטול לא שייך לגבי ממון אף לגבי הדיוט דאם נתערב לו חפץ באלף של חבירו עכ"פ קנוי לו בתוך האלף חפצו וה"נ בזוזג ·

וישוב ראיתי הדבר בבירור בכינה דל"ח שאמרו הרי שנתערב קב חטים בעשר קבים של חבירו יאכל הלה וחדי ואע"ג דאסיק עלה איסור בטיל ממונא לא בטיל ע"ש גבי הקדש לא שייך זה דאין איסור בהנאת הקדש כי אם משום דהוי ממון הקדש ואי ממונא לא בטיל אין יותר האיסור ליהנות בו משא"כ תחומין אינן משום גוף התים והתלא ודוק הטב ·

ולשיטת התוס' דהבינו דמשום דבר שיש לו מתירין הוא דלא בטיל ק"ל דהרי מת"ש בנדרי' דנ"ב אם יש בו בנ"ט הכריחו הראשונים דדבר שיש לו מתירין דלא בטיל הוא במין ומינו לכד אבל בשאינו מינו בטל כדינו וכ"כ הר"מ בפט"ו מה' מ"א והטור סימן ק"ב וא"כ הכא הנאת עצים בפת מין בשאינו מינו וגרע מיניה דלא נתערב בו גוף האיסור ואיך בעלו דלא בטיל והנה אמת דלמ"ש התו' בכינה דל"ט דאהרו דמים ומלח לגבי עיסה דהוי דבר שיש לו מתירין לא בטיל והקשו דהא הו"ל מין בשא"מ ותירצו דכיון דעיסה אינו נילושה אלא במים חשיב כמין במינו ע"ש א"כ ה"נ זל דהנאת הפת בפת אי אפשר בלאו הכי וחשיב מין במינו אך התו' תירצו בתירוץ א' בענין אחר גם בתוס' בדנ"ב דנדרים והר"ן בחידושיו תירצו באופן אחר ולדידהו קשה מהך סוגייא דהיכי מחשיב להסק בפת דבר שיש לו דלא הוי מין במינו וסבור הייתי לחלק דבענין דלא שייך ביה אכילה כי אם הנאה דהנאת הסק אינו נאכל אלא שנהנה בכך לא שייך לחלק בין מין למינו לשאינו מינו עיין בתו' ע"ז דס"ו ר"ה אמר רבא ואוקי באתרין ומ"מ קשה הדבר בעיני לחלק בכך אך למה שביארתי אין צורך לזה של דכי לא בטיל היינו דממונא לא בטיל וכ"ש ממון הקדש דאסיר והרי הנאת דמי עצים של הקדש בפת היא ולא בטיל בשום צד ואי ק"ל לדברינו מה"ש בנדרים דנ"ח כל דבר שיש לו כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהם חכמים שיעור ואם איתא תיפוק ליה בהקדש דממונא לא בטיל דהוי מד"ת דלא בטיל אי תהא ל"ק דאה"כ דבהקדש בלאו הטעם דדבר שי"לם

לא בטיל דממונא לא בטיל אלא כיון דעכ"פ לא בטיל כמי דהוי
דבר שלא נקיט ליה בהדייהו וא"ה"נ דבהקדש יש בו טעם
אחר נ"כ דלא בטיל א"כ ז"ל דכי שייך ממונא לא בטיל אי ליכא
ביה דין פדיון אבל כיון דשייך ביה פדיון הרי אין כח לאסור
את כל התערובת דאפשר בפדיון ולהכי הוצרכו לטעם דדבר
שלא לאסור את התערוב' בלי פדיון אבל א"ה"כ דאע"ג דבכי
שכל ושאר איסורים כי לא בטיל דבר שלא אינו אלא מדרבנן
גבי הקדש הוי מד"ת דממונ' לא בטיל ובלי פדיון חייב מעילה
בהוניא את כל התערובת וראיתי לרש"ל שהקשה בהך סוגייא
דפסחים דכז' דקבעי תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את
הפת לרבנן דשרו בקמייתא מהו דמאי קבעי פשיטא שנאסר
הפת אפילו לרבנן כיון דאפילו אפר הקדש אסור ומכח זה
פירש דכי קבעי היינו באפה בתנור חדש שלא הותן ובישן
שלא הוכן דהוי זוונ דקשרו רבנן גבי הקדש מאי ופשט ר"א
לאסור אעפ"י שאין שם גחלים ולא אפר והרב חידושי הלכות
כת' עליו ודבריו בלתי מובני' דלמאי דבעי לאוקמי פלוגתייהו
בזוונ' איכא לפרושי כפשיטו' אע"ג שהאפר נאסר והוא בעין
וכו' ואחרי המחיל' הא ל"ק שהוא סבור דכי קיל יש שבח עצים
בפת היינו כדליכא זוונ דאי איכא שרי כדמוכח נ"כ ממ"ש
לעיל בד"ה אימור וזה אינו דבפירוש כתב הר"ן בפרק כל
הצלמים וכל הפוסקי' דאי יש ש"ע אף בזוונ אסיר כמ"ש בסי'
י"ד וזה נ"כ דעת רש"ל וע"כ מוקי לה בדליכא גחלים ואפר
אלא חום לבד עוד הקשה עליו דאי בזוונ קמבעיא ליה ומטעם
דהקדש אפילו באלף לא בטיל תיפשוט לה מדין זוונ דפליגי
בה רבנן ור"א דעז' כמי לא בטיל אפילו באלף והא נמי ל"ק
למה שנתבאר דכי לא בטיל בהקדש לא משום חומרת הקדש
אלא דממונא לא בטיל כמ"ש בביצה דל"ח וזה לא שייך באיסור
עז' ולא בכל איסורים האמורי' וכר מן דין עיקר פשיטותו דעז'
בכל כה"ג דלא בטיל אפילו באלף איני יודע מניין לו שהרי
בעז' דע"ר דתני אלו אוסרין בכ"ש עז' ויין וכו' אמרו בש"ס
דתנא דבר שבמניין ואיסורי הנאה קחשיב ומה"ט פרש' והתו'
דעז' דתני גורה שנשברה ונתערבה באלף וי"נ אבית בין
החביות וכ"כ הרא"ש והטו"ר סימן ק"מ ומינה דכי תנן שם
דע"ג י"נ אוסר בכ"ש היינו יין ביין דהוי לא בלא אכן ראיתי
להר"ן שם שכתב דבעז' וי"נ לא בעינן דבר שבמנין אפי' ביבש
דכתיב לא ידבק בידך משום חומר' עז' ומיהו לכ"ע לא שמענו
דאוסר בכ"ש כי אם בנתערב גוף האיסור בהתר אבל הנאת
הסק בפת וכיוצא לא שמענו דגורם איסור קיל טפי מתערוב'
כמ"ש הר"ן בס"פ כל הצלמי' דהסק בפת קיל טובא מתערוב'
לפי שאין ממשות האיסור בפת ע"ש וב"כ ממ"ש בעז' דמ"ט
לא שאנו אלא פת אבל חבית לא הרי דתערובת הנאת הסק
אע"ג דהוי יין ביין אפ"ה קיל טפי מחבית בחבית דחבית
בחבית קיל מיין ביין לענין תקנת דשב"ג כדע"ר דעז' וכיון
דקיל טובא לפי שאין בו ממשות האיסור א"כ ז"ל דאף לשיטת
הר"ן דאף יבש ביבש ואינו דבר שבמנין דאוסר בכ"ש הכא
אינו אוסר בכ"ש וכ"ש לשיטת רוב הפוסקי' דביבש אינו אוסר
בכ"ש דהדברים ק"ו דהנאת הסק או שאר גורם דאיסור אינו
אוסר בכ"ש הפך פשיטות מהרש"א וכ"ת א"כ במתני' דעז'
דמ"ת דאסר לזרוע ירקות בימות החמה משום הנאת גורם
הצל ליבטיל ברוב וכן בכייה בקרקע ובכל עז' בקרקע הא
ל"ק דבכל דהך לא שייך בהא ביטול דבל עז' לא בטיל דהא לא
נתערב בכל דהתר וכן הזבל לא שייך איסור ביה כי היכי
דליבטיל דאיסור השייך בו דמגדל ולהתליף הוא אח"כ והרי
בעת התערוב' לא יש איסור ושיכי ליבטיל וע"כ אסרינן משום
הנאת הזבל בירקות שגדלו וכבר ביארתי דבעינן זוונ לא
הלכו בו חכמים אחר הרוב ובכל דאיכא גורם דאיסור והתר
פליגי בה ר"א ורבנן ות"ק דגורם דאיסור למ"ד זוונ אסור

דאוסר בכ"ש לא שמענו ותו מאי ק"ל עליה דרש"ל ·

אך את זה ק"ל שראיתי להטו"ר בסי' קמ"ב שכתב ואם
נתערב הפת והככר באחרים כולן אסורי' כדפרשית
לעיל דאליל אוסרת בכל שהוא וכו' הנה מבואר דהנאת הסק
דאין בו ממשות האיסור נ"כ אוסר בכ"ש כדעת מהרש"א
וקשה דלדעתו דס"ל ביבש דבעינן דבר שבמנין והרי כתב
הר"ן דתערובת עצים קיל טפי מתערובת דחבית וא"כ אינו
בדין דליתסר בכ"ש וכמ"ש וז"ל דהטור חולק להר"ן בזה וצריך
ישוב ·

ועי"ק אמאי לא ק"ל מעיקר הסוגייא משאור של תרומה
דקיל בפשוט דמחמץ אוסר בכ"ש ואפ"ה מכשרינן
לדידן דקיל זוונ שרי וכן קשה בתמורה ד"ל דהתירו ולד
טריפה להקריב ע"ג המזבח דזוונ אע"ג דתנן שם דאוסרין
בכ"ש אלא ודאי דבעינן זוונ דאין שם ממשות האיסור לא
שייך לומר דאוסר בכ"ש ומאן דמתיר זוונ בכל ענין מתיר
ומ"ד אסור בכל ענין אוסר והא ודאי היה קשה לרש"ל ומיהו
למ"ש הא נמי ל"ק דממונא לא בטיל והרי הפת משועבד
לדמי עצים שנאפה בהם הפת. אך את זה ק"ל בדברי רש"ל
דלפי פירושו נ"מ דעיקר בעיית רמי ב"ח הוא למאי דקיל
זוונ אם גם בהקדש שרי או לא א"כ קשה להר"מ וסמ"ג
שהשמיטו הך בעייא הואיל דנ"מ לדין ומה גם למ"ש התו'
דמטעם דבר שלא הוא דאסיר א"כ קשה גם להרי"ף והרא"ש
והטו"ר איך לא הביאו הדין זה דבדבר שלא זוונ אסיר אלא
ודאי כשהם הביאו הסוגייא כפשטא ולרבנן דס"ל דאין איסור
בהסק עצי איסור אוסר הפת הוא דקבעי בהקדש מאי והא
לא נפק"ל מידי וזה סותר פירוש רש"ל ומיהו לעיקר קושיית
רש"ל ומה שיש להשיב בתירוץ הא"ה אין כאן מקום להאריך
שלא הבאתי דברי רש"ל אלו בכאן כי אם לברר חקירתינו
דאין מהאי סוגייא הכרח לאסור זוונ בדבר שלא וכאמור
וראיתי להרב חזון נחום דקפ"ג שכתב בכלל ו' דזוונ בדבר'
שלא אסיר כדברי הכ"מ וראיה ממ"ש בפסחים דכז' תנור
שהסיקו בעצי הקדש וכו' וכ"ל פירושו דהכי קאמר ולרבנן
דס"ל זוונ מותר ואין ש"ע בפת מאי אבל לרבי ודאי שאסור
מטעם שיש ש"ע בפת וא"ה"נ דאי כלה השלהבת וליכא ש"ע
אלא חום האש לחוד והוי עכשיו זוונ דהיינו התנור והחום
של עצי איסור וא"ת"ל הפת אסורה והקשו ומה בין זה לערלה
ערלה בטילה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל הרי כיון
דחמיר הקדש דאף באלף לא בטיל לא אמרינן ביה זוונ מותר
עכ"ל ואחרי המחילה נ"ה קידי וכעיקר פירושו בסוגייא
שכתב דרבנן דרבי ס"ל זוונ שרי לא ידעתי מנ"ל אימא
דאסור ואעפ"י כן התר ואף בכולים דגורם באיסור כיון דאין
איסור תורה בהסק עצי איסור כי ע"כ נ"ל דקבעי לרבנן
דרבי אליעזר שם דס"ל זוונ מותר בשאור של תרומה ולרבנן
דרבי דאין ש"ע בפת ואין זה פשט הסוגייא כי אם דקבעי
לרבנן דרבי ולא נפק"ל אי זוונ אסור או מותר ולא ידעתי מי
הכריחו לכך וגם קושיית רש"ל לא נרגש דא"כ הרי לכ"ע יש
ש"ע בפת בהקדש גם עיקר ראייתו כבר ביארתי דטעם
הקדש דממון דהקדש לא בטיל אבל דבר שלא א"ה"כ דגם
זוונ שרי מהראיות שכתבתי לעיל ועוד נ"ל ראיה דהרי בכל
נתבאר במחמץ ודבר שבמנין ובעלי חיים דחשיבי ולא בטלי
דאף זוונ שרי בהו דהרי בשאור של תרומה ובולד טריפה
התירו משום זוונ והרי דבר שלא קיל מינייהו דבבריה וחתיכ'
הראויה להתכבד אף בשאינו מינו אוסר כמ"ש מור"ם במפה
בי"ד סימן ק"א ס"ו ואף בדברים החשובים אוסר גם בשא"מ
כמ"ש הפר"ח בריש סימן קי' וגם מחמץ מדברי הר"מ נראה
דאינו אוסר אלא במינו וכן דעת התו"ט בפ"ב דערלה ועם
שהפר"ח בסי' צ"ח ס"ק ו' האריך להוכיח דגם בשא"מ אוסר
בכ"ש

כב"ש הנה ראיתי להרב זרע אברהם חיו"ד סימן כ"ח שדחה דברי הפר"ח ע"ש אף שאין דבריו מוכרחים כמ"ש בסי' קפ"ז ואילו כדבר שלא הסכמת רוב הפוסקים דבשא"מ בטל במ"ש הטו"ר סימן ק"ב הרי דקיי"ל דבר שלמ מדברים החשובים ואי בדברים החשובים זו"ז שרי כ"ש בדבר שלמ עוד נ"ל ראיה ממ"ש הר"מ ספ"ב מהל' חמץ ראש אפה וכישל בחמץ אחר אסורו אסור וכתב ה"ה דהטע' דיש ש"ע בפת גם הר"מ כתב בש' הרמ"ך דהיינו באבוק' כנגדו והרי חמץ דאוס' בכ"ש דעת הר"מ ורוב הפוסקים דהטעם דהוי דבר שלמ עיין בטא"ח סימן תמ"ז ובב"י שם וא"כ בלאו הטעם דש"ע בפת ואף בלי אבוקה אסיר דעכ"פ איכא חד גורם דאיסו' דהיינו גחלי חמץ שאפה בהם והרי זו"ז אסיר בו אלא ודאי דזו"ז שרי אף בדבר שלמ ולמה שנתבאר בהקדש וקונמות דחייב בהם מעילה שרינו בהקדש באלו לבד אסיר זו"ז מטעם דממונא לא בטיל וכאמור כנ"ל ודוק:

והנה ראיתי להרב מגן אברהם א"ח סי' תמ"ה ס"ק ה' ומורינו הרב מהר"א קדש דקכ"ט והרב שער המלך יחד כולם כגאו כבנכון אחד דבאיסורים דאוסרי' בכ"ש בהקדש וחמץ ועז' בהני זו"ז אסור גם לדידן ממ"ש בפסחים דכ"ז דלרבנן דרבי בהקדש מודו דאסיר וא"כ ה"ה בגחלים עוממות לדידן דקיי"ל כרבי ע"ש ולכבר נתבאר דשאני הקדש דממונא לא בטיל אך בשאר איסורים אף דאוסרים בכ"ש זו"ז שרי מהראיות שהבאתי ודבריהם צ"ע לע"ש אך את זה ק"ל להב"ח דבס"א פ"ב מה' חמץ כתב בשם הרמ"ך דאינו אוסר הפת כי אם באבוקה דיש ש"ע בפת ש"מ בזו"ז בחמץ שרי והרי בספ"ה מה' נדרים ובב"י יו"ד פי' ר"ן הביאו דלהר"מ בדבר שיש לו מתירים זו"ז אסור והרי חמץ דאוסר בכ"ש מטעם דבר שלמ הוא כמ"ש הר"מ בפט"ו מהלכות מ"א ועיין בה"ם בפ"א מה' חמץ ובכ"מ שם בזה וא"כ בלי אבוקה נמי לדידיה אסיר דהוי זו"ז בדבר שלמ וצ"ל לזה שכבר הביא הב"י ביו"ד סי' קמ"ב דאפה ע"ג גחלים אינו אוסר בדיעבד שכבר כלה האיסור אף דהטור ושאר מפרשים חולקים וע"כ בחמץ נמי ע"ג גחלים אינו אוסר אף בכוליה גורם דאיסור. אך כבר ביארתי דלדידי גם בדבר שלמ זו"ז שרי ועוד נ"ל ראיה לזה דתנן בעז' דמ"ט הסיק בהם התנור חדש יותץ אפה בו את הפת אסורה בטל מנוכה בדבר וכו' ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח ושם כתב הר"ן דמתניתין כמ"ד זו"ז אסור ולהכי תני יותץ ואפה בגחלים אסור ואנן קיי"ל זו"ז שרי וכ"כ הרו"ה והריטב"א וכן הביאו הב"י ביו"ד סי' קמ"ב ותמה להרמ"ה שאסר ואילו שם בש"ס פסקו כר"א דיוליך הנאה לים וכן פסקו כל הפוסקים אך בזאת נחלקו אם התיר ר"א גם בלי תערובת דרש"י והרא"ה והר"ן ס"ל דהתיר הפת בלי תערובת והתוס' והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והרא"ש ושאר פוסקים פסקו דלא התיר כי אם בנתערב ואם איתא איך אפשר להתיר התנור או פת שנאפה בגחלים מטעם זו"ז והרי עז' דבר שלמ הוא דישנו בפדיון דמה"ט הקדש חשיב דבר שלמ דאפשר בפדיון וכיון דקיי"ל כר"א הו"ל לאסו' לכ"ע בזו"ז ומדברי הר"מ וש"ע ביו"ד סימן קמ"ב מבואר דבחדש שרי בניכון בלי פדיון גם בב"י כתב דהרי"ף והרא"ש הביאו הך מתני' כדי ללמד באפה בחדש שלא נכנו ואם איתא גם לישן אצטריך דהוי דבר שלמ וכ"ב מבואר בדברי הר"ן דשרי בלי פדיון ש"מ דגם בדבר שלמ זו"ז שרי ותימה להר"מ ד"ה נדרי' שכתב להפך איך לא נרגש מכל דברי הראשונים אלו וגם מדבריו כמ"ש וצ"ע:

סימן ר"ה אלא דאכתי חל עלינו חובת ביאור באיסור עז' אי קיי"ל כמ"ד זו"ז מותר של דאע"ג שנתב' בכל רצדים החשובין דלא בטלי דאעפ"י כן זו"ז שרי מ"מ בעז' דחמיר אפשר דהחמירו בו אי"ר לא שנא והנה אתת

דלכאורה אין כאן ספק דהרי בעז' דמ"ט בגי' דאיודבל בזבל עז' פסקו כרבי יוסי להתיר דהוי זו"ז וכן פסקו כל הפוסקים הרי דגם בעז' שרי בזו"ז אלא שמדברי הרא"ש בפ"ק דחולין ד"ח גבי סכין של עז' יש לדון דאי' מהך ראיה דגינת דאיודבל לא מכרעא וכמו שנבאר כי ע"כ חל עלי חובת ביאור דברי הרא"ש וז"ל ירא' הא דקא' אסור לחתוך בו בשר היינו לכתחי' וכו' ולא דמי לבטל ממנה עצים והסיק בו תנור חדש שאסור התנור או אפה בו את הפת בתנור ישן וכו' ומיהו צ"ע בתוספתא אם ראוי לדמותה להסק תנור חדש וכו' עד סוף הלשון וראיתי בס' מלכי בקדש דקכ"א שתמה על דבריו דא"כ מאי ק"ל לש"ס שם בעז' וסבר ר"י זו"ז אסור והתניא ר"י אומר אין נוטעין אגוז של ערלה וכו' ואי מתני' לא איירי כי אם לכתחילה מאי קפריך דהא בהך ברייתא נמי הכי תני אין נוטעין לכתחילה אבל בדיעבד אין לאסור ההנאה ועוד דהרי אמרו שדה תבור ופרה תרזה אלמא אף בדיעבד אסור למ"ד זו"ז אסור ולזה כתב הרב ליישב דמודה הרא"ש בנכיה שמגדיל הירק מעיקרו וכן בשדה שנודבל בזבל עז' שכל שבחה בא מעז' וכן פרה שנתפטמה שכל הפיטום בא מעז' דבמכא השבח ניכר אסיר אפילו בדיעבד ע"ש וקשה דהרי שם העלו דרבנן אדרבנן ל"ק מה שהשביח נכיה פוגם בבל ואילו לדבריו דהבא' בל אינו עיקר נגד הבאת נכיה ולהכי אוסר אף בדיעבד א"כ איך יתירו הבאת נכיה מפני הוצ' הבל כימות הגשמים שמעכב החמה לכא שאינו הסק כ"כ לגבי הנכיה דהחמה אינו המגדיל הירק מעיקרו בנכיה גם התוס' שם בה"ה ורבנן הבריאו דטפי יש להתיר בנכיה מבבל ע"ש כי ע"כ נראה ברור דלהרא"ש גם בנכיה אינו עיקר הנאה ואינו אוסר בדיעבד כי היכי דאינו אוסר בבל אך בעיקר קו' לדידי ל"ק שדעת הרא"ש דהיכא דהוי הנאה נמורה לאסור הכל בהנאה זאת למ"ד זו"ז אסור אוסר אף בדיעבד ולמאן דשרי מודה דלכתחילה מיהא אסיר כדתני ר' יוסי בנטיעת ערלה אך אם אינו הנאה נמורה כגל ונכיה לכ"ע בדיעבד שרי דבטל מיעוט הנאה איסור ברוב היתר אך לבטל בידים מיעוט הנאה זאת לכתחילה בזה נ"כ תלוי במחלוקת זו"ז דלמ"ד אסור בדיעבד בהנאה נמורה הכא אסיר עכ"פ לכתחילה כיון דלדידיה זו"ז הידי איסור לא יצא אך למאן דשרי התם בדיעבד אף בהנאה נמורה מינה דאי אין כאן הנאה נמורה אפי' לכתחילה שרי וזה מוכרח דהרי פליגי ת"ק ורבי יוסי בשותק וזורה לרוח בזו"ז אי אסיר לכתחילה אף דלכ"ע שרי בדיעבד כיון דאינה הנאה נמורה ולהכי שפיר ק"ל מדאסר ר"י בנכיה שאינה הנאה נמורה לכתחילה מינה דבהנאה נמורה אוסר בדיעבד דהרי לא אסר בנכיה לכתחי' כי אם דס"ל זו"ז אסור ומינה דאוסר בהנאה נמורה אף בדיעבד והרי בערלה דהוי הנאה נמורה התיר בדיעבד אלא דאכתי ק' מדתני שם שדה שנודבל שדה תבור ופרה תרזה הלי דאוסר אף בדיעבד והיה מקום ליישב דאיירי בשדה שאינה ראויה ליזרע כי אם ע"י זבל וכן פרה כיון שהיתה כחושה אינה ראויה לאכילה כי אם ע"י פיטום ודמי לכגד ופת ותנור דחשיב כוליה איסור ואוסר אף בדיעבד אכן ראיתי להטז' בסי' קמ"ב ס"ק ד' שהבין בפשוט לדעת הרא"ש דזבל ופיטום אינה הנאה נמורה כי אם כהנאת גל ונכיה כי ע"כ דאיירי בשדה הראויה ליזרע בלי זבל ואין הזבל כי אם להשביחה וכן פרה איירי שלא היתה כחושה כ"כ שכבר היתה ראויה לאכילה ומ"מ לדבריו ק"ט איך אסרו בדיעבד למ"ד זו"ז אסור וסבור הייתי דס"ל דאין זה חשוב דיעבד כל שעדיין לא זרע וא"כ דאי' זרעה או שחט הפרה דמותר לכ"ע אבל להתיר לשחיטה או לזורעה לכתחילה חשיב ואסיר למ"ד זו"ז אסור בגל ונכיה א"ק דהרי בפסחים דכ"ו גבי תנור

שהסיקו

שהסיקו בקליפי ערלה אמרו למ"ד זוז"ב שרי דבין חדש בין ישן יוכן והרי חדש אנו מתירים לכתחילה לאפות בו אף דהוי זוז"ב אף דלכתחילה לכ"ע זוז"ב אסיר לכתחילה וכתבו התוס' והרא"ש שם בפסקיו. וכל הפוסקים דה"ט דכיון דאם באנו לאסור לכתחילה יפסיד התנור בתנור לא חזי כי אם לאפיה כדיעבד דמי ע"ש וא"כ ה"כ בשדה אם באנו לאסור הזריעה עד שיכלה שבח הזבל דלפחות בעי שתכור שנה או שתים אין לך פסידה יותר מזה דהפסיד יותר מדמי תנור וא"כ כל כי האי כדיעבד דמי והו"ל להתיר והכ"ל כישוב דברי הרא"ש לדעת הט"ז דכי שרינן לכתחילה כדאיכא פסידא היינו במקום שאין בידינו לסלק האיסור בתנור חדש דאין תקנה לבטל הסק ראשון שנגמרו ונעשה כלי אבל בשדה ופרה דבידינו לסלק הנאת האיסור כגון בשדה שתכור ופרה תרוזה בכי האי אין גד להתיר לכתחילה הפני הפסד כיון שאפשר לסלק האיסור משם דהוי כדבר שיש לו מתירין דאפילו באלף לא בטיל וראיתי בספר פרשת הכסף דכ"ח שתמיה להט"ז שכתב בכונת הרא"ש דמחלק בין דבר שאי אפשר בזולתו כגון אפה בו הפת דאין הפת נאפה זולת העצים ובין דבר שאי הפשר בזולתו כגון גינתא דאיזדבל דהזבל משביח לחוד דא"כ היכי הסיק הרא"ש דמסוכנת לא דמי לאפה בו את הפת ולפי דברי הט"ז אמאי לא דמי והרי אי אפשר לשחוט את הבהמה זולת הסכין והוא פלא ע"ש ולדידי הא ל"ק שהרי השחיטה אינה עיקר הנאה שהרי אפשר ליהנות מבהמה בלי שחיטה כנחירה או שימיתנו בכל דבר ואין בשחיטה שום הנאה כי אם הכשר להתיר האיסור וכיון דעיקר הנאתו אינה ע"י סכין דהנאתו באכילת בשרה אין זה הנאה גמורה דאי אפשר בזולת האיסו' וזה ברור בכונת דברי הרא"ש. ולפי דרך זה שכתבתי לדעת הרא"ש דהנאת שדה שנזדבלה ופרה שנתפטמה בע"ז דאינה הנאה גמורה והוי כהנאת גל ונביה נ"ל דכי אוקמוה לבריתא דשדה תכור ופרה תרוזה כר"א דשאור או כר"א דעצים ואילו התם אוסר ר"א בשאור ועצים אף בדיעבד משא"כ בשדה ופרה דאינו הנאה גמורה אינו אסור כי אם לכתחילה כל שבידינו לסלק האיסור והיכי משוי להו כי הדדי אכן עפ"י מה שביארתי דהנאה גמורה לאסור בדיעבד והנאה שאינה גמורה לאסור לכתחילה שוים הם דלמ"ד זוז"ב אסור ואוסר בדיעבד בהנאה גמורה אוסר בהנאה שאינה גמורה לכתחילה ומ"ד זוז"ב דשרי התם בדיעבד מתיר בהנאה שאינה גמורה אף בתחילה וכיון שכן ל"ק במאי דאוקמוה להך ברייתא דשדה תכור ופרה תרוזה כר"א דשאור או דעצים וכמוכן אלא דק"ל שהרי כתב הטו"ד סימן קמ"ב שדה שנזדבלה בזבל ע"ז ופרה שנתפטמה בכרשיני ע"ז בדיעבד מותרין ולכתחילה אסור ואילו למ"ש ביישוב דברי הרא"ש דאיירי בשדה הראויה ליזרע דאינה הנאה גמורה אין איסורה כי אם לכתחיל' ונימא דלמ"ד זוז"ב מותר אף לכתחילה שרי שהרי בזורעין ירקות פליגי בלכתחילה אי אסיר ואסיק הש"ס דפליגי בזוז"ב וא"כ כיון דקי"ל כרבי יוסי דזוז"ב מותר א"כ בשדה ופרה הו"ל להתיר אף לכתחילה דמה"ט אנו מתירים בנביה וגל אף לכתחילה כיון דקי"ל זוז"ב שריא ודאי דשדה שנזדבלה ופרה שנתפטמה הנאה גמורה חשיב כבגד ופת ותנור וזה סותר כל יסוד הט"ז שבנה על דברי הרא"ש דחולין וע"ק דאי אינה הנאה גמורה דשרי אף לכתחילה למ"ד זוז"ב שרי א"כ ליתני רבותא טפי דשרי לזבל שדה בזבל ע"ז ופרה לפטם בכרשיני ע"ז ומדתני שדה שנזדבלה ופרה שנתפטמה נראה דלכתחילה עכ"פ אסור לזבל ואי אינה הנאה גמורה הרי לדעת הרא"ש מתיר לכתחי' למאי דקי"ל זוז"ב מותר והכ"ל ליישב לזה דכי קי"ל בהנאה גמורה דזוז"ב שרי בדיעבד ואעפ"כ לכ"ע אסיר לכתחילה הטעם דהוי כמבטל איסור לכתחלה כמ"ש הר"ן בס"פ כל

הצלמים גבי מתני' דזורעין תחתיו וכי אנו מתירים בזריעת ירקות בגל ונביה אף לכתחילה כבר כתב שם הר"ן והריטב"א דה"ט דכיון דאינו מכוין לבטל והנאה ממילא אתיא לא חשיב מבטל איסור אי קי"ל זוז"ב שרי אך אי קי"ל זוז"ב אסור לכתחילה מיהא אסיר אף שאינו מכוון לבטל וזה נ"כ דעת הרא"ש דכיון דליכא הנאה גמורה לכ"ע שרי בדיעבד אך לכתחילה כיון דאינו מכוין לבטל וליהנות מן האיסור כיון דקי"ל כמ"ד זוז"ב שרי מותר אף לכתחילה וכיון שכן בשדה להתיר לזבל בזבל ע"ז או פרה לפטם דמכוין לבטל וליהנות מן האיסור הוי אין גד להתיר לכתחילה לכ"ע וכי שייך פלוגתייהו דזוז"ב אינו אלא בעבר וזיבל או פיטם אי שרינן לזרוע או לשחוט לכתחיל' דאי קי"ל זוז"ב שרי מותר ולמ"ד אסור אך בעבר וזרע לכ"ע שרי כיון דאינו הנאה גמורה לפי שיטת הרא"ש בכ"ל ביישוב דברי הרא"ש לדעת הט"ז ז"ל ואולם ראיתי להטורי זהב שם שהוקשה לפי דרכו וז"ל ואין להקשות לפו' במאי דבעי לאוקמי בפ' כ"ה שדה שנזדבלה כר"א ואמאי לא פריך דילמא התם שאני שהוא נגמר על ידו דו"ל דבלא"ה דהוי לה שם ואילו לפי דרכינו הא ל"ק ולא היה צורך להרחיק ברוחק שנרחק ליישב לזה דשפיר מוקי ליה כר"א דשאור. או ר"א דעצים מדאסר התם בהנאה גמורה בדיעבד אוסר כאן בהנאה שאינה גמורה לכתחילה ותו מאי ק"ל ולדעתו דלא ס"ל דרך זה ק"ט מאי ק"ל מעיקרא וסבר ריו זוז"ב אסור וסתניא וכו' ומאי קו' והרי רבי יוסי לא אסר כי אם לכתחילה והרי גם בנטיעת אגוז ערלה אסר לכתחילה כי ע"כ איני רואה ישוב לשיטתו וצ"ע אך למה שנתבאר יתכן דרכו לפי הדרך שכתבתי ומ"מ דעת הט"ז דאף דקי"ל כרבי יוסי דזורעין ירקות תחתיה וכן בגינת דאיזדבל דתיזרע דזוז"ב מותר אינו אלא בזוז"ב קיל דאין באיסור הנאה גמורה אבל בהנאה גמורה אפשר דקי"ל זוז"ב אסור בע"ז והעלה כן בדעת הרמ"ה והרא"ש בטו"ד סי' קמ"ב שכתב דאף למ"ד זוז"ב מותר בפת שנאפ' בעצי ע"ז והבגד שנארג בכרכר של ע"ז דאסור ע"ש ותמה הכ' דהא איפסיק הלכת' בע"ז דמ"ט בגינת דאיזדבל דזוז"ב שרי אף בע"ז וגם הרא"ש פסק כן להדיא ואיך כתב הטור כשמו להפך והט"ז ישב לזה דמהך דגינת ל"מ דאין שם הנאה גמורה ולהכי קי"ל להתיר משא"כ בתנור ופת ובגד והרא"ש גופיה חילק כן בפ"ק דחולין וגם שם מבואר דעתו דבתנור ופת ובגד קי"ל לאסור והיינו דמחלק בהנאה גמורה בין ע"ז לשאר איסורים כמ"ש בפסחים דכ"ז ובע"ז דמ"ט איסור דשמעת ליה לר"א בע"ז בשאר איסורים מי שמעת ליה ותפסו הפוסקים עיקר לחלק כן אלו ת"ד ע"ש וראיתי להש"ך בספר נקודות הכסף שם שהשיג לכל דבריו וכתב דמה שהביא מהרא"ש דפ"ק דחולין לראיה שפוסק בתנור ופת ובגד זוז"ב לאיסור לא ירד לעומק דברי הרא"ש דהתם בסכין של ע"ז שחתך בה בשר או שחט מסוכנת ליכא זוז"ב אלא כוליה גורם דאיסור הוי וכתב דל"ד לתנור ופת ובגד דאף בזוז"ב אוסר למ"ד זוז"ב אסור ואפילו מאן דמתיר לא התיר אלא מטעם זוז"ב והרי בסכין ליכא גורם דהתר כדי להתיר בו בדיעבד אבל לא בא הרא"ש לומר דקי"ל בתנור ופת ובגד לאסור בזוז"ב ע"ש וגם ראיתי בס' פרשת הכסף דנ"ז שהוסיף להכריח כן בכונת הרא"ש דאי משום שהביא מתני' דנטל ממנה עצים בסתם הוא הכרח דא"ל הכי הרי בסוף לשונו הביא לראיה ממתניתין דזורעין תחתיו ירקות בימות החמה אבל לא בימות הגשמים בסתם אע"ג דאנן קי"ל להתיר כר' יוסי כמ"ש הטו"ד סי' קמ"ב בשם הרא"ש כי ע"כ ע"כ כונתו דאף מאן דאסר בזוז"ב לא אסר כי אם לכתחילה וא"כ ה"כ כונתו מדאסר מתני' דנטל ממנה עצים מטעם. זוז"ב אף בדיעבד מינה דבכוליה גורם גם לדידן דקי"ל זוז"ב שרי הכא בכוליה גורם אסיר בדיעבד ע"ש ובדבריו כתב בת' נחפה

בכסף

בכסף חי"ר סי' ו' ע"ש ולדידי נ"ק מזה להט"ז דאמת דסתם
דברי הרא"ש מורים דס"ל זוונ אסור בעז כיון שכתב בסתם
ולא דמי לבטל המנה עצים דלא דמי לראיה שנית שהביא בסוף
דבריו שהביא מתני' בכורתם שכתב וז"ל ועוד ראיה מפ' כ"ה
דתנן וזורעין תחתיה וכו' דבכי האי סמך למ"ש הרא"ש ז"ל שם
בפסקיו דקי"ל כרבי יוסי וא"כ ע"כ כוונתו דבי היכי דהתם
מתיר בדיעבד בז וז"ג אף למ"ד אסור מינה נפיק לדידן בכולי'
גורם אבל כאן שלא הביא מתני' ולא זכר כלל הש"ס דפ' כ"ה
כי אם כתב הדין השנוי במשנה סתם ש"מ דהכי קי"ל דבלאו
הכי על מי סמך שהרי גם שם בפסקיו העתיק משנתינו דבטל
המנה עצים לפסק ובר מן דין נראה כן ממ"ש או אפה בו את
הפת בתנור ישן והרי במתני' לא נתבאר אי איירי בתנור ישן
ואי איירי בתנור חדש אתי אף למ"ד זוונ שרי דהוו כוליה גור'
דאיסור ואף דע"פ מתני' איירי אף בתנור ישן כיון דתני רישא
חדש יותץ דע"כ זוונ אסור ס"ל מיהו אי הרא"ש ס"ל זוונ שרי
בעז מי הכריחו למינקט דינו שלא כהלכה או לפחות לינקוט
בסתם אפה בו את הפת דאתי גם לדידן אי איירי בתנור
חדש דהוי כב"ד בסכין דהוי כוליה גורם דאיסור וזה יורה
דהרא"ש הכי ס"ל בתנור ופת ובגד לאסור בזוונ וזה כ"ל
שהיה דעת הט"ז אך את זה ק"ל לשיטתו דע"כ מרק"ל לש"ס
מזוונ דאסר רי"ו בבניה דלא אסיר כי אם לכתחילה לנטיעת
ערלה דהתיר בדיעבד ש"מ דפשיט ליה דהנאה שאינו גמורה
בלכתחילה והנאה גמורה בדיעבד שוים הם ומכח פשיטות
סברה הוא דקי"ל הוא כמ"ש לעיל וא"כ כיון דפסקו בש"ס
כרי"ו להתיר לכתחילה זוונ אף בעז מיהו נפיק גם לזוונ
דהנאה גמורה להתיר בדיעבד ואיך יתכן דיפסקו כרי"ו
בבניה וכ"ל ובפת ותנור כת"ק שזהו הפך פשיטות הש"ס
כאמור גם ראיתי בס' נקודת הכסף שתמה להט"ז כראיה
שהביא לחלק בזוונ מעז לשאר איסורים מת"ש בפסחים דכ"ז
אימור דשמעת ליה לר"א בעז בשאר איסורים מי שמעת ליה
ע"ש שזה תימא דהא מסני הש"ס אלא א"כ אמאן תרמיה
ועוד הא תני בהדיא ובן היה ר"א אוסר בכל איסורים וא"כ
איך יפסקו הפוסקי' במקשן ולא כתרצן ועוד דלא יתורץ לדברי
הפוסקים הני תרי בריתות בתנור שהסיקו בקליפי ערלה
ע"ש והא ודאי ק"ט לדעת הט"ז. ובשאני לעצמי יש לי לקיים
דעת הט"ז ולאו מטעמיה במאי דק"ל בענין זה שידוע דבי
סתם רבי סברה בסתם ושוב הביא חולק יחיד על הסתם דקי"ל
בת"ק דחשיב ביחיד עם רבים כמבואר בדוכתי' טובא ותהם
בכינה דוא ובכירה ד"ל וכ"ש בששינה סברה בשם יחיד ותני
דחכמים פליגי עלה דקי"ל הכי דלהכי תני לה בלשון רבים
דליהוי הלכה כרבים כמ"ש בחולין דפ"ה ובשאר דוכתי והרי
בפ"ב דערלה משנה ז' דתני פלוגתא דזוונ תני למ"ד שרי
בשם חכמים ש"מ דקים ליה לרבי להלכה דזוונ מותר ואלו
בפ"ג דעז דמ"ג בשוחק וזורה לרוח תני' לסברת האוסרים
זוונ בשם רבים כדתני אמרו לו ש"מ זוונ אסור ס"ל גם שם
דמ"ח דתני זורעין תחתיה וכו' ולמאי דאסיק הש"ס דרבנן
הוא דס"ל זוונ אסור ש"מ שדעת רבי דתני לה בלשון חכמים
דהכי קי"ל והדבר קשה דא"כ היכי תני זוונ מותר בלשון רבים
בפ"ב דערלה כי ע"כ צ"ל שדעת רבי לחלק בין עז לשאר
איסורים כי מן הבאר יתיישב בסוגיא דפסחים דכ"ז כמ"ש
אימור דשמעת ליה לר"א וכו' וכה"ג דחי בעז דמ"ט וכ"ת
שאני ליה לרי"ו בין עז לשאר איסורים וק' מנ"ל לדחות כה"ג
והרי אמרו מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת וא"כ אי ס"ל
לר"א זוונ אסור בעז בודאי שנם בכל איסורים דמאי
תיתי לחלק כל דלא אתמר בפירוש אך למ"ש הנה נכון דאילו'
זה פשיט ליה לש"ס כדעת רבי דבערלה סתם להתר זוונ
בעז לאיסור ומיהו אנן לא קי"ל בחילוק זה דרבי שסרי פסק

שמואל כר' יוסי וידוע דהלכה כאמוראים אף נגד רבים ודעת
רבי כדקי"ל הכי בכמה דוכתי שפסקו נגד ת"ק הו הכמים
דמתני' רבו אלמנות אך את זה קשה עדיין דבדמ"ט דעז
סתם רבי כמ"ד זוונ אסור דתני חדש יותץ והרי' אמרי' בדוכתי
טובא הלכה כסתם אם תאמ' דלא חשיב סתם כיון דלעיל
מינה תני פלוגתא דזוונ דזורעין תחתיה דפליגי רבנן ור"י
א"ת קשה דהו"ל מחלוקת וא"כ סתם דקי"ל כסתם כמ"ש ר'
יוחנן בגופיה ביבמות דמ"ב וא"כ ע"כ דרבי יוחנן זוונ אסור
ס"ל בעז דלדידיה בכל סתם קי"ל כותיה הלא דאפ"ה ז"ל דאנן
לא קי"ל הכי כיון דפסק שמואל להתיר כר' יוסי דאע"ג דשמואל
ור"י הלכה כר"י בזה הלכה כשמואל כיון דהש"ס הביא
בסתם דברי שמואל ש"מ דהכי קי"ל ומה גם דאיכא אמוראי
דלית להו כדעת ר' יוחנן הלכה בסתם כמו שכבר הארכתי
על זה במ"א סי' ג"כ ע"ש אך לדעת הרא"ש דמחלק בין זוונ
דהנאה גמורה דאוסר בדיעבד לזוונ דאינה הנאה גמורה
דאין איסור כי אם בלכתחילה א"כ לפז' אין הכרח דשמואל
פליג לר"י דהרי עכ"פ ראינו דעת רבי דמחלק בזוונ בין שאר
איסורים ובין עז דמתיר ודעתו לפסוק לאסור גם בהנאה
שאינה גמורה לכתחילה כיון דתני לה בלשון רבים אך כדעת
ר"י אין ראיה שר"י לא אמר כי אם בסתם גמור ולא בת"ק עם
יחיד דת"ק לא חשיב סתם כי אם בה רבים וכן הכריח הרב
דברי אמת בקו' רי"ו פ"ש וא"כ מני סבר ר"י כשמואל דהלכה
כרבי יוסי אף דרבי תני לה בלשון רבים אך במתני' דתנור
ופת ובגד דאיירי בהנאה גמורה דהוי סתם גמור ע"כ דעת
רבי יוחנן לאסור דהלכה בסתם ואין ראיה מדפסק שמואל כר'
יוסי שאל דהתם שאני דליכא הנאה גמורה ובבי האי ס"ל דעז
שוה לשאר איסורים משא"פ בדאיכא הנאה גמורה דאוסר
בעז גם שמואל מודה לר"י וכ"נ דבהנאה גמורה תני לה רבי
בסתם דעדיף מבח רבים ואילו בדליכא הנאה גמורה תני לה
בלשון רבים ש"מ דהנאה גמורה חמיר ליה וכ"ת דשוים הם
ותני לה מחלוקת וא"כ סתם זה אינו דא"כ לא הוה תני לה
המחלוקת בסוג דליכא הנאה גמורה לאסור לכתחילה והסת'
בהנאה גמורה לאסור בדיעבד דהוה"ל פשיטות זה דשוים הם
לכתחילה בליכא הנאה גמורה עם בדיעבד דאיכא הנאה
גמורה והרי יש לבע"ד להלוק דהנאה גמורה כי איכא חמיר
טפי וא"כ הו"ל למיתני מחלוקת וא"כ סתם הכל בסוג אחד
כי ע"כ יותר נראה דשני סוגים הם דבדליכא הנאה גמורה
קיל ליה ותני סברת האוסר בשם רבים ובאיכא הנאה גמורה
חמיר ליה ולהכי סתם ליה וא"כ אין הכרח דפליגי שמואל ור"י
והרי ידוע דאפוסי' פלוגתא לא מפסינן ומה גם דאף אי הוי
ספק אי שמואל מתיר בזוונ גם בהנאה גמורה נגד ר"י אין
ספק דשמואל מוציא מידי ודאי דרבי יוחנן וכיון דאין בירור
בש"ס להדיא דלא קי"ל בסתם דתנור ופת ובגד דאסור זוונ
בהנאה גמורה לא שבקי' סתם מתני' ודעת ר"י דהלכה בסתם
בלי שום הכרח וזה כ"ל דעת הרמ"ה שכתב הטור בשמו בסי'
קמ"ב לאסור זוונ בעז גבי תנור ופת ובגד ובבי' כן בדע' הרי"ף
והרא"ש במה שהביאו רק מתני' בסתם דודאי ס"ל לחלק בין
זוונ דליכא הנאה גמורה ובמה שנתבאר נ"ק לשיטה ואת
מאי דהוה ק"ל לעיל דע"כ מדהקשה הש"ס וסבר רי"ו זוונ
אסור והתניא נוטעין וכו' ש"מ דפשיט ליה דהנאה שאינה
גמורה לכתחילה שוה עם הנאה גמורה בדיעבד וא"כ איך
יפסקו כרי"ו ובתנור לאסור דאי מהא נ"ק דהרי הש"ס פשיט
ליה כדעת רבי דהנאה גמורה בדיעבד חמיר מליכא הנאה
גמורה דהרי שוה ס"ד דרבנן מתירים בבניה אע"ג דסתם
רבינו א"כ לאסור בהנאה גמורה בדיעבד דע"כ דעת רבי
שיה דהנאה גמורה בעז הוא דחמיר לב"ד וע"כ ק"ל לר' יוסי
בכל תוקף דאי אסר לכתחילה בליכא הנאה גמורה כ"ש

דאוסר באיכא הנאה גמורה אף בדיעבד אך למסקנא דרבי יוסי הוא דמתיר ורבנן אסרי ופסקו כרי"ו בליכא הנאה גמורה להתיר לכתחילה אין מזה הכרח לאיכא הנאה גמורה להתיר בדיעבד דאה"נ שי"ל דבאיכ' הנאה גמורה חמיר טפי ואדרב' מכאן ראיה דיש לחלק בהכי דאל"ה תיקשי היכי ס"ד דתני רבי זוזג להתר נביה בשם רבים דש"מ דהכי ס"ל והרי סתם בתנור ופת ובגד לאסור בזוג אלא ודאי דזוזג בדאיכא הנאה גמורה חמיר טפי ואו אין מקום לדחות סתם ודעת רבי יוחנן מפני שמואל דפסק כרי"ו בכל שי"ל דבאיכא הנאה גמורה חמיר טפי גם מ"ש הנקודת הכסף דהך סברא לחלק בין ע"ז לשאר איסורים דחה לה הש"ם בפסחים דכ"ז ל"ק דכי דחי לה היינו כדעת ר"א דע"כ שאינו מחלק דאל"ה בריתות דתני יותן מאן תני לה ועוד דאמר הכי ר"א בהדיא אך כדעת רבינו הקדוש אין דרך לנטות דע"כ דמחלק בהכי דהרי בערלה דעתו להתיר ובע"ז דעתו לאסור והרי זה כי ההיא דאמרינן בחולין דפ"ה ראה רבי דברי ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים וכו' וה"נ דיכותא ואי ק"ל א"כ ע"כ דעת רבי להתיר זו"ג בערלה א"כ היכי בעי הש"ם בפסחים דכ"ו לומר דרבי סבר זו"ג אסור בערלה הא ל"ק דהא מצינו סתם הפך רבי כמ"ש בשבועות ר"ג בשבועות כר"ע וליה לא ס"ל וככל כתב הר"ש הקינון בלשון למודים שער ב' סי' כ"ח הטעם שרוב חכמים הסכימו הפך דעתו ע"ש באופן דלמאי שנתבאר נראין דברי הט"ז דסטור והרמ"ה והרא"ש אוסרים בכל זו"ג דע"ז בהנאה גמורה ואף תנור חדש שהסיקו בעצי ע"ז יותן וכו' ברור בקיצור פסקי הרא"ש בפ"ג דע"ז סי' ט' שכתב נטל עצים מהאשירה אסורים בהנאה הסיק בו את התנור יותן ישן איכו אופה בו את הפת מוליך דמי עצים ליס ע"ש והכה מריהוט הלשון נראה דאיסור לשון יש בו ונ"ל ואם אפה בו מוליך דמי עצים וכו' א"כ נ"ל ישן אם אופה בו וכו' ור"ל בהסק איסור בלי כיון ומ"מ כבר מבואר להדיא דחדש יותן ש"מ דס"ל דגם בתנור יותן קי"ל כסתם מתני' הפך דעת הפרישה והש"ך כדעת הטור וקשה איך לא נרגשו מדבריו אלו וכ"כ מרבינו ירוחם נתיב ט"ז ח"ד שכתב הסיק בו את התנור חדש יותן ישן ויוכן אפה בו וכו' כך פסוט בע"ז בפ' כ"ה ע"ב הרי דנקיט להלכ' גם חלוקה דתנור חדש יותן אע"ג דבנתיב כ"א ח"כ פסק בערלה דגם בחדש יוכן כי ע"כ ע"כ שדעתו דבע"ז החמירו דוקא בהנאה גמורה דבכביה בכר פסק בנתיב ט"ז ח"ב כר' יוסי וכן בגינת האגוז כי ע"כ ע"כ דעתו לחלק בכל מ"ש ותימא להש"ך סי' קמ"ב ס"ק י' שהאריך להוכיח דבתנור חדש יוכן מודה גם הרא"ש והרמ"ה וכתב שכ"כ דעת רבינו ירוחם בנתיב ה' ובנתיב כ"א ולא ידעתי איך לא נרגש מדבריו דנתיב ט"ז דכתב יותן דסותר דרך הש"ך ז"ל וכ"כ להכריח כדעת התוס' ממ"ש שם בע"ז דס"כ ר"א אתי וא"ת הא פסקינן לעיל כרי"ו דאמר זו"ג מותר בכבים וכו' ו"ל דלכתחילה יש לחוש לדברי רבנן שחולקין עליו ואמרו אף הוא כעשה זבל ע"כ וכן בפסקי תו' ע"ז סי' קכ"ה כתב ע"ז שוחק וזורה לרוח בדיעבד ולכתחילה לא ע"כ והנראה בכוונתם דשוחק לאו דוקא דהרי אסרו בלכתחילה אלא אם שחק וזרה אינו אוסר הירקות שצמחו שם ורואיתי לאחד מתרים בד"ק שה"ק ממ"ש התו' בע"ז דמ"ב ד"ה אמרו וז"ל ומ"מ אסור לזבל לכתחילה אף לר' יוסי כזבל ע"ז וכו' הרי נראה דגם רי"ו אוסר לכתחילה ע"ש ולדידי ל"ק דהרי בפירוש התיר ר' יוסי לכתחילה כדתנן שוחק וזורק כיון שאינו מכוין לבטל וליהנות כזבל ומה"ט אנו מתירי' לכתחילה לזרוע תחת אשירה ולא קפדינן לגל ונכיה כמ"ש הר"ן שם בס"פ כ"ה הביאו הב"י יו"ר סי' קמ"ב ע"ש אך במכוין לזבל השדה כזבל ע"ז הוא שכתבו התו' דאסיר לכתחילה אף לרי"ו דזו"ג לכ"ע אסיר לכתחילה אלא שהתו' חששו בכאן שלא לשחוק לכתחילה אף שאינו מכוין לבטל כרבנן כרי"ו דאסיר לכתחילה אלא דק"ט דהרי כדמ"ט דע"ז אסיק הש"ם כרבנן דאמרו אף הוא כעשה זבל דפליגי על רי"ו ס"ל זו"ג אסור ולהכי אסרי לכתחילה ומה"ט ק"ל לרי"ו אף לא ירקות מפני הנכיה אך לרידיה כי היכי דהתיר לכתחילה בשוחק וזורה ה"כ ל"א לנכיה וכיון דפסק הש"ם הלכה כר' יוסי היכה נפיק להתיר לשחוק ולזרות לרוח לכתחילה וא"כ איך יתכן דקי"ל כרי"ו ובלכתחילה כרבנן והנ"ל ביסוב דבריהם דס"ל דכיון דתני מתני' לסברת האוסר בשחיק' ע"ז לרוח בשם רבנן ש"מ דהכי קי"ל להחמיר לכתחי' וכי פסקו כרבי יוסי היינו למאי דאוקמוה לבריתא דשדה שנזדבלה דשדה תיזרע ופרה תישחט כרי"ו דהיינו בדיעבד קי"ל כרי"ו אבל במתני' דשוחק דתני לה בשם רבים קי"ל להחמיר משום חומרא דע"ז אבל בדיעבד עסקו כרי"ו לבד דליכא למימר דרבינו זו"ג אסור ס"ל ולהכי סתם הכי ואנן לא קי"ל הכי זה אינו דהרי סתם בפ"כ דערלה בשאור תרומה במ"ד זו"ג מותר כי ע"כ ע"כ דדעת רבי לחלק בין ע"ז לשאר איסורים וא"כ תו' ל"מ מדפסק שמואל כרי"ו שי"ל דה"ד להתיר בדיעבד לבד אך לכתחילה אה"כ דקי"ל כרבי דחייש בע"ז למ"ד זו"ג וכ"ת א"כ מנ"ל לש"ס דרבנן ס"ל זו"ג אסור אף בדיעבד אימא דוקא לכתחילה החמירו בע"ז לבד כדעת רבי הא ל"ק מת"ש אף הוא כעשה זבל וכתיב לא ידבק בידך וזה לא שייך כי אם במכוון לבטל וליהנות דאי לכתחילה ואינו מכוון לבטל וליהנות היכי שייך לא ידבק כי ע"כ פשיט להו דרבנן גם בדיעבד אסרו אי בא לזבל בזבל ע"ז וע"כ אסרי לפתחילה גם באינו מכוון לבטל וליהנות מע"ז בשחיק' ע"ז וזרה לרוח וזה אפשר שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שהביאו בפ"ג דע"ז מתני' דמ"ג דשוחק וזורה לרוח כצורתה וסתם נראה דפסקו כת"ק לאסור לכתחילה דיחיד ורבים הלכה ברבים ול"ק ממה שפסקו בסוף הפרק כרי"ו דהתם בבדיעבד לחוד אכן ראיתי להר"מ בפ"ח מה' ע"ז ה"ו שפסק כרי"ו גם לכתחילה וכ"כ הטי"ר והש"ע בסימן קמ"ו וקשה להב"י וכל רבני האחרונים איך לא זכרו שדעת התוס' לפסוק כרבנן דרי"ו ומ"מ כדעת התוס' יש לדון דקי"ל בתנור ופת ובגד לאסור אף בדיעבד בזו"ג כיון דסתם מתני' הכי דעדיף הכא רבים דאי משום דפסק שמואל כרי"ו בגינת דאיזדבל י"ל דהתם שאני דליכא הנאה גמורה ולהכי אנו מתירים בדיעבד שכבר נזדבל בזבל ע"ז לכתחילה לזרוע אבל בהנאה גמורה בתנור ופת אה"נ דאף בדיעבד אסור מפני חומר ע"ז כיון דסתם לן דבי הכי וא"כ נראה דהתוס' קיימי בשיטת הרא"ש וכאמור כי עפ"י דברי הרא"ש יש לייסב במאי דק"ל בפסחים דכ"ו דרמי ב' בריתות דתני חרא חדש יותן ותני אידך חדש יוכן ובעי לאוקמי הא רבי הא רבנן ודחי לה הש"ם ושוב אוקמוה הא ר"א והוא רבנן דשאור ודחו לה ולבסוף העלו הא ר"א והא רבנן דעצים וקשה דהרי בה"נ הקשו ב' ברייתות בזו"ג בע"ז דמ"ט והעלו הא רי"ו הא רבנן וא"כ ה"כ הו"ל לשנויי כדשני התם הא רי"ו הא רבנן וכ"ת דהוה מצי לאקשויי איסור דשמעת להו לרבנן דאסרי בע"ז והרי השתא כמי ק"ל הכי כי מוקי לה כר"א ודחי אמאן תרמייה וא"כ גם כרבנן יכול לשנויי הכי ובדוחק י"ל דלאוקמי כר"א ניחא ליה טפי דאשכח תנא דתני וכן היה ר"א אוסר בכל איסורי' אך לשיטת הרא"ש אתי שפיר דבי נחלקו רי"ו ורבנן היינו בדלא איכא הנאה גמור' ואין זה ענין לתנור דהוי הנאה גמורה דבהנאה גמורה י"ל דגם רי"ו מודה לרבנן דאסרי בזו"ג בע"ז כי מתני' דר"א וע"כ מייתי ליה למתני' דר"א ·

וע"פ הבאר יתיישב במאי דק"ל שם בסו' בפסחים שאמרו אמר אביי את"ל זוזג אסור רבי היינו ר"א ואתמ"ל

ואתמ"ל וכו' ופרש"י אם המנא ברייתא מפורשת דרבי אסר גם בתנור וכו' וק"ט דמאי קמ"ל ובודאי כן הוא בכל התנאי' אם ימצאו דס"ל כר"א וגם ברבי אם יהנא בודאי דרישא דרבי דתני יותן דרבי היא וגדולה היא בעיני ולא ראיתי מי שנרגש בו אך לת"ש כ"ל דה"ק דראה דסתם רבי בעז כר"א דזוג אסור ונסתפק אי דעת רבי כן בכל האיסורים א"ר דוקא בעז שהחמירו וע"כ אמר אתמ"ל דקי"ל זוג אסור ע"כ הטעם דסתם רבי הכי בעז דמ"ט מינה שגם דעת רבי מסתמא כן הוא אך אתמ"ל דקי"ל זוג שרי ודוקא בעז לבר סוא דקי"ל להחמיר מינה שגם דעת רבי כן וא"כ ע"כ דהכא ה"ט דיש ס"ע בפת בכ"ל בפירוש הסוגיא ומינה דאביי עכ"פ פשיט ליה בתנור ופת לאסור בזוג וזה נ"כ סמך לסברת הטור וכ"כ להכריח דיש חילוק בין עז לשאר איסורים דהרי בפ"ב דערלה תנן וחכמים אומרים בין שנפל איסור תחילה וכו' ש"מ דרבנן זוג ס"ל דקשה דהרי ברמ"ג וכרמ"ט דעז מבואר דרבנן זו"נ אסור ס"ל וכ"ת תרי רבנן נינהו בבר כתבו התו' ביומא ד"ל ד"ה נימא דתרי רבנן לא אמרינן הביא דבריהם הכ' בכללי הש"ס ודוחק לחלק בין אי פליגי לחד תנא להיכא דפליגי לתרי תנאי וכן ראיתי שחילקו בשם שארית יוסף ואיכנו אתי לידע טעמו וראייתו דלכאורה אין טעם לחלק בכך אך לת"ש ל"ק דרבנן דר"א דשאר מחמירי בעז דזוג אסור ור"א אוסר בכ"מ ורא"ו מתיר גם בעז ועיין תו' עז דמ"נ ד"ה אמרו דתירצו ב' תירוצים בזה ולתירוץ ב' אתי כדברי השארית יוסף וכ"כ בפסחים דכ"ח ד"ס ותנן וצריך ישוב אך את זה ק"ל לדרכנו ולשיטת הטז שדעת הרא"ש דהנאה נמורה בדיעבד חמיר מליכא הנאה נמורה לכתחילה ממ"ש הרא"ש בפ' כ"ש והא דתני יוכן רבנן דאמרי זוג מותר והלכתא כרבנן והכי מסקינן בעז בענין זורעין תחתיה דרא"ו סבר זוג מותר ואמר שמואל הלכה כרא"ו ואמרינן התם ההיא ניתא וכו' הלכך חדש יוכן וכו' ואם איתא מה ראיה הביא מדקי"ל כרא"ו בניכת ובזורעין התם שאני דליכא הנאה נמורה וכ"ת היא גופא קשיא להרא"ש דבר"ח דחולין חילק כן להדיא הא ל"ק מתרי טעמי חדא דס"ל דבליכא הנאה נמורה לכתחילה ובדיעבד בהנאה נמורה שוים הם א"כ דס"ל דבניכת דאיזדבל הנאה נמורה חשיב ולהכי הביא עובדא דההוא ניתא נ"כ אך לדרכנו ולהטז ק"ט דמה זו ראיה ובדוחק ג"ל דמאי דקשה דלמה הוצרך לראיה והרי ר"א דשאור הוא דפליגי ארבנן ובודאי דקי"ל כרבנן נגד ר"א אכן נראה דנרגש דנהי דכרבנן קי"ל נגד ר"א אך כיון דסתם מתני' דעז דבטל ומנה עצים כר"א דזוג אסיר אדרבא סתם עדיף מרבים כידוע לכן הכריח דזה אינו דהא פסק הש"ס כרא"ו דזוג מותר וא"כ ע"כ מתני' דסתם משום חומר עז דשאר איסורים בהנאה נמורה קי"ל מעז בליכא הנאה נמורה דהרי אסרי רבנן התם ופליגי ארא"ו אע"ג שהם מתירים בשאור דהנאה נמורה הוי ואכן קי"ל כרא"ו התם דאפ"ה שרי א"כ כ"ש שאר איסורים בהנאה נמורה דרבנן נמי מודו ליה אבל אה"כ דבעז בהנאה נמורה קי"ל כר"א לאסור א"כ ז"ל שראיתי שלשון זה הוא לשון הרי"ף שהעתיקו ובבר כתב גם' תקפו כהן פי' מ"ו שדרך הרא"ש להעתיק לשון הרי"ף אע"ג דלא ס"ל הכי ע"ש וא"כ י"ל שדעת הרי"ף אינו כן אלא דלא קי"ל כבתם דתנור וכהכי א"ש במה שלא כתב הטור כן גם בדעת הרי"ף כמ"ש הכ' בסי' קמ"ב ולמ"ש ל"ק ודוק:

גם ראיתי להטז שתמה להב' שהבין בדברי הר"מ וכל הפוסקים דכיפסקו למתני' באפה בו הפת דאסורה דאיירי באבוקה דיש ס"ע בפת ואסיר אף בזוג אבל בשל ע"נ גחלים או גרף דליכא שבח הוי זוג ושרי ולכוונה זאת הניה דת"א בסי' קמ"ב בעוד שאבוקה כנגדו ונעלם ממנו דעת הב' דמה יעשה בכרכר של בגד דשם אין שייך שבח כרכר כבגד וכו' ויש לתמוה עליו מה לו כי יצעק על רמ"א דנעלם ממנו דעת הב"י והעלם זו איני יודע מה טיבו דבהדייא כתב בב"י ובכ"מ דהר"מ באבוקה איירי וכ"כ ג"כ מכל דברי הטז כדעת הב"י כי ע"כ נ"ל דט"ס נפל ונ"ל ונעלם ממני דעת הב"י וכו' דלפז לא ק"ל על רמ"א מידי

ורא יתי להש"ך בנקודת הכסף דהשיב על דבריו דדבר פשוט דכרכר דמתני' היינו כחד גורם ומ"ש הרמ"ה בפת שנאפה בעצי ע"ז והבגד שנארג בכרכר דע"ז אסורים כנגד אגב גררא נקטיה כיון דאיתיה נמי במתני' וכן משמע מדברי הטור והמחבר שכתבו ברישא סתמא נטל ממנה כרכר וכו' אסור בהנאה את"ד וקודם שנבא להשיב על דבריו הדבר צריך ביאור בדעת הט"ז דבאיזה גר משוי ליה לכרכר דהוי זו"ג והנה אמת שראיתי להט"ז שם שכתב שהכרכר מועיל לחוט שיוכל לאורגו נמצא שנגמר הבגד ע"י החוט והכרכר ע"ש ותמהני עליו דא"כ בתנור הדם דהפת שנאפה אף בגחלים שמבואר מהטור ורוב הפוסקים דלכ"ע אסור דהוי כוליה גורם באיסור ואינו זו"ג וכן מבואר בפסחים דכ"ו ובדברי הראשונים ע"ש ולדבריו עכ"פ הוי זו"ג דאין הנאת הפת באפיה כי אם בצירוף הקמח והמים דהתנור ועצים לבך אינו עושה הפת וא"כ ליהוו קמח ומים גורם דהתר כי ע"כ ע"כ דכל דהנאת אפיה נעשה הכל ע"י איסור על הנאה זו נאסר דבהנאה זו הוי כוליה גורם דאיסור א"כ ה"כ בבגד ארינה כולה נעשה ע"י איסור ואין חוטי הבגד משוי ליה כלל גורם דהתר אך לדידי כי הוי זו"ג הוא דע"י כרכר לאור אינו נארג כי אם בסיוע עצים אחרים להניח בהם החוטים שהרי פירוש כרכר פרש"י והערוך ור"ע בפ"ג דע"ז ובשבת פרק המוציא יין שהוא העץ שראשו חד וכנה"ג בי"ד סימן קמ"ב סנה"ט אות זה פירש בשם הרב שדה יהושע שהוא הלוח סלא עצים דקים ומניחים בין כל אחד ואחד חוט משתי כדי לסדר בו הארינה ע"ש ומ"מ הנה מבואר דאינו נארג בעץ אחר לבד כנודע מלאכ' הארינה וא"כ הו"ל כרכר דאיסור ושאר עצים דהתר זו"ג וכ"כ מדברי הרמ"ה שכתב וכן הבגד שנארג בכרכר וכו' ואי הוי כוליה גורם גם סברה ראשונה מודה בו דלכ"ע בכוליה גורם אסור אף באיסור שאינו של ע"ז ומ"ש הנקה"כ דבדרך אגב מייתי לה הוא דוחק גדול ואשינויי דחיקי ניקו וניסמוך בלי הכרח כלל דלמה שביארתי הדבר ברור דחשיב זו"ג וכ"כ מת"ש שם בע"ז דמ"ט ונריכי דאי אשמועינן קמיתא וכו' אבל כרכר דאיתיה לאיסוריה בעיניה והרי מבואר שם בע"א דר"א זו"ג אסור ס"ל מדתני חרש יותן וא"כ אפה בו את הפת בלי אבוקה איירי דבאבוקה לכ"ע אסיר דקי"ל יש ש"ע בפת וכן פי' הר"ן למתני' ושאר מפרשים ואם איתא דכרכר הוי כוליה גורם דאיסור ליסני דאי אשמועינן קמייתא דלאו כוליה איס ור דאיכא נמי גורם דהתר אבל כרכר דהוי כוליה גורם איסור אימא מודה ליה לר"א אלא ודאי דגם כרכר הוי זו"ג וכ"כ מדברי הראשונים שנבאר בסמוך ודברי הנקוד' הכסף נ"ע אבל אך בזאת תמהני להט"ז במאי דפשיט ליה דלא שייך יש שבח כרכר בבגד וכתב דאף ע"ג דאמרינן בגריבותא דכרכר דאיתיה לאיסוריה בעיניה מ"מ אין זה מקרי יש שבח דתרי מילי נינהו כמ"ש הר"ן בפ' כ"ה וז"ל ומיהו אפה וכו' הרי לפניך דשבח עצים שייך אפילו במידי דקלי איסוריה ואינו תלוי בקיום האיסור בעין כלל ולא ידענא מה אידון ביה דאדרבה ראיה לסתור הביא דדברי הר"ן ברור מללו דבאבוקה דהוי שהאיסור בעין אמרינן יש שבח ולא בגחלים לפי דקלי איסוריה ואיך הבין כדבריו להפך גם שראיה שהביא דהו"ל לש"ס למעבד גריבותא דככרכר

מודה

מודה דיש שבח כרכר בבגד הא נמי ל"מ דהרי נתב' דמתני' ר"א דס"ל זו"ב אסור ולהך מ"ד יש ש"ע בפת או בכרכר לית ליה דלמאי כ"מ יאסרו חכמים מטעם שבח והרי גם כלי שבח אוסרים דכל זו"ב אסור כדתני חדש יותץ דלא שייך שבח ואיסור זה דיש שבח ליתיה כי אם למ"ד זו"ב מותר דאעפ"י כן כיש שבח אסרו ומה"ט תנור יוצן ואפה באסוקה הפת אסור והרי הצריכות אינו אלא למתני' דסבר זו"ב אסור וא"כ היכי לימא שאני כרכר דיש שבח והרי טעם שבח דהחשיבוהו חכמי' לאסור לית ליה למתני' כיון דסבר זו"ב אסור גם מ"ש דאי חלוקת דפת איכא הלכה ובגד איכא הלכה היכי שייך למיעבר צריכותא בינייהו הא יש חילוק רב ביניהם הא נמי ל"מ דלר"א דס"ל זו"ב אסור אין חילוק ביניהם דבשניהם אסיר מדינא ויש שבח לא חשיב ליה לר"א כיון דאוסר גם כלי שבח׃ כי ע"כ איני רואה בכל דבריו הכרח דלא שייך יש שבח בכרכר גם ראיתי הדבר בבירור בחדושי הרמב"ן לע"ז דמ"ט שכתב וז"ל וקי"ל כר"א הלכך בפת ובבגד יוליף ליה קמלא משום דיש ש"ע בפת ויש כרכר בבגד אבל בתנור קי"ל כרבי יוסי ע"ש גם במלחמות בפ' כ"ש כתב וז"ל ולמדנו שאין ש"ע בפת ושבח כרכר בבגד חשיבי איסור בעיניה ע"ש גם הראב"ד בתמים דעים סימן רמ"ה בפ' כ"ש כתב וז"ל אבל בגד ופת עצמו אסורין משום דיש שבח כרכר בבגד וש"ע בפת יע"ש הנה מבואר דשייך שבח כרכר בבגד הפך הט"ז וגם דחשיב זו"ב דאל"ה למ"ל טעם שבח הפך דעת הנקודת הכסף כי ע"כ אין ספק כי דעת הר"ן ושאר פוסקים שפסקו למתני' דכרכר להלכה אע"ג דס"ל זו"ב שרי אף בע"ז היינו דס"ל דיש שבח כרכר בבגד וזהו דעת הב"י ול"ק ממ"ש הט"ז א"ק מה שהביא מדברי הרמ"ה שכתב דפת שנאפה ובגד שנארג בעצי ע"ז דאסורים דנראה דכל ריבותיה דזו"ב אסור בע"ז הפך דעת המתירים ובשאר איסורים גם הרמ"ה מתיר ואי שייך שבח כרכר כ"ע מודו בה גם בשאר איסורים כי ע"כ היה כ"ל מעין דברי הנק"הכ דכרדך אגב נקיט לה וכ"כ מדברי הב"י שלא נראה מדברי הרמ"ה ומיהו פשט דבריו מורים דס"ל דבכרכר לא שייך שבח וכ"כ דעת הר"ן שכתב בפ' השוכר את הפועלים דיש ש"ע בפת שמענו יש ש"ע בתבשיל לא שמענו ותמה להתו' שכתבו הפך זה ע"ש וא"כ ה"נ י"ל שבח כרכר בבגד לא שמענו וכ"מ דלמ"ד זו"ב שרי אף בע"ז הבגד מותר אלא שנראה עיקר כדעת רוב הפוסקי' דס"ל דשייך שבח בכרכר וכמ"ש וראיתי להב"ח בי"ד סימן קמ"ב שכתב ליישב דעת הרמ"ה והרא"ש דאע"ג דבגינת דאיזרבל בזבל ע"ז קי"ל כרי"ו דזו"ב שרי אף בע"ז ה"מ שנהנה גופה בגוף הפת שנאפה באיסור וכן בבגד נהנה לבישה בבגד שנעשה באיסור משא"כ שדה שנזרבלה בזבל ע"ז יע"ש וקשה דאי יש לחלק בכך כשהקשו בע"ז דמ"ט תני חדא שדה תיזרע ותני חדא שדה תבור תירצו הא ר"א דשאור או ר"א דעצים ע"ש אמאי לא דחי הא לא איריא דלא אסר ר"א בשאור כי אם התם שנהנה בפת שנעשה באיסור וכן בתנור ופת ובבגד נהנה בגוף האיסו' משא"כ בשדה שנזרבלה מודה ר"א וכיוצא זה ק"ל להדרישה בי"ד שם אות כ"ה שכתב לחלק דשאני פת ובגד דניכר הנאת האיסור בהתר מיד משא"כ בשדה שנזרבלה ע"ש וגם בדבריו קשה דא"כ הו"ל לש"ס לדחויי ע"כ לא אמר ר"א בשאור כי אם דניכר הנאת חימוץ האיסור מיד ויע"ש בדבריו׃ ואת זה ק"ל כת' מעיל שמואל סימן פ"ט שכתב ליישב דברי הטור והרמ"ה והרא"ש דגבי פת ובגד פסקו לאסור זו"ב ובגינת דאיזרבל פסקו להתיר דשדה שנזרבל איירי ע"י אחרים וכה"ג שרי אף לכתחילה משא"כ בפת ובגד שעשה האיסור בידים ע"ש וקשה דא"כ היכי משני הא ר"א דשאור או דעצי' דילמא שאני

התם דעשה איסור בידים אבל לא עשה איסור בידים אף לכתחילה שרי כדקי"ל. הכי גם מ"ש ליישב שם דברי הטור דלכתחילה אסיר השדה שנזרבל הם דברי דוחק כמו שיראה המעיין׃

כי ע"כ איני רואה ישוב לדברי הטור והרמ"ה והר"ן כי אם כדברי הט"ז על דרך שביארתי וכ"מ לדידהו דזו"ב כהנאה גמורה אסיר בע"ז לדעתם זה׃ ובשיטת הט"ז הלוי ראיתי הדבר בבירור בשה"ג בפ' כל שעה שכתב דהטו"ר והרמ"ה והרא"ש ס"ל זו"ב אסור בע"ז וגם בתנור חדש יותץ לדעתם הפך דעת הש"ך׃

אך את זה עומד לנגדי דק"ט לשיטת הט"ז דזו"ב אסור בע"ז דבתמורה ר"ל תנן כל האסורים לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ותני עלה ר"א אוסר ואמרו שם דבזו"ב פליגי דר"א סבר זו"ב אסו' ורבנן ס"ל דשרי ובכלל איסורי מזבח הם מוקצה ונעבד וכ"כ הר"מ בפ"ג מה' איסורי מזבח ד"ג ויע"ש בכ"מ הרי דגם מוקצה ונעבד דבכלל ע"ז הם שרי בזו"ב ובבר תמה ע"ז הרב בס' חזון נחום ח"א דף קפ"ב והנ"ע׃ ומיהו אחר הישוב הא נמי ל"ק שכבר ראיתי להתוס' בע"ז דמ"ט ד"ה הא רבנן שכתבו וז"ל והא דשרו לעיל בנטע והבריך לאו משום דאית להו זו"ב מותר אלא משום דמה שגדל מן האגוז עצמו יהא מותר ע"ש ולמהרש"א בח"ה ומאיר עיני חכמים ובס' פרחי כהונה נדחקו בכוונת דבריה' דאי ס"ל לרבנן זו"ב אסור לפי הך תירוצא איך יתירו בנטיעת אגוז של ערלה אכן כשזכי לעצמי כ"ל ברור כונתם שכיוונו למ"ש הרמב"ן והריטב"א שם בחידוש' הר"ן בה"ש וז"ל הר"ן שם ומיהו בנטע לרבנן נמי מותר לפי שהוא כלה בארץ עד שלא יצמח והכי איתא בירוש' עכ"ל הרי דס"ל דאף דהוי זו"ב גידולי פרי והם ס"ל זו"ב אסור הכא שרי דגור' באיסור כלה בארץ קודם שיצמח והן הם דברי התו' שכתב אלא משום דמה שגדל מן האגוז יהיה מותר כונתם דלרבנן אין בגידולי איסור זו"ב דאסור והיינו דכלה גורם איסור בארץ קודם שיצמח ומיהו בהר"ן איכו מפורש היכן אמרו בירושלמי כן אבל הרמב"ן כתב בחדושיו וז"ל ובירושלמי במקומו מצאתי שאם עבר ונטע אגוז לרבנן מות' משום שהוא כלה בארץ עד שלא יצמח והוא טעם יפה עכ"ל וכ"ל שנתכוון למ"ש בירושלמי ספ"ק דערלה גבי מתני' דאין נוטעין אגוז של ערלה ואין מרכיבין בכפניות אמר רבי יוחנן עבר ונטע מותר עבר והרכיב אסור ע"כ ומדקאמר עבר והרכיב בכפניות אסור ע"כ דזו"ב אסור ס"ל כרבנן דאי שרי הו"ל להתיר דהרכבה דאיסור ואילן וקרקע דהתם הם זו"ב אלא ודאי זו"ב אסור ואפילו הכי התיר בעבר ונטע אגוז של ערלה ש"מ דה"ט דבנטיע' אגוז כלה גורם דאיסור בארץ קודם שיהנה משא"כ בהרכיב יחור של כפניות דערלה באילן דהתר דביעור הכפנין' בעולם נומח פרי חדש ואסיר זו"ב׃

ותמהני למהר"ר אליהו בפי' הירושלמי שכתב וז"ל עבר ונטע ס"ל לרי' כרבנן פליגי עליה ואסרו לפיכך אין מתירן אלא בדיעבד שיוצא ידי שניהם דאן לרבנן נמי מותר עבר והרכיב כפניות אסור אפילו בדיעבד דאתי כב"ע אפילו כרבנן שהוא פרי ואסור בהנאה עכ"ל ודבריו תמוהים דהרי רבי יוסי אסר לכתחילה וא"כ אי פליגי רבנן עליה ע"כ דהיינו לאסו' אף בדיעבד וא"כ איך כתב דבדיעבד מודו גם רבנן להתיר ויע"ק דמ"ש דבהרכי' כפניות מודו כ"ע דאסור אף בדיעבד ואי שרו בנטיעת אגוז דפרי גמור הוי איך יאסרו בכפניות דאיכן פרי גמור והו"ל בביאור דבריו דס"ל דעבר ונטע דרי' לנטיע' יחור דערלה קאי דאע"ג דר' יוסי מתיר גם לכתחי' ס"ל דרבנן פליגי עליה ואסרי לכתחיל' ופסק רי' כרבנן והתיר בדיעבד לבד משא"כ בכפניות וכ"ש

בנטיעת

בנטיעת אגוז דהם פרי דאוסר אף בדיעבד וגם זה אינו נכון דבענבי ערלה ליכא מאן דאסר דפריו כתיב דע"כ לא פליגי שם בפ"ק דערלה כי אם בסמדר אבל בענבים לכ"ע שרי כדתני בפסחים דכ"ו תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם ופרש"י דקשין בעלמא שרו דכתיב פריו וכ"כ הר"ש בפ"ק דערלה גם מ"ש דבכפניות גם רבנן אסרי בדיעבד הוא תימא דבסמדר פליגי רבנן עליה דרבי יוסי וס"ל דלאו פרי הם וגם לעיל הוא אמרו שם בירושלמי מאן תני אין מרכיבין בכפניות רבי יוסי דכפניות משום שומר לסמדר נאסרו ואי סמדר אינו פרי מכ"ש דשרו כפניות ועוד אמרו בירושלמי אגוז של ערלה שנטעו וביצת ע"ז שנעשה אפרוח אתפלגון חזקיה וכהנא כהנא אמר מותר חזקיה אמר אסור ע"כ ופי' מהר"ר אליהו דכהנא דשרי ס"ל דלכתחילה פליגי אבל בדיעב' לכ"ע מותר ומ"ד אסור ס"ל זוז"ג אסור והכא בדיעבד פליגי ואיירי דתני ריש א' נוטעין תני סיפ' אין נוטעין עכת"ד וקשה דלכתחי' איך אפשר דפליגי ואיכא מ"ד דשרי א"כ לדידהו אמאי ערלה בשריפה יכטצו אותם וכמו שהקש' התו' בע"ז דמ"ח ד"ה ואין נוטעין ועוד דא"כ רבי יוסי ורבנן כולהו ס"ל זוז"ג שרי ושם בע"ז אסיק דלרבנן זוז"ג אסור וכן קשה למ"ד אסור שכתב דרבנן פליגי לרבי יוסי ושרו בדיעבד דזוז"ג שרי ובש"ס בבלי שם בע"ז אסיק להפך דר' יוסי ס"ל זוז"ג מותר ורבנן ס"ל זוז"ג אסור גם ראיתי להרב שרה יהושע בפ"ק דערלה שפירש דאי מפרשינן למתני' בתו' ע"ז דמ"ח ד"ה אין נוטעין דאף בדיעבד אסר רבי יוסי א"כ רז"ל בא לומר דאין הלכה כרבי יוסי אלא שרי בדיעבד דזוז"ג מותר בדיעבד ואי מפרשינן מתני' דלכתחילה פליגי בה רז"ל לומר דבדיעבד לכ"ע מותר דזוז"ג מותר עבר והרכיב אסור כרבי יוסי דאמר סמדר אסור ע"ש וקשה דאי מתני אסר רז"ל אף בדיעבד כשיטת התו' ע"כ ה"ט דאין זה זוז"ג דהוו שני עניינים כמ"ש התו' שם בע"ז דמ"ט ד"ה שאם דאילו ר' יוסי זוז"ג מותר ס"ל וא"כ איך רבנן דס"ל זוז"ג אסור יתירו בדיעבד וגם רבי יוחנן איך יתיר דאי ס"ל זוז"ג שרי הרי רבי יוסי דס"ל הכי אסר מטעם שהם שני ענייניס גם מ"ש דאי לכתחילה פליגי בא רז"ל לומר דבדיעבד מותר לכ"ע ק"ש דאיך יתירו רבנן גם לכתחילה בנטיעת אגוז ערלה דאסרו הכתוב בהנאה וע"ק דאיך אסר בכפניות והתיר באגוז רז"ל דהוי פרי גמור ואין זה אלא כיניקה בקרקע ובייורא בשתי שמייא אכן פירוש הירושלמי נ"ל ברור כדרך שכתבתי שכך הבינו הרמב"ן והריטב"א והר"ן כדרך שביארתי והם לא ראו דבריהם :

גם ראיתי להרב שרה יהושע שפירש במחלוקת ביצת ע"ז משם מהר"ש סריליין ז"ל דמאן דשרי ס"ל דביצה אחד שהסריחה יוצא האפרוח וכי מסרחה עפרא בעלמא ופקע איסור מינה כמ"ש בתמורה דל"א דמורים בביצת טריפה שהוציא אפרוח דשרי דאימת גדלה לבי מסרחא עפר בעלמ' הוי ומ"ד אסור ס"ל דאעפ"כ אסור ותמה על פירושו הרב שי' דהרי אחר זה הביאו שם דפליגי רז"ל וכהנא בביצת הקדש דכהנא ס"ל אסורה ופודה אותה כמות שהיא ורז"ל אמר מותר ופודה אותה כזמן זרעה והשתא אי בע"ז דכתיב ולא ידבק בידך מאומ' קאמר כהנא דשרי א"כ אמאי אסר בביצת הקדש ע"ש ואי משום הא ל"ק של כמ"ש הב"ח בספ"ה מהל' נדרים דגידולי קונם והקדש אסירי אף דהוי זוז"ג דהוי דבר שיש לו מתירין ובדבר שאמ"ל לכ"ע זוז"ג אסור ולהכי אסר בהקדש והתיר בע"ז אלא שעיקר דברי הר"ת הם תמוהים כמ"ש בסי' ר"ד ועוד דא"כ למ"ל דהסרח כדי להתיר ת"ל דזוז"ג שרי אלא ודאי זוז"ג אסור ס"ל והתם ביצה דמסרחה והוי אפר א"כ מ"ל ע"ז מ"ל הקדש ועוד ראיתי בס' פרשת הכסף דכי מסרח כתי' מאי הוי הרי אמרו בפסחים דכ"ז כל הנשרפין אפרן מותר חוץ

מע"ז והקדש וראיתי מה שנדחקו הרב שי' ובס' פא"כ שם בפי' הירושלמי ויש להשיב על דבריהם ואין להאריך כי ע"כ נ"ל דר' כהנא דהתיר בביצת ע"ז היינו דס"ל זוז"ג שרי וכל גידולים זוז"ג נינהו כשיטת רוב הפוסקים וכי אסר בביצת הקדש היינו כדתנן בפ"ט דתרומות מ"ר גידולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם כזמן זרעם ע"ש הרי דעכ"פ בעי פדיה ובלא פדיה אסור ש"מ דאסרו בגידולי הקדש מפני שאר איסורים וכ"ת הרי תנן גידולי הקדש חולין אלא דפודה ואיך אמר כהנא אסורה ועוד דתנן ופודה כזמן זרעם ואיהו אמר כמות שהיא הא ל"ק שככר ראיתי שם בירושלמי בתרומות דה"ר בזרעו כלה אבל באין זרעו כלה פודה אותם כמות שהיא ע"ש וע"כ אסר כאן והצריך פדיה גם לאפרוח דחשיב ליה לאין זרעו כלה אלא דרז"ל דהתיר לדעתיה אזיל שהתיר בנטע אגוז ערלה כיון דגורם איסור כלה בארץ וה"נ בביצת הקדש חשיב ליה ככלה בארץ עיקר ביצת הקדש כיון דמסרחא וכ"ת הא קי"ל דאפר הקדש אסור ל"ק דאסור אמרו אבל שיאסר אחר לא אמרו דומה לגחלי ערלה דתני בפסחים דכ"ו דהפת מותרת וכתבו התו' שם ד"ה בשלה דאסיר לכתחילה וחזקיה דאסר בביצת ע"ז היינו דס"ל זוז"ג אסור וס"ל כרבי יוסי דגידולין וביצת ע"ז חשיבי זוז"ג ולא אמרינן דלא חשיב גורם האיסור דכלה זרעו בארץ וכן בביצה קודם שיצמח או יוציא האפרוח כנ"ל ביאור הירושלמי ומינה יש לייסב שיטת הט"ז ול"ק מדקי"ל בתמורה ד"ל דולד מוקצה ונעבד מותרין לגבי מזבח אע"ג דבע"ז אסיר בזוז"ג של דבי קי"ל הכי היינו דקי"ל כרבנן דרבי יוסי דס"ל דגידולין לא חשיבי גורם איסור כיון דכלה האיסור קודם וה"נ בולד ס"ל לר' יוחנן הכי דחשיב זרעו כלה מדאמר בביצת הקדש דפוד' כזמן זרעה ורז"ל נופיה הוא דאמר בפ"ט דתרומו' בירושלמי דבאין זרעו כלה פודה אותם כמות שהיא כי ע"כ ע"כ דביצה זרעו כלה חשיב ליה וציית תו' חולין דס"ד ד"ה שאם שכתבו דכולהו בגים יש להתיר דמשכב' זרע קאתו דהוי ככלה מסרחין דשרי וולת ביצת טמאה שאסר הכתוב ע"ש ולפי זה גם בולד דבהמ' איסור יש לדון דלא חשיבי גורם איסור כיון דמשכבת זרע קאתו ולהכי שרי אע"ג דקי"ל זוז"ג אסור בע"ז וכ"ת והרי בתמורה ר"ל תלו פלוגתייהו בזוז"ג אסור או שרי ולמ"ש לימא דרבנן כרבנן דר"י ס"ל דלא חשיבי גורם איסור הא ל"ק דאה"נ דהוה מצי לשנויי אלא כיון דר"א ס"ל זוז"ג אסור גם בכלה גורם דאיסור וידוע דרבנן דר"א כשאור של תרומה מתירים מטעם זוז"ג בפ"ב דערלה והרי כל האסורין לגבי מזבח אינן משום לתא דע"ז לא חש לשנויי בהכי ואה"נ דלדידן דקי"ל כהכרעת רבי בע"ז אסור זוז"ג ובשאר איסורי' שרי כי קי"ל במוקצה ונעבד ולדותיהם מותרים לפי הכרעת רבי אינו משום דזוז"ג שרי כי אם דקי"ל כרבנן דר' יוסי דס"ל דבגידולים לא חשיבי גורם דאיסור כיון דזרעו כלה בארץ וזרע בהמה לולדות כגידולים חשיב דזרעו כלה ונסרח קודם שיתהוה הולד ותו ל"ק לשיטת הט"ז כי מן הבא"ר תשובת מוכחת למה שתמהו התו' בפסחים דכ"ז ד"ה וכן היה וז"ל תימה לרשב"א דתיקשי מהכא לר"א בר חנינא בתמורה ד"ל כל האסורין וכו' ע"ש דבריהם וכה"ג הקשו התו' בחולין דכ"ח ד"ה במאי ע"ש ואילו למה שנתבאר הא ל"ק של דהם ס"ל דהתר ולדות אתי גם לר"א דס"ל זוז"ג אסור מהטעם שנתבאר דכלה האיסור בארץ קודם שיצמח כדעת רבנן דר"י בגידולין ודעת ר' יוחנן בירושלמי באפרוח ביצת ע"ז וכדברי הרמב"ן והריטב"א והר"ן וכאמור ·

והנה אמת דבענינן זוז"ג דולד בהמה דאיתיה בתמור' ד"ל ובחולין דכ"ח ק"ל דבירושלמי בפ"ח דכלאי' גבי פרדות דאמרו כל שאזניו קטנות אמו סוסה גדולות אמו חמורה ואביו סוס אמרו עלה הלוכן מן האיש שמתכו תוס

ונעשית

ופנמות וגידין והאודם מן האשה שממנו העור ובשר והדם ורוח ונפש ונשמה מהקב"ה א"כ כולה טריפ' אינו תלוי כזו"ג אלא אם אביו טריפה המוח וגידין ועצמות אסורין ואם אמו טריפה העור ובשר אסורין כיון שידוע הדברים מכל אחד וי"ל דמ"מ כיון דבלי שניהם אינו מתהוה שום דבר כל הבהמה חשיב כבאה מאב ואם וכ"כ מת"ש התו' חולין דע"ט ד"ה כין וז"ל וה"כ כיון שכל משהו שבו חציו דם צבי חייב לכסות ע"ש הרי דאע"ג דהאם צביה וכוליה דם מהאם קרי ליה חציו דם צבי וע"כ לומר כמ"ש א"ק דא"כ כיון דבלי רוח חיות אינו מתהוה כלל אם כן גם בולד הבא מאב ואם טריפה הו"ל להתיר לת"ר וזו"ג שרי דהא גורם דהתר מהקב"ה שנותן בו רוח חיוני וגם בש"ס מבואר דבשניהם טריפה לכ"ע אסור ע"ש • ואולי דרוח חיוני דהיינו רוח הבהמי שאינו בכלל נפש ככר הוא מתהוה מאיו כזרע בהמה לבד וא"כ אין כאן גורם התר כלל ומיהו הא ק"ל להט"ז כמ"ש שגם דעת הר"מ לאסור זו"ג בע"ז וזה לא יתכן עכ"פ שהרי הר"מ בפ"ג דא"מ רו"ג כתב דולד מוקצ' ונעבד מותר לגבי מזבח וכ"ת דס"ל כרבנן דרי"ו דגידולין וביצת וולד בהמה חשיבי זרעם כלה בארץ זה אינו שהרי בפ"ו מה' מעשר שני ונטע רבעי הכ"א כתב עבר והרכיב מותר שכל דבר שיש לו שני גורמין אחד אסור ואחד מותר הרי זה הנגרם משניהם מותר לפיכך הצומח מפירות ערלה מותר שהדי גורם לצמוח הפרי האיסור והארץ המותר' עכ"ל הרי דגם בגידולין דכלה בארץ חשיב ליה גורם איסור כדעת ר' יוסי וס"מ שגם בע"ז מתיר כזו"ג הפך שיטת הט"ז וגם בעיקר דברי הראשונים הנז' שסעלה דבגורם שכלה בארץ אי חשיבי גורם איסור פליגי בה רבי יוסי ורבנן ק"ל דא"כ בפסחים דכ"ו דרמי הש"ס ב' ברייתות חדא דתני יותן ואידך תני יוכן לדבריהם אמאי לא תירצו דכולהו ס"ל זו"ג אסור ופליגי אי הסק תנור חשיב גורם איסור דברייתא דתני יותן ס"ל כרי"ו דגם בכלה בארץ חשיב גורם איסור ואידך דתני יוכן כרבנן דרי"ו דכיון דהאיסור כלה שרי ה"נ בשעת אפייה הרי הסק האיסור כלה וליתיה בעולם וי"ל דהש"ס הוה פשיט ליה דזו"ג שרי כמתני' דפ"ג דערלה בשאור דמתירים רבנן בזו"ג ועיקר קושייתו דמאי דתני יותן דס"ל אסור מכי והיכי לישני דלכ"ע זו"ג אסור ס"ל :

אך את זה ק"ל לשיט' הט"ז מהך ירושלמי דספ"ק דערל' שהבאתי לעיל דפליגי בנטע אגוז של ערלה וביצת ע"ז דלכהנא מותר וחזקיה אסר וע"כ דלכהנא טעמו דס"ל זו"ג שרי דאם תאמר אסור אלא דס"ל כרבנן דר' יוסי דזרעו כלה בארץ בטל האיסור א"כ תיקשי איך אסר אחר זה בביצת הקדש וביצי פריה כמות שהיא אלא ודאי זו"ג שרי ס"ל ואם איתא לשיטת הט"ז הרי בע"ז כולים עלמא מודו דזו"ג אסור אלא ודאי דאין לחלק בין ע"ז לשאר איסורים וצ"ע •

אך את זה יש לי להביא ראיה לשיט' הט"ז דבע"ז לכ"ע זו"ג אסור דכתיב ואשיריהם תשרפון באש ובע"ז דמ"ה שכינו הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרים ומה שעליהם אסורין וכו' רבי יוסי וכו' ומפני מה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם ובש"ס הקשו ר' יוסי הגליני היינו ת"ק והעלו דפליגי באילן שנטעו ולבסוף עבדו דלת"ק שרי ורבי יוסי אסר דנפק"ל לרבי יוסי מדכתיב ואשיריהם תגדעון דגידועו אסור ועיקרו מותר ע"ש הנה מבואר בנטע גרעין לשם ע"ז לכ"ע היינו אשירה דכתיב בתורה ואשיריהם תשרפון אך בנטע גרעין שלא לשם ע"ז אי תופסתו אסור פליגי בה תנאי והשתא ק' דבדרת"ה מתיר רבי יוסי בנטע אגוז ערלה מטע' זו"ג גורם דפרי דאיסו' וקרקע דהתר דאע"ג שהתוספות שם בד"ה שאם חלקו עלין דקרקע לא חשיב גורם התר רואה אני דכמעט כל הפוסקים

הסכימו לשיטת רש"י שהרי הר"מ בספ"י מהלכות מעשר שני והראב"ד בהשגות ספ"ה מה' נדרים והרא"ש בהלכו' קטנות וטי"ד סימן רכ"ד ושאר ראשונים התירו נטע אגוז של ערלה ע"ש וא"כ כי נטע גרעין לשם ע"ז היכי הצריך הכתו' שריפה תינח למ"ד זו"ג אסור דה"כ הוי גרעין גורם דאיסור וקרקע גורם דהתר אך למ"ד זו"ג הו"ל להתיר גידולי ופירי אשירה וכן קשה למ"ד אילן שנטעו ולבסו' עבדו אסור אמאי הא הו"ל ב' גורמין דהתר ודאיסו' דהיינו קרקע ואילן כי ע"כ ע"כ דהא ל"ק דהא בלי קרא להדיא ואשריהם תשרפון באש וכן למ"ד אילן שנטעו ולבסוף עבדו דכתיב ואשריהם תגדעון שעיקרו מותר וגידועו אסו' וגם למ"ד זו"ג אסור אצטריכו הנך קראי דגם למ"ד זו"ג אסור מד"ת שרי ורבנן אסרו כידוע והכא בלי קרא דאסיר מד"ת ולפ"ז הרי זה סמך גדול לאסור זו"ג בע"ז מדאסר הכתוב באשירה אף דהוי זו"ג וילפינן מיניה ואף א"ת דלא ילפינן דרוקא בעיקר איסור אשירה בלי ולא בשאר איסורי ע"ז מ"מ מיסתבר דמדרבנן אסרו בכל ענין דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וס"ר דכי פליגי בזו"ג בשל תורה פליגי דלר"א אסיר מד"ת שכ"כ בבכורות ד"ו מנו"ש בעל ת"א סבר ר"א זו"ג אסו' ואלי הכא דא"כ בכתוב קרא שה כבשים וכו' ולפ"ז קשה הני קראי דאשיריהם תגדעון לת"ל בלא"ה קי"ל זו"ג אסור וצ"י וכ"מ לפ"ז דלדע' הסוברים זו"ג אסיר בע"ז הו"ל ע"ז כשאר איסורי' לר"א דזו"ג אסיר מד"ת דבלי קרא לא ידבק בידך מאומה והרי זה סמך גדול לאסור דהו"ל ספק תורה דקי"ל להחמיר ואי ק"ל הרי ערלה וכלאי הכרם דאסר הכתו' אע"ג דזו"ג הם דהיינו פרי האיסו' וקרקע התר לפי שיטת רוב הפוסקים דפרי וקרקע חשיבי זו"ג י"ל דבהנך גם יניקת קרקע אסר הכתוב וע"כ אסר הפרי היוצא ממנו ודו"ק • ומ"מ נראים דברי הט"ז והשה"ג כדעת הטי"ד והרמ"ה והרא"ש וכ"כ נ"כ דעת רבינו ירוחם דבע"ז זו"ג אסור ומיהו כדעת הרמב"ם נראין דברי הב"י דגם בע"ז מתיר בזו"ג וכן מבואר מדברי הר"ן והרז"ה והרמב"ן ואגודה והריטב"א בחידושם שם בס"פ כל הצלמים דגם בע"ז זו"ג שרי כדעת הב"י דנקיט כן בפשוט ומיהו כיון שהרמ"ה והרא"ש והטי"ד ורבינו ירוחם אוסרים בע"ז זו"ג בהבאה גמורה אף אי רוב הפוסקים מתירים ראוי להחמיר באיסור ע"ז דחמיר כנ"ל •

סימן ר"ו נתתי לבי לדעת מ"ש בסוף תמורה כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מאפר אשירה כמ"ש הטי"ד סימן קמ"ב ושם בתמורה אמרו דלהכי לא עריב ותני ע"ז וגם הקדש דע"ז יש ביטול בע"ז של גוי ע"ש וא"כ י"ל דע"ז של גוי כיון שיש לה ביטול ע"י גוי אף כשרפה ע"י ישראל אפרה מותר א"ד כל דלא ביטלה ושרפה גוי אפרה אסור בע"ז של ישראל ויש קצת סמך לנר ראשון מת"ש בסוכ' דל"א דלולב של ע"ז דישראל פסול דכתותי מכתת שיעוריה ולולב של ע"ז של גוי אם בטל כשר כיון שיש לה ביטול הרי דאף בלי ביטול גוי קיל טפי ע"ז דגוי מע"ז דישראל וא"כ ה"נ י"ל דאפר ע"ז בע"ז דגוי לא נאסר כיון שיש לה ביטול וראיתי לרש"י בפסחים דכ"ו ד"ה ואפר הקדש שכתב משום דאשירה יש לה התר אם שרפה נכרי וכו' הנה מבואר דאי שרפה ישראל אפרו אסור וכ"כ מהתו' שם בד"ה חוץ שכתב וז"ל תימא לרשב"א תיפוק בע"ז שנשתברה מאליה דשרי כדאמרי' בפ' כל הצלמים ואין לומר דהכא מיירי באשירה של ישראל דאין לה ביטול דהא מפורש דלהכי לא עריב ותני וכו' משום דאשירה יש לה התר אי שרפה גוי דבטל ע"כ הרי דבשרפה ישראל אסור כדעת רש"י והואיל ואתי לידן דברי התו' חל עלי חובת ביאו"ר במאי דק"ט במאי דק"ל והרי שם בע"ז דמ"ב הקשו לת"ר עו' שנשתברה מאליה דשרי' מדתנן וישראל אינו

אינו מבטל ע"ז של גוי ומשני רבא גזרה דילמא מגבה לה והדר מבטל לה והוי ע"ז ביד ישראל וכן הקשו מדתני ישראל שהביא אבנים מן המרקולים ומדתני ישראל שסיפה ע"ז בין לצורכו בין לצורכה וכן הקשו משאר דוכתי ולכולהו משני להו כרבא ע"ש וא"כ ה"נ כי שרפה ישראל היכי ליסתרי מטעם ע"ז שנשתברה מאיליה כיון דלכ"ע אין ישראל מבטל ע"ז של גוי משום גזרה דרבא וע"כ דינא הוא דאפרה אסור ושוב ראיתי להש"ך בי"ד סימן קמ"ב ס"ק כ' שכתב דע"ז של גוי ששרפה ישראל אפרו אסור דגזרינן דילמא מגבה לה ישראל כמ"ש בע"ז דמ"ב אף לת"ר ע"ז שנשתבר' מאיליה שריא ובזה מיושב מה שהניחו התו' בפ' כ"ש בתימה את"ר ולדידי הוא תימא להתו' דמאי ק"ל דלמסקנת דסוגייא שם לק"מ שוב הגיע לידי ספר מגיני שלמה ותמה להתו' בזה והנ"ע ודוחק לומר דכוונתם דהש"ס שם הו"ל לאקשויי גם מהך ברייתא כדאקשי משאר ברייתות ולשנויי לה כדרבא כדשני באידך דאי להא אינו סובל כ"כ תימא ואדרבא התו' שם בע"ז דמ"ב ד"ה הכא הקשו בהפך זה ע"ש ועק"ל דהיכי ק"ל בפשיטות תיהוי בע"ז שנשתברה מאיליה דשרי כנראה דהכי קי"ל וזה אינו דר"ז ור"ל הלכה כר"ז וכן פסקו כל הפוסקי' ור"ז ס"ל אסור ואי כוונתם דתיקשי מינה לר"ל לא הו"ל למיסתם כולי האי ועי"ק שהרי בפסקי תו' פסחים סי' ע"ב כתבו ע"ז שנשתברה מותרת הנה מבואר שהביאו בפשוט דהתוספו' הכי ס"ל וזה תימא דידוע דקי"ל כר"ז בפשוט לאסור ולא היה אדם שחילק ע"ז וכ"כ מהתו' ע"ז דמ"א ד"ה התם ע"ש והנ"ל כישוב דברי התו' דבס"פ כל הצלמים אי פליגי רב ושמואל בע"ז שנשתברה דרב אמר צריך לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אין צריך ואמרינן נימא כפוכרין לשברין קמפלגי ודחו דכ"ע עוכרין לשברין והכא בשברי שברים קמפלגי ואב"א דכ"ע שברי שברים מותרי' והכא בע"ז של חולייות וכו' קמפלגי ופסק הרי"ף כהך אוקמתא וגרב באיסור' וכתב הר"ן עלה ולא תיקשי לך אמאי והא קי"ל ע"ז שנשתבר' מאיליה אסורה דהכא בחד מתרי גווני עסקינן אי כשביק' ע"ז קיים ולפיכך מתייאש מן השברים ומבטלן ואי משום דבשברי שברים עסקינן וכ"כ זו למעלה עכ"ל וגם בר"פ כל הצלמים כתב בסוף דבריו דכי אמר בי ע"ז שנשתברה מאיליה אסורה ה"מ דנשתבר' מאיליה לשברים גדולים שעדיין שמה עליה אבל כל שנשתברה לשברי' קטנים בכה"ג ודאי שבק לה ולא פלח לה כלל ומותרת ע"ש · וכנ"ל כדעת התו' שהרי בשבת דפ"ג דבעי הש"ס בע"ז אי ישנה לאברים בע"ז של חוליות כתבו התו' בד"ה כי דלענין טומאה קבעי דבאיסור הנאה פשיטא דאסיר אפילו ללישנא בתרא והקשו דבע"ז דמ"ט פליגי רב ושמואל בע"ז שנשתברה מאיליה ובעי לאוקומי פלוגתייהו בשברי שברים ומסיק דבע"ז של חוליות עסקינן משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפילו רב מודה דשרי ותירץ ר"ז דהתם פליגי · בחוליות קטנות וכו' אבל הכא מיירי בחוליות גדולות דאפי' שמואל מודה דאסירי בהנאה אפי' אין הדיוט יכול להחזירה ע"ש הרי דבשברים גדולי' אסיר ובשברים קטנים שרי גם ראיתי בפסקי תו' שבת בסימן ט"ב שכתבו ע"ז שנשתברה ואין הדיוט יכול להחזירה שרי ובשהן חוליות קטנות אסורו' צ"ב וצ"ל דט"ס נפל וצ"ל ובשהן חוליות גדולות אסורו' או דט"ס נפל וצ"ל ובשאין חוליות קטנו' אסורות וזה כ"ל עיקר ומ"מ הנה מבואר דפשיט להו דבנשברה ע"ז מאיליה לשברים קטנים ואין הדיוט יכול להחזירה לכ"ע שרי דגם ר"ז לא אסר כי אם בנשברה לשברים גדולים במסקנת הש"ס דס"פ כל הצלמים דבשברי שברים לכ"ע מותר ·

ולפי זה החכם עיניו יחזו דע"ז שנשרפה מאיליה ונעשה אפר דהוי שברי שברי' דאין לך שברים קטני' יותר מנשרפ' ונעשה אפר לכ"ע שרי אף לר"ז ולפ"ז שפיר ק"ל לתו' תיהוי בע"ז שנשתברה מאיליה דשרי כמ"ש בפ' כל הצלמים וכוונתם למ"ש שם בסוף הפ' דבשברי שברים לכ"ע שרי והרי הכא בשרפה אין לך שברי שברים יותר מזה דכי אסר ר"ז אינו אלא בשברים גדולים לבד ומדברי התו' שו יש ראיה למה שיש להסתפק לשיטת התו' והר"ן הלוו אי ישראל ביטל ע"ז של גוי לשברים קטנים אי אסיר שול דבי קי"ל דאין ישראל מבטל ע"ז של גוי הטעם לר"ז דמד"ת אסיר דהוי בע"ז שנשתברה מאיליה דאסיר כדמוכח ממ"ש התו' שם בע"ז דמ"ד ד"ה מיפתבר' ע"ש וא"כ בשברה לשברים קטנים דשרי בנשברה מאיליה לר"ז ה"נ בשברה ישראל דבשלמא לר"ל דס"ל דנשברה מאיליה שרי ובשברה ישראל משום גזרה דילמא מגבה לה כמ"ש ברמ"ב דע"ז א"כ לדידיה אין טעם כלל לחלק בין שברה לשברים גדולים או קטנים אך לדידן דקי"ל כר"ז דנשבר' מאיליה אסורה א"כ כי קי"ל דישראל אינו מבטל ע"ז של גוי אינו משום גזרה כי אם מעיקר דינא דהוי כנשבר' מאיליה אסיר א"כ בשברים קטנים דבנשברה מאיליה שרי ה"נ בשברה ישראל א"ד הכי היכי דלר"ל חמיר שברה ישראל לשברים גדולים מנשברה מאיליה דהכא אסיר משום גזרה דילמא מגבה לה ה"נ לר"ז כשברה שברים קטנים חמיר מנשברה מאיליה דהכא אסיר משום גזרה דרבא דבשברים קטנים גם ר"ז מודה בגזרה זו וגר זה נראה יותר דהרי בנשבר' מאיליה ר"ז מחמיר יותר מר"ל וכן בשברה לשברים גדולים לר"ז אסיר מד"ת ולר"ל אינו אלא מדבריהם וא"כ בשברה לשברים קטנים היכי נימא דלר"ז שרי ולר"ל אסור שזה סברות הפוכות ומיהו אי מהא ל"מ כמו שיראה המעיין כי ע"כ היא גופה צריכה רבה ואולם מדברי התו' אלו בפרק כ"ש יש לדון דס"ל דבשבר ישראל ע"ז של גוי לשברים קטנים דגם לר"ז שרי מדינא ועז הקשו שפיר דתיהוי בע"ז שנשתברה מאיליה והיינו מהטעם שכתבנו דבשרפה ישראל הוי כשברה לשברי שברים דשרי לכ"ע ומינה דגם בשברה ישראל פשיט להו דבשברי שברים שרי דקי"ל כר"ז דאי לר"ל כיון דהטעם משום גזרה דילמא מגבה לה אין לחלק בין שבר לשבר ובכה"ג אסור אלא ודאי דלמאי דקי"ל כר"ז דלית ליה הך גזירה כי אם בשברים גדולים אסיר מדינא דהוי כנשברה מאיליה דאסיר אך בשברי קטנים שרי דגם בנשברה מאיליה שרי · אך את זה תמצאי כשיטת התוס' והר"ן הלוו דבנשברה לשברים קטנים גם ר"ז מודה דשרי וכ"כ ריהטיה דש"ס בס"פ כל הצלמים דאסיק הש"ס דבשברי שברים לכ"ע שרי דא"כ מאי ק"ל לש"ס בע"ז דמ"ב לר"ל דאמ' ע"ז שנשתבר' מאיליה דשרי מדתנן ר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח אמרו לו אף הוא נעשה זבל וכתיב לא ידבק בידך אמאי תיהוי כע"ז שנשתברה מאיליה ומאי קושיא והרי הכא כיון דתני שוחק וזורה לרוח דדק כעפר אין לך שברי שברים יותר מזה וא"כ גם לרבי יוחנן קשה זה והנ"ל ליישב לזה דבכוליה סוגייא דפליגי בה ר"ז ור"ל בנשברה מאיליה סתם לא אסיק הש"ס לחלק בין שבר גדול לשב' קטן דמהי תיתי לחלק כך בלי ראיה והוה סבר דבכה"ג אסר ר"י ובכה"ג מתיר ר"ל וע"כ ק"ל שפיר מהך מתני' דאסרי שחיקה וזריה לרוח וכי הוכרח הש"ס לחלק בין שבר גדול לשבר קטן אינו אלא בפלוגתייהו דרב ושמואל דאסיק הש"ס לאב"א דבשברי שברים לכ"ע שרי ולפי הך אוקמתא א"כ דסבר הש"ס הכי גם בדעת ר"ז דע"כ לא אסר כי אם בנשברה לשבר גדול דאפוסי פלוגתא לא מפסינן ובר מן דין דקשה הלכתא דקי"ל כר"ז לגבי ר"ל ובס"פ כל הצלמים אסיק הש"ס דבשברי שברים לכ"ע שרי ש"מ דהכי ס"ל לש"ס נ"כ ואה"נ דלפי הך מסקנא דהך סוגייא צ"כ נ"ל דבי אסרי רבנן שחיק' וזריה לרוח ה"ט משום גזרה דרבא דגם ר"ז מודה בה בשברי שברים קטנים דבנשברה מאיליה שרי וכי שברה ישראל אסיר וכי ק"ל לש"ס ברמ"ב לר"ל לבר היינו דאכתי לא

אסיק

אסיק הש"ס להכריח דגם ר"י מודה בשברי שברי' דשרי ואה"כ דלהך מסקנא גם לר"י צריך לשנויי כדשני הש"ס לר"ל משום גזרה דרבא ומ"מ הנה מבואר מהך מתניתין דשוחק וזורה לרוח דלכ"ע כי שבר ישרא' עז' של גוי דאסיר דע"כ לא נחלקו ר' יוסי ורבנן אלא אי זוזג אסור או מותר כדאסיק הש"ס בעז' דמ"ח מכלל דלר"ע לא בטלה אף בשבורה לשברים קטנים וא"כ גם לשיטת התו' והר"ן ע"כ צ"ל דגם ר"י בשברים קטנים אוסר משום גזרה דרב' כי מן הבאר יש ליישב דברי רש"י בעז' דמ"ח בד"ה התם קאזיל לאיבוד שכתב וז"ל לאבדה הוא מכוון ובכר בטלה עז' ולא גרע מעז' שנשתברה מאיליה הלכך ליכא זוזג שהרי אין כאן איסור כ"כ דאפילו רבנן לא אסרי אלא משום גזיר' דילמא מגבה לה ע"כ ויש לתמוה דעז' שנשתברה מאיליה כמי הא קיל' כר"י דאסיר ואיך יתירו בשוחק וזורה לרוח מה"ט וכבר תמהו התו' שם בד"ה התם וז"ל וק"ט דלמ"ד עז' שנשתברה מאיליה אסורה תיקשי עכ"ל גם הראיה שהביא דליכא איסור כי אם משום גזירה דילמ' מגבה לה איכה ראיה דהתם בש"ס מבואר דגזירה זו איכה אלא לר"ל דאילו לר"י הר"ת אסיר דהוי כנשברה מאיליה כמ"ש התו' בעז' דס"ד ד"א הסתברא אך למה שנתבאר ל"ק מכל זה דבשבירה לשברים קטנים לכ"ע שרי מדינא ולא אסיר כי אם משום גזירה וע"כ ס"ל דכדרבנן לא אסרו זוזג והיא גופה ק"ל כדברי התוספות דמאי ק"ל והרי הם ז"ל העלו בשבת דף נ"ב ד"ה כי דבשברים קטנים שרי כמסקנת הש"ס דס"פ כל הצלמים וא"כ בשחיקה דהוי שברי שברים גם לר"י לא אסיר כי אם משום גזירה דרבא ותו מאי ק"ל לפרש"י דאי משו' דבדמ"כ פריך הש"ס לר"ל מהך מתני' כנראה דלר"י ל"ק אלא הדבר מוכרח לומר כמ"ש לעיל דהך פירכא לא קאי למסקנת הש"ס דס"פ כ"ה כי אם לס"ד דהוה סבר דאין חלוק בין שברים לשברי שברי' שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דהתו' ס"ל דר"י אה"נ ס"ל דגם בשברי' קטני' אסיר מד"ת ורב ושמואל בס"פ כ"ה דאסיק הש"ס שם דבשברי שברים לכ"ע שרי פליגי עליה ואנן לא קי"ל כר"י בשברי' קטנים כיון דהוו רב ושמואל ור"ל וככי האי קי"ל כרבים והכריחו כן דמה"ש בדמ"כ איתיביה ר"י אומר שוחק וזורה וכו' נראה דר' יוחנן הוא המותיב וש"מ דפשיט ליה הכי גם בשברים קטנים ולפי' שפיר ק"ל הכא לדעת ר"י ור"ל דאסיר מד"ת מאי איכא למימר ומינה ק"ל לדעת הר"ן בר"פ כ"ה שכתב בפירו' דגם ר"י מודה בשברים קטנים איך לא נרגש דהא אותביה ר"י ממתני' דשחיקה לר"ל ש"מ דלדידיה אסיר מד"ת שרי' דהא נמי ל"מ דיע"כ כ"ל הנך איתיביה לאו מר"י גופיה דהא שני להו אביי ורבא כי יע"כ דוקא איתיביה קמייתא דאמר הש"ס בהדיא איתיבי' ר"י לר"ל הוא מר"י גופיה משא"כ שאר תיובתו' אינן אלא מסתם הש"ס דאותבוה לר"ל אימוראים שלפניהם ולפ"ז ל"ק להר"ן ורש"י והדר כי קושין להתו' כדיבור זה דמאי ק"ל כפרש"י ומיהו למה שנתבאר דגם בשברי' קטנים כי שבירה ישראל אסירי גם לר"י משום גזירה דרבא אין להקשות מזה בדברי התו' ד"פ כ"ש שהקשו דתיהוי כעז' שנשתברה מאליה ומאי קושייא והרי בשבירה ישראל עכ"פ אסיר משום גזירה דרבא משא"כ בנשברה מאיליה ובאמור דבר הוינן בה הא נמי ל"ק שנראה דכיון דקי"ל כל הנשרפין אפרן מותר בכל איסורי הנאה זולת בנשרפין דהקדש ואשיר' איכו שא כאשירה דלא בטלה בשריפתה מד"ת בעז' דישראל דאיכה בטלה עולמית אבל בשרפה ישר' לעז' של גוי אי קי"ל כשיטת התו' והר"ן דבשברים קטנים לכ"ע שרי מד"ת ולא אסיר כי אם משום גזירה אין טעם להחמי' באפרו דכיון דמד"ת בטל מינה שם עז' לא עדיף עז' דרבנן מכל איסורי תורה ואי באיסורי תורה שרי אפרן ה"נ בעז' דרבנן וכ"כ דבעז' דע"ד קי"ל כתקנת דשב"ב דבוג יין ביין אסור ובסתם יינם שרי וכתב

הרמב"ן בפ' כ"ש ושאר פוסקים שבאתי דבריהם בח"א סימן פ"ב דשאר איסורי תורה דמו לסתם יינם ע"ש וא"כ דיבוותא וא"כ שפיר ק"ל להתו' דבשרפה ישראל לע"ז של גוי ליהוי אפרו מותר כיון דמד"ת בטל מינה שם ע"ז כיון דבשבירה לשברים קטנים זה נ"ל בכוונת התו' ותו ל"ק בדבריהם מידי וגם ל"ק בפסקי תו' שכתבו דע"ז שנשברה מאיליה מותרת דהם לא איירי כי אם בנשברה לשברים קטנים כעין שריפה דעסקי' בה התו'·

שוב ראיתי דאין זה מספיק דהרי בר"פ השוכר את הפועל דס"ב גבי ההוא נכרא דאגר ארביה לסת' יינם אסרו אפר שכר סתם יינם ע"ש וכן הכריח הרא"ש בת' סי' רכ"ה דגם אפר סתם יינם אסור וא"כ מינה לשברים קטנים דע"ז דאסירי מדרבנן משום גזרה דרבא אפרן נמי אסיר והדר כי קושיין מאי ק"ל להתו' וצ"ע· ויש לדחות עיין תשב"ץ ח"ג סי' רנ"א·

ועכ"פ הבא"ר יש ליישב דברי הרמ"ך שהביא הכ"מ בפ"ח מה' ע"ז ה"ג שכתב הכ"מ דע"ז של ישראל שנפחה בין לנורכה בין שלא לנורכה בין היא בין שפחיה אסורין תמה עליו מאי איריא של ישראל אפי' של גוי נמי בין היא בין שפחיה אסורין כמ"ש בגמרא דילמא מגבה לה וכו' ע"כ ותמה עליו מר"ן הרב מקראי קדש דקט"ו ע"כ דלדידן דקי"ל כר"י דע"ז שנשתברה מאיליה אסורה אין צריך טעם זה דמדינא אסורה ואיך כתב אוקמתא ר"ל לדידן דקי"ל כר"י ע"ש ולמה שנתבאר הא ל"ק דהרי ע"ז שנפחה הרי השפאים הם שברים קטנים ובשברי' קטנים לכ"ע שרי אם לא משום גזירה דרבא כמ"ש התו' והר"ן וכ"כ מש"ס דס"פ כ"ה וא"כ שפיר אצטריך לגזיר' דרבא גם לדידן דקי"ל כר"י לגבי איסור השפאי' ומ"מ לענין חקירתינו נתבאר מדברי רש"י והתוס' דפ' כ"ש דפשיט להו דע"ז של גוי אי שרפה ישראל אפרו אסור ומיהו תמהני שראיתי בפסקי תו' תמורה סי' כ"ג שכתבו אשירות נכרי אפילו שרפה ישראל מותרת אם לא אשירה דמשה ע"כ הנה מבואר דפשיט להו דכי תני חוץ מעצי אשירה שם בסוף תמורה אינו אלא באשירה דישראל דבשל גוי בכ"נ שרי הפך דברי התו' ורש"י דפ' כ"ש וביותר קשה דגם דברי פסקי תוס' סתרי אהדדי דבפסחים סימן ע"ג כתבו אשירה ששרפה גוי נתבטלה ולא עז' ישר' ע"כ הרי דאסרי בע"ז של גוי ששרפה ישראל הפך מ"ש בתמורה וע"ק דגם מדברי התוספו' בסוף תמורה יש להוכיח דע"ז של גוי ששרפה ישראל אפרו אסור ממ"ש בדל"ג בד"ה הנשרפין וז"ל והא דאמר אשירה אסורה אעפ"י שהזקיק הכתוב היינו משום דכתי' לא ידבק ע"ש והרי כי הזקיק הכתו' לשרוף אינו שא אשירה דגוי כדכתי' ואשריהם תשרפון באש ואי באשירה דגוי ששרפה ישראל אפרה שרי מאי ק"ל מדקי"ל באשירה בנשרפ' ואפרה אסיר והא לא איירי קרא באשירה דישראל וכ"ת שדעת התו' דהתם נמי אשירה דישראל אשיבי שרי אמרו בע"ז דנ"ג בהאי קרא דכתיב ואשיריהם תשרפון באש מכדי ירושה היא מאבותיהן ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדפלחו ישראל לעגל גלי אדעתייהו דניחא להו בע"ז וכי אתו גויים שליחו' דידהו עביד וכו' זה אינו דהרי כי תני חוץ מעצי אשירה היינו לאשירה דבזמננו דאילו ביצת שנכנסו לא"י מאי נ"מ מאי דהוה הוה והרי בזמננו לא שייך דגויים שליחות דישראל עבדי דשלו"ת אין אתנו עובדי ע"ז וכ"כ שם בש"ס שהקשו מכאן ואילך כישתרו ש"מ דלא שייך זה כי אם בדור שעבדו לעגל לבד וא"כ כי ק"ל מדאסרי אפר אשיר' מאי ק"ל מדהזקיק הכתוב שריפה דמכ"ל דבשל גוי בעי שריפה כי ע"כ כ"ל דשריפה בע"ז של גוי נפק"ל מדתנן בע"ז דנ"א ע"ז של גוי אסור מיד ושל ישראל עד שתיעבד ונפק"ל הא שם בדנ"ב מדכתיב

פסילי

פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו כינשה אלוה והרי התם אי אפשר לומר דמדין שליחות נאסר דמי איכא דאיהו לא מצי עביד ושליח מצי מסוי דישראל אינו עושה ע"ז עד שתיעבד אלא ודאי דגם ע"ז של גוי בעי שריפה וכר מן דין דהארץ ואילנות הם בירוש' אבל מטלטל מכ"ל ופסילי אלהיהם במטלטל איירי ואפ"ה הצריך הכתוב כאן שריפה ואי ק"ל התם נמי תיקשי דביטול בעלמ' סגי ופרש' דליכפייניהו לגויים דליבטיל א"כ ה"נ למה הצריך שריפה הא ל"ק דהא כתיב אח"כ לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ודרשו שם פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך הרי דבי כתיב שריפה בלי ביטול איירי וע"כ הצריך שריפ' כנ"ל ואי ק"ל עדיין דאי התו' בעצ' של גוי דברו א"כ איך תירצו משום דכתי' לא ידבק והרי לא ידבק בעצ' דישראל איירי דבעיר הנדחת כתיב הא ל"ק דבי כתיב לא ידבק בשלל עיר הנדחת דלאו ע"ז גמורה הוי וא"כ כ"ש בע"ז של גוי דחמיר משלל עיר הנדחת וכ"כ דקול דלקי בכהנה ככ"ש בע"ז אף בשל גוי מדכתיב לא ידבק בידך וכ"כ בשבת ר"ן וע"ז די"ב דיליף מהאי קרא לע"ז של גוי אלא ודאי כמ"ש ומ"מ מבואר גם מדברי התו' אלו הפך פסקי תו' דתמורה דגם בע"ז דגוי ששרפה ישראל אפרן אסור שוב מצאתי סבר לדעת פסקי תו' דתמורה להרמ"ך הביאו הכ"מ בפ"ז דע"ז הי"ג על מ"ש הר"מ אפה בו את הפת ולא נכנו הפת אסורה שהקש' עליו דהאי לא חילק בין תנור חדש לישן דבישן שרי דהו"ל זוז"ג תנור דהתר ועצים דאיסו' ותירץ הרמ"ך ע"ז וז"ל דדילמא שאני עצי אשירה דכיון דהוא עצמו נטל העצים הו"ל ע"ז של ישראל דאינה בטילה ע"ש נראה מדבריו דאי לא זכה בעצים קודם שבא לשורפה שרי וק"ט דמ"ש והרי גם ע"ז של גוי אין ישראל יכול לבטלה אך למ"ש לק"מ שדעת הרמ"ך דע"ז של גוי גם בשרפה ישראל שרי כדעת פסקי תו' אלו וראיתי למורינו הרב בס' מקראי קדש דפ"ז שתמה על דברי הרמ"ך אלו וז"ל וליתא דעצ' מהנקברין כדתנן שוחק וזורה לרוח וגם ע"ג נחלים אסור דאפרן אסור ע"ש ותמהני עליו דאיך כתב דע"ז מהנקברין והרי התוס' בתמור' דל"ג ד"ה הנשרפין כתבו דהוי מהנשרפין וע"ק איך לא ראה מ"ש בפסחים דכ"ז כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה הרי דע"ז מהנשרפין גם בעיקר דאייתו מדתני שוחק וזורה לרוח ק"ט איך לא ראה מ"ש התו' בחולין דפ"ח ד"ה שחיק' דהתם נמי עי' שריפה איירי דתחילתו בשריפ' וא"כ בחנם השיג להרמ"ך ודבריו צ"ע ·

אך לפי דאתאן עלה מבואר שדעת פסקי תו' דתמורה והרמ"ך דמ"ש חוץ מעצי אשיר' ה"ד באשיר' דישרא' אבל באשירה דגוי אף בשרפה ישראל אפרו מותר וכי אמרו בסוף תמורה משום דאשירה יש לה בטלה בגוי פירושו דכיון דיש לה ביטול גם בשרפה ישראל אפרו מותר וא"כ ראיית התו' בפ' כ"ש מהך סוגייא דאיירי בע"ז של גוי דאפרו אסור לא ידעתי מהיכא מייתי לה וכיון דלשיטת' הניחו הדבר בתימ' דבשרפה ישראל מדינא שרי דהוי בע"ז שנשתברה מאיליה אלא דהם הבינו בסוגיית דתמורה דאסירו וכיון דפסקי תוס' והרמ"ך הבינו כפשוט דבשל גוי אף אי שרפה ישרא' שרי הכי אית לן למינקט ·

שוב ראיתי שיש להכריח שיטת רש"י והתוס' דבשרפה ישראל אפרו אסור ממ"ש בע"ז דנ"ב מביין לע"ז של ישראל שטעונה גניזה דכתיב ושם בסתר ופרש"י גניזה בקרקע הרי דע"ז של ישראל מהנקברין וכ"כ מהתוס' יבמות דק"ד ד"ה סנדל של ע"ז וז"ל וא"ת אי בע"ז של ישרא' מאי קאמר דמכתת שיעוריה והא טעונ' גניזה וכו' ע"ש וא"כ לפי' הדבר מוכרח דכי תני כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה דהיינו באשירה דגוי דאילו בשל ישראל אינו מהנשרפין אלא

מהנקברין והא קי"ל דכל הנקברין אפרן אסור אלא ודאי דע"ז של גוי ששרפה ישראל אפרו אסור הפך שיטת הרמ"ך ופסקי תו' וא"ת זה ק"ל להתו' דבפ' כ"ש איך לא הכריחו דבשל גוי איירי דאילו בישראל אינו מהנשרפין כי אם מהנקברין לפי מ"ש שם ג"כ ביבמות דק"ד אבן ראיתי להתו' בע"ז דנ"ב ד"ה מה מזבח שכתבו דנגיון ל"ר שא ביטו' בלי הנאה וכ"כ הריטב"א בחידושיו ע"ש ולפי' אי מהא ל"מ מידי וזה כ"ל דעת הרמ"ך ופסקי תוס' אך מ"מ כיון דפשט הש"ס נראה דע"ז של ישראל בעי קבורה הרי זו סמך גדול לאסור אפר ע"ז של גוי ששרפה ישרא' וכ"כ דהרי בהך סוגייא מבואר דינא של גוי בעי שריפה וא"כ היכי תני בע"ז דמ"ג שוחק וזור' לרוח וכ"ת בע"ז דישרא' לבד איירי זה אינו דהרי שם בדמ"ב הקשו מינה לר"ל בע"ז של גוי שנשתברה מאיליה כי ע"כ ע"כ דשוחק עי' שריפה כמ"ש התו' בחולין דפ"ח בד"ה שחיקה והרשב"א בחידושיו שם ע"ש והרי אחר שחיקה בשריפה אינו אלא אפר וע"כ לא פליגי כי אם אי זוזג אסור או שרי אבל לכ"ע אפרו אסיר מדינא הפך שיטת פסקי תוספות והרמ"ך ואף א"ת דהם ס"ל דשחיקה בלי שריפה איירי מ"מ שחיקה דחוי לזריה לרוח הו"ל כשרפה ואעפ"י כן אסרי וצ"ע ·

וע"ק לשיטתם מת"ש בירושלמי בפ"ב דערל' גבי מתני' דתבשיל שבשלה בקליפי ערלה שהקשו שם לר' דאמר כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי ע"ז מדתני באבנים מנוגעות שנתשו אפר דאסירי ותירצו דגמר נתיצה נתיצה ע"ש ופירושו דיליף בג"ש דכתי' ונתץ את הבית בנגעי בתים וכתיב בע"ז ונתצתם את מזבחות' מה להלן אפרו אסור והרי כי כתיב ונתצתם את מזבחות' בע"ז של גוי איירי ופשיט להו דאפרו אסור הפך שיטת פסקי תו' והרמ"ך כי ע"כ נ"ל עיקר לאסור באפר ע"ז של גוי ששרפה ישראל ·

ומיהו ראיתי להפרישה בי"ד סי' קנ"ב שכתב דגם בע"ז של גוי שנשרפה מאיליה אסור והש"ך לא השיגו בזה ולדידי אין זה עיקר שהרי לשיטת התו' והר"ן בנשרפה לשברי שברים קטנים באפר שריפה לכ"ע שרי והנה אחר שראיתי בחדו' הריטב"א לע"ז בס"פ כ"ה שכת' בסוגיא דש"ס כ"ה איירי בשעיקר ע"ז קיים אינו חפץ בשבריה ומבטל וכי אסר ר' בנשתבר' מאיליה היינו בשאין עיקר ע"ז קיימת וכתב דבעיקר ע"ז קיימת הוא שחלקו בין שברים לשברי שברים דאילו בההיא דהתם לא חילקו כלל דהא שוחק וזורה לרוח שברי שברים הוא ואפ"ה פרכו מינה לר"ל ע"ש ולדבריו נדחו דברי הפרישה אלא שנ"ל דבכי האי יש לסמוך להתוס' והר"ן בצירוף דעת פסקי תוס' והרמ"ך דהתירו גם בשרפה ישראל כנ"ל ומה גם שלו דבשרפ' דליתיה לע"ז בעיניה גרע משחיקה בלי שריפה דאיתיה לכוליה ע"ז בעיניה וגם הריטב"א יורה כן וכ"כ ראיה להתיר ממאי דק"ל למאי דקי"ל כר' בע"ז דמ"ב דע"ז שנשתברה מאיליה אסורה מד"ת וכמ"ש התוספות והרי במכילתא רפ' בא אמרו בפ' וינצלו את מצרים מלמד שהע"ז שלהם נתכת ובטלה וחזרה לתחילתו ע"כ נראה דהותרה בהנאה לישראל ובטלוה וכן ראיתי בפירוש כ"י להר"ר גבריאל איספירנסה ז"ל וכ"כ בס' דרש שמואל בפרק בא ע"ש ואילו לר' תיקשי איך הותרה הא הו"ל ע"ז שנשתבר' מאיליה ולשיטת התו' שכתבו דבשברים קטנים שרי י"ל דע"ז של מתכת שניתכה שנשתכה לגמרי הו"ל כנשברה לשברים קטנים אך להחולקים ע"ז קשה וצ"ע ·

ועיין בת' תשב"ץ ח"ג סי' רכ"א שניד"ד דע"ז של ישרא' אפרו מותר ולא אסרו כי אם בע"ז של גוי דיש לה ביטול דהוי כדבר שיש לו מתירין ע"ש ולא מצאתי לו חבר בסברה זו דלכ"ע בע"ז של ישראל אפרן אסור וכ"כ עיקר ·

סימן ר"ז יי"ט לחקור בנחלי כל איסורי הנאה אי שרו ליהנות מהם לכתחילה או אסירי

מיהא מדבריהם וראיתי להתו' פסחים דכ"ו ד"ה בישלה שכתבו בישלה דוקא בדיעבד אע"ג דכל הנשרפין אפרן מותר יש לחלק בין אפרן לגחלים וכ"כ בפסקי תו' פסחים סי' ס"ט ע"ש וק"ל כדבריהם דאין כאן הכרח לחילוק זה דאי משום דנקיט הש"ס בישלה דמשמע בדיעבד הא ל"ק ש"ל דה"ה אפילו לכתחילה ואיידי דנקיט רישא אפה דלכ"ע אסיר לכתחילה דזוג אסיר לכתחילה כמ"ש התו' בהך סוגין ד"ה בין וכל הפוסקים וגם לרבנן דאין שבח עצים בפת כבר הכריח רש"י דכז' ד"ה יוליך דעכ"פ אסיר לבתחילה מדתני יוצן ע"ש תני סיפא בישלה דתירוץ זה איתיה בש"ס ותו' ברוכתי טובא ע"ש בק' דנ"ב ונ"ק דכ"ב וכה"ג ממש כתב הרשב"א בחידושיו לחולין ד"ח הביא דבריו בב"י י"ד סי' קמ"ב דאסור לחתוך איידי נקיט לה ע"ש גם בתו' כע"ז דמ"ח ד"ה אין נוטעין כתבו כה"ג כי ע"כ איני רואה ראיה לדין זה כי אם שיקול דעתם דס"ל הכי ורואה אני דמשאר הפוסקים מלבד דמשמעות דבריהם שלא הביאו חילוק זה דבגחלים אסיר לכתחילה הכל כי האי לא הוו שתקי ומדלא חילקו ש"מ דלא ס"ל הכי בירוע כלל זה בדברי הפוסקים בר מן דין שמדברי קצת פוסקים יש לדון דפליגי עז שהרי כתב הר"ן בפ' כ"ש וז"ל דוקא נקט הכי שמצותן בשריפה ואפרן מותר והיינו דקתני סיפא בישלה ע"ג גחלים וכו' שהגחלים הרי הוא כאפר אבל שאר איסורים שהם מהנקברים אפילו ע"ג אסור דלא גריע תאפרן דאסור עכ"ל וה"ש דאפרן מותר והיינו דתני בישלה ע"ג גחלים ואי גחלים אסירי לכתחילה ומתירי האפר היכי מדמי להו כהדדי ועוד שכתב דגחלים הרי הוא כאפר ואם איתא הרי עכ"פ חמירי דאסיר לכתחילה וכן ממ"ש דלא גריע מאפרן ש"מ דאפר וגחלת שוים הם כי ע"כ ע"כ דבישלה ע"ג גחלים דתני לה בדיעבד איידי דרישא נקיט הכי ולשיטת התו' ק"ל ממ"ש בהך סוגיא אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר לוחשות מותרין ומדתני אסורין ומותרין ש"מ דבאיסור גחלים הוא דפליגי ולא אי בישל או אפה פת בהם דא"כ מותרת ואסורה הו"ל למיתני וא"כ מדתני מותרין ש"מ דשרי לכתחילה כדדייקו התו' גבי אפר דתני אפרן מותר והיינו דמותר לכתחילה משמע כמ"ש ביומא דנ"ח והא מותרין לכתחילה קתני ע"ש וא"כ מינה נפיק גם לגחלים דגם לכתחילה שרי אמת דעכ"פ קשה בעיקר הסוגיא דהיכי תני מותר בבישל ע"ג גחלים לפת או לבישול קאי וגם ראיתי להתו' בפסחים ד"ה גרפו דגרסי מותרת והרי"ף והרא"ש גרסי הפת מותרת וא"כ כי פליגי ל"ש אלא גחלים עוממות אבל לוחשות אסורין לפת קאי דהרי עליה דפת קיימי וא"כ אסורין ומותרין מאן דכר שמיה דמשמע לאיסור גחלים עצמם אלא דלמה שנראה מדברי הר"ן דמתיר בגחלים לכתחילה הא ל"ק ש"ל שמשום ריבותא תאן דמכשיר דמכשיר הגחלים עצמם לכתחילה נקטו הכי דכוחא דהתירא עדיף וכה"ג משני בחולין דכ"ח ובשאר דוכתי אך לשיטת התו' קשה ע"ק לשיטת התו' ממ"ש בירושלמי פ"ב דערלה גבי מתני' דתבשיל שבישלו בקליפי ערלה ר"ח בשם רז' גחלי ערלה שעוממו הרי אלו מותרות ולאו מתניתין היא חדש יותן ישן יוצן ר"ח אמר לית כן רבי מנא אמר אית כן בשהביא עצים לחים וגבבו בקליפי ערלה ופירש בו מהר"ר אליהו ז"ל דק"ל מהך ברייתא דתנור שהוסקה בפ' כ"ש דכ"ו דתני סיפא בישלו בגחלים ד"ה מותר ומאי קמ"ל רז' ותירץ ר"ח בר' לא תני הך סיפא ורבי מנא תירץ דהברייתא איירי בגחלים לוחשות אך לא אבה בגחלים עצמם כי אם שנגב עצי היתר לחים בגחלים לוחשות דאיסור דהוי להו גורם דאיסור ומ"מ מדאמר רז' הרי אלו מותרות ש"מ דמתיר אף לכתחילה וכ"ש דהכא לא איירי כלל בעבר ובישל וע"כ כי ק"ל מהברייתא' דתני בישלו בגחלים אע"ג דהוה מצי לשנויי בהתר לכתחילה קמ"ל היינו משום דפשיט להו דההתר דהוי כאפר כמ"ש מהר"ר אליהו בפירושו וא"כ אף לכתחילה שרי וכי תני בישלה איידי דנקט רישא אפה בו את הפת תני הכי גם ממ"ש הר"מ בפט"ו מה' מאכלות אסורות הכ"ד פת שבישלה ע"ג גחלים של עצי ערלה מותרת כיון שנעשו גחלים הלך איסורן אע"פ שהן בוערות ע"כ וממ"ש שהם הלך איסורן נראה דמתיר גם לכתחילה וכ"כ ממ"ש בפ' ג' מה' חמץ הל"א וכן הפחמין שלו אסורין בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנאה והרי הר"מ פסק שם דחמץ מהנקברין וא"כ אפרן אסור והרי בשום מקום לא ביאר איסור הפחמים דהיינו גחלים עוממות כי אם בחמץ ש"מ משום דדינו כאפר דקי"ל דנקברים אפרן אסור ומינה דבנשרפין שרי וה"נ מנה אחר דאי יש חומר איסור בגחלים טפי מאפר לא הו"ל לכתוב האיסור בגחלים כי אם באפר וכ"ש גחלים אלא ודאי דס"ל דשוים הם ונקיט גחלים להשמיענו דבנשרפים אף גחלים שרי לכתחילה דלנקברי' אפרן אסור לא איצטריך ליה שכבר כתבו בפ"ט מה' פסה"ק הל"ד ע"ש וראיתי לה"ה בפ"ג מה' חמץ שכתב ואיסור הפחמין מבואר הוא כיון שחרכו אחר זמנו ועוד שאין חמץ בפסח מהנשרפין שאפרן מותר ע"כ וקשה דממ"ש בטעם ראשון מורה דבכל איסורי הנאה נאסרו הפחמין וא"כ ע"כ צריך לחלק בין גחלים לאפר כשיטת התו' ואילו ממ"ש בטעם שני דאינו מהנשרפין מורה דבנשרפין גם הפחמין מותרין כי ע"כ נ"ל ביאור דבריו דלא שני טעמים נפרדים קאמר כי אם דהכי נאסרו הפחמין היינו בצירוף ב' דברים האחד ששרפו אחר שנאסר והב' דהוי מהנקברי' והוצרך לבאר זה שהר"מ לא תלאו כי אם ששרפו אחר שנאסר ואין זה עיקר הטעם. כי אם בצירוף שכבר פסק דחמץ מהנקברין ולפע"ד גם מדברי ה"ה יש לדון דמתיר גחלים בנשרפין ומדברי הטור א"ח סי' תמ"ה שכתב אבל אם כבו מותרין אין ראיה ש"ל שמותרין לפת ותבשיל קאי שכתב לעיל דשייך שפיר בהו לשון מותרין ומיהו יותר נ"ל דקאי לגחלים עצמן דבלא"ה הו"ל לבאר דהגחלים אסירי לכתחילה אך את זה יש להכריח שיטת התו' דהרי לרבנן כרבי דמתירים אף כאבוקה בנגדו ע"כ ה"ט דהוי כקלי איסוריה כל שנעשה שלהבת כמ"ש רש"י בפסחים דכ"ו ד"ה אימור וכבר כתב שם רש"י ברכ"ז ד"ה יוליך דמודו דאסיר לכתחילה ע"ש והרי גחלים לרבי כאבוקה לרבנן וטפי יש להחמיר בגחלים לרבי אטו אבוקה מאבוקה לרבנן וכיון דלרבנן כאבוקה אסיר לכתחילה ה"נ בגחלים לרבי דאין טעם לחלק ביניהם וזה ראיתי לשיטת התו' עוד יש להכריח שיטת התו' מדתנן בפסחים דכ"ח עבר זמנו אסור בהנאתו ולא יסיק בו תנור וכירים והקשו בש"ס פשיטא לא צריכה לר"י דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה סד"א הואיל ואמר ר"י מצוותו בשריפה בהדי דקשריף ליה ליתהני מיניה קמ"ל הרי דפסיק ותני לא יסיק אף בעודן גחלים אף אי חמץ מהנשרפין ש"מ דבגחלים אסיר לכתחילה עכ"פ וכן כתבו התו' בפסחים ד"ה ואמר וז"ל אע"ג דכשישרף ויעשה גחלים הנאתו מותר וכו' והא דתנן בפ' כ"ש לא יסיק בו תנור וכירים היינו מדרבנן ע"ש כי ע"פ דבריהם ל"ק כמאי דק"ל בדיבור שלפנינו דכי כתבו דבישלה היינו בדיעבד לבר לאו מדנקיט בישלה ילפי לה דלהא ודאי ז"ל איידי דרישא נקיט הכי וכמ"ש לעיל אלא דהם פשיט להו הכי מדתנן ולא יסיק בו תנור וכירים ובאמור ומיהו אחר הישוב יש לדון דאין כאן פלוגתא שהרי מת"ש בהך סוגיא בהדי דקשריף ליה ליתהני

מינים

מיניה קמ״ל מבואר דבעת ביעורו אסרו ליהנות לכתחלה וא״כ מינה נפיק איסור לאבוקה לרבנן וגחלים לוחשות לרבי דעת ביעורן הוא אך בגחלים עוממות דהיינו שכבו כמ״ש רש״י בכויות דהסתמא כיון שערפן וכעשו גחלים ושוב כבו כבר קיים הצות ביעור ואינו זקוק לשרפן עוד וא״כ אם בא ליהנות כפחמין אלו אין כאן איסור שכבר כלה מצות שריפה אה״כ דכה״ג שרי אף לכתחילה וכי כתבו התו׳ דבישלה דוקא בדיעבד היינו לת״ר לוחשות כמי מותרין דהא ודאי אסיר דשעת ביעורן הוי ואסיר ועז״ ק״ל דקול דכשרפין אפרן מותר וחילקו בין לכתחילה לבדיעבד וא״כ דבעוממות שרי אף לכתחילה ובהכי א״ש דכי פליגי בש״ס בלוחשות או עוממות בקטו אסורין ומותרין משום ביבותא דעוממות דשרי אף לכתחילה אבל בלוחשות לכ״ע אסיר לכתחילה והיינו דנקיט ל״ש אלא עוממות אבל לוחשות אסורין להורות דעוממות מותרין אף לכתחילה ומש״ה נקיט נמי אידך מ״ד אפילו לוחשות מותרין והיינו משום עוממות ועפז״ א״ש נמי הירושלמי דנראה דמתיר לכתחילה בעוממות וגם מדברי הר״ת בפ׳ ב׳ מה׳ חמץ אין ראיה להתיר כי אם בעוממות וגם דברי הר״ן שהבאתי יש לפרש דע״ל גחלים עוממות נתכוון שרינן באפר משא״כ בלוחשות לת״ר מותר דאסירי כיון דשעת ביעורו הוי ולפז״ אין כאן מחלוקת דבלוחשות לכ״ע אף לת״ר מותרין היינו בדיעבד אבל בעוממות לכ״ע שרי אך את זה צריך ישוב שנראה דעוממות אף שכתב רש״י בכויות אין הפירוש כבויות לגמרי דהבישול בהם ע״י דליקת האור מחדש אלא ר״ל שכבו מלחישתן שאינן בוערות כל כך וכתנור קטום וראיה מת״ש בברכות דכ״נ ת״ר גחלים לוחשות מברכין עליהן עוממות אין מברכין עליהן וכו׳ ואי עוממות ר״ל כבויות לגמרי מאי קמ״ל הרי אין כאן אור כלל וכ״כ מבואר בפסחים דע״ה דדריש גחלי אש דס״ד דהיה עוממות ע״ש ואיך יקטיר בלי אור כלל אלא ודאי כמ״ש וא״כ גם בעוממות שייך לומר בהם דשעת ביעורם הוא דאין נהנים בו ואין להתיר כי אם הפחמין שכבר כבו לגמרי וצריך ישוב לפז״ הסוגייא דנקיט אסורין ומותרין וגם הירושלמי בפ׳ ג׳ דערלה ודברי הר״ן בפ׳ כ״ש שנתבאר כי ע״כ אין בכל דברינו ראיה להתיר כי אם גחלים שכבו לגמרי דאפשר דשרי ליהנות אף לכתחילה ועיין בפ״ח א״ח סי׳ תמ״ה שכתב בפשוט דגחלים עוממות אסירי לכתחילה והביא ראיה מהתו׳ בפ׳ כ״ש ע״ש דנקיט דברי התו׳ בפשוטן ולמה שנתבאר יש להשיב דאין זה מוכרח שי״ל דעוממות אע״פ שהם בוערות קצת לא חשיב כשעת ביעור ודמי לכבו לגמרי או לאפר ולא כתבו התו׳ לאסור לכתחילה בגחלים כי אם בלוחשות לכד ומיהו בלי ראיה נראה דנקטינן לאסור לכתחילה כל שלא כבו לגמרי אך בכבו לגמרי ונעשו פחמין למה שנתבאר יש מקום להתיר ·

עוד נ״ל ראיה דאף בגחלים עוממות כל שלא כבו אסור ליהנות מהם לכתחילה כפשט דברי התו׳ מת״ש רבינו ירוחם כתיב בא׳ ח״ב וז״ל פירוש בישלה עג״ב דאמרינן הפת מותרת דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסיר לבשל ואע״פ שאפרן מותר לכתחילה כיון שיש שם גחלת ונמצא שעצי איסור גורמין אפית הפת וכו׳ מדבריו נראה דגם בגחלים אוסר הפת אי הוי בוליה גורם באיסור כגון תנור חדש וכ״כ מבואר יותר מת״ש לעיל בתנור ישן בלי אבוקה הפת מותרת מכלל דבתנור חדש אוסר הפת והתר דבשל עג״ג משום זוזג הוא ש״מ דיש איסור הנאה גם בגחלת ואף בדיעבד אוסר אי הוי בוליה גורם האיסור וכן נראה מדברי הטו״ד סי׳ קמ״ב שכתב דכאפה עג״ב תלוי אי זוזג איסור או מותר וגם הבז׳ שם הקשה בסבגא זה להר״ת שלא חילק כבשל עג״ג

דבתנור חדש אוסר והכריח דהר״ס חולק וס״ל דבבשל עג״ג גם בבוליה גורם דאיסור אינו אוסר הפת ע״ש והרי רבינו ירוחם לעיל מזה הביא מחלוקת הרי״ף והרא״ש בגחלים לוחשות אי אסיר מינה דלהרא״ש רס״ל דלוחשות דינו כאבוקה וכ״כ דעתו מת״ש בכתיב ה׳ ח״ס גבי חמץ דדוקא בעוממות אי אפה או בישל שרי ע״ש ומינה דבישל עג״ב בעוממות לכר איירי ואעפ״כ לא התיר כי אם מגד זוזג ש״מ דיש איסור גמור בגחלים עוממות ובבוליה גורם דאיסור אוסר אפילו דיעבד וגד זה אין ברירה בדברי התו׳ דגם הם לא אסרו בגחלים כי אם לכתחילה ויותר נראה דעתם כמ״ש הבז׳ כדעת הר״ת דגם בתנור חדש אינו אוסר הפת ומ״מ דעת ריה״ו דבגחלים יש בהם איסור הנאה גם בעוממות וכה״ג יש להכריח כדעת הטור כיון שכתב דבישל עג״ב תלוי אי זוזג אסור והרי הטא״ח סי׳ תמ״ה פסק כאבין הרא״ש דבישלה עג״ב היינו עוממו׳ א״כ ש״מ שגם בעוממות יש בו איסור הנאה ואוסר בדיעבד בבוליה גורם דאיסור כדעת רבינו ירוחם ·

הן אמת שק״ל לשיטתם מת״ש ברכ״ו דפסחים איבור דשמעת ליה לרבי יש שבח עצים זוזג מי שמעת ליה הנה מבואר דע״ל האמת אין ברירה אי רבי ס״ל זוזג אסור או מותר ויותר מזה מבואר שם בדכז׳ שאמרו אמר אביי את״ל זוזג אסור רבי היינו ר״א ולדבריהם איך יתכן והרי התיר בבישל עג״ב מטעם זוזג ש״מ זוזג מותר ס״ל וא״כ אדרבה הו״ל אקשויי ואי מני סבר רבי זוזג אסור והרי התיר בבישל עג״ב והנ״ל ליישב לזה שדעתם דלס״ד דלא ידיע הטעם דיש ש״ע בפת דגם בזוזג יש לאסור א״כ ע״כ הוה מוקי דבאבוקה דחמיר פליגי בזוזג דרבנן התירו זוזג ומינה ע״כ דבגחלים לית ביה איסור אף בבוליה גורם דאל״ה מ״ל אבוקה מ״ל גחלים הרי בשניהם שייך זוזג ובוליה גורם דהיינו תנור חדש וישן אך למאי דדחו דבי פליגי רבי ורבנן היינו ביש ש״ע דלטעם זה בתנור ישן פליגי דאף דהוי זוזג אוסר רבי א״כ כי התיר בגחלים דקי״ל כוותיה דרבי אין ראיה כי אם בתנור ישן דאיכא זוזג אבל שיתיר גם בתנור חדש דהוי בוליה גורם דאיסור הכ״ל ולפז״ ל״ק מת״ש זוזג מי שמעת ליה דמידי ספק לא נפיק דבי אסר רבי אפה בו את הפת דהיינו באבוקה משום זוזג דלכ״ע לא אמרינן יש ש״ע בפת ואוסר אף בזוזג לנואן דשרי בזו״ג ודעת התוס׳ והטור ורבינו ירוחם דס״ל דיש איסור בגחלי איסור הנאה אצ״ג דמהירו׳ דפ״ג דערלה מבואר להפך דבעוממות דינן כאפר ושרי לכתחילה נ״ל ליישב שהם דחו הירושלמי כיון דבפסחים דכ״ח אמרו דלא יסיק תנור וכירים איצטריך לר״י דביעור חמץ בשריפה סד״א כהדי דקשריף ליה ליתהני קמ״ל וע״כ בגחלים איירי דאי באבוקה מהי תיתי הא קי״ל יש ש״ע בפת ותנור וא״כ ש״מ שגם בגשרפין פשיט ליה לש״ס בבלי דיש איסור בהנאת גחלים וע״כ דחו הירושלמי אך למה שביארתי לעיל דמדברי הר״ת והר״ן יש לדון דס״ל דאין בגחלים איסור הנאה נראה שהם תפסו עיקר הך ירושלמי ול״ק להו מהך סוגיא דפסחים דהם מפרשי לה דלא יסיק בו תנור באבוקה איירי והיא גופא קמ״ל דיש איסור באבוקה דהרי רבנן דרבי בפסחים דכ״ו ס״ל דאין ש״ע בפת ותנור דכלה האיסור ואפ״ה דרבנן מודו לכתחילה דאסיר כמ״ש רש״י בדכז׳ היא גופא קמ״ל מתני׳ דאסיר לכתחי׳ ואי מתני׳ רבנן דרבי כי תני לא יסיק בו היינו לכתחילה ובדיעבד שרי ואי מתני׳ רבי גם בדיעבד אוסר אלא דנקיט לא יסיק דבפלוגתא לא קמיירי וכ״כ ברור בדעת הר״מ שפסק בספ״ג מה׳ חמץ למתני׳ דלא יסיק בו תנור וכירים ולא יאפה ולא יבשל בו ואם אפה ובישל אסור וכתב ה״ה שלמד זה מת״ש בפסחים דכ״ו אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה דיש

ש"ע והרי בערלה דאיירי הך ברייתא ע"כ באכוקה לבד איירי כדאסיק הש"ס שם ברבו' ש"ת שגם מתני' דלא יסיק באכוקה מפרשה וכ"כ מהר"מ שכתב בשם הרמ"ך דוקא בשאכוקה כנגדו ש"מ דבהכי איירי מתני' הפך פירוש התו' בד"ה דפסחי' ד"ה ואמר דבגחלים איירי ע"ש וגם בדעת הרי"ף והרא"ש יש לי לדון כן שהם השמיטו ה"ש בש"ס לא יסיק בו תנור פשיטא לרו' איצטריך ליה וכו' וקשה למה השמיטו והא כ"ת טובא ריש איסור הנאה בגחלים כשיטת התוס' ואע"ג דהם פסקו כרבנן דחמץ מנקברין וא"כ פשוט דאסור ליהנות לכתחילה דאפילו אפרן הסור ת"ת היה להם להביאו דכ"ת טובא לכל הנשרפין אפרן מותר ואעפ"י כן גחלים אסורים אלא ודאי דהם פשיטא להו דמסתמא לא יסיק באכוקה איירי שזה פשוט דאסור בכל האיסורים שבכר הביאו הברייתא דרבי ורבנן דקי"ל יש ש"ע בפת ואוסר בדיעבד ולפו' אין שום ריבותא בהך מתני' דלא יסיק גם לרו' וכו' להכריח שראיתי בירוש' שם בפ"ב דפסחים דתני עלה דמתני דלא יסיק בו תנור וכירים עבר והסיק חדש יותץ ישן יוצן והרי מתני לא איצטריך כי אם לרו' כמ"ש בש"ס בבלי ואי בגחלים איירי היכי תני חדש יותץ והרי בגחלים דהנשרפין לכ"ע אינו אוסר בדיעבד אלא ודאי דבאכוקה איירי ויש לדחות דכי תני הברייתא עבר והסיק היינו דס"ל כרבנן דחמץ מהנקברין וס"ל דגם גחלת דנקברין אוסר בדיעבד אלא שאין זה מוסכם דכבר כתב הבי' בי"ד סי' קמ"ב דעכ"פ אינו אוסר בדיעבד כי ע"כ רואה אני דין זה דאיסור גחלים דנשרפין דהדבר שקול ובמחלוקת הוא שנוי כי מן הבאר יש ליישב דברי הר"ן בפ"ב כל הצלמים גבי מתני' דאפק בו את הפת אסורה שכתב דאם אפה בתנור שלא פכנו ואפי' בתנור ישן ועצי איסור אסורה בהנאה דאע"ג דזו"ג הוא תנור דהתר ועצים דאיסור הא אמרינן בפ' כ"ש דיש ש"ע בפת הלכך המיר מזו"ג לפי שהאיסור ניכר בהתר והכ"מ באכוקה כנגדו דלא קלי איסוריה אבל עג"ג הפת מותרת וכו' ע"כ ויש לתמוה עליו שדבריו אלו סותרים למ"ש בפ' כ"ש גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה וז"ל ודוקא נקט הכי שמבותן בשריפה ואפרן מותר והיינו דקתני סיפא בשלא עג"ג הפת מותרת לד"ה שהגחלים הרי הוא כאפר אבל שאר איסורין שהם מהנקברין אפילו עג"ג אסור דלא גרע מאפרן ע"ש והרי עצי אשירה דינן בנקברים כמ"ש בפסחים דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשיר' גם בכיצד דל"ט שניכן גחלת של עז אסורה וא"כ מדינא גם עג"ג אוסר הפת ואיך כתב במתני' דעז כאפה בגחלי עז דשרי וזה תימא ושוב ראיתי בס' דרך המלך בפ"ג מה' חמץ שתמה להר"ן ואחר החיפוש ראיתי שכבר קדמו גם להרב הנז' גר"ו בס' פרשת הכסף דע"ד ע"ש ולמה שנתבא' הא ל"ק שדעת הר"ן להתיר גחלים דאיסורי הנאה בנשרפין גם לכתחילה ובשלא דנקיט איירי דתני אפה דהתם לכתחילה לכ"ע אסור תני הכי כמ"ש לעיל ועל זה הוא שכתב דוקא הכי שמבותן בשריפה וע"כ הותר לכתחילה אפר וגחלים משא"כ בנקברין דאפילו אפרן אסור וגחלים לא גרע מאפרן ומ"מ גם בנקברין לא אסר בגחלים כי אם לכתחילה שאין שום בירור בדבריו שאוסר גם בדיעבד ודעתו דגחלי' בנקברין לא מיירי האכוקה דנשרפין דמתירין רבנן בהו בדיעבד ואסרי לכתחילה וכדעת הבי' בי"ד סי' קמ"ב דגחלת עז איני אוסר בדיעבד ע"ש וא"כ יפה כתב בפ"ב כל הצלמים דאפה עג"ג של עז דהפת מותרת והנה אמת שבס' פרשת הכסף דחה לזה דאין לומר דהר"ן ס"ל כבי' דגחלת אוסר לכתחילה לבד שהרי בשל תורה אין לחלק בין דיעבד לכתחילה ומה גם שדברי הבי' הם תמוהי' את"ר הנה תמיהתו על הר"ן בדחיית דברי הבי' שמך עצמו שהטן והש"ך ובת' פני יהושע חא"ח סי' ז"ה דחו דברי הבי' ובשאני ליעצמי

יש לי להשיב על כל דבריהם ולקיים דברי הבי' ותו ל"ק דברי הר"ן אהדדי ואדרבא דברי הר"ן אלו הם ראיה גמורה לדעת הבי'·

והנה ראיתי להרב פני יהושע שתמה לסבי' מה"ש התוס' בדכ"ו בפסחים ד"ה בישלה בגחלי נשרפין אסורין לכתחילה ומינה דגחלת עז ונקברין דאפילו אפרן אסור אוסר אף בדיעבד דהרי כתב הרא"ש בפ' כ"ש דכי תני בשלה עג"ג דשרי ה"ד בנשרפין ולא בנקברין ע"ש ואילו למ"ש הא ל"ק דהבי' בדעת הר"מ והר"ן קאי דגחל' דנשרפין שרי אף לכתחילה וכי אסרו אפה וגחלת בעז ונקברין אינו אלא לכתחילה דלא חמירי מאכוקה דנשרפין דלרבנן אינו אוסר בדיעב' וה"ה בגחל' דנקברין לכ"ע אינו אוסר בדיעבד ועיקר דין זה בגחל' דנקברין אוסר בדיעבד או לא נ"ל דתלוי בעיקר חקירתינו דאי גחלת דנשרפין אסיר לכתחילה מינה דבנקברין דחמירי אסור אף בדיעבד אך אי שרי לכתחילה בנשרפין אין ראיה לאסור בנקברין כי אם לכתחילה וכבר עמדתי בעיקר חקירה זאת אי גחלת בעז ונקברין אסיר מד"ת ואף לכתחילה או בדיעבד לבד לקמן בסימן כ"ח גם מצד אחר נ"ל להכריח בדעת הבי' דגחלת הנשרפין שרי לכתחילה שהרי לדעתו דאינן אוסרין בדיעבד קשה מדתני בכיצד דל"ט חמשה דברים אמרו בגחלת ומכללם גחלת עז והקדש ומודר אסור ע"ש מדנקיט הני תלת איסורי בראה דשאר כל איסורי הנאה אף מהנקברין גחלתן שרי ואילו אנן קי"ל בסוף תמורה כל הנקברין אפרן אסור וכ"ש גחלת וכ"ת כי קחשיב הני דגם בדיעבד אוסר זה אינו להבי' דס"ל דגם בעז אינו אוסר כי ע"כ נ"ל דהך ברייתא כי קחשיב איסור גחלת אינו אלא דנשרפין דאפרן מותר דאילו בנקברין פשוט דאסור דלא גרע מאפרן ולהכי תני גחלת עז והקדש דהנך והם מהנשרפין ואעפ"י כן גחלתן אסור וכעין מאי דתני בפסחים דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה ועגלי הקדש וגחלת מודר הנאה דתני אע"ג דאינו מהנשרפין והנקברין דלא אסרן כי אם לו וחביריו מותר בנכסיו אעפ"כ אסור בגחלת דקונמות דינן כהקדש דקי"ל יש מעילה בקונמו' ומה"ט כתבו התוס' והרא"ש והר"ן בדנ' דנדרים גבי מתני' דאסור בחילופיהן ובגידוליהן דה"ט דקונמו' כהקדש וחילופי וגידולי הקדש אסורין ע"ש וה"כ דיכותא לענין גחלת מודר הנאה משא"כ שאר איסורי הנשרפין דגחלתן שרי אף לכתח' אך את זה תמהני להבי' בי"ד סי' קמ"ב שהקש' להטור שכתב בבשל עג"ג דעז דשרי ואמאי הא גחלת עז אסורה כמ"ש שם הטור ותירץ דכי אמרו אסור היינו לכתחילה ע"ש ולא ידעתי איך יתכן הרי הטור שם כתב דאם בישל או אפה בגחלי עז תלוי אי זו"ב אסור או מותר הנה מבואר דיש איסור בגחלת עז גם בדיעבד דהרי למ"ד זו"ג אסור אוסר הפת וגם למאן דשרי בתנור חדש דהוי כולים גורם דאיסור לכ"ע אסור הפת כמבואר בדברי הטור וכן פירש הבי' בדברי הטור וע"ש שאחר שהקשה בדברי הר"מ איך התיר בבישל עג"ג ערלה ולא חילק בין תנור ישן לחדש העלה בדעתו דס"ל דאינו אוסר בדיעבד אעפ"י שאין נראה כן מדברי הטור ושאר המפרשים וא"כ איך כתב ליישב דעת הטור דס"ל דגחלת עז אינו אוסר בדיעבד מה שאי אפשר לשמוע וברוחק ז"ל שכוונתו דאעפ"י דאוס' למ"ד זו"ג אסור או בכולים גורם דאיסור לכ"ע מ"מ יש שבח עצים בגחלת לאסור אף בזו"ב למאי דקי"ל זו"ג בדקי"ל הכי באכוקה דשאר איסורים לא אמרינן וכי נקים החילוק דלכתחילה לבדיעבד היינו לשיטת הר"מ שביאר הבי' אחר זה דגחלי איסור אינו אוסר בדיעבד דלרידיה ס"ל גם בגחלי עז אינו אוסר בדיעבד ודעת הבי' כדעת הר"מ וע"כ תפס החילוק לשיט' הר"מ ואה"נ דלהטור נ"ל דאוסר בדיעבד

אלא

אלא דלא אמרינן יש שבח עצים בנחל׳ ולשון קצר הוא כך ה״ס מקום ליישב בדוחק א״כ ז״ל דמ״ש וכ״ל דכי אמרינן אסורה היינו לכתחילה לאו לסתיר לגמרי בדיעבד כא אף בכוליה איסור אלא בסתם הנאת גחלים בבישול והרי כתב בב״ת בפ״ו מה׳ מ״א הלכה פ״ד דבישוב בעצי איסור הוי וזו״ב קדיר׳ דהתר ועצים דאיסור ע״ש וא״כ לא שייך בבישול כוליה גורם באיסור, הרי וזו״ב לא אסיר כי אם לכתחילה וו״ש כאן היינו לכתחילה אבל אח״כ דמודה דבכוליה גורם לשיטת הטור דאוסר הפת וזה כ״ל יותר נכון בישוב דברי הב״י אלא דאכתי ק״ל דעכ״פ מבואר לדעת הב״י בכל דבריו שם דס״ל דאין חילוק בגחלת בין גחלת ע״ז לשאר גחלת דאיסורי הנאה דנשרפין בין לדעת הטור ובין לדעת הר״מ ואם איתא תיקשי בהך סוגיא דביצה דתני גחלת ע״ז והקדש ומודר דאסור מ״ש הני דנקט והרי גם בערלה ושאר הנשרפין דינן כן ובכבר ראיתי להש״ך בי״ד סימן קמ״ב ס״ק יו״ד שהקשה להב״י דכיון דגחלת איסורי הנשרפין אסירי לכתחילה כמ״ש התו׳ בפסחים דכ״ו א״כ ע״כ דגחל׳ ע״ז אוסר בדיעבד גם כן מדתני בביצה דל״ט גחלת ע״ז והקדש דאסיר ע״ש ואי מהא כבר כתבתי דל״ק שכבר ביארתי שדע׳ הר״מ והר״ן להתיר בגחל׳ הנשרפין גם לכתחילה א״כ שפיר שייך למיתני בע״ז והקדש דאסיר אע״ג דהם מהנשרפין ואי קשה איכו אלא שתיוך דברי הטור והב״י נראה לסדיא דס״ל דגחלת הנשרפין אסור לכתחילה ולהטור אוסר אף בדיעבד וא״כ אין שום עדיפות לגחלת של שאר הנשרפין וא״כ ק״ט בברייתא׳ דביצה דנקיט איסור בגחל׳ ע״ז והקדש והרי גם בגחל׳ הנשרפין דקילי מע״ז והקדש אסור בגחלתן ומאי קמ״ל ובדוחק יש ליישב דברי הב״י דס״ל דמאי דמשמע מדברי הר״מ בגחלי איסור דאצפ״ דאינו אוסר בדיעבד מ״מ אסיר לכתחילה ה״ד בגחלים לוחשות אבל עוממות לכתחילה נמי שרי ומי תני בביצה דל״ט דגחלת ע״ז והקדש אסיר היינו לכתחילה ובעוממות וגם לדעת הטור דיש איסור בגחלת ואוסר הפת למ״ד זוז״ב אסור ובכוליה גורם לכ״ע איכו אלא בלוחשות אבל בעוממות איכו אוסר והברייתא דביצה בעוממות איירי ומי ק״ל לרבי מ״ש לגחלת ע״ז היינו בהדרגות דהתם בעוממות ובשאר איסורים בלוחשות וש״ת בלוחשות דשאר איסורים אוסרים בדיעבד בעוממות דע״ז לשיטת הר״מ ולדעת הטור אמרינן בהו יש שבח גחלים בעוממות דע״ז וע״כ משני לה דלהר״מ בעוממות דע״ז איכו אוסר בדיעבד ומיכה ללוחשות דאיסורים ולהטור בעוממות דע״ז לא אמרינן יש שבח עצים בגחלת ומיכה ללוחשות דשאר איסורים וכ״מ דכי התיר בגחלי ע״ז הפת מטעם זוז״ב איכו אלא בעוממות אבל בלוחשות אמרינן בע״ז יש שבח עצים בגחלת כי היכי דאמרינן באבוקה דשאר איסורים ובהכי ל״ק מה שקשה עוד להב״י דס״ל דהטור מתיר הפת שבישל בגחלי ע״ז והרי הטא״ח סימן תמ״ה כתב דלרבנן דחמץ מהנקברין אם אפה ובישל גם בגחלים עוממות אסור ע״ש הרי דאמרינן בנקברין יש שבח עצים בגחלת אף בעוממות ולמ״ש הא ל״ק דהת׳ באפה ובישל בלי תנור איירי שלא הוכיר בדבריו שאפה בתנור ואף אי בתנור איירי י״ל דאיירי בתנור חדש דהוי כוליה גורם באיסור דבכי האי בנקברין סרינן בע״ז כל דליכא זוז״ב אוסר בדיעבד בכ״ל ליישב דרך הב״י בדעת הטור והר״ת אלא שבדברי הב״י אין מקום לומר שנתכוון לכל זה ודבריו צ״ע ׃

ומ״מ באיסור גחלת דנשרפין אי אסיר לכתחילה מידי פלוגת׳ לא נפיק וכ״נ בדעת רב בצלאל בשיטת ביצה דל״ט דנראה דמספק״ל שהקשה במאי דתני גחלת ע״ז אסורה מ״ש בפסחים דכ״ו בשלה ע״ג ד״ה מותר ותירץ דהתם בדיעבד והכא לכתחילה א״נ דהתם כשכבו מעני איסור והכא כשנאפרו הגחלים פנמן בתקרוב׳ ע״ז ע״ש נראה דלתירוץ א׳ גחלת דנשרפין אסיר לכתחילה ולתירוץ ב׳ שרי אף לכתחילה ואיך״ל לשיטת המוכרים דגחלי הנשרפין שרי לכתחילה א״כ איך אסרו באבוקה דקיל׳ ברבי דיש ש״צ בפת והרי אבוקה איכו אלא שלהבת קשורה בגחלת ואי גחלת הותר הרי גם שלהב׳ הותר דאף בע״ז שרי כמ״ש בביצה דל״ט ואיך בצירוף שניהם נעשה איסור תיכה למ״ד גחלים לוחשות אסור י״ל איסור אבוקה דהגחלי׳ אסורים הם אך למ״ד מותר מהם צם איסור האבוקה וש״ר דאי קשה לב״ת נמי קשה דעכ״פ אין הגחלים אוסר בדיעבד ואיך אסרו בצירוף השלהבת כיון שהשלהבת בפני עצמו התר הוא ׃ אך אחר הישוב ל״ק דלכן אמרו יש שבח עצים דחשיב כנהנה מהעצים דהשלהבת בא מהעצים דהוי איסור גמור וכי התירו שלהבת היינו בשאינה קשורה עם העצים ודוק ׃

ומ״מ כבר ביארתי דאיסור גחלים עוממות אי אסירי לכתחילה בנשרפין מידי פלוגתא לא נפיק ודעת הריטב״א יש לדון דמתיר אף לכתחילה ממ״ש בע״ז דמ״ט גבי אפה בו את הפת שכתב דאם הסיק בגחל׳ ע״ז דלר״ה מותר דכל הנשרפין אפרן מותר וגחלים חשובים הם כאפר כמ״ש התם בשלה ע״ג וכו׳ ומה״ש חשובים כאפר נראה דשרי אף לכתחילה כאפר וצ״כ לדבריו כי תני בשל ע״ג דמשמע דיעבד היינו איירי דנקט רישא אפה וצ״ע עוד כ״ל ראיה בגחלים להתיר לכתחילה ממ״ש בדכ״ו דפסחי׳ תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו פת לרבנן דשרו בקמייתא מאי והרי ידוע דקי״ל כרבי וא״כ קשה מאי בעו לה שלא כהלכה תיבעי לה אף לרבי באפה בגחלים לדעת הש״ך בי״ד סי׳ קמ״ב וכת׳ פ״ו א״ח סי׳ ג׳ דאי אפרו אסור גם בגחלי׳ אמרינן יש ש״ע לדידן ואף אי לא אסיק אדעתיה דאפרו אסור מ״מ קשה לדע׳ הטור בסי׳ קמ״ב ורצו עכ״ל דס״ל דגם בגחלים בתנור חדש אוסר וכיון הוא דשרי דהוי זוז״ג א״כ הבעי ליה אי בהקדש כה״ג נ״כ שרי אך אי אין איסור כלל בגחל׳ אף לכתחילה א״ש ומ״ל ערלה ומ״ל ע״ז כל דלא ידע אפרו אסור א״כ לא מצי למבעי כי אם לרבנן דהתירו באבוקה דעכ״פ אסור מדבריהם גם לרבנן כמ״ש רש״י בדכ״ו דפסחים ד״ה יוליף ומ״מ אע״פ שאנו מדמין כדעת קצת ראשונים דמתירים בגחלים עוממות אף לכתחילה אין ספק דלענין דינא בקטינן להחמיר כדברי התו׳ דסתמו דאסיר לכתחילה ׃

סימן ר״ח יי״ש

לחקור במאי דקיל׳ בביצה דל״ט דגחלת ע״ז והקדש ומודר הנאה דאסיר כמ״ש הטור בסי׳ קמ״ב וכן אפר הקדש וע״ז דאסיר כמ״ש בפסחים דכ״ז אי אסיר מד״ת וכן גחלת ואפר הנקברי׳ דאמרינן בסוף תמורה דל״ד דאסיר אי אסירי מד״ת או לא אסירי כי אם מדרבנן והנה אמת דבגחלת דהקדש אין ספק דהוי מד״ת דהא תנן שם בביצה דמועלין בה ופסקה הר״מ בפ״ב מה׳ מעילה הל״ג דה״ד בקדשי בדק הבית ולא בקדשי מזבח אלא דק״ל והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפק לחולין דבס״ב הקשו בפסחים דכ״ז גבי תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את הפת ותירוץ הס״ם דמשני בעצי שלמים לא שייך להר״ת שפירשם בקדשי בדק הבית ועצי שלמים אינן קדשי ב״ה גם תירוץ התו׳ שם בד״ה בעצי שכתבו הו״מ לאוקמי בעצי הקדש ובמזיד וכו׳ לא שייך הכא דהתם מועלין משמע אשם מעילה וחומש ובמזיד ליכא וע״כ צריך לאוקמי בתירוץ רמי ב״ח שם כגון שנפלה דליקה מאיליה דליכא איניש דלימעול אלא דק״ל דא״כ אמאי בוררכו לאקשויי לכלל זה דכל דמעל נפק לחולין מהברייתא דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה ועצי הקדש הא מהך מתני׳ הו״ל לאקשויי דבגחלת איך חייב מעילה והא מעל ומסיק ונפק לחולין וכ״ת דהוה תני לשנויי שהדליק עצים לצורך

ברק הבית א"כ ה"נ מאי ק"ל ליתני באפר הקדש דהאסר איירי כשהדליקו לצורך ב"ה כי ע"כ דלא שכיח דליקת עצים לצורך ב"ה ועי"ק תיקשי לרב שמעיה דמשני כאותן שטעונין גניזה כנראה דפליג ארמי ב"ח וס"ל דגם כשנפלה דליקה מאיליה שרי ליהנות מהאפר אע"ג דליכא איניש דלימעול אם כן הכי נמי בגחלת אין מועלין דהכר פקע המעילה בהסק אף על גב דליכא איניש דלימעול והנה אמת דלכאורה הא ל"ק ט"ל דרב שמעיה לא פליג ארמי בעיקר הדין אלא רצה לשנויי בלי אוקמתא זו וכ"כ בפשט הסוגייא ואולם ראיתי להתו' במנחות דכ"ב ד"ה ואין שכתבו תימה ה"ל דבאפר הקדש מותר כמ"ש בסוף תמורה ולמאן דמוקי הא דתניא אסור בנפלה דליקה מאיליה דלא הוי איניש דלימעול ניחא הך למאן דמוקי לה בתרומת הדשן בפסחים דכ"ז קשה וכו' וכו' הנה מבואר דפשיטא להו דרב שמעיה חולק ארמי וס"ל שגם בנפלה דליקה אפרו שרי וכ"כ הרב ברכת הזבח בפירוש דבריה' ע"ש וכ"ל שהתו' הכריחו כן דבתמורה דל"ד פריך ונשרפין דהקדש אפרן מותר והתניא וכו' אמר רמי ב"ח כגון שנפלה דליקה וכו' רב שמעיה אמר כי תניא ההיא מתניתא בתרומת הדשן מכלל דמלבד תה"ד בכלל מתני' דנשרפין אפרן מותר אפילו בהקדש וכ"כ דהרי במתני' ליכא נשרפין דהקדש כדתנן כל הקדשים שנשחטו חוץ לזמנן וכו' והרי בהנך לית בהו מעילה דכל שנראה היתר לכהנים אין בהם מעילה ולרמי היכי תלי דאפרן מותר והתו' הוו גרסי כן בגופה דמתני' כמ"ש הרב ברכת הזבח שם בסוף תמורה ורש"י כבר נרגש מזה ותירץ דהנך דנפסלו קליש קדושתייהו ואפרן מותר בלי מעילה ע"ש ולרב שמעיה אתי שפיר דבכה"ג כל נשרפין דהקדש שרי זולת בתה"ד דגלי קרא וכ"ה מדברי התו' שם בתמורה ד"ה הנשרפין וכ"כ דעת הר"מ בפירוש המשנה ורבינו עובדיה שם שכתבו בכל הנשרפין דהקדש אפרן מותר חוץ מתרומת הדשן וכ"כ הר"מ בפ"ט מה' פסולי המוקדשין הי"ג ע"ש הנה מבואר דס"ל דרב שמעיה פליג ארמי ב"ח דגם בנפלה דליקה ליכא מעילה וכ"כ מדברי הרז' קורקוס שהביא הרב חזון נחום ספ"ד דמנחות ע"ש כי מן הבאר תמהני להתו' פסחים דכ"ט ד"ה אין פודין שכתבו תימה לרז' אע"ג דאין פודין נימעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר יכול לפדותו ומותר בהנאה וכו' וכוונתם דס"ל דקי"ל כרז' דחמץ מנשרפין ואפרן מותר ושייך ביה מעילה דנשאר האפר להקדש וזה תימה דאין באפר הקדש מעילה כי אם בתה"ד לבד והנראה שדעת רז' דרב שמעיה לא פליג ארמי והכא בנפלה דליקה מאיליה חשיב וזה סותר דברי התו' במנחות ודברי הר"מ וע"ק דחמץ הקדש לא גרע מפסולי המוקדשין שהכריח רש"י בסוף תמורה דגם לרמי אפרן מותר וה"נ מפשט הסוגייא שם וצ"ע:

ומיהו הא ק"ל לשיטת התו' והר"מ דא"כ כ"מ דגם בעצי שלמים כשהסיקם נפקי לחולין דאע"ג דאין מעילה בשלמים מ"מ כל דאם היה בהם מעילה הוו נפקי לחולין עכשיו נמי נפקי לחולין דלא חמירי מקדשים שיש בהם מעילה לרב שמעיה שהרי מתיר האפר בנפלה דליקה בעצי הקדש אע"ג דליכא איניש דלימעול וכן אפר עצי שלמים מותר לרב שמעיה מה"ט דהא לית ליה איסור באפר כי אם בתה"ד לבד וא"כ מינה נמי לגחלת ואבוקה דעצי שלמים וא"כ תיקשי לר"ח דאמר ופת אסורה איך יתכן והא נפקי עצים לחולין וסבור הייתי דדוקא באפר ס"ל הכי דכיון שנשרף הא גמירי כל הנשרפין אפרן מותר אך בעוד העצים אבוקה או גחלת דלא גמירי גחלת ואבוקת נשרפין מותר בכי האי הדבר תלוי אי שייך בהו מעילה שרי דנפקי לחולין בהסק ואי לא אסיר וכן בהקדש דנפלה דליקה מאיליה מועלין בגחלת ואבוקה אלא דק"ל לפי' דא"כ היה לו להר"מ

להביא דין זה בחיבורו דעצי שלמים קיימי באיסור אף לאחר שהסיקם שמבואר כן בהך סוגייא דפסחים ולמה השמיטו כי ע"כ כר' שדעתו דר"ח כרמי דס"ל דבמקום דליכא מעילה קאי באיסוריה אף אחר הסק אבל אנן דקי"ל כרב שמעיה א"כ דגם בעצי שלמים ליכא איסור באבוקה וגחלת ומה"ט השמיטו ואע"ג דהו"ל רמי ור"ח רבים נגד רב שמעיה נקיט עיקר כן דסתם דש"ס בסוף תמורה דאמרו דכל נשרפין דהקדש אפרן מותר מודה כרב שמעיה ולמאי דאתאן עלה קשה למאי דקי"ל כרב שמעיה איך יתכן גחלת דהקדש כ"ה דמועלין בו והרי בעת שהסיקו נפק לחולין ואין בגחלת דין מעילה ואף אם נדחוק דגם רב שמעיה מודה בגחלת ואבוקה אי ליכא דנימעול כגון שנפלה מאיליה מועלין בהם אף שקשה להר"מ שהשמיט דין עצי שלמים אכתי ק"ט לרמי דמפרש הברייתא דכל הנשרפין אפרן מותר ואפר ההקדש לעולם אסור דאיירי בנפלה דליקה דא"כ איך אמרו שם בש"ס דלהכי לא עריב ותני ע"ז והקדש דע"ז יש לו היתר בטל גוי בביטול משא"כ אפר הקדש לעולם אסור והרי גם בהקדש משכחת לה היתר באפר כגון אם נהנה אחר בעודו גחלת דנפק לחולין וכ"ת דאי נהנה אחר בגחלת אין זה אפר הקדש כי אם אפר חולין דהא נפק לחולין א"כ גם בע"ז של גוי אם בטלה אין זה אפר ע"ז דהא פקע שם ע"ז מינה בביטולה ובדוחק י"ל דלהכי תני חוץ מעצי אשירה ואפר הקדש כך היא דגירסא בפסחים דכ"ו וכיון דלא נקיט אפר אשירה היינו קודם ביטולה א"ק דבתמורה גרסינן חוץ מאפר אשירה והדר בי קושיין ועי"ק אי איירי בנפלה דליקה מאיליה איך יתחייב בהנאת גחלת דהיינו שנתחמם או בישל ואפה בו והרי אין זה חשוב ממון הקדש דהא הולך לאיבוד ונשרף מאיליו הוי וגרע מדבר הגורם לממון דלמ"ד לאו כממון דמי לית ביה מעילה כמ"ש בפסחים דכ"ט א"כ כ"ש הכא דבודאי ילך לאיבוד דלא שייך ביה מעילה והרי נחלקו תנאי בכל העומד ליסרף כשרוף דמי ומה"ט קי"ל בחולין דפ"ט תקע בשופר ע"ז או לולב של ע"ז לא יצא דכתותי מכתת שיעוריה כ"ש הכא בנפלה דליקה דאין לך לחייב כי אם באפר ולא בגחלת דאף אי יתכן לכבות הגחלת הרי פחמין דינם כאפר כל שכבו כמ"ש בסי' הקודם באופן שדבר זה צ"ת:

עוד נתיישבתי בדבר ונראה ליישב שהנה אעפ"י שכבר נתבאר דעת הר"מ והתו' דכל אפר הקדש שרי זולת אפר תה"ד לכאורה קשה ממ"ש הר"מ בפ"ח דמעילה ה"א דאם הקדיש אשפה מליאה זבל או עפר או אפר מועלין בכולן ע"ש ולמד כן ממתני' דמעילה די"ג אשפה מליאה זבל הרי דאם הקדיש אדם זבל או אפר או עפר מועלין בהם ויש מעילה באפר הקדש כי ע"כ דהתר האפר על ידי היסק דנפק לחולין ואף בדברים שאינו חייב מעילה ס"ל לרב שמעיה דאע"פ דנפק לחולין בשינוי וזה שהיו עצים ונעשו אפר דלא חמירי מקדשי ב"ה דחייב בהם מעילה אך בהקדיש האפר א"כ דחייב מעילה דהרי לא נשתנו וגם לא נעשה בה דבר שהיה אדם מועל בו ונפיק לחולין ולפו"ל דגחלת הקדש דתני הך ברייתא היינו שהקדיש אדם גחלת דודאי מועלין בו ובפסחים דכ"ו שהקשו והלא מעל המסיק וכו' לא הוי לשנויי דאיירי שהקדיש גחלת דהא תנור שהסיקו בעצי הקדש קאמר ואי בהקדיש גחלת עצי חולין היה וכי הדר הקשו מדתני ואפר הקדש לעולם אסיר לא הוי לשנויי דאיירי בהקדיש גחלת דא"כ מאי קמ"ל דל"ד לכל הנשרפין דפקע האיסור בהסק וע"כ שרו ובע"ז אעפ"י כן אסור ואילו הקדש דכיון שנשרף צריך לפרש דפקע קדושתיה על ידי הסק ואעפ"י כן אסור כמו באשירה ואי בהקדיש גחלת הרי ההסק היה בזמן שהיה חול ותו ל"ק מכל דק"ל בהך סוגייא וגם מאי דק"ל דלמה יתחייב בהנאת גחלת דעכ"פ ילך לאיבוד י"ל

דמ"ת כיון שבירו לפרות הגחלת ודמיו להקדש ויהנה בגחלת והוא כהנה בלי פדיון חייב מעילה ומיהו אני מסופק בהקדיש גחלת וכבתה אפר אי מועלין בו שו"ל דכי קי"ל כאפר הקדש דשרי היינו על ידי שינוי מעיקרא עצים ועכשיו אפר וא"כ ס"כ בגחלת כשתכה הקדש מגחלת לאפר ושרי א"ד התר האפר הוי על ידי ההפסק דמפיק מעל ונפק לחולין וכנפלה דליקה או פסולי המוקדשין שנשרפו שרי ואפר על ידי השריפה דלא חמיר מאם היה דבר שחייב המפיק מעילה אבל הקדיש גחלת דההפסק היה כעורו חולין לא פקע שם הקדש מעליו בשינוי גחלת לאפר והדבר צריך ליתור ומכאן תשובה למ"ש מהרש"א בפסחים דכו' דבעו באפה כעצי הקדש לרבנן דשרו בקמיתא מאי והקשה דהרי אפי' אפרו אסור כדתני שם בברייתא ותירץ דדמי לא שמיע ליה הך ברייתא ותמה הרב שער המלך בספ"ג מה' חמץ דגחלת הקדש דמועלין בו וא"כ אבוקה לרבנן מי גרע מגחלת ע"ש כדע"ג ולמה שנתבאר נ"ק דכי תנן בביצה דל"ט דמועלין בגחלת הקדש היינו שהקדיש אדם גחלת אבל כאן בעצי הקדש שהסיק אותם להדיוט הרי אינן ראויים להקדש שנשתמש בהם הדיוט כמ"ש במנחות דנ"ב והר"מ בפ"ו מה' איסורי מזבח הל' ע"ש ודוק ומיהו אף שנתבאר דאיסור גחלת דהקדש הוי מד"ת אין מזה הכרח לגחלת ע"ז שיהיה מד"ת דמידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה כמ"ש בכמה דוכתי והנה ראיתי להט"ז בי"ד סי' קמ"ב שהקשה למ"ש הטור דבשל עג"נ גחלי ע"ז הפת מותר מהא דקי"ל ופסקו הטור שם דגחלת ע"ז אסורה ותירץ דהיינו לכתחילה דוקא ולא בדיעבד והש"ך הביא דברי הט"ז וכתב שהוא פשוט הנה מבואר דהוי מדבריהם דאם מד"ת אין חילוק בין לכתחילה לבדיעבד וכ"כ דעת הרב בנלא"ל שכתב בשיטה מקובצת לביצה דל"ט גבי הא דתני גחלת ע"ז אסורה וז"ל ואע"ג דהתם בפסחים אמרינן דאם בשל עג"נ ד"ה מותר פירוש בדיעבד אבל לכתחילה אסורה א"כ הכא כשנאסרו הגחלים עצמן בתקרובת ע"ז וכו' הנה מבואר לתירוץ ראשון גחלת ע"ז לא אסיר כי אם לכתחילה ולתירוץ שני אפשר להתיר גם לכתחילה זולת כשהגחלים עצמן היו תקרובת ע"ז שאז ודאי איסורו מד"ת ובדיעבד אף עצי ע"ז שנשרפו מבואר דעתו דגחלת דידיה אינו אוסר בדיעבד ש"מ דאין איסורו כי אם מדרבנן אך את זה תמהני מעיקרא מאי ק"ל מגחלי ערלה והרי ערלה מנשרפין הוי דאפרן מותר משא"כ ע"ז דאמרו בפסחים דכ"ו כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מאפר אשירה משום דכתיב ולא ידבק בידך מאומה כמ"ש התו' בתמורה דל"ג ד"ה הנשרפין וא"כ כ"ש גחלת דידיה משא"כ ערלה א"כ דהותר גחלת ואפר ותו מאי ק"ל מגחלי ערלה ומה גם דלתירוץ שני מורה דגחלת ע"ז אפשר להתיר אף לכתחילה וזה תימה דהרי אפילו האפר תני דאסור וכ"ע וא"ת זה תמהני להריטב"א בחידושיו לע"ז דמ"ט גבי דתנן אפה בו את הפת הפת אסורה שכתב דמתני' ס"ל זוגג אסור ואנן קי"ל דשרי אף אם אפה באבוקה כנגדו לכ"ע אסור דקי"ל יש שבח עצים בפת וכן לדברי הכל אם לא הסיק את התנור באבוקת עצים אלא בגחלתן הרי הוא מותר דכל הנשרפין אפרן מותר וגחלים חשובים הם כאפר וכמ"ש התם בשלה עג"נ דברי הכל ומותרת וכו' ע"ש ואתמהה דגבי אשירה דאיירי בה מתני' דנטל ממנה עצים כמ"ש רש"י והר"ן הרי אמרו בסוף תמורה ובפסחים דכ"ו כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מאפר אשירה לכ"ש גחלת דידה ואף א"ת דס"ל כרע' הכו' דלא נאסר כי אם לכתחילה ולא בדיעבד מה ראיה הביא דכל הנשרפין אפרן מותר וגחלים הם חשובים כאפר והרי בע"ז דאיירי ביה הרב דהיינו באשירה אדרבה קי"ל אפרן אסור כי ע"כ דבריו צא"ת :

והנה אחת שהיה מקום ליישב דברי הרב בנלא"ל דלעיל כמה שראיתי להרב ראשון לציון לביצה דל"ט שכתב דגחלת ואפר עצי אשירה או בע"ז גחלת ואפר אסור אבל גחלת של ע"ז גחלת אסור ואפר מותר ודקדק כן מדברי הר"מ בפ"ז מה' ע"ז ה"י שכתב ע"ז או אשירה שנשרפה אפרה אסור בהנאה וגחלת ע"ז אסור ע"ש נראה שהבין דגחלת של ע"ז היינו משמשי או תקרובת לע"ז שאז גחלת אסיר אפר מותר אבל ע"ז עצמה אף האפר ולדבריו שפיר ק"ל להרב בנלא"ל בגחלת של ע"ז מערלה דכיון דאין הגחלת מע"ז עצמה דינו ככל הנשרפין דאפרן מותר אלא שעיקר דיוק הרב אינו מספיק להוציא חידוש כזה דעד פה לא ראינו מי שחילק בכך שידוע שדרך הר"מ להעתיק דיני הש"ס ולא רצה לשנות לשונם דחייב אדם לומר כלשון רבו ובדין האפר נאמר בש"ס לגבי אשירה כמ"ש חוץ מעצי אשירה וגחלת נאמר גבי ע"ז כמ"ש גחלת של ע"ז וע"כ גם הוא נקיט הכי וכדי ללמד באשירה וע"ז שוים הם הוסיף בדין האפר גם לע"ז ותו ל"ת מידי דבגחלת ע"ז אפרו מותר וצ"ק להרב שהרי כתב הט"ז בסי' קמ"ב כשם שהע"ז אסורה כך כל הנאות הבאות ממנה אפילו שרפה אסורה ליהנות בגחלתה ואפרה אבל מותר ליהנות משלהבתה ואם איתא אמאי השמיט דין גחלת של ע"ז כגון משמשי ותקרובת ע"ז דגחלת אסיר ואפר שרי וצ"ל מנ"ל דשלהבת הותר בע"ז עצמה והרי לא נשנה כי אם בגחלת של ע"ז ולא בע"ז עצמה וכדבריו כתב הש"ח ופ"ק שכתב הכי שלמד כן מהך ברייתא דגחלת של ע"ז אסור והרי הטור איירי בע"ז עצמה ואין זה ענין למ"ש גחלת של ע"ז כי ע"כ דבר ברור שהבינו דגחלת של ע"ז היינו כמי ששרף לע"ז עצמה ונעשה גחלת וע"ק להרב שהרי בע"ז דס"ב אמרו בשכר סתם יינם שלקח חטים בשכר ז"ל קלינהו וקבלינהו והקשו וליקלינהו ולבדרינהו דילמא מוזלי להו ואם בשכר סתם יינם אסרו גם באפר וחששו דאתי לזבולי מכ"ש בגחלת של ע"ז אפילו במשמשי ותקרובת ע"ז דאסור גם באפר ודברי הרב צ"ע :

וראיתי להט"ז בי"ד סי' קמ"ב ס"ק ב' שהביא דעת הכו' וב"ח דאיסור גחלת ע"ז אינו אלא לכתחילה ותמה עליהם מש"ס שם בביצה מ"ש שלהבת ע"ז דשרי ומ"ש בהקדש דאסיר ומשני ע"ז דמאיס וכו' ואם איתא דגחלת אינו אוסר בדיעבד ע"כ לומר דהוי מדרבנן א"כ מצינו דגזרו גם בע"ז ומהך סוגייא מוכח דלא גזרו משום דמאיס ובדילי מינה אלא ברור דגחלת אסיר מד"ת ואחרי המחילה הא נ"ק דמה שהבין דבע"ז לא גזרו רבנן בשום מקום אינו דבכמה עניני ע"ז אסרו מדבריהם כידוע אלא בשלהבת איסור דשרי מד"ת שאין בה ממש אסרו בהקדש ולא בע"ז ואין מזה ראיה לגחלת איסור דשרי מד"ת ואסרו חכמים שיתירו בע"ז משום דמאיס וכר מן דין דגחלת דשרי מד"ת כשאין בה שלהבת דכיש בה הו"ל אבוקה דאוסר הפת כמ"ש בפסחים דכ"ו וע"כ אסרו גחלת בלי שלהבת אטו גחלת שיש בה שלהבת דאסיר מד"ת אבל בלי גחלת לא שייך בה איסור תורה כי היכי דלינזרו בה וע"כ בע"ז דמאיס לא אסרו ועוד דגחלת תקרובת ע"ז לכ"ע אסיר מד"ת כמ"ש הרב בנלא"ל הבאתי דבריו לעיל דבעודה גחלת חל עליו שם ע"ז וע"כ שייך לגזור גחלת דע"ז שנשרפה אטו גחלת דתקרובת משא"כ שלהבת דאינה נאסרה גם בתקרובת לע"ז לפי שאין בה ממש :

גם ראיתי לש"ך שם סי' קמ"ב ס"ק ז' שדחה ג"כ דברי הכו' דהא כיון דגחלת ערלה אסורה לכתחילה כמ"ש התו' בפסחים דכ"ו ד"ה בשלה א"כ כל איסורי הנאה אסירי גחלתן לכתחילה וכ"כ הש"ע בסי' רכ"א מהמודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו א"כ מאי אשמועינן הברייתא בביצה דל"ט

דל"ט והפוסקים דנחלת ע"ז אסורה הא נחלת של כל איסורי הנאה אסירי נ"כ לכתחילה אלא ודאי אשמועינן דנחלת ע"ז והקדש אסירי אף בדיעבד ע"ש ולדידי הא נמי ל"מ שהש"ך נגרר אחר התו' שכתבו דנחלי איסורי הנאה הנשרפין אסירי לכתחילה ומשב שוה מוכחש וכבר ביארתי בסימן רז' שהר"ן והר"מ וכ"כ מדברי הרשב"א דשרי אף לכתחילה וכן איתיה בירושלמי ולדידהו ל"ק אמאי תני נחלת ע"ז והקדש דאסיר דקמ"ל דאע"ג דהנהו נמי הוו מהנשרפין אפ"ה אסירי נחלתן לכתחילה משא"כ כשאר הנשרפין ואה"נ דלדעת התו' נחלת ע"ז אוסר אף בדיעבד מדבריהם דאחמירו אף בדיעבד וכלאו הכי דעת הטור שם בבשל ע"ג נחלי אסירה דלמ"ד זו"ז אסור אוסר הפת וגם למ"ד מותר בכוליה גורם דאיסור כגון תנור חדש אוסר הפת וכן דעת הר"ן בש"פ כל הצלמים גבי מתני' דאפה בו את הפת ע"ש וכ"כ ברור דעת רבינו ירוחם נתיב כ"א כמ"ש בסימן הנז' כי ע"כ ע"כ דחילוק זה שחילק הכא אינו אלא לשיטת הר"ן שהבריח הכא שם דאינו אוסר בדיעבד נחלים בכ"ג ותיבה דשאר איסורי הנאה הנשרפין שרי אף לכתחילה אך לשיטת הטור ורבינו ירוחם והר"ן דאוסר נחלי ע"ז אף בדיעבד ל"ק מקושיית הכא דשפיר תני אסורה אף בדיעבד בכוליה גורם דאיסור אף בזו"ז בנחלי איסור לא אמרינן יש שבח עצים בנחלת דליתסר אף בזו"ז דמקלא קלי איסוריה משא"כ באבוקה ואעפ"כ שיש לתמוה להכא שחילק כן לדעת הטור בין דיעבד לכתחילה שעדיין לא ביאר דעת הר"ן בבשל ע"ג דאינו אוסר הפת בדיעבד ולדעת הטור ל"ק מ"מ החכם עיניו יחזו דלא יתכן דרכו כי אם לשיטת הר"ת וכבר כתבתי לעיל בסי' הקודם הנ"ל ביסוב דברי הכא אלו יעש ומ"מ הדבר מוכרח דלהטור אוסר אף בדיעבד וכן לר"ן ושאר פוסקים ולדידהו אפשר דס"ל כהתו' בפ' כ"ש דאיסורי הנשרפין אסירי נחלתן לכתחילה הן אמת שק"ל להטור ורבינו ירוחם וכ"כ בהרשב"א בחדושיו לע"ז דמ"ט שהבאתי קצת דבריו לעיל דס"ל בבשל ע"ג דלמ"ד זו"ז אסור או בכוליה גורם באיסור דאוסר בדיעבד ויש לדון בדבריהם דגם בערלה הדין כן שהם הביאו ראיה מדתני בשלה ע"ג מותר וגם הטור לא חילק בשום מקום בין ע"ז לערלה ולדידהו ק"ט מהך ברייתא דבינה מאי איריא נחלת ע"ז והקדש הרי בכל איסורי הנאה אף בנשרפין הדין כן בקושיית הש"ך הנז' וכ"ת דהם לא כתבו כי אם בלוחשות אבל בעוממות גם הם מודו דאינו אוסר כלל וקמ"ל בע"ז והקדש דגם בעוממות אוסר בדיעבד זה אינו שהרי רבינו ירוחם בנתיב ה' והטא"ח סי' תמ"ה פסקו דלוחשות דינם כאבוקה וא"כ בשל ע"ג דכתבו ע"כ דהיינו בנחלים עוממות ואם באנו להכריח מזה שיטת הש"ך דס"ל דבע"ז אוסר בבשל ע"ג אף בתנור דהתם דאמרינן יש שבח עצים בנחלת ע"ז והקדש משא"כ ערלה דלא אסיר כי אם בכוליה גורם מלבד דלא יתיישב זה דהיכי השמיענו התנא זה במה שאינה נחלת ע"ז אסור דאסורה אין במשמע דיש שבח עצים בה ואוסר אף בזו"ז ועוד הרי הרשב"א והטור התירו בזו"ז אף בנחלי ע"ז וא"כ מה חומר יש בע"ז יותר מערלה שוב נתיישבתי בדברי רבינו ירוחם בנתיבים' ובנתיב כ"א וראיתי שדעתו דכי אסר בבשל ע"ג למ"ד זו"ז אסור או בכוליה גורם לכ"ע אינו אלא לדעת הרי"ף דסבר דלוחשות נמי שרן ובלוחשות להרי"ף הוא דס"ל דנהי דלא אמרינן יש שבח עצים בלוחשות אבל זו"ז אמרינן ובכוליה גורם אסיר לכ"ע אך בעוממות לכ"ע גם להרא"ש אינו אוסר הפת אף בכוליה גורם שכן כתב בשני מקומות דעוממות דינם כאפר ע"ש אך בע"ז והקדש אוסר הפת אף בנחלים ותו ל"ק כהך ברייתא דתני נחלת ע"ז והקדש אסורה דלדידן קמ"ל דאוסר

אף בדיעבד וזהו שכתב בנתיב ז' ח"ד מתני' דאפה בו את הפת כשתם דס"ל דקי"ל הכי גם דברי הרשב"א נתיישבתי וחזי הוית שדעתו דכי שייך לפלוגי גבי אפה בו את הפת בזו"ז בתנור ישן והסק איסור לכ"ע לא פליגי דאי באבוקה כ"ע אוסרים אף בזו"ז דק"ל יש ש"ע בפת ואי בנחלים נמי לכ"ע שרי דנחלים כאפר ואינו אוסר כי פליגי בתנור חדש שהסיקו באבוקת איסור ובכנו ואפה בעצי היתר דהוי זו"ז ולא שייך יש ש"ע בפת למ"ד זו"ז אסור הפת אסור ולמאן דשרי הפת מותר ואה"נ דאם הסיק בתנור חדש בעצי איסור היה בנחלים ושוב אפה בעצי התר לכ"ע שרי ע"ש בדבריו ולפ"ז גם לדידיה ל"ק מהך ברייתא דאינו ס"ל דנחלי ערלה שרי לכתחילה שחשובים כאפר משא"כ בע"ז דאסיר לכתחילה:

ולישב דעת הטור נ"ל שדעתו דבאבוקה ולוחשות שרינן באבוקה כמ"ש בטא"ח בין בע"ז וערלה אוסר הפת דקי"ל יש ש"ע בפת באבוקה ולוחשות אך בעוממות בערלה אינן אוסרים בדיעבד אף בכוליה גורם דאיסור אך בע"ז והקדש והנקברין דמדינא אסירי נחלתן אוסרים בזו"ז למ"ד אסור או בכוליה גורם לכ"ע ומ"ש באפה שפת בנחלי איסור דתלוי בזו"ז אסור היינו בעוממות ומ"ש בא"ח סי' תמ"ה באפה ובישל בחמץ דלרבנן גם בעוממות היינו בכוליה גורם דאיסור דהיינו בלי תנור או בתנור חדש אבל ישן ובישל בעוממות אה"נ דשרי ולפ"ז גם לדידיה ל"ק מה קמ"ל בריית' דבינה דנחלת ע"ז אסורה כיון דאף בערלה אוסר דקמ"ל בעוממות דאוסר בדיעבד בכוליה גורם דאיסור כנ"ל ודוק בדבריהם ואי ק"ל ערין לכל הדעות נחלת מודר הנאה דתני הך ברית' למ"ל דאי נחלי איסור הנאה שרי אף לכתחילה ובע"ז והקדש אסירי דאפרן אסיר מודר הנאה למה יאסר בנחלת יותר מערלה לפי דעת הר"ן והר"מ והכי גם לרבינו ירוחם וסטור דבע"ז בעוממות אוסר אף בדיעבד במודר מ"ט חמיר מערלה ואוסר בעוממות בע"ז והקדש והנ"ל דה"ט דודאי חמיר מנשרפין דאע"ג דאיסור הנאה במודר הנאה מחבירו אינו מהנשרפין והנקברין דאין בידו לאסור על חבירו נכסי חבירו ולא נאסר כי אם הוא ליהנות ממנו וכי בא ליהנות מנחלתו חשיב תחלת האיסור דלא פקע האיסור בהסק העצים דלא היו אסורין עליו כי אם כשבא ליהנות ממנו ואינן עשוים לשריפה וכי הסיק חבירו העצים ובא ליהנות מנחלתו או באפרו דלא פקע האיסור בהסק והרי זה דמי להקדש שכבר ביארתי לעיל דעת הר"מ דאפר הקדש אין בו מעילה ואעפ"כ מבואר בדברי הר"מ בריש פ"ה מה' מעילה דאם הקדיש אדם נחלת או אפר ועפר מועלין בהם ע"ש דנכסי הקדש הם וה"נ נחלת ואפר של חבירו ממון גמור חשיבי והרי נאסר בהנאתו והרי נחלת מודר הנאה כנחלת דהקדש שהקדיש אדם נחלת לכ"ע דבודאי מועלין בו ואת זה תמהני להש"ך שהוא בא להכריח דנחלת ע"ז אוסר בדיעבד משא"כ שאר נחלי איסור מדנקיט הך ברייתא נחלת ע"ז ולא נקיט נחלת כל איסורי הנאה ואילו הכא נקט בפשוט דנחלת מודר הנאה אינו אסור כי אם לכתחילה ככל שאר נחלי איסור וזה תימה דא"כ תיקשי גם לדידיה דהך ברייתא דנקיט מודר הנאה אסור בנחלתו מ"ש דנקיט נחלת מודר ולא נחלת כל איסורי הנאה כמו שהקשה בה"נ בנחלת ע"ז אלא ודאי דבמודר הנאה גם בדיעבד אוסר וגם מטעם אחר כתבתי לקמן בסי' רכ"א דנחלת מודר אסיר מד"ת ואוסר בדיעבד כנחלת הקדש לכ"ע וחמיר מנחלת ע"ז שכתבו הפו' דאיסורו מדבריהם ואינו אוסר בדיעבד ע"ש הטעם ודברי הש"ך בזה צ"ע:

ואיך שיהיה הנה נתבאר שדעת הר"ן והר"ת והרוטב"א כדעת הכ' דנחלת עז' אינו אוסר בדיעבד והיינו בעוממות אך להטור ורבינו ירוחם בעז' אוסר אף בדיעבד בכוליה גורם דאיסור ובשאר איסורי הנשרפין לדעת הראשונים שרי לכתחילה בעוממות ולהטור אסירי לכתחילה אלא דאינן אוסרים בדיעבד בכוליה גורם דאיסור ומ"מ גם לדעתם אין ברירה דאסיר מד"ת בעז' ׃

עוד ראיתי להש"ך שהכריח נגד דעת הכ' מת"ש בהך סוגייא מ"ש שלהבת עז' דשרי ומ"ש שלהבת דהקדש וכו' ואם איתא דנחלת עז' מותרת בדיעבד מנחלת דתני ברישא הו"ל לאקשוי מ"ש דבנחלת ההקדש מועלין בדיעבד ומ"ש נחלת עז' דשרי בדיעבד וכי קוש ק"ל הכי לא מצי לשנויי הקדש דלא מאיס גזרו בו רבנן דהא מועלין בגחלת דהקדש הוי מד"ת דמשום גזירה לא יביא אשם דהוי חולין בעזרה אלא ודאי דנחלת עז' אסור אף בדיעבד את"ד והא נמי לדידי ל"ק דל"ר כלל נחלת עז' עם גחלת הקדש דעבי עז' משום איסור עז' הוא דאסיר וכי נשרפה פקע שם עז' מאליה דאפילו עז' שנשתברה מאיליה איכא מ"ד דשרי בעז' דמ"א ואף לת"ר אסור או בעז' של ישראל דלית לה ביטול בשריפה מיהא בטיל דלא הצריך הכתוב לעז' כי אם שריפה וכי שרפה בטל איסור עז' מינה ומה"ט הוא דעת הסוברים דנחלת עז' שרי מד"ת ואילו בהקדש לא שייך זה באיסור הקדש אינו אלא דממון הקדש לא ניתנו ליסכות בהם הדיוט וא"כ אם היו עצים להקדש ונפלה דליקה ביניהם ונשאר הנחלת מי איכא סברא לומר דפקע זכות הקדש עז' ההסק דאפילו בהדיוט אם היו לו עצים ונפלה דליקה בהם ולקח אח"כ הנחלת חייב לשלם לו דמי הנחלת וכ"ש בהקדש כה"ג דחייב ומה גם לת"ש לעיל דכי תני נחלת של הקדש לא איירי כי אם כשהקדיש אדם נחלת לבה"ה ותו לא שייך לאקשויי מ"ש דבעז' אינו אוסר בדיעבד ובהקדש אוסר דהתירוץ ברור התם בעז' בהאך פקע איסור מד"ת ולא אסיר כי אם מדרבריהם.ועוד"כ לא אסרו בדיעבד משא"כ בהקדש דלא פקע שם הקדש מד"ת מהנחלת אך בשלהבת ק"ל שפיר דבין בעז' והקדש שרי מד"ת לפי שאין בה ממש ועוד"כ פריך למה התירו בעז' ואסרו בהקדש ׃

גם ראיתי בת' פני יהושע חא"ח סימן י"א שהביא דברי הכ' דנחלת עז' אינו אוסר בדיעבד ותמה עליו דהרי בתבו התו' דנחלי הנשרפין כגון ערלה אסירי לכתחילה מכלל דנחלי הנקברין אוסר אף בדיעבד שהרי אמרו בסוף מסכת תמורה דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעז' והקדש וכ"ת דבנחל' שוים הם הנשרפין לנקברין דלא אסירי כי אם לכתחיל' זה אינו שהרי כתב הרא"ש בפ' כ"ש דבשלה עג"נ דשרי אינו אלא בנשרפין ולא בנקברין וא"כ מוכרח דבעז' אוסר אף בדיעבד דאי לכתחילה הרי גם בערלה אסיר וממה שנתבאר הא נמי ל"ק שכבר ביארתי דלהר"ת והר"ן והרוטבא והכ' נחלי נשרפין שרו לכתחילה וכי תני בשלה איירי דאפה תני הכי וא"כ בנקברין ועז' אסיר לכתחילה אך להתוספות והטור ורבינו ירוחם ורבינו יונה והרא"ש נחלי ערלה ושאר נשרפין אסיר לכתחילה ובנקברין ועז' אוסר בדיעבד בכוליה גורם דאיסור וזהו שחילקו הרא"ש ורבינו יונה שהביא רבינו ירוחם נתיב ה' ח"ה בין נשרפין לנקברין דבנקברין אוסר הפת גם בבשל עג"נ עוממות ע"ש ׃ עוד תמה דאי בעז' ונקברין אינו אוסר נחלת אף בדיעבד מאי פריך הש"ס בתמור' דל"ד ונקברין אפרן אסור והתניא דם הנדה ובשר המת שנפרכו טהורים מאי לאו טהורים ומותרים ומאי קושייא דילמא גם בנקברין אסורין דקאמרינן היינו לכתחילה לבד וברייתא' דדם הנידה קאי אדיעבד כדקתני בהדייא שנפרכו את"ד והם דברי תימה דכי תני שנפרכו פירושו שנעשה כאפר דבלא"ה ק"ל דדם נדה ובשר המת מטמאין לחים ויבשים אך כשפרכו בו דהוי כעפר תני בהך ברייתא דטהורי' וכדמוכח נ"כ בנדה דכ"ד ע"ש וא"א היכי שייך לאוקומי שנפרדו בדיעבד דאין בפריכה איסור כי אם בנגיעה בטומאה וגם הפרידה מאליו באה כידוע והיכי מצי לאוקמי דאיירי בדיעבד וגם לענין טומאה לא שייך לחלק בין לכתחילה דאי שייך טומאה גם בדיעבד מטמא ואי לא שייך טומאה גם לכתחילה מצי ליגע שאין עיקר הטומאה איסור אלא שצריך שיטהר עצמו ליכנס למקדש ולנכול את הקודש ויותר קשה במ"ש דהברייתא איירי בדיעבד כדקתני בהדיא שנפרכו. דהיכי משמע ליה שנפרכו שנטמא בדיעבד ולא ידעתי מה הבין בנפרכו שכתב כן עוד הכריח הרב שם דאף בדיעבד אוסר נחלת עז' דהא בפ' כ"ש בעצי תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו פת מהו ואמ"ל הפת אסורה ופריך והלא מצל המסיק ונפקי לחולין ומשני דאיירי בעצי שלמים דלית בהו מעיל' ופריך וכל דמעל המסיק נפקי לחולין והתניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעז' והקדש ומשני דאיירי בנפלה דליקה מאליה הרי מבואר בעצי הקדש דאוסר בדיעבד דהא אסרו הפת שנאפה בעצי הקדש והטעם כיון דליכא מעילה לא נפק לחולין וא"כ גם באפר הקדש שנפלה דליקה מאליו דליכא מעילה ולא נפק לחולין אוסר בדיעבד וא"כ גם עז' ע"כ אוסר האפר אף בדיעבד דהא בסוף מ' תמורה פריך למה לא עריב ותני עז' עם הקדש וכמ"ש רשי' והתוספות ז"ל ואי ס"ד דעז' אינו אוסר בדיעבד והקדש אוסר אף בדיעבד היכי ליערבינהו כיון דדינם חלוקים את"ד ואחר המחילה הא נמי ל"מ מידי דמאי דקפשיט ליה דלא מצי למיתני חוץ מעז' והקדש אם הם חלוקי' בדינם לדידי אינו דהרי בכמה דוכתי אמרו מידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה וא"כ גם בהך סוגייא דתמורה אי הוה תני חוץ מעז' והקדש לא היה לנו הכרח דגם עז' לא בטיל דמהי תיתי כל חד כדיניה אלא דהברייתא לא עריב להו עז' והקדש להשמיענו זה דבעז' משכחת היתר כשל גוי בבימול ולהכי תני ואפר הקדש לעולם אסור למעוטי עז' דלאו לעולם אסור והכריחו כן דהל"ה לעולם אסור יתר וכן פרשי' בפסחים דכ' וגם בפרש' דתמורה כוונתו כך ע"ש בדבריו ואי לא תני הכי לא הוה שמעינן בה דבעז' משכחת היתר ומ"מ לא היה לנו הכרח מזה דאי בהקדש לא יש היתר דגם בעז' לא יש היתר דמהי תיתי וכמ"ש התוס' אין מקום להכרח דבהקדש אוסר בדיעבד א"כ גם בעז' אוסר מת"ש למה לא עריב ותני להו ואי הם חלוקי' לא מצי עביב להו שוה אינו וכ"ת אכתי תיקשי דלישני דלהכי תני דהקדש לעולם אסור פירושו אף בדיעבד למעוטי דבעז' אינו אוסר הא נמי ל"ת דלעולם אסור משמע שאינו ניתר בשום זמן ואילו שאום אף בדיעב' אין זה במשמע כולי האי כי היכי דלישני הכי וטפי עדיף ליה לשנויי דלא יש היתר לאיסור משא"כ בעז' ׃ גם ראיתי בס' פרשת הכסף בפז' מה' עז' בדמ"נ שתמה להכ' דהרי איסור נחלת עז' פרשי' משום דכתיב לא ידבק בידך מאומ' מן החרם ש"מ דהוי מד"ת ואילו בשל תורה לא שייך לחלק בין לכתחילה לבדיעבד ע"ש ולדידי הא נמי ל"ת דהרי לא ידבק בידך מאומה איצטריך דלילקי עליה בכל שהוא דכל איסורי אכילה בכזית ואיסורי הנאה בשוה פרוטה ואילו בעז' ועיר הנדחת לקי בכ"ש כמ"ש הר"ת בפ"ד מה' עז' הז' דכתיב לא ידבק בידך מאומה ע"ש וכה"ג תנן בשבת ד"פ ר' אומר אף המוציא ממשמשי עז' כ"ש שנאמר ולא ידבק בידך מאומ' ע"ש וא"כ נחלת עז' אי מדינא שרי איך יאסר מדכתיב מאומה דהא איצטריך דלילקי בכ"ש וכ"ת תרתי ש"מ הרי אינן שקולים דאי נחלת שאר איסורים שרי מד"ת קיל מכ"ש דעכ"פ גם בכל האיסורים אסיר מד"ת.

דקי"ל כר' דח"ש אסיר מד"ת וא"כ תפסת מוע' דהיינו דגילקי בכ"ש תפסת מרובה לא תפסת וא"כ ע"כ דת"ש רש"י משום לא ידבק בידך היינו דבא לתת טעם למה החמירו בע"ז יותר משאר משום דאסמכוהו אלא ידבק בידך מאומ' ותו ל"ת מידי דאסיר מד"ת וכה"ג ראיתי בירושלמי בפ"ה דע"ז הביאו הפוסקים גבי מתני' דתני אלו אוסרין בכ"ש יין נסך וע"ז וכו' ואמרו בכ"ש ולא ידבק בידך מאומ' ע"ש והרי התם דבר ברור דשרי מד"ת דאין לך איסור שאינו בטל ברוב כי ע"כ דפירושו דסמכו לאיסור בכ"ש מדכתי' מאומה וה"נ דכותא ועיין בע"ז ד"ב שאסרו ריח תקרובת ע"ז משום לא ידבק בידך מאומה והת' נסתפקו אי אסיר מד"ת ואי לקי עלה התם נמי כיון דכהנה בריח אף אי חשיב כ"ש הרי נכלל במאומ' משא"כ גחלת ע"ז דבבר פקע שם ע"ז בשריפתה · גם ראיתי להרב שער המלך בס"פ מהלכו' חמץ שתמה להב"ז דלדבריו מאי פריך בבינה מ"ש שלהבת דהקדש וכו' אימא דוקא בהקדש דגחלת אסיר מד"ת גזרו שלהב' אטו גחלה משא"כ בע"ז דאפי' גחלת לא אסיר אלא מדבריהם לא גזרו הכא מוכח דלא פריך ממודר הנאה דלא גזרו אלא ודאי דמהתם ל"ק ליה דהתם שאני דאפילו גחלת לא אסיר אלא מדרבנן אמנם מע"ז ק"ל דהוי מד"ת והביא ראיה משיטת כ"י להמאירי שכתב במתני' דגחלת כרגלי הבעלים דאע"ג דשלהבת הקדש גזרו אטו גחלת התם שאני דגחלת הקדש אסיר מד"ת משא"כ הכא דאף גחלת איסורו מדרבנן את"ד והא נמי לדידי ל"ק שהרי גם הב"ז לא כתב כי אם בגחלת אך באבוקה פשוט דאוסר בריש כר דאף בערלה אוסר כדקי"ל בפסחים דכ"ז ואיסורם מד"ת דהנאת אבוקה באה מהעצים כמ"ש התו' שם בדכ"ו ד"ה חדש וגם שם בדכ"ז הקשו · עצים דאיסורא לרבנן היכי משכח' לה ופרש"י דאסירי מד"ת ע"ש בד"ה יוליך ש"מ דלרבי הוי מד"ת ואף בערלה והרי אבוקה אינו אלא שלהבת קשורה בגחלת וגחלת בלי שלהבת דבבר פקע שם ע"ז מינה אסרו רבנן א"כ כ"ש בשלהבת שאינה קשורה אעפ"י דשרי מד"ת הו"ל לאסור דכהנה בדבר בעוד שהע"ז בעין וא"ה דהוה מצי לאקשויי מ"ש גחלת ומ"ש שלהבת אידי ואידי שרו מד"ת הו"ל לאסור גם בשלהבת אלא דלא פריך הכי דמצי לשנויי התר שלהבת מפני שאין בו ממש ובאין בו ממש לא ראו חכמים לגזור בו כלל לוה התחכם ופריך מ"ש שלהבת דהקדש דכיון דאסרו בהקדש בשלהבת אף שאין בו ממש מינה נמי הו"ל לגזור בע"ז כמו שגזרו בגחלת ומשני דבי שייך לאסור בדבר שאין בו ממש היינו בהקדש דלא מאיס משא"כ בע"ז דאין בו ממש ומאיס לא ראו לגזור ותו ל"ק מדברי הרב וכר מ"ן דין גם לשיטתו ל"ק דהרי שלהבת קודם לגחלת ואי אסרו שלהבת אטו גחלת כ"ש דשייך לגזור בשלהבת אטו אבוקה דהיינו שלהבת קשורה בגחלת וא"כ ע"כ לשנויי משום דמאים ואין בו ממש גם מ"ש דמה"ט לא פריך ממודר הנאה דהתם גחלת איסורו מדרבנן לדידי אינו דגחלת מודר הנאה נ"ל דהוי כהקדש דהוי מד"ת כמ"ש לקמן והראיה שהביא מדברי המאירי ל"מ דהמאירי גבי תחומין שפיר ק"ל דדמי להקדש דהרי מד"ת אם הדליק עצים וכיבסו גחלת לא כיבסו הפקר בכך ושלו הם מד"ת וקאי בלאו דגזל עלייהו וא"כ כיון דמדינא גחלת כרגלי הבעלים הו"ל לומר הכי גם בשלהבת כמו שגזרו בהקדש ותירץ כיון דאיסור תחומין מד"ס וא"כ גחלת נמי הוי מדבריהם לא גזרו הם על השלהבת דכי גזרו הם בהקדש דהגחלת מד"ת וכ"ת א"כ תיפשוט דבע"ז הוי גחלת מד"ת מדלא משנו הכי דמה"ט לא אסרו שלהבת ע"ז הא נמי לא קשיא דבע"ז הו"ל לגזור אטו אבוקה דהוי מד"ת ולכן הוכרחו לשנויי משום דמאים ותו ל"ק מכל דברי הרב וראיתי להרב כפ"ז מה'ע"ז ה"ז שכתב לייש"ב למה שתמהו להב"ז

דהכי לא אמר דגחלת אסיר מדבריהם כי אם בגחלת דע"ז שנשרפו אבל גחלת דתקרובת ע"ז הא ודאי אסור מד"ת והברייתא דבינה בהכי איירי כמ"ש בשיטת רב בצלאל בתירוץ ב' ע"ש ואף גם זאת טעיני לאו שפיר חזו שהרי הטור סימן קמ"ב כתב בשם שהע"ז אסור' כך כל הנאה הבאה ממנה אפי' אם שרפה אסור ליהנות מגחלתו ואפרו אבל מותר ליהנות משלהבתו וכדבריו כתב הש"ע וע"כ שדין זה פסקו מהך ברייתא דבינה וכ"כ הב"י והרי מבואר דבע"ז ששרפה איירי הפך פי' הרב בצלאל דאי הכי היה לו לכתוב בתקרוב' דאיירי בה הברייתא והרי הב"י כי ק"ל הא דגחלת של ע"ז אסורה כמו שנתבאר בסי' זה וחילק בין לכתחילה לבדיעבד מפורש יוצא דבגחלת דתני הך ברייתא שפסקו הפוסקי' כן הוא דק"ל ומחלק בה דבדיעבד אינו אוסר וא"כ הדר כל קושיות רבני האחרונים עליו אלא שכבר ביארתי דלדידי אעיקרא ל"ק כלל מכל קושיות רבני האחרונים ונתקיימו דברי מר"ן הב"י ז"ל ·

אך את זה ק"ל בדברי הב"י ממ"ש בחולין דפ"ט מכסי' בעפר עיר הנדחת ופרש"י קס"ד אפר שריפת' והקשו ואמאי איסורי הנא' נינהו ופרש"י דכתי' לא ידבק ובעיר הנדחת כתיב אמר ועירי וכו' ואם איתא דגחלת ואפר ע"ז לא אסיר מד"ת מאי ק"ל בפשוט ואמאי איסורי הנאה נינהו דמה בכך הא קי"ל כל הנשרפין אפרן מותר ואי משום דבע"ז אפרו אסור הו"ל להביא הברייתא' דכל הנשרפין ולאקשויי דבלי הך ברייתא מהי תיתי שיהיה האפר אסור אלא ודאי הא פשיט להו דכי כתיב לא ידבק לאסו' גחלת ואפר אתי והוי מד"ת וכי אצטריך הברייתא להשמיענו דאפר ע"ז אסור היינו דס"ד דדוקא בעיר הנדחת גלי קרא ולא בע"ז קמ"ל דעיר הנדחת נמי ע"ז הוי וע"כ ק"ל בפשוט ואמאי איסורי הנאה נינהו והיינו בפרש"י דכתיב לא ידבק וזהו הפך דעת הב"י וע"ק ממ"ש שם למ"ד מצות לאו ליהנו' ניתנו מדתני תקע לא יצא בטל לא יצא והוצרך לשנויי דהתם שיעורא בעינן וכו' ואי גחלת ואפר לא אסיר אלא מדבריהם מאי ק"ל התם שאני דשופר וכלולב אסירי מד"ת וע"כ לא אמרינן בהו מצות לאו ליהנות ניתנו משא"כ הכא דעיקר האיסור הוי מדבריהם וכ"ת דמ"מ לא הו"ל להתיר לכתחלה אי מהא כבר כתבו התו' שם ד"ה והתניא דכי אסרו בלכתחיל' לכד היינו משום דמאיס למצוה ובכיסוי לא חיישינן למאי דמאיס אלא ודאי דפשיט ליה דאפר אסיר מד"ת וא"כ מכ"ש גחלת ואחר היישוב הא נמי ל"מ שכל הכרח זה אינו אלא לפי פרש"י שפירש אפר שריפתה והיא גופה ק"ל לפרש"י מי הכריחו לפרש כן דלרב' ע"כ נ"ל דעפר היינו אפר שריפת' דאע"ג דאמרו שם בדפ"ח דלב"ה מכסין באפר דמינו אפר מקרי עפר דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת אינו אלא בלשון תורה אך בלשון חכמים אפר לחוד ועפר לחוד דגם בכתוב לא קרי לאפר עפר כי אם במקום אחד כדי ללמד דמכסין באפר וא"כ מהי תיתי האמורא דנקיט לאפר בלשון עפר דאי משום דמאי דמשני ועירי לא נכרכה אלא לעפר עפרה הינה דלס"ד לאו בעפר איירי הא ל"מ דהרי עפר כולל בין עפר תלוש בעין מ"ש בבינה ר"א הבנים עפר לגינתו או עפר קרקעו ובע"ז פריך שפיר דעפר ממון גמור הוי שהרי בהקדש מועלין בו כמ"ש הר"מ בריש פ"ה דמעיל' וקרינן בה ואת כל שללה ונאסר בהנאה ולזה תירץ דלא איירי בעפר תלוש דהא ודאי אין מכסין וכי התיר בעפר קרקעו דמחוס' תלישה ורבא אמר דגם בעפ' תלוש ומכסין דמצות לל"כ וכ"כ שהבין הפר"ח בחרושיו לע"ז פ"ד ה"ב ע"ש אלא שלא ידעתי איך לא נרגש מפרש"י ולפי פירוש א"ס טפי דפריך והא איסורי הנאה ולא הזכיר הברייתא דכל הנשרפין וכו' דלפרש"י לא אפרק מחולשא וזה נ"ל דעת הר"מ בסוף ה"ל שחיטה ורבינו ירוחם שכתבו מכסין בעפר עיר הנדחת ודקדק מכנס"ג בט"ר סי' כ"ח הגב"י

אות

אות ע"ט דאי פסקו כרבא מכמין בעפר הוי"ל ולמ"ש הא ל"ק דהם ס"ל דבעפר תלוס הם דברי רז' וכ"כ דאי באפר שרפה מ"מ עיר הנדח' לינקוט יצוי אסירה כדנקיט הברייתא בסוף תמורה וכן גחלת עז' בכינה דל"ט דעיר הנדחת לא שכיח כי ע"כ פרשו ג"ע מי הכריחו לכך ומ"מ לנוח שביארתי אין ראיה מהך סוגייא דגחלת ואפר עז' אסיר מד"ת כי אם שדעת רשז' כן ·

עוד היה כ"ל ראיה דגחלת ואפר עז' אסיר מד"ת ממ"ש בירושלמי בפ"ב דערל' גבי מתני' דתבשיל שבשלם בקליפי ערלה שהביאו מחלוקת באבנים מנוגעות שסרפן ונעשו סיד אם עלה מידי טומאתן או לא ואמרו דהכי כתי' בליגי אם אסורן בהנא' או לא ואמרו עלה אמר רז' כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מתמ'עז' התיב ר"ח קמיה רז' הרי אפר הבית הרי אינו בא מחמת עז' ואת אמר אסו' א"ל שנייא היא דכתיב בתיצה נתיצ'ע"כ ופירשו דגמר ג"ש ונתץ את הבית מונתצת' את מזבחותם וש"מ דאפר עז' אסיר מד"ת מדיליף בג"ש לנגעי בתים ·

ואחר החיפוש ראיתי דהא במי ל"מ שהרי כעין זה אמרה ג"כ בירושלמי דפ"ג דעז' גבי מתני' מי שהיה ביתו סמוך לבית עז' דעז' אינו מטמא עד שיכנים ראשו ורובו דגמר נתיצה נתיצה מבית המנוגע ואמרו עלה זאת אומרת שאין טומאת עז' מחוורת דלא כן מקישה לקלים ואינו מקיש לחומרין ופירשו דאי טומאת עז' לחומר' מקשינן ונילף מבית דמטמא לאחרים ופ"ש שהשיב רבי מנו להכרח זה אך מ"מ מבואר דביאה ליה לש"ס לומר דגמר נתיצה נתיצה אסמכתא בעלמא הוי וזה מוכרח לש"ס בבלי דבשבת דפ"ג אסיק הש"ס דטומאת עז' הוי נודבריהם תדמקשינן להקל ולא להחמיר וא"כ י"ל דנבי אפר נמי לאו ג"ש גמורה יליף אלא מד"ת ואף א"ת דהירושלמי ס"ל דג"ש גמורה הוי י"ל דאזיל לטעמיה דטומאת עז' מד"ת דגמר הך גזירה שוה דנתיצה נתיצה לענין טומאה מקיש כמו לענין אפר אך לדידן דטומאת עז' דרבנן לית לן הך ג"ש וגם לגבי אפר אי אסיר ליתיה דאיסור. אפר ועז' לא הוי כי אם מדבריהם · ואין להקשות להירושלמי אמאי לא הקשו עליה דרבי יוחנן מאפר הקדש דאסור כדתני בהך ברייתא דסוף תמורה דאף אי לא שמיע להו הדין דין אמת שי"ל דס"ל כרב שמעיה דכל אפר הקדש שרי מלבד אפר תה"ר ולהא לא איצטרי' דרבי יוחנן הוא דאמר דמועלין בו כדאיתיה ב"מ מעילה ד"ט ע"ש ומכאן ראיה לשיטת התו' והר"מ שהבינו דרב שמעיה פליג עם רמי ב"ח וס"ל דאף דכפלה דליכ' מאיליה שרי באפרו כמ"ש לעיל דע"כ דעת הירושלמי כן מדלא קחשיב אפר הקדש אך לרב שמעיה באפר הקדש לא איצטריך דגלי ביה קרא להדיא דבעי נתיצה ובודאי דמועלין בו כי אם בזאת ק"ל דלפי הירושלמי דאפר נגעי בתים אסורי' א"כ אמאי לא תני לה בהך ברייתא בסוף תמורה ופשוט רבז' דהו"ל למתני חוץ מעז' ונגעי בתים והקדש כי ע"כ היה נראה להכריח דש"ס בבלי חולק וס"ל דאפר נגעים שרי בהנאה שא רק"ל להר"מ בפ"ו מה' טומאת צרעת ה"א שכתב דאם שרפן ונעשו סיד אסורין בהנאה דכתיב צרעת ממארת ע"ש וליתוד זה כ"ל דקאי לעיקר איסור הנאה בנגעי בתים ולא לשרפ' שהרי גם בירושלמי לא יליף לה מהאי קרא ומיהו קשה איך הפס שיטת הירושלמי כיון דלפי ש"ס בבלי נראה דשרי וכמ"ש וכ"ת דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ וא"כ י"ל דגם אפר נגעים אסיר קשה דא"כ מאי ק"ל להירושלמי בנגעי בתים איממא דאה"כ ואין למדין מן הכללות כי ע"כ היה נראה לדון דס"ל בירושלמי דגמר נתיצה נתיצה. וא"כ כיון דתני עז' הרי נגע בתים בכלל דא"כ כ"מ דאפר עז' אסיר מד"ת ואין לזו שום בירור בשום

מקום שיהיה איסור אפר עז' מד"ת ומ"מ נ"ל ראיה להר"ת דאפר נגעי' אסיר מד"ת גם לש"ס בבלי ממ"ש ביבמות דק"ג ונתץ את הבית אפילו בשעת נתיצ' קרוי בית ושרף את הבגד אפילו בשעת שריפ' קרוי בגד וא"כ מינה דאפילו אפר מטמא ואסיר ויש לדחות דשעת שריפה לא מקרי כי אם בעוד הבגד אבוקה או גחלת אבל כשנעשה אפר דה"כ דשרי וכדעת הרמ"ך כ"ל להכריח דס"ל דגחל' עז' אסיר מד"ת ממ"ש הכ"ת כפז' מהל' עז' הי' דלמה התיר הר"מ אפיית הפת בתנור ישן דהוי זוונ ותירץ דאיירי באבוקה ושוב הביא בשם הרמ"ך דשאני הכא דהוי עז' דישראל דלא בטיל ע"ם וכוונתו דעז' דישראל כיון דגחלת ואפרו אסור א"כ אמרינן גם בגחלת יש ש"ע ואסור אף בזוונ כדעת הרמ"ה והרא"ש שכתב הטור סי' קמ"ב וביאר הש"ך שם ס"ק יוד כן וכ"כ כדעת הר"מ וכן העלה בת'פני יהושע חא"ח סי' י"א ע"ש והן הם דברי הרמ"ך אלא דק"ל דבספ"ג מה' חמץ שכתב הר"מ דאם אפה וביצל בחמץ אסור כתב הר"מ בשם הרמ"ך ודוקא כשהאבוקה כנגדו ע"ש והרי אפר וגחלת הנקברין כרין עז' דאסור וא"כ בלי אבוקה נמי אסור דאמרינן יש ש"ע בגחלת ואוסר אף בזוו"ג לפי מ"ש כאן בפ"ז דע"ז ודבריו סותרין זהו כי ע"כ לייסב דבריו כ"ל שדעתו דגחל'ע"ז אסיר מד"ת באבוק' איסור וע"כ אמרינן יש ש"ע גם בגחלת ע"ז שדינה באבוקה אבל בחמץ אף דהוי מנקברין דגחלת ואפר דידהו אסור אינו שא מדרבנן וכי אמרינן יש ש"ע בפת לאסור אף בזוו"ג אינו אלא באיסור תורה באבוקה איסור וגחלת ע"ז אבל גחלת מנקברין בזוו"ג שרי דלא אמרינן יש ש"ע בפת באפיית גחלת כנ"ל ·

ואיך שיהיה מתוך מה שביארתי נ"ל עיקר כדעת הבז' והב"ח ורב בנלש' וכ"כ דעת הר"ן והר"ת והרוטבא דאיסור גחלת ואפר עז' הוי מדבריהם וכ"כ דאי מלא ירבק בירך מאומ' מן החרם כבר ביארתי דלא משמע מיניה איסור זה והרי ריבוי אחר לית לן וגם בדברי הראשונים ליכא בירור בהם דליהוי מד"ת ופתם איסור דאין לנו ריבוי בו דהוי מדבריהם ויפה שדברי רשז' בדפ"ט דחולין שהבאתי יש לדון דהוי מד"ת עיק' דברי רשז' נ"ע כמ"ש ומוה גם דלאו בפירוש' אתמר בדברין דהוו מד"ת ואולי יש לדחות דגם לרשז' הוי מדבריהם אך את זה צריך ישוב בנקברין דאפרן אסור אי גחלת ואפר הוו מד"ת ומדברי התוספו' בתמורה דל"ג ד"ה הנשרפין שכתבו הטעם דכי הצריך הכתו' שריפה כבר נעשית מצותו אך בנקברין משיך איסורייהו לעולם נראה קצת דהוי מד"ת ויש לדחות דאה"כ כל שנשתנה האיסור דמעיקר' עצים והשתא אפר או גחלת פקע איסורו אלא שחכמים לא התירו כי אם בנשרפין דהוי כמפורש ההתר בכתוב דהצריך שריפה וכבר נעשית מצותו משא"כ בנקברין וכ"כ דנעשית מצותו לא גלי קרא כי אם במעילה אבל שאר איסורים מנ"ל להתיר בכד זה אלא ודאי דעיקר האיסור מדבריהם וכ"כ דאי הוי מד"ת לא הוה שתיק הש"ס להקשות מנ"ל התר בנשרפין וכ"כ דהרי שם בתמורה דל"ר הקשו לנקברין אפרן אסור מדתני דאפר בשר המת טהור ותירצו דטהור ואסור ואי בכרת משיך איסורייהו עיקר מהי תיתי לטהר ומי גילה רז וזה דמשיך איסורייהו המריכן מד"ת לגבי איסור ולא לגבי טומא' אך אי הוי מדבריהם אתי שפיר דפי גזור רבנן באיסורי ולא בטומא' כמ"ש בכינה רז' אפוסי טומאה נודרבנן לא מפסינן ובלא"ה חיפשתי לדעת בכל הנקברין מנ"ל דנקברין מד"ת דאפילו מת דכתיב כיה כי קבר תקברנו אינו מפורש בכתוב כמ"ש בסנהדרין דמ"ו רמז לקבורה מן התורה מניין אבל שאר איסורים אין לנו בהם אפילו רמז כי ע"כ נראה דהוי מדבריה' דחיישי לתקלה דכמה דוכתי וה"כ חששו וכ"כ דאי קבורה

בהיתרין

באיסורין מד"ת ומינה נפיק איסו' אפרן מד"ת הרי בשר המת מכלל שהרי הקשו בסוף תמורה לנקברין אפרן אסור מבשר המת והעלו דגם בשר המת אסור באפרו ואי איסור האפר מד"ת מטעם קבורה דהוי מד"ת קשה דבסנהדרין דמ"ו בעי אי קבורה משום בזיונא או משום כפרה ואי קבורת אסורין הוי מד"ת היכי תלי תניא בדלא תניא דהרי בשאר איסורין לא שייכי הני טעמי דבזיוני וכפרה ואע"פ כן הצריכן הכתוב קבורה והרי בשר המת מכלל אלא ודאי דקבורת איסורים הוי מדבריהם משום תקלה משא"כ מת דהוי מד"ת קדרים טעמיה דקרא משום בזיונא או כפרה עוד נ"ל ראיה ממ"ש התו' בסוכה דל"ה ד"ה לפי שמבואר מדבריהם דמספק"ל הא דקי"ל ערלה בשריפ' אי הוי מד"ת או מדבריהם ע"ש ואי התר ואיסור האפר מד"ת תלוי בזה איך יתכן דיהיה מדבריהם ויתירו אפר ערלה והרי אי לא בעי שריפה קבורה בעי ואפרו אסיר מד"ת אלא ודאי דהוי מדבריהם ואחר החיפוש ראיתי בת' משאת משה חא"ע סי' ך' שכתב דשריפת הנשרפין אף בכלאי הכרם היינו מד"ת והכריח כן מהירושלמי אלא דקי"ל הוא דהקילו בערל' ובכלאי הכרם שיהיו מהנשרפין וה"מ דאפרן מותר ע"ש ובלי ראות דברי הרב אלו קיימתי מסברתי בח"א סי' פ"ב ע"ש ות"מ מכלל דבריו יוצא דאיסור הנקברין הוי מדבריהם וכמו שכתבתי אך את זה אני מסופק בגחלת הנקברין אם יהיה אסור מד"ת שיש לדחות לכל הנך ראיות דשאני אפר דחשיב כאין בו ממש וכיון שכבר נעשה עפר פקע האיסור מיניה משא"כ בגחלת אך טעם האפר דנשתנה ממה שהיה בעורו באיסור וא"כ גם בגחלת נשתנה דמעיקרא הוו עצים ועכשיו גחלת ושרי ועם שגר זה נ"ל יותר מ"מ הדבר צ"ת עוד :

והנה ראיתי בת' חוות יאיר סי' כ"ד שנשא מכ"ל מערל' דבעי שריפה והשיב דמאי דרבי ביה קרא הדלקת הנר ואי הוי מהנקברין למ"ל ריבוי זה והרי אפילו אפרן אסור כ"ש הדלקת הנר אלא ודאי שרינו בשריפה ע"ש והרי המעיין אין זה הכרח שהרי בב"ק דק"א אמרו הנאה הנראית לעינים אסרה תורה ופירש' כגון נר וצבע הרי דבי אצטריך ריבוי היינו דקי"ל בפסחים דכ"ו קול ומראה וריח אין בהם מעיל' ופרש"י הואיל ואין בהם ממש מה"ט התירו בביצה דל"ט שלהבת איסורי הנאה וא"כ הדלקת הנר וצביעה דאין בהנאתם ממש הוה שרי אי לאו דרבי קרא אך באפר דהוי דבר שיש בו ממש א"כ דאסיר וגם מה שנראה מתוך דבריו דס"ל דאפר הנקברין אסיר מד"ת כבר ביארתי שזה אינו ודבריו צ"ע :

והנה מתוך דברי הרב חק יעקב יש לי לדון דס"ל דגחלת הנקברין אסיר מד"ת שהרי בסי' תמ"ה ס"ק ו' תמה לב"ה בי"ד סי' קמ"ב שכתב דשלהבת חמץ מותר דלא גרע מעצי ע"ז דאפרו אסור ושלהבת מותר כמ"ש בביצה דל"ט ותמה עליו דשם בביצה אמרו מ"ש שלהבת דהקדש דאסור ומ"ש שלהבת ע"ז דשרי ותירצו דע"ז מאיס והקדש לא בדילי מיניה וא"כ חמץ דלא בדילי מיניה כמ"ש בפסחי' דל"א מכ"ש דשלהבתו אסור ע"ש וקשה דמהקדש אין ראיה דגחלת הקדש הוי מד"ת כדתני מועלין בו גזרו שלהבת אטו גחלת משא"כ חמץ אי הוי מהנקברין דגם גחלתן לא אסיר אלא מדבריהם מהי תיתי לגזור גם בשלהבת וכבר ראיתי להשער המלך בפ"ז מהלכות ע"ז ה"ז שהשיג כן להחק יעקב ע"ש והרב לשיטתיה אזיל דגחלת ע"ז אסיר מד"ת הפך דברי הב"ה ולהכי ק"ל שפיר אך למ"ש דלא אסיר כי אם מדבריהם ואעפ"כ ק"ל דליגזרו שלהבת ע"ז אטו אבוקה דעכ"פ אסיר מד"ת והיינו דכיון דלא בדילי לא גזרו א"כ בשלהבת חמץ אסיר שיש לגזור אטו אבוקה דהוי מד"ת בכל האיסורים גם ראיתי

לו שם שהביא ראיה דגחלת חמץ אסיר מדבריהם ממ"ש התו' בפסחים ד"ה ד"ה ואמר ע"ש והם דברי תימה דהתוס' אזלי לשיטתם שפסקו דחמץ מהנשרפין כמ"ש התוס' בפסחים דכ"ז ד"ה אין ומה זו ראיה לדידן דקי"ל דחמץ מהנקברין שג"ל דגחלת הוי מד"ת כמו שבירדתי לעיל לפי דעתו דגזרת שלהבת הוא אטו גחלת ומן הכד הזה היה קצת סמך שדעת החק יעקב דגחלת נקברין אסיר מד"ת וש"ר להרב שם ס"ק ח' שכתב דגחלת ואפר חמץ לא אסיר רק מדרבנן ע"ש כי ע"כ נ"ל דעתו כמ"ש דגזרת שלהבת תלוי באבוקה דהוי מד"ת כמ"ש ג"כ הרב שם בס"ק ו' ע"ש אך דק"ל שיש להביא ראיה דגחלת נקברין אסיר מד"ת ממ"ש בפסחים דכ"א גבי הא דתנן ולא יסיק בו תנור וכיריים פשיטא לא צריכה לר' דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה ואם איתא ליסני דאף לרבנן אצטריך ואיירי בגחלת וקמ"ל דגחלת נקברין אסור שא ודאי דפשיט ליה דלרבנן אסיר מד"ת דכעצים דמי וי"ל דכיון דתנן בסוף תמורה דכל הנקברין לא ישרפו ואמרו הטעם דנשרפין אפרן שרי ונקברין אסרי ומהתוספו' שם נראה דהוא גרסי הכי במתניתין כמ"ש שם הרב ברכת הזבח ע"ש א"כ מכ"ש גחלת ומאי קמ"ל מתני' ולהכי אוקמוה לר' ודוק ות"מ בעיקר דינו של הבית הלל שנחלק עליו הרב חק יעקב איני יודע בו לא איסור ולא התר דאע"ג דמהקדש יש ראיה לאסור שלהב' חמץ דלא בדילי מיניה כדברי החק יעקב הרי במודר הנאה אמרו שם דאסו' בגחלתו ומותר בשלהבתו ולקמן בסי' רכ"א אבאר דגחלת מודר הנאה אסיר מד"ת דהוי ממש כהקדש ומ"מ אבוקת מודר הנאה אין ספק דהוי מד"ת והרי מודר הנאה גרע מהקדש דלא בדילי מיניה דלא נאסר לכל ואעפ"כ התירו שלהבת ולא גזרו אטו אבוקה וא"כ בחמץ ג"כ דלא בדילי שרי וכ"כ עיקר שהרי חמץ אי הוי מהנקברין או מהנשרפין מידי ספק לא נפיק כמ"ש טור א"ח סי' תמ"ה ואי הוי מהנשרפין אין ספק דשלהבת שרי מק"ו דאי בע"ז דגחלת ואפר דידיה אסור שרי בשלהבת כ"ש בנשרפין דאפר דידהו ג"כ שרי וכיון דאף אי הוי מהנקברין אין בירור לאיסו' שלהבת והרי עיקר איסור שלהב' הוי מדבריהם נקטינן בספק כס"ג להקל כנ"ל :

שוב נתיישבתי בדבר ורואה אני שיש להביא ראיה לגחלת ואפר ע"ז וכן גחלת ואפר הנקברין דלא אסיר כי אם מדבריהם שהרי גדולה מזה יש ראיה שאין איסור הנאת הסק מד"ת בכל האיסורים ואפילו באבוקה כנגדו דקי"ל כרבי דיש ש"ע בפת אינו אלא מדבריהם ותנא אמינא לה ממ"ש הר"ן בס"פ כל הצלמים גבי מתני' ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח על מחלוק' הראשוני' אם התיר ר"א אף בפת גופיה בלי תערובת בהולכ' הנאה לים והוא ז"ל הכריח דמהני אף לפת גופיה דהא תערובת העצים קיל טפי דמה"ט אמר רב שם לא שאנו אלא פת לפי שאין ממש האיסור בהתר ואף ע"ג דאמרינן יש ש"ע בפת היינו לומר שהוא חמור מזה וזה גורם, לפי שתועלת האיסור ניכר אבל לא שיהא בתערובת ממש וכתב עוד שם דשבח צביעה כנגד חמיר טפי מהנאת הסק משום דאיסור עצים שבו קלים אבל צביעה הוי כנתערב גופו של איסור כדמוכח בב"ק דק"א גבי בגד שצבעו בקליפי ערלה אלמא חזותא מילתא דגבי ערלה אנו רואים הצבע כאילו ממשו של איסור מעורב בו ע"ש בכל דבריו הנה מבואר דהנאת הסק קיל טפי ואפילו באבוקה דהתם אפיה דתני במתני' הוי ע"ז אבוקה כדמוכח בפ"ג דערלה ובפסחים דכ"ו דתני אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה ואוקמוה באבוקה כנגדו דיש ש"ע בפת ואף דהתני ר"א היא דס"ל זו"ג אסור ואף בגחלים אוסר היינו דאיירי הך מתניתין גם באפר עג"ב לדידיה ואנן לא קי"ל כוותיה בהא כמ"ש הר"ן

שם

שם בפירושה דמתני' דקי"ל וזוג שרי ומ"ת פשוט דמתיר ר"א
בהולכת הנאת ליס גם באפה באבוקה כנגדו וכן מבואר
בדברי הר"ן אלו שכתב דאע"ג דיש ש"ע בפת הייגו לומר
שהוא חמור יותר מזוג וכו' והרי יש ש"ע בפת לא שייך כי אם
באבוקה כנגדו כדמוכח בפסחים דכ"ו וכ"כ הר"ן שם בעז
בפירושה דמתני' ע"ש והרי בהנאת נביעה דעדיף מהנאת
הסק לפי דברי הר"ן אלו אבעייא לן בב"ק דק"א אי חזותא
מילתא ואסיר מד"ת או לא וכיצו לתיפשט מדתני מנין שלא
יצבע את הבגד ולא ידליק בו הנר ת"ל וערלתם ערלתו את
פריו לרבות את כולן ודחו שאני התם דגלי קרא וכן בשביעית
אבל בשאר איסורי' מנ"ל ונחלקו הראשונים אי בעיין איפשיט'
או לא ודעת רוב הפוסקי' דבעיין לא איפשיטא ודוקא בערלה
ושביעית הוי חזותא מילתא מד"ת אבל בשאר איסורים הדבר
ספק אי הוי מד"ת כמ"ש הר"ן בת' סי' ע' וכן העלה הפר"ח
בא"ח סי' ק"ב ס"ק ה' ובת' בני יעקב סי' נ' ע"ש וכיון שכן יש
לדון דעד כאן לא אבעי' לן אי הוי מד"ת כי אם בהנאת נבוע
דחמיר טפי מהנאת הסק אך בהנאת הסק פשיט להו דלא
אסיר מד"ת ואף בערלה י"ל דלא רבי ביה הכתוב כי אם
בנביעה ולא בהנאת הסק וגם בערלה הוי מדבריהם וכ"כ
שהרי שם בב"ק דק"א אסיק הש"ס דבשביעית אע"ג דרבי
ביה נביעה לשביעית עצים להסק בקדושת שביעית ליכא
דבעינן הנאתו וביעורו שוה וע"ש בפרש"י ובתוס' שם בדק"ב
העלו דפליגי בה תנאי אי בהסק עצים בשביעית חייל עלייהו
קדושת שביעית או לא אך בערלה לא נתברר מה דינו וא"כ
י"ל דלכ"ע גם לשיטת התוס' ליכא איסור מד"ת בהנאת הסק
אך יש לדחות דלכ"ע אסיר מד"ת דשאני שביעית דכתיב ביה
לאכלה ומיעט בהנאתו אחר ביעורו ובערלה דלא גלי אסיר
מד"ת וכ"כ מדברי התוספו' שם ד"ה והאיכא שכתבו ואע"ג
דחשיב הכא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה מ"מ לענין
איסור לא היו אוסרין רבנן אפילו להתחמם כנגדו או לאאיר
בהם אלא דוקא בשרשיפא כמ"ש בפ' כ"ש דהנאה מיהא
איכא מתחל' עד לאחר שמתחיל האיסור להיות כלה.וכו' ע"ש
נראה דלר' חשיב הנאתו וביעורו שוה באבוקה כנגדו ואסור
מד"ת וכ"כ מבואר ממ"ש התוס' בפסחים דכ"ב ד"ה תנין
וזנ"א"ת כיון דנפק"ל דאסור בהנאה אמאי איצטריך לאסור
נביעה והדלקה ואומר ר"י דס"ד דנביעה לא חשיב הנאה דלא
הוי אלא חזותא בעלמא וכן הדלקה ס"ד דשרי כיון דהוי דרך
ביעורו ולמ"ד אין ש"ע בפת דשרי עצים בהדלקה הא דאסר
קרא הכא הייגו בשמן דהוי כעין בשרולק בנר אבל עצים וכו'
הנה מבואר דלרבי כי רבי הכתוב בערלה הייגו הנאת הסק
באבוקה כנגדו וכ"כ ברור בש"ס בפסחים דכז' דפריך אלא
עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת לה ופרש"י שם בע"א
בד"ה יוליך דפירושו דאסירי מד"ת ע"ש מכלל דלרבי פשיט
ליה דהוי מד"ת והייגו כדברי התו' דערלתם ערלתו ריבא
היסק באבוקה וכ"כ מהתו' שם בדכז' ד"ה מכלל שכתבו ולרבי
עצים דלא משחן נמי הו"ל למיסר דלדידיה הנאתו וביעורן
שוה ואיכא למימר הואיל ורוב הנאה אחר ביעור וכו' ע"ש
הרי דלרבי אבוקה כנגדו אסיר מד"ת בערלה ולא בשביעית
דשאני שביעית דמיעט בו הכתוב ועכ"פ מבואר דבערלה
נמי בעינן הנאתו וביעורו שוה כי היכי דליתסר אלא דאכתי
לא שמעינן איסור הסק מד"ת באבוקה כי אם בערלה דרבי
ביה הכתוב אך בשאר איסורי' מנ"ל והיא גופיה תלוי בבעי'
אי חזותא מילתא דלא איפשיטא אי דוקא בערלה לבד אסיר
או ילפינן מינה לכל האיסורים שהרי נביעה והסק מחד ריבוי
איתרבו: אלמא שקולים הם אך מדברי הר"ן יש לי לדון דחולק
עם התוס' וס"ל דאף בערלה לא איתרבי כי אם נביעה
והדלקה דהייגו הדלקה בשמן דהאיסור בעיין אבל הנאת

הסק אף בערלה שרי מד"ת שהרי כתב בס"פ כ"ש בלשון
שהבאתי לעיל דנביעה חמיר טפי מהסק עצים אף לרבי דיש
ש"ע בפת ס"מ דס"ל דהדלקה דאיתרבי הייגו הדלקה בשמן
ולא הדלקת עצים וכ"כ ממ"ש דבנביע' לא מהני הולכת הנאה
ליס דחשיב כנתערב גוף האיסור והו"ל כיין ביין וכי אמרו
בקערות כוסות וצלוחיות דאסירי ולא מהני הולכת הנאה ליס
ל"ק דהתם לאו בהכי עסקינן אלא לומר דיש ש"ע בהם ולא
הוי זוג ע"ש נראה דעתו דמהני ביה הולכת הנאה ליס והרי
התם עלה דבריתא דתנור שהסיקו בקליפי ערלה מייתי לה
דקערות וכוסות וצלוחיות אסירי וכיון דההסק בעני ערלה
הרי איתרבי הסק אבוקה בנביעה דאסיר מד"ת וא"כ מדינא
לא סגי בהולכת הנאת ליס כי היכי דלא מהני בלא נביעה
אלא ודאי דעתו דבהסק גם לרבי לא אסיר מד"ת וכ"כ ממ"ש
עוד שם דתבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק דתנן בר"ג
דערלה ל"ק דהתם אגב גררא דהנהו מתני' דלעיל נקטיה
ע"ש ואם איתא לימא דבדוקא תנן לה דהסק דינו כנביעה
דבערלה חזותא מילתא דחשיב בנתערב גוף האיסור והוי
כיין דלא מהני ביה הולכת הנאה ליס אלא ודאי דס"ל דאין
בהסק איסור תורה גם לרבי אפילו בערלה וכ"כ מת' הר"ן
סימן ע' שאחר שכתב דחזותא בערלה אסיר מד"ת ובשאר
איסורים ספק כתב דאין להתיר נביעה מטעם וזוג דזוזג לא
אמרינן אלא כשאין שם גופו של איסור כגון תנור שהסיקוהו
בקליפי ערלה שאין גוף האיסור בפת אבל נביעה אי אמרינן
חזותא מילת' הרי הוא כאילו גוף האיסור שם ע"ש ואם איתא
כיון דחזותא מילתא בערלה ה"נ הסק עצים בפת הוי מילתא
וחשיב כגוף האיסור שם דהא הסק עצים כחזותא ושניהם
בריבוי אחד נאמרו ואיך כתב דתנור שהסיקו בקליפי ערלה
שאין גוף האיסור בפת וכ"ת דאיירי הרב בבשל ע"ג גחלים
דלכ"ע ליכ' איסור מד"ת זה אינו דהרי כיארתי לעיל כרעתו
דאפילו לכתחילה מתיר ע"ג גחלים כי ע"כ ע"כ באבוקה
איירי וי"ל דאיירי בהסק תנור חדש דתני יותץ מטעם וזוג
אסור אך מכל דבריו דלעיל שהבאתי יש לדון כן ויש קצת סמך
לסברתו דאילו להתו' קשה למה נקט הבריתא הדלקת נר דלא
אתי אלא לרבנן ואכן דקי"ל כרבי דיש ש"ע בפת הו"ל למינקט
הסק עצים דהוי ריבותא טפי אך לשיטת הר"ן אתי שפיר
ולדעת הר"ן נ"ל דמ"ש בפ' כ"ש דכז' שא לרבנן עצים דאיסור'
היכי משכחת לה איכו כפרש"י והתוספות דאסירי מד"ת ומינה
דלרבי אסיר מד"ת שא דלרבי נמי הוי מדבריהם אלא דקבעי
עצים דאיסורא שיאסור בדיעבד היכי משכח' לה וכ"כ מדברי
הר"ן בפ' כ"ש שכתב ולא משכחינן לרבנן עצים דאיסור אלא
בשרשיפא כלומר כסא ליסב עליו דאיתיה לאיסור בעיניה
אבל עצי איסור שכלין והולכין לא אסרי רבנן מה שנאפה
בהם ע"ש א"ק לפי' זה א"כ היכי משני בשרשיפא דבשרשיפא
איך יגוייר שיאסור דבר בדיעבד וכי ס"ד דאם הניח דבר
עליו יאסר בהנאה הרי לא נהנה הדבר בהנחה שהניח ע"ג
הספסל בהנאת הסק בפת ונ"ל דהייגו שלוקה אם ישב אדם
עליו ונהנה בו דהא אסיר מד"ת ולקי עלה בדיעבד והייגו
דס"ל דלקי על הנאת ערלה אף שיש חולקי' על זה בכ"ל ליסב
דעת הר"ן וכ"כ עוד כדעת הר"ן דאין איסור תורה בהסק
ממ"ש בת' סימן ע' ואף א"ת שהחמיר הכתוב דעז' בערלה
ושביעית אפ"ה אין גוף האיסור שם כיון דחזות' לאו מילת' שא
גרמת הנאה הוא שאסר הכתוב וכו' נראה דנביעה והדלקה
נר מדין גורם הוא שאסר הכתוב מש"כ שאר גורמי הנאה
דלא איתרבו והסק בפת דגורם הנאה כמבואר בסוגיין
דפסחי' ליכא איסור תורה ואף בערלה כיון דלא איתרבי גורם
זה כאופן שנתבאר דסנאת הסק באבוקה להתוס' הוי מד"ת
בערלה אך בשאר איסורים הוי בעייא דלא איפשיטא בב"ק

גבי חוותא ולהר"ן גם בערלה אין בהנאת הסק כאבוקה איסור תורה ומיהו ק"ל להתוס' דמתוך מ"ש התוס' בפסחים ד"ה ר"ה ואמר מבואר דהסק אבוקה בחמץ הוי מד"ת וכן מתבאר מדברי התוס' שם בפסחים דל"ג ד"ה תתן לו ע"ש ולמ"ש קשה הרי ליכא איסור תורה בודאי כי אם בערלה אך אחר הישוב הא ל"ק שדעת התוס' בב"ק דק"א ד"ה רבא רמי דאיפשיטא בעיין דחזותא מילתא דילפינן מערלה ועיין בת' בני יעקב סי' ג' על זה וא"כ ה"ה בהסק ילפינן מינה לכל האיסורים דאסיר מד"ת לערלה כדילפינן לענין חזותא בצביעה אך את זה תמהני לשיטת הר"ן ממ"ש בפסחי' דע"ה בעי מיניה ר"ח מר"ח תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפה ואפה בו את הפת וכו' וא"ל הפת מותרת והאמר רז' תנור וכו' ולשיטת התו' יש לישב דאע"ג דנגרפו הוי הנאתו אחר ביעורו דבכל האיסורים שרי דגרע מגחלים כבר כתבו התו' שם בד"ה ונרפו דחום תנור בא מאבוקה והרי נהנה בחום תנור שבא מאבוקה דאסיר מד"ת דעל ידו אפה בו את הפת ובשהתיר ק"ל מפסח דגלי רחמנא גלי אם הא לא גלי הוה אמינא גלי אם הוא ש"מ דחשיב נהנה מאבוקה ותירץ דילפי' מפסח דגלי קרא דלא חשיב כאבוקה והו"ל הנאתו אחר ביעורו ואב"א שאני פסח דאם קפיד רחמנא ואפילו נגרפו גלי אם הוא אבל הכא אעצים דאיסור קפיד והא ליתנהו וגם לתי' זה עיקר ההתר דהנאתו אחר ביעורו הוי אך לשיטת הר"ן ק"ט מדקא ק"ל מנגרפו דפסח ש"מ דאבוקה אסיר מד"ת וגם לשתי תירוצים מתבאר דאין ההתר כי אם לנגרפו אך באפה באבוקה פשיט ליה מד"ת בערלה דאסיר מד"ת והרי לשיטת הר"ן הרי הנאת הסק אינו אסור מד"ת אף בערל' ועי"ק ממ"ש בסוכה דל"ה גבי הא דתנן של ערלה פסול חד אמר לפי שאין בה התר אכילה וחד אמר לפי שאין בה דין ממון תנן של תרומה טמאה פסול ולמ"ד לפי שאין בה דין ממון הרי מסיקה תחת תבשילו וכו' ואם איתא מערלה גופה תיקשי הרי מסיקה תחת תבשילו לדעת הר"ן דהסק עצים לא נאסר מד"ת גם בערלה וקרינן ביה לכם דמד"ת שרי ליהנות בו בהיסק ואולי לזה י"ל שדעת הר"ן כמ"ש התו' בפסחים דל"א ד"ה אבל וז"ל א"כ כיון דמדרבנן אין לה פדיון לא חשיב נאכל בכל מושבות ע"ש וה"נ כיון דאסרו חכמים אין לו דין ממון וכה"ג כתבו התוס' בפסחים דכ"ט ד"ה אין פודין את הקדשים ע"ש ע"ק לשיטת הר"ן ממ"ש בתמורה דכ"ט אמר ר"א בר כהנא ח' דברים התירו באתנן לילה חוץ ולילה וזכות וכלי שרת וכלי אשירה ועצי אשירה ופרש"י שהקטירו בעצי אשירה ואם איתא הרי כל הסק עצי איסור שרי מד"ת ומה התירו וכ"ת דמ"ת אסיר מדבריהם לא חשיב התירו דהו"ל הבימי גרעון כבר אסרו הסק עצי איסור דילמא ב"ד שלאחריו אסרו ועוד דשאר דברים דקא חשיב שהתירו כלם מד"ת הם וע"ק שהרי במכו' דכ"ב אמרינן לא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה ואזהרתיה מהכא לא ידבק בידך הרי דהנאת הסק אסיר מד"ת ולקי עליו הפך דעת הר"ן וגם לשיטת התוס' קשה דתינח לדבריהם דאי פשיט בעיין בחזותא מילתא דילפינן מערלה לכל התורה אך לדעת רוב הפוסקים דס"ל דלא איפשיט בעיין הרי גם בהסק לא אסיר מד"ת כי אם בערלה לבד והרי בהנך סוגיי פשיט להו דגם בעצי אשירה מד"ת ואף שאידך הר"ן בת' סי' ע' דגם בעצי גלי מרכתיב והיית חרם הרואה יראה דהר"ן כתב כן בדרך אפשר וליה לא ס"ל והדבר קשה מהנך סוגיי וכאמור גם בס"פ כל הצלמים גבי מתני' הבריא דמהני לפת הולכת הנאה ליה דאיסור עצים קיל מתערוב' עצים משא"כ בצביעה צ"ג וכד הוינן בה הוא גופה בעיקר הסוגיאות ק' דאי פשיט לן בהנאת הסק עצים דחשיב הנאה א"כ תיקשי בפסחים דכ"ב למ"ל רבוי להדלקת נר והרי אפילו הנאת הסק דקיל

טפי מיניה אסיר בכל האיסורי' מד"ת בלי רבוי דהנאה גמורה חשיב אך אחר הישוב הא ל"ק שכבר אמרו בב"ק דוקא הנאה הנראית לעינים אסרה תורה כדתניא וכו' ופרש"י מראה בעלמא שאין בה ממש כגון נר וצבע ע"ש וא"כ י"ל דהנאת הסק שיש בה ממש לא איצטריך ליה דודאי בכל איסורי הנאה אסיר וכי הוצרך להנאה שאין בו ממש אך להתוספות בפסחים דכ"ב דכתבו דהדלקה אצטריך משום דהוי דהך ביעורו וכן להר"ן דס"ל דהנא' הסק איכא מד"ת ק"ט מהנך סוגיי וסבור הייתי לומר דגם הר"ן מודה בהסק דהוי מד"ת דהרי נהנה בש"פ ועבר בלאו דאיסורי הנאה וכל מ"ש הר"ן דאפיית הפת בהסק איסור קיל טפי מתערובת היינו דאין הפת כולו איסור הנאה כי אם שיש בו הנאת ש"פ מהנאת הסק ופת גופיה יש בו שוה כמה פרוטות ובטל ברוב התר וגרע מתערובת דאין ממש הסק בו וס"ל דחזותא אי קי"ל מילתא הוי כממשו של איסור מדפריך מדם הנבלע בכסות דמטמא באהל ואי לא חשיב כממשו שם אמאי מטמא אף אי חזותא מילתא כמבואר ראיה זה בדבריו בס"פ כ"ה ובת' סימן ע' ותה"ט פשיט ליה דהנאת צביעה בבגד אוסר הבגד טפי מהנאת הסק בפת אבל עיקר איסור ליהנות בהסק לא אצטריך רבוי דפשיט' ליה דהנאה גמורה הוי וכי הוצרך רבוי לצביעה והדלקה דהנאת ראיה היא ואין בה ממש כפרש"י ותו ל"ק מכל הנך סוגיי אלא דאכתי ק"ל דהרי בצביעה לא גלי קרא דאוסר הבגד כי אם שלא יצבע ומהך בריתא פשיט ליה דחזות' מילתא ואי בהסק פשיט לן מד"ת דאף בכל איסורים אסיר מכ"ש דהוי מילתא וחשיב כממשו של איסור ואיך התיר בפת בהנא' הסק בהולכת הנאה ליה ולא בצביעה דזה מודה דאין בהסק איסור תורה ודבר זה קשה לשמוע:

ומ"מ מתוך מה שנתבאר נ"ל עיקר דאיסור אבוקה הוי מד"ת בכל איסורי הנאה דהנאה גמורה אך בגחלת דנקברין דעז' הוי מדבריה' וגחל' דהקדש הוי מד"ת וכ"כ בגחלת מודר הנאה כמ"ש לקמן:

סימן ר"ט

יש לחקור דבכב"ו דפסחים בהלכו בגחלים לוחשות אי אסירי והרא"ש פסק שם לאסור ומדברי הרי"ף והר"מ בפט"ו מה' מאכלות אסורות הכ"ד נראה דס"ל להכשיר וכמ"ש הר"מ וכן פסק הב"י בי"ד סי' קמ"ב אך לא נתבאר אי בשל או אפה בגחלים לוחשות שיש בו עדיין בהם קצת שלהבת אי אסיר לכ"ע א"ד כל שנעשו גחלים דכבר בלה איסור העצים אף השלהבת שיש בהם הותר וראיתי להכ"מ שכתב שם שהטעם שפסקו להכשיר בספיקא דרבנן הוא ונקטינן להקל ע"ש והנראה שלא ראה בזמנו ספר המאורות שהרי הרמב"ן בפ' כל שעה במלחמות כתב שהרי"ף נטה להקל משום דמתרצי ר"פ ורבי אמי ב"ח אליבא דמאן דשרי ע"ש ומיהו ק"ל להכ"מ דבכלל זה הדשקלו וטרו אליבא דחד אמורא הכי קי"ל מדנקט בפומיה דמרן בכמה דוכתי כדעת הר"מ כמו שאסף וקבץ הרב יד מלאכי בסי' ת"ט וא"כ ה"נ אף אם לא ראה דברי הרמב"ן היה לו לתת טעם זה ועי"ק שהרי הר"ן בפ' כ"ש כתב דמוכחא סוגיין דאפי' בלוחשות לפיכך הביאו סתם הרי"ף ע"ש ועכ"פ כוונתו כדברי הרמב"ן דשקלו וטרו אליביה דבלא"ה מה הוכחה יש בסוגיין כמ"ד לוחשות מותרות והרי הב"י הביא דברי הר"ן אלו בי"ד סי' קמ"ב וא"כ למה נדחק דס"ל דהוי ספק כדרבנן א"ק שהרי הר"ן בפ' שבועת הדיינין לית ליה הך כללא שכתב וז"ל ואע"ג דר"א מתרץ בשמואל ליכא לאוכחי דס"ל כוותיה דאמוראי מתרצי אליביה דחד אמורא כי שמעי מאי דסבר ליה אע"ג דלדידהו לא ס"ל כוותיה ע"ש וא"כ ה"נ דר"פ ורבי אמי מתרצי אליבא דמאן דשרי אע"ג דלא ס"ל הכי בי ע"כ הנ"ל בכוונת הר"ן דאף

למ"ד

למ"ד לוחשות אסורות מ"מ אי הוי זה וזה גורם שרי דיש ש"ע בפת בגחלים לא אמרינן דמ"מ כבר קלה קצת האיסור ואינו בעין ודיינו לאסור בכוליה גורם דאיסור כגון אפה בתנור חדש או קצרות וכוסות אבל תנור ישן ובישל ע"ג גחלים לוחשות כיון דהוי זה וזה גורם שרי והיינו דקס"ד לעיל לאוקמי ברייתא דיותץ לרבי ויוצן לרבנן דהוה ס"ל דבגחלים לוחשות פליגי רבי ורבנן וא"כ ע"כ זוגג אסור ס"ל לרבי דאי שרי איך אסר בפתם אף בתנור ישן ודחי דלוחשות לכ"ע שרי וכי פליגי באבוקה דיש ש"ע באבוקה לרבי ואסיר אף בזוגג ומזה הכריח דכיון דאסיק הש"ס דביש ש"ע פליגי דהיינו באבוקה ש"מ דבלוחשות לכ"ע שרי. וא"כ הרי מוכח דסתם הש"ס ס"ל כמ"ד מותרות וכ"ת ברי אמרו בשלמא למ"ד לוחשות אסור משום דיש ש"ע בפת נראה דגם בגחלים למ"ד איכא ש"ע הא ל"ק שי"ל דשבח עצים היינו למעוטי רבנן דשרו לגמרי ולא חשיבי ליה איסור משא"כ לרבי יש איסור ואה"נ דבתנור ישן כי אסיר משום זוגג ובמקום אחר הארכתי על זה · ומ"מ אין בכל זה הכרח גמור דאי משום הב"י דקאי כדעת ר"י בפסחים דע"ה ד"ה ונרפו שכתב דאיסור הפת באבוקה דרבנן וכמ"ש בסי' רי"ג שכ"כ דעת רוב הפוסקים וא"כ מפיקו להקל אין זה הכרח דעיקר איסור גחלים לוחשות למ"ד אסור מד"ת ליהנות מהם בהסק לכתחילה לדעת הראשונים דאין מבטלין איסור לכתחילה הוי מד"ת א"כ להתחמם כנגדו או להאיר עכ"פ אסיר מד"ת והו"ל ספק תורה שנתגלגל הענין לשל דבריהם דספיקו להחמיר כמ"ש הש"ך והפר"ח בכללי ס"ס וזה כ"ל טעם הרא"ש שפסק להחמיר גם טעם הרמב"ן יש להשיב דהוכרח לפרש דברי מ"ד דשרי דלא ליהוו הברייתא גופא דעסקי בה תיובתיה ומה גם דאין מופת חותך בכלל זה דבדוכתי טובא שקלו וטרו אף דלא ס"ל גם הוכחת הר"ן שכתבתי ל"ת כל שי"ל שגם בלוחשות למ"ד אסור אמרינן יש ש"ע ואסיר אף בזוגג וכ"כ דעת רוב הפוסקים דוק ותשכח כי ע"כ הדבר שקול וראיתי להרז"ה שכתב בלוחשות אסורות ממ"ש ברע"ה תנור שהסיקו בערלה ונרפו מהו ומדבעי דנרפו מכלל דבלוחשות פשיט ליה דהפת אסורה והרמב"ן דחה ראיה זו דאם באנו לדון כן אף בעוממות אסור אלא התם משום דבעי למיפרך מדר"י דאיירי בנרפו בעי מיניה נרפו ור"ח מאי דבעה פשט ומברייתא דהכא פשט ליה ע"ש וקשה דכה"ג דרך הפשטן דמרתח רתח השתא ע"ג גחלים שרי נרפו מבעייא כמ"ש בזבחי' ר"ל ובה"ג איתיה כמו בחולין דכ"ב של שהתו' שם נידרו וכ"כ בתוספי הרא"ש בתובות דכ"כ ולחומרא לא קרתה וא"כ י"ל שגם דעת הרמב"ן כן א"ק עדין דא"כ תיקשי ליה הך ברייתא דמודה רבי בבישל ע"ג גחלים דשרי ואילו בסמוך תני רבי אתכו ונתנו ע"ג גחלים אומר אני שזה גלי אם א"כ בבישול בערלה ע"ג גחלים נמי ליתסר אלא ודאי דרבי לא התיר בפשח כי אם בלוחשות לבד וכי התיר בערלה בגחלים עוממות הוא ולהכי לא קבעי כי אם בנרפו אך אי ס"ל לוחשות מותרות קשה כי קושיין ודוחק לומר דרב כהנא לא שמיע ליה ברייתא דרבי דע"ג גחלים גלי אם ומכר אחר נמי יש ראיה לשיטת הרז"ה במאי דקשה בהך סוגייא בלישנא קמא דשני גלי רחמנא התם וילפינן מיניה דאמאי לא דמו זה מהברייתא דרבי שהביאו אחר זה דגלאו ע"ג גחלים הוי גלי אם דא"כ היכי תני באידך ברייתא דבשלו ע"ג גחלים מותר דרבי גופה מודה בו אלא ודאי דכולי הך סוגייא מוכחה דס"ל דלוחשות אסורות ולהכי לא ק"ל שתי ברייתות דרבי אלו וכ"ת דשני איבעית אימא אלו פליגי בפלוגתא דלוחשות אי אסירי או לא דלתירוצא קמא ס"ל לוחשות אסורות ולהכי ל"ק הנך ברייתות דרבי ולל"ב"א בתרא ס"ל

לוחשות מותרות ולהכי אסיק דלא ילפינן מפסחי' דהתם אלא קפיד אבל הכא אעצים קפיד אין זה מספיק דכיון דלתירוצא קמא ברור דקאי כמ"ד לוחשו' אסורו' וללב"א אין הכרח דס"ל דלוחשות מותרות מכ"ל לאפושי בפלוגתא דפליגי נמי בלוחשות מותרות או אסורות ובדוחק י"ל דהתרצן לא בריר ליה היכי קי"ל בלוחשות ע"כ שני לה למ"ד אסור ולמ"ד מותרות והאי אב"א נמי מדברי רב אדא הוא ומ"מ החכם עיניו יחזו דריהטא דסוגייא אזלא כמ"ד לוחשות אסורות וכ"ל שלכל זה כיון הרז"ה ואין תשובת הרמב"ן מספיק · והיה נ"ל להכריח דהתו' ס"ל דלוחשות אסורות שהרי לשיטתם דנרפו חמיר' מגחלים א"כ קשה דהיכי משני דילפינן מפסח והרי תני רבי אפי' בגחלים דלא חשיב כנרפו דהוי גלי אם אלא ודאי דרבי איירי בלוחשות ואילו בלוחשות לכ"ע הפת אסורה וכן הכריח מהרש"א ש"ר שדברי התו' דייקי הפך זה שכתבו מחמת חום שלהבת האבוקה בא שהוא איסור גמור ואם איתא בלאו חום שלהבת נאסר מחמת חום גחלים לוחשות וכן ממש דהפת אסור בשבאבוקה כנגדו ואם איתא גם בלי אבוקה נאסר וז"ל דלוחשות נמי למ"ד אסור היינו מטעם דחשיב ליה שלהבת דגחלים לא מקרו כי אם בעוממות אכן ראיתי להתו' שם בד"ה הא שכתבו וז"ל סתם גחלת דמשנה וברייתא הוי לוחשות ותמה רש"ל דהרי ברבי תני בישלה ע"ג גחלים מותר ואיכא מ"ד דהיינו עוממות ומזה הכריח מהרש"א דסבא אזיל כמ"ד לוחשות מותרות ובשלה ע"ג גחלים היינו לוחשות מ"מ · דעת הרז"ה והר' ן' גיאת והרא"ש דקיל להחמיר בלוחשות וכ"כ להביא ראיה שהרי בירושלמי פ"ג דערלה גבי מתני' דתבשיל שבשלו בקליפי ערלה אמרו רבי בא ר"ח בשם רבי יוחנן גחלי ערלה שעימתו הרי אלו מותרות ולאו מתנית' היא אם חדש יותץ אם ישן יוצן ר"ח אמר לית כן ר"מ אמר אית כן כשהביא עצים ונגבו בקליפי ערלה ופירושו דק"ל מהך ברייתא דתני סיפא בשלה ע"ג גחלים מותר ומאי קמ"ל ר"י ותירץ דלא גרסינן בה הך סיפא ור"מ תירץ דאיירי בלוחשות אלא שנגנב בהם עצי היתר ובשל בהם דהוו גחלים גורם הרי דפשיט ליה להירושלמי בלי שום מחלוקת דלוחשות אסורות ורבי יוחנן הוא דס"ל בירושלמי דלוחשות אסורות ומינה אע"ג דבש"ס בבלי לא איפשיט אי ר"י ס"ל אסורות או שמואל מ"מ כיון דבירושלמי אמרו דר"י הוא דס"ל אסורות הכי קי"ל דר"י ושמואל הלכה כר"י כמ"ש מהר"י קורקוס בפ"א מה' שמיטה דכה"ג קי"ל כירושלמי וכ"כ בס' יד מלאכי בשם הריטב"א וכ"ש כאן דבירושלמי לא הביאו חולק ופשיט להו לאסור דאין ספק ש"ס בבלי מוציא מידי פשיטות הירושלמי ועיין מ"ש בכלל זה בא"א סי' ל"ח דס"ס ואת זה ק"ל למהר"י קורקוס שכתב בפ"א מה' שמיטה כדעת הר"מ דאי בש"ס בבלי לא הוכרר אי ר"י אסר ובירושלמי הוכרר נקטינן כירושלמי דא"כ תיקשי איך פסק כאן בלוחשות להתר הו"ל לפסוק כר"י דהלכה כר"י כנגד שמואל ואיכא מ"ד אף כנגד רב ושמואל והנ"ל ליישב דעת המתירים בלוחשות · והן קדם אני אביא דבביצה דל"ט תני חמשה דברים נאמרו בגחלת הגחלת כרגלי הבעלים גחלת של הקדש וכו' גחלת של ע"ז המוציא גחלת המודר הנאה ואילו התו' שם בביצה ובירושלמי שם ובפ"ח דברכות הובאה הך ברייתא ותני בה במקום הגחלת הרגלי שבעלים מברכין על הגחלת ואין מברכין על השלהבת כבר הביאו הרא"ש בפסקיו שם בביצה והדבר קשה לברייתא דש"ס דילן אמאי שביק למיתני הך דאין מברכין על הגחלת דבשלמא לתו' והירושלמי יש ליישב במאי דקשה עלינו נ"כ אמאי שבק למיתני הך דגחלת כרגלי הבעלים שי"ל דהך ברייתא נשנית עלה דמתני' דביצה דל"ט דתני בה הגחלת כרגלי הבעלים לא חש למיתני דהתם מלבד הדין השנוי במתני'

כמתני' קאמר ואע"ג דבמתני' שם תני כמי גחלת של הקדש והמוציא גחלת ואיצטו' כן תני להו בתו' וירושלמי הא ל"ק דהרי עיקר דינא דמתני' הוא הגחלת כרגלי הכינלי' דבאיסור קאומין איירי מתני' וגחלת של הקדש ומוציא גחלת בדרך אגב נקיט להו ותני ושייר ועי"כ בהו בתוספתא דמלבד הנך תרי שכיבה באגב איכא תלת אחריני אך לש"ס בבלי אין טעם כלל במאי דהשמיט הך דאין מברכין על הגחלת כי ע"כ כ"ל דבהא פליגי הש"ס בבלי עם הירושלמי דתרי תנאי הוא איכא מאן דחשיב הך דאין מברכין על הגחלת ואיכא תנא דלא קחשיב לה ופלוגתייהו אי גחלי איסור לוחשות אי אסירי דלמ"ד אסור א"כ ע"כ הך ברייתא דתני גחלת של הקדש או של עז או של מודר הנאה בעוממות איירי דאי בלוחשות הכי אפי' בכל איסור אסור משא"כ למ"ד גחלי איסור לוחשות כמי שרו א"כ כי תני כהך ברייתא גחלת של הקדש וכו' היינו בלוחשות דבהנך איסורי אסיר ובשאר איסורים שרן ואילו בדין זה דאין מברכין על הגחלת לכ"ע איכו אלא בעוממות דאילו בלוחשות לכ"ע מברכין עליו דברייתא ערובה היא בברכות דנ"ג דלוחשות מברכין ועוממות אין מברכין דברכת הנר תלוי באור ובלוחשות איכא אור משא"כ בעוממות וא"כ הברייתא דתו' וירושלמי כיון דס"ל דגחלי איסור לוחשות אסור להכי שפיר תני לה הך דאין מברכין על הגחלת בכל הנך דיני גחלת שהרי להך מ"ד בגחלים עוממות איירי מתני' דאי בלוחשות מ"ש הקדש ועז ונודר הנאה והרי אף בכל האיסורים כמי אסיר כי ע"כ דבעוממות איירי ועי"כ שפיר שייך למתני הך דינא דאין מברכין על הגחלים דהדין דין אמת דעל גחלים עוממות אין מברכין משא"כ הברייתא דש"ס בבלי כיון דס"ל דלוחשות כמי שרו א"כ בעז והקדש ומודר הנאה כי אסרו גחלת הוא בלוחשות דאילו בשאר איסורים לוחשות נמי שרו ולהכי לא תני למיתני דאין מברכין על הגחלת דהרי בלוחשות לגבי ברכת הנר לכ"ע מברכין עליו כמ"ש בברכות דנ"ג וא"כ אין חילוק בין גחלת לשלהבת ומכאן ראיה לשיטת המתירים גחלים לוחשות ותו ל"ק לשיטתם מהירושלמי כפ"ג דערלה דאית להו כפשיט דלוחשות אסורים שזה מחלוקת תנאים הוא וגם שמואל ור"ז נחלקו אי קי"ל כמ"ד אסור או מותר והירושלמי כיון דתני כהך ברייתא הך דאין מברכין על הגחלת ע"כ דס"ל דלוחשות אסורות וכמו שנתבאר ועי"כ נקיט כפשוט כדעת רבי יוחנן דס"ל לוחשות אסורות בלי חולק הך לש"ס בבלי כבינה דל"ט כיון דלא תני לה היכה דפשיט ליה להפך דגם לוחשות אסורות ולא שבקינן סתמיה דש"ס דילן מקמי הירושלמי ואדרבא קשה לדעת הסוברים בלוחשות לאיסור וי"ל דלדידהו מחלוקת תנאים הוא בלוחשות אי אסירי דהברייתא דתני הך דאין מברכין על הגחלת ס"ל בלוחשות איסור ואידך ברייתא דלא תני לה ס"ל להתר וש"ס בבלי חד מתרי הברייתות נקיט דהא כיון דנחלקו ר"ז ושמואל אי קי"ל לאיסור או התר ולא ברירא לן בבירור דעתיה דר"ז ומידי ספק לא נפיק נקיט חד מהנך ברייתות ולא חש אי נקיט הברייתא דס"ל התר או איסור דעכ"פ מידי ספק לא נפיק ובהכי א"ש דנ"ק להרא"ש שכתב להחמיר ונראה מדבריו דהיינו מספק דלא הוברר דעת ר"ז וכו' מדברי הרמב"ן במלחמות והדבר קשה אמאי לא תפסו בפשוט לאיסור כיון דהירושלמי נקיט בפשוט לאיסור וקי"ל אין ספק מוציא מידי ודאי ומה גם דנקיט כדעת ר"ז לאיסור דקי"ל כוותיה כמ"ש הר"ן קורקוס אך למ"ש ל"ק דהש ס"ל דאי אית דש"ס בבלי פשיט ליה לאיסור לא הוה נקיט וברייתא דס"ל להתר ושביק הברייתא דאוסר דקי"ל כוותיה אך אי לא ברירא ליה א"ש דלא חש לאינקט חד מינייהו דשקולים הם לדידן דמידי ספק לא נפיק אלא דאכתי קשה

עלייהו כיון דקי"ל דלא שבקינן פשיטות ש"ס ירושלמי מפני ספקו של בבלי וכן לדעת הר"י קורקוס דאי בש"ס בבלי לא הוברר דעת מאן דקי"ל כוותיה ובירושלמי הוברר נקיטינן בירושלמי א"כ הכא דהוברר בירושלמי דפ"ג דערלה דקי"ל כפשוט בלוחשות לאיסור הכי. הו"ל למינקט ולא כהדך ספק וצ"ע ומ"מ לענין הלכה נ"ל דיש לאסור בלוחשות כיון דהרי"ף אינו מפורש בדבריו ההתר וכבר ראיתי בת' הרשב"א סי' של"ב שכתב דהרי"ף נסתפק אי פסקינן כמאן דשרי בלוחשות או לא הביא הברייתא כצורתה ולא פסק בה לא כן ולא כן גם בדעת הר"מ כפי' מה' מ"א הכ"ד עם שנראים דבריו דמתיר בלוחשות מ"מ אינו מבואר כל הצורך שיש לנו ע"ד לחלוק דאעפי' שהם בוערות לאו היינו לוחשות אלא עוממות וכבר ראיתי בשה"ג בפ' כ"ש שכתב בדעת הר"מ דלוחשות אסורות ע"ש ועם שתמהנו על דבריו בסי' ו' שנראה דהר"מ מתיר בלוחשות מ"מ כבר יצא מפיו דהר"מ אוסר וא"כ אנו על מי נסמוך דלא שבקינן כמה מגדולי הראשונים ולתפוס דעת הרי"ף והר"מ אף אי כפירושם אתמר וכ"ש שאין ההתר מפורש בדבריהם ומהי תיתי להקל באיסור בדרך זה כנ"ל עיקר והיינו לעיקר חקירתינו היה נ"ל ראיה שגם למתירי' בלוחשות כל שיש שם שלהבת דינו כאבוקה מה"ש הט"ז בי"ד סי' קמ"ב ס"ק ג' דכי התירו שלהבת עז היינו כשאין שם אלא השלהבת לחוד אבל אם השלהבת קשורה בגחלת פשיטא דאסור ליהנות משלהבת טפי מגחלת גרידא וכ"כ בפ' כ"ש במאי דאמרינן באבוקה כנגדו וכו' ע"ש נראה שראייתו דסיפה תני בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר והרי שלהבת גם בעז דגחלת אסור שלהבת מותר כ"ש בערלה דגחלת מותר א"כ איסור אבוקה איך יתכן כי ע"כ הכריח דהתר שלהבת בשאינה קשורה בגחלת אבל בקשורה גרע ואסיר טפי מגחלת גרידא ולפי דבריו כל שיש שלהבת קשור בגחלת אסור לכ"ע אך דברי הט"ז הם תמוהים דכי אסרו אבוקה היינו בשלהבת קשורה בעצים שעדיין לא נעשו גחלת דעצים ודאי אסירי מד"ת עכ"פ ומה"ט אסרו באבוקה אבל שלהבת הבא מגחלת א"כ דשרי וא"כ דבעז יש מקום לאסור כיון דגחלת נמי אסיר אך בערלה הנ"ל לאסור דמהראיה ל"ת מידי וכ"ש של גחלים לוחשות היינו גחלים שיש בהם שלהבת וש"ר בערוך בערך לחש שהביא מ"ש בפסחים דע"ה גחלים לוחשות וכתב פי' שעדיין שלהבת מהבהבת בהם ע"ש ולדבריו כ"מ לחקירתינו דגחלים לוחשות שיש עדיין קצת כשלהבת בהם למ"ד דלוחשות מותרות לא חשיב אבוקה דאבוקה היינו שלהבת הבא מהעצים שעדיין לא נעשה גחלת ומיהו כבר כתבתי דהעיקר להחמיר בגחלים לוחשות וכ"ש בשיש שלהבת בהם ודוק׃

ועיין בתו' פסחים דכ"ו ד"ה חדש שכתבו דאבוקה לרבי באה מהעצים ולרבנן באה מהגחלים וע"ש בדבז' כד"ה מכלל וידוע דקי"ל כרבי וא"כ קשה להט"ז דאיסור אבוקה משום דקשורה בגחלת וזה אינו כמ"ש התו'׃

סימן ר"י פש

נבן לבאר באיסור גחלת עז אף דהוי מדבריהם אי אוסר הפת ותבשיל בבוליה גורם דאיסור וכן חום תנור גרוף בלי גחלת ויש לומר דגם בזוג אוסר כגון תנור ישן דאמרינן בגחלת יש ש"ע בפת כדאמרינן בשאר איסורים באבוקה וכן בגחלת כל הנקברין דאסיר דאף אפרן אסיר אי אסרי' גם בזוג מטעם יש שבח עצים בפת או לא׃

וראיתי להרב ש"ך בי"ד סי' קמ"ב ס"ק ז' שהאריך להוכיח שדעת הט"ז שם והרמ"ה והרא"ש דבעז' ונקברין דאפרן אסיר אין חילוק בין אבוקה לגחלים דבכ"ג אמרינן יש ש"ע ואסיר אף בזוג ע"ש באורך ובדבריו האריך

שאריך להוכיח פת' פני יהושע חא"ח סי' ל"א ונמשכו אחריהם הרב נחפה ככסף כת' וכס' פרשת הכסף ע"ש וכמעט נראה זה לדין מוסכם ושוב נתיישבתי בדבר ורואה אני דאין זה עיקר לדין שיש לדון מדברי רוב גדולי הפוסקי' הפך זה שהנה ראיתי לרשב"א בע"ז דמ"ט שכתב בר"ה אפה בו את הפת בין בחדש שבנכו וחזר והסיקו בעצי התר בין בישן בהסק של איסור הו"ל בתרוייהו זוז"ג וכו' וקתני הפת אסורה לר"א ע"כ שיוליך הכי דמי עצים דאיסור ליה אלמא זוז"ג אסור עכ"ל וכדבריו כתב הר"ן בהלכות ע"ש וק"ל כדבריהם דמה ראיה מאפה בו את הפת דזוז"ג אסור והרי כי האי מתניתין תני בפסחים דכ"ו גבי ערלה דפליגי בה רבי ורבנן אי אפה בו את הפת בהסק עצי ערלה דלרבי אסור ולרבנן שרי ובעי הש"ס לאוקמי דפליגי אזוז"ג ודחי הש"ס איסור דשמעת ליה לרבי משום דיש ש"ע בפת זוז"ג מי שמעת ליה וע"ש בפרש"י וא"כ ה"נ היכי פשיט מדאסר באפה בו את הפת אימ' דמשום דיש ש"ע בפת הוא אבל זוז"ג אה"נ דשרי וכבר ראיתי להרשב"א בחידושיו לע"ז שהקשה כן לרשב"א משם בעלי התוס' ותירצו דכיון דלא חזינן לר"א דפליג אלא לענין הפדיון משמע דמודים בכוליה רישא אף בהאי דקתני חדש יותן דאתי כמ"ד זוז"ג אסור ע"ש וגם בפירושם ק"ל דא"כ גם בפסחים דכ"ו היכי דחי הש"ס איסור דשמעת ליה לרבי והא תני רישא חדש יותן ולא חזינן לרבי דפליג עלה כמ"ש הם בכאן לר"א והנה אמת שזה קשה עכ"פ שם בפסחים דכ"ז שאחר שדחו דכי תני חדש יותן לאו ר' היא אסיק הש"ס דר"א דמתני' דנטל ממנה עצים היא ומרש"י בד"ה יוליך דס"ת מר"א דבכל כמה דלא במטי הנאה ליה מודה לת"ק בין אחדש יותן בין אאיסור פת אלא כיון דתני חדש יותן אית ליה זוז"ג אסור ע"ש׃

וקשה דא"כ ליתא דרבי היא כיון דלא פליג ארישא בחדש יותן והנה ראיתי להרז"ה בפ' כ"ש שנזמר על זה וכתב ויש להשיב דאמסקנא סמיך דאשכח תנא דתני בהדיא וכן היה ר"א אוסר בכל איסורים שבתורה ומור דרבי לא הוזכרו דבריו כי אם בפת וי"ל דמשום דיש ש"ע בפת אבל בתנור לא הוזכרו דבריו מפורשים משא"כ בדברי ר"א שנתן כלל לכל משנתינו ואמר יוליך הנאה ליה בין בפת ותנור ע"ש ורואה אני דשני התירוצים לא יספיקו לתרץ תירוץ התו' בעז' דאילו תירוץ ראשון הרי שם בעז' לא הוזכר בכלל הך בריתא וכן היה ר"א תוסר בכל איסורים שבתורה גם תירוץ ב' אינו מספיק כי אם לשיטת הרז"ה וסייעתיה דר"א מתיר בהולכ' הנאה הפת גופיה בלי תערובת וא"כ גם לתנור דהוי בלי תערובת מתיר ר"א בהולכת הנאה אך לשיטת התוספות שם בעז' ד"ה יוליך והיא שיטת רוב גדולי הראשונים דס"ל דלא התיר ר"א כי אם בנתערב הפת לבד אבל הפת ותנור גופיה לא פליג א"כ מוכרח דלא איירי ר"א בתנור כי אם בתערובת פת וא"כ הדר כי קושיין מנ"ל דר"א זוז"ג אסור אימא משום דיש ש"ע בפת כדדחי הש"ס בפסחים בבריתא כה"ג דתני בה רבי ובאמור ובדוחק יש ליישב בדרך ראשון דלבריתא דתני וכן היה ר"א אוסר בכל איסורים סמך אעפ"י שלא הביאום דסמכו שהביאוה בפ' כ"ש והוא דוחק׃

והנ"ל ליישב דסתם הש"ס סבר דכתם אפה בו את הפת בין באבוקה בין בגחלים או בחום תנור משמע וע"כ מייתי ראיה שפיר דתינח באבוקה דשייך לומר דמשום יש ש"ע בפת הוא דאסר אבל בגחלים דלא שייך בהו יש ש"ע בפת דככר קלה האיסור היכי אסרי הפת בין בתנור חדש וישן והרי בישן הו"ל זוז"ג אלא ודאי זוז"ג אסור ס"ל וכי דחי הש"ס בפ' כ"ש ומוקי לה באבוקה לבד ומשום דיש ש"ע בפת אינו אלא דמפורש כן בגופה דבריתא דתני סיפא בשלה ע"ג גחלי' ד"ה מותר ש"מ רבי פליגי היינו באבוקה לבד פליגי וע"כ

דחי שפיר איסור דשמעת ליה לרבי משום דיש ש"ע משא"כ במתני' דר"א דלא תני סיפא בישלה ע"ג גחלים א"כ י"ל דבכ"ג אסר בין באבוקה או בגחלים דסתם בשנה אפה בו ותו ל"ק מקושית הרז"ה וקושית התוספו' לרשב"א ובמ"ש יתיישב דברי הכ"מ בפי"ו מה' ע"ז דיו"ג גבי מ"ש הר"מ אפה בו את הפת אסורה ותמה עליו למה לא חילק בין חדש לישן דבישן שרי דהוי זוז"ג ותירץ דאיירי באבוקה וסמך למ"ש בה' מ"א וע"ש בתירוץ הרמ"ך והש"ך ובת' פני יהושע תמהו עליו דאין דרך לסמוך על מה שעתיד לכתוב וכ"ש דבעז' דמחיר הו"ל לכתוב התר בישן ע"ש ובשאני לעצמי ק"ל דמעיקרא ל"ק דאמאי לא חילק בין חדש לישן שהרי ידוע דרך הר"מ להעתיק דברי הש"ס שלכך קראו משנה תורה והרי במתני' דעז' תני סתם אפה בו את הפת ולא חילק בין חדש לישן וש"מ דסתם אפה בו את הפת באבוקה איירי וע"כ סתם גם הר"מ כדרך משנתינו וכ"ת דמתני' ל"פ דאוקמוה כמ"ד זוז"ג אסור וע"כ אוסר גם בישן אך לדידן דשרי זוז"ג הו"ל להתיר בהדיא בישן הא נמי לא איריא שהרי בה"ג תני בפסחים גבי ערלה אפה בו את הפת ומוקי הש"ס דבאבוקה לבד אסר דיש ש"ע בפת וזוז"ג שרי הרי שלא חש לפרש דבאבוקה לבד איירי דסתם אפה בו משמע ליה באבוק' וא"כ גם הר"מ יפה עשה שכתב כדרך הבריתא שחייב אדם לומר בלשון רבו והבקי בש"ס יבריה מיניה דסתם אפה באבוקה איירי ותו מאי ק"ל להכ"מ עד שהוצרך לדחוק שסמך למ"ש בה' מ"א וכ"כ המבוש ח"א סי' ל"א וכ"כ הבז' בו"ד סימן של"ר גבי נידוהו בפניו יע"ש אך למ"ש נדחק הכ"מ דכי תני הבריתא סתם אפה בו את הפת לסיפה סמיך דתני בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר דמינה מבואר דבאבוקה פליגי משא"כ כל היכא דתני אפה בו הפת סתם בין באבוקה בין בגחלים משמע וגם מתני' דר"א דעצים דתני סתם הא אוקמוה דאתי כמ"ד זוז"ג אסור וא"כ הר"מ שפסק זוז"ג שרי וכתב בתם אפה בו את הפת שפיר ק"ל להכ"מ דבכ"ג משמע׃

אך את זה ק"ל בדרך זה דהא תנן בפ"ג דערלה תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת תדלק הפת ולמאי דקי"ל זוז"ג שרי ע"כ לאוקמי באבוקה לבד ומשום דיש ש"ע בפת וכן פירשו הר"מ והר"ש ור"ע למתני' הרי דתני סתם אע"ג דלא תני סיפה בשל ע"ג גחלים וכ"ת דהתני' זוז"ג אסור ס"ל כי היכי דסתם הכי בס"פ כל הצלמים דתני חדש יותן זה אינו שהרי בפ"ב דערלה משנה זו תני הך פלוגתא דזוז"ג דר"א אסר ורבנן שרו וידוע דברבים קי"ל הרי דסתם רבי כמ"ד זוז"ג שרי וא"כ ע"כ לומר דכי סתם בס"פ כ"ה לאסור ה"ט דשאני עז' דחמיר כמ"ש על זה בסימן כ"ה ע"ש וא"כ הדר כי קושיין והנ"ל ליישב לזה דבשאר איסורים הא פשיט להו לכ"ע דאין איכור בגחלים דככר קלי האיסור והוי כאפר ותנן בסוף תמורה כל הנשרפין אפרן מותר ואע"פ שכתבו התוס' בפסחים ד"ה בישלה דגחלת חמיר קצת מאפר דאסיר לכתחילה מלבד שנ"ל שאין סברתם מוסכמת כמ"ש בסימן כז' שיש לדון כדעת קצת פוסקים דגם בגחלת הוי כאפר ממש ושרי לכתחילה יע"ש בר מן דין דגם לשיטת התו' הא פשיט להו דאין איסור בגחלת נשרפין בדיעבד וע"כ תני מתני' סתם אפה בו את הפת דבערלה בגחלים אין בד כלל לאסור הפת משא"כ בעז' דקי"ל אפרו אסור כמ"ש בפסחים דכז' וכן בכל הנקברין דאפרן אסור כי תני בהו סתם אפה בו את הפת גם בגחלת משמע כיון דשייך בהו איסור אף באפר וכ"ש בגחלת וה"מ לפי דרכנו מבואר דעת רשב"א דבגחלים אף בעז' אי הוי זוז"ג שרי לדידן שהדי מכרת הש"ס דר"א ס"ל זוז"ג הוא מדאסר הפת בתנור ישן אף באפה ע"ג גחלים ואי שייך יש ש"ע גם בגחלת בעז' ונקברין הא ל"מ מידי אלא ודאי

דס"ל

רס"ל דבגחלים עב"פ לא שייך ס"ע ואף לפי דרך התוספות שהביא הריטב"א דכי פשיט לן כר"א דזוז"ג איכו אלא מדתני חדש יותץ או כדברי הרז"ה מדתני וכן היה ר"א אוסר בכל איסורים שבתורה ע"כ דרש"י דסבריה כן מדתני אפה בו את הפת כוונתו דכיון דר"א מודה ברישא בחדש יותץ דזוז"ג אסור ס"ל א"כ מינה דכי תני אפה בו הפת איכו באבוקה לבד משום דיש ס"ע בפת דלמ"ד זוז"ג אסור לא נפק"ל מירי בטע' זה דיש ס"ע בפת כיון דבלא"ה אסור מכר זוז"ג וא"כ ע"כ דאפה בגחלים הוא דתני לה דאף דלא שייך טעם יש ס"ע בפת אסיר מכר זוז"ג כדין תנור חדש דיותץ ומה"ט הוא מבריא גם מאפה בו את הפת דס"ל זוז"ג וש"מ דבגחלים לא שייך טעם יש ס"ע בפת ועל הכל שהרי הר"ן בהלכות שכתב בפרש' הלזו כתב בהדיא דתנא דמתני' זוז"ג אסור ואכן לא קי"ל כוותיה אלא דזוז"ג שרי זולת באבוקה כנגדו דקי"ל יש ס"ע בפת אבל ע"ג גחלים הפת מותרת דמקלא קלי איסורים ע"ש הרי להדיא דפשיט ליה בגחלים אף בעז' דשרי מטעם זוז"ג דלא שייך בהו יש ס"ע בפת כאופן שדעת רש"י והר"ן הנה מבואר דבעז' ונקברין בתנור ישן דהוי זוז"ג שרי בגחלים וכ"כ מדברי התוספו' שהביא הריטב"א שהבאתי לעיל שכתב וז"ל והקשו בתו' דילמא הא דקתני הפת אסורה היינו באבוקה בנגדו דהא לר"ה אסור מפני שו"ש הפת וכו' ע"ש ואי בעז' גם בגחלים דינן באבוקה למ"ל לאוקמי באבוקה לבד והרי אף אי בגחלים איירי קשה דקי"ל יש ס"ע בפת אלא ודאי דבגחלי' לא אמרינן יש ס"ע בפת ומינה שגם הריטב"א דעתו כן כיון שהביא דבריהם בסתם ושתיק להו ויותר מזה מבואר שדעתו כן ממ"ש שם א"כ עלה דקתני' דאפה בו את הפת ע"ש וכן יש לדקדק מדברי הרז"ה במאור ס"פ כ"ה שכתב דליתא למתני' דקי"ל זוז"ג שרי אבל אם אפה בו הפת בהסק עז' הפת אסורה דהא איפסיק הלכת' בהדיא בפסחים כרבי דאמר יש ס"ע בפת ודברים אלו מבוארין כל צורכן בפ' כ"ש עכ"ל והרי התם כי קי"ל כרבי איכו אלא באבוקה לבד ש"מ שגם בעז' הדין כן דאל"ה לא הוה שתיק לפרש דהכא גם ע"ג גחלים אסיר ואדרבה כתב דבפ' כ"ש מבואר כל הצורך כי ע"כ כ"ל שדעתו להתיר בעז' ונקברין בגחלים וכ"כ קצת מדברי הראב"ד בס' תמים דעים בסימן רמ"ה למ' בפסחים ובדברין כתב הרמב"ן בחידושיו לעז' בס"פ כ"ה דבתנור לא קי"ל כהכא דמתני' דקי"ל זוז"ג מותר אך בפת ובגד קי"ל דקי"ל יש ס"ע בפת ויש שבח כרכר בבגד ע"ש והרי יש ס"ע בפת כי איתמר איכו אלא באבוקה לבד כדאיתא בפ' כ"ש וא"כ ש"מ דגם הם לא אסרו בעז' נ"כ כי אם באבוקה לבד דאי בעז' דהתיר אסיר גם בגחלים לא הוו שתקי מינה דמאי תיתי לומר כן בלי שיאמרו הם ובר מן דין דאי יש סברה לומר גם בגחלת יש ס"ע גם רבנן דרבי מודו בה דכי שרו באבוקה ה"ט דס"ל דשלהבת באה מהגחלים כמ"ש התוס' בפסחים דכ"ו ואי גם דאפר וגחלת אסיר מנ"מ אי באה מגחלים וא"כ איך כתב הרז"ה דקי"ל כרבי והרי בעז' כ"ע מודו בה וגם הראב"ד והרמב"ן שכתבו דקי"ל יש ס"ע בפת דהיינו דעת ר' ואילו לה"ש הכא כ"ע מודו בה אלא ודאי דגם בעז' ונקברין אין בגחלת ס"ע בפת וכ"כ דעת האגודה בפ' כ"ה סימן מ' שכתב דקי"ל כר"א ודוקא עז' מעורבת והא דפסקינן כר"א היינו דמהני פדיון בגורם אחר אבל לזוז"ג מותר בלי פדיון דקי"ל כרוו דלעיל עכ"ל והרי דברי ר"א הם בפת וכדבר דשייך בהו שבח וא"כ אף בזוז"ג אסיר כיון דקי"ל יש ס"ע בפת כמ"ש גם הרב בפ' כ"ש אלא ודאי דבגחלים לא שייך ס"ע בפת וקמ"ל דאפה פת בגחלים בתנור ישן דשרי ואי קי"ל הרי הר"ן בפ' כ"ש כתב דבנקברין אפילו ע"ג גחלים אסור דלא גרע מאפרן ע"ש הרי דבנקברין גחלים דינן באבוקה

הא לי"ק ש"ל דדעת הר"ן בגחלת נשרפין שרי אף לכתחילה קמ"ל דבנקברין אסיר לכתחילה בכ"ג כיון דאף אפרן אסור א"כ דאוסר אף בדיעבד קאמר דאיירי בתנור חדש דהוי כולי' גורם דאיסור אבל תנור ישן דהוי וו"זג אה"נ דגם בנקברין שרי ואף בדעת הרא"ש והרמ"ה והטור דאסרו בפת שנאפה בעצי איסור אף בגחלים ל"מ דס"ל דקי"ל יש ס"ע בפת גם בגחלת כדעת הש"ך וכת' פני יהושע כיון שיש לדחות שטעמ' דס"ל בעז' זו"זג אסור כשיטת הטורי זהב וכבר כתבתי לעיל בסימן כ"ה דיש פני בהלכה לסברה זאת וא"כ ל"מ בכל הנקברין דקי"ל בהו אפרן אסור גם הם יודו דאפה פת בגחל' בתנור ישן שרי מטעם זו"זג גם לדידהו :

וראיתי בת' פני יהושע שם שהביא סמך לסברתו דבפ' כ"ש רכ"ז פליגי אמוראי בלוחשות אי אסירי ואמרינן בשלמא למ"ד לוחשות אסורות משום דיש ס"ע בפת ע"ש א"כ מינה לגחלת ע"ז אף בעוממות כיון דאסיר אמרינן ביה יש ס"ע בפת ע"ש ולדידי הא ל"מ דבשלמא בלוחשות שיש בהם שלהבת ס"ל למ"ד שרינו באבוקה שגם זאת אבוקה חשיב וע"כ בודאי דאמרינן ביה יש ס"ע ואוסר אף בזו"זג אך בעוממות דלכ"ע לא חשיב אבוקה ואף בע"ז קי"ל טפי כיון שנהנה בשעה דקלי האיסור ומתבער מן העולם וכ"ש למ"ש בסימן כ"ח לעיקר דלא אסיר מד"ת מהי תיתי דנימא ביה נ"כ יש ס"ע לאסור גם בזו"זג והש"ך הביא ראיה ממ"ש הרא"ש בפ' כ"ש והא דשרינן בעוממות דוקא בערלה שרינן בשריפה אבל בחמץ דהוא מנקברין דאפרן אסור כ"ש בגחלים ואין מזה ראיה כל כך שי"ל דכי אסר היינו בתנור חדש או אפה ע"ג גחלים ממש דהוי כוליה גורם דאיסור גם והביא ראיה ממ"ש הטא"ח סימן תמ"ה דאם בישל או אפה פת בגחלי חמץ דאסור ע"ש והא נמי ל"מ כל כך שי"ל דכי אסר היינו ע"ג גחלים ממש או תנור חדש דהוי כוליה גורם דאיסור וכה"ג יש לדחות למה שהביא מקיצור פסקי הרא"ש ומ"מ אף אי דעת הרמ"ה והרא"ש והטור כן כבר ביארתי דרכו מגדולי הראשונים דחלקו על זה ומתירים בגחלת עז' ונקברין בזוז"ג גם ראיתי שהכריחו כן בדעת הר"מ בפ"ז מה' ע"ז הי"ג שכתב סתם אפה בו את הפת אסורה ולא חילק דבישן שרי וכקושית הכ"מ ודחו דברי הב"י דמפרש דאיירי באבוקה ופירשו דבעז' דאפרו אסור גם בגחלת אמרינן יש ס"ע בפת ואוסר גם בזוז"ג את"ד ואני תמיה איך לא ראו שדרך זה כבר הביאו הכ"מ בשם הרמ"ך שכתב דשאני בטל ממנה עצים דאשירה דהוי עז' של ישראל שאינה בטלה לעולם ע"כ וקשה דמה בכך דעכ"פ אין כאן אלא גורם חד דעז' וזוז"ג קי"ל דשרי וכ"ת דכונתו דבע"ז מחמיר בזו"זג הרי שם בהי"ד התיר זו"זג גם בע"ז וכ"ת דדוקא בע"ז של ישראל מחמיר לבד בזו"זג ולא בשל גוי ובהי"ד איירי בשל גוי אכתי קשה דמדסתם בתנור דיוכן מוכח דגם בחדש מתיר בהכרח הכ"מ ע"ש אף דאיירי בנטל ממנה עצים דחשיב כעז' של ישראל הרי דמתיר זוז"ג גם בשל ישראל כי ע"כ כ"ל ברור כונתו דס"ל דאפר עז' דאסיר איכו אלא בשל ישראל אבל בשל גוי שרי כדעת פיסקי תוס' בסוף מ' תמורה וכיון שכן בנטל ממנה עצים דהוי עז' של גוי דאפרו שרי בכל הנשרפין אין כר לאסור בגחלת מטעם יש ס"ע בפת לכך כתב דחשיב כעז' של ישראל שאינה בטילה לעולם דאף אפרו אסור וא"כ באפה בגחלת נמי אמרינן ביה יש ס"ע בפת דאוסר אף בזוז"ג משא"כ בתנור דליכא אפילו אפר אסור וזה נ"ל ברור בפירוש דברי הרמ"ך וזן הם דברי הש"ך והפ' בכונת דברי הר"מ אך את זה תמהני להרמ"ך שהרי כתב הכ"מ בשמו בפ"ג מה' חמץ הוא על מ"ש הר"מ ואם בשל או אפה וכו' וז"ל ודוקא שהאבוקה כנגדו הרמ"ך ע"כ והרי התם חמץ מהנקברי

לשיטת

לשיטת הר"ת כמ"ש ה"ה שם ונקברין אפרן אסור וא"כ
לשיטתו גם בנחלים אוסר ואיך הצריך אשוקה וכדוחק יל
דמ"ש בה' עז לישב דברי הר"ת ליה לא ס"ל שא דבנחלת לא
אמרינן ביה יש ש"ע בפת ודבריו ד"ה חמץ לאו לדעת הר"ת
הם כי אם לעיקר. דינא א"כ יל דס"ל דאפר עז של ישראל
אסיר הר"ת וכן בגחלת כיון דלית ליה בטול וע"כ אמרינן גם
בגחלת יש ש"ע משא"כ. גחלת ואפר: הנקברין לא אסירי כי
אם מדבריהם וע"כ לא. אמרינן בהו יש ש"ע בפת בגחלת
כדקול באשוקה אלא דקשה עדיין דאי מפרש כאפה בו את
הפת ר"פ חמץ דאיירי באשוקה למה לא פירש כן כמ"ש
בה"ג בה' ע"ז כי ע"כ יש לי לדון שדעת הרמ"ך לישב דברי
הר"ת בשני פנים או דס"ל דכל: דאפרו אסור אמרינן יש ש"ע
או דאיירי באשוקה ולאהבת הקיצור כתב הדרך אחד בה' ע"ז
והדרך שני בה' חמץ ומ"מ בה' ע"ז כתב הדרך כדרך ספק
דדילמא שאני בטל ממנה ע ניס וכו' משא"כ בה' חמץ כתב
בדרך ודאי דאיירי באשוקה ש"מ שעיקר דעת הרמ"ך כדעת
הר"ת כדעת הכ"מ דגם בע"ז ונקברין לא אמרינן יש ש"ע
בפת כי אם באשוקה כודאי דהכי נקטינן ומידי דברי אני
אביא מ"ש הסה"ג בפ' כ"ש על דברי הר"ת אלו וז"ל מיימוני
לא חילק בין חדש לישן וכ"כ בפיו מה' מ"א תנור שהסיקו
בקליפי ערלה וכו' ותימה דבאיבורו כאן גבי תנור שהסיקו
פסק וז"וב אסור דהא אסר הפת ואין לומר משום חומר ע"ז
פסק כך כמ"ש הטור בשם הרמ"ה והרא"ש דהא גם. בפיו
מה' מ"א גבי תנור שהסיקו בקליפי ערל' פסק נמי הכי דיאסר
הפת וכדוחק יל דמיימוני ס"ל דוז"ב מותר והוא שיבואו שני
הגורמים כאחת כדמשמע מתוך לשונו בפיו מה' מ"א גבי
קדירה שבישל אותה בקליפי ערלה שאסר הפת איכא לפרש
כדמפרש לה בעל הגה' שם שהרגיש בזה ואף כי הטור מוקי
להגיה דהגהה שם לכתחילה אבל בדיעבד מותרת הפת מ"ש
בעל ההגהה מוקי לה אפילו בדיעבד וכו' וכן פליגי בתנור
חדש דלהטור יותן ולמיימוני שרי ואם באנו לומר וכו' יש
לתמוה למה לא הזכיר דאיירי באשוקה או גחלים לוחשות
דבלא"ה ליכא למי' דיש ש"ע בפת ובתנור שהוא גרוף וקטום
שהיה אסור עכ"ל ותמהני על דבריו במ"ש דאין לומר דמשום
חומר עז פסק כן. דהא גם בפיו מה' מ"א פסק כן דיאסר
הפת וזה תימה הכי פסק בפיו הכ"ב לאסור הפת אינו אלא
באשוקה והתיר להדיא בגרף התנור או ע"ג גחלים ואילו
באשוקה מדינא אסיר גם בזוז"ב מטעם דיש ש"ע בפת כמ"ש
הר"ן בפ"פ כ"ה וטור סימן קמ"ב ושאר פוסקים להדיא ותו
מאי ק"ל וכדוחק יל שדעת הרב בכל דבריו אלו דזוז"ב שרי
גם באשוקה וכי אסר רבי אינו אלא בתנור חדש וכבר ראיתי
להרש"א בפסחים דכ"ו דנקיט כן בפשוט ע"ש ועם שיש
להשיב בדברי מהרש"א טובא כסברה זו כמ"ש בסי' רי"ד מ"מ
גם דעת הסה"ג היה כן וזולת דבסוף דבריו שכתב ואם באנו
לומר. וכו' כידר לפרש דביש ש"ע בפת לכ"ע זוז"ב אסור כדי
לישב בזה דברי הר"ת ע"ש מה שהקשה גם בדרך זה:

אך תמאי לא דחה לזה. שהרי הר"ת בהור גבי זורעין
תחתיה ירקות ובגינת דאיורבל כזבל עז פסק
להתיר זוז"ב אף בעז ואף אם נחלק בניהם כמו שחילקו הטז
והפרישה בטור סי' קמ"ב כדי לייסב דעת הרמ"ה והטור מ"מ
בתכו' שדעת הר"ת דיונן שגם הטור כתב הרב' בדעתו דס"ל
ביותן מטעם זוז"ב אסור בעז ואילו הר"ת כיון דס"ל יונן ש"מ
דס"ל זוז"ב שרי גם בעז ואי היה לנו מקום לחלק גם לתנור כל
כי האי הו"ל. לפרש דבלא"ה איך יתיישב בדרך. זה דתברה
בכידה גם מ"ש לחלק דבעינן שיהיו שני. הגורמים כאחת
ובתנור ישן והסק איסור אינן באים כאחת קשה דא"כ כי מייתי
הש"ס הא דרבי דמוקי לה כת"ד זוז"ב אסור לפי דבריו הא

נ"מ דע"כ לא קאמר כי אם הכא דלא באו ב' הגורמים כאחת
אבל בעלמ' זוז"ב שרי וע"ק דא"כ בתנור חדש לת"ד זוז"ב וגם
הר"ת דעתו כן אמאי סני ליה בניכון והרי לא באו ב' הגורמי'
כאחת דגורם דאיסו' בא תחילה וכ"ת דס"ל דהכל הולך אחר
אחרון כי לא באו כאחת זה אינו דהרי הראיה שהביא מת"ש
הר"ת בדין הקדירה משם מוכח דכי בא גורם האיסור תחילה
אבו' שכ"כ בפי"ו דמ"א הכ"ד לפי מה שהבין הסה"ג בדבריו
וע"ק דהרי אנן קי"ל כרבנן דר"א בפ"ב דערלה משנה י"א
דאמרינן בין שנפל שאור בתחילה בין בסוף אינו אוסר עד
שיהא כדי לחמץ דבלא"ה הו"ל זוז"ב ושרי כמ"ש בפסחי' דכז
וידוע דקי"ל כרבנן וגם הר"מ בפירוש המשנה שם כתב כן
להדיא ·

גם מ"ש לייסב בשם הב"מ בפי"ו מה' מ"א עמ"ש הר"ת
ואם בשל וכו' הז אסור וז"ל ואע"ג דזוז"ב מותר מ"מ
כיון דסגי ליה בניכון ולא אפסיד מידי שא איסור הנאה לחוד
צריך ניכון תו' עכ"ל והבין הרב דקושיית הגמ' היא איך אסר
בתנור ישן הפת והתכשיל וניחא ליה דכיון דסגי ליה בניכון
ולא אפסיד.מידי לכך אסיר באפה אף דהוי זוז"ב וק"ל לפי
דבריו דשם בהלכות מ"א מאי ק"ל והרי התם לא אסר כי אם
באשוק' לכך דקי"ל יש ש"ע ואסיר אף בזוז"ב ולדעתו לא הו"ל
להב"מ להקשות זה כי אם בפז מהלכו' עז שאם לא חילק בין
אשוקה לגחלים ונראה לזה כמ"ש לעיל שדעת הסה"ג
בשיטת מהרש"א דגם באשוקה לרבי בתנור ישן דהוי זוז"ב
שרי וע"כ גם בה'מ"א ק"ל גם באשוקה וגם זה תימה שכבר
ביארתי בסי' רי"ר שדעת כל הפוסקים דביש ש"ע גם בזוז"ב
אסיר ודברי מהרש"א הם תמוהי' וע"ק לפי דבריו דא"כ היכי
משני הש"ס דת"ד יותן היינו רבי דאסר הפת וע"כ מתנור
ישן מייתי ליה דאסר אף דהוי זוז"ב ואם איתא מה ראיה היא
זאת לישני שאני התם דהצריכו ניכון ולא אפסיד מידי משא"כ
בתנור חדש דמפסיד התנור ולוה יש מקום לייסב דבריו דס"ר
דש"ס דהביא ראיה הוא דאפה בו את הפת דתיבת בו קאי
לתנור בין בחדש וישן והיינו בחדש בלי נתיצ' ובהסק ב' דהתר
וישן בלי ניכון ובהסק ראשון דאיסור ומישן לא הביא ראיה
שי"ל בתירוץ הב"מ והראיה מאפה בתנור חדש בלי נתיצה
בהסק ב' דהתר ודחי הש"ס דאפה בו לא קאי לתנור כי אם
להסק זה דאיסור הפרש"י דפסחי' דכ"ו ע"ש ועיין בעז דמ"ט
גבי מתני' דאפה בו את הפת שפירשו רש"י והר"ן דאפה בו
לא קאי להסק איסור כי אם לתנור והיינו כס"ד דש"ס דהכא
בדעת רבי וכיון דמוקי דאפה בו לא קאי להסק איסור א"כ
לא אסר בחדש ובהסק ב' דהתר כי אם בהסק זה של איסור
דהו"ל כוליה גורם דאיסור וכי אסיק דביש ש"ע פליגי הכוונה
לאפוקי רבנן דאין הסק ראשון אוסר כלל הפת גם בכוליה
גורם ומתנו'ישן ל"ק ליה בתירוץ הב"מ כיון דסגי ליה בניכון
ולא אפסי'מידי ומיהו אכתי ק"ל לפי דעתו דא"כ מ"ל אשוקה
מ"ל גחלים או חום תנור בגרף התנו' והרי כיון דהצריכו ניכון
אסרו לכתחילה. גם בגחלים והום תנור וא"כ בהאי נמי נימא
כיון דסגי ליה בניכון ולא אפסיד מידי אוסר הפת ואילו סיפא
קתני בשלה ע"ג ד"ה מותר וכן בחום תנור אסיק הש"ס
בפסחים דע"ה דשרי לכ"ע וכן פסק הר"מ שם בהלכו' מ"א
באותו פרק וזה סותר ישוב הב"מ וע"ק דא"כ כל זוז"ב הו"ל
לאסור גם בדיעבד כיון דאסרו לכתחילה כי הכא דאפרי
בדיעבד כיון דהצריכו ניכון דלכתחילה אסיר והרי כדמ"ת
עז רבי יוסי דס"ל זוז"ב שרי קאמר אין נוטעין פרי אל ערלה
ואם עבר ונטע שרי וכן פסק הר"מ בפי מה'מעשר ב' ונטע
רבעי ה"ך והרי התם דאמרו לא יטע ולא אפסיד מידי כי אם
הפרי האסור בהנאה לחוד כ"ש הבא דהא מיהא מפסיד דמי
הפת וע"ק להסה"ג דמה שהבין בדברי הב"מ שנרגש
מקושייתו

מקושייתו הוא תימה גדול בעיני שהרי דברי הג"ה אלו כדמותן הם דברי התוס' בפסחים ד"ה בין חדש וגם הג"ה סיים תוספו' ופשוט בכוונת התו' דהם באו לפרש דכי הצריכו בינן הייני דזוג אסור לכתחילה בליכא פסידא ולהכי ישן יוכן אבל לאסור פת בדיעבד מעולם אין דעתם כן ואי ס"ל דהג"ה הוסיף על התו' לאסור גם בדיעבד איך סיים תו' מה שאינו ועוד איך כתב דלא מפסיד אלא איסור הנאה לחוד והרי הפת אינו איסור הנאה שאינו מערלה והנ"ל שהביאו להש"ך להבין כן שדברי הג"ה קיימו על מ"ש הר"מ הז' אסור ולדידי אין בפק שנפל טעות בדפוס ודבריו שייכי למ"ש הר"מ בין ישן יוכן ע"ק כמ"ש בסוף דבריו למה לא הזכיר דאיירי שיש אבוקה אן גחלים לוחשות וכו' נראה שהבין בדעת הר"מ שפוסק בגחלים לוחשות כמ"ד אסור וזה תימה דהרי הר"מ התיר להדיא בבשל ע"ג גחלים אע"פ שהם בוערות ש"מ דס"ל דלוחשות מותרות וכ"כ הכ"מ בדעת הר"מ סוף דבר לא ידעתי דבר בדברי הש"ך אלו ודבריו צ"ע ·

ומ"מ למאי דאתאן עלה הנה מבוא' גם מדברי הש"ך אלו דפשיט ליה בגחלים עוממות או בלוחשו' למ"ד שאין דינם כאבוקה לא אמרינן ביה יש ש"ע בפת כדעת הראשונים שכתבתי וגם כדעת הט"ז והרמ"ה והרא"ש הבין בדעת הט"ז דמטעם זוג אסור בעז' דאסרו פת שנאפה בעצי גחלים בתנור ישן ·

וג"ל ראיה דבגחלת עז' או נקברין לא אמרינן יש ש"ע בפת כדי לאסו' אף בזוג ממ"ש בעז' דמ"ט וצריכא דאי אשמועינן קמייתא בהא קאמר ר"א משום דבעידנ' דקא גמרה פת קלי לה איסור' אבל כרכר דאיתיה לאיסוריה בעיניה קמ"ל וכו' ואי אף האפר וגחלת אסיר מד"ת ואוסר בדיעבד מטעם יש ש"ע בפת א"כ מנ"מ דקלי ליה איסורי' והרי אסריה רחמנא גם בכה"ג ואיך לא יאסר הפת וא"כ מ"ל פת מ"ל ברכור אלא ודאי דמד"ת שרי כשנעשה גחלת ומתני' בגחלת הוה מוקמינן לה כיון דמתני ר"א בזוג אסור ואין צריך לטעם יש ש"ע בפת וא"כ י"ל דלא התיר בפדיון כי אם בגחלים אבל באבוקה דקי"ל כרבי דחשיב איסור בעיניה ולא קלי לה איסור לא ולהכי השמיעה בכרכור דאיתיה בעיניה ויש שבא כרכר בבגד כמ"ש הראב"ד בת' תמים דעים סי' רמ"ה והרמב"ן בחידושיו לעז' שם לדמ"ט ע"ש וכ"כ דעת שאר הפוסקי' כמ"ש בסי' כ"ו ע"ש ומינה דגם באבוקה מתיר ר"א בפדיון ;

והנה ראיתי בס' פרשת הכסף דע"ד שנרגש קצת מזה וכתב דהא ל"מ דא"כ קשה דהרי גחלת עז' אסיר כדתנן בבינה דל"ט וכן אפרה כדתני בסוף מ' תמורה ע"ש והא ל"ק דמ"מ לא אסיר מד"ת וקיל מכרכור דאסיר מד"ת גם מ"ש שם דמ"ת מקלה קלי וליתיה לאיסוריה בעיניה אינו ישוב דמנ"מ בזה אי מד"ת אסיר לגמרי כאילו אי היא בעיניה ואין שום קולה מד"ת מאבוק' לגחלת ומה גם דגחלת נמי איסוריה בעיניה הוי ואין נר להחשיבו דליתיה לאיסור בעיניה כי אם אם נאמר דפקע מינה איסור עז' עז' שנעשה גחלת גם מ"ש דאדרבא מהך סוגייא גופה מוכח הפך דברי הר"ן דהרי שם משמע דמאי דמהני להתי' בפת משום דמקלה קלי איסוריה הוא דוקא לענין להתיר בפדיון כשיתערב אותו הפת באחרים אבל הוא גופיה שנתיר אותו בהנאה לא קאמר שם עכ"ל הא נמי לא אירייא מידי דהרי הר"ן שם בהלכות ורוב פוסקים מתירין בפדיון גם בלי תערוב' ואיך בא להשיג להר"ן בדעת שאר פוסקים והרי הר"ן אין דעתו כן ועוד דאף להתו' וסייעתם דס"ל דלא התירו כי אם בנתערב נ"מ דלא התיר ר"א בפדיון ובנתערב כי אם כשעיקר האיסור מקלא קלי משא"כ בכרכור דאתפ' דאיירי בנתערב לא יתיר ר"א כיון דעיקר האיסור שנתערב איתיה בעיניה וחשיב קמ"ל

דגם בה"ג התיר מדהתיר בכרכור באופן דמהך סוגייא כ"ל ראיה לשיטת ראשונים דלעיל דיש ש"ע בפת הנאפה בגחלת ומום תנור לאסור אף בזוג לא אמרינן ·

וראיתי להש"ך שם שהביא ראיה לזה ממ"ש התוספו' בפ"ק דערלה תנור שהסיקו בקליפי ערלה אם חדש יותץ אם ישן יוכן אפה ובישל בגחלים מותר אפה בכולן מותר חוץ מיגני אסירה ע"כ וכתב דמזה ראיה ברורה למה שכתבתי עכ"ל ואני תמיה עליו מה זו ראיה שהרי כיון דתני רישא חדש יותץ גבי ערל' ש"מ דס"ל זוג אסור כדאסיק הש"ס בפסחים דכ"ו ומינה דכי תני אפה ובשל בגחלים ש"מ דאין בגחלת איסור בדיעב' אף בכוליה גורם או בזוג למ"ד אסיר דאל"ה היכי מתיר בגחלים וא"כ מינה דכי אסר בעז' ש"מ דיש איסור בגחלת בעז' לאסור בדיעבד בין בכוליה גורם או זוג אך למ"ד זוג מותר דמודו באבוקה מטעם יש ש"ע בפת דיאסור בעז' גם בגחלים מנ"ל דאי הך ברייתא הוה ס"ל זוג מותר הוה אפשר לפרש דכי התיר בגחלי' מטעם זוג וכיון שאסר בעז' ש"מ דיש ש"ע גם בגחלת עז' אך בבר נתבאר דהברייתא זוג אסור ס"ל ואין איסור בגחל' בדיעבד תו ל"מ מידי דלמ"ד זוג אסור לא שייך כלל טעם יש ש"ע בפת וכמובן ובר מן דין לדעתו קשה דאמאי לא עריב ותני אפה ובישל בגחלים בכולן מותר חוץ מעצי אשירה ואפה ומותר דתני ב' פעמים למ"ל כדמקשה הש"ס כה"ג בכמה דוכתי ומהם בסוף תמור' גבי כל הנשרפין אפרן מותר דפריך שם להכי לא עריב ותני להו ע"ש כי ע"כ אין ספק דט"ס נפל וצ"ל אפר בכולן מותר חוץ מעצי אשירה דהך ברייתא מייתי לה בסוף תמורה אלא דתני בהדי הקדש שרינו בעז' ושוב ראיתי בירושלמי בפ"ג דערלה גבי מתני' דתבשיל שבישל בקליפי ערלה דאמר רז' כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה ע"ש ואין ספק דרז' מהך ברייתא הוא דתני הכי וט"ס נפל וצ"ל אפר במקום אפה וכ"כ ראיה ברורה דתני שם בתר הכי אפר בגדים שנתנגעו ואפר בתים שנתנגעו אסורין בהנאה ע"ש והחכם עיניו יחזו דלא שייך דין זה שם בערלה כלל כי אם כדרך שכתבתי דגרסינן אפר בכולן מותר וע"ש בירושלמי רפ"ג דערלה ותו ל"מ ראיית הש"ך גם ראיתי להש"ך שם שתמה להש"ע דבא"ח סימן תמ"ה העתיק לשון הר"מ אם בשל או אפה אותו הפת ואותו תבשיל אסורין בהנאה וכן הפחמין שלו אסורין בהנא' ומשמע שם בטור וב' בפירוש זה של הר"מ מורה בביאור דאפילו אם בישל בגחלי' עוממות ואפרו של חמץ הפת והתבשיל אסור וכאן בי"ד סימן קמ"ב ס"ו בבישל ע"ג גחלים אע"פ שהם בוערות מותר עכ"ל ולהא"מ ל"ק ואדרבה יש לתמוה עליו דנראה דלא ראה הש"ך מ"ש הכ"מ בשם הרמ"ך על לשון הר"מ בספ"ג מהל' חמץ מקור דינו של הש"ע ודוקא כשהאבוקה כנגדו ע"כ הרי דאין האיסור כי אם באבוקה אבל בגחלים שרי אף בחרש וכשיטת הר"מ בפיו מה' מ"א הכ"ב כמ"ש הכ"מ שם בדעתו לאפוקי דעת הט"ז דס"ל דבכוליה גורם גם בגחלים אסיר וא"כ מינה דחולק הר"מ להטור בא"ח שכתב דבגחלים ואף בעוממות אסיר בכוליה גורם ובב' שם בא"ח לא חש לפרש מחלוקת זו דהר"מ והטור שכבר כתבו בי"ד סי' קמ"ב מחלוקת זה להדיא ומה גם שגם בהלכות חמץ כבר כתב הכ"מ בשם הרמ"ך ודוקא כשאבוקה כנגדו ותו מאי ק"ל בדבריו ·

גם ראיתי להש"ך שם שתמה להלבוש דבא"ח סי' תמ"ה ס"ב פסק דגם בגחלים עוממות אוסר הפת ותבשיל ואילו בי"ד סי' קמ"ב ס"ו פסק דבשל ע"ג גחלים מותר והא דאמרינן גחלת עז' אסור היינו לכתחילה אבל לא בדיעבד וע"ק דגם שם בי"ד ס"ד פסק דבכוליה גורם אוסר אף בשאין אבוקה כנגדו ואיך כתב בס"ו דאינו אוסר בדיעבד עכ"ל

ולדידי

ולדידי הא נמי ל"ק שדעת הלבוש דבאבוקה אמרינן יש ש"ע בפת משא"כ בגחלים אף בעז' ונקברין וזוג שרי בהו אבל בכוליה גורם אסור גם בגחלי' כדעת הטו"ד הפך דעת הר"ת במבואר בדברי הלבוש בס"ב ודבריו בא"ח שאסר בגחלים הם באפה ובישל בתנור חדש דהוי כוליה גורם דאיסור אבל כיון אה"נ דשרי מטעם זוג א"כ איירי באפה ובישל ע"ג גחלי חמץ בלי תנור כלל דהוי כוליה גורם דאיסור ומ"ש בזה ס"ו דע"ג גחלים שרי ה"ד בתנור ישן דהוי זוג וסמך למה שביאר שם לעיל בס"ב דעתו להדיא כן אבל בתנור חדש אה"נ דאסיר דהוי כוליה גורם דאיסו' ומ"ש דכי אסרינן גחלת היינו לכתחילה לבד וכו' היינו נמי בתנור ישן דהוי זוג דקיל זוג אינו אסור בדיעבד כי אם לכתחילה לבד כמ"ש הרב שם בס"ב בפירוש וגם בדברי הכו' שכתב כדבריו מפרש כן דהרי סכו' חילק כן על דעת הטור ע"ש בדבריו והרי הטור כתב להדיא דבכוליה גורם אוסר בדיעבד גם בגחלים וכ"ת א"כ מאי ק"ל לסכו' והלבוש מדאסרו גחלת בעז' אימא דבתנו' חדש דהוי כוליה גורם דאיסור איירי ואוסר אף בדיעבד הא ל"ק דהם פשיט להו דסתם הנאת גחלת לבישול כבישול בקדירה איירי דהוי זוג קדירה דהתר ועצים דאיסור כמ"ש הכ"מ בפי' מה'מ"א הכ"ד וגם אך דבריו בא"ח דחיק ואוקי אנפשיה דבתנור חדש איירי או בלי תנור כלל איירי וזה יותר נכון בעיני דדוקא בס' עז' דתנן הסיק בהם התנור וכו' אפה בו את הפת וכו' ומשמע ליה דאפה בו דתיכת בו לתנור דלעיל משא"כ מס' חמץ דתני לא יסיק בו תנור לבד כי כתבו עלה אפה או בישל על הסק חמץ קאי דאיירי ביה מתני' דאיסור תנור בדיעב' לא הוזכר במתני' כלל כנ"ל בישוב דברי הלבוש'

עוד נ"ל ראיה דלא אמרינן בגחלת וחום תנור ואפה עז' או נקברין יש ש"ע בפת דבכל הני לא אסירי כי אם מדבריהם דכיון שנעשו גחלים פקע איסור תורה מינייהו גם בעז' ונקברין וע"כ לא אסרו בהם כי אם בכוליה גורם או זוג למ"ד אסור אך למאן דשרי בזוג שיאסור בהני מטעם יש ש"ע לא אסרו שהרי כבר ביארתי בסי' רג"נ דאיסור שבח למ"ד זוג שרי הוי מדבריהם ובדרבנן לא אסרו אף בזוג דהוי כעין גזיר'לגזיר' הפך דעת קצת מגדולי רבני האחרונים וראיה עוד ממ"ש בפ' כ"ש דכז' בעי מיניה רמי ב"ח מר"ח תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את הפת לרבנן דשרו בקמייתא מאי וק"ט דמאי קבעי והרי תני שם דאפר הקדש לעולם אסור וא"כ כ"ש גחלת והרי התר רבנן באבוק' ערלה דשלהבת באה מגחלים וגחלי ערלה דינן כאפר וכמ"ש התו' שם בד"ה מכלל וא"כ בהקדש דאף אפרו אסיר לא שייך לומר דכלה האיסור והוי האיסור בעין בעצים דלכ"ע אסיר גם בגחלים וכ"ש באבוקה ותו מאי קמבעייא ליה וכבר ראיתי לרש"ל בפסחים הביאו מהרש"א בדכז' דפסחים בד"ה לרבנן דשרו ומה שיישב רש"ל אינו מספיק כמ"ש בסימן ר"ד ע"ש ומהרש"א תירץ דקבעי בתנור חדש ובהסק ראשון ובגרוף שאין שם אפר כלל ע"ש וק"ל דהרי ברע"ה דפסחים קבעו בתנור גרוף אי אוסר רבי ע"ש והבריחו התו' בד"ה וגרפו דחום תנור בגרפו מתיר מגחלי' ע"ש וא"כ אי פשיט לן לאסור בגחלים מכ"ש בחום תנור בגרפו עוד תירץ דכי בעה רמי לא ידע הברייתא דנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי הקדש ועל האמת כי אמר ר"ח הפת אסורה היינו מה"ט דאפר הקדש לעולם אסור עכ"ל ·

ובבר ראיתי להפר"ח א"ח סימן תמ"ח ס"ב שהקשה כקושיית רש"ל וחשב לתרץ כתירוץ מהרש"א ודהאו דהרי רמי ב"ח ידע להך ברייתא דהרי אחר זה שהקשו וכל היכא דמעל המסיק וכו' והא תניא כל הנשרפין וכו' ומשני לה רמי ב"ח גופיה נפלה דליקה מאיליה והנ"ע ועם שראיתי להרב שער המלך בספ"ב מה' חמץ דע"ח שנדחק ליישב דכי בעי רמי לא ידעה ולבתר הכי ידעה הוא דוחק גדול ואשינוי דחיקי ניקו וניסמוך וע"ק דא"כ ארהקשו בש"ס לרבא דאמר דכל דמעל נפק לחולין מברייתא דכל הנשרפין היא גופה תיקשי להו לרמי דמאי קבעי והרי מהך ברייתא יש לאסור ותו דרמי גופיה משני להך פירכא וא"כ מאי קבעי וכ"ת דלבתר הכי ידעה א"כ למה הביאו הש"ס בעיית רמי דהא חזר בו ולפחות הו"ל להש"ס לומר בתר דבעא הדר פשטה גם ראיתי להרב מגן אברהם סי' תמ"ה ס"ק ה' שיישב דכי בעי רמי הוא אי כדברים דאסרי בכל שהוא אי ווז"ג בהם לכ"ע אסור וגם זה אינו מספיק כמ"ש בסי' ר"ד ע"ש אכן כשאני לעצמי מעיקרא ל"ק דהם ז"ל סברי בפשוט דבע"ז ונקברין אמרינן יש ש"ע אף בגחלת וחום תנור כדעת הש"ך והסב' וכבר ביארתי שזה אינו אלא דגם בע"ז כיון דאיסור גחלת מדבריהם דבטלה לה שם ע"ז מד"ת בשריפתה לא אמרינן בהו יש ש"ע בפת לאסור אף בזוו"ג ואף בגחלת תו לק"מ תקושייתם והרי זו ראיה גמורה לדין זה מהך סוגייא וכהוגן ות"ת גם לשיטת' אפשר ליישב הך סוגייא במאי דק"ל בעיקר סוגיין שאמרו אי קל הא קל דפירושו פשוט דהיינו דקל לרמי בתשובת ר"ח דא"כ אמאי לא ק"ל גם לדידיה דמאי קבעי והרי פשוט להתר ועוד דבעי לרבנן ולפי טעם זה גם לרבי שרי לכן נ"ל פירוש הסוגייא דרמי ידע דקי"ל אין מועל אחר מועל וא"כ בהסק הקדש ז"ל דלכ"ע שרי מה"ט דמיעל המסיק שא דלעומת זה ק"ל מהך ברייתא דאפר הקדש לעולם אסור ומתוך כך הוה מוקי לה בנפלה דליקה מאיליה וכ"ת בהסק הקדש לכ"ע שרי אך לא ברירא ליה אם תירוץ זה כדי ליישב ב' דינים אלו דסתרי אהדדי דהיינו דכל דמעל המסיק נפק לחולין עם הדין דאפר הקדש אסור אם תירוצו אמיתי ורצה לידע דעת רבו ר"ח בזה ולפי רנ"ת בין ב' דינים אלו אפה באבוקה דהקדש דאי תפסינן כפשט הברייתא דאפר הקדש לעולם אסור בכ"ג ה"נ אסור אף לרבנן אך אי תפסינן דכל דמעל המסיק נפק לחולין שרי גם לרבי לכן כדי לידע דעת ר"ח קבעי תנור שהסיקו בעצי הקדש לרבנן מאי וכוונתו שאל דגם דרבנן אסרו מטעם דאפר הקדש לעולם אסור וכי השיב ר"ח אסור ק"ל מה בין זו לערלה והיינו כדמפרש רבא דכל דמעל המסיק נפק לחולין וא"כ גם לרבי הו"ל להתיר וכי אמר מה בין זו לערלה שהתירו רבנן דהכא גם רבי הו"ל להתיר וכי נקיט לערלה היינו על התר שהתירו שם א"כ ז"ל דלרבא לא אמר ונוה בין זו לערלה כי אם דכל דמעל המסיק נפיק לחולין ומשני ר"פ דהא ל"ק דר"ח הבריח דע"כ בעיית רמי בעצי שלמים דבלא"ה פשיטא דגם לרבי שרי ותירוץ ר"פ הלזו רמי לא ידע ליה ובעי בכל הקדש וק"ל במה שהשיבו ר"ח וכי אמורי בתר הכי וכל היכא דמעל המסיק נפק וכו' הכל מדברי רבא דבא ליישב דא"כ מעיקרא מאי קבעי והרי לפי דעת רמי גם לרבי פשוט דשרי לזה הדר מפרש דרמי הוה ק"ל גם לצד זה מדתני אפר הקדש לעולם אסור ש"מ דגם לרבנן אסיר ועז' הביאו דרמי מאי דהוה ס"ל לשנויי הוא בנפלה דליקה וע"כ ביצי הכי לר"ח לידע דעתו וזה כ"ל ליישב בדרך חורפא הואיל וחדי קב"ה בפילפולא ויש להכריח כן דבלא"ה קשה עוד בעיקר הסוגייא דהרי ידוע דרמי ור"ח קדם טפי לרבא בזמן וכ"כ בהך סוגייא דרבא ישב דברי רמי וא"כ כשהקשו לרבא דאמר הכי ק"ל לרמי הוא דכל דמעל המסיק וכו' מדתני כל הנשרפין היכי אמרו דרמי ב"ח משני לה בנפלה דליקה ואיך יתכן והרי בימי רבא שהקשו לדבריו רמי ב"ח לא היה בעולם דאי היה מק' אי ק"ל הא ק"ל הכי היה שם למה לא השיב הוא דעתו וכחחק ז"ל דמ"ש וכל היכא דמעל הוא מסתם הש"ס דקו"ל כבירור דכך הם דברי רמיא ומייתי

ומיהו עלה דהקשו לו לסברתו מדתני כל הנשרפין וכו' והשיב דאיירי בשנפלה דליקה מאיליה והוא רוחק אך לפי דרכינו אין צורך לזה דכל עיקר הך סקלא וטריא הם דברי רבא לפרושי בעיית רמי מה היה ספיקו ודוק ועיין להבריתות כח"ד ימות עולם בשער ב' בסדר האימוראים ·

וראיתי להרב לח"מ בפ"ג מהל' חמץ הוא שהקשה לה"ה שכתב שטעם האיסור דקי"ל יש ש"ע בפת דלמ"ל הך טעמא בלא"ה אסור כיון דאף אפרו אסור דהוי מן הנקברין והשיב דל"ק דמ"מ אפ"ג דאפרו אסור אין לאסור הפת כיון דקלי איסוריה אלא ודאי צ"ל הטעם דיש ש"ע בפת וה"ה יש שבח אפר בפת והכל דבר אחר את"ד ותמהני עליו בתירוצו דנראה דלא ראה מ"ש התו' בדכ"ו דפסחים ד"ה הדס ושם בדכ"ז בד"ה מכלל שכתבו דכי פליגי רבי ורבנן היינו אי שלהבת באה מעצים דלרבנן באה מנחלים דקלי לאיסור וליתיה בנשרפין אפרן מותר ונחלת כמי אינו אוסר בדיעבד ע"ש בתו' ד"ה כישלה וא"כ כיון דבחמץ גם אפרן אסור א"כ גם רבנן מודו ליה לרבי דאסיר כיון דהאיסור בעין קייס ואינו ניתר בשריפה וא"כ הדר בקושיית הלח"מ לט"ל לטעם יש ש"ע בפת וכדעת הלח"מ כתב הרב מ"ק כרק"ס ותמה עליו בס' שער המלך בפ"ג מה' חמץ ובס' דרך המלך שם כהכרח שכתבתי ולא ידעתי איך לא נרגשו מדברי הלח"מ שכתב כדברי המ"ק ויותר קשה לס' דרך המלך שכתב דגם הלח"מ כלשון זה הבין הפך דעת המ"ק וזה תימה שדברי הלח"מ והמ"ק הם שפה אחת ודברים אחדים ומ"מ עיקר קושיית הלח"מ לדידי ל"ק דהלח"מ כמשך אחר דעת הש"ך אך לת"ש דגם בעז' ונקברין אינו אוסר בזוג מטעם יש ש"ע אף בגחלת א"כ ע"כ שדברי הר"מ הם באבוק דאמרינן ביה יש ש"ע דאל"ה אפה בתנור ישן לישתרי לזה כתב שטעמו הטעם יש ש"ע ומינה דבאבוקה לבד איירי דכי אתמר יש ש"ע באבוקה לבד אתמר והן הם דברי הכ"מ בשם הרמ"ך שכתב ודוקא כשאבוקה כנגדו אלא שאינו המפורש כי אם שיוצא מכלל דברי ה"ה ז"ל ודוק וכיון שכן שהעיכן שגם דעת ה"ה כדעת הראשונים שזכרתי לעיל ·

וראיתי להרב חק יעקב סימן תמ"ה ס"ק ז' שהביא ראיה לדעת הבז' ומור"ס בי"ד סי' קמ"ב דס"ל דלא אמרינן יש ש"ע בפת גם כיעז' כי אם באבוקה לבד אבל בגחלת זוזג שרי בעז' ונקברין מת"ש התו' בפסחים ד"ה ד"ה ואמר דבגחל' חמץ מותר כדתני בישלה ע"ג גחלים ד"ה מותר וה"ה חמץ ע"ש ש"מ דלא אמרינן בגחלת עז' ונקברין יש ש"ע לאסור בזוזג ע"ש ותמהני עליו דהרי דעת התוספות דחמץ מהנשרפין כמ"ש התו' בפסחים דכז' ד"ה אין ביעור וא"כ שפיר ק"ל לשיטתם דהרי חמץ דינו ממש כערל' וא"כ דלדעת הסוברי' דחמץ מהנקברין לא הוה ק"ל מידי מטעם דיש ש"ע גם בגחל' וע"ק דגם לכ"ע הרי ר"ע ס"ל דחמץ דינו בשריפה כמ"ש שם ש"מ מדר"ע אין ביעור חמץ אלא שריפה ע"ש וע"כ ספיר ק"ל להתו' לדידיה דהרי כשנעשה גחלת שרי ליהנות כדתני הברייתא גבי ערלה ותו מאי מכריח מיניה דעת הבז' ומור"ס גם ראיתי שכתב דהבז' ומור"ס בא"ח שלא הגידו דוקא כשהאבוקה כנגדו כמ"ש בי"ד סי' קמ"ב ש"מ דקייתי בדעת רבני האחרונים שבעז' ונקברין אמרינן יש ש"ע גם בגחלת ע"ש והוא תימה דמשוי להו דסתרי דבריהם אהדדי מא"ח לי"ד וזה אינו אלא דבא"ח סמכו למ"ש בי"ד דהש"ע העתיק דברי הר"מ וכבר כתב בכ"מ דה"ד באבוקה גם הור"ס כיון שהגיה בי"ד ודוקא כשאבוק' כנגדו לא חש להשיב גם בא"ח ועיין ברבינו עובדיה בפ"ג דע"ז משנה ט' דפשיט ליה כמי דבגחלי' לא שייך יש ש"ע אף בע"ז וכנ"ל עיקר בעת מכל מה שנתבאר ·

סימן רי"א הרא

מעתה חל עלי חובת ביאור באפה בתנור גרוף או אפה ע"ג גחלים אי אסיר בתנור חדש דהוי כוליה גורם דאיסור בפל האיסורין א"ד כבר קלי איסוריה ואינו אוסר בדיעבד אף בכוליה גורם ואף בעז' ונקברין והנה מדברי הטו"ר סי' קמ"ב שכתב ואם אפה בו פת באותו הסק לת"ד זוזג וכו' ואע"ג דקי"ל זוזג מותר אם אבוקה בנגדו וכו' מבואר דלעיל בגחלים ותנור ישן איירי וש"מ דכי תני בישלה ע"ג גחלים ד"ה מותר היינו בתנור ישן לבד דהוי זוזג אבל בחדש גם בגחלים אסיר דהוי כוליה גורם דאיסור וכ"כ הב"ז והפרישה בדעת הטור והוא ברור וכ"כ מדברי הר"ן כש"פ כל הצלמים גבי מתני' דאפה בו את הפת שפירש דאיירי בחדש שלא נתנו ובהסק ב' דהתר או בישן בהסק ראשון דהוי זוזג בתרוויהו דס"ל זוזג אסיר ולא קי"ל הכי דתנור חדש כמי כל שנכנו והסיקו בעצי התר ואפה בו שרי ע"ש ש"מ דבתנור חדש בהסק איסור גם לדידן אסיר ושרי ע"כ בגחלים מוקי למתני' דאי באבוקה לבד הא קי"ל יש ש"ע ואסיר אף בזוזג כמ"ש הר"ן א"כ אלא ודאי דבאפה בגחלי איסור מפרש למתני' ואע"פ כן בתנור חדש ס"ל דגם לדידן אסיר ש"מ דכי תני בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר בתנור ישן לבד איירי דבחדש דהוי כוליה גורם איסור אסיר ויש לדחות דבאבוקה מפרש למתני' וכי תלי לה בזוזג אסור היינו דמ"ד זוזג אסור לית ליה טעם זה דיש ש"ע כיון דבלא"ה אסיר אבל בגחלים לכ"ע אינו אוסר פת כיון דקלי איסוריה וע"ש בדבריו אך בדעת רש"י יש לדון דס"ל כהטור כמ"ש הריטב"א בע"ז דמ"ט בשמו גבי מ"ש אלא ר"א ורבנן בעצים וז"ל פירש"י כיון דתני הפת אסורה אלמא ס"ל לר"א דזוזג אסור דהא איכא בתנור חדש תנור דאיסור ועצים דהתר ובתנור ישן שהסיקו בעצי איסור ולא נכנו ואפה בו דהוי תנור דהתר ועצים דאיסור והקשו בתו' דילמא הא דתני הפת אסורה היינו באבוקה כנגדו דכהא לדברי הכל אסור מפני שיש ש"ע בפת וכו' ע"ש הנה מבואר דרש"י פירשה למתני' בגחלים ולהכי יליף מתנור ישן שאסר ר"א דס"ל זוזג אסור דאי באבוקה לא הוי יליף דקי"ל יש ש"ע בפת אלא שהתו' הקשו עליו מכ"ל דבגחלים איירי אימא דבאבוקה לבד איירי ולא תיפשוט מינה דזוזג אסור ס"ל וגם התו' לא חלקו על רש"י דבאפה בגחלים בתנור ישן דתלוי אי זוזג אסור ומינה דבתנור חדש אי אפה בגחלים גם הם מודו דאסיר לדידן כיון דהוי כוליה גורם באיסור ומיהו יש לדון כן גם מדברי הר"ן אלו שדבריו הם כפרש"י ממש וכ"כ מדברי רבינו ירוחם נתיב כ"א ח"כ שכתב וז"ל ולפיכך תנור ישן שהסיקוהו בעצי איסור ואין אבוקה כנגדו הפת מותרת וכו' ע"ש בכל דבריו נראה דבתנור חדש בלי אבוקה דהיינו בגחלים אוסר הפת מטעם דהוי כוליה גורם דאיסור וכ"כ מדברי אגודה פ"ג דעז' סי' מ' שכתב וז"ל ר"א פליג דוקא עז' תערובת וכו' והא דפסקי הכא כר"א דמהני פדיון היינו בגורם אחד אבל לזוזג מותר בלי פדיון ע"כ ש"מ דמפרש למתני' דאפה בו את הפת בגחלים איירי דאי באבוקה גם בזוזג בעי פדיון מטעם יש ש"ע וכ"ת לאפוקי תנור חדש שהסיקו בעצי דהתר דר"א אוסר ואנן קי"ל להתר אינו דא"כ איך כתב היינו בגורם אחד והרי גורם אחד לא שייך כי אם תנור חדש ואפה באותו הסק של איסור ואי באבוקה למ"ל דהוי גורם אחד והרי אף בזוזג קי"ל דאסיר אלא ודאי דבגחלים איירי דלא שייך יש ש"ע דבכוליה גורם אסור ובזוזג שרי וכ"כ להכריח כדעת הרי"ף והרא"ש והר"ן ממה שראיתי בת' הרא"ש ח"א סי' מ"ר שנשאל לת"ש הר"ן בפ' כ"ש גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה וז"ל אפה בו את הפת בחדש שלא נתנו וכישן שלא נכנו רבי אומר הפת אסורה

אסורה וכו' ויש ספרים דגרסי בחדש שלא צננו ולא גריס כישן כלל ויש ספרים דגרסי כישן שלא צננו ולא גריס בחדש כלל ויש מי שאומר דס"ל להר"ן דלא פליגי רבי ורבנן בפת שנאפה בתנור ישן דהוי זוו"ג דתלוי אי זוו"ג אסור או מותר כי פליגי בחדש דלית ביה גורם דהתר אי אמרי' יש ש"ע בפת ועפ"כ לא גרסי כהר"ן ישן כלל ויש מי שאומר דאדרבא לא פליגי בתנור חדש כיון דהוי כוליה גורם דאיסור דאסור לכ"ע בלי אבוקה כי פליגי בישן שלא צננו ואבוקה כנגדו אי יש ש"ע בפת והרא"ש השיב כדיעה שנית דגריס בישן שלא צננו מת"ש הרי"ף והא דתניא יוצן רבנן היא דס"ל זוו"ג מותר ש"מ דאבוקה לרבנן גורם איסור חשיב וכי התירו הוא בישן לבד דהוי זוו"ג אבל בחדש בהסק איסור לכ"ע אסור והביא מפרש' דחולק וס"ל דלרבנן אפילו בחדש שרי דלא חשיב כגורם איסור אלא שהקשה בדברי הרי"ף מנ"ל דרבנן שהתירו משום זוו"ג אימא דגם בחדש מתירין דאין הנאת הסק אוסר ועוד תימא דא"כ מאי פריך הש"ס שם בדכ"ז אלא עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה ומאי ק"ל הא משכחת לה בתנור חדש והנ"ע את"ד:

והרא"ש כתב כדברי הרי"ף ע"ש וכיון דהכריח הרא"ש כדעת הרי"ף והרא"ש והר"ן דרבנן אסרי באבוקה בחדש תיכה נפיק לנחלים לדעת רבי דנחלים לרבי כאבוקה לרבנן וא"כ ע"כ לדבריו דבשלה ע"ג נחלים בתנור ישן לבד איירי ומה גם דלדעתם אפה בו את הפת בישן לבד איירי ויותר מבואר כתב החכם השואל דבחדש בלי אבוקה לכ"ע אסיר לפי שטה זאת דגרסי כהר"ן בישן שלא צננו לבד והרי הרא"ש שתיק ליה ש"מ דהסכים לדבריו גם בזה ואולם תמהני בדברי הרא"ש שהבין בדברי הרי"ף והרא"ש בת"ש והא דתניא יוצן רבנן היא דסבור זוו"ג מותר דכוונתו לרבנן דרבי ומתוך כך תמה ע"ז והנ"ע וזה אינו דכוונתו לרבנן דר"א במתני' דשאור דס"ל להדיה זוו"ג מותר ודתניא יוצן ר"א בשאור ועצים ובברייתא דוכן היו ר"א אוסר בכל איסורין דס"ל זוו"ג אסור וכ"כ דלמה שהבין הרא"ש קשה מת"ש הר"ן אחר זה וז"ל אבל עצי איסור שכלים והולכין לא אסרי רבנן מה שנאפה בהם ע"ש הרי דלא שייך איסור בהסק כלל לרבנן וכ"כ נ"כ מדברי התו' בפסחים דכ"ב ד"ה מניין ע"ש ובב"ק דק"א בזה והנה אמת דבב"ב ק"ל למ"ש רש"י בד"ה יוליך הנאה וז"ל והא דתניא חדש יוצן רבנן היא דפליגי עליה דרבי ואמרו הפת מותרת משום דלא חשיבה להו הנאת הסק אפילו בגורם אחד לבדו משום דליתיה לאיסוריה בעיניה ע"ש נראה שהבין דת"ש קא ר"א והא רבנן דהיינו רבנן דרבי וקשה דמשני להנך שני ברייתות בשני ענינים בענין זוו"ג ובענין יש ש"ע ואין דרך הש"ס בכך והו"ל לפרש בפשיטות דרבנן היינו רבנן דר"א וכבר ראיתי למהרש"א שנרג' מזה וכתב דה"ה דהו"מ למימר דהיינו רבנן דר"א בשאור ואין זה מספי' דטפי עדיף לאוקמי דפליגי בטעם א' כדאמרי' בעלמא מוקמינן למתני' בתרי תנאי ולא בתרי טעמי ועי"ק קצת דמוקי לב' הברייתות שלא כהלכה דלא קי"ל לא כר"א ולא כרבנן דרבי כי ע"כ כל הפוסקים שפסקו כי הך ברייתא דחדש יוצן ע"ב דמפרשי לה דאתי כרבנן דר"א דשאור וכ"ת שדעת רש"י דע"כ רבנן זוו"ג שרי כדתנן בשאור ואין ש"ע כדתני בהך ברייתא דערלה וכיון שכן כי אמרינן הא רבנן היינו משני טעמים או דאין בהסק איסור או דהוי זוו"ג דבלא"ה קשה דרבנן אדרבנן קשה דא"כ רבנן דר"א דפז' דעצי אשירה דס"ל זוו"ג אסור ויש איסור בהסק תיקשי להנהו רבנן דשאור או רבנן דרבי וא"כ ע"כ תרי מיני רבנן הוו וכה"ג כתבו התו' פסחים דכ"ו ד"ה ותנן וז"ל אבל מרבנן דמתני' היינו רבי יוסי ע"ש ולא קי"ל רבנן

אדרבנן וא"כ דוכות' כי ע"כ לדידי חזי דהרי"ף והרא"ש מפרשי לה כפשטה דהא רבנן היינו רבנן דר"א ותו ל"ק מכל מה שתמה להרי"ף ועי"ק לדבריו איך לא דחה דעת מי שפירש דלא פליגי בתנור ישן דכישן תלוי אי זוו"ג אסור או לא וכי פליגי בחדש דהוי כוליה גורם ע"ש והרי הר"ן גופיה הכריח בס"פ כ"ה גבי מתני' דאפה בו את הפת דבאבוקה כנגדו גם בישן אסור אף לנו"ד זוו"ג שרי דיש ש"ע חמירי מזוו"ג ע"ש וזה סותר סברתם דגם באבוקה אי הוי זוו"ג שרי לא"ד ומ"מ למאי דאתאן עלה אין ראיה מדברי הרי"ף והרא"ש לפי מ"ש כי אם כזאת שדעת הרא"ש כדעת הרי"ף והרא"ש דאפה בחדש בגחלים אוסר אף לדידן כדעת הטור שכתבתי לעיל והיה מקום לראות הראיה מדברי רש"י והר"ן והטור ואגודה דכי כתבו כן היינו בעז' דגחלת אסיר מדינא דאף אפרו אסור משא"כ בנשרפין אה"נ דמתירין גם בחדש אך מדברי רבינו ירוחם ות' הרא"ש הלזו מודה שגם בנשרפין כן וא"כ ז"ל שגם הטור והר"ן ורש"י הכי ס"ל ומיהו אינו מוכרח:

אך מדברי הר"מ בפ"ו מה' מ"א הכריח הכ"מ שם והבו' בי"ד סי' קמ"ב דס"ל דבגחלים אינו אוסר אף בכוליה גורם דאיסור הפך דעת הטור ע"ש וכ"כ דעת הריטב"א בחידושיו לס"פ כ"ה גבי מתני' דבטל היתנה עצים אפה בו הפת שפירש בחדש ובהסק כ' דהתר וכישן בהסק איסור דס"ל זוו"ג אסור וקי"ל זוו"ג שרי ולכ"ע אם אפה באבוק' אסור דיש ש"ע ובן לכ"ע אם לא הסיק התנור באבוקה אלא בגחלת מותר כדתני התם בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ולא נחלקו אלא כשהסיק התנור באבוקה וכו' מתבאר מדבריו דאפה בגחלי' גם בחדש שרי כמו שיראה המעיין וזהו כשיטת הרמב"ם ז"ל ובש"ע סתם כדעת הר"מ ובבו' וכ"מ הביא הוכחה לדבריו מדבעי הש"ס לאוקמי הא דתני יוצן כרבי ואע"ג דתני סיפא בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ש"מ דאף דס"ל לרבי זוו"ג אסור מתיר בגחלים דלא חשיבי גורם איסור כלל ע"ש וכ"ל ליישב לשיט' הטור דאה"נ דלמ"ד דאין באבוקה שום חומר איסור וכי פליגי בזוו"ג אי אסי' לפז' מבואר בברייתא' דבגחלי' שרי בכ"ג מדתני בישלה עג"ג ד"ה מותר אך למאי דדחו דבאבוקה יש לאסור אף בזוו"ג דיש ש"ע וחמיר מזוו"ג א"כ כי תני בישלה עג"ג ד"ה מותר אין ברירה להתיר אף בכוליה גורם שו"ל דלא התיר כי אם דלא אמרינן ביה יש ש"ע ומספק נקטינן להחמיר:

וראיתי להרב שער המלך בפ"ג מה' חמץ דע"כ שכתב כמ"ש הבו' דבשלה עג"ג לא שרי אלא בישן ולא צננו דהוי זוו"ג ומשמע מדבריו דאי ליכא גורם דהתר כגון שאפה ע"ג קרקע בלי תנור לא שרי וקשה שהרי אבוקה לרבנן כגחלי' לרבי ומשמע בהדיא דשרו אף בחדש שלא צננו כמ"ש רש"י והוא ממאי דפריך שם עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה ואם איתא לימא בחדש שלא צננו וא"כ מינה לר' דמתיר בגחלים אף בדליכא גורם דהתר את"ד ותמהני עליו מה לו כי יצעק עם הבו' והרי כבר ביארתי שדע' הטור ורבינו ירוחם וכ"כ מדברי הר"ן והאגודה כדברי הבו' אלו והרי הבו' כ"כ כדעת הטור והמפרשים ובש"ע בי"ד סי' קמ"ב ס"ד וס"ו פסק להתיר כדעת הר"מ ותו מאי ק"ל להבו' ועי"ק איך לא ראה ת' הרא"ש הנז' שכתב דלהרי"ף והרא"ש גם רבנן מודו באבוקה דאסיר בתנור חדש דלדידהו לק"מ ואדרבה הוא ראיה לדברי הבו' אלו ואע"פ שכבר כתבתי דיש להשיב על דבריו היה לו להביא ולהשי' על דבריו ומ"מ למה שנ"ל דלכ"ע לרבנן גם בתנור חדש באבוקה מתירין הפך דברי הרא"ש כדעת הרי"ף והרא"ש הדר קושיית הרב שער המלך לדוכתא לשיטת הטור וסיעתיה דאסרי בגחלים בתנור חדש כי ע"כ

סבור

שכור הייתי לייסב ע"כ ת"ש התו' בפסחים דע"ה ד"ה וגרפו דחום תנור גרוף חמיר מגחלים דחום תנור מכח האבוקה אבל גחלים אינן באים מכח השלהבת ע"ש ולדבריהם אף אם כאמר דבשל עג"נ ממש שרי דאין גחלים חשיבי גורם איסור מ"מ חום תנור מידי גורם איסור לא יצא כיון דמכח האבוקה באה וא"כ כי אסרי בתנור חדש היינו מגד חום התנור דבאה ע"י השלהבת משא"כ לרבנן אין נר לאסור באבוק' גם בתנור חדש ותו ל"ק מכל דברי הרב גם מה שלמד מדברי הב"י לאסו' באפה ע"ג קרקע אינו מוכרח לת"ש שי"ל דבלי חום תנור גם הם מודו להתיר אלא שעיקר דברי התוספו' שם אינן ברורים שהניחו דבר זה בתימה גם רש"י בדכ"ו דפסחים ד"ה בשלה כתב וכ"ש בתנור גרוף וקשה ע"ש נראה הפך דעת התוס' ומה גם לפה שאבאר בסמוך דחום תנור בלי גחלת יש לדון להתיר אף לכתחילה כי ע"כ אכתי קושיית הרב צריכה לפנים והנ"ל לייסב דלרבנן דאין בהסק איסור תורה אף באבוקה א"כ אף בכוליה גורם שרי דס"ל דרבנן לא אסרו הסק כי אם לכתחילה לבד כמ"ש רש"י בד"ה יוליך ע"ש אבל לר' באבוקה אסיר מד"ת כמבואר בסוגיין א"כ הגאת גחלים אע"ג דשרי מד"ת מ"מ הרי גחלים לא נעשו כי אם מכח שלהבת שקדם לגחלים והו"ל הנאת גחלים גורם הנאת אבוקה דאסיר מד"ת ובכל איסורי תורה קי"ל כוליה גורם אסיר זוזג שרי וכ"ת הנאת אבוקה לרבנן נמי ליתסר דמגד גורם דעצים באה הא ל"ק דהסק אינו בא כי אם ע"י הסק אחר ולאו מאילין באה וע"כ לא אסיר הגד גורם דעצים וכשנעשה שלהבת אי אסיר מד"ת א"כ הנאת גחלת נמי אסיר הגד גורם דשלהבת כנ"ל לייסב אך את זה ק"ל לשיט' הטור מדתני בתוספ' פ"ק דערלה תנור שהסיקו בקליפי ערלה חדש יותץ ישן יוגן אפה ובישל בגחלים מותר ע"כ ומדתני חדש יותץ ש"מ דזוזג אסור ס"ל וא"כ היכי תני אפה ובישל בגחלים מותר דאף א"ת דקאי לישן לבד מ"מ הא הוי זוזג וס"ל דאסור אלא ודאי דס"ל דאין הגחלים אוסרים בדיעבד וצ"ע ׃

וראיתי למוהרש"א בדכ"ו דפסחים ד"ה אימור שיש לדון מדבריו דפשיט ליה דבגחלי' אף בדליכא גורם התר שרי ע"ש וקשה איך לא נרגש מדברי הטור ורבינו ירוחם והר"ן דאסרי ועיין בת' אהלי תם סי' מ"ט וסי' כ' דגם הוא נקיט בפשוט להתיר בכ"נ ע"ג גחלים ע"ש ׃ והנה ראיתי להרב מחנה אפרים לה'מ"א דכ"ה ע"ד שהקשה לת"ש הב"מ כדעת הר"מ דתנור חדש בהסק איסור בלי אבוקה הפת מותר דבכבר הלך האיסור ע"ש דמ"ש מקערות וכוסות וקדירות שפסק שם הר"מ לאסור כיון דנהנה מהם בלי גורם התר והרי ה"נ כבר הלך האיסור ע"ש שהנ"ע צ"ע והנראה שלא ראה שהש"ך בו"ד סי' קמ"ב ס"ק ו' תמה על זה גם הט"ז שם ס"ק ו' תמה על זה גם הר"מ בו"ד סי' קמ"ב כתב וצ"ע ומ"ש מתנור חדש אפילו באותו הסק דשרי לדעת הר"מ ע"ש וכוונת דבריו כ"ל דק"ל בדין קערות וקדירות שאסר הש"ס בדכ"ו דפסחי' ועיין בש"ך ומחנה אפרים מה שישבו לזה והנ"ל לייסב דהתר בתנור חדש כשאפה בו בלי אבוקה דחשי' כאפה בלי תנור כלל דחדש בלי כיבון אינו מועיל לאפיה כדמוכח בבינה דל"ד וא"כ הו"ל כמי שהניח גחלים בקרקע ואפה בהם או עצי חום שלהבת אחר שהלך השלהבת דלית כאן גורם דאיסור אבל קדירות שנעשו כלי עצ' אבוקת איסור אסירי מדינא דהרי נעשה כלי ע"י הסק זה ואסיר ליהנות מאבוקת איסור אבל תנור חדש כיון דלא שייך הנאה בו כי אם דראוי לאפו' בו אח"כ וההסק זה כי אפה לא חשיב נהנה כיון דאין תנור מועיל לאפיה כי אם עי' כיבון אלא שמדברי הב"י שכתב כיון דתנור גופיה אינו איסור עצמו אלא שנגמר בעצי איסור ועצי איסור הלכו להם נמצא שאין כאן איסור כלל ע"ש אין נראה שכיון לת"ש וקשה עליו בקושיית הש"ך אך לדידי כ"ל לייסב דעיקר התר תנור חדש הוא מהטעם שכתבתי ודעת הט"ז כדעת כל הפוסקים דתנור חדש ואפה בו בלי אבוקה דאסיר למאי דקי"ל כרבי שכתב בס"ק ד' בתוך דבריו וז"ל וע"כ תנור חדש יותץ ומ"מ לענין אפיית הפת בו פסקו כרבי דהטעם לפי שיש ש"ע בפת ואין שם סיוע מן ההתר עכ"ל מבואר מדבריו דס"ל דטעם איסור אבוקה לרבי דלא חשיב האפיה מגד התנור כלל דעי' אבוקה לבד נאפית יפה וזהו פירוש יש ש"ע דחשיב כוליה גורם באיסור אף בתנור ישן וכ"ש בחדש וכ"כ מת"ש אח"כ וז"ל וכו' לענין הדין דיש ש"ע בפת דהיינו שאין שם אלא גורם דאיסור לחוד כגון שאפה אצל האבוקה או גחלים לוחשות או תנור חדש שנגמר בעצי איסור ולא ניכנו וכו' הרי דתנור חדש בלי אבוקה חשיב ליה דיש ש"ע בו כיון דליכא גורם דהתר וכ"כ מת"ש אח"כ והך עצי איסור דהרמ"ה פירוש בתנור ישן ולא ניכנו דלא הוי אלא זוזג וכו' הרי דתנור חדש בגחלים אוסר מטעם יש ש"ע בפת משא"כ בישן דאיכא גורם ההתר דבגחלים אינו אופה כי אם בסיוע התנור וע"ש ויש סמך לפירושו מת"ש התוספות פסחים ד"ה וגרפו בשם הירושלמי דכי איכא אש בתנור האש כונס כח התנור והתנור מצרף חום הגחלים שלא יתפזר ע"ש וא"כ אפה באבוקה אין התנור חשיב גורם לאפיה העיקר אפיה באש ואע"ג דמהני שלא יתפזר אין זה גורם אפיה שלא מסייע לגורם אפיה ומסייע אין בו ממש משא"כ בגחלי' בלי אבוקה דאין בהם כח לנפוח כח האש וגחלים שכתבו התוס' היינו אבוקה או גחלים לוחשות כמ"ד דלוחשות דינן כאבוקה וע"כ בחדש גם בעוממות חשיב יש ש"ע כיון דהוי כוליה גורם דאיסור ומיהו ק"ל בפירושו דמדברי רש"י בד"ה בישלה וד"ה אימור והתו' שם ד"ה חרש מבואר שטעם איסור אבוקה לרבי הוא דהוי איסור בעין משא"כ גחלי' דקלי איסוריה ע"ש ולא תלו דחום אבוקה חזק מחום גחלים גם הר"ן בס"פ כ"ש גבי מתני' דאפה בו כתב וז"ל ואע"ג דזוזג הוא תנור דהתר ועצים דאיסור הא אמרי' בפ' כ"ש דיש ש"ע בפת הלכך חמיר מזוזג לפי שהאיסור ניכר בהתר ע"ש וטעם זה כ"ל שלמד מהר"מ בפי' מהל' מ"א ה"ך שכתב גבי פת ותבשיל שבישל בקליפי ערלה ישרף שהרי הנייתו ניכרת כאן ע"ש ׃

גם ראיתי בת' הר"ן סי' ע' שכתב דטעם יש ש"ע שאוסר אף בזוזג דגורם איסור ניכר בפת ולא גורם שהתר וזה סותר פירוש הט"ז דגור' התר אינו מועיל כלל א"ק שראיתי שם להר"ן בס"פ כ"ה גבי תקנת ר"א בפדיון שכת' וז"ל והיא דקערות וכוסות דאסירי בפרק כ"ש לק"מ דהתם לאו בהכי עסקינן אלא לומר דיש ש"ע כהן ולא הוי זוזג אלא כוליה גורם דאיסור ע"ש נראה דיש ש"ע פירושו כוליה גורם האיסור וזהו כדברי הט"ז וכה"ג פרש"י בפסחים דכ"ו ד"ה הני קערות ע"ש וז"ל דיש ש"ע שכתבו ר"ל דנעשין עי' אבוקה דבאה מהעצים דבלא"ה הוה שרי ומ"ש ולא הוי זוזג ר"ל דאינו בתנור דלא מטי הנאה עד דאיכ' גורם שני כפרש"י שם וע"ק לפי פירושו של הט"ז מת"ש אימור דשמע' ליה לרבי יש ש"ע זוזג מי שמעת ליה ואי יש ש"ע פירושו כוליה גורם דאיסור מינה אדרבא תיקשי דש"מ לרבי דזוזג שרי וז"ל משום דיש לרחו' דגם באבוק' חשיב ליה זוזג ומ"מ הנה נתבאר דעיקר פירושו אינו מוכרח כדי לחלוק על הב"י ולהוציא דברי הר"מ מפשוטן דמשמע דבגחלים גם בחדש מתיר ׃

ולענין הלכה כ"ל כפסק הש"ע להקל גם בחדש דהנאת גורם כה"ג נראה דאינו מד"ת עכ"פ ובדרבנן יש לסמוך להקל אך לגבי עז' יש להחמיר מדינא כיון דלדע' רבני האחרונים גם בגחלי' אמרי' יש ש"ע בעז' ונקברין וא"כ בתנור חדש בגחלים דלשיטת הטור אוסר מדינא יש להחמיר

לאחמיר דהוי תרי ספיקי להחמיר כנ"ל ומ"ש התוס' בד"ה כישלה דבגחלים אסרי לכתחילה נראה דבדיעבד אינו אוסר כלל וע"ש בתוס' בד"ה אדם שנראה דקיימי כשיטת הר"ת להתיר בגחלים גם בחדש וגם מצד אחר יש סמך להתיר שהרי בסימן רז' נידרתי כדעת הר"ן והרמב"ם והרוטבא דס"ל דגחלת דינו כאפר הנשרפין דשרי אף לכתחילה וא"כ מכ"ש דאין אוסר בדיעבד כלל ואי ק"ל הרי הר"ן בס"פ כל הצלמי' שהבאתי לעיל יש לדון דאוסר בגחלים אף בדיעבד כמ"ש לעיל ואילו בסימן הנז' העליתי מדברי הר"ן בפ' כ"ש דמתיר לכתחילה וא"כ תיקשי דבריו אהדדי הא ל"ק דהר"ן בס"פ כל הצלמי' לא אסר בגחלת בתנור חדש כי אם בעז' ובעז' עכ"פ אסיר דאף אפרו אסיר ותנן בביצה דל"ט גחל' עז' אסור' וע"כ ס"ל לאסור אף בדיעבד בתנור חדש אבל בגחלת הנשרפין אה"נ דשרי אף לכתחילה וגם בדברי הר"ת דבפ"ו מה' ת"א הכ"ד דנקיט התר גחלים בדיעבד ש"מ דלכתחילה אסיר שאל דלישניה הש"ס נקיט בישלה ע"ג גחלים וכבר כתבתי שם דאיירי דתני רישא אפה בו דליתיה כי אם בבדיעבד נקיט הכי גם לגחלים כי ע"כ גם מצד זה יש סמך גדול להתיר בדיעבד בגחלים בתנור חדש ומה גם שכבר נידרתי לעיל דהטור והר"ן ורש"י והאגודה דמבואר בדבריהם דאוסרי' הפת בדיעבד בתנור חדש אינו אלא בעז' דגחלת אסיר מדינא דאף אפרו אסור כדתני בפסחים דכ"ז וגם בביצה דל"ט תני דגחל' עז' אסורה וס"ל דהיינו לאסור אף בדיעבד בכוליה גורס דאיסור דהיינו בתנור חדש אבל בנשרפין דקול אפרן מותר אה"נ דגחלת דינו כאפר ושרי אף לכתחילה ואף את"ל דגחלת חמיר מאפר היינו לאסור לכתחילה אבל בדיעבד אה"נ דבכה"ג שרי כי ע"כ העיקר להקל בגחלת הנשרפין ולהחמיר בגחלת עז' ונקברין וכאמור וכדעת הטור יש מקום להכריח דהתיר בגחל' דנשרפין במאי דק' דבי"ד סי' קמ"ב אסר בגחלי' בתנו' חדש לכ"ע ואילו בא"ח סי' תמ"ה התיר בגחלי' עוממות בפתם ואם איתא הו"ל לבאר דה"ד בתנור ישן אבל בחדש אסיר לכ"ע אך לת"ש א"ש דס"ל דבגחלת נשרפין אינו אוסר בדיעבד כלל ודוקא בעז' ונקברין דאפרן אסיר אסר בדיעבד בגחלים בתנור חדש ודוק׃

סימן רי"ב והגה

כי כן נבאר כאפה בתנור גרוף בלי גחלים אי דינו כבשל ע"ג שנחלקו בו הראשונים אי אוסר בתנור חדש או לא׃

וראיתי להתו' פסחים דע"ס ד"ה וגרפו שכתבו דגחלים עוממות לא גרע חומו מחום חרס התנור ותירץ רז' וכו' ותימה לרז' וכו' ע"ש הנה מבואר שדעת' היה דחום תנור קיל מגחלים וליישב הסוגיא הוכרחו לומר דחום חמיר ועם כל זה לא איפרק א"כ זל שנדחה גם מ"ש דחום חמיר מגחלת ויש לדחות דעכ"פ פשיט להו דחום חמיר מגחלת כי ע"כ איני רואה הכרח גמור כדעת התוס' בזה וראיתי לרש"י פסחים דכ"ו ד"ה בישלה שכתב וגחלים איצטריך ליה דלא תימה אכתי איסוריה בעיניה וכ"ש בתנור גרוף ואין אבוקה כנגדו ע"כ הרי דפשיט ליה דחום תנור קיל מגחלים וכ"כ דעת הרמב"ן במלחמו' בפ' כ"ש שהשיב לה"ש דמדקבעו' בגרפו מכלל דבגחלים לוחשות מילתא דפשיטא דהפת אסורה דבעצים דמו דאינו מוכרע דאם באנו לדון כן אף בגחלים עוממות נמי אסורה אלא התם משום דבעי למפרך עלה מדרז' מש"ה בעי מיניה גרפו ור"א האי דבעא מיניה פשט ליה ומבריתא דהכא פשט ליה דאפילו בגחלים מותרת כ"ש גרפו וכו' הרי דפשיט ליה דחום תנור קיל מגחלים עוממות וכ"כ דעת הרי"ף והרא"ש והטור ושאר פוסקים במאי דק"ל בדבריהם דהשמיטו פשיטות בעיא זו דתנור שגרפו ואפה בו אי הפת מותרת דפשיט ל"ח דמותרת לגמ השמיטות וזהכ"ל בישוב דבריה' דס"ל כהרמב"ן ורש"י דגרפו קיל מגחלי' וכיון שכתבו התר בגחלים מכ"ש בחום תנור ור"ח דפשיט ליה מהתר גחלי' דתני בהך בריתא פשיט ליה דכ"ש הוא בחום תנור שגרפו וכיון שפסקו התר גחלים מכ"ש נפיק בגרפו ומינה יש לדון שגם התוס' שהניחו הדבר בתימה לא ברירא להו דחום חמיר מגחלים וכ"כ דעת הכ"מ בפ"ו מה' מ"א הכ"ב שהביא דברי התוס' אלו וסיים ואעפ"י שאין תירוץ התוס' נח לי מ"מ רבינו העתיק לשון הש"ס ע"ש ואין זה אלא משום דפשיט ליה דחום קיל מגחלים דאי כונתו דלשיטת התוס' קשה מ"ש התוס' שם על זה איך כתב אינו נח לי מאחר שגם הת' הקשו כן וע"ק דבסוף דבריו העלה להרי"ף והר"ס דאבוקה כנגדו לא הוי אלא מדבריהם כשיטת רז' אף דקשה קושיות התוס' ולא חש להו ואיך כתב דאין זה נח ליבי ע"כ כ"ל דכונתו שהבין מדברי הר"ת שכתב בהכ"ב התר גרפו ובהכ"ד התר גחלים ואי חום תנור חמיר מגחלים כיון שכתב התר בגרפו מכ"ש נפיק לגחלים ולמה חזר וכתבו בהכ"ד אלא ודאי דחום תנור קיל מגחלים כי עפ"י הבאר נ"ל ליישב דברי הר"ת שם שכת' גרף את כל האש וא"כ בישל או אפה בחומו של תנור וכו' והקשה הכ"מ דמשמע דאי לא גרף כל האש ובישל ואפה אסיר וליתא דהא תני בישלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ונראה שצריך להרחק בפירוש לשון זה לומר דהיינו שהסיר העצים הדולקים כדי שלא תהא אבוקה כנגדו וכו' ע"ש ולכאורה קשה לשמוע דאי איירי בים גחלים בתנור איך כתב גרף את כל האש ולוה ז"ל דבפסחים דע"ה אמרו דתנור שגרפו לא חשיב גלי אש ושם בפ' דכתיב גחלי אש נידרו דאף גחלים לוחשות לא מקרי אש ועכ"פ מבואר שם בש"ס דגחלי' עוממות לא מקרי אש וא"כ כיון שכתב גרף את כל האש אין במשמע אלא אבוקה או גחלים לוחשות אלא דקשה עדיין דשם אפיק רבא דלוחשות אש מקרו והרי הכא בהכ"ד התיר אף בגחלים לוחשות וא"כ איך כתב גרף את כל האש לדעת הכ"מ וע"ק איך כתב דבישל או אפה בחומו של תנור והרי אף בגחלים בישל כיון דאיירי שיש שם גחלים כי ע"כ כ"ל דדבר גדול דבר הר"ת דבסוף תמורה תני דנשרפין אפרן מותר וגחלים דינן כאפר במ"ש הר"ן בפ' כ"ש ואף למ"ש התוס' בד"ה בישלה דגחלים חמיר מאפר דאסירי לכתחילה מ"מ בחום תנור דאין בו ממש הו"ל להתיר אף לכתחילה מכ"ש כאפר קמ"ל דגם חום תנור דוקא בדיעבד הותר וכי כתב גרף את כל האש וא"כ בישל דהיינו בדיעבד מותר ולדיוק נקטיה דלכתחילה תיהא אסיר ולזה הוכרח לומר גרף את כל האש דאי יש גחלת פשוט דאסיר לכתחילה מצד הגחל' וכ"ת אי כל דבריו לאסור לכתחי' למה נקיט ליה בדיוק הו"ל לומר בהדי' דאסיר לכתחילה הא כמי ל"ק שידוע שדרך הר"ת להעתיק מה שנאמר בש"ס שלכך קרא חבורו משנה תורה ואילו דין גרף בדיעבד איתיה להדיא בפסחים דע"ה ואילו בלכתחילה אינו מבואר בש"ס ע"כ תלי ליה בדיוק דבריו ומ"מ לכשתמצ"ל בתנור גרוף דאסיר בהנ"א לכתחילה דחמיר מאפר אף שיש לדון להתיר גם לכתחילה מ"מ שיהיה חמור מגחלים אין לנו דאף אם נודה כדעת התו' דס"ל דחום חמיר מגחלים אע"ג שאין זה ברור כדעתם אין לנו להניח פשיטות רש"י והרמב"ן וכ"כ דעת שאר פוסקים כמ"ש מפני הספק שיש לדון כדעת התוס' הפך זה דאין ספק מוציא מידי ודאי כ"ש נגד רבים וכיון שכן אין ספק שיש לדון בתנור חדש שגרפו ואפה בו את הפת להתיר כמכ"ש דגחלים למה שהעליתי לעיל העיקר להקל כפסק הש"ע וגם בעז' ונקברין שכתבתי לעיל בגחלים ותנור חדש שיש להחמיר כדעת האוסרים בצירוף דעת הש"ך וסייעתיה ד"ל יש ש"ע בפת גם לנכי

לגבי גחלת עז' ונקברין מ"מ בתנור גרוף חדש יש לדון להקל דקיל טפי מגחלים לפי מה שנתבאר ונקטינן כפסק הש"ע שהתיר גם בעז' כנ"ל ותמהני להש"ך כ"ד סי' קמ"ב ס"ק יו"ד שכתב דבי אפה בתנור גרוף אף בישן אוסר הפת דאמרינן גם כה"ג יש ש"ע בפת בתנור גרוף אמיר מגחלים והביא ראיה ממ"ש התוס' בפסחים דע"ה ד"ה וגרפו ע"ש דמלבד שכבר כיארתי דהתו' לא בריר להו ואין ולאו ורפיא בידיה בר מן דין דרש"י והרמב"ן כתבו בפי' לספך וכ"כ מהרו"ף והרא"ש והטור וא"כ אי מהא ל"מ מידי וכמו כן ק"ל בת' פי' א"ח סימן ז"א שהכריח דגם בחום תנור אמרינן יש ש"ע בעז' דחום אמיר מגחלים והביא ראיה מדברי התוס' דפסחים הנז' בכל דברי הש"ך ובכבר נתבאר דהא ל"מ ומעיקר הך סוגי' יש לי להכריח בתנור חדש וגרפו דכ"ע מודו להתיר אף האוסרים בגחלים דהרי כשהקשו לר"א דאמר הפת מותרת מדאמר רז' גבי פסח מדכתיב כלי אש שני פעמים מיעט גרפו הא בעלמא הוי כלי אש ותירצו גלי קרא כפסח וילפינן מיניה ולפי תירץ זה כיון דגם גבי איסורין לא חשיב כלי אש א"כ אף בחדש יש להתיר כיון דלא חשיב כאפה כאש איסור וגם לאב"א דהכא אענים דאיסור קפיד קרא והא ליתנהו א"כ מ"ל תנור חדש מ"ל ישן עכ"פ ענים דאיסור ליתנהו וא"כ ע"כ כי אסרי הטור ורבינו ירוחם תנור חדש בגחלים ה"ט דס"ל דגחלים אמירי מחום תנור והתוס' שנידרו דחום אמיר צ"ל דקיימי בשיטת הר"ת דגם בגחלים אינו אוסר אף בתנור חדש ומ"מ בחום תנור בגרפו כ"ע מודו דאינו אוסר הפת גם בתנור חדש ועוד נ"ל ראיה דחום תנור קיל בגחלים דאי אמיר כיון דאסיק הש"ס הכא דגם בחום תנור הפת מותר א"כ אדתני סיפא בישלו ע"ג גחלים ר"ה מותר ליתני ריבותא טפי בחום תנור בגרפו ד"ה מותר ומכ"ש נפיק לגחלים וזה קשה עכ"פ להתוס' במה שנידרו דחום תנור אמיר מגחלים דא"כ קשה סיפא דתני בגחלים ולא תני לה בחום תנור וצריך ישוב וגדולה מזו יש לי לדון דחום תנור גרוף דשרי אף לכתחילה שהרי בסימן רז' העליתי דלדעת הר"ן והר"מ והריטב"א נראה דגחל' דנשרפין דינם כאפר ושרי אף לכתחילה אף שהתו' והטור ורבינו ירוחם אסרי ע"ש וא"כ מכ"ש שיש לדון גם בתנור גרוף להתיר ולא עוד אלא למה שביארתי דחום תנור קיל מגחלים יש לנדד דאף האוסרי' בגחלים לכתחילה יתירו בתנור גרוף וב"ת א"כ תיקשי בהך סוגיא דפסחים מדקבעו כאפה בתנור גרוף אי הפת מותרת דהיינו בדיעבד מכלל דלכתחילה פשיט ליה לאיסור ור"א נ"מ לא התיר כי אם בדיעבד הא כמי ל"ק שו"ל דהבעיין הוה פשיט מדרי' דאמר אין זה כלי אש דבאיסורים אף בדיעבד וא"כ לכתחילה פשיט ליה לאיסור ובדיעבד דגם לדעת דעת רבו ר"א והפשטן מאי דבעי מיניה פשט ליה וא"כ דגם לכתחילה שרי כיון דאף בגחלים יש מתירים לכתחילה ואי ק"ל א"כ הר"מ בהכ"ב אמאי נקיט דין תנור גרוף בבדיעבד שו"ל דהעתיק מה שנאמר בש"ס דאיירי בבדיעבד וגם יש לדייק בדברי הר"מ דבהכ"ב בתנור גרוף כתב הרי זה מותר ובהכ"ר כתב מותרת דמותרת לפת משמע דהיינו בדיעבד אבל הרי זה מותר לאדם משמע והרי ידוע דמותר לכתחילה נמי משמע כדמוכח ביומא דע"ח וזה נ"ל דעת באר הגולה בי"ד סי' קמ"ב ס"ר שכתב פירוש אפי' לכתחילה משא"כ ע"ג גחלים דלכתחילה אסיר כדלעיל ס"א ובדיעבד מותר מכל ובגליון נ"כ לא נראה כן ומהב' שלא אף זה אינו מותר אלא בדיעבד ע"ש ולדידי אין זה השגה שדברי הש"ע הם דברי הר"מ ודייק בשינוי זה שכתבתי ומינה ס"ל דהר"מ מתיר בגרוף אף לכתחילה אף שהב' אין דעתו כן כנ"ל :

ויישוב מנאתי ראיה דלכ"ע בתנור גרוף שרי אף לכתחילה ממ"ש רבינו ירוחם כתיב ב"א ח"כ וז"ל ופירוש כשלה ע"ג גחלי' דאמרינן הפת מותרת דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסור לבשל ואעפ"י שאפרן של שו שרי לכתחי' כיון שיש שם גחלת ונמצא שעצי איסור גורמין אפיית הפת ואפילו גרף וכשאה בתנור גחלת אסור לכתחילה עכ"ל הנה מבואר דכגרף וליכא שם גחלת שרי אף לכתחילה אעפ"י שדעת הרב לאסור בתנור חדש אף בדיעבד אף בגחלי' דחום תנור קיל טפי ומשוי ליה כאפר ממש וא"כ אין ספק שהבין בדברי הר"ת כמ"ש באר הגולה דבגרוף מתיר אף לכתחילה ותמהני להב' וכ"מ דנקט בפשוט דתנור גרוף דינו כגחלים ואוסר לכתחילה איך לא הרגש מדברי רבינו ירוח' אלו דקא וי"ל בתר איפכא אלא דק"ל לשיטת רבינו ירוחם הלזו וכן לדעת המתירים בגחלים לכתחילה דא"כ היכי תני הברייתא בדכ"ו דפסחי' בין חדש בין ישן יוצן והרי כלי ציכון שרי לאפות בחום תנור לכ"ע או בגחלים לדעת המתירים אף לכתחילה וברוחק י"ל דיוצן דקתני לאו ציכון לגמרי של דחום תנור או חום גחלים לגבי חום אבוקה דחוק טפי ציכון קרי ליה ויש סמך לזה מדברי הר"ת בפ"ו מה' ת"א שכתב תנור שהסיקו וכו' יוצן ואח"כ יחם אותו בעצי היתר ואם בישל בו קודם שיוצן בין פת ותבשיל הז' אסור בהנאה ואילו בהלכה זו ובהכ"ד התיר בדיעבד בתנור גרוף ובגחלים וזה סותר מ"ש לעיל דבישול קודם שיוצן אוסר אלא ודאי דחום תנור וגחלים לגבי חום אבוקה ציכון קרי ליה וכמ"ש :

ומיהו ישוב זה בעיני הוא דוחק דסתם משמעות יוצן הוא לגמרי כי ע"כ סבותי אני אל לבי אולי יש ט"ס בדברי רבינו ירוחם וכ"ל ואפילו גרף ולא נשאר שם גחלת אסור לכתחילה ולפז' ליכא שום פוסק מהראשונים שהתיר להדיא לכתחילה וגם בגחלים אעפ"י שהתבתי בסי' רז' דהר"ן והר"מ והריטב"א מתירים גם לכתחי' מ"מ אינו מפורש להדיא בדבריהם וא"כ אעפ"י שאנו הרמין לא נעשה מעשה להקל וכ"ש דאיכא מהראשונים דאסרי בגחלים לכתחילה להדיא וא"כ גם בתנור גרוף כיון דבעיית הש"ס בפסחים דע"ה הוא בדיעבד וגם התוס' שם כתבו דחום תנור אמיר מגחלים קשה בעיני להתיר לכתחילה כי ע"כ דבר זה נא"ת ונגר אחר כ"ל ראיה להתיר לכתחילה בתנור גרוף וקשה להב' ורבני האחרונים דפשיט להו לאסור לכתחילה שהרי בבינה דלמ"ט תני בברייתא גחלת של עז' אסורה ושל הבתה מותר ומבואר הטעם שם בפרש"י דאין בה ממש וכ"כ הר"ת בפ"ו מה' עז' הז' נעש וחרי למאי דקי"ל כרבי דיש איסור תורה באבוקה משא"כ בגחלים והטעם כמ"ש התו' בפסחים דכ"ו ד"ה חדש דשלהבת באה מהעצים כמנא דשלהבת קשורה בגחלת עיקר האיסור הוי השלהבת ואעפ"כ כשהשלהבת כלי גחלת שרי אף לכתחילה כיון דאין ממשות בעיקר האיסור א"כ תנור גרוף שעיקר האיסור הוא החום דהתנור עיקרו היתר והרי בחום תנור אין בו ממש דגרע טפי משלהב' דמ"מ ניכר לעין השלהב' משא"כ חום תנור וא"כ מהי תיתי לאסור בחום תנור לכתחילה וא"ת זה ק"נו בדברי התוס' בפסחים דע"ה ד"ה וגרפו שכתבו דחום תנור חמיר מגחלים דבא החום מכח האבוקה ותמהו עז' דליתסר בדיעבד באבוקה ע"ש וזה תימה דמה בכך אי בא החום מכח האבוקה והרי אין בו ממש דמה"ט התירו שלהבת שבא מכח עצי איסור והיכא דליתנהו העצים שרי אף לכתחילה מכ"ש בחום תנור וסבור הייתי ליישב דחום תנור לא חשיב כאין בו ממש דאינו נהנה מהחום בלי תנור דחום בלי תנור לא משבחת לה וא"כ אעפ"י שהתנור גופיה אינו איסור מ"מ כיון דקשור בו החום חשיב כגוף איסור והרי בתנור יש בו ממש ואסיר לכתחילה והיה

ושיש מקום להביא ראיה לזה שהרי עיקר איסור אבוקה אינו אלא שלהבת קשורה בגחלת והרי גחלת לא אסיר מד"ת ואעפ"כ אסיר מד"ת כיון דקשור בגחלת ה"נ בחום תנור ·

אך אחר העיון נ"ל דאיסור אבוקה אינו מגד גחלים כי אם מגד העצים כמ"ש התוספות דשלהבת באה מהעצים ועצים איסור גמור הם מד"ת וכן גחלים לוחשות למ"ד דדינן כאבוקה א"כ שלהבת האבוקה נאסר גם מכח הגחלים אך למ"ד דשרי עיקר איסור אבוקה דעכ"פ יש באבוקה עצים שלא נעשו גחלת ועל דרך דתני בפסחי' דע"ה יכול יביא מחצה גחלת ומחצה שלהב' אבל בחום תנור דבתנור לא שייך ביה איסור כלל כי אם מגד החום ואי החום שרי לפי שאין בו ממש איך יאסר בגירוף התנור ויש ראיה לזה מת"ש התשב"ץ ח"ב סי' ז' דרתיחת מים בעור קיבת נבילה להעמיד החמאה לא חשיב מעמיד איסור לפי שאין המעמיד פליטת עור קיבת נבילה ע"י רתיחת המים אלא רתיחת המים הוא המעמיד ולא יהיה טפל חמור מן העיקר ובסי' קנ"ט הבאתי ראיה על מעין זה גם ממקום אחר ואי ק"ל כי נמי אין בו ממש מאי הוי הרי בפסחים דכ"ו אמרינן דקול ומראה וריח אין בהם מעילה ואסיק הש"ס דמעילה הוא דליכא איסורא איכא מדרבנן א"כ ה"נ ליתסר מדרבנן הא ל"ק דהש"ג כבר הקשו בכינה דל"ט דתני דשלהבת הקדש אסורה מ"ש הקדש ומ"ש עז ותירצו עז דמאיס לא גזרו בה רבנן הקדש דלא מאיס גזרו ביה רבנן ע"ש כי מן הבא"ר תמהני להתו' עז דמ"ת ר"ה לא ישב בצילה וז"ל ולא דמי לצילו של היכל דהתם היכל לתוכו עשוי אבל אשירה עשויה לצל א"כ חומרא דעז שאני עכ"ל והרי איסור הצל עכ"פ לא אסיר מד"ת דדבר שאין בו ממש הוא והרי זה כשלהבת עז דשרי מה"ט וגם ראיתי להב"ח בפו' מס' עז הזה שכתב בשם הרמ"ך דצל שרינים ויצלים שרי משום דדבר שאין בו ממש הוא וא"כ היא גופה קשה איך אסרו לישב בצל אשירה והרי התירו בכינה דל"ט שלהבת עז מה"ט דשלהבת אין בו ממש וע"כ לייסב דלא התירו בשלהבת אלא בשלהבת דמקלא קלי איסוריה דמה"ט פליגי לרבנן לרבי ברכ"ו דפסחים וס"ל דגם אבוקה שרי מד"ת גם בעז דמ"ט אמרו וצריכי דאי אשמועינן קמייתא בהא קאמר ר"א משום דבעידנא דקנמרה פת קלי לה איסוריה ע"ש אבל בצל אה"נ דגם בעז גזרו כה"ג אך בדברי התוס' ק"ט דהקשו דהתירו צל הקדש ותירצו בתירוץ שני שאני עז דחמיר והרי בכינה דל"ט בשלהב' התירו בעז ואסרו בהקדש אע"ג דקלי ליה איסור כ"ש בצל דאף בעז אסרו וק"ו להקדש וצ"ע וא"ת זה קל להר"ן בפ' כל הצלמים גבי מתני' לא ישב בצילה שכתב וז"ל ואם היתה גידולה כגירסת שלנו ע"כ אנו צריכין לומר דבדלא מכוין עסקינן דלא מיתסר אלא מדרבנן וכו' ע"ש דבמכוין ליהנות מהצל עז אסיר מד"ת ווה תימה דצ"ל אין בו ממש ולא אסיר כי אם מדבריהם · ושוב אחר החיפוש ראיתי להרב שער המלך בפ"ה מהל' יסודי התורה ד"כ ע"ג שתמה להר"ן על זה והנ"ל לייסב דעת הר"ן דס"ל דהנאת צל כיון דבאה מכח האשירה דהצל קשור באשירה ואינו דבר נפרד הו"ל כאבוקה דאסיר מד"ת אע"ג דהנאה אינה אלא מהשלהבת דאין בה ממש מ"מ כיון דקשורה בעצים דאסירי מד"ת חשיב דבר שיש בה ממש וה"נ בצל אסיר' כדבר שיש בו ממש ולא דמי למאי דקול קול ומראה וריח אין בהם מעילה מטעם דאין בהם ממש דקול כלי שיר אינו קשור עם כלי שיר וכן הנאת ראיה והנאת ריח לא חשיבי קשורי' בעיקר האיסור דהוו הנאות נפרדות · וכבר ראיתי בתשובת הרדב"ז החדשות סי' רנ"ז והמ"ל בפ"ח דכלי המקדש ה"ה שכתבו דאם לקח כלי הקדש ונהנה בקול חייב ע"ש א"כ ש"מ דבי קול קול אין בו מעילה היינו השומע וא"כ י"ל דכל הני לא חשיבי להו

הנאות אלו קשורים בגוף הקדש אלא הנאות נפרדות משא"כ הנאת הצל ולהכי ס"ל להר"ן דאסיר כנ"ל לייסב בדוחק ·

ומיהו אין מזה ראיה לחום תנור דליהוי חשוב כדבר שיש בו ממש כיון דהחום קשור בתנור דהתנור אינו גוף האיסור כי ע"כ גם מגד זה יש להכריח היתר תנור גרוף לכתחילה ועם כל זה הדבר צ"ת עוד אך לאסור בתנור חדש נ"ל ברור דאין מקום לאסור בדיעבד וכן בעז ונקברין יש להתיר למה שהעליתי בסי' ר"ז דלא אמרינן יש ש"ע בגחלת עז ומכ"ש בתנור גרוף הפך דעת הש"ך והפו' ·

סימן רי"ג

יש לחקור דקי"ל כרבי בפסחים דכ"ו דיש שבח עצים בפת כמ"ש הטור א"ח סי' תמ"ה וטור סימן קמ"ב וכל הפוסקים אם איסור זה מד"ת או מדבריהם וראיתי להתו' בפסחים דע"ה ד"ה ונרעו שכתבו וז"ל ופירש ר"י דאפילו שאבוקה כנגדו לא אסיר אלא מדרבנן ולא משמע כן בשמעתין וגם לא הוה שייך לפלוגי אם יש שבח עצים בפת או לא וכו' כוונתם דאי עיקר הנאת הפסק איסור בפת הוי מדבריהם מאי ק"ל טעמא דגלי רחמנא גלי אש והא לא דמו דהפסק איסור בפת מד"ת ליכא וכן כמ"ש גלי רחמנא התם וילפינן מינה כראה דלדבר תורה יליף וכן כמ"ש אבל הכא אעצים קפיד רחמנא דפשט לשון זה מורה דהוי מד"ת ומ"ש דלא הוה שייך לפלוגי אי יש שבח עצים בפת כוונתם כמ"ש ברכ"ו דפסחי' איסור דשמעת ליה לרבי משום דיש ש"ע בפת והרי אי הוי מדבריהם ס"ת דלכ"ע אין ש"ע בפת לא דפליגי אי אע"פ כן אסרו מדבריה' או לא אלא ודאי כאבוקה לרבי אסיר מד"ת ·

וראיתי להר"ת פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הכ"ב שהביא דברי התו' או בשם ר"י דאבוקה כנגדו לא אסיר אלא מדרבנן וכתב ואע"פ שאין תירוץ התו' נח לי מ"מ רבינו העתיק לשון הש"ס עכ"ל וכודאי דצל קושיות התו' שהקשו לר"י הוא דלא הונח לו בתירוץ ר"י וק"ק דהו"ל לכתוב שהתו' דחו תירוצו כי ע"כ נ"ל דכוונתו דאי הר"מ ס"ל כהתו' א"כ כיון שכתב היתר בגרפו בהסק למה חזר וכתב היתר בע"ג גחלים כהבא"ר דק"ו מגרפו נפיק והתר ע"ג גחלים הו"ל לכתוב קודם וא"ב מ"ש אינו נח לי כוונתו לייסב דעת הר"מ בזה ומ"מ ק"ל להר"מ שכת' בהבא"ר שפסק כמ"ד לוחשות מותר דספקא דרבנן דהא זוגא הוא ומשום דיש ש"ע החמירו ושוב כתב דשבח עצים אף בכולי' גורם דאיסו' להרי"ף והר"מ הוי מדרבנן ע"ש ולא ידעתי מה יענה לקושיית התו' שהקשו על ר"י דגירדר כן ואיך לא נרגש · לייסב לשיטת הר"מ והרי"ף ומיהו עיקר הכרחו כדעת הרי"ף והר"מ דס"ל דהוי מדרבנן ממה שפסקו בלוחשו' להתיר ואי היה מד"ת קי"ל בשל תורה להחמיר נ"ת שכבר ראיתי להרמב"ן בס' המלחמו' בפ' ב"ש שכתב על הרז"ה שפסק בלוחשות לאיסור שהיה נראה בדבריו דכיון דפלוגתא היא בגחלים לוחשות מיסתברא לחומרא וכן פסק רב יצחק בן גיאת אבל דברי רבינו מטים לקולא משום דמתרצי ר"פ ורבי אמי ב"ח אליבא דמאן דשרי ע"ש הרי דלאו מה"ט הוי ואדרבא יש לדון מדברי הרמב"ן דפשיטא ליה דהוי מד"ת שכתב להחמיר בספק וכ"כ בדעתו בדע' הרי"ן גיאת וכ"נ דעת הרא"ש בפסקיו בפ' כ"ש שהביא המחלוקת בלוחשות וכתב דעבדינן להחמיר ש"ע דיש ש"ע הוי מד"ת דבלא"ה הרי אמרו בעז ד"ו בשל סופרים הלך אחר המקל וכ"כ ברור דעת רש"י שכתב ברכ"ז דפסחים ד"ה יוליך וז"ל ולקמן פריך עצים דאיסור' לרבנן היכי משכחת לה דאסירי מד"ת וכו' מכלל דלרבי אסיר מד"ת ·

וראיתי להרב שער המלך בפ"ג מה' חמץ היא שתמה לשיטת ר"י מדפריך בפרק כ"ש עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה וע"כ הכוונה דמד"ת היכי משכחת

להו דאסיר דאי מדרבנן מאי פריך הא אפי' רבנן מודו דאסיר לכתחילה כדתני בברייתא יסן יוצן ועוד דמדרבנן מאי קושיא דא"כ דלא אסירי ובודאי דמד"ת פריך דכתיב בערלה את פריו הטפל לפריו וכן בכלאי הכרם לא כתיב פרי לרבות הקשין וא"כ משמע בהדיא דלרבי דאסר באבוקה כנגדו מד"ת מדלא ק"ל לרבי את"ר והרב תירץ לזה דלפום ס"ד דמקשן א"כ באבוקה לרבי אסיר מד"ת מכח קושיא ענים דאיסור היכי משכחת לה אך למאי דמתרץ בסרש יפא נל דאפילו לרבי לא אסיר מד"ת ולא אסר קרא אלא בסרש יפא ע"ש ואין תירוצו מחוור דכיון דכי קפריך ענים דאיסו' לרבנן היכי משכח'לה מבואר דלרבי הוי מד"ת וכי משנו בסרטיפא איכו שא לרבנן תו מנ"ל לכדות דהדר הש"ס מעכשיו וס"ל דאף לרבי איכו מד"ת ואין זה אלא כדברי נביאות עוד הקשה ממ"ש התו' בפסחים דכ"ב ד"ה מניין דמבואר כדבריה' בשם ר"י ריש ע"ע לרבי הוי מד"ת ונמצאו דברי ר"י פתרי אהדדי ונדחק הרב גם לזה שדברי ר"י אינן שא ע"ד מ"ש וכן הדלקה וכו' ע"ש והוא דוחק גדול עוד הקשה ממ"ש התו' בפסחים דל"ג ד"ה תתן לו בשם ר"י דלמ"ד חמץ אסור בהנאה מתתן לחודיה כפיק מידי דשרי בהנאה ע"ש והרי לר"י דאבוק' כנגדו הוי מדבריהם הרי ראוי להסיקו תחת תבשילו ומש"ה אצטריך למדרש תתן לו ולא לאורו עוד הקשה מדברי התו' בפסחים ד"ה ד"ה ואמר שכתבו דכשיסרף ויעשה גחלת הנאתו מותר וכו' משמע דבאבוקה כנגדו אסיר מד"ת וכו' מת"ש עוד שם בתירוץ שני ע"ש כדבריו ובאמי לעצמי נ"ק מכל זה שנ"ל ברור שגם ר"י לא כתב דאיסו' אבוקה כנגדו אינו שא מדרבנן כי אם באיסור הפת שנאפה באבוקה באיסור דאע"פ שהיא האפיה נעשית באיסו' ד"ת אין האיסור ברור בפת דהרי רוב הנאת הפת הוא הקמח וכמה מלאכות שנעשו בה להכשירה לאכילה והיכי ליתסר מד"ת ניזיל בתר רובא דאף באיסור הנאה אזלינן בתר הרוב כמ"ש בפי' כ"ג ואיתיה בירושלמי בפ"ג דערלה הניית ערלה בטילה ברוב ע"ש וכי ק"ל דאסור כבר ביאר הר"ת בפ"ו מה'מ"א ה"ך הטעם שכת' תבשי' ופת שבישל בקליפי ערל' יסרף שהרי הנייתו ניכר בהם ע"ש והיינו דחשיב כניכר האיסור דלא בטיל וכ"כ הר"ן בפ' כל הצלמים דכי אפה בתנור יסן בקליפי ערלה אסור לפי דיש ש"ע בפת אף דהוי זה וזה גורם דחמיר מזה וזה גורם לפי שהאיסו' ניכר בהתר ע"ש ודעת ר"י בזה שזהו מדבריהם שעשאוהו כניכר האיסו' דלא בטיל דכל דברי ר"י הם באיסו' הפת וע"כ בנרפו לא אסרו בו הפת אבל א"כ דלרבי אסיר מד"ת להסיק עצי ערלה בפת או תבשילין דקי"ל אין מבטלים איסור לכתחילה והרי ידוע דעת הראב"ד וסיעתו' הביאו הר"ן בפ' גיד הנשה דלבטל איסור לכתחילה הוי מד"ת וא"כ בודאי דלרבי אסור ליהנות מהסק עצי איסור ותו נ"ק עליהם ממ"ש בפסחים עצים באיסור לרבנן היכי משכחת לה דאילו לרבי אע"ג דהנאת עצים להסקו וסתם הסק בטל הנאה ברוב מ"מ אסור מד"ת ליהנות לכתחילה ובן נ"ק ממ"ש התו' בדכ"כ דפסחים דכי אצטריך ריבוי בערלה להדלקה לרבי היינו דס"ד דהוי דיך ביעורו ע"ש דשפיר אסר ליהנות בהסק מד"ת דאין מבטלין איסורין לכתחילה וכן נ"ק במ"ש בדל"ג פחמן לית ביה בה יכה דהסק נמי אסיר מד"ת וכן נ"ק מ"ש בד"ה ד"ה ואמר דאסור ליהנות מאבוק' מד"ת דא"כ דמדין אין מבטלין איסור אסיר דהוי מד"ת ואי ק"ל הרי הר"ן בפ' גיד הנשה כתב בשם התו' דאין מבטלין איסור הוי מדרבנן ואילו למ"ש כל הנך דיבורי התו' ס"ל להפך הא נמי נ"ק דיל דלר"י הוי מד"ת ולהתו' הוי מדבריהם אלא דבענין הסק לא חשו לסברתו כיון דלדידהו יש ש"ע בפת הוי מד"ת כמ"ש בדע"ה לדחות דעת ר"י וא"כ כמנא בהנאה בהסק בלי ביטול אלא שכל דברי ר"י הם

לשיטתיה דאין מבטלין איסור הוי מד"ת וכד מן דין רואה אני דהתו' מ"ש בחולין דצ"ח ד"ה לאו מבואר דס"ל דהוי מד"ת הפך מ"ש בשם התו' הר"ן ז"ל וכבר הקשה כן הכה"ג בי"ד סי' פ"ט הגהב"י אות ד' :

וגם ראיתי בהגהות הרי"ף בשם מהר"ם שכתב על דברי הר"ן כתו' שלפנינו לא נמצא שא תירוצו של הראב"ד הכתוב כאן ע"ש וכד מן דין הרי משכחת הנאת הסק בלי ביטול כגון להתחמם כנגדו או להאיר דהכהו ודאי אסירי מד"ת אף למ"ד אין מבטלין איסור הוי מדבריהם דהא כה"ג אינו מעורב האיסור בהתר ובהכי נ"ק נמי מ"ש לשיטת ר"י מ"ש בסוכה דל"ח אלא למ"ד לפי שאין בה דין ממון אמאי הרי מסיקו תחת תבשילו ואם איתא תיקשי מערלה גופיה דמסיקה תחת תבשילו לר"י דאיסור אבוקה הוי מדבריהם ולמ"ש הא נמי נ"ק דעכ"פ אסור להסיקו מד"ת אלא דאם הסיקו לא נאסר התבשיל מד"ת ולמה שנתבאר נ"מ מדברי רש"י שהבאתי לעיל דס"ל דבישול ואפיה בעצי איסור דנאסר מד"ת דכי פשיט ליה דלר' אסור מד"ת היינו ליהנות לכתחילה מעצי איסור אך מדברי הרמב"ן שהבאתי יש ראיה שדבריו הם באיסור הפת בלוחשות וכתב מספק להחמיר ע"ש כדבריו אך מדברי הרא"ש אין ראיה כל כך שהרי בפשט הסוגיא כי פליגי בלוחשות בגחלים עצמן אי אסירי פליגי שהרי אסורות ומותרות אמרו ואילו לפת אסורה או מותרת הו"ל לומר אך מסתם דבריו יש לדון כן דאי לאו הכי הוה ליה לבאר דהפת שבישל בלוחשות מותרת ומה גם דבפסקי הרא"ש כתוב להדיא דאסור הפת בלוחשות וכ"כ הטא"ח סימן תמ"ה ע"ש אך את זה ק"ל שראיתי להרא"ש בפ"ק דחולין ד"ח שכתב וז"ל ומיהו צ"ע בהסוכנת אם ראוי לדמותה לאסק תנור חדש ולאפיית הפת ולאריגת הבגד דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה א"ר דוקא בתנור ופת ובגד שתיקונן ועשייתן נעשה ונגמר באיסורי הנאה אסרו חכמים וכו' לא אסרו חכמים הנאתו בדיעבד ע"ש ואילו לעיל כתב בחלוקה דאפה בו את הפת דהיינו בתנור יסן דהוי זוז"ג דכן נאסר אינו אלא מכח דקי"ל כרבי יש ש"ע בפת וכיון שכתב דאסרו חכמים ש"מ דס"ל דלא נאסר כי אם מדבריהם וכיון שכן קשה איך תפס להחמיר בלוחשות דקי"ל כר"י לגבי שמואל וכיון דלא ידעינן הו"ל לתפוס להקל דספק דדבריהם להקל ויש לדחות כיון דבאיסור הגחלים עצמן דהוי מד"ת ובאיסור הפת דהוי מדבריהם פליגי בתרווייהו ובאיסור הגחלים קי"ל להחמי' דספק תורה הוי גם כי אפה בהם קי"ל להחמיר דהו"ל ספק תורה שנתגלגל ובא לידי איסור דדבריהם דנקטינן כה"ג להחמיר כמ"ש הרי"בל ח"ב סימן ק' והש"ך בכללי ס"ס ס"ק י"ט והפר"ח בכלל א' ע"ש ומינה נראה דגם מדברי הרמב"ן שהבאתי לעיל אין ראיה של דכי תפסו להחמיר באיסור הפת בלוחשות היינו דעיקר הספק בשל תורה דהיינו הגחלים עצמן שורת הדין להחמיר אף בפת הנאפה בהם וכאמור ועיין מ"ש בסי' קכ"ם ומטעם אחר יש ליישב דברי הרא"ש שהרי בפסחי' דכ"ז העלו דהך מתני' דאסר בע"ז דמ"ט תנור ופת ובגד שנגמר בעצי אשירה דס"ל זוז"ג אסור ואנן לא קי"ל הכי כמ"ש בע"ז דמ"ט דקי"ל כרבי יוסי דזוז"ג מותר וכן פסק הרא"ש וא"כ ע"כ דראית הרא"ש מהך מתני' קוא דכי לא קי"ל היינו היכא דהוי זוז"ג אבל בכוליה גורם דאיסור כ"ע מודו בה והרי סכין ע"ז ששחט בה הוי כוליה גורם דאיסור וא"כ עיקר טעם האיסור דמתני' אינו אלא מטעם זוז"ג דס"ל להאי תנא אסור ולא מטעם ש"ע או שבח כרכר בבגד דהרי בתנור לא שייך זה דאף לרבי מודה דתנור חדש וכן כמ"ש בפסחים דכ"ו אימור דשמעת ליה לרבי יש ש"ע בפת זוז"ג מי שמעת ליה ודעתו דאף מאן דאסר זוז"ג אינו אלא

מדבריהם

מדבריהם וע"כ כתב אסרו חכמים וא"כ דלדידיה דמורה באיסור הפת מטינם יש ס"ע בפת דיהיה אסיר מד"ת וש"ר דאין זה נכון דע"כ הך מתני' ס"ל כרבי דיש ס"ע בפת דאי כרבנן הרי לא אסר פת ותנור אף בכוליה גורם דאיסור וכיון דס"ל כרבי הרי איסורו מד"ת אם איתא דלרבי אסיר מד"ת והרר כי קושיין איך כתב אסרו חכמים אך יש לדחות דלגבי תנור לא שייך יש ס"ע להצריכו נתיצה גם כברבר ככר הארוך הט"ז בי"ד סימן קמ"ב ס"ק ד' דלא שייך יש שבח ברבר כבגד וא"כ אין איסורם באלו כי אם מדין זוג וזוג וס"ל זוזוג איסורו מדבריהם מש"ה כתב אסרו חכמים אע"ג דבחלוקת הפת הוי מד"ת סמי חדא מקמי תרי ודוק ׃

באופן דכעיקר מקירתינו אין לנו בירור כי אם הדברי ר"ז אלו דס"ל דהוי כרבנן וסתם מת' דחלקו עליו

שוב כתיישבתי בדבר ורואה אני דהעיקר כדעת ר"ז דהוי דרבנן שהרי שנינו בע"ז דמ"ט אפה בו את הפת אסוריה בהנאה נתערבה באחרות כולן אסורות ובש"ם לא שנו אלא פת אבל חבית לא ופרש"י דפת לא מנכרי איסוריה בה ממש אבל חבית בין החביות לא דאיתיה לאיסוריה בעיניה ע"ש הרי בהנאת השק בפת תערוב' איסור הוי וקיל טפי תערובת זה מתערובת חבית בין החביות והרי חבית בחבית מד"ת ברובא בטיל וכי אמרי לקמן בע"ז דע"ד חבית בין החביות אפי' באלף הייני דדבר שבמנין אסרו חכמים כב"ש או משום חומר ע"ז החמירו אפי' יבש ביבש כמ"ש המפרשים ופשוט הוא דמד"ת ברובא בטיל ואי הנאת השק אוסר הפת מד"ת איך יתירו איסור ע"ז בפרוין וגם איך תקנו בפת והחמירו בחבית דהוי כיניבא בארעא וגיורא בשמי שמייא אלא ודאי אין איסור הפת אלא מדבריהם וכפרש"י הספים הר"ז"ה ור"ח והר"ן בפרק כל הצלמים ולדבריהם הדבר מוכרח דאין איסור הפת אלא מדרבנן ואף להרי"ף והרמב"ם שחלקו וס"ל דלא התיר ר"א בהולכת הנאה ליס כי אם בנתערב הפת באחרות אבל לא הפת גופיה כבר כתב הרמב"ן במלחמות בפ' כ"ש הטעם דתקנת ר"א קיל טפי מתקנ' רשב"ג דתנן בע"ז דע"ד ימכור כולו לנוי חוץ מדמי יין נסך שבו ואמרו שם הלכה כרשב"ג חבית בחבית אבל לא יין ביין ופת שנאפה בעצי איסור הו"ל איסור והתר מעורבין בו והוי יין ביין דאין לו תקנת רשב"ג וכ"ש תקנת ר"א ע"ש והרי יין ביין אין איסורו נמי אלא מד"ס דמד"ת בטל ברוב לת"ד מין במינו בטיל כמבואר בש"ס ע"ז דע"ב והרי לא התירו בהני תקנות בפת גופיה כי אם דחשיב ביין ביין ואם איתא תיפוק ליה דהו"ל איסור תורה גמור הש"כ יין ביין וכ"ש חבית בחבית אלא ודאי גם לדעתם אינו אלא גורם הנאת התר בפת וגורם הנאה לא נאסר מד"ת או דרוב הנאת הפת התר ומד"ת בטל ברוב גם ראיתי להרמב"ן שם שכתב ולמדנו שאין שבח עצים בפת וכו' חשוב איסור בעיניים שהא אוכל נחשב באיסור עצמו דאלו כן איך התיר אותן במכירה והלא הוא עצמו אסור לתת אותו לגוי במכר או מתנה ע"ש הרי דאין בפת איסור בעין וא"כ אין איסורו כי אם מדבריהם וכ"כ גם מדברי הרא"ש בפסקיו ס"פ כל הצלמים שכתב דתקנת ר"א ליתיה בשאר איסורים כי אם בתנור ופת ובגד שאין ממשות האיסור בעין ע"ש ואי אסיר בד"ת מאי כ"ש ובמאי קיל משאר איסורים אלא ודאי דהנאת הסק בטל בתנו' ופת מד"ת גם ראיתי להר"ן ס"פ כל הצלמים שכתב להתי' הפת גופיה אף בעין יין ביין דאע"פ דאין פדיון לע"ז כל שנתבטל מד"ת הקלו חכמים בכך ע"ש הרי דאין האיסור אלא מדבריהם גם כתב עוד שם בתערובת עצים בפת קיל טפי מיין ביין או חבית בחבית דאין ממשו' האיסור בהתר וכי אמרינן יש ש"ע בפת היינו שתועלת האיסור ניכר בהתר אבל לא שיהא בתערובת ממש ע"ש וכיון דאין כאן

תערובת איסור ממש מהי תיתי איסור תורה עוד כתב שם דנביעה באיסור חמיר מיש ש"ע בפת דנביעה הוי בנתינרב גוף האיסור וכו' והרי נביעה באיסורי הנאה בעייא דלא איפשיטא הוא בב"ק דק"א זולת בערלה ושביעית במ"ש שם במ"ש הר"ן בת' סימן ע' וא"כ אי בנביעה אין לנו בו איסור תורה ברור מכ"ש כיש ש"ע דלא אסיר מד"ת עוד כתב שם דלא התיר ר"א אלא במה שאין גופו אסור מד"ת ע"ש הנה מבואר מכל זה דאין בהנאת הסק בפת ובישול איסור תורה וטעם ההתר במ"ש דבטל הנאה זאת ברוב הנאת התר שיש בפת א"כ דהנאה אסר הכתוב ולא גורם הנאה ואין בהסק פת ותבשיל כי אם גורם הנאת התר לבד וטעם זה למדתי ממ"ש הר"ן בת' סי' ע' ע"ש באורך ׃

ואולם כדעת הרא"ב"ד יש לגדר שכתב בת' תמים דעים ל"ת פסחים סי' רמ"ה דהעיקר בשיטת הרי"ף דלא התיר ר"א כי אם בתערובת הפת אבל פת ובגד עצמו לא דיש שבח ברבר כבגד וש"ע בפת ותבשיל וכן בגד שנצבעו בקליפי ערלה דכל הנהו איסורא בעינה הם ובאפי נפשייהו לא מהני הולכ' הנאה ליס דכוליה איסור חשוב את"ד ולדבריו יש לדון דיהיה בהנא' הסק איסור תורה כיון דקחשיב ליה איסור בעיניה ׃ שוב ראיתי דגם לדבריו אין לנו בו איסור תורה ברור שהרי הרב ׃ הגוה יש ש"ע בפת ליש שבח נביעה כבגד והרי באיסור נביעה בעייא דלא איפשיט' הוא בב"ק דק"א אי אסיר מד"ת מינה ליש שבח עצים בפת ע"פ אין לנו בו איסור תורה ודאי אלא איסור ספק ואת וה ק"ל להר"ן שכתב בפ' כל הצלמים דיש שבח עצים בפת קיל טפי מנביעה והרי בב"ק דק"א איתרבי בערלה נביעה והדלקה מדכתיב ערלים יהיו אע"ג דלאו הנאה גמורה הוי ש"ת דנביעה והדלקה שקולים הם וא"כ הבעייא בנביע' אי אסיר מד"ת בכל האיסורים היא גופה איתיה בהדלקה דמערלה ושביעית ז"ל דלא גמרינן רשאני הני דגלי בהו קרא ועי"ק שהרי כתב הר"ן בת' סי' ע' דבע"ז דכתיב והיית חרם כמוהו ז"ל דהיינו כערלה ושביעית דנביעה הוי מד"ת ע"ש ומינה יש לדון דה"כ בהדלקה ואיך כתב כפשוט בפ' כל הצלמים דאין בהנאת הסק איסור תורה ואיסור עצים בפת קליש טפי ע"ש בכל דבריו כי ע"כ נ"ל ברור שדעתו דלא איתרבי בערלה הדלקה כי אם הדלקת הנר דהוי כל הנאה באיסור ואינו גורם הנאה אלא עיקר הנאה והרי בברייתא בפירוש אתמר שלא ידליק בו הנר אבל הנאת הסק קיל טפי דהנאתו על ידי תערובת ואינו אלא גורם הנאה לא איתרבי וכ"כ ברור שם בש"ס שאמרו הנאה הנראית לעינים אסרה תורה ופרש"י מראה בעלמא כגון נר וצבע ע"ש ואין בכלל זה הנאת הסק פת ותבשיל דאינה הנאה הנראה לעינים והא לא איתרבי כלל אף בערלה ושביעית או בע"ז שנסתפק בו הר"ן אי איתרבי נביעה והדלקה ונוינה דגם להרא"ב"ד נ"כ ע"כ באיסור נביעה חמיר מהנאת הסק דלא אסיר מד"ת בשום מקום של"א דעכ"פ ס"ל כיון דאסרו הפת משום התערוב' איסור בהנאת הסק הו"ל הפת כולה חתיכה דאיסור ואין להתיר כי אם בתערובת הפת עם אחרות באופן שמכל מ"ש נראה יעיקר בסברת ר"ז דאיסור פת באבוקה כנגדו אינו אלא מדבריהם הפך דעת סתם תו' שרחו סברת ר"ז כי ע"כ חל עלינו חובת ביאור מה יענו להכרח התו' דמסוגייא דפ' כיצד צולין מוכח דהוי איסורו מד"ת ׃ והנה ראיתי להרב מקראי קדש בה' חמץ דפ"ח שכתב ליישב דעת ר"ז ז"ל וז"ל דהמקשן הקשה למה יותר אף מדרבנן והלא גם מד"ת ליתסר ותירץ מהתם ילפינן וכיון דלא יש איסור תורה לא החמירו כי אם באבוקה כנגדו וגם ללישנא בתרא ה"ק אעצים קפיד והא ליכא וה"ה באבוקה כנגדו אלא שתכתים גזרו עכ"ל ולדידי אין ישוב זה מספיק

הדא

הדא דעיקר הירושי הוא דלדעת ר"ג פסח שצלאו באבוק פסול וא"כ המפה יליף כיון לאבוק ונרפו דאינו הנאת האש לניסכת קמא · ואחרי המחילה אינו כ"ל כמו שאבאר בסמוך דלכ"ע פסח שצלאו באבוקה כשר וא"כ ע"כ לניסכא קמא אבוקה כנגדו הוי מד"ת והרי ליסכת · בתרא לא חלק על זה גם מ"ש דלניסכא בתרא כיון דאעצים קפיד וליתנהו ה"ה באבוקה כנגדו אין זה אלא שהרב הבין כדעת ר"י דאין איסור תורה בהסק כלל לרבי ג"כ כמו שהבין הרב שער המלך וכבר ביארתי שזה אינו שהרי מת"ש כדכ' בפסחים עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה מוכח דלרבי אסיר מד"ת וגם הכל הני דוכתי שכתבו התו' בשם ר"י דאסיר מד"ת כמ"ש לעיל כי ע"כ מוכרח דבהנאת המסק בפת בטל ברוב ולא אסיר כי אם מדבריהם וא"כ כי אמרינן אעצים קפיד והא ליתנהו האבוקה הוי כעצים דשלהבת בא מהעצים לרבי כמ"ש התו' בפסחים דכ"ו ד"ה חרש ע"ש והנ"ל ליישב שיטת ר"י וכל הראשונים שהבאתי הוא דגם הבעיין הא פשיט ליה דאע"ג דאסיר מד"ת ליהנות בהסק עצי איסור באבוק' כנגדו דאע"ג דשתם הסק בפת בטל הנאת הסק ברוב הנאת וקמח ומים מ"מ הא קי"ל אסיר לבטל איסור לכתחילה מד"ת וע"כ עבר ואפה אסרו הפת אבל בנרפו מבעייא ליה דאי דינו באבוקה אסיר מד"ת לאפות בחום תנור דאבוקה וכי עבר ואפה נמי אסיר א"ד נרפו דינו כגחלים דלא אסיר מד"ת לכתחילה לאפות בו וכי עבר ואפה בודאי דשרי כדקי"ל בבישל ע"ג גחלים וכי פשיט ליה דהפת מותרת בנרפו קי"ל מדהוצרך מיעוט לפסח דאין זה גלי את מינה דבשאר איסורים גלי אש והרי סתם אש אינו אלא אבוק' כמ"ש לקמן אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי וש"מ דנרפו דינו כאבוקה ודאי דמפסח ילפינן דנרפו אין דינו כאבוק' ולא אסיר מד"ת ליהנות כגון להתחמם בו לכ"ע או לאפות בו למ"ד אסור ליבטל איסור לכתחילה מד"ת ופ"כ עבר ואפה שרי ואכ"א גבי פסח אאש קפיד רחמנא ואפילו נרפו נמי גלי אש הוא אבל הכא אעצים קפיד והא ליתנהו דבאבוקה כיון דבא מכח העצים והעצים קיימין אסיר מד"ת אבל בנרפו אע"ג דהחום מכח האבוקה בא כיון שנהנה בשעה דליתיה לאיסו' בעיניה דהרי העצים שהם גוף האיסור ליתנהו אין כאן איסור תורה ושרי בעבר ואפה זה כ"ל נכון ליישב דברי הראשונים ·

והנה ראיתי להרב מגן אברהם א"ח סי' תמ"ב ס"ק ו' שהביא דעת הש"ך בי"ד סי' קמ"ב ס"ק ח' שכתב דאפה ובישל בחמץ מהני ביה תקנ' דשב"נ וכתב ע"ז דמהתו' פסחים דצ"ה מוכח דאבוקה כנגדו הוי מד"ת וכ"כ בהר"ן וכ"כ הנה במלחמות בפרק כ"ש ע"ש ומוריכו הרב בס' מ"ק דפ"ח השיב עליו דהש"ך כ"כ אף אם אבוק' כנגדו הוי מד"ת דלא דמי ליין ביין שגוף האיסור מעורב משא"כ בפת דיש תקנת שיתנו' לגוי חוץ מדמי איסור שבו ואינו מתערב האיסור בפת כי היכי דליהוי דמי ליין ביין את"ד והם דברי תימה דבפירוש כתב הרמב"ן בפ' כ"ש והר"ן בפ' כל הצלמים ושאר פוסקים דפת שנאפה בעצי איסור הוי כיין ביין דמה"ט לא מהני תקנת ר"א ע"ש וע"ק אם אינו מתערב האיסור בפת איך אסרו את הפת כולו ודעתו דהוי מד"ת והרי אי אפשר להפריד האיסור וצ"ק איך יתירו לתת איסור עז או חמץ במתנה לגוי אי אסיר מד"ת והרי אסור בהנא' מד"ת ונתינה לגוי הנאה גמורה הוי דהתר הנאה בנבילה למדו בפסחים דכ"ב מדכתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומיהו עיקר דברי המ"א תמוהים שכבר ביארתי כדעת כל הראשוני' דכי קי"ל אבוקה אסיר מד"ת היינו לאפות לכתחילה אבל עבר ואפה כבר נתבטל ברוב מד"ת או דגורם הנאה לא נאסר מד"ת ודעת התו' דנאסר מד"ת הפת לית דחש לה כמבואר מדברי הרמב"ן בפ' כ"ש ומדברי הר"ן בס"פ כל הצלמי' וכת' הר"ן סי' ע' ותימה עליו שכתב דמהר"ן ורמב"ן שם מוכח דהוי מד"ת ואכבי הרואה בתר איפכא קאזיל וגם על המ"ק קשה איך לא הרגיש דאדרבא מבואר מדבריהם דהוי איסור מדרבנן וכמ"ש לעיל וכ"ע ועיין מ"ש על זה בחא"ח סי' כ"ב דקס"ג ע"א ע"ש ·

ושם ראיתי להרב מ"ק שכתב דנ"מ באיסור אבוק' אם הוי מד"ת או לא דלר"ג דהוי דרבנן פסח שצלאו באבוקה פסול ולהתו' קשה ע"ש ודבריו תמוהים שנ"ל דאין ספק דפסח שצלאו באבוקה דכשר ומבותו בכך שהרי מת"ש שם כדע"ה דפסחים אי אש יכול שלהבת מבואר דאש משמע שלהבת כמבואר בכל אותה סוגייא ובפרש"י והתו' שם ודבי הוצרך להשמיענו שם דצלאו בגחלים דהוי גלי אש והיינו בגחלים לוחשות כמ"ש התו' בד"ה הא וא"כ מהי תיתי לפסול אבוקה לצליית הפסח ועוד אי אבוקה לא חשיב אש כ"ש גחלים דגריעי מאבוקה וא"כ צליית פסח איך יתכן כי ע"כ כוונת התו' ברור דרבי מודה לרבנן דשלהבת באה מגחלים דשרי דעפר הם וכי אסר היינו מדבריהם דכבר כלה האיסור משא"כ בפסח דאע"ג דכלו העצים בעודן שלהבת גלי אש מקרי א"כ והוא הנכון דלרבי שלהבת באה מהעצים דאסיר מד"ת אך בהנאת הסק בפת בטל ברוב ולא אסיר הפת כי אם מדבריהם משא"כ בפסח דבצלייתו לא שייך ביטול דצליית צוה הכתוב באש והרי צלאו באש בלי עירוב דבר אחר ומ"מ נ"מ בעיקר חקירתינו אי איסור הפת הוי מד"ת באבוקה כנגדו לכל ספק הנופל בענין זה או מחלוקת פוסקים דאי מד"ת ספיקו להחמיר ומדרבנן להקל ועוד נ"מ לעניינים אחרים אלא שאין צורך להאריך בכך ·

סימן רי"ד

יש לחקור במאי דקי"ל כרבי דיש שבח עצים בפת ואסור באבוקה אף בזוז"ג כמ"ש הטור סי' קמ"ב אם היו עצי התר ועצי איסור מעורבין ואפה ובישל בהם מי נימא דאסיר דאף אי חשיב זוז"ג הא קי"ל דאבוקה או גחלים לוחשות למ"ד אמרינן יש שבח עצים בהם ואוסר אף בזוז"ג א"ד שאני הכא דאין השבח כולו מכח עצי איסור דגם עצי התר נותנים שבח בפת ושרי והן קדם חל עליו חובת ביאור אי זה שכתב הטור והר"ן בס"פ כל הצלמים דכי אמרינן יש ש"ע אוסר אף בזוז"ג אם זה מוסכם מכל הפוסקים וראיתי למהרש"א בפסחים דכ"ו ד"ה אימור שהקשה דלמאי דמסיק דביש ש"ע פליגי ולכ"ע זוז"ג שרי קשה דע"כ לא קאי אפה בו את הפת אלא אחדש בהסק ראשון ומאי קאמר עלה בישלה ע"ג גחלים דהא א"כ דליכא עצים דאיסור מ"מ עז' בישול התנור נאסר הפת כיון שהוא חדש ונגמר באיסור וכו' וע"כ נראה דאפה בו את הפת מילת' באפיה כפשטה הוא ולא קאי כלל אתנור אלא אפה כנגד האבוקה בקרקע בלי חום תנור ועלה קאי שפיר בישלה ע"ג גחלים וכו' ע"ש והם דברי תימא כמו שכבר תמה עליו הרב שער המלך בספ"ג מה' חמץ דע"כ דאיך לא ראה מ"ש הטור והר"ן בס"פ כ"ה דבאבוקה אוסר אף בזוז"ג לכ"ע אכן ראיתי להרב שם שהכריח כדעת רש"י כן שכתב בדף מ"ט ד"ה אפה וז"ל בין חדש שבככו וחזר והסיקו בעצי התר בין ישן בהסק א' הו"ל כתרווייהו זוז"ג שהפת שנאפה בו מחדש בהסק ב' וכו' ע"ש משמע דדוקא בחדש בהסק ב' הוא דהוי זוז"ג אבל בישן בהסק ראשון לא משום דיש ש"ע בפת וגדלא סיים אלא במלוקת חדש בהסק ב' וכ"כ מהר"ש אלגאזי בס' לחם סתרים ע"ש ותמהני עליהם דהא נ"מ דאי כדבריהם דמישן אין ראיה דאף בזוז"ג אוסר לכ"ע מטעם יש ש"ע איך כתב דהו"ל כתרווייהו זוז"ג דלמכ"מ הביא חלוקה דישן דהא ל"ע מידי אלא ודאי דגם מחלוקה דישן מכריח דס"ל לר"א

וזוז"ג

זוגג אסור והא דלא סיים גם בחלוקת ישן דכיון דפתח בחדש וישן וביאר חלוקת חדש תינח מבואר לישן דהוי תנור דהתר והסק דאיסור (והשא"כ בחדש הוי הסק דהתר ותנור לאיסור וידיעת ההפכים פשוט הוא וע"ק דלפי דבריהם אי הוה רש"י מסיים הפירוש גם לחלוקת ישן היו מכריחים בדעתו דס"ל כשיטת מהרש"א דזוגג שרי לת"ד אף ביש ש"ע וזה תימה שהרי הר"ן בהלכות בס"פ כל הצלמים גבי הך מתני' פירש ככל דברי רש"י והוסיף לבאר גם לחלוקת ישן שכתב וז"ל וכן בישן שלא נכנו איכא גורם תנור דהתר וגורם הסק של איסור ומש"ה הפת אסורה דס"ל לתנא דמתני' דזוגג אסור ע"ש ולדבריהם ע"כ דקאי כשיטת מהרש"א וזה תימה שהרי כתב אח"כ דבאבוקה דיש ש"ע אף בזוגג אסור דיש ש"ע חמיר מזוגג וע"ק דמבואר שם בדברי הר"ן דמפרש למתני' בנחלים דלא שייך בהו יש ש"ע וע"כ מביא ראיה גם מישן וא"כ אין ספק שגם רש"י הכי מפרש למתני' דהרי הר"ן פירש כפרש"י כי ע"כ נ"ל ברור דחיסור לשון יש בדברי רש"י וצ"ל וכן בישן וכו' ככל דברי הר"ן וכן ראיתי להריטב"א כעז דמ"ט שהביא פרש"י כדרך שכתב הר"ן ממש וכתב עליו והקשו כתו' דדילמא הא דתני הפת אסורה היינו כשאבוקה כנגדו דהוא לר"מ אסורה דיש ש"ע בפת ע"ש הרי דרש"י גם מישן מייתי ראיה דמפרש למתני' בנחלים דלא שייך בהו יש ש"ע בפת שלא כדברי הלחם סתרים והשער המלך ומ"מ מה שתמה להרש"א הדין עמו דמכל הפוסקים מבואר כן אך את זה ראיתי להשב"ב בפ' כ"ש שמעיין בדבריו יראה דס"ל כשיטת מהרש"א כמ"ש בסי' רו' גם כת' הרא"ש סי' ת"ר כתב חכם השואל כשיטת מהרש"א ואינו עיקר דאין ספק דיש ש"ע אוסר אף בזוגג גם עיקר פירושו דפירש דאפה בו בלי תנור איירי ק"ט איך לא ראה מ"ש הר"ן בפ' כ"ש גבי אפה בו את הפת בין בחדש שלא נתנו· או ישן שלא נכנו דס"ל לרבי יש ש"ע בפת ע"ש הרי דאפה גם למסקנא בתנור איירי וכן קשה מהתו' פסחים דמ"ה ד"ה ונרפו שהקשו דמאי קבעי הא תני סיפא בשלו ע"ג נחלים ע"ש ולדבריו מאי קושיא אימא דבתנור חדש קבעו דאי בישל בתנור בנחלים אסיר דהוי כוליה גורם באיסור לפי דבריו ונרפו דקו"ל בנחלים קבעו אי אוסר הפת או לא וגם מחוץ דברי הפוסקים מבואר דבי הני אפה בו וכו' בישלה ע"ג נחלים בתנור איירי ודברי מהרש"א צ"ע וע"ק לדרך מהרש"א ממ"ש שם בפסחים דבז בעי מיניה רמי ב"ח מר"ח תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את הפת לרבנן דשרו בקמייתא מאי את"ל הפת אסורה וכו' וע"כ דלא שאלו על התנור דזה אינו תלוי ביש שבח עצים דאף לרבי שרי אי זוגג שרי כדדחו לעיל זוגג מי שמיעת ליה וכ"כ דר"ח לא השיב כי אם באיסור הפת לבד ואי אבוקה כנגדו לא איירי באפה בתנור כי אם אפה באבוקה בלי תנור א"כ מאי קאמר תנור שהסיקו וכו' ואפה בו דתנור דנקיט למאי כיון דלא אפה בתנור וכן קשה מדתנן בפ"ג דערלה תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת תדלק הפת וע"כ ה"ט דס"ל דיש ש"ע בפת כמ"ש הר"ת והר"ש ור"ע בפי' דמתני' ואילו לדברי הרב באפה בלי תנור איירי א"כ למה"ת תני תנור שהסיקו ומ"מ מלבד דהר"ן בס"פ כ"ש והטו"ר סי' קמ"ב והרז"ה בפ' כ"ש כתבו דאבוקה גם בזוגג אסור וכ"כ מדברי הרי"ף והרא"ש בפ' כ"ש שכתבו דברייתא דתני יונן רבנן דס"ל זוגג מותר ופירש הרא"ש בת' סי' ת"ר דהיינו רבנן דרבי דבי התירו באבוקה היינו בתנור ישן דהוי זוגג מכלל דרבי אסר אף בזוגג וכ"כ מדברי שאר הפוסקים וצ"ל ראיה לעיקר חקירתינו מזה"ש הר"מ בפיו מס' מ"א הכ"ד קדירה שבישל אותה בקליפי ערלה ובעצי התר הרי התבשיל אסור ואע"כ שזוגג הוא שבשעה שנתבשלו

מחמת עצי איסור עדיין לא באו עצי התר וכת' הרב כ"מ שזה מפרש רבינו כמ"ש בלישנא בתרא אפי' למ"ד זוגג מותר קדירה אסורה דהא מקבלת בישול מקמיה דניתן עצים דהתר וכו' וכפירוש זה הסכימו הטו"ז וש"ך בי"ד סי' קמ"ב ולהם שהקשה הכ"מ דאף אי בישל בעצי איסור לבד הוי זוגג קדירה דהתר ועצים דאיסור בבר ישבו הטו"ז והש"ך לזה דיש ש"ע בתבשיל ואוסר אף בזוגג ומ"ש עוד דבל"ק קדירה דנקט לאו דוקא אלא בעיות קדירה נחי וקדירה הוי...

דנקט לענין אם נגרפה היא בעצי איסור מיירי ודומיא בתנור דנקט בהדי ובההוא גוונא ושמיע דנקיט לה בנ"כ ואינו ענין לפירוש רבינו ע"ש הא ודאי ק"ק ומיהו לא"מ כולי האי לדחות בזה פירוש הר"מ·

אך את זה ק"ט לדרך זה דא"כ נמצא דלא פליג לישנא קמא להאב"א דהאי בעית אימא איירי בכתן עצי איסור תחילה ואח"כ עצי התר ואין זה ענין לל"ק וא"כ כ"מ דקדירה דינו בתנור דשרי לת"ד זוגג מותר וא"כ איך כתב הכ"מ ופסקו בש"ע דקערות וכוסות וצלוחיות וקדרות שבשלן היוצר בקליפי ערלה הרי אלו אסורין בהנאה והרי קדירה דינו בתנור שכתב בהכ"ב דיונן דהא ליכא דפליג עליו לפי דרך הכ"מ דהאב"א לאו בצירוף קדירה איירי כי אם בבישל תבשיל בקדירה בעצי איסור ועצי התר ואין זה סותר לישנא קמא והנ"ל ליישב כמ"ש הטו"ז שם בסי' קמ"ב ס"ק ז' שכתב וז"ל אלא דקשה הא דנקט קדירה נהי וקדירה הוי ממש כמו תנור חדש ונכנו וכן נקט בגמרא בהדיא תנור ונראה דהר"מ מיירי כאן בקדירות קטנות שעושין מהם וכו' ע"ש·

ולבאורה הם דברי תימה דמאי ק"ל וכי לא ראה בש"ס דלהאב"א קדירה אסורה משום דמקבלה בישול מקמיה דניהן עצים דהתר וידוע דקי"ל כל"ב וב"ש להחמיר ועוד קשה דבכאן העלה דקדירות לבישול דינם בתנור ושרי למאי דקי"ל זוגג שרי ואילו הרב גופיה שם בס"ק ט' העלה בפשוט דגם קדירות לבישול אסור מטעם דמקבלה בישול מקמיה דניתן עצים דהתר באופן שדבריו בס"ק ז' הם הפך הש"ס והפך דבריו בס"ק ט'·

אך אחר הישוב ל"ק מכל זה שכוונת הטו"ז להקשות להר"מ והש"ע לפי דרך הכ"מ דהאי בעית אימא איירי בתבשיל שבישל בקדירה בעצי איסור והתר וא"כ לפי' האב"א עם הלישנא קמא דקדירה שנגרפה בעצי איסור דינו בתנור חדש דשרי לת"ד זוגג שרי ולזה חילק דהש"ס איירי בקדירה לבישול והר"מ בקדירות קטנות לשתיה דבזה גם לל"ק שרי וכל זה חילק הרב לדעת הכ"מ אך בס"ק ט' כתב ליישב דברי הר"מ בדרך אחר שלא כדרך הכ"מ כמ"ש הרב שם דגם הר"מ מפרש כפרש"י דהאב"א פליגי לל"ק ואוסר בקדירה שנגרפה אלא דמדחזינן להאב"א מחמיר בקדירה כיון שמשתמש בקדירה כנונן קודם שיתחיל לבשל מזה למד הר"מ בקדירה ישנה שהיתה התחילת הבישול בעצי איסור ונגמרו עו' התר דודאי גם ל"ק מודה דאסיר דכאן היה בישול באור באיסור במקצת ע"ש·

ואה"נ דלפי דרכו גם בקדירה חדשה לבישול שנגרפה בעצי איסור אסור הפך מ"ש בס"ק ז' דדבריו שם הם לדעת הכ"מ ולא חש לפרש זה שסמך למ"ש בסוף דבריו במ"ש בסמוך לדעת הר"מ ע"ש ותו ל"ק בדברי הרב מידי ומינה ל"ק מאי דהוה ק"ל בדרך הכ"מ ממ"ש הר"מ בהכ"ב בקדירות לאיסור דהתם איירי בקדירות קטנות שעושין מהם במ"ש הטו"ז ליישב לזה אלא שדבריו סתומים וצ"ל ביאור דבריו בדרך שכתבתי ומ"מ הנה נתבאר שדעת הש"ך והטו"ז בדעת הר"מ והש"ע דבכל זוגג דשרי בעינן שיהיו שני הגורמים באים כאחת ובלא"ה אסור אכן הלבוש בי"ד סי' קמ"ב

קמ"ב הביא דבריו הט"ז שם הבין בדברי הר"מ והש"ע דמיירי שהוכחו ככת אחת עצי איסור ועצי היתר ואפ"ה אסור דשמא נתבשלה הקדירה תחילה מחום עצי איסור ונאסר ותמה עליו הט"ז דודאי לא חיישינן לזה וראיה דבפסחים דכ"ז בשאור של חולין ושאור של תרומה שנפלו לעיסה דחשיב ליה התם זוו"ג ואם איתא לחשש זה ניחוש גם כאן שמא השאור של תרומה עשה פעולתו תחילה אלא ברור דלא מחזקינן איסורא ע"ש ·

ואחרי המחילה אי מסה"ל"ק דהסק עצים ההווה כך הוא דמניחים כמה עצים ומגר אחד נדלק יפה יותר הגד אחד מש"א"כ שאור שבעיסה דקי"ל כמ"ר בפ"ק דראש השנה דף י"ג יש בילה ואף אם הניחו השאור ע"ב העיסה בלי עירוב מסתמא יחד בשוה חימצו דאין הפרש ביניהם משא"כ בדליקת עצים עו"ה אם דאי אפשר לנמנם שידליקו כל העצים בשוה וכר מן דין במתניתין דשאור של תרומ' דשרינן מטעם זוו"ג דאין באיסו' כדי להחמי' איירי מתני' במפורש שם דתני עד שיהא בו כדי להחמיץ וא"כ הרי לא נהנה בחימוץ כי אם בצירוף ההיתר אבל כאן בעצי איסור מי לא עסקינן שיש בעצי איסור לבד כדי לבשל אם מניחים הקדירה עד שיהיו העצים אפר ובצירוף עצי היתר מתבשל קודם ואפ' איירי דליכא בעצי איסור לבד כדי לבשל מ"מ הרי נהנה בשיעור מקצת הבישול שיש בו משא"כ בחימוץ דאי הניח שאור מועט אינו מועיל לחימוץ כלל ומ"מ מלשון הר"ת מבואר דאי הניח עצי היתר תחילה ואח"כ עצי איסור בכי האי לכ"ע שרי דעדיף מבאו שני הגורמים באחת וכ"כ ברור מדברי הלבוש והט"ז ותמהני להש"ג בפ' כ"ש שהק' להר"ת בפ"ז מה' ע"ז שלא חילק באפה בתנור בין חדש לישן דבישן הו"ל להתיר דהוי תנור דהתר ועצים דאיסור וכתב ליישב וז"ל ונרואה לי דהיימוני ס"ל דזוו"ג שרי והוא שיבואו שני הגורמי' באחת כדמוכח מלשונו בפ"ו מהל' מ"א גבי קדירה שבישל אותה בקליפי ערלה ע"ש הנה מבואר דס"ל דגם כי באו עצי התר תחילה אסיר ווה תי' שאין דברי הר"מ מורים כן ועיקר דינו נ"ע שנראה ברור דאם הניח עצי התר תחילה לכ"ע שרי ולעיקר קושית הכ"מ בדברי הר"מ נ"ל ליישב דהר"מ מפרש לאב"א בקדירה אסורה כפרש"י ודין זה דבישול בעצי איסור תחילה ואח"כ עצי התר דאסיר כל דלא באו שני הגורמים באחת נ"ל שלמד כן ממ"ש בש"ס דהך סוגייא דבפסחים דברייתא דתני חדש יותן ר"א דס"ל זוו"ג אסור דהיינו גורם דתנור דאיסור וגורם הסק ב' לאפיה בהתר והדבר קשה דגם לת"ר אסור הו"ל להתיר דהרי אין התנור נגמר כולו בגורם באיסור למאי דקי"ל דבגחלים ואפילו לוחשות לדעת הר"ת שרי ואין איסור כי אם בשלהבת לבד וא"כ הסק תנור חדש אינו נגמר בהסק שלהבת לבד דבעי נ"כ הסק גחלים וכיונה דל"ד נראה דבעי נ"כ ניכון וא"כ הו"ל ב' גורמי התר וחד דאיסור דהיינו הסק גחלי איסור והסק ב' בהתר אלא ודאי דהסק גחלים לא חשיב גורם התר כיון דהסק שלהבת דאיסור קודם להסק הגחלים וא"כ מינה נפיק לנתן עצי איסור תחילה ומיהו הא קי"ל כעיקר דינו דכל דבא גורם איסור תחילה לכ"ע אסור דא"כ היכי קי"ל בתנור חדש שהסיקו בעצי איסור דשרי מטעם זוו"ג שרי והרי גורם דאיסור בא תחילה וז"ל דס"ל דעיקר גורם דאיסור אינו אלא דבעת אפיה בהסק ב' מהני ליה התנור נ"כ לאפיה דאיסור בעת הנאה היא והרי גורם הנאה דאיסור וגורם הנאת התר באים באחת דעל ידי שניהם נהנה באפיית הפת משא"כ בהסיק בעצי איסור תחילה ואח"כ נתן בעצי התר דהרי נהנה בגורם דאיסור תחילה בלי שום גורם דהתר דהרי נהנה במקצת בישול ולפ"ז הדר כי קושיין דלהוי כב' גורמי דהתר וחד דאיסור דהיינו גורם דגחלים בהסק ראשון והסק ב' בהתר עם הסק שלהבת בהסק ראשון דאיסור ואולי אין חילוק בענין זוו"ג בין אם גורם דאיסור מועט וגורם דהיתר מרובה וצ"ע ·

ואיך שיהיה לעיקר חקירתינו נ"ל דאיש מדברי הר"מ והש"ע אלו שהרי מת"ש ואע"פ שזוו"ג וכו' ע"כ דבהסק אבוקה מיירי דאי בגחלים כבר הכריח הכ"מ לעיל בהכ"ג דגם בכולים גורם דהיינו תנור חדש שרי דככר הלך האיסור ע"ש וא"כ לת"ל לטעם דבא גורם איסור תחילה תיפוק ליה דקי"ל יש ש"ע בפת ותבשיל כמ"ש להדיא בהכ"ג דאוסר אף בזוו"ג לכ"ע כמ"ש כל הפוסקים וכמ"ש לעיל אלא ודאי דבכי האי לא שייך יש ש"ע בתבשיל דהרי כי היכי דנתנו עצי איסור שבא עצים בתבשיל כן נתנו עצי התר ש"ע בתבשיל והאי כזוו"ג דשרי בטעם יש ש"ע דאוסר בזוו"ג פירש הר"ן בס"פ כ"ה גבי מתני' דאפה בו את הפת דה"ט דניכר גורם דאיסור ע"ש וכדבריו מוכח בדברי הר"מ בפ"ו מה' מ"א ה"ך והרי כה"ג כי היכי דניכר גורם דאיסור ניכר נ"כ גורם התר דהרי שני הגורמים שוים הם ונותנים שבח וככי האי שרי למאי דקי"ל זוו"ג קת"ל דכיון דבא גורם דאיסור תחילה אסיר לכ"ע ·

גם מצאתי ראיה לזה ממ"ש הר"ן כת' סי' ע' וז"ל שמא תאמר לא כי משום דבפ' כ"ש אמרינן דיש ש"ע בפת והיינו לומר כיון שבח האיסור ניכר בו אין להתירו מטעם זוו"ג אלמא כל כה"ג כאילו נתערב גוף האיסור שם ומסתברא ודאי דכי היכי דאמרינן יש ש"ע בפת ה"נ אמרינן יש שבח סממנין בבגד שהדעת נותנת כן וכו' יש להחמיר ולומר דכל כה"ג כאילו נתערב שם גופו של איסור שאין להתירו מטעם זוו"ג דהיינו חומץ דאיסור ועפצים דהתר ע"ש לעיל בדבריו ליתא דכי אמרינן יש ש"ע בפת הייגו לומר דכיון שבח עצים ניכר בפת שבא עו"ג גורם איסור לבדו אין להתיר הפת מטעם זוו"ג דגורם של איסור ניכר וגורם של התר אינו ניכר אבל כאן שאיסור והתר נצטרפו לאותו שבח סממנין שניכר בעור מיסתבר דשרי דהא תלמוד שבשם שש"ע בפת כך שבח שאור בעיסה דטפי חשיב טעמא מחוותא וכו' ואפ"ה אמרינן דשאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחימצו דלמ"ד זוו"ג מותר שרי אלמא כל שאין ממש של איסור שם בשאור שנתבטל אלא שנשאר טעמו אעפ"י שבחו ניכר בעיסה כיון שאותה שבח בא עליה שני גורמים שרי וה"נ דכוותא ·

ועוד מצאתי שם בירושלמי בפ"ד דערלה גבי צבע של איסור שנתערב בשל התר וכו' ע"ש הנה מבואר בכל דבריו דכי שייך שבח כין בגורם דהתר ושל איסור שרי למאי דקי"ל זוו"ג ומינה לעצי איסור והתר שאפה ובישל בהם דשרי למאי דקי"ל זוו"ג שרי וכ"כ עוד ראיה לזה מת"ש הרמב"ן בחידושיו לע"ז לדמ"ש גבי מ"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו שהעלה דכי שרינן זוו"ג אינו בשנטרפו שני הגורמים להכאה אחת אבל הכאת גל לירקות עם הכאת קרקע דכל חד באפים נפשיה קאי לא חשיב זוו"ג ואסיר ותמה להר"מ שהתיר לזרוע ירקות בימות חמה וגשמים מטעם זוו"ג וסוף דבריו כתב וז"ל ומיהו מסתבר דאפילו דיעבד אסורין ומהדורה לזה עשה שתי מדורות אחת של התר ואחת איסור ואפה הפת ביניהן דודאי הפת אסורה וצ"ע ובדיקה עכ"ל ויש לתמוה בדבריו דע"כ באבוקה איירי דאי בגחלים הא תני בפסחים דכ"ו בשלה ע"ב גחלים ד"ה מותר וכיון דבאבוקה איירי הרי קי"ל יש ש"ע בפת ואוסר בזוו"ג לכ"ע אף למאן דלא בעי צירוף ועירוב גורם איסור בשל התר אלא ודאי דיש ש"ע בפת לא שייך הכא דכשם שיש שבח באיסור כך יש שבח בהתר כי ע"כ אין ספק בבישל בעצי איסור ועצי התר דשרי מטעם

זוו"ג

זוג וכאמור ·

וממה שכתב תמהני להרב מגן אברהם א"ח סי' תמ"ה ס"ק ה' שהכריח דזוג כאיסורים דאוסרים בכל שהוא אסור לכ"ע כגון חמץ בפסח ולכן אף אי אפה ובישל בגחלים אסור או בחומו של תנור ואף בגחלים עוממות והו דעת הטור שלא חילק בין תנור חדש לישן וא"כ אפי' היו מונחים עצים אחרים על האש והניח החמץ ג"כ עליו דהוי זוג אפ"ה אסור וכ"כ דהא אי אפשר להדליק חמץ לבדו אם לא עו' עצים ואפ"ה כתב שהפת אסורה עכ"ל ומדבריו ג"כ יש לדון דלא אסיר בעני התר ואיסור מגר יש ס"ע כי אם בזוג אסור בחמץ אך יש לדחות דכיון דאיירי באפה ובישל בגחלים לכ"ע לא שייך יש ס"ע בפת אף בגחלי איסור לבד א"ק איך כתב הסא"ח דאי אפה ובישל באבוקה או בלוחשות אסור אבל אם כבו מותרין לדו' שהוא בשריפה והרי בגחלים עוממות נמי מידי זוג לא יצא כמבואר בטור סי' קמ"ב שכתב דאי הוי זוג כגון אפה בתנור ישן בגחלים תלוי אי זוג אסור או שרי אבל באבוקה לכ"ע אסור מטעם יש ס"ע ושוב כתב העיקר דעת אביו והרמ"ה דבעו' גם כזוג וא"כ כ"ש לחמץ דגם בגחלים עוממות אסור אף בתנור ישן כיון דזוג אסור בחמץ ואיך כתב להתיר בגחלים עוממות וי"ל דס"ל דמ"ש הטור סי' קמ"ב לאסור בגחלים בתנור חדש אינו אלא כיון' דגחלת אסיר מדינא כדתני בבינה דל"ט דאפילו אפרו אסור כדתני בפסחים דכו' אבל חמץ לא"ר דינו בשריפה גחלת דינו כאפר דשרי לכתחילה ואף את"ל דאסיר אינו אסור אלא לכתחילה ובדיעבד אינו אוסר כלל אף בתנור חדש ולמאי דאתאן עלא לפי מה שביארתי בסי' ר"ד הפך דעת המגן אברהם דזוג שרי אף באיסורים האוסרים בכל שהוא א"כ לפי דעת המגן אברהם דסתם הסק חמץ הוא עו' עני התר א"כ אדרבא מכאן ראיה דשייך יש ס"ע בפת גם בעני איסור ועני התר דאל"ה איך אסרו הר"מ והטור ורבינו יונה ורבינו ירוחם כתיב ה' באפה בחמץ ומה גם דמדברי הכ"מ בספ"ב מה' חמץ שכתב דוקא כשאבוקה כנגדו ש"מ דמטעם יש ס"ע הוא דאסר וכ"כ לקדיא ה"ס ז"ל א"כ מוס יש להכריח הבישול בעני איסור ועני התר אסור אף דהוי זוג מטעם יש ס"ע בפת וזה תימה מהראיות שהבאתי אכן נראה דעיקר הכרח המ"א לזה נ"מ שו"ל דאיירי שהדליק חמץ בעני התר וכלו עני התר ואפה באבוקה חמץ לבד כי ע"פ כ"ל עיקר כמ"ש דבישול או אפיה בעני איסור ועני התר כל שהסיק אותם ונהנה בבת אחת שרו הפת והתבשיל:

סימן רט"ו יש לחקור במאי דקי"ל זה וזה גורם מותר במ"ש הטור וש"ע סי' קמ"ב

בתבשיל שבישל בקליפי ערלה בקדירה שהוסקה כבר בעני התר אי יש להתיר התבשיל מטעם דהוי זוג דהקדירה גורם דהתר לבישול הוי א"ד אין הקדירה גורם הבישול דהקדירה אינו מבשל אלא גורם לקבל הבישול וכה"ג מנ"ל דחשיב זוג להתיר · והנה אמת דלמאי דקי"ל כרבי דיש שבח עצים בפת כמ"ש בפסחים דכו' א"כ ה"נ י"ל יש שבח עצים בתבשיל וככר כתב הר"ן בפ' כל הצלמים גבי מתני' דנטל ממנה עצים דכי אמרינן יש שבח עצים בפת אף בזוג אסיר דיש ס"ע אמיר מזוג וכ"כ רוב הפוסקים וא"כ לא נ"מ לעיקר חקירתינו אי קדירה לבישול חשיב גורם התר או לא · וראיתי להר"ן בפרק השוכר את הפועל גבי דיתא מילת' שהביא ראיה דלאו מילתא מדתנן תנור שהסיקוהו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת מותר והכריח מזה דלא אמרינן יש שבח עצים בפת אלא דוקא באיסורי הנאה והביא בשם התו' שהביאו ראיה נ"כ על זה מדתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל וכו' ואמאי הרי כל העני' מוקצים הם ודחה ראיית' לפי שלא שתענו שבח עצים בתבשיל

אבל הביא דתנור שהסיקוהו בכמון של תרומה ראיה מכרחת אלו תורף דבריו הנה מבואר דאי אמרי' יש שבח עצים בתבשיל כי היכי דאמרינן בפת פליגי בה התו' והר"ן התו' פשיט להו דאמרינן הכי גם בתבשיל ולהר"ן לא ברירא ליה ויותר נראה דעתו דלא אמרינן יש שבח עצים בתבשיל וק"ל כדברי הר"ן דבפסחים דכ"ו דפליגי בפת דכי ורבנן אי אמרינן יש שבח עצים בפת תני סיפא בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ופליגי בה בלוחשות שמואל ור"י אי אסרי או לא ואמרינן בשלמא לת"ר לוחשות אסורות משום דיש שבח עצים בפת וכו' והשתא אם איתא דבתבשיל לכ"ע לא אמרינן יש שבח עצים בתבשיל א"כ לת"ל למתני בישלה ע"ג: גחלים והרי אף באבוקה שרי וכיון דאיירי בבישול לכ"ע שרי ודוחק לומר דבשלה ע"ג גחלים היינו לפת דרישא באפיית הפת איירי וסיפא בבישול הפת כגון דייסא ומיני בישול הפת ודעת הר"ן דבפת בכ"ג אמרינן יש שבח עצים בין באפי' ובישול משא"כ בשאר בישול מיני מאכל דמאיזה טעם נחלק בכך והדבר מתמיה בעיני והכ"ל ליישב לזה והן קדם אני אביא מה ששמעתי מידי דברי עם גדול אדונינו הרב המופלא כמוהר"ח מורעי נר"ו יחיה ומקשה על דברי הר"ן מאותה ששנינו בפ"ג דערלה תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים וכי אמרת דאין שבח עצים בתבשי' לכ"ע א"כ אמאי ידלק והרי רבנן דפליגי על רבי דסברי אין שבח עצים בפת אמרו הפת מותרת א"כ מינה לבישול לדעת הר"ן לכ"ע התבשיל מותר וכיון דתני ידלק ש"מ דרבי יש שבח עציר גם בתבשיל וגם הרמב"ם והר"ש כתבו בפירושם דמתני' הטעם דיש שבח עצים בתבשיל ותימה להר"ן איך אישתמיט מינה משנה שלימה ואיפו מותיב לה ואיפו הפרק לה ע"פ מ"ש בירושלמי פ"ג דערלה אמר רבי אבא בר ממל הויית ערלה בטילה ברוב מתני' פליג על רבי אבא בר ממל תבשיל שבישל בקליפי ערלה ידלק פתר לה קדירה בין הקדירות ע"כ וכבר הביאו הר"ן בת' סי' ע' הך ירושלמי ופירש וז"ל כ"ל דהסיפא הוא דפרכינן עלה דרבי אבא בר ממל דקתני נתער' באחרי' יעלו באחד ומאתים ופתר לה קדירה בקדירו' כלומר דנתערב באחרים אקדירה קאי וטעמא משום דיש שבח עצים בקדירה כדמסקינן בפ' כ"ש כוסות ולגיונות אסירי וכו' יע"ש ולפי זה י"ל דהר"ן מפרש מכח הך ירושלמי דכי תנן תבשיל שבשלו בקליפי ערלה היינו בישול הקדירה דומייא דסיפא דתני נתערב באחרי' דאוקמוה בירושלמי בנתערב קדירה שבישלה היוצר בקליפי ערלה עם קדירות של התר ותו ל"מ מהך מתני' דקי"ל יש שבח עצים בתבשיל את"ד הרב נר"ו וכשאני לעצמי יש להשיב על ישוב זה דמלבד דלפי דרכו הר"ן חלוק עם הר"ש והרמב"ם בפירוש' דהך מתני' ולפחות הו"ל לשוכיר סברתם שדעתם דיש שבח עצים בתבשיל ואין זה דרכו וע"ק דעכ"פ יש להוכיח הפך דעת הר"ן מהך ירושלמי גופיה שסרי נראה דאי לאו דכרי' רבי אבא בר ממל דאמר הויית ערלה בטלה ברוב הוו מפרשים להך מתני' כפשטה דבתבשיל המש איירי מתניתין ואי אמרת דאין שבח עצים בתבשיל בלא"ה מוכרח דרישא וסיפא בבישול הקדירה איירי אלא ודאי דגם אירושלמי פשיט ליה דיש שבח עצים בתבשיל וע"ק דאי בבישול קדירה איירי היכי תני ידלק והרי אמרו בפסחים ד"ל התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ומה"ט אמרו שם קדירות בפסח ישברו ולא מהני להו הסק וכ"ת הרי כתב הרא"ש בפסקיו שם ושאר פוסקים דחזרת בבשולות מהני מת"ש בזבחים דצ"ו ולהדרינהו לכבשונו יע"ש זכ"ן דעת הר"ן בפ' כ"ש שם אכתי אינו מספיק דא"כ לא הו"ל למיתני סתם ידלק דהא לא מהני כיס שום הסק כי אם הסק בכבשן שסוא הסק גדול כמ"ש הרא"ש שם וידלק בכל מין הסק

משמע

משמע וכר מן דין נ"ל דכי מהני לכלי איסור הסק ככשן היינו בכלי שבלע איסור דע"י ההסק פולט האיסור כליבון דכלי מתכות אלא דגזרו בשאר מיני ליבון שאינו של כבשן דחיים עלייהו דילמא פקעי משא"כ כלי שבישלו היוצר בעצי ערלה דהסק ראשון משוי ליה כלי וכמנא נהנה מערל' איסור וזה לית ליה תקנת במאה פעמים של חזרת ככשונות דאין ההסק שני מוציא הנאת הסק ראשון של איסור שעשאו כלי וזה ברור וגם יש להביא ראיה ממ"ש בפסחים דכן קערות וכוסות וצלוחיות וקדיר' אסירי ולא תני בהו שום תקנה ש"מ דאין להם תקנה אלא שבירה מטעם שכתבתי וא"כ היכי תני ידלק ואי קאי לקדירה לא מהני ליה שום הסק שבעולם כי מן הכאר תשובה מוכחת במאי דק"ט להר"ן בפ' כ"ש גבי מאי דתני שום בין חדש בין ישן יוצן וז"ל י"ל דכי אמרינן ז"וג מותר הכ"מ דיעבד אבל לכתחילה לא והכי מוכח בע"ז אבל בחדש לא אמרינן יותן דכיון דלית ליה תקנה שלא בנתיצה כדיעבד דמי עכ"ל ואילו שם גבי קדירות בפסח ישברו כתב וז"ל ואפילו למ"ד נמ"ל מותר הכ"מ כדיעבד אבל לכתחילה לא ואע"ג דלרב אי אפשר שלא לשבור את הקדירה אפ"ה לא חשיב כדיעבד עכ"ל ודבריו סתראי נינהו דגבי תנור משום דבעי נתיצה חשיב ליה כדיעבד ואילו גבי קדירות אע"ג דבעו שבירה לא חשיב ליה כדיעבד וכבר תמה על זה כהנהו' דרך תמים להרי"ף בפסחים ע"ש והרלב"ח בסי' קכ"א כרחק ליישב לזה אך למה שכתבא' הא ל"ק דדוק' גבי תנור חרש שהסיקוהו בעצי איסור דלית ליה תקנה אף בחזרת ככשונו' ובעי עכ"פ נתיצה מהטעם שכתבתי דאין הסק דחזרת ככשונות מוציא מידי הנאת הסק ראשון דעל ידי זה נגמר ונעשה כלי משום הכי חשיב כדיעבד משא"כ גבי קדירו' דעכ"פ חזרת ככשונו' מהני ליה ולא בעו שבירה כי אם כלא מנא חזרת ככשונות וע"כ לא חשיב כדיעבד אמת שמדברי הר"ן שכתב בפ' כ"ש גבי מ"ש ותורה העידה על כלי חרס נראה דס"ל דלקדירה לא מהני חזרת כבשן דגזרינן דחייס עליה דילמא פקעה כמ"ש הפסחים ד"ל והא כתי ל"ק דמדינא חזרת כבשן גם בקדירות מהני וא"כ אסירי לבשל לכתחילה וכי גזרו אח"כ דלא תיסגי ח"כ דגזרו דחייס עלה לא באו אלא להחמיר ולא להקל במה שנאסר קודם גזירה זאת וכה"ג כתב הרמב"ן במלחמות דחמץ אי דבר שלנו כיון דשרי אחר הפסח אף בעיניה דאע"ג דקנס ר"ש בעיניה לא קנים ר"ש להקל עליו יע"ש בפ' כ"ש גבי חמץ בפסח במסוה ומטעם אחר נ"ל דלא מהני לתנור שהוסק בעצי איסור חזרת ככשונות תמ"ש תתו' בע"ז דל"ר ד"ה שאינה וז"ל וא"ת כיון דחשיב כלי אחר א"כ תנור וכריים יותן דאסר דחמנא לא"ל ליהדריבהו לכבשונות ואומר הר"ש משנאן דודאי גבי קדירות של חרס דאין דרכן בהסק כי מחזיר להו בכבשן שייך לומר אלו אחרים הוא אבל תנור וכריים שאיסורן בא עי' הסק אין יוצא בחזרת אותן לכבשן ולא מקרי כלי אחר ע"כ הרי דבתנור לא שייך חזרת הכבשן והיינו גם לדבריהם דבקדירות מהני חזרת כבשן בקדירות שנגרפו בהסק איסור ונעשו כלי עי' איסורי בנאם גם הם מודים דלא מהני חזרת כבשן והדר' כי קושיין היכי תני ידלק אי לקדיר' לפי דרך הרב נר"ו וע"ק דזה דוחק גדול לפרש תבשיל שבישלו דהיינו צירוף קדיר' והרי הרמב"ם בפ"ו מה' מאכלות אסורות הכ"ד שכתב קדירה שבישל אותה וכו' הרי התבשיל אסור ותמה הכ"מ בדבריו וכידר לפרש דבבישול הקדירה גופה איירי וכתב דפירוש זה דחוק מאד בלשון רבינו יע"ש כ"ש לפרש מתני' כדרך וזה מה גם שלא נזכר במתני קדירה כלל וע"ק דא"כ אמאי כתב הר"ן בת' דמסיפא דתני נתערב באחרים הוא דפרכינן עליה דרבי אבא בר ממל מכראה דמרישא ל"ק דהוי כוליה איסור כיון דהבישול כולו

נעשה בעצי ערלה והדבר קשה שהרי כתב הר"ן בס"פ כל הצלמים גבי מתני' דאפה בו את הפת דאיסור הפת אינו שלא תערובת איסור ומה"ט התיר הולכת הנאת דמי ענים לפת גופיה בלי שום תערובת כשיטת רש"י והרז"ה ע"ש וכתב דתערובת ענים בפת קיל טפי מתערובת יין ביין ע"ש וכיון שכן מי דחקו להר"ן לפרש דמסיפא פריך אע"ג דלא הזכיר שלא רישא דתבשיל שבישלו והרי גם מרישא הוי תיובתיה דרבי אבא דאי הניית ערלה בטילה ברוב הרי נתבטל הנאת איסור דבישול של המאכל ברוב הנאת היתר דעיקר המאכל היתר גמור הוי וכ"ת דאע"ג שכתב הר"ן דאיסור הפת הוא מחמת תערובת איסור מ"מ לא חשיב ליה דתערוב' איסור שנתבטל ברוב אלא כתערובת בלי רוב היתר דאסיר מר"ת זה אינו דהמעיין בכל דברי הר"ן עיניו יחזו דס"ל דאיסור הפת אינו אלא מדבריהם דבלא"ה לא הייתו מתירים הפת בהולכ' הנאת דמי ענים ועוד שהרי כתב דתערובת זה קיל טפי מתערובת יין ביין והרי תערובת יין ביין אינו אלא בשים כו התר רוב דאסרו בו חכמים בכ"ש וא"כ תימה לאיסור הפת לא אסיר שלא מדבריהם וכמו שכבר הארכתי על זה בסימן רנ"ג מדברי כל הראשונים וכיון שכן הדר כי קושיין דקשה לרבי אבא גם מרישא ואיך כתב הר"ן דל"ק אלא מסיפא והנ"ל בפירוש הירושלמי לדעת הר"ן הוא כדרך זה דלעיל אמרו שממנים בסמנין בטלין במאתים מי נכעים כמי נכעים בטלין ברוב והיינו דס"ל דכי שייך יש סמנין כבגד הו"ל כטעם כעיקר דאתיר דיכש ביכש חד בתרי בטיל ולא בלא בעי ס' ובערלה החמירו במאתים וס"ל להירושלמי דכי החמירו דבעי מאתים היינו במידי דחזי לאכילה או בהנאה וכגון במידי דשייך ביה שבח כגון חזות דבעי בב"ק דק"א אי הוי מילתא וכן אפיית הפת ובישול דשייך יש שבח ענים בפת דחשיב איבור בעין ולא בטיל אבל הניית ערלה במידי דלא חזי לאכילה ואין בו שבח כגון מי נכעים בטל ברוב זהו דעת ר"ז ורבי אבא בר ממל בא לאפלוגי לר"ז דגם סמנין בסמנין בטל ברוב וכיון דבעת שנתערבו בעודם סמנין אין כאן שבח שכבר נתבטלו ושוב אינו חוזר וניעור כשנצבע הבגד וכה"ג חילק בירושלמי שם דפ"ב משנה ג' שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהה ואח"כ נתחמצה העיסה הרי זו מותרת ע"ש וכ"מ דעצי איסור בעצי היתר בטל ברוב והקשו עליה מדתנן תבשיל שבישלו בקליפי ערלה נתערב באחרים דס"ד דנתער' לקליפי ערלה קאי דבבישול לא שייך עירוב דכל בישול מין במינו עכמו וכה"ג שבינו בס"ס ירושלמי בע"ז ס"פ כל הצלמים גבי מתני' דתני בטל ממנה ענים וכו' אפה בו את הפת וכו' נתערב באחרים יוהו' יע"ש בירושלמי דפשיט ליה דנתערב לעצי אסירה בעצי היתר ע"ש במראה הפנים ותיובתיה דרבי אבא דבעירוב עצים לא יש בהו עדיין שבח ומשני פתר לה קדירה בין הקדירות דבעת שנתערב יש בקדירה שבח ולפי זה הפירוש ל"ק ליה מרישא דאיירי בבישול דשייך שבח עצים בתבשיל א"כ ז"ל דרבי אבא לא פליג לר"ז דסמנין חשיבי טפי ולא בטלי ברוב ועצי איסו' בעצי היתר למי נכעי דמו דאע"פ דראויים לצביעה בטלי כל דלא חשיבי ובעת התערובת אין כאן שבח וכ"ן יותר מדברי הר"ן שם בתשובת שכתב דמי נכעים היינו בראויים לצביע' גם מטעם אחר נ"ל דבעירוב סממנין דאיסור בטל היתר כן עירוב עצי איסור בטל היתר לא שייך שבח שהרי בשם דסממני איסור ניכר בעין כך הסממני היתר וכן בעצים שהרי פירוש יש שבח יצניסבפת פירש הר"ן בתשו' סי' ע' דגורם דאיסור ניכר הנייתו ולא גורם דהיתר ואילו בהנך אין שום עדיפות לגורם דאיסור יותר משל היתר וכבר עמדתי על חקירה זאת בסי' הקודם ע"ש ואוקי באתרין וראיתי למהר"ר שיהו כפירוש הירושלמי שפירש דהניית ערלה

היינו

היינו פת ותבשיל שנעשו בעצי ערלה אם נתערב אח"כ בטל ברוב והקשה מדתנן נתערב באחרים יעלו באחד ומאתים ומשני דאיירי קדירת בישול כגון הקדירות דתבשיל ולא בטיל ומלבד דקשה דשם בירושלמי אמרו דלר"מ עשר דברי מקדשין ואי קדירת בישול חשיבה כחלא השיט הו"ל למיתני דלר"מ כולן ידלקו ועוד שלא ראה הרב דברי הר"ן בת' הנז' שנראה דלא מפרש הכי כי על כל אלה כ"ל פירוש הירושלמי כדרך שכתבתי ואי ק"ל לפי דרכנו בפירוש הירושלמי לדעת הר"ן דאי הכין נתיערב באחרי' דגבי תבשיל שבישלו בקליפי ערלה דקאי לקליפי ערלה א"כ מינה שהבין כן בריש' דתני נתערב באחרים גבי בגד שצבעו בקליפי ערלה דשניהם כשנו בלשון אחר וא"כ אדק"ל מסיפא דחלוקה דתבשיל תיקשי מרישא מחלוקה דבגד מדתני נתערב באחרים ולזה לא שייך דחיית הר"ן אי מהא ל"ק לפי מה שביארתי כבר שני דרבי אבא מודה לרז' דסממנין בסממנין חשיבי ולא בטלי ברוב וא"כ נתערב דרישא דגבי צביעה הו"ל תערובת סממנין בסממנין דלא בטלי וגם לגבי ראשון יש ליישב למה שאבאר בסמוך אך את זה קשה עדיין דאי נתערב באחרים קאי לקליפי ערלה נתערבו הו"ל למיתני כדתני במשנה ו' גבי חבילי תלתן וכן ה"ל למיתני יעלו באחד ומאתים בלשון רבים וה"ל דהוו גרסי נתערבו באחרים יעלו באחד ומאתים גם ראיתי בת' הר"ן סי' ע' דגרים בה יעלו באחד מאתים ובהכי ל"ק גם הקושייא ראשונה דמרישא ל"ק לרבי אבא כיון דשוו. גרסי בה נתערב באחרי' יעלה באחד ומאתים בלשון יחיד דע"כ נתערב לבגד קאי ותו לק"מ לדרך שכתבתי בפירוש הירושלמי לדעת הר"ן ומינה החכם עיניו יחזו דאדרבא גם מהך ירושלמי מתבאר דפשיט ליה יש שבח עצים בתבשיל מדתני ידלק כי ע"כ אלא אמינא מילת' דשוי לתרווייהו לקושיית הרב נר"ו ולקושיית יבו העיקר הסוגייא דפסחים שיל' דממתניתין דפ"ג דערלה ל"ק להר"ן שהנה מבואר בש"ס דפסחי' דכז' דקי"ל כרבי דאבוקה כנגדו אוסר הפת דאילו לרבנן אין באבוק איסור תורה וע"כ אינו אוסר הפת אך אי אסור הפת אף בתנור ישן לרבי לדידן דקי"ל זוז"ג שרי והרי אבוקה בתנור ישן הוי זוז"ג והא קי"ל זוז"ג מותר ואין ברירה בש"ס להדיא לאסור אלא שהר"ן בפרק כל הצלמים גבי מתני' דאפה בו את הפת כתב בפשוט דכי הוי שבח עצים בפת חמיר מזה וזה גורם דחשיב באיסור בעין ואוסר אף בתנור ישן וכ"כ הטו"ר סימן קמ"ב והרז"ה ושאר פוסקים ובסי' ר"ד הארכתי על זה וכ"ל שלמדו כן דכיון דתני רישא חדש יותץ ישן יוכן ועלה תני אפה בו את הפת דבין אות' הפת אסורה נראה דבין חדש וישן אוסר כי ע"כ דיש ש"ע בפת חמיר מזוז"ג וכמה שכתבתי יתיישב במאי דקשה לכאורה דא"כ לפי דברי הפוסקי' דלרבי כי אמרינן ש"ע בפת חמיר מזוז"ג א"כ כי פליגי רבנן עליה והתירו ואמרו דאין ש"ע בפת נימא דה"ד שלא לאסור בזוז"ג דהיינו בתנור ישן אבל תנור חדש דהוי כולי גורם דאסור מנ"ל דהתירו וכ"ת ה"כ דתנור חדש גם רבנן אסרי א"כ מאי ק"ל לש"ס שם בפסחים דכז' של עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה נימא משכח' לה בכולי גורם כגון תנור חדש אך לש"ס ל"ק דפשיט ליה דכי תני אפה בו קאי בין לחדש וישן דתני לעיל ומינה דגם לרבנן שהתירו קאי בין לחדש וישן כי ע"כ הכריחו דרבנן גם בכולי גורם מותרי וא"כ ממתני' דתבשיל שבישלו בקליפי ערלה וכן בסיפא בתנו' שהסיקו בקליפי ערלה דתנן בפ"ג דערלה היא גופא צריכה רבה אי בתנור חדש או בקדירה חדשה איירי וע"כ אסרו הפת והתבשיל דהוי כולי גורם דאסור א"ד דאיירי אף בקדירה ותנור ישן ואע"פ כן אסור מטעם דיש ש"ע בפת ותבשיל דאסיר אף בזוז"ג בדעת הר"ן וסיעתי' וכד הוינן בה נראה דאין מקום להסתפק

בהך מתני' דערלה שהרי כולה מתני' דעז' דמ"ט דנטל ממנה עצים והסיק בהם התנור חדש יותץ מבואר דפשיט ליה לר"א ומחלוקתו זוז"ג אסור וכן העלו שם בעמוד ראשון דהך מתני' סתם כמ"ד זוז"ג אסור וכן העלו שם בפסחים ע"ש ואצ"ל דקי"ל זוז"ג מותר להתיר כרבי יוסי היינו דפסק שמואל כרבי יוסי והכרעת אימוראים עדיף לן מסתם מתני' וכמה פסקי הלכות בידנו שפך סתמי דרבי וכיון שהוברר שדעת רבי לפסוק כמ"ד זוז"ג לאסור אין ספק בהך מתני' דפ"ג דערלה שאוסר אף בקדירה ותנור ישן כיון דס"ל זוז"ג אסור וכ"ת אין הכרח מהך מתני' דנטל ממנה עצים דסתם לן רבי כמ"ד זוז"ג אסור בכל האיסורי' דדילמא שאני עז' דחמיר וכמו שכן דעת הרמ"ה והרא"ש הביאו הטו"ר סימן קמ"ב דזוז"ג בעז' אסיר ובשאר איסורי' שרי כמ"ש הרב' שם וא"כ י"ל דרבי נמי דעתו כך וה אינו שהרי בפסחים דכז' דקבעי הש"ס מאן תנא זוז"ג אסור בערלה והעלו דר"א ומחלוקתו דהך מתני' דעז' דנטל ממנה עצים והקשו אימור דשמעת ליה לר"א בעז' דחמיר וכו' ודחו אלא א"כ למאן תרמייה הרי דפשיט ליה דר"א ומחלוקתו כי אסר זוז"ג ל"ד בעז' אלא ה"ה בכל האיסורי' וא"כ ש"מ דרבי דסתם מתני' זוז"ג אסור בכל האיסורים ס"ל וכיון שכן אין ספק דכי תנן בפ"ג ערלה בתבשיל ותנור שהסיקו בקליפי ערלה דידלק הפת והתבשיל גם בקדירה ותנור ישן כיון דקי"ל זוז"ג אסור ואין מקום להכריח מהך מתני' דס"ל יש ש"ע בפת ותבשיל לאסור אף בזוז"ג שזה אינו כי אם לדידן דקי"ל זוז"ג מותר וכ"ת הרי הטו"ר בסימן קמ"ב כתב כדעת הרמ"ה והרא"ש לאסור בזוז"ג בעז' בסתם מתני' דעז' דמ"ט דשאני עז' דחמיר ולפז' אין ראיה דרבי זוז"ג אסור ס"ל גם בשאר איסורים ואדרבא כיון דפ"ב דערלה גבי שאור של תרומה תני לה מ"ד זוז"ג מותר בלשון. חכמים ש"מ הכי ס"ל וכן הארכתי אני על זה בסימן ר"ה הא נמי ל"מ. דהרי הר"ן ושאר פוסקים חולקים להרמ"ה בזה וס"ל דאין סתם וה הלכה ואדרבא שם בעז' דמ"ג ודמ"ט אסיק הש"ס דרבנן זוז"ג אסור ס"ל וכיון דר"א אינו מחלק בין עז' לשאר איסור מינה לרבי וע"כ דרבי כר"א ס"ל לגמרי של דאנן לא קי"ל הכי לפי שיטת הר"ן וגם בפ"ב דערלה דתני להך פלוגתא ר"א ורבנן בבר גילה דעתו דקי"ל כרבי אליעזר כדסתם הכי בעז' דמ"ט ודוק ומעתה יתיישבו דברי הר"ן בפ' השוכר את הפועל גבי ריתא מילתא והן קדם הל עלי חובת ביאור בעיקר קושיית התוס' דעז' דס"ו והר"ן דליתסר פת שנאפ' בכמון של תרומה מטעם יש ש"ע בפת דקשה שהרי עיקר איסור הסק עצים דפליגו ר' ורבנן אינו אלא גבי איסורי הנאה דמגד איסורי הנאה נאסר כדתני בפסחים דכ"ב מניין שלא יהנה ממנו. שלא יצבע בו ולא ידליק את הנר וכו' הרי דהדלקה מגד איסור הנאה נאסר וגם התו' הקשו שם בד"ה מניין: כיון דנפק"ל דאסור בהנאה אמאי אצטריך לאסור בביעה: והדלקה ותירצו דהדלקה ס"ד דשרי דהוי דרך ביעורו ולרבנן: דשרי כי אסר קרא. בשמן דהוי בעין כשדולק הנר גם בפסחים דכז' שהקשה עצים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה ופרש"י דמיתסרי בהנאה ע"ש ועיין בתו' ב"ק דק"א ד"ה ולא יצבע שמבואר נ"כ דכי נאסר הסק איסור אינו של באיסורי הנאה מגד איסור הנאה שיש בו ע"ש ותו מאי ק"ל להתו' והר"ן דליתסר משום שיש שבח עצים בפת כיון דתרומה שרי בהנאה והסק איסור הנאה הוא והם הוכרחו לראייות דלא אמרי' יש ש"ע לגבי איסורי אכיל' וע"ק דתיקשי להו במתני' דתנור שהסיקו בכמון של תרומה במחה נפשך אי איירי בתנור חדש הא קי"ל לכ"ע דאסיר אף למ"ד זוז"ג שרי: וכיון דהוי כולי גורם דאיסור וגם איירי בישן דהוי זוז"ג הרי סתם רבי בעז' דמ"ט כמ"ד זוז"ג אסור וא"כ היכי סתם לן: הכא בתרומות להתר דתיקשי סתמי אהדדי כי ע"כ ע"כ:

דאיסור הספק איסור הנאה וא״כ אין מקום לאסור בתרומה דשרי בהנאה וא״כ תו מאי ק״ל דקי״ל יש ש״ע בפת כי על כל אלא צ״ל ברור בכוונתם דהכי ק״ל דמדתני׳ ריפא בין חדש בין ישן יוכן והדר תני אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה וחכמים וכו׳ בין החדש בין הישן קאי א״נ דקי״ל זוג מותר ואי משום דהספק אסיר מד״ת גרבי הרי בכל איסורי תורה זוג שרי אלא ודאי דהספק עצים בפת חשיב איסור בעין וניכר האיסור בפת כמ״ש הר״ן בפ׳ כ״ה כמתני׳ אפה בו את הפת וגם בס׳ סי׳ צ׳ כתב דאסיר אף בזוג דגורם דאיסו׳ ניכר בפת גורם של היתר אינו ניכר בפת ע״ש ומבר זה הוא דק״ל להתו׳ והר״ן דלמאי דקי״ל זוג שרי ואפ״ה אסור בהספק איסור דחשיב כנתערב בגוף העצים בפת וכמו שנידד הר״ן שם במת׳ רש״ע הס׳ כנתפר גוף האיסו׳ בפת ואף למאי דמסי׳ דחומר ש״ע בפת דניכר גורם דאיסו׳ בפת א״כ גם באיסורי אכילה בתרומ׳ אסיר דהרי חשיב כאוכל כמון של תרומ׳ עצמ׳ דמה״ט אסרו בהספק אף בזוג ולזה תירצו דכי אסיק הש״ס דיש ש״ע בפת לאסור אף בזוג לאו משום דניכר גוף עצי איסור בפת אלא דניכר הנאת עצים בהנאת הפת אבל אה״נ דאינו נהנה הנאת הספק באכילה כלל וכיון דתרומה שרי בהנאה כי אכיל פת שהוסק בכמון של תרומ׳ לא חשיב כאוכל כמון של תרומה אלא כנהנה בכמון של תרומ׳ וכיון דשרי בהנאה הפת מותרת ועז״ה שפיר ראיית התוספות שהביאו לזה מדתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל ואמאי כל העצים מוקצים הם ואף אם בתלשו מאתמול והוי האוכל מוקצה אי יש ש״ע גם באיסור אכילה ודחה לזה דש״ע בפת שמענו ש״ע בתבשיל לא שמענו כוונתו דמנ״ל לאסור תבשיל שבישל בקדירת היתר בהסק איסור דהוי זוג עצים דאיסור וקדירת היתר למאי דקי״ל זוג מותר דכי חשבינן להנאת הספק בפת כניכר הסק בפת אינו אלא בהסיק הפת דהשלהבת שולט בגוף הפת בלי שום אמצעי כידוע ועיין בפרש״י בפסחים דל״ז ד״ה ואבוקה וע״כ חשבינן כניכר הסק בפת אבל בישול בקדירה דהנאת האור בתבשיל נכנס בבישול ע״י דופני הקדירה מנ״ל דחשיב ניכר ההסק בבישול וא״כ הו״ל זוג דקי״ל דשרי וא״כ החכם עיניו יחזו דמתני׳ דפ״ב דערלה דתני תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ל״ק להר״ן דכי תני ידלק י״ל דה״ט דס״ל כמ״ד זוג אסור דעכ״פ אף אי לא אמרינן יש ש״ע בתבשיל מדין זוג לא יצא והרי סתם רבי כעז׳ כמ״ד זוג אסור א״כ ה״ה מבר זוג הוא דאסר אבל ש״ע לאסור אף בזוג אף לדידן אה״נ דלא שייך בבישול וא״כ במתני׳ דהמבשל בשבת מאי תיתי לאסור אף אי יש ש״ע גם באיסורי אכילה כיון דבבישול לא אמרינן יש ש״ע בתבשיל לאסור אף בזוג אבל ממתני׳ דכמון היא ראיה נוכחת דהתיר הפת בכ״ג אף בתנור ישן דאף אי מבר זוג למאי דפתים רבי כמ״ד זוג אסור אין מקום לאסור בתרומה דאיסור הספק אי הוי זוג או כולי גורם אין איסורו כי אם מבר איסור הנאה והרי תרומה שרי בהנאה אך כיון דקי״ל כרבי יש ש״ע בפת אסור אף בזוג לדידן דקי״ל דשרי דחשיב כניכר ההסק בפת וכאילו נתערב גוף העצים בפת דמי א״כ היכי קי״ל להתיר הפת שנאפה בכמון של תרומה אלא ודאי דיש ש״ע בפת היינו לומר שבח הנאת עצים בפת אבל כאוכל עצי איסור לא חשיב וש״ת דבאיסורי אכילה לא אמרינן יש ש״ע בפת זה צ״ל ברור בכוונת דברי הר״ן ותו ל״ק מקושיית מו׳ הרב הגדול מהר״ח מודעי נר״ו כי מן הבאר יש ליישב בתאי דהוה ק״ל כדברי הר״ן אלו בפ׳ השוכר את הפועל שהיגלה דיש ש״ע בפת לא נאמר כי אם באיסורי הנאה לא באיסורי אכילה דשרו בהנאה ועש כמ״ש התוס׳ ג״כ שם והדבר קשה דהר״ן גופיה בס״פ כ״ה גבי מתני׳ אפה בו את הפת תכתב דאפה בעצי איסור אף בתנור ישן דהוי זוג דקי״ל

דשרי אסיר דיש ש״ע חמיר מזוג ע״ש ושרי בזוג דנחלקו תנאי אי אסיר הוא גם באיסורי אכילה דהרי נחלקו ר״א ורבנן בפסחים דכ״ז גבי שאור של תרומה ושל חולין שחימצו אע״ג דלא אסיר בהנאה גם בחולין דכ״ח נחלקו בולד טריפה בזוג אע״ג דטריפה שרי בהנאה וכיון שכן הדברים ק״ו אי זוג דקי״ל מיש ש״ע בפת לפי דברי הר״ן איתיה אף באיסורי אכילה כ״ש של יש ש״ע בפת גם לגבי איסורי אכילה דחמירי מזוג אך למה שנתבאר הא ל״ק דהר״ן בא להכריח דהספק איסור ליתיה בעיניה בפת שיהיה חשוב כאוכל עצי איסור וא״כ באיסורי אכילה דשרו בהנאה לית לן בה ולגבי איסורי הנאה אה״נ דחמיר הספק איסור יותר מזוג וכי קי״ל דאמרינן זוג גם באיסורי אכילה היינו באיסור הנאכל כגון שאור של תרומה דהחימוץ ניכר ונרגש וחיך אוכל יטעם לו וכן בולד טריפה דאוכל הנגדם איסור בגופים משא״כ בהספק איסור שאינו עשוי לאכול כי אם ליהנות ממנו והכשר לאכילה הוא ההנאות: ל״ק דברי הר״ן אהדדי מיהו הא ק״ל להר״ן והתוס׳ שלא הביאו ראיה לזה דיש ש״ע לגבי איסורי אכילה לא אמרינן מדתנן הריש פ״ב ממעשר שני עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני הרי דלא אמרינן יש ש״ע בפת לגבי קדושת מעשר שני וכ״כ הר״ש בפירוש ורע״ב וגם התי״ט כתב שם דמה״ט הוא דהשבח לשני וע״ש וי״ל משום דיש לדחות דלפקל הוא דלא אמרינן יש ש״ע ואזלינן בתר עיקר הקמח אך להחמיר אה״נ דגם באיסורי אכילה אמרינן כי מן הבאר ל״ק כמו להר״ן מעיקר הסוגייא דפסחים דתני בשלם ע״ג גחלים ד״ה מותר ואם איתא דאין ש״ע בבישול ליבקוש לה בבישול באבוקה בתנור דשרי הא ל״ק דתינח בתנור ישן דאיכא זוג אך בחדש דהוי כוליה גורם דאיסור איך ליתרי והרי רישא בתנור חדש וישן איירי וא״ש כמ״ש כשלמא למ״ד לוחשות אסורות משום דיש ש״ע בפת לא קאי לאלוקה דבישל ע״ג גחלים כי אם לאלוקה דאפה בו את פת דקמ״ד דבאפה ע״ג גחלים לוחשות איירי ואסיק דאיירי באבוקה למ״ד דשרי בלוחשות א״כ י״ל ואיירי בישל ע״ג בתנור והוא כמאי דהוה ק״ל בעיקר הסוגייא דאמרו לוחשות אסורות דקאי לגחלים עצמן והרי הבריית׳ באיסור והתר הפת איירי כמבואר וא״כ רז׳ ושמואל הו״ל למיבקע הפת אסורה או מותרת בלוחשות אך לדרכנו ל״ק דיש ש״ע בבישול לא אמרינן וא״כ בתנור ישן דהוי זוג הפת מותרת גם למ״ד לוחשות אסורות לשיטת הר״ן ועכ״פ נקיט האיסור בגחלים עצמן אלא דקשה עדיין דמדברי הטור בסי׳ קמ״ב ורבינו ירוחם כתיב כ״א מבואר דס״ל דכי תני בשלה ע״ג גחלים אינו אלא בתנור ישן דהוי זוג אבל בתנור חדש גם בגחלים אוסר וע״ש בב״י שהאריך להוכיח דהר״מ חולק עז׳ וס״ל דגם בתנור חדש שרי וא״כ תינח להר״מ אך לשיטת הטור קשה עדיין דאי ש״ע ליכא בבישול א״כ לתני בישל ע״ג אבוקה ד״ה מותר כיון דבתנור ישן לבר איירי וי״ל דהר״ן כשיטת הרמב״ם קאי וע״כ לק״ל מסיפא דבישלה ע״ג גחלים וא״כ דלשיטת הטור ושיעתיה כמו שהארכתי עז׳ בסי׳ חולקים להר״ן וס״ל דיש ש״ע גם בתבשיל ודו״ק באופן דלמ״ש אי אמרינן יש ש״ע בתבשיל פליגי בה התוס׳ והר״ן וכדעת התוס׳ נראה מהרמב״ם והר״ש בפ״ב דערלה שפירשו במתני׳ דתבשיל שבישלו בקליפי ערלה משום יש שבח עצים בתבשיל וע״ש ונימהו ל״ת כולי האי של׳ דמ״ש הטעם משום יש ש״ע בתבשיל היינו לאפוקי רבנן דפליגי לרבי וסברי דאין איסור אף באבוקה והפת והתבשיל מותר קמ״ל ואיסור אבוקה קרי ליה ש״ע וא״כ דגבי תבשיל בקדירה ישנה דשרי לדידן דקי״ל זוג מותר דמתני׳ אסר אף בקדירה ישנה דס״ל זוג אסור וזה היה דעת הר״ן שלא נרגש מדברי הרמב״ם והר״ש שו דסברי

יש

יש ס"ע בתבשיל שיש לדחות כדרך שכתבתי ומפרשת הצבור למרנו לעיקר חקירתינו. דקדירה ישנה לבישול חשיב גורם התר כתנור ישן דאל"ה איך כתב הר"ן דיש ס"ע בתבשיל לא שמענו והרי בכולי גורם דאיסור כלאו הטעם דיש ס"ע דאיסור בעין אסיר וע"כ כי נסתפק הר"ן אי יש ס"ע בתבשיל אינו אלא היכא דאסרינן בזוז"ג הטעם דחשיב איסור בעין דאי לעיקר איסור אבוקה. בבישול תימה הוא עליו דהסכים שליטה היא כפ"ב דערלה תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק וכן מדתני: בשלה ע"ג גחלים הפת: מותר מכלל דבבישל באבוקה אסיר אלא ודאי כוונת הר"ן כדרך שכתבתי. ומינה דקדירה ישינה חשיב גורם דהתר וכ"כ דהרי אמרו בפסחים דכ"ז כי פליגי בתנור וקדירה למ"ד זוז"ג אסור הרי דהסק ראשון דקדירה חשיב גורם איסור. ומינה בקדירה ישינה חשיב גורם התר גם בבינה דל"ד אמרו הכא בקדירה חדשה עסקינן ומשום ליבון רעפים נגעו בה ע"ש והתם נראה דאיירי בהסק שני אחר הסק היונר כ"ש בהסק ראשון דחשיב גורם דהתר אך מנגד אחר היה מקום לדון. דבקדירה לא חשיב גורם דהתר בהסק ראשון דל"ד לתנור ישן דהתנור הוא אופה כגחלים כשהוסק דכלא"ה אין חום הגחלים נשאר שם אם היה כאויר כמ"ש התוס' בפסחים דע"ה ד"ה ונרפו בשם הירושלמי דהתנור מצרף חום הגחלים וע"ש בירושלמי וא"כ אם היה תנור חדש בלי הסק לא היה ראוי לאפו' וגם לא היה מצרף חום הגחלים וא"כ הוי התנור גופיה האופה הפת כאש בצירוף שניהם נאפה הפת אבל קדירה אינו מועיל הבישול ואדרבה מעכב הבישול ואם היה נותן שמאכל כאש היה מתבשל יותר אלא דלא אפשר לבשל בלי קדירה שיקבל שבישול והנאת קבלת המאכל דעל ידי זה אפשר לבשל. לא חשיב גורם דהתר אם בישל בעצי איסור דקבלת המאכל הנאה נפרדת ולכן זוז"ג בהנאה אחת בעינן דאל"ה פת בתנור חדש ליהוי נמי זוז"ג דהרי אינו נעשה פת בלי טחינת חיטים ולישה וחימוץ והרי כל הנך דהתר הוו ואע"פ כן כאפיה דתנור חדש חשיב כוליה גורם דאיסור דבהנאת אפיה שאי אפשר לעשות פת בלי אפיה נעשה בולה באיסור וא"כ קדירה לבישול ליהוי כטחינה ולישה ולא חשיב גורם דהתר כיון דהבישול כולו נעשה על ידי האש והיה נראה שזה תלוי במחלוקת הראשונים בענין זוז"ג דלרש"י אפי' בשני ענינים חשיבי זוז"ג ומה"ט כתב רש"י בע"ז דמ"ט דנטע אגוז של ערלה הוי זוז"ג אגוז של איסור וקרקע של היתר והתוס' שם בד"ה שאם חלקו עליו דאין זה זוז"ג דבעינן שני הגורמים בענין אחד וא"כ קדירה ישינה לרש"י חשיב גורם התר ולהתוס' לא חשיב ויש לדחות דקדירה לבשול עם האש שני הגורמים בענין אחד כיון דאי אפשר לבשל בשום צד בלי כלי דל"ד לטחינה ולישה דלא חשיבי גורם התר לאפיה דהתם שאני דכל חד הנאה נפרדת ואינן באים כאחת דטחינה קודם ללישה ולישה לאפיה אבל קבלת המאכל בכלי כדי לבשל והבישול באים כאחת והנאה אחת הם וחשיבי שפיר זוז"ג וכ"כ דאי לאו הכי תיקשי לשיטת רש"י ודעת הר"ן בס"פ כל הצלמים דנטיעת אגוז של ערלה וקרקע חשיבי זוז"ג דהרי בפסחים דכ"ו מבואר דאפיה דתנור חדש חשיב כוליה גורם דאיסור ואמאי הא איכא חטים וטחינה ולישה אלא ודאי דכל הנאת אפיה הנאה נפרדת היא ונעשית כולה באיסור כוליה גורם דאיסור חשיבי וא"כ ה"נ דקדירה לבישול והאש לבישול חשיבי שפיר זוז"ג ומיהו אינו מוכרח ויש להשיב עז' ומאחר שכבר ביארתי שיש להוכיח מדברי התוס' והר"ן בע"ז דס"ו גבי תנור שהסיקו בכמון של תרומה דס"ל דקדירה ישינה חשיב גורם התר וכן יש להוכיח מעיקר סוגייא דפסחים דכ"ז מת"ש דקדירה בהסק ראשון למ"ד זוז"ג אסור אסור כמ"ש לעיל -

נראה דהכי נקטינן וכ"ן להדיא מת"ס הכ"מ בפ"ו מה' מאכלות אסורות הכ"ד וז"ל ויש לתמוה דהא אפילו מדלית מסכה עצי היתר הו"ל לתיסרי משום זוז"ג קדירה דהתר ועצים דאיסור וכו' ופש הרי דפשיט ליה דקדירה חשיב גורם התר ומכאן תימה להרב מגן אברהם א"ח סי' תמ"ה ס"ק כ"ש שכתב עמ"ש הש"ע לא יסיק בחמץ תנור וכיריים ולא יאפה ויבשל ואם בישל או אפה בו את הפת אותו הפת ואותו תבשיל אסורין בהנאה וכתב הרמ"ך על זה ודוקא כשאבוק' כנגדן כתב על זה ואע"ג דחמץ אפילו גחלו ואפרו אסור מ"מ הוי זוז"ג דתנור נ"כ גורם שיאפה שרי אבל אם בישל תבשיל אפילו ע"ג גחלים או אפר אסור ועיין ביו"ד סי' קמ"ב עכ"ל הנה מבואר דפשיט ליה דקדירה לא חשיב גורם דהתר והוא תימה מכל מה שנתבאר וסבור הייתי דהרב הבין דלא יבשל שכתב הש"ע קאי לכיריים שהסיק בחמץ דאם בישל בו אסור וכן אפה בתנור שהסיק בחמץ דאסור הפת והתבשיל ועז' כתב דבהסק כיריים לבישול דהוי כקדירה לבישול אף בלי אבוקה אסור דקי"ל כלישנא בתרא בפסחים דכ"ז דקדירה אסורה דהא קבלה בישול מקמיה דניתן עצים דאיסור כמ"ש הש"ע ביו"ד סי' קמ"ב ס"ח ואחר הישוב אינו דכירה אינו קדירה אלא מקום שפיתת שתי קדירות כמ"ש בשבת דל"ח ועיין ברש"י בריש פ' כירה וכיריים הרי הוא כתנור דאינו ראוי להבין בו בישול ואף אי ראוי ונאסר מ"מ כשנתן קדירת בישול בכירה שרי דהוי זוז"ג דכירה דאיסור וקדירה של התר וכ"ע ומ"מ אכתי לא ברירא לי בקדירה ישינה דליהוי חשוב גורם התר אע"פ שמדברי הכ"מ והש"ך והט"ז פשיט להו הכי כל שכ' דהנאת קדירה אינו דמתהר לבשל אלא דמקבל הבישול וחשיב הנאה נפרדת כטחינה ולישה דלא חשיבי בפת שנאפה בעצי איסור גורם התר דליהוי זוז"ג כאפה בתנור חדש בגחלים לדעת הטו"ר סי' קמ"ב דס"ל דאסור וכ"כ דחום דתנור חדש בלי אבנים ועפר אי אפשר וא"כ להוי זוז"ג וכן תנור חדש לת"ה יותן דזוז"ג אסור אמאי הא איכא גורם התר אחר דהיינו אבנים ועפר אלא ודאי דזוז"ג בהנאה אחת בעינן ואי משום הראיה שהבאתי לעיל דבפסחים דכ"ז אמרו ללישנא קמא בתנור קדירה למ"ד זוז"ג שרי מותר וא"כ כי היכי דחשיב הסק ראשון גורם איסור ה"נ כשהוסק בעצי התר חשיב גורם התר יש לדחות דה"כ לפי ל"ק אך ללכ"א דבקדירה אסור כיון דמקבל בישול מקמיה דניתן עצים דהתר א"כ ע"מ דהנאת קבלת בישול הנאה נפרדת והנאה זו אינה באה כגורם התר כי אם כגורם הסק ראשון ותינה דעיקר הסק ראשון אינו להנאת בישול כי אם להנאת קבלת דבר שבישול וכיון דהוי הנאה נפרדת מהבישול א"כ היכי נימא הכי דכי בישל בקדירה ישינה בהסק איסור ליהוי חשוב זוז"ג והרי הנאת קבלת בישול היא כטחינה ולישה דלא חשיבי גורם דהתר וא"כ צ"ל דגם לשיטת רש"י ז"ל בנטע פרי ערלה דחשיב קרקע גורם התר אף דהם ענינים חלוקים מ"מ עיקר הצמיחה מהפרי וקרקע באים כאחת משא"כ בקדירה דהנאת קבלת הבישול קודם לבישול גם. הראיה שהבאתי מתוך דברי הר"ן דלעיל ל"מ שו"ל דקדירה לבישול חשיב ליה כוליה גורם דאיסור כדין תנור חדש לאפיה אלא דאי אמרינן יש ס"ע בפת בתנור ישן כ"ש בתנור חדש דהוי כוליה גורם דאיסור וא"כ בבישול קדירה אי אמרינן ס"ע בתבשיל הו"ל לאסור במבשל בשבת בשוגג אי אמרינן יש ס"ע גם לגבי איסורי אכילה וכיון דאפילו אי חשיב קדירה גורם דהתר אסור כ"ש אי לא חשיב אלא כוליה גורם דאיסור כי ע"כ דבר זה בא"ת ולולי דמסתפינא דמדברי הרבנ' נראה דחשיב ליה גורם התר היה נ"ל דהוי כוליה גורם דאיסור ומכאן תשובה לת"ס סש"ך ביו"ד סי' קמ"ב ס"ק ז"א דקדירה שנגרפה בעצי

איסור

איסור דאסרו בש"ס משום דמקבל הבישול דאי שפתה על האור ואח"כ נתן הדבר בתוכו דשרי ע"ש ולמ"ש אם לדין יש תשובה דהנאת קבלת הבישול הנאת נפרדת ואינה מצטרפת בהנאת בישול דעצי התר. דליהוי זוז"ג והרי נאסר התבשיל משום הנאת קבלת הבישול דא"א לבשל בלי הנאת זאת והז' כאפיה דאיסור דאין הטחינה וליסה דהתר או עיקר הקמח ומים דלא חשיבי גורם התר להתיר בתנור חדש כי אפה בו בגחלים וא"כ דכוות' כי ע"כ עיקר דינו צ"ע אבל אף שיש לי ראיה מדברי הכ"מ הנז' ויש לי להכריח דהכ"מ כדעת הר"ן דיש ס"ע בתבשיל לא אמרינן שכתב בפט"ו מה' מ"א הכ"ר ז"ל ויש לתמוה דהא אפילו מדלית מהכא עצי התר הו"ל למיסרי משום דהוי זוז"ג קדירה דהתר ועצים דאיסור דומיא דתנור חדש שהסקו ע"ש וק"ט דמאי ק"ל. והרי ע"כ דמ"ש הר"מ קדירה שבישל אותה בעצי איסור ובעצי התר דאסור דאיירי באסוקה דאי בישל בגחלי איסור כבר כתב ההלכה זו דשרי והכריח הכ"מ דגם בכוליה גורם דאסור שרי דגחלים לא חשיבי גורם איסור ע"ש בכ"מ בהכ"כ וכיון דבאסוקה איירי הא יש ס"ע בפת ואוסר אף בזוז"ג לדעת כל הפוסקים וא"כ כי הוי קדירה דהתר ועצים דאיסור מאי הוי הא שייך לומר יש ס"ע בתבשיל דאוסר בזוז"ג ג"כ וכבר ראיתי להט"ז בסימן קמ"ב ס"ק ט' והש"ך בס"ק י"ג שתמה עליו בזה ולמה שנתבאר הא ל"ק שדעת הכ"מ כדעת הר"ן בפ' השוכר את הפועל יש ס"ע בתבשיל לא אמרינן והרי הר"מ בתבשיל איירי וראיתי להרב בני חיי בי"ד סימן קמ"ב אות ג' שהביא קושית הט"ז וכתב ואפשר שמרן לא רצה לתרץ הכי דס"ל דשאני אסוקה שהיא עומדת כנגד הפת בפי התנור הולך חום אסוקה בלי מחיצה אבל בקדירה חום עצי איסור הולך בתבשיל תוך דופני הקדירה עכ"ל ותמהני עליו איך לא ראה שהר"ן חילק כן להדיא אך את זה יש לתמוה להכ"מ ולהרב בני חיי שהרי תנן בפ"ג דערלה דירלק ופירש הר"מ שם בפי' המ' הטעם יש ס"ע בתבשיל וכ"ת דמ"ש יש ס"ע היינו דאסיר מד"ת לאפוקי רבנן דס"ל דאין הסק איסור אסור מד"ת וכי אסר מתני' בתנור חדש איירי או דס"ל כרבי זוז"ג אסור כדסתם הכי בפ' כ"ה אכתי קשה דא"כ בפט"ו מה' מ"א ה"כ שפסק הרמב"ם להך מתני' הו"ל לבאר דה"ד בקדירה חדשה אבל ישנה שרי דהוי זוז"ג וסתם בכ"ג משמע ואף א"ת שבקים דדחיק ודוקא בקדירה חדשה איירי אכתי ק"ט מת"ש בהכ"כ ואם בישל או אפה קודם שיוצן בין פת בין תבשיל הז' אסור והרי דין האפיה אסר בכ"ג מטעם יש ס"ע וכיון דכליל בהדי אפיה בישול נראה להדיא דפשיט ליה דיש ס"ע אף בתבשיל הפך דעת הר"ן כי ע"כ קושית הט"ז גריכה רבא ודברי הכ"מ והבני חיי צ"ע ומפרשת הציבור יש לישב במאי דקי"ל במ"ש בפסחים דכ"ז ואי בעית איתא בעלמא קסבר שמואל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו בהא אפילו מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דתיקום רבנן לאיסור והדבר ק' דלמ"ל לאתנויי איפכא בלא"ה אף אי לא קי"ל כרבי אפילו מחבירו בהא קי"ל כוותיה דהרי סתם לן מתני' כדת"ם דע"ז דתני אפה בו את הפת הפת אסורה ואי לרבנן דאין איסור בעצי איסור היה הפת מותר וגם בפ"ג דערלה סתם לן כוותיה אפה בו את הפת הפת אסורה וקי"ל כסתם מתני' דמתני' עדיף דסתם מתני' ומחלוקת בברית' הלכה כסתם מתני' ויותר ק' להרי"ף והרא"ש שכתבו ולענין אפה בו את הפת הלכה כרבי דאמר יש ס"ע בפת דהא אפיך שמואל ותני רבי אומר הפת מותרת וכו' כי היכי דתיקום לרבנן לאיסור ע"ש ולמה שנתבאר ק' וכי לזה הוצרכנו ת"ל דאיכא תרי סתמי לאיסור והנה אחת שראיתי להרא"ד ל"מ פסחים פ"ג בתמים דעים סימן כת"ח שכתב דסתם במתני' ומחלוקת

בברית' והסתם ביחיד קי"ל כרבים דברייתא דרבי עדיף מסתם ע"ש ולדידיה ל"ק מכל זה אלא שרואה אני דיחיד בסברתו הוא ורוב הראשונים ס"ל דקי"ל כסתם אף נגד רבים דברייתא' במ"ש בח"א סי' ע"ז דקמ"ט ע"ש ואוקי באתרין כי ע"כ ק' כי קושיין ושב"ל לישב דשפיר הוצרך שמואל למתני איפכא דטובא ס"ת דיש איסור בעצים והפת אסורה ואף גם זאת שאוסר בים ס"ע בפת אף בתנור ישן דהוי זוז"ג דקי"ל להתר וכדעת הר"ן וסיעתיה שסברי שמואל פסק בע"ז דמ"ט דזוז"ג שרי וא"כ לדידיה ע"כ דפליגי ביש ס"ע בפת וקי"ל לאיסור כרבי דאי בזוז"ג כרבנן הו"ל לפסוק להתר וכמ"ש התוס' בפסחים דכ"ז ד"ה ובהא ע"ש וכיון דתני רישא חדש יותץ ישן יוצן ותני עלה אפה בו את הפת הפת אסורה ש"מ דגם בתנור ישן אוסר וש"מ דיש ס"ע בפת חמיר מזוז"ג ואוסר אף בזוז"ג וקמ"ל שמואל דקי"ל יש ס"ע בפת ואוסר אף בזוז"ג כדעת רבי ואי לא שמעינן מסתם מתני' דע"ז דמ"ט דמהתם לא שמעינן אלא דיש איסור בעצים מד"ת אבל שיאסור אף בתנור ישן דהוי זוז"ג דקי"ל להתר לא שמענו דאע"ג דתנן שם חדש יותץ ישן יוצן ועלה תני אפה בו את הפת אסורה דש"מ דאוסר אף בתנור ישן דהוי זוז"ג אי מהא לא אריא דהרי סתם מתני' דע"ז ס"ל זוז"ג אסור כדאסיק שם הש"ס בדמ"ט ע"א ובפסחים דכ"ז וע"כ אוסר אף בתנור ישן כיון דס"ל זוז"ג אסור אבל לדידן דקי"ל זוז"ג שרי א"כ דבתנור ישן הפת מותרת גם מתני' דפ"ג דערלה דתני הפת אסורה ל"מ מידי דלא תני בה דאיירי אף בתנור ישן ואף את"ל דסתם אף בתנור ישן איירי אכתי ל"מ דסתם משנתינו לשיטתיה אזיל דפוסק זוז"ג לאסור אבל אנן קי"ל להתר מנ"ל לאסור אפיית הפת בעצי ערלה בתנור ישן אך מהך ברייתא' דרבי דרבי לא תני חדש יותץ כי אם תנא אחר מדתני עלה דחדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת הפת אסורה לר' ש"מ דאוסר אף בזוז"ג אף דקי"ל להתר וע"כ פסק שמואל זוז"ג שרי ופסק כרבי ומינה דיש ס"ע חמיר מזוז"ג כנ"ל ודוק ומכאן נ"ל ראיה גמורה לשיטת הר"ן הלזו שכתב בס"פ כל הצלמים דלמאי דקי"ל כרבי דיש ס"ע בפת גם בתנור ישן דהוי זוז"ג וזוז"ג קי"ל להתר הכא אסיר דס"ע חמיר מזוז"ג ע"ש ולמה שכתב' יש להכריח כן דבלא"ה למ"ת אפיך שמואל סברת רבי לרבנן כי היכי דתיקום רבנן לאיסור בלא"ה קי"ל דיש איסור באפיית עצי איסור אלא ודאי דרבי אסר אף בתנור ישן דהוי זוז"ג והא קמ"ל שמואל וגם ראיתי להרז"ה בפ' כ"ש שכתב ג"כ בפשוט דאפה בעצי איסור בתנור ישן ג"כ אסיר אף דהוי זוז"ג וכיון דיש ס"ע כמאן דאיתיה לאיסורים בעיניה דמי ע"ש וכן מהט"ז סימן קמ"ב שכתב אע"ג דזוז"ג מותר אם אסוקה כנגדו הפת אסורה יעש וכ"ן ממ"ש הרא"ש בפ"ק דחולין ד"ה וז"ל ולא דמי לבטל ממנה עצים וכו' או אפה בו את הפת בתנור ישן אף דהוי זוז"ג שהפת אסורה יעש הרי דאוסר אף בתנור ישן אף דהוי זוז"ג אך יש לדחות לזה דהך מתני' ס"ל זוז"ג אסור כדאסיק הש"ס בפסחי' דכ"ז וכי אסר אף בתנור ישן היינו מטעם זוז"ג אסור וראיית הרא"ש היא אע"ג דאנן קי"ל זוז"ג להתר ה"ד היכא דהוי זוז"ג אבל בכוליה גורם דאיסור בסכין ע"ז דאיירי בים הרא"ש לכ"ע אסיר ואף שיש להשיב על דחיה זאת מ"מ אין בדברי הרא"ש אלו הכרח גמור לזה ומ"מ לעיקר חקירתינו אין ספק דנקטינן כדעת התוס' והרמב"ם דאמרינן יש ס"ע בתבשיל ואוסר כי בשיל בקדירה ישנה בהסק איסור אף אי חשוב קדירה ישינה דהתר גורם התר כ"ש למה שביארתי דאין זה ברור ויותר נראה דקדירה ישינה לא חשיב גורם התר כי היכי דחשבינן לתנור ישן גורם התר מהטעם שנתבאר ודוק.

וביום הראות דברי אלו לפני מי שגדול הרב המופלא במהב"רת מודעי נר"ו אמר אולי דבל מאי דקי"ל

לפי

לפי דרכו כישוב דברי הר"ן דלעיל כבר נרגש גם הוא בתורה שבכת' ולא חש להאריך בתורה שבע"פ ע"כ אמרתי להעתיק לשונו לשון של והורות ויען אין הפנאי מספים לא יכול יוסף להתאפק לעמוד על דבריו והילך לשונו לשון הזהב ·

חזי הוית להר"ן ז"ל במס' ע"א פ' השוכר בשמעתא דריחא לאו מלתא היא דיליף לה בגמרא דף ס"ם ממתני' דתנור שהסיקוהו בכמון של תרומ' וכו' ומקשי בה הר"ן ז"ל ממאי דאמרינן פרק כל שעה בתנור שהסיקוהו בקליפי ערלה הפת אסורה משום דיש שבח עצים בפת · ותירץ דלא אמרינן יש · שע"כ אלא באסורי הנאה וכתב עוד שכן העלו בתוס' וחזקו דבריהם ממאי דאמרינן המבשל בשבת בשוגג יאכל אע"ג דשתם עצים מוקצין נינהו שא ודאי דכיון דמוקצה אין בו איסור הנאה לא אמרינן יש שבח עצים בפת : וכתב עלה וז"ל והא לא מוכח לפי שלא שמענו שבח עצים בתבשיל עכ"ל ודבריו אלו מרפסן אגרי דהלא משנה ערוכה שנינו בפ"ג דערלה תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק וכו' ועש הרי מפורש יוצא דיש שבח עצים בתבשיל וכן פירשו בה הרמב"ם והר"ש והרע"ב ז"ל ופסק כן הרמב"ם ז"ל בחבורו פ' ז"ה מהל' מאכלות אסורות דין ך' · ואיך כתב הר"ן ז"ל שלא שמענו שבח עצים בתבשיל · ולכאורה קושיא אלימתא היא נתן התיתא על רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל דלא חזינא בעת מי שנתעורר בזה ·

ויען וביען חובה עלינו יתובי דעתייהו דרבנן קמאי ז"ל אשר לכם פתוח כפתחו של אולם וחם ליה להר"ן ז"ל דליסתמיה מיניה משנה ערוכה באותו פרק כי לא רחוקה היא · על כן בעינא דאימא מלתא לפי חומר הנושא לפק"ד והלא בה דברי דהר"ן ז"ל סבור כפירושא דהך מתניתין שלא כדברי המפרשים הראשונים ז"ל דאייתינן לעיל · ופריש לה בתבשיל שנתבשל בקדרה שהוסקה בקליפי ערלה דהסקינן בפ' כל שעה דף ז"ך דאף למ"ד זה וזה גורם מותר הכי קערו' וכוסות וכו' וקדרה לליסבא בתרא אסירה ויהיב טעמא דהא מקבלא בישולא מקמי דליתו עצי דהתירא · וכן פסקו כל הפוסקים ומרן ז"ל בס' הקצר י"ד סימן קמ"ב ס"ה ועש ועיין להרב טו"ז ז"ל שם ס"ק ז' שדבריו תמוהים מאד דקא מקשי מליסבא קמא ועש · ואיך שיהיה קדרה גופה שהוסקה בקליפי ערלה אסירה לכ"ע ואמרי' בה יש שבח עצים בקדרה ואמטול הכי אמרינן במתני' דידלק התבשיל שנאסר מחמת שנתבשל בקדרה כמובן · ובל כי האי מלתא הוכרח הר"ן ז"ל לפרש ממאי דאמרינן בירושלמי פ"ג דערלה הלכה אמר רבי אבא בר ממל הניית ערלה בטלה ברוב ופריך מתני' פליגא על ר' אבא בר ממל תבשיל שבשלו בק"ע ידלק ומשני תפתר בקדרה בקדירו' ופירש בו הר' שדה יהושע ז"ל דהיינו שהתבשיל נתבשל בקדרה שהוסקה בק"ע ואותה קדרה נתערבה בקדרות ות"ה אמרו יעלה באחד ומאתים ועש · ומוכרחים אנו לומר דרישא וסיפא בחדא גוונא איירו ורישא דאמרינן ידלק בהא נמי איירי אמור מעתה לא שמעינן מהכא דיש ש"ע בתבשיל דהא לאו מחמת הבישול בקליפי ערלה מתסר אלא מחמת הקדרה שהוסקה בק"ע דבה אמרינן יש שבח עצים כדבר האמור ויפה כתב ז"ל שלא שמענו ש"ע בתבשיל ·

ישוב אורו עיני ומצאתי להר"ן ז"ל בתשובותיו סימן פ' דאתא ואייתי הירוש' הלזה ללמד ממנו דהכי היכי דאמרינן יש ש"ע בפת הכי נמי אמרינן יש שבח סממנין בבגד ואחר שהביא לשון הירושלמי כתב עליו ז"ל נראה דמסיפא פריך וכו' ופתר לה קדירה בקדרות כלומר דנתערב באחרים אקדרה קאי וטעמא משום דיש ש"ע בקדרה כדמסקינן בפ' כל שעה וכו' ומדפרכיה מההיא ולא פרכיה מדתנן לעיל מיניה דשוה שייך טפי דרבי אבא גבי נבע אמרה לתלתים

וכו' משמע ודאי דלא חני למפרכה מההיא דהסיא משום דיש שבח סמנין בבגד ולא מקרי הניית ערלה בלחוד וכדמשני ליה תפתר בקדרה בקדרות עכ"ל ויעלון לבי כמוצא שלל רב כי עפו' דבריו אלה אל ה' ויאר לנו דעתו ז"ל דמוכח הדבר דפשיטא דמתניתין היינו בתבשיל שנתבשל בקדרה שהוסקה בק"ע דבהא פשיטא ליה לתלמודא דאין שבח עצים בתבשיל ואינו אלא הניית ערלה ואמטול הכי פריך מינה לרבי אבא ולא פריך ממתני' דבגד ותנור משום דהכהו יש שבח סמנין ועצים בהם כמובן אלא דתלמודא אסיק אדעתיה דסיפא דקתני נתערב וכו' היינו שהתבשיל נתערב בתבשילין אחרים ומש"ה פריך מינה לרבי אבא · ופתר לה שהקדרה עצמה נתערבה דבה לא מקרי הניית ערלה כמובן · וזהו שכתב הר"ן ז"ל כלומר דנתערב באחרים הקדרה קאי כמובן · ואי נמי מצינן לפרושי דפשטא דמתני' לפום ס"ד דתלמודא היינו כפשטא דתבשיל שנתבשל בקליפי ערלה · ומכיון דקים ליה לתלמודא דאין שבח עצים בתבשיל אלא הניית ערלה בלחוד אמטול הכי פריך מסיפא דהך מתניתין דאתמר בה ענין תערובת לרבי אבא בר ממל · וזה מוכרח מדפריך מהא ולא פריך מאינך וכמו שהאיר עינינו הר"ן ז"ל כמדובר · וכדפתר לה בקדרה בין הקדרות סליק לן אידך פירושא גם ברישא דמתני' דע"כ בחדא גוונא מיירי כמובן · ועיין להרב שדה יהושע ז"ל שם דף קמ"ב ע"כ כפירושא דמתניתין מ"ש שם דהמפורש יוצא דלפום הך אוקמתא רישא נמי הכי מתפרשה ועש :

ואיך שיהיה על פי שיטת הר"ן ז"ל הלזו המבוארת ומוכרחת מן הירושלמי יפה כתב ז"ל בחדושיו שלא שמענו שיש שבח עצים בתבשיל האחר דאם איתא להא כפשטא דמתני' לא הוה פריך מינה לרבי אבא דקאמר הניית ערלה בטלה ברוב כיון דאין זו הניית ערלה אלא שבח עצים שבה דמהאי טעמא לא פריך מאינך כמדובר · ונמצא דכולה סוגיא בין דמקשן בין דתרצן כולהו ס"ל דאין שבח עצים בתבשיל אלא הנייה בעלמא בין שהתבשיל נתבשל בקליפי ערלה בין שנתבשל בקדרה שהוסקה בקליפי ערלה דכולהו הניית ערלה מקרו אלא דהתרצן חדית ליה דנתערב באחרי' אקדרה קאי וכדאמרן · ודברים ברורים הם לענ"ד ליתובי מלתיה דהר"ן ז"ל בחדושיו דלא ליהוו כל בתר איפכא ממשנה שליתם · האף אמנם כי לא יתלט מן הנמנום דלא הו"לל לא שמענו וכו' כאלו הדבר ברור ופשוט מבואר נגלה ולדחות דברי התוס' ז"ל דאיתו ראיה מהמבשל כמובן · מ"מ לפי חומר הנושא נסבול את הלחץ זה הדחק · ועיין לו ז"ל בשלהי פ' כל הצלמים דמייתי להך מתניתין לענין תקנתו של ר"א דיוליך הנאה לים המלח ואין נסתר מחמת"ו למה שכתבנו בישוב דבריו דהכא ודוק ·

ומן האמור בזה נריך הדבר תלמוד דעת רבותינו הראשונים הרמב"ם והר"ש והרע"ב ז"ל שסבורים דיש שבח עצים בתבשיל ופירשו למתניתין כפשטה מה יענו לדברי הירושל' הלזה שכתבנו דמוכח מינה דלכ"ע אין שבח עצים בתבשיל כדבר האמור : ואולי סבורים ז"ל דלעולם ס"ל לתלמודא דיש שבח עצים בתבשיל כי היכי דאמרינן בפת ומתניתין דתבשיל כפשטה שנתבשל בקליפי ערלה ואפ"ה קרי ליה הניית ערלה משום דאין שם ממשו של איסור אלא מחמת הנייתו הוא בא דאע"ג דיש שבח עצים בתבשיל דומיא דפת היינו לומר שהוא חמור יותר מזה וזה גורם וכמ"ש הר"ן ז"ל שם בפרק כל הצלמים דיש ע"ד לענין פת ודכותיה בתבשיל ומאי דלא אקשי תלמודא מבגד שנכתב היינו משום דשניא ההיא שגוף הסמנים הם בבגד וכמו שחלק הר"ן ז"ל שם בסוף תעמוד בין בגד לפת לענין תקנתו של

ר"א

ר"א יע"ש · והוא הדין כמי דהוה מצי לאקשויי ממתני' דפת דתרווייהו חדא מלתא נינהו אלא דקמייתא נקיט כידיה ומינה פריך · וכדמשני תפתר בקדרה בין הקדרות הייגו שהקדרה שבה התבשיל שנתבשל בק"ע נתערבה בקדרות אחרות ועיין למוהר"ר שיה ז"ל בפירושו שכתב ודמי לנובע כנר גדול וכו' יעש כי לא דרך כדרך זו · ומ"מ מה שכתבנו בעניותנו ביישוב דברי הר"ן ז"ל בחדושיו פרק השוכר הנה אמת נכון הדבר לפק"ד ודוק·

אחרי מופלג רבות בשנים כמעט שעברתי כוס חזי הוית כי הנה מקום לבעל הדין למשדי נרגא בהך דכתיבנא בפירושא דמתני' ליישב דעת הר"ן ז"ל · והלא זה הדבר ממ"ש מרן ז"ל בב"מ פוו מה' מ"א הכ"ד על דברי הרמב"ם ז"ל במ"ש קדרה שבשל אותה בק"ע וכו' הרי התבשיל אסור ותמה עליו מרן ז"ל לפום פשטא דלישנא ועיין להרב עו"ז ז"ל ולהרב ש"ך ז"ל שם בסימן קמ"ב · ואסיפא דמלתא כתב ז"ל ואפשר לידחק ולומר דת"ק קדרה שבשל אותה בק"ע כלומר שנגרפה בעצי איסור וכו' ושיים עלה שפירוש זה בלשון רבינו רחוק מאד יעש ולכאורה יעלה על לבו לומר דגם בדברי הרמב"ם ז"ל רחיקא ליה מלתא לפרשו בקדרה שהוסקה בעצי איסור עכ"ו שאין לפרש כן בלשון המשנה דבהא איירי ונסת"רה דרכי אשר כתבתי בפירושא דמתני' כשיטת הירושלמי משום יתובי דעתא דהר"ן ז"ל כי ע"כ באתי ואומר שלא כתב מרן ז"ל על פירושו כי רחוק הוא מאד אלא בלשון הרב ז"ל דפתח בקדרה וסיים בתבשיל וצריך לומר דלגירוף קדירה קרי תבשיל וכמתבאר בדבריו ז"ל מה שאין כן בפירושא דמתני' דכתבינן לפי שיטת הירושלמי שאין בה שום דוחק לפרשה בתבשיל שנתבשל בקדרה שהוסקה בק"ע וקאמר ידלק התבשיל שנתבשל בקדרה זו האסורה מחמת תחלתה כמובן והיינו ממש מסקנא דתלמודא דידן לגיסנא בתרא כאשר מבואר נגלה לעין כל חכם לב וליכא לאקשויי לנך פירושא דילי דאי איתא להא אמאי לא אקשי תלמודא מהך מתני' לל"ק דקאמר דלא"ד זו"ב עיקר קדירה נמי שריא · דהא יפה כח הדוחה לומר דמתני' אתיא כמ"ד זו"ב אסור ולא דבר רק הוא כמובן · ואיך שיהיה הרי הוא כמבו"אר דהך פירושא דידן במתניתין לדעת הר"ן ז"ל אינכו בפינה דחוקה כמאי דהוה בעי מרן ז"ל לפרש בלשון רבינו ז"ל דלגירוף קדירה קרי ליה תבשיל כי בעבור זה כתב מרן ז"ל שהוא דחוק מאד וזה ברור לענ"ד ·

אברא כי פליאה דעת ממני מדוע הוצרך מרן ז"ל לידחק ולומר דלגירוף קדירה קרי ליה תבשיל והוה מצי למימר בכונ' הרב ז"ל ולפרשו דת"ק קדירה שנגרפה בעצי איסור לכדם בתחלה · ואח"כ בשל בה תבשיל בעצי היתר ונמצא בשול זה מאיסור ומהיתר דהיינו האיסור מחמת תחלת הקדירה דהיינו הגירוף בעצי איסור · וההיתר מעצים שנתבשל עכשו התבשיל והיה מקום להתיר התבשיל מפאת זו"ב ולזה כתב רבינו ז"ל שהתבשיל אסור מטעם שאמרו בגמ' דקדירה קבלה בשולא באיסור מקמי דליתו עצי דהיתרא ונמצא כי דינו של רבינו ז"ל דינא דגמ' הוא ללישנא בתרא כמובן והרי הוא כמבו"אר כי בדרך זו סרו מסר הנהו תרי קושיות אשר הקשה מרן ז"ל לפי פירושו בלשון הרב ז"ל כי מה שהקשה שלא נזכר בגמ' דין זה וכו' הא לפום מאי דאמרן בעניותין בכונת דברי הרב ז"ל הן הן הדברים הנאמרים בגמ' · ומה שהקשה עוד שכבר כתב הרב ז"ל לעיל דין הקדירה בהדי קערות וכוסות וצלחיות · הא כמי מתרצא שפיר דלעיל איירי רבינו ז"ל באיסור תשמישתה כגוון דומיא דכוסו' וצלחיות או בתשמיש בחמין שלא ע"י האור בקערות שיונק המאכל לתוכו ואין שם גורם אחר כמובן והכא מרית לן רבינו התבשיל שנתבשל בקדירה זו האסורה מתחל' היסקה ואשמעי' דאף דאיכא גורם אחר דעצי היתר שבהם נתבשל התבשיל אפ"ה אסור ומן הטעם שאמור בגמ' ללישנא בתרא וכמדובר ונמצאו דברי רבינו כלם נכוחים וישרים והיו נכונים ות"ם אני מדוע לא בחר מרן ז"ל לפרש דברי הרב ז"ל בדרך הזה וכעת צ"ע:

ודע כי בספרי הי"ד דפוס אמשטרדם ראיתי הגהה אחת לא אדע אל מי מקדושים ז"ל שכתב וז"ל תימא על הרב מהרי"ק ז"ל איך קרא הפירוש הזה דחוק · בהיות שכן פירש רש"י ז"ל גם עכ"ל ונוראות נפלאתי ואיני יודע מה הוא זה כי אחד הרואה עפעפיו יבחנו כי רב המרחק בין פירושו של רש"י ז"ל לפירושו של מרן ז"ל בלשונו של רבינו ז"ל ולא קרב זה אל זה כמבואר · ואמת אגיד כי חשבתי דרכי להעתים בדבריו את הדברים אשר כתבתי כי מדוע לא פירש בלשון רבינו כפירושו של רש"י ז"ל בסוגיין והיינו נכי קושיין דכתיבנא · ולא נחה דעתי כי אין הלשון מלבין שנתכוין לזה כאשר יראה המעיין ולבבו יבין:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

קונטרס כונן לחקר

אמר המחבר הנה לא הואלתי לדבר בין הפרקים בין פרק ראשון לשני משום דבר שנתחדש · דבמאי דבינו ביני חוה הוית שלשה ספרים כפתאים שבאו מן החדש · הם המדברים לשבו"ר לי יוסף ואיש על מקומו רהי ותקשה דברים שארם דם · ראשון להל דבר שבקדושה הרב המפורסם מופת הדור בספר פתח עינים פתח לה פתחא לפי רוב ענוה ובר למקדש · ושני לקודש בקורא להביה את ספר שלמי ניבור הרב החסיד במוהר"א חיון נר"ו כל העם עונין אחריו הקודש · ועד אחרן אחד מחכמי עירנו וגם הפי סופרים הנה שהפתי קשת נבורים נושאי המקדש · לא בכחר מתני ערכי עלי מיעוך ובתות לא בבלאת היא אם התנא תהנא על שניונות כי לא טוב אנכי מאבותי שרים עברו במילין אף כי מימיו נון המקדש · אכן שניפי ישיבוני ויהי בה ארונה להבין דברי חכמים ואנכי הרואה בברק כל אמרי פי ואין כל חדש · הבל אלה חל עלי חובת ביאור דלא ליהוי שתיקה בהודאה כי ע"כ ראה קראתי בשם קונטרים זה כונן לחקר להיסבר קראי דברים בכתבן בדברות הראשונות מנוה להביא מן החדש ·

בסי' ד' רו"ז שטה ט"ו וז"ל · ולכן כ"ל דלאו שפיר דמי לכבד לרבו וכו' הנה ראיתי בספר בית יצחק בהשמטות ר"נ שכתב בשם מר אביו ז"ל מתיך ח"ש בספר עמק ירכן דלי"ד בין תבין דאין מקום למ"ש מהרי"א בספר חקרי לב דאם נתנו לו לאדם טלית לאת עטף בו להתפלל לאו שפיר דמי לכבד לאדם אחר באותו טלית כי הוראת הש"ך היא תמוה ואף גם זאת נדון דטלית שאני הרבה יותר מדאי שהוא חובת מנא דאם אינו לובש בת ד' כנפות אין לו חיוב ד' כנפות אלא דבעידן ריתחא ענשי אעשה ופשוט שו דברין ולדידי לא מעלה ולא מוריד כל מ"ש בזה שבל ה"ש בספר עמק ירכן הוא שהביא דיעות רבני האחרונים אי שפיר דמי לתת המילה וכיסוי לאחר וגם אני באותן הימים עמדתי על כל דבריהם ולא הוצרכתי לעמוד על דבריהם איזה סברא עיקר כיון דבכ"ר לדידי חזי דכ"ע מודו בה כיון דעב"פ קול מנוה בו יותר משלוחו כמ"ש להדיא וגם מה שהביא שם דברי הכרתי ודברי התבואות שור והעלה לא כמר ולא כמר אין דבריו מוכרחין ואין להאריך כיון שאין עיקר דיני תלוי בו ודעת לבנון בקל ולדידי במקום שהר"מ ריקנאטי והאור זרוע ז"ל שהם מגדולי הראשונים תפסו לאיסור וגם הש"ך גדול האחרונים נלוה עמם ואין כחולקים אחד מהראשונים שהתיר להדיא מאן חשיב להקל נגד דעתם ומ"ש דהוראת הש"ך תמוה מה יעשה לדעת שני גדולי עולם דקיימי בשיטתיה ומה גם דאף למור"ם שהב"ע דברי האז"ח הא קול מנוה בו יותר משלוחו שגם מור"ם מודה בו וא"כ אפי' לו יהי כדבריו דנדחו דברי הש"ך הנכ דין זה פשוט כש"ס אין פונה פה עליו ואם כנדר אחר דעת התבואות שור שכתב ביו"ד סי' כ"ח ס"ק ז' ד"ה ר כשעושה על ידי שליח שאינו רונה לטרוח אבל בדרך כבוד שרונה לכבד שפיר דמי על דרך שאמרו ביומא דל"ט נתכבדם אני ואתם ע"ש לדידי אין דבריו כראין שבראם שנצלם ממנו מ"ש רש"י והר"ן בריש פ"ב דקידושין ד"ה מנוה ע"ל. דבי עסיק גופו במנוה מקבל שכר יותר וע"ש בשה"ג בשם ריא"ז ולפי טעם זה אין טעם כלל לחלק שיהיה מנוה בשלוחו באילו עשאו כשעושה לכבד וולתו שלא יהיה כבוד בשר ודם גדול מכבוד שמים והראיה דיומא לת' מידי וכמובן ואף הכרתי שחילק דלמשוי שליח בעדו שפיר דמי מודה הוא דהפסיד מנוה זו דמנוה בו יותר משלוחו ומה שהבאתי בדברי הראשונים דברי הכרתי ולא דברי התבואות שור היינו שנראין לי דבריו יותר ובבר ראיתי לגדול שברובינו רא"ע"ב דבברבי יוסף יו"ד סי' רס"ד כתב דנראין דברי התבואות שור יותר טוב דק ואשכח בספר ראש דוד והעלה דאדרבה דברי הכרתי עיקר ועל הכל דבמנות ציצית ותפילין ובוכה ליתנהו בשליחות כלל כמ"ש בראשונה בשם הר"ן בפ"ק דפסחים וא"כ אי אפשר לומר בהם שלוחו של אדם במותו לכ"ע גם הא שהשיב ואף גם זאת נדון דטלית שאני הרבה יותר מדאי וכו' לת' מידי דאין עיקר דיני כי אם בשיש לו טלית השלו ונותנו לאחר דעכ"פ לבישת טלית בעת התפלה לשם מנוה דאי לאו למה הניחין אותו יכול על מגן ובבר ראיתי בכתבי האר"י הקדוש זלה"ה שביאר דאין חיוב הטלית הגדול כי אם בעת התפלה לבר לפי סודן של דברים ע"ש ומ"מ אף במנוה דרבנן דינו כשל תורה לענין זה דאין טעם כלל לחלק ותו לא מידי ·

בסי' י"ב ד"א פ"א שטה כ"ב וז"ל כי ע"כ אלה נ"ל לישב וכו' עד סוף הלשון העליתי עיקר שוה שאמרו דברים שבכתב אי אפשר לאומרן בע"פ ודברים שבע"פ בכתב לא שיש איסור בזה כי אם שאינו נוטל שכר על הקריאה דלא קיים העשה כי אם בדרך שניתנה בכתב בכתב ושבע"פ בע"פ ע"ש שם בהשמטות דרש"ז ע"ב הבאתי דברי הרא"ם ז"ל בס' יראים סי' קכ"א שנראה מדבריו דלא ס"ל הכי ועם כל זה כתבתי דבדעת שאר הפוסקים נ"ל עיקר בן אף דהרא"ם לא ס"ל הכי ע"ש · והנה בעתה מצאתי ראיה ברורה לדברי מהמדרש רבה פ' כי תשא שאמרו ר' אחר כתוב לך את הדברים האלה כי ע"פ הדברים האלה תורה שבכתב ותורה שבע"פ כרתי אתך ברית ואם המרת אתה ועשית מה שבע"פ בכתב ומה שבכתב בע"פ אינך מקבל שכר למה שכך נתתיה תורה שבכתב בכתב ושבע"פ בע"פ ע"ש וזה ראיה גמורה לכל מ"ש והנה ראיתי שם למהר"ש יפה שהקשה וז"ל ומ"מ תימה מאי אינך מקבל שכר והלא עונש נמי איכא כיון דלא ניתן ליאמר אלא כן כמ"ש בפ' הנזקין ונראה דאינו מקבל שכר מלבד העונש קאמר ואינו מספיק דשכר במקום עון מהי תיתי וכ"ש דהקורא בט"כ וביהי אבלו דיהיה לו שכר קריאה וא"כ ליהא דנענש וכ"ש דאין לו שכר ואולם למה שביארתי מעיקרא ל"ק דהתם כמי ס"ק דכל המשנה אינו מקיים מנות לימוד ת"ת ואי ק"ל הו"ל לומר לא קיים עשה דלימוד תורה הא נמי ל"ק דבבר אמרו דאפילו בקריאת שמע נפטר מעשה דתלמוד תורה של דעשה זה אין לו שיעור כדתנן בפ"ק דפאה וא"כ מי שקורא בבל יום קיים העשה בבל עת · ובבל רגע אף דביטול עשה ליכא כל שקרא קנת ושתם כל אדם קורא ק"ש ואפילו קראה ע"פ יצא א"כ ביטול עשה לא שכיח כי אם דאינו נוטל שכר על קיום עשה דיש לו שכר בבל עת ·

שם בסי' י"ב ד"ב ע"כ שטה נ' וז"ל וכ"ת עכ"פ קשה וכו' הנה ראיתי להרב הגדול מהר"ז אזולאי נר"ו בספר פתח עינים בב"מ ד"ט שהשיב וז"ל איך שבל לומר שהש"ס לא נכתב עד סמוך לזמן רש"י והוא פלא דרש"י נח נפשיה ד' אלפים תתס"ה והיה בזמן הרי"ף ומן הרבה אחר הגאונים והגאונים חיברו וכתבו כמה חיבורים

בדינים ופי' התלמוד למאות אחר גאלף אשר בידנו הנה הגם בעל ה"ג שאילתות ספר המקח לרבינו האיי גאון ואיך אפשר שהש"ס לא נכתב עד הזמן ההוא והגם דנוסח רש"י ז"ל כתוב התחילו דורותינו לכתבו אין להאמין כל הכמנא כתוב ובודאי יש ט"ס ברש"י וכן ראיתי ברש"י בעין יעקב שכתוב התחילו דורות אחרונים לכותבו ע"כ את"ד ולישרי לן מר שאיני רואה בכל דבריו די השיב לדברי דעיקר דעתי הוא כדי ליישב פשט הסוגייאות והראייות שהבאתי הוא דהמשנה והגמרא לא נכתבו כשחיברם רבי ורבינא ורב אשי, כי אם אח"כ נכתבו משום עת לעשות לה' ויהיה בזמן רבנן סבוראי או בזמן הגאונים ועל זה הבאתי דברי רש"י שכתב התחילו דורותינו לכתוב שפשט לשונו מוכיח שבדורו היה ההתר ולפי שהוקשה לי איך יתכן דהרי היו קצת ספרים מהגאונים ואם הותר לכתוב חיבורם הותר גם הש"ס וכמו שהרגש הרב נר"ו כי ע"כ הכרחתי שכוונת רש"י בדורות הסמוכין לו ולא דורו ממש וזהו שכתבתי מבואר מדבריו וכו' ובדורות סמוך לזמן רש"י התחילו לכתוב ע"כ שזה אי אפשר להכחיש עכ"פ בדעת רש"י והרי אני לא כתבתי אם היה דור אחד או ב' וג' קודם זמן רש"י כיון שגם בדברי רש"י אינו מוכרח כנודע ותו ל"ק מכל מה שהביא שהנה מ"ש דרש"י היה זמן הרבה אחר הגאונים והיה בשנת ד' אלפים תתס"ה הנה בספר צמח דוד ובתשו' רש"ל סי' כ"ט מבואר כמי דנפטר בשנת תתס"ה וחי שבעים וחמש שנים והרי רבינו האיי גאון נפטר בשנת תשנ"ז כמבואר שם וא"כ הרי לפ"ז אפשר שראה רש"י את רבינו האיי גאון בבר שית בבר שבע ואיך הפליג וכתב שהיה זמן הרבה אחר הגאונים להגדיל המדורה וגם מ"ש דהגאונים חיברו כמה חיבורים בדינים ופירוש למאות ואחר מאלף הנה הגם בה"ג ושאילתות וס' המקח לרבינו האיי גאון ואיך אפשר דהש"ס לא נכתב עד הזמן ההוא הנה מספר המקח מאי ק"ל שהיה בדור רש"י ולא הו"ל לאקשויי כי אם מבה"ג ושאילתות שהיו בשנת ת"ק ותקי' כמבואר שם והא כמי ל"ק ס"ל דא"כ דבשנת ת"ק בדור בה"ג התירו לכתוב שהיה כשלש מאות שנה ויותר עד זמן רש"י ויהיה ג' וד' דורות עד זמן רש"י דימי שנותינו בהם שבעים שנה והרי לא ביארתי אם היו ב' דורות קודם רש"י שהתירו לכתוב או ג' וד' כי היכי דתקשי ליה ומה גם שגם אני לא כתבתי זה מדעתי כי אם דבפירוש כתב רש"י כן ואי בעית אימא דגם בעל ה"ג סידר ספר זה ולא כתבו ועל דרך שסידר רבי המשנה ורבינא הש"ס ולא ניתנו ליכתב אלא שאח"כ כשהותר הש"ס הותר גם חיבורם ומ"ש דהיה חיבורים אחרים קודם בהקדמת ניד"ה לדרך נראה דמבה"ג התחילו חיבורי הגאונים ומ"ש דהנה דנסחת רש"י כתוב התחילו דורותינו לכתוב אין להאמין כל הכמנא כתוב ובודאי יש ט"ס ברש"י וכן מצאתי בנוסח רש"י דעין יעקב שכתוב התחילו דורות אחרונים לכותבו ע"כ אני תמיה על תמיהתו למה לא האמין על רש"י שהיא תורה שליחה שלנו וכ"ש כדבר זה שנ"ל כן עיקר מפשט הסוגייאות בלי ראות דברי רש"י אלא שלא היה בידי לחלוק על הר"מ ודעימיה דלא ס"ל הכי והרי כמה גאוני עולם עשו שיטה לכ"מ ולא נרגשו בטעות זה ש"מ דהבינו כדעתי ומי ישמע להגיה בדברי רש"י בחינם ומה גם למה שאבאר שיש הכרח מדברי רש"י ושאר ראשונים כשאר דוכתי על זה והנוסח שמצא בעין יעקב הכל שפה אחת עם נסחתינו שהרי כתב התחילו דורות האחרונים לכתוב ואם דעתו דרב אשי התיר לכתוב התלמוד מאי התחילו דורות אחרונים לכתוב התיר רב אשי הו"ל לומ' ותו מאי התחילו דמשמ' דמעיקר' אתירו כיון שלא היה אפש' להם ללמוד בלא"ה ותו דאכתי מ"ש רש"י בר"ה הדר ראיתיה גם בעין יעקב מבואר דסידר ולא התיר לכתוב

ומינה נפיק גם לרב אשי וא"ל תשיבני מתשובות הגאונים שאלה בדין הותר גם בימי הש"ס כמ"ש שלא ליה וכו' גם בתמורה די"ד אסיק מילתא חדתא שאני וכן כמי לכל פסק דין הותר לכתוב · עוד השיב דכעלם מהני מ"ש הר"מ בפט"ו מה' מלוה שמנא גמרא ישיבה קרוב לת"ק שנה והיה כי תבא לחשבון נכתבה גמרא זאת כמו ק"ם שנה אחר חתימת הש"ס חשבון זה לא ידעתיו לפי מ"ש הר"מ בהקדמת היד דקרוב לד' מאות שנה אחר החרבן היה חיבור הש"ס וגם כתב דחיבורו היה שף ומאה ושמונה אחר החרבן וכ"ן מת"ש בפו' מה' שמיטה א"כ לפו' היה ר"ז שנים או יותר אחר חתימת הש"ס וגם לפי מ"ש בספר צמח דוד דחיבור רב אשי היה ת"ל שנה אחר החרבן היה לפחות ק"ן שנים אחר חתימת הש"ס וא"כ נמצא שהיה חמישים שנה קודם חיבור בה"ג וז"ל שגם רש"י מורה ואפ"ה קרי ליה דורותינו או דורות אחרונים לאפוקי דור האימוראים ודור רבנן סבוראי והרי גם בדברי לא כתבתי בדעת רש"י אם היו ב' דורות סמוך לזמן רש"י או ארבע וחמש כי היכי דתיקשי ליה שלא היה עיקר הכרחי כי אם דרבי ורב אשי לא התירו לכתוב ובכל זה אם יודה רש"י נכתב · זה ישן שהיה על גמרא כיון שיכול לומר דלהשביח את מקחו כתב כן מי שכתבו והקדים הזמן ומה שהביא מסה"מ לאוין קנ"ט שהזכיר על גמרא מזוקני התלמוד שנה ע"כ לפי פרש"י וגם משאר פוסקים שאבאר בסמוך דס"ל כמ"ש דלאחר חתימת הש"ס בזמן הגאונים הוא שהתירו לכתוב א"כ ע"כ לומר כעדות הר"מ פלוני חד מתרי או שכתב מי שכתבה שלא פרצון חכמים ועל דרך שהיה מגילת סתרים גם בזמן התנאים כמ"ש בשבת ד"ו ובפרש"י ע"ש אי כמי דלאו מר בריה דרבינא חתים עלה ואינהו דאמרי דמעולם לא היו מזוקני התלמוד כי אם שכתב המוכר להשביח את מקחו וזה מוכרח עכ"פ למה שאבאר דרבו הסוברים דאחר חתימת הש"ס הוא שהתירו לכתוב ודברי רב שרירא שהביא דרבי כתב המשנה למה שאבאר בדעת רש"י וסייעתיה דלא נכתב כי אם אחר חתימת הש"ס בודאי דחולקים עליו דבכמה דוכתי דחו דברי הגאונים מכח הש"ס גם מה שהביא מהר"ש הנגיד במבוא הש"ס שכתב דרבי כתב המשנה על כיוצא בזה אמרו גברא אגברא קרמית ועל הכל שדבריו תמוהים שכתב וז"ל כי החכמים הקדמונים כל אחד ואחד העתיק לנפשו מה שלמד בין דבר שהוא הלכה בין שאינה הלכה וכשבא רבי להעתיק הוצרך לכתוב וכו' נראה שגם קודם רבי' היו כותבין הלכות הפך המבואר מת"ש בגיטין ד"ס ובתמורה די"ד, עוד השיב דכל מ"ש בזה כתעט של בת קודמין הרב מהר"ז חאגיז בהקדמת עץ החיים שהקשה להר"מ מש"ס דתמורה והכריח כמעט שהכרחיות שהכריח הוא וגם הביא דברי רש"י ותימה על מהר"ז חאגיז שלא נרגש בלשון רש"י שהוא ט"ס ע"כ ואני אומר סהדי במרומים כי ספר עץ החיים למהר"ז חאגיז לא ראיתי מעולם אפילו דרך עראי וגם עתה אינו מצוי אצלי כדי לראות דברים שביני לבינו שוב הראוני בס' תחילת חכמה שהעתיק בקיצור דברי הרב עה"ח אלו ושם אככי דמ"ש בפירוש דברי רש"י מתאמרה משמיה דגברא רבה ומה שתמה גם עליו דלא הרגיש דט"ס נפל ברש"י לא ידעתי מה כח כ"ר יפה להגיה לשון רש"י כדי לעקם עלינו פשט הסוגייאות עוד כתב דאדרבה מדברי רש"י ז"ל יש להוכיח קצת שהמשנה כתבה רבי שיש לדקדק דבריו כתב שהמשנה והגמרא יפים שתלויים בגירסא ומסתכחין ואילו בסוף דבריו כתב שבימיהם לא היה גמרא וגם לא היה ניתן ליכתב וכו' נראה דהמשנה היה נכתב ויסב ע"פ דברי הרב ישרש יעקב שכתב ליישב דברי הר"מ דתחילה סידר רבי המשנה בע"פ וכן בפרק דרש הוי רץ למשנה

למשנה ובסוף ימיו כתבן וא"כ נ"ש תחילה שהמשנה והגמרא וכו' איירי בזמן שעדיין לא התיר רבי לכתוב והא שסיים שבימיהם לא היה גמרא בכתב איירי אחר שהתיר וכתב רבי המשנה ע"ש אה"ת אין דבריו נראים שאין דרך רש"י ולא שום מחבר לכתוב לשון אחר בשני זמנים בפעם דאין פירושו כי אם להאיר לנו את הדרך ועיקר דיוקו נ"ל כמה שיש לדקדק עוד הכפל לשונו שכתב לא היה הגמרא בכתב וגם לא ניתן ליכתב ולכן נ"ל דה"פ דהגמרא מלבד האיסור אי אפשר ליכתב דהפילפול אין בו סוף וגם בכתיבה בלשון אחר יש לפרשו בב' וג' פנים כמו שהיה על האמת שבמעט ברוב הדברים נחלקו בפירושו וגם כל הפילפול לא נכתב דארוכה מארץ מדה והרי טעם זה אינו נוהג במשנה שכך היו שגורות בפיהם כמו שהם דחייב אדם לומר בלשון רבו וע"כ נקיט הגמרא לחוד ואה"נ דגם המשנה היה בע"פ כמ"ש בריש דבריו ותו דבעיקר ישובו קשה דאי מאי דדריש הוי רק למשנה היה קודם שכתב רבי א"כ אמאי לא תני תנא דהדר דרש הוי רק לגמרא כיון דכבר כתב המשנה וגם קשה מעיקרא מאי סבר שלא יתיר לכתוב ודרש הוי רק למשנה ולבסוף מאי סבר ואי ראה את הנולד גם בעת שסידר היה לו להתיר וה"מ גם הרב ישרש יעקב הבין כדעת רש"י כמ"ש אני בעניותי ואעידה לי עדים נאמנים ומכן ריסי כתבו של הרב נר"ו שלא תמה גם להרב ישרש יעקב נראה שהבין דלמ"ש ליישב דברי הרמב"ם הדר ביה והבין גם כדעת רש"י כן והיו לאחרים וזה אינו שהרי הרב ז"ל בספר שבות יעקב כתב להדיא דבלשון רש"י אי אפשר לפרש כן וראיתי עוד שהביא בשם רב שרירא גאון דס"ל דרבי גופיה הנופק"ל אלא שהביא מפ' כיצד מעברין בש"ס וכש"ס בנוסחא דקמן ליתיה ע"כ · ולי נראה שנתכוון רב שרירא למ"ש בירושלמי פ"ה דמעשר שני וז"ל שאל לרבי מה ניהוי כרם רבעי או נטע רבעי אמר גון פוקו ושאלון לר' רובא דבחכמת ליה כל מתני' וכו' ע"ש · גם ראיתי מ"ש ליישב למאי דק"ל כדברי הרמב"ם בהקדמת היד החזקה דוכתי דאפשר דלא היו כותבים רק ריש מילין וסימנים לדבר וזהו שכתב הרמב"ם זכרון השמועות ע"כ · ולדידי אין דברי הרמב"ם מורים כן שכתב וכן כל אחד כותב לעצמו כפי כחו מביאור התורה כמו ששמע נראה דהיה כותב כלשון ששמע וכ"ן מת"ש והוא קבץ כל השמועות וכו' והרי שנינו בפ"ק דעדויות חייב אדם לומר כלשון רבו גם מה שהשיב לראייתי וראיית מהר"ז חאגיז ז"ל מהש"ס דתמורה ד"ר שא"ל דלא התיר רבי כי אם המשנה ותו לא וכפירושה אתמר שהשאר ישאר בתוקף האיסור ובזה יתיישב סוגיית תמורה והדומה לה · אני רואה בזה טעם כלל דאם הותר משום עת לעשות לה' מ"מ משנה ומ"ש גמרא והרי הגמרא עלול לשכחה יותר ותו דא"כ בתמורה ד"ר תיבה מ"ש לרב דימי מת"ש ר' כותבי הלכות כשורפי תורה שא"ל דהיינו הלכות מלבד המשנה שכבר התיר רבי וכתובה היה לפניהם הך מה שהקשו ר"ל ותנא דבי ר' מדכתיב כתוב לך את הדברים מאי קושיא והרי הני כבר התיר רבי משום עת לעשות לה' דגם משנה תורה שבע"פ ותו דאי נ"ל מה שהתירו התירו ותו לא א"כ היכי יליף מילתא חדתא אימא דוקא אגדה התירו ותו בגיטין דאמרי רבה ורב יוסף ומר בר רב אשי למיקרי בספר הפטרתא ודחו ולא היה פרכ' ור"ל מעייני בספרא דאגדתא ולדבריו מה ראיה הרי גם לדבריו היה אסור בכתיבת גמרא צד ע"ג שנים אחרי מיתת רב אשי אע"פ שהתיר ר' לקרוא בספרי דאגדת וא"כ אימא דספר הפטרתא נשאר בתוקף האיסור אלא ודאי דלא הותר כלל כי אם ר' מודי דאי אפשר בלא"ה באגדה דאינן נותנין לב עליה כי לא תשכח וע"כ יליף גם להפטרה כיון דלא אפשר · עוד כתב ומכלל בהכנחיות הרב חק"ל הוכיח דהמשניות לא נכתבו מת"ש חסורי מחסרא והכי קתני וכן איכא דתני הכי ותני הכי ואם היה בכתב ניתי רוב ספרי המשנה וניחזי וכו' וכבר בסמוך כתבתי על דברי מהר"ז חאגיז בחילוף הגרסאות דגם בימי רבי היו חילופי גירסאות אלו של שרבי תפיס חד מינייהו ולא הכריע ע"כ הנה בעיקר ראייתו מחילוף הגרסאות שהביא מהר"ז חאגיז לדידי אינו מספיק שהרי אמרו בעירובין · דנ"ג אמר רבי אבא אי איכא דמשאיל לפו לבני יהודה דדייקי בלישנא מאברין תנן או מעברין תנן אכווא תנן או עכווא תנן ידעי ושם בע"א פרש"י ז"ל בד"ה דדייקי כתב לחזר באותו לשון שהיו שומעין מרבן וכו' ואי היו המשניות כתובות אלא שהיו בהם כמה נוסחאות שגם רבי לא הכריע מאי אולמייהו דבני יהודה דדייקי בלישנייהו אלא ודאי שהיו בע"פ ותו דהרי בקצת מהכהו דוכתי הכריעו האימוראים כחד מנייהו ואיך יתכן דהם ידעו להכריע מה שלא הכריע רבי גם מה שהבין דראייתי היה מחילוף הגרסאות כדברי מהר"ז חאגיז ז"ל אה"מ אגב ריהטיה לא דק בדברי שאין ראייתי אלא על מניהי המשנה מכח קושייא וזה לשוני שם ובדוכתי אחריני אמרי תני הכי והיינו מצין מ"ש בגיטין דפ"ה אימא לדברי הכל כשר ובנדרים ד"ר אמרו תני הכי ובכתובות ד"ר אמרו תני כאבילות דידיה ובכ"מ דס"ל ולא קאי למסקנא ובכה"ג בשאר דוכתי ולזה לא שייך ראייתו ·

גם ראיתי שהשיב לראייתי מת"ש חסורי מחסרא שתירץ ע"פ דברי הקנה שכתב דת"ר סדרי משנה היו עד הלל וזקני ב"ה סדרו שש סדרים והניחו יתרם וכו' והנותרת קראוה תוספתא ולכן בכ"מ שקצר רבי המשנה חוזרים האימוראים ואומרי' חסורי מחסרא והכי קתני כלומר מחוסר' המשנה משלפניה וקרויה תוספתא וכו' הא למדת דבכוונה קצר רבי וכו' ע"ש ובעניותי לא זכיתי להבין דברי הקנה דא"כ בכ"מ דאתמר בש"ס חסורי מחסרא צריך להיות הדבר בתקנו בתוספתא והרי לא חזינא ביה כי האי סימנא בקום' ולא אחד בהם גם מ"ש דבכוונה קצר רבי המשנה הלשון לא ידעתי מי הכריחו לרבי לכתוב לשון משובש שזה נמנע מכל מחבר כ"ש על רבי גדול המחברים וע"ק שהרי שנינו בפ"ק דעדויות אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו ואיך יקצר בלשון הצריך תיקון דבר זה קשה לשמוע כי ע"כ פירוש חסורי מחסרא לא ידעתי מעול' כי אם כפשוטו שטעה התנא השונה אותה ע"י שר של שכחה וכן ראיתי בבירור ברש"י פ"ק דסנהדרין ד' שכתב החסרון שייך לשנוי ולא חילוף דאדם טעה בגירסי' לחסר דבר ע"י שכחה אבל להחליף דבר בהפכו לא שכיח וכ"כ הליכות אלי וסכריתות בשם רש"י וכ"כ רב בצלאל בש"מ כתובות ל"ד וע"פ לדבריהם הדר ראייתי למקומה דהמשנה לא נכתבה ∴ והנה אמת שראיתי למרן הב"י בכללי הגמרא ד"ט שכתב ויש לתמוה למה היה חסרון במשנה שהוצרכו לומר חסורי מחסר' ולמה לא שנאה בתקנה וי"ל שמשום מפני שבשעה שונים על פה גרם השכחה ושכחו קצת תיבות ולא רצה רבי לכתוב אלא בלשון שהיתה שגורה בפי רוב התלמידים עד משנה ראשונה לא זזה ממקומה וסמך על המעיין שיבין החסרון ויניח ע"כ ואחרי נשיקת רגליו דוחק גדול הוא זה דמאי אהני לן רבי וקהלא קדישא אם הניחו כל הטעיות וגם הראיה שהביא לזה מת"ש משנה ראשונה וכו' היא גופה קשה ג"כ שם למה לא חתם ר' בכתב ידו שחזר בו: מסברתו בזמן פ' אלא ודאי דהכל היה בע"פ ואין הטעות כי אם מהבאים אחריו דהדור הולך ומתמעט והנראה לומר בדעתו דמרן הוא נגרר ברוב חיבורו אחר דעת הרמב"ם ז"ל וכיון שראה המחלוקת בין רש"י להרמב"ם בזה כתב ליישב לפי דעת הרמב"ם דרבי כתב המשנה ואה"נ

דלרש"י

דלרש"י אתי שפיר טפי כי ע"כ רואה אני ריש ראיה מזה לדעת רש"י ודעימיה׃

ואבא היום בדברים שבאו מן החדש להכריח דרבי ורב אשי לא התירו לכתוב המשנה והגמ' האחד מהקדמת סמ"ג שכתב דהתלמוד לא נכתב עד תחילת זמן הגאונים וכבר הביא הרב הגדול כר"ו דברי הסמ"ג וכיון שכן תמיהני מה כל החרדה הזאת שהשיב איך סבל לומר כן וגם דנעלם ממני דברי הרמב"ם בפט"ו מה' מלוה ודברין דכסה"מ ומכח זה כתב דאין להאמין כל הנמצא כתוב היא גופה תיקשי לדידיה לסמ"ג שבודאי ראה דברי הרמב"ם ז"ל ואעפ"כ כתב דלא כתבו רבי ור"א הש"ס עד ימי הגאוני' ולא חש גם לדברי גאונים ס"ת דקי"ל מהש"ם ומכח קבלתו שכן היה ותו מאי ק"ל בדברי. ועוד נ"ל ראיה מעיקר סוגית דתמורה הלזו שהקשו היכי הוה שלח בכתב רב דימי לרב יוסף ומשני מילתא חדתא שאני מדרז"ו ור"ל דמעייני בספרי דאגדה והרי ידוע דר"י סידר ש"ס ירושלמי מאה שנה קודם הבבלי והרי רז"ו קדם טובא לרב יוסף דרב יוסף קבל מר"ה ורז"ו ור"ה ורז"ו קבלו מרב ושמואל שהיו חברים לרז"ו כידוע ואם איתא דרבי סידר רבי המשנה התיר לכתוב וכן רב אשי הגמ' א"כ מינה נ"כ דרבי סידר רבי יוחנן ש"ס ירושלמי התיר לכתוב וא"כ הרי התיר רז"ו כתיבת הגמרא ותו מאי ק"ל ואי הוה לגי' אגרתא מי אפשר לשלחא והאמר רז"ו כותבי הלכות כשורפי תורה והאי מאי והרי ע"כ כי אמר רז"ו הכי היה קודם שחיבר וכתב הוא הש"ס ירושל' דאילו אח"כ כבר התיר והרי מעשה זה היה אחר חיבור ש"ס הירושלמי מסתמא וע"ק איך יתכן דיתיר רז"ו לכתוב הלכות הפך מ"ש דהוי כשורפי תורה דהוי ח"ו כנאה דורש ואין נאה מקיים ולומר דבימיו נתחדש הלכבו' מ"מ לא יכבר שיהיה ניכר קצת קודם גם בגיטין ר"ס דהקשו לרבה ורז"ו ולמר בר רב אשי שהיה סוף האמוראים שאז כבר היה בודאי הותר כתיבת הש"ס ירושלמי מאה שנה קודם וא"כ תיפשוט לא מהתר כתיבת ש"ס ירושלמי ולא מדמתייני רז"ו ור"ל באגדה וכתב דרז"ו הקיר בארץ ישראל ורב לא קבל בבבל התר זה וכן הבאים אחריו אינו דא"כ מאי קפשיט מדרז"ו ור"ל אימא דרז"ו התיר בא"י לבד ולא קבלו ממנו בהו שלא קבלו התר כתיבת הש"ס כי ע"כ ניכרים הדברים דלא היה שם מי שהתיר כתיבה כלל וראיה זו בדרך שכתבתי לא שייך דחיי' הרב הגדול כר"ו כמובן כי ע"כ דעת הרמב"ם ורב שרירא כזה נ"פ אגלי גם מצאתי ראיה שכן דעת רש"י בעירובין דס"ב ר"ה כגון מגילת תעני' וז"ל להכי נקיט מגילת תענית שלא היתה הלכה כתובה בימיהם אפילו אות אחת חוץ ממגילת תענית להכי קרי לה מגילה ע"כ הרי דבימי אביי שהיה זמן רב אחר סידור רבי המשניות והבריתות דר' חייא ושאר ספרי דבי רב וש"ס ירושלמי שסידר רז"ו ואפ"ה כתב דלא היה בימיו דבר הלכה כתובה אפילו אות אחת והרי אין בדברי רש"י אלו מקום לרחות וראיתי להרב הגדול שהביא משם מהרז"ו אאג"ן ראיה מהך סוגיא דאנואי לא בעו מהו לאורויי מהמשנה ובריתא ות"כ ודומיהן אם היו כותבין ודחה הרב כר"ו דשאני משנה ובריתא דאיה פשוט ונריכה רבה לפסוק מתוכם משא"כ מגילת תענית שהוא דבר פשוט ותמהני איך לא נרגש מפרש"י שכתב להדיא דבימיהם לא היה דבר הלכה כתוב אפילו אות אחת חוץ ממגילת תענית גם ראיתי להרוטבא בחידושי עירובין שם שכתב פירוש נקט מגילת תענית מפני ששאר ספרים לא נכתבו בימי חכמי התלמוד ע"ש והרי שאר ספרים בכלל משנה ובריתא וש"ס ירושלמי גם הרשד"ם בח"מ סימן א' דכ' שכתב ליישב דברי הסמ"ק וז"ל ונ"ל דכיון דבימיהם היה הכל בע"פ לבד ממגיל' תענית כמ"ש רש"י א"כ מש"ה גזרו על התיענות משום הרוב וכו' הרי נראה דבימי אביי לא היה כתוב שום דבר גם ראיתי להרז"ה בספר המאור בשבת ריש פרק כל כתבי שכתב וז"ל נ"ל כיון שהתירו דורות אחרונים לכתוב תרגום והלכות איידי דנמיר ליכא ושכיח שר השכחה וסמכו על דרז"ו ור"ל דמעייני וכו' נראה דרבי ורז"ו ורב אשי לא התירו לכתוב דאי לא תיפוק ליה מדהתירו רבי ורז"ו ורב אשי גם המרדכי פ' כל כתבי כתב בשם רז"ו דוקא בימיה' שלא היו שוכחין ולא היו כותבין תלמוד וכו' אבל אנן דרי בתראי דכתבינן כל מלי וכו' וזה מבואר כדברינו גם הסמ"ג בלאוין ס"ה כתב דבימי תנאי' ואימוראי' לא ניתן ליכתב התלמוד אבל עכשיו שרבתה השכחה אנו מתירין לכתוב הכל וכ"ן מפרש"י רגיטין דפ"ה ד"ה תנא ע"ש וכ"ן מהתו' חולין דקז' ד"ה דתנן שכתבו דמשניות אפילו דורעים ומסרות היו שגורות בפיהם ע"ש דלשון זה לא שייך כי אם אם היו קורין בע"פ ולא בכתב וכ"ן מתו"ש בבינה רז"ו נבי ססוא שמיא דהוה מסדר מתני קמיה דמר שמואל ופרש"י שהיה יודע משניות בגירסא ומחזר עליהן לפני שמואל שהין סידורו' בפיו כעיקרן ע"כ וכס"נ איתיה בקידושין דס"ו ע"ש ואם היו בכתב לא היה צריך מר שמואל לזה וכ"ן ממ"ש בשבת דס"ו דמתני ליה רב חנן לחייא בר רב קמיה דרב בקיטונא דבי רב אין הקיטע וכו' ומחוי ליה רב איפוך ואי היה בכתב איך טעה וכי היו כ' נוסחאות א"כ הו"ל למיתני את שניהם וכ"כ מ"ש בסנהדרין דפ' מתני ליה רז"ו ולרמי בריה וכו' אמ"ל רז"ו אבא לא תתנייה הכי וכו' אלא היכי אתנייה וכו' וריהטיה דכוליה הך סוגיא מוכיח דהמשניות לא היה להם בכתב כי ע"כ אחרי שמחילה מגדולת הרב כר"ו נ"ל עיקר כן שרבי ורז"ו ורב אשי לא התירו לכתוב שום דבר הלכה ודברי הרמב"ם ז"ל ורב שרירא נ"ע אגלי כמ"ש בראשונה׃

סי' י"ב דו"ג ע"א שטה מז' חסר לשון וכבר ראיתי שבחידושי הלכות נרגש מזה ע"ש׃

בסי' כ"ב דמ"ב ע"א שטה ט"ו וז"ל אי מהא ל"ק וכו' אלא דהרי אמרו בזבחי' דק"ב דנדב ואביהו סגני כהונה היו וכו' עד סוף הלשון נשאלתי על זה שהדי' שם בזבחים לא הוזכר כי אם דביום א' למילואי' היה אלעזר סגן אבל נדב ואביהו מנ"ל שהיו סגני כהונה והתשובה על זה דעיקר ראיתי היה מהך סוגיא דמינוי הסגן היה הכרחי שנמנה מיד עם מינוי כהן גדול והא פשיטא לי דאי היו קיימים נדב ואביהו היה הסגן נדב שהיה הגדול ולא אלעזר שהרי נבחרו לכהונה כל ד' בני אהרן כדכתיב בפ' תצוה ובפ' כי ועיקר הכהונה היה בידם שהרי נבחרו לכהן קודם אהרן כמ"ש בזבחים דקס"ו בפ' וגם הכהנים דהיינו פרישת נדב ואביהו ע"ש ואילו אלעזר ואיתמר לא הופרשו וגם דבפ' שמיני מבואר בכתוב שהיה מעשה הכהונה על ידם שעל ידי זה הוא שבאו להקריב אש זרה מדעתם ונתחייבו שריפה למקום אבל בלא"ה הם היו העיקר וגם בת"כ בפ' שמיני אמרו דאמר משה לאהרן עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך ע"ש וא"כ בודאי דמינוי הסגן לאם היה כוגע מעת שנבחרו אלא שנטרפה להם השעה דמאי תיתי להעביר הגדולה מגדול לקטן ומעלין בקודש ואין מורידין׃ וגם ראיתי הדבר בבירור בילקוט בפ' שמיני שאמרו לשחוק אמרתי מהולל הוא השחוק ששחקה מדת הדין באלישבע שראתה ד' שמחות ביום אחד בעלה כג' יבמה מלך אחיה נשיא ושני בניה סגני כהונה וכיון שנכנסו להקריב יצאו שרופי' ונהפך שמחת' לאבל ע"כ הרי דמינוי הסגן היה לנדב ואביהו ואין זה סותר מ"ש בזבחים דק"ב דלא קחשיב אלא מנוי סגן דאלעזר לבד דהתם לא קחשיב אלא מינוי הסגן שנשאר קיים לעד והא דלא חשיב מינוי סגן לאיתמר כדקחשיב בילקוט מינוי הסגן לאביה שהיה מינוי שני ז"ל דלא חשיב ליה גדולה

כולי

כולי האי כיון שלא היה גדול בכהנים כי אם לגבי הלויים והא דלא חשיב הילקוט בן כנה משוח מלחמה אולי עד כנה קחשיב לבד ולא בן כנה א"נ י"ל שנמשח אחר מיתת נדב ואביהו ומיהו נראה דמ"ש בילקוט ב' בנים סגני כהונה לד' דמינוי סגן לא היה כי אם אדם אחד ולא שנים כזמן שהיו כהנים רבים ועבודה רבה כ"ש בתחילת המינוי אלא המינוי שאחר מינוי הסגן שהיה נקרא קטקולין קרי ליה סגן שהיה כמו סגן לכ"ג היה הוא סגן לסגן כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' כלי המקדש הי"ז ע"ש וא"כ מ"ש דשני בניה היו סגני כהונה הם ממ"ש בדברי רז"ל בילקוט ולא חששתי להאריך בזה דסמכתי אמ"ש לעיל בסי' ט"ן דיש ע"א דנדב היה סגן ואביהו מינוי שאחר הסגן ועיין מ"ש בסי' קכ"ד ורמ"ח ע"ד דהמעיין ידע שכוונתי אמ"ש כאן אלא דקצרתי ומעתה החכם עיניו יחזו דאין נפתל ועקש בדברי אך את זה אגיד שהראיה שהבאתי שם הפך פרש"י דא"כ איך יתכן דכיהנו בכהונה גדולה ואהרן היה קיים הנה בעתה ראיתי בילקוט בפ' שמיני בפ' על פני אהרן אביהם דפליגי בה ר"י ור"ח חד אמר בחייו וחד אמר במותו לר"י דאמר בחייו אירע טומאה באהרן שמש אלעזר אירע טומאה באלעזר שמש איתמר ולר"ח דאמר במותו את אהרן שמש אלעזר את אלעזר שמש איתמר ע"ש • והנה כי כן לדברי שניהם ל"ק על פרש"י אך אחר הישוב נראה דלמ"ד ויכהן אלעזר ואיתמר היינו בחייו אינו אלא מכח ומינוי הסגן שהיה להם דכאירע פיסול בכ"ג הסגן משמש תחתיו כמ"ש ביומא דל"ט וכמו שביארתי לעיל בסי' ז"ח ד"ל פ"א ע"ש וכי אירע פיסול ג"כ לסגן נכנס הסגן של הסגן וא"כ אם היו להם בנים לנדב ואביהו הם היו יורשים מינוי הסגן ומינוי שלאחר הסגן וכי אירע פיסול באהרן היו הם זוכים לשמש בכהונה גדולה ולא היו זוכים מכח אהרן אבי אביהם כי אם מכח אביהם וא"כ אין מקום להכריע מזה דבן הבן הגדול קודם לבן הקטן כנראה כדעת רש"מדאי עזרה שהביא ולא יתכן דבריו כי אם לא"ד במותו אלא דהעיקר נראה כמ"ד בחייו שהרי לאידך מ"ד נ"ל דאיתמר נכנס לכ"ג אחר מיתת אלעזר ורז"ל אמרו דפנחס נכנס לכל אחר מיתת אביו כמ"ש בירושלמי דפ"ג דהוריות ועיין תוס' יומא ד"ט ד"ה ולא וכתו' זבחים דק"א ד"ה ואידך ע"ש ואי איתמר נכנס אחר אלעזר היו זוכים בני איתמר בכהונה גדולה לעולם כי ע"כ נראה עיקר כמ"ד בחייו ולראית עזרה ז"ל דה"ט מפני שלא עלה לארץ ישראל כמ"ש רש"י שם בד"ה סימן ה' גם ראיתי ברש"י והרמב"ן בפי' התורה פ' במדבר בפסוק על פני אהרן דהיינו בחייו וכתב שם הרמב"ן דהיינו שנמשחו בחייו וכתב עוד דהנכון דעל פני קאי לנדב ואביהו והביא ראיה מפסוק דברי הימים ע"ש וק"ל בדבריו איך לא ראה הדרש של רבותינו ז"ל דבין לר"י ולר"ח לא קאי למשיחה כי אם לכהונה גדולה גם מ"ש דהנכון דע"פ אהרן קאי לנדב ואביהו הוא דלא כמאן וצ"ע •

ואת זה ק"ל להרב וית רענן בס"פ נו ראיתיה בתורת כהנים דתני ושלם בבניו שכתב הרב קרבן אהרן דהך מ"ד ס"ל דנדב ואביהו לא נמשחו כי אם אלעזר ואיתמר ודחה דבריו דארכבה הך מ"ד ס"ל דנדב ואביהו נמשחו אבל אלעזר ואיתמר לא נמשחו מדכתיב ויכהן אלעזר ואיתמר משמע דקודם לכן לא כיהנו וכן משמע בפ' שמיני דדריש שאם היו להם בנים היו קודמין לאלעזר ע"ש נראה דויכהן ס"ל דעל המשיחה קאי כדעת הרמב"ן ז"ל וכבר נתבאר מהך ברייתא שהבאתי דלא קאי כי אם לכהונה גדולה וגם מה שהבין דאיכא מ"ד דאלעזר ואיתמר לא נמשחו ק"ט דבמיתת נדב ואביהו כתיב בפ' שמיני כי שמן משחת ה' עליכם ש"מ דכולם נמשחו כפשט הכתובים וצ"ע וה"ת בזה נתבאר דהעיקר כמ"ד דעל פני אהרן היינו בחייו ותו ל"מ דבן הבן הגדול קודם לבן הקטן דמאן דדריש שאם היו להם בנים קודמין ס"ל כמ"ד בחייו וכ"ש לדעת הרמב"ן ווית רענן דויכהן לא קאי כי אם למשיחה ולא לכ"ג ודוק •

שב בסי' כ"ב דמ"ב ע"א סוף שיטה ל"א את"ר של הרב הגדול מהרר"ח מורעי נר"ו בקנירת האומר והנה בעתה הנני בא להעתיק את דבריו וזה לשונו לשון הזהב •

חיים מדכר כי זה לי חמש ועשרים שנה ואני בתוך הגולה בשבוני ברא קווית קשה ראתה עיני בדברי הרב המפרש (מה"ר מתלמידי ר' סעדיה גאון ז"ל כמ"ש התוס' ביומא דף ט' ועיין לו בד"ה ב' סימן ג' שהביא מדברי רש"י ז"ל) לדברי הימים א' ס"ס ה' שכתב שמה שלא היה עזרא כהן גדול כשעלו בבית שני לפי שיהושע בן יהוצדק עלה עם זרובבל כמה ימים ושנים קודם עזרא ויהוצדק לא שמש העולם בכהונ' גדולה יע"ש אשר המתבאר מהכי מילי דמר שאם עזרא היה עולה עם זרובבל היתה לו הכהונה הגדולה מכח אביו שרייה שהוא היה כהן גדול וזו היא שקשה טובא ממ"ש לקמיה בסי' כ"ד ע"פ ובנים לא היו להם ויכהנו אלעזר ואיתמר וז"ל לפי שלא היו להם בנים כהנו אלעזר ואיתמר במקומם אבל אם היו להם בנים וכו' היו קודמים לאלעזר ואיתמר בכהונ' נחלה שכן מצינו בעזרא שהרי יהוצדק אביו של יהושע היה ויהוצדק ועזרא בני שרייה היו כדכתיב וכו' וכשעלו מבבל עלה יהושע ושמש ולא שמש עזרא לפי שהיה יהוצדק הבכור וקדמו בן אחיו הבכור עכ"ל הנך רואה דעת שפתיו ברור מללו שאף אם היה עולה עזרא עם זרובבל לא היתה לו הכהונה גדולה לבעבור כי יהושע בן אחיו הבכור לו משפט הכהונ' גדולה כמובן ומ"ש וכשעלו מבבל וכו' ושמש ולא שמש עזרא כוונתו שכיון שעזרא מידע ידיע ליה כי לא לו יהיה משפט הכהונה גדולה לפום דינא זאת היתה לו לבלתי עלות עם זרובבל וישב שם בבבל ללמוד תורה מרבו ברוך בן נריה וכמ"ש חז"ל בפ"ק דמגיל' כנודע הרי מבואר נגלה בדבריו ז"ל בשתי לשונו' הללו סתראי נינהו וכעת צ"ע •

שוב אחר ימים זה חזיתיה בתורת כהנים פ' שמיני ע"פ וידבר משה אל אלעזר וכו' הם אמרו כדברי הרב המפרש ז"ל בסי' כ"ד וכך היו שינוייה ר"ש בן גמליאל אומר וכו' ובנים לא היו להם שאילו היו להם בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד עכ"ל והכי איתמר נמי במדרש פ' אחרי ספ"ך ובפ' במדבר פ' ב' יע"ש והכי נמי מוכח ממאי דאיתא בשיר השירים רבה ע"פ קמתי אני אמר ריש לקיש מקודם הבית שלא עלה עזרא באותה שעה שאילו עלה היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כ"ג ויהושע בן יהוצדק הוה כ"ג בן כ"ג אבל עזרא ע"י שהיה צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה במותו עכ"ל ועיין לה"ר מהר"ש יפה ז"ל בס' יפה קול שפי' שקטרוג השטן היה דצדקות עדיף מיוחסין או שיהיה רמז לשתהיה מתחדשת מחלוקת בירושלם כי קצתם יהיו אומרים עזרא עדיף וקצתם יאמרו יהושע עדיף וע"ש והמור' מאגדה זאת גם היא כדקאמ' הרב הנז' בסי' כ"ד דלפום דינא היתה הכהונה גדולה נטעת ליהושע בן יהוצדק הבא מכח אביו הגדול מאחיו הוא עזרא אלא שאם היה עולה עזרא היה מקום קטרוג מחמת צדקותו כמובן •

ואגב אורחאי את זו אגיד כי עוד אחרת ספ"ר לו להרב המפרש ז"ל בסי' ה' מאגדה זו והיינו שהוא ז"ל כתב שם שיהוצדק מעולם לא שמש בכהונה גדולה וכמ"ש

וכמ"ש דבריו לעיל ובאגדה זו מפורש יוצא שיהוצדק שמש בכהונה גדולה קודם החרבן וכדקאמר בהדייא ויהושע בן יהוצדק היה כ"ג בן כ"ג וכן ראיתי להתוס' ז"ל ביומא ד"ט שכתבו שיהוצדק שמש בכהונה גדולה מיום גלות אביו שהיה בגלות יכניה ועמד הוא תחתיו ושמש בכהונה גדולה עד יום חרבן הבית הוא גלות צדקיהו יע"ש ועיין להתוס' ישנים ז"ל שם .

ואנא בריה קלה נוראות נפלאתי על הדבר הזה כי רואה אנכי כי משני כתובים הבאים כא' בסוף מלכים ב' ובירמיה סי' נ"ב נראה בהדייא ששריה גלה מירוש' חדש אחד אחר שנתפש צדקיהו בערבות יריחו שאחרי כן עלה נבוזראדן לירושלם וישרוף את בית ה' ולקח את כל כלי הקדש ואח"כ כתוב ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניהו כהן משנה וכו' ויביאם אל מלך בבל רבלתה וימיתם שם וכל זה אחר שריפת בית ה' כמבואר . ונמצא ששמש שריה בכהונה גדולה עד יום חרבן הבית . ותמוה דבר צריכין אנו לפרש מקרא שכתוב בד"ה ה' ויהוצדק הלך בגלות וכו' באחד משני פנים או שהלך בגלות יכניה או בגלות צדקיה ולא שמש בכהונה גדולה מעולם שהרי אביו שריה היה קיים עד יום החרבן אמור מעתה ת"ס אני לא ארע שכו"ל ליסנא דאגדת' דקרי ליהושע כ"ג בן כ"ג ודברי רבותינו התוס' ז"ל שכתבו ששריה גלה בגלות יכניה כדאית' בסוף מלכים והוא פלא"י לפק"ד : ויותר מתמיה הוא שמקרא זה הביאוהו שם התוס' ז"ל בתחלת הדבור אלא שטעות הניכר יש שם כי במקום שריה נכתב עזריה וזה אינו בודאי שגם עזריה אבי שריה היה קיים והוא הנלקח הרב טבחי' ודאי כי שריה בנו לא שמש כלל עיקר כמובן . ועיין להרב בא"ר שבע בחידושיו להוריות בפ' כהן משוח שנמשך אחר דברי התוס' האלה ועיין לעמיתנו הרב שער יוסף הנ"ו שם ואף יראה הרואה בברייתא דסדר עולם ס"פ כ"ד שבשנה הרביעית לצדקייהו ירד להקביל פני נבוכדנצר לבבל ושריה עמו וחזר ובא לו למלכותו לירושלם . ידיע ליהוי כי אין זה שריה כ"ג כי אם שריה בן נריה בכתוב בירמיה ס"ס נ"א . ונשוב ונבנה דברי התוספות ז"ל שכתבו ששריה כהן גדול גלה עם יכניה ושמש יהוצדק בנו תחתיו במלכות צדקייהו כמדוב' כי אף דאגדה דשיר השירי' מסייעתם מ"מ אין הדברים מתיישבים לפי פשוטן של מקראות כדבר האמור . וראיתי להריטב"א ז"ל בשיטתו ליומא שם והובאו דבריו בעין יעקב שם שכתב ששריה כהן גדול הוא היה אחרון כשנחרב הבית ושיהוצדק היה בגלות יהויכין ולא היה כהן גדול (ודע כי בלשונו שבשיטה יש ט"ס בענין עזריה שמיחה בעוזייהו המלך שכתוב שם שריה עזריה וצריך למחוק שריה ובעין יעקב ליתיה) ובחפשי עוד הפעם בספרי המפרשים מצאתי להראב"ע ז"ל בתחיל' ס' חגי שכת' וז"ל ויהוצדק אבי יהושע היה כ"ג בבית ראשון כאשר נשרף בכתוב על כן ירש בנו מעלתו בצאת ישראל מגלות בבל ע"כ לא שמש עזרא דודו בכהונה גדולה בימי יהושע גם בימי בנו ונכדו בכתוב בס' עזרא עכ"ל הנך רואה גם הוא הולך בשיטת הסוברים שיהוצדק שמש בכהונ' גדולה . ומ"ש כי כן כתוב נראה שכונתו למה שהזכירו הכתוב שם בד"ה ה' ביחס הכהנים הגדולים באומרו ושריה הוליד את יהוצדק ואם לא היה כהן גדול והזכירו לתולדות שריה מדוע לא הזכיר גם את עזרא אחיו אלא ודאי שהזכיר את יהוצדק לבדו לפי ששמש בכהונה גדולה כמובן ולפי"ז קרא דכתיב אבתריה ויהוצדק הלך היינו בגלות האחרון עם כי יש לדוחה לומר כי מה שהזכיר את יהוצדק לבדו היינו בשביל שמזרעו היתה שלשלת הכהונה גדולה בבית שני דהיינו יהושע וזרעו אחריו כמובן . ואיך שיהיה מבואר הדבר כי גם עליו יקשה מהכתובים דמלכים וירמיה דמוכח מינייהו ששריה כ"ג הוגלה ע"י נבוזראדן בשנת י"ט לנבוכדנצר והוא גלות האחרון ולא הלך לבבל כי הומת ברבלה מנבוכדנצר הוא וחברוהי וכמש"ל ועיין בסדר עולם זוטא דף א"ך מדפוס אמשטרדם ודוק . ועיין בס' הדורות דף ל"ה ח"ש מס' שלשלת הקבלה להר"ג ן' יחייא ז"ל שהוא היה מונה את יהוצדק בכהונה גדולה ופניתי לראות הדבר במקומו בס' הנז' וזה מצאתי שמנה את עזרא בכהונ' גדולה והוא דבר חדש דודאי ליתא . ואולי דברי הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לס' היד הטעתו שכתב ז"ל בית דינו של עזרא הם וכו' האחרון מהם הוא שמעון הצדיק וכו' והוא היה כ"ג אחר עזרא עכ"ל ואחר הרואה לבבו יבין שאין הדברים כפשטן שהרי אחר יהושע כ"ג היו בנו ובן בנו כמבואר בס' עזרא ואיך יתכן ששמעון היה כ"ג אחר עזרא אלא כונת הר' ז"ל שאחר סק"ך זקנים אנשי כנסת הגדולה שהם היו ב"ד של עזרא היה שמעון הצדיק כ"ג ולא שעזרא היה כ"ג כמובן . ועיין בס' יוחסין סוף דף כ"ו בדפוס אמשטרדם ומ"מ מאי דמני בס' שלשלת הקבלה אחר עזרא יהושע הא ודאי לא ניתן ליאמר . ועיין בס' אמרי בינה לר' עזריא מן האדומים דף קי"ט ע"ב ובעת אני בבוך בזה כי רחיקא לי שעתא טובא לגאת חכ"שי בספרן של צדיקים לראות אם עמדו בזה :

שוב אשוב למאי דאתאן עלה כי גם מאגדה דשיר השירים רבה מוכח בהדייא שמפאת הדין היתה הכהונה גדולה ליהושע בן יהוצדק כי הוא הקודם בנחלה בכור זה לעזרא דודו אלא שאם היה עולה עזרא עם זרובבל היה מקום לקטרג לבעבור שהוא היה איש צדיק גדול כמדובר וזהו כדברי הרב המפרש ז"ל דסי' כ"ד וכדברי והראב"ע ז"ל שכתבתי והן הן דברי הברית' דת"כ והמדרשי' שבפ' אחרי ובמדבר וכדבר האמור אמור מעתה דברי הרב המפרש ז"ל בסי' ה' קשים לשמוע וה"ן נסת"ר מחמת"ו מה"ש איהו גופיה בסי' כ"ד ומתה ששנו חכמים בכל הני אתרי דכתיבנא דכולהו הוו תיובתיה כמדובר וצ"ע .

ודע שראיתי למרן ז"ל בכ"מ פ"א מה' מלכים ד"ה ולא המלכות בלבד וכו' דבתר דאייתי ראיה לדינו של הרמב"ם ז"ל מהספרי ד' שופטים אייתי נמי הך ברייתא דת"כ שדרשו הא אם היו להם בנים וכו' וכ"כ בפ"ד מה' כלי המקדש יע"ש וכאשר ירדוף הקור"א הוקשה לי דאם בנים אנחנו במה שהוכחנו מפשט הכתובים דמלכים וירמיה ששרייה היה כ"ג ביום החרבן ואחרי כן נלקח מנבוזראדן ונמצא שיהוצדק בנו לא שמש מעולם בכהונה גדולה וכדברי הרב המפרש ז"ל בסי' ה' והריטב"א ז"ל בחי' ליומא וכמש"ל . הנה זה דבר חדוש הוא נתחדשה תורה בפ' ובנים לא היו להם דדרשינן ביה שאם היו להם בנים היו קודמי' לאלעזר ואיתמר ופירש לה הרב המפרש בסי' כ"ד דהיינו לכהונה גדולה שאע"פי שהכהן הגדול מאחיו לא זכה למלוך או לכהן בכהונה גדולה שמת בחיי אביו כנדב ואביהוא אפי' הכי בנו קודם בשררותו לאחי אביו כמובן כי זה הוא הנלמד מברייתא זו כמבואר וא"כ איפוא מה לו למרן ז"ל להביא דברי הת"כ הללו מאחר שכדברי הרב ז"ל ליתיה להך דינא כלל כאשר יראה הרואה . ואם נאמר דמייתי לה ללמוד דינו של הרב ז"ל בבן מלך דאתי בק"ו מהך דינא דברייתא דאפי' בשלא מלך האב והוא שמת בחיי אביו המלך דינא יתיב שבן המת קודם במלכות לאחי אביו ומכ"ש בשכבר מלך אביו שהוא דינו של הרמב"ם ז"ל כמובן : הנה מלבד שאין צורך לזה מאח' עלות מאי דאייתי ברייתא דספרי פ' שופטים .

עוד

עוד זאת דכל כיהאי מלתא הו"ל לפרושי דמלתא דאתייא בק"ו טרח וכתב לה קרא והו"ל לאשמועי' בהדיא הדין המחודש הלזה הנלמד מבריתא זו. ואף שנאמר דבהא דיאודרק סבור הוא ז"ל שמשו בכהונה גדולה וכדס"ל להתוס' ז"ל והרא"בע ז"ל וכמאי דמוכח מאגדה דשיר השירים וכמדובר · אכתי עכ"פ בענין נדב ואביהוא שבוה הוא דרשת הברייתא הלא זה הוא הדין המחודש הלזה שלא בא וכרונו בדברי הרמב"ם ז"ל ·

ואחר עבור שנות מספר כמעט שעברתי בהך ענייב' שבתי וארא שדברי מרן ז"ל כלם נכוחים למבין וישרים ומעול' לא עלתה על דעתו ז"ל לפרש הך דת"כ לענין כהונה גדולה וכדמפרש · לה הרב המפרש ז"ל שהרי הכתוב אומר ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר ומשולש בכתובים בד"ה כ"ד ובנים וכו' ויכהנו אלעזר ואיתמר והא ודאי לא יתכן בכהונה גדולה שהרי אהרן היה קיים ותו דכהונה גדולה איכה אלא בכהן אחד ולא בשני כהנים כאחד והכא על שניהם הוא אומר בין המתים ובין החיים ואולם דעת מרן ז"ל כפירושא דהך · ברייתא שהדברים מגיעין כלפי מאי דאיתמר בשלהי זבחים דף קט"ו ע"ב דאיפליגו אקרא דכתיב וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו דלרבי יהושע בן קרחה זו פרישות בכורות ולר' זו פרישות נדב ואביהוא (עיין במכילתא פ' יתרו דרובק הוא דקאמר פרישות נדב ואביהוא ועיין להרב כהן שם ד"ה אף הבכורות) ובפירש"י ז"ל שמשמע לסיני הופרשו נדב ואביהוא להקריב קרבנות והם שמשו כל אותה שנה ראשונה עד שהוקם המשכן ומתו וצ"ל הראת לדעת דאליבא דרבי בסיני הופרשו נדב ואביהוא לכהנים לענין הקרבת קרבנות שניהם לבדם ולא אלעזר ואיתמר וזה תבוא' גלה אמור מעתה זו היא ששנינו שאם היו בנים לנדב ואביהוא ביום מותם הא ודאי הם היו קודמים לאלעזר ואיתמר לעמוד לשרת בהקרבת הקרבנות כאשר עשו אבותיה' מסיני עד היום ההוא ולא פין אלעזר ואיתמר עוברים עבודת הקרבנות כאשר לא שמשו בעבודה זו כל אותה שנה ראשונה כמדובר ואל תשיבני שהרי בפ' תצוה נצטוה הרע"ה ואתה הקרב אליך וכו' נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר וכפ' צו נעשה מעשה הלבשת כתנות וקבול דהן באזנם ידם ורגלם ומשיחת' בשמן המשחה (למ"ד בת"כ פרשת צו · במכילתא דמלואים שארבעתם נמשחו ומקרא מלא כי שמן משחת ה' · וכו') וזה היה כגמר · מלאכת המשכן · בנודע ונמצא שכבר נפרשו גם אלעזר ואיתמר לעבוד הכהונה קודם מיתתן של נדב ואביהוא דהא ודאי לא תברא דאפשר לומר שמה שנמשחו ונתחנכו גם הם היה כדי שאם יארע פסול בנדב ואביהוא ישמשו הם במקומם או כדי שעכשו בהקמת המשכן יתרבה מעשה הקרבנות ביותר משנה ראשונה ולא יספיקו נדב ואביהוא לבדם לעבוד את עבודתם באוהל מועד ועל כן נתחנכו גם אלעזר ואיתמר או כדי להתיר אותם באכילת קדשים וכניסת' לאוהל מועד מחוץ לפרוכת · ואולם עכ"פ נדב ואביהוא שזכו בעבודת הקרבנות מסיני ודאי שלהם תהיה הקדימה בכל דבר שבקדושה ועבודה ומזילא נשמע שאם היו להם בנים הם היו קודמים לאלעזר ואיתמר כמובן ואפשר עוד לו' אעיקרא דמלתא שכפה הקב"ה שעתידין נדב ואביהוא למות בשמיני למלואי' וכדיליף שם בגמ' אליבא דרבי ממאי דכתיב הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש ובעבור זה נוה לחנך ולקדש את ארבעתם לעבודת הכהונה · ושהדי במרומים דמלתא כדנא קיימתיה הסברא דנפשאי ושוב מצאתי דוגמא לדבר בדברי הגאון הרא"ם ז"ל בפ' במדבר בד"ה עד הבכורו' זמנם כאופן דכיון שלפו' קרבו נדב ואביהוא בעבודתם שנה תמימה הא ודאי אם היו להם בנים היו קודמי' גם הם לשעור

זאיתמר כאשר יהיה האופן · וזו הנראה לפק"ד ברור ויציב בכוונת הברייתא דתורת כהנים ומעתה שפיר קיימי דברים קיימים מרן הכ"מ ז"ל לדינו של הרמב"ם ז"ל כשאר המנויים השדרות כמובן . אתה תחזה כד דייקת שפיר שכאן דברין ז"ל על מה שכתב הרמב"ם ז"ל ולא המלכות בלבד ולא הביאם על תחילת דינו בדין המלכות ודוק ·

ואחרי כתבי כל האמור בענין חזי הוית במדרש שם בפ' אחרי ובפ' במדבר דאיפליגו התם במאמר הכתוב על פני אהרן אביהם דחד אמר בחייו וחד אמר במותו · ועיין מ"ש הרמב"ן ז"ל בפי' התורה על פסוק זה ולמוהר"ש יפה בפ' אחרי · וצריך אני להתיישב בזה לעת הפנאי ·

בסי' ל"ב דנ"ה ע"א סוף שיטה ז' שמעתי מקשים שפירוש דברי הלכות קטנות הוא אם יז"ל שיר של חול מלבד שיר של ר"ח · והשיב דמה"ש דהקלקול היה שאמרו שיר של חול אין ראיה דלא בעי בר"ח שיר של חול שהל דהקלקול היה שלא אמרו שיר של יו"ט גם כן · ואה"נ דבעי תדווייהו ש' תו דבריהם ואני שמעתי ולא אבין דא"כ גם בכל יו"ט נמי תיבעי אי בעי ג"כ שיר של חול ומאי שנא דנקים ספיקו בר"ח לבד ותו דא"כ תימא עליו דתיפשוט לה מעיקר הך סוגיא דתני להדיא שחרית קרב כהלכתו ופירש"י דבראש השנה היה בתמיד השחר שיר של יום ובמוסף של יו"ט ואינה לר"ח וכן פסק הר"מ בה' תמידין ואין ספק בדבר וא"כ ה"ב ליבעי של חול בתפלת השחר ושל ר"ח במוסף ואיך הביא הסוגיא וכתב דאין ראיה ותלי תניא בדלא תניא ואי הספק שלו היה דבשחר אם היו שם שני שירים של חול ושל ר"ח גם זה מבואר בברייתא דאינו דלא היה שם שיר של ר"ח כלל בתמיד השחר ועי"ן שהרי בסוכה דנ"ה מבואר דשני שירים כאחת לא יתכן כלל ומ"ש שיר של ר"ח דוחה לשיר של שבת וכמו שביארתי לקמן בסי' זה דנז ע"ב ע"ש כי ע"כ אין לנו כפירוש דבריו כי אם בדרך שכתבתי · ולגודל האריכות לא חששתי לבטל פירוש זה בדברי הרב דסמכתי על המבין ולפי שראיתי מי שנתענם על זה הוכרחתי לבאר אע"ג דלגודל אין צורך ·

בסי' ל"ג דנ"ח ע"ב שיטה ז' וז"ל ותימה אף לפי' לא נדקו שדברי הרמב"ע הם לשירי החג וכו' הנה ראיתי בבית יצחק שנדפס בעת דז' ע"ד שהשיב כשם מר אביו נר"ו על דברי ותחילה הכריח ממ"ש הר"מ בסדר תפלה ונהגו מקצת העם שיר מזמור וכו' מפו' יוצא שהמנהג לומר · שמזמור לחוד · מבלי שיאמר קודם השיר שהיו הלויים וה"נ מתפרשים דברי הטא"ח סי' קל"נ · שכתב ואומר השיר שהיו הלויים וכו' שכן פירושו שאומר · השיר שהיו אומרים ולא שיאמר שמתפלל אלו התיבות אלא השיר לבד ריש גריעות בלשון זה דנראה כמו שסופר סיפור בעלמא מה שהיו הלויים אומרים ולא שמכוין לקרא המזמור · ועוד דאילו · דעתו דלא כהר"מ הו"ל לסביא דברי רבינו וכ"כ דברי מור"ם שכתב בסי' קל"ב ואומר השיר שהיו הלויים ולא סיים המזמורי' וזהו מ"ש רמ"א בש"ק ר' ע"ש אלו דבריו ואין דבריו נראין דמה שהכריח מהר"מ · נ"מ שהוא בא להזכיר מנהג קצת מקומות שהיו אומרים השיר להורות דטוב לנהוג כן ולא חש לבאר אם היו אומרים ג"כ השיר שהיו הלויים אומרים וכו' דאם עיקר השיר אינו מעיקר הדין כ"ש הנצה זאת וא"כ דיודם דשפיר טפי אם יאמר כך אף אם לא היה מנהגם לומר כן כ"ש שאל שכך היה מנהגם גם בן ולא חש להאריך על זה וזה כ"ל טעם הש"ע סי' קל"ב שהשמיט דין אמירת השיר כיון דאינו מדינא ואי כחוב בהוב גם דברי הטור שהביא יותר מתפרשי' כפשוטן והיינו שיאמר קודם המזמור השיר שהיו הלויים אומרי' והטעם

שכתב דיוצא בגדעון דנראה כמו שסופר סיפור בעלמא הרי רב עמרם גאון בסדר תפלה כו' כתב וז"ל ובתפילת ערבית נהגו לומר פטום הקטורת אבל לא השיר מה טעם שזכר למקדש אומר אלו וכו' וזה היה הכותו בבוקר ובערב וזה לא היה מצותו אלא בבוקר וכבר הביא דבריו בטא"ח סימן רנ"ז ע"ש וא"כ מה בכך אם אנו אומרים השיר שהיו הלויי' אומרים דאנן · נמי זכר למקדש שהיו אומרים הוא דאמרינן ליה ותו לדבריו בכורך דליל פסח שאנו אומרים זכר למקדש בריעותא הוי שאין אנו מכוונים לקיים מצות אכילת מצה כי אם שאמ. הכבריך מה שהיו עושין במקדש לדעת הלל ותו דאי מצות צריכות כוונה נחלקו בה כ"ש באמירת שיר מגד המנהג דקריאת המזמור מצותו וכי אמר השיר שהיו הלויים אומרים לא מעלה ולא מוריד בדבר זה ועל הכל שכבר ביארתי שלשון זה כתבו להדיא בסדר היום שיאמר כן וכן נהגו ברוב תפוצו' ישראל ומבואר נ"כ בתשו' הרמ"ע סי' כ"ה שהיו אומרים כן והוא בא לחלוק ואין בו בכותן טעם גם מ"ש דאי הטור חולק להר"מ היה לו להזכיר סברתו מלבד דלמ"ש גם הר"מ אינו חולק יעל זה בר מן דין דאף אי מדברי הר"מ מוכח שלא היה מנהג' לומר כך אם הטור סובר דיאמר כן על צד היותר טוב מה מחלוקת שייך ביה ומה גם לבשתמ"ל דמבואר בדברי הר"מ והטור שלא היה מנהגם לומר כך כי אם שהניגו כן אחריהם לצד היותר טוב מה בכך הרי אפילו בברכות שהם מתקנת בכה"ג כתב הרשב"א בפ"ק דברכות דיכול להאריך או לקצר ברצונו כמ"ש בא"ח סי' כ"ד כ"ש על הבעה ואת אם אנו הוסיפין דאין בכך כלום ומ"ש שזהו כוונת מור"ם שלא ביים המזמורים ל"ת מידי שעיקר דברי מור"ם הם למעט שלא יאמר שיר בערבית אבל שיאמר השיר בבוקר לא היה צריך לומר שכבר פשט המנהג ואין חיוב מעיקר הדין וא"כ מה"ש שלא השם למה שהיו אומרים קודם השיר שהיו הלויים דניאוי היכי נהוג כמ"ש כש"ג בפ"ר דברכות גם מ"ש שזהו כוונת המגן אברהם אינו דמת"ש ומ"כ דמ"ש משנת השיר וכו' ולדבריו מאי משנה דנקיט ותו דמתם שהעלה דנהגו לו' המשנה כדי ליפטר מד"ת ש"מ דהמנהג היה לו' לשון המשנה כולה בכל יום עוד השיב דמ"ש דלא נדק הכנה"ג במה שהביא דברי הרמ"ע בסתם שנראה דהם לז' ימי השבוע אינו דלא כתב כן אלא לשירי החג וכו' והמה תמוהים למי שיראה לשון הרמ"ע במקומו דכתב וכו' ולדעתו איך כתב אני מנעתי שלא יפתח בלשון המשנה וכו' אלא יתחיל המזמור דנראה דקאי לימי השבוע להולך ישר וגם מת"ש בשירי הלויים שאנו נוהגים מדסתם נראה דגם במזמורים של ימי השבוע קאי ואיך שלט בעצמו דלא מנע בז' ימי השבוע אלא הכוונה לומר וכו' ע"ש ולא חש לקמחיה ותימא הוא שבא להשיב ואינו מבחין בדברי זולתו ואחר שרואה עיניו יחזו דלא כתבתי דלא נדק הכנה"ג וגם אי אפשר לכתוב כן לפי מה שביארתי שדברי הכנה"ג הם מתורת הרמ"ע שגם הוא הורה בזה וא"כ אי הרמ"ע איירי בשירי החג גם הכנה"ג בהכי איירי ולא כתבתי אלא דלא נדקו אותם המתחכמים שאינן אומרים קודם השיר שהיו וכו' וזה פשוט לכל מבין גם מ"ש דדברי תמוהים למי שיראה לשון הרמ"ע במקומו האמת שלא עלה על דעתי על שום מעיין שיבין בזול' מ"ש בדעתו וע"כ שלא להאריך סמכתי על המבין וכתבתי בקיצור והנה בעת"ם חל עלי חובת ביאור דהנה מבואר שם שזה היה אחת מעשר שאלות ששאל מגדול אחד דהשאלה שנית היה בשירי הלויים שאנו נוהגים לומר בכה"ב והחכם עיניו יחזו דע"כ בשירים חדשים שתיקן הרמ"ע לומר בכל ימים טובים כמו שסידר נ"כ בסדר עבודה כידוע היה עיקר שאלת החכם שלא מצא להם שורש ועל זה באה תשובתו לבאר לו מבטן מי יצאו דאם

באת לומר דהיה על שירי הלויים שבכל ז' ימי השבוע תימא על עצמך מה זו שאלה וכי לא ידע מתני' דתמיד ודברי הרמב"ם והטור הם כי לא להזכיר. ותו דאין בכל תשובת הרב די השיב כי אם לשירי י"ט ור"ח ומינה כשהשיב הרב אני מנעתי במקומי וכו' קאי ודאי נמי לשירי י"ט ור"ח ולומר שהשירים שתיקן אינן בבירור. אבלו נ"כ וכמ"ש א"כ להדיא וא"כ מינה דבז' ימי השבוע דאין ספק בהם כלל· מהי תיתי שימנע לומר התחלה זו דמשנה שלימה היא וכ"ע מודו בה. ותו דאי דעת הרב היה דמה"ט גם בז' ימי השבוע לא ליתא א"כ העיק' חסר בדבריו שהרי החידוש גדול הוא בד וה שגם בז' ימי השבוע דאין בהם ספק כלל לא ליתא ובד וה הוא דהיה לו לפרש ועל הכל דפירוש זה בדברי הרמ"ע אין צריך ראיה דמנהג כל ישראל שנהגו לומר השיר שהיו הלויים אומרים בז' ימי השבוע ולא בשירי י"ט ור"ח הוא העד על זה דש"ת שהבינו כן בדבריו דאי הרמ"ע וכנה"ג דעתם דלא ליתא כלל גם בז' ימי השבוע והרי לא דאינו חולק עליה' בזה והיכי נהגינן דלא כוותייהו כי ע"כ ע"ב לומר כמ"ש ומה שהכריח הוא ממ"ש שלא יפתח בלשון המשנה וכו' נראה דקאי לימי השבוע להולך ישר אדרבה למבין דבר על בוריו לא קאי כי אם לשירי י"ט ור"ח לבד שנשאל עליהם ולא לזה שלא נשאל גם מה שהביא ממ"ש בשירי הלויים וכו' הבין שזה מדברי הרב ואינו אלא שאלת השואל בקיצור והוא פשוט גם ראיתי שהשיב למ"ש א"כ דמי שמונע לומר התחלה ואת מבטל הטוב מהם שזה מכלל דמ"ח מצות עשה הוא השיב דליתא דלדידיה בזמן המקדש שהיו אומרים השירים לבד לא מקיימו מ"ע וכי מצוה זו אחר החרבן היא וקושטא קאי דהמכילתא והכוונות הכל אמת וה"פ כשאדם רוצה למנות אחד מז' ימי השבוע ימנה לשם שבת אחד בשבת שני בשבת וכן אנו מקיימין בשטרי כתובות וגיטין דמוכרח לן למימני יומי אמנם כשאינו רוצה למנות אינו מוכה דאינו חובה ודמי דלבשים לו טלית בת ד' כנפות דחייב בציצי' אלו דבריו ואתמהא שמשיב לזולתו באין מבין דברי זולתו דמאי דק"ל דא"כ בזמן בהמ"ק קיים לא נצטוו על זה והרי מבואר במ"ש וז"ל שבלשוננו אין שהוא כלל לתלות ימי השבוע לשבת לא· באתי כי אם לשלול קושיתי שהרי ידוע דלשוננו היה לה"ק בזמן שבהמ"ק קיים תם בבית שני ובזמן האמוראים שהיו בבבל היה לשונם לשון תרגום ומה"ט ר' סידר המשנה בלה"ק ורב אשי הש"ס בלשון תרגום וידוע דבלשון הקדש ותרגום אין שמות בפרטו' לששת ימי החול כי אם אחד בשבת ושני בשבת וכן בתרגום חד בשבתא תרי בשבתא וא"כ לדידהו בכל עת ובכל רגע היו מונים לשבת בכל דבורם בכל העניינים משא"כ בלשוננו לשון לעז דאנו קורים לימי השבוע שם בפרטות כגון שאחר לונים וביונא אין זכר לשבת כלל ותו מאי ק"ל בדברי גם מ"ש בפי' המכילתא דבשירצה למנות ימנה בשבת ומשוי לרוב ישראל דעברי בעשה דבכמה· עניינים אנו מונים ימי השבוע בלעז לאיזה צורך גם מ"ש דאנו מקיימי' בשטרי כתובה וגט הוא תימא וכי עשה זה לא נצטוו כי אם בעת נשואין וגירושין לבד ותו הרי דוגמת עשה· זה הוא זכירת יציאת מצרים דכתיב זכור את היום אשר יצאתם ממצרים קי"ל דאנו חייבין לזכור בכל יום ומה"ט אמרו אמת ויציב דאוריתא ה"נ בציווי זה הוא נ"כ בכל יום ואיך יפטרו בכתובה וגט דליתיה בכל יום ובכל אדם וגם ראיתי דהרמב"ן פ' יתרו שכתב וז"ל כי זו מן המצוה שנצטווינו בו לזוכרו תמיד בכל יום ע"ש דמה"ט אילולי גדולת הרמ"ע היה נ"ל דגם בשירי י"ט ור"ח שיאמר התחלה זו על הספק מן הגדר הזה דבהני יומי אין אנו מזכירי' הימים לשבת דאילו בשבת ג"ל דכבר אנו נפטרים בקדוש ותפלה בזכירת שבת גם מ"ש דאנו מקיימין בשטרי כתובה וגט

דמוכרח

דמוכרח לן למתני יומי לא ראה מ"ש הרא"ש בסי' קי"ז וז"ל אבל בהזה יום מן השבת וה לא מעלה ולא מוריד ואפילו לא היה כתוב כלל לא היינו חוששין לו ואין זמן כתוב בתורה לשבת וכו' הרי שאין הכרח כלל למתני יומי והיינו אהני לן טעם זה למה שכותבים בגט וכתובה בשני או בג' בשבת ואין כותבי' בשבוע והלבוש בא"ה סי' קכ"ו כתב טעם לזה ע"ש ולמה שכיארנו אין צורך דנצטוינו לחנות לשבת וש"ר בס' גט פשוט סי' קכ"ו ס"ק י"ח שכתב טעם זה ע"ש ·

בסי' מ'

ר"פ ע"ב גבי מ"ש ליישב דעת הרז"ה כרונא דכל שבירו לחזור לעירו לא חשיב כלא מני

עביד סברי אמרו בקדושין כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי מצאתי כתוב בגליון ספר אחד מחכמי עירנו פאסי"לוש דמדברי התוספות בזיר די"ב ד"ה מ"ט נראה דאף דכל שבידו כל דמחוסר מעשה לא מקרי משוי שליח אלו דברין ולדידי לא ל"מ דמ"מ מבואר מהתוס' שם דמחוסר הבאת עיסה מגולגלת לא חשיב מחוסר מעשה ודוקא מחוסר ליישה וגילגול חשיב מחוסר מעשה כמו שביאר כל זה הרב משנה למלך בפ"ט מה' אישות ה"ו ע"ש וא"כ י"ל דגם הליכ' מעיר לעיר לא חשיב מחוס' וגם ראיתי להרב בני יעקב דנ"א ע"ד שכתב כדעת הט"ר דכל שבידו גם במחוסר מעשה מני משוי שליח ע"ש עוד בדברי הרב וכבר מן דין הרי גבי יבימתו דבעי הש"ס ביבמות דכ"ב לא איפשיט וא"כ ש"מ גם לדעת התוספות דבמירי דמחוסר מעשה ובידו מירי ספק לא נפיק אי מני משוי שליח וא"כ בנדון הר"י ברונא הרי השליח שקנ' המנוה ידו כיד מוכר ונותן ומספק אינו יכול להוציא בעל החסרונות מיד השליח דכלל גדול בדין המוציא מחבירו ע"ש ושוב מצאתי סמך דהליכה מעיר לעיר לא חשיב מחוסר מעשה מה"ש בשבת דק"ד התם מחוסר מעשה דקריבה הכא לא מחסר מעשר דקריבה וע"ש בפירש"י ואוקי באתרין ·

בסי' נ"ב

דפ"ז ע"נ גבי מ"ש וכיון שכן דטעם והתחיל וכו' עד סוף הלשון ראיתי להרב

המגיה לס' שלמי צבור דקנ"ח ע"ר השיב על דברי אלו דלא מצא בחקירה ואת מקום להסתפק כלל ע"ש ורואה אני דלא דק דנדרי שספק הוא ברור בדברי שהרי לפי מסקנת הש"ס דכי קי"ל גומר היינו דשבת במי ראוי לי"ח אלא דמשום כבוד שבת לא אטרחוהו ותקנו שבע במקום י"ח ש"מ דבלאו ה"ט הוה פשיט לן דפוסק וכא לא"ק היכי קי"ל דגומר דהו"ל טפי משבע וככר אמרו בדל"ג שבע תקון תתני לא תקון דאדרב' מעיקר דינא בעי י"ח והרי י"ח תקון וא"כ היכי נימא ליה דיפסוק מה שהתחיל לברך בדין וע"כ אמרו גומר אע"ג דע"כ הו"ל תתני או ט' דלא תקון כיון דבעת שהתחיל לברך היה הברכה ראויה מדינא אבל כי התחיל בשומע תפלה דכי באנו לחייבו שיגמור אינו אלא דבדין היה לבלווי י"ח גם בשב' בת"ש בהך סוגייא והרי כיון דקי"ל י"ח תקון י"ט לא תקון ואילו לא היו חוששין לטורח שבת היו כוללים קדושת שבת ביעלה ויבא כי היכי דלא ליהוו י"ט א"כ היכי נימא דיגמור הברכה וא"כ יאמר ברכה שביעית שתקנו לשבת דהו"ל י"ט והרי לא היה בדין לברך ג"ט גם אם לא היו חוששין לטורח שבת וא"ב בבי הא"ג"ל דתור הדין דפוסק ותו צ"ק מכל מה שהשיב על זה ·

בסי' נ"ג

דפ"ו ע"ב וז"ל ומגר הסברא כ"ל יותר דכש"ץ אינו גומרה והדב' צריך ישוב ע"כ

וראיתי להרב המגיה את ספר שלמי צבור דקנ"ט השיב על זה ולדידי הדבר פשוט בסורת תפלתו של ש"ץ שהוא אינו צריך לתפלה זו שכבר יצא בתפלתו בלחש ומה שחוזר הוא בשביל הקהל והרי הם עצמם לא טעו בלשונם ושלוחם הוא רצוית והוא אינו יכול על ידי טעותו להעמים על הצבור ולהטריח לשם אם מעט ואם הרבה כיון שהם עצמם לא נתחייבו בכך תשא"כ בשכח ולא הזכיר של ר"ח ונזכר קודם שעקר רגליו דאע"פי שאבור לא היה רגונס בטעותו של זה מ"מ עכ"פ הפסידו תפלתם שלא יתפללו כתחו"ל עכ"ל ואנכי כרואה דאין טעם זה מספיק מתרי טעמי חדא דלפי סורן של תבות חורת ש"ץ אינה צריכה מעיקר דינא אף שכבר התפללו כולם בלחש כידוע וכמ"ש ג"כ הרב הגדול בספר ברכי יוסף א"ח סי' קכ"ד א"כ לפי"ו אין טעמו מספיק כלל ותו דהרי קי"ל דש"צ שנכנס בעת שכבר התפללו הצבור בלחש נותפלל בקול רם כמ"ש הש"ע סי' קכ"ד וא"כ לפי טעמו מי גיסא שאם התחיל בשל חול סיגמור וא"כ ע"ב צריך הוא לטעם שכתבתי בר מן דין ציק' טעמו אינו נרא' בעיני שהרי הש"ץ במקום היוצאים בתפלתו קאי וכי קי"ל דגומר היינו שהתחיל בברכה שהיה חייב בה מעיקר הדין ומשום כבוד שבת לא אטרחוהו א"כ ה"ג זה שהתפלל ביחיד והתחיל בשל חול והרי הם כמי נתחייבו מעיקר דינא בלא ברכות ולמה לא יגמור בעדם הברכה מטעם זה בגופיה ותו הרי ברכת המוציא אם שמע הבוצע קודם שיוציאו צריכי' לברך או שיברך הבוצע פעם שנית כמבואר בש"ע א"ח סי' קס"ה ואילו לדבריו נימא דלא עשאוהו שליח לצוותי כיון"ב איכי רואה טעם בדבריו והואיל דאתי לידן נימא מלתא דאכי מסיפק בתי שרגה לפטור עצמו בברכתו של חברו בתפילין דקי"ל שח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך אי גם השומע חל החיוב לברך סי"ל דכיון שכבר התחיל במצוה שהניח תפילין של יד איגו הפסק לדידיה או דילמא לא עדיף מנבר דאתי מחמתיה ונר זה נ"ל יותר ·

סי' נ"ד

דפ"ח ע"ב שיטה מ' וז"ל אכן נ"ל דהש"ץ דהא והא גרמא לבטל האמציעות וכו' ראיתי שם

במגיה לספר שלמי צבור דקנ"ו השיב על דברי שבוונת הא"ח כטעם ב' עפ"י מ"ש גם' הכל בו סי' ל"ז דה"ט דבשבת אין י"ב ברכות אמצעיות לפי שבולם הם בקשת צרכי האדם ושמא אפשר שהיה צריך לאחת מהם ויהיה נזכר בזוכרו את צערו וכו' וא"כ א"ס מ"ש בברכות דכ"א הני בי רב דטעו ומדכרי וכו' דאעפ"י דאסור לשאול צרכיו מ"מ בדבר הקבוע בכל יום לית לן בה דטופס ברכות הנהוגות הוא אומר אלא דבי"ב אמצעיות מתוך שיש בהם הרבה שאלות חששו דילמא יצטרך לאחת מהם ביום זה ויהיה מצר בזוכרו צרתו וא"כ דבדין היה לבלווי זה אלא משום כבוד שבת וכו' שחששו לאדם אחד מני אלף שיצטרך לו הדבר ויהיה מצר ולכן כיון שטעה אמרינן ליה שיגמור וסיים וזהו פשוט בעיני לא הייתי צריך לכתוב זה רק לפי שראיתי בס' מקרי לב שהביא דברי הא"ח ובת' קשה מאד בדבריו ונדחק הרבה ע"ש ולפי שאמור הדברים פשוטים עכ"ל ואני אומר דברי הכל בו שהביא מן החדש כבר כתבו הא"ח בלשון זה בקיצור שסיים ושטעם שמא יצטרך לאחת מהם ויהיה עצב וכו' ושם ברס"ם כתב בכל דברי הכל בו באורך ע"ש ואין כל חדש גם מ"ש ודרכי בדי ליישב דברי הא"ח הוא דוחק הרבה מה כעשה לו שדרכו וך בעיניו ופוסל את הראשונים ושלות דאישתקד נדפס ת' מרן הכ"י ושם בסי' ג"ג דו"ריש ע"ג כתוב וז"ל וא"כ כ"ת דבברכת רפאנו וכל י"ח ברכות אי לאו משום טירחא הוה אמרינן להו אף בשבת וי"ט משום דהוי מטבע ברכה וכו' הנה מבואר דעיקר הטעם דעקרו י"ב ברכות אמצעיות משום הטורח ולא משום דחששו דשמא יצטרך לאחת מהם ויהיה מצר שום הטעם הוא למ"ש אל ישאל אדם צרכיו בשבת דיהיה מצר וגם פירוש זה מבואר בש"ס שאמרו ורבנן הוא דלא אטרחוהו משום כבוד שבת ואילו לדבריו אינו מטעם טורח

כי

כי אם משום שיצטער גם בלבוש א"ח סי' רס"ח והפר"ח בסי' קי"ב ביארו הטעם דמפני שתורה עקרו האמצעיות ולדבריו תלו תניא בדלא תניא ותו דלדבריו ב"מ דאם יש לו חולה ועומד ברפאנו דיפסוק דכיון דצריך הוא לרפואה בכי האי איתיה באיסור אל ישאל צרכיו והרי סתם אמרו גומר בכל גווני ותו לדבריו מי שצריך לפרנסה איך התירו שיאמר רעינו זוננו פרנסנו כדברי הירושלמי וגם בהרחמן דמתפלל על המזונות ופרנסה ושאר מילי למה לא חששו דשמא יצטרך לאחת מהם ויהיה עצב . כי ע"כ נ"ל נכון כדרך שכתבתי והאמת דלא היה צריך להשיב אם יש תירוץ אחר בדברי הא"ח מה בכך הא כתיב ובפטי' יפוצץ סלע והמעיין יבחר הטוב בעיניו אך הוזקקתי לזה שהפריז על המדה שישובו פשוט מאד ודרכי דוחק גדול כי ע"כ הוכרחתי להשיב כי אין דרכו נכון בעיני ·

סי' נ"ר דנ"ו ע"ב שיטה כ"ג וז"ל באופן שלאיות שמכיר אני את מקומי איני חולק כדיבור הנה ראיתי שם להמגיה בס' שלמי צבור דרמ"ב שהשיב דהיה חפץ לגלות דעתו ולחות דיעו כי כל לגבי דידי א"פ בחלקות בזה ויש לי להשיב הרבה על דבריו ברם מה אעשה כי מלתא ברגא סובל אריכות הרבה ולציתות כאל אין הפנאי מסכים וכו' ואני אומר דברים שבלב אינן דברים כדי להשיב עליהם ועל כיוצא בזה השיב הראב"ד בהקדמת היד ·

סי' נ"ד דנ"ז ע"ב שיטה כ"א וז"ל ועי"ש שנפל ט"ס בדפוס ע"כ ראיתי להרב המגיה בס' שלמי צבור דשי"א וז"ל ועמ"ש בענין זה בס' חקרי לב וכל דבריו שם דנ"ז ע"א ועי"כ אינן מחוורים אצלי ובפרט במ"ש על דברי הרב בית יהודה שנפל ט"ס בטעם אינו כן שדבריו הם מדוייקים ומדוקדקים עפ"י מ"ש המ"א סי' תקפ"א ס"ק ב' עכ"ל ואני אומר בעיקר דברי המ"א ק"ל ממ"ש הטור שלא לומר וכרת דלא ליזלזלו במוצרות שאם יאמר אותו בשני יאמרו שני עיקר גם הכל בו והא"ח בס' ראש השנה כתבו דנפיק מיניה חורבה שיאמר אותו גם ביום שני נראה דמשום דאתו למיטעי לומר כן גם ביום ב' הוא דגזרו ולדבריו הרי אפשר שלא לאומרו בשני משום זילזול יו"ט ב' גם הכי שהביא מהר"ן וז"ל ואם איתא ליתא שיאמרו אותם ביום ראשון ולא ביום ב' ואם איתא הו"ל לפרש דמטעם זילזול אי אפשר לשנות מיום א' ליום ב' כיון שטעם זה הוא הכרח גמור בהם שחולק על הכל בו כי ע"כ נראה דאין לשנות בסדר מיום א' לב' דאתו למטעי מפין מ"ש הטור באמירת פסוקי קרבנות ועי"ק הרי יו"ט ב' משום מנהג אבותינו הוא דאנן בקיאינן בקביעא דירחא ואי גזרינן משום זילזול הו"ל גזירה לגזירה דלא גזרינן וכ"כ ממ"ש מהרא"ז פסקו מור"ם א"ח סי' תמ"ז ס"ח דבי"ט אחרון יש להקל והמ"א לא חלק על זה ואם איתא ליחוש לזילזול יו"ט ב' והנה אמת שהפר"ח שם חלק על זה דחיישינן לזילזול יו"ט ב' והביא ראיה ממ"ש בשבת דכ"ג התם כי היכי דלא לזלזלו ביה ע"ש אלא שיש להשיב דקיל בסי' תנ"ו דמת ולכחול עין ביו"ט ב' שרי וכן ספק מוכן התירו ביו"ט ב' בסי' תמ"ז ול"ח לזילזול כי ע"כ נ"ל דלא כל המקומות שוים בזה כי ע"כ היא גופה צריכה רבה בעיקר טעמו של המ"א ומ"מ לפרש טעם זה בדברי הרב בית יהודה אינו נכון בעיני שהרי כתב שהטעם שאומרים אותו אינו אלא כי היכי דלא ליתו לזלזולי ביה כמבואר בס' בי"ז לכך א"כ לחזור ע"כ והרי בב"י לא נזכר כלל טעם זה ואדרבה סתם דבריו מורים יותר דלא ס"ל טעם זה כמו שביארתי וטפי היה לו להביא דברי המ"א לפי דעתו כי ע"כ נ"ל דנ"ל שהטעם שאין אומרים אותו וקאי לקריאת פסוקי ר"ה שביאר הב"י בשם הגאונים דה"ט דלא ליזלזלו ביו"ט ראשון ועי"כ לגבי אמירת את מוסף וביום ב' דקיל טפי א"כ לחזור גם מ"ש דכל מ"ש ברנ"ז ע"א ועי"כ אינו מחוור הרי בע"א הבאתי דברי הר"ת ודקדקתי בדבריו מה שראוי לדקדק כמו שגם הוא דקדק כן דרב"ה ורב"ו אלא דליישב דבריו נמשך שוא אחר דברי הב"ח שמלך ואני כדי להביא מן החדש כתבתי בדרך אחר ולבסוף העליתי דשנכון דט"ס נפל בדבריו בדברי הכנה"ג שגם הוא השכים שם בזה גם בעיקר הדין דאמירת מוספי אינו מעכב גם הוא מודה בו ובדברי הלק"ט גם הוא פירש כדבריי לא נשאר כי אם מה שעמדתי בדברי הא"ח דכל חכם לב עיניו יחזו דדבריו צריכים ישוב ואנחנו לא נדע מה הדבר הזה דלא נתחוור לו כדי להשיב על דבריו ·

בסי' ס"א דק"ח ע"א וז"ל והא ודאי ליתא דהרי ר"פ תלמיד ר"ז הוה וכו' הנה ראיתי להרב הגדול בס' פתח עינים ביבמות דקט"ו השיב על זה ואני שמעתי ולא אבין דתלמיד ר"ז הוא ר"א בן פדת וזה מפורסם בכמה דוכתי בבבלי וירושלמי והן הם דברי הרב גופי הלכות דר"א בן פדת תלמיד ר"ז והכא בשמעתין הוא ר"פ אביו של ר"א שהיה בזמן רב כידוע ותשקוט הארץ דברי התלמוד או דבריו ואני אומר יכולני לפטור עצמי מן הדין ואדרבה תמהני על דבריו שום שחשב דסתם רבי פדת הוא אביו של ר"א אינו אלא בנו של ר"א בן פדת ומתלת קראי שמיע לי דבפ"ק דברכות דז' אמרו וכן אורי ליה ר"א לרבי פדת בריה אהבה רבה הרי דר"פ בנו של ר"א היה ולא אביו גם במ"ק ד"ך אמרו בה"ג ע"ש גם בנידה ד"ח אמרו גבי מ"ש ר"פ מאן תנא קטפא פירא ר"א אמר רבי זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא פירא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בארבע הרי דר"פ בנו של ר"א בן פדת היה גם בפסחים דק"א אמר רבי פדת דבר הלכה בשם ר"ז והרי ידוע דכל האומר דבר בשם אומרו רבו היה ואי אביו של ר"א היה לא יתכן לדברי הרב כר"ו דר"פ גדול מר"ז גם בכתובות דס"ד אמר ר"פ מימרא בשם ר"ז ע"ש וכן בברכות דכ"ח ע"ב אר"פ אמר ר"ז ע"ש גם התו' והרא"ש בריש פ"ב דעז' דכ"ב ד"ה אין כתבו וז"ל מ"מ נראין דברי ר"פ עיקר הרא מדהקדים דברי רבינא לדברי ר"פ דהרי ר"פ קדם לרבינא ימים רבים שהיה בנו של ר"א וכו' ואותו ר"א היה תלמידו של ר"ז ע"ש הרי דסתם רבי פדת הוא בנו של ר"א ועד פה לא ראיתי מימרא לרבי פדת אביו של ר"א ואולי בעל מעשים היה ופדת שמו ולא רבי פדת וכ"כ מדברי התו' והרא"ש שהבאתי דכתבו בפשוט שהיה בנו של ר"א וכ"כ דאי גם אביו של ר"א היה רב בעל שמועות היו מכנין לו רבי פדת הזקן ע"ד שמכינו ר"ג הזקן ותו דאי היה רב לא היה צריך ר"א לשכוח אביו הרב וללמוד לפני ר"ז וא"כ שפיר ק"ל כדברי הרשב"א דאיך יתכן דר"ז השיב על הוראת רבי פדת דכיון דר"א היה תלמיד ר"ז מכ"ש רבי פדת בריה דהיה תלמיד תלמידו וכן יש לדון מעיקר הסוגייא שהרי רב יצחק בר ביסנא הוא דשאל לרבי פדת והרי במנחות דק"ג מבואר דרב יצחק בר ביסנא קטן מרבי זירא דאותיב לרבי זירא ע"ש והרי בנידה ד"ח מוכח דרבי זירא חבירו של ר"פ בריה דר"א הוה א"כ כי שאיל ר"י בר ביסנא לר"פ היה ודאי לגדול שבדורו ולא לגדול של שני דורות שקדמו וא"כ זה שכתב הרב הגדול דר"פ היה אביו של ר"א בזמן רב כידוע הוא תימא ואין ספק שנגרר בזה למ"ש בס' יוחסין דרבי פדת היה תנא בזמן רב והאמת שאני תמיה עליו היכן ראה שהיה תנא בזמן רב והנה אמת שגדולה מזו ראיתי בס' הכריתות והליכות עולם שהביאו דברי התו' דריש פ"ב דעז' דרבי פדת היה בנו של ר"א שהיה בימי התנאים ע"ש והם דברי תימא דאיך יתכן שיהיה תלמיד תלמידו של ר"ז בזמן התנאים וכבר תמה עליה'

בזה

בזה הרב ב"י בכללי הגמרא והרב יבין שמועה שם העלה דסתם רבי פרת הוא בנו של ר"א ולא רבי פרת הזקן ולישב קצת דברי ס' יוחסין והכריתות והליכות עולם כ"ל שאמרו בן מה"ש בעירובין דכ"ד כאהבתה תשגה תמיד כגון ר"א בן פרת וכו' תניא אמר רבא פעם אחת וכו' הרי דר"א היה מהתנאים שהזכירו שבאיו בברייתא אלא שהדבר מתמיה כי ע"כ נראה דט"ס נפל בש"ס כמ"ש תניא ול"נ ליה באופן דלמה שנתבאר אין בדברי נפתל ועקש · ואולם האמת אגיד איך נשתלשלו הדברים שכתבתי דר"פ תלמיד רז' הוה שיש לי קצת זכרונות מכר. הויכא וזטרי בידיעת האמוראים מי גדול החבירו דב"ח סוכה לעת תבורך וספר גופי הלכות מיצולם; לא ראיתיו וכשנזדמן לי כרגע תידי עוברי ראיתיו לשון זה דבן פרת תלמיד רז' שיה כתכתיו כשמו בזכרונותי ואגב ריהטא כתבתי אז רבי פרת. במקום בן פרת שזה היה רשום בזכרוני שכתב כן הרב ובהיותי עוסק בדברי הרשב"א אלו חפשתי לראות הם ר"פ תלמיד רז' שיה מצאתי כתוב בזכרונותי כן בשם הרב גופי הלכות ועיקר הספר אינו אתי כדי לראות הדברים בשורשן ואו באותו פרק היה לבי נוקפי אולי אינו כן בדברי הרב ובאותו פרק מצאתי כתוב בזכרונותי דר"פ היה בנו של ר"א מהני סוגיי דלעיל שמכתי לכתוב כן בלא ראות עיקר הספר כיון דעכ"פ קשה בקושיין וכמו שנתבאר ·

בסי' כ"ו דקי"א ע"ב שיטה ל"ט וז"ל ואולי דסמך הרב למ"ש שם וכו' וראיתי בס' בית יצחק דס"ה ע"ד השיב על זה דאין תירוץ זה מספיק דכיון דלחייב כרת למכניס קטן טמא אנו צריכין לדרש הספרי דאף אי יהא חמור קטן טמא משרץ אין עונשין ומזהירין מן הדין ולדידי ל"ק ואישתמיט מיניה מ"ש בנדה' דכ"ח דכי כתי' מזכר עד נקבה אתי למעט טומטום ובן כלי חרס שנטמא. ואי ס"ל לש"ס כספרי תיקשי לרב דמיבעי ליה האי קרא לרבויי קטנים אלא ודאי דלא משמע ליה לש"ס דרש הספרי והטעם ברור דודאי כל דבר המת טמ' הרי הוא במצות שילוח וכיון דקטן מתטמא כי כתיב כל צרוע וכל זב קטן בכלל הוא דהא לא כתיב בהו איש כדי למעט קטן את"ד ולדידי אין בדבריו ולא כלום דתיתא הוא לדחות דברי הספרי ותו דלדבריו דלא דריש הש"ס בכלי זכר ונקב' לרבות קטנים תיקשי ספרי אמרו בנדה דל"ב הרי הוא אומר לזכר ולנקב' לזכר כל שהוא ולנקב' כ"ש ואסיק הש"ס דבן יום אחד קרא דקרא סתם כתי' וא"כ מאי ק"ל לש"ס בנדה דכ"ח א"ס תרומה נמי לא נפרוך דכתי' והזב את זובו לזכר ולנקב' ליסני דאיצטריך לרבויי זכר כל שהוא וגם למסקנא דמשני מבעי ליה לכדר"י דאמ' לזכר לרבות את המצורע למצורעותיו היכי נבק"ל הא איצטריך לרבויי קטן בן יום אחד לדעת רז' כמ"ש כדל"ב כי ע"כ ע"כ תרתי ש"מ קטן ממשמעות זכר ודר"י מיתור לה"ד דלזכר ולא חש הש"ס להאריך א"כ ה"נ י"ל בפסוק מזכר עד נקבה תרתי ש"מ כמו שאבאר ולא חש הש"ס להאריך ותו שלא ראה ששה בספרי אחר שדרשו בפ' מזכר עד נקבה דריבה קטנים דרשו נמי למעט. טומטום ודרשו נמי למעט כלי חרס שאינן אב הטומאה ואילו לדבריו היא גופא קשה בדברי הספרי כי ע"כ ע"כ דתרתי ש"מ ותו דהרי בפסיקתא דרבינו טוביה בפ' נשא סתם בדברי הספרי ואילו היה הספרי הפך הש"ס בבלי לא היה סותם בדברי הספרי כי ע"כ אני אפרש לקיים דברי חכמים דממשמעות זכר איתרבו קטנים ונתמעט כלי חרס שאין לו טהרה במקוה דמשמעות זכר אפי' קטן בן יומו כדכתיב וילדה זכר ונתמעט כלי חרס דאינן זכר ונקבה ותרתי ש"מ כדמשני הש"ס ותו' בדוכתי טובא והש"ס חד מנייהו נקיט פיטור כלי חרס כיון שדברי רב ג"כ הם לפיטור טומטום נקיט הש"ס נמי צד דפיטור למעט כלי חרס וא"כ רש"י ז' נמי ריבוי לקטנים ומשני א"כ נכתוב קרא אדם דאדם. נמי ממעט כלי חרס שאינן אדם ומרבה קטנים במשמעות זכר כמ"ש בנדה דמ"ד דבן יום אחד מטמא בנגעים דכתי' אדם כי יהיה אדם כל שהוא והדר הקשו ואימא כוליה לכדרב פי' דדרש רב לאו ממשמעות נפיק כי אם מיתור ואימא דכוליה כתיב למעט טומטום ולא דרשינן נמי המשמעות דהיינו למעט כלי חרס וא"כ דלס"ד דהך מקשן גם קטנים לא איתרבו ממשמעות כיון דאיצטרי' למילתיה דלא כתיב כי אם פסוק דבר שנתחדש ומשני א"כ נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר עד נקבה וכו' כיון דאיכא תרי מיעוטי חד דליכתוב אדם שנית דליכתוב זכר ונקבה שמעינן מילתיה דרב ומשמעות נמיכה נמי איתרבו קטנים לפי המסקנ' ממשמעו' ואף אתמ"ל דמיעוט כלי חרס לאו ממשמעות נפיק כיון דאיתרבו כלי מתכות כי אם מיתור נפיק אכתי י"ל דריבוי לקטנים עכ"פ הוה שמעינן ליה ממשמעות הכתו' בין לס"ד בין למסקנא ולהכי לא ק"ל לש"ס מריבוי קטנים כיון דעכ"פ מישתמע חייוב גם לקטנים כדברי הספרי ולא שקיל וטרי הש"ס כי אם דיתור הכתוב למאי אתי וזה יותר נכון בעיני ותו ל"ק הספרי עם מסקנת הש"ס ומינה ל"ק מה שהשיב על דברי גם מה שהשיב על דברי דא"כ היה לו להרמב"ם להביא הספרי ולא להניחו בע"פ מסבר' דלא גרע משרץ דאין עונשין ומזהירין מן הדין לק"מ שאין דרך חבור הר"מ להביא' הלמודים מריבוי הכתוב כמבואר בכל חיבורו ובמקומו' מועטים מביא הלימוד וא"כ ה"נ הרי איתרבי קטן ממשמעו' זכר וכיון שכת' המכניס שרץ או אדם טמא וכו' הרי משמע נמי קטן. כיון דשרץ גרע מקטן וגם האדם כל שהוא במשמע כמ"ש בניד' דמ"ד והואיל ואתי לידן ק"ל בדברי הר"מ בפ"ג מהלכות ביאת המקדש הי"ו שפסק דלא כשמואל והאריך הכ"מ לבאר דסתם הש"ס דערובין שם מוכח דלא כוותיה וקשה שהרי בהך סוגייא דנדה דכ"ח הקשו בפשיטות האי נמי מבעי ליה כמי שיש לו טהרה במקוה פרט לכלי חרס ש"מ דקאי סתם הש"ס כותיה דשמואל ·

והנה אמת שהתוס' נידרו שם ד"ה פרט דל"נ שאין לו טהרה וא"כ י"ל שזה דעת הר"מ וע"כ פסק דלא כותיה אלא ש"מ דרש"י והתוספות דגרסי ליה דפליגי ברינו של הר"מ ופוסקים כשמואל אך את זה מצאתי סמך לדעת הר"מ דבספרי פ' נשא דרש רבי יוסי הגלילי מזכר עד נקבה מה זכר מיוחדים שהם ראויים לעשו' אב הטומא' וכו' וזה אתי דלא כשמואל וכדחיית הש"ס ואגב ראיתי בפי' כתיבת יד להספרי מהרב גבריאל איספירא"נסה ז"ל שפירש דמיעט בגד פחות מג' על ג' ע"ש וקשה דלא היה צריך הרב לזה כי אם למעט כלי חרס כמ"ש בהך סוגייא דעירובין ואי ק"ל כדברי הספרי שאמרו שם מזכר עד נקבה אין לי אלא זכר טומטום ואנדרוגינוס מנין ת"ל אל מחוץ למחנה תשלחום ע"כ וזה סותר מ"ש בהך סוגייא דאפי' ראה לובן ואודם אין חייבין על ביאת המקדש הא נמי. לדידי ל"ק שהרי שנינו בפ"ב דזבים טומטום ואנדרוגינוס מטמאין אדם כאשה ובלובן כאיש וטומאתן בספק נראה דמטמאין הם מספק ומביא קרבן מספק כמ"ש הר"מ בפ"ג מה' מחוסרי כפרה ע"ש וס"ל להספרי דלא מיעט הכתוב כי אם מכרת וקרבן ודאי אבל בעשה דשילוח עכ"פ איתנהו מכח ספק תור' להחמיר ואע"ג דמיעוט זה בעשה דשילוח כתיב הייטו כאם אינו ענין לגופי' דעכ"פ חייבין להזהר מספק תנהו ענין לפיטור כרת וקרבן וע"כ הוצרך הספרי לרבויי לחייב בשילוח לטומטום מדכתיב תשלחום ואהני מיעוט לפיטור כרת וקרבן והריבוי לחייב בעשה דשילוח והיינו לת"ד כל ספק אסור מד"ת כוה אמינא

דהכא התיר הכתוב קפ"ל וגם למ"ד כל ספק שרי מד"ת מסו"ה שוצרך הכתוב כאן לאסור ומיהו ק"ק להר"ת שהשמיט דין זה דספרי ש"מ דס"ל דלגמרי שרי בביאת המקדש ומדנקיט הש"ס אין חייבין על ביאת המקדש נראה דעכ"פ איתנהו בעשה דשילוח והדבר צריך ישוב כיון דחייוב שילוח איתיה בספרי ופסיקתא להדיא ·

שם בסי' ס"ו דקיב ע"ב שיטה לו וז"ל והכ"ל בישובן של דברים וכו' הנה ראיתי עוד שם בבית ישחק דס"ה פ"ג השיב על דברי וז"ל ולענ"ד אחה"מ הם כי לא להזכיר דהלבר דלפנים ממחיצתו לנוכח מורה דממחיצתו של מצורע דוקא קאמר דטמאים אחרים מותרים בו וכו' ועוד דבברייתא שהקשו תיובה לר"ח ואוקמוה בש"מ דתנאי היא ואותה ברייתא ר"י היא ור"ח כר"ש קאמר בהדיא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים ובין וזבות שנכנסו לפנים ממחיצתו בארבעים ואם איתא דלפנים ממחיצתו דמצורע היינו מחנה לויה ליערבינהו וליתנינהו אלא ודאי נראה להדיא דמחיצת מצורע לחוד דהיינו מחנה ישראל ומחיצת זבים לחוד דהיינו מחנה לויה וכוונת התוספות דשבועו' כ"ל אמת כמ"ש לעיל את"ר ואני אומר הקיפנו בתשובות שאין בהם ממש עד שכתב הם כי לא להזכיר באין מבין דהכא מ"ש דלפנים ממחיצתו. משמע מחיצתו דמצורע דהיינו מחנה ישראל ל"מ מידי דא"כ דמשמע גם מחנה ישראל דפטור אלא דהתם פטור לכ"ע דליכא לאו אלא דר"ח פטר גם במחנה לויה מטעם ניתוק עשה והרי לפנים ממחיצתו אדרב' התם כולל כל הג' המחנות אלא דבמחנה שכינה שיש בו כרת וקרבן ס"ל דלא אהני ניתוק העשה כי אם במחנה לויה לבד ותו דר"ח יעל קרא דוישלחו מן המחנה קאי דמיניה הוזהרנו בשילוח טמאים ואי לאו דרש דבדד ישב דלא כתיב בפ' שילוח טמאים כי אם בענייניה דמצורע ודרשינן בדד ישב לבדו ישב לא הוה ידעינן שילוח למצורע ממחנה ישראל לר"ח כמו שאכת' בסמוך וכיון שמ"ש ר"ח מצורע שנכנס לפני' ממחיצתו פטור הוא קודם שהשמיענו שילוח מצורע. ממחנה ישראל מריבוי בדד ישב א"כ משמעות לפנים ממחיצתו ליתיה כי אם ממחנה לויה אלא דעל האמת הדין דין אמת דלמחנה ישרא' לכ"ע פטו' דאין בו לאו כי אם עשה גריד ועל הכל שוה שחשב להכרח גמור דלפניה ממחיצתו משמע מחנה ישראל דוקא אינו דא"כ תיקשי להתוס' כשנויין ד"ה הכתוב שכתבו דהאי ניתוק עשה נראה דאינו מועיל כי אם במחנה ג' וכו' וכן משמע בפ' כל הפסולים וכו' ואיכא למידחי וכו' ואם איתא מאי כולי האי תיפשוט לה מדברי ר"ח דקאמר לפני' ממחיצתו דמשמע מחנה ישראל לבד ועיין במוהרמ"א מ"ש על דברי התוספות אלא ודאי דלפניה ממחיצתו אינו ממעט מחנה לויה והמחנה שכינה שגם אלו לפנים ממחיצתו מיקרי ותו שהרי מדברי הריטב"א בשבועות ד"ר גבי מ"ש מראות נגעים מאי מלקות איכא מבואר מדבריו דחולק להתוספות וסובר דניתוק עשה אהני לפטור גם במחנה לויה ומחנה שכינה ע"ש א"כ ש"מ דלפנים ממחיצתו לא משמע מחנה ישראל לבד · גם ראיתי מה שהכריח מהברייתא דתני מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו וכו' זבין וזבות וכו' ואם אית' ליערבינהו וליתנינהו הא ל"מ דהא פריך הש"ס כה"ג ומשני לה הכי שמעינהו וגרסינהו כמ"ש בקדושין ד"ו ע"ש וא"כ ה"כ י"ל הכי שמעינהו וגרסינהו ובר מן דין כ"ל דהכא לא שייך לאקשויי הכי דתנא אקרא קאי דכתיב כל צרוע וכל זב וכל טמא הרי דפריט להו כל חד באפיה נפשיה דלא כתיב כל צרוע וזב וטמא וע"כ גם התנא תני להו כל חד באפיה נפשיה כדכתיב בקרא ותו דעיקר ריבותיה דתנא אינו אלא חלוקה דמצורע לאפוקי ר"ש דפטר דהוי ניתק לעשה מש"אכ בזב וטמא מת דכ"ע מודו ביה ודמי לפ"ש התוס' בנזיר ר"כ ר"ס ואמאי ע"ש ובעין דברי התוס' איתיה בערובין די"ו שאמרו משום דלא דמי פיסולא דרישא לפיסולי דסיפא כי ע"כ כ"ל עיקר ככל מ"ש בישוב דברי התוס' ומ"ש הוא לישב דט"ס נפל בתוס' וכ"ל ואם התרו בו שלא ליכנס למחנה לויה ולפנים ממחיצתו וגם הוצרך להגיה בדבריהם ונתקן לעשה ובתוספות כתו' נתקו אע"פי שהוא כתב שהוא אמת לדידי חזי דדברים בטלים הם לשבש הספרים בלי הכרח וכ"ש בזמננו שכבר עמדו כל רבותי' לתקן ואם איתא לא הוו שתקי ·

והואיל דאתי לידן אחו' דיעי במאי דק"ל בדברי ר"ח דאמר בדד ישב לבדו ישב דלמ"ל דרש זה והרי ר"ח כר"ש דיליף חילוק ב' מחנות מהאי קרא גופיה וישלחו מן המחנה דמצורע לא נאמר כי אם ליתן לו מחנה ב' וא"כ דרש זה דבדד ישב לבדו ישב למ"ל ותו דהרי ר"ש יליף ניתוק עשה מדכתיב בדד ישב ואילו ר"ח יליף לה מדכתיב מחוץ למחנה מושבו כי ע"כ כ"ל דר"ח ס"ל כוותיה דר"י בחדא וכר"ש בחדא והוא במאי דקשה במלתיה דר"ש היכי יליף חילוק ב' מחנות לחייב מלקות בס"ו והרי קי"ל אין עונשין ומזהירין מן הדין וכבר ראיתי להרב עיני המלך בפ"ג מה' ביאת המקדש שהקשה כן גם ראיתי דבספרי פ' נשא דרדים ת"ק שני לאוין אלו חד למחנה שכינה וחד למחנה לויה ומק"ו לא אתי דאין עונשין מן הדין ותני עלה דבי תומר אינו צריך ק"ו אם כדחו טמאים וכו' ופירש הרא"ב"ר דרבי ס"ל עונשין מן הדין וכפי' ספרי כתיבת יד למוהר"ר גבריאל איספירא"ש ז"ל יתמה עליו דהא אסיק הש"ס בפ"ק דמכות ובפ"ג דאין עונשין מן הדין והנ"ע בכל דברי הרב עני המלך שהרי דברי רבי דספרי · ודברי ר"ש דסוגיין הם שפה אחת ולהרא"ב"ד ע"כ צ"ל דס"ל עונשין מן הדין אף דאנן לא קי"ל הכי והנה כי כן נראה דר"ח דריש לקרא כדל' דמ"קו לא אתי וחילוק מחנה ג' למצורע לא נפקא ליה כי אם מריבוי בדד ישב אלא דאע"פי כן ס"ל דהוי לאו הניתק לעשה כר"ש מיתור דכתיב מחוץ למחנה מושבו ובהכי א"ש דברי ר"ש ול"ק מכל מ"ש ודוק ·

בסי' ע' דף קכ"ו ע"ר שיט' י"א והנה בינתם ראיתי להתוספות כתובות ד"ו ד"ה הורה שכתבו דהילכי ומוכנו מבני חשמונאי סיו ועל זה הקשו דאיך יגוייר דהיה הלל בזמנם ונדחקו לישב ותמהני מנ"ל פשיטות זה אחר דבמדרש רבה מבואר דבימי תלמי המלך היה ואילכי היה אשתו שנתבארו וקושייתם ג"כ הוא ראיה על זה וצ"ע.

בסי' ע"ה דקמ"ב ע"ב שיטה ל"ב וז"ל א"ק ממ"ש ה"רת וכו' עד סוף שיטה נ"ח כשאלתי על לשון זה דל"ק מכל זה דמאי דק"ל בדברי הר"מ בפ"ב מה' אבל ה"ו בנכנס בשירה ופרע חבירו המעויכה דלקי והרי הכא אין במעשה הכניסה איסור הא ל"ק דהכא איירי בלא שהר ואפי"ה חייב דאיירי דפרע חבירו מדעתו על דרך שכתב הר"מ בפ"ה מה' נזירות הי"ח מ"ש דדוקא באונס הוא דבעי שהיה כמו שהכריחו התוספות בנזיר די"ו ד"ה וכא חבירו יע"ש וגם מאי דק"ל לאכ"מ מדידיה אדידיה הא נמי ל"ק דהכא איירי בלא שהה ואפי"ה חייב והכריח הכ"מ כן דאיירי בדלא שהה מדלא הזכיר בדבריו שהיה גם מאי דק"ל להכ"מ דלפי דבריו במנלא דכאן חיי' על השהיים והתם פטר וכו' הא נמי ל"ק דכאן לא איירי בשהה כי היכי דתיקשי הכי

הכי אלא כאן חייב בלי שהיה וא"כ מה דחות יש למ"ש בס' נזירות ומי יתן ידעתי מהיכן הבין דכאן בה' אבל איירי הר"מ בששהה כדי שהיה מאחר דלא הזכי' ששהה ויגיד עליו ריעו מ"ש בפ"ה מה' נזירות הי"ח דלא הזכיר שהיה וכתב תיכף מדעתו דמורה דרונה לכוין למ"ש עכת"ד השואל ואנכי הרואה דלא כדרך השואל בכל מה שהשיב בזה דפשט לשון וכא אחר ופרע המצויב' אין במשמע שיהי' זה מדעתו או שסייע גם הוא בפריעה אלא שעשה לו אחר כן בע"כ דבלא"ה היה לו להר"מ לבאר דבמדעתו או שסייע בפריעה הוא דחייב והראיה דבפ"ה מה' נזירות הי"ח שכתב דין בה"ג לגבי נזיר ביאר הכ"מ להדיא דאיירי שעשה אחר הפריעה מדעתו וא"כ אם איתא דה"נ איירי בה"ג היה כותב ג"כ כאן ופרע המצויבה מדעתו וא"כ כי ק"ל היכי מחייב בהכי דהוי לאו שאין בו מעשה ע"כ לומר דמטעם שהיה הוא דלקי ולע"ג שאין זה ברור בדברי הר"מ דא"כ היה לו לפרש דאיירי בששהא אי מהא ל"ק שי"ל שסמך למ"ש קודם באותו פרק בה"ד דבלי שהיה כדי השתחויה לא לקי ומינה דה"נ איירי בהכי דזה עדי' מלאוקמי דאיירי בשעשה אחר הפריעה' מדעתו וסמך למ"ש בה' נזירות שאין דרך לפרש ולסמוך בה"נ דאתי מרחיק ועלה הוא דק"ל למאי דאסיקנא בדעת הר"מ מת"ש בה' חתן ובה' מלכים דלא חשיב שהיה מעשה כי אם היכא דאיכא בכניסה מעשה איסור הרי הכא אין בכניסה מעשה איסור וכבר מן דין שכ"ל דאף אי היה הפריע' מדעתו לא חשיב מעשה דהרי בכל לאו שאין בו מעשה קי"ל דלא לקי אע"ג שהאיסור נעשה מדעתו וכ"כ מת"ש במכות ר"ך למאן דתני אחד המקיף ואחד הניקף לקי הקשו דהוי לאו שאין בו מעשה ומשני רב אשי במסייע ודברי הכל וכן פסק הר"מ בפי"ב מה' ע"ז דלא לקי כי אם בסייע גם הטו"ד סי' קפ"ה פסק דלא לקי כי אם במסייע במטה ראשו להומין הסצר לגלח ואם איתא למ"ל סיוע לישני דניקף מדעתו דחשי' מעשה אלא ודאי דבלי סיוע גם שעשה האחר מדעתו לא חשיב מעשה ואי ק"ל א"כ למאי ב"ת הצריך הר"מ בפ"ה מה' נזירות הי"ח שיהיה הפריעה מדעתו כיון דאפ"ה לא חשיב מעשה הא ל"ק שי"ל שרצה דתחילתו באונס וסופו ברצון פטור וא"ב ה"נ אם הפריעה היה באונס אף אם שהה אח"כ ברצון פטור וכ"כ ג"כ מדברי הכ"מ שם בפ"ה דה' נזירות הי"ח שכתב ומ"ש רבינו מדעתו כלומר שאם פרעה שלא מדעתו אנוס הוא ופטור ע"כ הרי שמה שהצריך מדעתו לאו משום דחשיב מעשה דא"כ הו"ל לומר דהוי לאו שאב"מ ופטור בי ע"כ כדאמ' כת"ש ומזה תמהני להרב אורח משור לנזיר ד"ת שהבין בדעת הר"מ דבל שעשה מדעתו גם בלי סיוע חשיב מעשה ומזה תמה להכ"מ בפ"ג מה' אבל ה"ז שהקשה דהוי לאו שאב"מ ע"ש דאיך לא זכר מ"ש בפ"ה מה' נזירות שכתב ופרע בו הבית' מדעתו ע"ש ולהם שנתבאר אי מהא לק"מ וכאמור ׃ ואמנם' כי ק"ל בדברי הר"מ בס' אבל היכי לקי דהוי לאו שאב"מ אין מקום ליישב דאיירי מדעתו וסמך למ"ש בה' נזירות דאכתי קשה דהוי לאשב"מ וה"ש התוספות בנזיר ד"ו ד"ה גבא דוקא באונס דאי ברצון וכו' ל"מ דהתוס' לאו משום מעשה הוא דבעי שהייה בי אם דהכי גמירי לה ואתי כמ"ד לאו שאב"מ לוקין כמ"ש התוס' בשבועות ע"ש ולפי"ז שפיר ק"ל איכי לקי הכא אף א"ת דבששהא איירי ואי איירי מדעתו דלא בעי שהייה כדי השתחויה אכתי בעי שהיה כדי גזיזה וכניסה בו היכי דליהוי חשוב מעשה כמ"ש התוספות שבועות די"ז ד"ה או ע"ש מ"מ כיון שדעת הר"מ דבעינן מעשה איסור הרי הכא אין בכניסה מעשה איסור וליישב לזה סבאתי דברי הכ"מ שמפרש דברי הר"מ

דאיירי בשסייע הוא בפריעה אלא שהוקשה לי בדברי הכ"מ דלשיטתו בפ"י מה' כלאים שסובר הר"מ דבשהיה בלי מעשה איסור תחילה חשיב מעשה ולקי א"כ מי הכריחו בכאן בה' אבל להרחק בדברי הר"מ דאיירי בשסייע גם הוא בפריעה שאין זה במשמע דבריו ואין לו בזה מקום לסמוך טפי היה לו ליישב דחייב מטעם שהייה דיש לו על מה לסמוך למ"ש בדין דלעיל מיניה דבלי שהיה לא לקי ומה גם דהשהייה הוא מוכרח דהאי תיתי לחייב לנכנס בשידה וכא אחר ופרע המצויבה בע"כ שב"נ מסתם דבריו שלא ביאר דאיירי במדעתו שיהיה חייב אף אם יצא תכף דהא הו"ל לאיינבר וא"כ ע"כ דכי מחייב הוא בששהא ואי איירי נמי שהפריעה היה ג"כ מדעתו דלא בעי שהיה לשיטת התו' היינו שהיה כדי השתחויה אבל שהייה כדי יציאה וכניסה עכ"פ בעי כמ"ש התו' בשבועות די"ז ע"ש וכ"ת היא גופה תיקשי לתו' נזיר דמ"ג ד"ה כגון שפירשו בה"ג בש"ם ואמאי לא אוקמוה דאיירי בששהא דשהייה חשיב מעשה הוא דלקי הא ל"ק שכבר כתבו התו' בשבועות די"ז ד"ה או דכי חייבו בשהייה מלקות היינו אלא דאתי כמ"ד לאו שאב"מ אין לוקין עליו וא"כ התו' דנזיר נמי הכי ס"ל ואי אפשר ליישב דלקי משום שהיה לדידן כי אם בשסייע הוא ג"כ בפריעה משא"כ לדברי הכ"מ בפי' מה' כלאים כדעת הר"מ ומ"ש השואל דהכ"מ הכריח דלא איירי הר"מ בששהא מדלא הזכיר שהייה בדבריו הא ל"מ שי"ל שסמך למ"ש בדין דלעיל מיניה דבלי שהיה אינו חייב ותו דא"כ היכי משני ליה דאיירי בשסייע הוא בפריעה שלא הזכיר הר"מ וזה כלל וגם אין לו מקום על מה לסמוך וע"כ דהכרח הקושיא הוא המכריח לפרש בדבריו מה שאינו במשמע וא"כ טפי היה לו ליישב דאיירי בששהא מלאוקמי בשסייע וכאמור ובשלמא לדרכנו דלא מחייב הר"מ כי אם בשיש מעשה איסור תחילה ע"כ ליישב בדרך הכ"מ דאיירי בשסייע דבלא"ה לא משכחת לה פתרי אך לשיטת הכ"מ קשה גם מה שהשיב למאי דק"ל בעיקר תירוצו של הכ"מ דהרי בפ"ה מה' נזירות ה"ט פטר בה"ג גם בששהה וא"כ לומר דהתם איירי בלא סייע והכא בשסייע אין דרך לשום מחבר שיכתוב וישתוק בדרך זה והשיב לזה דכאן בה' אבל לא איירי בששהה כי היכי דתיקשי הכי הא כתי לא אירייא שכבר ביארתי דטפי עדיף לאוקמי דאיירי בששהה מלאוקמי בשסייע ומ"ש ויגיד עליו ריעו מ"ש בפ"ה מה' נזירות הי"ח ופרע המצויבה מדעתו אדרבה היא הנותנת כיון שלא כתב כאן מדעתו ש"מ דאיירי גם בע"כ ועוד שכבר כתבו שגם אי היה מדעתו כל שלא סייע לא חשיב מעשה ומ"ש ומי יתן ידעתי מהיכן הבין דאיירי הר"מ כאן בה' אבל בששהה מאחר דלא הזכיר בדבריו שהייה אני אומר מטונך דליסעמיך מנ"ל דאיירי בשסייע מאחר דלא הזכיר וכיון שהכרח הקושיא הוא המכריח לאוקמתא הרי יותר נכון לאוקמי בששהה מלאוקמי בשסייע וכמו שנתבאר ׃

בסי' ע"ה שם דקנ"ב ע"ב שיטה ל"ט וז"ל לקי על השהייה וכו' הלשון הוא מגומגם ואיפשפשתי בעיקר הכתיבה וראיתי דחיסור לשון יש בדפוס וכראה כתיב לקי על השהייה מה"ט אך לדרכנו שדעת הר"מ דבל שיש מעשה איסור בתחילה הוא דלקי על השהייה והכא אין הכניסה וכו' ככתוב בעמוד ׃

בסי' פ"ז דקפ"ד ע"ב שיטה ב' וז"ל ודרך אגב אזות קשה הונר לי וכו' הנה ראיתי להרב הגדול נר"ו בספר פתח עינים בפסחים בדנ"ט השיב על דברי וז"ל דהיא גופא תיקשי בסוגיין דיצרכין לאורה מה יליף ליום מקרא דלילה דקרא כתיב בליל התקדש חג ואפילו תימא

דאתי

ואתי כשינוי כתרא כסוגיין דפסחים סוף סוף תיקשי דקרא כתיב ליל אלא פשוט דכיון דקרא כתיב ליל התקדש חג והפירוש לילה המקודש לחג מיעט שפיר יום ר"ח דמה לנו אם הוא יום הא לא איקדש בעשיית מלאכה וקרא כתיב התקדש חג וזהו עיקר הטעם וכל דלא איקדש אין אומרים הלל ולא תלי ביום או לילה ומ"ש בסוגיין לילה קממעט יום לא קממיעט אין הכונה מגד דכתיב ליל רק דלא אפשר למעט ע"פ שני דמה בינו לע"פ ראשון וכי היכי דבע"פ ראשון אמרינן ה"ה בע"פ שני דאין נגרע מערכו אבל בלילה יוצא בגירעון דראשון יו"ט ושני אינו יו"ט ובודאי גם לשינויא לא אמרינן הלל ביום ר"ח דלא איקדש אפילו דכתיב ליל אזלינן בתר טעמא ולכך רע"ב תפס כתירוץ זה וכוונתו במאי דכתיבנא ומפורש הדבר בדברי רשי' בסוגיין ודו"ק אלו דבריו · וכבוד הרב במקומו מונח שאיני רואה בכל דבריו ישוב דמלבד מה שנדחק דמ"ש לילה קממעט יום לא קממעט פירושו דלא אפשר למעט דמה בין ע"פ ראשון לשני שאין זה פשט הסוגייא דא"כ הול"ל הטעם להדיא דאין נגרע מערכו ושקולים הם דלפרש זה במ"ש לילה קממעט אתי מרחיק כמו שיראה המעיין · ומ"ש דמפורש כן בדברי רשי' איני רואה בדברי רשי' הכרח לזה ותו לדבריו תיקשי מה בין תירוצא קמא לאי בעית אימא דע"כ חיוב בע"פ ראשון הוא מטעם אפשר ישראל שחטו את פסחיהם כיון דלא איקדש בעשיית מלאכה והרי מיעטו מיניה ר"ח מה"ט וא"כ מה בין אב"א קמא לאב"א בתרא אך לפשט הסוגייא א"ש דלאב"א קמא כיון שחלוק בקרבן בעי שיר וכי הצריך הכתוב דאיקדש בעשיית מלאכה אינו אלא ליל ולא יום ולאב"א בתרא יום נמי מיעט וכי שצריכו שיר היינו מטעם אפשר ישראל שחטו פסחיהם וע"ק שהרי מעיקר הסוגייא דערכין יש להכריח דקאי כאב"א בתרא דלאב"א קמא תיקשי פ"פ ראשון ושני למה בעי הלל והרי נמי דחלוק בקרבן מ"מ בעינן נמי איקדש בעשיית מלאכה דמה"ט לא אמרינן בר"ח וא"כ ע"כ הטעם דחנות כל ישראל שאני ושני כחד מהם וא"כ אכתי הדר כי קושיין בדברי רע"ב ולעיקר הכרחו דק"ל דהיכי מיעטו בש"ס דערכין יום ר"ח דלא איקדש וקרא כתיב ליל הא נמי ל"ק דכי כתיב כליל התקדש חג היינו תרי מילי ליל חג ומקודש לחג דאי דוקא ליל פסח הוא דבעי שיר לכד ליכתוב ליל חג וע"כ היינו ליל פסח השתא דכתיב כליל סתקדש חג הו"ל כאילו כתיב כליל חג וכהתקדש חג דחג קאי אליל ולהתקדש דבכל חד לחודיה בעי שיר ועיין מ"ש בכ"מ דס"א והרי בהתקדש חג לא כתיב ליל וא"כ שפיר מיעטו מיניה ר"ח ואתי הך סוגייא כאב"א בתרא וקשה כי קושיין בדברי רע"ב וזהו דעתי והמעיין יבחר ·

שם בסי' פ"ז

דקפ"ר ע"ג סיטה יו"ט וז"ל ובעיקר הך סוגיא וכו' ראיתי להרב הגדול שם בספר פתח עינים בערכין דע"ו שהשיב על דברי וז"ל ולק"מ דודאי רגלים הם מוערים ואי לא כתיב ר"ח לא ידעינן אלא ברגלים ואין לומר דהכתוב לא נימא ר"ח ויסמוך על דברי קבלה ומאי דקאמר הש"ס בשמעתין כחון לשון הזהב דקאמר ר"ח דאיקרי מועד כלומר דאיקרי קריאה בעלמא בגד מה איקרי מועד ומאי קושיא מהכתוב הא ודאי כיון מדבר מועד על יו"ט קאמר ועיין בפסחים דע"ז סר"ח הא לא כתיב בהו מועד קמ"ל וכו' ומ"ש התו' שם ד"ה ס"ר ומאי דניחא ליה ע"כ הספרי הרואה יראה דבספרי דריש שו שבתות ור"כ אמר אלו תמידין והיינו על וביום אבל ובמועדיכם קאמר אלו רגלים בהדיא וכן הוא בפסיקתא אמנם נראה שכיון על ספרי זוטא דשם דריש מועדיכם אלו תמידין ונראה דאין לאוקמי הש"ס בספרי זוטא ושביק ברייתא דספרי דלכ"ב מועדים אלו רגלים ומ"ש להטור ל"ק דמאי דאיקרי מועד דכתיב קרא עלי מועד אין להביא כי לא פורש למה מועד והוא דברי קבלה והסקס עדיף ליה דמקיש ליה לגט ושמחה במ"ש בסי' ת"ך והשתא דמותר למלאכה הא מיהא כיתם דאיתקש לשמחה וסעודה ואף זה סמך בעלמא והרב כ"מ דהקש טוב והביא מסי' ת"ך ודוק הטב כי קצרתי עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין שהרי מת"ש בפסחים דע"ז ובתו' שם מבואר דר"ה קראו הכתוב מועד דמיניה ק"ל דדחי טומאה ושבת שציר ר"ח ואיך הביא הסוגייא וכתב להפך דבלשון הכתוב אינו קרוי מועד אלא רגלים והרי מדכתיב תעשו לה' במועדיכם למדנו דגם שציר ר"ח דחי שבת וטומאה ממשמעות מועד וכן מבואר בשבועות ד"י דיליף ר"ח דבכל כפרתן שוה דכתיב תעשו לה' במועדיכם הוקשו כל המועדות כולם זה לזה והקשו והא ר"ח לאו מועד ותירצו אקרא ר"ח נמי איקרי מועד כדאמר אביי וכו' הרי דפסיק דגם הכתוב בתורת משה קראו מועד ועל כוונה זו הזכרתי הך סוגייא לשלול דחייתו דדוקא בלשון קבלה לבד הוא דאיקרי מועד ובעין אידך סוגייא דפסחים ואילו הרב נר"ו לא הרגש מהך סוגייא כלל וגם עיקר דחייתו בלי שום ראיה איני רואה בו טעם דאי בלשון קבלה ר"ח קרוי מועד מינה נפיק ללשון תורה דהלשון ומשמעות לא נשתנה מזמן משה לזמן הנביאים שזה לא מיקרי שינוי בלשון כי אם מלשון תורה ללשון בני אדם וגם בלשון בני אדם ה"ר אי ברירא לן דהוי כגד לשון תורה אבל מן הסתם לא אמרינן דהוי כגד לשון תורה ·

גם מ"ש דבגד מה איקרי מועד קריאה בעלמא לא ידעתי מנ"ל הא ואני אומר דאיקרי מועד לחלוטין ושפיר שייך לומר ר"ח דאיקרי מועד גם מה שהשיב על תירוצי דבסיפרי ליתיה לדרש שהבאתי ונראה שנתכוון לספרי זוטא אין ספק בזה שכבר הבאתי לשון הסיפרי וגם דרש הסיפרי זוטא שם בספרי הקטן בסי' כ"א דפ"ז ע"א וע"כ כתבתי כאן בקיצור גם מ"ש דאין לאוקמי הש"ס כסיפרי זוטא נגד הסיפרי כלל זה איני יודע מי שנאו ואדרבה ז"ל דנראה שהיה המחברו אחרון יותר מן הסתם סיפרי והלכה כבתראי וכ"ש שגם אני לא כתבתי כן כי אם ליישב סתם הש"ס דערכין ובכמה דוכתי לא אזיל הש"ס כסיפרי אף שאין הסיפרי זוטא מסייעו גם מ"ש ליישב דברי הטור דמדכתיב קרא עלי מועד לא מני מייתי כי לא פורש למה מועד והוא דברי קבלה כבר ביארתי דגם בלשון הכתוב קרוי מועד גם מ"ש דהקש עדיף ליה הם דברי תימה בעיני דמלבד דבהקש נחלקו תנאים אי מקשינן במ"ש בסי' קל"ב דרס"ב ע"ב בר מן דין דאין לנו לבדות הקש או דרש שלא נזכר בש"ס בירוש' ובמ"ש נ"ב בסי' כ"ב דמ"ט ע"ד וא"כ להביא לימוד המבואר בש"ס ולדרוש הקש מעצמו אין זה אלא תימה סוף דבר כל דברי הרב נר"ו שנבו ממני ·

בסי' צ'

דקפ"ח ע"ב סוף שיטה ל"ו והנה ראיתי להרב הגדול נר"ו בספר פתח עינים ביומא דע"ט הוסיף שנית ידו להחזיק סברתו דיש חני שיעור מר"ת גם בעשה ושיב בכל מ"ש להשיב על דבריו וכשאני לעצמי יש לי להשיב גם בדבריו אלו ולקע"ר כ"ל עיקר במ"ש דאין ח"ש בעשה הצל אלא מל עלי חובת ביאור והמעיין יבחר שהנה מה שחקר בסוגייא דכי לא מטי כזית לכל כהן סו"ל לחלק בשיעור כזית לכל כהן והשאר לא יטלו ע"ש כבר עמדתי על זה בדקפ"ח ע"ד ע"ש · גם מה שהשיב על דברי הדרישה בא"ר סי' ס"א במ"ש דאין שום מצוה בשום לקיחת מתנות כהונה ממה שהיו הצנועין מושכין את ידיהם שום תימא שהרי איכא מצוה באכילת לחם הפנים ואכילת קדשים ושירי מנחות במ"ש הר"מ בפי' מה' מעשה הקרבנות ובמנין

התנות

מצות עשין פ"ח ופ"ט ע"ש והא נמי כבר תמהתי על הדרישה בזה דקפ"ח ע"ב אחרי שביארתי דאיכא עשה באכילת קדשים כתבתי בשיום דברי ותימא הוא להדרישה שלא הרגיש בכל זה ואולם כמ"ש על דברי החינוך סי' ק' פ' תצוה שכתב כי הרמב"ן לא ימנה מצוה זו ע"ש ותמה עליו שהרי בסה"מ לא חלק על זה ואדרבה בריש מ"ע שמנה הרמב"ן שהרמב"ם לא הכניסן בחשבונו הוא היה מונה לאכול מעשר שני ובכורות בירושלים וכתב בסוף דבריו וכמו שהוא עשה לכהנים בחטאות ואשמות כך הוא כבעלים בחלק הראוי להם עכ"ל הרי שהרמב"ן מודה שהוא עשה לכהנים בחטאות והוסיף דאיכא ג"כ לאכול מעשר שני הא ודאי לפנים הרואה דברי החינוך הם תמוהים מאד אך אחר הישוב נראה שהחינוך למד כן בדעת הרמב"ן ממ"ש בספר המצות שורש י"ב דכ"ח וז"ל אבל במתנות כהונה שבמקדש כגון חלקם מן הקרבנות לא נמנה נתינתם מצוה לפי שלא בא בהם כתוב מצוה אותנו בה אבל הם חלק השם שלקח מהקרבנות כמו שצוה באימורים לאישים כן צוה במנות לכהנים וכו' וכ"ש בחטאת והאשם שהם כולם לו יתברך והוא מחיה בהם משרתיו וכו' והנה הם חלק מחלקי מלאכת הקרבן שצוה בהם מי יאכלם ולמי יהיו וכפרתן תלויה בזה כמ"ש כמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא הו"ל כפרה והנה הם קרבן פסח וכו' הנה מכל דבריו אלו מתבאר דעתו דאין ראוי למנות אכילת בשר קדשים ושירי מנחות לעשה כלל דאכילתן הוא חלק מחלקי מצות חטאת ואשם ומנחה שאין ראוי למנות כל חלק מצוה למצוה בפ"ע כדברי הר"מ בשורש י"ב שם וכן ראיתי להר"מ חאגיז בספר אלה המצות שכ"כ להדיא בשם הרמב"ן בשורש י"ב ע"ש והן הם דברי החינוך בסי' ק' והנה אמת דהיא גופא קשה בדעת הרמב"ן דא"כ בגיר ליה שני עשין ממנין דתר"ח מ"ע והרי הרמב"ן שם השיגו בכמה עשין שמנה הרמב"ם שאין ראוי למנותם ומנה הוא עשין מחדש שלא מנה הר"מ והרי בעשין פ"ח ופ"ט שמנה הרמב"ם לא השיגו הרמב"ן כלל ש"מ דמודה ליה הפך מ"ש בשורש י"ב וכבר עמד על ביאור שמחלוקת יש בין הרמב"ם להרמב"ן במנין העשין הרב פרשת דרכים דרך המצות ומתבאר מדבריו שגם הרמב"ן מודה במנין שני עשין אלו והאמת שגם עליו קשה איך לא נרגש מדברי הרמב"ן ודברי החינוך הנז' שמבואר דאינו מונה שני עשין אלו והנ"ל שאין שני עשין אלו מן המנין להרמב"ן והא דלא השיגו היינו שסמך למ"ש בשורש י"ב שכן דרכו גם בשאר דוכתי דאי השיגו בשרשיו אינו חוזר ובופל את הפרק במנין המצות ואי משום דלפ"ז בגיר ליה המנין מ"ע שני עשין אחר החיפוש את זה מצאתי להרמב"ן עשין ל"ב שתמה למה לא מנה שיהיה הכהן עובד מיוחד לא שוכב ולא יושב ע"ש והרי עשה זה תוסיף על המנין וכבר ראיתי להרב פרשת דרכים דס"ב שתמה להרמב"ן למה לא מנה הוא עשה זה והכ"פ ולמ"ש ז"ל רא"כ שגם זה מן המנין גם ראיתי להרמב"ן אחר מ"ע במצוה א' כתב שמנה הר"מ למצות דהיינו לאכול מעשר שני ובכור בירושלים היים ונראה שהם במצות שתים ע"ש והרי בשני עשין אלו שבאו מן החדש בדברי הרמב"ן השלים המנין אף אי אכילת קדשים ושירי מנחות אינן ממנינא ומאי דק"ל להרב נר"ו ממ"ש שם הרמב"ן וכמו שהוא עשה לכהנים בחטאות ואשמות וכו' הא נמי ל"ק שז"ל דלדעת הר"מ הוא שכ"כ דאי מנה אכילת קדשים דמשולחן גבוה קא זכו ובהקטרת אישים חשיב כ"ש אכילת מעשר שני דאינו חלק ממצוה אחרת וכה"ג כתב שם במצוה ששית דלהשחית בדרך השחתה עובר בעשה ועל האמת ליה לא ס"ל כמו שביאר הרב פרשת דרכים דס"א ע"א שכל דבריו שם השגה דלשיטתיה היא לו למנות גם את זה וה"נ דכוותא ושוב ראיתי שאין ישוב זה מספיק שהרי בסוף מנין המצות שביאר הרמב"ן המפרש שבינו לבין הרמב"ם שם מבואר דמודה ליה בעשין פ"ח ופ"ט וגם השני עשין מחדש שמנינו מבואר שם שאינן ממנין וא"כ יע"כ דברי החינוך נ"ת בכל דברי הרב הגדול נר"ו כי יצ"כ ע"כ מ"ש בשורש י"ב אינו אלא שלא נמנה הנתינה המבטל הקרבן לכהן בעשה אבל אה"נ דאכילת כהן חשיב עשה גמור וגם בדברי הרב נר"ו ק"ל דאמאי לא הביא דברי הרמב"ן דבסוף מנין המצות הנז' ששם מבואר להדיא הפך דעת החינוך וגם בדברי הרמב"ן ק"ל דאי אכילת מעשר שני ובכור הם נמנות שתים כמנאת יתירה אחת על רמ"ח מ"ע וצריך ישוב ·

גם ראיתי מה שתמה להרדב"ז בשפט"ו מה' תרומות שכתב דאין מצוה באכילת כהן בקדשים קלים ותרומה והרי הר"מ בעשין פ"ט ביאר להדיא דאע"ג דאין בהם עשה בפרטות מ"מ בכלל עשה דאכילת קדשים ישנו והביא ראיה מהספרי בפ' קורח דתני לעשות אכילת קדשים בגבולין כעבודת מקדש ע"ש והוה היצלם דאיכא מצוה מד"ת באכילת תרומה הפך דברי הרדב"ז את"ר ולבי תמהם שאיני רואה מקום שיהיה מצוה מד"ת לאכול כהן תרומה שהרי שם בספרי למדו מהאי קרא דמקדש ידיו באכילת תרומה כעבודת מקדש והרי נטילת ידים לתרומה הוא ברור בש"ס דהוי דרבנן וכמבואר נ"כ בדברי הר"מ בפ"ח מה' אבות הטומאה ואע"ג דהספרי מסיים בה נמנינו למדים נטילת ידים מן התורה ע"כ דאית לה סמך מד"ת קאמר וכ"כ בספר זית רענן בפירוש הספרי להדיא ע"ש א"כ ש"מ דדרש זה אסמכתא בעלמא וכ"ת דר"ט דדריש דאכילת תרומה הוי כעבודה היינו דאית ביה עשה בעבודה גם זה אינו שהרי בספרי ובפסיק' נראה דגם ר"ט לא אמר אלא דאיקרי עבודה וכ"ת לרבי דבעי נטי' בעבודה וגם הר"מ בסה"מ לא הביא כי אם דרש דבעי נטי' ע"ש וא"כ דיהיה מצוה מד"ת באכילת תרומה מהי תיתי ומ"ש הר"מ דאכילתה נגררת אחר המצוה לא ידעתי מהיכא תייתי לה דהרי לא ניזה כי אם בחטאת ואשם ושירי מנחה והרי תרומה וקדשים קלים היכי אתו מקדשי קדשים והרי אף אם היה הציווי באלו קדשי קדשים לא הוו אתו מינים דקול אין מוסידין מן הדין כי יע"כ היה נ"ל שכוונת הר"מ הוא דנתינת תרומה וקדשים קלים אינה מצוה בפ"ע כנתינת זרוע ולחיים וקיבה דשאני התם שאינה חלק למצוה אחרת כי אם ציווי בפ"ע משא"כ נתינת תרומה לכהן בכלל במצות הפרשת תרומה וכן חזה ושוק לכהן הוא בכלל מצות שלמים וכעין זה כתב הר"מ בשורש י"ב ע"ש וזה ואכילתם נ"כ נגררת אחר המצוה וכו' והכוונה על נתינתו לכהן לאכול וכן מ"ש דאכילת תרומה נגררת אחר המצוה ע"ש והיינו בכלל מצוה הפרשת תרומה הוא בכלל נתינתה לכהן לאכול ואה"נ דליכא מצוה באכילתה וא"כ מ"ש אח"כ לבסוף והאוכל אותם עושה מצוה ע"ש היינו מצוה דרבנן אלא שראיתי להחינוך בסי' ק' שמדבריו נראה שסבין דהיינו בכלל עשה דאכילת קדשים והדבר קשה היכי מנו תייתו לה וע"ק דאיך יתכן שיהיה אכילת תרומה לכהן מד"ת והרי התיר הכתוב שיאכיל לעבדיו הכנענים ולקטנים דלאו בני מצות נינהו ולומר שהציווי שיאכל הכהן קצת ממנה אין זה במשמע וגם דלא דמי לאכילת קדשים כי ע"כ איני רואה מקום שיהיה מצוה מד"ת לכהן באכילת תרומה כדפשיט ליה להרב נר"ו ואת זה ק"ל להרשב"ץ הביאו הר"מ חאגיז בהקדמתו שמנה זה לעשה גם מ"ש ליישב קושיית הדרישה כדף ·

גם אני כבר ישבתי כן בדקפ"ח ע"ב ע"ש והנה ראיתי להרב נר"ו שהביא דברי התוס' ישנים דיומא דל"ט וקשה כמ"ש דלא בעי בוית לגמרי והא אכילה כתיב ביה

גם כמ"ש כי דימו לקיים מצות אכילה מה שדמיין הוא גם כמ"ש לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שביעין דאינו מובן דאפילו בכזית אין בו שביעה כדכתי' ואכלת ושבעת את"ד ולקושיתו ראשונה כבר כתבתי שם בדקפ"ח ע"ד ישוב לזה דבזמן ברכה איירי דאי בכזית היה שובע ומותיר א"כ כפול דכביר מכוי' בזמן ברכה אם לא היה שם שביעה היה סועד הלב כשיעור כזית שלא בזמן ברכה שיש מצוה באכילתו בכל חיובי אכילה גם מ"ש כמ"ש כי דימו וכו' לדידי חזי דט"ס נפל בדבריהם וצ"ל לא היו חושבין ידיהם דבעו לקיים מצות אכילה וידוע שסוחק התי' בטעיו' גם מ"ש כמ"ש לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שביעין לדידי חזי בכונת דבריה' ע"פ מ"ש שם בדקפ"ט ע"א דקשה דהרי באכילת קדשים בעי שביעה ואמרו בתגורה דאם היו אוכלים מועטי' אוכלין עמה חולין הרי דמצטרף חולין למצות שביעה ה"נ במגיע להם כפול היה להם לצרף עמם חולין להשלי' לשיעור כזית ושביעה והעליתי דדוקא כשיש שם כזית דקרינן ביה אכילה סגי בצירוף חולין לגבי מצות שביעה אבל כל דליכא כזית לא מהני כלל לצרף עמו אכילת חולין ע"ש וזש"ש דבזמן מאירה כשמגיע לו כפול לא היה מצות אכילה לגמרי ותיבת לגמרי כיוונו דאילו בזמן ברכה אף שלא היה שיעור מצוה בכמו' היה מצוה מכר שאיכות דהיה סועד הלב משא"כ שלא בזמן ברכה דלא היה שם מצוה כלל לא בכמות ולא באיכות כיון דלא היה סועד הלב כלל ומה שסיימו ולא היו שביעין כונתם דכל דליכא כזית לא היה אפשר לקיים מצות אכילה ושביעה בצירוף אכילת חולין דלא דמי להיה שם כזית דהיו שביעין בצירוף חולין דה"ר שם דככר היה בו שיעור אכילה דכתיב ביה משא"כ בפחות מכזית לא סגי לצרף ולשבוע מאכילת חולין כדי לקיים מצות אכילה ושביעה והנה שם הביא דברי הריטב"א שם ביומא והקשה כמ"ש אבל כפול לא היתה בו מצות אכילה כיון שאין בו שביעה וכו' והלא בשעת מאירה קאי דאפי' בכזית לא היה בו שביעה ע"ש ולדידי חזי בכונתו שהרי תכו' שם בדבריו דכי תני כל כהן שמגיעו כפול היינו דלרובן מגיע להם כזית והרי בכזי' בזמן ברכה היה בו ג"כ שביעה משא"כ בשעת מאירה דגם למגיע חלקו כזית לא היה בו שביעה וזה שכתב כיון שאין בו שביעה לא קאי למגיעו כפול כי אם לרוב דמגיע להם כזית ואם היה בכזית שביעה גם כפול היה בו מצוה דסועד הלב משא"כ עכשיו דבכזית לא היה בו שביעה גם בפול לא היה סועד הלב כלל ולכשתמ"ל דקאי למגיעו כפול נ"ל דאין בו שביעה לאו גמר שביעה קאמר כי אם התחלת שביעה והיינו כדי סועד הלב ובמ"ש הרב בנופיה אח"כ עוד הקשה בדברי הריטב"א במ"ש דבפול כיון דהיה סועד היה בו מצוה דאמאי הרי ס"ס בזית בעינן דסתם אכילה בכזית ע"ש והא נמי נ"ק שכבר כתבתי בדף קכ"ח ע"ד דכי גמירי בכזית היינו שיש בו כדי סעידת הלב ובעת ברכה דבכזי' היה שובע בפול היה בו כדי סעיד' הלב כשיעור כזית שלא בעת ברכה גם ראיתי להרב כר"ן עוד שחקר אמאי לא מנה הר"מ אכילת לחם הפנים לעשה ולדידי הא נ"ק דבכלל שירי מנחה היא דהרי כמה מיני מנחה הם וכולם הם עשה אחד לאכול הכהנים שירי המנחה די"ב מנחות הם ב' לצבור וט' ליחיד כמ"ש הר"מ והחנוך בעשה דמנחה ע"ש וא"כ הרי גם לחם הפנים מכללם דכי מנו עשה דלחם הפנים עשה בפ"ע עיקר העשה היינו להשים לחם הפני' תדיר בשולחן במקדש אבל מעשה לחה"פ כלול בעשה דמנחה ה"נ אכיל' לחה"פ היה בכלל שירי המנחה אלא דשאר המנחות הקומץ למזבח מתיר המנחה לכהנים ובלחה"פ היה מתיר הלחם בהקטרת בזיכין למזבח גם מ"ש דמצות אכילת

לחה"פ עיקרו בכ"ג שנוטל מחצה אבל לשאר הכהנים כיון דכתיב ולבניו כך קבלו פירושו ולבניו אפילו הם רבים דאין מגיע להם כזית ע"ש וזוה תימה בעיני דמ"ש לחה"פ משירי מנחה דאי משום דכתיב והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו ומשמ' ליה בניו אפילו הם רבים ותלבר דאין זה במשמע דהרי בני אהרן לא היו כי אם אלעזר ואיתמר ובניו ואף דציווי זה קאי גם לדורו' מ"מ אין במשמע דאף ברבים אף דסותר משמעו' אכילה דהיא בכזי' ויחלקו אף באין מגיע להם כזית ותו הרי גם בשירי מנחה ג"כ כתיב יאכלו אהרן ובניו וגם בבשר קדשים כתיב בפ' תצוה ואכל אהרן ובניו וא"כ במה נשתנה אכילת לחה"פ שיהיה עיקר המצוה בכ"ג משא"כ בבשר קדשים ושירי מנחה וגם נראה שהרב לשיטתיה קאזיל שכתב לקמן דכ"ג אינו נוטל מחצה כי אם בב' הלחם ובלחה"פ משא"כ בשירי מנחה ובבשר קדשים אבל זה אינו לענ"ד דאין שום חילוק ביניהם כמו שאבאר בסמוך ומינה גם בכאן לא יתכן זה הדרך וגם מדברי התו' והריטב"א מבואר דבגוניא דכל כהן כזית הוא דמקיימי העשה ואלו לדבריו אין חילוק כלל בין כזית לפחות מכזית דאין קיום העשה כי אם בכ"ג לבד גם ראיתי מה שפי' בדברי התו' במ"ש כי דימו לקיים מצות אכילה דאף שאמת קיום העשה בכ"ג במגיע להם כזית הם מדמין שגם הם מקיימין מצות אכילה אחרי שמחילה בקשתי להלו' זה בדברי התו' ולא יכולתי הרא דקמשוי [illegible] בסונה דמן הסתם שם היו רוב הסנהדרין כדכתיב יורו משפטיך ליעקב שטועים בדין ולא ידעי דעיקר קיום העשה בכ"ג דלגבי דידהו לא נ"מ בין כזית לפחות מכזית ותו שסנהדרין שהיו יושבין הדנין על הכהונה מאי אהנו לן דבכן דהו"ל לומר דאין חילוק בין כזית לפחות מכזית אידי ואידי חד שיעורא לגבי דידהו ותו דכיון דפשיטא ליה דכי כתיב לשון אכילה הוא גבי כ"ג בלבד אבל בבניו בכ"ש סגי א"כ כיון שגזרת הכתוב כך היה אזד הדין דקיום המצוה תלוי גם בכל הכהנים דכ"ש דידהו אוא כעשר ויתים שמגיע בחלק הכ"ג כיון שכך היה הציווי ואין קיום העשה תלוי כי אם ברצון הבור' ובתקרובת עז' לקי' בכ"ש כיון דכתיב מאומה וה"נ דכוותא וזה סותר מ"ש דעיקר קיום העשה תלוי בכ"ג לבד ופ"ק דלדבריו תו מאי ק"ל להתו' דאיך היו מחלקים כפול דאיך היה מתקיי' מצות אכילה והרי כבר נתבאר מדבריו דלעיל דעיקר קיום העשה בכ"ג אלא שהם דימו שגם הם מקיימין מצות אכילה כשמגיע להם כזית והרי לפי הבנה זאת מבואר יוצא דעיקר קיום העשה בכ"ג תלוי ותו מאי ק"ל ואף שהרב כר"ן כתב שזהו תירוץ התו' עצמו כמה שתירץ לזה וצ"ל דלס"ד היה קיום עשה תלוי גם בכהנים ומ"ש התו' לס"ד כי דימו וכו' היינו לפי המסקנא דמסקי לבסוף ע"כ נ"ל שהם היו טועים סתעיין ירא שזה דוחק גדול ומיהו עכ"פ מה שרנה לפרש בתירוץ התו' שכוונתם דעיקר קיום העשה בכ"ג הלא העיקר חסר בדבריהם שלא נזכר בדבריהם כ"ג כלל באופן שפירושו בדברי התו' אינו מחוור בעיני ופירוש דבריהם כבר ביארתי הנ"ל בכוונתם גם מ"ש ליישב בזה דברי הריטב"א שכתב דבימי שמעון הצדיק שהיה מצוה בפול כיון שסועד דס"ט דעיקר קיום העשה בכ"ג מתקיימת ומשמע ליה דהמחצה צריך לחלק לכל כהן הנמצא אף שאין בו כזית וכשסועד מיהא איכא מצוה ע"ש לא ידעתי פירושו דאי גזרת הכתוב שיתן לכול אף שאינו כזית דעיקר העשה תלוי בכ"ג א"כ מנ"מ בין פול בעת ברכה לפול בשעת מאירה דאידי ואידי לא קרינן ביה אכילה ושיעור זה דסועד דאיכ' מצוה מה טעם יש בו ותו דאי עיקר קיום העשה בכ"ג והשאר שיחלקו לפי מה שהוא תו מאי נ"מ בין כזית לפחות מכזית וביאור דברי הריטב"א כבר כתבתי הנלפע"ד:

והנה שם הביא הרב נר"ו מ"ש אני הצעיר על דברי הדרישה שאין ישובו מספיק והשיב דהרואה יר' דפריך שפיר והיא כהניח הנחתו של הרב דרישה תרין יתיב אלא דדבריו קשים בעיני ומימר אמר רב הנחה סותרת אלו דבריו ולא ידעתי איך לא ראה בדברי שכל מה שהקשה על הדרישה תמהתי גם אני עליו מה דשאני הכא דאיכא עשה באכילת קדשים כמ"ש בדקפ"ח ע"ב וז"ל ובהכי נ"ק וכו' ותימה להדרישה שלא הרגיש וכו' ואין כל חדש בדברי הרב נר"ו כזה·

עוד השיג עלי במ"ש שם א"כ מנחת העומר וב' הלחם ולחה"פ מלבד הכ"ג: דתנן בפ"ק דיו"ד דנוטל חלק בראש שאר כהני בית אב. שם חולקים בשוה ואגב שיטתיה כ"ג דלחם הפנים ושתי הלחם כ"ג נוטל מחצה כמ"ש בש"ם בכמה דוכתי והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו אבל בשירי מנחה ובשאר קרבנות הוא ששנינו דנוטל חלק בראש כמו שירצה ומנחת העומר השוה אותה הר"מ לשירי כל המנחות אלו דבריו ואני לא ידעתי פשיטות דין זה מהיכ' נקיט ליה והרי מדכתיב גבי לחם הפנים לאהרן ולבניו למדו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ואילו בב' הלחם לא כתיב הכי וא"כ מנ"ל דכ"ג נוטל מחצה. ותו דהרי בשירי מנחה כתיב בפ' ויקרא ובפ' צו נ"כ לאהרן ולבניו וגם גבי אכילת בשר קדש כתיב בפ' תנופה לאהרן ולבניו וא"כ כ"מ גם באלו דכ"ג נוטל מחצה וא"כ חילוק זה שחילק הרב נר"ו דבלחם הפנים ובב' הלחם לבד נוטל כ"ג מחצה משא"כ בשירי מנחה ובשר קדש לא ידענו מהיכא יליף לה· והנראה לפי שראה בפ"ק דיומא דיו"ד ששנינו שכ"ג מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש ולא תני דנוטל מחצה ש"מ דבשירי מנחה ובשר קדש אינו נוטל מחצה ורואה אני שזה אינו דמהי תיתי לחלק בהכי בלי ריבוי בהדיא וגם שלא הוזכר חילוק זה בש"ס ולא בדברי הראשונים ובשאני לעצמי נ"ל ברור דיש בענין זה ב' למודים בהדכתי' לאהרן ולבניו דהשוה אהרן לבניו ש"מ דנוטל מחצה וכן מדהקדים אהרן לבניו ש"מ דאהרן נוטל חלקו תחילה דהיינו מחצה שבהם כפי רצונו ולא ע"י גורל וזהו ששנינו בת"כ בפ' ויקרא ובפ' צו וספרי פ' קרח לאהרן שלא במחלוקת דאל"ה הוה מחלקינן בב' חלקים וע"י גורל יטול חלקו קמ"ל דיטול חלקו מנה יפה בלי חלוקה אבל אה"נ דנוטל מחצה ואין חילוק בין לחה"פ וב' הלחם לשירי מנחה ובשר קדש וגם ראיתי דבר זה בבירור בס' זית רענן בפ' ויקרא שכ"כ ע"ש וכן מתברר מדברי הרא"ם בפ' ויקרא בפ' לאהרן ולבניו ועיין בהר"מ בפירוש המשנה בפ"ק דיומא ע"ש וזהו שכתב הר"מ בפ"ז מה' מעשה הקרבנות הל"ח דכ"ג נוטל שלא בחלוקה אלא נוטל כל מה שירצה דהיינו שיטול חלקו בלי גורל אבל אה"נ דאין בידו ליטול· טפי ממחצה שכבר סמך למ"ש בפ"ד ובפ"ח מה' תמידין דנוטל מחצה ודייק למנקט גבי לחה"פ וב' הלחם שיטול מחצה ולא כתב דיטול חלקו בלי גורל דמסתמ' בחילוק הלחם אין חילוק בכיהם דשוים הם וזה· שייך יותר בחילוק בשר קודש דיש הפרש בין בשר כחוש לשמן ובין חתיכה לחתיכה משא"כ בב' הלחם ובלחם הפנים וזהו שכתב הר"מ בפ"ה דכלי המקדש ונוטל חלק בראש דהיינו: לישנא דמתני' דבחילוק בשר קדשים איירי דשייך ביה שפי דין: שני שיטול חלקו בלי גורל ותימה הוא להרב נר"ו שיצא לדון· בדבר חדש להשיג על דברי ועל הכל דאי היה הדין כדבריו אין כאן השגה שלא באתי לבאר דיני חלוקת כ"ג עם אחיו· הכהנים כדי להאריך על זה·

גם ראיתי מה שהשיג עלי במ"ש דשאר כהני בית אב· חולקין בשוה שזה אינו דבלחם הפנים חולקין לב' משמרות ובב' הלחם מתחלק לכל המשמרו' ואיני רואה בזה מקום להשיג שלא באתי לבאר בכאן דיני חילוק שבמנחה כיצד מתחלק אלא שחולקין בשוה לפי הכהנים שיש שם הראוים ליטול חלק ואי משום שכתבתי בהני בית אב הרי כל משמר ומשמר בתים שכתובו כהני בית אב מיקרו גם ראיתי מ"ש דהתירוץ לקושית דרישה תירצתי בדבריו ויש בלשון איזה תיבות שאינם מכוונות חזרתי על כל המקרא ולא ראיתי דבר שאינו מכוון גם מה שהשיב על החקירה שחקרתי בעשה דאכילת קדשים אי בעי' כזית שיגיע לכל כהן דלא זכרתי החקירה ואת תשובה וגם חיקרה הרב מוגל מאש ורמז דברי הרוטבא שאתת שלא ראיתיו וידעי דכנן דכמעט אי אפשר לותר ובקה לשום מחבר שיגלה מזה ושהרי במרותים שאני חופש חיפוש מחיפוש בדברי רבותינו אם קדמוני באיזה דבר ותיתי לי שכוונתי לדעת גדול וגם דאין מדרש בלא חידוש שהבאתי ב' ראיות שלא הביא הרב ז"ל גם מה שהשיב על דברי הסופל מאש במ"ש דאם לא אכל אפילו כהן אחד כזית לא נתקיים העשה דאין כאן ספק כיון דכ"ג נוטל מה שירצה ובהנים זריזים ובפרט כ"ג ודאי הוא נוטל יותר מכזית הנה הרב ז"ל לדרכו היה מהלך דעיקר העשה בכ"ג וכבר ביארתי דלדידי אינו ויותר נראה כדברי הרב ז"ל שהרי כתיב יאכלו אהרן ובניו דקאי אכילה לכ"ג ואכילה לבניו ואי ס"ל דאכילה קאי לשניה' יחד תו לא כ"מ אי יקח כ"ג כזית או פחות ודברי הרב הם ראיה לדברי גם מ"ש דכ"ג זריז ומתקיים העשה לא ידעתי איך יתכן לעולם כן שהרי גם הכ"ג חייב בעונת אשתו וטמא אינו חולק כמ"ש הר"מ בפ' מהלכות מעה"ק הי"ד ואף אם טבל הרי טבול יום פוסל עבודה כמ"ש הר"מ בפ"ד מה' ביאת המקדש וא"כ בכל יום שנטמא שייך שפיר חקירת הרב ותירי דשכיח הוא כמוכן גם מה שכתב דהראיה שהבאתי דבעי כזי' לכל כהן מדברי התו' והרוטבא אין ראיה כלל לפי מה שביאר בכוונתם הא נמי כבר ביארתי דמ"ש בפירוש דבריהם נ"ל עיקר והיינה ראיה לזה וגם מה שהשיב למ"ש בפירוש דברי התו' שהם בהרוטבא דמה יענה למ"ש דלא היה מצות אכילה לגמרי בפול וקיימי בשעת מאירה וכו' בכר נתבאר דפירוש לגמרי לדידי אינו על דרך שהבין הרב נר"ו כי אם דלא היה שם מצוה כלל·

עוד השיב למ"ש דפול דסועד כזמן ברכה חשיב בכזית דיש לרחות דכי כתיב לשון אכילה דהוי בכזית אינו משתנה השיעור בי סציר בכביר וכן לגבי ברכת המזון אף בזמן ברכה בשבעים ומטלים בזית וכיוצא לענין איסורי' בכל זמן בעינן כזית לא ידעתי באיסורין מאי ברכה שייך דלא היה גם לרעה וגם בכה"ת אף שאמרו דבזמן ברכה אוכל קמעא ומתברך במעיו ע"כ דלא היו שביעים בפחות מכזית שהרי בזמן שמיעון הצדיק עושין רצונו של מקום היו ושים שעת ברכה ואם איתא מאי ריבותיה דעומר וב' הלחם ולחה"פ דהיו שביעים בכזית כיון שגם באכילת רשות היה כן ומפשט הברייתא והתוס' והירושלמי מוכח דלא היה הנס כי אם בהנך לבד·

עוד השיב למ"ש דעי' שמושכין הצנועים את ידם כשאר כזית לאחרים שזה אינו דמהירושלמי ומתוספתא מוכח דגם שהצנועים מושכין את ידם לא היה מגיע לכל אחד אלא כפול ואני לא ידעתי מהיכא גמר לה שז"ל דמ"ש דמגיע לכל אחד כפול היינו קודם שמשכו הצנועי' את ידם אבל אח"כ אה"כ דמגיע להנשארים או לרובם יותר כזית ואי דייק הכי ממ"ש ואעפ"כ לא עלה בידו אלא כפול ומוקי לה קודם שמשכו הצנועים את ידם אי מהא ל"ה שז"ל דאירע במקרה כן שנפל לאלו השאים חלק מועט ולא עלה בין שני החלקים אלא כפול שהרי בפרוסה לא היה יכול המתחלק לחלק בשוה וכמתבאר בדברי התו' וכ"כ דאי קודם שמשכו את ידם היה מגיע כפול

מינם

מינה דאחר שמשכו הצנועין את ידם היה מתרבה חלק הכשרים יותר ולומר שהיה זה גם לרעה לא עביד קב"ה ניסא לרעה על מגן ולומר דקודם שמשכו הצנועין את ידם היה מגיע לכל אחד פחות מפול א"כ ליתני ריבותא דאפילו כפול לא היה מגיע קודם שמשכו הצנועין את ידם עוד השיב לפי דבריו דאיך המחלק היה החלק פחות מכזית ושישלים על ידי חטיפת הגרגרנין הא נמי ל"ק דהצנועין שמשכו את ידם בפירוש אמרו כן וכבר ידע מזה המחלק ועי' כן היה מגיע כזית והראיה שהביא מדברי התוס' דיומא אינו סותר זה דהגרגרנין דתני' בברייתא היינו קודם שמשכו הצנועין את ידם שעי' זה הרגישו הצנועין דלא היה בו ברכה ומשכו את ידם ופשיטות התוס' דהיה שם חוטפין אחרים היינו מדתני בגרגרנין בלשון רבים ואי דייק מדנקי' תחלה הצנועי' וא"כ שגרגרים ש"מ דמעשה הצנועי' היה קודם מעשה הגרגרנין הא נמי ל"מ שז"ל דנקיט הכי משום סיפא דבעי למתני ומעש' באחד שנטל חלקו וכו' תני לבסוף מעשה הגרגרנין ·

עוד השיב למ"ש דהטור ס"ל כדעת החידושין דטעם הצנועין היה מפני המחלוקת אך מדברי התוספות וסתם דברי הרי"ף והר"מ והרא"ש כ"ל הפך זה ודברי הטור וחידושין צ"ע והשיג על זה ועמו הסליחה דהר"מ ספ"ט דבכורים כתב כדברי הטור וכן פסק בש"ע ומיסתבר דהטור סבר דכן הוא דעת אביו גם שר"מ אינו חולק על הרוב להרי"ף ותימה עליו שכתב דהר"מ חולק להטור ולא זכר שהר"מ כתב בפירוש כהטור וכנראה דנמשך אחר דברי הדרישה וכבר השיגו הרב כנה"ג בטו"ר סי' ס"א את"ר ואני תמיה על תמיהתו שנ"ל דצדקו דברי הדרישה ויש לתמוה להכנה"ג ועליו שנגרר אחריו בזה הלא כה דברי הגה הדרישה כתב דהר"מ לא כתב כלשון הטור ותמה הכנה"ג דבהדיא כתב הר"מ כלשון הטור וגם ראיתי להב"ח שם שכתב שדברי הר"מ כהטור הם ע"ש ותמהני שהרי לשון הר"מ הוא ואם היו רבים כבית המטבחיים ע"ש ואין במשמע לשון זה דרבים אלו היו כהנים דסתם רוב הם מישראל כי רבים הם וא"כ לדידיה ע"כ עיקר הטעם הוא בין דרך כבוד לאינו דרך כבוד דנתינה בפני רבים אינו דרך כבוד משא"כ הטור שכתב ואם היו כהנים רבים וכו' וע"כ הוכרח לפרש דהטעם דכדי ליהנות לאחרים הצריכין יותר היו עושין כן ובאינם תמה הכנה"ג על הדרישה ואיהו לדידי כבר כתבתי בפירוש דברי הטור דקאי בשיטת החידושין דטעם הצנועין היה מפני חשש מחלוקת ולכן תלה שברבים היה מכהנים וא"כ המכהם עינין יחזו שכל דברי באו בדיוק ותימה עליו שנגרר אחר דברי הכנה"ג שהשיג להדרישה ולא חש לדקדק בשינוי זה והאמת דגם קיצור לשוני גרם לו זה שלא חשתי להביא דברי הכנה"ג ולתמוה על דבריו ואיקיים בנפשאי פעמים שאתה מתעלם גם מ"ש דמיסתבר דהרא"ש קאי בדעת הטור איני רואה בזה שום סברה דמסתם הטור נגרר אחר דעת הרא"ש אבל הרא"ש אינו טפל לבני בנו להיותו נגרר אחר דעת בנו ועם שהטור לפי דעתו היה סובר דגם הרא"ש קאי בשיטתיה מ"מ כיון שעינינו הרואות דרבים פליגי עליו והרי סתם דבריו יותר נראה כדברי החולקים להטור אכן נמי הכי נקטינן כדעתו גם מ"ש דישוב כדברי החידושין אינו מחוור ולא פירש למה אני אומר לדידי חזי נכון וקיים ליישב דבריו גם ראיתי מה שהשיב למ"ש ביישוב דברי החידושין דהיה להם לכנו' בעלי שלום לא צנועין והשיב דאין זה דיוקא דצנועין פירושו אנשים כשרים כמ"ש בירושלמי פ"ו דדמאי דצנועין היינו אנשים כשרים ותיקין וכמ"ש ג"כ הר"ש ע"כ שם אלו דבריו · האמת דתכף להדפסת ספרי ראיתי הך ירושלמי דפ"ו דדמאי שסותר דיוק זה שכתבתי ומלבד זה ראיתי במתני' דפ"ט דכלאים מ"ה ומ"ו ומתני' דפ"ה דמעשר שני מ"א ומייתי לה בפסחים דנ"ו ובב"ק דס"ט דתני צנועין ולאו בצניעות תליא מלתא כי אם בכשרות ובאותן הימים כתבתי בגליון ספרי שאין זה סותר דיוקי דאה"נ דצנועי' היינו אנשים כשרים המחמירין לעצמן טפי משאר כל אדם שאינן זהירין וכי נקיט מתני' לכנותם בלשון צנועין בדיוק נקטו הכי והוא במה שיש לדקדק בהנך מתניתין דמאי עדיפותייהו דצנועין והרי אמרו בירושלמי כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ויותר קשה במתני' דפ"ו דדמאי דהא תנן בפ"ק דברכות והטתי לקרות כדברי ב"ש וסיכנתי בעצמי וא"כ איך הזכירו כאן למי שעשה להחמיר כדברי ב"ש לשבח אכן נראה ליישב עפ"י מ"ש הט"ז א"ח סי' תקכ"א דאינו אסור כי אם פורים מעשיו שבא להחמיר נגד ב"ה או שמדבר כן ע"ש והרב שבות יעקב ח"ב סי' מ"ד עמד על ענין זה וחילק דהיינו דוקא בפרהסיא אבל בצינעא שרי ע"ש וכבר הביא הרב נר"ו ג"כ דבריהם בספר שער יוסף בסי' ח' ע"ש וא"כ י"ל בכל הני ג"כ דהיו עושין הדבר בצנעה דבמתניתין דפ"ו דדמאי היו עושין בצנעה דלעם הארץ היו אומרים דאין רוצים למכור וכשחבר בא לקנות ממנו היה מתרצה למכור ולא היה ניכר כלל שהיו חוששין לדברי ב"ש וכן במתני' דפ"ט דכלאים היו עושין הדבר בצנעה שגם כשלא היה להם כלאים למכור היו מוכרין במקל ותופרים בארץ וכן במתני' דפ"ה דמעשר ש' היו עושין החילול בצנעה דלא ליחזו הפטור מן הדבר ועושהו מעין מ"ש ביבמות דו"ר הרואה אומר הלכה הוא דלית ליה ולפי"ז גם בהנהו דוכתי בדיוק קרי להו צנועין ואין זה סותר פי' הר"ש ודע"כ דפירשו צנועין כשרים דע"כ הכשרים הוא שהיו עושין כן ואי ק"ל א"כ איך אמרו בירושלמי מהו צנועי כשירי אמר ר"ח כך שנינו שהכשר נקר' צנוע הרי נראה דצנוע משמעותו כשר הא נמי ל"ק דהכי ק"ל דכיון דהכשרים שבהם לבד הוא שהיו עושין כן בצנעה לא הו"ל למתני' לקרותם על שם הצניעות שבהם דהוא טפל לגבי שם כשרים וטפי היה להם לקרות וכשירי בה ולהכי בע"פ שהיו עושין בצנעה דהשתא נמי הכשרות הניח בע"פ ופריך שפיר דסתם צנוע כשר אבל סתם כשר אינו צנוע ולהכי נקיט צנוע דכולל הכשרות והצניעות כאחד זה נ"ל לקיי' דברי רז"ל שיהיו כל דבריהם בדיוק ותו ל"ק ממה שהשיב הרב נר"ו על דברי בזה ·

עוד השיב למ"ש שדברי החידושין רבים פליגי עליה שזה אינו דהר"מ והש"ע פסקו כהטור כבר ביארתי דלדידי דברי הר"מ וש"ע אינן ענין כלל לדברי הטור עוד השיב למאי דק"ל בדברי הרב נר"ו דאי חצי שיעור יש בעשה איך יפקיע מפני חשש המחלוקת דלק"מ דכיון דאיכא מצוה גמורה מפני שהמחלוקת שפקיעו מצוה זאת והם בעיני דברי תימה שהרי הפר"ח בפ"ב דעז' הכריח דלא תתגודדו הוי מדבריהם וכן הכריח הרב נר"ו בס' שער יוסף דס"ו וכ"ש המחזיק במחלוקת שכתב הר"ת בסה"מ בלאו דלא תתגודדו דהוי מדבריה' והרי קי"ל בכולי ש"ס דלא אתי דרבנן ודחי לשל תורה כמ"ש בנדה דמ"ו ונזיר דכ"ט וא"כ תיקשי היכי אתי מחלוק' דרבנן ודחי חצי שיעור של תורה ואף שאני סבור דלא תתגודדו הוי מד"ת כמו שביארתי בחלק זה סי' ק"מ מ"מ אין זה אלא בודאי מחלוקת אבל משום חשש מחלוקת עכ"פ אינו מד"ת לשיטת הר"מ ושיטתיה דספק תורה להחמיר היינו מדבריהם וגם להחולקים דגם ספק איסור תורה אסור מד"ת אכתי הא קי"ל אין ספק מוציא מידי ודאי ולשלול כל זה כתבתי דאי ח"ש אסור מד"ת גם בעשה איך יפקיעו מצוה מעליהם מפני חשש מחלוקת וזו איסור תורה וכיון שכן לא ידעתי מה זו תשובה שהשיב הרב נר"ו על זה ומתוך מ"ש אין צורך להשיב

לכל

לגבי מה שהשיב על דברי ענין שם דמנות שנתבאר אחכם
עיכין יחוו דל"ת והתפיין יכחר לך את זה חרשות אני מגיב
שמצאתי קנת ראיה לדעת הרב נר"ו דיש א"ש כעשה מת"ס
במכות דף ח' מה שהיה יודע שאין ג' שבעבר הירדן קולטות
עד שלא נבחרו ג' שבארץ כנען ואמר מנוה שבאה לידי
אקיימנה ואי ס"ד דאין א"ש בעשה מד"ת למה הבדיל ואיך
קרי ליה מנוה הבאה לידי והרי אינה מנוה ותו דאדרבה
הפסיד בזה עיקר המנוה כיון דאין בג' שהבדיל קיום עשה
וא"כ אח"כ כשבא יהושע ויבדיל גם ג' הנשארות הו"ל א"ש
ובמנוה דלא נתקיים העשה כלל וכבר הביא הר"מ דרש זה
בפ"א מה' רוצח ה"ג ולזה י"ל שאין העשה בהבדלה לבד דגם
כשיקיימו בני ישראל שש ערי מקלט לזה הם מקיימין עשה
זה בכל דור ודור וכ"כ דהא כתיב תכין לך הדרך דהיינו לכוון
הדרכים שוה אינו תלוי בהפרשה דצריך והירוע תדיר בזה
ואין זה מנוה בפני עצמה כי אם חלק מחלקי המנוה וכיון
דנוהג חלק זה בכל דור ודור א"כ י"ל דגם עיקר העשה
מתקיים בכל זמן שמקיימין ששה ערים וא"כ אין בהבדלת
משה ג' ערים הפסד מנוה ליהושע אלא דאכתי מתם שהוצרך
משה להבדיל וגם שאמרו מנוה הבאה לידי אקיימנו יש
להוכיח דיש א"ש בעשה אלא דק"ל דמלבד שהראיו' שהבאתי
על זה דאין א"ש בעשה סותר זה כר מן דין דברים פ' כתרא
דיומא מבואר הטעם הואיל וחוי לאיצטרופי והרי הכא לא
היה ביד משה להפריש ג' ערים אחרות דלא נכנס לארץ והרי
כתב הר"ן בפ"ג דשבועות דעיקר איסור א"ש תלוי בזה אי
שייך ביה הטעם דחוי לאיצטרופי ותו דעכ"פ תיקשי לר"ל
דאמר א"ש מותר מד"ת כי ע"כ כ"ל דאין זה א"ש שהרי
עיקר עשה זה הוא להציל נפשות מיד גואל הדם וכן לכפרת
הרוצח בשוגג והרי בכל עיר ועיר מאלו דמציל נפשות
ומתכפרים בישיבתה א"כ כל עיר ועיר הו"ל עשה גמור דאף
ע"ג דאינו נמנה לעשה כי אם כל שש הערי' כאחת לא תבני
זה חשוב א"ש דהרי זה באכילת חמץ כו' ימי הפסח ונטילת
לולב כו' ימי החג דנמנים לעשה וכן תפילין וציצית והרי בכל
יום שמקיים מצוה מאלו חשוב במקיים עשה גמור וה"נ
דכוותא דלא דמי לא"ש דפחות מכזית כלא חשיב ולהכי חשיב
א"ש משא"כ בכל הנך ואולם בה הראני חתני החכם המרומם
המרוץ הוו מ"ש הר"מ בפי' המשנה פ"ד מ"ב וז"ל ואם כיונה
בזה במשה רבינו משיב האמיתות שלם שבשלימים ככסף
להוסיף חצי מצות עשה וכו' הרי נראה בדעתו דג' ערים
חשיב א"ש ואפוה עשאו משה ונראה דהא נמי ל"ת דלא כתב
דהוי א"ש עשה כי אם חצי מצות עשה וא"כ י"ל דנקיט הכי
דלגבי מנין המצות כל שש ערים כעשה אחת ועל דרך זה
קרי ליה חצי עשה וכ"ת א"כ דחשיב בקיום עשה גמור גם
בג' מהם א"כ מאי ריבותיה דמשה כיון שיש בזה חיוב עשה
הא ל"ק דהיינו ריבותיה דאע"ג דהבדלם ואת שוא לנוס
שמה רוצח והרי אינן קולטות עד שנבחרו הג' שבארץ ישראל
וא"כ אינו חייב להבדיל כמי שאינו חייב לעשות סוכה קודם
הזמן כי אם בהגעת הזמן וזולת משה רבינו ע"ה שהיה רץ
אחר המצוה ואומר מצוה הבאה לידי אקיימנה שיהיה מוכן
כשיבחרו עוד ג' שבארץ ישראל באופן דעד פה אני מבין
דאין א"ש בעשה והנה מקרוב נדפס מחדש ספר קהלת יעקב
ושם באות א' עמר הרב הגדול מוהרי"ט אלגאזי נר"ו על
חקירה זאת והעלה דאין א"ש בעשה מטעמים אחרים ע"ש
ושמתי כעל כל הון שמצאתי תנא דמסייע לי׃

בסי' צ"ב דקנ"ב ע"ב שיטה ל"ב וז"ל אך יש לגדר
דכי סגי בקרע אחד וכו' ומיהו אינו
מוכרח דבעי ב' קריעות וכו' וראיתי בספר בית יצחק
דקת"ה ס"ב על דברי אחר שהכריח מעיקר הסוגיא דגם

על נשיא ואב ב"ד סגי בקרע אחד וע"כ בחידושי הריטב"א
להוער קטן וסיים ומעתה אין מקום למה שכידר מהרלו"ח נר"ו
בס' חקרי לב דתכי נשיא ואב ב"ד דכתיב בהו על על בעי
ב' קריעות אלו דבריו׃

והנה מה שהכריח מעיקר הסוגיא דמ"ק דכו' דפריך
ואימא דעביד לכולהו דנראה דמשמע ליה
דקריעה אחת הוא דקרע דוד ואם איתא דדוד קרע ב'
קריעות מאי פריך והא ל"ת מידי דאין כרעם בכתוב אי קרע
אחת או ב' וג' ואם"כ דלס"ד דלא ידע דעל הפסיק הענין
פשיט ליה דקרע אחד קרע לכולם אלא דפריך מנ"ל דאית
לקרוע על כל אחד בפני עצמו ומשני דעל הפסיק הענין
והשתא לפו"י י"ל דאם"כ כבעי קרע אחד לכל חד וחד במקום
דדכי ביה על על אי משמעות על הוא דבעי קרע בפני
עצמו וגם רואה אני שנעלם ממנו דברי הרד"ק והר"י
אברבנאל בפירוש הנביאים שהבינו בפשוט דקרע דוד ג'
קריעות קרע לכל חד וחד וע"כ לומר שהבינו בפשוט בהך
סוגיא כמ"ש והא ל"ק מהאי דקאל דמי שבאה לו שמועת
משנים קורע קריעה אחת דהתם שאני דלא דכי ביהו על על
ושנה אמת שאין הכרח בפסוק ולא כמ"ש לזה אבל אינכו ס"ל
הכי השיקול דעתם׃

וראיתי להכנה"ג בא"ר סי' ש"ת שנה"ט אות ב"ר
שסקשה לרד"ק והר"י אברבנאל מדקאל דעל
ב' מתים דסגי בקרע אחד וכיתק דוחק גדול לישב דבריהם
ולמ"ש אין צורך לזה ולפי שנ"ל יותר דדוד קרע קרע אחד
כתבתי בדרך זה לסורות שדעתי נוטה לזה אבל עכ"פ אין
הכרח גמור לזה וכ"ש דתרי אמלי דברבי טברי הפך ואת
הסברים גם מה שהביא מדברי הריטב"א בסוגיין שכתב וז"ל
על הפסיק הענין פירוש איסו קרע קרע אחד לכולם כיון
שכולם באו לו בבת אחת וכולן סגבון אחד וכו' אף אם היה
הכרח גמור בדברי הריטב"א כן אין זה מוציאנו מכלל הספק
כל שאין הכרח לסברתו והרי רד"ק והר"י אברבנאל חולקים
עליו אלא דלדידי גם מדברי הריטב"א ל"ת מידי שהרי שמא
טעים דבאו לו בבת אחת מכלל דאם שמע על הנשיא
שנתחייב בקריעה ולא הספיק לקרוע עד ששמע גם מאב"ד
אה"נ דבעי ב' קריעות ונחזה לעיקר חקירתינו במוסף
עצרת וכ' כבשי עצרת דכתיב בהו על על והקרבת מוסף
עצרת קודם לכבשי עצרת דמשמע דלא באו בבת אחת בעי
ב' שירים אלא דכיון שז"ל דהריטב"א לאו בדיוק נקיט הכי
כתבתי שעיקר דסגי בכ"ג בקרע אחד ובשיר אחד אלא שיש
לגדר להפך ותו ל"ת מכל דבריו דמופעט שלי בחוזק את
המרובה גם ראיתי מ"ש אח"כ דהמחכה אפרים בס' קריעה
שציין מ"ש דנדרים כיון לסקשות לפרשי בפ"ש ואין זה אלא
כניאות דלפחות הו"ל ציין בפרשי' דנדרים ואם אפשר שכיוון
למ"ש היינו אם נאמר דחיסור לשון יש בדברי הרב וכל כי האי
אין אנו אחראים להביאו׃

בסי' צ"ג דקנ"ר ע"ר וז"ל אנו אין לנו דשייכי על ידי
בהמה חיה ועוף כי אם בחרישה ודישה
וקצירה וטחינה והוצאה ואי הוצאה לא שייך בטלה וכ"ש בעוף
מכ"ש בהנך שאר מלאכות וא"כ פרכם לי ריבוי דעוף
לשביתה במאי וכו' שמעתי מקשים שהרי בסנהדרין דנ"ט
אמרו ועופות בני מלאכה נינהו אין כדבעי רבה דש באווזין
ותרנגולים וכו' הרי דשייך מלאכה בעופות א"ר ולא מצאתי
בזה דית קושיא שהרי גם אני כבר כתבתי דשייך דישה
בחיה ובעוף אלא דק"ל לרש"י דס"ל דבעינן שיעשה מלאכה
במידי דאורחיה בהכי ולהכי פטר בהוצאת טלה א"כ מכ"ס
דפטר בדישה דלאו אורחיה באווזין ותרנגולין וא"כ קשה כי
קושיין פרכם לי ריבוי דעוף למלאכת שבת למאי אתי ולא

היה צריך זה בעעי פירוש דמאליו מובן אם לא משום דבר שנתחדש שהפירוש שכתבתי בסוגייא הפך פרש"י והיינו דכי פטר היינו שלא הוציאו כדרך הוצאה דהיינו להניחו על גבי הטלה כדרך הוצאת משוי בבהמה וכיון שתחב הסכין בצמרו אין דרך הוצאה בכך כדתנן בשבת כלאחר ידו ברגלו בפיו וכו' הנה בעתה ראיתי לערוך בערך חמר שפירש כן בהך סוגייא ושמתי כעל כל הון שכיוונתי לדעת גאון·

בסי' צ"ד דר"נ ריש ע"ב וז"ל ואי ק"ל וכו' ותירצו דשביתה משכחת לה וכו' שמעתי מקשים דהכא היכי שייך לשנויי בבהמה שאינה שלו והרי טלה של ק"פ בודאי דשלו הוא וכמ"ש מי שפסחו טלה תוחבו בין צמרו ע"כ ולדבריהם היא גופה קשה להרמב"ן והרשב"א והר"ן דא"כ תיקשי הכא תיפוק ליה משום שביתה ולא שייך כאן תירוצם·

ואני אפרש מ"ש בקיצור ליישב דבריהם דפרכת מחמר עדיף ליה לש"ס דהוא איסור כולל גם בבהמה שאינה שלו. ואי משום שביתה הוה מצי לדחות דמחליפין הטלה שלו בשל חבירו דהרי אסיק הש"ס לעיל דאיירי במקדיש בעזרה ושם בורר כל אחד שלו ואע"פ שאין זה פשט מ"ש מי שפסחו טלה וכו' אפ"ה עדיף ליה פרכת מחמר שאין עליה תשובה ועל דרך זה הוא תירוץ הראשונים בפ' מי שהחשיך דהתם נמי דתנן מניחו על החמור אין במשמע דאין החמור שלו אלא כיון דאפשר לשנויי בהכי עדיף ליה פרכת מחמר ואי ק"ל כי נמי מחליף בשל חבירו עבר בשביתה כיון שחבירו עשה מלאכה בבהמתו אי מהא איני רואה בירור דמוכר בהמה לישר' ועשה מלאכה שיעבור זה משום שביתה דאין ישראל מוזהר כי אם לתת לגוי דודאי עביד בה מלאכה משא"כ בישר' דאע"פ שיודע כאן הישראל דחבירו יוליך בה סכינו דאי לאו נמ"ל להחליף אכתי ז"ל כמ"ש בשבת דקנ"א גוי ארעתיה דנפשיה קעביד וא"כ ה"נ ז"ל בישראל חבירו וכיון שכן היה מקום לדחות אי הוה אתי עלה מכח שביתה וע"כ עדיף ליה לש"ס פרכת מחמר דאין להשיב כלל כנ"ל ליישב בדוחק דברי הראשונים דאי לאו ק"ט לדבריהם מהך סוגייא·

בסי' ק"א דרו"נ ע"א סוף שיטה כ"ד והנה בעתה ראיתי למהרח"ש ח"ב סי' מ"א דס"ו דפשיט ליה נמי שיש לאו דבל תאחר בכל דבר מצוה ובכבר נתבאר דאם לדין יש תשובה שאין נראה כן וגם ראיתי בת' הרדב"ז החדשות סי' תרנ"ח שכתב דבמצוה של דבריהם ליכא בל תאחר ע"ש וזה סותר מ"ש ונראה דעתו כדעת הרי"מט והרח"ש אך ראיתי לו שם אחר זה שכתב דליכא בל תאחר כי אם באותם שנזכרו בכתוב וצריך ישוב בדבריו ושוב מצאתי ראיה לדברי בת' התשב"ץ ח"ג סי' קס"ט שנראה מדבריו דס"ל דאין בת' בכל דבר מצוה ע"ש·

בסי' ק"ה דרכ"ז ע"א שיטה כ"ג וז"ל ומכאן תימא וכו'.

וראיתי להרב הגדול כר"ו בספר פתח עינים ליומא דפ"ו ע"ד השיב על דברי דלא על מהרז"ו כולי תלונותי כי אם על כמה מפרשים והרב שני לוחות הברית שפירשו כך וכו' ע"ש ובהורמוניתים דמר אני אומר דלהשיב על דבריז רבותינו בעלי אגדה לא הייתי חושש דעל ביוצא בזה נאמר אין משיבין על הדרש ואילו לא היו דברי מהרז"ו כולי והרב בית יעקב לעיקר דינא לא הייתי חושש להשיב על דבריהם גם כן גם ראיתי מה שהשיב לראייתי מדכתיב ה' עמכם דלפום חד שינויי דהרי"טבא ביומא דל"ח שכתב דהתם מדרבנן בעלמא הוא אין כאן תימה דבימי בועז קרוב הדבר דאכתי לא תיקון רבנן הכי ואחרי שמתחלה

אין זה מספיק דל"ת לשיטת הטו' בי"ד סי' קל"ו ודעימיה דס"ל דאין בה ביד חכמים לאסור דבר שמפורש התירו בכתוב א"כ ה"נ כיון דמפורש ההיתר בודאי שלא אסרו אלא אף לדעת החולקים לא יתכן שיעשו לזה האיסור אסמכתא מן הפסוק כדדרשו מניין שלא יאמר וכו' מאחר דכתיב ההתר להדיא בכתוב היכי דרשי באידך קרא לאיסור דהוי כתרי דסתרי כי ע"כ ע"כ דעיקר האיסור דיתפרש לגירוד משא"כ בשואל את שלום חבירו בשם ומה גם דהרי"טבא בדרך אפשר כתב כן ולא לעיקר ויותר נראה דעתו דהוי מד"ת וגם הרב קול הרמז תמה בתירוץ זה דאיך יתכן שיהיה מדבריהם והרי מקרא מייתי לה ואף שי"ל דאסמכתא בעלמא כמ"ש הרב שיח יצחק שם ביומא מ"מ פשט לשון הברייתא מוכח יותר דהוי מד"ת וגם לשון זה דמניין נראה יותר דהוי מד"ת כדמוכח קצת ממ"ש התוס' בב"ב דקמ"ז ד"ה מניין ע"ש גם מה שהשיב לראייתי מדתנן שהתקינו שיהא אדם שואל את חבירו בשם וכו' דאין כאן הוכחה כלל דלשאול בשם מייתי מבועז לא זולת ואימא דהא פשיטא דלא יקדים השם דתקון רבנן כתר בועז דלא יקדים השם.

ותמהני על דבריו דכיון דקיליף התר שאילה בשם אע"ג דהסברה לאסור מדבריהם שאילה בשם דהוי כמזלזל בכבוד המקום כפרש"י ברכ"ר דברכות כיון דמצאו התר בכתוב שהתירו ה"נ לענין קדימת השם דאי באו לחוש לכבוד המקום היה להם לאסור עיקר שאילה בשם ותו דמאחר דמפורש ההתר בכתוב וגם מתני' יליף מיניה בהתם והרי בשום מקום בש"ס לא מצינו שאסרו מהי תיתי לומר שאסרו מדרבנן דבר זה קשה לשמוע ותו דהר"מ בפירוש המשנה בסוף ברכות פירש שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם מפני שמילת שלום הוא משמות הקב"ה וכה"ג פירש ר"ן במכות דכ"ג בלשון שכי ע"ש והרי בתיבת שלום לבד הותר כ"ש בקדימת השם לשלום·

אך את זה ראיתי שהביא ראיה לזה מהזוהר הקדוש ח"ב דפ"ז דאמר ר"א לא איצטריך להדכר שמא קדישא אלא בתר מילה דהא שמא קדישא לא אדכר באורייתא אלא בתר תרין מלין דכתיב בראשית ברא אלהים ע"כ ומזה העלה דטוב להזהר באזהרת מהרז"ו כולי ע"ש אלא דהיא גופא ק"ל בדברי הזוהר דהא כתיב ויאמר לקוצרים ה' עמכם וכתיב ה' עמך גבור החיל כי ע"כ נראה דגם מדברי הזוהר אין ראיה לאסור שהרי בנוסח הזוהר כתוב בתר מילה כלומר על מילה אלא דבדפוס קושטא' עשו זה לב' נוסחאות ע"ש והרב כר"ו מדיוסי כתבו ניכר שעשה עיקר בנוסח דלא גרסי בה כלומר על מילה ולדידי נוסח זה דגרסי כלומר על מילה הוא צודק יותר במאי דקשה דא"כ הו"ל לומר בתר תרין מילין כדיליף מדכתיב בראשית ברא אלהים ועו"ק שהרי במדרש תהלים בפסוק וענותך תרבני דרשו מלך בשר ודם מזכיר שמו ואח"כ שבחו והקב"ה תחילה הזכיר בריאת העולם ואח"כ הזכיר שמו דכתיב בראשית ברא אלהים הוי וענותך תרבני ולפי דרש זה קשה דמה ראיה מייתי ר"א והרי כי כתיב הכי על צד ענוה ש"ת דבלי ענוה הראוי היה דליכתוב אלהים ברא בראשית כי ע"כ נ"ל פירוש דברי הזוהר בנוסח דגרסי כלומר על מילה ופירושו דלא יזכיר השם בחינם בלי שום דבר ומייתי ראיה דכתיב בראשית ברא אלהים והיינו ע"פ מ"ש ברעיא מהימנא בפ' בא דמ"כ ע"כ וז"ל דאי לא יתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה וכו' הנה מבואר דכל שמות של השם יתברך וכינוייו כגון אלהים ואדנות ורחום וחנון יצדקו אחר בריאת העולמות דקודם היו השמות והכינויים אלו בכח ולא בפועל וכן ראיתי בכתבי מהר"ז זלה"ה וא"כ מה"ט לא הזכיר השם קודם בריאת כי אם
אחר

אחר בריאת העולם שיודע בו שם אלהים ומאר שמות הקודש והכינוי מייתי ר"א ראיה דלא להזכיר כי אם על מילה כגון גברכו או לשאול את שלום חבירו לאפוקי מזכיר שם שמים לבטלה והמדרש תהלים יליף מינייה נעדיין עכוה דס"ל דכיון דכתיבת התורה כולה היה על ידי משה רבינו ע"ה שאז ככר היו העולמות בבכיונן שפיר הוה מצי לכתוב אלהים ברא ברשית על זמן הכתיבה שככר היה נברא העולם אם לא משום עכוה ולפו לכ"ע אין איסור לשאול את שלום חבירו בשם ולהקדים השם כיון שאינו מזכיר השם לבטלה אלא שרואה אני שכעין דברי הזוהר שהביא הרב גר"ו תלמוד ערוך הוא בידינו ושם לא שייך ליסב בדרך וזה שכתבתי שהרי אמרו בחולין דצ"א וישראל מזכיר את השם אחר שני תיבות שנאמר שמע ישראל ומהש"ר אין מזכירין אלא לאחר ג' תיבות דכתיב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות ע"כ הרי נראה דאסור להזכיר השם כי אם אחר ב' תיבות ומיהו בעיקר המאמר ק"ל דהא כתיב ה' עמך גבור החיל הרי דהותר למלאך להזכיר את השם קודם שום תיבה וכ"ת דמאופנים היה דאסיק הש"ס דלא כעין ג' תיבות מדכתיב ברוך כבוד ה' מלבד דגם כאופנים לא הותר כי אם אחר ב' תיבות לכה ותו דהרי הכא לעיל מיניה כתיב מלאך ה'.

וסבור הייתי ליישב ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש דכל מקום דכתיב מלאך ה' הוא לשכינה כמ"ש בפ' ויחי בפסוק המלאך הגואל אותי ושאר דוכתי ונבי השכינה לא שייך איסור כלל להזכיר שם הויה ברוך הוא קודם שום תיבה א"ק שראיתי לרש"י בברכות דס"ב שנראה שהבין דהמלאך בגמור היה ע"ש ז"ל דמ"מ זה שאמר המלאך היה בגיווי השכינה והרי איתייהיב ליה רשות ומ"מ מן המאמר הזה מוכח דלא שרי להזכיר את השם כי אם אחר ב' תיבות והדבר קשה דהא כתיב ה' עמך גבור החיל וכתיב ה' עמכם ואף בש"ס דנדרים לא אסר ר"ש כי אם לה' קרבן אבל קרבן לה' שרי אע"ג דליכא ב' תיבות וע"ק דהא כתיב הודו לה' שירו לה' ומרו ה' וכ"ת דברכות של חובה לבד הוא דאסיר בלי הזכרת ב' תיבות וכן ראיתי להרב תורת חיים בחולין דצ"א שכתב דלכן תקנו בכל הברכות דיאמר ברוך אתה ה' דהיינו אחר ב' תיבות אכתי קשה מה יענה לברכת זימון בעשרה דאומר נברך אלהינו כדתנן בברכות דמ"ט וגם בעז' דכ"א אמר רז' למטרונית לאלהא דישראל לא מגלינא גם בדוכתי טובא אמרו בש"ס האלהים הכי אמר רב כי ע"כ קשה כמאמר דחולין הלזו וכדוחק י"ל דאה"נ דשרי בישראל גם בלי הקדמת שום תיבה אבל שהתיר הכתוב בהם להדייא כדי ללמוד מזה דהם גדולים ממהש"ר לא מצינו כי אם שהתיר אחר ב' תיבות דהרי נתחייבו בק"ש בכל יום דכתיב שמע ישראל ה' והא דלא מייתי מדכתיב בראשית ברא אלהים היינו משום דוקא בקריאת התורה הותר דכך ניתנה אבל בשבח והודאה להקב"ה הראוי הוא שיקדים תיבות להזכרת שמו קמ"ל דאפ"ה הותרו אחר ב' תיבות אלא דקשה מיה דש"ס ס"ל דכי כתיב שמע ישראל לאו לאסור הזכרת השם מבלי הזכרת ב' תיבות אלא דלשון הכתוב כך הוא לפי סדרן של דברים ואה"נ דבישראל שרי אף להקדים את השם אלא דלהתיר בהדיא מן הכתוב אין ראיה כי אם לאחר ב' תיבות וגם המאמר לא הוצרך להתיר כי אם בדברי שבח והודאה אבל בשאילת שלום ודתי ליה אה"נ דשרי בכ"ג ואי"ש עם הני סוגיי שהבאתי אלא דאכתי ק"ל שראיתי בספרי פ' האזינו בפ' כי שם ה' אקרא שאמרו שלא הזכיר משה את השם אלא אחר כ"א תיבות ממי למד ממהש"ר דאין מזכירים כי אם אחר ג' תיבות אמר משה דיי שאהיה פחות משבעה ממהש"ר ק"ם הוא אומר מניין שלא יאמר לה' עולה וכו' הנה מן המאמר

סוה נראה דעל האמת אסור להזכיר השם כי אם אחר שיזכיר כ"א תיבות והדבר קשה מהני סוגיי דלעיל וגם דסותר הסוגייא דחולין שלמד דישראל עדיפי ממהש"ר וכאן עשאוהו פחות אחד משבעה וע"ק דאה"כ הביא דברי ר"ש דלא אסר כי אם בהזכרת תיבה אחת קודם לבד וכ"ת דר"ש פליג את"ק סרי בפסיקתא אחר שהביא דברי ת"ק בסתם סיים מכאן אמר ר"ש מניין שלא יאמר אדם וכו' כי ע"כ י"ל דמשה לפנים מן השורה עבד לפי רוב ענוה אבל החשיב עצמו כפחות ממהש"ר ואה"נ דגדולים צדיקים ממהש"ר לענין זה ודוקא בדבר שבא להזכיר בשבח וכירו להזכיר ב' תיבות בעי ב' תיבות אבל כשבא להקדים קרבן דאין שם כי אם ב' תיבות קרבן לה' סגי בהקדמת תיבה אחת לבד ומיהו אכתי קשה מדכתיב ה' עמכם ומת"ש לאלהא דישראל ומת"ש האלהים הכי אמר רב ש"מ דפליגי עם הסיפרי וס"ל דלא אסר כי אם בנדר דאפשר שיתחרט אבל בלא"ה שרי וכיון דשאילת שלום להקדים השם התירו מפורש בכתוב ומן המשנה דכתיב ה' עמכם איני רואה בזה שום נדר ופרך איסור כלל ושמתחיל תבוא עליו ברכה הואיל ויש סמך בסיפרי וכן סוגייא דחולין.

והואיל דאתי לידן דברי הספרי אלו אין מדרש בלא חידוש במה דקשה במ"ש אמר משה דיי שאהיה בפחות משבעה ממה"שר וצריכה רבה למה אחד מז' ולא אחד מעשר או עשרים וויככי השם ומצאתי דנדקו דברי רז"ל והוא במ"ש בפ"ב דחגיגה ששה דברים נאמרו בשדים ג' כמלאכי השרת יש להם כנפים ושטין כל העולם ויודעין העתיד וכו' ששה דברים נאמרו בבני אדם ג' כמלאכי השרת וג' כבהמה אוכלין ושותין ופרים ורבים ומוציאין רעי כבהמה ע"ש הנה ונבואר דששה דברים גריעי בני אדם ממהש"ר דאוכלין ושותין ופרים ורבים ומוציאין רעי הרי ג' ועוד ג' דאין להם כנפים ואין שטין בכל העולם ואין יודעין העתיד להיו' הרי שש וגם ראיתי למהר' פינטו ז"ל בחיבורו לעין יעקב שהקשה דאמאי לא חשיב ר' בבני אדם כבהמה דהיינו הנך ג' ועוד שמתים כבהמה והעלה דהך מימרא קודם שחטא אדם מיירי דלא היה חייב מיתה ע"ש ולי נראה דלא חשיב ליה דככר מצינו דיש נכנסו חיים לגן עדן בילקוט יחזקאל וכיון דליתיה בכל אדם לא חשיב ליה ומ"מ הנה נתבאר דשבעה דברים יש דגריעי בני אדם ממהש"ר ולכן אמר משה דיי שאהיה בפחות בשבעה ממהש"ר.

בסי' קי"ד דר"מ ע"ב שיטה כ"א ושוב הראו לי ת"ש הרומט חאה"ע סי' כ"ו שכתב ג"כ דשעה לאו דוקא כעובדא דפ' הפרה שאמרו שעה אחת אמר להם שלום ב' אמר להם שלום וכו' דשעה לד' והביא ראיה מת"ש התום' בפ"ק דסוטה ע"ש וק"ל בדבריו דהא נ"מ של דבמקום שנזכר כי הכא שעה א' ב' וג' לכ"ע דוקא דאי לא הו"ל למימר תחילה אמר להם שלום שוב אמר להם שלום וכו' דב' וג' משמע על שעות גמורות ורבינו יונה בפ"אין עומדין כ"ל דגם מנד זה נמר דשעה דוקא קאמר שאמרו שעה אחת וכו' ושעה אחת וכו' וסמך לזה מצאתי מת"ש התוספו' בשבת פר"פ שאורג דבין בתחילה בין בסוף לאו סוף ממש קאמר אבל בין באמצע בין בסוף סוי בסוף דוקא ע"ש וה"כ י"ל מעין זה.

בסי' קי"ן דרמ"ג ע"א שטה ב' ז"ל ועל הכל תמהני עליו וכו' הנה ראיתי להרב המגיה לספר שלמי צבור דש"צ השיב על דברי ז"ל ובספר חקרי לב חשב לרפאות שבר גדול על נקלה והרבה תימה על דברי הרב גר"ו דהרי משנה שלימה שנינו בכבודו הנושא נשים בעבירה פסול וכו' והאחר הרואה בעין אחר יראה שזה שגיאה גדולה

וטעה בדמיונו דלדבריו איך כתב הר"מ דאינו יכול לעבור ביום הכוס והלא אפילו בשאר הימים הדין כן כדתנן הכונס נשים בעבירה וכו' וכ"ש בזוהב ותו דהר"מ תחילה כלל ג' דינים בחדא מחתא דקאמר כבר ביארנו בספר קדושה שהוא אסור באלמנה ומכוה על הבתולה ואינו נושא ב' נשים ושוב אפיקתים לחדא מהני תלת וכתב ואם נשא ב' אינו יכול לעבור זה מורה באצבע שזה דוקא בנשא ב' משא"כ בנשא אלמנה דההיא דנשא נשים בעבירה דפסול אין ספק שאינו אלא קנס דרבנן דאין מכיחין אותו לעבור עד שיגרש והכא הר"מ דיניה דאורייתא קאמר וזהו שכתב הכ"מ דהר"מ למד כן ממ"ש ביומא ביתו אמר רחמנא ולא שני בתים ותו דבההיא דנשא נשים הא אית ליה תקנה שידירנה ופשוט דכאן שנשא בעבירה ובערב שבת עמד במרדו ובשבת חזר בתשובה ונתרצה לגרש פשוט דכודר ויעבור היום ולמחר יגרש משא"כ בכ"ג שנשא ב' נשיב דלית ליה תקנה לעבור ביום הכוס עד שיגרש בעיוה"כ ואם לא סגי ליה בשידירנה הנאה ביום הכוס וכל זה פשוט אין צורך לכותבו עכ"ל ·

ואנכי הרואה בכאן משיב לזולתו בלי הסכמה ולא מסתייה דלא נמיר פשט דברי אלא שכתב דזו שגיאה גדולה וטעה בדמיונו ואני אוכין ואדון והמעיין יבחר ושגיאות מי יבין דמ"ש דאיך כתב הר"מ דאינו עובד ביום הכום והלא אפילו בשאר ימים הדין כן כדתנן הכונס נשים בעבירה וכו' וכ"ש בזוהב לא ידעתי מהו סח שהרי ביארתי לעיל בסי' זה שאין איסור ב' נשים לעכב אלא למכוה לבד כמ"ש התוס' ישנים בריש יומא לפי כד ראשון ע"ש וגם ממ"ש הר"מ דאינו יכול לעבוד ביום הכום עד שיגרש היינו כמי לכתחי' דמה שכתב אינו יכול לא מכרע' שיהיה גם בדיעבד כמו שביארתי שם דלא דמי כלל לנשא אלמנה ובעולה דחמיר דנשא אשה בעבירה משא"כ ב' נשים דאינו אלא משום עבודת יוה"כ ואף לכשתמ"ל כבר שני של התי' דגם איסור זה לעכב כבר ביארתי בסי' זה שם בדעת הר"מ והרא"ר דכיון דאין האיסור עיקרו כי אם משום עבודת יוה"כ לבד בדין הוא דאם עבר ונשא יקיים ואינו מגרש כי אם בערב יוה"כ משום עבודת יוה"כ לבד משא"כ אלמנה ובעולה דחייב לגרש מיד וכל זה מבואר בדברי שם שגם הוא הביא דברי להשיב עליה' לעיל מזה ותו האי ק"ל בדברי דשפיר כתב באיסור ב' נשים דחייב לגרש ערב יוה"כ ומשא"כ באלמנה ובעולה דחייב לגרש מיד גם מ"ש דהרכלי"ל הר"מ ג' דינים כחדא והדר פרט באיסור ב' נשים לבד ש"מ דהורה דאלמנה ובעולה הוא קנס דרבנן לבד וכאן הוא מר"ת הרי למה שביארתי אינו אלא דבאלמנה ובעולה גם בשאר ימי השנה חייב לגרש מר"ת דקאי בכל יום בלאו דאלמנה או לאו הבא מכלל עשה דבעולה משא"כ באיסור ב' נשים דאף אי מעכב כיון שאין עיקר קפידת שכתוב כי אם משום עבודת יוה"כ כי עבר ונשא יקיים ואינו חייב לגרש כי אם כשיגיע ערב יוה"כ לבד משום עבוד' יוה"כ וע"כ פרט לאיסור ב' נשים לבד דבאידך בכל יום בעמוד וגרש קאי והראיה שהביא מדברי הכ"מ ל"מ מידי דכוונת הכ"מ שבא לפרש דמאי עדיפותיה דיוה"כ באיסור זה טפי משאר ימים שהרי הכ"מ בדעת ה"ה קאי שסבין כפוון מהל' איסורי ביאה דמריבוי אשה הוא דנפק"ל איסור ב' נשים והרי אין בריבוי זה שום עדיפות ליוה"כ טפי משאר ימים וכמבואר ממ"ש הר"מ לעיל מזה דקאי כדע' ה"ה וקמ"ל דביוה"כ חמיר טפי דאית ביה נמי ריבוי ביתו בית אחד ולא שנים וכבר ביארתי בסי' זה דרמ"ג ע"ג דלדרך ה"ה צריכי תרווייהו דאם היה לו ב' נשים כשהיה כהן הדיוט ונתמנה להיות כ"ג דשרי אי מריבוי אשה לבד אתינן עלה אך מריבוי ביתו נפק"ל דגם כה"ג לא יעבוד עד שיגרש ערב יוה"כ וגם דאיסור זה דב' נשים אי מצד ריבוי דאשה אתינן עלה אי עבר ונשא ב' נשים יקיי' ולא יגרש לפי מה שנידדתי בדעת ה"ה אך מריבוי ביתו נפק"ל דחייב לגרש משום עבודת יוה"כ בערב יוה"כ וזהו שכתב דכפ"ק דיומא אמרו וכפר בעדו ובעד ביתו בית אחד ולא ב' בתים ותו ל"מ מידי מדברי הכ"מ גם מה שהשיב עוד דבאלמנה ובעולה סגי בשידירנה הנאה אם אי איפשר לגרש כגון ביום השבת ואילו באיסור דנשא ב' נשים לא סגי ליה בשידירנה הנאה גם זה אינו לפי מ"ש שכתבו כתי' כבר א' דאין איסור זה לעכב כי אם למכוה לבד וא"כ גם בנשוי ב' נשים אי נכנס יוה"כ בשר לעבוד ואפשר כמי דאפילו מדיר הנאה נמי לא צריך וגם כבר ביארתי שאין מדברי הר"מ הכרח דחולק על זה דיל' דמ"ש ואינו יכול לעבוד ביום הכום עד שיגרש היינו לכתחילה לבד וא"כ לפו' אדרבה איסור ב' נשים קיל טפי מאיסור אלמנה ובעולה אלא דאף לבר ב' של שתי' דאיסור זה דב' נשים הוא גם לעכב דגם דיעבד אינו יכול לעבוד גם בשידירנה הנאה הלא אין תמיהתי על דברי הרב הגדול נר"ו כי אם במ"ש וז"ל אטו כ"ג שעבר ונשא אלמנה נפסל מלהיות כ"ג עד שיגרשנה והרי ביארתי דמשנה שלימה היא בבכורות דמ"ס דנפסל ומה שחשב לרפאת הוא דיכול לעבוד כשחזר בתשוב' ביוה"כ והדירה הנאה כיון דאין יכול לגרש בו ביום תימה הוא בעיני וכי לזו קרינן ליה דאינו נפסל והרי פסול הוא אלא דסגי ליה בתשובה והדיר הנאה כאשר יהיה האופן דאירע בשבת או יוה"כ דאין בידו לגרש ואין זה כמשמע דבריו כלל ותו איך לא חש לקמחים שמ"ש נפסל להיות כ"ג עד שיגרשנה ש"מ דאיירי דבידו לגרש ואי איירי בשבת או יוה"כ הרי אין בידו לגרש ואין לומר דכוונתו עד שיגרש אחר יוה"כ ויעבוד שהרי על דברי הר"מ קאי שכתב אינו יכול לעבוד ביום הכום עד שיגרש והתם אי אפש' לפרש שיגרש אחר יוה"כ דאיך יעבוד עבודת יום הכום וכבר עבר יום הכפורים.

בסי' הנז' דרמ"ג ע"ג שטה ד' וז"ל ואין לומר שכוונ' הר"מ וכו' והרי אמרו ביבמות דע"ח דאי לא כתיב קרא השיב הרב הנז' שם בדש"ב וז"ל והרואה יראה שזו ראיה לסתור שהרי אמרו שם להדיא דאי לאיסורא כתיב דאי להתר לא כתיב והכא ריבוי ביתו דאי לאיסור הוי לאסור איסר שלא יעבוד ביוהכ עכ"ל והשנתו כזה הוא שלא ראה מ"ש בסי' ע"ב שהבאתי דברי הרשב"א בסוף ג"ש שכתב דאי לא כתיב קרא ושם עמדתי על דבריו דהרי ביבמו' דע"ח אסיק הש"ס דאי לאיסור כתיב קרא והרי דברי הרשב"א הם דאי לאיסור וליישב דברי הרשב"א העליתי דגם דאי לאיסור כל כמה דמצינן לאוקמי דלא איירי קרא דאי אף לאיסור מוקמינן והבאתי ראיה ממ"ש בפסחים דקי"ב ע"ש ותו ל"מ מדבריו דכתבתי בקיצור כאן דסמכתי על מ"ש בסימן ע"ב והאמת דקיצורי גרם לו דהיה ראוי לכתוב ועיין במ"ש בסימן ע"ב אלא שסמכתי במ"ש במפתחו' דרע"א ע"ג וז"ל במקום איסור לא איירי קרא סימן כ"א וסימן ע"ב עכ"ל ותו לא מידי·

בסי' הנז' דרמ"ג ע"ג שטה כ"ג וז"ל וכיון שנתבאר מדבריו וכו' עד סוף הלשון·

וראיתי שם להרב המניח שם דש"ב הרבה להשיב על דברי אלו וז"ל עוד ראיתי שכתב דברקו דברי הרב שבות יעקב וכו' ודבריו אלו אינן אלא דברי תימה דא"כ מה לו להר"מ להזכיר דין זה בה' איסורי ביאה שאין כאן מקומו כיון שעיקר איסור זה אינו אלא לעבוד ביום הכום שמי שנשוי ב' נשים לא יוכל לעבוד א"כ נמצא שאין האיסור על הלקיחה ועל הביאה עצמה דאם זה לוקח ב' נשים ואינו עובד ביוהכ' או שמגרש לאחת מהן בערב יוהכ לא עבר אמימרא

אמירה דרחמנא כלל כמה שלקח כבר ב' נשים ובעלן וא"כ מה שייך נדון זה בה' איסורי ביאה ותו מדכתב הר"מ דאינו נושא ב' נשים לעולם משמע ודאי דאיסורו איסור עולם דאי לא תאי לעולם גם מ"ש דמאי דנקט הר"מ פסוק אשה אחת ולא שתים לאו דוקא דברים אין להם שחר ותו לדבריו אמאי קשיתיה לה שבות יעקב על ה"ה לבד דתיקשי ליה נמי להרא"בד דאדי פשוט שגם הרא"בד הבין דברי הר"מ כמו שהבין ה"ה ולכן השיגו גם מה שהכריח כדברי הר"מ שכתב דאינו יכול לעבוד עד שיגרש והרי בלא"ה חייב לגרש מלבד שדין זה אינו פשוט כל כך וכמ"ש הוא עצמו להפך ליישב דברי ה"ה עוד זה שהרי בשאר ימים אע"פ שעדיין לא גירש אין עבירה מכבה מצוה ומעכבתו מלעבוד משא"כ לגבי עבודת יוה"כ וכמ"ש הש' שם ומ"ש דאי לא כתיב קרא כבר דחיתי זה בסמוך עכ"ל ורואה אני דהרבה להשיב על דברי לפי שלא ירד להבין דברי על בוריין וכמו שאבאר כוונת דברי ותו ל"ק מכל דבריו דהנה מ"ש על מ"ש דאי לא כתיב קרא שכבר דחה לזה בסמוך גם אני כבר השבתי על דבריו לעיל מזה דאין זה דיחוי שלא ראה מ"ש בסימן צ"ב ע"ש ואוקי באתרין גם מה שהשיב למ"ש דהר"מ דנקט מפסוק אשה אחת ולא מדכתיב ביתו לאו דוקא דדברים אלו אין להם שחר על כיוצא בזה שנינו ואל תהי מפליג לכל דבר דרכו מלמכות המקומות שהר"מ תופס פסוק שלא נזכר בגמ' כי אם מפסוק והם רבים מרבותינו האחרוני' שכתבו שזה דרך הר"מ כמ"ש הרב יד מלאכי בכללי הרמב"ם סימן ד' משמיה דרבנן וכ"ש כאן שכבר כתב הדין בסתם בה' כלי המקדש וכאן בהל' איסורי ביאה כי נקיט פסוק זה הוא דביה קעסיק דבכל איסורי ביאה לכ"ג מהאי קרא נפקי כגון אלמנה ובעולה וע"כ הסמיך לאיסור זה ג"כ בהאי קרא מדכתיב אשה אחת ולא שתים גם מה שהשי' למה שהכרחתי ממ"ש הר"מ דאינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש והרי בלא"ה חייב לגרש שדין זה אינו פשוט כל כך כמ"ש הוא עצמו להפך ליישב דברי ה"ה ועוד שהרי בשאר ימים אע"פ שעדיין לא גירש אין עבירה מכבה מצוה ומעכבתו מלעבוד משא"כ לגבי עבודת יוה"כ ע"ש אילו הוה דייק בדברי לא הוה ק"ל שהרי הכרחתי דאפילו בבעולת עצמו שלא סופה להיות בעולה תחתיו אמרו דיוציא בגט כ"ש באיסור ב' נשים דאע"ג שביררתי אח"כ כדי ליישב קצת דברי ה"ה דאולי פשיט ליה בספק הרב משנה למלך בקטנה דלא יוציא בגט ס"ל נמי דה"נ באיסור ב' נשים הדין כן לא שוה ניתן ליאמר בבירור כי אם משום יתובי דעתא בדברי ה"ה וגם לא שייך זה כי אם לשיטתו דמאשה הוא דנפק"ל איסור ב' נשים וכיון דקטנה נמי נתמעט מאשה א"כ י"ל דשקולים הם ויבואו שניהם דלא נשא לא יוציא משא"כ לדעת הרב שבות יעקב דלעיקרא בקטנה מנ"ל דלא יוציא בגט דהיא גופה צריכה רבה בדברי הרב משנה למלך ואת"ל שכן הדין בקטנה באיסור ב' נשים אכתי י"ל שיהיה הדין בבעולת עצמו דיוציא בגט ומ"ש דבשאר ימים אין האיסור מעכבתו מלעבוד דגם בשאר ימי' תנן בבכורו' שנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה כו' מן דין אף אם יהיה כשר אכתי קשה דעפי הו"ל להר"מ להשמיענו ואם נשא חייב לגרש דבולל גם בשאר ימי השנה ועל שאר קושיותיו אל עלי תוב' ביאור אע"פ דלדידי לא היה צריך ביאור ומאיליו מובן שדעת הרב שבות יעקב בדע' הר"מ הוא דעיקר איסור ב' נשים מריבוי ביתו הוא דנפיק דבעינן שיהיה לו אשה וגריד' כדי שיהיה ראוי לעבוד ביוה"כ אלא דה"מ מיסתבר דנאסר מכח ריבוי זה גם בכל השנה דאין סברה לומר שישא ויצטרך לגרש בערב יוה"כ וכמ"ש ג"כ בדעת הרמב"ם שהדעת נותן כן אלא שהכריח מדכתיב וישא לו יהוידע נשים שתים ומכח זה חלק להר"מ ועל סברה זו ובעיקר סברת הר"מ בזה דס"ל דכיון דאסר הכתוב ב' נשים משום יוה"כ מיסתבר שנאסר לעולם כדי שלא יצטרך לגרש בערב יוה"כ כמ"ש ג"כ הרא"בד כדעת הרמב"ם מצאתי טעם לזה דהרי אמרו בפ"ב דסנהדרין קשים גירושין ובספר משנה למלך בפי' מהל' גירושין הבא כתב הרב מהרי' בולי בהגהותיו להכריח שיש איסור תורה לגרש ע"ש ומ"מ אף אם יהיה האיסור מדבריהם א"כ ה"נ דע"כ לגרש בערב יוה"כ איך נתיר לו שישא שתים דעל כורחו לגרש בערב יוה"כ ומה"ט יש לאסור שלא ישא שתים גם בתוך השנה וזהו שכתב הר"מ בה' א"ב ואינו נושא ב' נשים לעולם שנאמר אשה וכבר ביארתי שאין הר"מ מכחיש לימוד הש"ס דמריבוי ביתו נפיק אלא שהסמיכו נמי למאי דכתיב אשה וכיון דס"ל דאסור גם בכל השנה כסברת הרא"בד כתב לעולם וזה ג"כ מבואר בה' כלי המקדש ואינו נושא ב' נשים ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום כוונתו דאף שנאסר גם בכל השנה מכח סברה שלא יצטרך לגרש בערב יוה"כ ונאסרה עליו אחר יוה"כ נמי מכח גרושה מ"מ אם עבר ונשא אין סברה לחייבו לגרש תכף דתינח לומר כיון דקפיד קרא משום עבודת יוה"כ דלכתחילה לא יקח גם בתחילת השנה כדי שלא יצטרך לגרש ערב יוה"כ אבל כיעבר ונשא מאי תיתי לחייבו לגרש קודם זמן יוה"כ כיון דעיקר קפיד' שכתוב אינו כי אם משום עבודת יוה"כ דיו שיגרש בערב יוה"כ משום עבוד' היום ובאו כל דברי הר"מ בדיוק וגם הרא"בד בס' א"כ כבר הבין כל זה בדעת הר"מ דריבוי דאשה דנקיט לאו לעיקר כתבו ועיקר השגתו הוא דסברה זו דס"ל דכיון דנאסר משום יוה"כ מריבוי ביתו מינה נפיק איסור גם בכל השנה דמה"ט כתב אינו נושא ב' נשים לעולם אינו מחוור שלא נאסר כי אם ביוה"כ לבד ושוב ביאר דאע"ג דהדעת נותנת כדעת הר"מ שנאסר גם בתוך השנה כדי שלא יצטרך לגרש ערב יוה"כ אלא שאני מוכח דיהוידע נשא שתים וכוונתו וא"כ ע"כ דאין זו סברה אלא לא אסר הכתוב כי אם ביוה"כ לבד ושרי ליקח אשה מוצאי יוה"כ ולגרש ערב יוה"כ וזהו מה שהבין השבות יעקב בדעת הר"מ והרא"בד. ומזה תמה לה"ה שהבין בדעת הר"מ דיקח אשה הוא לאו הבא מכלל עשה גמור לאיסור ב' נשים וא"כ מאי דק"ל להרב הנז' כדברי דמה לו להר"מ להזכיר דין זה בה' א"ב לק"מ דקמ"ל שנאסר גם בכל השנה גם מ"ש דמדכתב הר"מ ואינו נושא ב' נשים לעולם משמע ודאי שאיסורו איסור עולם כבר. נתבאר דגם לדרכנו כך הוא הדין ויצאתי שמה שהביאו להרב הנז' להבין כן בדברי הוא ממ"ש בתחיל' דברי וז"ל כוונתו משום יוה"כ לבד אבל בתוך השנה מותר לישא שתים וכו' וכוונתי דאי האיסור מריבוי אשה כמנא שאסר הכתוב לסריא בכל השנה משא"כ אי נפיק מריבוי ביתו אין קפידת הכתוב כי אם על עבודת יוה"כ לבד אלא דמצד הסברה כדי שלא יצטרך לגרש בערב יוה"כ אסור לכתחילה ליקח ב' גם בתחילת השנה וגם עיקר איסור זה אין ברירה שיהיה מד"ת ועל דרך זה הוא שכתבתי אבל בתוך השנה וכו' וזה מדוייק ג"כ בדברי כמ"ש כוונתו משום יוה"כ לבד ואי דעתי דשרי לגמרי לא שייך לשון זה כי אם כוונתו ביוה"כ לבד גם מאי דק"ל לדרכי דא"כ אמאי לא ק"ל להשי' גם להרא"בד כבר ביארתי פירוש דברי הרא"בד ותו ל"ק הדבריו ואי קשה הוא דגם הכ"מ בהל' כלי המקדש קיים דברי ה"ה ז"ל ע"ש ולא אטפל עצמי בדרך שכתב הוא ליישב דברי הרב שבות יעקב שכבר כתב גם הוא דהוא דוחק ודרך דרש ואכן מה נעני כתרים.

בסי' קי"ז שם דרמ"ג ע"ג שטה כ"ד וז"ל וכשאני לעצמי תמהני עלין וכו' וראיתי שם להרב המגיה

המגיה בספר שלמי צבור דס"א ע"ב השיב על דברי שכל תמיהותי אינן אלא ע"פ היסוד שייסד לפי דעתו וכשנפל היסוד נהרס הבנין והוא שאין כוונת פירוש דברי הרא"בד ז"ל כמו שהבינם אלא הכוונה דמסתם אחד ולו ב' נשים ולא דיי לו אחת ודאי שהוא להוט אחר תאות המשגל ומסתמא תמיד הולך אחר ראות עיניו ובכל פעם שמדבר עם נשותיו ומביט ביופיין אין לבו ריקם מהרהורים דעיכא וליכא תרי סרסורי וכו' ולכן חיישינן דכ"הג שמא לבו אחריהן וכיון שאינו יכול למלאת תאותו היום כיון שאסור בתשמיש המטה אי אפשר לומר ונקה ויבא לידי טומאת קרי ולכך כוונת תורה להזהיר לכ"ג דאין תקנה להציל ממות נפשו רק על ידי שיגרש אחת מהם ועל ידי כן ישיא דעתו ממנה כנ"ל והוא פשוט עכ"ל וע"ש עוד בדבריו דע"פ יסוד פי' זה תמה להרב הגדול בעל ברכי יוסף בסי' תקפ"א ולהרב המופלא כמהר"ר יעקב המון ז"ל בספר שביתת יום טוב ולהר' דרך המלך שלא הבינו בדבריו וכל כי האי היה לו לתת אל לבו דאין פירושו מחוור ·

ואני אפרש דאין פירושו מחוור שהרי יחוד בעריו' אסר הכתוב דחשד דעל ידי היחוד יבא עליה ואפ"ה התיר יחוד באשתו נדה מטעם פת בסלו הואיל ויש לה התר וא"כ מכ"ש בזה נשא ב' דאם יתאוה לבא על אחת מהם ובזה נאסר בתשמיש ובלילה יבא עליה ברצונו ודאי שלא יבא לידי קרי על זה וגם עיקר פירושו הוא תימה דקמשוי לכהנ' גדולי' וחסידי' דלהוטי' אחר עיניהם ואחר תאות המשגל הם כי לא להזכיר שהרי יעקב אבינו נשא ד' נשים ואלקנה ויהוידע ב' נשים ודוד המלך ח' נשים וכהנה רבים ותו לדבריו הו"ל לאסור נ"כ בכל אדם שישא ב' נשים דבימי נירותם יתאוה להן ויבא לידי קרי שהוא מן החמורות ולפחות חכמים היה להם לאסור זה ואנן קי"ל נושא אדם כמה נשים והוא דתני קאי בסיפוקייהו כמ"ש בטור אה"ע סי' א' ואף רבינו גרשום לא גזר אלא משום שלום הבית דב' נשים מרבה קטטה בתוך ביתו של אדם ותנן נמי מרבה נשים מרבה כשפים ולא אמרו מרבה קרי ותו מי הגיד לו דמי שנושא ב' נשים הוא דלסוט א' תאות המשגל מי לא עסקי' דלא ילדה הראשונה או להרבות זרעו וא"כ כה"ג בכ"ג לישתרי וזה אינו ותו דעל כיוצא בזה כבר קדמו הרשב"ץ ח"ג סי' לז' שכתב וז"ל אבל הסברה עצמה היא רחוקה שלא היה כ"ג הנכנס לפני ולפנים וגדול מאחיו בתורה שסוף בזימה כברזילי הגלעדי ומגוי אצל אשתו בתרבגול שיבא לידי קרי מפני פרישת אשתו שבעת ימים ע"ש וסוא הוסיף על המדה דעל זכב לבד שנאסר בתשמיש המטה

יבא לידי קרי מה שאין הדעת סובלו ותו שהוא תלה דעל ידי הראיה המביט ביופיין אין לבו ריקם מהרהורים והרי בזה שהיה כ"ג במקדש ואשה בעזרה מביין איך ימשך לבו אחריה' ותו דאם איתא להא היה לבו לאסור אפילו אשה אחת יפת תואר דאשה אחת יפה מוסף לבו אחריה טפי מד' נשים שאינן יפיפיו' ותו דאי לא אסר הכתוב כי אם בשנושא ב' נשים הורה דלהוט אחר תאות המשגל א"כ מאי ק"ל ביומא די"ג א"כ הו"ל שני בתים ורחמנא אמר וכפר בעדו ובעד ביתו וכו' ומאי קושיא והרי לא נשא הכ"ג ב' ברצונו אלא משום תקנה שמא תמות אשתו והרי אפשר שלא יקרב אליה ואחר זהב מגרש לה אלא ודאי איסור ב' נשים לאו מטעם זה הוא והמכם עיניו יחזו כמה דבריו רחוקים והוא בא להשיג לכל מי שכתב ולאו מטעמים ·

והואיל דאתי לידן דברי הרא"בד דפי"ו מהל' איסורי ביאה ק"ל דהרי דעת הרא"בד דספק תורה להחמיר איסורו מדבריהם כרמוכח ממ"ש בפי' מהל' כלאים וכ"כ הר"ש חיין בת' סי' ת"א והרלמט חו"ד סי' א' וא"כ איך אסר הכתוב כאן על הספק שמא יתסך לבו אחריהן ויבא לידי טומאה שאין זה אלא ספק וצריך ישוב ·

בסי' קל"ג דרס"ר ע"ג ש"ז אחר מ"ש כהווייתו הוי שמעתי מקשים דמה ראיה היא זאת הרי בתפילין ומזוזות קי"ל דבחסר אין לו תקנה דהוי שלא כסדרן כמבואר בטו' א"ח ובבו' בסי' ל"ב ואי בכתבם הוי כתיבת והיו א"כ כינמור דאי יתר פסולה ואין לה תקנה · וזה אינו ה"כ ז"ל דלא בעי כסדרן כלל · ואני אומר דבתו"מ איכא תרי מיכי פיסול שלא כסדרן האחד דעכשו הם כתובי' למפרע והב' שכתבן שלא כסדרן ותקנם ועכשו הם כסדרן ואעפ"כ פסולין ותרווייהו נפקי מתמשמעות תיבת והיו · והיא גופא קשה תרתי מכ"ל אימא דעל שכחתן אם הם למפרע הוא דפסל לבד אבל כי תקנם ש"ר דתפסת מועט תפסת · כי ע"כ כ"ל דכי פשיט לן הכי היינו דאי על הנחם לבד שהם עכשו שלא כסדרן הוא דקפיד לבד הרי בס"ת נפסל בהכי א"כ תיבת והיו דרבי גם בתו"מ מאי דליתיה בס"ת מאי אהני כי ע"כ הכריחו דגם על הכתיבה קפיד וא"כ במגילה דקילה טפי מס"ת לכמה מילי כי כתיב בכתבם אין לנו הכרח זה לרבויי על הכתיבה אף דבעת הקריאה כתובה בתקנה דלא עדיפא מס"ת · כי ע"כ אין לנו למעט כי אם הסוב מכתובה שלא כסדרן בעת הקריאה ותו ל"ק מקושית כנ"ל ·

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

מפתח החקירות וחידושי דינים

סי' א' אם האוכל אבר מן החי או נבילה קאי בעשה דשחוטה דוכחת ואכלת ועבר בעשה זה אלבד הלאו דאבמ"ה או נבילה א"ר ליתיה בעשה · אי חשיב עשה השחיטה דכתיב וזבחת שם.

סי' ב' שוי לנפשיה חתיכה דאיסו' אי הוי מד"ת או מד"ס · טעם האיסו' אי הוי מדין נדר או דהודאת בע"ד וכו' שם · שוי לנפשיה חת"ר נגד ב' עדים אי אסיר שם · שו"ל חת"ר בקידושי' אי הוי מד"ת.

סי' ג' שו"ל חת"ר אם ישנו באיסור הספיקות · פיסול חשוד אי הוי מד"ת שם · ספק תורה באיסור זה לב"ע אינו מד"ת · שוי לנפשיה חת"ר כדרבנן שם ·

סי' ד' שו"ל חת"ר אי ישנו נגד ב' עדים בלי מגו · אי אדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים שם · מגו במקום עדים או משים עצמו רשע אי הוי מגו דבידו מהני · מגו נגד עדים ויכול לתרץ דבריו אי מהני ואי אדם נאמן על עצמו בדבר שבינו לבין בתו ·

סי' ה' אי אמרי' אדם נאמן ע"ע נגד ב' עדים גבי קדושי' ·

סי' ו' אי אמרי' שו"ל חת"ר נגד ב' עדים גם באיסור דרבנן·

סי' ז' שוי לנפשיה חת"ר נגד ב' עדים דקי"ל דלדידיה אסור ולאחרים אי שרי להטעימו דלא קאי בה"ב בלפני עיור ·

סי' ח' מגו במקום עדים ומכוין לתרץ דבריו אי הוי מגו ועיין ס"ס בסי' ד' ·

סי' ט' שוחט שנבדק ולא ידע בדיני שחיטה אי אוסר מה ששחט למפרע · חזקה דאיתרעה אי אולינן בתרה · רוב דאיתרע אי אזלינן בתריה · מיעוט נגד רוב אי חשי' ספק · ס"ס המתהפך · תרי לריעותא ·

סי' י"ד שוחט שנבדק ואינו בקי בהרגשת סכין אי אוסר למפרע ·

סי' י"א מי שנמצא חשו' שיאכל נבילה מתי אי אוסר למפרע · וענין תרי לריעותא · עד רשע לתקוס לבד שנתקיים גט וקידושי' עז אי בביה המורים דבלפי שמיא אינו גט א"ר בעינן רשע לב"ד · בתר השתא אזלינן · חזקת כשרות אם הוא מכח רוב או חזקה ·

סי' י"ב נחשד להוציא טריפה ולא נבילה אי אוסר למפרע·

סי' י"ג אתמ"ל בכל הני דנאסר למפרע אי אוסר גם הכלים ל"מ · ענין כל ספק אוקי אחזקתיה ·

סי' י"ד אתמ"ל בכל הני דלעיל דנאסרו גם הכלים אי נאסרו גם הכלים שאכו'·

סי' ט"ו בכל הני דנפסל למפרע אם יש שם ב' שוחטים אחרים אי שרי מטעם רוב ·

סי' ט"ז שוחט מסוכנת בסכין של עז אי שרי למכור לגוי או להאכיל לכלב · ענין מצות לאו ליהנות ניתנו · אי חל היסור בדבר אי ניתר בשום אופן ·

סי' י"ז מי ששחט ואינו יודע לשחוט אי אסיר לשחוט סב' משום אותו ואת בנו·

סי' י"ח ספק פסולי שחיטה אי חייב בכיסוי ·

סי' י"ט טריפה אי שרי בכל · חין הנאה א"ר חייב להאכיל לכלב·

סי' כ' נחבסה הגולגולת או נפחתה אם הם טרפות ודאי או ספק·

סי' כ"א בהמה שהכו אותה ומכח ההכאה נפלה ושחטה אי כשירה·

סי' כ"ב נפלה והלכה אלא שגוררת רגליה אי סגי בבדיקת החוט או בעי בדיקת כל החלל·

סי' כ"ג בהמה שהיה לה חולי בנואר ונתנו ברזל מלובן שם ונעשה לה מכה אי נכשרת בשחיטה·

סי' כ"ד שוחט שבדק בריאה ולא ניתק הסירכה אי נתקה בפעם ב' אי כשירה·

סי' כ"ה בספק טריפה בספק דדין אי מהני שהייה ולידה או לא·

סי' כ"ו ספק טרפות יתר או טרפות הנולד עמו אי מהני שהייה ולידה · ספק דאיפשר לברר אי הוי מד"ת·

סי' כ"ז אי ספק טריפה מוליד כדי להתיר ספק טריפה עז"ז·

סי' כ"ח אי שרי להושיט אבר מן החי לגוי·

סי' כ"ט ח"ס אי אסיר מד"ת באבמ"ה · אי אכל בזית אבר מבשר לבד אי לקי ב' משום אבר מ"ה ומשום בשר.

סי' ל' אבמ"ה אי נוהג גם בטמאים · וכן בשר מ"ה אי נוהג גם בטמאים·

סי' ל"א לאו דאבמ"ה אם הוא באבר שלם או סגי בכזית · ואתמ"ל דבעי' אבר שלם באבר שיש בו בשר גיד ועצם אי סגי בכזית אבר בשר לבד · אי התרו בו משום בשר אי לקי. איסור חל על איסור מ"ה·

סי' ל"ב ארכובה אי יש בה משום אבר מן החי·

סי' ל"ג אבמ"ה שרסקו אי לקי בכ"ש·

סי' ל"ד בנופין מוחלקי' אי לקי אכל חד. ובהמה אי חשו' ב"מ·

סי' ל"ה לקה ושינה דמכניסין אותו לכיפה אי בפחות מכן ך' איתיה·

סי' ל"ו נתן בשר במחבת ע"ג האש או ע"ג תנור אי חשו' כלי·

סי' ל"ז בשר האדם אם ישנו בלאו·

סי' ל"ח בה' שרצים אי יש בהו בכפרשה אי לקי בכ"ש·

סי' ל"ט תולעים בחריצין ובביצין דלא נבעי אי אסירי · ספק אי בבר כפרה אי חייב דחשי' כברי בחיוב ומ' בחזרה· אי כלל קמא עיקר או כלל ב' ועיין בסי' מ' ומ"א·

סי' מ' תרי כללי דסתיבי אי דיינינן ליה בכופו"ך או ריבויי ומיעוטי·

סי' מ"א כלל ופו"ך אי כלל קמא עיקר או"ב · אי קי"ל כמ"ד כללי או כמ"ד ריבויי · מידי דאתי בכלל ופו"ך אי פרט וכת' לה קרא·

סי' מ"ב חומץ שיש בו תולעים אי שרי לבשלו כדי לסננו·

סי' מ"ג אבל פרי שיש בו תולעת ולעסו בפיו ואכלו אי לקי עליה בכ"פ·

סי' מ"ד ביאור דברי הרמב"ם בפ"ב מה' מ"א הכ"ה·

סי' מ"ה אי שרי לשרוף שרץ לאוכלו לרפואה בלי סכנה·

סי' מ"ו אי שרי להאכיל בשר וחלב לכלבו·

סי' מ"ז אי שרי לאכול אפוקא"ר עם בשר·

סי' מ"ח בבישול בשר וחלב במאכל בן דרוסאי אי לקי · אי מאי דקי"ל דרך בישול אסרה תורה הוא לגבי איסור לבד אך לגבי אכילה בכ"ג נאסר·

סי' מ"ט גבי שבת אי חייב בבישול בדבר הנאכל בעודו שהוא חי·

סי' נ' בשר וחלב לאכול יחד בלי בישול אי לקי·

סי' נ"א תחב כף חולבת בז' תו' קדרה של בשר ולא היה ס' ובשוגג ריבא מים אם נאסרו החתיכות·

סי' נ"ב שכר ויין אי חשיבי דבר חריף·

סי' נ"ג זתים שהתליעו אי שרי להוציא מהם שמן · מבטל אס"ל אי הוי מד"ת · אם אינו מכוין לבטל אי שרי·

סי' נ"ד צמוקים שהתליעו אי שרי להוציא מהם שכר·

סי' נ"ה מבטל אס"ל אי הוי מד"ת ועיין בסי' נ"ג·

סי'

סי' נ"ו משהו איסור בלוע לשבת אי שרי לבטל לכתחילה ·

סי' נ"ז תקרובת ע"ז אי אוסר בכ"ש דחשיב כבריה · לחם פחות מכזית אינו יוצא בו לחם משנה בשבת · ב"ח שחוטים אי בטלי · אי לגבי איסור הנאה איתיה דין בריה · אי בכהל יש דין בריה ·

סי' נ"ח אי נשבע על פרי אי בטיל או חשי' כבריה ·

סי' נ"ט ביצת אפרוח או ביצת שרץ שרקמה אי חשי' בריה ·

סי' ס' בריה שנתרסקה מקצת אבר אי חשי' בריה ·

סי' ס"א בריה שאבר אחד מדולדל אי חשי' בריה ·

סי' ס"ב אי אבה"מ יש בו דין בריה · אי באבר מ' ערנים לקי בכ"ש.

סי' ס"ג תולעים שבפירות דאיסור מעת שפירשו אי חשיב בריה ·

סי' ס"ד בריה דנולדה חסר אבר אי חשי' בריה ·

סי' ס"ה בריה דנולדה יתר אבר אי חשי' בריה ·

סי' ס"ו חתי' הראויות להתכבד דלא בטלי אי יש היתר לחותכן ·

סי' ס"ז חזותא אי נאסר באיסורי אכילה דשרו בהנאה ·

סי' ס"ח חזותא בע"ז אי הוי מילתא ·

סי' ס"ט פת משאור איסור אי לקי ·

סי' ע' כ"ט לפגם באיסורי הנאה אי שרי ·

סי' ע"א ערלים שנסרחו אי פקע איסורם · בבריה אי לקי אף שלא כדרך הנאתו ·

סי' ע"ב איסור שנסרח אי שרי לגמרי אף מד"ס · ואי בנסרח שרי טפי מאילו אכלו רותח או מי · ואי בסרוח מעיקרו שרי טפי ·

סי' ע"ג אי נטל"פ גם בכלאי הכרם ובשר בחלב שרי.

סי' ע"ד עירב דבר מאום באיסור אי לקי ·

סי' ע"ה נטל"פ באיסורי משקי' אי שרי ·

סי' ע"ו דברים המאוסים בערלים אי בעי ס' או סגי ברוב לבד ·

סי' ע"ז כבוש כמבו' אי יש כבישה בכלים. כלי שנכבש בו מים דהתר ותוך המים איסור אי חשי' כבוש לגבי הכלי מפני תערובת האיסור · נגע איסור בהתר בצונן דבעי הדחה אם הדחה ולא הוי מד"ת · שכר ויין אי חשיבי דבר חריף · שמן אי חשיב דבר חריף · אי יש להקל בסתם יינם טפי משאר איסורים ועיין במ"ש לק' בסי' קכ"ט · כבישה בבשר וחלב אי שרי לגמרי אף מד"ס · מחלוקת פוסקים באיסור ורוב מתירים אי חשיב ספק ועיין מ"ש ע"ז בסי' פ"א ·

סי' ע"ח כבישה בכלי חרס אי בעי שבירה או סגי בהגעלה טעם הגעלה ב' פעמים לחם ·

סי' ע"ט שיעור כבישה אי בעי' רצופין ·

סי' פ' אי יש כבישה בבעלי חיים או לא ·

סי' פ"א חכם שמתיר ורבים אוסרים אי שרי להורות התר כדעתו ואת"ל דלא יכול להורות בדרבנן אי יכול להורו' להקל כדעתו דבדרבנן הקלו ·

סי' פ"ב אי בעינן רובו מתוך כולו ובלא"ה אינו רוב א"ד ל"ש ·

סי' פ"ג חכם שאסר ורבו המתירים אי יכול להורות איסור.

סי' פ"ד חכם שאוסר נגד רבים אי יכול לנהוג התר לעצמו ·

סי' פ"ה חכם שיודע דאם יגיד דעתו חולקים עליו אי חייב להגיד דעתו או לא ·

סי' פ"ו אי גדולת חכמה חשי' כגדולת מנין או לא · אם היה כח ב"ד הגדול לברר מחלוקת החכמים ·

סי' פ"ז רוב חכמה ורוב מנין איזה מהם עדיף · אם יש לסתור דין המקובל מכח קושיות · מחלוקת פוסקי' שקול לב"פ אין בו איסור תו' ·

סי' פ"ח בכשאו ונתנו דבטל דעת יחיד אם הם ב' איבטל דעת קטן בחכמה לפני מי שגדול ·

סי' פ"ט יבש ביבש דחד בתרי בטיל אי אמרי' הכי גם בבני אדם אי בפסולי קהל בעינן תרי רובי להתיר · אי בפסולי קהל שרי בס"ס.

סי' צ' ב' חתיכות התר וב' של איסור של שני מינים איסור אי בטלי ברוב ·

סי' צ"א חתי' איסור של אחד וב' דהתר משל אחר ונתערבו מי זוכה בחתי' האיסור שהותרה ·

סי' צ"ב אי בעינן גבי חד בתרי רובו מתו' כולו ·

סי' צ"ג חד בתרי בטיל אם באמר גם באיסורי הנאה או לא בל שאפשר להפריד האיסור מההתר מד"ת לא בטיל ·

סי' צ"ד חד בתרי דיכול להכיר האיסור אי בטיל גם באיתחזק שם איסור ·

סי' צ"ה חד בתרי אם הב' דהתר הם משני בני אדם אי בטיל ·

סי' צ"ו אתרוג מאסור באכילה שנתערב ב"ב דהתר אם יטול את ב' זה אחר זה אי יוצא ידי חובה מה"ב.

סי' צ"ז כזית חלב שחסר משהו והשלימו עם שומן אי לקי · אי חיוב קרבן חמיר ממלקות · נתערב בזית הבר ב"ב של איסור ואכל כזית לבד אי לקי ·

סי' צ"ח חד בתרי בטיל · אי רוב בניין עיקר או רוב מניין עיקר ·

סי' צ"ט ב' חתיכות גדולה וקטנה ואינו יודע מי הוא האסור שקטנה או הגדולה אי הקטנה מותרת מה"ב ·

סי' ק' חד בתרי בטיל אם ה"ר כשנתערב מתחילה בתרי אבל אם נתערב בחד דהתר ושוב נפל עוד ב' דהתר אי בטיל התר ס"ס אי הוי מטעם רוב ואי אזלינן מהתר רוב · ספק אחד בגוף וספק ב' בתערובת בדברים החשובים לבד לא חשיבי ס"ס ·

סי' ק"א רוב התלוי במנהג אי חשיב רוב · אי מאי דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב הוא מפני שאינו רוב הגון או דבכ"ג לא מהני ביה רוב ·.

סי' ק"ב התר רוב דהתיר הכתוב אי סגי ברוב כל דהוא אי בעי נפל ·

סי' ק"ג כל קבוע במחצה ע"מ דמי אם הד' בניכר האיסור וההתר במקומו או לא שנא · בבני אדם אי אמרינן ב"ח חשיבי ולא בטלי · בלא איתחזק איסור בדבר שלא או דברים החשובים אי בטלי :

סי' ק"ד במאי דקי"ל בקבוע כל דפריש מרובא פריש אי גם בתרומה וערלה ובלאי הכרם דלא בטלי ביבש חד בתרי ושיעורן בק"א או ר' אי בעינן ק' או מאתיים או סגי חד בתרי ·

סי' ק"ה כל קבוע אי איתיה גם בספק איסור ורוב התר קבוע או דילמא דבספק שרי דהוי ס"ס · ואי איתיה באיסורים דרבנן גם כן ·

סי' ק"ו אי פריש מן הבית לחנויות אי חשיב פריש או קבוע ·

סי' ק"ז דבר אסור שנתערב ברוב התר במחובר אי בטיל ברוב או דילמא חשיב ולא בטיל ·

סי' ק"ח מטבע של איסור שנתערב ברוב מטבעות של התר אי חשיב ולא בטיל ·

סי' ק"ט ביאור דברי הת"ה"ד שבסי' ש"ד ·

סי' ק"י דברים החשובים דלא בטלי מדרבנן אם נשבע לאכול התערובות אי יקיים שבועתו נגד איסור זה דרבנן ·

סי' קי"א כל ספק אוקי אחזקתיה אם איתיה גם בספק דדין א"ר דוקא בס' מציאות לבד : ספק תורה שנחלקו אי אסור

סימן

בטלי שרי גדולי הקדש אסורין אף דהוי זו"ג · ואי אסירי מד"ת ממונא לא בטיל זו"ג למ"ד אסור בע"ז אי אוסר בכ"ש · דבר שאלת אי אסיר בזו"ג .

סי' ר"ה זו"ג אי גם בע"ז אסור כל שאינו עיקר הנאה אי אוסר בדיעבד . אי מקשינן דרבנן אדרבנן · או נ"ל תרי רבנן הם זו"ג אסור למ"ד אי הוי מד"ת .

סי' ר"ו אפר ע"ז דאסיר אי אסיר גם באפר ע"ז של גוי ע"ז שנשברה לשברים קטנים אי שרי · ע"ז אם שיא מהנקברי' ·

סי' ר"ז גחלי איסורי הנאה אי אסירי לכתחילה · גחלת ע"ז אי אוסר בדיעבד ·

סי' ר"ח גחלת ע"ז והקדש ואפר הקדש וע"ז וגחלת ואפר הנקברין אי אסורי מד"ת · אם הקדיש גחלת אי מועלין בה · הקדיש גחלת ונעשה אפר אי מועלין בה · אי יש חילוק בין גחלת ע"ז עצמה למשמשיה גחלת ע"ז אי אוסר בדיעבד · גחלת מודר הנאה אי אסיר מד"ת אפר שריפה נגעים אי אסיר בהנאה · ונ"ל מ"ש בזה עם מ"ש הרמב"ן בעשין שמנה הרמב"ם עשה י"ד ע"ש · שלהבת חמץ אי שרי ·

סי' ר"ט גחלים לוחשות למ"ד מותר אי יש בהם קצת שלהבת אי חשיבי גחלת גמור או לא · מדשקלו וטרו אליביה דחד אי קי"ל הכי · אי ש"ס בבלי לא הוברר דעת ר"ז מה הוא והוברר בירושלמי אי קי"ל כירושלמי ·

סי' ר"י גחלת ע"ז אי אוסר בדיעבד · אי בע"ז בנקברין אי אמרינן יש שבח עצים גם בגחלים זו"ג אי בעינן שיהיו שני הגורמין באים כאחת ·

סי' רי"א אפה ע"ג גחלים אי אוסר הפת דהוי כולים גורם דאיסור ·

סי' רי"ב אפה בתנור גרוף אי אוסר הפת ·

סי' רי"ג יש שבח עצים אי אסיר מד"ת או לא · פסח שצלאו באבוקה אי שרי .

סי' רי"ד יש שבח עצים בפת אם יש עצי היתר ועצי איסור אי אסיר ·

סי' רט"ו תבשיל שבישל בקליפי ערלה בקדירה של היתר אי חשיב זו"ג אי כמו דקי"ל יש ש"ע בפת ה"נ אמרינן יש ש"ע בתבשיל בלי שנגמר בישולו באיסור לא מהני ליה חזרת בכבשן מידי דלית ליה תקנה אי חשיב דיעבד ·

מכילתא

בפ' בא בפסוק וינצלו את מצרים סי' ר"ו דרפ"ט
שם בפסוק וגם ערב רב סי' ק"ב דקמ"ו
בפ' משפטים בפסוק ובשר בשדה טריפה סי' י"ט וסי' ת"ו שם

תורת כהנים

פ' שמיני בפסוק מבשרם לא תאכלו סי' ע"ב דק"נ
שם בפסוק ושקץ יהיו וקרבן אהרן סי' קמ"א דרנ"ז
שם בפ' וטמאים הם סי' קמ"א דרנ"ו
שם בפ' סנפיר וקשקשת וקרבן אהרן שם סי' ט"ל דנ"א
פ' טהרה בפ' וטמא אותו סי' קי"ח דקפ"ג
פ' קדושים בפ' לפני ולגר סי' קי"ח דקפ"ג
שם בפ' איש אשר יקלל סי' קי"ח דקנ"א
פ' אמור בפ' לא יטמא סי' קי"ח דקע"ט

ספרי

לחקר ד' שט"ו
שם בפסוק מוכר עד נקבה ודברי הרנ"א שם בן
לחקר שם
פ' ראה בפ' ונתת בכסף סי' מ"א דס"ב
פ' האזינו בפ' כי שם ה' אקרא בקונ' כונן לחקר ד' פ"ט

פסיקתא

פ' שמיני בפ' וטמאים הם סי' קמ"א דרנ"ז
שם בפ' אשר ישתה סי' ע"ה דק"ח

רש"י על התורה

פ' משפטים בפ' ובשר בשדה טריפה סי' י"ט ד"ל
פ' ויקרא בפ' ונשא עונו סי' ק"ך דקנ"ו
פ' שמיני בפ' לא יאכלו סי' מ"ו ד"ע
שם בפ' לא יאכל סי' מ"ו דפ"א
שם בפ' מבשרם לא תאכלו סי' ע"ב דק"נ
שם בפ' בין החיה סי' כ"ו דל"ט
פ' טהרה בפ' חיות טהורות סי' כ"ו דל"ט
פ' במדבר בפ' על פני אהרן בקונטרס כונן לחקר ד' ש"א
פ' שופטים בפ' ימין ושמאל סי' פ"ד דקכ"ט

רא"ם על התורה

פ' שמיני בפ' לא יאכלו סי' מ"ו ד"ע
פ' טהרה בפ' שתי צפורים סי' כ"ו דל"ט
שם בפ' חיות טהורות סי' כ"ו דל"ה
פ' ראה בפ' ונתת בכסף סי' מ"א דס"ד
פ' שופטים בפ' ימין ושמאל סי' פ"ד דקכ"ט
שם בפ' לא תסור סי' פ"ז דקל"א

הרמב"ן על התורה

פ' נח בפ' מיד כל חיה סי' כ"ו דל"ט
פ' תשא בפ' זה יתנו סי' ק"ח דקנ"ד
פ' בהר בענין שמיטה סי' ס"ז דנ"ח
פ' במדבר בפ' על פני אהרן בקונ' כונן לחקר דש"א
פ' ראה בפ' ונכחת מבקרך ובצאנך סי' א' ד"א
פ' שופטים בפ' ימין ושמאל סי' פ"ד דקכ"ט
שם בפ' לא תסור סי' פ"ז דקל"א
דרשות הר"ן דרוש י"ב סי' פ"ז דקל"א
בעל הטורים פ' שמיני סי' ל"ח דכ"ו
הראב"ע בס' חני בקונ' כונן לחקר ד' ש"ב
זית רענן ס"פ נו בקונ' הנז' ד' ש"א
הר"ש יפה פ' תשא בפסוק כתוב לך בקונ' הנז' דש"ט

פירוש המשנה להר"ש משאנץ

שביעית פ"ז סי' קמ"א דרי"א וסי' קמ"ג דרי"ט
תרומות פ"ח סי' קי"א דקפ"ב
שם פ"ט סי' כ"ב דע"ז
שם פי"א מ"ח סי' כ"ג דע"ה
שם פי"א מ"א סי' ר"ג דרפ"ב
ערלה פ"ב סי' קע"ח דרמ"ח ושם
שם פ"ג סי' קכ"ו דר"א
נגעים פ"ב סי' קנ"ו דרע"ב ושם

שם פ״א מ״ב סי׳ נ״ב דקנ״ט
טהרות כפ״ה סי׳ ר׳ ר״ח
פרה פ״ב מ״ד סי׳ קכ״ב דקנ״ו
מקואות פ״ב מ״ב סי׳ נ״ג דכ״ב
מכשירין ספ״ב סי׳ רו׳ דקנ״ח

פה״מ להרא״ש

ערלה פ״ב סי׳ קע״ח דרמ״ח ושם
טהרות פ״א סי׳ ס״ב דנ״ו
מכשירין ספ״ב סי׳ קו׳ דקנ״ח

פה״מ להרא״בד

עדויות פ״א סי׳ פ״ב דקכ״א וסי׳ פ״ו דקכ״א
שם פ״א סי׳ פ״ד דקכ״ב

הרמב״ם בפי׳ המשנה

תרומות פ״ט מ״ט סי׳ קז׳ דקנ״א
מעשר שני פ״א מ״ב ומ״ה סי׳ מ״א דס״ג ושם
שם פ״ב סי׳ ק״א דקנ״ח
ערלה פ״א סי׳ קז׳ דקנ״א
שם פ״ב ושם סי׳ קע״ח דרמ״ט
שם פ״ג סי׳ נ״ב דקנ״ט
בכורים פ״ב סי׳ ר״ד דרפ״ב
שם פ״ב סי׳ קו״ח דקפז׳
מכות פ״ג סי׳ נז׳ דנ״א
ע״ז פ״ב מ״ה ומ״ו סי׳ קנ״א דר״ח
שם פ״ג סי׳ קפ״א דרנ״ב
שם פ״ה סי׳ נ״ב דקנ״ט
שם פ״ה סי׳ קע״ח דרמ״ט
אבות פ״ד מ״ב קונטרים כונן לחקר דפ״א
עדויות פ״א סי׳ פ״ב דקכ״א וסי׳ פ״ד דקכ״ב
בכורות פ״ה סי׳ קנ״ו דרע״ב
תמורה פ״ב סי׳ קפ״ד דרנז׳
שם פז׳ סי׳ ר״ח דרנ״ב ושם
טהרות סי׳ ס״ב דנ״ו
נגעים פ״א סי׳ נ״ב דקנ״ט
מכשירין ספ״ב סי׳ קו׳ דקנ״ח

רבינו עובדיה בפה״מ

שביעית פז׳ סי׳ קמ״ב דרו״ט
תרומות פ״ה סי׳ נ״ב דע״ה
שם פ״א סי׳ קו״ח דקפ״ב
מעשר שני פ״א מ״ב ומ״ה סי׳ מ״א דס״ג ושם
ערלה פ״א סי׳ קז׳ דקנ״א
שם פ״ב ושם מ״ט סי׳ קע״ח דרמ״ט
פסחים פ״ד סי׳ נז׳ דמ״ב
שם פ״ח מ״ב סי׳ נ״ו דקמ״א
שקלים פ״א מ״ד סי׳ ק״ח דקנ״ד
גטין פז׳ מ״ד סי׳ קכ״ה דקנ״ח
נזיר פ״ו סי׳ נז׳ דפז׳
ב״ק פז׳ סי׳ ל״ח דנ״ו
מכות פ״ג סי׳ נז׳ דנ״א
ע״ז פ״ב מ״ה ומ״ו סי׳ קנ״א דר״ח

שם פ״ה סי׳ קע״ח דרמ״ט
שם כפ״ה סי׳ נ״ב דקנ״ט
כריתות פ״ג סי׳ ל״ד דנ״ב
שם פ״ד סי׳ קכ״ה דקנ״ח וסי׳ ק״ל דר״א
תמורה פז׳ סי׳ ר״ח דרנ״ב
עדויות פ״א סי׳ פ״ב דקפ״א
טהרות פ״א סי׳ ס״ב דנ״ו
נגעים פ״א סי׳ נ״ב דקנ״ט
מקואות פ״ב סי׳ ק״ל דר״ו

תוספת יו״ט

שביעית פז׳ סי׳ קמ״א דרו״א
תרומות פ״ה מ״ט סי׳ נ״ב דע״ה
ערלה פ״א מ״ו סי׳ נ״ב דע״ה וסי׳ נז׳
שם פ״ג סי׳ נ״ב דקנ״ט
מעשר שני פ״א מ״ב ומ״ה סי׳ מ״א דס״ג ושם
שקלים פ״ד מ״ד סי׳ ק״ח דקנ״ד
נדרים פז׳ מ״ו סי׳ ר״ד דרפ״ב
נזיר פ״ו סי׳ נז׳ דפז׳
מכות פ״ב מ״ט סי׳ ל״ד דנ״ד
מכות פ״ג סי׳ נז׳
ע״ז פ״ה סי׳ נ״ב דקנ״ט
כריתות פ״ד סי׳ קכ״ה דקנ״א
טהרות פ״א סי׳ ס״ב דנ״ו
פרה פ״ב מ״ד סי׳ קכ״ב דקנ״ו
נגעים פ״א סי׳ נ״ב דקנ״ט

הרב חזון נחום

מנחות פ״ט דס״ה סי׳ קכ״ס דקנ״א
תמורה דקע״ו סי׳ ר׳ ר״ו
שם דקפ״א סי׳ קע״ב דרנ״ה
שם דקפ״ב ודקפ״ג סי׳ ר״ד דרפ״ב
טהרות פ״א דקס״ט סי׳ ע״ס דק״ו

תוספתא

דמאי פ״ד סי׳ קז׳ דקנז׳
שביעית פ״ה סי׳ קמ״ב דרו״ט
תרומות פז׳ סי׳ קל״ט דרו״א
שם פ״ט סי׳ קז׳ דקנ״א
ערלה פ״א סי׳ רז׳ דנ״ט
פסחים פ״ב סי׳ קל״ט דרו״ב
כלה פ״ד סי׳ ר״ט דנז׳
ע״ז פ״ה סי׳ קל״ח דרז׳
בכורות פ״ב סי׳ ז״א דו״ט וסי׳ קנ״ט דרנ״ו
כריתות פ״ב סי׳ ר׳ ר״ה
מעילה פ״א סי׳ נז׳ דקמ״ב
שם פ״ב סי׳ ק״ח דקנ״ב

ש״ס ירושלמי ומפרשי הירושלמי

ברכות פ״א סי׳ פ״א דק״ך
שם פ״א מוהר״ר אליהו סי׳ פז׳ דקנ״א
דמאי פ״ב סי׳ ק״ב דקמ״ח
כלאים ספ״ט סי׳ ק״ב דקמ״ו

שביעית פ"ו סי' כ"ו דל"ט
שם פ"ח ומוהר"ר אליהו סי' קל"ט דרל"ב
שם פ"ח סי' קמ"ג דר"ך
תרומות פ"ה סי' כ"ג דע"ס
שם ספ"ה סי' ק' דקמ"ד ושם
שם פ"ט סי' קל"ט דרי"ד וסי' כ"ר דרפ"ב ושם
שם פ"י סי' קפ"ג דרכ"ו
שם פ"י סי' ע"ה דקי
מעשר שני פ"א סי' מ"א דס"ב
ערלה פ"א סי' כ"ג דע"ה וסי' כו דק"ן
שם בפ"א ומוהר"ר אליהו סי' ר"ה דפ"ז
שם פ"ב סי' קנ"א דרס"ב
שם פ"ב סי' קל"ט דרי"א ושם
שם פ"ג סי' ר"ו ורז ור"ח ור"ט ורט"ו
שם פ"ג סי' מ"ו דע"כ
שם פ"ג ומוהר"ר אליהו סי' כ"ג וסי' רט"ו דש"ו
שם פ"ג סי' ס"ח דנ"ט
שם פ"ג ומוהר"ר אליהו סי' נ"ג דקל"ח
שם פ"ג סי' כ"ג וסי' רט"ז דש"ו ושם
בכורים פ"ב ומוהר"ר אליהו סי' קל"ח דקפ"ז
פסחים ריש פ"ב סי' מ"ו ושם
שם פ"ג סי' מ"ו ושם
שם פ"ג סי' נו דקמ"ב
שם פ"ה סי' מ"ו ד"ע ושם
שם פו סי' נ"ו דקמ"ח
שם ספ"ח סי' נ"ו דקמ"א
מגילה פ"א ובדה יהושע סי' כו דמ"ב
שקלים פ"א סי' ק"ח דקכ"ד
ביצה פ"ה סי' ר"ט דנ"ו
יבמות פז סי' קל"ח דקפ"ב וסי' קכ"ו ד"ר
שם פי"א סי' קל"ח דקנ"א ודקנ"ב
שם ספי"א סי' קי"ו דקעז
שם פי"ו סי' כ"ו דל"ח
כתובות פ"א סי' קל"ח דקכ"ג
קדושין פ"א סי' מ"א דס"ו
נזיר פ"ב מיכין סי' מ"ב
נזיר פ' ב' נזירים סי' ד' ר"ו
נזיר פ' ב' נזירים סי' קכ"ב דקנ"ו
סנהדרין פ"א סי' פ"ד
שם פ"ד סי' פז דקל"א
שם פ"ד סי' קכ"ט דרע"ח
שם פ' הנשרפין סי' נז דקמ"ב
עז פ"ה סי' נ"ג דקל"ט
שם פ"ה ומראה הפנים סי' קל"ט דרל"ב
הוריות פ"א סי' פ"ד דקכ"ה

ש"ס בבלי ורש"י ותו' ומוהרש"א ורש"ל

ברכות דכ"ח גמרא כל דפריס סי' פ"ט דקל"ה וסי' ק"נ דקמ"ח
דל"ו גמרא כ"ש במקום ב"ה סי' קל"ח דקפ"ג
דנז נמ' אתה מכניס ראשך סי' פ"א דקי"ט
דמ"ח נמ' לגרמיה הוא דעבד סי' פ"ד דקכ"ד

סדר זרעים

שביעית פז סי' קמ"א דרנו וסי' קפ"א דרנ"ד
תרומות פ"ט סי' קפ"ב וסי' ר"ד דפ"ג
שם פי סי' קפ"ג דרנ"ה ושם
שם פי"א סי' עז דקט"ו וקיו
ערלה פ"א סי' נ"ג ושם
שם פ"ב סי' קצ"א דרמ"ט
שם פ"ג סי' יו דכ"ח וסי' קפ"א דרנ"ד
שם פ"ב סי' קפ"ג וסי' ר"ה דפ"ה
בכורים פ"ב סי' קל"ח דקפז

שבת

דט"ו נמ' כנ' מקומות סי' פ"ר דקכ"ד
דכ"נ ספ"ק דרבריהם סי' קל"ח דקפ"א
דל"ר תוס' ד"ה סי' קל"נ דר"ט
דלז נמ' אנן כעביד סי' פ"א דק"ך
דפ"נ תו' ד"ה כי סי' ר"ו דרפ"ח
דקכ"ר נמ' נדירך אסיר סי' פ"ר דקכז
דקל"א נמ' במקומו סל ר"א סי' פ"א ושם
דקל"ד נמ' דבריך יבטלו סי' פ"א דק"ך
דקל"ה נמ' היכי מהלינן סי' קל"ח דקנ"ב
דקל"ח תוס' ד"ה ולא סי' קל"ח דקנ"ד
דקמ"ח תוס' ד"ה ורבי סי' פ"א דק"ך

עירובין

ד"ו גמרא לעשות כב"ש סי' טז דקל"ב
דכז תו' ד"ה מאן סי' מ"א דס"ו
דכ"ח נמ' א"כ עופות סי' מ"א ושם
דכ"ח רשי ד"ה פוסיתא סי' ל"ח דנז
דכ"ח תו' ד"ה אהני סי' מ"א ושם
דל"ב כשל תורה סי' קי"נ דקס"ב
דל"ה נמ' ורמי דאורייתא סי' קל"נ דר"ט
דל"ה תוס' ד"ה כל סי' קט"ו דקסז
דל"ו נמ' רבא אמר סי' קיו דקע"נ
שם נמ' היום חול סי' קיב דקס"א
דל"ו רשי ד"ה ספק סי' קכ"ב דקנ"ו
שם תו' ד"ה אבל ומע"ה סי' קכ"ב דקנ"ו
שם תו' ד"ה הכא סי' ט' דיא
שם תוס' ד"ה במקום סי' ינ דכ"נ וסי' קיו דקע"נ
דמ"ו נמ' כדברי המקל סי' פ"א דק"ך
דכ"ד נמ' אמר רוכא בקונטרים כונן לחקר ר' שגר

פסחים

ד"ח רשי ד"ה ש"מ סי' מ"ו ד"ע
ד"ה תוס' ד"ה ואמר סי' ר"ח וסי' רינ דש"ב
ד"ו רשי ד"ה דבכי סי' קל"ט דריב
ד"ט רשי ד"ה ודאי וד"ה התם סי' קל"ח דקפ"ב וסי' קכ"ב וקכ"ו
ד"ט תוס' ד"ה ואם סי' קל"ח דקפ"ג וסי' קכ"ו
שם תוס' ד"ה כדי סי' קל"ג דר"ט
שם תוס' ד"ה היינו סי' קל"ד דר"ט
דו תוס' ד"ה ספק סי' קל"ח דקפ"ג וסי' קכ"ו
דיג נמ' אם יבא סי' קל"ח דקפ"ב

ראש השנה

יומא

ביצה

סוכה

חגיגה

יבמות

דנו כל דפריש סי' ק"ג דקמז
שם תו' ד"ה יגלו סי' פו דקל"א
ד"ל תו' ד"ה אשה סי' ט' דיג
דל"ס ר"ל אמר סי' קיח דקפ"ב
שם תו' ד"ה תיגלי סי' קיח דקפ"ב
שם הפולה ליכוס סי' קיח דקפ"ב
שם עיין עליו סי' קיח דקפ"ב
דל"ח ספק וגאי סי' קיח דקכ"ג
דפ"א אם יבא אליהו סי' קיח דקפ"ב
דהז יחיד ורבים סי' פ"א דק"ך
דס"א דילמא דאיקטיל סי' קיח דקפ"ט
דס"ח תו' ד"ה ריסא סי' קט"ו דקס"ח ושם
דס"ט שמא עיברה סי' קיח דקפ"ב
שם מוהרש"א סי' קיב דקמ"ב
דפ"ח אי דיריה סי' ק"ל דר"ח
שם תו' ד"ה מס סי' ד' ד"ד
שם רשי ד"ה מויד סי' ד' ד"ד
שם רשי ד"ה ועשו סי' ד' דז
דנ"ב גופין מוחלקין סי' ל"ד דנ"ב
דקיו תו' ד"ה הא סי' קנ"ד דרס"ח

כתובות

דז תו' ד"ה סורוס קונט' כונן לחיך דקט"ו
ד"ט תו' ד"ה לא סי' ט' דיו וסי' קט"ו דקע"ב
דיב אוקמיה אחוקתיה סי' קט"ו דקע"ב
שם תו' ד"ה רב סי' ק"ל דר"ד
דיג תו' ד"ה ואין סי' קט"ו
דיר אלהנת עצמה סי' פ"ט דקל"ח
שם אליס ליה ברי סי' ק"ל דר"ח
דס"ו מעלה עשו סי' פ"ט דקל"ח
דכ"ב תו' ד"ה תרווייהו סי' קיח וקיג וקט"ו
דכ"א אונס דשרי סי' קיח דקפ"ט
דע"ה מכי רז ותו' שם סי' קט"ו דקע"ב
שם תו' ד"ה אבל סי' נא ד"ך וסי' קיג דקס"ב
שם תו' ד"ה על סי' קט"ו דקמז ושם

קדושין

דכ"ד ישלחנו ריבוייא סי' מ"א דס"ו
דל"ח רשי ד"ה סיינו סי' קיח דקפ"ד
דל"ט כך נאמרה סי' קיח דקפ"ד
דל"ו תו' ד"ה כל סי' ק"ב דקמ"ס
דפ"ג מעלה עשו סי' פ"ט דקל"ח
שם שתוקי כשר סי' קיו דקע"ו
דעז גמ' ותו' ד"ה סרי סי' ל"ד דכ"א
דפ"ט אידי ואידי סי' קט"ו דקע"ב
שם רשי ד"ה כהא סי' קט"ו דקע"א
שם תו' ד"ה וקרשה ומוהרש"א סי' קיג דקס"ב וסי' קט"ו
דקמ"א
שם תו' ד"ה ושמואל סי' קיג דקס"ב וסי' קט"ו דקס"ו
ד"פ סוקלין ושורפין סי' קיח דקפ"א

נדרים

דכ"א אמר רז וסר"ן סי' ל"א דמ"ח
דב"ח נדרי שגגות סי' ק"ך דקנ"ו
דל"ח נמ' רשי ותוס' סי' קמ"א
דמז גמ' רשי תו' והרא"ש והר"ן סי' ר"ד דרפ"ג
דכ"ג גמ' והר"ן סי' ק"א דקמ"ס
דנז וכנידרולין סי' ר"ד דרפ"ב
שם תו' ד"ה העלה סי' קפ"ב דרנ"ד
שם הר"ן שם סי' ק"ט דקנז
ד"ס גמ' רשי ותו' סי' קל"ס
שם רשי ד"ה פנידרולי סי' קל"ט

נזיר

דזב תו' ד"ה אסור סי' ק"ג דקמז
ד"ך תו' ד"ה נחלקה סי' ד' ד"ו
דכ"ג גמ' ורשי ד"ה דאיקבע סי' ק"ך דקנ"ו
דכ"ט תרי איסורי סי' קיח דקפז
דל"ד חרצנים וזג סי' נז דפז
דל"ח תרין כללי סי' מ"א דס"ו
שם רשי ד"ה מכדי סי' מ"א דס"ב
שם תו' ד"ה איכא סי' מ' דס"א וסי' מ"א דס"ו
דל"ח עשר רביעיות סי' פ"א דק"ב
דנ"ב יכול ככולס סי' ל"ח דנ"ו

סוטה

דכ"ח לאו כנבוי סי' קיח דקנ"ג
דכ"ח ומה סוטה סי' קיח דקנ"ג
שם שמספק אסורה סי' קיח דקנ"ג
שם תו' ד"ה מה ומוהרש"א סי' קיח דקנ"ג
שם תו' ד"ה אינו סי' קט"ו דקס"ח וסי' קיח דקנ"א ודקנ"ג
דכ"ט הא ספק סי' קיח דקע"ג
שם תו' ד"ה מכאן סי' קיח דקנ"ב
דמ"ח מאכילין נבילות סי' ד' ד"ל וסי' כ"א דל"ב
שם גורו על דמאי סי' ק"ג דקמ"ח

גטין

ד"כ תו' ד"ה עד סי' קט"ו דקס"ס
דל"א רשי ד"ה כל סי' יג דכ"ב
שם חלוקין עליו סי' קיו דקנז
דס"ב אם יבא אליהו סי' קיח דקפ"ב
דכ"ד אף מכוון סי' נ"ג דפ"ו
שם קנסינן שוגג סי' נ"ג ד"פ
שם חוקה אין סי' קז דקנ"ב
שם רשי ד"ה סרי סי' קז דק"ן
דס"ד שליש אומר סי' קיג דקס"ג
דסז נימוקו עמו סי' פ"ו דקכ"ט
דע"ד גמ' ותו' ד"ס אשם ומוהרש"א סי' קכ"ט דקנ"ח
שם תו' ד"ה רבי סי' קיא דק"ס

בבא קמא

דיא בכור שנטרף סי' קיח דקפ"א
דל"ג תו' ד"ה הקדישו סי' מ"ו ד"פ
דנ"ד רשי ד"ה פרי סי' מ"א דס"ו
דפ"ט רשי ד"ה אין סי' ל"ח דנ"ו
דק"א חוותא הילתא סי' סז דנ"ח
דקיז שטפה נהר סי' מ"ת דס"ס

בבא מציעא

בבא בתרא

סנהדרין

מכות

שבועות

עבודה זרה

שם תו׳ ד״ה לא סי׳ רל״ב דש״ג
דמ״ט ורבנן סי׳ י״ו דכ״ז
שם תו׳ ד״ה שאם סי׳ קע״ז דרמ״ח
שם תו׳ ד״ה עד סי׳ קצ״ט דרנ״א
שם חדש יותן סי׳ ר״ח דפ״ה
שם תו׳ ד״ה הא ומוהרש״א סי׳ ר״ח דפ״ז
שם רש״י ד״ה אפה סי׳ רל״ז דרנ״ז וסי׳ רו״ר דש״ד
דנ״ב בקשו לנכוו סי׳ ק״ח דקנ״ג
דנ״ג מכאן ואילך סי׳ קו״ח דקפ״ח
דס״ב תו׳ ד״ה אתי סי׳ ר״ה דרפ״ו
דס״ה חומץ צ״נ סי׳ ע׳ דנ״ט וסי׳ קע״ח דרמ״ם
שם תו׳ ד״ה הא סי׳ ק״ט דקפ״ו
דס״ו תו׳ ד״ה אמר סי׳ נ״נ דקנ״ט וסי׳ קפ״א דרנ״ד
דס״ח הואיל סי׳ קפ״ח דרמ״ט
שם ור״ש כשהשביחו סי׳ ק״פ דרנ״ב
שם פרוסה מעיקרא סי׳ ע׳ ד״ק
שם ממאם באים סי׳ ע״א דק״א וסי׳ ק״ו דקו״א
שם נותן טעם סי׳ ע״ב דק״ד
שם ככילה מפרחת סי׳ ע״ב דק״ג
שם סראוית לנר סי׳ ע״ב דק״ד וסי׳ ע״ג וסי׳ ע״ו דקו״א וסי׳ ע׳
שם תו׳ ד״ה אמר סי׳ ע״ו דק״ט
שם רש״י ותו׳ ד״ה דהא סי׳ ע״ו דקו״א
שם רש״י ד״ה פרוסה סי׳ ע״א דק״א
שם תו׳ ד״ה ולר״ש סי׳ קע״ט דרנ״א
דס״ט הלכה כרשב״ג סי׳ קנ״ח דרע״ו
שם תו׳ ד״ה מאי ושם סי׳ ר׳ דרע״ט וסי׳ ר״א דר״פ
שם תו׳ ד״ה מאי סי׳ קמ״ר דר״ך
שם תו׳ ד״ה אבעיא סי׳ נ״ב דפ״ג
שם תו׳ ד״ה אתרטוטי סי׳ ס״כ דנ״ז
שם תו׳ ד״ה ההוא סי׳ ע״א דק״א וסי׳ ע״ב דק״נ
דע״א תו׳ ד״ה הכא סי׳ כ״נ דע״ט
דע״ר תו׳ ד״ה דר״ש סי׳ נ״ו דפ״ר ושם
שם ושער נזיר ורש״י סי׳ נ״נ דקנ״ט
שם תו׳ ד״ה אמר סי׳ נ״נ דקנ״ח
דפ״ו תו׳ ד״ה מכאן סי׳ כ״ו דפ״ה וסי׳ ע׳ ד״ק
שם רש״י ד״ה מכאן סי׳ כ״ו דפ״ס

הוריות

ד״נ מאה שיסבו סי׳ פ״ר דקכ״ס
שם חלב ודם סי׳ קס״כ דרל״ז
ד״ו וסנך דפייסי סי׳ ק״ט דקכ״נ
ד״ח אשם תלוי סי׳ קכ״כ דקנ״ו
דו״א אוכל נבילות סי׳ ע״ו דקו״א

זבחים

ד״ו אמר ליה ר״א סי׳ ל״א דמ״א
דכ״כ טיט הנדוק סי׳ ע״ה דק״ח
דמ״ר תרי כללי סי׳ מ׳ דס״א
ד״ע תו׳ ד״ה אפילו סי׳ ק׳ דקמ״ד
דפ״א תו׳ ד״ס סי׳ נ״ז דקמ״ב
דפ״ב תו׳ ד״ה וליבטילו סי׳ נ״ז דנ״ב וסי׳ ס״כ דנ״ב
שם תו׳ ד״ס ונתערבו סי׳ קכ״ו דר״א
דע״ר כולר טריפה סי׳ נ״ז דת״ג
שם כל דפריס סי׳ ק״ל דר״נ
דע״ח תו׳ ד״ה הפיגול סי׳ ל״ד ד״ן וסי׳ ז׳ דקל״ו

רע״ט כשם שאין סי׳ ז׳ דקל״ז
דנ״ז תו׳ ד״ה ואחד סי׳ קו״א דקפ״ו
דק״ו רש״י ותו׳ ד״ה מ״ה סי׳ ל״ח דנ״ז
דקי״ו תו׳ ד״ה ודילמא סי׳ כ״ו דל״ח

מ׳ מנחות

דכ״ח ליבויי ומיעוטי סי׳ מ״א דס״ר
דל״א רש״י ד״ה סי׳ ק״י דקכ״ח
דל״ז שני דאשים סי׳ כ״ו דמ״א
דנ״כ תו׳ ד״ה ואין סי׳ ר״ח דרנ״כ
דנ״ר תוס׳ ד״ה ואין סי׳ קפ״ג דרנ״ו

מ׳ ערכין

ד״ד רש״י ד״ה סי׳ ק״ח דקנ״ר
ד״ך תו׳ ד״ה אצפי סי׳ נ״נ דקל״ט

מ׳ בכורות

ד״ז איסורו אישוכו סי׳ ע״ו דקו״א
דכ״נ במרא ורש״י סי׳ ע״ה דק״ו
דכ״ז רכי רתי חד סי׳ ק״כ דקמ״ו
ד״ל הכל כאמנין סי׳ קנ״ו דרע״נ
דל״א תו׳ ורש״י סי׳ קנ״ו דרע״נ
שם תו׳ ד״ה חוץ סי׳ קמ״נ דר״ך
דל״ר אם יבא אליהו סי׳ קו״א דקפ״כ
שם בשתי תרומות סי׳ קו״א דקפ״ז
דל״ז נבילות וטריפות סי׳ ע״ו דקו״א
ד״ן רש״י ד״ה הדריני סי׳ ק״ח דקנ״ב

מ׳ כריתות

ד״נ הבא על בהמה סי׳ ל״ר ד״ן
ד״ט תו׳ ד״ה והיא סי׳ ל״ר ד״ן
ד״ו סמים סמים סי׳ מ׳ דס״א
דו״א רש״י ד״ה אם סי׳ ר׳ ד״ר
דו״ב רש״י ד״ה ומודה סי׳ ר׳ ר״ד
שם נמ׳ ותו׳ ד״ה או סי׳ ד׳ ד״ר וסי׳ ח׳ ד״י
שם גיליון תוס׳ ד״ה לא סי׳ ד׳ ד״ר וסי׳ ח׳ ד״ז
שם רש״י ד״ה מנו סי׳ ר׳ ד״ר
שם תו׳ ד״ה ומודים סי׳ ר׳ ד״ס
שם תו׳ ד״ה מ״ה סי׳ ח׳ ד״ט
דו״ר על חמותו סי׳ ל״ד דנ״ב
דט״ו על אחותו סי׳ ל״ר דנ״א
שם תוס׳ ד״ה האוכל סי׳ ל״ר דנ״א
דו״ו סכהנות כסכת סי׳ ל״ר דנ״ב
דו״ז נמ׳ שם סי׳ ל״ר דנ״ב
שם תו׳ ד״ה מדסיפא סי׳ ק״ל דר״ו
דו״ח משתי חתיכות סי׳ נ״ר דק״ת
שם תו׳ ד״ה באנו סי׳ קו״א דקפ״א
דכ״ג רש״י ד״ה זה סי׳ קכ״ה דקנ״ח

מ׳ חולין

ד״ר מומר אוכל סי׳ קנ״א דרכ״ו
שם תו׳ ד״ה מנת סי׳ קל״ט דרו״ב

ד"ה תו' ד"ה מעט סי' קס"ב דרנ"ז
ד"ו וגזר ר"ת סי' ק"נ דקמ"ח
ד"ח תו' ד"ה השוחט סי' ע"ז דקי"ו
ד"ט תו' ד"ה ואסורה סי' קי"ד דקס"ה
די' תו' ד"ה סכין סי' ט' די"א ושם
די"א תו' ד"ה אתיא סי' ט' די"ב וסי' כ"ו
שם ממכה אביו סי' קי"ח דקפ"א
שם תו' ד"ה כגון סי' קי"ח דקפ"א
שם כתר רובא סי' קי"ח דקפ"א
שם דמנח גומרת סי' קי"ח דקפ"ו
שם רובא דאיתיה סי' ע"ר דק"מ
די"ב דחיים למיעוט סי' קי"ח דקנ"א
שם תו' ד"ה פסח סי' קי"ח דקנ"א
די"ד תו' ד"ה השוחט סי' קנ"א דרכ"ז
דכ"ב תו' ד"ה איצטריך סי' קי"ח דק"פ
דכ"ג רש"י ד"ה לאתויי סי' קי"ח דק"פ
דל"ג תו' ד"ה אחד סי' א' ד"ת
דל"ז תו' ד"ה השתא סי' א' ד"א
דמ"ב דרוסה כפולה סי' קי"ח דקפ"ה
שם תו' ד"ה נאמר סי' ד' ד"ל
שם טריפה חיה סי' כ"ה דל"ד וסימן קי"ח
שם מאידך תנא סי' כ"ו דל"ה
דמ"ג תו' ד"ה קסבר סי' ט' די"ג וסי' קכ"ו
שם איתחזק איסור סי' כ"ד דק"ת
שם תו' ד"ה שאני סי' קכ"ד דקנ"ת
שם הלכה כסתם סי' קנ"ת דרע"ו
דמ"ד תו' ד"ה ורבי סי' פ"ז דקל"א
שם תו' ד"ה וכן סי' קנ"ו דרע"ד
דנ"א רש"י ד"ה חיישינן סי' כ"ח דל"א
דנ"ז רש"י ד"ה על וד"ה תוך סי' כ"ו דל"ז
שם איכא חיה סי' כ"ו דל"ו
דנ"ח איכא יולדת סי' כ"ז דמ"ב
שם שיתלא תכיינא סי' קצ"ט דרכ"א
שם ול"ד טריפה סי' קפ"ב דרכ"ד
שם תו' ד"ה כמאי סי' ר"ס דשז"ר
דס"ד תו' ד"ה שאם סי' ע"ב דק"ד
דס"ה חגבים סי' ט"ל דנ"ט
שם תו' ד"ה רבי סי' ט"ל דנ"ט וסי' ת"א דס"ד
דס"ו נת' רש"י ותו' סי' ט"ל דנ"ו
שם ראשו ארוך סי' ת"א דס"ב
דס"ז שני כללות ותו' סי' מ' ד"ס וסי' ת"א דס"ב
שם וליחוש דילמא סי' קי"ח דקפ"ט
דס"ט תו' ד"ה תלתא סי' כ"ז דמ"ב
דע"א טומאת בלועה סי' ע"ר דק"ו
דע"ז שליתה מקנתה סי' קי"ח דקפ"ט
דע"ט תו' ד"ה יציאל סי' קי"ח דק"פ
דפ"ב נת' שם סי' ל"ד דנ"ב
דפ"ו רוב מעשיהם סי' קי"ד דקס"ד
שם חש"ו ששחטו סי' קי"ח דקפ"א
דפ"ט מכסין בעפר ורש"י סי' ר"ח דרנ"ד
דצ"א אחר שני תיבות בקונ' כונן לחקר
דצ"ג טבח שנמצא סי' קנ"ב דרל"ב
דצ"ה תו' ד"ה וכנמצא סי' קל"א דר"ח
שם תו' ד"ה ספיקו סי' ק"ג דקמ"ז
דצ"ו נת' ותו' ד"ה רבי סי' ל"א דמ"ז
שם תו' ד"ה מאי סי' כ"ז דפ"ז וסי' כ"ט
שם תו' ד"ה מ"ט סי' ס"ב דצ"ה

שם תו' ד"ה ורבי סי' ס"ב דצ"ה
שם ואין כן סי' ס"ב דצ"ו
דצ"ט שחימוכו קשה סי' קל"ט וסי' קע"ז דרמ"ז
דק"ב נת' רש"י ותו' סי' כ"ט דמ"ה וסי' ל"א
שם נת' ורש"י סי' ל"ב דמ"ט
שם אבל אבר סי' ל"ד דנ"ב
שם רש"י ד"ה טמאים סי' כ"ז ד"ן
שם אבר מ"ה סי' ס"ב דצ"ה
שם אבל צפור סי' ק"מ דרנ"ו
דק"ג תו' ד"ה ומר סי' ל' דמ"ו
שם תו' ד"ה ורבנן סי' ל' דמ"ו
דק"ג נת' שם סי' ל"א דמ"ח
שם נת' רש"י ותו' סי' ל"ג ד"ן
שם חלקו ורש"י ותוס' סי' מ"ג דס"ח
שם אבל אבר סי' מ"ד דס"ח
שם חצי זית סי' ע"ר דק"ו
דק"ה רש"י ד"ה וחדא סי' א' ד"א
דק"ו תו' ד"ה מים סי' ע"ה דק"ט
דקי"ו תו' ד"ה המעמיד סי' קנ"א
דק"ך תו' ד"ה מה סי' ל"ח דנ"ו
שם את הדם סי' ע"א דק"א
דקכ"ו השמאים סי' ל"ח דנ"ו
דקל"ב בכור שנתערב סי' ק"ט דקכ"ח
דק"מ תו' ד"ה טריפות סי' כ"ו דל"ה וסי' כ"ז דק"מ
שם שלא לתקלה סי' כ"ג דע"ט וסי' נ"ד
שם ולא לכלביך סי' קמ"א דרי"ט

מ' תמורה

די"ב נת' ורש"י ותו' סי' קפ"ד דרנ"ז
דט"ו שהם דופי סי' פ"ד דקכ"ד
די"ו רש"י ד"ה דופי סי' פ"ד דקכ"ד
דכ"ז ד' מלקיות סי' ל"ד דנ"ב
שם בעי אביי סי' קנ"א דרכ"ז
ד"ל זה וזה גורם סי' ר"ה דרפ"ז
דל"א אפרוח טריפה סי' ע"ב דק"ג
דל"ב אפרן מותר סי' ע"ב דק"ב
שם תו' ד"ה הנשרפין סי' ר"ו דרפ"ט וסי' ר"ח דרנ"ב
דל"ד טהור ומותר סי' ע' ד"ק
שם שער נזיר סי' נ"ג דקל"ט
שם מלא הסיט סי' ק"ב דקמ"ו
שם לא עריבא להו סי' ר"ח דרנ"ג

מ' מעילה

די"ג אשפר ואח"כ סי' ר"ד דרפ"ב
די"ו תו' ד"ה מתיבי סי' ל"א דמ"ח
שם נת' רש"י ותו' סי' ל"ז דנ"ו
שם מה טומאה סי' ל"ח דנ"ו
שם נת' ותוס' ד"ה אמר סי' מ"ד דס"ח
שם רש"י ד"ה ולוי סי' מ"ד דס"ט
שם רש"י ד"ה שא ותו' סי' ל"א דמ"ח וסי' ל"ב
דכ"א תו' ד"ה פרוטה סי' ק"ח דקנ"ב

מ' נדה

ד"ב תו' ד"ה התם סי' ט' די"א וסי' קי"ו וקכ"ו

סדר טהרות

פסקי תוספות

שיטות מקובצות להראשונים

חידושי הרמב"ן

תוספי רי"ד

חידושי הרשב"א

חידושי הריטב"א

גטין דס"ד סי' ק"ב דקמ"ו
שם ס"פ מי שאחזו סי' קי"ב דקס"ב
קדושין ד"ן סי' ק"א דקמ"ס
שם דס"ו סי' ז"א ד"ך
שם דס"ו סי' קו"ח דקנ"ס וסי' קנ"ח
שם דע"ב סי' פ"ט דקנ"ו
שם דע"ו סי' נ"ח דמ"ט
מכות דיו סי' כ"ו ד"ך
ע"ז ד"ו סי' כ"ו דמ"ב
שם ד"ו סי' כ"ו דמ"ב
שם דל"א סי' קמ"ד דרכ"א
שם דל"ד סי' קנ"א דרס"א
שם דל"ח סי' קנ"ח דרס"א
שם דל"ט סי' קנ"ב דרס"ו
שם ריש פ"ב סי' קו"ח דקנ"א ושם
שם דמ"ט סי' ר"ס דרפ"ד ושם
שם דמ"ט סי' ר"ח דרנ"ב וסי' ר"ו דרנ"ו
שם דס"א סי' ע"ו דקו"א
שם דס"ט סי' נ"ח דנ"ו
שם דע"ד סי' כ"ו דנ"ב

הר"ן בחידושיו

סנהדרין דכ"ה סי' קנ"ב דרל"א ושם
שם דפ"א ושם סי' פ"ד דקכ"ו
חולין ד"ד סי' קנ"ט דרו"ב
שם דמ"ב סי' כ"ה דל"ד וסי' קו"ח
שם דכ"א סי' כ"ו דמ"ב
שם דס"ו סי' נ"ט דנ"א
שם דס"א סי' כ"ו דמ"ב
שם בס"פ ג"ה סי' כ"ו ד"ך

הריב"ל בחידושיו

ח"ב לשבועות דכ"ב סי' ע"ב דק"ד
ח"ב לשבועות דמ"ו סי' פ' ד"ו
ח"ר ע"ז דו"ב סי' קנ"א דרס"ב
ח"ר ע"ז דמ"ט סי' קע"ס דרנ"א

באר שבע

הוריות לד"ב סי' פ"ד דקכ"ס
כריתות לד"ב סי' נ"ד דנ"א

ברכת הזבח

כריתות דיו סי' קכ"ה דקנ"ח
מעילה דכ"א סי' ק"ח דקנ"ב

תורת חיים

ערוכין דל"ן סי' קו"ב דקס"א
ב"ק דו"א סי' קו"ח דקפ"ט
חולין דו"א סי' קו"ח דקפ"א
שם דכ"א בקונט' כונן לחקר סו"ר
ע"ז דס"ח סי' קע"ט דרנ"א
דחת סתולל יבמות דקו"ט סי' ק"ב דקמ"ח

מאיר עיני חכמים נדה ד"ב סי' קט"ו דקס"ו
סמלה חדשה מ"ק דקו"ו סי' קט"ו כדקס"ו
מעין גנים מנחות דכ"ד סי' קפ"ב דרנ"ו
אורח מישור לנזיר ד"ת בקונ' כונן לחקר סט"ו

פני יהושע

כתובות ד"ט סי' קכ"ו ד"ד
שם בקונט' אחרון לד"ט סי' קכ"ו ד"ד
כתובות דו"ד סי' ק"ל דר"ב ושם
שם בקונט' אחרון לדו"ד סי' קכ"ו ד"ר וסי' ק"ל דר"ב
גיטין ד"ב סי' ק"ל דר"ס

לחם סתרים

ע"ז דל"א סי' קמ"ד דר"ך
שם דמ"ט סי' רו"ד דר"ד
שם דס"ט סי' קנ"ח דרע"ו
שם ר"ק סי' ר"ס דרפ"ו ע"א

שמות בארץ

יומא דפ"ב סי' סו' דנ"ט
בקונט' הספק סי' קו"ח דקע"ט

ראשון לציון

כעה דל"ט סי' ר"ח דרנ"ב
בקונט' הספק סי' קו"ח דק"ך
חכן א' הוריות ד"ב סי' פ"ד דקכ"ח
רוח אליהו ע"ז דו"ו סי' כ"ו דמ"ב
מעשה חייא ריש שבועות סי' ת"א דס"ו

שער יוסף

הוריות ד"ב וד"ב סי' פ"ד דקכ"ס
שם ד"ו סי' ק"ט דקכ"ו
שם דס"ו סי' ק"ח דרו"ו

פתח עינים

פסחים דכ"ט בקונט' כונן לחקר סט"ו
יומא דע"ט בקונט' כונן לחקר סט"ו
שם דע"ח בקונט' הנו' סו"ט
יבמות דקט"ו קונט' הנו' סו"ב
ב"מ ד"ט קונט' הנו' ס"ס
ערכין דע"ו קונט' הנו' סט"ו

גדולי הפוסקים הרי"ף

הלכות קטנות טומאת כהן סי' קו"ח דקע"ט
פסחים פ"ב סי' רט"ו ד' ס"ח
פסחים פ"ב שם סי' ר"ס דרנ"ו
שם פ' כ"ב סי' רו"ב דס"א
ב"ב פ"ק סי' פ"א דק"ך
ע"ז פ"ב סי' קמ"ד דרכ"א
שם פ"ב שם סי' קמ"ד דרמ"ב

הרז"ה המאור הגדול

הרמב"ן במלחמות

הר"ן בהלכות

נמקי יוסף

שה"ג על הרי"ף

מרדכי

הרמב"ם וה"ה והכ"מ ח"א

ח"ב

שם פ"ו הכ"ס הר"מ וכ"מ סי' נ"ג דע"ו וסי' קו' דק"ן
שם פ"ך הר"מ סי' ל"ו דכ"ס
שחיטה פ"א ה"א הר"מ סי' א' ד"א
שם פ"א הר"מ סי' קמ"ט דרכ"ס
שם פ"א הכ"ד הר"מ וכ"מ סי' קו"ד דקס"ס
שם פ"ג ה"ח הר"מ סי' א' ד"א וסי' קו"ד דקס"ס
שם פ"ג ה"ט הר"מ סי' כ"ו ד"מ
שם פ"ד הר"מ וכ"מ סי' קנ"א דרכ"א
שם פ"ד ה"א וה"ב הר"מ וכ"מ סי' קו"ד דקס"ד
שם פ"ט ה"א הר"מ וכ"מ סי' פ"א דל"א
שם פ"ט ה"ו הר"מ סי' כ"ב דל"ג
שם פ"ו הר"מ סי' כ"ו ד"מ
שם פ"י ה"ב הר"מ סי' כ"ו דל"ו
שם פ"י ה"ג כ"מ סי' כ"ו דל"ח ודל"ט
שם פי"א ה"א הר"מ סי' כ"ו דל"ו
שם פי"א הר"מ סי' כ"ז דמ"ד
שם פי"ב ה"ח הר"מ וכ"מ סי' קו"ד דקס"ד

ח"ג

שבועות פ"א הר"מ סי' מ"א דס"ח
שם פ"ד ה"ד הר"מ סי' ע"ס דק"ו
שם פ"ס הר"מ סי' ל"א דמ"ט
שם פ"ה הר"מ סי' ע"ה דק"ז
נדרים ספ"ה הרא"ב"ד ומגדל עוז סי' ר"ד דרפ"ב ושם
תרומות פי"א הר"מ סי' נ"ג דע"ד
שם פי"א פכ"ב הר"מ וכ"מ סי' קל"ט דרי"ד
שם פי"ב ה"ב הר"מ סי' קו"ח דקפ"ב
שם פי"ג ה"ז הר"מ סי' קז' דקנ"ב
שם פי"ג ה"ב הר"מ סי' נ"ג דע"ז
שם פט"ו ה"ד הר"מ סי' קפ"ב דרנ"ו
מעשר פ"ז ה"ד הר"מ וכ"מ סי' ט' ד"ו וסי' קי"ו
שם פ"ז כ"מ סי' קי"ו דקנ"ו
שם פי"ג ה"ב הר"מ סי' קז' דקנ"ח
מעשר שני פ"א ה"א הר"מ סי' קז' דקנ"ח
שם פ"ו הט"ו הר"מ סי' ר"ד דרפ"ב ושם
שם פ"ז ה"ב וה"ס הר"מ סי' מ"א דמ"ב
שם פ"ז ה"ב הר"מ סי' מ"א דס"ב
שם פ"ח ה"א הר"מ סי' מ"א דס"ב
שם פ"י הכ"א הר"מ סי' ר"ד דרפ"ב ושם
כלאים פ"י הכ"ז הר"מ סי' קכ"א דקנ"ז
בכורים פ"ד הט"ו הר"מ סי' ר"ד דרפ"ב ושם
שם פי"א הר"מ סי' כ"ו דמ"א
שם פי"א הר"מ סי' ל"ט דנ"ט
שם פי"א הר"מ סי' מ' ד"ס וסי' מ"א
שמיטה פ"ז הר"מ וכ"מ סי' ס"ז דנ"ח
בית הבחירה ספ"ה הר"מ סי' מ"א דס"ד
איסורי מזבח פ"ב הר"מ סי' כ"ז דמ"ב
מעילה הקדש פ"ב ה"ו הר"מ וכ"מ בקונ' כונן לחקר דש"ו
מעשה הקרבנות פ"י ה"ט הר"מ סי' קכ"ג דקנ"ז
שם פי"ב ה"ט הר"מ סי' קפ"ב דרנ"ו
פסולי המוקדשין פי"א הר"מ סי' מ' דס"א
שם פי"א הר"מ סי' ק' דקנ"ז
שם פי"ט ה"ב הר"מ סי' נ"ג דקנ"ט
שם פי"ט ה"ג הר"מ סי' ר"ח ד' רנ"ב
תמידין פ"ב ה"ג הר"מ סי' ר"ח דרנ"א
שם פ"ד ה"ג הר"מ וכ"מ סי' כ"ז דקמ"ב

שם פ"ד ה"א וה"א הר"מ סי' ר"ד דרפ"ב ושם
שם פ"ז ה"ז כ"מ סי' ק"ח דקנ"ב
קרבן פסח פ"ז ל"ו הר"מ סי' קכ"ב דקנ"ו
שם פ"ח הר"מ סי' ל"ו דכ"ס
בכורות פ"ב הר"מ סי' קח"ג דרו"ט
שם פ"ד ה"א הר"מ וכ"מ סי' ס"ס דנ"א
חגיגות פ"ס ה"ג הר"מ סי' ל"ד ד"ן
שם פ"ו ה"ב הר"מ סי' ל"ד דכ"ב
שם פ"ז ה"א הר"מ וכ"מ סי' ל"ד דנ"ג
שם פ"א הר"מ סי' קו"ד דקס"ו
שם פ"א ה"ב כ"מ סי' קו"ט דקנ"ס
שם פ"א ה"ד הר"מ וכ"מ סי' קכ"ס דקנ"א
שם פי"א ה"ב הר"מ סי' קכ"ג דקנ"ז
שם פי"א הר"מ סי' קו"א דקפ"ד
שם פי"א ה"א הר"מ והרא"ב"ד סי' ד' ד"ס
מחוסרי כפרה פ"ב ה"ז הר"מ סי' קכ"ג דקנ"ז
תמורה פ"א הר"מ ושם סי' ל"ד דנ"ב
טומאת מת פי"א ה"א הר"מ וכ"מ סי' קכ"ב דקנ"ו וסי' קנ"ו
שם פ"ט הר"מ וכ"מ סי' קו"א דקע"ח וסי' ק"ל ושם
שם ספ"ט הר"מ סי' כ"א דל"ב וסי' כ"ו וקי"ו וקו"א
פרה פט"ו הר"מ סי' ע"ס דק"א
טומאת צרעת פ"ט הר"מ סי' קנ"ו דרע"ב
שם פ"ו ה"א הר"א סי' ר"ח ד' רנ"ד
שם ספ"ב הר"מ סי' קו"ד דקס"ו
טומאת משכב פ"א ה"ז הר"מ סי' קפ"ב דקנ"ז
שם פ"ו הר"מ סי' קנ"ו דרע"ב
אבות הטומאות פ"א הר"מ סי' קו"א שם
שם ספט"ו הר"מ וכ"מ סי' ד' ד"ס
טומאת אוכלין פ"ב הי"ד הר"מ סי' ע"ס דק"ו
שם פ"ב הי"ד הרא"ב"ד וכ"מ סי' ע"ס דק"ו ושם
שם פ"ב ה"א והכ"א הר"מ וכ"מ סי' ע"ס דק"ו ושם
שם פ"ד הר"מ סי' ע"ס דק"ז
שם פי"א ה"ו סי' ע"ס דק"ז
מקואות פ"י ה"ו הר"מ סי' קו"ו דקנ"ו

ח"ד

גזילה פ"ט הר"מ סי' מ"א דס"ס
רוצח פ"ו ה"ב הר"מ סי' כ"ז דמ"ב
זכיה פ"ב ה"ח הר"מ סי' נ"ג דקנ"א
שם פ"א ופ"ט הנס"מ סי' קמ"ו דקנ"ז
שאלה פ"ו ה"ב כ"מ סי' ח' ד"ו
סנהדרין פ"א הר"מ סי' קו"א דק"ן
עדות פ"ו ה"ג הר"מ סי' קכ"ב דקנ"ז
שם פי"ד ה"ט הר"מ סי' קמ"ט דרכ"ד
שם פי"ב הר"מ וכ"מ סי' קנ"א דרל"א
ממרים פ"א ה"ד הר"מ סי' פ"ד דקכ"ד
שם פ"א ה"ס הנס"מ סי' פ"א דקל"ד
שם פ"א ה"ה הר"מ וכ"מ סי' פ"ו דקכ"א
שם פ"ב ה"א הר"מ וכ"מ סי' פ"א דק"ך ודקכ"א ע"ב
שם פ"א הר"מ סי' קי"א דקנ"ס
אבל פ"ב ה"ב הר"מ סי' קו"ד דקס"ס וסי' קי"א דקפ"ט
שם פ"ב ה"ו כ"מ בקונ' כונן לחקר דש"ו
מלכים פ"א ה"א כ"מ בקונט' כונן לחקר דש"ב
שם פ"ב ה"ג כ"מ סי' ל"ד דכ"ד
שם פ"ט ה"ז הר"מ סי' כ"א דמ"ד

מהר״י קורקוס ז״ל

הרדב״ז בנימוקיו על הרמב״ם ז״ל

לחם משנה

משנה למלך

שער המלך

צרור החיים

שם פ"ט דקל"ס סי' קכ"ג דקנ"ז

פרשת הכסף

רמ"ג סי' ר"ח דרנ"ב
רנ"ז ורנ"ח סי' ר"ס דרפ"ז
רע"א סי' קפ"ח דרכ"ר
רע"ר סי' רו' ושם סי' רו' דרנ"ז

דרך המלך

חמץ פ"ג סי' רז' ד"ס
נדרים רע"ח סי' ק"ח דקנ"ר

הרמב"ם במנין המצות

שורש א' סי' פ"ר דקכ"ח
שם כר"ט סי' קי"ח דקנ"ר
שורש י"ב קונט' כונן לחקר דשט"ז
עשין פ"ט קונ' כונן לחקר שם
סוף מנין המצות קונט' כונן לחקר שם
תחילת אסתר שורש ט' דת"ת סי' קו"ח דק"ן

הסמ"ג

עשין ס"ג סי' א' ר"א
עשין קי"א סי' פ"ח דקל"ר
עשין קמ"ר סי' ת' ר"ס
עשין קמ"ר סי' מ"א דס"ב
עשין קמ"ט סי' ל"ט רנ"ט
עשין ר"ג סי' ר' ר"ה
עשין רמ"ו סי' ע"ה דק"ח
לאוין ע"ח סי' כ"ו דפ"ה ושם
לאוין פ"ט סי' קפ"ג דרכ"ו
לאוין קכ"ו סי' קי"א דקנ"ס
לאוין קכ"ט סי' ל"ט רכ"ט וסי' מ' וסי' מ"א דס"ב
לאוין קל"ב סי' ל"ט רכ"ט וסי' מ' ד"ס וסי' מ"א דס"ב
לאוין קל"ב סי' ע"ו דק"ט
לאוין קל"ר סי' עז' דקי"ב
לאוין קל"ר סי' י"ט דכ"ט
לאוין ק"מ סי' קי"ם דקנ"ס
לאוין קמ"א סי' עז' דקי"ב
לאוין קמ"ב סי' ק"ג דקמ"ט
לאוין קמ"ח סי' דרע"ח
לאוין קס"ח סי' כ"ח דמ"ד

תוספי רא"ם

פ' חמץ סי' קפ"ג
שם סי' כ"ו דפ"ה

דינא דחיי

לאוין דר"ב סי' ל"ד דכ"ה
לאוין דק"ח סי' ל"ד ר"ן

מגילת ספר

עשין ר"ע סי' קי"ח דקפ"ט
לאוין דע"ג סי' קי"ח דקפ"ד

החינוך

פ' משפטים סי' ו"ט דכ"ט
שם סי' סז' כסי' פ"ל דקכ"ה
שם סי' פז' רק"ל
תנוה סי' ק' קונט' כונן לחקר
שמיני סי' קס"ג סי' כז' ד"ן
ראה סי' ת"מ סי' א' ר"א
שם סי' תס"ר כסי' ל' דמ"ז
שם סי' ת"פ כסי' ע"כ ושם דק"ה
שופטים סי' פ"ר דקכ"ן

הסמ"ק

לאו דטריפה סי' קל"ח דקנ"ר
שם הכיאו הש"ך י"ר סי' ן' סי' ט' דל"ב
לאו דאבר מן החי סי' ל"ח דמ"ט
לאו דאכילת חמץ סי' כ"ב דעז'
לאו דיין נסך סי' קמ"ה דרכ"א
דא"ס בם' ירא"ים סי' ק"ו בסי' כ"ו דפ"ה

הרוקח

סי' תס"ה סי' ל' דמ"ו
טי' תסז' סי' כז' דכ"א
סי' תע"ו סי' כז' דכ"א
סי' שט"ו סי' קכ"ו ר"ר

העיטור

אות מתנה דכ"ח סי' קט"ו דקנ"ז
הכיאו כ"י י"ר סי' קט"ו כסי' קל"ט דרי"ר ושם
כל כו ה' טריפה סי' ך' דל"א

אגודה

פסחים פ"ב סי' יז' סי' ע"ב דק"ר
תענית פ"ק סי' יו"ר סי' ע"ב דק"ר
יבמות ספ"ק סי' פ"ט דקל"ו
עז' פ"ב סי' קמ"ה דרכ"ב
שם פ"ב סי' ל"ה כסי' ע"ב דק"ר
שם סי' ס"ב כסי' ע"ו דקי'
חולין כ"ה סי' קנ"ב דרל"ב
חולין פ"ק סי' ט' דו"א ושם

אורחות חיים נדפס וכ"י

ה' חמץ דע"א סי' ע' דכ"ס
ה' טריפה כו' סי' ך' דל"א
שם כו' סי' כ"ו דל"ט
ה' מאכלות אסורות כו' סי' ע"ו דק"ח ושם דקו"א
ה' יין נסך כו' סי' ע' דכ"ט ושם

הרשב"ץ בזוהר הרקיע

שערי דורא והגהות

תורת הבית ומשמרת ובדק הבית

הרא"ש בפסקיו

הגהות אשירי

קיצור פסקי הרא"ש

חולין פ״ג סי׳ ל״ג סי׳ כ״ו וסי׳ נו ד״ן וסי׳ ס״כ דנ״ח
בכ פ״ב סי׳ ל״ה סי׳ ס׳ דנ״ה וסי׳ פז דקיז

לחם חמודות

חולין כז סי׳ קח״ה סי׳ כז דפ״ט
קרבן נתנאל בכללי הרא״ש סי׳ קיח דקנ״ט

רבינו ירוחם

נתיב ב׳ ח״ד סימן קנז דרל״ד
נתיב ה׳ ח״ה סי׳ רז דר״ן וסי׳ ר״ח דרנ״ב
נתיב ט״ו בדין דרוסה סי׳ כ״ו דל״ט ושם
נתיב ט״ו בדין הולינים סי׳ ט״ל דכ״ט
נתיב ט״ו בדין חנכים סי׳ ט״ל דנ״ט
נתיב ט״ו בדין דגים סי׳ מ״א דס״ד
נתיב ט״ו בדין בריה סי׳ נז דנ״א
נתיב ט״ו אות כ״ט סי׳ עז דקי״ד
נתיב יז ח״ב סי׳ ר׳ דרע״ט
נתיב יז ח״ב סי׳ ר״א דר״פ
נתיב יז ח״ב סי׳ כז דקיג
נתיב יז ח״ב וח״ד סי׳ ר״ה
נתיב כ״א ח״ב סי׳ רז דר״ן וסי׳ ר״ח דרל״ב
נתיב כ״א ח״ב סי׳ רח
נתיב כ״ב ח״ד סי׳ פ״ט דקל״ו
הסגור הביאו ש״ך י״ד סי׳ קי סי׳ ט׳ דיד

איסור והתר הארוך

כלל כ׳ סי׳ עז דקיג
כלל כ׳ סי׳ ח׳ כסי׳ עז דקיו
בדין טריפה חיה סי׳ כ״ו ד״ת ושם
כלל ל׳ סי׳ עז דקיד
הביאו ש״ך י״ד סי׳ ק״ה סי׳ עז דקיב ושם

טור וב״י חא״ח

ב״י א״ח בשם טז סי׳ קל״ח דרוד
טא״ח סי׳ תב״כ סי׳ ע״כ דק״ג
טא״ח וב״י סי׳ תמ״כ סי׳ ע״כ דק״ד
טא״ח סי׳ תמ״כ סי׳ קל״ט דרוג
טא״ח סי׳ תנ״כ סי׳ קנ״א דרס״א
טא״ח סי׳ תמ״ס סי׳ ר״ח דרנ״ב
ב״י א״ח סי׳ תמ״ה סי׳ מ״ו ד״פ
טא״ח סי׳ תמז סי׳ כ״ו דפ״ד ושם
טא״ח סי׳ תמז סי׳ עז דקט״ו
ב״י א״ח סי׳ תמז סי׳ צ״ט דקוט
טא״ח סי׳ תמ״ח סי׳ מ״ו ד״פ
טא״ח סי׳ תכ״א סי׳ עז דקט״ו וקיז
ב״י א״ח סי׳ תכ״א סי׳ עז דקט״ו
טא״ח סי׳ תכ״ג סי׳ כ״ג דצז
ב״י א״ח סי׳ תכ״ג סי׳ כ״ג דע״ס
ב״י א״ח סי׳ תס״ד סי׳ קפ״ג דרכ״ו
טא״ח סי׳ תקיג סי׳ קו דקנז
טא״ח וב״י סי׳ תקסז סי׳ צ״כ דק״ד
טא״ח וב״י סי׳ תרוג סי׳ ע״כ דק״ד
טא״ח סי׳ תרוג סי׳ פ״ח דקי

ב״י א״ח סי׳ תרוח סי׳ פז דק״ל
טא״ח סי׳ תרוח סי׳ כז דק״ל
ב״י א״ח סי׳ תרוח סי׳ פ״ח דקל״ד
ב״י א״ח סי׳ תרפ״ח סי׳ פז דקנ״א
ב״י א״ח סי׳ תרפ״ח סי׳ קוט דקנ״ה וסי׳ קכ״ד דקנ״ח

טור וב״י חי״ד

ב״י י״ד סי׳ כ׳ סי׳ קכ״א דרכ״א
טור סי׳ זח סי׳ קמ״ט דרכ״ה
טור סי׳ כ״ט סי׳ זט דכ״ט
טור סי׳ כ״ט סי׳ כ״ו דל״ז
טור סי׳ ל״כ סי׳ כ״א דל״א
ב״י י״ד סי׳ ל״כ סי׳ כ״א דל״א
טור סי׳ ל״כ סי׳ כ״כ דל״ב
ב״י י״ד סי׳ ס״ל סי׳ קנ״ד דרס״ט
טור סי׳ נז סי׳ כז דמ״נ
ב״י י״ד סי׳ מ״ח סי׳ כ״ו דמ״א
ב״י י״ד סי׳ כ״ח סי׳ כ״ח דל״א
טור סי׳ כ״ח סי׳ כ״ב דל״ב
טור וב״י סי׳ כ״ח סי׳ כ״א דל״א
טור סי׳ ס״כ סי׳ ל׳ דמ״ו
טור וב״י סי׳ ס״כ סי׳ כ״ט דמ״ה
טור וב״י סי׳ ס״כ סי׳ ס״כ דנ״ו
ב״י י״ד סי׳ ס״ד סי׳ קוח דקפ״א
ב״י י״ד סי׳ ס״ד סי׳ ק״ן דרכ״ו
טור סי׳ ס״ד סי׳ קס״ה דרל״ח
טור וב״י סי׳ פ״א סי׳ קס״ו דקפ״ב
טור סי׳ פ״ד סי׳ ט״ל דכ״ט
טור סי׳ פ״ד סי׳ מ״א דס״ב
ב״י י״ד סי׳ פ״ד סי׳ כ״ד דפ״ב
ב״י י״ד סי׳ פ״ד סי׳ כ״ג דע״ט וסי׳ כ״ד דפ״ב
טור סי׳ פ״ד סי׳ ע״ו דק״ט
ב״י י״ד סי׳ פ״ד סי׳ פ׳ דקוט
טור סי׳ פ״ה סי׳ ט״ל דכ״ט
טור סי׳ פ״ה סי׳ מ״א דס״ב ושם
טור סי׳ פז סי׳ קנ״א דרס״א
ב״י י״ד סי׳ פז סי׳ עז דקיו
ב״י י״ד סי׳ נ״א סי׳ עז דקיד
טור סי׳ נ״ח סי׳ ז׳ דקל״ו
ב״י י״ד סי׳ נ״ח סי׳ ז׳ דקלז
ב״י י״ד סי׳ נ״ח בשם האגור סי׳ נז דקמ״ב
ב״י י״ד סב״י נז סי׳ קפ״א דרנ״ב
ב״י י״ד סי׳ נ״ט סי׳ כ״ח דפ״נ
טור וב״י סי׳ ק׳ סי׳ נז דנ״כ ושם
טור סי׳ ק׳ סי׳ ס״כ דנ״ה וסי׳ ע״ו דקי
ב״י י״ד סי׳ ק״א בשם ס״ר סי׳ ס׳ דנ״ה
ב״י י״ד סי׳ ק״א בשם הרוף סי׳ ע״ו דק״ח
טור סי׳ ק״כ סי׳ ק׳ דקמ״ד
ב״י י״ד סי׳ כ״ט בשם הגמ״ר סי׳ ק׳ דקמ״ס
טור סי׳ ק״ד סי׳ ס״ד דנז
ב״י י״ד סי׳ ק״ד סי׳ פ״א דק״א
ב״י י״ד סי׳ ק״ד בשם הר״פ סי׳ צ״ו דק״ח
ב״י י״ד סי׳ ק״ד בשם סמ״נ סי׳ ע״ו דק״ח ושם
טור סי׳ ק״ד בשם הרשב״א סי׳ ע״ו דק״ט ושם
ב״י י״ד סי׳ ק״נ בשם הא״ח סי׳ עז דקיג
ב״י י״ד בסי׳ ק״נ סי׳ קמז דרמז

טור סי' ק"ה סי' ע"ז דקו"ד
ב"י י"ד סי' ק"ה סי' ע"ז דקו"ד ושם
ב"י י"ד כב"ה סי' ק"ח סי' ע"ז דקי"ז
ב"י י"ד סי' ק"ח בשם רש"י סי' ע"ז דקט"ו ושם
טור סי' ק"ז סי' ע"ו דקי'
ב"י י"ד סי' ק"ט בשם סמ"ג סי' נ"ז דקמ"ב ושם
ב"י י"ד סי' ק"ח סי' קל"ט דרו"א ושם
ב"י י"ד סי' קי' סי' נ"ז דנ"א
ב"י י"ד סי' קי' סי' כ"ט רנ"ד
טור וב"י סי' קי' סי' פ"ט דקל"ח
טור וב"י סי' קי' סי' ק' דקמ"ד
ב"י י"ד סי' קי' סי' קכ"ו דר"א
ב"י י"ד סי' קי"ב סי' קל"ט דרו"א
ב"י י"ד סי' קט"ו סי' קל"ט דרנ"ז
ב"י י"ד סי' קי"ו סי' ק"מ דרט"ו
טור וב"י סי' קי"ז סי' ל"ט דכ"ט
טור סי' קי"ז סי' קמ"א דרי"ח
ב"י י"ד סי' קי"ז סי' קמ"א דרו"ז
טור סי' קי"ח סי' קמ"ד דרכ"א
טור סי' קי"ח סי' קמ"ו דרכ"ג
ב"י י"ד סי' קי"ח סי' קמ"ח דרכ"ג
טור סי' קי"ט סי' קמ"ט דרכ"ד
טור סי' קי"ט סי' קנ"א דרכ"ו
טור וב"י סי' קי"ט סי' קנ"ה דרל"פ
טור סי' קכ"ב סי' נ"ג רע"ז ודפ"ס
ב"י י"ד סי' קכ"ב סי' י"ד דכ"ד
טור סי' קכ"ב סי' כ"ו דפ"ה
ב"י י"ד סי' קכ"ב שם סי' י"ד דכ"ד
ב"י י"ד סי' קכ"ב סי' כ"ו דפ"ה
טור סי' קכ"ב סי' כ"ו דפ"ד ושם
ב"י י"ד סי' קכ"א סי' ע"ו דקי"א
ב"י י"ד סי' קכ"ב סי' קכ"ו ר"ל
ב"י י"ד סי' קכ"ג סי' ע' דנ"ט ושם
ב"י י"ד סי' קכ"ג סי' ק"ע דרל"ט
טור וב"י סי' קכ"ט סי' קמ"ד דרכ"א וסי' קמ"ו דרכ"ג
טור סי' ק"ל סי' קמ"ד דרכ"א
ב"י י"ד סי' ק"ל סי' קמ"ד דרכ"א
ב"י י"ד סי' ק"ל סי' קמ"ה דרכ"א
טור סי' ק"ל סי' ר' דרע"ט
טור וב"י סי' ק"ל סי' ר"ח דר"פ
טור סי' קל"א סי' נ"ג דע"א
טור סי' קל"ד סי' כ"ו דפ"ס
ב"י י"ד סי' קל"ה סי' כ"ז דפ"ד ושם
טור סי' קל"ה סי' כ"ו דפ"ד ושם
טור סי' קל"ז סי' נ"ג ר"פ ושם
טור סי' קל"ז סי' כ"ו דפ"ד ושם
ב"י י"ד סי' קל"ז סי' כ"ו דפ"ז
ב"י י"ד סי' קל"ז שם סי' כ"ו דפ"ו ושם
ב"י י"ד סי' קל"ז שם סי' כ"ו דפ"ה ושם
טור סי' קל"ה סי' ע"ז דקי"ג
טור סי' קל"ז שם סי' ע"ז דקי"ג
ב"י י"ד סי' קל"ז סי' ע"ז דקי"ג ושם
טור סי' קל"ה סי' קע"ד דרמ"ה
טור סי' קמ"ב סי' ע"ב דק"ד
טור סי' קמ"ב שם סי' ע' ר"ק
טור סי' קמ"ב סי' ר"ד דרפ"ד
טור סי' קמ"ב סי' ר"ה דפ"ב
ב"י י"ד סי' קמ"ב סי' רז' דרנ"א
טור סי' קמ"ב סי' רז' שם
טור וב"י סי' קמ"ב סי' ר"ח דרנ"ב ושם
טור סי' קמ"ב סי' רו"א ר"ס
ב"י י"ד סי' קמ"ב סי' רו"א שם
ב"י י"ד סי' קמ"ו סי' ר"ה דרפ"ו
טור סי' קנ"א סי' נ"ז דמ"ג
טור סי' קנ"ה סי' ע"ב דק"ד
ב"י י"ד סי' רי"ו סי' ר"ד דרפ"ב
טור סי' רל"ח סי' ע"ה דקי"ז
טור סי' רנ"ב סי' ק"נ דקמ"ט
טור סי' ש"ה סי' כ"ו דמ"א
טור סי' ש"ה סי' ת' ר"ס וסי' ת"א רס"ב
ב"י י"ד סי' שז' סי' קמ"ג דר"ך
ב"י י"ד סי' של"א סי' קמ"ג דר"ך
טור סי' של"ד סי' קמ"ט דרכ"ד

טור וב"י אה"ע

טור אה"ע סי' ד' סי' קי"ו דקע"ז
טור סי' ל"ז סי' קי"ב דקס"ב
טור סי' ל"ח סי' קט"ו דקצ"ב
טור סי' ל"ח סי' קנ"א דרל"ח
טור סי' מ"ב סי' קנ"א דרל"ס

טור וב"י ח"מ

טור ח"מ סי' ל"ד סי' קמ"ט דרכ"ד
ב"י ח"מ סי' ל"ד סי' קמ"ט דרכ"ד
טור וב"י סי' ל"ד סי' ק"ן דרכ"ס
טור סי' ל"ד סי' קנ"א דרכ"ו
ב"י סי' ל"ד סי' קנ"ו דרל"ד
טור סי' ע"ט סי' ח' דז'
טור סי' שע"ח סי' ת"א רס"ה

דרכי משה

א"ח סי' תמ"ז סי' פ"ז דקי"ו
א"ח סי' תמ"ז סי' ע"ט דקי"ט
י"ד סי' נ' סי' ט' דו"א ושם
י"ד סי' נ"ב סי' כ"א דנ"א
י"ד סי' נ"ז סי' כ"ו דל"ט
י"ד סי' נ"ז סי' קכ"ט דר"א
י"ד סי' פ"ז סי' קנ"א דרס"א
י"ד סי' קי"ט סי' קנ"ב דר"ל
י"ד סי' קל"ד סי' נ"ז דפ"ז
אה"ע סי' ז' סי' נ' ר"נ

פרישה ודרישה י"ד

דרישה י"ד סי' כ"ט סי' ז"ט רכ"ט
פרישה י"ד סי' ס"ד סי' קי"ח דקפ"א
פרישה י"ד סי' ע"ו סי' ל"ו רכ"ו
פרישה י"ד סי' ק"ד סי' ע"ו דקי'
פרישה י"ד סי' קי"ו סי' ק"מ דרמ"ו
פרישה י"ד סי' קכ"ב סי' נ"ב דע"ח
דרישה י"ד סי' קכ"ב סי' ג"ז דפ"ד ושם

פרישה יו"ד סי' קכ"ט סי' קמ"ר דף כ"א
דרישה יו"ד סי' ק"ל סי' ר"א דר"פ
פרישה יו"ד סי' קל"ח סי' קיג"ר דרמ"ט
פרישה יו"ד סי' קמ"כ סי' ר"ו דרפ"ט
דרישה יו"ד סי' קמ"כ סי' ר"ס דרפ"ו

בית חדש

א"ח סי' תכ"ג סי' כ"ג דע"ז
יו"ד סי' ו"ח סי' ו"ח דכ"ח
יו"ד סי' כ"ח סי' ו"ח דכ"ח
יו"ד סי' כ"ט סי' ו"ט דכ"ט
יו"ד סי' ס"א בקונט' כונן לחקר דש"ד
יו"ד סי' פ"ח סי' כ"ו דמ"א
יו"ד סי' ז' סי' נ"ז דנ"ג
יו"ד סי' ק"ר סי' ע"ו דק"ח
יו"ד סי' קו"ח סי' קמ"ו דרכ"ג
יו"ד סי' קכ"כ סי' כ"ג דע"ד
יו"ד סי' קכ"ט סי' קמ"ו דרכ"ג
יו"ד סי' ק"ל סי' ר' דר"פ
יו"ד סי' קל"ז סי' כ"ג דע"ד
יו"ד סי' קל"ז סי' ע"ז דקי"ג
יו"ד סי' קמ"כ סי' ל"ו דכ"ז
יו"ד סי' קמ"כ סי' ר"ה דרפ"ז
יו"ד בקונט' אחרון סי' קל"ז סי' כ"ג דע"ר וסי' נ"ז דפ"ר
יו"ד בקונט' אחרון בכללי ההוראה בי' פ"ז דק"ל
אה"ע סי' ר' סי' ק"ג דקמ"ט
ק"א סי' ל"ר סי' קמ"ט דרכ"ר

כנה"ג ושיירי א"ח

כנה"ג סי' ק"ס סי' קכ"ו ד"ר
כנה"ג סי' תמ"ח סי' קל"ט דרי"ר וש"ס
שיירי סי' תכ"א סי' ע"ז דקט"ו
כנה"ג סי' תכ"ג סי' כ"ג דע"ז
שיירי סי' תכ"ג סי' כ"ג דע"ח
כנה"ג בכללי הש"ס סי' פ"א דק"ך

כנה"ג חי"ד

סי' א' הנהכ"י אות מ' סי' ט' דל"ר וסי' יו"ד דל"ח וסי' ל"ב דכ"פ
וסי' יו"ד דכ"ר
סי' א' הנהכ"י אות מ"כ סי' יו"ד דכ"ן
סי' א' הנהכ"י אות פ"א סי' ח' ד"ז
סי' א' הנהכ"י אות פ"כ סי' ר' ר"א
סי' א' הנהכ"י אות נ"כ סי' קנ"ר דרס"ט
סי' א' הנהכ"י אות נ"ג סי' קנ"ג דרס"ח
סי' כ' הנה"ט אות כ' סי' קנ"א דרכ"ז
סי' יו"ד הנה"ט אות א' סי' י"ו דכ"ז
סי' ו"ח הנה"ט אות נ' סי' קו"ר דקס"ט
סי' ו"ח הנהכ"י אות ס"ר סי' קס"ט
סי' כ"ח הנהכ"י אות ע"ט סי' ר"ח דרנ"ר
סי' כ"ט סי' י"ט דכ"ט
סי' כ"ט הנה"ט אות ז"ר סי' מ"ו דס"ט וש"ס
סי' ל' הנה"ט אות וא"ו סי' ך' ד"ל
סי' ל' הנה"ס סי' כ"ו דל"ט
סי' ל' הנהכ"י אות א' סי' כ"ס דל"ר

סי' מ"ר הנהכ"י אות י"ט סי' א' דכ"ו
סי' מ"ו הנהכ"י אות ט' סי' כ"ג דל"ג
סי' נ"ז הנהכ"י אות מ"ו סי' כ"ו דר"מ
סי' ס"א בקונט' כונן לחקר דש"ח
סי' ס"ר הנה"ט אות כ"ג סי' ק"ן דרכ"ו
סי' ס"ר הנהכ"י אות ל"ר סי' יו"ד דכ"ו
סי' ס"ר סי' קס"ט דרל"ט
סי' ע"ו הנהכ"י אות כ"ט סי' ל"ו דנ"ה
סי' פ"א הנהכ"י אות ס' סי' ע"ו דק"ט
סי' פ"ר הנהכ"י אות ס"ח סי' כ"ג דע"ח
סי' פ"ר הנהכ"י אות כ"ז סי' מ"כ דכ"ז
סס' פ"ו סי' קצ"ט דרכ"א
סי' פ"ז הנה"ט אות ל"כ סי' ן' דע"ב
סי' נ"א הנהכ"י אות מ"ו סי' ע"ז דקי"ר
סי' נ"ט הנהכ"י אות כ"כ סי' כ"ג דע"ר
סי' ק"ר הנה"ט סי' ע"ו דק"ט
סי' ק"ה הנה"ט אות וא"ו סי' ע"ז וש"ס דקי"ר ודקי"ו
סי' ק"ה הנהכ"י אות ס"כ סי' קכ"ז דר"א
סי' ק"ט הנה"ט אות ה' סי' נ"ח דקמ"ג וסי' ק"כ דקמ"ו
סי' ק"י הנהכ"י אות י"ח סי' ק"ג דקנ"ח
סי' קט"ו סי' קל"ח דר"ז
סי' קט"ו הנהכ"י סי' קל"ט דרי"ר וש"ס
סי' קט"ו הנהכ"י אות כ"ט סי' קע"ה דרע"ס
סי' קי"ו הנהכ"י אות כ"ו סי' ק"מ דרי"ו
סי' קי"ז הנהכ"י אות י"ג סי' קמ"כ דרי"ט
סי' קי"ח הנהכ"י אות ל' סי' קמ"ח דרכ"ר
סי' קי"ט הנה"ט אות כ"ז סי' ק"ן דרכ"ה
סי' קי"ט הנהכ"י אות מ"ז סי' ק"ן דרכ"ו
סי' קי"ט הנהכ"י אות ן' סי' קנ"כ דרכ"ח
סי' קכ"א הנה"ט אות ע"ו סי' ע"ח דקי"ז
סי' קכ"א הנהכ"י אות כ"ז סי' ע"ח דקי"ט
סי' קכ"כ הנהכ"י אות ו"ח סי' כ"ג ש"ס
סי' קכ"כ הנה"ט אות כ' סי' קע"ו דרמ"ו
סי' קכ"ג הנהכ"י אות ע"ח סי' קע"א דר"מ
סי' קכ"ג הנהכ"י אות קט"ו סי' קע"ר דרת"ס וש"ס
סי' קכ"ז הנהכ"י אות יו"ד סי' ר' ד"ח
סי' קכ"ז הנהכ"י אות ך' סי' קנ"ג דרס"ר
סי' קל"ר הנהכ"י אות ט' סי' כ"ו דפ"ז
סי' קל"ה הנהכ"י אות ז' סי' קע"ר דרמ"ה
סי' ר"ח הנה"ט אות ר' סי' קי"ב דקס"א
סי' רמ"כ הנהכ"י אות ל"כ סי' פ"ז דקל"ג
סי' רמ"כ הנהכ"י אות ס"ח סי' פ"ח וש"ס דקל"ר
סי' ס"מ הנה"ט אות כ"ר בקונט' כונן לחקר דש"ז

כנה"ג חאה"ע

סי' ז"ל הנה"ט אות ל"ח סי' ר' ד"ח
סי' מ"ח הנהכ"י אות א' סי' ד' ד"ח
סי' ס"ח אות מ"ט סי' ק"ל דר"ג

כנה"ג ח"מ

סי' ל"ר הנה"ט אות כ"ז סי' ק"ן דרכ"ח
סי' ל"ר הנה"ט אות נ"ז סי' קנ"ג דרס"ר
סי' ל"ר הנה"ט אות פ"ר סי' ק"ל דר"ז
סי' ז"ל הנה"ט אות ה' סי' קנ"ו דרע"ה
סי' פ"כ כללי תנו אות ס"ו סי' א' ר"ט

סי' רפ"כ הגה"ה אות סי' קו"ג דקס"ר

כני חיי

ז"ר סי' קו סי' ז"ר רכ"ו
ז"ר סי' קו סי' קכ"ו ד"ר
ז"ר סי' קו סי' קי"ח דקכ"ט
ז"ר סי' ק"ל סי' ר"א דרפ"א
ז"ר סי' קת"כ סי' רט"ו דש"ח
בהשמטות לחו"ר סי' כ"ג דפ"ר
י"ד בסוף חו"ד סי' קפז דרמ"ז וסי' קפ"ו
ח"מ סי' כו סי' פ"ט דקי"ח

יד אהרן

אה"ע סי' ד' סי' קיו דקפ"ה
אה"ע סי' ס"ח אות ס"ב סי' ק"ל דר"ג
חוסן ישועות אה"ע סי' קכ"א סי' קט"ו דק"צ
חסק סלמה ח"מ סי' ל"ד אות ס"א סי' ק"ל דרז

שולחן ערוך והמפ' חא"ת

סי' פו"ח סי' עז דקט"ו
סי' ת' סי' קכ"ט דר"כ
סי' תמ"ה ס"כ סי' רו דרכ"ט
סי' תמז סי' כ"ו דפ"ו
סי' תמז סי' פ"ו דקי"א
סי' תמ"ח סי' פ"ו ד"צ
סי' תנ"א סי' עז וסס דקט"ו
סי' תנ"א סכ"ב סי' עז דקט"ו וסי' פ"מ דקלח
סי' תנ"א סכ"א סי' פ"ח דקי"ח
סי' תנ"ג סי' כ"ג דפ"ט
סי' תקי"ג סי' כז דנ"ח
מו"ס סי' תקכז סי' פ"כ דק"ר

ש"ע ומפ' חי"ר

סי' א' סעיף ז"כ סי' כ' ד"א
סכז א' סי' ג' ד"ג
מו"ס סי' כ' ס"כ סי' קנ"כ דר"ל
סי' זח סי' קמ"ט דרכ"ר
סי' כ"ח ס"ך סי' חו דכ"ח
סי' ס"ל סי' קנ"ר דר"ע
סי' נז סי' כז דמ"נ
מו"ס סי' נז סו"ח סי' כ"ו דל"ס
סי' נ"ח סי' כ"ב דל"ג
מו"ס סי' נ"ח ס"ו סי' כ"א דל"א
סי' ס"כ סי' ל' דק"ו
סי' ס"ד סי' קס"ח דרל"ח
סי' פ"ר סי' ט"ל דכ"ט וסי' מ' ד"ס
סי' פ"ר סי' כ"ג דפ"ח ודפ"ס
סכו פ"ר סי' מ"ה דס"ס
סי' פ"ו סי' קכ"ס דר"כ
מו"ס סי' פז ס"ו סי' מ"ח דפ"כ
סי' נ"ס סז סי' נ"נ דפ"ס
סי' נ"ס סי' עז דקס"ו
סי' ק' סי' כ"ט דנ"ר וסי' צ"ו דקז

מו"ס סי' ק"כ סי' מז דע"כ וסי' סז דנ"ח
סי' ק"כ סי' ק' דקנ"ר
מו"ס סי' ק"נ סי' קע"ח דר"ן
מו"ס סי' ק"נ ס"כ סי' ז"ר דכ"ר
סי' ק"ה סי' עז שס
סי' קו סי' נז דנ"א
סי' קו"ג סי' ע"ח דקי"ס
מו"ס סי' קי"ר ס"ו סי' קנ"א דרס"א
מו"ס סי' קי"ר סו סי' ק"נ דקמ"ס וסי' ק"ס דק"ן
סי' קט"ו סי' קנ"א דרס"א
סי' קיו סי' קמ"ח דרלח
סי' קי"ח סי' קמ"ו דרכ"ב
סי' קי"ט סז סי' קנ"ה דרע"ב
מו"כ סי' קי"ט סו"ח סי' קנ"כ דר"ל
סי' קכ"כ סי' נ"נ דצ"ט
ט"ע ומו"ס סי' קכ"כ סי' עז דקו"ג וקט"ו
מו"ס סי' קכ"ג סי' עז דקו"ג וסי' קע"ר דרת"פ
סי' קכ"ג סכ"ה סי' קצ"ד דרמ"ח
מו"ס סי' קכז ס"א סי' כ' ד"כ
מו"ס סי' קכז סי' קנ"ה דרצ"כ
סי' ק"ל ס"כ סי' קכ"ח דרעז
סי' ק"ל ס"ד סי' ר"א דר"פ
מו"ס סי' ק"ל ס"ח סי' קמ"ס דרכ"א
מו"ס סי' קל"ר סו"ג סי' ע' דנ"ט וסי' קע"ר
סי' קל"ר כו"ג סי' קנ"א דרס"א
סי' קל"ה סי' ע"ח דקו"ח
סי' קל"ה סי' קע"ד דרת"ה
ט"ע ומו"ס סי' קל"ה סי' עז דקו"ג וקט"ו
ש"ע ומו"ס סי' קלז סי' עז דקו"ג וקט"ו
ססז קל"ח סי' ר"נ דרפ"א
סי' קנ"כ ס"ו וסי' רו דרנ"ט
סי' קמ"כ סי' פ"כ דק"ג
סי' קמ"כ סי' ע' ד"ק
מו"ס סי' קכ"ס סי' ה"ה דס"ט
סי' ר"ה ס"כ סי' כ' ד"כ
סי' רנ"ח סי' נ"א דמ"ט
סי' רל"ח סי' פ"ה דקז
סי' ט"ה סי' מ' דס"כ וסי' ת"א דס"כ

ש"ע ומו"ס אה"ע

סי' ד' סי' קיו דקפז
סי' נז סי' קו"ג דקס"כ
סי' נ"ח סי' קט"ו דקע"א
סי' ס"ח סז סי' נ' ד"נ

ש"ע ומו"ס חח"מ

מו"ס ח"מ סי' רנ"כ סי' ק"ט דקכ"ס

לבוש

א"ח סי' תמ"ס ס"כ סי' רו ד'
ז"ר סי' נז סו"ט סי' כ"ו דל"ס
סי' פז סי' ל"ו דכ"ו
סי' נ"ט סי' כ"ו דפ"ו
סי' ק' סי' נ"ט דנ"ר

סי' קכ"ב סי' נ"ו ומ"ז
סי' קמ"כ סי' רל"ד ד' רנ"ט
סי' קמ"כ ס"ר סי' רז שם
כאר הגולה י"ד סי' קמ"כ סי' רו שם
סמ"ע ח"מ סי' נ"ד סי' קכ"ח דרל"ס
ח"מ סי' נ"ר ס"ק ס"ט סי' ק"ל דרו

טורי זהב

א"ח סי' הנ"א ס"ק כ"כ סי' עז דיקט"ו
י"ד סי' א' ס"ק וו סי' ט' דוא וסי' יג דכ"ב
סי' א' ס"ק ט"ו סי' יו דכ"ח
סי' א' ס"ק כ"א סי' ח' רז
סי' ג' ס"ק יג סי' יו דכ"ח
סי' יח ס"ק ט"ו סי' קנ"ו דרצ"ר
סי' ס"ט ס"ק מ"ז סי' פז דקיו
סי' נ"ו ס"ק ט' סי' כ"כ רצ"ג
סי' נ"ט ס"ק ט"ו סי' כ"ו דפ"ו
סכז כ"ט סי' ר"נ דרפ"א
סי' ק"ה ס"ק ח' סי' עז רקוב ושם
סי' קלו ס"ק סי' ק"מ דרט"ו
סי' קז ס"ק סי' ק"ל דר"כ ושם
סי' קלח ס"ק ד' סי' קנ"ט דרצ"ט
סי' קמ"כ ס"ק ג' סי' ר"ט דרנז
סי' קמ"כ ס"ק ד' סי' ר"ה דרפ"ר ושם וסי' ר"ח דרנ"כ
סי' קמ"כ ס"ק ז' סי' קפ"כ דרכ"ה וסי' רור דס"ד וסי' רט"ו
דס"ח
סי' קמ"כ ס"ק וא"ו סי' רא דס"א
סי' קמ"כ ס"ק ט' סי' קפ"כ דרנ"ס וסי' גור דס"ד וסי' רט"ו
דס"ח
סי' קמ"כ ס"ק סי' קפ"כ דרנ"ס

שפתי כהן ח"ד

סי' א' ס"ק ח' סי' ט' דוב וסי' וא דוט
סי' א' ס"ק ט"ל סי' ח' רז
סי' כ' סי' קנ"כ דר"ל
סי' כ"ח ס"ק כז סי' יח דכ"ח
סי' ז' סק"נ סי' ט' דוג
סי' כז ס"ק מ"מ סי' כ"ו דל"ס
סי' עז ס"ק כ"כ סי' זל דנ"ו
סי' פ"ר ס"ק מ' סי' נ"ר רצ"כ
סי' ק"כ סקז סי' ק' דקמ"ר
סי' ק"ה ס"ק כ' סי' עז דקוב ושם
סי' ק"ה ס"ק א' סי' עז דקיו
סי' קז ס"ק סי' פ"ז שם
סי' ק"ט ס"ק סי' כ"מ רקמ"ג
סי' קז כללי ס"ס סי' קכ"ו ד"כ
סי' קז כללי ס"ס סי' ק"ל דר"כ ושם
סי' קז כללי ס"ס סי' קל"ג דר"ט
סי' קוא סק"ר סי' קל"ר דר"ס
סי' קיד ס"ק יט סי' ק"ו דק"ן
סי' קס"ו ס"ק סי' קל"ח דרו
סי' קכ"כ ס"ק סי' ר"ג דרפ"כ
סי' קכ"נ ס"ק כ"ו סי' קצ"א דר"ס
סי' קכז ס"ק יב סי' קנ"ר דרצ"א
סי' קכז ס"ק ך' סי' קנ"ס דרע"כ

סי' קל"ר ס"ק כ"ט סי' קיצ"ח דר"ן
סי' קל"ה ס"ק ל"נ סי' יצז דקוכ
סי' קלז ס"ק ט' סי' עז דקיג
סי' קלז ס"ק לו סי' כ"ו דפ"ר וסי' עז דקוכ ודקיג
סי' קמ"כ ס"ק כ' סי' ר"ו דרפ"ח
סי' קמ"כ ס"ק יור סי' ר"ה דרפ"ס וסי' נז דרנ"א
סי' קמ"כ ס"ק וא סי' רס"ו דס"ח
סי' קמ"כ ס"ק יג סי' רס"ו שם
סי' רמ"כ כללי סורחה סי' פז דק"ל

נקודת הכסף ח"ד

סי' א' סי' ט' דוב
סי' נז סי' קס"כ דרל"ו
סי' קל"ה סי' ע"ט דקוס
סי' קנ"כ סי' קפ"כ דרנ"ס
סי' קמ"כ סי' כ"ח דרפ"ס

בית שמואל

אה"ע סי' כ' סקו סי' פ"ט דקל"ו
סי' ד' ס"ק ט"ל סי' קוו דקוז
סי' ד' ס"ק כ"כ סי' קוו דקעז
סי' ו' ס"ק סי' פ"ט דקל"ו

בית הלל ח"ד

סי' נ"ו סי' כ"כ דצ"נ
סי' ק"נ סי' ע"נ דק"ה
סי' קמ"כ סי' רמ"ח דרנ"ה

מגן אברהם

סי' תמ"כ ס"ק ט' סי' קל"ס דריג
סי' תמ"ה ס"ק ה' סי' רור דס"ה וסי' רע"ו שם
סי' תמ"ה ס"ק ות"ו סי' רוב דס"ד
סי' תמ"ה ס"ק ה' סי' ר"ד דרפ"ר
סי' תס"כ ס"ק א' סי' קפ"נ דרנ"ו
סי' תנז ס"ק ד' וכ"ה סי' כ"כ דע"נ
אליהו רבה סי' תנ"א סי' עז דקס"ו
סי' תרוח סי' כז דק"ל
חתר בסה סי' תמ"כ סי' ע"כ דק"ג

פרי חדש א"ח

סי' תמ"כ ס"ט סי' ע"כ דק"נ
סי' תה"ס סי' רז דר"ן וסי' רז דרל"ט
סי' תהז סי' קצז דרהז
סי' תנ"א סי' עז דקט"ו
סי' תנ"נ ס"נ סי' כ"נ דע"ח וסי' כז דפ"ר
סי' תר"ח סי' קוח דק"ן
סי' תרוב ס"ו סי' ע"כ דק"ר
סי' תר"ן סי' פ"א דק"ך

הרב פ"ח ח"ד

סי' א' ס"ק ט' סי' ט' דוב וסי' וא דוט ושם

סי'

סי׳ א׳ ס״ק ל״ט סי׳ ח׳ רנ״
סי׳ א׳ ס״ק ת״כ סי׳ ב׳ ד״ב
סי׳ ב׳ סי׳ קנ״כ דר״ל
סי׳ ט׳ סי׳ קנ״ח דרע״ח
סי׳ כ״ח ס״ק ל״א סי׳ י״ח דכ״ח
סי׳ כ״ט ס״ק א׳ סי׳ קנ״ד דרס״ט
סי׳ ל״כ ס״ק ח׳ סי׳ כ״א דל״א וסם
סי׳ ל״ג ס״ק ס׳ סי׳ קס״כ דרל״ה וסי׳ ן׳ וסי׳ קכ״ו דקנ״ט
סי׳ נז׳ ס״ק ן׳ סי׳ כ״ה דל״ד וסי׳ כ״ג דל״ט וסם
סי׳ נ״ח ס״ק ח׳ סי׳ כ״א דל״א
סי׳ ס׳ ס״ק ה׳ סי׳ קנ״א דרס״א
סי׳ ס״ב ס״ק ב׳ סי׳ ל׳ דמז׳ וסי׳ ל״א דמז׳
סי׳ ס״כ סי׳ כ״ט דמ״ו
סי׳ ס״ד ס״ק כ׳ סי׳ קס״כ דרל״כ
סי׳ ס״ד ס״ק כ״ו סי׳ כ״ג רע״ג וסם
סי׳ פ״א ס״ק ד׳ סי׳ ס׳ דל״ח
סי׳ פ״ד ס״ק ז׳ סי׳ ל״ט דכ״ט וסי׳ ת׳ ד״ם וסי׳ ת״א דס״כ
סי׳ פז׳ ס״ק ג׳ סי׳ ת״ח דע״כ
סי׳ פז׳ ס״ק ו׳ סי׳ מז׳ דע״כ
סי׳ כ״ו ס״ק י״ח סי׳ קנ״א דכ״ם
סי׳ נ״ח ס״ק ו׳ סי׳ קעז׳ דרמז׳
סי׳ נ״ח ס״ק ז׳ סי׳ קנ״א דרס״א
סי׳ נ״ט ס״ק ח׳ סי׳ כ״ג רע״ד
סי׳ נ״ט ס״ק י״ב סי׳ כ״ג דע״ד וסם
סי׳ ק׳ ס״ק ג׳ סי׳ ק״ח דקנ״ב וסם
סי׳ ק״כ סי׳ ת״ו וסם
סי׳ ק״כ סי׳ סז׳ דנ״ם
סי׳ ק״ג ס״ק א׳ סי׳ ע״א ד״ק וסם וסי׳ ע״כ דק״כ
סי׳ ק״ה ס״ק א׳ סי׳ עז׳ דקי״ב וסם
סי׳ ק״ם ס״ק כ״א סי׳ קע״ד דרת״א
סי׳ ק״ה סי׳ קצ״ו דרמ״ו וסי׳ קעז׳ דרמז׳ וסי׳ ק״פ
סי׳ קו׳ קונט׳ הספק סי׳ קי״ג דקס״ה
סי׳ קו׳ בקונט׳ הספק סי׳ קי״א ככל הסימן מרקפ״ח
סי׳ קו׳ בקונט׳ הספק סי׳ קכ״ו ד״ר
סי׳ קו׳ בקונט׳ הספק סי׳ קכ״ט דפ״א
סי׳ קו׳ בקונט׳ הספק סי׳ ק״ל דר״ב וסם
סי׳ קו׳ בקונט׳ הספק סי׳ קל״ג דר״ט
סי׳ קי״ב ס״ק א׳ סי׳ קל״ט דמ״א
סי׳ קי״ב ס״ק סי׳ קנ״א דר״ם
סי׳ קי״ד ס״ק כ״ד סי׳ קנ״א דר״ם וסם
סי׳ קי״ד ס״ק כ״ו סי׳ ק״ו דק״ן
סי׳ קי״ד סי׳ קנ״א דרס״א וסם
סי׳ קט״ו ס״ק ט״ו סי׳ קל״ח דר״
סי׳ קט״ו ס״ק כ״ד סי׳ קל״ט דרס״ו וסי׳ קע״ס ד״ר
סי׳ קי״ח סי׳ קמ״ד דרכ״א
סי׳ קי״ח ס״ק י״ח סי׳ קמז׳ דרכ״ג
סי׳ קי״ח ס״ק ל״ו סי׳ קנ״א דר״ם
סי׳ קי״ט ס״ק י״ו סי׳ קנ״ג דרס״ת
סי׳ קי״ט סי׳ קנ״ב דרכ״ח
סי׳ קי״ט ס״ק ב״ח סי׳ ק״ן דרכ״ח
סי׳ קכ״כ ס״ק ג׳ סי׳ כ״ג רע״ג וסי׳ נ״ו וסי׳ ע״ו וסי׳ עז׳ דקי״ב
בקונט׳ אחרון לסי׳ ע״ט סי׳ ע״ג דק״ם
מים חיים בלקוטיו לא״ר סי׳ כ״ט דע״ח
מים חיים כת׳ סי׳ ב׳ סי׳ כז׳ דמ״ב
מים חיים כת׳ סי׳ יו״ד סי׳ ת״ס דס״ט וסי׳ ע״כ דק״ג
מים חיים לגטין דכ״ד סי׳ כ״ג רע״ו וסי׳ קז׳ דק״ן

בכימוקיו כפ״ר מה׳ עז׳ סי׳ ר״ח דרנ״ג
סמ כפו״כ מה׳ עז׳ סי׳ ק״מ דרי״ו

פרי תואר

סי׳ כ״ה סי׳ קי״ד דקס״ה
סי׳ ל״כ סי׳ כ״א דל״א
סי׳ נ״ט סי׳ כ״ה דפ״נ
סי׳ פ״ר סי׳ ל״ט דכ״ט
סי׳ ק׳ סי׳ ל״א דמז׳
סי׳ ק״כ סי׳ סז׳ דנ״ח
סי׳ קט״ו סי׳ קל״ח דנו״ר
סי׳ קי״ז סי׳ קמ״א דרו״מ
תבואות שור סי׳ כ״ח ס״ק י״ד בקונט׳כונן לחקר דש״ט

כרתי ופלתי

סי׳ א׳ סי׳ ט׳ דט״ו
סי׳ כ״ט סי׳ כ״ו דל״ה
סי׳ נז׳ סי׳ כז׳ דמ״ג
סי׳ פ״ר סי׳ ל״ט דכ״ט
סי׳ פז׳ סי׳ ת״ח דע״כ
סי׳ פז׳ סי׳ ע׳ ר״ק
סי׳ פז׳ סי׳ ע״ג דק״ו
ססי׳ פז׳ סי׳ קע״ט דרכ״א
סי׳ נ״ר סי׳ ע״ג דק״ו
סי׳ נ״ח סי׳ ן׳ דקלז׳
סי׳ ק׳ סי׳ ס״ג דנז׳
סי׳ ק״ה סי׳ עז׳ דקי״ז
סי׳ קו׳ בקונט׳ ספק סי׳ ט׳ דט״ו
סי׳ קו׳ ס״ק י״א סי׳ ק״ג דקמז׳
סי׳ קו׳ ס״ק י״כ סי׳ ק״ג דקמז׳ וסי׳ ק״ס דק״ן
סי׳ קו׳ בקונ׳ ספק סי׳ קי״א בכל הסימן מרקע״ט
סי׳ קו׳ בקונ׳ ספק סי׳ ק״ל דר״כ וסם
אורים ותומים ח״מ כללי מגו בסי׳ פ״כ סי׳ ח׳ ד״ט

חוק יעקב דהל׳ פסח

סי׳ תמ״ה ס״ק ה׳ וסם סי׳ ר״ח דרנ״כ
סי׳ תמ״ה ס״ק ו׳ סי׳ רי׳ ר״ס
סי׳ תס״כ ס״ק ה׳ סי׳ קפ״כ דרכ״ו

ברכי יוסף ומחזיק ברכה

נוחכ״ר י״ד סי׳ ט׳ ס״כ סי׳ קנ״ח דרע״ח
סי׳ כז׳ סי״ג סי׳ כז׳ דמ״ב
סי׳ פ״ר פו׳ סי׳ ס״ג דנז׳
סי׳ פז׳ ס״ק סי׳ עז׳ דקי״ז
ברכי יוסף ח״מ סי׳ ז׳ סו״ס סי׳ פז׳
ח״מ סי׳ ל״ס סי׳ קסז׳ דרל״ח

רש״ל והגהות רש״ל

פסחים לדכז׳ סי׳ ר״ר דרפ״ד
ביצה פ״ק סי׳ ת״נ סי׳ קי״א דקנ״ט
יבמות פ״ק סי׳ יו״ד סי׳ פ״ר דקכ״כ
יבמות ספ״ק סי׳ פ״ס דקל״ו
חולין פ״ק סי׳ ז׳ סי׳ קכ״א דרכז׳
חולין פ״ק סי׳ ט׳ סי׳ נ״ד״כ וסם

תורת הטאת

מנחת יעקב

בעלי תשו' ראשונים ואחרונים

תשובות הרשב"א

כללי הרא"ש

תשו' הר"ן

ת׳ הריב״ש

סי׳ ת״ר סי׳ פ״ר דקכ״ו
סי׳ רכ״ט סי׳ ע״כ דק״ך
סי׳ רס״ו סי׳ ק״ל דר״ו
סי׳ שמ״ט סי׳ כ״ג דפ״ג וסי׳ כ״ן דפ״ר וסס
סי׳ שנ״ח סי׳ ח׳ ד״ח
סי׳ תל״ט סי׳ קמ״ו דרכ״ג
סי׳ תנ״ח סי׳ ק״ן דר״ס

תשב״ץ

ח״א סי׳ ס״ו סי׳ קמ״ו דרכ״ג
סס סי׳ פ״ג סי׳ קי״ג דקס״ד
סס סי׳ קל״ח סי׳ כ״ג דקל״ח וסי׳ ק״ט דקכ״ס
סס סי׳ קכ״ה סי׳ ה׳ ר״ח
ח״ב סי׳ מ״ט סי׳ ע״ו דק״ט
סס סי׳ פ״ט סי׳ קנ״ר דרס״ט
סס סי׳ קמ״א סי׳ ד׳ ר״ו
סס סי׳ רע״ט סי׳ ה׳ ד״ח
ח״ג סי׳ ו״ר סי׳ קל״ט דרט״ו וסי׳ קעז דלהז
סס סי׳ רנ״א סי׳ ר״ו דרפ״ט
סס סי׳ רנ״ג סי׳ מ״ו דמ״ט

ת׳ הרשב״ש בנו

סי׳ ט״ה סי׳ ר״כ דרפ״א
סי׳ סנ״ט סי׳ קי״ו דקעז
סי׳ תק״א סי׳ קנ״ב דרכ״ט
סי׳ תקנ״כ סי׳ קמ״ח דרכ״ג
סי׳ תקנ״ג סי׳ קסז דרל״ט וסי׳ ר״כ דרפ״א
סי׳ תרוג סי׳ נז רנ״א ורנ״ב

ת׳ יכין ובועז

ח״א סי׳ ס׳ סי׳ קנ״ב דרל״ב
סס סי׳ קיט סי׳ קמ״ד דרכ״א
סס סי׳ ק״ך סי׳ קנ״ח דרעז וסי׳ ר׳ דרע״ט
ח״כ סי׳ נ״א סי׳ קי״ב דקמ״ח
סס סי׳ נ״ח סי׳ פ״ח דקל״ד

ת׳ מהר״י קולון

סורס נ״א סי׳ יא דכ״א
סורס נ״ג סי׳ ב׳ ד״כ וסי׳ קנ״ב דר״ל
סורס נ״ג סי׳ קכ״ט דרל״ו וסי׳ קנ״ג דרס״ג וסס
סורס ק״ס סי׳ קכ״א דרכז
סורס קע״כ סי׳ קיא דקכ״ח
סורס קע״כ סי׳ קכ״ו ד״ר

תרומת הדשן ופסקים וכתבים

סי׳ קיד סי׳ כ״ג רעז
סי׳ קע״א סי׳ כ״ר דפ״כ
סי׳ קע״ח סי׳ קנ״א דר״ח
סי׳ קפז סי׳ יח דכ״ח
סי׳ קנ״א סי׳ קכ״ו ד״ר

סי׳ ר״ס סי׳ קמ״ה דרכ״א
סי׳ שיר סי׳ ק״ט דקכ״ה
סי׳ שנ״ג סי׳ קנז דרע״ו
פו״כ סי׳ קכ״ט סי׳ ק״ל דר״ג
פו״כ סי׳ קמ״ו סי׳ כ״ג דעז
פו״כ סי׳ רכ״ו סי׳ ה׳ ד״ח

מהרי״ל

סי׳ קנ״ח סי׳ ק״ג דקמז
דרשות מהרי״ל ה׳ תערובות סי׳ נז רנ״ב
מהרי׳ וויל סי׳ ע״ר סי׳ פ״ט דקל״ו

ת׳ הרא״ם

ח״א סי׳ ס״ט סי׳ קנ״ו דרע״ב
סס סי׳ קמ״ר סי׳ רוח ר״ס
ח״כ סי׳ כ״א סי׳ קט״ו דקס״ו
סס סי׳ כ״ר סי׳ ק״ן דרכ״ה וסי׳ קנ״כ דרל״א
סס סי׳ כ״ר סי׳ ק״ס דרל״ו וסי׳ קנ״ג דרס״ד
סס סי׳ כ״ר סי׳ קנ״ר סס וסי׳ קנ״ו דרע״ר
סס סי׳ ל״א סי׳ ק״ב דקמז
הרי׳ כירב סי׳ ב׳ סי׳ ט׳ רוח וסי׳ ט״ו דכז
הרד״ך סוף בית ח׳ סי׳ ב׳ ד״ב
ת׳ בי׳ הביאס בס׳ נבעות עולס סי׳ וא״ו סי׳ ג׳ ר״ג
ת׳ בי׳ ה׳ קדושין סי׳ קוח דקנ״ב
ת׳ רש״ל ס׳ ך׳ סי׳ קמ״ט דרכ״ד
ת׳ רש״ל סי׳ ך׳ סי׳ קנ״ב דרכ״ט וסי׳ קנ״ה דרל״ג
הרמ״ע מפאנו סי׳ כז סי׳ קע״ר דרמ״ד וסי׳ קפ״א דרכ״ב
סי׳ כ״ט סי׳ קמ״א דרוח
סי׳ ס׳ סי׳ קפ״א דרנ״כ
סי׳ קכ״ו סי׳ קכ״ו ד״ר
הרוקס סי׳ נ״ג סי׳ קכ״ר דקנ״ח
סי׳ כ״ר סי׳ קנ״כ דרל״כ וסי׳ קנ״ג דרל״ג
בהגהותיו לו״ר סי׳ קיו סי׳ קמ״ב דרוט
ת׳ מור״ס סי׳ כ״ר סי׳ קנ״ט דרע״ח
הרלנ״ח סי׳ פ״ר סי׳ כ״ט רנ״ר
סי׳ פ״ו סי׳ ק״כ דקמ״ה
סי׳ קל״ח סי׳ עז דקיו וסס
הרוכל ח״א ססז ח׳ סי׳ ק״ל דר״ו
סס סי׳ יו סי׳ ק״ג דקמ״ח
סס סי׳ יז סי׳ קוא דקנ״ט
סס סי׳ ל״כ סי׳ ד׳ ד״ס
סס סי׳ ל״ט סי׳ קנ״ב דרכ״ט
סס סי׳ כ״ר סי׳ קס״ו דרל״ח וסי׳ קנ״ג דרס״ר וסי׳ קנ״ב דרס״ט
סס סי׳ ע״ג סי׳ פז דקנ״ב
ח״כ סי׳ פ״ו סי׳ קנז דרל״ד
ח״ג סי׳ מ׳ סי׳ קמ״ח דרכ״ג
סס סי׳ מ״כ סי׳ ק״ל דר״ו
סס סי׳ ע״א סי׳ ק״ל דר״ו
סס סי׳ ע״כ סי׳ קט״ו דקס״ו וסי׳ קיו דקע״ב
סס סי׳ פ״ה סי׳ ד׳ דז
סס סי׳ ק״ג סי׳ יר דכ״ח
סס סי׳ ק״ג סי׳ קכ״ט דר״א

הרשד"ם

מא"ח סי' נ"ס סי' פז דקנ"א
מ"ר סי' נ"ח סי' ג' דכ"ר
שם סי' מ"ח סי' זכ דכ"כ וסי' ג' דכ"ר וסי' ק"ן דרכ"א
שם סי' מ"ח סי' קנ"א דרז
שם סי' מז סי' קנ"ג דרס"ג
שם סי' כ"כ סי' קמ"ט דרכ"ח
שם סי' כ"ג סי' קנ"ב דרס"ג וסי' קנ"ו דרפ"ם
שם סי' כ"ה סי' ר' דרע"ם
שם סי' ן' סי' קכ"ו ד"ר
שם סי' קח סי' קנ"ו דרע"ם
שם סי' קכ"ב סי' פ"ר דקכ"ב
שם סי' ר"א סי' קט"ו דקס"ו וסי' קיו דקע"ב
א"ע סי' ט' סי' כ' ד"כ סי' ר' רז
א"ע סי' ן' סי' פ"ט דקנ"ו
פרז אדרכו' סי' רפ"א סי' קנ"ג דרס"ר
סי' סו סי' ס' רוד
פרדכו' סי' קמ"כ סי' ס' דנ"ס
סי' רכ"ו סי' ב' ר"ב וסי' קכ"ט דרנ"ו
סי' רכ"ו סי' יד דכ"ו וסי' כ"א דע"ג
החדשות סי' מז סי' עז דקוא
החדשות סי' רוג סי' ח"ס דיצ"כ
החדשות סי' תסז סי' ע"ו דקיב
החדשות סי' תסכ"ג סי' פ"ו דקיב
החדשות סי' תק"פ סי' ק"ו דק"ן
החדשות בלשונות הר"מ סי' רכו סי' פ"ר דקכ"ו
החדשות סי' תרנ"ח בקונט' כונן לחקר דפ"ט
המכ"ט ח"א סי' כ"א סי' ק"ב דקמ"ט וסי' קי דקנ"ו
שם סי' נ"ה סי' קמ"ט דרכ"ה
שם סי' קנז סי' קסז דרנ"ח
מהרש"ך ח"א סי' נ"ח סי' ג' דכ"ב
ח"ב סי' קמ"ס סי' ר' ר"ם
ח"ב סי' פ"ה סי' כ"ו דפז
שם סי' כ"ה סי' ה' ר"ח
משפטי שמואל סי' ס' סי' פז דקנ"א
סי' ק"ך דקכ"א סי' פז דק"ל
סי' קכ"ט סי' ר' ר"ס
הרוצן סי' פ"א סי' קנ"ט דרט"ו
הראר"כ סי' רכ"ט סי' קכ"ר דרס"ם
הר"ם חיון סי' מ"א סי' קיו דקע"ו
שם סי' מ"א סי' קוח בכל הסימן מדקע"א
הר"א ששון סי' רוד סי' קיב דקס"כ
הר"ם יונה סי' ז' סי' קמ"א דרוח
תקור בכוך סי' נ' סי' ר' ר"ו
סי' נ"א סי' קוח דקע"ם
סי' נ"ט סי' ר' דרע"ט
הראנ"ח ח"א סי' א' סי' קיט דקנ"ם
שם סי' ח' סי' קיט דקנ"ה
שם סכו ח' סי' קט"ו דקע"א
שם סי' מ"ה סי' ה' ר"ם
שם סי' כ"כ סי' קיד דקס"ו
שם סי' ס"ח סי' קיט דקכ"ס
שם סי' קיב סי' ע"ח דקוח
המפט צדק ח"א סי' ד' סי' ד' רח
שם סי' ס"ה סי' כ' ר"כ וסי' ר' ר"ח
ח"ב סי' ב"ם סי' קמ"ט דרכ"ם

מהרח"ש ענ"א א"ח דס"ו סי' קנ"ד דרס"ח
ח"ב סי' זח סי' ט' ריד וסי' זוד רוס
שם סי' זח סי' ור דכ"ד
שם סי' זח סי' קנ"א דר"ח וסי' קנ"כ דר"ח
שם סי' זכ סי' קנ"כ דרכ"ט
שם סי' זכ סי' קנ"ב דרס"ד ושם וסי' קנ"ד דרס"ח
שם סי' ונ סי' קס"ב דרנז וסי' קנ"ד דרס"ח
שם סי' יו סי' קוח דקנ"ב
שם סי' נ"ר סי' כ' ר"כ
שם סי' ת"א בקונט' כונן לחקר דפ"ט
פרז בפסן סי' ב' סי' קמ"א דקא
סי' פ' סי' כ' ר"א

הרימ"ט

ח"א סי' ה' סי' נ"ב דקנ"ח
סי' ה' סי' ק"ט דקנ"ה
סי' זח סי' קיב דקס"ם
סי' זח סי' קיג דקס"כ
סי' זח סי' קט"ו דקס"ח
סי' זכ סי' קמ"ח דרכ"ב
סי' זכ סי' קנ"ח דרע"ו
סי' ור סי' ד' ר"ו
סי' נז סי' ט' רוב
סי' נז סי' קט"ו דקע"א
סי' ת"א סי' קיב דקס"א וסי' קיג דקס"כ
סי' ת"א סי' קט"ו דקס"ט
סי' נ"א סי' קיב דקס"כ וסי' קיג דקס"ב
סי' נ"א סי' קוח דק"ס
סי' נ"א סי' קט"ו דקע"א
סי' נ"א סי' ק"ל דרא
סי' נ"ב סי' ר' ר"ן
סי' פ"ב סי' קנ"ב דרס"ד
סי' קנ"ח סי' קוח דקנ"ם
סי' קנ"ח סי' קיג דקס"ב
מ"ר סי' א' סי' קוח דקנ"ם
סי' א' סי' קיו דקע"ס
ס' א' סי' קוח בכל הסימן מדקע"ם
סי' א' סי' קיט דקנ"ם וסי' קכ"כ דקנז
סי' א' סי' קנ"ד דרס"ט
סי' ב' סי' ק"ל דר"כ וסי' קנ"א דרז
סי' ב' סי' קמ"ח דרכ"ב
שם סי' ב' סי' קנ"א דרס"כ וסי' קנ"ח דרע"ו
שם סי' זב סי' קכ"כ דרכ"ח
שם סי' יד סי' ק"ן דרכ"ו וסי' קנ"כ דרכ"ח
שם סי' ס"ו סי' קנ"כ דרכ"ח
שם סי' כ"א סי' ר' ר"ו
מא"ע סי' א' סי' כ' ר"א
שם סי' זח סי' ק"ה דק"ן
שם סי' זח סי' קוח דק"ס
שם סי' זח סי' קוח דקנ"ד
שם סי' כ"ו בקונ' כונן לחקר דפ"ט
שם סי' נ"א סי' קט"ו דקכז וסי' קיו
שם סי' ת' סי' קוח דקנ"ט
שם סי' ת' סי' ק"ל דר"ו
מח"מ ח"י ך' סי' קיא דקנ"ט וסי' קט"ו דק"ע
שם סי' קכ"ד סי' ק"ט דקנ"ז

שו"ת פני משה

גבעות עולם

תשובות הכנה"ג

עדות ביעקב

פרח מטה אהרן

תורת חסד

תשובות פני יהושע מרבני אשכנז

חא"ח סי' נא סי' ח' וסי' ר"ח דרנ"ג
שם סי' נא סי' רז דרנז וסי' רנא
שם סי' יב סי' מ"ו ד"פ
חו"ד סי' ו' סי' קמ"ו דרכ"ג

בית יעקב

סי' ד' סי' ט' דנא
סי' ד' סי' יב דכ"ב
סי' מ"ד סי' קמ"א דרנח

עבודת הגרשוני

סי' ט"ו סי' נא דנט
סי' מ"ו סי' קס"ה דרל"ח
סי' כ"ד סי' נא דכ"ב וסי' יב דכ"ב
סי' כז סי' ר"א דר"פ
סי' כ"ח סי' ר"א דר"פ
סי' ק"ו סי' קל"ב דר"ת

שבות יעקב

חא"ח סי' ל"ה סי' ס"א דכ"ם
ח"א סי' כ"נ סי' נ' ד"נ
ח"ב סי' ין סי' קל"ט דרלד

רב צבי

סי' ג' סי' קיו דקע"ד
סי' ט"ל סי' קנ"א דר"ם
סי' מ"ט סי' ל"ח דכ"ה
סי' עז סי' כ"ו ד"ת

באר יעקב

א"ח סי' תמז סי' כ"כ דע"ג
חו"ד סי' כז סי' כז דת"כ
שם לסי' כ"ט סי' מ"ו דפ"א
שם לסי' קי סי' קנח דק"פ
שם לסי' קו שם סי' קנח שם
שם לסי' קיז סי' קה"א דרנו ושם
טורי יוסף ד"ו סי' ח' ד"ט

גנת ורדים

א"ח כלל ג' סי' כ"א סי' קל"ח דל"ם
הו"ד כלל א' סי' א' סי' קכ"ב דרל"כ וסי' קכ"ג דרל"ב
כלל א' סי' א' סי' קכ"ט דרל"ו וסי' קס"א דרל"ו
כלל א' סי' א' סי' קס"ד דרלז
כלל א' סי' כ' סי' קנז דרל"ד
כלל א' סי' ג' סי' ק"מ דרס"ו
כלל א' סי' ה' סי' ע"ב דק"ד
כלל א' סי' נח סי' כ"ג דפ"א
גן המלך סי' קמ"א סי' כ"ו דל"ם
שם סי' ם"ח סי' קכ"ח דר"א

מטה יוסף ח"א חו"ד סי' ח' סי' קס"כ דרלז וסי' קס"ד דרלז
אדמת קדש חו"ד סי' ג' סי' כז דמ"ד
שם סי' ד' סי' כ"ג דיצ"ה ושם
שם סי' נ' קצ"ט דרנ"א
שם סי' ה' סי' קנ"א דר"ם
ח"ב סי' יד סי' קז דק"ן
פרי הארץ ח"א ח"מ סי' ח' סי' ד' דז
שם סי' יג סי' ח' דו
ח"ב סי' יג סי' נ"ב דצ"ח
שם דל"ה סי' קז דק"ן
זרע אברהם א"ח סי' כ' ג' סי' ע"א דק"ב
הא"ר סי' כ"ה סי' קיצ"ט דרכ"א וסי' קפז דרנ"ח
נחפה בכסף חו"ד סי' ה' סי' קפ"ב דרנ"ם
שם דקס"ו סי' ב"נ דע"ח
שם דקע"ב סי' כ"ו דפ"ם
ידי אליהו דפ"ח סי' ד' ד"ד
מלכי בקדש חולין לד"ח סי' קפ"ב דרנ"ח
שם דקכ"א סי' ר"ח ד'
אורים גדולים דת"כ סי' פ"ט דקל"ו
בוגל מאש סי' כ"ה סי' קט"ו דקכז וקצ"ב
סי' ן' סי' ק"ג דק"ן וסי' ק"ה דק"ן
בני משה סי' ל' סי' קט"ו דק"ע
דת ודין סי' ז' סי' ק"א דקמ"א
נתיבות משפט ד"ב סי' קנ"ו דרע"ג
בני יעקב סי' כ' סי' קנח דקפז
שם דר"א סי' וא"ו ד"ט
כהונת עולם סי' כ"ב סי' קט"ו דק"ע
שם סי' ס' סי' קט"ו דק"ע
סדר אליהו רבה דל"ט סי' קכ"ו דקנ"ט
שם דמ"ג סי' קל"א דרנח
שם דנ"ח סי' קכ"ו דקנ"ט שם
שם דעז סי' קנ"ד דרס"ח
שם דפ"כ סי' קנ"ג דרס"ד

מחנה אפרים

ס' נדרים סי' יב סי' קיב דקס"א
ס' עדות סי' ח' סי' קנ"ד דר"ע וסי' קנ"ח דרע"ב
שם סי' ט' סי' קנא דק"ם
שם סי' יט סי' קנ"ג דרס"ח
ס' אישות סי' ג' סי' קט"ו דק"ע וסי' קיו דקצ"ב
ס' א"כ סי' קיו דקיצ"ו
שם דנח סי' ק"נ דקמ"ט וסי' ק"נ דקמ"ט
שם דיט סי' וא"ו ד"ט
ס' מאכלות אסורות דכ"ה סי' רנא ד'
אור יקרות עיו מס' ת"א סי' קז דקנ"א
שם בקונ' ד"ב סי' קנ"א דרכז

דברי אמת

בת' דיז סי' קיד דקס"ו
שם בת' דיז סי' קנח דקנ"ט
שם בקונט' דכ"ח סי' ל"ד דכ"ד
שם בקונ' דמ"ה ודנז סי' א"ד ד"א
שם בקונט' דפ"ה סי' קיד דקס"ו
שם בקונט' דפ"ו סי' קנח דקפ"א
שם בקונט' דפ"ה סי' קכ"ב דקנז

ארעא דרבנן סי' ט' סי' כ"ג דפ"א
שם סי' תמ"ר סי' קכ"ח דר"א
שם מ"ב סי' קס"ו סי' קי"ח דקפ"ח
נט מקושר ד"ל סי' ט' דכ"ז
קהלת יעקב דע"ה סי' קי"ב דקס"ד
שם דע"ו סי' קמ"א דרי"ו ושם
שם דע"ז סי' קמ"ב דרי"ט
שם דפ"ח סי' קי"ח דקפ"ב ודקפ"ח
שם דע"ט סי' קי"ב דקס"ב
שם דע"ט סי' קי"ט דקנ"ה
שם ד"פ סי' נ"ה דק"מ
שם דפ"א סי' נ"ו דקמ"א
שם דקכ"ז סי' פ"ח דקל"ד

משאת משה

א"ח סי' א' סי' קכ"ז דר"א
א"ח סי' ב' סי' קכ"ו ד"ר
יו"ד סי' א' סי' פ"ט דקל"ה וסי' ק"ל דר"ו
שם סי' א' סי' קכ"ו ד"ר
שם סי' א' דכ"א סי' ק' דקמ"ה
שם סי' ב' סי' ק"נ דקמ"ז
שם סי' ג' סי' ט' די"א
שם סי' ג' סי' קנ"ב דרס"ה וסי' קנ"ד דרס"ט
שם סי' וא"ו סי' קכ"ו ד"ר
ח"ג יו"ד סי' ג' סי' מ"ג דס"א

בית דוד

א"ח סי' ל"א סי' קכ"ב דרכ"ח
יו"ד סי' ב' סי' קס"ד דרל"ז
שם סי' כ"ז סי' ל"ד דפ"ב
שם סי' כ"ח סי' כ"ג דפ"א וסי' כ"ד דפ"ב
שם סי' ע' סי' קנ"ט דרע"א
שם סי' ע"ב סי' קצ"ו דרמ"ו
שם סי' ע"ד סי' קפ"ט דרכ"ט
שם סי' ע"ד סי' כ"ב דע"ב
שם סי' קל"ז סי' קי"ח דקפ"ד ודק"ן
שם סי' קמ"ז סי' קי"ח דקנ"ד

דבר משה

יו"ד סי' א' סי' קס"ד דרל"ז
שם סי' ב' סי' קנ"ד דרס"ט
שם סי' י"ט סי' ר' דרע"ט
ח"ג יו"ד סי' א' סי' יו"ד די"ט
שם סי' א' סי' ט"ו דכ"ז
שם סי' ב' סי' נ"ן דכ"ה

אהל יוסף

יו"ד סי' א' סי' קס"ט
שם סי' ב' סי' קכ"ב דר"ל
שם סי' כ"ט סי' נ"ז דקמ"א
שולחן גבוה א"ח בכללים סי' קי"ח דקפ"ז
מלך שלם ד"ן סי' קי"ח דקפ"א
גדולי תרומה דס"ח סי' ח' די"ז

חוק לישראל ז"ר סי' א' סי' ט' די"ו
שם סי' א' סי' י"א דכ"א
שם סי' ק"כ סי' ס"ז דנ"ח
שמש צדקה יו"ד סי' כ"ח סי' קנ"א דרס"ב
מקראי קדש דפ"ג סי' ק"נ דקמ"ט
שם דפ"ח סי' רי"ב ד' ט"ר
שם דקט"ו סי' ר"ו דרפ"ט
שם דקנ"ט סי' ר"ר דרפ"ד
שם דק"ס סי' רי"ז ד"ש
שם ה' מגילה תרפ"ח סי' קי"ט דקנ"ה
עץ החיים שלח לך דפ"ג סי' פ"ז דק"ל
שם שלח לך דפ"ד סי' קי"ח דקנ"ה
שם סוף הספר ד"ב סי' קי"ח דקנ"ה
שם סוף הספר ד"ז סי' קי"ח שם
בתי כהונה ח"א בית ועד ד"ב סי' קכ"ב דקנ"ז
לשון למודים א"ח דקי"ז סי' קי"ח דק"ן
יו"ד דע"ר סי' קי"ח דקפ"ד
קול בן לוי דל"ד סי' קי"ח דקנ"ד

בעלי הכללים

ת' רב שרירא בספר יוחסין דפ"א בקונ' כונן לחקר דש"ז
הר"ש הנגיד במבוא הש"ס בקונט' הנו' ד"ש
הר"ש בס' כריתות בי"ג מדות סי' מ"א דס"ו
ס' כריתות בית ה' סי' מ"א דס"ז
ס' הנו' בסופו סי' ק"נ דקמ"ז וסי' ק"ה דק"ן
בז' בכללי הש"ס רי"ט בקונ' כונן לחקר דש"ז
יבין שמועה סי' קל"א סי' מ"א דס"ז
שם סי' קל"ב סי' מ' דס"ב
שם סי' קל"ג סי' מ"א דס"ו
שם סי' רפ"ו סי' קי"א דקנ"ט
שם סי' ר"ן סי' קי"ח דק"ן
שם סי' תקס"ט סי' ח' די"ז
גופי הלכות סי' תל"ו סי' קל"א דר"ח
שם סי' תמ"ב סי' קי"ח דקפ"ד
נט פשוט בכללי הוראות סי' א' סי' פ"ב דקכ"א
שם סי' ב' סי' פ"ח דקל"ד
שם סי' ה' סי' פ"א דק"ך
שם סי' פ"ו דקכ"א
יד מלאכי סי' קס"ט סי' פ"א דק"ך
שם כללי הדינים סי' תפ"ז סי' קי"ב דקס"א

בעלי הגדה

זוהר הקדוש ח"ב דפ"ז בקונ' כונן לחקר דש"ט
דגול מרבבה דקנ"ב סי' כ"ג דפ"א ושם
השכנות יעקב דקמ"ב סי' ר' ד"ר
מרן וזקני שנות חיים ד"ב סי' כ"ח דמ"ד
ספרי הקטן חקרי לב חא"ח דקס"ז וקס"ח סי' קנ"א דר"ם
שם דרי"ט סי' קי"א דק"ס
שם דרס"ח סי' ק"ח דקנ"ד
שלמי צבור דקנ"ו בקונ' כונן לחקר דש"ב
שם דקנ"ח בקונ' הנו' שם
שם דקנ"ט בקונ' הנו' שם
שם דרמ"ב בקונ' הנו' שם
שם דש"ב ושם בקונ' הנו' שם
שם דש"א בקונ' הנו' שם

לוח הטעיות

דף א׳ עמוד א׳ שטה ז״א כי נ״ל התיכת יד
שם שם ט״ו כת׳ הרוכש פי׳ שפ״ח נ״ל כתשובת הרוכש סי׳ שנ״ח
שם שם כ״ר כ״ש כי נ״ל בשיטה מקובצת כתיכת יד
שם שם כ״ט נבלה בכין ושחיטה נ״ל נבלת סכין ושחטה
שם שם מ״ה ורש נ״ל ורבו
שם שם מ״ו ורבינא נ״ל וביבה
שם ע״ב ז״א באיסור נ״ל מאיסור לאיסור
שם שם כ״ח לדב נ״ל להם
שם ב׳ יב ושחיטה נ״ל ושחיטה בסולם
ב׳ א׳ זב כין נ״ל כן
שם ב׳ יוד איהו נ״ל איכו
ג׳ א׳ ט״ו והכי נ״ל והרי
ד׳ ב׳ נו״ן אלא נ״ל אלו
ה׳ א׳ ד׳ דטעם נ״ל הטעם
שם ד׳ ס״ל רבינו נ״ל רבינא
ו׳ א׳ ג׳ דהכי נ״ל דהרי
שם שם כ״ך דבריתות נ״ל דבריתות דמנו
שם שם ל״ב ואקושיית נ״ל וכקושיית
שם שם ל״ד הכי נ״ל דכי
שם שם ז״ל ברפ״א נ״ל כרפ״נ
שם שם ח״ל הכי נ״ל הרי
שם ב׳ כ״ג שבה נ״ל ישינה
ז׳ ג׳ ג׳ כח״מ נ״ל כח״א
שם שם כ״ך אף נ״ל אך
שם שם מ״ר הכי נ״ל הרי
ח׳ ב׳ יב לת׳ יתר
שם שם ך׳ והכי נ״ל והרי
שם ב׳ כ״ר שם נ״ל שרי
שם שם ן׳ והכי נ״ל והרי
שם ר׳ ב׳ דאפי נ״ל דאפ״ה
שם שם ל״ב ולא שני נ״ל ולשני
שם שם ז״ל כחוקתו נ״ל כחורתו
ט׳ א׳ יו בע״ר נ״ל שני עדים
שם ב׳ ו׳ כר״ת נ״ל ד״ה נרת
שם ר׳ כ״ן דק״ל נ״ל דלא ק״ל
יוד א׳ כ״ט רע״א נ״ל דמ״א
שם ב׳ ז׳ דתיכת נ״ל דתינח
שם ב׳ יו דהא דק״ל נ״ל ר״ה א״ר ק...
שם שם כ״ב איכו נ״ל איכו באמן
שם ד׳ יט והנה נ״ל והם
שם שם ל׳ ה״ב נ״ל ה״ג
יב א׳ מ״ד הכ״מ נ״ל הטז
יג א׳ ג׳ נל נ״ל כה
שם ב׳ ב׳ ולדברי נ״ל ומדברי
דף יד עמוד א׳ שיטה ל״א א״ש נ״ל וא״ש
שם ב׳ כ״א במה נ״ל במקום
שם ב׳ יב שק״ם נ״ל שקשה
שם ר׳ כ״ג ב״ש יתר
יו א׳ א׳ דאס׳ נ״ל דאסור
שם ר׳ ט״ל המע״ח נ״ל הווע״ש
יו ב׳ א׳ דההוא דנתעט נ״ל דההוא דנתנועט
שם שם מ׳ וכתב נ״ל וכ״ת
שם שם יוד כת תקיע עצמו נ״ל כת׳ כתב
שם שם כ״ג שבחה נ״ל שבחה מגויה
יט ג׳ ג׳ אתו נ״ל אתא

שם שם ו׳ עבין נ״ל חבוין
שם שם ל״ב הו״נ נ״ל ר״ל
ך׳ ב׳ כ״ה מוהרש״ך נ״ל מוהרש״ח
שם ב׳ מ״ו מה שלכי נ״ל מ״ש לכי
כ״א א׳ שיטה כ״ו תיכת לומר יתר
שם ב׳ ה״ב משוח״ג נ״ל משה ח״ג
שם ר׳ א׳ ה״כ נ״ל א״כ
שם שם ט׳ ואין נ״ל וא״כ
כ״ך א׳ כ״ח ואצו נ״ל ואילו
שם ר׳ יו וכתב נ״ל וכ״ת
שם שם מ״ט כתב נ״ל בתשובת
כ״ר א׳ ב׳ הריאה נ״ל הרא״ב
שם ר׳ ל״ו סאנה נ״ל ששהה
כ״ו א׳ ו׳ כת׳ נ״ל כת׳
זך א׳ כ״ג בקיום נ״ל דקיו
שם שם נ״ו אפ״ה נ״ל אפים
שם ב׳ מ׳ כיון נ״ל כן
שם ר׳ ג״ל להקייר נ״ל להקד
כ״ח א׳ כ״ד ככר נ״ל דכר
שם שם מ״ג נוכר נ״ל ניתר
שם ב׳ יו הכ״ת נ״ל הר״ת
שם שם ל״ה הכ״ת נ״ל הר״ת
שם שם מ״ה ס״ק נ״ל ס״ך
שם ב׳ כ״ג דיס נ״ל ר״ה
שם ר׳ ל״ד הכי נ״ל הרי
כ״ט א׳ ט״ו ולא נ״ל אלא
שם ב׳ כ׳ במ״ס נ״ל דמ״ש הר״מ
שם ר׳ כ״ה הכי נ״ל הרי
ל׳ ב׳ חז יח נ״ל נ״ח
שם ר׳ ז׳ נריך נ״ל אריך
ל״א א׳ כ״ט בת נ״ל בכ״ב
ל״ב ב׳ ב׳ ולא נ״ל אלא
נ״ל א׳ ה׳ דלא בכל נ״ל דל״א כל
שם שם ך׳ בר סודקין נ״ל כרס ודקין
דף לז עמוד ד׳ שטה כ״ה חולקים נ״ל חולין
ל״ח ב׳ ד׳ ה׳ דכמה נ״ל דכמת
שם שם יו דאילו נ״ל דאולי
שם שם חי ולדידיה נ״ל ולדידי
שם ר׳ כ״ג בעי נ״ל דעי
מ׳ א׳ מ׳ והר״ס נ״ל ומוהר״ש אלגאזי ז״ל
מ״ר ב׳ כ״א דאדרי נ״ל דנדרים
מ״ה ב׳ כ״ה כו נ״ל לכוי
מ״ו א׳ א׳ מידי נ״ל כולי האי
מ״ט ב׳ ל״ס אב נ״ל א״כ מאי
שם שם ח״ל ולא נ״ל הלא
שם שם כ״א דכקו נ״ל דכרן
שם ב׳ זך קרי נ״ל הרי
שם שם כ״ן אך נ״ל א״ר
שם ר׳ א׳ ק״ח נ״ל קכ״ח
שם שם כ״ה הרבה נ״ל הדבר
ן׳ א׳ ט״ו ומ״ש נ״ל וע״ש
ד״ן ד׳ כ״ן האיכא יג נ״ל צריך כיאור
נ״ה א׳ מ״א בב נ״ל בפ׳
שם שם ב״ן כל מ״ש נ״ל דלפמ״ש
שם שם שם בולן נ״ל כלן
שם שם נ״ס הוא איכו נ״ל דהא איכו

שם ג' מ"ז כתב צ"ל התיר
שם שם ז"ן עז צ"ל כבי
כ"ו ד' ב"ל וכן צ"ל אכן
כ"ט ג' ה"ה ביאה צ"ל בא"א
שם שם י"ן בפ"ב צ"ל בב"ב
ס"ב ב' י"ד הסוגיא שנית צ"ל הסוג שני
שם ג' ר"ן מקו צ"ל מתני
ס"ג ד' י"ד אי צ"ל לא
ס"ד ד' ז"ל המיעוט יתר
שם שם ט"ל בהאי צ"ל במאי
ס"ו ד' י"ט להבי צ"ל לרבי
ס"ז א' ל"ו וליבא צ"ל אליבא
שם ג' ט' וכלל צ"ל פרט וכלל
שם ד' כ"ח כתב צ"ל בתשובה
שם שם ל"ב מפי צ"ל מפני
שם שם מ"ח כסכין צ"ל כסרין
דף ס"ח עמוד א' שטה ד' שהתיר וכו' כל השיטה מלת היא יתירה
שם ב' כ"ו כד"ש צ"ל בב"ש
שם שם ז"ך לכן צ"ל וכ"כ
שם שם מ"ט הפ' צ"ל פ"ד
שם ג' כ"ה והתימה צ"ל סתמא
שם ד' כ"ה באולל צ"ל בכולל
ס"ט א' י"ד ר"ה צ"ל ד"ק
שם שם כ"ג מכין צ"ל מצין
שם ג' מ' תוס' צ"ל תודה
ע' א' ד' א"כ צ"ל א"כ
ע"א א' א' וכתב צ"ל וכ"ת
שם שם ך' עכ"ל צ"ל עק"ל
שם ג' מ"ה וכתב צ"ל וכ"ת
ע"ב א' ן' הסלקאה צ"ל המוקא"פ
שם ב' י"ו קפ"ג צ"ל תפ"ג
שם שם כ"א שנראין צ"ל שאין
שם ג' ר"ן אא"כ צ"ל וא"כ
שם ד' מ' גבי צ"ל ג"כ
שם שם ר"ן בי צ"ל בת' יומא
ע"ג א' ב' אי גם צ"ל אינם
שם שם י"א דהרי צ"ל דהוי
ע"ה ב' ז"ל עבבר צ"ל מכבר
שם ג' מ"ד ואינו צ"ל ופינו
ע"ח ג' י"ט מטים צ"ל חטים
ע"ט ב' ל"ב דאם בא חמץ דבה"ט צ"ל רא"ס בה' חמץ דרכ"ט
שם ג' ה' מ"מ לא צ"ל ממילא
שם ד' מ"ז הוה צ"ל זהו
פ' א' ך' ואם צ"ל גם
שם שם כ"ה מזג צ"ל וזוג
פ"א ב' ז"ל הגם צ"ל התם
שם ג' ל' שכתב צ"ל שבת
שם שם ל"ב מותר צ"ל מהתר
שם שם ז"ן דבלאו צ"ל דבלא"ה
פ"ב א' ה' מותר צ"ל מהתר
דפ"ה א' כ"ו ח"ט צ"ל ק"ט
שם ב' ט"ל בכ"ג צ"ל בת"ג
פ"ז ב' ט' הרב ב"ח צ"ל הרדב"ז
שם שם י"ד כיון צ"ל כיון
שם שם מ"ט מעין צ"ל נותין

דף פ"ז עמוד ג' שיטה ב' הכי צ"ל הרי
שם שם מ"ו הכי צ"ל הני
שם ד' ג' ריב אב ודין צ"ל ריבה בו דין
שם שם ר"ן הנה צ"ל הוה
פ"ט א' ד' כמר"ת צ"ל דמר"ת
שם ב' ו' אין צ"ל מן
שם שם ז' מין צ"ל אין
צ' א' מ' להניר צ"ל להגיה
שם שם מ"ה ואי בא צ"ל ואי איירי
שם ג' י"ד מר"כ צ"ל מע"כ
שם ד' מ"ז שבת קרו צ"ל שנתקשרו
צ"ב ד' י"ד ושכנה"ג צ"ל והיה תקום לוהב
שם שם שם גם צ"ל הם
צ"ג ג' ב' כתובה צ"ל בתורה
שם שם כ"ן בוסר צ"ל אוסר
צ"ד א' ה' דר"ע צ"ל דר"ע
צ"ו א' ח"ל לקי צ"ל ל"ק
צ"ז ב' כ"א א"כ צ"ל א"כ
צ"ט ג' ל"ו בא"ח צ"ל כיר
שם ד' ר"ן שסבי צ"ל שהרי
ק' א' י"ט בעי רב צ"ל בעירב
שם שם ך' מה צ"ל מר
ק"ב ד' ל"ר סב"ת צ"ל הר"ת
שם שם ל"ו הב"ת צ"ל הר"ת
קי"ב א' כ"ט דל"ל צ"ל כלל
שם ג' י"ד יים צ"ל יום
שם שם י"ו עב צ"ל ע"ב ע"ב
קי"ג ב' ט' וכו' צ"ל וכ"ב
שם ג' י"ב דמס"ל צ"ל דס"ל
קי"ד א' ג' וכו' צ"ל וכ"כ
שם ב' כ"ו הוא צ"ל דהא
שם ג' מ' דבטל צ"ל דבכולי
שם שם מ"ד אמר צ"ל א"מ
קט"ו א' כ"ב לנו צ"ל לאו
קי"ח ב' ל"ב וכת צ"ל וכ"ת
קי"ט א' י"ט שכתמה צ"ל שנשתמש
שם ג' ך' כ"ר צ"ל דא"ר
דף קי"ט עמוד ג' שיטה ל"ם במווים צ"ל במווים פלא
שם ד' נו' אב צ"ל א"כ
ק"ך ד' ג' כל צ"ל ר"ל
קכ"א א' ד' שתשב צ"ל שכתב
שם שם כ"ג וזה ס"ר צ"ל מוכח דלמ"ד
שם שם ל' שסבריהו צ"ל שכרדן
שם ב' מ"ב הכ"מ צ"ל הר"מ
קכ"ב ג' ב' הקו צ"ל הכו'
שם שם ט"ו בכון יתר
קכ"ג א' כ"ו המתירים צ"ל הם המתירים
שם ב' ז"ל ואי צ"ל ואין
שם ג' ה' שהשם צ"ל שנשאר
שם שם מ"ט בחרוב צ"ל בא רוב
קכ"ד א' כ"א ד"ק צ"ל ד"ך
שם ב' ד' טעה צ"ל שני
שם שם ל"ב ד"ק צ"ל רק
שם ג' כ"ה בה צ"ל ב"ד
קכ"ה א' כ"ח דליבא צ"ל דאיכא
שם שם כ"ו במעשה צ"ל כעשה
שם ב' ט"ו שנראה צ"ל שהראה

לוח הטעיות

שם ד׳ ט׳ ריצת נ״ל דמד״ת
קכ״ו ד׳ מ״ו ותראה נ״ל ונראה
קכ״ח ב׳ מ״א הא׳ נ״ל וא׳
קכ״ט א׳ ה׳ היתר נ״ל ויתר
שם ב׳ ג״נ רכב״כ נ״ל דכב״ב
ק״ל ב׳ מ״ר הנראה נ״ל הודאה
שם ב׳ ל״ר דכפינן נ״ל דכעינן
שם שם מז׳ חכמה נ״ל חכמים
קל״א א׳ כ״א מדיצתו נ״ל מדעתו וקשה
קל״ב ב׳ ל״ה לע״ר נ״ל למר
שם ד׳ ז׳ זה נ״ל זר
קל״ד ב׳ לא דריקה כלימדתני נ״ל ודייק הכי מדתנא
קל״ה ב׳ ן׳ קא נ״ל ת״א
שם שם ב״ן כי נ״ל אי
שם ב׳ ל״ב דין זל נ״ל דקיל
שם שם מ״ח ואשר נ״ל ואשה
קל״ו ד׳ ב׳ ומקאה נ״ל וטמאה
קלז׳ ב׳ שיטה ה׳ לכל נ״ל לר״ל
קל״ח א׳ ח׳ בטוי נ״ל ביטול
לק״ט א׳ ג״ן אף צריך נ״ל איצטריך
שם ב׳ מ״א כ״ו נ״ל תן לה מאירס
שם ד׳ כ״א דסתם נ״ל דהתם
ק״מ א׳ ה״א כהחול נ״ל כ״ת חולין
קמ״א ד׳ זט מדת נ״ל מד״ב
קמ״ב ב׳ ט״ל להכ״מ נ״ל להר״ת
קמ״ד ב׳ זא כי נ״ל צריך ישוב
קמ״ו ג׳ ט׳ אב נ״ל אי כתי
שם ד׳ א׳ דתרומה נ״ל התרומה
שם שם שם כמנהגו דלא נ״ל דלא
קמז׳ א׳ ב׳ מכמ נ״ל מכ״ת
שם שם זן קפ״ה נ״ל תפ״ס
קנ״א א׳ ד׳ כו נ״ל שאין זה קבוע
שם שם מ״ט מחובה נ״ל מחובר
קנ״ב א׳ כ״ה לישתקרי נ״ל לישתרו
שם ב׳ לא אין נ״ל אין
קנ״ו א׳ ה׳ לסלק נ״ל לחלק
קנז׳ ב׳ מ״ב לאכתי נ״ל לכתי
קנ״ח א׳ זט בפאי נ״ל דמאי
קנ״ט א׳ ה׳ יתסרו נ״ל יתכשרו
ק״ס א׳ מ״ו כסריפה נ״ל כטריפה
קס״א א׳ מ״ט וכו׳ נ״ל וכ״כ
שם ב׳ ט״ו צ״ש נ״ל ח״ש
שם שם ן׳ מתמוות נ״ל מתמיקת
קס״ב ב׳ כ״ו ב״ב נ״ל ו״ב
קס״ד א׳ ר׳ אף נ״ל אך
שם ד׳ זן ידעת נ״ל דעת
קס״ו ב׳ חי׳ והכין נ״ל כן
שם ב׳ כ״ס כ״א נ״ל סי׳ ר״א
שם ד׳ מ״ל הרכז נ״ל הרדבז
שם שם מ״כ ד״ל נ״ל ד״ה
שם שם כ״א רמי נ״ל ר״ת
קסז׳ ד׳ כ״ח היתר נ״ל והיותר
קס״ח א׳ כ״ך דמי נ״ל דהוי
שם ב׳ יר למפרע נ״ל למפרע גרע
שם שם יז לעת נ״ל לעת קיל
שם ר׳ ל״ב דקמן נ״ל דקמן קיל
קע״ב ד׳ ך׳ גם נ״ל אם

קע״ג א׳ ל״ר ואף עכ״פ נ״ל ואפ״ה
שם שם שם זה נ״ל זר
שם ב׳ א׳ נדר נ״ל הדר
שם ד׳ מ״ר וא״כ נ״ל וא״ת
קע״ה א׳ כ״ה כת נ״ל קיל
שם ד׳ נ׳ ליכא נ״ל איכא
שם שם כ״ט כו נ״ל ככתה
שם שם ל״כ כו נ״ל לקיים
קעז׳ ב׳ כ״נ ונר נ״ל וה״ם
שם ב׳ מז׳ רהוי נ״ל דהרי
שם ד׳ זא מעו נ״ל מחור
קע״ח ב׳ נ׳ רנ״כ נ״ל קכ״כ
ק״פ ב׳ מ״ט וכי נ״ל הכי
קפ״א ד׳ מ״ר ממ״ש נ״ל מת״ש ככ״ק
קפ״ב א׳ מ״ט אך נ״ל אה
קפ״ג א׳ ב׳ וא״כ וכו׳ כל השיטה ואת עד וע״ק יתירה היא
קפז׳ א׳ גב צ״כ יתר
שם ד׳ ד״ן דסוטה נ״ל דשוטה
קפ״ט ב׳ ך׳ רבנן לא תיבת לא יתר
קנ״ב ב׳ מ׳ שאם נ״ל שנים
קנ״ה א׳ מ״ו פהנ״ע נ״ל שהכ״ת
קנז׳ ב׳ ך׳ סרי זה נ״ל כהז
שם שם כ״ו הרי זה נ״ל הז
שם שם ל״ה מעורב נ״ל מעוכב
קכ״ט א׳ כ״ו דאיכו נ״ל דאיהו
שם ב׳ מ״ח והכי נ״ל והרי
שם ב׳ כ״ה לא נ״ל לא הוי
רגש ב׳ מ׳ רן נ״ל קי
שם שם זל שמיטה נ״ל שחיטה
ר״א ב׳ כ״נ כתרומות נ״ל דתרומות
שם שם מ״ב דביאה נ״ל דבינה
שם ב׳ ב׳ הקשה נ״ל הקשר
ר״ו ב׳ ו׳ הכ״מ נ״ל פ״ת
שם ד׳ מ״ר כ״ש נ״ל כל אדם
ר״ח א׳ מ״ל דלא חשו נ״ל דחשא
שם שם שם לגוי נ״ל לישראל
שם ד׳ כ״א קא נ״ל תא
ר״ט ד׳ גור דנהנת נ״ל דנהגו
רז׳ א׳ מ״ח מנמר נ״ל מהמרדכי
שם שם שם כאה נ״ל בריאה
שם ב׳ ה׳ ופ״כ נ״ל וע״ק
רגא א׳ א׳ שדבקו נ״ל שדסקו
שם שם גט דאטי נ״ל דאים
רגש שם כ״ה שאם נ״ל שנה
שם שם שם נקרא נ״ל נקפא
שם ב׳ ח״י ועלה נ״ל סעלה
שם שם גט הדאי נ״ל כדאי
שם שם ל״ה קמ״ב נ״ל קע״ב
שם שם מ״ט חלב נ״ל חלה
שם ב׳ גו עמ״ש נ״ל ממש
שם שם ל״א כודאי נ״ל דודאי
שם שם מ״ל וכ״ש נ״ל ככ״ש
שם א׳ א׳ בידיעה נ״ל דידיעה
שם שם כ״ה המקבל נ״ל המבכל
שם שם נ״ל והבבינה נ״ל והנביאה
שם שם כ״א ותי׳ נ״ל התוס׳
רזב ב׳ כ״ה כא נ״ל כרא

8ש.

שם שם כ"ט להחמיר צ"ל להחמיץ
שם ד' יו"ד וראה צ"ל וראיה
שם שם מ"ד דיהבו צ"ל דיכרו
ריג א' יו והמקבל צ"ל והמתכל
רי"ד א' ג' ואם צ"ל וגם
שם שם יט זכו צ"ל רא"ו
שם שם כ"א ומה צ"ל הנה
שם שם ט"ל והתי' צ"ל והתום'
שם ד' כ"ח הירך צ"ל הירק
רי"ו ג' כ"ס כשר צ"ל כשר
רי"ט ג' יו"ד כי צ"ל כי ע"כ
שם שם ל"ד כגי' צ"ל צריך ביאור אי
שם ד' ל"ב בביזה צ"ל כביזה
ר"ך א' כ"ח ופריך צ"ל ופריק
רכ"ב ד' ד"ן שעור צ"ל שעות
רכ"ד ד' מ"ט להשיב צ"ל יש להשיב
רכ"ה ג' ז' הזכח צ"ל השוחט
שם שם מ"ה מעריתין צ"ל מעבירין
רכ"ו ב' ח' בעקור צ"ל בניקור
שם ג' כ"ח חשוב צ"ל חשור
רכ"ז ב' ז"ל דהכי צ"ל דהוי
רכ"ח ב' יט ט' צ"ל ט"ו
שם ד' מ"ז נודר צ"ל נידר
רל"א ג' ל"ן אביה צ"ל אבידה
שם שם חי' דתו צ"ל דתשובתן
שם שם כ"ך אביה צ"ל אבידה
רל"ג ב' כ"ד הכי צ"ל הרי
רל"ד א' כ"א תיבת ע"כ יתר
שם ב' יו הל"ד צ"ל ול"ד
שם שם מ"ו הכו צ"ל הכו
שם ג' ט"ל רט צ"ל רבינו ירוחם
שם שם מויד צ"ל מזיים
רל"ה ב' כ"ד כשרתם צ"ל נזרתם
שם ג' כ"ד שאמר צ"ל שאין מכירים
שם שם כ"ה לא צ"ל זה
רמ"ל ג' ז"ן קנת צ"ל קנב
שם ד' ז' ווו"ר ווא וו"ד חשובים צ"ל חשורים
שם שם ל' באוכרנא צ"ל באומדנא
רל"ט א' יו ועלה צ"ל חצלה
ר"מ א' ו' ולע"ר צ"ל ולמ"ד
רמ"א א' זא במי צ"ל כפי
רמ"ה א' כ"ו כ"ט צ"ל ה"ט
שם ד' ל"ו דכ"ד צ"ל דה"ד
רמ"ו ב' כ"א דהאי צ"ל דקאי
רמ"ו א' ט"ל דכ"ב צ"ל דפ"ב
שם ב' יו"ד לקמן צ"ל לק"מ
שם ד' מ"ו יטעם צ"ל יטעם דפגם
מח"ר ג' כ"ד דהת"ק צ"ל דה"ק
נ"ר א' מ"ז ורצ"כ צ"ל ורע"ב
דנ"א עמוד א' מ"ח סקרי צ"ל ספרי
שם ב' גם לייסב צ"ל ליסני
שם ד' יג ולרשב"א צ"ל ולרשב"א ספרי

רנ"נ א' ז"ן קשה צ"ל קשה כמש
נז"ר ב' מ"ז מין צ"ל אין
רנ"ט ל"ד שנשה צ"ל שניטשה
רס"ב ג' ז"ך שוב צ"ל טוב
רס"ג א' ד' דמירמק צ"ל דעי"ר מק'
שם ג' יג כ"ע צ"ל כה"ג
רס"ד ג' מ"א ביום צ"ל כלום
שם ד' כ"א גבה צ"ל גבי
רס"ה ב' כ"א שהם צ"ל שום
שם ג' ל"א סותם צ"ל סותר
ער"ב ג' ט"ל שאיכו צ"ל שאיני
רע"ג א' יו"ד זה אומר צ"ל זה
שם שם סיטה כ"ו למ"ד לא צ"ל ל"מ דלא
שם ב' ו' לשיטת צ"ל דשיטת
רע"ו א' ט' ריצותא צ"ל ריעות
רפ"ב א' מ"ד דע"ר צ"ל דמ"ד
שם שם ן' וראה צ"ל נראה
שם ב' י"ר ומכ"ט צ"ל ומה"ט
שם שם ל"ד הכ"ה צ"ל הנה
שם ג' כ"ח דכ"ח צ"ל דנ"א
שם שם ל"ו דע"פ צ"ל דע"ב
רפ"ד ב' כ"ד כששם הביאו צ"ל ששם הביאו
שם ג' שיטה כ"ד דכסא פ"ג צ"ל דכספ"ג
שם שם ל"א להר"מ צ"ל להכ"מ
רפ"ו א' כ"ה וכו' צ"ל וכ"כ
פו"ר ב' נ"ן וסו"ל צ"ל והנ"ל
פר"ח א' ב' כולה צ"ל כולר
שם שם י"ד מתכוה צ"ל מתהוה
שם ד' יו הכי צ"ל דכי
רפ"ט א' ח"ל שרו צ"ל ש"ר
ר"ן א' יו אי צ"ל אני
שם שם כ"ח מסא צ"ל מנא
רנ"א א' ט"ו וכו' צ"ל וכ"כ
שם ג' ה' דכישוב צ"ל דכישול
שם ד' ח' לכ"מ צ"ל לכ"ע
רנ"ב ב' ך' דהקשה צ"ל דהקדש
רנ"ה א' כ"ד אך צ"ל א"ר
רנ"ו א' ח"ל וזכות צ"ל וזרות
רנ"ז א' ד"ן אית צ"ל איתא
שם שם כ"ה ובריתא צ"ל הבריתא
שם ה' שיטה ל"אב"ה צ"ל ר"ה
שם שם ט"ל כז צ"ל דז
רנ"ח א' ל"ב בר צ"ל בה
שם ב' ט' בה צ"ל ר"ה
שם שם כ"א בה צ"ל ר"א
שם ג' ל"ו הכי צ"ל דכי
רנ"ט ב' ד' התוספות צ"ל כתוספתא
ש"ן א' מ"ז הנידו צ"ל הניחו
ש"א א' א' ע"כ צ"ל ע"פ
ש"ב ד' שיטה כ"ו להר"מ צ"ל להכ"מ
ש"ה עמוד ב' שיטה מ"ב יבושע צ"ל יהושע

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם